DIRITTO
ECCLESIAST
165
A
39.
BIB.NAZ.NAPOLI

SANCTA TRINITAS VNVS DEVS MISERERE NOBIS

SVM. DO. HOSTIEN.

SVMMA. D. HENRICI CARdinalis Hoſtieñ. I. V. Docto. clariſſimi,

Vna cũ Sũmarijs & Adnotatiõibus. R. patris dñi. N. Superantij. & Alphabetico Reperto, recẽs excuſa, fide & indagine ſolerti caſtigata. In qua nuper additæ eſt figura arborea in titul. de biga. non ordinã.

1537.

BIBLIOTECA NAZIONALE

¶ Ad reuerendiſſimum in Chriſto patrem Maffeum Giraldum patriarcham
Venetiarum digniſſimum Petri Albignani Tretij: in nouam ſumme
Hoſtienſis emendationem prefatio feliciter.

PEr hoſce dies cum uirgiliana illa carmina me-
moratu digna legerem. Stat ſua cuiꝫ dies breue ⁊ irreparabile tempus.
Omnibus eſt vite: ſed famam extendere factis: hoc virtutis opus cogitare
mecum cepi integerrime pr: nos ꝗ in ſeculo non ad quietem: ſed ad iuges la-
bores natos: ac varijs curijs ſollicitos ꝙ plurimis exagitatos perturbatio-
nibus tanꝙ hoſpites peregrinari: atteſtante poeta: animalia cuncta quie-
ſcunt irrequietus homo. Quod ⁊ liquido comprobari poteſt ſi memoria repe
timus omnes tam gentiles ſiue ethnicos: ꝙ chriſtianos / ⁊ qui ab euo condi-
to vſꝫ ad noſtri temporis fecem vitam egere: qui vel dulcedine glorie: vel ſa-
lutis immortalitatis anime adipiſcende cauſa innumeris pene diſcriminibus vitam expoſue-
runt ineffabileſꝫ corporis cruciatus vltro ſubiere: aut continuis lucubrationibus diuturniſꝫ
meditationibus preclara opera edidere: vel ea geſſere facinora que imitatione ⁊ ſcitu digna vi-
derentur. Hoc ⁊ olim parens natura docuit que homines non ex ſolida carne vel neruis tantuꝫ:
ſed ex duris oſſibus in membra diſtinguens varijs officijs apta progenuit: eiuſdeꝫ quoꝫ rei do-
minici iudicij in Adam diuine legis tranſgreſſorem extat monimentum: in ſudore vultus tui ve
ſceris pane tuo. Quod cum ita ſcit: quid eſt in quo vtilius: honeſtius: aut laudabilius tempus
ipſum pterere poſſimus: ꝙ aut in actione virtutis aut in veritatis contemplatione? hec cuꝫ mē
te reuoluerem: adeo ingenij vires que in quatuor pontificij iuris librorum ac quorundam in eos
commentariorum emendatione defecerant inſtaurate ſunt vt fortior ſolito ad hec factus ſim: et
adeo accenſus vt emendandi negotium pro ocio: ⁊ ocium pro negotio mihi cōſtituerim: atꝫ eo
magis quo noſtri hmōi labores: ⁊ mihi primum ⁊ preſentibus ⁊ poſteris iocunditati commodo
ac ornamento futuri ſunt nullum certe dulcius ocium: nulla delectabilior voluptas: nullus teſte
Lactantio ſuauior animi cibus ꝙ veritatis cognitio. Ludi nanꝫ pile: alee: piſcationes aucupia
venationes: ceterecꝫ animi cupiditates potius ſunt penitentie ꝙ gaudij / nec in eis vlla eſt ſince-
ra voluptas: ſollicitūꝫ aliquid letis interuenit. ¶ Perlegi itaꝫ reuerendiſſime pater nouiſſime
preclarum ac diuinum prope opus ſumme Hoſtienſis in quo tot pontificij iuris atꝫ ciuilis no-
dos ⁊ enigmata ſoluta repperi: vt ea legiſſe maximo gaudio ſim affectus: mihi enim viſus ſum
quicquid intra legū pomeria continetur perluſtraſſe: atꝫ rimatus fuiſſe: illudꝫ pre ceteris ſum
admiratus: nam cum tanti tuaꝫ multiplices caſus in hoc volumen congerantur: nihil eſt quod
obſcurum habeatur: nihil imperfectum: nihil intactum: puod vel non deciſum ſit vel ad alia lo-
ca remiſſum vbi plenius commodiuſꝫ veritatis cognitio enucleari poſſit. Nihil preterea ſuper
flui adiectum ꝙ vel legentis aīm ledat: vel faſtidio afficiat. At eius lectio ſuauis ornata periocū-
da facillime decet: protinus mouet plurimumꝫ delectat. Quare non immerito celeberrimꝰ ille
iuriſconſul Alexander iminolenſis preceptor meus optimus crebris vſurpabat ſermonibus: ſe
legum commentarios magnifacere pluris aut ceteris omnibus Hoſtienſem ꝙ tam breui cōpen-
dio ⁊ pontificij: ⁊ ciuilis iuris amplitudinem cumulate ac dilucide explicuiſſet. Enimuero ſentē-
tia mea qui iuris prudentiam: multarum rerum cognitionem: ac iudiciorū experientiam breui
temporis curriculo aſſequi deſiderat / atꝫ inter ceteros iuris interpres clariſſimus haberi: is vnū
hoc volumē ſibi reddat familiariſſimū: quo fiet vt nec impetum ciuilis hoſtis timeat qui Hoſtiē-
ſi adheſerit. Iure igitur meritoꝫ cognominatus eſt / ⁊ re Hoſtienſis: et a loco cui Cardinalis pre-
fuit: an magis vt arbitror: ꝙ ſub ipſo tanꝙ ſub oſtio totius iuris prudentia cōtineatur: vel p ipm
tanꝙ per oſtium ad iuris prudentiam facillime deueniatur. Hoc vnum addiderim me iuxta in-
genij: ac diſcipline mee exiguitatem preclariſſimum hoc opus adeo diligenter expoliſſe: vt puteꝫ
oneri qđ mihi impoſitum fuit illiſꝫ qui ipſum opus lecturi ſunt magna ex parte ſatiſfeciſſe.
Quod ſi forte aliquid omiſſum ſit: qđ tamen aut nullum / aut minimum dixerim: quod minꝰ ac-
curate excuſum: libratum ve ſit vel impreſſorum incuria neglectum: benigne qui inuenerit corri
gat ⁊ emendet: nec ex hoc tantoſꝫ labores vigiliaſꝫ improbet: vel arborem pomis onuſtam dā-
net: ꝙ in ea aliquot imperfecta appareant: ſed potius imitetur ſpicilegas: qui ſine meſſoris iniu
ria ſpicas neglectas colligunt: quandoꝫ enim: vt ille dixit: bonus dormitat homerus. Hos aūt
per longos moleſtoſꝫ labores noſtros pater optime nomini tuo dedicare conſtitui: vt ſicut ſum
mus es: ⁊ primum in vrbe potentiſſimum locum obtines: nam Patriarcha greca lingua teſte
Iſidoro ſummus patrum interpretatur ꝙ primum poſt apoſtolicum principatuꝫ locum teneat:

Ita & ſumma hec de qua loquor: & ſumma iure meritoq; debentur: nec ab re quidem nam cũ ado=
leſcens adhuc non ignorares quanta in futuro euo his promittuntur: qui vitam ſuam abnegan
tes cum cruce ſua chriſtum ſecuti fuerint. Quippe cum dicat apoſtolus: nec oculus vidit: nec au
ris audiuit: nec in cor hominis aſcendit que preparauit deus diligentibus ſe: ſpretis magnis ho
noribus tanq̃ fluxis: & quibus maxima pars hominum inhiat: percaltatis itez opibus: ac poſt
habitis huius ſeculi voluptatibus religioni te dedicaſti. vt ſub humili candidoq; habitu quod
puritatis iudicium eſt: deo famulareris: at ipſe omnipotens ſaluator noſter qui ſuperbis reſiſtit
humilibus dat gratiam: & qui depoſuit potentes de ſede, & exaltauit humiles: te ambulantem in
lege ipſius domini: & ſcrutantem teſtimonia ſua in abbatem delegit: vt veluti pater filios deo di
catos in via mandatorum inſtrueres: cuſtodires: regeres: in ſalutis tandem portum ipſos tecuz
deduceres. Qua in re ita probe: ita egregie te geſſiſti vt ſapientiſſimo: inclitoq; ſenatu illo tuo po
ſtulante in eminenti patriarchali ſede collocari ac ſeu optimus paſtor tam claro gregi preſici ꝓ
merueris: quem & tu quoq; ita diligenter cuſtodiſti: vt ab omnibus & lauderis & bñdicaris: adeo
vt plus ne tu ſedi: an ſedes tibi ſplendoris glorieq; afferat non facile diiudicauerim: nam vt alia
omittam: pie & religioſe viuis ius equa lance ſine perſonarum acceptione cuiq; reddis: odiſti q̃
operantur iniquitatem quantum preterea quis dicere vult: & quoties benignis a te ſemper acci
pitur auribus: finemq; ſermoni pudor: aut ſatietas facit non tui audientis impatientia.
Admiranda etiam in te clementia / vt ad penas irrogandas mitis ſis: vt peccantibus penitendi
cauſam / & ad bonos mores reditum pares: liberalitatem vero: ac munificentiam tuã quis igno
rauerit que pre ceteris virtutibus in principe florere debet potiſſimum autem ad pauperes ſub=
leuandos: & eos ante omnes qui mendicare erubeſcunt: recenti enim tenes memoriã dominicum
dictum. Beati miſericordes quoniam & ipſi miſericordiam conſecuturi ſunt. Animi vero magni=
ficentiam cum in q̃plurimis aliis tum in edificatione illius ampliſſime turris que maxi=
mo extruitur impendio declaraſti. Non placet amplius progredi diue pater: non
qd ſcribendi argumentum in quatuor et decem longioribus epiſtolis a me
editis: et in totidem maximis voluminibus a me caſtigatis impreſſis
abſumptuz fuerit. ſed ne epiſtole modum excedam: nam ſi ſingu
las laudes tuas proſequi voluero volumen non paruuum
conficiam neceſſe eſt quare in preſentiarum hec con=
ſulto pretermittere conſtitui. Alias cũ ſeſe ſcri
bendi facultas obtulerit in altuz vela la
xabo: & forte alius me doctior hanc
ſcribendi prouinciã ſuſcipiet
exẽplo clariſſimi pricii ve
neti Bernardi Juſti
niani tui orato
ris facũdiſ
ſimi: q̃
bti
Laurentii patrui ſui vitam elegantiſſime cõſcri
pſit: cuius morum: ac ſanctiſſime vite nõ mi
nus es imitator / q̃ in ſene ſucceſſor.
Diu ac feliciter Uale: & Petrũ tui
nominis obſeruantiſſimuz dili
ge. Uenetiis ex Gymnaſio=
lo nro literario. An=
no ſalutis dñice
M. cccc.
lxxx:
✠ † 9

Tabula rubricarum ſuper Summa Hoſtienſis.

De ſumma trinitate et fide catholica.5.
De fide catholica.7.
De conſtitutionibus.8.
De reſcriptis.12.
De conſuetudine.31.
De poſtulatione prelatorum.35.
De electione ⁊ electi poteſtate.37.
De tranſlatione epi vel electi.54.
De autoritate ⁊ vſu pallij.58.
De renunciatione.60.
De ſupplenda negli.prela.63.
De temporibus ordi.⁊ quali.ordi.64.
De ſcrutinio in ordine faciendo.73.
De ordinatis ab epo qui renun.epatui.75.
De etate ⁊ quali.⁊ ordi.preficiendorum.76.
De ſacra vnctione.79.
De ſacramentis non iterandis.81.
De filijs preſbyterorum.83.
De ſeruis non ordinandis ⁊ eorum ma.87.
De obligatis ad ratiocinia or.vel non.90.
De corpore vitiatis ordi.vel non.91.
De bigamis.92.
De clericis peregrinis.99.
De officio archidiaconi.100.
De officio archipreſbyteri.102.
De officio primicerij.104.
De officio ſacriſte.104.
De officio cuſtodis.104.
De officio vicarij.105.
De officio ⁊ ptāte iudicis delegati.106.
De recuſatione iudicis delg.116.
De officio legati.120.
De officio ordinarij.124.
De officio iudicis.129.
De maioritate ⁊ obedientia.131.
De trenga ⁊ pace.134.
De pactis.137.
De tranſactionibus.140.
De poſtulando.142.
De procuratoribus.145.
De ſyndico.150.
De his que vi metuſve cauſa fiunt.152.
De inſintegrum reſtitutione.154.
De alienatione iudicij mutandi cauſa.158.
De ceſſione actionum.159.
De arbitris.160.

Libri ſecundi.

De iudicijs.166.
[De] foro competenti.170.
[De] libelli oblatione.175.
[De] petitionibus.180.
De litis conteſtatione.182.
Ut lite non conteſtata non pro.ad re.184.
De iuramento calumnie.186.
De dilationibus.190.
De ferijs.192.
De ordine cognitionum.194.
De plus petitionibus.196.
De cauſa poſſeſ.⁊ proprietatis.196.
De cauſa poſſeſſionis 197.
De cauſa proprietatis 199.
De reſtitutione ſpoliatorum.205.
De dolo ⁊ contumacia.207.
De contumacia.209.
De eo qui mit.in poſſeſ.cā rei ſeruan.215.
Ut lite pendente nihil debeat innoua.215.
De ſequeſtratione poſſeſ.⁊ fructuum.217.
De confeſſis.218.
De probationibus.222.
De teſtibus.226.
De teſtibus cogendis.236.
De fide inſtrumentorum.237.
De preſumptionibus.245.
De iureiurando.246.
De aſſertorio iuramento.251.
De iuramento in lite dando.255.
De exceptionibus.256.
De preſcriptionibus.260.
De vſucapionibus.260.
Titulus pro ſoluto.263.
Titulus pro emptore.263.
Titulus pro tranſacto.263.
Titulus pro herede.263.
Titulus pro donato.264.
Titulus pro derelicto.264.
Titulus pro legato.265.
Titulus pro dote.265.
Titulus pro ſuo.265.
De preſcriptione rerū immobilium.266.
De ſnīa ⁊ re iudicata.275.
De ſententia.275.
De mulcta.286.
De re iudicata.287.
De appellationibus recuſationibus et relationibus.291.
De appellationibus.291.
Forma appellationis extra iudicium.f.ne.f.id qđ de iu.cōi non debet.296.
Forma prouocationis extra iudiciū.296.
Diuerſa genera apoſtolorum.297.
Forma appella.extra iudi.facte cōtra illum de quo timetur ne dicat ſibi ius.297.
Forma appel.facte a iu.vo.ſibi ius in his que ad ip.non per.de iu.297.
Forma app.facte a iu.vo.ius dicere de his que ad ipſum per.de iu.297.
Forma appel.facte.a iu.vo.p.contra aliquem ratione exceſſus quem no.di.298.
Forma appella.facte a iu.dele.a ſe.apoſtolica

qui cog.ap.re.eodem.
Forma appel. facte a iu.com.eodem.
Forma ap.facte a ſnia interlocutoria.codē.
Forma appell.facte a iu.pro eo qđ offe.ſe pro= ba.pro.exc.le. non fu.eodem.
Forma appellat. facte ſtat. lata ſententia apud acta eodem. 299.
Forma appell.facte a ſententia diffi.non apud acta.eodem.
De recuſationibus. 307.
De relationibus. 306.
De peregrinantibus. eod.
De confirmatione vtili vel inutili. 309

Libri Tertij.

De vita & honeſtate clericorum. 311.
De cohabitatione clericorum. 314.
De clericis coniugatis. 316.
De clericis non reſiden.in eccleſia. 317.
De preben.& dignitatibus.320.
De clerico egrotante vel debilitato.324.
De inſtitutionibus. 325.
De conceſſione prebende & eccle.non va.327.
Ne ſede vacante aliquid innouetur. 320.
De his que fiunt ab epiſcopo ſine conſenſu ca= pituli.331.
De his que fiunt a maiori parte capi.333.
Ut beneficia eccleſiaſtica ſine diminutione con= ferantur. eod.
De rebus eccle. alienandis vel non. 335.
De precarijs.337.
De commodato. 338.
De depoſito.340.
De cōtrahenda venditione & emptio. 342.
De locato & conducto.347.
De rerum permutatione. 351.
De feudis.353.
De pignoribus. 359.
De fideiuſſoribus.365.
De ſolutionibus.369.
De nouationibus.eod.
De delegationibus.370.
De confuſione.eodem.
De oblatione.eodem.
De ceſſione bonorum. 371.
De donationibus. 372.
De donationibus cauſa mortis. 373.
De peculio clericorum.374.
De teſtamentis & vltimis volun. 375.
De ſucceſſionibus ab inteſtato.384.
De ſepulturis.387.
De parochijs & alienis parochia. 392.
De decimis & primitijs.394.
De regularibus & tranſeun. ad relig. 401.
De conuerſione coniugatorum. 404.
De conuerſione infidelium.407.
De voto & voti redemptione. 408.
De ſtatu monachorum & canonicorum regu= larium.414.
De religioſis domibus. 416.
De capellis monachorum.418.
De iure patronatus.eodem.
De cenſibus & exactionib⁹ & pcurationib⁹.421.
De conſecratione eccleſie vel altaris. 425.
De celebratione miſſe ſacra eucha. 430.
De baptiſmo. eodem.
De preſbytero non batizato.433.
De cuſtodia euchariſtie. 434.
De reliquijs & veneratione ſanctorum. eodem.
De obſeruatione ieiuniorum.435.
De purificatione poſt partum.437.
De eccleſijs edificand.vel reparand. vel de no= uo conſtru. eodem.
De immunitate eccleſiarum vel cemite. 438.
Ne cler.vel mona.ſecula.neg.ſe.im. 445.

Libri quarti.

De ſponſalibus & matrimonijs.446.
De matrimonijs.450.
De deſpōſatione impuberum.458.
De clandeſtina deſponſatione.463.
De ſponſa duorum.4 6.
De conditionibus appoſi. in deſponſa. & alijs contrac. 470.
Qui clerici vel vouentes cōtrahere pñt. 473.
De eo qui duxit in matrimonium quam pol. p adulte. 475.
De coniugio leproſorum.477.
De coniugio ſeruorum. eodem.
De natis ex libero ventre. 479.
De agricolis. eodem.
De cognatione ſpirituali.480.
De cognatione legali.483.
De eo qui cognouit conſangui.vxo.484.
De conſanguinitate & affinitate.486.
De affinitate. 490.
De frigidis & maleficiatis.& impo.492.
De matrimonio contracto contra interdictum eccle. 495.
Qui filij ſint legitimi. 496.
Qui mr̃imonium accuſare pñt vel teſtes. 501.
Si mulier petat in virum aliquem. eodem.
Quis admittatur ad ac.matrimonij.502.
Libellus accuſationis. eo.
Que exceptiones competat contra ac.mr̃i.eod.
Qui teſtes requirantur in ac.mr̃imo. 503.
De diuortijs. eodem.
De donatione inter virum & vxorem. 506.
De donatio.propter nuptias & ſpon.eodem.
De dotibus promittendis & conſtituendis. 507
De donationibus ſimplic.inter coniug. vetitio. folio. 511.
De dote poſt diuortium reſtituenda.513.
Rerum amotarum. 516.
De ſecundis nuptijs. 517.

Libri Quinti.

De accuſa.denuncia.ꝛ inquiſi. 520.
De accuſationibus. eodem.
De exceptionibus. 526.
De denunciationibus. 527.
De inquiſitionibus. 528.
De criminibus ſine ordi. punien. 531.
De calumniatoribus. eodem.
De ſimonia ꝛ ne aliquid pro ſpi.exig. vel pro-mittatur. 533.
Ne prelati vices ſuas vel eccle. 539.
De magiſtris ꝛ ne aliquid ex. pro licentia. 541.
De iudeis ꝛ ſarracenis ꝛ eorum ſeruis. 543.
De ſarracenis. 545.
De ſeruis iudeorum ꝛ ſarrace. 546.
De hereticis. 547.
De ſchiſmaticis. 552.
De apoſta.ꝛ iterantibus baptiſ. 553.
De his qui filios occidunt. 555.
De infantibus ꝛ langui.expoſitis. 556.
De homicidio volunt.vel caſuali. 557.
De torneamentis. 561.
De clericis pugnantibus in duel.codē.
De ſagittariis ꝛ baliſtariis. 562.
De adulteriis ꝛ ſtupro. eodem.
De rap.ꝛ incen.ꝛ viola.eccleſiarum. 566.
De raptoribus rerum. eodem.
De penis raptorum corporum. 567.
De incendiariis. 568.
De violatoribus eccleſiarum. 570.
De furtis. eodem.
De ſeruo corrupto. 573.
De conditione furtiua. eodem.
Ad legem fauiam de plagis. 574.
De crimine ſacrilegii. eodem.
Ad legem iuliam peculatus. 575.
De vſuris. eodem.
De crimine falſi. 582.
De ſortilegiis. 585.
De colluſione detegenda. 587.
De delictis puerorum. 588.
De clerico veneratore. 590.
De clerico percuſſore. 591.
De maledicis. eodem.
De clerico excōmunicato mini. 594.
De clerico non ordin.miniſtrante. 596.
De clerico per ſaltum promoto. 597.
De eo qui furtiue ordi.ſuſcepit.eodem.
De exceſſibus prelatorum ꝛ ſubditorum. 598.
De noui operis nunciatione. 601.
De priuilegio ꝛ ex. priuilegiato. 604.
De purgatione canonica. 608.
De purgatione vulgari. 610.
De iniuriis ꝛ damno dato. eodem.
De damno dato. 613.
De pauperie. 615.
De penis. 616.
De penitentiis ꝛ remiſſionibus. 620.
De remiſſionibus 664.
De diſpenſationibus 667.
De ſententia excōmunicationis. 669.
De verborum ſignificatione. 690.
De regulis iuris. 693.

Tabulæ Rubricarum.
FINIS.

Repertorium ſiue index Alphabeticus ſuper Summa dñi Henrici Ebredunenſis archiepiſcopi: ſacroſancte Romane eccleſie cardinalis Hoſtienſis vulgariter nuncupati ſingula dicte: ac principales materias cōprehendens feliciter incipit.

De litera. A.

Abbas cui teneat̄ ꝯfiteri. de pñījs ⁊ remiſſionib⁹. nu. 21. fo. 620.
Abbas pōt manumittere ſeruuꝫ monaſterij. de ſeruis non ordinandis. nu. 11. fo. 87.
Abbas vel monachus quot habiculis dꝫ eſſe contentus. de religioſis domi[bu]s. nume. 9. fo. 416.
[Abb]ates in quibus vitījs cōīter ſunt irretiti. de [pe]nitentījs ⁊ remiſſio. nu. 21. fo. 620.
[Ab]litio gnālis que dicatur. de calūniatorib⁹. [nu]. 5. fo. 531. Et que ſpecialis. ibidem. nu. 6.
[Abſ]oluere quis poſſit a ſnīa excōicationis. de [se]n. excō. nu. 12. fol. 669.
[Abſ]olutio adulteri non prodeſt adultere. de re iudicata. verſi. ſed ⁊ in folio. 287.
[Abſ]olutio in maiori excōicatione qualiter fieri [de]beat. de ſen. excō. nu. 14. fo. 669.
[Ac]ceptilatio qualr̄ fiat. de ſolutionibus. ver. [q]ualiter. fo. 369.
[Actio] alienationis iudicij mutandi cauſa facta [qu]alr̄ cōpetat. de alienatione iudicij mutan[di] cauſa facta. nu. 3. fo. 158. Et cui competat [ib]idē. nu. 5. Et qr̄ ceſſet. ibidē. nu. 6.
[Actio] an cedi vel vendi poſſit. de ceſſione actio[nu]m. nu. 1. fo. 159.
[Actio] cōi diuidundo ꝗnto tpe tollat̄. de preſcri[pt]ione rerū immobiliū. ver. de ꝗbuſdā. f. 266.
[Actio] depoſiti cui detur. de depoſito. nu. 5. f. 340 [E]t cōtra quē. ibidem. nu. 6. Et qn̄. nu. 7. Et i[n q]uātū. nu. 8. Et qualis ſit iſta actio depoſiti. [eo]d. tit. nu. 9. fo. eodem.
[Actio] denegatoria ꝗnto tpe tollat̄ de preſcripti. [re]rū immobi. verſ. de quibuſdā. fol. 266.
[Actio] de dolo cui detur. de dolo ⁊ contu. nu. 6. [fo]. 207. Et ꝯ quem. ibidē. nu. 7 ad ꝗd detur ⁊ [qn̄] ceſſet. eo. ti. nu. 8. fo. eo. Et qualis ſit actio [de] dolo ibidem. nu. 9.
[Actio] ex dāno dato cui cōpetat. de dāno dato. [nu]. 1. fo. 613. Et qn̄ habeat locum. ibidē. nu. 3. [E]t in quibus detur. eo. tit. nu. 4. fol. eodem. [Et] cōtra quos. nu. 6.
[Actio] confeſſoria que dicatur. ibidem. nu. 7.
[Actio] de dāno dato inꝗntum det̄. ibideꝫ. nu. 8. [E]t qualis ſit. eo. ti. nu. 9. fo. eodē.
[Actio] familie herciſcunde ꝗnto tepe tollatur de preſcriptione rerū immobilium. verſ. de quibuſdam. fo. 266.
Actio furti cui detur. de furtis. nu. 4. fol. 570. Et contra quem detur ibidem. nu. 5. Et inꝗntuꝫ nu. 6. Et qualis ſit. nu. 7.
Actio in factum de incendio ruina ⁊ naufragio cui detur de incendiarījs. nu. 5. fo. 568. Et ꝯ quem. ibidem. nu. 6. Et inꝗntum. nu. 7.
Actio iniuriarum an detur de iniurījs. nu. 5. fo. 610. Et cōtra quos detur. ibidem. nu. 6. Et inꝗntum. nu. 7. Qualis ſit hec actio. nu. 8.
Actio pignoratitia ꝗnto tpe tollatur. de preſcriptiōe reꝝ immobiliū. ver. de ꝗbuſdaꝫ. f. 266.
Actio pſcriptis verbis in quibus pactis locum habeat. de rerū pmutatio. verſi. vlti. fo. 351.
Actio que naſcatur ex ꝯctu pignoris. ⁊ cui det̄. de pignorib⁹. nu. 7. fo. 359. Et ad quid detur hec actio. ibidem. nu. 8. Qn̄ efficaciter intentetur. ibidem. nu. 9.
Actio que naſcatur ex ꝯctu emphiteoſis. de locato ⁊ conducto. nu. 13. fo. 347.
¶ Actio que naſcatur ex pauperie. de pauperie nu. 2. fo. 615. Et qn̄ habeat locū. ibidē. nu. 3. Et cui detur. nu. 4. Et cōtra quē. ibidē. nu. 5. Et qualis ſit. nu. 6.
Actio que naſcatur ex pignore: ⁊ cui detur: et ꝯ quē. ⁊ quo ordine. de pignorib⁹. nu. 7. fo. 359. Et ad quid ibidem. nu. 8. Qn̄ efficaciter intētetur. ibidem. nu. 9.
Actio repetitionis dotis cui detur. de dote poſt diuortium reſti. nu. 2. fo. 513. Et in quātū det̄. ibidē. nu. 4. Et qn̄ cōpetat. e. ti. nu. 8. fo. eodē.
Actio de dote ꝯ quē detur. ibidem. nu. 11.
Actio rerū amotarū qn̄ locū hꝫ. rerum amotaꝝ nu. 1 fo. 516. Cui detur hec actio. ibidē. nu. 2. Et ꝯ quē. nu. 3. Et inꝗntum nu. 4. Et qn̄ intētetur. nu. 5. Et ꝗlis ſit hec actio. ibid. nu. 6.
Actio vi bonorū raptorū qn̄ locū habeat. de raptoribus rerū nu. 4. fo. 566. Et cui det̄. eo. ti. nu. 5. fo. eo. Et cōtra quē. ibidē. nu. 6. Et infra qd ipſa. nu. 7. Et qualis ſit. nu. 8.
Actiones pnle quot ſunt. de peni. ⁊ remiſſ. nu. 2. folio. 620.
Actiones que naſcantur ex rerū permutatione de rerū permuta. nu. 5. fo. 351. Quibus dētur hc actiones. ibidē. nu. 6. Cōtra quos dent̄. ibidē. nu. 7. Et ad quid dētur. ibidē. nu. 8.
Actiones que oriant̄ ex cōmodato. de cōmodato. nu. 5. fo. 338. Quibus dent̄. ibidē. nu. 6. Et in quos. nu. 7. Et inquantū. nu. 8. Quales ſint eo ti. nu. 9. fo. eodē.
Actiones que naſcantur ex contractu locationis ⁊ conductionis. de locato et conducto. numero. 7. folio. 347. Et quales ſint. eodem tit. nu. 8. fol. eodem.
Actor an poſſit deſiſtere a proſecutione libelli. de libelli oblatione. nume. 10. fo. 175.
Actor quis dicatur. de ſindico. nu. 7. [...]

Actores ⁊ rei reſcripta impetrare pñt. de reſcriptis.nu.3.fo.13.
Actus binus inducit conſuetudinem. de ↄſuetudine.nu.4 fo.31.
Accuſare quis dicatur. de calũniatoribus. nume.10.fo.531.
Accuſare qs poſſit.de accuſatiõib⁹.nu.2.f. 520.
Accuſare qui prohibeantur.ibidem.nume 3.
Accuſare qs poſſit.de accuſatiõib⁹.nu.6.fo.eo.
Accuſari qs poſſit de adulterio. de adulterijs. nume.4.fo.562.
Accuſatus ſi ſit legitime citatus: ⁊ nullo modo veniat:an notabuntur bona. de accuſationibus.nu.9.fo.520.
Accuſator ſi petijt abſolutionem propterea qđ pecuniam accepit quid iuris. de calumniatoribus.nu.7.fo 531.
Accuſatio qđ ſit.de accuſationib⁹. nu.1.fo.520. Quis ſit accuſatiõis effect⁹.eo.ti.nu.12.f.eo.
Accuſatio q̃lis ſit in falſitate.de crimie falſi.numero.7.fo.582.
¶ Adoptare quis poſſit. de cognatione legali. numero.3.fo.483.
Adoptari qs poſſit. de cognatione legali. numero.4.fo.eodem.
Adoptio qđ ſit.de cognatiõe legali.nu. 2. fo.eo.
Ad ratiocinia quare quis obliget. de oblig. ad ratioci.nu.3.fo.90.
Adulterium quid ſit.de adulterijs.nu.1,fo.562. Quis admittatur ad adulterij accuſationẽ. ibidem.numero.2. Et infra que tempora.ibidem.numero.3.
Aduentu dñi an ſit ieiunandum. de obſeruatione ieiuniorum.nume.7.fo.435.
Aduocatus ſi propria autoritate rẽ ſibi ↄuentã pro ſalario occupat reſtituere tenet. de his que vi metuſve cauſa fiunt.nume. 5.fo.152.
Aduocati cui teneantur ↄfiteri.de penitentijs ⁊ remiſſioni.nu.32.fo.620.
Aduocati ſedere non debent.de poſtulando. numero.6 folio.142.
¶ Affinitas quid ſit.de affinitate.nu 1. fo.490. Que ſit eius diuiſio.ibidẽ.nu.2.Et quot ſint genera affinitatis.ibidem.nume.3.Et qualr genera inſurgant ibidem.nume.4.
Affinitas vſq ad quem gradum prohibeatur. ibidem.nume.5.
¶ Agere de proprietate quis poſſit. de cauſa ꝓprietatis.nu.2.fo.196.
Agricolarum multe ſunt ſpecies. de agricolis. numero.1 fo.479.
¶ Alienatio quid ſit.de alienatione iudicij mutandi cauſa facta.nume.1.fo.158.
Alienatio quid ſit.de rebus eccleſie non alienãdis.nu.1.fo.335. Ex quibus cauſis poſſit fieri.eo.ti.nu.3.fo.eodem.
Alienator qua pena puniatur. de alienatione [illegible] mutandi cauſa facta.nu.2.fo.158.
Altaria quomodo conſecrantur. de conſe.eccle. vel alta.nu.10.fo.425.
¶ Anulus datus tpe ſponſaliorum quid denotet.de matrimonijs.nu.15.fo.450.
Annus indictionis quando incipiat computari.de fide.inſtru.nume.4.fo.257.
Annus probationis a quo tpe currit.de regularibus.nu.11.fo.401.
Anthapoca quid ſit.de fide inſtru.nu. 6.fo.257.
¶ Apocha quid ſit.de fide inſtru.nu. 7.fo.eodẽ.
Apoſtaſia qđ ſit.de apoſtatis.nu.1.f.553. Quot ſunt apoſtaſie ſpecies.ibidem.nu.2.
Apoſtate qualiter priuantur.de apoſtatis.numero.3.fo.eo.
Appellare quis poſſit.de appellationibus. nu. 3.fo.291. Et quotus.eo.ti nu.7.fo.eo.
Appellare quoties quis poſſit.de appellationibus.nu.7.fo.eo.
Appellari a quo non poſſit. de appellationib⁹. nume.8.fo.eo. Et infra qđ tempus ſit appellandum.ibidem.nu.9.
Appellari a cuius ſnia non poſſit. de appellationibus.nume.8.fo.291. Et infra quod tempus ſit appellandum.ibidem.nume.9.
Appellari poteſt quolibet tempore.de ferijs.numero.5.fo.192.
Appellari non poteſt ab his qui iuriſditionem nõ habẽt.de offõ ⁊ po.iud.dele.nu. 5.fo.106.
Appellatio qđ ſit.de appellatiõib⁹ nu.1.fo.291. Quare ſit inducta appellatio.ibidem.nu.2.
Appellatio a quo ⁊ ad quem debeat fieri. ibidem.nu.4.Qñ fieri debeat.eo.tit.nu.5.fo.eo. Qualiter ſit facienda ibidem.nu.6.
Appellatio infra que tpa valeat exerceri.de appellationibus.nu 10.fol.291.Quis ſit appellationis effectus.ibidem.nume.13.
¶ Arbor affinitatis qualiter ſit intelligẽda. de affinitate.nu.7.fo.490. Et qualiter ſit exponenda ⁊ legenda.ibidem.nu.9.
Arbor conſanguinitatis quare depingatur. de conſanguinitate et affinitate.nu.12.fo.486. Et quare ſic depinguatur.ibidem. nu.13.Et quot ⁊ que ſint ei⁹ regule.eo. ti.nu.14.fo.eo.
Arbor qualiter ſit legenda.ibidẽ.nu.15.Et que circa eam cõſueuerunt queri.ibidem.nu.16.
¶ Arbiter quis eẽ poſſit. de arbitris. nu.3.folio 160. Arbiter eſt ſimilis iudici.ibidem.nu. 4.
Arbiter an poſſit punire contumacem in expenſis.ibidem.nu.11.
Arbiter diffinitiuam aliquãdo mutare poteſt. ibidem.nume.12.
Arbiter in quib⁹ caſibus non poſſit cogi ſnĩam ferre.eo.ti.nu.13.
Arbitroꝝ duo ſunt gña.de arbitris.nu.2.f.160.
Arbitriũ quid ſit.de arbitris.nu.1.fo.eod. Qualiter ad effectũ perducat.eo.ti.nu.9.fo.eodẽ.
Archidiaconat⁹ quis dicatur. de officio archi. nu.1.fo.100.Et vnde dicatur.ibidem.nu.3.

Archidiaconus cui teneat̃ confiteri. de penitẽ. ⁊ remiſ.nu.24.fo.620.
Archidiaconi in quib⁹ delinquãt cõiter. de penitentijs ⁊ remiſſionib⁹.nu.24.fo.eodem.
Archidiaconi officium quod ſit. de offi. archi. nu.4.fo.100.
Archiepiſcopus an debeat benedici ab epiſcopo. de officio archipreſbr̃i nu.4.fo.102.
Archiep̃s cui teneatur confiteri. de penitentijs ⁊ remiſſionibus.nu.19.fo.620.
Archiep̃s eſt iudex ſue prouincie. de officio ordinarij. verſi. ſunt aũt-§ j.fo.124.
Archipbr̃ cui teneat̃ confiteri. de penitentijs et remiſ.nu.25.fo.620.
Archipbr̃i officio que pertineant. de officio archipreſby.nu.2 fo.102.
Archipreſbyterorũ genera quot ſunt. de officio archipreſbyteri nu.1.fo.eo.
Arrhe quare permittunt̃ a lege in quadruplũ. de ſponſalibus.nu.3.fo.446.
Arrogatio quid dicatur, de cognatione legali. nu.6.fo.483. Qualr̃ contrahatur. ibidem.nume.7. Et qualiter diſſoluatur. ibidem. nu.8. Quot ſint arrogationis ſpecies. ibidẽ.nu.11.
¶ Aſſeribens ſibi aliquãdo excuſatur. de crimine falſi.nu.5.fo.582.
Aſſis appellatione quid contineat̃, de teſtamẽ. nu.20.fo.375.
A ſententia officialis epiſcopi ad quem appellabitur. de offi. vica.nu.2.fo.105.
¶ Autoritas rei iudicate quanta ſit. de re iudicata.nu.2.fo.287.
¶ Auxilia ex dolo que competant. de dolo ⁊ cõtu.nu.5.fo.207.

¶ De litera. B.

Baptizare quis poſſit vel debeat. de baptiſmo.nu.3.fol.430. Nullus poteſt ſeipſum baptizare. eo.tit. nu.4.fo.eodem.
Baptizari poteſt a quocũq; ſiue iudeo pagano heretico ⁊c. de baptiſmo.nu.7.fo.eod.
Baptizans an requiratur q̃d intendat baptizare. de baptiſmo.nu.16.fo.eo.
Baptizatus in noĩe genitoris ⁊ nati ⁊ ſcti flaminis an ſit baptizat⁹. de baptiſmo. n.13.f.430.
Baptizati inuiti an ſint baptizati. de baptiſmo. nu.11.f.eo. Et q̃d d̃ ficte baptizatis. ibi.nu.12.
Baptiſmus dicitur ianua oĩm ſacrorum. de ſacra. non iterandis.nu.4.fo.81.
Baptiſmus quid ſit de baptiſmo.nu. 1.fol.430. Et vbi fuit inſtitutus. ibidem.nu. 2.
Baptiſmi forma q̃ ſit. de baptiſmo.nu.6.fo.430. Quot ſint baptiſmi ſpẽs. eo.ti.nu.14. Quis ſit baptiſmi effectus. ibidem.nu.15.
Baro cui teneatur confiteri. de penitentijs ⁊ remiſſio.nu.39.fo.620.
Bellũ iuſtũ q̃d ſit. de treuga ⁊ pace.nu.3.fo.234.
Bellũ iniuſtũ cẽſet̃ quinq; modis. ibidẽ.nu.4.
Bñficiũ epiſtole d̃ui adriani q̃ ſit. de fideiuſſoribus.nu.6.fo.365. Et inter q̃s habeat locũ. ibidem.nu.7. Et q̃ñ.nu.8. Et q̃ñ ceſſet.nu.9.
Beneficiũ fideiuſſiõis q̃d ſit. de fideiuſſorib⁹.nu. 6.fo.365. Inter quos habeat locum. ibidem. nu.7. Et q̃ñ nu.8. Et q̃ñ ceſſet. ibidem.nu.9.
Beneficiũ quot modis dicatur vacare. de cõceſ. prebende.nume.1.fo.317.
Beneficium nõ vacans an poſſit conferri. ibidẽ. nu.2. Et infra q̃d tp̃s. eo. titu.nu.3.fo.eodem.
Beneficium ſufficiens quid appellat̃. de reſcriptis.numero.25.fo.12.
Beneficiũ maius vni clerico an debeat aſſignari q̃ alij. ibidem.nu.26.
Beneficia que ſunt que intelligant̃ hr̃e curam animarũ. de filijs preſbyterorum.nu. 9.fo.85.
Beneficia ſine diminutiõe aliqua ſunt ꝯferẽda, vt eccl'iaſtica beneficia. verſi. eſt autẽ. fo.353.
Beneficiatus an poſſit cogi pro miſerabilibus perſonis vt ſit ꝯ eccleſiam a qua beneficium obtinet. de poſtulando. numero.8.folio.142.
¶ Bigamia q̃d ſit. de bigamis. nu.1.f.92. Quot ſunt bigamie ſpecies. eo.titu.nu.3.fo.eodem.
Bigamus ex neceſſitate in ſubdiaconum ꝓmoueri poteſt. de tempo. ordinationũ.15.fo.64.
Bigamus nõ poſtulatur in prelatum. de poſtulatione prelatorum.numero.6.folio.55.
Bigamus ꝓprie quis dicatur de bigamis. numero.2.fo.92. Et vnde dicatur. ibidem.nu.4.
Bigamus a ſuſceptione ordinum quare arceatur. ibidem.numero.5.
¶ Blaſphem⁹ chriſti an poſſit exercere vim poteſtatis in hoĩes chriſtianos. de iudeis. numero.6.fo.543.
Blaſphemantes deum vel quemlibet eius ſanctum qua pena puniant̃. de maledicis.numero.4.folio.591.
Bonum omne eſſe recte factum preſumitur. de preſumptio.numero.5. fo.246.

¶ De litera. C

Calix ⁊ patena cuius materie debẽt eſſe. de ꝯſe.ec. vl' alta. n.11.f.425.
Calũniator quis dicat̃. de calũniatoribus.nu.1.fo.531.
Canonica portio quid dicatur. de ſepulturis.nume.6.fo.387. Et an iure debeatur. eo.titu nu.10.fo.eo. Et quota ſit.nu.11.
Canonica portio a q̃b⁹ petat̃. de ſepultu.nu.12. fo.eo. Et de q̃b⁹ reb⁹ debeat̃. eo.titu.nu.13.
Canonica portio ep̃i an impediat petitionẽ canonice portionis parochialis eccleſie vel cõtra. ibidem.nu.4.
Canonici cui teneant̃ cõfiteri. de peni.et remiſ. numero.30.fo.620.
Canonici in quibus cõiter delinquãt. ibidẽ.
Canonici ſi delinquant deuoluitur poteſta[illegible] gẽdi ad ſuperiorẽ. de electione. nu.[illegible] 7.

Canonizatio ſanctorum quõo debeat fieri. de reliquiis ⁊ veneratione ſanctorũ. nu.3.fo.454.
Cantor cui teneatur cõfiteri. de penitentiis ⁊ remiſ. numero.29. folio.620.
Capitulum an dicatur ꝓcurator eccleſie. de reſcriptis. numero.32 fo.29.
Capitulũ an nouam dignitatẽ in eccleſia creare poſſit. de conſtitutionibus. nu.20.fo.12.
Capitulum an facere poſſit augmentum prebẽdarum. ibidem nume.21.
Capitulum ⁊ vniuerſitas conſtitutionem facecere poteſt. de conſtitu. nu.7.fo.8.
Capl'm lz poſſit facere ꝯſtitutiões nõ tñ hoc facere põt ꝯ antiquas ⁊ rõnabiles conſuetudines eccl'ie ſine cõſenſu epi. de his que fiunt maiori parte capl'i. §. quis iuris. fo.333.
Captiuus ſi euaſerit cuſtodiã qual'r puniẽ cuſtos. de accuſationibus. nu.11.fo.520.
Capitulum trãſfert ptãtez eligẽdi in aliũ: ⁊ ille ſit negligens: nunqd ꝓpter hoc priuabitur poteſtate eligẽdi. de electiõe. nu.33.fo.37.
Cardinales cui teneatur cõfiteri. de penitentiis ⁊ remiſſionibus. nu.16.fo.620.
Cardinalis: archiepũs: epũs: abbas: prepoſitus: ⁊ quilibet beneficiatꝰ trãſferri poſſunt. de trãſla. epiſ. nu.2.fo.54.
Caſtitas maior requiritur in viro ꝙ in vxore. de bigamis. nu.9.fo.92.
Caſus expreſſi in iure in quibꝰ epis ꝓhibetẽ diſpenſare. de diſpenſationibus. nu.4.fo.667.
Caſus in quibus appellatio non admittitur ponuntur. de ſententia. ver. ſunt tñ. fo.275.
Caſus in quibus ſnia inter aliquos lata aliis nocet. de re iudicata. verſi. ſicut enim. fo.287.
Caſus in qbus ſequeſtratio admittiẽ. de ſequeſtratione poſſeſſionũ ⁊ fructuũ nu.4.fo.217.
Caſus.xi. in quibus fallit regula. nemo ſine accuſatione damnaẽ. vt eccleſiaſtica beneficia. verſi. item traditur. fo.333.
Caſus in quibus ſit iurandum de calumnia. de iuramento calumnie. nu.3.fo.186.
Caſus in quibus electio facta irrita eſt ipſo iure. de elec. nu.28.fo.37.
Caſus in quibus ſit licitum pervicarium deſeruiri. de officio vicarii. nu.4.f.105.
Caſus in quibꝰ poteſt alienari res litigioſa. de alienatione iudicii mutandi cauſa. verſi. excipiuntur. fo.158.
Caſus nouem in quibus qd ſit metꝰ cauſa non valet lz ſacrm non interueniat. de his que vi metuſve cauſa fiunt. nu.6.fo.152.
Caſus.xv. in quibus fallit regula ꝙ actore non probante reus ⁊ ſi nihil ꝓſtiterit ſit abſoluẽdus. vt eccleſiaſtica bñficia. ver. daẽ. fo.333.
Caſualis conditio que dicaẽ. de conditionibus appo. nu.6.fo.470.
Cathalogus quid ſit. de reliquiis et vene. ſanctorum. nu.4.fo.454.
Cathedralis eccleſia ſine licẽtia pape erigi õn poteſt. de eccleſiis edifi. nu.5.fo.437.
Cathedraticũ quid dicatur. de cenſibus. nu. 8. folio.421. Et de officio ordi. §. cathedraticũ. folio.124.
Catholici an poſſint propria autoritate hereticos ſpoliare. de hereticis. nu.7.fo.547.
Cauſa feudi apud quẽ vel apud quos iudices debeat agitari ⁊ terminari. de feudis. numero.13.fo.353.
Cauſe due in eodẽ libello an ꝓponi poſſint. de libelli oblatione. nu.4.fo.175.
¶ Cemiteria in quibꝰ corpa paganoꝝ vel hereticorum ſepulta ſunt nõ debẽt conſecrari. de conſe. eccl. vel alta. nu.7.fo.425.
¶ Cenſus quid ſit. de cẽſibꝰ. nu 1.fo.421. Et qd preſtet argumentũ. ibidẽ. nu.2. Cenſus quis ſit ſoluendꝰ. eo. tit. nu.4.fo. eodem. Et in quo caſu remitti poſſit. ibidem. nu.6.
Cenſum qs poſſit imponere. eo. ti. nu.3.fo.eo.
Cenſus aliqñ ſoluitur in ſignum ſubiectionis. de cauſa proprie. nu.8.fo.197.
Cenſitus nomen quõo accipiatur. de agricolis. nume.4.fo.479.
Certus nuncius ſup depoſitione mortis quis dicatur. de ſponſa duorũ. nu.6.fo.468.
Ceſſionis actionis effectus quis ſit. de ceſſione actionum. nu.2.fo.159.
¶ Chriſma ſingulis annis ꝯficiendũ eſt: ⁊ renouandum ⁊ vetus in eccleſia cremandũ. de cõſe. eccle. vel alta. nu.20.fo.425.
Chriſtiani an teneantur ſoluere pedagiũ ſarracenis. de cenſibus. nu 11.fo.421.
Chriſtiani bis inunguẽ. de ſacra vnctione. numero.4.fo.79.
Chriſtiani qual'r ſe debeant hr̃e erga ſarracenos. de ſarracenis. nu.3.fo.545.
Chriſtianum nullus põt hr̃e in ſeruum. de ſeruis iudeorum. nu.3.fo.546.
Chriſtiane non debent iudeis infra domũ ſeruire nec filios eorum nutrire. nu.4.fo.eo.
¶ Circunſtantie in ꝯfeſſione inquirende. de penitentiis ⁊ remiſſionibus. nu.50.fo.620.
Circunſtãtie q̃ ſint q̃ adherẽt peccato. de penitẽtiis ⁊ remiſſio. nu.13.fo.eo.
¶ Citatus legitie ſi ꝯueniaẽ in actiõe perſonali poteſt iudex eccl'iaſticꝰ ſi nõ venerit ipm excõicare. vt lite nõ ꝯteſta. nu.4.fo.184.
¶ Ciuitas vel caſtrũ ſi fuerit interdicta an publicetur in predicationibꝰ. de clandeſtina deſpon. nu.2.fo.463.
¶ Clandeſtine ꝯhentes quam penã patiãtur. de clandeſtina deſponſatione. nu.7.fo.eo.
¶ Clericus ad ſacros ordines promotus: et poſtea depoſitus: an poſſit contra here. qui clerici vel vouentes. nu.2.fo.473.
Clericus an ꝓpter infirmitatem amittat beneficium ſuum. de cleri. egro. nu.2.fo.324.

Clericus an poſſit renunciare iuri ſuo.de renunciatione.nu.4.fo.60.
Clericus an amittat beneficiũ ſuũ ꝓpter infirmitatẽ.de clerico egrotante.nu.2.fo.324.
Clericus coactus ad ordines ſuſcipiẽdos an recipiat characterẽ.de eta.ꝛ quali.nu.5.fo.76.
Cleric⁹ cuiq̃ laico ſup ſancta dei euãgelia iurare non debet.de iureiur.ver.cui.fo.246.
Clericus declinat forũ epi cõpromittẽdo in aliquẽ tãq̃ in aliũ.de fo cõpe.§.itẽ cleric⁹.f.170.
Clericus de quibus poſſit teſtari et de quibus non.de teſta.nu.45.fo.375.
Clerici excõicati q̃lr puniant̃.de cle.excõ.mini.nu.1.594.Et qualr excuſent̃.ibidẽ.nu.4.
Clericus inſiſtẽs ſtudio an debeat ꝑcipere fructus beneficij ſui.de magiſtris.nu.9.fo.541.
Clericus nõ baptizatus an conficiat.de preſbytero nõ baptizato nu.3.fo.4.3.
Clericus non poteſt conueniri corã iudice ſeculari.de fo.cõpe.nu.13.fo.170.
Clericus iuriſditionẽ epi declinare non põt.eo.titu.nu.14.fo.eo.
Cleric⁹ mutuãs.x.p.xij.ad ludũ cẽſet̃ public⁹ vſurari⁹.de exceſſib⁹ ꝑlatoꝝ.nu.4.fo.598.
Clericus percuſſor qua pena puniat̃.de clerico percuſſore.nu.3.fo.591.
Clericus poſtulãs pro extraneo ↄtra eccl'iam in qua eſt beneficiatus poteſt ab ea expelli.de poſtulando nu.8.fo.142.
Cleric⁹ q̃re ꝓhibeat̃ ꝓmoueri ꝑ ſaltũ.de clerico per ſaltũ ꝓmoto.nu.1.fo.597.Qua pena puniat̃.ibidẽ.nu.2.Qualr excuſet̃.nu.3.Et per quẽ ꝛ in quo diſpenſet̃.ibidẽ.nu.4.
Clericus quis poſſit contrahere matrimoniũ:ꝛ quis non qui clerici vel vo.nu.1.fo.473.
Clericus quis teneat̃ reſidentiã facere de clericis non reſiden.in ec.preben.nu.1.fol.317.Et qualiter debet reſidere.ibidẽ nu.2.
Cleric⁹ ſecularis an poſſit hr̃e prebẽdam in eccleſia regl'ari.ꝺ ſtatu mõachoꝝ.nu.11.f.414.
Clericus ſi confitetur crimen qꝺ fecit ante ordinationem ſuã vel conuincitur peccaſſe ante ordinationem ſuã an poſſit officio frui.de accuſationibus.nu.15.fo.520.
Clericus ſiue laicus ſi ius patronatus habeat non poteſt eccleſiam conferre ex vi iuris patronatus.de iure pa.nu.4.fo.418.
Clericus ſi moriatur in torneamẽtis an debeat carere ſepultura.de torneamẽtis.n.4.f.561.
Clericus ſi precio appreciato vigilet cũ defuncto:ꝛ dicat pſalteriũ:an ſit ſimonia.de ſimonia.nu.6.fo.533.
Clericus venator qua pena puniatur.de clerico venatore.nu.4.fo.590.
Clerici an poſſint dare decimas in feudum.de feudis nu.3.§.ſed nunquid.fo.353.
Clerici cõiter quomodo delinquunt.de exceſſibus prelatorum.numero.2.folio.598.
Clerici coniugati qua pena puniuntur.de clericis coniuga.nu.1.fo.316.
Clerici cõiugati in quo releuant̃.ibidem.nu.2.
Clerici habẽtes ſufficiens patrimoniũ vl' alios redditus an licite recipiant decimas.de decimis.nu.14.fo.594.
Clerici non debẽt fieri miniſtri laicoꝝ.ne cleri.vel monachi.neg.ſecu.nu.4.fo.443.
Clerici peregrini poſſunt ſimul dicere oẽs horas.de conſe.eccleſi.vel alta.nu.15.fol.425.
Clerici pugnantes in duello qua pena puniantur.de clericis pugnãtib⁹ i duello.n.3.f.561.
Clerici ꝓhĩt vti bonis veſtib⁹ dũ tñ ceſſẽt a ꝓhibitis.de cuſtodia eucharíſtie.nu.2.fol.434.
Clerici qui poſſint habere peculiuꝫ.de peculio clericorum.nu.4.fo.374.
Clerici qualiter debeant viuere.de vita ꝛ honeſtate clericorum.nu.1.fo.311.
Clerici cõiugati quã penã patiũtur.de clericis ↄiug nu.1.fo.316.Et i q̃ releuent̃.ibidẽ.nu.2.
Clerici ſunt liberi ab angarijs ꝛ perãgarijs.de immunitate eccleſie.nu.4.fo.438.
Clericis an ſit licitũ aliquid accipere occaſione funeris.de ſepulturis.nu.8.fo.587.
Clericis que ſint permiſſa:ꝛ que non.ne clerici vel monachi ſecu.nego.nu.2.fo.443.
Coactio parentũ an impediat matrimoniũ.de matrimonijs.nu.27.fo.450.
Cognatio legalis q̃d ſit.de cognatione legali.nu.1.fol.485.Quot ſunt eius ſpẽs.ibi.nu.5.
Cognatio ſpiritualis que dicat̃.de cognatione ſpũali.nu.1.fo.480.Et quot ſint eius ſpẽs.ibidem.nu.2.Qualr cõtra hat̃.ibidem.nu.3.Quis ſit eius effectus.ibidem.nu.4.
Cognatio ſpũalis non egredit̃ pſonas illas cũ qbus ↄhit̃ vel ↄhi intelligit̃.ibidem.nu.5.
Cogitatio an debeat pũiri.de penis.n.9.f.616.
Cognoſcere qs debeat de cauſa ordinario recuſato.de recuſationibus.nu.3.fo.307.
Cognoſcere quis poſſit de cã ordinarij.de recuſationibus.nu.3.fo.eo.
Cognoſcẽs conſanguineam vxoris ſue vſq̃ ad quartum gradum committit inceſtum.de eo qui cognouit conſangui.vxoris ſue.numero.6.folio.484.
Cognitio examinatio et condemnatio criminis hereſis ad quem ſpectet.de hereticis.numero.6.folio.547.
Cohabitio quid ſit.de cohabitatione clericorum ꝛ mulierem.nume.1.folio.314.An ſit tolerãda.ibidem.nume 2.
Coertio rapine ad quem pertinet.de penis raptorum corporum.nu.2.fo.567.
Collegium quid ſit.de ſyndico.nu.2.fo.150.
Colluſio quid ſit.de colluſione detegenda.§.q̃d ſit.fo 587.ꝛ de ſyndico.nu.2.fo.150.
Commatres duas an aliquis poſſit habere.de cognatione ſpirituali.nu.7.fo.480.

Committens crimen propter qd' decapitandus eſſet ſi mutetur in penã pecuniariã non põt conqueri ⁊ quare. de accuſationibus: numero.13.fo.520.
Cõmodare quis poſſit et cui. de cõmodato. numero.4.fo.338.
Cõmodũ vel incõmodũ aucte dotis vel deteriorate ad quẽ pertinet. de dotibus promit. numero.11.fo.507.
Commodatũ quid ſit. de commodato. nume.1. fo.338. Unde dicatur. ibidẽ. nume.2. Jn quibus rebus conſiſtat. nu.3.
Comparatio ex quibus fiat. de fide inſtrumentorum. §. ex quibus. fo.237.
Cõpoſitionẽ recipiens iuri ſuo renunciaſſe videtur. de electione. nu.35.fo.57.
Compromitti de qua re poſſit. de arbitris. numero.5.fo.160.
Compromiſſum aliqñ impedit̃ ratione perſone. de arbitris. nu.6.fo.eo.
Compromiſſum qualiter conſtituatur. de arbitris. ver. conſtituitur. fo.eo.
Compurgatores quales eſſe debeant. de purgatione canonica. ſu.5.fo.608.
Compurgatorũ numerus quotus ſit. de purgatione canonica. nu.4.fo.eo.
Cõputatio qũo fiat in linea collaterali. de conſanguinitate ⁊ affi. nu.8.fo.486.
Cõputatio cõſanguinitatis qũo fiat. ibidẽ.
Concedere priuilegium quis poſſit. de priuilegio. nu.5.fo.604.
Condemnatio in actione de dote qualiter formari dꝫ. de dote poſt diuor. reſti. nu.12.f.513.
Condẽnatio ex pignore quo ordine ⁊ inquantũ fiat. de pignoribus. nu.10.fo.359.
Conditio quid ſit: ⁊ quot modis accipiat̃. de cõdi. appo. nu.1.fo.470.
Conditio apponitur per ſi. ibidẽ. nu.2.
Conditio ſi ſit appoſita in non faciendo an teneat. eo. titu. nu.11.fo.eo.
Conditio que fit in ſponſalibus que tenenda: et que frangenda. ibidẽ. nu.12.
Condictio furtiua cui detur. de condictione furtiua. nume.1.fo.573. Et cõtra quẽ detur. ibidem. nume.2.|Et in quantum. nu.3.|Et qualis ſit. nume.4.
Conditiones que conſiſtunt in dando impleri debent. de conditionibus appoſitis. numero.10.folio.470.
Conductor quis dicatur. de locato et conducto. nume.4.fo.347.
Conductio quid ſit. de locato ⁊ conducto. numero.2.folio.eodem.
Confirmatio quid ſit. de ſacra. non iteran. numero.5.fo.81.
Confirmatio quid ſit. de cõfirmatione vtili vel inutili. nume.1.fo.309. Quot modis fiat. ibidem. nu.3. Qualiter ſit facienda. ibidẽ. nu.4.
A quo fieri debeat. eo. ti. nu.5.
Confirmatio de qua re ſit facienda. ibidẽ. nu.6.
Quis ſit ꝯfirmationis effectus. ibidẽ. nu.7.
Confirmationũ ſpecies quot ſint. de confirmatione vtili vel inutili. nu.2.fo.309.
Confirmãdus in epm̃ qualis eſſe debeat. de electione ⁊ elec. po. nu.10.fo.57.
Confirmato quod ius acquirat̃. de electione. numero.79.fo.eo.
Cõfiteri qs debeat. de peni. ⁊ remiſ. nu.7.f.620.
Confiteri quot modis qs intelligat̃. de cõfeſſis. nume.5.fo.218.
Confitendũ cui ſit. de penitẽ. ⁊ remiſ. nume.14. fo.620. Et qñ. eo. ti. nu.45. Et qualiter ſit cõfitendum. ibidẽ. nu.46.
Confitens falſum an ſuccumbere poſſit. de confeſſis. nu.4.fo.218.
Cõfeſſio de qbꝰ pctis ſit faciẽda. de pe. ⁊ remiſ. nu.8.fo.620. Et q̃lis eſſe debeat. eo. ti. nu.12.
Confeſſio regulariter non nocet niſi fiat aduerſario preſente. de confeſſis. nu.2.fo.218.
Confeſſus ad quid teneatur confeſſori. de peni. ⁊ remiſſio. nu.54.fo.620.
Confeſſus in iure pro cõuicto habet̃: qual'r intelligat̃ hec regula. de confeſſis. nu.1.fo.218.
Coniugatus quis dicat̃. nu.1. Et cõiugati qualiter poſſint conuerti. nu.2. Et qualiter reuocari. de cõuer. cõiug. nu.4.fo.404.
Cõiuges poſſunt vouere caſtitatẽ ad tempus ⁊ in perpetuum. ibidẽ. nu.3.fo.eo.
Cõiuges reddẽdo debitũ i ieiunijs vl' natali dñi paraſceue: ⁊ alijs p̃cipuis ſolẽnitatibꝰ: vl' in locis ſacris an peccẽt. de mr̃imo. n.22.f.450.
Coniuges an peccent aliqñ in carnali copula: ibidem. nu.23.
Coniuges ſi fornicantur vnus ſpiritualiter alter temporaliter: nunquid fiet compenſatio hincinde. de diuortijs. nu.10.fo.505.
Cõiugiũ vñ dicat̃. de mr̃imonijs. nu.7.fo.450.
Cõiugia bina an liceat hr̃e. de ſpõſa. n.5.f.468.
Cõnubiũ vñ dicat̃. de mr̃imonijs. nu.6.fo.450.
Cõſanguinitas nulla inuenitur vltra ſeptimũ gradũ. de cõſangui. ⁊ affi. nu.10.fo.486.
Conſanguineus quoto gradu diſtat ab vxore mea: toto gradu affinitatis diſtat a me. de affinitate. nu.6.fo.490.
Conſanguinitas qd ſit. de conſan. ⁊ affini. nu.1. fo.486. Et vnde dicatur. ibidẽ. nu.2.
Cõſanguinea ſpõſe ſi cognoſcat̃ qd iuris ſit. de eo q̃ cognouit ꝯſan. vxoris ſue. nu.2.fo.484. Et quid ſi conſanguinea vxoris. ibidẽ. nu.3.
Cõſciẽtia ꝯ gñia q̃ ſint. de clã. deſpõ. nu.4.f.463.
Conſecratio epõrum vltra tres menſes differri non debet. de electione. nu.20.fo.57.
Cõſecra. vginũ qñ fieri poſſit. de tẽp. or. n.4.f.64.
Cõſecratio an ſit iterãda. de ꝯſe. ecc. nu.5.f.425.
Cõſenſus capl'i in qbꝰ req̃rat̃. de his q̃ fi. fo.331.
Cõſenſus dñi an requirat̃ in matrimonio ꝯtra

hēdo ꝑ ſeruū.de ↄiugio ſeruoꝝ.nu.5.fo.477.
Conſtitutio quid ſit.in proemio.nu.16.
Conſtitutio ius humanū dici poteſt.de conſtitutionibus.nu.1.fo.8. Unde dicatur conſtitutio.ibidē nu.2.
Conſtitutio qñ incipit arctare poſt duos mēſes cōputādo a tpe inſinuationis.ibidē nu.13.
Conſtitutionē promulgandi ſeptē ſunt cauſe. de conſtitutionibus.nu.10.fo.8.
Cōſtitutiōes ēt legatoꝝ ſedis i ꝓuincia oēs puniūt.de clādeſtina deſpōſatione.nu.10.f.465.
Cōſtitutiōes vniuerſitatū ꝓmulgatiōe an ſtatim ligent.de cōſtitutionibus.nu.14.fo.8.
Conſtitutionū virtutes que ⁊ quot ſunt.de conſtitutionibus.nu.11.fo.8.
Conſtitutionibus qualiter derogetur.de conſtitutionibus.nu.12.fo.8.
Conſuetudo an excuſet a preſtatione decimarum.de decimis.nu.15.fo.394.
Conſuetudo approbata per papā poteſt inducere impedimentū ⁊ remouere in his in quibus poſſet papa.de cognatione ſpirituali. nume.6.fo.480.
Cōſuetudo eſt tāte autoritatis ꝙ clericos ad cōtinentiā aſtringit.de decimis.nu.16.fo.394.
Cōſuetudo quid ſit.de conſuetudine.nu.1.fo.31.
Cōſuetudo naturalis an pſcribi poſſit.ibi.n.2.
Cōſuetudo irrationabilis nō pſcribit.ibi.nu.3.
Conſuetudo qualiter ⁊ quot modis probari debeat.ibidem.nu.5.
Conſuetudo dicitur quaſi cōmunis aſſuetudo. eo.titu.nu.7.fo.31.
Conſuetudo an valeat ꝙ quilibet poſſit debitorem ſuum pignorare ibidē nu.8.
Conſuetudo gñalis que dicat.nu.12.fo.eo.
Cōſuetudo ⁊ pſcriptio qualr differāt. ibi.nu.13.
Conſuetudo erronea nō iuuat.eo.ti.n.15.f.eo.
Conſuetudo q̄ eſt in aliquib⁹ caſtris ⁊ locis ꝙ ſi ruſticus decedat ſiue filio vel alio deſcendēti dñs totum occupet iure peculij an valeat.de agricolis.nu.4.fo.479.
Conſuetudinis virtus dicitur eſſe quintuplex. de conſuetudine.nu.11.fo.31.
Conſuetudinē allegans eam probare debet.de conſuetudine.nu.9.fo.eo.
Contrahit aliquis cū duabus:vel cum decē inſcijs priore viuente quid iuris.de eo qui duxit in matrimoniū.nu.2.fo.475.
Contrahere ſecundas nuptias an licitum. de ſecundis nuptijs.nu.2.fo.517.
Cōtrahere alicui mrimoniū: poſtea alter negat alter ↄcedit. q̄d iuris.de mrimo.n.12.f.450.
Contractus emphiteoſis que ſit natura: de locato ⁊ conducto.nu. 2.fo.347.
Contractus locationis et conductionis in quibus rebus cōſiſtat.de loca. ⁊ cōdu.nu.6.f.eo.
Contractus ſine ſcriptura facti an valeāt.de fide inſtrmuen.nu.8.fo.237.
Contractus vſurarius qualiter detegatur.de vſur.nu.9.fo.575.
Contrahens cum illa quam deflorauit an cenſeat bigamus.de clericis coniu.nu.1.fo.316.
Contrahens bina ſponſalia quā penā patiatur.de ſponſa.duorū.nu.7.fo.468.
Contrahentes ſi ſint etatis diſpares quid iuris de diſpenſatione impuberū.nu.11.fo.458.
Contradictio ſeu reclamatio ſup matrimonio coram quo fieri debeat.de deſponſatione impube.nu.14.fo.eodem.
Contritio qualis eſſe debeat.de penitentijs ⁊ remiſſio.nu.4. Et an ſola in confeſſione deleat peccatū.ibidē.nu.6. Quis ſit cōtritionis effectus.ibidē nu.5.fo.620.
Contumacia quid ſit.de contu.nu.1.fo.209.
Contumacia procuratoris an noceat domino. de contumacia.nu.5 fo.eo.
Contumax an quis cenſeatur eo ipſo ꝙ citatus non venit.de contumacia.nu.3.fo.eo.
Contumax qualiter deprehēdat.de cōtu.nu.2. fo.209.Et qua pena afficiat.eo.tu.nu.6.
Contumax qñ ds eſt nō eſt ꝓcedendū ↄ eum lite nō ↄteſta.vt lite nō ↄteſta.nu.2.fo.184.
Corpus quid ſit.de ſyndico.nu.3.fo.150.
Corporis chriſti tres opiniones recitant.de cōſecra.eccle.vel alta.nu.17.fo.425.
Corpora ſanctorū non ſunt transferēda de loco ad locū ſine licentia pape.de reliquijs ⁊ veneratione ſanctorū.nu.2.fo.434.
Corrupta ſi dicat ꝙ maritus ſectus eſt: vel defectū mēbri patit: an ſit ei ſtandū.de frigidis ⁊ maleficiatis.nu.11.fo.492.
¶ Crimen quare opponat ⁊ quādo.de exceptionibus.nu.1.fo.526.
Crimine in modū exceptionis oppoſito: ⁊ probato in aliquē ſic remouet qñ is qui confirmatus eſt non erat in quo eſſe debebat.de exceptionibus.nu.2.fo.eo.
Crimina. xvj notantur circa ludum. de excel. prelatorum.nu.5.fo.598.
¶ Cupiditas eſt omniū malorū radix.de temp. ordinationum.nu.29.fo.64.
Cura ⁊ regimen animarum an poſſint cōmitti monacho.de ſtatu monacho.nu.4.fo.414.
Curiales cui teneant cōfiteri.de penitentijs ⁊ remiſſionibu.nu.17.fo 620.
Cuſtos ſi ſit negligens in officio amoueri pōt. de officio cuſtodis.nu 2 fo.104.

¶ De litera. D.

Damnū quid ſit.de dāno dato.nu.1. folio.613.
Dānati in metallū ꝓ mortuis habent.de foro cōpe.nu.7. fo.170.
¶ Debilitas quid ſit.de corpore vitiatis.nu.1.fo.91.
Decanus cui teneatur confiteri. de penitentijs ⁊ remiſſionibus.nu.23.fo.620.

Decani in quibus cõiter peccent. de penitentijs τ remiſſioni.nu.25.fo.eo.
Decima qd ſit. de decimis.nu.1.fo.594. Et quare dicaẽ decima ibidẽ.nu.2. Quot ſint decime ſpẽs.ibidẽ.nume.3. Cui ſit dãda decima. nu.4. Et de quibus rebus.nu.5. Et a quib⁹ ſit dãda.nu.6. Qualiter ſit dãda.eo.ti.nu.8. Quare ſit danda. numero.9. Quomodo diuidatur decima.nu.10.
Et an poſſit preſcribi.nu.11. Decima an ſit ſoluenda.de illicite acquiſitis.ibi.nu.12.
Decretũ primũ qd dicatur.de cõtumacia.nu.9. fo.209. Quis eũ interponere poſſit.ibidẽ.numero.10 Quis ſit eius effect⁹.ibidẽ.nu.11.
Decretũ ſcðm quare dicaẽ.de ꝯtumacia.nu.12. fo.eodem. Ubi habeat locũ.ibidẽ.nu.13. per quem interponatur.ibidẽ.nu.14. Et qualiter interponatur.ibidẽ.nu.15.fo.eodem. Et quis ſit eius effectus.nu.161.
Decretum quid ſit.in proemio.nu.15.
Decretalis quid ſit.in proemio.nu.14.
Decretalis. vt debitus. qũo ſit intelligenda. de appel.nu.14 fo.29.
Defectus ſcientie nimius in epõ quis dicatur de etate τ quali.nu.6 fo.76.
Deformitas qd ſit.de corpe vitiatis. nu.2.f.91.
Degradatus qñ ſit tradẽdus curie ſeculari.de hereticis.nu.10.fo.547.
Delegare quid ſit.de delegatio.in prin.fo.370.
Delegare quis poſſit.de officio et poteſta.iudi. delega.nu.2.fo.106.
Delegare cui poſſit. de officio et poteſtate iudi. deleg.nu.3.fo.eodem.
Delegari que poſſint.eo.titu.nu 4.fo.eo.
Delegatus quis ſit de officio τ poteſta.iudi.deleg.nu.1 fo.eodem.
Delegatus poteſt ſubdelegare principiũ medium τ finẽ.eo.titu.nu.6.
Delegatus habet iuriſditionẽ.de fo.compe.numero.16.folio.170.
Delictũ proprie quid dicatur. de delictis puerorum.nu.2.fo.588.
Delictum leue non impedit promouendum de tempo.ordinationum.nu.9.fo.64.
Delictum enorme quid ſit.ibidem. numero.10. 11.12.13.τ nume.14.
Denunciare quis poſſit.de denunciationibus. numero.2.fo.527.
Denunciari quis poſſit. de denunciationibus. nu.4.fo eo.
Denunciatio quid ſit. de denunciationib⁹. nu. 1.folio.eodem. Quis ſit eius effect⁹. ibidem, nume.7.
Denunciatio aliquando fit in ſcriptis aliquãdo ſine ſcriptis. qui teſtes requirantur. numero.3.folio.503.
Denũciatores an poſſint recipi in teſtes. de denunciationibus.nu.6.fo.527.
Deponere quis poſſit. de depoſito.℣. qs poſſit. folio.340.
Depoſitum quid ſit. de depoſito.nu.1.fo.eodẽ. Unde dicatur ibidem.nu.2. In quibus conſiſtat.nu.3.fo.eo.
Depoſitus vel degradatus celebrãs an ꝯficiat. de clerico excõicatio miniſt.nu.5.fo.594.
Deponendus eſt qui eſt nimis inſufficiens. de tempo.ordinationum.nu.26.fol.64.
Deportati pro mortuis habentur. de foro compe.nume.7.fo.170.
Deſiſtere ab accuſatione qualr quis poſſit ſine metu calumnie.de calumniatoribus. numero. 4.fo.531.
¶ Dies diuerſis modis incipit τ deſinit. de ferijs.nume.3.fo.192.
Differentia quaſi nulla eſt inter aſcriptitios et ſeruos.de agricolis.nu.2.fo.479.
Differentia que ſit inter patrem τ extraneũ. de dote poſt diuor.nume.3.fo.513.
Differentia que ſit inter primum τ ſecundũ decretum. de contumacia.§.vl.fo.209.
Differentia que ſit inter peccata mortalia τ crſalia. de penitentijs τ remiſſio.nu.11.fo.620.
Dignitas quid ſit. de p̃bendis τ dignitatib⁹.nu. 2.fo.320. Cui ſit cõferenda.ibidem. nu. 3. Et a quo.eo.titu.nu. 4. Infra quod tempus.ibidem.nu.5. Et qualiter. nume.6.
Dilatio libelli dicitur arbitraria.de libelli oblatio.nume.9 .fo.175.
Dilationum ſpecies quot ſint. de dilationibus. nu.1.fo. 190. Et quis poſſit dare dilationes. ibidem.nu.2. Et qñ dari poſſunt.3. Et qbus. 4. Et quoties.eo.tit.nu.5. Et quare. numero.6. Et qualiter.ibidem numero.7.
Diripiens aliquid ex incẽdio ruina vel naufragio qua actione teneatur. de incendiarijs. nume.4.fo.568. Et qua pena afficiatur.ibidem.numero.8.
Diſcedi an poſſit a voto.de voto.numero.24.folio.408.
Diſpenſare qs poſſit circa ſpurios: nothos: mãſeres τc.de filijs preſbyterorum. nu.8.fol.83.
Diſpenſare quis poſſit.de diſpenſationib⁹. nu. 3.fo.657.
Diſpenſari a quo poſſit ſuſcipiens ordines furtiue.de eo q furtiue ordi.ſuſce.nu.3. fo.597.
Diſpenſari an poſſit cũ clericis excõicatis. de clericis excõ.miniſt.nu.5.fo.594.
Diſpenſari per quem τ in quo poſſit cum clerico non ordinato mini.de clerico non ordinato miniſtrante.nume.3.fo.596.
Diſpenſatio circa ſpurios τ alios que ſit. de filijs preſbyterorum.nu.6.fo.83.
Diſpenſatio quid ſit.de diſpenſationibus.nu.1. fo.657. Et quot ſint eius ſpecies.ibidem,numero.2. Et qualiter ſit facienda. ibidem.numero.5. Et quis ſit eius effectus,numero.6.

Diſpenſatio que adhibeatur circa ſimoniacos. de ſimonia.nume.15.fo.533.
Diſpenſatio que adhibeatur circa cohabitantes.de cohabita.cleri.⁊ mulie.nu.5.fo.314.
Diſpenſatio que adhibeatur circa clericos cohabitantes.de cohabitatione clericoꝝ ⁊ mulierum.nu.5.fo.eo.
Diſpenſatio que adhibeatur circa homicidiū. de homicidio.nu.7.fo.557.
Diuites an coganꝛ vti cibis pauperum.de obſeruatione ieiuniorum.nu.4.fo.435.
Diuortium quid ſit.de diuortijs.nu.1.fol.503. Et vnde dicatur.ibidem.nu.2. Et quot modis: ⁊ quibus ex cauſis fiat.ibidem.nu.3.Et qualiter diuortium fieri debeat.eo.titu.numero.13.fo.eodem.
Diuortium qñ petitur ꝓpter erroꝛē ſoli cōiuges admittuntur.quis admittatur ad accuſationem matrimonij.nu.1.fo.52.
¶ Doctores in quibus peccent cōiter.de penitētijs ⁊ remiſſionibus.nu.31.fo.620.
Doctoꝛ ſiue magiſter cui teneatur confiteri. de penitentijs ⁊ remiſſionibus.nu.31.fo.eo.
Dolus malus quid ſit.de dolo ⁊ ꝯtumacia.nu.1.fo.207.Et qualꝛ committatur. ibidē.nu.2.
Domicilium vbi quis hꝛe dicatur. de foro compe.nume.4.fo.170.
Domicilium quilibet mutuare poteſt.eo.titu. numero.10.fo.eodem.
Dñs feudi dꝫ terminare cām que vertitur inter duos quando quilibet dicit ſe eſſe vaſallum. de fo.compe.nu.12.fo.eo.
Dñs ſi vult vendere ſeruū ſuum vxoꝛatum alicui qui vult eum ducere ad partes remotas: an poſſit.de cōiugio ſeruoꝝ.nu 5.fo.477.
Domini tempoꝛales qñ excōmunicari poſſint. de hereticis.nu.11.fo.547.
Donare cauſa moꝛtis quis poſſit. de donationibus cā moꝛtis.nu.4.fo.373.
Donare quis poſſit.de donationibus. nu. 4 fo. 372.Et cui poſſit donari.ibidem.nu.5 Et q̄d poſſit donari.ibidem.nu.9.
Donari cauſa moꝛtis quid poſſit.de donationibus cauſa moꝛtis.nu.6.fo.373.
Donatio quid ſit.de donationibꝰ.nu.1. fol.372. Unde dicatur.ibidem.nu.2.
Donatio que requirat ſcripturam.ibidē. nu.7. Qualiter donatio reuocetur.ibidem.nu.8.
Donatio inter ſpōſos ⁊ ſponſas vꝫ. de donatio. ſimplicibus.nu.2 fo.511.
Donatio facta cōcubine an teneat.ibidē.nu.5.
Donatio cā moꝛtis q̄d ſit.de donationibꝰ cauſa moꝛtis.nu.1 fol.373 Et quot ſunt eius ſpēs. ibidē.nu.2. Et qualꝛ fiat.nu.3.Et cui poſſit fieri.nume.5.Et quis ſit effectus donationis cauſa moꝛtis.ibidem.nu.7.
Donatio ꝓpter nuptias q̄d ſit de donatio. ꝓpꝛ nupt.nu.1.fo.506.Et qñ fiat.ibidē.nu.2.Et qua actione repetatur.ibidem nume.5.
Donatio propter nuptias improprie appellaꝛ ſponſalitia largitio.ibidem.nu.3.
Donatio ⁊ dos propter nuptias poteſt q̄ñcunq̄ augeri ⁊ diminui voluntate.ibidē.nu.4.
Donatio que requirit ſcripturam. de donationibus.nu.7.fol.372.Et qualꝛ donatio reuocetur.ibidem.nu.8.
Donationes inter ꝯiuges quare ꝓhibite ſunt: ⁊ quo iure.de dona ſimplicibꝰ.nu.1.fo.511.
Donationes quedam ſunt conceſſe inter virū ⁊ vxoꝛem.ibidē.nu.6. Et quatenus reuocētur. ibidem.nu.7. Et qualꝛ.nu.8.fo.eo.
Donationes inutiles qualꝛ ratihabitione confirmentur.ibidem.nu.9.
Donationes que valeāt ab initio.ibidem.nu.4.
Donationes cā moꝛtis ſunt tres.ibidē.nu.5.
Donationum quot ſunt ſpecies. de donationibus.nume.3.fo.372.
Donatoꝛ ad quid teneaꝛ.de donationibus. nume.9.fo.eo.
Donatarius ad q̄d aſtringatur. de donationibus.nu.10.fo.eodem.
Dos promiſſa qualiter petatur.de dotibus promiſſis.nu.1.fo.507.
Dos quid ſit.ibidem.nu. 4. Qualiter diuidaꝛ. ibidem.numero.6.
Dos qualꝛ conſtituatur.ibidem.nu. 7.Et quis dotem conſtituat.ibidem.nume. 8. Et in quibus rebus cōſtituaꝛ.eo.tit.nu.9.⁊.10.fo.eo.
Dos qua actione petatur vel repetatur.de dote poſt diuoꝛ.reſti.nu.1.fo.513.
Dos reſtituēda eſt mulieri matrimonio ſoluto: rerum amotarum.nu.7.fo.516.
¶ Duellum quid ſit.de clericis pugnā.in duello.nu.1.fo.561.Et an ſit offerendum vel recipiendum.ibidem.nu.2.
Dux cui teneatur ꝯfiteri.de penitentijs ⁊ remiſſioni.nume.37.fo.620.
Duces in quibus cōiter delinquant.de penitentijs ⁊ remiſſio.nu.37.fo.eodem.
Duo ſi contrahunt matrimoniū ⁊ ambo benedicantur: ⁊ ante conſummatum mrīmoniū fertur diuoꝛtiū propter impedimentū cōſanguinitatis ⁊c. nunq̄d benedictio dabitur in ſecundis nuptijs.de ſcd̄is nup.nu.3.fo.517.

¶ De litera. E.

Ebrietatis deteſtatio.de tēpo.oꝛdinationum.nu.17.fo 64.
¶ Eccleſia a q̄bus ſit reparāda. de eccleſijs edificādis.nu.1.fo.437.
Eccleſia cuius autoꝛitate eſt de nouo conſtruenda vel edificanda. ibidem.nu.3. Et q̄d ſi ſit cōſtructa in alieno ſolo.ibi.nu.4.
Eccleſia an peccet:dum ſinit iudeos ritus ſuos obſeruare.de iudeis.nu.4.fo.543.
Eccleſia ⁊ cemiterium quam immunitatem habeant.de immunitate eccle.nu.8.fo.428.

Eccleſia qualiter ſuccedat clerico morienti. de ſucceſſionibus ab inteſtato. nume. 2. fo. 384. Et in quibus rebus ſuccedat. ibidē. nu. 3.
Eccleſia qñ ſit cōſecranda. de conſecra. eccle. vel alta. nu. 1. fo. 425. Et a quo ſit conſecranda. ibidem. nu. 2. Et cuius autoritate. eodem titu. nume. 4. fo. eodem.
Eccleſia cōbuſta an debeat iterum conſecrari. ibidem. nume. 6.
Eccleſia an ſit reconcilianda pro furto ibi commiſſo. ibidem. nu. 9.
Eccleſia que libertatē tueri debet eam impugnare nō debet. de natis ex libero ventre. numero. 4. fo. 479.
Eccleſie cōditio an grauetur multis patronis. de iure patronatus. nu. 6. fo. 418.
Eccleſie perſone & res eccleſiaſtice a quib⁹ muneribus debent eſſe immunes. de immunita. eccle. nu. 3. fo. 458.
Eccleſie que habeant ius ſepulture. de ſepulturis. nu. 3. fo. 387.
Eccleſie noue ex quibus cauſis ſint faciende. de eccleſijs edifican. nu. 6. fo. 457.
Eccleſiaſtica ſepultura quibus interdicatur. de ſepulturis. nu. 4. fo. 387.
Economus qs dicaẗ. de ſyndico. nu. 8. fo. 150.
¶ Edes ſacre que dicantur. de religioſis domibus. nu. 3. fo. 416.
¶ Effectus qs ſit vt iuriſditio recuſati ſuſpendaẗ pendēte cā recuſationis. de recuſatione iudicis delegati. nu. 6. fo. 116.
Effectus vere penitentie qs ſit. de penitentijs & remiſſio. nume. 51. fo. 620.
¶ Eligere quis poſſit. de electione. nu. 5. fo. 37.
Eligi qui prohibetur. de electione. nu. 9. fo. eo.
Electio quid ſit. de electione. numero. 1. fo. eodē. Et in quibus eccleſijs & beneficijs habeat locum. ibidem. nu. 2.
Electio vbi fieri debeat. ibidem. numero. 3. & 4. Et qualiter ſit fienda. eo. tu. nu. 11. fo. eo.
Electio non habet locum niſi quando ſunt duo vel tres. eo. titu. nu. 15. fo. eodē.
Electio qñ eſt concors & cōmunis debet ꝯfirmari. ibidē. nume. 16. Et quando eſt concors et canonica. ibidē. nu. 17.
Electio quo tp̄e ſit fienda. eo. titu. nu. 16. fo. 37 Et an poſſit mutari. eo. ti. nu. 21. fo. eo.
Electio gignit cōfirmationē. eo. tit. nu. 26. fo. eo. Et a quo ſit ꝯfirmanda electio. ibidē. nu. 27.
Electio facta a maiori et ſaniori parte capituli ſiue de proprio ſiue de alieno valet. de poſtulatione prelatorum. nu. 7. fo. 35.
Electus in ep̄m & confirmatus an poſſit audire cauſam clericorū criminalē. de accuſationibus. nu. 18. fo. 520.
¶ Eligentes vitioſe quam penam patiantur. de elec. nu. 32. fo. 37.
¶ Emancipare filium in quibus caſibus pater cogatur. de cognatione legali. nu. 10. fo. 485.
Emptio & vēditio qñ & qualr̄ ꝯhaẗ. de ꝯtrahen. emptio. nu. 1. fo. 342. Et de qb⁹ rebus. ibidē. nu. 2. Que ſit ei⁹ natura. eo. ti. nu. 4. fo. eo.
Emptio qualiter reſcindaẗ. de cōtrahen. emp. numero. 7. fo. 342.
Emptor ad quid teneatur. de contrahen. emp. & vendi. nu. 5. folio. eodem.
Emphiteoſis qd dicatur. de locato & cōducto. nu. 9. fo. 347. In qbus rebus conſiſtat. ibidē. nume. 10 Qualiter contrahatur. nu. 11.
¶ Epilenticus non poſtulatur in prelatum. de poſtulatione prelatorum. nu. 4. fo. 35.
Epiſcopus an poſſit diſpenſare in voto ieiunij. de obſeruatione ieiuniorū. nu. 9. fo. 435.
Epiſcopus an poſſit diſpenſare in ſimonia commiſſa circa officia mortuorum. de ſimonia. nume. 16. folio. 533.
Epiſcop⁹ an viſitet monachos. de ſtatu monacho. nu. 9. fo. 414.
Epiſcopus an poſſit petere canonicam portionem. de ſepulturis. nu. 9. fo. 387.
Epiſcopus conſtitutionem facere poteſt. de conſtitutionibus. nu. 6. fo. 8.
Epiſcopus cui teneatur ꝯfiteri: & de quibus. de penitentijs & remiſſionibus. nu. 20. fo. 620.
Epiſcopus debet eſſe irreprehenſibilis in ordine conferendo. de tempo. ordinationum. nu. 8. folio. 64.
Epiſcopus ex officio ſuo dꝫ inq̄rere ſi infamia orta ſit. que exceptiōes ꝯpetāt. nu. 3. fo. 502.
Epiſcopus habens iuriſditionem debet habere vicarium laicum qui in criminalibus iuſtitiam teneat: ſed per ſe non debet hoc facere. ne cler. vel monachi ſe neg. nu. 7. fo. 443.
Epiſcopus non poteſt dare autoritatem predicandi crucem. de voto. nu. 20. fol. 408.
Epiſcopus ſi aliquem excommunicauerit: & poſtea communicat cū eo non ligatur ipſe epiſcopus. de ſen. excom. nu. 16. fo. 669.
Epiſcopus ſi ſentētiā diuortij tulit inter duos ꝯiuges erroneam & alter iſtorū autoritate ep̄i ad ſcđa vota conuolauerit: proles ex hoc ſecundo matrimonio ſuſcepta an cenſeaẗ legitima. de clandeſtina deſponſatione. numero 9. folio. 463.
Epiſcopus ſolus licet honorem dare poſſit: nō tamen poteſt ſolus auferre. de accuſationibus. nu. 17. fo. 520.
Epiſcopus ſuſpēſus an poſſit conferre bñficia. de elec. nume. 7. fo. 37.
Epiſcopus viſitat monaſteria & hoſpitalia ſecularia & religioſa. de cenſibus. nu. 18. fo. 421.
Epiſcopus an poſſit viſitando capellanum ſuū & eccleſias ciuitatis procurationes exigere. ibidem. numero. 19.
Epiſcopus an poſſit redemptionē ꝓcurationis recipere. ibidem. nume. 20.

Epm a ſede expellens vel cōprehendens: vl' manus violentas in eum iniiciens excõicatus eſt. de immunita. eccleſie. nu. 15. fo. 438.
Epm ſuum ſi quis ſciat hereticum / an debeat ſe permittere ordinari ab eo. de tempo. ordi. nu. 7. fol. 64.
Epi qd iuris habeãt in capellis monachorum. de capellis monachorũ. nu. 2. fo. 418.
Epi an poſſint diſpenſare in penis in quib' lator canonis ſibi reſeruauit. de clandeſtina deſpōſatione. nu. 11. fo. 463. Et nũquid poterit abſoluere mulieres. ibidem. nu. 12.
¶ Eremite ⁊ ſolitarij an poſſint facere teſtm̃. de teſtamẽtis. nu. 8. fo. 375.
Error confitentis an reuocari poſſit. de cõfeſſis. nu. 3. fol. 218.
Error directus non retractat ſniam. de ſnia. verſic. ſed nunquid. fo. 275.
Errores quatuor ponunt̃. de coniugio ſeruorũ. nu. 7. fol. 477.
¶ Etates ſunt tres. de deſponſatione impuberũ. nu. 2. fol. 458.
¶ Eucharĩſtia qualiter debeat cuſtodiri. de cuſtodia euchariſtie. nu. 1. fo. 434.
Euchariſtia nulli pctõri eccleſiaſtico eſt denegãda. ibidem. nu. 3.
Euchariſtiam non bene cuſtodiens qua pena puniatur. ibidem. nu. 4.
Euitare qñ quis poſſit penam plus petitiõis de plus peti. nu. 3. fo. 196.
Euomens euchariſtiam p ebrietatem vel voracitatem qñ puniatur. de cuſtodia euchariſtie. nu. 5. fo. 434.
¶ Exactio a quibus danda ſit. de cenſibus. nu. 14. fo. 421. Et a quibus ſit danda. ibid. nu. 15. Et qualiter ſit facienda. ibidem. nu. 16.
Exactio ex quibus cauſis poſſit fieri de cenſibus nu. 7. fo. 421.
Et qualiter exigatur. eo. ti. nu. 12. fo. eo.
Exceptio quid ſit. de exceptioni. nu. 1. folio. 256.
Que ſit eius diuiſio. ibidem. num. 2.
Exceptiones plures pñt opponi ꝯ procuratorẽ rem. de procu. verſi. poſſunt. fo. 145.
Exceptiones qñ ⁊ qualiter opponantur. de exceptionibus. nume. 3. fo. 256. Et a quib' opponantur. eo. ti. nu. 4. Et quis ſit earum effectus. eo. tit. nu. 5. fo. eod.
Exceptiones que fiunt in reſcriptis. de reſcript. nu. 5. fo. 12.
Exceptiones que poſſint opponi contra procuratorem. de procuratoribus. ver. pñt. fo. 145.
Excommunicare quis poſſit. de ſentent. excom. nume. 3. fol. 669. Et quis excõicari. eod. titu. nu. 4. fol. eod.
Excõmunicatus an poſſit intrare eccleſiam. de ſententia excõi. nu. 17. fo. eod.
Excõicatus an poſſit gaudere immunitate. de immunitate eccl. nu. 10. fo. 438.
Excõmunicatus ad defendendum cogitur dare procuratorem. de procuratoribus. num. 5. folio. 145.
Excõicatus maiori excõicatione an teneat̃ dicere horas ſuas. de ſent. exc. nu. 18. fo. 669.
Excõicatus nõ habet perſonã ſtandi in iudicio quouſq; fuerit abſolutus. de recuſatione iudicis delegati. nu. 7. fo. 116. ⁊ de reſtitutione ſpoliatorum. nu. 4. fo. 203.
Excommunicatus quare tenetur dicere horas canonicas ſaltem extra eccleſiam. de clerico excommunicato miniſtran. nu. 2. fo. 594.
Excõmunicatus reſcriptum impetrare poteſt. de reſcriptis. nu. 5. fo. 12.
Excõicatio quid ſit. de ſent. excõi. nu. 1. fo. 669.
Et quot ſint eius ſpecies. ibidem nu. 2.
Excõmunicationis effectus quis ſit. de ſentẽti. excõicatio. nu. 11. fo. eo.
Exemptus ſi delinquat infra dioceſim alicui' nunquid poterit puniri ab epiſcopo infra cuius dioceſim delictum cõmiſſum eſt. de priuilegio. nu. 12. foli. 604.
Exemplis inducendum non eſt. de conſuetudie numero. 6. fol. 31.
Executor quis dicatur. de re iudicata. verſi. ⁊ per quos. folio. 287.
Executio ſententie contra quem reſtitutio petitur an debeat retardari. de in integrum reſtitutio. nu. 8. fo. 154.
Exigi an poſſit aliquid vltra ſortem aliquo caſu. de vſuris. nu. 8. fo. 575.
Exigens aliquid pro licentia docendi qua pena puniatur. de magiſtris. nu. 8. fo. 541.
Exorciſmus quid ſit. de baptiſmo. numero. 9. folio. 430.
Expenſe facte a muliere extra domũ: an ſint a marito ſoluende. ſi mulier petat. numero. 4. folio. 501.
Expenſe neceſſarie que dicantur. de dote poſt diuor. reſtitu. nume. 5. fol. 513.

¶ De litera. F.

Factum metus cauſa mero iure retractatur de his que vi metuſve cauſa. nu. 6. fo. 152.
Falſus predicator qua pena puniatur. de hereticis. nume. 15. folio. 547.
Falſitas quid ſit. de crimine falſi. nu. 1. fol. 582.
Qualiter committatur. ibidem. numero. 2.
Qualiter puniatur. eo. ti. nu. 8. fo. eod.
Falſitates varie committuntur circa reſcripta ſedis apoſtolice. de crimine falſi. numero. 3. folio. 182.
Fallacia qualiter cõmittatur de dolo ⁊ contumacia. nu. 3. fo. 207.
Fatalis dies qui dicatur. de appellationibus.

nume.10.foli.291.

¶ Ferie quare dicantur.de ferijs.numero.1. folio.192. Et qualiter diſtinguantur ibidem. numero.2. Et quid in eis agi debeat. ibidem numero.4.

¶ Feſtiuitates que ſunt celebrande numerant̃ de conſe.eccl.vel alta.nu.19.fo.425.

¶ Feudum quid ſit.de feudis.nu.1.fol.353. Vñ dicatur feudum.ibidem.nu.2.

Feudum quis poſſit conſtituere: ⁊ qualiter conſtituatur.ibidem.nu.3.

Feudum qualiter diſtinguatur.ibidem. nu.6. Et qualiter conſtituatur ⁊ acquiratur.ibidẽ. nume.7.fol.eod.

Feudum quibus modis ſeu cauſis amittatur eo.tit.nu.12.fol.eod.

¶ Fides pactionis que ſit. de ſponſa duorum. nume.2.fo.468.

Fides vndecim modis ſumitur.de fide catholica.nu.1.fo.7.quid ſit fides.ibidem.nu.2.

Fidei ſpecies quot ſunt.ibidẽ.nu.3. Quot ſunt fidei articuli. ibidem. numero.4.

Fidelitas quid ſit: ⁊ a quibus fieri debeat: et qualiter ſit facienda.de feudis.nu.10.fo.353.

Fideiubere quis poſſit.de fideiuſſoribus. nu.3. fol.365.

Fideiuberi pro quo poſſit.de fideiuſſorib⁹.nu.2. fo.eod. Et quis poſſit fideiubere. ibidem.numero.3 fol eod.

Fideiuſſor qđ bñficium habeat.de fideiuſſorib⁹ ver.habet fol.365.

Fideiuſſor quis dicatur.de fideiuſſoribus.nu.1. fol eo. Qualiter fiat fideiuſſor.ibidẽ. nu.4.

Fideiuſſor ad quid teneatur ibidem. nu.5.

Fideiuſſio qualiter fiat de fideiuſſoribus.nu.4. fo.365.

Figure latẽtes habentes nomina propria que ſint.de verbo.ſigni.nu.3. fo 690.

Filius an poſſit dare eleemoſinã de peculio ꝓfectitio.de voto. nu.8.fo.406.

Filius apud quem morari aut nutriri debeat diuortio facto.de infantibus expo. numer.1. folio.556.

Filius ſacerdotis qui baptizauit puellam/an poſſit contrahere cum ea.de cognatione ſpirituali.nu.9.fo.480.

Filij nati ex libero ventre in quibus caſibus redigantur in ſeruitutem.de natis ex libero vẽtre.nu.3. fo. 479.

Filij preſbyterorum qui prohibeant̃ ordinari.. de filijs preſbyterorum. nu.5.fol.83.

Filij qui ſuccedant.qui filij ſint legitimi.numero.3. folio.496. Et qui alantur.ibidem.numero. 6.

Filij ſeruorũ ſuſcepti ex legitimo matrimonio legitimi non ſunt.ibidem.nu.4 fol.eo.

Filij quibus exceptionbus ab alimentis repelli poſſunt.de infanti.expo.num.3.fo.556

Filiorum genera quot ſunt. qui filij ſint legitimi.nu.1.fo.496.

Filiuſfamilias contra patrem agere non poteſt de iudicijs.nu.6.fo.166.

Filiuſfamilias ſi inſtituatur ſub iuſta conditione an valeat inſtitutio .de conditionibus appoſitis.nu.7.fol.470.

Filia ſi pacifcatur ſine patre faciendo conditionem patris meliorem prodeſt patri. de dotibus promittendis.nu.14.fo. 507.

Filia ſi inſtituatur in dotẽ an agat querela.de teſtamentis.nu.15.fol.375..

Filiatio qualiter probetur. qui filij ſint legitimi. nu.8.fo.496.

Fines parochiarum an poſſint preſcribi.de parochijs.nu.8.foli.392.

¶ Forma alienandi res eccleſiaſticas que ſit. de rebus eccleſie non alienandis.numero.4. folio.335.

Forma que ſit ſeruanda in reſtitutione male acquiſitorum. de penitentijs ⁊ remiſſio.numero 62.fo 620.

Forma que ſit alienandi res eccleſiaſticas.de rebus eccle.alienan.vel non.nu.4. fo.335.

Forma arbitraria in electione que dicatur. de electione.nu.14.foli.37.

Forum quid ſit.de foro compe.nu.1.fo.170.

Forum ex quibus cauſis quis ſortiatur. ibidẽ nu.3. Qualiter diſtinguatur.eo.titu.nu.15. folio eodem.

¶ Fructus eccleſie an poſſint vendi laico.ne ꝓlati.vices ſuas.nu.5.fo.539.

¶ Fundare quis poſſit locum religioſum.de religioſis domibus.nu.4.fo.416.

Furioſus renunciare non poteſt.de renũciatiõe. nume.7.fo.60.

Fur qua pena afficiatur.de conditione furtiua nu.5.fo.573.

Furioſus matrimonium cõtrahere non põt.de matrimonijs.nu.25.fol. 450.

Furtum cõmittens in eccleſia an defendat̃ ab eccleſia.de immunitate eccl.nu.9. fo.458.

Furtum quid ſit.de furtis.nu.1.fo.570.Vñ dicatur.eo.ti.nu.3.fo.eod.

A furto quare quis excuſetur.ibidem.nu.2.

Furtiue ordinati qualiter quis dicatur.de eo q̃ furtiue ordines ſuſcepit. nu.1.fo.597. Qua pena puniatur ſuſcipiens ordines furtiue. ibidem.numero. ij.

¶ De litera.G.

Genera cauſarum ſunt tria.de ſententia.verſicu.hic tamen.notandum.fo. 275.

Geſtum cauſa metus qualiter retractetur. de his que vi metuſue cauſa.nu.4. fo.152.

¶ Gladium vibrans ſuper caput clerici vel vo= lens ipſuʒ percutere non tamen percutit an ſit excommunicatus de ſen.excommu.nu.9. folio.669.

¶ Gradus quid ſit.de conſangui.ꝛ affini.nume ro.6.fo.486.Et qualiter computetur grad⁹. ibidem.nu.7.

Greci quolibet tempore ordinantur.de tempore ordinationum.nume.3.fo.64.

¶ De littera. H.

Heres ad quid teneatur.de teſtamē tis.nu.23.fol.375.Et per quem cogatur voluntatem defuncti ſeruare.ibidē.nu.24.foli.eo.

Heres an teneatur implere votuʒ illius cui ſucceſſit.de voto.nu= me.15.folio.408.

Hereditas qualiter deferatur iure agnationis. de ſucceſſionibus ab inteſtato.nu.4.fol.384.

Hereticus excommunicatus ꝛ depoſit⁹:an poſ ſit conficere.de ſimonia.nu.13.fo.533.

Hereticus quis dicatur.de hereticis.nu.1.foli. 547.Qualiter quis in hereſi deprehendat. ibidem.nu.3.

Hereticus nolens iurare dicens ꝙ eſt peccatuʒ vel etiam hoc non exprimens pro conuicto habetur.ibidem.nu.4.

Hereticus qualiter deuitetur.eod.titul.nume= ro.5.folio.eodem. Et qua pena feriatur.ibi= dem.numer.8.

Hereticus a dignitate deponitur.ibidem.nu= mero.9.Et qualiter eccleſie reconcilietur.ibi dem.nume.12.

Heretici,excōmūicati,ſimoniaci:ſuſpenſi:et in= terdicti conferunt vera ſacra.de tpe ordina= tionum.nu.6.fo.64.

¶ Homo ſi taliter maleficiatur ꝙ non poſſit co= gnoſcere vxorem ſuaʒ ſed bene reliquas: an diſſoluatur propterea matrimonium.de fri= gidis et malefi.nume.9.fol.492.

Hominem que inducant ad veram penitentiaʒ faciendam.de penit.ꝛ remiſſio.numero.48. folio.620.

Homines propter quinꝗ fines dicuntur lege= re.in proemio.nu.19.

Homines quoties debent in anno communica re.de conſecrat.eccleſie vel alta.numero.18. folio.425.

Hominum genera dicuntur eſſe duo. in proe= mio.nume.9.

Homicida quis dicatur.de homicidio.numer. 3.folio.557.

Homicidium quid ſit.de homicidio.numero.1 folio eodem.Et quot ſint homicidij ſpecies ibidem.nu.2.

Quot modis committitur homicidiuʒ.eo.ti. nume.5.fo.eod.

Honeſtas clericorum in quibus conſiſtit.de vi= ta et honeſtate clericorum §.ij.fol.311.

Honores reales non ſequuntur tranſlatum.de tranſlatione epiſcopi.nu.7.fo.54.

¶ De litera.I.

Ieiunare an teneatur quilibet in quadrageſima.de obſerua= tione ieiuniorum.numero.6. fo.435.

Ieiunandum qualiter ſit.de ob= ſeruatione ieiuniorum. nume ro.2.fo.eodem.Et quando ſit ieiunandum.ibidem.numero.5.Et quando non.numero.10.

Ieiunium quid ſit.de obſeruatione ieiuniorum nu.1.fo.435.

Ieiunium an requiratur in ordinibus conferē= dis.de ſacra vnctione.nu.6.fo.79.

Ieſu nato aduenit tempus gratie. in proemio. nume.8.

¶ Illegitimi qualiter ꝛ a quo legitimētur. qui filij ſint legitimi.nume.9.fo.496.

¶ Immunitas quid ſit. de immunitate eccleſi. numero.1.folio.438. Et vnde dicatur.ibidē. numero.2.

Immunitas eccleſie ꝛ cemiterij inquantum et ad quos.ꝛ ad quid extendatur.eodem.titul. nume.6.fol.eo.

Impedimentum de eo qui duxit in matri.quā polluit per adulteriū multis modis euenit. de eo qui dux.in mrī.nu.1.fo.475.

Impedimenta matrimonij que ſint. de matri= mo.nu.26.fo.450.

Impenſas funeris quis teneatur facere. de ſe= pulturis.nu.7. fo.887.

Imperator an poſſit priuilegiare eccleſias ꝛ p= ſonas eccleſiaſticas.de priuilegio.numer.6. folio.604.

Imperator an poſſit auferre ius queſitum. qui filij ſint legit.nu.13.fo.496.

Imperator cui teneatur cōfiteri. de peniten.et remiſſio.nu.35.fo.620.

Imperator in temporalibus conſtitutionē face re poteſt.de conſti.nu.8.fo.8.

Imperator per omnia vult ſequi ſacras regu= las.in proemio.nu.12.

Imperatores in quibus peccent cōiter.de peni. ꝛ remiſſ.nu.35.fo.620.

Impetrans contra rectorem alicuius eccleſie ſi anteꝗ citetur moriatur: nunquid ſucceſſor conueniatur.de reſcription. numero.21. fo= lio.12.

Impotentia quid ſit.de corpo.vitia.numero.3 folio.91.

Impotentia coeundi quid ſit.de frigi.ꝛ malefi.

nume.1.fo.492. Et que impotẽtia coeũdi impedit matrimoniũ.ibidem.nu.3. Et que ſint eius ſpecies.ibidẽ.nu.2.
Impotentia occulta accidentalis que dicatur. eodem titulo.nu 8.fo.eo.
Impubes quis dicatur.de deſponſa.impube. nume.1.fo.458.
Impuberi quare non detur licentia contrahendi cum aliquo.de deſponſa.impube.numero.12.folio eodem.
¶Incendium quid ſit.de incendiarijs.nume. 1.folio.568.
Incendiarius qua pena teneatur.de incendia. nume.9.fo.eo.
Inceſtus impedit matrimoniũ cõtrahendũ:ſed non iam contractum.de eo qui cog.conſang. vxo.ſue.nu.5.fo.484.
Inceſtus quid ſit.de adulte.nu.12.fo.562.Et qualiter puniatur.ibidẽ.nu.13.
Inducie deliberatorie dari debent porrecto libello.ſi mulier petat.nu.5.fo.501.
Indictio quomodo cognoſcet an ſit falſa.de fi. inſtru.ver.itẽ.obijcit.fo.257.
Infamatus an poſſit probare innocentiã ſuam per familiares et cubicularios.de inquiſitionibus.nu.8.fo.528.
Inferior impatore ſi a clericis vel laicis aliqd incertũ vel extraordinariũ petat:an ſit excõicatus.de immu.eccle.nu.5.fo.438.
Infidelis contra fidelem non admittit in teſtẽ. de teſti.§.fides.fo.226.
Infirmitas quid ſit.de cleri.egro.vel debilitato. nume.1.fo.324.
Ingenuus quis ſit.de ſeruis non ordi.numero.3.fo.87.
Iniuria quot modis dicatur.de iniurijs.nu.1. fo.610.Et quot modis fiat.ibidẽ.nu.3.
Iniuria omnis que infertur in corpus: aut ad dignitatem: aut ad infamiam pertinet.codẽ titu.nume.4.fo.eo.
Iniuriam facere quis poſſit.eodem titulo.numero.2.fo.eodem.
Inobedientes veniunt excõmunicandi.de maio.& obe.nu.8.fo.131.
Inquirere quis poſſit.de inquiſi.nu.2.fo.528.
Inquiſitio qd ſit.de inquiſi.nu.1.fo.eo.Et cõtra quẽ fieri poſſit.ibi.nu.3. Quis ſit inquiſitionis effectus.ibi.nu.9.
Inſtituere quis poſſit.de inſtitutioni.nume.3. fo.325.Quis inſtitui.ibidẽ.nu.4.
Inſtitui quis poſſit vel non: quibus temporibus conſideretur.de teſta,nu.17.fo.375.
Inſtitutio qd ſit.de inſtitutio.nu.1.fo.325.Qualiter ſit facienda.eo.titu.nu.5.fo.eo.
Inſtituto quod ius acquiratur.de inſtitu.numero.6.fo.eo.
Inſtitutio quomodo fiat.de teſta.nu.18.fo.375. Quid dicatur inſtitutio.ibi.nu.19.
Inſtitutio ſeu ordinatio eccleſie ſi impediatur propter patronos quid iuris ſit.de iure pat. nume.8.fo.418.
Inſtrumentum ſi ſit perditum an fiat fides per teſtes.de fide inſtru.nu.5.fo.257.
Inſtrumentum ſi alteri inſtrumento vel teſtibus contradicat quid iuris.de fid.inſtrumẽ. ver.quid ſi inſtrumentũ.fo.eo.
Inſtrumentum quid ſit.de fi.inſtru.nu.1.fo.eo. Et an edi debeat.eo.titu.nu.9.fo.eo.
Inſtrumentũ publicũ quid dicatur.de fi.inſtru. nume.3.fo.257.
Inſtrumẽtis quibus ſit fides adhibenda.de fi. inſtru.nu.2.fo.eo.
Interdictũ vnde dicatur.de cau.poſ.& proprie. nume.3.fo.196.
Interdictum quid ſit.de matri.contra.con.inter.eccle.nu.1.fol.495.Et a quo fieri poſſit. ibidem.nume.2.
Interdictorum alia ſunt duplicia: alia ſimplicia.de cauſa proprietatis.nume.4.fol.197. Alia inhibitoria: alia reſtitutoria.ibi.nu.5. Aliqua publicã.ibi.nu.6.
Intereſſe eſt triplex.de ſenten.verſic.ſed & quis. folio.275.
Interpretatio verborum a quo fieri debeat.de verb.ſig.nu.7.fo.690.
Interpretatio verborum quando arctetur.de verborum ſigni.nume.8.fo.690.Et quando prorogetur.ibidem.nu.9.
Interrogationes que debent fieri in confeſſione de peniten.& remiſſio.nu.49.fo.620.
Interrogationes que ſunt que fiunt ante litem conteſtatam.de iudicijs.nu.8.fo.166.
Inteſtatus quot modis quis dicatur.de ſucceſ. ab inteſta.nu.1.fo.384.
Inueſtitura quid ſit.de inſtitu.nu.2.fo.325.
Inueſtitura feudi per quos fieri poſſit: et per quos recipi: et coram quibus teſtibus fieri debeat.de feudis.nu.9.fo.353.
¶Iube domine benedicere quare dicatur in principio lectionũ: & tu autem domine in fine.de offi.archipreſby.nu.5.fo.102.
Iudei qui dicantur.de iudeis.nu.1.fo.545.Et vnde dicantur.ibidem.nu.2.
Iudei in quibus tolerentur.ibi.nu.3.Et in quibus grauentur.eo.ti.nu.5.fo.eo.
Iudei an cogantur ſoluere decimas de terris ſuis et oblationibus.de iudeis.nu.7.fo.eo.
Iudei & ſarraceni an poſſint habere mancipia. de ſeruis iudeorum et ſarrace.numero.1. folio.546.
Iudicatum ſi fuerit ex falſis inſtrumentis vel teſtimonijs quid iuris.de re iudi.numero.4.folio.287.
Iudex an poſſit prefigere terminũ actori: infra quem agat: alioqu in repelluntur.de libel. oblatis.nume.11.fo.175.

Judex bonus debet attendere vtrum bona fide fiat confeſſio contra matrimo. de eo qui cog. conſan. vxo. ſue. nu. 4. fo. 484.
Judex debet cauere ne reputet teſtem idoneum lenonez ſeu ſocium vel participem eiuſdem criminis. de diuoz. nu. 12. fol. 503.
Judex debet ſententiam diuoztũ partibus tradere in ſcripturã publicã redactam. ibidem. numero. 14.
Judex minoz maiozem iudicare non dz. de iudi. nume. 5. fo. 166.
Judex a principio vſq ad finem dz coram ſe tenere euangelia eo. ti. nu. 10. fo. eo.
Judex non põt cogi oſtendere partib' originalia de proba. nu. 5. fo. 222.
Judex ordinarius quis eſſe poſſit. de offi. ordin nume. 1. fol. 124.
Judex iuſtitiam denegans conueniri poteſt. ibidem. nume. 4.
Judex bonum exemplum prebere debet. ibidẽ. nume. 6. Et in correctione debet eſſe beniuolus ibidem. nu. 7.
Judex quando ex officio procedit actore apparente & nullo defenſore comparẽte quid agere debeat. que exceptiones compe. cõtra. numero. 4. fol. 502.
Judex ſecularis quare non poteſt cognoſcere ſuper cauſa legitimationis. de ordi. cog. § ſ3 que eſt. fo. 194.
Judex ſi non vult excõmunicatũ abſoluere niſi prius ſoluat certam pecunie quantitatẽ: an ſit ſimonia. de ſimo. nu. 7. fol. 533.
Judex qui vult inquirere: & ſubditus dicit nolo q inquiras: ſed prefigas terminũ accuſare volentibus: quia paratus ſum me purgare: quis eorum audietur. de inquiſit. numero. 7. folio 528.
Judicem ordinarium quis conſtituere poſſit. de offi. ordi. nu. 2. fo. 124.
Judices a quib' penis debent abſtinere. de pe. nu. 7. fo. 616.
Judices non debent tantum parcere quin corrigant. de offi. ordina. nu. 5. fol. 124.
Judicium quid ſit. de iudi. nu. 1. foli 166. Unde dicatur ibidem. nu. 2 Quot ſunt iudiciũ ſpẽs ibi nu. 3. Quis ſit iudicij effectus eo. titu nu. 12. fo eod Qualiter iudicium finiatur. ibidẽ. numer 3.
Judicium qualiter ad effectus producatur. ibi. numero. 11.
Judicium in tenebris non eſt exercendum. de recuſatione iudicis delegati. nu. 8. fo. 116.
Jurare in litem quid ſit. de iuramento in litem dando. nume. 1. foli. 255. Unde dicatur ibid. nu. 2. Et quis iuramentũ deferat. ibid. nu. 3. Qualiter deferatur. numero. 4. Et in quib' actionibus deferatur. nu. 5. Et quis ſit eius effectus. nu. 6.
Jurare de calumnia quis poſſit. de iura. cal. nume. 2. fol. 186.
Jurandi effectus quis ſit. de aſſerto iuramẽ. nume. 7. fo. 251. Et quis ſit eius effectus. eod. ti. nume. 8. fol. eo.
Jurans contrahere cũ aliqua muliere. & nõ exprimens cum qua ſi poſtea cognoſcit vnam carnaliter nũquid cogetur cum illa contrahere. de matrimo nu. 18. fo. 450.
Jurans dare mihi vnam de filiabus ſuis i vxorem non noiatam qualiter liberetur a pmiſſione. de deſpon. impub. nu. 16. fo. 458. Et qd ſi vnam ex illis cognouero. ibi nu. 17. Et qd ſi iuraſti dare mihi filiam tuam certã & determinatam cum plures haberes: & ſi nõ poſſem eam habere aliquo caſu interueniẽte debuiſti dare aliam: an valeat talis conſenſus ibid. nu. 18.
Jurans peccare etiam venialiter: non debet adimplere. de iureiur. ver. quomodo. fo. 246.
Jurans ſe aliquam ducere in vxorem: ſi poſtea voueat ſimpliciter ſe perpetuam cõtinẽtiam ſeruaturum quo aſtringetur iuro: an voto. q clerici vel vo. nu. 6. fo. 473.
Jurans vel vouens ſe nunq futurum epm an teneantur ad obſeruantiam voti. de voto. nume. 4. fol. 408.
Jurantes per caput per ventrem per capillum &c. chriſti. qualiter & quo peccent: & puniant de maledicis. nu. 5. fol. 591.
Juramentũ an deferatur ſemiplene pbãti. de clandeſtina deſponſatione nu. 5 fo. 463.
Juramenti aſſertorij ſpecies quot ſint. de aſſertorio iuramẽto. nu. 1. fo. 251. Et quis tñ deferre poſſit. ibidem nu. 2. Cui ſit deferendum. ibidem nu. 3 Et quando. nu. 4. Et ſuper quibus. eo. ti nu. 5 fo eo. Et qualiter ibid nu. 6.
Jurm calumnie quid ſit. De iuro calumnie. nu. 1. fo. 186 Quando ſit preſtandum. eod. tit. nume 4 foli eo.
Juramentuz de veritate dicenda differt a iuro de calumnia. eo. ti nu. 5. fo. eo.
Juramentum de calumnia quid complectitur. ibidem. nu. 6.
Jurm quid ſit De iureiur nu. 1. foli. 246 Et qt comites debeat habere. ibidẽ. nu. 2 Et quot ſint eius ſpecies. ibi nu. 3.
Juramentum quomodo cẽſeatur illicitum. eod tit. nu. 4. foli. eodem.
Juramentum in litem cui ſit deferendum. De iuramento in litem dando. verſi. cui. foli. 255. Et propter que § ſeq.
Juramentũ viri quare exigatur in probatione matrimonij. de deſponſatione impuberum. nume. 6 fol. 458.
Jus an acquiratur per poſtulationem. De poſtulatione prelatorum. numero. 12. folio. 35.

Jus audiendi cauſas criminales an acquirat confirmato. De electione.nu.30.fo.37.
Jus funerandi quid ſit. de ſepulturis. nume.2. folio.387.
Jus mariti in quatuor conſiſtit. De diuortijs. nume.6. fo.503.
Jus parochiale in quibus conſiſtat. De parochijs.nu.2. fo.392.
Jus patronatus quid ſit. De iure patronatus. nu.1.fol.418. Et quibus proueniat ibidem. numero.2. Et qualiter transferatur.ibidem. numero.5.
Jus publicum diuinum ſubdiuiditur. De renunciat.nu.3.fo.60.
Jus qđ acquiratur vaſallo facta inueſtitura. De feudis.nu.11.fo.353.
Jus quod acquiratur inſtituto. De inſtitutionibus.nume.6.fol.325.
Juri ſcripto potius eſt adherendum ꝙ conſuetudini in proemio.nu.4.
Jura ſcripta ⁊ non ſcripta circa bñficia vel res temporales corporales vel incorporales renunciari poſſunt. De renunciatione.num.2. folio.60.
Juriſditio legati qualiter finiatur. De officio legati nume.6.fo.120.
Juriſditio ordinarij qualiter finiatur. De officio ordi.nu.8. fol.124.
Juriſditio ſubdelegata quare ſe trahat ad delegatum. De officio ⁊ poteſtate iudic.dele.nu. 9.folio.106.
Juriſditio iudicis delegati quibus modis prorogetur.eo.tit.nu.10.fo.eo. Et qualiter terminetur.eo.ti.nu.11.fol.eod.
Juriſditio vendi non põt. Ne prelati vices ſuas nu.1. fol.539.
Juriſditionem recipiens non debet dare pecuniam pro ea recipienda. Ne p̄lati vices ſuas nume.2.fol. eod.
Juriſconſultus cui teneatur confiteri. De penitentijs et remiſſionibus.nu.35.fo.620.

¶ De litera. L.

Laicus an poſſit ſine peccato decimas percipere. De decimis. nume.13.fol.394.
Laicus an poſſit ſine peccato exigere pedagium a clericis cum hoc habeat a principe ſeculari. De cenſibus.nu.10.foli.421.
Laicus in mere ſpiritualibus an poſſit cõſtitui procurator. de procuratoribus. numero.9. folio.145.
Laicus nullo caſu habet vel exercet iuriſditionem ſpũalem: nec per ſe nec per alium. ne clerici vel mona.ſe neg.nu.9.fo.443.
Laicus ſi baptizauit puellam tempore neceſſitatis an poſſit eam habere in vxorem. de cognatione ſpirituali.nu.8.fol.480.
Laicus ſtricto iure non tenetur reſpondere niſi coram iudice ſeculari. de foro compe. nu.11. folio.170.
Laici an poſſint accuſare clericos. De accuſat. nu.5.fol.510.
Laici non debent hoſpitium violentum petere ſeu exigere ab eccleſia tanꝙ ex debito. De immunitate eccle.nu.7.fo.438.
¶ Legatus conſtitutionem facere poteſt. De conſtitutionibꝰ.nu.4.fol.8.
Legatus quis ſit. De officio legati.nu.1.fo.120. Quando exerceat legatus ſuam iuriſditionem.eo ti.nu.4. fol.eo.
Legatus in quo loco exerceat ſuam iuriſditionem.ibidem. nu.5.
Legatus ſedis apoſtolice in viſitando quem ordinem ſeruet. De cenſibus.numero.17.folio.421.
Legitimatus a papa ſimpliciter vel in forma communi: an ſit legitimatus ad dignitates. Qui filij ſint legiti nu.14.fo.496.
Legitimationis cauſa que ſit. qui filij ſint legit. nume.10.foli.eo.
Lenocinium qua pena puniatur. De adulterijs.nume.15.foli.562.
Leno quis dicatur. De adulterijs.numero.14. folio.eodem.
Leproſus ſi continere noluerit: ⁊ inuenit aliquam que ſecum contrahat: an ipſam ducere poſſit. De coniugio leproſorum.numero.1. folio.477.
Leproſi an tenentur dare decimas. De decimis nume.7.fo.394.
Leproſi de generali conſuetudine eccleſie ſunt a cõione hominum ſeparandi. De coniugio leproſorum nu.3.fol 477.
Lex dioceſana in recipiendo conſiſtit. de officio ordinarij.verſi.ſunt aũt.§.j fo.124.
Lex fauia de plagiarijs quando locum habeat Ad.l fauiam.de plagiarijs.nu.1.fo.574.
Lex iulia peculatus quando locum habeat. Ad legem iuliam peculatus.nu.1.fo.575.
Leges tres fuere ante legem moſaicam.in proemio.num.6.
¶ Libellus accuſationis quomodo formetur. libellus accuſationis.nu.1.fo.502.
Libellus in actiõe diuortij quomodo formetur. de diuortijs.numro.4 fo.503.
Libellus quomodo formetur ſi mulier petat aliquem in virum vel econtra. ſi mulier petat. nume.2.fol.501.
Libellꝰ quomodo formetur ſi mulier agat poſſeſſorio.ibid. nu.3.
Libellus quid ſit. de libelli oblatione. nume. 1. folio.175. Quid continere debeat.ibidem, numero.3.

Libellus debet in ſe continere cauſam, quare petitio fiat. eodem titu. numero. 5. fol. eod.

Libellus ſi ſit inepte conceptus an iudex ſtatiꝫ debeat corrigere. ibid. nu. 6.

Libellus an ſit de ſubſtantia iudicij. ibideꝫ. numero. 7. Et libellus porrigi debet ab actore reo. eodem titu. numero. 8. folio eodeꝫ. Et an libellus poſſit mutari. ibidem. numero. 12.

Quis ſit libelli effectus. ibid. nu. 13.

Libellum falſum vel famoſum componens ſi deuincitur decapitatur. De crimine falſi. nume. 9. fo. 582.

Libellorum ſpecies quot ſint. De libelli oblatione. nu. 2. fol. 175.

Liber decretalium vñ habuit originem in proemio. nume. 5.

Liber homo ſi moriatur nunquid habet locum actio de damno dato. de damno dato. nu. 5. folio. 613.

Liber ſi contraxit cum ancilla ignorans eius conditionem: ⁊ conditione illius detecta cōſentit in ipſam: an teneat matrimoniū. De coniugio ſeruorum. nu. 10. fo. 477.

Liber qualiter efficiatur ſeruus. De ſeruis nō ordi. nu. 6. fol. 87.

Libertinitas quid ſit. De ſeruis nō ordinādis. nume. 4. fol. eo.

Ligatus minori excōicatione an poſſit eligere. De electi. nu. 8. fol. 57.

Limitatum priuilegiuꝫ terminos ſuos nō trāſgreditur de priuilegio. nu. 4. fo. 604.

Linea conſanguinitatis quid ſit. De cōſanguinitate ⁊ affinitate. nu. 4. foli. 486. Et q̄t ſunt lineę. eo. ti. nume. 5. fo. eo.

Linea deſcendente deficiente quomodo admittatur linea aſcendens. De ſucceſſione ab inteſta. nume. 5 fol. 384.

Lis an conteſtetur per peremptoriam exceptionem. De exceptionibus. numer. 5. fo. 256.

Lis quare non conteſtetur per poſitiones et reſponſiones. De litis conteſtatione. num. 4. folio. 182.

Lis qualiter dicatur pendente: vt lite pendente nil inno. num. 1. fo. 215.

Lis qualiter conteſtatur in cauſa appellationis. De appellationibus. verſic. ſed qualiter folio. 291.

Litis conteſtatio que ſit. De litis conteſtatione. numero. 1. foli. 182. Qualiter fieri debeat. ibidem. numero. 2. Quando fieri debeat. ibidem. numero. 3. Quis ſit eius effectus. eo. tit. nume. 5. fol. eo.

Lite non conteſtata non eſt procedēdum ad depoſitiones. vt lite non conteſtata. numero. 1. folio. 184.

Lite non conteſtata proceditur in cauſa appellationis. ibid. nu. 3.

Lite pendente an aliquid innouari poſſit. vt lite penden. nu. 3. fol. 215.

Litigioſus ordinari prohibetur. De tempo. ordina. nu. 28. fo 64.

¶ Locatio quid ſit. de locato ⁊ conduc. nume. 1. folio. 347. Qualiter contrahatur. ibidem. numero. 5. In quibus rebus conſiſtat. ibidē numero. 6.

Locatio ⁊ conductio qualiter contrahant. De locato ⁊ conducto. nu. 5. fo. eod.

Locator quis dicatur. De locato ⁊ conducto. nume. 3. fo eod.

Locus an ſit de ſubſtātia iudicij. De reſcriptis nume. 24. fol. 12.

Locus religioſus quis dicatur. De religioſis domibus. nu. 1. fol. 416. Et cui ſubeſt. ibidem. numero. 5.

Locus religioſus ⁊ ſacer habent ſe tanq̄ genus et ſpecies. ibidem. nume. 2.

¶ De litera. M.

Machinatio qualiter committatur de dolo ⁊ ꝯtuma. nu. 4 fo. 207.

Magiſter ſcholarum cui teneat̄ confiteri. de penitentijs ⁊ remiſſioni nu. 28 fo 620.

Magiſter quis dicatur. De magiſtris. nu. 1. fol. 541. Et qualis debeat eſſe magiſter. ibidem. nu. 3.

Magiſter quam ſcientiam docere debeat. eodē titu. nume. 4. fol. eod. Et qualiter debeat docere. ibid. nu. 6.

Magiſter an poſſit a ſcholaribus collectam facere vel leuare. ibid. num. 7.

Maior pars capituli que dicatur. de his q̄ fiūt a ma. parte capi nu. 1. fol. 333.

Maior contra minorem reſcriptuꝫ impetrat. de reſcrip. nu. 7. fol. 12.

Maioritas in eccleſia dicitur eſſe quadruplex. de offi. archi nu. 2 fo. 100.

Maioritas quinq̄ modis conſideratur. de maio. ⁊ obedi. nu. 1. fo. 131.

Maledicorum quot ſunt genera. de maledicis. nume 1. fol. 591. Et qui admittantur ad eorū accuſationem. eo. ti. nu. 2. folio eod. Qualiter puniatur quodlibet genus maledicorū ibidē numero. 3.

Mandatum procuratoris qualiter finiatur. de procura. nume. 15. fo. 145.

Manumittere quis poſſit de ſer. non ordi. nu. 10 folio. 87.

Manumiſſio quid ſit. de ſeruis non ordi. nu. 9. fo. eo. Et qualiter fiat. ibid. nu. 12.

Menumiſſus ab eccl'ia ⁊ ordinat⁹ an poſſit eaꝫ deſerere ⁊ ad aliaꝫ ſe transferre. de ſer. nō ordin. nu. 8. fo. eo.

Māſer quis ſit. de fil. preſbyte. nume. 4. foli. 83.

Marchio cui teneatur confiteri. de peni. ⁊ remiſſio. nu. 38. fo. 620.

Marchiones in quibus cōiter delinquāt.de pe ni.⁊ remiſ nu.58 fo eo.
Maritus ⁊ vxor admittūtur ad accuſationem matrimonij quis admittatur ad accuſationem mr̄imonij nu.2.fo.502.
Maritus frigidus ſi facit vxorem corrumpi: qđ iuris.de frig ⁊ maleſi.nu.12.fo.492.
Maritus lȝ per nunciū poſſit vxorē ducere: mulierū per propriū nuncium non poteſt nubere.de ſponſa.nu.7.fo.446.
Maritus ſi cauit recepiſſe id qđ non recepit: qđ iuris.de dotibus.promit.nu.3.fo.507.
Maritus ſi inueniat clericum cum vxore: ſi amputet ei virilia: quid iuris. de corpore vitia. nume.4.fo.91.
Maritus ſi recepit ordinem ſacrum viuēte vxore ſua vel ſciente et non contradicente nunquid ei paratur preiudicium.de voto. numero.18.folio.408.
Maritus volens accuſare vxorem ſuā de adulterio an audiatur.de diuor.nu.7.fo.503.
Mater continetur appellatione parentis.de teſti.nu.3.fo.226.
Mater debet pupillo tutorē petere confeſtim: ⁊ in quibus caſibus excuſat̄.de delictis puerorum.nu.5.fo.588.
Matrimonium a ſeruo contractum an poſſit ſeparari.de coniugio ſeruo.nu.6.fo.477.
Matrimonium contractum contra interdictuȝ eccleſie an teneat.de matrimo. contra. cōtra inter nu.3.fo.495.
Matrimonium vſqȝ ad quotum gradum ꝓhibeatur.de conſangui.⁊ affini.nu.9.fo.486.
Matrimonium contractum in quinto gradu reſpectu ſtipitis an teneat.ibi nu.11.fo.eo.
Matrimonia legitime contracta etiam obtētu patrie poteſtatis non debent dirimi. que exceptio competant ꝯtra accu.matrimo.numero.1.fo.502.
Matrimonium qn̄o ⁊ qualiter impediat̄.de cogna.legali.nu.12.fo.485.
Matrimoniū an impediat̄ inter filiū adoptiuū patris adoptiui extranei ⁊ filiam adoptiuā. eo.ti.nu.13 fo.eo.
Matrimonium quid ſit.de matrimo.numero.1. fo.450.Unde dicatur matrimonium.ibi.numero.4.Et vbi fuerit inſtitutum.ibi. numero.8.Et quis ſit effectus matrimonij. eo.tit. nume.20.fo.eo.
Matrimonium cōſummatū quomodo diffiniatur.ibi.numero.3.
Matrimonium quis poſſit contrahere.ibidem. numero 9.Et qualiter contrahatur .numero.10.Et quare contrahatur.eo. tit. numero 19.folio.eodem.
Matrimonium ſpirituale an contrahatur per ſcripturam.eo titu.nu.11.fo.450.
Matrimonium ſi cōtractum fuerit ſine dote an teneat.eo.ti.nu.17.fo.eo.
Matrimonium qualiter impediatur. eo. tit.numero.24 folio. eodem. Qualiter diſſoluatur. eodem.titu.numero.28.folio. 450.Et qualiter veſtiatur.ibidem.numero. 29. Quis ſit effectus rati matrimonij.eodem.titu.numero. 31.folio.eodem.
Matrimonium quando dicatur perfectum.ibi. numero.32.fo.eo.
Matrimonium intelligitur inter epiſcopum et eccleſiam.de tranſ.epiſco.numero.5.fo.54.
Matrimonium inter quos filios eſt prohibitū. qui ſi.ſint legi.nu 7.fo.496.
Matrimonium improprie dicit̄ accuſari.libellus accuſationis nu 2.fo.502.
Matrimonium ſpirituale contractum autoritate pape auari ſoluitur.de elec. numer.25. folio.57.
Matrimonium ſpirituale an contrahatur per ſcripturam.de matrimo.nu.11 fo.450.
Matrimonium vt diſſoluatur quid requiritur. de ſponſalibus.nu.12.fo.446.
Mathematica quid ſit. de magiſtris. numero 5.folio.541.
Medico an imputetur homicidiū.de homi.numero.6 folio.557.
Membro mutilatus non poſtulatur in prelatū. de poſtu prela.nu.5.fo.35.
Memoria attribuitur patri: intelligentia filio: ⁊ voluntas ſpiritui ſancto.de ſum.trini.et fi. catho.nu.2.fo.5.
Meretrix publica ſi emiſerit votum tranſmarinum nunquid poterit redimere.de voto. numero.10.folio.408.
Mercator cui teneatur confiteri. de peniten. et remiſſio.nu.41.fo.620.
Mercatores in quibus peccent.de peniten. ⁊ remiſſio.nu.41 fo.eo.
Merum imperium cum vniuerſitate an tacite in alium poſſit tranſferre.de offi.⁊ poteſta.iudi.delega.nu.7.fo 106.
Meritum circa perſonas eligentium attenditur.de electio.nu.13.fo.37.
Metus quid ſit.de his que vi met. ve cau . numero.1.folio.152. Qualiter diſtinguatur.ibidem.numero.2.
Metum paſſus hȝ triplex remediū. de his que vi metuſve cau.nu.7.fo.eo.
¶ Miles vnde dicatur.de teſta numero. 4. folio.375.
Miles ſimplex cui teneatur ꝯfiteri. de peniten. ⁊ remiſſio.nu.40.fo 620.
Milites in quibus cōiter peccent.de peni. ⁊ remiſ.nu.40.fo.eo.
Minor reſtitui petens duo dȝ probare.de in integ.reſti.nu.3.fo.154.
Minor triginta annis in epiſcopum non eſt preficiendus.de eta.⁊ qualita.numero.1.fo.76.

Mino: ſi delinquat an ꝛ qn̄ puniat. de delictis puero.nu.1.ꝛ.3. fo.588.
Minoꝛ viginti quinq; annis procuratorem cōſtituere nō poteſt.de procura.nu.7.fo.145.
Miniſter qui excōicare poteſt quis dicatur. de ſent.exc.nu.5.fo 669.
Miſſa quo ſit celebrāda.de ꝯſec.ec.vel alta.numero.12.folio.425. Et qualr̄ ſit celebranda. ibidem.nu.15. Et qn̄.nu.16.
Miſſa an ſit de ſubſtantia oꝛdinandoꝛum.de ſacra vnctio.nu.7.fo.74.
Miſſio in poſſeſſionē an habeat locum qn̄ petitur eccleſia vel dignitas. de contu. numero 8.folio.209.
¶ Modus apponitur per vt.de conditionibus appo.nu.3 fo.470.
Modus quis ſit tenendus in condemnatiōe expenſarum.de contu.nu.7.fo.209.
Monachus an poſſit accuſare abbatem ſuū vel pꝛioꝛem.de accuſa.nu.4 fo.520.
Monachus cui commiſſa eſt cura: an teneatur ſeruare regulam ſuam.de ſta. mona.numero.5.folio.414 Et an poſſit fieri canonic⁹ in eccleſia ſeculari.eodem.titulo.numero.6.folio.eodem.
Monachus lite pendente a monaſterio non eſt eijciendus.vt lit.penden numero.2.fo.215.
Monacho an concedi debeat quod contrahendo votum frangat.qui clerici.vel vouen.numero.5.folio.473.
Monachi cui confiteri teneantur.de peni. et remiſſio.nu.22 fo.620.
Monachoꝛum vitia cōia que ſint.ibidem.
Monachi in quibus capellis habitare poſſint. de capel.mona.nu.1.fo.418.
Monachi qualiter debeāt viuere de ſta. mona. nu.1.fo.414. Et an poſſint populum regere. ibidem nu.5.
Monachi ꝛ canonici regulares I quo ꝯueniāt ꝛ in quo differant.eo.ti.nu.7 fo.eo.
Monachi in quibus teneantur epō reſpōdere. ibidem.nume.10.
Monachis que ſint permiſſa: ꝛ que non. ne clerici.vel mona ſe neg.nu.10 fo.443.
Monaſterium vnum ſi alij vniatur ignoꝛante ſuo epiſcopo: an valeat vnio de relig. domi. nume.6.fo.416.
Moꝛes clericos nobilitant.de etā.ꝛ qua.numero.2.folio.76.
Moꝛs ſi interuenerit pendēte appellatione qd iuris.de appella.nu.14.fo.291.
Moꝛtale crimen qδlibet an inducat depoſitionem.de accu.nu.14.fo.520.
Mos apoſtolice ſedis eſt ſeruandus in oꝛdinibus conſecrandis.de ſacra vnc.nu.14.fo.79.
¶ Mulctare qs poſſit.de mulcta.nu. 2.fo. 286. Et pꝛo quibus.eo.ti.ver.ꝛ pꝛo.fo.eo.
Mulcta quid ſit.de mulcta.nu.1.fo.286. Quis ſit mulcte effect⁹.eo.ti.nu.3.fo.eo. Et an poſſit remitti.ibi.nu.4.
Mulier an poſſit marito obijcere lenociniū.de adul.nu.6.fo.552.
Mulier fideiubere pꝛohibetur.de fideiuſſoꝛib⁹. verſi.mulier.fo.365.
Mulier in quibus caſibus in feudū ſuccedat. de feudis.nu.8.fo.533.
Mulier pregnās ſi ſepulta eſt in eccleſia nunqd poteſt conſecrari ea non abiecta.de conſec.eccle.vel alta.nu 8.fo.425.
Mulier ſi ita lata ſit qδ nō poſſit cognoſci quid iuris.de frigi. ꝛ malefi.numero.4.folio.492. Et quid ſi vitio vulue moꝛtuos pariat.ibidē. numero. 5. Et quid ſi naturaliter ſterilis ſit vel vitioſa.nume.6.
Mulier ſi dicat quod vir non poteſt eam cognoſcere allegans ſuper hoc defectum membꝛi. viri: quomodo fiet.eodem.titu.numero.14.folio.eodem. Et quid ſi allegat magnitudinē membꝛi viri dicens qδ nō poteſt cū tolerare. ibidem.numero.15.
Mulier ſi laboꝛat in extremis qualiter pōt baptizari infans.de baptiſ.nu.10.fo.430.
Mulier ſi petit aliquem in virum ꝛ cō an def libellus.ſi mulier petat.nu.1.fo.501.
Mulier ſi cautiones feneratitias cōceſſerit marito in loco paraphernalium: et hoc publico inſtrumento aſſeripſerit cui competāt actiones.de doti pꝛomiſ.nume.5.fo.507.
Mulier ſi grauiſſimum commiſerit crimen qualiter punitur.de accuſa.nu.10 .fo.520.
Mulier ſi cōtrahit cum lepꝛoſo per verba de futuro ignoꝛante vꝫ cum ſano facto lepꝛoſo: an lepra ſuperueniens dirimat ſponſalia.de cōiugio lepꝛoſoꝛum.nume.2 fo.477.
Mulieris nimis feſtināntis ad ſcdas nuptias pene ſunt multe.de ſecun nup.nu.5.fo.517.
Mulieri qn̄ credatur ſuper iuramēto.de deſpō. impu.nu.10.fo 458.
Mulieres quot modis cognoſcantur. de eo qui cogno.conſan.vxo.ſue.nu.1 fo.484.
Mutue petitiones in quibus caſibus ceſſare debeant.de mutuis petitionibus.nu.6. fo.180.

¶ De litera. N.

Natus de dānato coitu poſtea ſi pater ducat matrē vxoꝛem nunqd poterit pꝛomoueri.de fil. pꝛeſbytero.nu.6. fo.83.
Nati ſeu liberi cui⁹ ꝯditionē ſequātur.de natis ex libero ventre.nu.1.fo.479.
Natura contractus emphiteotici que ſit. de locato et conducto.nu.12.fo.347.
Naufragium quid ſit.de incendio. numero.3.folio.568.
¶ Neceſſaria in iudicio que ſint. de iudi. nume-

ro.4.f.166.
Negligentia an poſſit purgari.de ſuppl. negli gen.prela.nu.7.fo.63.
Negligentia quid ſit de ſupplen negli.pla.nu. 1.fo.63.Et an poſſit probari.ibi.nu.7.
Negligentia vel malitia ſi poſſit imputari primo impetranti valet poſterius. de reſcri.numero.16.fo.12.
Negotium vnde dicatur.ne clerici vel mona.nego.ſecu.nu.3.fo.443.
Negotia eccleſiaſtica que dicantur.de immunita.eccleſie.nu.13.fo.438.
Negotia omnia ſecularia ſunt clericis prohibita tamẽ ſi probẽtur conceſſa. ne cleri. vel mona. ſe.ne.nu.8.fo.443.
Neophitus quis dicatur.de temp. or. numero 30.folio.64 Et quare prohibeatur ordinari. ibidem.
¶ Non baptizatus accipiens ordines an ſit ordinatus.de preſbyte.non baptizato. numero.1.folio 433.
Non excõicatus ſi cõtrahat cum excõicata an teneat matrimonium. de matrimo. numero 2.folio.450.
Non ordinatus qualiter ⁊ a quibus abſtinere debeat.de cleri.non ordina. mini.nu. 1. folio 596. Et qualiter excuſetur.ibi.numero.2.
Non profeſſus in regularem prelatum non poſtulatur.de poſtu.prela. numero. 3.folio.35.
Nominatio nuda ⁊ ſimplex mutari põt.de elec. nume.22.fo.37.
Nothus qui dicatur.de fil.preſbyte. numero.3. foli⁹.83.
Notoriuꝫ quid ſit.de coha.cleri.⁊ mulie.numero. .folio.314.
Nouus cenſus quis dicatur. de cenſi. numero 5.folio.421.
Nouare quis poſſit. de nouatio. numero. 2. folio.369.
Nouatio quando fiat.de nouatio.numero. 3.folio.eodem.
¶ Nullus ſe poteſt excuſare ab obedientia alicuius epiſcopi ſaltem pape.de maio. et obe. ver.in fi.folio.131.
Nunciatio noui operis quid ſit.de no.ope.nun. numero.1.folio.601.Et ad que pertineat.ibi. numero.2 Quare fiat.nume. 3. Cui fiat.numero.6.Qualiter tollatur. eo.titu.nume. 10. fo.eodem. Et qualiter fiat. ibidem. numer.8. Quis ſit eius effectus.numero.12.
Nunciatio quare non habet locum in ruſticis predijs.eo ti.nu.5.fo.eo.
Nunciatio facta in abſentia an valeat. ibidem numero. 7.
Nuncians an habeat iurare de calũnia. de noui ope.nunc.numero.9.fo.601.
Nunciationem noui operis quis poſſit facere. de ope.nuncia. nu.4.fo.eo.
Nuptie vnde dicantur.de matrimonijs.numero.5.folio.450.

¶ De litera. O.

Obediens ad quid teneatur.de maiori.⁊ obed.nu 6.fo.131.
Obedientia in quibus attẽdatur. de maiori. ⁊ obe.nu. 2.fo.eo. Quid ſit obedientia.ibi.nu.3.
Obedientia ſub qua forma ſit preſtanda.eo ti.nu.5.fo.eo.
Obedientiam quis pſtare teneatur.de maiori.⁊ obedien.nu.4.fo.131.
Obijci quid poteſt ꝯtra impetrantes reſcripta. de reſcript.nu.22 fo.12.
Oblationũ tres ſunt ſpecies. de parochijs. numero.3.fo.392.
Obligare pignori qs poſſit. de pigno. numero 5.folio.359.
Obligatus ad ratiocinia qs dicatur . de oblig. ad ratiocinia.nu.2.fo.90.Et quis impediatur.eo.ti nu.5.fo.eo.
Obligatio q̃ poſſit nouari. de noua.nu.1.f.369.
Offerre an quis teneatur de neceſſitate.de parochijs.nu.4.fo.392.
Officium iudicis quid ſit. de offi . iudi.nume.1. fo.129. Et an deſideret litis conteſtationem. ibidem.nume.2.
Officium iudicis duobus modis exercetur. ibi. nume.3. Et quando et in quibus locum habeat.ibi nume.4.
Officio aduocati quid pertineat.de poſtul. numero.4.fo.142.
Officium cuſtodis quod ſit.de offi. cuſto.numero.1 folio.104.
Officiũ iudicis delegati quod ſit. de offi.⁊ poteſta. iudi.deleg.nu.8.fo.106.
Officio ordinarij quid pertineat.de offi.ordi.numero.3.folio.124.
Officium vicarij quod ſit. de offic. vica. numero.3.folio.105.
Officio legati quid pertineat.de offic. lega.numero.3.folio.120.
Officium primicerij quod ſit.de offi primicerij. numero.2.folio.104.
Officia diuina qualiter ſint celebranda.de conſe. eccle.vel alta.numero.21.folio . 425. Et a quibus ſint celebranda.ibidem nume.22.
¶ Omiſſa a prelatis quibus caſibus ſupplean tur.de ſupplen.negligen. prela.numero.3.folio.63.
¶ Opera de genere bonorum an proſint ficte confitenti vel in peccato mortali exiſtenti. de penitentijs et remiſſionibus.numero.58. folio 620.
¶ Oratorium quilibet maſculus vel femina de conſenſu epiſcopi põt ſibi ꝯſtruere. de eccle

lijs edificandis.nu.7.fo.437.

Ordo iudiciarius ſubſtãtialis quis ſit.de ſnia. verſi.is eſt.fo.275.

Ordo predicatorum eſt precipuus in eccleſia. de hereticis.nu.16.fo.547.

Ordo quid ſit.de tempo.ordina . numero . 1. folio.64.

Ordo ſacer requirit manus impoſitionẽ.eodẽ titu.nu.37.fo.eo.

Ordo ſi mutatur in baptiſmo an valeat. de baptiſ.nu.8.fo.430.

Ordines per iuramẽtum probari non poſſunt. de cleri.peregri.nume.4.fo.99.

Ordines ſunt nouem. de ordinatis ab epõ q̃ renun.epi.nu.1.fo.75.

Ordines quo tpe ſint conferendi. de tempo.ordina.nu.2.fo.64.

Ordines a quo conferuntur.ibi.nu.5.

Ordines qualiter fiunt eodem.tit. nu.32. fo.eo. Et ordines oportune conferri debent . ibidẽ numero.33.

Ordines extra tempora legitima conferri nõ debent.ibi.numero.34.

Ordines ſacri die ſabbatina conferri debent.ibidem.nu.36.fo.eo.

Ordinandus vinolentus eſſe non debet.de tempo.ordi.nu.16.fo.64.

Ordinandus pudicus eſſe debet. ibidem.numero.19.

Ordinandus debet eſſe ornatꝰ duplici ornamẽto.ibi.nume.20.

Ordinarius an poſſit recuſari.de recuſa.numero.1.folio.307. Et ex quibus cauſis recuſet. ibidem.numero.2.

Ordinarius ſi ignorat ad ſuperiorem fuiſſe appellatum ſi ferat ſententiam contra appellãtem tenet ſententia.de appel. ver. vnum tamen.folio.291.

Ordinationes facte a ſchiſmaticis non valent. de ſchiſmaticis.nume.4.fo.552.

Ordinatus ſine excommunicatione an ſit deponendus.de ſcrutinio in ordine.numero.6.folio.73.

Ordinati ab epiſcopo excõmunicato quid agere debeant.de ordi.ab epiſcopo qui renũ.epi. numero.2.folio.75.

Ordinarius an valeat recuſari.de recuſa.nu.1. folio.307.Et quibus ex cauſis recuſetur.ibidem.numero.2.

De litera.P.

Paciſci an poſſit in eccleſiaſticis.de pactis.numero.4.folio.137.Et an de rebus ſpiritualibus. ibidem.numero.5.

Pactũ appoſitũ in legatis ne is cui relinquat̃ nubat an valeat. de condi.appo.numero.15.fol.470.Et quid ſi relinquatur ne contrahat.ibi.nu.16.

Pactum quid ſit.de pactis.numero.1.folio.137. Unde dicatur pactum. eodem. titu. numero 2.folio.eodem.Quis ſit pacti effectus.numero.6.

Pacta in dote quãdo apponantur: ⁊ a quibus: ⁊ quis ſit eorum effectus . de dotibus promit.nume.13.fo.507.

Pactorum diuiſiones que ſint.de pactis. numero.3.folio.137.

Pallium quid ſit: de autoritate ⁊ vſu pallij. nume.1.fo.58. Cui ſit concedẽdum: ibidem. numero.3.

Pallium in papa quid deſignet.ibidem.numero.2.

Pallium a quatuor patriarchis principalibus concedi debet.ibidem.nu.4.

Pallio quibus diebus ſit vtendum.de autoritate ⁊ vſu pallij.nu.5.fo.58.

Pallio quo loco ſit vtendum , ibidem. numero.6.

Papa abſoluit a iuramento per vim vel metũ extorto de rebus non repetendis.de iureiur. nume.6.folio.246.

Papa an ſit maior imperatore.in proemio.numero.15.

Papa cui teneatur confiteri.de penitentijs ⁊ remiſſio.nume.15.fo.620.

Papa non poteſt legitimare quo ad hereditatẽ temporalem: niſi in patrimonio beati petri. qui filij ſint legitimi.numero.11.fo.496.

Et an poſſit diſpẽſare cum filio adulterino.ibidem.numero.12.

Papa in ſpiritualibus conſtitutionẽ facere poteſt.de conſtitutionibus.nu.3.fo.8.

Pares vires que ſint.de pactis.verſic. ſupereſt. folio.157.

Paria delicta mutua compenſatione abolent. de diuortijs.nu.8.fo.503.

Parentes et liberi non admittuntur ad teſtimonium etiam violentis. de teſtibus . numero. 3.folio.226.

Parentes qui teneantur alere liberos.de infantibus expo.nu.2.fo.556.

Parochia quid ſit.de parochijs. nu. 1. fol.392.

Parochianus quis intelligatur. de parochijs. nume.7.fo.eo.

Et an parochianus poſſit eligere confeſſorẽ.ibidem.numero.6.

Partus an ſequatur patrem ſi quis ꝯ̃hit cum filia ſerui ⁊ libere.de coniugio ſeruorum.numero.9.folio.477.

Pater carnalis infidelis: et extraneus fidelis ſi egeant: cui magis ſubuenire debeo. de tẽpo. ordinationum.nu.21.fo.64.

Pater non cogitur emãcipare filium, de cognatione legali.nu.9 fo.483.

Pater vel mater an poſſint filium baptizare neceſſitate imminēte. de baptiſ.nu.5.fo.430.
Patrono quid competat propter ius patronatus.de iure patronatus.nu.3.fo.418.
Patroni eccleſiaſtici & ſeculares in quibus differant.de iure patronatus.nu.10.fo.eo.
Patriarcha cui teneatur confiteri. de penitentijs & remiſſionibus.nu.18.fo.620.
Pauperi elemoſynam petenti non datur actio & tamen tenetur diues dare.de poſtulatione prelatorum.nu.13.fo.35.
Pauperies quid ſit. de pauperie. numero.1.folio.615.
Pax quid ſit. de treuga et pace. numero.2. folio.154.
¶ Peccatum actuale mortale quod dicatur.de penitentijs & remiſſio.nu.9.fo.620.
Peccatum occultum ab eo cuius intereſt poteſt denuntiari.de denunciationibus. numero.3 folio.527.
Peccata mortalia que ſint.de penitentijs et remiſſio.nu.10.fo 620.
Peccata ſemel confeſſa an oporteat iterum confiteri.de penitentijs et remiſſionibus. numero.56.folio.eodem.
Peccata ſemel remiſſa an redeant iterum.ibidē numero.57.
Peccata tanto ſunt grauiora: quanto diutius infelicem animam detinent alligatā.de preſcriptione rerum immobilium . verſicu . verum folio.266.
Peculium clericorū quid dicatur. de peculo clericorum.nume.1.fo.374.
Peculium vnde dicatur.de peculio clericorum. numero.2.folio eodem.Et quot ſunt peculij ſpecies. ibidem. nume.3. Et quod peculium poſſit donari.ibidem.nu.5.
Pena abutentium reſcriptis que ſit.de reſcriptis.nume.33 fo.12.
Pena blaſphemantium quare potius imponitur pecuniaria quam corporalis. de maleficis. numero.7. folio.591. Et cui applicetur. ibidem.numero.7.
Pena clerici non reſidentis que ſit. de clericis non reſidentibus.nu 3.fo.317.
Pena doloſi que ſit.de dolo et contuma.numero 10.folio.207.
Pena et culpa prelatorum ſubditos non corrigunt.de tempo. ordinationum. numero.22. folio.64.
Pena iudicicis male iudicantis que ſit.de re iudicata.numero.5.fo.287.
Pena litigatoris iudicem corrumpētis que ſit. ibidem.nu.6.
Pena legis pompeie.de paricidijs in quibus locum habeat de his qui filios occiderunt. numero.1.fo.555. Et que ſit talis pena. ibidem.numero.2.
Pena male alienātis res eccleſiaſticas que ſit: de rebus eccleſie non alienandis numero.5. folio.335.
Pena male alienātis res eccleſiaſticas que ſit. de rebus eccl'.alienan.vel non.nume.5.folio eodem.Et que ſit pena eas male recipientis. ibidem numero.6.
Pena non credentium dicitur gehenna. de fide catholica.numero.5.fo.7.
Pena nolētis iurare de calumnia que ſit.de iuramento calumnie.nu.7.fo.186.
Pena nō proſequentis appellationē circa diffinitiuam ſententiam.de appellationibus,numero.12.folio.291.
Pena participantium cum excommunicatis que ſit. de ſententia excommunica. numero 15.folio.669.
Pena periurij que ſit. de iureiurando. nume.7. folio.246.
Pena que ſit non proſequentis appellationem. de appellationibus.nu.11.fo.291.
Pena que ſit deficientis in probatione. de purgatione canonica.nu.7.fo.608.
Pena que ſit vſurariorum.de vſuris.nume.10. folio.575.
Pena que imponatur non ſeruantibus priuilegia iudeorū,de iudeis.nu.8.fo.543.
Pena que ſit pro ſingulis peccatis iniungenda.de penitentijs et remiſſionibus. numero 60.folio.620.
Pena que ſit iterātium baptiſma.de apoſtatis. numero.5.folio.553.
Pena que ſit inſtituentis iniuſte. de inſtitutionibus.nu.7.fo.325.
Pena que ſit clerici non reſidētis. de clericis nō reſidentibus.nu.3 fo 317.
Pena quali feriat homicida. de homicidio.numero.4.fo.557.
Pena qua afficiatur calūniator. de calūniatoribus.nu.11.fo.531.
Pena que ſit clericorum cohabitantiū cum mulieribus.de cohabitatione clericorū & mulierum.numero.3.folio.314. Et qualiter imponatur.ibidem.nu.4.
Pena que ſit clericorum immiſcentium ſe ſecularibus negotijs inhoneſtis & prohibitis ne clerici vel monac. ſecu. nego. numero.11.folio.443.
Pena qua puniuntur cohabitantes.de cohabitatio . clericorum et mulierum . numero. 3. folio.314.Et qualiter imponatur.ibidem.numero.4.
Pena que ſit litigatoris iudicem corrumpentis.de re iudicata.nu.6.fo.287.
Pena quid ſit.de penis. numero.1.fo.616. Quot ſint pene ſpecies. ibidem.numero. 2. Cui ſit pena imponenda. eodem titulo, numero, 8. folio eodem.

Pena que ſit legis fauie de plagiarijs.ad legē fauiam de plagiarijs.nu.1.fo.574.
Pena que imponatur in lege iulia peculat⁹.ad legem iuliam peculatus.nu.2.fo.575.
Pena que ſit imponēda pro adulterio.de adulterijs.nu.7.fo.562.
Pena que ſit plus petētis. de plus petitionib⁹. nume.2.fo.196.
Pena que imponatur inobedientib⁹.de torneamentis.nu.3.fo.561.
Pena ſacrilegij que ſit.de crie ſacrilegij.numero.2 folio.574.
Pena ſi adiecta ſit niſi pecunia mutuata ad certam diem ſoluat:an preſumēs ipam in fraudem vſurarū adiectā.de vſuris.nu.13.fo.575.
Pena ſortilegiorum que ſit. de ſortilegijs.numero.5.folio.585.
Pena violantium immunitatem que ſit.de immunita.eccle.nu.14.fo.438.
Pene mulieris nimis feſtinantis ad ſecundas nuptias:vtrum & a quo remittantur.de ſecūdis nup.nu.6.fo.517.
Pene que dicant pſonales.de penis.nu.3.f.616. Que reales.ibidem.nu.4.Que mixte.nu.5.
Pene que & a quib⁹ et p quē ſunt inferende.ibidem.nu.6.Et qñ.eo.titu.nu.10.fo.eo.Et a quibus.ibidem.nu.11.
¶ Penitentia an debeat iterari.de penitentijs & remiſſionibus.nu.55.fo.620.
Penitentia quid ſit.de penitētijs & remiſſio.nume.1.fo.eo.Et quib⁹ & quot diebus ſit ad eā properandum.ibidem.nu.3.
Penitentia peracta de aliquo crie an poſſit ſuper eo accuſari.de accuſationibus.numero 16.folio.520.
Penitentia qualis imponatur & quando parentibus ad quorū latus filij ſuffocati reperiuntur.de his qui filios occiderunt.nu.3.fo.555.
Penitentiam que impediant.de penitētijs & remiſſionibus.nume.47.fo.620.
Penitentia ſolēnis dicitur dupliciter.de officio archipreſbyte.nu.3.fo.102.
Penitentia ſeptēnis ſi alicui eſt iniuncta:et ille dat ſeptem denarios pro indulgentijs acquirendis:nunquid eſt oīno liberatus.de remiſſionibus.nu.8.fo.664.
¶ Percutere in quo caſu ſit licitū.de clerico percuſſore.nu.2.fo.591.
Percuſſor quis dicatur.de clerico pcuſſore.numero.1.folio.eo.
Peremptorie exceptiões qñ poſſint opponi.de exceptionibus.fo.256.
Peregrinans quis dicatur.de peregrinātibus.§1.folio.308.Et quo priuilegio gaudeat.ibidem.§ ij.
Peregrini clerici qui dicantur.de clericis peregrinis.nu.1.fo.99.
Peregrini quare a promotione repellantur.ibidem.numero.2.Et quando & qualiter repellantur.numero.3.
Permutare quis poſſit.de rerum permutatiōe.numero.4.fo.351.
Permutari quid poteſt.de rerum permutatiōe.numero.3.folio.eodē.Et quis permutare.ibidem.numero.4.
Permutatio quid ſit.de rerū permutatione numero.1.folio.351.Qualiter contrahatur.ibidem.numero.2.
Peritia triplex in ordinādo requiritur.de tempo.ordinationum.nu.18.fo.64.
Periculum euictionis dotis ad quem pertinet.de dotibus promiſ.nu.12.fo.507.
Perſone prohibite quo ad votum emittendum que ſint.de voto.nu.7.fo.408.
Perſone coniuncte que dicantur.de reſcriptis.nume.31.fo.12.
Petitiones mutue que dicantur.de mutuis petitionibus.nu.1.fo.180.Et apud quem fieri debeant.ibidem.nu.2.Quando ſint fiende.ibidem.numero.3.
¶ Phoroneus rex primo legem inſtituit.in proemio.nu.7.
¶ Pignus quid ſit.de pignoribus.nu.1.fol.359. Unde dicatur.ibidem.nu.2. Qualiter ꝯhatur.ibidem.nume.3.
Pignus quibus pactis interuenientibus cōtrahatur.ibidem.nu.4.
Pignori obligare quis poſſit.de pignorib⁹.numero.5.fo.eo.
Piſcari clericis permittitur.de clerico venatore.nume.3.fo.590.
¶ Plenum ꝯpromiſſum qđ dicatur.de arbitris.verſi.dicitur.fo.160.
Plus quot modis petatur.de plus petitionib⁹.nume.1 fo.196.
Plures ſi fundant eccleſiam vel dotem ad quē pertinet ius patronatus.de iure patronat⁹.nume.7.fo.418.
¶ Populus romanus conſtitutionē facere poteſt.de conſtitutionibus.nu.9.fo.8.
Portantes aliquid ad ſarracenos qua pena puniantur.de ſarracenis.nu.4.fo.545.
Poſſeſſio quid ſit.de cauſa poſſeſ.& proprie.numero.1.folio.196.Qualiter acquiratur.eo.titu.numero.2.folio.eo.Et qualiter retineat.ibidem.numero.3.Et qualiter amittatur.ibidem.numero.4.
Poſſeſſorium & petitorium an poſſint ſimul intentari.de cauſa proprieta.nu.7.fo.196.
Poſtulare quid ſit.de poſtulando:numero.1.folio.142.Quis poſſit poſtulare.ibidem.nu.2. Quis nō.nume.35.
Poſtulare prelatum quis poſſit.de poſtulatione prelato.nu.9.fo.35.
Poſtulari debet habilis ad promouendum.de poſtulatione prelatorum.nu.2.fo.eo.

Poſtulatores an poſſint variare ſcrutinio publicato.de electio.nu.25.fo.37.

Poſtulatio quid ſit.de poſtulatiõe prelatorum.nu.1.fol.35.Et a quo fieri debeat.ibidẽ.nu.8.Et qualiter ibidem.nu.10.Quis ſit poſtulationis effectus.ibidem.nu.11.

¶ Pragmatica ſanctio quid ſit.in proemio.numero.17.

Pranſus celebrans an conficiat.de conſecra.eccle.vel alta.nu.14.fo.425.

Prebenda quid ſit.de prebendis ⁊ dignitatibꝰ.nu.1.fo.320.

Prebendas plures an quis poſſit habere.de foro competenti.nu.5.fo.170.

Predo quis dicatur.de raptoribus corporum.nume.2.fo.566.

Predicandum eſt fiducialiter ⁊ libere, de tẽpo.ordinationum.nu.24.fo.64.

Predicatio in eccleſia fieri debet.de tempo.ordinationum.nu.23.fo.eo.Et debet eẽ humilis.ibidem.nu.25.

Predium dotale qd dicatur.de dote poſt diuor.reſtitu.nu.7.fo.513.

Predium quaſi dotale quid dicatur.eo.tit.numero.8.fo.eodem.

Prefectus pretorio conſtitutionẽ facere poteſt.de conſtitutionibus.nu.9.fo.8.

Prelatus an poſſit compellere clericos inuitos ad ordines ſuſcipiendos.de etate et qualita.nu.4.fo.76.

Prelatus an debeat recipe quẽlibet parochianum.de parochijs.nu.5.fo.392.

Prelati circa officium eis iniunctum inuigilare debent.de ſupplenda negligentia prelatorum.nu.8.fo.63.

Prelatus debet ſubditos corrigere:⁊ ſi modum excedat deponi debet.de exceſſibus prelatorum nu.6.fo.598.

Prelatus debet gratis iudicare.ne prelati vices ſuas.nu.3.fo.539.

Prelatus non debet eccleſiam vacantem ſub annuo cenſu vel certa pecunia data cõcedere.ibidem.numero.4.

Prelatus quare non poteſt fructus eccleſie ſue vacantis vendere.ibidem.numero 6.

Prelatus eccleſie an poterit eſſe teſtis in cauſa ſue eccleſie.de teſtibꝰ.verſi.⁊ cum cã.fo.226.

Prelatus in negligentia qualiter deprehendatur.de ſupplenda negligentia prelatorum.nume.2.fo.63.

Prelatus negligens quam penam patiatur.ibidem.numero.5.

Prelatus negligens aliquando a proprio beneficio amouetur.ibidem.nu.6.

Prelatus ſi concedit beneficium alicui ad tempus non in perpetuum ſufficit quod capitulum hoc ſciat ⁊ non contradicat.de his que fiunt.§.illud autem.fo.33.

Prelatus ſi grauauerit ſubditum occaſione ſeruitij quod fecit legato plus extorquendo ꝙ̃ ſeruiat cogitur reddere:et tantundum pauperibus erogare.de immunitate eccle.numero.16.folio.436.

Prelatus vacante eccleſia proprio motu ſi vocat patronum et ei confert eccleſiam in qua habet ius patronatus an valeat.de iure patronatus.nu.12.fo.418.

Prelati in penis ⁊ correctionibus modum adhibere debent.de tempo.ordinationum.numero.27.fo.64.

Prelati qualiter excedant et qualiter puniantur.de exceſſionibus prelatorum.numero.1.folio.598.

Prelati que officia habeant.de electione.numero.31.folio.37.

Premittens proteſtationem quod nihil faciet vel dicet animo conſentiendi: an contrahat matrimonium.de matrimonijs.numero.16.folio.450.

Premium clerici reſidentis qđ ſit.de clericis nõ reſidentibus.nu.4.fo.317.

Prepoſitus cui confiteri teneatur.de peniten.et remiſſ.nu.26.fo.620.

Preſcriptio quid ſit.de preſcriptione rerum immobilium.nume.1.folio.266.Quot ſint preſcriptionis ſpecies.ibidem.numero.2.Que exigantur in preſcriptione.ibidem.nu.3.

Preſcriptio contra viſitationem quare non currat.de officio archidiacon.nu.5.fo.100.

Preſcriptio quibus modis interrumpatur.de preſcriptione rerum immobil.numero.5.folio.266.Et quis ſit eius effectus.ibidem.numero.6.

Preſbyter parochialis cui teneatur cõfiteri.de penitentijs ⁊ remiſſio.nu.34.fo.620.

Preſbyter ſi mortuus fuerit anteꝙ̃ baptizetur: an cenſeatur baptizatus.de preſbytero non baptiza.nu.2.fo.433.

Preſbyteri filius quis dicatur.de filijs.preſby.nu.1.fo.fo.83.

Preſbyteri parochiales in quibus communiter delinquunt.de penitentijs et remiſſio.numero.34.fo.620.

Preſumptio quid ſit.de preſumptio.nu.1.folio.245.Et eius triplices diuiſiones.ibidẽ.numero.2.3.⁊.4.

Preuaricator quis dicatur.de calũniatoribus.nume.3.fo.331.

Primicerius quis dicatur.de officio primicerij.nume.1.fo.104.

Prior conuentualis qui per electionem creatur ſine cauſa rationabili remouendus non eſt.de ſtatu mona.nu.2.fo.414.

Priuilegium qđ ſit de priuilegio.nu.1.fo.604.Et quare dicatur priuilegium.ibidem.nu.2.Et cui ſit concedendum.eo.ti.nu.7.fo.eodẽ.

Et quanto tempore duret.ibidem.nume.8. Quid operetur priuilegium.ibidē.nume.9. Qualiter amittatur.ibidē.nu.10.
Priuilegium dotis quod ſit.de dote poſt diuor. reſtituti.nu 9 fo.513.
Priuilegium dicitur lex priuata.de reſcriptis. numero.15.fo.12.
Priuilegium immunitatis quare magis conceda tur eccleſie quam corpori chriſti.de immunita.eccle.nu 12.fo.438.
Priuilegium eximit quem a foro.de foro competen.nu.9.fo.170.
Priuilegiorum ſpecies quot ſint.de priuilegio. numero.3.fo.604.
Priuilegiatus quādo dicatur abuti priuilegio ſuo.de priuilegio.nu 11.fo.eo.
Probare quis debeat.de probatio.nu.2.fo.222. Et quid probari.eo.ti.nu.4.fo.eo.
Probatio quid ſit de probationibus.nu.1.fo.eo. Cui eſt faciēda.eo.titu.nu.3.fo.eo.
Probatio qualis requiratur in falſitate.de crimine falſi.nu.6.fo.253.
Probatio pubertatis quomodo probet̄.de deſponſatione impuberum.nu.5.fo.458.
Probationis ſpecies quot ſint.de probatio.numero.6.fo.222.
Procedi qualiter debeat in accuſatione.de accuſationibus.nu.8.fo.520.
Procedi qualiter debeat ad inquiſitionem.de inquiſitionibus.numero.4.fo.528.Et qualiter.ibidem.nu.5.
Procedi qualiter debeat in mutuis petitionibus.de mutu.petitioni.nu.5.fo.180.
Procedi qualiter debeat in denunciatione.de denuncia.nu.5.fo.527.
Procedendum qualiter ſit in accuſatione matrimonij.de adulterijs.nu.5.fo.562.
Proceſſus autoritate literarum ſubreptitiarū habitus an valeat.de reſcriptis.nume.27. et.29.fo.12.
Procurator q̄s dicat̄.de ſyndico.nu.5.fo.150.
Procurator quis proprie dicatur.de procuratoribus.numero.1.folio.145.Qualiter conſtituatur.ibidem.numero.2.Quis poſſit dari procurator.eodem titulo.numero 8.folio eodem.Et in qua re dari poſſit.ibidem.numero.11.
Procurator ad quid teneatur.eodem titulo.numero.12.folio.eodem.Quis ſit procuratoris effectus.ibidem.nu.14.
Procurator actoris aliquando cauet:aliquādo non.ibidem.nu.15.
Procuratoris officium quod ſit.de procuratoribus.nu.11.fo.145.
Procuratorem quis dare poſſit.de procuratoribus.nume.3.fo.eo.
Procuratio ex qua cauſa debeat̄.de cenſibus. numero.13.folio.421.
Progamma quid dicatur.de re iudicata.verſic. hanc autoritatem.fo.287.
Proles illegitima que cenſeatur.de clandeſtina deſponſatione.nu.8.fo.463.
Pronunciandū an ſit de incidenti.de ordine cogni.§ ſed an.fo.194.
Propria cauſa que dicatur.de ſententia.verſic. proprius.fo.275.
Proprietas quid ſit.de cauſa proprietatis.numero.1.fo 196.
Proteſtatio an valeat.de conſtitutionibus.numero.17.folio.8.Et an debeat fieri in iudicio vel extra ibidem.nu.18.
Proteſtatio aliquando plus prodeſt q̄ appellatio.ibidem.nu.19.
¶ Pubes vnde dicatur.de deſpon.impube.numero.3.fo 458.
Pubes ſi cōtraxerit cum impubere: ⁊ impubes non cōtradicit adueniente legitima etate an teneat matrimonium.de deſponſatione impube.nu.13.fo.eo.
Pubes ſi contrahit cum impubere: nec expectat: ſed mutata voluntate contrahit cum alio pubere per verba de preſenti: an teneat matrimonium.eodem titulo numero.15. folio eodem.
Pubertas quomodo probetur.de ſponſa.impube.nume.4.fo.458.
Publice excōmunicatus quis dicatur.de exceptionibus.nu.3.fo.256.
Publicatio inſtrumentorum apud quem fiat. de fide inſtrumentorū.numero.10.folio.237. Et in quibus caſibus habeat locum.ibidem.numero.11.Et qualiter fiat.eodem titu. numero.12.fo.eodem.
Pueri cui teneantur confiteri.de penitentijs et remiſſionibus.nu.43.fo.620.
Pueri in quibus ſolent communiter peccare. ibidem.
Puniri de calumnia quando quis debet.de calumniatoribus.nu.8.fo.531.
Puniri debet quis in loco vbi deliquit.de fo.compe.nume.6.fo.170.
Pupillus per alium reſpondet.de poſtulando. numero.5.fo.142.
Pupillus proximus pubertati an puniat̄.tpaliter.de delictis puerorū.nu.4.fo.588.
Purgatio canonica quid ſit.de purgatione canonica numero.1.folio.608.Quādo ſit indicenda.ibidem.nu.3.
Purgatio vulgaris que ſit.de purgatio vulgari numero.1.folio.610.Et quare ſit prohibita.ibidem.nu.2.
Purgationis ſpecies quot ſint.de purgatione canonica.nu.2.fo.608.
Purgatus an valeat accuſari de eodem crimine.de purgatione canonica.numero.6.folio.eodem.

Purificatio olim qualiter fiebat. de purificatione poſt partum. nu. 1. fo. 437. Et an hodie ſit ſeruanda illa purificatio. ibidem. numero. 2.

¶ De litera. Q.

Quadrageſime tpe a quibus ſit abſtinendum. de obſeruatiõe ieiuniorum. nume. 3. fo. 435.

Quantitates portionū poſſunt exprimi in inſtitutiõe prout teſtatori placuerit. de teſtamentis. nu. 19. fol. 375.

Quaſi falſum qñ committatur. de crie falſi. numero. 4. fo. 582.

Quaſi ſacrilegiū qualiter ꝯmittatur. de crie ſacrilegij. nu. 2. fo. 574.

¶ Querelam que inducant. de teſtamentis. nu numero. 12. folio. 375. Et quis ſit querele effectus. ibidem. nu. 14.

Queſtio poſſeſſionis ⁊ proprietatis an ſimul tractari poſſit. de cauſa proprie. nu. 3. fo. 196.

¶ Qui admittũtur ad accuſandum ſimoniacū. de ſimonia. nu. 10. fo. 533.

¶ De litera. R.

Raptor criminaliter accuſatꝰ qua pena teneatur. de raptoribus corporum. nu. 9. fo. 567.

Raptor quis dicat̃. de raptoribus corporū. nu. 1. folio. eo. Et qua actionem teneat̃. ibidem. nu. 3.

Raptor proprie corporum quis dicatur. de penis raptorum corporum. nu. 1. fo. eo.

Ratihabitio an ſemper retrotrahat̃. de electione. nu. 24. fo. 37.

Ratiocinia q̃d ſint. de obligatis ad ratiocinia. nume. 1. fo. 99. Et quis obligetur ad ratiocinia. ibidem. nume. 3.

Ratum matrimoniū quod dicat̃. de mr̃imonijs. nume. 30. fo. 450.

¶ Receptatores credentes ⁊ fautores hereticorum q̃ pena puniant̃. de hr̃ticis. n. 13. f. 547.

Rector eccleſie an poſſit ꝯductitijs presbyteris curam committere. ne prelati vices ſuas. numero. 7. fo. 539.

Rector parochialis eccleſie q̃s admitti non dꝫ niſi ſit in ſacris. de etate ⁊ quali. nu. 3. fo. 76.

Recipiens ordinem in apoſtaſia an ſit excõicatus. de apoſtatis. nu. 4. fo. 553.

Recidiuum ne quis patiatur poſt verã pn̄iam ⁊ ſalutem ſpūalem conſecutaꝫ que valeant. de penitentijs ⁊ remiſ. nu. 52. fo. 620.

Reconuentioni an ſit locus in cã appellatiõis. de mutuis petitionibus. nume. 4. fo. 180.

Recuſari quis poſſit. de recuſatiõe iudicis delegati. nu. 1. fol. 116. Qñ fieri debeat. ibidẽ. nume. 4. Et qual̃r fieri debeat. ibidem. nume. 5.

Recuſationis cauſe iuſte ſunt tredecim. de recuſatione iudicis delegati. nu. 3. fo. 116.

Reficere ⁊ de nouo facere qño differunt. de eccleſijs edificandis. nu. 8. fo. 437.

Regula quid ſit. de regulis iuris. nu. 1. fol. 695. Et vnde dicatur. ibidem. nu. 2. Qualiter ⁊ vnde ſumatur. ibidem. nu. 3.

Regule que ſint ſubſtentialia. de regularibus. numero. 6. folio. eo.

Regule due qño intelligatur canon. ſi quis ſuadente. xvij. q. iiij. de ſn̄ia excom. nu. 4. fo. 669.

Regule que ⁊ quot ſunt ꝑ quas affinitatis gradus ⁊ genera dignoſcuntur. de affinitate. numero. 8. fo. 490.

Regularis qual̃r obliget̃. de regularibꝰ. nume 7. fo. 401. Et an regularis poſſit exire monaſteriū. ibidẽ. nu. 8. Et an poſſit reuocari. nu. 9.

Regularis quis dicatur. de regularibus. nu. 1. fo. eo. Unde dicatur regularis. eo. ti. nu. 4. fol. eodem. Et ad quid teneatur. nu. 5.

Regulares ſi incidunt in canonem late ſentẽtie percutiendo clericum vel alium religioſum q̃ eos abſoluet. de ſen. exc. nu. 13. fo. 669.

Relatio in quibꝰ caſibus reputetur licita vel illicita. de relationibus. nu. 1. fo. 308. Qualiter debeat fieri. ibidem. nu. 2. Quis ſit effectus relationis facte. ibidem. nume. 3.

Relicta in teſtamento qualiter petãtur ab epõ: de teſtamentis. nu. 26. fo. 375.

Reliquie antique ⁊ approbate non debẽt venales apponi. de reliquijs ⁊ ve. ſan. nu. 1. f. 434.

Religioſus ⁊ maxie monachus an poſſit in magiſtrum aſſumi: de magiſtris. nu. 3. fo. 541.

Religioſus largo modo quis dicatur de regularibus. nu. 2. fo. 401.

Religioſi an poſſint fieri ſeculares. de religioſis domibus. nu. 7. fo. 416.

Religioſi an poſſint petere penã ab eo q̃ nõ ſeruat arbitrium. de arbitris. nu. 8. fo. 160.

Religioſi in foro eccleſiaſtico aduocare non poſſunt. de poſtulando. nu. 7. fo. 142.

Religioſi ſi acquirũt capellas ex donatione epiſcopi qđ ius in illis habebũt. de capellis monachorum. nu. 3. fo. 418.

Religioſis prouideri dꝫ etiam lite pendente. de inquiſitionibus. nu. 6. fo. 528.

Remiſſio an fiat eque per malū vt per bonū miniſtrum. de remiſſionibus. nu. 3. fo. 664.

Remiſſiões quis poſſit facere. ibidem. nume. 5. Et quibus proſint. 6. Et ad quid valeant ⁊ in quantum. eo. ti. nu. 7. fo. eo. Et vbi operentur. ibidem. nume. 9.

Remiſſio tacita qualiter fiat. de noui operis nũciatione. nu. 11. fo. 601.

Renunciare quis poſſit. de renũciatione. numero. 6. fo. 60.

Renunciari an poſſ. t ferijs. de ferijs. numero. 6. folio. 192.

Renunciatio quid ſit. de renunciatione. numero. 1. folio. 60

Renunciatio iuris poteſt fieri in futurum. eo. titu. numero. 5. folio. eo.

Renunciatio

Renunciatio fienda eſt autoritate eoꝝ quoꝝ intereſt.eo.tit.nu.8.fol.eo.
Replicatio ante ſententiam omiſſa poſt ſententiam ex probabili cauſa admittitur. de reſcript.nu.28.fo.12.
Repreſentare nullus ſeipſum poteſt quantum cunq̃ inueniatur idoneus.de iurepatronat⁹ nume.11.fol.418.
Reprehenſio temeraria fit decem modis.in pemio.numer.3.
Reprobatus ſemel propter vitium perſone ẽ ineligibilis.de electione.nu 10.fol.37.
Repulſus ab accuſatione:an ſit repellendus a denunciatione:que exceptiones cõpetant ꝯ accu.nu.2.fo.502.
Res alienata an repeti poſſit:ꝛ per quē:ꝛ qualiter.de reb.eccl.alie.vel non.nu.7.fo.335.
Res iudicata quid dicatur. de re iudica.numero.1.folio.287.Quibus noceat vel nõ noceat ibidem. nume.3.
Res iudicata qñ ꝛ a quibus ꝛ per quos ꝛ in q̃bus rebus:ꝛ poſt quod tempus ſit executiõi mandanda.eo.ti.nu.6.fo.eo.
Res mobilis dotalis an poſſit alienari.de dote poſt diuoꝛ.reſti.nu.11.fo.513.
Res eccleſie q̃ poſſint alienari de rebus eccleſie alie.vel non.nu.2.fo.335. Et quibus cauſis poſſint alienari.ibidem.nu.3.
Res laicoꝛum vt preſcribantur tria requirũtur de preſcriptione rerum immobilium. verſic. hoc quo.foli.266.
Res que prohibentur obligari.de pignoꝛibus verſ.ſunt.fo.259.
Res que prohibentur obligari.de pignoꝛibus. verſ.ſunt.fol.359.
Res que poſſint pignoꝛi obligari. de pignoꝛib⁹ nu.6.folio eodem.
Res litigioſa alienari prohibetur.de alienatiõe iudicij mutandi cauſa facta.nume.4.fo.158.
Res que poſſint preſcribi.de preſcrip.reruꝫ immobilium.nu.4.fol.266.
Reſcriptum propꝛie quid dicatur.de reſcriptis nume.1.folio.12.Et ſuper his quibus impetratur.ibidem.nu.8.
Reſcriptum cõcedere poteſt q̃ cõſtitutioneꝫ facere poteſt. ibidem. nu.ij.
Reſcriptum contra pupillum impetrari põt. ibidem.nu.6.
Reſcriptum in cauſis quas vires habeat.ibidẽ numero.9.
Reſcriptum preter ius quis põt impetrare: vt non ſoluat creditoꝛibus vſq̃ poſt quinquennium.ibidem. nu.10.
Reſcriptum ꝯ ius diuinũ an valeat.ibi. nu.11.
Reſcriptũ contra ius an dicatur ſuſpectum.eo. titu nu. 14. fo.12.
Reſcriptũ ꝯ cõſuetudinẽ impetratũ an valeat. ibidem.nume.15.
Reſcriptũ ꝑtinens indulgentiã vel priuilegiuꝫ latiſſime interpretatur. eo.ti nu.17.folio.12.
Reſcriptum quã iuriſditionẽ cõferat eod.ti.nu. 18.fo.eo.Et quã executionẽ.ibi.nu.19.
Reſcriptũ impetratũ tacita veritate an valeat. eod.tit.nume.23.fol.eod.
Reſpondere nolens habetur pro confeſſo.de cõfeſſis.nume.6.fo.218.
Reſtitutio in integrum quid ſit. de reſtitutione in integrũ.nu.1. fo.154.A quo ſit fienda.ibidẽ nu.2.Cui ſit facienda.ibidẽ.nu.3.Qualr̃ fiat eod.ti.nu.5.fo.eo.Cõtra quẽ fiat ibid.nu.6.
Reſtitutio in integr.an perpetuetur ꝑ litis ꝯteſtationẽ.ibid.nu.7.fol 154
Reſtitutio in integ.in quibus eſt dãda.ibi.nu.9 Et in quib⁹ denegetur ibid.nu 10. Quis ſit eius effectus.ibidẽ.nu.11.
Reſtitutio qñ ſit faciẽda.de reſti.ſpo.nu.2. f 203 Et in quibus caſibus denegatur.ibid.nume.3 Et a quo tpe peti poſſit.ibid.nu.6. Et q̃s ſit eius effectus.eo.ti nu.7 fo.eo.
Reſtitutio male acquiſitoꝝ quibus ꝛ qualr̃ et in quãtum ſit facienda de penitẽtijs ꝛ remiſ. nume.61.fo.620.
Reuocatio per diuoꝛtiuꝫ qualiter fiat.de dona. ſimplici.nu.10.fol.511.
Reus ſi ſit abſens an poſſit cõdemnari. de iudicijs.nume.7.fo.166.
Reo inſtante an cogatur infra certuꝫ tp̃s exprimere actoꝛ oẽs q̃õnes q̃s mouere intẽdit.de reſcriptis.nu.20.fo.12.
Rex francie an habeat priuilegium cõcedendi pedagia:vel mutare nouã monetã.de cẽſib⁹ nume. 9.foli.421.
Regis vnctio a quo fiat.de ſacra vnctione.nu.8. folio.79.
Reges cui teneantur confiteri.de penitẽtijs ꝛ remiſ.nu.36.fol.620.
Reges in quibus peccent cõiter. ibidem.
¶ Rubrica ne ſede vacante aliquid innouetur: an faciat ius.ne ſede va cante.num.1. fo.320. Et de qua ſede loquatur.ibidẽ.nu.3.
Ruina q̃d ſit.de incendiarijs.nu.2.fo.568.
Ruſticus cui teneatur confiteri. de peniten.ꝛ remiſſionibus.nu.42.foli.620.
Ruſtici eccle.an poſſint rura deſerere: ꝛ ſe alibi transferre.de immu.eccl.nu.11.fo.438.
Ruſtici q̃ faciunt hoſpitalia:mutant habitum: et accipiunt ſignũ certũ ꝛ aliquã hoſpitalitatem exercent hñt tñ vxores:ꝛ propriũ retinent an cenſeantur religioſi.de regularibus nume.3.fol.401.
Ruſtici in quibus cõiter peccent.de penitẽtijs ꝛ remiſſionibus.nu.42. fol.620.
Ruſtici in alienis parochijs hyemantes vł eſtiuantes cui teneantur confiteri. eo.tit.nu.44. folio. eodem.

¶ De litera. S.

Sacerdos an poſſit locare operas ſuas.de ſimonia.nu.5.fol.533.
Sacerdos quid remittat in pnia.de remiſſionib9.nu.1.fol.620. Et an poſſit cōmutare pniam alicuius penitentis.ibidē.nu.4.
Sacerdos in quo teneatur illi cuius cōfeſſionē audiuit.de penitētijs ⁊ remiſſio.nu.53.fo.eo.
Sacramētum quid ſit.de ſacramētis nō iterandis.nu.1.foli.81.vnde dicatur ſacramentum.ibid.num.2.
Sacramentum baptiſmi quis recipere poſſit.ibidem.nume.10.
Sacrm̄ in quid operetur.ibid.num.12.
Sacra minora quis conferre poſſit.de ſacramētis non iterandis nu.9.foli.81.
Sacramenta que ſunt iteranda.ibidē.nu.11.
Sacrorum ſpēs quot ſint.de ſacramētis nō iterandis.nu.3.fol.eo.
Sacramētorum ſcda diuiſio.ibid.nu 6.Tertia diuiſio.nu.7.Quarta diuiſio.nu.8.
Sacrilegium qualiter committatur.de crimine ſacrilegij.nu.1.fol.574.
Sacriſta quis dicatur.de officio ſacriſte.nu.1 folio.104.
Sacriſta ſiue theſaurarius cui teneatur confiteri.de penitentijs ⁊ remiſſio.nu.27.fo.620.
Saluari nullus pōt extra eccleſiam.de fide catholica.nu.6.folio.5.
Sarraceni qui dicantur.de ſarracenis nume.1.fol.545.Et vnde dicantur.ibid.numer.2.
¶ Scandalum quid ſit de renunciatione.nu.9.folio.60.
Scandalum quid vocetur.de iure patronatus.nume.9.fol.418.
Scholaris ſi ingrediatur monaſterium diſſolutum quod poſtea reformatur: an teneat̄ ad regulam obſeruandam.de voto.numero.17.folio.408.
Scholares quo priuilegio gaudeant.de magiſtris.nu.10.fol.541.
Scientia ciuilis an ſit ſcientia vel ars.in proemio.nume.18.fol.4.
Scientiarum genera dicuntur eſſe duo.in proemio.nume.10.fol.3.
Schiſma quid ſit.de ſchiſmaticis.nu.1.fo.552.Unde dicatur.ibidem.nu.2.
Schiſmatici qua pena feriantur.de ſchiſmaticis.nume.3.fo.eo.Et an conferant ſacramenta.ibidem.nu.5.
Scrutinium quid ſit.de ſcrutinio in ordin.faci.nu.1.fo.73.Quando fieri debeat.ibi.num.3.Et per quos debeat fieri.ibidē.nu.2.
Scrutinium eſt multiplex.ibidem.nu.2.
Scrutinij forma que ſit.ibidem.nu.5.
¶ Secte hereticorum que ſint.de hereticis.nu.2.folio.547.
Secularis conuictus in modum inquiſitionis quare degradatur ⁊ non regularis.de ſimōnia.nume.14.fo.533.
Seculares an poſſint fieri religioſi.de religioſis domibus.nu.8.fol.416.
Secularia negotia que dicantur.ne clerici vel monachi.nu.1.foli.443.
Secunde nuptie que dicantur.de ſecundis nuptijs.nume.1.fo.517.
Secundo nubentes ſm legem quare ⁊ qualiter puniantur.de ſecundis nup.nu.4.fol.eo.
Sedes quot modis dicatur vacare.ne ſede vacante.nume.2.fo.320.
Senatus conſtitutionem facere poteſt.de cōſtitutionibus.nu.9.fol.8.
Senectus ſemper eſt reuerenda.in proemio.numero.1.
Separatio thori ſi ſit fcta:an adhuc remaneat matrimonium.de diuortijs.nu.5.fol.503.
Sepeliri apud quam eccleſiaꝫ quis debeat.de ſepulturis.numero.5.fo.587.
Sepultura quare denegetur raptoribus.de penis raptorum corporum.nu.3.fo.567.
Sepultura quid ſit.de ſepulturis.numero.1.folio.587.
Sequeſtrandi modi ſunt duo.de ſequeſtra.poſſeſ.⁊ fruct.nume.3.fo.217.
Sequeſter quis dicatur.de ſequeſt.poſ.⁊ fruct.numer.1.fol.eod.
Sequeſtratio quid ſit.de ſequeſt.poſ.⁊ fruc.nume.1.fo.eo.An ſit licita.ibidem.nume.4.Et qualiter finiatur.ibidem.nu.5.
Sententia arbitri non infamat.de arbitris.nu.10.folio.160.
Sententia an ſit ferenda in confeſſum crimen.de confeſſis.nu.7.folio.218.
Sententia excōmunicationis ſub conditione lata non ligat:niſi extet conditio.de ſententia.verſi.pura.fo.275.
Sententia excōmunicatiōis ex quibus cauſis ſit ferenda.de ſententia excōmunic.numero 7.folio.669.Et qualiter proferatur eodē tit.nume.8.fol.eodem.
Sententia diffinitiua que dicatur.de ſententia verſi.diffinitiua.fo.275.
Sententia diuortij ſi lata ſit ex cauſa fornicationis ab vxore cōmiſſa: ⁊ maritus inciderit in idem crimen nunquid cogetur vxorem recuperare de diuortijs.nu.9.fol.53.
Snia lata ab hereticis eſt nulla.de hereticis.nume.14.fo.547.
Sententia lata in cauſa ingenuitatis facit ius de re iudicata.ver.hec tamen.fol.287.
Sententia qualis eſſe debeat.de ſnia.numer.3.fo.275.Quis ſit eius effectus.eo.ti.nume.7.folio.eodem.
Sententia que inſurgit ex purgatione vulgari.an valeat retractari.de purgatione vulgari.nume.3.fol.610.

Sententia quid ſit.de ſentētia.nume.1.fo.275. Quot ſint eius ſpecies.ibidem.numero.2.
Sententia quo remedio retractetur. de ſenten=tia.nume.8.fo.eo.
Sententia quid dicatur.de ſententia.numero.1 folio.eo.Quot ſint ſententie ſpecies. ibidem. nume.2.Qualis eſſet debeat.eodem. titu.nu mero.3.folio.eo.
Sententia qualiter proferri debeat. eodem. ti=tu.numero.5.folio.eodem.Et quando eo.tit. numero.6.fo.eo.
Sententie effectus quis ſit.de ſententia. nume=ro.7.folio.275.
Sententiam quis debeat proferre. de ſentētia. nu.4. fo. eo. Qualiter proferri debeat.eo.tit. nume.5.fo.eo. Et quando debeat pferri.eo. titu.nu.6.fo.eo.
A ſnia officialis epi ad quem appellabitur. de officio vicarij.nu.2.fo.105.
Seruus an poſſit cōtrahere matrimonium.de coniugio ſeruorum.nu.1.fo.477. Etcū qua poſſit contrahere.ibidem.nu.2.
Seruus ſi contraxit inuito dño et dñs petat de bitum ſeruitium: vxor eodem tpe exigit debi tum ꝯiugale cui teneat obedire.ibidē.nu.4.
Seruus ſi petit diuortium celebrari libera con tradicente quid iuris.eo.ti nu.8.fo.eo.
Seruus botizatus an remaneat ſeruus ſicut prius.de ſeruis iudeorū.nu.5.fo.546.
Seruus nullis modis efficitur liber. de ſeruis non ordinandis.nu.5.fo.87.
Seruus qualiter poſſit ad ordines peruenire. eo.titul nu.7.fo.20.
Seruus procuratorem non conſtituit.de procu ratoribus.nume.6.fo.145.
Seruitus proprie que dicatur.de ſeruis nō or=dinandis.nu.1.foli 87.
Seruus quare ſequitur ventrē.de natis ex libe ro ventre.nu. 2. fol.479.
Seruus reſcriptum impetrare pōt. de reſcript. nume.4. fo.12.
Serui hereticorum impune poſſunt dominos ſuos relinquere: et ad eccleſiam confugere de ſeruis iudeorum.nu.2.fol.546.
¶ Simonia quid ſit.de ſimonia.nu.1.folio.533. Unde dicatur.ibidem.nu.3.Qualiter cōmit=tatur.ibidem.nu.4. Et qualiter inducatur. eo.titu.nume.8.fo.eo.
Simonia qua pena feriatur.de ſimonia. nume. 1.foli 0.33.
Simoniace conferens ordinem decetero execu=tionē dare nō pōt. de ſimonia. nu.12.foli.eo.
¶ Societas qd ſit.de ſindico.nu.4. fo.150.Sola machinatio ſine adulterio nō dirimit mrī=mo.de eo ꝙ dux.in mrīmo.nu.3.fol.475.
Solēne votū qđ dicatur de voto.nu.5.fo.408.
Soluere quis poſſit.de oblatione.nu.1.fol.370. Quid ſoluatur.ibidē.numero.3.
Soluens perdituro non liberatur.de in integrū reſtitutio.nu.4.fo.154.
Solutio quid ſit.de ſolutionibꝰ.nu. 1.fo.369. Quot ſint ſolutionum ſpecies.ibidem.nu.2.
Solutio cui ſit facienda. de oblatione.nu. 2. fo. 370.Quis ſit ſolutiōis effectus.ibidē nu.4.
Solutionum ſpecies quot ſint. de ſolutionibꝰ. nume.2.fo.369.
Sors quid ſit.de ſortilegijs.nu. 1.fo. 585. Et in quo caſu prohibeatur vel concedatur.ibidē. nu.3.et.4.Et quot ſint ſortis ſpecies.ibidem. numero.2.
Species conditionū quot ſint. de cōditionibus appoſitis.nu.4.et.5.et.9.fo.470.
Specialia quot inueniūtur in dote. de dotibus promit.nu.2.fo.507.
Spirituale matrimonium non recipit cōditio=nem.de conditionibus appo.numero.14.fo=lio.470.
Spoliatus quis reſtitutionem petere poſſit. de reſtitutione ſpoliatorum.nu.1.fo.205.
Spoliatus quemlibet contra ſe agentem repel lit.de cauſa poſſeſſionis et proprietatis. ver. quid ſi.fo.196.
Sponſus ſi puellam nubilem ſubarrauit ꝯſen ſu mutuo accedente an inducatur matrimo=nium.de matrimonijs.nu.14.fo.450.
Sponſalia quid ſint.de ſponſalibꝰ.nume.1.fo. 446 Quare dicantur ſponſalia.ibidem.nu=mero.2.Et qualiter contrahantur.ibi.nu.6. Et qualiter diſſoluantur.eodem.titu.nume=ro.10.folio.eo.
Sponſalia quis poſſit contrahere. eo. titu. nu=mero.5.folio.eo.Quot ſint ſponſaliorum ſpe cies.ibidem numero.4.
Sponſalia contrahens an ſit cogendus per ec=cleſiam matrimonium cōtrahere: et conſum=mare.eo.ti.nu 9.fo.eo.
Sponſalia prima ſi nuda ſint ſecunda iuramē=to firmata que teneant.ibidem.nu.11.
Sponſaliorum effectus quis ſit.ibidem. nume ro.8.
Sponſalia bina quot modis ꝯhātur. de ſpon. duorum.nu.1.fo.468. Et quibus preiudicēt. ibidem.nume.3.
Sponſalia que cadant in impubere. de deſpon ſatione impuberum.nu.7.f.458.
Sponſalia que nulla ſunt coſenſu deficiente vł etate impediente nullam iuſtitiam publice honeſtatis generant.ibi.nu.8.fo.eo.
Sponſalia prohibentur contrahi ante puberta tem.ibidem.nu.9.
Sponſalia quot modis dicantur clandeſtina de clandeſtina deſponſatiōe.nu.1.fo.463.Et quare prohibeantur.eodē.ti.nu.3. fo. eo. Et an publicis preiudicent.ibidem.nu.6.
Sponſalitia donatio quid ſit.de dona. propter nup.numero.6.folio.506.Et quare reuoce.

Stur.ibidem.nume.7.
puens in faciē clerici non tñ manus inſciens an ſit excommunicatus.de ſentē.excommu. nume.10.folio.669.
Spurius quis dicatur.de filijs pr̄sbyteroꝝ. numero.2.fo.83.
Spurius an poſſit contrahere cum filia illius qui dicitur pater ſuus.de conſang. et affini. numero.3.fo.486.
Spurius ois poteſt ſuccedere matri. q̄ filij ſint legiti.nu.15.fo.496.
Spurij qui dicātur.qui filij ſint legitimi.numero.2.folio.eo.
¶ Statutum contra cōſuetudinem propter eccleſie vtilitatem fieri poteſt de conſtitutionibus.nu.16.fo 8.
Sterilitas quid dicatur. de locato et conducto. ver.propter.§1.fo.347.
Studioſus de ſingulis dubitare debet, in proemio.nume. 2.
Stuprum quid ſit. de adulterijs.nume. 8. folio 562.Quando committatur. ibidem.numer. 9.Infra quod tempus puniatur.numer.10. Et qualiter puniatur.nu.11.
¶ Subditi quomodo delinquāt in ſuperiores. de exceſſibus prelatorum.nu.3.fo.598.
Subſtantialia in conſecratione epiſcopi que ſint.de ſacra vnctione.nu.5.fo.79.
Subſtitutio quid dicat̄. de teſtamentis.numero.21.folio.375.Et quomodo diuidatur. ibidem.numero.22.
Suffragia eccleſie quibus mortuis proſint. de penitentijs ꝛ remiſſioni.nu.59 fo.620.
Summus pontifex a quib⁹ debeat eligi.de electione.nu.18.fo.37.
Supplicatio admittit̄ in aliqb⁹ caſib⁹ poſt litē conteſtatam.quos vide.vt lite penden. nu.3. §.item etiam.fo.215.
Suppletio per quem fit.de ſupplenda negligētia prelatorum.nume.4 fo.63.
Suſpenſus eligere non poteſt. de electione.numero.6.folio.37.
¶ Syndicus quis dicatur.de ſyndico.numero. 6 folio.150.
Synodus prouincialis conſtitutionem facere poteſt.de conſtitutionibus. nu.5.fo.8.

¶ De litera. T.

Tabellio eccleſiaſticus non debet conficere inſtrumentum in ſecularibus nec ecōtra. ne clerici vel mona.ſecu.nego.nu.6.fo.443.
Tabellionatus officium debet clericis interdici.ne clerici vl' monachi ſecu.nego.nu.5.fo.eo.
Tacita conditio quando dicatur ineſſe. de conditionibus appo.nu.8.fo.470.
¶ Tempore gratie tres leges proceſſerunt. in proemio.nume.11.
Temporalia ſeu corporalia in quo conſiſtāt. de ſponſa duorum.nu.4.fo.468.
Ter quis debeat citari de contumacia. numer. 4.folio.209.
Tergiuerſator quis dicatur. de calumniatoribus.nu.2.fol. 531. Et qualiter puniatur.ibidem.nume.6.
Territorim ponit̄ pro tota terra in qua quis hꝫ iuriſditionem. de foro competenti. numero 2.folio.170.
¶ Teſtamentum quid ſit de teſtamentis. numero,1.folio.375. Unde dicitur teſtamētum. ibidem.numer.2.Teſtamentum militare quid ſit.numero.4. Quot ſint ſpecies teſtamentorum.ibid.nu. 3. Quis poſſit facere teſtamentum eo.titu.nu.3.fo.eo.
Teſtamentum qualiter cōſtituatur. ibidem.numero.9.folio.eo.Et qualiter confirmetur.numero.11.Qualiter infirmetur. eo.titu.numero.11.folio.eo.
Teſtis ſi non vult iurare repellit̄. qui teſtes req̄rantur in accuſatione.nu.1.fo.503.
Teſtis quomodo debeat iurare. ibidem. numero.2.
Teſtis quis poſſit eſſe: vel non. de teſtibus. numero.2.fo.226.
Teſtes non poſſunt produci vbicunq̄ obſtat exceptio rei iudicate.de teſtibus.verſi.hanc in eadem.fo.eo.
Teſtes quis debeat producere.de teſtibus. nu. 1.fo.eo.Et quid debeant iurare. eo.tit. nu.5. fo.eodē.Et ſuper quibus ſunt interrogandi. ibidem.nu.6.Et q̄ſi ſint producendi.eo.ti.numero. .fo.eo.
Teſtes quot requirantur in probatione conſuetudinis.de conſuetudine.nu.10.fo.31.
Teſtes qui ſunt cogendi: ꝛ qui non. de teſtibus cogen.nu.1 fo.236.Et in quibus ſunt cogendi.ibidem.nume.2. Et quando cogantur.eo. titu.nu.3 fo.eo.
Teſtes quare cogantur ad teſtimonium. eo.tit. nu.4.fo.eo. Et qualiter cogantur ad teſtificādum.nume.5.
Teſtes alij poſt publicationē produci poſſunt. de teſti.nu.11.fo.236.
Teſtes quot requirant̄ in teſtō. de teſtamentis. nume.6.fo.375.
Teſtium binarius numer⁹ in teſtimonio requiritur.de teſtibus.nu.4.fo.236.
Teſtimonijs que diuerſitas noceat.de teſtibus. nume.10.fo eo.
¶ Titulus ꝛ bona fides requiruntur in preſcriptione.de conſuetudine.nu.14.fo.31.
¶ Torneamenta que dicant̄.de torneamentis. numero.1.folio.561. Et quare prohibeātur. ibidem.numero.2.

¶ Tranſigere quis poſſit. de tranſactionibus. numero.2.folio.140.
Tranſigi ſup quibꝰ rebus poſſit. de tranſactionibus.nu.3.fo.eodem.
Tranſactio aliquando ponitur pro amicabili compoſitione. de tranſactionibus.nuero.4.folio.eodem.
Tranſactio quid ſit.de tranſactionibus. numero.1.folio eodem.Et in quibus ceſſet.ibidem. numero.4. Quis ſit tranſactionis effectus. eodem titulo.nu.5.fo.eodem.
Tranſactio eſt paris autoritatis cum ſententia ibidem.numero.6.
Transferri qui poſſint.de trãſlatio. epiſcopi.nu 2.folio.54.
Transferendi cauſa que ſit. de tranſla.epiſ.numero.6.folio eodem.
Tranſlactio quid ſit.de tranſlactione epiſcopi. numero.1.folio.eodem. Cuius fiat autoritate.ibidem.numero.4.
Trãſlatio de minori ad maius qualiter fiat.ibidem.numero 3.
Treuga quid ſit. de treuga ꝛ pace.nu.1.fo.134. Quot ſunt treuge ſpecies. eodem titulo.numero.5.fo.eodem.
Treuge quid operantur. de treuga et pace.numero.6.fo.eodem.
Trinitas cur dicatur ſumma. de ſumma trini. numero.1.fo.5.
Trinitas cur dicatur.ibidem.nu.3.

¶ De litera.V.

Varietas temporis dictum teſtis reprobat.de teſtibus.numero.6.folio.226.
Vaſallus an poſſit de nouo cogi iurare ſucceſſori. de iureiuran. numero.5.folio.246.
Vaſallus ſuper lite feudali an poſſit compromitti. De arbitris.nu.7.fo.160.
Vaſallus ſi confiteatur ſe eſſe vaſallum ſed non vult oſtendere feudum an compellatur. de feudis.nu.12.fo.353.
Vaſallus non poteſt ſe ſubmittere iuriſditioni alterius ſine conſenſu illius a quo feudum tenet.de foro cõpe.nu.14.fo.170.
Vaſallo quod ius acquiratur facta inueſtitura. de feu.nu.11.fo.353.
Vaſalli quid olim obtinebant. de feudi alienatione.numero.4.folio.codẽ. Quid hodie obtineant.ibidem.nu.5.
¶ Venatio quot modis dicatur.de clerico venato numero.1.folio.590. Et que et quibus ſit licita vel illicita.ibidẽ.nu.2.ꝛ.3.
Vendendum quibus menſuris ſit vel ponderibus. de contrahenda emptione. numero.3. folio.342.
Venditor ad quid teneatur.de contrahẽda emptione.numero.6.fo.eodem.
Venditio ꝛ permutatio qualiter differant.de rerum permu.nu.8.fo.351.
Verbum ſm grãmaticos quid ſit.de verb.ſigni. nu.1.fo.690. Et quot modis dicatur. ibidẽ. numero.2. Et vnde dicatur. ibidem.numero 4 Et que ſit verborum diſtinctio. ibidẽ. numero.5.
Verba dubia qualiter interpretenꝰ. de ver. ſig. nu.6.fo.eo.
Veſpera diei ſabbatine an trahaꝰ a mane diei dominice.de tempo. ordinationum. numero 35.folio.64.
Verationem ſuã an quis redimere poſſit.de reſcrip.nu.12.fo.12.
¶ Vicarius quis dicatur. de officio vicarij. nu. 1.folio.105.
Vicarius ſine autoritate epiſcopi deſeruire nõ debet.de offi.vic.nu.5.fo.eo.
Vicarius in eccleſia in qua ſeruit quod ius habeat.ibidem.nu.6.
Vicarias plures an quis habere poſſit. de offi. vicarij.nu.7.fo.eo.
Victus victori in expenſis eſt condemnandus. de iudicijs.nu.9.fo.166.
Vigilia alicuius ſancti ſi ſit die dominica an ſit in illa ieiunandum. de obſeruatione ieiuniorum.nu.8.fo.435.
Violentia accidentalis que dicatur. de frigi.ꝛ malefi.nu.7.fo.492.
Violator quis dicatur.de violatoribus eccleſiarum.nu.1.fol.570. Et qua pena ſit afficiendus.ibidem.nu.2.
Vir ſi adulteretur occulte: vxor autem manifeſte nunquid poterit vir accuſare vxorem ꝛ dimittere ſine peccato.de diuortijs. numer.11. folio.503.
Vir ſi dicat iuro: vel promitto: vel dico tibi qđ habeo te pro legitima vxore: an ſit matrimonium.de matrimo.nu.13.fo.450.
Vir ſi non eſt maleficiatus nec naturaliter frigidus ſed quaſi naturaliter frigidus. mouetur ꝛ erigitur: ſed nullatenus perficit: vel habet duas virgas ꝛc. quid iuris. de frigidis ꝛ malefi.nu.13.fo.492.
Vir ſi habet membrum nimis carnoſum an propterea diſſoluatur matrimonium. eodem titulo.numero.16.fo.eodem.
Viro repetenti vxorem an ſit reſtitutio facienda nulla obſtante exceptione.de reſtitu. ſpolia. numero.5.folio.203.
Vis qualiter diſtinguaꝰ. de his que vi metuſve cauſa fiunt.nu.3.fo.152.
Viſitatio monachorum ad quem ſpectat.de ſtatu regula.nu.8.fo.414.
¶ Vltime voluntatis effectus quis ſit.de teſtamen.numero.16.fo.575.

¶ Unctio quid ſit.de ſacra vnctione. numero.2. folio.79.
Unctionis regalis effectus quis ſit.de ſacra vnctione.nu.11.fo.eo. Et quis vnctiōis chriſtianorum.ibidem.nu.12.
Unctionis eccleſie altaris ⁊ calicis effect⁹ quis ſit.ibidem.nu.13.
Unctionis epiſcopalis effectus qs ſit. de ſacra vnctione.nume.9. fo.eo. Et quis ſacerdotalis.ibidem.nu.10.
Unctionem qui recipiāt: ⁊ a quo. de ſacra vnct. nume.5.fo.79.
Unctionis ſpecies quot ſint. de ſacra vnctione. nume.1.fo.eo.
Unio eccleſiarum quot modis fiat.ne ſede vacāte.nu.5.fo.320.
Uniuerſitas quid ſit. de ſyndico.numero.1.folio.150.
Uniuerſitas ꝯſtitutionē facere poteſt.de conſtitutio.nu.9.fol.8.
Uniuerſitas procuratorem cōſtituere poteſt.de procu.nu.4 fo.145.
¶ Uouere quis poſſit de voto.nume.6.fo.408.
Uouens quis dicatur.⁊ quis non.qui clerici vel vouen.nu.3.fo.473.
Uotum quid ſit.de voto.nu.1.fo.408.Quot ſint ſpecies votorum.ibidem.nume.2. Et in quibus caſibus emitti valeat votum. eo.tit.nume.11.folio.eo. Et qualiter ⁊ cuius autoritate.ibidem.nu.12.Et in quo caſu. eo.ti.numero.19.folio.eodem.Et per quem.ibidem.numero.16.
Uotum nullum neceſſitatis redemptionem vel commutationem recipit.eodem.titu.numero.13.folio.eo.
Uotum qualiter ſolennizatur.qui clerici vouētes.nu.4.fo.473.
Uotis maioris partis ſociorum an ſit ſtandum. de conſtitutio.nu.15.fo.8.
Uſucapere quis poſſit. de vſucapioni. numero 3.folio.260.
Uſucapi que pn̄t.de vſucap.nume. 4.fo.eo. Et que non.eo.ti.nu.5.fo.eo.
Uſucapio quid ſit.de vſucap.nume.2. fol.eodē. Quare fuerit introducta.ibidē.nu.2. Et que ſint vſucapioni neceſſaria. eo.ti.nu. 6.fo.eo.
Uſuſfructus quid ſit. de pignoribus. nume.11. folio.359.Qualiter conſtituatur.ibidem. numero.12. Et in quibus rebus rebus cōſtituitur.ibidem.nu.13.Et qualiter amittatur. ibidem.numero.15.
Uſufructuarius tenetur ad ſacra tecta reparāda.de eccle edificandis.nu.2.fo.437.
Uſufructuarius quemadmodum caueat.de pignori.nu.14.fo 359.
Uſura quid ſit.de vſuris.nu.1.fo.575.Unde dicatur.vſura ibidem.nu.2.Et pro quibus rebus detur.nu.4. Et ex quibus cauſis. nu.5. Quot ſint vſure ſpecies.nu.3.
Uſura cui ſit reddēda.eo.ti.nu.11.fo.eo.Et qualiter poſſit repeti.ibidem.nu.12.
Uſure qualiter petantur ſi deducte ſunt in ſtipulationem.de vſuris nu.7.fo.575.
Uſure veniunt ex mora vel quaſi mora iure cōmuni ⁊ ſpeciali.de vſuris.numero.6.fo.eo.
¶ Uterini fratres an admittantur ad querelā. de teſta.nu.13.fol.376.
Utilitas tituli de clericis nō reſidēti.que ſit. eo.ti.nu.5.fo.eo.
¶ Uxor an peccet frangendo votum abſtinētie ad mandatū viri.de maioritate ⁊ obediētia. nume.7.fo.131.
Uxor an poſſit votum hieroſolymitanum inuito viro emittere.de voto.nume.9.fo.408.
Uxor an teneatur ſequi virum. quocunq̧ ierit. de matrimo.nu.21.fo.450.
Uxor ſana an teneatur ſequi virum leproſum. de coniug.leproſo.nu.4.fo.477.
Uxor ſequitur forum viri.de foro competen. numero.8.folio.170.

¶ De litera.z.

Zelus in animi affectione conſiſtit.de electione, nume.12.fo.37.

¶ Finit repertorium.

l'.codi
Et que
s.fo.co.
me.ii
em.na
cõſtitui
tur.ibi

cparã

t.de pi

Inde di
ous re
s.nu.j

Et qua

t in ſi

ure cõ
fo.co.
uerelã

ſit.co.

tinẽti
jũctis

n inui
os.
p icrit

oſum

en.na

tione

¶ Incipit Summa Hoſtiē. ſuper titulis Decretaliū compilata additis in aliquibus locis quibuſdā alijs rubꝛicis. cū ſummarijs numeris ac indice Alphabetico nuſq̃ adhuc impꝛeſſioni cōmendato.

1 Senectus ſemper eſt reuerenda.
2 Studioſus de ſingulis dubitare debet.
3 Repꝛehenſio temeraria fit decem modis.
4 Iuri ſcripto poti⁹ ē adherēdū q̃ ꝯſuetudini.
5 Liber iſte vnde habuerit oꝛiginem.
6 Leges tres fuere ante legem moſaicam.
7 Phoꝛoneus rex pꝛimo legem inſtituit.
8 Ieſu nato aduenit tempus gratie.
9 Hominum genera dicuntur eſſe duo.
10 Scientiarum genera dicuntur eſſe duo.
11 Tempoꝛe gratie tres leges pꝛoceſſerunt.
12 Imperatoꝛ p oia vult ſequi ſacras regulas.
13 Papa an ſit maioꝛ imperatoꝛe.
14 Decretalis quid ſit.
15 Decretum quid ſit.
16 Conſtitutio quid ſit.
17 Pragmatica ſanctio quid ſit.
18 Scientia ciuilis an ſit ſcientia vel ars.
19 Homines ꝓpter quinq̃ fines dicunt̄ legere.

ALpha et o Unum in eſſentia ⁊ trinum in pſonis a quo oēs legiſlationes pēdere iubentur: in pꝛimis inuocās eundē [a] exoꝛo: vt adſit mihi pꝛincipiū: mediū ⁊ terminus a libꝛo autēticoꝛum doct⁹: vt in auk. de ꝑui. doti. hr̄. mul. nō pſtā. in ꝑn. col. viij. Fiat ergo eidē decēs pꝛincipiū opis atq̃ amabile. ſic ei bn̄ ⁊ recte vniuerſa gerētur: vt in auten. q̄ūo opoꝛ. epiſ. rn̄. ſ. in fi. col. ſ. Placeat ēt ei qꝺ icipio: qꝛ op⁹ ſemp dꝫ placere deo vt i auk. vt iudices ſine q̄q̄ ſuffra. coll'. q̄ ad hoc. xxiij. di. i noie dn̄i. C. de offi. ꝑfec. ꝑ. affri. in noie dn̄i. ſ. de teſti. i noie dn̄i. C. de veteri iure enucle. l. ſ. ⁊ de epiſc. ⁊ cle. c. deo nobis. in auk. de armis. in ꝑn. coll'. vſ. Erit ergo pꝛincipiū meū. ex quo ipm inuoco: qꝛ vt ait pſal. Pꝛope eſt dn̄s oībus iuocātibus cū in veritate. Ex quo ēt ꝑncipiū eſt: finis erit: qꝛ q̄ ponit initiū ſupplere dꝫ vſq̃ in finē. de ꝯſc. di. ſ. nemo eccleſiā. in auk. de monachis. §. iij. colla. ſ. ⁊ qꝺ a deo inceptū eſt iperfectū nō relinquit̄. C. de emen. iuſti. codi. in ꝑn. qꝛ nihil vr̄ eē actū cū aliq̄d ſupeſt ad agēdū. C. de his qui. vt indig. l. cū ſillanianꝰ. l fi. Ideo ſucceſſoꝛ nō debet aliqꝺ opus incipere niſi pꝛimo expleto quod a pꝛedeceſſoꝛe ceptum fuit. C. de oper. pub. l. fi. ⁊ ff. de ope. publi. l. fi. ſ. de reſcrip. literis. ⁊ dn̄s opus imꝑfectū nō nouit. ſ. de bap. maioꝛes. §. ſed adhuc. ¶ De ipſi⁹ igit̄ oipotētia ꝯfiſus q̄ res penit⁹ deſperatas ⁊ impoſſibiles donare pōt. C. de ve. iure enu. l. ſ. i fi. pꝛie col. ⁊ q̄ olm ſciētiaꝝ eſt caput ⁊ autoꝛ. xxxvij. diſ. §. hinc ēt fili⁹. q̄ ēt oim gratiarū eſt mirabilis elargitoꝛ. xvſ. q. ſ. reuertimini. de ſcientie mee modulo nō ꝑſumēs ad eiuſdē atq̃ matris ſanctiſſime aduocate nr̄e: necnō ſanctoꝝ ſuoꝝ oim ad honoꝛē ad laudē et ad vtilitatē ſcholariū diuerſa ſcripta appetētiū ⁊ maxime ſtudētium: pſens op⁹ aggredioꝛ. in quo renouādo ⁊ ꝓſequēdo diuerſoꝛū doctoꝛū ſummas floꝛes gloſſaꝝ: qōnes ⁊ diſtinctiones vtiles: opiniones maioꝛū difficiles: ⁊ q̄d veri⁹ videat̄ appoſui: ſummatim tāgēdo oia ſup ſingulis titulis vt melius memoꝛie ꝯmēdent̄. ſic iſti. de dona. §. in ſumma. ⁊. ff. de dona. §. i ſumma. ⁊. ff. de dona. l. ſ. ¶ Qui ergo diuerſa ſcripta vtilia in vnū volumē q̄ ad vtrūq̃ ius fideliter redacta hr̄e deſiderat ad ſcribēdā hāc ſummā accedat itrepid⁹ ⁊ ſecur⁹: quā ego poſt ſtudiū vtriuſq̃ iuris diuinū ⁊ lōgū exercitiū: adiutoꝛio dei in oīb⁹ ꝑcedēte ſufful tus cōpoſui: ſup opis iperfectione. qꝺ inquantū humanū eſt nec aliter dici pōt: cū in rebus humanis nihil pfectū ſit vt. C. de ve. iure enu. l. ij. §. ſꝫ qꝛ diuine. a benignitate ſocialī veniā poſtulās nā ⁊ recte dictū eſt a ꝑdeceſſoꝛib⁹ nr̄is: et ante oēs a Iuliano ſapiētiſſimo: q̄ nullū ius ab initio ſufficiens emanauit in rēpublicā romanoꝛū. Sꝫ ad nature varietatē: et eius machinationes multa egēt coꝛrectione. in auk. q̄bus mo. na. effi. le. ſ. rn̄ſo. col. vſ. ⁊ iō iuxta reuocationē cōpilatiōis multa diligēs lectoꝛ in inferioribus inueniet renouata. Nec obſtat qꝺ dicit lex ſꝫ qꝺ minime mutanda ſunt q̄ longā habuerunt interpꝛetationē. ff. de

¶ Hoſtiē. pri⁹ cōpoſuit ſummā. deide lecturam. vt ipſe dicit i pꝛoe. lecture. et eū ſequit̄ ibi Io. an. ⁊ Car. zaba. et per Io. ꝺ imo. i repe. c. fi. l. xxix. col. de pſcript.

¶ Nicolaus ſuperanti⁹ miles hieroſolymitan⁹ ⁊ I. U. doctoꝛ.

¶ Hoſt. in fauendo epis habuit malā ſcientiā et peioꝛē cōſciam ſm Bal. cōſi. clxvj. icip. pūct⁹ queſtionis. in ij. vol.

¶ [a] Inuocans eundez. Adde text. i. c. in noie dn̄i. de teſti. c. lꝫ. xxvj. q. v. et ſpe. ti. de inſtru. edi. in. §. ij.

leg. ⁊ ſe.cõ.minime.q̄ illud in
telligẽdũ eſt de his que ſic ſta-
tuta ſunt: qđ imperpetuũ de-
beãt obſeruari. ff.de legi. ſi de
interpretatione. vel non ſunt
mutãda niſi ex cã ſ. de cõſue.
cũ cõſuetudinis. q̄ ſalua ho-
norificentia maiorũ noſtrorũ
ipſorũ dicta corrigere poſſu-
mus ſi ꝯtra veritatẽ ſenſerint.
ix.di.neq̄ quorumlibet. ⁊ idẽ a
ſucceſſoribꝰ expectamꝰ: q̄ qđ
quiſq̄ iuris i alterũ ſtatuerit
⁊c. ſed hoc nõ eſt temere p̄ſu-
mendum: vt not. ſ. eo.ver.ſtu-
dioſus. ⁊ ſequẽtibus. Ego ve-
ro per dictum meum nemini
legẽ ipono. nec opiniões alio-
rum renuo nel abſcondo imo
ip̄as diligẽter recito ⁊ in lucẽ
ꝓduco. Tu ergo ꝑlectis ⁊ itel-
lectis iuribus ⁊ rationibꝰ qui
bus vnaqueq̄ fulcitur opinio
amplectere quam malueris ⁊
elige cui dicas: Tu mihi ſola
places. ¶ Minorũ tñ imploro
veniam ⁊ nõ intelligẽtiũ ſi ali
qua ſubtilia ⁊ ꝓfunda appo-
nã: q̄ lʒ dicat̃ qđ qui ea docet
que ab auditoribꝰ nõ valẽt in-
telligi nõ ad eorũ vtilitatẽ ſed
ad ſui oſtẽtationẽ hoc facit. et
vitiũ animi eſt indignis ſecre-
ta vulgare. xliij. diſt. §. fi. cũ tñ
lex cõis eẽ debeat. iiij. diſt. erit
aũt. gr̃a minoꝝ exponã multa: ⁊
ipſos via ſimplici ducã ne ca-
dãt i deſperãtiã inſti. ⁊ i. §. ij. et
de lega. §. vij. ne in primis. ⁊ ſic
dabo eis lac i potũ, nõ eſcã. ſ. đ
pe. deꝰ q̃. §. apl̃s. Gr̃a medioꝝ
dicã ſimilia inducẽdo ⁊ ſoluẽ-
do cõtraria: notãdo quotidia-
na ⁊ practicatiora q̄ in ipſis
magis ſtudendum eſt. ff. de li-
be. lega. Maioribus etiã loco
aquarũ ſalientiũ tradã ꝓfun-
ditates materierũ ⁊ diuerſita-
tes memorie cõmẽdandas: et
inquantũ poſſibile mihi erit ⁊
deus dederit ſic oĩa ꝓſequar
ne quicq̄ inueniat̃ in hoc pra
to ſpinoſum. C. đ ve. iure enu.
l. j. §. đ ẽt nihilominꝰ. ⁊ quãli-
bet materiã prout cõgruũ vi-
debitur loco ſuo ⁊ ordine tra-
ctabo. hoc enĩ obſeruandũ eſt.

in aut. de nup. §. deportatio. col. iiij. ¶† Nec
a dedignet̃ alicuiꝰ venerãda ſenectus[a] recipe
re p̄ſens opus q̄ impubes ferula cedit̃ pro
veritate dicenda. ff. ad ſil. ſe. cõ. l. ij. §. impu-
bes. ⁊ vbi publica tractatur vtilitas etiam
ſi minor veritatẽ inueſtigauerit: nulla maio
ri iniuria irrogat̃. C. de of. recto. ꝓuincie. l.
potioris. ſepe enĩ reuelat deꝰ minori qđ celat̃
maiori. xcv. diſt. eſto ſubiectꝰ. xxxix. di. nullꝰ.
q̄ nõ oẽs ꝑ oĩa. ſʒ certi ꝑ certa vl' meliores vl'
deteriores iueniunt̃ vt. xxxviij. di. quãuis er-
rare. ⁊ q̃ ſubtiliter factũ emẽdat laudabilior
eſt eo q̃ primo inuenit. C. de ve. iure enu. l. j.
§. oĩbus autoribꝰ. dicit etiam Aug. ego ep̄s
tot annoꝝ a collega nedũ anniculo paratus
b ſum[b] edoceri. xxiiij. q. iij. ſi habes: ⁊ iuris ꝑi-
tus cupiditatẽ diſcẽdi ſolum viuẽdi rõnem
exiſtimans: in ſeptuageſimũ octauũ annum
etatis ſue q̃rebat: q̄ ⁊ ſi alterũ pedẽ in ſepul
chro haberet diſcere quidẽ vellet. ff. de fidei-
cõ. lib. apud iulianũ. vñ v̄ſus. Si q̄s forte cu
pit iuriſcõſultus haberi: Cõtinuet ſtudium
velit a quocũq̄ doceri: Inuigilet nec vincat
eũ tortura laboris: Fortior inſurgat cũctiſq̄
recentior horis. Nam labor improbus oĩa
vincit. C. de peti. bo. ſub. l. j. lib. x. ſ. de purga.
cano. cũ in iuuentute. §. ceterum: de pe. di. j.
2 importuna. ¶† Studioſus vero debet dubi
tare de ſingulis. hoc vero nõ eſt inutile ſm
Ariſtotelẽ: ergo nil dʒ negligere. Req̃rit̃ etiã
ꝙ capacẽ ſenſum habeat: vt hoc ꝓbat̃. ſ. de
3 offi. p̄mice. c. vni. ad fi. ¶† Caueat tñ ne te-
mere rep̄hẽdat. fit aũt temeraria reprehẽſio
multis modis. temere enĩ rep̄hẽdit ¶ Primo q̃
ante iudicat q̄ꝫ intelligat. ¶ Scđo q̃ ante in-
culpat q̄ꝫ iterãdo lecta perq̃rat. xxx. diſt. ſciẽ-
dum. ¶ Tertio q̃ qđ ſcriptores pictores cor-
rupti ⁊ idiote corrũpũt ſcripturas nõ ꝯſide
rat: qđ tñ etiã in l̃ris pape. ne vere ꝓ falſis
vel falſe ꝓ veris recipiant̃ diligẽter eſt attẽ-
dendũ. ſ. de cri. fal. q̄ꝫ graui. in fi. nam mul-
tũ diuerſa ſunt eſt ⁊ non eſt. ⁊ tñ vna figura
de facili omittit̃ vl' mutat̃: vt ar. ſ. de fide in-
ſtr. ex ꝑte. ſ. de reſcrip. cãʒ q̃. ⁊. c. ſignificãte. ⁊
ſequẽ. iđ dic ꝙ vitiũ ſcriptoris nõ ẽ autoris.
¶ Quarto q̃ ex inuidia alioꝝ dicta mordẽ-
do condẽnat ad hoc tñ vt detrahat vel diſ-
cordiã pariat. qđ ꝓhibet̃. xlvj. di. §. j. ⁊. c. cle-
ricꝰ liuidẽs. ¶ Quinto q̃ diuerſas opiniões
ſubtilit̃ nõ denotat vt̃ enĩ plerũq̄ doctor ꝯtria
ſcribere ⁊ ſibijpſi eẽ ꝯtriꝰ dũ diuerſa dicta re
citat: ⁊ iđ doctoꝝ dicta ⁊ noĩa ſunt ſcienda ⁊
ſubtiliter diſcernẽda ad hoc. ſ. de offic. dele.
ſuꝑ q̃õnũ articulis. ⁊ de ſeruijs capellanꝰ. ⁊ đ
ſimo. ꝑ tuas. ſcribimꝰ enĩ ſicut et legimꝰ ali-
qua ne ignoremꝰ aliq̃ ne negligamꝰ aliq̃
vt repudiemꝰ. xxxvij. di. legimus. ⁊. c. ſeque.

a ¶ Venerã
da ſenectꝰ
Adde qđ
deferẽduʒ
eſt ſenectu
ti vt in. l.
ſemꝑ. ff. de
iur. immu
ni. et in. l.
ꝓuidẽdũ.
C. de po-
ſtul. Et fa
cit ad hoc
plꝰ valet
vmbra ſe-
nis quam
arma iu-
uenis. ſm
Bal. in. c. j.
de renun.
Bal. in. l.
cũ antiq̃o
ribꝰ. C. de
iure deli.
Bald. in. l.
ſenium. C.
qui teſta.
fa. p̄ht.

b ¶ Annicu
lo paratꝰ
ſum. Ad-
de gloſ. in
verbo ple-
runq̄. in
c. niſi cum
pridem. de
renun. gl.
in v̄bo ꝯſi
lia. in. c. ꝑ-
uenit. lxx
iiij. diſtin.
⁊ gl. j. in. c.
nullꝰ ep̄s.
xxxvij. di.

¶ Sexto ꝙ mētē dicēti ſiue ſcribētis vtrū vȝ a
de rigore iuris vel de benignitate ⁊ vtrum
de iure ſcripto vl' ꝯſuetudine. vl' ſ3 ſtilū curie
loquat̄ nō pōderat i ꝙ ꝗdē ꝑſonas: cās: loca:
⁊ tpa ⁊ alias circūſtātias ꝯſiderari opȝ. vt. ſ. b
de trāſac. c. fi. l fi. ⁊ ꝺ homici. ſicut dignū. xxix.
di. c. j. ⁊. ij. ⁊. ff. de penis. aut fcā. ¶ Septio ꝙ
prudētie ſue innitit̄: vt capitaneā ſniam ve-
ritati ꝑponat. xxxvij. di. relatū eſt. ſ. de ꝯſti. c. c
j. ⁊. c. ne innitaris. ¶ Octauo ꝙ antiquas opi
niones ꝑ ius nouū indiſtincte ꝯdēnat: vt pȝ.
ſ. de ꝯſti. c. fi. ¶ Nono ꝙ ſupflua intēdens re-
mouere neceſſaria vel vtilia reſecat vt pȝ in
fi. ſ. de voto. ꝗ ſup his. §. rurſus. l fi. ⁊. c. ſequē
ti. rñſo. j. ver. ſic ergo ille eſt: ſ3 ſicut dicebat
dñs meus nequeūt de facili magna ⁊ ardua
ꝟba breuib⁹ expedire ⁊ dū breuis eſſe laboꝛ
obſcurus fio. ¶ Decio ꝙ poti⁹ ꝓprietatē ver
boꝝ ꝙ̄ mētē ⁊ ꝟitatē approbat. ſ. de ꝟbo. ſig.
ꝑterea. ⁊ ſequit̄ in ſequēti ꝟ. ¶ His decē re-
prehēſionib⁹ ꝗ temerarie ſunt euitatis cui-
libet diligēter ſtudēti iuriſperito ⁊ intelligē
ti: ac ꝑdicta ſubtiliter diſcernēti ꝯmitto: vt i
ꝑfectionē opis ſuppleat ⁊ ipm ſicut ei vide-
bitur fraterna charitate. de qua no. ſ. de tē-
po. oꝛdinā. §. ⁊ cui ſub. §. octaua regula. do-
ctoꝛem coꝛrigat ⁊ emēdet ꝙ fieri pōt ⁊ dȝ: vt
no. ſ. eo. ꝟ. ꝗ ergo diuerſa. Nec obliuioni tra
dat: qꝛ intelligētia dictoꝝ ex cauſis eſt aſſu-
mēda dicēdi: qꝛ nō ſermoni res: ſ3 eſt rei ſer-
mo ſubiectus. ſ. de ꝟb. ſig. intelligētia. ⁊. c. in
his. nec curet ſi foꝛte ꝟitas aliqn̄ ꝑ ꝟba ipꝛo
pꝛia exponat̄: qꝛ nō dȝ ꝗs in ſermonū folijs
gloriari. j. q. j. Marchion ⁊ baſilides. xxij. q.
v. humane aures. ⁊ ſm Aug. nihil obeſt nar
rādi diuerſitas vbi eadē ꝑferunt̄. ⁊ ſ3 Greg.
pleruꝗ dū ꝓprietas ꝟboꝝ attēdit̄ ſenſus ꝟi
tatis amittit̄. ſ. de ꝟ. ſig. nihil obſtat. ⁊. c. ꝑte-
4 rea. ¶ † Cōſulo ēt ꝙ ꝗ ad habēdā ꝑfectam
ſciam poti⁹ adhereat iuri ſcripto ꝙ̄ curie ro
mane cōſuetudini l3 ipſam iudicādo ꝑferat
legi. de ſen. ⁊ re iud. l cauſis. ꝺ iō dico qꝛ ꝯſue
tudo fragilis eſt ⁊ incerta: ⁊ nūc alba cras ni
gra. frequēti⁹ variat̄. ⁊ vide qꝺ not. ſ. de offi.
deleg. §. qꝺ ſit ei⁹ offm̄. ꝟ. lectio tñ cōis eſt.

¶ Et qm̄ cuiuſꝗ rei potiſſima pars
eſt pꝛicipiū. ff. de orig. iur. l. j. ⁊ iō diſ-
cutiamus. ¶ Unde habuit originem
liber iſte. ¶ Quis compoſuit hunc librum.
¶ Quo nomine nuncupetur. ¶ Que ſit ei⁹
materia. ¶ Que vtilitas. ¶ Que intētio au-
toꝛis. ¶ Quis modus agendi. ¶ Cui parti
philoſophie ſupponatur. ¶ Quis finis.

5 Unde habuit originē liber † iſte hoc
ideo videndum
eſt vt fundamento inuento et pꝛecognito ſu-
peredificare poſſimus quia vbi fundamentū
non eſt[a] ſuperedificari non po
teſt. ⁊ eſt ſumendum exoꝛdium a
a pꝛincipio humani generis.
de pen. diſti. j. §. ex his. foꝛma-
to igit̄ hoīe ad imaginē dei[b].
xxxiij. q. v. hec imago. ⁊ in viri-
li etate. de pe. di. ij. §. romanos.
Et eua foꝛmata de ipſius late-
re[c]. xxxiij. q. v. mulierē. dixit ei
dñs: creſcite et mlꝉtiplicamini.
ex his oēs deſcēdim⁹ quo ad
carnalē ꝯcupiſcentiā: excepto b
Jeſu. Aug. li. viij. ſup Geneſi.
Chꝛiſtus ab Adā deſcēdit ſm
coꝛpulētā ſubſtātiā: ſed nō ſm
legē ꝯcupiſcētie ꝙ qm̄ ſm eūdē
Aug. ſicut ſctā trinitas inſepa
bilis eſt in ſubſtātia inſepabi- c
lis eſt in opib⁹ in vtero ꝟginali
ſine virili ſemine a tota trini-
tate ſpū ſctō cooperāte incar-
nat⁹ eſt. ſ. de ſum. tri. c. j. §. hec
ſancta trinitas. ¶ Ergo Adā
ſine hoīe et femina de nihilo
ſeu de limo creat⁹ eſt in agro
damaſceno: ⁊ in paradiſo poſi
tus. Eua de hoīe ſine femina
in paradiſo foꝛmata. Jeſus de
muliere ꝟgine ſine hoīe nat⁹
ceteri oēs ex hoīe ⁊ femina ge-
niti deſcēderūt. quoꝝ grā na-
tura rerū. i. de⁹. ff. de iudi. ſed ⁊
ſi reſtituat̄. §. vlt. oēs fruct⁹ cō-
parauit. ff. de vſur. in pecudū.
inſti. de re. di. §. l pecudū. ¶ Hi
naturali lege ⁊ cōi: qꝛ erāt eis
oīa cōia vixerūt ⁊ pōt dici hec
lex ius naturale rōnale, qꝺ ce-
pit ab exoꝛdio hūane nature
vt di. v. §. j. ⁊ hec lex naturalis
rōnalis i duob⁹ ꝑceptis ꝯſiſte-
bat. vñ ꝟſus. Qꝺ tibi vis fieri
mihi fac: qꝺ non tibi noli. Sic
poteꝛis i terris viuere iure poli.
vt in ꝑn. decretoꝝ. ex hac lege
ēt ꝓcedit qꝺ nemo fiat locuple
tioꝛ cū alterius detrimēto. ff. de
ꝯdi. inde. nā ꝺ natura. l3 dñi le-
gū exponāt illꝺ de iure gētiū.
S3 min⁹ ſubtilr̄ ꝯſiderāt ꝟita-
tē: cū de iure gētiū ꝙ foꝛtioꝛ eſt
locupletioꝛ fiat: vt pȝ. ſ. co. ꝟ.
multiplicatio. ¶ Jtē ⁊ ex hac
lege naturali rōnali: ē ꝯiūctio
animoꝝ mr̄imonial is: vt not.
ſ. de ſponſa. ſub rubꝛicella de
matrimonijs. §. j. ver. quinimo.

a ¶ Fundamentū nō eſt. Adde text. in. c. cum paulus. j. q. j. ⁊ in. c. vlti. de pꝛeſbyte. non bapti.

b ¶ Homie ad imaginem dei. Adde originaliter. Gene. j.

c ¶ De ipſi⁹ latere. Adde. c. debitū. ꝺ biga. ⁊ in. c. gaudem⁹. de diuoꝛ. Et quare voluit foꝛmare plus de latere ꝙ̄ ꝺ capite vel pede. vide gl. in verbo coſta. i c. fi. xxxij. q. j.

ex hac ꝓcedūt oēs leges hūane rōnabil'r ꝓmulgate: ⁊ idō de ipsis reddēda est rō naturalis: vt not.j.de rescrip.§.quas vires.ꝟ.si queraẗ.⁊ sequētibus. ¶ Sʒ ⁊ alia lege naturali cōi oībus aīalib⁹ vsi sunt.insti.de iusti.⁊ iur.§.j.⁊ de hac lege duplici.s.naturali cōi:⁊ naturali rōnali cui aīalia nō participāt:tāgiẗ.j.di.ius aūt naturale.insti.de iure na.gen.⁊ ciui.j. rñso.⁊.§.qđ ꝟo naturalis ratio ¶ His duab⁹ legibus vixerūt hoīes ēt post delectionē a paradiso de qua habes de pe.di. ij.sub.§.romanos.ꝟ ꝑnceps vitioꝝ olm.vñ quācūqꝫ terrā calcaret pes alicui⁹ sua erat:⁊ sic cōcedebaẗ oīa occupanti.arg. insti.de re.di.§.fere. ¶ Multiplicato tñ genere humano:de iure siue lege gentiū naturali: lege rōnali inuenta regiones distincte sunt bella orta ⁊ seruitutes secute:⁊ obligationes inducte.insti.de iure naturali §.ius autē gentiū.j.di.ius gētiū.qđ ex illo tpe factū crediẗ: quo Caym[a] ciuitatē edificasse legiẗ:sed cum in diluuio propter raritatē hoīm pene videreẗ extinctū postea tpe nēroth reparatū fuit.vñ in Genesi.x. ca.cepit Neroth esse robustus venator corā dño.i.hoīm oppressor.di.vj.§.ius vero cōsuetudinis.ergo huic iuri equum visum est quēlibet cū alterius iactura locupletiorē fieri: quare ptʒ qđ minus bona est glos. dñoꝝ sup.l. preallegata. nam hec natura.vt.s.notaui.versi. ibi naturali lege.lʒ aūt ius gētium has obligationes induxerit:nō tñ oīa nec actiones: imo a iure ciuili postea inducto processerūt.insti.de actn.§. iste quoqꝫ actiones.in fi.ff.de iusti.⁊ iure.ius aūt ciuile.⁊ de orig.iur.l.ij.§.nouissime.et de pactis.l.conuētionū.⁊.l.seq.et de prescrip.ꝟbis.l.ij.iij.⁊.iiij. b
ſm dñm meū Jaco.de.bel.quē semp in legib⁹ dñm meū principal'r voco.
6 ¶ † Sic tpe ante legem mosaicā fuerunt tres leges scʒ naturalis cōmunis. Item naturalis:que nihil aliud vr̄ qꝫ naturalis rō.Item iuris gen. ¶ Sed delictis ⁊ peccatis hominum multiplicatis ⁊ augmētatis sup terrā necesse fuit pp'lo dare legē qua regereẗ sicqꝫ data fuit lex mosaica.vij.di.moyses.xxxij.q. moyses. ¶ Mox ⁊ ꝓphetica.de qb⁹ in prin. decretoꝝ in fi.c.j.ibi lex ⁊ ꝓphete ex qb⁹ cōstat vet⁹ testm̄.
7 ¶ † Itē foroneus rex pplo legē instituit.qui vero scđo ⁊ tertio ⁊c.tradiẗ. vij.di.moyses.⁊.c.sequē.⁊ qual'r.x.vir.quoꝝ noīa habes.vij.di.fuerūt missi a romanis:vt peterēt leges ab atheniēsibus ⁊ qūo lex.xij. tab.fctā ex accidēti.qūo etiā ꝓcesserūt senatusconsulta:plebiscita.rñsa prudentū.edicta pretorū.Et qual'r ptās ꝯdēdi legē fuit trāslata i principē longū esset hoc enarrare:sʒ totū tradiẗ.ff.de orig.iur.l.ij.insti.de iure natura. C.de ve.iure enu.per totū. ¶ Noue aūt leges a cōstātino ceperūt et ei⁹ successorib⁹ de qb⁹ fuerūt facti duo codices.s. Gregorianus:et Hermogenian⁹. deinde Theodosi⁹ fecit suū. et ex his trib⁹ fuit fact⁹ iustinian⁹:⁊ postea emēdat⁹:propter legū decisiōes q̄ vagabantur extra.⁊ sic fact⁹ est codex quo hodie vtimur.vij.di.fuerūt.C.de nouo cod.faciē.cum duab⁹ sequentib⁹ ꝯstitutionib⁹. ¶ Et vt breuiter cōprehendam in quinquaginta libris pandectarū.iiij.institutionū:duodecim codicis:nouē collationibus autēticoꝝ:nouella lōbarda:⁊ cōsti.feu.cōsistit legalis sapiētia: que nō ꝑmittit hominē in paupertate viuere vel anxietate mori.in auẗ.de here.⁊ falci.in fi.colla.j.⁊ q̄ ꝓcio nūmario nō est dehonestāda.ff.de var.⁊ extraor.cog.l.j.ꝟ.est quidē res sctissima. ¶ Sic tpe sub lege tres leges emanarunt.s.mosaica.Itē prophetica ⁊ ciuilis.
8 ¶ † Jesu vero nato:aduenit tps gratie:quo data est pplo lex euāgelica.ij.q.j.si peccauerit. ¶ Scđo apostolica et dicta sanctorū patrum.xiij.di.nerui.xxviij.dist.de his.ex qb⁹ ꝯstat nouū testm̄. ¶ Et i his duob⁹ testamētis.s.veteri in quo ꝯtingebāt oīa hoībus i figura ⁊ in nouo in quo vitas data est.j.de cele.mis.cū marthe.§.ceterū theologia cōsistit per quam aīa nutriẗ regiẗ ⁊ saluaẗ.j.de offi. ordi.inter cetera.de his inuenies.xx.di.c.j.⁊ sequētib⁹.xxiij.di.q̄ cps. ¶ Hac ꝑncipal'r reguntẗ religiosi spālr̄ fratres cartusiēses ꝑdicatores ⁊ minores ⁊ hi q̄ in ꝯtēplatiōe positi tpalia despiciūt ⁊ terrena.j.de .xcc. ꝑla.nimis iniqua.⁊.c.nimis praua. ¶ Ciuili vero principal'r reguntẗ aduocati fideles[b]:⁊ iusti iudices vitā actiuā sine plica ducētes:que si bñ duceret magis fructifera eēt qꝫ ꝯtēplatiua.j.de renū.nisi cū pridē.§.nec putes.et de regul.lʒ.Sʒ q̄ sunt hi ⁊ laudabim⁹ eos.fece-

a ¶ Caym. Addē Car. alex.in.c. nō est.i.§. ius vero.i j.col.versi. not.quod caym.vj. uist.

b ¶ Aduocati fideles. Adde Albe.d rosa.l.i.j.circa fi.ff.de iusti.⁊ iu. ⁊ idē alb.i l.ꝑ diuersas.C.mādati.

runt eñ mirabilia in vita ſua: nã multi ſuo
ſenſu ducunt .j.de cõſti.c.j.z.c.ne innitaris.
multi etiã contra veritatẽ legis z verba a iu=
ſtitia deuiãt:diuinis ſecularia preponẽtes.
j.de reb.eccle.nõ alie. cũ laicis. z de decimis
ad audientiã.C.mãdati ab anaſtaſio.in aut.
cõſtitutio q̃ ex aſcrip. z ex libe. matre. in pn.
9 col. v. ¶ † Ex pmiſſis patet fore duo genera
hoim.ſ.laicorũ et religioſorũ. ¶ Et duo gña
vitarũ.ſ.ↄtẽplatiue z actiue. ¶ Et duo gene=
ra ſciẽtiarũ diuine.ſ.z ciuilis z h̃ reſpicit de=
10 cretum.xxij.q.j.duo ſunt, ¶ † Sz ſine dubio
addere poſſum⁹ tertiũ gen⁹ ex igenio quaſi
permixtũ.nos eñ clerici ſeculares quos opz
dño famulari:z etiã curare ne pereãt poſſeſ
ſiones eccleſiaſtice:in medio iſtorũ ſum⁹ po
ſiti tanꝗ centrũ.aliud eſt eñ gen⁹ religioſo
rum:aliud clericoꝝ ſeculariũ vt patet.j.de
offi.or.lz.z accedit.xxxix.di.§.j.et.c.j.xvj.q.j.
de preſentiũ.j.de renũ.niſi cũ pridẽ.§.nec pu
tes.j.de elec.ne p defectu.z de cle.cõiuga.di
uerſis fallacijs. ¶ Ideo hoc tertiũ gen⁹ per=
mixtuz vitã permixtã ducẽs ſciẽtia permix=
ta egebat qua vtrũqz ſibi cõmiſſum.ſ.ſpũale
z tpale poſſet regere defendere z tueri:z ſic tã
ex dictis ſanctoꝝ patrũ ꝗ legibus fuit liber
decretorũ compoſitus vt in ipſo patet.z.j.de
accu.qualiter. ij. ¶ Poſtea vero cũ multe de
cretales epiſtole extra corpus decretorũ va=
garentur: Magiſter bernardus papieñ.p̃=
poſitus pmã cõpilationẽ compoſuit. ¶ Sed
z tpe pcedẽte magiſter Gilbert⁹ ſuã effecit.
¶ Aliã ẽt alan⁹. ¶ Demũ magiſter Bernar=
dus cõpoſtelan⁹ in curia romana morã fa=
ciens:ex regiſtro dñi Inn. iij. quãdã cõpila=
tionem extraxit que romana appellata fuit.
¶ Sz qr ibi erãt quedã decretales quas nõ
admittebat romana curia:iõ idẽ Inn.p ma=
nũ petri beneuentani cõpilationẽ edidit: q̃
tertia vocabatur. ¶ Qua recepta magr̃ Io.
vualenſis de duabus dictis cõpilationibus
Gilberti z Alani vnã ↄpilauit que vocaba=
tur ſcda. Poſtmodũ concilio generali p eun=
dem Inn.celebrato:tã de cõſtitutionib⁹ ge=
neralis ↄcilij: ꝗ alijs decretalib⁹ ipſi⁹ Inn. a
cõpilatio quarta pceſſit. ¶ Poſtremo quin=
ta cõpilatio p honor. iij. facta fuit. Et ſi ea q̃
pmiſi bñ attẽderis:octo cõpilatiões poteris
inuenire. Ideo bñ ↄgruebat vt Greg. ix. face
ret opus nonũ: quare dict⁹ dñs Grego. tãtã
confuſionẽ z plixitatẽ remouere cupiẽs ex
dictis decretis decretalib⁹ epiſtolis z dictis
ſanctoꝝ patrũ:ac legibus antiquis ↄpilatio
nibus decretaliũ abrogatis: voluit neceſſa=
ria z vtilis redigere in hũc librũ: vt patet.
11 j.in prima cõſtitutiõe pemij.§.ſane. ¶ † Sic
tpe gratie tres leges pceſſerũt.ſ.euãgelica.

Itẽ apoſtolica. Itẽ canonica.
¶ Habes igit.ix.leges:z tria
tpa:habes etiã tria gña ſcien
tiarũ.ſ.ciuilẽ ſapientiã: ſub q̃
pñt cõprehendi lex naturalis
rationalis:z lex naturalis vel
cõis:z ius gẽtiũ. Itẽ theologi
cã ſua qua pñt comprehendi
eedẽ leges:necnõ lex moſaica.
l.pphetica.l. euãgelica.l.apo
ſtolica. Sz z hec oĩa.l.canoni
ca.imo z omne ius cõprehẽdit
ſiue ſit diuinũ ſiue hũanũ pu=
blicũ vł puatũ.vj.di.q̃ iure.ff.
de iuſti z iu.l.j.§.ius publi.z
§.ſe.vñ fatuũ ẽ dicere q̃ vilis
vł leuis autoritatꝫ ſit lex cano
nica: qr ad h̃ vt perfecte ſciat:
non debẽt dicte leges penitus
ignorari. ¶ Eſt igit h̃ nr̃a ſciẽ
tia nõ pure theologica:ſiue ci
uilis:ſz vtriqz participans no
men propriũ ſortita canonica
vocatur.ſicut ius emphiteoti
cum non eſt vẽditio nec loca=
tio ſz.ↄtctus p ſe vtriqz partici
pans.C.de iure emphi.l.j.z de
hac legit.xxxj.di.nicena.z hec
noſtra lex ſiue ſciẽtia vere põt
ſcientiarũ ſcientia nũcupari.
j.de eta. z q̃li. cũ ſit ars artiũ.
quãuis ciuilis hoc ſibi vſur=
pet:q̃ ẽt alias viliſſimas repu
tat:vt in pria ↄſtõne.ff.§.p rñ
ſis.i fi.z vide ſup hoc q̃ no.j.e.
§.cui pti. Sz canõica vr̃ pcel=
lere. nã ſi hoc bñ intelligat et
ſciat:p eã tã ſpũalia ꝗ tpalia
regi pñt:iõ dz ab oĩb⁹ recipi z
teneri.xix.diſt.c.eñ ito.z alijs
ſciẽtijs pponẽda ẽ.xx.di. de li=
bellis.x.di.c.j.i fi. oẽs ei⁹ au=
toritate duci debẽt nõ ſenſu p
prio.j.de ↄſti.c.j.iõ dicit Impe
rator q̃ ſacre leges [a] nõ dedi=
gnãt ſacros canões imitari. i
aut. vt clerici apud proprios
epõs.cõ.§.ſi vo eccleſiaſticaꝫ.
coll.vj.z de monachis.i fi.col.
j.z ponunt hec verba.j.de iu=
di.cle.z de ſecũ.nup.c.vlti.nec
dicat q̃s ea in eccłiaſticis tm̃
intelligi:qr idẽ vr̃ in ciuilib⁹:
12 cũ alibi dicat idẽ Imperator q̃
p oĩa vult ſeq̃ ſacras regulas:
z q̃ ſacre regule p legib⁹ va=
lere debẽt. z q̃cqd cõſt.tuit,ca=

a ¶ Sacre leges. Ild de c.cleri=ci.de iudi. c.j.de no. epe.nun.

t'olica ⁊ ap'lica eccl'ia.i auk. q̃uo op₃ ep̄os ceteroſq̃ clericos ad ordi.pduci.§.j.⁊ §.igitur ordinat⁹ eūs.col.j. S₃ q̃ ' omnia dicit nihil excipit: imo qòlibet ꝯprehēdit.ff.de here. inſt'.hoc articulo quiſq̃s.j.de maio.⁊ obe.ſolite.§.nos autē. ¶ Naturali ēt rōne oſndo hāc ecciaꝫ digniorē oīb⁹aliis ⁊ olb⁹ ꝓponēdā. Creatura ei triplex ē.ſ.ſpūalis ſiue angelica ⁊ corporalis ſiue mūdana: tertia ē humana quaſi cōis ex ſpiritu ⁊ corpe ꝯſtituta:⁊ ſic cōpoſita ex ꝑmiſſis duab⁹.j.d ſum. tri.c.j.rnſo j. Sed cōpoſita dignior vr̄ aliis.vñ illud apoſtoli:neſcitis q̄ angelos iudicabitis:quanto magis carnalia ſeu tp̄alia.j.q fi.ſint le.ꝑ venerabilē.§.tria.iudicare aūt ad ſuperiorē ꝑtinet.j.de maio.et obe.cū iferior.Itē Joanni cadenti ad pedes angeli ⁊ volēti adorare eū reſtitit angel⁹ dicens:vide ne feceris: ꝯſeruus tuus ſum ⁊ fratrū tuoꝝ habētiū teſtimoniū Jeſu.deū adora.Apoca.xix.c.j.in hoc ſaltē maior eſt hūana ⁊ honorabilior:q: fili⁹ dei tm̄ ipām honorauit:q̄ diuinitati vniuit. verus eñ de⁹:et verus hō ſimul fuit et ē.j.de hereti.cū xp̄s.ſicut ergo natura compoſita dignior ⁊ maior eſt olb⁹ aliis:ſic ⁊ ſciētia nr̄a:q: idē iudiciū de ſimilibus eſt habēdū.j.de reſcrip.inter ceteras.¶ Quinimo theologia ſpūalis creature ſcia:ciuilis vero corporalis humane canōica poteſt dici: ſicq̃ d₃ canonica vt ex ꝑmiſſis pꝫ ab oībus qb⁹ appropriaꝶ ꝓpꝛe pre ceteris cōmendari. Sed nūqd ſpēs mulina maior eſt et dignior eq̄na et aſinina: planū eſt qò eq̄ıā theologice ſcie:aſininā ciuili ſapiētie poterīs ꝯparare:nolo ꝯcludere ſꝫ cōſidera qd ſequaꝶ: ⁊ iūge qò no.j.de clā.deſpō.§.qliter.phibenꝶ.

13 ¶ † S₃ nūqd papa maior eſt impatore[a]. vide qò no. j.q fi.ſint legi.§.qual'r ⁊ aquo. ⁊.j.d hēti.§.qual'r depēhēdaꝶ.

¶ Quicq̃d aūt dicaꝶ hec eſt vitas q̄ diſtīcte ſunt iuriſditiões:quāuis vna maior ſit reliqua:⁊ q̄libet ſcdm legem ſuā iudicabit Sed vtraq̄ tm̄ eccl'iaſticos canones ſeq d₃ vt in ſuperioribus.⁊ j.de ꝯſti.c.j.⁊.c.ne inītaris. ⁊ de hoc tangiꝶ.j.de cōſti.§.qual'r ꝯſtitutiōibus derogeꝶ. ¶ Pꝫ ex ꝑdictis qò tria ſunt gn̄a hoīm ꝑ que pōt trinitas deſignari gen⁹ laicoꝝ aſſimilaꝶ patri ꝑpꝶ potētiā: gen⁹ ſecularium clericoꝝ filio ꝑp ſapiētiā. gen⁹ religioſoꝝ ſpūi ſctō ꝑpꝶ benignitatē ſeu grām. In his gn̄ib⁹.ſ.laicoꝝ clericorū ſecularium et religioſorū eſt trinitas: ſed in ſacra cōione eccl'ie ⁊ fide catholica vnitas. Itē in pſonis patris ⁊ filii ⁊ ſpūſſ'cti:trinitas: ſꝫ i eſſentia ⁊ deitate vnitas.j.de ſum.tri.c.j. non tā pōt fieri vera cōparatio de creatura ad creatorem vt no.j.ti.j.§.cur dicatur ſumma. ver. ſic patet.

Quis compoſuit hūc librū.

Liquet ex ſuperiorib⁹ q̄ dn̄s Greg.ix.[b] ⁊ ꝑ fratrē ſeu magiſtrū Raymundū penitētiariū ſuum: vt in proemio.§.ſanc.prope finem. Sed ille facit cuius autoritate fit: ſiue bonum ſiue malū fuit.ff.de admi.tu ita aūt.§.geſſiſſe.j.de ſen. excō.mulieres. oīa eñ noſtra facim⁹ et quo a nobis eis oīs autoritas impartiꝶ.C.de ve. iure enu.l.j.§.oībus autoribus.alias incipit .§.ſeruum.

Quo nomine nuncupetur.

Et q̄dē diuerſimode.pōt eñ vocari liber extrauagātiū:q: ea q̄ extra corp⁹ decretoꝝ ſeu decretaliū vagabābanꝶ:i eo ꝯtinenꝶ:vt in pemio.§.ſanc.ꝟ.aliq̄ ꝟo. ¶ Uel pōt dici pētateuch⁹ q: in ſe ꝯtinet. v.libros.ar.j.de deci.eo.c.j. ¶ Uel cōpilatio noua:vt pꝫ in fi.pemii. ¶ Uel cod:x gregorian⁹: ab autore ſuo ſicut dr̄ codex Juſtinianus:q: oīa nr̄a facim⁹ ⁊c.vt no.ſ̄.§.pri.in fi. q̄libet eñ liber codex pōt vocari.ff.de leg.iii. liberoꝝ.cōius tm̄ ⁊ magis ꝑprie vocaꝶ liber decretaliū:q: que ab ap'licis ⁊ ſanctis patrib⁹ decreta ſeu ſancita ſunt in eo ꝯtinenꝶ: vt in ipſo patebit:vl' q: maior ps ipſi⁹ libri i decretalib⁹ epiſtolis ꝯſiſtit. ¶ Eſt eñ dr̄ia iter decretales epiſtolas [c] canones:decreta:ꝯſtitutiōes:dogmata:mādata:edicta: ſāctiōes:

14 ⁊ pragmaticas ſanctiones. ¶ † Decretalis ep'la ē qn̄ papa ad ꝯſultatiōnē alicui⁹ ſ'ndet: ſiue ſol⁹.j.de reſcri.c.j.ſiue de cōſilio fratrū. j.de elec.bone me.mag. ¶ Canō ē qò i ꝯcilio gn̄ali ſeu ꝑuīcia ꝯſtituiꝶ. exēplū de gn̄ali.j. de reſcrip.nōnulli.exēplū de ꝑuinciali.j.de fo.ꝯpe.c.j.ii ⁊.iii.

15 ¶ † Decretū eſt q̄ papa de ꝯſilio fratrū nulla cōſultatiōe facta ſup aliq̄ re ſtatuit ⁊ i ſcriptis redegit,exēplū.j.de his

a ¶ Papa maior eſt. Add.c.ſolite.d ma.⁊ obe.c.nouit de iudi.

b ¶ Gregorii⁹.ix. Adde quod i cathedra petri non fuit excellētior iſto ſm Jo.an. in proe.decretaliū et fuit prim⁹ q̄ ſcripſit ſeru⁹ ſeruorū dei. ſm Albe. in ſuo dictionario.

c ¶ Inter decretales epiſtolas. Adde gl. ſumme.iii diſt.

que ſi a p̄la. ſine cõ. ca. ⁊ ſi mēbꝛa. xxx. q. j. gñā
16 li. ¶ † Cõſtitutio eſt qḋ papa ꝓprio motu ſtatuit: ⁊ in ſcꝛiptis redegit ſine ꝯſilio fratrū: et nulla ꝯſultatione facta. exēplum. j. de elec. c. ſipe. ⁊ vlti. ⁊ hec ꝯſtitutio eſt gñalis. J. de ꝯſti. c. vlti. Sꝫ ⁊ ſpecialis fit ꝑ eꝑm. J. de ma. et obe. ſi qs. ⁊ C. de loca. ⁊ cõduc. vīa. xviij. di. c. vl. ¶ Dogma ꝯſiſtit i doctrina fidei. de ꝯſe. di. v. c. pe. ¶ Mādatū in doctrina de moꝛib⁹ ꝯſiſtit. iij. diſ. deniqꝫ. ¶ Edictum eſt qñ nulla pena adijcit̃. de ꝯſe. di. iiij. nõ opꝫ. ¶ Sanctio eſt cū adiectiõe pene. xvij. q. iiij. ſi quis.
17 ¶ † Pꝛagmatica ſanctio[a] dr̃ illud qḋ Jmperatoꝛ de cõſilio ꝓcerū ſancit: et ſtatuit. C. de diuer. re. l. vlti. ⁊ de hac. J. de rerū ꝑmu. c. j. de his. xxv. q. ij. ſi quis dogmata. conſueuit de hoc notari. di. iij. ♣. j. ẜm Hug. ⁊ Jo.

Que ſit eius materia.

Sanctoꝝ patrū ꝓcepta: ⁊ decretales ep̄le ẜm oēs: ſꝫ hoc nihil aliud ē dictū: niſi qḋ materia huius libꝛi eſt ipſe liber. vñ ſubtili⁹: Materia eſt fides catholica ex qua ꝯſtat fundamentū: vt no. J. ti. j. in prin. ¶ Jtē qōnes ⁊ dubitatiões intricate de nouo emergētes ex quib⁹ cõſtant parietes huius libri. ¶ Jtē rñſiones principū et ſtatuta ſanctoꝝ patrū ex qb⁹ ꝯſtat tectū. pōt ēt dici q̄ ſimul collecta hec materia ponit̃ in chartis ad literam: vel in intellectu hoīs ad inſtructionē ⁊ intelligēnā loco ſui. ¶ Sicut ergo qḋlibet edificiū ex trib⁹ cõſiſtit vt not. J. de lit. cõteſt. ♣. que ſit rō. ita liber iſte ſeu effectus libri ſolo tecto ⁊ parietibus ſuſtinetur.

Que vtilitas.

Ut inter iuſtū et iniuſtum equū et iniquū ſciam⁹ diſcernere. ⁊ vt honeſte viuam⁹: alterū nõ ledamus: ſuū vnicuiqꝫ tribuam⁹: vt in pꝛoemio. ♣. ideoqꝫ lex pꝛoditur.

Que intentio autoꝛis.

Diuerſa decā et ſparſa ad cõeꝫ: ⁊ maxime ſtudētiū vtilitatē: in vnuꝫ volumē recolligere: vt in ꝓen. fo. ♣. ſane. vt et hac tm̄ compilatione vniuerſali vtant̃ in iudicijs et in ſcholis: vt in fi. eiuſdē pꝛoemij.

Quis modus agendi.

Hoc verſu ꝯpꝛehende.

¶ Judex iudicium: clerus: ſponſalia: crimen.
Expoſitio.
¶ Pars pꝛoꝛ officia creat: eccl'ieqꝫ miniſtros.
¶ Altera dat teſtes: ⁊ cetera iudicioꝛum.
¶ Tertia de rebus: ⁊ vita pꝛeſbyteroꝛum:
¶ Nubēdi formā dat ſpõſis quarta decētē.
¶ Ultima de vitijs: ⁊ penis tractat eoꝛum.
¶ Pꝛimus pꝛelatos: ⁊ eoꝝ ſcribit honoꝛes.
¶ Alter iudicia lites examinat ur s.
¶ Tertius eccleſie res: ⁊ que cõgrua clero.
¶ Jura thoꝛi quart⁹ dat ꝯiugiqꝫ tenoꝛes.
¶ Quintus delicta penas: ⁊ pondera vocū.

¶ Et ita ſicut inhibitio copule ꝯiugalis vſqꝫ ad quartū gradū ad exēplū q̄tuoꝛ humoꝝ reſtricta eſt. J. de ꝯſang. ⁊ affi. nõ dꝫ. ♣. pꝛohibitio. diuidit autoꝛ opus ſuū in. v. partes ad ſimilitudineꝫ. v. ſenſuū: quos quilibet iudex dꝫ habere. ¶ Pꝛimus liber equiparari poteſt viſui: qꝛ ſicut viſus inter coloꝛes diſcernit ſic pꝛimus liber inter qualitates pſonarū in eccl'ia creādarū huic iūgas pꝛimā partē ꝓemij in qua tāgit creationis hoīs qualitatē: et qua frueret̃ ſi nõ peccaſſet: eternā beatitudinē: vt ſic pꝛima pars ꝓemij rñdeat pꝛime parti totius operis ⁊ eidē ſenſui. ſ. viſui ipſam equipares ꝓpter claritatē virtutū et ſplendoꝛē qb⁹ pꝛimus hō. ſ. Adā replet⁹ fuit et durat vſqꝫ ad. ♣. ſed effrenata. ¶ Secundus guſtu: qꝛ ſicut guſtus diſcernit inter ſapidum ⁊ inſipidum: ſic tractatus ipſius inter iuſtū ⁊ iniuſtū: equū et iniquum. huic bene cõuenit ſcḋa pars ꝓemij q̄ durat vſqꝫ ad. ♣. ideoqꝫ lex pꝛodit̃. in qua tāgit hoīs a paradiſo eiectionem: ⁊ peccādi ꝓnitatē: et pctõꝝ coaccruationē ab codē vitio. ſ. cõcupiſcentia deriuatā ⁊ peccatoꝛū tēperantiā ⁊ refrenationē ſcꝫ iuſtitiā. hec etiā eqparatur guſtui: qꝛ guſt⁹ guloſus a ꝯcupiſcētia ꝓceſſit. ⁊ iuſtitia inter bona opa ſapida: ⁊ mala iſipida ſicut guſt⁹ inter cibaria diſcernere conſueuit. ¶ Tertius auditui: qꝛ ſicut auditus inter voces et ſermones diſcernit: ſic tractatus ipſius inter res tempoꝛales quas voces reputat: vltimo tractat de ſpūalibus: ad deſignandum qḋ ſic tranſeamus per bona tpalia: vt non amittam⁹ eterna. huic bene cõgruit tertia pars ꝓemij que durat vſqꝫ ad. ♣. ſane. in qua ponit pꝛomulgationis iuris cauſam: ſiue occaſionem et equiparatur auditui vt ipſum ius audiam⁹. et ſic retineamus quod honeſte viuamus ⁊c. ¶ Quart⁹ tactui: quia ſicut tact⁹ diſcernit

[a] ¶ Pꝛagmatica ſanctio. Adḋ gl. i. c. peruenit. c. di. gl. in. l. fin. C. ḋ diuer. reſcrip. et in. l. iubemus. C. de ſac. ſan. eccle.

inter dura ⁊ mollia aſpera et lenia: ſic tractatꝰ ipſiꝰ inter ma trimonia illicita ⁊ licita: ipꝛo= bãda ⁊ approbãda. huic bñ cõ uenit quarta pars ꝓemij ꝗ du rat vſ ad. §. volẽtes extẽdere. vbi antiphoꝛizãdo ponit ſuã intẽtionẽ: in cuiꝰ ꝑncipio red= dit nos dociles: qꝛ gaudẽt bre= uitate ⁊ claritate moderni: ⁊ ꝗ cõpendioſe veritatẽ docet doci lẽ reddit. Itẽ reddit nos bene uolos: ibi ad cõem ⁊ maxime ſtudẽtiũ vtilitatẽ. Itẽ attẽtos: vbi dicit alique vero vagabãt ⁊ ibi adijcientes ꝯſtitutiones nr̃as ⁊c. in fi. ꝓemij. ⁊ hoc ſatis cõuenientẽr equiparatur tactui: vbi ꝯfuſionẽ ⁊ ꝯtrarietatẽ tãꝗ du rã ⁊ aſperã remoueamꝰ: ⁊ bre= uitatẽ ⁊ vtilitatẽ tanꝗ mollẽ ⁊ lenẽ retineamus. Quintus odoꝛatui: qꝛ ſicut odoꝛatus fe toꝛẽ ſentit ⁊ fugit: ſic tractatus ipſiꝰ crimina deteſtatur ⁊ punit. huic bñ iũgitur quinta ⁊ vltima ps ꝓemij: in qua facit ſuã ꝯclu ſionẽ ꝑ quã ꝯfirmatur pñs cõpi= latio ⁊ alia fieri ꝓhibetur. hec em̃ cõparatur odoꝛatui: vt iura auctoꝛitate ſedis aplice facta tanꝗ odoꝛifera approbemus: alia vero cũ clerici ſimus tanꝗ ſtercoꝛa ⁊ fetida fugiamꝰ. j. ne cleri. vel mona. ſup ſpecu. ⁊ ſic diuiſio ꝓemij diuiſiõi totius opis rñdet ⁊ cõcoꝛdat. ¶In hoc aũt ope hũc modũ ſpãlem ꝑter cõem iã notatũ quẽ ⁊ pꝛo ſequimur: tenebimꝰ. ¶Singu= los titulos ſummatim diſcutie mꝰ: ꝑmo ꝯtinuãdo ⁊ ponendo articulos de quibꝰ i titulo tra ctare itẽdimꝰ quos poſtea no= minatim: ⁊ ꝑ eadẽ verba in co. ti. repetẽdo: ⁊ de ipſis faciendo paragraphos diffiniemus. ¶Determinãtes diuerſas ma terias: ⁊ ſoluẽdo iura ꝯtraria: ac ꝯcoꝛdãdo diuerſas doctoꝝ ſen tẽtias necnõ qõnes difficiles enodãdo ꝑ verſus boia: ⁊ aliqñ ꝑ ſubpagraphos diuidemus. ¶In qbꝰ ſdã ẽt ponemꝰ rubꝛi cellas ſub certis titulis ⁊ i eiſ= dẽ Rubꝛicellis eũdẽ modũ te= nebimꝰ vbi remiſſiões qs fre= quẽter faciemꝰ de ſũma uniꝰ tituli ad aliũ: vel de paragrapho ad paragraphũ: vel de verſu ad verſum: vel de verſu ad paragraphum: vel econuerſo ſit facilius inuenire.

Foꝛma paraphi talis erit. ¶Foꝛma verſic. talis erit.

Foꝛma vero ſub § talis erit. Alias etiã mltas poſui differẽtias ꝗ nõ pñt ita de facili exꝑmi ſicut occulta fide vide ri: ⁊ no. ſi. j. de dõa. § qualr reuocetur. ¶Et ſi ali qua ex his ſcꝑtoꝛ omiſerit Chariſſime lectoꝛ te depꝛecoꝛ vt affectũ meũ cogitãs nõ derideas me: nec ꝯ me virꝰ ligue effũdas: neꝗ de bono ope lapides ſ; potiꝰ ſi citiꝰ ⁊ faciliꝰ ꝑficere deſideras: i his i qbꝰ tibi vis videbitur fa= ciẽda ſcꝑtoꝛis negligẽtiã ſuppleas ⁊ defectũ. ¶Oꝛes ẽt ꝓ me ꝗ circa opꝰ iſtd ad honoꝛem dei ⁊ dñe nr̃e matris ſue ⁊ oim ſctoꝝ ac vtili= tatẽ reipublice diutiꝰ inſudaui: ⁊ iuxta vires ipſũ nõ minꝰ fideliter ꝗ vtiliter compilaui.

Cui parti philoſophie ſupponatur.

Ethice. i. moꝛali: qꝛ tractat de moꝛibꝰ: ſ. cẽ ceterĩ libꝛi iuris. C. de ſecũ. nup. l. 4. j. de vi. ⁊ hon. cl. vt clericoꝝ moꝛes. ⁊ ꝑ totũ. ⁊ nihilominꝰ põt ſupponi ⁊ rõcinari: qꝛ docet oꝛnate ⁊ oꝛdi nate loqꝫ. C. de poſtu. quiſꝗs. ff. de oꝛi. iur. l. ij. §. poſt hos. vñ ⁊ legẽ rõ cõmẽdat: vt di. j. ꝯſuetu do. iſti. de iu. na. gen. ⁊ ci. § qd vero naturalis rõ ⁊ docet rõnabiliter oꝛdinari iudiciũ vt appeat. j. de litis cõteſt. c. vnico. ⁊ de ꝓba. qm̃ ꝯ falſa;. ¶Sed ⁊ videtur ꝙ naturali ſupponatur: qꝛ tra= ctat de naturalibꝰ. ff. de ſta. ho. ꝗ i vte. ff. ſi ꝑs heret. peta. antiꝗ. j. de fri. qd ſedẽ. ⁊ c. fraternitatis.
18 †Sed hoc vltimũ icidẽs ẽ: duo vero ꝑma ꝑncipa
a liter iſunt huic ſciẽtie ⁊ ciuili[a] qre hec ſciẽtia põt dici mixta qꝛ ꝑtim rõnalis: vel ꝑtim moꝛalis nã ⁊ ciuilis ſcia vr̃ ſub ſe ꝯtinere rhetoꝛicã: ꝗ rõnalis ẽ. vñ Tulliꝰ i ꝑma rhetoꝛica poſt ꝓe miũ: ciuilis ꝗdã rõ eſt ꝗ mltis ⁊ magnis ex re bꝰ ꝯſtat eiꝰ ꝗdã magna ⁊ ãpla ps ẽ artificioſa eloquẽtia: quã rhetoꝛicã vocãs ⁊c. ⁊. j. qre hãc oꝛatoꝛiã facultatẽ in eo gñe ponemꝰ vt eã ciuilis ſcie ptẽ eẽ dicamꝰ. S; ⁊ alias ſub ſe ꝯtinet. Vñ Ariſto. i ꝑmo ethicoꝝ: videbitur aũt vtiꝗ ⁊ ꝑncipaliſſime ⁊ maxie architecto nice. i. ꝑncipali opatiõe eẽ ſubaudi ille finis de ꝗ ſupꝛa ꝑmiſit: vel vtiꝗ ⁊ ciuilis appet qs em̃ debitũ eẽ diſciplinarũ i ciuitatibꝰ. i. que diſcipline debeãt ibi eẽ ⁊ qles vnũquẽꝗ ad= diſcere ſubaudi: qꝛ talis eẽt bonꝰ miles: ꝗ nõ eẽt bonꝰ piſtoꝛ: vel bonꝰ clericꝰ vel econuerſo. ar. j. de magi. ſup ſpe. ⁊ vſꝗ ꝗ. i. ꝑꝑ ꝗd vel vſꝗ ad qd tps vt in d. c. ſup ſpecu. ⁊ in ꝓemio. ff. §. ꝓ reſpõſis. hec. ſ. ciuilis ꝑoꝛdinat. videamꝰ autem ⁊ precioſiſſimas virtutum. ſ. ſcientias ſub hac exiſtẽtes puta militarem: ꝗ. ſ. tractat

a ¶Et ciuili Adde an ſcientia ciuilis ſit ſcientia vel ars. vide glo. in §. q vlterius. i ſ. conſtitutione digeſtoꝛum.

de militia.ff.de re mili p totū. Economicā.q̄ ſ.tractat de diſpōe domus.ff de ſupel.leg.p totū.Rhetoricā vtēte ꝯ haec.ſ.ciuili.reliquis practicis.i.opatiuis diſciplinaꝝ.ſ.ſcientiarū q.d.pmne tres ſubſunt. Sed & alijs vtitur: quāuis nō ſubſint.ampli⁹ aūt legē ponētem qd opꝫ opari.& a quib⁹ abſtinere.hui⁹.ſ.ſcie finis cōplectiꝛ vtiqꝫ eos q̄ aliarū.ſ.ſcientiarū q.d.finis hui⁹ ſciētie cōplectiꝛ fines omniū aliarū.quapropter vtiqꝫ erit humanū bonuꝫ verū dicit Ariſt & ſummū vt.xij.q.ij.cū deuotiſſimā.ſic iſta cōplecti vr oēm phiam: vel q̄ ad ſuppoſitū:vel quo ad vſum:& ſic nō vr q̄rēdū cui parti phie:ſed cui ſciētie tota phia ſupponaꝛ:& poteſt rn̄deri qḋ canonice que oia cōprehendit vt no.ſ.eo.§.vnde habuit originē.ver.ſic tēpore gratie & ſequentibus.

19 **Quis finis.** Hic notādū qḋ quinqꝫ ſunt fines quare hoīes legunt. ¶ Prim⁹ vt ſciāt & ad hūc tēdere vr̄ rhetorici.de hoc.ff.de orig.iur.l.ij.§.poſt hos.in fi. hic finis eſt vana gloria & pōt cōparari viſui qꝛ tales volunt vocari Rabbi ab hoibus et videri.¶ Scd̄s vt edificēt.& ad hūc & ad quātū tēdūt theologi & canoniſte boni & iuſti.ff.d iuſti.& iur.l.j.inſti.de iuſti.& iu.in pn.C.de le. leges.ff.de var.& extraor.cog.l.j.§.eſt quidē. ſ.de vi.& hone.cle.p totū.hic finis eſt prudentia:et cōparatur guſtui:qꝛ guſtare & videre volūt q̄ ſuauis eſt dn̄s:& ſic viuere q de ipſi⁹ dulcedine valeāt ſaturari.¶ Terti⁹ vt ſciāt. & ad hūc tēdere vr̄ dialectici nimis in arte illa īmorātes:& accedit.ff.d fideicō.liber.apd iulianum & de ori.iur.l.ij.§.ſerui⁹.ſ.hic finis eſt ſupbia:& cōparatur auditui:qꝛ plus audiūt q̄ pficiūt & cū inflati ſiue imbuti fuerint a alios argumēta ſua ignorātes deſpiciūt ipos reputāt nihil ſcire.¶ Quart⁹ vt lucrentur: & ad hūc tēdere vr̄ phiſici & legiſte nolētes in paupertate viuere.in auſ.de here.& fal.in fi. col.j.nō vere philoſophātes:qꝛ ſi tales eſſent pecuniā cōtēnerent.ff.de vaca.mune.in honorib⁹.§.philoſophis.hic finis eſt auaritia & cōparaꝛ tactui:qꝛ ad hoc ſemp tēdit manū nec ei tot⁹ mūdus eſt obolus.xiiij.q.v.q̄d dicā ſemp redditus cōputat.xlvij.diſt.ſicut hi. ¶ Quintus vt edificēt vt magiſtri boni q̄ nō legūt ad laudē humanā:ſed dei & ad inſtructionē ſuā & aliorū qui predicāt verbū dei.ſ.d eta.& quali.cum ſit ars artiū.& in lib.autenticorū.quaſi in oibus titulis inuenies.in.fi. q̄ igiꝛ placuerunt &c. hic finis eſt charitas:& cōparatur odoratui:qꝛ de talibus redolet bona fama.ſ.de ſacra vnc.c.vnico.§.ad exhibenduꝫ.¶ Sic principiū libri.ſ.pemiū & mediū. ſ.diuiſio totius operis:necnō & finis equiparantur quinqꝫ ſenſib⁹ concordant in numero:partiuꝫ.¶ Sed finaliter dāte dn̄o oēs viuemus illa vnione de qua habes.ſ.de ſum.tri.ca. vlti.§.cū ergo ꝟitas. ¶ Finis aūt noſter ſit vt hac ſumma cōpleta:& diligēter ac fideliter cōpilata lecta audita intellecta intētione retenta atqꝫ ſeruata ſic noſipſos & nobis cōmiſſos rogamus & inſtruam⁹:& canonice negocia que ſpiritualia & tēporalia ſunt taliter pertractemus indefeſſe continuādo.ſ.de eta.& quali.intelleximus.in fi. vt cū in hoc ſeculo ſobrie iuſte pieqꝫ vixerimus:valeamus ad regna celeſtia peruenire: & ſic verā vnitatē & cōcordiam adipiſci:ipſo in cuius noīe incepimus preſtante:Qui in trinitate perfecta viuit & regnat deus per oia ſecula ſeculoꝝ.Amen.

¶ De ſum.tri.& fi.cat. Rubr.

1 ☞ Trinitas cur dicaꝛ ſūma.
2 Memoria attribuiꝛ pr̄i intelligēt.a filio & volūtas ſpūiſctō.
3 Trinitas cur dicatur.

QUia ſecundū beatū Gregoriū tūc fabrica robuſta cōſtruiꝛ:cū p̄us loc⁹ ſolib⁹ i q̄ poni fūdamētū[b] debeat puideꝛ.iō tractam⁹ d a iure premiſſo proemio cui⁹ intentionem vtramqꝫ.ſ.declarauimus.locum ſolidum prouidet.ſ.ſummā trinitatem que ſola eſt vniuerſorum principium preter quam aliud inueniri non poteſt.ſ.eo.damnamus. §.nos auteꝫ.in quo iaciat fundamentum.ſ.fidem catholicaꝫ vt no.ſ.eo.§.quot modis.ver. recte.& ſ.in proe.§.que ſit eius materia.¶ Patet ergo quare Rubrica de ſumma tri.&c.in opere iſto preponitur:qꝛ hec trinitas vnum vniuerſorum eſt principium:& per moyſen & ſanctos prophetas alioſqꝫ famulos ſuos:iuxta ordinatiſſimam diſpoſitionē temporū doctrinam humano generi tri

a ¶ Poni fūdamentū. Adde ter. in.c.cum paulus.j. q.j.& in.c. vlt.de preſbyte.non bapti.

buit ſalutarem.ſ.e.firmiter credimus ſ.rñ.⁊.§.hec ſancta trinitas:⁊ ideo om̃ni ſpem noſtrã referre debem⁹ ad ſolam ſumme prouidentiã trinitatis :et a qua mundi elementa et eorũ diſpoſitio proceſſerũt:ſine qua nõ eſt armis vel ingenio confidendũ.C.de ve.iure enu.l.ſ.rñ ſo.ſ.⁊ lʒ de hac materia nõ humano ore loquendum ſit ſed diuino.de conſe.diſt.ij.in chriſto patri.compendioſe tamen videndum occurrit.

¶ Cur dicatur ſumma. ¶ Et cur dicatur trinitas.

Cur dicatur ſumma.

a Imago dei in homine Adde vba iſta ſũt originalia geneſis.ſ.

1 † Et quidẽ q̃.omnib⁹ reb⁹ maior ⁊ prior eſt vt premiſi: ⁊ eſt ſubſtãtia indiuiſibilis: vt pote ſimplex oĩno ſ.eo.c.ſ.rñſo ſ.et c.dãnamus.§.lʒ igitur. nõ ſimplicitate ignorantie que reprobaẽ.lxxxix.di.petrus.nec ſimplicitate ruſticitatis:licet dolo ↄtraria ſit:⁊ approbãda .ij.q.vij. ſancta quippe ruſticitas. xvj. q.ſ.ſi cupis ſʒ dr̃ ſimplex:quia cũ multiplex ſit cõpoſitio.ſ.partis ad partes vt in rebus corporalibus.Itẽ proprietatis ad ſubſtãtiam: vt rationabilitas in anima.Item accidentis ad ſubiectũ:vt albedinis ad parietem.Itẽ forme ad materiam ⁊ materie ad formam in quolibet corpore:nulla iſtarum cõpoſitionũ cadit i deũ.⁊ iõ dicitˀ ſimplex oĩno.ſ.in quolibet genere ſeu ſenſu cõpoſitiõis. ¶ Et ponitur quaſi ſimile in aĩa cuius ſubſtantia ſimplex eſt ⁊ t̃n tria reperiuntur in ea.ſ.intellectus q̃ preconcipit.⁊ hoc cõparatur patri primo opanti. rõ que diſcernit:⁊ hoc cõparaẽ filio diſcernẽti q̃ eſt ſapiẽtia patris in celo ⁊ in terra oĩa diſponẽs ſua ꝟtute ⁊ memoria q̃ cõſeruat:⁊ hoc cõpatur ſpiritui ſancto qui oĩa bona corroborat ſm̃.T.⁊ Jo.ſm̃ iſtos intellectus vr̃ reſpicere vim apprehẽſiuã rõnẽ inueſtigatiuã ſiue diſcretiuã q̃ inueſtigãdo eligit iudicat ⁊ diſcernit:memoriã

b Tres dicimus deos Adde ſym bolũ athanaſij.

2 retentiuã ſiue reſeruatiuã. ¶ † Vel dic q̃ memoria attribuiẽ patri:intelli.ẽtia filio: volũtas ſpirituiſancto.ſicut eñ tria p̃dicta ſunt in aĩa et idẽ ſunt cũ ipſa i ſubſtãtia:ſic in deitate ſiue diuina maieſtate tres perſone ſunt ⁊ eadẽ ſubſtãtia.⁊ ſicut pater generat filiũ ⁊ ſpiritus ſanct⁹ ab vtroq; procedit:ſic memoria eſt mater intelligẽtie.⁊ volũtas ab vtroq; ꝓcedit,ſm̃ dñm Hug.Card.qui ſequiẽ Augu. ¶ Inueni t̃n no.ſup Geneſi:q̃ intellectus attribuiẽ patri:volũtas filio memoria ſpiritui ſancto . ¶ Intellectus nẽpe generat volũtatẽ:⁊ pater filiũ:memoria ab vtroq;.ſ.intellectu ⁊ volũtate ꝓcedit ⁊ ſpũſctũs ab vtroq; pr̃e ⁊ filio ꝓcedit.ſicut illa glo. plenius manifeſtat.Et lʒ ſupradicti videanẽ ſibi ↄdicere:t̃n cõſideratis diuerſis reſpectibus quos hñt nullatenus contradicunt.⁊ ſiue de his vel de illis tribus exponere volueris.dũ ſane intelligas nõ errabis. ¶ Et hec eſt imago dei in hoie[a].xxxiij.q.v.hec imago.nõ ergo diuina ſubſtãtia cõpoſita eſt ꝟbi dei ⁊ carnis: ſicut dixit Euticeс abbas cõſtãtinopolitan⁹:⁊ cui⁹ error reprobaẽ.xv.d.canones.§.q̃ta ⁊ t̃n eſt ver⁹ de⁹ ⁊ ver⁹ hõ.ſ.de her.cũ xp̃s. ¶ Sic pʒ q̃re dicaẽ ſimplex oĩno:q̃ lʒ in pſonis ſit ꝓprietatũ pluralitas:iuxta illd̃ et in pſonis ꝓprietas:t̃n in ea.ſ.eſſentia nec diuerſitas ptiũ nec ꝓprietatũ realis pluralitas inueniẽ: vñ phs:ip̃m p̃ncipiũ qd̃ eſt de⁹ nõ eſt cõtentuʒ ſub gñe nec ſub diffinitiõe nec ſubeſt demõſtratiõi expers eſt qualitatis:quãtitatis: quotitatis:vbi et qñ et mot⁹ ſibi.nec eſt aliqd̃ ſile:nec cõtrãs nec ↄtrũ:ergo ipa diuina eſſentia ſiue trinitas nec deſcribẽda eſt:nec cõparãda alicui creature:et ſi hoc fiat aliqñ ob inſtructionẽ ſimpliciũ attingere t̃n nõ poſſum⁹ q̃ inter creatorẽ et creaturã nõ pt̃ tãta ſimilitudo notari qn inter eos ſit maior diſſimilitudo notãda.ſ.e. dãnamus.§.cũ ergo ꝟitas. ¶ Et ſm̃ Ariſto.p̃ma cã ſupior eſt narratiõe ⁊ nõ deficiũt lingue a narratione ei⁹ niſi ꝑ narrationẽ cauſe ipſi⁹:qm̃ ipa eſt ſup omnẽ cãm:⁊ nõ narraẽ niſi ꝑ cãs ſcd̃as:q̃ illuminatur a lumine p̃me cauſe qd̃ eſt:qm̃ p̃ma cauſa nõ ceſſat illuminare ſuũ cauſatũ:et ipſa illuminaẽ a lumine ſuo qm̃ ipſa eſt lumẽ. ſupra qd̃ nõ eſt lumẽ.⁊ i Joãne.c.ſ.erat lux ꝟa q̃ illuminat oẽm hominẽ veniẽtẽ in hũc mũdũ. ¶ Eſt ergo incõprehenſibilis ⁊ ineffabilis.ſ.e.c.ſ.in p̃n.vñ dr̃ intra oĩa non incluſus extra oĩa non excluſus:ſupra oĩa non elat⁹. b ¶ Dicit et Au.nõ tres dicim⁹ dos[b] ſʒ vnũ dm̃ oĩpotẽtẽ:eternũ ⁊ iuiſibilẽ: icõmutabilẽ: q̃ tot⁹ vbiq; ẽ:tot⁹ vbiq; p̃ſens nõ ꝑ ptes diuiſus ſʒ tot⁹ in omnib⁹: nõ localiter: ſed potẽtialiter.ſubaudi et eſſentialiẽ ⁊ preſentialiter quẽ

ſine commutatione ſui mutabilia creauit et creatura gubernans ſemp manēs qđ eſt cui nihil accidēs eſſe poterit: qꝛ ſimplicis diuinitatis nature nihil addi vel minui pōt: qꝛ ſemp eſt qđ eſt: cui eſt ꝓpriū eſt cui ſempiternum eſt: cui idē eſt eſſe viuere et intelligere. ergo timeas tāgere: qꝛ ſcriptum eſt: noli me tangere et alibi: beſtia que tetigerit montē lapidabitur: noli ipſam in hac vita cōprehēdere ſicut eſt: nec omnia iudicia ei⁹ ſi nō vis errare. Paulus. O altitudo diuitiarū ꝙ incōprehenſibilia ſunt iudicia eius. Idē videmus nūc per ſpeculū in enigmate tunc autē facie ad faciē. Pſal. Judicia dñi abyſſus multa. ꝛ Eſa. Generationē eius quis enarrabit. crede ſolum ꝛ eſt ſatis: non eſt tue facultatis ſoluere corrigiam: vt patet. J. eo. c. j.

5 Et cur dicatur trinitas † Et certe qꝛ licet vna ſit ſubſtantia eſſentia ſeu natura diuina: eſt tñ pater qui generat fili⁹ qui gignit̄ ſpūs ſanctus qui ꝓcedit. ſubſtāña ꝟo nō eſt generās neqꝫ genita neqꝫ ꝓcedēs vt ſic diſtinctiones ſunt in pſonis: ꝛ vnitas in natura. J. e. firmiter poſt principiū. ibi tres quidē perſone ꝛc. ꝛ. §. hec ſancta trinitas. in ṗn. ꝛ. c. dānam⁹. §. nos aūt verū circa hoc notandū eſt ꝙ nolm quedā ſunt eſſentialia: q̄dā pſonalia: q̄dā notionalia. ¶ Eſſentialia ſunt q̄ in nūero ſingulari de trib⁹ pſonis ſil'ꝛ ſingulatim dicunt̄: vt de⁹ bon⁹ iuſt⁹ etern⁹ olpotēs ꝛ ſil'ia. ¶ Dicimus em̄ ſingulatim pr̄ eſt de⁹: fili⁹ eſt deus ſpūſſctūs eſt de⁹: inſimul ꝟo pater ꝛ filius et ſpūſſctūs ſūt de⁹ nō dij: bon⁹ nō boni ꝛ ſic de alijs: vñ in euāgelio vn⁹ eſt de⁹ bon⁹. ¶ Sic ergo incōgrue dicerem⁹ ꝙ eēnt tres dij tres olpotētes tres eterni. vñ Athanaſi⁹ ꝛ tñ non tres dij: ſꝫ vn⁹ ē de⁹. ¶ Perſonalia ſunt q̄ ſupponūt pſonā tm̄ vnā: ꝛ nō aliā l ſingulari numero vt pr̄ fili⁹ et ſpūſſanct⁹. ¶ Notionalia ſunt q̄ notāt diſtinctionē i pſonis. vt generās gn̄ata et ꝓcedēs: hec diuerſis modis teneri pñt. adiectiue dicunt̄ tm̄ de pſonis ꝛ non de eſſentia: ſubſtātiue itelligunt̄ itā de eſſentia ꝙ de pſonis. vñ hec ꝓpoſitio pr̄ eſt generās ſimplr̄ ꝟa eſt ſiue hec dictio generās teneat̄ adiectiue ſiue ſubſtātiue. Si aūt dicat̄ ſubſtantia diuina eſt generās: ſi hec dictio generās teneatur adiectiue falſa eſt: qꝛ notat diſtinctionē in eſſentia. Si vero teneat̄ ſubſtantiue vera eſt ꝛ eſt ſenſus ſubſtantia diuina eſt generans. i. eſt pſona q̄ gn̄at. vñ hec omnia generans genita ꝓcedēs. iuncta nominibus perſonarum diſtinctionem notant perſonarū iuncta vero cum his ſubſtantia natura ſeu eſſentia diuina tenentur ſubſtātiue: ꝛ notant eſſentiam in perſona. ¶ Et licet alius ſit pater alius filius ali⁹ ſpirituſſanctus non tamē aliud ſed id qđ eſt pater eſt et filius: idem omnino eſt ꝛ ſpirituſſanctus. J. eodem. damnamus. et. §. licet igitur. ¶ Diſiunctiua enim noia ſiue partitiua vt vn⁹ duo aliqꝫ alius et ſimilia aliquando ſignificāt eſſentiam: aliquādo non. nam iuncta cum nominibus perſonalib⁹ ꝛ nō eſſentialib⁹ in maſculino gn̄e ꝛ nō feminino notāt diſtinctionē in pſonis: puta pr̄ eſt vnus fili⁹ eſt alius pr̄ ꝛ fili⁹ ſunt duo vel pſone pr̄is ꝛ filij ſunt due. iūcta ꝟo cū eſſentialibus: ita ꝙ eis innitant̄ eſſentiā notant: vt pr̄ eſt vnus deus pr̄ et fili⁹ ſunt vna eſſentia. In neutro ꝟo gn̄e eſſentiā tm̄ notāt: vt pr̄ ꝛ fili⁹ ſunt vnū id eſt vna res. ꝛ ideo optime dr̄ alius pr̄ alius filius. i. alia eſt pſona pr̄is: ꝛ alia eſt pſona filij non tñ aliud: imo idem ſunt in ſubſtantia: vt iam patet.

¶ De fide catolica: Rubr.

1 Fides. xj. modis ſumit̄.
2 Fides quid eſt.
3 Fidei ſpecies quot ſunt.
4 Fidei articuli quot ſunt.
5 Pena nō credentiū ē: gehēna.
6 Saluari null⁹ pōt ex ecclā.

Sequit̄ de ſecunda parte rubrice. ſ. de fide catholica. in qua videndū eſt. ¶ Quot modis accipiat̄ fides. ¶ Quid ſit fides prout hic accipit̄. ¶ Qđ ſunt ſpecies fidei. ¶ Quot ꝛ q̄ articuli. ¶ Que pena nō credētium. ¶ Et quod premium catholicorum.

a Quot modis accipiatur[a] fides. † Et dđē. xj. Nā primo ponit̄ pro ſacramento baptiſmi. xv. diſtinc. de iudeis. l. de bap. debitum. ¶ Secundo ꝓ caſtitate thori. xxvij. q. ij. cōiuges. Tertio ꝓ cōuētionali ſecuritate q̄ etiā hoſti ſeruāda ē xxiij. q. j. noli queniam graue.

¶ Quot modis accipiatur. Add. gl. i c. monet. xxij. q. ē. ne. j.

eſt fid: fallere.ff.de ꝯſti.pe.l.j.rñ.j. Quarto ꝓ ꝯſcia.j.de re.ſpo.lr̃as.§.porro.⁊ de p̄ſcri.q̄m oē.xxviij.q.j.§.j.de pe.di.iij.§.illō. vltra mediū ad fi.di. ¶ Quinto ꝓ credulitate ſm quā credimus id qd̄ nō videm⁹ ſ̄ʒc. Fides nō hʒ meritū cui hūana rō p̄bet expimentū. ¶ Sexto ꝓ legalitate ſeu ꝯfidētia.inſti. de re.di.§. vēdite. ¶ Septimo ꝓ q̄litate ⁊ exuberātia actionū.inſti.de acti.§.actionū.⁊.j.de excep. cū venerabilis.§.j. ¶ Octauo pro legalitate ſeu fidelitate dolo ꝯ̄ria.j.depoſi. bona fides. ¶ Nono ꝓ ꝓbabili ignorātia.ff.de acq.reꝝ do.q̇ bona fide.⁊.l.bone fidei vel ꝓbabili credulitate.ff.de verb. ſigni.bone fidei emptor. ¶ Decimo ꝓ ſimplicitate bona ſeu innocentia.vnde dicitur cōmuniter bone fidei homo eſt. quaſi dicat. non eſt duplex non eſt malitioſus ſed innocēs q̇ omni v̄bo credit.xxij. q.iiij.innocēs. ¶ Undecimo ꝓ collectione articulorū vt hic et.xxiiij.q.j.hec eſt fides.⁊ in ſimbolo Athanaſij:q̇cūq; vult. ¶ Recte aūt a fide incipit tanq̄ a fundamēto q̄ in locū ſolidū.ſ.ſummā trinitatē quā tractaturus de iure ꝓmdit vt.ſ̄.in prin.hui⁹ ſumme diximꝰ iaciat: q2 oē qd̄ nō eſt ex fide pctm̄ eſt:iō iuri operā daturo ⁊ ꝑficere deſideraturo prio de fide agēdū ē:q2 i maliuolā aīam nō introibit ſapiētia nec i corꝑe pctis ſubdito habitabit. primo etiaʒ iubemur in fide inſtrui:vt ſic ad baptiſmū ſapiētie creduli veniamus.de ꝯſe. di.iiij.ante baptiſmū. Et dicit Aug.fides q̄ ꝑ dilectionē opat̄ eſt fundamētū oīm virtutum.Greg. Ubi Chriſtus nō eſt:ſubaudi ꝑ fidei fundamentū nullius boni operis eſt ſupra edificium.j.q.j.cum pau.

Quid eſt fides. † Prout hic accipit̄ deſcribit paul⁹ in epl̄a ad Hebre.xj.c.dicēs eſt ſubſtātia ſꝑandaꝝ reꝝ argumentū nō apparentiū. ¶ Sperandarū dicit q2 ſꝑare debem⁹ q2 dictū eſt a ꝓphetis eē futurū argumētū cū dicit: q2 ꝑ ꝓphetias iā cōpletas: debem⁹ hr̄e ꝓbationē de futuris nō apparētib⁹: ſicut de fine mūdi de die iudicij ⁊ ſil̄ib⁹. Sed hec deſcriptio nō v̄r cōuertibilis cū ſuo deſcripto:q2 ſpes ſil̄r ē ſubſtātia ⁊c.vt.ſ̄. vñ v̄r inferēdū q̄ fides ē ſpes: qd̄ falſum eſt.p̄terea hec diffinitio v̄r loq̇ de futuris tm̄ et tñ fides hʒ ſe ad p̄ñtia: q2 credēdū eſt q̄ x̄p̄s ſit q̇ q̄tidie in altari ꝯficit̄. Itē ad p̄terita ſicut ip̄m natū ⁊ paſſum fuiſſe:et ad futura:puta eūdē vēturū iudicare ⁊c. vñ p̄ōt dici q̄ nō eſt diffinitio ſʒ q̄dā notificatio. Magiſtral̄r v̄o ſic diffinit̄ fides eſt volūtaria certitudo abſentium infra ſcientiā et ſupra opinionē conſtituta.ſcientia enim habet cognitionē opinio dubitationē.inter hec duo fides media eſt. nec enim habet cognitioneʒ vnde Augu.fides eſt credere qd̄ nō vides:ſed nec dubitationē:q2 dubi⁹ in fide infidelis ē. j.de here.c.j.ſm Io.vt quid apl̄s lapidatur. ¶ Qd̄ eñi dixit argumentū nō apparentiū: totū ſoluit appꝑet ne illd̄ ſecretū myſteriū qd̄ ſub ſpē panis latet qd̄ nō p̄ōt ꝯficere niſi ſacerdos rite ſm claues eccl̄ie ꝯceſſas apl̄is ⁊ ſuis ſucceſſorib⁹ ordinat⁹.j.e.firmiter.§.vna vbi cedit natura miraculo: ⁊ v̄t⁹ ſupra ꝯſuetudinē opat̄.j.de cele.miſ. cum marthe.§.q̄ſiuiſti. Itē nunq̇d appꝑet ibi x̄p̄m paſſum fuiſſe niſi fidē adhibeas dictis veridicis ⁊ ſcripturis.g nō apparētiū nedū futura:ſʒ p̄terita et p̄ñtia ꝯp̄hēdit. hec ēt deſcriptio ſic intellecta ſpei nō ꝯuenit q2 ſpes nō reſpicit p̄terita ſed futura. ¶ Uerū hec ē fides catholica quā romana tʒ eccl̄ia ⁊ q̄ i ſimbolo ꝯtinet̄.xxiiij. q.j.hec eſt fides q̄ firmiter ē credēda ⁊ ſimpl̄r ꝯfitēda.j.e.c.j.in prin.xxiij.di.x̄p̄s.de q̄ nō eſt turbis coadunatis publice diſputandū.C.e. nemo.in p̄n.q2 debem⁹ eē ſolliciti:ne margaritas nr̄as an porcos mittam⁹.xj.q.iij.nolite.⁊ ne de ſecretiorib⁹ diuine ſcīe oīb⁹ ꝓloq̄mur.xliij.di.l mādatis. nec magiſtris ⁊ cuſtodib⁹ canonū fas ē inire certamē cū hoīb⁹ aliene cōionis.xxij.q.iiij. cū q̇b⁹.i fi.qd̄ intellige cū q̇s fidelis publice ꝯtēdit de fide:ex q̄ tumult⁹ ⁊ ꝑfidie occaſionē q̄rēs vt in.l.p̄allegata. nemo. alias in fide ſunt ſimplices inſtruēdi.x.q.j.placuit. de here.ꝯfundēdi.xix. di.ſm de cōſe.di.ij.in x̄p̄o pater. ⁊ in pleriſq; c.eiuſdē.di.⁊.C.de epiſ.⁊ cle.quoniā.

3 **Quot ſunt ſpecies fidei.** † Due vna eſt formata quā hn̄t boni ⁊ ſctī.alia iformis.quā mali.ſ. infideles ⁊ exiſtētes i mortali:q̇netiā ⁊ demones.fides pctōꝝ caret forma q2 nō hn̄t ſynceram fidē.j.de ele.oſius. ¶ Prīa ē virt⁹ a q̄ dicūtur fideles q̇cūq; baptizant̄ q̇uſq; incidāt in mortali.de ꝑie.di.iiij. qd̄ apud. talis fides d̄r informata charitate.i.valde formata ⁊ ifixa. vñ ⁊ ſic p̄t diffiniri. ¶ Fides ē charitas q̄ q̇s credit qd̄ diligit charitas dignior eſt:penes quā ꝯſiſtit oē meritū:⁊ ē fōs viu⁹ cui nō cōicat alienus.ſ.a fide.j.de re.lʒ in fi.⁊ de pe.di. j. Itē vt x̄p̄s ait.⁊ diſt.ij.§.charitas.vñ d̄r fides vera eſt virtus quā charitas comitatur. apoſtolus.hec eſt fides que per dilectionem operatur.de pe.di.ij.§.item ſine charitate et non ea que demonū eſt: quia ſcd̄m Iaco.c. ij.ſi credis quoniā vnus eſt deus bene facis: et demones credunt ⁊ contremiſcunt: ſed fides ſine operibus mortua eſt. ¶ De fide informata charitate dicit Abacuc.iuſtus meus ex fide viuit. ¶ Fides autem noſtra eadem eſt in ſubſtantia cum fide antiquorū vt tactum eſt.vnde ⁊ Matthei vigeſimoprimo.

Turbe autē q̄ pcedebāt ⁊ que sequebātur clamabāt dicētes osanna[a] filio dauid sed distat in qualitate q2 qd ipsi credebant de futuro.s.filiū dei nascituru: nos credimus de preterito.s.xpm natum.

4 **Quot ⁊ q articuli.** †Scdz q̄sdā xij.[b] iuxta numerū aplor̄ū. q2 apli per inspirationē spūs scti ꝯgregati symbolū minorē ꝯposuerunt ⁊ singuli singulos articulos apposuerūt. vñ dr̄ symbol⁹ q̄si singulor̄ bol⁹ ⁊ inueni in scptur; l3 non autēticis q̄s aplor̄ quē articulū apposuerit in hūc modū. ¶ Prim⁹ ē de prē ⁊ pbat eū oipotētē ⁊ creatorē ⁊ ip3 apposuit pnceps apostolorū.s.petr⁹ dicēs. Credo[c] i deū patrē oipotētē creatorē celi ⁊ tre. h̄ pbat̄.j.e.c.j.i pn.⁊ ibi vnū vniuersor̄ pncipium ⁊c. ¶ Scds ē de filio: ⁊ pbat eum ver̄ deū: ⁊ hunc apposuit Andreas frater petri dicēs ⁊ i Jesum xpm filiū ei⁹ vnicū dnm nr̄m. ¶ Terti⁹ ē de eodē: ⁊ probat ipm ꝯceptū de spū sctō et natū ex Maria vgine. ⁊ hunc apposuit Jacob⁹ fr̄ Joannis dicēs q ꝯcept⁹ ē de spū sctō nat⁹ ex Maria virgine. ¶ Quart⁹ de eodē ⁊ pbat eius passionē ⁊ gloriosā ⁊ pciosā mortē et sepulturā: ⁊ hūc apposuit Jo. dicēs. Passus sub pontio pilato crucifix⁹ mortu⁹ ⁊ sepultus. Sic ḡ debemus filiū credere ver̄ deū ⁊ ver̄ hoiē3.j. de cele. mis. in q̄dā. de hc. cū xps. vñ q̄ imortalis ⁊ ipassibilis erat respectu deitatis sctūs est passibilis ⁊ mortalis respectu humanitatis.j.e. firmit̄ .C.e.l.vl. ¶ Quit⁹ de eodē ⁊ pbat descēsū. eius ad inferos: ⁊ ei⁹ resurrectonē: ⁊ hūc apposuit Thomas dicēs. Descēdit ad iferos tertia die resurrexit a mortuis ¶ Sext⁹ de eodē ⁊ pbat ei⁹ ascēsionē. ⁊ hūc apposuit Jacobus alphei dicēs. Ascēdit ad celos sedet ad dexterā dei prīs oipotentis. descēdit th̄ in oia resurrexit in carne. ascēdit parit̄ in vtroq3 vt.j.e.firmit̄.§.hoc sctā. ¶ Septim⁹ de eodem ⁊ pbat ei⁹ iudiciū: ⁊ hunc apposuit Philipp⁹ idē dicēs. Inde ventur⁹ ē iudicare viuos ⁊ mortuos. Hi sex articuli q̄ attribuūtur filio ꝯprobāt̄ p ordinē .j.e. c.j.§.h̄ sctā trinitas. ⁊ ibi ⁊ tādē vnigenit⁹ ⁊c. ¶ Octau⁹ de spū sctō ⁊ hūc apposuit Barth. dicēs. Credo i spm sctm̄ .j.e.c.j. circa pn. ibi spūs sctūs. ¶ Non⁹ de eodē pbat ⁊ claritatē: et q istictu eiusdē eccl'ia ꝯstituta est ⁊ regēda ol schismate pcul pulso: ⁊ hūc apposuit Matthe⁹ dicēs. Sctām eccl'iā3 catholicā sctōr̄ cōiōnē h̄. tāgit̄.j.e.c.j.§. vna. hūc articulū offendūt schismatici de q̄b⁹.j.de voto.§.i q̄ cāu. ⁊ de schisma. ⁊ simoniacis de q̄b⁹.j.de simoni. ¶ Decim⁹ de eodē: ⁊ pbat ei⁹ benignitatē ⁊ hunc apposuit Simō dicēs. Remissionē peccatoru3. h̄ hr̄.j.e.c.j.§.vl. ⁊ pe. ¶ Undecim⁹ de eodē: ⁊ pbat ei⁹ ptātē. ⁊ hūc apposuit Thade⁹ dicēs. carnis resurrectionē ⁊ h̄ ꝯpbat̄.j.e.c.j.§.h̄ sctā. ibi q̄ oēs cū suis ppjs ⁊c. Duodecim⁹ d̄ eodē ⁊ pbat ei⁹ remūerationē ⁊ eternitatē: ⁊ hūc apposu. Mathias dicēs. vitā etnā. ⁊ h̄ tāgit̄.j.e.c.§.h̄ sctā. ¶ Si bn̄ itelligas vnic⁹ ⁊ pm⁹ articul⁹ attribuit̄ prī. nā sic vnitas ē pncipiū ois nūeri. nec nūer⁹: nec nūer̄ h3 sic pr̄ ē pncipiū sine pncipio: ⁊ iō vnitas ei appat̄ ¶ Sequēs ho siue scds: terti⁹: q̄rt⁹: qnt⁹: sext⁹: ⁊ septim⁹: appropant̄ filio: q2 senari⁹ nūer⁹ pfect⁹ ē: q̄re p ip3 pfectio designat̄ q̄ ꝯuenīēter filio assignat̄: q2 sicut dr̄ ad Ephe.j. de⁹ pr̄ pposuit i dispēsatiōe plenitudis tēpor̄ istaurare i xpo oia q̄ i celis ⁊ q̄ in tra sūt ¶ S3 octau⁹ non⁹ decim⁹ vndecim⁹ duodecim⁹: ⁊ sic q̄nq3 spūi sctō appropriant̄: q2 p q̄nariū significat̄ vniuersor̄ remissio petōr̄ que fit p grā3 q̄ ē sctō spūi assignāda h̄.ḡ h̄ distictio eq̄litati psōarū nihil dtrahit q2 tres psone ꝯsubstātiales sūt ⁊ coeq̄les ⁊c.

a ¶ Osanna. Adde de isto verbo a vide p Archi. in .c. multi. de conse.dist. iiij.

b ¶ Duodecim. Adde arch.i.c.canones.xv. dist. Et an papa possit facere nouū articulū fidei vide p zen ze.in extrauag. Joā. xxij. inci. cum inter nōnullos. s3 theologi tenent q sūt xiiij sm Joan. in ista ru. in lectura tu vide sāctū Tho. scda secunde.q.j.art. vij.

c ¶ Credo. adde glo. in verbo apostolos in .c.j.xv. dist .⁊.S. tho. scda secunde .q. ij.ar.ix. et hoc fuit figuratū p Josue.iiij. c. vbi dixit deus. Elige tibi viros singulos per singulas tribus Et sūt tria symbola. pmū ab aplis: alterum in concilio niceno qd cātat̄ in missa alterum editu3 fuit ab athanasio

j.e.c.j.j.rñ.ſm qḋ ipſaꝝ appropriatio demõ=
ſtrat ſicut dicit Aug.in li.de ſpū ꝛ aīa. ¶ Sꝫ
ꝛ ſm dñm Hug.Card.xij.ſunt articuli ſex de
diuinitate:ꝛ ſex de hūanitate. ¶ Primus ar
ticulꝰ de diuinitate ē qḋ deꝰ eſt vnꝰ. ¶ Scḋs
qḋ deꝰ eſt eternus. ¶ Tertiꝰ qḋ deꝰ eſt autor
omniū. ¶ Quartꝰ qḋ deꝰ eſt iuſtificator im=
piorū ibi remiſſionē pctōꝝ. ¶ Quītꝰ qḋ eſt ſu
ſcitator mortuoꝝ. ¶ Sextꝰ qḋ eſt remunera
tor bonoꝝ ꝛ malorū. ¶ Itē primꝰ articulꝰ de
hūanitate eſt qḋ natꝰ eſt filiꝰ dei de virgine.
¶ Scḋs qḋ mortuꝰ ſm qḋ hō. ¶ Tertiꝰ qḋ
deſcēdit in aīa ad īferos. ¶ Quartꝰ qḋ reſur
rexit in corpe. ¶ Quītꝰ qḋ aſcēdit in corpe ꝛ
aīa. ¶ Sextꝰ qḋ viuos ꝛ mortuos iudicabit.
¶ Scḋm alios vͦo ſūt.xiiij.art.qꝝ.vij.ptinēt
ad deitatē.ꝛ.vij ad hūanitatē. ¶ Primꝰ eſt
de vnitate eſſentie ibi credo in deū.q.d. non
deos:qꝛ nō ſunt plres ſꝫ vnꝰ tm̄. vñ in maio=
ri ſymbolo.credo in vnū deū:ꝛ hic retorquet
ad tres ſequētes q̄ denotāt diſcretionē pſo=
naꝝ. ¶ Primꝰ ē de pſona pr̄is vñ dicit patrē
oīpotētē ꝛc. ¶ Scḋs de pſona filij. vñ dicit ꝛ
in ieſuꝫ xp̄m ꝛc. ¶ Tertiꝰ de pſona ſpūs ſcti
vñ dicit Credo ī ſpm̄ ſctm̄ ꝛc. ꝛ ē ſenſus vnā
eſſentiā ꝛ vnū deū credo ꝛ tres pſonas.ſ.deū
patrē deū filiū deū ſpm̄ ſctm̄. ¶ Et hi q̄tuor
articuli ptinēt ad deitatē in ſe. ꝛ ponunt.j.e.
c.j.rñ.j. ¶ Tres vͦo ſequētes ptinēt ad deita
tē:q̄ ad effectꝰ ipſiꝰ. ¶ Primꝰ indicat effectū
creatiōis ibi creatorē ꝛc. ꝛ pbat.j.e.c.j. rñ.j.
¶ Scḋs effectū recreatiōis:ibi ſanctā eccle=
ſiā catholicā ꝛc. ꝛ eſt ſenſus credo qḋ deꝰ re
cōciliet pctōrē in ſctā eccl'ia:q̄ eſt cōio ſctōꝝ.
ꝛ nō alibi pbat.j.e.c.j.§.vna ꝛ per hūc ptās
clauiū cōprobat.j.de exceſ.pla.tāta. ¶ Ter=
tius offm̄ glorificationis ibi carnis reſurre=
ctionē quo ad corpꝰ.vitā eternā quo ad ani=
mā.habes ergo.vij.articulos tres vltimi p=
tinēt ad effectꝰ deitatis : q̄tuor pmi ad ipam
deitatē in ſe determinatā ꝛ ſic oēs.vij. ptinēt
ad deitatē. ¶ Septē vero ptinētes ad huma
nitatē ſunt hi. ¶ Primꝰ q̄ ɔceptus eſt de ſpū
ſctō. ¶ Scḋs natꝰ ex Maria virgine. ¶ Ter
tius paſſus ſub pōtio pilato crucifixus mor=
tuus ꝛ ſepultus. ¶ Quartꝰ deſcēdit ad infe=
ros. ¶ Quintꝰ reſurrexit a mortuis. ¶ Sextꝰ
aſcēdit ad celos ſedet ad dexterā dei pr̄is oī=
potētis. ¶ Septimꝰ.inde vēturꝰ eſt iudicare
viuos ꝛ mortuos.nūc aūt miſericordiā peto.
vt ipam tunc cōſequar.cum ſcḋm opera ſua
redditurꝰ ſit ſingulis:tā reprobis q̄ electis ꝛ
hi.vij.ponunt ordinatim.j.e.c.j. hec ſctā tri=
nitas.ꝛ.C.e.l.ſi. ¶ Hāc diuiſionē.ſ.de.xiiij ar
ticulis vr̄ cōprobare ꝛ ſequi ɔciliū gn̄ale.j.e.
firmiter. Prima diuiſio vr̄ ſignificata fuiſſe
Ioſue.iij.vbi dixit dñs.i.pater ad Ioſue.i.ſi
lium elige tibi.xij.viros.i.apl'os. Luc.vj.ſin
gulos per ſingulas tribus. et precipe eis vt
tollant de medio iordanis alueo.i.de media
pfunditate ſcripturaꝝ vbi ſteterūt pedes ſa
cerdotū.i.affectꝰ ſctōꝝ patrū. Duodecim du
riſſimos lapides.i.articulos : q̄ nō credētibꝰ
duriſſimi apparent:credētibus vͦo duriſſimi
ſunt.i. firmiſſimi : qꝛ ſunt fidei fundamentū:
quos ponetis in loco caſtrorum vbi fixeritis
hac nocte tentoria.i.in eccl'ia que eſt vt ca=
ſtrorū acies ordinata. in qua in nocte pn̄tis
vite per ſpeculū in enigmate figunt tentoria
ſua.ad idē Apoc.xxj.vbi.xij.lapides ponun=
tur: qui per proprietates ſuas predictos ar
ticulos.xij.deſignant. ¶ Scḋa vͦo diuiſio cō
probat. Apoc.j.vbi dr̄ cōuerſus vidi.vij.cā=
delabra aurea. ꝛ in medio. vij.candelabrorū
aureorū ſimilē filio hoīs.nā per hec intelli=
gunt.vij.vltimi articuli ptinentes ad hūani
tatē vñ in medio horū ſil'itudo filij hoīs deſi=
gnatur.et ſequit qḋ habeat in dextera ſua
ſtellas.vij.per has intellige.vij. primos arti
culos ad deitatē ptinētes j.Thi.vj. ꝛ lucē ha
bitat inacceſſibilē. ¶ Hec ad pn̄s in ſumma
ſufficiāt.nā cetera pn̄t in ſcriptis theologi=
cis plenius reperiri: cōprobant aūt hi arti=
culi.j.c.j.ꝛ.ij.C.eo.inter claras.

5 **Que pena non credentiū.** † Gehēna perpetua.
vñ in euangelio.Ibūt hi in ſuppliciū eternū
ꝛ illud hec eſt fides catholica ꝛc.

Et qḋ premiū catholicoꝝ. Salꝰ eter na nā qui
crediderit ꝛ baptizatus fuerit ſaluus erit.j.
de bap.maiores.§.ceterū.vbi ſimil'r ꝛ tam pe
na reproborū q̄ premiū electorū pbat.j.e.c.
j.§.hec ſctā.in ſi. ¶ Non ſolū aūt virgines et
cōtinētes:verūetiā cōiugati per fidē rectā et
operationē bonā placētes deo ad eternā me
rent beatitudinē puenire.j.eo. firmiter.in ſi.
6 ¶ † Extra eccleſiā vͦo nullus ſaluat.j. vt in
eo.c.j.§.vna vͦo eſt.xxiiij.q.j. qm̄ vetus oriēs.
ſed ſi quis poſt ſuſceptionē baptiſmi in pec=
catum prolapſus fuerit per veram poteſt
ſemper penitentiam reparari vt in eo.c.§.ſa
cramentum.

¶ De conſtitutionibus. Rubri.

1 Conſtitutio ius humanū dici poteſt.
2 Conſtitutio vnde dicatur.
3 Papa in ſpūalibus ɔſtitutionē facere pōt.
4 Legatus conſtitutionē facere poteſt.
5 Synodus puicialis ɔſtitutionē facere pōt.
6 Epūs conſtitutionē facere poteſt.
7 Capitulum et vniuerſitas conſtitutionem facere poteſt.

8 Imperator in temporalibus conſtitutionem facere poteſt.
9 Prefectus pretorio populus romanus ſenatus ciuitas ⁊ vniuerſitas conſtitutionem facere poſſunt.
10 Conſtitutionē promulgādi ſunt ſeptē cauſe.
11 Conſtitutionum virtutes que ⁊ quot ſunt.
12 Conſtitutionibus qualiter derogetur.
13 Conſtitutio qn̄ incipit arctare poſt duos mēſes cōputando a tēpore inſinuationis.
14 Cōſtitutiones vniuerſitatū facta promulgatione an ſtatim ligent.
15 Uotis maioris partis ſororū an ſit ſtandum.
16 Statutū contra conſuetudinē propter eccleſie vtilitatem fieri poteſt.
17 Proteſtatio an valeat.
18 Proteſtatio an debeat fieri ī iudicio vl' extra.
19 Proteſtatio aliqn̄ pl' prodeſt q̄ appellatio.
20 Capitulum an nouam dignitatem in eccleſia creare poſſit.
21 Capitulum an facere poſſit augmentum prebendarum.

Fundamēto iuris poſito de q̄ dixi. ſ. titu. pri. in pn̄. bn̄ eſt vt edificiū ipſi' iuris debeam' erigere de quo dixi. ſ. i. pe. §. q̄ ſtei' mā. Et q̄ oē i' q̄ vtimur: aut ex ſcp̄to cōſtat: aut ex nō ſcp̄to iſti. de. iu. na. gē. ⁊ ci. §. cōſtat ⁊ ſcp̄tū certi' eſt q̄ nō ſcp̄tū ⁊ imitandū ē inſti. de. iu. nat. §. ex nō ſcp̄to. p̄rio videndū occurrit de iure ſcp̄to: ⁊ ſic apponam' ru. de conſti. Sil'is ordo inſtitutionū in li. digeſtorū ⁊ ēt decretoꝝ. di. ij. c. j. videam' ḡ. ¶ Quid ſit
a cōſtitutio[a] ⁊ vn̄ dicat'. q̄s poſſit cōſtōnē facere. ¶ Que eſt cā cōſtōnis pmulgāde. ¶ Que virtutes conſtōnū. ¶ Qual'r conſtōnib' deroge tur. ¶ Qn̄ conſtitutio incipit arctare. ¶ Que ſit pena non obſeruantium.

1 Quid ſit conſtitutio. †Et quidē gn̄aliter poteſt dici cōſtitutio: ius humanū nā ius aliud diuinū: aliud humanū: aliud in ſcp̄tis redactū: aliud memorie cōmendatū. quod in ſcriptis redigitur cōſtitutio dicit' quod cōmēdatur memorie cōſuetudo. ad hoc di. i. c. i. ⁊ c. lex. ⁊ c. conſuetudo. ⁊ §. cū ita. ⁊ inſti. de iure na. gen. § ⁊ nō ineleganter. ¶ Spāliter tamē dicitur cōſtitutio q̄ p̄ncipes p epl'am cōſtituit vel cognoſcens decreuit: vel edicto precepit inſtitu. de iure na. §. ſed ⁊ quod principi. ⁊ §. ſe. ⁊ not. ſ. in proc. §. quo nomine. ver. cōſtitutio. Uerum ſub iſta rubrica nō accipitur conſtitutio ſic ſpecialiter. ſed primo modo generaliter. ſ. pro omni iure quinimo tractatur hic ſpecialiter de quibuſdam conſtitutionibus: que conſtitutiones cōſtitutionū merito dici pſt. q̄ tractatur hic de canonicis inſtitutis obſeruandis: ⁊ dictis ſanctorū patrum vt patet in ſcis capitulis que quantā vim habeant not. ſ. in proc. §. vn̄ habuit originē. ⁊. ex pmiſſis patet. ⁊ igitur hec nr̄a ſcia. ¶ Tractatur etiā de ſtatutis capitulorū ⁊ vniuerſitatū: vt pȝ. ſ. cū oēs. ⁊ ſequētib' capi. ¶ Ergo perinde eſt qn̄ appoſuit rubricā de cōſtitutionib' ac ſi appoſuiſſet d̄ iure ſcripto quia generaliter intelligitur ſicut ius. j. diſt. §. j.

Unde dicatur. ⁊ certe dicitur conſtō
2 †q̄ſi cōmunis inſtō vel cōe ſtatutū ea ratione q̄ prelatus cū caplo vl' ptās cū populo ipſas ſtatuit. j. de ſen. excō. alia ⁊ de his que fi. a prela. ſine conſen. cap. per totū ſecūdū Hoſ. ¶ Sȝ hec ratio nō vr̄ bona: ⁊ q̄ multi cōſtitutiōes faciunt ſine cōi cōſenſu: vt pȝ. j. eo. §. ſeq. vn̄ pt dici q̄d alia rō eſt quare ſic appellatur. ſ. q̄ claudicās reprobat'. j. eo. cū oēs. ⁊ q̄ fit cōtra cōmune ſtatutū. j. eo. cū. M ſer. ⁊ c. ex parte. Sed cōmunis approbatur. nullo eīn priuato cōmodo: ſȝ p cōmuni vtilitate cōſcribi debet. iiij. di. erit aūt lex. ¶ Dicitur ergo conſtitutio q̄ſi pro communi ſtatu facta inſtitutio vel quaſi communis inſtitutio. nā ⁊ cōmunit' ſeruāda eſt quia omnes aſtringit. j. e. c. j. ⁊ vlt. ⁊ vide quod no. j. eo. §. quando conſtitutio. a

¶ Quid ſit conſtitutio Adde doc. in rub. eo. ti.

Quis poſſit cōſtitutionē facere. Et q̄dē papa† in ſpiritualibus et eccleſiaſticis omnibus. infra eodem. capitu. finali. et de ſententia excōmunicationis inter alia. vnde talis dicitur generalis. idē ſi fiat autoritate pape per ſynodū generalem. vt vigeſimaquinta queſtione prima. ſunt quidam et dummodo non reſtituat ea que apoſtoli vel prophete vel ſancti patres eos ſequentes diffinierunt ſententialiter vt ibidem dicit in 3

telligas ſubuertẽdo vniuerſa=
lẽ ſtatũ eccl'ie vel ꝯ̃ fidẽ venien
do de quo accuſari poſſit.diſt.
xl.ſi papa al's in de iure põt.ſ.
ius.ſ.de cõceſ.pb̃.ppoſuit.ix.
q.iij.cũcta p mundũ.ꝛ ca.p pn
cipalẽ.¶ Sꝫ ꝛ legati ꝛ plati ꝛ
capi.ꝛ cõcilia ſub ipſo ſunt et
ab eo autoritatem aſſumũt.ſ.de
ele.ſignificaſti.§.aiũt.xvij.di.c.
j.ꝛ.ij.ꝛ p totũ.iij.q.vj.dudũ pe=
gina.¶ Et eius autoritas in
telligit̃ excepta vt ibidẽ: ẽt ſi
iurm̃ itercedat.ſ.ti.j.ꝯſtitut⁹.
ꝛ de iureiu.venientes.¶ Põt ꝛ
a legatus[a] †.ſ.de offi.le c.fi.ꝛ de
4 loca.ꝛ cõ.ex reſcripto.ꝛ de con
5 ſan.ꝛ affi.q delicto.¶ † Itẽ ſy
nod⁹ puincialis.xvj.diſtin.qd
dicitis.¶ Itẽ ſynod⁹ epalis.
xviij.di.c.j.ꝛ.c.fi.¶ Cõciliorũ
eni quedã ſunt vniuerſalia ſeu
gñalia:vt autoritate pape fa=
cta alias nõ lꝫ.xvj.diſti.nec li
cuit.¶ Quedã pticularia quo
rũ qdã ſunt puincialia: q ſcꝫ
nõ põt fieri ſine autoritate pri=
matis vel metropolitani.xviij.
di.c.j.ꝛ.c.qm̃ qdã.¶ Quedam
epalia q ſine autoritate epi fie
ri nõ poſſunt.xviij.di.c.fi.¶ Si
metropolitan⁹ ſine autoritate
pmatis puinciale conciliũ te=
nerẽ põt.xcij.d.ſi qs eps.¶ Itẽ
eps ſine autoritate metropoli=
tani ſui tꝫ.xxxviij.di.qm̃ pſby=
teri.xij.q.ij.placuit.xviij.q.ij.
abbates.Sꝫ tale conciliũ ma
gis pprie ſynod⁹ appellat̃.ſ.de
accuſ.ſicut olim.§.j.ad fi.vn̄ et
dicit.c.qd nõ lꝫ epo cõcilia te=
nere ſine ꝯſciẽtia metropolita
ni.xviij.di.c.iij.ꝛ.c.pe.in fin.qd
verũ eſt pprio ſumpto vocabu
lo.Seu de puincialib⁹ in qui=
bus canones cõſtituunt̃ vt no.
ſ.in proe⁹.§ quo noie.canon.
ſynodale tñ cõcedit̃.vt dictũ ẽ.
b ¶ Itẽ eps põt[b] cõſtitutionem
facere.ſ.de maio.ꝛ obe.ſi qs.ꝛ
6 de lo.ꝛ con.vr̃a nobis.¶ Itẽ †
c capm[c].ſ.e.cũ acceſſiſſet.ꝛ de p=
ben.ſignificatũ.¶ Itẽ vniuer=
d ſitas[d] clericorũ ſeu magiſtroꝝ
7 ſ.e.ex literis.¶ Itẽ impator † i
temporalib⁹.C.de legi.l.ij.ꝛ.l.
fi.ꝛ.l.humanũ nõ tamen in ſpi=
e ritualibus[e] ſeu eccleſiaſticis.
qr nõ ſubſunt eis in aut.quo.op.
epos.in pn.col.ij.xcvj.diſt.duo
ſunt.ꝛ.c.ſi imperator.tñ legib⁹
ſuis in eccleſiaſticis vtimurqñ
adiuuant ꝛ nõ offendunt.x.di.
c.j.ꝛ.c.in adiutoriũ.ꝛ precedẽn
tibus.ſ.de no.ope.nũ.c.j.ꝛ ſic
ſunt diſtincte dignitates.x.di.
qm̃ multo minus.alij laici in=
feriores: qr nullus laicus aſtri
gere poteſt cõſtitutione ſua bo
na eccleſiaſtica:vt.ſ.e.de deci.
tua.ꝛ.ſ.e.que in eccleſiaꝝ.mul
to minus perſonas eccleſiaſti=
cas.vt.xij.q.j.precipim⁹.ꝛ pba
tur.ſ.e.eccleſia ſancte marie et
de rebus.ec.nõ alie.cũ laicis.
8 ¶ Itẽ pfect⁹ † pretorio.C.de of
fi.prefec.preto.normã.¶ Item
hi quibus imperator hoc mã=
dat:vt in proemio inſti.§.cũq
hoc deo propitio:qr oia noſtra
facimus ꝛc.vt not.ſ.in pemio
§.quis compoſuit.¶ Itẽ po=
f pulus romanus[f] inſti.de iure
natu.§.lex.nec ob.qd populus
poteſtatem ſuã in principẽ trãſ
tulit.C.de veteri iure enuc.l.j.§.
ꝛ hoc etiã dr.enim tranſlata.i.
conceſſa.ꝛ ſic non omnino a ſe
hanc poteſtatem populus ab
dicauit:ſicut nec delegans de=
legando abdicat a ſe iuriſditio
nem.ff.de offi.eius cui mã.eſt
iuriſditio.l.j.§.qui mandata
etiam ſi delegãs delegatus ſit
a principe.dũmodo de iuriſdi=
tione aliquid ſibi retineat.ſ.de
offi.dele.ſuper queſtionuꝫ.Sꝫ
ꝛ populus poteſtatẽ tranſlatã
in principem poſtea reuoca=
uit.ff.de ori.iur.l.ij.§.exactis.
ꝛ ſeq.ꝛ.§.cum placuiſſet.ꝛ ſeq.
¶ Item ſenatus.ff.de legibus.
non ambigitur.nec ob.quod
alibi dicitur ſoli principi licet
condere legeꝫ.C.de legi.l.fina
li.quia verum eſt quod ei li=
cet ſoli ꝛ nulli alij ſodali alij
dicunt quod nec populus:nec
ſenatus poteſt hodie condere
legem generalem:ſed tantũ pn
cipes quod verius credo.vt in
proximis allegatis legibus.ꝛ
C.de ve.iu.enu.leg.ij.ſed hoc
ſicut enim trãſlato ſacerdotio:
neceſſe

a ¶ Põt ꝛ legatus. Adde.c.j.ij.et iij.ix.q.iij. ꝯ per Car. Alexã. in c.regula.i §. porro xxx. diſti.

b ¶ Eps põt Adde. gl. ꝛ.doc.in.c.cũ dilectus de conſue. Car.i.c.lꝫ i iij.no.de offi.or.bal. in.c.fi.de offic.lega. Paul⁹ de eleaza. in prin.de electio.in cle. ne romani

c ¶ Itẽ capitulũ Adde glo.in.c.ij. de verb.ſi. lib.vj.doc. in.ca.j.de his q fi.a ma.pte capi. Bar.in l.oẽs populi.i.j.q.pn. ff.de iuſti ci.ꝛ iu. Bal i.l.decernim⁹ C.de ſacroſan.

d ¶ Uniuerſitas. Adde l. receptitia in fi. ꝛ ibi glo.fi. C.de conſt. pecu.et in l.fin ꝛ ibi Bar.ff.de colo.illi

e ¶ Non tamen in ſpiritualib⁹. Adde doc. i.c.eccleſia ſancte marie.ſ.eo.ti. ꝛ in autẽ. caſſa ꝛ irrita.C.de ſacroſancta eccle.

f ¶ Popul⁹ romanus. Adde Pe. de ancha. in repe.c.j. eo.tit. Inno.in.c.q in eccleſiarum.eo.ti. ſed ſi princeps eſt in ciuitate nõ valet ſtatutum. ſm Bal. in.l. humanuꝫ C.de lega.

neceſſe eſt qꝺ legis tranſlatio fiat ſic pōt dici qꝺ tranſlato imperio neceſſe eſt qꝺ ptātis cō dendi legē tranſlatio fiat.ſ.e.tranſlato. nā q̄ nihil retinuit p̄ſumit inſolidū trāſtuliſſe.ar. ſ.de offi.dele.venerabili ad fi.ſed prima opinio eſt de cōſuetudine inūbrata.q̄ nedū opinionē:ſed etiā legē tollit vt in ꝓemio inſti.§. igitur poſt libros.ꝛ in autē.de here.ꝛ fal.§ſ. col ſ. ❡ Idē ciuitas ſiue vniuerſitas.inſtitu. de iure natu.§ſ.ꝛ.ij.ff.qꝺ cuiuſ vniuer.no. l.ij.ꝛ.l.itē corū. ❡ Itē credo de quolibet collegio approbato[a].ſ.eo.que in eccleſiaꝝ.ꝛ.c.ex literis.ꝛ de hoc no.ſ.de ſyndico.

10 Que eſt cauſa † conſtitutionē promulgandi. ꝛ quidē multiplex. Sed notare poſſumus. vij. cauſas,dicamus igitur qꝺ. ❡ Prima cauſa ē vt appetit⁹ noxi⁹ ſub iuris regl'a limitet̄.ſ.in proemio.§.ideoq. ❡ Scđa vt hūana coherceat̄ audacia tutaq ſit inter improbos innocentia.iiij.diſt.facte. ❡ Tertia vt oppreſſis cōpatiat̄.ſ.q.ij.ꝗpio.Quarta vt mota negotia terminent̄.vt in aut.vt facte no. ꝯſtitutiones in prin.col.v.ſ.de dolo ꝛ ꝯtu.finē litib⁹. ❡ Quinta vt occurrat̄ laborib⁹ partiū ꝛ expenſis vt ibidē. ❡ Sexta vt diſcordia euitet̄ ꝛ fraudibus occurrat̄.ſ.de ele.qꝛ propter.et de reſcriptis nonnulli. ❡ Septima vt metu pene mali boni:ꝛ boni meliores ſpe premiorum fiant.ff.de iuſti.ꝛ iure.l.ſ. ❡ Ergo qui peccat nō peccat legis autoritate.xxiij.q.iiij. qui peccat ſiue autē plectendo:ſiue ignoſcēdo hoc ſolū bene agitur:vt vita hominū corrigatur.xxiij.q.v.prodeſt ſeueritas.

11 Que & quot virtutes conſtitutionū † ſunt collige his verſi. Quatuor ex verbis virtutes collige legis. Permittit punit imperat atq vetat:iij.diſt.ois aūt lex. ff.de legi.virtus legis hec eſt. ❡ Permittit vt vir fortis,premiū petat.xxiij.q ſ.militare. ❡ Itē minora cōmittit.vt maiora pericula euitent̄.xiij.di.nerui.ſ.de ſpon.c.ij.ꝛ/qui clerici vel vo.veniens.qꝺ intelligas qn minus malū eſt citra mortale.vel qn ineuitabiliter de duobus mortalib⁹ neceſſe eſt eligere alioquin contra.ſ.qꝺ metus cauſa.c.ſacris.ſ.de vſu.ſuper eo. ❡ Punit ſcelera ꝛ delicta.ſ.de penis.per totū. ❡ Imperat ſtatuta canonica obſeruari.ſ.c.c.ſ.ver.caſte ꝛ honeſte viuāt clerici.ſ.de vi.ꝛ hone.cle.vt clericorū. ❡ Vetat clericos ſecularibus negotijs immiſceri ſ.ne cleri.vl'mo.c.ſ.per totū. ❡ Quintā virtutem potes notare ſi placet qui;dubia ſoluit ſ;e.c.fin.vnde ver. ❡ Virtutē legis ex quinq collige clare. Permittit punit imperat atq vetat. ❡ Sextā etiā dixerunt quidā qꝛ conſilium dat,conſilia eni voluntatis ſunt et nō neceſſitatis.xiiij.q.ſ.qꝺ precipitur.xxviij.q.ſ.ſic eni valet.et c.iam nūc.ſicut votum caſtitatis qꝛ ſuaderi poteſt non imperari.xxxij.q.ſ.itegritas. ❡ Itē cōſiliū.l.'eſt qꝛ poſſeſſorio agā. ff.de rei ven.is qui deſtinauerit quilibet autē pōt explorare apud ſe vtrū ſibi expediat con ſiliū ꝛ ob hoc non eſt obligatorium.ff.man.l.iij.ad;fi.non eni qui exhortat̄ mādatoris opera fungit̄.ff.de his qui not.infa.ob hec verba in fi.ideo ſi qs tenetur de cōſilio alicuius eligere vel aliud facere dūmodo conſiliū requirat ꝛ expectet cōgruo tpe non tenet̄ ſequi ſi nō vult.ſ.de elec.cū in veteri lege ꝛ de arbitris cū olim.ff.de admi.tu.quidā decedens.§.papinianus.lꝫ aliqui contradicāt: ſed deficit eis ius et probatio. verū hec ſexta virtus ſub prima cōprehendit̄ quare ipſam non numero. nam qui;conſulit.ſatis permittit.vt patet ex premiſſis.

12 Qualiter conſtitutionibus† deroge tur. ꝛ quidē priori ꝑ poſteriorem.ſ.de cogna.ſpiri.c.ſ.ſed diſtingue cū diuerſe cōſtitutiones cōtradicūt: aut facte ſunt a diuerſis aut ab eodē.Si a diuerſis cōſtitutio facta a maiori alij p̄iudicat.ix.q.iij.ꝛ queſtus.ꝛ eſt ratio.ſ.de ma.ꝛ obe.cum inferior.lꝫ ergo leges contennende non ſint,liiij.di.quis autē leges.qꝛ ſunt per ora p̄ncipum diuinitus ꝓmulgate. xvj.q.iij.nemo.viij.or.quo iure.C.de preſcri.lon.tē.l.vlti.§. fi.tn̄ eis per canones derogat̄ in his in quib⁹ vertit̄ periculum aie ꝛ in eccleſiaſticis.Tetigi de hoc.ſ.§.ſed qs poſſit cōſtitutionē.ver.itē imperator.ꝛ ſ.in proe.§.vnde habuit origi nem.ver.eſt igitur hec noſtra ſcia.ꝛ.ſ.qui fi.ſint leg.§.qual'r. ꝛ a quo.filij illegitimi legitimentur.ꝛ de vſur.§.an aliquo caſu.ꝛ ver.precedenti.ꝛ de maio.ꝛ obe.§.quis cui.et.ſ.de here.§.qualiter deprehendatur. ꝛ de offi.ordi.§ [illegible] pertinet.

a ❡ Collegio approbato. Ad de Innoc. in.c.dilecta.de exceſ.prela. idē Inno. ic.c.cū ab eccleſiaꝝ. de offi.or. Bart.in.l. cū ſenat⁹. ff.ꝺ re.du. bar.in.l.fi. ff.de col.illici.ꝛ doc. in.l.ſ.qꝺ cuiuſ.vniuer.nom.

ſub.§.ſunt diſtincte. Si qb eo͛dem aut ꝯtrariũ põt ſaluari, aut non. Si ꝯtrium ſaluari poteſt ꝓptum eſt leges legibus cõcordare vt.C.de ſoſ.doſ.l.vnica.qd fit.ſ.¶ Per ſuppletionẽ determinatur enim multoties vnum ius per aliud ſiue prius: ſiue poſterius.ff.de leg.nõ eſt nouum.⁊.l.ſeq.⁊.l.ſʒ et poſteriores.ſ.de offi.de leg.ſup queſtionum.et de ſimo.per tuas. ¶ Per ſpãlitatis redditionẽʒ vt.ſ.de cle.lʒ deuitãda in fi.ꝑ diuerſitatis determinationẽ.ſ.de his que fi.a prela.cum aplica.§.autoritates. ¶ Traduntur enim iura ex parte: ex loco: ex perſona et ex cã.xxix.di. ſciendũ. ¶ Qd ſi nullo mõ ſaluari pt ſemꝑ priori ꝑ poſterio rem derogaẛ.vt dictũ eſt ſecus in reſcriptis: qꝛ poſterius non tollit prius niſi de ipſo priore faciat mentionẽ vt not.ſ.ti.ꝓxi.§.qd cui ꝑiudicet. ¶ Et eſt rõ diuerſitatis qꝛ ĩ reſcriptis continenẛ facta quoꝝ habere mẽoriam [a]: ⁊ in nullo peccare eſt poti⁹ diuinitatis ꝙ humanitatis.C.de ve.iure enu.l.ij.§.ſi quid aũt ĩ tãta legũ cõpoſitione.in ꝯſtitutionib⁹ aũt iura que oĩa princeps intelligitur habere in ſcrinio pectoris.C.de teſta.oĩm vñ condendo poſteriorẽ vr̃ priorẽ ex certa ſciẽtia reuocare. ¶ Hoc autem intelligas in priore et poſteriore ƀm tpa: non ſecũdũ ordinem ſcꝑture.nã dec.ſ.e.c.fi. ꝙuis prior in ordine: tñ tanꝙ poſterior tpe declarat ꝯſtitutionẽ.ſ.de ma.⁊ obe.ſtatuim⁹. ¶ Sic ⁊ canon poſterior ordine corrigiẛ per priorẽʒ.xxx.q.iij.poſt ſuſceptum.et.c.ſuper quibus. ¶ Sic conſtitutio de iuſtiniano codice confirmatur licet prior ordine tñ poſterior tpe tanꝙ poſterior tpe totum cõfirmat.C.ſubſequentẽ.Sic.l.C.de colla.facit mentionẽ de l.poſterius edita.C.de ſuis et legi.heredi.ſi defunct⁹. Sic.l.ſ.C.de ſacra.calũ.facit mẽtionẽ de.l.poſteriori.C.de iudi.rẽ nõ noua. Ergo in ꝯſtitutioni-

a ¶ Habere memoriã. Adde gloſſ.ẛra. porrecta. de confir. vti.vel inuti.gl.l.c. cuʒ adeo. de reſcri. ſpec.tit.de inſtr.edi. l.§.reſtat. ver.xxix.

bus ſucceſſus temporꝝ attenditur ⁊ non ordo ſcripture.ar.ff.de ſol.nec eñ ordo niſi forte qñ ſub eodẽ titulo cõtinenẛ.tunc eñ hʒ locum qd prime primo loco ponantur.⁊ poſteriores ſcdo.C.de nouo co.fa.l.vnica.ante fi.⁊ poſt medium.l. ¶ Et ſciẽdũ qd eſt quedam conſtitutio ſiue decre.gñalis: vt que ad oẽs dirigitur.ij.q.v.oĩbus. ¶ Quedã ſpãlis que ſpãliter quibuſdã mittiẛ.xxv.q.iij.q̄ ſcripſi. ¶ Siue autem gñalis ſit ſiue ſpãlis hoc modo quo premiſi dũmõ per ea aliqd diffiniaẛ ꝓ iure gñali habenda eſt.C.de leg.li.ij.et.l.ſi imꝑialis.ſ.de ſen.⁊ re iudi.in cauſis.xvij.q.iij.lʒ.⁊ adde qd no.ſ.ti.ꝓxi.§.qs vires. ¶ Secus ſi ſpãlis eſſet qꝛ ex pſona vel ex loco tradita.xxix.di.c.j.⁊ talis non trahitur ad cõſequentiam neceſt ƀm eã in alijs iudicãdum qꝛ nec princeps hoc vult.inſtit.de iure na.§.ſed qd principi. Quid ſi dubitetur an ſit decretalis: recurre ad regiſtrum.ix.di.vt veterum.xx.diſtin.de quibus. ¶ Preſumitur tamen quod ſit decretalis ſi reperiatur inter alias ad inſtar illius que reperitur inter alias monialeo.xx.q.j.quem progenitores. ¶ Uel dic vt.xvj.di.c.j.Iſidorus. ¶ Uerba ſunt ad epheſios.hoc ſolũ teneas quod ſi a iure communi diſcrepat conſulas principem: ſed ƀm eam iudicare nõ timeas ſi concordat.ſ.de fi.inſtru.paſtoralis. ¶ Et not.quod quandoꝗ deuiatur a iure communi propter tumultum popularem: qñꝗ nõ vt no.l.xi.di.miramur.ſ.de elec.oſ.us.ſ.de tempo.ordi.ad aures.qd dic vt not.ſ.de renũ.§.cui.ver.graue ſcandalum. ¶ In rebus aũt nouis conſtituẽdis euidens dʒ eſſe vtilitas.ff.de conſti.prin.et.in rebus.⁊ de legi.minime.iõ nõ põt capitulum ſine conſenſu epi approbatas et laudabiles conſuetudines immutare.ſ.de conſuetu.cum conſuetudines.⁊ de cõceſ.prebẽ.ex parte aſtch.eccle.ſec⁹ de irrationabilib⁹.ſ.co.cum omnes.in fi.

15 Quãdo cõſtitutio † incipit arctare. Poſt duos menſes cõputatãdo a tpe inſinuatiõis ſeu publicationis.in auẛ.vt facte no.cõſti.in ipſa rubrica.⁊ rñ.j.colla.v ſ.ne cle.vel mo.c.fi.ſ.e de ſen.exco.nouit elapſo hoc tpe nõ poteſt quis allegare ignorãtiã qꝛ nõ eſt ſingulorum auribus inculcãda.xvj.di.qd dicitis.xij.q.ij.qui ⁊ lumenis.ſ.de poſtu.prela.c.j.§ qd nec ſufficit intra hoc tps excuſata eſt ignorãtia.ſic intellige.li.xxij.diſ.ꝓpoſuiſti.in fin.xxiij.q.iiij.di ĩ ſatis.ſ.eodem.cognoſcentes ſecundum Goffred. ¶ Hoc intellige de conſtitutione principis.vt bene probant iura ad hoc inducta.videtur etiam quod in conſtitutione principis poſſit ignorantia allegari quouſꝗ per epiſcopum loci

fuerit publicata.j.de penitẽtia.cũ infirmitas
·§·primo.ideo etiã precipitur quod frequẽter
⁊ in ſynodis ⁊ in concilijs prouincialib⁹ pu
blicetur.j.excuſ.cũ olim.reſpon.primo.j.de ſi
monia.quoniã ſimoniaca·§·fi.infra ð iudeis.
ita quorundã.⁊ capitulo ad liberandam ſed
dic qð illud precipitur ꝓpter mulieres ⁊ ru=
ſticos milites ⁊ alios ſimplices q̃ poſſunt iu=
ris ignorantiã allegare.de probatio.cum de
indebito·§·primo.⁊ tractat̃.j.q.iiij·§·vl. alias
autẽ conſtitutio principis aſtringit omnes
elapſis duob⁹ mẽſib⁹.vt dixi:ſ.eus de conſti
tutionibus inferiorũ.de quib⁹loquunt̃ iura
media quod dicitis ⁊.c.qui ⁊ humanis. ⁊ de
hoc no.j.de clã.deſpon·§·quam penã.ꝟ.ſane
14 ſi parochialis.⁊ ſequentibus.¶† Quid eñ
de conſtitutionibus capitulorũ ⁊ vniuerſita=
tum certe incontinẽti ligant facta promulga
tione.niſi forte abſentes quibus nec tñ tpˢ
dabo nec ipſos limitabo ſed boni iudicis ar= b
bitrio hoc committo.arg.ff.de in inte.reſt di
uus.⁊ ð vſuris morarıs mora.⁊de teſti.teſtiũ
⁊ de verbo continuus.⁊ opti.argu.j.qui ma.
ac.poſ.c.fi.⁊.ff.de iure delib.l.j.§.ait pretor.et
de ſerui.ruſti.pre.certo·§·latitudo.¶ Ratio
diuerſitatis quare aliud in conſtitutionibus
principis ⁊ aliud in inferiorũ cõſtitutionib⁹
hec eſt prima generalis ⁊ oẽs aſtringit.j.co.
c.fi.⁊ dixi ſupra·§·vñ in fine.⁊·§.ſeq. verũ eſt
ſubditos.j.de diuor.gaudem⁹.j.rñ.C.de ince.
nup.nemini excepto promulgãte.ff.de legi.
princeps ⁊ ſucceſſore.q̃ nõ hʒ imperiuʒ par
in parem.j.de ele.innotuit·§·quãuis aũt.ff.ð
arbi.nã magiſtratus.ff.ad.trebel.ille a q̃·§·
tempeſtiuum.decet tamẽ eos ipſas ſeruare.
C.de legibus digna vox.vnde nec ex teſta=
mento imperfecto capere nolũt.ff. de legatis
iij. ex imperfecto. C.de teſta.ex imperfecto
inſti.qui.mo.te.infir·§·fi.¶ Ideoq3 cũ diffuſa
eſt eorũ iuriſditio hoc tpe rati ſunt ad tollẽ=
daʒ ignorantiã ſicut alias pretor etatẽ ad ꝓ=
cedendũ i publicũ.ff.de poſt.l.j·§.j.⁊.ij. ¶ In
feriorũ aũt conſtitutio nec generalis eſt nec
oẽs aſtringit.ſed ſubditos tñ q̃ extra terri=
toriũ ⁊c.ff.de iuriſdi.om.iud.l.fi.⁊ q̃ ſñia a nõ
ſuo iudice ⁊c.j.de conſue.ad noſtrã q̃re min⁹
dabo.Sed q̃ inferiorũ iuriſditio aliquando
plus:aliquando minus protendit̃ limitare
non poſſum:vt premiſi.Arctat autem ita de
mum ſi communis ſit ⁊ communẽ ſtatũ non
offendat.vt notat.ſ.eo·§·vnde dicatur. ideo
ſi claudicet non aſtringit.j.eoð.cum omnes.
a Sed cũ eccleſia ſenatũ habeat[a].xvj.q.j.eccle.
⁊ qð capitulũ vel maior pars facit valere de=
beat.x.q.ij.hoc ius.vij.q.j.factus eſt.j.de his
que fi.a ma.par.ca.c.j.quare non voluit illð
ſtatutum ſcilicet quod abſentes non percipe
rent nã ⁊ hoc iuri communi cõgruit.j.de pre=
bẽ.cũ apoſtolũ.⁊ not j.de cleri.
nõ reſi·§.j.⁊·§·vlti.in diſt. q̃ in
cipit.cũ q̃rit̃ iã ſolutũ ẽ.q̃ clau
dicabat cũ ſtatutũ eſſet q̃ ſup=
ſtites ꝑciperẽt:ſucceſſores nõ.
nec eñ dʒ duplici iure cenſeri
idẽ collegiũ.j.ð decimis cũ in
tua.nã idẽ collegiũ eſt hodie
ebreduni quod fuit cẽtũ annis
elapſis lʒ nõ eedẽ ꝑſone.ff.de.
iudi.proponebat̃.⁊ ſucceſſor in
vniuerſum ius ſuccedere dʒ.ff.
de re.iur.hereditas arg.ꝓ ⁊ cõ
tra.j.de teſta.relatum.ij·§·no=
mine.Sed contra.ff.de col.l.fi
¶ Ad cuius ſolutionẽ ⁊ hui⁹
materie plenam notitiam ſic
15 diſtingues.¶† Cum queritur
vtrum ſtandum ſit votis maio
b ris partis[b] ſociorum diſtingue
vtrum ſocietas pertineat cõ=
muniter ad eos tanq̃ ad ſin=
gulares vel tanquam ad colle
giatos:⁊ an id de quo agitur
fiat ex neceſſitate vel commu=
ni vtilitate ex cauſa rationabi
li vl' ex ſola depẽdeat volũtate:
⁊ an conſuetudo iuuet aut cõ
tradicat.¶ Si voluntariuʒ eſt
quod agitur ⁊ tanq̃ ad ſingu=
lares pertinet ad eos cõmu=
nio.potior eſt cõditio vnius ꝓ
hibentis quã nouẽ conceden=
tiũ.ff.cõmuni diui.ſabin⁹ cõce
dentes tñ nõ poſſunt ꝓhibere.
ff.de ſerui.ruſti.p̃di.per fundũ
ar.xxxij.q.v.horrẽdus.j.de ꝓ=
ba.per tuas.ff.de neg.geſt.põ
ponius.j. ¶ Si tanquam ad
collegiatos aut aliquis contẽ
ptus eſt aut non. ¶ Si quis
contemptus eſt poteſt infrin=
gere vel ratificare quod actũ
eſt etiam ſi neceſſario agebat̃.
j.de elec.quod ſicut.reſpon. in
verſi.ſi auteʒ ibi quot ſi eos ⁊c.
quia plus obeſt contemptus
vnius abſentis quam contra=
dictio multorum in preſenti.j.
de electiõibus. venerabilem.
·§·obiectioni.ver.⁊ ex eo.⁊ capi
tulo bone me·§ finali.¶ Quid
ergo ſi quis recipiatur in ca=
nonicum de mandato domi=
ni pape per preſentes abſen=
tibus non vocatis :certe con=
temptus vnius ⁊c.ſed hic ex=
cuſare videtur [illegible]entia : q̃

a Senatum habeat. Adde pillum textũ qð cardinales pñt dici ſenatores ſm bar ba.in rub, de offi.leg. in fi.vj.co:

b ¶ Maioris ptis. Adde doc. in .ca.cum oẽs de cõſti.Guli.de cu.in.l.iubem⁹.C.de ſacroſanc, eccleſijs.

etiam in dubio obediendum eſt:vt notat in= fra de ma.ꝛ obe.§.ꝛ ad quid obediens teneať ver quid ſi dubitetur. ad hoc infra .titu .j.ſi quando.xix.diſtin.in memoriam.ꝛ in hoc caſu videtur quod preſentes tantum requiren= di ſunt.nam in ordinatione archidiaconatus requiruntur preſentes iſti.ſ.de ſen.ꝛ re iudi. cum olim magaloñ.in fi.Sed illud de ſpeciali mandato pape alioquin cōtra.ar.ſ.de offi. arch.ad hec.ad fi.vel dic ꝙ in talibus con= ſuetudo eccl.ſuari dꝫ.ſ.ð ele.j.gene.ad fi.ſ.de his q̄ fi.a ꝑla.ſine cōſenſu ca.ca noſciť.ꝛ ð cōceſ. preben.ex parte ad fi.ꝛ.ſ.ca.cum omnes. in fin.ꝛ de cle.coniug.cum olim.Sed in queſtione mota dici poteſt quod ratione contem= ptus non infringet niſi iungat rationem co= adiuuantem. puta reſcriptum nō valere.ar. infra.titu.j.ad audientiam.ij.vel ꝙ pſona ſit minus idonea.ſ eodem.ex parte in fin .ſ.ti.j. cum adeo .hoc enim quamuis receptus ſit putarem quod contemptus poſſet exceptio= nes in modum exceptionis probare :ne per ſurreptionem promoueatur quis .ſ.de elec. cum dilecti.§.nos vero.ꝛ de ſen.ꝛ re iudi.cuꝫ olim.quamuis alias hoc non poſſet.de ap. conſtitutis.§.fi.de accu.accedens. ¶ Quid ſi quidā excipiāt q̄dā nō nō excipiētes recipiēt in canonicū illū de q̄ agiť excipiētes ius ſuū in nomine domini proſequantur .qui enim magis temerarie contradixerit quive deuo= tius obedierit cauſe terminus declarabit.ſ. de elec.auditis.cum ſuis ſimilibus.C.de iud. rem non nouam.§.patroni.ad fi.l.ibi.Si autem plurimis patronis ꝛc.Si nullus contē= ptus eſt aut conſentiunt in communi:aut nō. Si non conſentiunt in communi: conſenſus ſingularium non valet.ſ.eodē cum.M. fer. circa prin.ibi communiter deputarunt ꝛc.ꝛ ca.cum acceſſiſſent.§.j.ſ.de elec.cum terra.aſi fi.ibi in vnum locum ꝛc.ꝛ.ca.qꝛ propter.poſt prin.ibi mox publicetur in communi.ꝛ ideo qui conſenſit in camera diſſentire poterit in capitulo.arg.ſ.de ele.in geneſi.ibi nec etiam electio communiter celebrata ꝛc.ꝛ vide quod notat.ſ.de elec.§.qualiter ſuper verbo.incontinenti publicent in communi.Secus ſi non eſſent collegiati ſed ſingulares vt no.ſ.eodeꝫ ver.ſi voluntarium.¶ Quid ſi papa mādat quod aliquis recipiatur non obſtante contradictione minoris partis: nedum in herbis vis eſt:ſed etiam in verbis:vt not.ſ.de verb. ſign.§.q̄ eſt diſtinctio ſub.§.diligenter.nam ſi dicat ſi maior pars capituli conſenſerit non videtur valere,ſingulares conſenſus ſed ſi dicat ſi maior pars canonicorum conſenſerit ratio quia in primo caſu verba cōionem collegiatam notant.in ſecundo ſingularem. ꝛ inter hos talis eſt differēti[illegible] dixi. ¶ Quid

ſi plures ſingulariter conſenſerint dantes poteſtatem vni quod vice omnium in communi conſentiant in eundem:dic quod bene valet dummodo ſit de collegio.ſ.de ele.quia propť .§.illud.ꝛ ſic habet quis vocem duplicem .ſ. de ſen.ꝛ re iudicata cum olim.circa princi.ſ. de ele.ſcriptuꝫ eſt ꝛ.§.ſi partes.ꝛ vide ſuper hoc quod notat infra de elec .§.qualiter. ſub capit. ſecunda.ver.ego puto.¶ Si vero ne= ceſſarium eſt quod agitur ſicut electiones: venditiones ꝛ ſimilia:ſtandum eſt maiori ꝛ ſaniori parti.infra de his que fiūt a ma .par. ca.capitulo primo infra de electio.quia pro= pter.ff.de pactis iuris gentium.§.vltimo.ꝛ legibus .ſe.nec hic ſemper conſidero numeruꝫ vt in dictis legibus.ꝛ.C. qui bonis ce.poſ.lege finali.infra titu.j.paſtoralis. reſponſione prima.¶ Idem ꝛ ſi ob communem vtilitateꝫ fiat quamuis vni non expediat.ff.pro ſocio. actione.§.labeo.in autentica de reſtitutioni= bus ꝛ ea que parit in vndecimo menſe.§ quā obrem collōna quarta infra de poteſtate prelatorum.bone me.§.j.ideo ſi maior pars fe= ciſſet hoc ſtatutum quod prebenda abſentis daretur ad fabricam valuiſſet infra de his que fiunt a maiori parte .ca .c.fina .ꝛ ideo ſub pretextu communis vtilitatis nō admit= titur hec propria nec iniquitas ſeu inequalitas nutrietur:vt infra eodem capitulo cum M.fer.ꝛ capitulo ex parte.vt in his probatur ſtatutum ob propriam vtilitatem in preiudicium ſucceſſorum factum ipſos non obligat. Si.infra de preca .capitulo ſecūdo de rebus eccleſiaſt.non alienā.epiſcopi.quia ſucceſſor ꝛc.vt dixi ſupra eodem ſub.§. arctat autem. ita demum ꝛ non habet imperium par in parem:vt nota. ſupra eodem.§.ratio diuerſitatis.nec ob.ff.de col.lege finali .vbi confertur natis non naſcituris : quia ibi incertum eſt vtrum ꝛ qui:ꝛ quot naſcerentur .ff.de iu.ſed ꝛ ſi reſtituatur.§.finali.ꝛ ideo eis qui nō ſunt conferri nō poteſt vt ibi porro collegio quod iam eſt in perſonis ſucceſſorum qui ibi ponē di ſunt preiudicari non poteſt:vt hic.ꝛ arg. infra de conſuetudi.cum olim.vtrumque ergo iuſtum ꝛ rationabile ꝛ ſic concordant ¶ Item communem vtilitatem poteſt facere maior pars niſi conſuetudo contraria ſit que priuatam tueatur.alias minor pars contradicere poteſt.ar.infra eodem cum omnes in fi.reſpon.j ꝛ.C.de ſerui.preſes.xxxij.diſtin. placuit.ſic ꝛ econtra conſuetudo priuatam vtilitatem ledit.quia licet mihi de fundo tuo lapidicinas tollere te inuito : quamuis hoc non liceat ſi tibi ſint neceſſarie ne rei tue tibi commoditas auferatur:quamuis alij aliter intelligāt ff.cōmunia ꝑdi.venditor fundi.§. ſi conſtat.ſed hoc intellige.ſ.de conſue,ca.vl.

ꝛ de cleri.coniugatis.cum olim. in fi.ꝛ de cõ a ceſſione prebenda.ex parte.in fi.ꝛ de ſup.ne. pre.c.ij.§.j.q dicũt ↄſuetudinẽ eccleſie ſeruã dam.ver eſt rationabilem. ī.no.cũ.M.in fi.
16 ¶ †Sed ꝛ ↄ cõſuetudinẽ põt fieri ſtatutum propter vtilitatem eccleſie ſi neceſſitas hoc reqrat autoritate ſupioris interueniẽte. ar. ff.de ſerui.vrb.predi. in re cõi. ad qđ facit qđ no.ī.de vi.ꝛ hone.clerico.§.j. in diſ. q incipit Si queris an canonici.ꝛ.ī.eo.§.indiſtincte. que icipit cũ querit an capitulũ vt ſi diuerſi ſunt ꝛ cã ſubſit.iõ ex cã rõnabili potior eſt cõ ditio faciẽtis ꝙ phibẽtis etiã ſocij ſingularis in caſib⁹. ¶ Primo fauore libertatis. C. de ſeruo cõi manu. l.j. ¶ Scđo fauore religionis qñ facit id qđ natura reqrit . ff. de relig.ꝛ ſump.fu.ſi plures.ꝛ.l.ſunt perſone.in ſti.de rerũ di.§.religioſum.ꝛ.l cõe. ¶ Tertio cauſa pietatis. ī.de his q̃ fi.a ma. par.capi. ex parte. Quarto cã equitatis fouẽde et malitie remouẽde poſſum vti re cõi: dũmõ in nullo ledatur.ff.de ſer.vr.pdi.qdã hiberus.in fi. ꝛ.l.fiſtulã.§.pe.et vl.nec eñ malitijs hominũ ꝛc.ī.ti.j.plerũq. ¶ Quito cã reedificationis:ſi tñ ſine denunciatione reedificas ſumptus pdis. C. de edifi.priua.ſi is ↄ quem . ſi aũt ſocio denũciaueris ꝛ monitus detrahet p pte ſua ſumpt⁹ facere ꝛ tu cõi noie reedificas niſi infra quatuor menſes tibi ad preceptum iudicis p parte ſua ſatiſfecerit dñiũ rei cõis inſolidum acquires . C . de edificijs priua . ſi vt ꝑponis. ¶ Et inuitis ſocijs ſeruabitur pactũ in ſocietate appoſitũ. ff. p ſocio. cũ duobus.§. item mela.ſm hoc intellige.c.l.cũ duob⁹.ꝛ.ff.cõi diui.ſi hrdes. ¶ Sꝫ ꝛ quidam excipiunt.ī.de iure pa.poſtulaſti. ¶ Lꝫ aũt conſtitutio arcet illos inter quos facta eſt aliquoties tñ contrario actu tollit. ī.eo.cuꝫ acceſſiſſent.in fi.ꝛ.c.cum.M.§.fi.ibi in derogationẽ ſue cõſtitutiõis arg. xj q.iij. priui.ſꝫ ↄtra qꝛ delictũ perſone ꝛc. xvj.q.vj. ſi epm.ī.de excep.cum venerabilis.§. intelleximus. ī.de inſtit.cũ veniſſent. ad fi.remotis diuerſis ſolutionib⁹ et tñ ex ipſis inſufficiẽtibus vnã efficientẽ faciẽs ſic diſtigue. ¶ Cũ priuilegiũ impetrat vel ius aliud competit aut circa iudiciũ:aut circa factum. ¶ Si circa iudiciũ aut ad agendũ : aut excipiẽdum. ¶ Si ad agendum puta ad decimas quas nunꝙ exegeras repetendas poteſt agi infra tempus ꝙ natura actionis requirit:ꝛ ſi ſuccedat temporalis in locum perpetue vel ecõ tra. argumentũ. ff. ſi quis cau.ſi eum.§.qui iniuriarum . infra. de voto ꝛ vo.re. magne. §.cum igitur.verſiculo ex hoc. nec extenditur vltra : quia non eſt veriſimile principem qui iura tuetur ꝛc. C.de inofficio.teſta. ſi quando.infra. de electio.eccleſia.§.deniq.

Actionum autem [a] alie:per a petue:alie temporales. inſtit. de perpet.ꝛ tpal. actio.in rubro ꝛ nigro. ¶ Si ad excipiendũ:aut eſt limitata aut non. ¶ Si eſt limitata puta impetraui ne tenear vſq ad quinquennium meis creditoribus reſpondere non excedit limitẽ.C.de preci.impe.offe.l.quoties.ꝛ.l.reſcripta.idẽ eſt in exceptionib⁹ feriatis ꝛ alijs tpalibus vt no.ī.de ferijs.§.qualr diſtiguatur.ꝛ de dilatio.§.qt ſint eius ſpẽs ꝛ ſequẽ. ¶ Si ſit limitata: aut eſt qđ poſſit imputari excipiẽti:aut nõ. ¶ Si ſit qđ poſſit iputari excipiẽti: puta potuit perpetuare exceptionem et hoc non fecit exceptionem amittit. ī.ti.j. ſi autẽ ꝛ.c.ex pte. et.c.preſbyteri.ꝛ.c. plerũq. ¶ Si nihil poteſt imputari:aut aliquis agit cõtra illum cui ↄpetit exceptio: aut non. ¶ Si aliquis agit et non excipit: fit p̄iudiciũ quo ad illum actum tãtum de quo queritur.C.de epi.ꝛ cle. generaliter.ꝛ in autẽ.ibi ſignata p̄ſbyteros.C.de excuſ.tu. voluntarie.ff.de procu. pomponius.§. rati.ꝛ de condi.inde. ſi is qui. ꝛ de pact. ſi vnus ex argentarijs poſt mediuꝫ. l.ꝛ.§.in ſumma.ver.ante omnia. ī. de offi. ordi. dilectus fili⁹.§ pe. ꝛ vlt. ꝛ ſaluo eo quod ſequitur. ī. e. verſicu.a domino faciendum. ¶ Quod ſi is cui priuilegiuꝫ cõpetit excipiat et agatur de iure illius rei ſuper qua priuilegium eſt conceſſum:et iudex pronunciet contra priuilegium vr ipſum reprobaſſe . ī. de ſen.ꝛ re iud.ſuborta.§.fi. et fit perpetuũ p̄iudiciũ: niſi fuerit appellatũ vt ibi inuit. ꝛ ſic no.Hoſ. ¶ Si vero null⁹ agit perpetuo cõpetit qꝛ que tpalia ſunt ad agendũ ꝛc.ff.de doli mali excep.pure.§.fi.inſti.de excep.§.perpetue.C.de excep. ſi pactũ. ¶ Sed ſi priuilegiũ cõ ſiſtit circa factũ:aut eſt impetratũ ad faciendum:aut ad nõ faciendũ: Si ad faciẽdũ ſpacio x.annorũ,to[...] nundinis

¶ Actionum autem. Addõ glo. ꝛ doc. in.l.j.ff.de eden.

a ¶ Centuꝫ annorum. Adde gl. ſ.in.c.ſi.de preſcript. lib.vj. Archi.in.c.ij. xvj.q. iiij. Fallitquo ad ſubditos eccleſie roma. tunc ſufficit tpˢ cõmune ſm gl. ⁊ doc.ſ c.ad audiẽtiã.de preſcrip. ⁊ ꝑ Abba cõſi.xviij.inpi.in cã ⁊ q̃ſtione q̃ verit ſeu verti ſperãt ad ſi.ij volumi.

l.ſ ¶ Si ad nõ faciẽdũ: aut papa ſibi aut alij aliq̃d retinuit aut nihil. ¶ Si papa ſibi vel alij aliquid retinuit veniẽs cõtra ꝑuilegiũ pape vel alij non ꝑiudicat: ꝗuis q̃tenus ipſum familiariter tãgit valeat renũciare.ar.ſ.qd met⁹ cã.c.pe.⁊ de arb.cum tempore.⁊ de inſtitu. cũ veniſſent.⁊ de dona.inter dilectos.⁊ d capel.mo.c.ij. ¶ Sꝫ ⁊ contra ius pape ſpacio centũ annorũ[a] preſcribit.ſ.de pſcri. ad audiẽtiã.⁊.c.cũ nobis.⁊.c ſi diligẽti.⁊ de cõfir.vtili.cũ dilecta. ¶ Quid ſi papa ſibi vel alij nihil reſeruat.aut ẽ conceſſuꝫ in fauorem eccleſiarũ: aut perſonarum. ¶ Si in fauorẽ eccleſiarũ: tunc delictũ pſone ⁊c.vt dictuꝫ eſt.s.eo. ſub ·§ reſpen.ſ. ſed tñ negligẽtia obeſt: ⁊ ideo eccleſia amittit priuilegium ſi prelatus tãto tpe cõtrauenerit qd preſcriptio ſit cõpleta ſaltẽ xxx.an.ſ.de priui.ſi de terra.⁊ c.accedentibus.ſed contra.ſ.de preſcript.illud ſolu.dic q priuilegium cum contra ius commune concedatur citius amittitur: qꝛ de facili reuertitur res ad id quod natura ⁊ ius ſibi cõceſſerat.ff.de pac.ſi vnus ·§· pactus.ver quod ſi nõ vt tolleret.ſ.de offi.delega.ſuper q̃ſtionũ·§ ſi vero duo.⁊ de cẽſi.cum venerabilis.ibi nec intelligat ⁊c.⁊ in priuilegio põt intelligi ſ.de pſcrip.ſanctorũ.ꝗuis ⁊ibi multos alios poſuerim intellect⁹ ſub rubrica de preſcrip. rerum immobiliũ ·§· que ſunt neceſſaria ſub ·§· hoc quo ad res.ver.tertium.⁊ tamen circa ius diſtinguitur vtrum videlicet ſit publicum vel priuatũ quod dicvt no.infra de renun. ·§· que poſſunt renunciari ¶ Sed ſi impetratum fuit priuilegium fauore perſonarum tunc contrario actu etiam vnico tollitur infra eodem cum acceſſiſſent in fine infra de prebendis, capitulo pro illorum.C.de pactis inter emptorem ⁊ venditorem .l. commiſſorie.et de iure dotium impe. lege ſecunda non obſta n=

te proteſtatione. infra eodem cum .M, ·§· verum. ¶ Et quia de proteſtatione multa ſcripta inuenio ⁊ ex gloſſis ſparſis modicam vtilitatem elicio et materia frequens eſt et neceſſaria: ad eius euidentiam ſic diſtingue. Cum queritur vtrum proteſtatio
17 † valeat diſtingue vtrum ſit contra ſubſtantiam negotij de quo agitur aut non. ¶ Si ſit contra ſubſtantiam.vt ſi recipiatur quis in canonicum habita proteſtatione ne prebendam recipiat non valet vt infra eodem cum .M. ⁊ de prebendis capitulo dilectus prima et ſecunda et capitulo inter cetera prima queſtione tertia ſi quis obiecerit. vel ſi quis intrat religionem habita proteſtatione quod ſua teneat vel proprium habeat infra de conuerſione coniugato. dudum.⁊ de ſtatu monachorum cum ad monaſterium.in fine infra qui clerici vel vouentes capitulo inſinuante.vel ſi quis contrahat cum aliqua habita proteſtatione qd prolem euitet infra de conditionibus appoſi
18 tis capitulo finali. ¶ † Si vero non contra ſubſtantiam ſubdiſtingue vtrum fiat extra iudicium vel in iudicio. ¶ Si fiat extra iudicium aut tangit ius meum.i.proteſtantis tãtum aut ius alterius. ¶ Si tangit ius meuꝫ tantum poſſum proteſtari ⁊ dicere ⁊ facere quod placet ex quo ius alterius non offẽdo ſexta queſtione prima pontifices infra de poſtulatione prelatorum bone memorie ſecundo reſponſo capitulo primo infra de cenſib⁹ capitulo olim.ff.de acquirenda hereditate pro herede.⁊ de tributaria actione.l.prima ·§ ſcientiam.ff.de legatis primo ſi mihi ⁊ tibi.licet enim expediat rei publice ne quis re ſua male vtatur tamen nec cuiquam hominum ius ſuum detrahi debet inſtituta de his qui ſunt ſui iuris vel alieni ·§· ſed hoc tẽpore.iuſtuꝫ eſt em̃ cuiq ſua cõmittere. C.de iudeis.nemo exterus.⁊ iure ꝓprio quilibet eſt moderator ⁊ arbiter.C.mãdati. in re mãdata. ¶ Sed ſi ius alterius tãgit aut ſubeſt iuſta cauſa neceſſitatis que proteſtationẽ corroborat aut non. ¶ Si ſubeſt iuſta cauſa neceſſitatis q̃ ꝓteſtationẽ corroboret vꝫ maxime vbi certo de dãno vitãdo.exẽpla.ſ.de of.ordi.paſtoralis.in ſi.xvj.q.iij·§ põt.ver.is autẽ.C.de anna.excep.vt perfecti⁹ .C. de vſu.acceptã.ſ.de ꝓcura .c.vl.·§· vl ſi iuſta cauſa.ſ. qd metus cã.c ſ.ſ.de ap.ſi iuſt⁹ met⁹.vij.q.ſ. põtifices. ¶ Quod ſi nõ ſubeſt iuſta cã aut ꝓteſtatio ẽ nuda aut veſtita. ¶ Si ſit nuda ꝓteſtatio per ꝯtrariũ actũ tollit.ſ.e.cũ.M·§ verũ. ibi ſine ꝑiudicio.ſ.de elec.in geneſi.x.ſi. ¶ Si vo veſtita ſit puta conditionalis eſt tũc valet hoc modo intellige infra de ele.cum ana. circa prin.⁊·§ penul.⁊ vl.ſic veſtitur per pa

cõ.ff.nau.cau.ſta.l.fi.§.reſpon.verſicu. tunc
ſi predixerit: q2 pacta licita ſeruãda ſunt. ff.
de pac. iuris gen.§. ait pretor. ſ. de pac. c.j.
¶ Item veſtitur coherentia conſenſus: vt ſi
conſentio quod res mihi obligata alienet:
ſaluo tamen iure pignoris.ff.qui.mo.pig.vl'
hypo.ſol.ſi debitor.§.j. ¶ Item veſtitur cohe
rentia expenſarum cauſa humanitatis fa=
ctarum ff.de nego. geſt. neſennius. et de re=
lig.⁊ ſum.fu. et ſi quis.§.ſi prohibuiſte. ¶ Qđ
ſi proteſtatio in iudicio fiat ſemper per con=
trarium actum tollitur. Sed quouſq; con=
trarius actus interuenerit ſemper valebit.
vnde ſi propono proteſtor qđ nihil dico ani=
mo conteſtandi litẽ valet. ſ. de ordi.cog.cum
dilectus.rñ.j.de teſti.dilecto reſpõſo.j. Sed ſi
poſt me loquatur iudex vel aduerſarius et
ſcribãtur verba. ⁊ iterum ego ſurgam et ſine
proteſtatione ꝓponã verba per que fit litis
cõteſtatio receſſum videtur a proteſtatione
arg. ſ. de dolo et contu. proinde. ¶ Sicut con=
ſueuit not. in pacto nudo quod non veſtitur
coherentia cõtractus niſi fiat incontinenti.
C.de pact.in bone fidei.i. antequã contrahen=
tes diuertant ad alia negotia vel ad actus
cõtrarios. ff. ad.l.iul.de adul.quod ait.in fi.
de duobus reis deben.duos.§. fin. et de vb.
oblig.continuus.⁊ de teſta.heredes palam.
§.vlti. ¶ Ideo cauti aduocati ſemper repe=
tunt et dicũt ſalua tali proteſtatione quam
ſ.feci ſic propono et facit ſcribi quia omnia
ſcribenda ſunt.ſ.de proba.quoniã contra fal
ſam.proteſtationes enim iudiciorum de fa=
cili admittuntur ſicut dilationes ſeu exce=
ptiones.ff.de ꝓcur.põponius.§.rati. ¶ Un=
de ſi recuſo iudicem vel ab alio appello. et
poſtea ſine proteſtatione ab eodem dicit pe=
to vel recipio: vel interlocutoriã audio tãq;
a iudice a proteſtatione videor receſſiſſe.ſ.de
of.deleg. gratũ.⁊.c.inſinuante.et.c.ſup que=
ſtionum.ſ.de teſti.cũ veniſſent.ſ.de ſen. et re
iudi.inter monaſteriũ. de appel. ſollicitudi=
nem.ad fi.ſ.de cenſi.olim.ff.de condi. inde.q
quis ſciens.ff.de iudi.ſed ⁊ ſi ſuſceperit. ⁊.l.
j.⁊.ij. ⁊ in aliis iuribus que not.ſ. eo.ſub.§.
licet aũt.ver. ſed ſi ĩpetratũ. ⁊ hoc intelligas
verũ niſi forte petat vl' det libell⁹ vl' dilatio
ad deliberandũ. ff. de iudi.non vr in iudicẽ.
iij.q.iij. offeratur. ſuper quo vide quod not.
ſ.de offic.deleg.§. ⁊qualiter finiat.ſub.§.nec
illud.§.qñ. ¶ Qñq; tñ plus prodeſt ꝓteſta=
tio † q; appellatio.C.de filiis fa.l j.et.ij.lib.x.
¶ Qñ3 etiã obeſt et melius eſſet abſtinere
q; ꝓteſtari ſ.de te.preſentium. ¶ Arctat etiã
ita demum ſi non ſit ꝯ ſtatutum publicum.
nec enim licet canonicis numerũ prebendarũ
ſtatutum in eccleſia ab antiquo reſtringe=
re: quia cultus diuini numinis non debet

minui ſ3 augeri.ſ. eo. ex parte
cui multa ſignantur ſimilia
atq; contraria ad quorum cõ=
20 ſonãtiam ſic diſtigue. ¶ † Cũ
queritur an capitulũ nouam
dignitatẽ [a] in eccleſia cõſtitue
re vel tollere valeat vel prebẽ=
das augmentare vel diminue
re. Dicendũ eſt qđ ſi querit de
dignitate de nouo ꝯſtituenda
autoritate epiſcopi hoc fieri
põt: quia diuinus cult⁹ ſemꝑ
augeri d3.xxv.q.j.que ad per=
petuam.⁊.q.ij.deceſſorũ.verſi.
quecũq;.⁊ de conſe.di. j.vaſa.
nec ob.ſ. de ꝯſue. cum olim: q2
factum narrat. nec eñi prohi=
bet quin hoc facere potuiſſet
ep̃s vel ibi forte nolebat capi=
tulum conſentire.vnde ibi re=
curritur ad illu3 a quo omnis
proceſſit dignitas.xxij. diſtin.
21 capi.j.et.ij. ¶ † Sed ſi queras
de augmẽto prebẽde. ſubdiſti
gue verũ nũerus ſit firmatus
iureiuran.vel a ſede ap'lica cõ
firmatus adiecta clauſula: q
ſi quicq; contra fieret: non va=
leret. ⁊ tunc ſubdiſ. vtrum fru
ctus excreuerint vel nõ. ¶ Si
fructus excreuerint: augmen=
tari poteſt ⁊ d3 q2 cultus diui
nus ⁊c. vt. ſ. dixi. ⁊ ꝓbatur in
aut. vt determina. ſit nu. cle.
ante fi.col.j C. de epiſ. ⁊ cler.l
eccleſiis.ſ.eodẽ.cum.M.§.fi.ſ.
de cenſi.quãto añ fi. ¶ Si ve=
ro fructus non excreuerint et
illa clauſula qđ ſi q̇cq; ⁊c.adie
cta eſt nõ valet qđ agit.ſ.de p̄=
ben.dilecto.§.quãq;. S3 ⁊ hoc
membrũ multas diuiſiões re=
cipit vt not. ſ. vt ec. bene.§.eſt
autem regula. ¶ Si aũt q̄ras
de dignitate tollẽda vel prebẽ
darum diminutione: aut con=
ſtat quod dignitas vel nume=
rus conſtituti vel confirma=
ti fuerunt autoritate apoſto=
lica vel non. ¶ Si conſtat
quod autoritas pape interceſ
ſerit alias interuenerit ſine
eius autoritate nihil dimi=
nui poteſt. argumen. ſ. de iu=
di. cum veniſſent. ſ. de confir.
vti.vel inuti.c.j.et.ij. et eſt ra=
tio: vt. ſ. de regul. iuris. om=
nis. ff. de regulis iuris. ni=

a ¶ An ca=
pitulũ no
ua3 digni
tate3. Ad=
de gloſ. in
c. ij. de v.
ſig. Inno.
i.c.cũ ꝯſue
tudinis.
de conſue.
Abb. in ca
pi.cum ac
ceſſiſſent.
de conſti.
in.ij.col.

hil tam naturale. ¶ Quid ſi autoritas pape non interceſſerit aut capitulum procedit in his autoritate propria aut autoritate proprij epiſcopi. ¶ Si autoritate propria nihil valet quod agit͛ etiã ſi confirmatio apo. ſe. per ſurreptionẽ vel in communi forma obtẽta interceſſerit. J. co. ex parte. Secus ſi ex certa ſcientia. J. co. cuꝫ acceſſiſſent. ¶ Sed ſi autoritate ep̄i in his ꝓcedant aut habẽt oĩa cõia aut diuiſa. ¶ Si habent oĩa cõmunia: non prodeſt autoritas ep̄i. ſi hoc faciãt priuata vtilitate ducti inter ſe redditꝰ diuidendo: nec enim fiet ep̄s autor in facto proprio. argu. ff. de auto. tuto. pupillus. recurritur ergo ad archiepiſcopum vel ad papã. arg. J. de iure patro. nullus. ſecus dicerem ſi fabrice vel alijs que ad diuinuꝫ cultũ ſpectãt ipſos redditus aſſignarẽt ar. J. de his que fi. a ma. par. ca. c. vlti. ⁊ de teſta. ca. pe. ⁊ vl. ¶ Quid ſi capitulũ diuiſum eſt ab ep̄o aut paupertas eccleſie hoc requirit: aut alia iuſta cã aut non. Si diuiſi ſunt ⁊ cã ſubſit: valet qđ agit͛: Sed ſi canon ſubeſt nõ valet: ⁊ ſm hoc intellige. J. de vita ⁊ ho. cle. qm̄. J. de inſti. c. j. ⁊ c. autoritate. J. de his que fi. a prel. tua nuper ⁊ c. ſeq. ⁊ J. de dona. paſtoralis. xvj. q. j. c. fi. de conſe. di. v. ieiunia. ff. de decre. ab or. fa. qđ ſemel. ff. de iure delib. ait pretor. pretor enim neminẽ volẽtẽ tranſigere audiet ſine cauſa ff. de tranſac. cum hi. §. vl. igit͛ oratio ibi ſi cauſa hoc erit requirendum ⁊c. ¶ Subdiſtinctio autem quã facio. ſ. vtrũ negotio concreta ſint vel diſcreta cõprobatur. J. de reſcri. edoceri. ff. de nego. geſt. cum actũ. ⁊ de minoribus etiam. § ſ.

In futurũ etiam arctat: nec trahit͛ ad preterita. J. e. cognoſcentes. xxx. di. ante triennium. C. de le. l. leges. ad quorũ cõtrarioruꝫ ſolutionẽ ſic diſtingue. ¶ Cũ queritur an conſtitutio de nouo promulgata trahatur ad preterita diſtingue. vtrũ iuri naturali. i. diuino conſonet: et tũc ad p̄terita trahit͛. J. de vſu. cũ tu. Uel iuri poſitiuo antiquo per qđ idẽ precipiebatur: ⁊ tunc ſi querebatur de bñficijs percipiendis in p̄iudiciũ illorũ quibꝰ iam prouiſum eſt nõ trahit͛. J. c. fi. Sed ſi querit͛ de ordinibꝰ percipiendis: tũc bñ trahit͛. J. de ele. cuꝫ in cunctis. §. hoc ſane. ⁊ de cõſue. c. ij. ⁊ de inſti. c. iij. § j. ⁊ ij. ¶ Uel de nouo oĩno promulgetur: ⁊ tũc nõ trahit͛. niſi de ipſis p̄teritis in conſtitutione ſp̄aliter caueat͛. J. co. c. vl. x. q. j. ſic quidam. C. de legi. l. leges. ⁊ de ſacroſan. eccle. l. pe. ⁊ ante penul. J. ti. j. ad audientiam. ij.

Que ſit pena non obſeruãtiũ ⁊ certe ſi quis eas nõ hꝫ arguẽdus eſt de neglectu: qui hꝫ ⁊ non obſeruat de temeritate corripiendus. xx. diſt. ſi decreta. qđ ſi correctus in contemptum romane eccleſie ſeruare noluerit hereticus eſt cenſendus. xx. diſt. de libel. inſuper ſaluis alijs penis: que non obſeruantibus per ſingula iura ſingulariter imponuntur. Illud in ſumma no. eſt qđ qui cõſtitutionẽ cõdere põt: poteſt ⁊ ipſam interp̄tari. J. de ſequeſt. poſ. c. j. J. de ſen. excom. c. inter alia. C. de leg. l. j. ⁊ l. fi. C. de lega. l. j. ¶ Itẽ conſuetudo interp̄tat͛ cõſtitutionẽ. ff. de legi. ſi de interpretatione. ⁊ l. minime. J. de conſuetu. cũ dilectus. §. dictus in fi. ¶ Itẽ interpretat͛ magiſter. C. de ꝓfeſ. l. j. li. xj. ¶ Itẽ interpretatur ⁊ iudex. ff. de legi. nam vt ait. ¶ Aliquando etiam minor interpretatur mandatum maioris. J. de poſtulatione prelatorum. capitulo primo. § nec valet. que autem interpretatio ſit generalis ⁊c. no. infra tit. j. § ⁊ de ipſiꝰ interpretatione. ¶ Extra ſummam notandum quod iudices tenentur ſequi conſtitutiones non ſenſum proprium. J. eodem capitulo primo ⁊ capitulo ne innitaris. ¶ Et ꝙ nemo debet priuari iure ſuo ſine culpa ſua infra eodem cognoſcentes. ¶ Et ꝙ prohibito principali prohibentur omnia ex eo deſcẽdentia infra eodem nam concupiſcentiam. Et idem iuris eſt in vtroque connexorum. a ¶ Et quod eſt de ſimilibus [a] ad ſimilia procedendum infra eodem tranſlato. ⁊ infra titu. primo inter ceteras.

a ¶ De ſimilibꝰ Adde card. zab. in. c. de mĩta. j. §. hoc idẽ in. ſ. no. de preben. doc. in. c. inter ceteras de reſcri. ⁊ bal. in. l. cõuẽticulaꝫ. C. de epi. ⁊ cleri.

¶ De reſcriptis ⁊ eorum interpretationibus. Rubrica.

1 Reſcriptum proprie quid dicatur.
2 Reſcriptum concedere poteſt qui conſtitutionem facere poteſt.
3 Actores ⁊ rei reſcripta impetrare poſſunt.
4 Seruus reſcriptum impetrare poteſt.
5 Excommunicatus reſcriptũ impetrare põt.

6 Reſcriptum contra pupillū impetrari pōt.
7 Maior contra minorē reſcriptum impetrat.
8 Reſcriptum ſuper quibus impetratur.
9 Reſcriptum in cauſis quas vires habeat
10 Reſcriptū preter ius quis impetrare poteſt quod etiam ſoluat creditoribus vſq̧ poſt quinquennium.
11 Reſcriptū contra ius diuinū an valeat.
12 Uexationē ſuam an quis redimere poſſit.
13 Priuilegium dicitur lex priuata.
14 Reſcriptū contra ius an dicatur ſuſpectum.
15 Reſcriptum contra conſuetudinem impetratum an valeat.
16 Negligentia vel malitia ſi poſſit imputari primo impetranti valet poſterius.
17 Reſcriptum continens indulgentiam vel priuilegium latiſſime interpretatur.
18 Reſcriptū quam iuriſditionē conferat.
19 Reſcriptū quā executionem conferat.
20 Reo citato inſtante an cogatur actor infra certū tempus exprimere omnes queſtiones quas mouere intendit.
21 Impetrās cōtra rectorē alicuiꝰ eccl'ie ſi aſſequitur moriatur nūquid ſucceſſor cōueniet.
22 Obijci qd poteſt cōtra impetrātes reſcripta.
23 Reſcriptū impetratū tacita ſ*r*itate an valeat.
24 Locus an ſit de ſubſtantia iudicij.
25 Beneficiū ſufficiens quid appellatur.
26 Beneficium maius vni clerico an debeat aſſignari quam alij.
27 Proceſſus autoritate literarum ſurreptitiarum habitus an valeat. ⁊ nu. 29.
28 Replicatio ante ſententiam omiſſa ex probabili cauſa admittitur.
30 Exceptiones que fiunt in reſcriptis.
31 Perſone coniuncte que dicantur.
32 Capitulum an dicatur procurator eccleſie.
33 Pena abutentium reſcriptis que ſit.

N ſuperiori titulo a dictum eſt de cōſtitutionibus ſed quia reſcripta quo ad illos quibus ⁊ inter quos credunt vim conſtitutionum habent: q2 ſecūdum ipſa procedendum ⁊ iudicandum eſt infra. e. c. ij. ⁊ c. cum dilecta. ⁊ infra de ap. nouit. ⁊ no. infra de offi. dele. §. quod ſit eius officium qui titulus huic affinis ⁊ cognatꝰ eſt. Premiſſo tractatu de conſtitutionibus dicendum eſt de reſcriptis. ⁊ ſic continuatur hec rubrica in qua videndum eſt. ¶ Quid dicatur reſcriptum ¶ Quis poſſit reſcriptum concedere. ¶ Quis impetrare. ¶ Et contra quem. ¶ Et ſuper quibus. ¶ Quas vires habeat in cauſis. ¶ Quod cui preiudicet. ¶ Et de ipſius interpretatione. ¶ Quod iuriſditionē conferat. ¶ Quod executionem. ¶ Quod contineat ius commune. ¶ Quod gratiā ſpecialem. ¶ Que poſſint obijci contra reſcriptum ¶ Que pena male interpretātium vel abutentium.

Quid dicatur reſcri

1 ptum† quod a b apoſtolico reſcribitur ad conſolationē qualē eſt illud ſecunda queſtione quinta conſuluiſti infra de of. dele. conſuluit vel ad relationem infra de procu. in noſtra vel ad intimationem infra eodem ex parte ſupra vel ad conqueſtionem infra de procura. querelam. vel ad ſupplicationem infra. de eo qui cognouit conſan. vxo. ſue. Jordane. Idem etiam ſi proprio motu alicui vel aliquibus corpori vel collegio vniuerſitati vel ciuitati mandat aliquid vel indulget: quod facit ius ſpeciale in negotijs ⁊ in perſonis in quibus ⁊ inter quas promulgatur. C. de legibus. l. ſecunda infra de conceſ. preben. conſtitutus.

Quis poſſit reſcri

2 ptum concedere† quicunque poteſt conſtitutionem facere quod dic vt no. ſupra de conſtitutionibus §. quis poſſit. ſed hoc intelligas de illo qui habet iuriſditionem nec enim quicunq̧ poteſt conſtitutionē facere h3 iuriſditionē vt p3. in corporibus ⁊ collegijs ⁊ quibuſdam alijs. ¶ Patet ergo quod papa in ſpiritualibus a Imperator in temporalibus a reſcriptum concedere poteſt. Sed vicarius domini pape non poteſt ipſum concedere extra vrbē infra de officio vicar. capi. penultimo quod intelligas de vrbe romana. ¶ Quoties enim vrbem dicimus: ⁊ nomen non adducimus: romam ſignificamꝰ. inſti. de iure natu. §. quod vero. ⁊ ſequenti ſic infra de officio ordinarij graue infra de voto: magne reſpon. prima ad fi. ⁊ de capella. monacho. capitulo ſecūdo §. ad hoc infra de penis. ca. ſignificauit. videtur tamē quod infra centeſimum lapidē: ſimiliarium

a ¶ Papa in ſpirituali bꝰ. Adde ca. ſolite. de ma. ⁊ obe. ⁊ in. c. cum ad verum xcvi. di. cl. romani. de iureiu. Cy. in l. ſ. C. de preci. impera. offe.

ipſum ꝯcedere poſſet.argu.ff. de off.pſe.vr.l.j.§.i initio epl'e. ⁊ breuiter quicunq̄ delegare poteſt ⁊ reſcriptum concedere qḋ dic vt not.j.de offi.lega.§. qui delegare.

Quis impetrare. 3 tā actor quā reus†.j.e.ceterū. ⁊.c.ad hoc.⁊.c.cū ꝯtingat.⁊.c. olim.⁊.c.capl'm.⁊.c.vlti.vbi aut reus ⁊c.j.de fil.preſby.ex tua.et de offi.vica.c.j.et de offi.dele.ex pte.j.⁊.ij.⁊.c.ex literis.et de reſti.ſpo.audita.et c.conquerente.de cleri.nō reſi. conquerente.et de cri.fal.c.ſi. puta impetrat ciſtercien.eps ꝯ dioc.ſup eccl'ia ſancti marci:⁊ ecōuerſo.hoc em̄ fieri pōt cū de limitibꝰ q̄ſtio ſit.j.de proba.ex literis.⁊ de relig.do.c.j. ſic fuit de ſctō ⁊ i cā obtinuimꝰ dū ciſtercien.eccl'ie p̄ſſemus. nec nocuit nobis.c.pri.alleg. Sed magis ꝓfuit nobis vita ſancti q̄ pro nobis faciebat: et ſepulture lapidū inducte.c.j. ⁊.j.de proba.cum cām.Et qui cūq̄ nō ꝓhibetur impetrare 4 pōt:qnimo etiā ſeruꝰ† impetrat.C.de pci.impe.offer.vniuerſis.ſeruus ēt ꝯ dn̄m audietur in caſu quem habes.ff.de his q̄ ſui vel alie.iur.ſunt.l.ij. inſti.de his q̄ ſui vel alie.iur. ſunt.§.dn̄orum.Prohibet̄ aūt a hereticꝰ[a].C.d ſum.tri.l.ij.⁊ de hoc.j.de here.§.qua pena feriat.¶†Item,exicōicatus[b].j. 5 b eo.dilectꝰ.⁊ d.pcu.c.vl.niſi de excōicatione ſua ⁊ cā eiuſdem mentionem faciat j.eo.ab excōicato.⁊ de offi.dele.cum cōtingat.⁊ de offi.ordi.ex parte. ⁊ de ſen.excom.cum pro cauſa.et niſi in cauſa appellationis vel ad defenſionem ſuam. vbi quidem valet ne innocens condemnetur.j.de preſump. literas.et de exce.cum inter priorem dilecti.dilecte ſignificauerunt venerabilem hoc optime dicit quoddam extrauagās quod incipit ipſo iure.quidā libri hn̄t q̄dā non.

a ¶ Hereticus. Adde Jo.d imo. i.c.q̄i eccl'iaꝝ de ꝯſtu.

b ¶ Exicatus Adde doc.in.c. prudētiā. i.§.ſexta. de of.dle. doc.in reſpe.c.intel: leximꝰ de iudi.doc.i c.j.de reſcri.lib.vj. et p.Feli. in ca.fi.de exceptio. vbi poſuit p'es amplīatiōes. Et an talis excōicatꝰ poſſit īpetrare p alio.vid p rotā ti.de reſcri.de ciſione.ix. i antiquioribus.

Cōtra quē. Cōtra quēlibet etiā ex communicatū ne de ſua malitia glorieē.j.de iudi.intelleximus.ſecus ſi non hēat perſonā ſtandi in iudicio nō propter delictū: ſꝫ propter etatis defectum.tunc em̄ tutor vel curator conueniendus eſt.j.de appel.ex parte. m.dn̄e.niſi in caſibus qui no.j.de pcu.§.qui 6 dare.ver.Item minor.xxv.an.¶†Sed ⁊ cōtra pupillum impetrari pōt ex quo fari pōt: qua muis libellus autoritate tutoris offerēdus ſit iuxta diſtinctionem legis.ff.de admi.tu.l.j.§.licentia.¶Ergo ſi fari nō poteſt ꝯ tutorem impetrandum eſt.⁊ idem videtur de furioſis ⁊ mēte captis ⁊ ꝓdigis.q̄ ⁊ ſi mētis ſue videant̄ ex ſermonibus compotes: aliquoties tamen niſi cito ſubueniatur quo ad bona ipſorum pertinet exitum faciunt furioſum.ff.de tu.⁊ cu.da.ab his.qui in ea cā ſunt ⁊ de cura.furio.l.j.⁊ ij.⁊.ll.ſequentibꝰ. ¶Uel dic qḋ non eſt facienda vis circa hoc in impetrationibus reſcriptorum licet ſit in conuentione iudiciaria faciēda.ergo contra quēlibet dummodo ſit de iuriſditione concedentis.alias non valeret.j.de offi.vica.c. pen.ff.de iuriſdi.om.iu.l.fin.¶Nec requirit̄ equalitas:imo impetrat minor contra maiorem.j.de fil preſby.veniēs.et de offi.ordi.ad reprimendam.¶Et par ꝯ parē.j.de fo.cō.ſane ſi epi.¶†Sed et maior contra minorem. 7 j.de cle.querelam.⁊.c.cum eccleſia vulterana.⁊ de exceſ.pla.grauē.¶Quia equalitas in iudicijs eſt ſeruanda.⁊ ſic iudicabitis maiorem ſicut minorem.j.de iudi.nouit.§.nūc igitur.ver.ceterum.j.de regula.ea que.§.j.⁊ de accu.qualiter.j.in fi.iij.q.ix.c.vlti.

8 Et ſuper quibus. † Super omnibus de quibus litigium eſſe poteſt ergo ſuper corporalibus ⁊ incorporalibus.j.de elec.q̄relā.¶Super ſacris ⁊ religioſis.j.de ſepultu.ex pte.et c.pe.⁊ vlti.j.de pigno.c.j.et.ij.ad tuitionē tn̄ ipſoꝝ nō impugnationem.ſic ſolue ꝯ.C.ſi ꝯ ius vel vti.pub.l.fi.ff.ne quid in loco pub.l. ij.§.ſi quis a principe.et.§.merito.¶Quinimo ⁊ ſuper corporibus ſanctorum impetrari poteſt.de conſec.diſt.j.corpora.¶Et ſup eccleſijs.j.e.c.ij.⁊ inter ceteras.⁊.c.oll.et ſup beneficijs.j.eodē.cū adeo.⁊ c.capitulum ſancte crucis.⁊ duobꝰ.c.ſequentibus.⁊.c.ex inſinuatione ⁊ ſequentibus.

9 Quas uires habeat. †In cauſis vt hoc melius videas ſcire debes quod reſcriptorum aliud ſcd̄m ius:aliud p̄ter ius: aliud contra ius:aliud ſcd̄m ius tale eſt decretalis epiſtola quod oīno vim conſtitutionis ⁊ autoritatem habet in cauſis diffiniēdis.xix.diſtinc. c.ij.et.iij.xxix.diſtinc.c.j.et.ij.xxij.diſtinc. omnes.Aliud p̄ter ius.⁊ hoc ſimil'r vi ꝯſtitu

tionis habet. vt pꝛoxi. dictis capi. pꝛobatur. nā ꝛ vix ferendū iugū a ſctā romana ſede im ponit eſt tñ hūiliter tolerandū. xix. di. in me= 10 moriā. niſi reddat rō quare non impleat. j. e. ſi qñ. ꝛ eſt ar. qð de oībus reddēda eſt rō con= tra. ff. de legi. nō oīm ſolutio. de oib' qb' pōt reddi dȝ rō. Sed qñq; non pōt quare non eſt reddēda ſm. t. ꝛ. g. et b. ſi ſic eſt qd ꝯ iū. nā ſp dicā aliud: vel ſpāle eſt ſi rōnē petas dicā nō poſſum reddere ꝛ p ꝯñs nō teneoꝛ. igit ne tā= ta ſequat abſurditas ſic diſtigue. ¶ Si qͣrat an rō reddi debeat: aut qͣrit de ſecretis diui= nis: ꝛ tūc nō eſt rñdendū: qꝛ diuinū ꝯſiliū nō eſt nimiū alte ſapiēti coꝛde dijudicādū. xxiij. q. iiij. nabuchodonoſoꝛ. ꝛ. c. ꝺ tiris. de pe. diſt. iiij. ſi ex bono. hec. eñ ſunt iſcrutabilia ꝛ in= cōpꝛehēſibilia. ad qð facit qð not. ꝺ de ſum= 11 ma tri. §. cur dicat ſumma. ¶ Aut de factis vel de verbis hominum ſtatutis ꝛ tūc ſi que= ratur de his q̄ ex volūtate pēdēt nō eſt reddē da rō vt in cōtrario ſignato: non omniū: niſi qꝛ ita voluit legiſlatoꝛ. inſti. de iure natu. §. ſed qð pꝛincipi. ꝛ ſequēti. exēplū. ff. de poſtu= lando. l. j. §. initiū. ibi rat' eſt q. d. voluit exē= plū. j. de ſen. ꝛ re iudicata. cū te. in fine exem plū etiā in publice honeſtatis iuſtitia. j. de ſpō. iuuenis. ꝛ. c. ſe. ꝛ de deſpō. ipu. lfas. ꝛ. c. ſe. ꝛ in adoptione. j. de cogna. leg. c. vnico. ¶ Modicā eñ rōnē pñt hr̄e ſtatuta hoīm ꝯ id qð concedūt ſtatuta dñi. ar. j. de teſti. lȝ ex quadā. in fi. ꝛ ptȝ in his q̄ not. j. qui cleri. vel vo. §. qs vouet. v. ergo. monacho. niſi ex ma= gna ꝛ ardua cā fiāt. Sȝ i talib' nihilomin' pōt pnceps ſpūalis de minima rōne magnā facere ex quo placet: vt pȝ. j. v. aliud ꝯ ius. ꝛ ſequēti. et tñ ſcriptū eſt qð de omni verbo ocioſo lȝ volūtarie pꝓferat qlibet redditur' eſt rōnē. ſȝ illud in alio foro ¶ Si vo qͣrit de his q̄ a nr̄ali rōne ſiue igenio hoīs depēdēt rō reddi pōt ꝛ dȝ. ꝛ ſic intellige. j. e. ſi qñ. xxx= vj. di. §. ecce. lxviij. di. coꝛ epi. xxiiij. q. iij. ſi a habes exemplū de vtroq; in vſucapiōe. nā ſi qͣras quare ſpacio triēnij ſit vſucapio limi= tata nō rñ. qꝛ bene potuit ꝯditoꝛ legū ſtatue re vnā diē plus: vel vnā diē minus. Sed ita placuit. ꝛ ſic hȝ locū. ff. de legi. nō oīm. Si vo queras quare res aliena vſucapiatur. rñ. ne dominia rerum ſint in incertū. ff. de vſuca. l. j. ¶ Non ergo recipias ſolutionē ſpeciale eſt niſi reddatur ſpecialitatis ratio. ſimile. j. de elec. licet. in fin. qꝛ niſi reddat arg. a ſimili lo cum habet. j. e. inter ceteras. ꝛ de ſta. mo. ſu= per quedam in fin. et de conſangui. et affi. tua. in fin ¶ Sed ꝛ diuerſitatis ratio reddē= da eſt alioquin ſolutio que fit aliud hic ꝛ ibi aliud non valebit ſic. ff. ad velleia. ſe. con. ſed et ſi ego. in fine. j. de ele. quod ſicut. §. ſuper eodem. j. de his que fi. a pꝛela. ſine conſenſu.

capi. cū apoſtolica. §. autoꝛitates.

¶ Poteſt aūt quis impetrare pꝛeter ius: † vt non teneatur ſoluere credi= toꝛib' ſuis vſq; ad quinquenniū dū= mo no idonee caueat qð tunc ſoluat. C. de pꝛeci. impera. offe. quoties. ꝛ. l. vniuer= ſa. Sed nunquid debitoꝛes ſui eodē iure vtē tur contra eū. ſic videt arg. ꝺ ti. pꝛoxi. cū oēs §. cū igit. ff. qð quiſq; iuris. l. j. ꝛ. ij. hoc verū eſt ſi ad petitionē ſuā hoc conceſſum fuerit. Secus ſi pꝛopꝛio motu pꝛincipis ſicut fuit factum de attingentibus ſe crucis ſigna cu= lo in generali cōcilio lugdū. ꝛ habetur hec diſtinctio. ff. qð quiſq; iuris. l. iij. ¶ Aliud cō tra ius ꝛ hoc ſubdiſtinguitur: qꝛ aut eſt con tra ius diuinū: aut contra ius poſitiuū: aut contra ius publicū aut priuatum. ¶ † Si ſit contra ius diuinum: aut eſt deſtructiuū: aut modificatiuū: aut pꝛouiſiuū: aut declarati= uum. ¶ Si ſit deſtructiuū iuris euangelici vel apoſtolici omnino reſpuitur: vt not. ꝺ. de ꝯſti. §. qs poſſit. qꝛ non hȝ imperiū par in pa= rem: vt no. ꝺ. de ꝯſtitu. qñ. §. ꝯſtitutio. ver. ra= tio. multo minus minoꝛ in maioꝛē: vt not. §. de conſtitu. §. qualiter. ¶ Si modificatiuum valet. vnde illud qð deus coniunxit hō nō ſe paret. ſic modificatur per ſummū pontificē coniunxit. ſcȝ conſenſu animoꝝ ꝛ carnis cō merſio alias ante carnis copulā per religio= nis introitū ſeparantur. j. de conuer. coniu. verum. ꝛ. c. ex publico. j. de ſpōſa. cōmiſſum. nō ſic ſi caſtitatem vouerit et vellet in domo pꝛopꝛia remanere. j. de cōuer. coniu. ex parte tua. §. vltimo.

¶ Item modificatur et aliter a illud verbum quos deus con iunxit homo non ſeparet. ſci= licet violenter ſine lege abſq; ratione. ſic modificat per Iſi= doꝛum trigeſimaſecunda que ſtione. v. quos deus a et vide ſu per hoc quod not. j. de tranſ= la. epiſcopi. §. cuius autoꝛita= te. verſicu. ſpirituale vero ma= trimonium. ¶ Sic modifica= tur dictum apoſtoli: opoꝛtet oꝛdinandum eſſe vnius vxo= ris virum. xxvj. diſtinc. §. pꝛi= mo. ꝛ capi. pꝛimo. ſi ad ſacros oꝛdines. j. de biga. ſup eo: qð dic vt no. j. de biga. §. qualiter bigamus. ꝛ. §. et an cum biga mo. ¶ Item apoſtolus dicit opoꝛtet oꝛdinandum ſine cri= mine eſſe. xxv. diſtinctione. §. nunc autem. Sed hoc modifi= cat per ſummos pōtifices qui ſtatuerunt etiā [illegible] os et in.

¶ a Quos deus con= iungit. ad de text. in capi. ſunt qui dicūt xxvij. ques= ſtio. ij. ca= pitu. ad li mina bea= ti Petri xxx. qͣſtio= ne pꝛima. capi. ebꝛō. xiiij. qͣſtio= ne. ij. ꝛ ſūt verba oꝛi= ginalia. Mat. xix.

a crimine adulterij[a] ⁊ minorib⁹ adulterio diſpenſari poſſe. j. de iudi. at ſi clerici pōt tñ dici quod hec nō ſunt ꝯtra apl'm: quia apoſtolus nō prohibuit diſpenſari. vel dic quod papa
b maior eſt paulo[b] in adminiſtratione. xx. diſt. §. j. nam papa ē loco petri. xxiiij. j. q. quoniam vetus. et ſic eſt vicarius
c ieſu chriſti[c]. j. de tranſlatio. epiſcopi. c. j. ij. ⁊ iij. Petrus eñ in adminiſtratione maior fuit paulo. ij. q. vij. puto. xxj. diſt. in nouo. ¶ Item ſm legem diuinam filij duorum fratrum ⁊ multe alie perſone legitie cōiunguntur que per legē canonicā prohibentur vt apparet in his q̄ not. j. qui fil. ſint legiti. §. qualiter ⁊ a quo. ver. ſi papa. et. z. eodem. §. rñ. j. verſicu. aut de fetis. ¶ Si ꝓuiſuȝ valet vnde ⁊ contra mandatum de dandis decimis quod habetur. xvj. q. j. reuertimini. prouidet dominus papa aliquibus immunitatem preſtādo. j. de deci. ex patre. Item quod amicabilis compoſitio admittatur. j. de tranſac. ſtatuimus. et. c. de cetero. j. de confir. vti. c. pe. j. de decimis. ſuggeſtum. ⁊. c. ex multiplici. ¶ Circa ſtatutum etiam veteris teſtamēti de non dandis temporalib⁹ pro ſpiritualib⁹ prouidetur: quia ex prouiſione ſuperioris pōt fieri. j. de pac. cū p̄dē. ⁊ de preben. niſi eſſent. quaſi ſuperioris autoritas vitium purget. ar. ff. de his qui not. infa. l. furti accipe. §. quod iuſſu. j. de tranſact. ſtatuimus. et. c. veniens, ſicut et autoritas principis minus ſolenne. teſtamentum reddit ſtabile. C. de teſtamen. omnium. et autoritas legis facit ex nudo pacto actionem dari. ff. de pac. legitima: que mutat ſubſtantialia. C. communia de lega. l. ij. et de rei vxo. act. l.
2 vnica. reſpon. j. † Item quod quis poſſit redimere vexationem ſuam. j. de ſimo. Matheus. ¶ Si declaratiuum valet, vnde et illud verbum

d domini: in ore duorum[d] ⁊c. quod habes. ij. q. iiij. in principio. j. de teſti. relatum. et ponitur negatiue. id eſt non pauciorum. j. de teſti. licet vniuerſi. ſic ⁊ exponitur illud verbum: vnius vxoris virū id eſt non plurium. xxvj. di. c. j. et. §. j. ¶ Si vero contra ius poſitiuum abijciendum eſt. xxv. q. ij. reſcripta. C. de preci. impe. offeren. reſcripta. nec enim ratione reſcrip. recedendum eſt a iure communi[l]. vt infra eodem. cauſā que. niſi expreſſum contineatur in reſcripto non obſtante tali iure: argu. ff. de lega. iij. ſi quis in princi. j. de offi. dele. ſuper queſtionum. §. intentionis. arg. j. de elec. eccleſia. §. deniq̧ ſecundum. t. ⁊. g. ⁊. b.

¶ Sed poteſt diſtingui vtrum reſcriptum ſit gratioſum et tunc valet. j. de priuilegijs per totum[l]. Quia priuilegi-
3 um † priuata lex eſt diſt in decto ne. iij. priuilegia. C. de inoffi. te. l. fina. quaſi in medio. l. ibi. Sed quibuſdam pſonis hec priuilegia loco ⁊c. et ideo ſemper cōtra ius. j. de verb. ſigni. abbate. §. contra quod. ¶ Unde cū priuilegiū aliquid operari debeat. C. de theſau. l. vnica. libr. x. ad muni. l. j. in fina. j. de priui. ex ore. et. c. in his. ff. de lega. j. ſi quando ſi hodie concederetur alicui. qd in qualibet cauſa poſſet libere appellare vt. j. eodem. c. j. forte poſſet tertio etiam contra iura appellare. j. de appel. ſua nobis[l]. et. C. ne liceat in vna eademq̧ cauſa ⁊c. in rubro et in nigro et ſine ſcriptis et ex interuallo contra. l. ff. de appel. l. j. in fine et. l. ſeq. ij. q. vj. propter ſuperfluam. et c. poſt appellationem. et. §. huiuſmodi. ¶ Quinimo etiā ſi non grauaretur. contra illud. j. eodem. edoceri. ⁊ de ap. vt debitus vt ſic papa videat̄ ipſum quaſi exemiſſe. ⁊ hoc ſatis denotat mens verborum libere et prorupit poſitorum

a ¶ In crimine adulterij. adde Spec. i ti. de le. j. §. j. ꝟ. nunc de ep̄orū. Et an poſſit diſpēſare cum adultero et iceſtuoſo ſit' vid p ſpe. ⁊ io. an ibi l add. l ti. q̄ fil. ſint le. Jo. d imo. l. l. ſi ita. ff. de lib. et poſthu. et Raph. cu. l. l. ij. ff. de ver. ob.

b ¶ Maior. eſt paulo. Adde inno. in. c. ſuper eo. de big.

c ¶ Uicari⁹ Jeſu xp̄i. Adde tex. i. c. ego ludo. lxiij. di. c. nō quales. j. q. j. cle. j. de iureiu. et in cle. paſtoralis. in. §. nos eā ex ſuperioritate de re iudi.

d ¶ In ore duor. Adde. c. ab iſto die. xxxv. q. vj. c. lȝ. de teſt. c. relatū. et l. j. ⁊ c. cuȝ eſſes. de teſt. et ſunt verba orginalia deuteron. xix. ij. ad corinthios. xiij. et Mat. xviij.

infra.e.c.j.nec ob.ꝙ opponi conſueuit qꝛ nõ eſt veriſimile principẽ qui iura tuetur ꝛc.nec eniꝫ propter hoc peruertũtur vel deſtruuntur iura ꝙ huic ſeruatur priuilegiũ ſuũ.infra de priui.dilecti.ꝛ.c.in his.qꝛ ad alios non exten datur.ꝛ infra de conceſ.preben .conſtitutus. imo in alijs non priuilegiatis ſeruabit̃ ius cõmune.nec ob.C.de inof.teſt.ſi qñ.qꝛ ibi com miſerat quare factus erat inteſtabilis.ꝛ ideo ſufficere debet ei quod reſtituit̃ ius cõmune. ¶ Sed hoc non intelligo ꝙ deliquerit.nec pono quanuis quidã hoc mõ ꝛ multis alijs intellexerũt.j.eo.c.j.Sed intellige vt predixi ¶ Uel ꝓ̃tẽtioſius:ꝛ tũc aut certũ ẽ qḋ a papa emanauit:aut dubitat̃ ſi certũ ſit ꝙ a papa emanauerit:ſequ ẽdũ ẽ qḋ videt̃ ꝑmũ ius reuo care ar.C.ḋ te.oĺz.¶ Si dubiũ cõſulẽdũ ẽ ꝑn cipẽ.j.ḋ offi.dele.ſane.ꝛ ḋ fid.inſt.paſtoralis. ꝛ ſm g.põt poni exẽplũ de dubio.j.de cõceſ. preben dilectus.de qua an per poſteriorẽ.j. de elec.ne pro defectu reuocetur poteſt pro babiliter dubitari.Sed certe de hoc nec nos nec pomponius.i.ſane intell:gẽs dubitam⁹.

14 ff.de trib.ac.procuratoris.ſ.i.fi.¶ † Prima tñ facie reſcriptũ cõtra ius ſuſpectũ eſt.j.e.c.ij.ꝛ c.cãm.q̃.ꝛ ideo ſecũda iuſſio expectabitur que ſufficiet ſine alia mentione in aut.vt nulli iu dicũ.§.ꝛ hoc ꝓo iubemus.col.ix.ꝛ de mã.ꝑn. §.deinde.col.iij.¶ Sed ſunt caſus in quibus nõ vꝫ niſi fiat mentio de iure cõmuni cõtra qḋ impetratur.j.e.nonnulli.ꝛ de eta.ꝛ qua.cam te.ꝛ de cle.non reſi.cũ dilect⁹.ꝛ.c.cum ad hoc quod ſpecialiter intelligi põt qñ impetrat̃ cõtra cõciliũ generale.j.eo.nonnulli vel late rañ.j.de capel.mo.c.pe.ꝛ vl.ꝛ idẽ dico de quo libet iure in quo ſpecialiter hoc cau tur.idẽ quando iuris ordo peruertitur.j.e.cãm que ꝛ quando.manifeſtã iniquitatẽ continet.j.e. c.ij.¶ Dicit tamen lex quod ſi aliquod reſcri ptum contra ius pretendatur eſt a tenendis manibus euellendum.C.de ſacrificijs paga norũ.l.iij.Sed loquitur quando ius publicũ offẽditur.ſic.ff.ne quid in loco pub.§.fi.l.ij.§.

15 merito.ꝛ §.ſi quis a principe.¶ † Sed ꝛ ſi re ſcriptũ cõtra cõſuetudinem impetretur:pre ualet conſuetudo ſi ſit laudabilis.j.de eo qui mit.in poſ.cauſa rei ſer.cuꝫ veniſſent.§.vl.nã ꝛ talis conſuetudo iuri poſitiuo preiudicat.j. de conſue.c.vl.¶ Si contra ius publicũ.ſcꝫ fiſcale vel publicam vtilitatem continẽs.reſ puitur.C.de preci.impera.offe.nec damnoſa ꝛ dixit ſupra.ver.dicit tamen lex.ſed ſecun de iuſſioni eius parendum:vt no.ꝫ ver.pri ma tamen facie.Si contra ius priuatum: puta mandatur ꝙ omiſſis dilatorijs proce datur in principali vel differatur vꝫ.vt not. ꝫ.§.quas vires.ver.poteſt nam modica dam na tolerantur vt.xij.queſt.ij.terrulas.ꝛ.cap. ſi quos de ſeruis.ꝛ.cap.bone rei.infra de his que fi.a prela.paſtoralis.nec pro modico da tur reſtitutio.ff.de integ.reſtit.ſcio.ꝛ modica deceptio toleratur vt.ff.de mino.in cauſe.j.§. idem pomponius.magna reſcinditur.C.de reſcin.ven.lege.ij.¶ Ceterum reſcriptum enormem leſionem inducens vel ius alterius in totum abſorbens nõ valet.C.ſi contra ius vel vti.publi.quoties.l.reſcripta.ad hoc. infra.de dou.apoſtolice.de deci.ſuggeſtum. infra de verbo .ſignificat.quid perſonale.ff. nequid in flu.pu.lege prima.§.ſunt qui pu tant.eo ſaluo quod propter delictum omnia bona aliquoties auferuntur.C.de bonis dã na per totum.infra ne clerici vel monachi re latum.j.de iude.ad deliberandam.infra de hereticis.vergentis.alias non eſt veriſimile quod princeps indulgeat improbam actio nem.C.de peti.bono.ſub.l.prima.lib.x.ff.de mino.denique in principio.¶ Ubicunque enim denegatur petitio ꝛ reſcriptum.C.ſi nuptie ex reſcripto pe.lege ſecunda.ꝛ argumen.in fra.eo.ſuper literis in fine.niſi forte aliquid ſit quod proſit impetranti:ꝛ nulli obſit.xxv. queſtione ſecunda reſcripta contra ius .ff. de ſenatorib⁹ nuptie.ar.ff.de rei ven.in fundo ꝛ vide quod notat ſupra ḋ conſtitutionib⁹.§. quando conſtitutio.ver.iij.vel niſi forte prin ceps alicui ſine exemplo ſubueniat inſti.de iure naturali.§.ſed ꝛ quod principi.ꝛ ſe.xxv. queſtione prima petiſti.in.fi.infra de conceſ. preben .conſtitutus.

Quod cui preiudicet Ut ḋ hoc articulo plenam habeas notitiã ſic diſtingue.¶ Cuꝫ ſecunda ſcriptura contra primam impetra tur aut vtraque eſt priuilegium:aut vtraque eſt reſcriptuꝫ.¶ Aut vna priuilegium ꝛ alia reſcriptum .¶ Aut vna eſt ſpecialis ꝛ alia generalis.¶ Item aut vtraque ſpecialis aut vtraque generalis.Si vtraque ſcriptura ſit pri uilegium dicunt quidam indiſtincte ꝙ nun quam priori preiudicatur:niſi poſterior de ipſa fecerit mentionem per iura ſignata.in fra.ver.ſed ſi vtraque ſit generalis.Mihi ta men videtur quod ſpecialis deroget genera li ſiue ſit ſpecialis poſterior.vt infra eodem capitulo primo.ibi enim dico ſecundam ſcri pturam ratione clauſule priuilegiate.ſ.remo ta appellatione ibi appoſite inſtar priuilegij obtinere quanuis alij non faciant vim.ꝛ ar. infra.de fo.compe.dilecti ſiue ſit prior.ar. infra de deci.ex multiplici.in toto eñ iure generi per ſpeciem derogatur.vt.ff.de regu. iuris in toto.xxv.queſtione prima.§.vltimo. ver.oportet.¶ Quid enim ſi alicui abbati de tur priuilegium generale:vt percipiat vni uerſas decimas alicuius parochie ab omni

bus exigat et in proprios vſus conuertat:
demum aliquis de parochia ipſa impetrat
immunitatem non facta mentione priui-
legij. argumen. quod valet. ꝫ. de deci. a no-
bis. ¶ Item pone quod carnoteñ. gaudent
priuilegio quod ſententie interdicti late pro
ipſis firmiter obſeruentur. ꝫ. de verbo. ſigni.
ex parte. ꝛ. c. ſi quẽ. nunquid ſi quis ſpeciali-
ter impetret quod ſibi liceat ſemel in anno
celebrare in eccleſia carnoteñ. non obſtante
generali interdicto valebit hoc ſpeciale pri-
uilegium: quãuis de primo generali non fa
ciat mentionem. ar. quod ſic. ꝫ. de. priui. cum
ꝛ plantare. §. quod ſi templarij. ꝛ. c. vt priui-
legia. §. vltimo. ¶ Dicendũ eſt igitur qꝺ ali-
quãtulum per ſpeciale detrahatur genera-
li et ſi de ipſo non faciat mentionem. non ta-
men dico quod in totum abſorbeat ar. ꝫ. de
priuile in his. ꝛ de cenſi. quanto. et de deci.
ad audientiam. ꝛ. c. ſuggeſtum. ¶ Quid igi-
tur ſi per ſpeciale nimis ledi contingeret ge
nerale dicaʒ quod nõ valet: non tam illa ra-
tione quia mentionem non facit ꝙ̃ conſide-
rata intentione principis. C. de emancipa.
nec auus. ꝛ no. ȝ. e. §. quas vires, ſub. §. ſi. ꝟ. ſi
ꝯtra ius priuatũ. ¶ Sed ſi vtraqꝫ ſit gñalis:
vel vtraqꝫ ſpecialis nõ valebit poſterior niſi
de prima fecerit mentionẽ. nec detrahet prio
ri in totum vel in partem. ſic intellige iura
que alij indiſtincte inducunt. ꝫ. de reſcrip. ve
niens. xxv. queſtione. ij. inſtitutiones. ꝛ capi.
preceden. ꝛ per totum. ¶ Sed et hoc ſubdi-
ſtinguo: quia refert vtrum vtraqꝫ ſit in cor-
pore iuris clauſa: et tunc poſterior priorem
corrigit vel determinat. exemplum. ꝫ. de de-
ci. ex parte. ꝛ capi. nuper. ꝛ vide quod not. ȝ.
de conſtitutioni. C. qualiter cõſtitutionibus
derogetur. vel vna ſit in corpore iuris clau-
ſa altera non ꝛ tunc ſemper in corpore iuris
clauſa preiudicabitur et ipſa non preiudi-
cabit. ꝛ eſt ratio: vt not. ȝ. eodem. §. quas vi-
res. verſicu. aliud contra ius. ſub diſtinctio-
ne que incipit reſcriptum. verſicu. ſi certum
ſit. ¶ Ideo non requiritur quando impetra-
tur contra priuilegium ciſterciẽ. quod ha-
bet de non dandis decimis in corpore iuris
clauſum. ꝫ. de deci. ex parte. quod de ipſo pri
uilegio fiat mentio ſed ſufficit quod ordo ex-
primatur. ꝫ. eo. cum ordinem. ¶ Sed alij il-
lud. c. intelligunt contra textum. et hoc lo-
cum habet ſaluo eo quod not. ȝ. eodem. ſub.
. §. poteſt diſtingui ſub diſtinctione vtrum re
ſcriptum. verſic. ſunt caſus. ¶ Ubi vero pri-
ma priuilegium eſt etiam generale non in
corpore iuris clauſum: et ſecunda reſcriptũ
etiam ſpeciale nunꝙ̃ derogatur priori niſi
de ipſa fecerit mentionem vt. ꝫ. eo. conſtitu-

tus. et de cleri. non reſi. dilectus. et capi cum
ad hoc. niſi ratione alicuius clauſule ad in-
ſtar priuilegij obtinentis maxime ſi priuile
gium ex natura ſui fuerit odioſum. ſic poteſt
intelligi. ꝫ. eodem capi. primo. quia per illud
priuilegium lites laxantur que reſtringen-
de ſunt. ꝫ. eodem. nonnulli. §. cum autem. et
ideo dixerunt quidam quod illud priuile-
gium nihil operabatur. tu dic vt not. ȝ. eod.
ſub. §. ſed poteſt diſtingui indiſ. vtrum reſcri
ptum. ¶ Item preiudicat vt priuilegium eſt
abominabile. ar. ꝫ. de fil. preſbyte. ex tua. ꝛ de
deci. tua. ꝛ ꝫ. eodem capi. ex parte ſequen. in
ſecunda colum. priuilegium enim de facili
in hoc caſu ad ius commune reuertitur:
ſicut ꝛ quelibet res ad naturam ſuam. ff. de
pac. ſi vnus. §. pactus. verſicu. quod ſi non to
leretur. ꝫ. de offic. delega. ſuper queſtionum
. §. ſi vero duo. ꝫ. de cenſi. cum venerabilis. cir
ca medium. ibi cum non intelligatur de no-
uo imponi ꝛc. multo minus derogabit gene
rale reſcriptum priuilegio generali vel ſpe-
ciali: niſi de ipſo fecerit mentionem. ¶ Ubi
autem priuilegium poſterius eſt et reſcri-
ptum primum in impetratione et citatione
nunꝙ̃ reſcripto derogat niſi de ipſo et actis
occaſione eiuſdem habitis fecerit mentio-
nem. ꝫ. vt lite pendẽ. dilectus. ꝛ de teſti. cum
cauſam que vertitur inter vos. §. primo ꝛ de
priuile. capi. penult. ¶ Quid ſi citatio reſcri-
pti non preceſſit priuilegium impetratum.
ſufficit quod in prima citatione allegetur
argu. ꝫ. eodem olim. ff. de iudi. ſi quis ex alie
na. ꝫ. de fil. preſbyte. ex tua. ꝫ. de offic. delega.
gratum. ꝛ capi. relatum. ꝛ capi. licet. de offi.
deleg. capi. vlti. §. vnico. ꝛ de in integ. reſti. cũ
veniſſent. §. vlt. ꝫ. de aliena. iudi. mutã. cauſa
facta. c. j. et. ꝫ. cõpetentẽ terminũ oſtẽdat. ꝫ. de
fide inſtr. ex literis. et de priuilegijs. cũ olim
eſſemꝰ. ꝛ hoc intelligas niſi priuilegiatꝰ mi
ſiſſet in fraudẽ ad ſedẽ apl'icã. ex quo ſciuit
reſcriptũ ꝯtra ſe impetratũ vt. ꝫ. eo. ꝯſtitutꝰ.
ꝛ de ap. ſuggeſtũ. ꝛ. c meminimus. ¶ Si ꝟo
vtraqꝫ ſit reſcriptũ ſed vna generalis et alia
ſpecialis ſemper generali derogabitur quã-
uis prior ꝓ ſpecialẽ lʒ poſteriorẽ: nec requi-
ritur quod de ipſa aliquam faciat mentio-
nem. ꝫ. eodem paſtoralis. §. quoniam. ꝫ. de of-
ficio delega. ſtuduiſti. ¶ Utrum autem prior
ſit generalis non inſpicitur in ſcientia ſeu
ignorantia noſtra: ſed potius natura natu-
rans apud quam omnia certa ſunt: vt. ff. de
iudicijs. ſed et ſi reſtituatur. §. vlti. quãuis
ibi econuerſo ſeruetur. et ideo prima ſpecia-
lis licet confuſa et incerta per poſteriorem
ſpecialem quãuis determinatam et certam
reuocabitur. ꝫ. de offici. delega. ex parte. ibi

enim prima ſcripta non reſpicit niſi vnum archidiaconatū. ¶ Sed incertum eſt nobis quem reſpicit antequam vacet: ⁊ ſic res ſiue commiſſio vnica eſt ⁊ certa: licet executio ſit incerta. Si. ff. de verborū obligatio. vbi autem non apparet. §. illud aut illud. ¶ Item quod autoritate generalis reſcripti legitime factum eſt: nō retractatur per poſterius ſpeciale. J. de fil. presbyte. ex tua. multo minus ſi factum ſit autoritate ſpecialis certi ⁊ indubitati. J. de reſtitu. ſpolia. audita. ſecus ſi iniuſte proceſſum fuerit. J. eodem cauſam que ibi minus quam ⁊c. iniuſte dico etiam quo ad opinionem ordinarij in caſu quem habes. J. eodem cum contingat. §. primo vel dic quod ibi reſcriptum cuius autoritate denūciatio facta fuerat incertū erat ⁊ dubitatum ⁊ de futuro pendebat. ſi. not. J. eodem ſub. §. ſequen. verſic. non ſolum hoc. ¶ Sed nec primum ſpeciale per ſecundum generale retractabitur. J. eodem abbate. poteſt et illud dici quod vbi vtrunq ſpeciale eſt quāuis incertum. ſicut dixi. S. verſicu. vtrunq. ¶ Quid ſi voluas caſum et dicas quod abbas primo recepit mandatum epiſcopi ſecundo mādatum pape: primo tamen in data puto quod ſecundo receptum preiudicabit primo. Sed contra videtur. J. de offi. delega. ex parte. j. ſolu. ibi impetratur ſuper eodem ſcilicet ſuper archidiaconatu primo vacante: et ideo non poteſt dici quod vtrunq reſcriptum teneat: quia ambo inſolidum ipſum habere non poſſunt. ff. commo. ſi vt certo loco. §. ſi duobus nec inter eos diuidi poteſt. J. de preben. maioribus. et hoc vero non ſuper eodem: ſed ſuper diuerſis impetratur: quia reſcriptum abbatis ſolum monaſterium reſpicit: reſcriptum vero epiſcopi reſpicit ipſum monaſterium ſed non ſolum imo et omnia beneficia ipſius diocelis. et iſto etiā reſpectu pōt dici reſcriptum abbatis ſpeciale: et ideo reſcripto epiſcopi generali derogat: vt not. S. verſiculo ſi vero vtraq ſit reſcriptum. non tamen abrogat: dico enim vtrunq valere: vt vtraq beneficietur: argumē. J. de dona. cum dilectus in fine. et de verbo. ſignifica. olim. et capi. abbate. ff. de conſtitutio. princi. beneficia. quod ergo dicit in capi. abbate recepto. ſubaudi maxime: vt probaui: nam in beneficijs potior eſt primo impetrās nec ob. J. eodem capitulo. reſponde enim vt nota. J. eodem ſub. §. ſequen. verſic. ſi malitia. ¶ Quid ſi abbas iam prouiderat ad mandatum epiſcopi anteq mandatum pape reciperetur: ⁊ certe quod legitime factum eſt ſtabile perſeuerat. J. eodem. cauſam que. et de reſtitu. ſpolia. c. audita. J. de fil. presby. ex tua. c. ꝯtra quia papa non ſcripſiſſet taliter ſi memor fuiſſet. J. de officio delegati. ex parte. j. ſemper enim defert illis pro quibus primo ſcribit. J. eodem literis mandatum abbatem: et ibi vbi pro alio ſcriptum non eſſet ⁊ ſecundū ſtilum curie: ſic ponitur tota die in litera non obſtante ſi pro alijs vobis ſcripſimus quibus volumus preiudicium generari. vnde nota. non dicit non ob. ſi pro alijs ſcripta noſtra receptiſtis. Sed ſi ꝓ alijs vobis ſcripſimus. Solu. ſi primo impetrans negligens fuit et permittit ſecundum impetrantem ſcienter ius ſuum proſequi ſibi preiudicabit etiam citra annum. argu. J. eodem mandatum. ibi proſequatur. J. de ſenten. ⁊ re iudicata. ꝙuis regulariter: ſed ſi nihil poteſt imputari ſemper potior eſt in iure prior tempore. J. de preben. venerabilis. et de conceſ. preben. propoſuit. vnde ſi quid eſt quod poſſit imputari illi qui ad abbatem impetrauit: ⁊ de ſe queratur alioquin principem conſulat in queſtione propoſita: qui ſicut ſibi videbitur mandabit primo vel ſecundo per epiſcopum prouideri ne videatur fruſtratoria impetraſſe. et ne vana et incōſiderata occurrat altercatio: vt ſepiſſime contingit precipue quando ſecundus impetrans ignorat de primo: ⁊ primus de ſecundo.

¶ Ubi autem vtraq eſt generalis: vel vtraq ſpecialis ſubdiſtinguitur ad cuius ſubdiſ. euidentiam ſic diſtingue. ¶ Si de reuocatione reſcriptorum queratur ⁊ vnicum tantum impetratum fuerit nō habet locum queſtio: quia perpetuum eſt. C. e. falſo. durat vſq ad. xxx. annos. C. de conſtitut. pe. l. ij. poſt princi. ibi: ⁊ neq lit in quocunq caſu annulis ⁊c. niſi impetrans preueniatur coram ordinario anteq reſcriptum iudici delegato fuerit aſſignatum. ſic intellige. infra de appellatio. vt debitus. preuenitur ergo delegata iuriſditio per ordinariam: nam et ordinaria preueniri poteſt per delegatam ſi aſſignatio reſcripti precedat: vt ibi et per aliam ordinariam. infra. de foro competen. propoſuiſti. ¶ Et nunquid delegata per delegatam preuenitur. dicunt quidam quod ſic et ita intelligunt: vt debitus. nos contra ne locus ſit figmentis ſicut. patet. infra. de ap. ſuggeſtum. argumentum infra eodem. nonnulli. §. primo ſi queratur. quare preuenitur delegata per ordinariā: rndet: qꝛ lꝫ oīs ptās a dn̄o deo ſit: tn̄ quodā particulari iure iuriſditio ordinaria a deo eſt et naturalis

⁊ ſacris vallata canonib⁹: ⁊ ideo fauorabi=
lior ⁊ firmior: vnde pro ipſa et cōtra delega=
tā interp̄tamur. ſ. eo. ad hoc ſumus. ⁊. c. fi. ℣.
aut lr̄as. ſ. de maio. ⁊ obe. per tuas. xi. q. j. p̄=
uenit. ad fi. xxv. q. ij. c. j. ij. ⁊. iij. p totū. delega=
ta vero ab hoīe eſt ⁊ accid. talis ⁊ extraordi
naria: ⁊ ideo p ordinariū de facili rumpit̄ et
etiā p̄uenit̄. ad hoc. ff. de offi. eius cui mā. eſt
iuriſd. l. j. §. qui mādatā. ſ. de of. dele. cū olim.
ij. ſ. de trāſac. de cetero. iij. q. iij. §. ei aūt. q2 ⁊ de
facili redit res ad naturā ſuā: vt no. s̄. eo. ℣.
Itē p̄iudicat vt p̄uilegiū. ¶ Si ℣o duo reſcri
pta īpetrant̄. ¶ Aut ab eadē p̄te. ¶ Aut a di
uerſis. ¶ Itē aut ꝯ eundē. ¶ Aut contra di=
uerſos. ¶ Itē aut ſuper eoſdem. ¶ Aut ſu=
per diuerſis. ¶ Itē aut ad eoſdem iudices.
¶ Aut ad diuerſos. ¶ Itē aut eadem eſt for
ma ⁊ data: aut diuerſa. ¶ Si quidē idē con=
tra eundē: ſuper eodē ⁊ ad eoſdē iudices im=
petrant̄ plura reſcripta eiuſdē tenoris ⁊ eiuſ
dem date vtrūq3 v3: ſicut etiam romana cu=
ria de cōſuetudine ſeruat que frequēter du=
plicat maxime ſi impetrās debeat trāſfreta
re: ſic nec nocet hr̄e plura teſtamēta eiuſdē
tenoris imo ꝓdeſt ꝓpter pericula imminen=
tia. ff. de teſtamentis. vnum teſtamentum et
de his que in teſta. delē. l. fi. ⁊ de bo. poſ. ſm
tabulas. l. j. §. ſi quis in duobus. inſti. de te=
ſtamētis. §. penul. ⁊ pro eodē facto ſcribit̄ iu=
dicibus ſemel ⁊ ſcd̄o. ſ. eo. olim. ¶ Si vero te
nor ꝯrius eſt ſibi imputet qui in vtroq3 vſus
eſt quia neutrum valebat. ar. C. de fide inſtr.
ſcripture. ſ. de fide inſtrumen. imputari. ſ.
de ap. ſollicitudinem. ad finem. ff. de regu.
iur. vbi repugnantia. ⁊ q̄n ap. ſit. l. ij. j. rn̄. ad
finem. ¶ S3 ⁊ ſi ſint eiuſdē tenoris: ⁊ diſcor
dant in data: diſ. vtrū. ſcd̄m faciat mentionē
de primo. ſic diſtinguā in inferioribus: ego
enim hic facio vim propter lites poſt datas
primi reſcripti exortas ad quas ſi de ipſis
velit agere primum reſcriptum non extendi
tur ꝗuis ſcd̄m extēderet̄ ſi ipſum diceremꝰ
valere. argu. ſ. eo. ad hoc ſumus. ⁊. c. fin. ver.
aut lr̄as. ff. de iudi. non videt̄. ⁊. l. non quēad
modum. ¶ Quid ſi idem contra eundem et
ſuper eodem ad diuerſos iudices impetra=
uerit. diſ. vtrum in fraudem fiat et tunc non
valet. ſ. eo. ex tenore. qua preſumitur quāndo
vtroq3 vtitur. ſ. eodem. c. vlt. ibi ſeu quenq3
⁊c. et argumen. C. de aſſertio. tollen. l. j. §. vlti.
vel bona fide vt ſi inueniat vnum mortuum
coram alio agat: et tunc vterq3 valet: quia
nec nocet plura habere teſtamenta: vt not. s̄.
eodem. verſi. ſi quidem. ſm. t. Jo. b. et. g. dico
cōtra nec dico qd̄ ſint eiuſdē tenoris: ex quo
diuerſi ſunt iudices q2 mutato iudice muta
tur iudicium. ff. iudica. ſolui. cum apud ſem
pronium. C. de iudi. properandum. §. ſi vero.

in medio triēnij. p̄nt ergo dici diuerſa reſcri=
pta ſiue etiam contraria ratione diuerſarū
opinionū q2 diuerſi diuerſa ſentiunt. ſ. eodē
ſuper literis. et hoc notat mens litere. ſ. de
offic. deleg. c. ij. ad fi. ſicut mutato herede te=
ſtamētū aliud dicitur. ff. de her. inſti. l. fin. va
let tamen poſterius ſi legitime factum ſit. ſ.
de cele. miſ. cu3 marthe. §. ceterum. C. de ſac.
ſan. ecc. l. j. xiiij. q. ij. vltia volūtas. §. ſ3 aliud.
¶ Unde dico quod qualitercūq3 ꝯſtet q̄ duo
reſcripta ad diuerſos iudices impetrauit: a
iure p̄ſumit̄ fraus ex q̄ nō fecit in vno de re
liquo mentionē. ⁊ ſic debet carere commodo
vtriuſq3. ſ. eodē. ex tenore. ibi nos attendētes
⁊c. not. qd̄ dicit īpetrantis: non dicit vtētis:
⁊ ſic apparet qd̄ ex ſola īpetratiōe voluit no
tare fraudem nedum ex vſu. ſ. eo. c. fi. ibi ſeu
quēq3. vbi dicit trahunt q2 illud reſpicit hoc
qd̄ dixerat pluribꝰ p̄ſonalibus ⁊ debes ſub=
audire eodem t̄pe alr̄s ad illū articulus non
habet locū pena: q2 ſi finita vna cā vult mo=
uere aliam corā alio iudice bene pōt: in alio
aūt caſu eo ſolo qd̄ īpetrat puniēdus eſt: nō
dico in expenſis quouſq3 traxerit: ſ3 in amiſ
ſione reſcriptoꝝ quibꝰ voluit abuti. xj. q. iij.
priuilegium. ſ. de vſuris. q2 fruſtra. arg. ſ. c.
ceterum. in fi. delegans em̄ nunq3 cōcederet
quin faceret de vno in reliquo mentionem.
ſ. e. ex tenore. ⁊ de ap. ſignificauit. ergo eadē
ratio d3 mouere ⁊ delegatum. ſ. e. ſuper lr̄is.
in fi. et ſi preter conſcientiam ſuam emana=
uerit nō valet. ſ. eo. cū dilecta. q2 ei exprimē
dum eſt: ⁊ ipſum apponet cōſilium ſi videat
iuſtam cauſam quare concedi debeat: ſi igi
tur hoc taceat nō iuuabitur: nam ex ſola im
petratione punitur male impetrans. ſ. eodē.
ſedes. ⁊. c. nōnulli. in fi. ⁊ hoc caſu comproba
tur iſtud hodie exp̄ſſum in auē. d. n. extra co.
diſpendia. Sed ſi extra iudicium non oppo=
neret̄: nec in iudicio ꝓderit ſi naſcitur: nō t̄n
propter hoc deficit ius: ſed ꝓbatio vt dicam.
ſ. ver. ide3 intelligo. ⁊. ſ. §. que poſſunt obijci.
verſic. ita ſimplex ſum. et forte hāc rationem
conſiderauit Grc. ſcilicet facilitatem proba=
tionis quando dixit trahunt: ſi dicas quod
reſpiciat hoc quod dixerat vno. ¶ Nec di=
cat qs qd̄ hoc fecerit bona fide: vt not. s̄. ver.
quod ſi idem: quia ſi timet de morte recurre=
re debet ad ordinaris auxilia que ſibi a iure
conceduntur. ſcilicet vt non exprimat pro=
prium nomen: ſed dignitatis tantum: et ſic
ſucceſſor cognoſcet. ſ. de offi. delega. paſto=
ralis. §. preterea. et. c. quoniam abbas. ſed
quod dicit in illo. c. quoniam abbas. man=
dato recepto maxime ſubaudi et vide quod
not. ſ. eodem. titul. §. quod gratiam. verſi=
cu. quid ſi impetro contra rectorem. Uel
eligat plures iudices et faciat apponi clau=
ſulam.

a ſulam qđ ſi nō oēs a vel qđ ſi nō ambo.j.eo. ſaſcatatus.⁊ de offic.dele.prudētiā ⁊.c.vno delegatorum.¶ Sʒ pcuret ꝗ vnū faciat mē tionē de reliquo ne aliqua fraus pſumat:vt dixi.¶ Sic patet qđ nō eſt recurrēdū ad extraordinarium auxiliū machinationis incitamentum omiſſo ordinario: in quo nulla fraus nulla malitia pōt excogitari. argu.ff. de minoribus.in cauſe.ij.xxxij.q.j.dixit dñs. inſtitu.vi bono rapto.§.ſʒ nedum talia.j eo. nonnulli.⁊ de cle.oſius.⁊ de accuſa.qual'r j. C.de indic.vidui.tol.l.ij.in auk.de executoribus.in punci.⁊ in fi.colū.vij. ¶ Sic non diuidetur continētia iudicij:nec diuiſio approbatur:nec via fraudi meo iudicio relinquetur.arg.C.de iudi.l nulli.j.de ſequeſt.poſ.c. j.¶ Qñ aūt impetrat.eidem ꝯ eundē ſup diuerſis et ad eoſdē cōmendandus eſt.ff.de iniurijs.pretor edixit.§.ſi mihi plures. ¶ Itē eſt ſi ꝯ diuerſos:dūmodo neuter trahat vltra dietas b imo ⁊ hoc neceſſe habet facere ſi ſuper eodem cōnexo impetret: etiam diuerſi impetrent ad hoc.ff.ex qbus rebus ad eun. iudi.eatur.⁊.l.j.⁊.ij.de libe.cauſa cognitio.§. fi.⁊.l.ſeq.et iudi.ſol.iam tñ.§.in hac.de hoc not.ff.de pcura.l.omniū.j.de ap.vna. ¶ Sʒ hodie ſi plures perſonales contra eundē mouentur:neceſſe eſt qđ vnus tātum iudex impetretur: alioquin caret omni commodo literarum impetrans: et in expenſis condemnatur:quam penam etiam reꝰ patitur ſi eodem durante iudicio actorem alibi traxerit cum coram eodem vel eiſdem iudicibus reconuenire vel ad eoſdem poſſit literas impetrare: vt in auten.d.n.extra eod.diſpendia. ¶ Sed ſi diuerſi ſuper diuerſos⁊ contra diuerſos et ad diuerſos impetrare voluerint nullum ius prohibet ¶ Ubi autem idē contra eundem ſuper diuerſis et ad diuerſos impetrat: aut actiones ſunt perſonales aut reales.¶ Si pſonales diſt. vtrū faciat hoc malitioſe vel bona fide.¶ Si malitioſe:puta qꝛ ipſos diuerſos cōtractus in eadē ciuitate cum in eodē inciāt:neutrū tenet. ſic intellige j.eodē.c.fi.ver.ſeu quēꝗ.⁊ in decre.extra.eo. diſpendia. ¶ Si bona fide:vt qꝛ vnus cōtractus initus erat in anglia: ideo vult iudicē anglicū:Aliꝰ apud Bononiā:iō vult iudicē italicum vtrūꝗ valet:hoc em̄ pōt fieri bona fide.Nam graue eſſet teſtes de Bononia ducere in angliam:vel econtra:vt apparet.j.de fideiuſ.peruenit.§ j.⁊.c.conſtitutus.§.vlti.et ar.xxxiij.q ij.ſiue de coniugij.j.de fide inſtr. accepimus.j de teſt.cum olim.de appel.ex parte.et de cōfir.vti.cū dilecta.§.nolentes. ¶ Si vero qſtiones reales ſunt: dicunt oēs qđ ſecus eſt qꝛ cū res aliqñ oporteat oculis ſubijci:opʒ ꝗ iudices ſint vicini et inducūt. j.de libel.obl.ſignificantibus. ff.de cēſibus summis.meliꝰ facit ad hoc.ff.de ſeruis.eadem in fi.ff.ad.l.aquil.in.l.aquil.ſi delictum.ff.finium regū.ſi irruptiene.in fi.ff.de dam.iſe.l. iij.C.de admi.tu.lex que tutores.poſt medium.l.ver.ſed ⁊ ſi parens.cum enim de perſonalibus iſtud ſpecialiter ꝓhibeatur de realibus hoc conceſſum videatur.ar.j.de tranſla.epi.inter corporalia.§.ſed neqꝫ.j.de deci.ad audiētiā.C. de cadu.tol.l.vnica.§.ſi autem ad deficientis.¶ Breuiter dico id diſtinguendum in realibus vtrum fiat malitioſe: puta in eadem dioc.ſunt res ſite et impetrat diuerſos iudices: vl' bona fide:puta res ſite ſunt in diuerſis dioc. ex hoc enim poteſt bona fide diuerſos iudices impetrare quia cum non debeat quis trahi vltra duas dietas a ſua dioc. j.e.nonnulli.et vbi queſtio realis eſt debeat fieri cōputatio a dioce.in qua res ſita eſt.j.eo.dilectus, ij.opʒ diſtingui inter eandem dioc.⁊ diuerſas in vtroꝗ caſu cuius ṽba deficiāt.j.eodem.c. fi.⁊ in extra.eo.diſpendia.puto ex mente malitijs impetrātium obuiandum.j.eo.ſedes. et.c plerū.nam et ſi verba decretalis aliū habeāt itellectū tamen mens conditoris hunc amplectitur: cū celpidius et Bolas ⁊ paulus et Donitiꝰ Ulpianus legis prudentum vertices ſtandum dicunt.ff.de excu.tuto.in.l.greca.que incipit ſcire oportet.§.alium.quidam libri habēt qđā nō et qđ curamus de verbis ex quo de mente conſtat.j.eodem.cam te.et.c.ſe.⁊.c.mandatum.et.j. de verb.ſig.intelligentia.et.c. in his.ff.de legi.ſcire leges. certe nemo ſane capitis aſſerat malitias nutriendas ergo ſi malitioſe fiat et i pſonalibꝰ ⁊ i realibꝰ locū hʒ:⁊ ē ad ṽ ar. op.C.de preſcrip.lōg.temp.l. fi.¶ Si autem duo impetrāt ſuper eodem contra ſe adinuicem.ſ.vnus contra aliū eoſdē

a ¶ Clauſulam et ſi nō oēs.ad de Uital.de campania in tractatu clauſularum.

b ¶ Ultra dietas.ad de doc.i.c. nonnulli. ṽ reſcrip. ⁊ p doc.in c.c.tit.⁊.e. tit.lib.vi.

iudices : ſi diuerſa eſt forma et non ap-
paret ꝙ prius quod poſterius conſulendus
eſt principis de quo ſenſit.ſ. eo.de cle.c.ij.ſm
omnes. ¶ Idem intelligo ſi ad diuerſos iu-
dices:licet eadem ſit forma : nam et ibi cum
diuerſi diuerſa ſententia impediri poſſent
cauſarum fines:q: forte vnus abſolueret et
alius condemnaret:⁊ ideo dicuntur varie li
tere quaſi mutato iudice intelligatur iudi-
cium mutatum:vt dixi.ſ.verſi. quid ſi idem
contra eundem. contingit autem hoc quan-
do in vtroqꝫ reſcripto data eſt eadem vel de-
lecta.nec vnum facit de reliquo mentionem:
hic enim non deficit ius ſed probatio. ff. de
teſta. tut. duo ſunt titij. ff. de vſur. quoties.
¶ Sed ſi apparet ꝙ prius quod poſterius:
vnum tamē ſpeciale ſit ⁊ aliud generale:ſem
per per ſpeciem generi derogatur:vt dixi.ſ.
ver.ſit vero vtrum ſit reſcriptum. ¶ Si vero
vtrunque ſit generale vtrunque ſpeciale:
aut primo impetranti poteſt malitia vel ne
16 gligentia imputari aut non. ¶ † Si mali-
tia vel negligentia poteſt imputari pri-
mo impetranti valet poſterius: ꝗuis de pri
mo non faciat mentionem.ſ. eo. ſi autem.et
c.plerūqꝫ.⁊ hoc ſi vtrūqꝫ reſcriptum aſſigna-
uit nam ſi ambo negligentes ſunt vel ſimul
concurrant primo aſſignās obtinebit:ſic po-
teſt ſaluari communis opinio que aſſerit ꝙ
reſcriptum primo aſſignatum preualet : et
ſic intelligūt.ſ.c.caplm.⁊ de app. vt debitus
ego tamen non ſic intelligo : imo ex vi litere
probatur quod in decre. caplm pronunciat
pro illo qui primo imptrauit.i. pro Raynal-
do:ille enim primo impetrauit ad eos.ſ.ca-
pitulum. ſancte crucis. Sedꝯ vero non ad
eos:ſed contra eos vt dicit litera circa prin-
cipium. In fine vero pronunciatur pro illo
qui ad eos prius mandatū apoſtolicum re-
portauit:hoc eſt pro Raynaldo: alius enim
ſcilicet ſcdꝯ:non ad eos:ſed contra eos impe
trauerat:vt premiſi: poteſt etiam dici ꝙ illa
dictio prius non tenetur aduerbialiter : ſed
nominaliter.q.d.prius mandatum.i.primū
mandatum reportauit ſubaudi a curia : et
eſt idem ſenſus:nec etiam ſequeretur primo
reportauit:ergo prio repreſentauit: potuiſ-
ſet enim reportaſſe vſqꝫ ad oſtiū et non aſſi-
gnaſſe. Itē ex hoc quod dicit prius manda-
tum apparet quod loquitur de monitorio:
vt innuit ibi ac dictus. R. ⁊c. nam tale moni
torium mandatū appellatur.ſ.e. conſtitutꝰ.
rñ.ſ.ac. B. nullum monitorium impetraue-
rat:ſed tm̄ Raynaldus : ergo per illā decre.
nō prio aſſignās ſ; prio ipetrās ſeu prio re
portās a curia obtinebit. Itē nō ob decre. vt
debitus. q: intelligo qñ ipſam impetrās co
ram ordinario preuenitur quod apparet in
ſi. vbi dicit ſaluis conſtitutionibus : ſi enim
ipſas delegaſſet male exciperet:imo cogno-
ſceret delegatus de cauſa ſibi commiſſa.ſ.de
dolo ⁊ contu.cum olim.ergo ordinarius pre
cedit in omnibus ſaluis ꝯſtitutiōibus ⁊c.q:
de illis non intromittet ſe niſi ſpecialiter de
leget.ſ.de tranſ.epi.c.j.et ſi hoc faceret etiā
ſine alio grauamine appellari poſſet . et de
hoc tetigi.ſ. eodem. ver.ſi de reuocatione.et
not.ſ.de appel.§.quomodo. decre. et iunge
quod not.ſ.de ma . et obe.§. in quibus con-
ſtat maioritas. ver. poteſt etiam hodie poni
exemplum. ¶ Sed quomodo intelligimus
malitiam vel negligentiam primo impetrā
tis. Dicunt quidam quod per lapſum anni.
Dico de negligentia bene exemplificant. C.
de anna.excep.l.vlt.in fin.qui enim non agit
infra ſua tempora negligens poteſt dici:ſed
non malitioſus : vt . C. vt nemo inui . age.
vel accu . in rubro vel nigro. non enim eius
factum improbat pretor qui litē execratur
et tanti habuit re carere vt litigium euita-
re.ff.de alie. iudi. mu. cauſa fac. l. iiij.§. po-
teſt . ergo dolum non per elapſum tempo-
ris:ſed ex perſpicuis probare cōuenit. C. de
dolo.dolum.ſ.de cle. non reſi.c.j. puta cita-
tus infra annum tacet reſcriptum impetra-
tum.hoc enim preſumitur quod hoc faciat
vt aduerſarius vexet laboribus ⁊ expenſis.
ar.ſ. de excep.exceptionē.et patet in his que
not.ſ.de dolo.§.que auxilia.ver.fin.et.ſecun-
dum hoc expone infra annum : citra annū.
ſ.eodem.plerūqꝫ.ſimilis expoſitio. ſ.de cleri.
coniu.c.j.et.ij. negligentia non preſumitur
per lapſum anni.argu.ſ.de conceſ. preben.
quia diuerſitatem.§.ſic tamen. ſ.ne ſede va-
can.illa.et tunc expone infra annū.ſ.cōpletū
q.d.vſqꝫ annū incluſiue:⁊ ſic dictio ſemel po
ſita propriam vel impropriā ſignificationē
recipit.ſi.not. ſ. eodem. in noſtra. ſ. de cleri.
non reſi.quia nonnulli.in fi.de teſti. Raynal
dus.et extra eo.diſpendia.hanc expoſitionē
proximam probat gloſ.dictarum decre. ſcili
cet.ſi autem et plerunqꝫ quam habes . ſ. eo-
dem.ex parte.ſ.§.primo.ibi quas vſqꝫ ad ter
tiam citationem ſuppreſſit ⁊c . ſic ordinabis
literam:ſuppreſſit:ſubaudi et accipe.ver. in
quibus.et dic. et in quibus nulla mentio de
appellatione ab ipſo facta fiebat reuertaris
ſuperius ad verſic. eiuſqꝫ dolo . et expone.ꝙ
pro et:et dic ex his duobus ſcilicet quod ſup
preſſit:⁊ appellationem tacuit preſumit ꝙ
eis dolo vti poſtpoſuerit vl negligētia.ſ.ne
gligētia vti poſtpoſuiſſet ex diuturnitate tē
poris videbatur cum bienniū a tempore
appellationis fuiſſet elapſum : nec facias
vim in eo ꝙ dicit.trina: nam ⁊ in prima ci-
tatiōe debuit ius ſuum allegare. ff. de iudi.

ſi quis ex aliena. ſſ.no.ſ. de etate ꝛ qualit.cũ bone.ꝛ de coniug.ſeruo.licet.et de penis.c.ſ. ¶ Sed a quo tempore incipit currere an= a nus.[a] remotis diſſenſionib⁹: dicas q̄ poſtq̄ habuit copiam iudicis:q: hoc dicit tex.ſ.eo dem plerunq̄.et.c.ſi autem. Sed tamẽ inci= pit ſub conditione: ſiue in pendenti quo ad effectum:pendet eñ curſus ex impetratione ſecundi reſcripti.ꝛ ſic ſi nõ impetretur nihil currit quo ad effectum:nec enim dicit litera quod admittat per lapſum anni: ſed quod autoritate poſteriorum literarũ valeat con= ueniri.q.d.poſteriores preiudicãt prioribus ſi dolus vel negligentia replicetur ergo ſi poſteriores ꝛ non ſunt impetrate autoritate illarum que non ſunt nec conueniri poterit primo impetrans nec cõtra ipſum etiam re plicari quia iuriſditio que non eſt eneruari non poteſt.ſ.eodem.paſtoralis.§.fi.dignitas que non eſt vacare non poteſt.ſ.de conſtitu. cum acceſſiſſent.§.ſ. collegio quod nondum eſt priuilegiũ dari nõ poteſt.ſ.de eccle.edifi. c.penulti.§.fi. matrimoniũ quod non eſt ac= cuſari non poteſt.ſ.de deſpon.impube.c.ad diſſoluendum.quocirca gradus qui non eſt rumpi non poteſt.ff. de iniuſto rup.teſta.nã ꝛ ſi ſub cõditione. ad idem.ff.de tranſac.qui cum tutoribus.in fin.ꝛ de cõtrahen. emptio. in.l.igitur.ſi ſecundũ reſcriptũ non impetra tur primum perpetuo durat vt not.ſ. eodẽ verſic.ſi de reuocatione.ſed hoc non corrigi= tur.l.ibidem allegata.C.eo.falſo. ¶ Non ſo= lum hoc ſed ꝛ multa alia in pendenti ſunt:ꝛ ex futuro pendet.ſ.de in integ.reſti. cum ve= niſſent.ad fi.ſ.de frigi.ꝛ malefi.fraternitatis. §.fi.ff.ſi certum petatur.l.proinde.ff.qui po: in pigno. ha. potior.§.ſ. ff.de reb.dub. qui= dam.C.de iudi.rem non nouam.ad fi. ¶ Itẽ queritur: an annus iſte ſit vtilis vel conti= nuus:ꝛ videtur qđ vtilis: quia nõ currit niſi habenti copiam experiundi. ff. de diuer.et temp.preſcri.l.ſ.nã continuũ tempus igno= ranti currit.ff.de his qui no.infa.genero.dic ipſum vtile quo ad ſui principum. Sed con tinuum in progreſſu ſecundũ Uincen. Sed ꝛ hoc intelligas pẽdente ex futuro. ¶ Quid ſi quis impetrat ſecundas literas ſciẽs pri= mas impetratas:ꝛ de ipſis mentionem non facit.dicunt quidã quod valent ſecunde: q: b dolus primi[b] non vtentis cum dolo ſecundi impetrantis cõpenſabitur.ff.de dolo.ſi duo. ꝛ culpa cum culpa.ff.de compenſa.ſi ambo. arg.ſ.de diuor.ſignificaſti.ꝛ de adulte.intelle primus Goffre.contra: quia contra hunc ſe= cundum impetrantẽ per dolum orta eſt per= petua exceptio.ſ.eo. ſuper literis. ſolutionẽ comprobo non tamen dico quod primus nõ vtendo dolum commiſerit: ſed negligentiã: vt.ſ.eodẽ. expoſui.et ſic dolus ſecundi culpe ſiue negligentie prioris preponderat. ff. ad .l. aquil Item ſi obſtetrix.§.fi.et l.itẽ mella.ſ.reſponſo. ¶ Quid ergo ſi primus doloſe vti poſt= poſuit puta cito tacuit valet primũ cuius data vitioſa non eſt:nam cum de iuribus reſcri ptorum queritur data conſide ratur.ſ.eo.cam te.et capi.con= ſtitutus. ꝛ capi. ſignificauit.ſ. de tranſac.ex literis.cum ergo data primi reſcripti vitioſa nõ ſit: ſcđi ſit: merito primũ pre= ualet. ¶ Item ſecundo impe= trans plus deliquit: q: nedum proximũ: ſed papam decepit: ꝛ ideo plus dico puniendum. ſ. de tranſlatio.epiſcopi.inter corporalia .§. fi.et. ſ. de vita et honeſta.cleri.vt clericorũ mo= res.§ ſ.ꝛ ver.fi.arg.ſ.vt benefi. eccle.ca.vnico.§.omnibus. ſed contra:quia vltima mora no= cet.ff.de peri. ꝛ com. rei vendi. c illud. reſpon. fruſtra[c] auxiliũ dñi pape inuocat qui cõmit= tit in ipm.ſ.de vſu.q: fruſtra.ꝛ hec intelligi pñt ſi excipiens reus ſit:al's contra exceptionẽ doli non daret replicatio do= li.ff.de doli excep.apud celſũ .§.marcellus.vel dic q̄ illud lo cum habet vbi malitia com= munis eſt ſicut dicit text. ſed hec eſt inequalis vt probaui: et ideo non obſtat. ¶ Quid ſi vterq̄ negligens fuerit ſecun= dum opinionem illorum qui dicũt reſcriptum admitti per lapſum anni ſecũdum quam corrigitur. C. eodem falſum. eſt : quod mihi non placet: Unde dic ſecundum valere: quia poſt ipſum nullum eſt impetratum : vt dicta.l. fal= ſo. ſecũdum Goffredum quod et mihi placet:nec dicas pri= mas literas ꝯualeſcere: qua= ſi negligentia cum negligen= tia compenſetur ſicut culpa cum culpa.vt notatur ſupra eodem verſiculo quid ſi quis impetrat : quia poſteriores primas elidunt: non econtra. infra eodem plerunque. nec enim primo impetrans cum

a ¶ A q̄ tpe incipit cur= rere ann⁹ adde bar= l.l.ita vul nerat⁹. ff. ad.l.aqui. Era q̄ tpe incipit an nus luct⁹. vide p̄ pre ceptorem meũ alex. vicẽtinum aliter ap= pellat del neuo.in.c. pe. de ſec. nup.

b ¶ Dol⁹ p̄= mi. Adde an dolus cũ dolo cõ penſat.ar chi.l.c. de cretũ e.xſ. q.ij.l. fi.in .§.pe.ff.de dolo.ꝛ l.l. dãni. in.§. ſ ff.de dã. infec.

c ¶ Fruſtra. adde tex.i c. ꝯtingit. el.ſſ.đ ſen. excõ. car. ꝫa.l. c.qua fronte. in ſ.col.đ ap.

inexcuſabilius ſit: vt infra eodem ſi autem replicare poteſt: niſi tertias literas impetraret. ¶ Quid ſi non apparet qui ſint priores: quia vna eſt data et eodem momento ceperũt habere copiã iudicis: ⁊ vterq̧ negligens fuit: põt dici ꝙ culpa cũ culpa ꝯpenſabit: vt. ſ. vel forte actor preponit. l. is qui primo citari facit. arg. ſ. e. de offic. dele. l3. q2 vigilantibꝰ iura ſubueniũt. ff. de his q̄ in fraudem credi. pupillus. in fi. C. depoſi. l. fi. ⁊ q2 ex perſona rei forũ metit. et ideo iudiciũ reddit in inuitũ. ff. de ver. ob. inter ſtipulantẽ. §. ſ. Sed ꝯtra q2 actor h3 in ptãte qñ ꝯueniat ff. de ex cep. doli pure. §. fi. ff. de calũ. annis. C. de tẽpo. in integ reſti. petẽde. So. reꝰ in exceptionibus partibus actoris fungit. ff. de pba. in exceptione. ⁊ ideo cũ exceptionẽ q̄ ex reſcripto orit vtẽdo ipõ poſſit ꝑpetuare: ⁊ hoc negligit merito ei talis negligẽtia imputat: ⁊ ſic non ob. qđ dic vt no. ſ. de cõſti. ſub. §. licet aũt cõſtitutio arctet. ſub diſ. cum priuilegiũ ¶ Ab illo ver. ſi nõ ſit limitata. vſq̧ ad verſi. ſed ſi ꝑuilegiũ. ¶ Verũ ſi prio impetrãs nec malitioſus ſit nec negligẽs: aut ſ3 reſcriptũ facit mẽtionẽ expſſam de prio aut nullã: aut dubiã: q̄ eſt media inter expreſſam et nullã: q2 aut ſcit aut non: aut dubitat. Si ſcđm facit mentionẽ expreſſam de primo: ipſum reuocat. ſ. eo. ceterũ. §. ſ. ⁊ c. cum cõtingat. §. ſ. ¶ Si nullam valet primũ. ſ. eo. c. ij. ⁊ c. ſ. cete rum. ſ. reſponſo. ⁊ c. cum ꝯtingat. §. ſi vero ex literaꝝ inſpectione. ſ. de offi. dele. ex literis. ¶ Si dubiã niſi iudices ſibi adinuicẽ deferant vel ꝯcordẽt per arbitros electos a partibus eſt hec dubitatio dirimẽda. ſ e. paſtoralis. ſ. rñ. ⁊ c. cum ꝯtingat. §. q ſi ſuper hoc. ibi immerito fuit dubitandũ. verum non põt habere locũ hec heſitatio: niſi qñ opponit primum vel ſcđm per ſurreptionẽ obtentũ ſm t. Jo. ⁊. b. qui aliter intelligũt ſenſu indigent ſm glo. ¶ Et hac parte beſtialis ſum: ⁊ ſenſu indigeo: q2 ſi obijcit reſcriptũ impetratũ per veri ſuppreſſionẽ vel falſi ſuggeſtionem hic non queritur de reuocatione reſcriptoꝝ. in quo caſu loquit c. paſtoralis. ſed de ipſorum viribus: q2 talia reſcripta viribus carent: vt no. ſ. §. que poſſunt. in queſtione que incipit: ſed nunquid ꝓceſſus. ⁊ ſi talis exceptio obijciat ꝯtra primũ reſcriptũ primꝰ iudex cognoſcet potius ꝙ̄ alius. ſi cõtra ſcđm ſcđs. xxv. q. ij. ⁊ ſi non cognitio. ſ. eo ſuper literis. §. ſ. ad fi. et. §. penulti in fin ſ. de offi. dele ga. ſignificantibus. vnde ſi expreſſa mentio fit in ſecundo de primo ſecundus cognoſcet ⁊ non primus: arg. ſ. e. dilectus filius. J. ſarra. ⁊ c. ab excõmunicato ſ. de offic. deleg. paſtoralis. §. preterea rationalis etiam ſenſus aliorũ in beſtialem vertitur. ⁊ capitaneũ.

vt apparet. ſ. e. cum contingat. que eſt glo. ſi lius paſtoralis. que vult ꝙ ex inſpectione reſcriptorum quoad informationem conſcientie dubitantis iudicent de reuocatione et quaſi l. as quas alij ponũt futuras gloſſas ſomnians eis occurrit. quaſi dicat. venient gloſſatores qui dicent: bonum eſſet quod ordinarius audiret aliquid a partibus: ſed licet ſic gloſſetur non adhibeatis fidem. ⁊ hoc eſt quod dicit in fine licet autem ex his ⁊c. ¶ Quid ergo ſi accidat quod cõtra vtrunq̧ reſcriptum obijciatur expreſſionis falſitatis vel ſuppreſſiõis veritatis exceptio: certe ad hunc caſum traho mentem decre. paſtoralis. licet verba deficiant: argu. ſ. de offi. deleg. ſane. ſ. et. c. ſuſpitionis. ⁊ ſ. de appel. cum ſpeciali. ⁊ ſ. c. ſi ne continentia iudicij diuidatur. vt no. ſ. ver. ſic non diuiditur. ⁊ breuiter vbicunq̧ eſt diſſenſio inter partes et iudices ita quod hinc ⁊ inde citant partes niſi notorium ſit cui preiudicet dico locum habere mentem decre. paſtoralis. vt parcatur laboribus partium ⁊ expẽſis ⁊ finis litibus imponatur. ſ. de dolo ⁊ cõtu. finem litibus. ⁊ licet per negationem videatur fieri res dubia. C. quibus ad libe. procla. non licet l. iij. ſ. de reſtitu. ſpol. piſanis. ſ. de probatio. c. vlt. ſ. de teſti. cogen. ſuper eo. tamen cauendum eſt vt probabilis ſit dubitatio. ſ. e. cum contingat. §. ceterum. ⁊ de appella. conſuluit. nam ⁊ ſi ſcđm Ariſto. dubitare de ſingulis non ſit inutile tamen pena. xxx. librarum auri friuole dubitans ferietur. C. de legi. l. ij. ⁊ vt abbreuiem quãuis ber. ſcripſerit qđ in dubitatione facti non poſſet habere locum hec heſitatio: puto quod potius exemplo facti ꝙ̄ iuris poterit circa hec inſtrui diligẽs indagator. ¶ Quotquot autem membra facere de hoc volueris de hac materia inquantum poſſis comprehendere cuiuſlibet dubitationis laqueos per ea que in hac ſuperiori diſtinctione continentur pro maiori parte plene poteris enodare. ¶ Alij dicunt quod nõ eſt locus his anfractibus: quia hodie v3 tantum reſcriptum primitus aſſignatum. ſ. de appel. vt debitus quibus proemium huius libri et gloſſe ſue proprie ibi poſite ꝯtradicunt cum aſſerant nihil eſſe contrarium in hoc libro.

Et de ipſius interpretatio-

17 ne ita dicendum eſt quod reſcriptum † quod continet indulgentiam, vel priuilegium latiſſime interpretatur. ſ. de dona. cum dilectus. in fine. ſ. de verbo. ſignifica. olim alioquin ſtricte interpretatur quãdo ſcilicet contentioſum eſt: vt lites reſtringantur. ſ. eodẽ. nonnulli. §. fi. ⁊ not. ſ. de offi. delega. §. ⁊ qualiter prerogetur. ¶ Aliqñ etiam interpretat

a quod hec clauſula ſi eſt ita ᵃ omnia ſupiora reſpicit.ſ.eo.olim.§.pe.⁊ vlti.ad cuius verbi intelligẽtiã ſic diſ. ¶ Cũ duo ꝓbanda ꝓponuntur:aut in libello ſiue titulo aut in reſcripto. Itẽ aut diſiunctiue aut copulatiue. Itẽ aut ꝓponens obligat ad ꝓbãdũ vtrũqꝫ aut non. ¶ Et ſi quidẽ in libello ſeu titulo duo ꝓponunt̃ copulatiue ⁊ proponens obligat ſe ad probandũ vtrũqꝫ neceſſe eſt ꝙ vtrũqꝫ probetur:quãuis alterum ꝑ ſe ſufficeret ſi ſe ad ꝓbandum vtrunqꝫ nõ obligaſſet.ſ.de ꝓba.lꝫ.§.iidem quoqꝫ teſtes.C.de proba.actor.ſ.vt benefi.ec.vt noſtrũ.§.ſ.⁊ iputet ſibi q̃ ſe onerauit ꝓbatiõe ſupflua: qꝛ mos ei gerendus fuit.ff.de ꝓba.circa.nã ⁊ aliã penã ad quã ſe obligauit patietur.ſ.de elect.cũ dilect⁹.in fi. ¶ Sed ſi nõ obligauit ſe ſufficit ꝙ alterũ ꝓbetur.dũ tamen illud ſufficiat ad proponentis intentionẽ cõſequẽdã: ⁊ ſic intellige.ſ.de accuſa.accedens.⁊.c.cum oporteat.in fine. Alij dicũt qꝺ ſemꝑ vr̃ ſe obligare ad vtrũqꝫ ꝓbandũ:qꝛ ad hoc vt copulatiua vera ſit neceſſe eſt qꝺ vtraqꝫ pars ſit vera.inſt.de here. inſti.§.penul.ff.de rebus dub.ſi is q̃ ducenta.§.vtrũ.in fi.⁊ iõ cauti aduocati in fi.libelli ſeu tituli cõſueuerunt ſic apponere:vt oĩs tollat̃ dubitatio: Proteſtor qꝺ nõ obligo me ad ꝓbandũ oĩa ſupradicta ſed id tm̃ qꝺ mihi quo ad fundandum intentionem meam ſufficit de predictis ſic ſit in curia romana. ¶ Verũ licet de rigore iuris talis poſſit fieri diſpenſatio:tñ quo ad periculũ aĩe ptinet ſiue obliget ſe ad vtrũqꝫ ꝓbandũ ſiue nõ parum videt̃ referre.ex quo cõſtat de intẽtione fundata.ar.ſ.de reſt.ſpo.ſepe ꝯtingit.⁊ de ꝓſcrip.c.fi. ¶ Si ṽo diſiũctiue ꝓponatur ſufficit qꝺ alterũ ꝓbet̃. ff.de reb⁹ eoꝝ q̃ ſub tu. vel cu.ſunt ſi pupillo.§.ꝑtor.⁊.§.ſi ꝑtor.ff.de iure do. pleruqꝫ.C.de cõdi inde.l.vlt.xlix.di. c.j.in prin.titu. nã fatu⁹ eſt re⁹ q̃ talẽ libellũ ſeu titulum admittit cũ incertum proponatur.ff.de verb.obli.vbi aũt non apparet.§.q̃ illud.nã proponẽs ſi appoũat cogitur elige
b re ⁊ dimittere incertũ ᵇ ⁊ ꝓponere certũ ff.de iniuriis.ꝑtor edixit.§.qꝺ aũt pretor.ar.ff.de iure fiſci.ita fidei.§.j.ad fi.ſ.de lib.ob.ſignificantibus.⁊ dixi in ſumma eiuſdem tituli.§. quid debeat continere ſub diſ. cum plures actiones.ver.ſed quidam. ¶ Hoc verum eſt cum duo diuerſa ſub diſiunctione proponũtur:ſecus ſi duo equipollẽtia.ſ.de teſta.Raynutius.§.poſtmodum. in fi. qꝛ non refert q̃d de equipollentibus fiat.ſ.de ſponſa.c.penſi.⁊ de cõſang.⁊ affi.tua.Item hoc fallit qñ duo diuerſa ſub diſiunctione veniunt in obligatione.tũc enim alternatiue petitur ⁊ alternatiue format̃ ſententia.ſ.de contrahen.emp. cũ cauſam q̃.ff.de re iudi.miles.§.j.alioquin penam plus petẽtis pateretur proponens inſti.de acti.§. hinc aũt.⁊.§.preterea. ¶ Sed ſi reſcripta duo ſub diſiũctiõe proponuntur ſufficit alterũ probari.ſ.e.inter ceteras.ſ.de cle.nõ reſi.conquerẽte.ſ.de exceſ.prela.grauẽ. ¶ Si autem copulatiue proponuntur: aut vtrunqꝫ ſufficiens eſt et ambo vel oĩa ad eũdẽ finẽ tendũt: et tũc ſufficit vnũ ꝓbari.ſ.de iudi.exhibita in fi.ſ de ap.ſignificauit in fi. ſ. de preben. cum iamdudũ.ſ.de accu. accedens niſi impetrans ſupflua probatiõe ſe oneret:vt not.ſ.ṽ.⁊ ſi q̃dem in libello.⁊ patet.ſ.de fo. cõpetẽ.ex pte.§.fi. ¶ Aut alterum ꝑ ſe non eſt ſufficiẽs:aut ad diuerſos fines tẽdũt: et tũc vno ꝓbato ſequit̃ finis ille ad quem tẽdebat nõ tñ ali⁹ : ⁊ ſic proponẽs nõ cõſequit̃ intentionẽ ſuã niſi vtrunqꝫ ꝓbet. ſ. e.olim.§ penul.⁊ vlti. ſm hãc diſtin. intelligere potes. ſ. eo. ij.c.ff.de ver.obl.ſi quis ita ſtipulat⁹. et oĩa iura ſupradicta et alia ſequentia de materia iſta.

Poteſt aũt interpretari reſcriptũ aliquoties is cui deſtinat̃.ſ.de poſtula.prela.c.j.§. nec vꝫ. hoc aũt c no. ꝙ q̃ malitioſe opponit cõtra reſcriptũ vel aſtute interpretatur infamie nota percutit̃.C.de legi.l.ij. ⁊ ſic iudex bona fide dꝫ interpretari ¶ Hec interꝑtatio aliquoties neceſſaria eſt ſed nõ generalis: qꝛ non facit ius inter partes nec in ſcriptis redigenda ſm da. qꝺ intelligo verũ dũmodo per teſtes ꝓbari poſſit. nam ſi interpretatur interloquendo. vt ſ. de offic. deleg. ſignificantibus in ſcriptis redigi debet infra de proba.quoniam contra falſam vel forte. ſ.de da.intelligit de reſcriptura librorũ nõ chartulariorum. nec enim teneor ſententiam iudicis in libro meo ſcribere:cum non ſit
c exemplis ᶜ ſed legibus iudicãdum.C.de ſententiis et interlocu.oĩm iudi. nemo ſalua au

a ¶ Clauſula ſi ẽ ita. Addꝺ vita. ꝺ cãpanis l trac.cl'arũ gl. in c. graue. de offi. ordi. doc.i.c.ij. de reſcrip. doct. in.c. abexcõicato ꝺ reſcri.

b ¶ Dimittere incertum. Addꝺ c. ſicut. xiiij.diſtin. c.qui egerit.ꝺ peni. di.iij.c.iuuenis. de ſpon.c.ad audiẽtiã. et. c. petitio.ꝺhom. l.quoties. ff.de here. inſti. in.§. heres.et l l.cogi.l.§. ſi ſeruo.ff. ad treb.

c ¶ Cũ non ſit exẽplis Adde ca. de q̃b⁹.xx. diſt.c.ex merito.vſ. q.j.c.cum. ex iniuncto.de here.et in l. ſed lꝫ.ff.de offici.pſi. Pet.de ancha.conſi. cclxxvij.laci.in auxilium veritatis.

a Scd̄m allegata iudicādū ſit. Adde glo. in v̄bo tenē.i.c.paſtoral'is.d̄ offic. dele. glo.in.c.j. de offi.or. gl. in v̄bo iudicio. in ſitu.dact. Archid. & doc. i.c. cū eterni. de re iudic.li. vj. Barto. in.l.illicitas.§.veritas.ff.de offi.preſi. Sanctus Tho.ſcd̄a ſecūde. q. lxxvij.

b ℭ Que eſt optima legum interpres. Adde gloſ. in verbo iſtiter in.c.ab eo.de appel.lib.vj. gl. in verbo.ne forte.c.expoſte de cele. miſſa.

c ℭ Ei⁹ eſt iterpretari Add. c. cū veniſſet cū gl.de iudi. Cardi. zaba.in.c. licet in.vj. no.de offi. ordi.l.omni nouatione.C.d̄ ſa. ſan.eccle. et in.l.vl. C.de legiti.

toritate principis: vt no. ſ.eo. ver. hoc ſi a principe. ℭ Magiſter etiam interpretatur. C. de profeſſo.conſtan.in auf.l.j. lib. ij. ℭ Hec enim in ſcriptis redigenda: ſed non generalis nec neceſſaria: quia non facit ius inter aliquos: cu₃ diuerſi diuerſa ſentiant.ſ. eodē.ſuper literis.ſ.de tēpo.ordi. literas. ſ.de reſt.ſpo. literas.§.j.& ſe.ſ. de conceſ.preben.quia diuerſitatē. ℭ Hoc itelligo verū quātum ad ſententiam ferendam: quia non teneor ſequi opinionem iſtius vel illius: ſed propterea ne edificem ad gehennam.ſ.de ſeru.in or. fa. c.vnico.& de reſti.ſpo.literas.§.porro. ſic ergo conſcientia iuris in iudicando attendenda eſt: vt.ſ.de iureiur. venientes. in auten.iuſiurādum quod preſta.ab his qui admi. ſuſci. in j.col.ibi et equus ero.&c.col ij. et de defen. ci.§.iuſiuran. col. iij. Sed non eſt attendenda cōſcientia facti: cum ſm allegata iudicandum ſit [a]. ſ. de poſtu.prela.bone me.j. et de offi. deleg.ſi quando. ℭ Item hoc verum eſt de interpretatione magiſtri que remanet in glo. ſecus ſi ponatur in textu ſic fit.ff.de dam.infec. ſi edibus.ſ. de deci.c.j.inſti.de rerum diui. §.& poſt multas. ſ. de conuer. infide.c.fi.ſ.de conſang.& affinit. c.fi.et de ſeruīs. capellan⁹. et qui filij ſint legi. lator. et. c. cauſam. ij. nam tūc facit ius: et ſcd̄m eam iudicandum eſt. ℭ Item interpretatur reſcriptum conſuetudo que eſt optima legum interpres [b]. ſ. de conſue.cum dilectus.§.j.ad fi. ſ de ſepul. certificari. ℭ Hoc facit ius in eo loco vbi tenet. ſ. de iureiur.venientes. ſ. de ele. cum eccleſia vulterana.ꝙ dic vt not. ſ de conſue.§. & de virtute.&.§.ſeq. ℭ Hec neceſſaria eſt et aliquando generalis ſ₃ non eſt in ſcriptis redigenda ℭ Item interpretatur reſcriptum ius. ſ. eodem. cauſam que.&.c.cū dilecta. et alia exēpla habes.ſ.eodem,verſi. aliquando.& ſe. & hec generalis et neceſſaria et in ſcriptis redacta. ℭ Itē interpretatur reſcriptū is qui ipſum conceſſit: quia eius eſt interpretari [c] cuius eſt cōdere: vt.ſ.de ſentē. excō.inter alia.ff.de legi.et ſe. cū.l.ij.&.l.fi.ſ. de iudi. cum veniſſent. ℭ Hoc ſi a principe fiat generalis eſt neceſſaria: & in ſcriptis redigenda: & ſm eam pnunciari debet: iuxta illud: omnis chriſti actio noſtra eſt iſtructio: & exemplum dedi vobis &c. C. de epiſ. audi. nemo deinceps.et de offi.pre. affri.in nomine dn̄i in mecho.ſ. de ſen. & re iudi. in cauſis niſi ſpecialem faciat legem: quia talis non eſt trahenda ad conſequentiam. inſti. de iu. na.§.plane.infra de conceſ.preben.capi.conſtitutus.

18 Quam iuriſditionem † Cōſerat illud in quo cauſe cognitio demādat quod ex forma colligitur literaru₃ vt cum dicit ſi eſt ita ſi premiſſis veritas ſuffragatur cognita veritate: iuſtitia mediante: ſicut de iure fuerit quod canonicum quod iuſtum vt promiſit vt teneatur: ſicut dicit prout in inſtrumento inde confecto: vel literis continet partib⁹ cōuocatis: vl' ꝯſimulia.ſ.& ei iudi.exhibita. vl' ſi tibi cōſtiterit. ſ.de foro ꝯpe.cōqueſtus & talis iudex.pōt in figura iudicij pcedere & a ſe vel alijs cauſas cōmittere. ſ.de offi.deleg.cū te. principium medium vel finem cognitionem vel executionem.ſ.de offi. delega.ſuper queſtionū.§. intentiōis.niſi in caſibus. ſ. de offic.deleg. c.fi. ℭ Talis pōt recuſari ex cā. ſ.de offi.dele. c. ſuſpitionis. niſi fuerit iudex petitus.ſ.de offi.delega. cū olim magiſter.§. preterea. iiij.q. iij.§.item in criminali ver. ſi de teſtibus. vel niſi ſit de communi cōſenſu datus. ſ.de ſen. et re iudi. cām vel niſi ſemel fuerit approbatus. ſ. de ſen. & re iudic.inter monaſterium. Sed & in caſibus ex noua cā orta poterit recuſari.ſ.de offi. dele. inſinuāte.ſ.de iura.cal.ceterū.ſ.de excep paſtoralis. qd̄ dic vt no.ſ.de offi.deleg.§.cui poſſit.v̄.cōmittit huic bene cauſa. ℭ Sed hoc notandū quod regulariter, licet reſcriptum cauſe cōgnitionē habere preſumitur: in quo aperte quicꝗ facti narrauit: qr ſemper ſubintelligitur hec clauſula ſi preces veritate nitantur. ſ.e.c.ij.et quelibet exceptio rationabilis admittitur.ſ.de offi.deleg. ex parte. ij. ℭ Item notandum qd̄ ſi proponatur cōtra reſcriptū aliqua exceptio peremptoria ad deteſtandū litem apta in modum dilatorie iudex non debet eam admittere alias quelibet peremptoria poſſet reduci ad dilatoriam & hoc ridiculum eſſet.ſed contra.ſ.de dona.inter virum et vxo.per veſtras. dic quod ibi non pponebatur exceptio rei iud: ſed exceptio dō-

latoria cõtra reſcriptũ. q2 non fiebat ibi mentio de proceſſu coram iudice habito. ſ. de ſenten. et re iudi. i nter monaſteriũ. fm Hoſ. hodie iñ obtentu alicuius receptionis peremptorie principale negotiũ cõtingentis nõ retardat litis cõteſtatio niſi de re iudicata: vel tranſacta: vel finita excipiat litigator: vt in aut. d. n. extra de litis conteſtatio. exceptionis.

19 Quam executionẽ. † Illud in q̃ ſine aliq̃ iudiciali cognitione factũ ſeu miniſteriũ delegatur. ſ. de offi. dele. c. vlti ⁊ talis non eſt iudex: ſed auditor vel executor ⁊ quãuis talis recuſari poſſit niſi de partium detur vel recipiatur aſſenſu: ab eo tamẽ appellari non poteſt niſi fines mandati excedat. ſ. de offi. delega. ſuper queſtionũ. §. nos autẽ. ⁊ §. verſ. ⁊ §. porro. ſ. de appel. nouit. ij. q. vj. §. diffinitiua. ver. ab executore. C. quorũ appel. nõ reci. ab executore. ¶ Fines autẽ excedit cũ aliud vel aliter exequit̃ q̃ mandatur vel cum exequẽdo mandatũ preter cõmiſſum iniuriã infert. nam ⁊ tũc põt ab iniuria appellari. C. de ap. ſi quis prouocatione. ¶ Talis cũ nõ ſit iudex nec ſit ei iuriſditio ſed executio demãdata. ſ. de offi. deleg. c. vlti. alteri non põt delegari: q2 poteſtas dandi iudicẽ ex iuriſditione procedit. ff. de iuriſ. om. iudi. l. iij. et vbi miniſteriũ cõmittit̃ a perſona non recedit̃: q2 induſtria pſone electa videt̃. C. de cadu. tol. l. vnica. §. ſi vero talis. ff. de ſolu. inter artifices. ¶ Nec talis i exequẽdo partes iudicis aſſumit. C. de execu. rei iudi. ſi vt proponis. Sed cõtra. xxv. q. ij. ⁊ ſi non cognitio dic q̃ hec loquitur in mixto executore ſuperior in mero. miſcet̃ aũt executioni iuriſditio p illas clauſulas vel cõſimiles quas ſuperius aſſignaui. ¶ Sed dices nõne executor audire dz exceptiones legitimas quãtuncũq3 ſibi preciſe ſcribat̃. de offi. deleg. ex parte. ſ de cri. fal. ſup eo. Sed dic q̃ ſummatim hoc audiet ⁊ ſi vere apareant non pnunciabit. et ſic loquit̃ dicta. l. ſi vt pponis. ⁊ ff. de iudi. ſi pretor. ſuſpendet tñ executionẽ. C. ſi ex fal. inſtrumen. l. ſi. nec exequet̃ ſ. de cri. fal. ſuper eo. ⁊ inſtabit apud delegantẽ: vt ipm a mandato abſoluat. ſ. de offic. deleg. paſtoralis. §. quia vero. vel differat̃ donec idez ſuperior vel alius cui hoc competit de veritate cognoſcat infra de offic. delega. ſi quando. de hac materia dic ſicut plene not. infra de offi. delega. §. que delegari. ver. finis ⁊ ſequentibus.

Quod cõtinet ius cõmune. Illud quod conſonat iuri et equitati maxime quando continet in ſe iuris determinationes equaliter et generaliter: puta vocatis qui fuerint euocandi quod iuſtum vel quod canonicum ⁊ ceteras conſimiles de quibus dixi. ſ. eo. §. quod iuriſditionem. que equalitas ſemp ſeruanda eſt regulariter. infra de excep. cum inter priorem. §. ſ. nam ſummam equitatem ante oculos debet habere iudex. ff. de eo quod certo loco. §. quod ſi ephesi. in fi. ¶ Talium reſcriptum quedã ſunt generalia: in quibus generales ſeu indefinite clauſule continent̃: vt cum dicitur talis ⁊ quidam alij ſup decimis ⁊ rebus alijs. infra. e paſtoralis. Item cum dicitur contradictores ⁊c. ſ. de preben. pro illorum. Item illa teſtes autem qui fuerũt nominati ⁊c. ſ. de teſti. cogen. c. ſ. ⁊ ij. ⁊ per totum. vel illa amoto inde quolibet illicito detentore. ſ. de conceſ. preben. propoſuit in fi. ⁊ de rerum permuta. a cum vniuerſorũ in fin. vel ſi ad omnes dirigantur infra de pe. cum ex eo vel vbi alie conſimiles generales ſeu vniuerſales clauſule apponunt̃. quedã ſpecialia quia inter certos dirigũtur ⁊ ſuper certis et expreſſis rebus ſeu negotijs ſine clauſula generali. ſ. eodẽ capi. ſ et capi. paſtoralis. §. primo. quorum etiam aliqua aliquoties dicuntur ſpecialia. ſeu generalia habita inter ſe comparatione. ſicut dicitur de eodem mõte: quod eſt magnus ⁊ paruus quod verum eſt habita comparatione ad alios diuerſos montes. ſic poteſt intelligi infra eodem abbatem. ſpecialia extenduntur ad alias res ſeu perſonales. infra de offic. deleg. cum olim. et capitu. p. et. g. ſicut nec priuilegia. vt nota ſupra eodem. §. quod gratiam. ¶ Et ſciendum quod vbi clauſula generalis apponitur maiores et digniores perſone quam ſint ſpecificate non includuntur ſub eadẽ. infra eodem. ſedes. Sed que dicuntur maiores et digniores. nam clericus dignitatem habet[a]. iiij. diſtinctio. denicq3.

[a] ¶ Cleric[us] dignitatẽ hz. Adde c. ſi officia. lix. di. glo. in. c. ſedes de reſcrip. glo. in vbo dignitate. in. c. ſtatutum. de reſcrip. li. vj. gl. in. c. militare. xxiij q. ſ glo. ca. vni. de vi. ⁊ hone. cle. Abb. i. c. q2 nõnulli. d cleri. nõ reſi. Ant. de butri. in. c. recolentes. ſ vlti. col de ſeruis nõ ordi.

j.q.j.reperiuntur in fi.ĩ.de ſer.non ord. co.li=
bentius.⁊ etiam mancipa.ff de vſufru.ſed ⁊
ſi q̃s.§.mancipiorum.⁊ poteſtates ſeculares.
xxiij.q.v.adminiſtratores ⁊ decuriões. ff. ad
legem cor.de ſica.l.j.in fi. ⁊.l. qui cedere. Sʒ
⁊ magiſtri maiores dicunt.xxxv q.ix.veniã.
⁊ inſti.xl.di.multi.in fi.⁊ nobiles.xxiij q.j.q̃
cõtra pacẽ.⁊ſeniores.ij.diſtin.lex eſt.⁊ anti=
quiores.ff.de gradi iuriſconſultus.§.paren
tes.⁊ famoſiores ⁊ fideliores.ij.q.vij.queren
dum.⁊.c.criminatiões.Itẽ potẽtiores. ff. de
alie.iu.mu cau.fa.l.iij.reſpon.prio.⁊ qđ me.
cau.non eſt veriſimile.xxxj.q.ij. lortharius.
et maiores numero. ff.de pac.maiorem.lxv.
di.c j.dico hoc arbitrariũ vt tamen ſcias qđ
maiores et digniores vocat pſonas notabi=
les que ſub generali clauſula non compre=
hendũtur.arg.ff.de iniur.Item apud labeo
nem.§.ait pretor.nã ⁊ dignitati deferendum
eſt et perſone ĩ.de offi.deleg.ſane. ij.⁊.c.pa=
ſtoralis.ij.q.viij.quiſquis.j.lv.diſt.cũ beat⁹.
de talibus intellige quib⁹ expreſſis vel taci
tis princeps ad dãdum vel denegandum re
ſcriptum citius moueretur. exẽpla notaui
q̃plura ĩ.c.§.que pſit obijci.hoc tamen totũ
dico arbitrarium vt premiſi: ar. xxiij. q. iiij.
duo iſta.ſi tamen inique arbitretur appella
ri põt ĩ.c. ſignificauit. ¶ Quid ſi ĩpetret q̃s
reſcriptũ cõtra comitẽ ꝓuincie ⁊ quoſdam
alios qui iniuriãtur ſibi.ſuper quibuſdam
poſſeſſionib⁹ ⁊ reb⁹ alijs:nunq̃d poterit con=
ueniri epiſcopus ſuper eccleſia vel etiam ſa
cerdos: dicas q̃ nõ : niſi ita diceret quoſdaʒ
alios clericos et laicos : tunc enim dicerem
ſacerdotem poſſe conueniri: non tamen epi
ſcopum.ar.xxvj.diſt.ſi duo ſunt.⁊.C.de epiſ.
audi. epãle iudiciũ : nec ſuper aliquo ſpiri=
tuali niſi ſic dicat ſuper quibuſdam poſſeſ=
ſionibus et rebus alijs tã ſpiritualibus q̃
tp̃alibus.ar.in his q̃ no.ĩ.eo.ver.non ſolum
autem econtra:tamen fit deſcenſus de ep̃o ad
comitẽ.ĩ.eo.ſignificauit.ſm qđ no. ĩ.l ſequẽ.
ꝟ.clericus eſt maior laico.ſ.de ꝯſtitu. eccl'ia.
vj q.j.beatus.xxxiij.q. ij. hyſtoria. in fi.xcvj.
di.q̃s dubitet.ĩ.de maio.⁊ ob.ſolite.§.potuiſ
ſes. ⁊ §.ꝓterea. ¶ Quid ſi impetret contra
ep̃m pariſien̄.et quoſdam alios. nũquid põt
conueniri laicus:non niſi iungatur clericos
⁊ laicos.ĩ.c.ſignificauit. multominus in pre
cedenti queſtione ſic vna profeſſio ſub alia
non includitur:vnde oportet q̃ ⁊ de religio
ne fiat mentio.ĩ.c.cũ ordinẽ.ĩ.de ꝯſtr.vti.por
recta.ĩ.de regula.in inſulis. ar. xvj. q.vij.in
noua.ĩ.de elec.cum cauſam que. ĩ.de vita ⁊
honeſtate clericorũ.deus q̃.nã ⁊ de dignita=
te ⁊ de nobilitate mẽtio facta eſt:⁊ ſic ſemper
propter abuſionem impetrantium reſcripta
reſtringimus vt lites et odia reſtringant. ĩ.

c.ſedes.⁊.c.non nulli.⁊.c.vlti. ¶ Quid ſi im=
petretur contra ep̃m pariſien̄. et quoſdam
alios nunquid poterit ꝯueniri ſiluanecten̄.
videtur qđ ſic : dum tamen contra pariſien̄.
habeat queſtionem:vt.ĩ.e.ſedes.§.vlti.q2 vt
ibidem ꝓbatur:licet non poſſit aſcendere ad
pares tamen ſe transferre vel ad inferiores
deſcendere põt ⁊ vide quod not.ĩ.c.ver.q̃d ſi
dicat. ¶ Quid ſi primo facit citari ep̃m ſpe=
cialiter expreſſum non tamẽ offert libellum
nec aliq̃d petit:demũ facit citari alios ⁊ agit
cõtra ipſos fraus p̃ſumitur niſi releuetur ꝑ
aliquas cõiecturas:q2 adhuc non apparet
q̃ cõtra ep̃m habeat queſtionem: nec cm̃ pe
tit ſed petere vult.ff.rẽ rat.ha. ãpli⁹. ¶ Quid
ſi ep̃s mortuus eſt anteq̃ reſcriptum habi=
tum fuerit:vel etiam ante tempus date:⁊ q̃
dem principale deficit . ff. que ſententie ſine
ap.reſcin.l. penul.ĩ.c.ſignificauit. per conſe
quens ⁊ acceſſoriũ.ff.de regu. iur.cum prin=
cipale.ex quo enim ep̃s deficit non valet qđ
ſequitur ex eo: vel ob id:arg. ſ. de cõſti.nam
concupiſcentiã.ĩ de elec.qualiter.vel forte ſi
per aliquas probabiles coniecturas poſſit
probare quod litem haberet contra epiſco=
pum audietur arg.ĩ.de clan.deſpon.cum in
hibitio.ad fi.rñ j.in aut.de iudi.§. cos.verſ.
ſi tamen proſpexerit. coll.vj. ¶ Quid ſi di=
cat cõtra ſiluanecten̄. ep̃um et quoſdã alios
clericos ⁊ laicos:nũq̃d põt ꝯueniri pariſien̄.
non videtur duplici ratiõe. prima quia ep̃a
tus pariſien̄.nobilior ⁊ maior eſt:ſed nõ põt
aſcendi de minori ad maius.ĩ eodem.ſedes.
vnde et archiep̃us conueniri poſſet ar . ĩ. de
tranſla.ep̃i.c.j.ad fi.rñ j.ſecunda quia ꝑ hoc
quod apponit clericos : reſtringit clauſulã
que in ſuperiori queſtiõe. ver .ſi impetretur
contra ep̃m pariſien̄. remanſerat vaga ⁊ cõ
fuſa.ar.ĩ.eo.rodulph⁹. ⁊.c. ſignificauit.imo
certe videtur quod nunq̃ poſſit tranſire ad
parem niſi de dignitate generalem faciat
mentionem: vt dicat contra pariſien̄. epiſco
pum ⁊ quoſdam alios epiſcopos clericos ⁊
laicos.ar.ĩ.eodem.ad aures.et.c. ſedes. ⁊ de
offic.delegat. ſignificantibus.nam ⁊ hodie
epiſcopi clerici ⁊ alij ſuperiores nullius con
ſtitu. ſententie vel mandati occaſione inter=
dicti ſeu ſuſpenſionis incurrunt ſententiam
niſi in ipſis de epiſcopis et ſuperioribus
expreſſa mentio habeatur: vt in auten. d.n.
extra de ſenten . excommu. quia periculo=
ſum argu.tamen contra infra eodem. ſigni
ficauit . vbi ſatis innuitur quod ſi comes
citatus eſſet comitiſſa conueniretur: et ta=
men de dignitate comitatus : nec ſpecia
liter nec generaliter mentio facta fuit.
Item quod dixit de maioritate epiſcopa=
tus non valet : quia vbicunq̃ fuerit epiſco=

pus vintonieñ.ſiue vbitonie qui bene habet quinq3 milia marcharũ ſiue venetie qui non habet vltra centũ lib.turoñ. annuatim eiuſdem eſt meriti eiuſdẽ eſt ⁊ ſacerdotij:nã diuitiarum potentia et paupertatis humilitas vel ſublimiorem vel inferiorem epiſcopum non facit. ceterum omnes apoſtolorum ſucceſſores chriſti ſunt xciij.diſt. legimus poſt
a medīũ. et omnes ſunt vicarij Jeſu chriſti[a] xxxiij.q.v.mulierem. ¶ Sed nec licet occaſione generalis clauſule multitudinem effrenatam in iudicium euocare.j. eo.ſedes ver. ſed nec eſt autem effrenata multitudo quãdo.xl.excedit ar.j.de cle.ex.latores.verũ eſt ſi agatur de poſſeſſione. Jdem ſi agatur de numero teſtium.j de teſti.cum cauſam que inter archiepiſcopũ.§.fin. ſed hodie p generalẽ clauſulam.quidã alij vltra tres vel quatuor in iudiciũ non trahuntur quorũ nomina in primo citatorio debet exprimere ĩperator:ne fraudi locus forſitan relinquatur ſi circa ea poſſet libere variare. vt in autẽ. d.n. extra co.cum in multis iuris articulis.⁊ dic in primo citatorio cuiuſlibet illoꝝ quatuor.alias non bene prouideretur fraudibus : qꝛ poſſet multis primi citati citatoriũ occultari.ſcđm d.n.q.d.tribus edictis citandus eſt qs.xxiiij. q.iij.de illicita.ff de iudi.ad peremptoriũ.j. de dolo ⁊ contu.prout ⁊ preſumitꝰ doloſe verſari impetrans.ſi in proximo edicto cuiuſlibet iſtorũ illũ non exprimat noĩa eorũdẽ.iiij. ſed ex quo in primo cuiuſlibet.expreſſa fuerint nõ eſt neceſſe qꝫ in ſcđo edicto vel tertio exprimantur:⁊ poterit hec conueniens eſſe forma. Henricus dei patientia ebreduñ.archiepũs venerabili fratri in chriſto chariſſimo Ber.digneñ. epo ſalutẽ.ac mandatũ dñi pape recepimus ſub hac forma. Jnnocẽ.⁊c. Dilecto filio falcõni digneñ.canonico accepimus conquerente:qđ venerabilis frater noſter epũs digneñ.⁊ quidam alij ⁊c.ſic in curia generaliter impetrauit nunc exprimet ⁊ dicet:⁊ quidã alij.ſ.prepoſitus et archidiaconus et ſacriſta digneñ.⁊c.vel dic ſic ſcripto toto citatorio apponetur in fine:noĩa autẽ illorũ contra quos idem falco intendit agere autoritate ſupradicte clauſule gñalis. ſunt hec ſ.prepoſitus ⁊c.idem fiet in primo citatorio quod prepoſito dirigetur:⁊ ſic de ſingulis ſatis putarẽ ſufficere ſi in pmo citatorio epi exprimeñ ⁊ũ tñ per manũ tabellionis fieret ⁊ tenor in articulario remaneret:argu.j.de pba qm contra falſam.nec preſumerẽ qꝫ is per cuius manus olã trãſiũt fraudẽ aliquã adhiberet arg.j.de preſcrip.ad audientiã.§. nos igiꝰ. ff.de teſt. dominius labeo. ¶ Quid ſi contra decem ſocios ex eadem cauſa: vel ecõtra vniuerſitatem vel collegium ha= b
beo queſtionem: ſi ſocij ſunt puto quod ipſos trahere potero:ſi vnica ſit actio et pro vno de quatuor reputantur. arg. infra .e. edocen. et ea.paſtoralis.arg.de neg.geſt.eũ actum. ff. de libe.cã.l. cognitio. et.l.ſi pariter.et.l. ſi vſufr.§.ſi mater. ff.de mino.etiã.§.j.collegiũ vero vel vniuerſitatẽ dico conue a niri non poſſe niſi ſpecialiter exprimantur:qꝛ alia eſt forma ſcđm ſtilũ curie impetrata cõtra vniuerſitatem:alia contra ſingularem.nam quãdo cõtra vniuerſitatẽ impetratꝰ iungiꝰ clauſula.prouiſo qꝫ in dictam vniuerſitatẽ ſine ſpeciali mandato noſtro nullã excõmunicatiõis vel interdicti ſniam pferatis:qđ hodie de ſnia excõicationis ẽt ordinarijs phibetꝰ. vt in auten.d.n.ex de ſen.excõ. romana eccleſia ceterũ interdicti. Jdẽ videtꝰ de nobilibus: qui terram habent cum et ibi hec clauſula apponatur prouiſo ne in terram dicti nobilis ⁊c.qꝛ ⁊ talibus ſemp deferẽdũ eſt:arg. infra de offi. deleg. ſane qꝛ ⁊.c. paſtoralis.⁊ etiam papa deferet. infra de pe. c.fi. ſed eſt contra argu. infra.e.ſignificauit. ⁊ infra de ſpon.nõ eſt nobis. ¶ Non ſolum autẽ circa generalem clauſulã perſonarum prouidetur : verumetiam circa generaalem clauſulam rerum ſeu negotiorum dicitur ne ſuper maioribus ⁊ grauioribꝰ audiantur qui de minoribus et leuioribus tantum faciunt mentionẽ. j.e.ſedes.de maioribꝰ ⁊ minoribꝰ cũ ad quãtitatẽ referatꝰ facile eſt exẽplũ grauiores ꝟo ſunt criminales reſpectu ciuiliũ.ar.ff. de pe. in ſeruorũ in fi. C. ad legem cor. de fal. vbi item actiones inducentes infamiam grauiores ſunt.vj. queſtione prima ex merito. et in capitul.ibi ſequentibus in quibus non cogitur quis procuratorem con= b ſtituere.infra de procura.querelam.⁊ in auten d. N. de iud. iuris eſſe ambiguũ. Jtẽ cauſe matrimoniales et ſpũales [b]

a ¶ Sũt vicarij Jeſu xpi. Adde tex.in.c.ſ. ď fac. vnc. gl. in ꝟbo multi ſca. ſiet pro te mr. de veni. diſtin. ſ. Spe.tit. de le.ſ.§.ſ. ꝟſi.lxxix. Abb. in diſputatiõe incip. ſempronius.

b ¶ Spũales Adde. c.illud.⁊.c.ſolite de maio.⁊ obe.

grauiores ſunt tēporalibus: ideoq̄ iudices
maturiores requirūt. ſ. de iudi. decernim⁹. ſ. d
cōſang. ⁊ affi. c. j. nā ſpūitualia fortiora ſunt
q̄ carnalia. ſ. d trāſla. epiſcopi inter corpora
lia. iō aīa hoīs cuilibet rei tpali preponitur.
C. de ſacroſan. eccle. ſcimus. j. xij. q. j. precipi=
mus. ſ. de pig c. j. ⁊ vide qd̄ no. ſ. e. §. ver. quid
ſi impetret q̄s reſcriptū. ⁊ ideo qui exprimit le
uiorē ⁊ poſtea trāſit ad grauiorē in fraudem
verſatur. ſi eñ pape veritas innoteſceret: for
te nō taliter cōmiſiſſet: q̄ circa maiora peri=
culū vertit̄. xlij di. quiſcamus. lxj. di. mira=
mur. ff. de car. edicto. l. ij. §. j. ¶ Quid ſi dicat
ſup decimis ⁊ rebus alijs nūquid pōt agere
de eccleſia. vr̄ q̄ ſic. q̄ ſi dicat ſup redditibus
⁊ rebus alijs qd̄ ad eccleſiā trahit̄. ſ. e. rodul=
phus. dico cōtrariū: q̄ decima accedit eccle
ſie non eccleſia decime. ergo eccleſia maior
eſt ⁊ tā q̄ principalis ſpecialiter exprimēda
nō eſt ſicut nec ſpecificata tunica hominē pe
teret. ff. de edil. edi. iuſtiſſime. ff. de reg. iu. cum
p̄ncipale qd̄ eſt p̄ncipale ē p̄ncipaliter cōſide
rādū ē. ff. de reli. ⁊ ſum. fu. cū diuerſis. nec ob. c.
rodulph⁹. q̄ de hoc nō fuit ibi exceptū: licet
excipi potuiſſet. ¶ Porro expreſſis. c. libris d
mille marchis agere nō potero: ſ; cōtra poſ
ſem. ff. de reg. iur. in eo. ff. de leg. j. qui filiabus
ff. de iudi. p minorē ſed contra inſti. de acti. §.
ſi minus. So. qd̄ ibi dicit eodē iudicio expo=
ne. i. corā eodē iudice ⁊ ab eodē actore ⁊ reo.
nā ratiōe idētitatis p̄ſonarum dicit̄ idē iudi
ciū. ⁊ in §. ibidē ſequēti. Itē cōtra. ſ. de appel.
c. de appellationib⁹. ſ. de preben. maio. ſ. de
noui oper. nūcia. c. ij. §. vlt. ſed certe in maiori=
bus ſemper requiritur maior ſolennitas in
auf. de mā. prin. in tibi col. iij. ¶ Sz nunquid
20 reo † citato inſtāte cogit̄ actor infra certum
tp̄s exprimere oēs q̄ſtiones quas mouere in
tēdit: dicas qd̄ ſic. nā ſi nomina p̄ſonarū exp̄=
mere cogitur: vt ſupra dixi. multo forti⁹ noīa
queſtionū. argu. in hijs q̄ no. ſ. e. v. non ſolū. ⁊ ſi
in exceptionibus hoc fit. ſ. de excep. paſtora=
lis. multofortius in actionib⁹: nā cū damus
actionē ⁊c. ff. de ſuperfi. l. j. §. qd̄ ait p̄tor. arg.
ſ. ad hoc de coniug. ex publico. ſ. de clandeſti.
deſpō. cum inhibitio. ſ. qui filij ſint legiti. la
tor. ff. de op. lega. mācipiorū. ⁊. C. de ingenuis
l. diffamari. q̄ per hoc occurritur fraudibus
volētiū inſcripta trahere ad futura. ſ. e. c. vlt.
¶ Quid ſi lapſa die dicat ſe aliqua tradidiſ
ſe obliuioni vel aliqua de nouo ad eius au=
res p̄ueniſſe cum forte alij ſucceſſerit. ff. de re.
iur. qui in alteri⁹. vr̄ audiēdus: ar. ſ. de exce.
paſtoralis. ff. de edēdo. argentarius. § vl. ⁊ q̄
que de nouo emergūt ⁊c. ſ. de iura. cal. ceterū
dico cōtrariū. q̄ in primo caſu dies interpel=
lat pro homine. C. de iure emphy. l. vlti. ſ. de
loca. potuit. q̄ debuit venire inſtructus. ff. de

calum. annis. C. de tēpo. in integ. reſti: pe. ff. d
do. excep. pure. §. vl. ⁊ q̄ in proprio facto nō
eſt tolerabilis error: q̄cquid ſit in alieno. ſ. eo.
ab excōmunicato. j. q. iiij. §. vl. C. de reſcin. ve.
quiſquis. ff. de iur. ⁊ fac. igno. plurimū. ff. pro
ſuo. l. finali. In ſecūdo vero caſu interpellat
ſimiliter dies ⁊ apparet q̄ ſuper eo. quod nō
ſenſit nō dedit papa iuriſditionē. arg. ſ. eo. ſi=
gnificante. ⁊. c. rodulphus nec ſentire potuit
cum hoc ignoraret. ff. de contrahen. emp. in
l. in alijs concord. ſignatis. ſ. eo. §. cui preiudi
cet. ver. ſed a quo tempore.

Quod gratiam ſpecialem

Illud quod diſpenſationē continet. exemplū
infra de cor. viti. c. ij. vel pene debite remiſſio=
nē. exemplum. ſ. qui cleri. vel vo. c. j. vel pene
augmētationem ſeu premij remunerationē
a iure cōi recedēs: ⁊ ſunt tria q̄ ad hoc indu=
cunt. ſ. neceſſitas. Item vtilitas ⁊ euidēs me=
ritorū prerogatiua. j. q. vij. tali coniugio. ſ. de
ele. cū nobis olim. §. vlti. ⁊. c. innotuit. §. mul=
ta. ⁊ tale reſcriptū p̄ſonale eſt: nec perſonam
tranſgreditur. ſ. de vſu pal. c. ij. infra de con=
ceſ. preben. conſtitutus. ff. de reg. iur. priuile=
gia. ff. quibus mo. vſuſfru. amit. ſi vſufructua
rius. ff. de iudi. ſed ⁊ ſi reſtituatur. vij. q. j. peti
ſti. inde eſt q̄ reſcripta perſonas expreſſas in
ipſis non tranſgrediuntur. ſ. eo. ſedes. ⁊. c. nō
nulli. ſignificante. rodulphus. ſignificauit. ⁊
c. vlti. etiā vbi de iure cōi impetrat̄: vt ibidem
⁊ infra de offi. deleg. cum olim. ⁊. c. p. ⁊. g. ſed
contra. C. de diuer. reſcrip. l. j. vbi prouidetur
fratri nō nominato. So. illud intelligas quo
ad interruptionē tēporis ⁊ i cauſa indiuidua
argu. ff. quēadmodum ſeruitus amit. ſi com
munem. ſ. reſpon. j. de appel. inquiſitioni. et
in concor. ſigna. ſ. eo. §. proxi. ver. quid ſi con
tra. x. Itē cōtra infra de iudi. q̄ vero. ſo. illud
fit autoritate ſecūdi mādati vt ibi innuit cuz
dicit precipim⁹ ſm̄ Hoſ. vel dic q̄ predeceſ=
ſor fuit conuentus autoritate primi reſcripti
⁊ ſic intelligitur ſm̄ illā. ſ. eo. ſignificauit. vel
dic qd̄ ibi dolo deſijt poſſidere arg. ſ. de ali.
iudi. mu. cau. fact. c. j. vel illud ſpeciale eſt in
eo qui a predone rem ſcienter accepit: ⁊ eſt
ratio. ſ. de reſti. ſpo. ſepe contingit. ⁊ inſti. vi
bo. rap. § ſed nedum talia. vtraq̄ ſolutio bo=
21 na eſt. ¶ † Quid ſi impetro contra rectorem
alicuius eccleſie: ⁊ anteq̄ citetur moriat̄: nū
quid ſucceſſor cōuenietur. arg. q̄ ſic. ſ. de ſo.
c. j. Sed contrarium verum eſt. ff. qui ſatiſda.
cog. ſi deceſſerit. ff. q̄ ſnie ſine appel. reſcin. cū
qui infra eo. ſignificauit. ſignatus tamen con
tra infra de offi. delega. quoniam primo ſol.
ibi preceſſit citatio mortem: vt innuit: vel dic
quod aliud eſt in iudice: vt ibi: aliud in parti
bus: vt hic. ⁊ eſt ratio quia iudex equitatem

a ſeruat[a] iuſticiam exhibet:lites dirimit:vnde
⁊ ad impedientes proceſſum ſuum iuriſditio
ſua extenditur.J.de offi. dele.c.j.⁊.c.ex literis
J.de conceſ.prebē propoſuit.in fi.partes vero
malitioſe ſunt ⁊abutentes ⁊lites augmētan
tes.J eo.ſedes.nonnulli.⁊.c.fi.idcoq; fauores
ampliantur in iudice:ſed odia in partibus
reſtringuntur.ff.de lib.⁊ poſth.cum quidam
adhuc ſigno cōtra.J.eo.e.ā te.dic' qḋ ibi reſcri
ptum vtrumq; fauorabile eſt:q2 ad beneficiū
obtinendu3 ⁊ ibi apparet de mente dñi pape
⁊ reſpectu date mandatu3 recepit.Itē loqui
tur quaſi in iudice.arg J.e.ti.literis.¶ Sicut
poteſt diſtingui ⁊ dici quod reſcriptorū Alia
gratioſa vt in hoc.§.⁊.J.de priuile.quaſi per
totum.alia contentioſa per q̄ confert iuriſdi
tio inter partes.J.e.quaſi per totū.⁊ de offi.
deleg.ſuper queſtionum.⁊ quaſi per totū:vt
no.S.e.§.quod iuriſditionē ⁊ iſtorum.¶ Alia
executoria.de quibus no.S.eo.§.quod execu
tione.¶ Alia generalia.¶ Alia ſpecialia:vt
no.S eo.§.quod cōtinet.¶ Alia diffinitiua:et
iſtorum.¶ Alia indubitata ⁊ certa:vt illa q̄
corpore iuris clauſa ſunt ⁊ de quorum intel
lectu non dubitatur niſi a mente capto.J.de
tempo.ordi.vel non eſt compos.vel q2 licet nō
ſint corpore iuris clauſa apparēt tamē vera
bulla bullata ⁊ iuri communi conſonātia.vl'
alias certi ſumus de ſentētia pape:⁊ autori=
tate talium ſunt diffinienda negotia.S.de cō
ſtit.c.j.J.de ſenten.⁊ re iudi.in cauſis.¶ Alia
indubitata:ſed obſcura vt q2 in corpore iuris
clauſa.Sed intellectus eſt dubius ⁊ obſcur9
ad minus iudici qui nō debet cōtra cōſciētiā
iudicare.in autē vt iuſiurandū qḋ preſtatur
ab his.§.j.ibi ⁊ equus ero.vel q2 vera bulla
bullata.Sed ſi de clauſula aliqua ibi appoſi
ta mouetur queſtio que ex intentione pape
pendit vel non eſt certum quod papa ſic iu=
dicauerit nec concor.iuri communi:⁊ in his
caſibus conſulendus eſt princeps anteq̄ ne
gotium per iudicem terminetur vt probatur
per ordinem.de primo.J.de ſen.excom. inter
alia.de ſecundo.J.de preben.cum cauſa3 que
⁊ ea fi.de tertio infra eodem cauſam que.de
fide inſtru.paſtoralis.¶ Alia in dubium re=
uocata.⁊ tunc diſtingue ſicut notat ſupra eo
dem.§.quod cui preiudicat in diſ.que incipit
ſi de reuocatione ⁊ accedit.quod notat infra
de officio legati §.quid pertinet .verſiculo
reſcriptum.

2 Que poſſunt obijci †cōtra
reſcripta.Inopem me copia facit Ecce in p̄=
mis obijcitur qḋ impetratum eſt ſuggeſta
falſitate vel tacita veritate:q2 non expreſſit
totum factum:quo expreſſo princeps reſcri=
ptum nullo modo conceſſiſſet.J.qui filij ſint le
giti.cām Sed nūquid ſufficit a
ſi dicat nō obſtantib9 literis ab
aduerſa parte impetratis vel
impetrādis diſ.¶ Utrū in reſ=
cripto in quo hec clauſula cō
tinetur de cōi ſenſu partiū fiat
mentio vel nō.⁊ vtrū reſpiciat
tempus preteritum vel futurū
ſi de cōi cōſenſu fiat mētio ad
futurū:⁊ futurū tēp9 reſpiciat
ſufficit talis mentio ſicut loq̄t
J.e.ex parte decani.j. reſpō.nā
⁊ vbi primū reſcriptū cōi cōſen
ſu impetratū eſt nō valet ſecun
dū niſi de ipſo fecerit mētione3
vel niſi de cōi cōſenſu impetra
tum eſt:ſic intellige infra eoḋ.
ceterum.§.fi.⁊ c.ex parte deca
ni.§.fi.nam hanc decre.intelli=
go vbi primū reſcriptū ⁊ ſecun
du3 fuit de cōmuni cōſenſu im
petratum.nec ob. quod priori
ſtatur:quia ibi nobilis fraudē
commiſerat ⁊ ex ore ſuo iudi=
catur ⁊ habetur ei fides cōtra
ſeipſum.capitulum vero ſine
culpa erat ⁊ ideo poteſt quod
maluerit approbare ⁊ fraus pu
niatur.argu.infra de eo qui du
xit in ma.quā pol.capitulo pri
mo.¶ Ubi vero non fit mentio
de communi conſenſu cōcedēs
reſcriptum non poteſt ſibi vel
ſucceſſori ſuo legem imponere
ff.de arbi.l.penultima.J.de ele
ctione.innotuit.§.quāuis ⁊ q2
tractus futuri temporis ⁊c.
ff.de vſuris.l.j.¶ Si vero prete
ritum tempus reſpicit ⁊ vni=
cum reſcriptum impetratum
fuerat non ſufficit talis men=
tio ſi autoritate ipſius proceſ=
ſum fuerit. ſic intellige infra
de dolo ⁊ contumacia.capi.ſe=
cundo ⁊ ſi etiam proceſſum ſit
⁊ de proceſſu fiat mentio:quod
legitime factu3 eſt nō retracta
bitur infra de reſti.ſpo. audita
.§.licet.¶ Quod ſi proceſſum
non ſit generalis mentio :ſic
poteſt intelligi infra de iudic.
cauſam que.ibi enim non fuit
proceſſum:vt innuit:ſed recu
ſabitur iudex tanquam ſuſpe
ctus.¶ Sed et ſi plura reſcri
pta impetrata fuerint:ſufficit
talis mētio.J.de cl.nō reſi.cū ad
hoc.ſi eſt ḋ oib9 expſſa3 ḋberet.

a Judex eq= tatē fuat. Adde tex. n.c.cū eter ni.de ſen. ⁊ re iudi. li.vj.

facere mētionē forte nō ſufficeret pergamenū quare anglici de bachallario noīe nō obſtāte ſicut aſſerebant vno ictu oīa ſua priuilegia deſtruebāt inꝑſente cōqueſti fuerūt dn̄o pape ⁊ fratribus in camera tempore cōcilij lugdunēſ. ergo cū iura ſuper hanc queſtionem diſcere penē: merito de reuocatione ꝑmi reſcripti poterit heſitari: qꝛ nō omnes hanc diſt nouerunt ⁊ de hoc no. ꝫ. c. § qđ cui ꝑiudicet. ſub di. q̄ incipit de reuocatione: ⁊ ſub q̄ſtione que incipit ſi nō apparet. ver. ſi dubiū. ſiem̄ tacet aliquid qđ exprimere debuit vel cōtra nō valet reſcriptū. ĵ. c. ſuper literis. Sꝫ ad hoc vt hāc decre. plene intelligas a

23 ſic diſt. ¶ † Si reſcriptū tacita veritate vel ſuggeſta falſitate īpetratur: aut hoc fit ꝑ fraudē vel malitiā: aut ꝑ ſimplicitatē vel ignorātiā. ¶ Si ꝑ fraudeꝫ vel malitiā ceſſat officiū iudicis quouſq; ſibi ſup hoc fuerit facta fides. ĵ. c. ſup lite. § nos igitur. cōprobaē. xxv. queſtiōe ij. ⁊ ſi legibus. C. de fun. patri. l. ij. lib. xij. ff. de rebus eo. q̄ ſub tu. vel cur. ſunt magis puto. §. penul. ⁊ vlt. ff. de iudi. ſi pretor. § marcellus. ff. đ carbo. edicto carbonianū. § puberi. ff. de bo. liber. l. antepenult. ¶ Si vero per ſimplicitatē vel ignorātiā ſubdi. vtrū talis veritas ſit ſuppreſſa qua expreſſa vel talis falſitas ſuggeſta qua tacita princeps reſcriptū nullo modo conceſſiſſet aut talis ſit qđ ipm nihilominus conceſſiſſet. ¶ Si talis ſit quod princeps nullo modo conceſſiſſet reſcriptū vel de leui non conceſſiſſet. ĵ. c. poſtulaſti. ad finē. exemplum de falſitate infra eodeꝫ ex inſinuatione infra eodē de tranſac. ex literis. exemplum de veritate. infra eodem verſi. ſed quomodo intelligemus non valet infra eodem ſuper literis. § ſi vero per huius. ⁊ hoc in gratioſis reſcriptis eſt ſpecialiter cōſiderandum que legenda ſunt. ſecus in non legendis. ĵ. de cri. fal. c. vltimo. In vtroq; tamen

a ¶ Ultra duas dietas. Adde tex. i. c. ſtatutū de re. li. vj. iūcta glo. in verbo vnā dietā. Spec. ti. de citatione in. §. ſ. verſi et nota.

caſu de precū qualitate cognoſceē. C. ſi cōtra ius vel vti. pub. ⁊ ſi nō cognitio ſic poteſt intelligi. ĵ. de ſentētia ⁊ re iudica. de cetero. Sꝫ contra qꝛ nō imputaē ſi ignarus eſt. ĵ. de priuileg. ex pte. ſ. ibi quorum ipſe nō erat ignarus. ſed ibi ſubaudiēdū eſt maxime. ¶ Quod ſi princeps reſcriptū nihilominꝰ conceſſiſſet ſaltē in forma cōi refert vt. ū inde poſſit elici equiuocatiōis fallacia: aut nō. ¶ Si pōt inde elici equiuocationis fallacia nō valet arg. ĵ. eodē. nōnulli. ⁊ capi. vlti. infra de libel. ob. ſignificantibꝰ. de appel ſignificantibus: ideo nō pōt poni vnus dioceſanꝰ ꝓ ciuitate vel ecōuerſo: nec vnus dioceſanus ꝓ alio. ĵ. eo. ſignificante. ⁊ c. rodulphus. cū multi ſint eiuſdem noīs mlti poſſent cōueniri: ⁊ poſſet fieri fraus cōcilio. ĵ. eo. nonnulli in eo qđ đt q̄ nō valet litera ſine ſpeciali mandato dn̄i impetrata qđ dic vt no. ĵ. c. ver. xcvij. Itē in eo quod dicit ne trahatur quis vltra duas dietas [a] a ſua dioceſi. qđ dic vt no. ĵ. e. ℣. centeſimo. ¶ Quid ſi mandatur quod ꝓuideatur alicui in dioceſi. nunquid pōt ei ꝓuideri in ciuitate: ⁊ ſi in prouincia nūqd in eccleſia cathedrali. đ hoc dic vt no. ĵ. de verb. ſigni. § a quo fieri debet. ℣. quid ſi mandetur alicui. ⁊ ſequen. ¶ Sed ⁊ ſi nō pōt inde elici equiuocationis fallacia refert vtrū erretur circa principalia ſeu ſubſtantialia: vel circa acceſſoria ſeu accidentalia. ſi erretur circa principalia ſeu ſubſtantialia: ſine quibus iudicium eſſe nō poteſt puta ꝑſonā iudicis actoris vel rei ſeu negotiuꝫ de quo queritur. iij. q. iiij. ĵ. de verb. ſigni forma. § in omni. nō valet. ĵ. eo. ſignificāte. ⁊ c. rodulphus. ĵ. de offi. deleg. p. ⁊ g. ¶ Ubi vero erraē circa acceſſoria vel accidentalia: tunc procedit iudex ſecūdum ius cōe: quāuis nō ſequatur formam ad quā concedendā motus fuit princeps propter falſitatem ſuggeſtā vel veritatem tacitam. ſic intelligitur. ĵ. eo. ſuper literis. § inter alios. C. ſi cōtra ius vel vti. pub. preſcriptionē. que ponitur. xxv. qōe. ij. ¶ Idē eſt ſi in nomine erretur dummodo conſtet de perſona per circunſtantias appoſitas puta ſi impetretur contra. P. archidiaconum Pariſienſem beneficiatum in anglia atq; prouincia legenteꝫ Pariſius in decretalibus de Seniſia oriundum is enim nullus eſt niſi ergo non ob. error nominis ex quo circūlocutiones ſunt indubitate. ſic intellige infra de cenſi. venerabili. ff. de heredi. inſtitu. quoties. et l. his verbis. § primo ⁊. l. in tempore. § quoties. ⁊ l. ſi quis ſecundo. C. de teſtibꝰ. ſi in nomine ff. de rei vēdicatione ſi in rem. ff. ſi cert. pet. certum eſt infra de teſtibꝰ. licet ex quadam. § vlti. infra de conſang. ⁊ affi. tua. verba enim ideo inuenta ſunt vt eis quilibet in alterius notitiā cogitatiōes ſuas ꝓferat. xxij. q.

q̄.io aūt. ſcd̄ nec obſtat error nois vbi cōſtat qđ vtraq̈ pars de tali ſenſit: puta qꝛ hoc cōſitet. ff. de re iudi. l. ante pe. ergo ex quo cōſtat de veritate nō refert. ꝑ que verba. ſic pꝫ qđ ſi reſcriptū impetret̄: cōtra. R. remeñ qui eſt leodieñ. vl' cōtra. G. leodieñ. qui iniuriat̄ ſuper equo. cū tñ iniuriaretur ſup aſino: vel ſi impetretur ad. p. priorē antipolitanū qui Henricus vocatur: vel ſi impetrat. g. Remeñ. q̄ eſt leodieñ. nulla alia circūlocutione appoſita reſcriptū nō valebit: qꝛ aut impetrās intēdebat impetrare contra talē: ⁊ tunc non poteſt aliū cōuenire: vt apparet in his que no. ſ. §. e. ꝙ gratiā ſpecialem aut nō intēdebat: puta hoc fecit pignorantiā: vt ſequitur: vel dic ꝙ impetrans aut appoſuit hoc in fraudē: ⁊ tūc non valet: vt. ſ. aut per ignorantiam: ⁊ tunc cum cōtra talē ſeu ſup tali re: ſeu ad talē iudicem non intēderit ipetrans ipetrare iuriſditionē. ar. ff. de cōtrahen. emp. in lege. ff. de pactis tres fratres. ff. de tranſac. qui cū tutoribus in fi. per cōſequens nec princeps cōferre: qꝛ iuxta petitionē formatur reſponſū. C. đ tranſac. vt reſpōſum. ſ. e. ſciſcitatus. ſ. de ſpōſa. đ muliere. ⁊ ſic iuriſditionē quā nō hꝫ exercebit. ſ. co. paſtoralis. §. quoniā. ſ. de offi. dele. ex litteris. ff. đ of. procōſu. l. iiij. §. vlti. ſꝫ nec proprio facto error tolerabilis eſt vt no. ſ. ꝛo. §. quod continet. ver. quid ſi lapſa die. debet enim inſtructus ad iudicium venire: ⁊ alij edere non editionem ab aduerſario petere. ff. de edendo l. j. ⁊ l. ſi quis ex argentarijs. §. prohibet. probatur hoc. iij. q. iiij. §. ſpacium. ver. cius autem. C. de dila. ſi quando. ⁊ q̄uis etiam poſſet allegare ſimplicitatem iſtud certum eſt ꝙ ſecundū rationē naturalem principali deficiente deficiet ⁊ acceſſorium infra. e. cum dilecta. ſ. de fide inſtru. inter dilectos. §. penul. ⁊ vlti. ff. đ regu. iuris cum principale. ſ. de rerum permuta. c. fi. error autem qualitatis non nocebit: de quo pones exemplum ſicut notat infra eodem verſ. vero: ſed ſubſtantialis nocet vt premiſi. probantur hec aperte. xxix. queſtione. j. §. j. ff. de here. inſti. quoties. ff. de legatis primo ſi quis in fundi vocabulo. C. de inſti. l. vlti.

Hec autem ſubſtantialia voco: nedum premiſſa: ſed omnia que ſi omiſſa fuerūt vel ſuggeſta ẜm iura vitiatur reſcriptū vbicunq̈ hoc expreſſuꝫ inueniatur exempla ſ. e. ver. ſed quomodo intelligimus ⁊ ſequētibus.
24 ¶ Item locus ꝗ eſt de ſubſtantia [a] iudi
a cij arg. ff. de iuſti. ⁊ iur. l. penult. ff. de arbi. ſi cum dies. ſ. de offi. dele. conſuluit. Item dioc. ⁊ ciuitas nec accipiatur Robert⁹ pro Martino: vt no. ſ. e. ver. ꝙ ſi princeps. ⁊ ſequēti. et ſic reſcriptū non extenditur niſi ad perſonas ⁊ res q̄ ibi reperiri poſſunt: vt not. ſ. eo. §. gratiam. ⁊ quicquid ſcribatur intentio pape conſideratur. ſ. e. c. ij. et. c. eam te. et. c. ad aures. ⁊. c. cum adeo. ⁊. c. ſequen. ⁊. c. mandatum. et. ſ. de preben: cum cauſam. ⁊. c. vlti. ¶ Ideo autem error qualitatis nō nocet: quia licet propter illum motus fuerit princeps ad aliquam ſpecialitatem concedēdam: certum eſt tamen quod iudicē voluit iudicare. ⁊ ſi nō ſecundū ſpecialitatem predictam: ſaltem ſecundū formam iuris. ipſe enim tuetur iura. ſ. de elec. eccleſia. ij. §. deniq̈. ſ. de ſup. neg. prela. licet. de quo pone exemplum per decre. ſ. e. olim. vbi ſi non probat vnum nihilominus ꝓceditur in alio ſcd̄m ius cōe ẜm Goffre. Sed certe ibi fuit impetratū reſcriptū ẜm ius cōe ſine aliq̄ ſpālitate. vnde ſi vtrūq̈ ꝓbaſſet in vtroq̈ obtinuiſſet: ſꝫ qꝛ nō probat in vno: iō ſuccūbit in alio. nā ⁊ hoc eſt de iure cōi. ſ. vt ec. benefi. c. vnico. §. j. ⁊ ſic nedū in vno imo et in ambob⁹ ꝓcedit̄ ẜm ius cōe. ⁊ qualr̄ hec decre. intelligat̄. ſ. e. ⁊ de ipi⁹ interꝑtatio. ſubdit. cū duo. ꝑſi. ſinaūt copulatiue ⁊ ſequēti ponūt̄ et multa alia exēpla i gloſſis varijs ſed qꝛ ex ipis non poſſum elicere ꝙ iudices procedant omiſſa ſpecialitate aliqua nō [a] inſiſto. ¶ Tu ꝓo pone qđ ego italicus intellexi me heredem inſtitutum ab aliquo anglico cuius regni cōſuetudines poſſum merito ignorare: qꝛ non conuenit alieni regni arcana ſcrutari. C. de commer. et merca. mercatores. fuit mihi ſuggeſtum quod queſtio talis de conſuetudine regni in fauorē morientium de plano procedebat que oblatione libelli. et infra tres menſes terminabatur ergo licet falſum eſſet credens tamen verum ſecundum hanc formam porrexi petitionem meam ⁊ reſcriptum obtinui certe hic iudices facerent nihilominus porrigi libellum et lis infra ſua tempora ſuo marte decurret. argu. ſ. e. cau=

a ¶ Loc⁹ ꝗ de ſubſtantia: Adde an loc⁹ ſit de ſubſtantia fame. vide ꝑ Bar in. l. đ mi= nore. in. §. tormenta. ff. de q̄ſtio. Et an loc⁹ ſit de ſub= ſtantia ꝓfeſſiōis. vide per car. zab. in. c. ſi cut. cl. ij. in ſ. no. đ reg. idē. Car. i c. porrectū. eo. lib.

J.e.cauſam que.Jn veritate tacita pone exẽ
plum ꝙ predicta conſuetudo vera erat.⁊ego
reus hoc tacui:⁊ mandat papa ꝙ ordine iu
diciario ꝓcedat.certe quãuis de iure cõmuni
libellus porrigendus eſſet attamen dicta cõ=
ſuetudo ſeruabit:⁊ ſic libellus non porriget
ar.J.de conſue.cũ dilectus.§.fi.J.de eo ꝙ mit.
in poſ.cã rei ſer.cũ veniſſent §.fi.põt etiã po
ni exemplũ in ſiſterreich.⁊ vich. epis ſuper ec
cleſia ſancti Martini⁊ dioc.in limitibus liti=
gantibus.⁊ pone ꝙ ſuggeſtũ eſt capellano
pape conſecrato in curia ꝙ de generali con=
ſuetudine prouincie de plano ⁊c arg.š.poſui
in alio exemplo terminetur. ¶ Jtem poteſt
poni exemplũ qꝺ cũ eſſem in curia romipete
vicini mei ſuggeſſerunt mihi quod aliquis
potens vicinus meus ſpoliauerat me caſtro
meo de quo erat lis inter nos ſʒ poſſidebam
iuſte potui ignorare.ar.ff.de verb.oblig.l.vl.
§.ſi inter eos infra de preſum.quoſdã.⁊.c.ſe.
ẜm hanc ſuggeſtionẽ que falſa erat obtinui
cõmitti poſſeſſoriũ ⁊ petitoriũ ⁊ ꝙ iudices in
fra duos menſes poſſeſſoriuʒ terminarẽt cer=
te omiſſa hac ſpecialitate ſuper petitorio pro
cedent iudices infra ſup tẽpora iuris ordine
obſeruato.ad hoc infra de ſeque.poſ.c.j.vel
pone exẽplum ꝙ idẽ romipete ſuggeſſerunt
mihi qꝺ aliquis cõtra me cõmiſerat delictũ
notoriũ:cum tñ eſſet occultũ per decre.J.de
iureiur.ad noſtrã.ſecũdũ hoc intellige iura
ſuperiora ⁊ opiniones cõtrarias inſertas .J.
eo.ſuper literis.reſpõ.pmo. ¶ Sed quomodo
intelligemus veritatẽ tacitam qua expreſſa
litere nullatenus haberentur .xxviij. exem=
pla his comprehende. ¶ Si lex priuata:ſi
diſpenſatio pactum. ¶ Uel ſi reſcriptum ſen
tentia ſiue ſtatutum. ¶ Gaze nobilitas ac ap
pellatio cauſa. ¶ Hac hominis meta vel con
firmatio pape. ¶ Proceſſus titulus ſeries ꝓ
feſſio certa. ¶ Paupertas facti poſſeſſio liſqꝫ
grauamen. ¶ Gratia venditio pater ac excep
tio cuius. ¶ Clauſula firma fides.ſed ⁊ his
iũges anathema. ¶ Finis tolletur niſi mẽtio
facta probetur. Joães albi. ¶ Si lex priua
ta infra de preſcrip.veniens infra de priui=
leg.ex parte. ¶ Si diſpenſatio infra de filijs
preſby.ex tua. ¶ Pactum infra de deci.ex mł
tiplici. ¶ Uel ſi reſcriptum infra eo.ex pte.⁊
c.ceterum. ¶ Sententia.C.ſen.reſcin.nõ poſ.
l.vl.ar.infra de fide inſtru.inter dilectos.§.in
ſtrumẽtum.ver in olbꝰ. ¶ Siue ſtatutũ.š.de
ꝯſti.cũ acceſſiſſent.J.ꝺ cle.nõ reſi.cũ dilectus.
⁊de preben.pro illorũ. ¶ Gaze nobilitas .J.ꝺ
fo.cõpe.ex pte.J.vt lit.non conteſt.accedens.
J.de offi.deleg.ſignificantibus.J.eo.ex pte de
cani.J.de ſen.⁊ re iudica.cũ bertoldus.in pn=
cip. ¶ Ac appellatio.ſ.propria .J. eo .ex par
te.ſ.vel aduerſarij.J.de cõfir.vti.bone. ¶ Cau
ſa ſcʒ excõmunicationis ⁊ ſi plures ſunt oẽs
dʒ exprimere.J.de offi.ord.ex parte.⁊ de ſen.
excom.cum pro cã. ¶ Ac hominis meta.i.ter
minus appellationis.ſʒ nec terminus legis
preueniendus eſt minꝰ.J.de ap.ſcpe.§.fi.⁊.c.
oblate. ¶ Uel confirmatio pape .š.de conſti.
ex pte.J.de cle.nõ reſi.cũ ad hoc.⁊ ne ſede va=
cante illa . ¶ Proceſſus.J.de ſenten.⁊ re iudi.
inter monaſteriũ. ¶ Titulus.ſ.beneficij: ⁊ ex
pone vt no.ver.quod autẽ.⁊ ſequẽti ¶ Seri=
es.J.eo.dilectus filius abbas.⁊ de cohabi.cl.
⁊ mu.ſuper eo. ¶ Profeſſio certa.ſ.vtrũ ſit cle
ricus vel laicus.J.e.cũ adeo.J.de tranſac.ex
literis.⁊.c.ſignificauit.J.de arbi.innotuit.J.de
fo.cõpe.licet.quia nec religio ſupprimenda
eſt.J.eo.cũ ordine.J.de confir.vti.ad noſtrã.⁊.c
fi.⁊ de regula.qꝛ in inſulis. ¶ Paupertas.J.eo.
ad aures.J.de offi.deleg.ſignificantibus.J.ꝺ
fo.cõpe.ex tenore.⁊.c.ex parte infra de inſti.c
j.⁊.c.autoritate. ¶ Facti poſſeſſio.J. de cõceſ.
preben.cum noſtris.⁊.c.literas. ¶ Liſqꝫ .J.vt
lit.pen.dilectus.⁊ infra de teſti.cauſam que
vertitur infra de preuileg.c.penul. ¶ Graua
men.hoc intellige vt no.J.e.verſi.ſede graua
ta. ¶ Gratia qꝛ iam receptus eſt in alia eccle
ſia.J.eo.in noſtra. ¶ Uenditio reſcripti ſibi
conceſſi a ſede apoſtolica.J.eo.ad audientiã.
¶ Pater.J.de fil.preſby.ca.ij. ¶ Ac exceptio.
ar.J de procura.in noſtra.§.nos vero. ¶ Cuiꝰ
quia ⁊ de dioce.⁊ de ciuitate facienda eſt mẽ
tio.J.e.ſignificãte.⁊.c.rodulphus. ¶ Clauſu
la.J.e.cũ dilecta.circa princip.vbi non valet
reſcriptum ſecundum.qꝛ nõ facit mentionẽ
qꝺ articulus fuiſſet in primo reſcripto inſer=
tus. ¶ Firma fides.ſ.ſacramentum infra.eo.
conſtitutus.J.de appel.dilecto. ¶ Jtem fides
interpoſita.argu.š.de conſti.ex literis .infra
quod metus cauſa .ad aures. ¶ Sed ⁊ his
iunges anathema.qꝛ ſi tacet excõicationeʒ
ſuã non valet.J.de procur.c.vlti.⁊ de proba.
poſt ceſſionẽ niſi ſup defenſione impetret.J.ꝺ
excep.dilecto.⁊.c.dilecti.c.cum inter.c.ſigni
ficauerunt .c.venerabilem.⁊ extra eo.ipſo iu
re quod quidam habent:quidam non:ſed ta
men continet ius commune. ¶ Finis tolletur
niſi mentio facta probetur.i.reſcriptum poſt
predicta impetratum non valebit niſi de pre
ctis faciat mentionem . ¶ Quod autem di=
xi.š.verſi.titulus quod de titulo facienda eſt
mentio.exponitur.i.de beneficio:ſed diſtin=
ctione opus eſt. ¶ Quia aut dicit ſe nullum
eccleſiaſticum beneficiũ habere ⁊ tunc quã
tumcumqꝫ minimum habeat non valeat tã=
quam fraudulenter obtentum infra eo.ſi pro
ponente. ¶ Aut dicit ſe pauperem clericum
vel non competens eccleſiaſticum beneficiuʒ
aſſecutum:et tunc ſi primum ſufficiens eſt
idem vt pridem infra eodem cum adeo.quia

talis non eſt idoneus.ſ.de preben.ſuper inor
dinata .¶ Si vero, ſit minus ſufficiens põt
ſubdiſtingui vtrũ impetrans ſit diſcretus et
cauilloſus ita q̄ poſſit cõtra eū p̄ſumi. ⁊tũc
idem qđ pridē argu.ſ.de preſum.mandata.⁊
c.illud.ſ.đ preſcrip.ad audientiā.ſ.de contra
hen.emp.ad noſtra.ſ.de ſen excom.cum illo
rum in fi.ff de eden.ſi quis ex argentariis .i.
niſi forte impetraret in forma.communi:q̄r
tunc valeret:ar.ſ.eo.poſtulaſti.ſ de cri. fal.c.
fi.¶ Quid ſi ſimplex erat ⁊ honeſtus ⁊ talis
cui papa hoc conceſſiſſet ⁊ ſi de primo benefi
cio certificatus eſſet quod quidem ex conie=
cturis nobilitatis affectus ⁊ ſcientie bonus
iudex eſtimabit.argu.ſ.de preben. de multa
in fi.ff.de ali.⁊ ciba.lega.cum alimenta.ff.de
leg.iii.ſi filie non nocebit:ſic poteſt intelligi.
ſ.de prebē.cū teneamur,⁊.c.dilectus.ii.¶ Sʒ
ſi talis non erat cui non erat conceſſurus nõ
valebit .ar.ſ.de preben.referente. in fi.C.de.l.
cum alienam.vt ſic eadem ratio moueat dele
gatum que ⁊ delegantē.ſ.e.ſuper literis.in fi.
ideo ſi taceat aliquid quo expreſſo non ha=
buiſſet reſcriptum vel ſi deficiat aliqua de cõ
ditioinibus:que in reſcripto tacite includun
tur non valebit vnde verſus.

¶ Cleric⁹ indigena dignus pauper reſidēſq̄
¶ Sufficiēs numer⁹ ſi vendita gratia facta.
¶ Scãdala nec p̄deſt tibi lr̄a ſede grauata.
¶ Clericus nec enim valet niſi cleric⁹ ſit.ſ.de
tranſac.ex literis.¶ Indigena.lxi.di.horta
mur.C.de epiſcopis.⁊ cle.in eccleſiis.hoc in=
telligas de honeſtate aloquin contra.ſ.de in=
ſti.ad decorem.nec ob.infra de cleri. peregri.
c.vlti.nam ibi non remouent̄ q̄r extranei.imo
quia minus idonei vel ſine conſcientia epi in
ſtituti ſunt.vt.ſ.de inſti.c.iii.nec ob. infra de
cle.ne pro defectu.q̄r de honeſtate intelligit̄
ſm omnes.ego tamen contra ⁊ dico q̄ illud
ideo eſt:q̄r ſub certa forma ⁊ limitata deuol
uitur poteſtas ad ſupiorē.ideo fatuus erit ſi
terminos ſibi impoſitos trãſgrediatur.ar.ſ.e.
cū dilecta.§.vlt.infra de elec q̄r propter.§.qui
vero infra de ſepul.c.i.§.fi.de hoc dic vt not.
infra de elec.§ q̄s eligi.ver.Itē q̄ nõ eſt de eo=
dē gremio.¶ Dignus aliter non valet.infra
eo.cū adeo.infra de eta.⁊ qualita.accepim⁹.
¶ Pauper hoc intellige ſm diſtinctionē p̄ri
me ſupradictam.¶ Sʒ nūquid tenetur facer̄
mentionem de patrimonio.quidam dicunt q̄
non.vt infra e poſtulaſti.vbi nõ reſpõdet ad
queſtionem factam de p̄rimonio.reſecatis
oib⁹ dico q̄ ſi ordinatus eſt ad patrimoniū ⁊
de ipſo mētionem non facit ordinator cõtra
ipſum exceptionem habet ſecundum Gof.
Idem videtur ⁊ ſi ordinatus non fuerit ad ti
tulum patrimonii dum tamen ſufficiens ſit.
nam nec pater carnalis tenetur ſi filius ha-

beat aliās vnde viuat.vt no.ſ.de infan.⁊ lā.
expo.§.quibus exceptionibus.ver.vel q̄r tibi
potes.⁊ expreſſum eſt.i.q.ii.paſtor.infra de
preben.epiſcopus in fi.⁊.c.tuis. nec enim dr̄
ibi quod ad titulum ſui patrimonii ordinen
tur.Sed q̄ hi qui talia patrimonia hn̄t pn̄t
ordinari nullo alio titulo aſſignato.vel dic
nullo alio.ergo iſto aſſignato ⁊ ſic facit pro
Gof.q̄r ſine titulo iſto vel alio non debet ordi
nari.infra de preben.cū ſecūdū.ſ.đ eta.⁊qua.
accepimus.Si tamen queris vtrū tales lici=
te vtantur titulo ſeu beneficio ſibi gratis con
ceſſo.dico q̄ ſic:dū tamen honeſte viuant pra
uam intentionē ditandi parentes non habe=
ant cum opere ſubſecuto.⁊ dūmodo ſeruitiū
eccleſie faciant:q̄r qui altario ſeruit ⁊c.ſ.de
preben cū ſecundū .nec ei tenentur propriis
ſtipendiis militare.ſ de preſcrip.cum ex offi=
cii.ſic intellige quod non peccat qui vtit̄ iure
ſuo infra de elec.cū eccleſia vulterana. in fi=
ne. xxiii.q.v.de occidendis xiiii.q.i.qđ debe=
tur.¶ Quid ſi ſeruitiū non faciant:vel in ma
los vſus expendãt pena ſuoſtineãt.autores
quia ipſorum vitia non palpabo.Si non cre
dunt mihi credant Hieronymo dicenti:quia
qui bonis parentum ſuſtentari poſſunt ⁊ opi
bus:quod pauperum clericorū eſſe debet ac
cipiunt ſacrilegiū incurrunt:⁊ per abuſionē.
q.d.de his qui abutuntur rebus aliorū iudi=
cium ſibi manducant ⁊ bibunt.xvi.q.i.q̄m q̄c
quid.in fi.¶ Et proſpero qui ait q̄ nec ſine
grandi peccato recipiūt.i.q.ii. paſtor .xii.q.i.
nulli aūt.¶ Et Ambroſio q̄ dicit q̄ null⁹ taʒ
iniuſt⁹:tã auar⁹ ē q̄ꝫ q̄ multorū alimēta nõ ſu
um vſuʒ ſʒ abūdãtiã ⁊ delicias facit.xlvii.di.
ſicut hi.¶ Sʒ ⁊ valeriano.C.đ ſa.ſan.ec.hec
p̄ui.¶ Et Iuſtiniano in au .vt deter.ſit nūe.
cle.col.i.⁊ de mēſu.or.cle.col.iii.⁊ vt cle.q̄ rece.
col.v.¶ Et regule iuris ſm naturã.nec eñi ſe
rēd⁹ ē cleric⁹.ſ.q̄ lucrū.ſ.redditū eccleſiaſticū
amplectit̄.On⁹ aūt.ſ.eccl'ie đſeruiēdi:⁊ hone
ſte viuēdi ⁊ p̄uide diſpēſandi.ei.ſ.reddituī ec
cleſiaſtico annexū cõtēnit̄.C.de ca.tol.l.vnica
.§.p ſcđo.ar.ſ.đ cl.cõiug.diuerſis abutēs in
bn̄ficio ⁊ ſi iure đficiãt.p̄pria tn̄ cõſciētia ⁊na
turalis ratio te cõuincēt.nec lʒ tibi bn̄ diſpē
ſare niſi ius habeas. imo grauaris poti⁹ q̄ꝫ
iuueris.i.q.iii:ex m̄ltis.⁊ viđ qđ no.ſ.de na:
ex li.vē.§.fi.v.alii p̄petui.¶ Excuſãtes tn̄ ex
cuſationes in peccatis ſcripſerunt quod iu=
ra allegata đ conſilio loquuntur quod vtiq̄
crederem ſi iura inducerent que non habēt.
¶ Alii dicunt quod eſt preceptum. ſed non
intelligitur de his qui occaſione diuitiarum
patrimonialium ſuperbiunt et vagantur.
¶ Tertiū quod loquuntur de his qui vſur=
pant quartam decimarum pauperibus aſ
ſignatã.¶ Quarti q̄n eccl'ia nõ ſufficit oib⁹ in.

quo deberet de ſuo potiꝰ ſubuenire ar.lxxxvj.di.paſce.ſ.de ceſi.l3.¶ Mu.dixit q ad bñ diſpenſandū cōceditꝛ.ar xxx.diſt. hoc ſcripſimꝰ.ꝛ.xij.q.j.habebat hoc poteſt exaudiri qñius hz in beneficio.als cōtrariū eſt vt notat.ʒ.c.ꝟ.ꝛ regule iuris. ¶ Ego intelligo vt dixi:ꝛ facit ꝑ me.ſ.eo.poſtulaſti.§ j.nā ad hoc vt litera impetrata ab ordinato valeat duo requiruntur.ſ.vt nullū habeat bñficiū ecceleſiaſticum:ꝛ q ſit paup vt ibi innuit.ergo ſi paup nō eſt quāuis nullū habeat bñficiū eccleſiaſticū ſuccūbet.arg.ſ.de cōſue.ca.vl.in fi.ꝛ.ſ.de eo qui duxit in matri.cū haberet.§ nec aliquid.ꝛ.ca.vlti.Sed qui ſufficiens habet patrimoniū pauper non eſt.imo diues et ſaltē a deo a quo omnia bona ſunt beneficium hoc habere intelligitur:ſed ꝛ beneficium eccleſiaſticū cēſetur ex quo ad ipſum ordinatus eſt.vt patet in his que no.ſ.de preben.§ cui ſit conferenda.vnde ꝛ q̄ſtioni de patrimonio propoſite intelligo q reſpondet in fine ibi ꝛ pro habenti beneficij ſufficiētis ſubſidium ꝛc.nā ꝛ per verba q̄ precedūt ſufficienter reſponſum eſt prime queſtioni.

25 ¶ Sed qd appellas bñficiū † ſufficiens [a].reſpondeo qd ſibi ꝛ ſuis ſufficiat.l.diſtin.ſtudeat ad fi.de cohabi.cleri.ꝛ mu.c.j. ꝛ ſi pōt hoſpitalitatē tenere et epiſcopalia iura perſoluere.infra de ſuppl neg.prela.ſicut.ſ. de prebē.de monachis.ſ.de cōtrahē.emptio.c.j.conſiderata nobilitate ꝛ dignitate in maioritate illius de cuiꝰ ꝓuiſione queritꝛ.ar.xlj.di.nō coganꝛ.Sz ꝛ ſcientie facundie conſuetudinis eccleſie.ar.ff.de va.ꝛextra. cog.l.j.§ in honorarijs.ʒ.de cōſti.cū oēs.in fi.ſ.de conceſ.preben.ex pte aſten.ſm cōem lecturam.¶ Puto q ſi queras ꝺ ordinādo agente cōtra epiſco. pro titulo aſſignando,ꝫſtatuta ſit certa ſumma:puta.c.ſol.vl x.libre ſicut eſt in quibuſdam ſtatutis legatorum apoſtolice ſedis in prouincia ſeruanda eſt:ar.ſ.de fide iuſ.q quibuſdam.¶ Si nō eſt conſtituta.habens victum ꝛ tegumentum contentus ſum iuxta apoſtolum:ꝛ ſi recipit minus ſufficientem titulū ſibi imputet ꝛ ꝓprijs manibus victum q̄rat.xcj.di.§ j.ꝛ.capi.clericus victum.

26 ¶ † Quid ſi queras vtrum vni clerico maius beneficiū q̄ alij aſſignari debeat: reſpondeo ſic cōſideratis iuribꝰ:que nō.ſ.ver. ſed quod appellas.ꝛ.§ qd cōtinet.ver.ꝛ ſciēdum.ꝛ hoc committo arbitrio epi.cui rerum diſtributio ꝛ animarū gubernatio eſt cōmiſſa.xij.q.j.eps eccleſiaſticarū rerū.ꝛ.c.ꝓcipimꝰ.vt tamē magis conſideret morū honeſtatē diſcretione matre virtutum ꝓuta diſpenſatione q̄ ſanguinē nobilē diſſipantē.ſic intellige.ſ.de preben.de multa.in fi.ꝛ.c.venerabilis.§ nos igitur.viij q.j.moyſes.Si em̄ cōmunē lecturā cōſideres vix refrenabitur ambitio clericorū. cōtra decre.ſ.de prebē.qꝛ intantū.Sz in hoc diſpēſari pōt:vt no.ſ.de preben.§ vlt.ſub.§ illud ꝛ ſequenti.¶ Quid ſi dicatur in reſcripto recipiatis petrū:non ob.q alias beneficiatus exiſtit.ꝛ hec queſtio quotidiana eſt:ꝛ puto q ſi vnicū ſufficiens bñficiū habeat vel ſi plura diſpenſatione obſtat exceptio.arg.ſ. c.poſtulaſti.ꝛ de preben.cum teneamur.ꝛ.c. precedēti.ꝛ ad idē faciūt iura ſuperius allegata ſi dicas q de facto ſeruatur cōtrarium. reſpō.non eſt q̄ oppo nat nec eſt quod fit ſed quid fieri debeat attendendū.ſ.de conſue.c. fi.§ vno.ſ.de ele.cūm q̄.§ qꝛ igiꝛ.¶ Reſidēſq3 ꝛ hoc ſemp ſubauditur.ſ.de cleri.non reſi. relatū.¶ Sufficiens.i.ſi eccleſie facultates in qua ſcribitur pro aliquo recipiendo in canonicū nō ſufficiant.qd intellige vbi non eſt certus numerus canonicorū.ſ.de vi.ꝛ ho.cle. qm̄.ſ.de inſti.c.j.ꝛ.c.autoritate infra de conceſ.preben ex parte aſten.§ vlti.ꝛ vide quod no.ſ.de conſti.§ qñ conſtitutio incipiat arctare.ſubdiſt.cū queritur an capitulum.verſi.ſz ſi queras ꝛ ſequenti.¶ Numerus.ſi em̄ tunc tacet,nō valet.ſ.eo.conſtitutus.Si vendita.ſ. e.ad audientiam.¶ Gratia facta.Si em̄ autoritate apoſtolice ſedis aliquis in aliqua eccleſia receptus fuerit non valet reſcriptū niſi de receptione ſua expreſſā fecerit mentionē ſ.e.in noſtra.¶ Scandala ob.enim ſi non poteſt impetranti ſine ſcandalo prouideri infra de preben.cum teneamur.ꝛ argu.infra de preſcri.nihil infra de cle.coniug.cum olim.in fi.in his caſibus:nec prodeſt litera ſubaudi impetrata ſuper beneficijs obtinendis: ſed nec prodeſt ſi alias grauata ſit eccleſia cui ſcribitur:ꝛ ideo ſequitur in ver.nec prodeſt tibi litera ſede grata quod intelligas quando impetratur ſecundum formam decreto. infra.eodem mandatum literis abbatem ſm

Hoſ.

[a] ¶ Appellas bñficiū ſufficiens. Adde glo. in.c.cōquerēte.de cle. nō reſi. gl. in.c.cum adeo.ꝺ reſcri.gl in c.ſi clericꝰ. xij.qō.j.ꝛ gl.in.c.ꝺ inſtitu.

Sol. quod ⁊ mihi placet ſm ius corpe iuris clauſum quãtũ ad exceptionẽ ex pte eccleſie cui pſcribiť hac ratiõe q̄ ſe grauatã aſſerat opponẽdã. Ber. ver. vero intellexit q̄ ex quo autoritate dñi pape recept⁹ eſt aliqͣs in aliqua eccl'ia: obſtat exceptio ſcd̃o impetrãti niſi de receptiõe primi fecerit mẽtionẽ qd̃ ⁊ mihi placet ſcd̃m ſtilũ curie qui conſiderand⁹ eſt ⁊ ſeruandus. J. de cri. fal. quam graui. vñ ſic ponitur in literis apoſtolicis tota die nõ obſtãte ſi pro aliis vobis ſcripſerim⁹ ⁊c. inuuit ergo q̄ niſi illa clauſula apponereť obſtaret exceptio: nã clauſula operari dȝ. J. de priuile. ex orc. eccleſia eñ ex quo ſemel grauata eſt iterũ grauari nõ dȝ: vt ar. J. de cẽſi. procuratiões. § j. Itẽ alia ratione vr̃ nõ obſtare exceptio. ſ. q̄ reſcriptũ pſumiť ſubrepticiũ. qd̃ dic: vt no. J. de maio. ⁊ obe. §. in quib⁹ ꝯſiſtat maioritas. ver. põt etiã poni exẽplũ ⁊ ſequẽtib⁹. ¶ Sȝ qd̃ ſi tres vel quatuor vel plures iam recepti ſunt nunqd̃ ob. illa clauſula: nõ vr̃: q̄ ſufficit qd̃ p duobus ſupponat: arg. iiij. q. iij. vbi nũerus hoc ẽt p ar. efficax ſatis determinatum vr̃ cũ enim ſtatutum ſit in iure: vt deſeruiẽtes ep̃o reſidentes intelligant: vt. J. de cleri. non reſi. de cetero iterpretatũ eſt q̄ duo tm̃ pro reſidentibus habeantur: vt. J. eo. ti. ad audiẽtiã. nõ extẽdať in infinitum. ⁊ q̄ cũ p talia reſcripta cõtingat grauari eccleſia reſtringẽda ſunt: arg. J. de conſuetu. c. j. J. de deci. ſuggſtũ. q̄ eñ rõne dices qd̃ pro trib⁹ ſuponat eadẽ ratione potes dicere de quinqȝ ⁊ de decẽ ⁊ de infinitis: ar. op. J. de conſang. tua nos. in fi. et ſic nihil aliud agitur q̄ vt ſubtrahatur iuriſditio: et ordo eccleſiaſticus confundať. xj q. j. peruenit. Iteȝ q̄ tales litere ſunt ꝯtra cõciliũ lateranẽ. J. de concel. pben. c. ij. Itẽ quia ſunt ꝯtra ſubſtantiam rei de qua agitur cum ſine prebenda nõ debeat diu canonicus permanere. J. de preben. relatũ. in fi. j. q. iij. ſi qs obiecerit. vnde vr̃ qd̃ niſi ponať cert⁹ numer⁹ vt ſic dicat nõ ob. q̄ p trib⁹ vel quatuor aliis vobis ſcripſerim⁹ obſtet exceptio qd̃ nõ p quatuor poſſit ſupponere eſt ar. in auẗ. d. n. extra co. cam in multis. ¶ So. talẽ exceptionẽ coram me ppoſitã reciperẽ. nec vltra pcederẽ quouſqȝ dñs papa cõſult⁹ mihi ꝯriũ rñderet. J. de fide inſtru. paſtoralis. de prebẽ. dilect⁹ filius. iij. he exceptiões ⁊ quelibet alie legitime vbicũqȝ reperiantur admittẽde ſunt. J. eo. ſi qñ. J. de offi. dele. ex parte.

27 Sed nunquid proceſſus † autoritate literarum ſubreptitiarũ habitus irritus eſt iure ipſo: vr̃ q̄ ſic. J. de offic. vica. ſua nobis. xxxv. q. ix. veniam: ff. de iudi. ſi pretor. J. de ſententia excõmu. cũ pro cauſa nã ⁊ de excep. falſi etiã poſt ſñiam opponi poteſt. cum probata falſitate appareat litem nullam retrofuiſſe. J. de procur. in noſtra. et de proba. licet. et ſic non ob. iij. q. vj. §. exceptio nec. J. de ſen. et re iudi. inter monaſterium. quia per tales literas non datur iuriſditio. ergo non valet quod autoritate illarum factum eſt. J. de offi. delega. ex literis.

28 ¶ Sed ⁊ replicatio † ante ſententiam omiſſa etiam poſt ſententiam ex cauſa probabili admittitur. ff. quando act. de pec. an. eſt. l. j. ⁊ vlt. multo forti⁹ exceptio. ad h̃. J. de ſen. ⁊ re iudi. ad probandum. et de deſpon. impube. ad diſſoluendum. in fin. ¶ In contrariũ probo. ſ. qd̃ tenet. nam per tales literas datur iuriſditio: q̄uis poſſent per exceptionem elidi. J. e. ſi autẽ. ⁊ argu. ff. de bo. poſſ. ſm tab. l. penulti. §. teſtamento. ideo non poteſt dici iudicium retro nullum: quia veris iudicibus ⁊ ſcd̃m iuris ordinem lata eſt ſententia et ſi is contra quem impetratum eſt ſciuit ſibi competere exceptionem et non excepit ſibi imputet. ſi ignorauerit pretextu exceptiõis de nouo reperte ſñia non retractabitur. J. de ſen. ⁊ re iudi. ſuborta. ⁊ c. inter monaſteriũ ⁊ arg. J. de cogna. ſpiri. c. ij. Itẽ tenet libertas per falſos codicillos preſtita. ff. de manu. teſta. cum ex falſis. et legata preſtantur: licet teſtamentũ falſum ſit. ff. de here. inſtit. l. vltima. ⁊ videť caſus expreſſus. q̄ poſt litẽ conteſt. non poteſt opponi cũ ſit dilatoria: ſicut vno modo intelligitur. J. de appel. ſuper eo. in fi. ¶ Sol. retractãda eſt ſñia per in inte. reſti. vel ſi dicis qd̃ per has literas nulla datur iuriſditio: tunc nulla eſt ſentẽtia ipſo iure qd̃ tamen intelligas cũ iudex ex tali falſo motus pnunciauit. J. de ſen. ⁊ re iudi. cũ I. ⁊ A. ⁊ C. ſi ex fal. inſtru. falſam ſm Io. Sȝ aliĳ dicũt q̄ per tales lr̃as iuriſditio dať. ⁊ ſi opponať exceptio. ⁊ in ꝯtrium fiat totũ retractabiť. J. c. ꝯſtitut⁹. ⁊ c. cũ dilecta. Sȝ ſi nihil opponitur tenet niſi p in inte. reſtit. vel ſupplicationẽ releuetur. xxxv. q. x. veniam. et c. ſententiam. C. de preci. impera. offe. auten. que ſupplicatio. in cauſa eñ ſupplicationis de ſurreptione obtinet ſi probet ſe ignoraſſe in prima cauſa: ſaltem per iuramentũ: argu. J. de teſti. preſentium. ⁊ de excep. paſtoralis. et hoc in contentioſis: ſed in literis ad beneficia impetratis põt dici ſpẽale q̄ ſi ſint ſubreptitie: totũ dẽat retractari. J. eo. ad audientiã. in fi. hoc ſm Ber. ⁊ iuuatur hoc qd̃ dixit de beneficiĳs quia non poſſidentur iuſte niſi canonice adepta fuerint. J. de inſti. ex frequentibus. J. de elec. cum dilectus. §. nos igiť ⁊ expreſſum. J. de ſen. ⁊ re iudi. cũ olim. ¶ Sed cõtra. J. eo. in noſtra. vbi valet receptio facta autoritate reſcripti fraudulenter impetrati, dic quod illud eſt de gratia et ex

vi mandati ſicut innuit ibi faciens eos eſſe cōtētos. q. d. bñ ſufficere dꝫ eis qꝛ de iure cōi poſſent remoueri. vl' ibi fraus nō reſpici ꝓ primū reſcriptū cuius autoꝛite itelligas factā receptionē. Sed ſequētia q̄ cuꝫ fraudulēta ſint nulli⁹ ſint momēti vl' bꝛeui⁹ ſi intelligas qꝺ vno codē & die litere ille plures impetrate fuerint: tūc in eo quod dicit faciens eos eſſe contentos: cōtinet gratiā ſi diuerſis tempoꝛibus: tunc continet ius commune. et hunc intellectuꝫ finis appꝛobat decre. ibi de receptiōe ⁊c. ¶ Ita ſimplex ſum qꝺ de hac queſtione dubitare non poſſum: quia ſi per fraudē vel ignorā=tiā hanc veritatem tacuit vel falſitatē ſuggeſſit talē quod ſi pꝛinceps certificat⁹ fuiſſet nō cōceſſiſſet lr̄as nō tribuit iuriſditio. ſ. eodem. ſuper literis. Sed dicit verum eſt ſi opponatur al's cognoſcet iudex: vt innuit qꝺ confiteoꝛ. Sed non dicit quod ꝓceſſus teneatur. rñ. ſm hoc iuriſditio ex voluntate ⁊ oppoſitione partiū pēdet potius q̄ ex intentione pꝛincipis. Sed ꝯ dicit lr̄a in fi. ibi vt ſic in vtroq; caſu: et contradicit. ſ. de poſt. pꝛela. bone. ij. §. nec nocebat. certe alia eſt opinio ſm quam valet pꝛoceſſus quouſq; oppoſitū ſit. quia occulta ſoli deo relinquimus. ſ. de iudi. nouit. et not. ſi. ſ. eo. §. quod cui pꝛeiudicet ſubdiſ. de reuocatione. verſi. vnde dico alia eſt veritas ſm quam nulla iuriſditio tribuitur: vnde omnia iura clamant quod tales litere carent viribus: et irrite ſunt: ſꝫ ne res exemplis egeat paucis agā. hic. et. ſ. eo. c. dilect⁹. ⁊ c. poſtulaſti. ibi ꝑpetuus vicarius. et. c. ad audientiam. in fi. et. c. ſedes. in fi. ⁊ c. vlt. §. fi. et. c. conſtitutus in fi. ⁊ c. ex tenoꝛe in fi. ⁊ c. ſedes. in fi. ⁊ c. ad hoc ſumus. ⁊ c. ad aures. et. c. ceterum. iuriſditione ergo deficiente deficit quicquid ſequitur ex ea. vel ob eā. ſ. de elec. qualiter. nam et vbi intendit papa dare iuriſditionem non valet ipſo iure quod fit contra intentionem ſuam. ſ. de pꝛoben. cauſam. ⁊ c. vlti. ſ. eodē. cauſam que. ibi al's ſi occaſione ⁊c. nec moueat te verbum vnicam. ſ. codē. cum dilecta poſt pꝛinc. ibi. ⁊ iō ⁊c. expone eīm qꝺ ibi dicit irritādū. i. irritū nunciandū per iura. ſ. dicta certa aut ſtabis iuribus pꝛoxime inductis expꝛ̄ſſim ꝓbantibus qꝺ tales litere nulle ſunt. ꝓbabis p iura expꝛ̄ſſa non burſalia q' p tales literas iuriſditio tribuat: aut diſtingues: aut timendum eſt ne innitaris pꝛudentie tue: non ob. qꝺ dictū eſt de libertatib⁹ vel legatis: qꝛ ſpālia ad ꝯſequētiā nō trahunt. maxie circa reſcipta q̄ odioſa ſunt: iō ſic diſ. ¶ Cū querit

29 vtrum pꝛoceſſus † per falſas literas[a] habitus irritus ſit non abſurde dici poteſt qꝺ ſi exceptio oppoſita fuit: ⁊ ꝯ ipſam pꝛoceſſum ⁊ nō appellatū tenebit: q' actū eſt iputet ſibi qui nō appellauit. C. de fide inſtr. l. vlt. ⁊ arg. ſ. eo. ſuper literis. §. ſ. ⁊ pe. ⁊. ſ. de ſentētia ⁊ re iudi. inter monaſteriū. ⁊. c. ſequē. Si aūt appellauit irritus eſt ꝓceſſus. ſic intellige. ſ. de cōceſ. pꝛebē. cū noſtris. §. auditoꝛ. niſi forſan minus legitime fuerit appellatū. Unde ꝑinde eſt ac ſi appellatum nō eſſet. ſ. de appellationibus. dilecto. ¶ Sed ſi nihil oppoſitum fuit aut ſciebat ſibi exceptionē cōpetere is q eā opponere debuit aut ignoꝛabat ſi ignoꝛabat ſemꝑ vſq; ad. xxx. annos audietur ſicut i exceptiōe alteri⁹ falſi obtinet. vt no. ſ. de exceptio. §. ⁊ qñ ver. ſed certe. Si eīm vbi iuriſditio vera eſt ſed in ꝓbationibus falſitas auditur: vt. C. de tranſac. ſi ex falſis. multofoꝛtius vbi circa iuriſditionē falſitas allegat. argu. ff. de reg. iuris cū pꝛincipale hoc niſi foꝛte cōtra pſonā iudicis vel aduerſarij ipſoꝛū pſonas ſpecialiter ⁊ ꝓpꝛie tāgens exceptio ꝯpeteret q' omnino occulta eſſet. argu. ff. de offi. ꝓto. barbarius. ſ. de ſnīa ⁊ re iudica. ad ꝓbādū. ¶ Si autē ſciebat exceptionē ſibi cōpetere: ⁊ ſic doloſe omiſit. Sed ipetrās ignorāter tacuit vel ſuggeſſit: dico qꝺ ſnīa lata tꝫ: ſed ſi ante ſnīam obijciat audit tamē in expenſis condemnatur. arg. ſ. eodem. ceterum. §. vlt. ſ. de excep. exceptionē. ⁊ ſic dolus culpe ꝑponderat. hoc niſi tale quid tacuerit qꝺ ſi expꝛeſſum eſſet pꝛinceps reſcriptum nullo modo conceſſiſſet. ſ. eo. ſuper literis. §. ſi vero per huius. Iteꝫ in beneficijs poteſt admitti diſtinctio ſupꝛadicta. ¶ Quod ſi impetrās doloſe tacuit quādocūq; infra. xxx. annos excipiēs audiet: ⁊ ſic dolus cū dolo[b] ꝯpēſabit: nec cōtra doli exceptionem doli replicatio admittet. vt not. ſ. eo. §. qꝺ cui ꝑiudicet ſubdi. Si de reuocatiōe reſcriptoꝝ ver. qd ſi qs impetrat. ⁊ ſequēti. ſic iudicio meo iura ſaluant ignoꝛātia excuſat ⁊ malitie puniūt. ⁊c.

a ¶ Proceſſus p falſas lr̄as Add. c. cōſtitut⁹. et ca. dilecta. de reſcri. ⁊ l. c. ſi motu ꝓpꝛio. de pꝛebē. lib. vj.

b ¶ Dol⁹ cū dolo. Add. docto. lca. itelleximus. de adult. Archi. i. c. decretū eſt xj. q. iij. ⁊ l. fi. l. §. penulti. ff. d eo p quē factū erit.

expꝛeſſum cõpꝛobaᷣ.ſ.de pe.c.ſuã. hodie ho
hec exceptio ſiue perẽptoꝛia ſit ante lit.ꝯte.
nõ opponiᷣ niſi in trib⁹ caſib⁹:vt in auẽ.d.n.
ex de li.ꝯte.exceptionis ꝙ ante lit.ꝯte.nõ eſt ĩ b
moꝛa ꝙ ꝑ tales lr̃as iuriſditio tribuiᷣ ꝗ ad
lit.ꝯte.ꝛ ſpeciẽ q̃litatis cognitionẽ.ꝛ ſic opꝫ an
tiquũ ius intelligi ſm nouũ.vñ qḋ dicit.ſ.e.
ſuper lr̃is.§.j.et.§.penul.qḋ iudex nõ intro=
mittat ſe de negotio ex quo de ſurreptiõe ſi=
bi fuerit facta fides.ſubaudi poſt lit.ꝯteſ.vel
ante in tribus caſib⁹ qui in dicto.c.exceptio
nem extra excipiuntur.ſ.ſi rei iudicate: vel
tranſacte vel finite exceptio pꝛetẽdaᷣ: ꝛ hoc
verum eſt ſi exceptio tangat negotiũ pꝛinci=
pale in aliis vero ſalua remanent iura anti=
qua. Et ex hoc videᷣ ꝙ circa iura reſcripta
gratioſa nulla poſſit opponi exceptio añ litẽ
ꝯteſtatã.cũ perẽpto reſcripto ꝛ actio perima
tur.ꝛ ſic ſemꝑ excep.tãgit negotiũ pꝛĩcipale.

3 ❡ Sed vt ſimplicibus viam excipiẽ
di plenius et planius aperiã ſupꝛa
dictas exceptiones † iterũ in inferio=
rib⁹ repetã:ꝛ numerũ tradã.ꝛ alias
addã.❡ Pꝛimo ergo obiicitur contra reſcriptũ
qḋ nõ valet: q2 nõ eſt ibi annus incarnatio= c
nis:nec dies:nec conſul:neq3 indictio.C.eo.ſi
quis.in auẽ.vt nomẽ impera.ꝑpo.circa pꝛin.
col.v.tñ i reſcriptis dñi pape ſufficit qḋ pꝛe=
ponaᷣ nomẽ ſuũ:ꝛ in fine ſequaᷣ annus põ=
tificatus ſui:ꝛ dies:vt apparet in literis que
quotidie emanãt a curia: ad hoc.ſ.e.cã te.et
c.ꝯſtitut⁹.et.c.ſignificauit.ſ.de of.dele.ꝗtũ.ſ.
de reſti.in integ.cũ ex lr̃is.§.fi.ſ.de fide inſtr.
inter dilectos.per hoc intellige qḋ tot⁹ tenoꝛ
tranſſcribẽdus eſt.ꝛ plenaria copia facien=
da.ſ.e.cum cõtingat.§.j.ꝛ.ſ.de offi.dele.cum
in iure peritus.ſ.de dila.pꝛeterea.qḋ dic vt
plene no.ſ.de fide inſtru.§.an inſtrumentũ.
ver.alie publice.ꝛ ver.ſi vero dñs.ꝛ ſe.❡ Se
cundo:q2 locus non inueniᷣ ſcriptus in qua
litera data fuit.C.de ꝯtrẽ.ſtipu.optimã.ff.de
accu.l.liberoꝝ.in auẽ.de nup.in fi.ibi datũ.
xv.kal.apꝛilis.ꝛ vt ꝓponebaᷣ nomẽ imper.
documentis.in fi.ibi datũ kal.ſeptẽbꝛis qḋ
valde neceſſariũ eſt ad hoc vt ſciatur vtrũ is
cuius nomen expꝛimiᷣ illud impetrauit.ar.
ſ.e.nonnulli.§.pe.ꝛ vlti.ſ.de teſti.ex tenoꝛe.ꝛ
no.ſ.eo.ver.centeſimo.❡ Tertio:q2 nõ eſt ibi
ſubſcriptio pꝛincipis.C.eo.ſacri affatus.Itẽ
q2 non eſt ibi ſubſcriptio glorioſi queſtoꝛis.
in auẽ.vt diuine iuſſiones.colla.viij.ſed ho=
die i deſuetudinẽ abiit exceptis pꝛiuilegiis
in quibus ſubſcriptio dñi pape:et ſubſcri=
ptiones cardinaliũ pꝛeſentiũ apponuntur.
❡ Quarto: q2 nõ eſt appoſita hec clauſula
ſi pꝛeceps [a] veritate nitanᷣ.C.e.l.fi.Sed ſm
canones ſubintelligiᷣ.ſ.e.c.ij.et tñ ꝑ magna
parte equipollẽs apponiᷣ puta ſi ita eſt.ſ.e. d

olim.in fi.ꝛ not.ſ.eo.§.qḋ cõti=
net.et.§.quod iuriſditionem.
❡ Quinto: quia nimia raſu=
ra [b] vel cancellatura ibi appa
ret.ff.de pꝛoba.ſi chirgraphũ
infra de reli.domi.cum venera
bilis.infra de fide inſtrumen.
inter dilectos. Sꝫ raſura pau
carum literarum nõ nocet. in=
fra de crimine falſi capi.vlti=
mo.ff.de bono.poſſeſ.ſecundũ
ta.l.pꝛima.ſi raſe.ſ.de fide in=
ſtrumen.ex parte.et not.ibi in
ſumma.§.qb⁹ inſtrumẽtis.ꝟſi.
qḋ ſi inſtr̃o.vbi ꝛ multas alias
exceptiones poteris inuenire.
Habes etiã.vij.exempla viſi=
bilia de falſitate reſcripti ꝗ po
tes videre.ſ.de cri.fal.lꝫ ꝛ illa
ibi expoſui et alia in ſumma
eiuſdem titu.§.qualiter com=
mutatur.verſicu.poꝛro.circa
reſcripta.que nec numero in=
ter iſta.❡ Sexto: q2 ibi eſt fal=
ſa grammatica [c] infra eodem
ad audientiam: quod ſpecia=
le eſt in reſcripto ap.ſe.et eſt
ratio ſpecialitatis infra de eta
te ꝛ qualitate capi.vlti.ꝛ quia
reſcriptum ſuum pluries ſcri=
bitur ꝑ plures manus tranſit:
examinaᷣ: moderata magna
maturitate decoquitur ma=
gneq3 libramine ponderatur.
argu.infra.e.cum adeo.xxxv.
queſtio.ix.apoſtolice. Secus
in reſcriptis imperatoꝛis.ꝛ li=
teris inferioꝛum: actis iudi=
cum que non cum tanta an=
guſtia et deliberatione pꝛoce=
dunt et inſtrumentis tabellio=
num: quoꝛum fides autoꝛita=
ti tabellionis innititur: et in
quibus veritas ſubſtantialis
foꝛme attenditur: non ſanitas
verboꝛum. ſicut et in ſacramẽ=
tis:de conſecratio.diſtinc.iiij.
retulerunt.ꝛ capi.ſi non ſan=
ctificatur.ff.de offic.pꝛefi.illi=
citas.§.veritas rex.C.de teſta.
verbo.et.l.erroꝛe.ꝛ.l.ambigui
tates.et de leg.l.in legatis.ff.
de leg.ij.cũ pater.§.fidei tue.ff.
de here.inſti.l.j.ff.de manu.te=
ſta.l.qui habebat.ſ.de conuer.
ꝯiug.dudũ.§.ſed ad iſta.❡ Se
ptimo: quia is qui impetrauit
eſt hereticus [d]: vel excõmuni=

a ❡ Clauſu
la ſi ꝓces.
Adde ab=
ba.in.c.ſu
ꝑ lr̃is de
reſcrip.

b ❡ Nimia
raſura.ad
de quid de
modica ra
ſura.vide
ꝑ Ant.de
but.i.c.ex
lr̃is.ad fi.
ḋ fide iſtr.

c ❡ Falſa
grãmati=
ca. Adde
Bald.in.l.
plauci⁹.ff.
de auro et
arg.leg.et
in.l.habe=
bat.ff.de
manu.te=
ſta.

d ❡ Impe=
trauit eſt
hereticus
adde.c.ꝗ=
cunq3.in.§.
ad h ec.de
here.li.vj.
Inn.in.c.
que in ec=
cleſiaꝝ.de
conſti.

a catus qꝺ dic vt not. ſ.eo.§.qs
impetrari. ¶ Octauo: qꝛ repu
gnãtia cõtinet. eſt em̃ ibi oppo
ſitio i adiecto: ad hoc. ff. de reg.
iu. vbi repugnantia. ¶ Nono:
qꝛ renũciauit. C. de fide inſtru.
l. iij. ſ. de pactis cũ pridẽ. nã q̃=
libet põt renũtiare iuri ſuo. ſ.
de reg. ſtatuim⁹. ſ. de cri. fal. c.
fi. caue tñ qꝛ lz aliqs noĩe capi
tuli ſe ſubijciat: nõ vr̃ renũciaſ
ſe lr̃is. ſ. de renũ. ſane. ⁊. c. vẽ=
niẽs. ⁊ not. q̃ ſi corã ordinario
vel delegato alio reſpõdet: litẽ
cõteſt. vel patit̃ q̃ iudex proce
dat: et nihil obijciat̃ tacite re=
nunciat. ſ. de accuſa: ad peti=
tionem gualterij. ⁊ ar. ſ. de offi.
delega. inſinuãte. vide qꝺ not.
ſ. de offi. deleg. §. quod ſit eius
officiũ: verſicu: quid ergo ſi li=
bellus. ¶ Decimo: quia eſt cõ
tra ius diuinum: ⁊ ipſum de=
ſtruit: quod dic vt no. s. de cõ=
ſtitu. §. quis poſſit. ¶ Undeci=
mo: qꝛ eſt cõtra ius poſitiuũ:
vnde abijciendum eſt. xxv. q.
ij. reſcripta. ¶ Duodecimo: qꝛ
eſt contra ius publicum. C. de
preci. impera. offe. nec dãno=
ſa. ¶ Decimotertio quia licet
ſit contra ius priuatum enor=
men tamen leſionem inducit.
C. ſi cõtra ius vel vti. pub. quo=
ties. ⁊. l. reſcripta. ſ. eo. c. ij. ſ. de
deci. ſuggeſtũ. in his tñ qua=
tuor proxime ſupradictis ex=
ceptionibus diſtinguendũ eſt:
ſicut plene not. eo. §. quas vi=
res. ¶ Decimoquarto: qꝛ vnũ
eſt ſpeciale et aliud generale.
ſ. eodem c. ſ. ⁊ ſuper hoc diſtin.
ſicut diſtinxi. s. eodem. §. quod
cui preiudicet. verſi. ſequenti=
bus: vſq; ad di. que incipit de
reuocatione. ¶ Decimoquin=
to: quia impetrans preiens⁹
eſt coram ordinario. ſ. de ap=
pel. vt debitus. ¶ Decimoſex=
to: quia duo ſcripta ibi adin=
uicẽ cõtraria impetrata ſunt.
ſ. de fide inſtrumen. imputari.
¶ Decimoſeptimo: qꝛ ad futu
ras ꝯtrouerſias trahit̃. ſ. eodẽ
c. vlt. ¶ Decimooctauo qꝛ ſup
eodẽ ⁊ ꝯ eũdẽ idẽ diuerſos iu=
dices impetrauit. ſ. eodẽ. ex te
nore. ¶ Decimonono: qꝛ idem
contra eundem ſuper diuerſis que commo=
dius ſub vno et eodem iudice terminari pñt
malitioſe diuerſos iudices impetrauit. ſ. eo.
c. vl. ¶ Uigeſimo quia ad diuerſos iudices ⁊
ſub eadem forma vel ab eodem ſub diuerſa
impetrauit et non apparet: vel quod prius
vel qꝺ poſteri⁹: qꝛ eadẽ data vel deleta eſt in
vtroq;. ſ. de offi. deleg. ſane. ¶ Uigeſimopri=
mo: qꝛ prio ĩpetrãti põt dol⁹ vel negligẽtia
ĩputari. ſ. c. ſi aũt. ⁊. c. plerũq;. ¶ Uigeſimo=
ſecundo: qꝛ poſterius expreſſam mẽtionẽ fa=
cit de prio: vñ ipſum reuocat. ſ. eo. ceterũ. §. ſ.
¶ Uigeſimotertio: qꝛ primũ ĩpetratũ eſt de
quo in ſcꝺo nulla fit mentio. vnde non valet
poſterius. ſ. eo. c. ij. ⁊. c. ceterũ. ſ. rñ. ¶ Uigeſi=
moquarto: qꝛ dubitat̃ vtrũ mẽtio q̃ fit in po=
ſteriori reſcripto de prio ſit ſufficiẽs: qꝛ ſi qꝺ
omiſſum fuerit in quo ius eſſe debeat: nõ va
lebit. ſ. de ſen. ⁊ re iudi. inter monaſteriũ. ſ. q̃
filij ſint legitimi. cauſam que. vna pars di=
cit ſufficit alia non ſufficit iõ ad arbitros fi=
naliter recurrẽdũ eſt: ⁊ interim iudices non
procedãt. ſ. eo. paſtoralis. hec aũt. x. mẽbra p
xime dicta magnã caudã trahũt poſt ſe. qꝺ
dic vt plene no. s. e. §. q̃ cui p̃iudicet. ſub diſt.
q̃ incipit. li de reuocatiõe ⁊ proſequaris totã
diſt. vſq; in finẽ. ¶ Uigeſimoquinto: qꝛ in re
ſcripto ẽ aliqꝺ v̾bũ dubiũ: vñ nõ ꝓcedãt iu=
dices quouſq; p delegãtẽ fuerit declaratũ. ſ. de
iud. cũ veniſſet. ſ. de p̃bẽ. lz. qꝺ dic vt no. s. e. §.
⁊ de ipſi⁹ interp̃tatiõe. ⁊ caue tñ ꝺ cauilloſa
dubitatiõe ꝓpoſita ⁊ ſi li interpretatiõe. ſ. de
deci. ad audiẽtiã. ſ. de priuileg. in his ¶ Ui=
geſimoſexto: qꝛ nõ eſt mere executoriũ. ſ. de
iudi. exhibita. qꝺ dic vt no. s. eo. §. q̃ iuriſdi
tionem. ⁊. §. q̃ executionẽ. ¶ Uigeſimoſepti=
mo: qꝛ reus cõuentus intelligit̃ ſub clauſu=
la gñali. ſ. eo. ſedes. ſ. reſpõ. ⁊. §. primo. ¶ Ui=
geſimooctauo: qꝛ nec reus ſup ea cõuentus
ſub clauſula generali includit̃. ſ. eo. ſedes. §.
penul. ⁊ vl qꝺ dic vt no. s. eo. §. qꝺ ꝑtinet ſuo
cõc. ⁊ verſi. ſequẽtib⁹ vſq; in finẽ. ¶ Uigeſi=
monono: qꝛ delegat⁹ mortu⁹ eſt re integra
ſ. de offi. delega. gratũ ⁊ illge qꝺ no. ſ. de offi.
delega. §. ⁊ qualiter finiatur. vbi ⁊ quaſdam
alias exceptiões inuenies. ¶ Trigeſimo qꝛ
impetrãs mortu⁹ eſt re integra. ff. que ſentẽ=
tie ſine appella. reſcin. l. fi. ¶ Trigeſimopri=
mo: quia is contra quem impetratũ erat. ſ.
eodem ſignificauit. quod dic vt no. s. eodem.
§. quod gratiam ſpecialem. ¶ Trigeſimoſe
cundo: quia non fit mentio in poſteriori: qꝺ
primum de conſenſu partiũ fuerit impetra=
tum: licet dicat non obſt. prioribus literis. ſ.
eo. ceterum. in fine quod dic vt no. s. eodẽ. §.
a prin. vſq; ad v̾ſi. ſi reſcriptũ. ¶ Trigeſimo=
tertio quia impetrans aliquid malitioſe vl
fraudulenter ſuggeſſit: vel tacuit quod dic=

a ¶ Vel ex
cõicatus.
Adde do=
mi. ⁊ doc.
i. c. ſ. de re=
ſcri. li. vj.
Feli. i. c. fi.
ꝺ excepti.
Et an ta=
lis poſſit
impetrare
ſuper nul
litate ſnie
vide pab=
ba. i ca. ad
conſulta=
tionez. ad
fi. de re iu=
di.

vt not.§.eodem.§.verſi. ſi receptum. ¶ Trigeſimoquarto: quia licet non fraudulenter impetrauerit: cū tale q̄d tacuit vel ſuggeſſerit: quo expreſſo vl' tacito reſcripto nullatenus habuiſſet: no.§. eodem.§. verſi. ſi talis. ¶ Trigeſimoquīto. quia poteſt inde elici equiuocationis fallacia not.§. eod.§. verſicu. quod ſi princeps. ¶ Trigeſimoſexto: qꝛ erratum eſt circa ſubſtantialia. no.§. eodem.§. verſi. ſi circa principalia. ¶ Trigeſimoſeptimo: quia nō fit mentio de priuilegio precedenti. ī. de p̄ſcript. veniens. ¶ Trigeſimooctauo: quia non fit mentio de diſpenſatione precedēti. ī. de fil. p̄ſby. ex tua. ¶ Trigeſimonono: quia tacet compoſitionem factam. ī. de deci. ex multiplici. ¶ Quadrageſimo: qꝛ tacet ſentētiam precedentē. ī. de dona. inter virum ⁊ vxo. per veſtras. ¶ Quadrageſimoprimo: qꝛ tacet ſtatutū. ī. de cle. non reſi. cum ad hoc. §. de ꝯſti. ex lr̄is. ¶ Quadrageſimoſcd̄o: quia tacet nobilitatem. ī. eodem. ſedes. ¶ Quadrageſimotertio: qꝛ tacet diuitias. ī. de off. dele. ſignificātib⁹. ¶ Quadrageſimoquarto: quia taceat appellationem ꝓpriā. ī. eodem. ex parte ¶ Quadrageſimoquinto: qꝛ taceat appellationē aduerſarij. ī. de ꝯfir. vti. bone. ¶ Quadrageſimoſexto: qꝛ tacet cām excōmunicationis ſue. ī. de offi. ordi. ex parte. ¶ Quadrageſimoſeptimo qd̄ cū pro pluribus cauſis excōicatus ſit vnam recitet. ī. de ſenten. excō. cū pro cā. ¶ Quadrageſimooctauo: quia tacet terminuꝫ appoſitum ab homine in appellatione. ī. de app. ſepe contingit.§. vlti. ¶ Quadrageſimonono: qꝛ nimis preuenit terminū legis: vt impetratione aduerſarium ſupplātaret. ī. de appel. oblate.§. lꝫ igitur. ¶ Quinquageſimo quia tacuit confirmationē dn̄i pape. §. de conſti. ex parte. de preben. dilecto.§. quāꝙ. et ſequēti. ¶ Quinquageſimoprimo: qꝛ tacuit ꝓceſſuꝫ habitū. ī. de ſen. et re iudi. inter monaſteriū. ¶ Quīquageſimoſcd̄o: qꝛ tacet beneficium ſufficiens. ī. e. poſtulaſti. ¶ Quinquageſimotertio: qꝛ tacet ſeriem facti. ī. de coha. cleri. ⁊ mu. ſuper eo. ¶ Quinquageſimoquarto: qꝛ tacet ſe clericū. ī. eo. cum adeo. ¶ Quinquageſimoquinto: qꝛ tacet ſe laicū. ī. de tranſa. ex lr̄is. ī. de teſti. ex p̄te ade. ī. ð arbi. inotuit. ī. de eo q̄ cog. ꝯſan. vxo. ſue. veniēs. ¶ Quinq̄geſimoſexto: qꝛ de ordine ſeu religiōe nō fit mentio ſpālis. ī. eo. cū ordine. ī. de confir. vti. porrecta. ī. de regula. qꝛ in inſulis. ¶ Quinquageſimoſeptimo: qꝛ non fit mentio. de regularibus. ī. qui cleri. vel vo. inſinuante. nā ⁊ regula ſeruari dꝫ. ī. de ele. cū monaſteriū. ī. de relig. domi. c. fi. ¶ Quinquageſimooctauo qꝛ non fit mentio de paupertate. ī. de inſti. c. j. ⁊. c. autoritate. ī. de cēſi. licet. ¶ Quinquageſimonono: qꝛ non fit mētio quod alius de facto poſſideat beneficium ſuper quo impetrat. ī. de conceſſio. preben. c. noſtris.§. auditor. ⁊. c. literas.§. vlti. ¶ Sexageſimo: qꝛ non fit mentio de lite pendente. ī. vt lite pendēte dilectus. nec lꝫ ſcd̄m. l. ſupplicare ante ſnīaꝫ diffinitiuā: niſi trib⁹ caſib⁹. C. vt lite pē. ſupplicare. necꝙ poſt ſnīam appellatiōe nō ſuſpenſa. ⁊ ſi qs ꝯuenerit infamis fit. C. vt li. pē. l. fi. ī. de ele. cū dilect⁹.§. vlti. i auf. vt iudices in medio litis nō expec. ſacra. ſuffi.§. ſuper hoc col. viij. ¶ Sexageſimoprimo: qꝛ grauata eſt eccleſia in alio. ī. eo. mādatum. ¶ Sexageſimoſcd̄o: qꝛ tacuit q̄ recept⁹ ſit in alia eccleſia autoritate pape. ī. e. in noſtra. in fin. ¶ Sexageſimotertio: qꝛ tacuit q̄ lr̄as vēdidiſſet. ī. e. ad audientiā. ¶ Sexageſimoquarto: qꝛ tacuit defectū nataliū infra de filijs preſby. per totum. ¶ Sexageſimoquinto: qꝛ tacuit exceptionē propoſitā infra de procu. in noſtra.§. nos vero. ¶ Sexageſimoſexto: qꝛ tacuit interlocutoriam latam: vt infra de ſen. ⁊ re iudi. cū olim. ¶ Sexageſimoſeptio: qꝛ tacuit nōia eccl'iarum. ī. de do. ⁊ cōtu. c. ij. ¶ Sexageſimooctauo: qꝛ tacuit in ſcd̄o articulum in primo principaliter delegatum. ī. eo. cū dilecta. ¶ Sexageſimonono: qꝛ tacuit dio. ī. e. ſignificāte. ¶ Septuageſimo: qꝛ tacuit ciuitatē infra. eo. rodulph⁹. ¶ Septuageſimoprimo quia tacuit certum numeruꝫ canonicoꝝ. infra de p̄ben. dilecto. ¶ Septuageſimoſcd̄o: qꝛ tacuit iuramētū. infra. e. cōſtitutus. ī fra de appel. qōni. ¶ Septuageſimotertio: qꝛ tacuit dignitatē reuocatā. §. de conſti. cum acceſſiſſent. ¶ Septuageſimoquarto: qꝛ nō fit mētio de iure dioceſani ſeu ep̄alis. infra de deci. dudū.§. vlti. ī. de offi. delega. ſuper eo. ¶ Septuageſimoquinto: qꝛ nimis eneruat iuriſditio ordinaria: vel nimiā gn̄alitatē cōtinet. ī. e. ad hoc ſum⁹. ī. de ſo. cōp. ex tenore. ⁊. c. ex p̄te. ī. de appel. vt debit⁹ p̄ mādatū eni gn̄ale nō ꝓhibentur niſi illicita. infra de reſtit. ſpo. audita. infra de ỽbo. ſig. ſuper q̄buſdā. xj. q. iij. q̄ p̄deceſſor. xxiij. q. ij. quos de⁹. ff. ð iure pat. adigere. ¶ Septuageſimoſexto: qꝛ gn̄alē clauſulā trahit ad multitudinē effrenatā. ī. eo. ſedes. qd̄ eſt ſi vltra quatuor cōueniat qd̄ dic vt no. §. eo.§. qd̄ cōtinet ver. ſed nec lꝫ. ¶ Septuageſimoſeptimo: qꝛ nō eſt impetratū ſm̄ ſtilū curie. ī. de crimine falſi ꝙ graui. ⁊. ī. de ſen. excō. ad ħ cū iter parochianos. ¶ Septuageſimooctauo: qꝛ ſuggerit monitorias p̄ceſſiſſe. ī. eo. ex inſinuatione. ¶ Septuageſimonono: qꝛ nulla cōmittitꝛ cauſe cognitio: ſed deferꝛ. ī. eo. ab excōicato, vel incitatꝛ vt ſuū offm̄ exequatꝛ: vt. ī. de offic. ordi. lꝫ in corrigēdis. ¶ Octuageſimo: qꝛ nō extenditꝛ ad dignitatē ſeu rectoriā: cū ſcribitꝛ

vel cõtradicẽdũ noĩe alterius ſine ſpãli mã-
dato: niſi ſit cõiuncta perſona: ſicut Hoſ. in-
telligit. Si tñ interſit cõtradicentis qđ nõn
tranſeat litera: cauet̃ ei ⁊ ſic cã recipit impe
trator: hoc de facto expertus ſui dũ pręſide-
bam ſiſtericieñ. eccl'ie ꝑpoſito de mõte celico
apteñ. dio. ꝯ crocieñ. ꝑpoſitũ ſiſtericieñ. dio.
impetrãte ⁊ me ac ſi ꝑſona coniuncta eſſem
cõtradicẽte qꝛ ep̃s ſuus erã: ⁊ intereſt prin-
cipis habere ſub ſe locupletes in auť. vt iu-
di. ſine quoquo ſuffra. §. cogitatio. colla. ij.
hec tñ ratio admiſſa non fuit per auditorẽ:
ſed tot alias habuit: qđ litera non tranſiuit.
¶ Sed qs ꝓbabit mãdatũ in nõ cõiunctis
perſonis? dicas qđ is qui dicit qđ de mãda
to impetratũ eſt. ff. de proba. ei q dicit. qꝛ ne-
gantis factũ ⁊c. iſra de electio. bone. ij. §. ꝯ ni-
ſi alius vellet probare impetrantem fuiſſe ꝑ
ſentem tempore date. J. de teſti. ex tenore. et
hoc idem locum hꝫ etiam ſi per principalẽ
dicãtur litere impetrate. ¶ Joannes diſtin-
guit vtrũ dicat in litera talis procurator et
tunc nõ eſt neceſſe ꝓbare. mandatũ quaſi in
curia videat̃ fuiſſe ꝓbatũ. ſꝫ ſi dicat talis et
nõ iungat ꝓcurator tũc neceſſe eſt probare
mãdatũ: qꝛ plerĩqꝫ fingunt ſe alios eſſe ⁊ ſub
noĩe alioꝝ impetrãt: ⁊ hoc eſt veꝝ niſi in cã
appellatiõis. ibi eñ nõ hꝫ locum hec exce
ptio. qꝛ non eſt veriſimile qđ aliqs negligat
ius ſuũ. arg. C. q ⁊ aduer. quos. l. j. ¶ Alij re-
ſtringũt hãc exceptionẽ ad caſum illi⁹ cõſti
tutionis: vt ver. quaſi dicat hoc hꝫ locũ quã
do cauſa mercimonij fit aliud ſi bona fide: qꝛ
vult ſubuenire actori habẽti. ar. J. de ꝯmo. c.
vnico. in fin. ff. de ſeruis expoꝛ. ſi ſeru⁹. quaſi
cauſa venalitatis finalis ſit ſꝫ potius credo
quod fuerit cõpulſiua ſicut dĩ de calfurnia.
ff. de poſtu. l. j. §. ſexũ. iſti. de attil. tu. rñ. j. ibi
vnde in his ⁊c. ⁊ hoc ſatis denotat mẽs ver-
boꝝ ibi cũ aũt lites ⁊c. ⁊ ibi de cetero ſine ſpã
li ⁊c. al's illa cõſtitutio nũqꝫ locũ haberet: qꝛ
hec fraus difficulter probaretur. Iteꝫ ſcđm
hoc coniũcte ꝑſone quas excipit poſſent im
petrare i fraudẽ cã venalitatꝭ: qꝫ ſentire ad-
modũ eſt abſurdũ. Dico cũ obijcit̃ ꝯ lrãm qꝫ
nõ eſt impetrata de ſpãli mãdato dñi. refert
vtrũ de cõi conſenſu impetrata fuerit: et cũ
de hoc conſtiterit: ceſſat hec exceptio. argu.
ff. de iudi. l. antepenulti ⁊. J. eo. ceterũ. §. vlti.
J. de ſenten. ⁊ re iudic. cãm que. in fine. ¶ Vel
alias: et tunc ſi fuerit litigatum in curia: vel
contradictum: idem videt̃. ar. J. eodem. c. cũ
dilecta. ⁊. c. ex parte decani. ¶ Sed ſi contra
dictum nõ fuerit: nec litigatum: et dominus
papa expꝛimit nomen propꝛium et certum:
locutionem talem quod non ſit timendum
de equiuocationis fallacia: et eſt certum qđ
notus eſt ei: idem vt pridẽ: puta dicit talis

capellanus noſter. ar. J. eodem. dilectus. ij. ⁊
J. de cleri. nõ reſiden. dilectus. idem videtur
ſi ſit perſona autentica contra quam nõ de
facili preſumatur. Sꝫ ſi ſit preſumptio pro
ipſo. ar. op. J. de cri. falſi. dura. vnde cum pre-
ſumptio iuris ſit pro talibus approbatione
mandati releuatur. arg. in his que not. J. vt
benefi. eccl. §. datur hec ⁊ alia regula. ¶ Ubi
vero perſona ſuſpecta eſt vel timet̃ de equi
uocatione habet hoc locum. J. eodem. c. vlti.
¶ Sed vt breuiorib⁹ vtar verbis dico iſtud
arbitrarium vt iudex qualitate perſonarum
inſpecta. J. de renũ. ſuper hoc qđ ſciſcitaris.
in fi. deferat iuramẽtum ei qui dicit: ſi et cre-
dat ei: vel ⁊ teſti vnico cõſiderata etiã re que
petitur. arg. J. de procu. ex inſinuatione. et. c.
ſequen. §. nos vero. J. de trãſac. c. vlti. J. de iu-
reiuran. c. fi. in fi. et. J. de ſenten. excõ. ſi vero.
ij. ⁊ ca. cum deſideres. §. ij. ⁊ vide quod not. J.
de ſpõ. ſub Rubrica de matri. §. qualiter im-
pediat̃. ver. vij. ⁊ ſequẽtibus. dicere aũt qꝫ ex
ceptio in iudicijs locũ nõ habeat nõ placet
mihi: qꝛ ſicut dixi predictũ cõciliũ ꝯtradicit
J. eodẽ. ex parte decani. §. vlti. ⁊. J. de excep. c.
olim. Sed hoc eſt verũ qꝫ vbi nõ opponit̃ lo-
cum nõ habet: ⁊ qꝫ niſi hꝫ perſonã ſuſpectã
ſi e mandatũ de facili comprobatur. ¶ Item
hoc videt̃ quod in reſcriptis gratioſis hec
exceptio locũ nõ habet argu. J. eo. nõnulli. §.
cũ autem lites. ¶ Nonageſimooctauo: qꝛ ta
cet dignitatẽ. J. e. ad aures. Sꝫ hic cadit di.
qꝛ cũ dignitas in impetratiõe reſcripti ſup-
primitur aut dignitatẽ habent eſt reus aut
actor. Si reus nõ valet. reſcriptũ. ar. J. eo. ſe-
des. qꝛ tales cõſueuerũt habere ꝓcuratores
in curia vnde impetrans preſumit̃ hoc ma-
litioſe ſupprimere: ne ſibi contradicatur. de
facili eñ ꝯtra impetrantes preſumi poteſt:
qꝛ cautelloſi ſunt. J. eo. nõnulli. ⁊. c. fi. ⁊. c. cete-
rum. in fi. et re⁹ fauorabilis eſt. ff. de reg. iur.
fauorabiliores. ¶ Si actor etiam impetrat
ſuper beneficio obtinẽdo. idem vt. J. eodem.
ad aures. ¶ Si ſuper al'o puta pecunia vel
feudo ⁊ agit nomine dignitatis. Idẽ qꝛ non
põt extẽdi ad dignitatem iuriſdictio: ex quo
reſcriptum de ipſa mentionẽ non facit. J. eo.
ſedes ſignificãte. ⁊ de duobus. c. ſe. ⁊. c. vlti. J.
de offi. delega. P. ⁊. B. ¶ Si nomine ꝓprio
et hoc facit in fraudem. idem. J. de offic. dele
ga. ſignificantibus. ¶ Si ſine fraude et tunc
valet: et in hoc caſu poteſt intelligi ſenten-
tia Goffre. qui ſcripſit indiſtincte decre. J. eo
dem. ad aures. intelligẽdam quando ſuper
beneficio impetratur. ¶ Nonageſimonono:
quia non fit mentio de conuentu: vbi impe-
tratur contra abbatem inter quẽ ⁊ cõuẽtum
ſuum ſunt omnia bona cõia: ſecus ſi eſſent
diſcreta. J. e. edoceri. tñ diſcrete agit: qꝛ abba
tem ꝯuenit nomine ſuo ⁊ cõuẽtus. nã ⁊ ſi cõ-

na diuiſa ſunt ⁊ cetera. Sed et in hoc caſu q̄uis ſyndicus vel yconomus agat tamē gubernator dicitur querelā exponere infra de electio querelam. et in his duobus caſibus eſt vera ſententia Bernar. ¶ Aut diuiſa: et tunc prelatus regulariter de iure ſuo per ſe aget vel p procuratorē: ſicut eligit generalē vel ſpecialē. ſ. de procura. auditis. ⁊ capi. petitio. ſ. de iura. calum. c. penulti. ⁊ vlt. niſi ex cauſa cōtra ipſum ſuſpitio oriatur. ſ. de procura. c. j. ⁊ collegiū per ſyndicū. ſ. de ſyndico. ca. vnico. ⁊ de iura. calū. in pertractādis. vel procur. q: non facio vim in nomine: vt notatur. ſ. de procu. §. quis dicat procurator. ver. ſed ſcd̄m iura noſtra. vel prepoſitū ſiue decanum qui adminiſtrationē gerit de conſenſu collegij: ſicut vides in abbate ⁊ ꝯuentu. ſ. eo. edoceri. ⁊ in hoc caſu intellige qd̄ non currit preſcriptio quo ad ius epiſcopale: id eſt quo ad ea que de menſa ſua ſunt vacante ſede et q nil debet innouari. Secus quo ad ius collegij: dūmodo prepoſitū vel decanū habeat: alias cōtra: eadē ratione. arg. in his que no. ſ. de elec. §. quo tpe. ⁊. ſ. de conceſ. preben. §. et infra qd̄ tēpus. ſ. eo. ex parte decani. hoc bene probatur infra ne ſede vacante. ca. j. §. attendentes. ibi cū non ſit epiſcopale ius ⁊c. et ibi. vt cum bathon. ⁊c. et ca. vlti. vbi incepta fuit cauſa contra epiſcopum ſine conſenſu capituli. Si ergo diuiſi ſunt vnus ſine reliquo admittitur: nec alium defendere compelluntur: vt. ſ. eodem edoceri. in fi. q̄uis prelatus cum cautione admitteret: vt dixit Ber. ⁊ ſic ſeruat curia romana: ⁊ obtinet de conſuetudine nec placet quod conſenſus prelati ſequens non ratificet. imo dicas qd̄ ratificat: vt probatur. ſ. de his que fiunt a prela. ſine cōſenſu capi. c. ij. et. iij. ⁊ de dona. paſtoralis. ¶ Hec tamen diſt. videtur deſtrui. ſ. de iudi. cauſam que. vbi bona diuiſa ſunt: et tamen innuit: qd̄ ſine prelato non poteſt conueniri conuentus. Sed intellige quod ibi cōueniebantur monachi ſuper eccleſia vel poſſeſſione alia ⁊ ſic ſecundū ea que. ſ. not. in princi. di. cum de diminutione ſeu alienatione agatur queſtio eſt cōmunis: poteſt ⁊ illud dici q

a quāuis prelatus poſſit eſſe [a] in iudicio ſine capitulo: non tamen econuerſo: cum nec ſine conſenſu epiſcopi poſſit ſubditus iurare. ſic per conſequens nec agere: ad hoc. ſ. de iura.

32 calū. c. j. ad fi. §. pen. ¶ Item capitulum† nō dicitur procurator eccleſie ſed prelatus. ſ. de donatio. c. ij. ⁊ j. q. iij. ſaluator. non ergo mirū ſi non procurator non admittitur: ſed is qui procurator eſt admittitur. hoc eſt quod dicitur quod prelatus habet ex officio negotiū eccleſie procurare. ſ. eodem. edoceri. et ſic admitti debet infra de preca. petitio. de hac materia tangit. ſ. de tranſact. §. quis poteſt. verſic. ſed queritur. quod dic vt not. infra de his que fiunt a prela. ſine conſenſu. capi. §. j. ante finem. in diſtinc. que incipit. cum queritur vtrum ea. ¶ Quid ſi prebende diuiſe ſunt: nunquid canonicus ratione prebēde ſibi aſſignate ſine cōſenſu capituli aget: vel conuenietur. argu. quod ſic infra de fide inſtrumentorum. §. perpetuus vicarius. quod credo verum indiſtincte ſi canonici inter ſe agāt quia quecunq lucretur capitulum nihil amittit. arg. ff. de lega. ij. vnum ex familia. §. j. ⁊ ſi. et. l. peto. §. facte. idē quo ad illos qui non ſunt de collegio niſi agatur de diminutione prebende quod ſi de diminutione agitur cum totum capitulum tangat: non admittam ipſum ſine conſenſu capituli: niſi ⁊ de rato caueat ſi agit vel de iudicato ſoluendo: ſi defendat. ¶ Centeſimo: quia tra-

b hitur qs vltra duas dietas [b] extra ſuam dio. infra eod. nulli. j. reſpon. ⁊ §. primo. ⁊ no. qd̄ aliud priuilegiū habet reus ſcilicet ne trahatur extra ſuā prouinciam. iij. queſtio. vj. nō liceat. ⁊ capi. vnaqueq. ⁊. c. neminem. et ca. ſi quis clericus. ¶ Quid ergo ſi trahatur extra duas dietas. ſed infra ſuā prouinciam. dic quod locū habet hoc priuilegium ceſſante antiquo. ¶ Sed quid ſi trahitur vltra prouinciam ſed circa duas dietas? dico quod ſi trahit autoritate pape ceſſat antiquum priuilegium: quia et in dictis capitulis autoritas apoſtolice ſedis excipitur et hoc eſt verum vbi papa certus eſt de facto: et hoc poteſt fieri fides: alioquin cum limites prouinciarum ignorare preſumatur: quia facti ignorantia plerunq peritiſſimos fallit. ff. de iuris et facti ignorantia. plurimum excipi poteſt contra literam. Et hec poteſt dici centeſima prima exceptio. idem eſt ſi autorita-

a ¶ Prelat⁹ pōteē. Adde Abb. ſ. c. edoceri. de reſcrip. abb. i. c. ſignificauit de appel.

b ¶ Ultra duas dietas. Adde tex. ⁊ ibi doc. ⁊ glo. i. c. ſtatutū. de reſcri. lib. vj.

omittitur: nõ omitet religio iudicantis. ff. de teſti. queſitũ ſcio: nã ⁊ qualitas locorũ hoc facere poterit: vt ſi hec exceptio in hyeme locũ habeat: nullũ tñ obſtabit obſtaculum in eſtate: vt ſi de morienſi ad ebreduneñ. dio. qs citetur ⁊ licet conſulã q magis adhereat iudex vulgaribus hec tñ ab ipſo inſpicienda erunt vt neq nimis delicatus tractus: nec oneroſus trahens in alterius partis enormi grauamine audiatur. ff. de pig. act. ſi ſeruos pignoratos in fi.

53 Que pena male impetrantium vel abutentium † ⁊ quidem vt careant cõmodo literarum ſecũdũ diſtinctiones quas ſ. fecimus. vt ⁊ cõdemnantur aduerſarijs in expẽſis: ac eſtimatione damnorũ que propter hoc eos conſtiterit pertuliſſe. ſ. eo. ca. vlti. in fine. in itinere ſiue in itinere ſiue circa ipſum iter expenderit. ſ. eo. ceterum in fine. C. qui accuſa. poſſunt qui crimen in fi. ſ. de elec. ⁊ preterite. ſ. de procura. cum pro cauſa. ſ. de dolo ⁊ contu. ex literis. ⁊. c. fine. ⁊ alias ſeueritati iudicantium ſubiaceant. xxv. q. ij. et ſi non negotio: ſed per. l. corne. de falſo puniri poſſunt. ff. ad. l. corne. de fal. ſi quis obrepſerit. ergo iudices non ad modum ſue rationis debent ferre ſententiã: ſed legũ veritati: ⁊ vigori iudicare ſatiſfacientes per oĩa puenire debent ad indaginẽ veritatis. C. de appel. l. vlti. in fi. ¶ Quedam enim cõditiones reſcriptis inſunt ⁊ ſubintelliguntur: quãuis nõ exprimantur. vt illa ſi preces veritate nitãtur. ſ. eo. ca. ij. Item ſi quis idoneus vel ſi qua idonea fuerit. ſ. de electionibus capitulo. cauſam que. ff. de mune. ⁊ hono. vt gradatim reſponſo. ſ. in fi. ¶ Item cum quis natalibus reſtituitur ſubintelligitur ſi ex ingenua nat⁹ ſit nam ſi de ancilla nihil agitur. ff. de nat. reſti. l. j. ſecundum Gof. hoc autẽ nõ dicitur ibi expreſſe: ſed quod ſi ingenuum ſe affirmauerit cũ non ſit nihil videtur impetraſſe. ¶ Item in conceſſione vic. ſubauditur ſi ciuiliter vtatur. ff. de ſerui. ſi cui ſimplici. ¶ Item in generali mandato patris querentis ſponſum filie ſue ſubauditur ſi perſona ſponſi patri oſtendatur: ⁊ talis ſit quem non ſit pater repudiaturus. ff. de ritu nuptia. ſi filius eius. l. generali. ⁊. l. quanquam. Item ſubauditur ſi fieri poteſt. ſ. eodem ſi quando. ⁊ nota quod duplex eſt impotentia iuris ⁊ facti infra eodem ſci ſcitatus. aliqui tamen dicunt quod quinq modis. aliqui quod ſex. ego dico quod omnis impotentia ad primos duos modos reducitur proſequor tamẽ nouem. vnde verſus. ¶ Poſſe dabit factum ius ⁊ natura poteſtas. ¶ Officium meritum commodum deitas ⁊ honeſtas. ¶ Poſſe dabit factum. De facto eñ nõ põt aliquoties aliqs ſoluere qđ debet: q non hʒ vñ ſuũ pauptas paſcat amorẽ: vñ excuſare videtur: ⁊ ſi iurauerit ar. ff. q ſatiſda. cog. l. fi. ſ. de iureiur. breui. infra de pig ſignificãte. ibi. quã idẽ nũcius. ⁊c. ſ. ð ſol. odoard⁹. ſ. de reſti. ſpo. olim vobis. ¶ Ius. hac impotẽtia mentiri nõ poſſumus. xxij. q. ij. faciat. nec vnus cõiugum ad religionem tranſire altero inuito poſt carnis copulã. xxij. qõe ſecũda agathoſa. quod dic vt notat infra de conuer. cõiu. § qualiter poſſit cõuerti. ¶ Et natura: quia puer vel naturaliter frigidus non poteſt cognoſcere mulierem infra de ſponſalibus iuuenis. ⁊ de deſpon. impuberũ puberes. ⁊ de frigidis ⁊ malefi. quod ſedem. ¶ Poteſtas: quia impeditus ſpecialis delegatus nõ poteſt compellere legatum ad exequendum: nec legatus ſpecialem. delegatũ quominus procedat infra eodem de offi. leg. ſtuduiſti. ſecundum Gof. vel melius filiuſfami. non poteſt prohibere patrem quominus res aduentitias pro libito adminiſtret: repugnante patria poteſtate. C. de bonis que liberis: cum oportet § non autem hipothecas. erubeſcit enim lex filios fieri caſtigatores parentum in autenti. de nuptijs § ſi vero expectet. collatio. iiij. infra de maiori ⁊ obe. cum inferior. ¶ Officium q non poteſt ligare ſuperiorẽ. xxj. diſt. inferior argumentũ. xxiiij. queſtione prima § ſed iſtud Auguſtini. vel par parem [a]: ſicut exemplificauit. Goffre. in precedenti membro: ⁊ probatur infra de elc. innotuit § quamuis. ¶ Meritum: quia nil iudeus iudeo. xxij queſtione ſexta nihil iniqui⁹. trigeſima queſtione ſeptima § tria. ver. idem teſtatur infra de adulte. c. penultimo ⁊ vltimo. C. de inoffic teſta. in arenam. ¶ Commodũ quia illud ſolum poſſumus. quod commode poſſumus. ff. de verb. ſignifica. nepos procu.

[a] ¶ Par parẽ. Adđ gl. in verbo marcellin⁹ in. c. nunc aũt. xxj. di. gl. in vbo cõfirmet. i c. j. de tre. ⁊ pa. ⁊ l. l. nam magiſtrat⁹. ff. ð ar.

lo.ſ.de ele.qꝛ ꝓpter.ſ.de dila.c.fi.§ pe. ¶ Certas quedã cũ cõgruunt diuine potẽtie tñ.ſ. ſcia ſecretoꝝ:vt not.ſ.§ quas vires ſub diſt. q̃ incipit ſi queratur ⁊ ꝓbatur.ſ de iudi. nouit inde eſt ꝙ iudiciũ ſuũ nec fallit nec fallit ſ.de ſen.exc.a nobis.ij.§.j.⁊ ſolus impotẽs eſt peccare de pe.di.ij.§.charitas.Itẽ qꝛ ꝑmiſſio ne dei ſublata aliquoties homo redditur impotens.Nã diſpoſitione diuina maioꝛib⁹ occupatur.xxij.q.ij.beatus.Et honeſtas qꝛ illđ ſolum poſſumus quod honeſte.ff.de vſu ⁊ ha.non taliter.nam etiam ea que aduerſus bonos moꝛes ſunt:nos facere poſſe credẽdũ nõ eſt.ff.de condi.inſti.filius.⁊.l.conditiones. ¶ Hec glo.multa offerentibus ⁊ in paucis ſubueniẽtibus:puta ꝓuincialibus ſubſidiaria eſt.vix enim aut nunq̃ erit quin per aliquã dictarum impotentiarum ſe valeant excuſare.Sed q̃s condẽnabit in expenſis:delegatus nõ:qꝛ non hꝫ iuriſditionem.oꝛdinari⁹ nõ:qꝛ nihil ad ipſum. ¶ Aliqui dicunt quod oꝛdinarius mihi videt̃ ꝙ idẽ delegat⁹: vt ſaltem quo ad cognoſcẽdum de precũ qualitate ⁊ cõdemnandũ de expenſis iuriſditionem habeat.ar.ſ.eo ſup.literis in fi.ſ.de appel.vt debitus.⁊ ſi non fecerit hoc requiſitus de ſuo pꝛopꝛio tenetur reſarcire.C.de iudi.ſancim⁹. ⁊ hoc intelligas verum niſi dicatur ꝙ pꝛimi iudices condemnent:qꝛ conſtat ꝙ iuriſditionem habent:⁊ ſic non ob.ſ. de dolo ⁊ contu. ex literis.alias lites ex litibus oꝛirentur qđ eſſet contra pꝛopoſitũ pꝛincipis.C.de fide inſtru.l.fi.ff.de eo qđ certo loco.quidã.ſ.de dolo ⁊ cõtu.finẽ.ſ.eo.nõnulli. ¶ Sunt aũt dãna et expenſe pꝛimo per iudicẽ moderãde ⁊ taxãde ⁊ poſtmodũ per iuramentũ pꝛobande.ſ.de ꝓcu.conſtitutis.ſ.de iniu.c.j.⁊.c olim.quãdoq̧ tñ poteſt agi de expenſis ⁊ nõ de dãnis.ſ.de iniurijs.in noſtra. ¶ Sed cum tam tradens reſcriptũ q̃ recipiẽs ⁊ abutens teneatur inſolidum quilibet.ſ.eodẽ.c.fi.j..rñ.⁊.§. vlti. nũqd vno ſoluẽte alius liberatur ſic.ff.de his q̃ deic..vel effu.l.iii. ¶ Sed nunquid qui ſoluit hꝫ actionem aduerſus alium:dic ꝙ ſic:ſi ante ſolutionẽ fuit ſibi ceſſa actio.ar.C.de fideiu. l.fideiuſſoꝛibus.alias contra:qꝛ ſolutione ei⁹ quod debetur tollitur omnis obligatio.inſti. quibus modis tollitur obligatio.in pꝛinci. Sꝫ certe nõ põt aliter deſiderare vt ſibi actiones cedantur.ar.ff.de admi.tuto.ſi plures.videtur etiã ꝙ cõtra vtrũq̧ agi poſſit. cum penalis ſit conſtitutio.ar.ff.de iuriſdi.om.iudi. ſi quid id qđ.§.vlti.Sꝫ illud in penali in qua actoꝛ petit qđ ſibi non abeſt nec reo adeſt et que introducitur pꝛo bono publico:aliud eſt in penali,in qua actoꝛ petit quod ſibi abeſt: ⁊ reo non adeſt:⁊ que pꝛo pꝛiuato commodo introducitur:vt infra eodem,ca.fi.in fi.ibi in moderatis ⁊c. quia pꝛima penalis eſt reſpectu vtriuſq̧:⁊ ideo contra plures agi põt.ſecunda penalis eſt reſpectu rei tantum:⁊ideo vno ſoluente alter liberatur.ff.de eo per quẽ factum eſt.l.j.§.ſi plures.

¶ De conſuetudine Rubrica.

1 ☞ Conſuetudo quid ſit.
Ratio eſt conſuetudini pꝛeponenda.
2 Cõſuetudo naturalis an pꝛeſcribi poſſit.
3 Cõſuetudo irrationabilis non pꝛeſcribitur. qꝛ nec pꝛopꝛie dicitur conſuetudo.
Conſuetudo quando ⁊ ex quibus dicatur iniqua ⁊ reprobanda.
4 Actus binus inducit conſuetudinẽ.
5 Conſuetudo qualiter ⁊ quot modis pꝛobari debeat.
6 Exemplis iudicandum non eſt..ſed legibus. ⁊ rationibus.
7 Cõſuetudo dicitur quaſi cõmunis aſſuetudo quia neminem excludit
8 Conſuetudo an valeat ꝙ quilibet poſſit debitoꝛem ſuum pignoꝛare.
9 Conſuetudinem allegans eam pꝛobare debet.
10 Teſtes quot requirantur in pꝛobatione conſuetudinis.
11 Cõſuetudinis virtus dicitur eſſe quintuplex.
12 Conſuetudo generalis que dicatur.
13. Cõſuetudo ⁊ pꝛeſcriptio qualiter ⁊ in quibus differãt.
14 Titulus ⁊ bona fides requiruntur in pꝛeſcriptione.
15 Conſuetudo erronea nõ iuuat.

Audiuimus de iure ſcripto ſed quia omne ius quo vtimur :aut ex ſcripto conſtat aut ex non ſcripto.inſtitutionũ de iure naturali.§.cõſtat quia quod in ſcriptis redigitur lex vocatur.quod autem ſine ſcriptis eſt:conſuetudo eſt.pꝛima diſtinctione.§. cum ergo. Pꝛemiſſo de iure ſcripto coꝛpoꝛe iuris clauſo ⁊ non clauſo.videamus de iure non ſcripto:⁊ ſic de conſuetudine ſimilis oꝛdo in.ff.veteri.⁊ inſti.in pꝛincipio decretoꝛum Dicendum igitur.
¶ Quid ſit conſuetudo.
¶ Obtentus quanti tempoꝛis conſuetudinem firmet.
¶ Quot actus conſuetudinem inducant.
¶ Qualiter pꝛobari debet:⁊ quot modis.
¶ Quis debeat pꝛobare conſuetudinem.
¶ Et per quot teſtes.
¶ Que ⁊ cui pꝛeiudicet.
¶ Et de virtute ipſius.

1 Quid ſit †cõſuetudo.ᵃ Jus qḋdã moꝛ=
ribꝰ inſtitutũ qḋ pꝛo lege ac=
cipitur cũ deficit lex diſt.j.ꝯſuetudo. viij.di.
fruſtra ⁊ dicitur moꝛibus inſtitui.i.aſſiduis
vel frequentibus actibus hominũ. Conſue=
tudini autẽ eſt ratio pꝛeponenda: nam ſicut
per.l. fit pꝛobatio: ita per rationem. Sed ſi
vtrunqꝫ deficiat: de ſimilibus ad ſimilia eſt
pꝛocedendum.xx.diſt.de quibus.ꝫ.tit.j.inter
ceteras.ff.de legi.nam imperatoꝛ. ⁊ inferius
plenius apparebit. Sed quia nimis bꝛeuis
eſt hec deſcriptio: ideo vt omnia includas ſic
poteſt magiſtraliter deſcribi. ¶ Conſuetu=
do eſt vſus rationabilis: competenti tempo=
re pꝛeſcriptus vel firmatus: nullo actu con=
trario interruptus binario actu ſeu cõtradi=
ctoꝛio iudicio: vel qḋ non extet memoꝛia in=
ductus vſuqꝫ cõmuni vtentium compꝛoba=
2 tus. ¶ Bene dixi rationabilis†: ſic eñ pꝛe=
b ſcribi poteſtᵇ.j.e.c.ij.et.c.cum olim.⁊.c.cum
dilectus et.c.cũ conſuetudinis.j.de poſtula=
tio.pꝛelato. bone memoꝛie.ij.§.ceterũ.in fi.j.
de elec.ſcriptum.c.cumana.c.in gene.in fi.j.
de foꝛo cõpe.cũ cõtingit in fi.C.de emanci.l.
fi.de cleri.cõiug.cum olim ad fin.j.de officio
archidia.c.fi.⁊ de exceſſibus pꝛelato.c.acce=
dentibus.C.de edifi.pꝛi.l.iij.⁊ que ſit lõg.cõ
ſue.pꝛeſes.oĩa iura iſta dicunt cõſuetudinẽ
attẽdendã in iuriſditionibus: ⁊ electionibus
⁊ ſimilibus: ⁊ generaliter tibi trado: qḋ vbi=
cunqꝫ ius deficit: ſemper tenẽda eſt cõſuetu=
do: dũmodo nõ ſit iniqua: vel alias a iure re
pꝛobata.ff.de legi.de quibus.⁊.l.nam impe=
ratoꝛ.xj.diſt. in his vtrũ aũt ſit rationabilis
vel non relinquo iudici cuꝫ nec certa regula
poſſit tradi.ar.j.de offi.dele.de cauſis.§.vni=
co.ff.de vſuris.moꝛa.⁊ de teſti.l.iij.et de ver.
obl.l.cõtinuus. ⁊ de ac.⁊ obl.l.fi.j.de trãſac.
c.fi. ¶ Ut tñ ſcias illã cõſuetudinẽ rõnabilẽ
foꝛe que a iure cõpꝛobat̃ et quã romana ec=
cleſia ſeruat ⁊ pꝛecipit obſeruari: nec eſt cõ=
tra fidẽ etiã ſi cõtra cõcilia ſit xj.diſt.nolite.
de ꝯſe diſt.j.baſilicas.ſuper quo vide qḋ no.
j.de cog.ſpiri.§.quis ſit effectus.ver.effectus
vero tertie.et quã q̇s in pꝛeiudiciũ ſuũ indu=
cit.ff.cõia pꝛedioꝛũ.ſi venditoꝛ.§.conſtat.ſed
tũc magis vꝫ rõne pacti q̃ꝫ rõne ꝯſuetudinis
ſm Gof.tu dic vt no.j.ſub.§.extra ſummã.ᵽ.
tertia. ¶ †Irreuocabilis aũt vel iniqua non
3 pꝛeſcribit̃: qualis eſt illa.j.eo.c.j.et.c.ad au=
dientiã.⁊.c.quãto.⁊.c.cũ inter vos.c.cũ vene=
rabilis.⁊ ca.ex parte.j.de elec.maſſana.j.de
ſenten.⁊ re iudica.cum cauſa.⁊.j.de vita et
honeſt.cleri.cum decoꝛem.et de pꝛeben.ex=
tirpande.et capi.venerabilis.et de inſtit.ad
decoꝛẽ.j.de ſimo.non ſatis.et capi.ſequenti.
Et generaliter vbicunqꝫ per ius expꝛeſſum
repꝛobatur: vel alias eſt iniqua quia cõtra-

c ria iuri naturali.i.diuinoᶜ: qꝛ
in lege ⁊ euãgelio ꝯtinet̃: vel ſi
ſit cõtra cõcilia in his q̄ ad fi=
dẽ ſpectãt nõ vꝫ: vt in pꝛin.de=
cretoꝝ.⁊.viij.di.§.dignitate.⁊
c.ſequẽti.xj.d.c.j.⁊.ij.hoc quã
tũ ad p̃cepta moꝛalia: ſeu pꝛohi
bitiones: vt honoꝛa patrẽ tuũ
⁊c.⁊ non occides.⁊c.ſecus de
miſticis ſeu ſerimonialibꝰ: vt
de cuſtodiẽdo ſabbato: ⁊ quod
mulier arceat̃ ab ingreſſu ec=
cleſie ſi maſculũ pariat.xl.die=
bus.ſi feminã.lxxx.vt.v.di.c.j.
⁊ c.ſequẽ.⁊ di.vj.§.is itaqꝫ ſm
hᵒ põt itelligi: qꝛ naturalia iu=
ra immutabilia pmanẽt inſti.
de iure naturali.§.ſed natura
lia.⁊ qḋ male adinuenta pꝛa
ueqꝫ ꝯſuetudines: nec ex lõgo
tpe: nec ex lõga ꝯſuetudine cõ
firmant̃.l.aut.vt nulli iudi.§.
qꝛ ᵽo.col.ix.xxxij.q.vij.flagi=
d tia.qꝛ tanto ſunt grauioꝛa cri=
minaᵈ ⁊c.j.eo.c.fi.de eo q̇ du=
cit in matri.quã pol.cũ habe=
ret.huius aũt iuris naturalis
ignoꝛãtia neminẽ excuſat: qḋ
dic vt not.j.q.iij.§.notandũ.et
in ſumma Hug.ſup.d.§.et.j.
de renũ.niſi cũ pꝛidẽ.§.pꝛo de=
fectu.⁊ de hoc iure dicitur qḋ
nihil intereſt in vitio decipe=
re: vel decipi poſſe.xvj.queſtio
ne pꝛima.ſi cupis.⁊ ignoꝛans
ignoꝛabitur.xxxvij.diſtinc.§.
vt itaqꝫ. ¶ Uel quod nõ valet
ſi ſit contraria iuri naturali.i.
nature naturanti: id eſt deo
quaſi dicat ſi conſuetudo con=
tradicat iuri: quo non ſerua=
to anima periclitatur: repꝛo=
banda eſt.nam generaliter ti=
bi trado: quod vbicunqꝫ con=
ſuetudine ſeruata periclita=
retur anima: non valet ſuper
quo vide quod nota infra de c

a ¶ Quid ſit ꝯſuetudo. Adde Cy.in l.ij.C.que
ſit lon.ꝯſue.⁊ per doc.in ru.de ꝯſue.⁊ in quo
differt a lege ſtatuto ſtilo ⁊ pꝛeſcriptione.vi=
de glo.in.c.ceterũ.de teſti.cog.

b ¶ Pꝛeſcribi põt. Adde abb.in.c.j.in.j.col.de
ꝯſue.Car.⁊
c.fi.e.titu.
car.⁊ doc.
l.c.cũ eccl.
de cã poſ.
⁊ pꝛopꝛie.
doc.l.c.cũ
in tua.de
cõſue.lib.
vj.doc.l.c.
cũ de bñfi=
cio de pꝛe
bẽ.eo.libꝛ.
Et p quã=
tũ ſpaciuꝫ
p̃ſcribitur
Azo i.l.ij.
C.q̄ ſit lõ.
ꝯſue.dt qꝛ
p̃ſcribitur
ſpacio.x.
an.inter p̃
ſentes.et
xx.iter ab=
ſentes.ſed
de iure ca=
nonico ad
p̃ſcribẽdã
cõſuetudi
neꝫ reqrit̃
tps.xl.an.
ſm Car.i
d.c.fi.in.§.
lꝫ.in.xxxij
q.ſm Jo.
an.in.d.c.
fi.dicit ca
nõiſtas te
nere qꝛ in
ꝯſuetudi=
ne p̃ter le=
gẽ ſufficit
tps.x.an.
ſi aũt eſt ꝯ
legẽ requi
ritur tps.
xl.an.

c ¶ Id eſt di=
uino. Ad=
de Card.zaba.in.c.fi.de ꝯſue.in.x.nota.Car
di.alexan.in.c.in his.xj.diſt.

d ¶ Grauioꝛa crimina. Adde tex.in capi.cum
in eccleſia.de ſimo.

a ¶ Longū tempus. Adde. gl. in l. cū de l rē.ver ff. de vſuris. Bal in.l.i= periū. ff .ꝺ iuriſ .omi. indi.Jo. ꝺ ana.fn.ca. querelā.in iiij.col.ꝺ fi mo.

b ¶ Conſuetudo ⁊ priuilegium. Adde ca. nouit de iudi.c.cuꝫ contingat de fo. cōp. bal. conſi. xlix .incip. in facto.in iiij.volu.

c ¶ Decem oues Addꝺ gl.in.c.j.x. q.j.⁊.in.c.j. de elec.ca. lꝫ canō.de ele .l. vj. ⁊ gl.in:c.j. ꝺ deci.e. lib.

offi. archidi.§.quid ſit eiuſoffi=
ciū ver.quare autē.idem ſi ſit
onceroſa eccleſijs.ſ.eo.c.j.idem
vbi contradicit iuri publico
cui nō pōt quis renūciare: qꝺ
dic vt not ſ.de renun.§.q̄ poſ=
ſunt renunciari.Jtem vbicūqꝫ
eſt cōtra cōcilium. vel alias a
iure improbata.ſ.de conſang.
nō debet.§.fi.nec a romana ec=
cleſia comprobatur:ipſam ir=
rationabilem iudicabis.Jdem
cum inducitur contra ius im=
preſcriptibile.ſ.de preſcri.cau
ſam.⁊.c.cum non licet .ſ.eo.cū
inter vos.⁊ capitulo cum ve=
nerabilis .

Obtentus quanti
tem poris cōſuetudinē firmet.
Jdeo dixi in ꝑſcriptiōe cōpetē
ti tpe preſcriptus erit eñ cōpe
tens tp̄s ſm canones.xl.an.ſ.ꝺ b
ꝑſcri.auditis.⁊.c.vigilāti.xvj.
q.iij.§.quas actiones .⁊.q. iiij.
neqꝫ decennij ſꝫ ſm.l.eſt diuerſi
tas qꝛ ſm Ja.ſufficiunt .x .an.
inter preſentes. vel .xx. inter
abſentes vt pꝫ ex rubrica .C.q̄
ſit lōg.cōſue.l.j.⁊ ex ru.ff.de le
gi.⁊ ſe.cō.l.ſed ea.dicūt eñ ex=
pectādā lōgā cōſuetudinē:⁊lō
a gum tp̄s[a] eſt.x.vel.xx.an.vt in
rubrica.C.de preſcri .lō.tem. ⁊
l.fi.⁊ inſti.de vſucapi.§.j.ff.qui
⁊ a quibus ma.li.nō fi.ſicut fi=
deicommiſſaria libertas.§.ari
ſto.Sꝫ ſm ꝑlacē.colūb.⁊ Lan
f. ā.ſpectādum eſt tp̄s lōgiſſi=
mum.ſ.ꝙ nō extet memoria.vt
ff.de leg.⁊.ſe.con.de quib⁹.§.in
ueterata.inſti.de iure nat.§.ex
non reſcripto.C.q̄ ſit lōga con
ſuetudo.l ij.hoc etiam ꝓbatur
quadam naturali rōne ſicut
enim ſeruitutes vſucapi non
poſſunt longo tēpore cū incor=
porales ſint ⁊qꝛ nō habēt cōti
nuam cauſam.ff.de ſer.ſeruitu
tes.ij.ſic nec conſuetudo opor
tet ergo ꝙ non extet memoria
ſicut in aqua plu.arcē.ff.de ꝓ=
ba.l.penul.⁊ vbicūqꝫ inuenies
c longa expone:id eſt lōgiſſima
ſed;prima ſententia magis ap=
probanda eſt ſecūdum.ll.⁊ vbi
cunqꝫ inuenies diuturnaꝫ vel
inueteratam.expone id eſt diu

tinam. hoc eſt longam. ſatis enim eſt talis
inueterata ad hoc inſti.de vſucapi.§.diutina
nec ob.l.de ſeruitu. quia illud verum eſt de
ſeruitute que alicui ſpecialiter acquiritur ſꝫ
conſuetudo non magis acquiritur iſti quam
illi.¶ Hec eadem diſſenſio ſecundum cano=
nes poſſet habere locum:qꝛ quidam dicunt
conſuetudinem longeuam attendendam qui
dam longam.ſ.eodem cum cōſuetudinis. et
capitulo finali ⁊ diſtinctione.j.mos.xj.diſt.in.
conſuetudinis.xij.diſtinctio.conſuetudo ⁊ lō
gum tempus eſt.x.vel.xx.anno.xvj.qō.iij.§.
poteſt.ij.⁊ nō;obſt.iura que loquuntur.de.xl.
annis.qꝛ intelliguntur in preſcriptione rei
eccleſiaſtice:vbi eccleſijs preiudicium paraƭ
⁊ ideo reſtringitur:ſed per conſuetudineꝫ nō
paratur preiudicium eccleſie.vt.ſ.eo.c.j.⁊ iō
poſſet dici quod conſuetudo citius maturaƭ
xvj.q.iij.placuit.huic ſancte magne maxime
qꝛ hodie nulla conſuetudo tenet:niſi ſit ratio
nabilis:vt.ſ̄.probatū eſt ver.bene dixi.⁊ ver.
irrationabilis.⁊ in proxi.alleg. cap̄. placuit
b Conſuetudo ⁊ priuilegium[b] equiparantur:
ergo conſuetudo amplianda eſt ſicut priuile
gium.Sed preſcriptio odioſa.⁊ ideo reſtrin=
genda.ff.de libe.⁊ poſthu.cum quidam ſ.de
conceſſione preben.cōſtitutus.⁊ de decimis.
tua.ſ.de donatio.cuꝫ dilectus in fi.¶ Omnes
tamen canoniſte dicunt ſpectandum temp⁹.
xl.anno.ſic intellige.ſ.de electio. cumana.et
de cauſa poſſeſſio.⁊ proprie .cum eccleſia ſu
trina.⁊ ſimilia.⁊ hoc expreſſum comprobaƭ.
ſ.de cenſi.olim.vbi nō profuit tempus.xxxvj.
annorum.¶ Sequitur in deſcriptione:nullo
actu contrario interruptus ⁊ bene.alias eñ
non eſſet completa preſcriptio.ſ.de preſcrip
tio.auditis.⁊ capi.illud in fine.ſ.de in inte=
grum reſtitu.auditis .C.de preſcriptio.xxx.
anno.ſicut in rem.⁊ de annali excep.l.j.⁊.l. vt
perfectius.

Quot actus conſuetudinē
inducant:ideo dixi in deſcriptione binario
4 ⁊c.quia binus;actus † inducit conſuetu=
dinem.xxv.q.ij.ita nos.C.de epiſco.audi.l.iij.
in fine.ff.de ſeruo cor.neratius.§.j.in auten.
de defen.ciuita.§ fi.collatio.iij.quod domin⁹
meus dicebat locum habere in delictis:ſed
in conſuetudine ſufficit quod ita obtentum
ſit longo tempore:inſtit.de iure naturali.§.ex
non ſcripto.vbi dicebat tradi deſcriptionem
conſuetudinis.¶ Alij dicunt quod neceſſe
eſt: vt ſic fuerit decies iudicatum ſicut decē
c oues;[c] faciunt gregeꝫ ff.de abigeis.l.fina.
¶ Jn his diſſentionib⁹ credo notādū quadru
plicē modū ꝓbandi cōſuetudinē:iō videam⁹
5 Qualiter conſuetudo † pro

bari debet: ⁊ quot modis. Et certe dicunt qui dam quod probari non poteſt niſi probetur quod ſi obtentum fuerit ſine interpretatione ⁊ pacifice infra de officio archidiaconatus §. vltimo. ⁊ a tali qui preſcribere potuit alioquin contra infra de preſcriptio. cauſam que ⁊ tale ius quod preſcribi potuit alioquin contra. infra eodem. cum inter nos infra de preſcriptionibus cum ex officij ⁊ capitulo cum non liceat. ⁊ capitulo vltimo reſpōſo primo. Item ſecundum quoſdam probari oportet: quod in contradictorio iudicio ſit obtenta: ⁊ quod vtens eo animo vſus fuerit vt intendat in poſterum ius habere. argumen. ff. de itine. actuq; priua. l. prima §. iulianus recte ait. ⁊ l. vltima ⁊ quemadmodum ſerui. amit. l. vltima. Item quod maior pars populi vſa ſit. Item quod de conſcientia principis inducta ſit: non tantum tolerata infra. de preben. cum iamdudum. ⁊ de conceſſione prebē. literas. Sed certe ibi non eſt conſuetudo rationabilis. Item quod non per errorem: ſed ex certa ſcientia ſit inducta: hoc no. Io. ſed non placet per omnia: quia de diuerſis modis probandi cōſuetudinē difficultatem imo quaſi impoſſibilitatē probationis induxit. ideo dic quod quatuor modis probatur. ¶ Primo quia populus vel princeps iſta ſtatuit: non tamen in ſcriptis redegit: ⁊ per longum tempus durauit: quod non fuit factum contrarium: ſuper quo vide. ſ. de conſti. §. ſicut enim conſuetudo roborata eſt: ad hoc diſtinctione prima ius ciuile. ⁊ capitulo conſuetudo. diſtinctione ſecunda conſtitutio. inſtit. de iure natura. §. ⁊ non ineleganter. ¶ Sed nunquid in hoc caſu poteſt allegari ante lapſu lōgi tēporis: ſic. ſ; poſſet probari quod nō eſt iudicandum ſecundum eam: quia populus contra operatus eſt infra decennium ſciente promulgante ⁊ tolerante. vnde non valet di. quarta. § leges. ⁊ ff. de legi. de quibus ſic intelligo cum domino meo quia ſufficit quod probetur ita obtentum fuiſſe per longum tēpus: ⁊ ſic intelligo diſtinc. primā conſuetudo ideo dico quod ſi poſt lapſum decennij factū ſit cōtra: non obeſt conſuetudini iam preſcripte niſi forte ⁊ ſecunda preſcriptio completa eſſet ſic intellige infra de electio. cum eccleſia vulterana. §. i. ¶ Secundo probatur q bis iudicatum ſ. longum tempus ſecundū cōſuetudinē allegatā. non contradictā vt differat a ſequenti hic ſufficit q probetur bina ſententia. ⁊ ſic binus actus conſuetudinem inducet quamuis non probetur quod ſic ſit ſtatutum vel obtentum ſit contradictorio iudicio: ⁊ ſic intelligo verbum. probatis his que frequenter. i. bis in eodem genere cauſarum ſententiatum eſt in oppido. C. de edifi. priua. l. iij. C. que ſit longa conſuetu. l. prima. ¶ Vel probatur quod bis ita vſus eſt: quia interfuit bine electioni ſic debet intereſſe dūmodo tempus legitimum ſit elapſum. In hoc recedo a ſententia domini mei: quia non viderat decretales infra de electione venerabilem ad ſi. ⁊ capitulo cumana infra de cauſa poſſeſ. ⁊ proprie. cum eccleſia ſutrina. ⁊ capitulo cum olim. que loquuntur nedum in delictis imo ⁊ in aliis: vt ex ipſarū electione colligere liquet. Sed binus actus ſine preſcriptione non ſufficit: licet forte vnus actus ſufficeret cum preſcriptione: quia per vnicum vſu; poſſeſſionem acquiro. ff. de aqua quotidiana. ⁊ eſtiua. lege prima. § quod autem. ⁊ de ſeruitutibus vrbanorum prediorum lege ſeruitutes que in ſuperficie. in principio argumentum. C. de ſeruitutibus. et cum talis. ⁊ de fideicommiſ. lege prima. ſ. de conſtitutionibꝰ cum. M. infra de prebendis p illorum. eſt tamen contra argumentum. ⁊ de itinere actuq; priuato lege prima. § ſecundo ſecundum Vincen. ¶ Tertio modo probatur conſuetudo: quia obtenta fuit in contradictorio iudicio infra de verborum ſignificatione abbate. ff. de legibus. cum de conſuetu
6 dine. ſed contra† quia non eſt
a exemplis [a] ſed legibus iudicandū. C. de ſenten. ⁊ interlocu. omnium iudi. nemo. ideo dicunt quidā q neceſſe eſt pbare iudicē eo animo pnūciaſſe: q de cetero ſic pnūciaret in futurū. S; hoc mihi nō placet: q facultas pbationū anguſtāda nō ē. C. de here. ⁊ man. q mīti in fi. ⁊ de re. credi. generaliter. ſ. reſpon. ff. de teſti. curēt. ſ; dico q nō iudicatur exēplis. imo conſuetudine q per exēpla probatꝰ ⁊ que in cōtradictorio iudicio obtēta fuit. ¶ Caueat ergo ſibi allegās cōſuetudinē nā ſi dicat ita pronūciandū: q ſic fuit pronunciatum ma e pponit q ſic dicat iudicādū exemplis.

a ¶ Nō eſt exēplis. ad de. c. de q bus. xx. di. c. ex merito. vſ qō ſ. c. magne. in. ḟ. per terca. ð voto. c. cū ex iniūcto debere. ⁊ in. l. ſ; ls. ff. ð offi. peſi.

ſed ſi dicat ita pronunciandū:q2 talis eſt cō
ſuetudo terre:⁊ ad probandum conſuetudi=
nem inducat q͛ pronunciatum fuit ſecundū
eam in contradictorio iudicio: bene propo=
nit:quia preſumitur q͛ iudex nō ſic pronun=
ciaſſet:niſi ⁊ coram eo conſuetudo probata
eſſet.ar.J.de ele.bone.j.§.cōtra ⁊ ſequēti.ſi.no.
J.de cenſi.§.quis cenſus.verſi. cenſus autem
ignorantie.⁊ ſequētibus.¶ Quarto q2 proba
tur q͛ ita obtentum fuit in tantū vt nec extat
memoria q͛ contra factū ſit.J.de preben.vene
rabilis.hic non eſt neceſſe q͛ probetur ſtatu=
tum:nec q͛ probetur ſententia.iij.q.vj. hoc
quippe .ff.de aqua quotidiana.⁊ eſti.hoc iu
re.§.ductus aque.⁊ de aqua plu.arcen.in ſū
ma.§.idem labeo.imo ⁊ ſi probetur q͛ teſtes
de vna ciuitate ad aliam ſepe vocati fuerint
huic conſuetudini ſtandum eſſe affirmat lex
ff.de teſti.l.iij.§.fi.⁊ ſic intellige ſententiā pla
cē.⁊ colūbi ergo de diuerſis modis ꝓbandi
conſuetudinem fecerunt diſſenſiones.vt.S.e.
§.obtētus⁊.ſic p3 quare dixi in deſcriptione
binario actu ⁊c.¶ Sequitur in deſcriptione
vſu communi vtentiū comprobato:⁊ bene in
ſtitu.de iure natu.§.ex non ſcripto ⁊ §.ſ3 na
turalia.in fi.diſtinc.j.conſuetudo.⁊tangitur
hic primus modus probandi cōſuetudinem
7 qđ dic vt .S.eo.§ qualiter. Inde cōſuetudo†
quaſi communis aſſuetudo. diſt.j.conſuetu=
do in fi.requiritur ergo q͛ maior pars popu=
li ſic vſa fuerit:q2 ſic minor pars nō poteſt cō
dere legem ſic nec cōſuetudinem inducere ſe
cundū Jo.⁊ ex hoc videtur q͛ vnus ſolus nō
poſſit allegare conſuetudinē: quāuis dicat
ſe contra multos acquiſiuiſſe.licet multi con
tra vnum poſſent.ff.cōmunia predi.venditor
⁊ eſt ratio q2 ſola collegia ſeu corpora ipſa ac
quirere poſſunt.C.que ſit lon.conſue.l.fi.nec
ob.J.de offi.archidi.c.fi.⁊ de exceſ.prela.acce
dentibus q2 ibi acquirit ſingularis nomine
dignitatis ſue,non proprio:ſic ⁊ vna eccleſia
contra aliam:vt patet ex his que no.J.eo.ſub
§.extra ſummam.ver.ergo diſcretus.⁊ com=
probatur.hoc.J.de inſtitu.cum veniſſent.§.j.
¶ Quid ergo ſi vnus miles conſueuit colli=
gere ligna in nemore alterius:dic quod de=
bet agere ex conuentione:quam dicat preſcri
pſiſſe:ad quam probandam inducet patien=
tiā legitime p̄ſcriptiōis:ſicut no.i cēſu.J.đ.cē
ſi.§.quis cenſus ſoluendus eſt.ſic intelligo
ſecundū dominū meū .ff.ſi ſerui .ven.ſi quis
diuturno.ff.de aqua plu.arcen.l.j.§.fi.⁊ de iti
nere actuq3 priua.l.apparet.§.ſi quis ſeruitu
tem.¶ Per hoc etiam videtur:qđ ſi per erro
rem inducta eſt:conſuetudo non erit.ff.eo.qđ
non ratione.quidam contra.erit enim conſue
tudo quamuis erronea.ſed in ceteris ſimili=
bus non obtinebit:ponunt tale exemplum.

Inductum eſt de conſuetudine in burgo pa=
nigali:⁊ per errorem quod ſi quis mihi du=
cat vinum in plauſtro:ex quo ego appoſue=
rim manum ad plauſtrum:periculum effu=
ſionis ad me pertinet:hoc bene obſeruabitur
in vino decetero.¶ Sed nūquid idem in alijs
liquidis:puto oleo melle:vel ſimilibus non
quāuis ſi per errorem inducta non eſſet:pro=
cederetur de ſimilibus ad ſimilia.ff.eo.nam
imperator.C.eo.l.j.ſed certe nihil eſt ſecundū
nos.q2 non valet conſuetudo niſi rationabi=
lis:vt.S.eo.§.j.ver.bene dixi.⁊ ſequēti.Sed ſi
erronea eſt:non erit rationabilis:nec conſen
ſu iducta.ff.de iuri.om.iudi.ꝑ errorē ⁊đ iudi.
l.ij.¶ Quid ergo de cōſuetudine quā qđā ſer
8 uāt ſcilicet† q͛ qlibet valeat autoritate ꝓpria
pignorare debitorem ſuū:dico quod non eſt
vilis autoritatis inter eos qui de facto eam
ſeruant:ſed tamen eam irrationabilem iudi=
co propter rixas ⁊ vulnera ⁊ homicidia:que
inde prouenire poſſunt:et ideo meo iudicio
quantumcunq3 preſcripta ſit non vincet le=
gem.J.ca .fi.ff.quod met.cauſa.extat.⁊ de vſu
fructu equiſſimum.⁊ de pactis dot.conueni=
re.C.de iudeis.nullus.⁊ ne quis in cauſa ſua
iudi.l.⁊ vñ,vi.ſi qđ in tantā.J.de iura.calū:
ceterū.⁊ de fideiuſ.conſtitutus.⁊ in his que
not.J.de loca.⁊ con.§.fi.ſuper decre.potuit.ħ.
item eſt de natura contractus ⁊ de maledi.§.
quot genera.ver.ſi quis verbis tantum.ff.de
reli.⁊ ſump.fun.oſſa.j.reſpon.Item q2 talis
furtum committit quod mortale eſt:ergo nō
excuſat conſuetudo vt patet in his que no.
J.de offi.archidi.§.quod ſit eius officium .ħ.
quare hoc dico.ſi conſuetudo ſit q͛ eum inui
tum pignorare poſſit:quāuis etiam dicat qđ
paratus eſt ſtare iuri:ſecus dicerem ſi cōſue
tudo eſſet qđ poſſet debitorem voluntarium
⁊ qui nihil pretendit pignorare:nam talem
dicerem valere.quāuis in hoc caſu curia li=
bꝫ faceret:ſi repoſceret per pretorē.C.de pi
li.iij.ergo quia vituperari poteſt precaueri
debet infra de elec.licet ⁊ de ſeruis non or.ca.
primo.¶ Quid de conſuetudine ſiue ſtatu=
tis aliquorum locorum.vbi limitatum eſt in
pecunia quantum ſoluat delinquens:ſi ho
micidium vel aliud delictū commiſerit.dic
nō valet:q2 per talia ſtatuta inducūtur homi
nes ad homicidia ⁊ talia crimina committē
da talis enim non timet penam pecunie:qui
ſuſpēdio terreretur.ad hoc inſtit.vi bo .rap.
§ ſed nedum talia.ff.de penis.in ſeruorū.
in fi.⁊.l.aut facta.§.fi.J.eodem ex parte.ff de
pactis.ſi vnus.§.pacta in auten.de man.ꝑn.
§.oportet.ergo colla.iij.⁊ vide quod not.J.de
officio ordinarij.§.quid pertinet ver.non ta=
men debet leuare pecuniam ⁊c. non ob.J.de
delictis puerorum referente.quis ibi non

querītur

querit vtrū ꝯſuetudo valeat ꝙ aūt ibi papa innuit a cōtrario ſenſu pecuniā leuare poſ= ſe hoc ideo facit vt vindictā ſanguinis vi= tet xxij.q.v.reos.ī.ne cle.vel mo.ſniam.

Quis debet probare con=

9 ſuetudinē.† Js q̄ cā allegat: vl' negās inter ruptionē ſi ꝯſuetudo ꝓbet.C.de edifi.priua. l.iij C.e.l.j.ī.e.cū dilectus.§.fi.ſic ꝛ q̄ ius al= legat ipm ꝓbare.dʒ.ff.de ꝓba.ab ea parte. ff.de teſti.l.j.ff.de quib' cau.maio.necnō.§. qd eis.ff.de ꝓcu.inuitus.ī.de rerum permu tatione.ad qōnes.Sed cōtra.ī.de tranſlati. epiſcopi.inter corporalia.§.ſed necꝫ.ī.de tē= po.ordi.dilectus.ff.de illici.col.l.j.in fi. Sed illud in prohibitis p.l.qr ex quo aliqd ſemel prohibitum eſt ſemper videtur prohibitū: niſi inueniatur cōceſſum.

10 a Quot †et per quos teſtes.[a]

Per duos idoneos.ff.de teſt.ibi vt numerus b qr in ore duoꝝ[b] ꝛc.ī.de teſta.cū eſſes.ꝛ.c.re= latū.qd dic vt no.ī de teſti.§.quotus nūer'.

Que cui preiudicet. Poſterior

priori: vt ptʒ.ſ.c.qualr.·.v.ſʒ nunqd.ſic et in ꝯſtitutio= nib' obſeruat: vt not.ſ. de ꝯſti.§.qualr cōſti tutionib' derogetr.ſʒ ꝛ.l.ſequēs tollit ꝯſuetu dinē preced.ntē.ff.de ſepul.vio.l.iij.§.diuus. Fm qd Azo eā legit ꝛ punctat: quāuis Pla= cen.eā aliter intellexerit. verū ita demū tol= litur prima ꝯſuetudo per poſteriorem: ſi nō poſſunt reduci ad conſonantiam alias con= ſuetudinem concordare cōſuetudini prom= ptum erit.ar.C.de inoffi.do.l.vnica ſʒ ad ius commune reducenda eſt ſi fieri pōt.ī.eo.cū dilectus.§.fi. ¶ Tollitur aūt vna per aliam: quando in eodē loco inducte ſunt diuerſe: vna poſt aliam: nam ſi in diuerſis: vtraꝗ in ſuo loco obtinebit. nec enim ſunt aliquoruʒ conſuetudines aliorum contraria conſuetu dine ſubuertende.xij.diſtinc. illud breuiter. ꝛ.c.ſit ſancta.

11 Et de uirtute ipſius. †Et quideʒ

ſciēdum qd quintuplex eſt. ¶ Habet enim conſuetudo primo virtutem imitandi imitatur enim le= gem id eſt ſupplet vbi lex deficit.ī.eodem.cū olim.ī.de ſepul.de vxore.in fi.et.c.certificari. inſti.de iure natu.§.ex non incerto. ¶ Secū= do hʒ virtutem interpretandi ius dubium. ī.eodem.cum dilectus.§.j. ad fin.ff.eodem.ſi de interpretatiōe. ¶ Tertio habet virtutem abrogandi. ¶ Quarto derogandi. ¶ Quin= to preſumptionem inducendi circa que vi= dendum occurrit: quot ſunt ſpecies conſue= tudinis. Sunt autem quatuor generaliſ= ſima: generalis: ſpecialis: et ſpecialiſſima.

¶ Generaliſſima: vt eſt cōſue tudo inter omnes catholicos verſus orientem orare. xi.diſt. eccleſiaſticarum per hanc di= cunt abrogatam.l.que dicit ꝙ patroni ſiue aduocati iurare debent in initio litis ꝙ contra conſcientiam cauſam non ſo= ueant deſperatam. C.de iudi. rem nō nouā. vnde dixit Tul. qd iuret. l.cauet. ſʒ in ꝯſuetu dine non hr ſed reprobatur.C. de iureiu.ꝓpter calū.l.ij.§.ꝛqr veremur.vt not. ī.de litis con= teſta.§.ꝛ quando. ver.puto.et a preceden.et quamuis aduoca ti pro magna parte cauilloſi ꝛ malignari volentes: et ſibi ad= inuicem deferentes hanc glo= ſam bul.amplectantur: ipſam tamen non approbo: qr cōtra l.illam non puto valere cōſue tudinem vel deſuetudinem: ſi cut nec valet conſuetudo: qd de calumnia non iuretur.ī.de iura.calū.ceterum.ꝛ eſt ratio in vtroꝗ ne per talem conſue= tudinē peccata mortalia nu= triantur argu.ī.eodem.c.vlt.j. ri. ꝛ quicquid velant vel pal= b liant peſſimi aduocati quam= uis non iurent ſi contra con= ſcientiam foueāt edificant ad gehennaʒ.ī.de ſeruti.in or fa. ca.vnico.ī. de preſcrip.cap̄.fi. et parum refert quo ad peri= culum anime. ſi non iurent quia deus non ex operibus iu dicat ſed ex cogitationibus et ex corde.xxij.q.v.iuramenti.et c.qui periurare. ergo dequid dixerit Bul.ſi coram me exiga tur: preſtari faciam. Sʒ quia non exigitur: ideo non ſeruat ꝛ iunge ea que not.ī.de poſtu= lando.§.quid pertinet verſic. Jtem ad officium. Per hanc etiam dicit Goffr. abrogatum conſilium.ſ.ti j.nōnulli.§.pe= nul.et fi.quod non credo. Sed dico vt not.ſ.titu j.§.que poſ= ſunt obijci.verſic.nonageſimo ſeptimo. in his ergo in quib' cōſuetudo poteſt abrogare vl' derogare puto quod deſuetu do abroget: ergo deſuetudo ius naturale: id eſt diuinum non abrogat: ſed tm̄ poſitiuū.

a ¶ Per qs teſtes. Ad de an vʒ cōſuetudo ꝙ vnus te ſtis plene ꝓbet vide p Jo.and. i addi.ſpe. ti.de inſtr. edi.l.§.cō= pēdioſe.v. ſed nunqd conſuetu= dine.

b ¶ Jn ore duoꝝ.ad= de capitu. ab iſto die xxxv.q.vj. c.lʒ.de te= ſti.ca.no= uit.de iu= di.origina liter deute rono.xix.

infra eodem capi. fi. ſcdm hoc, intellige. ff. eo.
de quibus. iiij. diſt. §. leges. ⁊ quod not. in ſe-
quētibus, de hac loquitur. infra de teſtamē.
cum eſſes. Sed expone ibi generali: id eſt ge
neraliſſima: ſed et ſpecialis conſuetudo ro-
mane eccleſie generaliſſima poteſt dici cum
vbiqꝫ tenenda ſit. infra de ſententia et re in-
dicata. in cauſis. ⁊ tetigi. ſ. eodem. §. quid ſit
12 verſicu. vt tamen ſcias. ¶ † Generalis vero
eſt: quando nedum vna ciuitas: ſed tota pro
uincia ſic obſeruat vt in tuſcia vbi de gene-
rali cõſuetudine ad capitulum tantum per-
tinet ſine epiſcopo ordinatio prebendarum
infra de electio. cum eccleſia vulterana. ſed ſi
nem ſit infra de v u pallij. ex tuarum. ſicut
infra eodem cum venerabilis. §. poſtmodū.
aliter accipitur generale interdictum. infra
de verbo. ſignifica. cum in partibus. ¶ Sed
ſpecialis quando in vna ciuitate: vel in alio
loco ſpecialiter obtinet. ff. communia predi.
venditor. C. de edifi. priua. l. iiij. infra de iure-
iurando venientes. ¶ He due ſpecies dero-
gant iuri in ciuitate ſiue loco ſiue prouincia
in qua ſpecialiter ſiue generaliter obtinent.
hoc verum eſt: ſi conſuetudo poſt. l. inducta
ſit: alioquin alia. l. ſuperueniente vincetur
vt not. ſ. eodem. §. reſponſo. j. et probatur in
proemio inſti. §. igitur in auk. de here ⁊ fal. §.
j. collatio. j. et infra de fideiuſ. conſtitutus.
¶ Item eſt ſpecialiſſima ſecundum quam
in dubijs iudicatur. et hec preſumptionem
inducit cui ſtatur: niſi forte contra probetur:
hec eſt conſuetudo patriſſami. ff. de pig. act.
vel vniuerſorum. ff. de vſuris. qui ſemiſſes. ff.
de lega. j. ſi ſeruus plurium. §. ſi numerus in-
fra de preſcriptione ex ſtudijs. et ca. manda-
ta. ⁊ ca. cum in iuuentute. j. de teſti. teſtimo-
nium infra de pig. illo vos. in fin. ¶ Sic ha-
bes quinqꝫ virtutes ⁊ quatuor ſpecies con-
ſuetudinis. prima ſpecies. ſcilicet genera-
liſſima habet virtutem abrogandi ⁊ ſupplē-
di. vltima vero. ſcilicet ſpecialiſſima habet
virtutem preſumptionē inducendi. due ve-
ro medie ſcilicet generalis ⁊ ſpecialis: habēt
virtutem mutandi ſeu ſupplendi derogan-
di ſiue interpretandi. ¶ Sed pone quod in-
ter laicos ſit aliqua conſuetudo in aliqua ci
uitate ſiue prouincia: puta quod ſi agitur de
mutuo: non offeratur libellus: vel alia que-
cunqꝫ volueris, nunquid talis conſuetudo
debebit inter clericos obſeruari: non puto.
niſi et inter ipſos fuerit ſic obtentum. diuer-
ſe enī ſunt profeſſiones: vt patet. xii. q. j. duo
ſunt ⁊ ideo cõſuetudo vnius aliā non aſtrin-
git. ar. xij. di. illud. ⁊ c. ſcit. ⁊ cum conſuetudo
legē imitet. inſti. de iure na. §. ex non ſcripto.
ſicut ſtatutū laicorū clericos non aſtringit:
ſic nec conſuetudo: ad quod facit quod no. ſ.
de conſti. §. quis poſſit. verſi. item imperator.
talis etiā poteſt dici clericis onēroſa: ergo eſt
remittenda. j. e. c. j. ¶ Quid ergo ſi laicus cõ-
ueniat clericū ſuper mutuo coram epo ſuo:
patet per dicta qđ laicus cogetur libellum
offerre. ¶ Quid ſi clericus ipm conueniat ſu
per mutuo ⁊ conſimilibus: nunquid cogetur
libellum offerre: ſic arg. j. de conſti. cum oēs.
¶ Sed quid ſi clericus conueniat laicum ſu
per mutuo coram iudice ſeculari: nunquid
cogetur libellum offerre? non cum cõtraria
ſit cõſuetudo in foro ſeculari: ſed nec laicus
ſi ipſum velit recõuenire. ar. j. de mutu. peti.
c. ij. ad qđ pertinet qđ not. j. de teſta. §. qualr.
ver. verum. ſuper hac materia. ⁊ ver. ſequen-
tibus qđ ⁊ ſi videatur in aliquibus cõtradi-
cere ſupra dictis: tamē ſi ſane intelligas nul
latenus cõtradicit. ¶ Damaſus tamē hanc
doctrinā tradidit in ſumma ſua qđ conſue-
tudo inducta contra ius naturale: nullo tpe
confirmatur. de hoc dictum eſt. ſ. ver. irratio
nabilis. Si vero inducta ſit contra ius poſi-
tiuum introductū in fauorē vtentiū: tollitur
ius per contrariam conſuetudinem: quia li-
citum eſt renūtiare ⁊c. infra de regularibus
ſtatuimus de crimi. fal. c. fi. cū ſimi. ſed ſi non
ſit inductum in fauorem vtentiū. ſed aliorū:
contraria conſuetudine non tollitur ius: niſi
conſuetudo ſit preſcripta. j. de cauſa poſ. cū
eccleſia. vbi autē conſuetudo inducitur con-
tra ius eccleſie: nec preiudicat niſi confirmet
a papa. ſ. de conſti. eccleſia ſancte Marie
j. eo. c. j. j. de deci. tua. ⁊. j. e. a nobis. ⁊. c. in ali
quibꝰ. §. vlti. ¶ Tu dicas qđ iuri naturali p
ꝯſuetudinē minime derogat. ſcdm ea q̄ not.
ſ. e. §. qđ ſit ꝯſuetudo. ver. et generalr probat
j. eo. c. fi. rn̄ j. poſitiuo. ꝙo. i. humano qđ p vo-
luntate cõdentis ponitur ⁊ deponit inſti. de
iure na. §. ſed qđ principi. nõ derogat per cõ
ſuetudinē cõtrariā quantūcunqꝫ preſcriptā
niſi rõnabilis. nec per rõnabilē: niſi legitime
ſit preſcripta: ſcdm ea q̄ no. ſ. eo. §. obtentus.
vt. C. q̄ ſit lõg. ꝯſue. ꝯſuetudinis. j. e. c. fi. §. vni
co. ¶ Cõſueuit aūt ibi formari puerilis qõ:
hec. ſ. de qua ꝯſuetudine loquat ibi: ſi dicis
de mala cõtradicit tibi vtilis autoritas: ſi di-
cis de bona ꝯdicit tibi rõnabilis: ⁊ ibi preiu-
diciū. rn̄. pueriliter. naꝫ ſicut puer rn̄det q̄ dili-
git prēm ⁊ matrē. ¶ Si dico q̄ loquit de bo-
na ⁊ mala primo implicite: ⁊ netat factum.
ſcdo explicite: ⁊ no. ius. vn̄ ſcdm hoc ſi expo-
nes. j. eo. c. vlt. §. licet enim longeue ꝯſuetudi
nis ſiue bone ſiue male nõ ſit vilis autoritas
inter eos. ſ. q̄ eā ſeruāt: vt no. ſ. eo. §. qualr. ꝟ.
qđ ergo. ⁊ pbat. ff. de offic. pcõſulis. ſi in ali-
quā. nam ⁊ malā aſſumunt in pū pro priui-
legio. viij. diſt. mala cõſuetudo. non tamē eſt
de iure, iõ ſequi debeat, vſqꝫ adeo. i. in tantū

valitura pſcripta vt iuri poſitiuo ⁊c. vſq₃ piu diciū ḡnare: niſi fuerit rōnabilis: ⁊ repete rō nabilis nō eſt vſq₃ adeo valitura ⁊c. vſq₃ pre iudicium ḡnare: niſi legitime ſit preſcripta: ſic non debemus ſpectare voluntatem ſiue factum vtentium. Sed quomodo ⁊ qualiter ſit vtendum. ff. de offi. preſidis. ſed licet. et. J. de elec. cum cauſam que. ſecundum hoc in tellige dictā. l. quā habes. xi. di. ↄſuetudinis.

Extra ſummam notanda eſt differen

15 tia † inter preſcriptionem et conſue
a tudinem[a] : et hec eſt differentia ſcḋm quoſdam: quia vbi conſuetudo pretenditur admittitur probatio in contrarium. argu mento. C. de agri. et cenſi. litibus. lib. xi. Sed contra preſcriptionem nō admittitur tu dic quod ſextuplex eſt differentia. ¶ Prima dif ferentia eſt: q̄ preſcriptio locū h₃ in rebus mobilib⁹ ⁊ immobilib⁹ corporalib⁹ ⁊ incor poralib⁹. J. de preſcrip. auditis. et. c. ſequē. J. de cenſibus olim. Conſuetudo vero in cor poralib⁹ tantū. vt in ſerui. iuriditionibus: electionibus ⁊ ſimilibus: vt not. ꝟ. §. quid ſit conſuetudo. verſicu. bene dixi rationabilis. ¶ Secunda hec eſt: quia preſcriptio acqui ritur ſingulari et priuato. ¶ Sed conſuetu do non acquiritur magis iſti q̄ illi: vt no. ꝟ. eodem. §. qualiter. verſic. ſequitur in deſcri ptione vſuq₃ communi. ⁊ §. obtentus. quan ti temporis. ¶ Tertia eſt: quia in pſcriptio

14 ne exigitur titulus † et bona fides. J. de pre ſcrip. ſi diligenti. Sed in conſuetudine non requiritur titulus. vt patet in his que no. ꝟ. eodem §. qualiter. ver. quarto. hic enim non requiro niſi vſum et tempus completum. ha betur ergo vſus loco tituli: qḋ dic vt not. J. de preſcrip. ſub reſpō ſo de preſcrip. rerum im mobi. §. que exigunt. ſub hoc. §. quo ad res. ver. circa hanc materiam. ⁊ ſequentibus ſe cundum hoc intellige. ff. communia predio rum. venditor. quamuis quidam intelligāt ibi pactum interceſſiſſe ſed ⁊ ſine pacto idem eſſet. ff. eod. ſed ea que. inſtit. de iure nat. §. ex non ſcripto. ¶ Ergo diſcretus eſt monach⁹ ſi in perceptione decimarū alleget conſue tudinem contra epiſcopum vel eccleſiam pa rochialem: et non preſcriptionem: vt patet ex ſuperioribus. et. J. de deci. apoſtolice. et. c. cum contingat. et. c. cū in tua. et. c. dudū. ſed caueat de cōſcia. vt not. J. de cenſi. §. quis ex ſus. ¶ Quarta eſt: quia preſcriptio et priui legium aliquotiens non cōcurrunt. J. de fide inſtru. inter dilectos. §. ceterum. J. de preſcri ptio. veniens. ſed cōſuetudo et priuilegium. bene concurrunt. J. eodem. cum dilectus. J. de verbo. ſignifi. abbate. xvi. q. iiij. placuit huic ſancte. ¶ Uidetur et quinta poſſe no tari differentia quia preſcriptio de natu ra ſui eſt actiōis ſiue iuris pe tendi excluſio. arg. C. de anna. excep. l. vlt. in fi. ſ₃ conſuetudo de natura ſui eſt actionis ſiue iuris acq̄ſitio: vt apparet. J. de elec. ↄſtitutus. ⁊. c. in geneſi. in fin. infra de foro compe. cum contingat. infra de cauſa poſ. ⁊ ꝓprie. cum eccleſia. et. c. cum olim. pſcriptio eciā ꝓprie vſum non reſpicit. ideo enim preſcri bitur contra aliquē: quia non agit vel non vtit̄ iure ſuo. con ſuetudo vero reſpicit vſum: et ideo allegat̄ quia communi ter ita actū eſt vel vſum: vt ap paret in his que not. ꝟ. eodem §. quid ſit cōſuetudo. in princ. et §. qualiter. verſicu. ſequitur in deſcriptione et ſequēti. ideo preſcriptio negatiua reſpicit quare ſic proponitur: non po tes hoc petere vel non potes hoc facere quia preſcripſi. con ſuetudo vo affirmatiua: qua re ſic proponitur hoc poſſum petere: vel hoc poſſum facere quia talis eſt ↄſuetudo. ¶ Nū quid ergo poteſt allegari con ſuetudo: nō poteſt petere hoc vel facere: quia cōſuetudo eſt quod hoc non petatur: vel nō fiat: ⁊ certe videt̄ quod nō: ꝓ pter rationes quas. ꝟ. proxi. verſicu. induxi. Item quia na turalis ratio nō patitur quod non ens ſit cauſa entis. Item quid iuuaret hec allegatio. nam allegans cōſuetudinem ipſam probare debet: vt no. ꝟ. eodem. §. quis debet. porro ne gantis factum per rerum na turam nulla eſt probatio. vi. queſtio. vlti. §. actor. Sed con tra videtur expꝛeſſum. J. de elec. cū eccleſia vulterana. ad finē. ⁊ de his q̄ fi. a pla. ſine ↄſen. ca. ea noſcit̄. Itē ↄſuetudo ⁊ p̄ui legiū ↄcurrūt vt ibi ⁊ no. ꝟ. eo. vſi. quarta. S₃ p̄ priuilegium cōcedit̄ ne ſic q̄d fiat: vt. J. de p̄ uileg. ſi d̄ terra. ⁊. c. accedētib⁹ ergo ⁊ p̄ cōſuetudinē. Itē ↄſue tudo legē imitat̄: vt no. J. eo. vo. in fine. ergo ſicut lex ſeu ↄſtitu tio īducit ſtatuta affirmatiua ſiue p̄ceptoria negatiua ſeu ꝓ hibitoria vt appet ī his q̄ no. ꝟ.

a ¶ Inter p̄ ſcriptionē et conſue tudinem. Adde glo. in. c. fi. de cōſue. lib. vi. doc. in regula ſi ne poſſeſ ſiōe. d̄ reg. iu. eo. lib. Bal. l. c. fi. in. vi. col. de cōſue.

de cōſti.§.que ⁊ quoties.ita ⁊
cōſuetudo pro ⁊ ꝯtra.ſ.de iu=
ra.calū.ceterū.Solutio ꝓprie
loquendo conſuetudo reſpicit
vſum:deſuetudo nō vſuꝫ. Itē
ſicut eſt ⁊ nō eſt cōtraria ſunt:
ſic cōſuetudo ⁊ deſuetudo. vñ
conſuetudo inducit de priuat
aſſuetudinē:vt apparet ex ſu=
perioribus.⁊ in his que no.ſ.
eo.ꝟ. generaliſſima. Sed ſicut
preſcriptio tranſcēdit aliquo=
ties naturā ſuā:de qua not.ſ.
eo.verſi.videt̄.qꝛ ex ea agit̄:vt
C.de preſcriptiōe.xxx.annoꝝ.
ſi quis emptionis. ſic ⁊ cōſue=
tudo vt appareat in cōtrarijs.
ſ.ſignatis. dicas ergo qꝫ ꝯſue
tudo ſemꝑ pōt reſpicere nega
tiuā vbicūqꝫ probari pōt.Sed
ſi nullo modo poſſet ꝓbari:qꝫ
dic vt not.ſ.de ꝓbatio.§.quis
dꝫ ꝓbare.¶Quid ſi q̄s de mā
dato pape receptus in cano=
nicū ad ꝑbendā vacaturā:pe=
tat ſe admitti ad cōes tracta=
tus: ſed canonici nolūt ipſum
admittere: dicētes qꝺ cōſuetu
do eccl'ie eſt qꝺ nullus admit=
tat̄ ad cōes tractat⁹ quouſqꝫ
prebēdā fuerit aſſecutus.hāc
queſtionē vidi de facto:⁊ puto
qꝺ talis conſuetudo nō obſit.
¶Tum quia negatiuā reſpi=
cit: vt dictū eſt. ¶Tum quia
eſt contra ſubſtantiā rei vt ap
paret in his que notantur.ſ.
de preben.§. quid ſit prebēda.
ver.canonica.⁊.ſ.de cōſtitu.§.
quādo conſtitutio incipit tra=
ctare.ſub.§.⁊ qꝛ de proteſtatio
ne. ¶Tum q̄a malitioſa ſeu
inuidioſa vr̄.in nullo em̄ rele=
uantur canonici ſi hūc de no=
uo receptū nō admittāt vt niſi
officiāt ⁊ ius ſuū impediāt:er
go nō ſunt audiēdi vt.ff.de rei
ven.in fundo.¶Tum qꝛ eſt ir
rationabilis.impedit enim ne
iſtius cōſiliū requirat̄: et tñ ſi=
dius eſt iudiciū qꝺ a pluribꝰ
queritur.xx.diſtin. de quibus
C.de fideicō.l.fi.ſ.de offic.dele.
prudentiā.rñ.ſ.ad finē.¶Nec
obeſt ſi iuuenis eſt vl' ſimplex:
iō dicit capl'm qꝫ vr̄ ſatis ſol=
uere q̄ſtionē peſſime ꝯſuetudi
nis eſt in q̄buſdā eccleſijs face

a ¶Gl'ia em̄ p̄ris. Ad=
de originaliter ꝓuer
bioꝝ.x.et xv.c.

re presbyteros ꝑſentibꝰ epīs nō loqui.quaſi
eis iuideāt : aut eos dedignent̄ audire.Sed
ſi aliud.i.melius inquit apoſtolus paulus:
reuelatū fuerit ſedēti.i.minori:prior.i.maior
a taceat.gloria em̄ patris [a] eſt.i.eſſe dꝫ filius
ſapiens.xcv.di.eſto ſubiectus. ¶Nec obeſt
qꝺ nō poſſet puniri per capl'm:ſi delinquat:
qꝛ ⁊ ſi nō poſſit ſuſpēdi a prebēda quā nō ha
bet; vel excōicari:qꝛ forte capl'm non hꝫ hāc
poteſtatē.ex cā tñ poterit etiā ab his cōibus
tractatibus ſuſpendi. ar.ſ.de conſti.ex lite=
15 ris. ¶†Eſt ⁊ ſexta:qꝛ cōſuetudo erronea nō
iuuat:vt no.ſ.co.§.qualiter. verſicu. per hoc
etiā videt̄:ſecus in preſcriptione: vt patet in
his que notant̄.ſ.de preſcrip.pro legato:vt
patet ex premiſſis.¶In fine vero nota qꝺ cō
ſuetudo dꝫ eſſe pacifica alioqñ nō prodeſt
ſ.de offi.archi.c.fi.§.fi. debet etiā eſſe certa et
clara ⁊ poſſibilis: qꝛ talis eſt lex.iiij.diſt.erit
autem lex.ſ.de conſtitu.c. vlti.et in proemio
§.ſanc. igitur cum conſuetudo legē imite=
tur inſtitu. de iure natu.§. ex non ſcripto.ſ.
diſt.conſuetudo.ſi conſuetudo incerta ſit ob=
ſcura vel impoſſibilis non valebit. ¶Quid
ergo ſi epiſcopus; dicat qꝺ de conſuetudine
poteſt quotieſcunqꝫ quādocūqꝫ vult ad aliā
eccleſiā declinare.⁊ qꝺ ibi debet ſplēdide pro
curari. dic qꝺ non valet : vt ex premiſſis pa=
tet:qꝛ talis conſuetudo eſt incerta:obſcura ⁊
impoſſibilis irrationabilis ⁊ eccleſijs onero=
ſa.ſ.eo.c.j.⁊ vltimo.hanc queſtionem bis vi=
dimus de facto.primo inter priorē antipoli=
tanū dominū Bernardū bone memorie an=
tipolitanū epiſcopum:cuius occaſione epi=
ſcopatus inter ipſos diuiſus fuit:⁊ certa di=
gnitas prepoſiture:⁊ ſedes tranſlata apud
graſſam. Secūdo eandē queſtionē vidimus
inter epiſcopū ſiſtericeñ. ⁊ forcaquerieñ. pre
poſitum. Sed epiſcopo tranſlato ad ebredu=
neñ.eccleſiam inter dictum prepoſitum ſuc=
ceſſorem amicabilis compoſitio facta fuit.⁊
vide qꝺ notat̄ de ſimili materia.ſ.de ſcruti.
in or.fa.§.quando fieri debet.

¶De poſtulatione prelatoꝝ. Rubr.

1 SP Poſtulatio quid ſit.
2 Poſtulandus debet eſſe habilis ad promo=
uendum.
3 Non profeſſus in regularem prolatum non
poſtulatur.
4 Epilenticus non poſtulatur.
5 Membro mutilatus non poſtulatur.
6 Bigamus non poſtulatur.
7 Electio facta a maiori ⁊ ſaniori parte capi=
tuli ſiue de proprio ſiue de alieno preualet.
8 Poſtulatio a quo fieri debeat.
9 Poſtulare quis poſſit.

10 Poſtulatio qualiter fiat.
11 Poſtulationis effectus quis ſit.
12 Ius per poſtulationem an acquiratur.
13 Pauperi eleemoſynam petenti non datur actio et tamen tenetur diues dare.

Tractatum eſt ſupra de iure ſcripto et nõ ſcripto: ſed qm̃ parum ꝓdeſt [a] iura habere in ciuitate niſi ſit q̃ iura reddat. ff. de orig. iuris. l. ij. §. poſt originẽ qr non eſt portabile ſine iudice relinqui ꝓuinciam in auten. de adminiſtratoribus §. illud aũt ol= bus. col. vij. ideo ſubijcit tractatũ de creatio= ne miniſtroꝝ eccleſie p quos iura reddant. ⁊ qr p poſtulationẽ ꝑuenit frequenter ad ele= ctionẽ: vel qr per poſtulationem ſicut et per electionem eccleſijs aliquoties ⁊ caſualiter prouidet ideo p̄mittẽdo de poſtulatione ſub ſequenter annectet de electiõe. dicam⁹ igi= tur. ¶ Quid ſit poſtulatio. ¶ Quis poſtulã= dus ſit. ¶ Et a quo. ¶ Et qs poſtulare poſ= ſit. ¶ Qualiter fiat poſtulatio. ¶ Quis ſit ef= fectus poſtulationis. ¶ Et vtrum ius acqui ratur per poſtulationem.

1 b Quid ſit † poſtulatio. [b] Et rñ= detur ꝙ eſt gratie petitio. argu. j. eodem. bone. ſcdm Hoſt. Sed non placet: qr nõ eſt cõuertibilis cum ſuo deſcripto: vnde dic ꝙ poſtulatio eſt alicui⁹ ꝑſone que eligi ꝓhibet nõ ꝓpter vi= tium: ſed ꝓpter defectũ: qui tñ poſtulatũ nõ omnino inhabilẽ reddit ad ꝓuidendũ eccle ſie: concors et certa capituli facta petitio. bene dixi non propter vitium: ſic cm̃ patet.

2 Quis poſtulandus ſit. Habi= lis † ad promouendum ergo non criminoſus. ſicut enim periurus incentines homicida inobe diens eligi prohibet: ſic ⁊ poſtulari. j. eo. c. j. ⁊. ij. j. de ele. ſcriptũ eſt. ſʒ ⁊ quicq́ propter de= fectum ꝓhibet eligi ſi defectus ipſum oino

3 inhabilẽ reddit idem vt pridẽ ergo. ¶ † Nõ poſtulatur non ꝓfeſſus in regularem prela= tum. j. tit. j. cum cauſam. ⁊. c. cum ad noſtrã. et ca. cum in magiſtrũ. niſi forte neceſſitate inſtante. tunc enim poteſt hoc fieri: dummo= do in regula fuerit competenter inſtructus ſic poteſt intelligi. j. eodẽ. tit. cum monaſte= rium de pellina. et. c. officij. §. vlt. Item et ta lis ad ſecularem prelaturam vocari poteſt.

4 j. de voto. et vo. redempt. per tuas. ¶ † Nec poſtulatur epilenticus: ſicut nec eligit. j. tit. j. cum inter canonicos. niſi forte curatus ſit: itaq́ꝫ per annũ ad minus ſteterit liberatus. xxxiij. di. communiter. ¶ † Itẽ nec poſtulat membro mutilatus qr ⁊ talis omnino inha bilis eſt. j. de cor. vi. ex poſuiſti. quod dic vt in

6 ſumma. eodem. tit. ¶ Sed nec poſtulantur bigamus vel irre gularis: vel alius ꝯſimilẽ defe ctũm hñs: qr talia ⁊ ſilia oĩno inhabilem reddũt poſtulatũ. ideo dixi in deſcriptione: ſi pro pter defectum ⁊c. nam quãdo talis defectus eſt: qui poſtula tum nõ omnino inhabilẽ red dit admittit poſtulatio. ¶ Er= go poſtulari poteſt ſi defectus ſit in etate. j. ti. j. cũ nobis olim §. penul. ⁊ vlt. ¶ Uel inordina bilis. j. ti. j. dudũ. j. §. fi. j. de eta. ⁊ quali. a multis. ¶ Uel in na talibus. j. tit. j. innotuit. ¶ Uel in ꝯſenſu puta ligatas habet alas vnde nõ poteſt libere cõ ſentire in his et conſimilibus defectibus poſtulari permitti tur: ſed eligi prohibetur: vt pa tet. j. eodẽ. c. j. j. tit. j. innotuit §. habito ergo. ¶ Poſtulat etiaꝫ clericus alienę dioc. vel laic⁹ vndecũq́ꝫ. lxxj. diſt. priuat⁹ lai cus tñ a papa poſtulãdus eſt cum ſit ineligibilis. lxj. di. per totũ. ⁊ iunge ea que not. j. eo= dẽ §. ⁊ a quo. ver. aliquot: eo. ⁊ idem intelligas de clerico in minoribus ordinibus conſtitu to. ¶ Clericus vero in ſacris cõ ſtitutus a ſuo prelato. lxiij. di. lr̃as. lxxxvj. di. electionis. lxxj. di. fraternitatẽ. lxxv. di. archi= diaconũ florentinũ. ıõ vero talis dicitur poſtulari quia quã= diu in eadeꝫ eccleſia idoneus reperitur: nõ debet eligi aliun de. lxvj. diſtinc. ne emeris. ⁊. c. nullus inuitus. huic tñ iuri in fauorẽ collegij introducto põt renunciare idem collegium to tum: vl' maior pars: et aſſume re aliunde. j. ti. j. cum inter ca= nonicos. et. c. cũ vintoniẽ. ſm Hoſ. ¶ Alij dicunt qđ clericus alteri⁹ dioc. diſtincte poſtulã= dus eſt quia hoc indiſtincte dı citur. lxj. di. oſius. ⁊ §. ſʒ aliud. et iuuatur hec opinio. j. de re= nun. admonet. ⁊ quia vt ibi in= uenitur ſine lnĩa prelati traſi= re nõ põt. ergo videtur habe= re alas ligatas. vnde videtur eadem ratio vel quaſi que eſt et in epiſcopo. nec etiam vide= tur quod epiſcop⁹ poſſit cõce=

a ¶ Parum ꝓdeſt. Add de ca. vbi periculuꝫ j. §. preter ea. de elec. li. vj. c. de= cernimus de ſen. ex cõ. eo. lib. Arc. in. c. humanuꝫ genus. j. diſt. idem archi. xxj. di. in ſum ma.

b ¶ Quid ſit poſtula= tio. Adde gl. j. c. j. eo. tit. li. vj. vj. gl. j. §. ſed aliud. di. lj. j. §. poſ ſtulaſti. ff. de poſtu. ⁊ l. l. dic. j. §. hic au tem. ff. de dam. ifec.

dere ſubditū ſubditi ſine licētia p̄lati ſubditi ſicut nec archiep̄s clericū ep̄i ſuffraganei. arg liiij.di.c.ſ.⁊.ix.q͂.ii.c.ſ.⁊.ii. ¶ Jo.ſcripſit ⁊ Uin.cum eo.ꝙ ſemp ꝓualet electio de proprio gremio facta etiā ſi a duobus fiat:vt in iuribus allegatis.ſ.eo.verſi.poſtulatur.et lxſ.diſt.obitum.xſ.q ſ deniꝗ.ad finē.ibi memoriale loquit filiis iſrael ⁊c.C.de epiſcopis. ⁊ clericis.in eccleſiis.ſ.de cleri.pere.c.fi.nec ob.ſ.ti.ſ.cū inter canonicos:qꝛ ibi de hoc nō fuit exceptū efficaciter corā papa:vl'qꝛ pars ꝯtradicēs d̄ ꝓprio gremio nō eligit nec obſt. ſ.ti.ſ in cauſis.qꝛ illud ꝯtingit ex forma cōpromiſſi.

7 ¶ † Tancre.dixit q͂ electio facta a maiori ⁊ ſaniori pte capl'i:ſiue de ꝓprio ſiue de alieno ꝓualet:niſi aliud impediat.ſ.ti ſ.lꝫ.§.fi.⁊.c.cū inter canonicos.⁊.c.in cauſis.⁊.c.cor ī.⁊.c.qꝛ ꝑpter.⁊.c.eccl'ia.ſ.de iudi.cū deputati.ſ.de inſti.ad decorē.nec obſtāt capl'a a Jo.inducta.vel qꝛ loquunt̄ de honeſtate vel quia licet non ſ t facienda de alieno gremio tñ electio facta tenet.arg.ſ.de iureiurādo.quemadmodum.§.q͂ ſi poſt huius.nam ⁊ optim⁹ eligēdus eſt.lxiiij.di.metropolitano.xxv.di.§.nunc autem.ix.q.ſ.licet ergo.ff.de decurio.eos in prin.C.de his qui ad eccle.confugi.preſenti.§.q͂ ſi in finibus.⁊ tñ ſufficiens toleratur.ſ.ti.ſ.cū nobis olim.§.is igit̄.⁊.c.cum dilecti.§.ſ.⁊.ii.vbi meliores erāt:qꝛ ſufficit ne malus exiſtat.xvſ.q.vlt monaſterium. ¶ Laurētius diſtinxit qꝛ aut due partes conueniunt in extraneum et tunc valet.nam due partes inſtar totius capituli obtinent.ſ.ti.ſ.licet.§.fi cū ſuis concor.et ſic vera eſt ſententia Tancredi.aut vnus de duabus partibus deficit:et tunc tenenda ſunt iura a Joanne inducta. ¶ Dico indiſtincte ſniam Joannis ⁊ Uin.reprobādā. Sed quo ad ſaluandas aliorum opiniones:ſic poteſt diſtingui. ¶ Si queras vtrum clericus extraneus poſſit eligi.refert vtrū immediate ſubſit pape:puta exemptus eſt.et talis poſtulari dꝫ arg.ē.ti.ſ.cum venerabilis.ſ de renun.c.fin. ¶ Uel nō ſ t ſubdit⁹ pape ſꝫ alteri:⁊ tūc ſub diſtin.vtrū ſit aſtrictus eccleſie parochiali ꝗ quodammodo ſponſus dꝛ.xxi q.ſ.ſicut.⁊ tūc ſimiliter poſtulari debet nō eligi.⁊ ſic intelligunt̄ iura allegata.ſ.codē.verſi.alii dicūt. ⁊ in his caſib⁹ vera eſt diſtinctio lau.ſed iunge ea q̄ no.ſ.eo.§.⁊ vtrū ius.nec ob.ſ.tit.ſ.cū inter canonicos.⁊ c.per inquiſitionem.§.penul.in fi.qꝛ intelligi poteſt ꝙ prepoſitus fuit electus in poſtulandum.ſicut not.ſ.codē.verſicu.magiſter.vel teneatur ibi,eligere largo modo ſic.ſ.de tempo.ordi.dilectus.vbi et is qui in minoribus ordinibus eſt electus dicitur et tamen eligi non poteſt.vt nota.ſ.eodem.verſi.vel in ordinibus.ar.ſ.eo.bone.ſ.in fi. ¶ Si vero ſit ſimpliciter beneficiatus non alligat⁹ vera eſt ſētētia Tancredi. ¶ Quāuis autē de rigore iuris ſic poſſit diſtingui:tñ opinio Tancredi generaliter tꝫ:⁊ comprobatur a cōſuetudine que eſt optima legū interpres.ſ.ti.ſ.cū dilectus.§ dict⁹.ad fi.et ſm ipſum ꝓnunciatū fuit in quadam cā de ſcō dauradō de rectore eccleſie:de trocis:claudeteñ.dioecē.electo in prepoſitū venieñ. ¶ Sꝫ nūqd religioſus eligi pōt?⁊ certe nō videt̄:qꝛ nec trāſire pōt ad aliam religionē ſine licentia.ſ.de regul.lꝫ.nec ad honores eccleſiaſticos ꝓmoueri.xvſ.q.ſ.ſi qs monach⁹.et.c.cum ꝓ vtilitate.cū enim quedā alienatio cēſeatur etiam conſenſus totius cōuētus requirendus videtur.xix.q.iii.ſtatuimus.xii q.ii.ſine exceptione.qꝛ maior eſt alienatio pſone.ꝗ rei.arg.xij.q ſ.ꝓcipimus.⁊ expꝛ̄ſſum eſt q͂ prior cōuentualis etiā neceſſitate vrgēte ad aliam eccleſiā ſine fratrum cōſilio nō trāſfertur.ſ de ſtatu.monach.§.finā.et adde infra de inſtitu.§.qs inſtitui.verſicu.Jtē inſtituendus eſt clericus ſecularis ⁊ ſequē. ¶ Sol.dicunt quidam ꝙ eligi pōt.qꝛ hoc edictū ꝓhibitorium eſt.ar.ſ.de ſpō.cū apud.alii contra.qꝛ cū ep̄s prohibeat̄ eligi ꝓpter defectū conſenſus.ſ.eo.c.fi.multofortius monachus:qꝛ neꝗ velle hꝫ.xij.q.ſ.nolo.ſ.de ſtatu.mo.cum ad monaſterium.qꝛ de ſimilibus ad ſimilia ⁊c.ſ.de reſcriptis.inter ceteras.et vbi eadē rō idē ius.ſ.de cōſan.tua.ad fi.C.de lib.ꝑte.vel exhere.l ſ.C.de cōſti.pe.l.vl. ¶ Magiſter Ja.dicebat q͂ ipm̄ eligeret in poſtulādū.nā ⁊ ſi qs cautus ſit ⁊ dubitet an pſona defectū patiatur ꝓuidebit ſibi:ſi in poſtulādum eligat.ſ.tit.ſ.in cauſis vꝫ ſ.ad fi.ſ.de renū.poſt tranſlationem.ſ.reſpon.et.§.cum ergo.de ꝯſuetudine tamē ſimpliciter eligit̄ tota die. ¶ Sequitur in deſcriptione ad prouidendū eccleſie.hoc ideo:quia per poſtulationē ad electionem peruenitur:vt patet in his q̄ not.ſ.eodem.§.quis ſit effectus.vel melius hoc iō dixi qꝛ trib⁹ modis ꝓuidet̄ eccleſiis ꝑ electionē canonicā.de qua.ſ.ti.ſ.l ſumma. Jtē ꝑ poſtulationē ꝯcordē.de qua hic ſpālr tractat̄ ⁊ de his duob⁹ modis ꝓuidendi.ſ.eo.bone me.ii.§.ceterū.⁊.§.verū. ¶ Per nominationē etiā ſolennē prouidetur.⁊ de his tribus habes.ſ.eod.bone me.ſ in fi.⁊ dicitur nominatio ſolēnis cū duo vel tres excellētiores ſunt in eccleſia quorum nomina in ſcriptis ſolenniter rediguntur:et ſupplicatur pape:quod dignetur de altero prouidere:lxxxv.diſtinctio archidiaconum ideo dixi in deſcriptione certa et alicuius perſone vt inter poſtulationem et nominationem differētiā notarem:quia in poſtulatione vnica perſona ⁊ certa nominatur niſi capitulum diui

datur.j.eo.bone.§.et.§.ſed in nolatione plu res exprimunt: ⁊ ſic incerta eſt petitio. tñ ſm Goffr. per talē nominationē acquiritur ius. arg. a ↄtrario ſenſu. ij.q.vij., diffinitiua.ver. nominationes.xvj.q.vlti.contra ſanctorū.et ip ſa pendente non eligitur alius ne papa il ludatur.j.eo bone.ij.§.nec nocebat.ſecus au tem ſi nominatio ſit ſimplex nō ſolēnis: ⁊ dr ſimplex illa que fit in tractatu quando dici tur: petrus eſſet bonus: vel Gulielmus vel talis.idem videt̃ de nominatione in ſcruti nio facta quouſqȝ fuerit publica.j.ti.j.publi cato ſ.dm Gof. ⁊ de hac ſimplici loquit̃.j.ti. j.qd ſicut.⁊.c.ſeq.vel pōt dici qȝ nominatio nem ſolēnem vocat promiſſionē per vnā fa ctam que nec proprie electio dici poteſt: qd dic vt no.j.tit.j.§.qualiter.ver.ij.

8 Et a quo. † Patet ex premiſſis qȝ qñ ꝓ pter defectū voluntatis eligi non pōt a proprio prelato poſtulandus eſt: vt no.§.proxi.verſi.poſtulant̃.⁊ ver.ſed nun quid qui ſi conſentire noluerit ad ſuperiorē recurſus habet̃.j.de iure patro. nullus. vij. qō.j omnis qui gemebat.ix.q.iij.nunc vero ¶ Ubi vero propter defectū ordinū vel nata lium vel etatis eligi prohibet̃ poſtulandus eſt ab illo qui diſpēſare poteſt.qd dic vt not. j.de eta.et qualitate.§.etas.et.§. ſeq.nam in minoribus beneficijs.quinimo etiā ſi abba tia ſit a dioceſano poſtulādus videtur.j.ti.j. cū monaſteriū de appel.de eta. et quali.tuā. ¶ Aliquotiens etiā poſtulatur quis a ſeipſo. nam ſi ſit laicus eiuſdē dioce.a ſeipſo poſtu latur his verbis, petimus vt facias te ꝓmo ueri: qȝ volumus te eligere. Sed ſi ſit de alia dio.tunc poſtulandus eſt a prelato proprio ⁊ collegio.lxxj.diſt.primatus. et qȝ cōſenſus illorum non ſufficeret poſtulandus eſt poſt ea a ſeipſo. quod ſi dicat nolo, tonſurari niſi de electione certificer: nullū pactū interpo nendum eſt: ⁊ ſi fiat: quod ex eo vel ob id ſe quit̃ non valebit ſicut intelligit̃.lix.diſt.hoc ad nos.⁊ per totā.xvj.q.vij.per laicos. Sed non peccat qui hac ſpe recipit ordinē: dū ta men principaliter eo propoſito non ducatur lix.diſt.ſi officia.lx.diſt.quid ꝓderit.lxxxiij. diſt.conſuluit.lxxvj.diſt.in ſingulis. viij.q.j. ſunt in eccl'ia.ſm Hug.⁊ ſcdm hoc pōt intel ligi.j.ti.j.cū poſt petitā. Sȝ intellect⁹ iſte vr̃ reprobari ibidē.⁊.j.ti.j.cū ad noſtrā.⁊.c.offi cij.⁊ j. de filio.c.fi.⁊ iunge quod not.ſ.eo.§. quis poſtulandus.ver.poſtulatur.

9 Et qs poſſit poſtulare. † Is q̄ eligere j.eodē.bone.ij.§.ceterū. et per totū.j.ti.j.inno tuit.§.vltimo ſup quo vide.j.ti.j.§.qs poſſit.

Qualiter fiat poſtulatio.

10 † Dicit qd non requiritur forma niſi hoc qd concorditer ⁊ cōiter cōſentiant poſtulantes. cum enī gratia requirat̃ cōcorditer et cōiter peti debet.j.eo.bone.j.⁊.ij.§.ceterū.⁊ ſequen. alias romana eccleſia non cōſueuit poſtula tionem recipere. poſſet tamē ſi vellet poſtu lationē factā a maiori et ſaniori parte capi tuli admittere minori parte minime eligēte ſine cuiuſqȝ iniuria: qȝ generaliter obtinet vt ſtetur maiori ⁊ ſaniori parti.lxv. diſt.c.j.ij.⁊ iij.x.q.ij.hoc ius porrectū.j.de his que fiūt a ma.parte capi.c.j. Sed ſi minor pars eligat: tunc ad hoc vt preualeat poſtulatio: requi ritur cōſenſus duarū partiū.j.titu j. ſcriptū ſm Goffre.magiſter Iac.dicit qd decretū re quiritur qȝ eſt de ſubſtātia poſtulationis.ſic intelligit.j.eo. bone.ij.§.nec nocebat.lxj.diſt. epiſcopus.vij. qō.j.epa.ij.adde qd no.j.eo.§. ⁊ vtrum.ver.hec vera.

11 Quis ſit effectus † poſtula tionis vt poſtulatione admiſſa habilitetur poſtulatus ad eligendū.j.titu.j. innotuit.§. fi.hunc tñ ordinem.⁊ ſi iure procedat nō ſer uat romana curia.imo ex quo poſtulationē recipit cum effectu recipiendo corroborat et corroborando recipit: ſicut conſueuit dici de papa: quia eligendo confirmatur: et con firmādo eligitur.xxiij.diſtinc.in nomine do mini.infra titu. primo licet. approbatio enī poſtulationis ⁊ poſtulati pro electione ⁊ cō firmatione habet̃: ideo datur epiſcopis tan tum licentia tranſeundi ſine confirmatione alia infra eodem bone. ij.§.fina. infra titulo primo de cauſis.§.fin.vel accedendum infra de renun. poſt tranſlationem. cum ergo ta les enim aſſumuntur.infra titulo primo offi cij.§.fin. hoc ideo facit curia vt vitetur cir cuitus.ff.de conditio. indebi.dominus et vt eccleſiarum diſpendijs occurratur infra ti tulo primo ne pro defectu. et capi.quia pro pter.et capi. nihil eſt ſcdm Goffre.videtur ta men quod confirmari debeat infra titulo pri mo cum monaſterium et iunge quod not. ſ eodem.§.quis poſtulandus.vel ſicu.ſequi tur.⁊.j.eo.§.⁊ vtrum.

12 Et utrum ius acqratur per poſtulationem? Da. quod non: quia gratie innitit̃.j.eo. bone.j.⁊.c. poſtulationē nec ob. infra eo.bone. ij.§.nec nocebat. nec enim ſe quitur reſilire nō pñt: ergo ius acquirit̃: nā ſi omnes ſocij preter vnum mihi conceſſe rint i cōi feudo ſeruitutē nihil acq̄ri⁹ mihi ⁊ tñ q̄ acceſſerūt reſilire nō pñt.ff.de ſerui.ru.p. p fundū.dic ſ qȝ niſi ſequat̃ electio nullū ius acq̄rit̃ poſtulato. ſi tñ poſtulātes faciāt ali quē ordinari ſub hac ſpe vt eū eligāt ⁊ poſt

ea eligunt aliū tꝫ electio: dū tn̄
poſtulatio ſuperiori nō fuerit
ꝑſentata. alioquin cōtra vt in. d.
§. nec nocebat. Sed tn̄ eluden
tes tenentur eluſo actione in=
iuriarum: quia non licet mu=
tare conſilium in alterius in=
iurian. ff. de reg. iur. nemo ar.
xxij. q. ij. primum ſcḋm Hug. ⁊
Ja. tn̄ quicquid dicant poti⁹
videtur dari actio de dolo. ar.
ff. de dolo. cum quis. ⁊ l. ſi cuꝫ
mihi. de hoc dic vt not. ſ. co. §.
⁊ a quo. ver. aliquoties. ad fi.
Gul. naſo. dicit qḋ per poſtu=
lationem acquiritur ius vt. ſ.
tit. j. ſcriptum. Si enim nō ha
beret ius poſtulatus non ad=
mitteretur ad apellandum. ſ.
ti. j. cum inter. R. ſeniorem. § j.
qḋ tn̄ fit. ſ. ti. j. bone me. magū.
⁊ c. in cauſis. Item nec poſſet
agere: q2 ſine actio. ⁊c. vt not.
ſ. de lib. ob. § quid debeat con=
tinere libellus. Item poſtula=
tio ⁊ electio [a] equiparātur: vt
patet in hiis que not. ſ. codē. §.
quis poſtulandus. verſi. ſequi
tur in deſcriptione. ſicut enim
vna electione pendēte alia fie
ri non debet vt not. ſ. ti. j. § qua
liter facienda ſit electio. poſt
tractatum formatū in illa que
ſtione. Quid ſi due electiōes [b]
fiant in diſcordia et dl. ibi ſe=
quenti ita nec vna poſtulatio=
tione pendente. ſ. titul. j. bone
me. mag. circa prin. et c. in cau
ſis. § j. nec pl⁹ iuris habet ele
ctus ꝙ poſtulatus: quia neu=
ter ante confirmationem ad=
miniſtrat: et vtriuſq3 conſen=
ſus requiritur. ſ. titul. j. noſti.
⁊ c. qualiter. ⁊ c. innotuit. ⁊ de
tranſla. epiſ. c. j. et fin. Item in
vtraq3 decretum requirit̄. vij.
q. j. epiſcopus. ſ. eodem. bone.
ij. § j. lxj. diſtin. epiſcopus. nec
ob. §. ibi precedens. ſed aliud
vbi innuit qḋ poſtulatio fiat
ſine decreto: quia allegando
hoc dicit: non probat: quando
aliquis a ſeipſo poſtulatur:
de quo dixi. ſ. co. et a quo. ver.
aliquot. nec obſt. ſ. c. poſtula=
tionem. quia ibi loqtur de in=
epta poſtulatione: quare di=
cit huius. nec ob. ſ. eodem. bo=
ne. ij. §. nec nocebat. vbi innuit quod nō acq
ratur ius quouſq3 repreſentata fuerit: quia
allegatio eſt: nec illi rationi innititur pa=
pa. Sed alij vt apparet in ſententia: ibi in=
tellexim⁹ itaq3 ⁊c. nec obſt. ſ. eodem. bone. j.
§. penulti. vbi dicit non tam ex iuſtitia quā
ex gratia: quia non debet excludi: ergo non
de iuſtitia ſed de gratia: imo debet conclu=
di: ergo de iuſtitia et gratia licet magis de
gratia ſecundum Gulielmum naſonem pri=
ma expoſitio eſt priuatiua. ſecunda vero cō
paratiua: ſicut dr̄ vulgariter: in hoc cipho
non eſt tantum de vino quantum de aqua.
¶ Poteſt etiam vitari ¶ Gulielmus naſo ꝑ
eandem decre. in fin. vbi hec tria ponuntur
ſub diſiunctione: electionem poſtulationem
et nominationem: vnde videntur equipollē=
lentia argu. ſ. de reſcriptis. inter ceteras. ſ.
quod metus cauſa. ad aures. § primo. infra
de prebē. dilecto. § ꝙ͞p. nec ob. q2 papa pōt
ipſam admittere: vel non admittere ſine cu=
iuſq3 iniuria. ſ. eodem. poſtulationem. et qḋ
de gratia admittit ipſam: qḋ etiam intelli=
gas ſi vis mera ⁊ pura ⁊ ſine iuſtitia: quia
hoc intelligitur ſm plenitudinē poteſtatis
quam hꝫ. ſ. titu. j. illa. ⁊ de vſu pallij. ad ho=
norem. ſcḋm quam de iure pōt ſupra ius di
ſpenſare. ſ. de conceſ. ꝑben. ꝓpoſuit. et ſcḋm
quam dicit̄ gratiā facere: etiā ſi ius reddit.
puta cōcedēdo reſcriptum. ſ. de reſcriptis.
q2 nonnulli. ⁊ c. nōnulli. ⁊ c. ſedes. vel etiam
de iure confirmādo electionem. ſ. titu. j. cum
inter vniuerſas. in fi. ſm quā ſequeret̄ q2 de
ſola gratia electionem canonicam cōfirma=
ret: ergo large modo gratia eſt quicquid fa=
cit quia legibus eſt ſolutus [c]. ff. de legi. prin=
ceps. C. de legi. digna vox. ¶ Goſ. ſequēs opi
nionem. T. dixit qḋ poſtulato nō acquiritur
ius ꝑ qḋ agere poſſit: cum ex gratia pēdeat.
ff. de adimen. lega. rem legatam. ff. de euic.
ad res donatas. tn̄ ſi poſtulatio fiat concor=
dia: ⁊ de digno ex debito: incumbit ſuperio
ri ipſam admittere. qḋ ſi non fecerit iniuriā
facit: ad gratiā. ſi admittat. ar. ff. de aq̄ quo=
ti. et eſti. l. j. § penul. ff. q̄ ſatiſd. cog. ſi vtro. in
fi. tn̄ de tali iniuria agere non pōt: ſic alias
iniuriā facit ſynodo ſi q̄s ſemel iudicata ac
recte diſpoſita reuoluere ꝯtendit ⁊ in publi
co diſputari. C. de ſum. tri. l iij. in prin. ſed ex
ea agi nō pōt: q2 nec tāta eſt. C. de ap. ⁊ l ma
ioribus. ¶ Simile in preſentato a laico: qui
variare poteſt. ſ. de iure pa. cum aduocat⁹.
nec ratum eſt qḋ incipit quouſq3 ꝑ prelatū
fuerit approbatū. ſ. de iure pa. q2 aūt ꝓſulis.
⁊ de gratia admittit̄ ꝑſentatus. xvj. q. ſi q̄s
epiſcoporum. ſ. de iure pa. qm̄. ⁊ de pen. in
quibuſdā. ſed ſi prelatus non admittit pōt
haberi recurſus ad ſuperiorē: vt no. ſi. ſ. co. § ⁊

a ¶ Poſtula
tio et ele=
ctio. Adde
bal. ſuper
iſta rubr. l
ij. col. ver.
ſciēdū eſt.

b ¶ Due ele.
ctiōes. Ad
dean ſors
poſſit ſer=
uari l iſto
caſu. vide
ꝑ. d. Car.
zaba. in. c.
fi. de ſorti.

c ¶ Legib⁹
eſt ſolut⁹.
Adde. l. ex
iperfecto.
C. d teſt. c.
iuſtū ē. ix.
di. § fina.
xxv. qō. j.
Car. alex.
in. c. ſi ro=
manoruꝫ.
xix. diſtic:

a quo rħ .j. ſed et ſi alium inſtituat a non pa- trono preſentatū primo repreſentato agēte remouebit̃. et. .j. de ſentē. ⁊ re iudi. cū Bertol- dus ſed ⁊ ſi ad repreſentationē eiuſdē patro- ni aliū inſtituat: tenet inſtitutio: iniuriā tñ fa cit pri͂o pñtato: iō d3 ei in cōſimili bñficio ꝓ- uidere. .j. de iure pa. paſtoralis. ¶ Sic diſpen ſatio ex gratia petit̃: ⁊ tñ ad ipā nūꝗ ex cā cōce dendā ſuperior tenet̃. l. di. pendere. ⁊ ca. dño
13 ſancto. ⁊ c. ſi quis diaconus. ¶ † Sed paupe ri eleemoſynā petenti nō datur actio ⁊ tamē
a diues tenetur [a] ipſam dare: iuxta illud omni
b petēti te tribue. ⁊ illud date eleemoſynā [b] ⁊c. ⁊ probat̃. xvj. q. j. predicator. ⁊. c. fi. ¶ Itē ac- quiritur ius poſtulato: qꝛ poſtulantes reſili/ re non poſſunt: ex quo repreſentata eſt: vt di- ctū eſt. ¶ Electo ꝟo acquirit̃ ius petendi cō- firmationē. .j. de accuſa. ſuper his. ¶ Ego ve ro quo ad iura et opiniones ſaluādas perti- net: quicquid alij cantauerint ſic diſtinguo. ¶ Aut duo poſtulantur aut duo eliguntur. ¶ Aut vnus poſtulat̃ ⁊ ali⁹ eligitur. ¶ Si duo poſtulant̃: aut in alterū conueniūt due partes capituli: ⁊ poſtulatio fit ex cauſa pu- ta propter vrgentē neceſſitatē: vel euidentē vtilitatem eccleſie: aut alterum iſtorum de- ficit. In primo caſu acquiritur ius poſtulā- tibus adeo qđ etiā confirmatio peti poteſt. arg. .j. tit. j. cum monaſteriū. ⁊ ca. cum nobis olim. §. vlt. ⁊. c. in cauſis. §. fi. .j. de eta. ⁊ quali. tuā. ⁊. c. queris. .j. de cōceſ. prebē. cū noſtris. §. fi. etiam ſi non profeſſus in prelatū regula- rium poſtuletur: dū tamen in regula ſit com petenter inſtructus: vt in dicto capi. .j. titu. j. cum monaſterium. et. capi. officij. §. fi. et ſic poteſt intelligi ſnīa Gul. naſonis: ⁊ iura ſua. ¶ Sed non acquirit̃ ius poſtulato: et ſic in- tellige ſententiā Da. ⁊ iura ſua: niſi fuerit ſu periori repreſentata alioquin ius acquirit̃: ſicut dixit Gof. non tñ aget poſtulatus: ne de ſe nimis preſumēdo ſe ingerere videat̃. ar. .j. titu. j. qualiter. viij. q. j. in ſcripturis. verſū in modū denūtiationis forte admittent̃ ob vti- litatē eccl'ie. ar. .j. ti. j. publicato. .j. de iureiur. quēadmodū. ⁊. c. ad noſtrā. vij. q. j. qui epatū. ¶ Multo fortius hic locum habeat ſi vna- nimis qui ꝯcors ſit, poſtulatio: vt ptꝫ in his que no. ꝟ eo. §. qualiter. et. §. quis poſtulan- dus ꝟſi ſequit̃. ¶ Quid ſi neuter duorū po ſtulatorū habeat duas partes vel habeat: ſed non ſit ex cauſa non iuri ſed gratie inni- titur. ſic etiā intelligi poteſt ſnīa Da. et iura ſua. ar. .j. ti. j. licet. §. j. ⁊. ij. ⁊. c. venerabilem. §. obiectioni verſi. qđ aūt. ¶ Ubi vero duo eli- gunt̃: ibi ſemꝑ maiori ⁊ ſaniori parti eligen- tiū ſtādū erit nec requirit̃ cā ſicut in poſtula- tiōe. .j. ti. j. in. §. fi. ⁊ corā. ⁊. c. venerabilē. §. obie ctioni. ꝟſicu. exercuit. ⁊. c. quia propter. et. c. eccleſia. ij. §. fin. Si autē vnus eligitur et alius poſtulatur: ⁊ in poſtulatū due partes cō- ueniunt: ⁊ ex cā fit prefert̃ po- ſtulatio ⁊ vincit electionē: er- go in hoc caſu fortior eſt ꝙ ele ctio: et ſic intelligi poteſt ſnīa Gul. naſonis. .j. ti. j. ſcriptū. §. j. ¶ Quid ſi vnus de duab⁹ par tibus deficiat: vel cā mō ſubeſt elect⁹ obtinet. .j. tit. j. ſcriptū. §. qđ ſi ad faciendū. ¶ Hec vera intelligas dūmodo pſone ido- nee ſint et forme gñalis ꝯci. ex quo de diſcordia duorū agit̃ fuerint obſeruate: ſm quoſdā qb⁹ nō aſſentio: ꝗ ad poſtula- tionē. Sed dic vt no. .j. titu. j. §. vtrū mutari. ſup decre. publi- cato i illo ꝟbo electores. alio- quin. ſ. ſi pſone nō ſunt idonee pſona idonea ꝓ pſonā poſtula tam min⁹ idoneā: ꝙuis duas partes habeat: obtinebit. .j. ti. j. dudū. j. §. fin. et. c. ſcriptū. §. ſi ꝟo. ⁊. c. cōgregato. ſcđm hoc in telligi pōt ſnīa laurē. quā no. ꝟ. eo. §. qs poſtulādus. ver. au ten. dixit et diſtinctio. ſc.

a ¶ Diues te net̃. Adde gloſ. ſing. j. c. ſicut hi. j. verbo exui uētiū. xlvij di. Barba. in. c. ſigni- ficātib⁹. in ij. colū. de offi. deleg. Barba. in c. null⁹. in j. colū. de pig.

b ¶ Date ele emoſynā. Adde tex. in. c. qꝛ tua xij. q. j. c. de cimas. xvj q. j. c. medi camētū. de penit. di. j. original'r Luce. xj.

¶ De electione et electi poteſtate. Rubri.

1 ¶ Electio quid ſit.
2 Electio in qb⁹ eccleſijs ⁊ bene ficijs habeat locum.
3 Electio vbi fieri debeat.
4 Electio in cōmuni fieri debet.
5 Eligere quis poſſit.
6 Suſpenſus eligere non pōt.
7 Eps ſuſpēſus beneficia an cō ferre poſſit.
8 Ligatus minori excōicatione an eligere poſſit.
9 Eligi qui prohibentur.
10 Reprobatus ſemel ꝓpter vi- tium perſone dr ineligibilis.
11 Electio qualiter ſit fienda.
12 Zel' in animi affectiōe ꝯſiſtit.
13 Meritū circa perſonas eligē- tium attenditur.
14 Forma arbitraria in electiōe.
15 Electio non habet locū niſi qñ ſunt duo vel tres.
16 Electio qñ eſt concors et cōis debet confirmari.
17 Electio qñ eſt ꝯcors ⁊ canoni ca venit confirmanda.

18 De electione ſummi põtificis.
19 Electio quo tẽpore ſit fienda.
20 Conſecratio epiſcoporũ vltra treſ menſes differri nõ debet.
21 Electio an mutari poſſit.
22 Nominatio nuda ⁊ ſimplex mutari poteſt.
23 Poſtulatores an poſſint varia re ſcrutinio publicato.
24 Ratihabitio an ſemper retro trahatur.
25 Matrimoniũ ſpirituale cõtractũ autoritate pape q̃re ſoluit.
26 Electio gignit cõfirmationẽ.
27 Electio a quo ſit confirmanda
28 Caſus in quibus electio facta irrita eſt ipſo iure.
29 Confirmatio quod ius acquiratur.
30 Jus audiendi cauſas crimina les an acquirat confirmato.
31 Prelati que officia habeant.
32 Eligentes vitioſe quã penam patiuntur.
33 Capitulũ ſi trãſfert poteſtatẽ in aliũ ⁊ ille ſit negligens nũquid propterhoc priuabitur poteſtate eligendi.
34 Canonici ſi delinquãt deuolnit poteſtas eligẽdi ad ſupiorẽ
35 Compoſitionem recipiẽs iuri ſuo renunciaſſe videtur.

a ¶ Quid ſit electio. Ad de hoc in rub.c.ti.

EXplicito iuris tractatu ad tractatũ de miniſtris ſ. clericis accedam⁹ de ipſorum creatione ordinatione ⁊ officijs tractaturi. Sed q2 eorũ creatio per electionem fieri habet. ſ. proxi. tit. in prin. alio modo continuatus eſt: ideo de ipſa electione pleniſſime tractãtes cum tractatus quotidianus ſit vtilis ⁊ neceſſarius primitus videamus. ¶ Quid ſit electio. ¶ In quibus eccle. ⁊ beneficijs locum habeat. ¶ Ubi fieri debeat. ¶ Quis poſſit eligere. ¶ Quis eligitur. ¶ Qualiter ſit facienda electio. ¶ Quo tempore. ¶ Utrum mutari poſſit ¶ Quid operetur. ¶ A quo confirmanda ſit. ¶ Qualiter. ¶ Quod ius acquiratur cõfirmato. ¶ Ad quid tenetur. ¶ Quid iuris de expenſis hac occaſione factis. ¶ Quam penam patiuntur eligentes ſi vicioſe eligant.

1 a Quid ſit † electio [a] & dico qḋ eſt pſone ad dignitatem vocatio ſm Gof. q̃uis alias ꝟbũ eligere ad multa ſe habeat non dicit̃ quis eligi in poſtulãdũ vt no. ſ. tit. proxi. § quis poſtulãdus. ver. magiſter. dicit̃ etiam quis eligi in canonicũ. ſ. e. cum eccleſia ſ. de preben. dilecto. Idem arbiter. ſ. e. in cauſis. ſ. de fo. compe. ſi quis cõtra aliquẽ. ſ. de appella. cum ſpeciali. ſed in his ⁊ ſimilibus dicitur fieri electio largo vocabulo: ſicut ⁊ dicuntur poma eligi in caniſtro. hic aũt ſtricte ſumitur ꝟbum eligere. ſm Gof. Sed cũ hec deſcriptio conueniat nominationi ⁊ poſtulationi de quibus dixi. ſ. ti. ſ. § quis poſtulãdus. ꝟ. ſequitur ⁊ etiam in inferioribus beneficiis electio locũ habeat vt apparet. ſ. eo. § in quibus ideo ſic deſcribe. ¶ Electio eſt alicuius perſone idonee ad dignitatem vel fraternã ſocietatem ſeruata forma canonice facta vocatio ⁊ quare ſic deſcribatur in inferioribus apparebit: ⁊ colligitur hec deſcriptio. ſ. eo. cũ in cunctis. ⁊ c. cũ eccle. q2 ſi vicioſa fuerit electio: nec tranſactione nec tractu temporis conualeſcit cum tempus electionis inſpiciatur vt no. ſ. eo. § quis eligi. ver. Itẽ ſciendũ. licet amicabilis compoſitio autoritate ſuperioris admitti poſſit qḋ vt no. ſ. de tranſ. § in quibus ceſſet. verſi. Item ceſſat in ſpiritualibus.

2 In quibus eccleſijs † & beneficijs locũ habeat? ⁊ quidẽ in epiſcopalibus ⁊ ſuperioribus ſed ⁊ in archipreſbyteralibus ⁊ in plebanalibus: ſi penes clericos ius eligẽdi reſideat ⁊ collegium tantũ ⁊ tale ſit quod forma obſeruari poſſit. ¶ Quid eñi ſi duo vł tres tantũ ſint ꝑcedatur ſm morem antiquũ ſ. eo. ea. ſ. idẽ in prepoſ. turis decanatibus ⁊ alijs perſonatibus ſi extra epales eccleſias ſint per iſtorũ mortẽ dicantur eccleſie viduate. Secus ſi ſint in choro cathedrali: cuꝫ eccleſie per mortem taliũ minime viduentur. ſm Gof. q. d. non eſt forma ſeruanda niſi in beneficijs per quorũ vacationẽ dicuntur eccleſie viduate ſuper hoc vide. ſ. ne ſede vacan. § de qua ſede. Aliĩ dicunt formam in epalibus ⁊ nõ epalibus: regularib⁹ tñ ⁊ cõuẽtualibus oibus obſeruandam. ſ. eo. c. ſ. cum terra. ne ꝑ defectu. ⁊ c. ſacroſancta. ſed in minimis minime. nam ⁊ in capitulis fit repreſentatio per patronum. ſ. de iure pa. a nobis. ¶ Ego dico quod ſupradicti adherent verbis: ſed ex mẽte dici poteſt quod forma locum habeat in beneficijs maioribus ⁊ minimis etiam in ꝑbendis infra eodem cum eccleſia. infra de prebendis dilecto. infra de cõceſ. preben. literas. §

ſ.rñ ſ. verum vbi ad vnum pertinet tantum
collatio ſeu ꝓuiſio: ibi non poteſt habere lo=
cum electio. qꝛ eligere eſt ex pluribus perſo=
nis vnam eligere ⁊ ex pluribus votis legere
i. colligere quid melius ⁊ vtilius ſit ⁊ hoc vl=
timū non pōt habere locum: niſi inter plures
⁊ ideo qñ ad plures pertinet dicitur quis eli
gi ad prebendam. ſ. de preben. tue. ſed dicitur
repreſentari ſi patronus ſit. ſ. de preben. dile=
ctus. iiȷ. ſ. de conceſ. preben. c. vlti. vel confer=
ri ſi prelatus ſit. ſ. de preben. venerabilis. vel
ꝓuideri ſeu ordinari. ſ. e. ne pro defectu. ſ. de p̄
ben. c. vlti vel creari ſeu inſtitui. ſ. de conceſ.
preben. ex parte vel colloquari. ſ. de inſtitu. ad
decorem. vbi vero ad plures pertinet ſi ſint pa
troni laici: non poſſunt eligere vt patet. ſ. e. §.
quis poſſit. ver. laicus. Sed dicuntur conſen=
tire ⁊ repreſentare. ſ. de iure pa. c. ſ. ⁊. ii. per to
tum. verum qꝛ ex pluribus maior pars eligi
tur. i. colligitur dicuntur eligere. ſ. e. querela ⁊
lxiiȷ. diſt. ſi in plebibus. igitur ex quo ad plu
res collegiatos ⁊ clericos religioſos ſeu ſecu
lares pertinet dico formam concilii obſeruā
dam: etiam in minimis beneficiis: quamuis
enim verba concilii deficiant: quia loquitur
de eccleſiis viduatis mens tamen hoc deſide
rat que vult quod vitetur defenſionis mate=
ria. ⁊ ne patiantur eccleſie detrimenta que in
minimis ſunt ſeruanda. ar. ad hoc. ff. de vſu=
fru. equiſſimum. ⁊ in auten. de armis. colla.
vſ. ſ. de appel. c. de appellationibus. ſ. de pre=
ben. maioribus. nam ⁊ vitandum eſt ſcanda=
lum puſillorum. ſ. de no. ope. nunc. c. ii. §. vlt.
⁊ expenſe in minimis ſunt vitande. ii. q. vi. an
teriorum. §. illud. hoc hodie expreſſum com=
probatur in auten. d. n. extra co. ſtatuimus.
vbi dicit quod ſi quis electionem vel poſtula
tionem. vel prouiſionem factam impugnat in
formam obiiciēs vel perſonam: a die obiectio
nis ad ſe. ap. iter accipiat infra menſem et ſe
quitur. hoc autem in dignitatibus et perſo=
natibus et canoniis obſeruari volumus et
mandamus. ergo in canoniis ſeruanda eſt
forma alioquin nihil obiici poſſit argumen=
tum infra de deſpon impu. ad diſſoluendum
quamuis verba concilii aliorum intellectum
amplectantur: tamen mens ipſius aliud vult
cui ſtandum dico vt notat. s. de reſcriptis. §.
quod cui preiudicet. ſub dil. ſi de reuocatio=
ne. vel breuiter dico.

3 a Vbi fieri† debet[a] Hoc planum eſt nam ibi vbi conſue
uit vt infra eodem cum terra prope fin. dum=
modo non in popina: vel lupanari: ſed in lo=
co honeſto arg. ff. de iuſti. ⁊ iur. l. penul. pōt
ergo fieri in capitulo. s. co. ti. proxi. bone. ii. §.
verum. vel in choro. ſ. eodem cum nobis olim
poſt prin. vel in eccleſia. ſ. eo. quod ſicut circa
princ. xxiii. diſtinc. in nomine.
non ergo in camera regis: quā
uis in palacio epiſcopi: vel in
camera electio confirmari poſ=
ſit. Sed honeſtius eſt in eccle=
ſia infra de appel. qua fronte.
reſpon. ſ. non facio vim dummo
do locus clericorum ſit ⁊ ho=
neſtus: niſi forte de conſuetu=
dine in vno loco tantum fieri
conſueuiſſet: quia tunc dice=
rent conſuetudinem ſeruan=
dam infra eodem in cauſis. et
capitulo auditis congregato:
⁊ capitulo in geneſi. in fin. ff. de
offi. procon. l. iiii. §. etiam. ⁊. l. ſi
in aliquem. ff. de arb. ſi cum di
es. § ſi locus niſi ex cauſa ali=
bi debeat fieri. quod notat. ſ. e.
§ ſ. ſub §. ⁊ qui nullo iure. ver.
tertius. ⁊ ſequē. ¶ Item debet
4 fieri † in communi: qꝛ ſingula
res conſenſus non valent arg.
lxiii. di. c. quanto. ⁊. c. plebs. viii. a ¶ Ubi fie=
q. ſ. licet ⁊. ca. qualis infra c. qꝛ ri debet. ad
propter. ⁊. c. in geneſi. ſed cōtra de. capi. qꝛ
ſupra titu. ſ. bone. ii. §. vltimo circa dele.
dic quod valent ſingulares cō li. vſ.
ſenſus ab his qui de capitulo
ſunt ⁊ in capitulo habiti in om
nibus his que electionem pre
cedunt ⁊ electionem ſequun=
tur ⁊ aliis ab electione infra
eodem in cauſis primo reſpō=
ſo. ⁊ capi. cum dilecti. §. verum
infra de teſt. tā lris. §. vlti. ⁊ in
contrariis ſignatis ibi: conſen=
ſus tamen debet eſſe vnanimis
infra eodem in cauſis. §. fina.
ibi ⁊ vnanimiter infra de ꝓba.
tertio. in electione autem non
valent conſenſus ſingulares:
licet vnanimes ſint infra eodē
in geneſi. ¶ Sed quare non va
lent ſingulares conſenſus:
quia ibi videtur quedam di=
uiſio. ⁊ ſpiritus ſanctus cuius
gratia iniri debet electio: diui=
ſionem vel ſchiſma non diligit
ſicut apparet actuum ſecundo
⁊ dum complerentur dies pen
tecoſtes erant omnes non ſin=
guli pariter. i. vnanimes non
diuiſi. in eodem loco non diuer
ſis: ⁊ factus eſt repente de celo
ſonus: ⁊ adde quod not. ſ. de te
ſti. § finali. verſiculo ſed que
eſt ratio, ⁊. ſ. d ſchiſma. § ſ. ⁊. ii.

Quis poſſit elige
5 re † is qui ius hꝫ in electione ⁊ q̇ nullo iure ipedit̃. ¶ Ideo dico qui ius hꝫ in electione qꝛ nõ oẽs habent ius in electiõe ⁊ refert de quo beneficio q̇ras. Si queris de electione prelati ad proprium collegiũ pertinet electio vt probant cõcor. ſigna te. ff. co. §. in quibus. lxiij. diſt. adrianus. ⁊. c. noſſe. ⁊. §. ex his xvj. q. vlti. congregato. ſi ergo aliquis dicit intereſſe debere q̃ non ſit de collegio probet pactum: vel priuilegium: vel conſuetudinem vt probãt concor. ſigna. s̃. de cõſue. §. quid ſit. verſi. bene dixi rationabilis. ⁊. j. e. ti. cũ dilectus. j. eod̃. ſcriptum. ¶ Caute tñ facit collegium ſi ipſum admittat ſub ꝓteſtatione conuentionali: vt ita demũ numeretur vox ſua ſi poteſt ꝓbare ꝙ ibi habeat ius qꝛ niſi hoc probet ſuccũbet. j. eo. cuma na. Sed alius ſtulte procedet: ſi magis confidit de quaſi poſſeſſione: quã d̃ ꝓprietate. quia appellare põt: ne alij procedãt ipſo excluſo cũ in quaſi poſſeſſione ſit eligẽdi. ar. j. de ſen. et re iudi. cũ olim. ⁊. j. de appel. conſtitutus. ſic intelligo expreſſum caſum de hac materia. j. e. in geneſi. ¶ Sed ⁊ ſi quis alle
t a gat preſcriptionẽ [a] neceſſe eſt ꝙ titulũ oſtendat ⁊ poſſeſſionẽ j. eo. conſtitutus. j. de deci. dudum. ſuper hoc vide quod not. s̃. de conſue. §. vl. ver. prima differentia. ⁊ ſequen. ⁊. j. de deci. §. ⁊ vtrũ preſcribi poſſit. ¶ Sꝫ contra qꝛ vocantur religioſi. xxiij. di. in nomine dñi. lxxix. diſtin. c. j. dic ꝙ de honeſtate loquuntur vel dic vt no. j. eo §. quis eligi. ver. his etiã. vſqꝫ ad ſub §. nedũ. ¶ Laicꝰ aũt nec cõſuetudinem: nec preſcriptionẽ nec quaſi poſſeſſionem allegare poteſt: qꝛ hoc ipſo viciatur electio quod laicus intereſt. j. eodem quiſquis. ⁊. c. ſacroſancta. ⁊. c. maſſana. nec ad clamorem laicorum eſt aliquis eligẽdus. j. eo. oſius. qꝛ vane voces populi non ſunt audiende. C. de penis decurionũ. ¶ Sed ⁊ electione facta poteſt requiri conſenſus patroni: tamen irritabitur etiam ſi diſſentiat ſine cauſa. j. eo. cũ terra. ⁊. c. cum inter vniuerſas in fi. ⁊. c. quod ſicut ſine cauſa ideo dixi: qꝛ ſi a principe temporali temporalia teneat ⁊ ſuſpectus eſt: vel infidelis merito audietur: ſicut in illuſtris Reges anglorum priuilegio continetur qđ comprobatur. j. de iure pa. nobis fuit. §. j. idẽ videt̃ ⁊ ſi tẽporalia non teneat arg in vtroqꝫ j. de iureiuran. nimis. ⁊. c. petito. ¶ Sed ⁊ vocari poſſunt principes vt clericos ab oppreſſionibus tueantur. lxiij. diſt. §. principibus. ſic ⁊ populus non ad eligendum ſed ad conſentiendum vocatur. lxiij. di. §. ex contra. ⁊. c. ſequẽtibus. j. eodem innotuit. §. multa. omnes ergo canones qui innuunt laicos intereſſe electioni corriguntur: niſi intelligas electioni iam facte. non obſt. j. de iure pa. nobis fuit. §. j. qꝛ quod ibi dicit de ſua iuriſditione expone id eſt cum priuilegio a papa conceſſo. xvj. queſtione prima hinc eſt etiam. nullus enim aliꝰ tale priuilegium concedere poſſet ſicut nec immunitatem decimarum. j. de deci. tua. ⁊. c. ſe. ⁊ argu. s̃. de conſti. eccleſia ſancte Marie. vel dic de ſua iuriſditione. ſ. temporali: ⁊ dic electioni. i. electionis confirmatiõi faciende ⁊c. q. d. antequam cõfirmetur requiritur conſenſus. j. eodem cum terra. ſed ſine eo vt. s̃. no. eiꝰ contradictio nullatenꝰ audietur. ¶ Quid de prebendis: nec eñ ſemper electio ad collegium pertinet imo videtur qꝫ ad ſolum epm̃ ſpectat collatio. nam dominus cuius vices gerit eps. xxxiij. c. v. mulierem. xij. apoſtolos ⁊ lxxij. diſcipulos elegit. xxj. di. in nouo. ⁊ Moyſes ex precepto domini aaron in pontificem ⁊ filios eius in ſacerdotes elegit. xxj. diſt. § j. ⁊ diſtricte precipitur quod ſine iudicio epiſcopi nullus prepoſituras: decanatus eccleſias vel prebendas tribuat vel recipiat ⁊ ſi quis hanc poteſtatem que epiſcoporum eſt ſibi vendicare preſumpſerit ab eccleſie liminibꝰ arceatur. xvj. queſtione ſeptima nullus omnino. xij. queſtione prima precipimus. ⁊. c. precedenti. nec valet aliqua conſuetudo contraria infra de officio archidiaco. cum ſatis. ⁊. c. ſequen. ⁊ hoc expreſſum videtur in auten. vt deter. ſit nu. cleri. ⁊ de men. ordi. colla. iij. ⁊ de ſan epiſ. §. interdicimus. ⁊ ſequen. §. vt aũt ⁊ §. ſi quis oratorij domũ. ⁊. §. economos. ⁊. j. de offic. ordi. cum vos. j. q̃e iij. ſi quis epiſcopus. lxx. diſti. capi. ij. lxiij. diſt. ⁊ ſi in plebibꝰ. ¶ Contra. j. de his que fi. a pla. c. j. ij. iij. iiij. et v. vbi innuit ꝙ cõiter ſpectat ad prelatum ⁊ capitulum. ⁊. xij. q. ij. alienationes. ſed dic qđ hec iura loquuntur in alienatione rei eccleſie vel intelligũtur quãdo habẽt ola cõia. Item quod cõiter ſpectat ad prelatũ ⁊ capi

[a] ¶ Allega. ꝑſcriptionẽ. Add. doc. in ca. ſi diligẽti. de ꝑſcrip. doc. in ca. volumus. xvj. q. iij. Archi. l. c. j. de preſcr. l. vj. do. i. c. cũ perſone de priui. e. libro.

tum eſt ar.ex p̄ſſum.ſ. de magiſtris.c.penul.§.verum. Sed certe illud loquit̄ de electione magiſtri cuius electio potius tangit capitulum ꝗ̄ prelatum cum prelatus edoceri non debeat ſed docere in aut. de ſan.epiſ.§.damus.ſed alij habēt addiſcere:et magiſtri dilectio multum operatur: vñ nō eſſet tutū vel vtile ꝙ prelatus per ſe magiſtrum eligeret ne canonici audirēt magiſtrū quem forte odio haberēt:qꝛ qđ quis non diligit facile contēnit.xx.q.iij.p̄ſens clericus ad hoc.ſ. de fil.preſ.ꝓpoſuit tñ per hec iura proxi.al legata not T.Hoſ ꝛ quaſi oēs ꝙ ad prelatū ꝛ capitulum ſimul ſpectat niſi de contraria conſuetudine appareat ſcđm ꝙ cōtraria iura dicunt intelligēda ꝛ inducunt.ſ.de cōceſ. preben.poſtulaſtis.ſꝫ cōtra qꝛ ad ſolū capitulū ptinet.ſ.eo.cū eccleſia vulterana:iō ſic diſ. ❡ Cū querit̄ de bñficio conferēdo.ſ.per quē hoc fieri debeat aut apparet de cōſuetudine aut non. ❡ Si appareat cōſuetudo ſeruanda eſt: ꝛ ſic aliquoties ad ſolū capitulū pertinet.ſ.eo.cū eccleſia vulterana.aliquoties ad prelatum ſimul ſicut eſt in eccleſia noſtra ebreduneñ.cuius conſuetudinē noui mus fere in qualibet eccleſia prouincie.de hac conſuetudine noſtra expreſſim loquit̄.ſ. de conceſ.preben.poſtulaſtis.que ſcribitur archiep̄o petro prepoſito et capitulo ebredunēñ.ſi non credis vide in quarta compilatione antiqua:ꝛ ibi inuenies: ꝛ ego vidi prepoſitum ꝛ literā bullatam.ſic ꝛ in electione prelati eccleſie collegiate ſtatur conſuetudini.ſ̄.de conſe.cum dilectus.ſ.eo.ſcriptum. ſ.de ver.ſi.abbate.niſi laicus hanc alleget. ſ.eo.maſſana.ꝛ no.ſ̄.eo.§.ver.laicus.Si non apparet de conſuetudine.ꝛ queris de prelatura collegiate vel conuentualis eccleſie:de iure cōi ſpectat electio ad collegium: vel cōuentum vt no.ſ̄ eo.§.ver.ideo dico.ꝛ ꝓbat̄ xvi.q.vi.congregato.ſ.eo.c.j.et.c.cum terra. confirmatio vero ad ꝓximum ſuperiorē.ſ.e. cum dilecti.et.c.venerabilē.§.j.et.c.nihil eſt. vtrūꝗ membrum probatur.ſ̄.de conſue.cū dilectus.§.vlti. ❡ Sed ſi queris de alio beneficio inferiori puta eccleſia archidiaconatu prebenda et ſimilibus ꝛ eſt ibi patronus qui preſentare habeat: ad ipſum ſpectat p̄ſentatio:ꝛ inſtitutio ad prelatum.ſ.e.ſacroſan.ſ.de conceſ.prebē.c.vlti.ſ.de iure patrona.nobis fuit.§.j.ꝛ.c.paſtoralis.ꝛ ca.poſtulaſti. ❡ Si vero non habeat patronum aut olа cōia ſunt aut diuiſa. ❡ Si ſunt cōia: tūc confert ep̄s de conſenſu capituli: vel in ꝯtrarijs ſupra ſignatis niſi conſuetudo prelato tribuat:quod conſenſum capituli non requirat.ſ.de his que fi.a prela.ca noſcitur. ❡ Si diuiſa tūc iure communi pertinet collatio: inſtitutio ꝛ deſtitutio ad prelatum vt in contrarijs ſigna.ſ̄.eo.ver.quid de prebēdis.ꝛ ar.ſ̄.de reſcrip.edoceri. ❡ Sed ipſam facere dꝫ de ꝯſilio cap.ſ.de his que fiūt a prela.nouit.ꝛ.c.quanto.vel de conſenſu illius cuius principaliter intereſt.ſ.de offic.archidia.ad hoc.§.vlti.ne videlicet archidiaconus vel preſbyter ſocium vel vicarium habeat quem habere nollet.ſ.de fil.preſby.propoſuit.infra de offic.vica.ad hec.ſ.de conceſ.prela.illud. Sed ſi null⁹ principaliter interſit: ſine cōſenſu hoc facit.ſ. de offi.ordi.quoniā in pleriſꝗ conſilium tamē requirere debet vt no.ſ̄.ſic etiā nihil equus eſt quamvt hincinde quedam fiat compenſatio: vt canonici ſibi prelatū quē voluerint eligant ꝛ a prelato canonici eligantur vt et ita neutro inuito et non delinquenti detur dominus vel ſubiectus ꝛ concordia pariter nutriatur.lxiij.diſtin. nullis inuitis.ſ.de tranſla.epiſcopi.quanto.§.ceterum.

Et qui nullo iure impediatur ideo dixi: qꝛ aliq̄ impediunt̄ ꝓpter etatē[a] puta ſi canonicus minor eſt. xiiij.an.ſ.de eta.ꝛ qua.c.ū.ꝛ.c. indecorū.qꝛ dicit lex qđ minor xxv.an.ſuffragiū preſtare non poteſt.ff.de decurio.ſpurij.§. minores.multominus impubes:qꝛ diſcretione carēt.iij.q. vij.§.tria.ff.de arbi.diem ꝓfer re.§.corā.imo vr̄ ꝙ nec minor. xviij.an.niſi autoritate pape factus ſit: quia nec iudex eſſe poteſt.ſ.de offi.deleg.cum viceſimum ꝛ vide qđ no.in ſumma eo.ti.§.cui.et.ſ.de prebē.§. cui conferenda.ꝛ de teſta.§.ꝗs poſſit. ❡ Iure etiam conſuetudinario:ſeu ſtatutario: vr̄ pena li impeditur quis ꝓpter defectum ordinum.dicunt eñ conſtitutiones legatorum: ſeq.ap pel.in prouincia ꝙ nullus habeat vocem in capitulo[a] niſi in ſacris ordi.cōſtitutus q̄ ſeruāde ſunt infra ꝓuinciam legatorum.ſ.de offi.lega.c.vltimo.

[a] ❡ Uocē in capitulo. Adde ele. vt hi q.de eta ꝛ qua. fallit ſi tales hñt ex ꝯſuetudie p̄ſcripta ꝛ et tunc eā hr̄e pñt vt eſt gl.fi. i.c.ex eo. de ele.lib. vi.

municatione eligere poteſt quāuis non debeat ſcienter eligi. ſ. de cleri. excom. mini. ſi celebrat. Sed inſtabis nōne per electionē eligentium ⁊ conſenſum electi contrahitur matrimonium ſpirituale. ſ. eo. cum inter canonicos. qḋ fortius eſt in carnali. vt no. ſ. ti. j. §. cuius autoritate. ver. ſpirituale vero matrimonium. Sed matrimoniū eſt magnum ſacramentum inter Chriſtum ⁊ eccleſiā. ſ. de biga. debitum. igitur excōicati minori excōicatiōe non ſunt admittendi ad electionem vbi proprie contrahitur. Rn̄deo per electionem nō proprie contrahitur matrimonium: ſed initiatur vt dicitur. ſ. ti. j. licet. vbi aliter carnale matrimonium ſacramentum eſt[a] quia in eo inueniuntur illa ſignificata que no. in illa decre. debitū. ⁊ ideo in ipſo per bigamiā receditur a ſignificato. i. ſpirituali vero matrimonio ſic nō inueniunt: nam ſi hic eſſet tranſlat⁹ de vna eccleſia ad aliam bigamus cenſeret ſecundum Gof. quia inter prelatum et eccleſiam intelligitur eſſe matrimonium de quo dic vt no. ſ. ti. j. §. cuius autoritate. ver. verum cum matrimonium. ſed contra. ſ. eodem illa. dic ꝙ ibi non aſſerit ꝙ defectus ſit imo conditionabiliter loquitur ſm̄ Gof. vel dic ꝙ ibi loquitur de maiori excōicatione: ⁊ intelligitur de his qui participauerint in crimine criminoſo. ſ. de ſen. excom. nuper. §. in primo. ⁊ c. ꝙ in dubijs. §. illi. ⁊ qḋ dicit ſimplicis expone. i. non ſolennis de qua habes. xi. q. iij. debent. ⁊ c. cum aliquis. vel ſi vis intelligere de minori intelligas ꝙ nedum eligentes ſed ⁊ elect⁹ ꝙ nec eligentes ignorabant eodem vinculo tenebatur aſtrictus. ⁊ ſic non valebat. ſ. de cl. excom. c. fi. adeo neceſſe fuit quod plenitudo poteſtatis suppleret: de qua tetigi. s. titu. §. ⁊ verum ver. poteſt etiam iurari Gulielm⁹ na ſo. ¶ Item hi ꝓhibentur qui ſciēter indignū elegerūt in prima tātū electione que faciēda occurrit. ſ. eodem cum vintoñ. ¶ Item ſi ſufficienter indignum poſtularunt. ſ. eo. ſcriptū. §. ſi. ¶ Item ſi negligentes fuerunt infra eodē ne pro defectu. ¶ Itē ſi ſuper ſententiam priuati ſunt quia formam non ſeruauerunt ſ. eo. quia propter. §. qꝛ vero. ¶ Item prohibētur qui per laicalem abuſum elegerunt. lata tamē ſententia contra eos quouſqꝫ fuerint reſtituti ſic intellige. ſ. eo. quiſquis. ¶ Item hi quibus interdictum eſt: ne abſqꝫ ſuperioris licentia eligāt. ſ. e. c. vl. ſup hoc vide quod no. ſ. eoḋ. §. quam penam. ¶ Item impeditur is qui abſens eſt ⁊ venire renuit. nec enim poteſt aliquis per procuratorem conſentire: niſi in quatuor caſibus. ¶ Primus eſt ſi ſit preſens. ſ. de ap. conſtitutus Archidia. claromonteñ. in prin. ¶ Secundus ex ſpeciali pacto. ſ. eodem ſcriptum. §. ij. ¶ Tertius quādo is q̄ abſens eſt timet ſibi violentiā inferri: ſubaudi: nec ei poteſt aliqua cautione mederi arg. ſ. vt lite non conteſtata. accedēs. ij. ſ. de reſti. ſpo. literas. §. fin. in hoc enim caſu alios ad ſe vocat: vt in loco tuto conueniant ⁊ cōiter eligant. hic etiā hi qui aduocantur poterunt per procuratorē conſtitutum de ipſo collegio conſentire ſic poteſt intelligi. ſ. eodem bone me. maguntñ. j. alij dicunt quod corrigitur per illud quod habes ſ. eoḋ. qꝛ propter. §. illud. quod non puto. ¶ Sed quare in hoc caſu is qui abſens eſt non tenetur mittere procu. cum ipſe ſolus ſit: ⁊ melius eſſet ꝙ ſolus ſequeretur capitulum quam capitulum ſolum. reſpon. conſenſus electionis ſicut ⁊ cōſenſus matrimonialis liber debet eſſe vnde qui ſibi timet ſicut ꝑ ſe non poſſet. ſic nec per procu. preſumitur poſſe libere cōſentire ad hoc. ſ. de procu. accedēs ſ. de ſponſal. cum locum. ⁊ ca. veniens. ij. Sed ⁊ intelligi poteſt. ca. cum bone. quando hi q̄ preſentes ſunt immittunt vel procurant metum ⁊ violentiā. ff. quod met. cau. metū. §. ſed ⁊ licet. ⁊ ſic puniuntur in eo in quo delinquunt. ⁊ hec cauſa poteſt dici vna de tribus de q̄bus loquitur in fin. §. eiuſdē decre. ⁊ hic eſt verior intellect⁹ ¶ Quartus eſt quando iuſto impedimento detinetur ita tamen quod de hoc per iuramentum ſi opus fuerit fidem faciat: ⁊ committat vni de collegio vicem ſuam. infra eodem quia propter. §. illud. intelligo autem quod opus ſi exigatur. ff. de iureiurando. iuſiurandum. §. qui iuſiurandum alioquin contra infra eodem ſignificaſti. §. aiunt. ideo conſulo quod inſtrumentum procurationis mittat in quo contineatur expreſſim quod procurator de impedimento quod allegat ſi opus fuerit fidem faciat et in animam ſuam iuret alioquin incurret anceps periurium. ff. rerum

a ¶ Matrimoniū ſacramētum ē. adḋ. c. nō ois. xxij. q. iij. gl. in. c. veniēs de tranſa. Archi. in. c. ſi. xxiij. diſti. car. alex. l c. cū haberet in. viij. no. de eo q̄ dux. i mr̄i quaꝫ pol. ꝑ adul.

a ¶ Anni tri
ginta ſcȝ
cōpleti.ad
de gl.in.c.
ad noſtrā
de regula
gl.in.c.ſub
diaconus.
lxxvij.diſ.
glo. in cle.
generaleȝ
de etate. ⁊
qua.

b ¶ Suſpen
ſus. Adde
gl.in.c.ne
ꝑ defectu
de ele Jn.
in .c.cū di
lectus. de
cōſue. Ol.
cōſi.cclxxx
vj.inci. in
electionis
negocio.

a mota.l. Marcellus.§ iurare.
⁊ ſi inſufficiens ſit procurator
repellitur infra de procu.con=
ſtitutis. ¶ Ubivero aliquis ge
rit vices abſentis: vel abſentiū
quot numero ſunt abſentes q̄=
rum vices gerit tot vices intel
ligitur habere vt probatur .ſ.
eo.ſcriptum eſt in apocalypſi
.§.j. ⁊.c.congregato .reſponſo
ſ.de ſententia ⁊ re iudica.cum
olim mag.ſ.de ap.conſtitutus
Archidia.claromōteñ.in prin.
¶ Quid ſi de certa perſona mā
dauerit? dic ꝙ procurator eaȝ
vice ſua nominare debet ſi ido
nea ſit ⁊ nihilominus aliam
nomine proprio ſi ſibi videatᷣ
magis idonea poterit nomi=
nare.ar.ſ̄.de reſcriptis.cum di
lecta in.fi.ff.de admini.tuto.l.
j.⁊ de operis liberto. duorum.
⁊ ď aſſig.liber.l.ij.⁊ iij. ¶ Quid
ſi perſona nominata ſit contra
conſcientiam procura. nō reci=
piat procuratorē infra de ſeru.
c.vnico. ¶ Et nunquid abſens
poteſt ſignificare capitulo vo=
luntatem ſuam per literas. in
hoc caſu puto quod ſic. argu.
ſ.de preben.accedens. ⁊ de con
uer coniuga. ex parte tua. rñ.
ſ. ibi mediantibus internun=
cijs. ⁊ erit illa volūtas per tres
ſcrutatores cum alijs vocib⁹ b
publicanda. ⁊ conſulo quod li
tera clauſa ſit in hoc caſu.

9 Quis igitur † qui=
cunq̧ non prohibetur. prohi=
bentur autem multi: vnde ver=
ſus. Anni.xxx.ſacer ordo pura
voluntas. ¶ Et morum graui
tas ſapientia: ſponſa parētis.
¶ Concurrens fama: decus
hoc dant pontificale. ¶ Anni
a triginta ſ.completi [a] ita quod
nec dies deſit. ⁊ eſt ratio: quia
dominus Jeſus chriſtus cui⁹
vicarius eſt epiſcopus vt no.
ſ̄.eodem .§.proxi.ver. quid. de
preben.in tali etate baptiza=
bat: ⁊ predicauit.lxxviij.diſtin.
preſbyter autenticum etiam re
quirit.xxx.annos vt in auten=
tica de ſanc.epiſ.§.preſbyterū.
alias autem quando agitur de
honoribus ſufficit annum at=
tingere.ff.de mune. ⁊ hono.ad rem publicam
etiam ſi queras de eccleſiaſticis.ſ.eodem.cum
in cunctis.§ inferiora. hoc tamen conſueuit
dici ꝙ quandoq̧ fauor eſt in cauſa vt in vſu=
capione: ⁊ tunc ſufficit incipere .ff.de diuer.
⁊ tempo.preſcrip.l.in vſucapione. quandoq̧
odium vt in preſcriptione.xxx.annis. ⁊ tunc
oportet annuȝ impleri ff.de act ⁊ obli.in om
nibus quando ꝓ vtrunq̧ ⁊ tunc computatᷣ
de momento ad momentum.ff.de mino.l iij.
.§.minorem.ſecundum Lauren.ſignatur cō
tra huic quod dixi de completione.xxx.anno
rum infra eodem cum nobis olim. ſed quod
dicit attigiſſet ſubaudi nedum compleuiſſet
vel ſupple maxime ⁊ vide. quod notat infra
de eta.§.etas. ¶ Sacer ordo infra de eta.a mi
tis. ¶ Pura voluntas: per hoc excluditᷣ ſer=
uus.ſ.de ſer.non ordi.c.j. ⁊ epiſcopus .ſ̄.ti.j.
c.fi.quod dic vt notat.ſ̄.ti.proxi.§. quis po=
ſtulandus. ¶ Et morum grauitas.xxiiij.diſ.
qui epiſcopus. ⁊ adde hic.xiiij regulas de
quib⁹ notat infra de temp.ordi.§. ⁊ cui. ¶ Sa
pientia quo ad ſpiritualia.xxxviij.di.omnes
pſallentes infra de eta. ⁊ qua.c.penul. ⁊ vlti:
⁊ temporalia.xxxix.di. Petrus. ¶ Spōſa pa
rentis ſcilicet ꝙ ſit de legitimo matrimonio
natus.ſ.eodem innotuit. ¶ Concurrens fa=
ma: q2 in nullo dȝ vacillare fama ſua.xxxiij.
di.laici infra de accuſa.omnipotens. ¶ Dec⁹
hec dant pontificale.i. hec requiruntur in per
ſona promouendi in epiſcopum per ele=
ctionem. ¶ Sed oportet electio canonica ſit
quod dic vt not.infra eoď .§ qualiter facien=
da ſit electio. ¶ Patet ex premiſſis quod ſuſ=
b penſus [b] vel excommunicatus ineligibilis eſt
vt no.ſ̄.eo.§.quis poſſit.ver. Item iure impe
ditur ſuſpenſus prohibetur etiam is qui in=
terdictum violauit.ſ̄.ti.j.c.j. ⁊.ij.quia nec ta=
lis poteſt conferre beneficia.ſ.de exceſ.prela.
tanta eſt clauis. Sed ⁊ prohibetur habens
plura beneficia cum cura vel plures perſo=
natus etiam ſine cura que diſpenſatio ſubre
ptitia non excuſat vt patet ſ.c. dudum .ij.§.
inſuper. ⁊.§.penultimo ⁊ vlti. ¶ Sed nec ad=
mittitur morbo contagioſo laborans: niſi ple
ne liberatus ſit.ſ.eo.cum inter canonicos .ſ.
de clerico egro.tua. quod dic vt no.ſ̄.ti.j.§.quis
poſtulandus. ⁊ ver.ſequentibus vſq̧ ad ver.
poſtulari poteſt. ¶ Is etiam qui non eſt de
eodem gremio eligi non pōt ab archiepiſco=
po ad quem deuoluta eſt poteſtas per negli
gentiam canonicorum, imo debet eligere vnā
de perſonis negligentibus: ſi qua ibidem re
periatur idonea.ſ.eoď.ne pro defectu.ad fi.a
contrario ſenſu. quod fortiſſimū.ſ.ď his que
fi.a prelatis.cum apoſtolica.§.fi. ⁊ intelligas
hoc de honeſtate ſecundum Ja. ⁊ quaſi oēs.
alioquin contra.ſ.eo.cum inter canonicos. ⁊
concor.

concoꝛ.alias ſigna. ſ. tit.j.§. quis poſtulan=
dus.ver.Tan.nā eadē poteſtas quā capitu=
lum habebat intelligit̃ ad arhiepm̄ deuolu
ta.ergo ſicut capitulum poterat aliunde eli
gere ſic ⁊ archieps̄. j.eo.vt lite pen. eccleſia.
j.ad fi.j.de pig.ex literis.⁊ de priui. porro.j.
eo.ſcriptū.⁊.c.in cauſis.nec inuenies ꝙ pro=
pter hoc caſſetur electio ⁊ multa prohibent̃
fieri que tñ facta tenent. xxvij.q.j. nuptiarũ.
xxvij.diſt.ſi vir.j.qui ele.vel vo. cõſuluit.ſm
Tan.tñ vr̃ qꝺ ſi aliũde eligat irritāda eſt ele
ctio nā hec poteſtas deuoluit̃ ad ſuperiorē
bñficio iſtius iuris limitata: ⁊ ſub certa for=
ma que ſi nõ ſeruetur canonicam vltionem
patitur nõ obſeruās.j. eo. ne pro defectu.in
fi.arg.j.c.qꝛ ꝓpter.§.q̃ vero.⁊ nõ inuenies ꝙ
aliunde electus ſit in hoc caſu imo ꝯ.j.de cõ
ceſ.preben. dilectus. et intelligo iura in hoc
caſu loqui de neceſſitate que alij intelligũt
de honeſtate.lxj.diſtin.nullus inuitis detur
ſubaudi a ſuperiore ad quē deuoluta eſt po=
teſtas electus.et.c. obitũ.xviij. q.ij. quam ſit.
ff.de tut.⁊ cu.da.diui marchus.vnde nec pa
pa vult ꝑficere alienũ.ſ.tit.j. bone.ij.§.fi.nec
ob.quod. ibi nõ erat de gremio. nam erat de
ſuffraganeis et fuit ꝓuiſum per illum q̇ ſup
oēs eſt.nec poterant canonici conqueri nā ⁊
ipſum canici poſtulauerant ſic vbi capitu=
lum transfert poteſtatē eligendi in alios li=
mitatam ſeruādus eſt limes ne quis trāſgre
diatur.j.eo.cũ dilectus.§.verum.⁊.§.ſi vero.
illud tñ aſſero qꝺ canonici poſſunt qꝺ factũ
eſt ratificare qꝛ in fauorem ipſorũ hoc indu=
citur.ar.a ꝯtrario ſenſu illius.c. nullus inui
tis.j.de regu.ſtatuim⁹.j.eo.qꝺ ſicut.§. ſi aũt.
nõ ita ſequitur de archiepo qꝛ nõ in fauorē
ipſius ſed canonicorũ induct⁹ eſt: ergo aliũ=
de eligere non pōt. nā ſi cõſuetudo hoc pri=
uilegiũ dat ꝙ aliũde eligatur nõ de gremio
ꝓprio.j.de ver.ſig.abbate.§.vlti. ſ. de cõſue.
cũ dilectus. multofortius ius qꝺ non aliun=
de ſed de ꝓprio gremio aſſumatur vt hic.et
vide qꝺ no.j.de offi.cuſto.ver.ad horum ſolu
tionem. ¶ Quid ſi aliqui diſcordant iſti vo=
lunt ratificare ꝙ per archiepm̄ qui aliunde
elegit factum eſt: alij cõtradicunt videtur ꝙ
maiori parti ſtandũ ſit.j.e.auditis.§.ipſe ve
ro.j.de his que fi.a ma.par. ca.c.j.ſed dic cõ
tra.ar.j.eo.cũ dilectus.rñ.j. ibi vnanimiter.
⁊.j.eodē. quia propter in ſecunda forma ibi
vicem omnium ergo archieps̄ debet canoni
ce procedere id eſt ſeruata forma quod de ea
dem eccleſia primo accipiat alioquin contra
ueniens vltione canonica ferietur: itelligas
arbitraria ſcđm Gof. ar.j.de offi.dele.de cau
ſis.§.illis. ⁊ qꝺ non canonice ſed ꝯtra cano=
nem fit canonice ⁊ per canonem diſſolui me=
retur.x.diſtin. vides.j.eodem.equaliter. Sic
intellige.j.eo.ne pro defectu.§. vlt.ſic not.di
ſequentem. ¶ Scire debes quod aliquādo
habet quis actionem electionis actiuam et
paſſiuam.j.eo.cum in iure.⁊.c.cum dilecti.⁊
c.in cauſis. ¶ Aliqñ actiuam ⁊ nõ paſſiuam
vt ſuſpenſus a canone.j.eo. cum in cunctis.
c.cum vintonieñ.⁊.c.ꝑ inquiſitionē.j. de cle.
excom.mini.c.ſi celebrat. ¶ Aliquando vero
habet paſſiuam ſed non actiuam quod eſt
dignum not.j.eo.ne pro defectu.j.de conceſ.
preben. nulla. ¶ Aliqñ neqꝫ actiuam neqꝫ
paſſiuā vt excõicatus a maiori vel ſuſpēſus
ab homine qꝺ dic vt no.ſ.e.§.qs poſſit eligi.
ver.hoc intelligas ⁊ ſequentibus.

¶ Nedũ criminoſus ineligibilis eſt
quinimo ⁊ is qui propter vitiũ perſo=
10 ne † ſemel reprobatus fuit.j.e.ſup eo.
Sed ⁊ is q̇ vltra ſex mēſes per ſuā negligen
tiam teneret ec.viduatā: arg.j.de trāſ.epi in=
ter corporalia.§ ſed neqꝫ.j.de exceſ.pla.ex li=
teris et eſt ratio qꝛ fama electi in nullis va=
cillare dꝫ.xxxiij.di.laici.xxxj. di.tātis.ij.q.v.
preſoyter.c.ſi mala fama. j.de teſti. teſtimo=
nium.j.de accuſa.oīpotēs. ⁊ talis ſaltē de fa
cto infamiā incurrit que apud bonos et gra
ues reprobat̃.ff.de obſequi. honori. ⁊ digni=
tate repellit talis infamia. C. de dignitati.l.
ij.lib.xij.nec obſt.j.de ordi.cog. cum dilect⁹.
§.fi.et de excep. deniqꝫ. qꝛ illud fallit quādo
exceptio tangit negociũ de quo agitur: vt pa
tet.j.eod.per inquiſitionem.j.de confeſ.cum
ſuper.ideo cõſueuit apponi in ſententijs nõ
perſone ſed electionis vitio.j.e.cum poſt pe=
titam.l fi.⁊.c.cũ in veteri.ad fi. ⁊ in hoc caſu.
l.qñ ꝓpter vitioſam ꝓceſſum reprobat̃ nõ re
manet infamis electus: qꝛ vitiũ qꝺ in mate=
ria nõ eſt imputat̃ electo.ff.ad.l. aql.ſi ſeru⁹
ſeruũ.§.ſi calicē.ff.loca. Item querit̃.§.gemi
na.ſm Goffre. ¶ Quid ſi obijciat̃ cõtra per=
ſonam ⁊ electionē ⁊ caſſat̃ ſimpliciter nõ aſſi
gnata cauſa nõ videt̃ ineligibilis.arg. ff.de
his qui not. infa.ait pretor. ſ.ignominic. ff.
de ſuſpect.tu.he cauſe.rñ.j. ⁊.§.j. Sed ꝯtra.
ff.de re mili.l.milites.⁊.§.ſi ſine. Sol.hāc ꝓ=
ximā legem intellige qñ conſtat ꝙ miles au
torizatur: ideo vt infamis efficiatur vt in. l.
preal.ait ꝑtor.alioquin contra: quia ſemper
remanet fama illeſa.ff.de penis.ſi ꝑſes. ¶ Il
lud not. dignum quod vbi vnus tantum in
diſſenſione eligitur ſed electio propter vitio
ſum proceſſum caſſatur non impeditur eius
promotio in eadem eccleſia etiam prima vi=
ce.⁊.j.eo.ſuper.⁊.c.innotuit.⁊.j.ti.j.inter cor
poralia.§.fi.vbi vero duo electi fuerint neu=
ter eligendus eſt in prima vice.j conſideraui
mus.in fi.quā magiſter meus contra tex.in=
tellexit.⁊ hoc ideo vt diſcordia euitet̃.arg.ſ.
de cõſuetudine.cũ ꝯſuetudines.j.e.auditis.

Si tñ alter iſtorũ cõiter eligatur deficit rõ: ⁊ ideo confirmatur vt. ſ. eo. cũ vintonieñ. ⁊. c. cũ inter. R. ſeniorem. nec vnus vel plures qui ſe indignos reddiderunt ꝯtradicere poſſunt. ſ. eod. bone. j. §. vlti. ⁊ ca. bene. ij. § j niſi ſimonia interuenerit. ſ. eodem. ſuper eo. ¶ Quod ſi vitio perſone reprobata fuerit lepra percutitur que ſemper vt ex premiſſis patet concomitabitur reprobatũ. ¶ Ubi vero alicuius electio propter ſimoniã commiſſam eo ignorante nec ratum habẽte fuerit reprobata in maioribus bñficiis diſpẽſare nõ poterit niſi papa: ſ; in ſimplicib⁹ epi diſpẽſare poſſunt vt interim ad idẽ recipi valeant: ipſo tñ pri⁹ libere reſignato. ſ. codem. ſi alicui⁹. qð dic vt no. ſ. eo. de ſimo. §. que diſpẽſatio. ver. ꝙ ſi q̃s aliud bñficiũ ſequẽ. ¶ Canon tñ antiquus dicit qð confirmãdus in epiſcopũ debet eſſe ¶ Natu prudẽs. ¶ Docibilis. ¶ Maiorib⁹ obtemperans. ¶ Uita caſtus. ¶ Sobrius. ¶ Suis negociis ſemper cautus. ¶ Humilis. ¶ Affabilis. ¶ Miſericors. ¶ Literat⁹. ¶ In lege domini inſtructus. ¶ In ſcripturarum ſenſibus acutus. ¶ In dogmatibus eccleſiaſticis exercitatus. ¶ Et ante omnia fidei documenta ſimplicibus verbis aſſerẽs. id eſt patrem et filiũ ⁊c. xciij. di. qui eps. lj. di. c. vlti. ¶ Et petr⁹ dicit qð talem oportet eſſe epm vt pro ingenio diſcentium ſemetipſum poſſit aptare ⁊c. ſ. ¶ Debet igit̃ apprime id eſt valde eſſe erudit⁹. ¶ Et doct⁹. ¶ Irreprehenſibilis. ¶ Et matur⁹. ¶ Et pauidus ſicut fuit clemens. ¶ Debet etiã ſingulos iuuare ꝓut poterit ſingulos portare: ⁊ ſingulos releuare. viij. qõ. j. oportet. et. c. ſequenti. ¶ Et iõ dicit augu. nihil eſſe hac vita: ⁊ maxime hoc tpe difficili⁹ laborioſius ⁊ piculoſius epi vel dyaconi offõ: ſed nil apud dñm beatius ſi eo modo militet̃ q̃ noſter precepit imperator id eſt de⁹. ¶ Sed nil facilius nil vel leuius ⁊ acceptabilius ſed nihil dãnabilius ſi perfunctorie res agatur. xl. diſtin. ante omnia. ¶ Hãc vltimam partem multi tenent deus meus adiuua me et ſaluus ero multa enim de predictis imo fere omnia in me deficiũt. ¶ Cõſulo ſi talẽ habere poteris ipſum eligas: ſed qui talẽ voluerit ipſum fabricet de nouo: q; res pene cõtra naturã eſt vt homo ſine peccato ſit tñ eligẽdus eſt cui⁹ reſpectu ceteri de eccl'ia grex dicant̃. xxv. di. vnum. §. nunc autẽ. ⁊ melior ⁊ ſanctior de eccleſia ꝓpria antequã de aliena. lxiij. di. metropolitano. ſ. eo. ne pro defectu in fi. et accedit. lxj. diſtinc. lxiij. di. per totum. tñ q̃cquid dicatur ſufficit quod bonus eligatur. xvj. q. vlti. monaſterium. et not. ſ. titu. j. §. quis poſtulandus. verſi. tunc dixit. ¶ Quid ſi de extranea aliquis vocetur dic vt not. ſ. titu. pro xi. §. quis poſtulandus. ver. poſtulatur. ⁊ ſequenti. vſq ad. §. ⁊ a quo. ⁊. ſ. eo. § ꝟſi. is etiã qui nõ eſt de eodem gremio et ſequẽti. ¶ De his etiã que requiruntur in epo ⁊ in inferioribus epo dic vt no. ſ. de eta. ⁊ qua. §. etas. et §. ſequẽtibus. ¶ Quid ſi pluribus detur poteſtas eligendi ſimpliciter nunquid poſſunt eligere vnum ex ſeipſis. dic vt no. ſ. e. §. qualiter ſub. §. ⁊ no. verſi. quid ſi duobus vel tribus ſequen.

Itẽ ſciendum qð vbi queritur vtrum pſona eligi potuerit an electio tenuerit initium ſpectatur. nam ſi reſpectu initij nulla eſt ex poſtfacto non cõualeſcit. ſ. eo. dudũ. j. §. nos igitur. et. §. ij. ⁊ vlti. infra de eta. cũ bone. et eſt ratio quia ex iuſta inſtitutione acquirũtur bñficia ⁊ nõ preſcribuntur. j. q. j principatus. ⁊. c. cũ paulus. xvj. queſtione. ij. ſi ſacerdotes. j. queſtione. ij. legũ. ſ de preben. dilecto. rñ. j. ⁊. §. fi. ⁊ de inſtitutionibus ex frequẽtib⁹. ff. de decurionibus herem⁹. ⁊ q; ex his que inordinabiliter ⁊c. ſ. de accuſa. qualiter. j. et optie ꝓbat̃ hodie in auten. d. n. extra de eo q̃ mit. in poſ. cã rei ſer. cũ qui. imo tãto ſunt grauiora peccata ⁊c. ſ. de cõſue. c. fi. ⁊ tenetur iniuſte inſtitutus ad reſtitutionẽ perceptorũ. ſ. de pbẽ. dilecto. in fi. ſ. de his que fiunt a prela. ꝯtinebat̃. ſ. de iure patro. cum dilectus. in fi. ⁊ vide ſuper hoc qð no. ſ. eo. §. qual'r. ver. quid ſi non confitet̃. ⁊ verſi. quid ſi omnia. ¶ Nedum in prelatis requiritur idoneitas perſone ſed ⁊ in promouendo in imperatorẽ vt patet. ſ. eo. venerabilem. §. ſed et principes. ¶ Ideo conſultus apud lugdun. in concilio generali quidam epiſcopus. ¶ Primo ſuper potentia deponendi. ¶ Scdo ſuper contemptu clauium. ¶ Tertio ſuper captione depredatione ⁊ interfectione prelatorum. ¶ Quarto ſup fractione pacis per eccleſiam firmate in quib⁹ omnibus ſicut pro firmo tenebat curia peccauerat federicus iuxta ꝓpoſita reſpondit. ¶ Secundum opiniões maiorum meorum imperator pro quolibet mortali peccato deponi poteſt ꝙ intelligas de grauibus ⁊ ſi incorrigibilis ſit maxime qñ eccleſia vniuerſalis inde ſcandalizatur ⁊ concutitur: vt in iſto de hoc no. per Io. xl. di. ſi papa. in gl. que incipit qð intellige in fi. ſuper verbo a fide deuius ⁊ in ſumma huius ſi eñ zacharias papa regẽ francorũ quia romano põtifice coronam nõ recepit nec per eum examinatur nec ab eo comprobatur vel reprobatur: non tam pro ſuis iniquitatibus q̃ pro eo quod tãte poteſtati erat inutilis a regno depoſuit et aliũ loco ipſi⁹ ſubſtituit. xv. q. vj. ali⁹ multo fortius imperatorẽ qui in ſpiritualibus quodãmodo ſubeſt ei: pro ſuis iniquitatib⁹

poterit remouere vt.ſ.eo.venerabilē.et.xcvj. diſt.duo ſunt.⁊.c.ſi imperator. ¶ De cōtemptu clauiū planum eſt qđ ſufficit: quia qui roma.eccle. priuilegio detrahit hic proculdubio in hereſim labitur: fidem quippe violat qui aduerſus illam agit que mater eſt fidei ⁊ illi hoc eſt deo cōtumax inuenitur qui eam cunctis eccleſijs cognoſcitur pretuliſſe xxij.diſt.omnes.⁊ dicit Jo.quod talem impenitum vel maliuolum aut etiam ſe non catholicum ſed hereticum cōprobauit.xxiiij. queſtio.j.hec eſt fides.⁊.c.rogamus.⁊.c.alienus.⁊ ca.omnibus conſideratis.⁊ quaſi per totum. et optime.C.de here.quicunqꝫ.et de ſum.tri.⁊ fi.ca.l.vlti.in auſ.de eccleſiaſticis ti. nam ⁊ ſi nihil ꝯ ptātem clauiū dicere attētaret tñ ſi excōicatꝰ p annū ſatiſfacere ꝯtēneret talis ptinacia nō careret ſcrupulo heretice prauitatis.ſ.de penis grauē.nō em̄ eſt vis in biennio.de quo loquitur decretalis vt probatur.xj.q.iij.rurſus.et.c.quicunqꝫ.ſ.de here.excōmunicamus.§.moueantur.qui enim rebelliter viuit hic magis membrū diaboli ꝙ chriſti eſſe oſtenditur et eſſe infidelis.xxviij.diſt.c.ſi talis etiam peccatum paganitatis incurrit.⁊ ſcelus idolatrie.lxxxj.diſtin.ſi qui ſunt preſbyteri. ¶ Item captio depredatio ⁊ interfectio prelatorum a ſufficere videtur aufert em̄ ei nomen boni principis ⁊ religioſi.xcvj.diſt.boni principis.vnde ſi caret nomine per conſequēs ⁊ effectu.C.de ſeruis. a nullo inſti de dona.ij.eſt ⁊ aliud.ſ.de verb. ſigni.nam ⁊ ego.regum em̄ officium eſt facere iudicium ⁊ iuſtitiam et liberare de manu calūniantium vi oppreſſos et non ſolū liberare ſed etiam nec pati debeant vt eorū conniuentia ab alijs contriſtentur: nec effundāt ſanguinē innocentē ſi em̄ inquit hoc ſeruaueritis o reges iuda tenebitis priſtinā poteſtatem.ergo a contrario ſenſu alias amittetis.xxiij.q.v.regū.⁊.c.adminiſtratores et ca. principes.nam ſi gens ⁊ ciuitas impetenda eſt que vendicare negligit qđ a ſuis improbe factū eſt reddere qđ per iniurias ablatum eſt: quare nō imperator qđ proprio cōmiſſo xxiij.q.ij.dñs deus noſter.certe cum in hoc caſu patroni ius patronatus aduocati aduocatiam feudatarij feudū vicedñi vicedominatū beneficiati beneficium amittere debeant ſicut precipitur in concilio generali.ſ. de penis.in quibuſdā.§.ſacri.nulli conuenit magis hec pena ꝙ imperatori qui tot beneficia recipit a ro ec. et ipſius exiſtit feudatarius necnon et ei cōpetunt quādiu bene regit omnia nomina ſupradicta. ¶ Item qui cōtra pacem eccleſie ſunt ſi dignitatem aut cingulum habeant nudentur eis.xxiiij.q.j. qui cōtra pacem.⁊ certe meretur priuilegiū amittere ⁊c.ſ.ti. proxi.c.j.⁊.ij. xij.q.ij.priuilegium. Sed nec merentur regere crimine periurij irretiti.ſ. de iureiur. querelam.vnde his omnibus conſideratis et alijs que allegari poſſent ſi temporis ſpaciū ſuffrageretur ⁊ librorum copia liquet ſatis de poteſtate depoſitionis. vtrum autē expediat ſi pax firma et honorabilis haberi nō poſſit qđ vix aut nūꝙ credit nolo ponere os in celū. Sed qui ſupereſt diſcutiat et conſideret qđ lucrum reportauit ex expectatione diutina quot ⁊ qui principes inſurrexerūt pro eccleſia contra ipm̄ vel potius cōtra eccleſiam vel ad minꝰ an tepidi ſint qui feruere in defenſione eccleſie conſueuerunt ⁊ qđ omnes fideles et vaſalli imperij pro minori parte aſſerunt qđ dño ſuo deeſſe non debēt quādiu dñs eſt: ſi quidē ⁊ de tranſacta in ipſo vita didicimus quid de ipſo ſubſequēti preſumere debeamus. ¶ Nam rumor de veteri faciet ventura timeri. Cras poterunt fieri turpia ſicut heri. Sed hoc quō cū tantus princeps ſit nec accuſet nec denuncietur: nec citatus ſit nec cōuictus ꝙ citatus fuerit hoc certum eſt: ſed eſto qđ non fuerit quare apoſtolus corinthium abſentem et irrequiſitū condēnauit. ij.q.j. de manifeſta.ſ.de appel.cū ſit romana. in fi.certe qꝛ exceſſus notorius examinatione non indiget.ſ.eo.bone me.j.§.contra. ſunt autē crimina notoria que alias fuerūt cōtra ſuum patruū allegata pater ſanctiſſime cōſidera quod idem eſt in eodē.ſcꝫ excōicatio publica periurium manifeſtū: ac perſecutio diuulgata quā progenitores eius et ipſe preſumpſerunt in apoſtolicam ſedem et in alias eccleſiaſticas exercere. ſ. eo. venerabilem.§. ſunt enim notoria. henricus enim primus de genere paſchalem papā cum epiſcopis cardinalibus captiuauit Federicus auus contra Alexan

a ¶ Interfectio prelatorū.adde qualr puniturr ciuitas q̄ iterficit ſuum epm̄ vide in.c. quia nos.xxv.q ij.doc.l.c. in qbuſdā de pe.⁊ in ca.ad aures.e.titu. doc.in cle. ſi qs in.§. ciuitas.de pe. Et an tales iterficiētes ſuū electū incurrāt tātā penā ac ſi interficerēt epm̄ vide p Bal.ſ l.ſi nōdū. C.de fur.

drum longo tpe, ſchiſma fouit henricus pater interfectores quorūdam cho͞p puniri omiſit vt ſ. hic narrabātur.j. eo.venerabilē.extra iii. in antiquis ·§·quod autem. quod ergo bonum ab iſto filio q̄ in tot atrocibus patrizauit poſſumus expectare.certe ſolet ſuccie ſimilis filius eſſe patri.ff.de redhi. act.quod ſi nolit·§·qui mancipia.vj.queſtione.j.§.verum.ſ. ſi quis cum militibus.lvj.di. ſi gens anglorū.j.de fi.preſby. literas. eligat igit̃ et determinet ſantitatis vr̃e circūſpectio quid magis debeat expedire.

Qualiter faciēda

11 ſit hec electio † hec magnam caudā trahit. ¶ Eſt eñ facienda canonice ſuper quo attenditur perſona eligens ꝛ eligenda.qd dic vt not.ſ.eo. duobus ·§·proximis. ¶ Itē qd nō fiat vna poſt aliam ex interuallo. alij dicunt quod vbi prima electio nulla eſt ipſo iure valet ſecunda.infra de appel. conſtitutus.ꝛ de hoc no.j.eo. ſub.§.tertia forma.ver. quid ſi due electiones. Itē attenditur qd forma obſeruetur que traditur.j. eo. qꝛ ꝓpter. vbi tradunt̃ tres forme prima eſt hec. ¶ Ut preſentibus oibus qui debent et volūt ꝛ poſſunt cōmode intereſſe aſſumantur tres de collegio fide digni qui ſecreto et ſigillatim vota cunctorū diligēter inquirant et in ſcriptis redacta mox publicēt in cōi nullo ꝓrſus appellationis obſtaculo interiecto vt is collatione habita eligatur in quē oēs vel maior pars et ſanior capituli cōſenſit.bene dicit. ¶ Preſentibus qꝛ oēs vocandi ſunt

a ꝛ citandi[a] al's plus obeſſet cōtemptus vnius q̄ cōtradictio multorum.j.eo. venerabilē·§·obiectioni.ꝛ.c. bone me. cre.in fi.qñqꝫ vero plus facit cōtradictio q̄ abſentia. liiij. diſt.quis autem leges. ſic ergo neceſſe eſt vt electio concorditer fiat. Sed tamen contemptus pōt ratificare electionem. propter

bonum pacis.j.e.quod ſicut. et ideo hec verba nō ſunt adeo de forma quin ratificari poſſint.j.eo. eccl'ia veſtra gregis·§· deniqꝫ.vide ſuper hoc qd not.j.eo. ſub·§. tertia forma in diſt.que incipit electio enim. ¶ Oibus qꝛ qd

b omnes tangit[b] ab omnibus approbari dꝫ.j. de tempo.ordi.ſi archieps.ꝛ.c.ſequenti.j.de offi.archid.ad hoc verſus fi. ꝛ de his que fi. a prela.c.fi.C.de auto. tuto. preſtan.l.fi. ff.de aqua plu.ar. in concedendo. ¶ Qui debent: ideo hoc dicit qꝛ aliquotiens debet intereſſe qui non eſt de collegio nec oēs de collegio ſuper intereſſe debēt:qd dic.vt no.ſ.eo·§·quis poſſit eligere. ¶ Et volūt:qꝛ nec cogit̃ intereſſe ſi nō vult cum quilibet poſſit renūtiare iuri ſuo.j.de reg.ſtatuimus. ꝛ de crimine falſi.c.fi.vnde ſi non venit videt̃ ſe feciſſe alienū ex quo citatus eſt.j.eod. qd ſicut in cauſis.et c ꝯgregato ſ.ti.j.bone.ij·§·verū. qd intelligo ſi citatio facta fuit congruo tpe alias ꝯtra.j. eo.bone me.cre.in fi. ¶ Sed nunquid ſi citati non veniūt poſſunt preſentes ſtatim eligere videtur qd ſic per premiſſa iura.ꝛ ar.j.de teſti. in noīe dñi.lxv.diſt.ſi forte.j. de offi.deleg.cum ſuper.ꝛ.c.prudentiā·§·adijcimus.j. eo.eccl'iam.ij·§·j.ad fi. maxīe qꝛ mora periculoſa eſt hic.j.eo.cū inter vniuerſas. ꝛ.c.ne ꝓ defectu.j. vt lit.nō conte.qm̄ frequēter·§·j.ꝛ ar.C.de diui.tute.l.ij. poſt mediū. et.l.j.ad fi. contra qꝛ expectādi ſunt vſqꝫ prope finē triū menſiū.ar.ij.q.vj. appellatore.xvj.q.iij. placuit.j.j.de offi. dele. cōſuluit·§·j.nā ꝛ ſepius vocandi ſunt.lxiij.diſt.plebs. ꝛ reus expectatur vſqꝫ ad finē triennij.C.de iud.properandum·§·ꝛ ſi quidē pars actoris.ar.ff.de excuſa.tu.non tantū.de verb.obli.inſulā. ¶ Dixit Jo.qd procedere pñt pñtes circa finē trium menſium:non precipiti feſtinatione:nec moratoria cunctatione.ff.de admi.tu.tutor qui repertoriū·§·j.j.de offi.dele.cōſuluit. ¶ Hoc non videt̃ nā quāuis eccleſia vltra tres mēſes vacare nō debeat vt no.j. eo·§·quo temp. non tñ prohibet̃ preſentibus quo minus.j. tres menſes eligant:ideo dicoꝙ ſi vſqꝫ ad tps cōgruū conſiderata locorū diſtantia et alijs circunſtantijs aſſignatū abſentes non venerint ex tunc preſentes eligant ꝛ hoc per prīma iura ſm̄ Tan.ꝛ ber. qui dicūt qd ſic obſeruatur niſi abſentes aliquid rationabileqꝫ pretendant.j.de his que fi.a ma. par.ca.c.j.exēplum.j.eo.bone.j.ꝛ hoc idē aſſerit Goffr.nec eñ tenent̃ preſentes arctare ſe nimis.ff.ſi q̄s cau.l.iij·§· ſi quis tñ.j.de offi. dele.conſuluit. in fi.j.eo. qd ſicut·§·ſi autē. ¶ Puto qꝙ ſi due partes preſentes ſint et eā arctationis aſſignet̃ vera eſt ſnia Tancre. qꝛ nec debet abſens vnij ſaltem de collegio cōmittere vices ſuas.j.eo.qꝛ propter·§·illud. ¶ Si vero due

a ¶ Et citandi. Adde i qb[9] caſib[9] abſentes ſint citādi vide gl.in c.pñtiū.de teſti.li.vj. et j diffuſe p Fel.in.c. cū oēs. de conſti.

b ¶ Qd oēs tāgit. Adde in regula qd oēs de reg. iu. lib.vj.

partes abſentes ſunt vel non aſſignaꝛ cau-
ſa puto veram ſententiã Jo. ar. ſ. e. licet. Sic
ergo priuatũ tpꝯ a lege ꝯceſſum ſine cã non
auferet vel diminuet vt no. ſ. eo. §. quo tpe. v.
quid ſi ante. Sed ⁊ hoc intellige niſi pericu-
lum de nouo ſupueniat. arg. i his que no. ſ.
eo. ver. quicquid dicaꝛ ⁊ ſequẽtibus. ¶ Quid
ergo ſi citati ſunt hi qui citãdi nõ erãt? dixit
Tancre. qđ expectãdi ſunt. arg. iiij. diſtin. in
iſtis. ⁊ ff. de ſerui. vr. pre. per fundũ. Jo. con-
tra cũ nõ interſit abſentiũ. ar. ff. de re. iur. ne-
mo. ⁊ de condictio. ob cauſam. ſi pecuniam.
⁊ locati. Sꝫ addes §. penul. ⁊ l. penul. ¶ So
lutio ſi non immineat periculũ vera eſt ſen-
tentia Tancre. alioquin vera eſt ſententia
Jo. ſecundũ hoc indiſtincte puto ſententiã
Jo. verã qꝛ talia re integra reuocantur. ſ. eo.
in cauſis. ſ. de renũ. lecte. ſed vbi periculum
non vertitur vrbanius facient ſi expectent ff.
C. de pig. l. ij. Si tamen expenſas faciunt ve
niendo: dico illos qui vocauerãt condẽnan-
dos. ar. ſ. de reſcri. ceterũ. i. fi in. ll. a Jo. indu-
ctis. ¶ Et poſſunt hoc ideo dicit qꝛ ſi ꝓpria
pſona intereſſe poterit nõ poſſit ꝯmittere vi
ces ſuas vt hic videtur ⁊ ar. a ꝯtrario. ſ. eo. qꝛ
ꝓpter §. penul. Sed falſum eſt vt in ſcđa for
ma qđ dic vt no. ſ. eo. §. qs poſſit. ſub §. ⁊ qui
nullo iure. v̄ſi. Jtem impediꝛ. ⁊ ſequẽti. ad fi.
quod autem dicatur iuſtum impedimẽtum
relinquo iudici tñ multa iteruenire poſſunt.
ff. ſi quis cau. l. ij. C. de vſufru. l. fi. ¶ Cõmode
intereſſe hoc verbũ liga et repone in ſcrinio
pectoris tui. nam quotidie queriꝛ qs eſt citã
dus ⁊ a quo loco. dicunt quidam omnes illi
de prouincia. ſ. eo. coram. ſ de maio. ⁊ obe. c.
vlti. vocabunꝛ aũt abſentes per lr̃as vel nun
cium. arg. ſ. de offi. dele. prudentiam. Sed q̃
preſentes ſunt p campanã. ſ. eodem. in cau-
ſis ſm Goſ. hoc intelligo vbi talis eſt conſue
tudo alias per nuncium contra. ſ. de dolo et
contu. c. fi. ff. que ſen. ſine ap. reſcin. l. j. §. Jteꝫ
eſt ex edicto. quia decuriones non ſunt per
tabellam vocandi. C. de decu. l. fi. lib. x. nec in-
telligas prouinciam talem ⁊ tãtam vt dicit
canon. vj. q. iij. ſcitote. nam multe prouincie
ſunt diffuſe et mora periculoſa eſt. ſ. eo. cum
inter vniuerſas. ⁊ c. ne pro defectu. ſed ſicut
vulgariter dr̃ vna ꝓuincia lõbardia: tuſcia:
terra laboribus ſm Goſ. ſicut tetigi. ſ. de re-
ſcrip. §. et que pñt. verſi. centeſimo. ¶ Citabũ
tur etiam ſi et non ſint remoti a dioc. vltra
duas dietas quamuis ſint extra prouinciã.
argu. ſ. de reſcrip. nonnulli. ſ. eodẽ. bone me.
cre. imo de toto regno ſi de conſuetudine fit.
ſ. eodem. in geneſi. in fi. ¶ Jmo citramonta-
ni omnes quando agitur de electione citra-
montana: ⁊ ecõuerſo de vltramontana. arg.
ſ. eodem. nihil. ¶ Quicquid dicatur magis
attendo mentem huius verbi ꝙ aliud argu
mentum. Si ergo aliquis dicat ſe eſſe conte-
tum bonus iudex extimabit vtrum cõmode
⁊ ſine periculo potuit citari ⁊ ſic infringet ele-
ctionem ſm iura pmiſſa vel non potuit com-
mode: et tunc cõfirmabit niſi aliud obſiſtat.
argu. ſ. eo. cum inter vniuerſas. ⁊ c. ne p de-
fectu. qꝛ terminus triũ mẽſiũ nõ eſt nimis ar
ctandus niſi ex cauſa. arg. ſ. eo. cũ in veteri.
in fi. de offi. dele. ꝯſuluit. ff. de re iu. l ij. et. iiij.
§. ſi quis ſ. de ſen. ⁊ re iudi. q ad cõſultatio-
nem ſm Gof. ⁊ accedit optime in auẽ. vt ſpõ.
larg. §. ab hoc quoqꝫ. col. ix. ¶ Cõſueuit etiã
illud dici. q canonici tã remoti ſicut panor-
mi. eſt a capua non ſint citandi. ſ. eo. cũ inter
vniuerſas. in qua notabis poti⁹ hoc q̃ cert⁹
eſt de morte. citãdus nõ eſt. Sꝫ a genua citã
di ſunt mediolani lxiij. diſ. quãto. ¶ Tñ ego
potius eligo mentẽ huius verbi vt dixi qꝛ id
ſolũ poſſumus qđ commode poſſumus. ff. de
ver. ſig. nepos proculo. plerũqꝫ enim nec lo-
cus nec tempus patitur plenius deliberãdi
conſiliũ. ff. de exer. ac. l. j. ergo periculũ eccle-
ſie pre oĩbus vitãdũ dico. ¶ Quid enĩ ſi dñs
federicus imperator ſit prope per dietam et
cras debeat intrare ciuitatẽ ⁊ certe nõ expe
ctabo per diẽ ne ſine capite inueniat eccleſiã
viduatã ar. ſ. eo. ne p defectu. nõ enĩ cõtem-
nitur niſi in vocatione periculum imminet.
ſ. eo. qđ ſicut. §. ſi autẽ. ¶ Quid ſi timeant ca-
nonici ne papa vel legatus ſuus ꝓuideat ⁊
ideo preueniunt: vr̃ q ſi habeaꝛ ſuſpitio: ne
puerũ vel minus idoneũ velit ibi ponere ꝓ-
cedere pñt qꝛ pnceps ꝓpter importunitateꝫ
petẽtiũ multa etiã nõ ꝯcedenda cõcedit. ſ. de
purg. cano. cũ in iuuẽtute. §. ceterũ. de pe. di.
j. importuna. C. de pe. bo. ſubla. l. j. lib. x. Sed
nec vult princeps q tales etiã autoritate li-
terarũ ſuaꝝ admittanꝛ. ſ. de etate. cũ te. quã
uis enĩ imputaretur ſi nõ deuoluta eſſet po-
teſtas ad papã. ſ. de ſup. neg. pla. c. pe. nõ tñ
videꝛ iniuriã facere qui vtitur iure ſuo. ſ. eo.
cũ eccleſia vulterana. in fi. e contra vr̃: qꝛ hoc
fit in eluſionem pape ⁊ ſic nõ vr̃ valere. ar. ſ.
de alie. mutã. iu. cauſa fac. c. j. ⁊ de ap. ſugge-
ſtum. ſo. curialiter faciet cõtẽptus ſi qđ factũ
eſt ratificet: nõ tñ dico qđ cõtẽnaꝛ abſens qꝛ
hoc nõ eſt iuſtũ periculũ. arg. xvij. q. iiij. §. q̃
aũt C. de crimi. ſacrile. l. diſputatur. ſ. ti. pri.
bonc. ij. §. nec nocebat. ſ. de ap. ſuggeſtum. et
de preben. inter cetera. ¶ Aſſumantur tres
hic credo quod incipiat ſubſtantia forme vt
ab iſto loco in antea niſi ordinatum obſerue
tur totum irritandum ſit: quia forma dili-
genter eſt obſeruanda vt not. ſ. de offic. dele-
ga. §. quod ſit eius officium. ¶ Sed alij di-
cunt quod incipit ibi qui ſecreto vota ⁊c. hoc
tenet curia. Sed verba concilij contradicũt
ſm Goff. mihi tamẽ videtur q hic incipit vt
dixi: nam mens concilij eſt vt diſcordia vite-.

tur ꝛ expenſe: ꝛ quod fideliter fiat ꝛ apparet
in principio ꝛ hic ſequitur quorū neutrū tol=
litur niſi hec forma ſeruet̃: ideo in tres ꝯpro
mittit̃: vt diſſenſio tollat̃. ff. de arbi. itē ſi vn⁹.
§. principaliter. j. de offic. dele. ſuſpitionis.
¶ Si dicas quare ſtatutū nō fuit de vno. j. de
arbi. c. j. rñ. qꝛ ita poſſent diſſentire in illo ſi-
cut ꝛ in electo. ar. j. eo. in cauſis. rñ j. nā de fa
cili nō inuenies capl'm ꝙ vota ſua vni tm̄ cō
mittere vellet. ¶ Et eſt ēt melior rō ne q̄d fal
ſitatis cōmitti poſſit. C. de fideicommiſ. l. fi. ꝛ
no. j. de fi. inſtr. §. en inſtrumēta. v. ſꝫ ſi de fal=
ſo. arg. j. eo. cū dilect⁹. §. fi. vbi de ꝯſenſib⁹ cre
ditur dicto duorū. ꝛ qꝛ vox vni⁹ vox nulli⁹. j.
de teſti. cū a nobis. ꝛ firmius eſt qđ pluribus
cōmittit̃. j. de offic. dele prudētiā rñ. j. ¶ Si
dicas quare non fuit ſtatutū de. v. vel. vij. rñ.
ꝓpter raritatē canonicoꝝ q̄ eſt in multis ec=
cleſijs vt in vēcien vbi ſunt tm̄. vij. vel octo
canonici. ad hoc. j. eo. cū inter canonicos. cir
ca prin. ꝛ in plurib⁹ eccleſijs. xij. tm̄. vñ cōtin
geret abſurditas. ſ. qđ plures vel fere tot eſ-
ſent inq̄rētes quot inq̄ſiti. nā ea rōne qua di
ceres eligēdos. v. dicere poſſes de oī ipari nu
mero. ar. j. de ꝯſan. ꝛ af. tua. i fi. ¶ Preterea ſi
eſſent. v. vl' plures adhuc nō remouet̃ diſſen
ſio quia poſſet facere tres partes facilius q̄ꝫ
tres faciant. vix eñ erit quin duo de tribus
ſimul ꝯcordēt. ¶ Ergo ꝓpter hūc numerum
tatus eſt ad inquirēda vota. ar. ff. de poſtu. l.
j. §. pueritiā. nec potuit facere diuerſas ꝯſti=
tutiōes: qꝛ lex cōis debet eſſe oibus quātum
poſſibile eſt. iiij. diſt. erit aūt lex. ꝛ ꝙ hec fuit
mēs cōſtitutiōis ptꝫ in ſcđa forma vbi nō po
ſuit numerū ſꝫ dixit viris ſimpl'r nec dixit de
collegio vt hic req̄rit̃. ¶ Sꝫ quid ſi tā pauci
ſint cāonici ꝙ formā hāc ſeruare nō poſſint
puta duo ſunt. j. e. c. j. rñdeo ſeruēt ſcđam vel
forte q̄ hñt locū antiq̄ canones volētes ꝙ reli
gioſi vocent̃. lxiij. di. obeūtib⁹. qđ verū ē quā
tum ad ꝯſiliū habēdū: nō tñ quo ad eligēdū.
lꝫ eñ ad vnū deuoluat̃ ptās nūq̄ꝫ tñ p ſe ſine
cōſilio alioꝝ eligere dꝫ: ſicut qñ archiepſ eli
git ꝓpter negligētiā capituli i q̄ caſu tradit̃
certa forma alia q̄ꝫ in iſto ꝯſilio: et quā puto
ſeruādā. j. e. ne ꝓ defectu. j. de ꝯceſ. pbē. nul=
la. ¶ Eodē mō itellige qñ oēs deliquūt pter
vnū. ſ. qđ ipſe ſol⁹ eligat nō obſtāte ſnia Jo.
q̄d eñ ſi oēs morerent̃ vno excepto certe ille
eliget ꝛ ſeruabit ſcđam formā vel tertiā. ſm
Ber. q̄ cōcordat opiniōi mee ꝛ p eadē iura: vt
no. j. e. ſub § ſcđa forma. in q̄ōne que incipit
q̄d ſi oēs. ¶ De collegio nō eſt vis ſm alios:
ſꝫ ego dico ꝙ de forma eſt ꝛ eſt ratio qꝛ ſemp
pſumit̃ ꝙ illi q̄ ſunt de collegio meli⁹ ꝛ fide=
li⁹ ꝓcurēt vtilitatē eccl'ie extnei q̄ꝫ ar. j. de te=
ſta. cū in officijs. ff. de pe. here. ſed ſi hac. l. §.
ꝯſuluit. C. de lite. g. teſti mi. l. de tutela. ꝛ de li

ber. cā. l. ſi filiū. ꝛ de diuor. ꝛ repu. l. cōſenſu. ꝛ
qꝛ non cōuenit alieni regni archana ſcruta=
ri. C. de cōmer. ꝛ merca. mercatores. iij. q. vj.
nō liceat. nō eñ eſſet honeſtū ꝙ extranei ſci=
rent cōſcientiā cuiuſlibet hoc tñ intelligo de
his qui ſunt de collegio. i. qui debēt intereſſe
electiōi ſiue ꝛ e iure ſiue de ꝯſuetudie: ꝙ dic
vt no. ſ. eo. § q̄s poſſit eligere. ¶ Fide digni
i. fideles ꝛ honeſti ꝛ maturi: hoc ideo qꝛ ſi ne=
gat̃ cōſenſus ſtatur teſtimonio oīm vel duo
rum: ergo debent eſſe omni exceptione maio
res. j. de ꝓba. ad noſtrā. j. de ꝯſang. ex lr̃is. ꝛ
credo ꝙ debēt ſeipſos primitus examinare:
alias poſſet cōtingere caſus ꝙ darēt electio=
nē cui vellēt maxie in eccleſijs vbi pauci ſunt
canonici ꝛ omnis materia fabricādi falſum
remouēda eſt vt dixi. ſ. ſuper illo verbo qui
ſecreto ꝛc. ꝛ ar. ſ. de reſcrip. nonnulli. ꝛ qꝛ nō
nulli. Si ergo inter tres eſt is qui hꝫ primā
vocē primo examinet̃. ſcđo alij ſi non eſt pñt
cum oēs primitus examinare ſcđo ſeipſos.
arg. ij. q. vij. querēdū ff. de teſti. teſtiū. niſi eñ
ſeipſos ſcrutarent̃ non ſeruat̃ forma vt ap=
paret. j. in verbo cūctorū. ꝛ in verbo oēs. ſcđm
Goſ. arg. j. de maio. ꝛ obe. ſolite. § pe. ¶ Sed
eſto ꝙ ſint infames nūq̄d ꝓpter hoc vitiabit̃
electio. magiſter meus dicit ꝙ nō imo recipi
tur eorū teſtimoniū ſi in modū inquiſitionis
agat̃. Sec⁹ ſi in modū petitiōis. j. de ſen. ꝛ re
iu. cū. J. ꝛ. A. Sed ſi in modū petitionis age
retur inq̄ſitores. i. ſcrutatores replicare poſ=
ſe ꝛt qđ non poſſent reprobari cum ſemel ꝓ=
bati eſſent. j. de ſen excom. in preſentia. ff. de
adul. ſi vxor. § fi. optimū arg. qđ non poſſunt
repelli niſi propter crimen poſtea cōmiſſum.
j. de teſti. cogē. preterea. ꝛ de pur. cano. c. fi. §.
vl. tñ infames vel fideles ad legitimos actus
non admittuntur. j. de teſt. licet. ij. q. vij. alie=
ni. ꝛ. c. non pōt. ꝛ. c. pagani. ¶ Qui ſecreto et
ſigillatim. hoc ideo dicit vt liberius dicat qđ
ſibi videbitur ꝛ ne ducatur timore forte epi.
vnde ſi epſ vel alius forte de capitulo cuius
vultus timeri poſſet eligeretur ad inquiren=
dum vota mens horū verborū non obſerua=
retur. ad hoc. j. de teſti. venerabili. ꝛ de accu.
inquiſitionis. C. de teſti. nullū. viij. q. ij. dile=
ctiſſimi. j. e. c. pri. j. de ſpō. cū locū. ꝛ ſi pōeret̃
inter inquiſitores credo qđ poſſet appellari
adiecta cauſa iſta: maxime quando eſt talis
qui intēdit promouere aliquem etiam alijs
inuitis qꝛ omnis ſuſpitio remouēda eſt ideo
etiam dixi fide digni. et not. ex his verbis qđ
ſi vota in cōmuni inquirātur ſicut fit nimis
ſepe non obſeruatur forma: dummodo vnus
diſſentiat vt patet hic et neceſſaria forma. j.
eodem. ſub § iij. Item inquiſitores debent
inquiſitum ſeu inquirendū reſpicere in vul=
tu: qꝛ per exteriora comprehenduntur inte=

riota.ſ.de preſum.ex ſtudijs.⁊ de cleri.nõ re=
ſiden c.j.et ideo dictũ eſt o ꝙ difficile eſt cri=
men non prodere vultu.l. diſt.in capite.⁊ ac=
cedit.C.de fi.inſtru.auť.apud aliquẽ eloquẽ
tiſſimũ iudicẽ. Nota cũctorũ qui intereſſe vo=
lunt vt.ſ.no.ſup illo verbo ⁊ volũt.⁊ dic vo=
ta.i.deſideria ſeu cõſenſus.⁊ ſequiť. ¶ Dili=
genter inquirãt qꝛ cũ magna diligẽtia faciẽ
da eſt inquiſitio.q.d. inquirẽda ſunt vota quo
deſiderio: quo affectu:qua cõſcientia moueť
ad petendũ talẽ.nã ⁊ de zelo et de meritis no
minandorum ⁊ noiatorũ inquirendũ ⁊ ſcribendũ
puto vt ſic plene fieri poſſit collatio de qua
ſequitur hoc tamẽ male obſeruať. Sed cer=
te ſicut liberius nominat in ſecreto:ita libe=
rius ꝯſcientiã dicet ⁊ tota mens eſt vt libera
ſit electio:⁊ vt diſcordia fugiatur ⁊ malicijs
hominũ obuieť. ¶ Et in ſcriptis redacta er=
go ſi non ſcribanť vota non obſeruať forma.
¶ Sed per quẽ ſcribenť dico per tabellionẽ
clericũ ad eccleſiaſtica negocia per epm de=
putatũ:ſiue ſit in ſacris ſiue non.nec ob.ſ.ne
cle.vel mona.ſicut te accepimus qꝛ illud in=
telligitur in ſecularibus negocijs vt ptz ex
ipſa rubrica.laicus eñ tabellio ſcribere non
debet qꝛ ob hoc ſolũ fuit reprobata electio
placentini ſcdm Ja. ⁊ ad hoc.ſ.eo.maſſana.
et de iudi. decernimus. vel iſti tres ſcribant
quilibet manu propria alijs videntibus qꝺ
tutius eſt vt inferius apparebit.ad hoc.ſ.de
proba.qm cõtra falſam. ¶ Alij tñ dicunt qꝺ
ſi laicus ſcriberet ꝓpter hoc nõ vitiareť ele= a
ctio.nam laicus tabellio bene põt interueni
re in eccleſiaſticis vt eo.c.qm contra falſam.
Sed ⁊ ſi illud cõcederetur in iudicijs. ſecus
in electionibus ſicut puto vt premiſi tamen
de hac materia dic vt not.ſ ne cleri.vel.mo.
§.que ſunt permiſſa clericis.ſub.§.clericis.
etiã in ſacris. Sed eſto ꝙ vota negenť quid
erit planũ eſt qꝺ ſi per tabellionẽ fuerint ſcri
pta vota ⁊ oẽs ſcrutatores cũ eo ꝯcordãt eis
ſtabiť:qꝛ alij ſunt in ſuo teſtimonio ſingu=
lares ſed ſi duo diſcrepant ⁊ cum eo vnus cõ
cordat fidẽ ſibi derogãt: qꝛ tabellio vni teſti
comparať.C.qui teſta.fa.poſ.hac conſultiſſi
ma.⁊ ſic ex qualibet parte inueniuntur duo
tñ in hoc caſu forte dico duorũ qui haberent
ſecum maiorẽ partẽ canonicorũ ſingulariũ
crederet:qꝛ quilibet veritatem exprimit ſue
partis que corroborať dicto duorũ vnde ſic
ſunt tres ⁊ alij duo tantũ. Sed poſſet eſſe ꝙ
oia eſſent equalia. vñ adhuc eſſet locus diſ=
ſenſioni ideo dixi ꝙ tutius eſt vt ipſi tres ſcri
bant: qꝛ tunc crederetur dicto duorũ oino.ſ.
eo. cum dilectus.§. nos vero. et bone memo.
magũ.§.contra. Sed eſto ꝙ ſcripſiſſent oẽs
vt dixi iſti tres dicunt contra ſcripturã pro=
priã ⁊ ꝯtra ſingulares qd erit certe põt dubi
tari vtrum electio valeat ſed ſi
vnus triũ concordat cum ſcri=
ptura ⁊ cum ſingularibus pla
num eſt qꝺ ſcripture ſtať.arg.
C.de non nu. pecu.auť. contra
qui propriã.et.l.generaliter.ſ.
de proba.per tuas.ſic eñ pro=
pria ſcriptura obuiat.j.qõ.vij.
ſaluberrimũ. xxvij.q.j. oẽs fe=
mine.xx. qõ.j. vidua.alij enim
ſibijpſis ſunt contrarij.ſ.de te=
ſti. ſicut nobis. certe ſi infide=
les ſint inquiſitores multa ma
la poſſunt perpetrare:ideo di=
xi quod debent eſſe fide digni
tamen hec omnia poſſunt cõ
mitti arbitrio iudicis. argu.in
auten. de inſtitu. cautela.§. ſi
vero aliquid tale contigerit
quale in armenia poſſet etiam
circa hoc cautela alia adhi=
beri vt ſcilicet magnum face=
rent rotulum in quo ſic plica=
to quod vnus non poſſet per=
pendere votum alterius qui=
libet etiam manu propria ſcri
bet votum ſuum et idem ni=
hilominus ſcriberent ſcruta=
tores.ſic enim cuilibet poſtmo
dum contrarium aſſerenti vt
premiſſum eſt ſcriptura pro=
a pria obuiaret. ¶ Mox [a] id eſt
incontinenti. hoc eſt anteꝙ di
uertat ad contrarium actum.
ff. de verbo.obliga.l.j.§.j.et.l.
continuus.et de duobus reis
deben. duos reos.§ j. et.l. ſi ex
duobus. quaſi in princi. et de
adul. quod ait lex.§.vlti.C.de
penis.in bone fidei. ſ.de teſti.
cogen. preterea. nam oia vno
contextu fieri debent vt patet
in ſequentibus. et.ſ.eo.cũ poſt
petitã.⁊.ff.de here. inſti.here=
des. ¶ Quid ſi diſcordes ſunt
⁊ trahũt ſe aliqui ad partẽ de
concordia tractãtes. vel quid
ſi dicať interim miſſa de ſpiri=
tu ſancto: . certe non omne qꝺ
deferẽdi cauſa fit more annu=
merandũ eſt.ff de vſu.ſciendũ.
⁊ tpe indigemus ⁊c l.diſt. pon
deret. abſit ergo ꝙ talẽ actum
dicamus contrariũ ne virtu=
tes in vitia cõuertamus. xj.q.
iij. ve qui dicitis. ſicut nec eco
tra. xl. diſtinc. ſepe. hec igi=
tur a iudice erunt inſpicien=

a ¶ Mox.ad
de gloſ.in
auť. de in
ceſt. nup.
bal.in.l.iu
bemus.la
ij.C.de ſa.
ſanc.eccľ.
Bal. in. l.
meuius.ſ
§.duobus.
ff.de lega.
ij.

da.ff.de pigno.act. ſi ſeruus. in fin. ita tamē
quod nec moratoria cunctatione: nec ꝑcipi=
ti feſtinatiōe tā publicatio ꝙ collatio ⁊ elec.
fiant. ff de admi. tu. tutor qui repertorium.
·§ ſ.in fi.ff.ad le.fal.l.j·§· non ſolū. ¶ Quid ſi
tot ſunt canonici qd̄ collatio non poteſt fieri
vna die: ⁊ continuetur ſecūda et ſic de ſingu=
lis.arg.ī.de tempo.or. lr̄as. vt tñ ſcias q̄ ex
quo publicatio facta fuerit ſtatim nullo con=
trario actu interueniēte ſed dꝫ continue col=
latio ⁊ electio vt no.ī.ſup v̄bo nullo prorſus
⁊c. ¶ Quid ſi fecerint interuallū certe priui=
legiū merent̄ amittere ⁊c. xj.q. iij.ꝑuilegiū.
⁊ vide qd̄ no.ī.de teſta·§·qualiter cōficiatur.
¶ Publicēt in cōi.i.in capitulo: hoc ideo q̄
non dꝫ eſſe clandeſtinum vt ī.eo.q̄ propter.
in fi.⁊ de clan.deſpon.cū inhibitio. et ex hoc
etiam habes qd̄ electio dꝫ fieri in cōi et cōis
eſſe nō ſingularis.ī.eo.cū terra.⁊.c.in geneſi.
et no.ſ̄.eo·§·vbi.⁊.ī.eo.ſub·§·tertia. ¶ Nullo
prorſus ⁊c. hec clauſula pōt determinare ꝑ
cedentem ⁊ tūc punctabis in cōi ſuſpenſiue
q d.ex quo facta eſt inquiſitio incōtinēti dꝫ
publicari non ob.ap. Sed cōtra.ī. eo. publi=
cato.vbi dicitur a cōtrario ſenſu q̄ ante pu=
blicationem poſſunt reſilire. dixit magiſter
meus qd̄ hic loquit̄ qñ non adijcit cauſam.
ī.de ap.vt debit⁹. ⁊.ī.e.cū nobis olim. ⁊.c.cū
inter vniuerſas.ī.de his q̄ fi.a ma. par. ca. c.
ex ore. Sꝫ ſi dicerent nolumus qd̄ ꝓcedatis
ad publicationē q̄ reuocamus conſenſum:
⁊ ſi cōtra feceritis appellamus tūc valet ap
pellatio. hoc mihi nō placet q̄ malicijs via
aperiret̄. ⁊ q̄ dicit publicatio. itelligo anteꝙ̄
vocati ſint ſimul vt publicationē audiant. nā
tunc liberum eſt venire ad inquiſitores ⁊ di=
cere dñi ego cōſenſi in. p. Sed poſtea cogita
ui q̄ Gul. vtilior eſt: ideo reuoco conſenſum.
p.⁊ cōſentio in Gul. ſic planum eſt: ⁊ ſic re in
tegra.ar.ī.eo.in cauſis.§.vl.tñ multa latēt in
aīo que lꝫ bona ſint: et bono aīo fieri poſſint
exprimere tñ fas nō eſt cū ⁊ viam parent ma
litijs ⁊ ſenſus hominis pronus ſit ad malū.
¶ Pōt etiā determinare ſequentē clauſulaꝫ
vt is ⁊c. ⁊ tunc punctabis ſic et in ſcriptis re=
dacta: mox publicēt in cōi nullo prorſus ⁊c.
interiecto vt ꝓpinquius ⁊c. q. d. appellatio
vꝫ ante publicationē. Sed ex quo publica=
tio facta eſt nō admittitur: quin ꝯtinent̄ oīa
que ſequunt̄. ⁊ eſt ratio q̄ de cetero inquiſiti
reſilire non poſſunt et ſi collatio vel electio
differretur, vel omitteretur vel tranſponere
tur nihil valeret qd̄ actum eſſet vt probatur
ī.eodem. cum petitam eccleſiam. et. c. cuma
na. et hoc denotat ordo ſcripture qui ſequit̄
et q̄ ſeruādus eſt oino. ſ̄. de reſcri. cū dilecta.
v̄ſus fi.ī.de offi.dele.venerabil.ad fi. ¶ Cre=
do quod precedentem clauſulam et ſequen=

tem determinat. argu.ī.de ap. ſcd̄o ſi tamen
ante publicationem vel poſt diceretur ab ali
quo ego appello ne procedatur ad electionē
ſine conſenſu maioris et ſanioris partis ca=
pituli: vel ne fiat electio niſi canōica valeret.
ī.eo.cum nobis olim. ⁊.c.auditis. Sꝫ hi qui
confidunt de electione non debēt obedire ap
pellationi nā ſi obtemperēt ⁊ de cetero dicāt
ſibi ius nō valet quod agunt ar. ī.de conceſ.
preben poſt electionē. ⁊ de hoc etiam no. ī.e.
·§·vtrum mutari in decre. publicato ibi.cō=
mendata. ſuper verbo publicato. ⁊ ſuper ver
bo nequerint. ¶ Collatione habita q̄ triplex
eſt.ſ.zeli ad zelū: meriti ad meritum: numeri
ad numerū: et plene fieri debēt. ī.e.in geneſi.
⁊ hec dixi ſcribenda ab inquiſitoribus. ſ̄.eo.
12 ſuper illo verbo. vota cunctoꝝ. ¶ zelus† cōſi
ſtit in affectiōe animi ſcilicet vtrum carnali=
ter moueatur quis vel ſpiritualiter vtrū mo
ueatur ꝑce vel precio vel timore vel ex fonte
viuo charitatis.ī.de regula. lꝫ. in fi. de ꝑben.
graue nimis. ⁊ vt bñfi.eccle. vt noſtruꝫ·§·pe.
ſi dicat malum zelum inquiſit⁹ planum eſt
qd̄ habetur ei fides contra ſe. ff. de inter.ac.
de etate·§ ſ. Sed ⁊ ſi pro ſe habetur reſpect⁹
ad perſonas.ar.ī. eod. eccleſia veſtra. ij. nam
dolum ex perſpicuis indicijs probari opor=
tet. C. de dolo. dolum. ff. de re mili. nō omnes
13 ·§·a barbaris. Meritū† attēdit̄ circa ꝑſonas
eligentiū et electi vtrum ſint bone fame vel
male. ar. ī. de teſti. teſtimoniū. ⁊. ī. de ꝑſump.
mandata. cum ſi. Item vtrum ſint in dignita
te conſtitute. ī. cod. dudum. ſ. ⁊ in quo ordine
quilibet conſtitutus eſt. ī. de ap. conſtitutis
ij. In quo aūt attenditur numerus nō eſt ex
ponendum q̄ per ſe ptꝫ. ¶ Et de his olbus
dico faciēdam collationē quātūcūꝙ numer⁹
numerum excedat per decre. per quas anti=
qui contradixerunt. ī. eo. dudū. ſ. ⁊. c. ſcriptū
vbi numerus numerū in multū excedebat ⁊
tñ nihilominus merita ⁊ ſtudia ⁊ dignitates
conſiderant̄. nā ⁊ merita in dignitate atten=
duntur: hoc etiam ꝓbat forma decre. ī. codē.
in geneſi. ⁊. c. eccleſia. ij. volunt em̄ qd̄ colla=
tio fiat et plene nō ſemiplene nec diſtinguit̄
vtrum numerus numerū in multū excedat.
et de hoc. ſ. eodem ſuper illo verbo. in quem
omnes: tamen Gul. na. dixit ſemꝑ ſtandum
maiori numero. frater Gul. parochia ſcholā
ris ſuus excuſando ipſum ſcripſit qd̄ forte
gregoriane falſam literā continebant. ¶ Eli
gatur. ſ. cōiter. ¶ Sed per quem per ſcruta=
tores nā q̄ ad hoc dati non ſunt. ī. eo. inno=
tuit. in fi. per inquiſitos nō q̄ ſi quilibet di=
ceret eligo ſigillatim eſſet repetitio inutilis.
nam idē dixerunt in noiatione. Si ſimilr̄ di=
cunt quilibet eligo ⁊ inſimul tot ſunt electio
nes quot numero eligentes eſt hoc abſurdū.

l.eo. in geneſi. ff. de verb. ob. ſcire. ⁊. l qđ đr. ff. de dona. cau. mor. ſenatus cenſuit. ergo clamet aliquis a. x. oc. oc. vt ſic voce finita omnes ſimul clament eligimus. ſic enim erit cõmunis. Sȝ certe hec ē nimia ſubtilitas. ¶ Ideo videtur bonum conſilium qđ quando tres ſcrutatores eliguntur detur eis poteſtas inquirendi vota ⁊ in ſcriptis redigendi: ⁊ in cõmuni publicandi et collationem faciendi: ⁊ vt omnes vel vnus ipſorum poſſit pronunciare electionem faciendam de illo in quem maior et ſanior pars capituli conſenſerit: et eligendi ipſum vt non cadat in laberintum ⁊ hoc vice omniū. ad hoc. ſ. eo. in cauſis. et. c. cum dilectus. §. ſ. que eſt. glo. ⁊ ſupplet defectum conſiliū ⁊ licet periculoſum ſit quod detur poteſtas eis eligendi quouſq; collatio facta ſit vt no. ſ. eo. verſi. quid ſi per tres. poteſt tamen dari nec facit quis contra formam in hoc caſū. Sed addit ⁊ ſupplet ⁊ per hoc peruenitur ad formam ⁊ pronūtiabunt hoc modo. ¶ Inuocata ſpiritus ſancti gratia qz facto ſcrutinio p nos iuxta formā ꝯcilij gñalis ⁊ ꝯſequenter publicatione mox ⁊ collatione plena inuenimus maiorē ſaniorē partē capituli cõſenſiſſe ſiue cõſentire in pet. ñ. idcirco ptāte ab oibus de collegio ⁊ qui ius habent in electione nobis ꝯceſſa pronunciamus electionē de ipſo vice oim faciendā et ipm vice oim eligimus in paſtorē. te deū laudamꝰ ⁊c. ¶ Uerūtñ magiſter meus dixit qđ inquiſitores eligere debebāt ſiue daret ptās ſiue nō: nec faciebat vim vtrū dixerint eligimus vel vos qui conueniſtis in talē eligitis eū: ⁊ alij rñderent ſic in hoc etiā cõcordat Tan. Goff. ⁊ Lanfran. ⁊ multi alij. ⁊ eſt ar. pro ipis. ſ. eo. oſſus. in fi. ſ. de obli. ad ratioci. c. vnico. in fi. ¶ Sed certe forma non dat eis poteſtatē collationē faciēdi nec eligēdi cum imperſonaliter loquatur verū quantū ad ſuperiora dat poteſtatē: vnde dixit inquirant ⁊ publicent: ⁊ ideo credo tothus qđ no. et iūge qđ no. ſ. eo. ſub §. ſcda. ver. quid ergo. ⁊. §. ⁊ vtrū mutari: ſub. §. ⁊ vt plenius. ſuper verbo commenti et electio celebranda. ¶ In quā oēs hoc planū eſt. ¶ Uel maior pars ⁊ ſanior põt exponi. i. ſana. vt ſi boñ. ſtatum fecit ⁊ minor malū vel eligit dignū et minor indignū: vel poteſt exponi cõparatiue. nam licet vtraq; pars dignū eligerit alia tñ ratione maioris numeri ſanior cenſebit vel qz altera partiū bona ratione vti poteſt ⁊ alia meliori. ſ. de ſer. capellanus. xij. di. c. vlti. in fi. ſ. de dolo et contu. cū olim. ⁊ñ. ſ. ad fi. ibi ⁊ magis rationabilr factā ⁊c. nā ⁊ minor pars qđlibet rõnabile obſicere põt. ſ. de ꝯceſ pbē. ex parte aſteñ. et de his q̄ fi. a ma. par. ca. ca. ſ. ¶ Cõſentit i. ꝯſenſerit: nec eñ ex quo vota publicata ſunt poteſt de nouo conſentire. vel hoc ideo dicit qz totum capitulū dȝ collationē. q. d. is eligēdus eſt in quē oēs vel maior ⁊ ſanior pars capituli cõſenſit. i. is de quo ſibi videt qđ habeat meliorem collationē. ⁊ hoc eſt ꝯtra magiſtrū meū qui dicebat inquiſitores habere poteſtatem quāuis non eſſet data poteſtas vt proxime no. ſ. eo. ⁊. verūtñ magiſter meꝰ. certe ⁊ cõtra me vr facere qui dico formā oino ſeruādam nō eſt verū. ſeruat eñ forma ex quo dat poteſtas: qz qđ faciūt hi tres qui vicē oim gerūt oēs feciſſe videnf: vt probāt decre. in cauſis. ⁊. c. cū dilectus. ⁊ ideo etiā dixit eligatur imperſonaliter vt daret intelligere qđ ipſis poſſit dari poteſtas vel oēs poſſent eligere ſi vellent. Sed ⁊ caue tibi: quia ſi ab initio des hanc poteſtatem tribus poſtea re non integra non poteris reuocare. ſ. eo. in cauſis. §. fi. ¶ Quid ſi partes ſint in capitulo ⁊ diſſenſio. certe ſi tres ſcrutatores ad alterā partē declinent ipſa obtinebit: qz ex quo data eſt poteſtas eligendi ipi eligēt quē voluerint. ſ. eo. cū dilectus. §. ſ. ij. ⁊. iij. ⁊ ideo tutius eſt qđ nō detur poteſtas quouſq; collatio facta fuerit ⁊ tunc ſi diſcordia ſit det quelibet pars poteſtatem vni de ſuis qui primā vocē habet vt vice oim partis ſue eligat vel vltra ⁊ neutra teneat ſuperior determinabit. ſ. eo. auditis. ⁊ c. ſcriptū. ar. ſ. de ap. vt debitus. Sed ⁊ vbi data fuit poteſtas ab initio tribꝰ ſuſpectis credo qđ appellare poſſet ex cauſa ne eligerent illum ad quē declināt ⁊ qz ꝑpter ſuſpitionē non poſſunt dici fide digni qđ tñ concilium requirit: ⁊ etiā ſuperior ex officio dȝ retractare qđ inueniet male attentatū. ar. ſ. de ap. paſtoralis. Maior dicit reſpectu numeri totius capituli ſiue omniū eligentium non reſpectu partium tantū. ſ. eo. eccleſia. ſ. et ſic intellige qđ maior numerus dȝ eſſe ex altera partiū lxxix. diſt. ſi duo. ſ. eo. c. auditis. et de his que fi. ⁊ ma. par. ca. ex ore. ad fi. in quo ſecundum quoſdā non computatur vox electi in numero eligentiū. argu. ꝯ. de poſtu. bone me. ij. §. vlti. ibi oēs. nec eñ computat quinquecclēſi. qui erat poſtulatꝰ. Sed dic qđ illud ideo eſt qz etiā ſi ꝯſenſiſſet illa poſtulatio nulla erat et quis nimis ingerebat ſe vnde ſuſpectus erat infra. de preben. cum iam dudum. alias bene computatur. ꝯ. eo. cum in iure peritus ⁊. c. eccleſia. ñ dic vt no. ſ. eo. ſub. §. iij. ver. ſed nunquid noiatus. Et ſanior hoc dicit reſpectu zeli et meriti. Sic ergo non ſufficit qđ ſit maior niſi et ſit ſanior et econuerſo vt probat hec copula ⁊: hic poſita ⁊. ſ. eo. lȝ in fi. ⁊. c. coram. ⁊. c. cū in iure. ⁊. c. eccl'ia. ⁊. c. cumana. ⁊ c. in geneſi. et. c. eccleſia veſtra. ¶ Hoc aūt ſic intellige ſi ex vna pte ſit zelus ⁊ nūerꝰ vincant merita ex altera parte meliora. Idē eſt:

ſi numerus ⁊ merita dūmodo perſona digna ſit.idē videt̄ ſi zelus ⁊ merita ſ.de teſti.in pre ſentia.⁊.c.preterea ſ.de appel.conſtitutus.lz ſit arg.contra.infra eo.eccleſia.ij.§.ſi ergo ſi a maiori numero quantūcunq̨ voluerit indi gnus eligatur ⁊ minor eligat dignum etiam ſi eligat dignū canonic⁹ vnic⁹ vno cōtextu vł incontinēti:ille ſolus cōtra oēs alios obtine= bit cū habeat maiorē ⁊ ſaniorē partē.nā ma= ior dicit̄ qui maiore pietate mouetur ⁊ melio ri zelo.xl.di multi.in ſi.de pe.diſt.ix.ſana ꝗp pe.xxxi.diſt.in cena.viij.q.i.ſi ergo.ff.de pac. maiorē.¶ Sz ſi hincinde merita ⁊ zelus con currāt ſtatur numero.C.de bo.auto.iudi.po. l.vl.ſ.de his que fi.a ma.par.ca.c.i.⁊ vl.⁊ de parochijs.c.i.ſi tñ alter electorū maioris ſit me riti dicunt quidā quod obtinere dz lxiij.di.ſi forte.¶ Alij dicunt quod ſi numerus ex vna parte multū excedat numerū ex altera pte prefertur autoritati.ſ.e.dudū.i.⁊ ſ.de ap.con ſtitutus.Si aūt modicū excedat ſuccumbit numerus.⁊ prefertur autoritas.ſ.de teſti.in noſtra.xix.diſ.in canonicis.Sed inquātum excedere debeat arbitrio iudicis relinquitur: cum nō ſit lege diffinitū.ff.de iure deli.l.i.⁊ de teſti.queſitū ſcio.ſm Gof.hec tamē opinio re probari videt̄.ſ.eo.eccľia.ij.rñ.i.ad fi.⁊ §.fin. ¶ Ubi aūt oīa equalia ſunt neutra vz de iure qꝛ neceſſe eſt ꝙ maior pars totius capituli in alterū electorū conueniat infra eo.eccľia.⁊.c. cumana.⁊.c.in geneſi.⁊.c.qꝛ propter.hoc ap probat Ber.remotis omnibus alijs nec puni untur in hoc caſu canonici qꝛ nō faciūt dire= cte cōtra canonē.nec ſm ipſum per ſortem di rimet̄.ſ de ſorti.eccľia.⁊ dicit ꝙ hec no.olim locū hr̄e potuit.Sz hodie neceſſe eſt ꝙ aliq̄ de formis ſeruet̄ aliter nō valet electio remo tis olb⁹ ſm Ber.videtur tñ ꝙ papa gratifica re poſſit.ſ.e.venerabilē.§.obiectioni.ꝟ.qꝺ aūt infra de paro.c.i.⁊ de iure patro.cū aūt duo catus.ff.ad ſil.ſe.con.ſi quis in grau i.§.ſi cū oēs.ff.de reli.⁊ ſump.fu.l.vlti.Gof.dixit quod ad hunc caſum qꝛ raro contingit.ſ.qꝺ oīa pa ria ſint non ſunt iura adaptanda.ff.de legi. nam ad ea.tamen dici poteſt ꝙ iterum reuer tantur ad ſcrutinium.lxxix.di.ſi duo curia. tenet ſicut Ber.no.⁊ aliquotiens gratificat ⁊ ſupplet papa de plenitudine poteſtatis ſi qs defect⁹ eſt hac clauſula ſepe vtit̄ dn̄s noſter que cōprobatur.ſ.eo.illa.ſ.de vſu pallij.ad honorē infra de cōceſ.preben.propoſuit.

Secūda forma plana ē.ſ.ꝙ det̄ poteſtas aliquib⁹ viris idoneis vt vice oīm eccľie prouideant de paſtore.dr hec forma ar=
14 bitraria†ſeu cōpromiſſoria.vnde dr ta les elegerunt per formā cōpromiſſi que pote ſtas ex quo data eſt nō poteſt re non integra reuocari.ſ.eo.in cauſis.§.ſi.⁊ per hoc qꝺ di= cit viris non eſt vis vtrū cōmittatur duobus vel.v.vel.xi.vel.vij.infra eo.in cauſis.⁊.c.cū in iure.c.cū in veteri.Sz ⁊ aliqn̄ cōmittet̄ vni etiā ſi non ſit de collegio ſ.eo.cauſam que.ali qui tamē dicūt illud ſpāle in ep̄o ⁊ male.ſ.de renun.poſt trāſlationem.alij dicunt qꝺ corri git̄:qꝛ nunq̄ vnus ſol⁹ eligere pōt.¶ Quid ergo ſi oēs delinquunt ꝑter vnū nūquid ille ſolus eliget vel poſtulabit.Uin.Lau.⁊ Tan. dixerūt ꝙ ſic non tñ ſeipſum.ſ.e.quaľr.⁊ de iure patro.per veſtras.viij.q.i.in ſcripturis. Jo.cōtra.ſ.eo.bone.ij.lxx.diſt ſi forte.Gof.ſe= quens Jo.opinionē ſcripſit vnū ſolum non poſſe eligere tribus rationibus.¶ Prima eſt
15 qꝛ electio †locum non habet niſi vbi duo vel tres ⁊c.ſ.e.c.i.¶ Secūda qꝛ vn⁹ nō facit colle gium.ff.de verb.ſig.neratius.ff.de leg.i.ſi gre ge.¶ Tertia qꝛ nō poſſet ſaluari aliqua for= marum quas habes.ſ.e.qꝛ propter.ſatis aūt putauit ꝙ iſte vnus poſſet a ſuperiore pete= re vt eccleſie prouideret̄.¶ Ego puto quod vnus ſolus ius collegij retineat ⁊ ſi collegiū eſſe deſierit.ff.qꝺ cuiuſq̨ vni.ſicut municipi um ⁊ hoc idē ꝓbat.c.ſi forte.Sz ibi eſt tale ne gotiū.ſ.cōſecratio ep̄i q̄ per vnū ſolū expedirī non pot.ſt vt patet.ſ.de tempo.ordi.ſi archi= epiſcopus.⁊.c.ſe.⁊ hoc etiā patet per.l.ſi gre ge.qꝛ ⁊ ibi vnū caput tanq̄ grex vēdicatur. ad idē.ff.de rei ven.l.i.§.vlti.⁊.l.ij.⁊.iij.⁊ a ſe= cūdo qꝺ ⁊ ſi vn⁹ ſol⁹ eligere nō poſſit electio nis proprie ſumpto vocabulo.ar.ſ.e.in gene. nā ⁊ improprie ponitur.ſ.eo.cum eccleſia vul terana:⁊ de conceſ.preben.dilectus.tñ vnus ſolus eccleſie prouidebit non ob.rationibus Goff.de concilio religioſorum ſicut videsq̄ñ poteſtas capituli ad ſuperiorē deuoluitur nā ſuperior vnus ⁊ ſolus eſt:⁊ tñ eccleſie proui= debit de religioſorum concilio vt patet.ſ.eo. §.quam penam.ſic etiam fit qn̄ capitulum in vnum ſolum transfert poteſtatem.ſ.e.cau ſam que:nec in hoc caſu dico prouiſionē ſin= gularem ſed communem qꝛ nō reſpicio ſin= gularitatem perſone:ſed ius communitatis in ipſum redactum.ar.ꝭ.de reſcri.paſtoralis rñ.i.nam ⁊ ſi procurator.x.voces habeat.x. perſonas repreſentat quo ad hoc pertinet vt apparet in his que no.eo.§ quis poſſit.ſub. ꝭ.⁊ que nullo iure.verſi.item impeditur.⁊ ſe= quen.⁊ ver.vbi vero dies.etiam quod ſeruat̄ mens concilij quod propter vitandas diſcor dias factum fuit vt in ipſo apparet ſed nemī ni conueniet qui ſecum diſſidet ipſe hoc etiā apparet in hac ſecunda forma ⁊ tertia ſequē ti.nec ob.cap.bone memorie.ere.nam ibi ideo non valuit electio facta ab vno:quia dixit ſi bi ius vt bene probat litera a contrario ſenſu ⁊ ad idem.ſ.eo.venerabilem.C.obiectioni.ver ſi.⁊ ex eo quod.¶ Circa hoc notandum quod

contemptus caute faciet ſi etiam vbi partes ſunt neutram ratificet q2 ſi hoc fecerit .ꝛ pars il a quam ratificauit ex alia cauſa ſuccum=bat peribit vox ſua cum aliis.ſ.e.eccleſia.gg. ſi non proſequetur ius ſuum ꝛ cauſa aperta videatur ꝙ ex nulla alia cauſa infirmari po teſt niſi ob hoc ſolũ ꝙ conteptus fuit.tũc erit locus gratie faciende alioquin ius ſuũ proſe quatur ꝛ habita ſentẽtia ꝓ ſe eligat perſonã quam voluerit idoneã ꝛ honeſtã:ſaluo eo qđ no.ſ.eo.§.quis eligitur.ſub.§ nedum.ver.illđ nota.dignũ.¶ Committitur aũt ptãs hec ali quã ſub certa.forma ꝛ tunc niſi diligenter ſer=uetur nõ valet quod agitur.ſ.eo.cũ dilectus. ꝛ c.cum in iure.ꝛ.c.cum in veteri lege.ꝛ hec forma plana eſt dummodo oẽs ſimul prouis=deant ¶ Quid ergo ſi vnus ꝓuidet ꝛ ꝓnun=ciat aliis conſentientibus vel cõtradicentibꝰ ſicut fuit in electione Cantuarieñ.facta dedo mino bonifacio de ſabaudia. vide.ſ.de arbi. § qualiter conſtituatur.ſub.§ dicit verſi.ita demum.ꝛ ſequẽti.ꝛ ſub.§.conſtitutus.ver.ſ3 ꝛ hoc modo ꝛ ſequentibus.põt ergo cõmitti vni vel pluribus paribus vel imparibus ꝛ iũ ge quod no.ſ.eo.in prima forma.ſup verbo eligatur.ver.ſed per quẽ.ꝛ.ver.verũtamẽ ma giſter meus:ſed tñ tutius eſt ꝙ imparibus cõmittatur.ar.in cõcordantiis quas no.ſ.in prima forma ſuper illo verbo tres. ꝛ ſuper il lo verbo eligatur.¶ Sed nunquid hanc for=mam poteſt ſequi maior pars capituli.qdã3 dicunt quod ſic:q2 hoc regulare eſt vt qđ ma ior pars facit valeat.ſ.de renun.c.inter .p.gã fri.ſ.eo de his que fi.a ma.par.ca.c.j.ꝛ q2 iõ factum eſt cõcilium vt diſcordia fugetur.hoc non credo q2 quilibet habet ibi ius nec cogi=tur renunciare iuri ſuo inuitus.ad hoc.ſ.qđ me.cau.abbas ad audientiã3.C.de contrahẽ. emp.inuitus.ff.fami.her.ſi pignori.§.fi.ꝛ pro batur.ſ.eo.cũ dilectꝰ.rñ j. ibi vnanimiť.C.de dona.nec ignorans.ꝛ hoc denotat verbũ3 qđ eſt in hac ſecunda forma ibi vice omnium ꝛ hoc tenet curia ſm Hoſ.¶ Poteſt ꝛ illud di=ci ꝙ ſi tertia pars ꝛ vnus vltra contradicãt due partes vno minus nihil poſſunt facere ꝛ ſic intelligatur opinio curie.Si autem due partes conueniant vincent tertiam cauſa ve=ra ꝛ vrgente aſſignata:ꝛ ſic poteſt intelligi ꝑ ma opinio.ar.ſ.eo.licet.ꝛ.c.ſcriptũ.§.per apo ſtolica ꝛ ſequenti.C.de decu.nolationũ.li.x.ff quod cuiuſ.vni.no nulli.ff.de decre.ab ordi. fa.l.iij.Sed melius eſt vt conſuetudini curie indiſtincte adhereas vt patet in his que no. ſ.eo.ſub.§ proxi.ver.ponendum .ꝛ hoc ſi per viam electionis velint procedere.Secus ſi ꝑ viam poſtulationis vt apparet in his que no. ſ ti.j.§.ꝛ vtrum.verſi.ego quo ad iura.verſi. ſ.¶ Et quoniã forma repreſentanda eſt illi ad quem confirmatio pertinet. ſciendum eſt ꝙ litere dirigende ſunt ei in quibus contineã tur forma vc3 vtrum ꝛ qualiter prima ſecun da vel tertia fuerit obſeruata ꝛ ſic in fine d3 petere cõfirmationem in quibus etiã d3 de electo ſeu poſtulato bonum teſtimoniũ perhi bere de etate ordine ſcientia ꝛ moribus ꝛ con uerſatione no.ar.ſ.eo.dudũ.j.ꝛ tales litere ꝓ priis canonicorũ manibus ſubſcripte decretũ vocantur.de quo decre.tetigi.ſ. ti .j.§.ꝛ vtrũ ius.ver.itẽ in vtraqꝫ.ꝛ de tali decreto loquiť. lxiii.di.vota j.q.vj.ſi quis autem.ſ.eo.cum in ter canonicos.ver.etiam quis canonicorũ in quo ſit ordine ſcribi debet nec refert vtrum per manum publicam aut priuatam ſcriba tur:q2 ſubſcriptiones ſingularium canonico rum ſufficiũt.C.qui po.in pig ha. ſcripturas vel ſigillo autentico vel propriis ſigillari d3. ſ.de fide inſtru.ſi autentica.¶ Sed nũquid ſi ne decreto hic nulla erit electio.videtur qđ ſic ar.lxj di.eps.lxiii diſt.quanto.xlvii.diſt.de pe tro.ij.q.j.legum ideo enim ſubſcriptio requi=ritur ne de cetero varient cũ propria obeſſet profeſſio.j.q.vii. ſaluberrimum. ꝛ vt ſciatur an oẽs preſentes fuerint .ſ.de his que fi.a pre la.quãto.in fi.alii dicunt quod non eſt de ſub ſtantia:l3 eñ requirať tñ ꝛ eo omiſſo valebit ſimile in numero.xxx.q.v.noſtrates.C.de pro ba.cum res.hoc ſcripſit .Hoſ. Sed magiſter meus dicit quod eſt de ſubſtantia poſtulatio nis non electionis.ſ.eo.innotuit.ſ.ti.j.bone.ij. § nec nocebat.

Tertia eſt quando quaſi inſpiratione di uina omnes vnanimiter in vnam perſo nam concordant:ꝛ hoc quaſi non intel ligas ſolum expreſſiuum veritatis.arg. xxxiiii.di.fraternitatis.ſed etiam ſimilitudi=narium.q.d. vere inſpirata eſt ſi canonici in ſpirati ꝛ inebriati ꝛ calefacti paracleto ad ex emplum apoſtolorum vno ore loquentes eli gãt.S3 ꝛ ſufficit ꝙ cõcordẽt ſimul in caplo ꝛ ſigillatim dũmodo tñ cõis electio ſubſequa tur:alioquin ſ.ſ.c.in geneſi.hoc eñ ad exem plũ inſpirate valebit:iõ dicit quaſi ꝑ inſpira tionẽ.Sed oportet ꝙ ſit abſqꝫ vitio.ſ.ſimonie cõſpirationis ſeu cõiurationis requiſitionis vel cõſenſus extra caplm habiti ante electio nẽ.ar.ſ.eo.ꝑ inquiſitionẽ cũ ad noſtrã officiũ. ꝛ.c.cũ poſt petitã.Secus ſi in tractatu habi=to in cõi ad cõcordiã redigantur.ar.ſ.ti.j. bo ne.ij.§.verũ.ſ.e.cũ tertia.§.fi.ꝛ.c.cũ in veteri.§ relato.Item ſecus ſi extra caplm conſentiť ꝛ contemptus electioni iã facte ꝓpter bonũ pa cis.¶ Electio eñ aliquotiẽs eſt cõcors ꝛ cõio ꝛ ſic confirmanda eſt niſi aliud obſiſtat.ſ.eo. q2 propter.ꝛ.c.nihil eſt .¶ Aliquotiens con
16 cors† ſed non cõmunis.aliquotiẽs nec cõis nec cõcors.ꝛ in his duobus caſibus nõ valet

j.eo.in geneſi. ¶ Aliquotiens
cōis:ſʒ nec cōcors ⁊ hec aliqñ
ratificatur.ſ.qñ aliqs cōtēpt⁹
eſt vt not.s.eo.§.rñ.j.ver.qd ſi
timeāt.⁊ ver.pſentibus.niſi iu
ſta appellatio impediat.j.eod.
cōſiderauim⁹.⁊.c.auditis.qñ=
qꝫ vero cōfirmaꝛ ſine ratifica=
tione.puta nullus contēpt⁹ eſt
ſʒ diuiſa ſunt vota in ſcrutinio
qlibet pars ſuū eligit cōfirma
biꝛ cū⁹ illa q̄ maiori ⁊ ſaniori
pte capituli roboraꝛ.j.e.dudū
j.corā.⁊.c.cōgregato. ¶ Item
17 electio aliqñ eſt cōcors † ⁊ ca
nonica.⁊ hec cōfirmaꝛ ēt ſi po
ſtulatio ſit.j.e.cum monaſteriū
⁊.c.nihil eſt. ¶ Alias nec cano
nica nec cōcors:⁊ tūc nec ratifi
cari pōt nec cōfirmari dʒ ſʒ po
tius irritari vel irrita nūciari
s.e.ti.c.j.⁊.ij.⁊.c.bone.ij.§ cete
ruʒ.j.eo.cū vintonien. ¶ Alias
canonica ſʒ nō cōcors.⁊ tunc
irritaꝛ niſi contēptus ratificet
ipſam.j.de dona.paſtoralis.in
fi.j.de iure pat.cura. ¶ Alias
cōcors ſʒ non canonica ⁊ tunc
nō cōfirmatur.s.ti.j.c.fi.niſi pa
pa diſpenſet ex cauſa.j.c.cū no
bis olim.§.pe.⁊ vl.vel ſine cā.
j.eo.innotuit.§ quāuis.⁊.§.pe
nul.⁊.c.bone me.mag.§.fi.nec
credas ꝙ hec diſtinctio ſit ea=
dē cū prima hec eñ reſpicit.c.
cū in cunctis.ſed prima.c.qꝛ ꝓ
pter. ¶ Hec aūt tertia forma
vix cōtingit:tñ fit.ſi.ff.de iudi.
vix. ¶ Ponēdū eſt ergo frenuʒ
ex pte caude qꝛ pmo de tertia a
tractandū eſt ⁊ ſi vnus diſcor=
dat tunc recurrendū eſt ad ſecū
dam.qđ ſi vnus a ſcđa diſcre=
pat ad primā ſubſidiariā reuer
teris ⁊ ſm hoc cōprobaꝛ cōſue
tudo curie quā no.s.e.§.ij.ver.
ſed nunquid hanc formā. Ter
tia eñ refutari non pōt cum
cōis ſit ⁊ quilibet poſſit dicere
quod vult. Sed ſi a ſecūda vn⁹
diſcrepet de cetero non poſſet
obſeruari forma ſecunda que
vult quod hi quibus poteſtas
daꝛ vice omniū eligant.⁊ not.
de ſimili materia.infra de ſpō.
ſub rubrica de matrimoniis.§.
fi.ſub.§.⁊ vt nihil. Gof.dicit ꝙ
tertia nō eſt forma: imo eſt ex=

a ¶ Impediente conſā guinitate. Adde cle. j.⁊ ibi doc. de conſan. ⁊ affi.

ceptio a formis: vt patet in conceſſ.ibi aliter
electio facta ⁊c. ¶ Quid ſi due electiones fiāt
in diſcordia videtur ꝙ neutra teneat.j.eodeʒ
conſiderauimus.ſed contra.j.de ap.conſtitu
tis.ideo ſic diſtingue. Cum due electiones
fiunt aut ſimul aut ex interuallo. ¶ Si ſimꝛ
illa valet que melioribus ⁊ maioribus meri
tis adiuuatur.j.eo.licet.in fi.dudum.j.coraʒ
⁊.capi.eccleſia.ij.in fin.⁊ intelligo quod ſimꝛ
fiant quando etiam in ſcrutinio diuiſa ſunt
vota.⁊ ſecunda electio fit incontinenti poſt
primam antequam diuertant ad actum con
trarium eligentes.infra eodem congregato.
quia quod incontinenti fit ineſſe videtur.j.eo
dem offi.§.nos autem.ff.ſi cer.pet.lecta. ¶ Si
vero ex interuallo aut prima eſt annullanda
aut ipſo iure nulla. ¶ Si annullanda eſt ſe=
cunda ſemper caſſanda eſt.infra eodem bone
me.cre.infra de conceſ.preben.poſt electionē
niſi in gratia fiat:ſicut ſecundum vnam le=
turam poteſt intelligi.j.eodeʒ bone me.mag.
.§.fi. ¶ Si nulla aut eſt occultum aut noto=
rium. ¶ Si occultum.puta quia appellatuʒ
eſt ⁊ neſcitur an per ſuperiorem appellatio
admittatur.j.de offi.deleg.paſtoralis.§ pre=
terea vel alias quocūqꝫ modo impedimen
tum occultum eſt idem vt pridem ſcilicet ꝙ
ſecunda eſt caſſanda.j.eodem conſiderauim⁹
⁊.c.auditis. Si notorium valere pōt ſecunda
j.de ſupplen.negli.prela.capi.finali.j.eodeʒ
venerabilem.§.fina.verſi.ſunt enim notoria.
⁊ ſic poteſt intelligi.j.de appel.cōſtitutis.vel
pōt dici ꝙ in pma nō fuit electio ſʒ nominatio q̄
non potuit electioni ſequenti impedimentū
pſtare.j.e.qđ ſicut magiſter Ja.dicebat ꝙ in
illo.c.conſtitutis.is qui pmo appellauit pri
mo eligit:ideo deferendum non fuit appella
tioni ſue.j.e.bo.me mag.j.đ ap.an ſit deferē
dū.ego vero intelligo vt diſtinxi ſic.ſpōſalia
que nulla ſunt impediente cōſanguinitate a
impedimentum pſtant ſcđo matrimonio.j.đ
ſponſa.ad audientiā. Sed ſi notorium eſſet
ſpōſalia nulla fore vtpote inter eos qui in cu
nabulis ſunt contracta:nō preſtarēt impedi=
mentū.j.de deſpon.impube.literas.⁊.c.acceſ
ſit.nec obſtat.j.de exceſ.prela.inter dilectos
.§.pterea.⁊ ſequēti qꝛ ibi ille idē qui pmo ſcie
ter publico luſori dederat ſuccētoriā dedit ⁊
ſcđo immediate ⁊ cū ea vice ipo iure priuat⁹
erat vt patet in his q̄ no.j.e.§.quā penā.iō
ipo iure ſcđa donatio nulla fuit.ar.j.de iure
pa.qđ aūt.in fi.ſecus ſi facta fuiſſet ſecūda do
natio ab illo ad quē poteſtas donādi foret de
uoluta:quia tunc valeret ſecūda.j.de ſupplē.
negli.prela.c.fi.
18 Et.no.ꝙ i electiōe ſūmi pōtifi.† neutra dctāꝝ
formaꝝ vēdicat ſibi locū:imo is ab vt ecclā ro
man⁹ pōti.habeaꝛ q̄ a duab ptib⁹ cardinaꝝ

lium electus fuerit ꝛ receptus ꝙ ſi qs de minori parte cōſiſus et ſibi nomē epi vſurpauerit tam ipſe ꝗ̄ ſibi adherētes excōicati ſunt ipſo iure. ſ. eo. l3. lxxix. di. ſi qs papa. xxiij. di. i nole dñi. ¶ Quid ſi vnꝰ deeſt de duabꝰ partibus. rñ. non v3 niſi cardinales renūciaſſent expſſim illi decre. l3 ſm Gof. vr̄ etiā qđ in totū poſſint ipſam ꝯſtitutionē īfrigere. ar. ſ. de ma. ꝛ obe. his q̄. ꝛ. c. cū olim. ¶ Sed contra quia pro bono publico introducta eſt vt pt3 in ſui prin. ergo ei renūciari non pōt. ſ. de fo. cōpe. ſi diligenti. nec infringi pōt p inferiorē etiā ſi cōciliū cōcordaret: ar. ſ. eo. ſignificaſti. § aiūt eñ. quāuis ſucceſſor poſſet. ar. ſ. e. innotuit. § quāuis. nec puto qđ cardinales in hoc ſuccedāt. ¶ Quid ergo reſtat niſi ꝙ electus ꝛ ꝯſentiētes hoc canone ligant ꝛ p cōſequēs eis adherētes durū eſt tñ ſic ſcriptū eſt. ff. q̄ ꝛ a quibꝰ ma. li. nō fi. pſpexit legiſlator. vj. q. iij. ſcriptū. hoc intelligas vbi duo eligunt in diſcordia ꝛ alter aſſumit ſibi corona maiorē ꝯcordiā nō expectās secꝰ ſi ex poſtfacto due ptes ꝯſentirēt quāuis ab initio diſſenſiſſent vt bñ pbat. ſ. eo. l3. § ꝑterea. ibi nō maior ꝯcordis ꝛc. ¶ Quid ſi duobꝰ vel tribꝰ vnanimiter ptātē dederūt ꝙ ſummū pōtificē nolarēt: et ꝙ reciperēt illū quē oēs vł duo ex ipis darēt vel qđ ſi oēs in h̄ ꝯueniūt ꝙ ille in quē maior pars cardinaliū nūero cōſenſerit ab olbꝰ ſummꝰ pōtifex habeat. puto qđ talis electio valeat qꝛ talis ꝯſenſus nedū cōſenſum duarꝫ partiū ſ3 vnanimiter olum intelligitur habere arg. ſ. eo. in cauſis. § qꝛ vero. ꝛ ca. cū dilectꝰ. rñ ſ. ꝛ. § nos vero. ver. ſi vero. ¶ Sed nunqd nolatus cōputatur in numero duarum partium hec queſtio mouetur. ſ. cum eo. in iure. vbi computatur vox in numero eligentium quibus data erat poteſtas eligendi. ꝛ dicūt quidam qđ illud ex forma cōpromiſſi cōtingit alias ex ſeipſis eligere nō poſſent vt innuit in fi. eiuſdē ca. ibi iuxta cōpromiſſi tenorem ꝛc. ꝛ. ſ. de ſortile. c. vlti. non enim debet habere qs originem a ſeipō nec ſe ingerere. ſ. e. qualr. ſ. de inſti. cū ad noſtrā. et de iure pa. per veſtras. ff. de tu. et cu. da. ab his. ꝑtor. xxiiij. q. j. audiuimus. ſm Tancre. ꝛ Ber. Jo. cōtra ar. ff. de tuto. ꝛ cu. da. niſi qđ approbo. ff. qđ cuiuſqꝫ vniuer. nulli. et. l. plene. dū tñ alij pmo eligāt ipſum. Sed ſecus ſi ipſe primo nominaret ſe: ꝛ ſic loquuntur iura pro tunc inducta. nā et domino querenti Eſaias ſe vltro obtulit. viij. q. j. in ſcripturis. ꝛ iſti. vij. vicem capituli obtinent. ſ. e. in cauſis. ergo poſſunt vnum ex ſeipſis eligere quamuis hoc dictum non ſit. alias ſequeretur quod capitulum nunqꝫ poſſet de proprio gremio eligere eum electus ſi conſenti ret ſtipſo qui vocem habet in capitulo oriretur qđ eſſet contra iura: vt no. ſ. eo. § quam penam. nec ob. qđ dicit. ſ. eod. cum in iure. qꝛ factum narrat. et eodem modo reſponde ad c. de ſortilegijs ſuperius allegatū. nec obſt. ſ. de iure pa. per veſtras. Jllud enim verū eſt quando vni ſoli data eſt hec poteſtas. Secꝰ ſi pluribus qꝛ tunc vocat a ſocio vel a ſocijs ſi duo tantum fuerūt: ꝛ ſic poterit cōſentire. nam et tunc nō a ſeipſo vocatur ſed ab alio orit ꝛ a deo vocatus cōſentit. ¶ Quid ſi vni detur poteſtas talis ꝛ iurauerit eligere meliorem: ꝛ credit ꝙ ipſe melior ſit furioſus eſt ſi poteſtatē recipiat in hoc caſu niſi pſonam ſuā excipiat vel niſi tacite intelligatur excepta: qꝛ in generali ſermone perſona loquentis excepta intelligit. ff. de pig. paulus. ꝛ de ꝯdi. ꝛ demon. q̄ heredi. § vlti. C. de ſolu. inquiſitio. alias ſi aliū eligat ꝯtra ꝯſcientiā venit ꝛ deierat. Sed etiam repellitur ſi ſeipūm. C. de epiſ. ꝛ cleri. ſi quēqꝫ. ꝛ in cōcor. p Tanc. inductis. tamē ſm Goff. pōt ſic dicere puto me magis idoneū ꝛ etiā magis aptū: ꝛ ita nec ſe eliget ꝛ tamen ſatiſfaciet iuramēto qđ mihi non placet: qꝛ p hoc fouetur ambitio ꝛ talis nimis ſe ingereret et preſumeret de ſeipſo. ar. ſ. de purga. cano. accepimꝰ. § porro ¶ Ex quo ſummus pontifex a duabus partibus electus eſt voce electi computata ab olbus recipiendus eſt. eligendo eñ confirmatur et confirmando eligit: ita qđ nulla obſtat exceptio. ſ. eo. licet. § j. Jtē de nullo crimine excipi poteſt cōtra ipſum excepta hereſi de qua accuſari poteſt etiam conſecratus. xl. diſt. ſi papa. ꝛ cui damus actionē ꝛc. ff. de ſuperfi. l. j. § cui damus.

19

Quo tempore.

† Si agatur de electione cathedralis eccleſie infra tres menſes debet fieri electio. l. diſt. poſtqꝫ lxiij. diſt. obeuntibus. idem ſi de regulari eccleſia agatur. ſ. eodē ne pro defectu cuius mentem extendo ad omnes exēptas eccleſias: prelato qui caput eſt mortuo. vel etiam ad prepoſituras vel decanatus vel abbatias conuentualium eccleſiarū regularium vel ſecularium: licet non exemptarum non cathedraliū: ſed et cathedraliū vbi prepoſitus vel decanus eſt adminiſtrator capituli. et bona inter epiſcopum ꝛ capitulum ſunt diuiſa. Nec enim ſatis intelligo eccleſiā viduatā quo ad adminiſtrationē de qua queritur: quia pro magna parte inter epōs et capitula cōſueuit regnare liuor diſcordie. quare cauēdū eſt ne paſtor cōuertat in lupū ar. iij. q. vj. de cetero ad fi. in alijs vero olbꝰ dico. vj. mēſes ſpectādos. ſ. de ꝯceſ. ꝑbē. nulli. ar. ſ. vt lite nō ꝯte. qm̄. § ſi vo. ſ. de cleri. nō reſi. ex tue. ſ. quos. vj. menſes tenentur hi ad qs ſpectat nedū eligere. ſed ꝛ repreſenta

re.qđ.dic.vt no.ſ.§ quā penaꝫ
ꝁ.quid ergo ſi capitulū ¶ Alij
ſtant verbis tantū dicentes ꝙ
cōciliū ne pro defectu.nō niſi in
cathedralibus ⁊ regularibꝰ ec
cleſijs vendicat ſibi locū.⁊ hāc
opinionem cōſuetudo vſqꝫ ad
hec tpa fuit potiſſime ample=
xata.¶ Tertij nimis extendūt
mentem dicētes ꝙ loquiꝛ de oī
bus prelaturis etiā ꝺ rectorijs
eccleſiarū.ſ.de offi.or.cū ab ec
cleſiarum ꝓlatis.⁊.c.cum vos.
hec reprobatur indiſtincte qꝛ
etiā ad dignitates extēdiꝛ.cōc.
lateranē.non generale.ſ.de ſup.
negli.prela.literas infra ꝺ eta.
⁊ qua.eam te.tu aūt ſi placet
mediā teneas:vt predixi.ar.ſ.
de offi.dele.querenti.¶ Hoc tē
pus qđ ad eligendū datur vti
le eſt:qꝛ nō currit ignorāti.ſ.de
ſupplen.neg.pre.lꝫ infra de cō
ceſ.prebē.qꝛ diuerſitatem.nec
iuſto impedimēto detentis cur
rit infra.c.nec pro defectu.pu=
ta mandatur aliquibus quod
non eligant niſi de licentia ſu/
perioris hic non currit niſi fue
rint in mora petēdi licentiam
infra eo.c.eis quibus.ſic vtile eſt
hoc tempus:qꝛ nō ceſſantibus
officere non pōt.C.de inoffi.te
ſta.cōtra maiores ſi.ꝫ.ꝺ reſcri.
ſi aūt.⁊.c.plerūqꝫ.ij.q.vj.§ bidu
um.ff.de diuer.⁊ tēpo.pſcrip.l.
ſ.ff.de redhibi.ac.cū ſex.ff.qñ
actio de pecu.an.eſt.l.ſ.§ annꝰ.
¶ Quid ſi electus nō vult con
ſentire:dic vt not.ſ.c.§.vtrū mu
tari.ꝟ.quid ſi electus.¶ Con=
a tinuū[a] aūt tps eſt illud qđ con
tinue currit ſicut eſt videre in
actione de dolo.l.fi.ſimiliter in
reſciſſoria.C.de temp.in integ.
20 reſti.l.fi.¶ Cōſecratio † vero
epiſcoporū ⁊ aliorum ſuperio
rum vltra alios tres menſes
differri nō dꝫ niſi ex cauſa.lxxj
di.§ ſ.⁊.c.i.⁊.c.diſt.qñ.eſt autē
iuſta cauſa ſi ſine vitio ſuo vi=
tieꝛ corpore:puta amittit ocu=
lū vel aliquid tale propter qđ
eius promotio impeditur.mul
ta exempla habes infra de cor
pore vici.⁊ probatur.ſ.eo.cū in
cunctis.§.hoc ſane.vel qꝛ laicꝰ
vel curie aſtrictus populatus

¶ Continuum. Adde gl.in.ca.fi. de dolo et cōtu.gl.in c.ſi ꝓpter tua debita de reſcrip.li.vj. Bar. in.l.ſ.ff. de diuer.⁊ tē=po.pſcrip.

eſt ⁊ admiſſus ex cā.lxj.diſt.oſſus.¶ Itē quis
diſcordia eſt de electiōe vel de cōfirmatione
xxviij.di.de ſitacuſane.Itē qꝛ ab hoſte impe=
ditur eius cōſecratio.lxxj diſt.fraternitatem
Item qꝛ nō occurrunt ordines infra tres mē
ſes:vt not.infra.c.ver.ſic dantur tres menſes
⁊ ſequē.⁊ no.qđ in primo exēplo adminiſtrat
electus ⁊ alia ſupplentur per epos inuitatos
vij.q.ſ.pōtifices.vbi vero cōfirmatus nō cō
ſtituiꝛ in eccleſia cuſtos vel viſitator.vij q.ſ.cō
ſtitutū.ꝫ.de reſcrip.cū dilecta.§.j.¶ Sꝫ nun=
quid iuſta cā eſt ſi metropolitanus cōſecratꝰ
nō ſit nōdum tñ cōfirmatus fuerit infra.e.ſuf
fraganeis.Sed cōtra qꝛ propter palliū nō re
ceptū differꝛ conſecratio.c.di.qñ.nā ſine pal=
lio hoc facere nō pōt archepiſcopus infra.e.
qđ ſicut.§.ꝓterea.vt not.infra ꝺ vſu pallij.§.
qđ ſit palliū:ideo dicunt quidā ꝙ illa decre.
ſuffraganeis.nō eſt decre.qꝛ qđ facere nō po
teſt alijs nō demādabit:nec trāſferre pōt qđ
nō hꝫ.ꝫ.de cōſue.quāto.§.fi.infra de conſecr.
eccle.aqua.⁊ de iure pa.qđ aūt.§.vnico.ff.ad
macedo.filiū habeo.alij cōtra qꝛ qñqꝫ facit qs
ꝑ aliū qđ ꝑ ſe nō pōt.lxxxvj.di.eps bñdictiōī
ff.de nego.geſt.at qui natura.§.cū me abſente
⁊ de offi.procō.alias nō ſm Tan.⁊ Gof.argu.
ff.de vſufru.qđ noſtrū.⁊ qđ dictū.c.qñ.intel
ligi pōt qñ metropolitanus nō hꝫ niſi duos
epos ſub ſe.ar.infra.de tēpo.ordi.ſi archiepi
ſcopus.¶ Tu dic qđ electus cōfirmatus iu=
riſditionem habet infra.eo.trāſmiſſa.⁊ ideo
ipſam demandare poteſt ⁊ ipſum demādare
conſecrationi iuriſditionis eſt.ff.de iuriſdit.
omniū iudi.l.iij.in fi.infra de offi.delega.pa
ſtoralis.⁊ capi.ex literis.ergo ipſam trāſſert
ꝗuis ipſam exercere nō poſſit.ꝫ.de reſcrip.
paſtoralis in fi.ff.de offi.procō.l.iiij.§.penul.
⁊ accedit.C.de noua.l.iij.inſti.de libert.§ ſ.ali
as ſequeretur ꝙ archiepiſcopus ſine pallio
ipſam demādare non poſſet:qꝛ nec exerceret
vt dictū eſt.puto etiā ꝙ capitulū metropoli=
tane eccleſie vacante eccleſia hoc demādare
pōt infra de maio.⁊ obe.his que.⁊.c.cū olim.
ſicut ⁊ electus in epiſcopū cōfirmatus pōt de
mandare ordinationem clericorū ſuorū quā
tñ ipſe facere nō poteſt.ar.infra de tēpo.ord.
qđ trāſlationi.⁊ de ordi.a b epo qui re.epiſ.c.
ſ.alias qui iudicare non poſſet nec ordinare
infra de patro.nullus.nā ⁊ qñ epiſcopus cō
ſecratus demādat talia nō tranſſert niſi ma
teriā.infra ꝺ cō.ec.aqua.characterē em digni
tatis nō poſſet trāſferre niſi ꝑ manus impoſi
tionē infra ꝺ ſacra.nō itera.c.ſ.⁊ fi.ergo tran
ſlata clauꝫ iuriſditiōis ſera poterit reſerari.
ff.ꝺ of.eius cui man.eſt iu.cognitio.in auē.de
colla.§ prohibemꝰ.col.ix.¶ Sic dantur tres
menſes ad conſecrationem faciendam.vt no.
ꝫ.eo.ver.cōſecratio.¶ Sꝫ ⁊ danꝛ alij tres mē

tes. ſi enim electus vltra ſex mẽſes p negligẽtiam ſuã eccleſiã ad quã vocatus eſt tenuerit viduatã iudicio metropolitani cedat. ī. ti. j. inter corporalia. § ſed nec. Sʒ nec añ cõfirmationẽ negligens põt dici. cũ nec antea valeat cõſecrari: ergo ſex mẽſes dant̃ a tpe confirmationis ⁊ adepte adminiſtrationis cõnumerãdi. quibꝰ elapſis beneficia. q̃ electus habebat cõferenda ſunt ⁊ nõ añ. vt patet. ī. e. cũ in cunctis. § cũ vero electus tñ nõ vr̃ ꝙ ſic intelligat̃. Sed de tribus primis mẽſibus tantum. ī quos debet fieri cõſecratio. alij em̃ tres ſequentes dant̃ contumaci de gratia. vñ nõ videt̃ qđ delictũ cõtumacie hoc priuilegiũ ei afferat. ar. ī. de dona. inter vi. ⁊ vxo. ⁊ ſi neceſſe. ergo ſi ei nihil põt imputari ſex mẽſes habebit. nã ex cauſa differtur conſecratio. vt not. ſ. c. ver. cõſecratio. puta ſubdiaconus electus in octobri in pentecoſte cõfirmatus fuit huic neceſſe eſt qđ differatur cõſecratio vſq; poſt feſtum ſancte lucie cũ nec antea valeat cõſecrari: niſi duos ordines qđ nõ lʒ. vt. ī. de tempo. ordi. literas. ⁊ capi. dilectus. reciperet vna die igitur cum crimine obiecto in modũ exceptionis probato nõ priuetur beneficijs habitis. ⁊ arg. ī. de ordi. cog. cũ dilectus. § fi. ſʒ tñ repellat̃ a conſecratione: vt. ī. de accuſa. ſup his. neceſſe eſt ꝙ per idẽ tẽpus expectet̃ anteq̃ beneficia electi vacãtia poſſint dici. ad hoc. ī. de preb. de multa. ⁊ de purga. ca. c. fi. § fi. nec ob. ī. de cõceſ. prebẽ. poſt electionẽ. in prin. ⁊. ī. de his que fi. a ma. parte ca. ex ore. rñ. j. ibi electus ⁊ cõfirmatus vbi innuit qđ ſtatim poſt cõfirmationẽ vacant priora beneficia: quia intelligenda ſunt ſecũdũ illã cum in cunctis. ¶ Quid ſi añ tres primos menſes fuerit cõſecratus: videt̃ qđ cõferri poſſint. ar. ī. de cõceſ. preben. poſt electionẽ. ⁊ de his que fi. a ma. par. ca. ex ore. xxj. q. ij. ſi quis iam tranſlatus. xvj. q. j. ne pro cuiuſlibet. nam recipiendo maius beneficium videtur renũciare minori tacite. arg. ī. de conceſ. preben. cum noſtris. ff. de procura. filiuſfa. § fina. ff. ſi quis cau. l. ij. in prin. reſpõ. j. ff. de arb. nõ diſtinguemus. § ſacerdotio. ff. de eo quod certo loco. l. fi. C. de iure do. impe. l. ij. cõtrariũ credo: qꝛ nõ vacant niſi decurſo tempore ⁊c. vt dicit ca. cũ in cunctis. quod tẽpus cũ datum ſit electis a lege priuatus auferre non poterit. xxviij. diſ. de his. in autẽ. C. de nup. § de augmentis. col. iiij. ⁊ cõſtitutio de digni. § illud. col. vj. ⁊ dico hoc priuilegiũ electorũ in epõs: ergo late interpretandum eſt. ī. de dona. cum dilectus in fi. ⁊ ſit hoc de vrbanitate ſecundũ Goffre. vel dic ꝙ motus eſt princeps ad concedendum hoc priuilegium propter infinitas expenſas quas electi in introitu ſuo facere conſueuerunt ergo ante conſecrationem ⁊ non decurſo tempore: duplex eſt ratio vna ſcilicet quã ſtatim dixi. Secũda quia adhuc non habet epiſcopatum cum effectu: cum in conſecratione poſſit per exceptionem remoueri. infra de accuſa. ſuper his. naʒ habere eſt cum effectu habere. ff. de verborum ſignificatio. § habere. Tancre. dixit quod electo conſecrato vacant priora beneficia per. l. proxime. allega. ⁊ cap. ſi quis iam trãſlatus. ¶ Mihi videtur quod hec ⁊ priora iura in inferioribus epiſcopis locum habeant. ī. de preben. de multa. ⁊ ſic intelligo quod in hoc releuatur electus in epiſcopum. grauatur autem in alio ꝙ cum in inferioribus ſufficiat etatẽ attingere in ipſo requiritur ꝙ ipſam perfecte exegerit: vt not. ſ. eo. § quis eligi. ver. anni. xxx. ſed hoc grauamen conſiderato onere releuatio poteſt dici. huic tamen quod dixi ꝙ ſex menſes dantur electo ad conſecrationem recipiendam videtur obſtare. c. diſt. quoniam. vbi dicit vltra v. menſes dicunt quidam ꝙ litera falſa eſt quia debet habere. vj. vt. ī. ti. j. inter corporalia. § ſʒ nec. alij econtra. ſecũdum Ber. ⁊ Tanc. vel dic quod decre. intelligitur ſecundũ decretũ. Si em̃ vltra. v. mẽſes retinẽs punitur: vt in. d. capi. quoniã. multo fortius ſi vltra. vj. mẽſes viduam retineat punietur. vt in decre. quia maior numerus non excludit minorem. ff. de lega. j. qui filiabus. vel dic vltra ſex menſes. i. vltra principium. vj menſium: vel ꝙ dicit đcre. Sed nec illud quod in canone legitur. ſ. c. di. quoniã. đ quinq; menſibus nõ ob. Quid in fi. vltra. v. menſes diſtulerit per horam vel diem vel paucos dies: non credo ꝙ debeat remoueri: quia in mora modici temporis ⁊c. niſi eius fraus aperte deprehendatur. de peni. diſt. j. cogitationis. ſecundum Gug. hoc dictũ Hug. puto expoſitum in decre. quia poſt. v. menſes poteſt purgari mora infra menſem qui ibi de nouo additur. q. d. hi ſunt pauci dies de quibus Hug queſiuit ⁊ gloſſauit. ergo elapſis vj. menſibus non poterit purgari mora. ar. ī. vt lite non conteſt. quoniã. § ſi vero aliter. ⁊ de cleri. nõ reſi. ex tue. vnde quod dicit decre. quod in canone legit̃. ſubaudi nõ expſſe. đ. vj. mẽſibꝰ ſʒ iterpretatiue. qꝛ ſic itelligi dʒ.

21 **Vtrum mutari poſſir.** † Dixerũt q̃dã ꝙ põt variari vſq; ad ſubſcriptionẽ. lxviij. d. q̃rto. j. q. ij. ſaluberrimũ. xxvij. q. j. oẽs femine. ar. cõ eis. ī. đ cẽſi. olim. ¶ Alij dicũt vſq; ad cõfirmationem eſſe ambulatoriã eligentiũ voluntatem argumentum dictorum capitulo. et xxviij. diſtinctione de ſiracuſane. lxj. diſtinctione. ſtudij. vnde dicitur in dicto ca. q̃rto perdurare ⁊c. ⁊ ideo priora ſtipendia retinet vſq; ad cõfirmationem. vt no. ſ. e. § quo tempore ver. quid ſi añ tres. nec cogitur inſcribere quo-

excipit contra non confirmatum: q̄r non dicit ab obtento. ſ. ti. j. inter corporalia. ⁊. ſ. de accuſa. ſuper his. ¶ Tertiū dixerunt q̄ electio initiatur in deliberatione ⁊ talis mutari pōt perficitur in pronūtiatione ⁊ talis mutari nō pōt. ſ. e. cū inter canonicos. viij. q. ij. dilectiſſimi niſi ſit nō canonica. xxviij. diſt. de ſiracuſane. ſ. e. cū terra. Cōſummatur in cōſecratiōe ſ. ti. j. licet. ⁊ talis etiam caſſari nō pōt niſi pcedente legitima inſcriptione. ſ. de accuſa. ſup his. ¶ Hodie his anfractibus loc⁹ eſſe non
22 pōt: vnde ſic dico q̄ nominatio † nuda ⁊ ſimplex mutari poteſt. ſ. e. q̄ ſicut. ſed veſtita per publicationē mutari non poteſt. ſ. e. publicato. ergo a contrario ſenſu ante publicationē licet variare. qđ ar. licet fortiſſimum eſt. ff. de offi. eius cui man. eſt iuriſdi. li. j. ſ. de his q̄ fi. a prela. cū apoſtolica. §. fi. ver. pe. ⁊ de regula. cū virū. §. nec obloquit. ſed ſm hoc cōtradicit ſ. e. q̄r propter. in prima forma: vt innuit qđ non obſtante appellatione fiat publicatio. Sed pōt reſponderi hoc qđ dicit intelligendum eſt quando oēs electores vel maior ⁊ ſanior pars cōſentiunt in variatione minore nihil rationabile opponēte. ar. ſ. đ his q̄ fi. ama. par. ca. cū in cunctis. ¶ Nunquid ergo vnus electorū pōt variare. dicunt multi q̄ ſic. alij diſt. vtrum adhuc venerint in cōmuni ⁊ tūc non pōt: vel non venerint ⁊ tūc pōt. mihi videtur q̄ ſi is qui vult variare anteq̄ habuerit tractatū cum alijs canonicis reuertatur ⁊ corrigat dictum ſuum licitum eſt. alias autem ſuſpectus habetur ſicut conſueuit in teſte notari. ſ. de teſti. cogen. preterea. vel dic q̄ bonus iudex hoc examinabit ex qualitate pſonarum: ⁊ cauſa; quam reddidit quare variauit. ij. q. j. in primis. prope fi. ✠. qđ aūt. ff. đ edē do. ſi quis ex argentarijs. §. j. Quid enim ſi de nouo audiuit vitium vel defectum latens qđ adhuc non audierat: certe potuit mutare. ſ. đ tura. cadum. ceterum. ⁊ de excep. paſtoralis. ff de redhibi. ac. l. j. §. Si autem intelligatur. Item quid ſi is a quo; audiuit hoc fraudulenter dixit. certe iudex non admittet variationē ſed ſuccurret decepto. ff. de dolo. l. j. ſ. de re. p̄mu. ta. cum vniuerſorū. ar. ſ. de teſti. lʒ ex q̄dā ⁊ ſic iſtud arbitrarium dico taliter arbitrandum q̄ quatenus humana fragilitas iudicis patietur omnis fraus excludat. ¶ Et vt plenius videamus de variatione iſta quid iuris ſit proſequamur textum decre. ſ. eo. publicato ſcrutinio. i. votis fratrum ſeu cōſenſibus ſcrutatis ⁊ examinatis in partem a trib⁹ aſſumptis a collegio ⁊ ad hoc deputatis: vt ſ. eo. q̄r propter. variare. oīs variatio a iure ſuſpecta habetur. ⁊ ideo ſemp cōtra tales iudicatur niſi releuent ſuſpitionē ex cauſa. ſ. vt ec. bñfi. c. vnico. §. omnib⁹. ſ. de penis. ſup his.

ff. de queſti. ex libero. ⁊. l. de minore. §. tormēta ⁊ de procura. in cauſe. C. de modo mulctaruʒ l. vlti. in fi. iiij. q. iij. ver. qui falſo nequeūt. Sʒ ⁊ nominatus agere poteſt vt ſequit. ergo a contrario ante publicationem agere nō pōt qđ verū eſt. ⁊ reſpectu huius ſubaudit⁹ oīno eſt locus hic. argu a contrario ſenſu. ſed oſtēdo q̄ pñt variare. ſ. eo. cū poſt petitā. contra. ⁊. c. cumana contra. ⁊. c. eccleſia. ⁊. c. in geneſi. cōtra rñdent quidā hic nō poteſt variare. res eñi non eſt integra q̄r ius acquiſitum iam nominato eſt acquiſitum per publicationem: ⁊ q̄r mora periculoſa eſt in electionibus. Sed certe oīa hec in cōtrarijs cōcurrūt: q̄r oīa innuūt q̄ publicatio facta erat ſicut eſt hic: iō nihil ſoluunt. Tu dic q̄ expreſſim nō pñt variare vt hic ſed tacite poſſunt vt ibi. Simile in clerico qui expreſſim non poteſt renunciare priuilegio ſuo. ſ. de foro cōpe. ſi diligenti. ⁊ de ſen. excom. contingit. Sed tacite poteſt. ſ. đ vi. ⁊ ho. cle. c. vlti. ⁊ de ſen. excom. in audiētia ⁊ c. perpendimus. ſed certe illud locū hʒ quo ad preiudiciū renunciantis. ſecus ſi querit de preiudicio alterius; q̄r tunc prohibita vna via ⁊c. ſ. de procu. ⁊ ue. cum ſuis concor. ibi ſignatis. ar. ff. de reg. iur. nemo. ⁊ de pcu. pōponius. j. xxxij. q. v. horrendus. nec eñi aperienda eſt via malitijs. xxxij. q. j. dixit. ſ. vt benefi. ec. ad noſtrum in fi. inſti. vi. bo. rap. §. ſed nedū talia. Ideo diſtingunt alij. vtrū varietur de conſenſu nōiati. ⁊ tunc valet: vt in contrarijs vel eo ignorante: ⁊ tunc non valet vt hic. vel refert vtrum variatio contraria hic ſignata fiat ab amico: ⁊ tunc valet: vt in contrarijs. vł ab inimico: ⁊ tunc non valet vt hic. ar. ſ. de ſimo. nobis fuit. rñ. j. ⁊. c. ſicut nobis. §. penulti. mihi vř q̄ expreſſim variare nō poſſunt vt hic: nec p cōtrariū factū ſcięter vt hic vñ dic nequeūt. ſ. de iure. ſ. de refer. ſciſcitatus. Ignoranter autem poſſunt etiā ſi inimici; eſſent: vt in contrarijs: ſed contra q̄r ſm hoc magis punitur ignorantia q̄ ſcientia cōtra decre. ſ. eo. mihi. §. q̄r ſi ſecus. ſ. de reſcri. ſup lrīs. ſ. ti. j. inter corporalia. §. fin. rñ. nō eſt verum imo vtrū q̄ punitur: q̄r ſi hoc facit ignoranter apparet q̄ volebat habere nōiatū. Sed q̄r deliquit in forma punitur in eo: vt nō habeat quē volebat. vbi vero hoc facit ſciēter apparet q̄ hoc facit in fraudem: punitur ergo in hoc vt habeat ipſum quē volebat. cōprobātur hec ſolutio infra. ti. j. quāto. §. ceterū. nec ob. qđ poſſet opponi. q̄r qui peccat cōtra concil. lateran. ſcienter punitur. ſed ſi ignoranter nō punit ſ. eo. innotuit. §. parcentes. ⁊ ca. dudū. j. in fi. ⁊ c. ſcriptum. §. vl. q̄r ibi loquitur de ignorātia facti probabilis que excuſat: hic autem de ignorantia iuris que non excuſat. j. q. iiij. notandū. ff. de iur. ⁊ facti ign. in omni parte. ⁊. l. plurimum.

plurimum. Sed ſigno fortius contra.ȝ.eo.
q̄ ſicut dixit magiſter meus qḋ facta publi=
catione tranſit nominatio in electionem ſed
contra.ȝ.eo.eccleſia.j.tu dic qḋ per nomina=
tionem nudã ꝛ frigidã non acquiritur actio
vt in contrariis:ſed per publicationẽ veſtit:
ꝛ ideo agi poteſt ſic.C.de rerũ permu.ex pla=
cito.ſic et per citationẽ perpetuat iuriſdi.j.
de offi.deleg.gratũ.c.ij.ꝛ per expreſſionẽ re=
rum aperitur iuriſditionis exercitium.ȝ.de
reſcri.paſtoralis.in fi.electores.ergo innuit
qḋ facta eſſet electio: ſed hoc non eſt verum
vt ſequitur nec iſtud verbum ad hanc ſigni=
ficationem trahi poteſt.non eñ dixit eligen
tes:qḋ ſumit ſignificationẽ a preſenti tempo
re. Sed electores qḋ venit a futuro.q.d.ele=
cti et dic electores.ſ.oẽs qꝛ indefinita equi=
pollet vniuerſali.xix.diſt.ſi romanorum.j.de
priui.qꝛ circa.ff.de offic.prefec.vꝛ.l.j.ergo a
contrario ante publicationẽ poſſunt oẽs va=
riare:qḋ dic vt no.ȝ.eo.ſuper verbo publico.
23 ¶ Sed nunqd poſtulatores † poſſunt varia
re ſcrutinio publicato.dicũt quidã q̄ non vt
hic quaſi ſit ſimilis ratio ꝛ tñ hi qui hoc di=
cunt aſſerunt nullũ ius acquiri per poſtula=
tionẽ:ꝛ ſic contradicunt ſibi ipſis:quia ſi bo=
na eſſet ſimilitudo ita poſſet agere poſtula=
tus ſicut ꝛ nominatus:qḋ tamen falſum eſt.
¶ Ego dico qḋ in poſtulatione non requiri=
tur forma concilij qḋ apparet ex diuerſis ru
bricellis quas poſuit compilator in hoc li=
bro.premittit nempe de poſtulatiõe per quã
ad electionẽ peruenitur:vt no.ȝ.ti.j.rñ.j.ꝛ.§.
quis ſit effectus.per qḋ patet qḋ in poſtula=
tione non eſt neceſſarium formam electionis
obſeruare:quod in electione neceſſariũ eſt.j.
eo.qꝛ propter alioquin vix ſeruaretur forma
ſcilicet in poſtulatione.ꝛ in elec. ¶ Item po
ſtulatio preparatoria eſt electionis et ei ſer=
uit tanq̃ dñe quis ergo vnq̃ dicet tantam
ſolẽnitatem requirendã in preparatoria ſi=
ue ancilla quantam in principali ſiue dña.
nec ob.j.e.ſtatuimus.qꝛ qḋ dicit de forma re
ſpicit tñ electionẽ nõ poſtulationẽ vel pro=
miſſionẽ:multi tamen dicunt etiam in poſtu=
latione forma generalis concilij eſt ſeruan=
da:ſed deficiunt eis iura ꝛ cõtradicit eis ra=
tio naturalis poſſet tamen etiã in forma po=
ſtulationis obijci diſcordia.in poſtulatione
eñ nulla forma requirit niſi concordia.arg.
ȝ.titu.j.c.j.in fi.ꝛ.c.bone.j.et.ij.§.ceterũ.ꝛ di=
citur concors ſi due partes conſentiunt non
alias:vnde ſi.xxx.ſint canonici.et.xj.volunt
eligere ꝛ formã canonicã obſeruare obtine=
bunt.ȝ.e.ſcriptũ.§.vlti.et eſt ratio qꝛ non eſt
recurrendũ ad extraordinariũ auxiliũ q̃diu
habet ordinariũ.ff.de mino.in cauſe.ij.Sed
ſi.xx.cõcordãt in poſtulatione perinde eſt ac
ſi oẽs ꝯcordarẽt.ar.ff.qḋ cuiuſq̃ vniuer.no.
nulli.ꝛ.l.plane.ꝛ de decre.ab or.fa.l.iij.ideo
dico qḋ cum poſtulatio in ſubſidiũ ꝛ in fauo
rem poſtulantiũ inuenta ſit et cõceſſa ſemꝑ
re integra.i.q̃diu eſt in poteſtate ipſoꝝ hoc
eſt quouſq̃ miſerit pro ꝯfirmatione petenda
ſcꝫ qñ ob neceſſitatẽ eccleſie fuit facta poſtu
tio vel gratia qñ ſine cauſa ſm diſt.quã not.
ȝ.ti.j.§.ꝛ vtrũ ius.ver.ego vero.ꝛ ſeq.pñt va.
riare:ꝛ ſic dico eſſe locũ ar.a contrario ſenſu
ȝ.tit.j.bone.§.nec obſtat.ſupple tñ illud per
decre.j.de offi.dele.licet.ꝛ de appel.intima=
ſti.cum ſit facienda ſcilicet inter publicatio
nem ꝛ electionẽ non eſt tranſponẽda.ȝ.c.cu=
mana.in fin.collatio.ſ.zeli ad zelum:meriti
ad meritũ:numeri ad numeꝝ.j.eo.in geneſi.
nullo actu contrario interueniente: vt no.ȝ.
eo.§.qualiter.in prima forma.ſed ſuper ver=
bo mox et ſuper verbo nullo prorſus eſt ele=
ctio celebrãda.nõ ipſo facto imo verbis hoc
opus eſt:vt.j.eoḋ.eccleſia.j.ſic nota qḋ plus
eſt verbis q̃ factis. ¶ Alias plus eſt factis
q̃ verbis.j.de ſentẽtia ꝛ re iudi.cum aliqui=
bus.j.de ele.non reſi.relatũ.ff.de legi.de qui=
bus alias tam factis q̃ verbis.j.de ap.dile=
cti.ꝛ.c.vt noſtrũ.Sed ꝛ fieri debet electio ne=
dum ab aliquibus imo ab oibus ſimul vel
ab vno vice omniũ qui tñ hoc facere poſſit
ex ſpeciali priuilegio vel ex cõſuetudie iam
preſcripta.j.de exceſ.prela.accedentibus.ȝ.
de cõſuetu.cũ dilectus.vel qui recipit hanc
poteſtatẽ ab oib⁹.ȝ.eo.in cauſis.§.vlt.ꝛ.c.cũ
dilectus.ꝛ ca.cum in iure.alij volunt dicere
qḋ is qui habet primã vocem in capitulo eli=
gere poſſit vice omniũ ꝛ ſufficit qḋ alij reſpõ
deant placet vt facit pro eis.j.de his que fi.
a prela.cum vos.qꝛ generaliter omnis rati=
habitio retrotrahitur ꝛc.C.ad macedo.l.vlt.
in fi.Sed mirabiliter refragatur.j.eo.in ge=
neſi.qꝛ licet vice oim loquatur talis tamen
certum eſt q̄ ſingularis eſt et ſingularẽ vocẽ
habet cum nulle alie in ipſum tranſlate ſint
nec data poteſtas deſuper:nec de ſubtus vn=
de ſi voces etiã omniũ ſingulariter prolate
non faciũt omnẽ electionẽ multominus ſin=
gularis vox ꝛ vnius vox tñ ipam faciet opꝫ
ergo qḋ electio a pluribus fiat ſimul vel ab
vno qui vices pluriũ gerat.arg.j.de appel.
cõſtitutus.Sed ſi quilibet diceret ſigillatim
eligo vice omniũ eandẽ perſonã nunquid di
ceres cõmunẽ electionẽ: abſit multominus
ſi quilibet rñdeat placet:qꝛ ſic reſpõdens nõ
eligit.ad hoc inſti.de auc.tu.tutor.ff.de ar=
bi.itẽ ſi vnus.§.vlti.ꝛ.l.ſequen.C.de ſenten=
tijs ex peri.reci.l.j.ij.q.vj.§.diffinitiua.ver.ſi
plures iudices.ꝛ vide qḋ not.ȝ.c.§.qualiter.
24 in prima forma ſub vbo eligat. ¶ † Sed q̃
eſt rõ qḋ hic fallit illa regula ois ratihabi=

a ¶ Ratihabitio. Adde regulā ratihabitionē. de reg. iur. li. vj.

a tioª retrotrahit̃ ⁊c. rñ. qꝛ nul=
lus poteſt eligere noīe alteri⁹
niſi mādatum receperit. ſ. eod.
ſcriptū ideo qꝛ noīe alterius ſi=
ne mādato fieri nō pōt nec rati
ficari. Sed quare nō pōt fieri
ſine alterius mandato et noīe
rñ. qꝛ nimiū quærēti nō eſt rñ=
dendum: vel dic iſtud ideo qꝛ
circa maiora maius periculū
vertitur. xlij. di. quieſcam⁹. tō
conſiderauit papa qȯ melius
prouideret̃ ꝑ plures et cauti⁹
ꝙ̃ per vnū. xx. diſt. de qb⁹. ſ. de
offi. deleg. prudētiam. C. de fi=
deicō. l. vlti. ideo plures etiā in
vnum poteſtatē ſuā trāſferre
pñt: qꝛ ⁊ ipſi vident̃ examiaſſe
qȯ magis expediat. argu. ſ. de
offi. dele. ſuꝑ q̄ſtionū. §. intētio
nis. Itē ſi abſens eſt in loco de
quo citari pōt et dꝫ et citatus
nō venit vr̃ renūciare ⁊ ſic ali⁹
noīe ſuo eligere nō pōt. ¶ Si
autē citandus nō erat ergo nō
habebat ius in electiōe ſic no
mine illius ꝗ nullū ius hꝫ eli=
gi nō pōt. ¶ Quid ģ ſi citād⁹
erat ⁊ non fuit citatus adhuc
ſequit̃ qꝛ nō pōt fieri noīe ſuo
electio qꝛ tūc demū pōt hoc fie
ri qñ iuſto īpedimēto detētus
eſt: ⁊ ideo cōmittit vni de colle
gio vices ſuas. et de hoc etiā ſi
op⁹ fuerit debet fidē facere pro
prio iuramento. ſ. eo. qꝛ ꝓpter
§. illud. ꝗd ergo erit. pōt totū
irritare ſi voluerit ⁊ totū rati=
ficare. i. iuri ſibi cōpetēti renū=
ciare. ſ. eo. qȯ ſicut. Sed nunꝙ̄
poterit ratificare: vt. ꝫ. not. i. ra
tificando numerū augmētare:
qꝛ initiū electiōis ſpectat. ſ. eo.
dudum. j. ⁊. ij. ⁊. iunge qȯ not.
ꝫ. eo. ſub. §. ſecūda. ⁊ ver. circa
hoc notandum. ad qȯ. ſ. ad fa=
ciendā collationē et electionē
per ſuꝑiorē. ſ. proximū ad quē
pertinet cōfirmatio: vt. ꝫ. eo cū
dilectus. ⁊. c. venerabilem. §. j.
Si oportuerit: vt puta qꝛ ſciē=
ter ⁊ malicioſe hec differūt. nā
ſi hoc facerēt bona fide nō cre=
dentes delinquere: ſec⁹ eſſet vt
not. ꝫ. eo. §. ⁊. c. ſuꝑ verbo varia
re. hic aūt ꝓpter malicias ho=
minū multa reticeo qꝛ et volo
qꝛ mihi ipſi ſecretū ſit ad idē. ⁊

ideo trāſeo ſicut murileg⁹ ſuper prunas. cō=
pellant̃. quo inſtāte dicunt quidam noīato
ꝗ agere poterat in hoc caſu: ſed contra quia
adhuc nullū mrīmoniū eſt cōtractum inter
ipſum ⁊ eccleſiā nec etiam initiatū quouſqꝫ
electio facta ſit. ſ. ti. j. lꝫ dicant qꝛ pro tāto dꝛ
hic initiari: qꝛ reſilire nō pñt. hoc bene ſcri=
bā. ⁊ ideo ſignabat contrariū ⁊ aliud ſi. ergo
fortius. ſ. de ſpon. de illis. ⁊. c. ſicut. et de ſpō.
duorum. c. j. nam vt ibi probatur in ſponſa=
libus carnalibus variari poteſt etiam ini=
tiatis: quare ergo non poteſt in ſpirituali=
bus nedū initiatis. ſ. eodē conſiderauimus.
⁊ ca. auditis. imo ⁊ in initiatis. vt hic. reſpō.
quia in ſpirituali matrimonio prelationis
nulla carnalitas vertitur: nulla fraus: nul=
la deceptio toleratur: vt ſ. eod. cum dilectus
§. nos igitur. vnde ſpiritualis homo ea que
ſemel procedunt de labijs ſuis non faciet ir=
rita. ſ. de pactis. qualiter ⁊ de dona. per tuas
que enim ſine conditione promittuntur ſine
conditione ſolui debent. xxxij. queſtione vlti.
ca. vlti. ⁊ qui nō cepit deliberet ſed que egreſ
ſa eſt perſeueret. xxviij. queſtione. j. nuptia=
rum. quia graue eſt fidem fallere. ff. de con=
ſtitu. pe. l. j. ſecus in carnali. argu. ſ. de ſpon.
tua nos. xxix. queſtione. j. §. et hec eſt ratio.
quare patronus ſpiritualis variare non po
teſt ſed carnalis poteſt. ſ. de iure pa. cum au=
tem. ⁊. c. paſtoralis. ad hec. ſ. titu. j. inter cor=
poralia. et de hoc plene no. ſ. de ſpon. duorū
§. quequibus. ver. aut vtraqꝫ de preſenti. et
ſequentibus. ¶ Quare ergo ſoluitur matri=
25 moniū † ſpūale contractū autoritate pape.
vt ibi ſed carnale non poteſt. ſ. de tranſact. c
vlti. reſpon. qꝛ in matrimonio peccatū com=
mitteret̃ contra preceptū dñi dicentis quos
b deus coniunxit ᵇ ⁊c. no. non dixit coniunget
et ſic conſenſus ſponſalis non negatur per
dominū ſeparari poſſe: ſed conſenſus matri=
monij tantū. vnde quos deus coniunxit ho=
mo non ſeparet. ⁊ papa contra verbū dñi di=
ſpenſare non pōt. Sed de ſpūali nihil pro=
hibuit quāuis illa autoritas ad hoc induca
tur etiā in ſpirituale: ſed illud fit improprie
et tranſlatiue ſiue interpretatiue: vel dic qȯ
multis modis dꝛ eccleſia vno modo vnitas
fidei catholice chriſtianoꝝ ⁊ omniū eccleſia=
rum ſimul vnita que inuiſibilis eſt. ꝫ. de ſum
ma tri. firmiter. §. vna. et. c. ij vū. q. j. nouatia=
nus. ⁊. §. item ⁊ ep̄atus vnus. ⁊ hāc diſpenſa
re intelligit̃ quilibet ep̄s in cōſecratione. eſt
autē ⁊ eccleſia. ſ. cathedralis vnica et viſibi=
lis cui ſpūaliter alligatur et matrimoniali=
ter coniungit̃: vt per hoc poſſit peruenire ad
matrimoniū prime: ſiue vt noīe prime intel=
ligat̃ ꝯtractū. quantūcūqꝫ ergo mutet̃ quā=
tūcunqꝫ transferatur: nunꝙ̄ diſſoluit̃ matri=

b ¶ Quos deus ꝯiūxit. Adde c. ꝗs deus xxxiij. q. ij. ⁊ in. c. ſunt qui. xxvij. q. ij. in ca. quāto ſū=cta glo. de trāſla. prela. ⁊ in ca. ad limina beati Petri. xxx. q. j. originaliter Mathei. xix. et marci. x.

monium inter prelatum et primā eccleſiam
contractū. ſed ſemꝑ firmū primū permanet:
ꝙ̄uis adminiſtratio immutetᷣ aliā tñ rōnem
reddit papa. ſ. ti. j. inter corporalia. ⁊. c. quā=
to. ſ. qđ non vr̄ hoc facere homo ſȝ deus ex
quo fit autoritate eius q̄ vicē veri dei gerit ī
terris. Sȝ illa rō nō eſt ſufficiens: ſalua au
toritate ⁊ reuerētia reddētis niſi aliter itelli
gatᷣ: vt no. ſ. qꝛ ſm̄ illā ſeq̄retᷣ ꝙ ēt mr̄imoniū
carnale diuidi poſſet autoritate ſua ſicut
ſpūale: ſȝ tñ aliter innuit. ſ. de reſti. ſpo. lr̄as.
⁊ de ſpō. duoꝝ. c. vlt. ſ. de ꝯuer. ꝯiu. ex parte.
ij. poſſet ēt illđ dici ꝙ in mr̄imoniū carnale añ
carnis copulā communi diſſenſu autorita=
te pape interueniente diſſolui poſſit. argu. ſ.
de cōuer. cōiug. c. ij. ⁊. c. ex publico. ⁊ de reg.
ius. omnis res ſed poſt carnis copulam nō
a pōt[a]: qꝛ nō pōt interuenire cōtrarius actus
ꝯgru⁹ qꝛ cū de⁹ oia poſſit ⁊c. xxxij. q. v. ſi pau
lus. arg. optimū. ff. de pac. ab emptiōe. C. qñ
lȝ ab empt. diſce. l. j. ⁊. ij. nec ob. ſ. de ſpō. duo.
c. fi. quia ibi papa nō interponit autoritatē.
nec ob. ſ. de cōuer. coniuga. ex parte. ij. §. j. in
prin. qꝛ licet dicat ꝙ poſſet nō incōſulte vide
ri tamē incōtinenti rñdet ꝯ ſequēs p̄deceſſo=
rum ſuoꝝ veſtigia. ſed qua ratiōe potuerūt
in illo caſu interpretari poſſent ⁊ iſto. nec In
no. aſtringebatᷣ eos ſequi niſi vellet. ar. ſ. eo.
innotuit. qđ dic vt no. ſ. de cōuer. cōiug. §. fi.
ver. ſed quare magis ⁊ ſequētibus. ⁊ ex his
ſatis patet quare autoritate pape matrimo
nium ſpūale diſſolui pōt qꝛ ꝯtrarius actus
cōgruus interuenire pōt. ⁊ ex hoc vr̄ ꝙ ſine
cōſenſu canonicoꝝ nō ſit facienda trāſlatio.
ar. s. eo. cū inter canonicos. ⁊. ſ. de ſtatu mo=
na. monachi. ad fi. ſed ꝯuū fit de plenitudine
poteſtatis q̄ quāta ſit no. ſ. de offi. leg. §. quid
pertinet ℣. plenuſq; vicari⁹ extat ⁊ precedēti
bus maxīe quo ad hāc materiā facit qđ not.
ibi. ver. monachū reuocat renuētem ⁊ iunge
qđ no. ſ. ti. j. §. cuius autoritate. ver. itē requi
ritur cōſenſus clericoꝝ et dic vt ibi no. cōſe
cratio ℣o nō eſt ꝯtraria: imo magis eſt act⁹ ꝯſe=
cratus. ar. ſ. tit. j. inter corporalia. §. ſed neq;.
ſm̄ hoc bona eſt ratio Innoc. quā ſupra re=
probaui. dicamus ergo ipſum ſic intellexiſſe
aliter nō poſſumus rōnē illā ſaluare. ſ. ꝙ ex
quo papa diſſoluit de⁹ diſſoluit vl' dic vt no.
ſ. ti. j. §. cui⁹ autoritate. ℣. ſpūale ⁊ ſequētibus
vſq; in finē. ¶ Unum tñ non omitto ꝙ ꝙ̄uis
Goff. notauerit hic qđ facta collatione poſſit
in electione variare minoꝛ pars ſequi cōſen=
ſum maioris. hoc non credo intelligēdum ꝙ
propter hoc mutetur conſenſus primus nec
numerum augere poſſit imo per ſuperioreꝫ
iudicabitur quia bene poſſet eſſe qđ electus
etiam ab vno confirmaretᷣ. quamuis ſocius
eius qui primo in ſcrutinio cū eo cōſenſerat
in electione reliquiſſet eū. ſ. eo.
dudū. ⁊ c. cōgregato. s. ti. j. gra
tum. ⁊ ſic nihil immutat. ar. ſ.
eo. auditis. ſed ſi diffidit de iu=
re ſuo bene pōt renūtiare. s. ti.
j. bone. ij. §. j. nihilomin⁹ tñ iu=
dex inquiret ex officio ſuo oia
que fuerint inquirenda ſi ⁊ ni=
hil etiam a partibus opponā=
tur. ſ. eođ. cū nobis olim. §. his
igitᷣ. quāuis etiā oēs vel quaſi
intelligant ꝙ taliter noiatus
agere poſſit ⁊ petere cōfirma=
tionē non ꝯſentio. ar. ſ. eo. qua=
liter. viij. q. j. in ſcripturis. C. de
epi. ⁊ cle. ſi quēq;. admitto tñ ꝙ
hec poſſit denuntiare. ar. ſ. de
iureiur. quēadmodū. ⁊. c. ad no
ſtram. ij. ff. de offic. prefec. vr. l.
j. §. qđ aūt dictuȝ eſt. ⁊ ſm̄ hoc
intellige qđ dixi ſuperius ipm̄
agere poſſe. verū eſt in modū
denuntiationis et qđ precedit
ſi oportuerit pōt exponi: vt pu
ta: qꝛ canonici per noiatū ter
moniti ꝙ precederent ſicut de
bebāt acquieſcere noluerūt. ad
hoc. j. q. j. ſi peccauerit. ſ. de ac=
cu. cuȝ dilectus filius. ⁊. ſ. ⁊. c.
qualiter. ij. §. ad corrigendos.
¶ Nunquid ergo oberit: quia
electio dilata eſt. s. eo. cū poſt
petitā. nō qꝛ fraus ⁊ dolus ⁊c.
s. de reſcrip. ſedes. ¶ Quid ſi
electus non vult cōſentire nec
diſſentire. dic ꝙ iudex poteſt ei
aſſignare terminū quo elapſo
niſi interim expreſſim conſeu=
ſerit preſumetur renuntiaſſe.
ar ſ. de conuer. coniug. ex pu=
blico de clan. deſpon. cum in=
hibitio. C. de inge. ⁊ manu. diſ=
famari. ff. de op. lega. manci=
piorum ⁊ eſt expreſſum. ſ. vt li=
te non conteſta. quoniā frequē
ter. §. ſi vero. ver. qđ ſi forſan. et
iunge quod no. ſ. eo. §. quā pe=
nam. ver. quid ergo ſi capitulū
et arg. optimū. ſ. c. venerabilē.
§. obiectioni. ver. quod autē. ⁊
verſicu. nunquid enim. quod ſi
conſentiat acquiritur ius ele=
cto. infra eodē. cum inter cano
nicos. Si q̄ras q̄le ius: dico qđ
ius prelature ⁊ adminiſtratio=
nis: ſed nō exercitiū p̄lature vl'
adminiſtrationis p ꝯfirmationē
eñ nihil noui iuris acq̄ritᷣ: ſed

a ¶ Sȝ poſt carnis co=
pulā non pōt vt eſt
gl. in. d. c. ex publi=
co. ⁊ p ab=
bas. in. c. ꝙ̄to. in nota
bilib⁹. de diuoꝛ.

exercitiũ tm̃.ſic intellige.ſ.co.noſti qualiter.
⁊.c.nihil.§.fi. ſic per expreſſionẽ pſonarũ vel
rerũ iuriſditiõis tantũ exercitiũ aperit. ẽ.de
reſcrip. paſtoralis.ad fi. ¶ Electio igit̃ rite
facta nullo modo tollit niſi ꝑ diſſenſum ele
cti tacitũ vel expreſſum. ſ.co.cũ inter canoni
cos.ſ.ti ſ.inter corporalia.§ ſ.⁊.ij.ſʒ qd ſi oẽs
in ſcrutinio in vnũ cõſenſerũt ⁊ publicatione
facta cũ ineptũ omnino inueniãt: dic ſi iam
repſentata eſt electio ſupiori reſilire nõ poſ=
ſunt: vt ẽ.ti.ſ.bone ij.§.nec nocebat. ſ.co.bo=
ne me.mag.⁊.c.inetuit.alioquin ante repre=
ſentationẽ potuerũt reſilire ⁊ ad nouũ redire
ſcrutinium.nec intelliguntur variare: qꝛ hoc
faciunt autoritate iuris.arg.ff. de colla. bo.
nonnũqꝫ.ff.de inoffi.teſta.papi.§.ſed nec im=
puberis.ff.quorũ lega.lega.l ſ.§.qð aũt.naʒ
et qui optauit acetũ pro vino iterum poteſt
vinum optare.ff.de opt. leg.l.ij. et qui iurat
aliter qꝫ defertur iterum iurare dʒ.ff.de iure
iuran.qui per ſalutẽ.⁊ ſententiam licet corri
gere.C de accuſa.l.iiij.ff.de arbi.qui th̃.rñ.ſ.
⁊ errorem.ſ. de accuſa. qualiter.ſ. xxij.q.iiij.
magne .ſic ⁊ electionẽ reprobam licebit cor=
rigere.argumen. ff. de pig act. eleganter .§.
qui reprobos.ff.de auto.tuto.nulla differen=
tia. ſed hoc totum ſine captione intelligas
cum ſcilicet vitiũ qð detegitur in aperto eſt:
tunc penitere lʒ.ff. de interroga. act.de etate
.§.celſus.nec obſt.qð ꝑ ſupiorẽ cogunt̃ elige
re ſicut dicit decre. publicato .⁊ ar.ſ. de iure
pa.null⁹.ix.q. iij.nũc vero.viij.q.iiij. artald⁹.
nã illud intelligẽdũ eſt ſi idone⁹ ſit is in quẽ
cõſenſum fuerat.alioquin ꝯtra.ſ.c.cãm que.
ff.de mu.⁊ ho.gradatim.rñ.ſ.in fi. ẜm Goff.
nec põt dici ꝙ priuati ſint iure eligẽdi: qꝛ ad
huc non elegerũt imo deſiſtũt ab electiõe ex
cã cõceſſa.ſ. e cũ terra ad fi. ſicut ergo iudici
delegato licet corrigere interlocutoriã. ſ. de
ap.cum ceſſante.ff.de re.iu.q iuſſit.⁊ nõ diffi
nitiuam.ſ.de offi.dele.in lr̃is. ff.de re iudi.iu
dex. in quo caſu caſſius magiſtri ſui ſabini
ſniam bene excuſat.ff.de arbi. qualẽ.⁊.l.diſce
re alias eſt.§.fi.ſic electores ante electionem
vel poſtulationẽ ſupiori repreſentatã nõ po
terunt variare: et hoc ſi omnes conſentiant.
¶ Quid ergo ſi diſſentiãt appellẽt diſſentien
tes ⁊ alij variẽt ⁊ quelibet ps ius ſuum ꝓſe=
quatur corã ſupiore ſuper quo vide qð not.
ẽ.co.in tertia forma in diſtinctione q̃ incipit
electio.cm̃ ⁊ ver.ſequẽtib⁹.⁊. ẽ.in prima for=
ma ſuper illo verbo nullo prorſus . et ſuper
verbo conſentit in queſtiõe que incipit quid
ſi partes.⁊.ſ.co.§.quid iuris.

Quid operatur. ut electus
ſi cõſenſerit eccleſie viduate ſpiritualiter cõ
iungatur.ſ.eodem.cum inter canonicos ele=
26 ctio † autẽ gignit cõfirmationẽ.ſ.co. poſtqꝫ.
confirmatio concedit adminiſtrationem.ſ.eo
dem.trãſmiſſa.⁊.c.nihil.⁊ ideo hec tria ordi=
natim ponũtur.ſ.eo.cum in cunctis.ſi cm̃ ele
ctus ante cõfirmationem adminiſtrat remo=
uendus eſt.ſ.eo. qualiter. ⁊ de prebẽ. cũ iam
dudũ. hoc fallit in ſummo pontifice qui eli=
gendo confirmatur.ſ.eo.licet.xxxiij.diſtin.in
nomine dñi.alias remouetur ſi nõ cõfirma=
tus adminiſtrat niſi parcatur. ſ. eo. noſt.vel
niſi ſit valde remotus a ſe. ap.vt theutonici
prouinciales gallici ⁊ burgũdiones.ſi cm̃ ta
les in concordia electi fuerunt adminiſtrare
poſſunt ante ꝯfirmationẽ: vt tñ nihil penit⁹
alienẽt et loquit̃ de exemptis. ſ.eo.nihil.idẽ
vr̃ ſi ordinarius negligit cõfirmare abbatẽ
ex mẽte quãuis verba deficiãt. ſ.de ſuplen.
negli.prela.c.ſ qð dic vt not.in ſumma eo.ti.
.§.quot modis. ¶ Sed nũquid electus nõ cõ
firmatus põt ſine pena adminiſtrare de licẽ
tia p̃lati tanqꝫ cuſtos.ſic. ſ. de ſimo.ſicut no=
bis.⁊.ſ.de dolo ⁊ contu.cũ olim.§.fi. ¶ Jura=
mentum aũt exigit̃ ab eo ante confirmatio=
nem ne dilapidet bona eccleſie: ſi tm̃ eſt in eo
cauſa ſuſpitionis.arg.xxviij.diſt.de ſiracuſa
ne.poſt conſecrationẽ aũt conſecrator exigit
iuramẽtũ fidelitatis.ſ c.ſignificaſti.§. fi.xxx=
iij.diſt.quãqꝫ.ẜm quoſdã.tñ ⁊ ante ⁊ poſt ele
ctionẽ licite petit̃ cautio ab electo q̃ habetur
a iure vel conſuetudine.lxiij. diſtinc.quia ꝑ
ambitiones.ſ.q.iij quãtum. ſ. de prebendis.
ſignificatum.a ſuperiore vero quelibet cau=
tio peti poteſt.xxviij. diſtin. de ſiracuſane.x.
q.iij.c.vlti.xviij.q ij. eleuterius. c. diſt.cõtra
morem optatum. xxiij.diſt. quãqꝫ. quidã tm̃
dicũt ꝙ nulla cautio ante electionẽ peti põt
et ſi preſtatur ſimoniaca eſt: qꝛ videtur eam
faceret eligatur.viij.q.iij.c.ij.idẽ ſi ꝓmittat
ante electionem ſe iuraturũ poſt electioneʒ.
ſ.q ij.quã pio.prima opinio verior videt̃ Jo.
et argu.ſ.de inſti. cum veniſſent.§.ſ. ibi ipſe
vero timens ⁊c. ¶ Forma autem iuramenti
quod epiſcopus preſtat tradit̃.ſ. de iureiu=
ran ¶ De abbate vero inuenies. ſ. de ſimo.
ne dei eccleſia. ¶ De canonico.ſ.de ver.ſigni.
cũ clerici ¶ Patet igit̃ ꝙ operat̃ electio vt ſi
nihil eſt qð electum vel eligentes impediat
cõfirmetur.ſ.eo.poſtqꝫ. Impediũt autem ea
que inueniuntur in epthatico.vij.q.ſ.quali
ter . ad fi .dicitur autem epthaticus liber in
quo continentur.vij.ſeʒ. quinqꝫ libri moyſi ⁊
liber ioſue et liber iudicũ ab epta qð eſt. vij.
⁊ theca qð eſt poſitio: qꝛ ibi ponũtur. vij. li=
bri: ⁊ inter hos ꝯtinetur leuiticus qui ipedit
hominem ſi ſecus fuerit ⁊c.xlix.diſt.§.ſ.

27 A quo † confirmanda ſit . a
proximo ſuperiore.nã ⁊ eps habet cõfirma=

tionem ſubiectoꝝ.ſ.eo.cum monaſteriũ.xvj.
q.vlti.nullus.niſi aliquis ſit exemptus.ſ.de
conſue.cum venerabilis. Item archiepiſco=
pus epiſcopũ confirmat.ſ.eo.cum dilectus.ꝛ
c.inter canonicos.lxiiij.diſt.illud. primas ar
chiepiſcopum vel patriarcha qui.ſ.primas
vel patriarcha in hoc.ſ.ꝛ quibuſdã aliis pa
rem morẽ ꝛ ſimilia priuilegia habẽt cum ro
mana eccleſia.lxv.diſt. mos autẽ antiquus
ꝛ.c.quoniã.ſ.de offi.ordi.duo ſimul.ſ.de pri=
uileg.antiqua.in aut.de eccle.tit.in prin.niſi
exemptus ſit.ſ.eod.bone.et.c.nihil. papa pa
triarchã.ſ.eo. ſcriptũ.ſic ergo gradatim aſcẽ
dit ſicut ꝛ appellatio.ſ.de appel.dilecti.ideo
papa imperatorẽ ꝯfirmat.qꝛ regulariter ob=
ſeruat̃ vt ad eũ pertineat confirmatio ꝛ per=
ſone examinatio ad quẽ ptinet man⁹ impo=
ſitio.ſ.eo.venerabilẽ.§.j.ꝛ debet fieri examina
tio etiam ſi nihil opponat̃ vt ibi.ꝛ.ſ. eo.cum
nobis olim.§.vlti.ꝛ.c.qualiter.

Et qualiter. Patet duobus proximis
.§.ſuperioribus et quidẽ
premiſſa diligenti examinatione tam perſo=
narum eligentiũ ſuper quo vide qd no.ſ.eo.
§.quis eligere. ꝙ perſone electi ſup quo vi=
de.ſ.eo.§.quis eligi.ꝛ ꝯſulo ꝙ ipm electũ ad
partẽ trahat et de oib' q̃ in primo.§.ſcripſi
diligenter inquirat et ſi inuenerit aliqd im=
pedimentũ non ipm publicet vel infamet ſu
per quo vide qd not.ſ.de teſti.§.ſuper quib⁹
ver.de perſonis.ꝛ ver.ꝛ cuncta.ꝛ de teſti.co=
gen.§.in quibus caſibus.verſi.duo ergo.ſed
ipſum ad renũtiandũ inducat.ſ.eo. dudũ.ij.
in fi.ſ.de ſimo.p tuas.in fi. et ſi ſit talis caſus
cauſatiue cõpellat nõ precise. ſic intelligo.ſ.
eo.cũ inter. R. ſeniorẽ. alioquin ſnĩam iuſte
proferat.ſ.de trãſac.ca.fi. ſciturus qd in tali
caſu potiſſime,in quo nõ de lana ſed anime
periculo agitur a deo iudicabit̃ ſicut alios
iudicabit.C.de iudi. rem non nouã. ¶ Quid
ſi electus crimen ſuũ confitetur tanꝗ̃ ſacer=
doti: ꝛ poſtmodũ in iudicio inſtat qd confir=
metur non cõſulo ꝙ ſuperior in hoc caſu cõ
firmet nec cõtra cõſcientiã veniat ſed vel de=
leget vel ad ſuperiorẽ remittat.ar. ff.de iur.
om.iud.pretor.ſ.de ſeru.in or.fa.c.vnico.ſ.e.
innotuit. ¶ Uerũ cum ſm allegata pronun=
tiandũ ſit.ſ.titu.j.bone.j. poſſet ſi vellet eum
ſine peccato confirmare: qꝛ alia eſt cõſciẽtia
hoĩs cõtra quã ſuperior ſm qd homo iudi=
cando venire non debet vt premiſſum. Alia
cõſcientia vicarij dei contra quã venire põt
in iudicãdo ne verbo vel ſigno peccatorẽ re=
uelet.ſ.de offi.ordi.ſi ſacerdos.ſ.de exceſ.pre
la.dilect⁹ filius.ſ.de peni. ꝛ re.oĩs.§.caueat.
hinc eſt qd nec excõicatum occultũ publice
euitabit.ſ.de ſenten.excõ.a nobis. cũ non ab
hoĩe.ergo ẽ aliud iudiciũ dei ꝛ hoĩs.ſ.de ſen
ten.excõ.a nobis.§.j.põt igit̃ ei dare penitẽ=
tiam tanꝗ̃ ſacerdos et eum inducẽdo ꝙ ab=
ſtineat ꝛ tãꝗ̃ iudex nõ cõfirmare:ſic ꝛ papa
tanꝗ̃ rex põt ꝯſentire ꝛ tanꝗ̃ papa ſi iuſtã
cãm inueniat poſtmodũ infirmare.ſ.e.cũ inter
vniuerſas.ad fi.ſic ꝛ archiepũs tãꝗ̃ ꝯpromiſ=
ſarius vel etiã canonicus ꝯſentire ꝛ poſtmo
dum tanꝗ̃ archiepũs infirmare. arg. ſ.eo.cũ
inter canonicos.§.poſt hoc.ſ. qui fi.ſint legi.
per venerabilẽ.§.inſup.xxiij.q.iiij.ſi eccleſia.
in fi.ff.de ado.ſi pater.§.ſ duos.videtur tñ ꝙ
non poſſit hoc facere niſi ex noua cauſa.ſ.de
cta.ꝛ quali.accepim⁹.ar.ſ.de offi.dele.inſi=
nuãte.ꝛ de excep.paſtoralis.al's lꝫ tãꝗ̃ alia
perſona de rigore iuris hoc poſſit facere ad
minus incõſtãtie hoc aſcribi poterit ꝛ etiam
animi leuitati. ¶ Quid ſi cõfitetur tanꝗ̃ ho
mini:ſed ſoli cõſulo ſuperiori ꝙ teſtes aduo=
cet alias nõ denudet ſꝫ deleget vel remittat
vt ſ.dixi.ar.l.dicta decre.ſ.de ſentẽ.excõ.cũ
nõ ab hoĩe.ꝛ expꝛſſum ẽ.vj.q.ij.ſi tñ. ¶ Quid
ſi nõ cõfitet̃:nec tanꝗ̃ deo nec tanꝗ̃ homini:
imputat̃ electo.l.diſtin.ex penitẽtibus. ſ.de
corpore vici.expoſuiſti.ꝛ p certo ſciat ꝙ cũ in
hoc caſu ꝛ ſupiori initiũ ſuũ vitioſum fuerit
ꝙ nec ignorauit tenet̃ ad reſtitutionẽ oium
que pcepit ſup quo vide qd no.ſ.eo.§.qs eli=
gi.v.itẽ ſciẽdũ. ¶ Nedũ aũt pſonas eligentiũ
ꝛ electi examinare dꝫ: ſed ꝛ formã electiõis
ſuper quo vide qd no.ſ. e.§.qualiter. in pria
forma ſcda ꝛ tertia:vt tamen ſcias ꝙ quedã
ſunt circa formas que non ſunt contra ſicut
apparet in his que no.ſ.e.§.qualiter.in pri
ma forma ſuper verbo oibus ꝛ ſequentibus:
nec ob.ſ.eo. auditis nec eñi ibi nulla eſt ele=
ctio,pp̃ter cõtemptũ. ¶ Sꝫ qꝛ ipetuoſe fuit
ꝛ poſt appellationem legitimam celebrata.
¶ Quedã ṽo ſunt de formis ꝛ qd ꝯ̃ hoc fit nõ
vꝫ.de quo not.ſ. eo.§.qualiter.in prima for=
ma:ſup verbo aſſumantur.vbi ergo fit ꝯ̃ for=
mas electio nulla eſt ipo iure vnde dr in ꝯſt.
alias electio facta non valeat ſubaudi ipſo
iure.ſ.c.in geneſi.in fi.ſm Hoſt. ¶ Quid ergo
de his qui cõtra formã hactenus electi ſunt
et quotidie per ſimplices eliguntur: nam ſi
electio nõ valet ergo nec cõfirmatio nec con
ſecratio.arg.ſ.e.qualiter.et.c.bone me.mag.
in fi.ꝛ de renũ.c.fi.ſ.ti.j.inter corporalia.§.fi.
certe durũ eſt fouere hũc intellectũ: maxime
cũ ſnĩa metropolitani elapſis decẽ dieb⁹ in
rem trãſeat iudicatã.ſ.e. cũ poſt pet.tã. cum
petitã.cum dilectus.in fi.dicas ergo ꝙ talis
electio eſt per ſnĩam annullanda:vñ dic ali=
ter electio facta nõ valet.ſubaudi imo irritet̃
ſ.eo.cum poſt petitã. in fi. cumana.in fi et.c.
cum in veteri.in fi.nec ob.ſ. eo.in geneſi.in fi.
expone eñi irritas.i.irritãdas:nec ob.ſ.eo.ec
cleſia.ij.§.j.ꝛ.§.deniqꝫ.qꝛ allegatio eſt.ꝛ vide

qđ not. j. co. ver. quid ſi omnia. Caſus tamen
28 notabilis i quib⁹ electio facta irrita eſt ipo iure quos his verſibus comprehende.

¶ Mixti natales: vitium: laicus abuſus.
¶ Tempoꝛis elapſus: interdictū q: ligate.
¶ Ale: viuentis locus: appellatio: pape.
¶ Iuſſ⁹: forma viri: repꝛobatio: neophituſq.
¶ Defectus verbi populi voces: anathema.
¶ Simon: diſcordās ſi ſit ſuſpēſio ſchiſma.

¶ Ius electoꝛum nullum dat quolibet hoꝛum. Hiſpanus quidam qui vocabatur magiſter ſcholarium ꝛ a me audiebat decretales pariſius cui in ſcriptis caſus tradideram ſine concoꝛdantijs: ſupradictos verſic. mihi remiſit compoſitos ꝛ ſc.

¶ Dogmatis annoꝛum: vite natalitioꝛum.
¶ Electum paſſum defectū iudico caſſum.
¶ Cōpꝛobat in cūctis hos: voſq fidem date cūctis. Qđ ꝛ fecim⁹ vt apparet in ſequētib⁹.

¶ Mixti ſcʒ qñ fit electio p clericos ꝛ laicos. j. co. maſſana. ¶ Natales: puta qꝛ defectus eſt in natalibus. j. co. innotuit. ¶ Uitiū puta aliqđ peccatū moꝛtale: vl' ali⁹ defect⁹ de quo dic vt no. ꝫ. e. §. qs eligi. i v. icipiūt anni. xxx. ¶ Laicalis abuſus. qñ. ſ. laicalis poteſtas iure ſuo eligit qđ eſſe nō pōt. j. codē. quiſqs. ¶ Tpis elapſus. j. co ne ꝓ defectu. j. de ſuppleu. negli. pꝛela. c. fi. tales tamen aliqñ de gratia tolerātur. vt ibi no. in ſumma. ¶ Interdictumq'. puta qꝛ ab iterdictis vel de interdicto facta eſt electio. j. e. cū inter. R. ſeniorem. ¶ Ligate ale: qꝛ ep̄s ligat⁹ eſt. ꝫ. tit. j. c. fina. ¶ Uiuētis loc⁹ puta qꝛ eccleſia nō vacat de iure: vel ſaltē de facto. j. de cōceſ. p̄bē. c. j. ꝛ. c. cū noſtris. ꝛ ca. literas. quinimo ante tertiā diem depoſitionis nec tractat⁹ electionis haberi dʒ. lxxix. diſtinc. null⁹. ij. Sed decre. pꝛohibet quouſq coꝛpus traditum fuerit ſepulture. j. c. bone memo. cre. §. electionem. ꝛ quāuis quidam dicant qđ dn̄s papa ibi aſſumit nō cauſam vt cauſam: videtur tamen contrariū eſſe dicendum niſi ex aliqua latenti cauſa euidēs ꝛ graue periculū immineat. argu. in his que not. ꝫ. eod. §. qualiter. in pꝛima foꝛma ſup verbo commode. ꝛ ſic nō debet tractari de electione quouſq coꝛpus ſit ſepultū: vt dicit decre. maxime cū hoc ius fauoꝛē moꝛtui ꝛ honeſtatis cām ꝛ odiū canonicoꝛū qui aliquādo habentes odio moꝛtuorum plerunq nimis pꝛoperant videaꝛ inductum. argu. j. de foꝛo competē. ſi diligēti. ꝛ de teſta. requiſiſti. reſpon. j. in fi. ꝛ vide qđ no. j. de renun. §. que poſſunt renunciari. per totū. ¶ Appellatio ſcʒ iuſta ꝛ rōnabilis electionem precedēs. j. e. ꝯſideraui m⁹. auditis. et. c. cū nobis olim. ¶ Pape iuſſus. ſ. qꝛ foꝛma reſcripti nō ſeruaꝛ. j. e. cū in veteri. ꝫ. de reſcrip. cū dilecta. §. fi. ¶ Foꝛma viri. i. ab hōie appoſita. puta capitulo dante alicui poteſtatem ꝓuidēdi de ꝓpꝛio gremio nō aliunde. j. co. cū dilectus. idē pꝛiuilegiū vel ꝯſuetudo hāc certā foꝛmā vl' ꝯſimilē roboꝛat. ꝫ. de ꝯſue. cū dilectus. j. de ver. ſig. abbate. j. e. cōſiderauimus. ¶ Repꝛobatio: qꝛ alias repꝛobat⁹ fuit pꝛopter delictū ꝓpꝛium. ꝫ. ti. j. gratū. ¶ Neophituſq qñ. ſ. in pꝛelatum regularis eccleſie eligiꝛ non pꝛofeſſus. j. co. cū cauſam que. cū in magiſtrū. ꝛ. c. ad noſtrā. talis tñ ex quo in regula eſt cōpetenter inſtructus vrgente neceſſitate vel euidenti vtilitate monaſterij exigēte per viā poſtulatiōis admittiꝛ. j. e. cū monaſteriū de peſt. ꝛ. c. officij. §. fi. ſicut ꝛ is q̄ nō pōt ad ſacros oꝛdines ꝓmoueri. j. de eta. ꝛ quali. tuā. ¶ Defect⁹ verbi: puta qꝛ eſt nō electio facta verbis ſʒ factis. ſ. qꝛ inthroniʒat⁹ eſt. j. co. eccleſia j. ad finē. ꝛ no. qđ ibi dicit nec decet nec expedit: ex quoꝛū verboꝛū mente cōſulo electo qđ nō ꝑmittat ſe inthroniʒari: q' ſi p vim tu q̄ elect⁹ es fueris depoꝛtatus. Effuge cū poteris ne ꝯſenſiſſe puteris. i. ꝗcito dimittent te. argu. j. de ſpon. veniēs. ꝛ. c. ad id qđ. ꝛ de deſpon. impub. ex lris. ergo ſine cōfirmatione nō eſt cathedra vſurpāda: ꝛ q̄ nō intrat p oſtiū fur eſt ꝛ latro. hoc aūt de mandato ſupioꝛis poſt ꝯfirmationē puto fieri debere: vel foꝛte archidiaconus hoc poſtmodū faciet iure ſuo. j. de off. archi. vt veſtrū. ¶ De cōſuetudine inthroniʒanꝛ ante cōfirmationē quam iudico coꝛruptelā de cadē confirmati autoꝛitate ꝓpꝛia intrant: qđ nō repꝛobo vbi nemini iniuriaꝛ: puta qꝛ nō eſt aliqs ad quē ſpectat inſtallatio: cū p ipſam cōfirmationē ius pleniſſimū ꝯſequaꝛ. j. eo. §. qđ ius acqratur. ¶ Populi voces: puta qꝛ ad clamoꝛē popularē electus eſt. j. co. oſius. lxj. di. miramur vij. q. j. lʒ ergo et c. ſi ergo. nec enim ſequēd⁹ eſt pp'ls: ſʒ docēdus. lxij. di. docēd⁹. nec libertas data ad clamoꝛē ppl'i tʒ. ff. qꝛ a qui. ma. li. nō ſi. li puat⁹. nec ſunt vane voces pp'li audiende. C. de penis. decurionū filij. argu. ff de appel. ſi ꝯſtat. j. de excef. p̄la. ex literis. ante medium poſſunt tamen tales repꝛeſentare. j. eodē. querelam. Et not. qđ hi tres caſus ſcilicet mixti: laicalis abuſus: pp'li voces: quāuis idem videantur pꝛima facie: tamen ſi diligenter conſiderantur ſecunda facie ſunt diuerſi. ¶ Anathema. ſ. ſi ab excōicatis vel de excommunicato fiat electio. j. de etate. c. cū bone. ¶ Simon. ſ. qꝛ ſimonia ce fit. j. co. ſuper eo. ꝛ. c. ſi alicuius. ¶ Diſcoꝛdās ſi ſit: vt. ꝫ. de poſtu. pꝛela. c. j. ad fi. ꝛ. c. ij. ¶ Suſpenſio. ſ. qꝛ de ſuſpenſo vel a ſuſpenſis facta eſt. ꝫ. de cōſue. cum dilectus. §. qui a nobis. ¶ Shiſma. Sʒ ſi ipm abiurauerit nec a ſchiſmatico oꝛdinem receperit de gratia confirmatur. j. eodem, quia tua diligentia, ſchiſma autem

interpretat̃ ſciſſura ſiue diuiſio.vñ ſciſmatici
dicunt̃ ab vnitate fidei diuiſi: q̃ nec ſpm̃ ſan=
ctũ habẽt nec ſciſſura in vnitate eſſe põt.xx=
iiij.q.j.ſchiſma.⁊.c.loquit̃. Inde eſt ꝙ veſtis
dñi per quã vnitatẽ intelligim⁹ indiuiſa re=
manſit.xvj.q.vlt.nullus.§.ſicut dñi veſtimẽ=
tum.qđ dic vt not.j.de ſciſma.§.j. ¶ Jus ele
ctoꝝ nullũ dat quodlibet hoꝝ.i.ſi aliquod
de premiſſis interueniat electio nulla erit.
¶ De oĩbus ſupradictis ⁊ aliis q̃ occurrent
puto diligẽter inq̃ri debere.j.eo.cũ poſt pe=
titã.⁊ cũ oĩa rite cõcurrerint: tunc demũ ele=
ctio cõfirmet̃.j.eo.nihil eſt.rñ.j.⁊ ſi ſuperioꝛ
dubitet de perſonis ab his inter quos is de
quo dubitat cõuerſatus eſt inquirere debet
j.eo.poſtq̃.et.c.ſcriptũ.§.j. ¶ Quia ſicut di=
cit.j.eo nihil eſt ſi ſecus fuerit incaute pre=
ſumptũ:ſcʒ non precedente examinatione di
ligenti:vel q2 nulla neceſſitate vrgente: vel
euidenti vtilitate exigẽte diſpenſauit:vel q2
ſine diſpenſatione cõfirmauit:indigne ꝓmo
tus deiiciendus eſt et indigne ꝓmouẽs pu=
niendus.ſic intelligo.j.c.nihil eſt.§.j.idẽ vi=
detur ſi confirmauit: cũ de perſone meritis
non conſtaret.arg.optimũ.j.de appel.conſti
tutus.ij. Sed hoc intelligo qñ non premiſit
examinationẽ:nã ipſa premiſſa preſumitur
idoneus ex quo contrariũ non apparet.j.de
ſeru.non ord.fa.c.vnico.j.de preſump.ca.fin.
¶ Sed ⁊ incaute confirmat ſi cõfirmauit an
teq̃ electioni de ſe facte conſentiat.j.eo.cum
inter canonicos.§.fi.ideoq; quando eligitur
abſens ⁊ inſcius eſt confirmat in differẽda.j.
eo.innotuit.reſpon.j. ¶ Quid ſi oĩa diligen=
ter examinauit:ita ꝙ nihil omiſit de contin=
gẽtibus:⁊ poſtea reperit̃ vitiũ ſeu defectus
qui latuerat ꝯfirmatoꝛi nihil imputo:dũ tñ
per ſe et alios diligẽter inquiſierit.j.de clã.
deſpon.cũ inhibitio.rñ.j.ex quo fecit potuit
xxij.q.ij.faciat. Imputo aũt parti ꝯtradicẽ=
ti ſi non appellauit ab interlocutoꝛia.nam
elapſis.x.diebus tranſit in rem iudicatã.j.e.
cũ dilectus.§.fi. Imputo etiã pꝛomoto ſciẽti
⁊ reticẽti vel diſſimulãti.ar.ff.de redhi.actio.
l.j.§.cauſa.et.l.querit̃.§.ſi venditoꝛ.de clan.
deſpõ.c.iij.§.pari modo.nã quo ad ipm̃ ani=
me ſunt decepte dãnabiliter.i.in damnũ ſuũ
vt ſanguis parochianoꝝ ac ſi decepti eſſent
ab eo in die iudicij requirat̃:ſic intelligo.j.c.
dudũ.ij.rñ.j.ad fi.nec excuſat̃ per lapſum tẽ
poris:vt no.s.e.§.quis eligi.ver.itẽ ſciendũ.
alias non imputat̃ ignorãtibus.ar.ff.de offi.
preto.barbarius.nam etiã ſi deficeret ſacra=
mentũ fidei fides tñ non deficit ſacramẽti.j.
de bap.debitũ.⁊ de preſby.non bap.veniens
cenſebit̃ ergo ꝓles ſpũalis per eũ gñata legi
tima rõne ignorãtie eligẽtiũ.ar.j.qui fi.ſint
legi.ex tenoꝛe.ergo in hoc ſeculo ex quo ita
latet nõ iudicabit̃.xxxij.diſt.erubeſcant.vj.
q.j.ſi omnia.xxxij.q.v.xp̃ana. Sed ibi diſtri=
cte iudicabit̃ vbi nihil latebit niſi hic pñiam
agat ꝓcurando renuntiationẽ vel ſaltẽ di=
ſpenſationẽ.j.de renũ.niſi cũ pridẽ.§.perſo=
ne vero irre. Sed papa ex certa ſciẽtia pote=
rit percepta remittere: ⁊ vt cũ bona ꝯſciẽtia
remaneat diſpenſare.ix.q.iij.cuncta per mũ
dum.⁊.c.per principalẽ. ¶ Sed et illud im=
putarẽ cõfirmatoꝛi ſi defectus in aperto erat
vel de facili eſſe poterat:et ideo cõſecratus
remouet̃ propter defectũ ſcientie.j.de eta.et
quali.c.fin.hoc eñ de facili apparere põt:vt
no.j.de magiſt.§.qualiter debeat eſſe.et not.
qđ non excuſat in talibus tẽpus:imo remo=
uetur cõfirmatus quãdocunq; appareat ec=
cleſiã deceptã fuiſſe.j.de fil.preſby.c.pe.⁊ vl.
⁊ de coꝛ.vitia.expoſui ſicut ⁊ in matrimonio
carnali obtinet.vt no.j.de frigi.§.qualiter et
quãdo.ver.qđ ſi mulieres.⁊ ſequẽ.niſi diſpẽ
ſetur vt dixi.⁊ probatur.j.de etate ⁊ qualita.
intelleximus.j.§.fi.

Quod ius acquiratur con=

29 firmato:†ptʒ.s.eo.§.quid operet̃.⁊ duobus
.§.ſequẽ.⁊.§.quo tpe.ver.tu dic q̃ electꝰ.ac=
quiritur aũt ius oneris ⁊ honoꝛis.qđ dic vt
no.j.de paro.§.in q̃bus ꝯſiſtit.⁊.j.de maio.⁊
obe.§.in quibus conſiſtat maioꝛitas. Sʒ nũ=
30 quid acquiritur ius†audiẽdi cauſas crimi
nales.dic vt no.j.de accu.§.fi.ſub.§.fi.ver.in
ſumma.⁊ ſequẽtibus. acquiritur etiam ius
qđ nõ deiiciatur ſine metu calũnie niſi foꝛte
appellatũ eſſet.tunc eñ ſuperioꝛ cauſa pro=
bata ipm̃ deiiceret nec requireret̃ q̃ proſe=
quẽs appellationẽ ad aliquã penã ſe aſtrin=
geret.ſic poteſt intelligi.j.eo.nihil eſt.arg.ff.
ad turpil.l.j in fi.ſicut nec inſcribit̃ ante con
firmationẽ. Si vero proſequatur poſt confir
mationem ſine appellatione:tunc obligat ſe
ad penã extraoꝛdinariã.j.de accuſa.ſuper
his.⁊ eſt ratio vt not.j.titu.j.§.cuius autoꝛi=
tate.ver.verum cum matrimonium.

Ad quid tenetur ad conſe=

crationem infra certum tempus recipiendã
qđ dic vt no.s.eo.§.quo tempoꝛe.verſi.conſe
cratio.⁊ ſequentibus vſq; ad finẽ. tenet̃ etiã
inquirere et bonũ exemplũ prebere. vnde in
Tobia verſificato in prin. Eccleſie turonen=
ſis apex omnium ſpeculatoꝛ. Et ſpeculum pre
ſul Bartholomee fane.arg.j.eo.cum in cun=
ctis.reſpon.j.ideo debet eſſe potens in opere
⁊ ſermone.j.de ſta.mona.cum ad monaſte=
rium.§.prioꝛ.tenet̃ etiã predicare.j.e.in cau
ſis.in fi.⁊ qđ oꝛe dicit opere cõplere.nã ea q̃
a prelatis fiunt de facili trahunt̃ a ſubditis
in exẽplũ.j.de vo.⁊ vo.redẽ.magne.§.j. Pri=

31 mo ergo habet officiū ⁊ preconis.xliij.di.ſit rector. ¶ Secūdo habet officium ducis: ſ3 ſi cecus cecū ducat[a] ambo in foueam dilabuntur.ſ. de eta. et quali.cū ſit ars artiū. ⁊ fi. xxxviij.di. que ipſis. ¶ Tertio habet officiū magiſtri eſt eñ ars artiū regimen animarū. ſ. de eta.⁊ quali. c.penul. in princi. ¶ Quarto habet officiū paſtoris.ſ.eo.ne pro defectu.ex hoc tenetur triplicē panē oībus miniſtrare ſacramentalē: de quo dr ego ſum panis viuus q̄ de celo deſcendi.de cōſe.di.ij.panis. Itē corporalē ⁊ ſpiritualem. ſ. exempli et verbi dei.de quibus dictū eſt nō in ſolo pane viuit hō ⁊c.⁊ illud:paruuli petierunt panem et nō erat q̄ frangeret eis.De pane corporali habes.xvj.q.j.qm quicq̄d. de pane exēpli.ij.q j.multi corriguntur.⁊.c.ſi peccauerit vj. q.j. oues. propter hūc triplicē panē dictū eſt petro ter:paſce oues meas[b].ſ.eo. ſignificaſti. ¶ Quinto habet officium prefecti vigilū ergo caueat a negligentia ⁊ videat epiſcopus qđ ſubditi ſacerdotes inuigilent:qꝛ precioſiſſima pars fortunarum.ſ.animarum eis cōmiſſa eſt: ſuper quo vide diligenter totum tenorē libri.iij.⁊ ff.de offic.prefec. vigi.nam aliq̄d eſſet ſi ita caute ageret hic ſicut ibi:⁊ tamen cum agatur de maioribus cautius eſt agēdum.xlij.diſtinc.quieſcamus. ergo inuigilet quia culpa ſua eſt ſi lupus ouē rapiat et ipſe neſciat.ſ.de reg. iur. c. penul. ¶ Sexto habet officium nutricis vnde lac miniſtrare debet.ſ.de pe. de⁹ qui.§. apoſtoli. ¶ Septimo habet officium medici: vñ caute debet infundere vinum et oleum vulneribus ſauciati.ſ.de pe. oīs.§.ſacerdos autem.xlv.diſt.diſciplina. ¶ Octauo habet officium aduocati vt oret pro populo ſibi commiſſo. x.q.j.qꝛ ſacerdotes.j.q.j.ipſi ſacerdotes.xxxvj. diſtinc.c.fi. ¶ Nono habet officium militis armati: ſ3 arma noſtra lachrime ſunt[c] et orationes.xxiij.q.ō. viij.§.j.⁊.c.j.⁊.ij.⁊ p totū. ¶ Decimo h3 offi gladiatoris: eſt autē excommunicatio mucro ſuus.xvj.q.ij.viſis in fi. ſ. de re.eccle. non alie.ſi quis presbyterorū. ¶ Undecio habet officium agricultoris vt euellat ⁊ diſſipet et edificet et plantet.ſ. de maio.et obedi. ſolite. §.potuiſſes. ¶ Ergo corrigat diſſipet ⁊ informet quia ⁊c. ¶ Decimo habet officium correctoris infra eodem tranſmiſſam. ſ. de his q̄ fi.a;prelato. quanto.ſ. de accuſa.qualiter.ij. ¶ Et breuit ad ſupradicta. xij. officia diligēter ⁊ fideliter exequēda tenetur:⁊ multa alia de quibus omnibus corā deo redditurus eſt rationem vt no.ſ.de parro.§.in quibus.⁊.ſ.de offic.archi.§.qđ ſit eius officium. ¶ Tenetur etiam ad cautionem et iuramentum preſtandum.de quibus dixi.ſ.eodem.§. quid operetur.

Quid iuris de expenſis hac

occaſione factis:⁊ quidē aut queris de expēſis factis de cōi conſenſu capituli:aut de cōſenſu partium. ¶ Et ſi quidē expenſe fiant occaſione electiōis a procuratoribus cōmuniter cōſtitutis:ſiue in cuſtodia caſtrorum ſiue electione ſignificāda:ſiue pro cōfirmatione petenda:ſiue pro quocūq; alio vtiliter geſto equum eſt vt inde ſtipendium ſuum conſequantur.arg.xij.q.iiij quicūq;.x.q.ij.precarie.xxviij.q.j.iam nunc.ſ.de accu.ex parte.ff. de nego. geſt. pomponius. et hoc intelligo. ſiue expenſe ſint vtiles ſiue neceſſarie: tales videlicet ſine quib⁹ negociū nō poterat expediri vel poterat ſ3 nō ita bene. ff.de verb.ſig. impēſe.ff.de ipen.in re.do. fac. l.j.ij.iij. ⁊.iiij. tenetur enim capitulū procurare vt prelatū habeat q̄cito commode poterit. ſ. eodem.cū inter vniuerſas ⁊.c.ne pro defectu.⁊ ſede vacante vices prelati gerit: qđ dic vt not. ſ. de maio.⁊ obe.§. ⁊ ad quid obediens teneať. et ne ſede vac.§.in quibus hec regula fallit. Secus ergo ſi proprijs negocijs procuratores expēderent.vt.ſ.de dolo ⁊ cōtu.cū dilecti.ſ. de eo qui mit.in poſ eau.rei ſeruāde. cū veniſſent. in fi.ſ.de procura.cum pro cauſa. ¶ Quid ſi vna cum negocio electionis ſua propria negocia procurauerint:ſi principaliter miſſi erant pro cauſa electiōis h3 locū qđ dr.ſ.eo.vt preterite.dū tñ nō diſtulerint electiōis negocium: alioquin ſi in proprijs negocijs principaliter venerant:ſ3 capitulū mādauit eis q̄ electionis negocium procurarent. quatenus plus expenderūt rōne negocij repetēt et nō vltra. ſic ⁊ in pꝛio caſu qđ pl⁹ expēderūt vt proprijs negocijs deduceť.arg.ff.de neg.geſt. ſi cōes. ff.fami.erciſ.ex parte.circa prin. ⁊ in alijs iuribus proxime inductis: et hoc intelligo de

a ¶ Si cec⁹ cecū. Adde. c. poſt trāſlationem. de renun.c.an baptiſmū. de cōſe. di. iiij. originalit Luce.vj.c.

b ¶ Paſce oues meas. Adde text. in. c. in ſcripturis. viij.q. j. c. diuinis. xv. q j.et in.c. ſolite. de ma.et obe. originaliter Jo. vlti.c.

c ¶ Arma noſtra lachrimeſūt Adde gl. in.c.dilecto.đ ſen. excō. libr. vj.et glo.c. continentia.đ cler. pcuſ. Anto.de but. et abb. in c. petitio. de homi. Abb. in.c. ex multa. in.§.de clericis.đ vo.

expenſis factis quouſq; cōfirmatio habita fuerit: ⁊ confirmatio repreſentata. ar. ĩ. eodē. tranſmiſſa. ⁊ de ap. ſup eo. ij. §. fi. ¶ Deducent̄ aūt de bonis ſpectantib⁹ ad camerā p̄lati. ſic intelligit Goffre. ĩ. eo. p̄terite. ibi. ¶ Patriarchatus: imo videnſ innuere qđ ab oībus de patriarchatu cōtribuendū ſit: vnde ſequitur totaliter. q. d. a toto patriarchatu. ſunt enim onera cōportāda. ĩ. de p̄ſump. mādata. ⁊ pro neceſſitate ſuperuenīēte vr̄ charitatiuū auxilium poſtulādū. ĩ. de cenſi. cū apoſtolus. §. inhibemus. Sed cauendū eſt ne pauperes cōpellantur: nec diuites inequaliter aggrauētur. ĩ. de cēſi. lȝ ⁊ c. pcuratiōes. §. ĩ. ĩ. de offi. ordi. cō querēte. § ĩ. ad fi. ⁊ eſt ratio: q2 qđ oēs tangit ⁊c. ĩ. de offi. archi. ad hec. in fi. cū ergo oīno interſit bonū habere prelatū: q2 integritas paſtorū ſalus eſt ſubditorū. lxj. di. miramur. circa p̄n. ⁊ capite lāgueſcēte ⁊c. vj. q. ĩ. ex merito. ab oībus tribuēdum vr̄. arg. ff. de aqua plu. arcē. in cōcedēdo. ĩ. de maio. ⁊ obe. c. fi. ¶ Puto qđ ſi de conſuetudine appareat ſeruāda eſt: q2 optima eſt legū interpres[a]. ȝ. de ɔſue. c. dilectus. ad fi. Si nō apparet ſatiſfaciat menſa cuius principaliter intereſt. niſi grauees ſint expenſe in quo caſu p iura p̄allegata cōtributionē dicamus faciendā: q̄ potiſſime tāgit canonicos. argu. ĩ. de p̄ſcrip. cū nō liceat. vbi dicit qđ nō ob preſcriptione teneantur ſicut aliȷ̄ obedire. arg. ĩ. de his que fi. a p̄la. nouit. ⁊. c. fi. ¶ Si aūt de cōſenſu partis capituli facte ſunt ad hoc vt melius videas qđ iuris ſit ſcire debes q̄ ſi canonici inter ſe tm̄ litigēt vbi eſt maior pars capl'i dr̄ eſſe capitulū. arg. ĩ. eo. inter cano. li. ĩ. di. apoſtolica. ⁊ poſſunt cōſtituere pcuratorē noīe capituli: nec hic requiriſ cōſenſus ſingulorum. Secus ſi agāt contra extraneū: q2 tunc requiritur qđ due partes capituli in cōſtitutione procuratoris p̄ſentes ſint quaꝝ duaꝝ partium ſufficit maiorē partē conſentire: in quoꝝ nūero vox pcuratoris cōputabiſ: ſic intellige. ff. qđ cuiuſq; vniuer. no. nulli. et l. ſeq. ĩ. de his q̄ fiunt a ma. par. ca. c. ĩ. ⁊ ar. ĩ. de procu. c. ĩ. et. ĩ. de iudi. cām que. ¶ Sed nunquid poteſt conſtitui procurator minor. xxv. an. vide qđ no. ĩ. de pcu. §. qs dari. ¶ Abſentium quoq; noīa cōſcribi nō debēt: alias incurritur crimē fal. ĩ. de his que fiūt a prela. q̄to. §. abſentium. ¶ Hic aūt quo ad expenſas pertinet. di. vtrū is qui cauſam cōtradictionis proſequitur ſit regularis vel ſecularis. ¶ Si ſit regularis etiā pendēte lite ei puidendū eſt: cū nec propriū habeat. ĩ. de ac. ex parte. ⁊. c. olim. ȝ. U. ⁊. P. ¶ Si vero ſecularis ſit aut eſt electus aut ſingularis aut procurator. ¶ Si elect⁹ ſit ⁊ ſuccubuit expenſas nō repetet cū nō alienū ſed ppriū geſſiſſe negocium videatur. C. de nego. ge. l. ĩ. ⁊ de ſta. ⁊ imagi. l. fi. arg. ff. de nego. geſt. l. ĩ. et. iij. ¶ Si obtinet ipſemet ſatiſfaciat. argu. ĩ. de teſta. relatum. §. nomine. ¶ Si ſingularis vel procurator aut agit de iure proprio. puta quia dicit ſe contemptum: vel alios pro quibus eſt in iudicio et ſic nihil repetit: vt dixi. ȝ. verſic. ſi electus ſit. et arg. ĩ. eodem. qđ ſicut. §. ſi autem. et. c. bone me. cre. §. pe. et vlt. ¶ Aut agit de iure tangente eccleſiam: puta quia dicit perſonā minus idoneam vel formam non obſeruatam: et tunc ſi regularis ſit pendente lite prouidendū eſt. ĩ. de accuſ. ex parte. et. c. olim. ȝ. U. et. P. ¶ Secularis vero pendente lite nihil percipiet: et ſi ſententia feratur contra ipſum nihil recuperabit a capitulo: ſed quilibet ſociorum ponat ibi pro ſolido et libra. Si vero obtinet a capitulo recuperabit. argumen. ĩ. de procu. cum pro cauſa. et de re. ec. non alie. ad noſtram. ⁊ ſic vtilitatem expenſarum litis terminus declarabit. argu. C. de iudi. rem non nouā. et de hoc ĩ. eodem. vt preterite. victus etiam victori condemnabitur. ĩ. de dolo ⁊ ɔtu. finē. ⁊ ſi non eſt ſoluēdo reſtituiſ actio aduerſus capl'm niſi vtil'r geſtū ē negotiū: ēt ſi ſine mādato oppoſuit ſe vn⁹ canonic⁹ ɔdictionī noīe eccl'ie. ff. de eo p quē fac. ē. l. fi. ff. iud. ſol. inde tñ. § antepe. ¶ He aūt expēſe pbabilē modū excedere nō debēt: imo taxatio p̄mittēda ē. ĩ. de pcur. cū p cā. ⁊. c. ɔſtitutis. qđ dic vt no. ĩ. de dolo ⁊ ɔtu. ſub rubrica de ɔtu. §. q̄ pena. ſub. §. ergo ē modus. ¶ Et no. q̄ etiā vnic⁹ canonicus cū cātore vel noīe eccleſie admitteſ. arg. ĩ. eo. cū inter canonicos. §. poſt h̄ archipb̄r ⁊. ⁊. ĩ. de offi. dele. corā. Sȝ ſi malitioſe ɔ aliū excipiat de pprio expēſas cōponat. ĩ. đ ac. accedēs. ar. ĩ. c. cū inter cano. ꝟ. pluſq; due partes cōſtituerāt procuratorē. ¶ Uerū quo ad

[a] ¶ Legum interpres. Adde glo. in. c. ab eo. de ap. lib. vj. gloſſ. in c. ex parte. đ cel. miſ. que alleg. concordā.

¶ Ad ſuẽ= tariũ faciẽ dũ. Adde q̃ ⁊ quot ſo lennitates requirant in cõficien do inuẽta= riũ. vide p Bal.conſi. xxxviij. in iiij.volu.

hoc vt expẽſe poſſint repeti: vi
detur ſufficere q cãm habue=
rit ꝓbabilem litigandi.ar.ff.ð
bo.auto.iudi poſ.pretor ait.§.
ait pretor.ſufficit enim q' v ili
ter ⁊ bona fide exceptũ fuerit.
ff.de neg. geſ.ſed an vltro.§.j.
¶ Uerum ita demũ recupera=
bit capitulũ expenſas factas
ſi bona prelature nõ occupent
vel vſurpent.j.co.vt preterire.
tunc enim ſi hoc faciant nihil
repetant cũ in cã cõdemnatio
nis ſint.ar.j.ðdo.inter vi.⁊ vx.
⁊ ſi neceſſe.ad fi.vel ideo hoc di
cit: q2 id quod occupauerunt
detrahitur.⁊ quod ſupereſt tã
tum redditur.j.de accu.ex par
te.⁊.c.pe.in.fi.vel dic occupent
ſ.aliquã rem in quã dicebãt ſe
ius habere ⁊ ideo ipſam occu
pauerunt iudicando q2 nõ eſt
qui defendat.j.ne ſe.vacã.p to
tum.ideo debet cadere a iure
ſuo.ar.xvj.q.vj.placuit C.vnde
vi.ſi quis intantã.ad le.iul.de
vi pub.ſi creditores.xij.q.ij.nõ
liceat clericis.¶ Uel ideo dicit
vſurpẽt: q2 nihil dꝫ ſupp̃mi vł
auferri: ſed futuro ſucceſſori
oĩa fideliter reſeruari: etiã ſup
pellectilia alioquin qui contra
fecerit reus ſacrilegij prolixio
ri anathemate cõdemnet.xij.
q.ij.hic huius placiti quinimo
tanq̃ fur ⁊ latro honore p̃
uandus eſt: etiam ſi epiſcopus
de bonis vacantis eccleſie ſub
dite ſurripiat.x.q.ij.c.vl.⁊ hic
paribus paſſibus ambulãt.xij
q.ij.c.monemus.⁊.c.ſi quað re
bus.⁊.c.illud.¶ Sed per quã
cuſtodientur per economũ.i.p̃
poſitum ſi in eccleſia ſit. lxxv.
diſt.quoniã quidẽ.alioq̃n ſi nõ
ſit ibi vel non ſit idoneus: capi
tulum prouidebit: ⁊ ipſo defici
ente metropolitanus.xij.q.ij.
non liceat alicui metropolita=
no: ſed ⁊ conſuetudo clericis
ſup hoc poſſet dare iuriſditio=
nẽ.non tñ laicis.xij.q.ij de lai=
cis.¶ Nec pretermittendum
qð capm tenetur ad inuẽtariũ
faciendum [a] in preſentia epi
morientis vel depoſiti economo
⁊ canonicis preſentibus.xij.q
ij.charitatem.ad idẽ tenetur
ſi mortuus ſit ſcilicet inuentariũ publice fa=
cere a minimo vſq3 ad maximũ ⁊ ſi quid inde
ſubtraxerint furti tenentur.xij. q.ij.ſicubi.q̃n
imo infamis videtur tutor niſi fecerit ⁊ in li
tem iurabitur cõtra ipſum.ar.ff.de admi.tu.
tutor qui repertoriũ.C.de admi.tu.l.tutores.
C.arb.tu.l.fi.§.fi.vbi dicit quod ⁊ alias penas
in iure ſtatutas ſuſtinẽt: ſcꝫ q2 tales vinculis
alligant.ff.ð ſuſpe.tuto.l.iij.antepenul.

Quam penam patientur

32 eligentes † ſi vitioſe eligant: ⁊ certe magnã.
Sed quia iura de pena iſtorum ⁊ cõfirman=
tium tractãtia quibuſdã nõ intelligentib9 cõ
traria apparent ad remouẽdam antinomiã
⁊ vt plene ⁊ plane videas qð diuerſa ſunt nõ
aduerſa: ſic.j.de his que fi.a prela.cũ apoſto
lica.§.autoritates.ſic diſt.¶ Punitur iniuſte
promouens ad beneficium aut propter negli
gentiam ⁊ delicti conſcientiam.aut ꝓpter ſo
lam negligentiã: aut propter delictum.¶ Si
propter negligentiam ⁊ delicti cõſcientiã: pu
ta habens beneficium cũ cura ſcðm recepit.
⁊ cũ eo primum retinet ⁊ fructus percipit tã
quã fur ⁊ latro.j.co.dudum.ij.rñ.j. ſciente ⁊
diſſimulãte prelato ad quẽ pertinet collatio
ipſius pmi beneficij ⁊ ſic tacite particeps eſt
delicti.lxxxiij.diſt.error.⁊.c.conſentire.⁊ ſi ne
gligit per ſex menſes in hoc caſu propter ne
gligentiam poteſtas conferendi ad proximũ
ſuperiorem.deuoluitur: ⁊ ꝓpter delicti cõſciẽ
tiam eccleſie quã conferre debuit tantũ ðſuis
prouentibus reſtituere cogit quantũ a tpe
vacationis cõſtiterit eſſe perceptũ.ſic loquit
j.de prebẽ.de multa.§.⁊ vltra ſex menſes qð
intelligũt doctores de ſuis.ſ.ꝓprijs.j.de ap.
reprehẽſibilis.§.pe alioquin cõtra q2 delictũ
pſone ⁊c.j.de excep.cũ venerabilis.§.intelle=
ximus.ſed punietur alia pena arbitraria.ar
gu.xvj.q.vj.illud.xiiij q.vj.ſi res percepta ꝓ
repetentur a tenente beneficiũ tanq̃ a male
fidei poſſeſſore.C.de rei ven.certũ eſt cũ p̃mo
beneficio ipſo iure per receptionẽ beneficij
ſecundi priuatus ſit.j.de preben.de multa.§.
j.vñ perinde eſt ac ſi ab initio vitioſuꝫ ingreſ
ſum habuiſſet ſuper quo vide quod no.s.c.ij.
quis eligi.ver.itẽ ſciendũ.¶ Hic de plano q̃
ad ſucceſſorem illius q̃ cõferre debuit bñficiũ
concedo ar.C.ne ex delic.defunc.l.vnica.ff.ð
diuer.⁊ tẽpo preſcri.an vicinũ.xxiij.diſt.quo
rundam. Si vero conſcius delicti viuat non
quero proprietatem patrimonij ſed prouẽtu
um eccleſiaſticorum quos ſuos facit in vita
ſua.j.de pecu.cle.c.fi.⁊ de teſta.relatum.ij.§.
nonnunc.⁊ generalem ⁊ liberam adminiſtra=
tionẽ habet.j.co.cum nobis olim.in fi.¶ Ubi
vero propter ſuam negligentiam ſolam aut
commiſſaꝫ in maioribus beneficijs aut in mi

noribus. ¶ Si in maioribus tunc iuſto impedimento ceſſante elapſis tribus menſibus a tēpore vacationis et ſcientie numerandis poteſtas ad proximum ſuperiorem deuoluitur vt no. ſ. § quāto tpe. Eſt aūt iuſtum impedimē=tum ſi interdictū ſit eis ne eligant. j. eo. c. fin. Item etiam ſi canonici excōicati ſint vel ſuſpē ſi etiam culpa ſua: qz tunc non ad archiepm ſed ad papā poteſtas deuoluitur. j. de conce. preben. qz diuerſitatem. Itē qz primus elect' noluit conſentire nec ſecundus nec tertius. xxviij. di. de ſiracuſane. lxj. diſt. bn̄ nouit. vel non reperitur idoneus vt ibi: in quo caſu licitum eſt vni perſone habere plura beneficia ar. j. de concef. pben. cū noſtris. § fi. xxj. q. j. § j. et c. j. j. de eta. et quali. tuam et ex quo nihil poteſt imputari nō currit pſcriptio. C. de inoffi. teſta. contra maiores. C. de anna. excep. l. fi. in fi. ff. ex qui. cau. maio. in integ. reſti. ait pretor § fi. et tribus. ll. ſequen. ¶ Quid ergo ſi caplꝫ eligat ſibi epm infra tres menſes: ſed electus non vult conſentire vel diſſentire: nec caplm curat repreſentare electionē ſuam ſuperiori et ſic labuntur tres menſes: nunqd in hoc caſu deuoluetur poteſtas prouidendi ad ipſuꝫ proxime ſuperiorem: videtꝫ q ſic. qz ſi vltra tres menſes teneāt canonici eccl'iam vacātē puniendi videntur. j. eo. ne p defectu. § ſtatuimus. in prin. l. diſt. poſtq̄. lxiij. diſ. obeuntibus. ¶ Nā et qd tenent eligere intelligendum eſt cū effectu vt patet in his que no. ſ. e. ver. quid ſi bonū. nihil etiam intereſt vtrū nō eligant: vel eligāt et nō faciunt qd poſſunt vt electio qcito poterit fieri cōfirmet cū interiꝫ vacet eccleſia prelato: qz ante cōfirmationem non eſt qui adminiſtret: vt patet in his que no. ſ. § quid operetur. ar. j. tit. j. inter corporalia. § ſed neqꝫ. et ſic lupus rapax etiam elapſis tribus menſibus poterit inuadere gregeꝫ dominicū et temporalia poterunt deperire. qd tamen mens concilij infra tres menſes vitare intendit. vt apparet. j. e. ne pro defectu. reſpō. j. et § ſtatuimus. in prin. quod vitaſſent quātum in ipſis eſt ipſi canonici ſi electione ſuperiori repreſentaſſēt: qz ſuperior forte aſſignaſſet diem electo infra quem conſentiret ſm ea que no. ſ. eo. § vtrum mutari. ver. quid ſi electus et ſic currit eis preſcriptio cum ſit quod imputari poteſt. vt patet in his que not. ſ. e. ver. proximis. ¶ Preterea ſuperior cui nō eſt repreſentata electio merito poteſt ignorare electionē factā et per conſequens elapſis tribus menſib' credere qd ad ipſuꝫ ſit poteſtas prouidendi autoritate generalis concilij deuoluta. ergo cum non teneatur diuinare ſine culpa poterit prouidere. hic eſt caſus expreſſus in conſimili materia. j. vt benefi. eccl. c. vnico. § j. ver. porro. ¶ Sed contra canonici

puniuntur per concilium ſi intra tres menſes non elegerint. ergo a cōtrario ſi elegerint etiam vltima die trium menſiuꝫ vitant penā vt apparet. j. eo. ne pro defectu. § ſtatuimus. ibi infra quos iuſto impedimēto ceſſante et c. ¶ Item quāuis inueniam quod capitulū electionem ſeu poſtulationē ſuam alieno repreſentet et confirmationem petant vel per ſe vl' per procuratores. ſ. de poſtu. prela. c. j. et c. bone. j. et ij. § nec nocebat. et j. eo. poſtq̄. et c. ſcriptum eſt. et quod etiam electus ſtatim facta electione cum decreto occurrat conſecrand'. vt. lxj. diſt. epo. et c. cathanienſis. in fin. vij. q. j. qualiter. et in multis alijs iuribus. tamē nullum ius dicit quod canonici infra tres mēſes teneātur repreſentare niſi quando in formā obijcitur vel perſonam: tunc enim ſtatutus eſt menſis. vt in autē. d. n. extra co. titu. ſtatuim' . ergo nec tu debes burſalia inuenire: nec pape officium vſurpare. ¶ Item ſi vltimo die trium menſium elegerunt impoſſibile eſſet quod illa die repreſentaretur ſuperiori electio: qui forte diſtat per. viij. vel xv. dietas vl' plures. ergo ad impoſſibile iſtud minime obligatur. ff. de reg. iur. impoſſibilium. j. de pac. c. vl. ad. fi. Itē nulluꝫ ius punit non repreſentantem in hoc caſu ergo nec tu debes nouaꝫ penaꝫ infligere. ff. de reli. et ſump. fune. et ſi qs § prohibente. ff. de ſepul. vi o. l ij. § non perpetue. nam vt ibi pene ſtatute inueniuntur: molliende ſunt. ff. de pe. preſes. et l. interpretatiōe ¶ Solutio. puto q ſi electio clandeſtina ſit: poterit ſuperior elapſis tribus menſibus eccleſie prouidere. et loquitur. j. vt benefi. eccle. c. vnico. § j ver. porro. ad idem in his que no. ſ. e. § qualiter facieda ſit electio in prima forma. ver. publicent in communi. ¶ Si vero publicata fuerit tuti ſunt canonici: quia elegerunt infra tempus quod debuerunt. et ex quo publicata eſt vix aut nunquam erit quin ad aures ſuperioris perueniat alioquin in lata culpa eſſet. ff. de verb. ſigni. late igitur ſi ignorauit imputet ſibi. Si ſciuit potuit citare capitulum et mandare quod electionem ſuam repreſentarent. Potuit etiam citare electum et ſi neceſſe eſſet contumacia exigente procedere contra ipſos vt patet in iuribus allega. ſ. eodem verſiculo. Item quamuis et infra eodem nihil eſt, ergo ſi hoc non facit de ſe et non de canonicis cōqueratur. nā decetero nullum tps currit cōtra canonicos: ſed potius cōtra electum: cuius cōſenſus videtur expectand' vſqꝫ ad ſex mēſes a tpe electiōis et ſcientie numerād': niſi pēſatis negocijs circunſtātijs p ſuperioris prouidentiam magis vel min' fuerit expectand'. ſic loquit' et intelligi debet j. vt lite non conteſta. qm frequenter. § ſi vero verſicu. qd ſi forſan. vn̄ ſi interim diſſentiat re

uertitur poteſtas eligendi ca=
pitulũ cũ nec in mora nec i cul
pa deprehendantꝰ.vt patet in
his que no.ſ.eo.ver.item qꝛ ꝓ
mus electus. ¶ Si nãũt cõſen=
tis infirmet electionẽ,ſuperior:
vel cõfirmet,ſicut fuerit facien
dũ. ꝛ ſi cõfirmauerit poſtea cõ
ſecret infra tempus.de quo no.
ſ,e.§.quo tpe.ver.cõſecratio.ꝛ
ver.ſic dantur.ꝛ.ver.huiꝙtamẽ
qꝺ dixi, ¶ Non ob.ꝙ canonici
tenentur eligere cuꝫ effectu:qꝛ
hoc intelliguntur facere dum
modo canonice eligant:cũ nec
aliud ſit in poteſtate ſua.ſ.con
ſenſus electi vel cõfirmatio vel
conſecratio. ¶ Nõ ob.ꝙ nõ re
preſentant electionem:vt pꝫ in
his q̃ no.ſ.co.ver.item quãuis
inueniã ꝛ ſeq.ꝛ ver.ſi vero pu
blicata. ¶ Nec ob.quod in con
trarium allegatũ eſt.de mente
concilij: qꝛ ꝛ verba ꝛ mens in
hoc cõcordant ꝙ infra tres mẽ
ſes electio celebretur. ¶ Nec
ob.qꝺ dicit conciliũ vltra tres
menſes nõ vacet:quia non in
telligitur vacare quãtũ ad ca=
nonicos:ex quo elegerunt cuꝫ
nec alia ſint in poteſtate ſua:vt
not.ſ.co ver.nõ ob.ꝙ canonici
ꝛ per electionẽ initiatũ eſt mri
moniũ qꝺ ſi electus poſtea con
trahetur. ¶ Sꝫ nec ob.obiectio
facta.ſ.co.ver.ꝓterea.qꝛ intel=
ligitur qñ electio clãdeſtina eſt
ſeu occulta:vt no.ſ.e.ꝟ.ſolutio
ꝓterea loquitur in minoribus
bñficijs in quibus nõ generale
ſꝫ lateranẽ.cõciliũ habet lo=
cũ que multũ diuerſa ſunt.naꝫ
in beneficijs in quibus latera=
nẽ.cõciliũ locũ habet:bene in
uenio expreſſuꝫ qꝺ niſi.j.ſex mẽ
ſes hi ad quos pertinet pſonã
idoneã ad beneficiũ vacãs re=
preſentauerint:ex tũc ad proxi
mum ſuperiorẽ poteſtas deuol
uitur.j.ꝺ ſup.neg.prela.c.ij.ad
idẽ.j.de iure pa.cã te.ꝛ de eccl.
edi.c.iij.in fi.in autẽ. de ſanct.
epiſ.§.ſi quis oratoriũ domum.
colla.vj.ſed penam concilij la=
teranẽ.nõ põt trahere ad ge=
nerale:vt pꝫ.j.de conceſ.pre=
ben.dilectus ſatis tamen puto
ex mente iurisꝫ:qꝺ dñs papa

nouũ ius cõdendo in hoc caſu deberet priuaſ
re non repreſentantes infra certum tempus
33 vt eccleſiarum pericula vitarentur ¶ † Quid
ſi capl'm transfert poteſtatẽ in alium: ꝛ ille
negligens eſt.nunqd capitulũ ꝓpter hoc pri
uatur poteſtate eligẽdi: puto ꝙ ſic ar.j.de of.
archi.ca q̃.ff.de exerci.act.l.j.§.magiſtrum.
a qꝛ negligentia procuratoris obeſt dño.ſicut
ꝛ confeſſio:qꝺ dic vt no.j.de ꝓcu.§ quis ſit ef
fectus.ꝟ.ſed nũquid confeſſio ſicut etiam ne
gligentia prelati obeſt eccleſie.j.de preſcri.ꝑ
totum.ꝯuis dolus non obſit nec delictum.vt
no.ſ.e.§.ver.ſi propter negligentiam nã ꝛ cõ=
ſtitutione pro defectu.q̃ hãc penam imponit
in fauorem publicum introducta eſt. quare
ei renunciari non põt.j.de foro cõpe.ſi diligẽ
ti.alias ſemper poſſet transferri poteſtas.ꝛ ni
mis vacaret eccleſia ꝛ in fraudem poſſet fieri
ſi contrariũ diceremus:quod vitandũ eſt.ar.
j.de diuor.quarto.in fi.j.de priui.quarto.ad fi.
¶ Quid ergo ſi alius in quem tranſlata eſt
poteſtas indignũ elegerit.ꝛ quidẽ penas ſuos
debet tenere autores.j.de his q̃.fi.a ma.par.
ca.que fuerit.qꝛ nec de tali videtur cogitaſſe.j.
eo.cãm q̃.ꝛ.c.in cauſis.§.fi.j.de conceſ.prebẽ.
conſtitutus.j.de renun.poſt tranſlationẽ.§.
fi.ff.de ritu nup.quãquã.ꝛ.l.ſi filius.ff.pro ſo
cio.vñ ſi nerue.in autẽ.de here.ꝛ fal.§ is igi=
tur.col.j.Sed ſicut.ſ.no.negligentia imputa
tur. ¶ Ergo elapſis tribus menſibus deuol
uitur poteſtas ad proximum ſuperiorem q̃
de eadem eccleſia habet eligere infra alios
tres menſes:ſuper quo vide qꝺ no.ſ.eo.§ qꝺ
eligi.ver.is etiã q̃ nõ eſt de eodem gremio.et
ſequentibus vſꝗ ad ver.nedum criminoſus
Si autem ſuperior puta archiepũs infra ali
os tres menſes nõ prouiderit.ex quo tres mẽ
ſes cucurrerunt in perſonã capituli: ꝛ tres
alij in perſonã ſui ante ligitur poteſtas ꝺuo
luta ad papã.ar.j.de ſup.negl.ꝓlato licet iõ
ſi elapſis.vj.mẽſibus ꝓuideat ꝓuiſio nõ vale
bit:ſic induco pro cõcordantia decre.quam
alij dicũt correctã.j.de cõceſ.prebẽ.dilect⁹ qꝺ
dic vt ibi no.§.ꝛ.j.quod tẽpus. ¶ In qb⁹ aũt
beneficijs hoc intelligatur.vide qꝺ no.ſ.eo.
§.quo tempore. ¶ Sꝫ ſi in minoribus benefi
cijs cõmittatꝰ negligentia tũc elapſis.vj.mẽ=
ſibus poteſtas ad ſuperiorem deuoluitꝰ.ꝛ ꝓ=
ceditꝰ in alijs ſicut habes.j.de conceſ.preben.
nulla.§.cũ vero prebẽdas.ꝛ ſeq.qꝺ dic vt ibi
no.ꝛ.j.de ſup.neg.ꝓla. ¶ Quod ſi propter de
lictum aut cõmiſſuꝫ autoritate abuſus ſecu
laris.aut propria. ¶ Si propter delictum cõ
miſſum autoritate abuſus ſecularis ꝛ in mi
noribus beneficijs habet locũ quod eligitur.
j.eo.quiſqs.qꝛ ipſo iure irrita eſt electio.ꝛ ele
ctus qui conſenſit ineligibilis fit:niſi cuꝫ eo
miſericorditer diſpẽſetꝰ ꝛ eligẽtes ꝓuati ſunt

a ¶ Negli=
gentia pro
curatoris.
Adde car.
in.c.cũ ve=
niſſent.j.§.
nos igitur
in.vj.no.ꝺ
reſtit.in.in
teg.

poteſtate eligendi ipſa vice.ꝛ tūc.i.durante
ſuſpēſione ꝑ trienniū ab officijs ꝛ bñficijs ſuſ
pendēdi.ergo interim eligere nō poſſunt. qđ
ptꝫ in his que no.ſ.eodem.§.quis poſſit eli=
gere.ver.hoc intelligas. ¶ Si vero hoc acci
dat in minoribus beneficijs laici excōmuni=
cantur clericus recipiens niſi admonitus re
ſipuerit cōione priuat̄.ꝛ ſi ſic per annū cōtu
max apparuerit ab omni miniſterio eccl̄aſti
co deponet̄ ſic intelligo.j.de iure pa. preter=
ea.ar.xj.q.iij.rurſus.ꝛ.c.quiſquis.olim vero
diſtinguebat̄ inter maiora et minora bene=
ficia vt apparet.xvj.qō.ij.ſi quis deinceps.
¶ Si naūt delictū autoritate ꝓpria cōmitta
tur aut cōmittit̄ ꝯ perſonā electā: aut ꝯ for=
mam nō obſeruatā:aut cōtra cōfirmationē.
¶ Si cōtra ꝑſonā electā ad ꝑſonatus vel be=
neficia curā animarū habētia prelat⁹ deli=
ctum ꝯmittat vbi ad ipſum in totū pertinet:
vel ꝯſentiat vbi ſpectat ad ipſum ꝛ ad alios
priuatus eſt ipō iure hac vice iure eligendi.
Sed ꝛ canonici delinquētes nedum priuati
ſunt:imo ꝛ ſi de ꝯſātu agunt ꝑ trienniū ſunt
ſuis bñficijs ipſo iure ſuſpēſi. Sic pōt intel=
ligi.j.eo.cū in cunctis.§.pe.ꝛ vlti.niſi per di=
ligentē inquiſitionē per eos factā antequā eli=
gant ignorantiam probent.j.eo.cū terra.ad
finē.vn̄ qđ ibi dicit diligentiā inquiſitionis
apponāt:expone.i.antequā ꝓcedāt ad electio
nem de modo electionis: ꝛ perſona taliter in
quirendo ordinent:done c vacanti eccleſie ꝛc.
Si ptꝫ qđ tractatus dꝫ electionē precedere.
j.eo.cū in veteri.§.relato.quamuis ergo re=
gula ſit qđ quilibet preſumat̄ ignorans.ff.
de ꝓba.veri⁹ hic tñ ꝯ ex quo vitiū apparet:
nam debēt canonici probare ignorantiam ſi
allegant.j.eod.innotuit.§.parcentes.et ideo
dat hoc conſilium papa qđ inquirant diligē
ter de perſona antequam eligant.arg.xxiij.
diſt.qñ eps.nam ex quo promotus eſt nō iu=
dicabunt ipſum:ſed ab ipō iudicabunt̄.viij.
q.ij.dilectiſſimi.arg.iij.diſt.in iſtis.j.de ma
io.ꝛ obe.cum inferior.ꝛ eſt inquirendum ab
eis cū quibus conuerſatus eſt.j.eod.poſtquā.
Sed nec debet ignorare qđ oēs ſciunt.ff.de
iur.et facti igno.regula.ꝛ de verbo.ſig.late.
nam etiā imputatur ſi potuerūt ſcire ꝑ ſe vel
ꝑ aliū.ar.ff.ad mace.iulia.ſcribit.xxxvij.di.
§.vlti.maxime ſi infamia laborat: qꝛ talis
promouendus non eſt:vt no.ſ.eo.§.quis eli=
git.ſubaudi.§.nedū criminoſus ꝑ hanc ergo
inquiſitionē probabūt ignorantiā:qꝛ ſi nihil
omiſerēt de cōtingentibus nō dꝫ latēs vitiū
iputari.arg.ff.de redhi.ac.l.j.§.ſi intelligat̄
ꝛ.l.querit̄.§.vlti.ꝛ de ac.emp.et vē.tenet̄.§.
vlti.ꝛ de inſti.acti.ſꝫ ꝛ ſi pupill⁹.§.de quo.pa
lan.nam ꝛ qlibet ꝑſumit̄ bon⁹ prima facie.
j.de ꝑſump.c.vl.ergo ipedimēto apparente
dꝫ ꝑ hāc inquiſitionē ꝓbari ignorātia alijs
impedimētis nō apparētibus preſumit̄ bo=
na fides.j.eo.dudum.j.in fi.
¶ Ex premiſſis patet ꝙ ſi oēs canoni
34 ci † delinquāt deuoluit̄ ptās eligendi
ad ꝓximū ſuperiorē.ſ.ti.j.bone ij.§.in
tellexim⁹.ꝗ qñ de gratia remittit ius
eligendi ꝛ etiā penā.ſ.tit.j.bone.ij.rñ.j.ꝛ.§.j.
j.e.innotuit.§.parcētes.ꝛ.c.cū in veteri.rñ.j.
ꝛ aliqñ etiam hoc facit qñ multitudo peccā
tium eſt in cā:ſic tollitur cōtrariū.j.de alijs
ꝑſby.c.ſi arg.j.de tēp.ordi.c.ij.ꝛ de ele.excō
mini.latores.ſꝫ ſi pars capituli delinquat ad
partē nō delinquentē hec poteſtas deuolui=
tur.j.eo.cū vintoniēſis.ſuꝑ quo vide ꝙ no.ſ
eo.§.qualiter.ſub.§.ſcđa forma.ꝟ.qđ ſi oēs.
Quod ſi iterū hec pars deliquerit deuoluit̄
poteſtas ad aliā partē. Sꝫ hic circul⁹ vltra
tres mēſes nō extēdit̄.l.diſt.poſtquā.ergo infra
tres mēſes nō deuoluit̄ poteſtas ad ſuperiorē:
niſi pariter.i.ſimul et eodē tpe deliquerint.ſm
La.ꝗ ſic intellexit.j.eo.bone me.mag.§.vlt.
ibi pariter.ꝛ.c.cū vintoñ. ¶ Tu dic cū Tan.qđ
ſiue ſimul ſiue ſeparatim deliquerēt ſemper
defert̄ poteſtas ad ſuperiorē:dū tñ oēs deli=
querint.j.eo.l.cunctis.§.fi.j.de ꝯceſ.ꝑbē.c.ij.
§.fi.nā ꝛ in decre.bone.ſeparatim peccaue=
runt:ꝛ dictio ibi poſita pariter.non denotat
idētitatem temporis ſed delicti.vnde expo=
ne pariter.id eſt pari modo ſiue pari deli=
cto:nec ob infra eodem.cum vintoñ.ibi enim
primi ideo admittuntur: quia ipſorum vi=
tium eſt purgatum. Secundi vero nō pec=
cauerunt in eligēdo indignam perſonam:ſꝫ
peccauerunt in forma ideo non erāt priuati
ſed priuandi:ſm ea que not.j.eodem.ver.aut
cōem.vel qꝛ ꝑ oppreſſionē facta fuerat ſicut
in caſu poni ꝯſueuit:vl' qꝛ adminiſtrauit nō
confirmatus.j.eodem.bone.j.vel forte ſecun
di elegerunt ignoranter indignū nam ſi ſciē
ter ad papā deuolueretur poteſtas:vel forte
papa voluit vtriſque facere gratiā qđ potuit.
ſic.ſ.ti.j.bone.ij.§.ceterum.ſꝫ ꝛ ſm intellectū
T.hec oppoſitio fieri non pōt qꝛ ſm eū pariter
deliquerunt. ¶ Quid ſi vni epō data eſt po=
teſtas eligēdi alium in epm ꝛ eligit: nunqđ
ſuſpēſus eſt ab officio ꝑ trienniū: ſicut eſſent
hi ꝗ poteſtatē dederūt ſi talē elegiſſent.j.eo.
cū in cūctis.§.clerici.certe hodie nō:qꝛ nullā
ſniam ſuſpēſiōis hodie incurrit eps ipſo iu=
re:niſi de ipō expſſa mētio habeat̄:vt in aut.
d.n.extra de ſen.excō.qꝛ ꝑiculoſum.ꝛ de hoc.
j.eod.cām que. ¶ Quid ergo ſi eſſet alius quā
eps is cui poteſtas data eſſet: et certe vr̄ qđ
cū ſuccedat capl'o ſuo quo ad honorē eligen
di per ꝯſequēs ꝛ quo ad on⁹.arg.j.de ſer.nō
ordi.miramur.et de pig.ex literis.et de iure
pa.paſtoralis.ꝛ indiſtincte loquit̄ dictus.§.

clerici.ſ.eo.cū in cunctis.contra qꝛ non dicit
hoc expreſſim de illo qui ꝓuidet ex cōpromiſ
ſoria poteſtate:⁊ pene reſtringēde ſunt.ſ.ō his
que fi.a ma.par.ca.q̄ſiuit.So.puto ꝙ ad ta=
lem mens·§·extēdatur.¶ Quid ſi bonū elegit
ſed recipere renuit:⁊ certe nō videt̄ functus
officio ſuo.qꝛ verba intelligenda ſunt cū effe=
ctu.argumen.ſ.de of.deleg.ſignificaſti.⁊.c.in
literis.⁊ de cle.nō reſi.relatum.⁊ capitulum
poſſet eligere.ergo ⁊ iſte qui vicē capituli ge=
rit.ar.xciij.di.c.j.⁊ ar.ſ.c.cū terra ad fi.ff.ō op
tio.leg.l ij.vij.q.j factus eſt.ff.de pigno.actio.
elegāter·§·q̄ reprobos.⁊ no.de ſimili materia
ſ.eo·§·vtrum mutari poſſit.ver.ſʒ quid ſi om
nes.¶ Si vero in ſimplicibus beneficijs ꝑla
tus vel alius deliquerit non ipſo iure punit̄
ſed poſt trinā admonitionē ſuſpenditur in ꝓ
uinciali cōcilio .ſubſtituta ei pſona q̄ ē̄ffectū
ſuppleat in beneficijs cōferendis: excipitur
archiepiſcopus cuius delictum ſuperiori eſt intimā
dum.Snia vero lata nō pōt circa ſe.apo.vel
vnā de quatuor ſedib⁹ patriarchalibus.ſ.cō
ſtātinopolis:alexādrina antiochena:hiero=
ſolymitana:relaxari.ſic loquit̄.ſ.de preb.gra
ue.⁊accedit.ſ.de priuileg.antiqua.¶ Excipe
canonicoꝝ filios illegitimos.ſ.naturales ⁊
maxime ſpurios quos ſi qui cū eoꝝ patrib⁹
in eadem eccleſia canonicare preſumpſerint
a ſuis bñficijs ſuſpendūtur.ſic loquitur.ſ.de
fil.pſb.cū decorē.⁊.c.ad abolendā. ¶ Ubi ſo
cōtra formā nō ſeruatā delinquit̄: aut illam
quā debet ſeruare is ad quē deuoluit̄ ptāsiu
ris beneficio:⁊ tunc priuatur iure eligēdi:⁊
arbitrarie punit̄.ſ.co.ne ꝓ defectu. qꝺ dic vt
no.ſ.e.quis eligi.ver.is etiā q̄ nō eſt. ¶ Aut
cōmunē:⁊ tunc priuandi ſunt hi qui delin=
quunt iure eligendi ea vice ⁊ electio infirman
da.ſ.eoꝺ.qꝛ propter·§·aliter ⁊ ſequē.qꝺ dic vt
no.ſ.eo·§·⁊ qualiter.ver.nedū aūt perſonas.
¶ Si contra confirmationē aut minorum bñ
ficioꝝ:⁊ tunc ſequatur omnem decre.graue.
quāuis verba deficiant.aut in maioribus.ſ.
cathedralibus:⁊ regularibus:⁊ alijs de qui
bus dixi.ſ.eo·§·quo tēpore.⁊ ver.ſeq.⁊ tunc ſi
inſcienter deliquit caret poteſtate cōfirmandi
primum ſucceſſorem ⁊ etiā a perceptiōe pro
priū beneficij ſuſpenditur quouſqꝫ ſi ſuperiori
viſum fuerit indulgentiam valeat promereri
⁊ ſi per fraudem exceſſerit grauius punit̄.ſ.
eo.nihil·§·j.⁊.ij. ¶ Sed nunquid magis exce
dit cōfirmator q̄ꝫ eligens:cum ante confirma
tionē adminiſtrare non poſſit.ſ qualiter.qua
re ergo minus puniatur contra hoc qꝺ proxi
me dictum eſt:⁊ contra hoc quod legit̄.ſ.ti.j.
inter corporalia·§·fi.rñ.minor pena tēporalis
maior eſt reſpectu dignitatis:⁊ ex cauſa di
minuitur vt dignitati deferatur.⁊ quia pluri
bus periculū imminet.ar.ſ.de offi.delega.pa

ſtoralis.rñ.j.ad fi.qꝺ exēplifica per decr.ſ.ō
cleri.venato.c.j.poteſt ⁊ illud dici ꝙ eligens
magis peccat.qꝛ fons peccati eſt ⁊ origo.per
confirmationē eīn nullum ius tribuitur:ſed
tantū qꝺ repertū eſt cōfirmatur:vt no.ſ.vtrū
mutari.ver.electio igitur rite facta ⁊ precedē
ti:⁊ probatur.ſ.de fi.inſtru.inter dilectos·§·ce
terū.quod dic vt plene no.ſ.eo·§·⁊ qualiter
ver.de omnibus ſupradictis ⁊ ſequentibus.
¶ Aut in medijs puta dignitatibus ſeu per
ſonatibus non habentibus curam.⁊ eccleſijs
curā habentibus:⁊ tales canonicam nō effu
gient vltionem.ſic loquitur .ſ.eo. nihil eſt·§.
epiſcopi quoqꝫ.⁊ accedit.ſ.eo.dudū.ij·§·tan
dem archidiaconus.¶ Fuerunt tamē qui di
xerunt quod pena conci.lateranēſ.ſ.eo.cū in
cunctis vitari poteſt.ſi hoc modo fiat electio
eligimus.P.⁊ ſi ipſum habere non poſſum⁹
eligimus.S.poſito ꝙ.P.non ſit idoneus.ſed
S.⁊ inducunt.lxxxv.di.florentinum.lxj.di.ſtu
dij.ſ.c.cum terra·§·.fi.¶ Guli.na.cōtra.quia
actus legitimi non recipiunt conditionem.ff.
de tutel.muto.ff.de reg.iur.actus nec ob.ca.
florentinum.quia ibi nō queritur vtrum hoc
modo poſſit fieri electio:ſed factum narrat:⁊
ibi diſpenſauit papa cū nō valerent electio
nes:neſcit tamen qua ratiōe niſi qꝛ placuit.
nec ob.ca.ſtudij.ibi enim pendente electione
quia timebatur ne caſſaretur voluit papa
quod de perſona alia cogitarent ⁊ non dixit
quod eligerent.nec ob .infra eo.cū terra.quia
aliter intelligitur quod dic vt no.ſ.eo·§·ver.
ſi circa perſonam.ergo hoc modo euitari nō
poteſt pena neq̄ fiat fraus legi.ff.de legi.contra
legem.⁊.l.ſeq.Sicut enim duo non poſſunt
conſentire cum effectu in eandem mulierem
ſic nec eligentes in duas perſonas.¶ Hec
opinio hodie expreſſim cōprobatur in autē.
d.n.extra.e.in electionibus.¶ Extra ſummā
35 notandum eſt ꝙ recipiens † cōpoſitionem iu
ri ſuo renunciaſſe videtur:nec poteſt is cui⁹
non intereſt appellare.ſ.eo.cū inter.R.ſenio
rem.De primo dic vt not.ſ.de renun·§·quali
ter.ver.tacite ⁊ precedenti.De ſecundo vt no
tat.ſ.de ap·§·quis poſſit appellare.¶ Itē no
ta qꝺ qui agit ad penſionem ſibi debitam:
ad qꝺ ꝓbandum inducit patientiam longi
temporis bene agit.ſ.eo.querelam.qꝺ dic vt
no.ſ.de cenſi·§·quis cenſus.

¶ De tranſlatiōe epī vel electi. Rubr.

1 Tranſlatio quid ſit.
2 Cardinalis:archiepūs:epūs:abbas:prepoſit⁹
⁊ quilibet beneficiatus transferri poſſunt.
3 Tranſlatio de minori ad maius qualiter fiat.
4 Tranſlatio cuius autoritate fiat.
5 Matrimonium intelligitur inter epiſcopū

6 ⁊ eccleſiam.
6 Transferendi cauſa que ſit.
7 Honores reales nō ſequuntur tranſlatum.

Dictum eſt ſupra de electione ⁊ poſtulatione: p q̄s ſpirituale matrimonium p mutuum conſenſum eligentium ⁊ electi contrahitur. ſ. ti. j. cū inter canonicos. j. eo. licet. Sed quia hoc matrimonium aliquando per tranſlationem diſſoluitur: videamus de tranſlatione epiſcopi vl' electi. Uel ſic: dictum eſt ſ. de quibuſdam modis per quos prouidetur eccleſiis de prelatis ⁊ q2 plerūq3 prouidetur per tranſlationē: iō videam⁹ de tranſlatiōe dicentes. ¶ Quid eſt tranſlatio. ¶ Quis poſſit transferri. ¶ Qualiter fiat. ¶ Cuius autoritate. ¶ Que cauſa transferendi.

1 a Quid eſt † tranſlatio. a De vna eccleſia ad aliā regularis tranſlatio: vt in inferiorib⁹ apparebit qd̄ alibi appellatur mutatio .vij. q̄ōe. j. mutationes.

Quis poſſit transferri. Et certe cardinalis †. infra de prebē. dilectus j. Itē archiepiſcopus. ſ. de poſtu. bone. ij. ⁊ de ele. ſcriptū. Item ep̄s. ſ. de poſtu. gratum. Item abbas. ſ. de conſue. cū venerabilis. ⁊ ſ. ti. j. cū in veteri lege. Itē p̄poſitus. ſ. ti. j. Itē quicūq3 bñficiatus. j. de renun. admonet ⁊ breuiter quicūq3 poſtulari pōt ⁊ transferri: qd̄ dic' vt no. ſ. d poſt. § quis poſtulandus ſit.

3 Qualiter fiat. † De minori ad mai⁹ q2 qui promouetur gradatim promouendus eſt. xciij. diſt. legim⁹ ff. de mu. ⁊ ho. vt gradatim. ⁊ propter maiorem vtilitatem facilius diſpenſatur infra eodem licet. ad fi. vbi ergo promouetur de maiori ad minus ſine cauſa non tenet tranſlatio niſi de facto infra eodem capitu. primo. j. de conceſ. preben. cum noſtris. in fine. ⁊ capitulo literas. quod dic vt nota. infra de conceſ. preben. § j. verſiculo aliquando vacat de iure. ¶ Fit autem hoc modo. ¶ A vinculo quo tenebaris Colocen. eccleſie abſoluimus te: ⁊ ad metropolim ſtrigonī. transferimus. ⁊ tibi licentiam tribuimus transeundi pallium tibi ad nomen ⁊ vſum eiuſdem eccleſie tranſmiſſuri ſ. de poſtu. bone memorie. ij. § finali ⁊ ca. gratū. in fi. ⁊ ſ. titulo primo in cauſis. in fi. quod autem dixi de pallio adiectio eſt. ⁊ de gratia intelligitur. vt not. j. titul. j. § ⁊ a quo. reſponſo primo.

4 Cuius autoritate prelati †. q̄ requirit regulariter. j. d renū. admonet. fm quā intellige. j. de ſeruis non or. libenti⁹. in fi. qd̄ cū ibi dicit licētiam habeat. ſubaudiri d3 in eadē dioc. vel in alia de cōſenſu prelati. ¶ S3 ⁊ requirit cōſenſus p̄lati ad cuius dio. q̄s trāſfertur. j. de cleri. pegri. c. ij. j. de inſti. ex frequentibus. ſup hoc etiā diſt. vtrū allegatus ſit vel nō. fm ea q̄ no. ſ. de poſtu. § q̄s poſtuland⁹ ſit. ¶ Itē req̄ritur cōſenſus clericoꝝ ſeu capellanoꝝ a q̄bus ſunt aliq̄ trāſferendi. vt not. ſ. de elec. § vtrū mutari. ſub. § vnico. ver. quare ergo ſoluitur. prope finē ibi: ⁊ ex hoc videtur ⁊c. fit cū pſone alienatio: vt pbatur. j. e. § q̄ ſit cā. ver. cū q̄s cā vtilitatis. Sed cū alienatio rerū ſine cōſenſu clericoꝝ fieri nō debeat. vt no. j. de reb. eccl. nō alie. § q̄ ſit forma alienandi. multomin⁹ pſonarū cū d re p̄cioſiori agat. ar. C. de ſacr. ſanc. ec. ſancimus. j. q2 gratia hominū res natura cōparauit: vt no. ſ. in proe. § vnde habuit orignē. vñ res accedit corpi: nō corpus rei. ff. de edil. edic iuſtiſſime. p̄ri⁹ ergo q̄ rēda eſt pſona q̄ iuriſratio. ff. de iure codi. q̄dā referūt: q̄d aūt dico conſenſum clericoꝝ requirendum locū habet in his p̄latis qui ſubſunt ep̄is immediate. ar. lxxj. diſ. clericos ⁊ in dicta decreto. admonet. Sed ſi aliis prelatis mediis ſubſint vt abbatibus ſeu prepoſitis eorum abbatum conſenſus requirendus eſt. lxviij. diſtinc. capi. j. ⁊. ij lx. q̄ōe iij. conqueſtus. liiij. diſt. capi. j. hoc ſi de eccleſia vnius dio. ad eccleſiam eiuſdem trāſferatur. Si vero ad alium epiſcopatum clericus ſit vocatus: tunc ſiue habeat medium prelatū ſiue nō eſt conſenſus ep̄i qui relinquitur requirendus. lxxj. ⁊. lxxij. d. per totū. lxxxv. diſtin. florentinum ſecundū Gof. aliter nō reciperetur in aliena dioc. ſalua apo. ſe. auc. infra de clericis peregri. capi. j. ⁊. ij. infra de cleri non reſi. fraternitati. ergo quilibet de conſenſu cuiuſlibet proprij prelati trāſfertur ſicut ⁊ cōfirmatur: ſup quo

a Quid eſt tranſlatio. Adde glo. in. c. ſup. e. tit. ⁊ do. in rubrica. e. titu.

a ¶ Inter epꝫ ⁊ eccleſiã. Adde c.ſicut.vij. q.j.tex.⁊ gl in.c.cũ inter de ele.⁊ iõ defert anulum in ſignum mr̃imonij.vt j c.clerici.el ij.⁊ ibi gl. de vi.⁊ ho. cleri.

vide qđ not.ʒ.ti.j.§.a quo confirmanda ſit.de facto tamẽ obtinet ꝙ quando eligitur quis in epiſcopũ ſui proprij ep̃i quã relinquit nõ obtẽta vel etiã nõ petita licentia cõfirmatur:ſed iuri congruit ꝙ licentiã petat ⁊ ea obtenta libere transferat 5 ſm Hoſt. ¶ Excipe exemptos a oẽs qui transferri non poſſunt niſi de pape licentia ſpeciali: nec pdeſt cõſuetudo cõtraria q̃ dicenda eſt potius corruptela.ʒ.de conſue.cũ venerabilis. ſicut nec renunciare põt talis j.de renun.c.fi. ¶ Item excipe omnes epiſcopos qꝛ maiores cauſe ad ſe.app tantũ ptinent j.de ap.vt debitus.in fin. ſicut epiſcoporũ tranſlatiões ⁊ ſedium mutationes.j.e.c.quanto ⁊.c.lꝫ.in quo caſu non prodeſt etiam indulgentia alicui conceſſa vt ad maiorem ſi forſan vocaretur eccleſiã:eã ſibi liceret aſſumere.dũtamen ei nil de ſtatutis canonicis obuiaret. nã autoritate talis indulgentie ad parẽ ſeu minorem ſe trãſferre non poterit.nec ob.j.de deci.ex parte.W.qꝛ in hoc caſu minus deſcendere:vel trãſferre ꝙ̃ aſcendere eſt magis contra iuris rationẽ ⁊ minus diſpẽſabile.vt patet in his q̃ no.ʒ.e.§. qualiter. Sed nec aſcendere poteſt in tali caſu niſi poſtulationis ⁊ perſone examinatione facta ab illo a quo fuerat facienda:hoc eſt a papa ex quo de poſtulatione ep̃i agitur.ſic loquitur .j.eodem.capitulo fi.§ nec illa. ¶ Sed cõtra.j.de dona.cũ dilectus.§.fi.ff.de conſti.princ. bñficia. Sol.dic ꝙ tale priuilegiũ ambitioſum ⁊ odioſum eſt:vt innuit litera.⁊ ar.j.de cleri.nõ reſi.c.j.ideo reſtringitur.ff.d omino.l.iij.rñ.j.ſic ⁊ alias reſtringitur quando alicui paratur p̃iudiciũ.j.de preben.c.fi.qđ ergo dicimꝰ late interpretandũ beneficium:intelligitur quãdo pure fauorabile eſt. ſicut.j.de verb.ſig.tua nobis.⁊.c.cuꝫ tibi. ¶ Sic omnino annihilatur tale priuilegium .Scripſit tñ Hoſ.ꝙ hoc operatur vt poſtulatus qui alias non haberet ius petendi confirmationem:licet eſſet idoneus ipſam autoritate talis indulgentie rite petat qđ exaudiri poteſt vbi cauſa iuſta poſtulandi nõ ſuberat: qđ dicit no.ʒ.de poſtu.prela.§. et vtrũ ius.⁊. quod ſi neuter illorũ.⁊ precedentibus.⁊ iunge quod no.j.qui fi.ſint legi.§. qualiter ⁊ a ꝙ ver.ſolet queri. ¶ Verũ cũ matrimoniũ† intelligatur eſſe inter epiſcopũ ⁊ eccleſiãª quod in electione initiatur.in confirmatione ratificatur:⁊ in cõſecratione cõſummatur.j.e.lꝫ.j. rñ.⁊ per mutuuꝫ cõſenſum cõtrahitur.ʒ.ti.j. cum inter canonicos.§.diſcretioni veſtre.ſicut ep̃s conſecratus transferri non poteſt ſine autoritate ſummi pontificis:vt dictum eſt.ſic nec electus confirmatus quãuis vſ ad hec tp̃a.ſ.d.n.Inno.iij.qui hoc primus dixit.j.e.c. j.nihil expreſſim dictum fuerit de electis.naꝫ quo ad vinculum matrimoniale epiſcopalis dignitas ſeu conſecratio nihil addit cũ poſſit eſſe epiſcopus ſine vinculo alicuius eccleſie: intellige ſpecialis.j.de ord.ab epiſcopo qui renun.epiſcopa.c.j.⁊ legatus ſine dignitate.ʒ. ti.j.tranſmiſſam.ideo propter expreſſam ſimilitudineꝫ vel identitatem potius idẽ poterat videri ſine ſcrupulo ſubtiliter intuenti.ar.j.de ſer.non ordi.miramur.ſic loquitur.j.eo.inter corporalia.§.ſicut autem. ¶ Huic aũt quod dixi ꝙ matrimonium ſpirituale videatur ratificari per confirmationem ⁊ per mutuũ cõſenſum contrahi.videtur contradicere idẽ.§ ibi qui poſt electionem ⁊c. Sed dic electionẽ qui electus aſſenſum prebuit coniugium ſic ſpirituale contractum.ſ.per mutuum conſenſum habitum inter perſonas eligentium et electi.⁊ ſubaudi firmatum vel approbatum ſiue ratificatum per confirmationem intelligas in fidei ſacramento.ſ.baptiſmi.nam in illo ⁊ per illud omne ſacramentum ratificatur cum ipſum ſit fundamentum omnium.j. de preſby.non bap.veniens.ergo ſicut matrimonium carnale ratificatur per approbationeꝫ eccleſie.vt.j.de clan.deſpon.cum inhibitio cooperante baptiſmi ſacramento fidei fundamento.j.de diuor.ꝙ̃to.§.ſi vero.ſic matrimonium ſpirituale per confirmationem eccleſie ratificatur eodem ſacramento cooperante: ⁊ ſicut matrimonium carnale initiatur per verba de futuro: vel per verba de preſenti niſi alter maior eſt ⁊ alter minor.j.de deſpon.impube.de illis.ſic ⁊ ſpirituale per conſenſum eligentium de preſenti qui cenſent maiores in hoc caſu:⁊ electi qui cenſetur minor quouſ conſenſerit.ſicut ⁊ carnale contrahitur per mutuũ cõſenſum ſic ⁊ ſpirituale:⁊ ſicut ratificatur per approbationẽ eccleſie ſiue fidei ſacramentũ ſic ⁊ ſpirituale.⁊ ſicut cõſummatur per carnis copulã ſic ⁊ ſpirituale p conſecrationem.

ſecrationē ſuper quo vide q̄ no. J. de matrimo. §. fi. ſub. §. vt aūt nihil. ⁊ verſi. ſeq. ¶ Nec ob. Ꝫ. de elec. cū inter canonicos. §. diſcretioni. vbi dicit quaſi vinculum: q̄ ſi illud quaſi determinat cōiugale: poteſt eſſe ſenſus ꝙ ad exemplū carnalis contrahit ſpirituale. q. d. ſicut vinculū carnalis matrimonij per mutuum cōſenſum cōtrahitur: ſic ⁊ vinculū ſpiritualis: et ſic ſpirituale eſt quaſi coniugale. Si vero illud quaſi determinet dictionē vinculū ibi poſitā tunc intelligas q̄ ibi loquitur de vinculo matrimonialis coniugij ſpiritualis inter electionē ⁊ adminiſtrationem contracto. q̄ non vere contrahit ſicut carnale: vt apparet in his que no. J. eo. verſi. dic ergo q̄ matrimoniū. ⁊ ſequentibus. q. d. vinculū q̄ inter electū et eligētes ſine adminiſtratione ad quā vocat electus contrahit non eſt vere vinculū: ſed quaſi vinculū quāuis verū ſit inter electū et eccleſiā generalē. vnde primū diſſoluit ſed ſcd̄m nunc. ⁊ de illo vinculo ſcʒ generalis eccleſie poteſt dici ꝙ contrahitur in confirmatione. ⁊ ſcd̄m q̄ hic dicitur iacent ꝓprie verba poſita. J. eo. inter corporalia. Ꝫ. ſicut autē ibi. quoniā poſt electionem ⁊c. nec egent expoſitione quā. Ꝫ. no. ¶ Poſſet ⁊ illud dici ꝙ per mutuū ꝯſenſum non vere cōtrahit ſpirituale coniugiū indiſtincte: ſed quaſi contrahit vt dicit dictū ca. inter canonicos. per cōfirmationē vere con contrahit. vt. J. eo. inter corporalia. q̄ pro tāto dicitur q̄ poſt cōfirmationē non pōt diſſolui ſine autoritate pape. Sed ante ꝯfirmationē forte pōt diſſolui per cōem diſſenſum maxime autoritate ordinarij interueniente arg. J. de reg. iur. omnis res. ff. de pac. ab emptione ſuper quo vide q̄ no. J. de ſpon. duorum. §. que quibus. ver. aut vtraqꝫ de preſenti ⁊ ſequentibus ſcd̄m q̄ no. Ꝫ. eo. pxi. ⁊ verſu. proxi. qui incipit. huic aūt magis placet. ſpirituale vero matrimoniū tāto fortius eſt q̄to inter corporalia ⁊ ſpiritualia pōt fortitudinis ſeu firmitatis differentia denotari. corporalia eīm facilius deſtruunt q̄ ꝯſtruūtur vt pʒ. ff. de peculio. non ſtatum. ff. de acquirē. poſſeſ. poſſideri. §. in admittenda. Spiritualia vō facilius cōſtruunt q̄ deſtruant eps̄ eīm qui ſolus ordinat non ſolus deponit q̄ eps̄ a. xij. epis audit preſbyter a. vj. diaconus a tribus. xv. q. vij. felix. preter proprium epm̄. ij. q. v. preſbyter. Subdiaconus autem eodem priuilegio gaudet. J. de ſer. non ordi. miramur: ſed nec cauſa aliorū audienda eſt ſine preſentia clericorum. i. canonicorū. xv. q. vij. §. ſolus. ⁊ duob⁹ ca. ibi ſequētibus. Sed eps̄ qui a metropolitano conſecrat. lxiiij. di. c. j. ⁊ ſequētibus. ⁊. J. de tēpo. ordi. nec epi ſine autoritate pontificis deponi nō pōt. ij. q. vj. quāuis liceat. ⁊ c. ibi ſeq. ergo fortius eſt ſpirituale cōiugiū q̄ carnale. Sed contra q̄ carnale vinculum etiam ob cauſam fornicationis non ſoluit. xxxij. q. vij. c. j. ⁊ ij. nec prodeſt iuramentū contrariū. J. de iureiur. tua nos. et vxor etiam in morte ſequitur virū. xiij. q. ij. vnaqueqꝫ mulier. ⁊ dicunt ſocij diuine et humane domus C. de cri. expil. heredi. aduerſus. ff. rerū amo. l. j. ſpirituale vero tota die diſſoluit ſaltem autoritate pape: vt pʒ ex ſuperiorib⁹. ¶ Solu. expone ior ti⁹ id eſt digni⁹ ſcd̄m oēs. ſʒ cōtra: q̄ carnale dignius eſt ratione tp̄is: nam inter oīa ſacramenta prius eſt tp̄s. Itē rōne loci quia in paradiſo conſtitutum.[a] Item ratione ſignaculi: q̄ alia ſacramenta in ipſo ⁊ ⁊ per ipm̄ ſignificant nō econtra. J. de big. debitū. Iteʒ q̄uis ꝟginitas repleat[b] paradiſum ⁊ matrimoniū mundū: tn̄ integritas corporis non precipit: ſed ſuadet. xxxij. q. j. nuptie. ⁊ c. integritas. et qūo replet paradiſus holbus niſi hoies generent: recordare ꝙ i fecūditate ſobolis lippitudo Lye Rachelis pulchritudini ſit prelata. J. de renū. niſi cum pridē. §. nec putes. Itē nec ratione autoris ſpirituale dignius eſt: et ſic non videt ſpūale dignius carnali: pro ⁊ ꝯtra diuerſis cōſiderationib⁹ habitis. J. de maio. ⁊ obe. ſtatuimus. Preterea hec expoſitio eſt cōtra mentē. nā decre. inter corporalia. J. eo. non intendit ponere differentiam inter dignius et vilius ſed inter fortius et debilius vt patet per exempla poſita. Ex quibus cōcludit ibi cum ergo forti⁹ ⁊c. et ex antipophora ſequenti ibi: cū non eīm humana ſed potius diuina ptāte ⁊c. q̄ ratio ſalua reuerētia reddentis non ſufficit. Sed tu ſolue ſicut no. Ꝫ ti. j. §. vtrū mutari. l. ſuper verbo cōpellant. ver. quare ergo ſoluitur matrimoniū ſpirituale cōtractū ⁊c. ⁊ iunge q̄ no. J. de conuer. cōiu. §. fi. ꝟ.

[a] ¶ In paradiſo cōſtitutū. ad de tex. i. c. ſicut non oīs. i. §. is ita. xxxij. q. ij. text⁹ in ca. j. de vot. lib. vj. gloſ. ſūme xxvij. q. j. originaliter. gen̄. ij.

[b] ¶ Uirginitas repleat Adde glo. in ca. j. de ſum. trini. glo. in ca. cām mrimonij. de ꝓba. gloſ. in. c. cū ad monaſterium. de ſta. hominū.

ſed quare magis.et ſequenti. ¶ Dic ergo q matrimoniū ſpirituale inter epm ⁊ eccl'iam generalē contractū et maxime conſummatū ex quo ſemel tenuit ⁊ confirmatū fuit nunq̄ diſſoluit̄ vt not.in .pri.ver.quare ergo ſoluit̄ ſ.co.§.pri.all'.carnale vero diſſoluit̄ ante cō ſummationē per religionis ingreſſum.j.de conuer.. cōiu.ex publico.Jtem conſummatū diſſoluit̄ tn̄ relictus in infidelitate non vult cohabitare cum cōuerſo ſine ↄtumelia crea toris.j.de diuor.q̄to.rn̄.j.ver. ſi eīn alter infi delium.⁊.c. gaudemus.§.qui autē igit̄ cum carnale ſoluatur in caſibus: ſpirituale vero nunq̄ vt probatū eſt:nemo ſane intelligens dubitat quin ſpūale ſit fortius q̄ carnale:et iunge qđ no.ſ.co.ver.hinc autē.et ſequenti. ¶ Patet ex premiſſis qđ vnus eſt epatus p mundū diffuſus:⁊ probat̄.vij.q.j.§. item epi ſcopatus vnus. cuius reſpectu ſpūale con iugiū fortius eſt q̄ carnale.Eſt autem alius epatus ſpecialis.ſ.cuiuſlibet cathedralis ec cleſie:cuius reſpectu dicit̄ q̄ſq̄ quis nulli⁹ loci eps.ſ3 ſpecialis ſic intellige. j.eo. inter corporalia.§.ſicut eīn.Sicut autē eodē reſpe ctu dicitur qđ ſi quis confirmatus in vna ec cleſia in aliam ſine autoritate pape tranſla tus conſecratus fuerit munus conſecratio nis impenſum nec prioris eccleſie fecit ipm pontificem nec ſecūde infra eodem inter cor poralia.§.fin.ſic etiam eodem reſpectu dici tur ſi quis confirmatur in vna eccleſia : non poteſt negari quin pontifex ſit : et quin cha racterem receperit :vnde nec reiteratur con ſecratio vt ibidem patet. Et in his que not. infra de ſacra. non iteran.§. ⁊ que ſunt.verſi. j.et verſic.ſed quare eſt ergo epiſcopus.Sed cuius eccleſie non ſpecialis: ſed generalis il lius videlicet cuius paulus ⁊ barnabas qui bus miſſis non fuit ſpecialis ciuitas: vel ec cleſia aſſignata.lxxv.diſtinc. quod die domi nico.Limitatio enim epiſcopatuum ⁊ paro chiarum eccleſie conſtitutione inſurgit : vt probatur.xiij. queſtione.j.eccleſias. j. de his que.fi.a prel. paſtoralis.ergo vinculum qđ eſt inter epiſcopū ⁊ eccleſiam ſpecialem non iudico fortius : imo debilius q̄ carnale : eſt tamem honorabilius:⁊ ſicut diuiſio et vnio epiſcopatuū ad ſolum papam ex cuius con ſtitutione hec inceperunt pertinet.xvj.q.j.§. ſicut diuiſio.j.de exceſſi.prela.ſicut vnire.ſic ⁊ tranſlatio ⁊ mutatio eorūdem: quia hec re tinuit ſibi papa ſpecialiter et quedam alia. de quibus no.j.de offi.leg.§.qđ ptinet. v̄.q̄d ergo ſi q̄s gerat ſe pro legato.et ſequētibus. ſic decre. inter corporalia. intelligēda eſt de coniugio generalis eccleſie a principio vſq̄ ibi: nō eīn hūana ſed poti⁹ diuina ptāte ⁊c. ab illo vero ver.vſq̄ i fi.intelligēda eſt de cō iugio eccleſie ſpecialis ſaluo eo q dicit̄ in.§. cum aūt.ſ. qđ per cōfirmationē contrahitur matrimonium ſpirituale: intelligi poteſt de vinculo eccleſie generalis.vt not.ſ.co.verſi. nec obſtat. ¶ Sed quis cōſentit ibi nomine eccleſie generalis. rn̄. capitulum ad qđ ſpe ctat electio gerit typū eccl'ie generalis: nec mireris:q2 vnicus clericus iuuans celebra re preſbyterū:idē facit:vnde p̄ſbyter dicit ei: dn̄s vobiſcum: ⁊ ipe rn̄det: et cū ſpiritu tuo. Ad hoc.j.de vi.⁊ hone. cler.vt quis p̄ſbyter gerit ⁊ vicē eccleſie ſpecialis. j. de v̄b. ſig.cū cleri.nec mireris ſi gerit vices duor:q2 al's hoc cōtingit.j.eo.cū inter vniuerſas ad finē. ff.de adop.ſi cōſul. quāuis difficile ſit. ff. de pac. ſi plures. archieps aūt gerit vices xpi. xxxij. q.v. mulierē. p electionē igit̄ capituli cōſenſum propriū et cōfirmationē archiepi vtriq̄ eccleſie copulat̄.S3 vinculū quo liga tur eps eccleſie gn̄alis: ordinatiōi diuine et ſacro eloquio quos de⁹ cōiunxit homo non ſeparet:oīno innitit̄:⁊ ideo rūpi nequit.Vin culum v̄o quo ligat̄ eccleſie cathedrali fir mat̄ ↄſtitutione canonica : vt ptz.xxij.diſt.c. j.ideoq̄ p papā diſſolui poteſt ad hoc. j. de reſti.ſpo.literas. ⁊ opinioni. ⁊ ſm hunc intel lectum exponēda ſit litera:nullum tamē cō trariū recipit vel inconueniens ↄtinet decre.

Que ſit cauſa trāſferendi.

6 Et quidē duo vtilitas ⁊ neceſſitas.vij.q.j. omnis qui gemebat.⁊.c.epiſcopus. ⁊ de lo co et vbi aliq̄ iſtarū interuenit nō dr pſonā trāſferre ſe ſ3 tranſferri:nec mutare:ſ3 mu tari.vij.qō.j.mutationes.⁊.c.ſcias. ¶ Quid ſi perſona vocata nō vult cōſentire tranſla tioni.dicunt quidam q non compellitur:q2 nemo cogitur creſcere inuitus. lxxiiij.diſti. geſta.ſ3 dicas ↄtrā:q2 multa bona conferun tur inuitis.xlv.di. ⁊ q̄ emēdat. vn̄ inuit⁹ ali q̄s liberat̄.ff.de nego.geſt. ſoluēdo. ff.de ſol. ſolutionē.⁊ inuitus defendit̄ in libertate:ne ſeruus pnūcietur. ff.de libera. cauſa.l.j.ij.et iij.et inuitus defenditur q̄ ad ſuppliciū du citur. hortatur eīn humanitatis ratio pro uocationem in hoc caſu audiri debere.ff. de ap.non taut : m.ff quādo appel.ſit. l.pe.§.fi. ſm Hoſ.nō tn̄ directe ⁊ ſic intellige primam ſententiam.argu. j.de eta. et quali. queris. vt tamē ſcias q neceſſitas ⁊ vtilitas eccleſie pre omnibus approbatur.ſ.titu.j.cum mo naſteriū.⁊.c.cū nobis olim.§.fi.⁊.c.in cauſis. .§.fi.⁊.c.officij.§.fi.j. de renūci. poſt trāſlatio nem.§.cum. ergo.j.de eta. et quali.queris.⁊ c.tuam.ex hac enim cauſa poteſt venire eps contra concilium turoneñ. j.de preben.ma ioribus.⁊.c.vacāte.Jtē contra generale.j.de prebē.extirpande.⁊.c.ex poſuiſti.Jtem cōtra

lateran. ⁊ generale. j. de cle. nō reſi. quia nō nulli. j. de preben. de multa. j. de conceſ. preben. cum noſtris. §. fi. ⁊ vide qđ no. j. de eta. et quali. §. etas. ver. in dignitatibus aūt ⁊ inferioribus. ¶ Multiplex tamē cauſa aſſignari poteſt quare fit tranſitus: aut enim transfertur quis cauſa neceſſitatis vel vtilitatis vt dictum eſt. aut tranſit cauſa leuitatis vel cupiditatis vel humilitatis. ¶ Cū quis cauſa vtilitatis transfertur omnino eximitur et liberatur a prima eccleſia. s. de poſtula. prelato. bone. ij. §. fi. ita qđ cum priore nihil commune remanet quo ad prelationem. xxj. q. ij. ſi quis iam trāſlatus. intelligas cum effectu ſcilicet ex quo poſſeſſionē adeptus eſt. arg. s. titu. j. cū in cunctis. alioquin contra. xcij. diſt. ſi quis eps. j. ⁊. ij. ⁊. c. ſi qui epi. ⁊ ſic ex eo tempore incipit quis poſſe teſtari iure militari ex quo in numero militari eſt receptus non cum electus eſt in tyronem. ff. de teſt. mili. ex eo tempore. hoc intelligi poteſt quādo quis inferior epo transfertur conſecrādus. qđ dic vt no. s. titu. j. §. quo tempore verſi. conſecratio. ⁊ ſequentibus. Sed ſi eps transfertur: dico qđ ex quo ſibi eſt data licentia tranſeundi ad ſecundā eccleſiā et abſolutus eſt a priori vinculo nihil cōe habet cum priore: quāuis ſecundā adeptus non ſit. eſt ergo epiſcopus nullum tamen epiſcopatū poſſidens ſpecialem ſic. j. eo. inter corporalia. §. ſicut em̄. Sic ⁊ miles trāſlatus exemptus eſt quāuis adhuc ad numerū ad quē transfertur nō peruenit. ff. de bo. poſ. ⁊ teſta. mili. l. vnica. ad fi. Secus aūt in tyrone: vt dictū eſt: quāuis poſſeſſionē ſcđe eccleſie adeptus non ſit: plenū tn̄ ius in ea acquiſiuit. arg. ff. de acqui. poſ. cum heredes. ¶ Si vero cauſa neceſſitatis trāſferatur quis idē eſt qđ. s. puta cū prelatus in eccleſia ſua perſecutionē patiat̄ ⁊ hoſtilitatē. j. de renū. niſi cum pridē. §. propter malitiā. Sed ⁊ tunc dici pōt cā vtilitatis transferri cum in ſua eccleſia inutilis ſit: ⁊ ob hoc he due plerūq̄ cōiungunt̄. vij. q. j. ſcias. s. tit. j. in cauſis. §. fi. ¶ Hic tn̄ notādū q̄ ſi ob hāc cām transferatur: ſed ipſemet autoritate propria tranſeat: non punit̄ cum cām habeat: imo neceſſitate ceſſante quaſi iure poſtliminii ad eccleſiā ſuam redit. vij. q. j. paſtoralis. ¶ Ubi vo cauſa leuitatis tranſit dixit Hug. q̄ ſi alteri eccl'ie adhereat. vel primā habeat p̄ derelicto: puta vxorē duxit: vel miles factus eſt: deeſt a ſua eccl'ia per tres ſeptimanas vel per duos menſes ſine iuſta cauſa vt abſq̄ licētia ſui epiſcopi: etiā ſi in ſtudio vel peregrinatione fuit in his oībus et ſimilib⁹ caſibus priuari pōt ſine monitione: lʒ honeſtum et curiale ſit vt admoneat̄. vij. q. j. ſi qs a clero. ⁊. c. ſi qs preſbyter. Io. cōtra: nec em̄ 7

facile preſumendū eſt q̄ eccl'iam pro delicto habeat forte multis laboribus acquiſitā. j. de renū. ſuper hoc qđ ſciſcitatis. maxime: qr ⁊ iuſtum impedimentū habere pōt. j. de cleri. non reſi. inter quatuor. ⁊ ca. fi. j. vt lite non conteſta. qm̄ frequenter. §. ſi vero aliter. ſed ſi requiſitus non inueniat̄ tunc procedat̄ ſm eūdē. §. ⁊. j. de cle. non reſi. ex tue. ſemp tn̄ monendus eſt abſens ſi fieri pōt: vt ibi: ⁊ ar. j. de app. peruenit. j. de vi. ⁊ ho. cle. c. fi. j. de ſen. excōmu. in audientia. ⁊. c. contingit. Sed cū qs ex ſuperioris licētia abſentat ſe. ⁊ ſi vltra moret̄ quā ſupiori placeat admonēdus eſt: nō tn̄ ſine cā remouēdus. vij. q. j. preſentiū. ſcđm Goffr. de hac tn̄ materia dic vt no. j. de cle. nō reſi. §. vtilitatē. ¶ Quid ſi cauſa cupiditatis vel ambitionis tranſeat priuandus eſt ambita. ſ. prima eccleſia et ambita. ſ. ſecunda. vt nec prime preſideat quā per ſuperbiā ſpreuit: nec ſcđe q̄ per auaritiā cōcupiuit. j. co. quāto. §. fi. vij. q. j. cos. et. c. ſi qs eps. prima tn̄ eccl'ia ipm repetere pōt ſi voluerit. vij. q. j. nō oportet. Sed ꝯtra primā pdit recipiēdo ſecūdam. j. de prebē. de multa. tn̄. perdit ſed non perdit̄: qr nec trāſire potuit ſine licētia. ergo pōt a prelato ꝓprio reuocari. j. de renuncia. admonet. ¶ Hic tn̄ notādū q̄ eo ipſo q̄ qs ad maiorē tranſit cā ambitioſa p̄ſumit̄. vij. q. j. ſi quis eps. nullus em̄ de maiori tranſire velle preſumit̄ ad minorē. j. de preſump. qr nō eſt veriſimile. j. de cleri. nō reſi. c. j. ¶ Sʒ ⁊ trāſit quis cā humilitatis: puta religionis in quo caſu inferiorib⁹ epis ſufficit petere licentiā j. de regula. licet qđ dic vt no. in ſumma. §. et vtrū exire. ⁊. §. precedēti. ⁊. §. vel reuocari. ⁊. j. de renū. §. ſi qs renūciare. ver. non pōt. ergo ſi nec petita licentia tranſeat: eccleſia pōt ipm repetere ſi vult. vij. q. j. ſi quis vo. ⁊. c. ſi quis preſbyter. ipſe aūt eccl'iam repetere non pōt vij. q. j. cos. j. de renū. qđ in dubijs nā et ſi inutilis ſit trāſlatio habet tn̄ in ſe tacitū pactū ne petat ſicut et inutilis acceptilatio. ff. de pac. ſi vnus. §. pe. ff. de accepti. an inutilis. et hoc verū eſt in p̄laturis iā acqſitis. ſecus in acquirēdis. j. de his que fi. a maio. par. ca. ex ore. ¶ Sed hic ſciendū q̄ ſi ob ꝯſciam criminis dimiſſa prelatura ad vitā monachalē q̄ ⁊ deſcenderit ad ſecularē prelaturā iterū reſurgere neqt: ſecus ſi ob aliā cām. vij. q. j. hoc nequaq̄. j. de renū. poſt tranſlationē. ¶ Extra ſummā notandū eſt q̄ honores † reales nō ſequunt̄ tranſlatū vt ſi primo fuerit palliatus ⁊ trāſferat̄ ad eccl'iam que dignitatē pallij habeat: opʒ trāſlatū iterū palliari. s. de poſtu. p̄la. bone. ij. ad fi. qr lʒ palliū p̄ſona le videat̄ adeo vt cū p̄ſona ſepeliat̄. j. ti. j. c. ij. tn̄ gratia ⁊ contēplatione loci datur: vt patet in his que no. j. titu. j. §. ⁊ quo loco.

¶ De autori. et vſu pal. Rubr.

1 Pallium quid ſit.
2 Palliū in papa qd deſignat.
3 Pallium an ſit cōcedendum.
4 Pallium a q̄tuor patriarchis principalibus concedi debet.
5 Pallio q̄bus diebus ſit vtēdū.
6 Pallio quo loco ſit vtendum.

Quoniā q̄dā electi pallio decorant: iō premiſſo tractatu de electione de autoritate et vſu pallij videam⁹. vel ſic et q: epi et archiepi autoritate pape transferunt. vt. ſ. tit. j quos vti pallio decet ſi eccleſijs ad quas trāferuntur dignitates pallij debeatur. iō de ipō vidēdu3. ¶ Quid ſit palliū. ¶ Cui ꝯcedēdū ſit. ¶ Et a quo. ¶ Et quibus diebus vtendū ſit pallio. ¶ Et quo loco.

a ¶ Quid ſit palliū. Ad de q̄re in pallio ponūt q̄tuor cruces nigri coloris et q̄d ſignificant ille cruces vide p Ant. de but. ſup iſta rub.

1 a Quid ſit † palliū. a

Inſigne epi vel archiepi ornamētum de beati petri corpore ſumptū. ſ. de electiōe. ſignificaſti. ad fi. in quo pōtificis officij plenitudo cu3 archiepalis nominis appellatiōe confert. j. eo. niſi ſpecialis. ante cui⁹ receptionem ꝟ3 eccleſia viduata. c. diſt. qm̄ quo ad quedā: puta ꝯcilij cōuocationē: chriſmatis confectionē: baſilicarum dedicationē: clericoꝝ ordinationē: epoꝝ conſecrationē. ſ. de elec. qꝺ ſicut. §. p̄terea. ſicut et epalis eccleſia vidua ꝟ3 quo ad q̄da3. ſ. epiſcopalia ſupradicta et ſimilia: puta chriſmatis in frontē ꝯfirmationē. ſ. de ꝯſue. q̄to. j. de ſacra vnctio. c. vnico. §. p frontis chriſmationē virginū cōſecrationē: penitentiū publicā recōciliationē. xxvj. q. vj. §. j. et. c. j. lxviij. di. quamuis cor. epi. xxv. diſt. perlectis. ver. ad epm̄ eccleſiarū recōciliationē. j. de conſecr. ecc. vel alta. a qua abbatū bn̄dictionē. j. de eta. et quali. cū contingat. maioris inquiſitionis diſcuſſionē miniſterij conſecrationem. ſ. de elec. trāſmiſſam in his eniꝫ omnibus et ſimilibus ꝟ3 vidua eccleſia epalis: et ſi ſponſum habeat ſ3 nondū conſecratum. ſ. tit. j. inter corporalia. §. ſ3 neq3. Videt ergo qꝺ archieps aliqꝺ ſupradictoꝝ exercere. nō poſſit ſine pallio cū quodlibet hoꝝ requirat epm̄: et ipe nō tāq3 epo: ſ3 tāq3 archieps hoc facere videat: vt dicit. §. p̄terea ſupradictus. qꝺ puto verū in his ſine miſſa expediri nō debēt: ſicut eſt ordinatio et cōſecratio. ſec⁹ in alijs ſicut in frontis chriſmatiōe: cimiterij bn̄dictiōe: calicis ꝯſecratiōe: et ſimilibus que ab ipſis cū ſtola tm̄ expediri conſueuerunt: In talibus em̄ cōſuetudo ſeruanda eſt. j. de ſacra vncti. c. vnico. in fi. xij. di. ſcit ſancta. et. c. nos. cōſuetudinē. qꝺ em̄ nec ꝯtra fidem nec ꝯ bonos mores eē ꝯuincit: indifferenter eſt habendū et p coꝝ inter quos viuit ſocietate ſeruandū. xij. diſt. illa autem. lxxv. diſt. vltimā omni tpe ante. c. dilectiōis. de cōſec. diſt. iiij. de trina. j. de ſepul. certificari. l3 ſit arg. j. de tempo. ordi. c. ij. ſ3 illa cōſuetudo reprobat p ro. ec. cōtra quā maxime in talib⁹ nec p̄iudicādū eſt: nec docendū. j. de here. ad abolendā. circa princi. ¶ Sed nūqd ante receptionē pallij eps trāſlatus hoc poterit exercere infra decretā ſibi ꝓuinciā nō vr. arg. dicti. §. p̄terea. ſup quod vide qꝺ no. j. eo. §. et quo loco. ¶ Notabis tamen q in papa pal-
2 lium † deſignat plenitudinē poteſtatis pleniſſimam. j. e. ad honorē. et arg. ſ. ti. j. q̄to. ad fin. rn̄. j. ſ. de electi. illa quotidiana. j. de ꝯceſ. prebē. ꝓpoſuit. §. fi. vnde qꝺ dicit. ſ. de electi. nihil. eſt. §. ceterū. ibi ſui plenitudinem officij expone. j. poteſtatis vel dic q q̄ habet plenitudinem poteſtatis habet plenitudinē officij: ſ3 nō cōuertitur. vel minus. iō dicit hoc q: tunc pōt dici papā vti plenitudine officij et qn̄ ſm iura ſua reddit vt ibi: qn̄ vero tranſcēdit iura tūc vtitur plenitudine poteſtatis de quo habes multa exēpla. j. de offi. leg. §. q̄d pertinet ad officiū ver. quid ergo et ſe. ¶ In patriarchis vero pleniſſimā officij poteſtatem: arg. j. de p̄bē. graue. ad fi. j. de priuileg. antiquā. rn̄. j. ¶ In archiepis pleniorē officij poteſtatē. argu. j. eo. niſi. et. c. ad honorem. ¶ In epis ergo plenā officij poteſtatē quib⁹ quandoq3 cōceditur: vt no. j. eo. §. ſeq. in hoc tamen nō eſt magna vis: ſed ſic poteſt poti⁹ ad ſubtilitatē q3 ad vtilitatem magiſtraliter inter hos hec differentia denotari.

3 Cui concedendum ſit. † Archiepis et ſuperioribus vt patet in his que not. ſ. eo. §. pri. ꝟ. notabis. et ſeqn̄tib⁹. S3 et epis q̄buſdā ſicut papien. et armicen. et maſſanen. et hoſtien. ex longa cōſuetu. et eccleſiarū ſuarū priuileg. debet que ſeruāda eſt. j. de ordi. duo ſimul. xxj. q. ij. c. j. ij. et. iij. aliquibus etiā

conceditur ex priuilegio pſonali: ſicut quin= queccl'ieſi.J.de pſump. cū iuncture. Sʒ hoc extinguit cū pſona.arg.J.de conceſ. preben. conſtitutus.ad finē.vij.q.j.petiſti. nec pſen= te papa vel eius legato habente inſignia ſe. apo.q̄bus ipſe vti dʒ.arg.J.de offi.leg. volē= tes.ꝛ puile.antiqua.§.dñice. Dñs tñ cātua= rieñ.archieṗs vtebat lugduni dño nr̄o pa= pa in eadē ciuitate apud ſanctū iuſtū morā te forte nō aduertebat:ſed nec qd fit cōſide= randum eſt: ſʒ quid fieri debeat. ꝫ.de elec.cū cām que.§.q2 igitur. ¶ Concedit aūt palliū ſup hac forma verboꝝ ad honorē dei olpo= tētis ꝛ beate Marie virginis ꝛ beatoꝝ apo= ſtoloꝝ petri ꝛ pauli ꝛ dñi pape Inno. iiij.ꝛ eccleſie romane ꝛ eccleſie ebreduñ.tibi com= miſſe tradimus tibi palliuʒ de corpore beati petri ſumptū in plenitudinem pontificalis dignitatis vt vtaris infra eccleſiam tuā die= bus qui exprimuntur in priuilegijs eccleſie tue conceſſis a romana eccleſia. J.eod.ad ho norem.in parte deciſa.ꝛ c.q2 nos. ꝛ ſumitur de corpore beati Petri.ꝫ.de elec.ſignificaſti. in fi.J.de altari in honorē beati petri ꝯſecra to.vel de quocūqʒ vis de mādato dñi pape: q2 nō vbi roma eſt ibi papa eſt: ſʒ ecōuerſo. loc⁹ eñ nō ſanctificat hominē:ſʒ hō locū.xl. diſt.multi ſacerdotes. ꝛ res accedūt homini bus non ecōuerſo.ff.de edil. edic. iuſtiſſime. vnde ꝛ de altari capelle dñi pape ſumitur q̄ vidit ꝛ recepit teſtimoniuʒ perhibet.ꝛ ſcim⁹ quia verum eſt teſtimonium eius.

4 Et a quo. † A quatuor patriarchis pn cipalibus ſcdm doctrinā tra= ditam.J.de priuile.antiqua.vniuerſaliter ta men ꝯceditur a dño papa tm̄. J.eo. niſi. Sed non conſueuit ipſum concedere niſi inſtan= ter petenti.c.di.priſca.ꝛ c.op:atū.ꝛ iuramē= tum obediētie preſtanti.vt in.d. c. optatum. ꝫ.de elec.ſignificaſti in prin.et in fi.concedit aūt ipſum aliquoties plato exiſtēti in curia aliquoties ci⁹ certo nuncio . et ad hoc ſpāli= ter deputato.c.di. quoniam.aliquoties etiā mittitur p apocriſarios romane curie. ꝫ.de elec.ſignificaſti.c.di.palliū.j.ꝛ.ij. ꝛ.c. ſcripto rum.quandoqʒ etiam de gratia non petenti offertur ſic intellige.ꝫ.de poſtul prela.bone. ij.§.fi. ¶ Dicuntur autem apocriſarij ſecreti nuncij.vnde verſus.

Aurum iudicium ſecretum dat tibi criſis.

¶ Uerum cum augmēto honoris pallij cre ſcere debet cura ſollicitudinis paſtoralis vt ornatui veſtium actionum conueniunt or= namenta.c. diſt.§.priuilegia. et.c. ſeq.ratio= nis:debet enim palliatus ingenio ſuo auto ritatem dignitatis augere. ff.de of.pſi.obſer uandū.in fi. ꝛ augeri dʒ vtilitas per digni= tatem.ff.de iudi.ſi longius.in fi.ꝛ.l.ſʒ ꝛ ſi ſu= ſceperit.§.pe.ff.de vſu et habita.plenū. ff.de dona.filiuſfa.ff.de leg.j. ſi ſeru⁹ pluriū.ff.de leg.iij. ſi filie. Sepe eñ dignitati deferendū eſt et pſone.J.de offi.deleg.ſanc q2. ꝛ.c.paſto ralis.xxiiij.qō.iij.quilds. Sed heu decorari pallio volum⁹: forte morib⁹ indecoris.c.di. ꝯ morē ante fi. ¶ Sʒ ꝛ pallium dandū eſt cū conceſſione noui priuilegij vel renouatione antiqui.c.diſt.§.priuilegia.ꝛ.c.ſequen.

Et quibus diebus utēdum 5 ſit pallio† patet ex forma traditionis ſupra= poſita.§.cui cōcedendū. ꝟ.conceditur q2 illis q̄ cōtinent in priuileg.eccleſie cōceſſis. Sʒ ꝛ in precipuis feſtiuitatibus vſum pallij pōt qlibet exercere.J.eo.cū ſis. puta in natiuita= te dñi:ſancti ſtephani:ſancti ioānis:in circū ciſione:epyphania: ramis palmaruʒ: cena dñi: ſabbato ſancto: trib⁹ dieb⁹ reſurrectio= nis:aſcēſiōis:pētecoſtes:ſancti Ioānis bap. olm apoſtoloꝝ quatuor feſtiuitatibus beate Marie:ſancti Michaelis:omniū ſanctoꝝ fe ſtiuitatib⁹ principalib⁹ eccleſie pallio deco rate dedicationib⁹ eccl'iarū : conſecrationi= bus eṗoꝝ.ordinationib⁹ clericoꝝ : anniuer= ſario:ꝯſecrationib⁹ palliati ſm Uin. Alij ex ponūt hoc p decre.J.de fer.c.fi. vbi ꝛ dies dñi addunt.ſup hoc ēt vide qō no.J.de cōſe. ecc. vł alta.l.iij.di.rñ.j. Illud aūt certū eſt q̄ eṗa lia de quibus dixi.ꝫ.co.§. qd ſit palliū.ꝛ ꝟſi. videt. ſine pallio exerceri nō debēt itelligas tu infra ꝓuinciā palliati. vt patet i his que no.J.eo.ꝟ.§.fi.ꝟ.fi. idē intelligas de indumē= tis eṗalib⁹ ꝛ ſandalijs ꝛ ſimilib⁹ q̄ denotant dignitatē.ar.J.c.ꝯc.fi. ꝫ.de ele.q̄ ſicut.§. pe.ſ. q̄ ſine his nō debēt eṗalia exerceri. idē intel ligas de baculo paſtorali:quo papa nō vti= tur:tū ꝓpter hiſtoriā:tum ꝓpter myſticā ra tionem.J.de ſacra.nō iterā.c.vnico.§.fi. ¶ Et notandum quod his inſignijs vti non debet niſi is cui cōpetit ex officio dignitatis . J. de vi.ꝛ ho cle.c.clerici verſi.panis.ꝛ verſic.ſed nec annulos. et argu. xxj.diſt.cleros. in me= dio.ver.ſacerdotes aūt gētiū. vbi dicit q̄ pal lium impo ebant pro ſacerdoti eminentia. vel niſi aliquis hoc impetret a principe pri= uilegio ſpeciali:vt C.de veſti olobe. ꝛ de au= ra.ꝛ coloribus.l.nemo.lib.xj et in tit. ibi ſeq.. nulli licere in frenis equeſtribus.l.vnica.ad quod facit quod legitur in lib.j. Macha. c. xj. vbi dicit quod antiochus adoleſcens de= dit Ionathe poteſtatem bibendi in auro et eſſe in purpura et habere fibulā quod ſi cui conceſſum fuerit.ſ.priuilegium in quibuſdā ſuperiore adueniente.vt.J.de offi. leg.volen tes.ꝛ de puileg.antiqua.§.dñice. ꝛ ſunt hec ꝯ quoſdam abbates:qui propria temeritate aſſumunt ſibi cornua . Sed certe cum prin=

cepꝰ hec cōcedat aliq̄bus de gratia: non eſt ab aliis vſurpādū: vt. ī. de priuil. ſane. ar. de exceſ. ꝑla. accedētibꝰ ⁊ eſt exᵽſſum qꝺ cōpagis. i. ſandaliis. ⁊ declinat hic cōpagꝰ huiꝰ cōpagi. vl mapulis. i. mitris. l. i. liteaminibꝰ cādidiſſimis quibꝰ ꝯſtātinus cōceſſit cardinales ornari ſm̄ Hug. xcvi. di. in illa palea cōſtatinus nō lꝫ vti alicui niſi p ſpāle ꝑuilegiū impetretur. xciii. diſ. §. compa. ⁊ c. peruenit. ⁊ c. illud.

6 Et quo loco. + Infra ecclīam palliato cōmiſſam id eſt infra quamlibet ecclīam ſue ꝑuincie dū celebrat miſſarū ſolēnia: ſꝫ ſi ſacris indutꝰ ꝓceſſionaliter vel alio modo eccleſiā exeat pallio minime vti dꝫ. ī. eo. c. i. ⁊ c. diſt. palliū. i. ergo extra prouinciā nemo vtat niſi cui ex ſpeciali priuilegio cōcedit. ī. eo. c. ex tuarū. qꝺ ergo dicit c. ī. eo. cū ſis vbicūqꝫ expone ītra ꝑuinciā tibi cōmiſſam. q. d. vbicūqꝫ in loco ꝯgruo ſiue cōpetenti. ſi. l̄ris expoſitio. ff. de iudi. cū q̄. ff. de ꝯdi. inde. q̄ cer. loco. ff. de cōſti. pecu. ſi duo quaſi. §. i. de cōſe. di. v. nūqꝫ. ſic veſte ſcenica vtēdū nō eſt niſi in ſcena. ff. de vſufr. ſed ⁊ q̄d. §. ⁊ ſi veſtimēto ꝓſileno. ī. de offi. archipꝛſbr. §. i. ꝟ. i. ¶ Magiſter tn̄ Iac. dicebat q etiā in aliena ꝓuīcia vti poterat palliatꝰ pallio de licētia illius ad cuiꝰ ꝑuinciam declinabat. ī. eo. ex tuarū in fi. ⁊ c. ſeq. niſi ſpecialit a papa. ī. de renū. ad ſupplicationem. ſicut ⁊ ꝓcōſul. inſignijs ſuis vtitur vbiqꝫ ex quo vrbē egreditur ⁊ volūtariā iuriſditionē exercet: lꝫ nō cōtentioſam. ff. de offi. ꝓcō. l. i. ⁊ ii. nec ob. ī. eo. ex tuarū. qꝛ quo ad vſum pallij nō continet gratiā: ſed quoad hoc tm̄ vt in aliena ꝑuincia ordines valeat celebrare. hoc em̄ nō poſſet niſi p priuilegiū ſpeciale. xi. q. iii. ſcriptū. vii. q. i. ep̄i vel pꝛſbyteri. ix. q. ii. nullꝰ primas. ⁊ ſcōm hoc exponebat totam literā decre. ex tuarū. ¶ Puto ꝯtriū vt dixi quāuis ſim palliatus magiſter em̄ meꝰ nimiā violētiā facit litere expreſſim ꝯtradicit. ī. e. c. i. cū em̄ trāſlatus ad aliā ꝑuinciā nō vtat pallio prime eccleſie ſed requirit qꝺ papa de nouo ꝯcedat eidem. vt ſ. de poſtula. bone. ii. §. vlt. et cum ip̄m palliū ſit ꝑſonale: adeo q cōmodari nō poteſt: ſꝫ cū ꝑſona ſepeliat: etiā ſi archiep̄s factus ſit cardinalis: vt dicunt curiales ar. ī. eo. c. ii. reſtat. qꝺ q̄ palliū cōcedere nō pōt: nec vſum ipſius: ⁊ cū palliū ipſum partim ſit reale partim ꝑſonale: vt ex p̄dictis patet cui denegatur extenſio ꝑſonalis. ī. e. ad hoc. denegat ⁊ realis: ⁊ cui concedit extēſio realis. ī. eo. ex tuarū. cōcedenda eſt et ꝑſonalis: ar. ſ. de conſti. tranſla. ergo a ſolo papa pōt fieri talis extenſio ſicut ⁊ ab ipſo ſolo palliū conceditur vt not. ſ. eo. §. ⁊ a quo. nec ob. ī. ti. ꝑ. ad ſupplicationē. ibi enim iā excipit papa vſum palliū. qꝛ cū officiū ep̄alis exercitiū ꝯcedatur ibi in aliena ꝑuincia videret ⁊ vſum palliū cōceſſiſſe: niſi exciperet. arg. ff. de cōſti. prin. beneficia. ī. de dona. cū dilectus in fi. ſꝫ hoc eſſet abſurdum: quia iā viderent quaſi duo metropolitani in vna et eadē ꝑuincia: qꝺ eſſe nō dꝫ. xi. di. § i. ⁊ c. vnico. ī. de offic. or. qm̄ in pleriſqꝫ iō etiā p̄cipit in decre. ad ſupplicationē. qꝺ eboracen. archiep̄o tanqꝫ metropolitano obediētiā ⁊ reuerētiā debeat exhibere: nec ob. ff. de offi. ꝓcō. l. i. illud em̄ contingit rōne mittentis. mittitur em̄ ꝓconſul a principe. vn̄ nō eſt mirū ſi aliqꝺ peculiare in eo inueniat. arg. ī. de maio. ⁊ obe. p tuas. de cōſec. diſt. ii. c. fi. ſic ⁊ legatus de latere pape miſſus ceteros antecellit. ī. de offi. leg. volētes. ⁊ c. excōicatis. ī. de ſen. excō. ad eminentiā. ¶ Spāle eſt ergo i papa q ſemp ⁊ vbiqꝫ pallio vti poſſit. ī. eo. ad honorem. ⁊ eſt rō vt ibi: ⁊ qꝛ vniuerſa xp̄ienitas ꝑuicia ſua itelligit. ix. q. iii. cūcta p mundū ⁊ c. p p̄ncipalē. ⁊ reſpectu ipſiꝰ vnꝰ eſt ep̄atus. nedū quo ad hoc vt intelligat ſpōſus vniꝰ ecclīe: qꝛ hoc cōe eſt ſibi ⁊ oībus ep̄is: vt apparet in his q̄ not. ſ. in tit. i. §. cuiꝰ autoritate. ꝟ. ptꝫ ex premiſſis ⁊ p̄cedētibꝰ. q̄nimo ēt q̄ad adminiſtrationem vt ptꝫ. ſ. tit. i. c. i. et de elec. lꝫ. in fi. xcii. diſt. p̄ceptis. xix. di. in memoriā. ⁊ p totū. xxi. diſt. in nouo. ⁊ p totū. ⁊ reſpectu huiꝰ gn̄alis adminiſtratiōis pōt dici q alas hꝫ latas et liberas: qꝛ nulli ſubeſt ⁊ vbiqꝫ dn̄at: ſed alii habēt ipſas alligatas nexibꝰ p̄ceptorū. ſ. de poſtu. c. fi. ī. tit. i. niſi cū pridē. ad fin. ¶ Quid ergo ſi palliatus mittet extra ꝑuinciaꝫ ad ordines celebrādos vel epiſcopos cōſecrandos: nō vr q hoc fieri poſſit niſi a dn̄o papa priuilegiū habeat: qꝛ nec aliter pōt vti pallio. ī. e. ex tuarū: nec ſine pallio exercere pōt. ſ. de electi. qꝺ ſicut. §. p̄terea. ⁊ ſic deterioris ꝯditiōis vr palliatꝰ qꝫ nō palliatꝰ: qꝛ nō palliatus ēt nulliꝰ loci ep̄s hoc pōt. ī. de ord. ab epiſ. qui re. epiſcopa. c. i. §. i. qꝺ q̄dā de plano cōcedūt: credo ꝯtriū. arg. C. de leg. qꝺ fauore dignitas em̄ afferre ⁊ nō auferre: vt patet. C. de dignita. l. iii. lib. xii. ⁊ in his q̄ no. ſ. eo. §. et a quo. ꝟ. verū. ⁊ ſeq. nec ob. ſ. de elec. qꝺ ſicut §. p̄terea. ibi: cū id nō tanqꝫ ſimplex ep̄s ſed tanqꝫ archiep̄s hoc facere videatur: qꝛ hoc verū eſt infra prouinciā ſibi cōmiſſam. extra em̄ tanqꝫ archiep̄s hoc facere nō pōt: cū nec eſt archos i. priceps. itelligat reſtat igit q ex ꝑuinciā rogatꝰ h̄ expedire poterit tanqꝫ ſimplex ep̄s. oībus em̄ ep̄alibꝰ iſignijs ſicut mitra: baculo paſtorali: ⁊ ſandalijs et ſimilibꝰ: excepto pallio p qꝺ deſignat plenitudo officiū extra ſuā ꝑuinciā in miſſarū ſolēnijs vti pōt. nā et amines vbiqꝫ pileo vtebātur. xxi. di. clericos. ergo extra ꝑuinciā tanqꝫ ſimplex

ep̄s: quia rōne pōt miſſarū ſolēnia eadē rōne pōt et ordines celebrare. nā palliū non eſt de ſubſtantia collationis ordinū in natura ſui: ſed tm̄ ratiōe priuilegij qđ extra puinciā cōmiſſam non extendit ſecus de miſſa. vt ex dicto. §. preterea. ⁊ ex ſupradictis intuenti ſubtiliter poterit fieri plena fides.

De renunciatione. Rubri.

1 Renunciatio quid ſit ⁊ vide etiā in apoſtillis in litera. A.
2 Jura ſcripta et nō ſcripta circa beneficia vel res temporales corporales vel incorporales renunciari poſſunt.
3 Jus publicum diuinum ſubdiuiditur.
4 Clericus an poſſit renunciare iuri ſuo.
5 Renunciatio iuris poteſt fieri in futurū.
6 Renunciare quis poſſit
7 Furioſus renunciare non poteſt.
8 Renūciatio fiēda ē autoritate eoꝝ q̄ꝝ itereſt.
9 Scandalum quid ſit.

E Gimus qualiter beneficia p electionē acqrant: ⁊ ēt p trāſlationē amittāt et acqrāt ſed q2 eſt alius modus per quē admittunt. ſ. renūciatio: ideo de ipſa inſpiciendū eſt. Quid ſit renunciatio. Que pōt renunciari. Quid renūciare. Qualiter. Cui. Quis ſit eius effect⁹.

1 Quid ſit † renūciatio. a Juris proprij ſpontanea refutatio. Bene dico iuris proprij. alieno eñi renunciare nō poſſum: q2 res b inter alios acta b ⁊c. ſ. de ſentē. et re iudi. c. pe. ſ. de preb. dilecto. in fi. ſ. de do. inter dilectos. in fi. C. res inter alios acta. in rubro et in nigro. ⁊ gñaliter tibi trado qđ pactū inter certas pſonas: vel ſup re certa habitū alij non nocet. C. de iudi. l. 3. ff. de pac. ſi vnus. §. pacta. ver. ante om. ſ. de offi. or. dilect⁹ fili⁹. §. pe. in fi. ſ. de trāſlac. veniēs. §. fi. Et bene dico ſpōtanea reſpectu certitudinis. C. de dona. nec inuit⁹ ⁊ ptz. ſ. §. que pñt renūciari ⁊. §. qualiter. Itē reſpectu volūtatis: q2 ſi coacta eēt renunciatio nō obeſſet repetere volēti. ſ. eo. ſup hoc qđ ſciſcitaris. ſ. qđ metus cā. abbas ⁊c. ad audiētiā. qđ dic vt no. ſ. qđ met⁹ cā. §. qualit retractet. ⁊ ſub. §. l hacianit retractatiōe.

Que poſſunt renunciari.

2 Jura ſcripta † ⁊ non ſcripta ⁊ circa beneficia vel res tēporales corporales vel incorporales cōpetentia. Jura ſcripta. hic ſciendū eſt quod ius publicū autenticum largo modo dicitur quodlibet ius in ſcriptis redactū: quia a publicis perſonis introductum: puta principibus ſanctis vel cōcilijs: ſic etiam dici poteſt ius publicum quelibet cōſtitutio municipalis vel epiſcopalis. de quibus plene not. ſ. de con ſtit. §. quis poſſit. et ad hoc inſti. de iure natura. gen. et ci. §. ij. ⁊ iiij. ſ. de maio. ⁊ obe. quod ſuper his. Itē quodlibet ius vtilitate publicū eſt largo modo: nam publice expedit ne quis re ſua male vtatur. inſti. de his qui ſui iuris ſunt. §. dominorum. Item largo modo publice intereſt qđ quodlibet obſeruetur: et ideo iudices cō c ſtituuntur: quia parum eſſet c iura habere in ciuitate niſi eſſet qui ipſum ius redderet ⁊ ſeruaret. ff. de orig. iur. l. ij. §. poſt originem. ſed tamen ius publicum ſpecialiter et proprie dicitur illud quod conſiſtit in ſacris ⁊ ſacerdotibus. ff. de iuſt. ⁊ iur. l. j. ⁊ diſt. j. ius publicum. qđ et ſpecialiter diuinum dicitur. ſ. de iureiur. nimis de iure diuino. ideo ſi vis ſcire cui iuri poſſit renūciari: ſic diſtingue. Jus publicū aliud diuinū aliđ hūanū. Jus 3 publicū † diuinum ſubdiuidit q2 aliud reale: ſiue tpale: aliđ ſpirituale: aliud collegiatū: aliud perſonale: aliud publicum ſtatum recipiens. Jus publicum diuinū reale aliud conceſſum eccleſijs ne ipſarū res alienentur niſi in caſu conceſſo: et modo debito et huic renunciari non poteſt etiam per ſacramentum infra de iureiuran. ſicut noſtris. xxxv. q. ix. qđ quis commiſit. Aliud conſiſtit in hoc vt immunitas eccleſie ſeruetur nec huic renunciari poteſt etiā per ep̄m ſ. de immu. eccle. non minus. ⁊ c. aduerſus. xvij. q. iiij. quaſi per totū. Aliud in hoc vt debitus ſtatus eccl'ie generalis non immutetur. nec huic renūciari pōt. xxv. q. ij. c. j et ij. et c. ſeq. Jus vo publicū diuinū et ſpūale aut ꝯſiſtit l diuio cultu puta ferijs inductis ob honorem dei: et huic renūciari non poteſt. ff. de arb. ſi feriatis. ſ. de

a Quid ſit renunciatio. Adde an renunciatio poſſit probari p teſtes vide bal. ſ c. ij. de reſtitu. ſpol. ⁊ illud dicēs Bal. in d. c. ij. ſeqt Jaſ. i. l. cū pponas. ſ j. col. C. de pact.

b Res inter alios acta. adde gl. in. c. pe. de ap. Inno. l. c. auditis. de reſcrip. Saxe. in. l. ſi his quos in. j. not. C. de libe. cā.

c parū eſſet. Adde tex. l. c. vbi periculū ſ. §. ꝑterea. de ele. li. vj c. decernimus. de ſē ten. excō. e. li. Arch. in. c. hūanum gen⁹ in. ij. col. j. d. idē Archi. xxj. diſtin. in ſūma.

ferũs.c.vlti.§ fi.⁊ de relictis ad pias cauſas aliquid deducat̃.ſ.de teſta.c.vlt. ¶ Aut in diuinis preceptis:⁊ huic etiã ↄſuetudo nõ ob. ſ.de coſue.c.vlt.qd dic vt ibi no.§.⁊ de virtute.ver.per hanc etiã dicit ne aliqua ↄſtitutio infra.de preſcrip.c. fi.⁊ not.ſ.de vſu.§.an aliquo caſu.ver.precedẽti. ¶ Aut in cõciliis generalib⁹ ⁊ ꝓuincialib⁹ vel preceptis ſeu ꝓhibitionibus periculũ animarũ tangentib⁹. ⁊ huic renũciat̃.xxv.q.i. ſunt quidã.xv.diſt. ſicut.ſ.de tranſac.c.vlt.⁊ de in integ reſt.cauſa.§.vlt.ſ.de ſen.⁊ re iudi. lator.⁊.c.ↄſanguinei.et de excep. exceptionẽ. ¶ Ius vero publicũ diuinũ collegiatũ.aliud cõe.i.vniuerſo collegio clericali generalis eccl'ie indultũ:et huic etiã per iuramentũ renunciari non põt expreſſim.ſ.de foro cõpe.ſi diligenti.ſ.de ſen. excõ.ↄtingit.i.licet per contrariũ actũ aliqñ cõſortio clericali ⁊ priuilegio per ↄñs priuet ſe clericus.ſ de priuileg. ex parte.⁊ de ſentẽ. excõ.perpendimus.⁊.c in audientia.⁊.c.contingit.ij. ¶ Licet etiã eps in preiudiciũ perſone qd cõtra collegiũ et in preiudiciũ collegij egit poſſit ratificare vt in quo deliquit puniatur.ſ.eo qd in dubiis ⁊ ſic intelligo ↄſilia xi.q.i.placuit.⁊.c.inolita. quorũ tenor ponit̃ ſ.de fo.cõpe.ſi diligẽti. ¶ Aliud ſingulare vt ſingulari eccleſie vl' collegio ↄceſſum: ⁊ huic aliqñ expreſſim alias per ↄtrariũ actũ alias ſpacio.x.annorũ:alias.xxx.renunciantur:vt no.ſ.de conſti.§.quando cõſtitutio in di.que incipit cũ priuilegiũ. ¶ Ius vero diuinũ publicũ perſonale aliud ob honorẽ vel vtilitatẽ dignitatis cui a perſona dignitatẽ tenente: quatenus perſonã tangit renunciari poteſt. Sed ſuperior vel ad querelã illorũ quorum alias intereſt:vel ex offõ reſtituit.ſ.de inſti.c. cũ veniſſent.ad fi.ſ.de arbi.cum tpe. ¶ Aliud ob perſonas ſingulares ⁊ huic indiſtincte renunciat̃.ſ.de reſcriptis nõnulli.ſ.de fo.compe.dilecti.⁊ de regula.ad apoſtolicã.⁊.c.ſtatuimus.et de cri.fal.c.fi.ſ.de elec.qd ſicut.§. ſin autẽ.⁊.c.ne pro defectu.§.vlt. ¶ Aliud ob perſonã ſingularẽ cui perſonaliter indulgetur:⁊ huic multo fortius renunciari põt.:qꝛ nec perſonã egredit̃.ſ.de conceſ.preben.conſtitutus.vij.q.i. petiſti.inſtitu. de iure naturali.§.ſed quod principi.verſi.plane. ¶ Ius autẽ publicũ diuinũ publicũ ſtatum reſpiciens eſt qd perſona idonea eligatur:⁊ quod forma ſeruetur ⁊ qd epi teſtamenta exequãtur et ſimilia quibus renunciari non põt:vt ptz.ſ.de elec.cũ in cunctis. ⁊ ne pro.defectu. rñ.i.⁊.c.qꝛ ꝓpter.ſ.de teſt.tua. ¶ Ius ṽo humanũ publicũ aliud publicũ autoritate ⁊ vtilitate:vt fiſcale.et huic nõ renunciatur.ff.de pac.ius publicũ.⁊.l.inter debitorẽ.et de iure immu.ſemp.§.conductores.idẽ in oĩbus his in quibus iudex ex officio ꝓprio motu ꝓcedit.de qb⁹ dixi.ſ.de offi.iudi.§. ⁊ vtrũ deſideret.⁊ vt maleficia nõ remaneãt impunita.ff. ad.l.aquil.ita vulnerat⁹.ſ.de ſen.excõ.vt fame.⁊ ibi ſunt alie cõcor hoc ſaluo: qꝛ inquãtum tãgit priuatã vtilitatẽ renũciari põt.ff. de pac.iuris gen.§.ſi paciſcar. ideo paciſci poſſum ne furti iam cõmiſſi agam nõ tamẽ futuri.ff.de pactis. Item ſi vnus.§.pacta.ſ. queadmodũ.§.illud aũt. Itẽ vt ordo iudiciarius obſeruet̃ ſicut ꝙ libellus offerat̃: lis cõteſtet̃:vt ſnia in ſcriptis ferat̃:⁊ vt ius reddatur et vt leges publicũ ſtatũ reſpiciẽtes ſeruentur.ff.de lega.i.nemo.ſ.de teſt. requiſiſti. ⁊.c.tua.ergo lite nõ cõteſt.non põt dari diffinitiua ſnia quantũcunqꝫ renunciet̃:lꝫ poſſit dari mandamentũ:vel cõpoſitio fieri de hoc ſ.de libel.obla.§. verũ libellus. ⁊ de lite ↄteſt. §.que ſit ratio.⁊.§.quis ſit effectus. ¶ Aliud publicũ autoritate : ſed vtilitate priuatũ:et hoc aut eſt inductum ob cõmunẽ vtilitatẽ:⁊ huic renunciari non põt expreſſim : licet tacite poſſit.C.de iura.calũ.l.ij.§.ſed quia vereamur. Sed iſte.§.videt̃ velle qd etiã tacite remitti nõ poſſit:dic vt no.ſ. de iura.calũ.§ qñ preſtandũ eſt ⁊.ſ.de lit.cõteſt.§.⁊ qñ.vnde pone exemplũ per.l.filius.ff.de procur.§. veterani.⁊ in hoc etiam iure tenet renunciatio ſi iuramento firmet̃.ſ.de iureiur.cũ ↄtingat.C. ſi aduer.ven. aut̃.ſacramenta. ¶ Aut ꝓpter priuatũ:⁊ tunc ſi fauorabile eſt ⁊ propriũ renunciari põt.C.qñ mul. tu.of.fun. aut̃. matri ⁊ auie.C.de pac.ſi quis in conſcribẽdo nã tpe illius legis illud priuilegiũ talis nature erat:licet hodie ſecus ſit ꝑ ↄſtitutionẽ imperialẽ q̃ incipit. Sed hodie ſanxit noua ↄſtitutio. ¶ Si fauorabile ⁊ cõe: quaten⁹ tãgit renũciantẽ tꝫ q̃ten⁹ tãgit aliũ nõ tꝫ.ff.de ſer.ruſti.ꝓdi.ꝑ fundũ. ¶ Quid ġ ſi vaſall⁹ renũciat foro dñi:certe nõ preiudicat dño:ar.ſ.de arb. cũ tpe.ſ.de of.dele. ſignificãtib⁹.ſ. de iudi.ceterũ.ſ.de fo.ↄpe.ex trãſmiſſa.⁊.c. ſignificaſti. ¶ Aut odioſum ſicut macedonianũ: et huic renũciari non põt vt tractat̃.ff.de cõdi.inde. q̃ exceptionẽ.⁊ ad macedo.ſed et ſi ptꝫ.§.vlti. fallit aũt hoc in tutelari munere qd publicũ eſt autoritate.inſt.de excu.tu.rñ.i.ff.de mu.⁊ ho.l.i.⁊.l.numerũ.⁊ de ver.ſi.pupillus.§.munus. Sed nõ eſt publicũ vtilitate :⁊ ſic intellige.ff.de excu.tu.l.greca athlete.e.§.tutela. imo eſt vtilitate priuatũ. Sed ne pupilli incurrãt detrimẽtũ rerũ ſuarũ.inſti.de tutelis. §.cũ autẽ.⁊.§ ſe. ⁊ de autoritate tu.rñ.i.⁊ de ſatiſd.tu.rñ.i.⁊ tñ huic renũciari non põt:qꝛ inuitus dat̃ tutor cũ ſit mun⁹ publicũ.C. de decurio.nullus li.x.⁊ inuito dat̃.ff.de tutelis l.ij.de tu.⁊ cura.da.ab his. nec nõ ſm Uber. de bob.tñ lex allegata athlete: nõ dicit quin

ſit munus publicū imo q̄ nō eſt munus rei publice ⁊ hoc q̄ nō poſſit renunciari fragili tas etati faciꝫ.ff.de mino.l.j. ¶ Huic qḋ dixi
3 clericū nō poſſe renūciare ſuo priuilegio[a] cō cordat.J.de fo.cōpe.ſignificaſti. ¶ Sed ꝯ: q2 ſi voluntarius reſpondet corā non ſuo iudice tacite renūciare vr̄.iij.q.vj.pulſatus. pōt tn̄ intelligi illud.c. qn̄ clericus citat̄ autoritate ſcḋi reſcripti infra annū ⁊ doloſe tacet primū reſcriptū impetratū ſic.S.de reſcrip. ex parte.S.§.j. dic ergo qḋ ſi clericus corā laico rn̄deat: ⁊ cā ciuilis ſit ꝓ conuicto habet̄ etiam ſi pro ipſo ſnīa ferat̄: alioquin locū ſuū amittit: ⁊ ſi nō h3 locū ſ ꝫte poterit excommunicari ar.J.vt lit.non conteſt.tue et.c.qm̄.§.vlt. ⁊ de dolo et contu. finem. In criminali vero locum ſuum amittit: ⁊ ſi non h3 locum puto qḋ poſſit alias extra ordinem puniri: argu. in proxime dictis concor. ⁊ ſic patet q̄ tacite renunciare pōt quantum ad damnū ſuum. xj q.j.placuit. Sed certe multomagis puniēdus eſt: et ſi expreſſim conſenſerit et poſtea reſpondit. Si vero inuitus tractus ſit ſentē tia contra eum lata non valebit: ſic intellige J.de iudi.at ſi clerici ⁊.c. cum non ab homine. Sed et qui eum vocauit ⁊ cogi fecit cauſam amittere debet: intelligas per ſententiā et excommunicari debet et iudex ab officio iudicandi priuandus eſt xj q.j.inolita. J.de foro cōpe.ſi diligenti. ⁊ in ꝯſtitutione Fede. quā poſui.J.de foro cōpe.§.quib⁹ ex cauſis. ſub.§.liquet.v̄. Sed nunqd cleric⁹ pōt. ⁊ puto qḋ ſola vocatione ex quo ergo cleric⁹ tractus erit: hāc penam aduerſarius patitur. xj.queſtio.j placuit.J.de exceſſ. prelato.grauem.C.de trāſactio.ſi quis maior.C.de iuriſ diuo.'om.iudi.in criminali. Judex vero non patitur dictam penam niſi iudicauerit. ſed forte iure citādi priuari poteſt: vt puniatur in eo in quo deliquit argumētū.S.de trāſlatio.epiſcopi.quāto.J.de tempo.ordi.literas. ⁊.c.ſequen. vel forte citra litis conteſtationē locus erit penitentie. argu.ff.de in ius voc. quāuis.ff.rē rat.ha.ampli⁹. Alij dn̄t q̄ vſq3 ad ſnīam arg.ff.de inof.teſta. papinianus.§. meminiſſe.C.de his quib⁹ vt indig.alia cā. ¶ Sed ⁊ ſi certo loco promittat quid ſe ſoluturum: tacite videtur renunciare priuilegio ſuo argu.J.de fo.compet.dilecti.idem in reconuentione quod dic vt notatur.J.de mu
4 tu peti.§.et quando.ver.ſed nunqd. ¶ † Lex etiam videtur velle quod clericus poſſit renunciare iuri ſuo.C.de pact.ſi quis in cōſcribendo.ſolutio quod ibi dicit ſingulum reſpicit armatam militiam nō inermem.imo ſolue vt notatur.J.de foro competen.§.quibus ex cauſis ſub.§.liquet.verſicu.ſed nunquid clericus poteſt. ¶ Quid de pacto quod creditores tota die faciunt fieri ſpecialiter vitice.ſ.qḋ debitor non poſſit ꝓbare ſolutionē: niſi ꝑ ſcripturā: nunqd per tale pactū pōt renūciari ꝓbationi teſtiū nō vr̄.hoc eīn ius qḋ ꝑ teſtes ꝓbetur ꝓpter cōem vtilitatē inductū eſt: q2 vſus teſtiū frequēs eſt ⁊ neceſſarius.ff.de teſti.l.j.rn̄.j.ergo tali iuri renūciari nō poteſt.ar.ff.de poſtu. quos ꝑtor.ff.de admi.tut.qdā decedēs.ff.de opis liber. cerdo nē. ⁊ tale pactū ꝯ legē eſt vt in auẽ.de teſti.§.l3 ludū.C.de here.⁊ mani.qm̄ multi.in fi.J.de cleri.peregri.tue frater. quinimo peccatum mortale videtur inducere arg.infra de cri. fal.ca.j.ad fi.et vide quod not. J.de teſti.cogē.§.⁊ quare.dixit tamen Azo qḋ bene valet re
5 nūciatio. ¶ † Unum aūt notabis: q̄ renūciatio iuris pōt fieri in futurū dūmodo lex p̄ſens ſit ⁊ ꝯctus.S.de reſcrip.nōnulli.aľs ei qḋ nō eſt renūciari nō poteſt.ff.de pac.tres frēs.ff.de tranſ.q̄ cū tutorib⁹.in fi.nō eīn vr̄ excipere id qḋ neſcit vel id qḋ nō ſcit: vt h3 alia lrā.ff.d ꝯ hē.em.in.l.ff.de acq.here.is q̄ ⁊.l.ſubſtitutio. ¶ Quid ergo ſi q̄s renūciat oī iuri cōpetēti et cōpetituro lr̄is impetratis ⁊ impetrandis: ⁊ qdē quo ad futurū tp̄s ptinet nō vr̄ valere ar. dictoꝝ iuriū ꝓxime iductorū. ⁊.S.de ꝯſti.cū acceſſiſſent.et de reſcrip. paſtoralis.§.vlti.J.de ecc.edifi.ad audiētiam. ij.J.de deſpō.ipu. ad diſſoluēdū.rn̄.j. ff.de iniuſto rup.te.nā ⁊ ſi ſub ꝯditiōe. ⁊ adde qḋ no.J.e.§.qliter.v̄.renūciatio. dic ſi gn̄alis ſit renūciatio nō v3 ſecus ſi ſpecificatis qbuſdā iurib⁹ ſequat̄ gn̄alis renūciatiōis ꝯcluſio.C. qn̄ mu.tute.offi.fun.l.fi. circa mediū. ⁊ l auẽ.ibi poſita. matri ⁊ auie. ⁊ in auẽ.vt ſine prohibitione.matres.§.vero.colla.vij.ſi.no.J.de commo.§.⁊ inquantum.ver.tenetur ſane cōmodatarius. ¶ Poſſent etiam renūciari iura non ſcripta circa incorporalia.ſ.puta ſeruitutes ꝯpetentia et ſi hec et anna

a ¶ Renunciare ſuo priuilegio. Adḋ bar. in.l.ij.C.d ſacr.ſanc. ec.Bar.l.l. iij.in pe. q.ff.de fideiu.

lia ſint in futurum renũciari poſſunt.ī.de ſepulturis.in pſentia.ī.de deci.ex multiplici.ff. ſi ſeruitus ven.l.harũ.⁊.l.egi.¶ Item renunciari poſſunt iura nõ ſcripta: q̃ circa bñficia cõpetũt: ⁊ q̃ renunciari poſſunt bñficia maiora maxima ⁊minima: vt no.ī.e.§.cui.¶ Itẽ circa tpalia;inſtrumẽta eni renũciari poſſunt ī.de pac.cũ pridẽ.C.de fide inſtru.l.iiij.licet autem clericus qui impetrauit beneficiũ:miſericordie canonicorum ſe ſubijciat:nõ ꝑpter hoc renũciaſſe videt̃.ī.eo.veniẽs niſi literas reddat:ſed ⁊ tunc officio iudicis reſtituitur: ſi miſericordes ſũt:ne vnde miſericordiã debuit impetrare:īnde cogat̃ diſpẽdiũ ſuſtinere ī.e.ſane.ff.de ſur.ſeruus cõis.§ qui vero.ff. quẽadmo.teſta aper.ſed ſi qs.Deceptis eni ⁊ non decipientibus iura ſubueniunt.ī.de rerũ permu.cum vniuerſorum.ſed ⁊ vendendo literas ipſas renunciaſſe videtur.ſ.de reſcrip. ad audientiam.

6 Quis renunciare. †Is ad quem pertinet quod renunciat̃.ī.de reg.ad apoſtolicam ⁊.c.ſtatuimus.ī.de cri.falſi.c.vlt.remittẽtibus autem actiones ſuas nõ eſt regreſſus dandus.ff.de edi.edicto.quare.§ ſi venditor.⁊ſatis abſurdũ eſt redire ad hoc cui quis renũciandũ putauit.C.de reb.credi.⁊ de iureiur.ſi qs iuſiurandũ.⁊ qd ſemel repudiatũ eſt reintegrare minime cõcedimus.C.de cõdi.inſer.cũ quidã.ad fi.hoc ſiue res ſit tpalis:ſiue ſpiritualis.ī.eo. ex trãſmiſſa.ſiue beneficium ſiue ius cui renunciari poſſit.vt probãt iura predicta.⁊.ff. de ſucce.edic.l.j.§.qui ſemel in ſi.⁊ ff.de teſtibꝰ. §.q̃ vero multi.colla.vij.q.j.q̃ periculoſum ⁊.c.hoc nequaq̃.xvij.q.ij.cõſaldus.xviij.q.vi. dudũ.xxj.q.ij.ſi quis trãſlatus.xxiij.q.iiij.ſi illic.xciij.diſ.ſi quis eps vacans.ī.e.poſt tranſlationem.ī.de cauſa poſ.paſtoralis.¶ Si tamẽ quis mutat pro ſuperiore:vt an manibus ſuis cedat:penitere poteſt re integra.ī.e.lecte. ſicut vocans patronũ in ius:ſine venia editi. ante lit.cõteſt.põt penitere.ff.de in ius vo.q̃uis.regulare eni eſt qd locus eſt penitentie re integra.ij.q.vj.ſi quis libellos.⁊.q.iij.ſi qs iratus.ī.de appel.directe niſi alicuius interſit.ff.de reg.iur.nemo.ff.de cõdi.cauſa da.ſi pecuniã.⁊.l.dedi.ff.de inter.acti.de etate.§. celſus.ſed re non integra nõ põt.ſ.de elec.in cauſis.§.vlt.inſti.mãdati.§.recte.ff.de ceſ.bo. is qui bonis.C.qui bo.ce.po.l.ij.¶ Nõ poteſt autem penitere is cui conceſſa eſt ceſſio abſolute.ī.e.quidã.hoc ideo ne videatur ſuperiori illudi qui ceſſionem admiſit:arg.ſ.de poſtu.bone.ij.§.nec nocebat.¶ Scḋa ratio eſt ne vtilitas eccleſie:q̃ forte ſe inſufficientem cognoſcit.ī.e.c.ſi.ī.de eta.⁊ qua.c.ſi.vel ſalus ꝑpria quã cõſequi deſiderat:dum attẽdit conſcientiam criminis.ī.e.niſi cum pridẽ.rñ. j.ī.de ſymo.ex inſinuatione.xiiij.diſtin.neruī. aliquorum ſuaſionibus que ſua ſunt querẽtium.ī.de cenſi.cum apoſtolus.§ archidiaconi.⁊.c.procurationes.in ſi.ſeu leuitate:ſeu inconſtantia qualibet.ī.e.ex trãſmiſſa.ī.ne ſede va.c.j.ff.de procu.in cauſe.valeat impediri. ſic loquitur concil.quidã cedendi quãdo abſente petita eſt licentia ⁊ obtenta.¶ Quid ergo ſi ſub conditione conceditur ſcilicet ſi expediat eccleſie pariter ⁊ perſonis:⁊ certe tunc non abſolute dabitur.imo.nec etiam niſi conditio extiterit admittetur:fiat ergo diligẽs inquiſitio per illum:cui commiſſa eſt vel per alium.ī.de offi.delega.venerabili.niſi mandetur ꝙ perſonaliter fiat:q̃ tunc poteſt committi.ī.de offi.deleg.qm̃.§ his aũt igitur ſeruetur forma exacta diligentia:ar.ſ.de elec.nihil eſt.ſ.de reſcrip.cum dilecta.ad fi.ī.de offi. deleg.venerabilis.§.fi.⁊ ſemper priuate vtilitati publica preferatur.ſ.de poſtu.bone.j.§. j.ſ.de elec.cũ nobis olim.§.fi.preferatur ergo eccleſie ⁊ perſonarum vtilitas nõ perſone.ī. e.c.j.⁊.c.niſi cum pridem.§.nec putes.ī.ne ſede va.c.j.§.fi.xxij.q.v.q̃ Io.¶ Quod ſi facta inquiſitione penitet ⁊ ab inquiſitoribus appellet.ſuſpectus eſt mihi ex quo ſemel voluit alium tamẽ de eccleſia admitterẽ appellantẽ q̃ illorũ intereſt nõ iſtius.ar.ī.e.quidã.ſ.de elec.qualiter.⁊ in his que no.ſ.de cõſenſu.⁊ ſequentibus.⁊.ī.e.ver.ſe.argu.ī.de reb.ec.nõ alie.ſi quis preſbyterorũ.ad fin.q̃ maior eſt alienatio boni prelati q̃ rerum.argu.xij.q.j. precipimus.hoc dũ tamen appellans nõ carnaliter ſequatur:ſed iudicium rationis vt apparet ex premiſſis.⁊.ī.de preben.graue.ī vt bene.ec.ca.vnico.§.omnibus.¶ Non poteſt ergo indiſtincte renunciare habens alas ligatas.vt patet.in his que no.ſ.de tranſla.epiſcopi.§.cuius auto.⁊ ver.ſeq.et.§ que ſit cauſa ⁊ ver.ſequen.Eſt enim cauſa conſideranda ſpecialiter ſi prelatus renunciare velit.ī.e.literas.⁊.c.niſi.⁊ eſt ratio q̃ prelatura non datur alicui pp̃ ip̃z ſolũ:ſ; pp̃ alios nõ vt dñit. ſ; vt pſit.j.q.j.§.ecce cũ honoris.viij.q.j.q̃ epiſcopatũ.debet enim prelatus ſe ſeruuz facere:vt plures lucrifaciat.xxviij.q.j.iam nunc.⁊ plꝰ ceteris laborare.ī.e.niſi.cum pridem.§.porro xxiij.q.iiij.quis poteſt amplius.¶ Nec põt

7 renunciare furioſus†niſi forte habeat dilucida interualla.vij.q.j.q̃uis triſte.C.de cura furi.l.pen.ſuper quo vide.ī.de do.§ quis poſſit.ī.de teſta.§.quis.¶ Sed nec poteſt renunciare is qui non poteſt ſe obligare deficiente etate expectet ergo:vt notat.ī.de regula.§.⁊ qualiter obligetur.⁊.§.vtrum.¶ Renunciare poteſt quis per ſe ⁊ per alium habentem ſpeciale mandatum:argu.ī.de offi.delegati

cum olim abbas.§ q: vero.ff.de iureiur.iuſiu randum.§.ſi procurator. Idem videtur ſi ha beat generalem & liberam adminiſtrationẽ ff.de procura.procurator cui libera.ſi.cus ſi generalis tantum eſſet de procur. procurator totorum.J.de preben.dilecto.reſpon primo.J. de relig.domi.c.penult.

Qualiter uoluntarie alio-

quin cõtra.vij.q.j.Quis.J.qd me.cauſa.ad au dientiam.& ſi ſit beneficium omnino.i. pure & abſolute.J.de offi.deleg.ex parte.j.J.de ſymo. ex inſinuatione.alioquin ſymoniaca eſſet re nunciatio. quod enim remittitur dari intel ligitur.viij.q.j.talia.J.de teſti.veniens.ff.de calum.quin etiam.ff.de his qui in frau.cre. in fraudem licet ſi arg.contra.C.ad vel.ff.de his qui in frau.credi.ſi pignus. ¶ Quid ſi in mente gerat [a] tam renuncians quam recipiens q detur.& recipiatur aliquod temporale: ſed non exprimitur: & quidem deus ſcrutator eſt cordium.J.de ſymo.tua in fi.& voluntas & pro poſitum &c.J.de ſent.excom.cum voluntate. ſ.ad le.cor.de ſic.dicũt quod in ſymoniacis quia prohibita ſicut eſt vendere caſtaldiona tum ſeu aduocariam.j.q.j.ſi quis epiſcopus ſiue paſtum vel paſtillum in receptione ca nonici.J.de ſymonia.Iacobus ſola volunta te non committitur ſymonia.Dic quod com mittitur: ſed ſola penitentia aboletur. quod dic vt not.J.de ſymonia.§.quid ſit ſymonia. ¶ Fit etiam in ſcriptis epiſcoporum renun ciatio.vij.q.j.§.ecce.&.c.qualiter.&.c.quãuis triſte. ¶ Renunciatio vero iuris ſcripti ex cer ta ſciencia facienda eſt: ideoq renunciãs ius ignorans de effectu iuris cui renunciat cer tificandus eſt.arg.in auten.quomodo opor tet epiſcopos.§ igitur ordinandus epiſcop⁹ colla.j.ne cauſetur ignorantiã literarum.ff. de inſti.act.ſi puſilli.§.de quo palam.&.no.S. de conſti.§ quando conſtitutio incipit arcta te.nec enim poteſt quis renunciare ei quod ignorat.ff.de inoffi.teſta.mater decedens.ff. de acqui.here.his qui.§.ſi quis dubitet.&.l. is qui putat.ff.quib⁹ ad li. procla.non licet §.pen.§.nõ eſt.nec renũciari põt ei qd nõ hr nec haberi põt.ff.d re.iu ci⁹.&.l qui põt.ff.de acqui.heredi.habere.&.l.nolle.&.l.qui heres primo reſpon.&.l is poteſt.ff.de ſucceſ.edic.l j.§ decretalis.& argu.ff.quod metus cauſa ſed & partus.§ iul.in fi.niſi autoritas iudicia lis interueniat.ff.de decurio.bo.dandis.l.i. licet ergo renunciari vel repudiari non poſſit quod nondum competit: pacto tamen remit ti poteſt.C.de pactis.l.j.ff.de pactis.pactum inter heredem.& iunge quod notat.S c.§ que poſſunt renunciari.ver.vnũ autẽ notabis.et ſequen. ¶ Renũciet etiã quis expreſſe.vt ſi dicat quietũ clamo ius tale.J.d deci.ex multiplici.renũciat etiã tacite cõpoſitionẽ recipiẽdo: alui tus cauſa tiue non preciſe: ſic in tellige.S.de ele.cũ inter R.ſe niore. Tacite etiam renunciat exhibendo honorem illi cuius electioni contradixerat.J.d his que fi.a maio.par.ca.ex ore.vl recipiẽdo aliquid ex teſtamen to qd impugnabat.ff.de inoff. teſta.ſi proponas.C. d inof.teſ. ſi pater.ad idẽ.ff.de publicia na.ſi ego.§ j.J.de.ſ.n.& re iudi. quod ad conſultationem vel re cipiendo beneficium vel aduo cando pro eo.J.de tranſac.ex li teris.ff.de inoffi.teſt.l.penult. & vltima. ¶ Item facienda eſt renunciatio † autoritate illorũ quorũ intereſt.J.de offi.arch. ad hec.§ finali ideo clericus non poteſt renũciare foro ſuo ſine conſenſu epiſcopi: quia ex hoc preiudicaretur epiſcopo. infra de foro competen.ſignifi caſti.xj.q.e.j.clericum.itẽ qõe vj.non liceat. A quo enim cle ricus recipit ordinem recipere debet & iudicium.ix.qõe.ij.nul lus primas forenſe & preiudi ciale: de peniten.diſtinctione vj.placuit.j.de parrochi.nul lus.J.de peni.omnis.alioquin quilibet clericus de vno epiſ copatu poſſet ſibi conſtituere iudicem in alio.ff.de iudici. l.prima. ¶ Eadem ratione nõ poteſt renunciare clericus pri uilegio quod habetur.xvij.q̃ ſtione quarta.ſi quis ſuaden te.nam & ſi actionem iniuria rum propriã remittere poſſit xxiij.queſtione quarta ſi ſequi & capitulo illic.iniuriam tamẽ eccleſie ſine collegio in perſo nam ſuam [b] illatam remittere non poteſt.J.de ſenten.excom. cum deſideres.§ ſi nec enim hoc ius in fauorem ſuum ſpe cialiter ſed tetius collegij itro ductum eſt & in odiũ laicorũ.J. de ſen.excõ.cõtingit.& in fin q nobis oppido ſunt infeſti.ij.q. ſeptima laicos.& iunge quod not.ſupra.c.§ que poſſunt.ver. ius vero publicum.& verſicu. huic quod.

a ¶ Quid ſi in mẽte gerat. Adde gl.in.c.or dinatiões. j.q.j.& glo. j.c.apoſto lica.viij.q. prima.

b ¶ In perſonã ſuã. Adde.c.ac cuſatio.ij. q.vj.gl.in c.cõqueſt⁹ de fo.cõpe. &.in.c.con tingit. de ſen.excõ.

a ¶ Eſt autē ſcādalum. Adde S. Th. ij. ij. q. xliiij. ⁊ Ma xv.

b ¶ Et dicit ſcādalum. Adde arc. in. c. prima actiōe de cōſe. di. ij. Paul⁹. de elea. in. cl. j. in. §. de offi. or. do. in: c. licet. xlv. di. Ol. cōſ. cclxviij incip. q̄ſti. eſt in fi. ⁊ q̄ ſunt caſus inducentes ſcandaluȝ vide per Fel. l. c nihil. cū ſcā dalo de p̄ſcrip. in. j. co. vbi enumerat. xxxiij. caſus.

Cui ſi renunciatur iuri facienda eſt aduerſario vł ſeruo publico recipienti noīe aduerſarij. ff. rem pu. ſa. l. ij. vł alij nomine eiuſdeȝ. q2 cū actio ⁊ beneficium per liberam perſonam acquiratur. C. per quas perſo. no. acqui. l. j. ij. ⁊ iij. de ac qui. poſ. l. j. ſ. de prebē. accedēs. multo fortius exceptio. ff. de ſuperfi. l. j. §. quod ait pretor. in fi. ff. de reg. iur. inuito. §. nam cui damus. ¶ Si vero renūcietur beneficio aut maximo: ⁊ tunc facienda eſt maximo iudici vt pape: ſuper quo vide quod no. s. de trāſla. §. cuius autoritate. voco autem hec maxima beneficia cīpatus ⁊ ſuperiores: vel etiā inferiores exemptos. j. e. c. j. ⁊ vlti. ¶ Epiſcopi autem renunciatio non eſt de facili admittēda. imo requiritur cauſa ſunt hec iuſte cauſe. ¶ Conſciētia criminis: ¶ Debilitas corporis ¶ Defect⁹ ſciētie. ¶ Malitia plebis. ¶ Graue ſcandalum. ¶ Irregularitaſq; perſone. Sed in his omnibus eſt diſcretio adhibenda. j. e. niſi cum pridem. ¶ Conſcientia criminis: forte non cuiuſlibet: ſ3 illi⁹ dūtaxat propter qđ ipſius officij executio poſt peractam penitentiam etiam impeditur. de quo no. plene. j. de tempo. ord. §. ⁊ cui ſub §. prima regula oportet epiſcopum. ¶ Debilitas corporis: nec omnis debilitas que ex infirmitate vel ſenectute procedit ſufficit. Sed illa duntaxat per quam impotens redditur ad exequendum officiū paſtorale. ¶ Defectus ſciētie. ſed quamuis deſideranda ſit eminens ſcientia in paſtore in eo tamen eſt competens toleranda. s. de electio. qualiter. Malitia plebis. ſ. quādo adeo dure ceruicis exiſtit: ⁊ in rebellione ſua ita pertinax inuenitur quod prelatus nequit proficere apud ipſam. ¶ Quid ſi mortis periculum immineat iuſta eſt cauſa renunciationis infra eodem ad ſupplicationē ſupra de electionibus bone memorie ma. reſponſo primo forte quia parrochiani ipſum capitaliter perſequuntur. In quo caſu intelligi poteſt infra eodem niſi cum pridem. §. propter malitiam: ⁊ in quo caſu ſuperior ad quem ſpectat etiam ex officio: ⁊ ſi nihil petatur eum transferre debeat. argumentum infra de rerum permutatione queſitum idem videtur ſi aer idem ſit peſtilens ⁊ mortifer. lxxiiij. diſtinctione quorundā argumentum infra eodem ad ſupplicationē. ¶ Graue ſcandalum. quando ſcilicet pro tali prelato ſcandalizantur ſubditi in quo eſt ſubtiliter diſtinguendum. nam inquantum poſſumus ſcandalum ſine peccato vitare debemus alioquin vtilius ſcandalum naſci permittitur quam veritas relinquatur. veritas ergo iuſticie vel bone vite nunquam deſerenda eſt: diſcipline tamen quandoque deſeritur: tunc. ſ. quando multitudo peccantiū eſt in cauſa: non tamen volunt defendere malum quod faciunt. xliij. diſtinctione comeſſationes. l. di vt cōſtituerēt l fi. ſi vero defendūt ⁊ excuſant illđ quaſi autoritate minime parcendum eſt. de peni. diſtinctione ſexta capitulo primo in fine lxxxj diſtinctio. plurimos.

9 ¶ † Eſt autem ſcandalum[a] dictum vel factū

a vel ſignum quo offenditur proximus: vel cuius occaſione trahitur quis in conſenſum

b mortalis peccati. Et dicitur ſcandalum[b] a ſcandalo grece quod eſt latine offenſio. ergo nihil aliud eſt ſcandalizare proximum quā prouocando ipſum in conſenſum mortalis peccati eundem offendere occaſione dicti vel facti vel alicuius exterioris ſignī: quo niſi offenderetur quis licite poſſet illud fieri vel omitti: ſalua triplici veritate de qua dixi vt dicitur infra de regulis iuris qui ſcandalizauerit. vbi veritas nunquam omittitur ⁊ ponitur vbi veritas nunquam pro iure cōmuni tali. ſ. cōtra qđ nunq̄ poteſt diſpenſari quod dic vt no. j. de pe. ſub tit. de diſpenſationib. §. q̄s poſſit ſm̄ Ala. Lau. dicit q̄ veritas bone vite nunq̄ omittēda eſt ⁊ hoc pertinet ad quēlibet. veritas autē iuſtitie pertinet ad ius cōe: ⁊ hoc q̄n; omittitur veritas ꝰo doctrine ſiue diſcipline ad p̄latū: ⁊ hec ſimiliter omittenda eſt vt dixi ad hoc. xlv. di. licet. xj. q. iij. plerūq;. xxiij. q. j. noli in fi. l. di. cōſiderādū. vnde ver. ¶ Eſt verū vite: doctrine iuſtitieq;. ¶ Primū ſemp habet duo propter ſcādala lingue: ⁊ vide ſup hoc no. j. de tēp. ordi. ſub. §. octaua. ver. j. ⁊ ſequen. ¶ Alij dicunt hec triplex veritas. ſ. vite doctrine iuſtitie: nūq; eſt pro ſcandalo relinquēda. ¶ Vite nō q2 nūq; eſt mortaliter peccādū. ¶ Doctrine nō q2 nūquā doctor vel p̄dicator debet falſum docere vel p̄dicare: quātuncūq; ſcādalū immineat. nā ille ꝓculdubio ſcādalizatur in deū: q̄ recte

nō docet: ⁊ qui ſcādalizat epiſcopū vel ſacer
dotem.xcvj.diſti. ille tacere nō poteſt: ⁊ dʒ ſi
oēs obſtinati ſunt vt̄ Hiero. ſolus ſedebā: qꝛ
amaritudine plen⁹ erā. ſed ſi apud aliquos
proficere poteſt: tūc nō timeat ſubſannatio=
nem nec perfectionē ad hoc.lxiij. diſt. ſcim⁹.
vij.q.j.§.hoc tunc obſeruandum. ⁊ §.cum au
tem. ⁊.c.ibi ſeque. Juſtitie non: qꝛ pro nullo
ſcandalo debet iudex falſam ſententiā vel te
ſtis falſum teſtimoniū ferre: et in his tribus
caſibus intelligit. j. de reg. iur. qui ſcādaliza
uerit. vnde. ver. ¶ Scādala pro vita: doctri=
na: iuſtitiaqꝫ. ¶ Tu nō effugies ſunt in reli=
quis fugiēda. ¶ Breuiter tamē no. ꝙ aut il=
lud ex quo oritur ſcandalum eſt malū in ſe:
aut bonū: aut indifferēs. ſi malū ſit: vitandū
eſt. tum propter ſcandalū: ſi bonū aut eſt ta=
le quo omiſſo nō eſt ſal⁹: ⁊ tunc non eſt omit
tendū propter ſcandalū: ſʒ ſi eſt tale bonum
quo omiſſo ſal⁹ eſt nihilomin⁹: ⁊ tunc omit=
tendum eſt: ꝙ ſi indifferens ſit oīno ceſſandū
videtur: vt ſcandalū euitet̄ ſm Ray. ¶ Uel
breuius. vbicūqꝫ in euitatione ſcandali eui=
tans peccat mortaliter. potius debet pecca=
tum mortale ꝙ̄ ſcandalū euitare: ⁊ ſic nō eſt
propter ſcandalū relinquēda veritas. i. fili⁹
dei qui eſt via veritas ⁊ vita. ⁊ qui relinqui=
tur per peccatū: ſic itellige. j. de voto. magne
§.pe. infra de reg. iur. qui ſcandalizauerit.
Si vero euitās non peccat mortaliter euitā
do: ſemper debet ſcandalū euitari: vt proba=
tur. j.c. niſi cū pridē. §. p graui. ⁊ de no. oper.
nun. cum ex iniuncto. §. ſup eo. qꝺ ſi dubitet̄:
videtur ſcandalū euitandū: arg. xiiij. di.c. ſi.
⁊ j.q. vlti. ſi illa. xxiij.q.j. quid culpatur ad fi.
nam ſi dubitet̄ de peccato: ⁊ certū ſit de ſcan
dalo dicere poſſum⁹ cum Aug. tene certū [a]
⁊ dimitte incertū. de pe. di. vij. §. j. ad fi. patet
ex premiſſis qꝺ nō omne ſcandalū eſt pecca
tum mortale: non omne mortale peccatum
ſcandalum iudicatur. et licet propter ſcan=
dalum non ſit ſuperior triplex veritas relin
quenda intelligas oīno: ſiue in totum. puto
tamen ꝙ in illis exemplis ad minus duplex
veritas ex cauſa ſit differenda vel diſſimu=
landa: qꝛ qꝺ differtur non aufert̄. arg. ff. de
iudi. ſi debitori. Sed veritas id eſt de⁹ nunꝙ̄
eſt relinquendus. ¶ Irregularitaſqꝫ pſone.
ſed ⁊ conſiderandum eſt vtrū ſit bigamus: ⁊
tunc nō remanet: vel illegitime natus. et tūc
ex diſpenſatione remanere pōt: vt in decre.
niſi cū pridem. vbi oīa hec plenius exponū=
tur. ¶ Aut renunciatur maiori beneficio vt
abbatijs non exemptis vel pſonatibus: vel
eccleſijs parochialibus. ¶ Aut minoribus
puta prebendis vel ſimplibus beneficijs: et
tunc regulariter facienda eſt maiori iudici
hoc eſt epiſcopo. xviij.q.ij. abbas. j. eodem.

lecte. de conſenſu tamen il=
lorum quorum intereſt infra
de offic. archidia. ad hec. §. ſi.
j. de his que fi. a prela. nouit.
c. quando. et. c. ſi. ⁊ generaliter
tibi trado qꝺ in eccleſijs bene
ficijs ⁊ prebendis facienda eſt
renunciatio illi a quo hec reci
piuntur. j. eod. admonet. xviij.
q.ij. abbas poteſt. ei ergo faciē
da eſt renuntiatio ad quē per=
tinet ꝯfirmatio. ſuper hoc vi=
de ꝙ no. ſ. de elec. §. a quo. j. de
inſti. §. a quo. vt inde fiat cure
priuatio vt̄ dat̄ in aut. de de=
fen. ciui. §. nō habēte. col. iij. j.
de pbē. in laterañ. §. nos autē.
alioquin quāuis eccl'ia renū=
ciaret ēt in manu laici abſol=
uat̄: prelato ratificāte ſm Tā.
Gof. ⁊ quaſi oēs quaſi habeat
in ſe tacitū peccatū. arg. ff. de
accep. ſi acceptilatū. vel poti⁹
renūciantē iuri qꝺ in eccleſia
hʒ ex hac cā priuāte. ſic eñ lo
quunt̄ iura q̄ alij p ſe iducūt.
j.e. ꝙ in dubijs. vij.q.j. eos dū=
modo nō ſit extorta p vim. j. ꝙ
metus cau. ad aures. qꝺ dic vt
not. in ſumma. e. tit. §. qualiter
retractetur. et ſequē. repeti tñ
pōt ab eccl'ia: niſi forte ad re=
ligionē tranſeat. excipit̄ eps q̄
ſine ſpeciali lnia etiā ad reli=
gionē trāſire nō pōt: qꝺ intel=
ligit Gof. cū ita res gerit̄ ſicut
noſter pcepit iperator. xl. diſt.
ante oīa. ego itelligo hoc qua
litercunqꝫ ſe habeat. j. de offi.
dele. venerabili. j. de fo. ꝯpe. ſi=
gnificaſti. et de regula. lʒ qꝺ
dic vt no. ſ. de trāſla. §. cui⁹ au
toritate. ⁊ §. q̄ ſit cā traſeundi.
ver. ſed ⁊ trāſit ds. ¶ Fuerūt ⁊
q̄ dixerunt ꝙ minima bñficia
renūciari poſſent ſine lnla cu=
iuſqꝫ cū de ipſis expreſſim nō
inueniatur prohibitum: nec
ibi poſſit notari matrimoniū:
vel quaſi et omnia contraria
poſſunt itelligi in eccleſijs pa
rochialibus: vel perſonalib⁹
de quibus idem iudicium. ꝟ=
ſicu. de elect. dudum. ij. §. tan=
dem in fin. j. de preben. de mul
ta. §. hoc idem. Sed contra. j.
eodem. admonet. j. de cleric.
peregri. c. fina. j. de cleri. non

a ¶ Tene cer
tum. Ad=
de ca. ſicut
xiiij. di. c. q̄
egerit. de
pe. diſt. iij.
c. iuuenis.
de ſpon. c.
ad audiē=
tiā. ⁊. c. pe=
titio. ꝺ ho
mici.

reſidentib⁹ fraternitati. de hoc dic vt not. ſ. de poſtula. §. quis poſtulandus.

Quis ſit eius effe-

ctus vt qui renunciauit de cetero ad id cui renunciauit regreſſum non habeat quod dicvt no. ſ. eo. §. qui renunciare. niſi autoritate maioris ex nouo iure conceſſo. vel antiquo reſtituto. i. eo. cum inter. p. gaufridi. ex tranſmiſſa. ſane. 2. c. in preſentia. 2 qui ſemel renunciauit epiſcopatui propter criminis conſcientiam: ammodo eligi nō poterit nec etiā poſtulari: ſecus ſi ꝓpter plebis malitiā. i. e. poſt trāſlationē. in ſumma notādū ꝙ renunciari cōpetēs eſt ꝓuiſio faciēda ne in miniſterij nři vituperiū defectū in reb⁹ tpalibus patiaꝛ. i. e. ad ſupplicationem. i. de cle. cōiuga. diuerſis. xcij. di. diaconi. q̄ ratio etiā ad depoſitū extendiꝛ. l. diſ. ſtudeat in cuius prouiſiōis aſſignatione dignitatis nobilitatis: 2 ſciētie: ratio eſt habenda. i. de pbē. de multa. ad fi. ſ3 2 quantitas reddituū beneficij cui reſignat cōſideranda eſt: ar. i. de vi. 2 ho. cle. qm̄. de prebē. niſi eſſent. xxi. q. ij. bone rei. i. de dona apoſto lice. §. penul. 2 vide quod no. ſ. de reſcrip. que poſſunt obijci. ver. ſed nunquid appellas.

a ¶ Quid ſit negligentia. Adde gl. in. c. ea. q̄ ō of. arch. Inno. in c. nouerit. in gloſſa ſua. de ſenten. exco. arch⁹ in. c. placuit. xvj. q. iij doc. in. c. l3 de elec.

¶ De ſupplenda negligentia prelatorum. Rubrica

1 Negligentia quid ſit
2 Prelatus in negligentia qualiter deprehendatur.
3 Omiſſa a prelatis quibus caſibus ſuppleantur.
4 Suppletio per quē fit.
5 Prelatus negligens quā penam patiatur.
6 Prelatus negligēs aliqn̄ a proprio beneficio amouetur.
7 Negligen. an purgari poſſit.
8 Prelati circa officium eis iniunctum inuigilare debent.

Tractatum eſt ſupra de creatione prelatoꝝ: 2 qbusmodis aſſumā tur ad dignitates 2 prelaturas. S3 qꝛ in prelaturis qn̄q; ꝑfunctorie 2 adulatorie reſagitur. xl. diſtinctio. an oia. 2 plati ſi. pe negligentes circa officium ſibi cōmiſſum deprehendūtur: 2 qd̄ negligiꝛ ſeu cōmittitur ſupplendū eſt vel inſtaurandū. ideo ſubijcitur hec rubrica de ſup. neg. pla. in qua videbimus. ¶ Quid ſit negligentia. ¶ Qualiter deprehendaꝛ prolatus in negligentia. ¶ Quot modis: 2 in qb⁹ caſibus q̄ a prelatis omiſſa ſunt ſuppleanꝛ. Et per quē. ¶ Quā penā negligens patiaꝛ. ¶ Et an mora ſeu negligētia purgari poſſit.

1 a

Quid ſit† negligentia[a] eius

quod fieri debet 2 pōt omiſſio. Ideo dico d3 qꝛ contra leges aut ea q̄ legū vicē obtinent vꝪ deriſionē inducunt exemplū. i. ti. j. vꝪ nō eſt cōpos vel ea q̄ pietatē: famā verecūdiāq; noſtrā ledunt 2 vt generaliter dixerim: q̄ cōtra bonos mores fierent omiſſa nō dicenꝛ neglecta: qꝛ nos talia facere poſſe credendū nō eſt ergo illud ſolū poſſum⁹ qd̄ de iure. ff. de cōdi. inſt. conditiones. 2. l. filius. ſed 2 ſi fieri debeat tn̄ impotētia facti excuſat: ſic duplex eſt impotentia: quinimo 2 nouem modis d: vt no. ſ. de reſcrip. §. que pena male impetrantiu3 ver. itē. vt dixi ſubauditur ſi fieri pōt 2 ſequentibus: ergo non d negligentia niſi vbi mora eſt. ſ. de elec. c. vlt. i. de conceſ. preben. preben. qꝛ diuerſitatem. §. ante pe. 2 ſequen. quid aūt ſit mora arbitrio iudicis cōmittitur: qꝛ difficulter deſcribitur. ff. de vſuris. mora.

Qualiter deprehēdatur ꝑ-

2 latus† in negligentia. aliquando lapſu temporis: quod dic vt not. ſ. de electio. §. quo tempore. aliquādo trina monitiōe precedente vt no. §. ſequen. ver. ſuppletur in bn̄dictionib⁹ aliquando ipſo facto. i. eo. ſicut nobis.

Quot modis & in quibus

3 caſib⁹† que a prelatis omiſſa ſunt ſuppleanꝛ 2 quidē ſupplēꝛ qd̄ malitioſe omiſſum eſt. i. eo. c. j. 2. ij. ſuppletur etiam defectus. vnde vacante eccleſia ſupplet capitulū defectū prelati. i. de here. ad abolendā. ſed cōtra. i. ne ſede vacan. illa dic vt not. i. de maio. 2 obe. §. 2 ad quid obediens teneatur. Suppletur in bn̄dictionibus cōferendis: vnde ſi eps tertio cum humanitate requiſitus ſubiectos abbates noluerit bn̄dicere extunc abbates poſſunt omnia facere ac ſi benedicti eſſent. 2 ideo proprios monachos benedicere poſſunt. i. e. c. j. ſ3 cōtra: qꝛ ita demum licet abbati manū imponere: ſi manus impoſitionē receperit. lxix. diſt. qm̄ videmus. cuius tenor ponitur. i. de eta. 2 qua. cum contingat. Sol. illud intellige. d manus impoſitione ordinaria. Secus de bn̄di-

ctoria quā preſtare pōt: qđ in fauorez religionis conceſſum eſt ſicut ⁊ illud vt baptizatus baptizet.xxxij.diſt.§.verum ſcđm Goff.Ꝫ.de ſum.trini firmetur.§.pe.ſ; ⁊ in odiū negligentium ſeu delinquentium eſt inductū hoc ius vt probatur.ſ.e.c.j.adhuc ſignatur contrariū e benedictionem quā nō habent dare nō poſſunt.j.q.vij.daibertum.Ꝫ.de cōſue.quāto ad fi.ſ.de iure pa.qđ autem in fine reſpondeo: imo habet qꝛ benedictus fuit tanꝙ ſimplex monachus: ⁊ poteſtatem recepit autoritate canonis ſupradicti. ¶ Quid ſi nō ſit cōfirmatus idem videtur dummodo in concordia ſit electus ar.Ꝫ.de elec.nihil.§.ceterum nam eadem ratio ergo idem ius in vtroqꝫ ar.C.de li. prete.vel exher.l.j.⁊ in his ꝗ no.Ꝫ.de elec.§.qđ operetur.vel dic ꝙ ab abbate patre cōfirmabitur.Ꝫ.de conſue.cum dilectus.§.fi. ¶ Sup- 4
pletur ⁊ in beneficijs conferendis.⁊ in competentibus prouiſionibus vicarijs aſſignādis quod eſt cōtra monachos: ⁊ etiam epiſcopos volentes ſibi omnia vſurpare.ſ.eod.c.ij.⁊ de preben.auaricie.⁊.c.de monachis.⁊ eſt cōtra volentes conductitios habere capellanos. quod oīno prohibitum eſt.xxj.q.ij.c.pe.⁊ vlt. ideo non obſtante conſuetudine que dicenda eſt in hac parte potius corruptela.nec ob.preſcriptione temporis ponendi ſunt vicarij perpetui quibus portio ſufficiens aſſignetur.ſ. 5
de preben.extirpande.⁊.c.in latera fi.hoc vbi eccleſia menſe alicuius collegij: vel dignitatis vel prebē.annexa probatur.alioquin ſine diminutione aliqua eſt vna eccleſia cum prouentibus omnibus vni preſbytero aſſignāda xxj.q.ij.ſicut in vna.ſ.de cenſi. prohibemus. ſuper quo vide quod no.ſ.vt bene.ecc.ſine di. conf.ſub.§.eſt autem regula nec diuturnitas temporis vnionem ſiue annexionem probabit: licet cauſa exigente annexio fieri poſſit: hoc tamen modo ⁊ forma ſeruata.probatur. ſ.de preben.extirpande.⁊.c.ſe.⁊.c.expoſuiſti ſ.de excef.prela.ſicut vnire.ergo monachi nō poſſunt ſibi appropriare eccleſias: quāuis in ipſis ius patronatus habeant.nec nouū cenſum imponere: nec antiquum augmentare nec epiſcopo ius parrochiale minuere quali tercunqꝫ ius patronatus acquirant.ſ.de iure pa.cum ſeculum: qꝛ nec autoritate epiſcopi ſolius hoc poſſent.ſ.de his que fiunt a prela. ina.⁊.c.paſtoralis.dabit tamen vt puto autoritas epiſcopi titulum preſcribendi.argu. ſ.de iure pa.cura excipe vicariam contra quā nullo modo poteſt preſcribi: quin ei compe- 6
tens prouiſio aſſignetur. qꝛ tanto ſunt grauiora peccata ⁊c.Ꝫ.de conſue.c.fi.⁊ iunge qđ no.ſ.de offi.ordinarij.§.quid pertinet ad officium. verſiculo conſueuit. ⁊ ſequentibus. ¶ Quid ſi archiepiſcopus ſemper tenuit ad manus ſuas decimam aliquam: ⁊ in proprios vſus excepit nunquid intelligitur demenſa ſua.hec queſtio mouetur: ſed non ſoluitur ſ.de reb.ec.non alie.vt ſuper aliqua.⁊ quidez poteſt dici quod ipſe preſcribit contra ſubditum: quamuis titulum non habeat: cum fundet intentionem ſuam de iure communi: vt probatur.ſ.de excep.cum venerabilis.§.fina. nam ⁊ ſubditus habita confirmatione a ſe. apo.preſcriberet contra ipſum ad hoc.ſ.de deci.quoniam.in fi.⁊.c.dudum. ¶ Quid ſi is qui tenet dicat annexam ad quod probandū inducit patientiam nedum longi temporis ſed illius cuius non extat memoria: dic vt no. ſ.de excef.prela.§.qualiter excedant.ver.excedunt etiam detrahendo.⁊ de cenſib⁹.§.quis ſenſus.

Et per quem† aliquādo per minorem.ix.q.iiij.cum ſimus.lxxxix.diſt.volumus.aliquando per maiorem.ſ.co.ca.ij.Ꝫ. de elec.ne pro defectu.⁊.capi.cum in cunctis ⁊ ad fi.ſ.đ conceſ.preben.capi.ij.⁊.c. dilectus.⁊ capitulo. poſtulaſtis.ſic ⁊ iudex delegatus ſupplet negligentiam ordinarij vel alterius delegati.ſ. de officio.delega. prudentiam .§.penult.⁊ vlti.necnon ⁊ ordinarius negligentiam delegati.ſ.de offi.dele. ſignificauit.

Quam penam negligens† patiatur: diuerſam ſecundum diuerſitatem ⁊ quātitatem eorum que negliguntur aliquādo enim inuenio leuem penaz impoui pro negligentia.ſ. excommunicationem duorum menſium.j.qđe.j. quicquid.aliquando grauem.ſ.penam depoſitionis.lxxxj.diſtinctione dictum.lxxxvj.diſtinc.ca j.Ꝫ.de tranſla. epiſcopi.inter corporalia.§ ſed deniqꝫ.ſ. de ſtat. monacho.capitulo.ij.§.qui vero peculiuz.C. de offi.prefec.orien.ſi quos.ff.de cuſt.⁊ ex hi. reorum.carceri.⁊.l. milites.xj.queſtione.iij. placuit.dic quod primum ius locum habet in modica negligentia poſteriora in magna que culpam ſapit: ⁊ per conſequens dolum. ff.de.verbo.ſignifi.late culpe.⁊.l.magna. vel dic quod primo excommunicatur ſecundo cōtumacia exigente aggrauatur manus ⁊ deponitur.ſ.vt lit.non conte.quoniam frequenter.§.fi.ſ.đ vita ⁊ ho.cl.vt clericoꝝ.§.ſi qs.ſ.đ rapto.c.ij.⁊.c. in lr̄is.ſ.đ cle.excō.mini.c.ij.ſ.đ ſen excō.cōtingit.xij q.ij. indigne.xj.q.j.peti m⁹.ij.q.vij.ꝗ nos tangit.ſ.de cl.nō reſi ex tue ſm Hoſt. ¶ †Aliqñ a proprio beneficio remouetur omnino.ſ.đ offi.cuſt.c.j.⁊ ſciendū qđ negligētiā ꝓcuratoris nō excuſat ſ; poti⁹ accuſat vt ꝓbatur.ſ.de offi.archi.ca ꝗ.ff.de cuſto. ⁊ ex hi.reoꝝ l.fina. de pena tamen iſta dic vt ple.no.Ꝫ.de elec.§.quam penam.

a ¶ An mora. Adde gl. ⁊ do. i. c. potuit. de loca. in regula mora. ꝺ re. iu. li. vj. bal. i. c. ex literis in. ij. col. de cõsti. bar. in. l. isulã. ff. de verb. ob. Bald. i. l. ⁊ si post tres. ff. si quis cau.

Et an moraᵃ seu ne
7 gligentia † purgari possit. ⁊ q̃dem in quibusdã purgat̃. puta ad vitandum cõmissionẽ rei emphiteoticarie vel locate ſ. ꝺ loca. ⁊ cõduc. potuit. ⁊. c. ꝑpter sterilitatem. qꝺ dic vt ibi not. sub. §. potuit. ver. idẽ est de natura contractus vt liceat. ¶ Itẽ purgatur restituendo ecclesie rem alienatam. s. de elec. q̃ sicut. §. fi. ſ. de reb. ec. nõ alie. si q̃s presbyterorum quod dic vt. ſ. eo. titu. no. §. que sit pena male alienantis. ¶ In iudiciis etiã purgatur ante lit. contest. vbi etiam non interest aduersarij. ff. si quis cau. ⁊ si post tres. C. de fideicõ. scimus ſm hoc intellige de offic. dele. contulit. nos aũt. ⁊. §. seq. ¶ Sed non purgat̃ in penalibus obligationibus in quibus mora committit̃ per diei transfusionem. ff. de verb. ob. si fundum. ⁊. l. ad diẽ. C. de contrahen. ⁊ commit. stip. magnaꝫ. C. de iure emphi. l. j. ff. loca. ⁊ condu. l. quero. §. inter locatorem. ¶ Item non purgat̃ mora liberti qui scripturam libertatis infra annum ordinationis noui pontificis non ostẽdit. xij. q. ij. longiquitate. ¶ Sꝫ nec purgatur in collationibus beneficiorum: circa quod notãdum quod post. vj. menses computandoꝝ a tpe vacationis et
8 scientie: prebenda ⁊ inferiora ministeria conferenda sunt si tñ conferri pñt: nam ⁊ tẽpus suspensionis subducitur. ſ. de concef. ꝑben. c. ij. ⁊ q̃ diuersitatem. ⁊ de preb. de multa. vñ si is qui debuit cõferre infra sex mẽses non contulit sed postea cõferat: non valet collatio. ſ. eo. c. antepe. ⁊ vlt. ⁊ est rõ: q̃ pro nõ dato habetur ⁊c. s. de consue. q̃to in fi. ſ. de iure pa. qꝺ aũt in fi. ergo decipiuntur anime: cũ sacerdos sic positus ipsa nec ligare possit: nec soluere: cum iudex non sit. ſ. de ꝑ. nullis. ⁊ ad hoc. s. de ele. dudũ. ij. rñ ſ. nisi ex dispensatione confirmetur collatio. ſ. e. c. pe. ideo consulo qꝺ episcopi qui cõtulerint eo tpe quo non licuit: habeant ratificationem illius ad quem deuoluta erat potestas siue sit capitulum siue archiepũs: siue papa. ad hoc. ſ. de concef. preb. ex parte astẽn. ecclesie. ſ. de his que fi. a prela. cum vos q̃ lꝫ anime cãm iustã habeant ignorantie: ar. ſ. de cohabi. cle. ⁊ mulie. vestra. in fi. tñ ac si amisse essent. requiret̃ sanguis earum a prelatis qui ipsas perdere voluerunt: ar. ſ. de offi. or. irrefragabili. ⁊ de regu. c. vl ſ. de clan. despon. cum inhibitio. §. si quis vero. q̃ voluntas ⁊ propositum distingunt maleficia. ff. de furtis. qui iniuriarũ. rñ. ſ. ſ. de sen. excom. cum voluntate veruntamẽ q̃tum ad tẽpus elapsum videt̃ facta tacita dispensatio ⁊ sic potest intelligi. ſ. de preben. cũ iam dudum. in fi. per decre. ſ. de consec. ec. vel alta. aqua. ſ. de tempo. ordi. c. ij. Sed quãtum ad tempus futurum ex quo res deducta est in iudicium necessaria est expressa dispensatio. ar. ff. de tribu. acti. l. ſ. §. scientiaꝫ. ¶ Sũt tamen quidaꝫ. sicut Aug. papiẽn. qui asserũt quod prelatus videtur tacite dispensare: eo quod scienter patitur eos administrare. dicẽtes quod in corporalibus patientia habetur pro titulo. Item dicunt quod si in sola negligentia deprehendũtur: possunt purgare moram: ar. ſ. de re. eccle. non alie. Si quis presbyterorum: ⁊ de locato. potuit. Sed si sunt in negligentia ⁊ in culpa: puta q̃ quilibet volebat instituere consanguineum suũ. ⁊ ideo nõ potuerũt concordare: tunc non põt purgari. Item dicũt qꝺ absentibus non currit tẽpus: nisi a tpe scientie. ſ. de concef. prebẽ. q̃ diuersitatem. Secus si fit in camera sua: q̃ tunc currit: ar. ſ. de re. iu. ca. vlt. sic notaui post magistrum Aug. papiẽn. sed nõ consentio. ¶ In summa notandũ qꝺ inuigilare debent prela-
8 ti † circa officium sibi iniunctum nec credant sibi electionēꝫ ⁊ orationem sufficere: sed oportet ipsos manus extẽdere ad opera pietatis. lxxxvj. di. fratrem nostrum.

¶ De tẽp. ordinationũ ⁊ q̃li. ordinãdoꝝ. Ru.

1 Ordo quid sit.
2 Ordines quo tempore sint cõferendi.
3 Greci quolibet tempore ordinantur.
4 Cõsecratio virginum quando fieri possit.
5 Ordines a quo conferuntur.
6 Heretici excõicati symoniaci suspensi ⁊ interdicti conferunt vera sacramenta.
7 Episcopum suuꝫ si quis sciat hereticũ an debeat se permittere ordinari ab eo.
8 Episcopus debet esse irreprehensibilis in ordine conferendo.
9 Delictũ leue non impedit promouendũ.
10 Delictuꝫ enorme quid sit ⁊ nu. 11. 12. 13. ⁊. 14.
15 Bigamus ex necessitate in subdiaconũ promouerĩ

moueri poteſt.
16 Ordinandus vinolentus eſſe non debet.
17 Ebrietatis deteſtatio.
18 Peritia triplex in ordinando requiritur.
19 Ordinandus pudicus eſſe debet.
20 Ordinandus debet eſſe ornatus duplici ornamento.
21 Pater carnalis infidelis ꝛ extraneus fidelis ſi egeant cui magis ſubuenire debeo.
22 Pena ꝛ culpa prelatorum ſubditos non corrigentium.
23 Predicatio in eccleſia fieri debet.
24 Predicandum eſt fiducialiter ꝛ libere.
25 Predicatio humilis eſſe debet
26 Deponendus eſt qui eſt nimis inſufficiens.
27 Prelati in penis ꝛ correctionibus modum adhibere debent.
28 Litigioſus ordinari prohibetur.
29 Cupiditas eſt omnium malorū radix.
30 Neophitus quis dicatur.
31 Neophitus quare ordinari prohibetur.
32 Ordines qualiter fiunt.
33 Ordines oportune conferri debent.
34 Ordines extra tempora legitima conferri nō debent.
35 Veſpera diei ſabbatine an trahatur a mane diei dominice.
36 Ordines ſacri die ſabbatina conferri debent.
37 Ordo ſacer requirit manus impoſitionem.

Dictum eſt ſupra de electione ꝛ promotione prelatorum. ſed quia in eligendo certus ordo requiritur. nam circa ſubdiaconatū nemo poteſt eligi in epiſcopū. ſ. de eta. ꝛ quali. a multis. nec etiā ad curā animarum ſine diſpenſatione ꝑmoueri. ſ. de eta. ꝛ qua. preterea. ꝛ in ordinū collationibus certa tēpora ſeruāda ſunt ideo videamus de temporibus ordinationū ꝛ qualitate ordinandoꝝ. Uel ſic: qꝛ epi de quoꝝ ꝓmotione. ſ. tractauimus: circa tēpora ordinationū ſeruanda ſepe negligentes ſunt premiſſo tractatu de ſuppl. neg. ꝑlat. in genere continue dicamus de negligentia ipſorum in ſpecie. ꝛ ne poſſit cauſari ignorantia ad tractandam eis plenam doctrinam circa ordines apponamus rubricam de tēporibus ordinationum ꝛc. exponentes. ¶ Quid ſit ordo. ¶ Quo tempore cōferendus ſit. ¶ Et a quo ¶ Et cui. ¶ Et qualiter.

1 Quid ſit ordo† ſacramentū eccleſie ab apl'is introductū cuiꝰ character ꝑ manus impoſitionem prelati ſm formā eccleſie cooperante ſpiritu ſancto imprimitur ordinatio: vt in certis officiis valeat adminiſtrare. ar. ſ. de ſacra. non iteran. c. fina.

Quo tempore conferendꝰ

2 † ſit diſtingue vtrū grecus ſit ordinādus: nā
3 is quolibet tempore † ordines recipit. ſ. e. cū ſcdm. ꝛ. c. qd trāſlationē. precipitur tn̄ grecis vt noſtris moribus ſe cōforment. ſ. de baptiſ. l3 grecos. ¶ Uel latinus: ꝛ ſi ſi ordinatur a papa etiā die dn̄ico ſubdiaconus fieri poteſt cuius eſt hoc ſpeciale priuilegium. ſ. eo. c. j. quinimo vr̄ qꝛ quolibet tpe quilibet ordo ab eodē cōferri poſſit ſicut ꝛ quolibet tpe pallio vtitur. ſ. de vſu pallij ad honorē. ꝛ ſicut in die conſecrationis ſue ſolus ordines celebrat. ſ. de elec. qd ſicut. § ſup eo. nō dubito qn hoc facere poſſet. ſed nec conſueuit hoc facere nec facit. l3 enī ab obſeruatiōe canonum ſit ſolutus: decet tamen qd ſcdm eos viuat ſuis priuilegiis ſemper ſaluis. ſ. de conceſ. preb. ꝓpoſui. ſuper quo vide qd no. ſ. de cōſtitu. § qn cōſtitutio. ver. ratio diuerſitatis. ¶ Quod ſi ab alio prelato licitum eſt cuilibet epo diebus dn̄icis ꝛ aliis feſtiuitatibus precipuis. ſ. de feriis. c. fi. vnum aut duos vel plures dūmodo non videatur generalē ordinationē facere ꝓmouere ſic intellige. ſ. eo. c. j. ꝛ. iij. ¶ Maiores tamē ordines. ſ. ſubdiaconatum ꝛ. ſ. conferri non debēt niſi in quatuor temporū ſabbatis: ꝛ ſabbato ante dominicam de paſſione quo cantatur ſitientes. ꝛ ſabbato ſancto non tamen ſabbato ante pentecoſtes: nec in dedicationibus eccleſiarum vel altarium: extra ꝑdicta tēpora ꝛ ſi cōſuetudo contraria ſit que dicenda eſt potius corruptela. ſ. ſubdiaconos ſano. ꝛ. c. de eo. ¶ Quid ergo ſi extra tempora conferātur: ꝛ quidē tempus nō eſt de ſubſtantia. ꝛ ideo quolibet tpe ordine ſacro collato character infigitur. ſ. e. ca. ij. ꝛ. c. cōſultationi. qd dic vt no. ſ. e. §. ꝛ qualiter. ver. ſed nec conferendi. ¶ Hoc de clericis. ¶ †
4 Conſecratio vero virginum fieri poteſt die epiphaniarū: ꝛ in albis paſchalibus. ſ. in tota ſeptimana paſchali: ꝛ in apoſtolorum natalibus ꝛ in diebus dominicis. ſed ꝛ neceſſitate ingruente: puta lāguore detenti ſunt: quolibet tpe xx. q. j. de votis. ſ. eo. c. j. ſic ꝛ baptizatus ex neceſſitate quolibet tempore celebratur. de con ſe. di. iiij. veneralis. ꝛ c. baptizandi. ¶ Hec de virginibus. ¶ Uiduas autem nullus pontificum velare preſumat: vt in. d. c. de votis. in fi. ſed ipſemet ſuſcipiant de altari. xxvij. q. j. viduas. ſ. velum profeſſionis ſuis capitibus imponendū. xvij. q. j. vidua quidem. nec ob. ſ. qd metus cā. c. j. qꝛ ibi epus corrupte velū cōſecrationis non poſuit: ſed ex cauſa imponere ſimulauit. veſtem vero religioſam a ſacerdote vel miniſtro vidua recipiat. xx. q. j. vidua Item velum religionis: non conſecrationis.

ſic intellige.ſ.qui cle.vel vo.cō
ſuluit ibi enī nō loquiṫ de velo
profeſſionis:qđ ex eo apparet
quia vt ibi dicitur illa corrup=
ta profeſſa non fuit.¶ Ergo
in ſumma conſecrationis velū
ſolenniter imponiṫ a ſolo epō:
nō ab inferiore ſoli virgini:nō
corrupte:ſolēnibus diebus nō
priuatis niſi cauſa neceſſitatis
ingruente:vt dictum eſt.¶ Ue
lum aūt nō dico cōſecrationis:
q͛ corrupte nō conſecranṫ: ſed
profeſſionis quolibet tempore
corrupta de altari ſuſcipit ꝛ
ſibi imponit:ſed veſtem religio
nis vidua vel corrupta a ſacer
dote ſuſcipit quādocunqȝ. Et
q͛ de velis iura loquunṫ varie
ſciendum eſt quadruplex eſſe
velū ſ.¶ Uelū profeſſionis:qđ
ſuſcipitur a virgine vel corru=
pta.cū profitetur de altari vel
de manu alicuius.ſed in.xij.an
no ad minus.xx.q.j.c.j.ꝛ. q.ij.
puella. ¶ Uelum conſecratio
nis: quod imponitur virgini
tm̄ ꝛ in.xxv.anno ad min⁹.xx.
q.j. placuit. lxxvij.di. placuit.
in hoc caſu vix obtinui a dn̄o
noſtro lugd.niſi q͛ in anno.xx.
cōſecrarē.ſed tn̄ periculū eſt in
mora.¶ Uelū ordinationis:qđ
olim dabatur diaconiſſis in.xl.
anno.xx.q.j.ſanctimonialis.xx
vij.q.j.diaconiſſam.¶ Uelū p̄=
lationis quod olim dabatur ab
batiſſis in.xl.anno.xx.q.ōc.j.iu
uenculas.¶ Et forte ꝛ quintū
ſ.velū conuerſionis.ꝛ tunc ſi p
annum ſtat poſtea exire nō po
teſt.ſic poteſt intelligi.ſ.de re=
gula.vidua.ꝛ.c.ſtatuimus.ꝛ đ
hoc no.ſ.de peniten.§.que pe=
nitentia.ſub.§.ſi ſit monialis.

a ¶ Et de p̄=
ma tōſura.
adde do. j.
c.cū cōtin=
gat.decta.
ꝛqua.Car
zab.in.ca.
cū nō.ab
hole.deiu
di. Alber.
crocus in
trac.de pfe
cto clerico
Car Alex.
in c.cleros
xxiij.diſtin
ctio.

5 Et a quo † diſtin=
gue vtrum queraṫ de minori=
bus.ꝛ hi q̄nqȝ a non epis cōfe
runṫ.qđ dic vt notat.ſ.de.or.ab
epiſ.qui re.epa.§.qđ iuris.ver.
vel loco ꝛ dignitati.¶ Uel de
ſacris.ꝛ hi a minore epō non
conferuntur ſȝ ſiue queras de
maioribus ſiue de minoribus
a proprio prelato cōferēdi ſunt
ſ.de eta.ꝛ quali.cū contingat
ar.ſ.de p̄ſcrip.veniens. etiā ſi

de prima tonſura queratur.ſ.de ſen. et re iu.
cum inter vos.rn̄.j.ibi tonſuratione ꝛc.lxix.
di. qm̄ videmus.quāuis innuatur cōtra.ſ.de
ordi.ab epō qui re.epa.c.j.§.in ſcđo.ſed ibi
ſubaudiri debet de licentia proprij p̄lati.er=
go ex quo laicus tranſtulit domicilium illi⁹
dioc.ad quam tranſtulit cōſiderabo.ar.ſ. de
parroch.c.fi.ꝛ ſic a proprio prelato eſt quili=
bet ordinandus non ab alio:ꝛ eſt ratio:q͛ iu
dicare non poteſt nec ordinare.ſ.de parroch.
nulli⁹. ergo ab extraneo non dȝ quis ordina
ri ſine mandato.i.literis commendatitijs de
quibus habes.lxx.j.ij.ꝛ.iij.di.per totū in quo
caſu ſufficiunt litere archidiaconi.ſ.de offi.
archi.ſignificaſti.ſed nec in alia dioce.ſunt or
dines celebrandi.niſi quis rogatus ſit etiam
metropolitanus proprius.ix.q.ij.nullus pri
mas.ꝛ.q.iij.null⁹ p̄mas.niſi hoc habeat de
cōſ.vt l auṫ.d.n.đ of.et.romana.§.ſilr.ꝛ đ fo.
cō.romana.rn̄.j.ꝛ đ ap.romana.§.j.ꝛ.§.dȝ vl
niſi priuilegium habeat ſuper hoc. in q ca
ſu etiā cōſenſus archiepi ad cuius ꝓuinciaȝ
declinat quoad vſum pallij requiritur.ſ.de
vſu pal.ex tuarū.ſi tn̄ aliter quis ordinatus
fuerit:ſine prauitate alia:ꝛ is qui ordinauit
geſſit in mentē q͛ ꝓprius prelatus ratuȝ ha
beret:ratificari pōt a prelato ꝓprio.ꝛ diſpē=
ſatione obtēta ordinū executionē habebit.ix.
qō.ij.lugdun̄.¶ Hoc vero qđ no.de virgini=
a bus quo ad etatē: ꝛ de prima tonſura a.ꝛ ēt
de minoribus ordinib⁹ minus bene a p̄latis
noſtri tp̄is obſeruatur ſed ꝛ collatio ordinū
ſacrorum ab aliquibus vſurpatur.¶ Ab il=
lis aūt epiſcopis ordines cōferri debent.qui
manus impoſitionē.i.ordinē epalem in eccl'ia
hoc eſt non in hereſi non in ſchiſmate recepe
runt.ſ.de elec.q͛ diligentia.¶ Quid ergo ſi
quis eps a ſchiſmatico fuerit conſecratus.
dixerunt antiqui qđ nulla eſt talis conſecra=
tio.ꝛ ideo non confert ordines taliter cōſecra
to.ix.q.j.c.j.ij.ꝛ.iij.ar.j.q.vij.daibertū.xix.di.
ꝓpter.j.q.j.ſi quis cōfugerit.ꝛ.c ſi qs ſquit.ſ.
de ſchiſ.c.j.ſed hec opinio reprobaṫ.j.q.vj.
conuenientibus.¶ Dicas ergo q͛ ſiue eps rece
perit ordinē epalē in eccl'ia:ꝛ poſtmodū lapſ⁹
ſit in ſchiſma vel hereſim ſiue i ſchiſmate vl
hereſi fuerit ordinatus ꝛ in ea pſiſtat: dūmo
do in forma eccleſie fuerit ordinatus:ordina
ti a tali in forma eccleſie characterem recipi
unt ſȝ non executionē ſiue ſcienter ſiue igno=
ranter fuerint ordinati.In hoc tamen nota=
bis differentiam q͛ ordinati ab illo qui con=
ſecratus fuit in eccleſia ſiue ſciēter:ſiue igno
ranter tolerantur ſi alias digni ſunt niſi in
quatuor caſib⁹.¶ Prim⁹ ſi fuerint iterata vn
ctione maculati.i.ſi ſe fecerint in eodē ordine
iterū ordinari.j.q.vij.ſaluberrimū.Scđs ſi ſy
moniace vel a tali ſymoniaco in ordine ſe.ſca

erint pmoueri.ix.q.ij.ab excōicatis. ¶ Tertius ſi in vnici.hoc eſt ſingularis lauacri.i. baptiſmi iacturā ſe fecerint iterū baptizare de cōſe.di.iiij.eos.ꝛ.c.qui bis. ¶ Quartus ſi ad ſubuerſionē fidei adheſerūt hereticis.ꝛin cōtemptū eccleſie ſe ab eis fecerint ordinari. j.q.vij,conuenientib⁹.vnde ver. ¶ Siue bis ordo dat baptiſm⁹ ſeu reputatur. ¶ Aut vt vertat fidei ſtat⁹ ordo petat. ¶ Uel ſi preſtet vt vtraq; ſimon operet. ¶ Et diſpenſetur ſpes irrita prorſus habetur. ¶ Ubi vero q̄ ordinātur ab illo qui extra eccleſiā conſecratus eſt ſcienter nū q̄ tolerant. Si vero ignorāter.et hoc pbauerint.puta q: pueri erāt vel abſentes q̄ ordinator ipſorū fuit preciſus ab eccleſia.j.qui ma.ac poſ.c.fi.vel forte in curia romana fuerit preciſus ſꝫ rediens mētitus eſt ſe abſolutū.j.de ſpō.cū apoſtolica tolerant.vij. q.j.ordinationes.hāc totā di.intellige prelato ab eccleſia per ſententiā preciſo. ¶ Decigi
6 tur ſit fides tua † q: heretici[a] excōicati:ſymo
8 niaci in ordine ſchiſmatici.depoſiti ſuſpenſi vel interdicti vera cōferunt ſacramēta ꝛ verū corpus xpī cōficiunt dūmodo in forma eccleſie gerāt qd agūt.xix.di.ſcdm.j.q j.dñs declarauit.ꝛ.c.qd quidā de cōſe.di.iij.oſtendit.ꝛ c.quō.ꝛ ar.j.d ſacra.nō iterā.c.ij.ceterū ſi in his forma eccleſie non ſeruet nihil agitur q: extra eccleſiā.i.extra formā eccleſie nō eſt locus veri ſacrificij.j.q.j.extra catholicā.ꝛ tales ordinationes irrite forte dicunt.j.de ſchiſma.c.j.ſꝫ ſi i forma eccleſie fiāt rate ſunt quo ad characterē irrite quo ad executionē.j.q.j. ſi qui a ſymoniacis.ꝛ ſic etiā intelligi pōt ſupior decre.ſm Goſ.de hac etiā materia no. j.de ſymo.§.qua pena.ſꝫ quoad depoſitū no. Goſ.contra.j.de cleri.excō.miniſ.§.j.ver.ſed
7 nunquid depoſitus. ¶ † Sed qd ſi ſciam epꝫ meū hereticū vel ſchiſmaticum occultū per ſententiā non preciſum cōpellit me ad ordines:nunqd permittā me ordinari ab eo.r̄n.nō ſed potius permittā me excōicari.j.de ſen.ex com.inquiſitioni.tales em̄ conferre non poſſunt executionem ordinū quā nō habent.j.q. vij.daibertū.ꝛ p nō dato habet qd dat ab eo qui dandi poteſtatem nō habet.j.de iure pa. quod aūt in fi.ſicut p nō facto habetur.qd fit ab eo qui poteſtatem faciēdi non hꝫ ar.ff.de pe.l.ij.§.fi C.qui pro ſua iuriſdi.l.vnica.C.ſi a nō cōpe.iudi.p totū.ꝛ idem dico in plato quē ſcio ſuſpenſum vel interdictū. ¶ Cōſtitutus vero in mortali ſuſpenſus eſt quo ad ſe nō q̄ ad alios.j.q.j.ſacerdotes.j.de coha.cleri.ꝛ.mu lie.c.fi.ſed cōtra q: omnis peccator poteſt cātare preter ſymoniac⁹ j.de ſy.tanta.So.hoc intellige de officij poteſtate non de merito vite.ſed ꝛ alijs modis exponitur vt notat.j.de ſymo.§.qua pena.verſi.ipſo facto. ¶ Hoc ēt intellige de prelato tolerato.nō notorio de iure vel d facto:nec in enormi ſed mediocri mortali conſtituto:alioquin quo ad ſe ꝛ quo ad alios ſuſpenſus eſt ſ.de renunci.niſi cū pridem.§. perſone.ꝛ.ca.poſt tranſlationē.§.quāquam.ver.vnde quidāꝫ ꝛ.§.cū ergo.verſi.tunc enim.j. co.c.vltimo.j.de accuſa.inquiſitioni.j.de ſymo.tāta. ¶ Quid ſi epiſcopum meum ſciam notorium fornicatorem:vel occultum ſymonia cum in ordine recipiā ab eo ordines quandiu toleratur.ar.xxviij.di.cōſulēdum.xv.q.vi.nec ob.j.q.j ſi qui a ſymoniacis.q: intelligitur in preciſo vel quādo pbari poteſt ſymoniacus ſm Hug.dic cōtra[a] nam tales ſuſpenſi ſunt quoad omnes vt dixi ꝛ probat. xxxij. di.nullus.ꝛ.c.preter hoc.ꝛ.§.verum .maxime ſymoniacus in ordine:cum habeat characterem viciosum.j.q.j .reperiunt. ꝛ.c.quibuſdam narrantibus.a quo nullo modo debeo ordinari.j.q.j.ſi qui a ſymoniacis .j. de ſymoni.pertuas.ꝛ adde qd no.j.de accu.ſub rubricella de inquiſitionibus .§.ſi quis ſit effectus verſiculo.hinc autem quod dixi.ꝛ ſequen. ¶ Quid ſi ignorem epiſcopum ſymoniacum cum in veritate ſit.reſpondeo diſpenſatione indigeo in deteſtationē criminis vt in.d. c.ſi qui a ſymoniacis.j.de or. ab epō.c.j.in fi.ꝛ.c.ij. ¶ Quid ſi ſciā.ſed coactus ſum recipere ordines diſtingue vtrum abſolute coactus fuerim.ꝛ tunc nō characterem recipio.l.di.pſbyteros.j.de bap.maiores.§.vlti. cōdiſionaliter.ꝛ tunc aliud eſt quam in ignorante.j.q.j.cōſtat ꝛ ideo recipio executionem vt ibi:ꝛ eſt ratio:q: magis conſtat de voluntate coacti q̄ ignorantis.j.d ſy.ſicut nobis.§.q̄uis.ꝛ accedit.j.qd me.cau.c .ſacris. ¶ Sꝫ qd ſi credo vł ſcio epꝫ ſymoniacū nō in ſuo ordine ſꝫ in collatiōe ordinis ſeu bñficiorꝫ r̄ndeo.ſi poſſuꝫ obtinere qd ab alio ordinerꝛ hoc debeo facere alioqn q̄diu tolerat ab eccl'iaꝛ

[a] ¶ Qd hec tici. Adde gl.in.c.ſub diaconus. ꝛ.c.fi.xxiiij q.j.

occultꝰ eſt ſi compellat me: ſecure recipio nõ
obſtante ꝯſciẽtia repugnãte: qꝛ erroꝛea eſt.
xxiij. di. nerui. xj. q. iij. cui eſt illata lʒ ſit ar ꝯ-
riũ. ff. de libe. cã igit̃ § j. ⁊ q: omne qđ fit ꝯ cõ
ſciẽtiam ⁊c. xxviij. q. j. ex his. ſ. de pſcrip. qm̃.
Sol. itellige ꝯſciẽtiã ex pcepto vel ꝓhibitio
nem informatã: vel qđ fit ꝯ cõſciẽtiã nõ erro
neã: vt dixi nec ob. ſ. de ſy. ꝑ tuas. ij qꝛ ibi nõ
cogebat̃ ordines aſſumere: ⁊ papa rñdendo
magis ꝯſiderauit factũ. ſ. difficultatẽ oꝛtã in
ꝯſciẽtia mõachi ⁊ erroꝛẽ impſſum ꝗ̃ ius. et
quaſi pro modico habuit ꝓmotionẽ mona-
chi impediri: eo qđ nõ i ſublimitate graduũ
ſʒ in amplitudine charitatis acqrit̃ regnuʒ
dei. ſ. e. ad aures. nec gradꝰ elegãtioꝛ: ſʒ vite
melioꝛis actio cõprobat̃. xxiij. q iiij. ſicut ex-
cellentiã ¶ Quid ſi mala audieris de plato
tuo: cõſulo qđ fidelis ſis nec nimis credulꝰ.
ff. qđ cum falſo tu. l j. in fi. ff. de eo ꝑ quẽ fac.
eſt. l. j § j. arg. ſ. de reſti. in integ. ex literis. qꝛ
dictũ vnius facile ſequitur multitudo. ſ. de
pur. cano. cũ in iuuẽtute § j ẞ de facili aurẽ
nõ prebeas. xv. q. vij. ſi qđ igitur. lxxxvj. di ſi
quid de quocunqꝫ. xxxiij. di. habuiſſe.

Et cui. hic oportet conſide-

rare apoſtolicas regulas que his verſibus
continentur.

¶ Primum precipitur: ꝙ ſit ſine crie preſul.
¶ Monogamus: ſobriꝰ: prudẽs: ornatus et
hoſpes.
¶ Caſta decens nõ percuſſoꝛ nõ litigioſus.
¶ Nõ cupidꝰ bñ diſpoſitꝰ: non neophitꝰ ⁊c.
¶ Talis apoſtolica qđ preſit regula iuſſit.
¶ Ait cm̃ apoſtolus Paulꝰ ad tymo. j. c. iij.
¶ Oportet epiſcopum irreprehẽſibilẽ eſſe.
¶ Unius vxoris virum. ¶ Sobriũ. ¶ Pru-
dentem. ¶ Pudicum. ¶ Ornatũ. ¶ Hoſpi-
talem. ¶ Doctoꝛẽ. ¶ Non vinolẽtũ. ¶ Non
percuſſorem: ſed modeſtum. ¶ Non litigio-
ſum. ¶ Non cupidum. ¶ Sue domui bene
prepoſitum. ¶ Non neophitum. ¶ Et licet
apoſtolꝰ has regulas in epiſcopo poſuiſſet
extenduntur tamen per Aug. et Ambro. ad
alios clericos ordinãdos. lxxxj. diſt. apoſto-
los. xxxiiij. diſt. cognoſcamus. ⁊ ꝗ̃uis circa
has regulas plurima poſſent dici aliqua ta
men ſummarie notabimus ſingulas ſingu
lariter proſequendo.

8 ¶ Prima regula † opʒ epm̃ ir-
reprehenſibilem eſſe. ¶ Certe ⁊
ordinandũ: qꝛ in mortali conſti
tutus ꝓmoueri non dʒ. ſ. eođ. ex
tenore. ⁊ c. ad aures. niſi ſm̃ determinationẽ
ꝗ̃ habes. ſ. e. ꝗ̃tũ. ¶ Quid ſi criminoſus pe-
nitẽtiam egit: circa hoc ſunt diuerſe opinio-
nes. ¶ Primi dicunt qđ ꝗ̃tũcũqꝫ qs crimino-
ſus fuerit: acta penitẽtia: vel parte ipſius: in

ſuſcepto põt miniſtrare ſʒ non dʒ aſcẽdere. l.
diſt. de his vero § ecõtra. ⁊ c. hi qui. xv. q. vlt.
his qui excipiũt ſymoniacũ. Jo. cm̃ aſſerit ꝙ
ſymonia poſt peractã penitẽtiã: ipedit exe-
cutionem. j. q. j. ergo ſymoniacos. j. q. vij. ſi qs
oẽm. ſ. de ſymo. tãta. Jtẽ homicidiũ. l. di. mi-
roꝛ. ſ. de accu. inqſitiõis. Jtem omne peccatũ
qđ ipſo iure infamiã inducit. iij. q. vij § por-
ro. qꝛ lʒ culpa ꝑ pniam tollatur infamia nõ
abolet̃. ij q. iij § hic colligit̃. C. de gñali abo-
lit. indulgẽtia. vñ ver. ¶ Pena põt demi: cul
pa perẽnis erit. ¶ Hug cuʒ ſuo rigore dixit
ex quo ſemel qs moꝛtalit̃ peccat poſt baptiſ
mum nullo modo põt promoueri: vel alios
actus legitimos exercere quãtũcũqꝫ pniam
egerit. xxv. diſt. primũ. xlviij. diſt. qm̃. j. q. vij.
ſi quis omnẽ. l. di. illud. vj. q. j. ꝗ crimen. viij.
q j. in ſcripturis. in fi. nec cm̃ fur deſinit eſſe
licet rem reſtituerit. ff. de furtis qui ea men-
te nec fugitiuus. ff. de edi. edicto. quid ſit fu-
gitiuus. nec raptor. ff. vi bo. rapt. l. penul.
¶ Tertij dicunt ꝙ põt niſi crimẽ ſit enorme.
lxxxj. di. apoſtolꝰ. l. di. ferrũ. ff. de edi. edicto. ꝙ
ita ſonatũ eſt: qꝛ defectꝰ noſtri tpis ⁊c. xxx-
iij. di. fraternitatis. ¶ Quarti ꝙ quãtũcũqꝫ
ſit ꝓmoueri põt dũmodo occultũ ſit. l. diſt. de
his. ſ. e. ex tenore. ſ de fur. ex literis. ⁊ de apo
ſtatis. c. vlti. qꝛ defectus noſtri temporis ⁊c.
xxxiiij. di. fraternitatis. l. di. qꝛ tua dño ſan-
cto penderet: ⁊ pene ꝯtra naturam eſt quod
homo ſine peccato ſit. xxv. di § nunc autem.
¶ Quinti ſicut tũc dicunt quatuor conſide-
randa. ¶ Quãtitatẽ criminis. ſ. vtrũ ſit enor-
me: vel mediocre. ¶ Jtem qualitatem. ſcili-
cet vtrum ſit notoriũ vel occultum. ¶ Jtem
modum publicatiõis. ¶ Jtẽ ſatiſfactionem
penitẽtis. enorme vocat homicidium medio
cre fornicationem. ¶ Si crimen eſt enorme
et notoriũ deponit̃ nec reſtituit̃. l. di. miror.
¶ Si enorme et occultũ monẽdus eſt vt ab-
ſtineat non cogendus. ſ. eo. ex tenore. qꝛ la-
tentia delicta vindictam nõ habent. xxxij. q.
v. xpiana. ſ. de ſymo. ex tuе. ⁊ ca. Mattheus.
¶ Excipitur homicidium et ſymonia. ſ. de
accuſa. inquiſitiõis. ẞ. de renun. niſi cum pri
dem § ꝓpter ꝯſcientiã. ſ. eo. ad aures. ⁊ c. vl.
multo magis ꝓmoueri põt ſi ſit mediocre et
occultũ. l. di. de his. j. ¶ Si autem ſit medio
cre et notorium qꝛ conuictus eſt in iudicio
vel timore probationum confeſſus eſt: depo-
nitur. xxxj. diſtinc. ſi quis clericus. ¶ Si per
operis euidentiam vel ſpontaneam confeſ-
ſionem cum eo diſpenſandum. eſt. xv. q. vlti.
ſi quis preſbyter. quandoqꝫ plus: quandoqꝫ
minus vt ibi. l. di. preſbyterorum. ⁊ c. preſby
teros. ſcđm quoſdam ſuper hoc vide qđ no.
ſ. de coha. cle. ⁊ muli § et qualiter imponat̃.
⁊ quicquid hic dicatur teneas vt ibi. ver. ſi

vt plene expeditur quid ſit tenendum de foꝛ-
nicatione. ¶ Et hec vera ſunt.ſ.ꝙ deponitur
ſi accuſatus fuerit ⁊ cōuictus ſecus ſi in mo
dum inquiſitionis conſtat niſi in exceptis cri
minibus.ſ.de accuſa.inquiſitionis.⁊ no.in ſū
ma eo.ti. ¶ Itē diſpenſandū intelligas ſi ve-
raꝫ pñiam egit nō ſimulatā.l.di.vt cōſtitue-
retur.⁊.§.ſꝫ illud. ¶ Itē ſi ſemel ſit lapſus:de
cetero non digne celebꝛat:niſi ꝑ epm̄ ꝓpꝛiū
cum eo diſpenſetur ſm̄ Alanū.ſ de iudi.at
ſi clerici.xxiij.di.habuiſſe. ¶ Alij dicunt ſuffi
cere penitentiā.arg.ſ.eo quartum.ꝯ de ſum.
tri.c.j.§ pe.l.di.ferruꝫ.de pe.di.iiij.diuina cle
mentia.xxiij.q.iiij.ſi illic.j.q.iiij.iam itaqꝫ hoc
in occulto. ¶ Sed in notoꝛio per confeſſionē
voluntariam vel euidentiam rei neceſſaria
eſt diſpenſatio quantum ad hoc vt celebꝛa-
re poſſit.ſ.de cleri.coniuga.ſane.ij.ſ de biga.
qꝛ ⁊ accidit.ſ.de fur.c.vl.⁊ qui cleri.vł vo.c.j.
⁊.lj.l.di.§.ſed illud.poſt.c.pꝛeſbyteros.⁊ ſequē
tibus. ¶ Hodie ſtanduꝫ videt̄ ſuper hac ma
teria decre.ſ.eo.c.vlti.ſm̄ Ber.⁊ Gof.qꝺ mihi
placet per quā ſic di. ¶ Enoꝛme delictuꝫ quā
tūcunqꝫ occultum etiam poſt peractam peni
tentiā ꝓmoueri non ſinit ⁊ executionē impe
dit oꝛdinum ſuſceptoꝛum vt ibi pꝛeter reos
homicidij.mediocre non notoꝛium acta peni
tentia pꝛomoueri permittit.nec executionem
impedit vt ibi reſpondemus ꝙ ſi pꝛopoſita
crimina ⁊c.ſed ante penitentiam etiam in ſu
ſceptis dānabiliter miniſtrat̄ vt ibi qui ſi nō
penituerit ⁊c. Ergo a contrario mediocre no
toꝛium etiā poſt penitentiā impedit pꝛomo
uendum.nec permittit executionem oꝛdinuꝫ
ſuſceptoꝛū vt a contrario ſenſu.ibi reſpon-
demus.quod ſi pꝛopoſita crimina ⁊c. ¶ Re-
9 ſtat ꝙ leue † delictum ſiue occultum:ſiue no
toꝛium nec ꝓmotum deijcit nec impedit pꝛo
10 mouendū. ¶ † Hoc voco enoꝛme delictuꝫ ho
micidiū l.di.miroꝛ.j.q.vij.ſi quos.omnē.ꝯ ꝯſec.
di.j.c.j.huiꝰ inhibitionem inducit hoꝛroꝛ ſan
11 guinis. ¶ † Item enoꝛme eſt hereſis in qua
poſt vulnus ſanatum cicatrix remanet.j.q.j.
ventum huius inhibitionis ratio eſt imma-
nitas criminis.Item enoꝛme eſt ſimonia in
oꝛdine.ſ.de accuſa.inquiſitiōis.ratio eſt vi-
12 tium ⁊ infectio oꝛdinis. ¶ † Dicunt̄ ⁊ quedā
alia enoꝛmia non iſto reſpectu ſed alio:puta
qn̄ ſymonia cōmittitur in beneficio.hoc em̄
dicitur enoꝛme ratione penitentie qꝛ non po
teſt homo penitere niſi renūciet.ſ.de ſy.Mat
theus.⁊.c.de regularibus ⁊.c.qm̄ ſymoniaca
vel dicitur enoꝛme qꝛ diſpēſabile.j.q.j.erga.
⁊.q.vlti.c.patet diſpenſatur tn̄ cum ſymonia
cis.licet ſymoniace pꝛomotis.ſ.de ſy de.reg.
⁊.c.ex inſinuatione.ꝯ de elect.ſi alicuius.j.q.
v.pꝛeſentium.nec ob.ſ.de ſy.nobis qꝛ qꝺ ibi
dicit diſpenſationē non refertur ad pꝛimum
caſum decre.in quo certum eſt epm̄ diſpenſa
re poſſe.ſed ad caſum pꝛopoſitum in deciſio-
ne in qua tractatum eſt de vere ſymoniaco
cum quo epiſcopus diſpenſare non poteſt vñ
ſuper eo quod dicit ibi litera vt dictum eſt ſub
audi in parte deciſa.⁊ ſic fit relatio ad pꝛo-
ximum dictum:non ad remotū ſm̄ Goffredū.
13 ¶ † Item dicitur enoꝛme quo ad depoſitionē
ſi quis excōicatus in contemptū clauiū cele-
bꝛauit.xj.q.iij.ſi epſ.ſ.de cle.ex mi.latoꝛes.
¶ Item dicitur enoꝛme quo ad infamiam oē
delictum quod ipſo facto inducit infamiam
14 ciuilem.iij.q.vij.§.poꝛro. ¶ † Item infamia
deſcendens ex delicto per ſñiam declarato.ij.
q.iij.§.hinc colligitur.ſm̄ Gof. ¶ Quod aūt
vocetur mediocre delictum habes.ſ.eo.queſi
tum.ſ.periurium adulteriū falſum teſtimo-
nium foꝛnicatio fraus ſacrilegiū furtū ⁊ cete
ra moꝛtalia que ſpecificantur.lxxxj.diſt.apo
ſtolis.⁊.c.penul.⁊ duobus.c.ſeq.⁊.l.di.de his
vero ſi epſ.lj.diſt.qui in aliquo.xxv.di.§.ali-
as ibi.⁊ quāuis apoſtolus plura capitula
commemoꝛauerit ⁊c.excipe tn̄ homicidiū qꝺ
ibi nominatur qꝛ ſi volūtarium fuerit enoꝛ-
me eſt vt dixi. ¶ Leue vero eſt minutuꝫ ſiue
veniale puta ꝙ aliquis plus accepit in cibo
vel potu:qꝫ neceſſe eſt nimis loquitur nimis
tacet:pauperē petentem exaſperat.ſicut hec
⁊ multa alia exempla videre potes ſub dicto
§.alias.ibi q̄ aūt ſunt minuta peccata licet
omnibꝰ nota ſint ⁊c.⁊ no.ſ.de pe.§.de quibꝰ
peccatis ſub.§.tu dicas.et ſub.§.que autem.
¶ Item inter minuta poteſt numerari vena
tio.habita tn̄ diſt.qꝺ dic vt no.ſ.de cle.vena.
Itē alea ⁊ ebꝛietas nō aſſidua.xxxj.di.cap.j.
Itē facere ſtrepitū in ſynodo.v.q.iiij.in loco
ſm̄ Ray.hoc tn̄ intelligas qn̄ hi qui in his
incidunt coꝛrigibiles ſunt alias pꝛopter con
tumaciā fierēt moꝛtalia ex cōtemptu vt in di
ctis.c.ſ.de deci.cum nō ab homine. ¶ Ego tn̄
ex decre.ſ.eo.c.fi.talē cōſueui elicere di. ¶ Cō
queritur vtrum peccatoꝛ celebꝛare poſſit:ſi
eſt peccatum enoꝛme non pōt.ſ.eo.cfi.§.j.ver.
pꝛeter eos.ſ.de accu.inquiſitionis.j.q.j.erga
ſymoniacos.ſed ſi eſt mediocre ⁊ notoꝛium.
non poteſt etiam ſi penitentiā egerit ſine diſ
penſatione vt a contrario ſenſu.ſ.eo c.fin.§.j.
ſ.de coha.cle.⁊ mulie.veſtra.⁊.c.fi.ſed poſt pe
nitentiam vel partem penitentie pactā pōt
ex quo per ſuperioꝛē diſpenſatū erit.ſic loqui
tur.ſ.de biga.qꝛ circa.de cle.cōiu.ſane.ij.⁊ qui
cle.vel vo.ca.j.⁊ ſic intellige verā ſententiam
Alani. ¶ Si vero occultum eſt ⁊ non egit pe
nitentiam monendus eſt vt abſtineat:non tn̄
cogendus.imo relinquitur conſcientie ſue.ſ.
eo.c.vl.§.fi.xxxiij.di.habuiſſe.pōt ergo ad ſu-
perioꝛes aſcēdere:ēt inuito ꝑlato:niſi ſit reli-
gioſus.vel ſimpliciter beneficiatus:ſecus ſi

prepoſiturā habeat vel aliud beneficiuʒ qd̄ certū ordinem requirit.ſic intellige.ſ.eo ad aures.ſ.de eta.ꝛ qua.c.j.ſʒ ſi egit penitentiam monendus eſt vt abſtineat a ſuperioribus licet vtatur ſuſceptis:nō tñ cogēdꝰ ſic loquitur.ſ.e.c.fi.§ j.ꝛ.c.ex tenore ꝛ ſic non eget diſpenſatione qñ crimē occultū fuit:ꝛ ſic intellige ſñiam illorum qui dicūt peccatorē celebrare poſſe poſt ſñiam ſine diſpenſatione prodeſt aūt ad aliū diſpēſatio qꝛ nō pōt de illo crimie poſtea accuſari.xxxiij.q.ij admonere. ſ.de fil.pſby.ex tua.xv.q.v.preſbyteri.ſ.de ſchiſma.fraternitati.

a ¶ Bigamꝰ ab ordinibus.adde. doc.in rubrica de biga.

Scd̄a regula vniꝰ vxoris virū.i.monogamū.ſ.vnius vxoris virū.xxvj.di.c.j.qd̄ negatiue exponitur.i.non pluriū:ſicut modo in ore duoꝝ ꝛc.i.nō paucorū.ſ.de teſti.in nomine dñi.ſimilis expoſitio.x. q.ij.caſſellas.xxxv.q.iiij.equaliter.ff.de leg.ij.cuʒ pater.§ rogo neceſſitate tñ inſtāte.biga-
15 mus† in ſubdiaconum promouetur.xxxiiij.diſ.lector.qd̄ dic vt no.ſ.de biga.§.ꝛ an cum bigamo valeat diſpēſari.¶ Qua-
a re autē bigamus ab ordinibꝰ arceatur cōſueuit quadruplex ratio aſſignari.¶ Prima propter defectum ſacramenti vnitatis:cū carnē ſuam in plures diuiſerit.xxvj.di.acutius.qd̄ dic vt no.ſ.de biga.§.quare bigamus.¶ Secūda propter p̄rogatiuam ordinis.xxvj.diſt. vna.¶ Tertia propter ſignuʒ incontinentie cum vxore mortua aliam duxerit.lxxxij.diſt. propoſuiſti.¶ Quarta ex eo quod frequentator coniugioꝝ non habet frontem viduitatē hortandi.xxvj.diſt.vna.

Tertia cū nona regula ſimul.iuncta.ſ.ſobriū nō vi-
16 olentū.Sobrius †em dʒ. eſſe ordinandus.ſ.in potu vt ab ebrietate vnico cibo et a crapula abſtineat.ſ.de vi.ꝛ ho. cleri.a crapula.ꝛ hoc propter quinqꝫ.¶ Primo quia ebrie-
17 tas† cor aggrauat ꝛ ſenſus clerici ſemper vigilare debet.ꝛ tenuis eſſe.xxxv. diſt.§ j.¶ Scd̄o qꝛ luxurioſa ꝛ cōtumelioſa res eſt ebrietas.xxv.di.luxurioſa.¶ Tertio furioſa.ſ.de vi.ꝛ ho.cle.a crapula.venter enim mero eſtuans facile deſpumat in libidinem ꝛ vbi ebrietas:ibi libido dominatur ꝛ furor. xxxv.di.§ j.¶ Quarto qꝛ res ludibrioſa eſt. xxxv.di.ſexto dic poſt mediuʒ ibi leſa pietas eſt irridetur ebrietas.¶ Quinto quia omniū viciorum fomes eſt ꝛ nutrix ꝛ vbi cepit cibꝰ finis factus eſt mundi.xxxv.diſtinctio.ante omnia.ꝛ.c.precedenti.¶ Licet igitur clericꝰ modico vino poſſit vti propter ſtomachū et frequentes infirmitates vitandas:frequentē tñ ꝛ immoderatā potationē vitare debet:ex qua ebrietas ꝛ luxuria generatur.ſ.de iureiurā.ꝛ ſi xp̄s.§.quidā.¶ Et not.qꝫ ebrietas tribus modis dicitur.¶ Prima pena ꝛ obliuio mētis.ꝛ hoc nō eſt peccatū.xv.q.j.ſane.¶ Secunda actio ſiue frequēs actus bibēdi.ꝛ hoc ſi aſſidua ſit maxime ſi quis nouerit vires vini nec aquā miſceat:mortalis eſt alioqn venialis.vt dixit Aug.xxv.diſt.§.alias.¶ Tertia q̄dam diſpoſitio mentis ꝛ ſtudiū ad inebriandū ſicut qñ aliqui ad equales potꝰ ſe obligāt qui fecundiores calices exhaurit:ꝛ plures inebriāt:iudicio taliū plus laudat.ſ.d̄ vi.ꝛ ho. cle.a crapula qd̄ ſemp mortale eſt.xxv.di.c.fi. ¶ Pena deſeruientis ebrietati eſt vt ſi ep̄s p̄ſbyter vel diaconus non deſinat deponatur. ſubdiaconus ꝛ etiam inferior ſiue clericus ſiue laicus ſit cōione priuetur.xxxv.diſt ep̄s. ſi vero ſemel ebrius fuerit aut.xxx.dierum ſpacio a cōione ſubmoueatur aut ſubdat ſupplicio corpali.xxxv.diſ.ante oīa.ꝛ ſi a ſuperiore commonitus hoc modo nō ſatiſfecerit ab officio ꝛ bñficio ſuſpēdatur.ſ.de vi.ꝛ ho.cle.a crapula in fi.ꝛ eſt hic caſus in quo peccatū mortale non inducit depoſitionē.Alius ſi vſuras recipit.xlvij.di.ep̄s aut preſbyter.Tertius ſi defuerit ab officio eccleſiaſtico.xcij.di.c.fi.ſm Gof.hoc tamē nō ſemp mortale iudico.xxv. di.§.alias.¶ Miles aūt propter ebrietatem mortē ſibi conſciens:a militia remouetur.ff. de re mili.oē delictū.§ pe.ebrius etiam impetu delinquere dr̄.ff.de penis.reſpiciēdū.§ pe. ¶ Non ſoluʒ in potu ſicut dixi:ſʒ ꝛ in cibo ſobrietas eſt ſeruanda.ebrietas enim ꝛ voracitas equaliter prohibentur:vnde apoſtolus. non in commeſſationibus ꝛ ebrietatibus.xliiij.diſtin.§ j.ꝛ.c.j.¶ Et eſt igitur cruda crapula.i.epula:ſiue voracitas euitanda.¶ Primo qꝛ inter epulas ꝛ laſciuias pudicitia nō ſeruatur.vñ vēter ꝛ genitalia ſibimet vicina ſunt vt ex vicinitate membrorum intelligat confederatio vitiorū.xliij.di.§ j.¶ Secundo qꝛ ignominia ꝛ confuſio eſt ieiuniorū doctrinam rubentes buccas tumentiaqꝫ ora pro-

ferre.⁊ xp̄m pauperē ⁊ eſurientem falſis cor=
poribus predicare.xxxv.diſt.eccleſie p̄ncipes
¶ Tertio q̄r abundantia morbos facit:mole
ſtias ingerit:egritudines generat: cōſumit
⁊ cōputreſcere facit:corpus humanū mace=
rat egritudine diuturna ⁊ tandem ſicut Ga=
lenus vir doctiſſimus interpres hypocratis
ait tales non ſanos eſſe iudicādum eſt nec vi
uere poſſe diu.ait etiam hypocras in ampho
riſmis tales in paralyſim ⁊peſſimorū morbo
rum genera erumpere:niſi cito que impleue
rint ablatione ſanguinis minuantur.de con
ſecra.diſt.v.ne tales ⁊.c.precedenti nihil vo
prodeſt homini ieiunare ſcilicet.a cibis cor=
poralibus niſi mens ab iniquitate ⁊ lingua
ab obtrectationibus retrahatur.de conſe.di
ſtinctio.v.nihil enim prodeſt.

Quarta regula prudentē.In ordinādo
18 eīm requirit triplex peritia.ſ.¶ † Scien
tia ſacre ſcripture.xxxvj.di.§.j.⁊.c.j.p to
tum ad ſubditorū animas informādas.
xxxvj.di.c.ij.⁊.§.ecce ⁊.c.ſi quis vlt.Propter
ea ſtatutū eſt vt in eccleſijs metropolitanis
magiſtri theologie habeant.ſ.de magi.c.q̄r
nonnulli.§.ſane.¶ Sapientia ſecularium ſcri
pturarū.xxxvij.di.§.ſed econtra ⁊.c.turbat vt
per has inſtruatur diſcernere verū a falſo:et
viā habeat ſcientiā pietatis ſ3 nō addiſcat ad
delectationē vel voluptatē.xxxvij.di.§.cur er
go per quē.§.ſoluitur contrariū eiuſdē diſtin
ctionis.Ideo ſtatutū eſt vt in qualibet eccle=
ſia cathedrali habeat magiſter liberaliū ar
tiū.ſ.de ma.c.j.⁊.c.q̄r nōnulli.rn̄.qd intelligas
de triuialibus tm̄.ſ.grammatica:dialectica:
rhetorica ⁊habilitant ad ſcientiā pietatis ſe
cus de quadriuialib⁹.ſ.arithmetica:geome=
tria:muſica.⁊ aſtronomia que ſm̄ Hiero.nō
ducūt ad.pietatē l3 in ſe cōtineant veritatem
xxxvij.di.ſi quis grāmaticam.¶ Autores er
go gentiliū legi poſſunt.⁊ ſi quid boni inue=
niat ibidē aſſumi pōt:non rōne autoris ſed
q̄r bonū eſt.xxxvij.di.turbat.⁊.c.qui de mēſa
⁊.c.ſi qd veri ⁊.c.relatū.in fi.vnde Paulus in
epiſtola ad Titum.c.j.inſeruit illud epigme
nidis cretēſes ſemp mendaces ⁊ male beſtie
ventres pigri idē in epiſtola ad corinthios.
Sepe bonos mores corrūpunt colloquia pra
ua.Hieronimus etiam verſibus virgilij vti=
tur de cōſe.di.v.nunq̄ ⁊ autoritate Galeni
⁊hypocra.de conſe.di.v.ne tales.Itē Aug.
verſibus lucani.xxvj.q.j.nec mirū.circa prin
cipium leges etiā ⁊ phiſicā pn̄t audire cleri
ci.dummodo non cauſa voluptatis vel cupi
ditatis.ar.xxvij.di.c.j.⁊.eligimus.⁊.ca.ideo
niſi ſint regulares vel ſacerdotes vel pſonat⁹
habētes vel plebanatus.ſ.ne cle vel.mo.ſup
ſpec.ſm̄ Gof.qd dic vt ibi no.in ſumma.§.pe
na.⁊.ſ.de mag.§.quā ſcientiam.ver.hec ars.

¶ Peritia ſeu prudentia vel prouidentia ſe
cularium negociorū.xxxix.di.§.vnico.⁊.c.vnico
Quia non ſolum ſpiritualia ſ3 etiam tempo
ralia debet ſubditis ⁊ neceſſitatem patiētib⁹
miniſtrare vt ibidem.⁊.lxxxvj.diſ.fratrem.ſ.
de renun.niſi cum pridem.§.porro.¶ Sed nū
quid laicus ignorās oīno literas recipit cha
racterē ſi ordinetur:dicunt quidāq̄ nō q̄r ſub
ſtantia ſummi ſacerdotij ſunt eloquia diuini
tus tradita.xxxviij.di.oēs.⁊ ar.xl.di.ſicut.in
verbo clericatus ⁊ ſacerdotium.alij dicunt q̄
eſt veri⁹ q̄ bene ſuſcepit characterē ex quo
baptizatus eſt:cū baptiſmus ſit ianua omniū
ſacramentorum.xxvij.diſ.§.verum .circa fi.et
facit ad hoc.j.q.j.ventum in verbo ſed dicit.
Et quod dicitur in illo.ca.oēs referendū eſt
ad executionem ordinis que ſine literis fieri
non poteſt.¶ In ſumma notandū q̄ ſufficit
ſi habeat ſciam cōpetentem ⁊ ſi non eminen=
tē.ſ.de elec.cum nobis olim. Item propter
ſimplicitatem repellitur quis ab obtinendo:
ſed non deijcitur ab obtento:imo datur ei co
adiutor.xxix.di.Petrus.vij.q.j.q̄r frater.ſ.de
elec.cum in cunctis.Item p̄pter illiteraturā
pōt quis petere licentiā reſignandi.ſ.de re=
nun.niſi cum pridem.§.p defectu.ſic ſcripſit
frater Ray.in ſumma ſua in fi.illius rubrice
de prudentia ordinandorum ⁊ videtur velle
q̄ remoueri non poſſit epūs propter illiteratu
ram ſicut prime dixi in ſimplicitate:cū tn̄ cō
trariū ſit expreſſum.ſ.de eta.⁊ qualita p̄uis.
Ignominioſu3 vero eſt epō ſi querat ab alijs
doceri:cum ipſe alios docere debeat:in autē.
de ſan.epis.§.damus.col.ix.xxxvj.di.§.ecce.j.
q.j.vliſſimus.viij.q.j.l3 ar.ff.de edendo argē
tari⁹.§.prohibet imo talis debet eligi in ep̄3
cuius comparatione ceteri grex dicantur.
xxvj.diſtinction.§.nunc autem.adde ⁊ vide
quod de hoc notat.ſ.de elec.§.quis eligi.ver.
canon tamen antiquus.

Quinta regula. pudicu3 ordinan=
19 dus †enim debet eſſe pudicus vt mo
ribus⁊ verbis pudorem ſuum indeſi
nenter oſtendat.vnde in Canticis ge
ne ſponſe.i.predicatores turturi comparant
Turtur enim eſt animal valde pudicum:iō
verecundas ⁊ verentes facite vobis filias ab
omni imūdicia.xliij.diſt.§.j.xxxij.qō.iiij.in co
fornicator.ſed non dicatis vos eſſe pudicos ſi
habetis oculos impudicos:quia impudicus
oculus impudici cordis eſt nuncius. ſecun=
dum Auguſtinum.xxxij.q.v.nec ſolo.ſed nec
poteſt caro corrumpi niſi mens prius corrū=
patur ſecundum Hiero.e.queſtiōe.capi.j.⁊.ij
caſtitatis ergo. ſimus amatores.in aut.qb⁹
mo.na.eff.le.§.illud quoq̄ col.vj.eijciētes le=
nones extra ciuitates tāq̄ caſtitatis peſtife=
ros vaſtatores.ſi eīm furtū rerū coerceri volu=

mus multo fortius animarũ: omnes ergo caſtitatem agant que etiam ſola deo cum fiducia poſſibilis eſt hominũ animas pſentare in auc. de leno. §. ſcimus. ⁊ ſequenti. col. iij.

¶ Sexta regula. ornatũ. ſ. opʒ eſſe ordi-
20 nãdũ ꝑ ornatũ dupli-
ci ornamẽto. interiori q̃ ↄſiſtit in virtutibꝰ: exteriori in quatuor cõſiſtenti. ſ. in cibo ⁊ in potu. de q̃bus dixi. s. e. §. tertia et nona regula. Item in habitu ⁊ inceſſu. de habitu habes. xj. q. iij. ꝑ totũ. ſub quo cõprehẽdit ſtatutũ de coma et barba nõ nutriẽdis. ⁊ de tõſura ⁊ raſura de q̃bus ⁊ de quorꝫ ſignificatiõe dic vt plene. ī. de vita ⁊ ho. cle. §. et in q̃bꝰ ꝟ. Itẽ conſiſtit in tõſura. Nota q̃d in his debemus ↄformari his inter quos viuimus. xxx. di. ſi q̃s virorꝫ ⁊c. q̃d in talibꝰ timor et neceſſitas nos excuſat. xj. q. ſ. iiij. epi. de inceſſu habes illud Salluſtij arguẽtis catilinã et dicẽtis inceſſus eius modo citus modo tardus hoc em̃ ſpecialiter notauit ſcʒ inconſtantiam exteriorem ad cõprobandam interiorem. xlj. diſt. §. vlt. verſi. improbat. inceſſus citus eſt nunc ſed modo tardus.

¶ Septima regula. hoſpitalem. ſ. opʒ eẽ ordinandũ vnde Hiero. domꝰ clericorꝫ oĩbus debent eſſe cõmunes. xvj. q. j. qm̃. ⁊ hoc duplici ratione. ¶ Primo qꝛ non põt hoſpitalitatis hortator eſſe hoſpitibꝰ oſtia claudẽs. xlij. di. §. j. ¶ Secundo qꝛ pietas hoſpitalitatis remuneratur temporaliter ⁊ eternaliter. vnde apoſtolus. Exerce teipſum ad pietatem. nã corporis quidẽ exercitatio ad modicum vtilis eſt: pietas aũt vtilis eſt ad omnia habẽs promiſſionem vite que nũc eſt et future. vt ibidem. ¶ Tertio quia abraham et loth pro eo quod hoſpitales erant angelos recipere meruerunt vt ibidem. ¶ Uerum circa hoſpitalitatem diſtinguendum eſt. qꝛ alia eſt violenta. et ad hanc nõ tenenꝛ clerici. ſ. de immu. ecc. c. j. C. de epi. et cleri. l. j. et. ij. ¶ Alia charitatiua. ⁊ hãc alij petunt quaſi ex debito. ſicut pdicatores et prelati. ⁊ ſi hi noti ſint et miſſi fuerint recipiẽdi ſunt ſi ignoti vel dubitatur an miſſi ſint anteq̃ꝫ admittãtur examinandum eſt: quia non das tãtum tẽporalia ſʒ accipis ab eis ſpiritualia in q̃bus vertitur magnũ periculum ſi a non ſuo iudice recipiãtur. xlij. di. quieſcamus. cũ vmbra quedã oſtendaꝛ in opere: veritas aũt nõ ſubeat in effectu. ſ. de conſue. quanto. in fin. ¶ Alij petunt elemoſinã ſimpliciter pro corporis ſuſtentatiõe. et in hoc caſu aut potes oĩbus abundare et ſic nullum repelles: qꝛ ſi loth ⁊ abrahã nõ oẽs recepiſſent forſitã inter aliquos etiã angelos repuliſſent. xlij. diſt. §. huic ẽt Joannes. c. ſe. ad fi. in hoc ergo caſu omni petenti te tribue ẽt excõicato. xj. q. iij. qm̃ multos in fi. multo fortiꝰ cuilibet peccatori iuſtitiã nõ ↄtẽnẽti. nam vtilius eſurienti panis tollitur: ſi de cibo ſecurꝰ iuſtitiã negligat q̃ꝫ ei panis frangiꝛ vt ſeductus iniuſtitie acquieſcat. ſm Augu. v. q. v. nõ ois. ſed ⁊ ſi talis ad mortẽ eſuriat alẽdꝰ eſt ſm Ambro. lxxxvj. diſti. paſce fame morientẽ. ¶ Si vero nõ potes oĩbus ſufficere dicit Ambro. ix. ↄſideranda forte primo fidẽ. ſcdo cauſam tertio locuꝫ. quarto tp̃s. quinto modũ. ſexto neceſſitudinem ſiue ſanguinis propinquitatem. ſeptimo etatem. octauo debilitatem. nono conditionẽ ſeu nobilitatem vt exponunꝛ
21 hec oĩa. lxxxvj. diſt. non ſatis. ¶ † Quid ſi pa
a ter carnalis infidelis [a] et extraneus fidelis egeant nec ſufficit vtriq̃ꝫ cui ſubueniẽdũ: magiſter. petr. manducator dixit hanc queſtionem eſſe tenebroſam in aquam in nubibus aeris. Hugo dixit patrem eſſe preferendum qꝛ ſcriptum eſt honora patrem tuum ⁊ matreꝫ tuam vt ſis longeuus ſup terram. ⁊ ar. xxx. diſtinctio. c. j. Joannes idẽ etiam ſi extraneꝰ ſanctus ſit niſi extraneus magis egeat vt in cap. paſce. ſed contra hoc dicit Ambro. in cãticis ſuper illud verbum ordinauit in me dominus charitatem. ait em̃ multorũ charitas inordinata eſt. q̃ em̃ primũ eſt ponũt tertium vel quartum. primo em̃ diligendus eſt deus. ſcdo parentes inde filij: poſtea domeſtici: qui ſi boni ſint malis filijs preponendi ſunt: ſʒ hec autoritas intelligẽda eſt de affectu dilectionis non de nutrimenti exhibitione. magis em̃ debemus extraneos bonos diligere q̃ꝫ ꝓpinquos malos: licet propinquis magis teneamur in neceſſarijs ſubuenire. hanc ſniam tenet frater Rayn. cui aſſentit Hoſti. ¶ Poſſet etiam vis fieri in autoritate Ambro. qꝛ parentes ponit poſt deum in ordine. nec ipſis. ſʒ filijs. dicit in caſu pmiſſo

a ¶ Si pr carnalis i fidelis Ad de gloſ. et ibi Jo. de ſan. ⁊ do. i c. quieſcamus. xlij. diſt. gloſ. i c. ſicut. el. j. xij. q̃. ij. Abb. in. c. ſi q̃s in. j. no. de here. Card. ʒab. i. c. cũ haberet d eo qui duxit i matr. quam pollu. ꝑ adul. Spec. ti. q̃ ſi. ſint legi. in. § j. ver. quid ſi pr meꝰ Troilꝰ maluetius i tra. de oblationibus. in ij. du. ſanctus Tho. ſcda ſecũde. q̃. lxxj. ar. iij.

domeſticos ꝑponendos. ¶ Sunt tamē qui dicunt in hoc caſu extraneum preferendum: quia ſcriptum eſt deſudet elemoſina in manu tua donec iuſtum inuenias cui des. Itē ad hoc facit illud verbum maxime ad domeſticos fidei. Item et illud caſum preſtat natura. nam omnes fideles proximi tui ſunt. de pe.diſti.ij. proximos non gratia ſubaudi tm̄: ſed etiam affectio. neqȝ ꝑ pena deo dedicaſti vt tuos diuites facias ꝛc.lxxxvj.di.non ſatis. ¶ Miror vnde hec prodeſt dubitatio profeſſori iuris poſitiui cum exhibitio nutrimenti ſit de iure naturali primeuo communi omnibus animalibus.ſ. qđ non eſt querēdum: quis fidelis ſit an infidelis qꝛ nec hec animalia diſcernere ſcirent, ergo quo iure patrem cognoſco eodem ſibi ſubueniendū iudico. et in premiſſo caſu ipſum omnibus prefero. nam et ſi animalia ſenſu. i. ratione careant.ff.ſi quadru.pau.fe. dicat̄ l.j.§.j.videamus tn̄ ipſa iſtius iuris peritia cēſeri.inſtitu.de iure na.ꝛc.j.ff.de iuſt.et iur.l.j.§.penul.et diſtin.j. ius naturale. C.de bonis que lib.cum non ſolum.§. vbi autem. inde eſt qđ ſm̄ ius canonicum quod iuri naturali innititur magis ꝙ̄ rigori filij illegitimi nutriuntur.ꝫ.de eo q̄ duxit in matr.quā pol.ꝑ adult. cū haberet in ſi. nec obſt. autoritas deſudet elemoſina ꝛc.quia nō eſt intelligenda in caſu premiſſo ſcilicet patre egēte. ſed generaliter inter alios quando queritur cui iuſtius ſubueniēdū eſt.nāꝫ ſi omnibus miſericordia debeat̄ iuſto amplius.ꝛ in.d.c.nō ſatis circa prin. ¶ Preterea ſi pater malus ſit magis ei videbitur ſubueniēdum qꝛ ſi moriat̄ periculum aie imminet ſi viuat ſperandū eſt de miſericordia dei qui non vult mortem peccatoris ꝛc.ꝛ qui nō venit iuſtos q̄rere: ſꝫ peccatores ad pniam reuocare.ꝛ iūge ꝙ no. ꝫ.qui fi. ſint legi.§.an vtrūqȝ gen⁹ alat̄. ¶ Eſt et alia diſtictio circa elemoſinā qꝛ ¶ Alia eſt interior.ſ.ſpūalis que ꝯſiſtit in trib⁹ vt dimittas ei a q̄ leſus es: vt corrigas delinquentē et in his que ad ſalutē pertinent inſtruas ignorātem.alia exterior.ſ.corporalis que cōſiſtit in vno: vt des egēti quicqđ poteris.xlv.di.tria. in hac tn̄ tria ſunt attēdēda.ſ.vt des ex charitate nō ad vanā gloriā.nec ad īportunitatē pauperis repellendā. ſcđm vt des diſcrete conſideratis lx.que not.ꝫ.eodē.verſi.ſi potes.tertium vt de his ſubuenias que nō ſubiacent petitioni vel reſtitutioni.j.q.j.non eſt putāda.xc.diſtinc.eblationes.xvij.q.iiij.miror. ¶ Spiritualis elemoſina excedit corporalē in duobus.primo qꝛ remittere delinquēti quando volueris tibi redundat: ſed dare egenti aliquando queris et nō inuenis. ſcđo qꝛ elemoſina cordia ſine terrena ſubſtantia ſufficit. illa vero que corporaliter dat̄ ſi non benigno corde tribuitur omnino nō ſufficit. xlv.diſtinc.due.

¶ Octaua regula doctorem. ſ.opꝫ eſſe ꝛc. et que doctrina in duobus conſiſtit ſcilicet in virga correctionis et ſermone predicationis nam latratu canum lupi arcēdi ſunt baculos paſtorum.xliij.di.§.j. ¶ In virga diſcipline ſiue correctionis attēdere dꝫ. vt nō ex odio. ſꝫ ex charitate corrigat: qꝛ falſa iuſtitia dedignationem habet vera cōpaſſionem. Item ꝛ cū diſcretione corripiant̄ timidi: tolerētur infirmi, et qđ ſeuerius caſtigare neceſſe eſt: non ſeuientis plectatur aio: ſed medētis. vt lxxxvj.diſtin.c.ij. Rigor etiā iuſticie temperandus eſt ex duobus. ¶ Primo ex multitudine peccantiū.ꝫ.eo.c ij l.diſt. cōſtitueretur. j.q.vij.quoties.ꝫ.de trāſ.c.fi. vnde ver. ¶ Ob populū multū crimē pertrāſit inultum quādo autē multitudo eſt in cauſa: tūc prelatus incipere debet a ſpūalibus proximis vt eorū exemplo frāgatur cetera multitudo. xliij. di.comeſſationes. Itē punire debet maiores de vniuerſitate qui alios trahunt ad peccatum.ꝫ.de ele.excō. latores. ſcđo temperatur rigor ex qualitate peccantium: quia deferendum eſt perſone et dignitati.ꝫ.de offi.deleg. ſane qꝛ ꝛ.c.paſtoralis, reſpon.j.ꝫ.de maio.et obe.per tuas.xlv.diſt.cum beatus.l.diſt.cōtumaces.ij.q.vij quiſqs.xxiij.qđ.j.qui contra pacē.ff.de penis.in ſeruorū.ita tamen ꝙ non deſeratur iuſtitia vite: qđ dic vt no.ꝫ.de renun.§.cui.verſic. graue ſcandalum.qꝛ ſm̄ Aug.ſiue plectēdo ſiue ignoſcendo hoc ſolū bene agit̄: vt vita hoium corrigat̄. xxiij. q.v. ꝑdeſt. ¶ Ex duob⁹ aūt auget̄ rigor cū peccatū ex autoritate defendit̄.de pe.di.vj.c.j.in fi. ¶ Itē ſcđo cū vſitatū eſt malū: et multis craſſantib⁹ op⁹ eſt exēplo.j.q.j.reperiunt̄. ff.
22 de penis aut facta .§.vlt. ¶ De culpa plators nō corrigentiū ſubditos legit̄.lxxxiij.di.ꝑ totū. ¶ De pena.lxxj.di.dictū.xj.q.iij.teugaldū. ¶ De magnitudine tam culpe ꝙ̄ pene.xxxvij.di.legant. ¶ Et not.qđ ſi ſuperior modū excedat in corrigēdo ꝛ ſi peccet.xxiij. q.iiij q̄ peccat.ꝫ ſi.nō tn̄ cogit̄ a ſubditis veniā poſtulare: nedū nimia ſeruat̄ humilitas regēdi frāgat̄ autoritas.lxxxvj.diſt.qñ. Sepe enim ex conuerſatione equali contentio naſcitur dignitatis.ff.de offic.preſi.obſeruandum. debet autem prelat⁹ ingenio ſuo dignitatem augere. ne contemptibilis habeatur. ff. de offic. proconſul.nec quicqȝ.§. circa l.diſt c.j.ꝫ.de accuſ. qualiter et quādo. ¶ Hec doctrina etiam conſiſtit in ſermone predicationis: in qua tria attendenda ſunt: ¶ Primum charitas intus ardēs: vnde apo.

ſtolus ſi linguis hoīum loquar et angeloꝝ charitatem autē nō habeā factus ſum velut es ſonās aut cimbalum tinniēs. ¶ Scōm: vita exterius lucēs Grego. cuius vita deſpicitur reſtat vt eius p̄dicatio contemnatur. iiij. q̄. vij. §. porro. in fi. Ambr. iudicet ille de alterius errore: qui non habet in ſe q̄d condemnet. vt ea. q. c. inducet. Grego. in grauibus peccatis q̄s poſitus dū ſuis premit aliena nō diluit: vt ea. q. c. in grauibus. Chriſo. male viuendo ⁊ bene docendo deū inſtruis qualiter te debeat condemnare. xl. di. multi. Talis ſm Hiero. cōparat cineri p quē liſciuia doctrine tranſiens lauat ⁊ nō lauat. lxxxiij diſt. §. vlti. et ſm Aug. lapideo canali p quē aqua doctrine trāſit ad areolos id eſt ſubditorum corda in quibus aliquando fructus facit. j. q. j. ſi fuerit. ⁊ ſm Nico. papam faci ardenti que ſeipſam ɔſumēs alijs lucem miniſtrat. xv. q. vlt. c. vlt. contra tales inuehitur Hie. xxxv. di. eccleſie principes. Itē Beda. ij. q̄. vij. ſecuti ſunt. Itē Greg. dicēs ſcire prelati debent: q2 ſi peruerſa nōnunq̄ perpetrāt tot mortibus digni ſunt quot ad ſubditos ſuos perditionis exēpla tranſmittūt. xj. q. iij. precipue. ¶ Tertium actus predicationis diſcrete regens circa quē iiij. cōſiderabis tps vt nō ſemper loquaris: ſed tēporibꝰ oportunis. ſi em̄ ſemper plueret terra nō germinaret: vnde in leuitico vir q̄ leuitico ſeminis ſcȝ ſpiritualis. hoc ē verbū dei patit immūdus eſt. Iō paulꝰ dicturꝰ īportune. p̄miſit oportune. xliij. diſt. ſit rector. in fin.

a ¶ Nā p̄dicatio. Ad de Archi. xliij. diſt. ī ſumma.

23 ¶ Locꝰ nā p̄dicatio† fieri[a] debet in eccleſia: vel in alio loco publico ⁊ honeſto nō in priuatis domibꝰ. ne ſuſpitio hereſis oriatur. xxx. diſt. ſi quis extra. q̄d etiā infra eccleſiam vitādū eſt. C. de epiſc. ⁊ cle. ɔuēticula.

24 ¶ † Modꝰ: fiducial'r em̄ ⁊ libere predicandum eſt. xj. q. iij. nolite verūtamē et in priuatis locis poſſunt aliqua proponi nō ſolenniter ſed in modū ſimplicis exhortationis ſeu collationis. j. de here. cū ex iniuncto. circa prin.

25 ¶ † Itē predicatio dȝ eſſe humilis. j. de maio. ⁊ obe. humilis doctrina. in prin. q2 aſperitatis nimia increpatio: nec correctionē recipit nec ſalutem. xlv. diſt. cū beatus. ff. ad le. aquil. p̄ceptoris. ſȝ ⁊ hic morbus adhibendꝰ eſt: vt ptȝ. ſ. e. §. x. ⁊ no. j. eo. xiij. regula. x. vt prelatus. ¶ Cōſiderandū eſt etiā quantū. ſ. auditoꝝ ⁊ dicendoꝝ qualitas: nā ſm capacitatem audientiū dicenda ſunt alta ⁊ ꝓfunda ⁊ ſubtilia: vel infima plana et ſimplicia. xliij. di. ſit rector. viij. q. j. opȝ. al's ſi nō intelligentibus ꝓfunda dicit nō predicator eſt. ſȝ percuſſor q̄ ſermone inutili ꝑcutit cōſciētias infirmoꝝ. xlv. di. ſane ꝑcuſſor. ergo margaritas nō iacias ante porcos q2 vitiū nō eſt indignis ſecreta vulgare. alioqn ad adulationem aut ad tui oſtētationē ſeu iactationem hoc facere preſumeris. xliij. di. in mandatis. ⁊ §. vlt. ¶ In fi. nota q̄ q̄ non audiuit donatum ⁊ nimis inſufficiēs† eſt deponēdus eſt.

26 j. de etate ⁊ qualitate. c. vlt. nec tamen grammatica exponenda eſt. lxxxvj. diſt cum multa. nec hereticis ſecretiora fidei reuelanda: vt no. ſ. de ſum. trini. §. quid eſt fides. ver. verum hec eſt fides.

¶ Decia regula nō percuſſorē ſed modeſtū. ſ. opȝ ⁊c. xlj. di. c. j. ⁊. ij. per totum. circa q̄ diſt. q2 ꝑcuſſionum

¶ Alia ſpiritualis ſcȝ cū ſermone inutili p̄dicator corda ꝑcutit infirmoꝝ que reprobat: vt no. ſ. ꝑxi. regula. ver. ɔſiderādū. ¶ Alia corporalis ⁊ hec indiſtincte epiſcopo prohibetur: qui neminem debet ſuis manibus verberare. lxxxvj. di. nō liceat. in aūt. de ſanctiſ. epis. §. ſȝ neq̄ ꝓprijs manibus licet epiſcopū aliquē percutere. hoc enim eſt extraneum ſacerdotij alioquin refert. ¶ Utrū fiat ex malicia vel ex odio. vel vt verberans magis timeat: ⁊ tūc peccatū mortale ⁊ eſt penam depoſitiōis inducit. xlv. di. c. j. ⁊. c. epm. ¶ Uel ex charitate: ⁊ tūc refert vtrū verberatus ſit regularis ⁊ talis pro leuibus culpis ſm regulam verberibꝰ ſubijcit. j. de appel. reprehenſibilis. in fi. j. de accuſa. qualiter et quando. in fi. ſed hec debet abbas facere p ſe vel per alium religioſum vel clericum. nā ſi per laicū ⁊ mādans ⁊ verberās excōmunicationis ſententiā incurrunt: ſic loquitur. j. de ſen. excō. vniuerſitatis vel clericꝰ ſecularis: ⁊ tūc refert. ¶ Utrum ſit in maioribꝰ ordinibꝰ q̄ nō niſi p maioribus criminibꝰ verberat. xxxj. di. ante oīa. xlv. diſtin. cū beatus alioquin ⁊ ſi ratione officij quod in eccleſia tenet: vel ſenior ȝelo deuotionis: vel etiā obtētu ꝓpinq̄tatis hoc faciat: vt q2 de familia

ſua eſt excōmunicationē incurrit: vt a contrario ſenſu.j.de ſenten.excō.cum voluntate .§.ſi qui vero.reſpon.j.et ver. quod et de his. ¶ Quid ſi non ex propoſito talis percutiat leuiter non in contemptū canonis.xvij.qō.iiij.ſi quis ſuadente.puta q: non ſeruit ad prelati beneplacitum nec prelatus poteſt animi impetum retinere videtur qđ non teneatur.ar. ff.de reg.iur.quicquid.ff.de diuor.⁊ repudi.l. iij.j.de ſent.excō.cū voluntate.rñ.j.ij.qō.iij.ſi quis iratus.ſed contra q: licet impetus excuſet a tāto non tñ a toto.ar.C.de iniur. ſi nō cōuicij.C.ad.l.iul.de adult.gracchus.nā ⁊ hoc inſtigante diabolo fieri preſumit ex quo manus iniecit:vt in dicto.c.ſi quis ſuadente.ergo manū retineat nā ⁊ in dubio tutiꝰ eſt ſententiā ſeruare j.de cleri.excō.mi.illud.§.licet aūt.maxime ſi eps ſit vt ptz.ſ.eo.ver.alia corporalis. ¶ Solutio.ſi cauſa correctionis percutiat leuiter etiā conſtitutus in ſacris a prelato vel magiſtro non incurrit ſententiā excō.j.de ſentē.excō.c.cū volūtate.§.ſi qui vero.ver.et hi qui obtentu prelationis.Ubi loquit indiſtincte ⁊ indeterminate: ſed in precedenti loquit determinate de his qui ſunt in minoribus ordinibus conſtituti. ad idem arg.j.de regula.c.fin. de ſtatu mona.ea.que. ſin autē hoc facit prelatus ex impetuoſa malitia ſententiā non euadit. ¶ Uel in minoribus ordinibus et talis etiā pro leuibus culpis verberibus ſubijcit. xlv.diſt.§.ſalomon. dum tamen fiat per illū ad quē pertinet.j.de ſen.excō.cum volūtate.§.vlti. ¶ Spectat aūt ad omnes poteſtatem habētes in ſubditos. xxxv.diſt.cu₃ beatus.ſed eps hoc faciat per aliū.v.q. v.illi qui. ſcz clericū: ſi verberando corrigibilis ſit.alioquin mandās ⁊ verberās incidūt in canonē.j.de ſent. excō.vniuerſitatis. ¶ Quod ſi ſit incorrigibilis: etiam in ſacris conſtitutus de mandato prelati per laicū trahi poteſt.ſed non debet ſe amplius extendere talis violentia q̄ exigat rebellio clericorū.j.de ſen.excō.ſanc.xviij. diſt.nec licuit in quo etiā caſu in carcere trudi pōt: ⁊ ibidē et ſine metu canonis interfici j.de ſent. excō.
27 perpēdimus. ¶ Prelati† igitur caueāt vt in penis diſciplinis et correctionibus infligen-
a dis ſtaterā in manu[a] geſtent in vtroq₃ penſo iuſtitiā ⁊ miſericordiā portent: ⁊ iuſto libramine quedā per equitatē corrigant quedam vero per miſeratione indulgeāt.xlv diſt.oēs qui.⁊ ex vtroq₃ temperamentū faciāt: vt nec vigor iuſtitie ſit rigidus:nec manſuetudo ſit diſſoluta.xlv. diſt.diſciplina.⁊.c.ſunt nanq₃. non enim eſt conſtantis et recti iudicis breui lachrymula ⁊ ad tēpus parata:vel etiam vberioribus fletibus de facili cōmoueri. nā dum vni indulget indigno ad prolaptionis cōtagiū prouocat vniuerſos facilitas eñ venie incentiuū tribuit delinquendi.xxiij.q. iiij.in iuſta.in fin.⁊ ſi.ff.de offi. preſi. obſeruandū. ⁊ alibi ſi negligēter que male vſurpant omittimus exceſſus viā alijs aperimus.xciij.di. peruenit. ⁊ ſi iudex ſcelus repertū non vindicat tegere vt cōſcius criminoſa feſtinat.C.de cōmer.et mercatoribus.l.iij.

¶ Undecima regla nō litigioſum.ſ.oportet ⁊c. prohibet aūt litigioſus
28 †ordinari propter tria.
Prio ppter vitiū qđ ɔſiſtit in doctrina pdicatiōis ipſius: q: cū ſit ſuperbus et arrogās neſcit humiliter proferre qđ docet xlvj.di.§.j.⁊.c.j.nihil eñ eſt imprudentius arrogātia ruſticorum.vt ea.di.§.j. ¶ Scđo propter vitiū qđ attendit circa cōuerſationē: q: litigioſus ſolet eſſe adulator proditor detractor maledicus inuidus ioculator ſcurrilis ⁊ ad vlciſcendā iniuriā facilis.xlvj. di.§.ecce.⁊.c.ſequē. ¶ Tertio q: cū ipſe ſit litigioſus ⁊ p ɔſequentiā prouocet alios ad diſcordiā non poſſet alios ad ɔcordiā reuocare.qđ tñ vr ex offō facere.xc. diſt.§.j. ⁊ per totam diſtinc.

¶ Duodecima regula nō cupidū.ſ.op₃ eſſe ⁊c. xlvij diſt.§.j.lxxxv.diſt. florentinū.gl's archidiaconū. duplex aūt eſt huiꝰ phibitionis rō. ¶ Prima q: cupi-
29 ditas† eſt oīm maloꝝ radix.[b]
b xlvij.di.bonorū. ¶ Scđa q: cū mens eſt excecata cupiditate nō videt qđ expediat ſed ſemp videt aurū redditus cōputat gratius intuetur aurū q̄ ſolē xlvij.di.ſicut hi.iij.q.v.accuſatores.vel teſtes ſuſpecti: vnde et electū repellit.j.de preben. cum iam dudum.

¶ Tertiadecima regula ſue domui bene diſpoſitum. ſcz oportet ⁊c. ſ. familie qđ intelligit.ſcz familie ſue bene diſpoſitus:ſiue bñ ppoſitus qñ eā regit honeſte exēplo et verbo trahen-

a ¶ Stateram in manu. Adde tex.in.c.cū eterni. de re iudi. libro.vj.

b ¶ Oīm malorū radix. adde.c. q: radix. de pe. diſt.ij. glo.in pe. gregoriano gl.in.c. nā cōcupiſcentiā.de ɔſti.glo.in c.deteſtanda.de conceſ. prebē. lib.vj.

do a vicijs ad virtutes.xlviij.diſti.§.neceſſe. Huius ꝓhibitionis duplex eſt ratio. ¶ Una q̃ non h̄z frontē reprehēdendi alios qui negligit corrigere ſuos vt in prealleg.§.neceſſe. ¶ Alia q̃ preſumit̃ vehemēter cōtra eū de crimine negligētie qđ magnū eſt ⁊ magnā penam inducit: vt not.ſ.de ſup.negli.prela.§.quam penam. ¶ Si tamen familiam ſuam correxerit quantū in ſe fuerit: ⁊ ipſa nihilominus in ſua malicia permanēs incorrecta remanſerit non imputaret̃ patrifami.nec repelleret̃ a promouēdo.xlviij.diſt.non eñ ⁊.c. quantū licet.⁊.c.qđ ad nos.preſumit̃ tamen prima facie contra eū: et qđ per eum ſteterit donec contrariū probet.xxviij.diſt.peruenit. Promotus autē ad curā eccl'ie ⁊ maxime ad ep̄m debet eſſe bene diſpoſitus eccl'ie ſue: vt canonici vel clerici eccl'ie ſue canonice viuāt obſeruantes diuine ſcripture doctrinā et documenta ſanctorū patrum: ⁊ nihil in cōpoſſitione agere preſumant.de conſe.diſtin.v.in oībus. ¶ Ut tales ad miniſteriū eligant qui digne poſſint dominica ſacramenta tractare.xxiij.diſt.tales. ¶ Ut ſingula officia ſingulis cōmittat.lxxx.diſt.ad hoc.ne promiſcuis actibus rerum turbent̃ officia.C.de teſta.cōſulta diualia. Item committat non tyronibus ſed expertis.xlix.di.ſi officia. ¶ Et quatuor fiant portiones de redditibus eccl'ie.xij.q.ij.vulterane.quatuor conceſſo. ⁊ ſi quid de portione fabrice remanſerit recōdatur in teſcis.vt ſi maior emerſerit fabrica ſit ſubſidio q̧ diuerſi temporis diligentia potuit cuſtodire: aut certe emat̃ poſſeſſio que vtilitates cōmunes reſpiciat.xij.q.ij.vobis. ¶ Ut nullus in eccleſia degens ſit indigēs: ſed oīa neceſſaria ab epiſcopo ſuiſq̧ miniſtris percipiat.xij.q.ij.videntes. ¶ Ut precarias eccl'ie poſſidentes profeſſiones faciant ne per retētionē diutinā preiudiciū eccleſie afferat̃.xij.q.ij.ſepe lōginquitatē. ¶ Ut pro cōpendio rerum ſuarū poſſeſſiones eccleſie ſue non negligat.xij.q.iij.quicunq̧.imo ſic laboret circa eccleſiaſtica vt non tam cuſtos chartarū q̄ defenſor rerum creditarum vt preceptum eſt iudicetur.xvj.q.j.in canonibus. ¶ Ut prelatus in eccleſia ſublimior alijs ſedeat infra domū vero collegam preſbyterorum ſe eſſe agnoſcat.xc.diſtinc.ep̄s in eccleſia.ſed ⁊ caueat ne ex conuerſatione equali naſcatur cōtemptio dignitatis.ff.de offi.preſi.obſeruandum mediū ergo tenendo cū diſcretione cuncta peragat: que omniū virtutū noſcitur eſſe mater.j.q.v.preſentiū.j.de offi.cuſto.c.j.§.lāpades. Uñ ver. ¶ Cū media ſemꝑ gaudebā ludere forma. Maior eñ medijs gr̄a rebus ineſt: ⁊ illud. Inter vtrūq̧ vola medio tutiſſimus ibis.

¶ Quartadecima regula: non neophitū ſcȝ oportet ⁊c.xlviij.diſtinc.
30 quoniā.dicitur autē neophitus† a neos qđ eſt nouū ⁊ phitos qđ eſt fides inde neophiti quaſi in fide noui vt in.d.c.qm̄ vel religione vt ea.diſt.ſicut olim. ¶ Quare aūt neophitus ꝓhibet̃ ordi-
31 nari.duplex cauſa eſt. ¶ † Una ne putās q̧ fides ſiue religio eo multum indigeat in ſuperbiā incidat vt ea.diſt.§.prohibent̃.⁊.d.c.qm̄. ¶ Alia cauſa eſt: q̃ inexpertus eſt ⁊ neſciret ſe temperare pro diuerſitate perſonaꝝ locorū ⁊ temporū eo.c.ſicut olim.ideo graue eſt inexpertos obſequijs hoīm ſociari.xix.q.iij.monaſterijs.ar.xlj.di.miramur in fi.ff.de vaca.mune.pretor.§.fi.honoris etiā augmētum non ambitione: ſed labore ad vnūquēq̧ cōuenit deuenire.C.de re mili.ↄtra publicā.lib.xij. ¶ Sed nunquid his cauſis ceſſantibus poteſt neophitus promoueri videt̃ q̧ ſic nam prohibitiones eccleſiaſtice ꝓprias habent cauſas quibus ceſſantibꝰ ceſſant ⁊ ipſe lxj.diſt.§.his oībus.⁊.c.neophitus.j.de appel.cum ceſſante. ¶ Et contra videtur: q̃ licet ceſſet cauſa: non tamē ꝓhibitio.xix.q.ij.duc.xxij.q.j.dixit.inſti.de auto.tut.rñ.j.ad fi. ¶ Solutio dic q̧ ſecularis clericus niſi profeſſus ſit ⁊ expertus in regula quantūcunq̧ humilis ⁊ inſtructus ſit in prelatum regularem eligi prohibetur.ſ.de elec.cum ad noſtrā.⁊.c.officij.⁊.c.cum cauſam que.xix.q.iij.monaſterijs.⁊ ſi promotus ſit non ob.ap.aliqua remouebitur.ſ de elec.cum in magiſtrū. ¶ Sed nunqđ poſtulari pōt: dicūt qđā q̧ nō niſi expertus ſit ſicut dñs voluit beatū Petrū fragilitatē humanā experiri: vt in ſe diſceret qualiter eſſet alijs miſerandū.l.diſt.cōſiderandū.nec obſtat qđ obijcit̃.j.de Nicolao: q̃ reuelatū fuit cuidā ep̄o ſicut in legenda ſua continet̃: nec de Seuero: q̃ inſedit colūba ſuper caput ſuum nec de Ambroſio: q̃ ei aſſurrexit terra pro cathedra: quare hec non ſunt trahēda ad ↄſequentiā.alioquin exemplo Ambroſij poſſet q̄s eligi ante baptiſmū qđ eſſet abſurdū.alij ↄtra q̃ licet neophitus promoueri non debeat ex cauſa.j.ne in ſupbiam efferat̃ vt dictū eſt tñ q̃ hec cauſa ceſſauit in Ambroſio ceſſauit et ꝓhibitio.lxiij.diſt.valentinianus. Item in Nicolao ⁊ Seuero.lxj.diſt.§.his oībus.nam ⁊ laicus poſtulatur.lxj.diſt.oſius.quia anteq̧ admittat̃ exponetur ei regula: et ſi dicat ſe poſſe ſeruare admittetur.alioquin reſpuet̃ vt in auc.q̄uo oportet epiſcopos.§.igitur ordinandus epiſcopus.colla.j.nam promiſſionē ſemel factā frangere non licebit.xxxiij.diſt.diaconi.j.de bap.maiores.§ penul. ¶ Dico q̧ talis poſtulatio ſine cauſa facta nō vȝ.⁊ ſic intelligo ſen

tentiã prio͡ꝝ.ſi vero fiat ob vrgentẽ neceſſitatem monaſterij admittẽda eſt.ʒ.de elec. cum mõaſteriũ.cũ nobis olim.ad fi.et.c.in cauſis. ad fi.j.de eta.ꝛ qua.tuã. et ſcd̃m hoc põt intelligi.xvj.q.j.preſbyteros. quãuis intelligatur aliter a magiſtris. quare ergo caſſat. ʒ. de elec. officij.qꝛ timet de ambitione.ar.viij. q.j.in ſcripturis.lxj.diſt.miramur. in fi.ʒ.de elec.cũ dilectus.§.verũ.et qꝛ timet.de ſi.j.de pac.c.fi.ꝛ qꝛ nõ poſtularũt ſed temere elegerunt.ʒ.de elec.innotuit.§.habito.ꝛ qꝛ in cõfirmatione non fuit facta diligẽs inquiſitio.ar. ʒ.de elec.nihil.ꝛ qꝛ nõ erat inſtructus in regula.vñ q̃uis potentia ſua et nobilitas neceſſaria eſſet monaſterio quo ad tpalia: tñ q̃ ad ſpiritualia nõ minus ſuſpecta q̃ periculoſa erat ipſi⁹ ſimplicitas et iunctus in auc. quomodo opor.epõs.§.cogitãdũ. in fi.colla. j.ꝛ ideo ſp̃ualia preferunt j.de ma.ꝛ obe.ſolite.§.verũ.ꝛ.§.ſequentibus.x.di.ſuſcipitis. xij.q.j.precipimus.xxiiij.q.õ.iij.ſi habes. ſed ſicut ibidẽ dicit in fi.ex quo cõpetẽter inſtructus fuerit in regula:ꝛ not.qđ non dicit profeſſus vel expertus tñ propter vrgentẽ neceſſitatẽ mõaſterij admittet:ꝛ ſic intelligo verã ſniam poſteriorẽ ꝛ iunge qđ not.ʒ.de poſtu. prela.§.vtrũ ius acquirat.verſi.in ipſo caſu ſic intelligo qđ ex cã pmoueri poterit etiam ad ſacros ordines. qđ intelligo de neophyto religionis non fidei alioquin contra ar.xix. q.iij.monaſterijs. Sed nunquid manachus in prelatũ alicuius eccleſie ſecularis eliget non videt pari ratione conuerſa.ar.xvj.q.ſi cupis.ꝛ.c.alia eſt cauſa.vix eñ bonus monachus bonũ faciet clericũ.xvj.qđ.j.legi.dic cõtra:qꝛ non bene eligunt regulares pp̃ter officiũ predicãdi priuilegiatũ.j.de ſtatu mona.ꝙ dei timorẽ.ꝛ de voto per tuas.xviij.q.j. ſtatutũ.lxiij.diſt.c.j.ꝛ.ij.xvj.q.j.ſic viue.ꝛ.c.ſi clericatus. Nam cito expertus eſt in laxiori quã expertus eſt in ſtrictiori. vñ nobilẽ monachũ qui exiuit de monaſterio in quo ſemper virgo permanſerat cũ pater ſine herede deceſſiſſet:non oportuit inſtrui qualiter vxo. quã duxit tractaret ſiue cognoſceret:qꝛ naturaliter doctus fuit.ar.inſti.de iure natu.rñ. j.ꝛ.§.j.ꝛ iũge qđ no ʒ. de poſtu.prela.§.quis poſtulãdus.ver.ſed nunqđ religioſus. ¶ Sꝫ quare ſecularis clericus eſſe põt ep̃s regulariũ non tñ prepoſitus prior vel abbas eorũdem rñ: pp̃ter excellentiã ep̃alis dignitatis ar.ʒ.de renũ.niſi cũ pridẽ.§.nec putes.ꝙ ep̃s ſit religioſior manacho.ar.j.de regula.lꝫ.§.illa.vel iõ qꝛ abbates ꝛ priores interſunt puniẽdis diſciplinis monacho͡ꝝ ep̃s non tanq̃ a qui ignorat regulã. vñ illud cõmittet alicui monacho. ipſe vero puniet ea que maioris diſcuſſionis ꝛ aſaduerſionis ſunt.argu.ʒ.de elec.tranſmiſſa. ideo cõſueuit diſtingui vtrũ de exceſſu monachi agat in figura iudicij:ꝛ tũc ep̃s pro tribunali ſedẽs cognoſcet ꝛ puniet vel de plano ꝛ tũc Abbas vl' prior corriget ſm monaſticã diſciplinã.arg. ff.de off.pcon. nec quicquã.§. vbi decreto.ꝛ.§ de plano.xj.q. j.de pſona.j.de offi.or. quãto. arg.opti.j.de offi.arch.j.c.vlti. rñ j.ad fi.j.de maio.ꝛ obe.cuꝫ in eccleſijs. Rñ j. exceſſus eñ domeſtici domeſtice puniri debẽt.ff.de penis.reſpiciendũ.§. furta.C.an ſer.ex ſuo fctõ poſ. manu.tene.l.fi.C.de emãdati. propinquo͡ꝝ.l.vnica.C.de patria põte.l.iij.et.iiij. ¶ Alij dicunt ꝙ pria correctio ſpectat ad abbatẽ: qꝛ hoc gn̄ale eſt vt quilibet p̃latus habeat iuriſditionẽ: ſiue ſit abbas: ſiue ſit prior.j.de maio.ꝛ obe.cũ in eccleſijs.j.de immuni. eccle.non minus.j.de ſtatu monacho.cũ ad monaſteriũ.§. prior. et plebanus hꝫ.j.de offi.or.cũ vos.

¶ Puto in his cõſuetudinẽ attendi debere: que dat iuriſditionẽ.C.de emãci.l.j.j.de fo.cõpe.cũ cõtingat.ix.q.iij.cõqueſtus.ſm Gof.q̃ ſi nõ appareat: dico ꝙ de maiorib⁹ cognoſcet ep̃s qꝛ ſalua regula in oibus alijs ſubiacẽt epõ.xviij.q.ij abbates.j. de ſimo. ne dei eccleſiam. In alijs primo recurrẽdũ eſt ad abbatẽ. ſcđo ad ep̃m per iura premiſſa: ſaluo eo qđ dicet de caplo generali regulariũ.j.de ſtatu mona.§.ꝛ viſitatione eorundem.

¶ Sed et preter regulas ſupradictas reqritur ſexus: nec eñ mulieri ſꝫ homini. ſunt ordines ꝯferendi ſicut dicit Ambroſi⁹ ad Thymoteũ. ſup illo a verbo mulieres ſimiliter pudicas ꝛc. qꝛ nec tonſurari debẽt. j.de cõuer. cõiuga. vxoratus. in fi.nec mulieris coma amputanda eſt.xxx.diſtin.quecunq̃ mulier. nec poteſt.ᵃ poteſtatẽ clauiũ exercere.argu.j.de maio.ꝛ obe.dilecte. ꝛ expreſſum. j.de pen.noua quedã nec etiã

a ¶ Mulier nec poteſt. Adde tex. i.c.de monialib⁹.de ſent.excõ.

¶ Pōt tñ euāgeliū. Addō aut. diaconiſ= ſa. C. de epi. ⁊ cler. ⁊ gl. l. c. ſancti= moniales. xx. q. i. arc. l. c. ſi pſby. ter. xxxij. diſtin.

ad altare ſeruire dz. ĩ. de coha.
cle. ⁊ mulie. c. i. ad fi. xxiij. diſt.
mulieri. et. c. ſacratas de cōſe.
diſt. iiij. in ſancta. xxxiij. qō. v.
mulierem. poteſt tamen euan=
a gelium[a] dicere ad matutinuȝ.
xxvij. q. i. diaconiſſam. quam=
uis quidam exponunt ibi dia
coniſſam id eſt abbatiſſam or=
dinari. i. velari. nec ob. xxxij. di.
preſbyter. quia ibi appellatur
preſbytria quaſi preſbytera=
lis: nō quod eſſet ordinata: ſed
ordinati ſocia. vnde in ſequen
ti. c. ibi vocantur tales femine
ſeniores vniuire vel matricu=
rie. i. materne curam eccleſie
habētes: ſicut dicūtur matreſ=
familias. ¶ Requiritur etiam
etas quia ab infantia. ſ. a. vij.
annis vſqȝ ad. xij. poteſt tradi
eccleſie. et recipere minores or
dines: ſed ſubdiaconatum nō
recipiet quis minor. xx. annis:
nec minor. xxv. diaconatum.
nec minor. xxx. preſbyteratuȝ.
lxxxij. diſtinct. in ſingulis. et. c.
quicunqȝ. et ſequenti. xxviij. di
ſtinc. de his. lxxviij. diſtinc. per
totum. hoc ſaluo quod neceſſi
tate inſtāte olim in. xxv. anno
promoueri poterat preſbyter.
lxxviij. diſtin. c. fin. quod hodie
indiſtincte per cōſuetudinem
comprobatur: que fulcitur iu
re. ſ. de elec. cum in cunctis. §.
inferiora. Igitur qui minoreȝ.
xiiij. annis in diaconem pro=
mouet: non videtur compos
ſui. et ideo a collatione ordi=
num ⁊ diaconus talis ab exe=
cutione diaconatus ſuſpendi
tur in iniuriam ordinantis. ĩ.
eo. vel nō eſt compos. ¶ Quid
ſi ordinetur quis in diaconuȝ
poſt. xiiij. an. et certe Hug. no.
lxx. viij. diſtinc. fi. qō diaconus
poteſt fieri in. xx. anno. et ſub=
diaconus in. xv. argu. illius. c.
ſcilicet vt ſicut de. xxx. annis
detrahuntur. v. neceſſitate or=
dinandi in preſbyterum inſtā
te: ſic et in diaconum et ſubdia
conum dicere debemus qꝛ ea=
dem ratio: ergo idem ius. arg.
ĩ. de conſang. et affi. tua. C. de
lib. prete. vel exhere. l. i. Sed
videtur qō in xiiij. anno poſſit

quis ordinari in diaconum: ſicut ⁊ in ſubdia
conum. argu. ĩ. de ſer non ordi. miramur. ar.
a contrario ſenſu. ĩ. eod. vel non eſt compos.
et argu. xx. q. i. illud. ⁊. ĩ. de regula. poſtulaſti.
vbi non eſt expreſſum. et argu. ĩ. de deli. pue
ro. pueris. ¶ Plus not. Hug. lxxvij. diſtinc.
ſubdiaconus. qō puer in cunis poteſt eſſe ſa
cerdos et epiſcopus ⁊ oēs ordines ſuſcipe=
re: ſed non fit ei preiudiciū quādo factus eſt
adultus niſi ratificet qō recepit. arg. pro eo.
imo expreſſum. ĩ. de bapti. maiores. §. pe. et
vlti. in fi. non dubito quin characterem reci=
piat ex quo baptizatus eſt ſuper quo vide qꝫ
not. ĩ. de ſchiſma. §. quid iuris. verſi. nedum
autem. et ſequen. de clerico per ſal. promo. §.
i. ¶ Hoc tamē not. qō ſi grandeuus ordina=
ri petat miniſteria ſeruanda ſunt vt. ſ. in pri
mis duobus annis recipat quis omnes mi=
nores ordines in reliqꝫs. v. omnes maiores.
lxxvij. diſt. quicūqȝ. diſpenſatiue tñ pōt lai=
cus infra annum ⁊ dimidiū oēs maiores re=
cipere monachus vero infra annū lxxvij. di.
c. fi. hodie tñ de conſuetudine interſticia hu
ius nō ſeruanť. ¶ Sȝ nunqd fauore religio=
nis etiā minor. xxv. an. debeat in pſbyterum
ordinari: religioſi tenent qꝫ ſic: puto tñ con=
trariū ſicut no. Hug. lxxvij. diſt. c. fi. ibi maxi
me ſi huic etas etiā ſuffragatur. ¶ Itē req=
ritur integritas mēbrorū ne ſit monachꝰ vel
corpore vitiatus. xvi. q. i. legi. ĩ. de corpe viti.
per totū. ¶ Itē integritas carnis vt dixi. ſ. e.
ſub. §. ſcd̄a regula. ¶ Itē requirit̃ qꝫ ſit de le
gitimo matrimonio. qꝫ dicvt no. ĩ. de fi. pſby.
¶ Itē qō ſit ꝯditionis libere. qō dic no. ĩ. de
ſer. non ordi. ¶ Itē qꝫ nō ſit obligatus ad ra
tiocinia vel curie aſtrictꝰ. qō dic vt not. ĩ. de
obl. ad rō. ¶ Itē qꝫ nō ſit ignotꝰ. qō dicvt no.
ĩ. de cle. pegri. ¶ Item qō non ſit excōicatus
ſuſpenſus vel irregularis. ĩ. de ſen. excōmu.
cum illorꝫ. qō dic vt not. ĩ. de ſchiſma. §. quid
iuris. de ordinationibus. ¶ Item qō non ſit
bigamus. qō dic vt no. ĩ. de bigamis.

32 Et qualiter. † Et qdē examinatiōe p=
cedēte. qō dic vt not. ĩ. de
ſeru. in or. fa. ¶ Itē manꝰ impoſitiōe interue
niēte vt patet in his que not. ſ. eo. § qd ſit or=
do. ⁊ forma eccl'ie ſeruata qō dic vt not. ĩ. de
ſacra. non iteran. §. ⁊ qualiter conferatur. et
de ſacra vnctione. §. a quo ⁊ qualiter. ¶ Itē
gradatim. ff. de mu. ⁊ ho. vt gradatim. qꝫ dic
vt no. ĩ. de cle. nō ord. mi. ⁊ de cleri. p ſal. pro=
mo. ¶ Item palam non furtiue. quod dic vt
no. ĩ. de eo qui ordi. fur. ſuſce. ¶ Item cū deli
beratione ſeruatis. ſ. interſticijs de quibꝰ no.
ſ. §. proxi. ver. hic tñ not. ſed epi nr̃i tēporis
hoc male obſeruāt forte facit hoc nimia epo
rum remiſſio et qꝛ in clericorū multitudine
gloriantur contra decre. ĩ. de eta. ⁊ quali. cū

ſit ars artium: aut qꝛ quibus aliud conferre non poſſunt ordines largiũtur et tñ diſtricti oportet eſſe iudicij ꝛ ratum eſſe omne qđ magnum eſt. lix. diſt. ſi officia. ſm Goffr. ¶ Item
33 conferendi ſunt ordines † oportune quãuis
a oẽs minores ordines[a] poſſint inſimul recipi. ĩ. eo. de eo. ꝛ ar. lxxvij. diſt quicũqꝫ. niſi cõſuetudo repugnet. ĩ. de eo qui or. fur. ſuſce. cũ. h. non dꝫ ſimul recipere minores ꝛ vnum ſacrũ vt in prealle. decre. cũ. h. multominus duos ſacros multominus tres ſacros: ſiue dicas ficta ſit. ĩ. eo. lr̃as. ſiue non ficta. ĩ. eo. dilectus. ¶ Cauendũ eſt etiam ne quis ordinet̃ ab extraneo ſine mãdato proprij epi qđ dic vt no. ẽ. eo. §. ꝛ a quo. ſed nec a ꝓprio ſi ordinãdus ſit ſubdiaconus dñi pape niſi de ſpãli licentia ĩ. e. in diſtribuẽdis. qđ ꝓpter manus excellentiã dictũ eſt ſicut illud de cõſe. diſt. ij. c. ĩ. ꝛ. ff. de albo ſcribẽ. l. fi. ¶ Quid ſi qs ordinatus ſit in ſubdiaconũ ab archiepõ: nunquid epũs ipm̃ in diaconũ dꝫ ſine licẽtia archiepi promouere: ꝛ quidẽ de cleris dio. archiepi non põt eſſe queſtio: cum illi nullatenus ſine licẽtia archiepi debeant promoueri. ¶ Itẽ quid ſi queris de clericis dioceſium aliorũ epiſcoporũ: aut extraneorũ: ꝛ tunc ſimiliter non videtur habere locũ queſtio: cũ illi non dicant̃ inferiores: qꝛ nec ei ſubſunt: vt ptꝫ in eis que no. ẽ. de reſcrip. §. qđ continet ius cõe: ver. qd ſi dicat̃ ↄtra ſiluanocẽ. ꝛ. ĩ. eo. ver. alij dicũt. aut ſuffraganeorũ et tunc vr̃ habere locum queſtio per iura prealleg. cũ ſuffraganei inferiores ſint ſed nõ puto qꝫ aliquis archiepũs ſpeciale puuilegiũ dñi pape ſibi debeat vſurpare. ar. xix. diſt. per totũ. xxv. q. j. et. ij. ꝛ. c. j. et ſequentibus. ĩ. de priuile. ſane. ẽ. de ſupplen. neg. prela. licet. ſed nec ab excõicato vel ſuſpẽſo: vel ab illo qui epatum reſignauit. qđ
b dic vt no. ĩ. de ordi. ab epiſ. §. j. ¶ Sed nec ordinari dꝫ qs ſine titulo[b]. ĩ. de prebẽ. cum ſm apoſtolũ qđ dic vt no. ĩ. de eta. ꝛ quali. in pñ. ĩ. de prebẽ. ſub. §. illud in ſumma. ĩ. de reſcri. §. que pñt obijci. ver. pauper. ¶ Nec ſunt cõferendi contra apoſtolicas regulas: vel patienti defectũ vel vitiũ. qđ dic vt not. ẽ. eo. §. et cui. ¶ Sed nec ↄferendi ſunt extra tp̃a † legitima[c] qđ dic vt no. ẽ. eo. §. quo tp̃e. oẽs tñ predicti ſi ordinati fuerint characterẽ recipiunt ſed nudũ ꝛ inefficacẽ ꝛ mortuũ verũ aliqñ ꝑ papã aliqñ ꝑ prelatũ diſcretũ viuificari põt et reddi executio: ſic intellige. ĩ. eo. cũ quidã. c. vel nõ eſt compos. ꝛ. c. cõſultationi. ĩ. de or. ab epi. c. j. ꝛ. ij. ¶ Sunt etiã cõferendi de conſilio clericorũ. xxiij. di. epũs. ꝛ maiores i eccl'ia cathedrali tantũ. lxxvij. diſt. c. j. minores. in qualibet eccleſia dioce. lxxv. diſt. in platea. quando ꝛ cum epiſcopus conſecratur vbi archiepiſcopus elegerit. lj. diſtinc. c. fin. archiepiſcopus vel primas in ſua eccl'ia. ĩ. eo. ſi archiepiſcopus. niſi excuſet neceſſitas. xxiij. diſt. in nomine domini. epiſcopi tamen indiſtincte ordines celebrãt infra ſuam dioc. vbicunqꝫ elegerint licet ſine cauſa hoc facere non deberẽt. ¶ Per prelatum vero proprium diſpenſat̃ in caſibus illis in quibus recepiſſet executionem ſi mandatum ſuum ab initio interueniſſet: puta quãdo ordinatur ab extraneo ſine mandato. infra eodem quod tranſlationem. ix. queſtione. ij. lugdunẽ. ¶ Item et quando iuſta ignorantia excuſat. infra de ordi. ab epiſ. cap̃. ij. in alijs vero per ſolum papam. argu. infra eo. dilectus. infra de eo q̃ fur. ordi. ſuſ. c. j. ij. et. iij. Uel dic cum epiſcopo delinquente diſpenſari non poteſt niſi per papam. argu. infra eodẽ dilectus. ſed cum ordinato poteſt. infra eodẽ conſultationi. Uel intellige quod in omnibus caſibus ex poſtfacto neceſſitate vel vtilitate eccleſie vigente poteſt epiſcopus diſpenſare ſuper quo vide quod no. infra titulo primo. §. etas. verſicu. dico ex precedentibus: niſi papa ſibi ſpecialiter retinuerit: vel ſentẽtiam per ſe vel ꝑ aliũ tulerit: tunc enim ſpeciale mandatum requirit̃. ar. ĩ. de iudi. cum veniſſent. ꝛ de appel. non ſuit. ꝛ de ↄfir. vti. c. j. ꝛ. ij. ꝛ ſcd̃m hoc ſubaudiendũ eſt. ĩ. eo. conſultationi. ſuꝑ verbo poteris. ſcꝫ ex hoc ſpeciali mandato ſi milis ſubaudit⁹. ĩ. de iudi. qꝛ U. ¶ Alij dicunt qđ prelatus qui deliquit diſpẽſare nõ põt arg. ff. de neg. geſt. ſine hereditaria. ff. de interdic. et relega. relegatorũ. in fi. ĩ. de donatio. inter virum et vxorem et ſi neceſſe et ſic poteſt intelligi infra eodem cum quidam. Sed eo mortuo ſucceſſor diſpenſat infra eodem conſultationi. Illud enim circa hoc notandum quod apoſtoli parem poteſtatem cum petro a domino receperunt: et in locum ipſo-

a ¶ Oẽs minores ordines. Extra de eo. ij. de eo q̃ or. fur. rece. Et an qs poſſit ſimul recipere ſubdiaconatum ꝛ quatuor minores ordĩes vide ꝑ abba. in. d. c. ij. de eo q̃ ord. fur. rece.

b ¶ Sine titulo. Adđ ca. tuis. et ca. epũs. de prebẽ. ꝛ in c. pe. de ſimo.

c ¶ Extra tẽpora legitima Adde de q̃ ſit pena ↄferentis ex̃ tp̃a legitĩa vide in ca. ij. de tempo. ordi.

rum epiſcopi ſucceſſerũt. xxj. di. in nouo. lxvij. di. coꝛepiſcopi. ⁊ §. qđ ante. ⁊ c. quorum vices. j. de ſacra vnctio. c. vnico. §. per frontis chriſmationez: vnde quilibet vicari⁹ dei dicitur. xxxiij. q. v. mulierẽ. licet papa qui Petro ſucceſſit teneat principatum vt xxij. diſtic. ſacroſancta. ibi ⁊ poſt pauca ⁊c. ¶ Predicti autem omnes ſuſpendi debent ab executiõe oꝛdinis ſic ſuſcepti ⁊ conferentes a collatione vt puniantur in eo in quo deliquerunt j. eodẽ. cum quidam literas: vel non eſt compos. ⁊ capitu. dilectus. niſi conſuetudo que ſcandalũ generet aliud inducat. j. eo. ca. ij. j. de cogna. ſpirituali ſuper eo. ¶ Sed nunquid in. c. literas. punitur vltra q̃ deliquerit epiſcopus qꝛ non peccauit diaconatum conferendo: ⁊ tamen fuit punitus in eo. Item recipiens non ſuſpenditur niſi ab executione ſacerdotalis officij tantum: et ſic minus punitur q̃ promouẽs. dic q̄ ideo plus punitur oꝛdinans: qꝛ debuit eſſe prudẽtioꝛ: ⁊ qꝛ tanq̃ maioꝛ plus delĩqt. ŝ. de trãſla. epiſ. inter coꝛpoꝛalia §. fi. ⁊ vt in alijs ſimilibus arceantur. j. eodem. dilectus. ſm Ber. bona eſt ratio quare promotus minus punitur Quod tamẽ premittit qđ cõferens in collatione diaconij non deliquerit nõ confiteoꝛ. imo aſſero qđ vterq̃ tam conferens q̃ recipiens in vtroq̃ deliquit: ſi enim non contuliſſet vel recepiſſet oꝛdinem diaconatus nõ peccaſſet in collatione vel receptione oꝛdinis preſbyteratus: dũ tamẽ fuiſſet alias canonice l diaconum oꝛdinatus. Item ſi non fuiſſet datus oꝛdo preſbyteratus neuter deliquiſſet in oꝛdine diaconatus: et ſic collatio ⁊ receptio vnius oꝛdinis eſt impedimẽtum alterius: ſicut al's cõſueuit dici tenet quis actionem cedere: qꝛ ipſam habet: et qꝛ ipſam habet tenetur eam cedere. ff. de peculi. qđ debetur ff. mand. ſi procuratoꝛem §. ſi quis mandauerit. et. l. heredem. punitur ergo conferens in vtroq̃ qꝛ in vtroq̃ deliquit: cum promoto vero mitius agitur ꝓpter rationẽ a Ber. ſuperius allegatam. ¶ Sed nec excuſatur epũs propter cõtinuationẽ ieiunij: qꝛ licet cõcedatur qđ occurrente multitudine clericoꝝ in ſabbato quatuoꝛ tempoꝛũ: vel alio ſabbato cõgruo cõtinuato ieiunio poſſit perfici oꝛdinatio eoꝛum qui remanſerunt in mane ſequẽtis dominice. lxxv. diſt. q̄ a patribus. qꝛ propter continuationem fictione canonica intelligitur dies vna ⁊ eadem. arg. xvj. q. iij. §. põt. vij. q. j. illud. ⁊ c. nihil. ſicut et cũ biſſextus occurrit duo dies ꝓ vno reputãtur. j. de ver ſig. q̃ſiuit. ff. de mino. deniq̃ §. minoꝛem. non tñ licet vni ⁊ eidem pſone vnũ ſacrũ oꝛdinẽ conferre in veſperam: et alium in mane. quaſi dicat ſicut non licet conferre duos ſacros oꝛdines vna et eadem die non ficta: ſic nõ licet vna ⁊ eadem die ficta ſiue veſpera trahatur ad mane ſiue mane ad veſperam: qꝛ mane ⁊ veſpera ẽt ſine fictiõe aliqua vnam diem conſtituunt naturalem. iuxta illud: ⁊ factum eſt veſpere ⁊ mane dies vnus. ad idem. ff. de fer. moꝛe romano. j. de offi. deleg. conſuluit. §. ne vero.

35 ¶ Sꝫ an veſpera † diei ſabbati trahaẽ ad mane diei dñice: vel mane ad veſperã: dubitauerũt antiqui ⁊ adhuc ſub iudice lis eſt. argu. j. eo. ſ. fas. §. j. vbi nõ vr̃ Inno. hãc dubitationem determinare voluiſſe. ¶ Hugo dixit qđ die dñico [a] conferendi ſunt oẽs oꝛdines: qꝛ tam ſacramẽtum baptiſmi q̃ oꝛdinis q̃ qđlibet aliud a reſurrectione dñica efficaciã hꝫ. de conſe. diſt. iiij. venerabilis. ⁊ c. ſeq. die vero dñico dñs reſurrexit. de cõſe. di. iiij. ꝓprie. et ſic ſm ipſum et ſequaces eius veſpera ſabbati trahiẽ ad mane diei dñice ſic intellexit. lxxv. diſt. q̄ a patribus ibi: ſed poſt diẽ ſabbati eius q̄ noctis initia q̃ luceſcit in prima ſabbati exoꝛdia conſecrãdi eligant̃. i. electi ad oꝛdĩes ꝯſecrent̃. ⁊ eſt ypallage ſm Hug. ad idẽ in. c. ibi ſequẽti q̄ die dñico. facit ẽt ꝓ eo. j. eo. de eo. vbi dicit qđ in ſabbato ſancto oꝛdĩes ꝯferunt̃. nã ſicut miſſa illi⁹ diei refert̃ ad diẽ dominicũ qꝛ nec illa die miſſa celebrari intelligitur. vñ diciẽ oꝛatio. Deus qui hãc ſacratiſſimã noctẽ. ſ. diei dñice ſequẽtis et ſic collatio oꝛdinũ qđ qꝛ ſicut eccleſia ſine miſſa non cõſecratur. de conſe: diſt. j. oẽs. ſic nec oꝛdines cõferẽdi ſunt ſine miſſa. ar. ŝ. de elec. q̄ ſicut. §. ſup eo. ¶ Tu teneas incunctanter qđ

36 omnes oꝛdines † ſacri cõferendi ſunt die ſabbati vt not. ŝ. eo. §. quo tempoꝛe. ⁊ eſt ratio qꝛ ſabbatum ſignificat requiem: et qui tranſit ad clericatum qđ fit irreuocabiliter p aſſumptionẽ ſacroꝝ oꝛdinũ de laboꝛe ſecularium negocioꝛum

[a] ¶ Die dñico. Adde gloſ. j. c. ij. eo. tit.

negociorũ tranſit ad requiẽ ſcematis: ſiue ordinis clericalis. lxxviij. diſt. fornicari. vnde apoſtolus nemo militans deo [a] implicet ſe ſecularibus negocijs. J. ne cle. vel mo. c. j. ⁊. ij. per totũ. minores vo ordines alijs dieb⁹ conferri poſſunt. vt dixi. §. eo. §. quo tpe. q2 p receptionẽ ipſorum nemo clericatui obligat̃ cũ ad ſnlam ab aplo datã non obſtante cuiuſcũ contradictione reuerti poſſit. xxviij. di. de his in fi. ⁊ no. J. de cle. coniug. idcirco. minores ordines alio die ꝙ ſabbati cõferunt. Sed certe hec ratio p Hug. facit cũ ſm nouuz teſtamentum dies dominicus ſabbato ſurroget̃: ⁊ ideo etiam quieſcimus ⁊ feriamus die illa. J. de fer. c. j. Sed die ſabbati operari debemus magis etiam ꝙ alia die ne videamur iudaizare. de. cõ. di. iij. puenit. ¶ Unde alia vr̃ melior ratio hec. ſ. q2 circa maiora maturi⁹ pcedendum eſt. xlij. di. quieſcamus. xxiiij. diſt. qñ tũ ergo die ſabbati ieiunetur illa de ieiuno ſtomacho circa veſperas vt magis quilibet afflictionibus ieiunijs ⁊ orationibus cõpurgatur ordo ſacer qui orationes ⁊ ieiunia ⁊ ob ſtruationes canonicas ſine peni tẽtie ſpe recedẽdi h3 annexas cõferend⁹ eſt. nõ ergo in mane q2 plenus vẽter de ieiunijs facile diſputaret. xij. q. ij. gloria epi. ⁊ ad hoc. xliiij. di. §. 17 ⁊ ca. j. ⁊ per totum. Jtẽ ſacer ordo † requirit manus impoſitionem p quam gr̃a ſpiritus ſancti cõfert̃. J. de ſacra vnctio. c. vnico. §. j. ⁊. ij de ſacra. nõ uerã. c. fi. vnde tpe ieiunij digni⁹ cõfertur ꝙ ventre pleno. nam precib⁹ petẽda ⁊ imploranda eſt gratia ⁊ flexis genib⁹ ⁊ lachrymis. l. di. in capite. Hec autem die dñico fieri non debet: q2 dictus dies eſt iubileus. ad hoc. J. de fer. qm̃. §. j. ⁊. lxxvj. di. §. ſcire. ⁊ ideo ſi papa diligenter conſideraſſet hãc rationem forte ita ſcripſiſſet. J. eo. literas. nec opi. Hug. ſic tacite reprobaſſet. eſt tñ illud ſpeciale in epali ordine ꝙ conſeratur die dñico. lxxv. diſ. ꝙ die dñico circa horã tertiam: q2 tali die et tali hora ſpiritus ſanctus in igneis linguis apparuit. de conſe. di. ij. nocte ⁊ tali die apli ordinati ſunt per manus impoſitionẽ. ſ. paulus ⁊ barnabas: vt innuit dictũ ca. ꝙ die dñico. in quorũ locum reſurrexet ſit epi. vt no. §. e. §. ver. alij dicunt. nec ob. c. ꝙ a patribus q2 ꝙ dicit poſt diẽ ſabbati. ſubaudi. ceptũ ⁊ nõ finitum. ⁊ ſm hoc qñ ieiuniũ cõtinuat̃ in ordinibus. occurrente multitudine ordinandorũ: vt dictũ eſt. intelligitur mane trahi ad veſperã ⁊ hoc ſatis innuit Jnn. in. d. c. lr̃as. ibi na3 ſi quãtũ ⁊c. ſ3 ſup v̄bo qđ precedit dicit̃. ſubaudi vere ad eandẽ diem ptinet nõ ad plures. ⁊ hec cõtinuatio ideo fit vt idẽ ieiuniũ ⁊ eandẽ diẽ ſabbati repreſentet nõ ideo vt epiſcopus ieiun⁹ videat̃ nã ſi quantũ ad hunc neceſſitatis articulũ ptinet ⁊c. ⁊ ſm hoc opinio Hug.

apertiſſime reprobatur: ⁊ ſi qs ſubtiliter iungat decre. lr̃a ec ũ decreto quod a patrib⁹ ex mente eorundẽ verbor̃ eliciet ꝙ qñ eſt eps cõſecrandus. nõ eſt neceſſe ꝙ archieps ⁊ ipſe ieiunẽt per totã diẽ ſabbati ſicut qdã ſimplices obſeruant de cõſuetudine ſimplici inducentes p ſe illa verba ordinarij ſeu põtificalis libri quibus vtitur archieps poſt ſcrutiniũ dicẽs. ho die abſtinebis ⁊ cras dante domino cõſecraberis: ſ3 qđ dicit abſtinebis non puto intelligendum de refectione corporis: ſ3 de conſecrationis receptione. nam ⁊ ſi comedat ita intelligit̃ eſſe ieiunus ſicut die dñica añ prandium: ſicut die ſabbati añ cenam vt probat dictu3. c. literas. alioquin ſumpta cena in ſero nullus. celebraret in mane miſſam. q̃ a ieiuno precipit̃ celebrari vt not. J. de cele miſ ſub. diſt. ij. §. et qualiter. ¶ Et. quãuis non teneatur tñ non reprobo ſi ex deuotione voluerit ieiunare. Sed nũquid huic videtur obſtare ratio quã reddidi. §. ver. prox. nõ q2 hic alia ratio reformat pactum vt apparet ex premiſſis licet enim omnes ordines dñi ſint his tñ ſpecialiter poteſt vocari dominicus ⁊ in ipſo diuina inſpiratio ſupplet breuitatem ieiunij ideo ordo epalis dñicus merito eſt die dñico conferendus. Et hoc ſciendnm eſt ꝙ eps ordinandus eſt ab archiepo vel epo de mandato archiepi duobus epis aſſiſtentibus ⁊ ceteris abſentibus cõſentientibus archieps vero ab omnibus ſuffraganeis ꝙ ſi aliqui conſecrationi epi contradicant conſenſus obtineat plurimorum: alter conſecratio facta nõ valeat J. e. ſi archieps. ⁊. c. nec epi. lj. di q in aliquo in fi. lxiij. di. metropolitano. liiij. di. cõprouincialis. lxvj. di. archieps. ſup q̃ viđ qđ not. §. de ele. §. quo tpe. ver. cõſecratio ⁊ ſequẽ. J. đ ſeru. ⁊ đ ſacra vnctio. ⁊. J. de ſacra. non iteran. ¶ Jn conſecratione autem archiepi epiſcopi omnes

a ¶ Nemo militans deo. Adde c. qm̃. x. di. c. credo placere. xxj. q. iij. ca. ſunt nonnulli. xvj. q. j. originaliter. ij. ad timote. ij. c.

ſuffraganei intereſſe debent vt dixi ⁊ ab epiſ dz fieri conſecratio q̄ non lz immutari.lij.di. qui in aliquo.in fi.lxvj.di.c.j.in autē.de eccle. ti.§.j.col.viij.Sed cōtra qꝛ a papa cōſecrād⁹ eſt.xxxiij.q.j.pudenda.ſo qđ prius dixi conti net ius cōe.ſcđ cōtra illđ iam p̄ſcripſi⁹ papa ſm Jo.imo hoc habet ſine p̄ſcriptione aliq̄. ix.q.iij.cuncta per mundū.⁊.c.p principalez. ¶ Jllud in ſumma no.q̄ religioſus ad maio rem ordinem licentia ſui maioris petita lz non obtenta ſe transferens lic te recipit ordi nes in eo habitu ſine metu apoſtaſie ſic intel lige.j.c.ex parte.ar.j.de regula.licet. ¶ Qui bus aūt veſtibus vtantur prelati dū ordines celebrant dic vt no.ſ.de vſu pallij.§.j.ver.vi deſ ⁊.§.vlti.ver.ſi.quid ſi forma hec nō ſerue tur dic vt no.j.de ſacra vnctio.⁊ de ſacra.non iteran.

¶ De ſcrutinio in ordine faciēdo. Rubr.

1 ☞ Scrutinium quid ſit.
2 Scrutinium multiplex eſt.
3 Scrutinium quando fieri debeat.
4 Scrutinium per quos fieri debeat.
5 Scrutinij forma que ſit.
6 Ordinat⁹ ſine examinatione an ſit deponēd⁹

Quia ordines de quibus prediximus ſine examinatione conferendi nō ſunt vt no. ſ.ti.j.§.⁊ qualiter.ſubſequēter ſequitur hec Rubrica.ſ.de ſcrutinio.i.examinatione in ordine faciendo.i.faciendo in qua videndū. ¶ Quid ſit ſcrutiniū. ¶ Quot modis accipiatur ſcrutiniū. ¶ Quādo fieri debeat. ¶ Per quos. ¶ Que ſit forma ipſius. ¶ Quid iuris ſi quis ſine examinatione fuerit ordinatus. ¶ Quid ſi p̄mouēd⁹ in ſcrutinio impedimēti ſi ſuppreſſerit veritatē.

1 Quid ſit ſcrutinium † et quidem ſcrutinium nihil aliud eſt q̄ inquiſitio ſeu examinatio p illū habita ad quē ſpectat ⁊ dicitur a ſcrutor ſcrutaris:qꝛ is qui examinat ordinandos ſcrutatur ſiue interrogat.j. eo.c.vnico.Jdeo dixi per illum ad quem ſpectat quia per alium.factum non valet ſcrutinium.j.de offi.leg.licet.niſi forte fiat non ad preiudicandum ſed ad inſtruendum:⁊ per ſuperiorem approbetur.j.de appel.conſtitutus in preſentia noſtra archi.claromōn.§.j.

Quot modis accipitur
2 ſcrutinium † ⁊ quidem ſcrutiniū multiplex eſt. ¶ Primum quod faciunt canonici anteq̄ eligāt.ſ.de elec.cum terra.in fi.de quo dic vt not.ſ.de ele.§.quam penam.ver.ſi circa perſonam electam. ¶ Secundum quod fit ſeruando formam ſcrutinij a tribus ſcrutatoribus qui dati ſunt ad inquirenda vota de quo plene no.ſ.de ele.§ qualiter. ¶ Tertium quod fit a confirmatore.de quo plene notat.ſ.de elect.§.a quo.quod aliquando facit per ſe ⁊ ſi nihil opponatur a partibus.ſ.de elec.nihil eſt.⁊ c.cum nobis olim.§ penul.qꝛ ſecundum apoſtolum manus nemini cito imponi debet.xxiij.di.§.j.⁊.c.manus.lxxviij.di. quid eſt.Aliquando per alium cui committit.ſ.de ele.ſcriptum.§.j.⁊.ca.dudum.Jnnocentius in quo caſu mandatum exacta diligentia eſt ſeruandum.ſ.de reſcrip.cū dilecta.§.ſi.poteſt tamen ſubdelegari.j.de offi.delega. venerabili.niſi contineatur in reſcripto q̄ iudex perſonaliter officium exequatur.j.de of. deleg.quoniam.§.is autem. ¶ Quartum eſt quod aliquotiens fit inter conſecrationem ⁊ confirmationem aliquo excipiente contra cōſecrandum.j.de accu.ſuper his.§.poſt confirmationem vero. ¶ Quintum eſt quod fit eodem tempore inter epiſcopos quorum cōſenſus requiritur.de quo not.ſ.ti.j.§.⁊ qualiter. ver.⁊ hoc ſciendum. ¶ Sextum eſt quod fit poſt conſecrationem ex officio per inquiſitionem vel ad denunciationem vel extraordinarie vel ex debito per accuſationem.de quibus plene not.j.de accuſatio. ¶ Septimum eſt quod fieri non debet ante quam quis conſecretur vel ordinetur ⁊ hoc circa conſecrationem duplex eſt vnum de quo dixi.ſ.verſi. tertium.aliud quod fit in ipſa conſecratione de quo hic dicitur. ¶ Jtem circa ordinationē duplex eſt vnum quod fit ante ordinationez quod diligenter faciendum eſt.ſ.de elec.nihil eſt.§.epi Aliud qđ fit in.ipſa ordinatiōe. de quo hic habetur.Eſt ⁊ aliud ſcrutinium quod precedit baptiſmum.de conce.diſ.iiij. in cathecíſmo.de quo.j.de maio.⁊ obe.his q̄.

3 Quando fieri debeat † primum quod fit ante ordinationē fieri debet feria quarta proxima ante ſabbatum in quo ordines celebrantur. ¶ Quid ergo ſi compoſitio facta ſit inter epiſcopum ⁊ capitulum in qua continetur q̄ ipſum ep̄m procurare dz capitulum quotienſcunq; venerit pro ordinibus celebrandis.hec queſtio fuit inter me ⁊ ciſterciēſ p̄poſitū:dum regebā ciſterciēſ. eccleſiam.dicebat enim prepoſitus q̄ non tenebatur procurare ep̄m niſi in ſabbato.ego aſſerebam q̄ tenebatur per triduum precedens proxime:etiam omnibus diebus dominicis ⁊ feſtiuis.compromiſſo igitur facto in ciſterciēſ.archi.ſuper.interpretatiōe faciēda allegaui pro parte epiſcopi in hunc modū. ¶ Cum quelibet eccleſia epiſcopatus regē=

da ſit iuxta diſpoſitionē ⁊ ordinationē epi ꝫ. q ij.decretum.⁊.c.regēda.⁊ ipſe maior ſit oībus ſicut xpi vicarius.xxxiij.q.v.mulierem ⁊ inobediens ei morte.ſ.excōicationis occidendus ſit.ſ.de maio.⁊ obe.c.j.⁊.ij.⁊ omnes ſub eo ſint vt eo.ti.c.oēs.patet ꝙ quāuis examinatio clericorum de iure cōi ad archidia.ſpectet.ſ.de of.archi.vt noſtrū.nō propter hoc excluditur quin ⁊ eps ſi velit examinare poſſit vt ſaltē examinationi intereſſe cū etiā ſua interſit:qꝛ ⁊ puniret ſi indignū ordinaret.ſ.de elec.nihil eſt.§ epi quoqꝫ.¶ Si dicis ꝙ excuſetur a pena ideo qꝛ archidiaconus examinauit vellē videre non gloſſam:ſed textū expreſſum ⁊ etiā ſi hoc eſſet dictum videret in fauorem ſuū cui ſi vult poteſt renunciare.preterea in.c.qñ.xxiiij.di.loquit̄ d̄ duplici rep̄ſentatione prima dꝫ fieri feria.iiij.epo.⁊ ipſo tūc preſente archidi.precipiet ei ꝙ examinet in abſentia vero precipiet hoc alijs quos eliget de latere ſuo:vel in vtroqꝫ caſu ipſemet hoc faciet ſi vult etiā poſt examinationē factā per alios.qꝛ nō eſt ſub eis ſꝫ ſup.nā ⁊ examinatꝰ iterū examinatur.ſ.de proba.cauſam.⁊ etiā probatus reprobatur.ff.de mu.⁊ho.vt gradatim § reprobari.¶ Secūda vero fit die ſabbati ſ.ante altare.qñ eps dicit ſcis illos eſſe de prima loquit̄ in prin.dicti.c.xxiij.diſt.qñ.de ſcda in fi.⁊ vtraqꝫ eſt epo facienda:ſed ei fieri non pōt in abſentia.reſtat ergo ꝙ preſens debet eſſe a feria.iiij.vſqꝫ ad diem dominicā ſequentē.ſi dicis ꝙ nō teneatur eccleſia eum ꝓcurare niſi dum facit ordines quaſi factū reſpiciens ergo nūqꝫ tenetur epiſcopo eccleſia occaſione ordinum qꝛ dum eſt in faciendo non conſueuit comedere:nec compoſitio dicit ꝙ ꝓcuretur dū facit.Sed quotienſcūqꝫ venerit pro ipſis faciendis quaſi dicat qñcūqꝫ venerit occaſione ipſorum ordinū faciēdoꝝ ⁊ nos probabimus qꝫ hac occaſione dꝫ venire feria.iiij.⁊ morari.⁊ c.vt.ſ certe ergo non eſt epiſcopus ad angulum reſtringendus.ar.ff. de vi ⁊ vi ar.l.j.§.ibi autem vide.§.¶ Si dicis compoſitio facta eſt contra ius ergo reſtringenda.Reſpondeo nō eſt verū qꝛ ab vtraqꝫ parte acceptata imo dico ꝙ ſi reſtringis contra ius facis.Conſuetudo enim pro iure ſeruatur:ſed cōſuetudo conſueuerat eſſe in eccleſia ꝙ epiſcopus plene procuraret quando cūqꝫ veniebat.obtinuit tempore domini Heremundi qui ſicut audiuimus ita dominabatur in clauſtro:ſicut ⁊ in caſtro lucij:⁊ temporibus aliorum epiſcoporum quāuis ſufficerent.xl.anni ergo compoſitio reſtringit epm ⁊ de iure conſuetudo diminuit.Si ergo iterū reſtringis interpretando facis contra cōſuetudinem ⁊ ſic contra ius commune talis eñ conſuetudo laudabilis eſt ⁊ preſcriptibilis

Unde triplex eſt procuratio.ſ.de cenſi.procurationes.ſ.ratione conſuetudinis.xviij.q̄.ij. ſeruitium .ratione pacti.ſ.de cenſi. quanto ratione viſitationis.vltima regulariter. recipitur ſemel in anno non pluries niſi eccleſia egeat alias centies in anno recipi poſſet.due vero prime ſemel aut pluries ſicut de conſue. vel ex pacto eſt fieri debet.¶ Sed dices qua ratione iuuatur hec conſuetudo vel hoc pactum.R ñ.generaliter per.§.ait pretor. ſed in hac eccleſia aliquod obtinet peculiare:quia ſpōſa eſt. ideoqꝫ magis tenetur epiſcopo prouidere.argumentum infra de teſta.requiſiti. §.ſecus autem eſt.poſt medium.capituli et argumentum de re iudi.non tantum ⁊.l.ſequenti.¶ Debet ergo ſponſa ſponſo prouidere cum ibi a.xl.annis citra nihil perceperit quia cum extraneis teneatur.xlij.diſtin.§.j.⁊ per totum.ſ.de ſupplen.neglig̃.prela.c.ij.ſ. de contra hen.emp.⁊ vendi.c.j.multo fortius ſuis.ſ.de coha.cleri ⁊ muli.c.j.ſ.de teſta.cum in officijs certe multo fortius epiſcopo qui ſuperior eſt vt in princi.viximus .¶ Imo dicimusꝙ eccleſia teneatur nobis in omnibus ſolennitatibus.cum ⁊ ipſi teneamur feſtiuare.⁊ ſic tenetur nobis cum cauſa eccleſie veniamus.hoc ignorabat ſtricte interpretans ſed probatur.vij.q.j.temporis qualitas.preterea quolibet die dominico ⁊ feſtiuo poteſt ordines minores celebrare vt notat.ſ.titulo j.§.quo tempore.ergo his omnibus tenetur prouidere ſi occaſione hac veniat ⁊ etiam qlibet die dominico debemus celebrare.de cōſe.diſtin.iij.epiſcopus.niſi iuſta de cauſa impediti ſimus vt ibi.nam quodlibet iuſtum impedimentum excipitur.ſ.de cleri non reſidē. in quatuor.⁊.c.xlii.nec de intentione componentium iudicamus ſed de iuris interpretatione allegatis auditis quia ſic compromiſimus vnde obteſtamur.ta p.archidiacone.vt interpreteris hec dubia compoſitionis ſicut tibi de iure videbitur interpretandum.⁊ mā da memorie quod non eſt inter nos ⁊ ſponſam noſtram amara interpretatio facienda. argumentum.ff.de donatione inter virum ⁊ vxorem ſi id quod §.ſi quis ſecundum operas.¶ Fuit autem interpretatus archidiaconus quod die veneris poteramus venire ⁊ die dominico ſequenti ſumpto prandio recedere.¶ Item quod quater in anno.poſſumus venire pro minoribus ordinibus celebrādis die ſabbati in ſero.⁊ craſtina die ſumpto prādio recedere.Si q̃ris q̃d ſētio rñ.vtex vi mētis ꝯpoſitiōis occaſiōe mioꝝ ordioꝝ nō ꝓcuret l alijs q̃ ſtio allegatiōibꝰ ſupradictis. ¶ Pꝫ ex p̄miſſis qñ fieri dꝫ p̄mū ſcrutiniū qꝛ fe.iiij an ſab.l q̃ ordines celebrāt.ſ.¶o in ip̄a ordinatione.xxiij.di.qñ.ſ.eo.c.vnico.

4 Per quos. † Per archidiaconum de iure cōi vt dictum eſt.ar.xxiiij. di.pſalmiſta.ꝛ ꝓpterea ſi indignus preſentet̃ tenet̃ qui examinauit ꝛ p̃ſentauit. liiij.diſt. ſi ſeruus arg.ſ.de preben.cum ſcd̄m.§.inde eſt tenetur ꝛ ordinator.ſ.de eta. et qua.accepimus.vel qꝛ tenetur de facto archidiaconi: ſicut exercitor nauis de facto ſui magiſtri. ff. de exer.act.l.j. magiſtrū.arg. ſ.de offic.archid.ca que vel qꝛ imputatur ſi in examinatione archi. contentus fuit: qꝛ iterū examinare potuit ſm Goſ. canon tñ innuit ꝙ nō niſi ꝓmotis et examinatoribus debeat imputari.xxiiij.di.qñ. ¶ Quid ſi archidiacon⁹ rep̃ſentet aliquem ad titulum patrimonij ſui ſcꝫ ordinandi cum nullum habeat vel minus ſufficiens archidiacono hoc ſciēte et epiſcopo ignorante. dicunt quidam quod imputandum eſt clerico qui non poteſt ignorātiam allegare.s.de reſcrip.ab excōicato. ꝛ ideo querat victū manu propria[a].xcj.diſt.clericus.argu.ſ.de eta.ꝛ quali.accepimus. alij dicunt agere poteſt cū effectu ne cogatur mendicare in ignominiaꝫ ordinis clericalis.ad qđ facit qđ no.s. de renun.in fi. aget aūt contra archidiaconum primo loco qꝛ dolus eius culpe ordinantis prepōderat.ff.ad le.aquil. Itē ſi obſtetrix. ſed in ſubſidium. contra epm ſecundū Goſ.arg. ff.de dolo.eleganter.§.pe. ff.de eo per quem factum eſt.l.vlti. reſpon.j.

5 Que ſit forma ipſius. Forma † primi ſcrutinij eſt:vt incipiat a feria.iiij.precedente ſabbatum ordinum vt dixi.s.§ quando fieri dꝫ et per triduum dꝫ diligenter inquiri de vita ordinādi. de genere de patria de etate de inſtitutione.ſ. titulo ad quē ordinat̃ de loco vbi conuerſatus eſt de cōſciētia: de fide ꝛ de alijs de quibus dixi.s.xij.§.ꝛ cui.igitur per tres continuos dies examinentur: et ſic ſabbato qui probati ſunt epo p̃ſentētur.xxiiij. di.qñ. ¶ Forma vero ſcđi ſcrutinij hec eſt.qꝛ in romana eccl'ia prior diaconorū,in eccl'ijs alijs maior diacon⁹.i. archidiacon⁹ dicit ante altare.poſtulat ſancta mater eccleſia hūc ſubdiaconum vel diaconū ad onus diaconatus vel p̃sbyteratus aſſumi et ordinatore interrogāte:ſcis eū eſſe dignū. rñdet quantū humana fragilitas ꝛc.in qua rñſione non peccat,dum tñ ꝯ ꝯſciētiā nō loquatur alioquin contra.xxviij.q.j.§.j.ſ.de preſcrip. quoniā qꝛ quem neſcit indignum dꝫ preſumere fore dignum.ſ.de p̃ſum.dudū. ff. de manumiſ. teſt. l.teſtamēto ſeruos.ff.de le.ij.cum pater.§.rogo.ſ.de iudi.cū deputati. ff. de fideicommiſ. l.thays.§.ſorore. ſꝫ contra. C.de his qui ve. eta.impe.l.iiij.C.de proba.ex pſona.ff.de magiſtra.cō.l.j.§.ſi magiſtrat⁹.C. đ diuidē.tu.l. j.ꝓbant̃ hec iura ꝙ p̃ſumitur quis nō ſoluēdo ꝛ pauper niſi ꝓbetur:ſꝫ contra. ff. de priuile.credi.ſi creditores.in fi.dic qđ ibi imputatur creditorib⁹ qui recenter non poſtulauerūt heredem ſuſpectū ꝛ ideo p̃ſumptio eſt contra eos:quare onerātur ꝓbatiōe nec em̄ p̃ſumitur diues niſi euidēs ſit.ff.q ſatiſ.cog. ſi vero.§.qui ꝓ rei qualitate. ¶ Quare ergo preſumitur quilibet bonus ſed non preſumitur ſoluēdo.rñ.qꝛ virtutes naturaliter debēt intereſſe homini.ar.s.in proemio.verum eſt poſt baptiſmū: qꝛ in baptiſmo cōfertur gratia.de cōſe.di.iiij.c.ij.et.c.ꝑ aquā.Sed ꝯgregatio diuitiarū ex accidēti venit. vnde adeſt ꝛ abeſt vt in auk.vt oēs obed. iudi.§.j. col.v. vel refert vtrū appareat qđ ſemel fuerit ſoluēdo.et ſic adhuc eſſe p̃ſumit̃ niſi ꝯ ꝓbetur vel ꝙ ſemel ceſſit bonis ꝛ ſic adhuc eſſe p̃ſumitur non ſoluēdo niſi contra ꝓbetur. ar.C. de ꝓba.ſiue poſſidētis.ꝛ ſic pōt intelligi cōtra ꝛ qđ dixi ꝙ quilibet preſumitur bonus[b] b verum eſt qñ queritur de pſona promouēda ſecus autē qñ querit̃ de pſona ſaluanda vt in cōtra.ſ.ſig.ratio hec eſt qꝛ perſona carnalis ꝛ honores carnales.anima vero ſpiritualis ꝛ ſaluatio ſpiritualis.in quolibet ergo ꝓprius fauor attēditur ꝛ dilatatur qꝛ ſemper ſunt fauores ampliādi. ff.de libe. et poſthu. cū quidā.xxij.di.renouātes.Unū tñ ſcias ꝙ vbi vertitur periculum anime p̃ſumitur qđ ſalutarius eſt anime:qꝛ tutius vt.ſ.de ſpon. iuuenis.ideo in dubio p̃ſumitur quis excōicatus.ſ.de ſententia excōi.cum deſideres.§. ſecunde.ꝛ de clerico excom. mini. illud.§.ij. Item in dubio preſumitur quis fornicator. xxx.q.v.aliter.et.c.noſtrates. Item in dubio preſumitur quis paganus ſiue nō baptizatus.de conſe.diſtin.iiij.paruulos.ꝛ.c.ſi nulla.ſ.de baptiſ.c.j. Item in dubio preſumitur

a ¶ Uictum manu ꝓpria. adde an edes poſſint facere ſalutares vide gloſ.in c.canonū. xiiij.q.iiij. abb. in. c. relatū. el. ij. in. viij. no.de teſt. S.Tho. ſcđa ſcđe. q.clxxvij. art.tertio.

b ¶ Quilibet preſumitur bonus. Adde.c.non nos.xl.diſtin. c.de⁹ oipotens. ij.qđ.j.regula ſcl'.đ reg.iur.li. vj. dic qđ iſta iura limitātur niſi agat̃ de periurio alterius. ſm Abba. in c. cum in iure.đ offic.delegati.

quis non ordinatus. lxviij. diſt. preſbyteri ⁊ §. ſe. niſi inter chriſtianos conuerſatus ſit ſicut tamen traditur. j. de preſby. non bap. veniens item in dubio preſumitur eccleſia nonсо̄ſecrata. de conſe. diſt. j. ſolennitates. ⁊. c. eccleſie. ¶ Quod ſi archidiaconum remordeat cō ſcientia ſtudeat hoc ordinatori ſecreto anteq̄ ad hoc veniat ſcrutinium nunciare: dn̄s vero papa his verbis tantum vtitur in ordinum collatione non in conſecratione. j. co. c. vnico. ¶ Quid ſi archidiaconus malicioſum impedimentum ſecreto attulerit dic quod de liquit non modicum. ar. j. de conuer. coniu. veniens §. j ⁊ ideo canonicam non effugiet vltionem. ar. j. de clande. deſpon. cum inhibitio §. fi. debet ergo ſibi cauere ordinator nec de facili credere ergo diligenter examinet veritatem quod dic vt no. de ſimili materia. ѕ. ti. §. ⁊ a quo. ad fi.

Quid iuris ſi quis ſine examinatione fuerit ordinatus.

diſt. ſi ſit ignorans q̄uis alias dignus eſt tamen deponend⁹ xxiiij. diſt. ca. vlt ⁊ ſit hoc vel in odium illius qui ſine examinatione ordinandus eſt vel in odium illi⁹ qui taliter ordinauit. ar lxx. diſt. c. j. xxj. q. vij. decernimus. xxj. q ij. c. j. j. de preb̄. cum ſecundum §. licet. Sic ⁊ econtra cōſecrata in odiū conſecratoris dicitur execrata. j. q. iiij. eccleſia. ¶ Si vero ſit indignus ⁊ igno.⁹ multofortius deponendus eſt: tū q: ſine examinatione promotus eſt. tum q: non prodidit crimē ſuum. l. diſt. ex penitentibus. ¶ Qđ ſi notus ⁊ dignus ſit in nullo peccat: q: noti non ſunt examinādi. ar. xxiiij. diſt. nullus. xlvij. di. de petro xciij. di. valde. ff. de in integr. reſt. l. j ff de verbo. obli. continuus fallit hoc in conſecrando qui quāuis notus ſit examinatur. xxiij. di. qui ep̄s ſm Goſ. q: circa maiora periculum vertitur. xlij. di. quieſcamus. xl. di. miramur. vn̄ tn̄ q; ſemper ſit facienda examinatio ѕ. de elec. nihil. rn̄ j. § j. ⁊. ij. ¶ Sed ſi notus ſit ⁊ indignus deponi dȝ q: crimen ſuum nō pdidit vt dictū eſt. ⁊ ad idem. j. de corpore vitia. ex poſuiſti. ѕ. de renun. niſi cū pridē § p hoc. liiij. di. ſi ſeruus ſcientie. lvj. diſt. ca vlti. qđ intelligas de graui crimine. ſecus de leui. lxviij. di. c. vlt. qđ aūt dicat̄ graue vel leue. dic vt not. ѕ. ti. j. §. ⁊ cui ſub. § prima regula. ꝟ. hec voco ⁊ ſequentibus. Sed per quem fiet depoſitio per ſuperiorem non per ordinatorē ar. j. de cleri. coniu. diuerſis. in fi. nam ordinator in cauſa depoſitionis eſt. j. q. j. ſi qui ep̄i. in autē. quo. opor. ep̄i. § oport. t. col. j. ¶ Quid ſi ordinandus proprium impedimentū prodidit ⁊ ordinator non intendens diſpēſare ipȝ nihilominus ordinauit: ⁊ quidem poſt morſum impedimento detecto non recipitur ordinatus. hic enim eſt caſus decreti. lxxxj. di. ſi quis ſine examinatione.

Quid ſi promouēdus in ſcrutio impedimenti

ſui ſuppreſſerit veritatem: videtur deponendus: q: ex quo examinatur promouendus ad ordines debet impedimentuȝ ſuum prodere. xxiiij. di. quādo ⁊. c. vlt. lxxxj. di. tantis. c. quicūq̄. viij. q. iij. artaldus. in fi. ſed ſm Hug. ſi generaliter interrogetur ſufficit ſi dicat in genere ſe crimino ſum: et ſic petat diſpenſationeȝ. Sed ſi ſpecialiter interrogetur reſpondebit ſe penitentiam egiſſe vel non reſpondebit. q: ſpecialiter interrogans magis videtur ſuggerere q̄ querere. ar. ff. de queſti. l. j. §. qui queſtioni. ſed cōtra de peni. diſt. j. §. his autoritatibus. vbi habes non tibi dico vt te prodas in puplicum. Solu. loquitur l penitente qui nō cogitur ſe prodere. ſecus in ordinando qui niſi prodat ſe ſecū non poterit diſpenſari. debet ergo ſe prodere coram omnib⁹ q: prodere eſt in publico dicere. ij. q j. ſi peccauerit. ſicut eīm epiſcopus non audit cauſam ſolus. xv. qō. vij ep̄s. ſic nec ſol⁹ diſpenſabit alioquin probaretur diſpenſatio niſi coram pluribus fieret que tamen probanda eſt. j. de ſchiſma fraternitati. ¶ Nedum in excommunicatione ordinis ſed ⁊ in iure interrogatus quis prodere dȝ crimen ſuum de quo agit. ix. q. iij. quiſquis. xv. q. vi. c. j. ⁊ pen. xxxv. q. vj. ſi duo. hec fuit opinio Hug. ¶ Alij dicunt quod neq; in iudicio. neq; in examinatione ordinationis tenetur quis prodere ſe ſi penituit: q: deus occultat peccatum poſt penitentiam. xxxij. qō. v. apud miſericordem ⁊ ſicut licitū eſt cuilibet redimere ſanguinem ſuum [a] qualitercunq; poteſt. ij. q. iij. § notanduȝ. ff de bonis eo. qui ante ſen. mort. ſi. con. l. j Sic ⁊ honorem ſuum. ¶ Dic q; enorme delictuȝ tenetur pro

[a] ¶ Sāguinem ſuuȝ. Adde qđ clerico an dȝ effūdere p defenſione eccleſie vide tex. ⁊ ibi doc. l. c. cū minor. iij. qō. viij.

¶ Nouem ſunt ordines. Adde gl. in ṽbo epo. i. pe. vj. diffuſe per Card. alex. in .c. cleros i notabilibus. xxi. diſt.

dere in ordinatione: graue aũt poſt penitentiam: dummodo occultum ſit prodere non tenetur. multominus leue. Secus ſi notorium ſit quod dic vt no. ſ. tit. j. §. ꝛ cui. ſup. §. prima regula. ver. item diſpenſandum ꝛ ver. ſi in notorio. ꝛ ver. hodie ꝛ ſequentibus. ꝛ vide quod no. j. de teſti. §. ſuper quibus. ver. de perſonis. Siue autẽ in ſpecie ſiue in genere queratur: ſic poterit reſponderi: ſi hoc de q̃ queritur commiſi vel ſi mortaliter peccaui penitentiã inde egi. ſ̃m Goſ. q. d. talia peccata dimiſſa ſunt per pñiam. Sed cum hoc iurare non parue temeritatis exiſtat. j. de purg. c. accepimus. §. porro. quõ hoc ſimpliciter aſſeret cum inter iuramentum ꝛ ſimplicem loquelam nõ ſit differentia apd̃ deũ xxx. q. v. iuramenti. ideo dic qꝛ ſi aliquando notoriũ fuit tenet̃ illud ſpecialiter prodere ꝛ diſpenſationem petere alioquin vel tacebit. xxij. qõe. ij. ne quis aut poterit dicere ſenti de augu. quicquid volueris. qꝛ me conſcientia non accuſat. xj. qõ. iij. ſenti. hoc enim ſufficit dummodo contra conſcientiam nõ loquatur. j. eo. c. vnico. ¶ Quid ſi confiteatur ſe cõmiſiſſe mortale de quo non egit pñiam nũ quid poteſt puniri: vr̃ qꝛ ſic ſ. de elec. per inquiſitionem. j. de excel. prela. q̃s ſit graue. dic ab ordinatione repellitur. xxiiij. di. quando in fi. aliter autẽ nõ punietur. ar. j. de or co. cum dilectus. §. fi. j. de excep. denicꝫ. ff de his qui no. infa. lucius. nec ob. prima iura qꝛ prima decre. loquitur in iudicio. ſ. quando fit generalis inquiſitio. ſecũda qñ clericus nulla neceſſitate compulſus extra iudicium publice de ſuo crimine gloriatur hec aũt loquit̃ i foro mixto partim iudiciali ꝛ partim penitentiali: qꝛ iudiciale eſt non ordinatur: ſed repellitur: quia ſpirituale non punitur nec publicatur niſi quatenus ſe publicauit. ¶ In ſumma de omnib⁹ epis conſiliũ qð tenui: vt diligenter examinent: vel examinari faciant nõ excõicent ſicut multi faciunt: ne laqueos parẽt ſuper quo vide qð no. j. de. eo. qui fur. ordi. ſuſ. laqueus eñ vitand⁹ eſt. xxvij. q. j. de viduis. ij. ergo abſoluant ad cautelã ordinãdos publice in eccleſia ab omni excõicatiõis vinculo: ꝛ cũ eiſdem ſup omni irregularitate diſpenſant in quibus poſſunt ꝛ debent ſ̃m deum ꝛ canones. hec eñ abſolutio ꝛ diſpenſatio etiam miſſi ab extraneo prelato prodeſſet inquantum proprius prelatus cũ eiſdem diſpenſare poſſet. qꝛ omnia illa vident̃ eſſe cõmiſſa ſine quibus ordinatio expediri non poteſt ar. j. de offi deleg. preterea.

¶ De ordi. ab epo q̃ renũciauit epa. Ru.

1 Ordines ſunt nouem.
2 Ordinati ab epiſcopo excommunicato quid agere debeant.

Roſequitur autor tractatum ordinandorum: ꝛ oſtẽdit in ſuperioribus qð a proprio epo vel de mandato eiuſdem eſt quilibet ordinandus. ſꝫ qꝛ is renunciauit iaꝫ deſijt eſſe proprius necnon excõicatus excõicatione durante ſuſpenſus eſt ne quis vana ſimplicitate ductus ſeduci poſſet. in hac parte apponit rubrica de ordinatis ab epo ꝛc. determinans. ¶ Quid iuris ſit de ordinatis ab epo qui renũciauit vel reſignauit. ¶ Et quid iuris ſit de ordinatis ab epo excõicato.

Quid iuris ſit de ordinatis ab epiſcopo qui renunciauit epatui: vel reſignauit: vt hoc melius videas ſcire debes qꝛ in eccleſia hac militante. ix. † ſunt ordines [a] clericorum ſicut in triumphãte. ix. ſunt ordines angelorum. ¶ Primus eſt ordo tonſuratus. j. de ſñia ꝛ re iudi. cũ inter vos. ꝛ ñ. ſ. ibi tõſuratione ſiue clericatus. j. ti. j. cum cõtingat in fi. vel pſalmiſtatus. xxiij. di. pſalmiſta. ¶ Secundus hoſtiariatus. ¶ Tertius lectoratus. ¶ Quart⁹ exorciſtat⁹. ¶ Quintus acholilatus: vt hi. v. dicuntur minores ordines. ¶ Sextus ſubdiaconatus. ¶ Septim⁹ diaconatus. ¶ Octauus preſbyterat⁹. ¶ Nonus epatus: ꝛ hi quatuor dicuntur maiores ordines. ¶ Alij dicunt qꝛ. vij. tantum ſunt ordines in eccleſia. iiij. minores ꝛ tres maiores negant enim pſalmiſtatum fore ordinem. ſumunt hoc ex illo decreto. lxxvij. diſtinc. illud vbi dicit primo ſit hoſtiarius. ergo dicunt ante hoſtiariatum non eſt ordo: ſed tu dic quod illa dictio primo non reſpicit precedentem ordinem. ſed ſequentes licet alias primus ꝛ proximus dicatur quem nemo antecedit. j. de

verb.ſig.ioſeph.ff.de ver.ſig.primus ⁊ eodē modo intellige.xciij.diſt.a ſubdiacono.ſed q̄ pſalmiſtatus ſit ordo.Ṡ.oſtenſum eſt:⁊ pbat̄ xxj.diſt.clericos.xxxiij.diſt.ſeriatim.lxxij.diſ. clericū. xvij.q..iiij.ſi quis ſuadēte.xxvij.q.j.. ſi q̄s eps.¶ Q̄d etiā epatus ſit ordo [a] pbat̄. lxxvij.di.c.j.ſ.de preſbytero nō bap.veniens xxj.di.cleros.liiij.diſt.ſi ſeruus.ſm Gof.Ṡ.de tempo.ordi.ſi archieps.⁊.c.ſequen.C.de epiſ. ⁊ cleri.auſ.epatus ordo:ideo dr̄ q̄ aliqua ſunt epiſcopalis ordiniſq̄ non poſſunt inferioꝛib⁹ in ordine demandari.ſ.de conſecra.eccle. vel alta.aqua.¶ His premiſſis circa ſolutionē huius q̄onis ſic diſtingue:qꝛ refert.¶ Utrū talis eps renunciauerit loco tantum:ſed nō dignitati.in quo caſu ⁊ in ſua dio.quōdā.et in extranea a dioceſano rogatus pōt ſicut antea oēs ordines celebrare.ſ.co.c.j.ver.nam.in primo caſu.eſt enī eps quamuis nullius loci.qō dic vt no.Ṡ.de elec.§.quo tempore. ver. ⁊ nunquid ⁊ de tranſla.epi.§.cuius autoritate:ver.verū cū matrimonium.¶ Uel loco ⁊ dignitati.⁊ hic poſſunt minores ordines recipi intelligas ſemper de licentia dioceſani.x prij vt.Ṡ.de temp.ord.§.⁊ a quo.⁊ ratio qꝛ hi ordines quandoq̄ a non epiſcopis cōferuntur.ſ. c.j.verſi.ſi enim a tali.qꝛ olim conferebant̄ a coepiſcopis.ſed que pontificalis ordinis ſunt non poterit exercere.xlviij.diſt.§.inter epos.⁊ d.q̄uis coepis hodie etiam conferunt̄ ab abbatibus ex quo ab epiſcopo manus impoſitionem receperunt.⁊ cōſtat ipſos eſſe preſbyteros.lxix.di.q̄m videmus.ſ.ti.j.cū contingat nec eſt mirum qꝛ ſm Gof.ordinem pſalmiſtatus poteſt ꝯferre preſbyter qui curam habet non alius maxime ſi ſit archipreſbyter. vel pleban⁹.ſic intellige.xxiij.di.pſalmiſta.⁊ hoc poteſt facere diebus dominicis vel feſtiuis ſicut dictum eſt de epo.Ṡ.de tempo.ord.§ quo tempore. ¶ Bertrandus doctor decretorum contra.⁊ qō dicit illud c.pſalmiſta officiū cātandi ſuſcipere.non intelligit de ordinis collatione ſed ordinis collati ab epiſcopo executione .ergo ſecundum.B.expone officium.i. officij executionem ſm Gof.expone officium i.officij ordinem.nec ob.qō dicit Gof.quod in alijs ordinibus ⁊ ordo confertur ab epo ⁊ in ſignum executionis datur ab eodem epiſcopo aliquid ordinato:qꝛ hoc in iſto ordine nō ſeruatur.nec obſtat quod nullus eſt ſine ti.ordinandus.lxx.diſt c.j.⁊.ij.quem ſolus eps conferre poteſt xvj.q.vij.nullus.qꝛ illud intelligendum eſt de maioꝛibus ⁊ non de minoribus ordinibus ſecundum Goffredum imo ⁊ alius poteſt titulum aſſignare. infra de iure patronatus poſtulaſti.aliquotiens de conſue. aliquotiens ex priuilegio ſpeciali.argu.ſ.de exceſ.prela.accedentibus. Hec ſententia Goffre.ex ordine ſcripture libri pōtificalis quem aliqui vocant ordinarium epiſcopi reprobatur:⁊ ſententia magiſtri Ber. approbatur:quia primo ponitur ordo ad clericum faciendū ſecundo ponitur ordinatio hoſtiarij et in medio ponitur dictum decre. pſalmiſta.de verbo ad verbum quaſi dicat oſtēdim⁹ ſub qua forma p̄ma tōſura detur ab epiſcopo ex quo ſic tonſuratus eſt pſalmiſta id eſt cantor poſtquam ab archidiacono inſtructus fuerit poteſt abſque conſcientia epiſcopi ſola iuſſione preſbyteri officium cantandi ſuſcipere dicente ſibi preſbytero vide vt quod ore cātas corde credas:⁊ quod corde credis operibus comprobes quaſi dicat hec ſunt verba quibus dictis habet executionem officij.nam per hec verba non recipit ipſe ordinem quod ſequeretur ſecundum Goffredum.Reprobatur etiam hec opinio infra titulo primo cum contingat.nam ſicut ibi ſumi pōteſt a ſenſu contrario:non licet abbati quamuis preſbytero hunc conferre ordinem niſi ab epiſcopo receperit manus impoſitionem: ergo non licet hoc ſimplici ſacerdoti ſed Goffredus reſpexit coꝛruptelam apulie vbi de facto hoc faciunt ſimplices ſacerdotes.ſicut ⁊ preſbyteri greci de coꝛruptela quaſi ſimili confirmabant que reprobatur.ſupra de conſuetudinib⁹ quanto. ¶ Poſſet ⁊ illud dici quod ibi non appellatur pſalmiſtatus ordo.ſed officium cātandi ⁊ ſic non loquitur de illo qui habet primam tonſurā ſed de illo qui literas audiuit et ſcit legere et cantare et eſt ſenſus quod licet talis ſcit: tamen non debet cantare.infra eccleſiam ad officium niſi ab archidiacono primo examinetur.argumentū ſupra de electionibus qualiter.Sed poſtea ſi comprobetur ab archidiacono abſq̄ conſciētia ei ⁊c.vt.Ṡ.⁊ ſic pōt itelligi ſnīa

[a] ¶ Epatus ſit ordo.ad de gl.in.j.c. d his.d cō ſe.di.v.gl. i.c.poſtrā ſlatiōnē d renū.gl.in c.qꝛ periculoſum de ſen. excō. li.vj.Ant. de bu.i.c. cū cōtigat de eta.⁊ q̄. Car.in cle. ipleriſq̄ i xj.q.d elec. Ab.i.ca.ſi q̄s pcerto in.4.no.de ſimo.

Hoſt. ſnia vero .b. in ordine clericat⁹: ſed ſentẽtia magiſtri Bertrandi indiſ. vera vr̃: q2 eſt planum q Hoſt. non de officio ſed de ordine hoc intellexit. ¶ Si vero a tali. ſ. qui loco et dignitati ceſſit ſacros ordines quis ſcienter receperit executionem officij non habebit. ſ. ca. j. §. ſane intelligas niſi per papã diſpenſetur. ¶ Quid ſi a tali etiã ſacros ordines aliquis ignorãter receperit poterit niſi ignorãtia craſſa ⁊ ſupina fuerit diſcretus pontifex diſpẽſare. ſ. e. c. j. § fi. Eſt aũt probabilis ignorantia vbi renunciauit in curia et veniẽs dixit q non renũciauerat dignitati: vel etiam oĩno tacuit renũciationẽ quam fecerat ſicut no. in caſu ſ.l'i. s. de temp. ordi. §. ⁊ a quo. ver. hi vero q̃ ordinanẽ ¶ Sed q̃d ſi ſimpl'r ⁊ indiſtincte renũciauit: ⁊ q̃dẽ ſimpl'r vr̃ intelligendũ: q2 indefinita ⁊c. ſ. de puile. q2 circa et q2 vbi lex nõ diſtiguit ⁊c. ff. de offi. pſi. l. iij. et q2 imputãdũ eſt ei q̃ legẽ potuit apertiꝰ dicere. ff. de pac. veteribꝰ ergo ſi q̃s dicat qđ loco tm̃ renũciauit hoc ꝓbet vt innuit. ſ. e. c. j. §. j. ⁊ expreſſius. ar. s. de renũ. poſt tñſlationem. §. cũ ergo ibi maxime ſi veritate ſubnititur qđ dictus. J. loco tantũmodo ceſſerit et non ordini cum cm̃ ordo detur ratione eccleſie vt. s. de trãſla. epiſ. inter corporalia. §. fi. ex quo renunciat eccleſie preſumitur renunciare ⁊ ordini, immo per quandam conſequentiam renũciaẽ. ar. ff. de re au. cũ pncipale ⁊. s. de ↄſti. trãſlato. ¶ Sed ↄtra q2 niſi apoſtolica ſedes eidẽ inhibeat vr̃ qđ poſſit ſicut priꝰ põtificale officium exercere argu. s. de renun. poſt tranſlationem. §. cum ergo. verſic. tunc enim eſſet. Item ſi nego me renũciaſſe ordini et tu aſſeras in cõtrarium tibi incumbit ꝓbatio. ff. de ꝓba. ei q̃ dicit nã et pſumptio eſt ꝓ me. ar. s. de renũ. ſup hoc q ſciſcitaris. Item q2 ſemper remanet character: ⁊ matrimonium ſpũale qđ inter me et eccleſiã generalẽ intelligitur ↄſummatũ in cõſecratione ſm ea que no. s. de trãſla. epiſ. §. cuius autoritate. verſi. patet ex premiſſis et precedenti. et. ſ. de ſchiſmaticis. §. q̃d iuris. ꝟ. mirum ĩñ. ¶ So. non abſurdum diſt. põt vtrum renũciauerit propter criminis conſcientiã ⁊ tunc ſimpliciter vr̃ renunciaſſe ff. ar. vij q. j. hec nequaꝗ ⁊. s. de renun. poſt tranſlationẽ. §. quãꝙ. nã ſicut qñ põtificale offm̃ exequiẽ nõ preſumiẽ ceſſiſſe ꝑpẽ crimẽ. ſic vbi ꝑpẽ crimẽ ceſſit nõ pſumiẽ q executionẽ retinuit ar. in diſt. c. poſt trãſlationẽ. § cũ g ꝟ. tũc ei. ⁊ pcedẽ. ⁊ j. q. vij. ſancimus. ¶ Si vero ꝓpter aliam cãm forte vtilitatem eccleſie: non defectũ perſone: tangente ceſſerit: ſicut innuit. s. de renun. quidã poteſt ſubdi. vtrum ita dixerit. cedo eccleſie ⁊ tunc videtur dignitatẽ ſeu ordinis executionem retinuiſſe: et ſic intelligi poſſunt iura inducta. s. eodẽ. ver. ſed contra. vel dixerit cedo epiſcopatui: ⁊ tũc videtur ceſſiſſe oneri et honori hoc videtur innuere Rubrica hec de ordinatis ⁊c. vel ſimpliciter dixerit cedo. ⁊ in his vltimis duobus caſibus: et vbi etiã de cauſa quare ceſſit conſtare non poteſt: preſumitur indi. ceſſiſſe. et ſic intellige iura inducta. s. eodem. verſi. reſpon. j. hec tamen vltima ſubdiſtinctio videtur reprobari. vij q. j. ſcire debes. Sz ſi intelligas qđ ibi loquatur de eccleſia ſpeciali: verũ eſt quod dicit quãdo epiſcopus eſt eccleſie alligatus ſi de generali non contradicit.

Et quid iuris ſit de ordina-
2 tis ab epiſcopo † excommunicato: ſi ſcienter quis a tali recipit ordines indignꝰ eſt diſpẽſatiõe ar. l. his que no. s. eo. §. pri. ver. ſi vero Sed ſi ignorãter cum eo poteſt per propriũ epiſcopum diſpenſari. ſ. eodem. c. ij. diſpenſabitur autem quo ad executionem tãtum. qđ dic vt plene not. s. de temp. or. §. et a quo. per totum. §. nam excõicatus. licet characterem quem habet transferat qđ dic vt plene no. ſ. de ſchiſma. §. quid iuris executionem tamẽ quam non habet transferre non poteſt. j. q. j. gratia. ⁊. c. ſtatuimus et. q. vij. daibertum.

¶ De eta. ⁊ quali. ⁊ ordine pficiendoꝝ. Rub.

1 Minor. xxx. annis in epiſcopum nõ eſt preficiendus.
2 Mores clericos nobiliant.
3 Rector parochialis eccleſie q̃s admitti non debet niſi ſit in ſacris.
4 Prelatus an poſſit compellere clericos inuitos ad ordines ſuſcipiendos.
5 Clericus coactus ad ordines ſuſcipiẽdos an recipiat characterem.
6 Defectus ſcientie nimium in epiſcopo quis dicatur.

Dictum eſt ſupra de ordinandis. Sed q2 ordinandi preficiendi ſunt cum nullus ordinãdus ſit ſine titulo vt no. ſ. de prebẽ. ſub. §. illud in ſumma videamus de preficiẽdis. Uel ſic dictum eſt ⁊c. vt. s. ⁊ quia ſi epiſcopus aliquem ordinauerit ſine titulo: cogendus eſt vt ordinatum preficiat: etiam ſi a predeceſſore ordinatus fuerit: niſi per exceptionem repelli poſſit videamus de his que requiruntur in preficiẽdis: et ſic de etate et qualitate ⁊c. Sed ↄtra epiſcopus enim illos debet idoneos reputare quos ad ordines iam recepit. ſ. eodem. accepimus. §. pe. ibi eo preſertim quo ad obtinendum beneficium eccleſie ⁊c. Ex quibus

verbis precedentibus et ſequētibus ſatis cōuincitur ꝙ ep̄s de rigore iuris nō pōt ſe tueri ꝯ clericū quem ordinauit excep. aliqua tñ equitate penſata pōt: qꝛ delictū perſone nō debet redundare in damnum eccleſie. xvj. q. vj. ſi ep̄m. ſed nihil eſt qđ magis officiat ec- 1
cleſijs vt. ẞ. de electio. c. nihil eſt. qđ magis ⁊c. ꝭ. de preb. graue. Sed contra qꝛ non pōt venire cōtra factum ſuum. ꝭ. de fil. preſbyte. veniens. et de cleri. coniug. diuerſis. vel verū eſt vbi propter defectum vult eum remouere vel repellere: ſecus ſi propter vitiū perſone. ꝭ. eo. accepimus. in iſto em̄ caſu lederetur publica honeſtas ⁊ vtilitas: ergo iudex occurrere dꝫ. ff. de poſt. quos ꝓtor. ꝭ. de except. exceptionē. xxxv. q. ix. ꝙ qđ. ꝭ. de reb. eccle. nō alie. ſi quis preſbyterorum. ⁊ ſic nō facit papa iniuriam ordinato. nam ⁊ ſi ponamus ꝙ vterqꝫ in culpa ſit: ⁊ qđ ep̄s nihil poſſit obijcere ſuperiori tñ non preiudicat̄ quominus
examinet eū qui ab eo petit beneficiū: qꝛ ad a
hoc tenetur ex officio. ẞ. de elec. cum nobis olim. §. pe. Nec ob. qꝛ de delicto vnius ſepiꝰ querendū non eſt. ff. nau. cau. ſta. lꝫ. §. pe. ꝭ. de offi. leg. lꝫ. qꝛ verum eſt quo ad hoc vt puniatur ſeu in modum accuſatiōis. porro in modum exceptionis ſepe ⁊ ſepius queri poteſt. ꝭ. de teſti. teſtimoniū. Item ad minus locus eſt gratificationi: ſed equius eſt ꝙ gratificet epiſcopo qui in alterius factū aliquā pōt allegare ignorātiam ꝙ̄ promoto qui de facto ſuo certus erat. ẞ. de reſcrip. ab excōicato. ⁊. ẞ. n. j. c. j. ⁊ ij. ⁊. ff. ꝓ ſuo. l. vlt ⁊ ſic imputat̄ ei. ꝙ nō prodiderit crimen ſuum. ꝭ. de cer. viciꝭ expoſuiſti. l. diſti. ex penitentibus. l v. di. qꝛ ſimpliciter. liiij. di. ſi ſeruus. Item hoc notādum eſt qđ ꝗuis eſſet indignus vel inſufficiens tpe ordinationis. non ideo minus cogetur prelatus prouidere dūmodo vitium vel defectus purgat̄ ſit: vt pꝫ. ꝭ. eo. accepimꝰ. ibi vt ſi ordinatus pro quo ſcribimus idoneꝰ habeat̄. no. non dicit habebat̄ arg. ẞ. de elec. cū inter canonicos. ⁊ ſic ꝯdicit. ẞ. de elec. dudum. j. q. j. principatus. Sed hic amittit exceptionem ꝓpter culpam ſuam: ex quo res publica non offenditur. Item quamuis ep̄s ob delictum preſens poſſit ordinatum repellere: ctrā ſi non apponatur in litteris non puto tñ qđ ꝓpter defectū ip̄m repellere poſſet niſi hoc apponeretur. ⁊ ſcđm hoc intellige qđ dicit. ꝭ. eo. accepimus. §. vlti. ¶ Uel dic qđ ex quo quis ordinatus eſt: et vocatus ad militiam clericalem: ſtipendia quibus ſuſtētetur
percipere debet ⁊ ſic in eccleſia preficiendus b
eſt. xxiij. q. militare. ꝭ. de preben. extirpande §. j. ⁊ in preficiendis quaſi eadem requirunt̄ que in ordinandis ideo poſt tractatum ordinandorū videamꝰ de etate ⁊c. ſubaudi ⁊ ſciētia hec enim quatuor principaliter requiruntur ſcilicet. ¶ Etas. ¶ Qualitas. ¶ Ordo ¶ Sciētia. de ſingulis igitur videamus.

Etas. Quia minor † . xxx. annis non eſt preficiendus in epiſcopū. quod dic vt not. ẞ. de elec. §. quis eligi. ⁊ ſicu anni. xxx. minor tamē aliſquando preficit̄ ſed a ſolo papa diſpenſatur hoc. ẞ. de elec. cum nobis olim. § fiu. et in. c. innotuit. §. vlt. et de tranſla. epi. c. j. ij. iij. ⁊. iiij. ꝭ. de offi. leg. quod tranſlationem. ¶ In dignitatibus autem inferioribꝰ et in eccleſijs parochialibus etas. xxv. annorum determinata eſt: in qua ſufficit ſi vltimꝰ b
annus ceptus ſit[a]. ẞ. de elect. cum in cunctis. §. inferiora. ¶ Sed obijcitur: qꝛ tales debent eſſe preſbyteri. ꝭ. eo. c. j. lx. diſtin. c. j. ij. ⁊. iij. ſed non debet preſbyter ante. xxx. annum. Solu. tempus ſacerdotij arctatur in his de quibus proxime dictum eſt ſm̄ Hoſ. dicvt not. ẞ. de tempo. ordi. §. et cui poſt regulas. ſub. §. ſed et preter verſi. requiritur. ¶ Uerum in hoc caſu ſm̄ Tan. et ſequaces ſuos. nullus ſimiliter di- b
ſpenſat niſi papa: quia ſi prelatus contrauenıat punitur. ẞ. de elec. nihil eſt ergo ex quo meretur penam nō habebit ꝑmium diſpenſandi. argu. ꝭ. de dona. inter virum et vxo. et ſi neceſſe eſt cum ſuis concordā. Preterea lex dicit quod nullus poteſt diſpenſare in etate niſi princeps: quamuis poſſit inquiri veritas per alium. C. de his qui ve. eta. impe. l. j. ⁊ ij. ergo ſtandum eſt legi niſi canon contradicat: qꝛ ⁊ ipſis vtimur in foro noſtro deficiente iure canonico. x. diſtin. c. j. et. c. ſi in adiutorium. ꝭ. de no. oper. nun. c. j. ¶ Joannes cōtra ⁊ dixit qđ prelati in hoc diſpēſare
poſſunt[b] quantumcunqꝫ hoc b
neceſſitas vel vtilitas eccleſie requirit. argu. ꝭ. eodem. indecorum tuam. et. c. queris. ꝭ. de conceſ. preben. cum noſtris. cū.

¶ Annus ceptus ſit. adde gloſ. l cle. titul. de eta. et q̄li. Bald. ⁊ doct. in. c. cū vigeſimū. de of. dele. Car. ale. in. c. iuuenis. in ij. colū. de ſpon.

¶ Prelati in hoc diſpenſare poſſunt; Adde Innocen. et Ant. ꝺ bu. in. c. dilectus. ꝺ tē. or. Spec. in ti. de diſpen. in. §. nunc de epiſcoporum. doct. in. c. at ſi clerici l. §. de adulterijs. de ludi.

ſimilibus ⁊ intelligebat ꝙ prelat⁹ puniri de=
beat ſi indiſcrete diſpenſat ſm Hoſt. in illa cū
in cunctis, loquitur de iure cōi in illa indeco
rum oſtendit a quo anno poſſint epiſcopi di=
ſpenſare. nam ⁊ morū probitas ſupplet defe
ctū etatis. lxxviij. di. c. j. C. de ꝓpoſi. ſacro. ſcri.
ſcire. ⁊ l. vnicuiqꝫ li. xij. ⁊ idē codē mō diſſen=
tiūt. j. de prebē. de multa. ¶ Cōſentio tñ cū
Joā. quouſqꝫ videā ius expſſum dicēs ꝙ ꝓla
tus in his nec diſcrete diſpēſare ꝑt. Ex. ꝯ. s.
de electio. dudū. ij. §. nos igit. Sol. illa intelli
go ſi indiſcrete diſpēſat. ⁊ idē intellige i oib⁹
defectib⁹ q̄ infamiā nō inducūt: nā tales ſoli
pape relinquo qui ſolus infamiā remittere
pōt. ff. de poſtula. l. j. §. de qua tractatur. j. de
ſnia ⁊ re iudicata. cū te. Si enim vera eſſet ra
tio Tancredi ſequeret ꝙ nec in ſimplicibus
diſpēſare poſſet qꝛ ⁊ ſi illa indigne ꝯferat pu
nitur. j. de prebē. graue. ⁊ hoc eſſet contra tit.
qui ſcripſit ꝙ in minoribus poſſet diſpenſa=
re. nec ob. qđ qui habet duos ꝑſonatus infa
mis videt: qꝛ illud intelligo cū ſine diſpenſa
tione tenet vel cū diſpenſatione vel indiſcre
ta. ¶ Scio tamē ꝙ nō intelligētib⁹ appare=
bo mihiipſi contrari⁹ tamē ſicut papa intro
mittit ſe de epiſcopatibus ⁊ nullus ali⁹. ita
epiſcopus de ꝑſonatib⁹ ⁊ eccleſijs ſibi cōmiſ=
ſis. j. de exceſ. ꝓla. ſicut venire ⁊ q̄uis cōciliū
Turonē. prohibeat diuiſionē prebēdarum
vel permutationē ꝑſonatuū tamen contra
diſpenſatur. j. de rerū permu. queſitū. ¶ Et ſi
tu dicas ſtandū legi in etate tibi gratias re=
fero. dicit enim lex ꝙ impuberes admittēdi
ſunt ad honores etiā ex cauſa. ff. de iure im=
muni. l. ij. §. puberes. ergo a ꝯtrario puberes
admittēdi ſunt ex cauſa ſicut dicit caſus le=
gis. ff. de decurio. nō tm̄. §. non alias. ſic ergo
concordant omnino cū decretali a qua ele=
ctio arg. a cōtrario. j. eo. indecorum. nec ob. l.
C. de his q̄ veni. eta. impe. qꝛ ibi loquit quo
ad adminiſtrationem rei priuate nō eſt tan=
tus fauor rei priuate ſicut publice. Itē quia
illud nō fit tantū ex neceſſitate quantū ex be
nignitate. ¶ Dico ergo ꝙ inſtante neceſſita=
te eccleſie pōt epiſcop⁹ diſpēſare in defectū.
nam video qđ cum peccatore diſpenſat ne=
ceſſitate exigente. j. eodē. queris. quanto ma
gis ergo cum illo qui patitur defectum con
tra concilium diſpenſare poterit in hoc ca=
ſu: nec intelligitur facere contra concilium:
quia ſemper intelligitur ab illa prohibitiōe
ſeu ꝓcepto excepta neceſſitas tacite que non
habet legem. j. de reg. iur. quod non eſt. ⁊ de
obſerua. ieiunij. concilium nam ⁊ a ſacramē
to videtur excepta. ff. qui ſatiſda. cogan. l. vl
ti. j. de iureiuran. breui. Sicut enim iuramē
tum cōtra vtilitatem eccleſie preſtitum per=
iurium eſt. j. de his que fi. a maio. par. c. cum
in cunctis. ſic concilium contra vtilitatē ec=
cleſie promulgatum: vel intellectum irratio
nabile iudicio. ⁊ ſi ratione caret conciliū ſeu
intellectus: caret ⁊ iure. j. diſtin. conſuetudo
s. de conſue. c. j. ⁊ de conſti. que in eccleſiarū.
⁊ c. eccleſia. ⁊ j. de ſenten. excom. nouerit. ex
quo etiā ratione caret extirpandū eſt. lxviij.
diſtin. cor epiſcopi. xxxvj. diſtin. §. eccc. vbi di
citur qđ talis debet eſſe epiſcopus qui omni
poſcenti ſciat reddere rationē. ¶ Qui ergo
voluerit contradicere dicat rationem et ero
cum eo. Sed male intelligit eccleſiaſticas re
gulas qui hoc negat. vij. qō. j. ſcias. in fi. nec
ob. c. precedens. in fi. qꝛ illud de epiſcopis. j.
de exceſ. prela. ſicut vnire. vij. q. j. epiſcopus.
in fi. nā ex neceſſitate inſtante diacoiſſa mi=
nor. l. annis aſſumit in autē. quomodo opor.
epiſco. §. quanta igitur. col. j. ad hoc. j. q. vij.
tali. ⁊ c. ſi illa. Item in preben. etas deſidera
tur: qꝛ pueri ad prebendam idonei nō repu=
tantur. j. de preben. ſuper inordinata. quod
dic vt ibi not. hoc de rigore iuris nam cōſue
tudo curie ad preſens ſtat opinioni. T.

2 Qualitas. Quantū ad mores † hi enī clericum nobilitant nō ge=
nus. j. de preben. venerabilis. §. nos igitur
qđ dic vt no. j. de inſtit. §. q̄s inſtitui. verſi. in=
ſtituendus. Item qđ non ſit excōmunicatus
vel ſuſpenſus: vel interdictus. j. eodem. cum
bone. ⁊ adde quod not. s. de tempo. ordi. §. et
qualiter. et. §. et cui. ⁊ s. de electio. § q̄s eligi.

3 Ordo. † Quia etiam ad eccleſiam paro chialem admitti nō debet niſi ſit
in ſacris: ſed tñ in hoc et in dignitatibus mi
noribus poſſunt epi diſpenſare ſm oēs: vt. j.
eo. ꝓterea. Rñdeat ergo Tancr. ⁊ ſequaces.
quare non in etate: cū illud videatur minus
periculū quā in ordine. etas enim multoties
anticipatur. j. de deſpō. impu. puberes. ⁊ ſo=
lo lapſu tpis ſuppletur. ordo vero nō dat niſi
per man⁹ impoſitionē. j. de ſacra. non itera.
c. vlti. nec on⁹ eiuſdem ſiue miniſteriū aliqs
ſcire poteſt niſi expertus: ideo ſubdiaconus
eligi pōt etiam in epm qꝛ cū miniſtret altari
particeps eſt ſecretorū: ⁊ ſacer ordo eſt. j. eo.
a multis in prin. ⁊ in fi. ⁊ neceſſe eſt ꝙ is qui
eligitur in ſacris ſit. lx. diſtin. c. vlti. ⁊ per to=
tum. s. de elect. cum in cunctis. ⁊ c. dudum.
Innocē. Idem videtur in accolito ſi talis ſit
quod in breui poſſit ordinari quod concedo
in epiſcopatu ex diſpenſatione pape tantū:
et idem viſum fuit aliquibus ex diſpenſa=
tione metropolitani. lx. diſtin in epiſcopum.
j. eodem a multis. reſpon. j. ad fi. cum illud
per nullum ius expreſſe reuocet. ego tamen
credo hoc tacite reuocatum arg. in his que
no. s. eo. §. etas. xviij. diſt. multis in fi. lvj. apo
ſtolica. ⁊ c. cenomanēſem. et. c. qꝛ ſimpliciter

.ſ. de cor. vicia. c. ij. ⁊ vide qđ not. .ſ. de fil. pſbr. ·§. ſi. verſi. circa hoc notandū. ergo in epiſcopatibus ſolus papa diſpenſat: in minoribus autem diſpenſabit epiſcopus neceſſitate vel vtilitate vrgente. vnde cum abbate in tali articulo diſpenſat. .ſ. eo. tuam. eſt et alia ratio quare ſubdiaconus eligi poteſt: quia ita coniunctus eſt eccleſie qđ decetero nō poteſt pedem retrahere. .ſ. eo. a multis. §. verſi. ⁊ cum diaconus eodem priuilegio gaudet. .ſ. de ſeruis non ordi. miramur. Sed cum plures inueniantur qui etatem anticipent quā qui ſine experientia exercitium ordinis habent: hi qui concedunt qđ in ordine valeant epiſcopi diſpenſare: multofortius hoc debēt concedere in etate. ❡ Circa hoc queriť vtrū prelatus † poſſit compellere clericos inuitos[a] ad ordines recipiendos. ⁊ videtur quod non. lxxiiij. diſt. c. j. ⁊. ij. ⁊ c. vbi iſta. Sed quidam canones innuūt contrariū. lxxiiij. diſt. ſi qui clerici. ⁊ c. placuit. Solu. non cōpellūtur abſoluta coactione: vt in primis concor. ſed conditionaliter compelluntur: vt in contrarijs. ❡ Sed qualiter compelleň per ſubtractionem beneficij vel dignitatis. lxxiiij. diſtin. epiſcoporum. Sed contra: qui aliter compellendi ſunt. ſcȝ vt minores ⁊ poſteriores maioribus et prioribus tempore in ſede ⁊ in perceptione beneficij preferantur: vt ſic maiores videntes minores promotos honorem quem refugerant appetere cogantur: et queſtum. lxxiiij. diſtin. conſuluit hanc conſideratione͂ videť habuiſſe Grego. .ſ. de maio. ⁊ obed. ſtatuimus. Solu primum ius loquitur quando neceſſitas eccleſie. ſcđm quando vtilitas eiuſdem eccleſie exigit: vt clericus ordinetur. ſcđm Hug. hec ſolu. videtur improbari. .ſ. eo. queris. ibi loquitur de neceſſitate vel vtilitate alternatiue: ⁊ in vtroqȝ caſu dicit eodem modo clericum compellendū. ❡ Ideo dicunt alij quod cum diuerſe pene ſtatuantur poteſt incipere iudex a qua maluerit ad aliam ſi proteruitas contumacis exegerit nihilominus proceſſurus. .ſ. vt lite non conteſta. quoniā frequēter. §. vlt. ❡ Frater Raymundus diſtinguit vtrum ſit clericus habens dignitatem vel beneficium cui certus ordo annexus eſt: puta abbas eſt: vel decanus vel prepoſitus: vel archipreſbyter qui debent eſſe preſbyteri vel archidyaconus qui debet eſſe diaconus. ⁊ tunc per ſubtractione͂ beneficij compellitur. .ſ. eode͂. c. j. lxi. di. nullus. niſi forte iuſta cauſa excuſet clericum in quam ſine culpa ſua inciderit. .ſ. de elec. cum in cunctis. §. inferiora. et. §. hec ſane. nec ob. appellatio. vt ibi dicit. xlv. diſtinc. innouamus. quidam tamen non admittunt hunc caſum: quia ſi aliqua iuſta cauſa interueniēte promoueri non poſſunt: prelationes amittunt. .ſ. eo. c. j. Sed qđ ibi dicit qđ ſi aliqua iuſta cauſa prohibente ſubaudiendus in quā inciderit culpa ſua: puta quia maritus ipſum inueniens cum vxore cepit vindictā de fratribus: vel ipſemet credēs placere deo fecit ſibi virilia amputari. .ſ. de cor. vicia. ex parte. Bartholomei. ⁊. c. ſignificauit. alioquin contra: quia non eſt addenda afflicto afflictio. .ſ. de cleri. egr. ca. j. lv. diſt. precepta. ff. de ſta. ho. qui fure͂. ff. de poſtu. l. j. §. caſum. hoc breuiter intelligo qđ ſi culpa non preceſſit caſum ei imputabitur: ſicut nec medico imputatur ſi potionem dat: et infirmus aliquo fortuito caſu moriatur ita qđ medicus non deprehendatur in culpa ante factum: vel in facto: vel poſt factum. .ſ. eo. ad aures. ❡ Ante factum deprehenditur in culpa qñ non eſt peritus in arte: vel quando intromiſit ſe de miniſterio gaccellino: puta religioſus eſt q̄ intromittit ſe de chirurgia quod officium ad ip̄m non pertinet. .ſ. de homici. tuanos. ❡ In facto autem deprehenditur in culpa quādo non dedit potione͂ iuxta traditiones artis: imo innitebatur prudentie ſue cōtra iura. .ſ. de conſti. c. j. et ca. ne innitaris. ❡ Ex poſtfacto in culpa deprehenditur quando circa cuſtodiā infirmi non apponit diligentiam quam deberet: nec excuſatur ſi cuſtodiam minus diligente͂ dimiſerit vbi videbatur periculū imminere. ar. .ſ. de off. ar. ca que. caueat ergo ne plures curas ſimul et ſemel recipiat: qr ſi infirmitas continuā diligentiā exigit pluribꝰ intentus ⁊c. et dū ad vtrūqȝ feſtinat ⁊c. .ſ. de cleri. coniuga. diuerſis. hec triplex culpa colligitur. .ſ. eodem. ad aures. et. ff. ad. l. aquil. qua actione. §. fin. et. l. ſequen. ❡ Ergo ſcđm fra. Ray. quando certus ordo annexus eſt beneficio per ſubtractionem beneficij compel-

a ❡ Clericos inuitos Adde Jo. an. in. c. ij canon. de elec. lib. vj. in nouella Ray. i ſũma tit. de eta. ordi. in. §. nunc cp̄s poſſit cōpellere. et in ſumma. cōfeſſorū. eo. ti. in. §. xlviij in titul. de obediētia ar. iiij. ver. nunqđ p̄latus.

litur. qd intelligo vt premiſi. ¶ Si vero be-
neficium non habet annexum certum ordi-
nem: ⁊ neceſſitas eccl'ie requirit qd clericus
promoueatur: ſi clericus excuſat ſe occaſio-
ne criminis quod ſe cōmiſiſſe proponit: aut
aliud impedimentū pretendit intelligas in
quo incidit culpa ſua: tunc ep̄s debet promo
uere inferiores idoneos: et ipſum etiam cle-
ricum niſi alias ſit valde vtilis ⁊ neceſſarius
illi eccleſie a dicto beneficio penitus ammo-
uere. ſ. eo. queris. §. j. ⁊ ſic poteſt intelligi. lxx-
iiij. diſt. conſuluit. ¶ Ubi vero pretendit im-
pedimentū temporale: puta infirmitatē vel
perpetuū ex delicto ſuo non prouenietē: non
ſolum non cogit̄: ſed ſi eius non admittatur
excuſatio: a tali granamine poterit appella 5
re: ſicut et tutor appellat ob excuſationē ra-
tionabilem non admiſſam ff. quādo ap. ſit l.
j. §. ſi quis tutor. Sed ⁊ videtur ſufficere ſi ſe
probaturū offerens admiſſus non fuit. ſ. de
appel. interpoſita. ¶ Quod ſi ſola volunta-
te renuit ordinari nihil pretēdens niſi quia
non vult debet cōpelli ap. re. per ſubtractio-
nem officij et beneficij. lxxiiij. diſt. c. ij. et iiij.
¶ Sed ſi neceſſitas vel vtilitas eccleſie non
exigit inuitum cogere non debet: ⁊ ſi hoc fa-
cit puniendus eſt. lxxiiij. diſt. c. j. ⁊. ij. et capi.
vbi iſta. ¶ Dicitur autē vtilitas eccl'ie exige
re quādo indiget aliquibus miniſtris in cer-
tis officijs. nā certa miniſteria certos requi-
runt ordines vnde ſeruiendum eſt eccleſie in
eo ordine quem ipſius cura requirit. ſ. de pre
ben. extirpande. §. qui vero. parochialem. er-
go in eccleſia cathedrali vel conuētuali que
plures diaconos plures ſubdiaconos et ſic
de reliquis requirit in diuerſis ordinibus cō
ſtitutos bonus epiſcopus arbitrabitur cum
nec vnus ſemper de facili ſeruire poſſet. arg.
ſ. de offi. archi. c. ij. de offi. archipreſby. ca. ij.
quod dic vt no. ſ. de preben. §. cui conferen'da
lit. verſi. ſed nunquid pueris. ¶ In hoc ergo
caſu quādo eccleſia eſt ſeruitoribus deſtitu-
ta. ſ. de cleri. non reſi. cum ad hec et requirit
vtilitas eccleſie quod ille ordinetur cui ep̄s
precipit. Quis in eccleſia preter hunc quem
ep̄s cogit: alij idonei valeant reperiri. neceſ-
ſitas vere exigit qn̄ nullus alius idoneus in
eccleſia reperit̄. ¶ Sed quid ſi ep̄s dicat pro
ba excuſationē qꝛ non ſufficit de re niſi pro-
betur. ff. de procu. que oīa. ſ. de concel. preben.
cum ſuper queſtione ⁊ ca. ex parte aſten. ad
fi. ſ. de his que fi. a ma. par. ca. c. j. §. j. dico qd
nihil hꝫ neceſſe ꝓbare. ſ. eo. queris. rn̄. j. ibi ſe
creto cōmiſſe dicet. s. i. in iudicio aīe. nā ſi in
iudiciali remoueret̄. xxiiij. di. c. vlt. ⁊ eſſet no
toriū iuris. ſ. de coha. cle. et mu. c. vltimo ſm
Gof. hoc nō admitto: qꝛ ꝓpter talē ꝯfeſſionē
ſcꝫ in penitentia factā nulla pena infligeret̄

ſ. de offi. ordi. ſi ſacerdos. dic ergo ſecreto nō
tanꝙ̄ ſacerdoti: nec tanꝙ̄ iudici: ſed tanꝙ̄ ſo-
cio: vel ſe excuſando ab eo qd precipitur: iu-
dice tn̄ non ſedente pro tribunali vel ſedente
ſed ſolo vel dic bonā glo. Goffre. ad excluden
das fraudes ⁊ malitias: intelligas tn̄ q̄ non
prodat peccatorē: ſed procedat ac ſi nihil au
diſſet: ⁊ adde qd not. ſ. eo. ver. quid ſi vtilitas.
¶ Poteſt etiā dici qd hic confitet̄ non tanꝙ̄
ſacerdoti nec tanꝙ̄ iudici ſed tanꝙ̄ epiſco-
po ordinatori quaſi hoc ſit mixtū forū inter
penitentiale ⁊ iudiciale. quod dic vt no. ſ. de
ſcruti. §. vlti. verſi. quid ſi confiteatur. ⁊ adde
huic materie qd no. ſ. de ele. §. quis poſſit eli
gere ſub. §. ⁊ qui nullo iure. ¶ Queritur etiā
vtrum coactus † recipiat characterē cuꝫ in-
uitus ordinatus ſit. ad hoc dicas quod ſic ſi
coactio fuit cōditionalis. arg. lxxiiij. diſt. vbi
iſta. lxv. diſt. de iudeis. j. q. j. quod. quidā qui
ſaltem indirecte noluit. xv. q. j. merito. Si ve
ro coactio fuerit abſoluta: tunc non recepit
characterem ordinis ſicut nec baptiſmi. ſ. de
bapti. maiores. §. penulti. ⁊ vlti. ¶ Sed nun-
quid conditionaliter coacti teneantur con-
tinere. dicunt quidā quod ſic. nam licet non
debuerint ſic compelli: tamen ex quo ſuſce-
perunt continere debent ⁊ ad hoc compellē-
di ſunt ne ordo videatur contēni. argu. in di-
ctis. c. de iudeis. ⁊. c. merito maxime cum or-
do ſacer votum continentie habeat annexū.
argu. xxxiij. diſtinc. diaconi. xxxiij. diſt. cum
in preterito. Joānes idē ſi non fuit coactio q̄
poterit cadere in conſtantem. ſ. quod metus
cauſa. c. penult. alioquin contra. ſ. quod me-
tus cauſa. c. j. ſ. de ſponſa. veniens. ij. ⁊. c. con
ſulti. integritas enim corporis ſuaderi po-
teſt non ſeparari. xxxij. queſtio. j. integritas.
nec debetur ꝯtinentia niſi voluntaria. xxxj.
diſtinc. ante triennium. xx. queſtione. iij. pre-
ſens clericus. ¶ Sed pone quod non tene-
tur continere: quia ordinatus eſt tali metu
interueniente qui potuit cadere in conſtan-
tem: nunquid vtetur priuilegio clericali. vi-
detur qd ſic: dū tamen clericaliter viuat. ar.
xxxij. diſt. ſi qui vero ſunt clerici: niſi tranſ-
eat ad actum penitus contrarium. lxxviij.
diſtinc. quiſquis. vel dic quod ſi prius habe-
bat vxorem legitimam: ſine peccato poterit
illa vti. ⁊ ſecundū hoc poteſt ſolui precedens
queſtio: ſi tamen ipſa ſe continere vellet ⁊ ip̄e
nollet non haberet priuilegiū. ſecꝰ ſi ipſa nol-
let ⁊ ip̄e vellet quantū in ſe eſſet ⁊ viueret cle
ricaliter: priuilegiū retineret vt dictū eſt. ar.
xxviij. q. ij. multorū. Si vero ante vxorē legi-
timā nō habebat precise cogit̄ ꝯtinere. ar. in
d. c. de iudeis ſm Gof. ¶ Quid ſi clericus pe
tit ordinari ſed prelatus cōtradicit qui for-
te nouit ſecretum impedimentū. reſpon. ſi eſt

clericus ſecularis et ſecretũ crimen non eſt enorme: moneri debet vt deſiſtat: ſed ſi monitus adhuc inſtat prohiberi non poteſt. ẜ. de tempo. ordina. ex literarum. ſi vero ſit enorme prohiberi poteſt: quia equiparatur mediocri manifeſto vt. ẜ. de tempo. ordi. §. ⁊ cui. ſub prima regula. §. hodie ſtandum. ⁊ ſequẽ. Idem intelligas ſi prelatus ſcit clericũ impeditum ob defectum natalium. argu. ẜ. de elec. innotuit. vel ob irregularitatem: puta bigamiam vel aliam. in his enĩ caſibus non ordinabit nec faciet ordinari. ¶ Sed opponitur de corpore chriſti qđ eſt maius omnibus ſacramentis. de conſecra. diſt. ij. nihil. et tamen de ipſo dicitur ꝙ diſpenſator nõ prohibeat pingues terre. i. peccatores menſam domini manducare. Sed exactorem timere moneat. de conſe. diſt. ij. non prohibeat. ⁊ dominus Iude bucellam tradidit. de conſe. di. ij. ſancta et. c. ſicut iudas. ſcꝫ die iouis ſancti cum precedenti die proditionem feciſſet. de cõſecra. diſtinc. ij. liquido. ¶ Ad primum. reſpon. ꝙ illud locum habet in corpore xp̄i ad qđ ſuſcipiendũ ſola contritio facit habilẽ. de conſe. diſtin ij. quotidie. Secus in ordine ad quem nec peracta penitentia facit dignum: ſi de crimine eorũ agatur: vt no. in. d. §. ⁊ cui. ẜ. de tempo. ordi. ver. hodie. ¶ Ad ſecũdum ſic reſpon. hoc fecit dominus qui ſuperior eſt omni iure: cui dici non poteſt cur ita facis. qđ tamen ideo fecit vt nos inſtrueret occultos peccatores per tolerãtiã ſuſtinere. q. j. vnus in fi. vel reſpõde ad vtrũq; ſimul ⁊ dic aliud in ſacramentis neceſſitatis et aliud in ſacramẽtis dignitatis. j. queſtione. j. §. ſed notandũ. Si ergo decre. illa ex literarũ loquiẽ in ſeculari cuius peccatũ occultũ non enorme tamen eſt notũ prelato vel quando habet beneficiũ cui certus ordo annexus eſt vnde habet ius petendi: ſecus ſi nõ habeat ius ẜ. de tempo. ordi. ad aures vel dic qđ prima decre. loquitur in ſeculari. ſecunda in regulari qui voluntatem non habent: ⁊ ideo magis aſtrictus eſt obedire ꝙ̃ ſecularis. xij. q. j. nolo nõ dicatis ẜm Sof. ¶ Sed qualiter impediẽ clericus ſecl'aris etiã ob enorme peccatũ occultũ. nã ſi prelatus hoc ſcit tanq̃ ſacerdos[a] celare debet. j. de offi. ordi. ſi ſacerdotes. xxxiij. queſtio. v. chriſtiana. xxxij. diſtinc. erubeſcant. et ſi iuſtam cauſam non reddit poteſt haberi recurſus ad ſuperiorem. j. de iure patro. nullus. forte ſpeciale eſt hoc c qđ non deuoluctur poteſtas ad ſuperiorem per negligentiam. arg. ix. q. ij. c. j. ⁊. ij. Alij dicunt contrarium: ⁊ qđ etiam epiſcopus cum ſciat peccatũ tanq̃ deus non dicitur facere cõtra conſcientiã ſi eum tanq̃ epiſcopus promoueat quia tanq̃ alius ſcit, et tanq̃ alius ex-dinat. ar. ẜ. de elec. cũ inter vniuerſas. ad fin. ¶ Quid ſi vtilitas eccl'ie exigit ꝙ aliquis ordinetur tñ ep̄s nõ ex hac cauſa, ſed ex odij fomite mouetẽ ad ipſum compellendũ: non videtur ꝙ inferior debeat obedire: qꝛ lꝫ ordinatio ſit vtilis: tamẽ ep̄s ſic precipiens deponi debet. arg. xlv. diſt. c. j. ⁊. c. epiſcopum. j. eo. tuam. dic contra qꝛ ex quo malum non eſt qđ precipitur: ſemper obediendũ eſt xj. q. iij. q̃d ergo. xxiij. q. j. quid culpatur. ad fi. xxiij. q. v. manifeſtum. ⁊ vide quod nota. ẜ. eodẽ verſic. quid ſi epiſcopus. ¶ Circa hoc notandum quod qui reputatur dignus ad vnũ ordinem vel honorem non debet indignus ad alium reputari. j. eodem accipimus. lxxiiij. diſtinctio. geſta. j. q. j. ſicut chriſtus. argumen. j. de accuſatio. nonnulli. j. de ſenten. excom. in preſentia. ff. de libe. cã. quis ſciens. ff. ad. l. iul. de adulte. ſi vxor. in fin. ff. ſolu. matri. viro atq; vxore.

Scientia Exigitur eminens ſed cõpetens toleratur. ẜ. de renun. niſi cũ pridẽ. §. pro defectu. que autẽ dicaẽ cõpetens determinare non poſſum qꝛ ẜm varia loca varie regule tradende eſſent: ideo arbitrio iudicis relinquendũ. ff. de eo qđ certo loco da. opor. ideo in arbitriũ. j. de offic. dele. de cauſis. §. j. hoc eſt boni viri. ff. de verb. ob. continuus. arbitrabitur ergo iudex in omnibus: ſed in canonico eminentem ſcientiã non requiret. j. de preben. venerabilis. in fi. ¶ In ſacerdote requiret ꝙ ſciat librum ſacramentorum lectionarium: antiphonarium baptiſterium: computum canones penitentiales: ſicut eſt illud. infra de contrahen. emp. ca. ij. ⁊ ſimiles de quibus not. infra de penitẽ § que penitentia. ſub. §. vt autem ſacerdos; pſalterium homelias per anni circulum diebus dominicis et alijs diebus apertis: quorũ ſi vnum deficit vix.

[a] ¶ Tanq̃ ſacerdos. ad de abb. in c. fi. de teſti. cogen. Abb. in. c. qualiter ⁊ qñ. el. j. de accu. abb. in ca. ſi ſacerdos. de offi. or. ab. i. c. dilect⁹. de exceſ. p̄la. abb. i. c. oīs vtriuſq; ſexus. d̄ pe. ⁊ remi. Domi. in c. ipſi apoſtoli. q. vij.

in eo nomen ſacerdotis conſtabit. xxxviij.diſtinc.que ipſis. et ſm qđ maiorem parochiã habet maius requiret. ſ.eodem. cum ſit ars.

6 ¶ Nimius autem defect⁹ † in epiſcopum ſi donatum non audierit.ſ.eo.c.fi.de cuius doctrina ⁊ ſcientia dic vt not. ꝫ.tẽpo.ord.§.cui. ſub octaua regula doctorẽ.Itẽ ſciẽtia attendenda eſt reſpectu loci: qꝛ licet habeat competentem ſcientiam in agẽſi eccleſia: non tamen in tholoſana. ꝫ.de electi.in cauſis.in fine ad idẽ.ꝫ.de elec. ſcriptũ.§.fi.caueat tñ iudex ne dicat ſufficientẽ eum qui inſufficiẽs eſt vel econuerſo.argu.ꝫ.de reſcrip.cum contingat.prope fi.ver. ceterum. ergo in maiori loco propter maiorẽ vtilitatẽ maior ſciẽtia requiritur. ꝫ.de transla. epiſcopi.c.fi.prope fi. qꝛ circa maiora maius periculum vertitꝛ xlij.diſt.quieſcamus.

¶ De ſacra vnctione. Rubrica.

1 ¶ Unctionis ſpecies ſunt.
2 Unctio quid ſit.
3 Unctionem quis recipiat ⁊ a quo.
4 Chriſtiani bis inunguntur.
5 Subſtantialia in conſecratione epiſcopi quid ſint.
6 Ieiunium an requiratur in ordinibus conferendis.
7 Miſſa an ſit de ſubſtantia ordinandorum.
8 Regis vnctio a quo fiat.
9 Unctionis epiſcopalis effectus quis ſit.
10 Unctionis ſacerdotalis effectus quis ſit.
11 Unctionis regalis effectus quis ſit.
12 Unctionis chriſtianorum effectus quis ſit.
13 Unctionis eccleſie altaris ⁊ calicis effectus quis ſit.
14 Mos apoſtolice ſedis eſt ſeruandus in ordinibus conferendis.

Quoniam in ſuperiori tractatu de ordinãdis et preficiendis legimus quorũ aliqui q̃ pficiuntꝛ dignitatib⁹ inũguntur. ſubijcitꝛ hec rubrica de ſacra vnctiõe in qua viuẽdũ ¶ Quot ſunt vnctiões. ¶ Qui ⁊ quo inungantur. ¶ A quo ⁊ qualiter fiat. ¶ Quis ſit effectus.

1 Quot ſunt unctiones. † Due exterior ſcilicet et interior. per exteriorem viſibiliter corpus inungitur per interiorem inuiſibiliter cor. i. anima. Sed hoc ideo dicit qꝛ ſm quoſdam anima ſe tẽ habet in corde: vel ideo dicit hoc qꝛ nõ fructificat vnctio in anima niſi ex corde ⁊ ex voluntate.vincen.quod verius vꝛ.argu.xxij.q.v.qui periurare vnde qui petijt contradicit in baptiſmo: nec rem: nec characterem recipit ſacramẽti.ſ. de baptiſ.maiores.fi.arg lxxiij. di geſta ſic ponitur hic vꝛ pro anima ⁊ ipſam ſignificat.anima enim ſm diuerſa officia que habet varia ſortitur nomina . vnde verſus. ¶ Pluribus officijs anime ſunt nomina plura . ¶ Dum ſentit ſenſus: ratio dũ iudicat et mẽs. ¶ Dũ quid commemorat animus : dum cogitat et cor. ¶ Hãc autem interiorem vnctionem tribuit ſpiritusſanct⁹ ſcilicet ſiue charitas que tanq̃ radix illi erit . nã radix ardente ſole nõ areſcit ſed nutritur calore ipſi⁹. de peni. diſtinc.ij.querendum. verſi. Item Aug. ſuper epiſtola Io. exterior ſignificat interiorẽ. Interior autem nõ ſolum eſt ſignũ id eſt ſignatum exterius: ſed etiam ſacramentũ id eſt ſignum ſiue ſignatum inuiſibilis gratie que ſi digne ſumatꝛ augetꝛ ſine dubio q̃ deſignat ſm Uincen.ſ.eo.c.vnico.§ ſ ver.vnctio viſibilis ⁊c.ego tñ ſic expono non ſolũ eſt ſignuꝫ.ſ. inuiſibilis gratie: ſed etiã ſacramẽtum.i.ſacramentalis character qui ſemel admiſſus nunq̃ amittitur.ſ. de diuor. quãto .§.ſi vero alter.⁊ dꝛ ſacramẽtum qꝛ ſacrat mentẽ.i.ſanctificat ⁊ purificat ⁊ dño vnit.ſ. codẽ.§.qꝛ vo xp̃s.ſ.de bigamis.debitũ.de conſe.diſt.iiij.c. ſ.⁊.ſſ.et.c. ꝑpric vnde ſequitur qꝛ ſi digne ſumitur ⁊c. vel dic nõ ſolũ eſt ſignum.i.character impreſſus in anima: ſed etiã ſacramentum.i.gratiã cõferens ſicut ſacramẽtũ.nam in quolibet ſacramẽto gratia confertꝛ p̄terq̃ in matrimonio.ad hoc lxxv.diſt.§.ſ.⁊.c ſ ⁊.c. qđ a patrib⁹.⁊ ſequẽti.ſ.q.ſ.multe.⁊.c. multi. qꝛ ſi digne ſumitur.i.ſumens eſt ſine mortali peccato: ipſa interior vnctio: vel agit. i.creat nouã gratiã : puta caſtitatẽ in illo q̃ ſolebat eſſe diſſolut⁹: ⁊ ſic per conſequẽs ſalutẽ quã quis per gratiã conſequi ꝯſueuit: vel auget id eſt ampliat veterem gratiã: vt ſi antea libenter dabat pauperibus: nũc libentius erogabit qđ deſignat ſeꝫ exterior vnctio.non eñ interius gratia per ſacramentum vnctionis confertur niſi exterius inungatur.ad hoc. ſ. de bap.debitũ.§.fi. ¶

2 † Sed quid eſt vnctio: quod ipſum verbum ſonat ſic.ff.iudicatum ſolui.iudicatum.ſm Goffr.negari nõ poteſt. ¶ Sed quid eſt ſacra vnctio dñe Gof.et quidem puto qđ poſſit magiſtraliter ſic deſcribi. Sacra vnctio eſt ſacri olei materialis delibatio ſcđm formam eccleſie traditam: que ſi digne ſumitur interius fortius quam exterius operatur vt patet ex premiſſis.et.ſ.eođ. reſponſo primo.⁊.§ſ.

Quid & quo inungatur.

3 † Criſmate qđ ex oleo ⁊ balſamo conficitꝛ caput ⁊ manus epiſcopi cõſecrentꝛ. Quid aũt

a ſignificet oleũ[a]:et quid balſamus: quid vn=
ctio capitis: quid manuũ.legiꝶ.j. eo.§.ad ex=
hibendũ.ꝛ.§.hoc vnguentũ. et durat vſqꝫ ad
.§.vnde in veteri. queſtiola ſuper ipſa litera
plenius explanaui. Jn veteri aũt teſtamẽto
b vngebãtur reges[b].lxxj.diſt.c.j.lxxv.diſt.c.j.
et in capite.ſed hodie vnctio capitis in bra=
chiũ eſt tranſlata vt princeps non in capite
inungaꝶ: ſed in brachio ſiue humero vel in
armo.in capite vero ſummus pontifex:quia
perſonã capitis.i.xp̃i in põtificali officio re=
preſentat: vngiꝶ etiam pontifex chriſmate.
Sed princeps oleo delinitur:vt ſcias quan=
ta inter autoritatẽ pontificalẽ ꝛ regalẽ pote=
ſtatem ſit differentia denotanda: de quo dic
vt no.j.de maio.ꝛ obe.§.quis cui ver.ꝛ nun=
quid impera. et vide.ṡ. de conſti.§. qualiter
ꝯſti.vbi inuenies alias remiſſiones. ¶ Quid
autẽ hec ſignificent: et quare ſic fieri debeat
plene expoſui in litera.j. eo. ꝛ durat a.§.vn= 5
de in veteri.vſqꝫ ad.§ qꝛ vero xp̃s. ¶ Ungun
tur etiã manus ſacerdotũ.j.eo.§. quia vero.
non chriſmate.quãuis hoc Goffre.notauerit
ſed oleo benedicto. Hec eñ eſt differentia in=
ter iſtos: ſicut reſpõdit mihi dominus noſter
quem ſuper hoc Lugduni conſului et con=
probatur ex libro pontificali qui ordinarius
diciꝶ.ꝛ xxiij.di preterea. vbi hoc no. Hug.et
aꝑ pe cõſultationis citra ſic eſt a prelatis in c
iſtis partibus obſeruatũ. dicimus tñ q illa
oratio cõſecrare ꝛ ſanctificare digneris dñe
manus iſtas ꝛc.ep̃is et presbyteris eſt cõis.
xvj.q.j.§.hoc idẽ.ꝛ.§. ſequẽti.ecce ſufficiẽter
4 ꝑ quẽ dñs Goffr.deceptus fuit. ¶ † Nõ ſolũ
aũt reges ꝛ ſacerdotes inunguntꝶ: ſed et oẽs
chriſtiani bis ante baptiſmũ.ſ.oleo benedi=
cto.primũ in pectore:deinde inter ſcapulas:
ꝛ bis poſt baptiſmũ:ſed chriſmate ſacro pri=
mum in vertice: demũ in fronte: ꝛ qꝺ ita fit:
ꝛ quare ſic fit.habes.j.eo.ab illo.§.quia vero
xp̃s. vſqꝫ ad.§..vngitur preterea. ¶ Eccleſia
etiam vngitur chriſmate cum dedicatur:al=
tare cũ conſecraꝶ primo oleo ſcꝺo chriſmate
calix cũ benediciꝶ ſed chriſmate tantũ ſicut
hec omnia in epiſcopali ordinario plenius
continentur ꝛ probantur.j.eo.§.vngitur.

A quo & qualiter fiat.

Et quidẽ ep̃s
exemptus a ſummo pontifice:nõ exemptus
a ſuo metropolitano: vl' primate: vl' patriar
cha:vel alio de mãdato ſuo ſuꝑ quo vide qꝺ
no.ṡ.de tẽpo.ordi.§.ꝛ qualiter.ver.ꝛ hoc ſciẽ.
dum.ꝛ ſequẽ.ṡ. de elec.§.a quo ꝯfirmãda ſit.
De forma vero ordinãdi ſeu ꝯſecrandi ep̃os
legiꝶ.xxiij.diſt.ep̃s.ꝛ. lxxv.di.c.j.j.eo. vſqꝫ.ad
.§.vnde in veteri. qualiter autem alij clerici
ordinentur legitur.xxiij.diſt.presbyter.et ca.
ſequen.vſqꝫ ad.c.pſalmiſta. ꝛ no.ṡ.de temp,.
ordi.§.ꝛ a quo.et.§.et qualiter.
¶ Quid ſi cõtra formã eccleſie
ordineꝶ quis nihil agiꝶ.argu.
xij.q.ij.ſine excep.xxxv.q. v.al=
ter.de conſe. diſtin.iiij.re vera.
lxviij.diſt.cor ep̃i.C.de legi.nõ
dubium.ff.de reſcrip.cum dile
cta.§.pe.ꝛ vlt. qꝺ intellige cuꝫ
aliquid ſubſtantiale omittiꝶ.
ar.j.de ſta.mo.cũ ad monaſte=
rium.in fi.j.de condi. appo.ca.
fi.xxxij.q.ij.ſolet queri.nã ſub=
ſtãtialia immutari nõ poſſunt
inſti.de here que ab inteſt.de=
fe.§.minus.ff.de capi.dimi.eas
obligationes. et ſi vnũ de ſub=
ſtantialibus omittatur:nõ va=
let qꝺ agiꝶ.ar. xxxviij.diſt.que
ipſis. ¶ Sed que dicũtur ſub=
5 ſtantialia.†reſpon.in cõſecra=
tione epiſcopi eſt de ſubſtãtia
liber qui poniꝶ ſuꝑ ceruicẽ cõ=
ſecrandi.xxiij.diſtin. ep̃s ſcꝺm
Goffre.arg.lxxv.diſt.c.j.ꝛ.c.qꝺ
die dominico.ſed ſcꝺm Hugo.
in talibus non eſt incantũ nil
timere aſſerere, ¶ Jtẽ nume=
rus conſecrantiũ. ſcꝫ qꝺ ad mi
c nus ſint tres[c]. vnus principa
liter cõſecrans ꝛ duo coadiu=
tores et ceteri conſecrantes:vt
no.ṡ de temp. ordi.in. d.ver.et
hoc ſciendũ.et. probaꝶ.lxvj.di.
.§.porro. ¶ Jtem q vnus totã
conſecrationẽ perficiat.nam ſi
vnus partem vnã faciat ꝛ ali9
partem alterã nihil agiꝶ: vel
ſi vnus ep̃s manũ imponat et
ſimplex presbyter: vel etiã al=
ter epiſcopus benedictionem
infundat.xxiij.diſt. quorundã.
Quod autem ibi dicitur ordi=
nem quem adepti ſunt: intel=
lige de facto amittant. ſcilicet
de facto: illa eñ verba factum
tantum reſpiciunt: ſic ſi vnus
baptizandũ immergat ꝛ alter
verba proferat: vel ſi vnus di=
cat. ego te baptizo et alter in
nomine patris ꝛc. nihil confer
tur. ſacramẽta enim eccleſia=
ſtica vnitatis ſunt ꝛ diuidi nõ
debent. de conſecra. diſtinc. ij.
quia paſſus.xxiiij.queſtione.j.
loquiꝶ. hoc intelligo de verbis
ſubſtãtialib9: vnde nihil age=
retur in miſſa ſi verba cano=
nis,ſcꝫ hoc eſt corpus meũ.ꝛc.

a ¶ Significet oleũ. Adde. c.j. extra.eoꝺ. ti.ca.diſciplina.xlv. diſt.c.ols. de pe. ꝛ remiſ.

b ¶ Ungebãtur reges. Adde. ca. nos ſi incõpetẽter. in.§.ſꝫ notandũ eſt. ij.q.vij. in c.cognouerũt.l.§.nũquid ẽt dauid.de pe. di.ij.origi nal'r. Leuitici.viij. Exoꝺ.xl.j. reg.xvj.iij regũ.j.et iiij.reg.ix.

c ¶ Sit tres. Adde tex. in caꝑ.nec ep̃i.de tẽpo. or. gl.f ca.j.de ſacra vnctione.extra.

ꝛ hic eſt calix meus ꝛc. diuiderentur ita qḋ vnꝰ preſbyter diceret vnam partem et alius aliam: ſecus de his que verba canonis precedũt et ſequũtur que diuidi pñt: ꝛ p plures expleri neceſſitate inſtãte. vñ. q j. illud. et capi. nihil.

*Dubiũ ſinglare. * ¶ Quid ſi duo epiſcopi ſimul ordinant: vterqꝫ manus imponit: vterqꝫ verba profert i integrũ. videtur quod nihil agatur qꝛ vnꝰ deus eſt tantum. ꝫ. de ſumma tri. c. j. quẽ repreſentat cõſecrator. vnde vnus debet eſſe celebrans ꝛ alij cõcelebrantes dicuntur. ꝫ. de elec. quod ſicut. §. ſuper eo. dic contra: qꝛ licet dicens ſit qḋ vnus hoc faciat: tamen a pluribꝰ fieri poteſt. nã Jacobus alphei primus hieroſolymorũ archiepiſcopus a Petro et Jacobo zebedei et Joanne apoſtolis ordinatus eſt. lxx. diſtinct. §. porro. et alij apoſtoli ſimul conſecrauerũt ſiue manus impoſuerunt qḋ idem eſt vt probatur. lxxv. diſtinc. quod die dominico. et de hoc tangiť. j. tit. j. c. preſbyter. ſic dico baptiſmum conferri ſi duo ſimul immergãt et ſimul verba proferãt: qꝫuis fieri non debeat vt patet in his que no. j. de cog. ſpi. §. j. ſi plures iudices vel arbitri ſimul pronunciantes eandem ſententiã proferunt imo nec alter valet niſi omnes pronũcient. ff. de re iudi. duo ex tribꝰ. ff. de arbi. item ſi vnus. §. item ſi plures. cum ergo tres epiſcopi ſint de ſubſtantia quamuis vnus principaliter conſecrare dicatur tñ omnes pronunciare debent. ¶ Hec vero que ſequuntur nõ putamus eſſe de ſubſtantia. ſ. vnctionem: vnde non iteratur ɔſecratio ſed ſuppleť. j. e. rñ j. ¶ Item manus impoſitionẽ: vel ſi qs p chriſmate oleo fuerit delinitꝰ. j. ti. j. c. j. Licet autẽ aliqui dixerint ꝙ ſufficit ſola manus extẽſio. arg. ff. de acq. poſ. qḋ meo nomine. Dico aũt ꝙ neceſſariꝰ eſt corporalis tactus: qꝫ tamẽ ſi omiſſus ſit ſupplendus eſt. j. tit. j. c. c. fi. ¶ Itẽ

a ¶ Nunqd miſſa. Ad de gloſ. in c. oẽs baſilice. de cõſe. diſtic. j. gloſ. in. c. ſicut ḋ cle. gloſ. in. c. referẽte. ḋ cele. miſſ. Card. ale. in. c. eps. i fi. col. xxiij. diſtin.

tps ordinationis et etas ordinãdi: et quod a ſuo epo ordineť qlibet: ꝛ qḋ debita interſticia obſerueť nõ ſunt de ſubſtãtia: nec alia de quibus dixi. ꝫ. de tẽpo. ord. §. et qualiter. ver. per prelatum. ꝛ ſequen. ¶ Sed nũquid

6 ieiunium † eſt de ſubſtantia. videtur qḋ ſic. arg. ꝫ. de tẽpo. ord. literas. lxxv. di. ꝙ a patribus. ꝫ ſi a prãſo ɔferať vel recipiať ordo nihil agiť. ar. lxvij. di. reliq. de ɔſe. di. ij. liquido ꝛ di. iiij. vt ieiunij. ꝛ. c. vt epi. nã idẽ vř i alijs ſacramẽtis vt ibi maxime aũt in ordine: quia Paulus et Barnabas ieiuni manus impoſuerunt. lxxv. diſt. qḋ die dominico. Hug. tñ dixit ꝙ pranſus ɔferꝛe recipit quodlibet ſacramentum: excepto ſacramento euchariſtie ꝙ nõ credit confici niſi a ieiuno. de ɔſe. di. ij. liquido. ¶ Lauren. Jo. ꝛ Bertrandus dicunt ɔtrium ex eodẽ decreto qꝫuis enim ibi ſtatuatur ne pranſus conficiat: tñ vt ibi diciť dñs poſt cenã diſcipulis ſuis corpus ꝛ ſanguinẽ tradidit: ergo prima miſſa fuit poſt prandiũ celebrata: ideo dicit decretũ qḋ pranſus poteſt in cena dñi celebrare. de conſe. di. j. ſacramẽta. vñ prohibitio poſtmodũ ſubſecuta ob honeſtatẽ ſacramẽtoꝝ inducta eſt ſicut ꝛ illud prohibetur ne quis teſtimoniũ dicat niſi ieiunꝰ. j. de teſti. c. j. ꝛ ꝙ iuramentũ a ieiuno preſtetur hoc eñi honeſtatis eſt ꝛ nõ neceſſitatis. xxij. q. v. honeſtũ. qḋ credo verũ quo ad hoc de quo hic queritur. verũtamẽ grauiter peccat qui pranſus celebrat: etiã ſi cibũ vel potũ minimũ receperit. vij. q. j. nihil. ad fi. de conſe. diſt. ij. tribus. qḋ dic vt not. j. de conſe. eccle. di. ij. §. ꝛ qualr. ¶ † Sꝫ nũquid miſſaª

7 a eſt de ſubſtantia. aliqui dicunt qḋ ſic aliquĩ dicũt qḋ nõ. de ḃ tñ tetigi. ꝫ. de tẽp. ordi. §. ꝛ qualr. vbi Hug. ꝛ de vſu pa. §. vlti. ṽ. fi. ꝛ. §. j. conſilium tamen eſt qḋ in hoc ꝛ in alijs que in ordinationibus obſeruari mandanť: nec conſtat vtrũ de ſubſtantia ſint vel de ſolennitate: nec per aliqḋ ius inueniť qḋ omiſſum ſuppleri debeat: quod tutiꝰ eſt preſumatur. Judicetur ergo nihil actum fuiſſe. argu. in his que not. ꝫ. de ſeruti. §. que ſit forma. ver. vnum tamen ſcias. iteretur igitur: quia non intelligitur iteratũ quod ambigitur eſſe factum. j. de preſby. non bap. veniens. lxviij. diſtinc. preſbyteri. de conſe. diſtinc. j. ſolennitates. ¶ Hoc ſi ꝓbabiliter dubiteť quid enim ſi epiſcopus librum non tradidit: vel calicẽ vel vrceolum: vel candelabrum: vel oſtiariꝰ non tetigit oſtium: vel campanam non pulſauit: vel ſimilia que leuia ſunt omiſſa fuerint: forte talia cõtemni potuerunt nec oberunt ordinatis. argumen. ff. de ventre inſpi. l. j. §. fi. maxime cum hec tradantur in ſignũ executionis conceſſe. argumen. ꝫ. de conſue. c. ij. et not. ꝫ. de ordinatis ab epiſco. §. j. verſi. bertrandus

Bertrandus. ¶ Patet ex premiſſis quod que dam ſunt obſeruanda circa ordines que iudicantur ſubſtātialia. ſi aliquod iſtorū omiſſum eſt totum eſt iterandum: vt no. §. eo. ver. ſed que dicuntur. ⁊ ſequē. ¶ Quedā vero ſolēnia: ſi aliquod iſtorum omittatur nihil iteratur. ſed caute ſuppletur quod incaute fuerat ꝑtermiſſum: vt no. §. e. §. ver. hec vero. ⁊ ſeque. Et qualiter hec ſuppletio fieri debeat: dic vt not. ſ. ti. j. §. ⁊ que ſunt iteranda. ver. ſed quare eſt prohibita. ⁊ quouſq; hec ſuppleta fuerit executio denegat. ar. lij. diſt. ſollicitudo. ff. de ventre inſpi. l. j. §. ſi cui. ⁊ ſequenti. ¶ Quedam vero dubia: q: dubitatur vtrum ſint de ſubſtantia vel de ſolennitate: ⁊ ſic qd̄ tutius eſt eligitur: quia iteratur: vt no. §. eod. verſi. ſed nunquid. ¶ Quedam vero dicuntur honeſta ſiue leuia: quorum omiſſionis occaſione nihil de neceſſitate putamus ſupplendum: minus iterādum vt no. §. eo. ver. hec ſi ꝓbabiliter. Sed ⁊ ſi hec ſupplenda duxerim⁹ nō erramus. que eñ cā dubitatiōis tollende ordinibus inſerimus cōc nō lederet. ar. ff. mādati. l. mutuā ⁊ bonarū mētium eſt ibi timere culpā vbi culpa minime reperit. v. di. ad ei⁹ ꝓo cōcubitū. vñ talē deuotionē nō credim⁹ im probādam. ſ. de purifi. poſt partū. c. vnico. ad ſi. maxime cum de conſuetudine ſic ſeruetur ar. de conſe. di. ij. de trina. ¶ Unctio autē ſacerdotis a quo ⁊ qualiter fiat patet ex his que no. §. e. §. ver. ſed que dicuntur. ⁊ ſequētibus. ⁊ §. qui ⁊ a quo ver. vnguntur etiam manus ⁊. §. de temp. ord. §. a quo. ⁊ §. ⁊ qualiter. ⁊ . §. e. §. ¶ Unctio regis † a quo fiat. Si queras de imperatore a papa vel alio de mādato ſuo. §. de elec. venerabilem. §. j. ver. ſ; ⁊ princeps. alij vero reges a ſuis metropolitanis. ſicut rex alamanie promouēdus in imperatorem a Colonieñ. ⁊ ſicut rex Francie a Remeñ ⁊ rex Anglie a Cantuarieñ. ⁊ ſic de alijs in quibus apparet priſca conſuetudo que cuilibet eccleſie ſeruāda eſt. xxv. q. ij. c. j. ij. ⁊ iij. §. de trāſla. epiſco. quanto. reſpon. j. q ſi quis de nouo vng velit: conſuetudo obtinuit q a papa [illegible]atur ſicut fecit rex Aragonū: ⁊ quotidie in[illegible] rex Scotie. nā ab illo ois dignitas eccl'a[illegible]ca originē ſumit. xxij. di. c. j. ⁊ vtrūq; gladiū [illegible] xcj. di. c. ſ. lxiij. di. tibi dño: vñ ⁊ reges dpo[illegible] vt. x v. q. vj. ali⁹. ⁊. c. nos ſctōrū ⁊. c. curatos. [illegible] q. iiij. q: preſulat⁹. xcvj. di. due ſunt. ⁊ nō ſo[illegible] regnū conſtituit: imo transfert. §. de elec. venerabilem q. rñ. ⁊ not. §. de elec. §. quis eligi ſub. §. item ſciendum. poteſt igitur ſi vult ſu[illegible] per hoc aliquam eccleſiam ſpeciali priuilegio decorare. ſ. de offi. ord. duo. qualiter autē rex iungatur per librum pontificalem ſeu ordinarium poteris edoceri. Sed ⁊ conſuetudo antiqua circa hoc obſeruatur. nam ſupra dictorum regum Frācie ⁊ Anglie capita inūguntur. ¶ Unctio autem chriſtianoꝝ omnis fit a ſimplici ſacerdote quadruplex ter enim inungūtur oleo ſancto vſq; ad baptiſmum completum ſed prime dne oleo ſancto tertia chriſmate. ⁊ ſic intellige. xj. diſt. eccleſiaſticarum. ⁊ ſic dictio oleo ibi poſita ſemel propriā ⁊ impropriam ſeu duplicem ſignificationem retinet. nam ponitur oleum pro chriſmate ſicut ⁊ econuerſo chriſma ponitur pro oleo. xcv di. illud. quarto etiā inungūtur in extremis que vocatur extrema vnctio de qua no. ſ. ti. j. §. quot ſunt ſpecies ſub. §. j. ver. quintū quinta vero que fit in fronte a minori epo nō confertur. ſ. eo. § q: vero xps. ver. per frontis chriſmationem. ¶ De ſupradictis omnibus inunctionibus a quo ⁊ qualiter fiant me breuiter expediens dico q excepta quadruplici de qua proxime dixi cetere a minore epiſcopo non fiunt. lxviij. di. q̄uis coepiſcopis. et duobus. c. ſeq. ⁊ not. §. de vſu pallij. §. quid ſit pallium. §. de ordinationib⁹. ab epiſcopo. §. quid iuris. verſiculo. vel loco. Jnunctio vero eccleſie vel altaris fieri habet cum miſſa ⁊ alijs ſolēnitatibus que leguntur. de conſecra. diſt. j. c. j. ⁊ ij. que deficiunt quo ad modum in libro pontificali qui dicitur ordinarius plene poteris reperire.

9 Quis ſit effectus † effectus vnctionis epiſcopalis eſt: vt per ipſam matrimonium contractum inter ipſum ⁊ eccleſiā cōſummet. qd̄ dic vt no. §. de tranſla. epi. §. ⁊ qualiter. ver. verum ⁊ ſequen. ⁊ vt executionē habeat eorū que epiſcopalis ordinis ſunt de

10 quib⁹ tetigi. §. e. §. xxi. ver. vlt. ¶ Effect⁹ † ꝓo vnctionis ſacerdotalis eſt vt miſſam celebret ⁊ alia que ad ſacerdotale officium pertinent inunctus valeat exercere. §. de ſumma tri. c. j. §. vna vero eſt. vt tñ de vnctione ſubſtantiali hoc intelligas. qd̄ dic vt no. §. eo. §. proxi. ꝓ. patet. ¶ Quid ſi quis ꝑtermiſſo aliquo ordine nō tñ ſacerdotali in epm promouetur ⁊ conferat ordines: nunquid valet. dicas qd̄ ſic dum modo nō conferat illum ordinē quē nō habet q: tunc nihil ageret. j. q. j. gratia. ⁊ q. vij. daibertum. ſm Gof. de hoc no. ſ. de cleri. per ſaltū promo. De eo autē qui nullos ordines hȝ ⁊ celebrat dicetur. ſ. de presby. nō bap. ¶ Effe

11 ctus † vnctionis regalis eſt vt augeatur ei gratia ad officium qd̄ ei committitur exercendum. quod quale ſit not. §. de elec. §. quis eligit. verſiculo. item captio. ⁊ vt honorabilior habeatur. ſ. de maio. ⁊ obe. ſolite. rñ. j. ⁊ §. j.

12 ¶ Effectus † vnctionis chriſtianorum perfecte eſt: vt recepto ſacramēto fidei. ſ. baptiſmo deleatur originale peccatum ⁊ vt inunctus nomen chriſtiani accipiat: vt a xpo xpiani di

a ¶ Attrahe. Adde gl.in.c.j. de ſacra vnctione .extra.

cantur tanq̃ vncti deriuentur ab vncto.vt in odorem:id eſt ex emplũ vnguenti.i.mortis illi⁹ xp̃i:cuius nomen.i.gratia no minis oleũ.i.per oleum eſt effu ſum .i. eſſe effuſa intelligitur oēs concurrant.i.ſimul cum eo in perfectione dilectionis cur rant.parati ſi oportuerit ꝓ eo mori ſicut ipſe mortuus eſt ꝓ ipſis intellige.ſ.eo.§.qꝛ vero xp̄s.ver.ante baptiſmum.ꝛ pre cedentibus.ar.vj.q.j.in ſcriptu ris.ꝛ iunge quod no.ſ.de bap.

5 ·§·quis ſit effect⁹.¶ Effect⁹† autem vnctionis eccleſie alta ris/ꝛ calicis eſt:vt eis maior're uerentia debeatur:ꝛ vt oſdies facilius exaudiantur.vt dicet ſ.de conſecra.eccle.vel alta.iõ eſt q̃ citius fieri poterit conſe cranda.ſ.de conſecra.ec.vel al. c.ſi.¶ Item ex quo ſemel inun cta ſunt ꝛ deo dedicata ad hu manos vſus non conuertunt ſ.de relig.domi.ad hec cetera q̃ deficiunt in dicta ſumma.ꝛ.ſ. de eccle.miſſa.plenius explica buntur.¶ Inſumma no.quod

14 in ordinibus cõferendis†ꝛ epi ſcopis cõſecrandis mos apo ſtolice ſedis ſeruandus eſt. hoc excepto quod inferiores vti poſſunt baculo paſtorali. quo tamen romanus pontifex non vtitur.tum propter miſti cam rationem.ſ.eo.tum pro pter hyſtoriam. Martialis em̃ vnus de diſcipulis petri quem poſuit dominus inter diſcipu los cum dixit niſi efficiamini ſi cut paruulus iſte non intrabi tis ꝛc.miſſus eſt poſtea a petro vna cum alio.ſ.beato mater no ad predicandum in germa niam. qui cum iret mortuus eſt ꝛ collega.ſ.beatus mater nus rediit ad petrum:ꝛ ait pe trus accipe baculum ꝛ tange eum:ꝛ dic in nomine domini ſurge ꝛ predica:ꝛ iuit ꝛ.xl.die s tẽpore mortis computando venit ad eum ꝛ tetigit ipſum ꝛ reſurrexit ꝛ predicauit.ꝛ ſic petrus intelligitur a ſe remo niſſe baculum ꝛ ſubditis con ceſſiſſe.extunc em̃ fertur apoſto lico baculo caruiſſe.tum ꝓpt ex myſticam rationem quam his verſibus com prehendas. ¶ Attrahe:a ſuſtenta :ſtimula: vaga:morbida: lenta. ¶ Attrahe per primũ medio rege.pũge per imũ.Uin.vel dic q baculus habet in ſummitate recuruationẽ qua ſi ad trahẽdum qđ non eſt neceſſariũ in roma no pontifice:qꝛ nullus ab eo diuertere põt fi naliter eccl'ia nempe nõ poteſt eſſe nulla. xx iiij.q.j.pudenda.nec vnq̃ moritur.xij.q.ij.li berti. ¶ Uel dic q hoc ideo eſt qꝛ per babulũ deſignatur cohertio ſiue caſtigatio. ideo alij pontifices a ſuis ſuperioribus recipiunt ba culum:qꝛ ab homine recipiunt poteſtatem. Romanus vero pontifex ipſum non recipit vt detur intelligi q a nemine iudicatur .xix. di.nunc aũt.ꝛ.ſ de elec.licet in fi.ꝛ q a ſolo deo recipit poteſtatem terreni ſimul ꝛ cele ſtis imperij.xxj.di.c.j.xxij.di.omnem ſecũdũ Uincen. ¶ Uel hoc ideo qꝛ per baculũ ſigni ficatur regnum quod recipit inferior a ſupe riore.ꝛ habet recuruationem vt ſciat ſe recur uandum ꝛ deponẽdum niſi recte agat.ſed ſe des apoſtolica a nemine regitur: imo oēs regit.ideo appellatur ordo omniũ. xxv.q j·§· his ita.vtitur prelatus hoc baculo in predi cationibus.xlv.di.diſciplina. non tamen in introitu miſſe.de conſe . diſtin.j.nullus epiſ copus.hoc de iure ſcripto.nam de conſuetu dine etiam in introitu miſſe videmus cõtra rium obſeruari.

¶ De ſacramẽ.non iterandis. Rubr.

1 Sacramentum quid ſit.
2 Sacramentum vnde dicatur.
3 Sacramentorũ ſpecies quot ſunt.
4 Baptiſmus dicitur ianua omnium ſacra mentorum.
5 Confirmatio quid ſit.
6 Sacramentorum ſecunda diuiſio.
7 Sacramentorum tertia diuiſio
8 Sacramentorum quarta diuiſio.
9 Sacramẽta minora quis cõferre poſſit.
10 Sacramentũ baptiſmi qs recipere poſſit.
11 Sacramenta que ſunt iteranda.
12 Sacramentum quid operetur.

Egimus de ordine cle ricorum quod eſt vnum de.vij.ſa cramẽtis ꝛ de ſacramento vnctio nis ſacre:ſed ne quis vana ſimplicitate du ctus ſacramenta eccleſiaſtica crederet iterã da.ideo apponit rubricam de ſacramentis non iterandis.qui titulus ius facit cum ſit negatiuus ꝛ perfectum ſenſum generet vt not.ſ.de benefi.eccle.in prin. videamus er go. ¶ Quid ſit ſacramentũ ¶ Et vnde dicat. ¶ Quot ſunt ſpecies ſacramentorũ. ¶ Quis

poſſit conferre. ¶ Quis recipere. ¶ Et quali
ter conferatur. ¶ Et que ſunt iteranda.⁊ que
non. ¶ Quid operetur.

a **Quid ſit ſacramentum** [a] **et**
quidem ſm grego. Sacramentum eſt in ali=
qua celebratione cum res geſta ita ſit vt ali
quid ſignificate rei accipiamus quod ſcrē
i. digne accipiendum eſt. ¶ Miniſterium ṗo
eſt quod occulte ⁊ inuiſibiliter operatur ſpūs
ſ. ita quod operando ſignificat: ⁊ ſanctificādo
benedicit: vt hec probantur .j.q.j. multi. Sed
ſm Aug. Sacramentum eſt inuiſibilis gra=
tie viſibilis forma. idem. Sacrificium viſibile
inuiſibile ſacramentum. idem. ¶ Signum eſt
res preter ſpeciem quā ingerit ſenſibus aliđ
aliquid ex ſe faciens in cognitionem venire.
de cōſe. di. ij. ſacrificium.⁊.c. ſignū. ¶ Poteſt
1 tñ magiſtraliter ſic deſcribi. ¶ Sacramētū †
eſt character quidam qui per eum qui pote 4
ſtatem hȝ corpori humano recipientis iuxta
ritum eccleſiaſticum viſibiliter: anime vero
inuiſibiliter a ſpiritu ſancto imprimitur: qui c
ſi digne ſumatur agit aut auget ſine dubio 5
quod deſignat. arg. in. c. allegatis.⁊ in cōcor
aſſigna. ꝫ. ti .j. § .j. ver. ſed qđ eſt ſacra vnctio

b **Et unde dicatur** [b] **et quidem**
2 a ſacris ſeu ſecretis virtutibus ſacramēta †
dicuntur qꝛ ſub tegumento corporalium re=
rum diuina virtus ſecretius ſalutē eorundē
ſacramentorū operatur. ¶ Miniſterium vero
ob hoc dꝛ qꝛ ſecretam ⁊ reconditam habeat
diſpenſationē. Sacrificium aūt quaſi ſacrū
factum qꝛ prece myſtica cōſecratur ꝓ nobis
in memoriam dominice paſſionis vt hec duo
ꝓbantur ſm Greg. j.q.j. multi ſecularium. vł
dic qꝛ dꝛ ſacramentum a ſacra mente quam
infundit quaſi ſacrans mentem. ꝫ. ti .j. § ad ex
hiben. verſi. hoc vnguento.⁊ § quia vero xp̄s
ver. in pectore.

3 **Quot ſunt ſpecies** † **ſacra=**
mentorum. ¶ Prima diuiſio hec eſt. ¶ Sa=
cramentorum quedam ſunt generalia ⁊ ne=
ceſſaria. quedam ſpecialia ⁊ volūtaria. ſumi=
tur hec diſtinc. j. qōe j. § ſi ſacramenta. xxij. q.
iiij. § fi. j. de tranſac. veniens. que omnia his
verbis comprehendas. Abluo. i. baptiſmus
firmo id eſt cōfirmatio. cibo id eſt euchariſtia
piget id eſt penitentia vxor id eſt matrimoniū
⁊ ordinat id eſt ordo. vngit id eſt extrema vn=
ctio. intellige hec ſunt. vij. eccleſiaſtica ſacra
menta. ¶ Ordo voluntatis thorus eſt dant
quinq̧ neceſſe id eſt ſacramentum ordinis ⁊
matrimonij vtrumq̧ voluntarium eſt. quin=
q̧ que remanent neceſſaria ſunt, ſicut exponi
tur in ſequentibus. ¶ Quedam igitur ſacra
menta dicuntur generalia: qꝛ a
omnes tangunt ⁊ omnibus
conueniunt ⁊ ſunt neceſſaria
qꝛ ſi ex contemptu omittantur
ſine ipſis ſalus non erit. ergo
neceſſaria ſunt ad ſalutem: et
ſunt quinq̧: ⁊ ideo dicit verſꝰ
ſuperior. dant quinq̧ neceſſe.
Sunt autē hec. ¶ Baptiſmꝰ
¶ Cōfirmatio. ¶ Euchariſtia
¶ Penitentia. ¶ Extrema vn=
ctio. ¶ Probantur hec de con
ſecra. diſtinctione. iiij. nulla ſa
lus.⁊ diſtinctione. v. ca .j.⁊.ij. et
diſtinc. ij.⁊ ſi non frequentius.
j. de penitentia. omnis de peni
ten. diſ v. non poteſt quis. Jac.
infirmatur quis i vobis ⁊c. xcv.
diſtic. § ſed iſtud alias incipit
4 oleo. ¶ † Primum. ſ. baptiſmꝰ
eſt introeuntium. vnde dicitur
ianua omnium ſacramento=
c rum [c]. xxxij. diſtinctiōe. verum.
5 ¶ † Secundum. ſ. confirmatio b
pugnantiū vnde datur ad ro=
bur. de conſe. di. v. ſpiritus ſan
ctus. ¶ Tertiū. ſ. euchariſtia
eſt progredientiū vnde ⁊ viati
cum appellatur. xxvj. q. vj. qui
recedunt.⁊.c. ſi quis de corpore
j. de penitentijs qđ in te. habes
de conſ. di. ij. iteratur. ¶ Quar
tum. ſ. penitentia eſt redeuntiū
nam redeuntibus datꝰ: vnde
ſm Hiero. ſecunda tabula poſt
naufragium appellatur. de pe
ni. diſtinctione. j. § . ij. ¶ Quin=
tum ſcilicet extrema vnctio eſt
exeuntium: quia dari conſue=
uit, tantum exeuntibus de hac
vita.⁊ de hoc habes. ꝫ. titulo
primo § primo verſiculo de c
prima. Jacobus apoſtolus ait
¶ Licet autem hec quinq̧ ſa=
cramenta dicantur neceſſaria
tamē de baptiſmo hic magis
proprie dicitur quia in quibuſ
dam vt in pueris non eſt ſalus
ſine eo. ſed ſine alijs bene ſaluā
tur. de cōſe. di. iiij. nulla in adul
tis vero ⁊ diſcretis ſepe eſt ſalꝰ
ſine eo. ſed ſine alijs non dico
ſpretis ſed non receptis pōt
etiam dici qꝛ etiam in his non
eſt ſalus ſine baptiſmo ſaltē in
teriore. nā q̄uis i pueris ſuffici
at exterior ablutio. đ pe. di. iiij.
paruulis. i adultis tñ requiritꝰ

a ¶ Quid ſit ſacramentū. Adde l. § notādū. j.q.j. Card. in cle. j. in ix. q. de priuile. ſanctus Tho. in. iiij. ſen. diſt. j.

b ¶ Et vnde dicatꝰ. addꝫ c. ſacrificiū de cōſe. di. ij.c. multi. j q. j.⁊ Abb. in rub. de bap.

c ¶ Janua oim ſacramētoꝝ. ad de. c. fi. de p̄ſby. nō ba. c. p cathe=ciſmū đ cogna. ſpi. li. vj. gl ſumme đ cōſe. di. iiij. gl. i c. q̄uiſq̧. lxxvij. di. Ar. i. c. caue xxviij. q. j.

baptiſmus interior.ſ.de baptiſ. debitū.ideo dicunt aliqui duo tantū neceſſaria eſſe.ſ.baptiſmū et penitentiā: qꝛ ſine primo nullꝰ eſt ſalus nec ſine ſcdo ex quo qs mortaliter peccauit tu tamē ſi verſibus ⁊ expoſitioni ipſorum adhercas non errabis. ¶ Quedā vero ſunt ſpālia: qꝛ non oībus conueniūt ſed quibuſdam ⁊ voluntaria ſunt: qꝛ ad aliqđ ipſorum nullus cōpellitur. ⁊ eſt ratio: quia cum ipſis ⁊ ſine ipſis ſalus eſt: ⁊ ſunt duo .ſ. ordo ⁊ cōiugiū ſeu matrimoniū: ideo dicit ver. ſuperior. ordo voluntas thorus eſt. De ordine habes. lxxiij. diſt. vbi iſta didiciſti. de matrimonio. xxx. q. ij. vbi nō eſt ꝯſenſus. ſ. de ſpon. cum locum. ex his duobus elicit gratianus aliam diſtinctionem.

¶ Scđa diuiſio ſacramentorū

6 ¶ Sacramentorū † quedā neceſſitatis: quedā dignitatis. ſ. q. j. §. ſed notandū. voluntarioꝝ enim quedā dignitatis ſunt: qꝛ non admittūtur niſi digni. i. ſine crimine ſine infamia: ſine irregularitate: cū ad alia oēs liberius admittātur. ⁊ eſt ratio: qꝛ alia ſacramēta recipiunt hoīes ꝑpter ſe tantū. ſacramēta vero ordinū recipiūt non ꝑpter ſe ſolū ſed ꝑpter alios. ſ. q. j. §. ecce. Dicunt aūt ſacramēta ordinis in plurali: qꝛ plures ſunt ordines. qđ dic vt no. ꝭ. de ordi. ab epi. §. quid iuris. vel ideo dignitatis dicunt: qꝛ a dignioribus in eccleſia ſcꝫ epiſcopis cōferunt: vt not. ſ. eo. §. quis poſſit conferre. ⁊ iſto reſpectu dicit ſacramentū in quo chriſma ponit maius ceteris. matrimonium vero maius đ rōne ſignificatiōis. euchariſtie vero ſacramentū maius eſt in ſubſtantia: baptiſmus quo ad effectum: qꝛ radix eſt aliorū. vnde verſus. ¶ Maior in effectu baptiſmus corpus ineſſe. ¶ Coniugiū ſigno maiori chriſma miniſtro.

¶ Tertia diuiſio ſacramentorum.

7 ¶ Sacramentorum enim † quedā ſunt in quibus confertur gratia. ſ. queſtione. j. quicquid. vt ſunt ſacramenta neceſſitatis et ordinis ſiue dignitatis. ¶ Quedam vero ſunt in quibus gratia non confertur: ſicut matrimonia que contrahuntur quando precia interueniunt. xxxij. queſtion. ij. honorantur. xxx: queſtione v. aliter et conditiones pecuniarie apponuntur. infra. de condi. appo. de illis. ſiue cum conſummantur. xxxij. queſtione. ij. cōnubia. quod non eſſet ſi per ipſum gratia conferretur. nam in illis in quibus gratia confertur talia ſymoniam inducunt. infra. de pactis. capi. fin. ⁊ de tranſactio. ſuper eo. j. queſtione. ſiquam pio.

¶ Quarta diuiſio ſacramentorum.

8 ¶ Sacramentorū † etiam quedam ſunt iterabilia: quedā non ſunt qđ dic vt no. ſ. eođ. que ſunt iteranda.

¶ Circa hoc conſueuit queri quare ſacramenta fuerunt inſtituta. ſatis eñi poterat dominus ſine ipſis ſaluti humani generis prouidere. reſpō. tribus de cauſis fuerunt inſtituta. ¶ Primo propter humilitatē vt dum homo ſe in ſenſibilibus et inferioribus rebus propter deum reuererēter ſubijcit vt ex hac obedientia maiora apud dñm mereatur. argu. ſ. de maio. et obe. ſolite. rñ. j. §. j. ¶ Scđo propter eruditionē: vt per illud qđ foris in ſpecie viſibili cernit erudiamur ad virtutem ſacramentorū inuiſibilē agnoſcendam. j. q. j. multe. ⁊. c. multi. ¶ Tertio propter exercitationē. cum eñi homo ocioſus eſſe nō debeat proponit ei in ſacramētis vtilis ⁊ ſalubris exercitatio: per quā vanam ⁊ noxiam ocioſitatem declinet: immunda vel vana nō cogitet vel loquatur: ſed ſe ad bonā operationem exerceat: qꝛ fides ſine operibus mortua eſt. ꝭ. ti. j. c. vnico. §. qꝛ vero xp̄s. ver. inter ſcapulas ergo ſm hiero. facito aliqd operis vt te diabolus inueniat occupatū. de conſe. diſt. v. nunꝗ nā ociū ⁊ voluptas arma ſunt antiqui hoſtis ad miſeras animas captiuāda. ꝭ. de renū. niſi cum pridē. §. verū. verſus. ¶ Ocia ſi tollas periere cupidinis arcꝰ. ¶ Et iterū querit Egiſtus quare ſit factus adulter. In promptu cauſa eſt: deſidioſus erat.

9 Quis poſſit cōferre. † Minores minora: ſicut ſacerdotes baptiſmū precedentia. ꝭ. de ſacra vnctio. §. qꝛ vero xp̄s. ver: per frontis. ibi vnde cū ceteras vnctiones ⁊c. Itē, extremā vnctionē. ꝭ. eo. §. j. Item matrimoniū dando etiā benedictionē. ſ. de ſecun. nup. c. j. ⁊. ij. Item penitentiā ⁊ euchariſtiā que pōt exercere ſacerdos etiā ſine altaris miniſterio. ſ. de corpore vicia. c. ſignificauit. ⁊ de clerico debili. mi. c. ij. de conſe. di. iiij. conſtet: xvj. q. j. adijcimus. ⁊ de his ſ. de offi. archiepiſ. ca. ij. maiores vero. i. epiſcopi ⁊ ſuperiores maiora ſicut ſacramentum confirmationis ⁊ ordinis conferunt not. ꝭ. titu. j. §. a quo et qualiter. verſicu. vltimo.

10 Quis recipere. Sacramentū † baptiſmi quilibet recipere pōt ⁊ dꝫ. qđ dic. vt no. ſ. bapti. §. qs baptizari. cetera vero nō niſi xp̄ianus recipere pōt. qđ dic vt not. ſ. de preſby. nō bapti. §. qđ ſit de ordinibus. excepto matrimonio qđ nō ſolū apud latinos ⁊ grecos: ſed etiā apud fideles ⁊ infideles exiſtit. ſ. de tranſac. c. vlr. §. j. xxviij. q. j. §. j. ⁊ per totum inter infideles eñi matrimoniū verū eſt: nō tñ eſt ratū qđ dic vt. no. ſ. de diuor. §. quot modis. ver. vltimo.

Et qualiter cõferatur iuxta

moꝛem eccleſiaſticum quem apoſtolica ſedes obſeruat.s̃.ti.j.§.vlt.j.de here.ad abolendam.rñ.j.ꝙ ſi aliud incaute ſit omiſſuꝫ:caute ſupplendũ erit ſuo tpe.j.e.c.j.⁊ fi.⁊.s̃.ti.j.rñ.j.vt ecce cum pꝛeſbyter oꝛdinatur: tam oꝛdinans quam aſtãtes pꝛeſbyteri debent ei manum imponere.xxiij.diſt.pꝛeſpyter .Si vero diaconus oꝛdinetur nõ aſtãtes pſbyteri: ſed ſolus oꝛdinãs manũ imponit.xxiij.di.diaconus pone ergo qd omiſſa eſt manus impoſitio:ceteris omnibus rite ⁊ canonice peractis nũquid eſt oꝛdinatus ſic ſꝫ tamen executionẽ nõ hꝫ quouſqꝫ manus impoſitio que omiſſa ſit ſuppleta veruꝫ caute ſupplenda eſt verbi gratia pꝛoximo tpe qñ pontifex alios oꝛdinabit veniet defectum patiens vna cũ alijs non in apparatu ſolemni ſed ſtabit quaſi miniſtrans epiſcopo nec erit intentio epi vt ſuper eum oꝛones iam dictas iteret.ſꝫ qñ veniet ad locũ vbi facienda fuiſſet manus impoſitio: tunc apponat quanto cautius poterit.ne erroꝛ a circunſtãtibus cognoſcat̃:ſed ſi per ſaltum pꝛomotus ſit:vel alius magnus erroꝛ interuenerit in quo de facili diligens cautela in puplico adhiberi nequeat conſulo ꝙ in capella ſua pꝛiuatim oꝛdines celebꝛet:⁊ ſic ſecreto diligenter ac ſolenniter ſuppleat qd omiſit lij.di.ſollicitudo.ſic intellige.j.e.paſtoꝛalis.⁊ c.pꝛeſbyter.ar.s̃.de vſu pal.niſi ſpecialis.xliij.di.mandatis.xxiij.q.ij.dñs.xxij.q.ij.vtileꝫ ff.de nouationibus.doli.in fi.j.qd metus cã.j.per hec iura cauta ſimulatio appꝛobat̃.ſecus de ficta ſicut hipocriſis ⁊ que ſine cauſa fit.j.de reg.vt cleri.j.de celebꝛa.miſ.de homine.que autem ſunt de ſubſtantia:que de ſolẽnitate ⁊ que de honeſtate:⁊ in quo caſu iteretur oꝛdo.vel ſuppleat̃ dic vt no.s̃.ti.j.§.a quo ⁊ qualiter.ver.patet.¶ Sed qualiter intelligitur ꝙ aſtantes pꝛeſbyteri debent manum imponere pꝛeſbytero oꝛdinando:vt no.s̃.nunquid omnes pꝛeſentes hoc facere debent.ita videtur qꝛ indiſtincte loquitur.c.xxiij.di.pꝛeſbyter.ſed dic ꝙ duo ſufficiunt.ar.s̃.de tẽpo.oꝛdi.ſi archiepiſcopus.⁊.c.ſequẽti.lxvj.diſ.§.poꝛro.ſed nunquid ſubdiaconus manus impoſitionem recipit dicunt ꝙ non.xxiij.di.ſubdiaconus.Sed cõtra.j.eo.c.j.reſpondẽt ꝙ ibi manus impoſitio pro benedictione ponitur ¶ Eſt autem multiplex manus impoſitio ¶ Cõfirmatoꝛia.de cõſe.di.manꝰ impoſitio. ¶ Oꝛdinatoꝛia.⁊ hec ſpecialis in pſbyteris ⁊ diaconis.vt no.s̃.e.§.in pꝛin.⁊ eſt generalis reſpectu oim clericoꝛum.xxiij.di.qñ generalis.¶ Curatoꝛia vñ dñs in euangelio.ſuper egros manꝰ imponent ⁊ bñ habebũt.de hac s̃.ti.j.§.j.¶ Bñdictoꝛia ⁊ ſic accipitur in ſubdiacono.j.q.j.manus.s̃.de eta.⁊ qua.cũ contingat.¶ Conſecratoꝛia:⁊ hec locum habet in dignitate epiſcopali.xxij.di.epiſcopꝰ.Iteꝫ in dignitate ſeculari.vt in regibus.lxxv.diſt.oꝛdinationes.s̃.ti.j.§.ij.⁊.iij.Item in religione.vt in ſanctimonialibus.xx.q.iiij.virgines.videtur tñ hec benedictoꝛia.s̃.de tempo.oꝛdi.c.j.ſed ibi ponitur benedicere pro cõſecrare.¶ Expulſoꝛia:vt cum penitentes extra eccleſiam mittantur.l.di.in capite.⁊.c.penitentes ¶ Inſtitutoꝛia:vt inueſtitura coꝛpoꝛalis.xvj.q.ij.ſane.¶ Exſuſflatoꝛia.xxiij.di.exoꝛciſta.¶ Reconciliatoꝛia.xxvj.q.vj.qui recedunt.xj.q.iij.cum aliquis.hec conſiſtit in excõmunicatis vt in pꝛoximo alleg.ca.j.de ſen.excõ.cũ deſideres.ad.fi.⁊.c.a nobis.§.pen.in hereticis.j.queſt.j.arrianos.j.de heretĩ.excõicamꝰ ij.§.damnati.¶ Poteſt tamen non abſurde dici quod hodie ſubdiaconus impoſitionem recipit ſicut diaconus ⁊ canon antiquus loquitur iuxta ſtatum eccleſie pꝛimitiue.quãdo oꝛdo ſubdiaconatus ſacer non erat ſed hodie eſt.s̃.de eta.⁊ quali.a multis.j.de ſeruis non oꝛd.miramur.

11 Et que ſunt iteranda † & que

non.rñ.ſm oẽs hec tria baptiſmus oꝛdo ⁊ cõfirmatio nunqꝫ debent iterari.vñ.ver.¶ Fõs oꝛdo chꝛiſma non cetera ſunt iterãda .¶ De duobus pꝛimis aug.j.q.j.ſacra .⁊.c.manus. ¶ De tertio de conſe.di.v.de homine.⁊.c.de his.⁊.c.dictũ eſt vobis.reliqua vero quatuoꝛ ſacramenta quidã dicunt poſſe iterari.nã de penitentia mr̃imonio ⁊ euchariſtia indubitãter verũ eſt:cũ videamꝰ ipa quotidie iterari ¶ De matrimonio habes.xxxij.q.j.aperiant ⁊.c.ſequẽtibus.¶ De euchariſtia.de cõſe.di.ij.quotidie.⁊.c.ſi nõ frequentius.¶ De pñia non ſolẽni.j.de peni.ois.nõ ſolẽni ideo dixi: quia ſolẽnis pnia nõ iteratur eſt eñ ſacramẽtalis.l.diſt.in capite.⁊.c.ſequenti.⁊ ideo non reiterabilis.l.di.qꝛuis.de peni.di.iij.quãuis.xxviij.di.pꝛeſbyter.lxxxj.di.ſi quis epũs.xxx.di.pꝛeſbyter.niſi contraria conſuetudo alicubi vigeat de peni.di.iij.§.ex perſona.vñ in eccleſiaſtico nõ iteres verbum in oꝛatione tua. ¶ Idem de extrema vnctione:cũ enim ſit medicina anime ⁊ coꝛpoꝛis videt̃ ꝙ adueniente moꝛte apponi poſſit ⁊ debeat medicina:vt innuitur in autoꝛitate Ia.infirmat̃ quis in vobis ⁊c.ar.xlv.di.illud.⁊ ar.j.de offi.archipꝛeſby.c.ij.¶ Quidã tñ dicunt ꝙ nec iſta quatuoꝛ iterantur.nam in ſecundo coniugio benedictio non repetit̃ que ſacramentalis eſt.j.de ſecun.nupt.c.j.⁊.iij.nec eadem hoſtia iteruꝫ conſecratur:ſed alia ſumitur.¶ Ideꝫ de oleo benedicto:qꝛ illud quod pꝛimo fuit impoſitũ ſecundo non ponitur:ſed aliud.¶ Sed dicet

quis sic. nec baptismus iteratur si scdo detur dum eadem aqua iterum non benedicat: Respondent aliud est de bñdictione aque in qua fit baptismus: aliud de benedictione panis et olei. potest eñi baptismus celebrari in aqua non benedicta qr illa benedictio fit tm pro reuerentia et decore non virtute sacri: sed corp⁹ xpi non potest confici nisi de pane consecrato: nec vnctio fieri nisi de oleo ab epo sanctificato: ideoqz illa sanctificatio ad virtutem sacramenti pertinere videt. in coniugio aūt tm semel benedicitur quisqz alioquin pena imponitur sacerdoti. vt dixi vel dic q iteratio est quantum ad susceptionem et nō quantuz ad sanctificationem ¶ Mouetur ex eo q canon dicit simpliciter sacramenta non esse iteranda: et ideo videt eis q hoc simpliciter sit intelligendū. xix. di. si romanorum. j. de offi. de lega. venerabili. § pe. et fi. j. de priuilegijs. qr circa. ne fiat iniuria sacramento: vt. j. sequit. ¶ Sed sine dubio non semper est: vt apparet in his que notā. ꝫ. de vsu pallij. § et quo loco. ¶ Sed quare est prohibita. sacramentorum iteratio: qr nō est faciēda iniuria sacramento de consecra. distinc. iiij. ostenditur. j. q. j. q quidam. ¶ Sed quid est facere iniuriam sacramento? rñ. anime infigitur quedam imago preciosa siue pictura. s. character spiritualis vnde sicut si aliquis vellet ponere imaginem super aliquam imaginem siue picturam sup picturā. i. superpingere. pictura obscuraret interior et hic. vel dic quod facit iniuriam sacramento. i. illi qui contulit sacramentū quasi si non rite contulerit. ad hoc de conse. di. ij. c. fi. et no. q multum displicet pictori vel fabro cuilibet. si quis opus suum verbo vel facto detestetur: et pro bono habet si commendetur hac etiam ratione prohibetur iterari benedictio nuptialis. sed de hoc dic vt no. j. de secundis nup. § an licitum sit. ver. vel dic q illicite et sequentibus. ¶ Item ecclesia si corruit iterum consecranda est. de conse. di. j. c. fabrica. vel si comburatur pro maiori parte vt ea dis. ecclesijs. Si autem motum fuerit altare. vl sanguine sit polluta. dic vt. j. de consecrati. eccle. vel alta. in summa. et c. aqua benedicta. ¶ Et generaliter non iteratur aliquod sacramentum nisi illud de quo expressum inueniт sed hoc verum est si certum sit de receptione sacramenti. alias in dubio iterari potest: qr non videtur iteratum quod nescitur esse prestitum. j. de presby non bap. veniens. de conse. di. j. solennitas. j. de cle. per sal. pro. c. vnico j. de bapti. de quibus.

12 Quid operetur †sacramentum collige. ꝫ. ti. j. § qr vero christus. de consecra. dist. v. c. j. et per totum et no. q qui inuit⁹ recipit sacramentum etiam characterem non recipit. j. de bap. maiores. § vlt. ideo non cogitur quis precise ordines recipere, ꝫ. de etate et qualitate. queris. ¶ Et sciendum qd quāuis hereticus vel degradatus corpora sepeliat: missam celebret tamen propter hec corpora exhumanda vestimenta benedicenda altaria consecranda iterū nō sunt. j. co. ca. ij. ¶ Effectus etiam sacramentorum is est vt alia sint accipientibus quali corde et consciētia accipiuntur. j. q. j. § ecce cum dñs declarauit. ideo sunt malis ad iudiciū. de conse. di. ij et sancta malis. et non penitentibus sacramēta dari non debent: vt. xcv. di. illud. quod intelligo de peccatis manifestis. nam propter occulta non possunt alicui sacra negari: nisi per admonitionem secretaz vel publice in genere factaz. de cōse. di. ij. nō prohibeat. de hoc no. ꝫ. de eta. et quali. § ordo. versi. quid si clericus petit ordinari: et sequentibus. Sacramēta vero in se sancta sunt: nec per peccatorem q̄tumcunqz pollutum coinquinari possunt. j. de cohabi. cle. et muli. vestra. ¶ In summa notandum est q pena iterantis ſm leges est vltimum supplicium. C. ne sanctum bapt. reiteretur. l. ij. sz et ei qui sanctitatem baptismi geminat pena depositionis imponitur tanqz indigno sacerdotio. C. eo. ti. l. j. Illi autem qui sponte fuerint iterum baptizati vel cōditionaliter coacti promoueri non possunt. et ideз intelligo si ignoranter et postea cum sciuerint ratum habeant. Item si ab hereticis scienter. l. di. confirmandum. j. q. j. ventum. in fi. et q. vij. qui in qualibet. et c. conuenientibus. In habitu tamen clericali debent isti viuere et sic retinebunt priuilegium clericale. lxxx. di. dictum de conse. di. v. dictū qui autem ignorāter. sunt baptizati sicut frequenter fit de infantibus: vel coacti: absolute possunt promoueri: ſm quosdam de iure ſm alios quod tutius est de dispensatione episcopi. j. q. iiij. placuit. de vtrisqz habetur de conse. dist. iiij. eos quos. cōtradicit tamen vehementer de cōse. di. iiij. qui bis. vel dicitur q si ignorāter est aliquis baptizatus non indiget penitentia: sed tamen est irregularis et promoueri non potest. Sed illud dictum fuit olim in odium baptizātiuz vel de magno rigore: vel de ignorantia iuris que non excusat in talibus. et quod dictum est de rebaptizato intelligas de reordinato et de reconfirmato. arg. lxviij. di. c. j. de conse. di v. dictum.

¶ De filijs presbyterorum. Rubr.

1 Presbyteri filius qui dicatur,
2 Spurius quis dicatur,
3 Notus quis dicatur:

4 Manſer quis ſit.
5 Filij preſbyterorum qui prohibeantur ordinari.
6 Natus de damnato coitu poſtea ſi pater ducat matrem vxorem nunquid talis poterit promoueri.
7 Diſpenſatio circa ſpurios et alios que ſit.
8 Diſpenſare circa predictos quis poſſit.
9 Beneficia que ſunt q̄ intelliguntur curā animarum habere.

Vitiū originis de quo legitur.lvj.di.per totū impedimētum preſtat ordinandis.ideo poſt tractatum ordinandorum et preſciencorum de quo in ſuperioribus p̄miſimus: de filijs preſbyterorum ordinandis vel non videamus dicentes. ¶ Quis dicatur filius preſbyteri. ¶ Qui filij preſbyterorum prohibeātur ordinari. ¶ Que eſt cauſa prohibitionis. ¶ Que diſpenſatio circa eos adhibeatur. ¶ Quis poſſit diſpenſare.

1 Quis dicatur filius† preſbyteri [a] is qui ſuſceptus eſt de legitimis nuptijs et talis nō prohibetur ordinari quod dic vt no.j.eo.§ ſeq. ¶ Itē et is qui cōfitetur ſe filium fore: q̄uis de illegitimo coitu.s.de elec.innotuit.habetur ei fides cōtra ſe.ff.de interrog.ac.de eta.§.j.ſic poteſt intelligi qđ habes.j.e.michael.ſ.quod intelligatur ſuſceptus de legitimis nuptijs qr filius is eſt quem nuptie demōſtrāt.ff.de his q̄ ſui iuris ſunt.filium probatur ergo filius etiā illegitimus ſi hoc cōfitetur.ſic intellige.j.eo.c.ij. ¶ Quid ergo ſi neget ſe filium ſacerdotis.q̄uis eni mater de facili probari poſſit.ff.de in ius vocā.qr ſemp impoſſibile tn̄ eſt probare patrē in hoc caſu per teſtes:ideo dicit lex q̧ hec cōditio eſt impoſſibilis ſcʒ ſi probaueris te filiū talis.ff.de cōdi.et demō.lucius dic ſi pōt probare negās q̧ mater ſua habebat virū legitimū cū quo morabatur tpe cōceptionis.probat ſe legitimum per l.filium.ſuperius allegatam vel probatur filius ex affectu.j.de preſum.afferte.ij.q.vj.ad romanam.C.de inof.teſt ſi mater et ſtabit his cōiecturis donec probetur cōtrariū.C.de proba.nō nudis.et de nup.ſi vicinis.C.de teſta.nō profeſſio et de here.inſt.ſi pater.ff.de inof.te.ſi inſtituta §.j.Si viro conſtet q̧ cū ſacerdote morabatur eius filius preſumitur.j.qui fi ſint le.cām q̄.j in dubio vero ſi infamia laboret nimia poterit ſe purgare ſic intellige.j.de purga.cañ.accedens filiatio ergo paterna illegitima de facili non probatur licet certa indicia admittātur ſi per legitimos teſtes comprobentur.ſic poteſt intelligi.j. qui fi.ſint le.trāſmiſiſſe ad fi.in his eni in quibus certa probatio haberi non poteſt,vt in furtis et ſimilibus indicia probabilia et preſumptiones violente ſufficiunt C.de re ven.indicia.C.de queſt.milites.ff.de re.mili.non omnes.§.a barbaris.qđ dic vt no.j.de preſum.in ſumma.ſic etiā non preſumitur mrimonium niſi probetur.xxx.q.v.aliter.ſic nec filius legitimus niſi probetur parentibus viuentibus ſecus quinquennio elapſo poſt mortem qđ dic vt not.j.qui fi.ſint legi.§.qualiter probetur filiatio.et de conſanguini.§ et vñ dicatur. ¶ Filius vero preſbyteri illegitimus ſpurius† dici poteſt qr ſpurius eſt [b] qui vulgo queſitus eſt.i.in ſcorto qui neq̄t patrem oſtendere vel etiā oſtēdit ſʒ verecundum.ff.de ſta.homi.vulgo inſti.de nup.§.ſi vero aduerſus.naturalis vero eſt de concubina. natus.j.de proba.per tuas cuius filiatio per cōfeſſionem parentum probatur.j.de proba.per tuas. ¶ Cōſueuit autem dici q̧ natus de
3 adulterio notus† dr qui vr̄ verus et non eſt verus ſic dictus a nota.i.infamia que multuʒ affligit hominē ſicut dr nocha febris quartana que multum affligit ſecus ſi antica ſit et merito ſperni poſſit.ff.de re iudi.quidam et tamē nō eſt peccatū illius qui naſcitur ſi d qnigenerat.lvj.di.naſci ſed qr de graui peccato natus eſt fama ſigillatur.xxxij.q.vij quid in olbus
4 ¶ Manſer† vero proprie dr de ſcorto natus. ¶ Spurius de cōcubina:ſic dictus a ſpurcitia incontinētie ſm hoc quilibet illegitimus ſpurius eſt:qr q̄uis cōcubinatus per legē antiquā admittatur.ff.de concu.in concubinatu l fi.ar.xxxiiij.di.c.j.et ij.hodie tamē talis coitus omnino reprobatur etiā per leges que mouent omnes caſte viuere.et punit lenones caſtitatis peſtiferos vaſtatores in autē.de leno.reſpon.j.et.§.ſancimus col.ij et quibus mo.natu.effi.legi.§.illuc quoq̧ colatio.vj.et ſi etiam hec lex concederet cuʒ hic vertatur periculuʒ anime

a ¶ Quis dicatur filius ſacerdotis Adde Jo.an.in addi ſpe.ti.de fi.preſby.idē in ti.qui fi.ſint legi.

b ¶ Spurius Adde doc.in.c.cōſuluit.de ſeruis nō or.do.in.c.niſi cū pridē in.§.ſpurius de renun.Bar.in.l.generalit.in.§.cū aūt C.de inſti.et ſubdi.

non dedignaretur ſacros canones imitari infra de ſecun.nup. capi.fi.⁊ vide quod not. infra qui fil.ſint legi.

5 **Qui filij preſbyterorū.** † prohibeãtur ordinari:ſ.latini ⁊ in ſacerdotio geniti. ſ.eodem.literas.ſec⁹ in grecis. ſ. de cle.cōiu. cum olim.ſed latini circa ſacros ordines de legitimo matrimonio ſuſcepti licite promouentur ad quoſcunq̧ ordines niſi aliud ſpediat:⁊ etiã preficientur in eccleſijs in quib⁹ patres eorū p̄lati ſunt vel fuerūt ſ.e.ad hec. ſed filij legitimi.i.naturales non in ſacerdotio imo dū laici erãt geniti: ⁊ maxime ſpurij id eſt in ſacerdotio geniti canonici i eccleſijs patrū ſuorū eſſe nō poſſunt.ſic intellige.ſ.eo. cū decorē.⁊.c.ad abolendam. et eſt ratio qꝛ ſi legitimus filius mecū ſit in eccleſia ⁊ mecum miniſtrat:nō eſt periculū conſciētie ſi matrimoniū de quo cum ſuſcepi memorie mandē cum bonū ſit.xxxj.diſt.nicena. ſed illegitimū videre nō poſſem de facili quin fornicationē vel inceſtum memorie cōmendarem : ⁊ poſſet de facili fieri ꝙ delectationē preteritã recordarer.⁊ ſic cōſciētia forte lederet̃ vnde celebrãdo in ordine meo edificarem ad gehennam.ſ.de ſeruti.c.vnico.ſ.de reſti. ſpolia.literas.§.ſi vero ſ. de p̄ſcrip.c.fi.ſ.de coha.cleri. ⁊ muli.c.fi. Nec ob.qꝺ poſſum egiſſe penitentiam:qꝛ nihilominus vtraq̧ ꝯſcientia pungi poteſt:cū ⁊ multi erroneã habeãt. ſ ſymo. per tuas.ij.C.de fide Iſtru. l. fi. Ex hoc patet q̇ patrib⁹ mortuis ibidē poterūt filij.ꝓmoueri quo ad canonias que ſimplices ſunt. ⁊ iō. c.allegata cum decorem.⁊ ad abolendã.que loquunt̃ de illegitimis. ſ.naturalibus ⁊ maxime ſpurijs:nō dixerūt in quib⁹ fuerint canonici patres:ſed in quibus ſunt. c. vero ad hec.dicit ſunt vel fuerūt:qꝛ loquit̃ de filio legitimo. In hoc eodē concordat frater Ray. tamen verbū maxime poſitum. ſ.eo. ad abolendam exponit. i.tantū qꝺ nō placet domino Goffre.qꝛ ſpurij in paternis eccleſijs: ſed nec in alijs de iure canonicari poſſunt. vnde decreta. illa de ſummis pōtificib⁹ ſuſceptis ex ſacerdotibus que ponuntur quinquageſima ſexta diſtinc. in prin. intelligenda ſunt qñ ſuſcepti fuerunt a patribus in laicali habitu cōſtitutis: vel in minoribus ordinib⁹ ſecus ſi poſt ſacros.xxxj.diſtinc. ante trienniū. xxxij.di. placuit.⁊.c. ſeriatim. in fi.lxxvij.di. epiſcopus. inde eſt quod ſi pater promotus fuerit vxore vouente. ſm decre. ſ. de conuer. coniug.cum ſis preditus.⁊ duobus.c.ſequē. et poſtmodum cognoſcat vxorem et prolem ſuſcipiat.quamuis talis proles de legitimo matrimonio ſuſcepta ſit:tamē illegitima cēſetur nec promoueri poteſt ſine diſpenſatione.ſ.eo.literas. cū ergo dicat frater Ray. qꝺ tantum ſpurij prohibent̃ in eccleſijs in quibus ſunt patres eorum canonici innuit ꝙ in alijs poſſunt canonizari quod falſum eſt ſm Goff.ideo dixit Gof. ꝙ in illa eccleſia in qua preeſt pater legitimus:vel prefuit: nō poteſt filius niſi ſimplex beneficium obtinere. ſ.eodem.ad hec.canonicatum autem habere nō poteſt.⁊ ſi legitimus ſit ſed ſpurius maxime prohibetur.ſ.eodē.ad abolendã.et ſic maxime ibi poſitū tenetur comparatiue. ¶ Alij dicūt qꝺ c.ad hec.corrigit̃ p.c.ad abolendã. aſſerunt etiam qꝺ illegitimus fiat canonicus cum patre ſuo in canonia regulari.arg. a cōtrario ſenſu illius.c.ad abolendã. ⁊.lvj. diſt.c.j.⁊.ſ.eo.c.j.ſed qꝺ dicit.ſ.eodē ad abolēdam.in ſecularibus eccleſijs ſubaudi maxime propter rationē quã reddidi.ſ. in opinione mea.vacat enim ibi argu. a contrario ſenſu ſicut.⁊.ſ.de teſtamentis.ad hec. ⁊.c.requiſiſti.§.ſi vero.C.de epiſ. ⁊ cleri.conuenticulã. ¶ Si bene cōſideraueris opinio mea ſoluit contraria tam iurium quam doctorum. naꝫ ſm me maxime dictum comparatiue ponit̃ ſiue ſumit̃.⁊ in hoc Goffre. ſatiſfacio. nō tamen reſpectu legitimorum.et ſic cum frater Ray.in intellectu qꝺ habet ſuper decret. ad hec. conuenio et concordo ſcilicet qꝺ legitimus filius pōt preficí in eccleſia in qua pater ſuus preeſt: vel prefuit : non tamē in illo iure. vnde ſi fuit epiſcopus immediate poſt ipſum non erit eps. Item ſi decanus vel p̄poſitus non ſuccedet immediate in decanatu vel prepoſitura:qꝛ non debent eccleſiaſtica iure hereditario poſſideri.viij.q.j.apoſtolica.ſic poteſt intelligi.ſ.eo.preſentiū.⁊.c.cōquerente veniēs.ex tranſmiſſa cōſtitut⁹.quoniam.ad extirpãdas.⁊.c.michael. ¶ Quinimo ſi pater habuit perſonatum filius ipſum immediate habere non poteſt.ſ.eod. quoniã. Item ſi pr̃ habuit vicariã nō habebit ipſam immediate filius.ſ.eod.ad extirpãdas.ſed ſi pater habuit perſonatū filius immediate vicariam habere non poteſt: vel ecōtra. ſ.eodē. conſtitutus.⁊.c.michael. ⁊ eſt ratio qꝛ perpetuus vicarius curam habet.ſ.de offi.vica.c. fi. vnde nō pōt habere duas.ſ.de offi.vica.ꝓuideas. ſ.de reſcrip. poſtulaſti.et quaſi ius habens in eccleſia.ſ.de fide inſtru. g.perpetuus vicari⁹ amoueri nō poteſt ſine cã.ſ. de offi.vica.ad hec.ſicut eſt emphiteota: ⁊ q̇ nō ad modicū tp̄s cōducit ius habet in re.ff.ſi ager vecti.l.j. et.fi.ff.de ſupfi l.j.§ qꝺ ait ſm Goffre. ¶ Quinimo alia ratio eſt fortior. qꝛ ſicut filius ſuccedit patri et eadem perſona intelligit̃ cū ipſo.C.de impu.et alijs ſub.l.fi. in.fi.ff.de lib.⁊ poſth.l ſuis. ſic ⁊ vicari⁹ qñq̧ ſiue intitulatus clericus.argu. ſ.de iure pa.

poſtulaſti. et licet vnus ſit perſona et alter vicarius. tamen eandem curam habere intelliguntur inſolidum. quia vna eſt cura vnius eccleſie incorporalis et indiuiſibilis. xxiij. q. j. loquitur. ff. de operis liber. libertus in fi. ff. de ſeruitu. xie. ſ. de iure pa. c. j. et ij. ideo eandem curam immediate poſt patrem habere non pot. ſed media perſona purgat vitium. ſ. e. ex tranſmiſſa. quia veritas perſonarum delet vitium ſucceſſionis preſumpte. ſ. de ele. venerabilem. §. pe. in fi. j. q. j. cito. ij. q. j. primis. ff. de here. vel ac. ven. venditor. Illud tamen non nocet ſi noie filij vel tanquam conducticius in eccleſia miniſtrauit. ſ. co. conſtitutus. ¶ Sed nunquid hec prohibitio extenditur
a ad nepotes? videtur quod ſic: quia noie filiorum[a] et nepotes continentur. ff. de verb. ſig. liberorum. ff. de in ius voc. ſed ſi hac. l. §. liberos. ff. ad mace. filium. ſed dic vbi de pena agitur ſignificatio reſtringitur. nam ſenator non poteſt ducere filiam illius qui artem ludibrioſam exercuit: neptem vero pot: vt. ff. de ri. nup. l. lege. §. hoc capite. ar. lvj. diſt. dñs ſm Goffre. ſed contra. ff. de ritu nup. l. ſenatuſconſulto. vbi de ſimili odio agitur. nam vt ibi dicit ſenatuſconſulto cautum eſt ne tutor pupillam ſuam filio ſuo nuptui collocet et ibi filij noie nepos continetur. ad idem inſti. de nup. §. fratris. vbi hoc traditur pro regula quod cuius filium habere non licet eius neque neptem ad idem. ff. de verb. ſig. l. iuſta pot dici quod patre viuente pot nepos immediate poni in eccleſia quam auus tenuit vt in primis concor. patre vero mortuo non pot. vt in contrariis. ratio quia in primo caſu ceſſat cauſa prohibitionis. nam ſi iure ſucceſſionis haberetur non nepos ſed pater auo ſuccederet. in ſecundo vero nepos tanquam proximior admittitur. C. de ſuis et legi. heredi. auf. in ſucceſſione. hoc de nepotibus per rectam lineam deſcendentibus. ſecus de collateralibus: nam nepos tanquam proximior admittitur. vt. C. de ſuis et legi. here. auf. in ſucceſſione nepos auunculo ſuccedit. vt patet. ſ. de offi. deleg. ex parte j. et ſ. de arbi. non ſine. et iunge quod no. ſ. e. quis poſſit ver. ſecunda vero prohibitio. et ſequentibus. ¶ Quid ſi filius ſuccedit patri diſpenſatiue: vel de facto nunquid frater ſuus immediate poſt ipſum poteſt habere eandem eccleſiam: et certe non videtur de mente iuris quod talis perſona intermedia purget vitium imo potius videtur probare quod ſucceſſio in eccleſiis dei locum habeat. vt. ſ. de elec. venerabilem. §. pe. hoc vbi de facto habuit filius poſt patrem ſine diſpenſatione. ſed ſi diſpenſatiue fuiſſet promotus tunc videtur quod frater ei ſuccedere poſſit. argu in ſuperioribus. et. ſ. co. §. quis poſſit diſpenſare ver. ſecunda vero prohi-
a bitio eſt ¶ Quid ſi quis natus fuit de dana-
b to coitu poſtea pater ducit matrem[b] in vxorem nunquid talis filius promoueri pot de iure conigi

cas quod ſic: ſi tpe conceptionis talis erat mater que haberi poterat in vxorem etiam ſi poſt natiuitatem alter parentum aliud nupſerit quo mortuo parentes matrimonialiter ſunt coniuncti: quia matrimonium ſubſequens legitimat prolem quo ad omnes actus legitimos. ſ. co. qui fi. ſint legi. tanta. in auf. quibus mo. natu. effi. legiti. circa pn. colla. vj. excipiunt quidam dignitatem epalem ſicut frater Ray. ad quam talis ſine diſpenſatione pape non poterit promoueri. arg. ſ. de electio. innotuit vbi hoc argui poterat in antiqua. ſed hodie non habemus arg. ad idem. ſ. de elec. cum in cunctis. cum enim talis de legitimo matrimonio natus non fuerit quamuis poſtea ſubſequatur matrimonium non videtur conſilio quod natiuitatem reſpicit ſatiſfactum ſed et ſi contrarium dicatur non diſplicet ne fauor matrimonij reſtringatur ſm Goffr. quod admitto. ſ. qui fil. ſint legi. ex tenore. et qui matri. ac. poſ. videtur in fi

Que eſt cauſa prohibitionis et dico quod eſt triplex. Prima dignitas et excellentia ordinis clericalis que turpibus et infamibus committi non debet. ſ. de excel. prela. inter dilectos. C. de dignita. neque famoſis. lib. xij. C. de infa. l. vnica li. xj. propter quam dignitatem lex diuina prohibuit ſpurios et huiuſmodi turpes perſonas vſque in decimam generationem eccleſiam dei intrare. infra qui fil. ſint legi. per venerabilem. §. fi. quamuis enim non ſit hic nota delicti eſt tamen nota defectus infra de purga. canon. accedens. tales etiam ex incontinentia parentum quaſi maculati et dehoneſtati intelliguntur ſicut dehoneſtatur maritus ex incontinentia vxoris. xxiiij. diſtinc. ſi cuius. xlij. queſtione. j. in coniugio. et ſicut dehoneſtatur quis ex contractu meretricio: qui tamen contractus computatur inter opera charitatis infra de ſpon. inter opera. et ex contractu an-

a ¶ Noie filiorum. Adde gloſſ. in clemen. j. de bap. Joã. an. et Ant. de but. l. c. ad extirpandas de fil. pſbyt. Jo. an. l. c. ſtatutum. ſ. here. libr. vj. in nouella Bart. in l. alimenta. ff. de alimen. leg. ludo. conſil. cccc xxxvij inci. in caſu preſentis conſultationis.

b ¶ Pater ducit matrem. adde car. Alex. in. c. tanta. qui fil. ſint legit. Ja. Jochus in repe. c. per venerabilem. co. ti.

cille.xxxiiij.diſtinct.ſi quis vi=
duam.fama enim promouen=
di in nullo vacillare debet.xxx=
iij diſt.laici.et ex talibus ſaltē
de facto eccleſie infamantur.J.
de obl.ad rati.c.vnico.ad fi.et
ideo.quia vituperari poteſt
precaueri debet.J.titu.j c j.ad
honores tamē ſeculares tales
admittuntur.ff.de decuri.ſpu
riis.et.l. generaliter.§.ſpurios.
Sed videtur quod magnus ſit
honor naſci de proſapia ſacer
dotali.J.de maiorita.et obediē.
ſolite.§. potuiſſes ſz ibi loqui
tur de legitimo. ¶ Secunda
cauſa eſt deteſtatio criminis
paterni quod plerunqz dete=
ſtamur in filios et punimus tē
poraliter ſicut in crimine leſe
maieſtatis.C.ad.l.iulian.ma
ieſta.ſi quis cuz militibus vj.
que.j.§.verum.et in hereſi.J.de
here.vergentis.ſic et eſt hic ra=
tio quia magis puniuntur pa=
rentes in filiis quam in ſemet=
ipſis.ff.qd metus cauſa.iſti q=
dem.quod autem filius pro
delicto patris tēporaliter pu=
niatur caſuale eſt generaliter
enim cōtrarium obtinet.ff.de
decurionib9.l.ij.§.nullum.ff.
de penis crimen C.ne filius pro
patre.in rubro et in nigro.quia
culpa ſuos debet tenere auto
res etc.C.de penis.ſancimus.
J.de his que fi.a ma.par.ca.
queſiuit.ideo etiam dixi tem= b
poraliter quia ſpiritualiter fi=
lius bonus non portabit ini=
quitatem patris neqz bonitas
filij parentis malitiam excu=
ſabit.lvj.diſtin.nunqz.¶ Ter=
tia cauſa eſt timor paterne in=
continentie.J.eodem.literas.
et.c.fina.iuxta illud.Sepe ſo=
let filius ſimilis eſſe patri.ar=
gu.xxiiij.diſtin.quando gene=
raliter.lxvj.diſtinct.ſi gens.ij.
q.vij.c.penulti.et vlti.preſum
ptum eſt enim quoſdam per=
uerſos fore quia fuerūt natio=
nis peruerſe.ff.de redhibito=
ria actiōe.quod ſi nolit.§.qui
mancipi.vj.qō.j.que crimen.
xxxvj.diſtin.legant.

7 Que diſpenſatio

7 † circa eos adhibeatur magna ſecundū quoſ=
a dam vt ſi tranſeant ad religionē[a] promoue=
ri poſſunt.J.eodem.c.j.qd nō admitto: qz ibi
ſtatuitur ius commune dicas ergo qd adhi=
betur.¶ Magna ſcilicet vt in ſeculo promo=
ueatur.J.eodem.literas.¶ Maior vt ad ſa=
cros in eccleſiis parochialibus dignitatib9
et perſonatibus vel inferioribus promoueā=
tur J.c.pe et vlt.¶ Maxima vt promoueantur
ad dignitatē epalem.lxj.di.cenomanēſem.J.
de cor vici.c.ij.et adde qd no.J.eo.§.ſeq.vſ.vel
dic qd minima et ſequenti

8 Quis poſſit diſpēſare.

† Dicunt quidam qd in magna et maiori: epi.J.
eo.veniens.Damaſus contra qz ſi hoc verū eſſet
non cōcederetur eis ſpeciali priuilegio.J.eo
dem.ex tua.et certe hodie planum eſt quod
not.J.eodem.c.pe.et fi.etiam legatus vt ibi.
ergo dicas quod ſol9 papa diſpenſat in ma=
iori et maxima cum filio ſacerdotis in ſecu=
lo manente.ſed in maiori poteſt diſpenſare
epiſcopus quia non inuenio prohibitū imo
potius conceſſum.arg.de ordinibus.J.eodē.
veniens et.c.propoſuit et qz qd de vno prohi
betur de alio conceditur.xxv.diſtin.qualis.
J.de preſump.nonne.ff.de iudi.cum pretor et
de ſimplici beneficio.argu.J.eodem.cum de=
corem et.c.ad abolendam.nec ob.J.eodem.li=
teras quia quāuis papa ibi diſpenſet.propter
hoc nō videtur aliis adimere quia ſi hoc vo
luiſſet prohibuiſſet ſicut in maiori.J.eodem.
c.fin.vel expone quod ibi dicit permittim9 id
eſt permiſſum eſſe oſtendimus.ſic.J.de iure=
iu.et ſi chriſtus.in fi.de dona c.ij.in fi.argu.
J.de cleri coniug.Joannes.et de biga.ſuper
eo.poteſt et illud dici quod in maiori poſſit
b epiſcopus[b] diſpenſare ex cauſa.argu infra
eodem ex tua.vbi reſpondet ad conſulta=
tionem.et non ob.infra eodē capi.penulti.et
vlt.quia intelliguntur.et de diſpenſatiōe in=
diſcreta ad quod facit qd not.ſ.de etate et
quali.§.etas.¶ Sed et ſi tranſit ad religio=
nem credo quod ſi neceſſitas exigit prelat9
cum eo etiam in maiori poterit diſpenſare.
nec ob.J.eodem c.j.vbi dicit prelationes ve=
ro nullatenus habeant.quia illud verum eſt
de iure communi:nam in.c.j.ius commune
ſtatuitur vt.ſ.dixi.et qd poſſint prelati cū eis
diſpēſare adduco tibi iura aurea:licet alij pro
contra adducant.J.de apoſta.ex literarum
in autē.de mona.in prin.colla.j.J.de penis in
quibuſdam.ad fi.Et hic notandum qd licet
epiſcopus ſine cauſa magna ſm Jo.vel etiā
ex magna cauſa ſcdm Tan.non poſſit diſpē
ſare in maiori ſi tamē ordinauerit tenetur ei
beneficium aſſignare.J.eodem.veniens.et.c.
propoſuit.et ſi dedit eccleſiam ſcienter.non

a ¶ Si trāſeāt ad religionē ad de car.za.J.c.fi.in.ij.q.de fi.pſbr.Et an tales legitimentur p ingreſſuz religiōis vide p gul.de cu.J.l.j.C.de ſac.ſan.eccl.et ibi bal.Lectura lo.ro.l.l.neceſſarijs.ff.de acq.here.et ibi dicit hoc dictū didiciſſe a qdā cathelano periti ſſimo.idez Lu.in auten.ſimiliter.in.vij.puilegio.C.ad legē fal.

b ¶ In maiori poſſit epus.adde doc.J.c.at ſi clerici.de iu.in.§.de adul.doc.J.c.dilect9 de tēpo.or.Spe.tit.de diſpēſatione.J.§.nūc de epiſcoporum.

pōt eum autoritate ꝓpria ſpoliare:qꝛ nō poteſt venire contra factū ſuū.ſ.de cleri.cōiug. diuerſis ad fi. ¶ Et illud videtur ꝙ eps non poſſit diſpēſare vt filius ſuccedat in iure eodem patri ſuo.ſ.eo.veniens.qꝛ eſt contra apoſtolum.ſ.eo. ex tranſmiſſa.in fi. viij.q.j. apoſtolica ⁊ cōtra apoſtolū diſpenſare nō pot.ſ. de big.ſuper eo.⁊ ſine diſpēſatione ad minores ordines ꝓmouet.ſ.eo.c.j. qḋ dic vt no.ſ.e. ꝟ.ſcḋa. ¶ Uel dic ꝙ minima circa eos diſpēſatio adhibet ſcʒ vbi ad minores ordines et ſimplicia beneficia promoueant.hic diſpenſat eps cum filio preſbyteri in ſeculo permanente ex prerogatiua meritorū ad hoc.l.diſt. c.fi. ¶ Magna vt ad ſacros ordines promoueant. hic ſi tranſeat ad religionē diſpenſat epiſcopus ex prerogatiua meritorū vel dic ꝙ canō diſpenſat ipſo iure.ſ.eo.c.j. ¶ Maior vt ad eccl'iam parochialē promoueant hic ſi tranſit ad religionē diſpenſat eps ex neceſſitate:non tamē decre.vt.ſ.dixi. ¶ Maxima
a vt in ſeculo ad epiſcopalē dignitatē[a] promoueatur. et hic ſolus papa diſpenſat qꝛ hoc regulare eſt vt in talibus nullus inferior diſpenſet vt no.ſ.de eta.⁊ quali.§.ordo. ¶ Antiqui tamen qui dixerūt ꝙ magna diſpenſatio eſt vt ordinetur in eccleſijs alijs a patronis.arg.a contrario ſenſu.ſ.eoḋ.preſentium. ¶ Maior vt in paternis media tñ interueniente perſona.ſ.e.ex trāſmiſſa. ¶ Maxima vt in paternis admittant immediate. Hec diſtinctio non placuit Goffre.propter membrum mediū.quia decre. ex tranſmiſſa. non loquitur de diſpenſatione ſed de iure cōmuni vt probaui ſ.eo. ver.ſed ⁊ illud.⁊.§.qui filij.⁊ ver.ſi bene conſideraueris vnum tamen not.ſecundum ipſum quod due prohibitiones ſunt in hoc tractatu. ¶ Prima de filijs illegitimis non promouendis hic aliquādo per ingreſſum religionis diſpenſatur: aliquando per hominē ⁊ cum his qui in ſeculo remanent circa ordines et maiora beneficia infra.e.veniēs.⁊.c.ex trāſmiſſa. nam ex quo princeps hoc ad manum ſuam non retinet videtur alijs permiſiſſe.ſ. de ſenten excom. nuper.ſed hodie in dignitatibus perſonatibus ⁊ beneficijs curam animarum habentibus nullus diſpēſat niſi papa.ſ.e c.fi.multomunus in epiſcopatu. ¶ Secunda vero ꝓhibitio eſt quod filij etiam legitimi non aſſumantur ad illa beneficia que immediate habuerunt patres eorum.circa qḋ frater Ray. ſcripſit qḋ epiſcopi et archiepiſcopi diſpenſare poſſunt.ſ.eo.ex tua.in qua reſpondet ad conſultationē loquitur ergo de iure cōmuni Goffre.hoc probat qꝛ nō agitur ibi de diſpēſatione facienda vel non facienda:ſed an facta debeat reuocari.⁊ dʒ ꝙ nō ⁊ iuſte nā būficiū dʒ eſſe manſurū in auten. ꝯſtitutio q̄ de digni.§.illḋ quoꝙ col.vj.nec ſemel facta remiſſio reuocat. xxiij. q.iiij. ſi illic. qꝛ deus multiplicat et cumulat ſue liberalitatis dona nec reuocat.de pe.diſt.j.quantūlibet.⁊ qḋ legitime factū eſt.penā nō meret.C.de adulte. gracchus.ſ.de reſtitu.ſpolia.audita.§.licet.dic ergo ꝙ in hoc caſu etiā legato diſpenſare nō licet.ſ.eoḋ.dilectus.nec mireris qꝛ talis diſpēſatio eſſet ꝯ apoſtolū.viij.q.j.apoſtolicā ſcḋm Gof. ¶ Si vis tenere opinionē fratris Ray. dic ꝙ duo q̄runt in decre.ſ.eo. ex tua. ¶ Primū vtrū epi diſpēſare poſſint.⁊ rn̄det qḋ ſic:⁊ durat a principio vſq ad ver. quidā ad iudices.
¶ Scḋm vtrum hi qui tenent a
alia beneficia habeāt remoueri.⁊ reſpondetur diſtinguēdo vtrū cuʒ talibus diſpenſandū ſit.⁊ tunc non remoueant:⁊ durāt vſq ad verſi.alios ꝟo. Sed ꝙ dicit rn̄demus: qḋ ſi ꝑ priores lr̄as expones.i.poſt priores literas vel ſubaudi maxime.q.d. ſi tuo iure diſpenſaſti qḋ ſi diſpenſatū non eſt remouendi ſunt et hoc eſt alios ꝟo clericos ⁊c.ſine autoritate.i.ſine diſpēſatione.nec obſtat.ſ.e. dilectus.qꝛ intelligi pōt ⁊ virgilꝰ illegitimꝰ erat.nec ꝯdicit decre.ex tua.q̄ intelligit in legitimis filijs.nec obſt.c.apl'ica vel alia ſimilia q̄ ꝓhibent ſucceſſionē hereditariā in eccl'ia dei locū nō habere: qꝛ locū habent qn̄ nō de grā:ſed iure ſuo hoc petit ⁊ ſine autoritate epi vult poſſeſſionem habere ⁊ ingredi libellū porrigendo tanꝗ ambitioſus ⁊ improbus qḋ oīno ꝓhibet: vt arg.ſ. de inſti.c. fi.⁊.ſ.eo.conſtitutus.ſ.de cleri. peregri.c.fi.⁊ de iure patro.relatum.⁊ ſic manifeſte loquit.c. apoſtolica.vnde dicit valeat vendicare aut poſtulare preſumat quod ſi quis improbus aut ambitioſus reus ⁊c.quaſi dicat de illis loquor qui ſeipſos efferūt et ſolo animo hereditatē ſpiritualem adire vo=

a ¶ Ad epālē dignitatē. Add.et dilectꝰ. et c.fi. extra eo.⁊ in.c.j. eo.ti.li.vj. gloſſ.in.c. ſicut.de excep.prela. Spe.in ti. de of. le.in §.nūc oſtēdendū.

lunt ac ſi tēporalis eſſet. ff. de
acquiren. here. pro herede q̄ð
non lz. ſ. de iure pa. cōſuluit. ⁊
c. per veſtras ſecus ergo de il=
lo cum quo prelatus ex ꝓprio
motu diſpēſat talis eū nō dz
ſuccedere: cum non petat: ſed
potius refugiat imo debet vo=
cari a deo tanq̄ aaron. viij. q.
j. in ſcripturis. ſatis puto q̄ð
ex neceſſitate poſſit in tali ca=
ſu epſ̄ diſpēſare. ¶ Poteſt igi
tur ipſum ex cauſa admittere
ſi vult alioquin repellere. ſ. eo
dem. ex tranſmiſſa. ¶ Quid ſi
ſacerdos generat filiū de vxo=
a re legitima. [a] puta contraxit
aliquis cum aliqua in minori
bus ordinibus qui demum ꝓ
motus in ſacerdotem cogno=
uit eandem: et ſic genuit filiuz
nunquid filius erit legitim⁹.
frater Ray. dixit q̄ð ſic tuz fa
uore prolis tum qꝛ culpa pa=
rentum nō debet nocere filijs.
argu. xxviij. diſtinct. diaconi.
xxvij. q. ij. multorum. Goffr. cō
tra. ſ. eodē. literas. nec ob. q̄ð
de legitio matrimonio ſuſpe=
ctus eſt: qꝛ coitus illicitus fuit
qꝛ profeſſionem ⁊ continentiā
annexam ordini violauit. xx=
viij. diſtinc. diaconi. lxxxiiij. cū
in preterito. Culpa etiam pa=
rētū reddit filios illegitimos.
ſ. de clā. deſpon. cum inhibi=
tio. §. ſi quis vero. ⁊. §. pari mo
do. tamen cum tali benignius
agendum eſt q̄ cum alio ⁊ fa=
lius diſpenſandum. ¶ Dic ſi
ignorante vel inuita vxore ꝓ=
motus fuit vera eſt ſententia
fratris Ray. xxvij. diſtin. ſi vir.
ſ. de conuer. coniug. quidam.
et. c. placet. ſi ipſa cōſentiente
vera eſt ſententia Goff. lxxvij.
diſt. epſ̄. ⁊. xxxij. di. ſeriatim. in
fi. xxviij. diſt. qꝛ ſunt culpe idē
vr̄ ſia ſciente et non contradi=
cente. arg. liiij. di. ſi ſeru⁹ ſciē=
te. xxvij. q. j. agathoſa. an autē
ſolus ꝯſenſus mulieris tacit⁹
vel expreſſus ſufficiat an req̄=
ratur: vt immutet habitū. dic
vt no. infra de cōuer. coniug.
¶ Quid ſi diſpēſetur cum ali=
quo illegitimo vt ad ordines
valeat promoueri videtur de

d ¶ De vxo re legitia. Add. doc. in. c. tāta. q̄ fi. ſint le. Jo. zoch⁹ in repe. c. p venerabilē eo. tit.

b ¶ Legitimati. Adde Ant. de roſellis in tractatu d legitimatione. et p Lo. de ſardis in tractatu. d legitimatione.

minoribus tantum cōceſſum. arg. xxxiij. di.
lector. ff. de lega. iij. nūmis. ſed contra. ff. de cō
ſti. prin. l. fi. ſ. de dona. cuz dile. xj. q. j. duo dic
priuilegium reſtringendū cum odioſum ſit.
ar. ff. de libe. et poſt. cum quidā. ſ. de conſan.
q̄ dilectio ſm Goffre. ſ. de tranſla. epi. c. fi. ad
fi. ¶ Quid ſi diſpenſetur: cum tali vt ad om=
nes ordines ⁊ ad omnia beneficia promoue=
ri poſſit: nunquid in dignitatibus et prela=
turis diſpenſatum videtur. dicas non eadē
ratione qua dixi in proxima queſtione ſupe
riori nam ⁊ ſi cum aliquo diſpenſetur in vno
non intelligitur in alio diſpēſatum. xij. diſt.
nos conſuetudinē. quidā tñ dicunt q̄ð vbi p
priuilegium nullum fit preiudicium alteri
vel modicum late interpretat̄: ſed tamen in=
terpretatio nō excedit metas iuriſditiōis in=
terpretātis. ff. de iuriſd. om. iudi. l. vlti. vbi ꝟo
fit enorme p̄iudiciū eſt interpretatio reſtrin=
genda. ſ. de priui. porro. ⁊. c. recepimus. ſcđm
Goffre. arg. ꝓ primo mēbro. ſ. de deci. ad au=
dientiā. ſ. de verbo. ſig. olim. argu. pro ſcđo. ſ.
de deci. ſuggeſtū. ſ. de verb. ſigni. quid per no
uale. ¶ Quid ſi cum tali diſpenſat̄ ſit quo ad
ordines et beneficiū. nunquid poteſt habere
canonicatū vel parochialem eccleſiam. non
ſi ab epiſcopo vel archiepiſcopo diſpenſatio
facta fuit. ſ. e. c. vlti. ¶ Si ꝟo papa intelligit̄
diſpenſatū etiā in prebēda. ſ. de prebē. pro il=
lorum. ſ. de eta. ⁊ quali. accepim⁹. §. fi. ⁊ in ec
cleſia parochiali non tñ collegiata. ſ. de pre=
ben. c. fin. ſm Goffre. ¶ Item queritur cū epi
diſpenſant circa etatem ⁊ ordines. ſ. de eta. ⁊
qualit. indecorū. et. c. preterea. Itē cū filijs ſa
cerdotū. ſ. eo. veniens. Item cū corpore vici.
ſ. de corpo. vicia. de preſbytero. Itē cū adulte
ris et alijs criminoſis. ſ. de iudi. at ſi clerici.
quare non diſpenſant cum defectum patien=
tibus. reſpondeo quia crimina per patien=
tiam abolentur irregularitas vero non tolli
tur. vt no. ſ. de biga. Item irregularitas pro
ueniens ex delicto ex accidenti eſt ſed proue
niens ex vitio originis naturalis eſt. ad hoc
inſti. de iure naturali gen. et ciui. §. ſed natu=
ralis. ſecundum Goffr. oppoſitio in adiecto.
9 ¶ Item queritur que beneficia † intelligan
tur habere curam animarum. rñ. illa quib⁹
ineſt corrigere inquirere reformare precipe=
re interdicere ſuſpendere excōmunicare ab=
ſoluere: argu. ſ. de electio. dudum. ij. §. tan=
dem. ſ. de offi. ordi. c. j. et. iij. et. c. conquerente.
§. j. ſ. de maio. et obedi. his que. nam hec me
dicinalium ſunt animarum. ij. q. j. multi. xj.
q. iij. cum aliquis. x. q̄ō j. relatum et. c. ſequē.
ſ. de peni. omnis. §. ſacerdos. Utrum autem
b legitimati [b] ad actus eccleſiaſticos videan=
tur legitimati ad ſeculares. dic vt nota. ſ. qui
fi. ſint legi. §. qualiter et a quo. verſic. Jo. di=

cit ⁊ ſequen. ⁊ ver. illud ſolet queri. ¶ Circa hoc notandũ qḋ beneficiorum aliud ſummũ per excellẽtiam puta epatus hic nõ diſpẽſat niſi ſummus põtifex. qui et ſummus dr per excellentiã et plenitudinem poteſtatis. ſ. de conceſ. preben. propoſuit. ⁊ de ſtat. mo. cum ad monaſteriũ ad fi. ideoq3 ſummus põtifex per excellentiã ſumme vrbis per excellentiã. ſ. de voto ⁊ vo. redemp. magne. rñ ſ. ad fi. ſ. de peni. ſignificauit inſti. de iure natu. §. iij. in ſummo beneficio per excellentiã ſolus diſpẽſat. vt. ſ. de eta. et quali. §. ordo. ¶ Aliud duplex ſicut ſunt omnia citra epatum vſq3 ad infima: ⁊ hic cadit diſpẽſatio epiſcopi et rationabilis et neceſſaria: vt apparet in his q̃ no. ſ. de eta. ⁊ quali. §. etas. ver. dico igi. ⁊ p̃cedẽtibus. ¶ Aliud ſimplex: puta canonia: vel aliud curã animarũ non habens qḋ appello infimũ ⁊ hic cadit diſpẽſatio epiſcopi voluntaria ⁊ rationabilis. ſm diſt. inferiorẽ: argu. ſ. de elec. ſi alicuius. nam diſpenſationum alia voluntaria hanc ſolus princeps: facere poteſt in duplicibus beneficiis ⁊ ſummis. inſti. de iure natu. §. ſed quod principi. ix. q. iij. cuncta per mundũ. et c. per principalem. ¶ Alia rationabilis nõ neceſſaria: puta qñ fit ꝓpter prerogatiuam meritorum. ⁊ hãc ſolus princeps in duplicibus exercet. ſ. de prebẽ. de multa. in fi. et epiſcopus in ſimplicibus. vt not. ſ. eo. verſi. vel dic. ¶ Alia rationabilis ⁊ neceſſaria ⁊ hãc eps in duplicibus exercere poteſt. vt not. ſ. eo. ver aliud duplex. ⁊ vide qḋ not. ſ. de prebẽ. §. cui cõferenda ſit. ver. ſed nunqd pueris. ¶ Uerũtamen non omitto ꝙ quãuis papa ſine cauſa diſpẽſare poſſit de plenitudine poteſtatis pro eo qḋ non habet ſuperiorem in hoc mũdo: nec eſt qui corrigat vel emendet. attamen cum homo ſit peccare poteſt: et a dñorum domino ⁊ põtifice omniũ põtifice ſi ſine penitẽtia deceſſerit punietur ideo nouerit ſibi terribilius iudiciũ ꝙ aliis inferioribus iminere. ix. q. iij. aliorũ. ⁊ c. ſequen. arg. op. C. de iudi. rem non nouam. circa medi. l. ¶ In ſumma notandũ qḋ. xviij. decre. ſunt in hoc titulo quarũ. vij. ſ. ad pre. c. ⁊. l. a ⁊ ſi. de illegitimo filio intelliguntur duodecima vero loquitur de legitimo ⁊ illegitimo intelligi poſſunt. quinta vero. ⁊. p. l. cõtinent gratiã ſuper. e. diſſentio eſt: cetere continent ius cõe.

¶ De ſeruis non ordinandis ⁊ eorum manumiſſionibus. Rubrica.

1 Seruitus proprie que dicatur.
2 Libertas quid ſit.
3 Ingenuus quis ſit.
4 Libertinitas quid ſit.
5 Seruus multis modis efficitur liber.
6 Liber qualr efficiatur ſeruus.
7 Seruus qualiter poſſit ad ordines peruenire.
8 Manumiſſus ab eccleſia ⁊ ordinatus an poſſit eam deſerere ⁊ ad aliam ſe transferre.
9 Manumiſſio quid ſit.
10 Manumittere quis poſſit.
11 Abbas põt manumittere ſeruum monaſterij.
12 Manumiſſio qualiter fiat.

Habito tractatu de ipedimẽto originis: videamus de ipedimento cõditionis. ſeruilis cũ cõditio clericalẽ nõ capit honorem. liiij. diſtinc. admittuntur. et ſic videamus de ſeruis nõ ordinãdis ⁊ eorũ manumiſſione dicentes. ¶ Quid ſit ſeruitus. ¶ Quid libertas. ¶ Quid libertinitas. ¶ Qualiter ſeruus fiat liber. ¶ Qualiter liber ſeruus fiat. ¶ Qualr ſeruus ad ordines poſſit peruenire. ¶ Quid ſit manumiſſio. ¶ Quis poſſit manumittere. ¶ Qualiter fiat manumiſſio.

Quid ſit ſeruitus. a

1 Seruitus † eſt cõſtitutio iuris gentiũ qua quis contra naturam ſubiicitur dño alieno inſti. de iure perſo. §. ſeruitus. ſ. diſtin. ius gentium. xij. q. ij. cũ redẽptor. cũ enim iure naturali oẽs hões liberi naſcerentur nõ erat cognita libertas cũ ſeruitus eſſet incognita. inſti. de libertinis. §. ſ. de iure enim naturali omnia cõia erãt ſed ius gentium ⁊ regna diuiſit ⁊ ſeruitutes ⁊ obligationes induxit. viij. diſti. quo iure. inſti. de iure natu. gẽ. ⁊ ciui. in prin. §. ius gentium. Ius autem ciuile nõia obligationũ ⁊ actiões induxit. ff. de pac. ꝯuentionũ. l. ius gentiũ. inſti. de ac. qb9 actionibus ꝓſequimur in iudicio qḋ nobis debetur ꝙ dic vt no. in ſumma. ſ. de libel. obl. ꝙ diu ergo aliqs in ſeruitute eſt manui ⁊ poteſtati ſuppoſitus eſt: ſz

a ¶ Quid ſit ſeruitus. Adḋ. l. manumiſſiones. ff. de iuſti. ⁊ iu. l. libertas. §. ſ. ff. de ſtatu homi.

manumiſſus a manu et poteſtate liberatur. inſtit. de liber. ¶ Alij dicunt qđ ſeruit⁹ ſumpſit initium ab ebrietate noe. xxxv. diſtin. vj. dic in verbo illo nō eſſet hodie ſeruitus niſi ebrietas fuiſſet. ſed dic nō eſſe hoc modo inductā. ſ. per male dictionē ⁊ propter ebrietatem vel qđ initium habuit ſeruit⁹ ab ebrietate ex precepto ⁊ inſpiratione diuina. ſed approbatione eſt de iure gentium. j. diſtinc. ius gentium. j. ſecundū Hug. hoc probatur qꝛ Nemroth qui fuit oppreſſor hominum fuit ante diluuiū. dic ergo qđ primi parentes dici poſſunt fuiſſe ebrij quādo peccauerunt qꝛ ſine mēſura fuerūt: nec verū intellectū habuerūt ſicut nec ebrius habet ⁊ ſi illa ebrietas non fuiſſet: non eſſet ſeruitus ſubſecuta. ſm fratrē armandum. ¶ Seruus autem non ſicut grammantes a iunt a ſeruio ſeruis dicit̄ ſ ʒ a ſeruo as. mancipium: quia manu captum. inſtitu. de iure perſo. §. ſeruitus.

a ¶ Quid ſit libertas. Pđđ. c. eo libentius. ex̄ eo. gl. i c. nullus eo. tit. l. libertas. ff. de ſta. homi.

b ¶ Et eſt ingenuus. Adde inſti. de ingenu. in §. j. fi. C. ad legem fal. đ pca. gl. i. c. j. de ſer. nō ord. ⁊ in. c. j. de pur. cano. Et an ingenuitas ſit dignitas. vid p car. zaba. in. c. j. in. j. not. de ſer. non ordi.

Quid ſit libertas

a Libertas† eſt naturalis
2 poteſtas ei⁹ q̄ cuiq̃ facere lʒ: niſi q̄ vi. ſ. ſeruitutis aut iure. ſ. ciuili. prohibet̄ inſti. de iure perſona. §. ⁊ libertas. ¶ Libertas aūt ⁊ ingenuitas aliqñ ꝓmiſcue appellatur: ⁊ libero et ingenuo aliqñ promiſcue vtimur. ¶ Et eſt† ingenuus[b] qui
3 ſtatim vt natus eſt liber eſt inſti. de ingenuis in prin. ¶ Partus autem quantum ad conditionem. ſ. vtrum ſit liber vel ſeruus vētrem ſequitur id eſt ſi mater ſerua erat ſeruus dicitur: ſi libera aliquo tpe dum pregnans erat ingenuus iudicatur partus vt in proxima allegata. l. et. ff. de ſtatu ho. et ſeruorū. §. j. j. co. c. fi. ¶ Poteſt autē eſſe ingenuus ⁊ ſpurius vt qꝛ de vulgo cōceptus inſti. de ingenuis. circa prin. ⁊ pōt eſſe ingenuus legitim⁹: vt qꝛ de legitimo matrimonio ⁊ libera matre. ⁊ poteſt eſſe ſpurius ſeu legitimus ⁊ ſeruus. ſ. qꝛ de ancilla cum matrimonio vl' ſine matrimonio. ¶ Ingenu⁹ ⁊ ſpurius nō promouet̄ qđ dic vt no. ꝫ. ti. j. in ſumma. ¶ Ingenu⁹ et legitim⁹ ꝓmouet̄ q̄cunq̃ ſit pater. j. eo. c. fi. nā inter ſeruos ſeu inter liberū et ſeruū pōt eſſe matrimoniū. vt in ſumma. j. de cōuer. ſer. c. j. illegitim⁹ ⁊ ſeruus duabus rōnibus prohibet̄. ¶ Eſt quarta ſpecies. ſ. ſeruus illegitim⁹ et talis poteſt ꝓmoueri ſm determinationeʒ inferiorē. quā habes. j. eo. §. qualiter ſeruus poſſit ad ordines peruenire. nec ob. xxxij. q. ō. iiij. liberi vbi innuit natus ex matrimonio ſequit̄ deteriorem partē expone id eſt debiliorē. ſ. feminā ſi infra de clāde. deſpō. c. j. vel veri⁹ dic q̄ illud loquit̄ ſm. l. lōbardam que hoc ſtatuit ſʒ certe et romana dicit qđ natus de matrimonio patrē ſequit̄ ⁊ nō matrē. ff. de ſta. homi. cum legitime. ¶ Solū illud verum eſt quantū ad honores. C. de decu. eos indulſerūt. ⁊ l. null⁹. ⁊ l. exemplo. lib. x. ff. de ſtatu. homi. libertas. ⁊ intantū hoc verū eſt q̄ ſufficit filiū conceptum fore ex decurione ad hoc vt conditionem patris ſequatur: quāuis ante natiuitatem pater decurio eſſe deſierit. ff. de decur. l. ij. §. in filijs in quibus autem ſequatur patrem collige. ff. de penis mortis. ff. de decur. l. ij. C. de decu. l. decurionē. ⁊ l. decurionū filij. alias partus ſequitur matrem. C. de rei vendi. partum. ff. de ſtatu homi. lex natura. in auten. conſtitutio que ex aſcripti. §. j. colū. v. j. de natis ex libero ven. c. vnico. ſed ingenuitas aliquando ponitur pro libertate. j. codē. c. j. vbi exponitur.

Quid libertinitas.

Et quidem libertinitas
4 †ſeu libertas eſt quaſi media inter ingenuitatē ⁊ ſeruitutē. ¶ Dicit̄ em̄ libertin⁹ q̄ ex iuſta ſeruitute manumiſſus ē. Sūt ḡ tria gn̄a hominū liberi ſiue ingenui: his ꝯtrarij ſerui medij in ipſos libertini qui deſierūt eſſe ſerui. ff. de iuſt. ⁊ iu. manumiſſiones. inſti. de liber. in prin. rñ. j. et. §. hominum multe ſunt ſpecies vt no. ꝫ. eo. §. pxi. ħ. pōt aūt eſſe ingenu⁹ ⁊ ſequen. ſic ſcđm ius cano. tria ſunt genera hominum vt no. ꝫ in proe. §. vnde. habuit originē. ver. fi. ſed ⁊ chriſtus mediator eſt dei et hominum

Qualiter ſeru⁹ † fiat liber.
5

multis modis aut enim ex ſacris conſtitutionibus in ſacro ſcilicet eccleſijs ſub aſpectu populi ⁊ antiſtitis qualicunq̃ ſcriptura: nec vice actorū interueniente manumittit̄ quis. C. de his qui in eccle. ma. l. j. et. ij. aut vindicta id eſt cauſa cognita coram pretore inſti. qui ⁊ ex qui. cau. ma. nō poſ. §. iuſte. ſic dicta a iudice ſeruo quodā vitelliorum qui primo

fic fuit manumiſſus. ff. de origi.iuris.l.ij.§.vitium. vel ſcd͂m Boetium vindicta erat virga pretoris qua manumittendus ter percutiebatur a pretore d'cente aio te liberũ.C.ſi aduerſus liber.l.ij.ſcd͂m Azo.ex hac forte proceſſit forma abſolutionis canonice que cum virgis fit ⁊ verbis alijs cõſuetis.ſ de ſen.excõmuni.a nobis.ij.§.penulti. et in fi.dicit abſoluẽs autoritate qua fungor abſoluo te abſolutionẽ et remiſſionẽ ⁊c. vel dic vindicta.i. propter vindictã quã fecerunt de nece quondam.d.ſui.C.pro qui.cau. ſer.pro pre.accipi. liber.l.ij.ff. qui ſine manu.ad liber. perue.l. qui ob necẽ.eſt tamẽ contra arg. C.de iur.liber.in ipſa rubrica.et.l penulti. ¶ Aut inter amicos.in quo caſu quinqꝫ teſtes requiruntur.C.de latt.liber.l.vnica.§ ſancimus.⁊.§.ſꝫ et ſi quis. ¶ Aut per teſtamentũ ſuper quo vide.ſ.co.⁊ quis poſſit manumittere. ¶ Aut per quãlibet aliã vltimã volũtatẽ puta per codicillos:aut teſtamentũ minus ſolẽne:qđ valet inter parentes et filios. C de teſta. hac cõſultiſſima.§.ex imperfecto qđ expone per l C.fami.herci.l.fi. ¶ Sed ⁊ multis aliis modis inſti.de libe.§ multis.C.pro qui.cau.ſerui pro premio acci.liber.l.j.⁊.ij.per totũ C.cõmunia de manumiſ.l fi.in aut. de monach. § ij.colũna.j et in alijs diuerſis conſtitutionibus et iuribus que diligens lector per ſe colligere poteſt. et vide infra eodem.§. qualiter ſeruus poſſit ad ordi.ver.cum ſeruis et ſequen.

6 Qualiter liber † ſeruus fiat

⁊ quidem ſerui aut naſcuntur de ancilla aut fiunt iure gentium puta quia in iuſto libello capiuntur quod dic vt nota infra de treu. ⁊ pace.§. quid ſit iuſtum bellum. ¶ Aut iure ciuili cum maior.xx.annis ad precium participandum paſſus eſt ſe venundari: et hec probantur inſtit. de iure perſo.§.ſerui autem. in quo. vj. requiruntur. ¶ Primum quod ſit maior.xx.an C.de liber.cauſa.ſi miminiſteriũ. ¶ Secundũ vt eius animi ſit qđ preciũ participet.C. de liber.cauſa non ideo. ¶ Tertiũ qđ in veritate participet.ff.qui.ad liber procla.non li.l.j. ¶ Quartũ qđ emptor credat ipſum ſeruũ.ff.de libe.cauſa liberis. §.ſi quis ſciens. ¶ Quintum vt is qui venditur ſciat conditionẽ ſuam.ff.quibus ad liber.procla.non licet qui ſe. ¶ Sextum quod venditor ſciat ipſum eſſe liberum.ff.quibus ad liber. procla. non li.l.iiij. ¶ Si aliquod iſtorum deficiat iure communi ingenuitatẽ prouocat:alias non etiam ſi manumittatur ff.de ſtatu homi.liber.ff.de liber.cauſa ſi pariter.niſi reddat precium: quod tamen dominus inuitus non recipiet.licet aliqui contradicant.ff.ſi quis inge.ſe eſſe dicat.l.ij.reſpõ.j C.quando li.ab emptio. diſce.l. prima. ¶ Sed nunquid minor.xxv. annis reſtituetur non quia non eſt mutanda tanta ſolẽnitas: et quia cum ſtatus rei mutatus ſit nõ eſt locus reſtitutioni. ff. de mino.ſic ex cauſa.§.papinianus. ff.de in inte. reſti.diu⁹. ¶ Sed nunquid parentes vel affines poſſunt implorare officiũ iudicis vel rei vẽdicationẽ adiecta cauſa de iure quiritum:vt no.ſ. de conuer. infideliũ cum ad eorum ignominiam referatur.ff.de liber. cauſa.l j ij.⁊.iij. ff.de capi: dim. tutelas.§. ſi libertate.nec ob.ll.cõtrarie proxi.inducte quia ibi non mutauerat adhuc ſtatum ſuum:ſed mutare volebat eſt tamẽ arg. contra.ſ.de arbi.cum tempore et de dona. inter dilectos. vbi clerici vel religioſi nõ poſſunt ſe ſubijcere alijs in preiudiciũ ſui ſuperioris. ¶ Sed que eſt ratio diuerſitatis : cum prelatus non poſſit vendere clericũ pater tamen poteſt filiũ [a] vendere. C. de patri. qui fil. di.l.j. ¶ Puto quod bonum obedientie.⁊ quia ſubiectio ſpiritualis fortior eſt ꝙ carnalis.ſ.de traſla. epiſco. inter corporalia. et argu.ſ.de conſue.c.fin.inde eſt quod quãuis laici poſſint conſentire in iudicem non ſuum ſine conſenſu ſui ſuperioris.ff. de iudi.l.j.et.ij.non tamen clerici.ſ.de foro compe. ſignificaſti. ¶ Sed nunquid naturali vinculo eſt filius ligatus patri: quod immutabile permanet inſtitu.de iur.na.§. ſed naturalia dicas quod quantuncunqꝫ mutetur ſtatus ſemper filius remanet: et ſic hoc naturale vinculum non mutatur. ¶ Item nũquid etiã ſubiectio temporalis poteſtatis a deo eſt infra de cenſi. omnis anima.ſic ⁊ ſpiritualis ſemper fortior eſt vt dictum eſt ſupra. ¶ Manumiſſus etiam propter cauſas ingratitudinis per quas donatio reuocatur. de quibus dixi.infra de do-

a ¶ Poteſt filium. Adde gl in.c. ij. de pig. ⁊ glo.in.c. qđ non eſt de re. iur.

na·§·qualiter reuocetur. ⁊ in ſeruitutem redigitur in aut. vt liber de cetero·§·illud.colū. vj.⁊ habes quedam exempla. j.eodē.de famulis.⁊.c.nullus. xij.q.ij. epiſcopos·§. libertus. ⁊ ſequen. qd dic vt in ſequen. ·§·in diſtinc.proxima.

Qualiter ſeruus† poſſit ad ordines peruenire.et quidem nullus niſi manumittatur.liiij.diſtinc.c.j.ij. et.iij.j. eo. cōſuluit. ¶ Huius autem prohibitiōis duplex eſt ratio vna vilitas ſeruilis ⁊ dignitas clericalis.liiij. diſtinc. admittuntur. Alia ne cōtingat vituperari qd debuit precaueri. j. eo.c.j.nam ſi ſine manumiſſione eos ordinari contingat in ſeruitutem frequētius reuocantur.ideo dixit frequentius quia nec ſemper hoc contingit vnde di. ¶ Cum ſeruus ad ordines eccleſiaſticos promouetur: aut ſciente domino aut ignorante vel contradicente. ¶ Si ſciente et non contradicente liber et ingenuus fit ad quoſcunq̨ ordines fuerit promotus. liiij.diſtinct. ſi ſeruus ſciente. ¶ Si vero domino ignorante [a] et preſentatore et ordinatore ignorātibus fuerit promot⁹ ad minores ordines domino reſtituendus eſt ⁊ in ſeruitutem priſtinā redigendus ſic intellige.liij di.nulli.in fi.c. ex antiquis.in fin.j.eodem.de ſeruorum in fi.et idem in ſubdiaconis. ſm Ja. et dixi bene ſm ius antiquum: vt apparet in fi.c.ex antiquis.quod intelligēdum eſt ſcd̄m ſtatum primitiue eccleſie ſm qd ſubdiaconatus nō erat ſacer ordo ſʒ hodie ſecus.ſ.de eta.et quali. a multis. ideo Ja. reprobat. j.quia ſi in diaconum promotus ſit poteſt redimere ſe preſtando domino ſeruum equiualentem ſibi alioquin depo nitur ⁊ domino redditur: vt in c.ex antiquis ibi. diaconus vero aut vicariū preſtet ⁊c. ſubdiaconus eſt hodie eodē priuilegio gaudet. j.c.miramur.

a ¶ Domino ignorāte. Adde bal.in auten. iubemus.in.§. ſeruus.C. de epiſco. ⁊ cle.

b ¶ Manumiſſus ordinare poteſt. Adde tex.in.c.q̄cūq̨.l.iiij.

¶ Quod ſi in preſbyterum promotus ſit peculio tantum mulctabitur ſi habet vt in.d.c. ex antiqs. ante ſi, ibi ita vt ſi quis iā ex his preſbyter ⁊c.ſi vero nō habet peculium tenetur patrono pſallere i horis canonicis . liiij. di.frequēs.in fin. ſed ſi contumaciter hoc renuat deponi poteſt.j.e. nullus in fi. ¶ Quod ſi paratus eſt pſallere ſed dominus nō vult eum honeſte procurare dicas qd bonus iudex hoc arbitrabitur conſiderata qualitate perſonarū ⁊ patrimonij modo ar. ff. vbi pupil.edu.de.l.j.ij.⁊.iij.⁊.v. nec enim pōt pſallere niſi haberet vite ſubſtentamentū.j.q.iij.ſi quis prebendas ab illo autem habere debet cui ſeruit.j.de preben.extirpāde.j. de ſi.cum ſit romana. ¶ Quid ſi dominus nihil hʒ vel hʒ ſed ſibi nō ſufficit dic qd epiſcopus prouidere debet q̄ ipſum minus caute ordinauit. argu.xciij.diſt. diaconi. ibi mendicat infelix in plateis clericus ⁊c.poſt medi.c. ¶ Monachus autem factus intra trienniū reuocatur liiij.diſtin.ſi ſeruus ſciente. vbi verū ēt ſi legitimo probatur experimēto ⁊c.ſi minor diſtat longius tempus conceditur.xvij.q.ij.ſi quis incognitus ad fi. ſecundum hoc intellige in auten.de mona. colū.j. ¶ Uerum ſi ordinator vel repreſentator defectum ſciebat: et fuerit promotus ad ſacros ordines eſt liber: tñ is qui ſciuit tenetur dare dño duo mācipia equiualētia.liiij.diſt.ſi ſeruus abſente.idē in quocūq̨ ordine ꝓmotus fuerit.ſm Gof.hoc non inuenio iure cautum: puto tñ quod alia pena canonica arbitraria puniat. ¶ Quid ſi vterq̨ tā ordinator q̄ repreſentator ſoluēdo ſit vel alter tantū: dicas primo agēdum ꝯ ordinatorem: ſecundo ꝯtra repreſentatorem vbi vterq̨ ſciuit alioquin contra ſcientem vt oſtendit ordo ſupradicti.c.ſi ſeruus abſente. ⁊ arg.j.de preben.cum ſecundū·§ inde eſt.vt tamen pena alterutrius ſit content⁹.ff.de co per quē fac.eſt.l.j·§·ſi plures.argu.contra.ff. de iuriſdi.om.iudi. ſi quis id qd·§ vlti.⁊.j.ſequen. ¶ Quid ſi neuter ſoluēdo eſt.dic qd in minoribus conſtitutus domino reddit preſbyter peculio mulctatur vel ad preſtationē horarum canonicarum damnatur diaconus et ſubdiaconus redimitur: vel redditur ſecundum diſtinc.ſuperius publicatam hoc ſi infra annum repetitur a tempore ordinationis. ſcd̄m Hug. vel a tempore ſcientie ſm Lauren fratrem Ray. et Goffre. computandum.liiij.diſtin.ſi ſeruus ſciente. vltimū approbo.argu.ſ. de ſupplen. negli. prela. licet j.de conceſ.preben quia diuerſitatem in fin. ¶ Licet autē manumiſſus ordinare poſſit [b] infra eodē capi j.et. ij tamē inter libertos eccleſie ⁊ priuatorum diſtinguendū eſt. ¶ Libertus enim eccleſie promoueri poteſt: q̄uis

eccleſia

eccleſia que manumiſit retineat in ea ius pa
tronatus quo ad hoc vt non iniurietur eccle=
ſie nec accuſet nec teſtificetur in illam alio=
quin in ſeruitutem reuocetur amiſſo honoris
gradu quem non dignitate nature ſed neceſ
ſitate temporis eſt adeptus. J. eo. de famulis.
liiij. di. qui ex famulis. xij. q. ij. diaconi. ⁊ cap.
octaus diſcutio. ⁊ c. epiſcopus qui mancipiū
libertus vero priuatorum promoueri non
poteſt niſi conſequatur plenariam libertatē
liiij. diſtin. c. j. ⁊ c. quicunqꝫ. ¶ Secunda diffe
rentia eſt qꝛ propter operas non preſtitas li
berti eccleſie rediguntur in ſeruitutem. xij. q.
ij. diaconi. non ſic in alijs libertis. C. de liber=
tis. C. de liber. cauſa ſolo obſequij. ¶ Tertia
differentia eſt: qꝛ filij libertorum eccleſie pa=
trone ſue obnoxij remanent. xij. q. ij. de liber=
tis. ſecꝰ in alijs. C. de liber. ⁊ eorū liber. l. j. ⁊ ij
¶ Quarta differentia eſt qꝛ liberti eccleſie te
nentur ſeruire eccleſie nulla opera impoſita.
J. eo. de famulis. xij. q. ij. diaconi. ⁊ c. liberti. ſe
cus in alijs vt tamen diſtinguas ſicut diſtin
guitur per doctores. ff. de condi. indebi. ſi non
ſortem. § libertus. ff de operis liber. l. j. ⁊ ij. ⁊
per totum. ¶ Quinta differentia eſt: qꝛ liber
ti eccleſie ordinati bona ſibi collata non poſ=
ſunt transferre in alios. J. c. de famulis. § j. ſe=
cus in libertis priuatorum. inſt. de ſucceſ. li=
ber. § ſed noſtra. ſm Tanc. verū ſm Hoſt. pōt
reſponderi ad decre. de famulis qꝫ loquitur
in bonis eccle. cōtemplatiue acquiſitis: alio=
quin contra. J. de teſta. qꝛ nos. xij. q. iij. c. j. ⁊ ij
vel loquitur in clericis non habentibus co=
gnatos alioquin contra. xij. q. ij. epiſcopus qͩ
filios. vel loquitur in manumiſſis ea condi=
tione vt eccleſia ſuccedat. ar. J. c. libentius. In
diſtincte approbo dictum Tancre. ar. de ſuc=
ceſ. ab inteſt. ſancto. J. de penis. c. ij. qꝛ ſumma
eſt ratio que pro religione facit. ff. de. religi. ⁊
ſump. fu. ſunt perſone. J. de dolo ⁊ contu. c. ij.
reſpon. j. ¶ Sed nunquid manumiſſus † ab
eccleſia ⁊ ordinatus poteſt eam deſerere. ⁊ ad
alterius eccleſie ſeruitiū ſe transferre dicas
qꝫ ſic niſi tali modo quod non ſe transferat ſꝫ
in perpetuum eccleſie manumittenti deſer=
uiat fuerit manumiſſus. J. eodem. eo libentiꝰ
Sed nunquid hoc ſymoniacum eſt. j. q. j. quā
pio. J. de pactis. c. fina. quidam dicunt qꝫ ſic
niſi epiſcopus autoritatē ſuā interpoſuerit
argu. in his que no. J. de tranſac. § ⁊ in qͥbus
eſſet. verſi. item ceſſat in ſpiritualibus dicas
contra quia manumiſſio non eſt res ſpiritua
lis: licet ſit ineſtimabilis. ff. de regu. iur. liber
tas. inſtitu. qui ⁊ a quibus manumi. non. li.
§ penultimo. ⁊ vltimo. vel dic quod ⁊ ſi in
ordinatione hec cōditio apponatur: adhuc
non eſt ſymoniaca quia conditio appoſita ſci
licet horarum canonicarum preſtatio ſpiri=
tualis eſt ſicut ⁊ ordinatio: vnde poteſt fieri
hec impoſitio ſicut de ſpirituali ad ſpirituale
fit permutatio. argu. J. de rerum permuta. ad
queſtiones. vel vt vites omne contrarium di=
cas qꝫ ante ordinationē eſt ipſa manumiſſio
ne hoc onus imponendum. ⁊ ſic poteſt in ipſa
ordinatione ſine ſuſpitione alicuius ſymonie
onus iam impoſitum declarari. ff. de pactis.
in traditionibus. S. de elec. ſignificaſti. ad fi.
de preben. ſignificatum. nedum igitur eccl'ia
ſed ⁊ priuatus hoc modo manumittere po=
teſt. ⁊ ſi taliter ordinatus in ſuperbiam elatꝰ
nō ſeruierit poteſt degradari. liiij. diſtinctio.
frequens. ⁊ c. quicunqꝫ. non tamen ſeruus fi=
et domini ſui ſicut concedebatur in antiqua.
J. eodem. nullus. que clauſula hodie remota
eſt: quia viſum fuit compilatoribus huius
voluminis abſurdum fore vt ordinatus in
preſbyterum in tali caſu ingratitudinis ad
ſeruitutem laicalē debeat reuocari propter
quod not. S in diſtin. verſi. quod ſi in preſbyte
rum. ¶ Queri conſueuit quare ordinatus in
diaconum domino redditur ſi non redimat
ſe: ⁊ reddatur aliena res alias conſecrata.
xiij queſti. vlti. comperimus. dic quod in ho
mine perpenditur dolus non ſic in rebus ina
nimatis vel dic quod in homine conſideratꝰ
conſecratio interior ſcilicet character ſpiri=
tualis impreſſus in anima qui tangi non po
teſt. xxxij. q. vij. licite. Cōſecratio vero rerum
inanimatarum fit tantum in ſuperficie: ⁊ idō
a manu prophana tractari non debet. ſm
Hoffr. ⁊ argu. J. de relig. do. ad hec. ¶ Sed qͩ
ſi dominus dicat ſeruum ordinatum ipſo cō=
tradicente vel ignorante. ſm Da. differentia
eſt quia ſi eo contradicente indiſtincte retra
ctatur talis ordinatio. liiij. diſtin. quis autem
leges. alij dicunt qꝫ idem eſt in ignorante et
contradicente. tu dic quod ſecundi dicunt ve
rū quo ad retractionem ordinum ſuſcepto
rum ſed quo ad aliud eſt differentia: qꝛ vbi
eo contradicente ordinatur: non poteſt ordi=
nator ignorantiam allegare. C. de rei vendi.
ſi fundū. ergo quo ad ipſū ordinatorem indi
ſtincte puniendum poteſt differentia denota
ri. ¶ Sed vbi agetur cauſa ſtatus ipſius or
dinati. ſi erat in poſſeſſione ſeruitutis videtꝰ
remittendus ad locum vnde aufugit. C. vbi
cau. ſtatus. l. ij. ſed ſi erat in poſſeſſione liber=
tatis in quo degit conueniendus eſt. C. vbi
cau. ſtatus. l. iij. hic autem an ſit fugitiuus
aut non ⁊ an eſſet in poſſeſſione ſeruitutis vel
libertatis quando extitit ordinatus agetur
⁊ finietur antequā cauſa ſtatus initiū ſumat
ff. de liber. cau. liberis § fin. ⁊ l. igitur § pōt
verius puto hanc cauſā indiſtincte agēdā
coram ordinatore. ⁊ aſſiſtet ei qui conuenitur
ſyndicus eccleſie cedit enim ad ignominiam

eccleſie: cum clericus reuocatur ad ſtatum ſeruilem. ſicut cum reuocatur ad curialem. lj diſt. deſignata. et deponend⁹ eſt anteqꝫ reuocetur. liiij. diſt. nulli ſm Hoſt. arg. ff. de liber. cauſa. l ij. et iij.

Quid ſit manumiſſio. † et quidem libertatis datio. inſtitu de liber. §. i. detectio. ſm Iſi. arg. ff. de acqui. re. do. adeo §. cum quis. oportet tamen quod detur ei libertas quam prius ſeruus non habebat alioquin improprie diceretur dari. argu. J. de fide inſtru. inter dilc. §. ceterum. inſtitu. de act. §. ſi itaqꝫ diſcretis. ſuper hoc ſic conſueuit opponi. aut manumittens dat libertatem quam habet et ſic nulla ei remanet cum non habeat niſi vnam aut quam non habet: et hoc eſſe non poteſt. C. de dona. ſi filius. j. qōe. vi. daybertum. Solu. dat quam habet: ſed nō poteſt adeo dare quin ei remaneat. ſimile tibi trado de populo romano qui licet principi poteſtatem dederit condendi leges nihilominus ipſam retinuit de quo dic vt no. S. de conſti. §. quis poſſit. verſ. item populus romanus: vel poteſt dici quod dat quam non habet: hoc enim etiā contingit in multis caſibus. inſti qui. alie. licet vel non. §. j. ff. de vſufru. quod noſtrum ſecūdum Azo. vel dic quod dominus ſerui intelligit. habere duplicem libertatem ſcilicet ſubſtantiuam. id eſt ſui perſone inherentem. et hanc dare non poteſt: ita quod ipſam in alium transferat licet ipſaꝫ ſibi auferre poſſit: ſecundum ea que no. S. eodem. §. qualiter liber ſeruus fiat. verſi. j. aliam habet poteſtatiuam: et hāc dare poteſt: argumē. J. de iure patro. quod autem conſul. ad fin. vel dic quod cum libertas incorporalis ſit non prohibet naturalis ratio: ſed conſentit qđ inſolidum retineatur. et inſolidum in alium transferatur: qꝛ incorporalia talis nature ſunt ſicut patet in ceſſione acti. C. de noua. et dele. l. iij. vbi eadem actio inſolidum transfertur. et remanet. et. ff. de pecul. quia ergo caſus nō quid etiam ſi ſcientiam quam deus mihi dedit in te docendo transfero candem retineo memor ſis quod auarus compoſſeſſorem nō querit. xxiij qō. vij. quod autem. vel dic quod libertatis datio id eſt manus et poteſtatis liberatio: vel id eſt demiſſione manus. i. per dimiſſionem manus poteſtatis liberatio quod idem eſt. et hanc expoſitionem probat litera inſt. de libertinis. §. j. et §. libertinorum. ibi vna atqꝫ ſimplex libertas et c.

9 · 8 ¶ Abbas pōt. Adde doc. in. c. ij. de condi. appo.

1 · 2 (margin numbers beside the column)

Quis poſſit manumittere

Is qui ſuarum rerum adminiſtrationem habet. et. xx. annos etatis ſue compleuit inter viuos cauſa cognita apud pretorem manumittere poteſt. C. qui manumit. non poſ. ſi minor. et per totum inſtitu. qui et ex quibus cauſis ma. non poſ. per totum. hodie ex quo teſtari poſſunt et manumittere. in autē. vt ſpon. lar. §. i. collatio. ix. ij. qōe. vij. §. diffinitiua in verſiculo item ſi ſententiaꝫ contra ius. C. qui manu. non poſ. in auten ſed nouo iure. item epiſcopus poteſt manumittere ſeruos eccleſie bene meritos. xij. qōe. ij. ſi quis ſeruos. poteſt etiam alios non bene meritos dū tamen det eccleſie in recompenſationem pro vno duos eiuſdem meriti et peculij: xij. queſtione ſecunda epiſcopus qui mancipium. ¶ Item cauſa miſerationis. xij. queſtione. ij. cum redemptor. vel illud intellige in bene meritis. ¶ Itē abbas † poteſt [a] manumittere ſeruum monaſterij ſed non plene: quia non habet quid compenſet. liiij. diſtinctione abbati. et §. hac autoritate. hoc tamen intellige cum conſenſu epiſcopi et monachorum xij. queſtione ſecunda abbatibus. niſi conſuetudo contraria ſit. infra de his que fiunt a prelatis ſine conſenſu. ca. eadem noſcitur. ¶ Nec valet manumiſſio in fraudem creditoris facta. C. quibus ad liber. procla. non licet. l. prima inſtitutio. quibus ex cauſis manu non. poſſ. §. primo. ¶ Poteſt etiam manumittere is qui dominus eſt inſolidum et is qui pro parte dominus eſt: vt tamen alij domini qui non conſentiunt conſeruentur indemnes. C. de communi ſeruo manumiſ. l. j.

Qualiter fiat manumiſſio

† Multis modis: in vltima volūtate coram iudice per epiſtolam inter amicos quod dic. vt. C. de manumiſſio. vindi. et titulo ſequenti. ff. de manumiſſione. et titulo ſequenti habes etiam vndecim modos. C. de latina liber. tol. l. vna. ¶ Primus eſt per epiſtolam cum ſubſcriptione teſtium. ¶ Secundus in

ter amicos in preſentia .v. teſtium. ¶ Tertius ſi non curauit egrotum. ¶ Quartus ſi vendidit ancillam ne proſtituatur ⁊ fiat contra. ¶ Quintus ſi pileatus incedat ante cadauer domini cum defertur ad eccleſiam. ¶ Sextus in teſtamento. quamuis faciat mentionem de latina libertate. ¶ Septimus ſi ſtatuliber manumittitur. ¶ Octauus ſi lata eſt ſententia contra illum, qui ſeruus dicebatur ⁊ dominus poſtea precium pro ipſo ſeruo recipiat. ¶ Nonus ſi ancillam in matrimonio collocauit conſcribens pro ea dotem: quod non conſueuit fieri pro liberis. ¶ Decimus ſi ſeruum filium ſuum appellauit actis interuenientibus quaſi in figura iudicij. ¶ Undecimus ſi dedit ſeruo inſtrumentum per quod ipſius ſeruitus probatur ⁊ in alijs caſibus quos habes. C. pro quibus cauſis ſerui pro premio liberta. accipiāt per totum. ¶ Item ſi iudeus chriſtianum emit mancipium. infra de iudeis capitulo vltimo ¶ Fit etiam manumiſſio die feriato vel non feriato iudice ſedente pro tribunali vel procedente: cum ſit voluntarie iuriſditionis: ſecus in contentioſa tertia queſtione tertia §. ſpacium quod dic vt notat. infra de officio delegati § que delegari. poſt verſiculum delegantur aliquando ⁊ ſequentibus ⁊ de officio lega § ⁊ in quo loco precedenti: In ſumma nota. quod hodie ſublata eſt differentia dediticiorum qui toto tempore vite ſue erant ſerui: ⁊ poſt mortem liberi: ⁊ latinorum qui econtra in vita erant liberi ⁊ in morte ſerui. omnes enim liberti in libertate ſua libertatem perpetuam conſequuntur inſtituta de liberti § libertinorum. ⁊ § finali C. de latina libertate tollenda l. vna. ¶ Que hic deficiunt. in lege prima inſtituta pandectarum ⁊ codicis plenius poteris reperire ſed hic cauſa inſtructionis ſufficiat cum alijs que notantur. infra de coniug. ſeruorum. ⁊ de natis ex libero ventre.

¶ De obligatis ad ratiocinia ordinandis vel non. Rubrica.

1 Ratiocinia quid ſint.
Ratiocinia alias actionalia ſeu rationalia vocantur.
Ratiocinia ad que quis obligatus eſt non exhibens venit puniendus.
2 Obligatus ad ratiocinia huis dicatur.
Negotiorum geſtor ſeu quilibet ⁊ qualitercū adminiſtrator tenet reddere rōnē ⁊ reliqua
3 Ad ratiocinia quare quis obligetur.
4 Quis qualiter obligetur ad ratiocina.
5 Obligatus ad ratiocinia quis impediatur

INter alia impedimenta quibus aliquis ab ordinibus repellitur connumeratur obligatio rationis reddende: vel ſic. necdū obligatus ſeruili conditione arcetur ab ordinib⁹ quinimo ⁊ obligati ad ratiocinia. lij. diſt. per totum ⁊ ſic dicamus de obligatis ad ratiocinia ordinandis vel non. videndum eſt ergo. ¶ Quid ſint ratiocinia ¶ Quis dicat obligatus ad ratiocinia. ¶ Quare obligetur quis ¶ Qualiter obligatur. ¶ Quis obliga. us im pediatur. ¶ Et qualiter hoc impedimentum fuerit introductum.

1 Quid ſint ratiocinia † & eſt dicendum quod ſunt rationum redditiones ad quas aliquis obligatur adminiſtratione reipu. vel priuate que alias vocantur actionalia ſeu rationalia: ⁊ que fideliter ſunt ſcribenda: ceterum ſi non fiant aut facta non exhibeantur puniendus eſt is qui hoc facere debuit. ff. de tutel. ⁊ rati. diſtra. l. j. ff. j. ⁊ § officio. ⁊ ſequen. ⁊ l. vlti. C. de cur fur. l. vlti. § vlti. in principio. C. de epi. audi. de creationibus. xij. q. ij. hoc huius placiti.

2 Quis dicatur obligat⁹ † ad ratiocinia quicunq alienam adminiſtrationē ſuſcepit. vt pcu. ad negocia ⁊ procurator ad litem. de his. ff. manda. l. ſi remunerandi ⁊ l. ſi procura. § j. ¶ Item actor qui ab vniuerſitate conſtituitur ad preſentes lites tantum ⁊ cum decreto. ff. quod cuiuſq vni. no. l. j. ⁊ l. item eorum. § ſi decuriones. ¶ Item executor ſcilicet ſententiarum. C. de exe. rei iudi. indi. executorem qui ſecuis preceptis obedire non debet: alias non ordinatur. lj. diſtinctione aliquantos. ¶ Item executor teſtamentorum. infra de teſtamenti s: tua nobis. ⁊ capitulo Joannes. ¶ Item curator pupillorum. intelligas ad litem inſti. de auto. tu. in fine. C. de in li. dan. tu. ⁊ cu. ad litem. nam pupillis tutor datur adultis curator inſtitu. qui. mo. tutel. fin. in principio. ⁊ de curato. in principio de his omnibus habes in principio huius capi. ⁊ generaliter qualitercunq adminiſtrauerit quis vel adminiſtrat etiam ſi ſit negociorum geſtor tenetur reddere rationem ⁊ reliqua preſtare. id eſt ea que penes ipſum ſunt de adminiſtratione quam geſſit: vel eſſe potuerunt: ſed dolo vel culpa ſua impediunt. ff. de tutel. ⁊ ra. diſtra. l. prima et vltima. etiam ſi indebitum receperit. reſtituere tenetur. ff. de procu. qui proprio. § vt in ceteris. ⁊ nihil de adminiſtratione penes eū remanere debet. ff. mandati. idē q. ⁊ l. ex man-

dato.reddit ergo rationē quilibet geſtor negociorum.ff.de neg.geſt.l.ij.ℭ Debēt autem rationem reddere de quantitate ſolidorum: et ſpecierum nec non iugorum ſiue viliorū ſiue centurionꝶ et nomina poſſeſſionum pro quibus functiones ſuſcipiunt.qđ ſi hanc formam nō cuſtodierint penam x.libr.auri patiuntur: et tormentis ſubduntur:et ſi preſes prouincie hoc non vindicauerit penam.x.lib.auri patitur. debet etiam ſcribere redditurus rationem an pecunia ſoluta ſit vel ſecuritas preſtita:et hec litera contra pedagiarios ⁊ baiulos comitum et baronū et pontificum.ponitur in auten.de collatorib⁹.§.iubem⁹.j.col.ix.

Quare obligetur

3 †quis.Quia voluntarie ſe immiſcuit adminiſtratiōi ſeu geſtioni aliene.vnde neceſſe habet exequi qđ incepit inſti.mādati.§.mandatum.C.de act.et oblig.ſicut in initio.nec enim debem⁹ beneficijs hominum decipi ſʒ iuuari.ſ.de commo.c.vnico.ſ.de teſta.ioannes.et ex quo de meo ad aliquid peruenit:bonum et equum eſt vt illud mihi reddat.ff.ſi cer.pe.ſi me et titium.et quia aliena nullus ſciēter retinere debet.ſ.de preſcrip.quoniam omne.ſ.de teſta.filius noſter.nec aliȷ ſolui poteſt:alioquin onus nō remittitur ſʒ augetur.ſ.de iureiuran.ca te credimus etiaʒ illi cui debetur in mortali peccato conſtituto ſubtrahi non debet.ſ.de deci.tua nobis.§.verum.ver.pretextu nequitie clericorum.ergo ſcđm Augu.non dimittur peccatum [a] niſi reſtituaꝛ ablatum.xiiij.q.vj.ſi res.⁊ ſm Juſtinianuʒ omnes ſcire debēt qđ ſuū non eſt hoc ad alios modis omnibus pertinere.quod ſi alius hoc contractauerit furtum committit. C.vnde vi.conquerebatur.argumen.ʒ.de elect.dudum.ij.reſpon.j.

a ℭ Nō dimittiꝛ peccatū.Ad de.c.cum tu.de vſu.⁊ in regula peccatum de re.iur.iu.lib.vj.qđ itellige ſi reſtitui poteſt ſm glo.in verbo reſtituere in ca.ſicut dignum.de ho.

4 ## Qualiter obligetur†.reci

piendo mandatum vel immiſcendo ſe geſtioni vel adminiſtrationi rerū alienarū ⁊ ſi dol⁹ vel culpa ei imputari pōt:vł ſi de alieno ad ipſum perueniat ex ipſa geſtiōe: vt patet in his que no.ʒ.eodē.§.quis dicatur.⁊.§.qualiter obligetur.

5 ## Quis obligatus † impedia

tur et quidē ſiue ratiocinia publica ſint que officiales curie ex adminiſtratione aliqua ad rempu.pertinente geſſerunt.C.de epi.et cle.officiales.ſiue priuata de quibus poſui multa exempla.ʒ.eo.§.qs dicatur.ſed circa hanc materiā diſtinguēdū eſt.ℭ Quia ſi obligatus ad ratiocinia vult promoueri: ⁊ perſeuerat in officio ſeculariū pſonarū nō miſerabilium promoueri pōt.xxj.q.iij.c.j.et.ij.ſ.ne cle.vel mo.c.j.⁊.ij.⁊.c.ſed nec pcuratiōes. ℭ Si vero pſona cuius adminiſtrationē gerit ſit eccleſiaſtica vel ſecularis ſed miſerabilis:puta cecus pauper.ſ.de cēſi.licet.vel pupillus.vel vidua qꝛ pupillis ⁊ viduis tu eris adiutor:vt.ſ.ne cleri.vel mona.c.j.ver.in placitis.ſicꝫ tñ vt ius alterius nō offendas.ſ.de foro cōpe.ex tenore.i hoc caſu pmoueri pōt ſi aliđ canonicū nō obſiſtat.lxxvj.di.puenit lxxxix.di.indicatū.xvj.q.j.ꝗ mōachi ⁊.q.vij.in noua.ℭ Verū ſi adminiſtratio finita ſit:et ſic nō perſeuerat in officio ſit tñ remanet obligatus ex cā reipu.quouſqꝫ rationem reddiderit.in quo conſidera ea que not.ʒ eo.§ qs dicaꝛ ver.debent ⁊ niſi reliqua preſtiterit promoueri non debet.lj.di.preterea.C.de epi.et cleri.officiales.obligatus eñ reipu.ex adminiſtratiōe repelliꝛ ab honoribus: ſed ſi ex cā mutui vel alia ſimili cā obligatus ſit non arceꝛ.ff.de mu.⁊ hono.reſcripto.§.debitores.C.de epi.⁊ cleri.quiſquis emerſis.ℭ Obligatus aūt priuate pſone aliqñ phibetur:vnde ſubdiſ.qꝛ aut in ipſa pmotione mouetur ei queſtio:vel iā mota eſt:et tūc ſi conueniꝛ de perfidia ſeu dolo non promouetur ante deciſam litem.lxxxj.diſtin.tantis.daniel.xxiij.di.illud.ſ.de accu.omnipotēs.C.de procu.rerū.et eſt ratio qꝛ ſi condēnaretur infamis eſſet.ff.de his qui no.infa.fur.§.pe.ſed fama ordinandi in nullo vacillare debet.xxxiij.diſtinc.laici.et in hoc caſu loquitur.ſ.eo.c.vnico ad fi.ibi ſi eñ ante libertatem ⁊c.ideo dicit ibi eccleſia infamatur quia ex promotione infamium dedecoratur.ℭ Verum quia poſſet cenueniri in fraudem vt impediretur eius promotio:conſulo qꝫ iudex intendat qualitatem et merita perſonarum conſiderando vtrum is qui ſe opponit ſit amicus vł inimicus.ar.ſ.de ſimonia.ſicut nobis.⁊ ex perſonis dictis

penſet.C.ſi quis impera.maledi.l.vnica.ſ.de
tranſac.ca.fi.non tamen recipiat dubium pro
notorio vel econtra.ſ.de appel.conſuluit.ſ.ſ.
de reſcrip.cum contingat ·§·pe.ergo ſi habet
ſuſpectum negocium:non tamen omnino aſ
ſignet tempus.ſ.quod is qui opponit ſe pro
cedat ⁊ probet quod intendit quo tranſacto
non audiatur.arg.ſ.de conuerſi.coniuga.ex
publico.infra de clandeſtina deſponſatione.
cum inhibitio.infra qui filij ſint legitimi.la
tor.C.de ingenuis ⁊ manumiſſis.diffamari
ff.de accu.cum titia.niſi ex magna cauſa.arg.
ſ.de in inte.reſti.ca.finali.ſ.de exceptio.paſto.
ſ.qui matri.accuſare poſſunt.capitu.finali.ff.
de edendo.argentarius.¶ Si conuenitur ex
culpa tunc poteſt promoueri non obſtante
creditoris reclamatione.quia aut abſoluetur
⁊ tunc bene eſt aut condemnabitur ⁊ tunc ſal
tem cedit bonis:nec aliud habuiſſet agens.
etiam ſi ordinatus non eſſet quia inanis eſt
actio quam excludit inopia debitoris.ſ.de re
ſtitutione ſpoliatorum.olim.ſ.de ſolutioni.
odoardus.quod dic vt ibi notatur in ſumma.
nec fit deterior agentis conditio cum iam ad
uerſarius preuentus ſit quo ad forum.ſ.de
foro competen.propoſuiſti quod dic vt ibi no
tatur in ſumma.¶ Aut nulla mouetur que
ſtio:nec eſt mota ⁊ tunc conſulo quod ordina
tor inquirat de ſtatu ordinandi:⁊ ſi inueniat
quod teneatur ex dolo vel fraude:vel aliud
impedimentum canonicum de quibus dixi.
ſ.de ſeru·§·que ſit forma.⁊ de tempo.ordina
tio·§·⁊ qualiter verſiculo ibi preceden.cum
reijciat ex officio ſicut faceret de criminoſo
quolibet ⁊ infami.ij.queſtio.vij.alicui.vj.que
ſtio.j.infames.ſ.de exceptio.exceptionem.ff.
de poſtu.quos pretor.alioquin ſi nullum im
pedimentum reperit ipſum poterit promo=
uere.arg.ſ.de ſeruti.capi.vnico.ſ.de preſum
tio.capi.fina.idem eſt ſi onera depoſuerit et
rationem reddiderit niſi canonicum obſiſtat
ſic intellige.ſ.eo.c.j.ibi gratus epiſcopus di=
xit ſi poſt poſita onera ⁊c.¶ Alanus tamen ⁊
Gul.naſo ſcholaris ſuus indiſtincte notaue=
runt obligatum ad ratiocinia nullatenus
ordinanduꝫ.lj.diſtin per totum.·§·.de epiſco.
⁊ cleri.officiales.⁊ quia hoc.c.non diſtinguit
ſed dicit quod ex ordinatione talium eccleſia
infamatur:ego tamen non puto quo ad vnū
verbum capitanenm ſit taꝫ ſolennis ⁊ ratio=
nabilis diſtinctio cancellanda.argumē.ſ.de
electio.eccleſia.ij·§·deniqꝫ.¶ Quid de curia
libus:ſi ſeua vel turpia vel inhoneſta exercue
runt etiam ſi ab adminiſtratione liberati ſint
tamen impediuntur:puta milites ſunt execu
tores apparitores ſeu precipientes vel exer
centes.lj.diſtinctio.c.j.ij.⁊.iij.xlvij.diſtinctio.
clericus.de conſecra.diſtinctio.ij.pro dilectio
ne.ergo ſi in cauſa ſanguinis officium ſuum
exercuit vel miniſterium quis preſtiterit.tan
quam iudex vel aduocatus vel procurator
actoris:vel rei:vel aſſeſſor:vel apparitor:vel
ſcriptor:ſiue precipiēdo:ſiue exequendo:ſiue
ſcribendo:ſiue conficiendo:ſiue dictando:ſiue
ſui corporalem exhibendo preſentiam irre=
gularitatem incurrit:nec promoueri poteſt.
lj.diſtinctio.aliquantos.⁊.c.ſi quis poſt ſu=
ſceptum.ſ.ne cleri.vel mo.c.ſententiam.infra
de excef.prela.ex literis·§·fina.⁊ de hoc not.
infra de poſtula·§·quid pertinet.ad officium
verſi.illud tamen ſciendum.¶ Ceterum ſi in
ciuilibus ⁊ pecuniariis cauſis officium ſuum
impediunt a promotione non excluduntur.
lxj.diſtinctio.oſius.ſic intellige quod dicit in
fra eodem.ca.j.in principio.officium ſuum
ideo dixi:quia non cuilibet clerico nec in quo
libet foro nec pro quolibet permittitur poſtu
lare.quod dic vt no.infra de poſtu.¶ Quid de
obligato ex cauſa pignoris nō videtur quod
promoueri poſſit ante redditaꝫ rationem.ar.
ſ.de pig.ſignificante.⁊.c.cum contra.¶ Quid
de filijs vſurariorum videtur quod non ſunt
promouendi.argu.in his que not.ſ.de filijs
presby·§·que eſt cauſa.verſi.tertia cauſa.⁊ ar
gu.C.de ince.nup.humilem.quod credo ve=
rum ſi filius ſuccedat in vitium ſecus ſi repu
diet hereditatem ⁊ dignus ſit vel clamores
patris emendet.ſ.de vſu.tua nos.j.q.iiij.ego.
¶ Quid de illo qui iurauit ſoluere ad certuꝫ
tempus vel ſcribere vel aliud honeſtum opꝰ
facere.nunquid poteſt ordinari tempore pen
dente cum nondum adimpleuerit quod iura
uerit:dicas quod ſic quia ſi ſoluendo eſt ſol=
uere poteſt ſi nihil habet inanis eſt actio ⁊c.
vt notat.ſ.eodem.in di.verſi.ſi vero conueni
tur ex culpa ſcribere enim poteſt ⁊ aliud ho
neſtum opus facere poſt ordines dummodo
per hoc non impediatur diuinum officium.
xxj.q.j.clericus.vel alium ſubroget loco ſui.
C.de epiſ.⁊ cle.quiſquis cenſibus.⁊.l.in eccle
ſijs.⁊.l.ad ſimilitudinem ſecundum Goffre.
hoc puto verum niſi manus perſone electa
non eſſet nam ſi iurauerit quod ſcribat in per
ſona propria non licebit ei ſubdelegare niſi
de conſenſu illius cuius iurauit argu.C.de
cadu.tol.l.vnica·§·ne autem.C.de decurio.
nullus qui.lib.x.ſ.de offi.delega.c.fi.ff.de ſo=
lu.inter artifices.¶ Quid ſi talis vult intrare
religionem dicas idem quia excuſat ipſum
zelus religionis ⁊ afflatus ſpiritꝰ ſancti.xix.
q.ij.que ſunt.ſ.de regula lꝫ.infra de voto.ſcri
pture.monaſterium autem tenetur de his q̄
contulit eidem ingreſſus vel que acquiſiuit
ex perſona ipſius puta per ſucceſſionem he=

a ¶ Per ſucceſſionē hereditatis. Adde glo. in auten. ingreſ. C. de ſac. ſan. ec. bar. in. l. fi. ff. de adopt. Et qd ſi religioſus exit monaſterium an monaſterium teneat creditoribus, vide p bar. l. l. adulterii. i §. fin. ff. de adul.

a reditatis.a vel alio mō. xix. q. iij. ſi qua mulier. C. de epi. & cler. deo nobis. §. i. q ſi monaſteriū nō ſatiſfaciat nec mona. defendit patietur miſſionem in poſſeſſionem bonorum eorundem argumen. ff de capi. dimi tutelas. §. ſi libertate inſtitu. de acquiſi. per arrog. §. fina. vel monachus in monaſterio faciet quod promiſit dum tamē non impediatur obſeruantia regularis alioquin contra. C. de epiſco. & cleri. omnes. & l. generaliter. & auten. ibi ſig. ſed neqꝫ vel ſaltem faciat per alium quod iurauit ſicut dixi in clerico. ſ. eodem. verſiculo quid de illo. ¶ His autem que dixi ſignatur contra. liij. diſtin. legem. liij. diſtinctione quicūqꝫ. Solu. illa intelliguntur de perpetuo obligatis puta ſeruis curialibus & ceteris ſimilibus qui habent perpetuum impedimentum. illa vero que dixi de temporalibꝰ impedimētis ¶ Nūquid ergo poteſtas qui iurauit tenere regimen ciuitatis per annum nunquid magiſter qui iurauit tenere regimē ſcholarium per annum: nunquid capellanus clericus vel ſeruiens qui iurauit eccleſie vel domino ſeruire per annum poteſt religionem intrare. Tales queſtiones & conſimiles ſolute ſunt per predicta poteſt enī quia nec iuramentum violat qui illud in melius commutat infra de iureiurando peruenit ſecundum Goffre. puto quod in his omnibus poteſt ſe obligare ſed conſulo quod prius ſeruet & adimpleat quod iurauit quam intret: quia tutius eſt ei quam ſi ad religionem tranſiret iuramenti religione contempta niſi ab illo cui iuramentum preſtitit poſſet licentiam obtinere. infra de iureiurando debitores. & expreſſum eſt iſtud conſilium. infra de ſponſalibus commiſſum xxij. queſtione quarta §. vltimo. nec obſtat. infra de voto. ſcripture. nec. infra de iureiuran. peruenit. quia illa intelligo qn promiſſio facta ē deo tantū alia ſo qn homini iuratū ē in q caſu deus in teſtē induci videt infra de iureiurando & ſi chriſtus. §. apoſtolus. quinimo quaſi fideiuſſor inducitur deus ideo falſidicus teſtis tribus perſonis obnoxius eſt. infra de crimine falſidi. capitulo primo. quare. quando homini iuratur deus contemnitur proximus decipitur & ipſe deierans infamatur. non eſt ergo mirum ſi difficilius frangitur triplex funiculus quam ſimplex infra de treuga. & pa. capitulo primo deus etiam tanquam plenus miſericordia remittit de facili non ſic homo: vt probatur. infra quod metus cauſa. capitulo finali. §. finali. ſ. de verborum ſignificatione ex parte. & capitulo cum olim. nec veriſſime eſt ipſum cum alterius iactura velle fieri locupletiorem. argumentum. ff. de condictionibus indebi. naꝫ hec natura vbi etiam tantum deo iuratum eſt non diminuitur in caſibus premiſſis ſeruitiū iuratum domino: ſed potius cumulat.

Et qualiter hoc impedimētum fuerit introductum in curialibus tres rationes ſunt. ¶ Prima quia quidam eoruꝫ ſunt viles perſone & frequenter contrahunt irregularitatem ex officio ſuo. ¶ Secunda quia multum moleſtatur eccleſia & incommoda multa patitur propter tales quando reuocantur ſeu repetuntur. vnde dicit capitulo. lſ. diſtinctione. preterea. quod maior eſt triſtitia de reuocato quam fuerit nata gratia de aſcito. ¶ Tertia ratio eſt quia preſumitur contra eos quod non tranſeunt ad clericatuꝫ voto religionis: ſed vt fugiant ratiocinia dominorum ſuoruꝫ. lſ. diſtinctione capitulo primo ſecundo & tertio. liij. diſtinctione legem. ¶ In alijs vero ratio eſt. quia eccleſia infamatur id eſt oneratur cum conuenitur et etiam de facto aliquando pignoretur: & multa dāna alia patiatur. vt. infra eodem. c. vni.

¶ De corpore vitiatis ordinandis vel non. Rubrica.

1 Debilitas quid ſit.
2 Deformitas quid ſit.
3 Impotentia quid ſit.
4 Maritus ſi inueniat clericum cum vxore ſi amputet ei virilia quid iuris.

De impedimento originis conditionis & obligationis ad ratiocinia dictum eſt ſ. Nunc dicendum eſt de impedimento deformitatis ſeu debilitatis: que ſcilicet impedit promouendum:

⁊ aliquando deijcit iam promotum ab ordi=
ne vt in hoc titulo:aliquando a beneficio: vt
infra de clericis egro. ¶ Et hec eſt differen=
tia inter hos duos tit.quia ibi queritur vtrū
debilitatus debeat amittere beneficium qḋ
adeptus erat hic vtrum poſſit promoueri ad
ordines vel iam ſuſceptis, vti videam⁹ ergo.
¶ Quid ſit debilitas. ¶ Quid deformitas.
¶ Quid impotentia. ¶ Et que impediant ⁊
que non.

1 Quid ſit debilitas. Debilitas † eſt ſi habet
quis⁹ membrum ſed inefficax.puta crus vel
manum aridam ⁊ impotentem vel oculum
cecum.ſm Ds.certe ⁊ deformitas hic poteſt
denotari:ſi tamen vitium appareat. Mutila
tus vero dicitur membro carens.

2 Quid ſit deformitas. Deformi tas † eſt ſi
habet maculam in oculo:vel ſi eſt gibboſus
vel tortus vel ſi habet ſex digitos in manu
vel aliquid contra naturam.

3 Quid ſit impotentia. Impotē=tia † eſt
ſi mutilatus ſit brachio : vel manu : vel
pede :vel monoculus:⁊ debilitas poteſt di
ci:ſi ſit eunuchus vel caſtratus tamen breui=
ter diſtin.eſt. ¶ Utrum patiatur vitium ſeu
defectū in magnis membris ⁊ integris.ma
gnum intelligo in quantitate:vt in brachio
vel manu. Item in decore.vel in naſo :vel
oculo.⁊ tunc nullo modo promouetur .ſed ſi
ſacerdos ſit in ceteris officijs excepto alta=
ris miniſterio toleratur. Ceteris dico in qui=
bus potens eſt:vt penitentias dare et talia.
xvj.queſtione prima adijcim⁹.ſic loquitur.in
fra de clericis egrot.preſbyterum.xv.idiſtin=
ctione lator.⁊ capitulo ſi euangelica ⁊ remo
uetur a beneficio vt in dictis capitu.⁊.infra
eo.expoſuiſti.ſi tñ qs habet maculā in ocu=
lo poteſt cum eo diſpenſari habita diſtinctio
ne inter maculam ⁊ maculam.infra eodem.
cum de tua.

Et que impediant & que
non breuiter dic ſi in paruis membris puta
vngula vel parte digiti patiatur:aut culpa
poteſt ei imputari aut non ſi culpa ei impu=
tari poteſt, ⁊ potens ſit ad frangendum eu=
chariſtiam nec deformitatem magnam indu
cat non impeditur.infra eodem.ca.fina.ſi im
potens vel nimis deformis impedit̄.j.de cle.
egro.preſbyterum.ſi in culpa eſt:vt quia ob=
tulit duellum ⁊ ſponte oblatū ſuſcepit de ri=
gore iuris deponendus eſt.l.j.diſtinction e ſi
quis.ſi tamen non peruenitur ad effuſionē
ſanguinis poterit cum eo diſpenſari vel etiā
ſi peruenitur ſed tunc autoritate pape tantū
infra eodem capitulo.j.infra de
cle.pug.in duellum capitulo.j.
Quid ſi habet ſex digitos ſecū
dum officium non impeditur
quia defectus membri vel aug
mentum non conſideratur:ſed
vſus impedimenti.ff.de redhi
bitione.ac.Itē offilius hec ſi in
mēbris apparētib⁹ i nō apparē
tib⁹ aūt.diſtingue vt in ſequē
ti.ergo vt i eunucho diſtingue
vtrum in perſecutione ſint
ſibi virilia amputata:vel eo tē
pore quo iudicij animum non
habebat ⁊ tūc etiam in epiſco
pum promoueri poteſt .infra
eodem ex parte bartholomei
quod intelligo in perſecutione
in qua nihil ei imputari poteſt
4 Quid enim ſi maritus † clericū
cum vxore inueniat:⁊ de mem
bris inimicis vindictā ſumat
certe imputatur preſbytero.ar
gumentum.ē.de etate ad au=
res:⁊ capitulo accepimus.⁊ ca
pitulo.j.ad fin.⁊ notat. in ſum
ma eiuſdem tituli.§.ordo.verſi
culo frater ray.⁊ argumentū
j.de homi.capitulo finali.⁊ ar
gumen.expreſſum.xxiij.qōe.v.
placuit in fin. Si vero affecta=
uit ⁊ ſine cauſa impeditur.xxx
iij.diſtinctio.maritum.infra eo
dē ex parte.b.in principio idē
ſi ex cauſa ſed iniuſta:puta vo
lebat placere deo.infra eodem
ſignificauit quia non ferro ſed
animo caſtitas queri debet.xxx
iij.qōe.quinta tunc ſaluabitur
ſed ſi timore lepre non impedi
tur.j.eodem.ex parte.m. ⁊ ideo
talis qui hoc affectat:tanq̄ ho a ¶ Niſi te=ſtes. Adde c.eunuch⁹ ⁊ ibi do.lv di. Car.za ba.in.c.ex parte.l.vj. no.de cor. vici.
micida ſuijpſius punitur.lv.di
ſtin.ſi quis abſciderit.ergo de
rigore iuris is qui etiam vt ſit
caſtus hoc facit fieri deponen
dus eſt: licet credat placere
deo:ſed ſicut ait ver. Diſplicet
impudens vnde placere pu=
tat ſed hoc intellige.lv.diſtin=
ctione.ſi euangelica.⁊ capitu=
lo ſiquis a medicis.⁊ capitu=
lo qui partē.⁊.c.ſi quis p egri
tudinem.nec ob.j.eo. ſignifica
uit:quia ibi gratia fit. ¶ Nec
eſt verū qḋ dicunt ruſtici q̄ vbi
ab hoſtibus ſectus eſt:non poſ
ſit celebrare niſi teſtes ſiccos a ⁊

palnerizatos gerat in burſa: quaſi tunc intelligatur habere omnia ſua membra: ſed nō curo vtrū habeat teſtes ſiccos vel virides quia defectus illi⁹ membri nec deformitatem nec debilitatem inducit. ¶ Is ergo q̄ ſibi man⁹ intulit nō promouetur ⁊ promot⁹ deijcitur. et eſt prima ratio quia pſumitur qȯ in alijs omnem tyrānidem tute exerceat q̄ in ſeipum auſus eſt deſeuire.ff.de redhi. ac.cum autem.§.excipitur.vnde verſus. Qui ſibi non parcit tibi vel mihi quomodo parcet. ff.de bonis eorum qui morte3 ſibi ante ſen. conſci.l.i.§.antepe. ¶ Secūda ratio eſt q: alienum inuadit: et ſic furtū facit furtum enim eſt[a] contractatio rei aliene inuito domino.inſti. de ob.q̄ ex quaſi male.naſ.§.j. C.vnde vi.l.fi. nemo autem dominus videtur membrorum ſuorum.ff.ad.l.aquil.liber homo.j. ¶ Tertia ratio eſt quia ſuſpſius eſt homicida et conditioni dei inimicus. lv.diſtin. ſi quis abſciderit.⁊ ſm Hiero. illi eunuchi placent quos caſtrauit non neceſſitas ſed volūtas.xxxiij.q.v. tūc ſaluabitur. ſic placet caſtratus id eſt caſtenatus: non ſpado quod dic vt not.j.de frigi.§. que impotentia.verſi.accidentalis. ¶ In illo igitur q̄ ſibi mēbrū amputat ē cā irreglaritatis ſeuitia. ſiue magnū mēbrū āputet ſiue paruū appareat vel nō appareat niſi cā inciſiōis iuſta fuerit puta languor: eſt enim caro putrida reſecanda.v.q.v. c.j.xxiij.q.iij.reſecande. ¶ Uerum i alijs qui ſine culpa ſua ab alio vel caſu fortuito mutilantur eſt cauſa irregularitatis deformitas i membris apparentibus ⁊ debilitas in apparentibus et non apparentibus qȯ totū arbitrio ſuperioris relinquo argu. j. codē.c.j. ⁊.ij.⁊.c.pe.⁊ vlti.j.de ele.egro. c.j. ¶ Quid ḋ claudo dicit Jo. qȯ qui habet crus vel latus nimis breue ⁊ forte latet ⁊ qui clabū habet vel poliposus eſt: id eſt in naribus patitur in redhibitione eſt non ſic ſi vnum oculum habet maiorem altero.ergo nec guerzus.ff. de redhibi.ac.qui clabum. Sed quicquid dicat. l. claudus de conſuetudine admittitur. alioquin multi repellerentur in partibus Gallicanis. ¶ Sed ⁊ ſcḋm veterem legē repellitur. ¶ Si cecus fuerit. ¶ Si claud⁹. ¶ Si paruo naſo. ¶ Si grādo naſo. ¶ Si torto naſo. ¶ Si fracto pede. ¶ Si mancus. ¶ Si gibbus. ¶ Si albuginem habens in oculo. ¶ Si iugem ſcabiem. ¶ Si impetiginem habens in corpore vel ſi ſit ponderoſus que licet oīa moraliter exponantur.xlix.diſti.c.j. tamen quedam ex his ſeruamus ad literam quedam nō quod totū arbitrium eſt vt dixi. ¶ In ſumma not. qȯ talia impedimēta inſpectioni oculoꝝ ſuperioris ſubijci debent q: in hmōi ſegnius irritāt animum dimiſſa p aures ꝙ que ſunt oculis ſubiecta fidelibus.j.eo.c.ij.ſicut cum agit̄ finiū regundorū.C.fi.reg.l.iij.ff.fin: ū regun.ſi irruptione ſicut cum agit̄ de etate. ff. de mi.minor.xxv. an.ex aſpectu.ſicut cum queritur an aliqua ſit virgo vel corrupta. xxvij.q.j. nec aliqua ſicut cum dubitatur an aliqua ſit pregnans vel non. ff.de ventre.inſpi.l.j.et de hoc not.plenius. j. de proba.§.et quot ſunt ſpecies.verſi.viij.fit etiam ꝓbatio.

a ¶ Furtu3 aēm eſt.ad de.l.j ff.de fur.l.fi.ff.ḋ ꝯdi.fur.⁊ l.§.j.iſti.de obli. q̄ ex qua.de li. na.doc.in c.ij.de cōſti.lib.vj.

¶ De bigamis non ordinandis. Rubri.

1 ¶ Bigamia quid ſit:
2 Bigamus proprie quis dicatur.
3 Bigamie ſpecies quot ſunt.
4 Bigamus vnde dicatur:
5 Bigamus a ſuſceptione ordinum quare arceatur.
6 Caſtitas maior requiritur in vxore quam viro.

Ixim⁹ de qbuſdam irregularitatibus ſiue impedimentis que abſq̧ peccato proueniunt ſed quia bigamia ſine peccato cōtrahitur nam ſcḋm Aug.nō damnatur bigamus nec trigamus nec ſi dici pt octogamus.xxxj.q.ō.j. aperiant. c.ſi dormierit apponitur ergo hec rubrica de bigamis nō ordinandis. Bigamia eī inter alias irregularitates nō minima reputatur quia ſm apoſtolum bigamus promoueri non poteſt. vnde dicit oportet epiſcopū eſſe vnius vxoris virum.xxvj.diſtin.§.j.et.§. quod vnius vxoris id eſt nō plurium vt ibi ⁊ no.j.de temp.or.§.et cui in ſecūda regula. ¶ Si ergo nullam habuit non prohibetur. imo eſt affectuoſius admittēdus.xxxj diſtic. ante triennium.⁊.§.cauſa vero inſtitutionis

vnde precipitur etiam quod talis queratur qui vxorem non habeat.lxi.diſt.cathinenſis ⁊ merito quia nuptie replent mundum virginitas paradiſum.xxxij. q.j nuptie dicendum eſt ergo. ¶ Quid ſit bigamia. ¶ Quis dicatur bigamus. ¶ Quot ſpecies bigamie. ¶ Unde dicatur bigamus. ¶ Quare bigamus a promotione ordinum arceatur. ¶ Et an cum bigamo valeat diſpenſari.

1 Quid ſit bigamia. † Et q̄dē irregularitas ex defectu proueniens ſacramenti.in.xxvj.diſt. acutius et apparet in his que no.j.e.§.quare bigamus. Aliȷ̄ dicunt qđ bigamia eſt defectus ex ſecundis nuptȷ̄s proueniens. ſed hec deſcriptio non placet qꝛ non eſt conuertibilis cum ſuo deſcripto cū multis aliȷ̄s modis q̄ꝫ ex ſecundis nuptȷ̄s proueniat bigamia ſicut apparet ex ſequentibus.

2 Quis dicat̄ † bigamus.[a] proprie is qui ſucceſſiue ⁊ diuerſis temporibus duas legitimas vxores habuit.xxxj.q.j.aperiant. qđ intelligas ſi cum vtraq̄ꝫ matrimonium fuerit conſummatū. alioquin contra.j. c.debitum.xxxiȷ̄.di. valentino large autē et improprie ſiue interpretatiuo ſumpto vocab bulo dicitur bigamus multis modis[b] q̄ꝫ ex ſecundis nuptȷ̄s.vnde videndum.

Quot ſunt ſpecies biga-
3 mie. † et quidem due ſcilicet vera quando videlicet quis duas habuit vt dixi.ſ.proxi.§.⁊ probatur.xxvj.diſt. vna tm̄.nec repetita copula.⁊.c.deinde.⁊.c.actus. ¶ Alia interpretatiua. Interpretatiue eīm dicitur bigamus multis modis. ¶ Primo qui de iure contraxit cum vidua vel corrupta.j.eod. de bigamis.xxiȷ̄.di.ſeriatim.xxxiȷ̄.di.maritū.⁊ dicitur vidua hic corrupta licet virum non habuit.ff.de verb.ſig.malū.§.vidua.xxxiiȷ̄.diſt. curandū.et.c.precepimus. nam ſi maritum habuerit ⁊ maritus anteq̄ꝫ conueniat moriat̄ vidua non dicet̄:quantū ad hoc de quo queritur.xxxiiȷ̄.diſt.vidua.⁊.c.vlti.Sed proprie
c vidua eſt[c] cuius maritus mortuus eſt. Eie-
d cta que marito viuēte proſtituitur. Meretrix[d] que multorū libidini patꝫ.xxxiiȷ̄.diſt.vidua. xxxiȷ̄.q.iiȷ̄.meretrices. ¶ Secūdo qui habuit
e duas vxores ante baptiſmū.[e] vel vnā ante ⁊ aliam poſt.xxxiiȷ̄.diſt.ſi quis viduā.xxvj.di. §.j.⁊.c.j.ȷ̄.et.iȷ̄. ¶ Tertio que caſtitatē promiſſam violat.xxvȷ̄.q.j.quotquot: ergo ſubdiaconus cōtrahens matrimoniū bigamus cenſetur cum enim ſit templū dei et vas domini ſacrarium ſpiritusſancti indignum eſt eum cubilibus ⁊ immūdicȷ̄s deſtruere:ideo ſacrilegium ⁊ inceſtum cōmittit.xxvȷ̄.diſt. decernimus ⁊.c. de his votum frangit eccleſie:ſcandalum generat ⁊ eandem infamat:dn̄m papā ⁊ canonē contēnit : ⁊ malum exemplū prebet ¶ Quarto qui vnam de facto alterā de iure vel corruptā de facto vel duas de facto duxit vxores. qđ in partem ad factum conuenit retorqueri.xxxiiȷ̄.diſtin. chriſtiano.xxxj.q.j. quomodo virginibus.⁊.j. de diuor.gaudem⁹.j.co. nuper. et.c.a nobis. punitur eīm affectus cum opere ſubſecuto et qꝛ deus non ex operib⁹ iudicat : ſed ex animo xxiȷ̄.q.v.qui piurare. ¶ Quinto ſi vxorē propriā adulteram ſcienter retinuit. qđ intellige ſcđm quoſdā ſi poſtea cognouerit eam alioquin nimis durum videretur. hoc comprobatur.xxxiȷ̄.diſt.ſi cuius vel eſt cōſiliū non preceptū. Aliȷ̄ autem hoc intelligūt indi. qđ verius videtur ſcꝫ qđ etiam ſi ignorāter eam cognouerit bigamus efficiat̄ vt apparet in his que no.j.e.§ quare bigamus.ver. vȷ̄.⁊.ver.ix. ⁊.ver.iȷ̄. ⁊ eſt forte inductum illud ius ad terrendum contrahentes quaſi innuat q̄ vix poſſunt promoueri hi qui vxores ducunt etiam vxoribus mortuis ſine periculo cum dicatur caſta quā nemo rogauit. ¶ Septimo quia publicā penitentiam egit vel repudiatam duxit.j.co.c.j.l.di. in capite ieiunȷ̄:⁊ de his ⁊ precedentibus ti. habes.liiȷ̄.diſt. quicunq̄ꝫ.xxxiiȷ̄.diſtinc. precipimus.

Vnde dicatur bi-
7 gamus. † dicitur autē iuxta vulgare ꝓuincialiū quaſi bigamus.i.ſtultus inde factus ibidē vocatur gamus:vel dicitur bigamus quaſi homo bini coniugȷ̄ inde monogamus a monos qđ eſt vnum ⁊ gamos qđ eſt coniugium ino gamos qđ eſt mulier. vñ pgama a pir qđ eſt ignis et gamos q̄ſi igne mulierū deſtructa.ſ. pergama troie.ergo bigam⁹ bine vxoris ſiue mulieri amant̄.xxvj.di.

a ¶ Quis dicat̄ bigamus. adđ doc. in ru. đ biga.S. T. in. iiȷ̄. ſen. di.xxvȷ̄.qō. iȷ̄. ar.j.

b ¶ Bigamus multis modis adde ſpec. titu.de diſpen. in.§. iuxta ver. ꝯtrahit̄.et gl.et doct. in.c.ſuper eo. de big.

c ¶ Uidua ē adde cap. vidua.xxxiiȷ̄.diſtí.et in.c.j.⁊ q̄ ibi not. de conſan. et aff. l.malum. in.§. viduā. ff. de verb. ſig. bal.i.l.deo nobis.C đ epi. et cle.

d ¶ Meretrix adde gl.in.c.inter opera. de ſpon. ⁊ ibi.d. Cy. i.l.mercalē.C. de cō di. ob tur. cau. bal. i l. neq̄ꝫ natales.C. đ proba.

e ¶ Ante baptiſmum. Adde. S. tho.i. iiȷ̄. ſen. di.xxvȷ̄. q. vlti.

ſtin. vni⁹ vxoris virum. i. monogamū ⁊ ſic dici poteſt e ctagamus. xxxj. q. j. aperiant.

5 Quare † bigam⁹ a ſuſceptiōe ordinū arceatur. tetigi quatuor rationes. ſ. de tēp. or. §. ⁊ cui in ſecūda regula prohibetur quidē non propter defectū ſacramenti: quia chriſt⁹ non duas ſed vnā tantum ſibi eccleſiā copulauit. xxvj. di. acuti⁹ ⁊. c. qui ſine vnde dicit Augu. ꝙ vir vni⁹ vxoris epiſcop⁹ ſignificat vnitatē ex oibus gentibus collectā ⁊ vni viro chriſto ſubditā. ¶ Ideo ſicut duob⁹ dñis ſcꝫ contrarijs ſeruire non lꝫ: ſic ab vno dño apoſtatare atqꝫ in alteri⁹ ſupſtitionem ire non lꝫ. prohibet ergo bigamus nō ꝓpter pctm̄ ſed propter normā ſacramēti amiſſam: nō ad vite meritum ſed ad ordinatiōis ſignaculū. xxvj. di. acuti⁹. ideſt ꝙ ēquis quis bigamiā contraxit ante baptiſmum nihilomin⁹ impeditur qꝛ ꝑ baptiſmū culpa dimitti pt lex aboleri nō pōt. xxvj. di. vna ⁊. §. bigam⁹. ¶ Quidam vt tancre. ⁊ ei⁹ ſequaces exponētes hec verba dixerunt qḋ in matrimonio conſummato triplex ſacramētū deſignatur. ¶ Primū eſt vnio fidelis anime ad deū per fidem ⁊ dilectionē ⁊ charitatē ⁊ hec ſignificatur i carnali matrimonio per ꝯiunctionē aiorū: vnde ait apl's ꝗ adheret deo vn⁹ ſpūs eſt cum eo. ¶ Scđm ſacramētum eſt vnio humane nature ad deū que fcā eſt in vtero virginis. ad qḋ pertinet verbū caro factū eſt ⁊c. ⁊ hoc deſignat in carnali per mixtionem corporum conſummato non autem ipſa commixtio ſacramētum deſignat ſed per ipſum actum conſummatum ſacramentum ſignificatur. ¶ Tertium ſacramentum eſt vnitas eccleſie ex omnibus gentibus collecta ⁊ vni viro xp̄o ſubdita: ⁊ hoc ſignificatur in clerici promoti vnione id eſt qui vnicam et virginem tantum habuit vxorem et in ipſa vnitate conſiſtit. et ille vnus hoc ſacramentum ſignificat. Unde vbi ſecūdum matrimonium contractum eſt hoc tertiū ſacramentū locū non habet quia receſſum eſt ab vnitate: cū in ſcđo matrimonio diuiſio facta ſit: ideo ⁊ nō ſignificaret ꝓmotus cleric⁹ vnitatem qua re promoueri non poteſt. Item per ſcđm matrimonium receditur a coniunctiōe primi matrimonij ſed ex quo eccleſia ſe chriſto ꝯiunxit ab eo nunꝗ̄ diſceſſit nec ipſe ab ea: ſic intelligūt. j. eo. debitū. et dictū. c. acutius. ¶ Conſueuit autē queri in quo conſiſtat hoc tertium ſacramētum: dicunt quidam qḋ in ipſo coniugio: ſed hoc falſum eſt quia mortua vxore deſinit cōiugium eſſe. in auten. de nup. §. deinceps. et ſic nulla eſſet ſignificatio nec poſſet quis ꝓmoueri prima vxore mortua. vnde dic quod cōſiſtit in propoſito vnitatis ſeruāde de quo dixi. j. de matrimonio. §. qḋ ſit matrimoniū. ver. indiuiduam vnde ſi ſecundum matrimonium cōtrahat quis ab hoc ꝓpoſito recedit: ⁊ ſic ab hoc ſacramento clericus ergo ꝗ poſt mortem vxoris virginis vnitatis ꝓpoſitum ſeruauit repreſentat hoc ſacramētum: vt dicit Aug. ¶ Sed quare exigitur maior caſti-
6 tas † ex parte vxoris ꝗ̄ ex pte viri: dicit hu. quod vir ſignificat eccleſiam que in parte receſſit a chriſto adulterando ⁊ recedendo a fide: ⁊ ſic in viro corrupto nō deeſt huiuſmodi ſignificatio ſacramēti: ſed vxor ſignificat chriſtum qui nunꝗ̄ eccleſiam dimiſit vnde ipſe eſt fons vnus cui non cōmunicat alienus. j. de regula. licet. in fi. vel dic vt not. j. verſi. cōformitas. vel ideo qꝛ mulier promoueri non poteſt ad ordines. j. de peni. quedam. et vide quod not. j. eodem. verſic. quinto queritur cū conſecratio epiſcopi. ¶ Alij dicunt quod videtur veri⁹ et magis proprium quod vir ſignificat chriſtum qui primo ſibi copulauit ſynagogam. ſecundo eccleſiam que eccleſia ſemper virgo permanſit ſaltem mente. vnde apoſtolus deſpondi enim vos vni viro virginem caſtam exhibere chriſto. xxvj. q. j. nuptiarum. ⁊ ideo exigitur qḋ vxor non diuiſerit carnem ſuam in plures. quod ſi fecerit deeſt ſignificatio ſacramēti vnitatis. ¶ Uel planius in matrimonio carnali ꝯſummato attenditur duplex ſacramentum propter duplicem coniuntionem que eſt in eo vt dixi. ſ. eodem. verſicu. primum. et verſicu. ſecundum. ¶ Prima eſt coniunctio animorū. hoc ſignificat coniunctionem fidelis anime ad deum. que coniunctio fidelis anime diſſoluitur per conſequens peccatum ſicut et alia coniunctio animorum coniugum ante carnalem copulam diſſoluitur per religiōis ingreſſum. j. de conuerſi. cōiu. verum. ca. ex pu-

a ¶ Quare bigamus. adde anto. de but. in rub. extra eo. tit.

blico. Secunda eſt cōiunctio corporum. ⁊ hec ſignificat coniunctionē chriſti et eccleſie: inter chriſtū enim et eccleſiam intelligitur eccleſie matrimoniū quod poteſt dici initiatū in prophetis ⁊ patriarchis. ratū vero in tempore gratie ſed in natiuitate chriſti quando ipſe lapis angularis cepit edificare eccleſiā vnum parietem de iudeis: alterum de gentibus erigens conſummatū in cruce: vel ratum fuit in cruce conſummabitur in prima ſecundum fratrem Ray. ⁊ Goffr. dicas ergo contractum in natiuitate vt. s. dixiſti ratum vel vt. j. ſub. §. in quarta cella. ¶ Ex his ergo procedit ratio quare ſacramentū coniugij dicitur maius quo ad ſignificationē. ſicut not. s. de ſacramen. non iteran. §. quot ſunt ſpecies. ſub. §. ſecunda diuiſio. quia per ipſum ſacramenta ſupradicta ſignificantur: vnde ſuper illum pſal. nunquid qui dormit non adijciet vt reſurgat: dicit Augu. no. quod dicit dormit: quia ſicut de latere dormientis ade ſubaudi primi carnalis q erat forma futuri: ſubaudi ade ſcȝ ſecundi ſpiritualis. aſſumpta eſt coſta ſcilicet carnalis de qua a formata ē eua[a]: ſubaudi ſpōſa carnalis. ita dormiuit chriſtus ſomno mortis vt de latere dormientis de quo profluxerunt ſanguis ⁊ aqua que ſunt noſtre redemptionis ſacramenta: formaretur ſibi ſponſa: ſubaudi ſpiritualis ſcilicet eccleſia ad hoc. j. de celebra. miſ. cum marthe. §. queſiuiſti. ⁊. §. ſeq. ⁊ ca. in quadā. ⁊. j. de bap. maiores. §. caue. ¶ Item in eadem ſecunda coniunctione ſcilicet corporum coniugum ſignificatur coniunctio diuinitatis ⁊ humanitatis facta in vtero virginali de qua dixi. s. ¶ Cum ergo quelibet coniunctio per ſe ſcȝ tam coniunctio chriſti ⁊ eccleſie quam vnio diuinitatis ⁊ humanitatis vnica ſit irreiterabilis ⁊ indiuiſibilis merito ſignificatur in primi matrimonij coniunctione carnali: ſed cum quis tranſit ad ſcdam vxorem recedit ab hac vnitate cedens ſiue tendens in pluralitatē: et ideo non poterit de cetero ſignificare dictam vnitatem ⁊ irreiterabilem ⁊ indiuiſibilem coniunctionem: ex quo enim ſignificatum ſcilicet coniunctio chriſti et eccleſie. ¶ Item coniunctio diuinitatis et humanitatis vnicum ⁊ irreiterabile ⁊ indiuiſibile eſt oportet qd ſuum ſignificās ſcilicet matrimoniū carnale conſummatū vnicum ⁊ irreiteratū et indiuiſum fuerit. hec eſt ratio quā ponit Auguſtinus licet obſcure. xxvj. di. acutius. ⁊ Inno. candē tangit j. co. debitum. et ex his liquet quare contrahitur irregularitas bigamie.

a ¶ Formata eſt eua. Adde tex. in. c. gaudemus. de diuor. Et q̄re plꝰ de coſta q̄ꝫ de pede: ⁊ capite. vide glo. in verbo coſta. ſ c. fi. xxxij. q. v.

¶ Sequitur arbor bigamie.

Deus pater. 1
mat. ade & eue 2
Deus filius.
mat. dei & b. ma 5
ma. pet. et eccle. 5
vic. ifer et diab. 1
ma. xpi & eccle. 4
mat. epi & eccle. 6
ma. vni. fideliũ, 11
de spiritus ſan
vic. hoi et pecca 2
mat. ſac & eccle. 7
ma. bo. operat.
vic. iñd. a. et dia. 3
ma. bap & fi. aie 8
m. dei et fidel. aie 9
vic. here & diab. 4
vic. here ad gehẽ. 5
Hæc eſt ar bor Biga miæ.

¶ Hic poſui quantū planius potui ne opiniones videar ignorare: et qui pōt capere capiat: ſed qꝛ nō oēs capiunt hec verba ꝓpter defectū capacitatis rudiū groſſorū ⁊ puerliū animorū: rudia groſſa ⁊ puerilia exēpla ponere volo: ⁊ rationē quare bigamus impedit planius explicare. ne rudes ꝓpter has ſubtilitates cadāt in deſperantiā intellectus cū faciliori via duci poſſint: tales em̄ plane ducendi ſunt inſti. de iuſti. ⁊ iur. §. his generaliter. ſ. de penit. deus qui. §. apoſtoli. prolixitatis aūt imploro veniā: qꝛ dū breuis videri cupio obſcurus fio. Igit ad euidentiā huius tractatus et quorundā ſaliorū declarationē depinxi hic arborē in hūc modū. Pone arborē: poſita arbore et depicta ſequit lectio arboris que talis eſt. ¶ Diligenter notāda ſunt ea que in arbore hac legunt. ¶ Primo em̄ poſui principiū a quo cuncta deſcendūt. Jo. viij. ego principiū qui ⁊ loquor vobis. nam a ioue principiū muſe iouis oīa plena: ⁊ a capite edenda eſt ratio. ff. de eden. argentarius. §. edi aūt idē. ſup quo vide qđ not. ī. in proemio. §. ⁊ qm̄ cuiuſqꝫ rei. ⁊. §. vnde habuit originē. ⁊ de ſum. tri. in prin. ⁊. §. cur dicat ſumma. ⁊. §. quot modis. ver. recte autē. ¶ A dextris autē lineā directā depinxi per quam fides catholica ⁊ fideles chriſtiani ſignificantur qui ad dexterā collocabunt iuxta illud: venite benedicti ⁊c. Matthei. xxv. ¶ Hec directa linea in tres partes diuidit. per primā deſignatur pater generans. per ſecundā filius genitus ⁊ exiens. Jo. xvi. exiui a pr̄e ⁊c. que ſcđa linea a prima linea exit: qꝛ filius a patre ſolo eſt ⁊c. per tertiā vero lineam ſpiritusſanctus repreſentatur que tertia linea nō generat a premiſſis duabus lineis: ſed procedit: quia ſpiritusſanctus a patre ⁊ filio ⁊c. ¶ Eſt autē ipa linea ſine principio ⁊ ſine fine. ⁊ eſt vna reſpectu eſſentie: ſed eſt trina reſpectu perſonarū que potius intellectu fidei quā oculo viſibili perpendunt. ſuper hoc vide qđ not. ī. de ſum. trini. §. cur dicatur ſumma. ver. dicit ⁊ Augu. ⁊ per totū. §. ¶ In medio etiam genite ⁊ ꝓcedentis quedā cellula ponitur que ab alijs ⁊ per alias repletur et per eandem deus repreſentat ſicut per primam cellulā quā pono principiū: vt non notes principium qđ non eſt neqꝫ finē: non em̄ debes notare principiū qꝛ illud qđ eſt finis reuoluta arbore eſt prius. Item nec finem notare debes: quia illud quod eſt finis non reuoluta arbore eſt prius ipſa reuoluta: in ipſa ergo non recolligit qui vnitatē ⁊ trinitatem ſine principio ⁊ ſine fine veraciter nō credit. ¶ Sed et quedam linea protenditur ab vltima cellula linee per quam lineam filius deſignatur ad primam cellulam linee que linea ſpiritumſanctum repreſentat ad notandū quod ſpiritusſanctus ab vtroqꝫ equaliter procedit dictum eſt. ¶ Et quia patri attribuitur potētia: filio ſapientia: ſpiritui ſancto benignitas ſeu gr̄a. In linea patris ponuntur tres cellule que ſumme potētie ſunt: ⁊ in linea filij alie tres ſumme ſapiētie ſunt. In ſpiritusſancti alie tres que ſumme benignitatis ſiue gratie ſunt. ¶ Ponuntur autē tres cellule in qualibet linea ad deſignandū qđ qualis pater talis filius ⁊c. et qđ hi tres vnum ſunt in eſſentia qđ etiā probatur per primam cellulam in qua ſcriptum eſt. deus vnum principium ⁊c. ⁊ per vltimam cellulā inter lineam exeuntem et procedentem poſitam in qua ſcriptum eſt matrimonium vnitatis fidelium ⁊ cetera per quarum quelibet eſſentia deſignatur. in omnibus tamen his ſane intelligas totam trinitatem indiuiſibilem quo ad eſſentiam ⁊ opera: quia inſeparabilia ſunt opa trinitatis. xxvij. q. ſ. ſic em̄ neqꝫ. §. proinde. ⁊ qꝛ etiam oculus ſepe fallitur. xxvij. q. ſ. nec aliqua. noli tm̄ laxare exteriorem oculū qđ interior ſeducatur. non em̄ exteriori oculo hanc ſummam trinitatē cōprehendere potes: ſed ſi interius fidelis fueris non errabis: vides em̄ nunc per ſpeculū in enigmate. ſ. ad Corinth. xiij. Sed ſi fides tua viua fuerit videbis facie ad faciem in regno ſuo hoc quod modo ſuſpiras qđ nobis ⁊ cunctis fidelibus tribuere dignetur is ad cuius honorē et laudem hoc ſcribimus qui in trinitate perfecta viuit ⁊ regnat deus per omnia ſecula ſeculorum amen. Cōprobant oīa hec. ī. de ſum. trini. ⁊ fid. catho. c. ſ. ⁊. ij. et in his que not. ibi in ſumma. ¶ Verū a ſiniſtris lineā obliquā deſcripſi in qua concluduntur omnes extra fidem catholicā poſiti que ideo obliqua depingit: qꝛ omnia opera eius obliqua ⁊ mortua ſunt nec tāgit primā cellulam qꝛ a charitate ſeparata eſt. in principio autem directa depingitur ad denotādum qđ non oblique ſed iuſte ⁊ directe iudicatus fuit pater ſuperbie. Et dimittitur foramen in prima cellula arboris in qua ſcriptum eſt deus vnum principium ⁊c. vt oſtendat caſum: et ponitur a ſiniſtris qꝛ infideles omnes chriſtiani: ⁊ alij qui per ipſam repreſentantur et in ipſa includuntur: vocabuntur in die iudicij ad ſiniſtram dicente domino. Ite maledicti ⁊c. ¶ Et vt hec que dixi plenius eluceſcant debet poni imago diuina in medio prout fit in arbore conſanguinitatis que imago cum dextera manu amplectatur directam lineā: ad notandū vnionem dei; ⁊ fidelium in dilectione ⁊ charitate gloriā promiſſam qua fruentur eternaliter

quā oculus non vidit ⁊c.j.cho rin.ij. Siniſtram vero manum ſuper obliquā lineam teneat eleuatam ⁊ non tangat ad notandum terrorem iudicij ⁊ penarum infernalium quibus in ipſam incluſi eternaliter ſine ſpe miſericordie punientur.

¶ Contra ordinationem huius arboris et eius lectionem ſic obijcitur: cum linea ſit ordinata collectio perſonarū ⁊c. vbicunq; eſt defectus ordinis ibi eſt defectus ⁊ linee. vñ ſicut in arbore cōſanguinitatis nō eſt eadem linea aſcendētium vel deſcendentium ⁊ collateralium: ita videtur qđ non ſit eadem linea que ſuperius vocatur directa ⁊ dicitur diuidi in tres partes. non enim vna et eadē linea poteſt habere plura capita ꝙ duo vł plures terminos ꝙ duos ergo vt videt̄ nō eſt identitas linee: vbi deſignat̄ idētitas eſſentie diuine.

¶ Huic r̄ideo qđ ſicut diuina eſſentia vltra naturā pōt ſic ⁊ linea ſua vltra naturam depingitur: nec alicui alij aſſimilatur: cedit enim in talib⁹ natura humana diuine nature ⁊ virt⁹ ſupra conſuetudinē operatur. j. de cele. miſſa. cū marthe. §. queſiuiſti. hoc eſt quod. ſ. tetigi in electiōe. ver. eſt autem ipſa. nec enim inter creatorem et creaturam tanta poteſt ſimilitudo notari qn maior ſit diſſimilitudo notanda. ſ. de ſum. trini. damnamus. §. cū ergo veritas. Secundo opponitur contra illud quod dixi in illo ver. i medio. ſ. in lec. illud enim minus conuenienter dictum videtur cum inter genitum et procedentem non ſit aliquod medium: nec ſcđm rem: nec ſecundū intellectum.

¶ Huic reſpōdeo. nō ego ideo hec depinxi: ſed vt oſtendam diſtinctionem perſonarū: quia quamuis vnū ſint in eſſentia: nec inter ipſos ſit aliquod medium: tamen certum eſt quod alius eſt pater: alius fili⁹: ali⁹ ſpirit⁹ ſanctus. nō dico aliud ergo non ponit̄ cellula ad denotandū mediū inter ꝓcedētē ⁊ genitū ſicut opponitur ſed ad deſignandum ꝙ qui trinitatem et vnitatē firmiter credit ⁊ ſimpliciter cōfitetur gratia diuina in pᷣſenti repletur et fruetur gloria in futuro. Tertio opponit̄ contra id quod dixi. ſ. in lec. ver. ſed ⁊ quedā linea. ⁊ ſeq. vbi innuitur ꝙ in trinitate aliqđ ponatur pri⁹ aliqđ poſterius. ſed ſcđm ſymbolum athanaſij in trinitate nihil prius aut poſterius nihil ⁊c.

¶ Huic reſpondeo: nō pono aliqđ tanꝙ prius aut poſterius imo intelligo qđ ſemper ſit fuit: ſemper ſic erit. ⁊ hec poſſunt potius mente percipi quam oculata fide videri. volue ergo arborem et videbis poſterius quod antea erat prius: ⁊ econtra. tu tamen quicquid voluatur ſemper intellige nihil prius nihil poſterius ſicut in lectione arboris plenius eluceſcit: ſed et poteſt dici aliquid prius et poſterius reſpectu diuinitatis eterne ſcʒ ſine principio et ſine fine ⁊ humanitatis de nouo aſſumpte in vtero virginali.

¶ Uiſa lectiōe ordinationis arboris circa lineas videam⁹ de cellulis ſigillatim. Et ſciendum quod ibi ponuntur. xj. cellule ex parte vna. et. v. ex parte altera.

¶ In pᷣa cellula de. xj. ita ſcribit̄.

¶ Deus vnū pᷣcipiū om̄ viſibiliū ⁊ inuiſibiliū: corpaliū: ⁊ icorpaliū et ſine principio ⁊ ſine fine.

¶ Hoc eſt ꝯ cerdomanos q̄ ponunt duo pᷣncipia ꝯria. ſ. vnū bonū ⁊ vnū malū. xxiij. q. ſi. §. fi. ver. cerdomani. ſed falſum eſt: qꝛ vnū eſt tm̄ principium. ſ. de ſum. tri. c. j. a quo proceſſit ſacerdotium ⁊ imperium. in autē. quomodo oportet epos. reſpon. j. in pᷣn. colla. j. vñ Jo. c. j. in principio erat verbū ⁊c. et in Gene. c. j. In principio creauit deus celum et terram j. corinth. xj. omnia ex deo.

¶ In ſcđa cellula ita ſcribit̄ matrimoniū ade ⁊ eue in paradiſo ꝯtum.

¶ Hoc eſt vnū de. vij. ſacramētis eccleſie qđ eſt maius ⁊ digni⁹ alij quo ad ſignificationē: cum enim oīa alia ſcᷣa precedat merito aliqua ſequētia p ipm̄ hn̄t ſignificari non econtra. hoc enim qđ nō eſt ſignificare non poſſet: ⁊ primo querenda eſt perſona ꝙ ratio. ff. de iure codicillo. quidam referūt.

¶ Nota igitur qđ hoc ſacramētum in magna veneratiōe haberi debet tum ratione autoris qui ipſum inſtituit. ſ. dei: tū rōne loci in quo inſtitutū eſt: qꝛ i paradiſo a tum ratione temporis qꝛ tēpore innocentie: tum ratione prioritatis: qꝛ prius eſt tpe. ⁊ idō dici poteſt qđ potius eſt iure. j. de ma. ⁊ obe. c. j. tum ratione peccati euitandi ⁊ ſuſcipiende prolis et ꝓpoſiti vnitatis, de quibus dic vt no. j. de ſpō. ſub ſecunda parte rub. ſcilicet de matrimonijs. §. quid ſit matrimonium. et

a ¶ Quis in paradiſo. Adde. ca. ſicut non om̄is. i. §. his ita. xxxij. q. ij. gl. ſūme. xvij. q. j. et in. c. j. de voto. li. vj. originaliter. gene. ij. c.

·§.qualiter contrahat. ¶ Ex hoc ergo vide-
bis aperte cām quare bigamus non poſſit
promoueri. ⁊ vt hoc meli⁹ videas ſcire debes
q⁹ matrimoniū illud.ſ. ade et eue fuit initia-
tū Gen.ij.ibi: et miſit dn̄s ſoporē in adam ⁊c.
¶ Cōtractū Gen.ij.ibi: hoc nūc os ex oſſibus
a meis[a] ⁊c. ¶ Ratificatum. Gen.ij.ibi: propter
hoc relinquet homo ⁊c. ¶ Conſummatum.
Gene. iiij. ibi: adam vero cognouit vxorem
ſuam ⁊c. ¶ Sic et matrimonium carnale de
quo hic habes inter chriſtianos dr. ¶ Ini-
tiatum per verba de futuro ſcilicet per ſpon
ſalia.ff.de ſponſo.l.j.xxx.queſtione.v.noſtra-
tes. ¶ Contractum per verba de preſenti.xx-
vij. queſtione. ij.§.j.J. de ſpon. cum locum.
¶ Ratum quando per eccleſiam approba-
tur.xxx.queſtione.v.c.j.⁊.ij.⁊.c.ſpōſus.⁊ per
totum.J.de clan.deſpon.cum inhibitio. inter
infideles ratum non habetur: quia non ha-
bent ſacerdotium.S. de conſtit.tranſlato. vel
verius dic quod ratificatur in ſacramēto fi-
dei ſcilicet baptiſmo quod eſt fundamentū
omniū ſacramentorū quo ad hanc ratifica-
tionem: vt probatur infra de preſby. non ba-
ptiſ.veniens.reſpon.j.J. de diuor.§.ſi vero al-
ter fidelium. Ideo inter fideles reſpuitur li-
bellus repudij qui inter fideles admittit vt
innuit Augu.xxviij.queſtione.j.§.fi.⁊ vide ſu
per hoc qđ no.J.de ſpon.ſub rubri. de matri.
ad fin. ¶ Conſummatum per carnis copulā
infra de conuer.coniu. ex publico. ad fi.et.c.
ex parte.ij.ad fin.per quam vna caro fiunt et
vniuntur inſeparabiliter q̄diu vixerint: ita
qđ licet in veritate duo ſint corpora: vnū ta-
men corpus cenſentur.J.de conuer.coniuga.
ad apoſtolicam.

¶ In tertia cellula ſic ſcribit. ¶ Ma-
trimoniū inter deum ⁊ beatam ma-
riam virginem. ¶ Quāuis eīn queli
bet anima ſponſa dei dicat: tñ ſpe-
cialiter glorioſa virgo ſpōſa dei in-
telligitur vnde in canti.c.j. Ecce tu pulchra
es amica mea ⁊ macula non eſt in te.⁊ iterū.
¶ Ueni de libano ſpōſa mea ⁊c. ¶ Eriterū.
Ortus concluſus fons ſignatus. et.c.vj. que.
eſt iſta que progreditur quaſi aurora cōſur
gens ⁊c. de hoc matrimonio legit.xxviij.q.
ij.§.j ⁊ ij.⁊.§.ecce et ſequen. Iſtud matrimo-
niū pōt dici. ¶ Initiatū. Luc.j ibi. miſſus eſt
gabriel angelus ⁊c. ¶ Cōtractū eodē.ibi in-
ueniſti gratiā apud dn̄m: ecce cōcipies ⁊ pa-
ries filiū ⁊c. ¶ Ratificatū eodem. Spiritus
ſanctus ſuperueniet in te. ¶ Conſummatū
eodē. Ecce ancilla dn̄i ⁊c. ¶ Ex hoc ſequitur
matrimoniū diuine ⁊ humane nature in vte
ro glorioſe virginis marie ineffabiliter con-
tractū: et indiſſolubiliter ſeu irreiterabiliter
vnit̄s naturas, de quo in pſal. operatus eſt

ſalutē in medio terre. Itē ſuſce
pimus deus miſericordiā tuā
in medio tēpli tui hoc pōt dici
initiatū. Eſaie.vij Ecce virgo
cōcipiet ⁊ pariet filiū ⁊c. ⁊ Hie-
re.xxxj.nouū faciet dn̄s ſuper
terrā: mulier circūdabit virū ⁊
per verba aliorū prophetarū a
qui dixerūt aperte filiū dei hu
manam naturaz aſſumpturū
hec tñ fuerūt verba de futuro
per que diximus matrimoniū
initiari debere.S.in prima cel-
lula.verſi. initiatū. ¶ Contra-
ctum per verba gabrielis dicē
tis. Luce.j. Aue gratia plena
dominus tecum: ⁊ per reſpon
ſionem virginis dicentis. Fiat
mihi ſcđm verbū tuū.ſic enim
per mutuū cōſenſum cōtrahit
matrimoniū vt no.S. in prima
cellula.verſic. contractū et per
nunciū contrahi pōt xxij.q.ij.
honorant.J.de conuer.coniug.
ex parte ſcđo reſpōſo.j. ibi me-
diātibus internuncijs per ver
ba de preſenti ⁊c.ff.de ſponſa.
ſufficit ⁊.l in ſpon.nihil inter-
eſt.et.l.fi.qđ dic vt no.J.de ſpō.
·§.qualr cōtrahant. ver.j.⁊ ſeq.
¶ Ratū diuina autoritate ⁊ vo
lūtate. tñ eīn mr̄imoniū alte-
rius volūtate ⁊ autoritate ra-
tificari nō potuiſſet. vñ ad Ga
latas.iiij.miſit deus filiū ſuū
factū ex muliere factū ſub le-
ge. ¶ Cōſummatū in incarna-
tione: nā ſine aliqua corruptio
ne ſpiritu ſancto operante ver
bum caro factū eſt. Jo.j.⁊ Lu.
j ibi. Spiritusſanctus ſuperue
niet in te ⁊c. ſed ⁊ in hac cōſum
matione tota trinitas operata
eſt: q̄r indiuiſa ſunt opera tri-
nitatis: ſic intellige.S. de ſum-
ma trini.c.j. ¶ Patet ex predi-
ctis q⁹ deus ſpōſam humanā
habuit incorruptā vnicā ⁊ vir
ginē.ſ.ante partū ⁊ in partu et
poſt partū.ſ. beatā glorioſam
mariā: ex qua ⁊ in qua huma-
nam carnē purā ⁊ immaculā-
tam aſſumpſit: ⁊ vtrāq̄ natu-
ram diuinā.ſ. ⁊ humanā inef-
fabiliter et irreiterabilr ſimul
vniuit: ſed ⁊ ſpōſam duxit etiā
ſpiritualē immaculatā et vir
ginem. vnde ſequitur.

a ¶ Nūc os ex oſſ.bus meis. Ad-
de glo.I.§. adā.de pe
ni diſt.ij.⁊ glo.in.c.fi. de frigi.

¶ In quarta cellula l
q̄ ſic ſcriptū eſt. ¶ Ma
trimoniū ieſu filij dei
viui et eccleſie. Poteſt
autē dici hoc fuiſſe. ¶ Initia
tum: in conſummatione pre=
cedentis vel in partu. ¶ Con=
tractū: in predicatione. ¶ Ra=
tum: diuina autoritate. ¶ Cō
ſummatum: in paſſiōe in qua
⁊ per quam redempti ſumus.
Vel dic q̄ꝺ fuit initum. Mat=
thei. iiij. ibi. exinde cepit ieſus
predicare et dicere penitentiā
agite ⁊c. ¶ Contractum. Mat
thei. xxiij. ibi. Et manducanti=
bus illis accepit ieſus panem
et bn̄dicens fregit ⁊ dedit illis
⁊ ait ſumite, hoc eſt corpꝰ meū
⁊c. et Canti. iiij. dilectus meꝰ
mihi et ego illi. ¶ Ratum.
Ac. ij. Factus eſt repēte de ce=
lo ſonus ⁊c. et ad Roma. viij.
ipſe eīm ſpiritus teſtimonium.
reddit ſpiritui noſtro quod ſu
mus filij dei: ſi autem filij ⁊ he
redes ⁊c. ¶ Conſummatum
poſt publicationem euāgelij.
ad Galatas. iiij. eijce ancillam
et filium eius. hec eſt igitur fi=
des catholica ⁊c. et vide ꝙ no.
ſ. eodē. verſi. ex his. ergo proce
dit ratio, et ſic vides q̄ꝺ deus
habet ſponſam vnicam et vir
ginem: vt d. xi. ſ. verſi. patet ex
predictis, duxit ⁊ ſpōſam ſpi=
ritualem. i. eccleſiam ſiue fidē
catholicam. ſ. vnicam ⁊ virgi=
nem perfectam ⁊ immacula=
tam. vnde Canti. vj. vna eſt
colūba mea perfecta mea. de
hac. vij. q. j. nouatiōes. ¶ Igi=
tur plane ⁊ plene liquere po=
teſt: quare bigamus non pro=
mouetur: quia nullus poteſt
deſpōſare eccleſiam niſi ſit ſi=
milis ſpōſo ſuo. accedat ergo
coniugatus volens deſponſa=
re eccleſiam quā deſponſat ſa
cerdos: vt nota. j. ver. ꝯctum. ⁊
ſequē. in. vij. cellula dicere po
teſt epūs: vis deſponſare eccle=
ſiam. i. vis ad ordines promo=
ueri. Reſponſio laici volo. In=
terrogatio epiſcopi. es tu bi=
gamus id eſt duxiſti duas vxo
res ſucceſſiue. Reſpōſio laici.
duxi. ¶ Determinatio epī re=
pellendus es etiam ſi vnicā ⁊ corruptā vxo=
rem carnalē duxiſſes. nā deus ſponſus eccle
ſie non habuit niſi vnicā humanā ⁊ virginē:
nec diuiſit verbū incarnatū in plures vt no.
ſ. eo ver. quis. ⁊ ver. ex hoc ſequit̄ in tertia
cellula: vt patet. tu vero duxiſti duas carna=
les vel vnam corruptā: ergo eccleſia reſpuit
ſponſalia tua: qꝛ non es ſimilis ſpōſo ſuo in
vnitate ⁊ virginitate ſacramenti q̄ꝺ eſt inter
ipſum ⁊ beatā mariā: ſiue inter diuinā ⁊ hu
manā naturā: qꝛ inuenit̄ ſponſus vnus vniꝰ
virginis vel incorrupte: tu vero es ſponſus
vnus duarū vel vnius corrupte. ꝯtraria igitur
contrariis diſplicēt: ſed ſimilia ſimilibꝰ gau=
dent. ar. ſ. de ele. trāſmiſſa. xiij. di. nerui. j. de
appel. ſollicitudinem. et de bap. maiores. §.
ſed adhuc queritur ſm̄ hoc poteſt intelligi
quod not. ſ. eodem. §. quare bigamus. reſpō.
j. xxvj. diſtinct. acutius. ¶ Item poteſt dicere
prelatꝰ tu fuiſti diuiſus in carnalitate: ideo
timendum eſt eccleſie ne moueres ſchiſma
et diuiſionem in ſpiritualitate: vnde cum ſa=
cerdotes conſtituātur: vt per predicationem
animas ſibi cōmiſſas in vnitate charitatis
et pacis ⁊ fidei ſimul colligāt ⁊ teneāt: ⁊ deo
ſic vnitas offerant: nō eſſes bonus ſacerdos
qui diuiſionē voluiſti: nec tu qui corruptio=
nem qꝛ preſumi poteſt q̄ꝺ ſicut volūtas tua
diuiſa vel corrupta fuit in carnali cōmertio:
ita ⁊ ꝓdicatio tua ſchiſmatica vel corrupti=
bilis eſſet ⁊ potiꝰ quereres que tua ſunt quā
que ieſu chriſti: ⁊ ideo ꝓmoueri nō potes ad
hoc. j. de cenſi. cū apoſtolus. § j. ⁊. c. procura=
tiones. §. fi. lxiij. diſt. noſce. j. de offi. ordi. inter
cetera. ergo propter defectū ſacramēti vnita
tis ⁊ virginitatis in matrimonio carnali q̄ꝺ
cōtraxit bigamꝰ contrahendo matrimoniū:
a promotione ordinū arcetur. vnde in epiſto
la Cipriani martyris. nec habeat eccleſiaſti=
cam ordinationē qui eccleſie nō tenet vnita=
tem quiſq̄s ille fuerit. ſ. q̄ vnitatē nō ſerua=
uerit lꝫ de ſe multū iactās ⁊ plurimū ſibi vē
dicans ꝓphanus eſt: alienꝰ eſt: foris eſt: ⁊ cū
poſt primū eſſe nō poſſit quiſq̄s poſt vnū qui
ſolus eſſe dꝫ factus iam nō ſcd̄s ſꝫ nullꝰ eſt.
vij. q. j. factus eſt. Licet aūt ibi loquat̄ de illo
q̄ occupauit ſedē viuētis: tn̄ ad vnitatē de q̄
hic loquimur trahi pōt: ⁊ de hac vnitate ex=
preſſum habes. xxvj. di. acutiꝰ. ⁊. c. vna. ⁊ ar=
gu. ad hoc ꝙ dixi de ꝓſumptiōe corruptiōis.
lxxxij di. ꝓpoſuiſti. ſ. de fil. preſby. lr̄as. ⁊ vi-
de q̄ꝺ not. j. in. xj. cellula. ver. poteſt ergo.

¶ In q̄nta cellula ſic ſcribit̄. Ma=
trimoniū petri ⁊ ſacerdotij ſiue ec=
cleſie. ¶ Initiatū fuit hoc Mat. xvj.
ibi. Tu es petrus [a] ⁊ ſup hāc petrā
edificabo eccleſiā: ⁊ tibi dabo claues ⁊c. hec
enim fuerunt ꝟba de futuro. ⁊ de hoc. xxj. di.
in nouo.

[a] ¶ Tu es
petrꝰ. Ad
de text. in
c. ꝓceptis.
xij. diſti. c.
petrus. ij.
q. vij. c. lo=
quitur. xx
iiij. q. j. c.
quis. xxj.
diſtinc.

in novo. §. cōtractū. Act. i. venientib⁹ illis ꝛc. vel dic cōtractū ꝑ illa verba. paſce oues meas. ẜ. de ele. ſignificaſti. hec eñ fuerũt ṽba de pſenti. ꝛ de hoc. ẜ. de transla. epi. c. i. ℂ Ratũ q̄ñ intronizatus eſt antiochie. vel dic q̄ ratũ eſt diuina autoritate. iō dicit papa qui ſucceſſor eſt petri q̄ nō humane conſtitutiōi innitit̃ ſʒ diuine q̄ eius poteſtas nō eſt ex homine ſʒ ex deo. j. de iudi. nouit. §. i. ꝛ iō dr̃ nauicula petri fluctuare poteſt mergi nō pōt vñ ẜ. fluctuat ꝛ nūq̄ mergit̃ illa ratis: ꝛ forte ratuʒ eſt ꝑ illa verba. Mat. xxviij. dicite diſcipulis ꝛ petro ꝛc. ℂ Conſummatū q̄ñ cathedratus rome eſt: vel forte q̄ñ dñs interrogat⁹ fuit a petro: dñe quo vadis. Reſpōdit dñs venio romā iterū crucifigi. ſ. in te. quod intelligens petrus pro ſe dictū. ſ. vt ipſe petrus ibi crucifigeretur: ꝛ ſic per cōſequens chriſtus. ij. q. i. nulli. in fi. ꝛ ſic matrimoniuʒ qd̄ iaʒ cōtraxerat cōſummaret̃ ad locū ipſuʒ: romā ꝑtinus eſt reuerſus. j. qui fi. ſint legi. per venerabilem. §. rationibus ver. ſane cū deuteronomium ꝛ ibi crucifixus eſt. ꝛ ſic cūſummatuʒ eſt matrimoniuʒ petri: ꝛ apoſtolatus quo ad ſucceſſores ꝛ quo ad locū. ij. q. vij. beatus petrus ꝛ paul⁹ ꝛ. c. puto. xxi. di. q̄uis. xxij. di. c. i.
ℂ In ſexta cellula ita ſcriptum eſt. ℂ Matrimonium epiſcopi ꝛ eccleſie. ℂ Initiatum poteſt dici q̄ñ eligitur. Hebre. v. nemo ſibi aſſumat honorem ꝛc. ℂ Cōtractū cōfirmatur. ẜ. de tranſla. epiſcopi inter corporalia. §. ſicut aũt imo eſt cōtractū per mutuum cōſenſum eligẽtiū ꝛ electi. ẜ. ꝺ ele. cū inter canonicos. §. ſi. ℂ Ratū q̄ñ ad obedientiam ſuſcipitur. ar. j. de iureiur. ego. imo dic q̄ in cōfirmatione ratificatur. Cōſummatū cū cōſecrat̃ vt hec ꝓbant̃. ẜ. de trāſla. epo. lʒ qd̄ dic vt no. in ſumma ipſius ti. §. cuius autoritate. ver. verũ cū matrimonium ꝛ ſequen.
ℂ In ſeptima cellula ſic ſcribitur. Matrimonium ſacerdotis ꝛ eccleſie. ℂ Initiatũ intelligitur q̄ñ ordinat̃ qd̄ intelligas dū ad minores ordines promouet̃. cū eñ tonſurat̃ in ſortem dñi aſſumit̃. j. de preben. cū ſm̄ apoſtolũ ꝛ dat̃ ſpes matrimonij huiuſmodi cōtrahẽdi. verũ nō eſt ligatus vnde pōt pedem retrahere. j. de cleri. coniu. cū Io. ℂ Cōtractū q̄ñ cura ſibi committitur. imo dic cōtrahit̃ q̄ñ ad ſacros ordines ꝓmouet̃. vñ de cetero reſilire nō pōt. ẜ. de eta. ꝛ qua. a multis. j. de cleri. cōiu. c. i. ꝛ ij. equiparat̃ ergo conſenſui de preſenti. j. de ſpon. duo. c. fi. ℂ Ratificatuʒ. q̄ñ ab eo obedientia ſuſcipitur: imo q̄ñ per epm̄ cui preſentatus eſt approbat̃: ꝛ in matricula ſcribitur xxij. di. q̄ñ vel in ſacramento fidei ſicut dixi. ẜ. in. ij. cellula. ver. ratũ. ℂ Cōſummat̃ q̄ñ in poſ. mi. imo dic q̄ in p̄ſbyterũ ꝓmouet̃. ẜ. ꝺ ſum. tri. c. i. §. pe. ẜ. de ſacra vnct. c. vnico. §. q̄ vero xp̄s. ver. per frontis chriſmationē: vñ de cetero poteſt ꝑ exhibitionem ſacramentoꝝ eccleſie ſpirituales filios generare. vt patet in cōcor. proxi. alleg. ℂ Hoc q̄ ad matrimoniuʒ contractum inter ſacerdotem ꝛ eccleſiā generalem. Sed quo ad eccleſiam particularem dico q̄ initiatur q̄ñ a perſona eccleſiaſtica eligitur ſiue repreſentatur. j. de iure pa. q̄ autem per aſſenſum vero huic repreſentationi preſtitum contrahitur: quando prelatus ipſum admittit ꝛ confirmat ratificat̃: q̄ñ curam committit cōſummatur. ar. j. de inſti. ex frequentib⁹ ꝛ in his que no. ẜ. in. vi cellula ꝛ de hoc matrimonio legitur. xl. di. ſicut. xxij. q. i. ſicut in vnaquaq̄. ꝛ dicit decre. q̄ ſicut epiſcopus preeſt matrici. i. cathedrali eccleſie ſic archipreſbyter plebi ſue. j. de of. archipreſ. ca. ij. ad fi.
ℂ In octaua cellula ad quam protendit̃ linea vna que a ſeptima cellula ꝓcedit: ꝛ alia q̄ procedit a quarta ſic ſcribitur. ℂ Matrimonium baptiſmi ꝛ fidelis anime ℂ Initiatum videtur hoc Matth. iij. ibi. baptizatus autem Ieſus confeſtim aſcendit de aqua ꝛc. ꝛ ecce vox de celis dicens. Hic eſt filius meus dilectus [a] in quo mihi complacui. ẜ. de ſacra vnctio. c. i. §. quia vero. verſ. cuius aduentus. ℂ Contractū. Matth. vlti. ibi qui crediderit ꝛ baptizatus fuerit ſaluus erit. ℂ Ratificatuʒ in paſſione. ad Rom. vi. Conſepulti enim ſumus cū illo per baptiſmum in morteʒ vt quomodo ſurrexit xp̄s a mortuis per gloriam patris: ita et nos in nouitate vite ambulemus. ꝛc. Itē q̄ tunc exiuit de latere ei⁹ ſanguis ꝛ aqua [b] Io. xix. j. de celebra. miſ. in quadaʒ per ſacramentū aũt baptiſmi xp̄i ſanguine rubricati culpa remittitur. j. de baptiſ. maiores. §. caute. ℂ Conſummatuʒ poſt promulgationem euangeliũ. ad Galat. v. ſi circūcidimini xp̄s nihil vobis ꝓdeſt. hoc in

a ℂ Hic eſt fili⁹ me⁹ dilectus. Adde tex. in. c. oēs q̄s ꝺ ꝯſe. di. ij.

b ℂ Sāguis ꝛ aqua. ad de. c. in ſacramētoꝝ. c. nō. opʒ. c. reuera. ꝛ ca. acceſſerũt ꝺ cōſe. di. ij. ꝛ l. c. ſi quis aũt de cōſe. di iiij.

telligi pōt de baptiſmo in gene re ſiue de baptiſmo ſecūdi ade ſ. filij dei: vt ſicut matrimoniū primū carnale in perſona primi ade cōtractū fuit vt dixi ſ. eo. in ſcda cellula ſic in pſona ſecundi ade baptiſmus ſpiritusſancti primo fuit inſtitut⁹ ⁊ ſicut ad exemplum primi matrimonij carnalis inter hoies ⁊ mulieres tota die matrimonium carnale cōtrahit: ſic ad exemplū baptiſmi xp̄i oēs baptizari debem⁹ vt ſic quelibet anima vocari mereatur ſpōſa dei. hoc igitur intelligo. ¶ Initiatū: in cathecismo. ar. de conſe. di. iiij. cathecuminū. vel per verba ſacerdotis dicentis: vis baptizari ⁊ patrini reſpondentis volo: hec enim ſunt verba de futuro. ¶ Contractum per verba ſacerdotis dicentis. petre ego baptizo te in nomine

In nomie patris. Ad de tex in. c. ppriee c. ſi qs preſbyter ⁊ in. c. multi ſunt decōſecra. diſt. iiij. ⁊ i c. debitū de bap.

a patris [a] ⁊ filij ⁊ ſpūs ſancti. de quo dic vt no. ſ. de bap. prodeſt autem conſenſus patrini filio ſpirituali. de conſe. di. iiij. illud perſcrutari. ¶ Ratum: ſpiritu ſancto operante. ſ. de baptiſmo b debitū. § in baptiſmo quippe ¶ Cōſummatum per chriſmatis c vnctionem in capite. ſ. de ſacra vnct. c. vnico § qr vero. ver. in vertice. de conſe. diſtinc. iiij. poſtīp.

b ¶ Alias oues habeo adde tex. i domo prīs mei. in § hanc ſocietatem. de pe. diſt. ſ.

¶ In cellula. ix. ita ſcriptū eſt. ¶ Matrimonium dei ⁊ fidelis anime. ¶ Initiatum in creatione. lvj. di. naſci. Au. dn̄e feciſti nos ad te. Cōtractū in baptiſmo. Oſee. ij. ſpōſabo te mihi in fide. ¶ Ratū in ſancta opatiōe talis cū anima firmat cū deo pſal. qui facit hoc nō mouebit in eternū. vel dic q̄ ratificatur in dei dilectione. ſ corinth. vj. qui adheret deo vn⁹ ſpūs eſt cū eo. ſ. e. debitū. ¶ Cōſummatū in glorie adeptione. Cantico. iij. Tenui eū nec dimittā. Jac. ſ. Beatus vir qui ſuffert tentationem: quoniā cū probatus fuerit ⁊c. vel dic q̄ conſummat qn̄ ab erumnis huius ſeculi perfecta penitētia vel ſine mortali peccato domino vocante ſubtrahit. xxj. q. vj. ſi pſbyter.

c Fiat vnū ouile. ad d. tex. in. c. fi. ſn. de bap.

In decima cellula ſic ſcriptum eſt. ¶ Matrimonium bone operationis ⁊ fidelis anime ¶ Initiatum in gratie preuentione. pſalmi. preueniſti eum in benedictionibus dulcedinis. ¶ Contractum in preuenientis gratie receptione: ſiue in aſſenſu liberi arbitrij. pſal. tibi dixit cor meum exquiſiuit te facies mea faciem tuam domine requiram. Act. ix. domine quid me vis facere. Eſa. vj. ecce ego mitte me. viij. q. ſ. in ſcripturis. Prouerbiorum. xxiij. fili prebe mihi cor tuum. pſal. paratū cor meum. deus. ¶ Ratum: in boni operis executione. j. Thimo. iiij. exerce teipſum ad pietatem. pſal. qui facit hoc non mouebitur in eternum. ¶ Conſummatum in boni operis aſſuefactione ⁊ continuatione. Mat. x. qui perſeuerauerit vſq; in finem hic ſaluus erit. ad hoc. xj. q. iij. extimant.

¶ In. xj. cellula inter lineam genitam ⁊ precedentē poſita que ab alijs ⁊ per alias repletur ſic ſcriptum habetur. ¶ Matrimonium vnitatis fideliū ex diuerſis gentibus in vnū collecte ⁊ vniuiro xp̄o ſubdite hoc vr̄. ¶ Initiatum: qn̄ filius in hunc mundū veniēs diſperſiones iſrael congregauit vel per illa verba centuplū accipies que fuerunt verba de futuro. ¶ Contractum in predicatione quā exercuit per ſe ⁊ per ſuos. nā in omnem terram exiuit ſonus eorum ⁊c. Jo. x. alias oues b habeo [b] que nō ſunt ex hoc ouili ⁊ illas oportet me adducere vt vocem meam audiant: ⁊ c fiat vnum ouile [c] ⁊ vnus paſtor. ſ. de maio et obe. ſolite § pe. vel dic contractum quādo cōmendauit diſcipulos deo patri. ſ. de ſum. trini. dānamus § cum ergo. ¶ Ratum: quando poteſtatem eccleſie faciendi miracula in nomine ſuo. Marci. vlti. in nomine meo demonia eijcient. Actū. v. in plateis ponebantur infirmi ⁊c. ¶ Conſummatū erit in fine ſeculi qn̄ iam intrauerit plenitudo gentium: ⁊ omnis iſrael ſaluus fiet. Matth. xxv. Venite benedicti ⁊c. ¶ In quolibet predictorum vnitatē ⁊ firmitatem inuenies non ſchiſma nec diuiſionem que per bigamiam no. ⁊ ideo bigam⁹ non promouetur: qr vnitas fidei diuiſionem vel corruptionem nō recipit. xxiiij. q. j. loquit ⁊ no. ſ. de chiſma. ¶ Poteſt ergo dicere quelibet anima parrochianorum per ſe: ⁊ omnes in ſimul nolumus miniſtrum bigamū. quia neſciret nos deo vnire. ſ. in dilectionis vnitate. ſ. de celebra. miſſa. cū marthe § verum inter opiniones vel vnire id eſt ſubijcere ſeu repreſentare. Unire enim multis modis dr̄ vt nota. ſ. ne ſede vacan. deficit ergo in bigamo ſignaculū vnitatis quare ordines recipere non poteſt vt dicit Augu. ⁊ ſic linea iſta vna eſt reſpectu eſſentie ⁊ ipſam eſſentiam denotat prima cellula. nouem cellule ſequentes

denotant trinitatem in perſonis: ⁊ ſic ab vnitate in trinitatem perueniemus quia ipſe eſt vnitas in trinitate. per .xj. cellulam eandem eſſentiam intelligimus que ab aliis replet vt a trinitate perſonarum ad diuinam eſſentiam reuertamur. Igitur in arbore hac quantum poſſibile eſt vnitas in trinitate ⁊ trinitas in vnitate ſine principio ⁊ ſine fine. ad hoc de conſecra. diſtin. iiij. omnes quos. ⁊ de ſumma trini. cap. j. ⁊ ij. ⁊ ſic expedita eſt linea arboris que a dextris imaginis diuine ponitur ¶ Uideamus de alia linea que ponitur a ſiniſtris in qua ſunt .v. cellule.

¶ In cellula prima ſic ſcriptum eſt. ¶ Uinculum inferni ⁊ diaboli per ſuperbiam contractum. ¶ Initiatū quādo cogitauit ſe equalem deo fieri dicens ponam ſedem meam ab aquilone. Eſaie. xiiij. ¶ Contractum quādo proiectus eſt cum ſuis cōplicibus in infernū Eſaie. xiiij. quomodo cecidiſti lucifer qui mane oriebaris. ¶ Cōſummatum q᷑ ſecundum pſal. non adiiciet vt reſurgat. Eſaie. xxiiij. grauabit eum iniquitas ſua ⁊ corruet: non adiiciet vt reſurgat.

¶ In cellula ſecūda ſic ſcriptū eſt. ¶ Uinculum hominis ⁊ peccati ¶ Initiatum in pronitate cōtracta ex traditione fomitis per propagationem ad Romanos. v. in adā omnes peccauerunt: vel dic initiatum in primo motu quādo ab ipſo immoratur. ¶ Cōtractū in cogitatione praua quādo ei aſſenſus prebet ⁊ ſic cogitationes peruerſe ſeparant a deo. Sapien. j. coniungunt diabolo vt locutio peruerſa. Pſal. perdes omnes qui loquunt mendacium: ⁊ qui loquitur iniqua non diriget in conſpectu dei. quaſi dicat non placebit ſpōſo in prauo opere. Pſal. odiſti omnes qui operantur iniquitatem. ¶ Conſummatum in lōga peccandi conſuetudine. nam peccator cū in profundum peccatorum venerit contemnit. Pſal. putruerunt ⁊ corrupte ſunt cicatrices mee vel in morte. xj. q. iij. extimant. de cōſecra. diſt. iiij. firmiſſime.

¶ In cellula tertia ſcribitur ſic. ¶ Uinculū inter fidelem animam ⁊ diabolum. ¶ Initiatum de fide dubitando. nam dubius in fide infidelis eſt. infra de here. capitu. j. ¶ Contractum fidem negando de tali contracto vinculo Petrus amare fleuit: ⁊ reconciliatus fuit. Matth. xxvj. ſic ⁊ vir reconciliare poteſt vxorem adulteram. infra de adul. ſi vir ſciens certe ⁊ anima tota die meretricatur ſed per penitentiam reconciliatur ⁊ noua efficitur. l. diſtinctione ferrum. ¶ Conſummatum errorem defendendo ⁊ fideles perſequendo ⁊ conterendo. Cantico. ij. capite vobis vulpeculas que demoliuntur vineas. j. de pur. cano. inter ſollicitudines.

¶ In cellula quarta ſic ſcribitur. ¶ Uinculū inter diuerſas hereſes ⁊ errores ⁊ diabolū. ¶ Initiatum per ſimulationē vt ſic nō videātur errare: quod qn̄ pauci ſunt facere conſueuerunt. ¶ Cōtractu᷒ qn̄ cōtra eccleſie caſtra ſe muniunt: cū iam ad ſe magnam multitudinem attraxerunt. Chryſo. a veritate ſe nudos oſtendunt qui multitudine ſe armauerunt. Conſummatū vt eccl'ie vnitatē diuidāt pſal. ſimul aduerſum te teſtamentum diſpoſuerunt ⁊c. moab. ⁊c. de hoc. xxiiij. q. iij. c. vlti. ⁊ §. ſequentibus.

¶ In cellula quinta ſic ſcribitur. ¶ Uinculū inter diuiſionem hereticorū inſimul colligatā ⁊ iniquo principi gehenne ſubditā. ¶ Initiatu᷒ tēpore idolatrarum qđ cepit ante legē Abel de cuius nomine dr̄ Daniel. xiiij. erat quoqȝ idolum nomine bel. apud babylonem ⁊c. ¶ Cōtractum tēpore phariſeorū ⁊ ſadduceorum ſub lege de quibus marci. xij. mittūt ad eum quoſdam ex phariſeis ⁊ herodianis ⁊c. ¶ Cōſummatu᷒ tēpore idolatrarum ⁊ hereticorum. de quibus apoca. j. odiſti facta nicholaitarum que ⁊ ego odi. ⁊c. vel dic cōſummabitur in die iudicij. dicente domino. ite maledicti ⁊c. de hoc. j. de here. capi. penul. ⁊ de elec. licet. ¶ In omnibus his vinculis vel ipſorum aliquo nulla vnitas eſt: nulla firmitas: nulla integritas: ſed totum diuiſio: totū ſchiſma. totum falſitas: totum corruptio: et hoc per bigamiam repreſentatur ſiue per bigamu᷒ qui diuiſus fuit ſiue corruptus in matrimonio ſicut precedentes in vinculis infernalibus ſiue diabolicis ſicut ergo deus ⁊ diabolus in eundem ſubiectum ſimul ⁊ ſemel ⁊ eodem modo cadere non poſſunt: quia nemo poteſt ſeruire deo ⁊ mammone: ſic bigamia que diuiſionem denotat: ⁊ ordo ſacer: qui vnitatem deſignat in eundem ſubiectum ſimul ⁊ ſemel congrue cadere non poſſunt: quia quantū ad hoc ſibi ad inuicem aduerſantur. ar. ad hoc. j. de bapt. maiores. §. ſȝ adhuc queritur in fine. ⁊ hoc eſt qđ forte innuit. Augu. xxvj. di. acuti⁹ in fi. ¶ Ergo bigami in linea iſta cadūt ⁊ p ipſa᷒ preſentāt: nō quo ad vite meritū: ſed quo ad ordinationis ſignaculū ſȝ hoc poteſt intelligi qđ dicit. ca. ſ. q᷑ cōtrahere ſecundas nuptias nihil aliud eſt q̄ fornicari. xxxj. q. j. de his. ⁊. c. hac rōne vt expenſas. fornicari id eſt recedere a ſignaculo ſacramenti quando nō promouetur: alias aūt nō fornicatur vere imo caſte viuit. xxxj. diſt. nicena. ⁊ licentia apoſtoli vtitur. j. de ſecun. nup. ca. penul. ⁊ vltimo in hoc ergo non condemnatur. xxxj. q. j. aperiant. ⁊. c. ſeq. ¶ Si bene conſideraueris ordinē cellularum ex prima deſcēdit ſcda: ex ſcda tertia: ex tertia quarta: ex q̄rta q̄nta: ex q̄nta ſexta: ex ſexta ſeptia:

ex ſeptima octaua: ex octaua nona: ex nona decima: ⁊ ex his oībus vndecima repletur ⁊ vnitur cum prima quarū cellule linee obliq̄ gradatim deſcendunt.

¶ Circa hoc multe moueñ queſtiones. In prima querit̄ que eſt ratio qd̄ non nocet ſucceſſio cōcubinarū: nec bigamiā inducit. ī. eo. quia circa. xxxiiij. diſt. fraternitatis ⁊ tamen nocet ſucceſſio vxorum. ī. eodē de bigamis. ⁊ ē. eo. per totū. et ſic videtur qd̄ luxuria plus poteſt caſtitate qd̄ eſſe nō debet. in auē. de re ſti. ⁊ ea que pa. in. xi. menſe. §. vlti. col. vij. nec eñ debet eſſe melior conditio delinquētis q̄ non delinquentis. xvi. q. i. legi. ī. de dona. inter vi. ⁊ vxo. ⁊ ſi neceſſe rñ. in concubinatu nō pōt notari diuiſio ſacramēti qd̄ non eſt. arg. ī. de deſpon. impu. ad diſſoluendū ⁊ ſi nō deeſt ſignaculū. de q̄ dixi. ē. in q̄rta cellula. ver. igitur planc. et ſeq. nō cū i ſacramēto diuiſus non fuerit admittit̄ ad ſacramenta eccl'ie q̄ nō preſumit̄ q̄ in ſacramētis debeat eſſe diuiſus ſed q̄ magis diligat ſpūalia q̄ carnalia. arg. i. q. vij. ſancimus. ī. de ꝓcur. in noſtra pñtia. §. fi. qui vero duas vxores duxit: cum mr̄imoniū ſacr̄m ſit apud oēs ēt infideles. ī. de diuor. quāto. ⁊. c. gaudemꝰ. ⁊ in paradiſo ꝯtractū: vt no. ē. e. in ſcd̄a cellula: ⁊ ſic ſi in ſacramēto ſemel diuiſus inueniat̄ preſumit̄ q̄ in ſacramentis eccleſiaſticis diuiſus eſſet: vt dixi. ē. arg. ff. d re mili. nō oēs. §. a barbaris. ī. de pre. ſum. mādata. ¶ Cōformitas deꝰ habuit ſynagogā: demū deſpōſauit eccl'iam vt no. ē. eo. in quarta cellula ꝑ ſynagogā potes intelligere ꝯcubinā ſicut eñ filij ꝯcubine illegitimi cenſent̄ nec ſuccedūt cū legitimis ab inteſtato. C. de naturali. liber. auē. licet ſic filij ſynagoge nō capiebāt hereditatē pr̄is: imo deſcendebāt oēs ad inferos infideles in profundū. patriarche vero et ſancti qui ſperabant legitimari vel redimi in limbo vel in ſinu abrahe: ſed cunctis porta glorie clauſa erat. per eccl'iam autē intellige ſponſam legitimā cuius filij ſine mortali ab hac luce ſubtracti ſtatim euoluant ⁊ hereditatem patris adeunt. ī. de baptiſ. debitū. ſicut ergo deus dimiſſa ſinagoga per quā ꝯcubinā intelligunt eccl'iam deſponſauit: ⁊ ſic fornicator concubina dimiſſa pōt eccl'iam deſponſare: etiā ei reconciliari ſi iam coniunctus fuerat. ī. eo. q̄ circa. quinimo ſi matrimoniū cōtraxit cū virgine: cum affectus ⁊ effectus deficiant diſpēſatur ſic intellige. ī. de cleri. côiu. ſane ſacerdotes ſecus ſi affectus notari poſſit: vt ſi contraxerit ꝗs cū duabus: vel cū vna corrupta ī. eo. nup. ⁊. c. fi. ¶ Itē nō debes dicere q̄ fornicator ſit melioris ꝯditionis q̄ ſpōſus: imo peioris ē: q̄ nec fornicator ordinari dʒ nec regnū dei intrare pōt: bigamꝰ tñ q̄uis nō ordinetur tñ bene meret̄ regnū dei cum caſte viuat. xxxi. di. nicena. ſʒ tu obijcis d̄ illo q̄ egit penitentiā: ⁊ ſic nō eſt fornicator. l. di. ferrū. nō ergo vʒ oppoſitio facta ex eo q̄ fuit ac ſic eſſet. delet̄ igit̄ fornicatio ꝑ penitentiā cū peccatū ſit. ē. de temp. or. c. ī. de teſti. teſtimoniū: ſed bigamia nō per pniam nec per baptiſmū deleri pōt q̄ nō eſt pctm̄. xxvi. di. vna. nō pōt ergo reddi tibi defectus ſacramēti qui ex bigamia orit̄: vt no. ē. eo. in quarta cellula. ⁊ in vndecima cellula et in cellula quinta. certe nec ſi oculū vel brachiū amiſiſſes ꝑ pniam quātancūq̄ volueris recuperare poſſes: q̄ facte cauſe infecte fieri non pñt: vt no. ī. eo. §. an cū bigamo valeat diſpenſari: ⁊ hoc ꝑpter defectum ſacramenti. erunt eñ duo ſcʒ cōiuges inquit adam in carne vna. ī. eo. debitum. ī. de regula. ad apoſtolicā: id eſt ad eandē ſeu vnā carnē propagandā: q̄ eius propoſiti debent eſſe q̄ in aliā carnē non diuidant̄. ff. de ritu nup. l. i. C. de cri. expi. here. aduerſus. ff. rerū amota. l. i. ſi ergo mortua prima ducit aliam frangit ꝓpoſitū ſacramenti tacitū vñ ſi promoueret̄ ad ſacros timeret̄ ne votū caſtitatis in ſacramento tacite emiſſo violaret. de hoc. ī. de cleri. coniuga. cū olim. hoc non pōt notari in fornicatore: q̄ nō habuit ſemꝑ propoſitū manendi cum ꝯcubina. al's matrimonium iudicaret̄. ff. de ritu nup. in libere. et de côcu. in cōcubinatu. imo certe ſtuprū iudicatur: vel adulteriū. xxx. q. v. aliter ſic ꝟm legē qui illam quā vxorem habere poterat in cōcubinatu habuit nō punit̄: ſecus ſi vxorē. ff. de côcu. l. i. ¶ Scd̄o querit̄ vtrū maritus virginis qui non ſeruauit fidem: ſed aliam cognouit conſtante matrimonio bigamus cenſeatur: ⁊ videt̄ qd̄ ſic: q̄ non ſeruauit propoſitum vnitatis de quo tetigi. ē. eo. verſic. ꝓx. ⁊. §. quare bigamus. verſi. cōſueuit ſicut cenſetur bigamꝰ ſi vxor ſua adultera ſit ⁊ ipam poſtea cognouerit et ignoranter. xxxiiij. diſt. curandū ⁊. c. precipimus. ⁊. c. ſi cuius. qd̄ dic vt nota. ē. eo. § quot ſint eius ſpecies verſi. v. vel dic q̄ nō debes iudicare bigamū niſi vbi hoc reperit̄ expreſſum. ar. ī. de ſpō. cū apud. ¶ Tertio quero q̄d ſi quis cognouerit ſponſam ſuā adulterā: hoc ignorans et demū facit ſe in pſbyterū ordinari. vtrū recipiat characterē ⁊ vtrum habeat executionē. dicas qd̄ characterem recipit et executionem habet ad minus quo ad ſe iuſta et probabili ignorantia excuſante. argu. ē. de or. ab. epiſ. c. i. in fi. ⁊ c. ij. nec enim deeſt fides ſacramenti. ī. de preſby. non bap. apoſtolicam. ſed ſi veritatē poſtea reperiat ab executione abſtineat. ī. de preſby. non bapt. veniens. ¶ Quarto querit̄ quare exigitur maior caſtitas ex parte vxoris q̄ ex parte viri: de hoc dic vt not. ē.

eo.§.quare bigamus.verſic.ſed quare exigitur. ¶ Quinto queritur cum conſecratio epiſcopi maior et dignior ſit conſecratione virginum quare poteſt conſecrari in epiſcopū nō ſolum q̄ vxorē habuit:ſ3etiam q̄poſt vxorē habuit cōcubinā.xxxiij.di.hūiſſet.xxxiiij di.fraternitatis.ſ3 ſi qua corrupta fuerit ante baptiſmum vel poſt.ſi ſponte vel vi cum peccato vel ſine non poteſt inter ſacras virgines conſecrari.xxvj.diſtinc.acutius.xxxij. q.v.ille.⁊.c.precedenti.reſpon.ſacra virgo ſignificat eccleſiam triumphantē non habentem maculam neq̧ rugam. de penitē. diſtin. j.eccleſia.xxj.diſtin.cūis.xxxij.qō.iiij.recurrat. ſed epiſcopus ſignificat eccleſiam militantē in qua ſunt ⁊ boni ⁊ mali et erunt vſq̧ ad vltimā ſegregationē q̄ fieri habet in littore hoc ē in fine ſeculi.xxvj.di.acuti⁹.i.fi.ij.q.j. multi circa finem.ſcōm Hug.Io.⁊ Goffr.vel dic vt nota.ꝫ eo.§.quare bigamus.verſi.ſed quare exigitur.Eſt et alia ratio:quia in conſecratione virginis cōſecratur virgo chriſto: vnde cantatur veni ſponſa chriſti:ideo chriſtus qui matrem virginem elegit et carnem incorruptam aſſumpſit:⁊ ſemper virgo permanſit ⁊ virgines diligit ⁊ eligit.reſpuit coniugium violate et fit hoc ad virginū ordinē ſpecialiter cōmendādū:epiſcopus vero ſpecialiter conſecratur eccleſie que indifferenter omnes admittit ⁊ nemini gremium claudit.C.de ſum. trini.l.fi.niſi ibi defectus ſacramenti interuenit ſicut nota. ꝫ.eo.in quarta cellula.vbi alia ratio reformat peccatū ſicut apparet per ea que ibi no. ¶ Ad hoc etiā eſt conſuetudo approbata : que maiorem caſtitatem requirit in vxore carnali quā marito.i. ſepius accidit qḋ maritus prouocat ad diuortium ob cauſam adulterij ab vxore commiſſi:⁊ magis inde ſcandalizatur populus quā ecōtra:ſi chriſtus ſponſus cōiugiū corrupte reſpuit:ſed ſponſa eccl'ia dū tñ pniam egerit nō diſcernit. ¶ Sexto queritur qd ſi qs defloraūit virginē ⁊ poſtea duxerit in vxorē dicunt quidā ꝙ nō eſt bigamus:quia nō diuiſit carnem ſuam in plures.arg.xxxiiij.di. valentino.⁊.j.eo.debitum ad finem.xxvj.di. acutius.j.qui filij ſint legi. tanta.⁊ hec opinio celebrior eſt ſcōm Goffre. et magiſtrum Ray.alij contra.quam opinionē amplector. quāuis eñ carnē ſuam in plures non diuiſerit:tamen negari non pōt quin cum corrupta fuerit matrimoniū cōſummatū ergo deeſt ſignaculū ſacramēti. de quo habes.j.eo. debitum.⁊.xxvij.q.ij. cum ſocietas.⁊ no.ꝫ.eo in quarta cellula:ideo audacter dico qḋ virgo debet eſſe ſponſa eo tp̄e quo matrimoniū cōtrahit.⁊ etiā qñ conſummat: vñ ſi ab alio poſt ꝯtractū defloret bigamia ꝯhit ſi poſtea conſummetur vt apparet ex his que no.ꝫ. e. ver.ij.queritur,⁊ ſequen.debet ergo deſponſari in virginitate.xxx.q.v.qualis.⁊ virgo debet eſſe in contractu.xxxij.diſt. nemo .xxxiiij. diſt.curandum.⁊.c.precipimus.§ quod ergo de pellice.nec admitto quod alij exponūt virgo:id eſt non ab alio cognita:quia a quocūq̧ cognita ſit ſemper verum eſt quod deflorata remanſit:nec virginitas ſemel amiſſa recuperari poteſt.xxxij.q.v.ſi paulus.C de raptu virgi.l.vnica.reſpon.j.duo enim requirunt ad hoc,vt ſacramentum non deſit:primu3 eſt quod non diuiſerit carnem ſuam in plures: ⁊ ideo requiritur quod vnica ſit. Secundu3 eſt quod ſit virgo:⁊ ideo ſi ſit corrupta deſpōſata deficit hoc.j.de cleri.coniu.c.ij.⁊ expreſſum in autē.quomodo opor .ep̄os.§.j.,col.j. ¶ Septimo queritur quid ſi aliquis credit contrahere cum virgine ⁊ inuenit eam corruptam.dicas quod bigamus cenſetur cū ſit maritus corrupte.lj.diſt.qui in aliquo.ad hoc excuſat error vel violentia.xxxij.q.v.ille autem.lex autē promotionis factu3 requirit non voluntatem.xv.q.v.c.fi.ſed et ipſam cōſiderat cum opere ſubſecuto.j.eo. nuper.⁊ fi. Octauo queritur quod ſi quis ducat vxorem etiam corruptam moritur tamē ante carnis copulam demum ducit virginem ⁊ cognoſcit nunquid repellitur.dicas quod non quia non diuiſit carnem ſuam in plures.nec cum corrupta matrimonium conſummauit:ſicut nec bigamus cenſetur qui ab alio ductam ſ3 minime cognitam deſponſauit.j.eo.debitum xxxiij.di.c.fi. ¶ Nono queritur quid ſi maritus mulierem accuſat de adulterio:⁊ pendēte accuſatione illam cognoſcit etiam ad p̄ceptum eccleſie:quia non debet ſuſpendi commercium lite penden.j.vt lite penden.c.ij.xj. q.j.qꝛ res.viij.q.iiij nonne.xxxiij.q.ij.ſeculares.xxxv.q.vj multorum.vtrum contrahat bigamia3 dicas quod ſic:quia irregularitas ſolo facto contrahitur ⁊ abſq̧ peccato:vt apparet ex his que no.ꝫ.eo.verſi.ij.ver.vj.⁊ ver. vij.,quidam tamen hunc excuſare volūt quaſi magis pati q̄ꝫ agere videatur:⁊ propter bonum obedientie.argu.xxij.q.j.quid culpatur.in fi.⁊ quia mortaliter peccat ſi non reddat.j.de coniu.lepro.c.ij.§.fi.ſed nihil eſt:qꝛ ſi conſcientiam habet potius ſuſtinere debet excommunicationem vſq̧ ad fi.litis.argu.j.de ſenten.excommu.inquiſitioni.⁊ ſi mulier abſoluitur adhuc non conſulo quod cognoſcat niſi velit incurrere irregularitatem vt apparet in his que not ꝫ.eo.ver.iij.nec peccat cu3 ob adulterium commiſſum per exceptionem ortam eam repellat.de hoc.j.de diuor.§ quot modis.ver.v.⁊.j.de coniu.ſeruo.§.⁊ an matrimoniu3.ver.quid ſi lite pendente. Illud etiā

no.qđ.ſi cum vidua contrahit nullum priuilegium retinet. quod dic vt not.ſ.de cleri. coniu.§.quam penam.ver.in ami ſſione.

Et an cum bigamo[a] valeat diſpenſari.nō videtur qꝛ contra apoſtolum eſt.ſ.eo.ſuper eo.ꝛ.c.nuper.ꝛ.c.fin. ſed contra.xxxiiij.diſti.lector.l.diſt.quicunqꝫ.ij.Solu.diſpēſare poteſt papa qui loco petri ſucceſſit:ꝛ ideo eſt maior paulo in adminiſtratione.xxj.diſt.§.j.ꝛ.ca.j.in.nouo.ij.q.vij puto:nam ꝛ ſi petrus hoc prohibuiſſet:tamen par in parē nō habuit imperium.ſ.de elec.innotuit.§.j.alij dicunt contrariū vnde dicunt Martinus papa qui diſpenſauit in.d.c.lector. non fuit martinus papa ſed martinus capra.ideo Nicola9 furioſus ſcripſit non ſine furore quod ſi bigamus ex diſpenſatione ordinaretur non reciperet characterem[b] ſicut nec aſinus:ꝛ eſt ratio:quia ſicut oculum amiſſum non poſſet tibi papa reddere:ſic nec defectuꝫ ſacramenti.quia facte cauſe infecte fieri non poſſunt.xxxij.q.v.ſi paulus.ff.de cap.ꝛ poſtli.reuer.in bello.§.facte cauſe.in auten.de equali.dotis.§.j.ver.quid igitur prius col.vj.cū enim baptiſmus non poſſit reddere hunc defectuꝫ:nec papa poterit:quia nec ſine baptiſmo[c] poſſet animam ſaluare ſed vbi de diſpenſatione agitur ꝛ queritur vtrum valeat quantum ad eccleſiam militantem:quis dubitabit de plenitudine poteſtatis ſecūdum quā papa poteſt de iure ſupra ius.ſ.de conceſ.preben.propoſuit.ꝛ de nihilo aliquid facere.ſ. de conſti.cū acceſſiſſent.C.de rei vxo.l.vni.j.rn.ix.q.iij. per principale:et quidam quamuis defectum non poſſit reddere tamē patiētē defectū poterit ordinare.ar.ſ.ꝛ.de cor.vici.c.ij.ꝺ ele.inotuit nam ꝛ apoſtolus criminoſum.prohibuit ordinari.vt no.ſ.de tempo.or.§.ꝛ cui.in.ſ.regula.et tamen cum ipſis diſpenſare poteſt.ſ.de iudi.at ſi clerici.Fertur etiā qꝰ lucius papa cū panormitano archiepō qui fuit bigamus diſpēſauit:hoc tamen:nō poteſt.i.nō cōgruit potentie ſue.ſic exponitur.ſ.de ſta.mona.cum ad monaſterium in fi.xxxij.q.v.ſi pau.ꝛ ſic intellige.l.diſt.meror.¶ Alij dicunt qꝰ pōt diſpēſare quo ad executionē ordinum ſuſceptorū. ar.ſ.de cleri.coniu.ſane ſacerdotes.non ſuſcipiendorum.ſ.eo.c.fi.qꝛ impediunt cōtrahenda ꝛc.ſ.de iureiur.quēadmodum.ꝛ hoc intelligit de bigamo interpretatiuo cum quo diſpenſat de mandato pape:vel ſi religionē intrauerit etiā vt promoueatur.ſic intelligant ſ.ꝗ cle.vel vo.c.j.ꝛ.ū.puto qꝰ.c.lector intelligat ſꝫ ſtatū pmitiue ecclie ſm quē ſubdia.nō erat ſacer ordo.ſ.de ſeruis non ordi. miramur vnde papa hodie de facili cum ſubdiacono non diſpenſaret.dico tamen quod hoc poſſet facere ſi vellet:epi vero diſpenſare poſſunt cum bigamis vſqꝫ ad minores ordines. l.di.quicūqꝫ.ij.qꝛ tales non ſunt miniſtri.nec rectores nec habent officium predicandi.vn̄ de diuiſione non eſt timendum in talibus:ſecus de ſacris.de conſe.di.ij tribus.ſi ergo bigamus ad ſacros ordines promoueretur ordinatus ab executione ordinator a collatione ordinum ſuſpenditur:qꝛ in hoc caſu contra apoſtolum diſpenſare non licet cum bigamo quāuis cuꝫ ordinato poſſit.ſ.e.ſup.eo.

a ¶ Etiam cū bigamo. adde gl. in c.ſunt ꝗdā xxxv q.j.ar chi.l.c.j.ꝺ bi.libr.vj. bal.in.c.at ſi clerici.ꝺ iu.S.Th. in.iiij ſen. di.xx.vij.q iij.ar.iij.

b ¶ Nō reciperet characterē ad de qꝰ talis recipit characterē vt tenēt dn̄i de rot.deci cccclij.ſci. quodā in nouiſ.

c ¶ Nec ſine baptiſmo adde card. ſancti Sixti in tractatu ꝺ ptāte pape.q. xlvj.

¶ De cleri. peregrinis. Rubri.

1 Peregrini hic qui dicantur.
2 Peregrini quare a promotione repellantur
3 Peregrini quando ꝛ qualiter repellantur a promotione.
4 Ordines per iuramentum probari non poſſunt.

Dictum eſt ſupra de hisqui prohibentur ad ſacros ordines promoueri vel etiam ad minores.nunc de hiſtractādum eſt qui ab executione publica ordinum ſuſceptoruꝫ et ne ad maiores aſcendant aliquando ad tempus aliquando in perpetuum prohibentur ꝛ ſic dicamus de clericis peregrinis exponētes.¶ Qui dicantur hic peregrini.¶ Quare a promotione vel executione repellantur. ¶ Quando ꝛ qualiter admittantur vel repellantur.

1 Qui dicantur[†] hic peregrini.Peregrini poſſunt hic appellari omnes qui non ſunt de epiſcopatu ordinantis.ſiue ſint clerici ſiue laici:qꝛ tales recipi non debēt

ab epo alieno ad ordines vel dignitates vel eccleſiaſtica ſacramenta .lxxi.di. per totum. ⁊ ſpecialiter.in.c.primatus.j.de parro.ca.j.⁊ ij.⁊ quod oēs tales dicantur extranei.eſt.ar. iij.q.ij.peregrina.vj.q.iij.c.j.⁊.ij.⁊ expreſſum de conſecr.diſt.ij.non oportet miniſtros.ij.ſed ⁊ incole quorumvita genus ⁊ origo ⁊ regularitas ſunt ignota epiſcopo.ſimiliter ab his que ſuperius dicta ſunt excluduntur.xxiiij. di.qn epe.xlij.di.quieſcamus in verbo.ſi enī in clero.ar.ij.q.vij.querendum in verbo quorū vita ⁊ libertas neſcitur.repelluntur etiam tales a ſacramento.⁊ de conſe.di.ij. tribus ſi cū aliquis ſit incola not⁹ ſed indignus ⁊ ſua indignitas ſoli epo ſit cognita ab ordinibus excludi non poteſt.S de tempo.ord. ex tenore nec a ſacramentis.de conſe.di.ij.non prohibeat quod dic vt no.S.de eta.⁊ quali.§ ordo. ver.q̄d ſi cleric⁹ petit ordinari.⁊.v.ſz qualiter.

Quare a promotiōe † uel executione repellantur quadruplex eſt ratio. ¶ Prima qr non licet epiſcopo falcem ſue iuriſditionis ponere in meſſem alienam ordinando vel iudicando ſubditos alienos. lxxj.di.per totū.vj.q.iij.per totuz.xj.q.iij.per totuz. ¶ Secunda qr tales ſolent eſſe pro magna parte crimino ſi infames excommunicati vel aliae irregulares:corpore vitiati:vſurarij:publice penitentes:luſores inſcena furioſi arreptitij:accipientes nutricem in vxorem.xxxiij.di.per totum.l.di.ex penitentib⁹. lj.di.qui in aliquo.l.di.cōfirmandū.de conſe. di.iij.qui bis. ¶ Tertia qr ſepe mentiuntur habere ordines cum non habeant.vel maiores q̄ habeant.xcviij.di.affros.xix.q.ij.due ¶ Quarta quia cum non appareat de licentia inobediens preſumitur.nec enī lz clerico peregrinari ſine licentia proprij epiſcopi.de conſe.diſt.v.non oportet.nec etiam cauſa ſtudij poteſt ſe abſentare ſine licentia.J.⁊ e clericis non reſi.relatum ⁊.c.ſe.quod dic vt no.in ſumma eo.ti. ¶ Sed que eſt differentia inter hunc tit.⁊.J.de peregri.rñ. hic tractatur vtrum clericus extraneus ſit admittendus ſine literis ſui epiſcopi.ibi vero qualiter ſequi accedit ad ſedem apo.intelligatur eſſe ſub protectione eiuſdem ⁊ no quod omnes peregrini ſunt ſub protectione eiuſdem.J.de treu. ⁊ pa.innouamus.quod dic vt ibi no.

3 Quando & qualiter †admittātur vel repellantur.breuiter dicas q̄d ſi quis habet literas domini pape commendatitias ſeu teſtimoniales vbiqꝫ recipiendus eſt in ordine ſuo.J.de cleric.non reſi.fraternitati.Si vobis literas ſui epiſcopi ⁊ ſigillum notum ſit admitti pōt.arg.S.de renūciatio.in noſtra preſentia.J.de preben.cū ſm apoſtolum in fine.J.de cenſi.ſopite.expreſſim C.de epiſco.⁊ cle.ſi quis.lxxj.di.extraneo.⁊.c. primitus. ¶ Si vero tam clericus q̄ ſigillū ignoti ſunt non admittitur publice:niſi habeat ſigilla quinqꝫ epiſcoporum.J.eo.c.j.xcviij.diſt.tranſmarinos.⁊.ca.affros.conſueuit enim propter mutationez prouincie veritas inumbrari.xcviij.di.§ j. ¶ Nec per iurām or-
4 dines †.probari poſſunt.⁊ quamuis clerici quinqꝫ ſigilla vel etiam ſigillum proprij epi habeant ⁊ promoueri velint ad ordines vel beneficia in ſuſpenſo teneantur quouſqꝫ nota conuerſatio ſit eorum.J.eo.ca.j.⁊.ij. ¶ Sed quare magis creditur quinqꝫ ſigillis q̄ vni qr mille ignota ſufficere non videatur.rñ.i citius falſificatur ſigillū vnius epi.q̄ quinqꝫ ſm Hug nam ⁊ duo vel tres teſtes ſufficiūt fere in qualibet cauſa.⁊ tamē plures teſtes aliquotiens requiruntur ne quid falſitatis excogitetur.C.fideicō.libert.l.vl.⁊ licet hi et illi corrumpi poſſint:non tamē ita de facili plures ſicut pauci.q.d.ſic dicendum.eſt ⁊ de ſigillis ad hoc.xxviij.diſt.de ſiracuſane.xxiij. q.v.deniqꝫ.xxj.q.ij.c.j.⁊.ij.⁊.q.v.accuſatores ſed ſm Jo.non eſt credendum.U.niſi aliqua notitia habeatur:qr circa maiora periculum vertitur.xlij.di.quieſcamus.vij.q.ij.c. fi.ff.de carbo.edicto.l.fi.§ ſiquis qr eadem ratio remanet.ergo idem ius eſt:ſed forte vnus teſtis cum ſigillis ſufficeret:⁊ hoc videtur verī⁹.nec enī.rō Hug.ſufficiens eſt qr non ita de facili corrumpuntur tres teſtes ſicut vn⁹ ſz qui falſificat vnum ſigillum ſculpēdo idez faceret de centum:⁊ q̄ hoc procurat de vno ⁊ de centū hoc procuraret ratio qr in falſitate pluriū ſigillorū dependet corruptio ex parte vni⁹ tm̄ ſcz falſarij:in falſitate vero teſtiū nō dependet corruptio ex pte corrūpentis tm̄:ſz ex pte teſtium pducēdorum:⁊ nō aliud hic q̄ ibi. ¶ Sz nō refert vtrū faciat fidē de ordinib⁹ p teſtes vel inſtrumēta.qr ⁊ q̄uis nullā fidē faciāt ſecreto ex deuotione celebrare poſſunt.J.e.tue fraternitati ſz de gratia qr ꝑ prelato extraneo intelligit fieri gratia in hoc caſu.S.de vſu pallij.ex tuaruz ſm Goſ.ſed certe ibi loquitur de publice celebrāte.⁊ſic intelligitur.ix.q.ij.per totum. ¶ Nō licet etiā prelatis dioce.ſubiectis inſtituere clericos extraneos in eccleſijs ſuis inconſulto epo. nam ſi hoc faciāt exinde poterit dioce.eps eos remouere:niſi cum aliquibus duxerit diſpēſandū.J.eo.c.fi.S.de renū.admonet .J. de inſti.ex frequentibus. ¶ Et no.q̄ in literis debet eſſe hec clauſula vel ſimilis quem gradatim ad talem ordinē pmouimus vt probatur in decreto:quod docet qualiter litera cōmendatitia ſeu dimiſſoria formari debeat.lxxij.di.in

noīe patris ⁊.c.ſeq.⁊ eſt ratio qꝛ debet inquiri de maioribus ⁊ de minoribus ne forte per ſaltum vel omiſſa manus impoſitione promotus eſſet: vnde non haberet executionē.j.eo.c.j.in fi.lij.diſt. ſollicitudo.§.de ſacra.non iteran.c.j. ¶ Hec litere cōmendatitie vocant̄ ſeu teſtimoniales.j. eo.ru.ſed tamen he non ſufficiunt quantū ad hoc vt ordines recipere poſſit.imo neceſſe eſt vt habeat dimiſſorias.ſ.qđ eps eum a poteſtate et iuriſditione ſua dimiſerit:et licentiā dederit ſe vbicunqꝫ voluerit transferendi.lxxij.diſt. per totū vel deprecatorias.§.de tempo.ordi.qꝛ tranſlationem.nec in hoc caſu litere archidiaconi ſufficiunt.j.titu.j.ſignificaſti.alś licet reciperet characterē executionē tñ forſan non haberet vt in.d.c.qđ trāſlationē.⁊ no.§ de ord.ab epo c.j.et.ij.⁊ facit ad hoc.j.de paro.nullꝰ.lxxj.di. per totū.lxxij.di.p totū. Sed tñ in dictis diſt. promiſcue videtur vti verbis:⁊ loquitur etiā de litera formata.xxxij.q.ij.non omnis.

¶De officio archidiaconi. Rubri.

1 Archidiaconus quis dicatur.
2 Maioritas in eccleſia dr̄ eſſe quadruplex.
3 Archidiaconus vnde dicatur.
4 Archidiaconi officium quod ſit.
5 Preſcriptio contra viſitationem quare non currat.

Explicito tractatu ordinandorū:de dignitatū officiis videamꝰ.Et primo de officio archidiaconi ſicut primus eſt in officio vt apparet.j.eodē quis dicat̄ videamus igit̄. ¶Quis dicatur archidiaconus. ¶Et vnde dicatur. ¶Qđ ſit eius officiū. ¶Et quibus preeſſe intelligat̄.

Quis dicatur archidiaconus.

1 †Is qui in cathedrali eccľia certā dignitatē adeptus eſt cuius rōne debet eē diaco.in ordi.§.de eta.⁊ quali.c.j. ⁊ inter diaconos prioritatē obtinere:ſi poſt epm in iuriſditione prior eſſe ⁊ vicarius eius.j.eo.c.j.qui ⁊ vicarius eius ⁊ oculus epi appellat̄ ex eo qđ vices epi gerit inſpiciendo et inquirendo quis qualiter viuat.j.eo.ad hec.§ ſcđm.⁊.§. item in epiſtola. qui ⁊ primus eſt in eccleſia poſt epm.xxv.di.plectis ſed ꝫ qꝛ ⁊ ſi diaconi ſint oculi pſbyterorꝝ.xciij.di.diaconi eccľie.⁊ c.diaconi q tñ preſbyteris ſe inferiores eſſe agnoſcant.xciij. di.ab illo.§.vt ex premiſſis. vſqꝫ ad.§.cōpagis.⁊.c.legitimus.⁊.c.dñs noſter:

2 Sol. ¶Quadruplex eſt maioritas †in eccleſia dei. ¶Prima ex tpe.j.de maio.et obe.c.j.xviij.di.§.illud.⁊.§.verū.xcvj.di.bene quidem.lxxv.di.c.fi. ¶Scđa ex prerogatiua ordinis.j.de maio. ⁊ obe.ſtatuimus. ¶Tertia ex prerogatiua ordināris ſeu cōſtituentis.j.de maio.⁊ obe.per tuas.ff.de albo ſcri.l.vlt. C.de aduo.diuer.iudi.cum reſtituēde in fi.in auť.vt iu.ſine quoquo ſuf.§.eos.circa fi.col. ij.ff.de re iudi.quidā conſulebat. ¶Quarta rōne dignitatis ſeu maioritatis officiū: hac rōne dicit̄ archidiaconus maior archipſbytero.ſ.in dignitate ſeu officio: ſed in ordine minor eſt ſic diuerſis reſpectibus pōt vnus eſſe maior ⁊ minor altero:vt in exemplo poſito.⁊ probat̄.ij.qō.vij.querit̄. idē in abbate in minoribus cōſtituto.§.de eta.⁊ quali.tuā in dño.ſic ſubdiacono electo ⁊ confirmato.§.de elec.tranſmiſſa.Itē pōt eſſe maior ⁊ equalis ſicut petrus fuit maior apoſtolis in dignitate ſeu officio: ſed in apoſtolatu ſiue ordine epali par fuit et equalis.xxj.diſt.in nouo.ij. q.vij.puto. ſed hoc intellige.xvij.di. multis. ff qñ ap.ſit.l.j.§.ſed ſi preſes.C.de offi.vica.l. j.in eo aūt qꝛ quis minor eſt debet maiori reuerentiā exhibere.ergo archidi. in miſſa minor eſt archipreſbytero ⁊ ei ſeruire debet:ſꝫ maior eſt extra miſſam in loco in voce in iuriſditione et in aliis que ratione dignitatis ei cōpetunt.ſcđm hoc intellige.xxxiij q.v.eſt ordo.xciij.diſt.a ſubdiaconis. xxj.diſt in his olbus.j.eo.c.j.⁊.c.ad hec.j.tit j.c.j. ¶Unū tñ non omitto qꝛ maior in dignitate debet reuerentiā minori gerenti vicem ⁊ locū ſuperioris vt no.j.de offi.vica.§.j.

3 Et unde dicatur. †ab archos qđ eſt princeps et diaconus: quaſi princeps diaconorū. vnde qñ vult euangeliū pre aliis legit:vel cui vult legendum committit.j.codē.c.ij.in princi.eſt ergo prior diaconorum. vbi vero non eſt archi. in eccleſia prior diaconorum dicitur is qui prius ordinatus eſt in diaconum.i.antiquior diaconorum in ordine:et is debet ſupplere vicem archi.in eccleſiis illis in quibus non eſt archi. cōſtitutus.arg.§.de ſeru.in or. fa.c.j.j.de ma.et obe.ſtatuimus. ¶Sic et dicitur archipreſbyter princeps preſbyterorum: quia ei preeſt.j.titu.j.per totū.ſic ⁊ archiepiſcopus princeps eporum.ſic ⁊ vulgariter princeps villanorū ſeu ruſticorū qui.ſ. pre aliis loquit̄ pre aliis vult videri archiuillanus ſeu archiruſticus appellat̄. ſed ſicut archiuillanus villanus eſt:non obſtāte principatu ſuo: ſic ⁊ archieps eps eſt:nō obſtāte archos ſuo. ergo oēs ſumꝰ epi quecūqꝫ noīe cenſeamur.⁊ locū apoſtolorū tenemus quāuis indigni.xxj.diſt.in nouo. lxviij.di.quorū vices.§.de ſacra vnct.c.vnico.§.qꝛ vero xps. verſi.per frontis chriſmationem. nec eſt vis in nominibꝰ:quia ſiue archiepi ſiue primas

tes ſiue patriarche vocentur idē eſt offm̄ co=
rundē.xcix.di.§.j.⁊.c.j.⁊.ij.j.de offi.oꝛ.duo ſi=
mul.inde eſt q̄ etiā papa ep̄m ſimplr̄ nō vni
uerſalē papā ſe appellari deſiderat.xcix.di.
nullius patriarcharū.⁊.c.ecce.quinimo ⁊ in
literis ſuis addit ſeruus ſeruoꝛum dei.ā.in
pꝛoemio.in pꝛin.j.de ſen.excō.relatū.in fi.nō
ergo conſideres archos tuum vt inde ſuper
bias:nec queras verbis ſ; moꝛibus ꝓſpera=
ri.xcix.diſt.c.fi.qꝛ non qui maioꝛ eſt ſanctioꝛ
eſt ſed qui ſanctioꝛ eſt maioꝛ eſt.xl.di.multi.
deferas igitur omnibus ep̄is quāuis pau=
peribus.na; quilibet in ep̄atu ſuo vicarius
chꝛiſti eſt.xxxiij.q.v.mulierem.ſed papa per
excellentiam ep̄s ⁊ chꝛiſti vicarius appella
tur.ā.de tranſla.epiſcopi.c.j.⁊.ij.⁊.iij.

A Quod ſit ei⁹ offm̄. †Et qui=
dem:coꝛrigere ⁊ refoꝛmare.j.eodem.c.j in fi.
¶ Jurgia et lites clericoꝛum omniū audire.
xxv.diſt.ꝑlectis.¶ Inſtituere.lxiij.diſtinc ſi
in plebib⁹.j.de inſti.cū veniſſent.⁊.j.de offi.
dele.ſuper eo.j.de exceſ.pꝛela.ad hec.¶ Pe
nas imponere.j.de penis.licet.¶ Beneficijs
pꝛiuare.j.de pꝛeb.referente.¶ Excōicare ſu=
ſpendere viſitare ꝓcurationes a ſubditis et
obſequia debita recipere.ā.de elec.dudu;.ij.
§.tādem.j.de exceſ.pꝛela.ad hec.¶ Curam
animarum exercere.ā.de elec.cum in cūctis
§.inferioꝛa.¶ Et demum in omnibus vicē
epiſcopi gerere.j.eodem.c.j.et.c.ad hec ergo
intelligitur oꝛdinariam iuriſditionem habe
re.nam perpetua vicaria hanc inducit.C.de
offi.eius qui vicem alterius gerit.l.j.nam et
hoc ius tribuit.ā.de reſcrip.poſtulaſti.j.de
offic.vica.ad hec.⁊.c.ex parte.j.de fi iſtru.g.
perpetuus.Ex his ſatis colligitur qd̄ archi
diaconus habet oꝛdinariam iuriſditionem
et perpetuam.¶ Sed contra:qꝛ archidiaco
nus animarum pꝛebendas vel curam con=
ferre non poteſt ſine conſcientia ep̄i.xvj.qō.
vij.nullus.j.eodem.archidiaconus etiā ob=
tētu alicuius cōſuetudinis.j.eo.cum ſatis.
¶ Item ex quo dicis q̄ vicarius ep̄i eſt.ergo
h; iuriſditionem delegatam.hinc eſt qd̄ ab
ipſo ad archiep̄m nō ad ep̄m appellatur.j.
de pꝛeben.referente.¶ De humilioꝛibus ēt
et minoꝛibus negocijs tātum cognoſcit.gra
uioꝛa aūt ep̄o denunciat ⁊ reſeruat.xxv.diſt.
perlectis.j.eodem.ad hec.ergo pedaneus iu
dex tantum intelligitur.C.de pena.iudi.l.fi.
¶ Item excommunicare nō poteſt.j.eodem.
archidiaconis.quia excōmunicatio mucro
eſt epiſcopi.xvj.qō.ij.viſis in fi.igitur iuriſd.
ſine modica cohertione nulla eſt.j.de offi.de
le.ex literis.ff.de offi.ei⁹ cui man.eſt iuriſdi.
l.fi.¶ Sol.dicunt quidam quod vbi per ele=
ctionem creatur iuriſ;habet.xciij.diſtin.legi
mus.in aut.de defen.ciui.§.nos igit.colū.ij.
archi autem alicubi eligit̄ ſicut et decanus.
ā.de ele.cum in iure.j.de appel.conſtitutus.
⁊ pꝛepoſitus.ā.de elect.dudum.j.j.de appel.
conſtitutus.ij.ſi vero nō per elec.erectur ſed
per ep̄m tantū.qd̄ quedam iura velle viden=
tur.j.de inſti.cum veniſſent.lxxiiij.diſt.ep̄oꝛū
lx diſ.c.j.tunc non habet oꝛdinariā ſed dele=
gatā.¶ Alij dicūt ſicut.Hug.q̄ nullā iuriſ=
ditionem h; niſi inquantū ep̄s ſuſtinet:etiā
obtentu alicuius cōſuetudinis.j.eo cū ſatis.
¶ Tertij dicunt qd̄ ad cōſuetudinē diuerſa=
rū eccleſiarū recurrendū eſt:⁊ ſcd̄m eam iu=
dicandū:qꝛ iuriſditionē dat.C.de eman.l.j.et
fi.ix.q.iij.conqueſtus etiā pꝛiuate perſone.j.
de fo.cōpe.cū contingat.vel ex ſpeciali pꝛiui
legio iuriſdi.habere pōt vt ibi.⁊.j.de iudi.no
uit.rn̄.j.j.de exceſ.pꝛela.ad hec.⁊.c.accedēti=
bus.j.de eo qui fur.oꝛdi.ſuſ.c.j.ſed nō ꝓdeſt
cōſuetudo niſi pꝛeſcripta.⁊ ſic intellige.j.eo.
cum ſatis.⁊ hec opinio cōioꝛ eſt:⁊ hāc vide=
tur fouere iura.ā.in pꝛincipio §.allegata.
vſq; ad ver.ſed cōtra.⁊ vide qd̄ not.j.de offi.
oꝛd.§.quid ꝑtinet.ver.vſus.de conſuetudine
etiā excōicare poteſt:ſed nō anathematiza=
re.⁊ de illo intelligas q̄ mucro ep̄alis eſt qꝛ
inferioꝛ ep̄o nō pōt excōmunire cum illa ſo=
lennitate de qua habes.xj.q.iij.debēt ſ; ſim
pliciter poſſunt.j.de offi.oꝛdi.cū ab eccleſia=
rum.q̄ intellige ēt de maioꝛi excōicatione.j.
de ſen.excō ſi quē.¶ Quid ſi nō appareat de
cōſuetudine.dic q̄ ſi de nouo inſtituatur vel
nō ſunt cōpleti.xl.anni ⁊ nō appareat de foꝛ=
ma inſtitutionis ad cōſuetudinē vicinarum
eccleſiarū recurrendū erit.ar.ā.de conſue.cū
olim.j.de cenſi.eccleſijs.⁊.c.ex parte.⁊.c.ſup
eo.vel metropoline eccleſie.j.de ſponſa duo.
c.fi.xij.di.de his.ā.de poſtu.ꝓla.c.j.idō aūt di
xi ſi de inſtitutiōe ipſius nō appareat qꝛ ſi cer
ta foꝛma canonice īpoſita fuit ſiue d̄ honoꝛe
ſiue de onere apar̄ ei ſtādū erit:nec vltra pe
ti poterit.arg.ff.de pac.l.traditiōib⁹.j.de ꝓ=
bē ſignificatū.j.d̄ iure patr.ꝑterea.ij.¶ Que
da; ꝓprii de iure cōi ad officiū archi.ꝑtinēt.ſ.in
ſtitutio coꝛpoꝛalis beneficioꝛu; eccleſiaſtico
rum ſicut ponere abbates ⁊ abbatiſſas in ſe=
dem examinatio clericoꝛum oꝛdinādoꝛum.
et pꝛeficiendoꝛum.j.eodem.ad hec.§.in qua=
dam vero noſtra conſtitu.et.c.vt noſtrum.ſu
per quo vide qd̄ no.ā.de ſeru.in oꝛdi.fa.§.q̄ſi
fieri d;.¶ Itē clericos inuitos tōdere.j.de vi
ta ⁊ honeſta.cleri.clericis.ea ꝑ̄o que cōtinen
tur.j.eo.c.j.⁊.ij.⁊.c.ea que.nō ad ius:ſed po=
tius ad conſuetudinem referuntur vel talia
ad ipſum archid.pertinent pꝛincipaliter.ſe=
cundario vero ad archipꝛeſbyterum pꝛimi=
cerium ſacriſtam cuſtodē ⁊ ſic nō obſtāt titu
li ſequētes.¶ Patet ex ꝑmiſſis qd̄ archidia

contra viſitare poteſt de trien-
nio in trienniũ.j.co.c.j.ſubau-
di ad minus.ſed ad plus ſemel
in anno:niſi cauſa emergat ꝑ
pter quam neceſſe habeat ſe-
pius viſitare.j.codẽ.c.manda-
mus. qđ intelligunt quidã qñ
epiſcopus viſitare non poteſt
alioquin ad epiſcopos perti-
net non ad archidiaco. xvij.di.
quoniam.viſitabit autem epi-
ſcopus ſemel in anno tantum
vt ibi tantum per vnum diem
procurabitur.x. queſtione. iij.
inter cetera ante finem. ſed cõ
tra quia bis poteſt procurari
in anno infra de cenſi.cum ve-
nerabilis ad finem. Solu.dic
quod prima die qua venit pro
curator in ſero : et tunc viſitat
preſbyterũ:craſtina die in ma
ne conuocat populum et red-
dit quod debet:ꝛ ſic ſumpta co
meſtione recedit ꝛ ad aliam ec
cleſiam proficiſcitur:ꝛ ſic pro-
curatur in qualibet eccl'ia bis
in anno:ſcilicet in cena primo
ꝛ ſecundo in comeſtione.ſic in-
telligas.x.queſtione.j.placuit
quod alij dicunt correctum.
vel dic qđ bis procurabitur et
ter et quater ꝛ quotiens opus
erit:id eſt quoties eccleſia cau
ſam prebuerit ꝛ correctione in
diguerit. xviij.q.ij.viſitandi.et
c.nõ ſemel. ¶ Sed dices quid
faciet miſer rector eccleſie.nã
archipreſbyter viſitat infra ti
tulo.j.capi.j.ij.ꝛ.iij. cum duo-
bus equis. ¶ Item archidia-
co. viſitat.j.eo.mandamus.et
cum. v.vel.vij. equis. ¶ Item
epiſcopus viſitat infra de offi.
ord.c j.cum.xx.vel. xxx.equis.
¶ Item archiepiſcopus cũ.xl.
vel.l.equis. qui etiam viſitat
nedum cathedras : ſed etiam
parochias prouincie ſibi com
miſſe vt expreſſe habes infra
de cenſi. cum inſtantiam.§.j.
¶ Item cardinalis cum.xxv.
equis vt de omnibus his pro
batur.j.de cenſi. cum apoſto-
lus.ſed certe ſi oẽs hi ad ean-
dem eccleſiam ſemel in anno
declinauerint :cito ad exina-
nitionẽ extreme virtutis.i. fa- 5
cultatis deueniet eccl'ia ꝛ lon- 8

¶ Currat pſcriptio. Add' doc. in.c.cũ in officijs.de pſcri. Ar-chi.l.c.fi. de cenſ.li. vj. Lap.al leg.xxx in ij.col.

gi temporis victum breuis hora conſumet
quod eſt contra iura.x.q.ij. inter cetera ante
medium.j.de cenſi.cum apoſtolus.ſed dic ꝙ
metropo. habet ſuam iuriſditionem in pro-
uincia vt ſcʒ annis ſingulis prouinciale con
cilium faciat ſcðm formã traditã.j de accu.
ſicut olim. dioceſes autem ſuffraganeorum
nõ viſitabit niſi ſuffraganeis mortuis vel ne
gligentibus viſitare.arg.ix.q.iij.conqueſtus
ꝛ.c.cum ſimul.j.de offi.ordi. ſignificauit.ꝛ.c.
quanto.ꝛ.c.paſtoralis.ſm Goffre ¶ Alij con
tra : quia generaliter viſitat totam prouin-
ciam.ix.q.iij. archiepiſcopus habet arg.xij.
diſtinc.de his.x.q.iij.cauendum. ꝛ eſt expreſ
ſum quod hoc poteſt nulla preſcriptione ob-
ſtante j.de preſcrip.cum ex officij.j.de cenſi.
ſopite.ꝛ.c.cum nuper. ꝛ no.§.e.ver. Item ar-
chiepiſcopus. ¶ Ego puto nõ debere ius ca
lumniari:nec verba captari : ſed qua mente
quid conſtituitur animaduerte cõuenire.ff.
ad exhibendum.l.penulti.puto igitur quod
ad hoc vt eccleſia dei ſanctius regatur: cri-
mina purgentur ꝛ virtutes inſerantur:plu-
res viſitatores ſunt admittendi.argumen.ff.
de noui operis nunciatio. nam reipubli. in-
tereſt.ꝛ.l.preceden.§.finali ſicut ergo.vij.co-
hortes conſtitute ſunt prepoſitis eis tribu-
nis:ꝛ ſuper omnes ſpectabili viro qui prefe-
ctus vigilum appellatur : vt vrbs ab incen-
dijs defendatur.ff. de offi.prefe. vigil.l.iij. ſic
multofortius cauendum eſt eccle. ab incen-
dijs ſpiritualibus. vnde ad hec incẽdia euj-
tanda inferiores cõſtituti ſunt prepoſiti eis
epis ꝛ archiepis.et ſup oẽs ſummo põtifice:
ergo archipſbyter viſitabit ſi de ꝯſuetudine
hoc habeat demũ archidiaconus ſi de ꝯſue-
tudine hoc habeat poſtea eps de iure cõi.po
ſtremo archieps de iure cõi:ꝛ legatꝰ ab apo
ſtolica ſede miſſus:cũ nec papa venire poſſit
ꝛ cõtra hoc nõ currit pſcriptio.j.de pſcrip.cũ
nõ liceat.ꝛ.c.cũ ex officiũ.j.de cenſi.ſopite.ꝛ.c.
cũ inſtãtia.ꝛ.c.cũ venerabilis.ꝛ.venerabili.ꝛ
c.cũ nup.ꝛ.j.de relig domi. cũ venerabilis.ꝛ
c.cũ dilectꝰ.niſi ſubditꝰ noie nõ ſubditi:vł nõ
ſubditus noie ſuo preſcripſerit.j.de preſcrip.
cũ ex officij.in quo caſu requiro titulũ ꝛ ſic in
telligo.j.de pſcri.de quarta.j.de iure patro.
cura.ꝛ.c.ſuggeſtũ.j.de cenſi.ſignificauit.ſub
ditus aũt ex titulo ꝯceſſionis ꝓprij plati hoc
ius pſcribere nõ poterit.j.de cenſi.cũ venera-
bilis.j.de donatio.paſtoralis.niſi ꝯceſſio per
papã fuerit ꝯfirmata:ꝛ a tpe ꝯfirmationis p
ſcriptio fuerit cõpleta ſic intelligo.j.de reli-
gio.do.ꝯſtitutus.trãſfert eñ ꝯfirmatio ſedis
aplice iuſtũ titulũ pſcribẽdi:ſed reqrit ꝙ pre
ſcriptiõis tpa ꝯpleant.j.de deci. dudũ.§.cete
rũ.j.de pſcriptio.ſi diligẽti. ¶ † Quare aũt ꝯ
viſitationẽ non currat preſcriptio ª ratio eſt

quia niſi viſitaret ala periclitaret: et ex quo de hoc agitur: ſcilicet de periculo anime om nis conſuetudo ceſſat. ſ. de elec. c. fi. et omnis conſtitutio. j. de preſcrip. quoniã omne. et oīs appellatio. j. de appel. ad noſtram. et c. cõſu luit. et c. cum ſpeciale. §. porro. et omne iura mentum. j. de iureiur. quanto. §. i. xxi. q. iij. in ter cetera. j. de eccle. edifi. c. fi. i auf. ſcenicas mulier. col. v. et omne priuilegium. C. vbi ſe na. vel cla. l. j. i fi. C. de epiſ. et cle. raptores. cir ca medium. l. ibi ſine fori preſcriptiõe duriſ ſimis penis afficiant et p id eſt mortis con demnent ſupplicio. et C. de raptu virgi. l. vni ca. vbi eadem verba ponuntur: et quantũ ad hoc ſpecialiter debet intelligi qđ ſacre leges non dedignantur et c. vt not. ſ. in procemio. §. vnde habuit originem. verſic. eſt igitur hec noſtra ſcientia tñ de priuilegiatis dic vt no. j. de priuile. In legato autẽ ſedis apoſtolice ratio eſt illa que redditur. j. de cenſi. cum in ſtãtia. et ſ. de poſtula. plato. bone. id eſt iſtos omnes dico recipiendos vbi eccleſia non gra uatur. ergo non ſufficiat epiſcopo quod ec cle. que ipſum procurare nõ poſſunt per in feriores viſitet. alioquin ipſemet ſibi proui deat. x. qđ. iij. cauendum. et c. placuit. argu. j. de locato. ꝓpter ſterilitatem. et ſic põt intel ligi. j. de offi. or. inter cetera. vel dic qđ ſibi lo quitur de expenſis que fiunt circa equitatu ras emendas et veſtimẽta et ſilia ad que pre ſbyteri non tenentur: nam et a iure ei concedi tur vt impeditus per alium viſitet: et quis ſit modus viſitandi. vide. x. qđ. j. epiſcopum et c. placuit. et in his que not. j. de offi. ordi. §. quid pertinet verſi. viſitabit autem eps. igi tur ſi caſus accidat qui nõ poteſt per alium expediri exemplum. j. de conſecra. eccle. vel altaris. aqua. vadat ipſe proprijs expenſis. idem dico de epo: ſcilicet qđ non declinet ad locũ q ipſum recipere non poſſit niſi ex cau ſa. puta ſi malam famam audiat: vel eps ne gligens eſt: et tunc proprijs expenſis: vel de ſuo det quatenus eccleſia grauaretur. hoc enim de mente eſt ꝙ in nullo caſu grauetur eccleſia. j. de cẽſi. cum apoſtolus. in prin. et c. ſopite. in fi. ¶ Sed nũquid plures eccleſias poſſunt hi ſimul vnire ad contributionẽ fa ciendam: non videtur: qꝛ hoc ſpeciale priui legium eſt legatorũ apoſtoli. ſedis. j. de cẽſi. cum inſtantia. §. ſi vero. et c. procurationes §. hoc adhibito moderamine: ergo nullus alius hoc vſurpare debet. j. de priuile. ſane. dici põt ꝙ epiſcopus hoc facere poteſt pro negocio tangente totam dioce. et archieps pro negocio tangẽte totam ꝓuinciam. arg. opti. j. de maio. et obe. c. fi. j. de ſta. mona. ea que. §. hec eadem in fi. ff. ad. l. rhodi. de iac. l. j. et. l. nauis onuſte. ſed viſitando hoc facere poteſt. ſuper quo vide quod not. ſ. de elec. §. quid de expenſis. et. j. de cen. §. qualiter. ſub §. patet ex ſupradictis. ver. ſed et patet. puto etiam quod ſuper hoc poteſt fieri ſtatutum ſpeciale ab archiepiſcopo de conſenſu epi ſcoporum: et procurator capitulorũ vel ma ioris partis et ſanioris. argu. j. de his que fi. a prela. c. fi. et. j. de his que fi. a maio. parte capi. c. fi. ſicut et fecimus in prouinciali cõci. ꝙ nuper celebrauimus apud viẽnã. ſtatuta aũt ꝓuincialis concilij debẽt ſuffraganei in ſuis ſynodis publicare. j. de accu. ſicut. xvi. dj. di. decernimus. ¶ Sic iudicio meo plures viſitatores admittunt vt cauti⁹ curent ani me: adeo ꝙ etiam hodie religioſi viſitatores quo ad religioſos inſtitui mandant qui etiã de viſitatione epiſcopoꝝ inquirũt vt appa ret. j. de ſtatu mona: in ſingulis. §. porro. et tñ corrigere nõ pñt greges: cuꝫ inferiores ſint: ſed ſuperiori denũciant j. de ſtatu mona. in ſingulis. §. ordinentur. et c. ea que. §. qđ ſi ab bas. j. de iure pat. null⁹ ſi. j. de offi. le. ſtudui ſti. et de appel. conſtitut⁹. §. j. epi vero de viſi tatione religioſorum et inferiorũ poſſunt in quirere et punire j. de offi. ordi. quanto ad fi. ergo ſequẽs viſitator veſtigia prioris dili gẽter ꝑquirat: et ſi ſupior eſt corrigat: ſi infe rior ſupiori denũciet. j. de ſta. mona. c. fi. §. ſe quentes. ¶ Scđm hoc occurritur eccleſiaꝝ grauaminibus iura ſaluant: et crimina pu niuntur: ergo in his columnis tribus. ſ. epo archiepo et legato qui hoc habẽt de iure cõi conſiſtere debet alma mater eccle. vt ſimul iuncti quo ad idẽ propoſitum officium ſuuꝫ recte peragãt et perfecte: et non ſit inter illos inuidia neqꝫ zelus. i. odium ſiue ſimulatio. argu. j. de offi. cuſt. c. ij. § fin. licet ibi not. de his tribus columnis loquatur ſed de alijs. et j. de iure pa. c. j. vbi habes de ſimulatione. et he columne vere et proprie appellantur. j. de accu. qualiter. ij. §. licet. ij. q. vij. accuſatio. xij. qđ. ij. gloria epiſcopi. ¶ Hanc materiam tetigi hic quia in ſumma Goffre. tacta erat licet. j. de cenſi. conuenientius tractaretur: et ſi ꝯ hoc notatũ inueneris anteqꝫ mouearis ãſo plegas iura ꝑalle. et in his diligẽter ſtu deas: et anteqꝫ iudices pñderes mentẽ iuris.

Et quib⁹ preeſſe intelligat.

¶ Archipreſbytero. j. tit. j. c. j. ¶ Primicerio. j. de of. primi. c. vnico. ¶ Sacriſte. j. de offi. ſa criſte. c. vnico. ¶ Cuſtodi. j. de offic. cuſto. c. j. ergo nõ mouearis ſi qua iura inuenias que vtriſqꝫ dent idẽ officiuꝫ. nã ad epm oia perti nẽt de iure cõi ad archi. oia ſub epo exceptis ꝓhibitis: ad archipſ. oia ſub eidẽ exceptis ꝓhitis. j. tit. j. c. ij. §. ſi epiſcop⁹ defuerit. et ſic de alijs. et breuit archidiaco. oib⁹ preeſt poſt

epm vt not. ſ.e.§.j.q th ola ſm
conſuetudinē exaudias vt no.
ſ.eo.§.q ſit eius offm. ver.ter
tij. ⁊ ſeq. ¶ In ſumma not.qd
archid. punitur nedū propter
propriam negligentiam vel
fraudem ſed etiam alienam ⁊
de omnibus etiam ciminili=
bus collectis id eſt denarijs q
in peluibus id eſt vaſis recolli
guntur in eccleſia. ab his qui
elemoſynā facere volunt red=
diturus eſt rationem. ſic intel
lige.j. eod. ea que. j. de verſi.
ſig.cum inter vos.§.j.ſic vocā=
tur ciminilia omnia vaſa ec=
cle.xij.q.ij apoſtolicos.inde di
citur cimiliarcha.i.theſaura=
rius eccleſie ſiue ſacriſta. C.de
bo.auto.iu.poſ.l.fi.§. fi.ibi nec
viros reuerendiſſimos econo=
mos vel cimiliarchos ſancte
eccle.in qua pecunie deponū=
tur aliquod detrimentum vel
diſpendium ſuſtinere ⁊c. ſic te
netur quis de culpa vicarij vl
negligētia.j.de ſta.mona.cum
ad monaſterium §. penul. ad
fi.ff.de cuſto.et exhi.re.l.fin.ff.
nau.cau.ſta.l.j.§.fi. ⁊ duab9.
ll.ſeq.et.l.debet.⁊ de exer.ac.l.
j.§.magiſtrum.nauis. ⁊ §.ma
giſtrum autem.

a ¶ A cardine i quo oſtiū regitur. adde gl.j.c.j.extra.c.ti.⁊ i c.ſacroſancta. in fin. xxij.diſtic.

¶ De offō archipreſby. Rub.

1 Archipreſbyterorum genera quot ſunt.
2 Archipſbyteri officio que pertineant.
3 Penitentia ſolennis dr duplr.
4 Archiepiſcop9 an debeat benedici ab epiſcopo.
5 Jube domine benedicere quare dicatur in principio lectionum: et tu autem dne in fine.

Quia poſt
archidiaconū ar=
chipreſbyter gra=
dum facit idō poſt
offm archidia. de
offi. archipreſbyteri videam9
⁊ breuiter ſub archi. ē quo ad
iuriſditionē ſʒ ſupior eſt in or=
dine vt.ſ.ti.§.qs dicat.⁊ qua=
re ſic appellat.dic vt no.ſ.ti.j.
§.⁊ vn dicat ſed de duob9 ſm
videndum eſt que ſequuntur. ¶ Quot ſunt
genera archipreſbyterorū. ¶ Que pertinent
ad officium archipreſbyteri.

1 Quot ſunt genera † archi=
preſbyterorum: duo.ſ.ciuitatē.j.e.offic. ⁊ ru=
ralis.j.e.vt ſingule bi ctiā vel rurales deca=
ni ſiue ciuitatē.vocant.j.de cen.cū inſtātia
⁊ non ſunt inſtituendi vel deſtituendi ſiue ar
chi.vbi de ꝯſuetudine habēt iuriſditionē cū
officiū cōe epi ⁊ archidia.exerceant ſic intel=
lige.ſ.ti.j.ad hec.§.fi. quia qd omnes tangit
⁊c.vt ibi dicit.et probatur. ſ. de temp.ordi.ſi
archiepiſcopus.⁊.ff.de aqua plu.arcē.in cō=
cedendo.C.de auto.preſtan.l.fi.

2 Que pertinēt ad offm † ar=
chipſbyteri.hoc ſatis pʒ.j.eo.c.j.ij.⁊.iij.⁊ dic
qd archipreſbyter vicarius eſt epi quo ad
quedā ſpūalia. ¶ Primo puidere dʒ de vita
oim preſbyterorum: ⁊ in eccl'ia ſtare aſſidue
id eſt horis cōpetētib9 ſic de cōſe. di.v.nunq̄
ſic.j.de frig.⁊ malefi. litere.§.fi.ibi p.cōtinuū
triennium ſic no. ſ.de vſu pallij.§. ⁊ quo loco.
vbi reperis multas ſil'es concor. ¶ Scdo in
abſentia epi miſſam maiorē dicet.ſ.in tertia.
⁊ collectā id eſt miſſam matutinalē et paro=
chialē que et a collatiōe ſeu collectiōe hoim
ſic vocat. lxix.di.qm videmus. pbant hec.j.
eo.c.j. ¶ Tertio dʒ puidere miniſteriū ſacer
dotū cardinaliū.i. eccleſiam regētiū:a cardi=
ne in quo oſtium regitur a ſic dictorum inde
papa cardo oim eccl'iarum dr. xxv.q.j.§.his
ita.inde etiam cardinales dicunt. ſ.de con=
ſue.cū venerabilis.⁊ de elec.corā.⁊. c.q̄relaʒ.
Et no.qd preſbyte.cardi. habēt titulū diaco
ni pbatur.ſ. in eiuſdē concordā.j.de arbi.cū
a nobis.de teſta.Raynuti9.§.cū aūt.⁊.c.ray=
naldus.§. a cuius. ⁊ licet in decretalib9 ple=
runq; ponant pſbyteri ſine titulis: in literis
tn dni pape nunq̄ ponit preſbyter quin ad
datur titulus nec diaconus nec epiſcopus
cum titulo hoc ideo noto: ⁊ ſi literā bullataʒ
in qua hoc non ſeruetur inueneris ipſam iu
dica falſam.arg.j.de cri. falſi.c.q̄ graui.hic
aūt vocantur cardi.pſbyteri et alij tam in
eccleſijs ciuitatis q̄ dioce.principaliter ſer=
uiētes ⁊ i diuinis officijs miniſtrātes. ¶ De
his cardinalib9 puidere debet archipreſby
ter quis i qua hebdomada ſeruiet. ita quod
ſi a ſacroſancto die dnico. i. veſpera ſabbati
ſancti diei dominice incipiat. lxxv. diſtin.qd
a patribus.j. de fer. quoniam. et per omnes
horas canonicas de quib9 habes.j.de celeb.
miſ.c.j. perſeueret indeclinabiliter id eſt nō
declinando ſed ſine intermiſſiōe: ⁊ indefeſſe:
id eſt non feſſe. j. de etat. et qualita. intellexi
mus ad fi. vnde ver. Exitus acta probat fi=

nis nō pugnat corona. ꝫ. de renū. c. j. in fi. vel indeclinabiter. i. ſ gradatā declinationē irreprehenſibiliter perſeuerēt. q. d. non ponant currū ante boues. qđ faciūt q primo dicūt tertiam ꝙ primam. q. d. ſincopent. i. verſus pſalterij nō euiſcerēt qđ faciūt q dicūt ꝟſus ꝑncipium ⁊ finē vētre omiſſo. ꝯ quos inuehitur conſilium gñale. j. de cele. miſ. dolētes referimus. et ꝓbant̄ hec. j. tit. j. miniſteriū. rñ. j. ſed ꝫ. ꝫ. tit. j. officiū. Solu. principaliter ſpectat ad archidiaconū. Secūdario ad archipſbyterum ſub archidiacono. vl' dic ad diuerſas eccleſiaꝝ cōſuetudines recurrēdū. ſicut ſepe not. ¶ poteſt ⁊ illud dici qđ illud. c. officium intelligendū eſt in precipuis feſtiuitatibꝰ in quibus epꝰs celebrat: ⁊ eſt ibi ar. j. eo. miniſterium. qđ canonici eccleſie cathedralis debēt eſſe oēs diaconi: vt ſicut videa qđ cardinales dñi pape ſunt oēs ad minꝰ diaconi: ſic ⁊ cardinales epiſcoporum: id eſt canonici diaconi debēt eſſe. ar. j. de ſentē. ⁊ re iudica. in cauſis. j. de here. ad abolendā. rñ. j. ꝫ. de tempo. ordi. c. ij. nā ⁊ i precipuis feſtiuitatibꝰ ad minus duo preſbyteri ⁊ tres diaconi exceptis ſubdiaconis ⁊ aliis clericis debent epo miniſtrare. de ꝯſec. diſt. j epꝰs ſacrificans. ⁊. c. ſeq. iubemus. ⁊ de his debet archipreſbyter ꝓuidere qs et in quo ordine epo ſeruiat. j. eodē. officium ꝭ. qñ vero epiſcopus vel archidiaconus. ꝫ. tit j. officium canononici etiam nō incongrue cardinales epiſcopi poſſunt dici. nam ſicut papa cardinaliū cōcilio regitur vt ptz. ꝫ. de elec. licet reſpon. j. et. c. in geneſi. in ſi. ⁊ c. eccleſie. ij. in fi. ſic epiſcopi canonicorū concilio regi debent. j. de his que fi. a prela. nouit ⁊. c. quanto. j. de his que fiunt a maio. par. capi. queſiuit. et. c. fi. ergo ſicut cardinalium domini pape alij ſunt pſbyteri: alij diaconi ſic videtur dicendum fore de canonicis: ſuper hoc autem dic ſicut no. ꝫ de eta. ⁊ qualita. ꝭ. ordo. ⁊ de elec. ꝭ. quis poſſit eligere. ꝟ. ⁊ qui nullo iure impediatur. et ver. iure etiā conſuetudinario et ſequentibus. ¶ Quarto prouidere debet ne preſbyteri aliquando cedant: id eſt ceſſent: aut ſcurrilitate: id eſt decliſione a ſcurra quod eſt vagus. j. de offi. ordi. quanto. reſpon. j. ad finem torpeant: id eſt pigritent ſeu lenti ſint. j. eodē. miniſterium. ꝭ. prouideat. et loquitur ibi de ſacerdotibꝰ cardinalibus. ⁊. vij. q. j. paſtoralis. xxiij. diſtic. preſbyteri. l. xxj. diſt. fraternitatem. xxj q. j. relatio. quod expone vt. ꝫ nota. ¶ Multo exceptis prohibitis ſupplet archipreſbyter vicē epiſcopi in omnibus et infirmum recōciliat conſulto epiſcopo. j. eo. miniſterium. ꝭ ſi epiſcopus. quod intelligas quando crimen publicum eſt quo vniuerſa ciuitas commouetur: et de publice penitente qui poteſt reconciliari ex delegatione epiſcopi non aliter. l. diſtinct. in capite. xxv. diſtinct. perlectis. niſi morte imminēte: ⁊ tunc priuatim ipſum reconciliat preſbyter: non publice. xxvj. q. vj. ꝓſbyteri. ⁊. c. fina. ¶ Joānes tamen dicit quod hoc intelligendum eſt de reconciliatiōe que finito tempore fieri habet. puta ſeptēnis penitentia iniuncta eſt vltimo anno recōciliabit tantum epiſcopus vel alius de mandato ſuo: alias autem quolibet anno poteſt fieri a proprio ſacerdote. et ſic intelligit. c. allega. ⁊. xxvj. q. vj. c. j. ſequens. in hoc Hug. puto ſecurius q non intromittat ſe archipreſbyter niſi ꝯſulto epiſcopo qui penitētiā impoſuit ſicut ſeruat cōſuetudo et vt hec litera dicit. ⁊ c. in. c. allegatum. ¶ Quid ergo ſi epiſcopus in cena domini p̄ſens nō fuerit nec aliquē dimiſerit in loco. dicas quod penitentes debent eſſe extra eccleſiam quouſqꝫ ab epiſcopo inducantur vel ab alio autoritate ſua ita quod non communicent nec pacem recipiāt arg. xij. q. ij. de viro. xxxiij. q. ij. latorē. de peni. diſtin. v. ſi quis vero. de conſecra. di. ij. nicena. ¶ Ad hoc autem qđ di. l qđ epi hoc delegare poſſunt vr̄ contradicere. l di. penitentes. ⁊. c. ſeq. q2 ſolēnis pnīa ſoli epo cōpetit vt ibi vꝫ exponit̄ a ſacerdote. i. epo. ergo rōne ordinis epalis competit ergo nō poteſt demādari iferiori epo. j. de ꝯſe. ec. aqua. dixit hug. q bñ pōt hoc fieri: nā ꝯſecratio ꝟginū ſoli epo ꝯpetit. lxviij. di. quāuis. xxvj. q. vij. c. j. ⁊ tñ de lnīa epi pōt fieri pſbytero. xxvj. q. vj. pſbyter. ſed dic q illđ locale eſt ſiue tpale ſicut illud ⁊. xcv. di. ꝑuenit hodie eīn nō pōt cōſecrari a minori epo: ſicut no. ꝫ. de vſu pallij. ꝭ j. ⁊ de tēpo. or. ꝭ. quo tpe. verſi. ergo. Idē dicerē de pnīa ſolēni ſi rōne epalis ordi. ꝯpeteret. hoc tñ nō dico. imo videtur q ordinis ſacerdotalis eſt. ſed cōſuetudo ipſam ad manus epiſco. retinuit hoc eſt qđ not. l. di. c peni tentes. ibi ſicut vbiqꝫ ſtatutum eſt. q. d. conſuetudo generaliſſima eſt quod ſic fiat: vel quod dicit a ſacerdote non exponas. i. epiſcopo ſed dimittas in ſimplici ſignificatione et dicas a ſacerdote. ſubaudi ex delegatiōe epiſcopi: nam a minori epiſcopo al's fieri nō poteſt ſicut vbiqꝫ ſtatutum eſt ⁊c. expone vt. ꝫ. poteſt ergo imponi ſolēnis pnīa ab epo et a ſacerdote ex epiſcopi delegatione: vbi. ⁊. j. eodē. c. ij. ante fi. de reconciliatiōe h̄ approbat conſuetudo vbiqꝫ. non ſi de impoſitione: ⁊ illud ſubtiliter not. quod doctores male videntur intellexiſſe. c. l. diſt. in capite in fi. ꝑ qđ dicūt qđ inferiores epo pñt penitētes in eccleſiam introducere et reconciliare: ſed ibi dicit eccleſie liminibus repreſententur: non dicit quod ab ipſis in eccleſia introducantur: ſed qđ repreſentētur: intelligo epiſcopo. ſi. xxiij.

3 diſtinc. quando. in fi. ¶ Unum eſt ſcias † qꝛ duplicit̄r dicitur ſolennis pnia. vno modo quia ſolēniter agitur: et de hac intelligo qđ ſacerdotalis off cij eſt: ꝛ delegari poteſt: alio modo qꝛ ſolenniter imponit̄. ſ. per manꝰ impoſitionem epalem ꝛ cum publica miſſa ſcꝫ epali: ꝛ hec demādari nō pōt: qꝛ epalis officij eſt nō ſacerdotalis. Item recōciliatio alia publica: ꝛ hec demādari nō pōt: alia priuata: ꝛ hec demādari pōt. xxvj. q. vj. §. j. ꝛ. c. j. et §. ecce qđ. ꝛ. c. ſeq. Illud ēt no. ꝙ hodie de cōſuetudine raro imponitur publica penitentia qꝛ penitētes nec comas depōnūt: nec veſtimenta mutant qđ tñ requirūt. c. allegata. ꝛ vide ſuper hoc qđ no. ĩ. de peni. §. vtꝝ pnia debeat iterari ſub. §. his prelibatis. ¶ Sexto pertinet ad archipreſbyterū eccleſiaſticū offm̄ vice preſulis abſentis inchoare bndictiones preſbyterales in eccle. dare. ĩ. e. offm̄. xcv. diſt. ecce pſente aūt epo nullꝰ preſumat dare benedictionem niſi is cui pceperit: epo aūt nullus inferior benedicat ſed quando dicet Iube dn̄e benedicere. rñdeat chorus ora pro nobis pater: et tunc ipſe det benedictionem: ſic intelligit hug. xxj. di. deniqꝫ. arg. ad idem. ff. de offi. proconſu. l. fi. xj. q. j. peruenit. ĩ. de offi. leg. volentes. Solennē aūt benedictionē. Sit nomen dn̄i benedictū ꝛc. nullus debet dare minor epo. xxvj. qđ. vj. miniſtrare ſm̄ hoc intelligas ꝙ dicit. c. ſequēs ꝙ populus vbi epiſcopus nō fuerit benedictionē accipiat ſacerdotis. de cō ſecra. diſt. j. cū ad celebrandas.

4 ¶ Sed nūqđ archiepiſcopꝰ † debet benedici ab epo. dicas qđ ſic vt apparet ex his que no. ś. ti. j. §. ꝛ vnde dicatur eodem modo videtur qđ archiepiſcopus poſſit bn̄dicere apoſtolico qđ nō eſt verū: qꝛ a ſolo domino benedictionem expectat. ſm̄ Hug. ar. xxj. diſt. c. j. ꝛ. ij. ꝛ. ix. q iij. aliorū ꝛ. c. ſequen et pceden. ꝛ. ś. de electio. licet in fi. ¶ Sed quare ꝓhibetur inferior ne ſuperiorē benedicat nunquid malum eſt benedicere. reſpondeo non imo bonum ſed ꝓhibetur ne inde ſuperbia oriatur quamuis igitur benedictio bona ſit in ſe tamen prohibetur propter malū coherēs ſiue inde ſequēs ſic. xcv. di. c. j. xxij. q. j. in nouo. ĩ. de iureiuran. ꝛ ſi chriſtus. §. qdam. vel hoc eſt vt dignitas epalis in maiori reuerentia habeatur vel prohibetur maius meritum ſiue bonum quod inde ſequit̄: ſicut pomū fuit prohibitū ade propter bonū obedientie. xj. q. iij. quid ergo. ruſtici tamen noſtri temporis ꝛ etiā mulieres hoc non ſeruant ſed benedicti benedicunt vt benedicantur ipſi.

5 ¶ Conſueuit autem queri † quare in principio lectionis dicitur Iube domine benedicere et in fi. lectionis tu autem domine ꝛc. reſpon. quia in prin. queritur benedictio ab homine cuius opera imperfecta ſunt. C. de veteri iur. enu. l. ij. §. ſed quia diuine in au tē. de inſtru. cau. j. reſpon. in fi. col. vj. et de nō alie. rebus eccle. §. vt autem. col. ij. ideo verbo diminutiuo ſeu ſincopato vtimur ſcꝫ. Iube domne. in fine vero a deo petimus miſericordiam: quia pater eſt miſericordiarum. xxvj. q. vj. ſi quis preſbyter. et qui opus imperfectum non nouit. ĩ. de bap. maiores. §. ſed adhuc. ideo dicimus tu autem domine vtentes integro vocabulo et imperfecto. Sed queritur primo ab homine ꝛ ſecūdo a deo: vt ſcias quod illud quod homo minꝰ bene facit deꝰ ſupplet: vnde ad ipſum vltimum requiritur tanqꝫ ad vltimum refugium. vel dic quod principium ſignificat vitam hominis et quā diu quis viuit eſt ſub homine excepto papa xciij. diſtinct. qui cathedram. et. c. ſequen. et c. nulla ratione. et ideo vt recognoſcat ſe ſubditum petit benedictionem propter bonum obedientie. finis vero ſignificat mortem quā do iam non ſubeſt homini ſed ſoli deo: vł eſt ſenſus et dominus taliter nos viuere faciat ſub regimine hominis quod in finem miſereatur noſtri. ¶ Septimo debet prouidere ꝛ prouidere ne infirmi ſine penitētie et eucha riſtie ſacramento decedant: et ne deſit eucharistia in ſacrario. ĩ. eodem. officium. §. debet. quod ſi culpa ſacerdotis hoc contigerit ſanguis ouis amiſſe quātū in ipſo eſt ab eo reqratur. xxvj. qđ. vj. ſi preſbyter. et. c. ſeq. argu. ś. tit. j. c. j. ad fi. alias autem niſi occaſiōe infirmorum non debet reſeruari euchariſtia in craſtinum ſic tollitur contra. de conſecra. diſtin ij. tribus. ꝛ concordat ea. diſtinc. preſbyter euchariſtiam. ¶ Octauo debet audire cōfeſſiones ciuitatem. et eorum qui foris veniunt ex precepto epiſcopi. ĩ. eodem. officiū. §. confeſſiones. l. diſtinc. in capite. quod intelligas ſi de eadem dioce. ſunt venientes alioquin contra. ĩ. de paroch. nullius. de pe. diſtinct. vj. placuit. ¶ Ex hoc not. quod tres pſone ſunt que immediate habēt curam eiuſdem anime ſacerdos proprius. ĩ. de peni. omnis. et dicto. c. placuit. epiſcopus proprius ſiue de ciuitate parochianus ſit ſiue de diocе. vt hic. tertio papa: vt apparet in concor. quas not. ś. eodem. §. verſicu. ſed nunquid archiepiſcopus. vltimum ad baptizandum et ſuccurrendum in omnibus ſacerdos debet eſſe paratus. ĩ. eodem officium. in fine. ¶ Hec que ſupra diximus videntur pertinere ad offm̄ archipreſbyteri ſiue decani de vrbe vel ciuitate. hic ſcilicet archipſbyter cū in ſupradictis officiis diuinis vicarius epiſcopi intelligitur nō videtur quod poſſit talia delegare. argumentum. C. de iudi. a iudice. ĩ. de officio delegati, ſuper queſtionū. §. primo.

ſicut nec procurator datus ad iudiciū aliū procuratorem facere poteſt niſi factus fuerit dominus litis per conteſtationem. C. de procurato.neqꝫ tutores.⁊.l.nulla.ſed contra eſt verum: quia bene poteſt aliū committere infra eodem monaſterium.in fin.xxv. diſtin. perlectis. verſicu. archipreſbyter vero. nec 1
ob. quod dicitur de procurato. quia potius 2
videtur procurator negociorum quam iudi- 1
ciorum et procutraor ad negocia bene poteſt alium procuratorem facere.ff.mandati. ſi procurator.§.ſ.nec obſtat quod allegaꝛ de iudice: quia illud locum habet in cōtentioſa iuriſditione.porro aliud in voluntaria de qua hic loquiꝛ.in qua nedū archipreſbyter: ſed etiam ſimplices ſacerdotes explere pōt q̄ licita ſunt.ſicut predicare miſſam celebrare:⁊alia ſacerdotalia.xv.di.eccle.§.de corpore vitia.ſignificanit.⁊ nō epalia. de qb⁹ dixi § de vſu pallij.in.§.ſ.et de ſacra vnc.§.quis ſit effectus.epalia eīm vicini epi ſupplebūt:⁊ probaꝛ hoc.vij.q.ſ.pontifices.ſed ad cautelā premi:tēda eſt ꝓteſtatio qꝛ rogati et inuitati 2
accedūt:nec iſta iure ꝓprio exequunꝛ:ne p̄iudicet in futurū:vt ibi ⁊.xxxiiij.di.preſbyteri.⁊ arg.§.de poſtula.prela.bone.ij.rñ.ſ Cognoſcit etiā archipreſbyter de cauſis matrimonialibus.arg.ſ.de cōſang.⁊ affi.c.ſ.ſicut ⁊ archidiaconus.ſ.de reſti.ſpol.lr̃ae.ſed cōtra qꝛ hoc magnū eſt ſacramētū in eccl'ia dei.§. de biga. debitū.ſ. de ſponſa.c.ſ.ergo magnū iudicē reqrit.ſ.epm.xxxv.q.vi.multorū. ſicut innuiꝛ.ſ.de conſang.⁊ affi.c.ſ.ad fi.¶ Itē archidia.nō audit niſi villa.maiora eīm epo referre dꝫ ſicut legatus ꝓconſul.ff.de offi.proconſul.ſi quid erit.⁊ no. §.de offi.archidia.§. qđ ſit eius officiū ver.de humilioribus multomin⁹ archipreſbyter qui minor eſt:vt not. §.in princi.huius tituli. Sol. ad epm pertinet:⁊ nō ad inferiorē niſi inferior hāc iuriſditionē habeat de ꝯſuetudine vel ꝑuilegio ſpecial ſicut legiꝛ de abbate.ſ.de exceſ.prela.accedētibus.⁊ not.§ de offi archi.§.qđ ſit eius offm̄ ver.tertij.abbas eīm ius epale qñqꝫ preſcribit.ſ.de p̄ſcri.auditis.¶ Ad offm̄ aūt archipreſbyteri de plebe ſiue ruralis ꝑtinet vt imꝑiti vulgi.i.ſimplicis plebis de dioc.ſollicitudinē gerat ⁊ curioſam affectionē mature ꝓuidendo habeat. ſed et preſbyterorꝫ vitā q̄ 1
habitāt ꝑ minores titulos.i. eccl'ias.extra ciuitatē poſitas.lx.diſt.c.ij.lxxx.di.epi iugi circunſpectione.i.continua vigilia circūquaqꝫ 1
habita cuſtodiat ⁊ ſi vitium vel defectū inuenerit epo nunciet:nec contendat eps: plebē archipreſbytero non egere:nā ⁊ ſi valde idoneus ſit epiſcopus decet vt ſua onera patia- a
tur.ſ. de preſum. mandata. ſed nec debet archipreſbyter cōtra decretum epiſcopi aliud attentare alioquin deponeꝛ.ſ. de maiori.⁊ obe.ſi qs.probantur hec.ſ.co.c.fi.

¶ De offō primicerij. Rub

1 Primicerius qs dicaꝛ.
2 Officium primicerij quod ſit.

PRimiceri⁹ † eſt primus in choro vel p̄mus i cantu:⁊ ē certa dignitas in aliqb⁹ eccleſijs. de qua legiꝛ.§.de cōſti. cū acceſſiſſent. In aliqb⁹ eccleſijs vocaꝛ precentor ſiue cantor ſub quo et ſubcentor eſt de quo habes.ſ. de exceſ.prela. inter dilectos.q̄ etiā in aliqb⁹ eccleſijs ē habiſcol⁹ vocaꝛ ſiue magiſter ſcholariū.ſ.de calū.ca.ij. ¶ Officiū †huius eſt vt preſit in docēdo diaconis et reliquis gradib⁹: a diſcipline cuſtodieqꝫ inſiſtat qꝛ pro aīabus eorꝫ deo redditurus eſt rationē ſic.§.de offi.archi.c.ſ.⁊.c.ad h.ſ.de offi.ord.irrefragabili.ſ.de regula.c.fi.lectiones dꝫ dare ad nocturna offā.⁊ ſtudiū habere dꝫ de ſingulis:nō dꝫ eſſe negligēs:ſꝫ in quacūqꝫ re capacē ſenſum habeat:⁊ per ip̄m: vel illū cui mādauerit alij inſtruanꝛ.ſ.eo.ca. vnico.eo aūt abſente ea q̄ ipſi⁹ incūbunt offō per illū q̄ ei aut ordine aut iuriſditione ꝓxim⁹ eſt exequaꝛ.xxv.diſt.plectis.*. ad primiceriū.ſignaꝛ. cōtra.§. de offi. archi. offm̄. vbi videnꝛ hec ad offm̄ archi.ꝑtinere.ſolue ſicut no.§.de offi.arch.§ ⁊ q̄ bus p̄eſſe intelligaꝛ.⁊. § ti.ſ.§. q̄ ꝑtinēt.ṽ.de his cardi.in fi.

a ¶ Theſaurari⁹. Ad de an theſauraria ſit dignitas vide ꝑ abb. in .c. ſup lr̃is ſ v.col.ð reſcrip. abb. cōſi. xciij. incip. I qđ ne que ad ꝓhs pertitur. in . ij. vel. Fran. paui.i tractatu de ꝑtāte.c.ſe de.vacā.ſ ij. ꝑludio in.iij.colū. verſi.qñqꝫ autꝫ theſauraria.

¶ De offō ſacriſte. Rubr.

1 Sacriſta quis dicaꝛ.

SAcriſta † idem eſt quod ſacrari⁹: vnde q̄ hic vocatur ſacriſta alibi theſaurarius a appellatur.xxv. diſti. perlectis. in fi. vocatur etiam alicubi cimiliarcha. vt not. §.

de offi.archi.§.fi.ver.in ſumma archi.aūt ſuperiorem:vt patet.ē.de offi.archi.ea que.vel recurre ad diuerſas conſuetudines.cuſtos etiam ſub ipſo dicitur eſſe ſed contra.ſ.titu.ſ.c.ſ.ꝛ.ij.dic quod archi.ſuperior eſt omnibꝰ: vel recurre ad diuerſas ꝯſuetudines. ſꝫ quare tacetur ibi nomen ſacriſte ꝛ cuſtos exprimitur dic quod hoc ideo fit quia quod officio ſacriſte incumbit per cuſtodis miniſteriū expeditur ergo cuſtos et ſacriſta quaſi idem videntur.vnde.ſ.ti.ſ.c.ij.ſacriſta non nominatur ſed cuſtos tantum nec in tractatu Iſidori de cuſtode mentio habetur ſed de theſaurario tantum xxv.diſtin.perlectis.in fi.videtur ergo poni vnus pro reliquo.

¶ De officio cuſtodis. Rubrica.

1 ☞ Officium cuſtodis quod ſit.
2 Cuſtos ſi ſit negligens in offō amoueri pōt.

CVſtos eccleſie dicitur is cui ea q̄ eccl'ie cōpetūt cuſtodienda committūtur et ſubeſt archi.ſ.eodem.c.ſ.in principio.
1 ¶ Ad officiū †eius pertinet pulſare tintinabula ad horas canonicas iubēte archidia.ſ.eodē.c.ſ.verſi.in canonicis.ſecus eſt ſi pulſetur ad capitulum congregandū.tūc enim preceptum capituli expectatur.ē.de ele.in cauſis.§.ſ.Item ſecus ſi pulſatur vt milites ad bellū exeant.ſ.di.ius militare tūc enim videt̄ ſpectandum preceptū magiſterie poteſtatis.C.de iuriſ.om.iud.magiſterie.de offō iſto parum ad nos:qꝛ arma noſtra lachrime ꝛ orationes eſſe debent.xxiij.q.ō.viij.§.ſ.ꝛ.c.ſeq.xxxvj.di.c.fi.quāuis hortari poſſimus alios ad arma ſumenda:vt oppreſſos defendant ꝛ fidē catholicam.xij.q.viij.§.his ita rndetur.ꝛ.c.ſequē.igitur:ꝛ.c.ſcire.ꝛ.c.omni timore.et.c.hortat̄.ſ.de voto.ex multa.§.fi.¶ Lampades ꝛ lucernas debet accēdere ꝛ extinguere ſuo tpe.circa qd̄ ſic inuigilet ne ſupra modū lucendo pereat:aut minus lucēdo obſcurior ſit eccleſia:ſed cū diſcretiōe que mater eſt oim virtutū.ſ.q.v.preſentium agat omnia.ſ.eodē.c.ſ.ver.Lāpades.¶ Sollicitꝰ etiam debet eſſe de omni ornamēto eccleſie: de candelis ꝛ incenſo: ꝛ panem et vinum ad miſſam oī tpe habeat preparatū oblationes et ꝛ decimas inter fratres diuidat cū ꝯſenſu archi.abſente epo.ſ.c.c.ij.rn.ſ.ſi eīm eps p̄ns eſt ad ipſum ptinet diuiſio.xij.q.ſ.eps eccl'iaſtica.ꝛ.c.ſeq.xij.qō.ij.vobis.ꝛ.c.vulterane.hoc intellige quo ad ea que cōia ſunt vel vbi non apparet de certa cōſuetudine alioquin capitulū diſtributionem hꝫ de his q̄ ad ipm pertinēt.ſ.de teſta.relatum.ij.§.noīe.niſi epo ſpeciali priuilegio diſtributio cōcedatur.ſ.de ver.ſig.cū tibi.in omni tñ caſu ſup quolibet dubio ad epm recurrit et per ipm terminabitur ꝛ etiā ſi inferiores male ſe habeant idem offm corriget tanq̄ caput.ſ.c.c.ſ.ad fi.ē.de offi.archipr̄.c.fi.ad fi.x.q.ſ.decretū eſt.et c.ſequētibꝰ.vſq̄ ad.§ ſi aūt eps.ſ.de vi.ꝛ ho.cle.qm̄.vel archieps in defectū ipſiꝰ.ix.q.ij.cum ſimilibꝰ vl'ad q̄relā eiuſdē.ſ.epi de offi.ordi.irrefragabili.§.ceterū.¶ Hi tres officiales ſcꝫ archidia.archipreſbyter et cuſtos quales meliores ꝛ ſanctiores reperiri poterunt ordinent̄.ſ.eodem.c.ij.§.in his tribus.quia beneficia melioribus danda ſunt.vij.qōne.ſ.licet.lxxxj.diſt.c.fi.ſ.de iurepa.qm̄.ff.de decu.honores rn.ſ.C.de his q̄ ad ec.cōſu.preſenti.§.qꝛ ſi in finibꝰ.in auť.de ſanctiſ.epiſ.§.ij.ꝛ.§.ſi quis oratorij domū.col.v.nam ſicut meliores bonis ſic optimi ſunt melioribus preferendi.lxiij.diſt.metropo.in auť.de monachis.§.ordinationē.col.ſ.ar.ff.de verb.ob.vbi autem non apparet antiqui etiā emeriti nouis rudibus preferūtur.lxj.di.qd̄ proderit.ſtatuimus nec meritis.Itē clerici eccleſie peregrinis:vt l.c.nec emeritis.ꝛ.c.nullꝰ.Item priꝰ ordinati poſteriꝰ ordinatis.lxxv.di.c.ſi ꝛ maiores in ordine minoribꝰ.ſ.de maio.ꝛ obe.ſtatuimus.¶ Ad horum ſolutionē ſic dicēdum eſt.ſi de proprio gremio fiat electio ſufficit quod malus non ſit.xvj.q.fi.monaſteriū.ſi plures eligantur tunc habita collatione de his omnibus habet̄ ratio ꝛ determinatio qs cui preferat̄.ē.de elec.dudū.ſ.et c.qꝛ ꝑpter.ꝛ.c.cōgregato.ꝛ.c.eccleſia.ij.in fi.vbi vero de aliena eccleſia quis eligitur req̄rit̄ qd̄ ſit optimus.ſicut ſi tutor de terra pupilli eligitur:ſufficit quod ſit bonꝰ:ſi de aliena oportet qd̄ ſit optimus.ff.de tut.et cura.da.ab his.diui marcus.ſcdm̄ Goff.dic vt no.ē.de elec.§.quis eligi.verſi.is etiam qui non eſt de eodem gremio.¶ In ſumma not.qd̄ ſi 2
cuſtos†minus idoneꝰ datus ſit:vel ſi negligens eſt monitus per archi.ſe non correxerit denunciante archi.per epm amoueatur.ſ.c.c.ſ.ver.ſi vero.ꝛ ſequen.mirabile tamen videtur qd̄ aliquis p modū denunciationis amoueatur.nā accuſatio inducit diſpoſitionē inquiſitio remotionē:denunciatio correctionē.ſ.de accu.ſup his.ꝛ.c.qualiter.Sol.talis ad miniſtrando delinquit:vn̄ aliter corrigi non poteſt niſi remoueatur.hoc autem generale eſt quod ex quo aliter non poteſt fieri correctio remoueri debet:etiam ſi denunciatiue agatur ſicut in iudicio penitentiali ꝯtingit xiij.di.nerui.ſ.de ſymo.ex tue.ꝛ.c.Mattheꝰ.in fi.ꝛ accedit ij.q.vij.quapropter.ſ.de iureiur.querelā.ſ.de fideiuſ.peruenit.lxxxj.di.maximianus.

De officio

¶ De officio vicarij. Rubr.

1 Uicarius quis dicatur.
2 A ſententia officialis epiſcopi ad quem ap=pellabitur.
3 Officium vicarij quod ſit.
4 Caſus in quibus ſit licitum per vicariuʒ deſeruire.
5 Uicarius ſine autoritate epiſcopi deſeruire nõ debet.
6 Uicarius in eccleſia in qua ſeruit. quod ius habeat.
7 Uicarias plures an quis habere poſſit.

Dictum eſt ſupra de his q̄ deſeruiũt ecc̄liis ſuo noie: ponitur hic de his q̄ noie alieno ⁊ ideo ſubijcit̃ de offõ vicarij videamus ergo ¶ Quis ſit vicarius. ¶ Quod ſit eius officiũ. Et in quibus cauſis ſit licitũ per vicarium deſeruire. ¶ Et quod ius hẽat vicari⁹ in eccl̃ia in qua ſeruit. Et an poſſit q̄s plures vicarias habere.

1 Quis ſit uicarius† qui uices alteri⁹ gerit ſiue in officio nõ cõtentioſo. ſ. c. c. j. ⁊. ij. ſ. de offi. Archi. c. j. de offi. archie. c. j. in fi. ſiue in contẽtioſo. ſ. eo. tua nobis. vñ ⁊ ei obediendũ eſt ⁊ deferendũ tanq̄ꝫ illi cuius vices gerit. vt. xciij. di. c. fi. xciiij. di. c. j. ſ. de off. deleg. ſignificaſti. ⁊. c. ſane q2. ⁊. c. cũ olim. magiſter. rñ. j. ⁊ no. ſ. de of. delega. § que iuriſdi. ipſius. ver. eſt tñ hec iuriſditio ad idẽ. C. de of. eius q̄ vi. alte. gerit. per totum. Sꝫ eſt ſciẽduꝫ q̄ illi vicarij de quib⁹ in. ll. illis tractat̃ non erãt delegati vel ſubdelegati ſꝫ ordinarij. nã eligebãt in certũ tẽpus qd erat ordinariis p̄ſi=ſirum: vt ipſi vices ordinariorũ preſentiũ ⁊ viuentiũ ſupplerẽt: erant ⁊ alij gerẽtes vices mortuorũ ⁊ abſentiũ qui ſuffecti appellabãt̃ hi oia poterãt exercere que ad iuriſditioneꝫ pertinẽt preter vltimũ ſupplicium ⁊ membri abſciſſionẽ. C. eo. l. ij. in auk. de collatori. § an teq̄ꝫ vero. col. ix. ¶ Quid ſit de officialib⁹ epo
a rũ ᵃ: dicat q̄ delegati ſunt eo q̄ nõ eligunt̃: nec ad certũ tẽpus inſtituunt̃: ſed ſicut ⁊ q̄ꝫtũ epiſcopi volũt: poſſunt tñ alij delegare: q2 ad vniuerſitatẽ dati ſunt. ff. de iudi. cũ p̄tor. § iu=
2 dices. ſm Goffr. ¶ † Sꝫ ad quẽ appellabit̃ a
b ſnia officialis epi ᵇ: ptꝫ. ex p̄miſſis q̄ ad epm nã a delegato ordinarij ad ipſuꝫ ordinariuꝫ appellat̃. ff. q̄s ⁊ a quo appel. l. vlti. gñal e eſt etiã q̄ a delegato appellet̃ ad delegantẽ. C. de appel. precipim⁹. § hoc ſi appellatio in autẽ. de ſanctiſ. epiſc. § ſi quis cõtra aliquẽ. col. ix. C. q̄ p ſua iuriſdi. iudices dare dari ve poſ. l. vnica. ad fi. ſꝫ. gof. ¶ In vtraq̄ꝫ q̄ſtiõe dicas ꝯtrũ. dic ergo q̄ ꝯſiſtoriũ epi ⁊ officialis vnũ ⁊ idẽ cneſet̃. ergo talis officiaľ ordinarius dr̃. ⁊ ab ipſo ſicut ab epo eſt hodie ad archiepm appellandũ. lꝫ ab archidiacono ⁊ inferiorib⁹ eorũq̄ꝫ officialib⁹ ſit ad epm ⁊ nõ ad archiepm appellandũ niſi cõtraria ꝯſuetudo ꝓbetur. vt in auk. de. eñ extra de appel. romana eccle. cũ ſuffraganeoꝝ ⁊ quod hi iuriſditionẽ habeãt ordi. cõprobat̃. C. e. l. ij. ⁊ in auk. de iudi. in prin. ⁊. § illo cuſtodiẽdo. col. vj. C. de appel. l. pe. ⁊. l. e. caſu. ⁊. l. preci pim⁹. in p̄n. ⁊. § hinc ſaluberrime. in auk. de appel. § fi. col. iiij ff. q̄s ⁊ a quo ap. l. j. § ab eo. ⁊ ſic nõ ob. ſ. de appella. dilecti. naꝫ cũ officialis epi eadẽ perſona cenſeat̃ cũ epo ⁊ gradatim ſit appella. ſi ab ipſo effici. ad archiepiſ. appellat̃. ſi eñ ad epm appellaret̃ poſſet epõ alij committere: ⁊ ſic nũq̄ꝫ peruenirctur ad metropol. cõtra iura. ij. q. vij metropol. ff. de of. lega. c. j. ſ. de offi. ordi. paſtoralis. ideo preci pit lex q̄ is ad quẽ appellatur oino per ſe cauſaꝫ audiat. nõ delegetur: vt in auk. vt de fun. ſeu fune. ca nõ iniuri. § penul. col. v. ¶ Quid ſi appellet̃ a delegato officialis epi. reſpõ. appellari põt ad ipſuꝫ officia. vel ad. ipꝫ epm cũ idẽ cõſiſtoriũ ſit vtriuſq̄ꝫ vt dixi. ad hoc. ff. q̄ ⁊ a quo appella. l. j. § ab eo. ⁊ a delegato ad delegantẽ ſemp appellatur: vt dixi ſ. eo. ✠. ſed ad queꝫ appellabit̃. hi officiales videntur ordinarij ſine adminiſtratione de quibus loquit̃. ſ. de in integ. reſt. cauſa. § delegati vero q̄uis etiã illud aliter intelligi poſſit. ¶ Unũ tñ. not. q̄ hi officiales dicunt̃ hodie ordinarij ex cõſti. ſ. alle. romana. ſiue ex vi interpretationis ipſi⁹ vt apparet in his que no. ſ. de offic. ordi. § j. ⁊. ij. vnde ſm ſua tp̃a ſatis bene notauit Gof. vel poſſũt dici ordinarij: q2 de cõſuetudine ſiue de iure tales eandẽ habẽt cũ epo poteſtatẽ: vt ptꝫ. ſ. de conſti. c. iij. ſ. de regula. c. ij. ſ. de frigi. ⁊ malefi. c. j. § illa. nominationẽ ergo ab epiſcopis poteſtatem vero a iure recipiunt Sum. Hoſt.

a ¶ De officialib⁹ epoꝝ. addeã appellatione offi. epi cõprehẽdi tur vicari⁹ epi vide p do. in. c. j. ſ. primo no. de offi. vic. li. vj.

b ¶ A ſnia officia. epi adde do. ſ. c. qm̃. de of. or. doc. l. c. romana de ap. li. vj.

ar.x.q.j.c.pn per cunctas.rex odi.xviij.c.circa mediu.ibi cur ſolus ſedes rc.r hoc incóuinſcibiliter probat dictuz.c.extra romana.nam cum eps ordinarius ſit ſi officialis ſuus dele. cenſeatur non vnum r idem ſicut dicit dictum extrauagans ſed diuerſum erit conſiſtoriuz vtriuſq;.

Quod ſit eius offi
3 cium † vt deſeruiat eccle.r perſone.j.c.prouideas.r vt curaz habeat animarum.j.e.c.fina. ideo debet eſſe ſacerdos.ad qd compellendus eſt per ſubtractionem prouentuum vel vicariarū ipſa~uz vt ibi r.S.de elec. cum in cunctis.§.inferiora.qd dic vt no.S.d eta.r qua.§.ordo.

4 Et in quibus caſib⁹
† ſit licitum per vicariū deſeruire? r quidem quilibet regulariter debet in perſona ppria deſeruire.j.de cleri.non reſi.qr nonnulli.r.c.relatum.r ſacrificia offerre.xxxj.di.ſi laicus. et horas canonicas horis cōgruis niſi occupatio ſuperueniat ſingulis diebus dño reddere.j de celeb.miſ.c.j.¶ Super hoc ſunt due opiniones.¶ Primi ex premiſſis ſic concludunt.ergo non licet per vicarium deſeruire.j.c.clericos.j.de prebē. extirpande.§.qui vero.nec dz percipere beneficium qui intelligit officium.j.de clc.coniu. diuerſis.r.c.Joannes.r de cleri.non reſi.conquerente.¶ Secundi dicunt qd quilibet debet habere vicarium ſi facultates eccleſie patiuntur.ar.vij.qō.j. illud.r.c.nihil.¶ Ego dico † q
5 ſine autoritate epiſcopi: non licet alicui vicarium inſtituere qui habeat ius in re.r ſic intelligo ſententiam priorum ſed bene poteſt ſecum tenere ſociū cuius adiutorio fulciatur:imo debet hoc facere.quia ve ſoli rc.infra de ſtatu mona.monachi.reſpon.j.autoritate etiam epiſcopi hoc fieri poteſt.r talis vicarius habet ius in re:adeo quod ſucceſſor perſone ſiue rectoris vicarium talem ſine cauſa non poterit remouere.j eo.ad hec.j.de arbi.non ſine argu.j.de exceſ.prelatorum ſicut vnite.xvj. q.j.§.ſi cut.r.j.de iure patro.poſtulaſti et in his duobus caſibus intelligo veram ſententiam ſecundorum.dic tamen quod nihilominus rector debet in propria perſona deſeruire:non ſunt iſta contraria ſed conſona.ecce enim epiſcopus habet curam epiſcopatus ſui r multi poſt ipſum quia archidiaconus ſub eo de conſuetudine:archipreſbyter ſub archidiacono:preſbyter ſub archipreſbytero r hi vicarij ordinarij r perpetui ſunt.S.de offi.archidi.c.j.r de offi.archipreſby.c.j.habet r temporales qui officiales dicuntur.j.de inſti.ex frequētibus r de ſolutionibus.¶ Ordo ardus qui r miſſi dominici appellantur.j.d regula.ca.ij.reſpon.j.j.de frigi.c.j.§.j.de his diri.S c.§.j.¶ Sed nunquid hi conſtituūtur r deſtituuntur per epiſcopum ſine capitulo? non videtur.argu.j.de his que fiūt a prela. nouit.r.c.quanto.dic contra cum officialis eadem perſona cenſeatur cum epiſcopo.vt no.S.e.§.j r hoc conſuetudo approbat que in talibus ſeruanda.j.de his que fiunt a prela. ca noſcitur.¶ Ex premiſſis patet quod autoritate epiſcopi poteſt inſtitui vicarius qui habet ius in re:debet epiſcopus conſentire vbicunq; cauſa ſubeſt argu.j.de preben.vacante.r vbicunq; equitas ipſum mouerit. ar.ff.de interrog.act.vbicunq; debet autem ipſum mouere equitas in omnibus caſibus in quibus poteſt abſens ſine peccato per vicarium deſeruire:r ſunt hi. * ¶ Prim⁹ ratione occupationis hac ratione excuſatur epiſcopus qui habet vicarios ſub ſe in eccleſia cathedrali vbicunq; r regulariter.ipſe ergo in camera ſua vel capella poteſt horas canonicas dicere ſimul omnes in mane[a]:et poſtea expedire alia que occurrunt vicarij autem ſui r miniſtri eccleſie ipſas dicent in eccleſia publice id eſt ſolenniter horis competentibus vice ſua.hoc idem intelligo in quolibet circa rem pub.occupato.j.de cele. miſſa.c.j.requiritur tamen quod in quolibet die dominico eccleſiam officiet epiſcopus r precipue ſolennibus feſtiuitatibus:de quibus diri.S.de vſu pallij.§.r quibus diebus. niſi aliqua excuſet neceſſitas.vij.qōe.j.tēporis.in fi.r.c.peruenit.de conſe.diſt.iij.epiſcopus.j.d cele.miſ.te referente.ad hoc.j.de offi ordi.inter cetera.x.q.j.epiſcopuz.¶ Secundus eſt ratione ſtatuti ſiue conſuetudinis. argu.de conſti.cum omnes in fi.j.de conce. preben.ex parte aſten.in fi.xxxij.diſt.placuit. ¶ Tertius eſt ratione priuilegij ſeu diſpenſationis.S.de filijs preſbyterorum propoſuit que tota die concedit dominus papa ſuper

a ¶ Simul oēs in mane Adde Jo. an r abb. in.c.j.d cele miſ.vbi refert miraculū de ſancto heremita.

* Caſus in qbus qs p vicarium deſeruit.

pluralitate beneficiorum iniungens in fine. dū tamē cura animarū non negligatur.⁊ eccleſijs facias p vicarios idoneos deſeruire. nota tñ q contra hunc caſum ⁊ precedentem poteſt venire prelatus: ſi eccleſia ſit ſeruitoribus deſtituta.j.de cler.nō reſi.cum ad hec.et ar.j.de deci.ſuggeſtū.⁊ de verb.ſigni.quid p nouale.ex q̄ eīn cōſuetudo incipit eſſe irrationabilis ⁊ eccleſijs oneroſa tenenda non eſt. s.de cōſe.c.j.⁊ fi.ar.xxix di.c.j.⁊.ij. ¶ Quartus eſt ratione loci remotionis ⁊ animarum periclitationis.j.de ecc.edifi.ad audientiam. ¶ Quintus eſt ratione religionis.j.de pben. de monachis.⁊.c.in lateran. ¶ Sextus eſt ratione diuerſe natiōis.j.de of.or.qm.s.de tēp. or.q tranſlationem. Septimus eſt ratione p dicationis.j.de ſta.mona.q dei timorem in fi.ibi tamen potius videtur ſocius q̄ vicari⁹. ſed comprobatur caſus iſte.j.de offi.ordi.inter cetera. ¶ Octauus eſt ratione perplexitatis: vt quando quis habet prebendam in eccleſia cathedrali cui annexa eſt parrochialis eccleſia hic enim in eccleſia cathedrali perſonaliter deſeruiet.⁊ per vicarium in annexa.j.de preben.extirpande.§.qui vero.⁊.c. expoſuiſti nec enim eſt rigor iuris ex eo qd ſequi poſſet perplexitas requirendus.j.de appel.interpoſita.§.fi. ¶ Nonus eſt ratione defectus ſeu debilitatis ſuperuenientis.vij.q.j. c.j.j.de cler.egro.c.j.penul.⁊ vlti.aliqui tamē dicunt quod iſte eſt coadiutor non vicarius non facio vim in verbis: ⁊ quantum ad mentem vicarius eſt.ergo non curo de nomine.j. de procura.petitio.C commu.de le l.ij. ¶ Decimus eſt ratione neceſſarie profectionis.j.d appel.peruenit.puta cruce ſignatus eſt.j.de voto.c.fi. ¶ Undecimus ratione voluntarie profectionis vtilis tamē ⁊ honeſte.puta cauſa ſtudiorum ſeu peregrinationis cum prelati licentia.j.de cle.non reſi.relatum de cōſe.diſt.v.non oportet in hoc tamen caſu ⁊ pcedenti cum impedimentū tēporale ſit: nō puto quod conſtituatur perpetuus vicarius: ſz ad tempus. ¶ Duodecimus eſt ratione diuini cultus augmentationis ⁊ ſanctitatis ⁊ eqtatis.j.quādo bñ abūdat eccleſia in redditib⁹ ar.s.de conſti.ex parte.⁊.ca.cum.M.fer.⁊ ſic poteſt intelligi.vij.q.j.illud.⁊.c.nihil.hic igitur non abſoluitur rector: ſed tenetur nihilominus in propria perſona deſeruire.alioqn diuinus cultus non augmentaretur.

6 Et quod ius habeat uicarius† in eccleſia in qua ſeruit: vt nō remoueatur ſine cauſa nec cū cauſa ſine licentia epi j.eo.ad hec.j.de preben.in lateran. ¶ Ut animas curet.j.eo.ca.fi. ¶ Ut conueniatur cum habeat ius in re.j.de fide inſtru.g.perpetu⁹ vicarius videtur tamen q ſi eccleſia ad copetatur debet in iudicio epiſcopū tanq̄ rectorem totius dioce.nominare.qr is poſſidet cuius nomine poſſidetur.j.de reſtitu.ſpolia. cum veniſſent.in fi.⁊.c.olim cauſam ⁊ arg.j. de offi.iudi.c.j.j.vt lite non conteſt.quoniam frequenter.§ q ſi ſuper rebus immobilibus ⁊ ar.de iur.calum.c.j.⁊ vlti.j.de foro compe.ſignificaſti.dic quod autoritate apoſtolica trahi poteſt tanquā is qui poſſidet.xij.q.ij. quicunq.xvj.que.j.in canonibus.ff.ſi vſuſ.peta. vti frui.§ verum.⁊ de ſerui.q.finali.⁊ ſi ager vecti.vel emphi.pe.l.j.ij.⁊.iij.epiſcop⁹ tamē ipſum defendere poteſt etiā eo inuito cum ſua interſit principaliter.s.de elec.querelam j.de preferi.eo tranſmiſſa.j.q me.cauſa delicti.j.de dona.inter vir.j.de ſucceſ.ab inteſ. c.fi.j.de ſtatu mona.recolentes.§.fi.j.de cape. mona.c.ij.pōt etiā epiſcopus intereſſe in cauſa per ſe.pōt ⁊ per alium.j.de iura.calū.c.fi. prodeſt etiā hoc ei ne colludat.vt.C.de liti. autē.ſi heres.⁊ opp.ar.ff.de vſu ⁊ habi.ſi ita legatus.§.dn̄o proprietas.⁊.ff.vt in poſ.leg.is cui.§.qui legatorum.eūdem etiam vicariū pō facere procurator quo ad ius cpale.j.de confir.vtili cum dilecta.§.qr vero. ¶ Quid ſi eps ſcit q contra ipſum agit ⁊ non defendit vr q pareat ei preiudicium cū prohibere poſſit preſbyterum.ff.de re iudi.ſepe.§.cur aūt.⁊ de excep.rei iud exceptio.j.de ſen.⁊ re iud.oīnis regulariter.ſi aūt ignorat preiudicium non paratur ⁊ ſic intellige.j.de dona.inter dilectos.⁊.j de ar.cum tēpore.ar.ff.de excep.rei iud.l.iudicate.§.ſi debitor.⁊.l.ſi mr.§. fi. ¶ Item habet ius petendi ſibi aſſignari cōgruam portionem de redditibus eccleſie cui ſeruit ſi minus competentem habeat.debet enim talem habere quod inde valeat commode ſuſtentari.j. ad hec.j.de appel. peruenit j.de preben.de monachis ⁊ capitu.extirpande.§.qui vero.quod autem dicatur ſufficiens beneficium.dic vt notat.s.de reſcript.§.que poſſunt obijci.poſt diſtinctio.que incipit qd autem dixi.ver.ſed q appellas beneficium ſufficiens ⁊ ſequentibus.

7 Et an poſſit† qs plures uicarias habere non.j.eodem prouideas.nec vicarius in vna eccleſia poteſt intitulari in alia vicaria retenta.s.de reſcriptioni.poſtulaſti. hec intitulatus in vna poteſt fieri vicarius in alia.j.eodem capitulo.j. ¶ In ſumma no. quod vicarius adeo perſonaliter aſtringitur ad ſeruitium eccleſie cuius eſt vicarius faciendum quod alium vicarium ſibi inſtituere non poteſt.ſic intelligitur ſecundū vnā lec.j.eodem clericos.eſt ergo filijs manumiſſo ſub hac cōditiōe q nūq̄ ecc.deſerat.s.d ſer.

a ¶ Quis ſit delegat⁹. Adde bal. in.l.ſuggerente C.de offi.eius q̄ vi.alte.ge.

b ¶ Delegatus a principe. Adđ an delegatus p̄ncipis poſſit cām meri vł mixti iperij ſibi delegata ȝ alteri ſubdelegare vide gl.i.l.j.C.qui p̄ ſua iuriſ. et illa gl.ē ſingu. ſm Car.ȝab. in capi.in archiepiſcopatu đ rapto bar.in.l.ſi ſit.in §.ſi q̄s ita legatū.ff.de leg.j.bal i l.imperiū.ff.de iuriſdi.om.iu. ang.in.l.a iudice.C.đ iud.abba. in.c.venerabili.đ offi.dele.abba.in.c q̄ ſedes. de offi.or.Jo. de imo in c.fi.đ offi. dele.idem Jo.đ imo. in cle.j.eo. titu.Ang. ꝯſi.ccxvij. incip.lcā accuſationis q̄ glo. tȝ qđ ſic et ꝑſati doc. ſequũtur.

non ordi.eo libētius. ⁊ illi qui adept⁹ eſt p̄bēdã cui đ onus annexũ erat.j.de p̄bē ſignificatũ.⁊ cl.ris intitulatis in eccleſia ad certũ ſeruitiũ faciēdũ qui cũ cõtinue ⁊ ꝑſonal'r ſeruire debeāt:ab aſſidco aſſides aſſiſij p̄ñt dici: ſed q̄ſi aſini.j. de cleri.non reſi.cũ ad hec.al's in infinitũ res poſſet extēdi. C.de fide inſtr.l.fi.eſt ergo vicaria p̄ſonalis.iđ perſonã nõ egredit̃ ſ.de vſu pallij.ad hec. ff.de re. iur.priuilegia.vij.q.j.petiſti.ff. de ſol. inter artifices.j.de offi. deleg.c.fi.§ is aũt.C. de cadu. tol.l.vnica.§.ſi vero talis.¶ Uicarius ēt ſummi pontificis nõ põt lr̃as concedere extra vrbē niſi eidē ſpecial'r concedat̃.j.e. tua. ¶ Final'r no. q̄ ſm beatũ Ber.qui per vicariũ ſeruit p̄ vicarium remunerari dȝ:nec em̃ ſicut dicit lex ferēdus eſt q̄ lucrũ amplectit̃ onus aũt ei annexũ ſubire contēnit.qđ dic vt no.ſ.de reſcrip.§.q̄ p̄ñt obijci ſup̄ verbo verſuũ paup̄. ver.et regule iuris. qđ intelligo niſi cām habeat vt not.ſ. co.§.et in quibus caſibus.

¶ De officio ⁊ ptãte iudicis delegati. Rubrica

☞ Delegatus quis ſit.
2 Delegare quis poſſit.
3 Delegari cui poſſit.
4 Delegari que poſſunt.
5 Appellari non põt ab his qui iuriſditionē non habent.
6 Delegatus poteſt ſubdelegare principiũ medium ⁊ finē.
7 Merũ imperiũ cũ vniuerſitate an tacite i aliũ poſſit trãſferri.
8 Offm̃ iudicis delegati qđ ſit.
9 Juriſditio ſubdelegata quare ſe trahat ad delegatam.
10 Juriſditio iudicis delegati q̄bus modis prorogetur.
11 Juriſditio iudicis delegati q̄liter terminetur.

IN ſuperiori titulo dictũ eſt de his q̄ gerũt vicē alterius in officijs diuinis ſeu iuriſditione voluntaria. nunc de his qui in iudi. ſeu in iuriſditione cõtentioſa vices alterius gerunt agendum eſt et ſic ponamus rubricã de offõ ⁊ ptãte iudicis delega.dicētes ¶ Quis ſit delegatus. ¶ Quis delegare poſſit. ¶ Cui poſſit đlegari. ¶ Que delegari p̄ñt. ¶ Qđ ſit offm̃ delegati. ¶ Que iuriſditio ipius. ¶ Quibus modis ei⁹ iuriſditio prorogēt̃. ¶ Et qualiter finiatur.

1 a Quis ſit† delegat⁹. a Js cui cauſa cõmittit̃ terminãda vel exequēda vices delegãtis repreſentans ⁊ in iuriſdi.propriũ nihil habēs ff.de offi.eius cui man.eſt iur.l j.in fi.j.eo.ſane q̄ ⁊.c.cum olim magiſter.

2 Quis delegare† poſſit princeps iudex ordinarius ⁊ etiã delegatus:ſed cũ diſt.quã.j.dicã. nam inter iſtos eſt differentia q̄ delegatus a principe ſuã ſnĩam executioni mãdat.j.e.ſignificaſti ⁊.c.in literis.delegatus vero ab ordinario minime:imo exequit̃ eã ordinarius q̄ delegauit.ff. de re iud.a diuo pio.ij.q.vij.q̄ſq̄s ⁊ põt hoc dici verũ niſi ad vniuerſitatē ſit deleg.q̄ cũ in vniuerſitate multa tranſeũt que ſpecial'r non tranſirēt.j.de iure pa.ex lr̃is.ff. de ꝯtrahē.emp.in modicis.ff.de acq̄.rerũ do. quedã.⁊ hoc cõtinet cõſuetudo Gul.na.dicit aliđ eſſe de equitate ca.j.e.querēti q̄ nimis grauarent̃ paupes niſi delegatus aliquã cohertionē haberet.j.e.ex literis.vñ caute procedet iudex ordinarius qui delegat cauſam ſi adijciat illam clauſulam. facientes qđ decreueritis ⁊c.⁊ tũc nõ erit dubitatio:idē dicit in eo qui delegatur a delegato [illegible] papa. nam cum ipſe delegatus hoc poſſit: et plenarie poſſit alij cõmittere vices ſuas.j.e.ſuper queſtionum.§.porro.⁊.c.venerabili.ergo ſubdelegatus hoc poterit. Sed obijcitur qđ delegatus hoc videtur habere a lege non ex cõmiſſione.C.de iudi.a iudice.j.eo.paſtoralis. §.j.vnde in aliũ illam iuriſditionē.ſ.iudicis dandi licentiam non poteſt transferre: licet illud ſit de iuriſditione.ff.de iuriſdi.om.iud. b l.iij.in fi.¶ Jtē delegatus a principe b:alij delegat etiam ſi ſit ad vnam cauſam datus et lite non cõteſta.j.e.paſtoralis.reſpon.j.C.de iudi.iudice ſed delegatus ab ordinario non poteſt niſi lit.conteſta. ſi datus ſit ad vnam cauſam ſcđm Azo.arg.ff.de iuriſdi.om.iudi. et quia. C. de procura. neq̄. et. l.nulla.j. de ſentē.⁊ re iudi.cum Bertoldus. ¶ Alij dicunt qđ nullo modo poteſt: quia eſt priuile. dele.a principe.dictum Azo.verius videtur de rigore iuris. tamen alia opinio celebrior eſt:⁊ in iudi.tenenda. ¶ Poteſt tamen iudex quilibet certum articulum committere ⁊ ſic auditorem dare:vt not.j.eo.§. que delegari.

¶Ubi autem ordinarius delegat vniuerſitatẽ cauſarũ ibi ſm oẽs poteſt ſubdelegare. ff.de iudi.cũ pretor.⁊ a ſubdelegato ad delegatũ ab ordinario appellabitur. ¶Sed ſi ad vnã cauſam tantũ delegatus eſſet ad ordinarium ſemꝑ appellaretur per qđ patet ꝙ delegatus ab ordinario ad vnã cãm lit.cõteſt.delegari poteſt.ff.quis ⁊ a quo appel.l.j. ¶Item ſciendũ ꝙ qñ papa vniuerſitatẽ cauſarũ delegat ordinariũ facit.ſed nullus alius poteſt conſtituere ordinariũ in autẽ.de man. prin.colũ.iij in fi.niſi per cõſequẽtiã. vt puta a ſi ad epm pertinet collatio beneficij qđ habet curam animarũ annexã:vel alias iuriſditionem ordinariam .nam collatione facta per cõſequẽs ordinarius conſtitutus eſt.¶Itẽ autoritate iuris facit eps ordinariũ.vt not.ſ. tit.j.§.j.ſed papa ſine aliqua conſequẽtia ordinarium facit.ideo legatus habet ordinariam.ſ.titu j.c.j.⁊ vlti.¶Sed quando vnam cãm vel plures cõmittit:dũmõ nõ cõmittitur vniuerſitati terre vel prouincie:tunc delegatus cenſeť.⁊ talis ſubdelegare poteſt. ¶Si vero a ſubdelegato delegatis principe appelletur ad ipſum delegatũ appellabitur ſi ſibi retinuerit aliquid de iuriſditione cauſa cõmiſſa fuerit.ap.re.C.qui pro ſua iuriſd.iudi. dare dariue poſ.l.vnica.alias ad principem appellabitur.ſ.e.ſup queſtionũ.§.porro.C.de epiſcopa.audi.autẽtica.ſi quis litigantium. ¶Aliud eſt in delegatis ab alijs qꝛ ſemper ab eis ad delegantem appellabiť.niſi vniuerſitas cauſarũ delegaretur:tunc em̃ a deleg. ad illũ appellabiť ad quẽ appellaretur a dedelegãte.ff.quis ⁊ a quo ap.l.j.⁊.ij.in autẽ.de iudicibus.§.de illo.⁊ tunc deleg.etiã iudicẽ dare poſſet.⁊ cauſam delegare.ff.de iudi.cũ pretor.§.j.tamen eſt de iure canonico ſm.G. na.ij.q.vj.c.j.⁊.q.vij.metropo.ſed cõtra eum eſt ar.ſ.e.ſuper queſtionũ.§.porro.⁊.ff.de iuriſdi.om.iudi.ſolet tamen de hac materia dic vt plene no.ſ.de appel.§.a quo ⁊ ad quẽ.ſub §.j.¶Item delegatus a principe citat cum ſolẽnitate ante lit.cõteſt.ſ.eo gratum.⁊.c.paſtoralis.§.j.ſecus in alio.C.de iudi. ſancim⁹ Item delegatus a principe mittit in poſ.ex ex ſecundo decreto.ſ.de eo qui mit.in poſ.cã rei.c.j.⁊.ij.delegati ab alijs nõ poſſunt qꝛ magis imperij ꝗ iuriſdi.eſt.ff.de offi.eius cui mã.eſt iuriſdi.l.j.⁊ de iuriſdi.om.iudi.iubere ſed ex primo decreto poſſunt.ff.de dam.infe. l.iiij.§.an tam en.⁊ de offi.eius cui mã.eſt iuriſdi.cognito.§.fi.⁊ de offi.procnſul.nec quicquã.§.vbi.¶Sꝫ nũqđ delegatus põt ſubdelegare ⁊ſi impedit⁹ nõ ſit:dic vt no.ſ.e.§.qđ ſicut officiũ.ver.ſpectat ergo ad officiũ

3 Cui poſſit delegare †his uer

d.gl.⁊ tiã opi.tꝫ Cy.in.d.l j.C.qui pro ſua iuriſ.vbi plerıqꝫ antiq̃ ſequũť opi .Cy.ſ.Ja.de ra.ray.Oldra.Mart.ſile.Albe.de roſ. Saly. Raph.Fulgo.Ludo.ro.⁊ Alex.de imo.in.l.j. ff.de of.ei⁹ cui mã eſt iuriſ.⁊ Bal.ſibi cõtrari⁹ i.l.j.C. ne lic.potẽ Jo.an.i ad addi.ſpe.t ti.đ iudi.đ le.i.§.fi.ꝟ. itẽ ꝙ ẽ legat⁹ pau. de eleãa. ⁊ ant.đ bu in cle.j.de ef dele.tu dic ꝙ iſta ẽ verior opi. ſꝫ gl.i.d.l. j.C.q pro ſua iuriſ.ẽ cõiter rep bata ſm Albe.đ ro. l.d.l.j.ff.de of.ei⁹ cui mã.eſt iur. ⁊c.

ſ b⁹cõprehẽdes.¶Liber magnar⁹:cui ſit mens.integra fama.¶Etas qui ſubſit:cõmittitur huic bene cauſa.¶Liber:ſeruus em̃ non poteſt eſſe iudex[a] qꝛ nec arbiter qđ min⁹ eſt.ff.de arbi.pedius.§.fi.ſi tñ creditur liber ⁊ ſniam ferat tenet ſententia propter vtilitatẽ eorum qui apud eum gerũt.ff. de offi.preto.Barbarius. ⁊ tñ in veritate iudex non eſt.ar.ff. de decur.herennius modeſtinus.ad idem inſti.de teſta.§.ſꝫ neqꝫ.C.de teſti.l.j.ff.ad mace.l. iij.in prin.C.de lati.liber.tol.l. vnica.§.ſed ⁊ quis dñi ⁊.§.ſed ⁊ ſi,qui homini libero.ſic dicimus de excõmunicato.ar.ſ.de procur.c.fi.⁊.ſ.de excep.exceptionem.ſ.de ſen.⁊ re iudi.ad ꝓbandum.⁊ in auten.d.enim extra de excep.pia conſideratione.§.ſi vero poſt modum. ⁊ §. ſed ſi poſt rẽ iudicatã.¶Mas maſculo enim delegari poteſt non femine quia regulariter femine remote ſunt ab omnib⁹ virilibus actibus.ff.de reg. iur.l.iiij.ideo non poſſunt iudicare .xxxiij.q.v.mulierem.nec excõmunicare.ſ.de maio.⁊ obedien.dilecta.nec penitẽtias dare.ſ.de peniten.noua quedam ſuper hoc vide quod no.ſ.đ arbi.§.quis poſſit eſſe arbiter. femine autem ⁊ ſerui non quin diſcretionem habeant prohibentur:ſed moribus quia officijs ciuilibus non funguntur.. iij.q.vij.§.tria.¶Gnarus.i.ſapiens.ſiue peritus oportet em̃ quod is cui committitur iura canonum non ignoret.argu.ſ. de cõſang.c.j.⁊ quod ſit prouidus.ſ.e.cũ.R.canonic⁹ requiriť etiã qđ ſit pſona eccleſiaſtica.ſ.e.cũ te conſulente.⁊.c.ſup qſtonũ.j.rñ.nec em̃ debet fieri cõmiſſio niſi pſonis idoneis ⁊ diſcretis.ſ.e.ſi pro debilitate la ic⁹ aũt idone⁹ nõ eſt in eccle

a Seru⁹ nõ põt eẽ iudex .adde ab.i.c.ſciſcitatus i iiij.no.đre ſeri. Et qđ dilliterato an taliſpo ſit eẽiudex vide gl.i.c. qrulit ſpe. di.vſ.gl.i.l. certi .C.đ iudi.gl. ⁊ do.i.l.fi.C.đ ſẽ.ex.peri. reci.gl.i.l. ij.ff.ꝙ qſqꝫ iur.ab.i.c. lſaei.j.no. đ ſpõ. an. i.l.qđ ãſu lebãt.ff.de re.iu.bal.t pe.inſti. đ §.oẽs ꝟo ppꝛi.in ꝟ.

ſiaſticis.ſ.de arbi.contingit.ſ.de iudi.decernimus.ſed quo ad cauſas temporales ſufficit q̄ꝺ peritiā habeat:ꝛ per lectionē librorū vl' experientiā argu.C.de epiſ.ꝛ cleri.parabolani.C.de iudi.certi iuris eſt.in autē.de iudicib⁹ ſ.rū.col.vj q̄ꝺ dic vt no.ſ.de ſen.ꝛ re iudi.ca.qualiter proferri debeat.ꝟ.iij.ꝛ.iiij.ꝛ ſequen. ⁋ Quid ſi delegeť clerico ꝛ laico ſimul iunctis: videť q̄ teneat delegatio.arg.ſ.de arbi.dilecti.ꝛ.c.per tuas.ſ.de cōſe.ecc.q̄ꝺ in dubijs contrariū credo.ar.ſ.de cle.maſſana.ſ.de cōſti.eccl'ia ſancte Marie.c.que in eccleſiarū.ſ.de immuni.ec.aduerſus.niſi a papa fieret ex certa ſciētia qui etiā mulierē dare poſſet.ij.q.v.mēnam.xxiij.q.viij.ſi quos.xū.q.ij.cū deuotiſſimā.ꝛ de hoc plene not.ſ.ne cleri vel mona.§.que ſunt permiſſa clericis ad fi.ꝟ.ſic et multomagis ꝛ ſeq. ⁋ Cui ſit mens. furioſus eīm non ſentit.iij.q.ix.iudicas.xxxij.q.vij.neqꝫ furioſus.xvij.q.j.cōſaldus.ſ.de ſucceſ.abinte.c.fi.ſ.de regula.ſicut tenor.is aūt ꝛ impubes ꝛ mutus ꝛ ſurdus non prohibenť:q2 iudicio carent. ⁋ Integra fama. Infames cū a legitimis actibus prohibenť.ſ.de teſtibus.licet ex quadā.rū.j.ad fi.ſ.de exceſ.prela.inter dilectos.rū.j.in fi. ⁋ Qui aūt diconť infames? dicas heretici q̄ chriſtiane legis normā abijciunt.fures ſacrilegi ꝛ capitalibus criminib⁹ irretici ſepulchrorū violatores ꝛ qui aduerſus patres.ſ.ep̄os armantur.iij.q.iiij.hī qui ep̄os.q.v.omnes.ꝛ.c.conſtituimus.ſimiliter inceſtuoſi homicide periuri raptores maleſſici venefici adulteri ꝛ pro ſuis criminib⁹ anatematizari:ꝛ demū omnes quos eccleſiaſtice vel ſeculi leges infames pronunciant probantur hec.vj.q.j.infames hi lege ꝓhibenť. ⁋ In ſumma: alij lege prohibentur:vt a ſenatu remoti vel alias infames:alij moribus vt femine ꝛ ſerui.alij natura vt impuberes prohibenť:vt dixi.ſ.ꝛ probať.ff.de iudi.cū ꝑtor.§.non aūt omnes. ⁋ Etas q2 impuberi delegari nō poteſt:vt dictū eſt:ꝛ probať.iij.q.xij.§.tria. Sed nec puberi poteſt quilibet delegare.q2 nō niſi princeps.de cuius delegatione diſputare ſacrilegij inſtar eſt:nam dign⁹ preſumitur quē elegit imperator.C.de crimi.ſacrile.diſputari.xvij.q.iij.§ qui autē.in autē.vt iudices ſine quoquo ſuffra.§.eos autē.ibi q̄s eīm non diligat ꝛc.col.ij.alius aūt delegare non poteſt inuitis partibus niſi tali qui ſit maior.xx.an.ſed de conſenſu poteſt minori.xx.annis dū tamen ſit maior.xviij.an.ſed non cogeť ſententiā dicere.ff.de arb.cuꝫ lege.ſic intellige.ff.de re iud.quidā cōſulebāt quē Azo aliter intellexit ſed papa ſic intelligit vt pꝫ.ſ.e.cū viceſimū. ⁋ Qui ſubſit: delegari eīm non pōt inuitus niſi qui de iuriſdi.delegātis eſt inſti.de attil.tut.§.ſed hoc iure ff.de tuto.ꝛ cura.da.ab his.l.j.ꝛ.l.ius dādi. ideoqꝫ metropo.ſubdito ſuffraganei inuito delegare non pōt ſicut nec quilibet alius ordinarius extra territoriuin ſuū.ff.de iuriſdi.omnium.iu.l.fin.puto tū q̄ ſi ſubditus ſuffraganei non vult recipere delegationē pōt p̄cipere ſuffraganeo vt ipſuꝫ cōpellat. tenet ergo delegatio mero iure tū nō p archiep̄m ſed per epiſcopū:cui hoc precipiet archiep̄s cōpelleť.ſic intelligo.ſ.de offi.ordi.paſtoralis.igitur ſi intra temp⁹ aſſignatū per archiep̄m epiſcopū ipſum non cōpulerit elapſo termino poterit vtrūqꝫ archiep̄s cohercere.ar.ſ.de of.ordi.irrefragabili.§.exceſſus.ſic intellige q̄ꝺ diciť in autē.d.eīm extra eo.tit.romana eccl'ie.prohibem⁹ quoqꝫ.vbi dicit ꝛ innuit indiſtincte q̄ archiep̄i poſſunt in ſuffraganeorū ſuorū dioce.delegare.q̄ꝺ intelligo cū tēperamento predicto ne videať corrigi.ſ.de offi.ord.paſtoralis.vt et expreſſim probatur in aut.deīm de ſo.cōpe.c.tra romana.§.j.niſi aliud ſit de cōſuetudine ſpeciali vt ibi dicit ⁋ Hodie etiam requiritur q̄ delegatus a ſede apo.ſit in dignitate conſtitutus:vel ad minus canonicus cathedralis vel alterius collegiate eccleſie:vt in aut.d.eīm extra de reſcrip.preſenti. ⁋ Sed nūquid poteſt religioſo committi:ꝛ quidē a papa ſic dummodo ex certa ſcientia fiat:alias contra ſi non fit mentio de ordine.ar.ſ.de reſcrip.cū ordinem.ab alio autem non videtur hoc fieri poſſe:niſi abbate impetrante ꝛ vtilitate monaſterij exigente.ar.ſ.de poſtu.ex parte.ꝛ ſic quantum ad hoc nō ſubeſt quilibet religioſus de facto tamen committiť religioſis cauſe cognitio tota die.ꝛ vide ſuper hoc q̄ꝺ nota.ſ.de maio.ꝛ obedien.§.ꝛ ad quid obediēs teneatur.ver.quid ſi ep̄s velit monachū ꝛ ſeq. ⁋ Committitur huic bene cauſa. id eſt tali bene poteſt cauſa delegari.verum eſt de conſenſu partium in curia preſentium. nam in audientia contradictio locum habet.ideo nō dabitur iudex quem altera pars petit niſi forte ad petiti iudicis verecundiam euitandam.ff.de iudi.obſeruandum. ſed quelibet pars eligit ſuum ꝛ tertius iudex ponetur de conſenſu partium vel ex officio.ſ.eodem.quoniam quod ſi poſt hoc alterutra partiū hoc tacito alium iudicem obtinuerit non valet reſcriptum:ꝛ in expen.condemnabitur.ſ.de reſcrip.ceterum.in fi.ꝛ c.ex parte decani. vbi autem vna pars tantum preſens eſt dať iudex quē petit.ſ.e.cum olim magiſter.§.preterea.ꝛ.e.cū.R.canonicus.iij.q.iij.offeratur.in autē.de exhi.ꝛ intro reis.§.ſancimus.col.v.C.quō ꝛ quādo.in autē.ꝛ cōſequēter.illū aūt in quē ſemel conſenſit recuſare non poſſum.ſ.eodē.ſuper queſtionum.§.verum.ſ.de

ſentē.ꝛ re iudi.cām,quē inter vos:ad fin.C.de lite cōteſt.auſ.auferaſ.iuſ.q.iiij.§.itē in crimi nali.ver.ſi quis teſtib⁹.nec refert vtrū per me vl̕ ꝓcuratorē meū cōſenſerim.ſ.de cā poſ.et ꝓprieta.cū olim niſi forte ꝓcurator me⁹ formā mādati trāſgreſſus ſit.ſ.eo.cum olim abbas.ſ.de accuſa.licet.§.ipſe aūt.qḋ ſi ex noua cā ſuſpect⁹ reddaſ recuſari pōt ab illo cui orta ē noua ſuſpitio.ar.ff.de ꝓcur.poſt lit.ff. de arbi.lꝫ.qꝛ noua cā nouo cōſilio indiget .ſ.de iura.calū.ceterū.ff.vt in poſ.lega.plane.ff.de ventre inſpi.l.j.in prin.ff.de interroga.ac de etate.§.ex cā.ſ.de excep.paſtoralis .niſi poſt ortā ſuſpicionē ipſum iudicē adierit: intelligas eius iudiciū ſubeūdo.puta ponendo vel legato vel audiēdo interlocutoriā:vel petendo vel recipiēdo diē:vel ꝓducēdo teſtes vel inſtrumēta tanꝙ corā iudice.ſ.e.gratū.in fi. ſ.de teſti.cū veniſſent.ſ.de ſen.ꝛ re iudi.inter monaſteriū.aduerſa.ꝟo pars cui ſcꝫ familiaris factus eſt ipſum recuſare nō pōt in iudicio cū cauſaꝫ nō hꝫ:pōt tamē extra iudiciū deſiderare q̄ iudex muteſ.ſic intelligas.ſ.eo. inſinuāte niſi forte is cōtra quē orta eſt ſuſpitio corā ſuſpecto cōſenſerit litigare: vt ibi ꝛ dic cōſenſerit,i.cōſenſerit tacite.vt .ſ̄.dixi vel.i.cōſentiet.puto eūi q̄ iudices ſcḋo impetrati ipſum remittere debeāt.ſi cū primo citatus fuerit hoc deſiderauit ꝛ petierit ab eiſdē ar.ſ.de ap.interpoſita.§.ille ſic.verbū cōſenſerit.ſ.eo.inſinuāte.poſitū hꝫ ſenſum preteriti tpis ꝛ futuri.ſic.ſ̄.de reſcri.ad hoc ſum⁹.ſ.de appel.vt debitus.℄ Ex premiſſis ptꝫ q̄ delegatus a papa quēlibet idoneū pōt cōpellere ſine delectu perſonarū.C.qui pro ſua iuriſdi. l.vnica.in fi.ff.de mu.ꝛ ho.munerū.§ iuriſdicendi.ſꝫ tñ dignitati ꝛ perſone deferendū eſt in coactionib⁹ inferēdis.ſ.e.ſane,quia.ꝛ .ca. paſtoralis.iunge qḋ no.ſ.e.§.qḋ ſit eius officiū.ꝟ.qḋ ſi delegatus.ꝛ.ſ̄.de reſcrip.§ quod iuriſditionē.ver.talis po eſt.

4 Que delegari† poſſunt & ꝗdem principiū cauſe mediū,finis vt.ſ.e. ſup queſtionū.§ intētionis.℄ Principiū id eſt citatio[a] ꝛ hāc puto q̄ quilibet iudex delegare poſſit ſiue ſit delegat⁹ a papa.ſ.eo.paſtoralis.§.j.ſiue a delegato ſiue ab ordinario vel quocūꝙ alio dū tamē iuriſpitionē habeat.ſ. eo.ſuper queſtionū.§.j.ibi ſi tamē delegatus a nobis,vel iudex quicunꝙ ꝛc.ſ.de ſen.ꝛ re iu di.cum Bertoldus.℄ Hic tñ ſciendū q̄ olim proponebanſ edicta publica in loco publico ꝛ eminēti.vel in albo p̄toris ꝛ ſcribebaſ ſic:. Petr⁹ veniat die martis reſpōſurus Martino ſuper tali cauſa:quā ſcripturā citatus legere poterat per ſe vel,per alium:ꝛ ſic certiorari.C.qui accu.nō poſ.l.iij.ff.de iuriſdi .om. iudi.ſi qs id quod literis autē vtrum grecis,an latinis ſcriberetur in hoc ſeruabaſ loci conſuetudo ne quis poſſet excuſari propter ignorantiam literarum.ff.de inſti.ac.ſed ꝛ ſi pupillus.§.de quo palā.ver.literis.ſed per talia edicta citabāt ſoli ordinarij nō delegati in autē.de exhibē.aut intro.reis.§.ſi vero quidā.C.de bonis autori. iudi.poſ.auſ.ꝛ qui iurat.delegati autē qui ꝛ pedanei dicebantur:nec citabant per edicta nec per executores:qꝛ mittere executores magis videtur imperij ꝙ iuriſd.arg.ff.de iuriſdi. om.iud iubere requirebāt per ſe partes dele.C.de iudi.ſancimus.ſm quoſdam.alij dicunt q̄ bene poterant citare per nūcium vel per epiſtolā qḋ veri⁹ videtur:vt patet,ex his que notā.ſ̄.eo.ver.in prin.nam ꝛ arbiter hoc poteſt.ff.de arbi.ſed,interpellatur.§.arbiter. ſed hodie talia edicta non fiunt.imo mittuntur edicta in epiſtolis contenta que delegati mittere poſſunt.ſ.e.gratū.ſ.de dolo ꝛ contu.c.fi.ſ.de eo qui mit.in poſ.cauſa.rei ſer.c.fi.vel poteſt hoc alij,delegare.vt dixi.ſ̄.ꝟ. proxi.in prin.fiunt enim citationes per ipſos iudi.in autē. de litigioſis.§.omnem vero co. vij.fiunt ꝛ per executores.C.ḋ preſcrip.xxx.anno ſicut in rem ꝛ.l.cū notiſſimi.ꝛ hoc intelligas ſi citatio poteſt peruenire ad citandum commode.alias poteſt publicari in loco tuto ad eccleſiam.vel ad domū mitti ſm ea que not.ſ.de dolo ſub rubricella de cōtumacia.§.qualiter deprehendatur.verſiculo quid ſi citationem.alij ſubdelegare: ſubdelegatus tamen ad citationem faciendam:cuꝫ certum miniſterium ſibi commiſſum intelligatur non poteſt alij ſubdelegare eandem citationem.infra eodem ,quoniam.§. penultimo niſi ex forma reſcripti hāc habebat, poteſtatē.ſ.de,dolo ꝛ contu.c.fin. ℄ Per hāc citationē perpetuatur iuriſdi.ſ.eo .gratum.ꝛ.ca.

a ℄ Id eſt citatio. adḋ an ſit de ꝓceſſu. viḋ gl.i ꝟbo citationis. l c.qm̄ ꝯ de ꝓba.gl.in ꝟbo formā i.c.prudentia.de offi. dle.Arch. i.c.placita xv.qō.iiij. do.i.c.ſtatutū.in.§. cū ꝟo.de reſcrip.li.vj. do.i.ru.C. ḋ in ius vo cā.pau.de ea .i.l.j.ff. co.ti.

licet.j.de offi.lega.c.fi.⁊ ſi quis peremptorie
citatus non veniat poteſt iudex eum tanq̃
contumacem punire. poteſt et ei parcere et
gratiam facere: etiam in preiudiciũ partis
alterius.j.eo.ↄſuluit.§.j.C. quomodo ⁊ quã-
do iud.l j.ff. de arbi.ſi cum dies.§. ſi quis ex
litigatoribus non tamẽ hoc habet neceſſe fa
cere.ff.de iudi.non quicquid.ff. de offi.preſi.
ſepe audiui.⁊.l.generaliter. ſic et iudici con-
ceſſum eſt iuriſditionem ſuam defendere pe-
nali iudicio non tñ iniunctum.ff. ſi quis ius
dic.non ob.l.pri. ſm Goffr. Sed contra.C.de
iudi.ſancimus. vbi iudex condẽnationẽ ex-
penſarum omittens ipſas de proprio cogit̃
reſarcire.dicit Goffr.qđ loquit̃ in actore:ſed
aliud in reo. cõtra q2 non debet licere reo qđ
non licet actori.ff.de reg.iur.:non debet.j.de
mu.pe.cap.ij.C. de fru.⁊ lit. expen.l.fin.C.de
prepo.ſacro. ſcri.ſacris.lib.xij.non eſt verum
qđ dicit Goff. q2 plures dilationes ↄcedunt̃
reo q̃ actori.ff.de fer.l.fi.⁊ reus fauorabilior
eſt.j.de proba.ex literis. ¶ Breuiter puto cõ
tra.non ob.j.eo. conſuluit. nec eñ dicit ei fa-
cit gratiam de expenſis ſed potius de expe-
ctãdo:vt innuit aperte.ergo ſic deferat q̇ al-
terum nõ ledat.iij.q.ix.c.fi.C.de ſtatu.⁊ ima-
gi.l.virtutũ.ij.q.vij. queritur.xvij.q.vij.deci
mas.nõ eſt ergo ei deferendũ in necẽ meã.ff.
de mino.in cauſe.j.reſpon.j.xv.q.j.illa.in fin.
argu.ff.de interroga.act.de eta.§.fin.ff.de cõ
di.cauſa da.l. dedi.et l.ſi pecuniã.⁊ argu.j.
de dolo ⁊ contu.c.j.j.vt lite non conteſt.quo-
niam.§.in alijs. ¶ Poteſt etiã cõmittere ini-
tium.i.lit.conteſta. ⁊ tunc cenſetur iudex.de
hoc litis exordio loquit̃.j.e.ſuper queſtionũ
§.j. ¶ Poteſt et mediũ et hoc duplex ſcilicet
aliquem certum articulũ puta recep. teſtiũ
vel ſimile quid ⁊ in hoc caſu. ⁊ quando com
mittitur citatio non videtur iudex is cui cõ-
mittitur:quia nec iuriſdi. habet ſecus ſi cõ-
mittat̃ mediũ habens cauſe cognitionẽ an-
nexã: puta cõmittit totius cãe examinatio-
nẽ a tempore lit.cont.vſq3 ad ſententiã.ſcđm
hoc intellige.j.eo.cum te conſulente.⁊.c.ſup
queſtionũ.§.nos autem.⁊.§.intentionis.⁊.§.
porro.⁊.§.eius ergo. ¶ Finis: finis etiã litis
delegari põt:et is duplex ſc3 ſnĩa diffinitiua
reſeruata ſibi exec.⁊ iuriſdi. execu.j.eo.que-
renti.⁊ in hoc caſu dele. iudex intelligit̃.j.e.
ſuper queſtionũ.§.nos autẽ.in fi.vel finis:id
eſt executio mera ⁊ pura et talis non eſt iu-
dex.j.e.ſuper queſtionũ.§.verum. ¶ Ergo in
ſumma duplex eſt exordiũ ſc3 citatio:⁊ hoc
nõ h3 iuriſditionẽ lit.ↄte.⁊ ħ h3 iuriſditionẽ
¶ Itẽ duplex eſt mediũ ſc3 articul9 ſine iuriſ
di.cãe cognitio cum iuriſditione. ¶ Itẽ du-
plex eſt finis ſc3 cãe diffinitio ⁊ ħ iudex intel
ligitur deleg.mera executio: et hoc ſine iu-
riſdi. ⁊ omnes hi delegati dici poſſunt nam
autoritate delegata exequũtur.qđ mandat̃
j.eo.quoniã.§.pe.⁊ vlti.ab his qui iuriſd.ha
bent appellari põt ſi vis ſcire ad quem.vide
qđ no.ſ.eodem.§.quis delegare.ver.ſed quã
do vnam cauſam. ¶ Ab his autẽ qui iuriſ-
di.non habent appellari non poteſt niſi mo
dum exequendi excedãt nec recuſari niſi me
rito ſint ſuſpecti.vnde prouide:id eſt ad pro-
uidentiam ſtatuitur:vt de partium delegen
tur aſſenſu:quia poſtea non potuerunt recu
ſari.ſcđm ea que no.ſ.eo.§.cui poſſit.ver.cõ-
mittitur.probãtur hec.j.eo.ſuper queſtionũ
.§.nos autem.⁊.§. verũ.j.de appel. nouit.C.
qđ appel. non reci. ab executore.ff.de appel.
ab executore. dicitur autẽ modum excedere
ſi non ſeruat formam ſibi commiſſam.ſ.de re
ſcrip.cum dilecta.ad fin.⁊ idem eſt citra for-
mam facere qđ contra.j.eo. prudentiam.re-
ſpon.j.ad fi. ¶ Itẽ appellari poteſt ab execu-
tore ſi dolo aliquid faciat.ff.de neg.geſt.l.ij.
§.ſi executor. ¶ Item ſi executori obijciatur
excõmunicatio ⁊ non admittat.xj. queſtione
iij.cum excõmunicato. ¶ Item ſi obijciatur
quod ſuper eo de quo agitur facta ſit noua-
tio:tunc eñ executionis ordo mutatur.ff.de
re iudi. l.iiij.§. ſi ex conuentione. ¶ Item ſi
tempus quadrimeſtre preueniat executor.
ſic intelligitur.C.de appel.ſi quis prouoca-
tione. ¶ Item ſi executor male interpretetur
ſentẽtiam.ff.de appella.ab executore. ¶ Itẽ
ſi exceptio obijciatur per quam contẽdatur
nullum retro fuiſſe iudicium.j.de procur.in
noſtra. C. de procura. licet has exceptiones
debet admittere deleg.quantũcunq3 preciſe
ſcribatur ei.j.eo.ex parte.ij.ſcđm hoc intelli-
ge.ij.queſtione.vj. ſunt quorũ.ver.ab execu-
tore.j.de ſenten. ⁊ re iudi.quod ad conſulta-
tionem.in fi. ¶ Item modum excedit ſi par-
tes iudicis aſſumat. Hic autem ſciendũ qđ
⁊ ſi non cognitio ſed executio demãdatur de
veritate precum inquiri oportet: vt ſi fraus
interuenit de negocio cognoſcatur.xxv.q.ij.
⁊ ſi non cognitio:ſed qđ dicit cognoſcatur in-
tellige ab eo qui delegauit executionẽ: ⁊ ſic
non ↄtradicit.j.de ſen. ⁊ re iudi. de cetero nec
C.de execu.rei iud.ſi vt ↄponis:alij dicũt qđ
q̃n3 cognoſcit:q̃n3 remittit cum di.ſ.de re-
ſcrip.ſuper literis dicũt etiã quidã q̇ execu-
tor ſummatim cognoſcet de incidentibus.ff.
de re iudi. a diuo.§. ſi ſuper rebus.nec fit pre
iudiciũ iudicio p̃ncipali.ff.de lib.agno.ſi q̃s
a li.§.ſi vel parens ⁊ q̇ dicit decre. de cetero.
incidẽtes q̃ones ad ſuperiorẽ referẽdas.dñt
verũ eẽ vt ibi plenari9 examinẽt̃. Ber. di. vt ↄ
ſnĩa lata ſit a principe:⁊ tũc executor de ali
qua parte negocij cognoſcere non debet:⁊ ſic
intellexit decr.de cetero.⁊.l.ſi vt ↄpõis an ab

alio iudi.⁊ tūc executoꝛ de qōne falſi tm̄ cognoſcet:ſic loquit̄.l.⁊ ſi nō cognitio.❡ Lau.⁊ Tan.di.dicētes qđ eſt executio mera ⁊ ſimplex ⁊ hic executoꝛ nullā cognitionē hꝫ:⁊ ſic loquit̄.l.vt ꝓpōis.⁊ decetero.et a tali appellari non pōt.ſ.de appel.nouit.ij.q.vj.ab executoꝛe.eſt ⁊ mixta.ſ.que hꝫ cauſe cognitionē annexam:⁊ tūc cognoſcet̄ de veritate precū: ſic intellige.l.et ſi non cognitio.argu.C.ſi ex fal.inſtru.l.vlt.❡ Uel dic qđ ſi obijciatur exceptio falſi ſummarie examinabit negociū: et ſi inuenerit qđ aſſertitur eam nullatenus exequet̄.ſ.de crimi.fal.ſuper eo.ff.de cuſto.et exhi.re.diuus.ff.de iud.pretoꝛ.ff.de re iudica.diuus.idem ſi dicatur qđ oꝛdo iudiciari⁹ ſeruatus non fuerit.argumen.ſ.de lit.conteſta.c.j.ſ.de accu.ad petitionem.ſed ſi non inuenerit quod obijcitur: puta quia non pꝛobatur:etiam ſi ſciat eā eſſe latam contra ius litigatoꝛis ipſam nihilominus exequetur.ſ.eodem.paſtoꝛalis.§.quia vero.niſi apud euꝫ qui mandauit vt ipſum ab executione mandati exoneret valeat obtinere ſ.eodē.ſi quando ſm̄ Hoſt.ſententia Tanc.et Lau.tenenda eſt in iudi. vt ſcilicet diſtinguatur inter merum et mixtum executoꝛem.❡ Quod ſi dubitas ſcꝫ que ſit iuriſdi.mera vel mixta.dico,in ſpiciendā foꝛmam cōmiſſionis.nā ſi cōtineatur ibi ſi eſt ita ſi preces veritate nitantur vel partibus conuocatis iuſte exequaris vel ſimile mixta dicetur ⁊ habens cauſe cognitionem.argu.ſ.de iudi.exhibita.et hoc ſiue is qui tulit ſententiam demādet ſiue alius ꝙ ſi is qui tulit ſententiā dicat ſicut rationabiliter lata eſt cauſatiue intelligo ſi alius conditionaliter.qđ ſi is qui tulit ſnīam preciſe mādet exequendam ſine aliquo verboꝛum predictoꝛum:tunc iudico merā:⁊ ſic eſt mandata executioni ſine aliqua cauſe cognitiōe niſi euidēs ſit ſententiam nullā eſſe puta lata eſt a non ſuo iudice vel per falſos teſtes vel falſa inſtrumēta: tūc eīm nō exequet̄ eā.ff.de iudi.ſi pretoꝛ.et ſic ſoluitur.ſ.de cri.falſi.ſup eo.C.ſi ex fal.inſtr.iudicati.ſ.de teſti.veniēs.ſ.nec obſt.ꝙ executoꝛ poſſit abſoluere illum qui confeſſus fuit coꝛā iudice ſe debere fidei commiſſum.ff.de confeſ.l.penul.qꝛ intelligitur de iudice nō de executoꝛe.hāc di.innuit.ſ.e.paſtoꝛalis.§.qꝛ vo.❡ Et no.ꝙ vbi appellat̄ ab executoꝛe ſnīe fructus rei ſup q̄ iudicatū eſt ſequeſtrādi ſunt ⁊ res de qua iudicatum eſt ſi mobilis fuerit poſſeſſoꝛi retradat̄ ⁊ idonee collocetur:reddēda illi parti ꝓ qua facer cognitoꝛ iudicauerit ſi imobilis ſit fructus in deposito collocentur iure fundi penes eum qui appellauerit ꝯſtituto.C.quoꝝ ap.non reci.ab executoꝛe qđ intelligunt quidam quādo ꝑſona poſſidens eſt ſuſpecta.ff.

de appel.imperatoꝛes.tu dic ꝙ qn̄ appellat̄ a ſnīa tūc habet locū dif.de ſuſpecto:vbi aūt ab executoꝛe appellat̄ tūc indiſt.eſt ſequeſtratio faciēda:⁊ eſt ratio:qꝛ vbi ab executoꝛe appellat̄ cum iam ſnīa precesserit.⁊ in rem iudi.trāſierit q̄uis nūc dicat̄ executoꝛē excedere in exequēdo ⁊ ꝓpterea appellet̄:tn̄ ꝓpter autoꝛitatem ſnīe pꝛeſumit̄ ꝙ appellatio fiat cā impediēde vtilitatis ſnīe:⁊ ideo auferunt̄ fructus ab eo qui appellat:⁊ in depoſito collocant̄ vbi aūt appellat̄ a ſnīa: qꝛ extinguit̄ pꝛonūciatū.ff.ad turpil.l.j.i fi.⁊ ſic interi pē.ap.nihil eſt innouandū:vt no.ſ.vt lit.pē.ver.nedū autē.merito ſequeſtratio fieri nō debet niſi tūc demum cum timet̄ ne poſſeſſoꝛ:idē ꝗ appellans fructus depopulet̄:vt no.ſ.de ſeque.po.§.⁊ an ſit licita verſi.vndecimus.ſm̄ Hoſt.in vtroꝗ tn̄ caſu vr̄ qđ dif. de ſuſpecto locum habeat:⁊ in vtroꝗ vr̄ arbitrariū.arg.ſ.de reſti.in integ.ſulcitata ſ.de cauſa poſ.et
6 pꝛoprie.paſtoꝛalis.§.pen.⁊ vlti.❡ † Poteſt autē delegat⁹ ſubdelegare pꝛincipiū mediū finem vel coniunctim vel ſeparatim.vt dixi.ſ.§.pōt.⁊ ſequēti ⁊ p̄cedētibus:vni vel pluribus.ſ.e.c.cum te cōſulente.⁊.c.ſup queſtionum.§.nos autē.⁊.§.intētionis.ſed q̄ qꝛ oꝛdinarius per ſe debet audire pꝛincipiū mediū ⁊ fi.cetera licet per ꝯſiliarios expediri iudex ap.per ſe cauſam omnino audiat.in aut̄. vt defuncti ſeu fune.defun.§.illud.col.v.ſigna.C.de iudi.aut̄.ad hoc ſi adminiſtratoꝛ. Sol. dic vt not.ſ.e.§.qđ ſit ei⁹ officiū. ver.ſpectat. vel expone qđ dicit aut̄.oīno per ſe anteꝗ ferat ſnīam.ſic intelligit Inno.aut̄.ſ.eo.ſuper queſtionū.§ intētionis.ibi nō obſtante qđ di.⁊c.q.d.non refert vtrum ab initio vel in fi.ex quo vniuerſa inueſtigat anteꝗ ferat ſententiam nam ſi vniuerſa : ergo pꝛincipiū per ſe audiet inueſtigādo medium atꝗ finē.argu.ff.de here.inſti.hoc articulo quiſꝗ.ſ.de maio.⁊ obediē. ſolite.§. vlti. in fi. hec eſt ſolutio pape qui vult ꝙ aut̄. intelligatur ſm̄ decre.ſuam.ff.de legi.nō eſt nouū.C.de inoffi.do.l.vna.Hoſ.dicit ꝙ aut̄.coꝛrigit̄ nec valet rn̄ſio pape.tu dic qđ deferendū eſt ſummo pontifici in hac parte.poteſt eīm ⁊ aliter ſolui .nam qđ dicit qđ dicit aut̄. delega . per ſe cā oīno audiat intelligas tn̄ qn̄.ſ.perſona electa eſt: qꝛ tūc non pōt ſubdelegare hāc puto veriſſimam ſolutionē.ſ.qm̄.§.is aūt.⁊.§.ceterū.⁊ vide qđ no.ſ.eo.§.qđ ſi ei⁹ offm̄.ver.ſpectat ergo.et .§.quibus modis.ver. verū perſonarū pꝛoꝛogatio. non curo ſcribere intellectū dominoꝝ: qꝛ nō pōt ſeruari ſm̄ iura noſtra ſm̄ que pōt in totū cōmittere vel in parteꝫ vt dixi.❡ Quid ſi ſimpliciter ꝯmittit vices ſuas: dicas qđ in totū dicitur commiſiſſe:nec vtoꝛ arg.qꝛ expreſſum eſt.ſ.e.ſuper queſtionū.§.ſi

vero duo.⁊.c. venerabili·§·por ro.⁊·§·ſequẽti.in fi. ¶ Sed nũ quid põt reuocare cõmiſſionẽ non ſm quoſdã: etiã ſi ſubdele gatus nõ admittat ſubdelega tioné.ſ.e. ſup q̃ſtionũ·§· porro. Sʒ qđ ibi dicit trãſfert. intelli gas cũ effectu: vt ptʒ.ſ.e.ſigni ficaſti.ibi nõ vult aut non põt. nã verba cũ effectu recipienda ſunt.ſ.de cleri.non reſi.relatũ. ⁊ mandatũ iuriſditionis ſimi le eſt aliis mãdatis.ff.de iuriſ. om.iudi. Et quia puto ergo q reintega reuocari põt vt inſti. mandati·§. recte.ergo ſi negli geus eſt vel inobediẽs ipẽmet exequet.alias et quo mãdato vti ceperit:nõ eſt iuriſditio re uocanda.arg.ẜ.de elec.in cau ſis·§·qꝛ vero. ſ.de iura. calũ.cũ cauſam que. reſpon.j.nã ⁊ pa pa cauſam quam alicui ſemel delegauit aliĳ de facili non de legat.ad hoc.ſ.de appel.inter poſita·§.ille deniqꝫ.ſ.de ſentẽ. excom.ad hec cum inter paro chianos: ⁊ eſt ratio qꝛ videtur cõtumelia fieri delegato. arg. ff.de arbi. litigatores. ff de iu di.obſeruandũ.arg.C. de aſſer. tol.l.j.in fi.ẜ. de reſcrip.ex teno re.⁊.c.fi.C.de iudi.nulli.ſ.de ſe queſ. poſ.ca.j.ff.de iudi.ſi lon gius.et de vaca. munc.pretor. ẜ.de renun.c.j.poteſt tamẽ pa pa reuocare ſi vult ⁊ aliĳ com mittere. nam et quilibet ordi narius hoc poteſt delegatus ad vniuerſitatem cauſarũ arg. ff.de offi.procon.ſolet·§.j.⁊ de legatus pape qui retinuit ſibi aliquid de iuriſditione:⁊ in oi bus hiscaſibus intellige. l.ff. de iud.iudicium ſoluitur.ſi au tem nihil retinuerit ⁊ ſubdele. ab eo iuriſditione ſibi ſubde leg.vti ceperit reuocare nõ po teſt:ſic intelligo.ſ.eo.ſup que ſtionũ ·§· porro. ergo aliud in ordinario et delegato ad vni uerſitatem cauſarum aliud in delegato ſingulari. Ratio di uerſitatis hec eſt:quia ordina rius naturaliorem et firmio rem iuriſdi.habet: ⁊ a lege ani mata vel inanimata : et ideo facilius reuocat et difficilius amittit.argumen.ff.de offi.preſi.legatus.de legatus vero ab homine:quia et ſi a princi pe tamen tanq̃ a iudice non tanq̃ lege ani mata commiſſio facta videtur. ideo diffici lius reuocat et facilius amittit. ad hoc.ff.de offi.procenſul. ſolẽt·§ primo delegatus etiã ſingularis debilior eſt q̃ vniuerſalis. Qui enim non habet niſi vnum denarium cito poteſt eum amittere et difficulter recupera re:ſed qui plures habet lʒ vnũ expẽdat : cuʒ aliis tñ qui remanent põt ipm recuperare et multos alios lucrari.lʒ ergo ordinarius vel deleg.ad vniuerſitatẽ vnã cãm cõmittat tñ nihilominus quoad alias ſaltẽ iudex rema net.⁊ ideo etiã reliquie illius quas cõmittit penes eum remanẽt:qꝛ gaudent ſocietate ſi mili.ar.ẜ.de elec.tranſmiſſa. delegatus vero ſingularis cauſa ſibi commiſſa ſubdelegata nudus remanet et inermis. Sed hic alia di. opus eſt de qua ſequit. Delegant aliqñ ea q̃ ſunt ordinis.vĳ.q.j. pontifices. aliqñ ea que ſunt iuriſd. ea que ſunt ordinis : dũmodo is cui demandant ordinẽ habeat cõpetentẽ.ſ. de conſe.eccle.aqua.ẜ.de temp.ordi. qđ trãſ lationem ⁊ de ordi.ab epiſcopo.c.j. ẜ.de con ſue.quãto. minori eñ ſe in ordine eps in his caſibus delegare non poteſt:vt in illa aqua. xxiĳ.di.quorũdã.tñ ſimplex ſacerdos [a] ex de legatione ſummi põ.cõfirmare põt.xcv.diſt. peruenit.⁊ ar.in.d.c.quanto.q̃uis alias non poſſit:vt not.ẜ.de ſacra vnctio. ¶ Itẽ ea que iuriſdi.ſunt mandari pñt.vt no.ſ.de inſti.ſʒ ea que ſunt meri imperĳ vel mixti mandari nõ pñt.ff.de offi.ei⁹ cui mã. eſt iuriſd.l.j. ĳ.et iĳ.ff.ad municipales. ea que. ideoqꝫ q aliqs mittat i poſ.q̃ iūs tribuit mãdari nõ põt ab alio q̃ a principe lʒ cognitio demãdari põt ⁊ vt qs in poſ.mit. nole.vẽtris vl legatorum ſeruãdoꝝ cã.ff.de offi.ei⁹ cui man.eſt iuriſd. cognitio.et de iuriſdi.om.iudi.iubere. ¶ Itẽ ſi vniuerſitas cauſaꝝ delegata ſit ab ordina rio:tota vniuerſitas delegare nõ poteſt.ff.de of.eius cui man.eſt iuriſd.l. vl. reſpon.j.⁊ de offi.preſi.legat⁹ ergo vniuerſitatem prouin cie totam non poteſt quis ſubdelegarẽ.ff. de offi.procon.ſolent·§.j.et.l.legatus. ſm literã que habet non.et.ff.de offi.preſi.legatus ſed vniuerſitatem vnius ciuitatis poteſt . ff. de iuriſdi.om.iud.l. ſolent.et.l.pretor.et de offi. procon . legatus . ſecundum aliam literam que non habet. non videtur etiam quod de lega. ad vniuerſitatem poſſit dare tutorem et curato.et decretum interponere.ff.de offi. eius qui vi.iudi. ob.l.j.⁊.ĳ.alias demanda ri nõ poteſt.ff. de tuto.⁊ cura da.ab his.nec mandante niſi forte ſpecialiter demandent. ff.de offi.procon.et legati. inſti.de attiltu·§. ex his legibus.et ſe. vel non põt demandari

a ¶. Tamen ſimplex ſa cerdos.ad dẽ.s.Tho. in.iiĳ. ſen. diſt.vĳ.

non habēti iuriſ. ſed habēti poteſt. nam ius dandi tutorē datū eſt magiſtratibus. verū eſt iuſſu preſidū ſpeciali ſic intellige. ff. de tut. ⁊ cu. da. ab his. ius dādi. ⁊ iūge qđ no. ff. de off. procon. nec quicꝗ vbi. ¶ Uidetur tñ qđ etiā
7 merū imperiū † cū vniuerſitate in aliū tacite trāſferri poſſit. ar. ẜ. e. §. qđ delegare. in ꝓcoꝛ. ibi ſig. de iure pa. ⁊ ſeq. ⁊. ſ. §. quibus modis. ¶ Cognitio ergo cauſarū crialium non dele
a gatur[a] niſi immineat neceſſaria ꝑfectio. ff. de offi. eius cui mā. eſt iuriſdi. l. j. nec ea q̄ ſunt meri imperij. lȝ illa q̄ ſunt contentioſe iuriſdi. delegenť. ff. de offi. procon. l. ij. hodie vero oīa poſſunt demādari. preter vltimū ſupplicium in auť. de col. §. ꝓhibem⁹. col. ix. ⁊ p̄tercꝗ abſciſio membri vt ibidē. ſed epus habens tēporalem iuriſdi. hoc hȝ neceſſe cōmittere. ex tū. q. iij. illud. ſ. de rapto. in archiepm̄. in fin. qꝛ per ſeipm̄ exercere non poteſt: vt not. ſ. ne cleri. vel mo. §. que ſunt permiſſa clericis. ⁊. cps. ¶ Hoc quantū ad ordinarium vel delegatum ſuum ſed in delegato pape ſubdelegare volenti diſ. vtrum negotia committanť perſonis: et tunc pōt fieri ſubdelegatio: vel perſone negotij qđ quidem ſi propter puatam vtilitatem fiat de cōſenſu partium pōt: ſi propter publicā non pōt. Item certum miniſterium demandatum ſubdelegari nō pōt niſi a legato. ſ. eodeȝ. qm̄. vel niſi: vt. ſ. de offi. ordi. c. vlt. ex hoc pȝ qđ delegat⁹ a principe etiam ꝗuis cognoſcere poſſit ap. re. non tñ delegare. ſ. eodē. ſuper queſtionū. §. j. ff. a qui app. nō li. l. j. in fi. niſi in tribus caſib⁹. ¶ Primus eſt qñ cauſa cōmiſſa eſt infra certū tp̄s decidenda: ⁊ reus procurat qđ iudex citetur a rege: vt ſic iuriſdi. expiret. ſ. eo. paſtoralis. in fin. ¶ Secundus eſt qñ hoc fit autoritate pape. ſ. eodem. cum. R. canonicus. ¶ Terti⁹ quando hoc fit de cōſenſu partium. ar. ſ. eo. qm̄. §. is autē. nam partes omnino app. renūciare poſſunt. a quibus app. non li. l. j. §. ſi quis ante ſniam. videtur tamen q clauſula. app. re. parum aut nihil hodie operetur. qđ dic vt no. ſ. eo. §. ſequen. ver. lectio.

8 Quot ſit eius offm̄. † Formā ſibi mandatam exacta diligentia obſeruare et ſm̄ eam procedere. ff. man. diligenter. ⁊ ẜ. de reſcrip. cum dilecta. ad fi. ff. man. ſi qs pro eo. ſi contra facit nihil agit. ſ. eodem. venerabili. inde eſt quod ſi mādetur alicui vt faciat me reſtitui plene ſicut poſſidebā tp̄e motte litis duo videntur mandata. pmum qđ reſtituet et hoc reſpicit factum. Scđm ſicut poſſidebā: ⁊ hoc reſpicit modum: vñ ſi delegatus omittat modum nihil agit. ſ. de reſti. ſpo. piſanis. debet ergo conſiderare mentem delegantis: qꝛ eadem ratio dȝ ipm̄ mouere que ⁊ delegātem. ẜ. de reſcrip. ſuper lris. in fi. nam ſi contra intentione delegantis pronunciat vel erōicat ſnia nulla erit. ẜ. de reſcri. ad aureo. ⁊. c. cām que. ſ. de arbi. innotuit. in fi. ſ. de preben. c. fi. ⁊ idem eſt ſi extra formam ꝓcedat ideoꝗ ſi tribus ſcribitur vel duobus altero abſente nihil expediri poteſt. ſ. eod. cām que. ff. de re iudi. duo ex trib⁹. ff. de arbi. itē ſi vnus. §. fi. ⁊. l. ſequen. niſi qñ tribus ſcribitur addatur hec clauſula qđ ſi nō oēs ⁊c. vel qñ ſcribitur duob⁹ hec. q ſi non ambo ⁊c. ſ. e. vno delegatorum. ſed et hic requiritur qđ ille qui abſens eſt excuſet ſe. ſ. eodem. prudentiaȝ. reſpon. j. ibi quod ſi proceſſerint ⁊c. ergo ad citationē duorum venire non tenetur: cum citatio ſit de proceſſu. ſ. de proba. quoniam contra falſam. ibi citationes ⁊c. ⁊ apparet in his not. ẜ. eodem. §. que delegari. verſi. principiū. et ſequē. nec ob ſ. eodem. §. cum cauſaȝ que. vbi coram duobus comparuit: ab ipſis tantum citatus: quia non conſtituitur ibi ius: ſed narrat tantum factum. hoc puto verum niſi in citatorio contineatur quod vice ſua et abſentis fit citatio. nam bene poteſt citatio delegari: vt not. ẜ. eodē. §. que delegari vel forte ſine delegatione poſſunt duo dicere: vice noſtra et collegę noſtri citamus te: qui cum multum diſtet a nobis in citatione hac non poterat intereſſe quaſi dicat habet hic locum clauſula qđ ſi non omnes: quia illud ſolum poſſumus qđ cōmode poſſumus. ẜ. de electio. quia propter et. c. nihil. §. fina. ſ. de procur. qꝛ in cauſis. ſ. de ſent. excō. ſi vero. in fin. ff. de verb. ſig. nepos proculo. idem videtur ſi duo ſunt. ſcilicet quod vnus vice ſua et abſens citare valeat: cauſa conſimili allegata. poteſt enim abſens ratificare quod nomine ſuo geſtum eſt quia generaliter omnis ratihabitio retrotrahitur et manda-

b ¶ Cauſarum crialium non delegať. Add glo. ſ. verbo apoſtolice. i. c. inquiſitionē. de here. lib. vi. bal. ſ. c. decernim⁹. in vlti. col. de iudi.

to comparatur.C.ad macedo. l.fina. in fi.qđ
dic vt nota.ſ. de his que fi. a prela.§.in qui=
bus conſilium.ſub.§.illud autem. verſicu.et
quoniam ratihabitio. tutius tamen eſt qđ
vnus delegет alteri. ſic in his caſibus citatꝰ
venire tenetur ſaltem ratione dubij.ff.de iu=
di.ſi quis ex aliena. eſt autē dubium ex quo
aſſerit ſe delegatum:quia cum nemo menti=
ri debeat alioquin mortaliter peccet. xxij.q.
ij.primum. ſ.de beneſic. eccl.c.j.§.omnibus.
de nemine preſumendum eſt qđ mentiatur.
ſ.de preſump.c.fi.⁊ no. ṡ.de ſeru.§.que ſit for
ma.ver.forma.ergo citatꝰ venire teneor:non
tñ vlterius obediant niſi fidē faciant de man
dato:ſic intellige.ſ.eođ. cum in iure peritus.
⁊.ṡ.de reſcrip.cum contingat non ſicut qui=
dam peruerſi cauilloſi qui nolūt obedire ni=
ſi eis primo autenticum oſtendatur.ſed hoc
poſſet eſſe periculoſum q2 ſi amitteretur re=
ſcriptum amitteretur iuriſdi.arg.inſti.de te
ſta.§.ſi quis nauigaturꝰ. aſſignabo ergo lo=
cum congruum ⁊ ſecurum nō alium. ſ. de fi.
inſtru.accepimus.congruū intelligo ex quo
non diſtat vltra duas dietas. vt not. ṡ.codē.
de reſcript.§.que poſſunt obijci. verſi. cente=
ſimo.ſecurum inſpecta qualitate citantis et
inimicitiarū.ff.quod met. cauſa. non eſt veri
ſimile.ſ.vt lite nō ꝯteſta.accedens.ij.ergo ca=
uilloſus iniuſte deſiderat ꝙ iudex ad ipſum
deduci debeat: cum ipſe ad iudicem citan=
tem venire teneatur:non econtra .C. de epiſ.
⁊ cleri.iubemus.in fi. ff.quis ordo in bonorū
poſ.ſerue.l.ij.§.ſi preſes.argu.lxxxvj.diſtinc.
tanta.xcvij. diſtin.nobiliſſimus.vij.q.iij.ta=
lia.ergo ſi citatꝰ nō venit in ipm animaduer
ti poteſt.argu.ſ.vt lit.non conteſt. ⁊.c.qm.§.
porro.⁊.c.fi.v. q j.quedam. ¶ Sed dices er=
go quilibet poteſt me vexare citando me: et
dicendo ſe iudicē cū nō ſit. fateor ſicut pecca
tor occultus pōt celebrare in detrimentū ani
me ſue:ſed tñ non ob.ſ.de cohabi. cle.et mu=
li.c.fi.ſic em̄ hec citatio in doloſe citantis ca=
pite conuertetur:q2 ad expenſas et intereſſe
mihi condemnabitur: etiā ex negligētia.ar.
inſti.de obliga.q̄ ex quaſi malefi.naſ.in pnc.
ſi vero dolum cōmittit ex malefi. tenetur et
infamis fit.C.de pena iudi. q̄ male iudi. l. fi.
idem em̄ iuris eſt in citatione ꝙ in ſnia. ⁊ in
parte qđ in toto: vt probatur. ſ.e.ſup queſtio
num.§.eius ergo ⁊.c.paſtoralis.§.item cum
totum.ff.de rei vē. que de tota. ſed ⁊ talis in
crimine falſi incidit: vt patet in his que not.
ſ.de cri.fal.§.qualiter committatur. ver.pre=
terea ¶ Caueat autem iudex quod hāc for=
mam citationis teneat nam ſi multum di=
ſtant iudices et fiat litera citatoria noīe om=
nium:ſicut plerunq; vidi fieri.ac ſi preſentes
eſſent tam dictās ꝙ̄ ſcribens et ſigillās que=
ſtionem falſi poterūt merito formidare. ſ. de
his que fi a prela quanto.§.abſentium.C.ad
l.cor de fal.qui veluti.C.de teſta.iubemus.in
auten.de inſtrumentorū cau.§.j.colum.vj.et
apparet in his que no.ṡ.de cri.falſi.§.quali=
ter committatur.verſi.precepto.aliqui tamē
faciunt ſcribi literam nomine omnium.et in
fin.dicunt datum anno domini. Mccl.menſe
febr.non apponentes locum neq; diē. quibꝰ
reſpon. qđ bene ſciunt formare libellum ac=
cuſationis in partem ſed nō in totum: quia
licet non requiratur qđ dies in quo commiſ=
ſum eſt crimen inſcribatur:tñ requiritur qđ
dies in qua datꝰ ſiue porrectus eſt libellꝰ
apponatur.vt patet.ff. de accu. libellorum.
ij.q.viij.libellorum.iij.q.iij.offeratur.nec em̄
hoc eſt teſtimonium viuum in quo nec obeſt
iſtorum omiſſio ſi teſtis obliuiſcatur.ſ.de fi.
inſtru.cum Jo. heremita.§.j.ad fi. ergo non
faciant fraudem.l.que vult quod data reſcri
pti conſideretur.ṡ.de reſcrip. eam te. nec em̄
conſulo qđ ſub hoc pretextu ſuam pallient:
falſitatem:ſed committat vnꝰ alteri ſub hac
forma. Uiro venerabili et amico in chriſto
chariſſimo Guli.dignenſi preposito Raym=
baldus ſacriſta ebreduñ.Salutem et chari=
tatem non fictam. Requiſiti a viro religioſo
priore de rometa:vt nobilem virū Guli. au=
gerij ſuper cauſa que inter ipſos vertitur et
vobis et nobis cōmiſſa eſt a ſede ap.in hunc
modum Inno. ⁊c. pone totum tenorē et etiā
datam:citaremus vt corā nobis compareat
in initio quadrageſime apud ſedenam: vo=
lentes abbreuiare lites et occurrere labori=
bus partium et expenſis inquantum poſſu=
mus et notam falſitatis vitare: diſcretioni
veſtre committimus ſuper dicta citatione tā
tum facienda: et in his que ad ipſam perti=
net vices noſtras nobis in omnibꝰ alijs iu=
riſdi.plenaria reſeruata ſcientes quod ad di
ctam diem et locū intererimus domino con=
cedente. Quid autem inde feceritis nobis ꝑ
veſtras literas reſcribatis et has preſentes
literas faciatis fideliter cuſtodiri: vt ſi forte
ſuper his aliqua emergeret dubitatio inter
partes per ipſas poſſit fieri plena fides. Per
cuius autem manus ſcribi debeāt he litere:
dic vt not.ſ. de proba. et ne cler. vel mo. et ſi
tres fuerint conſulto quod ambo cōmittant
tertio ſub eadem forma: et hoc habet pars
impetrans ꝓcurare. ¶ Tertiꝰ igitur iudex
citare poterit in hūc modum. Uiro nobili ⁊c.
gulilemus ꝓpoſitus ⁊c.lr̄as dñi pape nos ⁊
ſacriſtā ebruden̄ .⁊ collegas noſtros ſub hac
forma noueritis recepiſſe Innoc.⁊c.cum igi
tur predicti college noſtri nobis vices ſuas
commiſerint in hunc modum veñ.⁊c.vt.ṡ.et
eodem mđ nobis ſcripſerit tertiꝰ. Nos vice

collegaꝝ noſtroꝝ predictoꝝ ⁊ autoritate ap.
nobis ⁊ ipſis cõmiſſa citamus vos: ⁊ coram
ipſis ⁊ nobis ipſi in p̄dictis die et loco cõpa=
reatis: parati ꝓcedere in p̄dictis ſicut dicta=
uerit ordo iuris, poteſt etiã ad cautelã capel
lano parochiali ſcribere vt tales lr̄as repre
ſentet: ⁊ legat predicto nobili corã teſtibus ⁊
lr̄as remittat: et ſigillum ſuũ apponat in te=
ſtimoniũ executi mãdati: qd̓ ſi ſacerdos ma=
litioſus ſit ⁊ obedire nolit: p̄tendens qd̓ non
obediret niſi videret autẽticũ ꝓcede ꝯ ipſum
ſicut dixi. ſ. cites ipm̄ qd̓ veniat coram te:
et oſtendes ei autenticum: nec enim cogeris
ipm̄ ad eũ mittere: vt. ſ. no. e. ver. ſed dices. et
precedẽti. ¶ Quid ſi neuter vult recipere cõ=
miſſionẽ vel altari cõmittere. rñ. qd̓ ſi neuter
vult iuſtitiam facere curre ad ſuperiorẽ qui
vel ſcđo ſcribat eiſdem diſtrictius: vt. ſ. de re=
ſcrip. olim. ex lr̄is. vel alios det iudices q̄ nõ
ſint negligentes. j. de iura. calũ. cum cãm. vel
dic vt no. j. eo. ver. ſed per quẽ arguetur. cita
tiõe facta ſicut premiſi duo p̄ñtes tertio ab=
ſente procedere nõ poterũt niſi abſens ſe ex=
cuſauerit: vt dixi. ſ. eo. §. rñ. j. qꝛ debet cõſtare
de impotẽtia vel p excuſatorẽ literatorie de=
ſtinatũ. j. eo. prudentiã vel per certũ nunciũ
ſine lr̄is vt ibi dicit. ſic intelligo verbũ cano=
nice poſitũ. ſ. de reſcri. ſciſcitatus. nã ⁊ in ma
iori negotio creditur certo nuncio. j. de ſpõ.
in p̄ñtia. in fi. ſicut eñ credit nuncio de cita
tione facta: vt no. j. de dolo. ⁊ ꝯtu. §. qualiter
depꝛehẽdatur. verſi. dico. ⁊ probatur. j. de ap
pel. cũ parati. ſic ⁊ in hoc caſu ei credi debet
multofortius ergo cõſtare põt p̄ teſtes de im
potentia. ſ. de cler. peregri. tue. ¶ Quid ſi nõ
vult intereſſe. procedere poſſunt p̄ñtes dum
modo conſtet de voluntate: lꝫ tertius q̄ non
vult intereſſe ſit grauiſſime arguẽdus. j. eod.
prudentiã. §. adijcimus. niſi forte ſic cõtinea
tur in reſcripto q̓ ſi nõ oẽs potueritis vl̓ vo
lueritis intereſſe. ſ. de reſci. ſciſcitatus in fi.
qd̓ tñ in lr̄is apoſtolicis non memini me vi=
diſſe Goſ. ¶ Sed per quẽ arguet̃ tertius per
ſuperiorẽ qui cum delegauit. arg. j. de iudi.
cum veniſſent. j. de ſtat. mona. ea que. §. qd̓ ſi
abbas. ⁊ §. hec eadẽ. ⁊ vide. ſ. eo. ver. quid ſi
neuter. ordinarius enim cum inferior ſit. j. e.
ſane. quia hoc facere non poteſt. j. de maio. ⁊
obe. cum inferior. nec collegę: qꝛ par in parẽ
nõ hꝫ imperium. ſ. de elec. innotuit. ⁊ j. ff. de
arbi. nam magiſtratus. vel p̄t dici qd̓ odina=
rius ipſum arguet ⁊ puniet: et hoc rõne pec=
cati. j. de offi. or. c. j. ſic eñ factus eſt inferior.
argu. xl. diſtinct. multi ſacerdotes. in fi. nam
ſicut delegatus ſupplet negligẽtiã ordina=
rij. j. eodem. prudentiam. §. certum. ⁊ §. ſi ve=
ro. ſic ecõtra. j. de offi. ord. ſignificauit. poteſt
et illud dici qd̓ duo collegę ipſum arguant:

nec enim par eſt eis imo tota iuriſditio reſu
ſa eſt in duos ex quo intereſſe non vult: vt di
cit. §. adijcim⁹. ideo ſi nõ ꝯcordãt p̄ñt ipm̄ cõ=
pellere cũ aliter nõ poſſit eorum iuriſdi. expe
diri. ar. j. e. p̄terea. ⁊ c. ſuſpiciõis cã. C. de offi.
eius cui man. eſt iuriſd. l. fi. ff. de iuriſdi. om.
iudi. l. ij. mãdata eñ iuriſdi. totum officium
iuris dicendi tranſit. ff. de ſuſpec. tu. l. j. §. an
autẽ. ſicut ergo quilibet efficitur de iuriſdi.
dele. ratione delicti vel inobedientie: vt no. j.
eo. §. quibus modis. ſic ⁊ iſte ideoq; ſi tertius
iudex non conuenit cum duobus de citatio=
ne facienda conſilium eſſet q̓ duo ſcriberent
tertio quod parati erant conuenire cum eo
ad locum idoneum vel delegare eidem vices
ſuas vel ſuam delegationẽ recipere quo ad
citationem faciẽdam quod ſi omnia hec re=
nuat tertius vel non curat reſpondere preſu
mitur qd̓ malioſe hoc faciat: et ſic duo proce
dere poterunt: vt. ſ. no. argu. j. de ap. dilectis.
§. qꝛ vero. ⁊ in his que no. j. de iura. calum.
§. vlti. ¶ Sed quare expectat̃ accuſatio qꝛ
ſi nõ intereſt terti⁹ aut hoc contingit qꝛ non
põt vel qꝛ nõ vult itereſſe: ⁊ in vtroq; caſu ꝓ=
cedere p̄ñt duo dũmodo de hoc conſtet vt di=
ci ad q̄d ergo certiorant̃: qꝛ qui cert⁹ eſt cer=
tiorari non dꝫ. ſ. de elect. cũ inter vniuerſas.
ff. de ac. emp. ⁊ ven. l. j. in fi. ff. de ver. oblig. cõ
tinuus. rñ. reſcripto: et ſi mulier ſciat libellũ
accuſationis porrectum iudici recte tamen
nubit ſi ei denũciatũ non eſt. ff. de adul. denũ
ciaſſe. ff quã. dies lega. cedit. hmõi legatum
ſm Lau. ergo denũciatio exigitur. ff. de pet.
here. itẽ veniunt. §. petitã. ff. de admi. tuto. q̄=
dam decedens. §. fin. Item poteſt eſſe qd̓ duo
p̄ñtes non cõcordant: vt not. ſ. eo. ver. proxi=
mo. nec valet hec argumẽtatio non intereſt:
ergo aut qꝛ non põt aut qꝛ non vult: põt eñ
eſſe qd̓ non diſtat per leucã: ⁊ ſic poteſt inter
eſſe: ſed non vult: nec eñ vult: qꝛ diẽ oblitus
eſt aſſignatum: vñ nec de hoc cogitat vel cre
dit qd̓ is cui cõmiſerit vices ſuas ibidẽ inter
ſit: ⁊ ſi ſciret qd̓ nõ intereſſet ipſemet veniret:
ideo dico excuſationem ſemper neceſſariam
fore quicquid illi cantent. ¶ Quid ſi nõ poſ=
ſunt conuenire de loco dicas q̓ duoꝝ electio
ni ſtandum eſt: niſi aperte appareat qd̓ eli=
gant locum incõgruũ nã ſi dicat tertius qd̓
non põt intereſſe: et duo dicãt qd̓ non audẽt
alibi conuenire ſicut iam de facto vidi ex vi
clauſule qd̓ ſi non oẽs: transfundit̃ iuriſd. in
duobus. ⁊ ad hoc facit q̓ maiori pti ſtãdum
eſt: ſup quo vide. j. de his que fi. a ma. par. ca.
¶ Spectat ergo ad officium deleg. qd̓ in ꝓ=
pria perſona cãm audiat ſi põt alioquin im
peditus committat. C. de peda. iudi. l. ij. ff. de
offi. eius cui mã. eſt iuriſ. l. j. circa prin. j. eod.
ſi pro debilitate. et. c. paſtoralis. a contrario

ſenſu ibi dūmodo ipſe exonerare ſeipm̄ ⁊c.
ergo ſi non ſit impeditus per ſe audiat et ſic
poteſt ſaluari auꝫ. qꝺ no.ſ.eo.§.que delega=
ri.ver.pōt aūt deleg qꝺ dic vt no.j.eo.§.qui=
bus modis.ver. verū perſonarū. alij dicūt ꝙ
indiſtincte ſubdelegare poteſt: cū hoc a lege
habeat.C.de iudi.a iudice. nec diſtinguitur
vtrū ſit electus coniudex a parte altera: vel
cōiter datus ſicut fieri ſolet in curia: tñ ter=
tius male facit ſi cōmittat alteri ab vna par
te electo ſed vel vtriqꝫ committat vel extra=
neo. Item electus ab vna parte male facit ſi
committat ab altera parte electo ſed vel cō=
mittat medio vel extraneo. ex hoc tamen qꝺ
ſic committit appellari non poteſt: ſecundū
Goffre. ſic intellige.j.e.quoniā. ¶ Salua re=
uerentia ſua hunc intellectum corrigendū
puto ſi verba intelligat cū effectu. nec.c.pro=
xi.alleg.facit queſtionē de electo ab vna par
te tantum ſed de cōmuni: ⁊ de ipſo innuit qꝺ
extraneo etiā cōmittere poteſt: vt ſequiꝫ.j.
eo.c.§.ideoqꝫ.ibi ſine ſubdelegato ab ipo epi=
ſcopo reliqui vel duo ſcilicet college proce=
dere non valebunt: ergo neuter ipſorum cō=
miſerat alioquin improprie ponerētur hec
verba que premiſi: videtur ergo ꝙ electus a
parte non poſſit alteri committere ſine con=
ſenſu partis que ipſum eligit nec commu=
nis ſine conſenſu partium. arg.j.de reg.iur.
omnis res.ff.de regu.iur.nihil tam naturale
iō em̄ hec ordinatio facta eſt vt lis ſine ſuſpi=
cione procedat iij.q.v.qꝛ ſuſpecti.ergo eadē
ratio ⁊c.vt no.ſ.eo.rñ.j.nec huic contradicit
j.eo.quoniā.qꝛ ꝗuis dicat ꝙ delegare poſſit:
non tamē dicit qꝺ ſine conſenſu partiū. imo
innuit contrariū in prin. ibi intendit proui=
dere negotijs. ſcꝫ vt ſuſpitione dirimantur.
hec em̄ eſt intētio ſua.C.de iudi.apertiſſimi.
⁊ no.j.eo.§.⁊ qualiter finiatur. dico ergo qꝺ
ad officiū delegati pertinet vt prouide ſub=
deleget. hoc em̄ eſt de conſenſu partium ne
ſubdeleg. valeat recuſari.j.eo. ſuper queſtio
num.§.ibi dūmodo de partium deputeꝫ vel
recipiatur aſſenſu.⁊.§.verum. in fi.ibi proui
de ſtatuimus ſcꝫ prouidentiā iudicis.quaſi
dicat ſi iudex bene vult prouidere ſibi ne ta=
lis iudex recuſetur conſulimus ei qꝺ de aſ=
ſenſu partium ſubdeleget qꝺ locū habet vbi
vna pars tm̄ elegit iudices: vt ibi quanto for
tius vbi cōmuniter ſunt electi: certe ꝙ prius
erat conſiliū.ff.de iudi.non quicquid.in caſu
propoſito neceſſitati iuris ſubiectū videtur.
¶ Eſt tamen veritas qꝺ in vtroqꝫ caſu conſi
lium eſt: ⁊ qꝺ tenet ſubdelegatio mero iure:
puto tamen qꝺ in hoc caſu propoſito ſi pars
que non conſenſit audientiam ſubdele.recu=
ſauerit: adiecta hac cauſa qꝺ non fuit inten
tio delegantis qꝺ talis ſubdelegatio fieret.

quod apparet ex eo quod contraria ordina=
tio facta fuit recuſetur audientia ſubdelega=
ti tanqꝫ ſuſpecti: tenebit app.argu.j.de ex=
cep.cum inter priorem.§.ſ.nec eſt neceſſe qꝺ
arbitri eligantur: cum cauſa recuſationis no
toria ſit ſicut.j.vt lit.non conteſt.accedens.ſ.
¶ Si queras rationem huius ſuſpitionis.
reſpondeo.illa ſola ratio videtur ſufficere: qꝛ
eo ipſo quod in curia nolui conſentire in no=
minatum ab aduerſa parte videor eius au=
dientiam recuſaſſe: ⁊ ipſum quodāmodo of=
fendiſſe. argu.ff. de arbi.litigatores.ſi dicas
qꝺ non eſt prouocatus.reſpon.potuit prouo
cari.nolo cōmittere huic dubio: imo qꝛ for=
ſan ꝓuocatus obeſſet.ſ. quia dubiū eſt vtrū
prouocatus obeſſet: eius audientiam recuſa
bo.j.eo.ſuſpitionis.vnde dicit lex ignoſcen=
dum eſt ei: qui prouocatus voluit vlciſci.ff.
de bonis liber. qui cum maior.§.ſi libertus.
ſed qꝺ ignoſcitur vitio non caret.xiij.diſt.ner
ui teſticulorum.in fi. experientia facti docuit
me in hac parte. Dicit em̄ impetrans iudici
ſuo quē elegit: dñe nunqꝫ voluit vos iudicē
aduerſarius meus nec in vos ſolum quaſi
vos iniuſtum hominē reputaret vel minus
legalem voluit conſentire: modo procuraui
ego qꝺ electus ab eo commiſerit vobis vi=
ces ſuas nunc videbimus quid facietis: ⁊ ſi
aliquis iuſtus ob hec verba non moueaꝫ tñ
plures ſunt qui mouerenꝫ. ad hoc.ff.de leg.
nam ad ea.⁊ vide quod no.ſ.eo.§.cui poſſit
delegari.ver.cōmittiꝫ huic bene cauſa.ſi vis
ſcire ad quem appellabitur: vide quod not.
ſ.eo.§ quis delegare. verſi.ſi vero a ſubdele=
gato. ¶ Sed corā quo probabiꝫ cauſa ſuſpi
cionis ꝓpoſita. dicas qꝺ notoria ꝓbāda nō
eſt vt not.ſ.eo.ver.eſt tñ veritas ⁊ probaꝫ.ſ.
de elec.bone me.magnū.§.contra legati.j.de
accuſ.euidētia.j.de iureiu. ad noſtrā.iij.ſi ve
ro dubia eſt: ⁊ recuſeꝫ ſubdelega.corā deleg.
ſubdelegante probabiꝫ: non corā arbitris.j.
eodem ſuper queſtionum.§. quē vero.et.§.fi.
per quos.§.fuerunt decepti hoſpitalarij ma
nuaſche in cā quā mouimus cōtra ipſos dū
teneremus ſiſtercen.eccleſiam recuſauerūt
em̄ peregrinū dignen.cañ.ſubdele.dñi.U.bo
ne me. ebreduñ. archiepiſcopi cui ſucceſſi=
mus.⁊ ad probandā cām quā ꝓponebāt ar=
bitros elegerunt ⁊ qꝛ ſubdeleg.noluit admit
tere recuſationem taliter propoſitam appel
lauerunt bis. primo ad dominū Ebreduñ.
coram quo ſuccubuerunt. ſecundo ad domi
num papam Innocen.iiij. coram quo ſimi=
liter ſuccubuerunt ⁊ fuerunt nobis in expen
ſis legitimis cōdēnati. ¶ Quod ſi delegatus
a principe recuſatur vel ordinarius: tunc eſt
locus arbitrorū electioni.j. eodem ſuſpicio=
nis.j.de appella. cum ſpeciali. niſi forte alis

quis ſit in preſentia pape: vel prope q̄ tunc
coram ipſo probare poteſt et dʒ: vt probat̄:
ꝭ.eodem. cum olim magiſter .§. ſane. ¶ Ubi
vero ſunt plures delegati: adiecta clauſula
a ꝙ ſi nō omnes[a] vel ſi non ambo: ⁊ alter recu=
ſatur alij college non ſuſpecti de hac cauſa
cognoſcent. ſic intellige. ꝭ.e. cum ſuper abba
tia. ⁊ eſt ratio q̄ iuriſdi. aliter expediri non
poteſt: niſi primo finiatur cauſa recuſatio=
nis cū recuſatus intereſſe velit in cauſa prin
cipali. ſed in cā recuſatiōis cum de ipſa aga
tur non debet velle intereſſe nec poteſt: ergo
quo ad hanc iuriſd. inſolidum in non ſuſpe=
ctos refunditur autoritate clauſule ſupradi
cte: ⁊ hoc vbi duo dati ſunt ⁊ vnꝰ tanq̄ ſuſpe
ctus recuſatur planū eſt. Sed ſi tres fuerūt
⁊ duo non ꝯcordant in ſnīa vel duo recuſant:
neceſſe eſt q̄ꝺ in primo caſu tertiū aduocēt:
vel in vtroq; vbi aliud fieri non pōt ad arbi=
tros recurrat̄. ꝭ.e. ſuſpicionis. ergo q̄diu ha
betur ordinarium auxilium non eſt ad extra
ordinarium recurrendum. ff. de mino. in cau
ſe. ij. rn̄. ⁊ q̄ꝺ verum eſt niſi extraordinarium
plenius ſit quia tunc recurritur ad extraor=
dinarium. ff. nau. cau. ſta. ⁊ ita de facto vecto
rum .§. ſ. ibi mirat̄ igit̄ cur honoraria actio
inducta ſit cum ſint ciuiles ⁊c. ¶ Igitur ſi de
legatus ab ordinario recuſetur ipſo ordina=
rio cā recuſationis probanda erit vt ex men
te predictoꝝ pʒ: vel alium delegū dabit. ꝭ. de
fo. cōp. ſi quis ꝯ clericum. ⁊ c. lʒ. ꝭ. de ap. cum
ſpeciali .§ cā. ſic in vtroq; caſu inquantū poſ=
ſibile eſt ſic diffiniri ⁊ interpretari debere q̄ꝺ
lites abbreuientur: ⁊ occurrat̄ laboribꝰ par
tium ⁊ expēſis. ꝭ. de cā poſ. ⁊ propric. ad vlti=
mum. ⁊ c. paſtoralis. ⁊ de dolo ⁊ contu finem
litibus. ¶ Sed q̄d ſi vnus ex deleg. laboret
impotētia iuris vł facti: vel nullo mō inter=
eſſe poſſit ad preſens: nunquid committere
pōt dixerūt quidā ꝙ ſic. ſed ob. eis. ꝭ. eo. corā:
ad quā ita reſpōdent ibi deleg. impediebat̄
impotentia perpetua vn̄ deſierat eſſe iudex.
ff. de vaca. munc. pretor. in p̄n. ſecus ſi tpali:
q̄ tunc commitere pōt. ꝭ. eo. quāuis. ⁊ c. ſi ꝑ
debilitate. vel erat impeditus īpotētia iuris
ſecus ſi impotentia facti. vel ideo ferrarieñ.
noluit admittere ſubdelegatum ſui college:
q̄ collega obtentus erat per veri ſuppreſſio=
nem vel falſi ſuggeſtionem vel ſubdelegatꝰ
non erat idoneus: et iō ipſum recipere non
tenebatur. ff. pro ſocio. ideoq;. et hoc ſcripſit
Joan. ¶ Lau. autem dixit q̄ꝺ ideo ferrarieñ.
noluit. ibi admittere ſubdelegatum: quia in
clauſula que in reſcripto continebatur: ſi nō
ambo ⁊c. tu frater epiſcope ⁊c. videtur ele=
cta induſtria perſonalis vt per ſe compelle=
ret epiſcopus quod mandabatur. ꝭ. eodem.
c. fin. § ſ. C. de cadu. tol. l. ſ. § ne autem. ff. de
ſolu. inter artifices. ſed et hec
omnia: et ſi colorem iuris ha=
beant ſubſiſtentiā tamen non
habēt: ⁊ ideo mihi nō placēt:
ſed illam ſolā puto veritatem
q̄ꝺ cum vnus ex iudicibꝰ labo
raret impotētia iuris vel facti
vt in propria perſona intereſ=
ſe non poſſet: nec committere
poterat ſʒ autoritate clauſu=
le: q̄ꝺ ſi nō ambo ⁊c. refuſa eſt
tota iuriſd. in alterū. ⁊ puto ꝙ
allegatio partis circa clauſu=
lam illā. q̄ꝺ ſi nō ambo ⁊c. ve=
ra ſit et ſm̄ iuſſet eā approbat
finis decre. illiꝰ nō obſtante il
la: ſi ꝑ debilitate. q̄ loquit̄ cū
vni ſcribit̄: ⁊ clauſula q̄ꝺ ſi nō
ambo ⁊c non ponit̄ in reſcri=
pto: quare locū nō hʒ. nec obſt.
illa decre. q̄uis. q̄ non loquit̄
de laborante aliqua impoten
tia ſed de aliquo modicum vł
nullatenus impedito: tu ergo
cum collega fueris ⁊ commit=
tere volueris noli ſcribere te
intereſſe non poſſe q̄uis ali=
quod habeas impedimētum:
ſed ſimpliciter committas vel
dicas ſic. Cū circa quedā pri=
uata negotia et cōmoditates
ꝓprias ſim aliquantulū occu
patus vices tibi meas in tali
cā cōmitto. nec ob. lex que di=
cit eū itelligi facere poſſe q̄ cō
mode facere pōt. ff. de ver. ſig.
nepos. nam illa loquitur cum
in contractu hoc agitur taci=
te vel expreſſe vt quid com mo
de fiat ſm̄ Eꝯ ff. ¶ Magiſtrali=
ter tradi poteſt ꝙ dixit Joan.
¶ Tamen quicquid ſequatur
et quicquid alij dicant hoc te
neas quod ſiue de iure ſiue de
facto impeditus ſit collega lo
cus eſt clauſule: quod ſi non
omnes. ꝸ. de reſcript. ſciſci=
tatus. ¶ Si poteſt intereſſe
et non vult arguendus eſt et
in hoc caſu ſimiliter eſt locus
clauſule. ꝭ. eodem. prudētiam.
§. adijcimus. nec habet priui=
legium committendi: cum ex
hoc puniendus ſit. ꝭ. de dona.
inter virum ⁊ vxo. ⁊ ſi neceſſe.
ff. de nego. geſt. ſiue heredita=
ria. ⁊ ſic nō valet ꝯmiſſio et in
his omnibus caſibus pōt in=

a ¶ Q̄ꝺ ſi nō oēs. adde q̄d ſi cā delegetur tribus iudicibus datis cū cl'a q̄ꝺ ſi duo non ſufficiūt an ſi iudicant vna cū tertio excōicato valeat. vide Bald. in c. illa quotidiana. in fin. ij. col. de elec.

telligi.J. eo.corā. ¶ Si vult et poteſt intereſſe nō commode: tunc demū eſt locus cōmiſſiōi. J.eo. q̄uis. ¶ Et hec locū habent qn̄ clauſula cōis eſt omnibus: ſinautē claudicat: puta qꝛ dicit: tu frater epiſcope ⁊c. multo fortius ep̄s ſine ſub deleg. collegę ꝓcedere poteſt. J.eo.coram. ſꝫ collegę ſine ſubdelegato epi ꝓcedere nō poſſunt. J.c.qm̄·§.i.ſed ⁊ poteſt dici q̄ qn̄ committitur cā ap.re. pluribꝰ iudicibꝰ: adiecta clauſula. qd̄ ſi non ambo ⁊c. tunc ſi aliter non poteſt intereſſe non recipitur ſuus ſubdelegatꝰ: et ſic poteſt intelligi c. corā. ſi vero non apponat̄ illa clauſula ap. re, tunc cogitur recipere: ⁊ ſic intelligit̄. c q̄uis. Que ſit rō diuerſitatis hec eſt: quia ſi ſubdelegatus reciperet̄ extingueretur oīno virtus illius clauſule que magna eſt: vt no. J. de ap. ⁊. S. eodem·§· quis delegare. ver. ſi vero. vnde ſi condeleg. recipiat vicem collegę ſui vel ſubdelegatum eiuſdeꝫ parat ſibi preiudicium: quia qd̄ poteſt ex ſola iuriſdi. ſibi a principe delega. ſcilicet ap. re. cognoſcere vel cauſam alij delegare: hoc non poteſt a iuriſdi. ſibi a condelegato commiſſa: vnde ſi ab eo appelletur non ad collegam: ſꝫ ad primum duntaxat appellādum eſt delegantem. J. eodē. ſuper queſtionum ·§· ſi vero duo. et hoc propter rationem id eſt rationis mentem ſuperius aſſignatam: vt ibi ſequitur. et dic ſuperius·§ porro. loquitur ergo·§· ſi vero duo. quando commiſit vices ſuas ſimpliciter: ⁊ ſic in ſolidum. J. eodem. venerabili ad ſi. ⁊·§·pe. ¶ Quid ergo ſi ſibi retinuit diffinitiuaꝫ ſententiam. dixit Uin. quod tunc appellādum erit ad primum delegātem propter rationem ſuperius aſſignatam. ſubaudi cōuerſo mō intellectā: qꝛ q̄ non pōt intelligas appellare ad papam ex iuriſdi. ſibi a cōdelega. cōmiſſa. pōt ex ſola iuriſ. ſibi a principe delegata. ſic

intellexit Uin J. e. ſup queſtionū·§· ſi ꝟo duo. qd̄ non placet. quid eīm deceret ſi vnus cōdelegatoꝝ cōmiſiſſet alij nō collegę vices ſuas ſibi tn̄ diffinitiua ſnīa reſeruata: ⁊ iſte ſubdele. per collegam admiſſus vna cū ipſo intantum ꝓceſſerit qd̄ iam liquet de cā. nec reſtat niſi q̄ ferat̄ diffi. ſnīa. nūquid ſi appellet̄ ab iſtis duobus: qꝛ forte aſſignāt locū non tutū ad vltimū momentū qd̄ imminet expediendū ante ferendā diffinitiuā ſnīa: puta ad audiēdam relationē ⁊ acta tradenda appellabitur in hoc caſu ad papā. ⁊ ſic priuabit̄ iudex deleg. qui ſibi retinuit diffinitiuā ſniam poteſtate ſibi commiſſa ſine culpa ſua ⁊ partes vexabuntur laboribus ⁊ expēſis nō eēt hoc equū arg. S. de reſcrip. nōnulli. J. de dolo ⁊ cōtu. finē. J. de appel. vt debitꝰ. J. eo. quoniā. dic ergo ⁊ in hac ⁊ in premiſſa ꝓxima q̄ſtione q̄ nō ad papā ſꝫ ad collegā appellabitur propter eandē rationē de qua. dixi. S. ver. proxi. ⁊ ſic pōt intelligi. J. e. cū ſup abbatia. ar. xvij. di. multis ff. qn̄ ap. ſit. l. i.·§· ſolēt. ⁊·§· ſeq. Iuriſditio ḡ ſubdelegata mixta cū delegata tota ſubdelegata cenſet̄. ſicut ḡ collega q̄ recepit ſubdelegationē: vel ſubdelegatū collegę omnino ſubdelegatꝰ cēſet̄ ⁊ delegata penes ſubdelegantē remanet: ⁊ ideo ad ipſum appellabit̄ vt dicit·§· porro. ¶ Sꝫ que eſt ratio
9 q̄ iuriſditio ſubdelegata† que inferior eſt trahat ad ſe delegatam que ſuperior eſt: nam video qd̄ cetꝰ clericalis tanq̄ maior et dignior trahit ad ſe cetum laicalem tanq̄ minorem ⁊ viliorem. J. de arbi. per tuas. ⁊ oleū cōſecratum trahit ad ſe non conſecratum. J. de ɔſec. eccle. qd̄ in dubijs. rn̄d. iudicium ſtricti iuris eſt. J. eodē. p. ⁊. S. ⁊ in inuitum reddit̄. ff. de verb. oblig. inter ſtipulantem·§·i. ideo ſtatutum eſt in fauorē rei qd̄ appellari poſſit: ne multoties damnaret̄ iniuſte ꝓpter iniquitatem iudicis quē aduerſariꝰ impetraret. ff. de appel. l. i. q̄to ergo iudicium odioſius et appellatio fauorabilior tanto magis amplianda: et aliud reſtringēdū. ff. de libe. ⁊ poſthu. cum quidam. vel ſic q̄ quis appellare poſſit de iure communi eſt quod non poſſit de iure ſpeciali. Cum ergo recipiens vices condelegati ſm̄ ius commune ex illa ſubdelegatione neceſſe cognoſcere habeat: ex delegatiōe autē pape de iure ſpeciali nec iuriſdi. ſcindi poſſit merito pars que de iure communi eſt tanq̄ ſuperueniens vincit ſpecialem tanq̄ precedentem. ſimile not. S. de cōſue·§· cui preiudicet. redit enim res ad id quod ſibi natura ab initio conceſſerat de facili ſicut not. S. de reſcrip·§· quod cui preiudicet. verſic. item preiudicat. Non ergo noto: ex hoc alij notāt.
a ſcilicet quod minus dignum [a] trahat ad ſe maius dignum: ſed potius contrarium. dignius eſt

a ¶ Minus dignum. Adde. c. q̄ in dubijs. de ɔſec. ecc. v[er]s alta. Archi. i. c. anteriorū. ff. q. vi. et l. i. hereditas. ff. de peti. heredi.

[illegible]nius eſt eſſe cõe ꝙ ſpeciale.ar.ẜ.de tranſla. epiſ.c.fi.§.vlti.¶ Lectio tñ cõis eſt quod hec clauſula hodie nihil operatur.ĩ.de ap.vt de bitus.miror tamen quõ ius non loquens de hac clauſula ap.re.ſicut ⁊ illud vt debitus corrigit ad ius loquens de virtute eiuſdem clauſule.ſicut eſt illud.ĩ.e.ſuper queſtionum §.porro.⁊ aliud.ĩ.de mu.pe.c.ſi.⁊ aliud.ĩ.de ap.paſtoralis.dic ergo ſicut not ĩ.de app.ca. quomodo.decre.ver.preuaricatores.⁊ ſequẽ. ¶ Qđ aũt hec clauſula non obſit appellare volenti ex iuſta cauſa probatur.ẜ.de reſcrip. edoceri.⁊ ꝗuis mens ⁊ rigor iuris faciat vix in hac clauſula.⁊ noſmet quo ad doctrinaꝫ iuris in ſcholis tradendam:tñ cõſuetudo cu rie ſm quã ſemꝑ ap.re.cõmittitur:⁊ que in= diſt.admittit appella.ex cã factã.nec nos in iudicijs quo ad app.effectũ vim conſtituim⁹ ſicut nec in multis alijs que ſcripſim⁹in hoc opere .⁊ in gloſſis noſtris.aliter ergo hac cõ pilatione in iudi.vtimur aliter ⁊ in ſcholis. ad hoc.ẜ.in procmio.§.fin.conſuetudo tñ fra= gilis eſt:⁊ ideo quo ad habendã perfectã ſciẽ tiam iuri ſcripto magis eſt inſiſtendũ.quod dic vt no.ẜ.in proe.ver.ſtudioſus.⁊ ver.con= ſulo etiã.¶ Quero etiã que ſit ratio ꝙ ðlega tus a papa lꝫ poſſit agnoſcere.ap.re.nõ tñ poteſt ſubdelegare.ap.re.ĩ.eo.ſup q̃ſtionũ.§. nos aũt:cũ alias generaliter res cũ ꝑuilegio ⁊ onere ſuo trãſit.ĩ.e.ex literis.ĩ.de pigñ.ex li teris.ĩ.de deci.paſtoralis.⁊.c.pe.ff.de ſeru.vr bano.predio.olimpico.tñ.ſpeciale priuilegiũ principis eſt.ff.a quo ap.nõ li.l.j.in fi.⁊ ſacrile gij inſtar eſt dubitare de hoc vt not.ẜ.eođ.§. cui poſſit delegari.ꝟ.etas.nec obſt.etiã ꝙ il= li quã eligit princeps nõ põt cõmitti.ap.re. qꝛ alia ratio reformat pactum.vt not.ẜ.eo.ꝟ. §.ſed que eſt ratio.¶ Quid ſi ordinarius vel delegatus a principe committit cãm cũ illa clauſula qđ ſi nõ oẽs.vel ꝙ ſi ambo .dicas ꝙ valet:qꝛ ⁊ compromitti põt cũ hac adiec= tione.ff.de arbitr.non diſtinguemus.§.cũ in plures.ĩ.eo.vno delegatorum.¶ Quid ſi tri= bus commiſſa eſt cauſa ⁊ duo pronunciant tertio abſente nec excuſante non valet.vt no. ẜ.eo.§.reſpon.ĩ.quia aut omnes pronuncia= bunt.aut nullus.ff.de arbi.item ſi vnus.§.itẽ ſi plures.¶ Quid ſi tertio preſente ⁊ contradi cente valet ſententia duorum aliud in ꝑce= denti queſtione qꝛ ſi preſens fuiſſet forte tra xiſſet ſententiã aliorum ad ſe. Item valet ſi ꝑſens fuit ⁊ tacuit ſm q̃ſdã.ff.de arb.ſicuti ⁊ l.precedendi.ſi in tres quod dic vt no.ĩ.de ar bi.§.qualiter conſtituatur.verſi.ſed ⁊ hoc mo do.¶ Quid ſi abſens veniens ratam habeat ſententiã duorum,certe quamuis ratificare poſſit citationem vel dilationem :non tamẽ ſententiam aliquam.⁊ ſic diſtingue inter ꝓ= ceſſum ſm Aug.papieñ.ad idem concordat Hoſ.ar.ẜ.de conſue.ad noſtram.cũ ergo oẽs pronunciare debeant:⁊ ſic facto opus ſit ra tihabitio locum non habet .inſti.de auto.tu. obligari.§.tutor.ff.de auto.tut.obligari.§.tu tor.¶ Ad officium etiam delegati pertinet vt prius expediat quod prius expediri manda tur.C.de ap.l.j.C.de re vend.ordinarij.ĩ.de cã poſ.⁊ proprie.ad vltimum.nec ob.ẜ.de reſeri inter ceteras.diſtingue enim vt not.ẜ.de re= ſcrip.§.⁊ de ipſius interpretatione nec ob.ẜ. de reſeri cauſam que.nam claucula illa quã tum de iure poteritis ex ſui natura intelligẽ da eſt vt mandatur.nec ob ẜ.de reſcrip .ſup literis.diſtin.enim ſicut no.ẜ.de reſcrip .§.q̃ poſſunt obijci in prima di.ver.vbi vero errat circa acceſſoria.¶ Item ad officium eius per tinet legitimas exceptiones admittere quã= tuncũꝙ p:eciſe ſcribatur.ĩ.eo.ex parte.ij.⁊.c. ſuper eo.ĩ.de iudi.exhibita.ĩ.de preben .c.ſi. niſi mera executio demandetur.ĩ.eo. paſtora lis.§.qꝛ vero.quod dic vt no ẜ.§.q̃ delegari ver.finis etiam litis.⁊ ſeq.¶ Item ad officiũ eius pertinet omne id ſine quo iuriſditio ſua expediri non poteſt.ĩ.eo.preterea.⁊.c.pruden tiã.§ pe.⁊ v.ti.no ẜ.eo.§.ver.ſed per quẽ ar= guetur.Pertinet etiam ad officium ſuum vt quemlibet impedientem iuriſditionẽ ſuã cõ= peſcat ⁊ creſcente contumacia augmentet ⁊ penam.ĩ.vt lit.non conte qm̃.ad fi.nã delega tus a principe maior eſt quolibet ordinario. ĩ.eo.ſane qꝛ.de off.ordi.paſtoralis.§.preterea ideo lite pend.coram delegato nõ poteſt or= dinarius purgationẽ indicere :nec ſe de ne= gotio intromittere etiam delegatus hoc non poteſt.ĩ.eo.tit.j.ſtuduiſti.ĩ.de pur.cano cum dilectus.§ fi.¶ Quid ergo ſi libellus oblat⁹ fuerit coram dele.⁊ deinde partes cõteſtent lit.coram.ordinario.⁊ quidem per citationeꝫ iuriſdi.perpetuata fuit vt no.ẜ.eo.§.q̃ delega ri.ver.per hãc citationem. ſed puto ꝙ tacite videantur renunciaſſe.⁊ vbi lis cepta eſt per conteſtationẽ finiet.ff.de iudi.vbi ar.ĩ.de ap. ſi duobus.⁊.ca.vt debitus.adeo quod etiam vbi reſcriptũ ex officio conceditur ſi impetra tor tacet ⁊ permittat ordinarium procedere ei preiudicatur.ar.iij.q.vj.pulſatus.ſic intel= ligo.ĩ de accu.ad petitionem:quã tñ alij ali ter intelligũt dicentes quod ideo non valuit ibi proceſſus legati qꝛ non erat iudex:ſꝫ cer te tunc dixiſſet quod ideo non valebat.qꝛ nõ a ſuo iudice factum erat:ſicut.ẜ.de conſue.c. iij.ĩ.de iudi.at ſi clerici.ſꝫ hoc.nõ dicit.imo cõ trarium ibi propter iudiciarium ordinẽ non ſeruatum ⁊ ibi propter iuris ſolẽnitatẽ ꝑter= miſſã.Hoc eñ nõ cõſueuerũt cõtra nõ iudicẽ ſꝫ ꝓ iudicẽ allegare forte nõ citauit abba.poſt appellationẽ factã.ar.ĩ.vt li.nõ cote.accedẽs

vel nõ fecit copiā attentionum j.de accu.olim.j.U.ꝛ.P.§.ſi ꝓo non aſſignauit diē ad ſn̄iam ferendā.ꝛ ſic proceſſit cõtra nõ cõtumacē:ꝛ ſi nõ valuit ſententia.j.de accuſa..qualiter .ij.§. dz nõ ob.de purga.cano .cum dilectus.qꝛ ibi non conſenſit in purga.facta corā ordinario is qui literas impetrauit.fateor eñ quod citatione facta per d legatum vel etiā reſcripto ei aſſignato:ꝗuis non citauerit non põt preuētor fieri coram ordinario inuito vel inſcio impetrante.ſic intelligo.j.de reſt. ſpo.ex queſtione .j.de appel. vt debitus.¶ Multa alia pertinent ad officium delegati de quibus not.j.de offi.iudic.

Que iuriſditio ipſius ex forma cõmiſſiõis apparet .aliquoties eñ iuriſdi. cõtinet aliquoties executionē aliquoties ius cõe.aliquoties gratiā ſpālē. qd cognoſcitur ꝛ diſcernit̄ p ea que not.s.de reſcri.§.que iuriſd.ꝛ.§. qd executionē.ꝛ.§.qd cõtinet ius cõmune.ꝛ.§.qd continet gratiā ſpecialē.¶ Eſt aũt accidētalis hec iuriſditio vt ptz.s.eo.§.qs ſit delegatus.ideo multis modis diſſoluit̄:vt no.j.e.§.ꝛ qualiter finiatur.ordinaria vero naturalis eſt ꝛ ideo preuenit̄ dlegata p ordīariā.ſuperquo vide qd no.s.de reſcri.§.cui p̄iudicet.in diſ.que incipit ſi de reuocatione.ver.ſi malitia vel negligentia.¶ Eſt tñ hec iuriſditio honorabilior ordinaria:vt apparet.j.e.cū olim magiſter.rñ.j.qꝛ cū vices pape gerat honorād' ē ſicut papa.xciij d.c.ſi.xciiij.di.c.j.iõ maior eſt q̄libet ordinario ꝛ quēlibet po-
a teſt coercere ſi ei reſiſtat lz dignitati deferendū ſit ꝛ perſone.j.e.ſane qꝛ.ꝛ.c.paſtoralis. in prin.xxiiij.q.j.qui.contrapacem.ff.de penis.in ſeruorū.ij q.vij.quiſquis.l.di. contumaces.xlv.diſt.cum beatus .j. de maio.ꝛ obe.per tuas.ſed cõtra j.de iudi.nouit.§.j.ad fin.Sol. non eſt deferendum in iuſtitie

redditione.j.de accu.qualiter.j.ꝛ ſic loquit̄.c. innotuit.deferri tamen põt in coactionis illatione vt in primis concor.vel in dila.j.e.cõſuluit.¶ Quamuis etiam iuriſdi.deleg.a citatione facta ante ſn̄iam perpetuata ſit vt ſemper poſſit abſoluere ꝛ excommunicare.C. de diuer.reſcrip.falſo.j.de dolo ꝛ contu.ca.j. tñ ſententia diffinitiua lata temporalis efficitur vnde non durat vltra annum.ideo de noua iniuria agendum erit coram ordinario vel delegato.j.de appella.cum teneamur.põt tamen ſententia lata ipſam mandare executioni per ſe ꝛ per alium.j. eodem .ſignificaſti ꝛ.c.literis.ꝛ.c.paſtoralis.§.quia vero.ꝛ.c. ex literis.Sed refert vtruʒ ſit realis queſtio.et tunc eꝰ apſo decennio, ſtatim exequi poteſt. inſti.de offi.iudi.§.j.¶ Uel criminalis:ꝛ tūc idem eſt.de peni.di.j.ſicat.ꝛ de ver.ſig.ſi qua pena.C.de penis.cum reis.ij.q.j.ſicut.Fallit hoc in quatuor caſibus.¶ Primus eſt cum princeps iubet acrius ſolito aliquem puniri.C.de penis.ſi vindicari.xj.q.iij.cum apud. ¶ Secundus cum mulier pregnans damnatur ad mortem.ff. de pe.pregnantis. ¶ Tertius cum dānatur ſeruus ratiocinijs obligatus.C.de bonis proſcri.l.j.¶ Quartus cum relegato eſt inſula aſſignanda.ij.q.vj.biduū põt autē colligi per iura predicta quare in huiõi caſibus ſit executio retardanda. ſed cõtra quia videtur qd ſentētie executio ſuper crimine late ſit vſqꝫ ad quatuor menſes differēda.j.de ſen.ꝛ re iudi.qd ad cõſultationem illa de crimine loqui videt̄ duʒ dicit de purg. que lʒ ob defectum aliquādo indicatur.j.de purg.cano.accedēs tñ vt frequentius ob infamiam ortam ex crimine ſolet indici vt apparet in his que not.j.de purg.cano.Sʒ qualiter illa decre.qd ad cõſultationem. intelligatur.no.j.de ſen.ꝛ re iudi.ſub rub.de re iu. §.ſi ſub.§.ꝛ poſt quod tempus.ver.ſed cum in dicta decre.ꝛ ſequen.¶ Uel perſonalis: ꝛ tunc defertur executio vſqꝫ ad quadrimeſtre tempus qd datur condemnatis .C. de vſur. rei.iud.l.ij.ꝛ.iij.ff.de iud.ſi debitori.durat autem iuriſdi.delegata vſqꝫ ad annū integrū.j. quē ad exequendam ſn̄iam iuriſdi.ſibi commiſſa vti põt:ergo excõicatū ob rebellionem infra annum venientem:ꝛ mādatis delegatē parere volentē abſoluere poterit ſicut obſeruat̄ in illo qui añ lit.conteſta.contumax inuenit̄.ſic loquit̄.j.eo.querēti.in fi.¶ In quorum verbox expoſitione defecerunt ſcrutantes ſcrutinio:ꝛ ſomniātes nihil veritatis inuenerunt viri diuitiarum in manibus ſuis Quidā eñ hec verba voluerūt exponere per c.xj.q.iij.ruſus.ꝛ.ca.quicunqꝫ.vt ſicut excõicatus ibi in criminali cauſa pro contumacia
b infra annum veniens audit̄ ſuper principa

a ¶ Maior ē q̄libet ordiario .ad de Archi. l.c.ſuꝗs eps ij.q.vj.bal. l.l.ſi vt pponas la.j C.quõ ꝛ qñ iudex.

b ¶ Infra ānū.ad d gl. l.c.cõtigit de dolo et cõtu.Inn. l.c.cū bone de eta ꝛ qli.Anto.d bu.l.c.j.de iudi.card. zaba.diffuſe l repe.c. ꝑpendim' de ſen. excommu.

li: ſed poſtea non auditur. ita ⁊ l; ſc. ¶ Alij fecerunt hic comparationem de perſonali ad realem: vt ſicut paſſus miſſionē in poſ. rei petite veniens infra annū poſſeſſionē recuperat: ſed poſt annum minime. vt. j. vt lite nō conteſt. q̄m. §. in alijs. ita ⁊ hic: ſ; neutra placet mihi q; nō ē facienda ꝯpatio xp̄i ad belial. maxime ſemplene. ¶ Jdeo no. qđ ſi qs conuenitur perſonali act. in quo caſu loquitur. j. eo. querenti ſcḋm oēs. aut ipſe eſt contumax poſt ſnīam aut poſt lit. conte. ſi ante ſententiā aut ante litis conteſtationē; ⁊ talis ſi non habet bona non pōt pati miſ. in poſ. bonoꝝ que nō habet: vnde neceſſe eſt qđ excōicetur. ſic intellige. j. vt lit. non cōteſt. tue in fi. ſi vero habet bona tunc alterutra pena ⁊ vtraq; contumacia exigēte pōt feriri. j. vt lite nō cōte. q̄m §. fi. Iſte ergo due pene equiparant. ergo idē iuris eſt in vna qđ in reliqua: quatenus tñ poſſibile eſt. j. apparet. dicas ergo qđ ſi poſt ſnīam excōicetur talis a iudice delegato infra annū veniēs abſolui pōt per delegatū: ſ; poſt annū non pōt niſi per ſuperiorē: ⁊ in hoc reſtringit poteſtas delegati: q; ordi. etiā poſt annum audiret ipm̄ ſicut cum audiret volētem purgare aliā penā. ſ. de miſſione in poſſeſſionē bonorū qñcūq; veniret poſt annū añ diſtractionē bonoꝝ. C. de diſtra. pig. ſi prius ff. de ceſſione bonorum. lege. tertia. ⁊ de re iudicata. a diuo pio. vel antequam res vſucapta eſſet vel ſecundum decretum interpoſitū. ff. de acq. poſ. poſſideri. §. fi. ⁊ de dā. infect. ſi finita. §. iulia. ⁊ §. ſi qs aūt. ⁊ §. nō aūt. ⁊ ſic ſemper re integra. ſ; in pena excōicatiōis nūq̄ erit res non integra cū nō ſit quod diſtrahi poſſit ſeu vſucapi. ⁊ ſic ſemꝑ admittit. q; eccleſia nemini claudit gremiū ſuum. C. đ ſumma trinitate. ⁊ fide catholi. l. vltima. decimaſexta queſtione ſexta ſi preſbyter. ⁊ capitulo, agnouimus. ⁊ in hoc mitior eſt hec pena ⁊ alia durior. ſed ⁊ alia mitior in alio caſu. vt. j. §. ſequē. ¶ Ubi vero talis eſt contumax añ ſnīam. ſi poſt lit. cōteſ. liquet de cauſa. vel liquere pōt nihilominꝰ ꝓnunciatur diffinitiue. ij. q. x. decernimus. C. de iudi. ꝓperandu; §. ſi aūt. ⁊ ſi nō ſatiſfaciat vtraq; pena feriri pōt: de quo dic vt. ſ. ꝓxi. ſi non liquet ⁊ h; bona patitur miſſionē vt dicā. j. ver. ſi vero. ſed ſi non h; bona excōicatur ⁊ ſi veniat j. annū audit: alias pro cōuicto habetur: ſic poteſt intelligi. xj. q. iij. quicunq; ar. C. qñ ⁊ qñ iud. conſentaneum. ⁊ ſic in caſu iſto grauior eſt hec pena q̄ alia: q; in alia per lapſum anni cōuincitur: ſed ⁊ alia durior eſt in alio: quia adꝗcuntur bona iure dominij poſt lapſum anni. C. de iu. do. imp. l. iij. ⁊ dixi. ſ. verſi. ideo ⁊ ſic contumax in vna. grauatur ⁊ in alia releuatur: ⁊ contra, ſic. ſ. de tranſla. epiſc. inter corporalia. §. vlt. j. de paro. c. fi. ¶ Si vero añ lit. conte. talis contumax appareat vtraq; pena ſimiliter feriri poteſt. ſi tamen bona habeat. ſi ergo habet bona patitur miſſionem et veniens. j. annum vel poſt annum auditur reſtitutis expenſis ⁊ cautione preſtita de ſtando iuri. C. de bo. auto. iudi. poſ. autē. ⁊ qui iurat. in autē. de exhi. ⁊ intro. reis. §. ſi vero. colla. v. ergo idem ſi patiatur excōmunicationē vt ſic in hoc caſu nulla ſit differentia inter penas prout probatur. j. eo. querēti. ⁊. j. vt li. nō conteſt quoniam. §. fi. qui. §. ⁊ gl. illius decre. querenti. ⁊ illius finis eſt glo. illius. §. ⁊ qđ excōmunicatꝰ debeat ſoluere expenſas añq̄ ſoluebatur: ⁊ cautionē preſtare probant due decre. quarum vna exaudienda eſt per aliā ⁊ ſupplenda. j. de verbo. ſignifi. ex parte. ⁊ de iudi. c. j. que licet ſecundum alios vnq̄ appareat ſecūdum hoc planum recipit intellectū. Ad idem arg. ſ. de conſti. ex literis. vbi iſtud clare appareat. ſic puto literam quam habes. j. eo. querenti. exponendam ibi exercere. ſed poſt an. ſubaudi non exercebūt niſi ſuperior ex quo excommunicatus fuit poſt ſententiam: ſecus ſi excommunicatus fuiſſet añ lit. conteſta. tunc enim infra annum vel poſt annum coram delega. veniens audiretur ſicut obſeruatur in illo perſonaliter conuēto ⁊ miſſionem paſſo. qui ſubaudi preſtita cautione ⁊ reſtitutis expenſis poſſeſſionem recuperat. cum ante litem conteſta ⁊c. vt. ſ. pleniꝰ probatum eſt: ⁊ ſic in caſu iſto delega. non amittit iuriſditionē ſuam: cu; adhuc non ſit functus officio ſuo ſed per lit. conteſta. perpetuata intelligatur. infra eodem. ſignificaſti. ⁊ capitulo in literis. ⁊ capitulo relatum. ⁊ capitulo gratum. ⁊ capitulo paſtoralis. §. quia vero. ⁊ capitulo licet. ⁊. j. de ſimo. querelam. hunc puto plenum ⁊ planum ⁊ verum intellectum.

Quibus modis eiꝰ iuriſdi

10 tio † prorogetur. De hoc merito videndum eſt. Eſt autem iuriſditio delegata ſtricti iuris. vnde ſicut dicitur in compromiſſo quod id tantum venit de quo actum eſt vt veniat. ff. de arbitris. ſi cum dies. §. plenum ⁊ lege non diſtinguemus. §. de officio. dicimus ſic in iuriſditione delegata quod regulariter non extenditur ad alias perſonas vel ad alias res quam ad illas que in reſcripto continentur. ſupra de reſcriptis. ſignificante. et capitulo rodulphus. et capitulo ſignificauit. infra eodem cum olim. et capitulo. P. ⁊ G. ¶ Prorogatur autem hec iuriſditio aliquotiens de expreſſo cōſenſu partium. circa quod cōſueuit notari triplex, pro

a ¶ De pſona ad perſonã. Adde doct. l. c. ſ. ꝑ debilitate. de offic. dele. q2 per doc. in. c. j. de fo. ꝯpe. b

a ¶ De tẽpe ad tẽpus. Adde docto. l. c. de cauſis. de off. deleg.

gatio: ¶ Prima de perſona ad pſonã[a]. ff. de iudi. de qua re. l. j. ꝛ. ij. C. de iuriſd. om. iud. l. j. et iij. ¶ Secũda de re ad rem. ff. de iud. de qua re. §. j. ¶ Tertia de tempore ad tempus[b] ꝛ hoc intelligas fieri debere de conſenſu partium et iudicis. ff. de iudic. l. ij. §. ſed ꝛ ſi iudex. ꝛ hec in iuriſditione ordinaria omnino locum habet ſcḋm leges. C. de iuriſdi. om. iud. priuatorum. ¶ Clericus autem nõ poteſt conſentire in iudicem non ſuũ niſi. vij. interueniãt. ¶ Primum eſt quod is in quẽ vult conſentire clericus ſit. ¶ Secundum eſt quod iuriſditionem habeat. ¶ Tertiũ eſt qḋ non quãlibet iuriſdi. ſed requiritur quod ordinariã habeat. ¶ Quartum eſt quod de conſenſu proprij epiſcopi in ip̃m conſentiat. ¶ Requirit̃ quintum quod conſentiat vt colligitur ex premiſſis ꝛ probatur infra de foro compe. ſignifica. ſti. Sed et ſextum requirit̃ qḋ cõmune eſt omnibus. ſcilicet quod non erret: ſed bene ſciat illum non eſſe ſuum iudicem. alioquin contra. ff. de iudi. l. ij. nec accipiat vnum pretorem ſiue epiſcopum pro alio cum vt ait iulia. non ꝯſentiant qui errãt. Quid enim tam contrarium conſenſui eſt ꝙ̃ error qḋ imperitiam detegit. ff. de iuriſdi. omni. iudi. ſi per errorem. ¶ Requiritur etiam ſeptimũ ſcilicet quod in conſenſu perſiſtat: alioquin re integra penitere poteſt. ff. de iuriſdi. om. iud. ſi conuenerit. et intelligo rem integram ſcḋm ius cano. ante citationẽ emiſſam dummodo non interſit aduerſarij: vt apparet in his que not. ſ. e. §. que delegari. ver. per hãc citationẽ. ꝛ ver. breuiter puto. et de hoc no. plenius. j. de ſent. ꝛ re iud. §. qs debeat ſnĩam. rñ. j. ¶ Verũ pſonaꝝ ꝓrogatio de q̃ ſ. dixi in delegata iuriſditione locũ nõ hꝫ: q2 per exp̃ſſum pactum partiuꝫ iuriſditio ſemel amiſſa nõ recuperat̃. j. e. ſignificãtibus. nec ad alias pſonas ꝓrogat̃. j. eo. ꝑ. ꝛ. §. Sed cõtra. ff. de iud. l. j. Sol. qḋ ibi dicit qui pro tribunali preeſt vł aliã iuriſditio. hꝫ expone qui pro tribunali id eſt iuriſditioni ordinarie cum adminiſtratione. vel aliã iuriſditionẽ habet ſcꝫ ordinariam: ſed ſine adminiſtratione. j. de reſtitu. in integ. cauſa. vel pro tribunali quo ad merũ imperiũ: vel ad aliã iuriſditionẽ. ſ. ſimplicẽ: quo ad minora. ff. de iuriſ. om. iudi. l. iij. et ſic vtroq; caſu intelligit̃ de ordinaria iuriſditione. ſecus in deleg. vt dixi. tñ autoritate iuris tacite fit hmõi ꝓrogatio: puta ſi qs ĩpediat iuriſditionẽ delegatã: vel eius ꝓceſſum. j. eo. c. j. ꝛ. c. ex literis. j. de ſentẽ. excõ. graue. ſi non obediat in executione vel in alijs ſine quib9 iuriſdi. expediri non põt. j. eo. preterea. ꝛ. c. ſane q2. et. c. ſuſpicionis cã. et eſt argu. qḋ ꝗuis delega. a papa poſſit cõmittere vices ſuas cum hoc habeat a lege vt. j. eo. ſuper queſtionum. §. intentionis. ꝛ. c. qm̃. tñ cum ſine ſubdelegatione per ſe iuriſdi. ſibi cõmiſſam vbi impeditus non expedire valeat niſi iuſta de cauſa impeditus ſit cõpellere non poterit renitentẽ. j. eo. ſi pro debilitate. j. eo. paſtoralis. ꝛ. c. venerabili. poteſt igit̃ non impeditus recipere volenti cõmittere: ſed inuitũ non põt compellere niſi iuſta de cauſa fuerit impeditus. ſi. j. de offi. ordi. paſtoralis. rñ. j. hoc ꝗuis nouũ ſit et contrariũ ſeruet̃ in cauſis: de iure nõ dubito fore verũ. ꝛ vide qḋ no. ſ. eo. §. que delegari. ver. poteſt autẽ dele. ꝛ. §. qḋ ſit eius offi. ver. ſpectat. ꝛ vide quod no. j. §. quis ſit effect9. ver. arbitri ergo. nec moueat te qḋ talis poteſtas videt̃ deluſoria cũ verba cum effectu intelligenda eſſent. j. de cleri. non reſi. relatum. nam ꝛ alias hoc idem contingit. ecce em̃ metropol'. cauſam ad eum delegatam per appel. põt cõmittere ſubdito ſuffraganei vt in auł. d. n. de offi. ordi. extra romana. non tñ põt inuitũ cõpellere. j. de offi. ordi. paſtoralis. rñ. j. ¶ Tacite etiã ꝓrogat̃ ſi cã mutandi iudiciũ in filium reis transferatur. j. de ali. iudi. mu. cau. fa. c. j. ꝛ. ij. ¶ Fit etiã ꝓrogatio tacite qñ ſcribit̃ iudici non expreſſo proprio nõie: ſed dignitatis: q2 tũc ſucceſſor ſuccedit in honore et onere. j. de offi. ordi. paſtoralis. §. penul. ¶ Quid ſi mortuus eſt in hoc caſu anteq̃ mandatum receperit is cui ſcribebatur ꝛ qui tpe date viuebat: videt̃ qḋ expiret mandatũ. cum em̃ tempus receptionis reſcripti conſideret̃ qñ querit̃ vtrũ onus iuriſditionis habeat is cui ſcribit̃. j. de appel. ſuper eo. ij. ad fi. ergo ſi ante receptionẽ moritur non põt ei ſucceſſor ſuccedere in onere qḋ non habet. argu. ff. de contrahen. emp. in lege. ſ. de reſcrip. paſtoralis. ad fi. ſicut enim expirat mandatũ morte mãdatoris re integra. j. eo. relatũ ꝛ gratũ. ſic ꝛ morte mãdatarꝫ

rū. inſti. mād. §. recte. ⁊ ſeq. ⁊ videt̄ caſus de=cre. a contrario ſenſu. ſ. eo. qm̄ abbas. ibi illi mādato noſtro porrecto. ergo a cōtrario ſen=ſu aliud ſi nō porrecto. ſʒ puto qꝺ idē ſit ſi nō porrecto. vt in auſ. vt nulli iudices. §. ⁊ hoc ꝓ iubem⁹. coll. ix. dignitas enim cui ſcribit̄ nō morit̄ ſicut nec eccleſia. xij. q. ij. liberti. ff. ꝺ annu. leg. annua. §. a titia. ff. de reb⁹ dub. ci=uilib⁹. ff. de iudi. mortuo iudice. ē. de reſcrip. eam te. ff. de pactis. tale pactū. §. fi. ff. de cōdi. ⁊ demonſt. filiuſſa. C. de iure delibe. cū aliqs ꝗuis eñ pſona decedat. nō tamen perit di=gnitas. vnde ⁊ imperiū perpetuum eſt in au=tē. de queſtore. ſi vero aliquis. col. vj. ⁊ quomō opor. epi. §. fi. col. j. ⁊ hoc eſt verū niſi deſtruat̄ ab illo qui poteſt delere. ē. de conſti. cū acceſ=ſiſſent. nec obeſt qꝺ pſona q̄ viuebat tpe date nō fuit onerata: qꝛ nō inſpicitur onus pſone ſʒ dignitatis. hoc eſt qꝺ no. decre. ſ. e. qm̄ ab=bas. qñ reddendo cauſaʒ dixit. qꝛ ſub expreſ=ſis nominibus locoꝝ ⁊ nō perſonarū cōmiſ=ſio emanauit no. nō facit vim vtrū mandatū receptū fuerit. Sed in eo qꝺ nomē ꝓpriū nō fuit expreſſum: ⁊ ſic ſoluitur qꝺ obiectū eſt ꝺ mādatore: nunꝗ̄ enim ſcribit papa quin no=men ſuum ꝓprium exprimat. vix aūt ſcribit in dignitate conſtituto qꝺ nomē ꝓpriū illi⁹ cui ſcribit apponat: ptʒ ergo quare aliud in mandatore ⁊ aliud in mandatorio. ⁊ ſic qꝺ dicit in dicto. c. qm̄ mandato noſtro porrecto ſubaudiēdum eſt maxime vel narrat factum qꝛ ſic acciderat naʒ hec ſola porrectio ſuffice=ret quo ad perpetuandam iuriſditionem ni=ſi ⁊ citatio proceſſiſſet. vt probat illa gratum

¶ Quid ſi impetraui archidiacono conuen=treñ. vbi plures ſunt archidia. ſ. e. ex parte. ſ. quis erit iudex. dicunt quidā qꝺ forte dirimē=dum eſt ſi communi conſenſu impetratus ſit ⁊ vna pars dicit de vno alia de alio. ar. ff. de iudi. ſed cum ambo. xxvj. q. ij. ſors non eſt hec ſi reſcripta ſimul repreſentata ſint pluribus alioquin is erit iudex cui primo repreſenta=tio facta fuerit. ſ. de appel. vt debitus. Sʒ qꝺ ſi non de cōmuni cōſenſu ſed per ſe vna p=tium impetrauit. dicunt quod iudex erit is quem eliget imperator. ſicut heres eligit in legato. ⁊. de leg. ij. ſi quis. §. ſi inter duos. naʒ ⁊ in principio iudicij fit interpretatio ꝓ acto=re. ff. de iudi. ſolem⁹ ⁊. l. ſi quis intētione. arg. C. de cōdi. indebi. ſi quis ſeruū puto cōtrariū ⁊ nocebit impetrāti equiuocatio. cū error cir=ca ſubſtātialia inueniat̄. ſicut eñ nō lʒ pone=re vnū ciuitateñ. ꝓ alio. ſic nec vnū archidi. ꝓ alio: vt ptʒ in his q̄ not. ē. de reſcri. §. q̄ pñt obijci. ꝟ. circa principalia. ⁊. ꝟ. hec aūt ſubſtā=tialia. vel coſulatur princeps. ar. ſ. e. ſane. ē. ꝺ reſcri. c. fi. qꝛ nō deficit ius ſed ꝓbatio. vt pa=tet in his que no. ē. de reſcrip. §. ꝗ cui preiud. a

ſubdiſt. ſi de reuocatione reſcri=ptorum. ver. vñ dico. ⁊ ſequen. ⁊. ver. idē intelligo ⁊ preceden=tibus. ⁊ imputet ſibi qui legeʒ potuit aperti⁹ dicere. ff. de pa. veteribus. ff. de verb. obli. quic=quid aſtringende. ꝗuis eñ fa=tear ꝙ in prin. iudicij debeat fieri interpretatio ꝓ actore vt ꝓbatum eſt. ff. de verb. obli. in=ter ſtipulantē. §. ſ. nō ſic in im=petrante. qꝛ odioſus. eſt eum gratia ſe. apo ſepius abutatur ē. de reſcrip. ſedes. ⁊. c. nō nul=li. ⁊. c. qꝛ nonnulli. illud tamen aſſero qꝛ in eccleſijs in quibus ſunt plures archi. ꝓ maiori p=te diuerſificent̄ nomine archi=diaconatuū: ſicut habes de ar=chidi. Richemūdie qui eſt ebo=raceñ. eccle. ſ. de conceſ. prebē. poſt electionē. ſ. de inſti. cū ve=niſſent. ſʒ ſi inter ipſos ſit vn⁹ q̄ retinet nomē eccleſie cathe=dralis. ſicut archidi. pariſieñ. in qua ⁊ alij archidiaco. ſunt alijs ꝓprijs archidiaconatuū vocabulis nominati. ſi impe=tro ad pariſieñ. archidi. nulla eſt equiuocatio: qꝛ nō pōt intel=ligi de alio ꝗ̄ vox ſonat. idē di=co in archidia. carnoteñ. vbi ⁊ multi alij ſunt: ꝓbat̄ de vtroꝗ̄ ſ. de iudi. cām̄ q̄. ⁊ idē dico ſi de cōi cōſenſu fuerit impetratuʒ ⁊ vnus dicit de vno ⁊ alius de alio. hoc nō pōt eſſe equiuocū alioquin contrariū: vt premiſi. hoc aūt qꝺ dixi qꝺ nō expirat mandatū re integra: niſi nomē ꝓpriū ſit expreſſum. vt̄ deſtrue=re decre. ē de reſcr. ſignificauit So. aliud in pſona iudicis de quo dixi: aliud in pſonis litigā=tium. vt in cōtrario ⁊. ff. q̄ ſen. ſine appel. reſcin. eum qui ra=tio: qꝛ iudex equitatē ſeruat. iu=ſticiā exhibet. lites determi=nat. ſ. de tranſac. c. fi. partes ꝓ=cauilloſe ſunt: lites inculcant reſcriptis abutunt̄. vt dixi. ē. ideo fauores amplianꝫ in iudi=ce: ſʒ odia in ptibus reſtringū=tur. ff. de libe. ⁊ poſthu. cū qdā.

¶ Itē fit prorogatio ex vi clau=ſule gñalis appoſite in reſcri=pto: vt qñ dicit amoto quoli=bet illicito detentore [a]. ſ. de re.

a ¶ Amoto q̄libet illi=cito deten=tore. adde qꝺ opant̄ ſta ꝓ ba po=ſita i exe=cutiōe gr̄e vel in lr̄is executorij vide p Ab=ba. ſ. c. cuʒ noſtris. in vlt. col de cōceſ. pbē. ⁊ p Cal. ꝯ ſil. xxv. in=ti. de pbē.

pniu.cũ vniuerſoꝝ.vel qñ di
cit quidã aliꝗ.ʒ.de reſcrip .ſe=
des vel vocatis ꝗ fuerint euo=
candi.ꝭ.de iudic.exhibita. vel
teſtes aũt ⁊c.ꝭ.de teſtib.cũ cã
ꝗ inter archiepm vel ꝯdicto=
res ⁊ rebelles ⁊c.ꝭ.de preben.·.
ꝑ illoꝝ.vel ſi qs cõtra hec au=
ſu temerario ⁊c.vel ſi cõtra ꝑ=
donũ ⁊c vel ſic moleſtatores
⁊c.In quibus caſibus ſi con=
ſeruatores dati ſint ad aliquẽ
iudicialẽ indaginẽ ſuã quã nõ
habent nõ preſumãt extẽdere
poteſtatẽ:ergo ſi qs vocat⁹ ꝑ
cõſeruatorẽ neget ſe cõmiſiſ=
ſe violentiã vel confiteaṫ ſe fe=
ciſſe id de quo queriṫ ſed ſine
iniuria.ʒ.de electi.cũ eccleſia
vulterana:ceſſat eius officiuʒ
cũ ꝑ negationẽ id de quo queri
tur dubiũ factũ ſit.C.quib⁹ ad
libe.procla.nõ lʒ.l.iiij.ꝭ.de reſt.
ſpol'.piſanis.rñ.j.ꝭ.de proba.
ca.ſi ꝭ.de teſti.cogen.ſuper eo.
nec habet ſe intromittere niſi
de notorijs ex qualitate facti:
quale eſt illud.ʒ.de trãſla.epi.
ꝙto.de hoc dic vt not.ꝭ.de cle.
nõ reſi.§ quid ſit notoriuʒ nec
ꝑ teſtes ꝓbari poterit corã eo:
quãuis ponam⁹ ꝙ notoriũ ſit
in alia religione.nã cũ teſtiuʒ
receptio iuriſditionẽ requirat
niſi vbi nuda audientia com
mittitur ab illo qui ſup dubio
ſi incidat põt interloqui .ꝭ.eo.
cũ te cõſulente:⁊ conſeruator
nullam iuriſdi.habeat. nulla
per teſtes põt fieri ꝓbatio co=
rã illo.hoc eſt qđ habes in auṫ
d.n.extra .c.ſtatuim⁹.¶ Quid
ſi cõſeruator excõicauerit iniu
ſorẽ canonice mõitũ lʒ negaret
qđ fecerat:ſʒ poſtea corã ſupio
re reperiṫ qđ notori⁹ erat iniu
riator.dic qđ tenet ſnia etiam
ſi violentius appellauerit ab
eo.ꝭ.de ap.cũ ſpeciali·§·porro:
ſed caueat qđ nõ dicat· noto=
rium qđ nõ eſt:⁊ in dubio ap=
pellationi deferat.ꝭ.de ap.per
uenit.j.⁊.c.cõſuluit.j.alioquin
ad expenſas teneṫ.⁊ alia pena
cañ.infligetur.ꝭ.de ſen excom.
ſacro.⁊ videṫ qđ ſi dubia eſt in
iuria non tenet excõicationis
ſnia ipſo iure.ꝭ.eo.cũ olim.in
fi.ꝭ.de arbi.innotuit in fi.de preben.c.ſi in fin.
hoc ſi conſeruator ſit merã execu.habẽs:ſec⁹
ſi mixtã.qđ dic vt no.ʒ.eo §.ꝗ delegari.verſi.
itẽ modũ excedit.ergo tenor reſcriptoꝝ con=
ſiderandus eſt ⁊ ipſo inſpecto facilis erit dif
finitio ſubtiliter intuenti.ꝭ de priui.porro.ff.
de tranſac.de his ſuper quo vide quod no.ʒ.
de reſcri·§·quod iuriſdi.⁊·§ qđ executionem
¶ Et in ſumma autoritate iuris extenditur
hec iuriſd.ad oẽs perſonas quas res tangit
⁊ quarũ intereſt.ꝭ eo.ſup eo.ꝭ.de maio.⁊obe.
c.ſi.ʒ.de offi.archi.ad hoc·§ ſi.¶ Prorogatio
etiã ſecũda.ſ.de re ad rem prorſus alia locũ
non hʒ in iuriſd.delega.ꝭ.eo.cũ olim.lʒ ad
maiorẽ quãtitatẽ extendi poſſit.ff.de iudi.de
qua re·§ j.ſm Gof.puto cõtrariũ ⁊ per eadẽ
iura potiſſime per decre.cũ olim·§.qr ꝭo vbi
ex premiſſis innuit quod valuiſſet proroga=
tio niſi poteſtas procura.[a] que ad hoc nõ ex
tendebaṫ deficeret.quinimo plus innuit qđ
niſi comeſdſis litis ꝯtcito peruenit ad aures
ſuas protinus contradixiſſet ſibi preiudium
gñaſſet:⁊ tacite ratificet :⁊ arg.ad idem C.
cõra vtriuſqꝫ iud.l.ſi.C.de nup.ſi vt proponis
ff.ad mace.ſi filius.ff.de inſti.ac.ſed ⁊ ſi.in pn.
ff.quod cũ eo qui in al' po.l.ſi.liij.diſt.ſi ſeru⁹
ſciente ꝭ.vt lit.nõ conte.c.j.ad fi.maior enim
ꝙtitas nõ eadẽ res ſed alia eſt vt probaṫ.ff.
de ap.ſi quis ſeparatim·§ j.⁊.C.de appel. in
offerendis.⁊.ff de iuriſ.om.iud.ſi idẽ.hec ẽt
equiparãtur quo ad.iuriſd pertinet.ſeʒ mi=
nor quãtitas minor pars aliud pro alio·inſ=
ſti.de ac·§ ſi minus.⁊·§ ſi quis aliũ ꝓ alio
vñ ⁊ autoritate iuris fit prorogatio ad res
alias ſiue maiores ſiue minores qr nõ diſtin
guitur.ꝭ.de mu.ti.c.j.⁊.ij.qđ dic vt ibi no.in
ſum.¶ Nec etiam iuriſditio prorogatur cir
ca res acceſſorias.ꝭ.e.prudentia·§·pe.⁊ fin.
circa fructus ⁊ expẽſas ꝗ veniunt officio iu
dicis in condẽnatione vt no.ꝭ.de of.iudi·§·⁊
vtrũ.ver.deſeruit.⁊ de dolo ⁊ contu.ſub rub.
de contumacia·§·qualiter deprehendaṫ.⁊·§.
qua pena .ſub § ſi in iudicio.⁊ ſub·§.ſed ſi pe
tantur expenſe.Item ad res ꝗ ſuccedunt lo=
co illarũ de quibus agitur.ꝭ vt lit.pen.c.ec=
cleſia.j.⁊.ij.⁊ cũ re⁹ ꝗ dolo deſijt poſſidere ꝓ
poſſeſſore hr ð rei.vẽ.ꝗ.pe.ff.ad ex hi.iulia..⁊
cũ cõtra violẽtũ fit eſtimatio rerũ amiſſarũ.ꝭ.
qđ me.cau.c.ſi.¶ Sed ⁊ tertia prorogatio.ſ.
de tpe ad tempus iuriſdi.deleg.locum habet
ſm oẽs.ꝭ.eo.de cauſis.⁊.c.paſtoralis.in fi.ni=
ſi princeps hoc neget in reſcripto.ff de iudi.
l.ij·§ ſed ⁊ ſi iudex.¶ Quid ſi mandatur ali
cui vt infra.xx.dies cauſam determinet ⁊ re⁹
contumax fuerit ⁊ excõicatus nunquid elap
ſis.xx diebus ipſum venientem abſoluere
poteſt:videṫ qđ ſic.ar.ꝭ eo.querẽti ⁊ ni quid
poterit procedere in cauſa nõ videṫ.ꝭ.de cau

a ¶ Niſi po
teſtas ꝓcu
ratoris.ad
de an.pro
gatio poſ=
ſit fieri ꝑ
ꝓcurato=
rẽ. vide ꝑ
Spec.ti.ð
delegato ꝭ
·§·viij.ver.
item quod
eſt iuriſdi=
tio.Cardi.
zab.in.c.cũ
olim. el .j.
in.vij.⁊viij
q.de.of.de
lega.

ſis.ſed certe ſi hic eſt dolus & fraus reo patrocinabunt: qđ eſſe non dʒ.ſ.de teſta. officij ad fi.& ex delicto ſuo cõmodum reportabit: contra.l.ff.de nego.geſt.ſiue hereditaria.& pena immunitatem retribuere non dʒ.ff.de interd. & rel.relegatorũ.in fi.ſ.de dona.inter virum & vxo.& ſi neceſſe.certe verbum eſt ſatis durũ qr econtra form a reſcripti ſeruanda eſt.ſ.co. prudentiam.in fi.rñ ſ.s.de reſcri.cũ dilecta.& cum miniſter legis tempus aſſignauerit nõ põt ampliari.ar.ff.de compenſa.ij.cũ militi ff.de arbi.celſus.ſ.co conſultationibus.ad fi. non dubito q amplius nõ cognoſcet.ar.ſ.de app.ſup e.ſ.co.ſignificantibꝰ.nec obſtat q pſcriptio non currit niſi contra negligentes.ſ. de conceſſ.preben.qr diuerſitatẽ.qr illud eſt d pſcrip.p legẽ inducta.ſic.s.de elec.c.fi.ſecus in preſcriptione ab hoie inducta: vel ex iure cõſuetudinario.ar.ſ.de reſti.in integ. cõſtitutus.& in his que ibi not.& ſic eſt in poteſtate cõuenti reſcripto eludere cõtra ea.ſ.d ali.iudi.mu.cau.fac.c.j.ſed tñ condẽnabitur ad intereſſe.ar.ff.de arbi.ſi quis rem.s.de reſcrip. ceterũ.&.c.vlti.vel dic q poteſt mederi per decre.ſ.co.paſtoralis.in fi.

11 **Et qualiter finiatur.** †Curſu tẽporis niſi ꝓrogatio facta ſit: de qua dixi.s.ꝓxi. ¶ Itẽ p relationẽ factã ſeu pollicitã.ſ.titu.j.lʒ.ſ.de appel.intimaſti.Itẽ p appel.interpoſitam a diffinitiua ſnia.nã is ad quẽ appellatũ eſt habet.infirmare ſeu confirmare.& ſi cõfirmauerit executioni mãdabit.in autẽ.de ſanctiſ. epiſ.§.ſi quis cõtra aliquẽ.C.de epiſ.audien. autẽ.ſi quis litigantiũ.& qr dubiũ eſt an confirmetur dicit de medio tpe ſuſpenſa.C.de rebus credi.generaliter in prin.C.de appel.precipimus.§.ſi hec appellatio.ideo exponit extinguitur id eſt ſuſpendit.ff.ad turpil.l.j.in fi.decre.tñ innuit cõtrarium.ſ.co.paſtoralis §.preterea.ibi vt interim executio ſententie ſuſpendatur.q.d.non videmur preciſe reuocare: ſed qñtum ad hoc vt interim &c.ac ſi dicat non reuocamus ſed ſuſpendimus: & ſi male appellatũ inuenimus ſententiã confirmabimus & partes ad vos remittemus: ſicut obſeruatur quando ab aliquo grauamine ante diffinitiuam ſententiam appellat ſ.de appella.vt debitus.& ſecũdum hec non currit annus.de quo dixi.s.co.§ que iuriſdi. ver.vel perſonalis.a tpe late ſuie vt ibi dixi cum nihil poſſit iudicibus imputari.ar.s. de reſcri.plerũqꝫ.&.ſ.de eo qui mitti.in poſ. cauſarei ſeruan.c.ij.ad fi.& no.s.de reſcrip.§. quod cui preiudicet.ſub.ti.ſi de reuocatione ver ſed a quo tẽpore.ad idẽ in his q̃ no.s.§. j.ver.fina.quod dic vt plene no.ſ.de appel.§. quis ſit effectus.ſub.§ ſed qualiter conteſtabitur.ver.ſed quis mandabit ſententiam executioni. ¶ Eodem modo videtur reuocata iuriſdi.ſi ab aliquo grauamine appellet ur qñcunqꝫ ante ſententiam.ceſſant enim partes illius a quo appellatum eſt: quouſqꝫ per illũ ad quem appellatum eſt vel delegatum ſuũ cauſa appel.fuerit terminata.s.de reſcrip. dilec.fil.I.ſarracenus.§.vlt.etiam ſi pars appellans remittatur ad illum qui grauauit: vt ſi ita eſt errorem ſuum corrigat non enim cognoſcet is de hoc iudicio: ſed alij qui grauato ſunt in ſubſidium deputati.s.de reſcri. ab excõicato. ¶ Finitur etiam morte mandatarij id eſt eius qui mandatum recipit.ff.mã da.inter cauſas.in prin. ¶ Idem ſi plures ſunt & vnus moriatur.nec ſit adiecta clauſula: quod ſi non omnes.ſ.co.vno delegatorũ fallit quando nõ nomen proprium ſed dignitatis exprimitur.ſ.co.quoniã abbas. ¶ Itẽ finitur mortuo impetrãte.ff.que ſen.ſine appella.reſcin.l.pe.ff.qui ſatiſ. cog.ſi deceſſerit fallit hoc.ff.de fideicom.liber.cũ quaſi.in prin. ¶ Item per mortem delegantis.ſ.c.gratum. ¶ Uel receſſum.ſ.ti j.c.fi.non tamẽ ipſo iure.ſed ope exceptionis.ſ.de teſti.cuʒ venisſent.qñuis ergo reuocatum ſit mandatum & priuatorum conſenſus iuriſdi.non det ſ.de foro compe.ſignificaſti.tamen exce.opus eſt. ſic ſecunda ſententia lata poſt primam non valet.ij.q.vj.§.diffinitiua.veruʒ eſt ſi excipiatur.alioquin contra.ſ.de ſentẽ.& re iudi.inter monaſterium.ſic ſecundum reſcriptum non faciens mentionem de primo non valet: verũ eſt ſi excipiat.alioqñ cõtra.s.de reſcri.plerũqꝫ.&.c.ſi aũt.ſm Hoſ. ¶ Qđ aũt dixi morte mãdatoris vel mãdatarij finiri mãdatũ: verũ eſt re integra.i.lit.nõ cõteſt.ſm Io & Azo. ſi intelligũt.ff.de iuriſ.om iu.& qr per autẽ.de litig.§ oẽm vo.&.§.ſi vo initiũ.col.vij.facit ꝓ eis.ſ.e.relatũ. Mar.cõtra.& ſi dicit quod ſi cõteſtio facta ſit iam non eſt res integra.C.de preſcrip.xxx.an no.ſi quis in rem.&.l.cũ notiſſimi.tñ.ſ.ibi.id eſt ſolaʒ conuentionẽ &c.ff. de pollicitati.l.j.§.cepiſſe.comprobat ſententia Mar.ſ.co.gratum ſicut patet in his que no.s.co.§ que delegari.ver.per hanc citationem.ideo dicitur quod gratũ & relatum interſeceerunt Azo.licet etiã mãdatum expiret non tamẽ preceptum: nam quicũqꝫ ſit iudex ille qui precipit non expirat preceptum morte vel tranſla.ipſius vel eius cui precipitur dũmodo legitime facte ſint iuſſiones. nam ſi contra leges vel ius publi. pro non ſcriptis habentur: in auten.vt nulli iudi.§.& hoc vero iubemus.&.§.ſi vero etiam precepta. col. ix.ſecũdũ Uincen.& Lau.&.G.na.dic vt not. s.eod.§.quibus modis.verſi.fit etiam prorogatio.& ſequen. ¶ Itẽ finitur per reuocatio

nem delegãtis.prio.ff.de iudi.
iudicatum ſolui. vel ſine cau-
ſa fie i non debet.qđ dic vt no.
ſ.eo.§.que delegari.verſic.ſed
nunquid põt reuecare. ¶Itẽ
finitur ſententia lata ⁊ execu-
tioni mandata. j.eo. in literis
ff.de re iudi.Pau.qđ dic vt no.
ſ.in proxi. allegato verſic. ſed
nunqđ põt reuecare.et §. que
iuriſdi.verſi. vel perſonalis.et
ſequẽtibus.¶Item finiꝛ ſi in-
cidat in impoſſibilitatẽ iuris
vel facti quando appoſita eſt
illa clauſula qđ ſi non oẽs ⁊c.
ſ.de reſcrip.ſuſcitatus.j.de re
iudi.ad probandũ. ſm Goffre.
hoc verũ eſt ſi perpetua ſit im-
poſſibilitas: ſecus ſi tempora-
lis:nã licet ſit impeditus vna
die ⁊ alia non : illa die qua nõ
eſt impedit⁹ poterit intereſſe.
De hoc dic vt no.ſ.eo.§.qđ ſit
eius officiũ.ver.ſed qđ ſi vnus
ex delegato. ¶Item finiꝛ per
interlocu. qua dixerunt iudi-
ces ſe per tales literas proce-
dere non poſſe:adeo qđ per pa
ctum partiũ iuriſdi. reaſſume-
re non valebit. j.eo.ſignifican-
tibus. ſed contra.j. de preben.
dilectus.ij.dic qđ ibi procediꝛ
autoritate ſecundi reſcripti.
¶Itẽ ibi nõ fuit primũ reſcri-
ptũ ſurreptitiũ: ſed i illa ſigni-
ficantibus ſecus.¶Itẽ finiꝛ p
lit.cõteſt.factã corã ordinario
vel tacitum cõſenſum partiũ:
qđ dic vt not.ſ.eo.§.qđ officiũ.
ver.quid ergo ſi libellus.Item
finitur per ſucceſſionẽ bonorũ.
arg.ff.de arb.ſi vnus.j.de ſolu.
odoardus. ¶Itẽ finiꝛ accepti
latione pacto de non petendo
tranſactione rei peremptorie:
cum in his caſibus non coga-
tur arbiter ſniam dicere vt no.
infra de arbi.§.fi.ver.item non
cogitur ſi ſolutũ ſit cõpromiſ-
ſum.et in eodẽ.§.potes videre
alios caſus.¶Uerũtamen qđ
dictum eſt de ſucceſſione bono
rum acceptilatione ⁊c.non in-
telligas finiri ſic iuriſdi. quin
ipſe deleg.poſſit pronunciare.
ff.de iudi.de qua re.¶Itẽ non
intelligas quod in ſpiritiuali-
bus poſſit fieri tranſactio.§.et
in quibus. ¶Item non intelligas qđ poſſit
fieri pactum de non petendo coram non ſuo
iudice:cum nec renunciatio teneat in mani-
bus non ſui iudicis facta,vt not.ſ.de renun.
§.cum.⁊.§ qualiter.

¶De recuſatione iudicis delegati. Rubr.

1 Recuſatio quid dicatur.
2 Recuſari quis poſſit.
3 Recuſationis iuſte cauſe que ſint: et ſunt
tredecim.
4 Recuſatio quando fieri debet.
5 Recuſatio qualiter fieri debeat.
6 Effectus quis ſit: vt iuriſditio recuſati ſu-
ſpendatur pendente cauſa recuſationis.
7. Excõicatus nõ habet perſonã ſtandi in iu-
dicio quouſq; fuerit abſolutus.
8 Iudicium in tenebris non eſt exercendũ.

SEd nec illud omit-
tendum eſt quod iuriſditio de-
lega.finitur per recuſationem.
¶Hic igitur videndum quid
ſit recuſatio. ¶Quis recuſeꝛ
¶Que ſunt iuſte cauſe recuſatiõis.¶Quã-
do debet fieri recuſatio. ¶Qualiter recuſa-
tio fieri debet.¶Quis ſit effectus.

a Quid ſit recuſatio. [a] Et quidem
1 recuſatio † ẽ
ob iuſtam cauſam ſuſpicionis contra iudi-
cem propoſitam audientie eiuſdem iudicis
declinatio canonice allegata. vt colligitur.j.
eo.ſuſpicionis.j.de ap.cum ſpeciali.C. de iu-
di.apertiſſimi.in.q.v.qua ſuſpecti.

2 Quis recuſetur: † Et quidẽ tam
ordinari⁹ q̃ de-
legatus ⁊ quicunq; ſit iuriſditio. habens et
etiam auditor: vt apparet in his que not.ſ.
eo.§.de offi. et poteſta.iudi. deleg. cui poſſit.
ver.cõmittitur huic bene cauſa.⁊.§.quod ſit
eius officium.ver.ſalua reuerentia.et ſequẽ.
vbi etiam inuenies coram quo probatio ſit
facienda.ver.ſed coram quo. ⁊ ſequentibus.

b Que ſint iuſte cauſe [b] recu-
3 ſationis? † Et quidem ſi delegatus recuſa-
tur multe ſunt. ¶Prima eſt iuſta cauſa ſi
delegatus ſit dominus impetrantis infra.e.
cauſam que. ¶Secunda ſi nimis familia-
ris vel commenſalis infra eodẽ. inſinuante.
Sed non nocet ſi aduocatus aduerſe partis
ſit familiaris iudi.infra de offici.iudi.capi.ſ.
licet ſit ar.contrarium.iiij.qđ.iiij.§.de domo.
⁊.c.ſeq. contrarium.j.de ap.ex inſinuatione.
ſed qđ ibi dicit litera videaꝛ fouere ſubaudi
nõ tñ fouebat:multa cũ videnꝛ que nõ ſunt.

a ¶Quid ſit
recuſatio.
adde ſpec.
e.ti. in.§.j.
Bald.in.c.
qm cõtra.i
xiiij.col.h.
quero qđ
eſt recuſa
tio. de pro
batio.

b ¶Que ſũt
iuſte cãe.
adde glo.
in.c. acce-
dẽs. vt lit.
nõ cõte.do.
in.c. legiti
ma.de ap.
li.vj. Feli.
i.c.poſtre-
mo.eo. tit.
⁊ ibi Car.
Alex. enu
merat plu
res caſus
q̃ feli.ibi.

¶ Tertia ſi eſt canonicus. j.eodem. cum.R. canonicus. ¶ Quarta ſi is qui iudex eſt hoc impetrauit: vel impetrari procurauit. ar. ff. de ꝓcur. que omnia. et argu. ff. de iuriſ. om. iu. pretoꝛ. C. ne quis in cau. ſua iudi. l. vnica. ¶ Quinta ſi hʒ cām ꝯſimilē. j. de iudi. cām q̄ j. de teſti. ꝑſonas. ¶ Sexta ſi vnus eſt iudex: alterius: puta impetrauit te iudicē contra titium: ⁊ tu me contra ſeium. Hic ſeius recuſabit me ex eo quod ſum iudex tuus in cauſa titij: et titiꝰ te ex eo qđ es iudex meꝰ ī cauſa ſeij. tales enim iudices vocabat magiſter meus taxionarios: quaſi taxatum ſit inter ipſos ⁊ conuentum qualiter vnus in cauſa alteriꝰ ꝓcedere debeat. q.d. facias mihi bonā parapſidē ⁊ ego faciā tibi bonā. h̄ ē qđ dicebat frater Si. hoſpitalioꝝ ꝓcuratoꝛ ꝯ peregrinū ſubdele. dn̄i. U. ebꝛūdunen̄ archiep̄i bona la mi fai bona lati farai. Tamē ſuccubuit: qꝛ inepte ꝓpoſuit vt no. ſ. codē. §. qđ ſit eius officium. verſi. ſed coꝛam quo. ⁊ tn̄ cām iuſtiſſimam reputo: ſicut ⁊ dn̄s Egidius cardinalis faciebat per. c. xvj. q. ij. viſis poſt medium. c. ⁊ ante finem: ibi cuius iudicio ⁊ voluntate nunc erigitur nunc. deprimitur. vnde fit vt in partem ep̄i ad ſeruiendum ſacerdos ꝓcliuilioꝛ fiat. ad idē. viij. q. ij. ca. j. xj. qō. iij. quatuoꝛ modis. j. de collu. deteg. c. j. idem eſt ſi mecum litem habeat. ff. de excu. tu. pꝛopter litem. C. qui da. tuto poſſ. aut. ſi curatoris. ¶ Septima ſi ſit ſuffraganeus ⁊ hec nō poteſt eſſe notoꝛia ideo non requiro ꝓbationem: ſic intelligo. j. vt lit. nō conteſt. accedēs. j. ¶ Octaua ſi ſit de eadē terra oꝛiūdus: quā quidā repꝛobant indiſtincte: ego autem appꝛobo quando compatriote ſunt in regione extranea: tūc enī compatriote eiuſdē regionis diligunt ſe tanq̄ꝫ fratres. ad quod accedit. ff. de here. inſtitu. nemo dubitat. §. qui frater. ff. de verb. ſign. late culpe. §. amicos. Cōſueuit etiam liuoꝛ inuidie regnare inter indigenas ⁊ alienigenas. ar. j. de inſtit. ad decoꝛem. hec cauſa et quedā alie fecerunt me angliam elongare. Hec tamen cauſa de cōſue. non ꝓponitur. ſed puto ipſam eſſe iuſtiorem q̄ꝫ multas alias cauſas que ſcribuntur: vnde ſi anglicus impetrat anglicum contra alienigenā moꝛantē in anglia: vel alienigenam cōpatriotam contra anglicuꝫ: puto qđ tum ratione familiaritatis ⁊ amicitie quaſi fraterne. ff. pꝛo ſocio. verū. tum ratione liuoris inuidie niſi ſit ꝑſona valde honeſta talis iudex poterit recuſari. iij. qō. v. qꝛ ſuſpecti. et c. accuſatoꝛes. quia tales affectiones cōſueuerunt veritatem impedire. vt ibi: ⁊. xj. q. iij. quatuoꝛ modis. idem intelligo ſi ſit de terra impetrantis ratione ſubiectionis. maxime ſi clericus vel ſcriptoꝛ eiuſdem ſit: vel aliter familiaris. ſic intelligo. j. vt lite non conteſt. accedēs. ij. ¶ Nona ſi ſit ſit cōſanguineus vel affinis. ff. de iniur. lex coꝛ. ff de lib. cauſa. ſi pariter. ¶ Decima ſi fuerit aduocatus in eadem cauſa. ff. de poſtu. l. fin. pꝛobat̄ de vtroq̄ꝫ ſcilicet de cōſanguineo et aduocato. j. de ap. poſtremo. ad idem. ff. de pꝛocu. ſed he perſone. ⁊ l. iul. affinitate. iij. q ix. abſens ij. ¶ Undecima ſi ab eo appellatum ſit. j. de app. ad hoc. et. c. accepta. q̄ꝫuis enim non fiat iniuria iudici a q̄ appellatum eſt ex qua ſcꝫ agi poſſit. C. de appel. ⁊ in maioꝛibus tamē qualiſcunq̄ꝫ fieri intelligit̄: arg. C. de epiſ. audi. l. ij. C de ſum. tri. ⁊ fide catholi. l. iij. in pꝛinc. et ideo timendum eſt ne pꝛouocatus obeſſet vt no. ſ. eo. §. qđ ſit eiꝰ officiū. verſi. ſi queras rōnē. ⁊ vide ſup̄ hoc qđ no. j. de app. §. quis ſit effectus. ver. item lꝫ exemptus ſit ⁊ ſeq. ¶ Duodecima ſi comes ſit. ar. j. de offi. p̄ſi. ſenatus. ⁊ ad. l. iul. repe. l. ij. ⁊. iij. hec tn̄ cauſa in oꝛdinaria iuriſditione non ſemper locū hꝫ qꝛ dic vt no. j. de ſen. ⁊ re iudi. §. q̄s dꝫ ſniam. v̄. ſed nūq̄d pōt ſuis. ⁊ ſeq. ¶ Tertiadecia ſi ſit inimicus dn̄i mei: nā propter dn̄m recuſat tota familia iuriſditioni alicuiꝰ. C. ſi quacūq̄ꝫ predi. pote. l. vnica He cauſe ⁊ conſimiles quas diligēs lectoꝛ per ſe recolligere poterit: poſſunt pꝛoponi contra iudicem deleg. Sed et omnes que repellūt oꝛdinariū de quibus dixi. j. de app. ſub rub. de recuſa. §. ex q̄bꝰ cauſis repellunt delegatum non tn̄ ecōtra vt ibi no. ver. ⁊ breuiter. ⁊ eſt ratio qꝛ delegata iuriſdi. accidentalis eſt: vt not ſ. eod. §. que iuriſ. ver. eſt autem accidentalis. ſed ⁊ oꝛdinaria naturalis. vt ibi dixi non eſt ergo mirum ſi accidēte foꝛtioꝛ ſit natura. inſti. de iure natu. §. ſꝫ naturalia. dicāt ēt quidā qđ iuſta cā eſt ſi non aſſignatur locꝰ tutus reſpectu inimicitiarum: ⁊ congruus reſpectu ex penſarꝫ. j. vt lite non conteſt. accedēs. ij. j. de fide inſtr. accepimus. j. de confir. vlti. vel inuti. cum dilecta. iij. q ix. hoꝛtamur xxxiij. q. ij. ſiue de cōiugij. xxiiij q. j. pudēda. ff. de reb. dub. vtrū. ij. q. ij. c. fi. naꝫ ſi cui difficile ſit ſatiſdare in vno loco remittit̄ ad alium. ff. q̄ ſatiſd. cog. ſi fideiuſſoꝛ. §. fina Sed hic puto qđ ſit locꝰ appella. j. de appel ex pte. ¶ Illud eſt ſpāliter denotandum circa iſtam materiam quod pꝛedicte cauſe non ſufficerent omnes ad teſtem repellendū: ecce enim canonicus non poteſt eſſe iudex vt dixi: tamē poteſt bene eſſe teſtis ſ. de offi. archi. c. fi. ⁊ eſt ratio quia nō eſt pꝛobationum facultas anguſtanda. C. de here. qm̄ multi. in fin. facilius aūt decē iudices q̄ꝫ vnum teſtē poteris reperire.

4 Quādo debet fieri† recuſatio. Et quidē Hoſ. no. qꝛ iudex recuſari dꝫ in=

fra.xx.dies qui dantur ad deliberandū libel lo porrecto: ⁊ hoc fieri poteſt ꝙuis cautum ſit iudicio ſiſti: vt in auſ.offerat. ſicut et poſt iuramētum preſtitum de ſtando iuri poteſt nihilominus appellari vt.ſ.de ap. ad hoc.⁊ ſ.⁊ non poſtea. vnde in corpore auſ. dicit in medio.xx.die ꝑ id eſt infra.xx.dies licentiam eſſe iudicem recuſare vel repudiare ſi tamē contingat lit. conteſt. fieri que ſi valeat adhuc ſalui ſunt illi dies: et licebit infra illos omnia ex integro fieri.vt in auten. de exhi. ⁊ intro.reis.§.ſancim⁹.col.v.⁊ ſic intelligas. iij.q.iij. offeratur. ideo iudice abſente is qui recuſare ipſum intēdit proteſtari debet hoc coram alijs intelligas tu ne.ſ.xx.dies cedāt. C.de iudi.cum ſpecialis:nec obſt. qꝺ hec exceptio cum dilatoria ſit quandocunqꝫ ante lit.conteſt. opponi poſſe videtur. vt not.ſ.de excep.§.et quando.qꝛ non ideo dicit hec exceptio dilatoria qꝺ vſqꝫ ad lit.conteſt.ꝓponat. Sed qꝛ ſemper ante lit.cōteſt.ꝓponenda eſt ſm Goffre. tu teneas quod etiam elapſis illis xx.diebus recuſari poteſt aliqñ: et aliqñ non poterit etiam infra illos.xx. dies ſm qꝺ vltra vel citra lis conteſta.erit. Nam hec dilatio ⁊ arctari ⁊ prorogari poteſt. vt no.ſ.de dila.§.j.ver.alie deliberatorie.⁊.§.qs ipſas. qꝺ ergo dixi.aūt.de xx.diebus. non dixit ꝓpter hoc qꝺ vellet limitare hanc exceptionē: ſicut nec deliberationem:imo ex cauſa arctari poterit et prorogari hec dilatio. Sed ideo hoc dixit:qꝛ cōmuniter dari debent.xx.dies quibus elapſis lis conteſt.conſueuit quo facto iudex non poterit recuſari quinimo ſi dicat cedo nō habet neceſſe iudicem recuſare. ſi dicat cōtendere volo intelligendū eſt coram illo coram quo vocatus ſum: ⁊ ſic ex quo nihil aliud dicit videt in iudicem tacite cōſentire:certe nec.l.antiqua cū ſpecialis. de iure nouo auſ.qꝺ poſtea factum fuit:videt ſomniaſſe. dicas igit qꝺ ſemper potes recuſare iudicē anteqꝫ videaris ipm expſſe vl tacite ꝯſenſiſſe nō poſtea niſi de nouo emergat: vt apparet in his q̄ no.ꝫ.eo.§.qs poſſit delegari.℣.cōmittitur huic bene cauſa.⁊ ꝓbat.ſ.e. inſinuante.⁊.ſ de ſentē.⁊ re iudi.inter monaſterium. ¶ Quid ſi cui competat recuſatio cōtra iudicē ⁊ excōicatiōis exceptio ꝯ aduerſarium.vt qꝛ vna ſit impedimētū alteri⁹. Nā deleg.cognoſcere hꝫ. de excōmunicatiōe. ſ. eo.prudentiā.§.ſexta.arbitri vero de recuſatione.ſ.e.ſuſpiciōis.ergo inſolubile ſit impetranti ⁊ delegato ſuo.delegat⁹ eñ cognoſcere nō pōt de excōicatione pendē.cā recuſationis expediri pōt.ſꝫ nec cā recuſationis expediri pōt:qꝛ nec excōicato cōicādū eſt ex certa ſcientia.ſ qꝺ me.cau.ſacris.⁊.ſ.de ſenten.excō. ſignificauit. ergo nec cum eo arbitri eligentur.ar.ſ.de iudi.intelleximus. xj.q.iij.cū excōmunicato.et.c.precedentib⁹.ſꝫ certe non eſt rigor iuris ex quo ſequi poteſt cauſe perplexitas nimiū ꝓſequēdus. ſ. de app. oppoſita.§.vlti. puto igitur qꝺ in hoc caſu pōt deleg.cōpellere recuſantē:vt vel corā ordinario excōicationē probet.arg. ſ.de offi.ordi.ſignificauit.⁊.C.de iudi. l.fi. aut q cū aduerſario ſuo arbitros eligat q̄ primo de excōmunicatione cognoſcant: ſecūdo de recuſatione nec alleget timorem cōmunionis:qꝛ excuſatur neceſſitate iuris.xj.qꝺ. iij. quoniā multos.⁊ duob⁹.c.ſequēti. quinimo alia ratio reformat pactū nam recuſans in cauſa recuſationis actor eſt.⁊ libellū porrigere debet vt apparet.ſ.eo.§.qualiter. ergo imp. tranſ ꝙuis excōmunicatus cū dubius ſit pōt iuriſditionē quā impetrauit defendere cū cuilibet excōmunicato legitima defenſio reſeruetur.ſ.de excep cum inter priorem.dilecte.dilecti.ſignificauerūt. venerabilē. poterit ergo iudex deleg.prefigere terminū infra quē eligat:qꝺ niſi fecerit ad aduerſarium deuoluet electio.ar.ff.de leg.ij ſtatuliberū.§.ſtichum. aduerſario aūt eligēte ⁊ parato ꝓcedere ſi recuſans denegat puto qꝺ tanqꝫ cōtra contumacem non obſtantib⁹ exceptionib⁹ ꝓpoſitis poterit iudex delegat⁹ ꝓcedere cū nec aliter ſua iuriſdi.valeat expediri.ſ. eo.ſuſpicionis.⁊ in auſ. d.n.extra de app. legitia ſuſpicionis cauſa. non vltra procedo in qōnibus circa hūc articulum Latet enim quoddam quid energie quam mihi retineo ne aperiā laqueum indiſſolubilem reſcriptorum. ⁊ vide qꝺ not.de hac materia.ſ.de excep.§.et qñ. ver.in declinatorijs.

5 Qualiter recuſatio † fieri debeat. Traditum eſt ab antiquis quod libello porrecto.hoc enim precipit lex. C.de iudi.apertiſſimi. ibi:libello recuſationis ei porrecto. Glo. huius libellus commode ita concipitur qm̄ res periculoſa eſt: et triſtiſſimos ſolet ſortiri euētus ſub iudice ſuſpecto ſubire iudiciū.iō ego.T.audiētiā tuā dñe. R.recuſo.⁊ hoc ſi offerat iudici. ſi alij retine oia: ⁊ immuta vt dicas audiē.illi⁹ ⁊c. Azo.iūge ex tali cā alioqn nō ſufficeret vt.ſ. ꝺ ap.ſcdo requiris.⁊.c.cū ſpeciali. iō aūt dicit in libello ⁊ hoc ſi porrigat iudici:qꝛ aliquoties porrigitur ei qui recuſat:aliquoties alij: vt apparet in his que no.ꝫ.eo.§.q ſit ei⁹ offm̄.℣ſi. ſed coram quo ꝓbabit.dꝫ aūt talis cā proponi que ſi probata eſſet deberet legitima reputari.ſ.de app.cum ſpeciali.quo facto arbitri eligendi ſunt a partibus qui terminum aſſignabunt infra quem iuſta cauſa recuſationis probetur.ſ.eodem.ſuſpicionis.ſ.de app.

ſecūdo requiris·§·fin. ¶ Poteſt ⁊ ſic formari: quia ſuſpecti vel inimici iudices eſſe non debent: ⁊ quodāmodo naturale eſt ſuſpectorum iudicū inſidias declinare: et inimicorū examē velle refugere idō ego ⁊c.vt.ſ. ¶ Quid

a ſi arbiter nō vult recipere arbitriū [a] non videtur qd̄ cogi poſſit: nā hec res extra neceſſitatem poſita eſt.ff.de arbi.l.iij.§.j.verū eſt qñ queritur de arbitrio voluntario. ſecus de neceſſario.nam ibi cogitur arbiter: ſic intelligo C.de aduo.diuer.iudi.ſancimus.tale eſt hoc de quo hic querit̄.cum nec aliter iuriſdi.expediri poſſit.ſ.e. ſuſpiciōis.ſ.de ap.cū ſpeciali. ¶ Quid ſi non pñt cōcordare: aduocent tertium ad qd̄ cōpellant̄ per delegatū.ſ.co.ſuſpicionis·§.j. ¶ Quid ſi non poſſunt concordare de tertio.aſſignet delegatus eis terminum infra quem cōcordent vel tertiū aduocent.quo elapſo delegatus iuriſdi.ſua vtat̄. in auť.d.n.extra de ap. legitima·§·fi. ¶ Sed nūquid per hoc corrigit̄ Grego.qui vult qd̄ arbitri terminū aſſignēt: non: q: Greg.loquit̄ in termino infra quē probari debet cauſa recuſationis propoſita. Inno.vero de termino infra quē vel arbitri concordent vel tertiū cōcorditer aduocēt ergo ſi tertiū aduocauerūt ceſſant partes delegati i termino aſſignādo. ¶ Quid ſi hodie preponat̄ cauſa vna: cras alia: ⁊ ſic nullus eſt finis.puto qd̄ delegatus poteſt aſſignare diem infra quē omnes proponant̄: quo elapſo non poteſt proponi aliqua niſi de nouo emergat.ſ.de excep. paſtoralis.nam ⁊ ad probandū peremptoriam exceptionem poteſt iudex terminū aſſignare. quo elapſo excipiens non audit̄.ſ.de proba. licet.rñ.j.⁊·§.j.vel melius dicas qd̄ imputet ſibi ſi in libello nō ꝓpoſuit: q: de cetero non proponet: niſi ex noua cauſa cū preſumi debeat contra ipſum.et hic eſt caſus vbi iudicio meo libellus admittetur in quo plures cauſe proponi poterunt indiſtincte.imo talis laudabilior eſt illo qui ſubticet ⁊ cōcelat: cum preſumatur in fraudem verſari.ad hoc infra de dolo ⁊ contuma.ca.fin.infra de cauſa poſſeſſio.ad vltimum infra qui matri. accu.non poſſunt.capi.fin.in auť.d.n.extra de reſti.ſpolia.frequens et aſſidua·§·ſolet et extra de excep.pia ꝯſideratione·§·ſi q̇s igit̄.

6 Quis ſit effectus †. ut in iuriſditione recuſati ſuſpendatur cauſa recuſationis pendente: ſicut ⁊ penden. cauſa appel.ſuſpenditur.vt no.ſ.co.§.qualiter finiat̄ non tamē per omnia. nā et poſt recuſationē iudex recuſatus quo ad quid iudex remanet.vt apparet in his que not.ſ.§.proxi. et infra de app.ſub rub.de recuſa.§.ſi quis cognoſcet. Sed hoc regulariter verum eſt: nā ſicut per appel.recedit̄ ab audientia iudicis: ſic et per recuſationē nec habeo neceſſe appellare: ſed ſufficit recuſatio ſicut innuit̄.ſ co.ſuſpicionis.⁊ de appella. ſecundo requiris. iū.q.v. quis ſuſpecti. C. de iudi.apertiſſimi.et ſicut ſententia lata poſt appellationē iuſtam nulla eſt ipſo iure.ſ.eod. cum olim.ad fi.ſ.de appel.dilectis filijs·§· q: vero. ſic poſt recuſa.lata nulla eſt. ſicut audiui a dño noſtro qui licet tenet hoc verum eſt in vtroq; ſi cauſa propoſita vera legitima ſit: alioquin contra.ſ.de appella.cum ſpeciali. vbi duo equiparantur appellatio ⁊ recuſatio: ideo dicit rubrica de appella.recuſationibus ⁊ relationibus: q: diuerſi ſunt modi per quorum quēlibet ab audiētia iudicis recedi poteſt: ⁊ vbi nō eſt locus appellationi non eſt locus recuſationi.ſ.de appella.ſuper co.ij·§.j. Quid ſi recuſatur ⁊ appellatur.rñ.ſi proſequatur appel.nō valet niſi ob cauſam non admiſſam fuerit appellatū.ſ.co.ſuper queſtionum.ad fi.ibi: q: ſi iuſtam cauſam recuſationis noluerit admittere delega.⁊c. ergo ſi proponis cauſam recuſationis: et non expectes vtrū iudex admittat vel nō admittat appellare non pōt: ſicut eſt in qualibet alia exceptiōe appoſita.ſ. de appel.dilecto.ad fi.ff. quādo appel.ſit.l.j·§·ſi quis tutor. ¶ Quid ergo ſi ſic dixeris recuſo.te ex tali cauſa ⁊ appello vl' prohibeo ne ꝓcedas cauſa recuſationis pēdente.⁊ certe videtur quod appellatio teneat. argu.op.ff.de arbi.non diſtinguemus·§·cum quidam.videtur enim hec appellatio extra iudicium facta: nam ex quo recuſatus eſt iudex ſuſpenſa eſt iuriſditio vt dictum eſt: nec ad ipm pertinet cognoſcere vtrū cauſa propoſita ſit admittenda vel non: ſed ad arbitros infra eodē ſuſpiciōis ergo extra iudicium videtur fieri talis appellatio: ⁊ ſic valet.ſicut ꝓbat̄

a ¶ Quid ſi arbiter nō vult recipere arbitriū. Ad de Spec.ti titu.de iu. om.iu.in·§.ij.verſi. ſ3 an bar. in.l.j.i.ij. colum.de lega.ij.

ſ.de appel.bone me.⁊ dixi in ſumma:quini-
mo vł libūpſi contrarius qui appellat a iu-
dice recuſato: qꝛ recuſatio premiſſa innuit
ipſum non eſſe iudicē appellationis:ſequēs
innuit ipſum eſſe iudicem. Unde apparet re
cuſationis defeciſſe,conditionem: vbi q̄s ad
appella.auxilium confugit.argu.op.ff.rem
ratam haberi.l.iij.§.falſus.nec ob.ſ.eod.ſup
queſtionum.§.fi.qꝛ ibi loquitur qn̄ ſubdele-
gatus delegati recuſatur.in quo caſu nō ad
arbitros recurritur imo coram delegato cā
proponēda eſt ⁊ ꝓbanda vt ibi dicit ⁊ in eo.
c.§ quē vero.nos autē loquimur qn̄ delega-
tus recuſał in quo caſu videtur ſufficere re
cuſatio:nec nocet ſi iungas appello ne ꝓce-
das.⁊ ſic pōt intelligi.ſ.eo.cū ſuper abbatia.
⁊.ſ.vt lit.nō conteſt.c.j.ij.⁊.iij. ¶ Pōt et illud
dici ꝙ vbi cauſa recuſationis notoria eſt ap
pellari poteſt ne procedat:puta:quia ſuffra
ganeus eſt impetrantis.ſic loquitur.ſ.vt lit.
nō cōte.accedēs.j. qꝛ vix pōt eſſe nō notoriū
ar.ſ.de tranſla.epi.q̄to.§.ceterū. ⁊ ideo non
indiget ꝓbatione.ſ.elec.bone me.maguntī-
no.§ licet.et.§.cōtra. ſ.de iureiu.ad noſtram.
iij. ſi vero dubia eſt tene vt dixi. ¶ Sed q̄d ſi
ſubdelega.delegati recuſatur: ⁊ nihilominꝰ
delegatur recurrendum eſt arbitros vt pꝫ
ex premiſſis. ¶ Et quid ſi duo non poſſunt
concordare nec nominare tertium quin iu-
ſta cā recuſatiōis proponatur cōtra ipſum:
puto epm ordinariū aduocādum: cum quo
ambo arbitri vel alter eoꝝ dubiū diffiniant
⁊ decidant.arg.xj.q.j.quicūq;.in auł.de ſan-
ctiſ.epiſ.§.ſi q̄s litigantiū.col.ix. in talibus
eñ ordinarius ſupplet.C. de iudi.cū ſpecia-
lis. ¶ Quid ſi iterū epiſcopum recuſet tanq̄
ſuſpectum. Certe nimium querenti non eſt
reſpondendum nec nimiū recuſanti ſatiſfa-
ciendum. imo talem inconſtantiam merito
recuſabit iudex.ff.de ꝓcurat in cauſe.poſſu
mus ergo dicere q̄ð in hoc caſu intelligatur
reſuſcitata lex antiqua.C.de epiſ.audi. ep̄a-
le iudicium ſit ratum oībus:ſubaudi in hoc
caſu:ab alia.l. quicūq;. ſuperius allegata:q̄
alias correcta itelligił. ⁊ quā habes.ſ.de iu
di.nouit.§.nō igił.ibi:⁊ illō dimittamus q̄ð
theodoſius ſtatuit imperator ⁊c. Ubi enim
ordinarius ſecularis recuſatur iungił ep̄s:
vt in auł.vt differentes iudi.§.ſi v̄o cōtingit.
col.ix.poſita. C.de iudi. ſi v̄o contingit. nam
nec in tertiam perſonā tranſit excōmunica-
tio:nec tertio appellał vt tractatur.ſ de ſen.
excō.§.ſi.rn̄.j.verſi.hec antē excōicatio. et de
appel.§.q̄ties. nec teſtes tertio reprobātur.
ſ.de teſti.lꝫ.iij. ¶ Quid ſi iudex deleg.vult p̄
uenire recuſationē ⁊ cām aliij delegare nō vł
ꝙ poſſit cū iuriſd:.ſua elidi poſſet ꝑ exceptio
nem;⁊ ſic inefficax eſt penes ipſum. ff.de re-
gu.iur.nihil intereſt.ff.ex q̄bꝰ cauſis in poſ.
ca.fulcinius.§.ſi in diem.ff.de dolo.elegāter.
§.ſeruus pactiōis.ergo ſi inefficax eſt iuriſ.
in delegāte inefficax eſt in ſubdelegāte.ar.ff.
de iuriſ.om.iu.ſolet pretor.ff.de offi.eius cui
man.eſt iu.l.⁊ ſi pretor.⁊.ff.e.ti.l.j.§.qui mā-
datam. ſi eñ non hꝫ iuriſditionē in cogno-
ſcendo.ergo nec in delegādo.C. qui ꝓ ſua iu
riſdi.l.vnica.nā delegare pars iuriſdi. eſt.ff.
de iuriſdi.omni.iudi.l.iij.in fine. argu. ff.de
offi. proconſul.obſeruare.§. fin.nec debet iu-
dex preuenire diligentiam recuſare volen-
tis.ar.ſ.de ap.ſepe contingit. ad fi. ⁊.c.obla-
te.§.pe.⁊ de confir.vti.vel inutili.bone. ¶ Sꝫ
contra:qꝛ cauſe ſuſpicionem perſonam iud.
afficiunt non iuriſdi. ergo cōtra ſucceſſorē.i.
ſubdelegatum nō competit exceptio arg. ff.
de diuer.⁊ tempo. preſcrip. an vitium.perſo
nalis enim exceptio perſonā non egreditur.
ff.de excep.exceptiōes.ij rn̄.j.⁊ ideo mutata
perſona vitium abolel.ij.q.j.in primis.j.q.j.
cito turpem.ſ. de fi. preſbẏ.ex tranſmiſſa.ff.
vti poſſi.ſi duo.§.non videor. Solu. puto q̄ð
ante recuſationem poteſt committere nego-
tiū q̄ð in ordinario indubitatū eſt ff.de iuriſ.
om.iudi.pretor.⁊ idem puto in delegato ſm
Hoſ.arg. ſ. de reſcrip.nō nulli.§.cum autem
lites.et apparet in his q̄ not.ſ.eo.v̄.miror.et
ſequentibus. ¶ Patet per premiſſa q̄ð effe-
ctus recuſatiōis ab initio dubitatiuꝰ eſt vn̄
ſuſpēdit iuriſdi.recuſati ex poſtfacto autem
diuerſos effectus habet non dubios:ſed cla-
ros. Si eñ is qui de cā recuſationis cogno-
ſcit ipſam illegitimā reputat: remittat par-
tes ad iudicē recuſatū: ⁊ puto q̄ð hic appel
lari poteſt:⁊ debet ex quo nō admittit legiti
mam cauſam recuſationis:⁊ ſic intellige q̄ð
no.ſ. eo.verſi. quid ſi recuſał ⁊ appellatur.
¶ Si vero ipſam admittat tanq̄ legitimam
appellare poteſt is contra quē ſit recuſatio
ſcꝫ is qui iudicem impetrauit.ſi putat ꝙ nō
fuiſſet admittēda: qꝛ talis arbiter iudex eſt.
⁊ ideo a tali arbitro appellał. ff.qui ſatiſd.
cog.arbitro.⁊.l.ſeq.rn̄.j.ff. a quibus ap.non
licet.l.fi. ¶ Quid ſi pronuncient falſam cām
recuſationis vel veram. idem dico quod ap
pelare poteſt is qui putat ſe grauatū. ¶ Sꝫ
quid ſi cauſam admittant et ipſam pronun
ciant veram fuiſſe: ⁊ iudicem legitime recu-
ſatum dicunt. T.⁊ Jo.et multi eorum ſequa
ces q̄ð omnino ceſſant partes recuſati: ita
quod non poteſt cognoſcere:nec aliij delega-
re.ſ.de fo.compe.licet.ſ.de ap.ſecundo requi
ris. et hoc in delegato ordinarius aūt dele-
ga. recuſatus de recuſatoris conſenſu cām
cōmittet.ſic intellexerunt.ſ.de ap.cū ſpecia-
li.⁊ eodē modo reſpondebāt.ſ. de fo.comp.ſi
quis clericorum.⁊.ſ.de ap.ad hoc cū a te. vł

ꝙ ibi dicit: quid dirimere valeat queſtionem ſubaudi recuſatiōis ⁊ nō ꝑncipalē. nec ob. ll. infraſcripte quia correcte ſunt ſm ius canonicum. ¶ Goffre. reprobauit hoc: ⁊ intellexit decre. ꝭ. de app. cū ſpeciali. in ordinario: vt ſic concordet cū decre. ⁊ in delegato: vt ſic ꝯcordet cū. ll. que dicunt ꝙ dele. ꝗ̄uis recuſat⁹ ſit tām committere pōt: intelligas de recuſatoris aſſenſu: ſic intellexit. C. de iu. apertiſſimi. ⁊ l. cum ſpeciali. nec ob. ꝭ. de ap. ſcdo reqris. quia qḋ ibi dicit cauſe cognitioni ſuperſedere tenentur. verum eſt in propria perſona: qꝛ ſuſpectus iudex eſſe nō debet: vt ibi ſequiꝛ. ⁊ iij. q. v. quia ſuſpecti: qꝛ hoc periculoſum eſt. ꝭ. de except. cum inter priorem. ex hoc tamen non negatur recuſatum cōmittere poſſe ad aliam. ꝭ. de foro compe. licet. ſic reſpōdebat. non ob. quod ibi dicit ad te vel ad nos pro iuſtitia recurratur. ſubaudi per appel. ex quo recuſatio non eſt admiſſa: ſed ea non ob. cognoſcere volūt: vnde ibi ſequitur ſicut ſuperius eſt expreſſum: hoc enim in ſuperiori parte illi⁹ decre. exprimiꝛ manifeſte. ¶ Miror quare ſapientes peruerterunt iura. ⁊ dico quod tam iura ciuilia ꝙ̄ canonica concordant non diſcordant, aſſero tamen qḋ. T. et Jo. bene reſpondent decre. ſed male intelligunt. l. Dn̄s etiā Goffre. nimis dilatat decre. qꝛ proculdubio decr. cum ſpeciali. in ordinario tm̄ loquitur: ⁊ aſſero qḋ ordinarius recuſatus committere poteſt: non tn̄ delegatus: ⁊ qualiter hoc intelligi debeat not. plene. ꝭ. de ap. ſub rubri. de recuſa. §. quis cognoſcet de cauſa ordinario recuſato. ꝟ. puto nec dicūt. l. qḋ deleg. recuſatus vices ſuas committere poſſit quiquid dicat Goffre. ¶ Quid ergo reſpondeo ꝯ ipſi arbitri electi a partibus finita cauſa recuſatiōis principalem queſtionem terminabunt tanꝙ̄ delegati ab illo qui recuſatum delegauit. hoc eſt qḋ dicit. l. C. de iud. apertiſſimi. Sed expone qḋ ibi dicit: ⁊ arbitros eligere. ſubaudi. ꝗ ſi pronūciauerint bn̄ recuſatum de principali cognoſcēt: ſicut cognoſcere et is qui recuſatus eſt non fuiſſet recuſat⁹ et hoc eſt quod ſequitur et apud eos ſcilicet arbitros venire ſcilicet ſuper principali queſtione: ⁊ ſic litem .ſ. principalem apparente .i. preparente: vnde etiam apparitor dicitur qui homines facit in iudicio apparere quaſi arbitri fuerint ab imperiali culmine delegati. qḋ .ſ. recuſari poſſit nō tn̄ ꝙ arbitri eligantur. imo cognoſcet is qui ſubdelegauit: vt no. ꝟ. eo. §. qḋ ſit eius offm̄. ver. ſꝫ coram quo ꝓbabiꝛ. ⁊ ſeq. et ſi ab imperiali maieſtate ⁊c. eodē mō expone. l. fi. e. ti. cū ſpecialis ibi: ⁊ apḋ eos litigare. ne. i. an. q. d. ḋ ꝟ cognoſcēt vtrū iuſta ſit recuſatio. ⁊ tūc remouetur qꝛ nō cognoſcet: ſꝫ ⁊ arbitri: qn̄ erat delegatus principis: ſꝫ ſi alterius iudicis ordinariꝫ tunc remouetur: et alter eligiꝛ quē ſuperior dabit de conſenſu .ſ. recuſatoris. ꝭ. de ap. cū ſpeciali. ſin aūt cauſa iniuſta: vel non pōt ꝓbari: tunc datus iudex nō remoueꝛ: nec alter eligiꝛ: imo ad eum reuertunꝛ litigantes: ſicut ꝓbāt iura canonica allegata: ⁊ hoc eſt qḋ ibi dicit in. l. ne et datus iudex remoueaꝛ: ⁊ non alter eligaꝛ ⁊c. dn̄i tamē aliter intelligunt. d. ll. ſꝫ iſte intellectus nedū vtriꝙ̄ iuri ſed naturali conuenit rationi: tu tn̄ elige cui dicas. Illi etiā decre. lꝫ. ꝭ. de foro compe. pōt reſpōderi ſicut reſpōdet Gof. vel dic ꝙ illud eſt ratione ꝯſuetudinis antiquit⁹ ſic obtente: ſicut innuit decre. ¶ Arbitri ergo iſti non ſunt ordinarij: ſicut quidam notauerūt: imo delegati intelliguntur ab illo ꝗ recuſatum delegauerat: ſicut probat. l. apertiſſimi. ſupradicta: ⁊ ſic fit prorogatio iuriſditionis delegate de ꝑſona iudicis vni⁹ ad ꝑſonā alterius iudicis: autoritate iuris. ſicut not. ꝟ. eo. §. quib⁹ modis. ver. verū ꝑſonarū ꝓrogatio. ⁊ ſequē. ¶ Conſueuit q̄ri circa hūc titulum verū iuriſdi. prorogata ſit ordinaria vel delegata. ⁊ dicunt quidam ꝙ ordinaria: qꝛ a lege eſt vt apparet in his que no. ꝟ. eo. ꝟ. qb⁹ modis. et argu. ff. de iuriſd. om. iudi. et quia. ¶ Scdi dicūt qḋ eſt delegata quaſi aſſumat naturā rei cui aggregatur et cōiter. C. cōia de lega. l. ij. in fi. C. de rei. vxo. act. l. vnica. rn̄. ſ. xvj. q. j. tp̄is qualitas. ꝭ. de ſta. mo. recolētes. §. fi. ¶ Dicas ꝙ iuriſditio delegata ꝓrogata delegata eſt ⁊ eadē cū priore ſicut p̄cariū ꝓrogatū idē eſt cū prio. ff. de p̄cario. ſꝫ ſi manēte. ⁊ locatio ꝓrogata eadē eſt. ff. de loca. et cōdu. itē querit. §. ꝗ ꝯpleto. ⁊ compromiſſum ꝓrogatū idē eſt. ff. de arbi. nō ex oibus. §. fi. ⁊ eadem eſt iuriſdi. procōſul. ⁊ legati. ff. de offi. ꝓconſul. meminiſſe. ¶ Quid ſi is cui committitur cauſa expreſſo noīe dignitatis non proprio trāſferaꝛ. rn̄. finita eſt iuriſditio quo ad perſonā tranſlatam: qꝛ nihil cōmune hꝫ cū priore eccleſie. xxj. q. ij. ſi quis iam tranſlat⁹. ꝭ. de preben. de multis. expectetur ergo ſucceſſor. ꝭ. eo. quoniam. ꝭ. de teſta. relatum. ij. §. nomine. ibi: vbi autem in loco defuncti ⁊c. ¶ Quid de depoſito. idem: nam in foro eccleſiaſtico depoſitio vltimum ſupplicium reputaꝛ. ꝭ. de accu. qualiter. ij. §. j. ibi: veꝫ vt criminalis accuſatio q̄ ad diminutionem capitis ⁊c. qḋ mortē interpretamur. ff. de penis. vltimum. ⁊ qḋ ita ſit in tranſlato ⁊ depoſito cōprobaꝛ. C. de peda. iudi. placuit. ¶ Quid de ſuſpenſo. dicas qḋ non impediꝛ qꝛ intelligiꝛ in ſuſpenſis ab ordinaria iuriſditiōe nō delegata ⁊ idē intelligas ī remoto ab adminiſtratione ſm Goff. hoc vltimum approbo: ſꝫ in ſuſpenſo diſtingue ſicut diſtinxi. ꝟ. de cle-

a ¶ Legato cardi. Ad de glo.i.c. ad apoſtolice. de re iudi.li. vj. glo.i.c. cuȝ olim. cl.j. de pri ui.doc.i.c. qđ trāſlationem de offic.lega. Jo.an.i.c. q̄ ſup his de fide inſtru. do.in c.j. de offi. leg.li.vj.ꝛ l extrauagāti boni facij incipiē.iniuncte. do.in l.j.C.đ mādā.pn. rota deci.exc incipi.iteȝ not.qđ legat⁹ lap. allega.xv. inci.an ſi frater minoꝛ. bal.i.l iuriſiurā ꝛ di.C.de teſta.cal.cōſil.ij.in ti. de off.leg. paul.đ ca. ꝯſi.cccvij. inci.in.x. ꝛc.priuſq̄ iura fierēt

b ¶ Jtē,excōicat⁹. adde c.ſoli.i fi.ꝛ ibi doc. de ſē.excō.li. vj.abb.i.c. cū inē poſtē.de exce. idē ab.i.c. itelleximꝰ ꝛ ibi doct. de iudi.

cti.§.quis poſſit eligere.ꝟ. hoc intelligas.ꝛ vbi dixi ipſum ſuſpenſum eligere poſſe dicas epiſcopū ſuſpenſum poſſe cognoſcere vbi denegaui:ꝛ tu denegesēcāe cognitionē.¶ Quid de excōicato. dic qđ impedit iuriſd.non finitur ꝛ eo abſoluto ex cōmiſſione veteri procedetur.vt.xv.q.vj. nos ſanctoꝝ. ꝛ.c.iuratos.j.c.prudentiam.§. ſexta. maxime ſi incipit cognoſcere qꝛ melius eſt tātiſper expectare q̄ de nouo alij perſone cōmittere.ff.de vac.mu.l.fi. in fi. ¶ Quid de auditorib⁹ curie quibus viua voce per nunciū cauſe a ſummo pontifice cōmittunt.ꝛ quidem delegato non credit niſi hoc probet per literas. j. eo. cum in iure. nec legatis.C.de man. princ.l.vnica.nec credit officialibus ceſarienſibus alicuius bona tanq̄ fiſcalia volentibus occupare niſi literas habeāt.C.de iure fiſ.prohibitū. lib.x. Sed dic qđ in premiſſa queſtione ſufficit.probare ſic cōmiſſum fore cū ſcripto. in auē. vt litigātes iurent.§ qꝛ vero.col.ix.ꝛ de lit. .§. edicta mihi incipit.§. alijs. col.viij.ꝛ idē intelligo in auditore dato a quolibet ordinario preſente.ꝛ eſt ratio qꝛ recurri poteſt ad delegantē de facili ſi dubitet de cōmiſſione iuriſdi. nec obſt. iura primo inducta: qꝛ intelligunt qñ delegans abſens eſt ꝛ remotus.ar.C.de ſatiſdā.l.vnica. Jtem legato cardinali a : vel als non ſuſpecto credendū vr ſine litera. argu. xcvij.di. nobiliſſimus. qꝛ ſicut cardinales honoris prerogatiua letant : ſic eos autoritate fungi volumus ampliori. in auē.d.n.extra de offi.leg. officij noſtri debitū.in fi.dic vt no. j.titu.j.§.quid pertinet.¶ Sed quid ſi tenoꝛ literarum in acta pub.ſit tranſlatus, nunquid p acta probabitur iuriſditio.tñ. ſic.C.de re iudi.l. geſta.C.de teſta.l.publicati. quod intelligo verū eſſe cū examinate ſunt litere in iudicio pñtib⁹ partib⁹ tam in filo q̄ in bulla ꝛ ſtilo: ꝛ

demum probatis oībus autoritate iudiciali tranſlate ſunt.j.de priuile. cū olim eſſemus. in fin. ¶ Eſt et notandū qđ q̄tūcunq̄ iudici preciſe ſcribat:rōnabiles tñ exceptiones tenent admittere niſi in reſcripto cōtineat qđ nulle penitus admittant.j.eo.ex parte.ij.qꝛ tunc nulle admitti debēt vel ſaltē moratorie vel dilatorie non debent admitti perēptorie ſic.C.de preci.impe.offe.l. quoties.vl' dici poteſt qđ ꝛ tunc dilatorie ꝛ perēptorie debēt admitti preter illas de qb⁹ nō admittēdis in reſcripto ſpāliter cōtinet.ff. ſi qs cau.l.ſed ꝛ ſi .§ que ſint.hoc tñ fallit in pſonis illis que ꝑpter exceſſus notorios ꝛ euidentes ſine exceptione vel executione aliqua ꝯdēnant.xxiij. diſt.in noīe dñi.ij.q.iij.latoꝛ.xxj.q.ij.placuit. xxvij.q.ij.ſi hō.C.de decurio.l. exemplo.li.x. ¶ Jllud autē in ſumma not.eſt qđ ſi duo reſcripta ad diuerſos iudices impetrant: nec poſſit cognoſci qđ prius qđ poſterius vt qꝛ eadē data in reſcripto vtroq̄ continet:vel qꝛ delata eſt ſuſpendit iuriſditio quouſq̄ delegatus cōſultus fuerit:q̄uis alij aliter intelligāt.j.eo.c.ij.qđ dic vt no.s.de reſcrip.§.qđ cui preiudicet.in diſt.que incipit.ſi de reuocatione.¶ Jtem ſi pena certa inuenit in iure illa infligēda eſt: alias arbitrio iudicis cōmittit.j.eo.de cauſis.§.vnico. ¶ Et ordinarius obedire dꝫ delegato ꝛ ſi ſciat ſnīam iniuſtā.j.eo. ſi qñ. ¶ Nec pōt fieri reſtitu.ſpol. niſi lit.ꝯteſt. q̄uis paratus ſit probare deiectionem.j eo. conſultationibus. ſm quoſdā. ego tñ ipſam aliter conſueui legere. ¶ Jtē ſi papa reſcripſit pro aliquo beneficiando:potioꝛ eſt primus ſcdo:niſi de primo mentionē faciat.j.co.ca.ex parte .ij. ¶ Nec dñs papa contra ius alterius ſcribit:vñ appellare pōt quilibet a iudice delegato ſi ſibi preiudiciū faciat q̄uis in literis appella. ſit remota.j.

b eo.ſup eo. ¶ Jtem b excōicatus † nō hꝫ perſo

7 nā ſtandi i iudicio quouſq̄ fuerit abſolut⁹: pōt autē abſolui a delegato quē impetrauit ſi poſt lit.cōteſt.excōicatus fuit: vel poſt reſcriptū impetratū excōicatoꝛ monitus per delegatū ipſum abſoluere malitioſe recuſet j.e.prudentia.§.ſexta.ꝛ ſeq. ¶ Et ſi tres iudices dati ſunt duo ꝓcedere non poſſunt: niſi conſtet de tertij impotentia.j.eo.cum cauſa. ¶ Et ſi iudex pronunciat cum illo qui deſiit eſſe iudex credēs qđ ſine eo pronunciare nō poſſit:nihil valet pronunciatū.j.eo.cū ſuper

8 abbatia. ¶ † Judiciū autē in tenebris exercendū non eſt.j.eo.conſuluit.de hoc tamē dic vt plene no.infra de iudi.§. qualiter ꝛ quando. ¶ Jtem mandata iuriſditione modica cohertio mandata intelligitur.j. eodem ex literis. et capitulo paſtoralis. reſpon. primo. nec creditur delegato niſi reſcriptum oſten

dat.ſ.eodem.cum in iure. ¶ Et pcurator ad ea que in reſcripto continentur conſtitutus intelligit.ſ.eodem cum olim. ¶ Et qui acta falſat vel frangit contra ipſa non auditur vt puniatur in eo in quo deliquit.ſ.eodem cu3 olim magiſter. ¶ Si autem aliquis dicit ſe excommunicatum poſt appellationem: vel ſententiam continere intolerabilem errorem ante abſolutionem eius probationes admittuntur: aliter ſemper abſoluitur ante probationem: ꝗuis excommunicator paratus ſit probare qꝺ iniuſte excommunicauerit.ſ.eo.cum contingat.

¶ De officio legati. Rubrica.

1 Legatus quis ſit.
2 Legatorum ſpecies quot ſunt.
3 Officio legati quid pertineat.
4 Legatus qn̄ exerceat ſuam iuriſditionem.
5 Legatus in quo loco exerceat ſuam iuriſditionem.
6 Iuriſditio legati qualiter finiatur.

Quia officium legati ſimile eſt officio delegati: ꝗuis latius: et quia in parte eſt ordinariꝰ: imo omnino ideo de ipſo videamꝰ inter ti. de offi. delegati et ordinarij. ſ. ſ.de paro. et de peculio. in hoc ergo ti. vidēdum eſt. ¶ Quis ſit legatꝰ. ¶ Quot ſunt ſpecies legatoru3: ſeu genera. ¶ Quid pertinet ad offm̄ cuiuſlibet. ¶ Quādo iuriſditionem ſua3 exerceat. ¶ Et in quo loco. ¶ Et qualiter finiatur.

1 Quis ſit legatus. † Quicunꝗ ab alio mittitur legatus dici poteſt.ff.de le.l.j.⁊.ij.⁊ per totum. vnde legatus dicit vicarius alieni muneris. ff.de le.vicarius.⁊.l.legatus.nec durante legatione aliqd in re ſua agere pōt: niſi in his que ad iniuriam vel damnum eius parata ſunt.ff.de le.legatus.ff.de iudi.l.ij.§.legatis. poſſunt tamē in alium compromittere.ff.de arb.non diſtinguemus.§.item ſi quis. ſed et nūcij quos apud nos hoſtes mittūt legati dicuntur: ⁊ ſancta res eſt horum legatorꝫ: qꝺ ſi quis eos pulſauerit hoſtibus quorū legati erant tradendꝰ eſt.ff.de leg.l.vlti.hic tamen ſpecialiter tractatur de legatis ap.ſe. quibꝰ aliqua terra ſeu prouincia regenda committitur.ſ.eodem.c.j.et.c.nouit.⁊ ſeq.poteſt ergo legatus vocari miſſus dominicus.ſ.de regula.c.ij.ſ.de frigi.c.j.de cuius iuriſdit: ōe ſi dubitari contingat debet facere fidem per literas.C.de man.prin.l.vnica.et not.ī.de offic. deleg.§.fi.ver.quid de auditoribus.

2 Quot ſpecies † legatorꝫ[a] ſint ſeu genera. Tria: ſunt enim quidam legati qui emanant ex latere domini pape: et his debetur procuratio extra prouinciam ſi forte contingat ipſos aliquo tranſitum facere: ſed aliis nō niſi ſpeciale mandatum habeāt.ſ.de cēſi.cum inſtantia.ſ.de iureiur. ego et hi maxime autoritatis ſunt. nec credendum quod aliter iudicēt quod ipſe papa faceret.ſ.de ap.nouit.ff.de offic. preſi.l.j.et intelliguntur pars corporis domini pape.vij q.j.§.verum.ver.ſi quis cum militibus.C.ad.l.iul.maie.quiſquis.et de hoc.ij.q.vj.decre.et talis tanꝗ papa honorandꝰ. eſt.xciij.diſtinc.c.fin.xciiij.diſtin.ca.j. ¶ Et intelligi poteſt de latere pape miſſus etiam ſi non ſit cardinalis ſed et ſi ſit de familia vel etiā ſi ſit extraneus: dum tamen ab eo mandatum recipiat viua voce: vt ſi tetigerit fimbriā veſtimentī eiꝰ quo ad hoc ſaluꝰ ſit ſi priuilegiatꝰ.ar.ſ.de maio.⁊ obedien. p tuas nā ⁊ vides ꝙ quādo epi de curia veniunt in honore ſummi pōtificis quē tetigerunt ⁊ oſculati ſunt vt.ſ.de priuile.cū olim eſſemꝰ.eiſdē ꝓceſſionaliter obuiatur. ¶ S3 romana curia ſolos cardinales ꝗ aſſiſtūt pape ēt in cōciliis: vt ī.ti.j.venerabili.itelligit de latere pape miſſos ad hoc.C.de iuſti.codi.ꝯfir.⁊ eiꝰ ſcda edit.l.vnica.et de cadu.tol.l.vnica.reſpon.j. ¶ Alij ſunt qui non emanant ſ3 eis committitur. ⁊ hi maioris autoritatis ſunt.ſ.eodem. volentes. ¶ Alij qui non emanant nec ſpecialiter eis committitur: ſed officium hoc annexum eſt dignitati et hi magne autoritatis ſunt.ſ.codē.c.j.⁊ de ap.c.j.de his tribus ſpeciebus.ſ.eodem.excōmunicatis. ¶ Ergo legatorū alij a fonte deriuantur: vt cardinales: et hi ſpecialiſſimi dicūtur: ⁊ ſpecialiſſimo ꝓuilegio honorantur in auč.d.n.eꝭ.co.offici

a ¶ Quot ſpēs legatorū. Adde doct.in rub.eo.tit. gl. in verbo legati. ſ.c.j.de of.leg.lib.vj: abb.in.c.excommunicamus: in.iij.not. de off.leg.

a ¶ Sz i exē ptos. adđ qđ ſic i legato đ latere. ſec⁹ i alio. vt eſt tex. ⁊ doc. i. c. i. de ꝟb. ſig. lib. vi. doct. i c. i. de of. le. e. li. ſpe. e. ti. i. §. ſupeſt ꝟ. ſz nunḋd legat⁹. Car. ʒab. in. c. quod tranſlatio nem. in. v. q. de offic. leg.

noſtri debitū. ꝗ. co. excōicatis. ¶ Alij ꝯſtituunť: vt hi quib⁹ a committitur nec emanant: et hi ſpāles ⁊ ideo ſpāli priuilegio gaudēt. ¶ Alij eliguntur ſiue creantur. ſic quaſi naſcūtur: vt remeñ. ꝫ. de fil. p̄ſby. c. pe. ⁊ cantuarieñ. ꝗ. e. c. i. et alij quibus rōne dignitatis cōpetit hoc officiū: hi gñales ſunt ⁊ communes: ⁊ ideo contemnuntur in priuilegijs. que eñ generaliter dicuntur niſi ſpecialiter denotētur neglecta videntur. ff. de iniur. item apud labeonem. §. ait pretor et in generali ſermone ⁊c. ff. de pign. pau. ⁊ negligitur q̄ cōiter poſſidetur. C. qñ ⁊ ꝗ quar. ps debe. l. ij. li. x. ¶ Ideo no. q̄ legatus ꝗ mittiť excedit legatū electum quaſi natū in quatuor. ¶ Primo i ſolutiōe excōicatorum. ꝗ. eo. excōmunicatus. qđ dic vt no. ꝗ. de ſen exco. §. quis poſſit ab hac ſententia abſoluere. ſub § ſed ⁊ dicunt. verſic. ſed ⁊ inter legatos. ⁊ ſe. ¶ Secundo: qꝛ eo preſente non vtiť inſignijs ſuis: nec legatione. ꝗ. eo. volentes. ¶ Tertio in collatione beneficiorū: vt no. ꝗ. eo. §. quid pertinet. ver. viuētiſq3 locum. ¶ Quarto in ꝓcurationibus: vt patet. ꝗ. de cenſi. procurationes. ⁊ ñ. i. ⁊. § i. ⁊ no. ꝫ. e. §. reſpon. i.

Quid pertinet ad

3 officium † cuiuſlibet legati? Exceſſus inquirere ⁊ corrigere. ¶ Cauſas diffinire ⁊ audire: et delegare quāuis per appellationem ad eos non deferantur. ꝗ. eodem. c. i. ꝗ. de his que fi. a ma. par. c. q̄nto. de accu. qualiter et quando. ⁊. c. inquiſitionis. et ſuper hoc vide quod not. ꝗ. eodem. ij. item ad officium legati pertinet audire cauſas ꝓuincialiū: ſtatuta cōdere que perpetuo valēt quāuis eorū iuriſditio expiret. ꝗ. eodem. nemini. ¶ Gerūt eñ vices domini pape. ꝗ. eodem. c. i. xciiij. diſtin. c. i. ⁊ ideo qui ꝓceſſum eorum impedit tanq̄ excōmunicatus vitiať: ⁊ cum plures offendat a pluribus argui debet. xciij. diſtinc. c. ij. ¶ Sed et in exemptos [a] non videtur quod poſſint officium ſuum exercere quantum ad penam imponendam licet inquirere poſſint. ar. ꝫ de ſup. ne. prela. ſicut. ꝗ. de ſtatu. mona. ea que. qꝛ priuilegia perpetua debent eſſe. xxq. q. ij. ſeruatis. arg. ad idē. ꝗ. de ap. cōſtitutus. in preſentia veſtra archidia. claromonteñ. § i. ibi: non vt appellationi interpoſite ⁊c. Io. dixit quod melius facerent ſi abſtinerent. argu. ff. de offi. proconſul. nec quicq̄. ¶ Alij contra: quia per priuilegia eis conceſſa non eximūtur niſi a iuriſditio. dioceſanorum. vnde ſi papa committit vices ſuas nec retinet exemptos videtur cōceſſiſſe. ad hoc. ꝗ tit i. venerabili. ꝗ. de preben. graue. et de ſentē. excom. nuper quod in primo genere legatorum admitti poteſt: ſed in alijs non videtur niſi in ſuis priuile. contineatur hoc vidi de facto qđ domino vineñ. ꝗ erat de ſecundo genere legatorum fuit a domino Greg. ix. conceſſum priuilegium ſpeciale per quod innuit dominus Greg. quod alter non deberet ſe intromittere. argu. ex p̄ſſum. ꝗ. de offi. ordi. graue. ergo priuilegia inſpicienda ſunt. ꝫ. de vſu pal. c. vlti. ꝗ. de priuile. porro. que niſi oſtendant non eſt eis credēdum in omnib⁹. ꝫ. de offic. deleg. cum in iure. et de reſcrip. cū cōtingat. C. de man. ṗn. l. i. xcvij. di. c. vlt. ⁊. lxiij. di. lectis. ſed ea que continenť in prin. iſtius. § ad eos ꝑtinēt de iure cōi. ex quo ꝯſtat legatos eos eſſe q̄uis ſuper hoc mandatū non oſtendant: ſed hoc intelligē qđ no. ꝫ. ti. i. §. fi. ver. quid de auditoribus. ¶ Quid ergo ſi quis ſe gerat pro legato cuꝫ non ſit. certe valebunt ſententie ſi homines ad ipſum bona fide tanq̄ ad legatum recurſum habuerūt. ar. ff. de offi. pre. barbari⁹. ff. ad mace. l. iij. ſi. not. ꝗ. de fide inſtru. §. quibus inſtrumentis. ver. quid ergo. ¶ Item delegatus a legato pōt cām diffinire q̄uis egreſſus ſit ꝓuinciā dūmodo citatio p̄ceſſerit. ꝗ. e. c. fi. in fi. ¶ Quid ꝫ ſi delegatus mandat alicui clerico ꝓ aliquē cui cōmittitur ꝓuidere retinendo donatiōi ſue bñficium pri. ū vacans qđ pōt: vt no. ꝗ. e. ꝟ. pōt tñ nunḋd execu tioni mādabiť hoc poſt finitā legationē non puto. qꝛ nec ali⁹ ipſum bñficiū dare pōt cui hoc cōmiſſum nō eſt: nec ipſe ꝗ donatiōi ſue retinuit qꝛ deſiit eſſe legatus. ¶ Quid ſi alicui legatus ſuccedat. videtur q̄ conferre poſſit ⁊ debeat cū ſuccedat in onere ⁊ honore ſuo per quo vide qđ no. ꝫ. ti. i § quibus modis ꝟ. fit etiam prorogatio tacite. et ſe. ⁊ argu ꝫ. de reſcrip. ſup literis. ¶ Sed cōtra. qꝛ per ſonalis videtur fuiſſe retentio. ſuper quo vide qđ not. ꝫ. de reſcrip. §. quod gratiam ſpecialem. ¶ Quid ſi mandauit prouideri de beneficio

vacante:

vacante:vel etiam non vacante cū ſuper hoc haberet ſpecialem poteſtatem.ꝛ quidem talis commiſſio iuſta eſt:vt apparet in hiſque no.Ꝫ.ti.ſ.Ꝫ.que delegari ver.qꝺ ſi dubitas .ꝛ de eta.ꝛquali.rñ.i.ergo per citationem:perpetuatur.ſecundū ea que not.Ꝫ.ti.ſ.§ ꝛ qualiter finiatur ver.qꝺ autem dixi. ¶ Quid mandat prouideri alicui patienti defectum in etate vel alias indigno ꝛ quidem litere non valeant:vt.Ꝫ.de eta.ꝛ quali.eam te.rñ.ſ.¶ Illud quidem no.quod primum genus abſoluit illos qui inciderunt in canonem late ſententie propter violentam manuum iniectionem de iure communi.hodie conſuetudine cooperante.Ꝫ.co.quod tranſlatione. vtrum tñ his que ſe.ap.ſibi ſpecialiter reſeruauit,propria temeritate ſe intromittere non debet ſine ſpeciali mandato.que aūt ſint illa cōſueuerunt his verbis comprehendi.

Reſtituit papa:ſol⁹ deponit ꝛ ipſe.
Diuidit ac vnit:eximit atqꝫ probat.
Articulos ſoluit.ſynodū facit generalē.
Transfert ꝛ mutat:appellat nullus ab ipſo.

¶ Ex quibus.xi caſus poſſunt elici.¶ Raymundus vero in ſumma de caſib⁹.xxiiij.notat tu dic qꝺ.lx.ſunt ꝛ plures quos his verſibus comprehendes.

Si ſit catholic⁹ papa.non iudicat vll⁹.
Erigit ꝛ ſubijcit cathedras:diuidit vnit.
Mutat vota crucis:reſtaurat ꝛ eximit ad ſe
Maiores cauſe referuntur:legitimatqꝫ.
Promouet.appellare vetat.ꝓhibet ꝓfiteri.
Deponit:trāſfert:suppletqꝫ renūciat illi
Preſul:ꝛ exemptus:ſimō:iurās anathema.
Vel propriū:vel legati:vel lex vtriuſqꝫ.
Nequaqꝫ participans ꝛ ſi quē ſpōte ſalutat
Quem canon damnat:ſibi ſoli qñ reſeruat.
Soluit a papa:necnō quē regula dānat.
Adda et ſuſpenſum caſuꝫ cum fertur ad ipꝫ
Reſcriptum fidei:dubium quod confert bona plura :
Irritat infectum .legem condit generalem
Approbat imperiū:firmat deponit ꝛ vngit
Conciliū generale facit. ſancit quoqꝫ ſctōs
Ens non eſſe facit.non ens fore pallia ſempꝛ
Portat concedit:legi nec ſubditur vlli.
Appellatur ad hūc medio ſine iudiciumqꝫ
Eſt pro lege ſuuꝫ.monachū reuocat renuētē
Matus adulterio ſoluit generaliter arctat:
Et laxat quicqd ſpōſis nocet:ordinat extra
Tpa dande ſacrum:ꝓmotū ꝓmouet adē.
Ordinat: atqꝫ die qua conſecratur ꝛ ipſe
Viuētiqꝫ locū cōcedit:iureqꝫ priuat.
Inſignit laico:ſacra donat chriſma miniſtro
Sūma ſede ſedet:plenuſqꝫ vicarius extat.
Si ſit catholic⁹ papa nō iudicat vllus.

¶ Nec eñi accuſari vel iudicari pōt ab alio niſi de hereſi.xl di.ſi papa .ix.q. iiij.aliorū.et hoc.eſt verū niſi ſubmittat ſe iuriſdictioni alteri⁹.ij.q.vij.nos ſi cōpetentis.ff.de iuriſ.om.iu. eſt receptū ip ſemet etiā ſe ſpo nit vt.xxi.di.nūc aūt.¶ Erigit ſ.cathedras.qꝺ habes.Ꝫ.vt probatur.xvi.q.ſ.felix.ꝛ ar.de conſe.di.i de locorū.ideo dicit ab eccleſia ro.omnis dignitas originem ſumpſit.xxij.diſ.c.j.ꝛ ſecundū hoc intellige qꝺ legiꝛ.Ꝫ. de maio.ꝛ obe.cuꝫ inferior.rñ. j.ibi eccleſiam cathedralē erexeris ꝛc. ſubaudi autoritate noſtra:vnde ꝛ ab ipſo conſueuit.impetrari regalie dignitas ſ.vtrum rex ꝛ a quo inungaꝛ. hoc enim ad ipſum pertinet a diffinire.ar.Ꝫ.de ſacra vnc .c.ſ. .§ vnde in veteri teſtamento. ¶ Et ſubijcit cathedras.ſ.epiſcopales:vt.Ꝫ.e.qꝺ trāſlationē. ꝛ alios inferiores qꝺ nō poteſt facere etiā legatus ſe.ap.qꝛuis in forma cōi contigerit hoc per ſe.ap . cōfirmari.Ꝫ.de cōfirmatione.vti.capitulo.finali.¶ Et diuidit[a] repete eaſdem cathedras ep̄ales.¶ Vnit repete eaſdem cathedras:vt his duobus ꝓximis caſibus probatur.xvi.q. ſ.ꝛ tpis qualitas.ꝛ.§.ſicut.Ꝫ.de exceſ.prela.ſicut vnire.¶ Mutat.repete eaſdem cathedras vt.vij.q.mutationes.Ꝫ.de tranſla.epi.c.ij.¶ Vota crucis.repete mutat.nullus eñi pōt ꝑmutare votum terre ſancte:vel redemptionem ipſius recipere niſi ipſe ſolus vel cui mandauerit vt.Ꝫ.de voto.c.magne.ꝛ.c quod ſuper his.ꝛ.c.ex multa. ¶ Reſtaurat.i.ab ordine ꝺ gradatoſqꝫ reſtituit.ij.q.v.ideo.ſ. ꝛ.ij.Ꝫ.de cle.nō reſ.ex tue.¶ Et eximit.ſ.epiſcopos ꝛ alios.xvi. q.ſ.frater noſter.¶ Ad ſe maiores cauſe referunꝛ.ij.q .vi. ois oppreſſus.Ꝫ.de tranſla.epi.c.ſ. hic autem quamuis hoc generale videatur notanduꝫ eſt qꝺ in maioribus cauſis citatus coram ordinario pōt ſine grauamine aliquo appellare.ij. q.iiij.nulla in fi.ꝛ.qꝺ.vi.ad romanā.ꝛ.§.cum ergo.qꝺ ſpecialiſſimū eſt.vt probaꝛ.Ꝫ.de ap. vt debit⁹.in fi . ¶ Legitimatqꝫ

[a] ¶ Et diuidit adꝺ.de iſtis caſib⁹ reſeruatis dño pape vide ꝑ gl. ſ.c.ſicut.ꝺ exceſ.ꝑla . gl.ſ.c.ꝑpoſuit.ꝺ ꝓce. ꝓbē.do.ſ.c. qꝺ trāſlationē.ꝺ of. or.ſpe. tit. ꝺ of.legati .§ nūc oſtēdendum.

a ¶ Diſpen
at cũſimo
niacis. ad
de doc.i.c.
ex pte ꝺof.
deleg .do.
i.c.j.ꝺ ſim.

b ¶ Utrum
iuramẽtuz
ſit licitum.
adꝺ ꝺ po=
teſtate pap̃
ſup iura=
mẽto.vide
gl.ꝛarchi.
i.c.autori=
tatẽ.xv. q.
vj.gl. ꝛ ar
chi.i.c.flo=
rentinum.
lxxxv.di.ar
chi.ic.q̃ſa
cramento.
xxij qõ .v.
cardi .ſcti
ſixti in tra
ctatuꝺ po
teſtate pa
pe.q .xxx=
viij.ſanct.
Tho.ij.ij .
q. lxxx. ar.
ix.

c ¶ In iura
mẽto icelli
gaꝛ. adde
gl.i.c.ꝺfor
ma.xxij.q.
vlt.gl.in.c.
q̃ ꝯ mores
viij.di .ca.
beatusxij:
q.ij.do.i.c.
veniẽtes ꝺ
iurciu.i.l.
fi.ff. q̃ ſat.
co.

j.qui fi.ſint legi.per venerabi=.
lem.ꝛ.de hoc no.plene.j.qui fi.
ſint leg i.§.qualiter ꝛ a quo fi=
lij legitimi legitimenꝛ .¶ Pro
mouet.ſ.inſufficientes ſiue de=
fectus pati.ntes. puta biga=
mos.xxxiiij.di.lector .l.di. qui
cunq̃.ij.de hoc plene no.s̃.de
biga.§.vlt. Item illegitimos.
s̃.de fi.preſb.c.pe.ꝛ vlti.de hoc
plene no.in ſumma eiuſdẽ ti.
.§.quis poſſit.diſpenſare. Itez
minores.ſ.xxx.annis ad ep̃atꝰ
s̃.de electi.cum nobis olim.§.
fi.quod.ſ.nullus poſſit diſpen
ſare in defectu etatis:alij intel
ligunt etiam quo ad inferio=
res dignitates.arg.C.de his q̃
ve.eta.imp.l.j.ꝛ.ij.ꝛ de hoc ple
ne not .s̃.de eta ꝛ quali.§.etas.
¶ Item promouet ad ep̃atus
illos qui non ſunt in ſacris.
alius em̃ talem promouere
non poſſet neq̃ diſpenſare.ar.
de elec.dudum.j.§.vl.ꝛ de eta .
ꝛ qua.a multis.ſed ad ipſum
pertinet qui ſolus ꝛ non alius
põt de ep̃atibus iudicare .ar.
xviij.di.a multis in fi.lvj. diſt..
apoſtolica.ꝛ.c .cenomanenſez
ꝛ.c.qꝛ ſimpliciter.s̃.ꝺ cor.vi.c.
ij.de hoc plene not.s̃. de eta.et
qua.§.ordo.ꝛ idem poteſt dici
in alijs defectibus.nam ſacri=
legij inſtar eſt vtrum dignus
ſit quem princeps elegerit du
bitare.C.de cri.ſacri.diſputare
in auẽt.vt iudices ſine quoquo
ſuffra.§.eos autem.ibi quis nõ
diligat.ꝛc.col.ij.q.iiij.§.qui au
tem. ¶ Appellare vetat.ſ.duo
bus modis. primo.qꝛ nullus
alius excepto principe poteſt
committere cauſam ap.ꝛc.vt.ff
a qui.ap.nõ li.l.j.in fi.etiam de
le gatus ſuus hoc non poteſt.
s̃. de offi.dele.ſuper queſtionũ
articulis.§.j.ſecundo:qꝛ ab ip̃o
non appellatur cum ſuperiorẽ
nõ habeat.s̃.de elec.lz de vitã
da diſcordia.§.fi.ꝛ hoc ſpecia=
liſſimum eſt in papa licet pri=
mum vtriq̃ principi ſit cõmu
ne. ¶ Prohibet.pfiteri quãuis
enim regulariter quelibet eta
tis legitime poſſit in qualibet
religione profeſſionem facere
tamen in inſulis citra.xix.an.
conſtitutuz prohibet ſuſcipi.j.de regula.qꝛ
in inſulis ad quod accedit in autẽ.vt cum de
ap.cog.s̃.hanc autem penam.col.viij.ſed in
trans religionem exire poteſt libere infra an
num.j.de regula.ſtatuimus.ꝛ ſi interim fiat
profeſſio nullius eſt momenti vt in autẽ.d.n.
extra de regula.non ſolum de hoc plene no.
j.q̃ ele.vel vo.§.vl.ver.iudices.ꝛ ſequẽ. ¶ De
ponit.ſ.ep̃s.iij.q. vi.quamuis.ꝛ.c.multum.ꝛ
c.dudum. ¶ Transfert.ſ.ep̃os j.e. quod trã=
lationem .s̃.de tranſla.ep̃i.c.j.vj.q.iij.deniq̃
j.de regula.licet.§.illa ſemper regula.ꝛ idem
intelligas de electo confirmato.s̃.de tranſla.
ep̃i inter corporalia.§.j. ¶ Suppletq̃.ſ.defe=
ctum ſi quis eſt.j.de tranſac.c.j.ideo tota die
in confirmationibus beneficiorum apponiꝛ
hec clauſula:ſupplentes defectum ſi quis eſt
de plenitudine poteſtatis ꝛ;comprobatur.s̃.
de elec.illa quotidiana inſtantia:nam ſecun
dum ipſam poteſt de iure.ſupra ius diſpen
ſare:vt.j.de conceſ.preben.ꝛ eccle.non vacã.
propoſuit.§.vl. Item ſupplet defectum regis
vacante regno.s̃.de elec.cum inter vniuerſas
in fi.ꝛ defectum imperatoris vacante impe=
rio.j.de foro compe.licet.§.j. ¶ Renunciat il
li preſul:ꝛ etiam ſcriptura exigitur.vij.qõ.i.
.§.ecce his autoritatibus.ꝛ.c.qualiter.ꝛ quã
uis triſte.de hoc ſatis inuenies no.s̃.de trãſ=
la..epiſcopi.cuius autoritate.ꝛ de renun .§.
qualiter. ¶ Et quidem exemptus.repete illi
renunciat hoc eſt pape.vt.s̃.de renun. dile=
ctus.ſecus in tranſlatione que poteſt fieri au
toritate legati vt.s̃.de conſue.cum venerabi=
lis ſecundum Goſ.ſed ꝙ ibi dicit. Uices no=
ſtras in illis partibus tunc gerebant intelli
go ego etiam quo ad illud de quo ibi queriꝛ
ſpeciales alle.§.j.eodem.quod tranſlationẽ
ꝛ in.c. dilectus.s̃.proxime allegato.quis em̃
reddet rationem quare aliud in tranſlatiõe
quam in renunciatione. Item quia regula
re eſt quod nullus poteſt renunciare niſi in
manibus prelati proprij:vt.s̃.de renũ.admo
net.ꝛ.ca.lecte. ¶ Simon iunge.ſoluitur a pa
pa.quod eſt.j.q.d.ipſe ſolus diſpenſat cum
a ſimoniacis[a].ſubaudi in ordine ꝛ maioribꝰ
beneficijs in di.j.q.j.ſi qui a ſimoniacis .j.de
ſimo.nobis fuit.§.ad vltimum ſecus videꝛ
in minoribus beneficijs.s̃.de elec.ſi alicuius
quod dic vt plene no.j.de ſimo.§.que diſpen
ſatio. ¶ Iurãs iunge ſoluitur a papa qꝺ eſt
j.hoc tribus modis exponi poteſt primo qꝛ
b quãdo dubitaꝛ vtrũ iuramentũ ſit licitũ[b] vel
ſeruandum ad papam pertinet diffinitio.s̃.
de elec.venerabilem.§.pe.ſecundo qꝛ cum in
c iuramento intelligatur[c] excepta autoritas
ſua ar.j.de iureiu.venientes.§.j.ꝛ.ff.ad mu=
nicipa.imperatores.vꝛ qꝛ abſoluere poteſt il
lum qui iurauit quod verum eſt inter cleri=

cos:⁊ in eccleſiaſticis indiſtincte:vt patet.ſ.
de reſcrip.conſtitutus.infra de app.dilecto.
quia inter laicos ⁊ in temporalibus ⁊ ſi non
abſoluat omnino relaxat tamen ſiue ſuſpen
dit ad tempus ex cauſa vt patet.xv.q.vj.iu=
ratos.infra de penis.c.fi.aliqui tamen vlti=
mum caſum non reputant ſpecialez.¶ Ana
thema vel proprium iunge abſoluitur a pa
pa.q.d.nullus pōt abſoluere excommunica
tum a papa.niſi ipſe vel is cui ſpecialiter
mandauerit.nec mirum:quia eius eſt ſolue=
re cuius eſt ligare.xxj.di.inferior.j.de maio.
⁊ obe.cum inferior.vnde in hoc caſu a ſucceſ
ſore excommunicantis petitur abſolutio.ſ.
de elec.venerabilem.§.rationibus.verſi.fuit
quoq;.¶ Uel legati:repete anathema.⁊ iun
ge ſoluitur a papa.⁊ ſubaudi vel delegati.
cuius.ſ.legati vel delegati iuriſditio expira
uit.⁊ cui nullus ſucceſſit.nam excōicatum
a tali nullus poteſt abſoluere niſi papa:vt
patet.ſ.ti.j.querenti.j.de offi.ordi.paſtoralis
§.j.ver.ad quod dicimus.vnde nec legatus
poteſt ſentētiā delegati domini pape reuoca
re vel relaxare:vel impedire: quāuis ipſam
poſſit confirmare.i.approbare.ſic ponitur.j.
de treuga.⁊ pa.c.j.§.j.⁊ extra.j.co ſtuduiſti
⁊ eſt ratio quia par in parem imperium non
habet.j.de elec.innotuit.§.j.Uel lex vtriuſq;
ſ.taz pape q̄ȝ legati cuius ſtatuta perpetua
a ſunt[a].j.e.c.fi.⁊ iunge ſoluitur a papa.q.d.ſi
lex iſtius vel illius obſcura ſit⁊ legatio finita
ſit.nec aliquis legatus miſſus eſt in eadem
prouincia vel ſi queratur de diſpenſatione
in caſibus illis:qui per eaſdem leges ſunt ſe
di ap.reſeruati ad ſolum papam pertinet de
claratio ⁊ diſpenſatio.ar.in iuribus allega=
tis ſ.proxi.ver.exemplum de declaratione
legis ſummi pontificis.j.de ſimo.per tuas.j.
de ſen.excom.inter alia.exemplum de lege ſi
ue conſtitutione legati.j.de loca.c.j.j.de con.
quod dilectio.⁊ iunge quod not.j.co.ver.quē
canon damnat.¶ Nequaquam participans
ſ.excommunicato a papa ex certa ſcientia.in
diuinis officijs.iunge ſoluitur a papa.vt.j.
de ſen.excom.ſignificauit.tamen aliqui hāc
decr.aliter intelligunt:⁊ non recipiunt caſuz
iſtum.¶ Et ſi quem ſponte ſalutat.iunge ſol
uitur a papa:nam ſi ex certa ſcientia aliquē
excommunicatū ſalutauerit:vel eiſdez alias
participauerit preſumendū eſt q̄ ipſum velit
abſoluere eo ipſo:ar.j.de priuile.cū olim eſſe
mus.§.vlti.j.de ſent.exc.ſi aliqñ.lxiij.di.cum
adrianꝰ.decō.di.ij.pacē.nec obſt.q̄ formā ab
ſolutionis nō ſeruat quare videt̄ cōtradicere
j.de ſen.exc.cum deſideres.§.fi.⁊.c.a nobis.§.
pe.qr dici pōt q̄ princeps ſola voluntate ab=
ſoluit ſicut ⁊ ſola voluntate manumittit.ff.de
manumiſſ.apud eum.¶ Quem canon dam=
nat.i.ſuſpendit:vel excommu=
nicauit:ſibi ſoli qñ reſeruat:ſol
uitur a papa.ecce verbum qđ
in multis caſibus quos reſpi=
cit.ſ.iunxi.⁊ adhuc eſt in infe
rioribus repetendum.⁊ not.ex
precedētibus q̄ lator canonis
abſolutionez quam ſibi retinet
inferior non poteſt abſoluere.
alias autem videtur abſolu=
tionem alij conceſſiſſe.j.de ſen.
excom.nuper.§.in ſcđa.ver.in
ſecūdo.⁊ idē intelligas de con
ſtitutionibus legatorū ſuoruz
ex quo legatio eſt finita.nec ali
quis legato ſuccedit.cuz in ta
libus nullus ſit ſuperior niſi
papa:vt not.ſ.eod.ver.vel lex
vtriuſq;.Is autem caſus plu
ra membra ſub ſe continet qr
in multis caſibꝰ abſolutionez
⁊ diſpenſationem retinet ſibi
papa vt no.j.de ſen.excō.§.q̄s
poſſit ab hac ſenten.excō.ſub
§.in ſupradictis.¶ Necnon
quez regula damnat.i.ſi quis
irregularitatem incurrat non
poteſt cum eo diſpenſari niſi p
papam.⁊ dic necnon ille quez
regula damnat repete ſoluit̄
a papa ⁊ probatur.xj.q.iij.ſi
q̄s epūs dānatus.j.de eo q̄ fur.
or.ſuſ.veniēs.j.de ſen.exc.cum
illorū ⁊ his caſus multa mem
bra includit.cum ⁊ in multis
caſibus irregularitas cōtra=
hatur:vt no.j.de pe.ſub rubri
ca de diſpenſationibus.§.q̄s
poſſit diſpēſare.¶ Addas ſuſ
penſum.q.d.dixi quoſdam ca=
ſus in quibus ſolus papa ab=
ſoluit vel diſpenſat.addas ⁊
hos qui ſequuntur.vñ dic ſol
uitur a papa ſuſpenſus.ſ.caſu
ſpecialiſſimo.ſi eñ aliquis ſuſ
pendat̄ pro eo q̄ hereticis ſa=
cramenta eccleſiaſtica mini=
ſtrabat:talis citra ſedem ap.
abſolui non pōt.vt.j.de.here.
excōicamus itaq;.§.ſane cleri
ci.¶ Caſum cum fertur ad ipz
addas vt.ſ.q.d.cā cū fertur ad
ipſuz.ſ.papam ſoluit̄ a papa
i.ad ipſum pertinet examina=
tioꝰ⁊ determinatio.⁊ hoc ſiue
per relationem factam vel pol
licitam.j.co.lz.j.de ap.intima
ſti.ſiue p appellationē.ij.q.vj.

a ¶ Cuiꝰ ſtatuta perpetua ſūt adde do.i.c.fi.ꝺ of.leg.do.i ca j.ꝺ loc. car. 3a ba i.c.cū oēs. de conſtit. Feli.⁊ capra.i.ca.vt aiarū ꝺcō ſtil.§.ſtatū to. Fede ꝺ ſen.ꝯſi.xvj inci.capl'z eccleſie.

a ¶ Et canonizat ſanctos. adde do.l.c.j.de reli. et ve. ſan. ⁊ ibi ē gl.abb.l.c. fi.in.v.no. de fer.ant. de but.l.c. ij de reli.⁊ ve. ſanct. Augu.de anchona i tractatu d ptāte pape.q xviij. ar.iij.troilus malue cius i tractatu d canonizatione ſctōꝝ.i ij.dubio.

b ¶ Princeps ſolutꝰ ē legibꝰ. Adde.l. princeps. ff.d legi.l. ex i perfecto. C.de teſt. ⁊ i.c. iuſtū ē.ix.di. tñ nō eſt ſolutus a dictamie rationis naturalis ſ; bal.l.l. ij.i viij. col.C. de ſerui et aqua.et l; nō ligeť lege legis. tamē bene ligať lege ↄuētionis vel ↄctus ſm bal. in l.j.in prin. ff.de cōſti. prin.

decreto.potēſt tñ legatus cauſam talis appellatiōis examinare:non vt preiudicet: ſed vt magis inſtructā remittat.j.de appella. conſtitutus vel cum refertur ad ipſum per reuocationem.ff.de iudi.iudicium ſoluitur.j.de appella. vt noſtrū. ſiue alio quocūqꝫ modo.¶ Reſcriptum ſcilicet addas vt.ṡ. quaſi dicat ſi de reſcripto apoſtolico dubitaretur ſoluitur a papa. ſcilicet quando ab alio ſolui non poteſt: ſicut in caſu quem habes.ṡ.de offi.delega. c.ij.⁊ hoc intelligas de reſcripto contentioſo: vt ibi ⁊ etiam de gratioſo ſcilicet de priuilegio vt.j.de iudi.cum veniſſent ⁊ de confir. vti.c.j.⁊.ij.ſiue diffinitiuo extra corpus iuris canonici vacante.j.de fid.inſtru. paſtoralis.ſiue incluſo:vt not. ṡ.eo.ver.vel lex. et ſic poteſt de reſcripto quadruplici hoc exponi.⁊ vide qd no. ṡ. de reſcri. ·§·qd gratiā ſpecialē ver.ſic poteſt dici. et ſe.ex quibus poteris colligere plura membra. ¶ Fidei dubium: addas vt.ṡ. q.d.ſi ⁊ de fide dubiteť ſoluiť a papa vt.xxiij.q.j.quoties.xij. di.preceptis. etiam ſi indubitatum ſit: ex quo in dubiū vertatur.C.de ſum.tri.l. vlti.vnde ⁊ de ſacramentis eccleſiaſticis ſentiendum eſt ſicut ſentit.j.de here. ab abolendā. ¶ Confert bona plura.i.plura beneficia cū cura: vel plures perſonas cum cura.ṡ.de elec. dudum.ij. ·§·nos igitur.j. de preben. de multa.in fi.qd eps non poteſt ſcdm quoſdā.lxx.diſt.ſanctoꝝ. ſuper hoc vide qd plene no.ṡ. de eta.⁊ qua·§· etas.⁊.j.de preben·§·vlt ¶ Irritat infectum: pronuncians electionē ſeu prouiſionē que nondū facta eſt: ſi contingat fieri irritam ⁊ inanē vt.ṡ.de elec. innotuit·§·fin.⁊.j. de preben. inter cetera qd aliū facere poſſe non puto:qꝛ tractatus futuri tpis nō pertinet ad inferiorē iudicē.in hoc caſu ff.de vſuris.l.j·§·j. vñ nec gradus qnon eſt rūpi pōt.ff.de iniuſto rup.ir.te.nā ⁊ ſi ſub cōdi

tione delegati.igiť in quoꝝ iuriſditionis litera hec nō apponiť clauſula.ſi ipſa vti preſumpſerint abutunť: nec v; qd allegāt.ſ.qd ola videnť cōnulla ⁊c.ṡ.de of.dele. preterea. qꝛ bene pōt aliter expediri. ¶ Legem condit generalē vt.ṡ.de cōſti.c.j.⁊ fi.qd dic vt not.in ſumma eiuſdē ti·§ quis pōt ↄſtitudionē facere.⁊ § qñ cōſtitutio per hanc approbat conſuetudinē que alias non excuſaret.ṡ.de tempo.or.c.ij.j.de conſe.eccle.aqua.j.de cog.ſpiritua. ſup eo. ¶ Approbat imperiū.i. electū in imperatorē. ¶ Firmat.i.cōfirmat electionem vel infirmat. ¶ Deponit.ſ. imperatorē. ¶ Et vngit.i.conſecrat imperatorē: ſicut hi quatuor caſus probanť.ṡ.de elec.venerabilem.⁊ de hac materia inuenies plene not.ṡ. de ele·§·quis eligi.ſub·§·Item ſciēdum.verſicu.nedum in prelatis. ⁊ de ſacra vnctio·§· a quo ⁊ qualiter.ver.vnctio regis. ¶ Concilium generale facit. ij.q.vij. ideo.xvij. di.per totum.qd dic vt no.j eo.verſi.ſed nunquid legatus pōt facere conciliū. ¶ Sanctit queqꝫ ſanctos.ſ. cōfirmat ⁊ approbat et canonizat
a ſanctos [a] ⁊ in ſanctoꝝ cathalogo ſcribi facit noīa eoꝝdē nec antea debet aliqs tanqꝫ ſanctus publice venerari. quantūcunqꝫ dicať miraculis coruſcare vt.j.de reli. et vene. ſan.c.i.qd dic vt in ſumma eiuſdē ti. plenius no.¶ Ens non eſſe facit.i.de aliquo facit nihil mutando etiā naturā rei:vt.C.de rei vxo. ac.l.vnica.rñ.j.⁊ no.j.eo.ver.monachū.⁊ ver. arctat.ad hoc.j. de exceſ.prela. tanta eſt clauis petri·§·j.in fi. ¶ Nō ens fore.i.de nihilo aliquid facit.j.de tranſac.c.j.⁊ no.ṡ.eo.verſi. ſuppletqꝫ ad idē.j.de conceſ.prebē.ↄſtitutus iij.q.vj.hoc quippe.j.q.ij.i primis. ¶ Pallia ſemp portat.ſic ⁊ vbiqꝫ. ṡ.de vſu pal.ad honorē. ¶ Concedit.ſ.palliū ⁊ tm̄ inſtanter petenti.c.di.priſca. ⁊.c.optatū.ṡ. de ele. ſignificaſti. ⁊nullus alius etiam legatus.ṡ.de vſu pal.niſi ſpecialis.qd dic vt no.ṡ.de vſu pal. ·§ ⁊ a quo. ¶ Legi nec ſubiacet vlli.qꝛ prin-
b ceps ſolutus eſt legibꝰ [b].ff.de legi.princeps. hoc ideo quia nulli ſubeſt nec ab alio iudicatur ſicut not.ṡ.eo.verſi.ſi ſit catholicus decet tamen ipſum iura ſeruare.C.de legi. digna vox.ṡ.de ſup.negli.prela.licet.ix.q.j.peruenit.·¶ Appellatur ad hunc medio fine.i. immediate ſiue omiſſo medio.ij.q.vj.c.ij.iij. iiij.⁊.v.⁊.c.decreto.j.d appel.dilecti. alꝰs aūt gradatim eſt appellatio facienda.ij.q.vij.metropolitanum.⁊ auť de appel. col.iiij.xj.q.j. peruenit.legatus tñ idem priuilegiū videtur habere:vt.j.eo.c.j.quod obtinet de cōſuetudine:quicquid alij ſcribant:licet autē hoc dicant quidam ſpeciale in papa: habet tamen locum et in alijs. quod dic vt not. infra de appel·§· a quo et ad quem. ſub·§·vt autē.

ver.tertius.ꝛ ſeq. ¶ Quid ſi vna pars appel lat ad legatū: alia ad archiepiſ.cum aſſen tentia ſuffraganei eiuſdē archiepiſcopi: dic quod tenet ap.facta ad legatum ſicut dicit̃ in papa.ſ.de ap.ſi duobus.ꝛ hoc intelligas ſi interminate legatio committatur: q̈m nūc eſt pleniſſima interpretatio facienda.ar.ſ.de dona.cum dilectus.ꝛ de verbo.ſigni.olim.ff. de offi.prefe.vr.l.j.§.in initio epiſcopale.aliās autem non debet prohibere ſubiecto epī ne coram ipſo reſpondeat.ꝛ ſic non contradicit.xj.q.j.peruenit.ꝛ hoc intelligas niſi ſpecialiter prohibitum eſſet ad ipſum appellari poſſe.nam quibuſdam legatis plus conceditur quibuſdam conceditur minus.xxv.q.ij.ſeruatis vel dic vt no.ſ.eo.ver.Item ad officium legati pertinet audire cauſas. ¶ Iudiciumq; eſt pro lege ſuum: nam eius ſentētia facit ius.ſ.de ſenten.ꝛ reiudi. in cauſis. ¶ Monachum reuocat renuentem: abbate ꝛ monacho contradicentibus poteſt monachum trahere de monaſterio: ꝛ alicui epiſcopo vel principi in ſocium aſſignare: vel ſecum tenere.ix.q.iij.principalem.vij.di.contra mores.xj.q.iij.qui reſiſtit.nec mirum.naz
a ꝛ ſecundum quoſdam de monacho [a] poſſet facere non monachum: ſicut no.conſueuit.ſ. de ſtatu.mo.cum ad monaſterium.in fin.de hoc inuenies no.ſ.de maio.ꝛ obe.§.ꝛ ad q̄d obediens.verſi.Item quid ſi epo.ꝛ ſe.ꝛ q̄ ele. vel vo.§.ſi.ver.tu dicas.ꝛ ſe. ¶ Maius adulterio ſoluit generaliter hec eſt regula ꝙ epi
b in adulterijs [b] etiam minoribus criminib9. papa in maioribus valeat diſpenſare vt.ſ.ꝺ iud.at ſi clerici vtraq; tamen fallit in caſib9 alijs notatis.ſ.de diſpen.§.quis poſſit diſpenſare. ¶ Arctat ꝛ laxat quicquid ſponſis nocet .i.impedimenta matrimonij canonicā. aliquoties reſtringit.ꝛ annihilat: aliquoties dilatat: vt pꝫ.ſ.de conſan.non debet.xxxv q.iij.quedam lex.ꝛ.c.ꝙ ſcripſi.de hoc ſatis no.ſ.qui fil.ſint legi.§.qualiter ꝛ a quo.verſi. ſalua reuerentia.ꝛ ſe. Ordinat extra tempora dando ſacrum.ſ.ordinem.i.ipſe ſolus pōt ſubdiaconum facere extra.iiij.tempora in feſtiuis diebus: puta dominicis.ꝫ.de tempor. ordina.c.j.ꝛ de hoc plene not.ꝫ.de tempo.or. §.quo tempore conferendus ſit. ¶ Promotū .i.ſubdiaconum per.d.papam promouet idē. ſ.papa ꝛ non alius niſi de mandato ſuo.ꝫ.ꝺ temp.or.cū in diſtribuendis. ¶ Ordinat atq; die qua conſecratur ꝛ ipſe.vt.ꝫ.de ele.quod ſicut.§.preterea. ¶ Uiuentiſq; locū concedit nullus enim alius conferre pōt bñficium nō dum vacans.ſ.de conceſ.preben.ca.j.ꝛ.ij.ſed ipſe poteſt.vñ tota die apponitur in reſcripto non ob.certo numero canonicorum ꝛc.ꝛ ſi talis vult renunciare tali conferas.ꝫ.de offic. delega.ex parte.j.tamen dicit ꝙ quamuis poſſit: non eſt intentionis ſue q̇ talia rata habeat.ſ.de conceſſione prebenda. propoſuit.facit hoc tamen q̈ vult ꝛ ibidem.ꝛ eo.ti.conſtitutus.ſed legatus ſuus hoc non poteſt facere.ſ.de preben.dilectus.j.poteſt tamen ſibi legatus retinere primo vacantem eccleſiam.ſ.de iure pat.cum dilectus.non ob.ꝙ illa eccleſia patronum habet eccleſiaſticū ſ.e.dilectus.ſecus ſi ſecularis eſſet: vt in proxi.decre.cum dilectus.ꝛ hoc intelligas de legato de latere emanante: nā quaſi natus hoc non poſſet cū nec vacancia conferre poſſet ex officio legationis.ſ.de ap.cap.j. nec legatus conſtitutus niſi de priuilegio ſpeciali: vt in auf.d n.extra eo.ti.officij noſtri debitum.nec poteſt legatus ꝺ vna prebenda duas facere.ſ.de p̄ben.dilectus.vel ibi non intendebant aliquod ius de nouo creare.quod dic vt no.ſ.vt bene.eccle.§.ei. ¶ Iureq; priuat: auferendo vni conferendo alij hoc ſcit quia expertus eſt: clauſulam non ob.de quo tetigi.ꝫ. eo verſi.proxi.ꝛ de reſcrip.§.q̄ pñt obijci.ver.ſed ꝛ ſi plura.vñ ꝛ pōt venire etiā cōtra cōciliū ꝫ.de ele.ſignificaſti.ꝛ de reſcri. nonnulli.quod nō pōt legatus ſ.de preben.dilectus.§.cū ergo ꝛeſt ratio: vt no.ſ.e.ver.ſumma ſede.ꝛ ver.plenus. ¶ Inſignit i.inſignia epiſcopalia concedit aliquoties abbatibus ꝛ inferioribus.puta mitram: anulum baculumq; paſtoralē ſandalia ꝛ ſi.quod dic vt no.ꝫ.de vſu pal.§.ꝛ quib9 diebus.ver. ꝛ notandum.vel ꝙ aliquis prelatus faciat crucem coram ſe deportari quod tamen in preſentia fieri non debet.vel legati ſui inſignijs vtentis vt no.ſ. eo.§.vlti.verſi.item aduentu legati. ¶ Laico ſacra donat.i. ſpiritualia concedit.ſicut ius eligēdi.ſ.de iure pa.nobis fuit eccleſias decimas eximēdo ipꝫ ſ.de deci.a nobis quod alius facere non pōt.ſ.de deci.ꝗ̄nis

a ¶ De monacho.Adde.L ap.a legatione cxx.

b ¶ Quod epi.i.adulter. Adꝺ doc.i c.at ſi clerici .i.§.de adulterijs ꝺ iu.ꝛ qn diſpēſatꝰ cū adultero ꝛ inceſtuoſo ſit.vide p Spec.ꝛ ibi Io.an.i.ad di.i ti.q̄ fi. ſint le.Io. ꝺ'imo.i.l. ſi ita.ff.de lib.ꝛ poſt. rapha.cu. in.l.ij.ff.ꝺ verb.ob.

ſtr graue.⁊.c.tua ⁊.ſ.ad idem
ij.q.v.mēnā.ibi corā te.xxxij.
di.§.verum.ver.ſcribit enī pre
deceſſor noſter greg.vbi viden
tur ſpūalia laicis delegare q̃
tñ alias ſunt eis interdicta:vt
prz.ſ.de cōſti.eccleſia ſancte
marie.ſ.de re.eccleſ.non alie.
cū laicis.adeo ꝙ nec eccleſijs
nec perſonis eccleſiaſticis pñt
tallias imponere:nec clerici
ipſas debent eiſdē offerre ro=
mano pontifice inconſulto.ſ.
de immu.ecc.non minus ⁊ ad
uerſus.¶ Chriſma miniſtro.i.
cōcedit preſbytero ꝙ poſſit in=
fantes chriſmare in fronte.xc=
v.di.peruenit qđ a nullo alio fie
ri poteſt.ſ.de conſue.quanto.
⁊ de ſacra vnc.ca.vnico.§.qr
vero.ver.per frontis chriſma=
tionem.¶ Summa ſede ſedet
in illa vez quā dñs ſibi in per=
ſonam petri ſpecialiter elegit
vt.ſ.qui fi.ſint legi.per venera
bilem.§.rationibus.ver.ſane.
hec eſt nauis que licet fluctu
at non periclitatur.xxiiij.qō.i.
non turbat.⁊.ca.precedentibꝰ
⁊ ſe.⁊ ad idē.xix.xx.xxi.xxij.di.
per totum.ideoq3 ſummus pō
tifex appellat.ſ.de ſtatu mo.
cum ad monaſterium.in fine.
¶ Plenuſq3 vicarius extat ꝗ=
uis enī quelibet epūs dici poſſit
a vicarius Jeſu xpiª xxxiij.q.v.
mulierē.⁊.ſ.de ſacra vn.c.vni
co.§.ad exhibendum.verſi.ca=
put inungitur.⁊.§.ſe.verſi ad
quod etiam.eſt tamē particu=
laris:ſed papa eſt vicarius ge
neralis:vnde omnia gerit de
omnibus prout placet iudicat
⁊ diſponit.ix.qō.iij.cuncta per
mundum.⁊.c.per principalez
ij.q.vi.ideo.j.⁊.ij.⁊ de hoc ſatis
no.ſ.de tranſla.epi.§.cuius au
toritate.ver.patet.⁊ ex pmiſſis
⁊ preceden.⁊ ſeq.eſt etiam ple
nus.i.habens plenitudinē po
teſtatis.ad quam vocatus eſt
alij.vero in partē ſolitudinis.
ſ.de vſu pal.ad honorem.ij.q.
vi.decreto.⁊.c.qui ſe ſcit.ideo
breuiter dic ꝙ dummodo con
tra fidem non veniat in oībus
⁊ per oīa poteſt facere ⁊ dicere
quicquid placet auferendo ēt

a ¶ Dici poſ ſit vicariꝰ ieſu xpi ad de gl.in v=bo multi i c.ſlent.pre mī.de pe. di.j.ſpe.in ti.de leg.i .§.j.verſic. lxxxix.

ius ſuum cui vult:qr nec aliquis audet ei di
cere cur ita facis.xix.di.in memoriam.de pe.
di.iij.§ ex perſona.⁊ omne ius tollere:⁊ de iu
re ſupra ius diſpenſare ſ.de cog.ſpiri.c.j.ſ.
de conceſ.preben.⁊ eccle.non vacā.propoſuit
q: veri dei vicem gerit in terris.ſ.de tranſla.
epi.inter corporalia.rñ j.⁊.ca.quanto.rñ.j.ſ.
vt bene.eccle.vt noſtrū.§.j.ver.porro.licet aūt
hoc poſſit caueat ꝙ non peccet ſuper quo vi
de quod no.ſ.de fil.preſby.§.fi.ver.pe.Si be=
ne computaueris in ſupradictis verſibus.
lxi.caſus ſpecificatos ⁊ explicitos:exceptis
incluſis ⁊ implicitis poteris reperire.¶ Le=
gatus igitur predicta vſurpare non debet:
niſi vel t confundi.ſ.de vſu pal.niſi ⁊ de trāſ
la.epiſcopi.c.j...i ij.⁊.iiij.ſ.eo.ꝙ tranſlationē
c.niſi.⁊ ipſum hoc vſurpare intelligas niſi
ſuper his priuilegium habeat ſpeciale.arg.
ſ.de priui.porro.⁊ cap.ſane.¶ Sed hoc vlti=
mum genus abſoluit:niſi in priuilegio ſuo
contineatur:vt no.ſ.e.§.⁊ in quo loco.¶ Spe
ctat autem ad officium legati prouinciam ſi
bi commiſſaz malis purgare hominibꝰ.ff.de
offi.pre.l.iij Item ad officium legati ptinet
audire cauſas prouincialiū que per appel.
deferuntur ad ipſum.ſ.eod.c.j.⁊.vj.decreto.
Per querelam autem poteſt ipſas audire:ſi
quis de immediate ſubiecto pape puta exē=
pto conqueratur.xj.q.j.peruenit.ſecus ſi de
ſubiecto ordinario qr tunc coram ordinario
debet agi:vt.ſ.eo.c.ſicut et metropo.obſerua
tur.ix.q.iij.conqueſtus.nec ob.ſ.eo.c.j.qr ibi
loquitur de illo qui eſt ordinarius ⁊ legatus.
Ibi ergo quāuis ratione ordinarie ptātis nō
poſſit adiri per querelam:pōt tñ hoc fieri rō=
ne legationis.vt ſic legatio aliquid operetur
ff.ad munici.l.j.in fine.quidam tamen in=
telligunt decretum peruenit in defenſore
non in legato cogente ſubditos prelato=
rum conqueri coram ſe ordinarijs ptermiſ
ſis:alias aūt corā legato poteſt fieri querela
omiſſo ordinario quod hodie in legato deri=
uante ſeu emanāte a latere approbat cōſue
tudo:in alijs aūt non ſic.¶ Sicut igitur pa
pa adiri pōt per ſimplicē querelā.ij.q.vj.ſi qs
⁊.q.vij.metropo.ix.queſtione.iij.cuncta per
mundum.ſ.de appella.dilectis.ſic ⁊ legatus
quia honorandus eſt tanꝗ papa.xciij.diſt.
capi.fi.⁊.cxiiij.diſt.c.j.licet leges contradicāt
que nolunt quod ad principem etiā omiſſis
medijs recurratur in autē.de man.prin.§.ſi
tibi collons.iij.in autē.vt di.iudi.§.ſi quis ꝓ
eſtimans.collo.ix.¶ Sed intromittit ſe lega
tus ex quo cā ad papam delata eſt:vel per
commiſſionem.ſ.eodem.ſtuduiſti.vel per re=
lationem.ſ.eodem.licet.C.de appel.ex eo vel
per querelam.ſecunda queſtio.vj.quoties.
⁊ ca.anteriorū.§.ad hoc.⁊ idem in poſtula=

tione porrecta. ꝫ.de poſtu.ꝑla.bone.ij.§ nec
nocebat.hiis imo omnibꝰ eſt ſuperioris iuſſio
expectanda.iij.q.vj.multū ſtᷓpco.ij.q.vj.de=
creto.ij.q.iij.deniqꝫ.C.de rela.l.j.⁊.ij. ¶ Sed
4 nunqnid legatus pōt facere conciliū.⁊ vꝫ qꝰ
ſic pticulare nō generale.iij.di.§.porro.xvij.
di.regula.ſi multa eīn concilia pticularia ce
lebrata inueniunꝫ ſine pñtia dñi pape pñte
legato ro.ſe.xvj.di.vj.lxiij.di.c.ij.⁊.j.q.vij.cō
uenientibus ſed Hug.Lau.⁊ Jo.ſcripſerunt
contrarium dicentes legatum ro.ec.conciliū
celebrare non poſſe:niſi ad hoc ſpecialiter de
ſtinetur:vel niſi hoc ei ſpecialiter committaꝫ
⁊ ſecundū hoc intelligūt omnia iura predi=
cta innuentia legatum cōcilium facere poſſe
talis enim legatus facere poteſt concilium
generale:ſi de generali fuerit ei ſpecialiter
iniunctum vel particulare.ſi de particulari
⁊ hec opinio duplici ratione muniꝫ. ¶ Una
quia priuilegium de concilio cōgregando ſi
bi ro.pont ſpecialiter reſeruauit ij.qō.vj.iō.
¶ Alia quia mandata iuriſditione generali
non tranſit poteſtas concilij faciendi.ff.de of.
eius cui manda.eſt iuriſdi.l.ij. ¶ Sed impu
gnatur vnica ⁊ vigenti ratione: nam metro=
politanus ⁊ primas faciunt ſua concilia ꝓ
uincialia ⁊ particularia proprio iure.xvj.di.
c.j.⁊.xcij. di.ſi quis epiſcopo vacans voca=
tis ſuffraganeis:vt.xviij.di.in multis.ca.ibi
poſitis.j.de accu.ſicut olim ⁊ epiſcopus facit
ſuam ſynodum epiſcopalem cum ſuis cleri
cis.xxxviij.di.quando.xij.q.ij.placuit.⁊.c.epi
ſcopus. ¶ Nunquid ergo his omnibus infe
rior erit legatus ro.ec.in poteſtate concilij ce
lebrandi:certe non poterit.igitur concilium
facere particulare vel prouinciale cum epiſ=
copis prouincie ſibi decrete ⁊ in eo conſtitu
tiones edere ⁊ ſtatuta que perpetua erunt.j.
e.c.fi.nec ob.c.ſuperius inductum.ij.q.vj.iō.
nam illud intelligo in concilio generali ⁊ vni
uerſali quod habet fieri vocatis epiſcopis
diuerſarū prouinciarum. ſimiliter non ob.l.
allegata.ff.de offi.eius cui man.eſt.iuriſdi.
nam ⁊ illa loquitur in alio concilio in quo
ſ.agitur de autoritate manumittendi que nō
tranſit mandata iuriſditione a preſide vt ibi
dicitur quia nec mandante preſide alius tu
torem dare poterit.ff.de tu.⁊.cu.l.nec mandā
te.ſecus in iubente.inſti.de attil.tut.§.ſꝫ hoc
iure.differt enim iuſſus a mandato.C.quod
cum eo.l.etiam.⁊.l.ſi mandator.iuſſus enim
imponit neceſſitatem.in auten.vt nulli iudi.
§.⁊ hoc vero iubemus.col.ix.mandatum li=
berā obſequij pſtationē inſt.mā.§.mandatū
nā mādatum ex officio ⁊ amicitia traxit ori
ginem.ff.mā.l.j.§.j.vel loqꝫ ō ɔcilijs:ſeu con
cilio in quo agiꝫ de ꝓbanda vꝫ reprobanda
cā manumiſſionis faciēde a minore.xx.an.in
ſti.ex qui.cau.ma.po.ſ.vel non
poſ.§.eandem.

Quando ſuam iuriſditionē † exercet.

Ex quo in
trauit ꝓuinciā:nā antea nō po
teſt niſi infirmitate detineatur
⁊ vrget res qꝰ aliquā cām cō=
mittat.ff.de offi.ꝓcō.l.j.⁊.l.ob
ſeruare.⁊.l.ſe.hodie tñ hoc in
diſtincte licere videꝫ in auꝫ.de
collatoribꝰ.§.anteqꝫ.col.ix.idē
pōt.dici ō electo ɔfirmato ⁊ ma
xime cōſecrato.ſ.qꝰ anteqꝫ egre
diatur dio. pōt cōmittere.exci
piꝫ tñ in.l.vltimū ſuppliciū mē
bri abſciſſio.ergo ⁊ ſcōm cano
nes depoſitio ⁊ perpetua amo
tio:qꝛ talis abſcindi dꝛ.j.de ex
ceſ.prela.grauē. ¶ Et etiā in a
introitu ciuitatis debet ſeruare
mores prouincialiū.vt in.l.ob
ſeruare.⁊.l ſi in aliquem cele=
brē.⁊ in autē de admini.§ illud
autem.col.vij.hoc quantū ad
contentioſam iuriſditionem.ſe
cus de voluntaria:vt in.§.ſeq.

a ¶ Sꝫ an
poſſit excōi
care adde
gl.⁊ ibi car
di.⁊ ab.j.ij
q.j.c.nouit
de offic.de
lega.

Et in quo loco †

Infra territoriū ſuum,nō extra
quātum ad cognitionē cauſe
vel determinationē.ff.de iuſti.
⁊ iu.l.pe.⁊ de iur.om iu.l.fi.j.
eo.nouit pōt tamē cauſam de
legare extra prouinciaꝫ.ff.de
offi.prefec.vꝛ.l.fi. ¶ Itē pōt iu
dicare i aliena ꝓuincia de ɔſen
ſu illius cuius eſt prouincia.
arg.j.de fideiuſſo.conſtitutus.
in fi.⁊.ꝫ.de vſu pal.ex tuarum
in fi.ix.queſtione.iij.per totuꝫ.
¶ Item extra poteſt conferre
beneficia.j.de conceſ.preb.poſt
electionem in parte deciſa.ſe=
cundū Jo.ſed non puto qꝰ ſit al
leganda pro iure quamuis ad
inſtructionem hoc fieri poſſit
ꝫ.in prima conſtitu.in fin. ſup
hoc vide.ꝫ.ti.j.§ quis.⁊.§ cui.
¶ Item ea que ſunt volunta=
rie iuriſditionis exercere po=
teſt extra prouinciam.ff.de of=
ficio proconſul.l.ij.ideo abſol
uere poteſt primuꝫ genus etiā
extra prouinciam.j.de ſenten.
excom.ad eminentiam.ſecus
de alijs j.eo. excōmunicatis
¶ Sꝫ ā poſſit excōicare[a] extra

prouinciã:quidã dicũt q̃ nõ:q2 cãe cognitio nem deſiderat: vñ dz fieri iudice ſedẽte p̃ tribunali.ij.q.iij.§.notãdũ.ver.ſi qs.iij.q.iij.§. ſpaciũ.⁊.a iudice.ix.q.ij.epm.xxj.di.deniq3. ff.de bo.auto.iud.poſ.cã vni⁹.§.pe.alij ꝯ.xj. q.iij.ſi eps.ix.q.ij.§.fi. non credo q̃ poſſit.Illud quoq3 queri põt vtrũ legatus cui ꝯmittitur:nec emanat poſſit abſoluere ſubditos q̃ extra fines ꝓuincie delinquãt cum nõ poſſit abſoluere ſubditos exiſtẽtes extra ꝓuinciã: nec aliũde veniẽtes infra ꝓuinciã.j.eo.excõicatis.certe viri magne autoritatis mihi dixerunt qd ſic:qd non placet:q2 iã põt iudicari aliũde veniens : cũ ratione delicti fact⁹ ſit de foro alterius.qd dic vt not.j.de fo..cõpe. §.quibus ex cauſis . ver. Item rõne delicti. hoc euidẽtius apparet ſi ponas duos legatos eiuſdẽ generis. ⁊ ſubditus vni⁹ in ꝓuinciam alterius delinquat. nõ eñ dubiũ quin is infra cuius prouinciã delinquit abſoluere poſſit ergo ſcdm' primos abſoluere poterit vnus ratione domicilij:alius rõne delicti:ſ3 non puto q̃ hec ſit mens apoſtolici q2 ſic cõfunderentur fines ꝓuinciarum qd nõ debet eſſe.j.de parochi.ſup eo.videt tñ in hoc caſu qd vnus ſine reliquo abſoluere nõ poſſit.ar. j.de ſen.excom.cum illoꝝ.ſed tu tene vt dixi.

6 Et qualiter finiatur . †Quatuor modis principaliter.¶Primo tpe.ſ. qñ vſq3 ad certum tps dat⁹ eſt.ar.ꝰ.de offi.dele.de cauſis.¶Scdo reuocatiõe.ex quo prouinciã reuocatus vel alio modo egredit᷑ non reuerſurus.ff.de offi.pñ.l.iij.rñ.j. ſ3 ſi aliter exit ſuſpenditur.ſecundum hoc intellige.ff.de offi. pre.vrb.l.vlt.j.e.c.vlti.⁊.c.excõicatis.nec eñ vr᷑ egreſſus q̃ ſtatim reuerſus eſt.ff.de diuoꝛ. diuortiũ.ff.de in rẽ vſo.ſi ꝓ patre.§.verſum. ¶Tertio ex quo negotium retulit apud ſe quo ad ipm negotiũ qd relatũ eſt: nec dz bis examinare eundem. j.c.l3. ¶Quarto morte ipſius legati vel illius qui eũ miſit quando perſonalis eſt.j.de preſump.mãdata. ſecus eñ ſi ratiõe dignitatis cõpetat.j.e.c.j.¶Itẽ aduẽtu legati maxime autoritatis ceteri ſuſpenduntur.j.eo.volentes.multofoꝛtius aduentu pape.j.de priuile.antiqua.§.dominice.¶Quancito eñ portã rome ingredit᷑ imperium deponit.nec tñ imperare poteſt niſi in prouincia ſibi decreta q̃tum ad exercitiũ. ff.de offi.procon.l.j.⁊.l.fi. ſecundũ hoc intellige ꝰ.eo.§.⁊ quando.⁊.§.in quo loco.¶Finitur ⁊ alijs multis.q̃ dic vt no.ꝰ.ti.j.§.⁊ qualiter.¶Hoc tamẽ not.qd quamuis his modis finiatur legatio iuriſditio tamẽ in negotijs iam ceptis durat ⁊ ſtatuta facta perpetua remanent.j.eo.c.fi.ſup qd vide not.ꝰ.tit. j.§.qualiter finiat᷑.ver.qd autem dixi.

¶De officio oꝛdinarij. Rubꝛi.

1 Iudex oꝛdinarius quis eſſe poſſit.
2 Iudicem oꝛdinarium quis cõſtituere poſſit.
3 Officio oꝛdinarij quid pertinet.
4 Iudex iuſtitiam denegãs conueniri poteſt.
5 Iudices non debent tantum parcere quin coꝛrigant.
6 Iudex bonum exemplum prebere debet.
7 Iudex in coꝛrectione debet eſſe beniuolus.
8 Iuriſditio oꝛdinarij qualiter finiatur.

Audiuimus de oꝛdinarijs in ſpecie q2 de legatis q̃ oꝛdinarij ſunt ⁊ de offi. dele. dicamus de offi.oꝛdi.¶Quis dicatur oꝛdinari⁹. ¶Quis poſſit conſtituere oꝛdinariũ. ¶Quis poſſit eſſe oꝛdinarius.¶ Quid pertinet ad officium ſuũ. ¶Qualiter impeditur ⁊ qualiter finiatur.

Quis poſſit eſſe oꝛdinari⁹:
1 †Is qui ſuo iure vel bñficio p̃ncipis iuriſditionem vniuerſaliter exercere poteſt.ff.de iuriſ.om.iu.moꝛe maioꝝ.⁊.l.ſeq.⁊ q̃ vniuerſaliter dico id:q2 ſi princeps vnam cãm vel ẽt.x. nõ tñ vniuerſal'r deleget nõ ꝓpter hoc dicit᷑ is cui'cõmittitur oꝛdinarius vt no.ꝰ.de le.§. quis delegare.ideo camerariũ: vicecãcellariu3:auditoꝛẽ ꝯdictarũ auditoꝛẽ camere dñi pape oꝛdinarios iudicamus ergo iudices oꝛdinarij ſunt archiepi: epi ex quo cõfirmati ſunt:nõ ex tũc ptãtẽ iudicãdi hñt.ꝰ.de ele. trãſmiſſa.⁊.c.noſtri.ſ3 añ ꝯfirmationẽ in caſibus qd dic vt not.ꝰ.de ele.§.quid opeꝛ q̃libet etiã p̃latus oꝛdinarius videt᷑.j.de iudi. decernimus.xv.q.iiij.c.j.q̃ dic vt not.j.eo.§. quid pertinet.ver.quid de ſubditis.⁊.j.eod. quis poſſit.ver.item vniuerſitas.

Quis poſſit cõſtituere oꝛ-
2 dinarium.†Princeps:vniuerſitas: ꝯſuetudo.¶Princeps a quo primates patriarche inter quos nihil intereſt niſi quãtum ad ſonum vocis.xcix.di.§.j.⁊.c.j.⁊.ij.archiepi.epi iuriſditionẽ receperũt.j.e.duo ſimul ab iſto legati procedunt.ꝰ.titu j.c.j.⁊.c.fi.et in ſum. ⁊ hoc de p̃cipe eccl'iaſtico: ⁊ oꝛdinaria iuriſditiõe eccl'iaſtica q̃ euãgelica voce dñi primatũ obtinet.xxj.di. in nouo.⁊.c.ſe.ideo papa oẽs iudicat ſ3 a nemine iudicat᷑.ꝰ.de ele. l3.in fin.ix qõ.iij.aliorum. Sed et imperatoꝛ princeps eſt in ſecularibus qui ⁊ iudices oꝛdinarios ſeculares conſtituit:vt duces marchiones comites: et ſimiles:ſed papa vr᷑ maioꝛ eo.ꝰ.de ele.venerabilẽ.duo ergo ſunt p̃ncipes vt no.ꝰ.de ꝯſti.§.qual'r.⁊ cuilibet obe-

diendum eſt ex pcepto dñi. ſ. de ma. ⁊ obe. ſo lite. ⁊. c. oēs. ⁊ de ceſſ. ols ala. ¶ Itē vniuerſitas facit iudicē ordinariū eligēdo ipm ſʒ priuatus nō pōt. C. de iur. om. iu. priuatoꝝ. ⁊. l. fi. ⁊ in auť. de deſen. ci. §. iij. co. iij. ſ. e. cū ab eccleſiarū. de iu. decernim⁹. ⁊ de ma. et obe. cū in eccleſijs. ⁊. c. dilecta. pōt igitur dici ꝙ oēs miniſtri eccleſie q̄ p electionē creanť iuriſditionem ordinariā hñt ex quo adminiſtrationem ꝯſequunť niſi cōſuetudo ꝯtrium opereť ꝙ credo verū ſm Jo. ſʒ tales iudices ordinarios facere nō pñt. in auť. de man. prin. § eos aūt. col. iij. Item conſuetudo dat iuriſditionem ordi. ſ. co. duo⁹ ſimul. ix. q. iij. conqueſtus ⁊. de offi. archi. c. fi. adeo qđ cōſuetudo ſit q̄libet pōt eſſe ordinarius familie ſue. ſ. de fo. compe. cū cōtingat. ad fi. ad idē. C. de manci. l. j. ⁊ fi. ¶ Item lex. ff. de iuriſd. om. iud. l. ⁊ qr. quod exemplifica vt no. ſ. de arbi. §. j. in fi.

Quis poſſit eſſe ordinari⁹.

Qui non prohibetur. continetur autem prohibitio verſu iſto. ¶ Cōditio: ſex⁹: diſcretio: etas: fama. ¶ Et quamuis. ⁊. de officio delegati. §. cui. hec expoſita inuenire poſſes tñ hic expono. ¶ Conditio: ne ſit ſeruus. ¶ Sexus: ne femina. xxxiij. q. vl. mulier niſi in magnatibus: vt reginis et comitiſſis et ſimilibus conſuetudo contra operetur. ſ. de arb. dilecti. vel niſi habeat adminiſtrationem. ſ. de maio. et obe. dilecta. ¶ Etas: vt ſi maior. xx. an. niſi a principe conſtituať. ſed dic qđ hoc locum hʒ in delegato. ⁊. de offi. delega. §. cui ordinarius eñ ex quo pubes eſt forte poterit iudicare de conſilio aſſeſſoris. argu. iij. q. vij. §. tria. et expreſſim. ff. de re iudi. quidam cōſulebat. ideo ſequitur diſcretio: qr pupillus iudiciũm nō habet. ſ. de regula. cum virū in fi. C. de fal. mo. l. j. ideo non pōt eſſe iudex: qr iudex non dʒ carere diſcretione ſeu iudicio. ſ. de conſan. c. j. ¶ Fama ne ſit infamis. iij. q. vij. infamis. Itē ideo qr nō dʒ eſſe excōicat⁹: vel ſchiſmaticus: vel hereticus. ſ. eo. qđ ſedē. in fi. xxiij. q. j. audiuimus. ſ. de here. excōicamus. hoc ſi ſit notorius. nam ſi occultus vʒ ſnia. ſ. de ſen. ⁊ re iudi. ad probandum vnum tñ not. qđ lʒ infamia impediat ordinarium iudicare de iure merito tñ non pōt repelli p exce. q̄diu ab eccleſia toleratur: ⁊ tʒ ſentētia ab eo lata. viij. q. iiij. nonne. ſ. de coha. cle. et muli. veſtra delegatus autem repellitur per exce. ⁊. de reſcrip. ſciſcitatus.

Quid pertinet ad officiū

3 ſuum. vt habeat curam ſubditorum ſuoruʒ. viij. q. j. qui epiſcopatum vt pro poſſe ſingulos adiuuet: ſingulos releuet. viij. qđ. j. clemens. non ergo ſpoliet illos quibus tenetur paterna prouiſione cōſulere. ſ. de reſt. ſpol. conquerente. ſ. de na. ex libero ven. c. vnico. ¶ Ut largam manum habeat neceſſitatem patientibus ſuccurrēdo ⁊ alienam inopiam ſuam credat. lxxxvj. diſtinct. fratrē noſtrum verum pro multis neceſſitatibus que occurrunt: poteſt epiſcopus a ſubditis cum charitate moderatum auxilium poſtulare. ſ. eodē. conquerēte. §. fi. ſ. de cenſi. cum apl's. §. inhibemus puta ſi eccleſia ſit debitis onerata. ſi proprij redditus non ſufficiant. x. q. iij. cauēdum. ſ. vt bñ. ec. ſine di. c. j. §. fi. ſed non dʒ hoc facere gratia turpis lucri. xvj. qō. j. predicator. ſi ergo queſtio ſit inter epiſcopum ⁊ ſubditos que ſit cauſa rationabilis ſuperioris arbitrio decidetur arg. ſ. de iure pa. nullus. x. q. iij. cognouim⁹. xj. q. j. ſi cleric⁹ vt tñ ſcias qđ nihil pōt exigere eps niſi oſdat p canones ſibi licere. x. q. vij. c. pe. ⁊. c. fi. in fi. ⁊. q. iij. per totū. ix. q. iij. cōqueſtus. xvj. q. j. cōſtitutum. ⁊. c. nulli. xviij. q. ij. c. j. ¶ Debet etiā cuilibet ius ſuum reddere hoc eñ ſummū bonuʒ in rebus eſt. xij. q. ij. cū deuotiſſimā. vñ imperator in votum gerit nihil in iudicijs preter q̄ iuſtitiam locū habere debere. C. de ap. eos qui. rñ. j. ⁊. dʒ reddi ius ſine delectu perſonarum. ſ. de iudi. nouit. §. j. ver. ceterū ſcriptum nouimus. in. l. ⁊ lʒ cōtumacia exigente pena duplicať. ſ. vt lite non ꝯte. qm̄ fre. l fi. xviij. di. ſi qs aūt. ff. de pe. aut damnū. §. quiſqs nō tñ pretextu delicti dʒ iuſtitiam denegare. ff. ex qb⁹ cau. ma. ſʒ ⁊ ſi p ꝓtorem. §. actio. ar. ſ. de priuileg. dilecti. ⁊. c. q̄to. ⁊ excōicatū iuſte iudicabit qr ꝯſiderať in hoc fauor excōicati ſʒ equitas iudicātis. ſ. de excep. cum inter priorem. §. j.
4 ¶ † Judex aūt ⁊ ciuitas iuſtitiā denegans conueniri poteſt ⁊ impeti. xxiij. q. ij. dominus. ⁊. q. v. adminiſtratores. iij. qō. vij. qui bene. in auten. vt differentes iudi. §. pe. in fi. colū. ix. et. C. de ap. ſi appellationem. et hodie iudex ſecularis qui clericis vel perſonis eccleſiaſticis iuſtitiā denegauerit tertio requiſitus iuriſditionē amittit: vt in. l. federici que incipit hac edictali. quam poſui. ſ. de fo. cōpe. §. quibus ex cauſis. ver. doctores. ⁊ ſeq. ¶ Debet etiā punire delinquētes ſm ſtatuta canonica que nō dʒ ad queſtū pecunie cōuertere vel in grauamē aliud cōmutare. ſ. e. irrefragabili. §. fi. ſ. de vi. ⁊ ho. cle. vt clericoꝝ. §. pe. nō eñ res ſunt que delinquūt ſed ipſe perſone que res poſſident. at illi. ſ. pleriqꝫ iudices reciprocāt ordinē: id eſt ꝯuertūt: quaſi dicat: contrariū ordinē ſeruant. ¶ Eos quidem q̄ digni ſunt pena dimittunt. alioꝝ aūt auferūt res alios pro illis punientes quos forte ad illoꝝ vocat ſucceſſionē in auť. de mā da. prin. §. oportet. colū. iij. puta aſcendentes vſqꝫ ad quartū gradū. Sed ne vxor dotē vel

nuptialem donationē amittere debet his
perſonis deficientibus non ſit lucrū ſubſtan
tia iudicis vel corū officialiū: ſed fiſco appli
catur.in auē. vt nulli iudi.§. vlti.col.ix.ergo
non debet peccatū in pecuniā conuerti.ī.de
penis licet ne iudices alienā litem reputent
ſuam predam. C. ad.l.iul.repe.oēs.ad idem
xvi.q.i.predicator.in auē. vt iu.ſine quoquo
ſuffra.§.cogitatio.ab illo verſi.ad horū furū
al's furtorū merito relata occaſione ꝛc. vſq3
ad.§. hec oīa col.ij. ſed contra bene imponit
pena pecuniaria pro delicto.xxiiij.q.v.ſi vos
xviij.q.vlti.§.fi.ī.eo.dilectus filius.ī.de deli.
pue.c.i.ī.de rap.in archiepātu.ī.de maledi.
c.ij.ad fi.Sol.ſi qs accuſatus ſit ꝛ cōuictus:
et certa pena reperit in iure illa infligenda
eſt:nō mollior vel durior:alioquin iudex in=
famis fit.C.de vi pu.ſeu priua.ſeruos qui.in
fi.C.ne ſan.bap. reite.l iij.in fin.qđ intelligo
niſi cauſa ſubſit alioquin contra.ff.de pe.re=
ſpiciendū.et.l.aut facta.in fi.et.l.hodie.et.ff.
de his qui no.infa.qđ ergo.§ pena grauior.
C.in quib⁹ cauſis infa.irro.ꝛ ſi ſeuerior.ī.de
tranſla.c.fi.in prin. vbi vero certa pena ſta=
tuta nō eſt vel ex officio mero ꝛ puro inqui=
rit iudex ꝓcedere dʒ equitate ſeruata:ſemꝑ
in humaniorē partē declinando ſcđm ꝙ per
ſonas loca cauſas ꝛ tpa viderit poſtulare.ī.
de tranſac.ex parte. ¶ Non tn̄ dʒ leuare pe=
cuniam ex auaricie fomite qđ intelligo fieri
qn̄ ſibi retinet.ꝛ ſic loquunt prime cōcor.niſi
forte vbi ſtatutū eſt ſi quis tale qđ cōmiſerit:
tantū ſoluat.tūc em̄ pōt leuare ꝛ ſibi retine=
re:ſic loquit ſcđm quoſdā.ī.eo. dilectus.ꝛ.ī.
de delic.pue. referente verūtn̄ tale ſtatutum
non vr rōnabile qđ dic vt not.ſ.de conſue.§.
qualr̄ probari dʒ.ver.quid de conſuetudine
ſine ſtatutis. ¶ Generalr̄ etiā punire pōt pe=
cuniariter cā correctionis qđ preſumo fieri
qn̄ non ſibi retineret ſed in pijs cauſis expen
dit.ſic intelligo ꝯtraria.ſ. ſignata qꝛ ſiue ple
ctendo ſiue ignoſcēdo hoc ſolū bene agit vt
vita holm corrigat.xxiij.q.v.prodeſt ſeueri=
tas.ad hoc.C.de mō mulc.l.v.intellige etiaʒ
qn̄ mulcta leuat ꝓpter delictū de ipſa ſatiſ=
faciendū eſt leſis vt in auē.de man.prin.§.ꝙ
ſi delinquētes.col.iij. regulariter etiam quo
ad correctionē pertinet:puto ꝙ ſit ea pena q̄
magis timet infligenda.ī.vt lit.non cōteſt.
qm̄ frequenter.§.fi.xxiij.qō.iiij.ea vindicta.
¶ Inquirat ergo ſcelera : vlciſcat cōuictos
ꝛ puniat.ī.eo.c.i.condolendo his quos pu=
niet.nam vera iuſtitia compaſſionē habet:
falſa dedignationem.xlv.diſtin.vera iuſtitia
xlvi.diſt. hoc habet proprium.non declinet
etiam ad dexteram vel ſiniſtram non corrū=
patur munere non timore:nō odio:vel amo=
re.his enim quatuor modis conſueuit per=
uerti iudicium.ix.qōne.iij.quatuor. et capl.
ſequen.vnde verſus.

¶ Si lis inciderit:te iudice dirige libram.
¶ Iudicij:nec flectat amor:nec munera pal
pent.
Munus enim a norma recti diſtorquet acu=
men.
Iudicis et tetra inuoluit caligine mentem.
¶ Auri ſacra fames que nō mortalia cogit.

¶ Imo ꝛ qui recte iudicat ſi premiū remune
rationis expectet fraudē ideo in deū perpe=
trat:quia iuſtitiā acceptatione pecunie ven
dit quā gratis debuit ipartiri. xi. queſtione
iij.qui recte. ¶ Et quāuis non liceat iudici
vendere iuſtum iudicium licet tamen aduo=
cato vendere iuſtum patrocinium: ꝛ aſſeſſo=
ri rectum conſilium.ix. queſtione.iij. non li=
cet.xiiij.queſtione.v.non ſane.ꝛ ſpe premio=
rum aſſeſſor eſt inuitandus.C. de offic. aſſe.
l.i.ſed et ſalariū debet habere. ff.de offi.aſſe.
diem functo. ¶ Sed nunquid iudices debēt
habere expenſas:et quidem munera prohi=
bentur non ſumptus.i.queſtione.i. iudices.
ꝛ breuiter tam prelati ꝙ̄ priuati.cū pro cau=
ſis ſibi commiſſis proficiſcuntur expenſas
exigunt.nec ob. infra de vi. et honeſta.cleri.
cum ab omni:illa enim non interdicit ſum=
ptus: ſed conuentionem de certa parte litis
que interdicitur procurationi.ff.de pe.ſum=
ptus.ff.man. ſalarium.C. de procura.litem.
C.man.ſi contra.litium.ꝛ que interdicitur fi=
deiuſſori promittēdi iudicatum ſolui.ff.mā.
ſi remunerādi.§.fi.ſcđm Goffre.tu dic vt no.
infra de vi.ꝛ honeſta.cleri.§.et in quibus co=
rum honeſtas.verſi.Item conſiſtit in hoc vt
5 iudicium. ¶ † Non debet parcere quin cor=
rigat ex quo ſibi de delicto tanꝙ̄ iudici con=
ſtat.ꝛ debet diligenter inquirere.ī.eo.ca.i.ꝛ
c.irrefragabili. et habere vicarios neceſſa=
rios quibus tenet de proprio neceſſaria mi=
niſtrare infra eo. quoniam et.c. inter cetera
infra de vi.et honeſta. cleri.cum ab omni
ne grauet ſubditos. x. queſtione.iij.illud.qđ
dic vt no.ſ. de offi.archi.§.qđ ſit ei⁹ offi.ver.
ego puto.vbi.ēt dixi de ꝓcuratorib⁹ recipiē=
dis. ¶ Non ſit negligēs : qꝛ ſanguis ſubdito
rum a deo corā quo tenet de oīb⁹ rōnē redde
re de manibus ſuis in die iudicij requiretur
ſ.de offi.archi c i.in fin. infra de regula.c.fi.
ī.de ſta.mo. cū ad monaſteriū.§. abbas et in
auē.d.n.extra de ſen.ꝛ re iudi.cū eterni tribu
6 nal. ¶ † Caueat ꝙ bonū exēplū prebeat.ſ.de
elect.cū in cūctis.nā ea q̄ a prelatis fiūt de fa
cili trahunt a ſubditis in exēplū.ī. de voto.
magne.§.ꝛ qđ̄ greg.ſcire debēt ꝑlati q̄ ꝑuer
ſa vnꝙ̄ ꝑpetrāt,tot mortib⁹ digni ſunt quot
ad ſubditos ſuos ꝑditionis exēpla trāſmit=
tūt.xi.q.iij.precipue.nec excuſat paſtor ſi lu

pus ouem comedat ⁊ ipſe neſciat.j.de re.iur.
7 c.pe.¶ †In correctióe debet eſſe beniuolus.
xlv.diſtinc.licet in iudicio iuſtus.iij q.xij.iu-
dicet.in animaduerſione miſericors.xlv.di-
ſtinct.verſi.ſed nec debet excādeſcere aduer-
ſum illos quos malos putat.neq; precibus
calamitoſorum illachrimari oportet idem
non eſt conſtantis et recti iudicis cuius ani
mi motum vultus detegit.ff.de offi.preſi.ob
ſeruandum ergo inter vtranq; perſonam iu
dex ſit medius nulla interlocutione diiudi-
cantis quid ſenſerit.C.ad.l.cor.de falſis.vbi
falſi examen: ſed miſericors ſit erga corrigi-
biles:⁊ erga incorrigibiles ſit ſeuerus.§.de
poſtu.prela.c.j.§.penul.§.de elec.cū in cun-
ctis.§.pe.j.de vi.⁊ ho.cle.vt clericorum.§.ne
vero.xxviij.diſtin.quia ſunt culpe.lxij.diſtic.
docendus.xlv.diſtinc.diſciplina.xxiij.q.iiij.
eſt iniuſta.¶ Occultos peccatores celet nō
publicet ſiue hoc ſciat tanq; ſacerdos.j.eo-
dem.c.ij.ſiue tanq; homo ex quo probari nō
poteſt.nec putat ad iniuriam ſuam epiſco-
pus pertinere quod illi nō creditur.nam et
ſi ſcrupulo proprie ſcientie ſe dicat cōmuni-
care nolle quamdiu excommunicato ſcilicet
occulto non communicauerit ꝑprius epiſco
pus:tādiu eidem epiſcopo ab alijs non com
municetur epiſcopis vt magis caueat eps
ne dicat in quē ꝑ qō alijs nō pōt cōuincere
documentis.vj.q.ij.ſi tantū.⁊.c.placuit.pōt
tamen in occulto eum vitare ⁊ monere vt pe
nitentiā agat.j.de ſen.excō.porro.⁊.c.cū nō
ab hoie.j.rñ.non tñ publice prohibere.j.de
ſimo.ex tue.⁊.c.mattheus.ſed potius pallio
operire.xcj.diſ.in ſcripturis.¶ Congregare
etiam dʒ pecuniam relictā in refectione pon
tium et viarum ponendam.ſuper quo vide
in auč.de man.prin.⁊ de defen.ci.col.iij.⁊ vt
nulli iudicum colla.ix.per totum.et qō not.
§.codē.de immu.eccle.§.a quibus muneri-
bus.ver.verum ad extraordinarium ⁊ ſeq.

¶ Sunt autem diſtincte iuriſdictiones ⁊ gra
datim aſcendunt et deſcendunt.vnde papa
ſuperior eſt omnibus.ix.qō.iij.per principa
lem.⁊.c.prece.⁊ ſe.⁊ legat⁹ poſt ipſum quā-
tum ad prouinciam ſibi commiſſam quia vi
ces pape gerit;vt not.§.titu.j.§.quid perti-
net.verſic.item ad officium legati.conſequē
ter primas ſeu patriarcha qui iudex eſt ar-
chiepiſcoporum ⁊ epiſcoporū ſuffraganeo-
rum deinde archiepiſcop⁹ qui iudex eſt ſuf-
fraganeorum ſuorum clericorum ſue dioce.
demum eps qui iudex eſt abbatū ʒ archidia
conorum priorum et clericorum ſue proprie
dioce.poſtremo archidiaconus qui iudex eſt
archipreſbyterorum archipreſbyter preſby
terorum propriorum parochianorum: ideo
dicit̃ qō appellatio gradatim facienda eſt.j.
de ap.dilectus fili⁹ prior ⁊ cōuētus de laeu.
ij.q.vj.anteriorum tres tamen perſone ſunt
quibus quilibet ſubeſſe intelligitur imme-
diate.quod dic vt not.§.de offi.archipre.§.
que petinent.ver.ex hoc not.⁊ ſicut ad papā
appellari pōt omiſſo medio.ij.q.vj.ad roma
nam.⁊.c.ſe.ſic ad legatum ipſius.§.ti.j.et.c.
nouit.Item primas ſeu patriarcha iudex eſt
prouincie ſue:ſicut archiepiſcopus.ſed nec
plus iuris habet in reſpectu.j.codē.duo ſi-
mul.¶ Eſt autem archiepiſcop⁹ iudex ſue
prouincie.ix.qō.iij.c.j.et.ij.nullus tamē pri-
mas in ſuffraganeorum ſuorum dioce.ordi-
nationem aliquā facere poteſt niſi commu-
nicato conſilio epiſcoporum vel de conſenſu
dioce.ſed ipſo cōſulto hoc poteſt.ix.q.iij.ſal-
uo.et.c.ſeq.ſi alias hoc facit irritū eſt.ix.qō.
iij.nullus primas.⁊.c.ſeq.nec enim habet iu
riſditionem in ſuffraganeorū ſubditos.ideo
et ſi officialis vel alij ſubditi ſuffraganeorū
citati per archiepiſcopum non veniant non
poteſt in eos cenſuram eccleſiaſticā exerce-
re.vt auten.d.n.de fo.compe.extra.co.roma
na.§.fi.⁊ hoc intelligas verum niſi in caſib⁹.
j.eodem.paſtoralis.j.de exceſ.ꝑla.ſicut vni-
te.in fi.qui autem ſunt caſus his verſibus
comprehende.

¶ Officium varium forus appellatio crimē.
¶ Peccans non parens reo conſultatio de-
ſes.
¶ Preſul canonici tumidi ſententia neq;.
¶ Uiſitat indulget cuſtos qz papa datus.
¶ Permutat ſocijs ſuſpectus cunq; remit-
tit.
¶ Caſibus his primos ſubiectio preſules ar
cet.

¶ Magiſter ſcholar.¶ Officium variū.pri
mus caſus quādo ſcilicet ſubditi deuiant a
cōſuetudine metropolitane eccl'ie in diuinis
officijs.xij.diſtinct.de his de con.diſtinct.ij.
inſtitutio quod intellige quando non habēt
certam vel habent turbatam: quia tunc re-
currendum eſt ad conſuetudinem metropo
litane eccleſie.j.de cenſi.ſuper eo.j.de ſpon.
duo.tuas.alioquin nō ſunt ꝯſuetudnes vni⁹
eccleſie aliorꝫ cōtrarie ſubuertende:vt not.§.
de conſue.§.que cum preiudicet.verſi.tollitur
tenetur etiā ſuffraganea eccleſia ſeruare ſen
tentiam interdicti quaʒ metropoli.eccleſia
ſeruat.§.de poſtu.prela.c.j.¶ Forus.ſecun-
dus caſus ſcʒ ſi cleric⁹ vel laicus conquerit̃
de iniuſta excōicatione.§.de offi.dele.cū con
tingat.j.eodem.ad reprimendam.idem ſi cle
ricus conueniat epiſcopum ciuiliter.ſequi-
tur enim forum epiſcopi.j.de fo.compe.cum
ſit generale.nam ſi epiſcopus conueniat cle
ricum ſubditum eligendi ſunt arbitri.xj.qō.
j.clericus aduerſus.alias incipit ſi cleric-

mittit cām ad ſuperiorē. J. de ap. cū ſpāli. §. cā. qđ dic vt not. J. de ap. ſub ru. de recu. §. qđ cognoſcet. ver. puto. ¶ Quid de ſubditis ſub ditorꝫ epi: idē ſm Jo. ꝛ Lau. ar. J. e. cū ab ec= cleſiarum ꝛ. c. quāto. J. de exce. pla. c. ij. xviij. qō. ij. cognouimus. et intelligunt hoc de ſub ditis ſubditi prelati qui per electionē crean= tur vt tetigi. ß. eo. §. quis poſſit ꝯſtituere. ver. ſi. item vniuerſitas. ꝛ. §. quis dicat ordinari⁹. ꝛ ꝑ his. xxiij. q. iij. c. j. xciij. diſt. legimus. J. de immu. ec. nō min⁹. qꝛ vniuerſitas dat iuriſdi tionem vt probant dicte ꝯcor. Hug. Tan. et Vin. ꝯtra ꝛ dicunt qđ epꝯ indiſtincte audire pōt cauſas oim in ciuitate vel dioc. cōſiſten= tium qꝛ iudex eſt totius dioc. J. e. c. j. ix. q. j. de perſona. ꝛ. q. iij. qui reſiſtit. J. de fo. compe. cū contingat. ꝛ. c. ſeq. excipiunt exemptos. J. de priui. ex parte cōtra alios etiam ꝓcedet epꝯ niſi lōgeua ꝯſuetudo cū impediat vel indul gentia ſpālis. tūc eīm nō cognoſcet niſi ꝑ ap pellationē deferaꝛ ad ipm vel aliqs de aliis caſibus interueniat ſic intelligūt. J. de exceſ. prela. c. ij. ꝛ. c. accedentib⁹. J. de ſta. mo. in ſin= gulis. xvj. q. j. conſtitutum. ꝛ. c. nulli. conſue= tudo autem nō preſcripta nō obeſt epo. ß. de offi. archi. cū ſatis. alij ergo prelati inferio= res ſunt minores ſub illo. ꝛ aliquam habent iuriſditionem. ſ. modicam cohertionem tan= tum ſecundum Gul. na. J. eo. ſi ſacerdos. ꝛ. c. cum ab eccleſiarum. ¶ Pro ꝛ cōtra. J. eo. cō= querente. ꝛ. c. dilectus. pro Jo. J. eo. irrefraga= bili. §. exceſſus. ¶ In multis eccleſiis et di= uerſis diuerſe ſunt cōſuetudines: ideo dico conſuetudinē cuiuſlibet obſeruandam que iuriſditionem tribuit vt no. ß. e. §. quis poſſit cōſtituere. ver. itē cōſuetudo. ꝛ de offi. archi. §. qđ ſit eius officium. ver. tertij dicunt ꝛ ſe. Si vero non apparet de conſuetudine opi= nioni hu. T. ꝛ Vin. dicunt ſtandū. ſuper quo vide qđ not. ß. de offi. archipre. §. que perti= nēt. ꝟ. ex hoc no. ꝛ. J. eo. ver. notauerūt et ſeq. ¶ Hoc tñ teneas ꝙ quicūqꝫ hꝫ curā pōt ex= cōicare niſi cōſuetudo vel inhibitio ſuperio ris hoc impediat. arg. ß. de ele. dudū greg. §. tandem. J. de ſen. excō. ſi quē. qđ dic vt not. J. de ſent. excō. §. quis poſſit excommunicare. ſub. §. nedum autem.

¶ Sunt autē quedam que ſpectant ad offm epiſcopi lege iuriſditiōis: quedā ex lege dio ceſana. hac eīm duplici. l. epꝯ vtitur lege iu= riſditionis ꝛ dioceſana. ad. l. iuriſditiōis per= tinēt ea que cōſiſtūt in conferēdo iudicando ꝛ puniendo. ſubijciendo ſicut canonica obe= diētia ſubiectio reuerentia: inſtitutio: ꝛ deſti tutio: correctio: ꝛ reformatio: cēſura eccleſia= ſtica. iuriſditio cauſaꝝ oim ad forꝫ ei⁹ ſpectā tium cognitio ꝛ examinatio. emendarū ſatiſ factio. J. eođ. dilectus. §. vnde prefatus peni= tentiaꝝ ipoſitio: ꝛ ſacramentoꝝ eccleſie col= latio. ꝓbantur hec. J. eo. cōquerente. §. j. ab il= lo. ver. habeas canonicā obedientiā. vſqꝫ ad illū ver. ſynodū. ¶ Lex vero dioceſana in re= cipiendo ꝯſiſtit. vnde ad ipſum ꝑtinet ſyno= dus. ꝛ ſynodaticū ſiue cathedraticū. decima tionum ſeu mortuarioꝝ canōica portio an= nua viſitatio ꝛ ꝓcuratio. colligūtur hec oia. J. e. cōquerēte. §. j. ibi ſynodū ꝛ ſynodatici ꝛc. ꝛ. c. dilect⁹. J. de ſen. et re iu. cū inter vos. J. de cēſi. oli. ꝛ. c. cū canonicis. ¶ Qñqꝫ tñ lex dioce ſana cōprehendit. l. iuriſditiōis. ꝛ eꝯ frequē= ter eīm ponitur vna ꝓ reliqua: vt apparet. J. de re. in inte. auditis. et de preſcrip. auditis. J. de reg. ex parte cū aūt he leges diuerſe ſint pactū ſuper vna habitū alij nō nocet. J. eo. di lectus. ff. de pac. ſi vn⁹. §. ad aduertēdū. ¶ No tauerūt aūt antiqui ꝙ ꝗꝝum ad legē iuriſdi tiōis ſubſunt epo eccleſia monaſteria oia ni= ſi ſpeciali exceptionis priuilegio ſint muni= ta. l. diſtin. accedēs. xviij. q. ij. hoc tñ. ꝛ. c. mo naſteria. ꝛ. c. cognouimus. xvj. q. j. interdici= mus. ſꝫ a lege dioceſana ſunt omnia mona= ſteria ꝛ regulares eccleſie exempte in fauo= rem religionis. x. q. j. c. j. ꝛ. c. iij. ꝛ. c. inter cete= ra. xvj. q. j. placuit omnibus. ꝛ. c. cū pro vtili= tate. xviij. q. ij. ꝗꝫ ſit neceſſariū. ergo nō cogē= tur venire ad ſynodū niſi populū habeāt vel niſi rōne capellarū nō exēptarum ſic intelli= ge. xviij. q. ij. eleutherius. ꝛ. c. abbas. J. de pri= uile. ex ore. Itē venire coguꝛ ſi conſuetudo ſit. xviij. qō. ij. ſi ſeruitium. et. c. precedenti. in fi. §. fi. J. de maio. ꝛ obe. qđ ſuper his. xviij. di. epꝯ non dꝫ qđ aliqui habent pro palea. Itē non coguꝛ ſoluere cathedraticum. x. q. iij. inter cetera. nec partē decimarū. xvj. q. j. cū ꝓ vtilitate. ꝛ. §. queſti. ꝛ. c. decimas. nec partem mortuariorū: vel oblationū. J. de ſta. mona. c. j. qđ dic vt no. J. de ſepul. ſub. §. vetus. ꝛ. §. ꝛ a quibus. de ſta. mona. §. ꝛ in quibus teneatur epo. nec epiſcopū ad miſſas publicas vel or dines faciendos ſuſpiciunt. xviij. q. ij. lumi= noſo. et. c. dudum. preſtant tñ ſeruitium ab initio ipoſitū in ipſa fundatione. vel ex cō= ſuetudine debitum. xviij. q. ij. eleutheri⁹. ꝛ. c. ſeruitiū. et. J. de iure pa. preterea. qm aduo= cati. J. de cēſi. quāto. Item tenetur ad ꝓcura= tionē rōne viſitationis debetur. J. de ꝑſcri. cū ex officij. J. de cenſi. ſopite. ꝛ. c. cum nup. ſic vꝛ qđ viſitatio ſit de lege iuriſditiōis. ¶ Secu= lares vo eccleſie etiā quo ad legē dioce. ſub= ſunt. x. q. j. de his. ꝛ. c. antiquos. xij q. ij. ſane. c. ſtatuimus. ¶ Capelle etiā monachorum ſubſunt epo quantū ad vtrāqꝫ. l. J. eo. cōque= rente. xvj. qō. ij. ſane. J. de priuil. cū ꝛ plātare. §. in eccleſijs. J. de prebē. auaritie. ꝛ. c. de mo= nachis. ꝛ. c. in lateran. ß. de ſup. neg. prel. c. ij. niſi monaſteria exempta ſint cum capellis

ſuis.ſ.co.grauē.⁊.ſ.de priuil.
q̄m.⁊.c.cū capella.⁊.c.ex ore.
in fi.⁊ ar.xvj.q.ij.viſis.ſ.de ca.
mo.in eccleſijs.ſed capella ni=
mis excreſcētibus forte priui=
legijs expirabit.arg.ſ.de deci.
ſuggeſtum.ſ.de verb.ſig.quid
per nouale. ¶ Abbas etiam
exemptus pōt preſcribere ca=
pellam contra ep̄m cuius ſub
ditus non poſſet.ſ.de reſcrip.
auditis.⁊.c.cum ex officij.⁊.c.
veniens.requirit tn̄ titul⁹. qđ
dic vt not.ſ.de p̄ſcrip.ſub rub.
de preſcri.rerum immobilium
.§.que erigātur.ſub.§.verum
quicquid.ver.quartā.et ſeq.
¶ Conſueuit etiā dici q̄ duo=
bus modis fiunt capelle reli=
gioſorū.ſ.edificatione:⁊ dona=
tione: ſi edificatione monachi
habēt tp̄alia: ⁊ ep̄s ſpiritua=
lia.ſ.de cap.mo.c.j.xvj.q.ij.ſa=
ne.c.pe.⁊ vlti.⁊.q.v.c.j.ij.⁊.iij.
¶ Si donatiōe: aut dōatio fa=
cta ē ab epiſcopo aut a patro
no.ſi ab epiſcopo aut ſub cer=
ta forma: aut cum oī iure: aut
ſimpliciter. ¶ Si epiſcop⁹ cō=
ferat capellā religioſis ſub cer
ta forma: tūc nō habebūt pl⁹
iuris in capella q̄ forma con
tineat.ff.de pac.l.traditiōib⁹.
¶ Si cum omni iure tunc ha
bent religioſi temporalium et
ſpiritualiū adminiſtratiouē:
ſacerdotum inſtitutionem et
deſtitutionem.xvj.q̄ō.ij.viſis.
et ſic intelligitur quod capel=
le pleno iure pertinent ad re=
ligioſos.xvj.q.ij.§.fi.in quo ca
ſu non coguntur epiſcopo pre
ſbyteros preſentare: vt a con=
trario ſenſu.ſ.de preben.in la=
terañ.§.j.ibi pleno iure rema=
net tamē ius epiſcopale in or=
dinatione in iuriſditione: in vi
ſitatione: in altarium cōſecra
tione: ⁊ ſimilibus.ix.q.iij.per
ſingulas. ¶ Si autem ſpecia=
liter conceſſit epiſcopus capel
lam religioſis: in qua certam
percipiebat fructuum portio
nem illam tantum conceſſiſſe
videtur.ſ.de dona.paſtora=
lis.argumen.ſ.de iure patro.
quod autem cōſul.§.vnico.ff.
de cōtrahē.emptio.qui taber=

nas.ff.de lega.j.ſi domus.§.fin.et tunc intel=
ligitur dediſſe ius inſtituendi.xvj.q.ij.viſis
ſecundum quoſdam dic cōtra.s.de ſup.neg.
prela.c.ij. ſi vero nihil percipiebat oēs pro=
uentus conceſſiſſe videtur.ſ.de dona.paſto=
ralis.⁊ eſt mirabilis hec diſtinctio.quod q̄n
epiſcopus minus habet in eccleſia intelligi=
tur plus dediſſe.ſed ideo eſt quia donatio=
nem interpretari debemus: vt magis valeat
q̄ pereat.ſ.de ver.ſig.abbate.§.contra quod
fuerat. Quid ſi non apparet qualiter ſit con
ceſſa: ſed tamen de conceſſione conſtat: ſim=
pliciter preſumetur conceſſa.argu.ff.de ſer.
ſi cui.ſ.de priuile.quia circa ſecūdum quoſ=
dam.dic vt not.ſ.eodem.verſicu.quid ſi non
apparet.⁊ precedentibus. ¶ Qđ ſi a patro=
no conferat̄ de conſenſu ep̄i vel ab epiſcopo
de cōſenſu patroni: vterq̄ qđ ſuum eſt dediſ=
ſe videtur.ſ.de dona.paſtoralis. ¶ Donatio
autem facta eccleſie a patrono ſine cōſenſu
epiſcopi non valet: quamuis teneret dona=
tio ſi ius patronatus conferret ſicut intelli=
go.ſ.de iure patro.illud.et.c.nullus.quam=
uis alij aliter intelligant.quod dic vt ibi no.
.§.qualiter transferatur.verſic.donatione.
¶ Quamuis etiam donatio per epiſcopum
facta iuſtum titulum transferat preſcriben=
di.ſ.de iure pa.cura.⁊.ſ.de cēſi.ſignificauit.
non tamen plenum ius niſi et conſenſus ſui
capituli intercedat.ſ.de his que ſi.a prel.
tua.et.c.paſtoralis.ſ.de dona.c.paſtoralis.
in fi. ¶ Et not.quantūcunq̄ epiſcopus gene
raliter eccleſias cōferat vel a ſe eximat ſem=
per videtur quatuor retinuiſſe. ¶ Primū ſci
licet correctionē.xvj.q.ij.viſis. ¶ Secundum
ſcz viſitationem. ¶ Tertium ſcilicet procu=
rationem: que ratiōe viſitatiōis debent̄.ſ.de
cenſi.cū venerabilis.⁊.c.venerabili. ¶ Item
quartum.ſ.cathedraticū.ſ.de dona.paſtora
lis non ob.ſ.de reli.do.conſtitutus.q: ibi pa
pe cōfirmatio interceſſit.ſicut ergo ſubditus
non poteſt iuriſditionem ep̄alem a ſe in to=
tum reijcere.ſ.de fo.compe.ſi diligēti.⁊.c.ſi=
gnificaſti.et.s.de renun.admonet.ſic et epi=
ſcopus abdicādo a ſe epiſcopale imperium
nō amittit.ar.ff.de offi.preſi.legat⁹ ceſaris.
ff.de pac.ius agnationis.ſic nec vaſall⁹ pōt
feudum alienare ſine conſenſu dn̄i nec dn̄s
in alium trāſferre dn̄ium ſine cōſenſu vaſal=
li vt in conſti.feu.de feu.non alie.ſine conſen
ſu ma.l.imperialē.§.j.et.§.preterea ducat⁹.
ſic patronus quantūcunq̄ ius patronatus
remittat generaliter tamen quedam iura re
tinet in liberto: puta reuerētiam.et hoc po=
nunt quidam pro quinto.ar.C.de bo.liber.l.
fi. ¶ Ubi vero eccleſia ad monaſterium per
a tinet: pleno iure[a] hz monaſterium in ea inſti
tutionē: deſtitutionē: inueſtiturā: fidelitatē:

a ¶ Perti=
net pleno
iure. Adđ
que dicat̄
eccl'ia ſub
iecta ple=
no iure.vi
de Inn.in
c.paſtora=
lis.l fi.de
p̄ui.abb.
l.c.quere=
lam.in p̄n
ci.de elec.
Abb.in.c.
auditis.đ
preſcri.et
abb.l.c.de
mōachis.
de p̄b.Et
an oīs ha
bēs eccl'iā
pleno iure
ſubiectaz
dr̄ hr̄e iu=
riſditionē
q̄ſi ep̄alez
viđ p car.
zaba.cōſi.
xlviij.inci.
reuerende
pater ⁊ do
mine mi.

obedientiã: correctionẽ et quedam alia.ĩ.de ma.ꝛ obe.is que.ĩ.de ſenten.ꝛ re iudica.cum inter vos.in princ.ꝛ ep̃s nihilominus deſuper eſt niſi priuilegiũ vel preſcriptio vel contraria conſuetudo obeſt ei:vt patet ex premiſſis. ſed vbi pleno iure non pertinet tunc habet ibi monaſteriũ temporalia ꝛ repreſentationẽ preſbyteri vicarij tm̃. qui non debet ab epiſcopo recipi niſi per monachos ſufficiens portio aſſigneť pro ſe ꝛ recipiendis hoſpitibus ꝛ iuribus ep̃alibus perſoluendis.ĩ. de preben.de monachis. ¶ Quod ſi religioſi negligentes fuerint ep̃s debet hoc facere iure ſuo.ĩ.de ſup.neg.prel.ſicut ꝯtra qđ nõ prodeſt preſcriptionẽ vel conſue. allegare.ĩ.de preben.extirpande. reſpon.j. eſt ratio qꝛ hic vertitur periculum animarũ ergo conſuetudo contraria non valet.š.de conſue.c.fin.nec preſcriptio nec cõſtitutio contraria.ĩ.de preſcrip.quoniã omne.ſcđm hoc intellige qꝫ preſbyter debet de tp̃alibus monachis:ꝛ de ſpiritualibus ep̃o rñdere.ĩ. de preb. in lateran̄. ꝛ de capel.mo.c.j.ꝛ de priui. cum ꝛ plantare ·§·in eccleſijs. ¶ Sed qualiter ſciam vtrum eccleſie non pertineãt pleno iure ad monachos eo ipſo qꝫ repreſentant ep̃o preſbyterũ: vt pꝫ ex premiſſis vel ſibi ibi ep̃ale ius percipit ep̃s.ĩ.de priui.qm̃ per confeſ.poſtea cm̃ oino locũ hꝫ c.š.de ſup.ne prela.c.ij. ¶ Sed qualiter poſſunt oĩa tp̃alia pertinere ad monachos ex conceſſione ep̃i cum ipſe ep̃s non poſſet ipſa ſibi retinere:nec cenſum de nouo imponere: vel antiquũ augmentare:nec partem redditnũ ſuis proprijs vſibus deputare infra de cenſi. prohibemus.nec plus iuris poſſit in alium transferre q̃ ipſe habeat.ff. de contrahen.empt.alienatio.ff. de acquirẽ. re.dom̃.traditio.ff.de reg.iur.nemo plus iuris.ĩ.de iure patro.quod autem in fi.ˀreſpon. nõ poteſt epiſcopus transferre ꝛ hoc niſi ex cauſa: puta propter paupertatem menſe religioſorum que non ſufficit ad ſuſtentationem ipſorum ex hac enim cauſa poteſt anneeti eccleſia prebende infra de preben. expoſuiſti.multofortius religioſorum menſe cõmuni:argu.infra de vita ꝛ honeſt. cleri.quoniam.in quo caſu poteſt conferri eccleſia nedum vacans religioſis.ĩ.de reſtitu.ſpol.cum veniſſent infra de donatio. cõſultationibus. ſed neceſſarius eſt cõſenſus capituli quo ad hoc vt plenum ius acquiratur vt dixi. š.et probatur infra de exceſ. prelato. ſicut in ſuꝛe. ꝛ infra de his que fiunt a prela.ſine con. ca.c.tua.et.c. paſtoralis.ĩ. de dona. paſtoralis.alias autem nec religioſi hoc facere poſſunt propria autoritate.ĩ.de preben. auaritie.ꝛ.c.de monachis. ĩ.de cẽſi. ꝓhibem⁹.ꝛ.c. k.ꝛ.c.ſignificauit. ¶ Quid ſi dubiteť vtꝝ ab initio donata fuerit eccleſie:ſic vt tẽporalia ĩ vſus religioſorũ cederent: dic inſpiciendã interpretationẽ conſuetudinis preſcripte.š.de conſue. cum dilectus.§.ij. ¶ Quid ſi non appareat de cõſuetudine:nec de donatione. rñ.de iure cõĩ ad rectorem pertinent obuẽtiones ſalua portione canonica epiſcopi.ĩ.de decimis. cum in tua ꝛ.c.cum cõtingat.ꝛ.c.qm̃.ĩ.de his que fi.a prela.ca. paſtoralis. et ſemper preſumo contra monachos niſi autoritatẽ epiſcopi probent interueniſſe.ĩ.de preben.auaritie. de cenſi.prohibem⁹. ꝛ.c.preterea.ꝛ.c.ſicut. ¶ Quid ſi religioſi tallias exigunt:dico hoc nõ poſſunt.š.de ſup.neg.prela.c.ij. niſi forte ratione priuilegij.arg.ĩ.de exceſ. prela. accedẽtib⁹. ad fi.ad hoc ĩ.de cenſi. ſciẽtes.ꝛ.c. eccleſijs. ĩ. de iure pa. p̃terea qꝛ ad hoc vt aliq̃d tale exigať videť eſſe priuilegiũ ep̃i ſpeciale.ĩ.eo.cõquerente·§·fi.ĩ.de cenſi.cũ apoſtolus·§·inhibem⁹.vbi hoc archidiaconis et archipreſbyteris prohibeť. ꝛ iunge qđ no.š. de ſup. ne p̃la ·§· quot modis. ver. ſuppletur et in beneficijs. ¶ Unũ etiã no. qđ fructus eccleſiarũ in quibus habẽt tantum ius patronatus non poſſunt ſibi appropriare.š.đ ſup. neg.prela.c.ij. ¶ Cathedraticũ[a] aũt eſt.ij.ſol.x.q.iij.placuit ĩ.e.cõquerente. et vſualis monete.ff.de leg.iij.nummis.ff.de cõtrahen. empt. imperatores. verius puto vt tam in quãtitate q̃ ĩ qualitate pecunie inſpiciať conſuetudo regionis. x.q iij.nec numerus.ĩ.de cenſi. eccleſijs.capi.olim. de hoc plenius not.ˀinfra de cenſi.cap̃.ex quibus cauſis.reſpon. j.verſic. ſequen. ¶ Uiſitabit autẽ epiſcopus ſuam dioce. ſicut no.š. de offic.archi·§· quid ſit eius officium. verſic.ego puto. et in viſitatione primo diſcutiet clericos qualiter baptiſma miniſtrãt ꝛ alia eccleſiaſtica ſacramenta.qualr̃ ſe habẽt in eccleſia ꝛ in vita.ſi omnia recte:deo

a ¶.Cathedraticum. Addđ.c.cõſtitut⁹. de relig . do . Et an pauperes teneãtur ad cathedraticuꝫ.vide per car.zaba.in.c.cõquerẽte.in xxi. qõ. de offi.or. Et an cathedraticũ p̃ſcribi poſſit.vide gl. in.c. q̃cũq; xvj. q. vij. ꝛ per Jo. an. in. c. ſ. de p̃be. lib.vj. ĩ nouella.

gratias ſinaſt inſtruat eos et puniat puniẽdos ⁊ hac nocte qua venit ſequẽti die in mane ↄuocata plebe doceat eos errores fugere: ſpecificãdo cri a mortifera. et quod ſibi nolunt alij ne faciant: ⁊ vt reſurrectionem ⁊ diẽ iudicij: ⁊ alios articulos credant et in bonis operibus ſe exerceãt: et ſic ep̃s de eccleſia illa ad aliam ꝓficiſcatur.x.q.j.placuit. ¶ Si videat aliquos amouẽdos ipos amoueat. ſ. de reſcri.dilectus fili⁹ abbas.ita qꝺ ſi a contumacia incipiat ſeruet illum ordinem de quo dr: coherce monendo: corrige ſuſpendẽdo: excõmunica degradando. xxiij. q. iiij. forte.in fi.xxiiij.diſt.quorũdã. lxxxiij.di honorat⁹. Si vero a crimine incipiat qꝺ degradationem requirit tũc incipit a degradatiõe ⁊ finiẽ in excõicatiõe.lxxxj.di.dictũ. et demũ poteſtati tradiẽ ſeculari. j. de iudi.cũ nõ ab hõie. ſicut legitur.j.de verb.ſig.nouim⁹. alij tñ verbis vtitur apoſtolus dicens argue increpa obſecra in omni patientia ⁊ doctrina.argue de peccato: obſecra ꝓ iuſtitia ſeruanda: increpa timorem diuini iudicij cõminãdo. ſed hec locum habẽt in occultis peccatis et in iudicio diuino.ij.q.j.ſi peccauerit. in fi.frater Ray. ¶ Subditus aũt iuſto pcepto iudicis poſſibili pariter ⁊ honeſto obedire dꝫ non alij.xj.q.iij.ſi dñs ⁊.c.iulian⁹. ſ.de temp.or.ad aures. ⁊.c.dilectus. ff. que ſentẽtie ſine ap. reſ.l.fi ff.de condi.inſti.conditiones.⁊.l.filius.iiij. diſti.erit. in dubio etiam obediendũ eſt. xxiij.qꝺ.j.quid culpatur.in fi. j.de maio. et obe.ſi quis venerit ⁊.c.illud. ¶ Item is qui ex offõ ordinarie poteſtatis põt abſoluere poteſt ⁊ abſolutionem denegando cõmittere. j. eo.c.fi.ſecus ſi ex commiſſione competat puta papa vel eius penitentiarius mandat alicui ep̃o qꝺ aliquem abſoluat: qꝛ tunc non committitur ſiue nõ ſubdelegatur. ſ. de offic.dele. qm̃ apoſtolica.§.penu. in fi. ¶ Si quis autẽ impetrauerit vt ſibi liceat exceſſus corrigere tam autoritate ordinaria q̃ apoſtolica non datur poteſtas ſuper exemptis. j. eo.graue. nec iuri cõi derogatur.j.eodẽ.licet enim ordinarius procurat ſibi mandari ea que ſuo iure facere poteſt vt magis timeatur.xj.diſtic. quis neſciat.⁊ ne ſibi forte imputetur. quaſi dicat ſic recipi in mãdatis nõ poſſum aliud facere ad hoc.j.de iſti.ad decorẽ. ſuperior ẽt ſepe intẽdit remittere nõ cõmittere.ff.de offi. preſi.ſepe.ſic ⁊ cauſe appellationum temerariarũ remittuntur nõ cõmittũtur.j. de ap.vt debitus. ¶ Sed ad officium ordinarij pertinet ne penitentia ſeu ↄfeſſio detegaẽ.j.e.c.ij. qꝺ dic vt.j.de peni.§.in quo teneẽ ſacerdos. ¶ Itẽ q̃ nullus in illicita copula remaneat: et in hoc negligentia ſeu malitia delegati ſuppleat.j.eo.ſignificauit.et vt ſponſalia legitime ↄtrahanẽ: ſuper quo vide.j.de ſpõ. et p totũ tractatũ quarti libri. ¶ Itẽ q̃ accuſatio inquiſitio et denũciatio legitime fiat. ſup quo vide totum tractatũ quinti libri: et ſi qs impetrauerit abſolutionem cauſa tacita: vt ipſum nihilominus coherceat.j.eod.ex pte. ¶ Itẽ q̃ quilibet rite cõueniatur in iudicio ⁊ rite procedatur vſq3 ad diffinitiuã ſententiam: ⁊ ſuper hoc vide totũ ſcđm librũ. ¶ Itẽ qꝺ clerici vitam honeſtam ducãt ⁊ res ſuas bene diſponant: tã temporales q̃ ſpirituales ſibi cõmiſſas. ſuper quo vide totũ tertiũ librũ. Itẽ q̃ ad ſummam trinitatẽ reſpiciendo miniſtri eccleſiarũ creentur canonice qui curam habeant tã infra q̃ extra eccleſiam. ſcđm qꝺ ipſorũ officium et ordo requirit: et conſuetudo approbat ſuper quo vide totum tractatum iſtius libri. ¶ Qñ autem prelat⁹ religioſus viſitat[a] nõ debet ſecum intromittere ſeculares niſi forte duo vel tres de canonicis ꝓprijs et illos in decenti habitu: quot tamen voluerit alijs religioſis adiunctis. j. eodem.vt iuſta.ideo dicit de canonicis: qꝛ ſine eorum conſilio talia fieri non debent. j.de accu.qualiter.ij.xv.q.vij. epiſcopus nullus. lxxxvj.di.ſi quid vero. canonici aũt ſine ep̃o corrigere pñt ſi de ↄſuetudine ſit.j.c.irrefragabili. ¶ Ratio diuerſitatis hec eſt: quia cũ canonici plures ſint pñt inter ſe deliberare ⁊ cõſiliũ habere: epiſcopus vero qꝛ ſolus eſt habet et neceſſe conſilium aliorum requirere quia ve ſoli[b] ⁊c. j.de ſta.mona.monachi ⁊ omnia fac cum conſilio: et poſtea non penitebis.C.de ingenuis.ſi quiã. melius ergo eſt ⁊ honeſtius qꝺ habeat conſilium ſuorum q̃ extraneorum.j.de his que fiunt a prela. nouit. niſi vbi ſui ſe indignos reddunt. in quo caſu religioſi ſuccedunt.ſ. de ele.ne pro defectu.j.de cõceſ. preben.nulla.religioſos aũt intelligo

a ¶ Prelat⁹ religioſus viſitat. Adde paninũ in tractatu de viſitatione vbi diffuſe.

b ¶ Ve ſoli. Adde. c.illud.vij.q.j.c.in oib⁹. lxxxj.diſt. originaliter. Eccleſiaſtes.iiij

intelligo non tam habitu ꝙ ſcientia ꝛ honeſtate.j. de ſepul. in noſtra.§.nos vero.j. de ſepul.fraternitatē.j.de voto.ꝛ multa ad fi.rñ.j. j.de conſan.c.j.ad fi.

Qualiter impediatur. Per ſuſpēſionem ordinarij ſi ab officio ſuſpendatꝰ. ¶ Itē per excommunicationem quia ꝛ ſuſpēſuꝫ ab officio intelligo ſuſpenſum ab ordinaria poteſtate:ꝛ excōicatus excōicare nō pōt.xxiiij.q.j. audiuimus.nec alios iudicare.j.de ſen.ꝛ re iu di.ad ꝓbandum.j.de cle.excō.mi.ſi celebrat. ſi vero ordinarius ſit ałs in mortali crimine conſtitutus:ꝛ ſic de merito vitia iudicare nō poſſit.ij.q.vij.qui ſine peccato.ꝛ.c.iudicet.ꝛ.c.ſe. de ptāte tñ iuriſditionis pōt quāuis fuerit toleratus:vt no.ſ.e.§.qs poſſit eſſe ordinarius. ver.vnū tñ no.in his aūt caſibus.ſ.qñ ſuſpenſus vel excōicatus eſt vt no.ſ.impeditur iuriſditio ordinaria vniuerſaliter. in ſpiritualibus vero negotijs ſiue cauſis impeditur per alios modos preter ſuſpenſionē ꝛ excōicationem.ſ. per appellationē recuſationē relationē ad ſuperiorem negotij,reuocationē per alij factam commiſſionem ꝛ per alios modos quos per ſe no.poteſt quilibet ſtudioſus.

8 **Et qualiter finiatur.** † Quatuor modis. ¶ Primo per mortem ordinarij: quia a mors omnia ſoluit.[a] in aut.de nup.§.deinceps.coll.iiij.ff.que ſenten.ſine appel.reſcin. l.ge. ¶ Scdō ꝑ renunciationē.ſ.de renuncia. per totum. ¶ Tertio per depoſitionē.j.de dolo ꝛ cōtu.veritatis.ꝛ.j de exceſ.prela.ex literis. ¶ Quarto per trāſlationē.xxj.q.ij.ſi quis iam tranſlatus. ¶ Finitur aūt his quatuor modis iuriſ.or.reſpectu perſone ꝛ perſonalium realia enim dignitas retinet ff.de cenſi.etatem.ff.de aqua quoti.ꝛ eſti.l.j.§.equiſſimum.ſ.de vſu pal.ad hoc.j.ne ſe.va.c.j.ideo ſe.va.iuriſditio penes capitulum reſidet.j.de ma.ꝛ obe.cum olim.j.de here.ad abolendam rñ.j.j.eo.irrefragabili.ar.ſ.de conſue.cum inter vos.ꝛ vbi nō pōt per ſe alios aduocat.vij.q.j.pontifices. et hoc intellige de conſuetudine ſpāli.ſm Hoſ. ałr non eſſet ordinaria iuriſditio ſm ea q̄ not. ſ.eo.§.quis dicatur.ꝛ.§.quis poſſit conſtituere.ergo intellige de iure cōi ꝛ a lege habet hāc iuriſditionem ſicut vniuerſitas.ſicut collegiū licitum.vnde cōſtitutionem facere pōt vt not. ſ.de conſti.§.qs poſſit.ver.itē capłm ꝛ ver. iteꝫ ciuitas.ꝛ ſe.nō tamen hꝫ exercitiū niſi ſedeuacante.ſ.C.de cura.furi.l.pe.ſede autē inſtituta hꝫ exercitium prelatus ſed de cōſilio capituli vt pꝫ in his que no ſ.eo.§.qd pertinet. ver.ſi. qui incipit.qñ aūt mortuo ergo prelato ꝛ etiaꝫ mortuis olbus de capło excepto vno ius totꝰ corporis cuius prelatus caput eſt ꝛ canonici membra in ipſum recidit ꝛ per ipſum retinetꝰ.ff.qđ cuiuſcꝫ vniuer.ſicut municipium.ff.de leg. j.ſi grege.qđ dic vt no.j.de maio.ꝛ obe.§.ꝛ ad quid.ſ.de ele. qualiter.ſub ſcđa forma.ver.qđ ergo ſi oēs delinquunt. ¶ Sed ꝛ finitur ſiue ſuſpenditur iuriſditio ordinarij per reuocationē quo ad cām que reuocata eſt.j. de appel.vt noſtrum.Item ordinaria iuriſditio legati finitꝰ: vt no.ſ.ti.§.ꝛ qualiter finiatur.

¶ De officio iudicis. Rubrica.

1 ☞ Officium iudicis quid ſit.
2 Officium iudicis an deſideret litis conteſtationem.
3 Officium iudicis duobus modis exercetur.
4 Officium iudicis quando ꝛ in quibus locum habeat.

Dictum eſt ſupra ſingulariter et ſpecialiter de officio dignitatuꝫ et iudicum et qđ ad ſingulos ptineat rōne officiorū:quid rōne iuriſditionis delegate vel ordinarie:hic autē gñałr indiſtincte ꝛ indeterminate tractatur de officio iudicis nec exprimit cuius delegati vel ordinarij coꝫ ꝙ de qbuſdam hic tractatꝰ q̄ vtricꝫ.ſ.tā delegatoꝙ ordinario cōia ſunt ſicut dare aduocatū nō habēti qđ facit delegatꝰ.j.eo.c. ꝛ ordinariꝰ.ff. de poſtu.l.§.ait ꝑtor Itē reſtituere in integ.qđ ad vtrūcꝫ pertinet.ſcđm tradit.j.de reſt.in integ.c.pe.C.vbi ꝛ apud quos reſ. in inte.re.poſtu.l.ff.iō ſic ſimpłr ꝛ generałr intitulatꝰ hec rub.de offi.iudi.in qua videndū occurrit. ¶ Quid ſit officium iudicis. ¶ Et vtrū deſideret lit.cōteſta. vel de plano intentetur. ¶ Qñ ꝛ in quibus locum habeat.

Quid ſit officium iudicis. †1 Et quidem poteſtas iudicis a iure aſſumpta ſm Hoſtre.Lex vero dicit quod officiū

a ¶ Mors oia ſoluit. Adde glo. in v̄bo nūs ꝙ.in.c. licet.xxxij.q.vij.

ſudicis latiſſimum eſt.ff.de iur.om.iu.l.j. vere
dicit ꝙ officium iudicis latiſſimum eſt qꝛ quic 2
quid agitur in iudicio vel extra ad ipſum per-
tinet.qđ vide per oꝛdinē.j.de proba.qñ contra 3
falſam.ꝛ.j.eo.§. qñ.ꝛ in quibus locū habeat:
ſed extra iudiciū exercet.nam iudex dꝫ eſſe ſol
licitus vt violentijs hc lm reſiſtat:iō enim iudi
cialis rigoꝛ in medio poſitus eſt ne q̇s audeat
ſibi ſumere vltionē.C.de iud.:nullus.cur etiā
ad arma venire patietur quos iuriſditio ſua
poteſt compeſcere.ff.de vſufru.equiſſimum.nā
poteſt eam defendere penali iudicio.ff.ſi quis
ius di.non ob.l.vnica.ſed quia hec verba gene
ralia ſunt ꝛ nullam aut modicam doctrinam
tradentia:ideo dico ad aliquam ſpecialem do
ctrinam tradendam quatenus mihi poſſibile
eſt ꝙ iudicis officium. ¶ Aliqñ pōt d:ci puruꝫ
generale ꝛ merum vt qñ iudex pꝛopꝛio motu
eo vtit.exemplū.j.e.§.ꝛ vtrū. ¶ Aliqñ pōt dici
ſolēne:tunc eſt iuris vinculū vbi vcꝫ loco actio
nis pꝛoponitur exemplum.j.e.ver.loco actio-
nis. ¶ Aliquando vero mixtuꝫ deſeruiens ſeu
miniſtrans vt quando actioni deſeruit exem-
plum.j.e.ver.deſeruit. ¶ Aliquando anomalū
ſummarium:vel plenarium:vbi.ſ.de plano im
ploꝛatur.exemplum.j.e.item aliqñ.de ſingulo-
rum ergo deſcriptione videamus. ¶ Purum
generale ꝛ merum iudicis offm̄ ſi poteſt deſcri
bi. ¶ Judicis offm̄ eſt rōnabilis ꝛ equus mo-
dus iudicis:quo inductus cōdēnandos cōdē-
nat abſoluendos abſoluit penas vel mulctas
infligit vel remittit deneganda denegat conce
denda concedit ꝛ facienda facit:ſm ꝙ decet re
gendo ſeipſum:ꝛ ſubditos ac domino famulā
do:ad quod pertinet quod legitur.ȝ in pꝛoe.
§.ideoq; lex pꝛoducitur. inſti. de iuſti.ꝛ iure.
reſpon.j.ꝛ.§.iuris pꝛecepta. ¶ Solēne vero ſi-
ne iuris vinculum ſic deſcribo. ¶ Officiuꝫ iu-
dicis eſt quoddam iuris ꝛ iudiciale vinculum
ſeu quedam iuris ꝛ iudicialis ſeu iudiciaria
officialis formula ſubſidiaria fauoꝛabilis ꝛ be
nigna agēdi ſeu pꝛoſequēdi in iudicio.dus qđ
competit alicui oꝛdinario auxilio deſtituto.ad
hoc.ff.de fur.ſi qui nauem inſti.de ac. in pꝛin-
cipi. ꝛ in pꝛoe.ff.§.iij.ff. de mino. in cauſe.ij.
¶ Mixtum autem deſeruiens ſeu miniſter ſic
deſcribi poteſt. ¶ Judicis officium eſt iuris
quoddam adminiculum quo firmata actio in
firmatur:vt que ei deſunt a natura de equita-
te ſeu gratia conſequatur. ad hoc.ff.de eo qđ
cert.loco dari opoꝛ. in bone fidei. ꝛ duabus.ll.
pꝛecedenti ꝛ ſeq. ¶ Anomalum etiam ſumma
rium ſeu plenarium ſic deſcribes. Judicis offi
cium eſt quedam iudicialis equitas: qua iu-
dex inductus poſtulationem ſeu ſuppli. ali-
cuius plenarie expedit vel repellit: ad hoc.ff.
de eo quod cer.loco de opoꝛ.ꝙ ſi epheſi. in fi.ff.
de inter.ac.vbicunq; in aut.d.n.de confe.extra
ſtatuimus.

Et vtrum † deſideret litis conteſta
tionem. Circa hoc no.ꝙ officiuꝫ iudicis † duo
bus modis exercetur. ſcꝫ pꝛopꝛio motu vt di-
cit ꝙuis nihil petatur a partibus vel ad inſtā-
tiam partium pꝛopꝛio enim motu debet cun-
cta rimari.xxx.q.v.iudicantem.C.de iudi.iudi-
ces.quandocunq; ante ſententiam.j.de fide in
ſtru.cum Jo.heremita.ante fi. ¶ Certam ſen-
tentiam dare.inſti.de act.§.cure. ¶ Lites diri-
mere.ff.ſi cer.pe. quidam extimauerunt.j.de
dolo ꝛ contu.finem.ꝛ.c.venerabilis. ¶ Partes
ad compoſitionem faciendam inducere.vt.j.
de tranſactio.c.fi.ȝ.de electio.cum inter.R.ſe-
nioꝛem.v.qō.ij.ſi pꝛimates.xc.di. ſtudendum.
¶ Malitijs hominum obuiare.ȝ.de reſcript.
plerūq;.ꝛ cap.nonnulli.ff.de rei ven.in fundo.
¶ Exceptiones arctare.j.de exceptio. paſtoꝛa
lis. ¶ Crimina punire.j.de ſenten. excommu.
vt fame.ff.ad l.aqui.ita vulneratus.ante fi.ff.
depoſi.bona fides.j.reſpon. in fi.ff.de fideiuſ.
ſi a reo.§.fina. ¶ Equitatem coꝛam oculis ha
bere.ff.de eo quod cer.loco da.opoꝛ. ꝙ ſi ephe-
ſi.in fi.C.de iud.placuit.vnde nec pꝛecibus ca-
lamitoſoꝛum illachꝛymari opoꝛtet.nec aduer-
ſus eos quos malos putat ſe debet excande
ſcere.ff.de offic.pꝛeſi.obſeruandum. ¶ Debet
etiam excommunicatum publice ꝙuis nō op-
ponatur repellere.j.de excep. exceptionem. ſi-
cut ꝛ militem pꝛocur.factum.vt no.j.e.§.quan
do.ꝛ in quibus locuꝫ habet.ver.ſupplet. quia
quos pꝛetoꝛ pꝛohibet omnino pꝛohibet: ꝛ ſi ad
uerſarius conſenſerit.ff.de poſtu. quos pꝛetoꝛ.
¶ Debet etiam in eo in quo petitum eſt con-
demnare.ff.commu.diui.vt fundus.C.de fidei
com.liber.l.fi.j. de iudi. examinata.j.de oꝛdi.
cogni.cum dilectus.§.fi.j.de accu. qualiter.ij.
§.penulti.j.de ſimo.licet heli.§.j.ad fi. ꝛ iunge
quod no.ſuper hoc.ȝ. in duobus titu. pꝛoxi.§.
quid pertinet.ꝛ de offi.deleg.§.quid ſit eius of
ficium. ¶ Ubi vero exercetur ad inſtantiam
partium:ſubdiſtinguendum eſt.nam aliquan
do loco actionis pꝛoponitur:aliquando ſeruit
actioni:aliquando de plano imploꝛatur. ¶ Lo
co actionis pꝛoponitur vbi non ſupereſt alia
actio alias non recurretur ad extraoꝛdina-
rium auxilium.ff.de mino. in cauſe.ij. ¶ Pu-
ta cum petitur reſt.in integ. pꝛincipaliter mo-
ta a maioꝛi vel minoꝛi non diſtinguo.ff.de mi-
no.ꝙ ſi minoꝛ.§.fi. ¶ Item cum legatarius ſi-
bi petit caueri de legato pꝛeſtādo.C. vt in poſ.
legatoꝛum.l.j.vel cum vicinus ſibi petit caue-
ri de damno infecto ab eo cuius domus mina
tur ruinam.ff. de damno infecto pꝛetoꝛ ait.§.
ei.ꝛ l.dies.§.hic autem. ¶ Uel quando liberi
deſiderant ali a parentibus vel econtra. ff.de
lib.agno.ſi quis a liberis.quod ex natura pꝛo

uenit.C.de bo.que libe. cum non ſolum.§.vbi
autem inſti.de iure na.in princip. vnde etiam
illegitimi ſecundum iura noſtra poſſunt ſuper
hoc officium epiſcopi implorare.j.de eo qui du
xit in ma.cum haberet in fi.¶Item habet lo⸗
cum hec actio cum filius petitur: ⁊ a nemine
detinetur.ff.de lib.exhi.l.iij.§.hoc autem inter
dictum vel exemplifica canonice per decre.j.
de conuer.infi.c.fi.⁊ deſpon.non eſt vobis j.de
ap.bone.iij.q.j. reintegranda. ¶In his caſi⸗
bus ⁊ ſimilibus lit.conte. deſiderat ⁊ omnem
aliam ſolennitatem requirit.j. eodem iudicis
officium.j.de reſti.in integ.c.j. cum enim loco
actionis ſuccedat naturam ipſius ſequi debet
ar.ff.ſi quis cau.ſi eum.§.qui iniuriarum.j.de
voto magne.§.penulti. circa princip.j. de ſta.
mo.recolentes.ad fi. ¶Hec locum habent ſi
pincipaliter mouetur queſtio:ſecus ſi inciden
ter:vt ecce agebatur rei vendi.coram iudice:et
re vſucapta poſt litis conte.iubet iudex caueri
a reo quod non pignorauerit:vel non manumi
ſerit ſi ſeruus vendicabatur.ff.de rei vendi. ſi
poſt ſuſceptum vel pignoratitia actione propo
ſita iudex incidenter iubet caueri de dolo.ff.de
pigno.act.creditor vel aliqua queſtione princi
paliter mota incidit quod petitur reſtitutio in
integr. vel propter probationem negligenter
omiſſam:vel propter aliam iuſtã cauſam.j.de
reſt.in integ. cum veniſſent. ⁊.c.auditis.⁊.c.ex
literis.in his enim caſibus ⁊ in aliis omnibus
in quibus incidit lit.conteſt.locum non habet
j.eodem.c.ij.⁊ no.ꝙ non poteſt incidenter per
officium iudicis poſtulari: quod petitum eſt
principaliter per libellum.ſic poteſt intelligi.j.
de ap.ſignificante.ſecundum Gof. ego tamen
pono ibi alium intellectum. ¶Deſeruit autẽ
actioni in omnibus arbitrariis actionibus ſi⸗
cut ſi certo loco tibi dare promiſi.x. ⁊ cõuenias
me alibi.nam in condemnatione per iudicem
ratio habebitur de intereſſe.ff.de eo quod cer⸗
to loco.l.iij.in fi.⁊.l.ſe. hoc iudicium ſit ſtricti
iuris ſicuti ſtipulatio: nam ſi bone fidei iure
actionis veniet intereſſe.ff. de eo qđ certo loco.
in bone fidei.ff.de dolo eleganter.§.non ſolũ.
de hoc.ſ.de offi.delega.p.⁊ g.j.de fo.compe.di
lecti.⁊ de plus pe.c.vnico. ¶Item in ac. quod
me.cã.ff.quod me.cau.ſi cuꝫ exceptione.§.hec
autem actio. ¶Iteꝫ.ff.de redhibi.ac. ediles.§.
item ſciendum vbi condemnatio fit ex officio
deſeruienti ad reſti. fructuum prouenientium
poſt lit.conteſt.ſic.j.de reſti.ſpo. grauis. et de
preb.dilecto.in fi.⁊ in his caſibus exig.lit. con⸗
teſt.non dico ſuper ipſo officio quod de plano
intẽtabitur.ſed ſuper ac.cui deſeruit: vel actio
ne que nuda eſt ante li.conteſt. deſeruire non
poſſet cum effectu:quia ab actione frigida ca⸗
lorem quem non habet recipere non poſſet ad
hoc.ſ.de reſcrip.paſtoralis.j.de iurepa. ꝙ au⸗
teꝫ.j.de deſpon.impu.ad diſſoluendum.et not.
de ſimili materia.ſ.de elect.§. et an mutari.po
teſt autem iudex ſupplere in ſententia eadem
die circa fructus et acceſſiones. ff. de re iudi.
paulus: quia omnia ad eum poſt lit.conteſta.
pertinent.ſ.de rei vendi.certum eſt.et patet in
his que not.j.§. quando. ver.item locum ha⸗
bet.et ſi condemnatus reali actione iudici non
paret: poteſt eum condemnare quantum ad⸗
uerſarius in litem iurauerit contra ipſum.ff.
de rei ven. qui reſtituere. ¶Item poteſt in ex⸗
penſis condemnare: ſuper quo vide in ſum⸗
ma.j.de dolo et contu.§. qualiter contumacia
puniatur. ¶Item quando de plano implora⸗
tur vt in interrogationibus faciendis ante lit.
conteſtatio. et etiam in poſitionibus. ff. de in⸗
terrog.ac.vbi queritur. taceant qui dicunt po⸗
ſitionem negatiuam non recipiendam: quia
curare debet iudex vt rerum probatio ſalua ſit:
et vt veritas eliciatur modis omnibus qui⸗
bus poteſt.ff.de teſtimo.curent cum ſimi.quod
dic vt plene not.j. de proba.§. quis debet pro⸗
bare.ver.nunquid ergo poſitio negatiua. ¶Itẽ
de plano imploratur in aduocatis petendis.
ff.de offic.proconſu.nec quicquam.§.pe.Item
in dilationibus.j. de dila. dilecti. licet non de⸗
bet dari dilatio a procedente iudice.C. de dila.
a procedente. ¶Item in omnibus dubiis de
quibus interpretari debet vt.ſ.de offic.deleg.
de cauſis.j.de voto capitulo primo. ff.de vſu⸗
ris.mora.⁊ de teſti.l.iij.ff.de ver.ob.continuus.
¶Item quando petitur vt vſurarius abſol⸗
uatur a iuramento.j. de vſur.cap.j.⁊.cap. ad
noſtram.ij. ¶Item in alio.j. qui cle.vel vo.ca.
veniens. in fi. ¶Certe poteſtas iudicis lata
eſt ⁊ diffuſa et in infinitum protenderetur ſed
breuiter repilogo. ¶Iudicis officium aliquan
do merum eſt ⁊ purum: vt quando iudex pro⸗
prio motu eo vtitur: vt in.§. et vtrum. ¶Ali⸗
quando de plano imploratur vt in ver.item
aliquando. In his duobus caſibus non re⸗
quirit ſolemnitatem ſeu ſubtilitatem exci⸗
pe inquiſitionem in qua procedit iudex ex of⸗
ficio et proprio motu et tamen aliquando et
in aliquibus ſubtilitas requiritur et modus
vt not. j. de accuſa. ſub rub. de inquiſitioni⸗
bus. ¶Aliquando eſt iuris vinculum vt cum
pro act. proponitur: et tunc omnem ſubtili⸗
tatem requirit vt in ver. loco. ¶Aliquan⸗
do mixtum vt cum miniſtri loco fungitur: et
tunc de plano ſeruit ſed ſolemnitatem domi⸗
ne: ſcilicet actionis cui deſeruit requirit: vt
in ver. deſeruit. ¶Iudex autem perſonas: lo⸗
ca: tempora: caſus: qualitatem et quantita⸗
tem facti: ſemper debet habere in mente: et co⸗
ram oculis ⁊ maxime deum.j. de tranſact.cap.
vlti. et de homici. ſicut dignum: ſed euentum.
ſeu mẽtem debet attendere.ff. de ſic.aut fac

ideo dr ꝙ inſpecta quãtitate rei petite ⁊ q̃litate perſonarum. Aliqñ iureiuran. decidit cauſam cum alie probationes non ſuperſunt.j.de iureiuran.c.vltimo.

4 Quando ⁊ et in quibus locum habeat. Et quidem extra iudicium et in iudicio vt not.ß.eodem.§.quid ſi ante lit. conteſta.et poſt ante ſententiã ⁊ poſt. ¶Ante lit. conte.vt habeat perſonã publicã ſi pôt: aut duos viros idoneos qui fideliter vniuerſa iudicij acta conſcribant vcʒ citationes dilatiões ⁊c.j. de proba. qm̃ contra falſam. ¶Circa edicta mittẽda ad loca in quibus rei morant̄.j. de ap.cum parati. j.de dolo ⁊ contu.cum olim. ſi inueniri poſſint. j.qui ma.accu poſ.relatũ.alioquin mittent̄ ad domos vel ad eccleſias eoꝝ.j.de do.⁊ cõtu.cãm ff.de lib.agno.l.j.in prin.ff.de dam. infe.l.iiij §. pretor.xvj.q.iij §.pôt.in ver.is aũt.j.de do.⁊ cõtu.cõtingit.c.fi.j.de cle.nõ reſi.ex tue.vel denũciabitur cognatis ⁊ amicis vt abſentẽt defendant vel venire ꝓcurent.ff.ex quibus cau.ma. l.ergo.ff.ex qui.cau.in poſ.eatur.l. hic autem. j.qui filij ſint legi.perlatũ. circa dilationes indulgendas ꝑ cõditione,tẽporis cauſe vel perſone:vt his conſideratis iudex ordinem edictorum vel ꝯpendium moderetur.ff. de iudi.l.nõnunꝙ.⁊ vt per eas deleg. iuriſditio nimium nõ arctetur.ß.de offi.deleg. conſuluit. ¶Ut principales perſone in iudicio cõparentes non per aduocatos ſed per ſeipſas factum proponant: niſi forte adeo fuerint indiſcrete vt eatum defectus de iudicis licẽtia per alios ſuppleat̄.j.de iudi.paſtoralis.¶Ut porrigantur libelli apti ⁊ conueniẽtes rei de qua agitur: alioquin iudex ex officio ſuo eos repudiet vel aſſeſſor.j.de iud. examinata.ff.ſi meſ.fal.mo.dix.l.j.§.ſinautem. C.vt nemo priua.pre.ſuis vel alie.tit.impo.l.ij. in fi.⁊.ff.de aſſeſſo.l.j. ¶Uel quod ſine ſcriptis agatur in ſpecialibus caſibus quos nota do.j. de libel.ob §.vtrũ libellus.ver.⁊ hoc verum eſt ⁊ ſeq.¶Itẽ vt per narrationẽ actoris ⁊ reſponſionem rei fiat conteſtatio litis. j.de litis ꝯteſt. c.vnico.C.de lit.conteſt.l.j.niſi agatur cauſa de nunciatiõis vel inquiſitionis in quibus nec libellus porrigitur:nec fit cõteſtatio litis vt dicã j.de accuſa.¶Iteʒ vt iuretur de calumnia vel de veritate dicẽda:vt no.j.de iura.calũ. ¶Itẽ vt fiant poſitiones partium: ⁊ interrogationes iudiciales.de quibus habes.j. de iura.calum. cum cauſam que.ad fi.⁊ de proba.quoniã contra fal.⁊ no.j.de iudi.ſub.§. fiunt autem interrogationes.Item vt patienter audiat aduocatos.ff.de offi.procõ.l. nec quicꝙ §. circa vt ſuppleat defectus aduocatorum in iure.C. vt que deſunt aduoca.par.iu.ſup. non tamen in facto ſuppleat:niſi de facto iudiciali. ⁊ poſt lit.cõteſt. exemplã de hoc habes.C.de ap.l.ampliorem.C.de tempo.ap.l.ij.§.pe. ideo aũt ante li.cõte.iudex de facto ſupplere nõ poteſt: qꝛ ante lit.conteſt.omnia conſtant iudici:non vt iudici ſed vt priuato:⁊ ideo dici cõſueuit qđ ea que ante lit. conte.contingunt nõ pertinent ad offi.iudicis. ff.de edil.edic.l.ediles. ¶Item ſciendum:hoc tamen fallit in caſu: nã iudex ex officio ſuo repellit procuratorem in litem:etiam aduerſario tacente.ff. de procur.l. filiuſfamilias.§.veterani.⁊.C.de procu.l.militẽ. ſed ⁊ illud ꝯtingit propter pu.vtilitatẽ.non ob.his que dicta ſunt.l.q̃ videtur velle ꝙ iudex ſuppleat de facto etiam ante lite conte.ff.de peti.here. l.fi. nam qđ ibi dicitur ⁊ ſi nõ excipiatur exponendum eſt ſic.ſ. ſi non habeat locum doli excep.ſatis tamẽ conſulitur officio iudicis:⁊ ſic intellige ſuppleri de facto in his in quibus vertitur periculum anime:etiã poſt lit.conteſt.ß.de conſue.c.fi.j.de re iudi.cum Bertoldus.j.de cõceſ.prebẽ.ex parte. ¶Supplet autem iudex ⁊ ante ſententiaʒ opponendam aduocatis querendo a partibus.⁊ ſicut poteſt melius verum inueſtigando.xxx.q. vlti.c.fi. ¶Supplet etiam poſt ſententiam:vt in fructi.ff.de re iudica.l. paulus. ¶Item locũ habet iudicis officium in omnibus que poſt litis conteſt.accidunt circa rem petitam.vel contingunt:vt ſi fructus ex ea percipiãtur:vel dãnum in ea detur:ſiue precium rei petite ad poſſeſſoreʒ perueniat:vel aliquid loco preciij:quia que poſt lit.conteſt. accidunt, valde pertinent ad iudicis officium.ff.de rei ven.l.non ſolum.⁊ l.item ſi verberatus.§.j.⁊.C. de rei ven.l.certuʒ eſt.inſti.de offi.iudi §.poſt incohatam.⁊ §. eo. quocꝫ nomine.ff. de edil.edic.l.ediles §. item ſciendum ff.de aqua plu.arc.l.ſupra.§.officiũ. ⁊ de vſu.l ij. ideꝙ dolo vel culpa ſeu negligentia admiſſa poſt lit.conteſt. ſicut multis probatur exemplis.ff.de reivendi.l.quod petitori.§.j. ¶Item iudicis officio ſit delatio iuramẽti circa quantitatem expenſarum. in aut.de iudi.§. oportet.colũ.vj.in quantitate damnorum.j.qđ me.cauſa.c.fi.C.vnde vi.l.ſi quãdo.ij.q.j.in primis. ¶Item vt certam ferat ſentẽtiam prout poteſt.ff.de iudi.l.de qua re.inſti. de ac.§.curare. ¶Item vt ſententiã executioni mandet ſi eget executione.nam ⁊ ſi in rei ven.pronunciet̄ pro poſſeſſore contra petitorem abſoluet̄ poſſeſſor:nec eſt opus alia executione.Si autem contra poſſeſſorem pronunciauerit iubebit ei rem reſtituere cum fructibus.ff.de rei ven.l.⁊ ex diuerſo.§.vbi autem. Sed ſi poſſeſſor neget ſe in preſenti reſtituere poſſe: ⁊ ſine fruſtratione videtur tempus reſtituendi cauſa petere indulgendum eſt: vt tamen de litis eſtimatione caueat cum fideiuſſore ſi infra tempus quod ei datum eſt non reſtituat.inſtitu.de offic.iud.§.j. ¶In perſonali autem actione debet pronunciare abſoluendo vel condemnando.C.de ſen.

et interlo. om. iudi. l. preſes. nec refert quibus verbis vtatur nam ſiue dicat abſoluo: ſiue dicat mihi videtur titium nihil debere ſeio. Item ſiue dicat condemno te in .x. ſiue dicat pcipio ſeiuz dare .x. vel equipollentia verba valet ſententia. ff. de re iudi. l. in ſumma. ff. de arbi. l. qd tamen. § quid ſi arbiter. j. de verbo. ſig. in his. ¶ In his igitur et conſimilibus de quibus exempli gratia aliqua ſuper litera ipſa notaui iudicis offi. ante lit. conteſt. et poſt actioni deſeruit ſicut mercenarius et miniſtri: et in tali imploratione officij non eſt facienda lit. conteſt. eo qz facta eſt: vel facienda in principali cui per implorationē officij deſeruitur ſicut alias dicimus non eſſe faciendam lit. conteſt. in cauſa ap. ſi facta eſt in principali. j. de app. p tuas. ¶ Ut treugas faciat obſeruari. j. de treug. et pace nec non. et ſtatuta legatorum ap. ſe. §. de offi. leg. c. fi. aliquando etiam pro actione proponitur: et aliquoties incidit: vt not. §. eod. ver. loco actionis. et ver. hec locum habent. ¶ Multa alia exempla poni poſſent in quibus iudicis officium imploratur principaliter: tam in ciuilibus queſtionibus qz in extraordinariis criminibus puniendis: et in quibus incidenter ſiue ante lit. conteſt. ſiue poſt. ſed ſufficiat poſuiſſe ſuperiora cauſa breuitatis et ſummarie doctrine. vnde alias dicitur officium iudicis latiſſimum eſt. ff. de iu. om. iudi. l. j. eodez qz ita late patet: ideo exempla que ponenda occurrerent numerari non poſſent ſm Goſ. de cuius ſumma iſte totus § ſumptus fuit.

¶ De maioritate et obedientia. Rubrica.

1 ☞ Maioritas quinqz modis conſideratur.
2 Obedientia in quibus attendatur.
3 Obedientia quid ſit.
4 Obedientiam quis preſtare teneatur.
5 Obedientia ſub qua forma ſit preſtanda.
6 Obediens ad quid teneatur.
7 Uxor an peccet frangendo votum abſtinentie ad mandatum viri.
8 Inobedientes veniunt excommunicandi.

Quoniam inter miniſtros eccleſiarum de quibus prelibauimus: aliqui maiores: aliqui minores inueniuntur: ad hoc enim diſpenſationis prouiſio gradus diuerſos et ordines conſtituit eſſe diſtinctos: vt dum minores maioribus reuerentiam exhiberent: et potiores minoribus dilectionem impenderēt: vera fieret concordia ex diuerſitate contentio: quia nec eccleſia aliter ſuſtinere poterat: niſi eam huius differentiam magnus ordo ſeruaret: ſuper que celeſtium militiarum exemplar nos inſtruit: dum ſunt angeli: ſunt archangeli in poteſtate et ordine differentes. lxxxix. diſt. l. ad hoc. et ſicut varietas membrorum per diuerſa officia et robur corporis ſeruat et pulchritudinē manifeſtat: ita varietas perſonarum per diuerſa nihilominus diſtributa officia et fortitudinem et venuſtatem ſancte dei eccleſie repreſentat. lxxxix. diſtin. ſingula: et quia minor maiori reuerentiam aut obedientiam debet: et quandoqz vtrunqz minores enim potentioribus pares eſſe non poſſunt. ff. de ali. iudi. mu. cau. facta. l. iij. in princip. videamus de maiori. et obedien. in qua rubrica conſiderandum eſt. ¶ In quibus conſiſtat maioritas. ¶ In quibus obedientia attendatur. Quod ſit priuilegium vtriuſqz. ¶ Qua pena inobedientes feriantur.

In quibus conſiſtat maioritas †.

Et quidem quinqz modis conſideratur: ex prerogatiua ordinis: conſecrationis: diſpenſationis: antiquitatis: et ordinan: is. ¶ Ex prerogatiua ordinis: inde eſt qz preſbyter pontifici precipitur reuerentiam exhibere: diaconus preſbytero: ſubdiaconus diacono: accolitus ſubdiacono: exorciſta: accolito: lector exorciſte: oſtiarius lectori: abbas oſtiario: monachus abbati. lxxxix. diſtin. ad hoc in fi. xciij. di. a ſubdia. et c. legimus. in fi. quod dicitur de abbate antiquum eſt iſtud infra eccleſiam omnino locū habet. ſic intelligo j. eodem ſtatuimus. in fi. xxiij. diſtin. ſubdia. et c. ſequenti. hec prerogatiua antiquitati prefertur et in percipienda portione prebende. j. eo. ſtatuimus. §. de cōſti. c. fi. ¶ Qd pōt locū locū habere in ebreduñ. et vapinceñ. ec. in quibus prebende inequales ſunt: et ſi meliorem habens moriatur: maior ſuperſtes poteſt dimittere ſuam et vacantem recipere: certe hodie et ſi de nouo maior receptus ſit in ordine antiquiori prefertur. nō ob. decre. j. de preben. maioribus. et de rerum permu. queſitū. qr ille poſſunt intelligi de diuerſis epiſcopatibus: vel in eadem eccleſia viuentibus perſonis. preterea dicta permutatio fit de ꝯſue. prelato. et c. approbante. ¶ Poteſt etiam habere locum in vienneñ. et lugduñ. eccleſiis: vbi prebenda mortui inter ſuperſtites diuiditur et ei plus donatur qui honorabilius expendit certe hodie haben da eſt ratio ordinis. nec ob. §. de conſti. c. [illegible] nes. quia loquitur quando ab antiquo prebēde erant equales: et fraudulenta inequalitas per canonicos facta fuit. conſuetudo autez eccleſie in hoc ſeruanda eſt: et in diuerſis diuerſe. argu. §. de conſue. cum olim. in fi. j. de conceſ. preben. ex parte aſteñ. in fi. ¶ Poteſt etiaz hodie poni exemplum in multis eccleſiis in

quib⁹ autoritate.d.n.ſunt mul-
ti recepti vltra numerum : nam
qui maior eſt ordine etiā ſi po
ſterius receptus ſit.in prebende
receptiōe potior eſſe debet.j.eo.
ſtatuimus.ſed inſtabis ꝛ dices
lꝫ hec decre. dicat quod in por-
tione percipiēda debeat eſſe po
tior:non tamen dicit in perce-
ptione prebende:ꝛ ideo exponē-
dum eſt in portione percipien-
da.i.in prebende perceptione:et
hec altera de duabus rationib⁹
vel qꝛ prebenda diuidenda non
eſt.j.de p̄bē.maioribus.ꝛ.c. tue. a
ꝛ.c.cum cām .ꝛ ſic nulla eſt por-
tio prebende que integra pma-
net vel quia idē eſt de toto quo
ad totū:quod de parte quo ad
partem:ſicut ꝛ econtra vt.ff.de
iud.que de tota.ꝛ ideo forte ſim
pliciter dicitur quod minores vo
lentes ordinari maioribus no-
lentibus preferantur.ſ.de eta.
ꝛ qualita.queris §.j.ergo et in
prebende perceptiōe.j. de arbi.
de priuile.quia circa.ꝛ ſic intel-
lige.j.eodem.ſtatuimus.nec di-
cas ipſam ſpecialem ſicut qui-
dam dixerunt quia eſt genera-
lis.ſ.de conſtitu.cap.fi.vbi etiā
hec conſtitutio declaratur et di
cit quod omnes aſtringit : ergo
in oī eccleſia ſiue ſint ibi quoti-
diane diſtributiones ſiue non:
vendicat ſibi locum:ꝛ puto hoc
priuilegium inductum ad hoc
vt clerici ad recipiendos ordi-
nes promiores fiant argumen.
ff.de iuſti.ꝛ iure.l.j.ꝛ.ſ.de po-
ſtula.prela.c.j.§.penul.ꝛ expreſ
ſius.lxxxiiij.diſt in.cap.fin. in fi.
¶ Poteſt autem hec formari
queſtio quā de facto habui ꝛ eſt
quotidiana que talis eſt: qui-
dam clericus martinus nomi-
ne a domino papa obtinuit li-
teras ꝙ in ciſtercieñ.eccleſia re-
ciperetur in canonicū ꝛ in fra-
trem:ꝛ ꝙ aſſignaretur ei preben
da ꝙ̄ cito facultas ſe offerret
iſte ſtatim.i.ꝙ̄cito bono modo
potuit literas ſuas repreſenta-
uit:nec per ipſum ſtetit quomi-
nus reciperetur iuxta manda-
tum a ſe.apo.impetratū. ¶ Se
cundo quidam alius clericus
Ray.nomine in eadem eccleſia

a ¶ Uigilā-
tibus. Ad-
de gl. i ver-
bo i curia.
in.c.ex par
te.de ꝯſue.

ſub eadem forma impetrat ꝙ recipiatur in ca-
nonicum ꝛc.iuncta clauſula conſueta . nō ob-
ſi pro alio ibidem ſcripſerimus. quibus ꝑ pre-
ſentes literas volumus preiudicium generari.
raymundus iſte licet ſecundo impetrauerit
primo tamen receptus eſt:quia forte canoni-
cos fauorabiliores ſibi inuenit : ſecundo rece-
ptus eſt martinus : vacat prebenda queritur
cui iſtorum ſit aſſignanda. ¶ In premiſſa que-
ſtione non video heſitationem : certum eſt eñ
ꝙ ſecundum omnes primo offerens potior eſt:
ſic enim omnes intelligunt communiter.ſ.de
reſcrip.capitulum ſancte crucis.ibi qui prius
mandatum apoſtolicū reportauit.ar.j.de ap.
a vt debitus.quia vigilantibus[a] non dormienti
bus iura ſubueniunt ff.de his que fi . in frau.
cre.pupillus.ꝛ ar.C.depoſi.l.fi.igitur martinū
primo impetrantem:ꝛ primo offerentem quis
dubitabit eſſe potiorem niſi poſterior maior ſit
in ordine.j.eo.ſtatuimus.amice quicūꝗ hanc
viderit decre.innuit enim ꝙ primo receptus po
tior eſt niſi poſterior maior ſit in ordine.vt ar.j.
eo.c.j.ꝛ.j.de preben.dilectus.ij.de conceſ. p̄bē.
ex parte aſteñ.ſ.de conſti.cū.M.fer. ad fi.ꝛ.c.
cum omnes.ad fi.nec dicas ipſam decre . ſta-
tuimus ſpecialem:ſicut aliqui dixerunt: qꝛ ge
neralis eſt ꝛ omnes aſtringit:vt probat alia de
cre.que ipſam interpretatur.ſ. de conſti.c.fi.et
no.ſ.eodē ver.poteſt etiam hodie poni exem
plum. ¶ Reſpon . ipſam generaliter intelligo
in canonicis receptis ꝛ electis per capitulum
iure ſuo:ibi enim potior eſt is qui primo rece-
ptus eſt:ꝛ eſt ratio quia ante electionem ꝛ re-
ceptionē neuter habet ius in prebenda. ¶ Sꝫ
ꝛ hoc idem intelligo quando is qui primo ele-
ctus eſt primo receptus eſt : quid enim ſi vna
prebenda vacāte canonici primo eligant mar
ti.ſecundo ray.primo tamen recipiunt ray. ſe-
cundo mar.certe martinus ꝙ̄uis ſecundo rece
ptus potior eſt in prebēda:imo nec videtur va
lere receptio raymundi: vt manifeſte probant
iura.ſ.de electi.auditis.ꝛ.c.conſideramus . et
hoc quando ex interuallo fiunt due electiōes
vna poſt aliam.nam ſi vno contextu duo ad eā
dem prebendā eligerentur: de iuris rigore ta-
lis electio vel receptio non valeret.vt.j.de p̄bē.
tue.ſuper hoc vide quod no.ſ.de elec.§.virum
mutari.ſuper verbo nequeunt.ꝛ.§.qualiter fa-
cienda ſit electio.poſt tertiam formam.ver.q̇d
ſi due electiones. ¶ † Itē decre. ſtatuimus in
telligo in receptis autoritate ſe.ap . dumtamē
is qui primo impetrauit primo receptus ſit.
nam ſicut.ſ.de proxi.dixi primum electum po
tiorem eſſe ſecundo electo ꝙ̄uis primo recepto
ſic ſi ſecundo impetrans etiam primo reddat
reſcriptum ꝛ primo recipiatur:puto potiorem
primo impetrantem:dumtamen non poſſit ei
negligentia imputari:alioquin contra.ſ.de re

ſcrip.ſi aũt.⁊.c.plerunq; . nã ⁊ per monitoꝛias
acquiritur ius ſicut ſubtiliter pꝛobatur.ſ.re-
ſcri.literis. vel ad minus per executoꝛias ſm
omnes.ſ.de reſcri.cõſtitutus.§.fi.⁊.j.de pꝛeben.
venerabilis frater noſter.§.j.ad fi.ibi cum nul
la tunc pꝛebenda vacaret anteq̃ monitoꝛias
⁊c.q.d.quia ſi tunc vacaret fuiſſet ius acquiſi-
tum.¶ Itẽ generaliter dicitur q̃ quando duo
impetrant ſuper eodem ſemper valet pꝛimũ
reſcriptum niſi poſterius de ipſo pꝛimo expꝛeſ-
ſam faciat mentionem.ſ.de reſcri.ceterum. et
de offi.deleg.ex literis. nec dicas aliud in re-
ſcriptis mere contentioſis: aliud in reſcriptis
ad obtinenda beneficia impetratis : imo ideo
omnino ⁊ multofoꝛtius habet hoc locum cir-
ca beneficia:q2 ſi papa ſciret ⁊ pꝛo pꝛimo, ſcri-
pſiſſet non conceſſiſſet ſcdo in pꝛeiudicium pꝛi
mi:ſicut expꝛeſſe dicit decre.ſ.de offi.dele. ex par
te pꝛimo.videt̃ igitur qd ſi ſcdo impetrãs non
facit apponi illam clauſulam non obſtante ſi
pꝛo aliis ⁊c.reſcriptũ ſurreptitiũ cenſeat̃ : ⁊ ſic
non valet.ſ.de reſcri.cum dilecta.⁊.c.capitulũ
ſancte crucis.ibi de pꝛedictis literis non habi-
ta mentione.⁊ etiã pꝛoceſſus autoꝛitate ipſius
habitus irritus eſt ipſo iure ſaltem in benefi-
ciis ſm oẽs:vt no.ſ.de reſcri.§.q̃ poſſunt obii-
ci.ver.ſed nunquid pꝛoceſſus habitus. ⁊ eſt ra
tio.q2 nemo dz per ſurreptionem beneficiũ ec-
cleſiaſticũ obtinere.ſ.de cle . cũ dilectus.§.i.j.
de ſen.⁊ re iudi.cũ olim.nec ob.ſ.de reſcri. ca-
pitulum ſancte crucis.q2 ibi ille qui pꝛimo im-
petrauit pꝛimo repꝛeſentauit.ſ.ray . vt pꝫ ibi.
ad eos.b.cũ clericus qui ſcdo impetrauit nõ
ad eos.ſ.canonicos: ſed contra eos ⁊ ad alios
obtinuit : vt ibi ſequitur in litera.⁊ in fi . dicit
quod aſſignãda eſt pꝛebenda illi qui ad eos.ſ.
canonicos pꝛius mandatũ apoſtolicũ repoꝛta
uit:⁊ quis fuit iſte Ray.ergo ex vi litere pꝛoba
tur quod pꝛimo impetranti eſt pꝛebenda aſſi-
gnanda.nõ ob.c.vt debitus.q2 non loquitur in
diuerſis reſcriptis impetratis: imo intelligen-
da eſt quando quis coꝛam oꝛdinario pꝛeuen-
tus fuit: alioquin multa iura coꝛrigerent̃ : vel
ad minus nõ loquit̃ expꝛeſſim qñ ſuper benefi
cio impetrat̃:vt de hoc no.ſ.de reſcri.§.qd cui
pꝛeiudicet.ſub diſt.que incipit : ſi de reuocatio-
ne.ver.ſi malitia vel negligentia.¶ Si vero ſu
pꝛadicta clauſula.ſ.non ob.ſi pꝛo aliis ⁊c. ap-
ponitur:tũc ſequitur ex vi ſecũde litere ⁊ clau
ſule qd pꝛebenda pꝛimo impetrãti ſit aſſignã-
da.nam ſi aſſignaretur ſecũdo: ergo pꝛimo pa
reretur pꝛeiudicium per ſcdas contra tenoꝛẽ
clauſule ⁊ ipſarum:⁊ ſic quod contra intentio
nem pape fieret videretur irritũ ⁊ inane: etiã
ſi inter duos diuideretur ipſa pꝛebẽda : vt.j.de
pꝛebẽ.c.antepe.⁊ vlti.¶ Itẽ ſi pꝛimo receptus
potioꝛ eſſet iam haberent in poteſtate ſua ca-
nonici fauere cui vellent in eluſionem manda
ti apoſtolici:quod eſſe non debet.arg.ſ.de po-
ſtula.pꝛela. bone.ii §. nec nocebat. j.de alt.mu
mu.cauſa fac.c.j.⁊.j. de pꝛeben.pꝛo. illoꝛum.et
ff.ne quid in loc.pub. l.vlt. ff. de iudi.ſi pꝛetoꝛ.
nec ob.j.de pꝛeben.dilectus.ij. quia ibi voluit
papa recepto gratiam facere: foꝛte quia igno-
rabat literas impetratas: ⁊ vt canonici magis
punirentur ſicut apparet in fi. ibi ⁊ ſibi de red-
ditibus eccleſie pꝛimo ⁊c.foꝛte enim magis vo-
luiſſent canonici quod recepti remouerentur:
q̃ quod redditus eccleſie pꝛimo impetrãti aſſi-
gnarentur.argumen.ſ.de conſt.t.cum. M.fer.
ſed dominus papa voluit eos punire in eo in
quo deliquerant.arg.ſ.de tranſla.epi.quanto.
§.ceterum.⁊ ſic ſaluat ius ſuum illi qui nõ ha-
bet:vt apparet.j.de pꝛeben. dilecto ad fi.¶ Si
vero de rigoꝛe iuris vellent pꝛocedere pꝛecipe-
ret exequi mandatum ſuum pꝛimum: non ob.
recep.facta vt.j.de pꝛeben.dilectus.iij. ⁊ ſic re-
moueretur detentoꝛ a pꝛebenda:vt.j. de cõceſ.
pꝛeben.pꝛopoſuit.ad fi.nam ⁊ tempus impetra
tionis ⁊ collationis inſpicitur ſicut pꝛobatum
eſt:⁊ quando collatio fit pꝛimo impetranti:ſe-
cus ſi conferretur ſcdo in pꝛeiudicium pꝛimi.
ad quod facit.j.de pꝛeben. venerabilis.§.j.⁊.§.
fi.⁊ de accu.accedens. ſicut enim pꝛimo repꝛe-
ſentatus patrono eccleſiaſtico potioꝛ eſt ſecun-
do:quãuis aliud ſit in laico patrono ad oſten-
dendum quod clericus ea que pꝛocedũt de la-
biis ſuis non faciet irrita : ſicut pꝛobatur.j.de
iurepa.cum aũt.⁊.c.paſtoꝛalis.⁊ ad oſtenden-
dum q̃ laicus in iure patro. de gratia tolerat̃.
j.de iure pa.quoniã.xvj.q.ij.ſi quis epiſcopoꝛũ.
quare nullum ius acquiritur pꝛeſentato a lai-
co:quominus laicus variare poſſit.alias con-
tra.j. de ſen . ⁊ re iudi. cum Bertoldus . ad fi.
quouſq; per dioceſanum fuerit appꝛobatus.j.
de iure pa.q̃ autem reſponſio.j.ad fi. ſic mul-
to foꝛtius dico quod is cui dominus papa pꝛi-
mo cõceſſit literas potioꝛ eſt: ⁊ ipſe clericus eſt
clericoꝛum: ⁊ varietatem ſiue contrarietatem
⁊ mendaciũ deteſtatur.j. vt eccle.bene. vt no-
ſtrum.§.omnibus . ergo ⁊ ius habet conferen-
di ⁊ concedendi pꝛebendas et beneficia : nullo
etiam numero nullo iuramento ob.ix.q.iij.cun
cta per mundũ.⁊.c per pꝛincipalẽ.ſ. de reſcrip.
conſtitutus.⁊.j.de ap.dilecto. igitur nõ eſt pꝛe-
ſumendũ q̃ aliquid cõcedat ſcdo in pꝛeiudiciũ
pꝛimi impetrantis: niſi hoc expꝛeſſim dicat. vt
ar.ſ.de reſcrip.c.ij.⁊.c.ad aures.j.de ſtatu.mo.
in ſingulis §.poꝛro.⁊.ſ.de of.deleg. ſuper eo.C.
de emãcipa.nec auus.ff.ne qd i lo.pu.l.ij.§.me-
rito.⁊.§.ſi qs a pꝛincipe.idẽ etiã ſemper cõſueuit
hanc clauſulã apponere in reſcri. ſuper pꝛeben
dis impetratis.nõ ob.ſi pꝛo alio vobis ſcripſi-
mus ⁊c.vt.ſ.no.quare cũ non faciet tñ impe-
tratio ⁊ repꝛeſentatio a pꝛincipe facta qui ſup
oẽs eſt:quãtum electio ſeu repꝛeſentatio infe-

riorum:cum ſupremam manuz habeat non video rationem:niſi q magis operari debet: ⁊ fortior eſt conceſſio ſua q̄ inferiorum.ar.j.eo.per tuas.⁊.§.de offi.lega.dilectus.⁊ de traſla.epi. inter corporalia.⁊.j.eodem propoſuit.¶Si ratiões ⁊ iura premiſſa diligenter perlegantur intelligantur ⁊ conſiderentur: de predicta queſtione nemo recte dijudicans dubitabit. ¶Conſecrationis vt in epiſcopis q̄ poſſunt ordinare clericos.quod dic vt not.§.de tempo.ordi.de hoc xcv.diſtin.olim.¶Diſpenſationis ſiue poteſtatis:vnde archidiaconus maior eſt archipreſbytero.§.de offi.archipreſby.c.j.et no.in ſumma de offi.archidia. inde epiſcopus ſubeſt archiepo. primati archiepiſcopus.legato primas pape legatus:cum omnes tamen epi ſint:vt patet.j.e. dilectus filius.de hoc de offi.or. §.quid pertinet ad offi.xxj.diſti.in nouo.⁊.c.cleros ⁊ clericos. hec maioritas in iuriſdi.conſiſtit.§.de elec.traſmiſſa.⁊ de his. xxv.diſtin.perlectis.¶Antiquitatis enim decreta ſanctorū patrum ſanxerunt reuerentiam exhibendam:§.de tranſla.epiſcopi.quanto in auten.de ap.§.illud.ff.de iure immuni.ſemper j.eodem.c.j.lxxv.diſtin.ordinationes.ff.de albo ſcribē.l.j.§.de elec.dudum.ad audientiam.ex hac qui prior eſt tempore potior eſt iure.j.eodem.c.j.j.de paro. c.j.hanc non obſeruant fratres predicatores non habentes rationes ſenectutis: ſed temporis ⁊ ordinis ordo tamē prefertur: vt.§.eodem.§.ver.ex prerogatiua.¶Ordinantis.quia ordinatus a ſuperiore inter alios eiuſdem ordinis magis eſt honorādus:vt.j.eodem per tuas.ff.de albo ſcriben.l.ij.de his no.§.de offi.archidia.§.j.ex his dicit dominus noſter quod ſi quis receptus eſt in eccle.autoritate ſua prefertur his qui autoritate legati ſunt recepti.vel alias autoritate epiſcopi et capituli.quia a maiori et ſuperiori cauſam habent.argumē.

a ¶Archidiaconus preponit. Adde Domi.i.c.φφ ij.q.vij.idē Domi.j.l.c.epo.xvij.diſtin.

xj.diſtin.quis neſciat.

2 **In quibus obedientia † attendatur.** In reuerentia iudicio ⁊ precepto: tangitur hic maioritas ex prerogatiua ordinis et antiquitatis.dum dicit in reuerentia: reuerentia enim debetur ei qui precedit ordine vel antiquitate.xciij.diſtin.a ſubdia.ff.de albo ſcriben. l.j.ſcilicet vt minor aſſurgat maiori: nec ſedeat ſtante maiore.xciij.diſtincti.non oportet.nec in equali ſede.ff.de offi.preſi.obſeruandum.et vt ſalutet cum reuerentia forte inclinando ſe et pileum remouendo:ſicut interpretatur conſuetudo.⁊ legitur.C.de offic.diuer.iudi.l.fi.lib.j.et vt maior precedat minor vero ſequatur: in ſedendo:ſubſcribendo.xvij.diſtin.§.fin.xcvj.diſt. bene quidem.ff.de albo ſcriben.l.j.Item in incedendo quamuis in curia ꝓ.et alijs curijs precedant dominos domicelli: quamuis tempore eſtiuo cauſa vitādi puluerem velint precedere cardinales.Item in conſuetis et honeſtis ſeruitijs faciendis.j.e.ſtatuimus.hoc fallit vbi poſterior tempore maior eſt iuriſdi.vnde
a archidiaconus preponitur [a] archipreſbytero. xxv.diſtinc.perlectis.Item cum minor vices gerit maioris.xciij.diſtinc.cap.fin.xciiij.diſtinc. cap.j.¶Item tangitur hic maioritas diſpenſationis dum dicit iudicio et precepto.hec enim debentur ei qui preeſt ratione conſecrationis vel iuriſditionis.alias ſententia a non ſuo iudice lata nullius eſt momenti.j.de iudi.at ſi clerici.C.ſi a non compe.iudi.per totum.In hanc tamen videndum eſt quid ſit obedientia.¶Quis cui eam preſtare tenetur ¶Sub qua forma preſtanda eſt.¶Et ad quid obediens teneatur.

3 **Quid ſit obedientia.** †A minore maiori manualis vel iuratorie canonice facta ſubiectio: vt patet in his que notantur.j.eodem ſub qua forma.

4 **Quis et cui eam † preſtare teneatur.** Minor maiori ex prerogatiua diſpenſationis:quod dic vt not.§.eod.§.in quibus.ver.diſpenſationis.¶Et nunquid imperator debet eſſe obediens domino pape vtiqȝ.j.eo.ſolite. §.de electio.venerabilem.in aucten.quomodo opor.epiſcopos.columna prima in princip. quia ſpiritualia digniora ſunt temporalibus. et ideo preferenda.C.de ſacroſan.eccle.ſancimus.adeo quod etiam abbatiſſe preſtanda eſt a canonicatibus ſuis et clericis ſubiectis. j.eodem dilecta.tamen excommunicare non poterit.j.de peni.noua quedam quamuis ſuſpendere poſſit ſecundum quoſdam: vt in.ca. dilecta.ibi tamen innuit contrarium.¶Non ergo epiſcopus archidiacono obedientiā faciet.

ſ.eo.cum inferioꝛ.erubeſcit enim lex ꝙ filiꝰ po-
teſtatem habeat in parentē.in aut.de nup.§.
ſi vero expectet.col.iiij. ⁊ ideo pꝛincipes cū filij
ſint obedire tenentur epīs tanꝙ patribus.ſ.eo.
omnes pꝛincipes. ⁊.c. legebatur. mirabilis enī
inſanie eſt filium patrem diſcipulum magi-
ſtrum velle ſibi ſubijcere: ⁊ iniquis obligatio-
nibus ſubiugare.xcvj.di.quis dubitet.iō impe
ratoꝛ vult exhibere reuerentiam pape debitam
tanꝙ patri.C.de ſum.tri.⁊ fide ca.l.ſi.ibi reddē-
tes honoꝛem apoſtolice ſedi ⁊ veſtre ſanctitati:
⁊ qđ ſemper nobis in voto fuit vt decet patrē
noſtrum honoꝛātes beatitudinem ⁊c. alibi ta-
men dicit qđ non multum differunt ſacerdotiū
⁊ imperium.in aut.de non alie.re. eccle.§.ſi mi
nus.coll.ij.⁊ ideo qꝛ maioꝛ eſt papa ſingulari-
ter ſcribit.ſ.de cri.falſi.quāuis graue.ſ.c.ſolite.
ſed in tributis pꝛincipibus reſpondendum eſt
ſ.de cenſi.omnis anima.de hoc in ſumma.et
clerici ratione tempoꝛalium fidelitatem pre-
ſtant laicis.ſ.de iureiur.nimis. ſuper quo vide
quod plenius no.ſ.qui filij ſint legi.§.qualiter
⁊ a quo ⁊.ſ.in pꝛoe.§.vnde habuit oꝛiginem.
verſi.eſt igitur hec noſtra ſcientia.

Jn fi.not.ꝙ nullus ſe poteſt ex-
cuſare ab obedientia alicuius
epī ſaltem pape.alioquin ace-
phalus cenſetur.xciij.di.nulla
ratione.⁊ etiam ſi ſit exemptus
ad dioceſanum debet in ſacra-
mentis ⁊ alijs neceſſarijs pꝛimo recurrere ſ.de
pꝛeſcrip.veniens.§.chꝛiſma alias nullus epōꝝ
extraneoꝝū pꝛeſumat talibus miniſtrare.xviij.
q.ij.abbatibus: ſed Hug. hoc aliter intellexit.
dic qđ foꝛme pꝛiuilegij ſtandum erit.ſ.de pꝛi-
ui.poꝛro.

5 Sub qua foꝛma pꝛeſtanda eſt.†

Religioſi certam foꝛmam habent:⁊ ipſam te-
neant foꝛmam autem quam epiſcopi ſui me-
tropo.pꝛeſtant habes.ſ.de iureiurā. ego.a qui-
bus vltra foꝛmam dictam aliquid exigendum
non eſt.ſ.eo.dilecti filij.de foꝛma abbatis legit.
ſ.de ſimo.ne dei eccleſiam.Itē canonici fidelita
tem iurant.ſ.de ver.ſig.cum clerici placentini
⁊ archipꝛeſbyteri.ſ.de ſen. ⁊ re iudi.cum inter
vos.multofoꝛtius archidiaconus.ſ.de exceſ.
pꝛla.grauem.clerici autem qui eam pꝛeſtant
ad manualem tantum tenentur ſecundū deū
⁊ canones.ſ.eo.his que ⁊.c.dilecta.ſ.de reſti.
ſpo.olim.ſ.de inſti.ad decoꝛem. ergo nec per iu
ramentum nec per ſcripturam ſe obligant.ſ.e.
legebatur nec homagium faciunt.ſ.de ſimo.ex
diligenti.ſ.de re.iur.c.fi.⁊ hoc verum eſt:niſi ſit
is cui cura committitur talis enim iurat.ſ.de
iureiur.nullus.ſ.de pꝛiui.antiqua.ſ.de elect.
ſignificaſti.xxiij.di.quāꝙ.⁊ idē in his qui per-
ſonatum habent: vt patet in iuribus ſuperius
allegatis.nam de his quāuis curam animarū
non habeant idem iudicium eſt habendum.ſ.
de elec.dudū.ij §.peuul. ⁊ iunge quod no.ſ.de
elec.§.quid operetur.ver.iuramentum.et ſe
quentibus.

6 Et ad quid obediens teneatur.

Religioſus ſui maioꝛis magiſterio in omnibꝰ
obedire tenetur: ⁊ ſubiacere ei omni obediētia
⁊ deuotione.xviij.q.ij.abbates ſecularis vero ⁊
regularis conſequenter obedire debent pꝛece-
ptis maioꝛis in his que pertinent ad diuinum
cultum vel reſpiciunt vtilitatem communem.
vij.q.j.qꝛ frater noſter.ſ.eo.dilecta pꝛope fi.iō
ſi quid pꝛecipiat maioꝛ quod canonicis obuiet
inſtitutis ſeruandum non eſt.ſ.e.qđ ſuper his.
ſ.de tempo.oꝛd.ad aures.⁊.c.dilectus.⁊ de offi.
archidi.c.fi.xj.q.iij.ſi dñs.⁊.c.iulianus.⁊.§.hic.
⁊ ſi vt dictum eſt in fi.⁊.c.ſi quis epūs.hoc ſi cer
tum eſt:quod iniuſtum ſiue iniquum ſit: ſicut
ſi petatur pꝛocuratio immoderata: vel pꝛeci-
piatur ꝙ penitentia reueletur.ſ.de exceſ.pꝛela.
cum ad quoꝛundam.⁊.c.dilectus. nunꝙ enim
pꝛopter obedientiam malum committendum
eſt licet bonum aliquando debeat intermitti.
xj.q.iij.quid ergo.alˀs in dubio obediendū eſt
xxiij.q.j.quid culpatur.in fi.qꝛ melioꝛ eſt obe-
dientia ꝙ victima.ſ.eo.illud.ſ.de here.ad abo-
lendam.nam per victimā aliena caro:per obe-
dientiam pꝛopꝛia mactatur.viij.q.j.ſciendum.
⁊ ſi iudex pꝛecipiat aliquid qđ nō pertineat ad
officium ſuum impune nō parebitur.ff.de reg.
iur.factum a iudice.⁊.ſ.eo.cum in eccleſijs:et
vacante ſede capitulum in omnibus pꝛelatum
repꝛeſentat.ſ.eo.his que.ſ.de here.ad abolen-
dam.pꝛeterꝙ in collationibus pꝛebendarum.ſ.
ne ſede va.illa.⁊ eſt ratio:ne pꝛelatus habeat
clericum quem nollet.ſ.de inſti.c.fin. Item nō
poteſt dare pꝛeſbytero licentiam tranſeundi.
xxiiij.di.pꝛeſbyteri.xxj.di.fraternitatem.et eſt
ratio quia cum res alienare non poſſint.xij.q.
ij.ſi qua de rebus multominus perſonas cum
maioꝛ ſit alienatio perſonarum ꝙ rerum.arg.
xij.q.j.pꝛecipimus.in abſentia autem aliquis
non eſt ſubijciendus ignoꝛans nec ſcitatus.ſ.
eo.inter quatuoꝛ.⁊.c.vlti.⁊ ſubdia.domini pa-
pe inter ceteros honoꝛandus eſt: non tamē exi
mitur ab oꝛdinaria iuriſditione.ſ.eo.per tuas.
¶ Quid ſi dubitetur obediat.nam ⁊ ſi foꝛte eū
faciat ſuperioꝛem iniquitas imperandi tamen
inferioꝛem innocentem oſtendit oꝛdo ſeruien-
di.xxiij.q.j.quid culpatur.in fi.ſic poteſt pecca-
re ſuperioꝛ recipiēdo: ⁊ ſubditus mereri:ex eo-
dem facto obediendo.ſi.xxxiij.q.v.manifeſtū.
et.c.noluit.ſ.de iureiur.debitoꝛes.
¶ Quid ſi mandet contra fidem non obediet:
quia nec in talibus ignoꝛantia excuſat.xvj.q.i.
ſi cupis.imo in talibus ignoꝛans ignoꝛabitur

a ¶ Et monachus. Adde an monachus tenetur obedire prelato in his que ſunt contra regulā. dic quod non: vt in c. qui vere. ⁊ in c. cum pro vtilitate. xvj. q. j. qḋ intellige de regula per ſedem apoſtolicam approbata. ſecus ſi non eſt approbata ſecundū Inn. in c. dilecto. et ibi Card. zaba. poſt enmin. vij. not. de of. archidia. a

b ¶ Cui magis obediēdum eſt. Add Abb. in c. cetez. in. iij. colū. de iudi. Abb. in c. cum ab eccleſiarum. in pe. col. de offi. or. ab. in c. cū contingat de ſo. cpe. Inn. in c. quanto. de offi. or. ⁊ dicit Arc. in c. qui reſiſtit. xj. q. iij. qḋ in his q̄ ſpectant ad officiū abbatꝫ magis obediet abbati. ſed in his que verſant in figura iudicij magꝫ epiſcopo ⁊ vide Car. in cle. ne i agro. in § quia vero. in. viij. q. ḋ ſta. mo. diſcentem qḋ ꝑponet epiſcopum in cura animarum ab eo ſuſcepta. in decimarum ⁊ primitiarū ratione reddenda in cauſis ordine iuris tractādis: ſꝫ abbatē ꝑponet i fractiōe voti: i abſtinētia vel i ſilētio tenēdo ⁊c.

xxviij. diſtin. qui ea. ¶ Quid ſi duo ſunt domini contraria precipientes ſecundum Augu. maiori ſemper obediendum eſt. xj. q. iij. qui reſiſtit. ſed contra quia clericus magis tenetur obedire epiſcopo q̄ metropoli. ix. q. iij. per totum. ⁊ monachus[a] magis abbati quam epiſcopo. lviij. diſtin. c. j. ⁊ ij. nec epiſcopus debet inferioris ſententiam relaxare. ſ. de off. ordi. cum ab eccleſiarum. Dic quod c. qui reſiſtit. loquitur quando negotium ſuper quo mandatum tranſlatū eſt ad ſuperiorem iudicem per ap. tunc enim ad eū ſpectat mādare ad quem ſpectat negotiū principale. ar. ſ. de offi. delega. prudentiam in fi. ⁊ c. paſtoralis § preterea. ⁊ iḋ maiori eſt obediendum: vel loquitur quando minor iudex habet iuriſditionē a maiore ⁊ maior reuocat in eo caſu in quo poteſt. ff. de iud. l. iudicium. ⁊ argumen. ad idem. C. de offi. rec. prouin. l. potiores. vel ſi bene intelligatur litera illius canonis ceſſabunt obiectiones. nam in primo exemplo loquitur de curatore qui nullam habet iuriſditionem et ſi habeat adminiſtrationem. loquitur etiā de proconſule qui habet iuriſditionem: ⁊ ideo ei obediendū eſt. In ſecundo exemplo ponit de proconſule ⁊ principe. Item de principe et de deo in quibus caſibus incunctanter principi contra mandatum procōſulis: ⁊ deo contra mandatum principis parendum eſt. viij. diſt. que contra morem. in fi. ſecundum Goffre. ¶ Quid ſi domini equales ſint de quo queſitum eſt ab initio puta duobus epiſcopis facit quis obedientiam. rñ. ſi vtriſq; poteſt obedire ad hoc tenetur. ff. de operis liber. duorum. libertus. alias obediat ei cui primo iurauit: quia iuramentum primum licitū ſeruandū eſt: vt not. j. de iureiu. § quot comites. ver. item ſi duo iuramenta. nec enim pōt habere tit. niſi vnū vt not. j. de preben. § vlt. niſi forte ratione maioris beneficij tranſlatus intelligatur ſecūdum ea que not. j. de conceſ. preben. § j. tūc enim debet obedire ei cui principaliter ſubeſt. ¶ Sꝫ quid ſi autoritate pape ⁊ ex certa ſua ſcientia intitulatus ſit quis in duobus locis et ſub diuerſis prelatis: tunc obediat ei a quo maius beneficiū habet ⁊ qui vtilius precipit. arg. j. de teſta. cum in officijs. ⁊ c. relatum. ij. ad fin. j. de poſtu. c. fi. qḋ ſi omnia equalia ſint locus eſt gratificationi. ff. ad ſ. c. trebel. l. q̄ quis in graui § ſi cum omnes. ¶ Quid ſi quis ſit canonicatus metropol. ⁊ eiuſdem ſuffra. ⁊ videtur obediendū archiepō. argu. in his que not. ſ. eo. ver. quid ſi duo ſunt dñi. ⁊ ff. de re iudi. contra pupillum. § is qui ad maius tribunal. ſed non puto quod aliud ſit iuris q̄ eſſet in alijs duobus epiſcopis niſi in tantū qḋ metropoli. in ſuffraganeū animaduertere poteſt. arg. ſ. de offi. ordi. paſtoralis: ⁊ vide qḋ no. ſ. de offic. ordi. § quid pertinet ad officium. ver. ſunt aūt diſtincte iuriſditionis. ⁊ ſeq. ¶ Unum tñ non omitto qḋ mandato ſuperioris etiā oneroſo parendum eſt. xix. diſt. in memoriam. ⁊ patientiſſime toleranda eſt etiam iniuſta correctio. c. diſt. contra morem et hec omnia locū habent in ordinarijs iudicibus. ceterum ſi duo ſunt delegati contraria mandantes: tunc locū habet decre. ſ. de reſcri. cum contingat. Item in vtriſq; locum habet litera.
7 j. de ſenten. ⁊ re iudi. c. fi. ¶ † Quid de vxore an peccet mortaliter frangendo votum abſtinentie ad mandatum viri: cū maiori poteſtati parere debeat q̄ viro: vt ſuperius dictum eſt. reſpondeo deo obedit dum in hoc viro obedit quia hoc facit iuris autoritate. xxxiij. queſtio. v. manifeſtum. ⁊ c. noluit. ¶ Quid ſi epiſcopus velit monachum inſtituere in prelatum in eccleſia ſeculari: abbas nolit: cui magis obediendum
b eſt[b]. reſpon. abbati. xvj. q. j. cum pro vtilitatē. et c. monachi. lviij. diſtin. c. j. ⁊ ij. nec ob. xvi. q. j. qui vere. quod enim ibi dicit: niſi iubeantur ab epiſcopo ſuppleo cum licentia abbatis: ſed fateor quod ſi epiſcopus cauſa neceſſitatis velit hoc: ſecundum vetera iura ⁊ ſtatum antiquū eccleſie vt. lx. diſt. priſcis. ſiue hodie cauſa vtilitatis: vt in capi. cum pro vtilitate cogendus eſt abbas conſentire et monachum licentiare. vel ad ſuperiorem recurrendum eſt vt no. in eo qui poſtulatur in epiſcopum: ſi a ſuo prelato non conceditur. ſ. de poſtu. prelato. circa prin. ⁊ iunge quod not. j. de ſtatu mo. § vtrum populum regere poſſint. ¶ Item quid ſi epiſcopus vocet monachum ad ſe ad miniſteriū cu-

a bicularius nunquid poteſt inuitum vel in‑
uito abbate extrahere: videtur quod ſic ij.qõ.
vij.cum paſtoris.ſed puto contrarium: qꝛ hoc
eſt priuilegium ſolius pape: ad quem licet ad
ſe reuocare clericum vel monachum.ix.qſtio.
iij.per principalez.ſed ſi papa vocet ad ſe mo‑
nachum ⁊ abbas contradicit: monachus obe‑
dire debet pape.viij.diſtin.que contra mores.
⁊.xj.q.iij.qui reſiſtit.ſecundum Goff. ¶ Item
quid ſi prelatus vocet ad ſe aliquem religio‑
ſum ad ſuum comitatum.i.vt ſecum vadat et
cũ concomitetur et aſſociet: vbi religioſus ge‑
neralia ſtatuta ſui ordinis obſeruare non po‑
teſt: puta prelatus frequenter equitat: et fra‑
tri' predicatorem equitatem ſecum ducit cum
ſit de generali ſtatuto ordinis: vt nullus equi‑
tet niſi infirmus ⁊ certe conſulo vt ad clauſtrũ
proprium reuertatur: nec periculum ſuum ex‑
ponat commodis alienis.xl.diſt.ſicut non ſuo.
et idem dico in fratre minore prelati alicuius
camerario conſtituto cum ſit de ipſorum gene
rali ſtatuto vt denarios non contingat.ſatis
enim abſurdum reputo ſalium manus ex cõ‑
tractu pecunie rubiginoſas fieri: ⁊ frequenter
inſiſtere calculo rationum. Quem enim ſenſe‑
ris aut ſemper aut crebro de nummis loquen
tem inſtitorem potius habeto ꝙ monachum.
xvj.q.j.ſi cupis.ſecundũ Gof.⁊ vide.j.de poſtu
lan.§.quid pertinet.ver.religioſi.verumtamẽ
ſi de precepto pape vel ſuperioris ſui deputa‑
tus ſit: ⁊ nequeat miſericordiam inuenire ne‑
ceſſe eſt obedire.argu.ſ.de offi.de leg.ſi quan‑
do.⁊ in his que no.ſ.eo.§.reſpon.j.⁊ ver.item
quid ſi epiſcopus vocet monachum.e.j.eo §.
ſi.⁊ no.quod monachi ⁊ regulares magis ſunt
aſtricti obedire ſuo abbati vel priori tanꝙ qui
renuntiauerunt proprie voluntati: ꝙ clerici ſe
culares ſuo epiſcopo.xij.qõ.j.non dicatis.ſ.de
offi.ordi.quanto.Item clerici ſunt magis aſtri
cti ꝙ laici.arg.lxxj.diſtin.primatus. ¶ Ad hu‑
ius autem materie tradẽdam doctrinam bre‑
uiloquam ſic diſtin. ¶ Aut iudex eſt indignus
gratie apoſtolice ſedis: puta: qꝛ eſt hereticus
vel excommunicatus: et tunc ei obediendum
non eſt.vt.ſ.de offi.ordi.quod ſedem.xxiiij.q.j.
audiuimus.xv.qõ.vj.nos ſanctorum iuratos.
aut non eſt indignus.et tunc in excommunica
tionis ſententia obediendum eſt: vt.xj.qõ.iij.
ca.j.⁊.ij.niſi in caſibus no.j.de cleri.ex.mili.§.
qualiter excuſentur. ¶ In preceptis autẽ ſub‑
diſt.vtrum precipiat id quod ad officium ſuum
non pertinet: et tunc obediendum non eſt.ff.
de reg.iur.factum.vij.qõ.j.quia coepiſcopus
⁊ frater noſter. ¶ Aut precipit id quod ad offi
cium ſuum ſpectat: et tunc ſi certum ſit quod
ſit bonum obediendum eſt.quod qui non fece
rit penam patietur: vt no.j.eo §.ſi. ¶ Aut cer‑
tum eſt quod eſt malum ⁊ iniu‑
ſtum: et tunc non eſt obedien‑ a
dum: vt xj.queſtio.iij.non ſem‑
per iulianus.et.c.ſi dominus.
⁊.ſ.de tempo.ordinã.dilectus.
ne veniat contra cõſequentiã:
vt.xxviij.queſtio.pma.§.ex his.
excipe.ſ.de offi.deleg.ſi quãdo.
⁊.c.paſtoralis §.qꝛ vero.vel for‑
te illud eſt ratione dubij: qꝛ ex
quo litigatur dubius eſt euen‑
tus: vt.ff.de pecu.quod debet.et
ad le.iulia.de adul.denũtiaſſe.
¶ Si ergo dubitetur ſemper in
dubio eſt obediendum: vt.xxiij.
qõ.j.quid culpatur.ſed forte hic
penam non patietur ſi non obe‑
diat dumtamẽ probabilem cau
ſam dubitationis oſtendat.ar.
j.de ſenten.excõ.ſacro.ſed ⁊ ca‑
ueat ne certum vel notoriũ du‑
bium.et dicat.ſ.de reſcrip.cum
contingat.ad finẽ.j.de appella
tio.conſuluit.⁊ iunge quod no.
j.de ſententia.excommunicatio
§.ex quib' cauſis.ſub.§.quod
autem.

Quid ſit priuilegiuz et

quod ſit priuilegiuz ꝟ vtrinqꝫ:
patet ex ſuperioribus ſed.in pri
uilegio ex prerogatiua ordinis
addes quod ad ſacros ordines
promotus eligi poteſt: non ta‑
men in minori etate vel minori
bus conſtitutus.vt.ſ.de eta.et
quali.§.etas.⁊ §.ordo.de elect.
dudum.

Et qua pena inobediẽ‑

8 tes † ſint feriendi.excommuni‑
candi ſunt.j.eodem.ſi quis.et
ſi proteruitas exigat omnino
procul pellendi.j.eodem.cum
in eccleſijs.in fin.ſed tranſgreſ‑
ſores preceptorũ apoſtolice ſe.
quodammodo infames viden‑
tur.j.eodem.illud.ſ.de electio.
dudum.Grego.reſpon.pma.iij.
⁊.iiij.ſi quis a ſuo.quis.tali in‑
obediens quatuor euangelia
videtur contemnere.xx.diſtin.
de libellis.in ſi.inobediens etiã
mortaliter peccat: quia pecca‑
tum ariolandi et paganitatis
committit.lxxxj.diſtinctio.ſi qui
ſunt preſbyteri.⁊ in culpem re‑

a ¶ Cubicu‑
larius. ad
de Innoc.
l.c.cũ olĩ.
de re iudi.
doc.in.c.ex
reſcri.ꝺ iu‑
reiur.abb.
in.c.qſto.i
j.no.de of‑
fi.or. Abb.
in.c.cũ.J.⁊
A.de re iu
di. Abb.in
c.ſopite.ꝺ
cenſi. Car.
zaba.in re‑
pe.c.licet
de electio.
Domi.i.c.
ſi religioſ'
de ele.lib.
vj.Lod.ro.
ſingu.clx
vj.incipiẽ.
an epõ.

labitur protoplausti. xxxiij.di. ſtin.curādum.ergo ꝑpoteſt be neficijs ſuis priuari.j.eo.cum in eccleſijs.j.de exceſ.prela.il lud.quia nō debet ſe quis cō tra prelatum ſuum per ſuper biam erigere; vt ibi dicit.alio quin poteſt puniri et de eccle ſia eijci: ſicut adam priuatus fuit per inobedientiam gratia dei: ⁊ eiectus a paradiſo.nam qui non obedit principi mori debet.j.eodē.ſi quis.⁊ adde qꝺ no.j.de dolo.ſub rubrica de cō tumacia.§.qualiter contuma cia.⁊ de immu.eccle §.fin.ver. qui vero.in eccleſia.⁊.ꝺ.de ele ctio.§.qs eligi.ſub.§.itē ſciēdū. ver.de contemptu clauium.

¶De treuga ⁊ pace. Rub.

1 ☞Treuga quid ſit.
2 Pax quid ſit.
3 Bellum iuſtum quid ſit.
4 Bellū iniuſtum cenſetur qn̄qꝫ modis.
5 Treuge ſpecies quot ſunt.
6 Treuge quid operantur.

POſimus ſu pra de officio iudi cum eccleſiaſtico rum ad quorum officium ſpeciali ter pertinet pacem inter ſubdi tos tenere ⁊ reformare.xc.diſt. diſcordātes.⁊.c.diſſentientes.⁊ qꝛ per treugam ad pacē deue nitur videamꝰ de treuga ⁊ pa ce.¶Quid ſit treuga.¶Quid pax.¶Quid ſit iuſtum bellū. ¶De cuiꝰ belli treuga hic lo quatur. ¶ Quot ſunt ſpecies treuge.¶Quid operetur.

1 a Quid ſit†treuga. [a] Se curi tas perſonis ⁊ rebus ad tem pus preſtita diſcordia nondū finita: quod in lege dicitur fe dus vel inducia.ff. de capi.et poſtli.reuer. non dubito . et.l. poſtliminium..§.inducie.

2 Quid pax. † Diſcordie fi nis ⁊ tamē pax treuga vocatur.xxiij.qō.iiij.ſic illic.

a ¶Quid ſit treuga. ad de Arch. l c.illi q̄ ſūt. xxiij.q.iiij.

b ¶ Quid ſit iuſtū bellū adde Inn. in.c. olim. el.j.de re ſtitu.ſpoli. Bal.⁊doc. in.c. ſicut . de iureiur. Bart. in.l. ex hoc iu re.ff.de iu ſti.et iure. Bart.in.l. hoſtes.ff.ꝺ capitu. S. tho. ſecun da ſecūde. qō. xl.ar.j. Jo.de lig.l tractatu ꝺ bello.⁊ bar to.l tracta tu de pu gna.

3 b Quid ſit iuſtum † bellū. [b] Dicit decre tum qꝺ mili tare peccatum non eſt.xxiij.qō.j.militare.qꝺ verum eſt ſi a principe indicatur: vt ſequitur. j.ſimiliter pro defenſiōe ſua ſeu patrie ſue vel legum paternarum.eo.q.vij.ſi nulla.et quādo bellum iuſtum eſt non ſolū hereti.ſed omnes capiuntur ⁊ ſpoliantur:⁊ ſpolianus dominus rei fit.ea.q.v.dicat.diſtin.l.ius naturale.ff.de acqui.rerum do.naturalem.§.vlti.ſed qꝺ dicit Ambro.in.d.c.dicat.videtur ſibi contradicere: quia in princi.dicit quod res capta eſt victo ris.poſtea videtur dicere qꝺ ſit regis ⁊ in Gen. xvj.c.in fi.ita dixit Abraham:non accipiam ex omnibꝰ que tua ſunt.ad hoc dic qꝺ Abraham non ſuberat illi regi:nec erat de regno ſuo et ideo preda erat in ſua poteſtate:alioquin ſi nō fuiſſet ſua non poſſet dediſſe decimas melchi ſedech: imo nec Abraham legitur ibi aliquid cepiſſe ſed ſolam predam factam illi regi recu peraſſe:que ⁊ anteꝙ rex ei occurreret in mani bus ſuis erat ſicut dicit litera. vnde potuit in de dare decimas poſt occurſum vero eidē regi reddidit omnia.ſed regi ſufficiebant anime. Abraham vero nec quicꝙ inde colligere vo luit:ſed liberaliter omnia reſtituit : et ideo di xit:non accipiam ex omnibus que tua ſubau di fuerunt ⁊ ſunt : quia tibi omnia reſtituam. verū ſi quis ſub aliquo militet tota preda eſt domini:ſed dominus ipſe tenetur ipſam equa liter diuidere.eodē.qō.j.militare.⁊ hec diuiſio fit ſecundum qualitatem perſonarū.ſic et de cime dantur epiſcopo : vt eas diuidat.xij.q.ij. conceſſo quod ergo dicitur ea que in bello ca pimus noſtra fieri vt in.d.l.naturalem.verum eſt qꝺ ſunt capientis:ſed tenetur illa dare do mino:vt diuidat ſm merita perſonarum.Jo. eſt ergo iuſtum bellum quod edicto perpetuo principis geritur de rebus repetēdis:aut pro pulſandorum hominum cauſa.xxiij.q.ij.iuſtū ⁊ §.cū ergo.⁊ breuiter qui autoritate ſui iudi cis recte interueniente accipit gladium ſiue iubentis ſiue cōſentiētis iuſſū eſt.xxiij.q.iij.§. ecce qꝺ.ſup hoc vide qꝺ not.j.de reſti.ſpo.§.j. ſub.§.intelligendum.ver.item no.⁊ ſeq.⁊ acce dit.ea.q.iiij.ille gladium.et.q.v.milites.⁊.c.ſe. ⁊.c.regnum.et.§.j.⁊.c.ſe.⁊.§.preterea.qui ergo autoritate propria accipit gladium gladio fe riendus eſt.xxiij.q.j.§.j.¶ Sunt tamē qui di
4 cunt bellum†iniuſtum cenſeri quinqꝫ modis. ¶Primo ratione rei : vt ſi non eſt de repeten dis rebus : vel pro defenſione patrie.xxiij.q.ij. c.j.⁊.q.viij.ſi nulla.¶ Scdo ratione cauſe : vt ſi volūtarie nō neceſſario pugnet.ea.q.j.noli. ¶Tertio ex animo ſcꝫ qn̄ fit ad vindictā.e.q. qꝺ culpat.¶Quarto ſi non fit autoritate pn. eo.qꝺ ꝺ.c.j.¶ Quinto ratione perſone.vt pu ta qꝛ eccleſiaſtica eſt cui nō eſt licitū effundere

ſanguinē: nec per ſe: nec per aliū. e. cauſa. q. vl ti. §. j. ⁊. c. clerici. ⁊. c. his a quibus. ⁊. j. de voto. ex multa. §. fi. In hoc etiā eſt diſſenſio: quidam enī dicunt qđ clerici pñt vti armis defenſionis tm̄: vt clypeo lorica ſed nō impugnationis: vt enſe lancea aliquo gladio. ❡ Alij dicunt quod in neceſſitate ineuitabili pro ſe tantū non pro alijs ad defendendum poſſunt oia arma ſume re: ſed ſi aliter pñt euadere nō ſumāt. j. de ho. interfeciſti. ⁊ ca. ſicut dignū. ⁊. c. ſuſcepimus. ⁊ c. ſignificaſti. xxiij. q. vlt. cōuenior. ⁊ ſm hoc in telligunt. j. de cleri. percuſ. preſentiū. ⁊. c. conti nentia. ❡ Alij dicunt qđ autoritate pape hoc pñt: al's non. ❡ Gratianus dicit qđ pñt non in perſona ꝓpria: ſed p alios. e. q. vt pridē. ſ. hor tando eos ad pugnā. ❡ Io. dicit indiſ. ꝙ nō poſ ſunt: ſiue ſint in ſacris: ſiue non. e. q. c. j. ⁊. ij. ⁊. c. his a quibus. niſi forte pro defenſione ſua ⁊ ve hementiſſima cogēte neceſſitate: ⁊ niſi contra paganos iuſſu maioris: ⁊ niſi habeat iudicia riam ptātem: ⁊ ſic intelligūt. c. que videntur cō tradicere: vel niſi pro defendenda iuſtitia conſi lio epī. de pe. diſt. v. falſas. ſed ibi loquitur de milite vel alio officiali laico. ❡ Alij dicunt in diſ. ꝙ clerici pñt vti armis a ſe ſuaq; defenden do vel recuperādo: vt in allegatis decre. de ho micidio. ⁊ de appel. ſignificauerunt. ⁊ de reſti. ſpol. olim cauſam. ⁊. j. diſtin. ius naturale. nec ob. c. allegata pro Io. quia loquuntur de his qui ſumunt arma voluntate: non neceſſitate vel defenſione: licet enī clericis ⁊ maxime qui iuriſditionē habent tpalem hortari alios ad arripiendum arma pro defenſione oppreſſorū: ⁊ ad impugnandū inimicos dei. Item pro ſua ⁊ patrie ſue ſeu legum paternarū defenſione ⁊ pace iuſtitia tuenda. bellum enim geritur vt pax acquiratur. hec probantur de pe. di. v. fal ſas. ⁊. xxiij. q. j. noli. ⁊. q. vlti. §. ij. his ita. vſq; ad alium. §. in regiſtro. ⁊. c. ſcire. vt dicit papa: ſci re vos opꝫ ꝙ nunꝙ ab aliquibus homines no ſtros ſinimus opprimi: ſed ſi nulla neceſſitas incurrit preſentialiter iudicamus: quia noſtri gregis in oibus vltores eſſe debemus ⁊ preci pue adiutores. Nec obſt. illa duo. c. que ibi ſe quuntur reprehēſibile. ⁊ ſine morte: qꝛ loquun tur ſm ꝙ dicit gra. in ſeq. §. in epō qui. non ha bet tpalem iuriſditionē. ❡ In conſtitutionib⁹ tamen legatorū ap. ſe. in prouincia edictis con tinetur ꝙ ſi quis clericus ſine licentia epī ſui cultellum cum cuſpide detulerit non gaude bit priuilegio clericali. ❡ Verū ſi queras quid circa hunc articulum tenere debeas ſatis in nuitur in premiſſis iuribus: ⁊ in his que not. j. ne cle. vel mo. §. que ſunt permiſſa clericis: ſed quicquid dicant conſtitutiones ⁊ quicqd velit tam lex canonica quam diuina: clerici no ſtri tpis in oibus ⁊ per oia facti ſunt milita res. ❡ Lex autem aſſerit ꝙ hi quibus popu lus romanus bellum indicit vel ipſi populo ro. hoſtes ꝓprie dicuntur ceteri latrunculi. ff. de cap. ⁊ poſtli. reue. hoſtes. vnde videtur quod bellum quod to ta die exercent principes noſtri temporis eſt iniuſtum: ⁊ quod etiam per diffidantiam fidem ſibi remittere non poſſunt cum enim natura inter nos quoddā ius cognationis cōſtituerit ho minē homini inſidiari nephas eſt. ff. de iuſt. ⁊ iure. vt vim. quia hoc ius per pactum renunciari non poteſt. ff. de pac. ius agna tiōis. C. de pa. po. abdicatio. etiā ſi ad inuicem conſentiant. ff. de pact. ius publicum nam ciuilis ratio naturalia perimere non poteſt. v. diſt. §. j. ff. de capi. dimi. eas. ⁊ inſti. de iur. natu. gen. ⁊ ci ui. §. ſed naturalia. tales ergo puniendi ſunt qꝛ non debet re manere malitia impunita. ff. ad le. aquil. ita vulneratus. circa fi. ⁊ de fideiuſſo. ſi a reo. §. fina. ⁊ a ad hoc. ff. de pac. ſi vnus. §. illud ⁊. §. ſeq. ⁊ generaliter prohibitū eſt ne quis ſibi ius dicat. C. ne quis in cau. ſua iudicet. ⁊ vnde vi. ſi quis in tantam. ff. qđ me. cau. extat edictum. nec licet mo uere ſed portare arma inſcio principe. C. vt ar. vſus inſcio pn. interſiti in rubro ⁊ in nigro. lib. xj. nam ⁊ qui iniuſſu. i. ſine iuſ ſu principis bellum gerit tenet. l. iul. maieſtatis. ff. ad le. iul. ma ie. l. iij. ad idem in aut. de man. princip. columu. iij. ⁊ de armis. colum. vj. quamuis neceſſitate imminente ſufficiat autoritas magiſtri officiorum ſicut tradi tur. C. de fab. l. fi. lib. xj. ſolet ta men princeps aliquibus conce dere quando ad inſpiciendos agros vel ob aliā cauſam profi ciſcuntur quod cingulo poſ ſint vti: quod tamen ad nullius leſionem reſpicere videatur. C. de prepoſi. ſacri cubi. l. fina. lib. xij. ❡ Eſt tamen in. l. contra. ar. quia ſi cum aliqua gente fedus amicitie non habemus hi ho ſtes quidem non ſunt: homo ta men noſter liber q ad eos per uenit ſeruus eorum fit: et quod de noſtro ad eos peruenit ipſorū

a ❡ Clerici pñt vti armis. Adde doc. in. c. ſi gnificaſti. de homi. doc. i cle. ſi furioſus. de homicidio.

fit. ⁊ econtra quod de ſuo ad nos peruenit noſtrum fit. ff. de capt. ⁊ poſtli. reuer. l. v. §. in pace. ¶ Sed illud poteſt intelligi qn̄ fit autoritate iudicis: ⁊ dicitur pax reſpectu belli hoſtium populi romani. ¶ Sed ⁊ ſi quis aſſaſſinoꝝ receptauerit hodie eſt a po. ro. perpetuo diffidatus ⁊ poſſunt bona occupari: ita quod nulla alia diffidentia requiritur. videtur ergo qđ in alijs requiratur ⁊ quod ex quo quis alium diffidauit: ipſum iuſte impugnat. argu. in auť. d. n. de homi. extra. pro humani. §. fi. ſed ⁊ illud intellige quando interuenit autoritas iuris vel iudicis. ¶ Si ergo aliquis ceperit hominẽ noſtrũ ſine autoritate iudicis vel conſenſu poteſt peti per interdictum de libero homine exhibendo. res vero per vi bo. rap. cautio per edictũ quod me. cau. C. quod me. cã. l. ij. ff. vi bo. rap. pretor ait. ¶ Sed ſi autoritate iudicis rem noſtrã occupauerit quis iuſtam cauſam habet detinendi: ⁊ ideo habet exceptio. ſic intelligi poteſt. ff. de lib. ho. exhi. l. ij. ⁊ iij. ⁊ de lib. exh. l. j. §. in hoc interdicto. tamen ⁊ illud dico quod ſi ferẽti iniuriam inferatur iniuria repellendo ob tuitionem ſui corporis repellens non tenetur. ff. de iuſti. ⁊ iure. vt vim. ⁊ ad le. aquil. ſed et ſi quecunq;. j. de regu. iu. quod non eſt licitum. xxiij. q. vlt. ſi nulla. ¶ Sed quid ſi quis non habeat copiam iudicis recurrat ad principem alias illicite aget: nec propter periculum rerum aliqs debet violentiam inferre ſine autoritate iudicis: quia expedit potius poſt tunicã relinquere pallium. j. de homi. ſuſcepimus. quod credo verum ſi non potuit retinere res ſine periculo mortis alicuius: alias ſi non immineret periculum mortis res ſuas poſſet retinere. argu. j. de ſta. mo. in ſingulis. §. fina. ff. de mino. in cauſe. §. et que in frau. cre. ait pretor. §. ſi debitorem. et argu. j. de iureiur. verum. ¶ Sed vt aliquam doctrinam habeas de hac materia notabis qđ multiplex eſt bellum. ¶ Unum quod eſt inter fideles ⁊ infideles ⁊ hoc iuſtum eſt reſpectu fidelium. j. de here. excommunicamus. ¶ Aliud quod eſt inter infideles hinc ⁊ inde ⁊ hoc multiplex eſt: qꝛ aut fit autoritate iudicis: aut autoritate iuris: aut propria voluntate. ¶ Si fiat autoritate iudicis legimi: puta quia hi contra quos autoritatem fiat immediate ſubſunt ei: ⁊ habet ius exercendi merum imperium: nec eſt autor in cauſa propria: nec erat iuſtum. poteſt induci ad hoc. ff. quod met. cauſa. l. continet. ¶ Igitur cõtra non ſubditos non dabit ac. nã actor ſequitur forum rei: vt not. j. de foro compe. §. quibus ex cauſis. circa princip. vnde nec eſt vnus pro alio pignorandus: vel impetẽdus: vt. C. ne vxor pro ma. et ne filius pro patre. per totum. ⁊ in auť. vt non fiant pignoratio. colum. v. ⁊ vide quod no. j. quod me. cauſa. §. qualiter retractetur. niſi forte in defectum iudicis iniuriantis nolentis ius reddere: vt. xxiij. queſtio. ij. cap. ij. quia vnus iudex ſupplet defectum alterius vt not. ſ. de offic. delega. §. quod ſit eius officium. ver. ſed per quam. ⁊ j. de foro compe. §. quibus ex cauſis. ver. ſed nunquid iudex ſecularis. et adde. j. eodem §. ſi ergo. ¶ Is etiam qui non habet merum imperium hanc autoritatem dare non poteſt. ff. de iuriſditio. om. iu. l. iij. ⁊ iiij. ⁊ iunge ea que not. ſ. de offic. deleg. §. que delegari poſſeſ. ver. delegantur. ⁊ §. ſi quis delegare. ¶ Item nullus in cauſa propria autor erit vt apparet in his que not. ſ. eod. §. ver. eſt ergo iuſtum bellum. ⁊ ver. lex autem. et de offic. ord. §. quid pertinet. ſub §. eſt autem archiepiſcopus. ver. permutat ſocijs. ¶ Item error iudicis non excuſabit ſaltem a toto. ſ. de tem. ord. dilectus. §. cum igitur. et de tranſla. epiſcopi. inter corporalia. §. vlt. nam ⁊ ſi probabilis eſſet tamen comperto errore eſſet ſatiſfaciendum. j. de frigi. fraternitatis. §. quamuis. ⁊ j. de purg. vul. ſignificãtibus. eſt tñ prima facie pro autoritate iudiciaria: niſi a ꝑte apparet cõtrarium preſumendum: arg. ff. de acqui. poſſeſ. iuſte poſſidet. et ne vis fiat ei qui in poſſeſ. miſ. eſt. l. prima. ſ. de renun. in preſentia. ¶ Ergo qui autoritatem iudicis legitimi non errantis impugnat alium iuſte impugnat. impugnatus autem ſe iniuſte defendit: quia tãtomagis apparet de contumacia ⁊ preſumptuoſa rebellione. argu. de penul. diſt. vj. §. j. ad fi. ſ. de ma. ⁊ obe. ſi quis. ff. de rei vend. qui reſtituere. ¶ Itẽ eſt ſi fiat autoritate iuris vbicunq; ſcilicet a iure conceditur quo ad illum cui ius concedit ſicut eſt ponere exemplum per iura. j. e. ver. quid ergo ⁊ ſequen. ⁊ in auť. d. n. vt not. ſ. eo. ver. ſed ⁊ ſi quis aſſaſſinos. ⁊ in. C. vbi vel quando liceat vnicuiq; ſine iudice vindica. l. j. ⁊ ij. Item in proximi vel vicini iniuria repellenda: ſed prelatus ad quem vterq; gladius pertinet contra iniuriantes eccleſie ſue vtroq; gladio autoritate propria vti poteſt ⁊ debet ⁊ probatur in auť. d. n. extra de ſen. excom. dilecto. §. ⁊ quidem cũ liceat. ¶ In ſupradictis et conſimilibus caſibus is qui gladio vtitur iuſte facit ⁊ per conſequens is qui defendit ſe temerarie ſe defendit: ſapienter autem faceret ſi ſe emendaret ⁊ corrigeret vitam ſuam. j. de iudi. cum non ab homine. Sed ſi non interueniat autoritas iudicis vel iuris hincinde iniuſtum eſt quo ad impugnantes ſed quo ad defendentes hincinde iniuſtũ eſt. de iuſti. et iure. vt vim. quod qualiter intelligendum ſit not. j. de reſti. ſpo. §. quis poſtulatus. ver. intelligendum eſt autem et ſe. ¶ Ut autem in ſumma predicta recolligamus aliud poteſt dici bellum romanum. puta quod eſt inter fideles ⁊ infideles: ⁊ hoc iuſtũ vt no. ſ. eo. §. ver. vnũ. ¶ Hoc autem voco romanum: quia roma eſt caput fidei et mater

xxv.q.j.is ita.C.de ſumma tri.l.ſi.xxiiij.q.j.hec eſt fides.⁊.c. quoniam.j.de heredi.ad abolendam. ¶ Secūdum quod eſt inter fideles impugnantes autoritate iudicis:et hoc iudiciale poteſt dici:⁊ eſt iuſtum ſecūdum ea que no. ſ.eo.ver.ſi fiat.⁊ ver.ergo qui autoritate iudicis. ¶ Tertiū qd faciunt fideles iudici contumaces ⁊ pōt vocari p̄ſumptuoſuz:⁊ eſt iniuſtū: vt no.ſ.eo.ver.ergo qui autoritate. ¶ Quartum quod faciunt fideles autoritate iuris: et hoc poteſt dici licitum ⁊ eſt iuſtum. ¶ Quintum qd faciunt fideles cōtra autoritatem iuris:⁊ hoc poteſt dici temerarium:⁊ eſt iniuſtū. vt de his duobus no.ſ.e.ver.idem eſt. ¶ Sextum quod faciunt fideles propria autoritate: alios impugnātes et hoc poteſt dici voluntarium ⁊ eſt iniuſtum. ¶ Septimum quod fideles faciunt defendēdo ſe autoritate iuris contra voluntatem impugnātes.⁊ hoc poteſt dici neceſſariū ⁊ eſt iuſtum.⁊ de his proximis duobus not.ſ.eo.ver.ſed ſi non interueniat.ergo in. ¶ Romano. ¶ Judiciali. ¶ Licito. ¶ Neceſſario non tenetur quis ad reſtitutionem. ¶ Jn p̄ſumptuoſo vero. ¶ Temerario. ¶ Et voluntario tenetur quilibet ad reſtitutionem ſm hoc intellige.j.de iureiu.ſicut ⁊.j. ¶ Quid ergo de comitib⁹ noſtris qui tota die ſine autoritate principis arma ſumunt ⁊ ſumi faciūt ⁊ vaſallos p̄prios exheredant: nō dubito quin ad reſtitutionem teneantur: niſi ſeruent iuris ordinē qui eſt vt ſi vaſallus vult ſtare iuri audiatur ſi contumax eſt impugnetur quod poteſt fieri autoritate iuris vel iudice precipiente.ff.de rei ven.qui reſtituere.C.de epiſco.⁊ cle. ſi quis in hoc genus.C.de his qui latro.occul. l.vlti.§.j.alias ſi obediens ſit vt nō eſt vtendū gladio.C de offi.ciui.iudi.l.j.C.de act.et obli. negantes.C.de gladia.l.vnica.lib.xj.nulli eñ licet arma ſumere ad alium impugnandum ſine autoritate iuris vel iudicis:alias penam habet cum intelligatur violentia inferri.ff.qd me.cā.extat.ff.de vſufr.equiſſimum.ff. de iure priua.creditores.ff.de.orig.iur.l.ij.§.poſt originem.ff.de religio.et ſum.fu.oſſa.reſpon.j.ff. de publi.et vecti.licitatio.§.quod illicite.C.de iude.nullus ⁊ in queſtionibus feudo.de pace tenenda.per totum eſt tamē contra ar.in conſtitutionibus feu.de inueſtitura quā titius accepit.c.fin.in fi.⁊.c.que fuit pri.cau.beneſ.amit. §.illud tamen.ſed illud intelligi poteſt quando autoritas iudicis habetur. ¶ Si ergo dominus qui immediate ſubeſt p̄ncipi de vaſallo proprio cōqueratur:⁊ velit tutiorem viā eligere quo ad animam conſulo quod non dicat ſibi vel autoritate principis gladiuz aſſumat: ſed ad dio.vaſalli recurrat:ad cuius monitionem ſi obedire noluerit excōmunicabitur ratione peccati.j. de iudi.nouit.ſ.titu.j.ſolite.j. de cenſ.omnis anima.⁊ ſi per annum excommunicatus ſteterit ex tunc dioce.ipſum et res eius exponet.arg.xj.q.iij.rurſus.⁊.c.quiſquis. j.de here.excommunicamus.§.j. ſic recurrere debet brachium ſeculare ad eccleſiaſticum: ſicut econtra fit.j.de iudi.cum non ab homine. §.vlti.⁊.j.de exceſ.prela.tāta.in fi.⁊ in hoc. caſu etiā videtur loqui.j.de homi.poſtulaſti hoc eſt quod forte innititur quando dicitur quod vnus gladius altero ſemp eget.x.diſt.ſi in adiutorium.⁊.c.ſeq.xcvj.di.cū ad verum.⁊.c.duo ſunt.⁊ in lombarda.vt epi ⁊ comites inuicem ſibi auxilium dent.in rubro ⁊ in nigro.

De cuius belli treuga hic loquitur?

de romano nō:q⁊ ab illo nulla die abſtinēdum eſt.xxiij.q.vlti.ſi nulla.j.de reg.iur.quod non eſt licitum nec neceſſario:quia neceſſitas legi non ſubiacet:vt not.j. de obſer.ieiu.§.j. ℣. et nunquid in voto.ſi autem hoc intelligas de iniuſto.ſ.voluntario.hoc nullo tempore faciēdum eſt.xi.q.iij.tulia.⁊.c.ſi dominus.xxiij.q.ij. c.et.ij.Solu.pōt hoc intelligi de iuſto bello a quo: et ſi nullo tempore ſit ceſſandum:minus tamen ei vacandum eſt his temporibus ⁊ diebus de quibus hec decre.ſupponit.et hoc idē innuit illud decretū ſi nulla.cum dicit ſi ineuitabilis vrget neceſſitas vel importunitas.Jdē poteſt intelligi de iniuſto bello: quod et ſi nullo tempore faciendum minus tamen his temporibus ⁊ diebus q̄ aliis.poteſt ergo intelligi de iudiciali ⁊ licito indiſ.⁊ voluntario nec non preſumptuoſo et temerario.non tamen quod papa propter hoc approbare velit tale bellū: ſed quia ⁊ ſi in totum corrigi non poſſit homines refrenentur vtrinq;. 5

Quot ſunt ſpecies treuge.

† Due:cōuentionalis et canonica.conuentionalis dicitur que ex conuentione recipit formam:ſicut et contractus quilibet.ff.depoſi.l.j.§.ſi conueniat. ff. de reg.iur.contractus.et ſicut in vltimis voluntatibus voluntas eſt lex.in aut.de nup.§.diſponant.colla.iiij.et hec hoſti romano ſeruanda eſt.xxiij.qō.j.noli.xxij.q.iiij.innocens.quod intellige ſi et infidelis fidem ſeruat fideli.alias non.j.de iureiu.peruenit.ij. xxviij.qō.j. ſi infidelis.C.de tranſac.ſi diuerſa pars.⁊.l.cum proponas.ff.loca.quero.§.inter locatorem. xcv.diſtin.eſto ſubiectus contra.xi. qō.iij.inter verba in fi.xxiij.q.v.qd deo pari.xxij.q.ij.vtilem nec obli.c.noli.quia et ſi non ſeruet infidelis fidem ca.dumtñ ſeruat conuentionalē: ſeruāda eſt ei.et eſt ratio q⁊ graue eſt fidē fallere.ff. de cōſti.pe.l.j.⁊ publica dr̄ reſpectu belli romani.ff.de pac.conuentionum quinimo quātuncūq; frangat cōuētionalis nullatenus eſt frāgēda ſeu vindicāda ſm militū legē ſeu cōſue

tudinem approbatam. Item canonica eſt illa treuga de qua hic loquitur ꝛ iſtam aliqui habent perpetuam: aliqui temporalem. Perpetuam habent clerici monachi et converſi peregrini et ruſtici cum animalibus et miniſtris omnibus ruſticanis dum ſunt in agricultura: ꝛ redeunt ꝛ vadunt. ĩ.eodem.innouamus.xxiiij.queſtio iij. ſi quis romipetas. ĩ.de peregri.c.vnico. Habent autem hoc priuilegiū ruſtici q̄diu fuerint in agricultura: ſicut milites dū militāt.C.de reſti.mili.l.fi.ꝛ.C.quibꝰ nō ob. lon.tēp.p̄ſcri.l.fi.ſic clerici ꝛ monachi ꝛ cōuerſi dū in eccleſiis canonice regulariter viuunt gaudent priuilegio clericali.ĩ.de vi.et ho.cle. c.fi.ꝛ de cleri.coniuga. Joan.et.c.diuerſis.C.de epiſco. et cleri.l.generaliter.et ſic legati gaudent priuilegio dū in legatiōe cōſiſtūt.ff.de iudi.l.ij §.plane.de quo dicvt no.ĩ.de excep.§.vl. ver.itē effectus.ſicut ꝛ animalia q̄ ad agriculturam pertinent.C.que res pig.ob.poſ.l.pignorū.ſi vero cū laicis cōem vitā ſuſcipiunt.merito cū eiſdem cōem in legibus ſentient diſciplinā.ĩ.de ſta.mo.recolētes.§.ij. ¶ Tēporalē vero habēt oes cōiter ꝛ durat a quarta feria poſt occaſum ſolis vſq; ad ſcdam feriam ante ortū ſolis.feria q̇nta ꝑpter aſcenſionē dñi.feria ſexta ꝑpter dñi paſſionē.die ſabbati q2 dies.eſt requiei.die dñica propter reſurrectionē. Item ab aduentu dñi vſq; ad octauas epiphanie:et a. lxx.vſq; ad octauas paſche.ĩ.e.c.j.ad has treugas obſeruādas tres funiculi colligunt dioceſanorū excōicatio confirmatio.i.comprobatio: ſimilis expoſitio.ś.de offi.leg.ſtuduiſti.vicinorum epōrum ꝛ mutuum auxiliū ꝛ conſilium a coepiſcopis impendende ĩ.e.c.j.xcj.di.precipimus.et.c.perlatum. ¶ Sed queritur an epiſcopi cōſtituantur tranſgreſſores ſi hoc nō ſeruent? ꝛ poteſt dici q᷒ non eo quod non ſunt hec moribus vtentium approbata.iiij.diſtin. §.leges.

6 Quid † operatur. Tuitionem ꝛ ſecuritatem: vt patet in deſcriptione: et qui eam frangit cogendus eſt per excommunicationem ad ſatiſfaciendum: et prelati mutuum conſiliū et auxilium ſibi preſtare debent ad pacem ꝛ treugam firmiter obſeruandam.ĩ.eodē.c.j.ĩ. de trāſac.c.fina.in princip.et in conſtit.feu.de prohi.feu.alie. per Frede.imperialem.xc.diſtin. precipimus.et. iij. qō.j.nulli. ¶ Fractor ſeu violator pacis excōmunicandus eſt ſecundum canones. ĩ.eo.c.j. ſed ſecundū leges capite puniendus. ff. de re milita.l..fin.in fi. ¶ In ſumma hoc ſciendum quod quilibet prelatus ꝛ maxime epiſcopus prius de plano et abſq; coac.poſtmodum autem iuriſdictione et poteſtate debet diſcordantes ad cōcordiam reuocare.xc.diſtin.c.j.ꝛ.vij. qō.j.ſi primates et litigantes reconciliare.ff.de vſufru.ſi vſufru.§.equiſſimum.ff.de offi.preſi. l.illicitas §.ne potentiores. Sed obijcitur ſi ſic inter litigantes componatur remanebunt crimina impunita quod eſt contra.l. ff.ad legi. aquil.l.ita vulneratus. Item expedit crimina nocentum eſſe nota.ff.de iniur.l.eum qui.ĩ.de col.deleg.c.j.ꝛ.ij.ad quod reſpon.quod dixi ſuperius locum habet in cauſis ciuilibus et in actione iniuriarum: quam quilibet remittere poteſt ſi iniuria nō contingat eccleſiam.xxiij.qō.iiij. ſi is qui.lxiij.diſtin. ſalonitane.et ſi ſit facta non faciendo.ff.de pac.l.ſi vnus.§.pacta. Item hoc intelligo in ciuilibus ac.eo ſaluo quod in quibuſdam caſibus remediū compoſitionis locum non habet.ĩ.titu.j.c.fi. ¶ Itē hoc intelligo vbi de crimine ciuiliter agitur: nam ꝛ ſi crimē quis remittere nequeat poteſt tamen nedum a ciuili actione ſed et ab accuſatione deſiſtere.ĩ.de accuſ.veniens et.c.licet. §.penul.quādo autem ab accuſatione impune poſſit deſiſti:et quādo crimen in abolitione veniat not.ĩ.de calum.qualiter ſine metu calumnie. Item iudex ex officio ſuo puniet vt apparet in his que not.ĩ.de accu.ſub rubrica de cri.ſine ordine puniendus.et ſic non remanebunt maleficia impunita. Item notandum q᷒ epiſcopus propriam iniuriam vindicare non poteſt.xxiij.qō.i.ij.inter querelas.ſed eam debet remittere quia ei ſanctitas ignoſcendi gloriam derelinquit.C.de epiſc.ꝛ cleri.ſi quis in hoc genus.videtur tamen quod ad dimittendum nō debet eſſe nimis facilis.nam publice intereſt penas facile non dimitti:ne ad maleficia temere quiſq; proſiliat.C.de penis.l.ſi operis.verum dominus dicit dimittite et dimittetur vobis luce. vj alioquin trademini in carcerem infernalem. Matth.xxviij.ſed hec et ſimilia intelligas quo ad rancorem: quod autem iniuriam eccleſie epiſcopus poſſit remittere quibuſdam argumentis ſuaderi poteſt: nam epiſcopus pater eſt eccleſie.xcv.diſt.eſto pater iniuriam filio illatam remittere poteſt. ff.de iniur.l.ſed ꝛ ſi vnus.§.filioſa. Item actio iniuriarum nō eſt in bonis eccleſie anteq̄ intentetur ꝛ lis ſuper ea conteſtetur.ff.de iniur. l.iniuriarum actio.vnde cum non ſit in bonis eccleſie poteſt epiſcopus eā remittere ſine cōſenſu capituli.ĩ.de his que fiunt a prela.cum apoſtolica.ſed hoc non puto fore verum nec ob.arg.ſuperiora.nam et ſi dicatur epiſcopus pater eſt:tamen eccleſie procurator ĩ. de donatio.c.ij.x.q.ij.caſellas.xij.q̄ſtio.j.c. vlti.xij q.ij. ſine excep.in illa cum apoſtolica fauor religionis attenditur:ſumma autem eſt ratio que ꝑ religione facit. ff. de religio.l.ſunt perſone.et precipue quia ibi melior ſit conditio eccleſie: vt ibi dicit:ꝛ de hoc no.ĩ.de male.§.primo.ver. ſi quis verbis tantum.

¶ De pactis. Rubrice.

1 ¶ Pactum quid ſit.
2 Pactum vnde dicatur.
3 Pactorum diuiſiones que ſint.
4 Paciſci an poſſit in eccleſiaſticis.
5 Paciſci de rebus ſpiritualibus an poſſit.
6 Effectus pacti quis ſit.

Quoniã p pacta treuga firmatur ⁊ pax reformat: premiſſo tractatu de treuga ⁊ pace dicamus de pactis: vel ſic: explicito tractatu ordinandorum ⁊ eorundem officiorũ accedamus ad preparatoria iudiciorũ. ⁊ quoniam homines vt iudicia euitent pacta ineunt ⁊ tranſactiones de his tractandum eſt: ſed qꝛ pacta generaliora ſunt ꝙ tranſactiones: ⁊ decentius ⁊ honeſtius a lite gratis diſceditur ꝙ pecunie interuentu: ante tractatum de tranſactionibus videamus de pactis videamus ita ꝙ. ¶ Quid ſit pactũ. ¶ Et vnde dicat. ¶ Que ſunt diuiſiones pactorum. ¶ Quis in eccleſiaſticis paciſci poſſit. ¶ Et de quibus rebus. ¶ Quis ſit effectus. ⁊ ad quos extendatur.

1 **Quid ſit pactum.** [a] Duorum plurium ve in idem dandum vel faciendum alteri ab altero conſenſus verbis expreſſus animo obligandi. ¶ Ideo dico dandum vel faciendum: quia ſi quis duo conſentiant in hoc ꝙ lapis ledit: vel in hoc vero titium eſſe hominem vel in hoc falſo titium eſt aſinum: non tamen eſt pactum. ¶ Ideo etiam dico alteri ab altero: quia ſi paciſcor tecum in ſito titio quod titius det ſeio.c.non valet pactum: ſed ſi paciſcor tecum vt quid des titio pactum quandoꝙ valebit. ff. de verbo. oblig. ſtipulatio. §. alteri. ⁊ §. ſtipuler. nec mireris ſi pactum inutile ad agendum pactũ vocetur: nam ſic a iure vocatur. C. eodem. l. debitorum. ⁊ l. pacto. J. eo. ca. fi. ¶ Ideo etiam dico verbis expreſſis. quia non ſufficit gerere mente niſi exprimatur ore. ff. de verb. obli. quicquid aſtringende. C. de condi. ob cauſam. ſi repetendi. J. de appel. conſtitutis. ¶ Ideo dico animo obligandi: quia ſi cauſa doctrine proferam: quid eſt pactum non obeſt mihi vel etiam cauſa ioci. ff. de actio. ⁊ ob. obligationum ſubſtantia. §. fina. niſi ſit clericus qui aliquid turpe exprimat. J. de excel. prela. ꝙ ſit graue: ⁊ per hoc ꝙ dicit duorum differt a pollicitatione que eſt ſolius offerentis promiſſio. ff. de polli. pactum. §. j. ff. eodẽ l. j. promiſſio autem non ſolũ referri poteſt ad pollicitationem: ſed ad nudum pactum ⁊ ſtipulationem. ff. de edili. edict. l. ſciendum. §. j. quod dixi verbis intelligas a promittente premiſſis ⁊ recipiente ſubſecutis: vt dabo tibi. ⁊ tu reſpondes placet: nam ſi recipientis verba pretermitterent ſtipulatio eſſet vt inſti. de verb. ob. in prin. ff. de vſur. l. j. ſi tamẽ res inter preſentes geritur ꝑſumitur ꝙ ſtipulatio ꝓceſſerit. ff. de ver. ob. titia. §. penul. ⁊ ꝙ rei reſponſio ſit ſubſecuta. C. de contrahen. ſtip. l. j. niſi contra ꝓbet. ff. eo. iuregentiũ. §. quod vere. ſunt tamen ⁊ aliqua pacta tacita: vt inferius apparebit.

2 **Et vnde dicatur.** † A pactione. ff. eo. l. j. ideſt a pacti actiõe. hoc eſt a pace ⁊ actu. q. d. ad pacis actum. nam poſt diuerſos motus variaſqꝫ certamina ad pacis actum veniunt paciſcẽtes. ff. eo. l. j. §. cõuentionis. C. de reſcin. ven. ſi volũtate. ⁊ hoc nomẽ pactum generale eſt ad omnia que inter partes aguntur cauſa inducende vel tollende obligationis ſcd̃m Gof. nomen vero conuentionis generaliſſimũ eſt vnde ⁊ ſcholares in ſcholis conuenire dicuntur: vel dicitur pactum a percuſſione palmarum. veteres enim paciſcentes percutiebant ſibi palmas adinuicem in ſignum fidei non violate: vnde leg. quod abrahã ⁊ abimelech percuſſerunt fedus. Gen. xxj. vnde poteſt dici pactũ quaſi palme ictus qua percuſſione interpoſito pãno videatur nudum: vtuntur etiam moderni.

a ¶ Quid ſit pactũ. Ad. de. l. j. ff. de pac. l. pactum. ff. de polli. doc. in rubrica ex de pact. Vide ample Albe. de roſa. in rubꝛi. ff. de pactis ⁊ q̃ ibidẽ dixi.

3 **Que ſunt diuiſiões pactorum.** † Ut quid membranas occupabit: niſi vt ſcholares expenſis inutilibus fatigentur. Quedã enim ſunt inutilia quedam vtilia: ⁊ hoc aliqñ ratione perſone aliquando ratione rei aliquando ratione contractus. Item aliquando pariunt aliquando perimunt: aliquando elidunt: aliquando informant act. Item quedam nuda quedã veſtita. Item quedam nominata quedam innominata. Item quedam expreſſa quedam tacita. Item quedam inter preſentes quedam inter abſentes. Itẽ quedam pura quedam in diem quedam conditionalia: Item

quedam publica:quedam priuata. ¶ Item que-
dam in rem:quedam in perſonam:vt in ſum-
ma Azo.cuius verba ſequuntur:vnde ſi eam
habeo ſcribere non oportet. ¶ Pactorum igit̄
quedam inutilia. primo videamus de inutili-
bus ratione perſone inutile enim eſt ratione
perſone vt ſi fuerit furioſus:nam expreſſim cō
ſentire non poteſt.ff.de act. ꝛ oblig.l.j.§.furio-
ſum.ſed nec tacite.ff.loca.ꝛ cō.qui ad certum.
niſi in caſu.ff.ſo.ma.l.ij §.voluntate.ſi aūt fue
rit pupillus qui paciſcit̄ ſi ſit capax intellectu
vt ſaltem naturaliter ſe obliget vꝫ aliqn̄:vt.ff.
de act.ꝛ obli.l.furioſum.ꝛ de noua.l.j.in fi.ꝛ de
condi.inde.l.qḋ pupillus.ꝛ hoc vbi ſe vult ob-
ligare nam ſi alium ſibi obligare vult pōt etiā
ſine tutore.ff.de auto.tu.obligari. ¶ In prodi
go quoqꝫ idē omnino dico.ff.de ver.ob.is cui
bonis.adultus vero ſi curatorem habeat pro-
digo ſimilis eſt.ſi vero curatorē nō habeat ob
ligat̄ ex omni cauſa ciuiliter ꝛ naturaliter: ſed
reſtituit̄.C.de reſti.in inte.mino.l.ſi curatorem
habens.Plane filiuſfa.ex omni cauſa paciſcit̄
preterꝙ in mutua pecunia:ꝛ ibi quidem obli-
gatus eſt ciuiliter ꝛ naturaliter:ſed habet ex-
ceptionem. ¶ Itē voūēdo nō obligat̄ ſicut nec
ſeruus.ff.de act.ꝛ obli.filiuſfa.ꝛ.ff.ad mace.l.j.
in.j.rñ.ꝛ de pollici.ſi quis rē.§.voto niſi filiuſ
fa.ex voto ingrediatur monaſterium.C.de epi.
ꝛ cle.l.fi.alias vero ſeruus paciſcendo vt dño
acquiratur ex omni cauſa valet pactum.ff.de
ver.obli.ſeruis vetante.ꝛ de acqui.re.do.etiāꝫ
inuitis.nec ob.quod legitur.ff.eo.ꝛ heredi.qꝛ
ibi ſeruus erat pactus ne a ſe petatur.i.ne ip-
ſo viuente aliquis ex parte ſua conueniat̄.ꝛ idō
doli dat̄ dño exceptio: non directa pacti exce-
ptio:ſed in filio ꝛ patre non idem dicitur. ꝛ eſt
ratio differentie:qꝛ filio directe ꝓpoſuit pactū:
ꝛ per eū directo proficit alii:qḋ ita nō eſt in ſer
uo:ꝛ de tali pacto perſonali loquitur.ff.codeꝫ
ſi tibi §.pactum ne a ſe petatur. quādoqꝫ tñ di
citur perſonale qḋ vni tantum proficit ꝛ ita po
nitur.ff.eo.idē.§.i.licet aūt dixerim ſeruo non
proficere pactū ne a ſe petatur : fallit tñ in ca-
ſu ſed mutato ſtatu ſuo.ff.eo.iuris.§.ſi neuteꝫ.
ſi aūt ſeruus paciſcēdo dño nocere velit: ſi qui
dem in dominicis nō pōt.C.eo.ſeruus credito
re.preter ꝙ in ſeipſo.ff.de vi ꝛ vi ar.l.j §.quod
adijcitur.ipſe enim ſeruus nō eſt res peculia-
ris:qꝛ nemo l ſui ipſius peculio eſt.ff.de pecu.
l.ſtichus hꝫ.in fi.l. ¶ In peculiaribus vero pa
ciſcendo dño preiudicat vſqꝫ ad quantitatē pe
cul.ff.de pecu.ſi quis ſeruum.§.etiā niſi in caſi
bus.vt ſi donet.ff.eo cōtra iuris §.ſi filius. Itē
ſi compromiſerit etiam cū pena:vel ſi interceſ
ſerit non in cauſa peculiari.ff.de pecu.l.lꝫ.§.ſi
filius.ꝛ §.ſi ſeruus. Iteꝫ ſi ſe mandauerit emē-
dum.idē puto ſi ſe vēdiderit.ff.māda.ſi ſeruus
...tero,idem etiam ſi voluerit:vt iam diximus,

his ergo modis ratione perſonarum pacta
ſunt inutilia. ¶ Item ratione rerum que per-
mittuntur cenſentur pacta inutilia:vt ſi impoſ
ſibile promittitur.ff.de reg.iur.impoſſibilium.
idem eſt ſi de iure ſit impoſſibile. puta cōtra le
ges plebiſcita ſe.con.decreta pretorum edicta
principum:vel in fraudem alicuius eorum.ff.
eodem iuris.§.pretor.ꝛ de ſingulis facile eſt po
nere exempla ꝛ probationes inſti.quibus mo.
alias lꝫ.ff.de offi.preſi.l.plebiſcito.ꝛ ad vell. et
ad mace.ſe.conſul.ff.eo.iure.§.ſi paciſcar.ꝛ.C.
ne lice.poten.l.j. ¶ Fraus autem admittit̄ fa-
cile de perſona ad perſonam . idem eſt ſi dolo
malo fiat pactum alterius decipiendi cauſa a
principio vel ex poſt facto dolo commiſſo . hic
tamen tenet pactum licet replicatione elidat̄
quod non eſt ita omnino in ſuperioribus exē-
plis niſi in ſenatuſconſul.nominatis . ipſo au-
tem iure non tenet pactum: non tantum in ſu
pradictis:ſed etiam ſi turpe quid promittatur
ff.de ver.obli.generaliter.ꝛ.l.vlti.ꝛ.l.ſi ſtipuler.
ſecus ſi turpiter:ſed non turpe quid promitte-
retur:vt puta per metum vel dolum.tunc enim
datur actio:ſed per excep.eliditur vt dictuꝫ eſt
C.de inuti.ſtipu.dolo.ꝛ.ff. eodem iuris.§.dolo.
ꝛ.§.ſiue.niſi forte contractui bone fidei dolus
cauſam dederit:tunc enim contractus bone fi
dei nullus eſt.ff.de dolo eleganter.ꝛ de mino.
in cauſe.ij.ita tamen ſi dolus fuerit ſimplex.i.
cui metus mixtus non eſt alioquin tenet niſi
in caſu:ſed reſcinditur per act. qḋ metus cau-
ſa.ff.quod metus cau . ſi mulier.§.ſi duos.ꝛ.§.
penul.ꝛ antepe. ¶ Deficit quoqꝫ pactum ra-
tione rei que non eſt niſi mora in eo preſtanda
preceſſiſſet.ff.de contrahen.emp.domum. ꝛ de
verbo.obli.inter ſtipulantem.§.penul. ideꝫ eſt
ꝛ ſi hominem liberum vel rem ſacrā religioſaꝫ
vel ſimilia promittam nam pactum tale non
tenet inſti.de inut.ſtipu.§.idem iur.eſt Sed in
pacto vēditionis diſt.circa rem furtiuam vtrū
ſciat venditor ꝛ emptor vel ſolus emptor rem
eſſe furtiuam:ꝛ tunc non tenet contractus an
vterqꝫ credat rem eſſe prophanam:ꝛ tunc te-
net contractus vtrinqꝫ vel ſi credat ſolus em-
ptor tenet quantum ad hoc vt ipſe ſolum age-
re poſſit: nec tamen aliquid conſequitur : niſi
vltro quod cōuenerit preſtet. ff.de contrahen.
emp.ſi in emptione.§.liberū.ꝛ.§.item ſi emptor.
ꝛ.l.iij.ꝛ.iiij.ꝛ forte plus operatur ſciētia empto
ris ꝙ venditoris:quia occaſione contractus cō
mittitur vitiū ab emptore:quod alias nō com
mitteretur,at in venditore erat ſcientia etiam
anteꝙ venderetur : quod autem dictum eſt in
re furtiua ſeruabitur in re ſacra ꝛ religioſa vel
libero homine . ꝛ forte non idem in re vi poſ-
ſeſſa: quia rei immobilis non admitteret fur-
tum ſcientia emptoris . inſtitu . de vſucapi.§.
quod autem.ꝙ ſi commodetur vel deponatur

reſ furtiua forte idem ꝙ in venditione diſtin/
guetur. ¶ Item inutilia ſunt ratione contra/
ctuum: vt inter virum ⁊ vxorem qui donare ſi/
bi non poſſunt: ſed vendere. ff. de donationibus
inter virum ⁊ vxorem. l. j. ⁊. l. ſi ſponſus. §. circa.
¶ Item ratione poteſtatis. C. de contra. iudi. l.
j. ¶ Habetur etiam mixta conſideratio perſo/
narum adinuicem: nam licet hic omni oblige/
tur ⁊ ille cum omni: hi tamen duo adinuicem
non obligantur vt pater ⁊ filius niſi in caſtren
ſi pecu. vel quaſi caſtrenſi pecu. inſtit. de inuti.
ſtipula. §. inutilis. ff. de iudi. l. is. Item perſona/
rum ⁊ rerum: vt licet hec perſona cum omni
poſſit obligari: ⁊ hec res ab omni promitti poſ/
ſit ⁊ pactum de ea fieri: hoc tamen de ea ſibi dã/
da paciſci non poteſt vt ſi commercium rei nõ
habeat propter teſtatoris voluntatem qui ei
alienari prohibuit vel ſeruum manumitti. ff. de
le. ij. peto. §. item. ⁊. C. ſi manci. ita fue. aliena. vt
ma. l. ea. vel pone exemplum in iudeo: qui licet
alia poſſidere non prohibeatur. chriſtianum
namqꝫ mancipium emere ⁊ ſibi habere non po
teſt. C. ne iude. chriſti. ſer. l. j. vel pone caſum in
ſerico. C. que res venun. poſ. comparandi. Itez
rerum ⁊ pactorum vt ſi de re certa certo modo
paciſci. puta incontinenti non liceat ſtip. non
tenet. ff. de reli. ſi locus. ¶ Item perſonarum
rerum ⁊ contractuum. vt ſi de re mea mihi dã/
da paciſcar. nam licet alias ſuper ea contrahe/
re poſſim ⁊ omnis ſuper ea contrahere poſſit
in hac tamẽ re ego dominus rei ſic paciſci nõ
poſſum: ſi ergo ratione perſonarum tantum et
rerum tantum ⁊ contractuum tantum ⁊ mixta
inter eos conſideratione habita pacta cenſen/
tur inutilia.

Et vt nihil de contingentibus
omittamus ſciendum eſt que/
dam alia eſſe pacta in quibus
occulta eſt ratio que cenſentur
inutilia tanꝙ publice vtilitati
aduerſantia. et quia probabi/
liter de his dubitari poſſet vtile eſſe videtur ea
referre: que ſuperius omiſſa ſunt ⁊ quidez pa/
ctum ne liceat reuocare precarium non tenet.
ff. de preca. l. cum precario. vel dic ꝙ ibi non fe
cit pactũ de non petendo. tunc enim teneret:
ſed conceſſit ad tempus ⁊ interim mutauit vo
luntatem. ideoqꝫ cum vnũ ſpeciale pro eo cui
conceditur inducatur. ſ. ne teneatur niſi de do/
lo ⁊ lata culpa. ff. de preca. queſitum §. ⁊ illud
⁊ hoc contra eum inducitur. ar. ff. de iureiurã.
eum qui. ¶ Item ne proſit exceptio venturo
ad iudicium. ff. ſi quis cau. ſed ⁊ ſi quis. §. que/
ſitum. vel qđ eſt verius ibi ſꝫ pactum ſpeciale:
generale non vt ibidem dicitur. ¶ Item de dote
vlteriori de reddenda. ff. de pac. dota. l. de die.
¶ Item ne quis non niſi inquantũ facere po
teſt condemnetur. ff. ſol. ma. alia. §. eſt. ⁊ ibidem
reddatur ratio. ¶ Item vt liceat poſtulare ei
cui nõ licet. ff. de poſt. quos. nam expedit hoc vt
maleficia puniãtur. ff. ad le. aquil. l. ita. ¶ Itez
vt miles ſit procurator. ff. de procur. filius §. ve
terani. eſſet enim hoc contra publicam vtilitã/
tem. C. loca. milites. ¶ Item de repudiãdo iure
agnationis. ff. e. ius agnationis vel patrie pote
ſtatis. C. de pa. po. abdicatio. ⁊ eſt in his ratio
quia iuris naturalis ſunt. ff. de regu. iu. l. iura.
¶ Item vt non ſoluta pecu. pignus ſit credito/
ris. C. de pac. pig. l. vl. ¶ Item de remittẽdo iu/
ramento calum. C. de iura. calum. l. ij. §. ſed qr.
¶ Item de ſeruo in domino torquendo. C. de
queſt. l. ſeruos. ibi tamen loqui non videtur de
pacto. ¶ Itez ne de dolo futuro agatur. l. quod
quandoqꝫ committatur. ff. de pac. ſi vnus. §. pa
cta. ⁊ ibidem aſſignatur ratio prohibitiõis: ſe/
cus ſi paciſcar ne depoſiti agam: quia expreſſa
nocent non expreſſa non nocent. ff. de regu. iur.
expreſſa. ¶ Item vt liber ſit ſeruus. C. de libe.
cau. nec ſi. vel ibi non erant verba pacti: ſꝫ ſcri/
pſerat ſe ſeruum eſſe. ¶ Item vt ſeruitus ſit in
re in qua alius habet vſumf. nec fructuarius
videtur poſſe cõcedere proprietario vel alij. qđ
tamen intelligo ſi dicat conſentio. tamẽ ſaluo
iure meo. ff. quibus mo. pig. vel hypo. ſol. ſi de/
bitor. §. j. ff. de vſuc. ſed ⁊ ſi quid inedificauit in
ſi. ¶ Item vt ſi quis ſuccedat certo homini vel
non ſuccedat vel certo modo ſuccedat: niſi in/
ter mili. C. e. licet. ⁊. l. queſtione. ⁊ de inoffi. teſta.
l. ſi quando. §. illud. ⁊ de col. l. pactum. ſuper
hereditate autem incerti hominis tenet vt in/
ter ſocios. ff. pro ſocio. l. iij. §. ſed de illo. ſed et in
hereditate certi tenet ſi vel dominus cõtractui
conſentiat et in eo conſenſu ſi perſeuerauerit
vſqꝫ dum viuit: vel contractus preceſſerit ex cu/
ius neceſſitate fiat cautio hereditatis. ff. de act.
emp. ſi quis. ⁊ de heredi. vel act. ven. l. ij. §. ij. et
ſo. ma. ſi vero negotiũ. nec diſtinguo inter pa/
ctum de hereditate futura vt illud valeat ⁊ pa/
ctum de futura here. vt illud valeat. ⁊ ſimilem
tranſpoſitionẽ ⁊ varietatem dicunt inducere:
vt ſi dicitur magiſter Petrus in literatoria in/
telligatur ſcientia. ſi vero dicitur Petrus ma/
giſter intelligatur de carpentario ſecundum
Placen. pactum vero de non petendo fidei
commiſſo conditionali tenet. C. eo. l. j. licet re/
pudiatio non teneat. ff. de leg. ij. ſi ita ſit ſcri/
ptum. §. ſi ſub. ¶ Item vt iudex ſit meus qui
non eſt meus. ff. de iuriſdi. om. iudi. ſi conuene/
rit. j. de foro compe. ſignificaſti. ¶ Item ne li/
ceat vendere pignus. ff. de pign. acti. l. quarta.
¶ Item ne agatur cauſa libertatis mee vel
criminis mihi obiecti. et eſt ratio: quia non
tantum prohibentis ſed etiam volentis exe/
qui litem intereſt. ff. de libera. cauſa. l. pri/
ma ſecunda et tertia. et de appellatio. l. non
tantum.

¶ Pactū veſtiri. Ad de qd ſit pactum veſtitū vide p Car. ſo. in .c.j.l.vij. qo. de pac. Et q̄t ſunt veſtimēta pactoꝝ. vide p Ang. in. l. iuris gentiū. l .§. quinimo. l v.col. ver. tu dic breuius. ff. de pac.

SUpereſt vt de pactis vtilibus que ſunt vi a res pactorum videamus: ⁊ vtiq; ſunt he vt pariant: perimāt elidant: informent. nec eſt neceſſe vt quintū addamus. ſ. ꝙ adiuuent. nam continetur ſub illo elidant: nam que elidunt actionem vel excep. adiuuare videntur: ⁊ que adiuuant actionē elidunt excep. ⁊ primo de pactis que pariunt videamus: ⁊ ſic ꝙ pactum fuerit nudum ꝓpter nimiam frigiditatem actionē parere non poteſt: niſi mirabiliter hoc ſpecialiter in quibuſdā caſibus accidat: vt in donatione. Item in conſtituta pecunia. C. de do. ſi quis argentū. §. ſin autem hoc minime donator. inſti. de actioni. §. item pretor. ⁊ in do te. C. de dotis ꝓmiſ. l. ad exactionem. ⁊ in promiſſione nuda facta ciuitati. ff. de pollici. l. pactū. ⁊ in nautico fenore. ff. de nau. fe. l. pericu. ⁊ in acceſſione frumenti. C. de vſuris. l. frumēti. ⁊ in vſuris ciuitati ꝓmiſ. ff. de vſu. l. etiā ⁊ nos ex nudo pacto actionē damus. quod dic vt no. j. eodē. §. quis ſit effect⁹. ⁊ de arbi. §. qualiter conſtituatur. ver. ſed mēs. ſi autem non fuerit nudum ſed veſtitum actionem parit. ſic enī et recte nomen impono. ꝙ ſi aliquod eſt nudum: q̄ ex eo actio non datur. C. e. l. legē. ⁊ l. traditionibus. ergo aliquod eſt veſtitum q̄ actionem indulget. veſtitur autem pactum. vj. modis ſecundum Io. ⁊ Azo. ¶ Re. ſ. vt inſti. quibus modis re contrah. ob. in princi. ¶ Verbis. inſti. de ver. ob. in prin. ¶ Conſenſu. inſti. de obli. que ex conſenſu. in prin. ¶ Contractus coherētia. C. eo. in bone. ⁊ l. petens. ff. e. iuris. §. j. ⁊ §. quinimo. ¶ Literis inſti. de lit. ob. in prin. ¶ Rei interuentu. C. de rerum permu. ex placito. ff. de re. permu. l. j. ⁊ hoc ſm̄ communē opi. ¶ Sed miratur dominus meus de domino Azo. ⁊ plus miratur de do. Io. qui ſubtilioris ingenij fuit quomodo tantum errorem approbare potuerunt: nec aliquo de quatuor primis modis dicebat ipſe puto pactū veſtiri[a] cum autem nec nos nec ipſi leges habeamus oportet quod probemus intentionem noſtram naturali ratione, a qua nunq̄ recedere poſſum. certe ſecundum naturā cuilibet rei eſt ꝙ aliud ſit id quod veſtit aliud quod veſtit̄: ⁊ quod ſubſtantia dicatur veſtiri per accidens: non accidens per ſubſtantiam. ¶ Quod nō veſtiatur re ita probo. ſi ego ⁊ tu conueniamus vt tibi dem aliquam pecuniam mutuo ex tali cōſenſu ſeu conuentione nec ego tibi nec tu mihi obligaris ſi autem tibi numerauerim tam cito mihi es obligatus ex ipſa numeratione ex aliquo pacto. inſti. qui. mo. re contrah. obl. reſpō. j. igitur cum ex numeratiōe ipa obligatio oriat̄ dices quod per numerationem veſtiatur et ſic numeratio per numerationem. certe hoc nullatenus dicere potes. ¶ Item dico ⁊ in verbis quāuis enim ſtipulatio conſenſū deſideret tn̄ ſtipulatio eſt verborū conceptio. ff. de ver. ob. l. v. §. ſtipulatio. ¶ Sed nunquid dices verba per verba veſtiri certe ſecundum naturam nō: ¶ Item ex ſolēnitate verborum agitur non ex conſenſu dices ergo quod conſenſus veſtiatur per ſolemnitatem: ſi ſic accidens veſtiatur per ſubſtantiam non quod autem ipſa ſolemnitas ſubſtantia ſit apparet: quia ex ea agitur et illa eſt ipſa que contractum ſtare facit in viribus ſuis. ¶ Item nec literis veſtitur quia ex ipſis literis procedit obligatio. hoc eſt ex ſolemnitate ipſarum literarum. nō ergo recte dicere pōt quod litere per literas veſtiantur. quod autē ex ipſa ſcriptura oriatur obligatio probat̄ inſti. de lit. ob. quaſi in medio. ¶ Item nec conſenſu veſtitur eadem ratione: quia in venditiōe ipſe conſenſus obligat: non verba hoc eſt conuētio precij inſti. de contrahen. emp. ⁊ ven. in prin. nō ergo dices quod conſenſus per conſenſum veſtiatur. ¶ Sed inſtabis ⁊ queres tale pactum aut eſt veſtitum aut nudum. reſpō. nec hoc nec illud. quid ergo firmum eſt. pullus enim natus nec ferratus eſt nec deferratus: ſed natus eſt ſine ferris. ſic ⁊ hec pacta firma ⁊ callida nata ſunt. ¶ His ergo refutatis dic quod duobus modis tantum veſtitur ſcilicet rei interuentu ⁊ coherentia contractus. ſi enim conueniamus de permutatione facienda re demum tradita ab aliquo noſtrum perficitur ob. ⁊ tunc non ex rei interuentu ſed ex precedenti pacto agitur. C. de re. permu. ex placito bene ergo poſſumus diſcernere pactum precedens quod veſtit̄: interuentu rei ⁊ quod veſtit. ¶ Idem aperte videre potes in veſtimento coherentie contract⁹ nam ⁊ ſi ibi agitur ex pacto precedenti contractum vel incontinenti ſubſecuto pacto veſtito per contractus coherentiam. ff. eod. l. iuris. §. quinimo. ⁊ §. adeo. ⁊ etiam datur ex eo duplex actio. C. de pact. inter emp. ⁊ ven. l. ij. ¶ Dicunt

aliam ꝙ veſtitur per rei principium.ff. de pol. lici.ſi quis ob honorem.⁊.l.j.§. item ſi ſine cau ſa. ſed reſpon. ſpeciale eſt ꝙ ſi quis ob hono rem vel ſine cauſa polliceatur aliquid de ſe da turum ꝙ ipſa promiſſio teneat:tamen in vtroqꝫ ex ceptionem habet anteꝙ̄ incipiat ſi autem in ceperit non dico pactum veſtiri per hanc ince ptionem ſed potius exceptionem quam habet amittit. ſicut alias macedoniani exceptio de negatur ſi ſoluere cepit vel pignus dedit.ff.ad maced. item ſi filius.§.fi.⁊ duabus.l. ſequenti bus.reſpon.j.ſecūdum Ja.de baldoino. ¶ Do minus vero Ubertus de bobio etiam octauo modo dicit veſtiri.ſ. autoritate legis.C.de do na.ſi quis argētum. ¶ Ueſtit forte ⁊ nono mo do.ſ.ſolutione.ff.de pig.act.l.iij.§.fin. ¶ Item forte decimo modo conſummatione admini ſtrationis ⁊ ſic per finem rei.ff.de tute. ⁊ ratio. diſ.l.vbi.⁊.l.ſi tutor rei pub.cauſa. in fin.⁊.l.ſe quen. ¶ Forte ⁊ vndecimo modo.ſ. iuramen to.j. de vſur. debitores. C.ſi aduer.ven. l.j.⁊ de indi.vidu. tol.l. ij.ff. de oper.liber. vt iuriſiur.

a ¶ Et eſt notandum quod pactum veſtitur predictis quatuor modis primus dicitur veſti tum ſic vt multo tempore fuerit ſine veſtimen tis his ⁊ hec veſtimenta cum ſuo eſſe incipit habere ſequentibus vero duobus modis ſci licet coherentia contractus ⁊ rei interuentu veſtitur poſt natiuitatem. cum enim paciſci mur pactum quod in ſua natiuitate nudum eſt ſicut optime probatur ex cōtinuatione duo rum.§.ff.eo.iure gentium.§.ſed cum.⁊.§.quin imo.ſed cum natum eſt ante ⁊ retro inſpicit ⁊ oculos aperit an precceſſerit vel ſequi poſſit vel ſtatim niſi aliquis contractus cuius va rijs et griſeis induatur vt boream rabiemqꝫ procelle expellat ⁊ ſuum ſuo domino in agen do auxiliū prebeat.pactum enim incontinen ti factum id eſt paululum ante contractum vel paululum poſt contractum vel ipſo contra ctu.nec diſ.bone fidei vel ſtricti iuris.ff.ſi certū peta.l.lecta eſt.preſcript. verbis acti.dat.C.de pac.inter emp.⁊ vendi.l.j.C.eodem.petens. et l.in bone fidei.vel ad intereſſe ſi quis alias erat contracturus.C.de reſcinden. vendi.l.ea con ditione.aut ſi alias non erat venditurus repe tit quod dedit.C.de pactis inter empto. ⁊ ven dito.cum te.ſed non repetit per condictionem ob cauſam. ⁊ ſubtiliter probatur.ff.de rerum permu.l.j.§.penul.⁊ fi.nam condictio ob cau ſam locum non habet in contractibus nomi natis:niſi in contractu donationis hodie per iuſtinianum forte nominato:quia ex eo ſolo cō ſenſu datur actio:ſed olim non ita.ff.de do.l.cū qui.alij vero dicunt dari condictionem ob cau ſam.arg.ff.de actio.empt. ⁊ venditio.l. ex em pto.§.is que vina.ſed ibi non in venditione ſed in contractu errorū venditionis loquitur qui eſt contractus per ſe. ¶ Infor matur quoqꝫ vetus actio p hoc pactum incontinenti factum.i. forma quedam attribuitur vete ri actioni ad quam modo dat. ff.eo.iuris.§. quinimo interdū. ⁊ vt conuenientius ſuper hac re loquamur dico ideo dicitur in firmari vetus actio: quia que dam noua forma.i.qualitas ſi bi attribuit ⁊ eſt qualitas actio nis vt dicat bone fidei vel ſtricti iuris.hic ergo ex vendito actio vel quauis ſimilis licet bone fi dei ſit ſui natura ⁊ origine tamē nouam formam dicetur aſſume re: quia dicetur ſtricti iuris eo ꝙ in locum actionis preſcriptis verbis que ex pacto naſcit ipſa datur preſcriptis verbis: aut actio ſemper eſt ſtricti iuris niſi in caſibus inſt.de act.§.actionū igitur ⁊ iſta propter ſurrogatio nem.argu.ff.ſi quis cau.ſi cum. a §.qui iniuriarū. ſubſtantiā ta men actionis eandem eſſe non nego. ¶ Hec regularia ſunt.nā in tribus caſibus non naſcitur actio ex pacto incontinenti ap poſito.C.de iure dot.l.auia. ⁊ de vſur.l.quāuis.ff.de relig. quod ſi locus. ¶ Rei interuētu veſti tur vt in contractibus innomi natis qui ab initio nullā dant actionē:ſed repoſtea interuenien te ⁊ tradita cōpetit actio ei qui interuētu rei reſtituit cōtractū nō alij.ſ.preſcri.ver.ad intereſſe. ⁊ cōdictio ob cauſam ad repetē dum quod datum eſt.ff.de pre ſcrip.ver.naturalis.§.ſi autem rem do. C.de conditio. ob cau ſam,l.ſi vt proponis.⁊ de rerum permu. l.quoniam.⁊. l.emptio nem ⁊.l.rebus.§.de diuiſionis.⁊ l.in traditionibus.⁊.l.nemo.ſed rei vendicatio non datur.C.de re rum permu.l.cum precibus. ta men in vnico contractu:⁊ in con tractu in vnico caſu datur rei vendicatio ſcilicet in donatio ne vbi donatum eſt vt preſten tur alimenta.C. de donationib' que ſub modo.l.j. hoc idem for te dici poteſt vbi lege commiſſo ria vel adiectione in diem vel conditionis adiectione quid eſt venditum: vt.C.de pactis inter

a ¶ Pactū veſtit.add. ang. i.l.iu ris gentiū in.§. quin imo l.v.co. ff.de pac.

emp.⁊ ven.l.cõmiſſorie.⁊ de in diẽ adie.l.vbi.§.
vlti.⁊ de contrahen.empt.l.ſi quis in fundum.
¶.Perimunt quoq; pacta actiones vt ſtipula-
tiones animo nouandi facte: ſed iſte conuen-
tiones non tantum perimunt actionẽ: ſed etiã
inducunt ſicut ⁊ in bone fidei cõtractibus: qui
ſolo conſenſu contrahuntur ſi re integra.i.re
non tradita:⁊ nihil de precio ſoluto paciſcen-
do augeant vel diminuant preciũ:vt noua da-
tur actio ⁊ vetus tollitur niſi in contrariũ aga-
tur:nam ⁊ in totum poſſent a contractu rece-
dere.ff.eo.iuris.§.adeo.⁊.l.ſi vnus.§.pactus.et
de contrahen.emp.l.pacta.⁊ de reſcrip.vendi.
l.ſi quã.quidam tamen dicunt veterem cũ pri-
ma remanere niſi in contrarium agat. ¶ Acce-
ptilationes autem perimunt:ſed non transfe-
runtur.inſti.quibus mo.tol.ob.§.item per acce-
ptila.⁊.§.nouatio.Item pactum ſimplex actio-
nem furti.⁊ iniuriarum tollit ff.eo.l.ſi vnus.§.
ſed ſi pactum.⁊.l.ſi tibi.§.quedam. ¶ Itẽ ſunt
alia pacta que actiones elidunt:nam pactum
de non petendo naturalem tollit obligationẽ.
ff.de ſolu.l.ſi ſtichum.§. naturalis. ſed ⁊ vulnus
infligit ciuili:⁊ ipſam elidit ne effectum ſortia-
tur. ¶ Poteſt ⁊ tertius effectus notari:qr obli-
gat naturaliter paciſcentem non petere ſicut
⁊ ciuiliter ⁊ naturaliter obligaretur ſtipu. in-
teruenieẽte.nec ob.quod legitur.ff.de iure do.
ſi pater.§.j.quia quod ibi dicit non obligat ve-
rum eſt ciuiliter obligatur tamen naturaliter
vel non obligatur aliquid dare: ſed obligatur
non petere. ¶ Pactum autem de petendo nõ
tollit ipſo iure pactum de non petendo: qr na-
turalem obligationem extinctam non reſuſci-
tat:ſed obſtaculum quod apponebatur ciuili
ne ſortiretur effectum reiicit remedio replica-
tionis:⁊ ſatis dici poteſt vt tollat naturalẽ ob-
ligationem ipſo iure qua creditor tenebat nõ
petere.ſtipulatio autem aquil.tollit ipſo iure
obligationem precedentem ⁊ redditur rõ quia
in pac.factum verſatur.ff.eodẽ.l.ſi vnus.§.pa-
ctus.inſti.de excep.§.j.que ratio eſt aperta: nã
ſtipulatio continet ius.i.obligationem vt ali-
quid detur vel fiat nouandi animo. ¶ Pactũ
autem de non petendo principaliter interponi-
tur ad extinguendam obligationem.nam ⁊ ac-
ceptilatio quia hec dũtaxat agit vt extinguat
non extinguatur per contrariam acceptilatio-
nem.ergo qđ dicitur in pactis verſari factum
ſubaudi in talibus.i.ad extinguendũ interpo-
ſitis.pactum aũt de dãdo vel faciendo quo na-
turaliter obligatur pupillus vel ſeruus: tollit
ipſo iure per pac.contrarium.ff.de iureiur.l.fi.
⁊ de noua.l.j.quidam tamen rationem differẽ-
tie aſſignant inter pactum de non petendo: et
pactum de petendo:quia promptiora ſunt iu-
ra ad liberandum ꝙ̃ ad obligandũ.ff.de act.
⁊ obli.l.arrianus.

Fieri poſſunt ⁊ alie diuiſiões pa-
ctorum quequidem vtiles ſunt:
licet non ſint ita omnino neceſ-
ſarie vt iam dicta diuiſio. ¶ Pa-
ctorum igitur alia ſunt nomi-
nata:alia innominata.ff.eodẽ.l.
j.§.ſi.⁊.l.iuris.gẽ.j.⁊.§.j.⁊ de rerum. permu.l.j.
⁊ de preſcri.ver.naturalis.⁊ differunt hec inter
ſe.vel circa condictionem ob cauſam vel circa
obligationem ciuilem:que naſcitur ſtatim vt
ex premiſſis liquet. ¶ Item pactorum quedã
tacita:vt in reddita cautione:non ita in reddi-
to pignore. ¶ Itẽ in rebus inquilini inuectis
⁊ in conditione que ineſt promiſſioni dotis: et
in repetitione pactorum precedentium princi-
palem contractum ff.eo.l.labeo.§.ſed etiam.⁊
l.poſtꝙ̃.⁊.l.item.⁊ eadem poteſt aſſignari ra-
tio cum creditores hereditarij experiuntur cõ-
tra emptorem hereditatis: eis ſponte reſpon-
dentem.videntur enim pepigiſſe cum herede
ne ipſum conueniant.C.eodem.l.ſi creditores
ff.eodem qui in futurum.quidam tamen dicũt
quod ſi emptor nõ eſt ſoluendo datur actio in
venditorem.ff.de leg.j.plane.§.i. ſed certe ibi
nõ loquitur de creditoribus hereditariis :imo
de fideicommiſſario:cui reſtituenda erat here-
ditas. ¶ Item ibi dicit primum teneri vẽdito-
rem.ſi vero non ſit ſoluẽdo dicit teneri empto-
rem.venditor enim rogatus erat reſtituere: ſed
tamen ⁊ emptor tenetur quaſi ſeruus inſtitu-
tus:qui adiuit iubente emptore ſic rogatus:qr
ſic rogatus erat dominus eius.C.eo.l.poſtꝙ̃.
Item dicunt quod ſi taceat quis mota lite per
triennium poſtea non auditur.C.eodem poſt-
ꝙ̃.ſed hoc falſum eſt.quia etiam in xl.an. per-
petuatur actio.C.de preſcrip.xxx.ann.l.vlti. dic
ergo ꝙ renunciauit expreſſim non paciſcendo
cum aduerſario: odio tamen litis repetitur.
¶ Item pactorum alia fiunt inter preſentes:
alia inter abſentes.ff.eo.labeo. ¶ Item quedã
pure:quedam in diem:quedam ſub conditio-
ne.ff.de ver.ſig.cedere diem.⁊ de act. ⁊ obliga.
obligationum. ¶ Item quedã incipiunt a cõ-
ditione:quedam autem ſubſequuntur prece-
dentem pactionem.ff.de ver.oblig.l.ita. ⁊ no.
plene.C.eodem ſi pacto. ¶ Item pactorũ:que-
dam ſunt publica.vt que fiunt inter duces bel-
li cauſa pacis vel treuge:vel conſimilium que-
dam priuata:vt que fiunt ad vtilitatem ſingu-
lorum:vt dicitur in re priuata ſiue priuatorũ.
¶ Item priuata alia iuris gentium vt fere om-
nia.alia ſunt legitima.i.iuris ciuilis.vt obliga-
tio literarũ contractus emphiteoticarius ſti-
pulatio.ff.eo.conuentionum.⁊.l.legitima.⁊ de
iuſti.⁊ iure.l.j.§.priuatum.⁊.l.ex hoc. ¶ Item
pactorum alia ſunt in dando alia in faciendo
ff.de ver.ob.l.ij. ¶ Item alia ſunt in rem: alia
in perſonã vel ex vtraq; parte vel altera tan-

ſunt. ⁊ hoc non tantum ex verbis: ſed ex voluntate ſiue mente contrahentiū perpendi poteſt. ff. eo. iuris. §. pactorum. ⁊ l. qui in futurum. §. j. perſonale autē dicitur duobus modis: vt predictum eſt. ¶ Item alia ſunt nuda.[a] alia ſunt veſtita vt ex premiſſis patet. ¶ Item alia ſunt contra leges: vt dictū eſt. ⁊ in his nec pena ſubſecuta valebit. ff. de ver. ob. l. ſi huius. ⁊ l. titio. ¶ Alia ſunt ſcd̄m leges ⁊ in his valet pactum ⁊ pena: vt tñ actor altero debeat eſſe contentus niſi in contrarium ſit dictū. ff. eo. l. reſcriptū. §. ſi pacto. ¶ Alia ſunt preter legem: vt cum paciſcor aliū dari. ⁊ in his pactum non tenet: ſed ſi mihi ſtipulor penam ſi illi non datur tenet. ff. de ver. ob. ſtipulatio iſta. §. alteri. ¶ Itē pactorum alia certa: alia obſcura vel ambigua. obſcura autem interpretamur contra venditorē qđ intelligo ſi eius commodo fuerint appoſita puta ſtillicidia ita ſicut ſunt: vel dixit equū non aſcendere arbores ⁊ intelligebat de pote. ſi autem gratia emptoris appoſita ſunt: vt qr dictum eſt rei empte accedere ſtichum ⁊ incertum eſt de quo ſit ſenſum interpretor cōtra emptorem. ff. eo. l. veteribus. de contrahen. emp. ſi in emptione. ⁊ l. cum in lege. ⁊ hoc niſi ſignificatio verborum ambiguitatis queſtionem dirimat. ff. de ver. ob. ſi mihi ⁊ titio. §. fi. ⁊ de ver. ſigni. nepos proculo. ⁊ de ſerui. vr. predi. ſi ſeruitus. Item hoc niſi cōſtet cōtrahētes diſſenſiſſe: tunc enim pactū eſſet nullū. ff. de ver. ob. l. inter. §. j. ¶ Itē pactorum alia fiunt incōtinēti. i. anteq̄ cōtrahentes diuertant ad alia negotia. ff. de ver. ob. cōtinuus in prin. ⁊ de duo. re. l. duos. §. duo rei. ⁊ ad le. iul. de adul. qđ ait. §. qđ ait. ⁊ de teſta. l. heredes. §. fi. ¶ Alia fiunt ex interuallo: vt que fiunt econtrario ſcʒ poſtq̄ cōtrahentes ad alia negotia diuerterunt. ⁊ hec non pariunt actiones: nec ſi fiunt ſuper accidentalibus vel ſuper naturalibus contractibus: vt in fideiuſſore preſtando: vel penaʒ tripli vel quadrupli. nam licet ipſa pena vel fideiuſſoris datio non ſit de natura ipſius contractus euictio tamen ſuper qua imponunt̄ eſt de eius natura. C. de euic. l. non dubitat̄. ſi aūt fiat ſup ſumma ipſius cōtractus. i. ſuper augendo vel diminuendo precio qñcūq3 fiat vʒ vt. ſ. dictum eſt. Item pactorum quedam ſunt ad agendū: quedam ad defendendum. ff. de contrahen. emp. l. pacta.

4 Superest videamus ad quos ipſorum vires porrigantur vel quibus noceant: ⁊ quidem regulariter eſt hoc tenendum q̄ pactuʒ debet rei pdeſſe ⁊ nocere cū quo factū ⁊ eſt nonaliū: nec in re alia. ff. eo. ſi vnus. §. pacta. fallit autem in caſibus. ff. ſo. ma. Gaius. de ver. oblig. quodcunq3. §. ſi ita. et. C. ad exhib. ſi reo; et. ff. depoſiti. publica. et. C. de dona. que ſub mo. quoties. ff. de pigno. actio. ſi cum venderem.

¶ Idem eſt in pactis publicarum perſonarum. nam ex eis dantur vtiles actiones. ff. rem pu. ſal. ſo. non quaſi. m. tamen ſemper ex alterius pacto dicebat dari vtilem actionem quod falſum eſt nam ſpecialia non ſunt trahenda ad conſequentiam. ff. de legi. ⁊ ſe. conſ. qđ vero ſicut ⁊ no. C. per quas perſo. no. acqui. l. j. ¶ Quod autem dictū eſt de paciſcente intelligendum eſt ⁊ de ſuccedentibus ei ſiue in rem ſiue in ius vniuerſum ſuccedant: vt eis proficiat pactum ſi fuerit in re. ff. eo. ſi tibi. §. pactum conuentum. ⁊ l. tale. ¶ Si vero fuerit perſonale nulli aliī prodeſt vel nocet. ff. e. idē. §. perſonale. ſed tamen et perſonale dicitur duobus modis: vt. ſ. dictum eſt. Si vero dubitet̄ vtruʒ ſit perſonale vel in rem preſumitur reale quia plerūq3 perſona inſeritur pacto vel non perſonale ſit pactum: ſed vt oſtendatur cum quo ſit factum. Item plerūq3 tam nobis q̄ heredibus noſtris conſulimus. ff. e. iuris. §. vtrum. ⁊ de proba. l. ſi pactum. ¶ Illud certum eſt q̄ ex perſona filiī vel ſerui proficit pactuʒ domino vel patri ſi pactum fuit in reʒ ſecus ſi perſonale: per qđ tantum filio vel ſeruo tantum voluit prouideri. nam ſi in vita filiī vel ſerui omnibus debebat prodeſſe. ex pacto ſerui dat̄ domino doli exceptio ex pacto filiī datur exceptio patri. ff. eo. ⁊ herede. ex perſona autem patris proficit filio. quandoq3 vtilis: quandoq3 nullo modo: vt. ſ. dictum eſt. et dicitur. ff. eo. ſi tibi. ⁊ l. vlti. ⁊ l. ſiue. ⁊ l. acquireat. ⁊ l. vlti. ⁊ l. heredi. Azo.

4 Quis † in eccleſiaſticis paciſci poſſit. Prelatus ſi concipiat pactum[b] in vtilitatem eccleſie. alias non. quia procurator non eſt dominus. j. de dona. fraternitatem. ſecundum Ia. ſed contra vtilitatem eccleſie non poſſet ſine autoritate capituli. j. eodem contingit. ff.

a ¶ Alia ſūt nuda. adđ an ex pacto nudo oriat̄ obligatio naturalis. vide p bal. in. c. cū inter. đ elect. in. ij. col. ꝟ. ſʒ ſ. ctus. et an pactū nudū pariat obligationem. vide ange. in. l. ius gēt. §. ſʒ cū nulla in. j. not. ff. de pac.

b ¶ Prelat⁹ ſi cōcipiat pactū. Adde an pactū prelati putatiui bʒ nocere ſplato ꝟo. vid p ang. l. l. imperatores. in. §. debitor in prīa col. ff. de trāſac.

a ¶ Inter ſimplicem loquelam adde gloſſ. in. c. clericus. de iureiu. et in. c. j. ꝛ ibi doc. de pa. arg. in. c. j. de ſepul. lib. vj. ſ cardi. zab. in. c. ad aures. in. iiij. q. quod me. can. idem car. in. c. debitores de iureiu. ꝛ Abb. in ca. qualiter de pactis.

b ¶ Nam et ori debet cor conuenire. adde archi. in. c. quicunq;. circa fi. xij. q. ij.

c ¶ Frangenti fidē. Adde gloſſ. et Abb. in. l. reſponſuꝫ C. de tranſact. text. in c. innocēs. xxij. q. iiij. gloſſ. in. c. inter verba xj. queſtione. iij. gloſſ. in. c. peruenit ꝫ 5 iureiuran. Et in quo caſu non ſeruanti fidem ſeruatur fides 6 dic quod l criminib⁹. vt l. l. quāuis. C. ad turpil. et p card. zab. l c. cum in a ter. R. l. v. opp. ꝫ cle.

d ¶ Quid ſit tranſactio. adde text. l l. elegāter. l §. ſiquis poſt. ff. de b condi. ide. l. j. de trāſactio. l. trāſacta. ff. de ver. ſigni. Card. zab. in. c. ſuper eo. in. l. q. de tranſactio. doc. in rub. eo. titu.

de procur. mandato. xij. q. ij. ſine nec enim alias alienare poteſt. quod dic vt not. j. de re. eccle. nō alie. ¶ Tu dicas quod in omnibus in quibus donare poteſt ꝛ quicunq; donare poteſt: pōt ꝛ paciſci. quod dic vt not. j. de donā. §. quis poſſit. ꝛ §. ꝛ que preterquam in ſpiritualib⁹ de quo dic vt in ſequenti ſumma. ¶ Itē vacante ſede capitulum eodem modo: ſed hoc non ſimpliciter intelligendum eſt quod dic vt c not. ꝫ. de maio. ꝛ obed. ꝛ ad q̇d. ¶ Item prelatus et capitulum ꝛ tunc tenet mero iure. ſed ſi eccleſia enormiter ledat̄ reſtituit̄ in integrum. j. de rerum permu. ad noſtram. quod dic vt no. j. de reſtitu. in integ. ꝛ de his q̄ fiunt a prelatis ſine conſen. ca.

Et de quibus rebus. †

De temporalibus nō ſpiritualibus niſi forte amicabilis compoſitio fieret. quod dic vt in ſumma ſeq.

Quis ſit effectus.

† Ut modis omnibus ſeruetur etiam ſi ſit nudum ſecundum canones. j. eo. ca. j. ꝛ. iij. j. de teſt. iudicante. xij. q. ij. quicunq; ſuffragio. et. q. v. quia Io. quia inter ſimplicem loquelam[a] ꝛ iuramentum non facit deus differentiam. xxij. q. v. iuramenti. vnde peccat mortaliter contra ſimplex verbum veniens. xxij. q. j. predicandum. ꝛ ideo que procedunt de labiis tuis tu ſacerdos non facies irrita: nam ꝛ ori debet cor conuenire[b]. xxiij. diſt. pſalmiſta. hoc ſi ſit tale q̄d poſſit ſeruari ſine detrimento ſalutis eterne: ꝛ ſi licitū ꝫ eſt poſſibile. ſecus ſi illicitū impoſſibile vel inhoneſtum. j. e. c. vlti. inde eſt quod ex pacto non habet locū ſucceſſio in eccleſia dei. j. eo. accepimus nec poteſt augeri cenſus eccleſie. j. e. clerici. pactum tamen autoritate pape factum ſeruandum eſt. j. eo. c. ij. ꝛ. c. cū pridē. alias ſi ſit impoſſibile de iure vel de facto nō tꝫ. ff. de reg. iur. impoſſibiliū. ꝛ inſti. de inuti. ſtip. in prin. ꝛ. §. ſi impoſſibilis etiā ſi iuramētum interueniat ſcd̄m determinationē traditā. j. de iureiuran. §. quomodo cēſetur illicitum. ver. quid ꝛ ſequenti.

Et ad quos extendatur.

Ad paciſcentes non ad alios. ſi tamen factum perſonale ſit quia generaliter pactum eſt vna perſona: vel in vna re habitū nō nocet aliij. j. eo. pleriq;. j. c. j. decetero. ꝛ c. veniēs. ff. de pact. ſi vnus. §. ante omnia. ꝫ. de offi. ordi. dilectus. quia res inter alios acta ꝛc. j. de ſen. ꝛ re iudi. c. penul. hoc fallit in contractu in quo heres ſuccedit. j. de ſol. c. j. ¶ Illud etiam in ſumma notandū ꝙ frangenti fidem fides[c] ſeruanda nō eſt. C. eo. cū proponas. ꝛ de trāſact. ſiue apud acta. j. de ſimo. dilectus. ꝛ ſi iuramēto firmata ſit. j. de iureiuran. c. iij. ꝛ. c. ſicut. ꝛ. j. in fi.

¶ De tranſactionibus. Rubrica.

1 ¶ Tranſactio quid ſit.
2 Tranſigere quis poſſit.
3 Tranſigi ſuper quibus rebus poſſit.
4 Tranſactio in quibus ceſſet.
5 Tranſactionis effectus quis ſit.
6 Tranſactio eſt paris autoritatis cū ſententia.

P Remiſſuꝫ eſt de pactis in genere nunc in ſpecie: ꝛ ſic de tranſactionibus que quedam pacta ſunt videamus. ¶ Quid ſit tranſactio. ¶ Quis poteſt trāſigere. ¶ Super quibus rebus. ¶ Et in quib⁹ ceſſet. ¶ Quis ſit effectus tranſactionis.

Quid ſit † tranſactio.

De re dubia[d] vl' re incerta nō gratuita pacto colligitur. ff. e. l. j. C. eo. trāſactio. j. e. ſup eo. ¶ Et dicitur ideo de re dubia q2 ſi manifeſta calūnia detegeret̄: nō valeret. ff. de cōdi. inde. in ſumma exēplū. ff. de alearo. l. j. ꝛ. l. quib⁹. ¶ Diſtinguit tū inter inſiſtentē ꝛ reſiſtētē. nā ſi actor ꝑ calūniā inſtat nulla eſt trāſactio: ſꝫ ſi reus ꝑ calūniā reſiſtat vꝫ. C. eo. ſine p̄textu. lꝫ ꝑ actionē vl' replicationē de dolo ꝯſulat̄ actori q2 re⁹ dolo induxit actorē ad trāſigēdū vt ibidē dicit. Sꝫ ſi aliqualis eſſe pōt quāuis nulla ſit vel iniuſta tꝫ. C. e. l. ij. ¶ Et idō d̄r lite icerta: q2 ſi cōtra ſniam latā fieret trāſactio: q̄ ſuſpēſa nō eſſet ꝑ appellationē: vel alias nō verteret̄ in dubiū de ipſius platione nō valeret. ff. de cōdi. inde. elegāter. §. ſi poſt rē. ff. eo. poſt rē. idē eſt ſi neget iudicatū xū tū ſnia liquida ſit. C. de cōpēſa. l. fi. ꝛ de penis. qui ſnlaꝫ. ¶ Pōt aūt trāſigi ꝛ alo litē

et poſt litem ex quo diſcordia orta eſt vnde intellige lite pendente vel futura.ff.de ꝯdi.inde. eleganter §.ſi quis tranſacti. ⁊ ideo dicit non gratuita: q⁊ non procedit niſi aliquo dato retento vel promiſſo.j.eo.ſuper eo.⁊.C.eo. trāſactio. ¶ Dicitur autē tranſactio quaſi actionis trāſitio eo quod qui tranſigit ab actione tranſit ⁊ decedit. et ſic proprie dicitur tranſigere is qui agit.C.eo.l.ij.

2 **Quis poteſt tranſigere.** † Dominus rerū vel actionum: tutor curator: ⁊ procurator habens liberā adminiſtrationē.ff.de procura. procurator cui libera. prelatus eccleſie: procurator habēs ſpeciale mandatum.ff.de procur. mandato.⁊.l.procurator totorum. ¶ Item procurator datus in rem ſuam q⁊ talis domino prefertur.ff. de procura. procuratore in rem ſuam. ſecundū Goff.⁊ breuiter tranſigere poteſt is qui paciſci. quod dic vt no.ſ.ti.j.§.quis in eccleſiaſticis. ⁊ quantum ad ciuilia recurrendum eſt ad ſummam Azo.§.quis poſſit. ¶ Unum tamen not. quod procurator generalis non poteſt tranſigere niſi habeat ſpeciale mandatum.ar.j.de relig.do.c. penul.C.eo.tranſactio.⁊ de procura. ſi procurator. vel niſi habeat generalem ⁊ liberam adminiſtrationem: vel niſi ſit in rem ſuam datus: vt ſtatim premiſi. ¶ Sed queritur an prelatus
a poteſt tranſigere[a] in cauſa eccleſie ſue ſine cōſenſu capituli? Reſpon. non.j.e.contingit ſicut nec alienare.xij.q.ij. ſine excep.⁊.x.q.ij.§.hoc ius porrectum: ſed agere poteſt cauſam eccleſie: cum ſit maritus ⁊ legitimus adminiſtrator preſtita tamen ſatiſdatione quod capitulum ratum habeat. vt video in marito in cā vxoris. C.de procur.l.maritus. vel cum cauſa ſit communis inter prelatum ⁊ capitulum admittet prelatus ad agendum cum ſatiſdatione de rato. ſicut conſors in cauſa ſui conſortis.C.de cōſor. eiuſdem litis.l.ij. ¶ Defendere autem eccleſiam ex ſuo officio tenetur.ſ.de reſcri.edoceri. ¶ Sed ad primum opponitur: prelatus habet liberam et generalem adminiſtrationem: ergo tranſigere poteſt.ff.de procura.l.procurator cui libera.⁊.l. procurator totorum. et quod prelatus ſit procurator eccleſie probatur.j.de do. fraternitatem.xij.q.ij.ſ.c.vlti. ¶ Item tutor tranſigit.ff.de fur.l.interdum §.qui tutelam ⁊ prelatus tutor eſt.xvj.q.j.in canonibus. ¶ Item tranſigit adminiſtrator ciuitatis.C. eo.l.preſes ⁊ prelatus adminiſtrator eſt ſeu diſpenſator.x. q.ij.precarie. ¶ Ad primam obiectionē reſpon. prelatus habet generalem adminiſtrationem ſed non liberam.⁊ ideo tranſigere non poteſt. ff.de procur.l.mandato. ſed contra.ſ. de elect. cum nobis olim.§.ſi.ſolutio ꝙ ibi dicit liberā intelligas quo ad bene adminiſtrandum. non quo ad perdendum.j.de dona.ca.ij. quod dic vt no.j.de dona.§.quid.§.⁊ qd. Unde dic ꝙ prelatus tranſigere non poteſt alienando rem de qua agitur plerūq; enī per trāſactionem fit alienatio.C. de liti. l.vlti.⁊ ſm hoc poteſt prelatus agere: ſed non alienare quāuis lex reputet hoc abſurdum.ff.de iure delibe.l.ait pretor. Sed illud eſt ſpeciale vt no.ſ.de reſcript. §. que poſſunt obijci.ver.ego contra. ¶ Uel poteſt dici quod eſt generale. fallit autē in prelato. nam ⁊ ſecundum legē illā ſequeretur ꝙ ſine conſenſu pape cui iurauit non alienare: nō poſſet eſſe in iudicio. ⁊ vide qđ no.j.de iura. calum.§. quis debet iurare. ver. ſed non videtur. ¶ Item fallit lex illa in tutore ⁊ procuratore. ¶ Item non ob. obiectio prius facta de tutore q̇
tranſigit nam ab alio modo requiritur cōſenſus capituli quā pupilli. ¶ Item non obſt. ſuperior obiectio de preſide q⁊ preſes habet liberam ⁊ generalem adminiſtrationem hec tamen materia plenius explicatur.ſ. de reſcrip.§.que poſſunt obijci. ver.xcix.et adde quod not.j.de arbi §.de qua re.ver.de clerico.

a ¶ An plat' poſſit trāſigere. Add bal.in.l.cū integrū.C. ſi aduerſus trāſac.doc. in.c.cōtingit.de trāſac. Inn.in c.puenit de arbi. Car. ſa.in.c.ſup eo.l.vij. q. de tranſactio.

3 **Super quibus rebus.** † Super omnibus preter quam in prohibitis ciuilibus ſiue criminalibus.C.eo.cauſis.⁊.l.trāſigere vel paciſci. ſed non licet in omnibus criminalibus. vnde verſus. ¶ Sanguinis et capitis metuens de crimine penam. ¶ Tranſige ſi placeat: nō tranſiget vllus adulter. ¶ Si capitis penam metuas ſine ſanguine fruſtra. ¶ Tranſiget interdum de crimine tranſige falſi. ¶ Verſus iſti eliciuntur ex.l. tranſigere. ¶ Sed quod dicit primus verſus verum eſt reſpectu accuſati: ſed tamē accuſans incidit in turpil.ff. ad turpil.l. ab accuſatione. de hoc tamen nihil ad reum cui ignoſcitur ſi ſanguinem ſuum quo quomodo redemit: vt. ff. de bo.eo.qui an.ſen.mor.ſibi conſci.l.j.ſecundum Goff.ij.q.iij.§.notandum. ver.in omnibus ſed nō puto qđ

hodie ſit ſtandum illi legi cum mortale pecca
tum foueat:vt apparet in his que no.ſ.de offi.
archi.§.qđ ſit eius officium. ver. quare autem
non currat preſcriptio. ¶ Et qđ dixi accuſantē
incidere in turpil.poſt inſcrip.intelligas veruꝫ
eſſe niſi abolitio fuerit ipetrata.ij.q.iij §. ſi do
litio. Item ꝛ ante lit.conteſt.ſiue inſcriptionem
poteſt accuſans penitere.ij.q.iij.ſi quem peni-
tuerit.ſ.de accu.licet.§.pe. ¶ Quod dicit finis
ſcđi verſus verum eſt ſimiliter: ſed tamen pōt
reconciliari.ſ.de adul.ſi vir ſciēs. in aut.vt nul
li iudi.§.adulteram.col.ix. ¶ Quod dicit terti⁹
ꝛ prima pars quarti ſimiliter verum eſt. ideo
dicit interdum ꝙ ſi vera tranſactio fieret ſcili-
cet pecunia interueniente: non valeret:vt in.l.
tranſ̄gere.ꝛ reus haberetur pro confeſſo.ff.de
preuari.n omnibus.ꝛ de his qui no.infa.l.quo-
niam.ꝛ.l.prece.athletas.in fi. tamen gratuita
pactio vel remiſſio fieri poteſt.ff. de iure fiſci.l.
in fiſci cauſis.ꝛ ad leg.iul.de vi pub. qui cetu.
§.vlti.et de his qui not. infa. furti §. pactus.
¶ Finis quarti verſus planus eſt. ¶ Quid de
priuatis criminibus? non videtur quod poſſit
ſuper his tranſigi ar.ff.de arbi. ſi per errorem.
¶ Sed contra cum nulla.l.prohibitum ſit.dic
quod ſecundum canones non licet tranſigere
ſuper aliquo crimine vera tranſactione: cum
pena ſanguinis non inferatur.xxiij. q.viij.his
a quibus.ſ.ne cle,vel monachi. ſententiarum.
ſ.de rap.in archiepiſcopatu. ſecundum Da.et
Gof.tamē gratuita pactio poteſt fieri:vt.ſ.no.

g **Et in quibus ceſſet.** † In criminalibus
ſecundum quod di-
ctum eſt.ſ.proxi. ſi tamen ſuper actione iniu-
riarum vel furti fiat tranſactio autoritate iu-
dicis tenet:nec efficitur quis infamis ſi preci-
bus remiſſum ſit:vel ſi iuretur.ſuam infamiaꝫ
purgauerit.ff.de his qui notātur infamia furti.
§.pac.ꝛ.§.qui iuſſu.alias autem in actione fa-
moſa que ex delicto inſurgit ſicut vi bo.rap.do
li ma. furti.iniuriarum non poteſt tranſigi.
ff.de his qui no.infa.athletas.§.vlt.ꝛ.l.ſeq.ſec⁹
ſi ex contractu inſurgat infamia vt mādati tu
tele depoſiti.ff.de his qui no.infa.in actionib⁹.
¶ Item ceſſat in ſpiritualibus.ſ.eod. conſtitu-
tus.niſi forte cum alio ſpirituali fiat permuta
tio.ſ.de rerum permut.ad queſtiones.ſed tamē
licet in ſpiritualibus reprobet̄ trāſactio amica
bilis compoſitio admittitur que ſi fiat ſine au-
toritate iudicis perſonalis eſt: ꝛ ideo cum per-
ſonis extinguit̄.ſi vero autoritate iudicis rea-
lis eſt niſi per iudicem aliud dictum ſit.ſic lo-
quitur.ſ. eodem ſtatuimus.ꝛ.c.de cetero.et.c.
ſuper eo.ꝛ.ca. veniens.ſ. de confirma. vtili vel
inuti.venerabilis.ſ.de deci. ſuggeſtum.ꝛ.c.nu-
per.ꝛ.c.dilecti.ꝛ.c.ex multiplici.ꝛ.ſ. preben.niſi
eſſent.ſ.eodem preterea. ¶ Ponitur aūt tranſ-
actio aliquando pro amicabili compoſitione
vnde exponendum eſt.ſ.eod.ex literis.ꝛ.c.ve
niens.et not.quod licet compoſitio.autoritate
ſuperioris facta teneat mero iure:tamen reſti-
tuetur eccleſia:ſi ex hoc grauiter ledatur.argu.
ſ.de reſtitu.in inte. cap.j. ꝛ de rebus eccle.non
alienan. ad noſtram.ꝛ ad idē in his que notā.
ſ.de reſtitu.in integ.§.in quibus. ¶ Iteꝫ ceſſat
in act.ex teſtamento dependentibus niſi teſta-
mentum videatur.ff.eo. de his. ¶ Item ceſſat
in ſubiectione.ſ.eo preterea.ij. ¶ Item non va-
leret pactum quod ſubiectus in ſubiectione re-
manens ſuperiori nō obediat in licitis ꝛ hone-
ſtis: cum ei etiam in dubio obediendum ſit:vt
not.ſ.de maio.ꝛ obedi.ij.et ad quid obediens.
ver.quid ſi dubitetur. ¶ His enim: ꝛ inferiori-
bus:ꝛ conſimilibus tranſactio non habet locū
ſ.eo.ca.ſi.ſm Goff. ¶ Poteſt ergo tranſigi ſuper
ſubiectione:quia non contra eam valet preſcri
ptio.ſ.de preſcrip.cum ex officij. ¶ Poteſt ta-
men prelatus retinere ſibi certam penſionem
quando confert eccleſiam: dummodo non au-
geatur antiquus cenſus.ſ.de religio.domi.cō-
ſtitutus.alias contra.ſ.eo.preterea.ſ.ſ.tit.j.ac-
cepimus.ſ.de cenſi.prohibemus. ¶ Vel dic qđ
in ſignum dominij poteſt ſibi moderatum cen-
ſum retinere epiſcopus:quando confert eccle-
ſiam.argu.ſ.de cenſi. omnis anima. vel ad iu-
dicium libertatis percepte.ſ.de priuile.recepi-
mus.ſecundum Da. ¶ Quantumcunq; auteꝫ
epiſcopus generaliter eximat eccleſiam non
tranſit iuriſdictio:nec reuerētia:nec alia de qui-
bus no.ſ.de offic.ord.§.quid pertinet.verſi.et
notandum. ¶ Quid ergo venit in generalem
remiſſionem? omnia temporalia quandoq;.ſ.
de dona.paſtoralis.ſecundum Goffre. ¶ Item
queritur ſi ſuper eccleſia agatur: an trāſigi poſ-
ſit.reſpon.non.ſ.eo.conſtitutus.quod intelligo
cum de eccleſia agitur tanquam de titulo ſeu
beneficio eccleſiaſtico.ſ. ſuper eo. ꝛ in aut.d.n.
extra de eo qui mittitur in poſſeſſionem, cauſa
rei ſeruan.cum qui. ¶ Ceterum ſi duo epiſco-
pi vel duo monaſteria agant de eccleſia contē-
dentes de proprietate illius vt de proprietate
predij alicuius.xvj.queſtio.iij. inter memora-
tos:tunc tranſactio locum habet et permuta-
tio dum tamen non detur temporale pro ſpiri-
tuali.ſ. de rerum permutatio. ad queſtiones.
¶ Si vis ſcire vtrum ſuper eccleſia que peti-
tur tanquam beneficium non poſſit compro-
mitti vide quod not.ſ.de arbi §. de qua re.
ver. itam prohibetur in matrimoniali.et ſe-
quen.not. etiam de hoc.ſ.de iudi §. que ſunt
neceſſaria ſub.§.porrecto.ver.quamuis auteꝫ.
¶ Item ceſſat in matrimonio.ſ.e. ca.fi.nec enī
leue lucrum tali dāno ſeu diſpendio cōpenſan-
dum eſt.ſ.de conuer.infide.cap. primo. ¶ Item

e in monacho.*.j.de statu mona.cū ad monaste
rium.in fin.¶ Itē cessat post rem iudicatā qđ
dic vt nota.ꝫ §.j.¶ Item cessat in alimētis in
quibus non trāsigitur sine autoritate iudicis
nisi faceret alimentarius conditionem suam
meliorem.ff.eodē.cum hi.vsq; ad §.qui transi-
git.z.§.si pretor.z.C.eo.de alimentis.

f **Quis sit effectus.** † Ut ei stetur omnino si legitime facta sit.j.
eodem.c.j.z.c.contingit.ergo si per metum vel
per fraudem sit extorta non obli.C.de pac.cum
postea ꝙ eo .titu.interpositas.z argu.xv.q.vj.
si sacerdotibus verumtamen ex ea non oritur
actio:sed exceptio tātum.C.eo.sine apud acta.
et de pactis cum proponas vnde si generalis
fuit petitio z generalis sequatur transactio in
omnibus excep.obli.que illam generalitatem
tangunt.j.eo.c.j.z.C.eodē.sub pretextu.nisi ali
ter dolose occultasset aliquam speciem.ff.de
pact.tres fratres.¶ Si vero petitio specialis
fuit et transactio generalis quantum ad ver-
ba ob.excep.tantum in specie deducta in iudi
cium.C.eo.si de certo.z.l.age.ff.eo.cū aquil.z.l.
qui cū tutoribus.in fi.¶ Sed si petitio specia
lis:z transactio specialis.hoc non est dubium
qđ nō ob.in aliis.ff.de pac.si vnus.§.pacta.et.
ꝫ.de offi.or.li.dilectus.¶ Sed et si petitio in-
definita sit: quecunque transactio sequatur:
non obsti.nisi in speciebus in iudicium dedu-
ctis.C. eodem. si ex falsis.z.C.de iudi.¶ Per
aquilianam autem stipulationē et acceptila-
tionem perimuntur omnes antique actiones.
ff.eodem.cum aquiliana.institu.quibus mo-
dis tol.obli.§.est z prodita.vñ quicquid aliud
opem ferre partibus poterat sit vacuum omni
virtute cassatum:z sola transactione validam
perpetuūq; robur obtineat.j.eodē.ca.j. Et hic
est effectus ex parte rei cui datur exceptio ex
transactione.ex parte vero actoris non datur
actio ex transact.vt id detur vel id fiat: quod
conuenit dari vel fieri: vt recederetur a lite:et
est ratio:q2 actori superest vetus actio ad quā
redire potest:z si opponatur excep.ex trāsactio
ne replicabitur:non debet ei fides seruari qui
vult cōtra pacta venire.C.eo.sine apud acta.z
de pactis.cū proponas.j.de iureiurā.peruenit.
ij.z si actori non superest vetus actio datur ei
condictio ob causam contra reum: vt se repo-
nat in pristinam obligationē.ff. de condi.cau-
sa da.l.si quis accepto tulerit: vel datur actio
actori prescrip.ver.ad interesse:quia est cōtra-
ctus.do vt des.cū hic remittere idem sit quod
dare.ff.de condi.cau.da.si mulier.z de iure do.
l.si pater.et.l.quemadmodum.§.j.z de ꝑscrip.
ver.l.ob eam.de dolo autem non agit actor:q2
non fuit dolo inductus vt transigere: licet ex
postfacto reus fecerit dolo quod non seruauit
fidem.ff.de dolo.l.ij.§.si quis.sineutez in tran-
sigendo dolo fuisset inductus
actor ageret de dolo.C.eo.l.sub
6 pretextu.¶ † Est ergo trāsactio a
paris autoritatis cum senten-
tia.quia ex vtraq; oritur exce-
ptio.C.eo.non minorem sed ma
ioris q2 per ipsam.alias obliga-
tio tollitur ipso iure.ff.de so.sti-
chum §.naturalis.secus in sen-
tentia.ff.de condi.indebi.iulia.
Item minoris q2 ex ea non da-
tur actio vt dictum est: sed ex
sententia oritur.C.de iureiuran.
actori.Item sententia cōtra sen
tentiam lata a qua app.non est
nō tenet.C.quando prouo.non
est ne.l.j.secus in transac.scđm
quosdam imo certe idem.ff.de
condi.inde.eleganter.§. si quis
post. nisi bona fide negetur iu-
dicium non esse. ff.eodē.post rē.
ꝙ dicvt no.ꝫ.c.§.j.Itē finis fac.t
ingenuū nō pactio.C. de inge.z
ma. igenui.ff.de sta.ho.igenuū.

a ¶ In monacho.adde an vt trāsactio inter monachū zabbatem vide p Arch.in.c.cum pastoris.ij.questio.vij. Inno.in. c. cū olim.ꝫ priui. Inno.z doc. in.c.in ꝑntia.ꝫ pba. Bal.et Sali.in.l.interpositas. C.de transac.abb.z si. lxxx.inci.do.Jo.in.j.col.l.j.vo.

¶ De postulando. Rub.

1 ¶ Postulare quid sit.
2 Postulare quis possit.
3 Postulare quis non possit.
4 Officio aduocati qđ pertineat.
5 Pupillus per aliū respondet.
6 Aduocati sedere non debent.
7 Religiosi i foro ecclesiastico ad-
uocare non possunt.
8 Clericus postulans pro extra-
neo contra ecclesiaz in qua est
beneficiatus pōt ab ea expelli.

Tractatur9 magister de iudi-
ciis premittit de
quibusdam pre-
paratoriis iudi-
ciorum:z sic de postulando: vel
sic: q2 multoties cōtingit quod
pacta seu trāsactiones infrin-
guntur:vel minus plene seruā-
tur:nec est tutū cuilibet ad iudi
cium accedere sine aduocato.
ideo videamus de postu.¶ Quid
sit postulare.¶ Quis postulare
possit.¶ Quis nō.¶ Quid per
tinet ad officium aduocati.

b **Quid sit † postulare.** b

Desiderium suum vel ami-
ci sui apud eum qui iurisdi-
ctioni preest proponere agē-

b ¶ Quid sit postulare; adde gl.in c.j.de post.ꝑla.lib. vj. gl.in.§.sed aliud. lxj. dist. gl.l.c. decernim9 de senten. excō. li. vj. l.j.§. postulanti. ff. de post.z.in.l. dies . in.§. hoc aūt.ff. de dā.ifec.

do ſeu reſpondendo.ff.eodē.l.j.§.poſtulare.iij.q. queſtio.vij.§.tria.ponitur autem alibi poſtulare pro petitione quā facit quis iudice ſedeñ. pro tribunali. vt ſibi caueatur de dāno infec. ff.de dāno infec.l.iij.§.hoc autem iudicium.et ſe.Item poſtulari dicitur ille qui eligēdus eſt. ſ.de poſtu.prela.ſed ⁊ poſtulatores dicuntur patroni et aduocati.ff.de vari.⁊ extraordi.cogni.l.j.§.aduocatos.dicitur patronus vel aduocatus qui habet ius repreſentandi in eccleſia.j.de iure patr.in ſumma.⁊ per totum.

Quis poſtulare† poſſit. Ingenuus libertus:literatus:et illiteratus: dūmodo habeat experientiam cauſarum ex conſuetudine.C.eodem.nec ceterorum.et.l.prouidendum.in princi.⁊ de iudi.certi.⁊ in aut.de iudi.reſpō.§.ibi nos igitur ⁊ col.vj.⁊ breuiter poſtulare poteſt quicunq; non prohibetur: quia hoc edictum prohibitorium eſt ſicut illud de procura.ff.de procu.mutus.⁊ illud de teſtibus.ff. de teſti.l.j.et illud de matrimonio.j.de ſpon.cū apud.¶ Item aliquando poſtulat quis etiā inuitus:ait enim pretor ſi non habent aduocatum ego dabo.ff.eodē.l.j.§.ait pretor.quod intelligitur de his qui ipſum habere non poſſunt vel propter paupertatem vel propter potentiam aduerſe partis. ff.de offi.procon.nec quicq;.§.fi.Si ergo iudex hoc alicui precipiat ⁊ ſubiectus ſine cauſa deneget ſuum patrocinium preſtare caret foro.i.poteſt ei per iudicē interdici:ita quod in perpetuum non aduocabit.C.eo.prouidendum.⁊ hoc de plano intentatur offi.iudi.vt dixi.ſ.de offi.iudi.c.j.⁊ in ſumma.Dixit tamē Azo quod obedire tenetur ita demum ſi ſibi copetens ſalariū conſtituatur pro facundia ſua.ff.de extraor.cog.l.j.§.in honorarijs.et facit pro eo qd̄ nemo tenetur proprijs ſtipendijs militare.j.de ſyndico.j.de preſcriptio.cum ex officij ad fi.quod:concedo:hoc tamē moderamine adhibito circa clericos ſaltem quod quando diues eſt is cui datur: ſed per potentiam aduerſarij ipſum habere non poteſt cōſtituatur ei ſalarium temporale: ſin autem:pauper eſt gratis aduocet ⁊ a deo expectet remunerationem ſpiritualem a quo iam recepit pro ſalario ſcientie ſi quā habeat margaritam:q2 gratis accepiſtis ⁊c.j.de magi.c.ij. et.iij.¶ His autem qui alias poſſunt habere non puto dandum aduocatum per iudicē:ſed ipſi per ſe ⁊ ſuam pecuniam ſi voluerint querant.ff.de rebus eorum qui ſub tu.ſunt.l.magis puto.§.in primis ergo.vnde expone ſi non habent aduocatum.i.habere non poſſunt.ſic exponitur ſi aqua pluuia nocet ei.i.nocere poteſt.ff.de aqua plu.arc.labeo.¶ Et iſtud not. circa huius ſalariū.quod non licet paciſci cū aduocato de certa parte litis.ſ.quota puta decima:vel centeſima. vel interdici debet ei forus.⁊ eſt remouendus a communione aliorū patronorum.C.eodē. ſi qui aduocatorum. ſed de quanta licet:dummodo non egrediatur legitimum modum.ſ.centum aureorū.ff.de var. ⁊ extraor.cog.l.j.§.i honorarijs.⁊.§.licita.quorum aureorum.lxxij.faciunt libram auri.C.de ſuſcep.⁊ archa.quotieſcunq;.lib.x.poteſt autē a'liquid nomine palmarij.i.victorie ſtipulari. ff.de var.⁊ extraor.cogni.l.j.§.ſed ⁊ ſi nomine palmarij.¶ Quod ſi quis pactus ſit de certo ſalario ipſum petere poteſt per condi.certi ex ſtipulatu ſi ſtipulatio intereeſſit.inſtitu.de verbo.obligatio.in princi.¶ Sed ſi non interceſſit ſtipulatio aget condi.ex.l.illa.C.de ſuffragio.l.vna.et in hoc caſu ſpeciale eſt ſecundum. l.vt ex nudo pacto agatur ⁊ quod ſalarium incerte pollicitationis petatur contra illud.C. manda.ſalariū.¶ Si vero certum nihil pactū eſt poteſt implorari officiū iudicis: vt pro modo facundie ⁊ ſcientie.iuxta conſuetudinē fori.⁊ pro quantitate negocij ſeu qualitate ſalarium reddatur: dummodo non excedat legitimum modum.ff.de var.⁊ extraor.cogni.l.prima.§.in honorarijs.et no.de ſimili materia.j. de procur.§.quis ſit effectus.verſ.tenetur etiā dominus.¶ Et ſi quis hoc cum.l.C.de ſpor.l. ij.vbi ſolidus pro aureo ponitur diligenter inueſtigator inueniet quod aduocatus ſecundū tempora antiquarū legum.ſeries decies plus ⁊ quatuor vltra percipere poteſt pro ſalario q̄ maior iudex pro ſportulis recipere poſſet: ſed hodie per conſuetudinē ſeu prauum abuſum iudices hoc non ſeruant:imo eis additum et detractum eſt aduocatis.⁊ iunge quod not.j. de iudeis ſub rubrica de ſeruis iudeorum.ver. ſed cuius monete.

5 **Quis non.**† Hic ſciendum qd̄ pretor tria capita fecit.in primo prohibuit quoſdā qui nec pro ſe nec pro alijs aduocare poſſunt:ſicut minorem.xvij.an.⁊ ſurdum qui nullo modo audit:quia plerūq; nō ex audita voce pretor tanq̄ contumax dānaretur.¶ In ſcdo prohibuit quoſdam qui poſtulare nō poſſunt:niſi pro ſe ⁊ his quorū tutelam vel curā gerunt ſicut mulierū ⁊ huic dedit cauſam calfurnia improbiſſima mulierū.Itē prohibuit in ſcdo capite vtroq; lumine orbatum: cui dedit cām publius cecus q̄ aduerſa ſella retro tergum bruti poſtulādo clamauit:⁊ oēs infames ipō iure:vel de capitali crimine ɔdēnatos: vel q locauit opes ſuas vt pugnaret cū beſtijs in arena.¶ In tertio ꝓhibuit poſtulare quoſdā: niſi ꝓ ſe ⁊ certis ꝑſonis.vt puta liberis:parētibus:⁊ pſonis:⁊ patronorū defenſore:vxore: ſocero:ſocru:nuru:vitrico:nouerca:priuigno priuigna:pupillo.pupilla.furioſo:furioſa: fatuo:fatua:cū his pſonis curator def.i h̄ tertio capite

continentur hi qui lege plebiſcito ſenatuſcon. edicto. decreto principum placito prohibentur. Item hi qui per ſententiam infames ſunt. ff. eodē. l. j. ij. iij. iiij. ꝛ. v. vnde verſus. ¶ Addictus
a pene ſeru[a] puer[a] actor arene. ¶ Luminibuſq̄
b carens: mulier[b] muliebria paſſa. ſed multi alij prohibentur ꝛ repelluntur. ¶ Prohibentur enī clerici in ſacris: ꝛ ſi ſine titulo ſint promoti: q2 epiſcopus qui promouit: eis tenetur ti. aſſignare: vt no. ſ. de etate ꝛ quali. reſpon. j. ꝛ de tēpo. ordi. § ꝛ qualiter. ver. ſed nec ordinari debet. et probatur. j. de preben. cum ſm apoſtolū. quod dic vt not. in § ſeq. ¶ Item prohibetur epiſco
c pus[c] etiam pro ſe. v. q. iij. quia epiſcopus. ſecundum Goff. quod intelligo in foro ciuili. alꝰ hodie contra: cum habeat electionem vtrum per ſe vel per procuratorem litiget coraꝫ iudice eccleſiaſtico. ſic intelligas. j. de iura. calum. ca. fi. ¶ Item repellitur aliquis iudicis offic. pro eo q2 iudicis ꝛ aduocati officio fungitur. C. de off. aſſeſ. l. fi. ¶ Item quia non ſit equa diſtributio vel q2 mandatū iudicis nō vult patrocinari ſis cui iniungit. talis enī caret foro: nec vnꝙ̄ reſtituit: etiā ſi excuſationē pretendat q̄ nequeat cōprobari. C. eo. ꝓuidendū. iij. q. vij. § tria. ꝟſi. ſin vero. ¶ Item ſi pactus eſt ſalariū cū graui detrimēto litigatoris: maxime de quota parte litis. C. eodē. ſi qui aduocatoꝝ. iij. q. vij. § arceatur. ¶ Itē q2 non eſt catholicus C. eo. nemo. de peni. diſt. j. nemo. j. de hereti. excōicamꝰ. § preterea. ¶ Itē q2 excōicatus. xj. q. iij. cū excōicatis. etiā ſi aduerſarius cōſentiat. j. de excep. exceptionē. multofortius ſi clericū eccleſie in cuius foro aduocat interfecerit. arg. j. de penis. in quibuſdā. Quis ibi loquat de alio aduocato: ſꝫ ſi de illo qui in re ſua habet hoc verū eſt multofortius ꝛ de iſto ꝛ prodeſt hoc notare: q2 quādo per dn̄m papā a ſnia excōicationis abſolutus fuerit: adhuc remanet pena iſta: hoc fuit de facto. ſed ꝯ q2 pene nō ſunt dilatāde. ff. de pe
d nis. interpretatione. ¶ Item religioſus[d]. qd̄ dic vt no. j. e. § ſe. ver. religioſi. ¶ Itē cleric9 in cā ſanguinis: vt no. j. eo. § ſe. ver. illud tn̄. ¶ Item per. l. iul. rep. ſi pecuniā ob nō aduocandū recepit. ff. ad leg. iul. rep. eadē. ¶ Itē q2 a iudice ad tps vel imperpetuū ꝓhibitus eſt. ff. eo. puto. et l. ſequē. ¶ Itē per. l. canonicā ſi audiuit leges pariſius. j. de priuileg. ſuper ſpecula. vel ſi habens perſonatū leges audiuerit: ꝛ infra duos mēſes nō reſipuerit. j. ne cleri. vel mona. ſuper ſpecula. ꝛ. c. nō magno. in fi. ſuper quo vide qd̄ not. in ſumma. eo. ti. § fi. ꝟ. vt religioſi. ꝛ ſequē.

4 **Quid pertinet ad officium aduocati?** vt ea que ad cām clientuli ſui faciūt ſiue de iure ſiue de facto curialiter ꝓponat: nec opprobrijs certet. C. eo. quiſquis videt ergo ꝙ poſitiones poſſit facere ꝛ poſitionib9 rn̄dere. arg. ff. de adul. ſi poſtulauerit. § qd̄ ni. ꝛ de ꝓcura. nō ſolū. rn̄. j. ſꝫ cōtra. q2 alius ꝓ alio interrogandus nō eſt nec cōfeſſio vel poſitio p̄cipali noceret. ff. de interrog. act. ſi ſine. § j. ꝛ § ſe. alꝰ eſt l. ꝛ incipit ſi defenſor. ij. q. v. ſiter rogatum. j. de adulte. ſignificaſti. ff. de interrog. ac. qui ſeruum. § fi. C. de iura. calū. aut. principales. ¶ Ad hoc dicendum qd̄ principalis et ponere et rn̄dere dꝫ ꝛ tn̄ aduocatus cauere dꝫ ne clientulus in obſcura poſitione vel duplici poſſit capi. dicit tn̄ dn̄s Inn. ꝙ qn̄ clientul9 ſimplex eſt ꝛ rudis pōt ponere factū per aduocatū de licētia iudicis alꝰ nō. j. de iudi. paſtoralis. Itē pu
5 pillus† per aliū rn̄det C. de auc. preſtā. l. fi. fallit ꝛ in vniuerſitate q̄ per illos per quos regitur et iurat ꝛ rn̄det. ff. de ꝯdit. ꝛ demō. municipib9. ꝛ ad municipales. municipes C. de iura. calū. l. ij. § qd̄ obſeruari. ¶ Itē fallit in illuſtribus ꝛ epis. C. de procu. l. penul. in aut. vt ab illuſtribus. col. v. ꝛ. v. q. ij. q2 eps. j. de procu. nō ſolū. rn̄. j. ¶ Item fallit. C. de cura. fu. l. fi. ꝛ in ſimilib9 caſib9. alꝰ aūt q̄libet in ꝓpria perſona cogit rn̄dere: dūmodo etatē habeat. de ꝯſecra. diſ. iiij. cū ꝓ parnulis. ꝛ vide ſuper hoc qd̄ not. j. de iud. § q̄ ſint neceſſaria ſub. § vtroq3 aūt. verſi. hoc tn̄ ſcias.
e ¶ Caueat etiaꝫ aduocatus ne falſam legem[e] alleget ꝓ vera. alias falſi crimē incurreret: vt. j. no. de cri. falſi § qualiter committatur. ver. dicto etiā cōmittitur falſuꝫ nō mentiat: nec a veritate recedat: nec cauilloſe alleget nec peruerſe interpretetur. C. de iudi. rē. nō nouā. § patroni. C. man. ab anaſtaſio. tn̄ j. in aut. cōſtitutio q̄ ex aſcripticio ꝛ libera matre: in princ. col. v. j. de decl. ad audientiam. nec dilationes nō neceſſarias petat. iij q. vij. § tria. ver. ſi quis ex litigatoribus. C. de iudi. properandū. § illo ꝓculdubio. ¶ Item ad officiuꝫ ſuū pertinet cām ſuſcipiat ꝯ cōſequent: q̄ ꝛ quācito ſentiet ꝙ deſperata ſit cā alno recedere dꝫ alioqn̄ dolo eſt aduocat9.

a ¶ Puer. ad de Inn. in c. cōqueſt9 d̄ ſeruis. en ge. l. l. j. l. § pueritiā in j. col. ff. de poſtu.

b ¶ Mulier. add ang. l l. j. l. § ſexū. ff. de poſtu.

c ¶ Prohibetur eps. ad degl. l. e. ca picies. l. § pe. de elec. lib. vj.

d ¶ Itē religioſus. adde. c. cū monaſteriū. d̄ ele. c. ꝑ tuas devoto. ca. poſtrāſlationeꝫ. et ibi Inn. de renun.

e ¶ Aduocatus ne falſam legem. Add. qd̄ d̄ aduocato q̄ fecit falſas ꝛ iniuſtas allegatiōes tenet l cōſcia ad itereſſe. vide ꝑ ant. d̄ bu. in. c. ad aures. circa pnc. de eta. et q̄li. cv. l aut. ſꝫ hodie. C. d̄ iudi. ꝛ per. S. T. ſcda ſecūde. q. lxvj.

arg.op.de excep. doli.l.ij.§.itez
queritur ſi quis in fi.debet ergo
a lite recedere:⁊ ſalarium ſm ꝙ
recepit reſtituere.ſcdm Hoſt.ſed
hoc quod dicit de ſalario non
dicit.l.illa.⁊ quare non haberet
aliquid pro labore quem forte
ſubijt bona fide tamen ad alia
que procedunt ſeruanda olim
ſacramento aſtringebatur: ſed
hodie non ſeruatur.qđ.ergo iu
betur.l.cauetur ſed in cõſuetu-
dine non habetur.ſm Burg.C.
de iudi.rem non nouã §.patro-
ni.;tamen hodie ⁊ ſi venit cõtra
conſcientiam edificat ad gehẽ-
nam.ꝫ.de ſcru.in ordi.fa.c.vni-
co.nec aliquid prodeſt vniuer-
a ſum mũdum[a] lucrari: ⁊ anime
ſue detrimẽtum pati.j.de ſimo.
mattheus ⁊ nõ minus peccatuz
eſt in offenſione ꝙ in effuſione
ſanguinis.xj.q.iij.quiſquis.§.
j.inde dauid.quorum os male-
dictione ⁊ amaritudine plenuz
eſt.ve.pe.eorum ad effun.ſang.
ideo ⁊ tutori imputatur ſi cau-
ſam pupilli deſperatam ducat:
vel ſuperuacaneaz.C.de admi.
tu.ſi bonam.ff.de admi.tu.quo-
ties.§.ſicut.ignoſcendũ eſt autẽ
illi qui bonam fidem agnouit
vt ibi.⁊.ff.man.quintus.vnde ⁊
aduocatus nequam tenet cliẽ-
tulo ad intereſſe in tali caſu.ar.
C.de admi.tuto.non eſt ignotũ.
quod dic vt no.ꝫ.de conſue.§.⁊ b
de virtute.ver.generaliſſimal.
¶ Tenetur etiam aduocatus:
nedum ſi cauſam deſperatam
conſultat proſequendam vt di-
ctum eſt proxime: ſed ⁊ ſi ꝑ im-
prudentiam ſuam ipſam amit-
tat vel negligentiam.arg.ff.ad
le.aquil.idem iur.⁊.ff.de loca.⁊
condu.cuz in plures.§.locator.
ff.de offi.preſi.illicitas.§.ſicuti.
ꝫ de eta.⁊ quali.ad aures.mul
to fortius ſi cauſam prodiderit:
quia tunc maior pena debetur.
ff.de penis.ſi quis aliquid.§.ſi
quis iuſtam.ff.ad le.cornel.de
fal.l.j.§.is qui.ff.de extraordi.
cri.ſacrilegij.§.j. ¶ Et breuiter
tenetur qualitercunqꝫ vitio ſuo
cauſam amittat.arg.ff.de euic.
ſi ideo.C.de euict.emptor.ff.de
tab.exhiben.locum.§.condem-

natio.ſecus ſi ex qualitate cauſe:vel ob defectũ
probationũ.quia vitium eſt materie non artifi-
cis.ff.ad leg.aquil.ſi ſeruus ſeruum.§.calicem
6 ff.locati.item queritur.§.ſi gemma. ¶ †Item
ad officium ſuum pertinet ſtare non ſedere:qꝛ
ſedere eſt iudicis.C.eod.quiſquis.in fi.ideo in
honorem cleri prohibitum eſt ne aliquis in ſa
cris conſtitutus vel etiam in minoribus cui ta-
men competenter eſt prouiſum poſtulare poſ-
ſit coram ſeculari iudice niſi pro ſe: ⁊ miſerabi-
libus perſonis: que proprias cauſas defende-
re non poſſunt.ſic intelligo.j.eo.cap.j.tales er-
go quaſi de tertio capite poſſunt etiam pro cõ-
iunctis perſonis poſtulare.j.eo.ca.vlti.hoc eſt
vſqꝫ ad quartum gradum.C.de aduo.diuer.iu-
di.petitionem.§.licentia.j.de conſan.⁊ affi.non
debet.vel forte nomine coniunctarum perſona
rum continebuntur amici qui plerunqꝫ diligũ
tur ſyncerius quam conſanguinei vel affines
argu.ff.de here.inſtito.nemo dubitat.§.qui fra-
ter.⁊ de verb.ſig.late culpe.§.amicos.quod ſa-
tis admitti poteſt:dummodo pecunia non in-
terueniat quia precipue in hac prohibitione
auaritia conſideratur: que in clericis conſue-
uit regnare.j.de deci.ca.j.in fi.⁊ de iure pa.nul
lus.⁊ argu.j.de homi.tua nos.⁊.j.de pen.licet,
et adde quod not.j.eo.ſub.§.illud in ſumma.
¶ Item honor in hoc conſideratur vt dictum
eſt:ne videlicet clericus ſtet in pedibus coram
ruſtico ſeculari:qui pro tribunali ſedet:que ra
tio remittitur vrgẽte neceſſitate vel cauſa elee-
moſyne:quia cuilibet tenemur in neceſſitatibꝰ
ſubuenire.lxxxvj.diſt.quiſquis.⁊.c.ſeq. Et pre-
miſſis patet a contrario ſenſu:quod coram iu-
dice eccleſiaſtico licet clericis poſtulare indi-
ſtincte:⁊ coram ſeculari ſi neceſſitas vrget.quia
b iuſta negotiatio non eſt clericis interdicta[b] et
hec eſt iuſta.xj.q.iij.nõ licet.j.ne cle.vel mona.
c.j.que autem ſint negotia ſecularia legitur.
xj.q.j.§.ex his omnibus.⁊ not.j.ne cle.vel mo-
na.§.j. ¶ Et nũquid poteſt agere conſtitutus
in ſacris cum non habeat regreſſum erga ordi-
natorem ſeu ſucceſſorem.j.de preb.cum ſecun-
dum.imo certe poteſt repelli.ꝫ.de etate ⁊ qua-
lita.accepimus verum eſt: ſed culpa ſua tan-
tum.quare non habebit reſtitutionem.ff.quod
me.cauſa.ſi mulier reſpon.j.et ideo vt eius
exemplo alij terreantur cum male meritus ſit
publice perpetua egeſtate laborare debet.ff.
depoſi.bona fides.xciij.diſtin.diaconi.ſed de ſe
ipſo queratur non de alio.argu.j.vt benefi.ec.
vt noſtrum.§.quod etiam. ¶ Si autem de fa-
cto egeat.dicas quod de iure poteſt ſibi que-
rere victum potius quam mendicare.argu.
ꝫ.de renun.ad ſupplicationem.et op.argu.
xxj.queſtio.j.cap.j.in fi.xciij.diſt.diaconi.j.de
cenſi.cum apoſtolus.in princip.quia licite re-
cipitur pecunia pro patrocinio impenſo.xj.

a ¶ Quid ꝓ-
deſt vniuer
ſuz mũdũ.
adde origi
nali Mat-
the xvi.
marci.viij.
⁊ Luce.ix.

b ¶ Iuſta ne
gotiatio n
eſt clericis
īterdicta.
Adde que
negotiatio
dr̄ eē ꝓhibi
ta ꝑſonis
eccleſiaſtic
⁊ q̄ nõ. vid
ꝑ Spec.ti.
de cle.ↄiu.
ſ.ſꝫ ꝙ di-
ces bal.l.c.
trãſmiſſaz
i fi.de elec.
ant.de bu.
⁊ abb.in.c.
fi.de vi.et
hon.cle.
Io.d ana.i
ca.iij.in.ij.
vol.de ra.

q.iij.non licet.nec enim proprijs ſtipendijs ⁊c. a
xvj.q.i.§.qz vere.x.q.ij.precarie.xij.q.ij.charita
tem.ſed contra:quia non poſſunt petere ſala
rium cōſtituti in ſacris.xv.q.ij.c.j.dic illi capi.
per contrariam conſuetudinem derogatū:vel
intellige de non egente quod melius eſt:licet
quidam ipſum intelligant de monachis ⁊ de
regularibus: ſic ipſum intelligit Gratianus:
7 vt.e.q.§.vnico.¶ † Religioſi ᵃ tamen etiam
6 in foro eccleſiaſtico aduocare non poſſunt:niſi
vtilitas monaſterij expoſcat: hoc abbate nihi
lominus impetrante. vt.xvj.qō.j.alia.⁊.c.pla
cuit.xv.q.ij.c.j.j.eodē.c.ij.⁊ vide quod no.j.ne
cle.vel.mo.§.que ſunt permiſſa clericis.et.§.q
ſunt permiſſa monachis.et idem vide de pre
b latis ⁊ perſonis eccleſiarum ſecularium ᵇ cum
quaſi pari paſſu ambulent cum regularibus.
vt patet.j.ne cle. vel mona.c.vlti.et.c.non ma
gnopere.ideo precipitur quod epiſcopi et ſa
cerdotes non per ſe litigent: ſed per aduoca 8
tum.v.q.iij.quia epiſcopus.epiſcopi enim ſa
cerdotes nō debent indifferenter aduocare ne
vileſcat eorum dignitas.lxxxviij.di.perlatum.
xiij.qō.v.deniqz.xj.qō.j.te quidem.ſi ergo pro
propria cauſa non poſſunt eſſe in iudicio:mul
toforcius pro aliena.et poteſt hoc concedi de
illis qui curam animarum habent cum enim
iudicia forenſia precipue:vel pro maiori par
te curent et tractent de temporalibus non be
ne conueniunt:nec in vna ſede morantur ma
ieſtas et amor.j. de cle.coniug.diuerſis falla
cijs.C.de offi.aſſeſ.nemo.in fi.de talibꝰ mani
feſte loquitur dictum.c.vel poteſt intelligi de
epiſcopis et maioribus qui tenentur habere
economos.ix.iij.cum ſcimus.hoc quātum ad
forum ſeculare.nā in eccleſiaſtico eligere po
teſt:vtrum per ſe vel per alium litiget: vt not.
ſ.eodem §.quis non.ver.item prohibetur epi
ſcopus.¶ Sed nunquid religioſus poteſt iu
dex:dic vt nota.ſ. de officio.deleg.§.cui poſſit.
ver.qui ſubſit.¶ Illud tamen ſciendum et in
cauſa criminali clericus coram iudice ſecula
ri allegare non debet.ij.diſtin.aliquantos.xx
iij.queſtio.vlti.his a quibꝰ niſi ad hoc vt ſup
pli et pro eis.ergo in defendendo admitti po
teſt ſecundum quoſdam.argu.xiij.q.vj.ſi res
aliena.xxiij q.v.c.j.⁊.ij.⁊.c.reos.ſz tutius ꝙ.eſt
qd nō intromittat.ar.j.ne cle.vel mona.ſcilicz.
nā ſi is cōtra defendit ſuccūbat penā patitur
taliōis:vt.j.de calū.§.quali pena.⁊ de homi.§.
q pena.ver illud aūt certū eſt.ſ. de obli.ad rō.
§.qs obli.verſi.qd de curialibꝰ.Eſt etiā oppro
briū clericis ſi velint ſe peritos forenſiū oſtēde
re.C.de teſt.cōſulta.C.de epiſc.⁊ cleri.repetita.
¶ Et no.qd oēs q habēt vel habere poſſunt ꝓ
priū ſua repetere poſſunt et etiā bona eccleſie
cuiꝰ clerici ſunt in defectū prelati.j.de re.ecc.
nō alie.ſi qs presbyterorū.ad fi.ſz ſi poſſunt ha
bere ꝓpriū tunc agere poſſunt b
de mādato ꝑlati.¶ Itē oēs age
re poſſunt ꝓ miſerabilibꝰ per
ſonis de mādato ſuꝑioris. lxxx
vj.di.ꝑuenit.⁊.lxxxviij.di.c.j. ⁊.
c.eps gubernationē nō ꝓ alijs.
j.ne cle.vel mōa.c.j.ꝟ.in placi
tis.xvj.q.j.ǒ pn̄tiū.¶ Illos aūt
q ꝓhibent aduocare nō excuſat
ꝯſuetudo illa cū ſtatus eccleſie
ex hoc ledatur:⁊ diuinū officiū
retardetur.argu.ſ.de cōſuetu.
c.j.⁊ de offi.ordi.irrefragabili.
8 ¶ † Illud in ſumma no.ꝙ ſi cle
ricꝰ † ꝓ extraneis ꝑſtat patro
ciniū:vel officiū ꝓcura. exercet
contra eccleſiam a qua benefi
ciatus eſt tāꝙ ingratus expelli
poteſt.j.eo.c.fin.§.vnico.idem ſi
ſi contra epiſcopum ſuum.j.de
exceſſ.prela.grauem.j.de verbo.
ſignifi.cum clerici placentini.ſi
ſi ergo due eccleſie in quibꝰ be
neficiatus eſt adinuicem liti
gent:conſulo quod nemini no
ceat: ſed de concordia tractet.
argumen.j.eodem.ca. finali.in
princip.xiiij.queſtio.v.deniqz ſi
vero prelatus ſit vnius videtur
quod poſſit agere contra reli
quam.et etiam ius ſuorum cō
tra propriam eccleſiam ſi moni
ta nolit emendare defendere et
tueri:ſicut aduocatus fiſci con
tra fiſcum poteſt eſſe pro pu
pillo ſuo. ff.eodem.l. vltima.et
libertus contra patronuz.ff.de
in ius vocan.l.fina.⁊ hoc etiam
innuit verbum.ſ. poſitum pro
extraneis et dicuntur ſui hi cō
tra quos non poteſt ferre ſe
cundum legem: teſtimoniū.q.
iij.certis de cauſis.quos enu
merauit.j.de teſti.cog.§.j.appel.
aūt ſuorū largior eſt quā dome
ſticoruz.xlvij.diſtictio.§.neceſſe.
ꝑ rope fi.ibi qui ſuorum ⁊c.lex
autem dicit quod pro filijs pa-

a ¶ Religioſi.adde ant.ǒ bu.⁊ Jo.de imo.i.c.ij.de
poſt.⁊ꝑ Jo.an.i regula ar.de re.iur.li.vj.i mer
curialibꝰ.limita niſi eēt abbas q mādaret pro
vno amico mōaſterij:⁊ tūc ille mōachꝰ ꝑt:vt ꝑ
Inn.i.c.cū J.⁊.A.ǒ re iud.quē ſeqt abb.i.c.ex ꝑ
te.ǒ poſtu.
b ¶ Et ꝑſo
nis eccle
ſiarū ſecu
larū.Addo
tu dic ꝙ ſic
in iudicio
eccleſiaſtico
ſm abb. in
c.ꝑ venera
bilē i.j.no.
qui fil.ſint
le. abb.i.c.
cū eſſent i
j.not.de ſi
mo. ab.i.c.
in noſtra.ǒ
ꝓc.arc.i.c.
peruenit.
lxxxvj.diſt.
car. Jo. i.c.
ſacerdoti
bꝰ.i. ij. no.
ne cle. vel
mo.Lu.ro.
ſingul. cc
lxxxij. inci.
tut ſa.ꝓ ſe
cularibꝰ ve
ro dic qd
nō.vt in.c.
clerici.⁊ in
c.cū ſacer
dos.de po
ſtu . Limi
ta dicta iu
ra niſi i cā
ſui affinis
vel amici:
dū mō ali
bi aduoca
tū habere
nō poſſet:
vt no.ꝑ do
cto.i.c.fi.ǒ
poſtu . Li
mita. ij. ſi
clericꝰ nō
hēt bnfi
ciū ex quo
poſſet ſe ſuſtētare nec eps ei ꝓuidet.dūmō nō
eēt cā criālis.vt voluit abb.i.c.j.ǒ poſtu.Limi
iij.i miſerabilibꝰ ꝑſonis ſm abb.i.c.fi.ǒ poſtu.

rẽtiſbus : et vxoꝛibus: et ex tranſuerſo vſq3 ad quartum gradum poteſt patrocinium impartiri. C. de aduo. diuer. iu. petitionem. §. licent. ad idem arg. C. de excuſa. tu. l. humanitat: s. C. de epiſ. ⁊ cleri. aut. licentiam. ⁊ not. j. de procu. §. ad quid teneantur. ver. ſunt autem. ⁊ iunge quod no. s. eo. §. verſi. item ad officium ſuũ pertinet ſtare. ¶ Quid ſi epiſcopus et capitulum litigent: videtur quod canonicus debeat adherere epiſcopo. arg. j. de ver. ſig. cum cleri. quod puto verum ſi credat quod ei fiat iniuria. alias capitulo adherebit. argu. j. de iureiur. petitio. ¶ Quid in dubio: quia forte cancellat conſcientiam: tractet de pace: vt dixi. s. verſi. illud. In hoc caſu tamen videtur quod debeat eſſe cum capitulo citius ꝙ cum epiſcopo: ne capitulum remaneat indefenſum. arg. j. de iureiur. breui. ⁊ de no. opera. nun. c. ij. niſi forte epiſcopus cõtrarium precipiat cui in dubio obediendum eſt: vt not. j. eo. ver. ſolutio. ſed in proprio facto non debet hoc precipere: ſed ⁊ caueat canonicus ne dicat ſe dubitare vbi dubitandum non eſt. s. de reſcript. cum contingat. §. penul. nec pro aliquo concanonico: nec aliquo alio ſint cõtra epiſcopum ſicut nec cõtra eccleſiam. argu. iij. q. vij. ſcire debes. ¶ Itẽ ⁊ contra quemlibet cõcanonicum ſuum etiam pro extraneis poterit aduocare. nam licet teneatur eccleſie non tamen cuilibet de collegio. argu. xij. q. ij. §. qui manumittitur. ff. de in ius vocan. l. ſed ſi hac. §. qui manumittitur. ff. quod cuiuſq3 vniuer. ſicut municipum. eſt tamen argu. contra. s. de offi. deleg. cum. R. canonicus. licet autem de iure liceat ad minus hoc non reputo curiale: et ſi de fratre carnali hoc euitaret multofortius ⁊ de ſpirituali hoc euitare debet. argu. s. de tranſla. epiſco. inter corporalia. et argu. op. xxx. queſtio. iij. ita diligere. ¶ Sed nunquid poteſt cogi beneficiatus vt pro miſerabilibus perſonis ſit cõtra eccleſiam a qua beneficiũ obtinet) vbi non poſſunt alias aduocatum habere: ⁊ quidem nõ videtur. nemo enim debet impugnare illum a quo beneficium habet ne videatur ingratus. xcvj. diſt. ſi imperatoꝛ. xxij. queſtio. v. de forma. j. de ſenten. excommuni. grauem. in fi. ⁊ de exceſ. prela. grauem. ⁊ de dona. c. fin. Item cum clericus forte iurauerit eccleſiam defendere non debet obedire mandato ſuperuenienti cõtrario. j. de iureiuran. veniens. imo deierabit niſi requiſitus per eccleſiam veniat ⁊ defendat. j. de iureiurã. c. breui. ⁊ ſi nõ defendit ſaltem impugnare nõ debet. ar. ff. ſi ſerui. ven. alterius. j. de na. ex libero ven. c. vnico. cum ſimi. Item non cõpellatur quis mouere act. cõtra fratres carnales. C. de excu. tu. humanitatis. ergo nec cõtra ſpirituales. ⁊ qđ non ſit compellendus videtur caſus. j. eo. ca. fi. §. clericus. ¶ Sed cõtra videtur ex mente eiuſdẽ §. ibi preſumpſerit. q. d. de illo loquitur qui ingerit ſe in ſuperbiã elatus non habens cauſam iuſtam ſecus ergo eſt de illo qui compellitur. talis enim nõ preſumitur ſed a deo vocatus intelligitur ſicut alias. s. dicitur de elec. qualiter. C. de epi. ⁊ cleri. ſi quẽquã. nam ⁊ video qđ pro ſuis carnalibus ſeu temporalibus poteſt quis venire contra illum cui iurauit non eſſe cõtra eum. j. de iureiuran. petitio. multofortius pro ſuis ſpiritualibus. ſ. ꝓ miſerabilibus perſonis: de quibus queſitum eſt: ⁊ epiſcopus hoc precipere poteſt vt probãt concoꝛ. ſignate. s. eodẽ. ver. item omnes agere poſſunt nec valet circa hoc excuſatio: quia in hac parte potius deo ꝙ homini videtur reſiſtere qui reſiſtit. xj. q̃ſtio. iij. qui reſiſtit. ¶ Sol. aut dictat ei conſcientia quod miſerabiles ꝑſone ius habent: aut quod eccleſia ius habet aut dubitat ſi conſcientia facit pro miſerabilibus ꝑſonis obedire tenetur: ſi pro eccleſia nullatenus obediat: quia nõ debet venire cõtra conſcientiam: vt no. s. eodem. ver. item ad officium ſuum. imo potius debet excommunicationis ſententiam humiliter ſuſtinere vt. j. de reſtit. ſpo. literas. §. nos autem. ver. poꝛro. ſi dubitat poteſt dici quod debet iudici obedire. argu. j. de ſenten. exc. inquiſitioni. et ad hoc facit quod not. s. de maio. et obe. §. ⁊ ad quid obediens. ver. quid ſi dubitetur. vel dic mediũ tenendo quod in hoc caſu ex quo alius haberi non poteſt: dummodo eccleſia habeat alios: qui iuſtitiam ſuam foueant eſt merito compellendus. ſicut ⁊ quilibet in defectum probationis compellitur dicere veritatem: vt not. j. de teſti. col. §. j. verſi. videtur tamen. ſin autem eccleſia non habet alium vel habet: ſed nõ ita bonum: non eſt ei iſtius conſilium ſubtrahendum. arg. j. de teſta. cum in officijs. arg. oppo. C. de ſerui. preſes. C. de teſtibus. nimis graue. ¶ Quid ſi clericus dicat quod cauſa miſerabilium perſonarum eſt contra conſcientiam vt coactionẽ euitet. puto quod epiſcopus poteſt vnum eligere ex duobus: vt vel ſacramentum ſuum recipiat ad purgandũ innocentiam ſuã: ſi ipſum ſuſceptum habeat. argu. C. de iudi. rẽ nõ nouam. ⁊ ff. de arbi. pompo. ſi de meis. §. fi. ⁊ his que not. j. de ꝓba. §. quis debet probare. ver. nũquid ergo poſitio. vel ipm̃ excõicet: niſi miſerabiles ꝑſonas foueat ſi ipſas habere reputat bonã cãm arg. j. de appel. preterea et de ſen. excõi. a nobis. j. ⁊ tũc erit excõicatus maiori ſi aliquã fallaciam adhibet. j. de ſen. excõ. ſi quẽꝙ. ¶ Nec ob. iuramẽtũ defenſiõis ſeu fidelitatis: ſi etiã ipm̃ eccleſie fecerit clericus duplici rõne. ¶ Prima q2 p̃lato tãꝙ capiti principaliter obligatur. j. de ver. ſig. cũ cleri. ⁊ epũs eſt in eccleſia. vij. q. j. ſcire. ¶ Scđa q2 ius ſuperioris qđ eſt vt obediatur: videt̃ fuiſſe exceptum a iuramẽto:

iuramento: vt arg. j. de iureiur. venientes §. qꝛ vero. ad ſi. quaſi habuit conditionem hanc niſi ſuperioꝛ ex iuſta cauſa, contrarium preceperit. argu. j. de iureiurã. quemadmodum. reſpon. j. xxij. q. ij. beatus. ⁊ vide ſuper hoc quod not. j. de iureiuran. §. quot ſpecies. ver. habet autem iuramentum. ⁊ ſeq. nec ob. l. C. de excu. tut. humanitatis: qꝛ leges nõ curant tantum de periculo anime quantum canones vt patet. j. de reſti. ſpol. ſepe. Item lex poteſt intelligi quando alio modo poteſt pupillo prouideri: ar. cõtra. ff. de iudi. l. ij. penul. ⁊ de fer. l. j. §. excipiuntur. Item lex illa dicit ꝙ etiam pupillo expediebat quod ille de quo ibi queritur non daretur tutoꝛ. Item ſicut alias dicitur in recuſatione iudicis ꝙ non oīs cauſa que repellit iudicem repellit teſteꝫ, ⁊ eſt ratio quia facilius inueniuntur iudices q̃ teſtes: vt no. ſ. de offi. dele. §. qualiter finiat̃ ſub §. ſed nec illud §. que ſunt cauſe. ver. illud eſt ſpāliter denotandum: ſic dici poteſt ⁊ hic ꝙ facilius eſt inuenire tutoꝛem q̃ aduocatum. ¶ Quid ſi quis cum ep̃o cauſam habeat: nec inuenit aduocatum: nunquid ep̃s contra ſe dabit: vtiqꝫ niſi diuinam velit offendere maieſtatem: ſed nec aduocatus dꝫ cõtra cõſcientiam obedire, nec ep̃s omittere quin ſacramentuꝫ exigat vel excommunicet vt ꝑmiſſ. ⁊ que dicũtur perſone miſerabiles traditur. ſ. de ob. ad ratioci. ¶ Et ſi per aduocatum non ſtat quo minus patrocinium ſuũ preſtet totuꝫ ſalarium ſuum petere poteſt. ff. de loca. ⁊ con. qui ſoperas. ⁊ ad le. rho. de iac. qui lauando. §. ſi vehẽda. alias eſt. l. ff. de var. ⁊ extraoꝛ. cog. l. j. §. ſi iulius maternus. ⁊ heredes poſt moꝛtem. C. de aduo. diuer. iudi. poſt duos. ⁊ ſi tranſigat clientulus videtur aduocatus obtinuiſſe. ar. ſ. man. l. ſi.

¶ De procuratoribus. Rubrica.

1 Procurator quis proprie dicatur.
2 Procuratoꝛ qualiter conſtituatur.
3 Procuratoꝛem quis dare poſſit.
4 Uniuerſitas procuratoꝛem conſtituere poteſt.
5 Excommunicatus ad defendendum cogit̃ dare procuratoꝛem.
6 Seruus procuratoꝛem non conſtituit.
7 Minoꝛ xxv. annis procuratoꝛem cõſtituere nõ poteſt.
8 Procuratoꝛ quis dare poſſit.
9 Laicus in mere ſpiritualibus an poſſit conſtitui procuratoꝛ.
10 Procuratoꝛ in qua re dari poſſit.
11 Procuratoꝛis officium quid ſit.
12 Procuratoꝛ ad quid teneatur.
13 Procuratoꝛ actoꝛis aliqñ cauet ⁊ aliqñ non.
14 Procuratoꝛis effectus quis ſit.
15 Mandatum procuratoꝛis qualiter finiatur.

Aduximus de aduocatis qui patrocinium preſtãt litigantibus: ⁊ glorioſe vocis cõfiſi munimine laboꝛantium ſpem vitã poſterosqꝫ defendunt. C. de aduo. diuer. iudi. aduocati. videamus de procuratoꝛibus qui vicẽ litigantiũ ſupplent. ¶ Quis dicatur ꝓcuratoꝛ. ¶ Qualiter conſtituatur. ¶ Quis dare poſſit. ¶ Quis dari. ¶ Et in qua re. ¶ Quod ſit eius officiuꝫ. ¶ Ad quid teneatur. ¶ Quis ſit effectus. ¶ Et qualiter mandatum finiatur.

1 Quis dicatur † procuratoꝛ

a [a] Is quis negotium mandato dñi gratuito adminiſtrat. ff. eo. l. j. negotium vnuꝫ vel plura. ff. de neg. geſt. l. j. §. negotiuꝫ. ff. vi bo. rap. l. ij. §. quod ait. ¶ Que deſcriptio magnam calũniam recipit ſcd̃m legiſtas: ideo autẽ dicitur mandato domini ſic. vt excludantur curatoꝛes: tutoꝛes collegia ⁊ prelati eccleſiarũ qui procuratoꝛes conſtituere non poſſunt: ſed ſyndicum vel actoꝛem. ff. eo. l. nec ciuitas. C. eo. l. neqꝫ tutoꝛes. j. titu. j. c. vnico. niſi foꝛte prelati ſuo nomine non eccleſiarum cõueniantur tũc etiã per procuratoꝛeꝫ agent ⁊ defendent. in aut. de ſanctiſ. epi. §. ſi quando. ¶ Quod autem ibi dicitur cauſam monaſterij agi p procuratoꝛem impropꝛie ponitur procuratoꝛ. i. ſyndicus ⁊ ſic poteſt intelligi. j. de iura. calũ. cum cauſam. j. eo. qꝛ vel dici poteſt quod cauſe coꝛpoꝛum ſeu collegioꝛum agantur per procuratoꝛem. ſcꝫ cum lite iam con. ſyndici vel actoꝛes conſtituunt procuratoꝛem. quod licet, ⁊ eſt in hoc differentia inter procuratoꝛem ad iudicia: ⁊ procuratoꝛem ad negotia. nam procuratoꝛ ad iudicia nõ conſtituit procuratoꝛem niſi lit. conteſt. cum iam dominus litis eſt effectus: vt in. l. preall. neqꝫ tutoꝛes. vel

[a] ¶ Quis dicat̃ ꝓcuratoꝛ. vide Car. zab. i c. cuꝫ dilectus. l. j. q. de relig. domi.

niſi procurator ſit in rem ſuam qui ante lit.conteſt. conſtituere poteſt.C.de dona.l.illam.ſ3 procurator ad negotia procuratorē conſtituit quandocūqз.ff. mād. l.ſi procurator.§.j. ¶ Gratuito autem ideo dicitur in deſcriptione:quia ſi interueniat merces locator dicetur operarum: non 3
procurator: ⁊ locatio contracta videbitur non mandatum contraria ergo eſt officio merces. ff.mand.l.i.§.ij. ¶ Sed ſi procurator gratis mandatum recipiat:⁊ poſtea dominus remunerandi laboris cauſa aliquid ei donauerit:nihilomin⁹ erit mādati actio.C.eo.l.ſi.ité.ff.man.l.j. §.fi.⁊.l.ſi remunerandi.in prin. ¶ Suſcipit aūt.ideo ſubijcitur: quia procurator tenet non ideo quia gerit ſed quia gerendum ſuſcepit.ff.māda.l.ſi remunerādi.§.j. ¶ Sed ſcdm iura noſtra planum eſt:quia non facimus vim in nominibus:nam ſiue dicatur ꝓcurator:ſiue ſyndicus: ſiue economus:ſiue aſinus:ſiue etiam nullum nomen exprimatur nihil ob.dummodo de mente conſtituentis liqueat.j.codeз petitio. tales ergo ſubtilitates merito recuſabit iudex eccleſiaſticus.ff.quibus mo.pig. vel hy po.ſol.ſicut in re corporali.§.ſi debitori.ergo ſm nos melius et conuenientius poteſt deſcribi ſic. ¶ Procurator ēſt qui negotium gerendum ſuſcipit ab eo qui poteſt mādare:quia epiſcopus dominus non eſt ſed procurator.j.de dona.c.ij.⁊ tamē procuratorem conſtituit.j.eodem. audítis. hoc locum habet ⁊ in multis alijs.in aut.de ſanctiſ. epiſ.§.reuerendiſſimi. ſub illo ver.quando.col.ix.per quem §. dominus Ja.de bel.hoc approbat,ſ3 Azo aliter intellexit: quē ſecutus eſt Goffre.

Qualiter conſtituatur.

2 †Inter preſentes ⁊ inter abſentes.Item ad vnam rē:⁊ ad plures in perpetuum ⁊ in diem:et ſub conditione.nec refert per q̄ verba vtrum dicat mando rogo vel volo.ff.eo.l.j.ij.iij.⁊.iiij.man e

a ¶ Ité vniuerſitas. Adde car. zab.l.c.ſi.l xij.q.e.tit. ⁊ ab.l.c.q2 i cauſis.e. titu.

da.l.ſ.vbi autem aliquis conſtituit ſpecialem procuratorem ad iudicium debet apponi in literis quis ⁊ aduerſus quem ⁊ in qua cauſa cōſtituit.ff.eodem ſi procurator.j.eodem.cap.j.C. de ſatiſdando.l.vnica.⁊ de hoc facienda eſt fides iudici.ff.rem ra.ha.nc ſatiſdatio.ff.de ꝓbatio.quinquaginta.ij.q.vij.plerique.C.de cōdi. ob turpem cauſam.l.j.

Quis dare poſſit.

†Quicunqз.l.nō prohibetur.ff.eo.mutus. ¶ Sed ⁊ procurator ad negotia procuratoreз conſtituere poteſt ante lit.cōteſt. ſecus ſi ad iudicium.ff.man.ſi procuratorem.§.j.C.eo. neqз ⁊.l.nulla. ¶ Ex hoc patet quare epiſcopus poteſt conſtituere procuratoreз quia ipſe eſt procurator ad negotia:⁊ quilibet miniſter eccleſie procurator vocatur.j.q.iij.ſaluator ante ſi. qđ quidam admittunt poſt lit.conteſt. ad exēpluз tutoris.ar.C.eodem.neqз ⁊ vbicunqз inuenies ꝙ epiſcopus conſtituit procuratorem : expone procuratorem.i. actorem vel economum vel ſyndicum.Gul.na.contra dicit ꝙ ante lit.conteſt.prelatus ⁊ quilibet ſacerdos nomine eccleſie ſue vel ſuo procuratorem cōſtituere poteſt ita quod procurator iurabit de calū.⁊ prelatus erit teſtis in cauſa eccleſie quia non dicit ſua ſeu eccleſie:imo nec debet agere ſine procuratore.hec omnia probantur.j.de reſti.ſpo. olim. in prin.⁊ in fi.⁊ de fide inſtru.inter dilectos. in prin.⁊ in ſi.⁊ de iura. calū.c.j.iij.⁊.iiij.⁊.c.cum cauſam.j.de teſti.inſuper.⁊.c.cū nuncius.xiij. q.ij.ſuper prudentia.⁊.v.q.iij.quia epiſcopus. nec ob.C.de iura.calū.aut.principales. q2 corrigitur per.l.henrici canonizatam.j.de iura. calū.c.j.vel dic ꝙ loquitur de alijs priuatis perſonis non de prelatis vel clericis. ¶ Item non ob.ꝙ dicunt ꝙ debent iurare de veritate dicenda ad exemplum minoris.minor enim iurat in cauſa ſua:⁊ prelatus in cauſa eccleſie ſue. Iteз non eſt ſimile quod dicūt de tutore quia tutor nihil iuris habet in rebus pupilli : nec de illis veſtire nec paſcere ſe poteſt:nec aliquid donare.C.de admi.tut.lex.ſecus eſt in prelato qui veſtitur ⁊ paſcit ſe de rebus eccleſie.ſi tamen ſibi ſua non ſufficiant.⁊ etiam donat.xij.q.j.ex his ⁊.j.de preben.cum ſcdm.⁊ de dona.ceterum.et ius habet in eis.xvj.q.vij.c.j.xij.q.ij.nulli.⁊.q. j.ēpo. Si enim ſemper oporteret prelatum conſtituere actorem qui conſtitui non poteſt ſine decreto ſuperioris.ff.quod cuiuſqз vniuer.nulli.⁊.l.item.ſuffragium.§.ſi decuriones.hoc inconueniens ſequeretur ꝙ ſine autoritate maioris in iudicio eſſe non poſſet.⁊ hanc opinionē naſo.videtur approbare grego.j.de iura. calū. c.vlti.quod dic vt no.ſ.de reſcri.§.que poſſunt obijci.ver.xxix.⁊.ſ.eodem.§.j.ver.ſed ſcdm iura noſtra. ¶ Item †vniuerſitas[a] procuratoreз 4
conſtituere poteſt.j.eo.quia in cauſis.ſ. de re

ſcrip.ex parte decani, vel economum.j.de cauſ. pel.mona.c.ij.ꝛ de reli.domi.cōſtitutus.ꝛ duobus ca.ſe.ꝛ procurator a procuratore ad negotia conſtitutus alium procuratorem conſtituere poteſt.ꝛ ſic in infinitum:ꝛ vnus alteri tenetur.ſed lis tantumeſtimatur quantū intereſt: domini principalis primo conſtituentis. ff.de neg.geſt.ſi quis mandato lucij.§.titij.nec inuitus donat:vel non habens liberam voluntatē j.eo.accedēs.nec inuitus datur.C.eo. inuitus. ꝛ inuitus intelligitur qui expreſſim non cōſentit.ff.eo.filius.§.inuitus. ¶ Sunt aūt quedam perſone que in ꝓprijs perſonis nō admittunt

5 ad agendum.ad defendendū aūt cogunt dare procuratorem:vt excōicatus.j.de iudi.intelleximus.fm Goffre. imo ꝛ in propria perſona ſe poteſt defendere.j.de excep. cum inter priorem.ꝛ.c.venerabilē.nec ob.c. intelleximus. quia de honeſtate loquitur. Quid enim ſi grauis eſſet cauſa:ꝛ quidem nullo modo coget.j. eo.querelam. Item fm Goffr.cogitur illuſtris perſona.C.eodem.quicūqꝫ ꝛ in aut.ibi ſignata ꝙ ius.ꝛ in aut.vt ab illuſtri.ꝛ qui ſup illuſtres ſunt eo ꝙ terribiles aduerſarij ſunt vt ibi. Item eps.v.q.iij.qꝛ eps.qđ cōtingit triplici ratione. ¶ Prima qꝛ fm apoſtolum: ſeruos dei nō opꝫ litigioſos eē.ij.q.vij.ſicut ſacerdotes. ¶ Scđa ne cogantur recedere ab obſequijs diuinis.C. de epiſ.ꝛ cleri.l.omnes qui. ¶ Tertia qꝛ cauſe materiam criminibus creare ſolent.C.de iud. properandum in prin.pōt addi ꝛ quarta: quia comparatur illuſtri.C.de epiſ.audien.epiſcopale.ꝛ qđ dixi in cpis locum habet in prelatis maioribus:ꝛ etiā in minoribus:ꝛ in collegijs quorum ſingula ſingulos ſyndicos habere debēt. ix.q.iij.cum ſimus.ꝛ dicemus.j.titu.pxi. fm Goffre.dic vt no.ē.titu.j.§.quis non.ver. item prohibetur eps. ¶ Conſtituit procuratorē paterfa.ᵃ filiuſfa.cōſtituit qnqꝫ vt ſi habeat peculium caſtrenſe:vel quaſi aduentitium:ꝛ pater eius ſit abſens ꝛ pater procurator.ff.eodem.l.ſi filius.ff.de iudi.ſi longius.ꝛ de iureiurā.l.ſed ſi

6 vnus.§.filio. ¶ Item liber homo.† ſeruusᵇ eſt non conſtituit procuratorē niſi ipſe ſit in quaſi poſſeſſione libertatis:ꝛ moueatur ei queſtio ſtatus:vel ipſe moueat alijs alias cauſas.qꝛ interim ſe pro libero gerit.ff.eodem.l.ſeruum rñ. j.ꝛ.§.j.ff.de libe.cā.l.ordinata.C.de aſſe.ſol.l.j.

6 ¶ Item maior.xxv.an.ᶜ nam minor† non con-
7 ſtituit per ſe:ſed cum autoritate tutoris vel tutor ſeu curator dat ei actorem:vel poſt lit.a ſe conteſt.procur.C.eodem.l.neqꝫ. ¶ Hoc tamen fallit in his in quibus minor pro maiore habetur. ¶ Ut in matrimonio contrahēdo in quo minor.xxv.an.maior.xij.vel.xiiij.pro maiore habetur.infra de deſpon.impub.ex literis.ꝛ.c.atteſtatione.vnde ꝛ per ſe cauſam matrimonialem agere poteſt.ꝛ per procuratorē.j.de reſti. ſpol.ex parte. ¶ Item in religione aſſumenda.xx.queſtio.j. illud.xx.queſtio.ij.capitulo primo et ſecundo .j.de regula. cum virum.cum ſcimus.ꝛ quando electus eſt.ē.de elec.dudum j. ¶ Item cum veniam etatis impetrauit duntamen maior ſit xx.an.C.de his qui ve.eta.impe.l.ij. ¶ Item in ſacro ordine aſſumendo.lxxvij.diſtinct. capitulo primo.ij.ꝛ.iij. ¶ Item cum mortem parentis exequitur vel cum agit de teſtamento patris.xv.queſtio.iij.de crimine.ver.item pupille. ¶ Item cum agitur de recuperāda poſſeſſione.C.qui leg.perſo.ha.l. vlt. ¶ Item cum agit de thoro violato.ff.ad.l.iul.de adulte.l. ſi maritus.§.iulia. ¶ Item cū agit de interdicto de lib.ho.exhi.ff.de lib.hom.exhi.l.iij.§.ſi mulier. ¶ Item cum ſecundum canones agitur contra patrem ij.queſtio.vij.queritur:quod dic vt not.j.de confeſ.§.qualiter intelligetur.ver.ſunt autem caſus. cum enim pro maiori habeatur in predictis ad agendum admittetur ſi caſum de his fieri contingat ꝛ per conſequens ad procuratorem conſtituendum. ¶ Sed nunquid admittitur in cauſa reſtitu. in integ. videtur quod ſic.ergu. ff.de mino.l.j.et.l.iij.§.ſed et vtrum et.§.ſed an hoc auxilium.et.§.ſi quis minor.et ſe.et l.ait pretor.§.reſtitutus.nam et in voluntate ſua eſt vtrum hoc beneficio vti velit.ff.de mino.ſi iudex.niſi forte prodigus ſit in quo caſu etiam cognati eius admittuntur.ſed et pater ipſo nolente admittitur.ff.de minori patri.qđ dꝫ intelligi fm qđ di.ff.de mino.l.iij.§.ſed vtrū ꝛ.§. pe.alias eo inuito nullus audiret.ergo ꝛ ipſe cuius ſolius voluntas ſpectat admittēdus eſt. ꝛ eſt rō:qꝛ totum hoc dependet ex officio iudicis.ff.de mino.qđ ſi minor.§.fi.vñ ꝛ ſi tutores non petant pupillo nihilominus reſtituit.ff.de mino.emilius dicas ꝙ fatuus eſt qui talē admittit ſine tutoris vl curatoris autori-

a ¶ Filiuſfa. adde text.l ea.qui ad agēdū l.§.nedū ꝯo ē pc.lib.vj. car.zaba.l c.nō liuſſe l.j.q.eo.ti.

b ¶ Seruus. adđ archi. l.c.frequēſ l.ſi.j.colū. liij.di.bar. l.l.ſeru⁹.ff. de adi.leg. bar.l.l.ſeruos.ff.de alimen.et cib.le.

c ¶ Maior. xxv.an.ad de pau.de ca.l.l.exhibendū.in princ.C.de procu.

tate arg.ff.de admini.tuto.l.j.§.penul.ꝛ fi.de autoritate tuto.accipientis:nec enim aliter audit niſi.xx.an.impleuerit.ꝛ infra vtile tempus ſit.ff.de mino.intra vtile.vel niſi habeat autoritatē predictā.ꝛ ſic intellige.ff.de mino.illud.§.ſi talis. ¶ Conſtituunt prelati procuratorem in proprijs negotijs.j.eod.petitio.in communibus vero que contingūt ipſos ꝛ capitula ſua ſeu conuentus cum ipſorum aſſenſu.j.eo.c.fi.ſicut econtrario.j.de iudi.cauſam:ꝛ hoc tam in agendo ꝙ in defendendo.ꝛ ſi opponas ꝛ dicas:prelatus ex officio ſuo tenetur ꝛ poteſt defendere eccleſiam in cauſa communi.ſ.de reſcri.edocerí.vt no.§.de trāſact.§.quid poteſt ver.ſed quare.ꝛ ſeq.ergo poteſt dare procuratorem in cauſa eadem ſine cōſenſu capituli ꝛ conuentus inſtabo procurator ad agendum qui mandatum ſuſcepit tenet:ꝛ poteſt agere ex officio ſuo non poteſt tamen conſtituere procuratorem ante lit.conteſt.C.eo.nec ꝗ.ff.mandati.ſi procurator.niſi eſſet datus in rem ſuam C.de dona.l.illam.ſm Goff.dic vt no.ſ.de reſcri.§.que poſſunt obijci.ver.xcix.in di.que incipit cū queritur vtrum prelatus. ¶ Poſſunt etiam procuratorem cōſtituere non excōicati. excōicati[a] enim nec conſtituere poſſunt.j.eo.c.ſi.nec cōſtitui.infra de proba.poſt ceſſionem;ꝛ vt breuius dicam cōſtituere pōt oīs ille ꝗ non prohibetur.eſt enim edictū de conſtituendo procuratorem prohibitorium.ff.eo.mutus.ꝙ autem dixi excommunicatū nō poſſe procuratorem cōſtituere:intelligas verum eſſe quando actor eſt ſecus ſi reus ſit:qꝛ tunc ꝛ poteſt ꝛ debet per alium reſpōdere.j.de iudi.intelleximus.ſm Goffr.quod dic vt not.ſ.eo.ver.ſunt autem quedam.

a ¶ Excōicati. adde gl.in.c.intelleximꝰ.ꝺ iud.doc.in.c.cū iter de except.car.zab.in c.ex pte de conſ.de reſcrip.in.ꝗ.no.doc.in c.poſt ceſſionē de p ba.abba.i c.cōſuluit. de procu.

g Quis dari †Qui habet perſonam ſtandi in iudicio:ꝛ quicunq; non prohibetur. ¶ Conſtituitur procurator paterfa.ff.eo.filiuſfa.ff.eo.ſi ſuus.§.ipſe quoq;.j.eo.non iniuſte. ¶ Item maior.xxv.an.non minor.ff.eo.minor.ſed ſi minor ſua ſpōte interuenerit pro abſente ſanctius eſt talem admittere quā abſentem graui condemnatione afficere.ij.e.exigendi.quamuis quod ibi dicitur quidam exaudierint cum minor allegat cauſam abſentie non cauſam cauſe. ¶ Item conſtituitur compos mentis non furioſus.ff.eodem.l.ij.§.furioſus. ¶ Item homo bone famē non infamis.iij.q.vij.cap.i.quidam tamen exponunt ibi procu.i.aduocatus:vel intelligunt illud in procuratore epiſcopi ſeu collegij:per id quod legitur.v.queſtio.iij.quia epiſcopus.ſecus in procuratore priuati.ꝛ hoc propter.l.inſti.de excep.in fi.ſꝫ dici poteſt quod aliud ſit ſecundum canones ꝛ aliud ſecundum leges. ¶ Item nec ſeruus inſtitui poteſt procurator quia in iudicio intereſſe non poteſt.C.de iudi.ſeruus.ꝛ videtur ꝙ circa procuratorem generalis regula tradi poteſt:vt quilibet conſtitui poſſit procurator preſente vel abſente aduerſario:niſi certa lege prohibeatur.inſtitu.de his per quos agere poſſ.§.fi. ¶ Item ꝛ alia ſubijci poteſt quod procurator volens tantum et expreſſe conſentiens conſtituitur.ff.eo.filius.§.inuitum.ꝛ.C.eo.inuitus ſed hec vltima regula fallit in conſtituente.nā quidam compelluntur conſtituere procuratorem:vt excommunicati conuenti:et illuſtres agentes vel reſpondentes in pecuniarijs cauſis prelati ꝛ collegia.vt not.ſ.eod.§.quis dare.verſicu.ſunt autem. ¶ Non ſolum autem paterfami.qui nimo filiuſfa.dari poteſt ſolus et cum alijs:ꝛ melior eſt conditio occupantis id eſt illius qui primo litem conteſtatus eſt argu.ff.rem ra.ha.amplius non peti:ſecundum Jaco.de bel.imo qui primo fecit citari:argumen.C.de nona.l.iij.ſ.de offic.deleg.gratum.ꝛ relatum.ꝛ.c.licet alij dicunt qui primo ad ſententiam peruenit.ff.de peculio.ſi vero.ꝛ de noxalibus.ſi quis. ¶ Si vero diuerſis temporibus potior eſt vltimus.j.eo.non iniuſte.ff.eo.ſi quis cum procuratorio nomine.in fi.et.l.pluribus.nec eſt vis ſecundum.d.meum vtrum inſolidū conſtituerit quēlibet:vel ſimpliciter:quamuis Azo aliter intellexerit quia ſemper aget vnus:non plures.ſi tamen occupauerit:vt.j.eo.dilectus filius.ꝛ.ff.eo.qui duos.ff.man.creditor.§.duobus ꝛ de admini.tuto.decreto.niſi ſint ad adminiſtrationem rerum tantum conſtituti;vel niſi expreſſim dicatur quod vnus ſine reliquo nihil faciat:vt.l.qui duos.ꝛ.l.prece.et de exer.ac.l.j.§.ſi plures. ¶ Quid ſi ſimul veniāt vterq; admittitur:ꝛ ſi vnus negat ꝛ alter confitetur dicas quod ſtatur reſpon.illius qui dixerit contra dominum:quia tales perſonam domini repreſentant.argumen.ff.de interroga.actio.de etate.§.j.ſecundum Jac.de baldo.et Guil.ne.xiij.queſtio.ij.§.j.vel ne repugnantie.

hoc contingat dic ꝙ ſi ſimul veniant ſecundū Jo. eligere debet iudex magis idoneum arg. ff. de popula. ac. ſi plures. ff. de collu. dete. l. vlt. ff. de liberali cauſa. l. v. ff. ð lib. ho. exhi. l. iij. §. hoc interdictum. poteſt etiam vnus alij cedere. ar. ȝ. de reſcri. paſtoralis. j. rñ. ad fi. ¶ Ut autem has diſſenſiones pro magna parte vites conſulo ꝙ ſi conſtituas ſcȝ quēlibet inſolidum. et ꝙ occupatio. vnus non poſſit alium impedire ſic hodie poteſt vnius intereſſe: cras alius ſm bo. ſic ⁊ principalis aliquando per ſe aliquando per procuratorem cauſam exercet ſepius in eadem inſtantia variando: vt. j. de reſti. ſpo. ex conqueſtione. tamen fatuus eſt qui tale procuratorium admittit: quia nec aliquo iure cogitur. ⁊ ſi ſit conſilium magiſtrale quod ⁊ ſi conſtituenti expediat. non tamen aduerſario ne vno die procedente alius cras veniat ⁊ negat quod alius confeſſus erat: ⁊ ſic in ſupradictā abſurditatem incidat aduerſarius: vel excuſet ſe dicens: ꝙ non habet acta: nec ſcit quid alia die factum fuerit: ⁊ ſic dilationem impetret in preiudicium aduerſarij contra mentem iuris. ff. eodem. titu. in cauſe. l. omnium. ff. de exerci. ac. ne in plures. j. de dolo ⁊ contuma. finem. ſȝ ⁊ lite conteſta. cum vno omnino hoc conſiliū euaneſcit: vt patet. C. eodem. neq̄. ¶ Is vero qui non habet perſonam legitimam ſtandi in iudicio: puta quia excommunicatus eſt procurator eſſe non poteſt. j. de proba. poſt ceſſionē. quinimo ſi vna cum excommunicatus cōſtitutus ſit: vel ab excommunicatis: vel ipſorum nomina in inſtrumento procurationis ſcripta inueniantur: non valet conſtitutio. j. eodem. c. fi. ⁊ hoc eſt verum quando notorius erat excommunicatus: ſecus ſi occultus: vt innuit proxi. ca. prope fi. ⁊ extra. ȝ. de reſcri. ipſo iure. j. de exceptionib. ⁊ de ſen. ⁊ re iudi. ad probandum. alias autem quod cum occulto factum eſſet non irritaretur ſed ex quo facta eſſet fides amplius non procederetur ante abſolutionē. ar. op. j. eodē. auditis. ff. de offi. preto. barbarius. C. de teſta. l. j. ⁊ ſic fuit iudicatum in curia ro. in quadam cauſa que vertebatur inter Gul. baronem clericum conuicinum meum ex vna parte: ⁊ canonicos vlcieñ. ex altera: ſicut audiui a prepoſito contra quē ſententia lata fuit: ſed tamen multi dicunt contrarium: ⁊ hodie patet ꝙ proceſſus irritus eſt: vt in extra. ipſo iure. ſuperiora que dixi hodie expreſſius comprobantur in aut. d. ni. de excep. extra. pia conſideratione. §. ſi vero poſt modum. ⁊ §. fi. ¶ Item monachi[a] prohibentur quia debent eſſe ſegregati a curia temporalium. infra de ſyndico. ca. j. ⁊ no. ȝ. titu. j. §. penul. prope fi. imo ⁊ clericus in quolibet gradu conſtitutus: non debet fieri procurator litis in aut. de ſanctiſ. epiſco. §. deo amabiles ⁊ ſe. §. alium auté. j. ne cleri. vel mo. ſed nec procurationes. ⁊. c. j. ver. cōductores. ſed in ſpiritualibus credo ꝙ poſſunt ⁊ pro his forte pro quibus poſſunt poſtulare: etiam in ciuilibus quod dic vt no. ȝ. titu. j. §. quid pertinet. vnde monachus de licentia abbatis poteſt eſſe procurator eccleſie ſue ⁊ etiam aliorum neceſſitate: vel vtilitate vrgente. xvj. q. j. monachi. in fi. ⁊ cap. qui vere. lxxxvj. di. peruenit. ⁊. ȝ. de cōſue. cū dilectus. j. de app. Nicolao.

9 ¶ Sed nunquid laicus in mere ſpiritualibus poteſt cōſtitui procurator: non videt. argu. ȝ. de ele. maſſana. ⁊. j. de ar. contingit. ⁊ de iudi. decernimus. ⁊ ca. quanto. ſicut nec clericus in ciuilibus pro laicis admittitur: vt proxi. dictum eſt. ȝ. eodē. §. ⁊ ȝ. eodem. tit. j. §. quid pertinet. ſed contra quia iura predicta non prohibent quod laicus non poſſit eſſe in ſpiritualibus tanq̄ procurator. ſed ꝙ non ſit tanq̄ principalis ſeu iudex vel aſſeſſor vel precipiens: vt. ⁊. ȝ. de cōſti. eccleſia. ⁊. j. de re. eccle. non alienan. cum laicis. ⁊ de deci. tua. ⁊. j. et edictum iſtud prohibitoriū eſt. vt dixi. ȝ. in princip. huius. §. et probatur. ff. eodem. mutus. ⁊ videtur caſus quod poſſit. j. titu. j. c. vnico. ſed intelligas fauſtū laicum fore; ⁊ eſt caſus. j. eodē. tue. ⁊ de reſtitu. ſpo. ex conqueſtione. ¶ Solu. quatenus tangit principaliter laicum poteſt procurator interuenire: ſed quatenus eccleſiam tangit principaliter nō credo qđ poſſit vt probant iura ſuperius allegata. et lxxxix. diſtin. quia in quibuſdā. ⁊ duobus. cap. ſeq. ȝ. de offi. ordi. vt iuxta. ⁊. xvj. queſtio. vij. noua actione. j. de his que fiunt a prelatis. c. fi. ¶ Sed nec ſuſpectus conſtitui debet: quod dic vt notatur īfra de ſyndico. §. quis ſyndicus. verſicu. quod puto. ¶ Sed ⁊ regulariter quicunq̄ non prohibetur poteſt cōſtitui. ff. eodem mutus.

10 **Et in qua re.** In ciuilibus ante lit. conteſta. ⁊ poſt. C. eodem. l. ij. ⁊. l. nihil arbitramur. ⁊ in cauſa appella.

a ¶ Itē monachi. ad de gl. in. c. monachi. xvj. q. j. In no. ⁊ doc. i c. cum J. ⁊ A. de re iu. ſpe. ti. ð p cu. l. §. j. v. item ꝙ eſt monach⁹. car. in cle. j. in. xxj. q. de reſcrip.

ff.an cauſe appella.per alium red.poſ.l.j. hoc poſſunt facere priuati:ſed illuſtres neceſſe habent.C.eodem.l.penul.⁊ in aut. ibi poſita.⁊ ſm hoc epiſcopi illuſtres dicuntur.v. queſtio.iij. quia qđ dic vtino.Ꝫ.de poſtul.§. quis non.ver. item prohibetur epiſcopus. ℭEt eſt hoc verum quando queſtio eſt pecuniaria ⁊ priuata.nam ſi vertatur ſuper re debita vi[illegible] pu.non poteſt interuenire ꝓcurator: niſi ex parte rei.ff.de popula.ac.qui populari.niſi forte actor officiat priuato incommodo.ff.eodem.licet.⁊.l.mutue.§.in popularib[9]. ⁊.l.non cogendum.§.qui ita.et ne quid in loco publico.ei qui. ℭSed et ſi de patrimonio publico quilibet admittitur ad defendendum ⁊ ad agendum ſyndicus.infra.titu.j.capitu.j.ff. qđ cuiuſqꝫ vniuer.no.j. ℭSin autem queſtio criminalis eſt et pena maior relegatione ſit imponenda non admittitur procura.niſi ad allegādas cauſas abſentie.ſic loquitur.v.queſtio. iij.reos.⁊ iij.queſtio.v.reos infra de accuſatio.veniens. ℭSi vero relegationis pena vel minor inferenda ſit: tunc admittitur.ff.de publi.iudi.l.penulti.§. ad crimē.et de penis.abſentez. §.aduerſus.⁊ an cauſe appellatio.per alium red.poſſ.l.j.§.j. vnde ⁊ in leuibus criminib[9] admittitur.ff.de accuſa.leuia.⁊ in crimine ſuſpecti tutoris ff.eodem titu.non ſolum.§.fina.ſed illud quando pretor contra abſentem proceſſurus erat:vt no. infra eodem.ver.vbi autem de fama.ſecundum hoc intellige. v.queſtio.iij.in criminibus.⁊ p totum.infra de accu.veniens ℭEt hec intelligas vera quando criminaliter agitur ad penam accuſando.ſecus ſi criminaliter:quia tunc cauſa pecuniaria iudicatur:⁊ de quolibet crimine agi poteſt criminaliter vel ciuiliter.C.ad.l.cor.de fal.l. vlti.⁊ ad hoc infra.de teſt.extra mediatores. ℭItē ſecus ſi agatur de crimine per inquiſitionē quia tunc poteſt conſtitui procurator.infra eodem.in noſtra.⁊ de re iudi.cū .J.⁊.B. ℭItem ſecus ſi patronus accuſet libertum ex cauſa ingratitudinis: quia tunc et patronus agere per procuratorem poteſt criminaliter:⁊ libertus ſe defendere per procuratorem poteſt.ff.eodem he.§.j. ℭItez ſecus ſi appellauero a ſentētia:quia ſeruus meus ad beſtias eſt damnatus.hic enim cum priuato incommodo afficiar procuratorem dare poſſuz. ff.de ap.lucius.vnde ⁊ ſeruum in criminalibus defendere poſſum.ff.de accu.ſi cui.§.fina. ℭItem ſecus quando queſtio mixta eſt inter criminalem ⁊ ciuilem: vt ſi accuſetur vxor de adulterio coram eccleſiaſtico iudice ad diuortium faciendum.infra.eodem tue.⁊ vt lit.non conteſta.cap.j.⁊ infra.de reſti.ſpo.ex queſtiōe. ℭItem ſi in modum denunciationis cū queſtio popularis ſit ad defendendum admittitur procurator.et ſic ſimiliter poteſt intelligi infra eodem in noſtra. ℭItem fallit in illuſtribus[a] C.de iniur.l.fina.⁊.iij.queſtio.ix.abſens.⁊.§. ſequen.niſi in criminalibus.⁊ hoc verum eſt in crimine iniuriarum:ſecus in publicis criminibus.C.de accuſa.tunc. ℭUbi autez de fama agitur non admittitur procurator ad defendēdum niſi ſpeciale mandatuz habeat: vel alias pretor contra abſentem proceſſurus eſſet.ff.eodem.nō ſolum in fi.multominus ex parte actoris.argu.ff.de actio.⁊ oblig.arrianus.⁊ de ſuperficie l.j.§.ait pretor.⁊ de do.excep.pure.in fi.⁊.ff.an.cau.appellatio.per alium red.poſ.l.j. prope fi.⁊ de penis in ſeruorum in fi. ℭSed ſi agatur de muneribus ⁊ honoribus admittitur cum prohibitum non inueniatur imo conceſſum.infra.de dolo ⁊ cōtuma.capitu.fina.Ꝫ.de maio.⁊ obedien.cap.fina.⁊ infra eodem accedens ⁊.Ꝫ.de elec.dudum.j. ℭHis autem quatuor modis cognitionum numerus diuiditur: aut enim agitur de pecunia aut de pena corporali:aut de fama:aut de muneribus ⁊ honoribus.ff.de var.⁊ extraor.co.l.cognitionū. ℭEt quod dixi de lite pecuniaria intelligas verum niſi forte agatur de toto patrimonio alicuius vbi cum grauis ſit cauſa procuratorem conſtituere non cogitur quis infra eodem querelaz. ar.infra quod me cau.abbas.⁊ de dona.capi. fina.quia amiſſio rerum altera mors eſt.vnde dicitur ꝙ non eſt ſubueniendum in necē meā. ff de mino.in cauſe.idem videtur ſi de maiori parte totius patrimonii ſit queſtio:vt in autē. do.nico.de reſtitu.extra frequens.§.illuz autē. ⁊ iunge quod no.infra quod me.cau.§.qualiter diſtinguatur.ver.inuenio tamen.⁊.Ꝫ.de reſcrip.§.quod continet ius commune.ver.non ſolum autē.ſed nunquid ſi aliquis ſit iuſto impedimento detentus ⁊ venire non poſſit tenetur mittere procuratorem: videtur quod ſic infra de dolo ⁊ contu.cum dilectus.§.ſed contra.v.

a ℭIn illuſtribus.ad de ſpe.ti.§ act.l.§.℞. itē illuſtris ⁊ l.l. medicos.C.de pfeſſor.⁊ medi.li.x.⁊ p Feli.l.c.paſtoralis. in prin.de off. delega.

q. iij. ſi egrotans. xviij. diſtin. epiſcopus. lxv. di. ſi quis in metropo. infra de appel. conſtitutus ⁊ arg. infra eodem titu. cum parati. ¶ Econtra videtur ꝙ non teneatur procuratorem mittere. infra eodem titu. querelam. ⁊ de re iudi. cum Bertoldus §. poſtmodum. ſ. §. cum igitur ff. de re iudi. queſitum. ſ. de offi. delega. conſultationibus. ¶ Ad hoc dixit Uin. ꝙ reus citatus ad cauſam ſi ardua eſt ⁊ non poteſt venire: nō tenetur pro ſe mittere procuratorem: vt in illa querelam. niſi ſpecialiter in citatione apponatur: vt in illo §. ſed contra. in actore vero dicit ꝙ tenetur venire vel mittere. ff. de diuer. ⁊ tempo. l. ſ. ¶ Ioan. andr. dicit ꝙ actor ⁊ reus iuſta de cauſa impediti non tenentur mittere niſi cō tineatur in citatione ꝙ veniant vel procuratorem mittant: alioquin ſufficit mittere talē qui alleget cauſam abſentie. infra de iudi. tenor. ¶ Si tamen aliquis longo impedimento detentus eſt: ⁊ tale ſit negotium quod per procuratorem expediri poſſit: ita ꝙ iudex plene valeat inſtrui per procuratorem tunc tenetur venire ſeu mittere: ⁊ illam decretalem querelam. intellige quando talis erat cauſa: ⁊ ſic inuoluta ꝙ per procuratorem non poterat de facili expediri.

11 **Quod ſit eius officium.** † Mandatum ſibi iniunctum exacta diligentia ſeruare. de offi. delega. cum olim abbas. ⁊ vt litem exequatur diligenter vſ ꝙ in finem. ¶ Nam ſpernere mandatum licet at finire neceſſe eſt. inſti. mā. §. mandatum. niſi renunciatum ſit quod licet: vt ita tamen ꝙ integrum ius ſeruetur mandatori per ſe vel per alium negotiū explicando. alias in caput mandatarij redundabit. ff. ſi mandauero. §. ſicut. ¶ Cogitur autem procurator litem conteſtari ſi dominus eo preſente ſatiſdedit iudicatū ſolui niſi in caſibus qui enumerantur. ff. eodem ſi hos. §. vlt. ⁊ l. ſeq. ¶ Item ad officium eius pertinet appellare ſi ſententia lata fuerit contra ipſum: vel ſi iuſta cauſa eum excuſet denunciare debet domino ꝙ appellet ſi putauerit appellandum. appel. tamen pro ſe qui nō tenetur. infra eodem non iniuſte. §. potuit. C. eodem inuitus. ⁊ de appel. ſi actor. ff. man. ſi procuratorē. §. ſi ignorātes. ¶ Item ad officium ipſius pertinet vt dominum defendat. id eſt faciat omnia que dominus faceret ſi preſens eſſet qui plene tenet eū defendere: nec ſit cauſa ſua deterior in aliquo preter quā in ſatiſdando. ff. e. ſed he. §. defendere. ⁊ de interroga. actio. ſi ſine. §. ſi defenſor. alias eſt lex. ¶ Et dz defendere in oibus acti. ⁊ inſolidū. nā ſi vnus vellet defendere in v. ⁊ alius in v. nō admitterent. ff. eo. omniū. ⁊ l. ſequē. ¶ Sz ſi cōtractū ſit cū pluribus pſonis ⁊ plures procuratores interuenire poſſunt. ff. eo. ſi quis cū. §. vnus litis. ¶ Si autez cū vno cōtractum fuerit heredes eius vnum procuratorem conſtituere iubenē. ff. iudi. ſol. iam tamen. §. penul. ne per plures aduerſarios diſtinguet qui cum vno contraxit. ff. de exer. act. l. ſ. §. penulti. ⁊ l. ne in plures. ¶ Ipſi tamē heredes ſi inter ſe agant plures procuratores debent dare alias non poſſet res expediri circa condemnationes ⁊ adiudicationes. ff. eo. licet. §. ſi plures per quod patet ꝙ ſententia ferenda eſt in perſonam procuratoris: non domini ſiue dominus ab initio litem conteſtatus ſit. ſ. de religio. domi. conſtitutus. vt patet in princi. ⁊ in fi. ſiue procurator infra de capella. mona. cap. ij. C. de ſententia ⁊ interlocu. omnium iudi. l. ſ. quod eſt contra. m. vt not. ſ. de ſenten. ⁊ re iudi. ſub rubrica de ſen. §. qualis ſub §. iuſta. ver. vel quia nō procurator. ⁊ ſe §. hoc de procu. ſpeciali. ¶ Sed et generalis ad negotia generaliter agere ⁊ experiri poteſt. infra eodem petitio. ⁊ ſi dominus ita remotus ſit quod infra. xx. dies qui dantur ad deliberandum conſuli non poſſit: maior dilatio danda eſt que ſi negatur iuſte appellabitur. infra eodem dilectus. ¶ Utrum autem generalis procurator tranſigere poſſit: vide. ſ. de tranſac. §. quis poſſit ⁊ generaliter ad ipſi⁹ officium pertinet: vt proponendo que proponenda ſunt: ⁊ etiam reſpondendo fideliter ſe habeat nihil de contingentibus omittendo: qꝛ de omnibus tenetur reddere rationem. C. man. a procuratore. C. eodem ſi procurator. ⁊ ſ. de ob. ad ratio. plenius not.

12 **Ad quid teneatur.** † Ad negotium ſibi iniunctum fideliter exequendum: vt priori. dictum eſt. nec enim ſufficit talem diligentiam adhibere: qualem ſuis rebus adhibet: imo maior ab eo exigitur. C. mā. in rē mandata. ideo dicitur quod negligentia que in proprijs rebus culpanda eſt in alienis eſt vituperanda. argumen. ff. ſoluto matrimonio. etiam §. ſ. ¶ Item tenetur probare mandatum: vel cauere habita diſtinctio. ſ. ¶ Sic cuz quis dicat ſe procuratorem rei nunquam admittitur tanquam procurator niſi probet mandatum et ſufficiens. ideo hoc dico: quia ſi datus ſit tantum ad agendum: non ſufficit cum reſpondere teneatur: et ideo principalis qui tali procuratore dimiſſo illicentiatus receſſit in expenſis condemnatus eſt. ſ. eo. conſtitutus. ¶ Patet ergo quod vocatus ad iudicium ad tria tenetur venire. iuſtis preceptis parere: et ſine licentia non recedere. xj. queſtio. tertio certum in aucten. de litig. §. ſi vero inter predictū. collati. vij. ¶ Admittitur tamen tanquam defenſor: quia publice intereſt abſentes per quēcunqꝫ defendi. ff. eo. ſeruum quoqꝫ. §. publice. ſed in vtroqꝫ caſu cauere tenet iudicatū ſolui. niſi dñs pro eo ſatiſdederit: qꝛ nemo aliene litis idoneus defenſor intelligit ſine ſatiſdatiōe. ff. e.

quí ꝓprio.§.qui alium. ¶ Et ſi dominus ipſum releuare velit extra iudicium ſub hypotheca rerum ſuarum ſatiſdat vt heredem ſuum obligatū relinquat. inſti.de ſatiſda.§.ſi vero.⁊.§.ſeq. ⁊ hec cautio tres habet clauſulas.de dolo ma.ſcilicet non adhibendo ⁊ defendendo. ⁊ de eo quod vox ſonat.ff.iudi.ſolu. iudicatum ſolui. ¶ Sed non tenetur de rato cauere:niſi in caſibꝰ ſpecialibus in quibꝰ oneratur duplici cautione.ſcʒ in duplicibus iudiciis.ff.eodem. ſi defunctus.§.vlt. Iteʒ in cauſa ſtatus ⁊ reſti.in integ.⁊ vbi tutor.tanq̄ ſuſpectus accuſatur:⁊ in rei vē. ff.eodem.non ſolum.§.ſi ſtatus ⁊.§.eſt ⁊ caſus.⁊.§.vlti.⁊.l.pompo.§.ſed ⁊ is.hoc in ꝓcu. rei.

a) ¶ Sūt aūt cōiuncte ꝑſone. adde c. nōnulli. de reſcri.li. vi.gl.i.c.ſi. de poſt.gl. i.c.reqſiſti. de teſt.l.exigendi.C.de ꝓcu. gl.in aut.ſnlam C.de epi.et cle.bar.i.l. i.ff.de acc. Bar. ⁊ Ra phae.ful.i.l. cū qdā.i.§. qd dicit.ff. de acqui. ré.heredi.

13 Procurator autē actoris aliquando cauet aliquādo non. Si enim certum eſt ꝙ non habeat mandatū nunq̄ admittitur:niſi ſit coniūcta perſona que cum cau.de rato admittitur:niſi contraria voluntas appareat.de hoc.ē.de reſcrip.nonnulli.⁊.c.ex parte decani.ff.eo.pompo. in fi.ideo enim he perſone quāuis cōiuncte cauere tenentur: quia quanq̄ lex eis agere permittat non tamen procuratrices conſtituit. ff.iud. ſolu.l.iii.⁊.ff.e.nō ſolum.§.ſi de dote. ¶ Hoc ſi non conſtat de mandato: ⁊ etiam ſi conſtet tenentur cauere de defendendo eos quorum nomine agunt. ff. eod.omnium. ⁊.C.de ſatiſdan.l. vna.⁊ accedit.ff.ſol.matri.ſi cuʒ dotem.§.ſi pater. ¶ Que eſt ergo differentia inter coniunctaʒ perſonam ⁊ extraneam cum nulla ſine cautione admittatur ⁊ quelibet cuʒ cautione:vt.j.⁊.ē. patet reſ. ſi conſtet ꝙ extranea non habeat mandatum non admittetur etiam cum cautione de rato:ſed coniuncta admittitur quamuis conſtet ꝙ mandatum non habeat: dummodo nō appareat de contraria voluntate:vt dixi. ⁊ ſecundum hoc videtur quod clericus intelligatur coniuncta perſona eccleſie ſue cum admittatur cum cautione de rato:licet mandatum nō habeat.ē.de offic.dele.coram.⁊ concanonicus.ar. ē.de officio deleg.cum in iure. ¶ Sunt autem coniuncte perſone[a] fratres patrui matertere ⁊ affines.ff.eo.ſed he.⁊ oēs hodie: vſq; ad quartum gradum.j.de conſan. non debet.quia lex antiqua loquitur ſecundum tempus in quo licitum erat filiis duorum fratrum ſe matrimonialiter copulare.C.de nup. in celebrandis.et inſti.de nup.§.duorum. et eſt argu. in legibus quas not.ē.de poſtula.§.fi.ſub.§. illud in ſumma quod de quarto gradu intelligatur ⁊ ſi forte leges loquantur de gradu legali.ſecundum Goffre. ¶ Item forte ⁊ patrinus.j.de cog.ſpiri. per totum.⁊ vide ſuper hoc.ē in ſumma de of. dele.§.penul.⁊ vlti. ¶ Si vero certum eſt quod procurator habeat mandatum cauere non cogitur.ff.e.ſi procuratorem C.de ſatiſda.l.prima hoc verum eſt niſi reconueniatur quia tunc tenetur cauere iudicatum ſolui cum ſuſtineat partes rei vt dixi.ē.proxi.alioquin denegarentur ei actiones.ff.eo. mutuus §.pena. ¶ Sed nunquid procurator actoris conſtitutus ad agendum videtur conſtitutus ad reſpondendum.non videtur.argu.j.e.accedens.in fi.et.c. conſtitutus et quia concedendo vnum ſpecialiter videtur ⁊ alium prohibere.C.eo. maritus. j.de preſump.nonne.cuʒ ſi.ſed contra:quia videtur datus ad id ſine quo mandatum expediri non poteſt.ff.eo ad rem mobilem.⁊.l.ad legatum.poteſt dici quod in hoc caſu non admittitur ad reſpondendū tanq̄ procurator ſed tanq̄ defenſor:vt ſtatim proxi.dixi in procuratore rei: quod verius videtur. ¶ Eſt autem vis vtrum admittatur tanq̄ procurator:quia tunc contra dominum mandatur ſententia executioni vel tanquam defenſor:quia tunc contra ipſum:vt patet.j.eodē.§.ver. qualiter.ff.eo.ſi procurator.§.vlti. ¶ Ut autem omnia pericula melius vites:dicas conſtituo talem procuratorem in tali cauſa ad agendum ⁊ reſpondendum:excipiendum:replicandum:allegandum: et proteſtandum: cuiuſlibet generis iuramentum:et omnia alia proponenda ⁊ facienda que in dicta cauſa neceſſaria vel vtilia videbuntur:argu. j.de dolo ⁊ contu.c.vlti. ⁊ ſic premiſſis caſibus ſpecialibus ſubiicit clauſula generalis:ſi.no.j. de commodato. ¶ Sed ſi de mandato dubitatur ⁊ agere vult reſecatis ſuperfluis diſſenſionibꝰ dico qd in ipſius procuratoris eſt electiōe:vtrū velit cauere:aut mādatum probare: quia ad hec duo tenetur ſub diſiunc.C.eo.l.j.ff.vt in poſ.le. ſi is a quo.§.ſi procurator.ff.de mino. illud.et.l. ſequen.ergo in ipſius poteſtate eſt qui potius eligat.ff.de iure do.l.pleruq;.C. de condi.inde. ſi quis ſeruū. ¶ Hoc verū eſt preter ꝙ in caſibus in quibus exigitur ſpeciale mandatū vt in

impetratione reſcripti.§.de reſcript. nonnulli. ideo forte quando eſt procurator vniuerſitatis inſpicitur inſtrumentum procurationis:vt appareat de nominibus ỹ.eo.cap.fi.& dicetur.ỹ.ti. ỹ.Item exigitur ſpeciale mandatum in petenda reſti.in integ.ỹ.de reſti.in integr.coram felicis.ff.de mino.illud & in quibuſdam aliis caſibus in ſumma Azo.no.Item ſunt caſus in quibus aliquis admittitur et contra voluntatem expreſſam vt in liberali cauſa. ff.de libera.cauſa.l.ỹ.ij.& iij.quando quis ad mortem condemnatus eſt.ff.de appel.non tantum.

14 **Quis ſit effectus** † Ut quicquid fecerit in iudicio ex quo apparet de mandato legaliter facto omnimodo ratum ſit.ỹ.eo.capitu.ỹ.in fi.vbi precipitur quod epiſcopus debeat mittere procuratorem cum conſenſu et ſubſcriptione preſbyterorū et clericorum:per quod videtur quod prelatus ſine conſenſu capituli non poſſit rem deducere in iudicium:ſicut nec capitulum ſine cōſenſu epiſcopi.ỹ.de iudi.cauſam que. ſunt enim vnum corpus:et ideo non licet membra a capite diſcedere:vel econtrario.ỹ.de his que fi.a prela.ſine conſenſu capituli nouit.&.c. quanto.hoc etiam naturali ratione probatur.nam vnus ſine reliquo alienare non poteſt hoc certum eſt ergo nec litigare:quia in iudicio videtur quodammodo contrahere.ff.de pecul.licet.§.ſi filius.et expreſſim dicit lex quod qui non poteſt rē alienare non poteſt eam in iudicium deducere. ff. de iure delibe.ait pretor.quod quidam iudi.admittunt. ¶ Alij indi.contradicunt: cum adminiſtrator vtilem actionem habeat. ff. quod cuiuſq vniuer.no.l.fi.& quod rectores faciunt tota vniuerſitas facere videtur.ff.de condi.& demon.l.municipib⁹.ff.ad municipa. municeps. ¶ Alij diſtin.vtrum negotia ſint communia et tunc vera eſt prima ſententia vel diſcreta:& tūc vltima vera eſt.argumen.§.de reſcrip.edoceri. & hanc vltimam videtur magis approbare conſuetudo & ius.C.de epiſco.& cleri. nemini.§.ſin autem.et de ſa.ſan.ec. ſancimus.ỹ.ff. quod cuiuſq vniuer.no.nulli.vbi dicit lege.& argumē. ỹ.de app.per tuas.& in hac opinio. eſt Gul.na. de hac materia dic vt not.plene.§.de reſcrip.§. que poſſunt obijci.ver. xcix. in diſt.que incipit cum queritur vtrum prelatus. ¶ Sed nūquid confeſſio a procuratore[a] facta nocet domino. dicunt quidam quod ſic et pro his.§. de poſtu. prela.cap.ỹ.ỹ.de capellis mo.dilectus.ſicut & cōfeſſio aduocati.ỹ.de cenſi.olim.& de appel.cum cauſam:ſed contra.ff.de interro. act.ſi ſine.§.ſi defenſor et de confeſ. certum.§.ſi quis.et ad.l. aquil.proindē.§.ỹ. ¶ Alij dicunt quod non preiudicat:niſi de hoc habeat ſpeciale mandatum vel niſi ſit generalis procurator: ſcilicet quod habeat generalem adminiſtrationem omniū bonorum vel niſi datus ſit in rē ſuam ſicut nec pactum nec iuramenti delatio a procuratore facta nocet domino.ff. de iureiur.iuſiuran.§.fi.&.l.ſeq. ¶ Tertij dicunt quod confeſſio defenſoris non nocet:ſed procuratoris bene cum mandatum habeat:ſed tamen dominus poteſt probare errorem procuratoris ſicut & proprium. C.de iuris et fac. igno.error. ¶ Jo.eſt in prima opi.ſcilicet quod nocet. ỹ.eod.cap.ỹ.nec expectanda eſt ratihabitio domini argumen. ff.de condi.inde.ſi procurator.& l.indebitum.nam delinquendo circa iudicium ſemper domino preiudicat: niſi fines mandati excedat.§.de offic.delega. cum olim.abbas. factum enim procuratoris domino preiudicat etiam ignorāti:ỹ.de re iudi.ſuborta.ff. de tribu. ac. procuratoris. ¶ Sed contra.ff.eo.ignorātis.nec contumacia procuratoris domino obeſt.ff. ſi quis ius dic.non obt.l.ỹ.§.ſi procurator. nec ſcientia domino ignoranti nocet.ff.de liberali cauſa.in ſeruo.nec delictum eius in aut.de ec.titu.§.ſi quis in ſuo.columnā.nec dolus.ff. de excep.do.l.ſi procurator. ¶ Sed hec nō proficiunt ſecundum Jo.nam eius taciturnitas nocet. ij. queſtio. vj.biduum.ver.ſi aduerſus.&.ỹ. de reſt.in integ. cum veniſſent ante fi.& dolus.ff.de tribu.act. procuratoris et contumacia.C. de eroga.mili. an.l.in executione.lib.xij.et etiam ſi ipſe procurator male gerat negotium tenetur act.mandati.C.eo.ſi procurator. imputet ergo ſibi qui talem eligit.ff.de mino.cū mandato.nam cum proſit domino ſi procurator obtinet etiam iniuſte.ff.e.qui proprio.§. procuratores vt in ceteris ſic & nocere debet.argumē.iiij queſtio. iij.ver. item ſi quis teſtibus. et. iij qō. viij.cuius in agendo. alioquin talem inconſtantiam merito recuſabit iudex. ff.eod . in cauſe. ¶ Uirum tamen videt quod in re ſpirituali noceat.ỹ.de reſt. in integ.e.ỹ.§.fi.&.§.de offi.dele.

[a] ¶ Nunquid confeſſio a pcuratore adde gl.in ca.ỹ.vt lite non conteſtata.et ibi ant.de bu. io. and.in addi.ſpec.l ti.de teſte. l.§.ỹ. verſi.ſꝫ pone.an.§ bu.in ca.ſi cautio. de fideinſtru. pau.de ſꝫ. vltỹ.

coꝛam.cum non poſſit haberi recurſus contra
pꝛocuratoꝛem et ſic intelligitur non ſoluendo:
vnde non deberet nocere.ff.de dolo. eleganter.
§.pe.ſed illud intelligitur quando dolum com
miſit:ſecus ſi negligenter verſetur ſed ad hoc
poteſt peti reſti.nomine eccleſie.Alij dicunt qꝺ
poſt lit.conteſ.vera eſt ſententia Joā.ff.de doli
exce.ſi pꝛocuratoꝛ.§.ſi poſt li.ſed ante lit ↄteſta.
non nocet ꝓcuratoꝛis contumacia dn̄o ignorā
ti.ſcienti vero obeſt ſi non purgauerit eandem
quod de nouo adiectum eſt a compilatoꝛe.j.vt
lite non conteſta.capit.j. ſecundum Goffre.qꝺ
F dic vt no.j.de dolo ⁊ cōtu.ſub rubricella de con
tumacia.§.qualiter.ver.ſed nunquid cōtuma⸗
cia.¶ Et illud notādum quod dominus tenet
pꝛocuratoꝛi ad expenſas moderatas quas in
negotio ſeu iudicio fecit.j.eo.cum pꝛo cauſa.ff.
eo.qui pꝛopꝛio.§.lit. impendia.ſed cum di.qꝛ ſi
mandatum habeat etiam ſi contrariam ſentē⸗
tiam repoꝛtet nihilominus aget:ſi ſine manda
to non agit niſi obtineat.C.man.l. etiam.ff.iudi
ca.ſol.iam tamen.§. in hac. ¶ Tenetur etiam
dominus aliquando pꝛocuratoꝛi ad ſalarium
ſoluendum:ſed ſecundum leges ⁊ dominos le
gum diſtinguitur: qꝛ aut fuit pꝛomiſſum per
ſtipulationem certum ſalarium. ⁊ tunc agitur
condi.certi.vt inſti.de verb.oblig.in pꝛincip.ff.
ſi cer.pet.ſi quis certum.aut nudo pacto in ipſo
mandato:vel ante vel poſt incontinenti: et ſic
veſtitur pactum nudum coherentia cōtractus
C.de pact.in bonefidei.ſecundum doctrinā tra⸗
ditam.ſ.de pactis.ſub.§.ſupereſt. ver.id aper⸗
te.⁊ ſic agitur ac.man.C.man.l.j. ad finem.aut
nudo pacto ⁊ ex interuallo:⁊ tunc agitur offic.
iud.ſic intellige.ff.manda.ſalarium. ¶ Aut ſa⸗
larium fuit pꝛomiſſum incertum re ⁊ genere
puta dixit bene remunerabo te:et tunc nullo
modo peti poteſt.C.man. ſala.ff. man.qui mu⸗
tuam.§.pe.¶ Aut fuit incertum re:ſed certum
genere: puta dixit dabo tibi equum non dixit
quem vel faciam te militem:non dixit qualiter
vel quantum daret pꝛo militia: ⁊ tunc agitur
pꝛeſcri.ver.⁊ redigitur ad arbitrium boni viri.
ff.de pꝛeſcri.ver.ſi tibi polliendā.ff. pꝛo ſocio.ſi
ſocietatem.ff.de leg.ij.l.j.in fi.ff.de le.iij.ſi filie.
et not.de ſi.materia.ſ.de poſtu.§. quis poſtula
re.ver.⁊ illud notandum.⁊ ſequenti.

15 Et qualiter mandatum finiatur.

Moꝛte mādatoꝛis ſeu mandatarij re integra:
vt no.ſ.de offi.dele.§.⁊ qualiter. tamen ſi poſt
moꝛtem ignoꝛanter expleatur oꝛitur hincinde
actio.ff.mand.ſi pꝛecedente. ¶ Item finit per
reuocationem:ſed diſt. quia aut querit de pꝛe⸗
iudicio reuocantis: ⁊ tunc indi.tenet reuoca⸗
tio:vt ſ.de reſcrip.ex parte decani.et.j. eo.au⸗
ditis.¶ Aut de pꝛeiudicio aduerſarij: et tunc
refert vtrum mandatum reuocetur poſt litem
conteſt.⁊ hec reuocatio pꝛoceſſum iudicij non
impedit:niſi perueniat ad iudicem: vel aduer⸗
ſarium quibus de mandato ſemel fuit facta fi⸗
des.j.eo.mandato.ff.eod.ſi pꝛocuratoꝛ.C.de ſa⸗
tiſda.l.j.pꝛocuratoꝛ tamen qui celat reuocatio
nem obligatur.ff.de dolo eleganter.§. ſi dolo.
ma.pꝛocura.vbi dicitur quod ſi per colluſionē
abſolutus ſit aduerſarius pꝛocuratoꝛ tenetur:
ſed ſi ſoluendo non eſt cum aduerſarius par⸗
ticeps ſit doli datur mihi actio contra eum de
dolo.ff.man. ſi pꝛocuratoꝛem.§.j.¶ Si vero re
uocatio fit ante litem cōteſt.⁊ iudex vel aduer
ſarius certificatus ſit de mandato vel certifica
ri poſſit:ſed reuocatio ad ipſum non peruenit:
idem vt pꝛidem quia excuſata debet eſſe igno⸗
rantia.ff.quod iuſſu.l.j.§.ſed ego.ff.iudi. ſolui.
ſi ante man.ſi pꝛocuratoꝛ.§.ſi ignoꝛantes.et.l.
inter cauſas.⁊.l.ſi mandauero.§.ſicut.⁊ de in⸗
terroga.act.de etate.§. vlti.ſ.de conſti.cogno⸗
ſcentes.hoc indiſ.ſenſit bandinus.⁊ etiam videt
loqui.ſ.de reſcri.ex parte decani. ſed eſt argu.
contra.ff.de manumiſ.vindi. ſi pater. ¶ Quid
ſi perueniat ad iudicem vel ad aduerſariū id
ſuper quo iam eſt concluſum:non impedit:ſed
alia impedit.j.eo.auditis. ¶ Ubi autem non
fuit facta fides de mandato: ſed alius recepit
eum ſine ſatiſdatione imputet ſibi cum ipſam
exigere poſſet:vt not.ſ.§. ad quid teneat: quia
reuocatio valet.ſic intelligo.j.eo.in noſtra.⁊.c.
ex inſinuatione.⁊ contrarium ſenſum.j.e.man
dato.⁊.l.inductas.j.eo.vel.poteſt ⁊ illud.¶ Si
ergo aduerſarius vigilauit ⁊ petijt ſatiſda.nō
eſt in dāno quia ſatiſdatio de rato pꝛeſtita ad
intereſſe cōmittitur.ff.rem ra.ha.l.ij.⁊ alia.ſed
iudica.ſol.executionē patietur qꝛ is qui eā pꝛe⸗
ſtitit obtulit ſe liti.ff.eo.plautius.ff.de re iudi.l.
iiij.¶ Poteſt ⁊ illud dici qꝺ qñcūqꝫ fit reuoca⸗
tio ante lit.conteſta.tenet qꝛ pꝛocuratoꝛ inuito
dn̄o nihil potuit in iudiciū deducere.ff. eod.in
cauſe.ff.de ſol.cum quis.§.j.⁊ ideo tenet pꝛocu⸗
ratoꝛ tanꝙ pꝛinceps delicti.ff. de ſeruo coꝛru⸗
pto.in hoc iudicio.ſi tamē ſoluendo nō ſit:ha⸗
bet ac.quā dixi.argu.ff.man. inter cauſas.j.de
appel.ſignificāte.⁊.ff.de iudi.de qua re.§.ij.⁊ ſi
cer.pe.eiꝰ qui.ſed melius eſt ꝙ iſtas intelligas
ſm pꝛemiſſam diſtinctionem.vt.ſ.not.

Poſſunt tn̄ plures exceptiōes op⸗
poni ꝯ pꝛocuratoꝛē: quarū que⸗
dam tangūt perſonā dn̄i: quedā
perſonā pꝛopꝛiā: quedā rē ſuper
qua litigat:⁊ quedā iudicia re⸗
ſpiciūt.¶ Quarū quedā tangūt
perſonā dn̄i:puta nō potuit te cōſtituere ꝓcura
toꝛē.¶ Quia minoꝛ erat.xxv.annis.¶ Quia fu
rioſus.¶ Quia ꝓcuratoꝛ ante lit.ↄteſ.¶ Quia
nō erat dn̄s.¶ Quia filiuſ.in aduētitijs mul⸗
tominꝰ in ꝓfectitijs:qꝛ in aduētitijs pater eſt
legitimꝰ adminiſtratoꝛ.C.de bonis mat.l.j nec

In his poteſt filius agere vel experiri etiam in perſona propria ſine conſenſu patris. C. de bo. que lib. cum non ſolum. ꝛ cum opoꝛtet. ¶ Uel quia excommunicatus. j. eodem. c. fina. ¶ Uel quia iniuſtus dedit. j. eodem. accedens. ¶ Itē non admittitur ſed reſpuitur: quando procuratoꝛ perfidus eſt et negat omnia: ſed dominus bone fame et honeſte. ff. eodem. ſi actoꝛ. ¶ Uel quia dominus nouit melius veritatē. C. eodem. l. vlti. et vide ſuper hoc. ē. eodem. §. ſi quis dare. et accedit. ff. eodem. filius. ſed hoc quod dictum eſt de filioſa. fallit quando iniuria facta eſt filio et pater abeſt. ff. de iudi. ſi lōgius. et de iniurijs. ſed ſi vnus. §. filio. ¶ Quedam perſonam propꝛiam: vt quia poteſt eſſe procuratoꝛ cum ſit minoꝛ et reſtituetis: et etiā fideiuſſoꝛes tui. ff. eodem. minoꝛ. niſi ſecundū quod legitur. C. eodem. exigendi. ¶ Item quia ſurdus vel mutus. ff. eodē. l. ij. §. furioſus. eo. l. mutus. ¶ Item quia eſt accuſatus de crimine. C. eodē. rerum. ¶ Item quia eſt femina vel miles: niſi ſecundū quod legitur. ff. eodē. filius §. veterani. ꝛ. l. feminas. ꝛ. l. neqꝫ femina. ꝛ niſi in alio caſu. j. de confir. vti. cum dilecta. §. vlti. ꝛ he exceptiones ſunt ante lit. conteſta. opponende: vt no. j. de excep. §. ꝛ quando. ſuper quo vide quod not. ē. eo. §. quis dari. ¶ Quedam rem ſuper qua litigatur: vt quia eſt criminalis vel pecuniaria ꝛ publica: qđ dic vt plene dixi. ē. eodē. §. ꝛ in qua re. ¶ Et quedam iudicia reſpiciunt: vt quia non admittitur niſi de rato caueatur vel iudicatum ſolui. quod dic vt no. j. eodem. §. ad quid teneatur. et he exceptiones ſi ſunt ante lit. conteſt. omiſſe poſtea non opponentur. ff. eodē. pomp. §. rati. niſi incontinenti forte. arg. C. de pact. petens. ē. de ele. officij. Itē falſus eſt procuratoꝛ non habens mandatum hoc etiā poſt ſententiam admitteretur. j. eo. in noſtra. in fi. C. eo. licet. j. de excep. cū venerabilis. ¶ In ſumma no. quod ſunt tria ſpecialia in omni cauſa conſoꝛtiū eiuſdem litis. Primum eſt quod quamuis conſtet alterum mandatum non habere: admittitur tamē poſt lit. conteſt. nomine alioꝝ preſtita cautione de rato. C. de conſoꝛ. eiuſdē litis. l. ij. ē. de conſtitu. cum. M. fer. ¶ Secundum eſt qđ poſt lit. conteſta. de rato cauet. quod eſt contra illud. ff. eodem. pomp. §. rati. ¶ Tertiū eſt quod in cauſa criminali admittitur vnus pro ſe et ꝓ alijs. prima queſtio. v. ſtatuit. iij. qō. vj. hoc quippe ſecundum Gul. no. ¶ Sed qui dixit ſecundum ſpeciale dixit quod placuit. quid enim ſi quis poſt lit. conteſt. a domino veniat ꝛ dicat ſe habere mandatum ſed non pꝛobat nunquid neceſſe habebit de rato cauere. ¶ Quis autem de calumnia iurare debet in ſumma de iuramento calumnie inuenietur. ꝛ. j. titu. pꝛimo §. et de differentijs.

¶ De ſyndico. Rubꝛi.

1 ¶ Uniuerſitas quid ſit.
2 Collegium quid ſit.
3 Coꝛpus quid ſit.
4 Societas quid ſit.
5 Procuratoꝛ quis dicatur.
6 Syndicus quis dicatur.
7 Actoꝛ quis dicatur.
8 Economus quis dicatur.

Tractatū eſt ſupra de negotijs ſingularum perſonarum que per procuratoꝛes explicantur: ſequitur de negotio cuiuſqꝫ vniuerſitatis quod pꝛopꝛie per ſyndicum expeditur. vel ſic diximus. ē. de procuratoꝛe §. j. ver. ſed ſecūdum iura noſtra. quod non eſt vis facienda in nominibus dummodo conſtet de mente: ſed quia leges faciunt differentiam inter procuratoꝛem ſyndicum et actoꝛem atqꝫ economum vt ad notitiam diuerſitatis ponende materiam habeamus ſpecialem rubꝛicam de ſyndico apponamus dicendo. ¶ Quis dicatur procuratoꝛ. ¶ Quis ſyndicus. ¶ Quis actoꝛ. ¶ Quis economus. ¶ Et de differentijs eorundem. ¶ Et a quo quilibet ſit cōſtituendus. ¶ Et ad que. ¶ Et qualiter. ¶ Ut autē hec apertius videantur pꝛimo vidēdum eſt. ¶ Quid ſit vniuerſitas. ¶ Quid collegiū. ¶ Quid coꝛpus. ¶ Quid ſocietas.

1 Quid ſit † vniuerſitas.

a [a] Collectio pluriū coꝛpoꝛū rationabiliū ſpeciali nomine attributo; ſed Azo dixit plurium coꝛpoꝛum inter ſe diſtantium. ff. de vſucap. rerum mixtura. qđ nō placet domino meo: ſed poſuit rationabilium ad differentiam gregis.

2 Quid † collegiū. b [b] Pluriū perſonarum collectio ſimul inhabitantiū ſpeciali noīe attributo; vt canonici ſancti victoꝛis pariſieñ. ꝛ ſancte genoueſe: ꝛ monachi ſancti periculi bonoꝝ.

a ¶ Quid ſit vniuerſitas Adde car. zaba. i c. dilectus. el. ij. in. j. q. de ſimo. docto. l. c. grauē. de ſenten. ex.

b ¶ Quid collegiū: adde q̄ſit differentia iter collegiū ꝛ cōuentum vide ꝑ card. zaba. l. c. dilect⁹. in. iij. q. de excel. prela.

5 **Quid corpus.** † Collectio perſonarum ec. vt proxime ſiue ſimul habitent ſiue non vt piſtores et nauicularij: ⁊ ſimiles.

4 **Quid ſocietas.** † Idem ꝙ corpus: ſ; differt: quia ſocietas contrahitur gratia commodioris vſus ⁊ vberioris queſtus. ff. pro ſocio. coiri ſocietatem. et l. ſequen. qđ non eſt in corpore ſeu collegio. ¶ Habent ergo ſe hec nomina tanꝗ genus ⁊ ſpecies. ff. eodē. ſ. quod cuiuſ. vni. no. l. j. et. ff. qđ met. cau. metū. §. animaduertendum. vel dic ſocietas eſt perſonarum indiuiduorum nominatorum collectio generali nomine ⁊ vnico attributo: et hi quibus permiſſum eſt habere collegium ſeu corpus ad exemplum reipublice habere poſſunt res communes: ⁊ archam communem ſeu ſyndicum vel actorem per quos agant atq; reſpondeant: et ſi nemo defendat ex quo competēter moniti ſunt qđ commune eſt poſſideri. et infra tempus arbitrio limitatuꝫ. arg. ff. de iure deli. l. j. vendi ſeu diſtrahi iubetur tamen ⁊ quilibet ipſorum vniuerſitatem defendere poteſt: cum melior fiat eius conditio. ff. eo. l. j. ¶ Traditur autē hec regula generalis quod omne collegiū eſt illicitum niſi probetur conceſſum. ff. de illici. col. l. iij. ¶ Eſt autem ꝑmiſſum cauſa religionis. C. de illici. col. l. j. dummodo ſub pretextu religionis non nutriant hereſim. C. de ſacr. ſan. ecc. l. ſub pretextu. ʃ. de hereti. excommunicamus. §. quia vero. et. c. ſeq. ¶ Sed et noue religiones reprobantur. ʃ. de reli. domi. c. vlti. ¶ Et conſpiratores de proprio gradu cadere debēt: et tam ipſi quā eis conſentientes infames ſunt vt nec in teſtimonium admittantur. iij. queſtio. iiij. conſpirationes. xj. queſtio. j. coniurationum. et. c. ſuſpirationum. ¶ Sed ⁊ ſi quis tumultum contra aliquem fecerit: vel ſeditioſas voces emiſerit capitalis pena eſt. C. de his qui ad ec. confu. denunciamus. ⁊. C. de ſeditioſis. l. j. ⁊. ij. libro. ix. ff. de penis. aut facta. reſpon. ʃ. ⁊. l. ſi quis aliquid. §. actores. ¶ Sed ſecundum conſtitutiones feudorum quilibet coniurator punitur in vnam libram auri: vt in libro feudorum de pa. tenen. hac edictali. §. conuenticulas. ¶ Item premiſſe ſunt ſocietates omnes omnium profeſſionum ſeu negotiationum: et tales ſub iudice reſpondere debent. C. de iur. om. iud. l. vltima. ⁊. ff. de illi. col. l. fina. et. l. greca. ibi ſignata. ⁊ valent ſacramenta cauſa ſocietatis facta vt ibi. ¶ Item collegium leproſorum licitum eſt et priuilegium. ʃ. de eccle. edifi. cum dicat. ¶ Item ciuitatum et vicorum. ff. de lega. j. ſi heres iuſſus. §. vſus. ⁊ ad treb. omnibus. ¶ Itē omnium decurionum in ſingulis ciuitatibus. C. de natu. lib. ſi quis. ⁊. l. quoniam. ¶ Et generaliter omnis congregatio pōt dici licita que fit cauſa iur. ⁊ iuſtitiam tuendi. inſti. de iuſti. ⁊ iur. reſponſ. ⁊. §. ſequeñ. ⁊. §. iuris precepta. ff. de iuſti. ⁊ iur. l. j. ideo dicebat dominus meus qđ ſocietas lombardoruꝫ licita eſt: ſed certe ſi imperator catholicus ſit potius poteſt dici quod incidant in crimen leſe maieſtatis. et ideo locum habet litera quod morte moriantur. ſ. de ma. ⁊ obe. ſi quis nam quod princip. placet ⁊c. ¶ Item eccleſiarum quarum priuilegia violatores pena. v. lib. auri afficiuntur. vel etiam diſſimulatores. C. de epiſco. et cle. in eccleſijs. et. l. ſi eccle. venerabilis. et quod contra impetratū eſt caret robore firmitatis. C. de ſa. ſanc. eccle. priuilegia. quod quidam male obſeruāt: vt patet in his que not. ʃ. de immu. ec. §. inquātum ſub. §. ſed nec illa immunitas. ¶ Corpus autem monopolarum illicitum eſt: et dicitur monopola penultima ſyllaba longa quando pactum fit inter aliquos mercatores: vt vno precio vendant; vel vt vni ſoli vendere liceat. vel dicitur a monos quod eſt vnus ⁊ pola qđ eſt venditor quaſi vnus venditor. vel dicitur monopola penul. ſyllaba breui: a polis qđ eſt ciuitas quaſi vnus in ciuitate talia vendēs vel dr monopoliū inde monopola qui impetrat vt ſibi ſoli vēdere liceat certas ſpecies vel res: ſed ſi qs huius officiū exerceat bonis ꝓprijs ſpoliatus ꝑpetuo exilio dānatur. primates ꝓfeſſionū. l. lib. auri pena afficiuntur. ꝑnceps terre ſi diſſimulauerit penā patit. xl. lib. C. de monopol. l. j. ¶ Sodales aūt qđ ab amicitia nomen trahit poſſunt eſſe holes ad inuicē dūmodo. l. pub. non corrumpant. ff. de col. illici. l. vlti. ⁊ ſi collegium diſſoluitur poſſunt diuidere pecunias communes inter ſe. ff. de illi. colle. l. iij.

5 **Quis dicatur † procurator.** a Dictū eſt. ſ. ti. j. §. quis dicatur.

6 **Quis ſyndic⁹.** b Syndic⁹ ē ille q̄ ꝯſtituit. ad agēdas cāeſ vniuerſitatꝭ

a ¶ Quis dicatur procurator. ad de Joā. an. in regula: qđ alicui. de reg. iur. libro. vj. in mercurialibus.

b ¶ Quis ſyndicus. ad de gl. in. c. j. e. ti. ⁊ gl. in. c. qm̄ quibuſdā. xvj. q. vij.

ſeu defendendas preſentes ⁊ futuras ſine decreto. ff eod. l. j. ⁊ l. item eorum. inde ſyndicus quaſi ſimul vel ſingulorum cauſas dicens: et ſyndicus grece latine defenſor. ff. de mu. et honorum. §. defenſores. per quam legē dicunt quidam quod ad vnam rem poteſt dari; ſed q𝔡 dicit ibi ⁊ qui ad vnam rem non facit relationem ad verbum defenſores ſed potius ad ſub auditum. ſ. actores vel procuratores ſecundū. 𝔡. m. ⁊ Azo. ¶ Poteſt quis conſtitui ſyndicus 8 ab vniuerſitate. ff. eo. l. j. ¶ Sed nūquid neceſſe eſt quod ſit de collegio. quidam dicūt quod ſic. ar. C. de offi. preto. l. fi. C. de aduo. diuer. iudi. petitionem. ⁊ l. nemo excepta. C. de epiſ. ⁊ cle. in eccleſijs. ff. de mune. ⁊ hono. vt gradatim. rñ. j. ⁊ §. j. C. de proxi. ſa. ſcrini. vnicuiqꝫ. li. xij. lxj. diſt. nullus. 𝔰 de ele. ne pro defectu. ⁊ c. quia ꝓpter ibi aſſumantur tres de collegio. ⁊ facit pro his quia non conuenit alicui regni arcana ſcrutari. C. de commer. ⁊ mer. l. iiij. in prin. ¶ Gof. contra nam ⁊ ſi is qui de collegio eſt poſſit conſtitui vt patet. xvj. q. j. monachi. ⁊ c. qui vere pōt ⁊ is qui non eſt de collegio. 𝔍. eo. capitulo primo. ¶ Quod puto verum: niſi in fraudem fiat puta quando recurritur ad ignotum: vel qui cauſam ignorat vel malitioſus ſit negabit de facili veritatem talibus enim iudico occurrendū periura. 𝔍. de iura. calum. in pertractandis: q𝔯 malitijs hominum occurrendū eſt. 𝔰. de reſcri. pleruꝫqꝫ 𝔍. de priuileg. ex parte. iij: vnde nec de ipſa vniuerſitate admittere debet iudex vilem vel ſuſpectum: arg. ff. de eden. ſi quis ex argentarijs §. j. imo is eligendus eſt qui nouit meli⁹ veritatem. arg. ff. de procu. ſi actor. C. de procu. l. fi. ergo etiam ſi neceſſe fuerit compellat rectores vt iurent in animas ſuas ⁊ illorū qui ſunt de collegio vel vniuerſitate. ⁊ reſpondeant veritatem quam ſciunt: vel intelligent per illos in quorum animas iurauerit: vt in auf. d. n. de teſti. extra ad hoc alias incipit preſentium. nā ⁊ illi debēt iurare qui melius veritatem nouerint vt expreſſim probatur etiam in iura. calū. C. de iura. calum. l. ij. §. ſi autem vel dignitas: igitur nec pati debet iudex quod is qui veritatem ignorat iuret ne incurrat anceps periuriū. ff. de in litem iuran. videamus nec ſuſpectus de quo veriſimile eſt; quod iuramentum in reuerentiam non haberet. 𝔍. de coha. cle. et mul. clericos. et ſic de conſilio meo nō admittet talem ſyndicum ſed repellet. et adde quod no. 𝔰. tit. j §. quis dari. ⁊ 𝔍. de teſti. cog. §. j. verſi. videt tamen. ⁊ §. quere.

7 Quis actor. † Qui conſtituitur ad agendū ſeu defendendum cauſam vel cauſas vniuerſitatis preſentes tantum et cum decreto. ff. eo. item ſuffragium. §. ſi decuriones. ad futuras autem lites conſtitui non poteſt: q𝔯 decretum ſimile eſt ſententie que futurum tps non reſpicit. ff. de vſu. l. j. cū incertum ſit. ff. de iudi. ſed ⁊ ſi reſtituatur. §. fi. inſti. de ver. ob. §. conditiones. ⁊ ad hoc. C. de ſen. que ſine certa quantita. profe. l. j ⁊ ij. inſtitu. de act. §. curare. ſed actor poteſt inſtitui a non domino ⁊ ab vno ſolo patet vt. 𝔍. e. §. ⁊ de differentijs.

8 9 Quis † economus. [a] Diſpenſator eccleſie ſeu defenſor cui res eccleſie gubernanda mandatur. C. de ſacroſanc. eccle. iubemus. in princip. ⁊ quem tranctatus epiſcopi eligit. argumē. C. de epi. ⁊ cle. omnes §. preterea. ⁊ §. hoc nihilominus. ⁊ hunc iubentur habere omnes epiſcopi ⁊ archiepiſcopi vt vice ipſorum gubernent temporalia. et in iudicio ſiſtant. ix. queſtio. iij. cum ſimus. v. q. iij. quia epiſcopus: qui etiam vocatur vicedominus ⁊ debet talis conſtitui q̄ hoſpitibus ⁊ cauſis que ſuperueniunt paratus exiſtat: lxxxix. diſtin. volumus. alij dicunt q𝔡 vicedominus adminiſtrat res epiſcopales. econom⁹ vero res eccleſie. xvj. q. vij. quoniam in quibuſdam. lxxxviij diſti. capit. primo. x. queſtio. ij. hoc ius porrectum.

a ¶ Quis economus. add c. cū vos. 𝔡 of. ordi. l. c. auaritie. 𝔡 elect. li. vj. glo. i. c. ſaluator. j. q. iij. gl. in c. cū ſimus. ix. q𝔬. iij. et glo. in l. iubemus. C. de ſa. ſan. eccle.

Et de differentijs eorū

dem patet ex ſuperioribus q𝔡 differentia eſt inter procuratorem ⁊ ſyndicum: quia procurator ab vno ⁊ a pluribus conſtituitur ſyndicus a pluribus tantum. ¶ Item procurator de cal. ſecundum. l. C. de iura. calum. l. ij. ſed actor ſeu ſyndicus iurat ⁊ procurator ſatiſdat iudicatū ſolui quod non eſt in ſyndico vel actore. ff. rem ra. ha. actor: niſi forte de decreto dubitetur. ff. eo. item ſuffragium. §. actor vniuerſitatis. dic quod ibi ſatiſdat de rato. ⁊ accedit. C. de admi. tu. l. vlti. §. defenſionem. et l. vulgo. ſed ſecundum nos oēs iſti de cal. iurant. 𝔍. de iu. calum. in pertractandis. ⁊ c. ſequē. ⁊ c. penulti. ⁊ vlti. ⁊ eſt ratio: q𝔯 non eſt vis in omnibus: vt not. 𝔰. tit. j. §. quis dicatur. ⁊ §. quis dare.

hoc ſecundum quoſdam.ſed.T. dixit procuratores priuati iurare non poſſe.quod dic vt not. j.de iura.calum.§.quis poſſit.⁊ ver. ſeq.et.ver. quod autem dixi. ¶ Item procurator ad preſentes ⁊ futuras lites conſtituitur. in hoc ergo differt ab actore:qui ad preſentes tantū. ¶ Itē procurator ſine decreto vel cum decreto:vt.§.ti. j.cap.j.actor cum decreto tātum. ¶ Item procurator non poteſt conſtitui a tutore ante lit. conteſta.ſed actor poteſt.C.de pro.ura.neq; tutores. ¶ Differt etiam ab economo quia procurator in eccleſiaſticis rebus ⁊ priuatis conſtituitur:ſed economus in eccleſiaſticis tantum. ¶ Item ſyndicus differt ab actore:quia ſyndicus a pluribus tantum:et ad plures cauſas.⁊ ad futuras ⁊ ſine decreto:ſed actor ab vno et a pluribus.ff.de admini.tuto.decreto.C.de act.⁊ tuto.vel cura.dan. in rubro ⁊ in nigro inſti.de auto.tu.in fi.⁊ ad.vnam cauſam dari poteſt vel ad plures:ſed tantum preſentes et cum decreto. ¶ Item differt ab economo ſecundum quod procurator. ¶ Item actor ab economo differt ſecundum quod proxi. ¶ Sed ⁊ illud notandum quod vniuerſitas per vnum retinetur ff.eo.ſicut municipij.§.fi.

Et qualiter conſtituatur in preſentia vniuerſitatis:ita quod ad minus due partes adſint in quibus numerabitur vox electi. ff.eo.nulli.et.l.plane.§.de elect.cum in iure.itē debent ſcribi nomina in inſtrumento.C.de le. quoties.lib.x.ne poſtea cauſetur quis ſe nō interfuiſſe.et quis abſens tanquam preſens inſcribatur.§.tit.j.capitulo primo.⁊.j.de his que fiunt a prela.ca quanto.ff.de albo ſcriben.l.j.⁊ ij.⁊ vt appareat vtrum due partes preſentes fuerint necne.et vtrum ibi eſſet aliquis excommunicatus quoniam non valeret conſtitutio: nec aliter valet inſtrumentum ſiue decretum: niſi legitimo modo coadunato factum ſit.ff.de decre.ab or.fac.l.ij.⁊.iij. nec ſufficiunt ſoli decuriones:imo ⁊ aliorum conſenſus requiritur.C. de defen.ci.l.ij.C.de epiſcopali audien.iubemus eos.quod intelligas quo ad ius vniuerſale:vel quando agitur de ipſius preiudicio ſuper quo ſoli decuriones poteſtatem non habent:quia nec vniuerſitas hoc eis conceſſit.argumen.§.de ma.et obe.cap.fi.ff.de aqua plu. arcen.in concedendo.C.de auto.tu.preſtan.l.fi. alias ſi vniuerſitas regatur per certos homines quibus hec poteſtas data ſit ab ipſa vniuerſitate:ſufficit quod due partes talium preſentes fuerint et conſenſerint quorum nomina ſunt inſcripta.et ſic intellige.C.de decu.nominationum.lib.x.ff.quod cuiuſ.vni.no.nulli. et.l.item ſuffragium.§.ſi decuriones. ¶ Sed quid ſi conuocato publico parlamento conſtituatur aliquis ſyndicus.et dicatur in publico inſtrumento quod plus quam due partes preſentes fuerunt: nunquid hoc ſufficit.videtur quod ſic:quia ſi nomina omnium deberent inſcribi forſitan ipſa non reciperet pergamenū: et ſic ſaltem impoſſibilitas excuſab.t.ff.de reg. iur.impoſſibilium.in tali caſu crederem ſufficere ſi maiores et meliores de ciuitate quatenus bono modo poſſibile eſſet:ad arbitrium boni viri inſcriberentur et poſtea ſequeretur ſuperior clauſula generalis.argu.ff.de condi.⁊ demon.a municipibus.ff.ad municipales.municeps.⁊.l.magiſtratus.C.de iura.calum.l.ij §. hoc etiam huic legi.in fi.⁊.§ de elect. quia propter.ibi preſentibus omnibus ⁊c. ad quod accedit quod no.§.de reſcri.§.que ipoſſunt obijci. reſpon.j.ver.ſed et ſi plura.⁊.j.de commo §.fi. ver.ego non tenetur eſt tamen conſilium legis quod ſi in hoc caſu vel alio de mandato te dubitare contingat exigas cautionem.ff.quod cuiuſ.vni.item ſuffragium §.penul. Sed et ſi iudex interloquatur procuratorum ſufficiens eſſe autoritate pretoria fulcietur. argumen.ff. quod cum fal.tu.l.j.§.penulti.ad fi.ff.de mino. ait pretor reſpond.j.ad fi.in ver.quid tamen ſi pretor. ¶ Tamen ſi maiores ⁊ rector ciuitatis excommunicati ſunt videtur quod alij qui excommunicati non ſunt ipſum conſtituere poſſunt:dummodo non fiat autoritate excommunicatorum vt.§ titu.j.capi.vlti.excommunicati enim pro mortuis reputantur.xj. queſtio.iij. nemo epiſcoporum.et debet inde fieri decretum legaliter factum.§. titu.j.capi.j. ¶ Suadetur autem religioſis:vt ſyndicum habeant cui aſſignant competens ſalarium.j.ead.ca.vnico.quia cum debeant eſſe in eccleſijs et circa ſpiritualia et orationes intenti:non debent ſe immiſcere ſecularibus:quod etiam in alijs locum habet.j.ne cle.vel mo.capitu.j.⁊ ij.⁊.c. nō magno opere.ij.queſtio.vij.ſicut ſacerdotes.xj.qō.j.te quidem.⁊ §.ex his omnibus. ¶ Et loquuntur hec capitula de honeſtate:quia abbate imperante ſi vtilitas eccleſie hoc expoſcat: neceſſe habent obedire: vt not.§.de poſtula.§. penul. in fi.xvj.queſtio.j §.ecce.et.§. quod vero.et ſequen.et. cap. monachi.et cap. qui vere.et hoc probatur optime in auten. de ſan.epiſco.§.ſi quando colla.ix.j.de ap. nicolao. et preceptores hoſpitalis vel militie templi et agere,et conueniri poſſunt. j.de iudi. cum deputati. ¶ Nec tenentur ſatiſdare in auten.j.de ec.titu. §.pe.collatio.nona.et de hoc tetigi.§. de procuratio.§.quis dari.et not. quod ſicut ibi dixi in fi. laicum poſſe fieri procuratorem in mere ſpiritualibus quando alium laicum qui eum conſtituit principaliter tangit ſic dico clericum poſſe fieri procuratorem in ciuilibus mere quatenus alium clericum principaliter tangit.

Quid pertinet ad officium iſtoꝝ.

Dic vt.ſ.duobus titulis proxi.§.quid ſit eius officiũ.⁊.§.quid pertinet.niſi in prohibitis que ex ſuperioribus colligere liquet.

A quo quilibet conſtituendus ſit

et ad quẽ.Ex ſuperiorib⁹ patet ⁊ ſi petas quare.reſpon.naturali ratione:valde enim eſt neceſſarium:vt qui rebus ſuis intereſſe non vult vel non poteſt:ſaltem per alios poteſt agere ⁊ conueniri:⁊ ſua negotia gubernare.ff de pcu.l.j.plerũq3 enim indefenſi rerũ ſuarũ poſſeſſionẽ et diſtractionẽ patiũtur.ff.de neg.geſtis.l.j.

¶ De his q̄ vi metuſve cau.fiunt. Rub.

1 Metus quid ſit.
2 Metus qualiter diſtinguatur.
3 Vis qualiter diſtinguatur.
4 Geſtum cauſa metus qualiter retractetur.
5 Aduocatus ſi propria autoritate rẽ ſibi conuentam pro ſolario occupat reſtituere tenetur.
6 Factum metus cauſa mero iure retractatur.
7 Metum paſſus habet triplex remedium.

Audiuimus de his que propria ⁊ ſpontanea voluntate geruntur:nũc dicendũ de his que vi metuſve cauſa fiunt.videamus itaq3. ¶ Quid ſit metus. ¶ Qualiter metus diſtinguatur. ¶ Quid vis. ¶ Qualiter diſtinguatur vis. ¶ Qualiter retractetur ꝙ metus cã geſtũ eſt. ¶ Vt autez antiquitatis nihil ignoremus inſti.de teſt.in prin.q2 ⁊ ſi iura antiqua nõ ſint in vſu:notitia tñ eoꝝ neceſſaria.eſt.vj.di.fuerunt ampliator antiquitatẽ reſpiciens intitulauit de his que vi.q2 olim ita dicebatur:ſed poſtea detracta fuit vis mẽtio:q2 qđ vi atroci ſit ⁊ metu fieri intelligitur.ff.eo.l.j.

1 **Quid ſit † metus.** [a] Inſtãtis vel futuri periculi cã mẽtis trepidatio.ff.eo.l.j.exigitur aũt qđ metus p̄ſens ſit licet periculum futurũ.ff.eo.metũ.ij.et dicit metus quaſi mẽtem ſcilicet liberã tenẽs id eſt retinens:ſeu impediens.nã qui timorẽ habet non quod ore ſemper exprimit mente gerit.

2 **Qualiter metus † diſtinguatur.** Alius pbabilis ali⁹ nõ. ¶ Probabilis hoc verſu cõtinet. ¶ Excuſat carcer:ſtat⁹:⁊ mors:ꝟbera:ſtuprũ.talis eni cadit in ꝯſtãtẽ:vt pbat.ff.e.l.iſti q̄dẽ.C.de trãſac.Iterpoſitas.ſc3 qñ timet ſubuerſionẽ ſtatus:vel ſtuprũ inſe vel i filios:vel ꝟbera:ſeu cruciatũ corporis vel vincula vt.ff.e.nec timorẽ. ¶ Nõ pbabilis eſt qñ cadit in miſerũ hoiem:⁊ vecordẽ.q̄ timet timẽda:⁊ nõ timẽda:⁊ talis dr meticuloſus.ff.e.metũ.j.idẽ nõ excuſat met⁹ niſi talis ſit q̄ caderet in cõſtantẽ hoiez ⁊ ſecurũ.j.e.ad audiẽtiã.⁊.c.pe.j.q̄ cle.vl vo.inſinuantẽ. ¶ Inuenio tñ ꝙ met⁹ rerũ excuſat.j.e.abb.l.di.p̄ſbyteros.ſ3 ꝯ.xxxij.q.vij.oẽs cauſationes.vbi dãnũ rei familiaris nõ excuſat. Go.modicũ dãnũ nõ excuſat ſ3 graue puta dãnũ oim rerũ vel maioris ptis.ff.de exc.tu.ppter litẽ.⁊ iũge ꝙ no.ſ.de pcu.§.⁊ in q̄ re.ꝟ.⁊ qđ dixi.vel meli⁹ met⁹ dãni excuſat in dato vel pmiſſo vel remiſſo.nã ⁊ datũ repetit:et pmiſſum non ſoluit exigit ⁊ remiſſum ſ3 nõ excuſat i ꝯmiſſo.ſ.in peccato mortali q2 poti⁹ debemus oia mala tolerare ⁊c.j.e.ſacris.xxxij.q.v.ita ne ſcđ3 Goffr. ¶ Itẽ met⁹ ne honor impediat:ſeu bñficiũ.j.de iſti.cũveniſſent. ¶ Itẽ met⁹ ordinãde libertat3.ff.quarũ rerũ actio nõ dat.l.j.§.q̄ honorande. ¶ Itẽ met⁹ iudicis.ij.q.j.l pmis.C.e.l.peñ.⁊vlt. ¶ Itẽ met⁹ ꝟboꝝ.xxiij.qõ.viij.cõuentior. ¶ Itẽ ſuſpicio met⁹.ff.đ loc.⁊ cõ.habitatores. ¶ Si ⁊ vict⁹ victorẽ aliqñ cogit ad ludũ retinẽdo.ff.de aleatorib⁹.l.j.in fi.⁊.l.ij. ¶ Itẽ excuſat metus ꝟboꝝ:ita ꝙ ſi ꝓteſtatio p̄cedit hoc.ſ.in ſecreto dicat corã amicis ſciatis ꝙ q̄cq̄d fecerim timore facio:⁊ nolo qđ mihi obſit:vt qđ nõ valeat qđ agit:ſic itelligi põt.ff.đ acq.here.q̄ in aliena.§.vlt.ſec⁹ ſi ꝓteſtatio nõ p̄ceſſit.ff.e.ſi mulier §.pe.q̄ icipit ſine metu.j.e.c.j. ¶ Itẽ timor carceris:vl vĩculoꝝ excuſat.ff.e.iſti q̄dẽ. ¶ Itẽ met⁹ cõicatiõis:nã excõicatio ꝯtinet corporis ⁊ aie detrimẽtũ.ij.q.j.đ manifeſta.xj.q.iij.audiui.⁊ p ipm ſubuertit ſtat⁹ hois:q2 đ corpore eccłie eijcit ⁊ tradit ſathane:vt ibi:⁊ ẽ eterna mort3 dãnatio.xj.q.iij.nemo.vñ timẽda ẽ ſicut mors:ſ3 ꝯ q2 medicinalis eſt:nõ mortalis.ij.q.j.multi.dixit Gof.ꝙ mot⁹ excõicatiõis nõ excuſat:q2 aut ẽ iniuſta ⁊ illa nõ ligat q̄ ad deũ.xj.q.iij.cui eſt illata.dũmõ nõ cõtẽnat.xxiij.qõ.iij.notãdũ.in fi.aut eſt iuſta ⁊ tũc ſibi iputet q̄ in culpã incidit.ff.e.ſimiliter.fm Gof.ff.de iureiur.qđ q̄s hoc nõ audeo offerere q2 minus excuſat aliq̄s

[a] ¶ Quid ſit metus.adde.c.j.e.ti.lib.vj.gloſ.l.j.ad audiẽtiã.e.ti.⁊ in.l.j.⁊ in.l.metũ ꝯ ff.e.et abb. in.c.cũ locũ.de ſpõ.

ſtes:vt patet ex ſuperioribus. Item dubiū poteſt eſſe vtrum iuſta ſit vel iniuſta: et etiam ſi iniuſte excommunicetur quis tamen quo ad eccleſiam tenet ſententia:et multa ſequuntur incommoda: vt patet.§.de eta.ꝛ quali.cū bone.cum ſi.J.de app.paſtoralis.in fi.quid enim ſi epiſcopus pauperem ſacerdotem qui non habet niſi vnicum beneficium in caſu non cōceſſo:niſi det.x.vult excommunicare videt igitur quod debeat aliquando et in aliquib⁹ excommunicare:ar.xj.q.iij.ſententia.J.de reſtitu.ſpo.olim.iij. ¶ Sed hec a iudice diligenter inſpicienda erunt: vt arbitretur fideliter in predictis ſi accidat:vtrum debeat vel non debeat excommunicare cōſiderando perſonas loca: et tempora:ꝛ qualitatem facti et cauſam.ff.ex quibus cauſis ma.in inte.reſti.l.iij.ff.eodē.nō eſt veriſimile.ff.de rei ven.in fundo.J.eo.c.vlti.§.de tranſac.c.vlti.in fi. ¶ Quid enim de pactis a militibus pauperibus per vſurarios q̄bus obligati ſunt:vel obligantur extortis.certe ſubuenitur.J.de emp.ꝛ ven.ad noſtram ꝛ de pig.illo.c.cum contra.ꝛ c.ſignificante.et iuramentum remittitur.J.de iureiurando.debitores.ꝛ vide.J.eo.§.qualiter retractetur.verſicu.quandoqꝫ.ꝛ eſt ratio quia in contrahendo vtitur quilibet libero arbitrio.C.de act.ꝛ ob.ſicut.ſed eſt ne veriſimile quod aliquis diligēs paterfa.velit pecuniam ſuam iactare.abſit.ff.de probatio.cum de indebito.ideo ſemper preſumitur contra vſurarios.vt dicam.J.de pigno.§.quibus.de vſuris.§.qualiter cōtractus.

Quid vis. Maioris rei impetus cui reſiſti non poteſt ſcꝫ commode. ff.eo.l.j.in fi.aduerſus quam non proficit cuſtodia.ff.de ac.emp.ſi ea.ꝛ locati.ſed de damno.ꝛ cōmodati ad eos.ſi ergo poſſumus vitare vim: non excuſabit quod verum eſt ſi vitare poſſumus ſine periculo.alias excuſabit.argu.C.de heredi.inſtit.cum proponas.ꝛ poteſt dici atrox quando fit doloſe et illicite.ff.de minori.auxilia.nam ſi a iudice fiat licito modo non tenetur.ff.eodem.continet.

3 **Qualiter diſtinguatur vis.** † ¶ Alia compulſiua per quam compellitur quis ad id faciendum quod non faceret ſi eſſet liberi arbitrij:ex hac naſcitur edictū quod metus cauſa vt hic et in ſuperioribus. ¶ Alia expulſiua:hec inducit interdictum vnde vi.ff.de vi ꝛ vi argumen.l.prima §.iij. ¶ Alia tributiua:ꝛ inducit interdictum vti poſſidetis in rebus immobilibus: et vtrobi immobilibus.ff.vti poſſidetis.ꝛ vtrobi.per totū. ¶ Alia abutiua.que forte in principio.§.quid ſit vis diffinitur:ſed et hec inducit vi bono.rapto.per totum.inſti.vi bo.rapto.§.ſed nec dum talia ꝛ vide quod no.§.de treu.ꝛ pa.ver.quid ſit iuſtum bellū.ver.ſi ergo aliquis ceperit hominem. ¶ Alia inquietatiua: cum quis a me prohibitus:vel ſuſpicans ſe prohibendum ſi ſcirem in meo edificat.ff.quod vi aut clam.ex quo hoc interdictum naſcitur: vt ibi per totū.hec cauſa breuitatis ſufficiant ꝛ iunge.J.de cau.poſ.et proprie.ſub rub:icella de cau.poſ.ꝛ proprie.ſub §.his igit premiſſis.

Qualiter retractetur quod metus 4 †cauſa geſtum eſt.et eſt ſciendum quod aliquando retractatur per verba edicti ꝛ mētem vt quando quis timet cruciatum corporis vel verbera:aliquando per mentem non per verba: vt quando timet ſtuprum: vel ſubuerſionem ſtatus ſui.de his.§.§.qualiter diſtinctio. ¶ Quandoqꝫ per reſponſa prudētum ſeu officio iudicis: vt quando quis potens minatur mihi quod ducet me vinctum ad preſidem:niſi dem ei.x.vel vſurarius non permittit athletam ad certamina iturum niſi.x.promittat vltra debitam quantitatem: hic reſtituitur ad quod datum eſt:vel quod debitum promiſſum eſt relaxatur. ¶ Item ſi quis apparitione.i.coactione iudicis interueniente: vltra debitam quātitatem ſoluerit:reſtituitur ſed ſi id quod debebat ſoluerit quamuis extra ordinē ſoluere non debuerit coactus in ciuile tamen eſſet quod reſtitueretur cum debitum ſoluerit.ff.eodem.non eſt veriſimile. ¶ Item quando libertus promiſerit ne libertas impediatur.ff.quarum re.act.non da.l.prima §.que honorande ſic.J.eodem.abbas ¶ Item quando medicus ad infirmo nimio feruore infirmitatis laborante elicit promiſſum vltra q̄ licitum ſit.ff.de vari.ꝛ extraor.col.medicus. ¶ Item per conſtitutiones principum.nam ſi iudex ex adminiſtratione ſibi conceſſa aliquid emat rem reſtituit.ꝛ in quadruplum condemnatur.ff.de cōtrahen.emp.non licet. ¶ Si vero a ſubiectis emat:ꝛ per impreſſionem reddere cogitur rem nec preciū recuperat.C.eodē.l.penul. ¶ Sed ſi emat ſine impreſſione:idem hoc excepto qꝫ precium datū applicabitur fiſco.ff.de iure fi.aufertur.§.quod a preſide.ſecundum hoc intelligitur.C.de contra.iudi.l.vnica.ꝛ fi.libro.j. ¶ Dicitur autem impreſſio crimen inflictum per iniuriam: contemplatione alicuius officij publici.et dicitur aliquando crimen concuſſionis.ff.de concuſſio.l.j. ¶ Item contractus per potentiam eliciti per conſti.infirmatur.C.eodem.l.vltima.

Puniuntur et alio modo violenti per conſtitutiones: nam ſi q̄s xpianus iudeo vel pagano vel ſubdito: et quiete degenti iniuriam irrogauerit debet corrigi per iudicem:ꝛ ſi aliquid abſtulerit in duplum cogitur reſtituere.iudex autem qui

qui conſtitutionem neglexerit pari pena puni¬tur.C.de paganis ⁊ ſacrifi.⁊ templis chriſtia¬nis.¶ Item ſi quis agit contra me finium re¬gun.⁊ ante ſententiam aliquid de terra mea occupauerit tantimodum agri quanti occupa¬uit amittit.C.finium reg.ſi cōſtiterit.¶ Item ſi quis aduocatus autoritate propria rem ſibi conuentam pro ſalario occupauit eā reſtituit: ⁊ a petitiōe excluditur.C.de ſuffragio.l. vnica. ¶ Item ſi inquilinus meus precedentis anni inquilino meo cui ſecūdo locaui moueat que¬ſtionem quaſi ſecundus ad iniuriam ſuam cō¬duxerit niſi pacto in ſcriptis habito eius.ſ.pri¬mi inquilini intentio fulciatur: ſi priuatus eſt acriter ceſus in exilium mittitur. Si miles pe¬na.x.lib.auri mulctatur.C.loca.⁊ con.ne ciui.ſʒ excipitur infra locati ⁊ con.cap.i. ¶ Item ſi quis colludente tutore vel curatore poſſeſſio¬nem pupilli vel adoleſcentis occupauerit ilico poſſeſſio ei cui ablata eſt reddi iubetur:⁊ tuto¬ribus vel curatoribus deportandis: ipſorū om¬nis bona publicantur.C.vnde vi.meminerint. ¶ Item ſi quis rem meaʒ mobilem vel immo¬bilem ſine autoritate iudicis occupauerit. ip¬ſam ⁊ eſtimationem mihi reſtituere cogitur.ſi vero ſua erat:ſed ego detinebam:ius proprieta¬tis amittit.C.vnde vi.ſi quis in tantam.ſi tāꝙ obligatam occupat vel inuadit: ſoluitur ius pig.hoc eſt hypothecaria:licet pſonalis actio remaneat ſic intelligas ꝙ ius crediti nō habe¬bit:⁊ hoc per decretum pretoris extat edictum. ff.eodem.extat.⁊ de vi priua.l.pe.¶ Itē ſi quis inquilinus meus vel colonus:vel qui alias a me precario poſſidet expectato ordine iudicio¬rum mihi reſiſtat.i. niſi mihi reddat ante ſen¬tentiam diffinitiuam: mihi victori cogitur re¬ſtituere:⁊ eſtimationem eiuſdem.C.eodem nō ab re.¶ Item ſi quis poſſeſſionem meam va¬cantem ingreſſus fuerit ſine iudiciali ſentētia tanꝙ predo punit:⁊ omnes ſcire debēt quod ſuum nō eſt hoc ad alios omnibus modis per¬tinere.C.vnde vi.cum querebatur.⁊ hoc veruʒ eſt niſi iuſto errore ductus ſit:vbi quidem nul¬lam penam patitur.C.vnde vi.inuaſor locorū puta quia credit ꝙ ſit illius cui ſucceſſit.ff.de reg.iur.qui in alterius.⁊¶ Item ſi quis ꝑ vio¬lentiam me ſpoliauerit rebus meis:ex quo de violentia conſtat per teſtes oia vtenſilia ⁊ in¬tereſſe meum probo proprio ſacramento prece¬dente tamen taxatione iudicis vltra ꝙ iurare non licet.C.vnde vi.ſi quando cuius mentē ha¬bes.§ c.vlti.et hoc quia intereſſe prouenit deli¬cto:nam ſi ex contractu neceſſarij ſunt teſtes: ideo dat conſilium lex ꝙ certa ſumma appo¬natur:quia intereſſe de facili per teſtes proba¬ri non poteſt.inſti.de verb.oblig.§.pe.ff.de pre¬to.ſtip.l.vlti.¶ Item ſi quis creditor pignora¬uerit:vel exegerit alium pro alio cadit ab actio¬ne ſibi competenti:et in quadruplum condem¬natur.in aut.vt non fiant pignorātio.colum.v. ¶ Item ſi creditor liberum hominem pro debi¬to ceperit.vel retinuerit etiam filium:cadit a debito et aliud tantundem preſtat retento vel parentibus eius in aut.vt nulli iudi.§.quia ve¬ro huius col.ix.

In hec autem retractione no.eſt ꝙ ſi iuramentum interueniat ꝓpria autoritate non venit quis temere contra proprium iuramentum vel fidem interpoſitam:quia hec duo equiparantur.J.eo.ad aures.⁊ de fideiuſſorib' peruenit.et no.J.de arbi.§.qualiter conſtitua¬tur.ver.ſed metus:⁊ eſt ratio:qꝛ deus inter ſim¬plex verbum et iuramentum non facit diffe¬rentiam.xxij.q.v.iuramenti.quare omnino ſer¬uandum eſt niſi ſit tale quod ſeruatum vergat in diſpendium ſalutis eterne.J.eo.cum dilecti §.de elec.venerabilem.§.fi.ver.idem etiam cō¬tra proprium iuramentum.¶ Et not.ſecundū bacianum iet.T.quod iuramentum vi vel me¬tu extortum neminem obligat.argu.xxij.q.iiij.inter cetera.xxxi.q.lotharius.xv.qō.v.c.j. illud enim ſpectat ad caſum qui ponitur in il¬lo.c.inter cetera.ſecunduʒ Joan.tanꝙ diuina voce pretor edixerit quod metus cauſa factuʒ erit ratum non habebo.ff.eo.l.j.¶ Alanus di¬an habebat animum adimplendi:⁊ tunc obli¬gatur non alias.J.de bap.maiores.circa fineʒ. ¶ Gul.na.dicit ꝙ ſemper eſt obligatorium.xv.q.j.merito.J.c.ad aures.⁊ de iureiur.conſtitu¬tus.ſi tamen venit contra iuramentum preſti¬tum vi vel metu iniungitur penitentia tanꝙ ꝓ veniali.J.de iureiur.verum.¶ Quod poteſt di¬ci verum:ſi ſit coactio abſoluta:puta:quia ali¬quis accipit manus alicuius violenter:⁊ ipſo nolente ponit thus in manus eius et trahit eū ad idolum:ita ꝙ velit nolit ponit thus illud ſu¬per aram idoli.l.di.preſbyteros.j.q.j.conſtat. xxxij.q.v.quaſi per totum.xv.q.vj.cap.j.ar.de conſecra.diſtin.iiij.eos.ff.de auto.preſtan.l.j. ¶ Si vero ſit conditionalis non excuſat a toto ſed a tanto:quia culpam ſine penam attenuat J.eo.ſacris.talis enim coactio dicitur metus de qua dicitur ꝙ melius eſt omnia mala tolerare ꝙ malo conſentire.xxxij.q.v.ita ne.¶ Si autē cogatur ad id quod non ſit mortale:puta ꝛrenū¬ciare rebus ſuis:ſi poteſt cadere in conſtantē iudiſt.poteſt venire contra ſcdm quoſdā.Sed refert vtrum iurauerit quis reſignare tantum vel etiam non repetere.ſi iurauit tantum reſi¬gnare illud ſeruandum erit:ſed tñ directe ipſo beneficio reſignato poteſt reſcriptū impetrare ⁊ ipſum repetere ꝑ actioneʒ qd metus cauſa: que in rem datur licet perſonalis ſit vt dicitur J.eo.ſub.§.hʒ autē.ſic poteſt intelligi.J.c.abbe¬ʒ.c.ad audientiā.¶ Si vero iurauerit nō re

fere:⁊ iterū ſibi conferatur recipere potest:⁊ ex
ſecunda receptione agere.ſ.de renuntia.cum
inter.p.ganfredi.¶ Item abſolutus per papā
poterit petere et prima inſtitutione.ſic poteſt
intelligi dictum.c.cum inter.⁊.j.de iureiur. ſi
vero.¶ Quid ſi iurauerit non venire contra ſa
cramentum id eſt non petere abſolutionem.
adhuc poteſt eccleſie nuntiare:et eccleſia ad
nuntiationem ipſius ipſum abſoluere motu
proprio.xxxvj.q.v.conſanguineos.j.de iureiu-
ran.quemadmodum in fi.et de deſpon. impu-
be.a diſſoluendum.et de iureiuran.ad noſtrā
ū.¶ Si vero iurauit denuntiare non valet.j.
de iureiur.quemadmodum.ſed verū eſt quo
ad penitentiam peragendam.¶ Sed ſi is qui
iurauit non denuntiare magis mouetur zelo
rei recuperande ad denuntiationem faciendā
ꝙ zelo anime proximi:videtur ſanum eſſe con-
ſilium quod non denuntiet:q2 iam deieraret.
ergo in hoc caſu amico eget.ſecundum hoc in
telligę.j.de iureiurā.c.j.⁊.c.debitores.ſic ergo
omne ſacramentum tenendum niſi vergat in
diſpendium ſalutis eterne: nam tunc tenen-
dum non eſt.xxij.q.vij.omnes cauſationes.⁊
xxij.q.iiij.ſi aliquid.xxxij.qō.v.ita ne.j.de iure-
iur.verum.quia ſacramentum nō eſt vinculū
iniq̄tatis.xxij.q.iiij.inter cetera.⁊ de hac not.j.
de iureiur.§.quō cenſetur illicitum.verſ.quid.

6 Quod autem ſit metus cauſa ꝑ mero
iure valet:ſed per iudicem irrita-
tur.et ideo dixit pretor.ratum non
habebo quaſi diceret:quamuis ra-
tum ſit: non tamen ſeruabo tanꝙ
ratum:ſed irritabo. hoc bene probatur.j.eod.
abbas.ff.eo.l.metū.§.ſed quod pretor.vbi da-
tur exceptio ergo cōpetebat actio.ff.de except.
l.j.et eſt ratio quare valeat quia deprehendi-
tur voluntas:quamuis coacta.xv.q.j.merito.
ff.eo.ſi mulier.§.ſi metu.¶ Excipiuntur nouē
caſus in quibus non valet licet ſacramentum
interueniat.¶ Primus in matrimonijs:q2 libe
ra debent eſſe in contrahendo ⁊ diſtrahendo.
j.de ſponſa.cum locum.⁊.c.veniens.ij.vbi dicit
ꝙ pater compulit illum quem inuenit cum fi-
lia vt eam duceret in vxorem quare ergo non
excuſat ibi metus.nam mortis metus immi-
nebat cum in hoc caſu liceat patri illum inter
ficere.ff.de adulterijs.quod ait.quare dicit in
fi.niſi metu coactus ⁊c.quia ſemper potuit ca
dere in conſtantem.ſed dic ꝙ ſecundum cano-
nes non licet interficere.xxxij.q.ij.inter hec vel
in fauorem matrimonij.ſic reſpondetur ſcdm
Gof.dic ꝙ quāuis liceat patri interficere non
tn̄ ſemper interficit:imo aliquoties peccato cō
ſentit:ideo aut attentauit interficere ⁊ ſic me-
tus potuit cadere in conſtantem.aut nō atten-
tauit:et tunc matrimonium tenuit et hoc eſt
quod diſtinguit.¶ Secundus in promoſſione
dotis eadem ratione.ff.eo.ſi mulier.§.ſi duos.
¶ Tertius in alienatione rei eccleſie.xv.q.vj.
c.j.j.de iureiur.c.ij.⁊ de re.ecc.non alie.ſi quis
preſbyterorum.et eſt ratio q2 non poteſt vendi
etiam propria voluntate niſi ſeruata ſolenni-
tate vt no.j.de re.ec.nō alie.§.queres.⁊.§.que
ſit forma.¶ Quartus in iuriſditione proroga-
da.ff.de iudi.l.ij.j.de fo.compe.ſi diligēti.in fi.
¶ Quintus in voto j.eod.c.j.j.de voto.l.licet.
xv.q.j.non eſt.¶ Sextus in autoritate tutoris
ff.de auto.tuto.l.j.in fi.¶ Septimus vbi quis
per metum facit teſtamentum.ff.de teſta.qui
teſtamento.§.fi.¶ Octauus in ſententie pronū
tiatione.xj.q.iij.iniuſtum.¶ Nonus in procu-
ratoris conſtitutione.ar.ſ.de procu.accedens
¶ Sed ad hoc notandum ꝙ vbi quis intulit
ſibi metum:⁊ coactus eſt per talem metum ab
illo qui iuſte eum potuit offendere aliquid p-
mittere non reſtituitur. ff.eo. ſi mulier rh.j.ſi
ꝯo.nō potuit ipm̄ iuſte offendere reſtituit.ff.
eo.nec tutorē.l.ſeq.rh.j.¶ Itē ſi qs inducit do
lo ad bonū faciēdū:vel meli9 operādū nō reſti
tuit.j.eo.c.penul.⁊ no.j.de conuer.coniu.§.et
vtrum poſſit exire ſi dolo.Sed nunquid cogi-
tur quis ad bonum.dic ꝙ ad bonum nō ſuſce-
ptum nemo eſt cogendus xlv.diſt.qui ſincera.
⁊.c.de iudeis.ad bonum vero iam ſuſceptum
cogendus eſt ea.diſtin.diſciplina.coacta enim
ſeruitia domino non placent.imo deus aſper-
natur coacta ſeruitia:vnde apoſtolus ad cor.
vnuſquiſq3 det prout deſtinauerit in corde ſuo
non ex triſtitia aut neceſſitate.hylarem enim
datorem ⁊c.vnde datur intelligi ꝙ qui inuitus
dat propter preſentem pudorem ⁊ rem ⁊ meri-
tum perdit.Item in eodē:ſi ex neceſſitate euan
gelizauero non eſt mihi gloria.ſi autē hoc ago
volens:mercedem habeo apud deum.Itē ad
galatas ſi ſpiritu ducimini:non eſt is ſub lege
ex quo apparet eum qui ſub lege eſt id eſt qui
timore pene non amore iuſtitię ſeruit non du-
citur ſpiritu ſancto.Si autem ſpiritu non du-
citur:deo placere non poteſt.Item non ac-
cepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterum in timo-
rem:ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filio-
rum dei in quo clamamus.abba pater ex
quibus verbis datur intelligi ꝙ et ſi in vete-
ri teſtamento timore pene homines cogeban-
tur ad bonum:in nouo teſtamento tamen ſo-
la libertate ⁊ delectatione ſiue dilectione iuſti-
tie inuitandi ſunt ad bonum ſine qua dilectio-
ne boni nullus placere poteſt deo.Ioan.in epi
ſtola ſua:Timor non eſt in charitate:ſed perfe
cta charitas foras mittit timorem.hoc inue-
nies xxiij.queſtio.vj.§.fin.xx.qō.j.illud.nam
etiam ſubditis cauendum eſt ne grauentur
xlv.diſtin.licet.et.c.diſciplina.et ſicut non vult
aliquis ab alio ſe grauari:ita non audeat in-
ferre alijs quod ſibi non vult.eo.c.licet.in fi.

Habet autem triplex remedium ꝗ metum paſſus. nam datur ei actio quod metus cauſa perſonalis ſi tradit que in rem ſcripta eſt: vel exceptio ſi non ſoluit. ¶ Item ſi dominus erat vtilis rei vendicatio. ff. eo. metum § licet. Sed ſi coactus promiſi: ⁊ in ſolutione coactus non fui repetere non poſſuꝫ: quia ſublata eſt proxima cauſa turpitudinis. C. eo. aū de. ff. eo. metum § ſed quod pretor. ff. de condi. ob tur. cau. l. pen. ¶ Item ſi cogis me vt liberem te acceptilatione: vbi omnino promittitur reus competit actio perſonalis ad omnia vt omnia in priſtinum ſtatum reſtituantur. ff. eod. fideiuſſori. et hoc idem eſt ſi alius intulit mihi metuꝫ ex quo ad te aliquid peruenit. ff. eo. ſi quis alius. ¶ Iteꝫ competit hec actio contra quemlibet poſſidentem quamuis metum non intulerit: ideo dixi. ſ. quod in reſcripta eſt inſti. de ac. § preterea. ff. eo. item ſi cum § in hac: et vide quod no. j. de reſti. ſpo. § a quo peti poſſit. verſ. habet igitur ſpoliatus. ¶ Competit infra an. in quadruplum poſt annum in ſimplum ſed ſi metum inferens ante ſententiam rem reſtituat vitat penam. ff. eo. item ſi cum § j. ⁊ § hec auteꝫ actio. ¶ Si vero actum ſit actione perſonali non poteſt poſtea agi vtili reali: vel econtra: ⁊ perſonalis ita demum competit ſi nulla alia ſupereſt. ff. eod. metum § licet. et l. item ſi cum. § v. ¶ Quod autem dixi ante ſententiam ſubaudi ſecundam. nam due ſententie feruntur ſuper quibus diuerſitas eſt inter doctores. vtruꝫ quelibet ſit diffinitiua. et dixit Azo quod ſic. ¶ Alii ꝙ prima interlocutoria: ſcda diffinitiua. ¶ Dominus meus dicebat primam diffinitiuam: ſecundam executoriam prioris ſicut iurare in litem eſt quedam executio vel quaſi rei vendicationis. ff. de rei vendi. qui reſtituere. Debet enim metum paſſus accedere ad iudicē elapſo tempore quadrimeſtri. quod datur condemnatis. ſ. de offi. deleg. querenti. dicens qđ exequatur ſicut debet: cum alius non reſtituerit: ⁊ iudex ſequens naturam actionis exequetur in quadruplum ſic ⁊ iuriſditionem ſuam defendit penali iudicio. ff. ſi quis ius di. non obtempera. l. vnica. ¶ Utrum autem a ſententia ſecunda appellari poſſit. primo dixit ꝙ nō: poſtea ꝙ ſic per eandem. l. ff. de app. ob executore. ¶ Sententia azo. magis eſt communis: ſcilicet ꝙ vtraqꝫ ſit diffinitiua. ¶ Et dabat conſilium vber. de bobio ꝙ ſic formetur libellus peto a titio decem que a me extorſit metu: ⁊ niſi reſtituat: peto ipſum condemnari in quadruplum. ¶ Sed dñs meus hoc non approbat quia quadruplū non eſt obli. ante contumaciā: ergo ante peti nō pōt quia vbi nulla obligatio: ibi nulla actio. ¶ Tamē ſalua pace ſua hic non agitur pure: ſed ſub conditione qđ fieri poteſt in hoc caſu vt puto. ar. j. de contrahen. emp. a pe. ¶ Illud etiam ſcire debes qđ ſi res periret ante ſecundā ſententiam qualitercunqꝫ tenetur qui metum intulit de omni interitu. ¶ Si poſt ſententiam ſecundam ante tempus rei iudicate non tenetur de re: quia non eſt in mora: argu. ff. de compenſa. ſi cum militi. ſed ſic videtur ꝙ reportet lucrum: ⁊ ſic contradicit. ff. de vſu. in fideic. non ob. ꝙ nihil acquirit ſed dānum vitat. preterea quia in triplum condēnabitur. et ideo bene poteſt compenſari. ff. de ver. ob. ſtipulatio § inter certam. ⁊ § ſeq. Si vero poſt tpꝰ rei iudi. ſecunde ſententie: tunc ſimiliter tenetur. ſic intelligebat. ff. eo. item ſi cum § quod ſi homo. C. e. l. j. cetera que hic deficiunt in ſumma azo. plenius inuenies. ¶ Illud vero in ſumma no. qđ ſi quis dum in captiuitate detinetur aliqđ promittat vel fideiuſſores det exceptionem habet aduerſus petentem ⁊ ac. vt liberetur ipſe et fideiuſſores. ff. e. metum § ſed qđ pretor. ¶ Item ſingularis perſona populus ⁊ curia et collegium ⁊ corpus hoc edicto tenetur. ff. eo. metuꝫ. § animaduertendum. ſi vero cauſa guidagii vel conducti aliquid detur: non repetit niſi forte is qui recipit hunc metum ſubmiſiſſet. ff. eo. metum. § ſed licet. ¶ Item ſi quis obſidet caſtrum meum ⁊ cum ego videam qđ nullatenꝰ poſſum euadere caſtrum reddo: ita ꝙ cum familia ⁊ armis exire poſſum: credo huic edicto locum fore ⁊ hoc nimis ſepe de facto contingit ⁊ pleruꝗ diſcreti dubitant que actio competit: ſed planum eſt quod hec. ff. eo. metum. rñ. j. ibi aliter atqꝫ ⁊c. interdictum enim vnde vi locum ſibi non vendicat in hoc caſu vt expreſſim legit ff. vnde vi. ſi rerum. diſtinguendum tamen eſt vtrum bellum iuſtum ſit vel iniuſtum. qđ dic vt no. ſ. de treu. ⁊ pace. § quid ſit iuſtū bellū.

¶ De in integrum reſtitutione. Rubri.

1 ☞ Reſtitutio in integrum quid ſit.
2 Reſtitutio in integrum a quo ſit facienda.
3 Reſtitutio in integrum cui ſit facienda.
4 Soluens perdituro non liberatur.
5 Reſtitutio in integrum qualiter fiat.
6 Reſtitutio in integrum contra quem fiat.
7 Reſtitutio in integrum an perpetuetur per litis conteſtationem.
8 Executio ſentētie contra quem reſtitutio petit an retardari debeat.
9 Reſtitutio in integrum in quibus danda eſt.
10 Reſtitutio in integrum in quibus denegetur.
11 Effectus reſtitutionis in integrum quid ſit.

Quia de his q̄ per vim vel metum perperam geſta ſunt reſtituuntur plerūqꝫ ideo videndum de in integrū reſtitu. vel ſic. vidimus

de reſtitutionibus que ratione
metus maioribus competunt:
videamus qualiter eccleſia vel
minores leſi reſtituuntur:et ſic
opponamus rubricam de reſti.
in inte. ⁊ dicamus. ¶ Quid ſit
in integrum reſtitutio. ¶ A quo
facienda ſit. ¶ Cui. ¶ Quãdo.
¶ Et qualiter. ¶ Cõtra quem.
¶ Quoties. ¶ Utrum perpe-
tuetur per litis conteſtationez:
¶ An executio ſententie cõtra
quez reſtitutio petitur retarda-
ri debeat. ¶ Et in quibus dan-
da eſt. ¶ Et in quibus denegeť.
¶ Et quis ſit eius effectus.

¶ Quid ſit in integrũ reſtõ. adde do. i rub. l. ſitu.

1 ## Quid ſit in integrum†

a reſtitutio[a]. Prioris ſtatus vel iu-
ris reintegratio. ad hoc. C. de
ſen. paſ. ⁊ reſtitu. l. prima.

2 ## A quo facienda ſit.

† Ab ordi-
nario ⁊ delega. d. pape. ¶ Item
a delegato. Ab ordinario q̃ ad-
miniſtrationem habet. hi enim
de cauſa reſt. cognoſcunt ſi prin-
cipaliter coram eis moueatur:
vel etiam incidenter. ¶ Delega-
tus autem ab ordinario qui ad-
miniſtrationem non habet vel
arbiter cõpromiſſarius de cau-
ſa reſtitutionis cognoſcere non
poteſt niſi incidenter corã ipſo
moueatur. j. eodem cauſa reſti.
C. vbi ⁊ apud quos. l. vlti. poteſt
autem ordinarius reſtituere cõ-
tra ſententiam ſuaz vel iudicis
inferioris. ff. de minor. in cauſe
cognitione. §. vlti. ⁊ l. ſequen. ¶ Conſue-
uit autem queri qui ſint ordina-
rii adminiſtrationem non ha-
bentes. ⁊ poteſt dici ſecundum
legem q illi quibus imperator
indulget q cauſas poſſint audi-
re ⁊ diffinire: ⁊ iuriſditionem vo-
luntariam per totum imperiuz
exercere: qui honorem ⁊ digni-
tatem habent: ſed non admini-
ſtrationem quorum etiã poteſt
iuriſdi. prorogari. ff. de iu. l. ſ. ⁊ ſi.
C. de iu. rem non nouam. rñ. ſ. et
C. vbi ⁊ ap. quos. l. ſi. ſed ⁊ ſcd̃m
iura cano. poteſt poni exemplũ
in epiſcopo qui renunciauit epi-
ſcopatui. i. oneri non honori. ꝫ.
de ordi. ab epiſcopo. qui renun.
epiſcop. ſ. ⁊ de renun. niſi cum

pridez. §. ſi. ⁊ c. poſt tranſlationem. circa ſi. ſecũ-
dum Hoſ. ¶ Sed qualiter dices quod talis re-
maneat ordinarius quo ad forum iudicialem
in temporalibus quod nõ ratione ordinis epi-
ſcopalis competit: ſed adminiſtrationis com-
miſſe. vnde relicta adminiſtratione que princi-
palis eſt relicta intelligitur facultas iudican-
di tanquam acceſſoria. ff. de regu. iur. cum prin-
cipale. ꝫ. de ele. venerabilem. ad ſi. reſpondeo
quod diſcuſſio maiorum ad ipſum ſpectat ra-
tione ordinis: vt probatur. ꝫ. de elec. trãſmiſſa.
Item poteſt poni exemplaz in epiſcopo cuius
epiſcopatus per paganos vel alios eſt deſtru-
ctus vel etiam in officialibus epiſcoporum. qđ
tamen non placet Hoſ. quia non ſunt ordina-
rii ſeu delegati ad vniuerſitatem cauſarum de
quo dic vt no. ꝫ. de off. vica. §. quis ſit vicarius.
Quis autem poſſit ordinariũ facere dic vt not.
ꝫ. de offic. ordi. §. quis poſſit. verum contra hoc
quod dixi dele. poſſe reſtituere obiicitur: qꝛ ex
edicto reſtitutorio nulla proficiſcitur propria
actio ſed totum dependet ex officio iudicis. ff.
de mino. quod ſi minor. §. vlti. ſed ea que ex of-
ficio expediuntur non delegantur. ff. de of. pro-
con. nec quiſquam. §. vbi. ff. de re. iu. omnia. ff.
ad municipales. ea que. dic quod ſpeciale eſt
hic fauore reſtitu. ſicut ⁊ aliud ſpeciale qđ cum
excellens ſit reſti. mandatum exigitur ſpeciale
ſecundum Hoſ. vt not. j. eod. §. in quibus. ver.
illud. vel quod dicit lex illa quod ſi minor. quod
totum dependet ex officio iudicis exponenduz
eſt. id eſt exactio que vocatur iudicis officium
vt. ꝫ. de offi. iudi. cap. ſi. ⁊ ſic non contradicunt
iura inducta que non loquuntur de hac actio-
ne ſed de maiori diſcuſſione ⁊ examinatione: q
non poteſt fieri niſi per iudices maiores ſicut
not. ꝫ. de offi. delega. §. quis delegare. ⁊ §. ⁊ que
delegari poteſt ergo reſtituere delegatus ſicut
dixi. ⁊ maior magiſtratus. ¶ Sed minor magi-
ſtratus contra ſententiam maioris non reſti-
tuet. ff. de mino. minor. ¶ Item nullus poteſt
reſtituere aduerſus ſententiaz delegati a prin-
cipe: niſi ſolus princeps. C. ſi aduer. rem iudi. l.
aduerſus. ⁊ legatus hoc facere non poterit niſi
habeat ſpeciale mandatum. ꝫ. de offi. lega. ſtu-
duiſti. ⁊ de offi. delega. paſtoralis. §. quia vero.
ſed ⁊ ſucceſſor contra ſententiam predeceſſoris
reſtituit. argumen. de elect. innotuit. ¶ Quin-
imo ſententia ſe. ap. non negatur in meli[9] poſſe
commutari: ⁊ principes contra res bis iudica-
tas permittunt reſtitu. in integ. examinari. j.
eo. cum ex litteris. ¶ Item arbiter examinat
ipſam ſi inciderit: vt dictum eſt. cum alias non
poſſit iuriſditionem exercere. ſic iudex qui alias
de cauſa ſtatus principaliter cognoſcere non
poteſt ipſam determinat ſi inciderit. C. de iudi.
quoties. ⁊ de ordi. cog. l. prima ⁊ ſi. ¶ Item de-
legatus ideo principaliter cognoſcere non põt

quia ſententia ſemel lata ſiue bene ſiue male functus eſt officio ſuo.s.de officio delegati. in literis vnde nihil remanet penes ipſum ſuper hoc vide quod not.s.de offic.delegati.§. que delegari poſſunt.verſicu.quid ſit? ſimpliciter et ſe.

5 Cui minori. †Vigintiq3 annis et ſuis fideiuſſoribus.ff.de minori.in cauſe.j.et reſpon.j.2.§.j.ſed cum diſt.nam ſi principalis habet ius ſuum ſalſum aduerſus aliū reſtituetur: etiam et fideiuſſor.ff.de procura. minor.et de mino.cum mandato.et de adminiſtra.tuto.l.ij.in fin. ¶ Sed ſi non habet regreſſum aduerſus alium.et minor deceptus eſt facilitate ſui non ſubuenitur fideiuſſoribus in necem aduerſariij. ¶ Quod ſi dolo aduerſariij circumſcribatur.et fideiuſſori ſuccurritur. C.de fideiuſſori.minor.l.ij. ¶ Ergo quāuis reſtituto minori competat ſibi exceptio non tamen fideiuſſori ſuo:et eſt ratio quia hec exceptio competit ei iure ſpeciali.nam ſi iure communi ei competeret et fideiuſſori etiam prodeſſet:ff.de excep.exceptiones.et ſic ſpeciale eſt hoc quod remoto principali remanet acceſſorium contra illud.C.de vſu.eos qui reſpon.j. ¶ Minor autem reſtitui petens neceſſe habet probare duo et quod eſſet minor tempore contractus vel ſententie contra quem petit reſtitui.et quod leſus ſit.j.eo.conſtitutus.hoc ideo quia non eoipſo ꝙ probatur minoritas probatur et leſio.ff.de iureiur.nā poſtea.§ minor.liiij. diſt.generalis. ¶ In mutuis autem deceptus preſumitur: niſi probetur locupletior.hoc in odium feneratorum.C.ſi aduer.credito l.j.et ij. ¶ Hoc tamen no.quod ſi pupillus ſiue tutoris autoritate mutuū accipiat: nullo modo tenetur.ff.de ac.et ob.l.pupillus.et de condi.indebi. quod pupillus. ¶ Sed nunquid ſine autorita

6 te tutoris[a] poteſt eſſe in hoc iudicio dic vt no. s.de procura.§.quis dare poſſit.verſi.ſed nunquid admittitur. ¶ Item nec minor curatorē habens: ſi ſine curatore recipiat.C.de in inte. reſt.mino.ſi cura verū ſi locupletior ſit omnimodo tenetur: quia hoc natura equū eſt.ec.ff.de cōdi.inde.naturaliter.§.fi.et l.ſeq.ff.commo.l.iij. ¶ Idē in eccleſia.j.depoſi.c.j.nā is creditor intelligitur qui quod crediderit probat in vtilitatem eccleſie fore verſum.aliter enim contra eccleſiam non aget. ¶ Sed nunquid agit contra economum vel prelatum vel alium cui mutuauit: videtur ꝙ ſic.argu.ff.ſi cert.peta.ciuitas.et qō.ij.hoc ius.§.qui res. ¶ Quid ſi agat contra eccleſiam nunquid ſufficit ei probare quod eccleſia indigebat frumento: oleo: vel veſtibus neceſſariis clericis quādo pecuniā mutuauit forte ſic.argu.ff.de exer.ac.l.vlti.in fin. vel verius eſt vt dicamus eccleſiam non teneri: niſi probet pecuniam verſam in vtilitatem eccleſie ſue.ar.ff.de in rem verſo.quod ſi ſeruus.§.penul.azo. ¶ Sed nunquid creditor erit ita curioſus vt ſemper ſciat in quem vſum pecunia conuertatur: ſecundum hoc nullus inueniretur qui cum eccleſia contrahat.ar.ff.de mino.quod ſi minor.§.j.et l.verum.§.ſi locupleti. et ideo ſi nimia ſubtilitate circa res eccleſiarum vtamur illa ſubtilitas in earum perniciem reuertetur.C.ad trebel.l penul.in prin.et de verb.ſig.cum quidā. in fi.qualiter enim probabitur eccleſia pecunia indigere.vnde dic ſecundum alios ꝙ probatur eo ipſo quod non probatur contrarium vt not.azo.ff.de exceр.l.fi.ar.C.qui mili.non poſſ. ſuper ſeruis.lib.x. ¶ Vel dic et melius ꝙ ſufficit ſi probet quod de conſenſu capituli: vel maioris partis pecuniam mutuauit vt a contrario elicitur j.de fideiuſſo.ꝙ quibuſdam ſecundum gul.na.tu dic vt diſtinxi.j.de fideiuſſo.§.et quis. ¶ Sed et ſi adoleſcenti luxurioſo mutuetur: vt meretrici det vel alias perdituro vt in ludo nulla actio datur: et ideo nec neceſſaria eſt reſtitutio.ff.man.ſi filiusfa.§.ſi adoleſcens.

4 ¶ †Item qui perdituro ſolui nō liberatur.ff.de an.leg. eum qui rogatus. ¶ Item reſtituitur reipu.romanorum.C.de iure reipu.reſpub.lib.xj.alie autem ciuitates loco priuatorum ſunt.ff.de verb.ſignifi.eum qui vectigal.et.l preсe.et ciuitas priuatus equiparantur.ff.ad mace.nihil eſt tamen contra.ar.C. de ſac.ſan.eccle.l.vlti. ¶ Sed eccleſia reſpub.eſt quia ius publicum conſiſtit in ſacris et ſacerdotibus.ff.de iuſti.et iur.l.j.et ideo ſemper iure minoris ſeruatur illeſa.j.eo c.j.et c.auditis. ¶ Verum tamen priuilegia eccleſie et minoris quantum ad reſtitutionem de qua hic loquitur.et oblig.ſe habent per excedentia et exceſſa. ¶ Priuilegiū enim minoris excedit priuilegium eccleſie quia contra minorem temporales preſcriptiones non currunt vt not.j.§.in

a ¶ Sine autoritate tutoris.adde pau.de ca. in.l.ſi pupillus.l.ij.co. verſi.item erat alia rō.C.de pe. here. et in iudicio criminali.ſm bal.l.§.itē ſacro.l tit. de pa.iur. fir.in vltib. ſeu.

quibus. ¶ Sed contra eccleſiā currit vſucapio licet reſtituatur xvj.q.iij.quas actiones. ¶ Priuilegium vero eccleſie excedit priuilegium minoris: quia eccleſia non tenetur niſi creditor probet pecuniam verſam in vtilitatem eccleſie vt no.ſ.ver.minor autem ſi reſtituitur.C.ſi aduerſus credi.l.j. Nedum autem eccleſijs: ſiue minoribus. quinimo et etiam maioribus ex iuſta cauſa per reſtitutionis beneficium ſubuenitur vt.ff.ex q̇. cau.maio.l j.ad fi.et per totum et ſic intelligas.j.eo.ex literis. j.de ſen.⁊ re iud.cum Bertholdus.§.poſtmodum.j.de pig.ſignificante.

Quādo minor.xxv.annis reſtituitur.

Toto tempore minoris etatis:et ſi legatur etiā vltimo momento.xxv.an.vt tamen ſi quis natus ſit in biſſexto duo dies computentur pro vno nam poſterior dies intercallatur.ideſt de medio eximitur:nec computatur.contingit autē biſſextus[a] in ſingulis quadriēnijs nam annus continet[b].ccclxv. dies.ff.de ſtatu libe.cum here. §.ſtichus ſubaudi.⁊ ſex horas. et ille autem ſex hore in quatuor annis faciunt.xxiiij.horas ⁊ ſic integrum diem.vnde cum in vltimo anno quadriennij computentur.ccclxvj.dies intercallatur poſterior.et ſic remanēt.ccclxv. ex quibus annis conſtat vt.ſ.not.hoc tangitur. de verbo.ſignificatio.cum biſſextus.et accidit in feſto beati Matthei.vt probatur.j.de verbo.ſignifica.queſiuit.§.feſtum. ſecundum hoc intellige minorem reſtituendum.et ſi ledatur vltimo momento.xxv.anni vt ff.de mino.l.iij §.minorem.ſed momento completo olim habebat annum vtilem hodie vero quadriennium infra quod neceſſe eſt ꝙ cauſa reſtit.incipiat ⁊ terminetur.C.de tēp in integ. reſtitu.l.fin. ¶ Sunt autem qui dicunt ꝙ eccleſia ſemper reſtituenda eſt ſemper per infinita ſecula ſeculorum vt alā.⁊ Guil.na.et hāc opinio.non naſlninam ſed aſininam dixit magiſter meus patet.j.eod. beneficio.et extra greco.eccle.ſic enim non poſſet eccleſia quicꝙ̄ amittere nec per preſcriptionem nec alio modo. ¶ Ideo remotis alijs ſuperfluitatibus ponenda eſt eccleſia in vltimo momēto.xxv.an.tempore leſionis vt ſic infra quadriennium tantum reſtituatur non vltra niſi aliquid preuaricationis vel fraudis probaret interueniſſe conuentum vt ex.ec.et.C.vnde vi meminerint. ¶ Illud vero videtur ſpeciale in eccleſia ꝙ ſufficit ei ꝙ cauſam reſtitutionis incipiat infra quadriēnium:quamuis terminari non poſſit:cum per ipſam non ſtet.j.eo.tamen in literis.aliud in minore vt.ſ.§.vel forte:idem in minore.quia non debet ei currere tempus.cum per eum non ſtet ſed per iudicē vt in auten.vt ſpon lar.§.hoc quoqꝫ.colum.ix. ¶ Item in conſiſtorio principis queſtio mota perpetuari videtur:nec eſt imputandum parti inſtanti ſi per iudicem ſtet.C.de tempo.app. l.fin.§.ſi tamen,⁊.§.penul.ibi niſi ipſe appellator ⁊c.tamen laud.⁊ vin.dicunt cum.T.quod reſtituitur in ra quadriennium a tempore leſionis vel a die celebrati contractus computandum et non vltra:quia omnis reſtitutio fiſci vel priuati infra quadriennium terminatur. C.de tempo.in integr.reſtitutio.l.vlti.⁊ de ſacroſanct.eccle.vt inter diuinum.et exponunt illam decre.j.eo.requiſiuit.vbi dicitur ꝙ ſemper iure minoris debet illeſa ſeruari eccleſia. dicunt minoris facti maioris.ſemper id eſt vbicunqꝫ enormiter leditur:et dicunt ꝙ illud ſemper non notat tempus ſed numerum et modum:et alij dicunt ꝙ vſqꝫ ad.xxx.annos ponentes ec.in primo die minoris. ¶ Alij vſqꝫ ad.xv. an.ponentes eam in anno.xiiij. ¶ Alanus dicit ꝙ in infinitum ſit reſtituenda ſiue prefinitione temporis cum quo conſenſit Guil.na.vt ſ.ſtandum eſt enim ſignificationi illius aduerbij ſemper[c] nam non eſt recedendum aliter a ſignificatione verborum ꝙ̄ ſi manifeſte appareat aliter teſtatorem ſenſiſſe.ff.de leg.iij.non aliter.ar.j.de deci.ad audientiam.j.de diuor. gaudemus.ibi non dixit tres ⁊c.xxxj.diſtin.omnino.xxxj.queſtio.j. quomodo.de conſecra.diſtin.iiij.ſi quis preſbyter.nam ad communem verborum intelligentiā recurrendum eſt.j.de ſpon.ex literis.et de cele.miſ.in quadam.§.ceterum. ¶ Et contra expoſitionem aliorum facit aperte.iiij.di.erit.vbi dicitur quod lex debet eſſe manifeſta ne aliquid per obſcuritatem in captionem contineat:nam ſi aliter intelligeretur papa deciperet conſulentem ſicut et alibi. j de reb.eccle.non alie.vt.ſ. ipſe tamen non vult aliquem decipere.j.de dona.per tuas. nam quando dixit ſemper potuiſſet expoſuiſſe infra quod tempus reſtitueretur:ſi voluiſ

a ¶ Contingit autē biſſextus. Adde gl.in.l.cū biſſext⁹.ff.de v.ſig. gl.in §.minorē.ff.de minor.⁊ gl. i.l ij.ff.d diuer.⁊ tēpo.p̄.⁊ qn̄ occurrit biſſextus quot dies hēt ille annus vid. no.in.c.ij.iij.di.⁊ gl. in v̄bo duē ſex dies l.c. quadrageſimā.de cō ſe.di.v.⁊ p cal.l cōmēto.c.ſi pp. de reſcrip. lib.vj.

b ¶ Annus cōtinet.adde gl i verbo q̇ duo l c.q̇ſiuit.de verb.ſig.

c ¶ Aduerbij ſemper adde gl.in c.ſi q̇s ſuadente.l.di. gloſ.in.c.ſi cleric⁹ laicū.de fo.cō pe.archi.l c.ſacerdotibus.xxxj. di.l ij.l §.j. ff.de ir.ru. ⁊ iniuſto te ſta.rapha. fulg.conſi. cv.lcj.q̇dā dn̄a lucia.

ſet ſicut ipſe alias dixit ſ. de tranſla. prelato. inter corporalia. §. ſed nec ibi poterat expreſſiſſe. et. j. de deci. ad audientiam. ¶ Item contra alios et pro alano facit. j. de re. eccle. non alie. ad noſtram. nam ibi dicit quod poſt multos annos eccleſia fuit reſtituta. et arg. j. eod. tum ex literis. in principio ꝛ circa fin. ibi danda ſit vel dãda. nam ex alia decreta. colligi poteſt ꝙ ſine prefinitione temporis reſtituitur eccleſia quia vt ibi dicitur tempore eugenij pape. iiij. ꝛ in primo menſe ſui põtificatus interuenit leſio: et tempore celeſtini indulta eſt reſtitutio: qui cauſam commiſit ſententie eugenij. non obſt. et ſi obijciatur ꝙ interrupta fuit ibi quadriennij preſcriptio. reſponderi poteſt ꝙ reſtitutionis queſtio nedum petitione perpetuatur: nec litis contesta. vt not. j. eo. §. vtrũ perpetuetur. ſed certe aliud eſt perpetuari: et aliud interrumpi: et aliud quando per iudicem ſtet non per partes: vt ibi. et no. ſ. eo. verſi. illud vero. ¶ Item pro alano nonne minor reſtituitur toto tempore minoris etatis: ita ergo et eccleſia ſine prefinitione temporis reſtituetur: quia ſemper eſt minor. vnde in cantica cãtico. iuxta fi. ſoror noſtra paruula et vbera non a habet et nunꝙ mutat ſtatum nec moritur[a] xij. queſtio. ij. liberti. xxiiij. queſt. j. pudenda. in fi. nec obſt. ſi quis dicat quod ſecundum hoc quod ego dico melioris conditionis eſſet ille qui non haberet titulum: ꝙ qui habet: nam preſcribitur eccleſie ſine titu. j. de preſcriptio. de quarta. et. capitu. illud. xvj. queſtione. tertio ques actiones. et in multis alijs locis: et ita non reſtituetur eccleſia ſed ſi habet titu. reſtituitur: ſecundum quod ego dico quod videtur abſurdum. ¶ Reſpondeo non eſt verum quod ſine titu. preſcribatur eccleſie: imo neceſſarius eſt iuſtus titulus. j. de preſcri. ſi diligenti. in fi. ego ſi non habet titu. non eſt neceſſaria reſtitutio eccleſie q2 iure ſuo poterit agere. ¶ Item nõ ob. qđ dicitur de fiſco. C. de iure fiſ. iuſtas. lib. x. ꝛ de preſcri. xxx. anno. oẽs. quia non loquit illa lex de eccleſia que magis priuilegiata eſt ꝙ fiſcus vt in illo autẽ. hoc ius porrectum. ꝛ ſi loqueretur de eccleſia derogaretur ei per decre. j. eodẽ. c. j. que vim legis obtinet: ar. j. de iura. cal. c. j. ꝛ de iudi. c. clerici. in aut. quomodo opor. epiſ. §. j. col. j. ꝛ vt clerici apud propri. epiſ. cõ. §. ſi vero eccleſiaſticis col. vj. ¶ Caue tamen tibi quia quod dixi ꝙ titulus neceſſarius eſt intelligitur de preſumpto. preſumitur enim quemlibet habere iuſtum titulum ꝛ bonam fidem: niſi probetur contrariũ ſicut quilibet preſumitur ignorans: niſi probetur ſciens. ff. de proba. verius. nec cogitur quis titulũ allegare: quia nemo cogitur dicere ti. poſſeſſionis ſue verum eſt deficiente actore. q. queſtio. v. §. j. C. de pe. heredi. cogi. ff. ſi ſeruitus ven. ſi quis diuturno. nec probare: niſi ſit cõtra poſſeſſorem preſumptio vt in illa ſi diligenti. et. j. de proba. licet. et de preſcriptio. accedentes. et capitu. auditis. vnde ſi poteris probare preſcrip. nunquam oſtendas titu. quia ſi allegares oporteret teipſum probare: et tunc poſſet reſtitui eccleſia: ſed contra preſcriptionez vt. j. de deci. dudum. circa medium. et in fi. ſecundum gul. na. tu dic vt not. j. de preſcript. ſub rubri. de preſcri. rerum immobilium. §. que exigantur. ſub §. hoc quo ad res. ver. quartuz et ſe. ¶ Sed obſtat ei quod dixi de titu. preſumpto. nam eccleſia reſtituitur contra iuſtum titulum: ſed iuſtus tit. fortior eſt preſumpto: vel potior. nam preſumptus admittit probationez in contrarium: vt dixi et dicetur. j. de preſumpti. §. quot eius ſpecies. verſicu. alia iur. quod non eſt in iuſto. ergo ſi reſtituitur contra iuſtum titulum multofortius contra iniuſtum vel a preſumptum: quia ſi vinco vincentem te multofortius vinco te. ff. de euic. vendicantem. reſpondeo ꝛ dico quod non ſequitur quia fallit. ſ. de offic. ordi. paſtoralis. C. de na. libe. aucten. licet. §. abinteſtato. Item non nocet quia niſi certum eſt illum non habere titu. non valet preſcriptio: et ita non eſt neceſſaria reſtitutio: vt. ſ. dixi ſecundum gul. na. ¶ Sed his omnibus que dicit Guil. na. multa alia poſſunt obijci: in primis quod non videtur quod in illa decre. requiſiuit. fuerit queſitum infra quod tempus poſſet peti reſtitutio: ſed reſpondeo pro generis natura. quod hoc poſito nihilominus potuit diffiniri: licet non fuerit queſitum. ¶ Item dicunt contra ſecundum. g. na. quod non ob. illa decre. tum ex literis: quia ibi non fuit data reſtitutio cum papa dicat ſe velle certiorari ſuper. eo aſſertione

a ¶ Nec morit. addi. c. ſi gratioſe. iũcta gl. in verbo moritur. đ reſcri. li. vj. et per archi. i c. petiſti. in fi. vij. qõ. j.

partium. ¶ Item obijcitur q ius minoris non habet locum vltra.xxv. an. ergo idem in eccleſia cum iure minoris vtatur: in illa requiſiuit. ¶ Item obijcitur q non: tamē actio ſed etiā vis. i. poteſtas que conſiſtit in facto tollitur ſpacio.xxx.vel.xl. an. C. de preſcrip.xxx.an.cum notiſſimi. §. eo iure. ergo eccleſia non habebit ius petendi reſtit. vltra.xl.an. que preſcriptio currit contra eccl. et ita videt qd ſaltem vſq ad.xl.an. poſſit reſtitui. ¶ Hoc videtur tetigiſſe hic d.g. dicens q eccleſia fungitur iure minoris nam comparatur reipu.[a] C. de ſac. ſanc. ec. vt iter diuinum. et reſp. comparatur minori[b] vt patet in his que not. s. eo. §. cui. verſi. item reſtituitur reſpublica non tamen eſt minor imo maior reſtituitur ſicut minor vt reſpu. vt. C. de offic. eius qui vi. alte. ge. l. i. nam ſi minor eſſet non fuiſſet deſpōſata. xxv. di. acutius. s. de biga. debitum. et puto eccleſiam quandocūq ſine prefinitione temporis in cōtractibus et in iudicijs etiam poſt ſententiam quandocunq. j. eo. ſuſcitata. z c. cum ex literis ſed non niſi ob grande damnū ff. de mino. ſi ex cauſa. z hoc intelligas niſi poſt contractū vel ſententiam contra eccleſiā preſcribatur. nam in preſcriptionibus vel vſucapionibus non inuenio q eccleſia reſtituatur: et ſi quedam tempora ſubducant vt not. j. de preſcrip. §. que res. ver. ad hoc autem vnde in his duobus differt eccleſia a minore: primo qz eccleſia leſa quādo maior reſtituitur ſed minor non niſi i minore etate ſit leſus. Secundo qz eccleſia preſcribit et contra eam preſcribitur. ſed minor ipſo iure ſeruat illeſus preter q in longiſſima preſcriptione que quidem contra minorē currit ſed reſtituitur. C. in qui. cau. in integ. reſti. non eſt neceſſe. l. vlti. ſcd'm Gof. q. d. ſi contra eccleſiā currit preſcriptio. xl. an. nec eſt reſtituenda ſed certe z ſi non inueniam expreſſum q eccleſia reſtituatur contra p̄ſcrip.

a ¶ Nā comparat reipub. Adde bal. conſil. clxij. incip. pūctual. ij. volu. Bar. cōſl. xxx. incipi. illud in mediū referā. in. s. col. in iiij. vol.

b ¶ Reſpu. cōparatur minori. adde gl. in. l. impatores ff. de re iudi. l. reſpublic. C. ex qbus cau. ma. bar. in rubr. C. de iur. fi. bal. s l. cōſtitit. C. de pena iudi. q male iudi.

ſatis eſt quod non inuenio contrarium. s. quod ſit reſtitutio deneganda cum inueniam quod reſtituenda eſt ſicut minor. j. eo. c. i. z poteſt dici quod inueniatur ſicut no. j. eo. §. in quib'. ver. in preſcrip. z de hoc no. j. de preſcrip. ſub rub. de preſcrip. rerum imo §. que exigātur. §. hoc quo ad res. ver. res etiam dominice. z ſe. z licet hoc magis ſit ad probandum tamen dici poteſt qd elapſo anno poſt completam preſcrip. poteſt implorari offi. iudicis generaliter. non per beneficium reſt. j. de re. eccle. non alie. ad noſtram. arg. ff. de exer. ac. l. j. §. parui. autem reſti.

5 †Aduerſarijs preſentibus: et

Et qualiter. cauſa cognita. ff. de mino. verum. §. ſciendum. z l. in cauſe. j. §. cauſa. qz merita cauſarum partium aſſertione panduntur. j. eo. cum ex literis §. pe. in fi. ideo ſi facta ſit creditoribus non preiudicat eis. ff. de mino. etiam ſi patre. §. vlti. z eſt ratio qz in integ. reſti. per officium iudicis petitur. ff. de mino. quod ſi minor. §. vl. z l. illud. §. ſi talis. z l. ſe. z ita demum ſi nulla alia actio ſupereſt. nam ſi mero iure quis munitus ſit nō recurritur ad hoc extraordinarii. ff. de mino. in cauſe. ij. reſpon. s. ¶ Hic ergo neceſſaria eſt lit. conteſt. s. de offi. iudi. iudicis officium. ſed cum quo conteſtaretur ſi aduerſarius abſens eſſet certe z legatarij: et oēs quos negotium tangit citandi ſunt. C. ſi minor ab heredi. ſe abſti. minor autem ſi omnes et qd procedi non poſſit in hoc cauſa lit. non cōteſta: aperte videtur dicere decre. j. vt lit. non conte. accedens. j. §. fi. tamen ſi legitime citatus non compareat infra tres menſes nihilominus reſtituetur minor vt in dicto aut. z in aut. vt ſpō. lar. §. ad hoc. colum. ix. poteſt ergo fieri ſine lit. conte. aduerſario abſente per contumaciam. ff. de mi. in cauſe. j. §. cauſa. ¶ Sed quidam contradicunt aſſerentes quod ſpeciale eſt in cauſa ap. quod lit. nō con. procedatur ſicut z illud. C. de tempo. ap. l. fi. §. illud. nec ob. aut. vt ſpon. lar. §. ad hoc. quia cauſale eſt ſecundum doct. quomodo ergo prouidebitur minori cū neceſſe ſit cauſam finiri infra quadriennium: cū aduerſarius poſſit ſe abſentare per quinquenniū z vltra poſſet dici minor in poſſeſſionem mittit z poſt quadriennium reſtituatur ex illa generali clauſula. ſi qua iuſta cauſa mihi videbitur ff. ex quib. cau. ma. l. j. z. l. ſed z ſi per pretorē. §. vlti. z hec eſt communis opinio quod non procedatur in hac cauſa niſi lit. conteſt. ¶ Sed cōtra videtur vt dixi argu. s. de offi. deleg. conſultationis. in fin. z. j. eo. tum ex literis. in fi. dic. vt no. j. vt lit. non conte. ver. item. vbi expeditur. ¶ Item reſtitutio ſic fieri debet vt quilibet ius ſuum ſaluum habeat: ſcilicet tam is qui reſtituitur: quam alius contra quem poſtulatur. C. de repu. l. vna de mino. quod ſi minor. §. reſtitutio. quod intelligas in illo articulo in quo pe

titur reſtitutio non in alio: niſi forte connexi eſſent vt ibi.et.l.patri.§.ij. ⁊.l. etiã.§.j. C.de pre. mino.ſi predium.in fi.xij.queſtio.ij. vulterane. j.de reb.ec.non alie.ad audientiam. nec enim equum eſſet quod eccleſia locupletaretur cuꝫ aliena iactura.liiij.diſt.generalis.j.de pe.ſuã. ff.de condi.inde.nam hec natura. ſed et poteſt minor vel eccleſia reſtitutioni iam impetrate renunciare vt.ff.de mino.⁊ ſi iudex.

6 **Contra quem** †Contra illum cum quo contractum eſt:vel heredẽ eius:ſed contra tertium ad quem res peruenit non niſi ſciens recepiſſet: dummodo is qui contraxit vel heredes eius ſoluendo ſint:alias inſolidum aduerſus tertium reſtituetur: ⁊ tertius aduerſus autorem ſuum agere poterit:et ſi per plures perſonas ambulauerit idem iuris erit.ff.de mino.in cauſe.j.§.vl. ⁊ duabus.ll. ſequenti.minor autem aduerſus minorem reſtituitur:⁊ eccleſia contra eccleſiam:⁊ ſic priuilegiatus contra priuilegiatum.ff.de mino.verũ §.vlt.j.eo.auditis.⁊.c.ſuſcitata.

Quoties. Si ſepius poſtuletur: ⁊ ſemel cõceſſa ſit iterum conceditur: verbi gratia adiuit minor hereditatem probatur leſio reſtituitur vt repudiet ipſam iterum aliqua pecunia hereditaria apparet nunc que precedenti tempore latebat.ff.de pac.tres fratres.⁊ ſic probatur leſus quia repudiauerat iterum reſtituetur vt adire poſſit.ff. de minori. ait pretor.§. reſtitutus.alia eſt lex:et incipit et ſi ſine. quod verum eſt ſi omnia integra ſunt: nam ſi ſubſtitutus adiiſſet:et bona hereditaria diſtraxiſſet: et nunc veniret minor ad accipiendam paratam pecuniam denegaretur ſibi reſtitutio.ff.de mi nor.quod ſi minor.§. ſi quis iuueni ſi.alias eſt.l. ¶Item fallit in alio caſu propter paternam reuerentiam ⁊ ne leges minori ludibrio fiant.C.de bonis que libe. cum non ſolum §.vbi autem. ſi vero minor ſeu eccleſia ſemel petierit reſti.in inte.⁊ fuerit denegata de cetero non reſtituetur contra talem ſententiam preterquam ad appellandum:niſi propter nouas defenſiones:ſcilicet de nouo repertas. vel que competierunt eccleſie.et que extabant ſed non fuerunt exhibite.j.eo.capi.vlti.C. ſi ſepius in integ.reſti.fu.poſtu.l.prima et ſecunda.et.j. eo.ij.prope fi.ff.de eden.argentarius. ¶Sed dicet aliquis.quid refert vtrum reſtituatur cõtra ſententiam vel ad appellandum? reſpondeo cum reſtitutio contra ſententiam perinde eſt ac ſi ſententia lata non eſſet.j.eo. tum ex literis. reſpon.j. ibi non obſtat ſententia memorata.vbi autem ad appel. reſtituitur quis. prima ſententia ſalua manet quamuis poſtea per quam denegata fuit reſtitutio contra primam ſententiam ſuſpendatur per appel.C.de reb.cre.generaliter.reſpon.j.C.de ep.precipimus.§.hec ſi appellatio.ſ.de offi.dele.paſtoralis.§.preterea.j.de ſenten. ⁊ re iudi. cum inter vos.non ob.ff.ad turpi.ſe.cõ.l. §.fi.quia ibi exponitur extinguitur.i. ſuſpenditur ſecundum Goffre.

7 **Utrum perpetuetur †per litis conteſtationem.** Dicas quod non: imo certo tempore claudit.ff.de mino.pape ſcilicet quadriennio vt.ſ.eo.§.quando ſed forte ſi moueatur in conſiſtorio principis perpetuatur vel ſi nõ perpetuatur ſaltem interrumpitur.j.eo.tum ex literis.c. ſuſcitata. ⁊ cum nemo debeat priuari iure ſuo ſine culpa ſua.lvj.di.ſatis.peruerſum ſ.de conſti.cognoſcentes. nec alieno odio aliquis pregrauari.C.de inoff.teſta.ſi quis ſuo nõ eſt imputandum parti ſi non per ipſam ſed per iudicem ſtet vt not.ſ.eo.§.quando.ver. itẽ contra alios. data etiam reſtitutione infra quadriennium reſciſſoria actio.i. vtilis antiqua actio.que forte ſpacio temporis vel accep.vel alio modo perempta erat ſed ad eam proponendam reſtitutus eſt minor incipienda eſt infra quadriennium.C.qui.ex cau.ma.l. vlt.ff.de ac.⁊ obli.in honorariis. ibi ſed cum reſciſſoria ⁊c.C.de cap. et poſtli.reuer.ab hoſtibus ſed an reſciſſoria perpetuetur lit. conteſt. quidam dicunt quod non.ſicut in prima ſed Jo. viſum eſt quod perpetuetur cum nulla lege inueniatur prohibitum de hac reſciſſoria multa no. inuenies inſti.de ac.§.rurſus.

8 **An executio †ſententie cõtra quẽ reſtitutio petitur retardari debeat.** Uin.dicit ꝙ ſcilicet quandoqꝫ viderit quod papa ex aliqua latenti cauſa mandaret ſententiam executioni:licet reſtitutio peteretur ſed tamen de iure retardari debet.C.de in inte. reſti.poſtu.ne q̃d fiat.l.j. ¶Hoc autem verum eſt quod ſi preſumptio ſit.contra competentem cautione preſtita de reſtituendis omnibus occaſione ſentẽtie ad victorem peruenerunt ab ipſo victore mandabitur executioni ſententie vt expreſſim habes j.eo.ſuſcitata. ſic idonea cautio exigenda eſt ab omnibus ſuſpectis quando in poſſeſſionem mittuntur.C.de lega.ſi in fraudem.⁊ de pe.here.l.fi.ff.de rei ven.is a quo. vt leg.no.ca. poſtꝙ.⁊ de dam. infec. pretor.j. vt li.pen.eccleſia.j.et ſi non poteſt exponere cautionem ⁊ res immobilis ſit ſequeſtrari iubetur penes iudicẽ ff.qui ſatiſ.cog.ſi fideiuſſor.§.vlt.ſic.j.vt li. pen. capi.pe.et vlti. ¶Alias ſi poſtulans reſti.non ſit ſuſpectus nihil debet innouari. pen. ca.reſtitu.in integ.ſicut nec penul.capitulo ſecunda queſtio.ſexta §. appellatione.ff.nil inno.pen. appel.l.j.ſ. de reſcrip.olim. ſic nec pen.lit.j.vt lit.pen.per totum.ſ.de conſtitu.cum.M.ferrerienſ.in fi.

In quibus danda eſt.

9 † Dicas quod datur ſi omiſit inſtrumentum vel aliquid qđ debuerat allegare.j. eodem ca. ij.in fi.ff.de mino.§.j.vel ſi omiſit aliquid non omittendum.§. de mino.non omnia.⁊.l.ait pretor.§.fin.⁊.l.ſe.ſubuenitur etiaʒ in damnis et in lucris vt in.l. non omnia. ¶ Aliud in maioribus abſentibus cauſa reipub. quibus in lucrum non ſubuenitur.ff.qui, ex cau.ma. in integ.reſtitu.ſciendum.ſed quando reſtituitur ad appellandum non caſſantur acta.ſecus ſi contra ſententiam.j.eod.tum ex literis. ¶ Sed nunquid poteſt peti reſtitutio contra ſententiam non videtur: quia quamdiu competit ordinarium auxilium non eſt recurrendum ad extraor.ff.de mino.in cauſe. ſed appellare poteſt quod eſt ordinarium is contra quem ſententia lata eſt. et ſi non appellet minor vel eccleſia reſtituitur ad appellandum vt.C. ſi ſepius reſti.in integ. poſt.j. reſpond.ſi queras de ſententia pape non videtur habere locum queſtio cum non habeat ſuperiorem nec ab eo appelletur.ſ.de elect. licet.§. fina.ix. queſtio. iij.cuncta.ſed dices imo quia ſupplicari poteſt vt not.j. de appella. §.a cuius ſententia. ¶ Reſpō. vtrunqꝫ remedium ſcilicet ſupplicationis et reſtitutionis extraordinarium eſt: et eadem equitate inductum vnde vnum non excludit reliquum. ſic et alias dicitur actio de dolo non datur ſi alia competat.ff.de dolo.l.prima.ſed hoc verum eſt niſi ſit alia eadem equitate inducta vt actio quod met. cau.que non excluditur.ſed concurrit vt ff.quod met.cau.item ſi cuʒ exceptione.§.cum qui. ¶ Reſti-

a ¶ Minor ⁊ eccl'ia. Ad de an iſta duo cōparant vide tex iuncta gl. i verbo minoris in c. auditis de reſt. in i te.gl.⁊doc. i.l.impuberes.ff.eod. doc. i.c.cāʒ de iud. Jo. de imo.i.c. queſitū.ſuper gl. i.ff. de re iudi.

a tuitur ergo minor et eccleſia[a] contra ſententiam non ob.l.in cauſe.quia ibi minor tutus eſt ipſo iure. et ideo denegatur ei extraordi.auxi. reſti. Item non ob.C.ſi ſepius reſtitu. in integ. poſtu.l.j.quia loquitur quando ſemel fuit denegata reſtitutio. et ideo non reſtituitur ſecundo niſi ob noxias defenſiones quod dic vt no.ſ.eod.§.quoties ad fi. ſecundū Gof. ¶ Reſtituitur ſi detulit vel dimiſit iuramentum.ff.de iureiu.nam poſtea.§.ſi minor.et contra confeſſionem ſuam reſtituitur.ff. de cōfeſ.certum.§.in pupillo. ¶ Item in compoſitionibus.C.ſi aduer.tranſ.l.j.⁊.ij.⁊ no.ſ.de trāſac. §.et in quibus.ver.item ceſſat in ſpiritualibꝰ. ¶ Item in contractibus quandocunqꝫ leditur vel decipitur calliditate aduerſarij vel ſui facilitate vel ratione eorum que non acquiſiuit: vel quia oneri ſe ſubiecit.ff.de mi. quod ſi minor.§.non ſemper.j.de reb. eccle. non alie.ad noſtram.vel quia accepto tulit alicui. ff.eo.patre.§.pe.⁊ hoc intelligas in contractibꝰ ⁊ quaſi ſicut de his ponuntur in.C. diuerſe rubricelle. quod locum habet quando contractus tenet puta celebratus in caſu conceſſo et debita ſolēnitate ſeruata.x.queſtio.ij. hoc ius.xij.queſtio. ij.ſine excep. alias contractus nullus eſt ipſo iure.x.queſtio.ij.§.qui rem.⁊ no.j.de reb.ec.nō alie.§.que ſit forma. ⁊ ideo non eſt neceſſaria reſtitutio cum eccleſia ipſo iure ſeruetur illeſa vt no.ſ.eo.§.ver.ſed nunquid. ¶ Preſcriptiones autem longe non currunt minori:imo ipſo iure ſeruatur illeſus.C.in qui cau.re.in inte.nō eſt ne.ſancimus.qđ verum eſt ſi ſunt in corpore iuris clauſe:ſecus ſi ſit municipalis preſcriptio.j eo.conſtitutus. ¶ In preſcriptionibus etiam reſtituitur eccleſie ⁊ ſic poteſt intelligi. j.vt lit.non conte.accedens.j.⁊.j.de re.eccle nō alie.ad noſtram.ſed hoc non admittit Goff.vt no.ſ.§.quando.ver.item obijcitur.⁊ ſeq. ¶ Itē ⁊ preſcriptiones iudiciorum currunt ſed reſtituitur.C.de iud.properandum.§.fi. ¶ Illud notandum quod nullus auditur petens reſtitu. nomine alterius:niſi oſtendat ſpeciale mandatum.j.eod. coram. ff. de mino.illud.§. ſi talis. ¶ Subuenitur autem minori ſi ledatur ſiue decipiatur ipſe minor:ſiue tutor eius vel curator vt.C.ſi tuto.vel cu.interue.l.etiam. et idem in eccleſia quia delictum perſone non debet redundare in eccleſie detrimentum. xvj.qō. vi.ſi epiſcopus.ſecus eſt ſi decipiatur ſimplex procurator minoris vel eccleſie:q2 tūc non ſubuenitur eis niſi tūc demū cū ꝓcurator eſt nō ſoluendo.ff.de dolo.⁊ elegāter.§.pe. ⁊.ff.de mino. cū mandato.quare aūt magis ſubuenit prelato ꝙ̄ ꝓcuratori rō eſt q2 prelatus gerit ex neceſſitate:ꝓcurator ex voluntate:igit eccleſia ex facto p̄lati reſtituit q2 nō lʒ ei cōditionē eccl'ie facere deteriorē.j.e.c.j.j.de dona.c.ij.qđ itelligas in faciēdo.nō omittendo deteriorē facit; dū tn̄ legitimū tp̄s ſit cōpletū vn̄ preſcribit res eccleſie.xvj.q.iij.placuit.j.de preſcri.c.j.⁊ per totum ſed ſi non eſt preſcriptum nō facit deteriorem omittendo imo reſtituit eccleſie etiā in omiſ-

ſis.vt no.ſ.codē.§.reſpon.j.ꝛ probatur.j.eodē. auditis ꝛc.c.cū veniſſent.in fi.ſed aliquādo facit deteriorē.ſ.donādo modica.xij.qō.ij.terrulas.ꝛ no.j.de dona.§.ꝛ quid.Item ſubuenitur eccleſie ſi ſe ſine mandato negotijs immiſcuerit alienis vel ſaltem neceſſe habet cedere domino negotiorum beneficium reſti.vt.ff.de minor.quod ſi minor.❡ Sed et minori ꝛ eccleſie ſuccurritur ſi quaſi contumax ad iudiciū non venit culpa interueniente.ff.de mino.minor. ſecus ſi ex dolo vt not.j.eo.§.proxi.ver.ſed nūquid ſubuenitur.nā qualitercūqꝫ in iudicijs capiatur:ſiue agat ſiue conueniatur: dum tamen non delinquat ſubueniendum eſt.ff.de minor.ait p̄tor §.ſed et in iudicijs.Minori etiā ſubuenitur ſi defenſor alterius extiterit ꝛ fideiuſſo.ſuis.ff.de procura.minor.xxv.an. vel ſi ſe vel ſui fideiuſſorio nomine obligauerit: et in iudicijs ſiue agendo ſiue conueniendo capiatur.ff.de mino.ait pretor §.non ſolum autē in his.❡ Sed et ſi ex cauſa iudicati bona ipſius capta ſint ꝛ diſtracta ſubuenitur ei ſi grande damnum ipſius ſit.ff.de minor.ſi ex cauſa iudicati.reſtituitur em̄ nō ſolū cū de bonis eius aliquid minuitur: ſed etiā cum intereſt ipſius litibus ꝛ ſumptibus non vexari.ff.de mino.l. minoribus.xxv.an.ſubuenitur.

10 **Et in quibus denegetur.** †In re modica.ff.de in inte.reſti.ſcio.❡ Itē damnū prouenit ex euentu:puta eccleſia vel minor emit predium ſibi neceſſarium qd̄ poſtea caſu ete perijt vel vendidit rem ſuā:nec fuit in venditione deceptus ſed poſtea amiſit precium per caſuꝫ hic nō reſtituitur:cum vix patriſa.hec contingere poſſent etiam ſalomoni.ff.de mino.verū.§.ſciendum.ꝛ.C.de reſt.in inte.mino.l.fi.❡ Itē ſi ipſo iure cōtractus non teneat.ff.de mino.in cauſe.ij.§.pompo.q̄r non recurritur ad hoc extraor.auxi.vt no.ſ.§.ꝛ qualiter.❡ Item ſi minori petat reſtitui ad hereditatē omiſſam per ſubſtitutum diſtractam:vel eiuſdē laboribus amphatā:qd̄ dic vt no.ſ.§.quoties.❡ Itē ſi debitor alleget creditorē ſuum minorē:ꝛ nihilominus compulſus ſit per iudicē ei ſoluere: licet ipſe minor pecuniā amittat.ff.de mnio.ait pretor §.qui tamen.Itē in delictis niſi quatenus etatis fragilitas induxerit iudicē ad minorem penā imponedam.ff.de mino.auxiliū.❡ Sed nūquid ſubuenitur.ei ſi cōtumax condēnatur ſic videt.ff.eo.ſi ex cauſa.ꝛ.l.p̄cedēti.qd̄ admitte ſm l.C.ve iudi.properādū.ꝛ de auto.tu.clarum.ſ.cōtumax fuit ſed cur habebat.als nulla foret ſnīa.ff.de re iud.cōtra pupillum:ſm hoc pōt intelligi de ſnīa diffinitiua vel dic ꝙ intelligitur de interlocutoria.ſ.q̄ ꝑpter contumaciā ſuā cū nullus appareret defenſor fuit aduerſarius miſſus in poſ.cā rei ſeruande.ff.ex q̄.cau. in poſ.ea.fulcinius.et de bo.auto.iudi.poſ.ſi minor.vel refert vtrū contumacia ex culpa ꝑuenerit:ꝛ tūc reſtituitur vt dictū eſt.an ex dolo contumax:ꝛ tūc non reſtituitur vt.ff.eodē.ſi ex cauſa.§.nūc videndū.q̄ in delictis ꝛc.vt no.ſ. ꝑxi.ver.item in delictis.ꝛ hoc etiā intelligas ſi tota eccleſia delinquat als delictū perſone nō redūdat in dānū eccleſie vt no.ſ.co.§.ꝑxi.ver. ſubuenitur aūt minori.ꝛ ſe.ſm Hoſ.❡ Sꝫ nūquid tenet de expēſis.dicas qd̄ ſic.arg.ff.de re iur.nō poteſt dolo.ꝛ.ff.eodē.ſi ex cauſa.§.nunc videndum.et.C.de his qui ve.eta.impet.l.j.et de emancipa.nec auus.❡ Quid ergo operatur reſtitutio in.d.l.cum magis extraneus de mundo hoc ſequeretur vt.j.vt lit.non conte. quoniam frequenter §.in alijs.reſpondeo intelligas legem elapſo anno.

11 **Et quis ſit eius effectus.** † Ut vnuſquiſqꝫ quod ſuum eſt accipiat vt no.ſ.§.et qualiter.in fi.et legitur.C.de reputa.l.vnica.ꝛ vt is qui reſtituitur ad oīa reſtituat.ff.de ver.ſig.reſtituere.

❡De alienatione iudicij mutandi cauſa facta. Rubrica.

1 ☞Alienatio quid ſit.
2 Alienator qua pena puniatur.
3 Actio iſta qualiter competat.
4 Res religioſa alienari prohibetur.
5 Actio iſta cui competat.
6 Actio iſta qualiter ceſſet.

Ex ſuperiori titulo ꝑuidetur ꝛeſſe ne ipſorū cōditio deterior fiat officio iudicis.hic vero prouidetur iuris autoritate ne alterius dolus poſſit mihi obeſſe:ꝛ ſic videndum eſt de alienatione iudicij mut.cā fac.Uel ſic.ſ.ꝑxi.ti.ꝓuiſum eſt ꝑ in integ.re.eccleſijs.vt in.c.j.Itē minoribus: vt in.c.cōſtitutus.Itē maioribꝰ: vt in.c.ex litis. hic aūt in minori etate ꝓſpicitur oībꝰ in quorū dānū ꝛ p̄iudiciū poſſeſſiōes vel res de q̄bus timetur moueri q̄ſtio cauſa mutādi iudicium in alienos trāſferuntur ſic dicamus de alienatione ꝛc.ſicqꝫ tractemus de hac reſtitutione videntes.❡ Quid ſit alienatio iudicij mut.cauſa facta.❡ Qua pena alienator feriat.❡ Qualis qui ab eo recipit.❡ Qualiter cōpetat hec actio.❡ Et cui cōpetit actio ❡ Qualiter ceſſet.❡ Et not.qd̄ debuit compilator addere in rub.ꝛ ceſſione actionū per ſecūdam decre.quā appoſuit.ꝛ ideo ſubſequēter videbimus.❡ An actio cedi vel vendi poſſit.❡ Et quis ſit effectus ceſſionis. 1

1 **Quid ſit alienatio.** † Alienare cā mut. iud. dicitur qui credens ſe ab aliquo conueniendum reali actione: vel perſonali que in rē ſcripta ſit alienat rē dolo malo cauſa iudicij. ſ. futuri mutandi. i. variandi. ¶ Et idē ſi poſſeſſionē ſolam alienat. ff. eo. non ſolum. ꝛ. l. ex hoc. §. ait pretoꝛ. ¶ Et nomine alienationis continentur cōſtitutiones ſeruitutū predialiū. ff. eo. non ſolum. §. ad iura. ¶ Foꝛſan ꝛ perſonaliū. vt vſufr. ꝛ vſus. ¶ Idē foꝛte in iure emphi. vel ſuperficiario. ¶ Heredis tamen inſtitutio vel legatum nō continetur hoc nomine. ff. eo. ex hoc. §. ſi heredez. quia nō videtur hoc facere dolo malo fauoꝛe ſupremi iudicij. ¶ Hac eadē ratione neceſſarie preſtationes ſeu alienationes excuſantur: vt ſi vēdat cauſa neceſſitatis vel ſoluat creditoꝛi ſuo vel redhibeat niſi hoc ea ratione faciat vt iudicium vitet. ff. eo. ex hoc. §. vlti. ꝛ. l. quia ꝛ. l. nam ꝛ ſi. ꝛ de redhi. ac. bouem. §. ſiquis vel dic alias non redhibiturus nā ꝛ ſi de iure hoc pōt nūq̄ videtur dolo facere. ff. de re. iur. nullus videtur. xxij. q. iiij. qui peccat. ¶ Itē eius factum non improbat pretoꝛ qui adeo execratur litē quod magis voluit re carere q̄ litigare et ideo alij donauit ſecus ſi vendidit vel permutauit: naz is vituperandus eſt q̇ cū rē velit habere litē ad alium transfert: ꝛ moleſtum aduerſarium pro ſe ſubijcit. ff. eodem. item. §. fina. ꝛ qui precium habet rem videtur habere. ff. de pe. here. ſi ꝛ rē ꝛ de peculio. l. ſed ſi quis. ꝛ. l. nam penes. et de vſufru. quia qui precio. ſed et ſi poſſeſſionē pro derelicto habeat nō tenetur licet poſſeſſionem transferat. ff. eo. item. §. poteſt. ex omnibus his foꝛte excipiendum eſt. j. c. ſ. vt dicam. j.

2 **Qua pena alienatoꝛ † feriatur.** Ut act. in factum: ex hoc edicto cōtra ipſum propoſita et intentione probata ad intereſſe condēnetur ſaluis nihilominus priſtinis actiōibus aduerſus nouos poſſeſſoꝛes. ff. eo. i. j. ¶ Et conſideratur hoc intereſſe ratione loci: vt, ſi alienaſti rē in hominē alterius prouicie ꝛ ſic habeo neceſſe ſequi foꝛū rei. j. de fo. compe. cum ſit generale. ꝫ. de reſcri. nōnulli. ¶ Itē ratione cauſe: vt ſi ſeruū quem volebam petere manumiſiſt: ſit eīm conditio mea deterioꝛ: q: pretoꝛes libertatibus fauent. ff. de regu. iur. libertas. ꝫ. de ſer. nō oꝛ. miramur. j. de re iudi. c. vlti. ¶ Itē ratione perſone: q: potentioꝛibus pares eſſe nō poſſumus. ¶ Itē cauſa poteſt cōſiderari duplex ratione rei principalis: q: ſ. difficilius de iure pſequitur vt dictum eſt in manumiſſione: vel q: nullatenus proſequitur: q: ſ. res vſucapta eſt. ¶ Eſt ꝛ tertia cōſideratio vt ſi p eo qđ petebā reſtituendo vel deſtruendo opoꝛtet me expēdere agēdo cōtra emptoꝛē. qđ nō expēderē agendo contra te vt, interdicto qđ vi aut clā. aut de no. ope. nun. ff. eo. l. j. ꝛ. iij. nec ob. qđ legitur. ff. de no. ope. nun. l. vlti. q: ibi non alienauit dolo malo: ꝛ ideo teneř emptoꝛi ſi ſciuit mutationē factā: alr̃ cōtra. ff. quod vi aut clā. vim facit. §. tādiu. argu. cōtra. ff. de noxa. ac. in delictis. §. ſi extraneus habetur aūt ratio expēſarum. vt dixi. ꝫ. in ratione loci habēda. ¶ Sed nunquid pro intereſſe agam anteq̄ aliq̄d expendam. p. dixit quod non ſed demum poſſeſſoꝛe excuſſo. arg. ff. eo. l. iij. §. ex quibus pōt tamē dici cōtra ſm Azo. maxime re vſucapta pro qua petēda in vanū expenderem. arg. ff. eo. l. iij. §. item ſi locū. ꝛ de neg. geſt. ſi quis mandato. ¶ Sed ꝛ tenetur alienatoꝛ priſtina actione: cum dolus eū repreſentet poſſeſſoꝛem. ff. de rei ven. qui petitoꝛio. ff. ad exhibē. iulia. C. ad exhiben. l. ad exhiben. ꝛ hoc non tantum rōne doli ad eſtimationem rei quinimo et ratione precij. ſi qđ habuit: q: loco rei ſuccedit. ff. de peti. here. ſed et rem et precium. ff. de peculio. ſed ſi quis. ff. de vſufruc. q: qui precio. ff. de leg. ij. imperatoꝛ et. l. ſe. j. de vſur. cum tu. in fin. ff. de leg. iij. fideicōmiſſa. §. ſi rē. j. vt lite pend. eccleſia. in quo iudicio ꝛ intereſſe conſiderabitur ſm Hoſ.

Qualis qui ab eo recipit. Ut teneatur eadem actione qua tenebatur is contra quē agebat vel agi debebat. C. eodē. l. j. ideo reſcriptū quod alias non extenditur niſi ad perſonas que ibi continentur extenditur in hoc caſu ad illum qui ſe ingeſſit in poſſeſſionem: ſiue is qui poſſidebat appellauerit: ſiue in aliam perſonam tranſtulerit permutando ſeu dolo malo ſe abſentauerit ex quo ſciuit reſcriptum impetratum. j. eodem. ca. j. et ſi nullus poſſideat miſſa trina citatione domino: et publice propoſita: poteſt poni impetrans in poſſeſſionem rei petite. ꝫ. de officio dele. conſultationibus. j. vt lite nō conte. quoniam. §. in alijs. ꝛ de dolo ꝛ cō tu. cauſam. ꝛ. c. fi. ꝛ. ex hoc quod dicitur. j. e. c. j. ibi qui in poſſeſſionem ſe ingeſſerunt, videtur quod loquatur de illo qui ſcienter recepit. j. de preben. cum iādudum. ꝛ. ꝫ. t: tu. j. ꝛ ij. reſpon. j. de procu. que omnia. poteſt aūt poſſeſſoꝛ conueniri coꝛam oꝛdinario ſuo ꝛ coꝛam delegato obtento: q̄uis alias non extendatur reſcriptū vt not. ꝫ. de offi. deleg. §. quibus modis. verum tamen ſi ab illo qui alienauit cōſequař actoꝛ rei eſtimationem ſicut no. ꝫ §. proxi. ver. ſed et tenetur: non aduocabit poſtea rem a poſſeſſoꝛe. ff. de peti. here. ſi ꝛ rem ꝛ precium. ſed vtroq̄ caſu tenetur alienatoꝛ ad intereſſe. vt nota. ꝫ. §. proxi.

3 **Qualiter cōpetat † hec actio.** Tria ſūt neceſſaria. ſ. qđ alienatio fiat dolo malo. ff. eodē. l. j. ꝛ. ꝫ. dixi. §. que fit. Item ſecundum neceſſarium eſt ꝙ mea intersit. ff. eo. non ſolum. §. hec

actio. Ideoq; ſi is qui alienauit paratus ſit reci pere iudicium ac ſi poſſideret penam vitabit: ff. eo. l. iij. in fine. fatuus eſt ergo niſi ſemper in ſe ſuſcipiat: cum ꝛ inuitus conueniri poſſit: vt patet in his que not. ſ. eo. §. qua pena. ver. ſed ꝛ tenetur. Item tertium neceſſarium eſt: ſcilicet quod fiat cauſa mutandi futurum iudicium: non id quod iam ſit nam tunc haberet locum pena litigioſi. C. de liti. l. vlti. eſt autem res liti gioſa hec de cuius dominio agitur: aut per iu diciariam conuentionem: aut per preces princi pi oblatas ꝛ iudici inſinuatas: ac per eum ad uerſario interpellatoris cognitas: in aucten. de liti. reſpon. ſ. colum. viij. C. de liti. aucten. liti gioſa in. q. iij. quia res. ſ. de conſti. eccleſia. ſ. vt lite pen. eccleſia. ¶ Porro ſi preſens ſit iudiciũ ſed tamen de dominio vel quaſi nõ ſit queſtio: quamuis non dicatur res litigioſa tamen ſa tis nõ poteſt dici locum habere hoc edictum: q2 plus videtur delinquere qui alienat iam con uentus: quam ſi conuentus non eſſet. argumẽ. in aut. de liti. §. ſi vero inter predictum. in fine. colum. viij. ¶ Plus dico quod ſecundum iura noſtra perinde teneri videtur quis ex quo cita tus eſt: ſicut ſecundum. l. ſi litis conteſta. facta eſſet: ſicut ergo ibi condemnaretur ſi poſt litis conte. deſijſſet dolo poſſidere. ff. de rei ven. ſin autem. §. i. ꝛ. l. cum autem. ꝛ. l. ſi poſſeſſor. ꝛ. l. is qui dolo. ꝛ ita condemnabitur ſi poſt citationẽ alienet. ergo hoc locum habet ſi ante citationẽ ſciens impetratum reſcriptum contra ſe alie nauerit. argumen. ſ. eo. cap. ſ. ꝛ. ſ. de offi. le. cap. vlti. ꝛ de offi. dele. licet gratum ꝛ relatum. et de reſcrip. ſignificauit. ꝛ ſic per ſolam citationem videtur res facta litigioſa ſecundum iura no ſtra. ꝛ licet dixerim rem fieri litigioſam ſi agat de dominio idem videtur ſi agatur de quaſi do minio. argumen. inſti. de ac. §. alie. ¶ Habet autem locum titulus de litigioſis in corporali bus: tantum non in incorporalibus ſed non re fert vtrum res mobilis ſit vel immobilis: nec habet locum in hypothecaria actione vt in cor pore aucten. de liti. §. ad hoc. ꝛ ſecũdum. l. ſimi pliciter interdictio rei non facit rem litigioſam C. de litig. l. ſ. ꝛ. ff. de liti. l. ſ. in princ. ¶ Res ergo a litigioſa a alienari prohibetur. ꝛc. queſtio. ſ. q2 res quod ſi quis alienauerit iure nouo: hanc penam patitur is qui ſcienter rem receperit: venditionis vel donationis titulo vel quolibet alio contractu rem cogitur redhibere ꝛ precium 5 fiſco tradere: alienans tantũdem de ſuo fiſco preſtare cogitur. hoc intellige niſi ignorantia excuſet ipſum: tamen hoc non putauit Azo poſ ſe procedere: quia in facto proprio non eſt tole rabilis error. ¶ Sed quid dices ſi alij ſucceſſiſ ſent contra quem lis fuit conteſtata: ꝛ ſic ven do ignorans q2 qui in alterius locũ ſuccedit ꝛc. ¶ Dico ſi vterq; ignorauerit reſtituetur res et precium recuperabitur: ꝛ ſic erit iuſta ignorantia excuſata. ſ. de cle. excom. mini. apoſtolice. ¶ Sed ſi tradens ignorat ꝛ reci piens ſcit dico rem reſtituendo ꝛ duas partes precij lucrabitur fiſcus: tertia penes tradentem remanebit ſicut in ſequẽti mẽ bro. ꝛ ſic voluntas et propoſitũ maleficia diſtinguunt. ff. de fur. qui in iure. ſ. de ſenten. excom. cum voluntate. ¶ Sed ſi igno rabat recipiens: ꝛ tradens ſcie bat: emptor rem reſtituit: ꝛ pre ciũ ſi ſoluerat recuperat. ¶ Quod ſi obligatus erat liberat et alie nans tertiam partem precij ei qui ignorans erat dare cogitur de ſuo proprio: venditor alias duas partes neceſſe habet fiſco preſtare: ꝛ vbi donatur verum precium eſtimatur.

Excipiuntur ca ſus in quib9 po teſt alienari res litigioſa. ſ. cauſa donationis pro pter nuptias do tis: tranſactionis: diuiſionis re rum hereditariarum: vel lega torum cauſa dari poteſt: vt ola hec probantur. C. de liti. l. vl. ſed in legato dicitur per auten. qd heres cauſam perficiet: ꝛ ſi ob tinuerit rem reſtituet: ſi ſuccũ bit nihil preſtabit: quia euẽtus a iudicij legatus videtur. ergo li ti intereſſe prodeſt: ne colludat. vt in aucten. de liti. §. ſ. ꝛ. C. eod. aucten. non heres. Et ſecundum Azo. eandem penam patitur actor alienans quam pateretur reus. de quo diximus plene. ſe cundum hoc intellige decre. ſ. de conſti. eccleſia ſancte marie. ꝛ. ſ. vt lit. pendẽ. eccleſia ſancte marie.

a ¶ Res er go litigio ſa. adde Spe. in tit. de appel. ſ. §. nouiſſi me. ſ. ver.

Et cui competit actio

5 in factũ que oritur ex hoc edi cto. Et in cuius fraudem facta eſt alienatio ꝛ heredibus ſuis: ꝛ in fra annum: ꝛ dabitur directa in eum qui alienauit ſuo nomi ne. In eum vero qui alieno no mine alienauit: vt tutor procu rator ꝛ ſimiles datur vtilis: ſed non datur in heredes hec actio

quia eſt ex debito.ff.eo.non ſolum.§.fi.z.l.nam z ſi.§.fi.ergo in prelatum datur vtilis cum ſit procurator.j.de dona.c.j.z.ij.

c **Qualiter ceſſet.** †Ceſſat autem hec actio ſi is qui alienauit eandē rem recuperauit:ſecus in furto.ff.eo.ex hoc.§.ſi quis.z depo.l.j.§.ſi rem.z de edil.edic.quis ſit fugitiuus.item ſi res non erat petitoris vel ſi mortua eſt ſine culpa:niſi ſi quid actoris interſit ratione queſtus:vel acceſſionum:vel expenſarum.ff.eo.non ſolum.§.penul.z de noxa.hec.electio.§.ſi is.Item ſi reus paratus ſit ſubire vtile iudicium:vt dixi.ſ.§.qualiter.quod eſt intelligendum quando eandem cauſam promittit ſe preſtaturū:puta promittit ſe reſtituere ſub maxima pena.alias ſi diceret rem non reſtituam quia non habeo:ſed quāti intererit tua vel quanti in litem iuraueris ſecus eſſet nā z ſi hoc non offert tenetur ad idem cum dolo deſierit poſſidere:vt probant leges quas no.ſ.§.qualiter competat.ver.plus dico.

¶De ceſſione actionum. Rubrica.

a Actio an cedi vel vendi poſſit.
b Ceſſionis actionis effectus quis ſit.

a **An actio** †vendi vel cedi poſſit. Diſt.vtrum fiat in vltima voluntate:z tunc valet.ff.de leg.iij.nomen.ſi tamen actio erat indubitata aget legatarius vel fideicō. ¶Sed ſi erat dubitata.i.in iudicium deducta:tunc enim dicitur dubia:argu.ff.de pecu.quod debetur.z de adul.denūciaſſe.in hoc caſu agit heres z quod conſecut⁹ fuerit dabit legatario.C.de liti.quicunqʒ.et in aucten.nunc ſi heres.no.§.qualiter.prope fi.ſic intellige.C.mā.l.pe.z.ff.de lib.le.l.legaui. ¶An fiat inter viuos ex pacto.z tunc ſi fiat ceſſio potentiori nulla eſt.j.eo.cap.ij.ver.ita quod iactura. ¶Ergo ſi fiat tutori ceſſio contra pupillum cum tutor potentior ſit nulla erit.C.qui tu.da.poſ.aucten.minoris.ſed nec valeat ſi fiat illi cuius tutelam vel curā quis geſſit:quamuis tutela vel cura finita ſit z quamuis ex veris cauſis fiat:vt in aut.vt hi qui obli.ſe habe.perhi.res mino.§.quod ſiquis col.vj.z ſic ſedens non agit nec potentior.imo actio extinguitur.C.ne lice.poten.l.ij. ¶Et intelligo potentiorem non quēlibet ditiorem vel nobiliorem:ſicut.ſ.§.qua pena.verſ.item ratione perſone.ſed talem qui terribilis eſt z terribilem ſeu minacem faciem oſtendere poteſt.C.quod met.cauſa.ſi per impreſſionem.j.de cenſi.cum apoſtolus.in fi.z de immu.ec.qr plerīqʒ.C.ſi quacūqʒ predi.po.l.j.z ſi rector prouin.l.j. ¶Item potentior ſi ſit clariſſimus ſub preſide.de hoc crimine conuenit z ſeuera ſententia.ſ.arbitraria dānatur.C.ne li.poten.l.j. ¶Nunquid ergo clerici in eo quod clerici potentiores ſunt laicis quantū ad hoc:de quo hic queritur.quidam dicunt quod ſic.j.e.c.ij.ſed certe ibi non imponitur aliqua pena.imo dicitur quod clerici per cen.ec.compellantur:nec tales ceſſiones recipiant contra laicos:qr videntur turpi lucro inhiare quod eis prohibetur.xiiij.q.iij.clerici.z.c.canonum.et lxxxviij.diſt.fornicari.j.ne cle.vel mo.ca.j.imo potius potentior videretur laicus clerico.quia magis terribilis eſt.ar.j.de re.ec.non alie.cum laicis.z de immu.ec.non minus.z.c.aduerſus.ij.queſtio.vij.laici.z qd̄ dicit.j.eo.c.ij.ꝙ iactura zc.non dicit ideo ꝙ clerici ſint potentiores:ſed appoſuit compilator illa verba vt includeret tractatum huius diſtinctionis. ¶Si vero ceſſio fiat non potentiori:z actio ſit dubitata:non tenet ceſſio:nec tamen amittitur actio imo nihilominus eſt agentis q̄ ceſſit.Item in caſibus tenet quos no.ſ.§.qualiter competat.prope fi.ver.excipiuntur z probatur.C.de litig.l.ij.z vlt.z.C.mā.l.pe. ¶Si autem actio indubitata ſit:z conſtat veram eſſe ceſſionem tenet.C.de heredita.vel act.ven.per totum.z de hoc.j.§.z quis ſit effectus.ſi autem conſtat illam eſſe ſimulatam nulla eſt.C.plus va.qd̄ agi.in rubro et in nigro.j.qui filij ſint legi.per tuas.j.eo.c.ij.ver.cum igitur ceſſiones.z in hoc caſu poteſt intelligi ipſum.c.vel intelligas quando fit in grauamen aduerſarij z innuit:z propter hoc facit ad titulum hunc qr vult laicum reum trahere ad forum eccleſiaſticum. ¶Sed hoc quomodo fiet cum actor ſequatur forum rei.reſpon.rōne conſuetudinis.j.de fo.compe.ſi clericus.vel qr laicus conueniet clericum ſibi iniuriantem coram eccleſiaſtico iudice:z clericus reconueniēdo actionem ſibi ceſſam intentabit qd̄ in cōuerſo caſu prohibet.j.de iure pa.relatum.de quo dic vt no.j.de mu.pe.§.apud quem.ergo ſi vera eſſet ceſſio videt ꝙ corā laico ipm̄ reconuenire poſſet:ſed nō eſt verū:imo ſemper preſumo qd̄ in fraudē fiat ꝗtū ad hoc:qr nunq̄ aget:vt bñ innuit decre.nec eñ licet eis hunc queſtū querere ſm ber.vel dic vt.j.no. ¶Quid eñ ſi aliq̄s mihi delegauerit debitorē ſuū ꝯ eū actiōes ceſſerit:cū alias ſoluere nō poſſit:ſʒ z ſi ſuccederet ſecus eſſet.ar.C.de decu.lib.x.z.ff.de decur.qui ꝓhibet.vel ſi legaret ei in vltima voluntate.vt ſ.dixi. ¶Donari etiā pōt inter viuos dūmodo bonafide fiat a clerico clericis ꝯ laicū:z a laico laicis ꝯ laicū:vel clericū:z a laico laicis cōtra laicum:z in oibus caſibus intelligi pōt qd̄ legitur.C.man.per diuerſas.§.fi.ff.de alie.iudi.mu.cau.fa.l.pe.dūmodo publice fiat.C.mā.ab anaſtaſio in fi.rñ.i.inde eſt ꝙ ſi quis laicus auferteccleſie ius ſuū ſiue feudū:nec eccleſia ipm̄

aliter recuperare valeat poteſt ipſum dare in feudum alij:qui idem feudum recuperet ꝛ pro eccleſia recognoſcat.j.de feu.c.ij.§.pe.et fina. ſed ſumma eſt ratio que pro religioſis facit.ff. de reli.et ſump.fu.ſunt perſone.¶ Item fieri poteſt inter coheredes agentes fami.herc.iu dicio.ꝛ poteſt cedi legatario:ꝛ quilibet acqui‑ rere poteſt ad tuitionem rei quam poſſidet:nõ ad impugnandum alium : vt in eadem.l.per diuerſas.reſpon.j.et §.j.ſic.j.de exceptio.cum inter priorem.in fi.¶ Item ſi dubitetur vtrum ceſſio ſit vera vel ficta ſemper preſumitur ſimu lata:ex eo quod actio pro parte donata fuit:et pro parte vendita: hic autem aget is cui ceſſa eſt vſq; ad quantitatem quam dedit nõ in ſu‑ perfluo nec cedens agit idē ſi pro modico pre‑ cio vendidit.argu.ff.de tranſac.cum hi.§.mo dum.¶ Item ſi dicatur in inſtrumento ceſſio‑ nem factam:ꝛ non dicatur ex qua cauſa.ff. de iure fiſci.C.man.l.pe.ꝛ fi.¶ Item preſumitur facta in fraudem ſi clerico fiat ceſſio a laico contra laicum.ſecus puto ſi contra clericum. argu.j.eodem.c.ij.vel poteſt diſtin. quãdo lai‑ cus cedit clerico contra laicum vtrum trahat ipſum coram eccleſiaſtico iudice:puta quia ſic eſt de conſuetudine.vel coram ſuo:vt in primo caſu preſumatur contra clericum.in ſecundo minime : ſed et quicquid malitie cõtra hoc ex‑ cogitari poteſt pro infecto habetur.C.man.ab anaſtaſio in fin.

† Ut

Et quis ſit effectus ceſſionis. directe actiones tranſeant:et ideo ipſas intentare po‑ teſt nomine ſuo is cui ceſſe ſunt:ſed ſi emãtur et non cedantur competunt vtiles:et hoc cir‑ ca perſonas ꝛ pignora.ff.de heredi.vel ac.ven. emptori.et contra debitores et fideiuſſores: et imputatur venditori ſi nomen.i.actionē quam vendidit exigat vel compenſet : vnde exactum vel compenſatum tenetur emptori reddere.ff. de here.vel ac.ven.venditor actionis.¶ Dicũt tamen quidam quod actio iniuriarum vendi non poteſt ante lit.conteſt.cum non ſit in bonis noſtris.ff.de iniur.iniuriaruꝫ.nec po‑ teſt cum ſit litigioſa:ſed forte ideo non dicitur in bonis noſtris quia non datur heredibus:vt no.j.de iniur.ergo dum viuimus agere poſſu mus:ꝛ alijs cedere ſecundum Azo. quia om‑ nes actiones: ſiue pure:ſiue cõditionales:ſiue reales: ſiue perſonales vendi poſſunt:et tene‑ tur venditor de euictione ſi debitor nihil debet: vel nihil habet:vel niſi tueatur ſe perpetua ex‑ ceptione ſed locupletem debitoreꝫ:vel in ſum‑ mam certam non tenetur preſtare niſi in con‑ trarium actum ſit.argumen.ff.de her.vel act. ven.nomen.et.l.quidã.ꝛ.l.nomina.ꝛ.C.de her. vel ac.ven.l.fin.¶ Ex premiſſis patet quod ſi actio data ſit vel vendita ſed non ceſſa:is qui emit vtilem proponet quam ce‑ dens directam habebat vel vti lem quam vtilem habebat: ſed ſi fuit ceſſa ꝛ is qui ceſſit habe‑ bat directam eandem propo‑ net:ſi vtilem: vtilem proponet. C.de her.vel act.ven.emptor.ſic intellige.C.de procu.qui ſtipen‑ dia.man.ab anaſtaſio.C.de leg. ex legato nominis.ꝗ nihilomi‑ nus eadem remanēt penes ce‑ dentem vnde ipſas intentare poteſt : niſi in tribus caſibus ꝛ vt no.j.de ſoluti.ſub rubricella de deleg.§.quid eſt delegare.

¶ De arbitris. Rubri.

1 Arbitrium quid ſit.
2 Arbitrorum ſunt duo genera.
3 Arbiter quis eſſe poſſit.
4 Arbiter eſt ſimilis iudici.
5 Compromitti de qua re poſſit.
6 Compromiſſum aliquando im‑ peditur ratione perſone.
7 Vaſallus ſuper lite feudali an poſſit compromittere.
8 Religioſi an poſſint petere pe‑ nã ab eo ꝗ non ſeruat arbitriũ.
9 Arbitrium qualiter ad effectũ perducatur.
10 Sententia arbitri nõ infamat.
11 Arbiter an poſſit punire contu‑ macem in expenſis.
12 Arbiter diffinitiuam aliquãdo mutare poteſt.
13 Arbiter in quibus caſibus non poſſit cogi ſententiam ferre.

Tractatorum preparatorijs ex peditis tractãdũ erit de iudicijs. a Sed q2 cõſueue‑ rũt hoĩes prius recurrere ad ami cos qb9 ſepe cauſas nequeũti‑ bus terminare ad iudiciũ perue‑ niũtur:ante tractatũ de iudicijs premittit de arbitris:videam9 igitur.¶ Quid ſit arbitrium. ¶ Quis poſſit eē arbiter.¶ De qua re poſſit ꝯpromitti.¶ Qua liter conſtituat.¶ Qualiter ad effectũ perducatur.¶ In qui‑ bus caſibus non cogitur ſniam ferre.¶ Quis ſit effectus.

a ¶ Quid ſit arbitrium. Adõ quos modis acci pitur hoc nomē arbi triũ vide l l.arbitro ꝛ. l.l.ſi abar‑ bitro. ff.ꝗ ſatiſ.cogã. bar. in re‑ pe.l.ſi ſo‑ cietateꝫ.in §.arbitro‑ rum.ff.pro ſo.

Quid ſit † arbitrium. a Actus triũ perſonarũ excedẽs

tum compromiſſum. nam arbiter exequitur
inquirendo veritatem: actor vt obtineat: reus
vt abſoluatur. ſecundum Azo. ¶ Sed hoc idē
eſt in iudicio. licet ipſe ponat differentiam nō 3
hic ſed vt no. j. titu. pꝛimo. §. quid ſit iudicium:
verumtamen adhuc non eſt plana hec deno-
tatio ſicut eſſe poſſet: vnde dic quod arbitriū
eſt cauſa in dicendo voluntarie poſita ꝛ rece-
pta. ¶ Uel arbitrium eſt poteſtas voluntarie
data alicui et recepta ad pronunciandum in
lite prout arbitro viſum fuerit aliquando cer-
ta pena vallata et certis terminis limitata.
argumē. ff. eodem. diem §. ſtari. C. eodem. l. j. j.
eodem. c. ij. ff. eodem. non diſtinguemus. §. de
offi. et §. j. eodem. cum dilectus. ¶ Ideo au-
tem dixi poteſtas voluntarie data alicui ꝛ re-
cepta quia ab initio hec res extra neceſſitatē
poſita eſt. ff. eodem. l. iij. §. tametſi neminem.
ideo dixi in lite. ſ. ciuili qꝛ aliud eſt in cauſa cri-
minali. vt no. j. eodem. §. de qua re. ad hoc. C. de
tranſactio. cauſas vel lites. ideo autem dico
prout arbitro: quia ſi pronunciat patet. ff. eo-
dem. item ſtrenuus. §. idem pompo. alias eſt ter.
ꝛ incipit. ſi ita. ꝛ not. j. eodem. §. qualiter conſti-
tuatur ſub. §. dicitur ergo. ver. item ita demū.
Ideo etiam dixi aliquando certa pena ꝛc. quia
et aliquando aliter fit: vt not. j. eodem. §. qua-
liter conſtituatur. hāc teneas ſi placet. ¶ Ue-
rumtamen Gof. ſic deſcripſit. Arbitrium eſt tri-
nus actus perſonarum ſuper ciuili queſtione
in iudicio contendentium: nam iudex laborat
vt veritatem inueniat. xxx. q̄ſtio. v. iudicantem.
actor ad intentionem. i. cauſam ampliandam:
reus ad extenuationem. i. cauſam diminuen-
dam. iiij. queſtio. iiij. cap. j. et ſic concordat cum
Azo. et hoc de arbitrio compromiſſario. ¶ Sꝫ
et alio modo dicitur arbitrium poteſtas data
alicui ad pronunciandum prout equum fue-
rit: ad hoc redigitur ad arbitrium boni viri.
2 ¶ Ideo dicitur quod arbitrorum † duo genera
ſunt. ff. pro ſoc. ſi ſocietatem. §. arbitrorum. ꝛ de
hoc. ſ. de ele. cauſam que. j. eodem. c. ij. ꝛ c. cū
tempore. ꝛ ca. ex parte. et. c. pe. j. de iureiur. ve-
niens. quando. et quintaua. ff. de oper. libe.
ſi libertus. alibi dicitur arbitriū poteſtas da-
ta aliquibus ad eligendum. vt no. ſ. de elec. §.
qualiter facienda. ſub. §. ſecūda forma. ¶ Ali-
bi vocatur arbitriū iuriſdictio delegata. ſ. de
offi. deleg. ſuſpicionis. C. de aduo. diuer. iud. an
ſcimus. ꝛ de iudi. apertiſſimi. j. de ap. cum ſpe-
ciali. ꝛ. c. ij. requiris. quod dic. vt not. ſ. de offi.
dele. §. et qualiter finiatur ſub. §. ſed nec illud
omittendum. §. quis ſit effectus. ver. ſed quid
ſi caſum admittat. et ſeq. ¶ Alibi ponitur ar-
biter pro iudice ordinario. xj. queſtio. j. clericus
aduerſus clericum. ff. qui ſatiſda. cogan. ſi ab
arbitro. ff. a qui. ap. non licet. l. vlti. In his eñ
recipit arbiter iuriſdictionem a lege ſeu a ca-
none: et talis. ſ. qui a lege habet iuriſdictionem
ordinarius intelligitur: vt not. ſ. de offi. ordi. §.
quis poteſt conſtituere. in fi.

Quis poſſit eſſe arbiter.

† Liber homo filiusfa-
miliaſ etiam de rebus patris: quia et iudex
poteſt eſſe in cauſa ciuili: non in criminali. iij.
q̄. vij. §. tria. ver. cognitores. ¶ Item in cauſa
ciuili ſi delegatus ſit poteſt cauſā finire ꝛ exa-
minare: ſed ordinarius poteſt audire lit. con-
te. ad hoc vt actio perpetuetur. ¶ Et aliquādo
compellit filius iure magiſtratus patrem adi-
re hereditatem ex trebelliano iur. ff. de iudi.
in priuatis. ꝛ de iuriſdic. om. iudi. quia iuriſdi-
ctioni. ꝛ de offi. preſi. l. ſenatuſcō. ꝛ ad trebellia.
ille. §. vlti. ꝛ. l. nāq;. ꝛ. ff. eo §. ſed ꝛ filius. et. l. q̄
etiam. quod dic vt no. j. de ſenten. ꝛ re iudi. ſub
rubrica de ſentē. §. quis debet ſententiam pro-
ferre ver. ſed nunquid ſuis. ¶ Sed ſi filiusfa.
daretur hodie delegatus in cauſa patris poſ-
ſet recuſari tāq̄ ſuſpectus. ar. in his que no. ſ.
de offi. dele. §. ꝛ qualiter finiatur. ver. item fini-
tur per iuſtam recuſationem. ¶ Item pōt eſſe
arbiter ingenuus ꝛ libertinus integre fame: et
infamis. iij. q̄. vij. §. tria. ver. cognitores. q̄ð in
iudice non eſt. C. de digni. neq; famoſi. lib. xij. j.
de teſti. teſtimoniū. ff. eodē. pedius. al's incipit
parui referre. ꝛ. l. ſed ꝛ ſi ita. ꝛ de verb. ſigni. illa
verba. ſed ſi cōpromittatur valebit ſnīa. ff. eo.
ſed ſi in ſeruū. ꝛ liber factus ſnīam dicat: et ſi in
ipſum iā liberū factum cōpromittatur valebit
ſententia. ff. eodē. ſed ſi in ſeruum. ¶ Et ſi com-
promiſſum ſit in liberum et ſeruum: nō valet:
quia ſi liber tantū ſententiam dixerit: nō vale-
bit: qꝛ vt non accepit dixit niſi dictum ſit quod
alterutrius ſententia ſtaretur. ff. eo. pedius. §.
in ſeruum. ¶ Item non pōt eſſe arbiter furio-
ſus: mutus: ſurdus: minor. xx. an. ſed maior. xx.
pōt licet reſtituatur ſi doceat ſua intereſſe non
recepiſſe. ff. eo. ſed ſi in ſeruum. §. j. ꝛ. l. cū lege.
¶ Itē femina prohibetur. C. eo. l. vlti. ff. de reg.
iur. l. ij. xxxiij. q. v. mulierem. iij. q. vij. §. tria. niſi
papa hoc fecerit. i. autoritatē iudicādi tribue-
rit q̄ð facere poteſt. viij. q. i. verior. xxxiij. q. iiij.
ſi quas. xij. q. ij. cū deuotiſſimam. ij. q. v. mennā
ꝛ accedit. ſ. de offi. dele. cū vigeſimus. ¶ Alias
nō poteſt iudicare nec excommunicare nec pe-
nitentias dare: vt probant iura ſuperius alle-
gata. ꝛ. j. de penitentia noua. ¶ Niſi conſuetu-
do terre repugnet quando poteſt iudicare et
arbitrix eſſe. j. e. dilecti. ꝛ hec decre. forte ſum-
pta fuit de gloſ. Ioan. quam fecit ſuper. l. vlti.
C. eo. dicētis. ¶ Sed quid ſi aliquis magnus
vir qui habet iuriſdictionem alicuius terre de-
ceſſit relicta filia: ꝛ ipſa extitit heres: et domi-
nus imperator conceſſit ei iuriſdictionē ſi ho-
mines illius terre compromiſerint in eā nun-
quid valet arbitrium. reſpondeo ſic Ioan. ber.

¶Sed nunquid iudex de ea re de qua iudex poteſt in ſe arbitrium recipere. Ita videtur. j. eo. cum tempore. cum olim ex parte. j. de preſum. literas. et de preben. niſi eſſent. ſed contra. ff. eo. ſed ſi in ſeruum. §. ſi quis iudex. que eſt canonizata iij. q. vij. §. tria. circa fi. ¶Dicit Tan. q nō ob. quia hoc ſolum prohibet q iudice precipiēte in eum non compromittatur. ff. de tu. et cu. da. ab his. l. iiij. ſed hic is eſt ſenſus litere iudex prohibetur accipere compromiſſum iubendo in ſe compromitti. vt ſic illa verba in ſe: ne compromitti iubere: ſint expoſitio precedentiū verborum. ¶Sed certe duo prohibet q non precipiat ⁊ q non valeat etiam ſi eo non iubete fiat: ideo dic q in eum tanq̄ in verum arbitrum compromitti nō poteſt: ſed tanq̄ in amicabilem compoſitorem. in auth. vt diffe. iudi. §. ſi vero contingit. col. ix. ꝫ. de tranſac. c. fi. et ſic in concor. pro hac via adduces dictam. l. quam alij ſignant contra. Poſſet illud dici q delegatus verus arbiter effici poteſt. j. eo. cum olim. ſed ordinarius non poteſt tribus rationibus. a ¶Prima quia ſi nollet pronuntiare non eſſet qui eum cogeret: cum per ordinarium cogi debeat arbiter. ff. eo. l. iij. §. tā ⁊ ſi neminē. ¶Quia ſi quis ſuam ſententiam impugnaret forte prouocatus obeſſet. ꝫ. de offi. dele. ſuſpitionis. ⁊ nimis animoſe defenderet. C. de acceſſo. nemo.
4 ¶Tertio quia arbiter † eſt ſimilis iudici. ff. e. l. j. ⁊ C. de iudi. rem non nouam. ergo debet eſſe alter ⁊ non idem: quia nihil eſt idipſum cui eſt ſimile. ſm Gof. ¶Hec tamen rationes nō placent: 5 prima enim fallit ſimpliciter. nam in papa fallit cuius plenitudo omnia ſupplet. ar. C. de teſta. omnium ⁊ in alijs omnibus cū nullus ſit quin ordinariū iudicem habeat per quem poteſt compelli ad pronunciandum. ꝫ. de elec. licet. §. fi. ¶Secunda ⁊ ſi colorem habeat nō tñ eſt multum efficax inſpecta natura arbitri cuius ſententie ſtandum eſt: ⁊ ſi inique arbitretur. ff. eo. diem. §. ſtari. imputet ergo ſibi qui talem elegit. ff. de mino. cum mandato. ¶Tertia et ſubtilis ſit non tamen valet: quia in veritate aliud eſt iudicium ⁊ aliud arbitrium: et alius iudex et alius arbiter. Sed ⁊ aliud merx et aliud precium. ff. de rerum permuta. l. j. tñ in eandem perſonam cadunt diuerſis reſpectibus: vt manifeſte patet. j. de preben. niſi eſſent ⁊ ar. ꝫ. de elec. cum inter diuerſas. ad fi. et ideo licet idem ſit in veritate: tamen tanq̄ alius et alius pōt pronuntiare iuris fictione. ſicut ⁊ fictione iuris duo corpora in veritate cenſentur vnum. j. de conuer. coniug. ad apoſtolicam. ſic fictione iuris vnum corpus in veritate duo cenſeri poteſt. ¶Et ideo dic q verior ratio reddi poteſt ſi queratur quare iudex non poteſt eſſe arbiter: hec eſt triplex: quia cum iudex teneatur ſed ſecundum iura ⁊ iuſte pronuntiare. in auth. iuſiuran. quod preſtatur ab his qui admit. §. et eques ero. C. de iudi. l. rem non nouam. noluit ius q daretur ei materia inique pronunciandi ſiue delerandi: et quia cum iure ſuo poſſit iudicare: ⁊ habeat in ſe auxilium ordinarium: non eſt recurrendum ad extraordinarium. ff. de mino. in cauſe. hoc enī eſſet retrogradi: ⁊ nos debemus potius aſcendere q̄ deſcendere. ff. mune. et hono. vt gradatim. xciij. diſtin. legimus. ad fin. ꝫ. de tranſla. epiſco. c. j. tamen arbitrator poteſt eſſe vt dixi. qr tunc non perimitur: ſed dilatatur equitas et lites breuius dirimūtur ad qđ facit qđ no. j. e. §. qualiter cōſtituatur. ſub. §. dicitur ergo verſi. poteſt ⁊ illud dici. ¶Et nunquid monachus arbiter eſſe poteſt a credo q ſic de licentia abbatis a argu. in his que not. ꝫ. de poſtulando. §. quid pertinet ad officium. ¶Sed duo exiguntur q imperet abbas: et vtilitas monaſterij hoc expoſcat. xvj. q. j. monachi. ꝫ. de poſtulando. c. ij.

a ¶Monachus arbiter eſſe pōt Adde glo. in. ca. inter mōaſteriū de ſta. mo. gl. l. l. pedi⁹ §. j. ff. de arbi. Spe. in ti. de arbi. l §. ſeqꝫ. verſi. ſed q̄ro. Car. i cle. ij. in. xix. et xx. q. de reſcrip.

De qua re poſſit compromitti.

† De qualibet niſi prohibeatur. poteſt ergo in ciuili. j. eo. c. j. etiam ſi de crimine agatur ciuiliter: et tamen non infamat ſententia arbitri. ff. de his qui no. infa. quid ergo. §. ex compromiſſo. ¶Et de quolibet crimine poteſt agi ciuiliter et criminaliter de hoc notatum inuenies. j. de cri. fal. §. qualis probatio. et verſi. ſequen. C. quando ciui. ac. preiu. crimi. l. j. in fin. ꝫ. de procu. tue. j. de teſti. teſtimonium. et extra mediatores. ¶Sed in liberali et criminali prohibetur et in populari ac. ne timore pene pretermittatur qđ fieri expediret. ff. eo. non diſtinguemus. §. iulia. et. §. de liberali. et de his qui not. infa. quid ergo. §. ex compromiſſo. ¶Item prohibetur in matrimoniali ſupra de tranſactio. c. fin. et idem videtur in ſpirituali. quia non acquiritur niſi ex iuſta inſtitutione. vt not. infra de inſtitu. § qualiter facienda. ſed tamen

contrarium eſt:vt.J.eo.ex parte.S.de elec.cū in ter canonicos.ſm Goſ.caueat tñ ꝗlibet de conſcientia:qꝛ non eſt multum ſecurum niſi ꝑ papā confirmetur:vt ptꝫ.J.de preben. niſi eſſent. Item caueat de pactione inter vt ptꝫ in his ꝗ no.S.de tranſac.§.ꝛ in quibus ceſſet.ver. item ceſſat.ꝛ ver.item queritur.ex quibus ptꝫ ꝙ tutius eſt abſtinere:quod etiaꝫ ſi promittatur de iure pronuntiari dꝫ:vt in duabus decret. allegatis.J.e.ex parte.ꝛ de prebē.niſi eſſent.¶ Queri conſueuit ꝗ ſit ratio ꝙ in cauſis ſupradictis non admittitur compromiſſum: ꝛ quidem de liberali planum eſt ꝙ fauore libertatis que maiores iudicēs requirit.C. de pedaneis iudi.l.ij. vt.C.vbi cā ſta.iāduduū.C.ne de ſta. defun.ſi pſ ſed arbiter paruus eſt iudex:vnde nec ſentētia ſua per omnia ſententia eſt. ff.de his qui not. infa.quid ergo.§.ex compromiſſo.ꝛ hec eadem ratio in criminali matrimonialiꝫ aliis adaptari pōt.S de reſti.in integ.cauſa. ¶ Item cū arbitri ſententie ꝗuis ꝛ inique ſtanduꝫ ſit vt no. S.eo.§.proxi.ver. he iñ.l pma iminet ſtatꝰ hois ſubuerſiōis ꝑiculū.ſ. in liberali cā. In criali verō ꝑiculū corpis l mſimōiali periculū anime: ꝛ quia quos deus coniunxit homo non ſeparet:ꝛ qꝛ excellens eſt ſacramentum:igitur quia circa maiora periculum vertitur: non ſunt cōmittenda voluntati hominum:imo cautius eſt agendum.xlij.diſt.quieſcamus . et ex his ſatis ptꝫ ꝙ nunꝗ poteſt ſuper iure ſpeciali : vel ſup alio in quo verſatur periculū anime cōpromitti in aliquem tanꝗ in arbitrum ne det via ingreſſui vitioſo.inſti. vi bo.rap.§.ſed nedum talia.qꝛ beneficia non acquiruntur niſi iuſto titulo:ꝛ proprij iudicis autoritate. J.de inſt.ex frequentibus.J.de exceſ.prela.ad aures.S. de cleri.peregri.c.fi.j.q.j.principatus.ꝛ in auẗ.d.n.de eo qui mit.l poſ.cauſa rei.ſer.extra eū qui.per qđ videtur ꝙ nec ſuper ſententia excōmunicationis pōt cōpromitti ne timore pene pareatur iniuſte:vel iuſta ſententia contemnat. pōt tamen in his caſibus compromitti in iudicem tanꝗ in amicabilem arbitratorem:ꝛ nō in aliū vt quantū ad ſpirituale de iure pnūtiet:ꝛ quātum ad expenſas vel ſimilia arbitretur. vt bñ probat : iura ſuperius alleg.ver. item prohibetur in matrimoniali. ¶ Item prohibetur in cauſa reſtōnis niſi inciderit:vt.S. de in integr. reſt.cā.§.j.ꝛ.ꝗ. ¶ Incidēter aūt pōt cognoſcere ſicut alle.dꝫ in cā ſtatus.C.de or.iudi.l.j.ij.et iij.ꝛ de in. quoties.nec ob.J.e.ex parte.quia ibi fuit amicabilis compoſitio.

6 Impeditur etiam compromiſſuꝫ ratione perſone vt quia ſeruus : ſꝫ filiuſfa. poteſt compromittere. ff. de peculio.licet.§.ſi ſeruus cum ſe pro libero.ꝛ.§.ſed ſi filius.C. de iudi.ſeruus.ff.eod.non diſtinguemus.§.ſi ſeruꝰ. ¶ Quid de minore.pupillus ſine autoritate tutoris compromittens obligatur naturaliter tantum non ciuiliter.fideiuſſor tamen ſuus efficaciter tenetur.ff.eod.ſi pupillus.ſed in iudicio etiam dato fideiuſſore non poſſet aliquo pupillus conſiſtere ſine tutoris autoritate.C. ſi aduer. rem iudic.cum ꝛ minores . et de auto.tuto.clarū.ff.de re iudic.acta.§.fi.niſi in momentanea poſſeſſione.C.qui legi.perſo.ha. ſtā. in iudic. l. fi . et quantum ad compromiſſum idem in adulto habente curatorem . C. de in integr.reſtitut.mino.ſi curatorem . ſecus in iudicio:vt dictum eſt de pupillo.Sunt et alij caſus in quibus minor poteſt eſſe in iudicio : quos not.S. de procura.§. quis dare . et verſiculo.item maior . ¶ Item impeditur mixta conſideratione habita rei et perſone quia non poteſt quisꝫ eſſe arbiter in re propria. ff. eod.l. penulti.ſed arbitrator poteſt eſſe : vnde ſi tibi iniuriam fecero totum poſſum ponere in te. vnde tamen arbitreris tanꝗ vir bonus . de hoc.S.§.quid ſit arbitrium. et vir bonus intelligitur iudex.ff.de ver.oblig.continuus actus. et de iniurijs:ſed ſi vnus.§.ait . ¶ Sed et mixta conſideratio impedit : ne ſuper ſpiritualibus poſſit in laicum compromitti.J.eod . contingit . Secus ſe in laicum et clericum dummodo fiat autoritate ſuperioris . J.eod . per tuas trahit enim magis dignum minus ad ſe.ſic.J.de conſec.eccle. vel alta . quod in dubijs.ꝛ de verſicul.ſignifica . abbate. ſic contra iuriſditio ſubdelegata mixta cum delegata totam ſubdelegatam facit.S.de officio.deleg.ſuper queſtionum .§. ſi vero duo alias autem laicus non poteſt ſecundum Goſ . cognoſcere de ſpiritualibus neqꝫ principaliter.J.titulo. j.decernimus.neqꝫ incidenter.J.de ordi. cognitūam.J.qui filij ſint legi . lator. niſi autoritate ſuperioris recipiant compromiſſum.J. eod.per tuas.ſeu iudiciū.xxxij.diſ.§.verum . vel niſi ſuperior ſe cauſa humilitatis ſubijciat.ij. queſti. vij.nos.ſi incompetenter.vel niſi fiat ad tollēdam omnem ſuſpicionem.ij.queſtio . v. habet et.c.mennā.ſecundum Goffre.Sed certe que ſi in omnibus iſtis caſibus interuenit autoritas pape.nec puto ꝙ alius hoc facere poſſet. ideo intellige vt predixi vt et plene not. J. ne cleri. vel mona.§. que ſunt permiſſa clericis. ad fi.verſicu.ſic et multomagis et ſe. ¶ Item ratione vel occaſione arbitrij non poteſt decima laico aſſignari : etiam occaſione dotis.J.e. peruenit. J. de rerum permutatione capitulo finali . ¶ Item exemptus non poteſt compromittere ſuper exemptis in preiudicium domini pape.J. eodem cum tpe. ¶ Sed nunquid vaſallus poteſt ſuper lite feudali com

a promittere [a] poteſt dici ꝙ ſic quo ad preiudi- a
ciuꝫ ipſius vaſalli non domini.arg.j. eod .cū
tēpore.ꝫ.qđ me.cā.cū dilectus.j.de confir. vti.
cum dilecta.§.q2 vero.j.de dona.inter dilectos.
ad fi.quare enim non poſſet perſonā ſuaꝫ ſub
certa pena obligare verū dn̄s hoc pōt prohibe
re ſub pena feudi.argu.ff.ſi ſanis ius dicē. non
obtē.l.vnica.alr̄s indirecte poſſet fieri fraus iu
ri volenti quod vaſallus feudū non alienet ſi-
ne domini volūtate in conſtituti.feu. c. lex cor-
radi.poſt.⁊ teſtes ſunt vocandi ad nouam inue
ſti.⁊ hoc intelligas qñ inter vaſallos duos eſt
qō ⁊ dn̄s nō multū diſtat.ſec9 ſi multū diſtaret.
vt l.e.c.lex corradi.⁊ no.j.de feudis ſub rubrica
apđ quem vel quos iudices cā feu.debe.agita
ri.ver.ſed quid ſi queſtio ſit inter archiepiſco-
b pum. ❡ Quid de clerico [b] ⁊ maxime religioſo.
planum eſt quod religioſus adminiſtrationeꝫ
non habens ſine licentia abbatis nō pōt com
promittere.ar.j.de ſtat. mo.cum ad monaſte-
rium.xij.q.j.nō dicatis.xvj.q.j.placuit. ſed nec
adminiſtrationē habens neqꝫ cleric9 quo ad
perpetuum preiudicium faciendū eccleſie cui
preeſt:vt bene probaꝭ.j.eo.c.ij.⁊.c. cū tempore.
⁊.c.perpetuas.ver.pe.ibi q2 iuramēto ſuo ⁊c.et
c.expoſita.j.de preben.niſi eſſent. verū quo ad
modicū dānū:ſicut de fructib9 ⁊ ſimilibus in-
quantū donare poſſet.ſup quo vide.j. de dona
tio.§.quid.Itē quo ad propriū ſuū ſi quod ha-
bet indiſtincte tenet compromiſſum:⁊ ſic intel-
lige.j.e.c.j.⁊.ij.⁊.c.dilecti.⁊.c.inotuit. et ſequē.
ad quod accedit.j.de ap. reprehenſibilis.§.pe.
⁊ de preben.de multa verſicul . ⁊ ſi vltra ſex.ſic
ergo ꝙuis iuſtum ſit vnicuiqꝫ ſua committere
C.de iudeis.nemo.⁊ licet quilibet in re propria
c [c] ſit moderator ⁊ arbiter.C.mand. in re manda
ta.non tamen in eccleſiaſtica.⁊ eſt rō vt . j . de
donatio.c. ij.⁊ de his que fi. a ma.par.ca.c.j.§.
nec conſtitutionem.j. de iureiuran . ſicut nr̄is
xxv.queſtio.ix.quod quis commiſit. igitur nō
omnis qui poteſt rem eccleſiaſticam in iudicio
deducere poteſt ſuper eandem compromitte-
re.⁊ eſt ratio quia primum neceſſarium eſt : et
redditur in inuitum.j.de ver.ob.inter ſtipulan
tem.§.j.et ideo neceſſe eſt ꝙ eccleſia defendaꝭ
ꝫ.de reſcrip.edoceri.alioquin eccl'ie poſſet eſ-
ſe damnoſum.arg.ff.quod cuiuſqꝫ vniuer.l.j.§.
quibus autem ſecundum vero voluntatis eſt.
vt not.ꝫ.eod.§.proxi.ver.et ideo etiam eſt ⁊ ra-
tio:vt not.ꝫ.eo.§.proxi.et ver.⁊ ideo dic.⁊ quia
ſicut iuriſdictioni ſuperioris non poteſt preiu-
dicare etiam quo ad perſonam ſuam: ita neqꝫ
quo ad eccleſiam ſibi ſubiectam. argu.j.de ſo.
compe.ſignificaſti. ⁊ in iuribus inductis.ꝫ.eo.
ver.proxi.⁊ eſt expreſſum arg.in auꝭ.de ſan. ep.
§.economos.⁊ ſeq. ibi non enim concedimus
predictis perſonis ⁊c.col.ix.⁊ arg.j.de ꝑca.c.ij.
⁊ quia cōpromittere et trāſigere equiparanꝭ:

❡ An quid vaſallus pōt ſuper lite feudali com
promittere.Adde gl.in.c.j.in ti.ſi de feu . vaſal.
ab aliis interpel.And.de iſer.in.c.ſi inter pares
in princ.de leg.corra.in vſib9 feuđ.Specu. d.ti.
de arbit.in.§.pe.ver ſed nunquid vaſallus. An

vt innuitur.j.eodem per tuas.
reſpon.j.ergo qui non poteſt trā
ſigere:nec compromittere ⁊ mo b
dus qui in vno requiritur: et in
alio.ſuper quo vide quod not.
ꝫ.de tranſac.§.quis poteſt trāſi
gere.⁊ ſicut ibi no.quis ⁊ inq̄tū
e qualiter poſſit trāſigere:intel
ligas qđ idem et intantū ⁊ eodē
modo compromittere poteſt.

Quid cō ſtituatur.

Aliqñ ſub pe
na partibus adinuicem ſtipu-
lantibus.quid ſi arbiter ſtipula
tus fuerit.dixit placentinus nō
tenere:ſed dic contrarium coge
tur enim arbiter cedere actionē
quaſi inter partes:et cum arbi-
trio id videatur tacite actum:et
ideo pro expreſſo habēdum eſt
argu.ff.de preſcript. ver.ſi gra-
tuitam.§.fina.et commodati. ſi c
is qui.§.fin.quaſi partiū videa
tur quia cauſa earum fit.ff.de
eden.pretor.§.j.⁊ ſi đ re mea ali
quid peruenit ad te bonum et
equuꝫ eſt vt illud mihi reddas
ff.ſi cer.pe.ſi ⁊ me titium. in fin.
❡ Sed ſi ab altera parte tm̄ fu-
erit promiſſa pena non valet q2
non debet claudicare compro-
miſſum.ff.eodem. ſi cuꝫ dies.§.
pe. et .l. ſed interpellatur. §.ſi
ab altera . ❡ Ergo ſi certa pe-
na ab vtraqꝫ parte promiſſa eſt
tenet compromiſſum:et arbiter
cogitur ferre ſententiam.ff.eo.l.
iu.§.ait.⁊.l.litigatores.§. qđ ait
❡ Tamem ex hac. ſententia nō
oritur actio neqꝫ exceptio : ſed
pene petitio datur tm̄ ſm dn̄m
meū.ff.eo.l.ij.C.eo.l.j.⁊ auꝭ . de-
cernim9:ibi.Sꝫ pena ſtatuatur
quas preſtita ⁊c. ❡ Sꝫ ſm.W.ſi
vtraqꝫ pars ꝯſenſerit ſn̄ia audi
ta ⁊ expreſſum emologauerit et
ſubſcripſerit ſdīſ.oriꝭ actio ⁊ ex-
ceptio.C.eo.ne l arbitrius.§.ſi qs
aūt. ❡ Comprobaꝭ autem ſen-
tentia.W.j.eo. tuas.ibi reſpōde
mus qđ ſi ex parte plebani ⁊c.
❡ Et ſic ſi aliquis ꝑtiū ꝯdicat

to.de bu.l.
c.cū tpe.de
arb.

b ❡ Quid de
clerico.addē
an talꝫ poſ
ſit ſine lnia
dioceſani .
vide Abb.
l.c.dilecti.
de arbi . et
in. c . ꝯtin-
git.in.c. ex
poſita . ⁊ l.
c.per tuas
⁊ vtrobiqꝫ
per doct.e.
ti.⁊ p car-
di.⁊ ab. in.
c.peruenit
in.v q.co .
titu.

c ❡ Quilibet
in re pro-
pria. adde
l.ſed et ſi l
§. conſu-
luit. ff.de
pe.her.car.
⁊ ab.i.c. du
dum.el.ij.l
.§.inſuper. l
ij.oppo. de
elec . idem
Car. in. c.
de his . in.
iij no. đ ſe
pul.

habet locum quod dictum eſt.
infra.eo.dilecti.in fi.ꝛ.c.ꝑ tuas.
ibi.et ſi quidē ſi pena ꝛc. ¶ Sed
illa dilecti.in fi.videtur contra
dicere vbi innuit ꝙ emologatū
fuerit:ideo poteſt dici ꝙ eſt in
poteſtate illius qui non venit
contra compromiſſum: vtrum
mandetur executioni vel pena
petatur:vel quod ibi dicit ſpon
te ſuſceptum ſubaudi ab initio.
q.d.ſponte fuit compromiſſum
ſed audita ſententia pars ho-
ſpitaliorum contradixit. Sed et
illi datur demum pene petitio
qui non incidit in penam.ff.eo.
non ex omnibus.ſ.reſpon.et §.
ſ.ꝛ.l.ſi cum dies.§.penul.C.eo.ſi
contra compromiſſum.ſ.de pe-
nis conſtitutus. ¶ Si vero pe-
na incerta ſit hic ſimiliter valet
compromiſſum:arbiter cogitur
ſententiam ferre:non tamen po
teſt peti pena certa:neqꝫ pro-
miſſa eſt:ſed agitur ad intereſ-
ſe.et ſic intelligunt docto.ff.eo.
non autem intereſſe ꝙ ſi nulla
pena promiſſa ſit.nec incerta:
ſed tamen compromiſſum eſt
per ſtipulationem tenet com-
promiſſum. ſed tamen arbiter
non cogitur ferre ſententiam.
ff.eod. non diſtinguemus.§.i.
¶ Et ſi tulerit.non oritur actio
nec exceptio: ſed committitur
ſtipulatio ad intereſſe:et aget co-
dictione incerti ad intereſſe.ff.
eodem diem.§.vlti.et.l.ſequen.
ff.ſi qs in ius voca.nō ierit.l.vlt.
et ſic pōt intelligi.ſ.eo. ꝑ tuas.
ibi ac ſi nulla ꝛc. ¶ Sed ſi ſti-
pulatio non interſit:non tenet
compromiſſum nec arbiter co-
gitur ſententiam dicere.ff.eod.
non diſtinguemus.§.i.et.l.liti-
gatores.§.arbitrium. ¶ Sed ſi
dixerit:et partes expreſſe emo-
logauerint.dic vt.ſ.C.eod.ne in
arbitris.§.ſi quis autem.et.l.
cum antea.in princip.ibi.Si
quidē ſubſcripſerit ꝛc. ¶ Quid
ſi expreſſim non conſenſerint:et
infra decem dies aliqua par-
tium reclamauerit: impune nō
parebitur.C.eodem.l.penulti.§.
altera.et infra eodem expoſi-
ta. ¶ Sed ſi tacuerit per decē
dies ꝛ actio ꝛ exceptio orietur.

C.eo.l.penul.§.ſin autem minime.

Sed mens decre.alia videtur:qꝛ ſi ex-
preſſim conſentiant partes indiſtin-
cte mandatur executioni: vt dixi.ſ.
¶ Als ſi iuramentum interuenit ſo
lum idem niſi per papam fieret ab-
ſolutio.ſ.eo.c.ij.ꝛ.c. cum tempore. Secundum
leges non valet ſi iuramentum interueniat.C.
eo.aut.decernimus.ꝛ in aut.de iudicibus.§.qꝛ
vero.col.vi.Sed ſtandum eſt in hoc decretali-
bus.ſ.de iureiu.ſi vero ex literis.xxij.q.i.omne.
x.q.iiij.c.i.ꝛ.ij.ꝛ.iij.ꝛ.vi.q.iiij.quod bene ſemel.
¶ Dicunt tamen quidam quod non debet fie
ri cum iuramento:ſed ſi factum ſit tenet.argu.
ſ.de iureiu.quemadmodum. ¶ Alij dicunt qđ
aut.loquitur de iuramento qđ preſtat arbiter:
non partes qꝛ vtrūqꝫ admittebatur per.l.anti
quam.C.eo.ne in arbitris.ſ.qđ vterqꝫ per ſe iu-
rare poſſet:vnde in hac parte corrigitur: ſꝫ ve-
rius eſt qđ lex vetus reſuſcitetur autoritate ca-
nonū ꝛ ei ſtandum dico. ¶ Si vero iuramentū
interuenit ꝛ pena promiſſa eſt ſimul ꝛ is qui cō
promiſit compromittere non poterat in preiu-
dicium domini:vt quia falſus procurator: vel
habens generale mandatum tantuꝫ: vel quia
non potuit alias compromittere ſecundum ea
que no.ſ.eo.§.de qua re.ſub.§.impedit.ꝛ verſ.
ſequen.ſi proprium habeat agitur ad penam.
¶ Quod ſi nulla ꝓmiſſa eſt ad intereſſe ꝛ hoc
contra procuratorem qui perſonam ſuam non
eccleſiam potuit ſacramento ſuo aſtringere.ſ.
eo per tuas.ab illo ver.ſi vero.vſqꝫ ad verſi.ꝙ
autem. ¶ Et idem eſt ſi fides interpoſita ſit ac
ſi iuratum eſſet.vt no.ſ.de iureiuran.§.que pe-
na periurū ver.in ſumma notandum.ꝛ ſequē.
probatur.ſ.qđ metus cauſa ad aures.ſ.e.per-
uenit.ꝛ.c.cum tempore.ꝛ cap.ex parte. ¶ Ideo
dic quod graue eſt fidem fallere. licet forte.l.
non habuerit hanc conſiderationem.ff.de conſti.
pec.l.i. ¶ In hoc etiam caſu vbi pena et iura-
mentum interuenit.dicit Azo valere compro-
miſſum:quia vtile per inutile[a] non vitiatur.ff.
de iure fiſci.non intelligitur.§.ſi quis. ¶ Sed
ſi pena ſola interuenerit ad ipſaꝫ agetur cōtra
partem reclamantem.ſ.eo.cum dilecti.in fine.
¶ Si neqꝫ pena: neqꝫ iuramentum nec fidei
datio interueniat.q.non facimus vim vtrum
ſtipulatio intereceſſerit:vel nudo pacto compro
miſſum ſit qꝛ ꝛ ex nudo pacto actioneꝫ damus
vt no.ſ.eo.de pact.ſub.§.ſupereſt. ¶ Sed diſt.
vtrum reclamatum fuerit infra.x.dies: et tunc
agitur ad intereſſe.ſ.eo.per tuas.ver.at ſi nul-
la. ¶ Vel non fuerit reclamatum: et tunc ſtet
dicto.ſ.e.cum olim.ꝛ dixi.ſ. ¶ Et ſic ex quo ſe-
mel compromiſſum eſt:non licet ſecundū nos
alicui pedem trahere ſine pena dummodo in-
terſit aduerſarij:ſic.ff.de condi.cauſa da.ſi pe-
cuniam.reſpon.ſ.nec enim eccleſia.in contra-

a ¶ Utile ꝑ inutile. Ad de.c.ad ꝓbandū.de re iu.c.cuꝫ ſup.de off.dele.Anto.de bu.l cle.attēdētes.in.§.pe.de ſta.mo.

eribus ſuis fraudez adhibet.j.de.bona.p inde
nec alicui laqueum imponit. xxij. queſtio.j.
de viduis ſecunda ad hec.j. de commo.ca.j.§.
vno. vel dic quod ſi reclametur infra decima
dies a principali a nullo tenetur.C.eodem cuz
antea.j.eo.expoſita ſed qñ falſus procurator in
teruenit tenetur ad intereſſe ꝙuis reclamatū
fuerit:vt in illa per tuas. poteſt tñ dici quod il
la decre.expoſita non facit ad hoc qꝛ ferebatur
ſnia cōtra res pri⁹ iudicatas.ij.q.vj.§.diffiniti
ua. Pōt aūt pena promitti ſub hac cond.ſi ſen
tentie arbitri non pareaẜ:ꝛ ſi alter ſub hac con
ditione ꝑmiſit alter ſub hac ſi nauis ex aſia ve
nerit:pendente cōditiōe nō cogiẜ pretor ſnlam
dicere ne ſnia inefficax ſit illa ꝯditiōe ſi nauis
ꝛc.deficiente.pretor tñ ſi pōt faciet diez ꝓferri
ff.eo.l.litigatores.§.idē iul.ꝛ.l.quo caſu. et qḋ
dixi de pena idem eſt ſi pignoribus datis com
promittaẜ. hoc pacto adiecto qḋ reddanẜ ei q̄
obtinuerit:vel ſi alter ꝑmiſit penā alter pigno
ra dedit:plenū.i.firmū erit cōpromiſſum : vel ſi
faciat pactū de non petendo debito ſuper quo
non compromittiẜ.ff.e.litigatores §.qḋ autez.
idem ſi hincinde obſides dati ſunt.j.eo. expoſi
ta.ꝛ vide quod not.ſ.de his obſidibus.j. de pi
gnoribus.§.que res obligari. ver. item fallit.
8 ℭ Sed nunquid religioſi † poſſunt petere pe
nam ab illo qui non ſeruat arbitrium videtur
caſus qḋ ſic.j.eo.dilecti.in fi.nā etiā alias au
toritate iuris pena petitur.xij.q.ij. ep̄s q̄ man
cipium.xxiij.diſt.quāꝙ.xvj.q j.ſtatuimus. xij.
q.ij.cū deuotiſſimā.ꝛ.c.in legib⁹.xviij.qō.iiij. ſi
quis contumax.ꝛ.c.quiſquis.ꝛ.c.ſi quis domū.
ꝛ.c.qui ſubdiaconi. ℭ Sed cōtra.xij.q.ij.fra
ternitas.religioſi eñ nedū penā ſed etiam ſor
tem ſeu capitale petere debent cū ſcādalo alio
rum.xi.q.j.aliud.de pe.diſt.j.aliud.j.de penis.
ſuam. ℭ Solutio dicas qḋ religioſi penā pete
re poſſunt:ſiue in pecunia conſiſtat : ſiue in alio
j.qō.vij.quoties.ſ.de elec.cum dilecti. equum
eſt enim vt quilibet penam contumacie ſue
luat.ff.de colla.bo.l ij.§.ſi cuz duobus.ff. de ta
bulis exhi.locum.§. condemnatio. et hoc ſiue
pena ſit conuentionalis ſiue a iure permiſſa.
ſecundum quoſdam.nec ob.c.aliud. qꝛ loquiẜ
in foro penitentiali. ℭ Mihi breuiter vẜ ꝙ pe
nam fraudulentā ſicut in fraudem vſurarum
ꝑmiſſam nemo petere pōt.ff.de act.emp. ꝛ vē.
§.idē papinianus. ℭ Illa etiā pena que a iure
permiſſa inueniẜ peti poteſt a religioſis. vt di
cunt illa iura.xij.qō.ij.ep̄s qui mancipium ꝛc.
vt.ſ.ergo iudicialem petere poſſunt; vt p3 in
his que not.j.de ſen.excō.§.ꝛ qualr hec abſolu
tio.ſub.§.ſecundum etiam requiritur. ver. qḋ
aliquot.ꝛ ſequen. ℭ Conuentionalis vero pe
ti poteſt ſi ſuccedat loco intereſſe.j. de fideiuſſ.
peruenit.ꝛ.c.conſtitutus.ff.de act.emp. ꝛ ven.
ꝑdia.ſi neūt nō intereſt:ſed cauſa auaritie ex

torquetur:vt in lucrū cedat ꝓpriū ꝛ alteri⁹ de
trimentū:tunc non debent: nec poſſunt petere
religioſi.ar.j.de preben.auaritie.ꝛ de deci.c.j.j.
de cenſi.ea que de auaritie.ꝛ.c.ex parte compo
ſtellani.ad fi.j.de ſimo.nemo. religioſi eni3 po
tiſſime obſeruare debent ne cuz alterius iactu
ra fiant locupletiores.ff.de condi.inde. nā hec
natura. Ergo ſi pena promiſſa eſt inter duas ec
cleſias et vtraqꝫ in penam incidat compenſa
tione hincinde facta neutra agere poteſt.j.de
penis conſtitutus. ℭ Si vero altera tantuz in
cidat ꝛ non intereſt:puta nec laborauit peten
do coram iudicibus vel arbitris : nec expenſas
fecit poſt cum arbitrium fuerit.xxx.li.pena ap
poſita niſi infra certum tempus ſoluiſſet.xl.li.
pars condemnata de quibus ſoluit. xxiij.ini
quum eſt penam peti.ſic loquitur manifeſte.j.
de penis.ſuam. ℭ Sed ſi intereſt:puta qꝛ labo
rauit petens:ꝛ expenſas fecit coram arbitris
in quos ſub pena compromiſſum eſt veniendo
hec poteſt peti pena:ꝛ ſic loquitur.j. eod. dile
cti.ꝛ hoc quando tenuit compromiſſum vt qꝛ
licentia ſuperioris habita fuit vel conuentus
j.eo.dilecti.ſ.de tranſac.contingit.al's ab eccle
ſia peti non poteſt.ꝛ ſic ēt pōt intelligi.j.de pe
nis.ſuam.licet poſſet exigi ab illo qui propriuz
haberet.ſecundum ea que not.ſ.eo.ſub.§.ſi ve
ro iuramentum. ℭ Sed nec religioſus petere
debet grauem penam ꝓ modico intereſſe: ꝛ ſic
etiam poteſt intelligi.j.de penis.ſuam.l3 ſecu
laris hoc poſſit facere de rigore iuris:ꝛ hec erit
differentia inter eos ꝛ iſtos. ℭ Et nunqd pena
recepta peti poteſt qḋ ſentētie ſteẜ. nō vẜ vt.ff.
de condi. inde.eleganter. in fi. ꝛ hoc duabus
rōnib⁹. Prima eſt qꝛ pena ideo petitur qm̄ ſen
tentie nō pareẜ:iudicatū vero:qꝛ ſnie ſtandum
eſt ergo tanꝙ cōtraria ꝓponēs eſt repellēdus
vt.j.de app.ſollicitudinē.in fi. ꝛ not.j.de libel.
obla.§.quid debeat continere libellus. ſubdiſ.
cum plures actiones.ver.j. Scḋa qꝛ ex ſenten
tia arbitri cum pena aſſumpti non agitur: ſed
ſufficit pene commiſſio.C.eo.l.j.ꝛ in auẜ.decer
nit.ꝛ in auẜ.de iudicibus.§.quia vero.col.vj.et
hoc verum eſt niſi in compromiſſo expreſſim
dictum ſit quod pena ſoluta rata remaneat
ſententia:ꝛ toties committatur quoties conuē
tum fuerit.ar.C.de tranſac.cum proponas.ꝛ.ff.
de tranſac.l.penult.

D Icitur ergo plenum compromiſſuz
i.firmū ꝛ validum.ff.eo. pomponi⁹
§.ſi de meis.al's eſt.l.ſi de meis.qñ
qꝫ etiā dicitur plenū qḋ factū eſt de
controuerſiis omnibus.ff. eodem ſi
cum dies.§.plenum. qñqꝫ dicitur plenum : qḋ
h3 doli mentionem : puta ſtipulentur partes
ad inuicē ne dolū adhibeant corrūpendo arbi
trum vel aduocatos vel teſtes.ff.eo. ita demū.
ℭ Item ita demuz valet ſi ſic compromittatur

quod is in quem promittitur dicat qđ ſibi vi-
debitur: nõ quod videbit tertio. ff. eo. itẽ ſi vn⁹
§. idem põp. ⁊ de here. inſtit. illis. quia non po-
teſt recedi a perſona arbitri: ⁊ ſi plures ſunt om
nes pronuntiare debent. ad idem infra proxi.
ver. et ver. ſed et hoc modo. ff. de re iudic. duo
ex tribus. et. ff. de arbi. non diſtinguemus §.
cum in plures. et adde quod no. ŝ. eodẽ ſub. §.
conſtituitur. verſ. ſed hoc modo. ⁊ ſe. nec poteſt
compromitti hoc pacto adiecto quod certa de
tur ſnia abſolutoria vel condẽnatoria. ff. eodẽ
qualem. Secus ſi dictum ſit qđ ſecundũ. l. tm̃
vel canones tm̃ vel legẽ conſuetudinariam p-
nuntiare debeat: et ſi partes cõpromiſerint ſta
re ſnie titij vel ſeij valet. Sed is cogendus eſt
in quem litigatores conſenſerint. ff. eod. item ſi
vnus. §. pomp. quod verũ eſt ſi arbitrium ſuſce
perit: nec em̃ cogitur. ff. e. l. iij §. ſ. niſi quando
res aliter decidi nõ põt vt no. j. ŝ. de offi. deleg.
§. ⁊ qualiter finiat. ſub §. ſed nec illud omittẽ-
dum §. qualiter recuſatio. verſi. quid ſi arbiter.
¶ Eſt aũt conſiliũ. l. qđ compromittat in vnum
vel in tres. j. eod. c. j. tñ ⁊ in duos compromitti
põt. j. eo. c. j. ⁊ in quatuor. j. e. peruenit. ſed quia
naturalis facilitas hominum ad diſſentiendũ
pna eſt. ŝ. de reſcrip. ſuper literis. de conceſ. p-
ben. quia diuerſitatem. et de regula. conſulti. ⁊
de conſe. diſtinct. iiij. ſicut in ſacramentis. ff. ad
trebel. quia poterat ſanuz eſt conſilium legis.
¶ Uerum ⁊ ſi in duos compromiſſum ſit ⁊ nõ
poſſint conuenire: pretor tertium iubetur da-
re: cum quo conſentiant ambo vel alter eorũ.
ff. eodem item ſi vnus. §. principaliter. aliud ta
men ſm Gof. obſeruatur in duobus iudicibus
deleg. diſcordantibus: qr illius ſententia que
per ſuperiorem confirmata fuerit preualebit:
vt infra. de ſenten. ⁊ re iudi. c. ſi. nec valet ſi cõ-
promittatur in duos ita quod ſi diſſentiant eli
gant tertium incertum: quia ita poſſunt diſſen
tire in electione tertij ſicut in pronunciatione.
ff. eodem: item ſi vnus §. ſi in duos. nec ob. j. eo
dem. c. penul. quia forte ibi actum fuit de cer-
tis perſonis aſſumendis: q̃uis non fuiſſent ex
preſſe: vel illud obtinuit ob reuerentiam lega
ti: ⁊ eſt ſi. ŝ. de offi. dele. quoniam §. fina. infra
de accu. ad petitionez. vel dic q̧ vni arbitro po
teſt dari hec poteſtas: vt alios quos voluerit
ſecum ſumat: quia deficit ratio. l. predicte. naz
nemini conueniet qui ſecum diſſidet ipſe. ⁊ ſic
loquitur. infra eodem. c. penul. ſm Gof. vel dic
quod vbi duo arbitri diſcordãt pretor iubetur
dare tertium vt dictum eſt: ⁊ ideo cum ordina
rius hoc a iure habeat poteſtas eidem data a
partibus nihil detrahit: ſed addit potius. in-
fra eodem. c. penul. ¶ Uerum delegatis vel ar
bitris hec poteſtas dari non poteſt a partibus:
niſi diceretur quod tertium darent: vel elige-
rent certum: vtputa Guilielmum: alias ſi deter
minate daretur poteſtas non valeret: qr com-
promiſſum de incerta perſona factum non te-
netur. infra eodem innotuit. ff. eodem. item ſi
vnus. §. ſi in duos. ¶ Tamen autoritate cano-
nis datur etiaz arbitris poteſtas eligendi etiã
incertum: vel delegatis non generaliter: ſed in
caſu. infra. de app. cum ſpeciali. ŝ. de offi. deleg.
ſuſpicionis. quia nec ius poſſet certum nomi-
nare cum perpetuum ſit ⁊ nominatus perpe-
tuo viuere non poſſit. C. de ſacroſan. eccle. vt in
ter diuinum. ¶ Poteſt ⁊ illud dici quod par-
tes non poſſunt dare poteſtatem eligendi in-
certum arbitrum. infra eodem. innotuit. licet
poſſit dari poteſtas eligendi incertum arbitra
torem. j. eodez. c. penul. Ratio quia cauſari po-
teſt in arbitro: ⁊ dicere domine: ſi ego ſciuiſſem
quod talis eligeretur ego non compromiſiſſez:
quia bene ſciebam quod iniquus homo eſt et
inique arbitraretur arg. ff. de ritu nup. ſi filius
nec voluiſſem perdere cauſam meam. argu. ff.
de proba. cum de indebito. ſed hoc non poteſt
cauſari de arbitratore. Aliud ergo in vno q̃ in
alio: quia ſententie arbitri ſtandum eſt ſiue
equa ſit ſiue iniqua. Sed dictũ arbitratoris re
digitur ad arbitriuz boni viri: vt dixi. ŝ §. quid
ſit arbitrium primum. ergo denegatur: qr odio
ſum ⁊ ne lites ex litibus oriantur. ſecundũ ad-
mittitur: quia fauorabile ⁊ vt lites extinguan-
tur. ad hec. ff. de liber. ⁊ poſth. cum quidam. cũ
ſuis ſimilibus. ⁊. ŝ. de reſcri. nonnulli. infra. de
dolo ⁊ contu. finem. ⁊ facit quod no. ŝ. eodez. §.
quis poſſit. ver. poſſet ⁊ illud dici. ⁊ ver. ⁊ iõ dic.

Conſtituitur etiaz compromiſſuz
hoc modo: vt pronuncietur vſq̧
ad certum diem: ⁊ ſi apparuerit
impedimentum poſſit dies pro-
ferri. Sed in hoc caſu vtroq̧ con
tradicente non prorogabit. ff. eo.
arbiter ita. ſi vero alter contradicit incidit in
penã. ſed dies non prorogabitur: ſi vtraq̧ pars
conſentiat adhuc non prorogabitur: niſi ⁊ ar-
bitro videatur: quod ſi de die proferenda ſeu
prorogãda actum non ſit iubenti impune nõ
parebitur. ff. eodem. labeo. rñ. j. ⁊. l. non diſtin-
guemus. §. dies. §. vlti. ¶ Et ſi prorogatio fiat
eedem ſecuritates adhibende ſunt que primo
date erãt ſiue pignora forent ſiue fideiuſſores:
q̧ ſi iidem fideiuſſores fideiubere nolunt: aliĩ
non ſimiles adhibendi ſunt. ff. eo. ſi arbiter. §.
hec aũt. ⁊. §. fi. ⁊ licet lex vocet primum cõpro-
miſſum. eſt tamen vnum ſed prorogatuz. ff. eo.
ſi cum dies in ſi. rñ. j. ⁊ de precario. ſed ſi manẽ-
te. ¶ Uel dicuntur duo reſpectu fideiuſſorum
qui fideiuſſerant vſq̧ ad certam diem. ⁊ ideo il
la elapſa non tenent: niſi iterum fideiubeant:
vt dixi: ſed vnum eſt quantum ad arbitrum et
partes. ¶ Sed dicitur finitum matrimonium
non quantum ad virũ ⁊ vxorem: ſed quantum

ad socerum.ff.de dona.inter virum ꝛ vxo.cum hic status.§.ſi socer narui.¶ Item conſtituitur vt arbiter certo loco pronunciet .ꝙ ſi nihil dictum fuit videtur actum de loco in quo compromiſſum eſt vt tamen arbiter in ſeceſſibus circa vrbem.i.locis delectabilibus ſeu grāgiis poſſit iubere adeſſe dummodo locus honeſtus ſit ꝛ arbiter eius autoritate:vt in talibus locis soleat iudicare.¶ Si vero vni honeſtus eſt locus ꝛ non alteri excuſatur is cui honeſtus eſt ſi non veniat : cum nec alter teneatur venire:qꝛ non debet arbitrium claudicare. ff.eodẽ. ſi cū dies.§.ſi arbiter.¶ Sed ꝛ hoc modo conſtituitur:vt arbiter altera parte abſente pronunciare poſſit alioquin in preſentia vtriuſqꝫ pronunciare debet.ita ꝙ alter ſit minor : vel furioſus exigitur tutoris vel curatoris preſentia ꝛ autoritas:tamen is qui abſens eſt incidit in penaꝫ. ff.eo.diem §.ſi quis litigatorū . ¶ Sin autem in duos vel plures cōpromiſſum ſit:altero abſente ſententia lata non valebit q̄uis ſi preſens eſſet ꝛ cōtradiceret:valeret ſnīa lata a maiori parte.ꝛ eſt rō qꝛ ſnīa abſentis ſnīam preſentiū potuit trahere ad ſe.¶ Itē ſi preſens ſit et non cōcordet neceſſe eſt ꝙ oēs pnūcient.ff.e.ſicuti. ad finē in aut.vt iudi.nō expec. ſacras iuſſi.§. ſi aūt duo.col.ix.ſed ſi oēs cōcordant pōt vnus pro oībus pnūciare ꝛ ſufficiat ꝙ alii q̄ preſentes ſunt cōſentiant. ¶ Sed caueat pnūciās ꝙ nō ſingulariter dicat ego talis. ſꝫ in plurali pnūciet dicēdo nos tales: ꝛ ſic intelligit̄.ff.eo.Itē ſi vnꝰ.§.fi.alꝛ eſt lex.ꝛ icipit.ſi l tres.ꝛ.ff.de re iud. pōp.alꝛ icipit ſi vni ex pluribꝰ.ꝛ.l. duo ex tribꝰ ſm Azo.pōt tñ agi vt vnus ex arbitrisꝰ pnūciet etiā aliis abſentibus.ff.e.nō diſtinguemus.§. cū in plures.ꝛ vnus vel duo vice oīum . arg.ꝫ. de ele.qꝛ pp̄ter.ver.vł ſaltē.¶ Videt̄ tñ ꝙ ſiue cōcordent ſiue diſcordēt neceſſe eſt ꝙ oēs pnūcient.niſi aliud dictū ſit arg.in his que no.ꝫ.e. §.ver.itē ita demū.cū enim iudex in ꝓpria pſona nō p aliū pronunciare debeat.C. de ſentē.ex peri.reci.l.ij.multo fortius arbiter.nec ob.aut. vt iud.nō expec.ſacras iuſſi.§.ſi aūt duo qꝛ vacat ibi ar.a cōtrario ſenſu:vt innuit ibi ꝛ ſic iu bemus ꝛc.q.d.nedum qñ cōſentiunt debēt oēs pnūciare:qnimo ꝛ ſi diſſentiant nec ob.l.ſi in tres.qꝛ qđ ibi dicit ſufficere duorꝫ cōſenſuꝫ ſub audi ꝛ pnunciationē:ꝛ eodē modo rñdeas oībus cōſimilibus iuribus.¶ Igit̄ ſnīa duorum nō valet tertio arbitro abſente vel nō pronunciante . ꝛ idem in pluribus iudicibus delegatis:vt in proximis inductis legibus niſi aliud dictuꝫ ſit in cōpromiſſo vel in reſcripto ſm hec intellige.ff.eo.l.itē ſi vnus.§.itē ſi plures.ꝛ.§.vl. ꝛ.l.ſeq.ꝛ.l.nō diſtinguemus.§.cū in plures.C. de pedā.iudi.placuit.ꝛ.ff.de ver.ob. quis arbitratu.ſm do.meū.dñs Vbertus de bobio.ꝯtra a ſꝫmorꝛuꝰ ſit tertius dicit eñi ꝙ duo ſupſtites b pnūciare poſſunt:q̄uis hoc dictū nō ſit:qꝛ maiori parti ſtandū ē. ff.ad munici.ꝙ maiorꝫ de ele. licet in ſi.ꝛ facit pro ipſo optime ꝫ.de teſti.preſentata. nec ob.l.ſi quis arbitratu.qꝛ illud verum eſt qñ in vnum tm̄ cōpromiſſuꝫ fuit.vnde decetero nullus pnūciare pōt.Sed ſi plures ſunt deficit ratio ſupradicta: qꝛ ſententia mortui non pōt decetero trahere ad ſnīam ſuperſtitū : ergo pronunciēt:qꝛ in incertis nō certis locus eſt cōiecture.ff. ad vel. ſi qñ.§.vlt.ꝛ de verbo.obli.continuus.ꝛ in aut.,de teſti.ꝛ eaꝗ parit in.xi.menſe.§.vnū ſiquidē coll.iiij.Sed hodie approbatur ſnīa dñi mei.ꝫ.de offi.dele. vno delegatorꝫ.ꝫ.de teſte.raynaldꝰ. ¶ Illud ſciendum eſt ꝙ in iudicio ſemper ſuccedit heres:q̄uis nihil dictum ſit.ff.de ſeruis. oratione.in ſi.ꝛ de preto. ſtipu.l. ij.ꝛ.C.ne ex delic.defun.l.vnica. ¶ In ſocietate vero nūq̄ ſuccedit etiaꝫ ex ſpāli pacto: q̄uis in actiōe ſuccedat ꝛ ſic in iudicio. ſ.ad hoc:vt rationē reddat ꝛ reliqua preſtet vel audiat et recipiat.ff.pro ſocio.nemo poteſt.et l.cum duobus.§. idem reſpondit.¶ Sed arbitrium inter hec duo medium eſt : qꝛ ex ſpeciali pacto ſuccedit:alꝛ nō ſuccedet imo morte compromittētis ſoluetur ꝛ ſi fiat pactum de ſuccedendo ab vtraqꝫ parte fieri debet:alꝛ ſi ab altera tantum nō valeret.ff.eo.diem .§.j. ꝛ.l .ſi interpellatur.§.ſi ab altera. ꝫ.eo. ex parte.ꝛ.c.vlti.Idem in perſonali pacto.ff.de pac.ideꝫ.§.perſonale.tamen aliquando videmur prouidiſſe heredi etiam pluſq̄ nobis.ff.de pac.iuregentiū.§.pactorꝫ.ꝛ de ꝓba.ſi dictū.

Qualiter ad effectum perducatur.

Hoc notandum ꝙ arbiter partes iudicis aſſumit. ff.eod.pompo. ſi de meis.§.recepiſſe.nam arbitraria ad ſimilitudinem iudiciorum ſunt redacta.ff.eo.l.j.redacta intelligas. in principio in medio et in fi. ¶ In principio.ſ.vt mulier[a] vel ſeruus[b] arbiter non aſſumat:vt

a ¶ Mulier. addē.l.cū lege.ff.de arb. ꝛ l.l.fi.ꝛ ibi gl.C.de arb. c.dilecti.de arbi.c. mulierē. xxx. q.iij.doct.l c.cū deuotiſſimā. xij. q.ij.ſpe. ti. de arb.l §. ij.ꝟ.ꝓhibetur ergo dicto.l.c. q̄uſ tauallis. de iureiuran.

b ¶ Vł ſeruꝰ. Addē Spe. l ti.de arb.l §.pt eē arbiter.ꝟ.itē ſeruꝰ. Archi.in.c.ſi. cut, xj.q.j.

dixi.s §.qs poſſit. ¶Itē vt libel
li ſolennitas in litis cōteſtatiōe
facienda procedat:ea que facta
interruptio fiat ſicq; tranſeat
ad heredes.C.de iudi. rem non
nouam.§.patroni. ¶Item q
poſſit citare arbiter per nun-
cium vel epiſtolam.ff.e. ſed in-
terpellatur.§.adeſſe. ¶Item
quod iuretur de calumnia.C.
de iureiuran. propter calum-
niā dan.l.ſecunda.§.ſed quia.
¶In medio vt allegationib9
et atteſtationibus in ea factis
poſſim vti in iudicio quandocū
q; et ſtatur dictis mortuorum
teſtium.Sed ſi ſuperſtites ſint
in poteſtate aduerſarij eſt vtrū
eis ſtare velit vel iterum produ
cantur et teſtificentur.C.de fi
de inſtrumentis cum apud cō-
promiſſarios iudices infra de
teſt.preſentata. ¶Item in fe-
riarum obſeruatione.C.de fer.
omnes adde tamen quod not.
infra.e.§.pe.ver.item dices feria
ta. ¶Item vt ſacroſanctis ſcri-
pturis propoſitis a ventiletur
cauſa.C.de iudic. rem non no-
uam circa principium. ¶In fi-
ne vt ſententia in ſcriptis reci-
tetur ſecundum omnes.C.de
ſententia. et pericu. reci.l.pri-
ma.C.eodem cum antea. ibi ſi
quidem ſubſcripſerint ꝛc. Sed
certe ibi loquitur de ſubſcri-
ptione partium non deſcriptu-
ra arbitrorum. Si dicis ergo
erat ſententia ſcripta: quia pri-
mo fit ſcriptura ꝙ ſubſcriptio:
placet mihi:ſed intelligo per ta
bellionem qui non mutata ſub
ſtantia: licet mutatis verbis in
ſcriptis redegit ſententiam. ar-
gumen.j.de conuer. coniu.du-
dum.§.primo. alioquin cum
illiteratus neſciat ſcribere vel
legere: ſequeretur quod non
poſſit eſſe arbiter: contra id qd
not.s.eod.§.quis poſſit. quod
dic vt not.j.de ſenten. et re iu-
di.ſub rubrica de ſententia.§.
qualiter. verſicu. tertio et ver.
quarto et ſequen. ¶Item quod
coram partibus pronuntietur.
ff.eodem.diem.§.ſi quis. ¶Itē
vt ab eius ſententia etiam ma-
iores iuſte de cāreſtituant.ff.ex

a ¶Sacroſanctis ſcripturis propoſitis adde.c.fi.de iur.cal.et gl.in verbo tract.in cle.j.de hereticis.

quib.cau. malo.l.ſi. ¶Item vt infra trien-
niū terminet.ar.ff.e.ſi vn9.§.ſi multo poſt.ꝛ.l.
litigatores.reſpon.j. ¶Sed contra.in auten.
de appel.colla.iiij.rū.j.ꝛ.§.ſancim9. vbi nō ob.
lapſus bienniū:etiā ſi decies milies ſit lapſus
ſed certe nihil aliud probat: niſi quod bienniū
quod datur ad proſequendam appellationem
non currit partibus quādiu litigatur corā ar-
bitris:imo nihilomin9 cognoſcet iudex de ap-
pellatione lapſo biennio. ¶Item vt litē ſuam
faciat ſi inique arbitretur.C.de pact.ſi quis in
conſcribendo. ¶Item vt actio ꝛ exceptio oriat
ex ſententia ſecundum ea que no.s.eo.§.qua-
liter.ꝛ in omnibus dico ſimilia iudicia ꝛ arbi-
tria:niſi vbi inueniuntur diſſimilia.

SUnt autem diſſimilia in ap-
10 pellatione.C.e.l.j.q2 nō appel
latur a ſententia † arbitri: vt
ibi.ꝛ.ij.q.vj.a iudicib9. ¶Itē
ſententia arbitri nō infamat.
¶Itē multa ſunt ſuper qui-
bus non poteſt cognoſci per
arbitrum:qd dic vt no.s.eo.§.de qua re. ¶Itē
q2 infamis arbitrari non pōt:vt no.s.e.§.quis
poſſit. ¶Item non pōt pronunciare niſi vtraq;
parte preſente:vt dixi.s.§.proxi.verſi.ſed ꝛ hoc
modo. ¶Itez non poteſt citare partes:niſi ad
locum vbi compromiſſum eſt:vt no.eodem ſub
.§.conſtituitur.ver. item conſtituitur. ¶Item
non poteſt delegare arbitrium.ff.eo.non diſtin
guemus.§.queſitū.ꝛ.l.in compromiſſis. ¶Itē
ſatiſdatio non preſtatur coram arbitris:q2 ſuf-
ficit pene petitio in aut.de litig.§.ad excluden
das.mihi incipit.§.omne autem diſpendium.
coll.viij. ¶Item in arbitrio non pōt mora pur
gari poſt diē datā ad ſolutionē faciēdā.ff.qd ſi
.§.ſolutioni.ꝛ.l.ſi cum dies.§.vlti. et.l.celſus.
aliud in iudicio.C.de fideiuſ.ſancimus.ff.ſi qs
cau.ꝛ ſi poſt tres. ¶Item nullo pacto ab ini-
tio fieri poteſt quod ſententie ſtetur:nec poteſt
ſententiam ſuam executioni mandare.C.eo.l.
penul.ſecus in iudicio.C.de tempo.ap.l.ſi.de
appel.non reci.l.vlti.ff.de re.iudic.a diuo pio.
¶Item in arbitrio non eſt locus reconuentio-
ni.j.eo.cum dilectus. ¶Item non poteſt aſſi-
gnare diem ad ferendam ſententiam niſi ſit
actum vel niſi partes de nouo conſentiant.j.
eodem ex parte.ff.eod.non diſtinguemus.§.
11 vlti. ¶†Sed nunquid poteſt punire contuma
cem in expenſis vel de fructibus cognoſcere.
non videtur niſi hoc dictum fuerit.j.eodem.
cum dilectus.ff.eodem. non diſtinguemus.§.
de offic.et.§.vlti.ꝛ expreſſus caſus videtur.ff.
eodem.quid tamen §.vlti.et de iudi.l.ſecunda
.§.fina. poteſt dici contra.nec obſt. quod non
venit in compromiſſo niſi de quo actum eſt vt
veniat:imo contra eſt:q2 ad ſimilitudinem iu-
diciorum redacta ſunt vt.s.dixi.nec ob.l.quid

th.§.vlt. quia verum eſt de pena ſub qua compromiſſum eſt cognoſcere non poteſt.niſi hoc dictum ſit ſecus de accidentibus.argu.ꝭ.de in integ. reſti.cauſa.§.j.nec obſt.ff.de iudi.l.ij.§.vlti. ¶ Confiteor enim quod mulctando puniire non poteſt:vt ibi ſed condemnando ad intereſſe poteſt.ff.eod.non diſtinguemus.§.vlti. qui incipit.item non eſt in fi.et ſic poteſt intelligi.ff.eo.non ex omnibus.ꝛ arg.ff.de redhibi. ac. ediles.§.item ſciendum.ff.de re iudi.paul' quomodo enim' procederet.alias ſi ponamus actorem contumacem niſi expenſas reſtitueret cum ei aditus iudiciorum claudatur.C.de iudi.ſancimus.nam iuſtã exceptionem debet admittere arbiter ſicut ꝛ iudex.ꝭ.de offi.deleg.ex parte.ij.ſed ſi hoc de actore conceditur idem in reo.argu.ff.de regu.iur.non debet.quia nec arbitrium claudicare debet:vt dixi.ꝭ.ſub.§.conſtituatur.argu.ff.iudicatum ſol.iam tamen.§.in hac.j.de ordi.cog.cum dilectus.rh.j.in fin. ergo ſi actor contumax fuerit et poſtea veniet in nullo audiet ipſum arbiter niſi primo de expenſis ſatiſfaciet.Sed nec reum contumacem audiet ſi petat ſcripta vel aliquid aliud proponat niſi ꝛ primo de expenſis ſatiſfaciat. vterq; igitur et ſi non condẽnetur per arbitruꝫ debet ſe offerre ad ſatiſfactionem ſi audiri velit:ſicut alias habes ſimile.j.de ordi.cogni.cum dilect' §.nos autem.ad fi.Sed ꝛ arbiter poteſt facere condemnationem ſicut ꝛ citare poteſt per nunciam vel epiſtolam vt no.ꝭ.§. qualiter ad effectum.nec videtur pronunciaſſe:niſi de fructib' pronunciet.ff.de rei ven.et diuerſo.§.j. ¶ Sed contra.ff.eo.de his. ¶ Solutio illud intellige non de acceſſorijs ſed principalibus:et vbi ab initio plenum fuit compromiſſum: vt ſi ego et tu compromiſſimus de omnibus controuerſijs que ſunt inter me ꝛ te.ff.eo.cum dies.§. planũ. licet poſt lit.conte. auferam tibi caſtrum. de hoc non poteſt arbiter cognoſcere quod miruꝫ eſt qꝛ nec de hoc potuit ab initio excogitari.alij intelligunt.l.non ex omnibus.ſ.quod poſſit punire contumaciam in arbitrarijs actionib' deferendo iuſiurandum in lite.vel quando actuꝫ eſt in compromiſſo quod ſepius committatur pena alias commiſſa:ideo quia rem non reſtituit:non committetur poſtea hac ratiõe quod iuranti non ſatiſfaciat ff.eo.ſi duo.§.vlt. porro ſi vni defert iuramentum:quia alter non exhibet nomina teſtium:non propter hoc in litẽ iuratur:nec dicitur actio arbitraria vt in.l.non ex omnibus:ſed an committatur pena non exprimit.et videtur quod ſic:quia per hoc impeditur arbiter pronunciare. Sed pone compromiſſum factum in aliqueꝫ ſuper aliqua re:per actorem datus eſt libellus reo et tempus ad deliberandum redijt et dicit deliberaui non cõtendere cũ actore q̃d faciet arbiter.inſtat em̃ actor ꝛ dicit arbitro q̃ratis ſi poſſidet rẽ de qua ago.nã ꝛ iudex hoc q̃reret.ff.de rei ven.qui petitorio.ſi dicit non poſſideo dicet actor mittatis me in poſ.nam ꝛ iudex hoc faceret.ergo et vos debitis hoc facere.arg.ff.eo.l.j.ꝛ.l.pomp.§. recepiſſe.ꝛ de rei ven.l.fi.de inſti.ac.qui ſeruũ. §.pen. reſpondebit reus.domine non debitis hoc facere:quia ponere in poſſeſſionem:mixti imperij eſt.ff.de iuriſ.om.iu.iubere. et de his que pertinent ad merũ imperium vel mixtum nihil ad arbitrium.vt.ff.eo.non diſtinguemus §.ſi per errorem .alias eſt.l.et.§. de liberali. ¶ Item alia ratione non debetis ipm actoreꝫ audire:quia aut verum dixit et ſic non debetis eum ponere in poſſeſſionem :aut falſum:et ſic de hoc falſo nihil ad vos quia de ipſo non eſt in vos compromiſſum:nec erat de hoc lis tempore compromiſſi.ad hoc.ff.e.non diſtinguem'. §.fi.ꝛ.l.de his.ꝭ.de reſcrip.c.fi.verſicu.aut litteras. ¶ Sed obijciet actor de eo quod legitur. ff.de rei ven.non ſolum.ꝛ de redhibi. acti.ediles.§.item ſciendum. reſpõdebit reus aliud in compromiſſo vbi dolus vel delictum commiſſum poſtea punitur per act.ex.ſtipulatu.ſi hoc eſt compromiſſum vel per exceptionem doli et non per officium arbitri quod non extenditur vltra ꝙ dictum ſit.ff.eod.non diſtinguemus.§. de officio.ꝛ.l.ita demum.C. eod.l. iij.ꝛ forte ex hac reſponſione innuitur quid actor debeat facere. ¶ Sed ſi reus poſt compromiſſum dolo deſijt poſſidere cum de re ipſa ſimpliciter fuerit cõpromiſſum an de hoc debeat ſe intromittere.et an res ſit litigioſa quaſi ſub iudice eſt ar.C.e.ti.l.pe.in fi. ¶ Si autem veniat reus et dicat bene confiteor me poſſidere:ſed nolo litigare qꝛ iuraui non litigare tecum :non confiteor nec nego rem ſuam eſſe:qꝛ nolo litem conteſtari nec poteſtis me compellere:dediſtis mihi diem ad deliberandum: ꝛ ego deliberaui nõ litigare.dicit actor procedatis contra ipm ſicut iudex faceret.ff.de noxa.non ſolum.vel compellatis ipſum reſpondere vtrum res ſit mea.reſpondebit reus:non eſt ſua: ſed hic videtur qꝺ poſſit illudi compromiſſo.ff.eo. non diſtinguemus.§.queſitum.ꝛ.l.idem pedius.ibi quemadmodum ſatiſdetur ꝛc.ſecundum Tiber. de bobio. ¶ Notabis etiam qꝛ cum arbitria redacta ſunt ad ſimilitudinem iudiciorum : poteſt arbiter citare ꝛ lit.conte.audire ꝛ dare dilationem ad teſtes producendos vel inſtrumenta:ꝛ datam abbreuiare cauſa cognita: nam interlocutoriam mutare poteſt non diffinitiuam . in quo caſu caſſius ſententiam magiſtri ſui bene excuſauit.ff.eo.qualem.§.dicere.alias eſt lex.et l.qꝛ.j.de app.cum ceſſante. ff. de re iudi. quod
12 iuſſit. ¶ Item diffinitiuam aliquando poteſt mutare:ſi em̃ de pluribus controuerſijs aſſumptus fuerit arbiter ita ꝙ ſimul de omnib' pro

[pro]nunciet quamuis ſuper quibuſdam pronūciauerit de quibuſdam non:iterum poteſt ſententiam mutare:cum nec ipſam dixiſſe videatur quouſq; de omnibus pronunciauerit. Secus ſi dictum ſit quod ſeparatim pronunciet.ff.e.q̄d tamen. ¶ Item ſi q̄ſtiones cōmunes ſint videtur quod de vna ſine reliqua pronūciare nō poſſit.C.de accu.qui crimine. ¶ Si non apparet quid actum eſt dicas quod de omnibus dz pronunciare ſimul.nam ⁊ ſi ſuper vna re tantū ſit compromiſſum non videtur ſententia dicta ſi ſuper parte tantum pronunciauit.ff. de doli excep.apud.§.itez queritur. C.de appel. eos.ibi omnes ⁊c.⁊.l.ampliores.reſpon.i.ibi ſi quid iudicat ⁊c.⁊ accedit.j.de app. ſecundo requiris: inquiſitioni.⁊.c.vnus. ⁊.ff.fami. her. in hoc.et de iudi.de qua re.C.ſi aduerſum iud.l.j. et certe vbi deficit ſententia in vna re vel capitulo in connexis vel adiunctis nulla eſt ſententia. Item videtur in ſententia iudicis ordinarij. Si vero capitula plura ſunt apud iudicem ordinarium propoſita : non ſibi coniuncta: non ideo dicitur nulla ſententia in vno:quia de alio nil dixit . porro ſi ſententia iudicis delega. eſt ipſo iure nulla:non ipſe idem iudicat: ſed alij committitur negotium terminandum.C.de accuſ.l.iiij.⁊ quomodo ⁊ quando iudex.l.quarta. ¶ Ex quo autem arbiter plene cognouerit ſententiam ferre debet ea mente: vt ſecundū eam diſcedere velit partes a tota controuerſia.ff e. qualem.§.dicere.⁊ certa debet eſſe ſententia.ff. eo.quid tamen.§.pompo. ¶ Itez debet eſſe de re illa tantum que erat in lite non de alijs:vel ſuperuenientibus queſtionibus q: nihil poteſt niſi quantum ſibi datum eſt:vt dixi.s.ſub.§.ſz nunquid.ff.eo.non diſtinguemus.§.queſitum. ⁊.§.de officio.⁊.§.ſi. ¶ Per hoc dixerunt quidā arbitrum non poſſe cognoſcere de fructib⁹ vel expenſis niſi id actum eſſet.azo contra argu.ff. ſu.ſol.iam tamen.⁊ de procur.ad rem mobilē.⁊ l.ad legatum quia et ſolutioni diem ſtatuere poteſt vt dixi.s.e.ſub.§.j.reſpon.et ver.ſed nunquid poteſt.⁊ dic vt ibi. ¶ Inhoneſtum autem impoſſibile vel id de quo compromiſſum non eſt:non debet in ſententia comprehendere.ff.e. quid tamen.§.ſi.⁊.l.ſi cum dies.§.ſi cōpromiſſo. ¶ Et licet ſententie ſue ſtandum ſit quāuis inique vt dixi.s.§.quid ſit arbitrium.nō tamen iniuſte:q: non valet ſi contra l. pronunciet vel canones.in aut.in medio lit.§.⁊ hoc dicamus. col.viij.j.de confir.vti. examinata . inde eſt q̄d contra primam ſententiam certam appellatione non ſuſpenſam nihil dicere poteſt.j.e.expoſita.ar.C.de tranſa.ex cā.ff.de tranſa.poſt rem. ⁊ de condi.inde.elegāter.§.ſi poſt rem.j.de ſen. ⁊ re iud.inter monaſterium.⁊.c.ſe. Cogitur aūt ad ſniam ferendam.vt dixi.s.e.§. qualiter conſtituatur ⁊ debet cogi a ſuperiore non inferiore vel pari:q: par in parem ⁊c.ff.e.l.iij.§.j. ⁊ vlt.et l.iiij.⁊.s.de ele.innotuit.§.j.ff.ad treb.ille a quo. §.tempeſtiuum.s.de ma.⁊ obe.cuz inferior.ff. de mino.l.minor.ſed quandoq; excuſatur arbiter.vt in proximo.§.

13 **In quibus caſibus † non cogitur ſniam ferre?** Si partes infamauerunt eum cā cognita q:.ſ.neſciebat ordinare cauſam:tunc etiā ex interuallo reuertētes admittunt.ſi ſine cā tunc admittunt mox reuertētes nō poſtea:⁊ expoſitionē huius verbi mox arbitrio iudicis relinquo. ¶ Sed ſi partes primo arbitro ſpreto ad alium iuerint nunq̄ poſtea primus cogetur.ff.e.ſz ſi in ſeruū.§.vl.⁊.l. litigatores. ¶ Qđ ſi nō elegerint ſcđm ſed iuerūt ad iudicē ⁊ ſunt litem conteſtati ſoluit ꝯpromiſſum. ff.e.ſi quid alias infra trienniū reuerti poſſunt arg.ff.e.itē ſi vnus §.ſi multo poſt. ¶ Item nō cogit ſi ſordes aut turpitudo eius ſit manifeſta.ſ. q: accipit pecuniā vt pro altero ſniam daret. Secus ſi accipiat vt pronunciet tm̄.ff.e.l.iij.§.j. ⁊.l.ſed ſi in ſeruum.§.ſunt. ¶ Item nō cogitur ſi inimicitie capitales interuenerint ⁊ ꝓpter valitudinem ⁊ propter ſuperuenientia negotia vel vrgentem profectionē vel munera indicta vel incommoditates imminentes niſi ab his cito liberari poſſet vbi quidē differtur arbitrium.ff. e.licet.⁊.l.ſi qua.⁊ de iudi.ſi longius.⁊ de vaca. mu.pretor.⁊ arg.s.de renun.c. j. ¶ Item ſacerdotio adueniente.ff.eo.nō diſtinguemus.§.ſacerdotio. ¶ Item propter iudicium publicum vel priuatum ſi tn̄ dies cōpromiſſi nō poſſit. differri.alias non.aliter excuſatur ꝙ ſi patiatur iterum in ſe compromitti hec.ſ.dies exitura eſt. ff.eo.⁊ ſi qua.§.arbiter.nec obſt.eo.ſi cuz dies. rn̄.j. q: ibi non excuſabat ſe:ſed dicebat de iure cōi expiraſſe ꝯpromiſſum finito tp̄e : ſz in eum partes ꝯpromiſerint. Itē excuſat ſi vnus ex litigatorib⁹ cedit bonis.ff.e.ſi vnus . q: inanis eſt actio ⁊c.j.de ſolu.odoardus. ¶ Itē dies feriata i honorē dei excuſat ipm.C.de fer. oēs. ¶ In alijs aūt cogit ferijs ſi dies exitura ſit: ſed ſi nō eſt exitura:⁊ iuret ſibi nō liquere de cā dilationem impetrabit. Idē ſi ſine die cōpromiſſum ſit ff.eo.ſi de meis.§.vl.⁊.l.ſi feriatis. ¶ Itē nō cogitur ſi ſolutū ſit cōpromiſſum die:morte: acceptilatione:iudicio:pacto de nō petēdo: de trāſactione:rei perēptione:niſi aliqs litigantiū interſit.ff.e.nō diſtinguem⁹.§.ſumma.⁊ §. itē nō eſt cogēdus.⁊.j.e.ex parte.al's cogit. ¶ Quod ſi aliqua partiū defuerit ad diē aſſignatā:q: ꝑ eā factū eſt quominus arbitret pena committitur:ſed ⁊ ſi arbitrum ipm prohibuerit pronunciare incidit in penā.ff.e.diē §.ſi quis. ⁊ ſi non pareat ſnie cōmittit.⁊ ſi nō apponat ipſa in ſententia ineſt modicum . ſ. quatuor menſium:et elapſo committitur pena:.ſed licet reo par-

ſare moram ante lit.conteſt.niſi interſit acto-ris.ff.eodē.ſi cum dies.§.vlti.et.l.vtiq3.et.l.cel-ſus.ſed ſi per reum non ſtetit quominus daret infra tempus ipſo iure: nō committitur pena ſed ſi actor poſtea petat cōmittitur: quia duo 1
videntur eſſe precepta arbitri: alterum intra a
talē.dari: alterū dari: ⁊ ſi nō intra calē.ſed poſt ſic.j.de dolo ⁊ contu.cū dilecti.§.preterea.⁊ ra-tione iuſte abſentie excuſatur a pena.ff.eodē. ſi cū dies.§.ſi quis.⁊ ratione inimicitiarum in-ter arbitrū ⁊ alterum litigatorū apparentium ſi poſt denunciationē arbitro factam ne pro-nunciet propter talē cauſam pronunciauerit fit quedam ſpecies appellandi: quia obſtat ex-ceptio doli.ff.eo.non diſtinguemus.§.cū quis-dam. ¶ Item ob.exceptio agenti: q² compro-miſſum dicitur ſolutum: vel q² arbiter per do-lum aduerſarij vel pecunia mediante corru-ptus ſententiam tulit.C eo.arbitrorum.j.eo.c. ij.ff.eodē.ita demū. vel q² pronunciatū eſt die feriata.ff.eo.ſi feriatis.j.de ferijs.c.vlti.

No.plene.ē.eodem.§.

Quis ſit effectus. qualiter cōſtituatur.

¶ Explicit liber primus.

¶ Incipit liber ſecundus.

¶ De iudicijs. Rubrica.

1 ¶ Iudicium quid ſit.
2 Iudicium vnde dicatur.
3 Iudicij ſpecies quot ſunt.
4 Neceſſaria in iudicio que ſint.
5 Iudex minor maiorem iudicare non debet.
6 Filiuſfa.contra patrem agere non poteſt.
7 Reus ſi ſit abſens an poſſit condemnari.
8 Interrogationes que ſunt que fiunt ante litē conteſtatam.
9 Victus victori in expenſis eſt condemnādus.
10 Iudex a principio vſq3 ad finem debet coram ſe tenere euangelia.
11 Iudicium qualiter ad effectus perducatur.
12 Iudicij effectus quis ſit.
13 Iudicium qualiter finiatur.

Ex ore reſidentis in trono procedit gladius bis acutus: quo inſtruimur rectas dare ſentētias et contra iuſtitiam nulli parcere ſed vnicuiq3 quod ſuum eſt red-dere: ⁊ ideo habito tractatu de creatione iudi-cum eccleſiaſticorum explicitiſq3 preparato-rijs iudiciorum: de quibus ſupra diximus.vi-dendum eſt de iudicijs. Quid ſit iudicium. ¶ Quot eius ſpecies. ¶ Que ſint neceſſaria 3
in eius conſti. ¶ Qualiter et quando ad effe-ctum producatur ¶ Quis ſit eius effectus in principio: medio: atq3 fine. ¶ Et qualiter finiatur. ¶ Quis eſt ⁊ qualis debeat eſſe iudex no.j. de offi.delega.§.cui.

ᵃ Ali 1
a Quid ſit † iudiciū. quan-do ponitur pro diſcretiōe.inſtit. quibus non eſt permiſ.fa.teſta. in princi.j. de preben.graue.re-ſpon.j.aliquādo pro actione vt. a C.fami.her.l.j.aliquādo p ſen-tentia: vnde dicitur rei iudicare parēdum eſt: vt.C.de re iudi.l.j. ſic accipitur.ē.de poſtul.prela. bone.ij.§.nec nocebat.in ſi.ali-bi ponitur pro inſtantia vel or-dinatione cauſe: vt.C.eo.prope-randū.§.j.⁊.j.eo. venerabilis.et ita accipitur hic ⁊ ſcđm hoc ſic pōt deſcribi. ¶ Iudiciū eſt legi-timus actus triū perſonarū.ſ. iudicis actoris ⁊ rei q̄ redditur in inuitū vt differat ab arbitrio ſm Azo.ad hec.j.de ver.ſig.fo-rus.rū j.⁊.§.in omni.⁊.ff.de v̄. ob.inter ſtipulantē.§.j.ſed et ſi factum inegetur quarta perſo-na.ſ.teſtis inducitur vt in dicto. §.in omni.iiij.q.iiij.cap.j. ¶ Et ideo quod dicit.§.allegatus in omni negotio expone dubio ne cōtradicat.ē.de fil.preſby.quo-niam.j.de accu.euidentiam.et in omni negotio.ſ.in figura iu-dicij tractando ne cōtradicat.j. de accu. qualiter.ij. reſponſo.ſ. ad fina.nomine autem teſtium accipias inſtrumenta et etiam argumenta vt in predicta de-creta.forus.§.cauſa ſecundum Goffre. ¶ Dicitur autem iudi-
2 cium † quaſi iuriſdictio: prius vero inquiſitio vocabat. ¶ Sed cauſa dicitur a caſu quo venit. eſt enim materia et origo nego-tij.nedum diſcuſſionis exami-ne patefacta: que dum proponi tur cauſa eſt: dum diſcutitur iudicium: dum diffinitur iuſti-tia vt.j.de verb.ſignifi.forus.§. primo.que autem ſunt partes iudicij: vide.j.de proba.quoniā cōtra falſam.et in ſumma eiuſ-dem tituli.§. quid debeat pro-bari.

† Quot
Quot ei⁹ ſpecies. ſpecies cauſarū: eſt enim criminale: de

a ¶ Quid ſit iudicium: adde bal. in.c.ſub tri na.de cauſa poſ.⁊ pro prie.⁊ doc. in rubrica eo.titu.

quo principaliter tractabitur.j.
de acc.⁊ inquiſitio.⁊ incidenter
hic tractatur.j.eo.et ſi clerici.et
c.clerici.⁊.c.cum nõ ab ab homi
ne.ff.eo.deſtitiſſe.C. eo.properã
dum.et ciuile de quo in hoc li-
bro principaliter tractatur.et.j.
eo.ceterum.⁊.c.q⁊.v.aliquando
mixtũ vt.ſ.de procu.tue.¶ Et
iſtorum aliud eſt ordinarium.j.
eodem.dilecti.⁊.ca.examinata.
¶ Aliud extraordinariũ.j.eod.
nou t.j.de proba.quoniam cõ-
tra falſam.¶ Item aliud ſpiri-
tuale.j.eodẽ.exhibita.j.de iur.
cal.literas. Aliud ſpirituale.j.
eo.venerabilis.j.qui fi.ſint leg.
per venerabilẽ.¶ Aliud ſpiri-
tuali annexum: ſicut cauſa iu-
ris patronatus.j.eo.quãto. ſed
ſm Goſ.licet hec cauſa dicatur
ſpirituali annexa eſt tamẽ vere
mere ſpiritualis.i.de re ſpiritua-
li.vnde hoc ius vendi non po-
teſt.j.de iure pa.q⁊ clerici.quod
dic vt not.j.de iure pa.§.quali-
ter transferatur.ver.vẽditioq;.
Sed dicitur annexum ſpiritua-
li propter quoddam accidẽs q⁊
cadit in laicum:⁊ quaſi poſſide-
tur ab eo cum tamen nullum
aliud ius ſpũale cadat in laicũ
excepto iure funerandi.de mor.
inferen.l.j.⁊ excepto iure eligen
di ſi cuz hec ſpeciali priuilegio
competat aliter non ſm Goſ.
quod dic vt no.ſ.de elec §.quis
poſſet eligere.ꝟ.laicus.¶ Itẽ
de crimine multis modis agi-
tur.ſ.interdum in modum accu
ſationis ad depoſitionem infe-
rendam vel aliam legitimam
penam.¶ Interdum in modũ
inquiſitionis ad remotionẽ ab
adminiſtratione.¶ Interdum
in modum denunciationis ad
penitentiã iniungẽdam.¶ In-
terdũ in modum exceptionis.j.
de accu.ſuper his inquiſitiõis.
qualiter et quãdo.de ſimo.licet
in heli.⁊ no.j.de acc.in ſuis ru-
bricis.ideo dicit de iudiciis in
plurali:⁊ non de iudicio in ſin-
gulari.

4 Que ſint neceſſaria † in
eius conſtitu. Libelli oblatio de
qua dicemus.j.de libel.obla.

¶ Item attendenda eſt perſona iudicis: vtrũ
habeat iuriſdictionẽ ab his qui poſſunt eam
dare. Nam laicus in eccleſiaſticis eam nõ po-
teſt habere etiam de cõſenſu epiſcopi.j.eodẽ.
decernimus.quãto.et ſi clerici.c.clerici.c.cum
non ab homine.c.de his.j.de fo.compe.§.qui-
bus ex cauſis.ſub.§.liquet.ver.ſed nunquid.
et.ſ.de of.dele.§.quis delegare. Itẽ attenden-
dum eſt an poſſit eſſe iudex: q⁊ ſi habet similẽ
cauſam ſurrogatur alius vt.j.eodẽ.cauſaz.ij.
a ¶ Item ſm Goſ.ſi ſit excõicatus[a] non conſti-
tuitur iudicium coram eo:imo nullum eſt vel
ſaltem per exceptionẽ annullandum.j.de ſen.
⁊ re iudi.ad probandum.¶ Itẽ nec corã here-
tico.j.de here.excõicamus.j.§.credentes.ver.
qd ſi forte.¶ Item ſunt quidã alij qui iudices
eſſe nõ poſſunt:⁊ ideo coram eis nõ conſtitui-
b tur iudiciũ:puta infames[b] et turpitudine no-
tati qui legibus prohibẽtur.ff.eo.cũ pretor.§.
non aũt.C.de ſenato.l.ij.C.ad.l.iul.repetun.l.
fi.C de dignita.l.j.⁊.ij.lib.xij.⁊ de infami.l.j.et
j.de exceſ.prela.inter dilectos.¶ Itẽ nec corã
c ſurdo muto[c] perpetuo furioſo[d] muliere quod
d dic vt not.ſ.de offi.delega.§.cui.¶ Item nec
coram epiſcopo ſedente in aliena dio.ff.de iu-
riſ.om.iudi.l.vltimo.niſi forte de licentia il-
lius cuius eſt dioc.ſ.de vſu pal.ex tuerum.ix.
5 queſtio.ij.non inuitari ⁊.c.j.⁊.ij.¶ † Item nec
minor iudex iudicabit maiorẽ.ſ de ma.et obe.
cum inferior.⁊ ibi dixi in ſumma.niſi forte ma-
ior ſe ſubijciat.xj.queſtio.prima.peruenit.ij.q-
ſtio.v.mandaſtis.et.c.audiſtis.vel niſi ratione
delicti:vt no.j de fo.compe.§.quibus ex cau-
ſis.ver.item ratione delicti.¶ Item nec co-
ram eo qui in cauſa propria vult iudicare.C.
ne quis in cauſa ſua iudicet.ſuper quo vide
quod not.de maledic.§.j.ver.ſi quis verbis.et.
j.de ſen.et reiudi.ſub rub.de ſententia.§.quis
debet ſententiam.ver.ſed nunquid ſuis.¶ Itẽ
nec cauſa filij conſtituitur coram patre.ff.de
iuriſ.om.iudi.l.qui iuriſdictioni.niſi caſuali-
ter:cum parciſſime ius pro quibuſdam dici-
tur.ff.de officio preſ.ſenatus cenſuit.¶ Item
autoritate falſarum literarum non conſtitui-
tur iudicium.j.de crimi.fal.ſuper eo.ſuper hoc
vide quod no.ſ.de reſcrip §.que poſſunt obij-
ci.verſicu.ſed nunquid proceſſus autoritate
literarum ſurreptitiarum.ver.primo.⁊ ſeq.vbi
centum et duas exceptiones poteris reperi-
re.¶ Item nec coram vno ex duobus delega-
tis vel duobus ex tribus: niſi aliud dictum
ſit.ſ.de officio.delega.prudentiam.c.cum cau-
ſam.et.c.vno delegatorum.¶ Item non con-
ſtituitur coram delegato ex quo iuriſdictio ſi-
bi commiſſa expirauit: et qualiter ⁊ quot mo-
dis fiat.vide.ſ.de officio.delegat.§.et quali-
ter finiatur.¶ Item nec coram legato vel de-
legato ſuo poſt egreſſum de prouincia ſecũdũ

a ¶ Si ſit ex-
cõicatus.
Adde qd ſi
iudex ẽ ex-
cõicatus ⁊
ſit occult[9]
⁊ nõ denũ-
ciatus: an
ſnia ſua vz
vide i.c.ad
pbãdũ.de
re.iu.et ibi
dicũt Col.
⁊ doc.qd ſi
ps q coraz
eo litigat
ſcit eũ eſſe
excõicatuz
geſta p il-
lo ſciente
nõ tenet.⁊
eſt aurea
limitatio
ad legem
barbari[9].
ff.de offi.
preto.

b ¶ Puta in-
fames.Ad
de Innoc.i
c.cũ ſuper
de of.dele.
Arch.i.c.in-
fames.iij.
q.vij.ang.i
l.fi.ff.d iu-
di.ſpec.ti.
de iudi.de
lega.in.§.
viij.

c ¶ Muto.ad
de l.§.tria.
iij.q.vij.

d ¶ Perpe-
tuo furio-
ſo.adde.c.
j.iiij.que-
ſtio.vij.

Gof.quod dicit de legato legati intelligas niſi
ante egreſſum fuerit ceptum negotium. ¶ Itē
quod dicit de legato intelligas quando egredi
tur reuocatus.⁊ idem intelligas qualitercūq;
finita ſit legatio.quod dic vt not.ſ.de offi.dele.
§.⁊ qualiter finiatur.multos⁊ alios caſus qui
bus ex defectu preſidentis non conſtituitur iu
dicium per ſe notare poterit ſtudioſus. ¶ Itē
attendenda eſt perſona agentis ⁊ reſpondētis
ſuo nomine.nam ſeruus agere vel reſpondere
non poteſt generaliter:niſi ſit ſeruus principis:
ideo dixi generaliter:quia fallit in.l.cornelia.
de falſis.vel teſtamentaria quando.ſ.vult accu
ſare ſupprimentem tabulas in quibus liber⸗
tas relicta erat vel accuſat eum qui facit fal⸗
ſam monetam:⁊ in.l.iul.pecu.accuſat eum q̄
fraudauit cenſum.⁊.l.iul.de annona.illū qui
annonam reddit cariorem ⁊ pro libertate pre⸗
ſtanda:⁊ pro alimentis.⁊ ſi ei poſſeſſio turbata
fuerit.ff.eo.l.vix.⁊.l.qui ſe.ff.ad.l.corne.de fal.
nullo.de alimē.⁊ cibā.relic.ſeruos.⁊.C.vbi cau
ſe fiſ.l.vlt.⁊ ſi per vim vel alio modo.l.j. ¶ Itē
nec monachus ſine iuſſu ſuperioris.xvj.q.j.mo
nachi.quia mortua eſt vox talis.ij.q.ō.vij.īpla⸗
cuit.⁊.c.nullus.ſm Goffr.ſuper hoc vide quod
not.j.ne cle.vel mona.§.ſi.ver.vt religioſi.⁊ ſe⸗
quentibus. ¶ Item excommunicatus conue⸗
nire non poteſt:ꝙuis conueniatur.j.eo.intelle
ximus. ¶ Sed preceptores hoſpitalis⁊ templi
agunt ⁊ conueniuntur:licet eorum notio igno
ta ſit.dūmodo laudabiliter conuerſentur.j.eo.
cū deputati.⁊ qui ſucceſſit violento reſponde⸗
re tenetur.j.eo.quia ⁊ minores.xxv.annis age⸗
re non poſſunt ſine tutoris vel curatoris auto⸗
ritate:vt dixi.ſ.tit.j.§.de qua re.ſub.§.impedi⸗
tur etiam cōpromiſſum ratione perſone. ¶ Itē
capitulum ſine conſenſu prelati non conuenit.
j.eo.cauſam.nec prelatus ſine cōſenſu.ca.ſ.de
procu.c.j.de hoc tamē dic vt no.plene.ſ.de re⸗
ſcrip.§.que poſſunt obijci.ver.xcix. ¶ Si autē
aliquis nomine alieno agit:vt reſpondeat plu
res exceptiones competunt.de quib9 diximus
ſ.de procu.§.vlt.ſub.§.poſſunt. ¶ Item filiuſ⸗
a ſa.† cōtra patrem agere non poteſt niſi in ca⸗
ſtrenſi pecu.vel quaſi.ff.de iudi.lis nulla.C.de
bo.que li.cum oportet.§.hoc eodem.⁊ precedē.
licet de conſenſu patris ⁊ eius autoritate alias
agat ⁊ conueniatur.C.de bo.que lib.cum non
ſolum.§.j.rn̄.j.⁊ ſi pater non vult conſentire co
gitur per iudicem vt ibi.⁊ de hoc.j.de inſur.§.
cui detur.⁊ ſic habetur mixta cōſideratio acto⸗
ris ⁊ rei. ¶ Item habetur mixta conſideratio
inter iudicem ⁊ litigatores:quia neq; parte fi⸗
lio:neq; filius patri poteſt eſſe iudex in cauſa
criminali vt a contrario ſenſu.ff.eodem.in p.i
natis.ſ; in ciuili poteſt ꝑut innuit.l.illā quia
fungitur vice delegantis:ſed ſm iura noſtra:
aliud iuris eſt:quia nec conſanguineus ſi re⸗
cuſetur poterit iudicare:quia ſuſpectus eſt.j.
de appel.poſtremo not.ſ.de offi.deleg.§.⁊ qua
liter finiatur.verſi.item finitur propter iuſtam
recuſationē.ſed ſi ſit ordinarius poteſt cogno⸗
ſcere quouſq; lis conteſta.ſit ⁊ hoc in delictis
que eo inuito committuntur:ſecus in contra⸗
ctibus.ff.de offi.preſi.ſenatus.⁊.ff.de iuriſ.om.
iudi.l.qui iuriſditioni.ſed ⁊ in caſu etiam vl⸗
tra lit.conteſt.procedit.ff.ad treb.ille a quo.§.
vlti.⁊.l.nanq;.at in re ſua non poteſt quis eſſe
iudex:vt.iiij.q.iiij.c.j.C.ne quis in cauſa ſua.in
rubro ⁊ nigro.nullus enim poteſt cognoſcere
de priuilegio domini pape:niſi ipſe vel delega
tus ab eo.j.eo.cum veniſſent.⁊ de confir.vti.c.
j.⁊.ij.de feudo cognoſcit dominus:vt.j.eo.cete
rum.niſi aliud contingat ratione peccati vel
priuilegij vel conſuetudinis.j.eo.nouit.de hoc
j.de feudis.ſub rubricella apud quē vel apud
quos iudices.j.de ſen.⁊ re iud.ſub rubricella de
ſententia.§.quis debet ſententiam.⁊ de app.§.
a quo. ¶ Item ⁊ circa rem habetur conſidera⸗
tio:quia ſuper rebus preſentibus tantum non
futuris conſtituitur iudicium:ſed tamē veniūt
ea que extrinſecus accidunt poſt lit.conteſt. vt
fructus expenſe ⁊ acceſſiones.ff.eo.non quem⸗
admodum.⁊.l.non poteſt.⁊.l.ſolemus.⁊ de edi
li.edic.ediles.§.item ſciendum.j.de cauſa poſ.
⁊ proprie.cum eccleſia ſutri.§.vlti.ff.de vſur.l.j.
ſed ⁊ in annuis preſtationibus ⁊ ſeruitutibus
porrigitur aliquādo in futurū.ff.ſi ſer.ven.egi.
⁊.l.harum.j.de ſepul.in noſtra preſentia.⁊ pro⸗
pter futurum debitum agitur forte propter de⸗
lictum cōuenti ſeu defuncti qui deleuit inſtru
mentū per quod debitū ꝓbari poterat:vel agi
tur nō ad cōdemnationē:ſed ne ꝓbatio pereat:
vt.ff.ad.l.aquil.l.in lege.

Porrecto autē libello ſi cōtingat
reū abeſſe oportet fieri citatiōes
ſm diſtinctionē vtrū lis conte.ſit
vel nō ſiquidem nō ſit concitan⸗
dus eſt abſens tribus edictis vel
vno peremptorio ꝓ omnibus ꝑ
interualla.x.dierū ſm.l.antiquā.C.eo.ꝑ perā
dum.vel.xxx.dierum ſm iura autenticorum.de
liti.§.oēm.col.viij.imo ⁊ arctari vel prorogari
ſm qualitatem negotij ⁊ ꝗtitatem ⁊ diſtantiā
locorum.quod dic vt not.j.de dilatio.§.quis
ipſas.⁊ verſi.ſequen. ¶ Quidam tamen dixe⸗
runt ꝙ auten.loquitur in actore tantum vnde
lex antiqua adhuc ſtat in reo:quia quod non
mutatur ⁊c.C.de teſtamē.ſancimus.ſed dic ſm
Azo.ꝙ in vtroq; habet locū aut.ar.ff.de re.iur.
non debet. Poteſt tamen iudex neceſſitate vr⸗
gente peremptoriū maturare.j.de appel.c.j.ſ.
de offi.del.cōſuluit.ff.eo.peremptoriū.ſm Gof.
ſed ſi fit ſine cauſa appellari põt.j.de dila.c.j.
¶ Quinimo ⁊ poſt peremptorium aliqñ quis
citat.ff.ē.⁊ poſt edictū.ſed hoc de grā.vt not.j.

de contu. §. qualiter deprehendatur. ver. quod autem. & fiunt vocationes per edicta: vel in albo proposita: vel per executiones ad domum destinatus vbi latitans inueniri non potest vt omnia hec notantur. j. de dolo sub rubricella de contu §. qualiter deprehendatur. s. de offic. dele. §. que delegari. ver. j. et se. ¶ Sed in hoc casu scilicet ante li. conte. si actor sic vocatus non venerit adhuc expectatur per annum: quo elapso si adhuc in contumacia perseueret audiet iudex probationes rei & recipiet diffinitiue pronuncians: et sunt hec duo mirabilia quod sententia feratur ante li. contest. nam dicit auten. veritate subtilius inquisita legitimam potest ferre sententiam: vt in aucten. de [a] liti. §. si vero apud iudicem. et testes recipiuntur: cum re⁹ offerat se. ff. de proba. circa. j. de resti. spo. cap. j. contra illud. j. de li. contest. ca. j. & contra illud. j. vt lit. non contest. j. & si reuersus nihil probat absoluetur actor ab instantia iudicij: cum non sit liquidum de causa. C. e. properandum. §. j. ¶ Sed si actor infra annum veniat non auditur nisi restitutis expensis et si iterum reliquit causam ab omni cadet actione: vt in dicto aut. de litig. §. si vero inter predictum tempus. de his expensis et sequentibus dic vt no. j. de dolo. sub rubrica de contumacia §. qua pena. & ver. sequentibus. ¶ Et qd dixi de actore absente ante lit. conte. et de reo intelligendũ est quantum ad citationem. argu. ff. de re. iur. non debet. non tamen illud quod dixi est in grauamen actoris: scilicet quod feratur diffinitiua sententia vel vt cadat ab actione. nam licet quicquid priuil. concedit actori concedatur et reo: vt testat predicta regula: non idem in onere vt probatur. ff. de seruis. l. vlt. C. de temp. in integ. restitu. l. vl.

6 ¶ Contumax potest excõicari. adde gl. in c. duo sunt xvj. dist.

7 ¶ † Reo igitur absente ante li. conte. non potest condemnari: sed eo vocato vt dictum est de actore si non veniat et agebat reali actione mittetur actor in pos. rei petite: vt C. de prescri. xxx. an. si quis. §. pe. Sz si erat personalis mittet in pos. pro mensura debiti declarati summatim examinato negotio. s. sacramento actoris. ff. ad exhib. tigni. C. d bo. auto. iu. pos. aut. ei q iurat. & l aut. de exhib. aut itro. reis. §. si vero etiã q̃dã iurent. ¶ Videt etiam qd cõtra reũ possit diffinitiue pnunciari: vt l aut. vt oẽs obe. iudi. §. si vero. sed dic ibi litem quasi conte. cõtra dñm alio pro eo & p se conuicto vel dñm non condemnari: sed satisfieri debet de rebus suis quo ad expensas pter contumaciaz suã. nam si quis conueniatur nomine alieno dantur sibi inducie ad dominum representandum qd si non venerit postea legitime citatus mittitur actor in pos. & veniens etiam infra annuz non auditur nisi super proprietate: vt. C. nisi in rem ac. l. ij. omnia hec aperte traduntur. j. vt lite nõ contest. qm frequenter. §. in alijs. & §. seq. tam enĩ in tex. q̃ in summa inuenies hec & plenius & planiꝰ expedita. ¶ Quãuis aũt ꝯtumax possit excõmunicari[a] vl' pati missionẽ in pos. bonorum suorum. Hos. tñ hec duo sic diuersificauit. s. quod sit talis causa in qua habeat locum missio fieri debet alioquin excõmunicatio succedit loco missionis. sic intellexit. j. de dolo et contu. sue. sunt enim quedam in quibus non habet locum missio puta si agitur de beneficio inter duos electos ne si ex secũdo decreto postmodum fieret missio ageret vt prelatus q̃uis ius non haberet: & sic deciperet animas contra illud. s. de elec. dudum. ij. rñ. s. & idem in causa matrimoniali. ne forte missus in pos. ex causa secundi decreti agere vt maritus. licet in veritate maritus non esset vbi tñ non de prelatura sed de proprietate ecclesie agitur inter duos prelatos. sicut legitur. xvj. q. iij. inter memoratos. j. de reli. do. c. j. locum habet missio. j. de eo qui mit. in pos. causa rei ser. c. j. & ij. nam et due ecclesie permutari possunt. j. de re. permu. ad questiones secundum Hos. & probatur in aut. d. n. de eo qui mit. in pos. causa rei ser. extra eum q de hoc not. s. de transa. §. in quibus cesset. ver. item queritur si super ecclesia. ¶ Si autez lit. con. se absentauerit actor citatur et expectatur per annum. vt. s. dictum est. nisi modicum supersit de triennio. tunc enim sibi abbreuiabit iudex tps vt supersit ei semestre tps infra quod pronunciet vt. C. eo. properandum. & arg. j. eo. c. vl. & sic minus tps habet actor post lit. conte. qz deterior dolus est litem semel ceptam relinquere q̃ nunq̃ venire vt in aut. de litig. §. si vero in predictũ. perit aũt instãtia iudicij spacio triennij. C. e. properandum. sed contra. infra. eodem venerabilis. vbi non obstante lapsu triennij fertur diffinitiua sententia. ¶ Solutio dic quod decre. loquitur lit. non conte. lex vero lit. contesta. vt patet in respon. j. ipsius. l.

vel refert vtrum per cauillatiões aduocati fa-
ctas de conſenſu clientuli lapſum ſit trienniū.
⁊ tunc non obeſt: vt in decre. vel clientulo in-
ſcio vbi nocet in.l. properandum.§.illo procul
dubio. ſed in hoc tenetur aduocatus clientu-
lo ad intereſſe ⁊ forte infamis fiet. argumen. C.
de pena.iu.qui ma.iudi.l.vlti.inſti.de ob.que
ex quaſi ma.⁊.ff.de iudi.ſi filius. ¶ Uel dic q̄d
nedum per aduocatos ſtetit quominus cauſa
infra triennium terminaretur: imo ⁊ per iudi-
cem. ⁊ ſic nō ob.l.properandum. quamuis ẽm
dicat q̄d cauſa infra trienniū debeat termina
ri. non tn̄ dicit quin valeat ſententia ſi poſtea
lata ſit. imo potius innuitur cōtra.j.eo.l.§.ſin-
aūt vtraq3 parte preſente. ⁊ §.ſequē. vbi datur
ſpacium vltra trienniū ⁊ arg. in reſpon.j. vbi di
cit q̄d inuito iudice nō poteſt prorogari. ergo a
cōtrario volente poteſt ad idem.ij.queſtio.vj.
anteriorum §.ad hec. in aut. vt ſponſali. larg.
§.ad hoc col.ix. per quē §.quaſi idem no. arg.
in dicto §.ſinaūt vtraq3. ¶ Alij dicūt quod nō
contradicit q2.l.properandum. excipit cauſam
fiſcalem ⁊ publicarū functionum vnde fortio-
ri ratione cauſa eccleſie eſt excipienda. arg. C.
de ſac.ſan.eccle. vt inter diuinum. nā et publi-
cum ius cōſiſtit in ſacris ⁊ ſacerdotibus.j.diſt.
ius publicū. ff. de iuſti.⁊ iure.l.j. ¶ Uerum his
contradicit. ȝ. de electi. cum inter vniuerſas. et
ca. ne pro defectu. Sed illud ſpeciale eſt: ⁊ red-
dit textus rationem ſpecialitatis. ¶ Uidetur
tamen q̄d.l.properādum. in foro eccleſiaſtico
nō vendicet ſibi locū vt poteſt probari per de-
cre.j. de probati.c.ſi.iunctam cum decre.ȝ.de
arbitris. cum tēpore Inn. que de eodē facto lo-
quuntur ⁊ certū eſt q̄d a tempore Inn. vſq3 ad
tempus domini greg.ix. pluſq̄ trienniū lapſuȝ
erat cū honorius tertius in medio fuerit: et ta-
men ſuper prima conteſta. mandantur recipi
teſtes: ⁊ diffinitiua ſententia ferri per dominū
greg. ¶ Sed quare perit inſtantia iudicij ſpa-
cio triennij ſecūdum.l. et non ſecūdum can. re-
ſpon. quia ius can. veritate ⁊ ſimplicitate gau
det ⁊ cogitur ſed ciuile in ſubtilitate et rigore
conſiſtit.j. de dolo ⁊ contuma.c.j. ¶ Item ſm.
l. ex quo lis conteſta. eſt ante ſententiam non
appellatur. C. eodē. apertiſſimi. poteſt ergo iu-
dex abbreuiare dies ⁊ ferre ſententiam ⁊ exce-
ptiones repellere ſicut placuerit. vnde dicit.l.
properādum. quod inuito iudice lis non pote-
rit prorogari. ſed ſm can. a quolibet grauami-
ne iuſto appellari poteſt. et cauſa appellatio.
durare ex cauſa per biennium et iterum a iu-
dice appellationum poteſt ſi grauauerit ap-
pellari: ⁊ ſic de ſingulis. cum ergo ipſo vi pro-
rogetur et differatur cognitio principalis cau-
ſe vltra triennium patet quod non debet in-
ſtantia perire: cum inuito iudice cognitio pro-
rogetur, nec enim in cauſa appellatio. reuo-
cantur ea que appellationem preceſſerunt.
¶ Licet autem inſtantia iudicij pereat ſecun-
dum.l. ſpacio triennij: et pereat proceſſus: ta-
men non pereunt geſta redacta in ſcriptis per
manū pu. autoritate iudicis: imo perpetuam
fidem faciunt. C. de re iudi. geſta. in autenti. vt
fratrum filij §.illud quoq3 colū.ix. ſecundum
Goffre. et.j. de probat. quoniam contra falſaȝ.
et.c. fina. de teſti. preſentata. et no.j. de fide in-
ſtru §.de publicatione. ¶ Et quod dixi de acto
re abſente poſt lit. conte. idem in reo. et ſic cō-
tra quēmlibet: vel pro quolibet poterit fieri
diffinitiua ſententia. ſi per probationes etiam
abſente altero inductas poteſt liquere de cau-
ſa. alias ab obſeruatione iudicij reum pre-
ſentem abſoluet iudex et actorem condemna-
bit in expenſis: quas ſe feciſſe iurauerit reus
premiſſa taxatione. quod habet locum in om-
ni taxatione expenſarum. ſcilicet vt premitta-
tur taxatio per iudicem citra quam condem-
nare non liceat vt in autenti. de iudi.§.quia
vero. C. eodem. properandum. ſancimus. ȝ. de
procurato. conſtitutis. et de his que vi me. ve.
cauſa fiunt. cap. vltimo.ij. queſtio.j. in primis.
nec obſtat. C. de eden. qui accuſare.j. vt benefi.
eccleſi.c.j. vbi dicit quod reus abſoluitur: et ſi
nihil preſtiterit vel probauerit: quia illud ve-
rum eſt vtroq3 preſente: ſecus ſi actor abſens
ſit ſi vero actor ſit preſens et reus abſens neq3
ſit liquidum iudici de cauſa ſeruabitur quod
dixi.ȝ. ante lit. conte. probantur hec. C. eodem.
probandum §.prima.⁊.ij. in autenti. de litig.§.
omnem vero col.viij. et in dicta decre. quoniā
frequenter. ¶ Et no. quod ſi iudex mittit vnū
pro tribus debet aſſignare cauſam rationa-
bilem ⁊ veram in citatione: vel periculum via-
rum vel diſtantiam locorum: vel paruitatem
ſumme pecunie. argumen.ȝ. de in integ. reſti.
tum ex literis §.vltimo.j. vt lit. non conteſta.
accedens.ij. in auten. de man. princip.§.ſit tibi
quoq3 tertium ſtudium. colum.iij. alias ſi in
prima citatione aſſignetur nimis breuis ter-
minus peremptorius iuſte poteſt appellari.j.
de dila.c.j.

VTroq3 autē preſente ſatis po-
teſt cauſa extēdi vſq3 ad trien-
nium niſi in caſibꝰ in quibus
aliquando.xx. dies: quandoq3
duo menſes: quandoq3 tres:
quandoq3.iiij. quandoq3 an-
nus: quandoq3 biennium ſeruatur.j. eodē.c.
vlti. C. vt tam ciuilis iudi.l.j.§.ſciant. ⁊ in autē.
vt cleri. apud proprios epiſcopos conue. col.
lat.vj. C. de decu. generali. de edifi. pri.l. vltima.
ff. de excu. tu.l. quinquaginta. C. de aſſ. tollen.
l.j.§.vlti. et ad.l. fal. auten. ſed cum teſtatōr. et
de naufrag.j. penul. ¶ Item vocatus ad iudi-
cium ſi nō venerit: ⁊ reus eſt cōmunione priua-

tus actori admittitur facultas cauſe peragen
de:niſi vterq; probauerit ſe impeditum venire
iuſta de cauſa.iiij.queſtio.v.c.vnico.qualiter
autem hoc probetur dic vt nota.j.de contu.§.
que pena.verſi.quid ſi abſens.ſi autem vtra
q; pars preſens ſit ⁊ appareat proceſſus iudi
cij fiet per ordinem interrogando probādo di-
ſputando :vt.j.de proba.quoniam contra fal-
ſam.cuius verba quo ad hanc partem: poſui.
j.de proba.§.quid debet probari.ver. Itē licet.
⁊ interrogatio aliquando fit a iudice.xxx.q.v.
iudicantem.j.de fide inſtru.cum Joannes he-
remita.j.de ſpon.ſicut in fi.ff.de interro.ac.de
eta.§.qui tacuit.⁊ etiam ab aſſeſſore quoniam
participat in interrogationib⁹.C.de offi.aſſeſ.
l.j.ff.de offi.aſſe.l.j.⁊ a notario ſiue alio cui iu-
dex hoc commiſit.ſ.de offi.delega.ſuper que-
ſtionum.Et licet non teneatur aliquis reſpon
dere ad interrogationem aduerſarij: tamen ſi
reſpondet tenet confeſſio vel ſine interrogatio
ne contra ſe fateatur in iure.ff.de interro.act.
ſi ſine.§.j.j.de dolo ⁊ contu.prout partes autē
per ſe debent factum proponere.vt.j.eodem.
paſtoralis.ſed an aduocati proponere poſſint
proponēdo vel reſpondēdo.dic vt not.ſ.de po-
ſtulando.§.quid pertinet.¶ Hoc tamen ſcias
quod aduocati formant poſitiones ſeu inter-
rogationes ſecundum conſuetudinem appro-
batam que optima eſt legum interpres.ſ.de
conſue.cum dilec.hoc modo ponit talis vel di
cit quod poſſeſſio de qua lis.eſt:fuit patris ſui
cui ſucceſſit.⁊ ſic de ſingulis.poſtea iudex pri-
mo interrogare debet ponentem : deinde ad-
uerſarium an ita credat:et hoc vbi cauſa ciui
lis eſt in qua iuratur de calumnia.ſed ſi inter
aliquas eccleſias conuentuales de re ſpiritua
li litigetur:prelati in animas ſuas et conuen-
tuum ſuorum cum quibus habent omnia cō-
munia iurare debent et reſpondere veritatem
quam nouerunt per ſe:et quā per illos in quo
rum animas iurauerunt intelligenti:et nē ali-
quod ſophiſma faciant ſi poſitio plures arti-
culoſ cōtineat ſigillatim erit cuilibet reſpon-
dendum.ſed et ſyndici ſine iuramento quod
ſciunt vel credunt de huius poſitionibus in-
quirentur : vt in aut.d.enim extra de teſte.hoc
preſentium.¶ Ex hoc videtur quod aliud ſit
iuramentum de veritate: aliud de credulita-
te:quod dic vt no.j.de iuramen.cal.§.quando
preſtandum eſt.ver.ſed nunq̄d danda eſt dies.
⁊ ſe.¶ Ex hoc videtur etiā quod ſyndicus nō
iuret de veritate.quod dic vt not.j.de iura.ca.
§.quis debet iurare.¶ Sed quid ſi prelatus
ſic iurans diſcrepat a conuentu.puta vnus di-
cit negandum:alius confitendum:ſi non poſ-
ſunt aliquatenus ſimul concordare : nec per
verba nec per aliquas coniecturas taceat pre-
latus ſi poſſit hoc cū iudice impetrare.argu.ſ.
de officio delega.ſi quando.C.de iudicijs.rem
non nouam.§.patroni. vel reſpondeat vtraq;
pars quid ſibi videtur:et iudex informet mo-
tum animi ſui ex honeſtate antiquitate digni-
tate:⁊ conſcientia et pluralitate perſonarum:
qualitate facti:fama:⁊ alijs circunſtantijs cui
magis credere debeat.arg.ſ.de renun.in pre-
ſentia.de reſcrip.paſtoralis.reſpon.j.et de pro-
cura.in noſtra.§.nos vero. ff.de teſti.ob car-
men.inſti.de ſatiſda.tuto.§.qđ ſi nō fuerit.ff.de
popu.ac.l.ij.Sed nulla ratione contra cōſcien
tiam dicat.j.de reſcrip.quoniā omne.¶ Sed
an quis cogatur iterum reſpondere ſuper eo-
dem facto.dic no.j.de iura.cap.§.quando pre-
ſtandum eſt verſicu.ſed nunquid ſi ſemel.⁊ ad
hoc.ff.de adul.ſi poſtulauerit.§.⁊ queſtionem.
et.§.queſtioni.

8
Sunt autem aliquando interro-
gationes ſit ante lit.conte.et ideo
de his videamus.Sunt autē.xj.⁊
duodecima generalis vbicunq;
equitas mouerit iudicem.¶ Pri
mo fit iterrogatio ſi eſt heres ei⁹
cuius nomine conuenitur.¶ Secundo pro
qua parte.ff.de interro.ac.l.j.et.l.qui interro-
gatus.¶ Tertio qualiter ſit heres.vtrum ex
teſtamento vel ab inteſtato.ff. de interro.act.
ſine.§.illud alias eſt.l.ſi defenſor.¶ Quarto
an poſſideat ſeruum noxium cū noxaliter con-
uenitur nomine ſerui qui damnum ded:t.ff.de
interro.act. ſi quis interrogatus.¶ Quinto
vtrum hereditatem poſſideat et pro qua par-
te.ff.de interro.act.non alienam.et.l. qui ſer-
uum.§.vltimo.¶ Sexto an poſſideat peculiū
ſerui:vel filij cuius nomine cum eo agitur.ff.
de interro.ac. ſi defenſor.ſ.vltimo.alias.l.ſi ſi-
ne.¶ Septimo cuius etatis ſit.ff.de inter.act.
de eta.¶ Octauo an domus de cuius damno
timetur ſua ſit.et quota ex parte.ff.de inter-
roga.act.non alienam.¶ Nono in rei vendi-
catione.vtrum poſſideat.ff.de rei vendi.ſi quiſ
petitorio.¶ Decimo pro qua parte.ff.de inter-
roga.act.qui ſeruum.§.vltimo.¶ Undecimo
an quadrupes que damnum dedit ſua ſit.ff.
de interroga.actio.quis in iure interrogatus.
¶ Duodecimo generaliter poteſt fieri interro
gatio vbicunq; equitas mouerit iudicem : vt
ff.de interrogato.actio. vbicunq;. et hoc ante
lit.conteſta.et poſt vt.ſ.eodem.§.ver.ſin autē.
xxx.queſtio.v.iudicantem.et in aut.d.enim de
confeſſis.extra ſtatuimus ſed et in petitione
hereditatis fiant interrogationes ſpirituales
et neceſſarie : quia petitione hereditatis non
conuenitur niſi is qui pro herede pro poſſeſſo-
re poſſidet.i.qui putat ſe eſſe heredem vel nul-
lam cauſam poſſidendi habet ſed poſſidet : q̄
poſſidet:vt.ff.de peti.heredi.pro herede.⁊.l.re-
gulariter.¶ Et quāuis nullus alius cogatur
dicere

a dicere titulum[a]. ſue poſſeſſionis. vt. ij. queſtio. v. §. j. is tamen cogitur. C. de peti. here. cogi. in fi. ſed in reivendi. ſecus eſt vt in prin. eiuſdē. l. et iſte eſt ordo. ❡ Primo interrogatur an poſſideat. ff. de rei vendi. qui petitorio. ſi negetur petam a iudice vt ponat me in poſſeſſionem ſaluo iure alterius: vt. ff. de interro. ac. qui ſeruū §. vlti. ſed ſi volo ipſum conuincere de mendacio hoc ipſo ad me transfertur poſſeſſio quamuis non probet proprietatem: vt. ff. de rei vend. l. pe. ❡ Si confitetur ſecundo interroget vtrū ſit heres et ex qua parte. ff. de interroga. ac. l. j. ſi dicat ſe heredem preſumitur pro herede poſſidere: et ſic parata eſt via petitioni hereditatis. ❡ Si neget tertio queritur cur poſſidet. ff. de peti. heredi. l. qui interrogatus. ❡ Si alleget titulū vel pro donato: vel pro emptore vel pro dote: de quibus. j. de preſcrip. et hoc probet: vacat petitio hereditatis: ſi non alleget vel alleget: ſed non probet preſumitur pro poſſeſſore poſſidere. ad hoc. ff. de peti. here. pro herede. j. de conceſ. preben. cum ſuper queſtione. et. c. ex parte aſten. et de his que fiunt a ma. par. ca. c. j. et deci. dilecti. Sed ſi allegat titulum: puta quia emi: iterum puto interrogandum a quo emiſti vt eſt expreſſum. ff. de diuer. et temp. preſcrip. in vſuca. §. idem ad dicendum. poteſt enim eſſe ꝙ emit a furioſo: et ſic titulus iſte habebitur pro non titulo. ff. de peti. here. l. nec vllam. §. j. Item poteſt eſſe ꝙ ille qui vendidit ſit abſens: et ideo tenetur vtili petitione heredi. vt in dicta. l. nec vllam. §. quod ſi quis. et ideo per iudicem compellendus eſt vt. ff. de interroga. act. vbicunque. ❡ Quod ſi dicat ſe emiſſe a preſente: et homine ſane mentis: iterum puto interrogandū quanto precio. ff. de peti. here. nec vllam. §. ſi quis. quia poteſt eſſe quod pro exiguo precio emit et ideo tenetur vt ibidem dicitur. ❡ Item ſi dicat ſibi donatum queratur a quo: vt in dicta. l. nec vllam. §. j. et quod reſpondere debeat eſt ar. C. de fur. in ciuile. ē. de aliena. iudi. mu. cauſa fac. c. vlti. et dixi in ſumma. et ſic vbi non cogitur dicere titulum vt in rei vendi. non cogitur dicere a quo habuit: ſed vbi cogitur dicere vt in petitione hereditatis cogitur dicere a quo habuerit. ❡ Fiunt autem he interrogationes officio iudicis hodie: vt. ff. de interroga. act. l. j. et eſt cogendus interrogatus, vt certum reſpōdeat. ff. de confeſ. certum. ff. de interroga. actio. de etate. §. nihil alias perinde eſt ac ſi non reſpondeat. vt ſic habeatur pro confeſſato: vbi confeſſio ei obeſſet: vel pro negato vbi negatio ei obeſſet vt notatur infra de confeſſis. §. quid ſi non vult reſpondere. dixit. T. quod puniatur pro motu iudicis tanꝙ cōtumax. ff. ſi quis ius dicen. nō obtem. l. vnica. nec debet alius interrogari ꝙ is qui conueniri poteſt. ff. de interroga. acti. ſi ſine. §. alius, effectus is eſt vt qui cōfitetur perinde teneatur ac ſi contraxiſſet. et niſi ex iuſta cauſa non poteſt penitere: niſi ſit cōfeſſus ex ſola culpa. ff. de interroga. actio. de etate. §. qui interrogatus. §. ex cauſa. et §. qui iuſto. vel hic vt not. infra eodem ver. ſed videtur cōtrariū. ❡ Itē puto lit. conteſt. ſuper titulo allegato. argu. ē. de renun. veniēs §. j. et. j. de li. conteſt. c. vnico. et iurandum de calū. argu. ff. ad exhibendū. l. theſaurus. argu. etiam in concor. quas not. infra de contu. §. qua pena. ver. quinimo. ❡ Sed nūquid anteꝙ fiat interrogatio concipiendus eſt libellus ſuper principali: et offerendus. dicunt quidā quod ſic ar. ff. de interroga. act. de etate. §. ij. et §. qui tacuit. et. l. j. in prin. ❡ Sed videtur contrarium quia ex quo ſemel obtulit libellū neceſſe habet perſiſtere vſque in fi. litis reo inſtante: vt. C. quomodo et quā. iu. aut. qui ſemel. cū enim fiant interrogationes huius ad inſtruendum actorem vtrum in totum vel pro parte petat. et quo iure petere debeat: ff. de interroga. act. l. j. reſpon. j. et. l. voluit. et. l. qui ſeruum. §. fi. ff. de rei vendi. petitorio. quis vnquam dicet formandum libellum quouſque via ſit parata. nec ob. ſi. ē. inducte: quia quod dicunt actiōe inſtituta. ſubaudi. poſt certificationē: quia poſtea inſtituitur vt bene probat. l. j. ſi. i. vnde ſi non vult actorē certum reddere poteſt inſolidum conueniri. ff. de interrog. act. de etate. §. qui tacuit vel admittitur libellus incertus cum proteſtatione: vt. ff. quorum leg. l. j. §. quia aūt. ſed nec ſufficit titulū allegare: niſi et probetur: vt. j. de deci. dudum. §. j. et ar. ff. de pecu. que omnia. j. de conceſ. preben. cum ſuper queſtione. maxime quia in fraudem vitaretur hereditatis petitio poſſet hic allegari: ar. ē. de reſcrip. nonnulli. et inſti. vi bo. rap. §. ſed nedum talia. vſus autem harum interrogationū in deſuetudinē abijt: nec iſto iure hodie vtimur quouſque lis fuerit conteſt. ſubaudi

a ❡ Dicere titulū. ad de gl. in c. ꝯſtitutꝰ. de ele. Inno. i ca. abbate ſane. de re. ſig. fallit ꝓpter pſumptionē contrariā vt i l. ſiue. C. de probe.

indifferenter quo ad fundandã pricipalem intentionem. ſed ſolummodo quo ad vie agendi preparationem. ſic intellige. ff. de interroga. actio. l. j. §. interrogatorijs. vt approbatur in auſ. d. ii. de lit. conteſtatio. extra exceptionis. ſed et quod dicitur in dicto §. interrogatorijs. quia nemo cogitur etc. intelligunt domini inſtituta actione ſed offi. iudi. quod tamen prius notat magis placet.

9 Illud autem regula traditur quod victus victori[a] in expenſis condemnandus eſt: vt. C. eodem. properandum §. ſin autem alter vtra. Sed iuſta ignorantia excuſat aliquando ab expẽſis in auſ. de iudi. §. oportet. quod dic vt no. infra de contu. §. qua pena. ſub §. hoc de expenſis. et ſub. §. ergo eſt modus et preceden. ¶ Quod autem dixi de citatione ſeruandum eſt ſi certum ſit quod citatus ſit de foro vocantis. ff. eodem. ſi quis poſtea. et de iur. om. iu. l. penul. ſi vero erat de alterius foro. et hoc certum ſit iudici vel aduerſario venire non cogitur nec latitare videtur. ff. de iuriſ. om. iu. l. vlti. ff. eodem. l. non videtur. ergo clericus citatus per laicum venire non cogitur: vt infra eodem. interdicimus. quanto at ſi clerici. c. clerici. et c. cum non ab homine. ſed et alia multa exempla inuenies not. infra. de contu. §. qualiter deprehendatur. ſub. §. nunquid verſi. eſt autẽ aliquãdo. et verſi. ſequen. Sin autem dubium ſit venire cogitur ſaltem allegaturus priuilegium fori ſui. quod ſi non fecerit: credo quod multari poſſit: et in expenſis condemnari vel excommunicari. ff. ſi quis in ius voc. non ierit. l. ex quacũque. et de re iud. ſi quis ex aliena. et ſi quis ius dice. non ob. l. j. et de ventre inſpi. l. j. §. cogenda. ff. de iud. l. ij. §. conuenire. infra de ap. ſi duobus. hec iura probant quod quandocunque iudex errans in facto errore probabili dicit ſententiam contra aliquem. credẽs ſe iudicem valet ſententia. Secus ſi in iure et ret. ſupra de offi. delega. cum ſuper abbatia. infra de conceſ. preben. ex parte. et c. dilectus. de pena vero contumacie dic vt infra. de contu. §. qua pena. ¶ Ex hoc conſtat quod in quolibet iudicio oportet quod alter fungatur vice actoris: alter vice rei. ſunt tamen iudicia duplicia in quibus quilibet intelligitur actor: ſed tamen fungitur partibus actoris is qui primo ad iudiciũ prouocauit. quod ſi ambo ſimul venerunt ſorte res dirimenda erit. ff. co. in tribus. et l. ſequẽ. ¶ Item in cauſe cognitione illud verſatur: vt plena inquiſitione fiat diſcuſſio cauſe ſed in caſibus ſufficit ſemiplena ſeu ſummaria cognitio: vt cum impubes ex carboniano edicto: vel mulier nomine ventris petit ſe mitti in poſſeſſionem. vel cum reo abſente actor deſiderat ſe in poſſeſſionem poni: vel cum queritur an interſit actoris rem exhiberi: vel quando petit legatarius ſibi pro legato ſatiſdari vel filius petit a patre alimẽta. et queritur an ſit filius: vel capiuntur ex cauſa iud. pignora: et queritur an ea. ſcilicet pignora ſint condemnati vel alterius. ff. de carb. edicto. l. iij. §. cauſe. et de ven. in poſ. mit. l. j. §. ſi ea. C. vbi in rem ac. l. penul. et de bo. auto. iu. poſ. auſ. et qui iurat. ff. vt in poſ. lega. ſi is a quo. et ad exhiben. l. iij. §. ſciendum. et de li. agno. l. ſi quis a lib. §. vel parens. et de re iudi. a diuo pio. §. ſi ſuper. et ideo de his etiam diebus feriatis cognoſci poteſt: vt. §. de ferijs. l. ij. ergo in alijs fiet plena inquiſitio per iudicem citantem libellũ porrigentem dilationem concedentem interloquentem etc. vide per ordinem. infra. de proba. §. quid debet probari. ver. item licet indulget etiam menſem ſi aliqua partium dicat adhuc habere ſe quid proponat et ſecundum et tertiũ. vt. C. eod. auſ. iubemus. et ſi mino. ab heredi. ſe abſtine. auſ. ſi omnes creditores. et quomodo et quando iu. auſ. qui ſemel. ſed preſenti non puto dandas has dilationes: niſi forte primã: vel niſi ad malitiam ſuperandam alie concedantur.

10 ¶ Debet autem iudex euangelia a principio vſque ad fi. coram ſe tenere ſciturus quod ſicut iudicat homines[b]: et ipſe iudicabitur a deo. vt. C. de iudi. rem non nouam. Item iurare debet in principio regiminis ſui quod ſecundum l. conſue. et canones prout melius ſibi videbitur in iudicijs procedet. vt in auſ. de defen. ciui. §. interim col. iij. et iuſiu. quod preſta. ab his. ver. et equus; columna. ij. et de iudi. §. omnis aũt. colla. ij. et. §. de iureiuran. venientes. ad hoc etiam tenetur quilibet iudex eccleſiaſticus ſine ſacramento. vt. ſupra. de conſti. ca. ne innitaris. et ſic videtur ſe qui conſcientiam iuris non facti. ſupra. de offi. or. c. j. et ij. ff. de offi. preſi. illicitas. §. veritas rerum. infra eodem. examinata reſpondere ad propoſita. infra. de ſpõ. tua. et c. de muliere. C. de tranſactio. vt reſponſum. ſed ſi equitas contraria

a ¶ Victus victori. ad de. l. eum quẽ temere. de iudi. auſ. de iu. in §. oportz. col. vj. c. ſinẽ ilitibus de dolo et contu. c. calũniã. de penis gl. ſi. in c. vl. de maio. et obe.

b ¶ Qui ſicut iudicat homines. ad de tert. l. c. cũ eterni. de re iudi. lib. vj.

ſit iuri ſtricto equitatez ſeruabit.C.de iudi.pla cuit.ſ.de tranſactio.c.fi.z hoc intelligas nō de equitate burſali ſiue martiniana quam quis aliquando inuenire conatur proprio motu: qꝛ talem equitatez ſoli principi inueſtigare licet: vt.C.de legi.l.j.ſed eſt intelligendum de equitate que iure iuuatur exemplum.ff.de relig. et ſumpti.fun.at ſi quis.§.idem labeo ait ſi prohibente.z.l.ſunt perſone.de teſti.l.penul.et de verb.oblig.ſi ſeruum.§.ſequitur.j.de re iudi.c. viij.j.de teſta.relatum.cum eſſes.exemplu z in qualibet exceptione que contra regulam indu citur propter equitatem z contra ius ſtrictum admittitur.ff.de vaca.mu.l.j.z de re iudi.l.j.ſz z vbi lex vel decre.non poteſt rem terminare: ſequatur iudex etiam equitatez:non dico burſalem:ſed rationabilem arbitrariam prout ſibi videbitur.ff.de teſti.queſitum.exemplum.ſ. de offi.dele.de cauſis.j.de dona.apoſtolice.et de ſpon.cum in tua.ff.de vſuris.mora.z de teſti.l.iij.ver.tu magis ſcire potes.z ſic pronunciabit.

1 Qualiter z quando tad effectum perducatur ex premiſſis ptz qualiter z quando aut hoc fieri debeat. z quidem tempore congruo non ergo diebus feriatis quod dic vt no.infra de ferijs.per totum. ℂItem nec de nocte ſed de die.iudicium enim non eſt exercendu z in tenebris: quia qui

8 male agit odit lucem[a].ſ.de offic.deleg.conſuluit.§.ne vero.ar.xviij.q.ij.pernicioſam.vnde z preſumitur contra illum qui occulte dat beneficium.j.vt bene.ec.vt noſtrum.§.j.xix.di.anaſtaſius.lxxxi.di.clericus.ff.de ritu nup.palā.et l.vlti.nam tenebre apte ſunt ad partem ſupponendum.ff.de ventre inſpi.l.j.§.mulier.ar.ff.de admini.tuto.non ex timo.vnde clandeſtine electiones reprobantur.ſ.de elec.quia propter.in fi.z clandeſtina matrimonia.j.de clan.deſpō. cum inhibitio.ſic non videtur ꝙ proceſſus de nocte habitus teneat:tamen dominus meus dicebat contra.licet enim honeſtum ſit ꝙ iudicium de die:z non de nocte exerceatur:non tamen eſt neceſſarium imo tenet proceſſus de nocte habitus z ſententia lata z ipſemet ſicut dicebat tulit de nocte cum candela: z hoc probat per leges per quas alij contrarium dicūt ſic allegantes.ſedebunt iudices a mane vſqꝫ in veſperam in aut.de iudicibus.§.ſedebunt. col.vj.nō dicebat ipſe falſo allegas imo vt ibi dicit ſedebunt matutino veſpere z mane z meridie.nec ob.ff.de orig.iur.l.ij.§.z quia.vbi dicit ꝙ incongruū eſt ꝙ iudices veſpere ſedeāt: quia potius aut.ſtandum eſt ꝙ legi antique. ibi enim dicit ꝙ quia incongruum erat magiſtratibus hora veſpertina in publicū eſſe ideo inuenti fuerunt viri qui eqrum vices illa hora ſupplerent:z ſic facit pro,q.d,incongruum eſt quod magnus iudex puta epiſcopus tali hora cogat ius reddere.ergo archidi.ſuo ſi voluerit hoc committat. ℂEt eodem modo pōt reſponderi ad decre. conſuluit.§.ne vero.ſ.quod de honeſtate loquatur vt innuit ibi:nos tamen eam congruam horam intelligimus.q.d.i.honeſtam.z in.§.preceden.ibi ea hora qua congrue poſſis procedere.i.honeſte.vel dic quod multa fieri prohibentur que facta tenent.j.de iureiu.quemadmodum.§.quod ſi poſt huius.nec ob.quod dicit in §.ſin autem in fi.vbi,ne fruſtra iudicialis inſtātia euaneſcat:nam ſubaudiendum eſt quod fieret ſi honeſtatem ſuam ſeruādo de nocte forte procedere nollet.z hanc opinionem amplectitur curia romana:ſicut de facto expertus ſum coram domino Jo.gaieta, no auditore meo.z hoſpitalariorum coram quo multoties poſuimus z reſpondimus cum candela huic opinioni mens liſtere conſuluit.niſi ipſam exponas ſicut expoſuimirabiliter cō tradicit. ℂVerum de facto preualet quod tenet proceſſus de nocte habitus: ſic z tranſactio de nocte facta tenet.C.de trāſa. non minorum.z teſtamentum. ff.de teſta.ad teſtium.§.fi.et ſic quo ad iudicia etia z locum habet.ff.de ferijs.more ro.non ob. ſ.de offi.deleg.conſuluit.cui reſpon.vt.ſ.reſpondi ſed hoc intellige quod not.j.de ferijs.§. qualiter.ver.eſt tamen notandum.et de executione ſententie dic vt notatur.ſ.de offi.deleg.§. que ſit eius iuriſditio.

12 Quis ſit eius effectus? in princip.in medio et in fine.in princi.vt perpetuetur iuriſdictio per citationem ſecundum iura noſtra.vt not.ſ.de offi.deleg.§.et qualiter finiatur.et de alie.iudi.mu.cau.fac.§.qualiter competat.ver.plus dico vt perpetuetur act.per litis conteſta.vt.C.de anna.except.l.j. vt melior fiat conditio actoris non deterior.et ſit hoc modo

a ℂQui male agit odit lucē. Adde l.cedere diem.ff.de ver.ſi.text. in.c.pernicioſā.xviij. q.ij.Fede. de ſe.cōſil. lxxij.incip. bndict' ſeruus ſeruorum dei.

nouatio neceſſaria. ſecus in vo luntaria.C. eodem.l.j.ff. de no ua.aliam. ¶ In medio autem confeſſiones ⁊ teſtificationes re cepte valent etiam apud aliuz iudicem:vt no.ẜ.de arbi.§. qua liter ad effectum.j.de prob.c. vl ti.⁊ de teſti.cauſam que.j.⁊.c.cũ cauſam. ⁊ de proba. quoniam in aut.de teſti.§.quoniam mul te.¶ In fi.vt ex ſententia oritur exceptio ⁊ actio. ⁊ vt mandetur executioni ſi non fuerit appel latum.vt dicam.j.de ſen.⁊ re iu. ⁊ legitur.ff.de excep.rei iudi. et an eadẽ.⁊.l.cũ queritur.C.de reb⁹ creditis ⁊ iureiur.actori. ¶ Iu dex qui nõ facit iuſtitiã põt cõ ueniri vel eius ciuitas. xxiij.q. ij.dñs.ij.q.vij.qui ſine in aut.vt differ.iud.§.añpe.⁊ penul.⁊ vlt. col.ix.C.de appel.ſi per appella tionez.xxiij.q.v. adminiſtrato res.⁊ hodie qui clericis vel per ſonis eccleſiaſticis iuſtitiam fa cere denegauerint:tertio requi ſiti iuriſditionẽ ſuam amittũt. vt in ꝯſti.fede.hac edictali. que cõſueuerat eſſe extra.hono. de iud.nec debuit remoueri cuius v̄ba inuenies.j.ti.j.ſub.§.liquet etiã ex premiſſis.verſ.ego dico. Itẽ iudices eccleſiaſtici debent facere iuſtitiã laicis de clericis ne clerici verent ſaltẽ de facto p ſeculares iudices.vt.j.e. quali ter.nã de iure nõ põt iudex ſecu laris ſupplere defectum eccle ſiaſtici in hac parte.infra titu.j. ſub §.liquet etiam.ver.ſed nun quid iudex.

a ¶ Quid ſit for̄.Adde. c.forus. et ibi do. de ver.ſi.⁊ dif fuſe p bar ba.in rub. eo.ti.

8 Et qualiter finiatur.†

Dixi.ẜ.de offic.delega.§. ⁊ qua liter finiatur.⁊ dic tẽpore ſi cri minalis ſit cauſa per biennium quantũ ad inſtantiam.ſi ciuilis per trienniũ.de hoc dixi.ẜ.e.§. ſub.§.porrecto.ver.perit.⁊ legit. C.eo.properandũ.⁊ vt infra cer ta tempora crimi.queſti.iij.l.vl. ¶ Uerum nec ſemper durat cri minalis vſqꝫ ad biennium:imo aliquando anteriori termino re ſtringitur:vt C.vt oẽs iud. tam ciuilis q̃ mili.l.j.in fi.⁊.l.aut. vt cle. apud propri. epiſcop. §. ſi tamẽ.coll.vj.C.de naufrag.l. de ſubmerſis.lib.xj.C.de dolo.l.fi. ¶ Sũt etiam quedã ciuiles que vſqꝫ ad trienniũ non perdu cuntur.vt.C.de decur.generali.lib.x. C.de edifi. priuatis.l.fi.nam in quibuſdã mora periculo ſa eſt.ẜ.de elec.cum inter vniuerſas.j.vt lit.nõ conte.quoniam.§.j. ⁊.ij ẜ. de tranſla. epiſcop. inter corporalia.ff.de dam.infec.l.j.ſecundum Goffr. ¶ Itez finitur per ſententiam quia ſiue bene ſiue male functus eſt officio ſuo.j.eo.at ſi clerici.ff.de re iudi. iudex.ẜ.de of.deleg.in lite ris.¶ Item iudicis mutatione.ff.e.iudicium.⁊ no.neminem ſine ordine iudiciario condemna ri debere.ij.q.j.ſicut.⁊.c. nos in quemquam.ẜ. de conſti.eccle.ſancte marie. ¶ Item not.cau ſam eccleſiaſticam per ſecularem iudicem nõ finiendam.de hoc.j.tit.j. ſub.§. ex premiſſis.et ſub.§.liquet etiam. ¶ Et ſunt admittende le gitime exceptiones per iudicem: vt.ẜ.de offic. delega.ex parte.ij §.et iam.ſi certa forma appo natur in reſcripto vt ibi.⁊.ẜ. de reſcrip.cauſam que.⁊ ideo iuſte appellatum fuit ab epiſcopo pariſieñ.⁊ collegis ſuis qui volebant ius per uertere.j.e.exhibita.

¶ De foro competenti. Rubrica.

1 Forum quid ſit.
2 Territorium ponitur pro tota terra in qua q̃s habet iuriſditionem.
3 Forum ex quibus cauſis ſortiatur.
4 Domicilium vbi quis habere dicatur.
5 Prebendas plures an quis habere poſſit.
6 Quis vbi deliquit ibi eſt puniendus.
7 Deportati ⁊ dãnati in metallum pro mortuis reputantur.
8 Uxor ſequitur forum viri.
9 Priuilegium eximit quem a foro.
10 Domicilium quilibet mutare poteſt.
11 Laicus ſtricto iure non tenetur reſpõdere niſi coram iudice ſeculari.
12 Dñs feudi dꝫ terminare cãm que vertitur inter duos qñ quilibet dicit ſe eſſe vaſallum.
13 Clericus non põt cõueniri ſub iudice ſeculari.
14 Clericus iuriſditionẽ epi declinare non põt.
15 Forum qualiter diſtinguatur.
16 Delegatus habet iuriſditionem.

Quoniaz in iudicijs de qui bus ſupradictũ eſt ſepe cõſueuit q̃ri ad quẽ iudicẽ eundũ ſit: q2 vocati ſe pe ꝯſueuerũt de foro excipere:id cõ ſequẽter de foro ꝯpetẽ. dicam⁹ vel ſic: qm̃ iudi cia de q̃b⁹ dixim⁹ corã iudicib⁹ ꝯpetẽtib⁹ exer cenda ſunt:idõ videam⁹ de foro ꝯpetẽ.dicentes. ¶ Quid ſit for̄. ¶ Qu ib⁹ ex cauſis ſortiatur q̃s for̄. ¶ Et q̃liter diſtinguatur for̄ id eſt iuriſditio. a Idem quod tribunal

1 a Quid ſit † forum. Que iuriſditio.q2 foruz

cenſetur ſm fines territorii cuiuſlibet loci: vt ff.de verbo.ſigni.pupillus.§.territorium. ¶ Et
2 ponitur territorium† pro tota terra in qua quis habet iuriſditionem. Unde et ponitur pro dioce.xvj.queſtio.vij.omnes baſilice. ¶ Sed et forum ponitur pro mercato: quia ibi homines cōueniunt ad vendendum et emendum. Unde forte forum ſimilitudinarie dictum eſt: quia ſicut in foro venali conueniunt multi vendentes et ementes.ſeu res venales inferentes et deferentes: ſic in iudiciali multi conueniunt litigātes: ſeu lites et queſtiones inferentes et differentes: et dubitationes: et diffinitiones: exinde deferentes infra de mu.peti.c.j.et per totum. infra de preſump.nullus dubitat. ¶ Forus autem in maſculino genere dicitur locus in quo ius redditur a fando.ideſt loquendo dictus: vel a foro neo rege qui primo.ll.conſtituit.vt infra.de verbo.ſigni.forus. ¶ Item forus ponitur pro burſa: et fori nauium dicuntur.et de eis vt aſſ.p.ſedilia nauium cōficiuntur. ¶ Sed et locus in quo ius redditur pretorium vocatur.et etiā ius dict a ſignificatiōe ab eo qđ ſit in eo qđ fit.vt.ff.de iuſti.et iu.l.penul. ¶ Sed et tribunal vocatur reſpectu maiorum iudicum qui habent merum imperium.ar.ff.de re iudi.l.ij.et ar.ff.de iudi.l.j.et in papa vocatur conſiſtorium.

3 Quibus ex cauſis † ſortiatur quis forum.his verſibus cō prehende. ¶ Preſtant iſta forum: conſeruant ius dominorum. ¶ Contractus crimen reus et res religioq;. ¶ Uir ratio ſimilis ſi prouocat atq; recuſat. ¶ Excellit iuſſus: et ſi non conſentit vterq;. ¶ Nec lector iudex feudi ius atq; ſcholaris. ¶ Et breuiter ratione perſone ſeu domicilij forum quis ſortitur: et intelligas domicilium ſecundum Hoſt.ſiue domum ſiue tabernam ſiue pergulam ſiue horreum vel armarium habeat quis in loco.vt.ff.de iudi.heres abſens.quod intelligi poteſt in vagabundo.vt not.j.eo.ver.quid de vagabundo.al's cōuenitur quilibet vbi domicilium habet: ſicut ſequitur quando regula traditur quod actor ſemper ſequitur forum rei: vt.j.eo.ſi clericus.et.c.cum ſit generale.xj.q.j.experientie.C.de iu.om.iu.iuris ordinem.iij.q.vj.c.ij.et.c.nemi
4 nem. ¶ †Dicitur autem quis habere domicilium[a] vbi maiorem partem fortunarum ſuarum conſtituit: vbi fouet larem: et dies feſtos colit: vt.C.vbi ſenato.vel cla.l.ij.et ſi peregrinetur et rediit iam deſiit peregrinari: vt.C.de incol.ciues.lib.x. ¶ Et nedum in vno loco: ſed in pluribus poteſt quis habere domicilium: vt ſi qs in duobus locis equaliter moretur.j.eo.ex parte.et ſi querat vbi ſe conferat: hoc primo ſine domicilio intelligitur eſſe.ff.ad municip: placet.nou vtiq; labeo.et.l.aſſumptio §.penul.et.l.eius qui.§.celſus.ē.de.reſcript.dilectus.ij.

5 ¶ Et eſt ar.† quod quis poſſit habere plures prebendas[b] qđ dic vt not.j.de prebend.§.vlti. ¶ Item cum iuriſditiones diſtincte ſint.vt not.j.qui fil.ſint leg.§.qualiter.et a quo attendēdus eſt iudex. quilibet ergo laicus coram ſeculari iudice reſpōdebit: clericus ſub eccleſiaſtico. miles ſub magiſtro ſuo.C.eo.in criminali.et.l.vlti.ē.titu.j.intelleximus.et ſi clerici.et.c.cum nō ab homine.et.c.ceterum.j.eo.ſi clericus.ſed hoc aliquando fallit: vt dicam in inferioribus: et iunge quod not.j.de ſen.et re iudi.ſub rubrica de ſen.§.quis debet ſententiam proferre.ver.itē ratione rei.et de feudis.§.apud quem.ver in quo autem loco.et ſequen. ¶ Item ratione poſſeſſionis ſortitur quis forum nam ibi agendum eſt: vbi res ſita eſt de qua contenditur: vt.C.vbi in rem acti.exercere.debe.l.j.et.ij.C.de prediis mino.ſi predium.j.eodem.ſane.et.c.ex parte.ē.de reſcrip.dil'.filij.ij. ¶ Et hoc verum eſt ſi immobilis ſit ſecundum quoſdam.idem credo ſi fuerit mobilis predium meum.vt.C.vbi in rem act.l.vlti.et.ff.de iud.quod legitur et.l.non alias.§.ſi.et ſe.l.in aut.vt omnes obed.iudi.§.ij.colla.v.hoc dicunt quidam ſpeciale in legato: ſed reddunt rationē ſecundum dominum meum.nam tunc credet eis ſi ſit ſufficiens. ¶ Unum tamen no.q ſi agatur actione reali cogitur reus reſpondere vbi domicilium habet et hoc innuit rubrica.C.vbi in rem act.ex.debeat.ſ; ſi agatur vbi res eſt ſita non cogitur reus reſpondere. poteſt tamē ſi vult: et hoc innuit in rubrica: vbi in rem act.ex.debe.vel eſſe queat: neceſſarie enim debet exerceri vbi reus habet domicilium.ſed exerceri poteſt vbi res eſt ſecundum Azo.et dominum meum ergo ſecundum ipſos interrogando et reſpondēdo leges rubricant in hunc modum,vbi in rem act.exerceri debeat.reſpondeo vbi reus habet domicilium.vel eſſe queat vbi res ſita eſt tamen conſuetudo

a ¶ Quis hře domicilij.adde c.cōtingit.et.c.lz.ē fo.cp.et qñ repetit loc⁹ originis et domicilij ſemp hři dz reſpect⁹ ad locum domicilij et nō origis.eſt gl.i.ꝯb.vnā dietā in.c.ſtatutū de reſcr.li.vj.Inn.et do.i.c.fi.de fo.cpe.bal.in ru.C.ſi a non cpe.iu.frā.de aretio cōſ.lxxvij.inci.et rō ſcribendi.

b ¶ Hře plures pbendas.adde abb.i.c.cū iam dudū.de preben.

in pleriſqꝫ locis tenet contrarium: que vult ꝙ
in loco in quo res ſita eſt: ſiue ſub domino a
quo res tenetur ⁊ non alibi de neceſſitate exer
ceatur. ad quod pertinet quod not. ſ. de reſcri.
§ que poſſunt obijci. ver. centeſimo. ⁊ ſequē. ⁊
infra. de fea § apud quem vel apud quos iu-
dices. verſi. in quo autem loco ⁊ ſeq. ¶ Item
ratione contractus: ⁊ accipe contractum pro
omni obligatione. ¶ Adde pro geſtione tute-
le vel cure. ⁊ pro omni contractu vel quaſi. ff.
de iud. heres abſens § j. ⁊ l. omnem. ⁊ l. inter-
dum § vlti. ¶ Sed ⁊ ſi certo loco promiſerit ſe
quis ſoluturum: ibi poterit conueniri. infra eo
dem. dilecti. ff. de eo quod cer. lo. l. ij. ⁊ ſi non in-
ueniuntur ibi dixit azo cum remittendū: dum
modo alibi ſit animo latitandi ⁊ mulcta etiaꝫ
ei indici poteſt. ſic enim obſeruatur in delictis.
⁊ hec duo parificantur: vt in aut. vt nulli iudi-
cum § ſi vero quis comprehenſorum. ⁊ § ſe-
quen. colla. ix. ⁊ vt omnes obe. iudicibus § ij.
colum. v. ⁊ idem vbi conuenitur quis pro ra-
tiocinijs magiſtratus. vt. C. vbi de ratio. agi
opor. l. vlti. idem in priuatis. C. vbi de ratio. l. j.
⁊ in rubrica. ⁊ vbicunqꝫ certe perſone cognitio
preſidi demandetur. vt. C. ne lice. potea. l. j. ⁊ vbi
quis de curiali vel coartali. l. vlti. ¶ Sed ſi nō
latitat bona poſſidentur: vt. ff. de iu di. heres
abſens § j. Dominus meus dicit non eſſe re-
mittendum etiam ſi latitet. ſed bona eius tan
tum poſſidentur. vt in proxi. l. ⁊. ff. de in ius vo
can. ſatiſqꝫ. ⁊ ſi non habet bona mulcta indici
poteſt ei ſecundum Joan. bap. ſed ſecundum
Azo. mulcta indici poteſt ſiue bona habeat ſi
ue non: quod dominus meus comprobat ⁊ in-
ducit dictum § ſi quis vero comprehenſorum.
⁊ in aut. de teſti. ⁊ quando ſancimus. ¶ Ergo
vbi contraxit conueniatur ſi ibi inueniatur:
alias bona poſſidentur: ⁊ mulcta indicitur ſi
nō defendatur ſecundū dn̄m meū. Item in ra
tiocinijs etiam priuatis ſtatur dicto Azo. Sed
in alijs contractibus quaſi habet locuꝫ quod
dixi. ſuper quo vide inſti. de obli. que ex quaſi
contrac. ideo ſi quis de prouincia ebredunen̄.
in ciuitate vel dioce. ebrudenen̄. contraxit non
cogetur inuitus reſpondere coram nobis. poſ-
ſumus tamen aduerſarium in poſſeſſioneꝫ bo
norum que in dioce. noſtra poſſidet mittere:
vel ſi nulla bona habet ſub nobis decernere
mittendum in poſſeſſionem bonorum que ha-
bet in dioce. noſtri ſuffraganei ⁊ precipere ſuf-
fraganeo ꝙ ipſum ponat. ⁊ per hoc hodie in
parte comprobatur hec opinio domini mei in
aut. o. n. eodem titu. extra romana § contrahē
tes. ⁊ in partem reprobatur vt no. infra eodem
ver. ſin autem interlocutorie. ¶ Item ratione
6 delicti. nam vbi quis deliquit ibi puniendus
eſt ceſſante omni priuilegio. C. vbi ſena. vel cla.
l. j. C. vbi de cri. agi opor. aut. qua in prouincia.

infra eodem cum contingat. xi. q. iij. ſi quis epi
ſcopus damnatus. vi. q. iij. placuit. iij. queſtio.
vi c. i. infra. de raptori. c. i. ¶ Ideo dicunt qui-
dam ꝙ epiſcopus pōt punire etiam exēptū ſi
delinquat infra ſuam dioce. de quo dic vt not.
infra. de priuile. § qualiter amittatur ſub § ſꝫ
⁊ dici poteſt. ¶ Et ſi ibi non inueniatur remit-
tendus eſt in aut. vt nulli iudicum § ſi quis
vero comprehenſoruꝫ. ff. de cuſto. ⁊ exhiben. re.
ſolent. ⁊ de re mili. deſertorem. ⁊ in alijs predi-
ctis. ⁊ hoc pretextu remiſit pilatus chriſtuꝫ ad
herodem. ſecundum Goffr. ¶ Item remittitur
aliquando quis honoris cauſa: vt cum miles
delinquens remittitur ad magiſtrum militum
ſub quo deliquit: vt. ff. de cuſto. ⁊ exhiben. re. de
militibus. ¶ Hoc autem quod dixi de remiſ-
ſione facienda dicunt quidam verum in gra-
uioribus criminibus. ff. de accu. l. ſi. ſecus in le
uioribus. ⁊ dicta l. deſertorem. ⁊ de cuſto. reo-
rum. de militibus. ⁊ l. non eſt dubium. ar. j. de
ſenten. excommu. pro illorum. alij hoc indiſt. in
telligunt. ¶ Si tamen archiepiſcopus delin-
quat infra dioce. ſuffraganei non punitur ab
eo. xxj. diſtin. inferior. ſ. de maio. ⁊ obe. cum in-
ferior. ſed archiepiſcopus ab archiepiſcopo
punietur ꝗuis pari ſecundum Hug. ar. xcvj.
diſtin. duo ſunt. ⁊ de hoc plenius not. infra de
ſenten. excommu § quis valeat excommunica
ri. ver. ⁊ eſt hoc intelligendum. ⁊ ſequē. ¶ Sed
⁊ ſi quis in vna dioce. habens patrimoniuꝫ in
alia eccleſiam habeat: ⁊ delinquat in dioce. in
qua patrimonium habet ab illo epiſcopo in
cuius dioce. deliquit: quantum ad delictum cō
demnabitur. ⁊ hec ſententia facit fideꝫ in alio
iudicio. quia propter hanc ſententiam priuabit
illum alius epiſcopus eccleſia ſua: ar. xxiiij. q.
j. ſubdiaco. xj. q. j. ſtatuimus ff. de iureiu. ſi duo
patroni. C. de lib. cau. iubemus. ſic intelligunt
quidam. infra eodem poſtulaſti. ¶ Ego intel-
ligo ꝙ epiſcopus in cuius dio. delinquit etiam
ſuper beneficio pronunciabit: ſed alius exequi
tur: vt dicit litera. ⁊. ff. de iu. argentariuꝫ § j. C.
de iudi. properandam § ſin autem. ff. de bonis
auto. iu. di. poſ. l. j. ij. ⁊ iij. ¶ Ubicunqꝫ enim iu-
dex diffinitiue pronunciat poteſt pronunciare
etiam de bonis que non ſunt de foro ſuo: ſed
non mandat executioni: vt in proximis cōcor.
⁊. ff. de re iudi. a diuo pio § j. ¶ Si autem in-
terlocutorie: quia dicit aduerſarium ponēduꝫ
in poſſeſſionem propter contumaciam aduer-
ſarij non poteſt pronunciare niſi de bonis que
pertinent ad iuriſditionem ſuam. ff. de bonis
auto. iudi. poſſi. cum vnus § penul. ⁊. ff. de iu-
di. heres abſens § j. Sed poteſt euꝫ alias mul
ctare. vt. ff. ſi quis ius dicen. non obtē. l. vnica
ſecundū dn̄m meū. Sed contrarium eſt quod
dic vt not. ſ. eodem ver. ergo ibi contraxit. et
precedētibus: ⁊ de his. iiij. modis habes infra.

eodem.c.vlt. ¶ Item ratione manumiſſionis. vtlcz manumiſſus dicatur eiuſdem domicilij vel originis cuius eſt manumittens non tamē vt ibi conueniatur ſed quo ad cautelam tantum hoc dicitur. vt.ff.ad municipales. aſſumptio.§.vlti.z.l.ſi quis a pluribus.z.l.ciuis rñ.ſ.z.C.de municip.z origi.l.ij.lib.x.z vt ſtatim no. in ver.ſequen.hi tamen caſus. Item ratione originis proprie vel paterne z ratione adoptionis.ff.ad municipales.l.ſ.in prin.vt ab illo. ſcz voluntate ſua ſe eximere nō poſſit:vt.C. de muni.z orig.l.antepenul.pe.z vlt.ff.ad municipales.aſſumptio.rñ.j.z.§.j.non tamen ſequor originem patris mei qui habuit originem patris ſui:ſic enim quereremus agrum damaſcenū vbi formatus eſt adam. ſed inſpicitur origo patris tantum. ¶ Hic tamen caſus.ſcz de origine propria vel paterna vel manumiſſione non faciunt aliquem municipem:niſi quantum ad honores tantum:vel ad tutelas:non ergo quātum ad munera alia ſubeunda: vel quantum ad conuentionem:ſic municeps qui trāſlatus eſt quantū ad munera deſinit municeps eſſe primi municipij:ſed tamen quantum ad honores retinet.ff.ad muni.municeps.C.qui pe.tu. vel cu.l.ſ.forte ſpeciale eſt quādo adeptus eſt quāuis ſenatoriam dignitatem alias ad munera compellendus eſſet niſi alibi conſtitueret ſe habere domicilium.vt.C.de municip.z origi.l. antepel. ¶ Item ratione militie z dignitatis. miles enim ibi habet domicilium vbi inheret: et ſi nihil in patria poſſideat z ſenator in vrbe dignitatis domicilium habere videtur.ff. ad munic. municeps.§. vlti.et.C.de incol. ſenatores. ¶ Pena autem non eximit relegatum a foro vel loco ſeu domicilio a quo per penam a arcetur.ff. ad municipal.§.vlti. ¶ Deportati
7 vero vel damnati in metallum pro mortuis reputantur et a nemine poſſunt conueniri cū ciuitatem amiſerint ſed datur actio in eos ad quos bona eorum peruenerunt.ff.de bono.poſſeſſio.contra tab.l.ſ.§.fin.et de interdic.et rele. relegatorum.§.ſi ibi.et de capi.dimi.l.ij. aliud in excōmunicato:qui conuenitur quamuis nō conueniat.vt.s.titu.j.intelleximus. et not.infra de exceptio.§.et quando.verſi.illud etiam not.debes. ¶ Item ratione matrimonij.nam
8 vxor forum mariti ſequitur:vt.ff.de iuriſdi. om.iudi.l.penulti.C.de incol.l.vlti.ff.ad municip.ea que.z.l.de iure.§.vlti. et l.filij §.ſ.aliud in concubina.ff.ad municip.de iure.§.vltimo. ¶ Sed quid ſi contingat matrimonium accuſari ex cauſa conſanguinitatis: videtur ꝙ fieri debeat coram iudice vbi matrimonium eſt contractum:tum ratione contractus:tum ratione delicti.ff.de iudi.ſi vxor. et.l.exigere. et ſic in dubio eſtimet an ſua ſit iuriſdit.ff.de iudi.ſi quis ex aliena.nam ſi is ſub quo maritus domicilium habet cognoſcere non poſſet diffinire quia vbi matrimonium illegitimum eſt mulier non ſequitur domiciliū viri:ſi ergo probaretur matrimoniū iniuſtum coram iudice mariti:cum alibi orta eſſet appareret ꝙ non eſſet iudex. ergo diffinire non poſſet.ff.ad municipales de iure. reſponſo.j. in fine.et.§.vltimo.cum prima facie pro matrimonio preſumatur accuſandum eſt coram iudice ſub quo maritus habet domicilium:et ſic ſoluetur matrimonium ſi veritas probetur. domicilium enim viri dicitur domicilium matrimonij: vt.ff. de ritu nuptiarum. mulierem. C.de incol.l.vlti.lib.x. z hoc expreſſe comprobatur. j. de teſtib. conſtitutis.ij.niſi forte vir pauper contrahat cum diuite muliere:z in patriam vxoris ſe trāſferat.vt.C.de incol.ſi in patria. ¶ Item ratione priuilegij.j.eodem.dilecti.vt clericus ſcholaris qui poteſt reſpōdere ſub epiſcopo vel doctore:vt in proemio ff.veteris §.z hec omnia. et ſequen.C.de epiſco.z cleri.auten. clericus.z in conſtitutione Frederi.habita.cuius verba habes a j. de magiſtr.§.ſequen.verſi. in ſumma. ¶ Sed z curſu temporis ſcholares qui [a]alicubi morantur ex quo per.x. annos in vno loco ſedem conſtituerunt. ibidem creduntur habere domicilium:vt.C.de incol.l.ij.ſecus ſi non ſteriſſent per tantum tempus.vt.ff.de iniurijs.l.cor.§.domum. ¶ Sed cum illa conſtitutio Frede.habita. ſuperius allegata det optionem ſcholaribus adeundi ſi voluerunt forum domini:ſcilicet doctoris legis qui pro maiori parte laicus eſt vel forum poteſtatis: vel iuſtitiarij ciuitatis in qua ſtudium viget. nunquid illa conſtitutio in ſcholaribus clericis ſeruabitur. dicas ſecundum Goffredum quod non: ſed in ſcholaribus laicis tantum: quia clericus inuitus vel nolens etiam ad forum ſeculare non trahitur.

a ¶ Scholares q. addō gl.z bar.in l.qūtus.ff. de leg.iij. bar.l.l.heres abſēs. l.§. j.ff. de iu.bar. l.l. ij.C.de incolis.lib.x. bal.l.l.j.C. vbi de cri. agi opor.

a ¶ Ibi dꝫ fi niri iudiciū. adde limi. j. ſm ab. l. c. poſtulaſti. de homi. limita. ij. vt p Bal. l. c. imperialē. de phi. alie. feu. p fed. in vſibus feu. limi. iij. vt per bart. l. l. ſepulchri. ff. de ſepul viola.

¶ Quilibet pōt domiciliū. ad de anto. de but. l. c. pe. de fo. cōpe. ſpec. i ti. de cōpēſa. iudi. in §. j.

c ¶ De vagabundo. adde an vagabundus poſſit cōueniri vbicūq₃ vide in aut. vt nulli iudicꝫ in. §. ſi q̇s. vero.

d ¶ Ubi te inuenero ⁊c. add archi. in. c. ioſef. ⁊ in. c. vnaqueq₃. xiij. q. ij. et per abba. in. c. vlti. de fo. compe.

vt no. infra eodem. ſub §. liquet. ver. ſed nunquid clericus. ⁊ ſeq. ¶ Uel dic ꝙ in clericis ſcholaribus: ſed extraneis locum habet. cum ibi non habeant proprium epiſcopum clerici vero ſcholares ſeu ciuitatenſ. vel dio. hanc optionem non habebunt. imo preciſe coguntur reſpondere ſub epiſcopo ſuo. a quo enim quis ordinem ⁊ iudicium recipere debet. ix. q. ij. null⁹ primas. iudicium inquaꝫ iudiciale ſiue etiam occultum ⁊ penitentiale. infra de peniten. omnis. de pe. diſt. vj. placuit. alias enim clerici vnius epiſcopat⁹ poſſent ibi conſtituere iudicem alterius epiſcopatus ſcholaribus. ff. de iudi. l. j. quod eſſet abſurduꝫ. vt ar. xj q. j. clericum. iiij. q. vj. nō liceat. ſm Goffr. puto verius qđ prius dixit: ſcꝫ ꝙ in ſcholaribus ſecularibus tantum habeat locum conſtitutio. ⁊ ꝙ clericos nō includat. vt. ſ. de conſti. eccleſia ſancte marie. ⁊ apparet in his que no. in ſumma eiuſdem tit. §. quis poſſit. ver. item imperator. ⁊. infra eodem. ſub §. liquet. ver. ſed nunquid clericus et ſequen. ⁊. j. de immuni. eccle §. inquantum. ver. nec credendum eſt. ⁊ ſequen. nec dicas ꝙ etiam extraneus ſcholaris clericus careat ibi proprio epiſcopo: qꝛ cuꝫ ſine licentia proprij epiſcopi nō debeat abeſſe ab eccleſia ſua etiam cauſa ſtudij videtur ei dediſſe licentiam quod coram epiſcopo agat ⁊ reſpondeat is qui eum licentiauit ad ſtudiū etiaꝫ ſi monachus ſit ar. ff. de iu. l. ſi longius. ⁊ in his que not. ſ. de offi. delega. §. quid ſit eius officium ver. item ad officium eius pertinet omne id. ⁊. infra. de paro. §. quis intelligatur. verſ. qđ de ſcholaribus. que autem requirantur quo ad hoc vt clericus de non ſuo iudice ſuum iudicem conſtituat: not. ſ. de offi. dele. §. quibus modis. verſ. clericus autem. ¶ Item per priui

9 legium eximit quis a foro. xvj. q. i. frater. j. de priuileg. cum capella. ff. de exen. mu. l. penul. §. ſi poſt. ff. de excu. tu. ſpadonem §. ſcire. ff. de alimē. leg. is cui. qđ intelligit Goffr. niſi priuiulegiatus preuentus ſit: vt apparet in his que no. j. eo. ver. item q̄uis quilibet. ſed ⁊ ſi qn̄ preuentus eſt nō habeat locum priuilegium quo ad precedētia videtᷣ tamē qđ quo ad ſeq. locū habeat: ar. ff. de vſuris. cū q̇dā. §. fiſcus. C. de tempo. reſtit. in in integ. ea que. et in aut. ibi poſita ſi minor. ſed dic qđ. ll. ille locum habent in rebus diuiſibilibus: non in iuriſdictionalibus que per citationem perpetuantur vt no. ſ. de offic. deleg. §. qualiter finiatur. ver. qđ autem dixi. nam ⁊ ibi debet finiri iudiciū [a] vbi

10 ceptū eſt. ff. de iudi. vbi. ¶ † Item quilibet poteſt domicilium [b] mutare. ff. ad municip. nihil. ⁊. l. nō vtiq₃. j. de proxi. c. vlti. ⁊ de deci. ad apoſtolice. niſi ſit aſtrictus glebe. j. de iude. ita quorundam. et de immu. eccle. iudicatū. mutatur autem re ⁊ verbo: nā ſolum verbū non ſufficeret. vt. ff ad municip. domicilium. ¶ Itē ratione extreme voluntatis: nam ibi fideicōmiſſum peti pōt vbi relictum eſt: vt. C. vbi fideicom. peti poteſt. l. j. ff. de iur. heres. reſpō. j. ⁊. l ſi is qui. ¶ Item ratione cōditionis ff. ad municip. l. j. in fi. ¶ Item ſm Goffre. ratione compromiſſi: vt. ſ. de arb. per totum. ¶ Item ratione recuſationis. j. eo. ſi quis cōtra aliquē. et. c. licet. ſ. de offic. dele. ſuſpicionis. j. de app. ſcđo. ¶ Itē ratione appellationis: vt. iij. qđ. vj. peregrina. ¶ Item ratione delegationis. vt. iij. q. vj. vnaqueq₃. ¶ Itē ratione cauſe maioritatis. puta ſi queratur de fide. xxiiij. q. j. quoties. ij. qđ. vj. ſi quis veſtiū. vel in cauſa dubitabili que nō poteſt in concilio expediri. xvj. di. multis. vel cum epūs deponēdus eſt. iij q. vj. multū. ⁊. c. q̄uis. nā ⁊ ſi cauſa criminalis epī poſſit audiri ab alijs: ⁊ ab eiſdem epiſcopus poſſit abſolui: vt. iij. qđ. vj. per totum. nō tamē coudēnari. vt. iij. q. iiij. duodecim. ad hoc. j. de appella. vt debitus. in fi. ſm Goffre. ¶ Itē ratione conſenſus: quod dic vt no. ſ. de offi. deleg §. quibus modis. ver. prorogatur. ⁊ ſequē. ¶ Itē ratione negligentie iudicis: vt no. j. eo. ſub §. liquet. ver. ſed nūquid iudex. ¶ Item ratione conuentionis: qđ dic vt not. j. de mutuis peti. ¶ Item ratione feudi. j. eo. ſub §. item dominus. ¶ Itē ratione cōmunis patrie. j. eo. ſub §. illud. ℞. ſortitur. ¶ Quid de vagabundo [c]. reſpon. habet locū verbū pla. ⁊ domini. vbi te inuenero [d] ibi te iudicabo: ⁊ ſic poteſt intelligi. ff. ad munici. eius qui §. peu. et. C. vbi de cri. agi opor. l. j. et. ff. de iudi. heres abſens. et ad munici. municeps. ij. §. miles. ⁊ ſic ratione vagationis ſortitur quis forum vbiq₃ vel cum iudicium in inuitum reddatur ipſe forte poteſt eligere vbi conueniatur. argu. ff. qui ſatiſd. cog. fideiuſſor. §. ſi neceſſaria. et. l. de die. et de iudiciis. heres abſens §. primo ibi nam vbi ſic venit ⁊c. ſed contra. ff. de iudi. interdum. §. fi.

1 **Ex premiſſis patet quod laicus** de iure ſtricto non tenetur reſpondere niſi coram ſeculari iudice. fallit in his que pertinent
a ad forum eccleſiaſticum[a] vt in cauſa ſeruorum ⁊ ruſticorum eccleſie. lxxix. di. iudicatu3. xii. q. ii. eccleſiarum ſeruos. ꝟ. eo. nullus. ¶ Item in cauſis penitentium. xi. q. i. aliud. de peni. diſt. i. aliud. ¶ Item libertorum pupillorum viduarum ⁊ debilium perſonarum. lxxxvi. di. deſolatis. ⁊ c. i. ⁊. ii. ⁊. ꝟ. de ver. ſignifi. nouimus. in fi. q̄d intellige in defectum quantum ad petitorium ꝟ. e. ex tenore. ſed quantum ad poſſeſſorium indiſtincte. ꝟ. eo. ex parte. ⁊ quantum ad defenſionem ⁊ tuitionem et ne opprimantur a potētioribus. xxiii. q. v. adminiſtratores. ꝟ. de cenſi. licet xxiii. q. iii. ſi quis de potentioribus. ⁊ c. ſeq. ſed in petitorio mero iure ad reges pertinet. xxiii. q. v. regum. C. quando impera. inter pu. ⁊ vi. ⁊ alſe miſe. perſo. iud. l. i. ꝟ. de offi. dele. ſignificantibus. ¶ Item in peregrinis et mercatoribus ⁊ agricultoribus ⁊ mare nauigantibus: vt. ꝟ. de treu. ⁊ pa. innouamus. xxiiii. q. iii. ſi quis romipetas ⁊ c. ſeq. ⁊. ꝟ. de peregrinantibus. ca. i. ⁊ de rapto. excommunicationi. ¶ Item cum agitur de feudo eccle. ꝟ. eo. verum. ¶ Item in curia romana clericus contra laicu3 impetrat indiſtincte: vt. ꝟ. ti. i. c. vlt. ⁊ de ali. iu. mu. ca. fa. c. vlt. ¶ Item inuaſores locorum eccleſiarum vel raptores ſeu malefactores poſſunt conueniri clerici ſub quo maluerint iudice. vt. ꝟ. e. cum ſit generale. ergo a contrario in aliis non poſſunt niſi conſuetudo contraria eſſet: vt. ꝟ. e. ſi clericus laicū. ¶ Item quando iudex ſecularis iuſtitiam reddere negligit vel ſuſpectus eſt vel ſubditum ledit cognoſcit epiſcopus: vt in aut. vt diffe. iudices reſpon. ꝟ. ⁋. i. ⁊ ⁋. ſi tamen contigerit. ix. coll. idem eſt in ciuitatibus que iudicibus carent. e. ⁋. in ciuitatibus. ¶ Laicus autem vel clericus contra laicum de iure ſtricto impetrare nō pōt in curia. xi. q. i. clericus ſiue laicus. ſed contra. ꝟ. de ſenten. excom. grauem. contra. ꝟ. de arbi. innotuit. illud intellige in his que pertinēt ad forum eccleſiaſticum ratione rerum vel perſonarum: vt. ꝟ. de verb. ſig. nouimus expedire. ⁋. fi. ¶ Ut in crimine ſacrilegii vel quaſi: vt. ꝟ. eo. cum ſit. ⁊ c. conqueſtus. ¶ Uel vſurarum. ꝟ. de vſur. quonia3. ¶ Uel hereſis. ꝟ. de here. ad abolendam. ⁊ ca. excommunicamus. ¶ Uel ſimonie. ꝟ. de ſimonia per totum. ¶ Uel excommunicationis. ii. q. i. multi. xxiiii. q. iii. corripiantur. ¶ Uel periurii ꝟ. tit. i. nouit ⁋. vlt. ¶ Uel adulterii. ꝟ. de offi. ordi. c. i. ꝟ. de procu. tue. ¶ Item fornicationis. ꝟ. de vi. ⁊ hone. cle. vt clericorum. non ob. ff. de concu. in concubinatu. nam ceſſat ⁊ cedere debet omnis lex per quam peccatum mortale nutritur: vt. ꝟ. de offi. archid. ⁋. quid ſit eius officium. ver. quare autem. ⁊ adde. ꝟ. e. ver. ſed nonne. ⁊ ſequen. ¶ Uel matrimonii: vt. ꝟ. de offi. deleg. cauſam que. ꝟ. de conſan. ⁊ affi. cap. i. Uel natiuitatis. ꝟ. qui fil. ſint legi. cauſam. et. c. lator. ꝟ. de or. cog. tuam. ¶ Uel iuris patronatus. ꝟ. titu. i. quanto. ſed hāc decre. non ſeruat curia illuſtris regis anglie: imo quicquid dicat papa ipſe cognoſcit: vel is cui committit. ¶ Uel decimarum. ꝟ. de deci. tua. et. ꝟ. eo. capi. ſeq. ¶ Uel rapine. ꝟ. de rapt. ca. i. ¶ Sed opponitur ſecundum Hoſt. quia fere in omnibus his criminalibus leges puniunt: vt C. de tranſac. ſi quis maior. et de heredi. per totum. et de epiſ. et cleri. ſi quis in hoc genus et. l. ſi quemquam. ¶ So. leges docēt quas penas eccleſia ponere debeat ſicut econtrario contingit v. queſtio. vi. dilatori. vel leges puniunt poſtquam eccleſia punivit vt ita ſit fori accumulatio: et hoc innuit. l. C. de ſacroſan. eccle. placet. in fi. vbi dicit quod poſt debite vltionis acrimoniam que erga ſacrilegos promerenda eſt: exilio deportationis perpetuo vtatur. ¶ Sed contra. ꝟ. tit. i. at ſi clerici. quia non debet quis duplici contritione conteri. lxxxi. diſt. preſbyter. aut diaconus. xxiii. queſtio. v. quid ergo. ideo poteſt dici q̄d in criminibus memoratis laicus coram ſeculari iudice: clericus coram eccleſiaſtico debet impeti et puniri. tamen in ſacrilegio in fauorem eccleſie eſt inductum vt eccleſia poſſit conuenire laicos ſacrilegos coram quo maluerit iudice. ꝟ. eo. cum ſit generale. vnde vere proprie ⁊ vere loquendo crimen eccleſiaſticum dici poteſt illud quod eſt crimen ſecundum canones et non ſecundum leges: vt crimen vſurarum ⁊ crimen fornicationis quod ſecundum leges non eſt crimen. ff. de concu. in concubinatu. in fi. et talia in foro eccleſiaſtico: in ſeculari vero alia punientur ſecundum Hoſt. nonne vſura per. ll. reprobatur ſicut not. do. le. communiter. et not. ꝟ. de vſuris. ⁋. an aliquo ca.

> a ¶In his q̄ pertinent. adde gloſ. ſumme xi. q. i. do. l. c. nouit. diu. do. l. c. l3. ⁊ l. c. cū ſit generale. de fo. compe. doc. l. c. per venerabilē. l. c. cām. ⁊ c. lator. q̄ fil. ſint legit.

ſu. ⁊ verſicu. preceden. nouelle. noue anté. hortantur ⁊ inducunt caſtitaté ſeruare puniunt tranſgreſſores: vt in auten. de lenonibus §. ſancimus. colla. ij. ⁊ quibus modis natu. efficiun. ſui. §. illud quoqꝫ. colla. vj. Ideo dic ꝙ vbicunqꝫ queritur de peccato cognitio pertinet ad eccleſiam quo ad diffinitionem peccati. nam multa iudicat eccleſia fore peccatum: ⁊ in multis caſibus in quibus ſeculares et mundani contrarium iudicarent. ¶ Item ⁊ ad eccleſiã pertinet penitentiam dare: et ſic per conſequentiam cogere ad ſatiſfactionem: quia non dimittitur peccatum ⁊ contra. j. de vſuris. cum tu. ⁊ ſic poteſt intelligi: quod dicitur ratione peccati cognoſcit eccleſia. ſ. titu. j. nouit. reſpon. j. ad finé. ¶ Poteſt etiam adiri eccle. in defectum iuſtitie principaliter alias cognoſceret iudex ſecularis principaliter de ſatiſfactione temporali: ſi ſit queſtio inter laicos: vel ſi clericus impetat laicum de rigore iuris. ⁊ penam temporalē infligit ſequens capitulum in omnibus ſpiritualibus ⁊ eccleſiaſticis quia hoc volunt leges: et accedit quod not. j. eo. ſub §. liquet. verſicu. ſed nunquid iudex ſecularis. ſed ſi agatur inter clericos. ⁊ vbi clericus reus eſt eccleſia iudicabit.

Item dominus feudi[a] debet terminare cauſam que vertitur inter duos: quãdo quilibet dicit ſe ſe eſſe vaſallum: vt. ſ. titu. j. ceterum. ⁊ de hoc dixi. j. de feud. ſub rubricella apud quem vel apud quos iudices. ¶ Cognoſcit tamē de feudo papa vel eius delegatus vacante imperio. j. eodem. licet. ¶ Uel regno. ſ. de electio. cum inter vniuerſas metropolis. in fine. et ſic ſupplet defectum: vt. ſ. de officio ordin. paſtoralis. §. vlti. ¶ Uel negligentiam. j. eo. ex tranſmiſſa. verum licet ex tenore. ſ. de offi. deleg. ſignificantibus. prudentiam. §. penulti. ⁊ vlti. de offic. ordina. ſignificauit. ¶ Item quando fauor perſone ⁊ cauſe ſimul concurrunt eccleſia cognoſcit. puta quia vidua ſpoliata eſt: ⁊ agit ad reſti. j. eo. ex parte. ⁊ not. ſ. eod. ſub §. prox. verſicu. item libertorum. ¶ Item ſi quid ambiguum inter iudices oriatur ad eccleſiaſticum iudicem recurrendum eſt. j. qui filij ſint legiti. per venerabilem. §. rationibus. lex tamen aliud vult: vt. C. de leg. l. j. ⁊. ij. ⁊ vlti. niſi quando agitur de fide. C. de ſum. trinita. l. fina. ¶ Item ſi in modum denūciationis agitur. lxxvij. diſtinc. libertos. ¶ Uel contraria conſuetudo ſeruetur: nam ⁊ conſuetudo dat iuriſditionem[b] domino ſuper familiam etiam in delictis. ¶ Item priuile. j. eodē. cum contingat. ¶ Item ratione peccati et pacis intromittit ſe eccleſia de qualibet cauſa: vt ſupra titu. j. nouit. j. eo. ſi clericus. ¶ Item ratione connexitatis: vt in dote. j. de dona. inter virum ⁊ vxorem. de prudentia. ⁊. c. nuper. ⁊ in pena appoſita in matrimonio. j. de ſponſa. gēma. ſuper quo vide quod notatur. j. qui filij ſint legiti. §. qualiter ⁊ a quo. verſicu. poteſt et illud dici. ¶ Item quando ordinarius recuſatur: vt in auten. vt differen. iudi. §. ſi vero cōtingit. col. ix. ¶ Supradicti vero caſus poſſūt his verſibus comprehendi. ¶ Hereticus Simon fenus periurus adulter. ¶ Par priuilegiū violentus: ſacrilegusqꝫ. ¶ Si vacat imperium: ſi negligit ambigit aut ſit. ¶ Suſpectus iudex: ſi ſubdita terra vel vſus. ¶ Ruſticus ⁊ ſeruus peregrinus feuda viator. ¶ Si quis peniteat miſer omnis cauſaqꝫ mixta. ¶ Si denunciat eccleſie quis iudicat ipſa.

12 Liquet etiam ex premiſſis ꝙ clericus †non poteſt conueniri ſub iudice ſeculari: vt not. ſ. tit. j. §. que ſint neceſſaria. ⁊ habes. j. e. c. j. ⁊. ij. ⁊. iiij. etiam epiſcopus nō poteſt hodie delegare laico: etiã ſi clericus conſentiat. j. eo. ſignificaſti. ſed contra. xj. q. j. placuit. j. eod. c. ij. vbi dicit per ſe. xj. q. j. clericum nullus. xvj. q. vij. filijs. ¶ Solu. hoc intellige de depoſito ⁊ incorrigibili: qui non poteſt per alium diſtringi: vt. ſ. tit. j. cum non ab homine. in fi. j. de cler. excō. mini. c. ij. in fin. ⁊ de ſenten. excom. vt fame §. laici. xvij. diſtin. nec licuit. xxiij. q. v. de liguribus. nam ſi relicto habitu immiſceat ſe in prelijs vel facit guerrã impune occiditur. j. de ſenten. excom. cum non ab homine §. ij. ⁊. c. perpendimus. vel hoc pōt fieri autoritate pontificis. i. pape. vt. ij. q. v. mēnam. xij. q. ij. cū deuotiſſimã. no. ſ. de arb. §. de quo re. ver. Itē impedit. vel intelligunt in recōuentione. vt dicã. j. de mu. peti. §. ⁊ qñ. ver. ſed nunqd. alias autem etiã citatus venire nō tenetur. xj. q. j. clericum. ⁊. c. ſi quis cum clerico. quia citatio nulla eſt: vt not. Joan. iij. qō. ij. ſi epo. j. qō. j. c. ij.

a ¶ Dñs feudi. adde bal. l. c. j. ꝯ cōtro. apd pares curie. in vſibus feudorum.

b ¶ Conſuetudo dat iuriſditionē. addꝰ textū in. c. j. de offi. or. lib. vj. c. cū cōtingat. de fo. compe. gl. in v̄b. cōſuetudo. l. c. cōqueſtꝰ ix. q. iij. gl. l. v̄b. cōſuetudine. l. c. romana. ꝯ op. lib. vj. Car. zab. l. c. cū ab eccleſiarū. in fi. iij. q. de offi. ordi.

arg.ff.de fer.l.j.J.de appel.ſi duobus.ff.ſi quis
in ius vo.non ierit.l.ij.ꝛ de act.emp.ꝛ ven.l.j.
ſm Jo.ꝛ Goffre.ꝛ adde quod no.J de contu §.
qualiter deprehendatur.ver.ſed nūquid et ſe-
quētibus. ¶ Alij cōtra.J.de app.ſi duobus.ff.
de iudi.ſi quis ex aliena.ꝛ ſi quis in ius vo.nō
ie.ex quacūq3.e maxime ſi in ſuo territorio in-
uenitur.arg.ff.de iuriſ.om.iudi.l.vlti.ſ.de offi.
vica.tua. ¶ Dico ſi apponat cauſam feuda-
lem in literis:ꝛ tenet feudum ab eo venire te-
netur:cum coram eo reſpondere teneatur.ſ.ti.
j.ceterū.ꝛ J.eo.verſi.et in hoc laicus maior eſt
clerico.ſ.de maio.ꝛ obe.ſolite.et de offi.deleg.
paſtoralis.§.vlti.ſed ſi apponat cauſam pecu-
niariam vel etiā criminalem.dico cum Jo.qꝺ
nec venire tenetur. ¶ Quid ſi nullam cauſam
apponit:videtur qꝺ ratione dubij venire tene-
tur:vt in concor.ſignatis.ſ eod.ver.proxi.J.de
appel.cum pareti.contra in his que not.J.de
libel.ob.§.quid debeat cont.nere.ſub.§.patet
ex premiſſis.ver.item ſi petitio.puto qꝺ quic-
quid ſit delegato ſi is qui citat iudex ſit ordi-
narius citatus tenetur venire.ff.de iuſti.ꝛ iu-
re.vt vim.ff.ad.l.aquil.liber homo.ij.ſ.de ma-
io.ꝛ obe.ſi quis.et iunge qꝺ not J.de dolo.ſub
rubrica de contu.§.qualiter.verſi.et nunquid
eoipſo ꝛ ſequen. ¶ Sed nunquid iudex ſecu-
laris poteſt ſupplere defectum eccleſiaſticivel
negligentiam:forte ſic in realibus: arg ſ.tit.j.
qualiter in prima parte: ſed in perſonalibus
nunꝗ: vt in ſi.eiuſdem decre.recurratur ergo
ad proximum ſuperiorem.J.de iure pa.nullus.
¶ Et tamen ſecundum Goffre.iudex eccleſia-
ſticus ſupplet negligentiam ſecularis:vt no.ſ.
ver.vel negligentiam.nec turberis ſuper hoc:
nam olim omnes cauſe tam clericorum quā
laicorum deferebantur ad ſacerdotes:vt.J.qui
ſi.ſint leg.per venerabilem §.tria.xj.queſtio.j.
ſi ſacerdotibus.ꝛ ca.relatum.et.ij.queſtio.v.ſi
quis preſbyter.vnde ſi laicus redeat ad ſuum
primariū forum nō videtur eius conditio fieri
deterior.ff.de pac.ſi vnus.§.pactus.ver.quod
ſi nō vt tolleret ſcdm Goffre. ¶ Uel dic quod
hoc ideo eſt:qꝛ ſpiritualia maiora ꝛ digniora ꝛ
fortiora ſunt ꝙ carnalia: vt not.J.de ſpon.duo-
rum.§.quot modis.ver.aut vtraq3 de preſenti.
ꝛ vide ſuper hoc quod not.J.de ordi.cogni.ver.
quāuis autem quilibet iudex.et.ſ.de conſti.§.
qualiter derogetur.vbi inuenies alias remiſ-
ſiones ad quas recurres.ſed nūquid clericus
a poteſt renunciare priuilegio ſuo [a].videtur qꝺ
non qꝛ iuri publico pactis priuatorum non de-
rogetur.ff.de pac.ius pub.ꝛ.l.inter debitorē.et
de regu.iur.neq3 pignus.§.priuator.ſ.de arb.
cum tempore.J.de ſentē.excom.contingit.ff.de
admi.tu.quidam decedens.ff.de lega.j.nemo.
J.de teſti.requiſiſti.ff.ad.l.fal.quod de bonis.
§.primo.C.de condi.inſertis.in titu.l.ij.x.que-
ſtio.J.ſic quidam.C.de iure.ca-
lum.l.ij §.ſed quia.ff.de poſtu-
lando.quos prohibet.C.de ad-
uo.diuer.iu.ne quis de corpo-
re rogatorū.et eſt expreſſus ca-
ſus.J.eodē.ſi diligenti. Sed cō-
tra.ff.de pac.paciſci.ff.a quibꝰ
ap.non li.l.j.§.j C.de temp.ap.l.
ſi.in ſi.ff.de ferijs.l.j.ff.de mino.
ſi iudex.J.de re.ad apoſtolicam
ſtatuimus.J.de cri.fal.c.vlti.J.
de priui.ſi de terra.accedentibꝰ
pro ꝛ contra.J.de ferijs.c.vlti.et
eſt expreſſum qꝺ renunciatio te-
net.C.de pac.ſi quis in conſcri-
bendo.ꝛ.C.de epi.ꝛ cle.l.ſi quis
in conſcribendo.J.de vi.et ho.
cleri.c.vltimo.ꝛ de cle.cōiug.ex
parte.et de priui.ex parte.et de
ſent.excō.contin.in audientia.
ꝛ.iij.queſtio.vj.pulſatus.ij.que-
ſtio.vij.nos ſi incompetenter.J.
eodem.dilecti. ¶ Super hoc
ſunt diuerſe opinio.magiſtri di-
cunt quod contraria corrigun-
tur:quia nunꝗ poteſt renuncia-
re priui.ſuo etiam de conſenſu
epiſcopi.J eodem.ſignificaſti.
quia non eſt ſuum ſed commu-
ne: vt dicit decreta.ſi diligenti.
¶ Doctores magne opinionis
dixerunt quod legi ſtetur in fo-
ro ſuo:decre.in ſuo.Sʒ hoc non
valet cum clericus non poſſit
ſubijci laico: vt dixi.ſ.eodem.
ver.ſed nunquid iudex.et ſe.ſ.
eodem.§.reſpon.j.ſed cum illa
conſti.ꝛ ſequen. ¶ Ego dico qꝺ
ſecundum tempus illius.l.ſi qs
in conſcribēdo.laicis licuit iu-
dicare clericos: nec habebant
clerici priui.niſi hoc ſolum qꝺ
poterant eligere: vtrum con-
uenientur ſub epiſcopo vel pre-
ſide ꝓuincie.vt patet.C.de epiſ.
ꝛ cle.cum clericis.ꝛ.l.omnes.et
l.iubemus.§.vltimo.vnde tunc
tali electioni poterant renun-
ciare:quia hec electio in fauo-
rem ſuum tantum fuit data.
Juſtinianus vero hoc priuile-
gium augmentauit: quia dixit
quod in cauſa pecuniaria priꝰ
conueniatur coram epiſcopo:
vt in autentica.vt clerici apud
proprios epiſcopos conue.col.
vj.poſita in.C.de epi.et cle.cle-
ricus.Sed in criminali dixit qꝺ

a ¶ Clericus pōt renun-
ciare priui-
legio ſuo,
adde doct.
in.c.ſi dili-
gēti.de fo.
cpe.do.in
c.ſignifica-
ſti.eo.titu.
bar.in.l.ij.
C.de ſac.ſā.
ec.bart.l.l.
iij.in pe.q.
ff.de fide-
iuſſo.

cognoſceret ciuilis iudex: ſed ſecundum illud tempus dicas ꝙ renunciare poterat in foro ciuili: q2 adhuc non indulgebatur collatio ſed clericis. tamen hodie ſanxit noua conſtitutio Frede. vt nullus eccleſiaſticaꝫ perſonā in criminali vel ciuili cauſa ad iudicem ſecularem trahere preſumat cōtra conſti. imperialem ⁊ canonicas ſanctiões. b alias actor a iure ſuo cadat: nec teneat iudicatum: iudex officio iudicandi priuetur. ſi quis aūt eccleſiaſticis perſonis iuſtitiaꝫ denegare preſumpſerit: tertio requiſiti iuriſdictionē amittāt: vt in conſti. Fede. hac edictali. ꝓbat lergo Fede. quātum ad partem iſtā canonicas ſanctiones. xj. queſtio. j. inolita. ⁊ c. placuit. j. eodē. ſi diligenti. ergo in vtroꝗ foro hodie ſeruari debet nec corrigitur. ſi quis in conſcribendo: q2 tempore illo priuilegium ſingulare erat: ⁊ ideo renunciari poterat. ff. de redhibi. act. ꝗritur § ſi venditor.

14 Illud ſcias qđ clericus non poteſt declinare iuriſdictionem epiſcopi: nec tranſferendo ſe ad aliā eccleſiam ſine conſenſu epiſcopi ſui: vt. ſ. de renun. admonet. de cōſentiendo in aliquē tanꝗ̄ in iudicem etiā ſi metropoli. ſit is in quē conſentit: vt in aut. d. n. co. tit. extra. c. romana. reſpō. j. Quis alias priuatorum conſenſus iudicem faciat eum qui iuriſdictioni preeſt. j. eodē. ſignificaſti. ⁊ not. ſ. de officio. dele. § quib9 mo. ver. clericus. hec tamen materia plenius expeditur quo ad renunciationē pertinet. ſ. de renū. § que poſſunt renunciari. ⁊ vide ſuper hoc quod no. ſ. eo. § reſpon. j. ver. ſed cum illa cōſtitutio. ¶ Sed nec videt qđ vaſallus poſſit a ſe ſubmittere iuriſdictioni alterius ſine cōſenſu illius a quo feudū tenet. argu. opti. j. qui fi. ſint legi. per venerabilē § videbatur. ver. inſuper. ſicut nec clericus: vt dictum eſt. ⁊ probat in aut. de ſan. epi. § economus. et § ſeq. ſcđm

con[illegible] mit: de ep. et cler:

a ¶ Vaſallus poſſit. adđ an vaſall9 ſit ſubiectus domino rōne iuriſdictionis vel domicilij. vide per do: I cle. paſtoralis. de re iudi. et ibi car. in. iij. q. ⁊. I c. imperialem. I § vlt. ⁊ ibi bal. đ ꝓhi. feu. alie. in vſib9 feu.

b ¶ Prelat9 ſimilis eſt tutori. adde gl. in verbo reddere rōneꝫ in. c. qualiter ⁊ qñ. el. ij. de acc. abb. in c. cū deputati. de iu. barb. in. c. gratū. I. ij. col. đ depoſi. vbi multa allegat.

Azo. et adde qđ not. de hoc. ſ. de argu. de quare. ver. ſed nunquid vaſallus. ¶ Sed nunquid in hoc caſu ſi clericus: contrariam ſententiam reportat poteſt eam habere ratam epiſcopus in preiudicium ſuum: non videtur: q2 initium ſpectandum eſt. ſ. de ele. dudum. j. de cōtrahēda emp. ⁊ ven. cū dilecti. ⁊ reſpectu initij nulla eſt: quia lata eſt a nō ſuo iudice. ergo quod ab initio non vꝫ ⁊c. ſ. de ele. audiſtis. ff. de reg. iur. qđ ab initio. Item prelatus ſimilis eſt tutori b. in aut. de ecc. tit. § pe. ⁊ vlti. col. ix. ſed tutor cōtractum precedētem nō poteſt ratificare. inſti. de aut. tu. § tutor. credo cōtra. argu. ſ. de renū. qđ in dubijs. ⁊ de offi. dele. cum olim abbas. j. de his que fi. a prela. cum vos. ⁊ de dona. paſtoralis. ff. de arbi. litigatores. ⁊ de iudi. licet. ¶ Et nunquid laicus in iudicem nō ſuum poteſt in ſpiritualibus puta matrimonijs: vſuris: decimis: et ſimilibus ſine conſenſu proprij epiſcopi conſentire. nō puto. arg. j. de his que fi. a prela. cum apoſtolica. j. de pro. nullus. j. de iure patro. nullus. j. de penitentijs omnis. et. c. ne pro dilatione. ¶ Itē epiſcopus me inuito non poteſt me ſubmittere alicui tanꝗ̄ ordinario: vt patet in decre. ſignificaſti. vbi vtriuſꝗ conſenſus exigitur. ⁊ eſt ratio vt. j. de reſcrip. cum non liceat. ⁊ de his que fi. a prela. quanto et ſeq. poteſt tamen delegare cauſam ad me pertinentem etiam me inuito: dūmodo non ſit perſona ſuſpecta: vt. j. eo. c. j. ⁊. ij. ⁊ de ap. cum ſpeciali. ⁊. ſ. de offi. deleg. ſuper queſtionū. § j. ⁊ § verū. et § intentionis. ⁊ hoc ſi ordinarius recuſatur tanꝗ̄ ſuſpectus vt dicunt iura proxime inducta de appel. j. eo. c. ij. idem ſi non recuſatur: vt. j. eodem. c. j. delegabit auteꝫ ordinarius recuſatus: niſi proxime ſuperior ſit preſens: et de conſuetudini recurratur ad eum: vel de iure communi ad papaꝫ. j. eodē. licet. ij. q. vj. Quis. ⁊. c. ſequen. vel dic ꝙ vbi ordinarius recuſatur deleget cauſam: vel ad ſuperiorem remittit: nam ad hec duo ſub disiunctione tenentur. j. de ap. cum ſpeciali § cauſa. ſufficit ergo quod eligat. argu. j. de reſcrip. inter ceteras. ff. de iure dotium plerunꝗ. C. de condi. inde. l. fi. ſed ſi delegare nō vult: vel remittere recurritur ad ſuperiorem de iure. j. de iure pa. nullus. ¶ Poteſt et illud dici quod vbi ſuperior proximus non multum diſtat recurritur ad ſuperiorem ſic. j. eodem. licet. alias negotium delegatur. argu. lxiij. diſtinct. cum longe. ſicut no. poteſt ſimile. ſi enim ſubdele. recuſatur recurritur ad delegatum qui non diſtat multum. ſ. de offic. dele. ſuper queſtionum. § quem vero. et § vlti. Item vbi condelegatus recuſat cognoſcit collega qui et proximus eſt. ſicut intelligitur. j. de offi. deleg. cum ſuper abbatia. Item vbi recuſatur dele. cognoſcit delegatus qui proximus eſt. ſ. de offi. dele. cū olim magiſter. ſed vbi ni

mis diſtat eſt ad arbitros recurrendum. ſ.de
offi.dele.ſuſpicionis:ſuper quo vide quod not.
ſ.de offic.dele.ſub.§.ſed nec illud omittendū
§.quis ſit effectus.ver.ſed quid ſi cām amit-
tat.⁊ ſeq.⁊.j.de app.ſub ru.de recuſa.§.quis co
gnoſcet.¶ Item clericus declinat forum epi-
ſcopi compromittendo in aliquem tanquā in
arbitrum:vt patet in his que no.ſ.de argu.§.
quid ſit.§.de qua re.¶ Et cum archiepiſcopus
a ſit ordinarius[a] epiſcopi: clericus de epiſcopo
ſuo conquerens ſequitur forum ſuum:⁊ ſic con
ueniet eum coram archiepiſcopo.ſ.de of.ordi.
paſtoralis.j.eo.ſane.ſ.de offi.ordi. ad reprimē-
dam.ſ.de offi.dele.cum contingat.j.de ap.ſolli-
citudinem.⁊ de ſententia excom. per tuas.Si
vero epiſcopus conqueratur de clerico ibi eli-
b gendi ſunt arbitri[b]:quia in re propria non pōt
eſſe iudex epiſcopus.xj.q.j.clericus aduerſus
clericum:in aliis incipit ſi clericus.¶ Itē quā-
uis quilibet foro ſuo reſpondere teneatur:non
alibi:ſiue clericus:ſiue laicus ſit.xj.q.j.ſiue lai-
cus.tamē hoc fallit:vt no.ſ.e.ſub.§.ex premiſ-
ſis.ver.item in curia.et ſequenti.⁊ ſub.§.liquet.
item quilibet poteſt preueniri nec poteſt alle-
gari poſtea mutatio fori:vt.j.eo.propoſuiſti.et
ſufficit quod premittatur citatio vt ibi:et.ff.de
iuriſd.om.iud cum quedam puella.⁊ de iudi.ſi
quis poſtea.vnde ſumpta eſt decre.illa.⁊ eſt rō
c quia per citationem[c] perpetuatur iuriſ.vt no.
ſ.de offi.deleg.§.⁊ qualiter finiatur.et de ali.
iudi.mu.cauſa fa.§.qualiter cōpetat.ver.plus
dico.poteſt poni exemplum in laico conuento
coram iudice ſeculari,⁊ poſtea facto clerico.j.
eo.ca.j.⁊.ij.¶ Item in clerico qui mutauit do-
micilium de conſenſu epiſcopi:vt.ſ.de renun.
admonet.item in clerico vnius dioc.facto epi-
ſcopo alterius.ſ.de ele.cum inter canonicos.⁊
c.conſtitutis.nam ſi iam conuentus fuerat añ
promotionem ſuam:oportet quod ibidē ſe de-
fendat.quamuis alias nihil commune habeat
cum prima eccleſia.xxj.q.ij.ſi quis iam tranſla
tus.niſi forte ad tempus.ſ.de ele.cum in cun-
ctis.§.cum vero electus.Item in clerico facto
laico qꝛ in minoribus conſtitutus vxorem du-
xit:vt.j.de cōiu.ca.j.⁊.c.Joannes.⁊.c.ex parte.
⁊ vide quod no.ſ.eo.§.reſpon.j.ver.item priui
legium eximitur.¶ Sortitur etiam quis forū
ratione communis patrie.Unde quilibet pōt
conueniri rome:qꝛ communis patria eſt:vt.ff.
ad muni.roma.ſi tamen venerit pro alia iuſta
cauſa ⁊ neceſſaria habet ius reuocandi domū
j.e.c.vlt.quod dic per exēpla:vt no.j.de except.
§.quis ſit effectus.ver.item effectus.⁊ ſequē.
¶ Et eſt notandum quod ſi aliquis agit con-
tra ſcholares pariſiēſes vel ipſi contra quēcū-
qꝫ ſecundum ius canonicum terminanda eſt
cauſa non ſecundum leges:vel conſuetudines
abuſiuas:vt.j.e.quod clericis.et eſt forte dictū
propter decre.ſ.de procur.quia
in cauſis.cui ius ciuile videtur
repugnare:vt dixi.ſ.in ſumma
de procura.§.quis dare poſſit.

Qualiter diſtinguatur

15 forum † id eſt iuriſdi. Et quidē
alia pleniſſima eſt: et illa eſt in
ſolo principe.ſ.de vſu pallii ad
honorem.et no.de offi.deleg.§.
quid pertinet.ver.quid ergo et
ſeq.⁊ alia eſt minus plena.ſ.in
inferioribus:ſed inferiores dicū
tur habere pleniorem reſpectu
ſubditorum ſuorū vel poſt prin-
cipem:vt patet in his que not.
ſ.de ma.⁊ obe.reſpon.j.⁊.§.in
quibus.⁊ de offi.or.§.quid per-
tinet ad offi.ſub.§.ſunt autem
diſtincte iuriſditiones:et de vſu
pal.§.j.ver.notabis tamen.et
patet.ff.de offic.procon.ſolēt.§.
vlti.⁊.l.j.⁊ ideo.¶ Item alia eſt
ordinaria alia eſt delegata.de
quibus plene no.ſ.de offi.ordi.
⁊ de offi.deleg.¶ Unum tamen
16 no.quod deleg.† habet iuriſdi-
tionem.ff.de iuriſ.om.iud.mo-
re.ſ.de offi.deleg.preterea.et.c.
ex literis.ff.de re iud.ait pretor.
ibi notionis:quia illud dicit re-
ſpectu arbitri compromiſſarii.
ſecundum Azo.alii contra itē
nec ob.ff.de officio eius cui mā.
eſt iuriſdi.l.j.§.fi.ibi proprium.
vel nihil habet.hoc enim ideo
dixit:quia per reuocationē ipā
de facili amittit.C.commu.de
le.l.vlt.§.ſed quia.ff.de iudi.iu-
dicium.vel non haber propriū
ordinarium:habet tamen dele.
ſeu demandatum nā ⁊ in ipm
iuriſdic.transfertur:vt.j.eod.§.
ſed delegata dicitur ſeu deman
data.ff.de offic.eius cui mā.eſt
iuriſ.l.ſecunda.⁊.vl.¶ Secun
dum Azo.vero vere proprium
nihil habet imo vice fungitur
delegantis.xciij.diſtin.capit.fi.
xciiii.diſtinctio.capitulo.primo
ſ.de.offi.dele.cum olim magi-
ſter.et reſpectu ordinarie que
naturalis poteſt dici extraordi-
naria et accidentalis intelligi
poteſt.argumen.ſ.de proba.
quoniam contra falſam.C.de
dila.ſi quando.¶ Ordinaria
vero ideo dicitur:quia lex dixit

a ¶ Archiepũs ſit ordinarius. adde gl.i ſumme xi.q.iii.et gl.i.c.ſicut vnire.de exceſ.prela.

b ¶ Eligendi ſunt arbitri. adde phi.⁊ Car. alexā. poſt doc.i.c.poſtremo.de appel.

c ¶ Per citationē.i.addē do.de ſctō gemi.in.c. Quis.in ii.col.de offi.dele.li.vj.

poteſtates ordinarias.C.de offi. recto.prouin.qui ordinariam.⁊ de modo mulctarum.eos vnde ⁊ habemus ti.ꝫ.de offi.ordi. et quia ordinarie competit.j.de ap pel.vt debitus.C.quā. prouoca. non eſt ne.omnem honorem ta men ⁊ ordinarius aliquotiens di citur delegatus.ff.de offi.preſi. legatus.⁊.ꝫ.de offi.ordi.irrefra gabili.§.ceterum.j.de here.ad abolēdam.§.fi.⁊ hoc ideo.vt in eiſdem iuribus innuit q̄ ei de legat ſiue tribuitur iuriſdi.per legē animatā vel inanimatam. ff.de offi.eius cui mā.eſt iuriſ.l. j.reſpon.j.in aut.de cōſuli.§.fi. de hoc no.ꝫ.de offic.dele.¶Eſt autem iuriſdi.[a] poteſtas de pu blico introducta cū neceſſitate iuris dicēdi ⁊ equitatis ſtatuen de ſm Azo.vnde qđ dicit.ff.de iuriſd.om.iudic.l.iij.ibi iuriſdi ctio eſt expone.i.de iuriſdictiōe eſt.nec enim diffiniuit ibi gen⁹ ſed generis predicationē:vel no men ſpeciei ponit:vt ait Ray. ¶Et dicit iuriſdictio a ditione id eſt poteſtate ⁊ iur. quaſi iu ſta ſeu legitima ditio ſeu po teſtas.

a ¶Eſt aūt iuriſditio. adde gl.in aut.de de feu.ciui.in §.nulla.et in.l.j.⁊ l.l. imperiū.ff. de iuriſdi. om.iu.⁊ in l.antiq.C. ad vellei.

b ¶Quid ſit libell⁹.ad de gl.i ver bo libellū. in aut.de exhi.re.in §.ſancim⁹ col.v.ſpe.i ti.de libel. concept.in §.j.

¶De libelli oblatiōe. Rubri.

1 Libellus quid ſit.
2 Libellorum ſpecies quot ſunt.
3 Libellus quid continere de beat.
4 Cauſe due in eodem libello an proponi poſſunt.
5 Libellus debet continere in ſe cauſam quare petitio fiat.
6 Libellus ſi ſit inepte conceptus an iudex ſtatim debeat corri gere.
7 Libellus an ſit de ſubſtantia iudicij.
8 Libellus porrigi debet reo ab actore.
9 Dilatio libelli dicitur arbi traria.
10 Actor an poſſit deſiſtere a proſe cutione libelli.
11 Iudex an poſſit prefigere ter minum actori infra quē agat alioquin repellatur.
12 Libellus an poſſit mutari.
13 Effectus libelli quis ſit.

PSimus ſub quo iudi ce quis reſpondere teneatur: nunc dicamus de proceſſu iu dicij qualiter expediatur:⁊ q̄ reo reuocato ad iudicium libel lus offerēdus eſt.dicamus de libelli oblatione.¶Quid ſit li bellus.¶Quot ſunt ſpecies libellorū.¶Quid debeat continere libellus.¶Utrū libellus ſit de ſubſtantia iudicij.¶Utrum poſſit actor de ſiſtere a proſecutione libelli.¶Et an libellus poſſit mutari.¶Quis ſit effectus.

b 1 Quid ſit libellus. [b] Libellus quādoq; dicitur paruus liber vel codicillus.vt.ff.de tabu.exhi.l.j.quandoq; ponitur pro pane azimo:vt.C.de epi.audi.iudi ces.quandoq; pro precibus imperatori obla tis:vt.C.quando lib.princip.da.lit.conteſt.fa. in rub.⁊.l.prima et ſecunda.ſed hic dicitur li bellus ſcriptura quedam petitionem actoris continens: que ab actore iudici et a iudice reo offerenda eſt.ad hoc vt ex quo deliberaue rit an cedere:vel contendere ſibi expediat cano nice valeat reſpondere:vt.j.apparebit.§.vtrū libellus.ver.libellus.⁊ ſe.qui ⁊ multis modis appellatur.et vt not.j.de lit.conteſta.§.qua liter.

2 Quod ſunt ſpecies libellorum. Due:dicitur enim libellus accuſatoris:vel ac cuſatori⁹,qui porrigitur in criminalibus.⁊ de hoc.j.de accuſa.§.qualiter procedatur in accu ſatione:et vocatur inſcriptio.iiij.q iiij.nullus. ij.⁊.ij.q̄.j.legum.⁊ ij.q̄.viij.libellorum.C.qui accu.non p oſ.l.iij.⁊ de accuſ.l.vlti. ¶Item eſt libellus conuentionalis ſeu poſtulationis qui in ciuilibus porrigendus eſt:vt.j.eodem.c. j.et vlti.in autenti.de exhiben.et intro.reis.§. illud quoq; colla.v.ponitur etiam aliquando libellus iſte pro conuentione iudiciaria:vt in auten.de litig.§.ideoq; ſancimus.col.viij.⁊ vo catur in quibuſdam ciuitatibus reclamantia vt bonomie.j.eo.c.j.

3 Quid debeat cōtinere libellus. Hec infinita ſunt.ecce tn primis videtur quod actio in eo edenda ſit:vt.ff.edend.lege prima. ¶Eſt autem actio quedam formula agendi proſequendiq; in iudicio quod ſibi debetur.ff. de furtis.ſi ſeruus nauem.et inſtitu.de actio. in principio.et in conſti.ff.veteris.§.tertij.nec obſt.quod ſublate ſunt formule quia olim erāt ⁊ hodie ſunt ſed aliter ⁊ aliter:q̄ olim ſi cade bat a ſyllaba cadebat a tota cauſa.⁊ ideo vere

dicte ſunt actiones a feritate iſta vt.ff.de origi-ne iur.l. ij.§. deniq3. ſed illa ſolemnitas ho-die ſublata eſt:vt.C. de formul.⁊ impetra.ſub-lata.l.j.⁊.ij.hodie tamen remanſit formula nõ ſolemnis ſed nominatio ſimplex actionum: vt emptio:venditio: locatio:conductio: depoſitũ: mutuum:vt inſtitu.de actio.§.actionum.⁊ per totum.❡ Edere autem eſt copiam deſcriben-di facere vel in libello complecti ⁊ dare vel di ctare:vt.ff.eodẽ.l.prima §.edere.❡ Actio au-tem proponitur ab actore.vt.ff.eodem.l.j.ergo aliter ei non reſpondebitur : quia ſine actio. experiri non poteſt.vt.ff.de neg.geſt.ſi pupilli. §.videamus.et quod metus cauſa.extat edi-ctum.⁊ de peti.here.ſi quid poſſeſſor.et de ad-mi.tut.quoti.§.item ſi temporali.alias incipit. §.nec quicquid.nec dicas hoc verum eſſe ſe-cundum.ll.quia idem videtur ſecũdum eas. vt.j.titu.j.c.j.de foro compe.c.j.de conſti.c.j.j. depoſiti.c.j.nec ob.ſ.de iud.dilecti.quia poteſt intelligi quod non debet requiri cuiuſmodi actio intentetur ſed ſolemnis:vt dictum eſt.ſ. ver.eſt autem actio.⁊ in hac opi.fuit colum-bus ⁊ Lanfrancus cremonenſis.❡ Alij dicũt quod ſufficit ſi cauſa proponatur ſiue factum ſicut pla.quãuis non edatur ſpeciale nomen. ⁊ eſt ratio ſm pla.q2 nihil aliud eſt ꝙ actio.vñ quilibet ruſticus proponẽdo cauſa3 ſiue factũ videt̃ proponere actionẽ.❡ Sed cõtra q2 tria ſunt.ſ.cauſa ex qua oritur obligatio: vt inſtit. de obli.ex obligatione aũt oritur act.ff.de pcu. licet.§.ea obligatio.⁊ ſunt hec tria correlatiua ſicut pater ⁊ filius.❡ Sed natura correlatiuo-a rum[a] hec eſt qd vnũ non poſſit eſſe aliud.ff.de rerũ permu.l.j.j.de inſti.c.vlti.⁊ de iure patro. per veſtras.⁊ de bapti.debitũ.xxxv.q.j.c.j.⁊ ſic probatur qd cauſe redditio nõ eſt actio.actio eñ iuris eſt.vt inſti.de act.in princi.cauſe vero redditio facti: vt.ff.de cur.furioſi.cõſilio §.vlti. neceſſe eſt tñ ſemper qd cauſa proponatur.ar. ff.de edi.diui adria.tol.l.ſi.⁊ de adopt.l.iij.ſm Goffre.niſi agatur rei vendi.q2 tũc non eſt ne-ceſſe cãm exprimere.ff.de excep.rei iudi.ſi ma-ter.§.j.⁊.ij.⁊ not.j.eodẽ.ſub.§.ver.in hoc caſu. dñs Azo approbat dictũ pla.ſed reprobat ra-tionẽ redditam ab eo ſicut reprobata eſt.⁊ di-cit qd hec eſt ratio:q2 nihil intereſt an res pro-prio vocabulo nuncupetur an digito oſtenda-tur vel aliis circũlocutionibus.vt.ff.ſi cer.pe-ta.certũ eſt in fi.optime.j.de cõſangui.⁊ affini. tua nos.ff.de rei vendi.ſi in rẽ.in fi.❡ Sed cõ-tra argu.ſ. de reſcript.ſigni ficante.⁊.c.rodul-phus.dominus meus diſtinguit et refert qd hugoli.diſtinxit de hac materia vtrum.ſ.in li-bello proponatur tale factum ex quo vnica actio tantum competat: ita quod nulla alia adaptari poſſit.vt in emptione:venditione:cõ-modato: depoſito.et tunc ſufficit quod cauſa ſiue factu3 ſimpliciter propona-tur : et ſic poteſt intelligi.ſ.de iudi.dilecti.et ſententia pla. et azo.an ſit tale factum qd plu-res actiones competant : vel adaptari poſſint : vt ſi cohere(s) communia inſtrumenta dele-uerit : vel interleuerit. nam ex hoc facto competit fami.herci. ff.fami. hercis.et puto.§. ſed et ſi dolo. Itẽ ſi conductor vel cõ-modatarius in re conducta vel commodata damnum dedit.ff. de iureiur.duobus.§. colonus. et commo.ſi vt certo §.ſi duo-bus vehiculum.et.l.ſequen.vn-de queritur. ff.loc.et condu. ſi merces.§. vltimo.et de priuat. delic. nonnunꝙ.et ſi cer. peta. certi condictio.et tunc vera eſt ſententia columbi : quia neceſ-ſe habet eligere.ff.de tribu.act. quod in heredem.§.eligere. ff. de lega.ij.cum filius.§. varijs. et ſi ineptam eligit: vel inepte petit : condemnatur petens in expenſis.vt.ff. de iudi.eum quẽ temere. et abſoluitur reus ab inſtantia iudicij poterit tamen actor iterum agere et a parte petere :vt.ff.ſi menſor fal.mo.di. l.prima.§. primo.ſupra de iudi. examinata.et eſt ratio quia di-uerſe ſunt defenſiones: et quia ſic debet porrigi libellus vt ius deferẽdi ſaluum ſit reo:⁊ vt de-liberare poſſit cedat vel contẽ-dat.ideoq3 reclamatio declarã-da eſt : vt.j.eodem.ca.j.et actio in hoc caſu proponi debet ſe-cundum lau.vij.queſtio.ij.octa-ua.x.queſtio.j.experientie. et.c. ſequẽ.C.ſi per vim vel alio mo-do.l.vltima.ff. de inſtitu. actio. habebat. ff.ar. fur.ceſ.l. prima. ❡ Et hanc opi.fouet Goffre.di-cens quod actio aliquando de-notat formulam verborum. ff. de fur.ſi ſeruus nauem.vt cum dicitur ago contra talem pe-tens.x.actio.ex empto : vel certi cõdi.de mutuo.tales actiões.i. formule verborum ſcdm vtrun-q3 ius ſublate ſunt.C.de formu. et impe.ſubla.l.j.quandoq3 ve-ro ſignificat cauſam agendi:vt cũ peto.x.a tali q2 vendidi et li-brũ vel q2 mutuaui:ſ3 hec actio

a ❡ Natura correlatiuorum.ad de gl.in.c. vt debit[9]. de ap.doc: in cle.j.de ſũma trin.

proponēda eſt.ſ.factum ipſum ſiue cauſa non nomē actionis. tamē modus agendi exprimendus eſt:cum ex eadē forma verborum plures modi agendi reſultant : vt ſi peto rē mihi ſubreptam.hic enim ad exhibendū: ⁊ rei vendicatio ⁊ condictio furtiua et actio furti cōcurrūt que diuerſos ſortiuntur effectus:vt.ff.de condi.fur.ſi pro fure.§.j.⁊.ij.ff.de rei ven.item ſi verberatum §.vlt.⁊ ideo in hoc caſu iudex qui curare debet vt certā faciat ſentētiam: vt inſti.de act.§.curare.precipere debet quod exprimatur quomodo et ad qd agatur. Sed ⁊ aliquando actio ſignificat ipſum ius agendi:vel petendi : vt inſti.de act.in prin. ſecundum hoc dicitur nemo ſine act.experitur : vt dixi.ſ.ver. actio autem.⁊ hec doctrina ſm vtrūqȝ ius locum habet ſecūdū Goffre. Jo.dixit qđ in eccleſiaſticis nō cogitur quis proponere act.ſed in ciuilibus tantum etiā in foro eccleſiaſtico.argu.j. de iura.calū.literas.⁊ de dolo ⁊ contu.c.j.⁊ concor.j.poſitis. T. qđ omnes in eccleſiaſticis loquuntur.T.dixit quod in foro eccleſiaſtico nō cogitur qs actionem nominare. ſed ſimpliciter proponēdum.eſt factū ⁊ de veritate ſola curare debemus non de apicibus iuris ciuilis. vt.ſ. de iudi.dilecti.j.de dolo et contu.ca.j.ff.manda.ſi fideiuſſor §. quidā.quia ex pluribus cauſis aliquid peti pōt.vt.ſ.de cōſue. cū dile.j.de fide inſtru.inter dilectos.in prima parte.⁊ de preſcrip.cū olim.⁊ de inſti.cum veniſſent.et de teſta.raynutius.§. j.j.de cau.poſ.et proprie.cū ſuper elec.⁊ de capel.mo.c.ij.⁊ de verb.ſignifi.abbate.⁊ video qđ ponit in libello vis turbatiua: ſeu inquietatiua ꝙuis diuerſe ſint.j. de proba.licet.§. vlti.ſed ibi eadem actio competit licet ex diuerſis cauſis. ff. vti poſ. ſi duo.§.ij.hanc putauit mentem ſur.coſt.et vbicūqȝ inuenies qđ actio proponi debeat expone actio.i.petitio.¶ Quāuis autē hec opinio ſit cōmunior et magis de cōſue.approbata tamē opinio Jo.videtur magis approbanda ſm vtrūqȝ ius q̄ media:dum tamen in ciuilibus di.ſicut dominus meus:vt.ſ.dixi.¶ Qđ autem dixi plures cauſas poſſe proponi ad eandem rem nō eſt indiſtincte intelligēdum etiam ſm coſt.vt patet.j.eo.c.fi. imo diſtingui debet inter actiōes reales ⁊ perſonales.vt patet.j.ſub.§.patet ex premiſſis.et ver.ſequen. Item in ſpiritualibus mere dico non eſſe proponendam actio.et plures cauſas admitti : vt dixit Joan.in mere ciuilibus.ꝙuis in eccleſiaſticis videtur ſequēda diſtinctio domini mei ⁊ Goffre.vt.ſ.dixi.⁊ hoc etiam ſcđm vtrunqȝ ius verum eſt qđ ſi quis inepte petat abſoluitur reus ab inſtantia iudicij : vt dixi.ſ. ver.dominus meus.¶ Quid ſi obijciatur excōmunicatio vel e..a agitur : nunquid debet exprimi ſpecialiter quare eſt excōicatus et a quo:nō videtur.arg.ſ.de offi.dele.prudentiā.§.ſexta.j.de excep.dilecti.¶ Sed contra.ſ.de offic.or.ex parte.j.de ſen.excom.cum pro cauſa.⁊ hodie expreſſum eſt quod ſpecies ⁊ nomē excommunicationis exprimēda ſunt.vt in autenti.d.enim de except.extra pia conſideratione.¶ Sed nunquid eſt hic ſimpliciter verum

¶ In eodē libello. ad de an i eodem libello poſſint duo cōueniri ſuper diuerſis rebus vide p Inn. ſuper iſta rub. et p Io. an. i c. j. eo. tit.

4 qđ due cauſe in eodem li.ª proponi poſſunt.
a ita videtur: vt.ſ.de ele.querelam.ff.fami.her.

heredes.§.de pluribus.⁊ de act.emp.⁊ven.non eſt nouum.imo videt qđ hoc habeam neceſſe facere.ff.de iniurijs.pretor edixit §.ſi mihi plures.ad idē in dictis cōcor.ſ.poſitis.in fi.proximi ver.dñs meus.ſed cōtra quia cogor eligere: vt.ſ.proximo ver.dixi.ideoqȝ di.¶ Cū plures actiones pponuntur in eodē li.aut circa idē: ſed diuerſo modo:aut ad idē ⁊ eodē modo:aut ad diuerſa.¶ Si circa ideȝ ſed diuerſo modo: aut ſunt contrarie:aut diuerſe:ſi contrarie a limine iudiciorum ſeipſum excludit:vt.C.de fur. l.j.C.de man.princip.profeſſio.C. ſi ſer.extero ſe man.emi.l.vnica.ff.quādo app.ſit.l.ij.§.j.j.de ap.ſollicitudinē.in fine.j.de regula.ſicut tenor. ¶ Dicuntur autem competere circa idem ſed diuerſo modo.vt quādo competit vna ad proprietatem rei altera ad poſſeſſionem eiuſdem: et ſunt contrarie quando intentatur rei vendicatio ad proprietatem.⁊ vti poſ.ad poſſeſſionē: ad hoc.ſ.de iudi.examinata.¶ Si vero non ſunt contrarie ſed diuerſe: vt quia proponitur rei vendi.⁊ interdictū vnde vi. ſimul poſſunt intentari probatur vtrūqȝ membruȝ.j.de cau.poſſeſ.⁊ proprie.paſtoralis.ff.vnde vi.cum fundus.§.vlti.he tamen ſunt diuerſe. vt not.j. de cau.poſ.et propri.ſub rubricella de cauſa proprie.§.an queſtio poſſeſſionis iudi.que incipit cum poſſeſſorium et petitorium.¶ Sin autem ad idem competant ⁊ eodem modo : vt q̄ ambe ad proprietatem : vel ambe ad poſſeſſionē:he.ſ. cōtrarie ſunt vt vti poſ,⁊ interdictum vnde vi.

⁊ dic

z dic vt.s. ¶ Sed ſi diuerſe ſunt ſi proponens
certus eſt de iure ſuo eligere tenetur:vt not.s.
ver.domin⁹ meus.ſalua benignitate z equita-
te iuris cano.quod admittit plures cauſas:ali
quando.vt ſupra ver.C.dixit. ¶ Sed ſi propo-
nens incertus eſt propter defectum aduerſarij
qui non vult reſpondere quo titulo poſſideat
ſecundū interrogationes quas feci in petitio-
ne here.s.de in.ſub.§.fiunt. verſi.ſed impetit
tunc ambe poſſunt proponi et accedit prouer-
bium:ad talem morſellum talem cultellum:et
neqꝫ canis ad lupum:lupus ad canem:et nil
ernarius zc.J.de exceptio.cum de excep.cum
eccleſiaſtice.ſic intelligitur.ff. quorum lega.l. 5
j.§.quia autem nonnunqꝫ. ¶ Sed quidaz hoc
intelligunt generaliter ſcz quandocunqꝫ pro-
ponens habet iuſtam cauſam incertitudinis.
nam ibi tradit hoc pro regula:vbi dicit:que-
ſtes incertum eſt zc.et videtur approbare ran
fredus.arg.ff.de rei ven.que tota.§.incerte. et
ſi pars here.pe.l.j.in fi.ff.depoſiti.l.j.§.ſi quis
argentum:et de rei ven.marcel.in fin.et maxi-
me ſecundum cano.qui videntur admittere
plures cauſas erit hoc verum. ¶ Sed z legiſte
dicunt ꝙ diſiunctiue debent proponi:vt ita di-
cat.z ad hoc propono peti.here.vel quorum le
ga.vt in dicto.§.quod autem.ſecus ſi copula-
te vt hanc et illam.nec ob.ꝙ diſiunctio incer-
titudinem inducit vnde non eſt recipiendus li
bellus in quo lis continetur eſt enim toxicum
libellorum: ſeu venenum:vt.ff.de iniurijs.pre-
tor edix.i.§.quod autem.et de verbo.obligat.
vbi §.qui illud.s.de reſcrip.inter ceteras.quia
illud verum eſt in iniuria mihi facta:vel in cō-
tractu quem in propria perſona iniui:et ſic in
proprio facto non eſt tolerabilis error:vt not.J.
de confeſ.§.quid ſi confitetur quis falſum §.
ideo dico. Item hoc verum eſt dummodo pro-
teſtetur ꝙ per alterum vult conſequi ius ſuū
et de hoc debet reddere iudicem certum ante
ſententiam:vt inſti.de ac.§.curare.xij.q.iij.gra
ue.et ſic poſſet etiam intelligi quod dixi de iu-
re can.plures cauſas admittendas:verum eſt
dummodo proponens eligat ante ſententiam
z ſic poteſt etiam intelligi quod dicit §.eligere
ſcilicet quod ſufficit ſi eligat ante ſententiam.
¶ Ubi vero diuerſe actiones[a] competunt z ad
diuerſa.vt quia vna pro boue ſcilicet empti:et
alia pro aſino ſcilicet commodati: poſſunt et
debent proponi in eodem libello.vt in primis
concor.poſitis s.eo.§.ver.ſed nunquid eſt hoc
ſimpliciter verum.in princip.z arg.ſupra de re
ſcript.c.fi.et in auten.d.n.extra de reſcript.di-
ſpendia. vnde et vna petitio duos articulos
continet ſupra de electio.cum eccleſia vultera
na.§.j.et.ij. ¶ Sed nunquid rei vendi.z hypo
thecaria ſimul et ſemel tentari poſſunt. non:
cum ſint cōtrarie. Sed contra in auten.de fi-
dei.ſ.§.ſed neqꝫ columna.j.ſo-
lutio.quod ibi dicit mox.expo-
ne vnam poſt aliam.ſic infra de
donatio.inter dilectos.imo cer-
te mox.id eſt ſimul nec enim p-
bat quod proponatur rei vend.
et hypothecaria: ſed perſona-
lis actio qua perſone aſtricta
eſt hypothecaria qua res eſt
obligata:et ſic patet ꝙ diuerſe
actiones proponuntur ibi z ad
diuerſa non contrarie.

Patet ex premiſſis
ꝙ libellus debet
ꝯtinere in ſe cau
ſam ſeu factum
quare petitio fi-
at vnde di.actio-
num alie vniuerſales:vt peti-
tio.here.ff.de rei vendi.l.j.z fa-
mil.herc.vt.ff.de pe.l.here.l.ſed
et ſi.§.vlti.et.ff.ſi pars heredita.
petatur.l.j.in fi. ¶ Alie genera-
les vt pro ſocio negot. tutele.
¶ Alie ſpeciales ſeu ſingula-
res:vt mandati commodati de-
poſiti.ff.pro ſocio.l.pro ſocio ar
biter. ¶ In vniuerſalibus non
eſt neceſſe adijcere rem ſpeciali
ter:ſed in genere vt dicat peto
hereditatem titij:ſed neceſſe eſt
quod dicat vtrum totam petat
vel quotam partem niſi habeat
iuſtam cauſam incertitudinis:
vt.ff.de petitio.heredita.l.iiij.et
l.ſi quo tempore.et.C. de peti.
heredi.l.j.ff.ſi pars here.peta.l.
j.§.vlti. ¶ Sed rei ven.aliquan a
do ſapit naturam vniuerſalis
act.not.in verſi. et qualitatem
rei.vnde petitur eccleſia vel ho
ſpitale cum pertinentijs ſuis.J.
de reſtitu.ſpo.cum ad ſedem.et
de proba.licet et de do.inter di-
lectos.idem eſt cum petitur pre
benda cum plenitudine iuris.
ea.J.de conceſ.preben.propoſuit
et in his z in ſimilibus non eſt
neceſſe ſpecificare aliquid in pe
ti.vel ſententia non obſt.s.de of
fi.ordi.cōquerente.quia ibi fuit
admiſſus non iuſſus.in execu-
tione tamen neceſſaria eſt ſpe-
cificatio:et hec conſideratione
habita papa ſpecificauit iura
epiſcopalia in.d.decre.conque-
rente.et hoc idem probant le-
ges ſupradicte: poteſt etiam

[a] ¶ Diuerſe actiones: adde.car.ſ c.q̄relā. in ij.Zrio.z.q. ij.de electi. idē car.l.c. dilect⁹. in iiij.not. de capel. mo. Cy.i.l.,eo. C.ſi cer.pe.

dici ꝙ quādo ſpecificatio facta eſt in libello debet fieri ⁊ in ſententia: vt.l.in illa conquerente. ʃ.de preſcrip.auditis. et.c.cum olim. ¶ Sed in peti.here. cogitur dicere vtrum agat ex teſtamento vel abinteſtato:vt.ff.de peti.here.l.legitimam C.de codic.l.vlti. ¶ Si dicit ex teſtamēto cogitur dicere quis fecit teſtamentum: quia non omnes teſtari poſſunt[a] vt not.ʃ.de teſta.§.quis poſſit. ¶ Item cogitur dicere vtrum fuerit ſolenne vel nuncupatiuum:quia multa veniunt ex vno que non ex alio C.de teſta.hac conſultiſſima §.ij.⁊.iij.ſed.hoc nonvidetur ſecūdum caū.ʃ.de teſta.cum eſſes.⁊ c.relatum. ¶ Sed dicit ab inteſtato videtur ꝙ cogendus ſit dicere vtrum de iure ciuili vel pretorio:vel municipali:vel cōmuni.arg.ff.de peti.here.l.j.ij.iij.⁊ iiij.vel dic ꝙ non tenetur quia hoc eſſet aſſignare cauſam cauſe ⁊ non cauſam principalem.⁊ ſic nullus eſſet litium finis.contra.ff. de excep.rei iud.ſi mater reſpon.j.quia ibi fecit mentionem tertul.Sed forte ex abundanti hoc fecit .vel dic quia ibi poſſet male eligere committendum eſt arbitrio iud.vt.ff.de inter.act.ſi ſine.§.illud querirur: al's incipit.l.ſi defenſo.ſecundū d.m.ſed ꝗtum ad ius cano.nō puto locum fore his ſubtilitatibus.ʃ.de fi.inſtru.inter dilectos et de preſcri.cum olim.⁊ in aliis concor. poſitis.ſ.eo.§.ver.T.dixit. ¶ In condemnatione autē harum vniuerſalium retinentur impenſe infirmitatis et funeris et quod ſolutum fuit creditoribus.vt.C.de peti.here.l.j. et.ij. reſtituenda.et.l. hereditate.et.l. vlti.§. ſi autem. In generalibus autem acti. ſufficit actionem in libello complecti et generaliter rem exprimi: vt conuenio te act. nego.geſto. vel tutele:vel pro ſocio et peto vt rationem reddas et reliqua preſtes et ſi ſucceſſit dicat peto vt rationem reddas negotiorum titij cui ſucceſſit:et hoc ſufficit ab initio.ff.de tutelis ⁊ ra-

a ¶ Nō oēs teſtari pñt adde doc.i rub. de teſta.ffili.frāchus i rep. ru.eo.titu. lib.vj.

tio.diſt.l.j.⁊ ad hoc.ſ.de obliga.ad ratio.nam ex poſtfacto neceſſe habet ꝙ ſingula corpora et res in iudicio exprimantur.vt.C.de iudic.l.ij. ¶ In ſingularibus vero ſeu ſpecialibus aut actio eſt realis aut perſonalis. ¶ Si realis neceſſe eſt ꝙ exprimat rem.ʃ.eo.c.ij.⁊ de appel.ſignificantibus.alias non poteſt deliberare reus vtrum poſſideat, et periculoſum eſſet ſubire defenſionem rei quam quis non poſſidet.ff. de rei vendi.is qui. ¶ Et an petat totam vel partem.ff.de rei vendi.ſi in rem. ¶ Item duos proximos confines fundos ad minus apponere debet.vt.ff.de cen.forma.⁊.ff.de rei ven.ſi in rē. §.fi.⁊ de actio.emptio.et vendi. titius.§.vlti. ¶ Et qualitatem rei an ſit terra pratoria vel vinetoria.arg.C.de bo.proſcrip.ſi quis.et hoc vbi petit terram:ſed dicere debet nomen ⁊ in quo loco eſt.ff.de rei ven.ſi in rem.in fi.⁊ hoc intelligas verum quando ſingularis res vendicatur ſecus ſi vniuerſitatis tunc enim non habeo neceſſe ſingulas res de vniuerſitate ſpāliter in libello complecti:vnde peto caſtrum eccleſiam: vel hoſpitale cum pertinentiis ſuis.hec enim rei vendicatio quaſi ſapit naturam vniuerſalis acti.vt patet in his que not.ſ.eod.verſi.in vniuerſalibus.et ſic vendicatur ipſa vniuerſitas nulla ſpecificatione facta vt.ff.de rei vendi.l.j.§. vlti.etiam ſi vna res tantum de vniuerſi. ſuperſit.ff.de lega.j. ſi grege. reſpon.j. ¶ Sin autem petat materiam infectam puta maſſam argenti debet dicere pondus. ¶ Si materiam ſignatam.vt pecunia debet dicere numerum. ¶ Si factam videtur quando ſunt ciphi debet dicere ciphum ſeu talem ſpeciem argenteam:non tamen cogitur dicere vtrum vas ſit rotundum vel celatum ſeu inciſum ſed debet dicere pondus. ¶ Item ſi veſtem petat debet dicere nomen ſeu numerum ⁊ colorem ſed an ſit noua vel trita dicere non tenetur et ſi petat hominem dicat nomen ⁊ an ſit ſenex vel iuuenis ſi nomen ignorat vtať circūlocutionibus:vt q2 ex illa ancila natus eſt ola iſta probantur.ff.de rei ven.ſi in rem.⁊ depoſiti.l.j.§.ſi q̄s argentū.C.de epi.⁊ cle.aut.generaliter ar.ʃ. de teſti.l3 ex quadā.§.teſtes.ʃ.de conſan.⁊ affi. tua. ¶ In hoc caſu pōt actor exprimere cām: ſed nō cogitur ex quo ꝓponit rei ven.q2 ex nulla alia cā pōt ei cōpetere niſi q2 dñs eſt.vt.ff.de rei ven.ſi in rem.⁊ ſi nō dicit vtilē vel directam videť directā ꝓpoſuiſſe.arg.ff.de pet.here.nec vllam.§.ſi quis ſciēs.⁊ ſi cauſam nō adijcit pōt prodeſſe actori ⁊ reo:actori q2 videť ius ſuum totum in iudiciū deduxiſſe:⁊ ſic quācūq cauſam probet obtinet.ff.de iudi.ſolem⁹.ʃ.de cau.poſ.⁊ propri.cum eccleſia ſutrina.§.vlti.reo q2 ſic actor non obtinet in perpetuum ob.ei.excep. rei iudi.eadem ratione qua.ſ.q2 ſcʒ videtur totum ius ſuum in iudiciū deduxiſſe:ſed ſi de vo

no' poſt rem iud.acquireret non obſtaret:vt probant concor.ſequentes. ¶ Item ſi actor addicit cauſaʒ caute agit quia ſi ſuccumbit in illa nihilominus poteſt aliam proponere.hec probantur.ff.de excep.rei iud.ꝛ an eadem.§.actiones.et.l.ſi mater.§.j.ꝛ.ij.C.de peti.he.hereditas. ff.ad exhi.de eo.§.ſepius.ſ.de iudi.examinata. j.de do.inter dilectos. ſed contra.ff.de iureiuran.duobus.§.colonus. Solu.ibi proponit aliam actio.ex eadem cauſa inſurgentem qđ non poteſt vt ibi. ¶ Item ſi in reali abſoluitur reus:ideo quia non poſſidebat ſi interim incipiat poſſidere tenebitur reſpondere quia poſſeſſio ſeu detentatio parit in rem actio. vt.C. de alie iudi.mutan.cauſa fac.l.j.ff.de rei vend. officium.ſ.de iudi.examinata.j.de cauſa poſ. et pro.paſtoralis.et hoc probatur ſecundum quod dictum eſt de noua poſſeſſione.ff.de excep.rei iudi.ſi a te reſpon.j.et.l.ſi in rem meā j.de excep.c.pe.ꝛ de dolo deſierat poſſidere:dic vt not.ſ.de alie.iudi.mutan.cauſa fac.§.j.ꝛ.ij. ꝛ.§.qualiter competat.et de hac reali actio.habes.lxiij.diſtin.§.ex his. ¶ Item in incorporalibus:puta ſeruitutibus competit confeſſoria ei qui aſſerit ſibi ſeruitutem deberi.Sed negatoria ei qui negat per fundum ſuum deberi.de his.ff.ſi ſerui.ven.l.ij.ꝛ.l.ſi forte.ꝛ.l.ſicuti.§.ſed ſi queritur.ꝛ de his not.infra de preſcrip.ſub rubrica de preſcript.rerum immob.§ que res ſub.§.Item non currit preſcriptio. ¶ In perſonalibus autem neceſſe eſt ꝙ cauſa adijciatur vt quia emi vel mihi dediſti vel promiſiſti ex ſtipulatu. alr'.ſufficeret ſi proponeretur certi condictio dummodo certum quid peteretur: vt.ff.ſi cer.peta.certi condictio:ideoqꝫ cogendus eſt actor cauſam exprimere. j.eo.c.vlti.qꝛ nec videretur omne ius ſuum in iudicium deduxiſſe:vt.ff.de excep.rei iudi.ꝛ an eandem §. actiones.C.de edi diui.adria.tollē.l. vlti.ff.de tranſac.cum his.§.vlti.igitur oratio ver.debet cauſa ergo certa ꝛ ſpecialis apponi.vt exemplificatum eſt:quia generalitas parit obſcuritatem.ff.de iure fiſci.ita fidei.cōſueuit induci. ſ.de reſcrip.ad hoc ſi vnus.ꝛ.c. paſtoralis.ꝛ.c. ſedes.ꝛ ſi non eſſet beneficium editionis ſaluū reo quia deliberare non poſſet. ¶ Ideoqꝫ apponendus eſt in libello quis petat ꝛ a quo petatur.ꝛ quo nomine petat.alr's proprio petere videtur:ꝛ quare petat.et coram quo vt hec optime probantur.ſ.de elec.querelam. apponunt etiam quidam diem ꝛ conſulem quod videtur precipere.iij.q.iij.aut.offeratur.ij.q. viij. libellorum.C.de epiſco.ꝛ cleri.auten. generaliter. Sed de conſue.non omnia apponuntur:ſed ꝙ fiat ſubſcriptio. dicit.c.in huius titu.ſubſcriptio.ſ.in qua cōtineatur dies date.ad hoc ꝓcꝫ vt appareat per datam vtrum.xx.dies ſint elapſi qui dantur ad deliberandum:ſed aliquādo dantur plures.ſ.de procu.dilectus.conſuetudo tamen hoc ſolum exigit vt in libello apponatur quis petit ꝛ a quo ꝛ quid et quare petat habita tamen diff. inter actiones vniuerſales ꝛ generales ꝛ ſpeciales:vt.ſ.dixi vnde verſus.

¶ Quis quid coram quo: quo iure petatur:ꝛ a quo.

¶ Recte compoſitus quiſqꝫ libellus habetur.

¶ Ideo etiam hec apponūtur: vt certa ſententia dari poſſit et quia ſm peti.ſententia formanda eſt.j.de or.cog.cum dil'.§.vlt. j.de accu.qualiter.§.ij.pe.in fi. ꝛ de ſimo.lʒ heli.§.j.in fi.xj.q.iij. graue.xxxiij.diſt.habuiſſe. ideo iudicantem oportet cūcta rimari.xxx.q.v.iudicantem.j.de teſti. cum clamor.ꝛ de fide inſtr.cum Jo.heremita.§.vlti.in fi.ꝛ ſi petitus ſit homo nō debet iudex adeo fatuus eſſe vt condemnet in eſtimationem:vt.C. de fideicom.liber.l.vlt.ff.cōmuni diui a dun.vt fundus. ¶ Quid ſi quis petat ius eligendi ratione conſuetudinis.dicunt quidā ꝙ ſufficit probare conſuetudinē preſcriptam.Sed ſecus eſt in rebꝰ corporalibus:vt nōt. ſm Joan. j.de cau.poſſeſ.ꝛ propri.cum eccleſia.j.Idem in omnibus que preſcribi poſſunt de quibus dicetur.j.de preſcrip.§.que res.et ſub.§. quia ibi precedenti. ad hoc.ſ.de conſuetu.cum dil'.ꝛ ſic talis libellus videtur recipiendus quamuis titu.non allegetur.ad idem de electio.ſcriptum cumana.j.de verbo.ſignific. abbate.ff.commu.predio. venditor.ꝛ de aqua plu.arcenda.l.j.§. vlti.xviij.q.ij.ſeruitium.ix. q. iij.conqueſtus.lxiij.diſtin.quia. ſed contra quia ex ſolo curſu temporis non tollitur neqꝫ inducitur obligatio.ꝛ ideo titulꝰ exigendus eſt:vt not.j. de cenſi. §.qui cenſus.ꝛ de deci.§.ꝛ vtrū preſcribi.ſ. de conſuetu.§. vlti. et expreſſus caſus videtur.ſ. de electo. conſtitu. ¶ † Et nota quod ſi libellus inepte conceptus a ſit:dicunt quidam ꝙ iudex non debet ſtatim eū corrige

a ¶ Libellꝰ inepte conceptꝰ.Add Innocē.ꝛ Hoſt.in.c. j.de offi.vi. Jo.and.in addi.ſpec. ti.de acc.in §.j.ant.de but.i.c.examinate.ſ iudi.bal. l l.edita. C. de edē.Ja. butr.i.l.lʒ. ff.de ꝓcu. et vbicūqꝫ libellus eſt ineptꝰ tūc nullus terminus currit ad excipiendū ſm bal. in.d.l. edita. quē ſequit barba. in.d.c. examiate. in.xj.col.

re quia non debet ſupplere de facto ſed in fi. abſoluet reum ꝑpter ineptam petitionem vt dixi. ſ. §. quid debeat. ver. actio. et ad hoc. j. de don. inter dilectos. ſ. de in integ. reſtitu. cum ex literis. infra de reſtitu. ſpo. cum ad ſedem. et ad hanc opinionẽ nimis amplexata eſt conſuetudo nam certe iudex debet deſtruere libellum qui non eſt legitime compoſitus et dentibus lacerare. xj. queſtio. j. ſacerdotibus. in fi. ij. d. vlti. §. ꝙ ſi in hoc et conſiſtit officium iudi. ꝙ proprio motu intentandum eſt vt dixi ſupra de offic. iudi. §. quando ꝛ in quibus locum habeat verſi. vt porrigantur libelli. et. §. et vtrum deſideret. ad hoc. ff. de offic. aſſeſ. l. j. ¶ Item ſi petitio certa non eſt: non debet iudex citare reum. v. q̃. j. ſi primates. iij. q. ix. iudicas. et ideo debet exprimi cauſa certa: vt. ſ. dixi. et arg. ſ. de electio. conſtitutis. ꝛ. c. bone me. cremoñ. in fi. j. de cenſi. peruenit. C. de adop. l. iiij. ſ. dicta in ciuilibus locum habent: et iunge quod no. ſ. de foro cõpeten. §. quibus ex cauſis. ſub. §. liquet. verſic. quid ſi nullam qualiter autẽ in criminalibus formetur libellus: et quid debeat continere: dic vt not. j. de diuoꝛ. §. quot modis. verſi. quãtum. et ſequen. et de accuſa. §. qualiter procedatur in accuſatione.

7 Utrum libellus ſit de ſubſtantia iudicij. Dicunt quidam ꝙ non: ſed ita demum dãdus eſt ſi fuerit poſtulatus. xj. queſtio. j. ſi quis cũ clerico infra de dolo et contu. propt vbi non fuit libellus porrectus et arg. iij. queſt. vj. pulſatus dominus meus contra: li. con. contra hoc indultum habita pro nihilo eſt. iij. q. iij. offeratur. in fin. ij. q. j. legum. in aut. de intro. ꝛ exhib. re. §. illud quoq; oportet enim cõteſtationem in ſcriptis eſſe: vt in aut. de tempore non ſo. pe. ſuper dote. §. j. et §. conteſtationẽ. col. vij. et ad hoc. j. de prob. quoniam contra falſam vbi omnia in ſcriptis precipiuntur redigi. C. de ap. ne eã. et hoc ſiue cauſa ciuilis ſit: vt probant iura inducta: ſiue criminalis. iij. q̃. viij. libelloꝛum. et in hoc iudex poteſt etiam ſupplere: vt patet. j. eo. ignarus. nam iudex erat ignarus ſynodo preſidens ꝛ dixit agentibus opoꝛtet vos ſecundam eccleſiaſticam ꝛc. qđ non feciſſet niſi fuiſſet de ſubſtãtia iudicij: qꝛ iam videretur de facto ſupplere: ꝛ hoc patet ex eo qđ offerendus eſt: vt dicit aut. offeratur. ꝛ. j. e. in ipſa rubrica ſignificatio cuius verbi exigit: vt gratis et pꝛopꝛio motu dari debeat. C. de vſur. acceptan. ꝛ eſt expreſſum. ff. de le. iij. fideicommiſſa §. ſi rem. et hoc etiam ꝙ aliter non valeat li. conte. aperte pꝛobatur in coꝛpoꝛe autẽ. qꝛ ita dicit quod quidã per artes ſuas ꝛ machinationes vocant aduerſarios ſuos ſimplices in iudicium ꝛ faciunt litem conteſtari vt ſic remaneant obligati: vt in aut. de exhi. ꝛ intro. reis §. illud. co. v. ꝛ ſe. §. precipit ꝙ offeratur ꝛ quod li. conte. eſt hac oblamiſſa pro nulla habeatur. ꝛ de hac oblatione multa no. j. de ſolu. ſub. §. eſt ꝛ oblatio. ¶ Et hoc verum eſt vbicunq; in foꝛma iudicij ſtricta ratione conſiderata proceditur: aliud ſi de plano vt in cauſa inquiſitionis ꝛ denunciationis ꝛ tñ ibi capitula de quibus inquirendum eſt ſunt edenda: qđ dic vt no. j. de inquiſitionibus. Itẽ fallit in caſibꝰ: puta qꝛ cauſe viles ſunt ꝛ parue ſumme: vel qꝛ ruſtici: ſeu agricultores vel pauperes ſunt litigantes: vt in aut. de mand. princ. §. ſi tibi. colla. iij. in aut. de queſtoꝛe. colum. v. C. de ſent. ex peri. reci. aut. breuiſſimas. alias incipit niſi breuioꝛes: dicebantur olim breues lites vſq; ad. l. aureos. C de defen. ci. l. j. hodie vero vſq; ad. ccc. vt in aut. de defen. ci. §. ex prouincia li. ꝛ. §. iudicare. ꝛ ſic intellige ꝙ epiſcopus inter clericos ſuos de plano ſine ſcriptura ꝛ ſine ſpoꝛtulis cauſas audiat: vt. xj. q. j. ſi quis cum clerico: vt foꝛte ſpeciale eſt ibi ꝙ idem epiſcopus ex non ſcripto procedit ſicut ꝛ alibi. ſ. quãdo iudex aufugit nec reddit rationem vt in aut. vt iudi. ſine quoquo ſuffra. §. neceſſitatẽ. colla. ij. ¶ Idẽ ſi agatur de beneficijs obtinẽdis qđ dic vt no. j. de exce. §. ꝛ qñ. ver. ſi. ¶ Item ſi agatur de minus canonice obtentis ſine dioceſani licentia: xvj. q. vij. nullus. j. de inſti. ca. iij. de exceſ. prela. ad aures. ſ. de cleri. peregri. c. fi. vel diutina vocatione vel alijs grauaminibus eccleſiarũ que dioceſanus ex officio ſuo habet coꝛrigere quãdocunq; ipſe ex officio procedit vt patet. j. vt bene. eccl. c. i. de preb. de monachis. ꝛ. c. graue. ſ. de ſupplen. neg. prela. c. ij. x. q̃. j. regenda. idem vbi de plano iudicis officium expeditẽ: de quo multa exempla inuenies. not. ſ. de of. iudi. §. et vtrũ. j. de ſerijs. §. qđ in eis. j. de accu. ſub rubꝛ. de criminalibus ſine oꝛdine puni. etiã. j. vt lit. non conte. per totum. ꝛ. j. de iudi. §. que ſit ſub. §. illud, ver. itẽ in cauſe. ¶ Itẽ ſi partes intel

¶ Citra libellus. adde c. j. e. tit. gl. i. e. ij. de li. cõ. li. vſ. gl. in c. pꝛut de dolo ꝛ cõ. gl. i. c. de cauſis. de oſ. dele. gl. in cle. ſepe. de ver. ſig. ꝛ l aut. offeratꝰ. C. de litis cõteſta.

ſe conueniant ex certa conſcientia q̄ de plano procedat iudex et ſimpliciter ſupponendo ſe mandato ⁊ voluntati ac arbitrio ſuo: vt. C. de priuil. ſcho. quoties. in fi. lib. xij. ſic intelligo. C. a de epiſ. et cle. generaliter. in ff. et in corpore au. ten. de liti. ad excludendas. ver. omne autem diſpendium. colla. viij. ¶ Et ſic intellige q̄ iudex ipſius rei de qua iudex eſt poteſt fieri arbiter id eſt arbitrator. not. §. de ar. §. quis poſſit. ver. ſed nunquid iudex. Item nec in cauſa matrimoniali videtur neceſſaria ſcriptura. j. de teſti. albricus. quod dic vt no. j. de ſenten. ⁊ re iudi. §. qualiter proferri ver. quid de cauſa matrimoniali. Item cum preſes conuenitur vt rationem reddat adminiſtrationis ſue finito officio in auten. vt iudi. ſine quoquo ſuffra. §. neceſſitatem colla. ij. ¶ Nec obſt. j. de dolo ⁊ contu. prout nec alia contraria. quia intelligendū eſt q̄ ibi preceſſit libellus: vel quod habeatur vice libelli: nam ſi ex tenore reſcripti poteſt aliquis inſtrui ſuper peti. actoris nec libellum nec inducias dilatorias obtinebit. j. de dila. preterea ⁊ ar. op. C. quomodo ⁊ quando iudex. auten. qui ſemel vbi oblatio libelli ⁊ preces oblate principi ⁊ iudici directe ⁊ per ipſum aduerſario inſinuate equiparantur vel forte dabitur libellus licet non detur dilatio niſi per modicum ad cautelam. Uel de neceſſitate ſi dubitet ⁊ nunq̄ habuit diem ad deliberandum arg. ff. de eden. l. j. reſpon. j. ⁊ in his que no. j. ver. item cō tra. ⁊ ſeq. ⁊. j. de dila. §. ⁊ quare. ver. quid ergo. vel dic vt not. j. de excep. §. ⁊ quando. verſ. fin. ¶ Conſuetudo tamen quaſi generalis primā ſententiam approbare videtur ſed dico ipſam erroneam et irrationabilem: quia etiam per pactum expreſſum non puto procedere poſſe quod iudex in litem procedat: ⁊ ipſam de iure ſtricto et diffinitiue pronunciando determinet ſine obla. libelli. ¶ Sed voluntati et arbitrio poſſunt ſe ſupponere. vt dixi: ⁊ ſic hoc ius iudicio publicum autoritate ⁊ vtilitate. quod dic vt no. §. de renun. §. ⁊ que renunciari. ⁊ accedit. ff. de admi. tu. quidam decedens alij tn̄ hoc ius intelligunt priuatam vtilitate. Sed inductum propter cōem vtilitatem. vnde tacite rei renunciari poteſt ſicut dicitur in' ſacramēto. c. q̄uis non expreſſim. qd̄ non puto verum niſi prout
8 dixi. ¶ † Libellus aūt ſm Goſ. porrigendus et offerendus eſt reo ab actore vt. iij. q. iij. auſ. offeratur. ⁊ auſ. libellum doctores tn̄ cōiter dicūt q̄ iudici offerendus eſt ⁊ iudex offert reo: vt. j. eo. titu. ſ. C. de epiſc. ⁊ cle. auſ. generaliter. ergo offeratur libellus. ſubaudi iudici. qui ipſum offert ei qui ad iudicium ⁊c. ⁊ ſic intelligunt auten. offeratur et offerri debet ab actore. ff. de eden. l. j. §. j. et ante lit. conteſta. vt patet ex premiſſis: et in iudicio vt in auten. offeratur ſecūdum hominem bonum: ſed videtur q̄ etiam extra iudicium offerri poſſit. ar. in his que not. §. eo. eo. ver. nec obſt. ¶ Item quia diebus feriatis[a] quibus exercetur iudiciū offertur: vt. ff. de adul. miles. §. ſexaginta. nec auten. contradicit: et hoc etiam approbat conſuetudo: et ſatis videtur hoc facere iudex quia in actis redigitur ⁊ ad preceptum iudicis hoc fit. ¶ Sed contra quia charte non debent offerri niſi preſente aduerſario. iij. q. ix. charte. ſed dicunt illud exaudiendum in criminalibus in quibus p̄ſens a preſente accuſari debet. cōtradicit tamen. §. ſexaginta qui in criminalibus loquitur et vide quod no. j. de accu. §. quis accuſari. Item contra. nulla enim dilatio datur a procedente iudice. vt. C. de dila. a procedente. ſed omnis libellus datur cum dilatione vt in auten. offeratur ergo nullus libellus datur a p̄cedente iudice. ¶ Item dilatio
9 † libelli arbitraria eſt: quia aliquando dantur plus q̄. xx. dies. §. de procu. dilectus. aliquando minus. arg. in auten. de mand. prin. §. ſi tibi. colū. iij. Sed hoc non debet fieri niſi cauſa cognita. ergo non niſi ſedente iudice pro tribunali. iij. q. iij. §. ſpacium ver. a iudice. ff. de offic. procon. nec quicquam. §. vbi. ¶ Item offertur libellus ei qui ad iudicium vocatur: non ergo illi qui non vocatur ad iudicium: nec extra iudicium. ¶ Item eadem dies aſſignanda eſt partibus: quare et diem oblationis libelli debet continere: libellus ſcriptum ab eo qui recipit ne ars quedam fiat: puta ne reus forte poſſit dicere adhuc non venit dies propria ſcriptura ſibi obſtante in auten. de exhiben. reis. §. ſancimus igitur collati. v. ergo hoc preſentibus partibus et in figura iudicij fieri debet imo et de conſenſu partium datur dies infra de appel. ſignificante. vnde et petitiones in actis redigende ſunt infra de probatio. quoniam contra falſam. ¶ Solu. puto quod iudici poteſt offerri quolibet die. ⁊ ſic

[a] ¶ Et dieb'. feriatis. ad de glo. l. c. p̄ſcripta. ij q. viij. gloſ. in §. qd̄ ſi p. xx. de ele. lib. vj. gl. l. l. iure mariti. C. d adu. bal. l. l. diu' ff. de ſeruis ba. l. l. c. fi. de ſeruis. bar. ⁊ bal. in rub. C. d in ius vo.

intelligo.ff.de adul.mulea.§.lx. Sed reo non puto ꝙ ſit extra iudicium offerendus:vt in contrariis:ꝛ arg.C.de adul.iure mariti.ibi quibus in publico eius facultas fuerit ꝛc.ff.quis ordo in bono.poſſeſ.ſeruetur.vtile.§.dies.nec obſt.j.de dil.§.preterea nam quod dicit reo ad iudiciū legitime conuocato exponendum eſt id eſt competenti termino aſſignato.j.de dila.c.j.et in libello oblato:vt dicit lex offeratur.ꝛ quod dicit inducie de liberatorie: ꝛc.ſubaudi.xx. dierum:ſed pauciores dies ſufficiēt vel etiam nullā dabit ſi plene certus eſt ꝛ inſtructus vt dicit ipſa litera. arg.ſ.de elect. cum inter vniuerſas.ff.de act.empt. et vendi.l.ſi.ſic igitur offertur libellus parti iudice pro tribunali ſedente et audiente:ꝛ quāta dilatio dari debeat diffiniente:ſicut dixi quis debeat offerre:ꝛ cui:ꝛ quando:ꝛ vbi qualiter:ꝛ ad quid fiat.

10 **Utruꝫ poſſit actor† deſiſtere a proſecutione libelli.** Poteſt quidem re integra indiſtincte vt.C.vt ne. inui.age.vel acc.cog.in rubro et in nigro:ſed ſunt quidam quibus periculuꝫ imminet niſi egerint:vt tutores vel cura.vt.C.arbi.tute.nomina ꝛ de admini.tuto. debitoribus. et.l.ſequen.et pupillorum ꝛ geſtorum negotiorum. ſi erat cognatus domini abſentis et de facili potuit ſatiſdare.ff.de nego.geſt.ſinautem.item procur. vt.C.man.procu.et adminiſtrator ciuitatis.vt.ff.de admi.rer. ad ciui.perti.l.vlti.§.iiij.ꝛ peñ. Item heres qui vindicat mortem defuncti quod intelligo nō occidēdo:ſed accuſando interfectores ipſius:vt.C.ad ſil.ſen. con.l.j.¶Item quilibet agere cogitur et proſequi libellum vſqꝫ ad finem litis conteſta. vel act.ſemel propoſita.et reo citato oſtenſa:vt.C.quomodo et quando iudex. auten. qui ſemel.et in auten.de litib.§.omnem.vero infra de dolo et contuma.cauſam que.et adde qđ not.infra eo.§.proximo.verſ.quod ergo dixi.

11 ¶†Sed nunquid iudex poteſt prefigere terminum actori infra quem agat ſi voluerit alioquin poſtea non audietur: quia in poteſtate ſua eſt quando agat:vt.C.vt ne inuitus.et de tempo.in integ.reſti.peten.ff.de calum.annus et ideo cogi non poteſt. arg.C.de pig.creditor. ¶Item actio certo tempore limitata eſt:et ſic habet actor certum tempus a iure.ergo priuatus auferre non poteſt:vt in auten.de nupt.§. quid de augmentis.in fin.colum.iiij. xxviij. diſt.de his in auten. conſti.que de dignitati.in fi. colla. vj. ¶Contra credo ſcilicet quod ex cauſa poſſit arctari tempus legiſper iudicem. quid enim ſi ciuis expectat quouſqꝫ ſcholaris ſit in proceſſu receſſus ſui et quando vult aſcēdere equum citat ipſum calumnioſe vt ſcholaris redimat ſe qui nullatenus remanere poteſt cum neceſſitas cogat ipſum:ꝛ expenſe graues immineant ꝛ omnia ſint parata.ideo credo ꝙ ex tali cauſa vel quacunqꝫ iuſta poteſt iudex arctare tempus:vt dixi.ar.C.de inge. ꝛ ma.l.diffamari.et de remi.pig.ſi eo.ꝛ qui accu.non poſ.ſi ea.ꝛ de vſu.l.fin.v.q.l.quidam.ſ. de reſcrip.nonnulli.reſpon.j.ꝛ.c.ſi.et in auten. cum de appel.cog.§.ſed et hoc in' preſenti.col. viij.et expreſſum eſt in autenti.d.n.de reſtitu. ſpo.extra frequens.ſ.ſolet enim ſi arctatur.j. de conuerſi.coniuga.ex publico.et de clan.deſpon.cum inhibitio.ſ.de elect.ne pro defectu.ꝛ c.cum in veteri.ff.de opti.l.municipiorū. nec ob.iura.ſ.in contrarium alleg.quia intelligēda ſunt quo ad partes:ſcꝫ quando iudex nō arctat vel hoc facit ſine cauſa.Sed nec iudex priuatus eſt.nec ob.xxviij.diſtin.de his quia illud voluntatis eſt.xxij.q.j.integritas.ꝛ vide quod no.j.de mu.peti.qualiter procedenduꝫ ſit. ver. ꝛ nunquid vbi impetrauit.ꝛ infra. de dila.§.et quare.verſ.ſed quod dixi. ¶Quod dixi in agēdo ꝛ defendendo forte locum habet.ſcꝫ ꝙ quis nō teneatur preciſe defendere ſe: ſed mittatur actor in poſ.ꝛ fiat venditio vel indicatur mulcta vt no.ſ.titu.j.§.quibus et cauſis.verſ.itē ratione contractus.ff.de bo.auc.iudi.poſ.l.penul.ꝛ dicetur infra de dolo ſub rubricella. de contumacia.§.qua pena.verſic.item tanꝙ contra actorem.ꝛ ſequen.vt lit.conteſta.§.in alijs. procurator tamen actoris qui de defendendo cauit preciſe tenetur defendere.ſ. de procurato.ſed ꝛ he §.penul.ꝛ no.ſ.de procu.§.ad quid tenetur.verſ. hoc ſi non conſtat.ꝛ.§.preceden. ver.item ad officium eius pertinet.ꝛ infra. de lit.conte. §. ꝛ qualiter.

12 a **Et an libellus† mutari poſſit.** ᵃ Dicꝫ ꝙ vt C.de eden.edita actio.quandocunqꝫ ante ſententiam ſecundum pla.ꝛ.M.vt inſtitu. de act. §.ſi minus.ff.de noxa.in delictis.§.ſi detecta

a An libell' mutari poſſit. Adde car. zaba.l c.ij. in pe. q.de lib.oblata. idē car. in cle. ſepe.in.xviij. q. de verb. ſigni.

dominus meus contra. ⁊ ideo dic quod in vniuerſali ac. mutari ⁊ emendari poteſt addendo vel detrahendo non dico ac. mutando. vt infra quandocunq; ante ſententiam: vt ait pla. ⁊ m. vt. ff. de peti. hered. l. iiij. ⁊ l. ſi quo tempore. Sz in ſingulari non licet lit. conteſta. ſecũdum colũbum. ff. de iudi. non poteſt. C. de temp. app. l. vlti. ⁊ ſic intellige. C. de edendo. l. edita ij. queſtio. viij. libellorum. ff. de exceptione rei iudicate. l. ergo. ⁊ l. cum queritur. ⁊ l. cum de hoc. vel ſecundum Azo. licet hoc quandocunq; antequam ſacramentum de calum. preſtitum ſit. alias iuraretur bis de calum. ſecundo ſcilicet ratione additionis quod prohibet ius: vt dicam. infra de iu. calum. §. quando. ⁊ ſi tacite remiſſum ſit ſacramentum quod poteſt fieri. C. de iura. calum. l. ij. §. ſed quia. licet quãdocunq; ante depoſitionem teſtium ſecunduz Io. ⁊ ſic etiaz licet mutare ac. dummodo alia cauſa non apponatur vt ſi ab initio propoſuit ac. vi bo. ra. pro re mobili rapta. modo volo proponere ac. furti ex eadem cauſa licet ad hoc. ff. de iureiuran. duobus. §. exceptio. ⁊ §. colonus. ⁊ in dictis. ll. in quibus ex eadem cauſa plures actiones oriuntur: quas not. ſ. eodem. §. quid debeat. ver. actio ibi an ſit tale factũ. ¶ Quid ergo ſi prorſus extraneam ac. mutet vt primo propoſuit fam. her. poſtea preponat rei vendi. dicunt quidem quod poteſt: ar. inſtitu. de act. §. quid ſi aliud pro alio. ſed hoc nõ eſt verũ quia cũ noua cauſa ſit noue dilationes dãde eſſent ⁊ noua lit. conteſta. facienda cum prorſus ſit alia cauſa. ¶ Sed ⁊ hoc quidem poteſt ſaluo iure rei. ſcilicet vt condemnetur ſibi ad intereſſe ⁊ expẽſas omnes quaz fecit ſi ergo nil intereſt impune mutabit. ff. de interro. actio. de etate. §. vlt. ⁊ man. ſi mandauero. §. ſicut. ⁊ de edẽ. vbi. §. is autem. de iudi. cum quem temere. ⁊ ſic intelligas quod licet porrigenti libellum recuperare ne iuſte penitudinis humanitas amputetur. ij. q. vi. ſi quis libellos. C. de ap. ſi quis libel. ar. ff. de reg. iur. nemo. Sed ⁊ libellus accuſationis reuocari poteſt. ij. queſtio. iij. ſi quem penituerit quod tamen dic vt not. infra. de accu. §. qualiter procedatur. verſic. hoc ſiue crimen. ⁊ ſequen. ¶ Quod ergo dixi. ſ. §. proxi. ver. item quilibet agere cogit. ſcilicet quod ex quo actor ſemel propoſuit ac. neceſſe habet eã proſequi vſq; in fin. lit. expone actionem. id eſt cauſam vel dic actionem propoſitam vel aliã que ad eandem cauſam competat. hoc enim impune licebit prout dictum eſt: niſi forte actor in totum diſtiterit. C. de penis. poſtq;. ſed non deſtitiſſe videtur qui diſtulit: ſed qui in totum renunciauit. ff. de mino. deſtitiſſe videtur. ¶ Et ſecundum hoc parum videtur adde re in libellis clauſula que tota die apponitur in fi. ſcilicet, ſupraſcripta petit ſaluo iure addendi[a] diminui ⁊ corrigẽ. ⁊ permutãdi. ⁊ emẽdãdi. quã habes poſitã in text. infra de fide inſtrumen. inter dilectos. reſpon. j. quia ſiue apponatur ſiue non habet locum quod dixi. ſed quidam apponunt ſaluo iure ⁊c. quandocunq; vſq; ad fin. litis. et non conſulo quod hoc verbum admittatis ne videamini approbare ſententiam pla. ſupra poſitam et tacite renunciare iuri veſtro. argu. infra de his que fi. a ma. par. capitu. ex ore. et de cenſi. cum olim. ſupra de offic. delega. gratum. et relatum. C. de iur. do. impe. ſi creditor. hec enim verba quandocunq; ante ſententiam proculdubio aliquid operari debet. ff. de vſur. ſi ſtipulatus. et extenſiua ſunt ergo extenduntur. ff. ad tertul. l. filiũ mater. §. filius. et §. etiam tacita renunciatio magis prodeſt quãdoq; q̃ expreſſa. ¶ Itẽ contrariam actionem mutare non licet quia in his per electi. vnius altera tollitur. et ambas proponens non eſt audiendus: vt not. ſupra eo. §. quid debeat. verſi. ſi circa idem. nec obſt. contraria ſignata que faciunt pro ſententia pla. ſupra in princip. huius §. nam quod dicit. §. ſi minus. q; in eodem iudicio licet amplius proponere. expone id eſt apud eundem iudicez nam propter identitatem perſonarum litigatorum et iudicis idẽ dicitur iudicium licet aliud petatur. vt inſtitu. de actio. §. ſi quis aliud pro alio. nec obſt. l. in delictis. §. ſi detracta. quia ibi ex eadem cauſa et ex eadem actione et ad idem agitur. licet eſſet variatio in quodam beneficio quod dominus habet per. l. ſcilicet vt conuentus nox. aliter poſſit pro noxa dare ſeruum: vt inſtitu. de actio. §. ſumma. Sed de equitate canonica vera eſt forte ſententia pla. ar. in his que not. ſupra eodem. §. quid debeat. verſicu. T. dixit et modica mutatio non obeſt. infra de dilat. litere quod dic vt no. infra de dila. §. ⁊ quare. ver. quid ergo.

a ¶ Saluo iure addẽdi. add gl. ⁊ ibi arch. in. c. inter dilectos. de fi. inſtr. ſpe. ti. de li. conte. §. nũc vidẽdũ circa fi. bart. l. l. nõ ſolũ. in. §. more. ff. de no. op. nũ. bal. l. l. tres denũtiationes. C. q̃n ⁊ q̃n iudex ang. l. l. ſi qs in itẽtionem ambigua. ff. de iur.

Quis ſit eius effectus.

15 † Hic eſt vt certa feratur ſententia lit. conte. ſi de cauſa liqueat q; ſecundum petitionem in libello factam formanda eſt ſententia: vt no. ſ. e. §. quid debeat ſub. §. patet ex premiſſis. verſic. in perſonalibus. in fin. ¶ Item obligat offerentem cauſam ad finem perducere. vt. C. quomodo ꝛ quando iudex auk. qui ſemel. quod dic vt no. ſ. eo. §. ꝛ an libellus. ꝛ. §. vtrum poſſit. ¶ Itē perpetuat ac. annalem ſicut eſt actio iniuriarū ſi principi oblatus fuerit vt. C. quando li. prin. ob. l. j. ꝛ ij. ¶ Item facit rem litigioſam ſecuta per executorem denuntiatione. C. de li. auk. litigioſa. ſed hoc intellige. j. vt lit. penden. eccleſia. xj. q. quia reo. ¶ Item eodem modo interrūpit preſcrip. C. de preſcri. xxx. an. ſicut in rem. ꝛ in tantum hoc verum eſt vt ſi quis aliquem libello obnoxiū dixerit. ꝛ ſi libellus nullam cauſam vel vnam ſolā contineat. omniū tamen actionum perſonaliū videtur interruptio facta. C. de annali excep. ſi ex multis nec ob. ꝙ libellus inepte videatur formatus: q̄ſi nulla cauſa exprimitur: nam ꝛ ſine libello ſola executoris conuētio preſcriptionem interrumpit: vt in. l. allegata. ſicut in rem de facili enī fit interruptio in odium ꝑſcriptionis: vt innuit. d. l. ſi ex multis in fi. ergo libellus oblatus ipſam multo fortius interrūpit. ¶ Quinimo libell⁹ oblatus ipſam actionē ꝑpetuat: vt C. de annali exce. l. ij. lit. ſi ꝯte. vt dicā. j. de li. cōte. §. q̄s ſit effect⁹.

a ¶ Que dicant mutue petitiones. adde doct. l rub. co. titu.

¶ De mutuis petitiōib⁹. Rub.

1 Petitiones mutue q̄ dicant.
2 Petitiones mutue apud quem fieri debeant.
3 Petitiōes mutue q̄n ſunt faciēde.
5 Reconuentioni an ſit locus in cauſa appellationis.
6 Procedi qualiter debeat in mutuis petitionibus.
7 Mutue petitiones in quib⁹ caſibus ceſſare debeant.

Quoties contingit q̄d libello reo oblato reoffertur libellus a reo actori: vt ergo ſciamus quid iuris de re oblatione iſta videamus de mutuis petitionibus dicentes. ¶ Que dicantur mutue petitiones. ¶ Apud quē fieri debeant. ¶ Et quando faciende ſunt. ¶ Que pena actoris nolentis rn̄dere. ¶ Qualiter procedendum ſit in mutuis petitionibus. ¶ Et in quibus caſibus ceſſare debeant.

1 **Que dicantur mutue † petitiōes.** [a] Reſpondeo ad inuicem propoſite queſtiones: quod patet ex ſignificatione verbi. ꝛ de his. C. de compenſa. neq; ſcriptura. ff. de var. ꝛ extraor. cogni. l. j. §. vlti.

2 **Apud quem fieri debeāt.** † Apud eūdem iudicem nec enim continentia iudicij diuidēda eſt: vt. j. de ſequeſtra. poſ. c. j. C. de iudi. nulli. ſ. de reſcrip. c. ſi. ver. ſeu quenquam.

3 **Et quando faciende ſunt** † Ante lit. conte. alſo ſemel lit. cōte. nō audietur reus volens reconuenire actorem coram delegato ſed demum finita lite poterit eum cōuenire corā ordinario. vt C. de ſenten. ꝛ interlo. om. iu. auk. ꝛ conſequēter. ꝛ eſt ar. ꝙ vno ꝛ eodem tempore nō eſt quis trahendus ad diuerſa iudicia: vt eſt expreſſum ſ. de reſcrip. c. vlti. ꝛ in auk. d. n. extra de reſcri. diſpendia quia preſumitur hoc facere fraudulenter ergo imputet ſibi qui tacuit. vt in auk. de execu. ꝛ his qui conueniūtur. §. illud. ꝟ. ſi itaq; tacuerit. ꝛ hoc intelligo de litibus ortis ante li. conte. quas ſciebat reus ſibi competere. porro in ortis poſtea aut antea. ſed ipſe neſciebat q̄d exemplificat per. l. ff. de ver. oblig. l. vlti. ꝛ de re. iur. qui in alterius. nec enim imputari poteſt taciturnitas: argu. ff. de ven. inſpicien. l. j. J. de iur. cano. ceterum. ꝛ de exceptio. paſtoralis. ergo in hoc caſu coram ordinario lis ſuo marte diſcurrat: hoc etiam innuit ordo iuris rubricelle hic poſitus quia primo poſuit compilator de libelli obla. ſecundo de mutuis petitionibus ante rubricam de lit. conteſt. quaſi velit dicere quod poſt libellum oblatum ante lit. conteſta. fieri debet non poſt. ¶ Dixit tamen Azo quod etiam poſt lit. conteſta. incontinenti nullo contrario actu interueniente poteſt fieri reconuentio. argumen. C. de liber. cauſa. l. vlti. ſuper hoc vide concordantias poſitas. ſ. de electioni. in prima forma ſuper illo verbo mor. ꝛ idem dicit Goffred. argu. C. de procura. nihil intereſt: quia principium cauſe dicitur conteſtatio. C. de iura. calum. l. ij. verum vbicunq; libellus reconuentionis porrigitur vſq; ad litis conteſta.

vel parum poſt neceſſe habet reus reſpondere ad libellum reconuēctionis lit.iam conteſt. in cauſa conuentionis:vt ſ.c.ſ. verius videtur qḋ ante lit.conte.arg.C.vbi in rem act.ex debi.l.ij. ſ.vt lit.non conteſt.qm̄ §.vlti.⁊ eſt ratio ne proceſſus alterius impediatur.quia qui prior appellat prior agat:vt.ff.de iudi.qui prior.ſ.de ordi.cogni.cum dilec.§.nos autem.vt ⁊ appareat in his que not.ſ.eo.§.qualiter procedendū ſit: ⁊ hec locum habent in delegato. ¶ Sed nunquid coram ordinario locus eſt reconuentioni quandocunq̄ ita ꝙ ſint mutue petitiones. quidam dicunt ꝙ ſic quibus non aſſentio: ne paretur preiudicium ei qui primo appellauit: vt ſ.priori.dixi:pararetur autem preiudicium qꝛ differretur cognitio prime cauſe: cum mutue petitiones ſimul retractande ſint. vt dicam.ſ. §.qualiter. Sed tamen in modum conuentionis admittat quandocunq̄ intra tempus legitimum cum ipſius iuriſditio perpetua ſit. ⁊ hoc eſt quod voluit notare litera dicens quod procurator datus ad agendum lit.conteſt.cum eo vice mutua conuenitur non dixit reconuenitur quaſi diceret ex quo fit poſt lit.conteſt. mutue ſunt conuentiones.vt.ff.de compenſatio. in rem. ¶ Et hoc verum intelligas quando tā actor quam reus erat de eodem foro:quia tūc dicitur idem conſul ff.de officio proconſul.meminiſſe.⁊ ad municipales magiſtratus. ſcḋm dominum meum nam ſi ex diuerſis:vt quia clericus conuenit laicum coram iudice ſeculari lite ſemel conteſta.non poterit laicus coram ſeculari reconuenire clericum nec etiam conuenire:ſed ſequi forum ſuum:vt.ſ.de iudic.c.fin. Reſtat igitur quod ante lit.conte.coram ſeculari iudice ipſum clericū pōt recōuenire:niſi ſit cauſa que coram eccleſiaſtico iudice ſit tractanda:ſuper quo vide exempla.ſ.de foro compe.§. ex premiſſis patet.⁊ in hoc caſu poteſt laicus clericum conuenire coram iudice nō ſuo ratione reconuentionis.vt dixi.ſ.de foro compete. ſub.§.liquet etiam.⁊ ſic reconuentionis cauſa prorogatur iuriſditio ad alias res que continetur in reſcripto.quod eſt contra.ſ.de offi. dele. p.⁊.G.⁊.c.cum olim abbas. ⁊ ad perſonas in quibus ordinarius iuriſditionem non habet:vt in clerico prout dixi ⁊ probatur.iij.q.viij.c.ſ.ſed certe ratione reconuentionis factus eſt iudex ſuus ⁊ ſic taceant qui dicunt ꝙ in hoc caſu ſpeciale eſt ꝙ ſententia a non ſuo iudice lata teneat.imo iudex eſt quia actor ſequitur forum rei.ſ.de for.cōpe.§.quibus ex cauſis.Sed quid ſi coram pedaneo iudice qui de libertate neq̄t cognoſcere.vt C.de pedaneis iudi.l.ij. fiat reconuentio ſuper libertate.videtur ꝙ fieri poſſit.argu.C.de iudi.quoties.⁊ de ordi.iudi.l.ſ. ſ. de reſtitu.in integrū.cauſa §.delegati. ¶ Dic contra quia nunquam poteſt fieri reconuētio coram iudice niſi ſuper cauſa quam ex vi iuriſditionis habet: quod non poſſet pronunciare. ſed hoc in reconuentione neceſſarium eſt ergo aliud in incidēti quia ibi nō pnunciat.
4 ¶ †Sꝫ nunquid in cauſa appellationis [a] locus eſt reconuentioni: ſm illos qui dicunt ꝙ vna ⁊ eadem cauſa eſt cum principali non.Sed ſm alios qui dicūt qḋ alia cauſa ſit: pro quibus facit ſ.de teſta.rayna.§.demum. verſicu.dilectus.nam ibi fuit lis cōteſta.ſuper cauſa appella.quare patet ꝙ alia cauſa: de hoc dicetur.ſ.de appella.§.quis ſit effectus.verſicu.vbi autem a ſententia.⁊ ſequentibus.

a ¶ In cauſa appell. addꝰ ſpe.in ti.de recōuētione. l §.ij.ꝟ. legatꝰ.glo. i cle.i. de cā poſſ. Inn. ⁊ doc. i.c.ſ. de mu.pet. Cy.in.l. p hāc.in.vij. q.C.de tē. appel.

Que pena nolētis actoris reſpondere.

Reſpondeo vt ei non reſpondeatur. arg. ſ.de iura.cal.imperatorum.⁊.c. ſi.§. pena.nam ⁊ ſi iudex reconuentionem negligeret ⁊ vellet procedere in petitione actoris repulſa reconuentione non teneret factum ſuum vel potius appellandum eſſet:vt.ff. que ſententie ſine appellatio. recipi §. vlti.⁊ ad hoc.ff.de procura.mutus.§. pena. ¶ Nunquid ergo procedetur vltra vt iudex ad inſtantiam rei procedat ſuper reconuentione ex quo ſemel tractus eſt in iudicium ⁊ quidem non videtur quia hoc beneficiū habet reus ex conuentione: ſed illa ceſſat.ergo reconuentio ceſſare debet:vt argu.ſ.de appell. cum ceſſante. lxſ. diſtinctio.§. his omnibus.et actor ante lit. cōteſtatio.deſiſtere poteſt.ff. de in ius vocando.quamuis.⁊ rex ratam haberi.amplius.dic contra.argumentum.ff.de bonorꝫ poſſeſſione contra tabulas.poſt mortem.§.vltimo. ⁊ expreſſim probatur.ſ.eodem.c.ſ. Et quod dixi quod ante litis conteſtationem poteſt deſiſtere actor. verum eſt quo ad penam vitandam.porro facere iuſtitiam potius premium eſt quam penā: et iudex inter partes per citātionem perpetuatus eſt.ſ.de officio delega.c.vlti.Item nō ob-

Sed quod ceſſante cauſa ceſſat ⁊c. nec enim ceſſat cauſa cum ſemel cōuenerit. nam facte cauſe infecte fieri non poſſunt. ff. de capti. et poſtl. re. in bello. §. facte. ergo inſtante reo ſemel conuento. i. pulſato in reconuentione procedit. in aut. de execu. ⁊ his qui conueniunt ⁊ reconueniuntur. §. illud. colla. viij. ⁊ eſt ratio q͛ iudicem quem pro te approbaſti contra te habere iudicem dedignari non debeſ: vt. C. de ſen. ⁊ interlo. om. iud. cum papinianus. in fi. iij. q. viij. cuius in agendo. vnde nec ipſum iudicem poterit recuſare conueniens. ar. ff. de neg. ge. pomp. et de adulte. ſi vxor. §. vlt. niſi ex noua cauſa. ff. de interrog. ac. de etate. §. ex cauſa. J. de exce. paſtoralis. et quod quiſq̓ iuris ⁊c. S. de conſti. cū oēs. ff. quod quiſq̓ iur. l. j. ⁊ fruſtra petit debitum qui quod debet non impendit. xxij. queſtio. vj. nihil iniquius. J. de ele. ſignificaſti. in fi. xcj. diſ. eſto ſubiectus. J. de iureiu. peruenit. ⁊ de vſuris. q͛ fruſtra. Sed contra. C. de compen. l. vl. ſolutio id ſpeciale eſt in depoſito. J. depoſi. bona fide. §. ſane.

Qualiter procedēdum ſit in mutuis petitionibus. Hoc modo: libello oblato ab actore reo: reus ſi eum reconuenire vult porrigat ei reconuentionem ſuam ante li. conteſt. et ita deliberatiōe hincinde habita, fiet primo lit. conte. ſuper peti. primitus offerentis. ſecundo ſuper pe. reconuenientis poſtea iudex viciſſim audiat cauſam vtranq̓ ſic conueniens. primo faciat poſitiones: ſecundo recōueniens. conueniens primo producat teſtes. ſecundo reconueniens: ita quod vna ⁊ eadem die vtrāq̓ queſtionem quaſi vna ſententia terminet concordia vel iudicio mediante. vt. J. e. c. j. ⁊ de ord. cog. cū dilectus. §. nos autem. ideo ſi aduenīēte die in quo debeat reſpondere libello ante li. conte. vult porrigere lit. actori differtur reſponſio prime petitionis quouſq̓ elapſi ſint. xx. dies q̄ dantur actori. iij. q. iij. §. ſpacium. C. de dila. ſi quando. ideo hoc admittitur ante li. conte. q͛ poſtea nimis differretur cauſa cum iam ceptum ſit iudicium. ergo vbi non concurrunt ſicut dixi habet locū regula: qui prior appellat prior agat. ff. de iudic. qui prior. Sed ⁊ vbi concurrūt quantum ad hoc vt is qui primo ad iudicium proclamauit primo in omnibus admittatur ſecundū Gof. ſicut. S. plene expoſui non dicuntur ergo concurrere quando poſt li. conte. ſuper primo libello offertur ſecundus ſed ſi ante ſic. ⁊ differt li. conte. primi quouſq̓ labatur dies data ad deliberandum ſuper ſecundo: q͛ in mora modici temporis non eſt maximum damnum. ff. de iudi. ſi debitori. ¶ Ubi ergo concurrunt conuētio ⁊ reconuentio viciſſim ſunt tractande: ⁊ eadem die incipiende quo ad li. conte. ⁊ diffiniende quaſi vna ſententia vt dixi ⁊ bene dico quaſi vna. nam in veritate due ſunt ſententie que ferunt circa duas qōnes ſeſe minime contingentes: ⁊ etiam ſi ſe contingant puta q͛ agitur petitorio ⁊ poſſeſſorio circa eandem rem adhuc ſunt ſententie ferende. J. de cauſa poſ. cum eccleſia. ſed quaſi vna ⁊ eadem ſententia dicunt quo ad contextum prolationis q͛ ſ. vno cōtextu feruntur ſicut plures ſtipulatiōes reſpectu plurium rerum dār vna et eadem ſtipulatio quo ad conceptionem verbo͛. ff. de ver. ob. ſcire debemus. ⁊. l. ſi ſtichū. §. ſtipulatio. ff. de do. cauſa mor. ſenatus cenſuit. §. vl. ideo ſi iudex pronunciet in cauſa conuentionis et differat pronunciare in cā reconuentionis a tali grauamine appellari poteſt. ff. queſen. ſine ap. reſcin. l. j. §. vlti. ſʒ Gof. ¶ Quid ergo ſi impetro reſcriptum contra te ſuper. x. tu vis me reconuenire ſuper. xx. vel ſuper diuerſis rebus nunquid poteſ: q͛ indiſtincte dicitur quod me poteris recōuenire. argu. ff. de procu. omnium. ⁊ de interro. ac. ſi ſine. §. ſi defenſor. alias eſt lex. ⁊. ff. de iuriſ. om. iu. ſi idē. ¶ Et nunquid poteris me recōuenire criminaliter. forte ſic: vt. J. eo. §. ⁊ in quibus caſibus. Sed contra. S. de reſcri. ſedes. ¶ Quid ſi vis me recōuenire ſuper lite que orta eſt inter me et te poſt datam reſcrip. quod contra te impetraui videtur qd non poſſis: q͛ reſcriptum nō extendit ad futura. S. de reſcri. ad hoc ſum⁹. ⁊. c. vlti. ver. aut literas. non eni reſcriptū quod impetraui plus priuilegij tibi auferre poteſt q̄ mihi q͛ actoris ⁊ rei vna ⁊ eadē cōditio eſt. J. eo. c. ij. vnde ſi remota eſt ap. in conuentione vr remota ⁊ in reconuentione quaſi repetita. xxxij. q. vj. apoſtolus. C. ad trebel. non iuſtā. ff. de leg. ij. debitor. §. j. et nō debet licere actori qd reo nō licet alias contra. ff. de reg. iur. nō debet nec iudicium claudicare ſic nec arbitriū: vt not. S. de arbi. §. qualiter cōſtituat. videt tn̄ cōtra q͛ non di. vt dixi. ⁊ reconuentioni locus eſt qñcunq̓ ante lit. conte. vt no. S. eo. §. ⁊ qn. nec eni vires reſcripti inſpiciunt q̄tum ad recōuentionem ſed equitas: vt no. S. eo. §. q̄ pena. ibi ⁊ eſt rō ⁊c. vnde etiā in recōuentione dele. ordinarius videt. cū hoc habeat a iure. ff. de iur. om. iud. ⁊ q͛. S. de offi. ordi. irrefragabili. contra ar. Sed expoſitio quā ibi facio concordat nec eni ex virib⁹ reſcripti pōt cognoſcere niſi de rebus que ibi continent vt. S. §. ⁊ quando. prope fi. ⁊ ſic reſcriptum plus prodeſt reo in hoc caſu q̄ ſi ipſemet impetraſſet. ¶ Et nunqd ſi reus impetrat contra me poſſum ipſum cōuenire ſup quibuſcūq̓ nō puto. ¶ Et nunquid ipſe poteſt me reconuenire. nō credo: q͛ non hʒ locum rō ſuperior cū ipſemet impetrauerit. ¶ Et nunqd vbi impetraui iudicē cōtra ipm reum: ⁊ ipſe recōuenit me poſſum ego ipm reconuenire vt ita loquar. vr q͛ ſic: ſicut poſſum triplicare. ar. S. de ſo. cōpe. ex pte. §. id quoq̓. J. de cōdi. app. p tuas. S. de exce. l. ij. J.

deteſti. licet iud. Item quia hec reconuentio poteſt dici reconuentio reſpectu tue reconuē⸗tionis que poteſt dici reconuētio reſpectu ſub⸗ſequētis ſicut ⁊ relator dicitur delator. C. de re⸗bus cre. generaliter. contra credo. ⁊ eſt ratio qꝛ actor habet in poteſtate vtrum impetret ſuper vno vel pluribus. ff. de qui. re. ad eun. iudi. ea⸗tur. l. j. ⁊. ij. S. de reſcrip. ca. fin. ⁊ in aut. d. n. ex⸗tra de reſcri. diſpendia vel addi faciat clauſu⸗lam generalem. ⁊ ſuper quibuſdā alijs ⁊ quā⸗do impetret. Sed hoc non eſt in poteſtate rei cōtra quē impetratur: imputet ergo ſibi actor ſi nō vigilauit nec imputetur reo qui ad iudi⸗cium inuitus trahitur. ad hoc. S. de reſcrip. ſe⸗des apoſtolica. ff. de calum. annus. C. de temp. in inte. reſti. petende. ff. de reg. iur. fauorabilio⸗res. ff. de act. ⁊ obl. arrianus. J. de ꝓba. ex lite⸗ris. alias in infinitum procederent he mutue petitiones quod eſſet iniquum. ar. in aut. d. n. extra de reſcri. c. in multis.

6 Et in quibus † caſibus ceſſare de⸗beant. In preiudicialibus actionibus: de qui⸗bus no. J. de ordi. co. §. primo. ver. ſi altera. ⁊ ver. fallit regula. ¶ Item in actio. iniuriarum vel furti vel damni dati eo animo quod is qui paſ⸗ſus eſt. poſſit reconuenire. J. de iure pa. rela⸗tum. ff. de iudi. l. prima. §. ſed ſi agant. ¶ Item in criminali queſtione [a] concurrente cum libe⸗rali cauſa vel ſi de hereditate ⁊ libertate aga⸗tur: ita ciuilis preiudicat aliquando crimi⸗nali. iij. queſtio. vlti. §. aliquādo. Item excom⸗municatus [b] nō poteſt reconuenire licet poſſit vti defenſione recuſatione ⁊ appellatione. J. de exce. cum in priorem. ⁊ in ſumma dicitur et ta⸗men poteſt conueniri. S. de iudi. intelleximus. ¶ Item coram arbitro [c] non eſt locus recon⸗uentioni ſupra de arbi. cū dilectus. qđ intelli⸗gas niſi plenum compromiſſum factum ſit de omnibus controuerſijs que inter actorem et reum vertuntur vel verti poſſunt. ff. de arbi. ſi cum dies. §. plenum. tunc enim nō aliter audi⸗tur actor niſi ſe defendat ⁊ reconuentioni rei reſpondeat. ff. de arbi. nō diſtinguemus. §. ſed ⁊ compromiſſum illud. ¶ Item ſi accuſo te cri⸗minaliter non poteris me reconuenire. iij. q. ⁊. xi. c. j. qꝛ non relatione criminis: ſed purgatio⸗ne deſinit eſſe innocens accuſatus. ff. de publi. iudi. is qui. ¶ Item in cauſa ſpoliationis que dedignantia nature eſt nec competitur diſſi⸗milem queſtionem ſecundum Goffre. nam ſi peto a te poſſeſſionem fundi de quo me deie⸗ciſti non potes me reconuenire ſuper aliquo niſi ſuper ſpoliatione conſimili: qꝛ in hoc cau⸗ſa ſpoliationis noſcitur priuilegiata. J. de ordi. cog. ſuper ſpoliatione. ¶ Item fallit in momē⸗tanea poſſeſſione: nam ſi pupillus agat cōtra me vti poſ. vel interdicto vnde vi vel quod vi aut clam ipm reconuenire non poteris. C. qui legi. perſo. habe. ſtan. in iud. l. vltima.

¶ De litis conteſtatione. Rubrica.

1 Litis conteſtatio que ſit.
2 Litis conteſtatio qualiter fieri debeat.
3 Litis conteſtatio quando fieri debeat.
4 Lis quare non conteſtetur per poſitiones ⁊ reſponſiones.
5 Litis conteſtationis effectus quis ſit.

Quia libellis oblatis hincinde in mutuis petitionibus vna ⁊ eadē die litis cōte. eſt ideo dicamus. ¶ Quid ſit litis cōteſtatio. ¶ Qualiter fieri debeat. ¶ Et quādo. ¶ Que ſit ratio quod per poſitiones et reſpōſiones ad eas factas non conteſtetur lis. ¶ Quis ſit effectus litis conteſtationis.

Que ſit litis conteſtatio.

1 † principalis negotij hinc inde apud iudicē facta narratio ſm Azo. Sed hoc nō placet qꝛ innuit qđ per poſitiones cōteſtetur. imo potius videtur deſcribi mutua petitio: ideo dico qđ litis cōteſtatio eſt fundamētum iudicij per petitionē in iure ꝓpoſitam ⁊ congruam reſpōſionē ſecutam animo cōteſtādi litem factā: quo omiſſo ſi in forma iudicij ꝓcedatur vexantur inanibus laboribus et ſumptibus procedētes ſeu litigātes vt patet in inferioribus.

Qualiter fieri debeat.

2 † Per petitionē i. iure ꝓpoſitā ⁊ rñſionem ſecutam ad eā: vt patet. S. pri. ⁊. J. c. j. S. de ele. dudū. §. licet. ⁊. §. partibus. ⁊. S. tit. j. c. j. ibi mandamus quatenus ⁊c. ⁊ adde qđ no. J. de excep. §. ⁊ qn. ver. ſi. idē ſi narrationi in libello propoſite rñdeatur. S. de ele. querelā. J. de reſti. ſpo. cūm ad ſe dem. rñ. j. arg. cōtra. J. de dolo et

a ¶ In criminali qōne. Adde gl. i c. at ſi cleri. et. de in. gl. in. c. cuius in agēdo. iij. qō. viij. ¶ Cy. in. l. j. ⁊ l. l. negāda. C. q̄ accu. nō poſ. bal. in. l. is q̄ reus. ff. de public. iudic.

b ¶ Itē excōcatus. adđ no. p doct. iiij. qō. j. in ſūma. doc. l. c. cū iter. de excep. diffuſe per pe. de monte in ſua re pe. c. itelleximus. de iudic.

c ¶ Corā arbitro. Adde barb. cōſil. iiij. inci. i medio aſſe rā. i. xj. col. verſi. facit etiā quod voluit domi. Abb. in iiij. vol. s.

contu.prout. Sed illud intellige ſm Ber.vel
dic vt no.j. de excep.§.quis ſit effectus.ver.ſed
nūquid.⁊ ſeq.ergo res in iudicium non vide-
tur deducta ſi ſola petitio in iudicio propoſita
ſit.Sed tunc cū iudex incipit audire cauſam
per narrationē ⁊ reſponſionem : vt.C.de lit.cō-
teſt.l.j.quod ergo Greg.vocat petitionem : lex
vocat narrationem:vnde dicit quod reus no-
lens iurare de calum.habēdus eſt pro cōfeſſo
in his capitulis que in narratione.i.in libello
comprehenſa ſunt : vt.C. de iura.calum.l.ij.§.
ſinautem reus.⁊ bene dico in his capitulis.nā
ſi plura ſunt ca.in libello omnibus reſponden
dum eſt ad hoc vt ſit.plena litis conte.facta.
argu.ff.de ap.cum in vna.⁊ de no.ope.nun.de
pupillo.§.ſi plurium.ij.queſtio.iij.§.notandū.
in verbo ſi plura.j.de ſen.excom.cum pro cau-
ſa.¶Et idem intelligas in poſitione plures
articulos continentes:vt no.ſ.de iudi.que ſint.
ver.hoc tamen ſcias.⁊ ſeq.¶ Sed et ſi ſic re-
ſpondeatur ſicut in romana curia fieri conſue-
uit:nego narrata prout narrantur:⁊ dico peti
ta fieri non debere.plena eſt litis conte.facta.
arg.inſti.qui.mo.tol.obli §.eſt et prodita.ff.de
ver.ob.pluribus.in princi.⁊.l.titia.in fi.¶Idē
ſi omnia negentur ſm Goffre.quaſi ad omnia
intelligatur ſingulariter reſponſum . Si plu-
ra ſint diſiunctiue poſita in libello hoc admit-
to.ſinautem copulatiue oportet qđ ſingulari-
ter reſpondeatur.alioquin pro vno falſo quod
ſibi poneretur poſſet negari totus libellus ſine
metu periurij: vt apparet in his que not.ſ.de
reſcrip §.et de ipſius interpretatione.ver.ſed ſi
nō obligauit ſe.⁊ ſm hoc intellige qđ not.j.eo.
ver.qđ ſi ante iuramētum : nec obijcias de diſ
iunctione poſita in libello : qꝛ aliquotiens ad-
mittitur.ar.j.de teſti.ſpo.cum ad ſedem.⁊ not.
ſ.de libel. obl §.quid debeat.ver.ſed ⁊ legiſte.
aliquoties etiā non opponitur.¶Lex ergo pe
titionē vocat narrationem.⁊ Inno.vt.ſ.de ele.
querelam.¶ Alex.act.ſ.tit.j.c.j.¶ Et Inn.li-
bellum.ſ.de libel.ob.c.ij.¶ Greg.libellū con-
uentionalem vt.ſ.de libel.ob.c.vlti.¶ Igna-
rus reclamationē ſeu poſtulationē.ſ.de libel.
ob.c.j.¶ Sunt ergo hec nomina diuerſa idē
tn̄ ſignificantia ⁊ ſic tam leges ꝙ cano.concor-
dant qđ per petitionem ſeu narrationem ſiue
libellum et reſponſionē ad ipſum conteſtetur
lis ⁊ non per poſitiones. vt ſequetur.j.prox.
¶Et ſi cōteſtetur ꝙuis aliqui dicāt litem cō-
teſtari:tamen dico lit.conte. vnde ferenda eſt
ſententia.j.de rerum permu.cū olim.ſ.de con-
ſtitu.eccleſia ſancte Marie.ij.queſtio.j.nos in
queꝙ.⁊ dicū.j.de cōfeſ.§.vtrum in confeſſum:
ſiue per negationem:vt.C.de iudi.rem non no-
uam.§.patron'.ſed nō conteſtatur per poſitio-
nes ⁊ reſponſiones: vt hic:⁊.ſ de elec.dudum.
§.licet.que ſit ratio dicetur.j.eo.§.que ſit ra-
tio.¶Hoc de vera lit.conteſt.eſt enim ⁊ inter-
pretatiua.quod dic vt no.j.vt lit.non conte.§.
quid ſi ſuper rebus.ver.ſcđm vbi lis quaſi cō-
teſtari videtur.¶ Quid ſi die aduenitente re-
ſpondeat reus contendēdum puto.dico litem
nō eſſe conteſt.poteſt enim eſſe quod vera ſint
que in libello continētur et tamē contendere
vult:⁊ ſic non reſpondet petitioni:ſed cōtra.iij.
queſtio.iij.offeratur.dico ſi dicat quod conten-
dere vult bene facit id ad quod. xx.dies dati
erant.Sed nō eſt adhuc lis conteſ.quare dicit
lex quod ſi reſpondeat contendēdum puto ite-
rum debet ſibi dari tempus ſiue dilatio vt ve-
niat inſtructus ad reſpondēdum ſiue ad agē-
dum.i.excipiendum.ff.de eden.l.j.in princi.ſic
ponitur accipere pro reſpondere.j.de iura.ca-
lum.imperatorum.⁊ ideo cauti iudices faciūt
apponi data eſt dies talis ad deliberandum ⁊
reſpondēdum.Sed certe.l.j.de eden.non pro-
bat hoc ad qđ inducitur:imo potius cōtra: nec
enī dicit iterum dandam dilationē. Sed ſi de-
liberauit contendere debet venire inſtructus
ad agendum.i.reſpondēdum:et ſic ex quo ha-
buit tempus ad deliberandum incontinēti re-
ſpondere debet.¶ Quid ſi dicat cedo liti.dic
qđ ſufficit non tamē fertur ſententia cū nec lis
cōte.ſit ſed manu militari aufertur ab eo res.
ff.de rei ven.qui reſtituere quia inuitus nemo
agere cogitur vt no.ſ.de lib obli §.vtrum poſ-
ſit.Sed deſtitiſſe videtur non qui diſtulit ſed
qui in totū renunciauit liti.C.de pac.poſtꝙ li-
ti.ff.de mi.deſtitiſſe.¶ Quid ſi nonvult reſpō-
ſpondere.dic ſicut de illo qui non vult iurare
de calumnia.vt not.j.de iura.calum.§.vltimo.
vel dic quod iudex poteſt eum pro motu mul-
ctare.ff.ſi quis ius dicen.non obtē.l.vnica.ali-
ter lite non conte.nonvidetur quod poſſet fie-
ri abſolutio vel condemnatio:vel dic quod vi-
detur conteſtatus:⁊ confeſſus eſſe.ff.de inter-
roga.actio.de etate §.qui tacuit ff.ſol.ma.l.ij.
¶Sed et, ita demum conteſtatur ſi petitioni
reſpondeatur animo conteſtandi litem.ſecus
ſi reus dicat:ego narro factum ſicut corā ami-
co non animo conteſtandi litem argumē.j. de
ordi.cog.cum dilectus.j.de teſti.dilecto.et ar.
ff.de condi.⁊ demon.l.ij.in fin.ff. qui.mo.pig.
vel hypo.ſol.ſi debitor §.in venditione.ſed ſi
non exprimatur videtur lis conteſta.argu. ff.
de cōdi.inde.quod quis.ff.de ver.ob.quicquid
aſtringende.C. de condi.cau. dat.ſi repetendi.
ſuper hoc vide quod no.ſ.de conſti.§.quando
conſtitutio incipit arctare.in diſt.que incipit
cum queritur vtrum proteſtatio valeat. verſi.
quid ſi proteſtatio in iudicio fiat.¶ Pōtatū tan
te omitti lit.conteſta.ex certa ſcientia partium
ita quod iudex de plano procedat. quod dic
vt not.ſ.de lib.obla.§.vtrum libellus.verſi.et
hoc verum.

3 Et quando [a] Anteq̃ iuretur de calum-
a nia. nam iuramentũ hoc preſtandum eſt poſt narrationem & reſponſionem
& ſic poſt lit. conteſ. vt. C. de iura. calum. l. ij. ergo anteq̃ poſitiones fiant primo enim iuratur
q̃ poſitiones fiant alias ſi quis ſine iuramento poſitiones facit & eis reſpondeatur tacite renũciatum eſt iuramento: vt ar. C. de iur. ca. l. ij. §. ſʒ
quia veremur. Sed interrogationes procedunt li. conte. & li. conte. calumnie ſacramentum vt
patet per ordinem. J. de proba. quoniam contra falſam. & de iur. cal. cum cauſam. in fi. ¶ Sunt
igitur hec continuãda nullo actu intermedio ſicut dicit̃ de publicatione: collatione & electione. S. de ele. q2 propter. & c. cum poſt petitam. licet hec ſtimulatio non per omnia ſit ſequenda
q2 ille actus vitiatur ſi aliquid differatur. hic autem ſecus ſed in hoc attenditur q2 non ſunt
articuli tranſponendi. ¶ Licet a nemine hoc ita aperte audierim tamen probabiliter dici
poteſt quod poſitione facta & reſponſione ſecuta tacite renunciari videtur: q2 non preſtatur
niſi exigatur: vt in. §. ſed q2 veremur. ff. de no. ope. nun. de pupillo §. qui opus nouum. et de
iureiu. iuſiurandum §. qui iuſſu. ſi ergo nõ exigatur eo tempore quo debet; tacite remittitur.
ar. ff. de procur. filiuſſa §. veterani. ſed certum eſt tempus quo exigi debet. ſ. antequam patroni iurent vt. C. de iura. calum. l. ij. patroni autẽ
non audiuntur niſi iurent immediate poſt li. conte. vt. C. de iud. rem non nouam §. patroni. &
tamen de licentia iudicis proponendo factum requiritur quandoq; conſilium aduocati. vt. S.
de iudi. paſtoralis. Reſtat ergo quod in litem conteſta. & iuramentum patroni preſtari debet
ſi exigatur non alias & ſic qui faciat vt reſpondeatur poſitioni ſue tacite remittit quaſi ſecundum omnes doctores. ¶ Puto tamen qđ nec
tacite remitti poſſit ad minus quo ad iudicem pertinet: vt patet in his que not. J. e. ver. item et
illud etiam ſi contraria ſit conſuetudo: vt. J. de iu. calum. ceterum. & hoc expreſſim probat lex
per quam alĩ no. contra non ſolum. de iuramẽto partium: ſed etiam aduocatorum: vt. C. de iureiu. propter cal. da. l. ij. §. ſed quia veremur. ibi
diſſimulatione verbum innuit quod nec tacite remitti poteſt: & ibi pro commodo priuatorũ. ſ.
pecuniario. Sed communi vtilitate. ſ. periculorum animarum vitandorum: ideoq; ceſſat ola
gloſſa contraria: vt patet in his que no. S. de of. archi. §. quod ſit eius officium. verſi. quare aũt:
& ibi ſed omnimodo &c. hoc enim eſt de ordine iudiciario ſubſtantiali: vt not. J. de ſen. & re iu.
ſub rubrica de ſen. §. qualiter proferri ſub. §. is eſt ordo. ¶ Sed quid ſi aliqua pars offerat ſe
probaturam per teſtes ſeu inſtrumenta nunquid poſtea ex quo ſemel produxit teſtes ad
poſitiones poteſt redire. non puto: cum eis ponendo potuit releuari et grauari elegerit ſibi imputet q2 mos ei gerendus eſt: vt. ff. de proba.
circa. & ſibi imputet qui pro nouo beneficio vetus grauamen eligit. C. de iure deli. l. vlti. §. ſin
autem. ſecundum Hoſ. & facit p ipſo ordo illius decre. quoniam frequenter. Sed non puto hoc
verum: quia non ſunt iſti actus contrarij imo conuenietes nec eſt anguſtanda probationũ facultas nec inuenio in iure hũc
modum renunciationis: & vide quod no. J. de teſti. cog. §. in quibus. & §. & quare. ¶ Quamuis
autem. S. dixerim quod q̃ omiſſo iuramento habet recurſum ad poſitionem videtur renũciare preſtationi iuramenti de calum. & tamen poſtea iuramentũ
de veritate dicenda & offic. iudicis exigi poteſt. argumen. J. de iureiu. ex literis. xxx. q. v. iudicantem. J. de fi. inſtru. cum Joan. in
fin. ff. de teſti. curet. nec moueatur quis ex eo quod lex illa rem non nouam. dicatur per deſuetudinẽ inumbrata quia adhuc
viget ratio quam allego. vij. di. fuerunt. ſic. S. de iudi. nouit. §. ſ. & de hoc. J. de pba. §. quid debet
probari. ver. item licet. Sed nec ipſam dico abrogatam vt patet in his que not. S. de conſue. §. et
virtute. ver. generaliſſima. Itẽ & illud dico quod iudex proprio
motu poterit partes cogere vt iurent et ſi non ad inſtantiam ipſarum: ſic. J. de teſt. per tuas. &
c. cum clamor. & ſic poteſt intelligi quod innuit dictus. §. ſed q2 veremur. ſ. quod nec expreſſim
nec tacite remitti poſſit verum eſt quominus poſſit exigi: et ibi ſubaudi per iudicem licet putẽ
quod & ab alijs partibus poſſit exigi quantumcunq; fuerit renunciatum. argu. S. de ſo. cõpe.
ſi diligenti. non obſtante etiam conſuetudine contraria vt. J. de iur. ca. ceterum & de fideiuſ. con
ſtitutus. §. preſentium. ¶ Quid ſi ante iuramẽtum hoc fiat poſitio generalis que fieri conſue
uit pono quod omnia que ſunt in libello ſunt vera ſatis dico litem conte. quia repetitus intel-

a ¶ Et qñ. ad de Spe. ti. eo. in §. v. idem Spe. e. tit. in § penul.

agitur totus tenor ipſius libel li: ⁊ ſic reſpondetur narrationi ⁊ petitioni ſimul ⁊ ſemel vnde vniuerſalis eſt petitio ⁊ rñſio ſicut dr̃ de elec. ſ. de elec. in geneſi. hoc tamen intellige ſm ea q̃ not. ſ. eo. §. qualiter. ver. idem ſi omnia. ⁊ ſequen.

4 Que ſit ratio † qđ per poſitiones ⁊ reſponſiones non conteſtetur lis. ¶ Certe videtur ratio vt verbis legem imponamus ⁊ non rebus: qđ eſſe nõ dz: vt. C. de vſur. l. vlti. communia. de lega. l. ij. in fi. ſed non eſt ita: imo iam tetigi vnam rationem ſupra. §. ⁊ quando. quia ex ordine iudiciario hoc probatur. ¶ Item ſecunda. ſ. §. pri. quia vna debet eſſe litis conte. non plures: ſicut vna eſt lis: ſed ſi p poſitiones conteſtaretur tot intelligerentur litis conteſtatiões quot eſſent poſitiones. arg. ſ. de elec. in geneſi. ff. de ver. ob. ſcire debemus. ¶ Item hec eſt differentia inter titulum de interro. actio. ⁊ de confeſ. quia interrõ. locum habet ante litis conteſt. vt not. ſ. de confeſ. §. i. v̾. ſ. tamẽ. ⁊ ſ. de iudi. ſub §. fiunt autẽ. Sz de cõfeſſis locũ habet poſt litis cõteſt. cum poſitiones fiant autoritate illius ti. de cõfeſ. neceſſe eſt ꝙ litis cõteſ. precedat: nec poteſt dicere ꝙ prima poſitio ſingularis lit. conteſt. faciat: quia iam daret ſibi autoritatẽ ⁊ alijs ⁊ alia eſt reſponſio petitionis et alia poſitiõis. ¶ Preterea ſicut quodlibet edificium ex tribus conſtat ſcz fundamento parietibus ⁊ tecto: vt not. ſ. in pemio §. que ſit eius materia: ita iudicium: litis enim conteſt. fundamentum eſt. poſitiones ⁊ teſtiũ ⁊ inſtrumentorum productiões parietes ſunt: ſententia vero tectum: vt apparet in his que no. j. de ſenten. ⁊ re iudi. in princ. de appel. in pri. ⁊ ideo ſi fundamẽtum deficiat[a] ſuperedificari nõ poteſt: quia male edificaretur in aere. j. qđ. j. cum paulus. j. de preſby. non bapti. veniens. ⁊ cuiuſq₃ rei[b] principium potiſſima pars eſt. ff. de origi. iur. l. j. ideo in iudicio notantur tria: ſcilicet principium ſeu litis exordium. Item medium. Item finis. ff. ſi quis. ius di. non obtem. l. j. ſupra de offic. dele. ſuper qõnum. §. j. ⁊. ij. ¶ Ergo edificati parietes non prius tignorum põdus accipient niſi a nouitatis ſuo humore ſiccentur: ne ſi ante pondera ꝙ ſolidentur accipiant cunctam fabricam ſimul ad terram deponent. xlviij. diſt. c. ſi. Tamen aliquando edificatur in iudicio ſine hoc fundamento: ſed ſpeciale eſt vt in caſibus no. j. ti. j. ſed ibi aliud fundamentum. ſ. periculum amiſſionis probationum ⁊ equitas naturalis. Item alienando inuenitur iudicium ſine parietibus cum fundamento ⁊ ſententia: vt quando confeſſus condẽnatur ſicut ⁊ aliquod edificium ſine parietibus aliquãdo inuenitur: quia tectum hincinde fundamẽto adheret. ſic ſententiam confeſſum latam hincinde lit. cõte. intelligo adherere.

5 Quis ſit effectus. † Idem quod in oblatione libel. dic vt not. ſ. de libel. oblat. §. quis ſit effectus. ⁊ quia per litis conteſt. perpetuatur lis vſq₃ ad xl. annos. vt. C. de annali excep. l. j. ⁊ de preſcript. xxx. anno. l. vlti. ¶ Item effectus litis conte. vt deceтero omnis dilatoria excep. excludatur vt appa ret in his que not. j. de excep. §. ⁊ quando ⁊ qualiter. ¶ Item tranſmittit cauſam ad heredem ex delictis defunctorum. C. ne ex delic. defunc. l. j. ¶ Item operatur vt fructus percepti poſt litem conte. ⁊ expenſe facte valde contingant offic. iudic. ff. de edil. edic. ediles. item ſciendum. inſtit. de offi. iudi. §. illorum. ⁊ §. preterea. ¶ Itẽ facit procuratorem dominum litis. C. de procura. neq₃. ¶ Item preſtat vni ex legatarijs poteſtatem optandi. ff. de leg. j. ſi pluribus. ¶ Item vt melior ſit conditio occupantis. ſ. de procurato. non iniuſte. ¶ Item ante litis conteſ. non dicitur quis agere ſed agere velle. ff. rem rataz habe. amplius. ¶ Item in multis iuris articulis inſpicitur tempus litis conteſta ff. de nego. geſt. litis. ⁊ de dona. inter vir. ⁊ vxo. quod autẽ. in princi. ¶ Item effectus eſt vt ſententia ferri poſſit: quia alias non ferenda regulariter dicã j. tit. j. ideoq₃ ſi lite non conteſt. fiant poſitiones recipiantur teſtes vel alia fides fiat: proceſſus iudicis debet irritu enunciari. j. eo. c. vnico. ſ. de elec. dudum. ſ. ij. ⁊ ſic patet ꝙ hoc fundamento omiſſo inanibus ſumptibus vexantur litigatores: vt not. ſ. §. quid ſit litis conteſt. ⁊ ſi iudex lit. conteſta. dicat cum hoc non inueniatur in actis nõ credetur ei: niſi quatenus legitimis conſtiterit documentis: vt. j. de probatio. quoniam cõtra falſam. ¶ Si tamen actor vel reus poſitionem fecerit ꝙ libello fuit reſponſum: et negata omnia ⁊ confiteatur aduerſarius ſufficit. Secus ſi neget: et ſic in dubium reuocet. vt ſ. de proba. c. vlti.

a ¶ Si fundamẽtũ deficiat. Ad. de glo. l. c. vbi ſancta fides. prĩiij q. j. ⁊ gl. in clemẽ. j. de ſum. tri.

b ¶ Cuiuſq₃ rei. Adde a c. principatus. j. q. j. a glo. in c. j. de lit. cõ. b ecta.

¶ Ut lite non conteſtata non procedatur ad receptionem teſtium vel ad diffinitiuam ſententiam. Rubrica.

1 ¶ Lite non conteſtata non eſt procedẽdum ad depoſitiones.
2 Contumax quando quis eſt non eſt proceden dum contra eum lite non conteſtata.
3 Lite non conteſtata non proceditur in cauſa appellationis.
4 Citatus legitime ſi conuenatur in actiõe perſonali poteſt iudex eccleſiaſticus ſi non venerit ipſum excommunicare.

Ex ſuperius ſummatis. conuincitur regulariter
1 verum eſſe qđ lite † non conteſt. non eſt procedẽdum ad depoſitiones vel teſtium receptiones: hoc verbũ conuincitur. habes. j. de inſtitu. ad decorem. ideo taliter continuo rubricam que hoc prohibet regulariter: ꝛ dicit vt lite nõ conteſta. nõ procedatur ad receptionẽ teſtium vel ad diffinitiuam ſententiam que ius faciat vt
2 not. j. vt benefi. eccle. ¶ † Eſt. ergo regula qđ quãtũcũq; contumax aliquis fuerit nõ proceditur cõtra ipſum lite nõ conteſta. ꝛ ſi procedatur caſſandus eſt proceſſus: imo caſſus ꝛ irritus nunciandus. j. eo ca. j. ij. ꝛ. iij. Sed hoc fallit in caſibus. Primo quia ſi timeretur de morte teſtium: vel abſentia diuturna: puta quia ſenes ſunt ꝛ valitudinarij: vel infirmitate detenti: vel qꝛ intrare volunt bellum campeſtre: vel duellum inire: vel trãſfretare: vel ad alias remotas partes volunt ſe transferre: omnibus iſtis caſibus ꝛ ſimilibus poſſunt ꝛ debẽt recipi teſtes: etiã ex parte actoris ꝛ hoc ſiue cõuenit aduerſarium ſiue adhuc nõ conuenit ſed cõuenire vult: neceſſe eſt tamẽ vt ipſum conueniat infra annum connumerandum a tempore receptionis teſtiũ: vel ſignificet aduerſario quod tales recipi fecit: vt aduerſarius habeat excep. ſaluas tam cõtra perſonas teſtiũ ꝙ ſuper principali: ergo elapſo anno nõ valebunt niſi ſignificatũ ſit: vt. j. eo. quoniã frequẽter. reſpon. j. ff. ad le. aquil. in. l. aquil. ſi deletum. et. l. ita vulneratus. rñ. j. C. de vſur. pupilla. pupillus. ꝛ eſt ratio quare in his caſibus ꝛ conſimilibus recipiuntur teſtes ne probationũ facultas anguſtetur: ſed veritatis probatio ſylua ſit in aut. de teſti. §. ꝛ hoc vero multoties. ꝛ §. ſi q̃s teſtibus. ff. de eden. argentarius. ff. de reſtit. curata. C. de here. quoniam multi. in fi. ꝛ de rebus credi. ꝛ iureiuran. generaliter. ꝛ de eden. l. ij. ff. de carbo. edic. l. iij. §. due. non tamẽ publicantur dicta quouſq; lis fuerit conteſta. ꝛ ideo veritate inſpecta nõ videntur recipi lite non conteſta. quantum ad ſcientiam actoris pertinet: alias ſi teſtificata didiciſſet decetero nõ poſſet producere teſtes: vt in aut. de teſt. §. qꝛ vero. et j. de teſt. vltra. ¶ Ex parte vero rei oẽs recipiuntur etiã lite nõ conte. ſiue timeatur ſiue nõ timeatur: ꝛ hoc eſt qđ dicit publicatio imminet faciẽda. j. eodem. quoniam. §. ſunt ꝛ alij. verbi gratia: pater tuus inſtituit me heredem: ꝛ exheredauit te iuſta de cauſa ꝛ vera quam in teſtamento appoſuit. in aut. vt cũ de appel. cog. §. aliud quoq;. et. §. cauſas. timeo nẽ in futurũ moueas mihi queſtionẽ pro hac hereditate: teſtamẽtum fuerat nuncupatiuum: nec fuit in ſcriptis redactũ ſm tenorem. §. inſti. de teſta. §. vlti. in caſu iſto poſſum venire ad iudicem et dicere ſibi domine timeo ne talis conueniat me recipiatis teſtes per quos probabo cauſam ingratitudinis quam habeo probare neceſſe: vt. C. de inoffi. teſta. omnimodo. ꝛ ꝑ quos poſſum probare teſtamẽtum: ꝛ faciatis redigi in formam publi. certe iudex hoc admittere debet. ꝛ qualiter fiat hec publicatio dicetur. j. de fide inſtru §. de publicatione. et aliud exemplum. j. de teſti. ſignificauit. ꝛ. c. albericus. habeo ꝛ aliud remedium ego reus. quod no. ſ. de lib. obla. §. vtrum poſſit. ver. ſed nũquid iudex. ¶ Hec ergo differẽtia notari poteſt inter actorem et reum: quia actor producere poteſt lite non conteſt. illos ſolos de quorum morte timetur: vel abſentia diuturna et non publicantur niſi lite conteſta. et fit conſignatio vſq; ad annum. Sed reus quouſq; vult producere poteſt ꝛ ſtatim publicantur. ¶ Tertio actor producit teſtes contra contumacem reus contra nullũ ſecundum Hoſ. nõ placet hec differentia: quia et contra non contumacem poteſt producere actor nec reus producet quin citentur hi quos res tangit: vt probant iura ſuperius inducta ſignificauit. ꝛ albericus. ꝛ nota. in allega. §. de publicatione. ſub. §. ꝛ qualiter. ¶ Quarto producit actor ſi lis mota ſit vel mouenda: reus vero etiam ſi nec ſit mota: nec mouenda ſecundum Goffre. hoc intelligo dummodo moueri poſſit: vt patet in exemplo poſito. ſ. eodẽ. verſicu. ex parte vero rei. ¶ Quinto quia illos ꝓducit actor hos ille qui ſe reum futurũ timet ideo ſeipſum innuit ſecundum Goffr. hoc per ſe patet. ¶ Sexto quia ex parte rei non requiritur conuentionalis denunciatio vſq; ad annũ ſed ex parte actoris hoc requiritur. ¶ Septimo quia ex parte rei recipiuntur teſtes preſentibus his qui ledi poſſunt ex parte vero actoris ipſis abſentibus per contumaciam ſecundum Goffre. nec iſta differentia placet: vt dixi. ſ. de tertia. ¶ Octauo quia hic rediguntur atteſtationes in publicum inſtrumentum ſcilicet quando reus producit: ſed ſupra vbi actor producit remanent in act. hab.

bet ergo plura priuilegia quam actor. ⁊ eſt ratio quia actor habet in poteſtate quādo reum conueniat. ſed non eſt in poteſtate rei. quando conueniatur: vt not. ſ. de libelli obla § vtrum poſſit. ver. ſed nūquid. ideo reo fuit magis ſubueniendum. ad hoc. ff. de regu. iur. fauorabiliores. ¶ Item libello ſemel oblato: ⁊ reo tradito etiam lite nō conteſt. recipiuntur teſtes. ⁊ diffinitiua fertur ſententia: vt no. ſ. de libelli obla. § vtrū poſſit actor. in fi. § ante. ver. ſed nunquid. ⁊. ſ. de iudi. ſub § porrecto. ¶ Item vbi agitur de matrimonio ſpirituali contracto vel etiam carnali: ⁊ is de cuius matrimonio agitur abeſt: ſi contumax ſit vere vel preſumptiue recipiuntur teſtes ⁊ fertur ⁊ diffinitiua ſententia. j. qui fi. ſint legi. perlatum. idem ſi alter nō fuerit contumax ſed vagabundus ita quod inueniri non poſſit. j. qui matri. accuſa. poſ. relatum. Sed ſi iuſta de cauſa maritus ſit abſens tunc non proceditur cōtra eum. j. eodem. quoniam § ſi vero. per quem aliqui dixerunt dictas decre. perlatum et relatum correctas. ſecundum Goffre. ¶ Puto quod non corriguntur tamen de hac materia ſic diſtin. quia cum agitur de matrimonio contracto dirimendo: ⁊ alter abſens eſt ſi abeſt contumaciter: vt quia legitime citatus non venit vel malitioſe ſe abſentat ne citatio ad ipſum perueniat. vel non abſentat ſe immo ſtat in platea ſed procurat per amicum ſuū vt nuncius detineatur ne ad ipſum citatio perueniat recipiuntur teſtes lite nō conteſt. ⁊ proceditur ad diffi. ſententiam. ſic intellige. j. eodem. quoniam § porro. ⁊ eſt ratio vt ibi dicitur ne eccleſia in ſpiritualibus et tēporalibus ledatur: ⁊ ne viro vel vxori fornicationis occaſio prebeatur. ad hoc. ſ. de elec. cū inter vniuerſas ⁊. c. ne pro defectu. j. qui cle. vel vo. veniens. xxxiij. q. in adoleſcentia. ¶ Et qđ dixi de matrimonio carnali intelligas contracto ſiue contrahendo. quādo agitur de federe matrimonij ſcʒ vtrū de iure poſſit ſtare vel nō. ſecus ſi agatur de adulterio ad thori ſeparationem: q: tunc nō recipiuntur teſtes lite non conteſta. vt. j. eodem. ca. j. ſic poteſt intelligi. j. eodē. quoniam § ſi vero. ver. ſi autem de carnali coniugio. ¶ Uel diſtingue ſic vbi vir abſens eſt per contumaciam: ⁊ agitur de crimine adulterij: nō recipiuntur teſtes ſed excommunicatur contumax: vt. j. eodem. c. j. ſi de federe recipiuntur teſtes: vt in § porro. ſi non eſt contumax ⁊ eſt abſens ex neceſſitate: vt quia captus vel infirmus vel alio iuſto impedimēto detentus: hic ſi ſperatur de ipſius proximo reditu non proceditur contra ipſum: vt in ver. ſi autem. in prin. ſi deſperatur vt q: venire nō audet propter homicidium quod commiſit: et ideo exulat: poſſunt recipi teſtes: et ſic loquitur. j. qui ma. accu. poſ. ca. primo. ¶ Si vero ex ſola voluntate abſens ſit ⁊ voluntas malitioſa eſt: poteſt procedi contra ipſum a contrario ſenſu. ver. ſi autem. ibi. aut etiam propria ſed non malitioſa. ⁊ § porro. ibi ſiue quia malitioſe ⁊c. ¶ Sed ſi voluntas non eſt malitioſa: et de facili vel in breui citari non poteſt: non proceditur contra ipſum. in ver. ſi autē. ibi: vt de facili ⁊c. ¶ Sed ſi citari poteſt de facili vel in breui citandus ⁊ requirēdus eſt legitime antequā contra ipſum procedatur: vt eo. accedens. ij. in fi. ¶ Sed ſi legitime citatus ⁊ requiſitus non venerit nec aliquis defendat eum. proceditur contra ipſum. ſic intellige. j. qui filij ſint legi. perlatum. ⁊ accedit. j. de ſpō. in preſentia. ⁊. c. de illis. ⁊ de ſecū. nup. dominus. ¶ Sed et ſi is de cuius matrimonio ſpirituali contracto queritur abſit non contumaciter expectādus eſt prout inuenitur in ſacris canonibus diffinitum: vt. j. eodem. quoniam § ſi vero. in prin. ¶ Diffinitum eſt autē in quodam canone: vt per duos menſes expectetur. vij. queſtio. j. preſentium. ¶ In alio per tres ſeptimanas. vij. queſtio. j. ſi quis in clero. ¶ In alio per. v. menſes. xc. diſtin. quoniam. ¶ In alio per tres menſes. lxxv. diſtin. quoniam quidam. ¶ In alio per vnam horam tantum. xcij. diſtin. c. ſi. ¶ In alio per. v. annos: vt. j. de cle. nō reſi. c. ij. ¶ In alio per. x. annos. j. de cle. nō reſi. ex parte. ¶ In alio per. iiij. an. j. de cle. non reſi. qualiter. ideo forte dici poteſt quod arbitraria eſt expectatio. vel diſtin. vt not. j. de cleri. non reſi. que ſit pena. ¶ Sed ſi queratur de matrimonio ſpirituali contrahendo: ⁊ non abſit per contumaciam expectatur per. vj. menſes: niſi penſatis negotijs circunſtantijs ⁊ qualitate perſone ſuperior plus vel minus ipſum duxerit expectandum. ideo patet quod arbitrarium eſt: vt. ſ. proxi. dixi ſicut alie dilationes: vt dicā. j. de dila. § quis ipſas dare. ver. item citatorie. ¶ Sed ſi queritur de matrimonio carnali cōtrahēdo ſic: vt. j. de ſpon. c. de illis. j. ¶ Uel dic ſecundum Goffre. quod vbi agitur de federe matrimonij ſpirituali vel carnali contrahendi proceditur ad teſtium receptionem et ſententie prolationem ſi de cauſa liqueat: vt. j. eo. § quoniam § porro. ¶ Et hoc locum habet vbi altera partium contumax eſt ſiue lite iam mota ⁊ non con. ſiue non ſit mota. ⁊ differunt hi caſus ab illo quem not. eodem. verſi. j. quia hic nō arctatur conuenire aduerſarium infra annum vel denunciare ei depoſitionibus ſic receptis. ſicut ibi. ¶ Itē tertia differentia eſt: q: hic recipiuntur ſani ⁊ validi: ⁊ de quorum abſentia nō timetur. ibi contrariū. ¶ Hic ſtatim publicantur: ibi vſq; ad annum conſignantur. ¶ Hic valet poſt annū: ibi non niſi infra annum fiat conuentio vel denunciatio ſm Gof. ⁊ ſic ſunt ſex differētie. ¶ Neſcio ſi intendas

tendat notare differentias inter teſtes recep tos ex parte actoris ⁊ inter teſtes receptos ex parte rei.nam inter illos he differentie lo cum habẽt.¶ Sz vbi agitur de matrimonio cõtrahẽdo forte nõ per oĩa he differentie vẽ dicant ſibi locũ:vt apparet in his q̃ no.ſ.e.§. itẽ.vbi agit̃ de matrimonio ſpirituali.¶ Itẽ recipiuntur teſtes lite nõ conteſ.vel abſq̃ li tis conteſ.qđ magis proprie dicitur ſm Goſ. quando agitur vel queritur de crimine ali cuius in modum inquiſitionis vel denuncia tionis:ſi tamen abſit per contumaciã:vt.ſ.e. quoniam.§.ſunt ⁊ alij.alias contra.ſ.de ac cuſa.qualiter.§.debet.⁊ de ſimo.licet heli.vel dic vt not.ſ.de accu.§.qualiter procedatur. ſub.§.hic ſi vterq̃ veniat.alias in criminali bus nunq̃ recipiunt̃ teſtes lit.nõ.cõteſt.niſi cõtra dilapidatorẽ ⁊ apparitorem.iij.q.ij.q2 ea.C.de penis.ne dp.¶ Quid ergo faciendũ pro contumacia.annotãtur bona eius ⁊ expe ctatur per annũ:ſz ſi deuoluta ſunt ad fiſcuz anno elapſo nõ auditur ſuper bonis:ſz bene auditur ſuper crimine.C.de requi.reis.l.ij. ¶ Si vero lis cõ.ſit ⁊ liquet de cauſa in ma ioribus criminibus nunq̃ pceditur cõtra ab ſentem.imo auditur qñcunq̃ venerit.ff.de requir.reis.annuo.ſed in minoribus que pe nã relegationis vel dãnũ eſtimationis tm̃ cõ tinet bñ pcedit̃ cõtra abſẽtẽ.ff.de pe.abſentẽ. fallit.C.de adul.q̃uis ſm Jo.Hug.di.an li queat de cauſa:⁊ tunc põt cõdẽnari abſens. iij.q.v.c.j.xxiij.q.iij.de illicita.an nõ liquerat de cauſa:⁊ tunc eſt excõicandus:⁊ ſi nõ vene rit infra .an.p cõuicto habet̃.xj.q.iij.rurſus. ⁊.c.quicunq̃.in hoc peccat Hug.q2 nõ diſt. vtrum lis conte.ſit vel nõ:vt patet.ſ.de iudi. c.j.ſ.eo.c.j.⁊ de hoc no.ſm Jo.iij.q.ix.in ſum

5 ma.¶ Itez in cauſa appel.a procedítur lite non conteſt.q2 hoc eſt ſpeciale priuilegium huius cauſe.C.de temp.ap.l.vlti.§.illđ.⁊ de preſcri.xxx.an.cũ notiſſimi.§.vlt.⁊ de his qui ad ecc.cõfu.preſenti.¶ Hoc intellige qñ al tera partium abſens eſt per contumaciã.nã ſi vterq̃ preſens ſit cõteſtabitur lis:vt patet ſ.de teſta.raynaldus.§.demum.verſi.dilecti. ¶ Ubi vero contumax eſt etiã ſi appellatuz ſit a grauamine añ litis cõteſt.ſup grauami ne recipientur teſtes eius qui appellauit: q2 cum in hoc caſu iniquitas prioris iudicis principaliter arguatur non eſt rigor iuris hoc ſcz modo.q2 de principali non poſſet co gnoſcere primus iudex pen.ap.nec ſecũdus de cauſa apel.li non con.⁊ ſic vnum impedit reliquum requirendus.ſic intellige.ſ.de ap. interpoſita.§.vlt.¶ Sed quidam antiqui di xerunt contra.¶ Item in notorijs criminib⁹ qñ ſcz iudex vult ipſos recipere ad cautelaz ſicut.ſ.de elec.bone me.mag.§.lz aũt.⁊ bene dico ad cautelam:q2 ibi nec accuſator nec te ſtis neceſſarius eſt.ij.q.j.de manifeſta.ſ.de iu reiur.ad noſtrã.iij.ſ.de ap.ſicut romana .in fi.ſ.de accu.euidẽtia.⁊.ſ.de ele.bo.me .mag. §.contra.¶ Item in eo qui deficit in purga tione.ſ.de ſimo.de hoc ⁊.c.inſinuatũ.⁊ de co habi.cle.⁊ muli.tua nos.§.vlti.¶ Item in he retico.xxiiij.q.ij.ſane.¶ Item in eo qui iura uit non repetere vſuras.ſ.de iureiur.ad no ſtram.¶ Item in queſtione finium regun.C. finium reg.l.iij.¶ Item in petitione legat. vel fideicõ.ſcđm quoſdam.C.de vſur.vel fru lega.l.ij.¶ Item vbi expeditur aliquid offi. iudicis.vt ſi minor velit ſe abſtinere ab here ditate vt.C.ſi vt ab here.abſti.minor.autẽ.ibi ſignata ſi omnes.ſ.de of.iudi.c.ij.ſ.de ſpon. preterea.ſicut ex literis.⁊.c.cum in tua.⁊ de clandeſti.deſpõ.cum inhibitio.ſ.de conſan.⁊ affi.ex literis.ſ.de teſti.cum in tua.ſ.de iure iur.ad noſtram.ij.¶ Sed nunquid eſt hoc ge neraliter verum vbicũq̃ iudi.offi.imploratur quid eñ ſi petatur reſti.matrimonij: nunqđ lite nõ cõte.poterit expediri.vr̃ qđ ſic.ar.ſ.de offi.dele.cõſultatiõibus.ſz contra.ſ.ea.acce dens.ſ.§.fi.Sed expone quod ibi dicit ſuper principali ⁊c.q.d.ſuper reſti.matrimonij pro cedere debuerunt ⁊ non ſuper reſti.poſſeſſio nis de qua principaliter litigabatur.cum ar chiepiſcopus non diceret ſe ſpoliatum ⁊ ple banus diutius poſſediſſet.forte eñ erãt lapſi xxx.vel.xl.an.quod nullus plebanus obedie rat archiepõ.vel vbi dicit.nõ tñ debuerunt ⁊c.repete forte ⁊ ſic plana eſt.ſi vero de noua poſſeſſione quereretur.tunc etiam lite.nõ cõ teſ.procedetur vt in contrario.ſi eñ propter contumaciã amittit quis qñcunq̃ poſſeſſio nem ſuã legitimã de quo tñ nullus dubitat vt patet in his que no.ſ.e.§.⁊ in alijs.⁊ ſequẽ tibus.multo fortius qñ violẽtia ⁊ contuma cia ſimul concurrunt dicam teſtes recipien dos ⁊ poſſeſſionem recuperandam ⁊ ſic deli ctum violentie aliquid operetur.argu.ſ.de priui.ex ore.ff.de vſur.ſi ſtipulatus.¶ Alij tamen contradicunt dicentes quod nullates nus recipientur teſtes:ſed poteſt poni actor in poſſeſſione vel reus excommunicari ſicut not.in alijs cauſis:⁊ ſic intelligunt.ſ.eo.acce dens.ſ.§.vlti.nec obſt.ſ.de offi.dele.conſulta tionibus in fi.q2 quod dixi cõtumaciam:ſub audiri debet.lite non conteſt.⁊ aliqui habẽt in text.ego nõ habeo nec puto ſubaudiendũ vt dixi ⁊ de hoc no.ſ.de reſti.in integ.§.⁊ qua liter.⁊.ſ.de reſt.ſpo.ſ.a quo peti poſ.ver.qđ ſi qs abſens eſt.Sz et vbi agitur de beneficio obtinendo lite non conteſt.proceditur .quod dic vt not.ſ.de excep.§.⁊ quando.ver.fi.¶ Sz ⁊ vbi lite pendente aliquid eſt innouatum: vt no.ſ.vt lit.pen.§.j.ij.¶ Item vbi cauſa eſt

mere ſpiritualis ꝛ ſine incommodo alicuius
hoc fieri poteſt.xxiiij.q.ij.ſane ꝛ prox.cōcor.
¶ Itē vbi agitur de ſtatu ecc. ſm quoſdã.j.
de teſti.cum olim.nam ꝛ hoc obtinet cū agit
de ſtatu hominis:vt.ff.de fideicom.li.in fidei
commiſſarijs.ꝛ.l.herede.ꝛ.l.apud iul.ꝛ.l.ſi le
gatario.ꝛ.l.ſi cum.§.penul. ¶ Item in trebe.
reſtitu.C.ad trebel.l.penultima.§. ſin autem.
¶ Item vbi perſona incerta eſt.v.queſtione.
§.quidem. ¶ Item in libertate ſm quoſdam.
C.de inge.ꝛ manu.l.diffamari. ¶ Item cōtra
apparitorem.C.de penis.ne diu.ꝛ de coarta
libus.ne apparitor.lib.xij. ¶ Item vbi ante
litis cōteſtatio.aliquid incidenter proponit
ꝛ probatur.j.de teſti.veniens.ij.j.de app.ſup
eo.j.ſed forte tunc conteſtanda eſt lis ſuper
incidenti.argu.ſ.de offi.deleg.prouidentia.
§.ceterum.

In alijs autem prudenter
attendi debet vtrū quis conueniatur actione
reali ſeu perſonali.ſi reali ꝛ nomine proprio
citandus ꝛ requirendus eſt.prout notat.ſ.de
iudi.ſub.§.porrecto.ꝛ ſeq. ¶ Quid ſi cōtumax
appareat:mitti debet actor i poſ.rei petite:vt
alius hoc tedio affectus.q2 cū contumax co
lat miſſus erit in fundo cum eo vt fructus cu
ſtodiat.ar.ff.vt in poſ.leg.is cui.§.qui legato
rum. ¶ Quid ſi infra annum venerit:recupe
rabit poſſeſſionem ſuam expenſis moderatis
reſtitutis ꝛ preſtita cautione vt in iudicio ſi
ſtat:vt.C.de bo.au.iu.poſ.aut.ꝛ qui iurat. et
quō ꝛ qñ iud.aut.qui ſemel. ¶ Quod intelli
go de cautione qñ non erat poſſeſſor alterius
rei immobilis .alias contra.ff. qui ſatiſda.
cog.ſciendū.vel forte eſt hoc ſpeciale qñ fuit
contumax ſemel.ar.j.de preſump .mandata
ꝛ de teſti.teſtimoniū.ꝛ.ſ.de procu.c.j. ¶ Ela
pſo autē anno conſtituetur verus poſſeſſor.ſ.
per iudicē.ſm quoſdam interpoſito ſcōo de=
creto.ar.ff.de dã.infect.ſi finita.§.iul.ꝛ de ac=
quirē.poſ.poſſideri.§.fi.vt in poſ.leg. is cui.
nam miſſus in poſ.cauſa rei ſeruan.legatorū
cauſa damni infecti non poſſidet quãuis ſit in
poſ.vt ibi.Sed longe aliud eſt poſſidere ꝛ in
poſ.eſſe.ff.de acqui.poſ.ſi quis autē. alij di=
cunt quod poſſidet infra annum:ſed cōmuta
biliter:q2 alius veniens infra annum recupe
rat vt dixi:ſed poſt annum incommutabili=
ter.C.de preſcri.xxx.an.ſi quis emptionis.§.
pe.ꝛ quō ꝛ qñ iudex conſentaneum.ff.ſi ſer.
ven.is cuius. nec ob.iura ab alijs allegata
q2 loquuntur in perſonalibꝰ.porro in reali=
bus poſſidet infra an.nec turberis ſi quãdo
inuenias quod talis cauſa cuſtodie dicatur
in poſ. [illegible] ꝛ de eo qui mit. in poſ.
cã rei ſer.c.fi.ꝛ.c.cum veniſſet.q2 illa verba im
proprie ponunt:vel ſubaudi,ꝛ nihilominus
cauſa poſſeſſionis ſm Goſ. ¶ Tu dic cū Jo.
q infra an.habet cuſtodiam:ſed lapſus an=
ni ſolus ipſum facit poſſeſſorem verum itaq
contumax veniens poſtea nō audit niſi ſup
proprietate.vt.j.eo.§.in alijs. ergo quod ibi
dicit conſtituetur.expone.i.efficietur:vt.ſ.de
offi.ordi.paſtoralis.§.vl.j.de dolo.ꝛ cōtu.con
tingit.ff.de acqui.poſ.poſſideri.§.vlt.ꝛ de dã.
infec.a quo.ꝛ ſatiſdandū eſt datis fideiuſſori
bus vel pig.ff.de fideicom.liber.ergo.§.aditis
ff.man.ſi mandato.§.vlt.j.de ſequeſt.poſ.c.j.
ff.qui ſatiſda.cog.l.j. ¶ Sed quid in illo caſu
quãdo.ſ.poſt annū venit nunquid reſtituet
expenſas anteq̃ audiatur ſuper proprietate
videl q nō:q2 ius in hoc non punit eum:ſ3
in eo ſolo q poſ.amiſit:que pena non modi=
ca eſt.ar.j.de reſti.ſpo.ſepe.ꝛ.C.de rei ven.l.
vlti.nec debet aliquis duplici pena affici.ff.
nau.cau.ſta.licet.ad fi.ſ.de iudi. at ſi clerici.
in fi.rñ.verum eſt ab.in.tio:vt in proxi.cōcor.
ꝛ.j.eo.qm̃.in fi. ¶ Sed huic eſt clauſa ianua
iudicij.niſi expenſas reſtituat:vt.j.de ſeque.
poſ.c.j.C.de iudi.ſancimus.ꝛ quō ꝛ qñ iudex
aut.qui ſemel.ꝛ de bo.auto.iudi.poſ.aut. et
qui iurat.quare dico ipſum teneri ad expen
ſas.ff.de re iudi.cōtumacia.nã ꝓpter primã
contumaciam.ſ.q2 vocatus nō venit:ad expē
ſas tenetur propter ſcōam.ſ.q2 per annum
ſtetit quod cautionē nō obtulit:amittit poſ.
ꝛ ſic creſcente contumacia ꝛc.vt.no.j.§.ſin au
tem perſonali.

Quid ſi ſuper rebꝰ immo
bilibus ſubaudi vel mobilibus'ar.C.vbi de
cri.agi opor.aut.qua in prouincia.ꝛ in aut.
vt omnes obe.iu.§.j.ꝛ.ij.col.v.aliquis conue
nitur nomine alieno:vt q2 colonus vel merce
narius:non habens ius in re.nam ſi haberet
poſſet conueniri.ar.j.de fi.inſtru.c. perpetuꝰ
vicarius.ꝛ de ap.ad audientiam.xij.q.ij.qui
cunq.xvj.in canōibus.debet ſtatim.i.ante li
tis conte.nam poſt non liceret.arg.C.de litis
conte.l. vnica.ff.de procur.plaucius.ꝛ de rei
ven.is qui ſe obtulit.ꝛ de iudi.l.iiij.dominū
cuius nomine poſſidet nominare: quo facto
dande ſunt ei inducie:intelligo ſi ipſas pe=
tierit a iudice infra quas dñm repreſentet:
quod ſi non fecerit elapſa die que dño ſignifi
canda eſt:ipſe dominus legitimis edictis ci
tabitur quod ſi adhuc contumaciter ſe abſen
tet lis quaſi conte.videt quo ad interruptio
nem ab illa die qua colonus vocatus fuit ad
iudicium ꝛ ideo ſummatim.i.ſemiplene: pu
ta per ſacramentum calum.quod exiget a pe
tente.ar.ff.ad exhib.theſaurus.ꝛ.l.tigni.ꝛ de
car.edic.l.iij.§.due cauſe.ſ.de elec. cum dile
cti.j.de reſt.ſpo.literas.ꝛ.C.de fide inſtru.l.
vl,vel,vt no.j.eo.§.ſin autem perſonali actio

ne ſm Hoſ.examinabit negotium ⁊ ſic petentem in poſ.ponet ita quod aduerſarius veniens non audietur niſi ſuper principali.i.proprietate.ſubaudi: ⁊ nihilominus intra annũ veniens ſuper poſſeſſione ſicut habes in alio caſu.j.e.qm̃·§·in alijs.⁊·§·fi.ſm.T.ſed ſi nõ eſt differentia vtrum aliquis conueniatur nomine proprio vel alieno:ideo dic q̃ nullatenus audietur quandocunq̃ veniat in hoc caſu niſi ſup.ꝓprietate.niſi forte veniat iudice adhuc ſedente pro tribunali .ff.de in inte. reſt.diuus vel niſi probaret iuſtum impedimentum quo detentus fuiſſet.j.de re iu.cum bertoldus.ideo non debet iudex multum ꝓperare ad miſſionem faciendam:vt.ff.de dã. infec.ſi finita·§·ſi forte ⁊ hec probantur.j.eo·§· quod ſi.C.vbi in rem act.l.ij.¶ Et ſic not .iiij. caſus.primum quando lis nullo modo eſt cõte.vbi quidem nulla fit examinatio :ſed ſola miſſio in poſ.⁊ ideo contumax veniens infra annũ poſ.recuperat:vt.s.§.in alijs.¶ Secundum vbi lis quaſi conte.videtur.ſ.qñ colonus vocatus fuit ad iudicium ⁊ dñm in iudicio nominauit:hic enim q: ius fingit litez quaſi conte.pro eo quod colonus ſiue inquilinus vocatur.Secundo q: auditur nominãs dominum abſentem. Tertio quia datur ei tempus ad denunciandum domino Quarto q: expectatus in termino non venit ⁊ propter hec.iiij.interpretatur ius litem quaſi conte.eſſe ideo fit ſummaria examinatio et poſtea miſſio in poſſ.vnde in hoc caſu non auditur contumax:etiam ſi veniat infra annum niſi ſuper proprietate quamuis.T.aliter intellexit vt non.s.eo·§·quod ſi ſuper rebus.¶ Tertium vbi lis vere conte.eſt ſed nõ liquet de cauſa.⁊ tunc non poteſt ferri ſententia.xj.q.iij.graue inſti.de act·§·curare.⁊ ĩõ mittendus eſt actor in poſ.ita quod reus veniens non audiatur niſi ſuper proprietate.C. quomodo ⁊ quando iudex.conſentaneum.ſic intellige.iij.q.ix.decernimus.⁊.j.de dolo ⁊ cõtu.prout.¶ Quartum vbi lis vere conte.eſt vbi quidem fit plena examinatio ⁊ ſententia fertur ſi de cauſa liqueat:⁊ in hoc caſu ſi feratur contra abſentem;⁊ ſic actor.mittatur in poſ.contumaci quandoq̃ veniat denegatur omnis petitio quia nullo modo auditur.C. de iud properandum·§·ſin autem reus .j. de dolo ⁊ contu.prout.¶ Ratio quia in primo caſu vnica contumacia deprehenditur ⁊ nulla examinatio.¶ In ſecundo duplex contumacia.ſ.domini ⁊ coloni.⁊ ſummaria examinatio aperta malitia ⁊ contumacia ⁊ quaſi fundamentum.¶ In tertio vero in quo lis vere conteſta.eſt poteſt reddi ratio veri fundamenti inſtantia iudicis ⁊ iuris ⁊ iudicij contemptus ⁊ plenaria examinatio. ¶ In quarto iuris diffidentia.⁊ plenaria examinatio ⁊ declaratio veritatis:quia res iudicata pro veritate accipitur.ff.de ſta.ho.ingenuũ. ⁊ de reg.iur res iudicata.

Si autem perſonali actio
4 ne conueniatur ⁊ legitime citatus† non venerit poteſt iudex eccleſiaſticus excommunicare ipſum:vel aduerſariuz ponere in poſ.rerum ſuarum. primo mobilium:ſecundo immobilium.tertio recurratur ad nomina.ff.de re iud.a diuo pio.⁊ hoc ſm mẽſurã d̃biti d̃clarati ſcz i libello puta petebãt.x.i libe.fiet miſ. ſm mẽſurã d̃biti declarati.ſ.i libello:puta petebantur.x.in libello fiet miſ.in poſ.alicuius rei valentis.x.⁊ aliquãtulum plus:quia pignus:ſiue pretorium ſiue conuentionale plꝰ debet valere quam debitum ſicut notatꝰ Azo in ſumma de bonis autor.iudi . poſſ.⁊ fiet ſummaria examinatio forte recepto vno ex teſtibus quos actor intendit producere in principali :vel lectis inſtrumentis ſuis ⁊ ſic fiet miſſio ſecundum menſuram debiti hoc modo declarati ſecundum Hoſ.vel declarati per iuramentũ.vt ſic fiat examinatio ſummaria ſicut dixi in alio caſu.s.§ quid ſi ſuper rebus.C.de bo.aut.iudi.poſ.aut.ei qui iurat. vnde ſumuntur.¶ Debet autem iudex altera iſtarum penaruz ab initio contentus eſſe argu.s.de iudi.at ſi clerici. imponatur illa tamen que magis timebitur:⁊ ad aliam procedatur ſi hoc meruerit proteruitas cõtumacie:⁊ ſic creſcente contumacia creſcere debet ⁊ pena.ff.de inter.et releg.relegati.qui ſi venerit infra annum vel poſt annum etiam audietur iuxta diſtinctionem ſuperius annotatam.vez ſi infra annum veniat preſtita cautione ⁊ reſtitutis expenſis poſſeſſionem recuperabit.poſt non recuperabit:niſi probet q̃ pecunia que ab eo petitur indebita ſit ſecundum Io.argu.j.de ſol.capi.vltimo.Sed contra.C.de diſtractio.pig.ſi prius.ff.de vſucap. non ſolum·§·qui pignori.⁊.l.pignus. et qui ſatiſda. cogan.l.vltima·§·creditor. ¶ Item non videtur bona ſimilitudo de reali actione ad perſonalem quia in reali dicit ſe ius habere is qui vendicat: ⁊ ideo non eſt mirum ſi propter contumaciam rei conſtituatur ei aliquod ius in ipſa: ſed in perſonali non dicit actor habere ſe aliquod ius in re, ſed in debito tantum : cuius ratione perſonam contra quem agit aſſerit ſibi obnoxiam Sed certe ſicut in reali agitur de iure rei: ita in perſonali de iure debiti pro quo pretorium pignus capitur:⁊ ideo poſt ſecundum decretum tandiu poſſidebitur:quouſq̃ ſatiſfactum ſit vel quouſq̃ reus probauerit quod indebitũ erat:ſicut ergo in reali onerat̃ reus

poſt annum in probatiõe proprietatis rei ſi ipſam recuperare velit: ita in pſonali ſup ꝓprietate debiti: ſi poſt ſcðm decretũ interpoſitum rẽ que aſſignata eſt ꝑ debito recuperare velit: ſcðm hoc intellige. j. eo. qm̄. in fi. ſm Goffr. ¶ Lau. dixit qꝺ ſemper auditur debitoꝛ etiam poſt annum quouſqꝫ ius offerendi preſcriptum ſit. ſ. vſqꝫ ad. xxx. an. vt. C. de preſcrip. xxx. an. cũ notiſſimi. §. codẽ iure vel niſi ſcðm decretum interpoſitũ ſit qꝛ poſtea auditur: cum aduerſarius factus ſit dñs. ff. de dam. infec. ſi finita. §. iul. ꝛ. §. ſed ſi quis. et. §. ſeq. ¶ Alij dicunt quod nõ eſt illa ratio ꝙ ſit dñs: ſed quia fact⁹ eſt verus poſſeſſoꝛ per ſcðm decretum quantum ad hoc: quia niſi probetur indebitum: ſemper poſſidebit quouſqꝫ ſatiſfactum ſit: ſicut dixit Jo. nec ob. qꝺ pretorium pignus nullo tempore poſſidetur ff. vti poſ. ſi duo. §. creditores. quia illud verum eſt ante interpoſitionẽ ſecundi decreti. porro ſicut lapſus anni in act. reali transferre poſſet incõmutabiliter ſiue irreuocabiliter vt dixi. ẜ. § in alijs ſic ſcðm decretũ in perſonali: et ſic poſt ſcðm decretum poſſidet: ſed nõ ante ſm Goffr. ¶ Tu dicas ſm dñm meũ qꝺ ſiue infra annum ſiue poſt annum veniat ſemper audit̃ reſtitutis expenſis. et preſtita cautione iudicio ſiſti: niſi pign⁹ diſtractum ſit ex conuentione vel autoritate iudicis inſolutum: datum ſit: vt. ꝺ. l. ſi prius. ꝛ dic iuxta di. l. ſcðm primum membrũ di. in quo tantum ſimilitudo no. ꝛ nõ iuxta ſecundũ quaſi dicat veniens infra annum in reali actione auditur ꝛ poſſeſſionem ſuam recuperat preſtita cautione iudicio ſiſti: ꝛ reſtitutis expẽſis. ita in pſonali poſſeſſionẽ ſuã recuperat: ſiue infra annum veniat ſiue poſt annũ: dũmodo hoc facere ſit paratus ꝛ fecerit: qꝛ facto hoc opus eſt vt. j. de eo q̄ mit. in poſ. cau. rei ſer. c. j. ¶ Cum aũt he due pene equiparẽtur hic. ſ. miſſio in poſ. ꝛ excõicatio patet qꝺ ſicut nõ recuperat poſſeſſionẽ niſi reſtitutis expenſis: ꝛ preſtita cautione: ſic nec abſolui debet niſi primo expenſas reſtituat ꝛ caueat. ad hoc. j. codẽ. tue. ff. de offi. ordi. paſtoralis. §. penul. ꝛ vlti. xi. q. iij. rurſus. ꝛ. c. ſe. ẜ. de iudi. c. j. ꝛ. j. eo. qm̄. §. fin. ꝛ op. arg. ẜ. de offi. de leg. querenti. in fi. ꝛ ſicut in hoc caſu differẽda eſt abſolutio ſicut in offenſa notoria. Secus ſi dubia ſit vel alias ꝓcontumacia excõmunicatus. ita quod non interſit aduerſarij vbi quidem abſoluitur recepto iuramento ab ipſo excommunicato quod ſtet mãdatis eccl. ſic intelligo. j. de ver. ſig. ex parte. ¶ Itẽ quod dixi de offenſa notoria: intelligas homini irrogata vel eccleſie. j. de reſti. ſpo. piſanis. ſecus ſi deo qꝛ ꝛ tunc abſoluitur: quamuis non premittatur ſatiſfactio. Sed tamen poſtea debet agere penitentiam de commiſ. ſic. j. de ſen. excom. per tuas. in fin. ẜ. de his que vi metuſve cauſa fiunt. c. j. j. de eo q̄ dux. in ma. quam pollu. per adul. ſignificaſti. in fi. ꝛ eſt ratio quia deus facilius remittit iniuriam q̄ homo: ideo eccleſia nulli claudit gremium ſuum: vt. C. de ſum. tri. et fi. ca. l. vlti. et vide ſuper hoc quod not. ẜ. de offi. dele. §. que iuriſdi. ver. vel perſonalis. et ſequẽ. et de iudi. §. que ſunt neceſſario. ſub. §. porrecto. verſic. reo. vbi hec eadem materia not. et j. de ſen. excom. §. et qualiter hec abſolutio. ſub. §. ver. et not. quod aliquot. et ſeq. ¶ Tamen dominus papa aliquãdo abſoluit etiã non premiſſa ſatiſfactione homini:: vt quando quis percuſſit clericũ abſoluitur aliquãdo: quamuis clerico non ſatiſfecerit ſed mãdatur qꝺ ad hoc cogatur: alias in eadẽ ſententia redigatur. ¶ Sed ſi queritur quid iuris ſit de actionibus mixtis: ſic appellatis: qꝛ ad res dãtur et nihilominus perſonales preſtationes in eis veniunt: puta fa. erc. communi diui. fi. reg. vt inſtit̃. de act. §. quedam. dic qꝺ inquantum ſunt reales procedetur ſicut in realibus: ꝛ inquantum ſunt perſonales ſicut in perſonalibus vt. ff. fa. erciſ. item labeo. §. fami. erciſ. ¶ Item quid de interdictis. ſunt enim perſonalia ſꝫ in rem ſcripta. ff. de interdic. l. j. §. fi. ꝛ dicas ꝙ imitari debẽt naturam realium actionum: et idem in act. qꝺ met. cau. que et ſi perſonalis ſit vt. ff. qꝺ met. cau. metũ. §. volenti. et. §. licet. tamen in rem ſcripta eſt: vt. ff. quod me. cau. item ſi cuꝫ excep. §. aliquando. et. §. pedius. ſcðm Goffr. hoc verum intelligas vbi res ꝑ metum tradita reperitur. ſecus ſi pecunia tradita repetatur: quia tunc procedes in miſſionem ſicut in perſonali ſecundum dñm meum.

¶ De iuramento calumnie. Rubrica

1 ☞ Juramentum calumnie quid ſit.
2 Jurare de calumnia quis poſſit.
3 Caſus in quibus ſit iurandum de calũnia.
4 Juramentum de calumnia quando ſit preſtandum.
5 Juramentum de veritate dicenda differt a iuramento de calumnia.
6 Juramentum de calumnia quid complectitur.
7 Pena nolentis iurare de calumnia que ſit.

OBlato libello & lite con. exigendum eſt, ſacramẽtum calumnie vtordo iuris requirit: ideo hec rubrica ſic cõtinuat̃: in qua videdũ. ¶ Quid ſit iuramẽtum calumnie. ¶ Quis debet iu-

a rare: ⁊ in quib⁹ caſib⁹ iurandū ſit a. ¶ Quā do preſtādum eſt. ¶ Quid contineatur in eo. ¶ Que ſit pena nolentis preſtare huiuſmodi ſacramentum.

1 Quid ſit iuramentum † calumnie b. Cū quis ſe bona fide iurat: nō aio calumniādi agere vel reſpōdere ſeu aliquid aliud ꝓponere. C. eo. l. ij. §. j. ff fa. her. inter coheredes. §. qui familie. Eſt aūt calū. cū quis ex certa ſciētia iniuſte agit vel reſiſtit. vt. ff. ad turpi. ſenatuſcō. l. j. §. calumniari. ⁊. ij. q. iij. §. notandum. natura autē calūniationis hec eſt vt ab euidenter veris ad euidenter falſa deducatur quis per mutationes ſeu per ſubtiliſſima ar. ff. de ver. ſig. natura ⁊ de reg. ea eſt natura. ⁊ tales ſubtilitates merito recuſabit iudex. vt. ff. qui mo. pig. vel hypo. ſol ſicut in re corporali. §. ſi debitori.

2 Quis debet † iurare. c Principales perſone regulariter. ſ. pmo actor ⁊ reus ſcdo vt C. eo. l. ij. §. j. ⁊. ij. Sȝ vr̄ ꝙ reus primo debeat iurare: ⁊ ſcdo actor: vt inſti. de pe. teme. liti. in prin. ⁊ in. §. itē actoris. Sol. dic ꝙ ibi ordo iurantiū nō ponit̄: ſȝ perſone ꝗ iurare debent potius denotant̄: ergo principalis iurabit. ⁊ ſi ſit clericus: dūmodo ſecularis ſit ⁊ nomine proprio agit vt. ſ. eo. c. j. in quo caſu non vr̄ ꝙ ꝓcu. iuret: cū ſit procurator priuati vt. C. e. l. j. §. ſin autem. ideo dr̄ ꝙ ab vtraqꝫ parte preſtandum eſt vt. ſ. eod. ceterū. non obſt. cōſuetudine ꝗ eſt legi cōtraria vt ibi. ⁊. ſ. de fideiuſ. c. iij cōtraria legi dico inducte propter cōem vtilitatem qd̄ dic vt notat. s. de renunci. §. ⁊ ꝗ renunciari. ¶ Procurator aūt vniuerſitatis vel epi vel archiepiſcopi de calūnia iurat. ⁊ eſt ratio q habet̄ loco ſyndici vel actoris. ſ. eo. cū cauſa. ⁊. c. cū in cauſa vtrōqꝫ ibi dicitur eps eligere pōt vtrū in ꝓpria perſona litiget vel per ꝓcu. ⁊ qñ in ꝓpria ꝑſona tunc iurat propoſitis ſacroſanctis euāgelijs non tactis ſicut obſeruatur qñ teſtimoniū fertur. C. de epi. ⁊ cl. auſ. ſed iudex. xiiij. q. ij. quemqꝫ. xj. q. j. imperator alias incipit nec honore. ij. q. v. qua de cauſa in aut̄. vt defun. ſeu fu. §. oportet. co. v. ¶ Proponuntur aūt ideo euangelia d ⁊ aperiuntur ſȝ non tāgantur qꝛ preſentia eorum terrorē inducit ⁊ veritati ſuffragium impendit vt apparet in his que no. ſ. e. §. in quib⁹. ver. ſȝ que eſt ratio aliqñ aūt tangit euāgelia vt qñ fuit ſchiſmatic⁹ ⁊ rediit ad fidē noſtrā. j. q. vij. quoties. Sȝ nō vr̄ ꝙ eps incōſulto papa iurare poſſit. vt. ſ. eo. ca j. prope fi. ibi. Verūtñ cū hac moderatione ⁊c. imo nec agere arg. ff. de iure deli. ait pretor. ſuper quo vide quod no. s. de reſcri. §. que pñt obijci. ver. nonageſimonono ſed dic quod non ſit ſine conſilio ſuo. ex quo

a ¶ Et in quibus caſibus iurandum ſit. Adde Sl. ſumme: xxij. q. iiij. Bal. in. l. ſi ad cōcludendam. C. de re cred. ⁊ de diuerſis modis iurandi. vide per Arc. in capitu. conſidera. xxij. q. j.

b ¶ Quid ſit iuramētum calūni. Adde do. in rub. eo. tit.

e dat generalem licentiam. per ca. vlti. ſi. s. de trans. epiſ. inter corporalia. §. ſed neqꝫ. ¶ Uidetur tamen ꝙ epiſcopus nullatenus poſſit in perſona propria litigare: ſed per economū. v. q. iij. quia epiſcopus. ix. q. ij. cum ſcimus. ſed dic quod corriguntur vel illa capitula, exaudiri poſſunt in foro ſeculari. Sȝ in eccleſiaſtico habet elec. ⁊ ſi per procuratorē elegerit litigare: tunc iurabit procu. ipſe vt. ſ. eo. c. vlti. ⁊. c. diſt. optatū. ¶ Patet igit̄ ꝙ eps hodie non petit licentiā iurandi nec eligendi cōfeſſorem. idē vr̄ de minoribus exemptis vt. ſ. de peni. ne pro dilatione. ſed alij non iurabūt ſine licentia ſuperiorum vt. ſ. c j. prope fi. ibi, verumtū ⁊c. habita aūt licentia iurare poſſunt ⁊ hoc verum eſt ſi ſint ſeculares: ſecus ſi regulares qꝛ illi nunqꝫ iurant. ſic intellige. ſ. e. c. j. ver. nos vtiqꝫ. ibi vt nō eps ſ. regularium canonicorum: cum quibus habet oia cōianō preſpyter. i. prepoſitus regularis non cuiuſcunqꝫ ordinis. i. religioſus: quāuis monach⁹ non ſit ſed nec monachi. ⁊ ideo ſequitur non abbas ⁊c. ſic non eps nō preſbyter: nō cuiuſcūqꝫ ordinis. i. gradus etiam ſecularis: primo tonſuratus: vt. s. de eta. ⁊ qua. cum contingat. in fi. non abbas: non aliquis monachus vel ſanctimonialis ſubaudi: vel queuis alia religioſa perſona in quacunqꝫ cauſa ⁊c. compellatur. ſ. ſecularis ſed de licentia prelati admittatur: vt in fi. Sed regularis nullaten⁹ admittatur: niſi ſcdm qd̄ dixi ipſum poſſe fieri ſyndicū: quod dic vt no. s. de ſyndi. ⁊ hoc qd̄ dixi de ſecularibus intellige quo ad cauſas collegiorū ſec⁹ de proprijs: nō ſequit̄. ſ. ſi expedire ſue eccleſie nouerint. q. d. de cauſis eccleſiarū loquimur

c ¶ Quis debet iurare. Adde an hoc poſſit p procuratorem Adde. l. ij. ⁊ ibi do. C. de iur. calū. gl. in. l. nō ſolū. ff. de procu. ⁊ Spec. ti. de iura. calū. in. §. ij.

d ¶ Proponūtur aūt ideo euangelia. ad qd̄ text. in. ca. fi. de iur. calū. gl. i ṽbo tacta i cle. j. de here. gl. i. ṽbo tactis. i cle. vnica de iureiur. doc. l. c. ego. N. de iureiu. Bal. i aut̄. ſacramēta puberū. l. v col. C. ſi ad uer. vēdi.

e ſi vellet intelligere de alijs
tunc eſt caſus ꝙ procu.priua
ti iurat:ſed mens litere repu=
gnat ibi. Verũtamen cum hac
moderatione:vt ep̃s incõſul=
to ro.pon.vel quiſquis cleric⁹
ſ.reus.q.d.clericusconuentus
coram extraneo iudice.nõ po
teſt cogi iuramentum ſubire
qꝛ nec rñdere inconſulto iudi
ce ſuo,ȿ.de fo.compe.ſignifi=
caſti.ſi ergo ſit actoꝛ iurare;po
teſt ⁊ debet,ſi propria ſit cauſa
ſi collegij poteſt alij delegare
de conſenſu collegij vt.ȿ.ar.ad
hoc.ȿ.de fo.compe.cũ ſit gene
rale.⁊ de offi.dele.preterea.⁊
c.ſuſpicionis.¶ Ex quo enim
papa agere permittit:per con
ſequens,⁊iurare ⁊ licentia pa
pe ſufficit vt.j.de cle non reſi.
fraternitati.⁊ ſecundum hoc
plana eſt litera.nec corrigitur.
quicunq̃ de conſuetudine vel
de iure ſed alijs defenſoribus
Hoc referas ad cauſas ep̃orũ
⁊ collegiorum nõ clericorũ ſe=
culariũ priuatorũ ⁊ ad cauſas
ciuiles:non criminales naꝫ in
criminalibus non poſſet inter
uenire defenſoꝛ.prout.no.ȿ.de
procura.§.⁊ in qua re.ſed incri
minali.i.mixta ſeu qñ ciuilit͛ a
queritur de crimine cogetur
iurare:nam ſi ageretur crimi=
naliter cogeretur Sed cũ hac
moderatione ⁊c.vt.j.ver.verũ
tamen ⁊ dic defenſoribus:pu=
ta ſyndicis vt.ȿ.de ſyndi.cap.
vno.vel economus vt.j.c.impe
ratorum.¶ Hoc eſt quod dicit͛
q̃ inſpecta qualitate perſone
aliquãdo principalis iurat pu
ta qꝛ ſecularis eſt aliquando
hoc committit.ſ.ſi vult vt quia
ep̃s:vel committit.i.decẽs eſt cõ
mittere vt qꝛ religioſus .ȿ.de
iudi.cum deputati.ſic intelli
ge.j.eod.in pertractandis.vel
vt,no.j.co.verſi.quod aũt dixi.
¶ Iurat ergo econom⁹:⁊ ſyn=
dicus:⁊ actoꝛ:⁊ pater in cauſa
filij:⁊ orphanotrophus in cau
ſa hoſpitalis:qꝛ habent admi
niſtra.ex lege ſcripta vel iudi
ciali autoritate vt.C.e.l.ij.§.iij
⁊ de bo.mater.l.j.⁊ de epiſ.⁊
cle.orphanotrophos.⁊ auten.

a Quilibet vir ſpectabilis. Add. qui dicantur ſpectabiles vide An.corſe. in tractatu de regibus.q.xxj.

ſed hodie.⁊ inſti.de auto.tu.§.vlti. ¶ Et idẽ
dixit Azo in clericis:licet prohibeantur iura
re iudicio ſiſti:ſic intellexit.C.de epiſ.⁊ cleri.
non cleri.§.pe.dic tamen vt no.ȿ.¶ Vel ſic in
foro ſeculari eſt in optione clerici vtrum per
ſe vel per alium preſtet qꝛ ⁊ feciſſe videtur
qui per alium facit.ſed in eccleſiaſtico ſi per
ſe litigat per ſe iurabit:vt.j.co.ca.ceterum.⁊
c.vlt.¶ Goſ.tamen ſcripſit ꝙ decre.j.co.ca.j.
corrigitur per ſequentes:ſed melius eſt ꝙ il
lam intelligas ſicut dixi.Item iurat tutoꝛ
⁊curatoꝛ quia poteſt ſcire vtrum cauſa bona
ſit vel mala.C.eo.in.ij.§.quod obſeruari.⁊ vel
omnes vel etiã vnus vt.C.ſi ex plu.tu.vnus
vel om.⁊ age.vel conue.poſ.l.j.¶ Poteſt ta=
men dici ꝙ ⁊.minoꝛ de veritate dicenda iura
bit:qꝛ ⁊ ſeruus in propria cauſa pecunia=
ria torquetur.C.de teſti.ſeruos.quod intelli
ge ex quo pubes eſt:non ante.xxij.q.v.pueri
⁊.c.paruuli.iiij.q.iiij.c.j.nam ⁊ ad offi.iudi.
pertinet vt veritatem inquirat.C.de eden.l.
ij.ff.de teſti.curent.⁊ minoꝛ a confeſſione ſua
reſtituitur vt notat.j.de confeſ.imo dixerunt
quidam ꝙ vbi pubes eſt iurabit etiam de
calum.interueniente autoritate cura.argu.
ff.de admi.tu.l.j.§.penul.⁊ vlti.an ſic poteſt
intelligi.ff.de auto.tuto.accipientis.vel põt
intelligi in pupillo qui agit contra vnum
extraneum ⁊ contra alium defendit ſe.eſt ta
men contra iſtos.ff.de noxa.act.quoties.§.ſi
tutoꝛ.¶ Item imperatoꝛ per nuncium.iurat
lxiij.diſtinctione.ibi domino .⁊ quilibet vir
ſpectabilis a.xvij.queſtione.iiij.metuentes.
¶ In his autem qui preſunt municipio illꝰ
ſeruandum eſt quod omnes vel maioꝛ pars
debeant de calum.iurare vt.C.eodem.l.ſecũ
da.§.hoc etiam.ff.de condi.⁊.demonſt.mu=
nicipibus.⁊ ad municip.municeps:vel qꝛ
difficile eſſet.dic quod ſufficit ſi procuratoꝛ
iuret id eſt ſyndicus .infra eodem.cum cau=
ſam.dum tamen talis ſit qui cauſam omni=
no neſciat.infra codeꝫ.in pertractandis.qua
ſi dicat talis debeat eſſe ſyndicus qui habeat
notum negotium de quo queritur:⁊ hoc eſt
contra quoſdam qui ſubmittunt quaſdam
perſonas ignotas ⁊ viles:ſed parum prodeſt
ſi bonus ſit iudex.qꝛ tunc compellet iurare
⁊ reſpondere omnes vel maiorem partem
illorum qui preſunt vt.ȿ.dixi.argumentum
in his que notan.infra.verſicu.ſequen.⁊ .ȿ.
de ſyndi.§.quis ſyndicus.verſiculo.ſed nun
quid neceſſe eſt.ſequen.¶ Sed ⁊ contra tales
prouideri poteſt .ſ.quod ſyndicus iuret in
animas illorum qui ſunt de vniuerſitate vel
collegio,dicere veritatem vt in autenti .d.n.
extra de teſti.ad hoc.⁊ infra preſentium tibi
autoritate mandamus ¶ Quod autem di=
xi procu.priuati ⁊ ſingulares perſone iurare

non debere intelligas niſi in rem ſuam dat⁹
ſit.tunc enim iurabit cū ad eum dānū ⁊ emo
lumentum pertineat ſiue intētet vtilē actio.
nomine ſuo ſiue directam nomine cedentis
ar.ff.de procu.qui ſtipendia.ff.qn̄ appel.ſ.t.l.
j.§.in propria.niſi reus alleget ꝙ dominus
veritatem melius nouerit vel ꝙ honeſtior p=
ſona ſit vnde melius dicit veritatē .tunc eīm
iudex poteſt cogere dominū ad iurandū.C.
de procu.l.vlti.ff.de procu.ſi actor ſecundū.
¶ Sed pla.dicit hoc verū eſſe quādo intenta
bat vtilē actionē nomine ſuo.nā ſi directam
nomine dn̄i tūc dominus iurabit.Rog.vero
dixit dominū ſemper iurare debere.Sed ve=
rior eſt ſentētia Azo.vt patet.j.eo.in pertra=
ctandis.ibi qn̄qꝫ per ipſas principales ⁊c.⁊
intelligas per principales quando melius
nouerunt veritatem:vt no.ſ.ver.ſed alijs de
ſenſoribus.ſi tamē procura.ſatiſdederit iudi 3
catū ſolui.⁊ ſic conueniatur iurabit ipſe ar.
ff.de procu.plautius ſicut ⁊ fideiuſſor conuē
tus ex cauſa fideiuſſionis:qꝛ principa lis in=
telligitur cū ſentētia.excōicationi mādatur
contra ipſum vt no.j.de procur.§.⁊ qualiter
finiatur.ver.ſi ergo aduerſarius. ſic intelle=
xit.T.ſm Azo.procu.priuati iurare.non poſ
ſe niſi ſecūdum ꝙ dictum eſt.ſed alij indiſ.ad
mittunt procu.ad iurādum.quod dic vt no.
ſ.de ſyndi.§.⁊ de differentijs.¶ Sed nō vide
tur ꝙ parentes ſeu patroni hoc iuramentū
preſtent:qꝛ non preſumitur ꝙ calumnient.
ff.qui ſatiſd.cog.de die.§.vlti.⁊ de iureiur.l.
iuſiuran.Sed nec preſumitur ꝙ religioſi ca
lumnientur.ar.j.de no.ope.nun.cū ex iniun=
cto.§.ſuper eo.⁊ tamē iurant vt ſ.no.breuiter
quilibet tenetur iurare niſi a iure excipiatur
¶ Hoc autem no.quod economus ſiue ſyndi
cus iurat in animam propriam vt.j.e.in per
tractandis.ſed procurator in animā domini
in caſibus in quibus dixi procu.iurare poſſe
niſi quando ponitur in loco economi vel ſyn
dici.c.di.optatum.xvij.queſt.iiij.metuentes.
¶ Fit autē hoc iuramentū ſub talibus ver
bis ego iuro in animam domini mei ipſo mā
dante ꝙ ipſe hoc ſeruabit.⁊c.vel ſicut dum
iurat per me ꝙ hoc obſeruabit ſic deus ipm̄
adiuuet ⁊ tunc dico ꝙ dominus obligat ſe
per alium ⁊ aliū non obligat.argu.j.de pre
ben.accedens quia feciſſe videtur ⁊c.infra de
ſent.excom.mulieres.ff.de ſen.exc.mulieres
ff.d admi.tu.ita autē.§.geſſiſſe.Sꝫ cōtra inſt.
d inuti.ſtip.§.ſi qs aliū.⁊.§.ſi qs alteri.¶ Jō
dicit ꝙ iura.de calum.ſemper preſtandū eſt
in animā iurātis.qd dic vt no.j.eo.§.qn̄ pre=
ſtandū eſt.ver.ſed ⁊ quarta.nec ob.c.allegā=
ta optatū ⁊ metuētes.⁊ qꝛ ſicut ex lectione il
lorū pꝫ loquunt in alio genere iuramenti.⁊
hoc verū eſt regulariter:fallit autem in caſi
bus.ſ.no.in quibus etiam poſſunt intelligi.
c.optatū.⁊ metuentes ⁊ dixi ver.itē imperā
tor ⁊ ſe.vt notat.de ſimili materia.j.de ſpon.
qualiter contrahantur.¶ Licet autē princi=
palis iurauerit:videtur ꝙ heres eius nihilo
minus iurare teneatur qꝛ iuramentum non
extenditur ad heredes.j.de iureiur.veritatis
contra qꝛ ſemel tantum iuramentum preſtā
dum eſt:vt no.j.eo.§.quando.⁊ heres ſucce=
dit in iudicio.ff.de ſeruis.oratione dicas iu=
randum eſſe.argu.j.eo.ceterum.j.de teſti.vl=
tra.j.de excep.paſtoralis.⁊ intelligas quod
ſemel preſtatur ab eadem perſona non ficta
⁊ licet heres ſuccedat in iudicio: non tamen
in iuramento: vnde dicit lex quod multum
diſcrepat a principali hereditarium iuramē
tum.C.de de rebus credito.⁊ iureiur.l.gene=
raliter.reſpon.j.

Et in quibus caſibus† iuran

dum ſit.¶ In ciuili hoc planum eſt.j.eo.ca.
antepenul.⁊ vlti.etiam ſi agat de crimine ci
uiliter.ſ.ti.j qm̄.rn̄.j.C.quādo ciuilis actio
preiu.cri.l.vnica.¶ Itē in criminali qꝛ indi.
loquitur.l.C.e.l.j.⁊.expreſſum vr̄.j eo.c.j.ver.
nos vtiqꝫ.ibi in quacunqꝫ cauſa ſeu cōtrouer
ſia criminali ſeu ciuili:ad idem.C.de fi.inſtr.
l.vl.⁊ de auto.preſtan.clarum.⁊ de pena iu=
di.qui ma.iudi.auten.nouo iure ſecundum
Ber.Jo.⁊ Azo.¶ Sed.M.⁊ quidam alij cō
tradicunt qꝛ criminalis actio ⁊ ciuilis actio
nihil commune habent.inſti.de publi.iudi.
in prin.¶ Sed illud verum eſt quo ad modū
agendi:qꝛ in ciuilibus agit ad aliquid dan=
dum vel faciendum in criminalibus autem
ad penam reo infligendam.¶ Addunt ipſi ⁊
aliam rationem qꝛ in criminalibus licet paci
ſci tranſigi.⁊ mentiri vt no.ſ.de tranſac.nā
parcendū eſt ei qui ſanguinē ſuum redemit
qualitercunqꝫ potuit vt.ff.de bo.eorum qui
mor.ſibi con.l.j.vnde in criminalibus aliqn̄
ei parcitur qui calum.ingerit. ff.de bo.libe.
qui cum maior.§.ſi patris.non ergo cogi dꝫ
quis ſubire hoc iuramentum:qꝛ daretur ma
teria deierandi.¶ Sed hoc non obeſt imo ca
lumnia cōpeſci debet cum ⁊ periculum ſit
actoris quem ſimilitudo ſupplicij expectat
vt.C.de accu.l.vlt.lꝫ enim permittatur tran
ſigi non tamē calūniari certe nec mentiri.in
hoc eīm nō eſt ſtandū legi.j.de preſcri.c.fi.qd
autē in criminalibus debeat preſtari hoc iu
ramentū:eſt ar.in autē.vt liti.iurēt.§.ſin autē
criminalis.col.ix.⁊ iuriſiurādi religio ſolū
deum habet vltorē.vt.C.de re.cre.⁊ iureiur.
l.iuſiuran.¶ Sol.puto quod ſcd̄m .l. non ſit
iurandū in criminali:ꝙ vindictā ſanguinis
expoſcit qꝛ licitum eſt ibi corrumpere qd ſi=
ne falſitate fieri nō pōt.⁊ ſine calūnia.ergo

non eſt indicendū cōtra hoc iuramentū.arg. in his que no.j.de coha.cle.⁊ mulie.clericos q: hoc eſſet iurare contra mentē ⁊ incurrere anceps periuriū.porro ſcd̄m ea indiſ.iurandum eſt cū non infligat eccl'ia ſanguinis ſententiā.j. ne cle. vel mona. ſniam nec admittat mortale peccatū ⁊ ſcd̄m hoc vbi criminalis vindictam ſanguinis non infligit ⁊ ſecūdum hanc diſtin.intellige iura hic allegata. ¶ Legiſta tn̄ indiſt.tenet ſnīam Azo.Sed in hoc debēt nobis deferre:q: de foro noſtro eſt iuramentū.Sed quid ſi mihi ignoranti vendidiſti rem alienam nunc verus dn̄s rei agit contra me rei vendicatione ⁊ pro certo didici q̄ ſua eſt.nunquid iurabo de calūnia.quidam dicūt qd̄ ſic:q: ideo hoc facio:vt de euictione agere poſſim.ar.ff. de neg.geſt.at qui natura.§.cū me abſente.ff.de iniur.ſi quis de liberta.ff. de liberali cauſa. qui ex libertate. Conſultius eſt qd̄ libello oblato denunciem tibi venditori q̄ defendas me:⁊ ſi hoc nō vis facere veritatē cōfitebor anteq̄ iurē de calū. nam veniendo contra conſcientiā deierarē: cum ſciam me iniuſtā cām fouere:et ego teneor honeſtū tm̄ defendere.ff.man.ideoq̄ generaliter: et pudori meo parcere. ff.manda. quintus mutius.⁊ cauſam fouere ſi iuſta eſt nō alias.ar.ff. de admi.tuto. quoties.§.ſicut et tu venditor imputabis tibi: ſi noluiſti defendere:ex quo denūciaui tibi alioquin ſi nō denunciaſſem:agere nō poſſem vt no.j.de cōtrahen.emp.§.⁊ ad q̄d venditor teneat̄.nā ſi non defendā vbi notorie liquet de iure agētis nihilominus ago cōtra actorē meū.ff.de act.empt.l.ex empto.§.emptor.pt3 qd̄ iurat̄ in ciuilibus ⁊ in criminalibus. ¶ Ergo ⁊ in mixtis act. ſeu controuerſijs iurandū eſt de quib⁹ ponimus exemplū.ſ.de ꝑen.tue.j.de accuſa ſuper his.ad hoc.xiij.q.ij.ſup ꝓrudentiam.xj.q.j.placuit.xvj.q.j. frater noſter. ¶ In ſpūalibus autē non iurat̄.vt.j.co.literas.idē puto in annexis ſpūalibus:vt in iure patronatus.ſ.de iudi.quāto. ¶ Sunt autem ſpirituales cauſe matrimoniales:et qn̄ agit̄ de eccleſijs vel decimis ;vt in dicta decre.literas.ſed in his iurandū eſt de veritate dicēda vt eſt expreſſum.ſ.de elec.dudū greg. .§.partib⁹.⁊.§.licet.j.de iureiur. ex literis.ſ3 et vbi de ſpūali agit̄ ciuiliter: puta ad reſti. faciendā iurat̄.j. de reſti.ſpol. literas.§.preterea.ſm.T.S3 certe ibi loquit̄ in excep.oppoſita:⁊ in iuramēto de malitia nō de calū. alioquin ſi etiam de ſpoliatione rei ſpiritualis principaliter agatur non iuratur de calum.ſed de veritate dicenda.vt in auk.d.n,de teſti.extra.ad hoc et.j. preſentiū, et iunge qd̄ not.j.co.ver. illud tamen audiui et ſequenti et precedentibus. ¶ Item iuratur in except. oppoſitis in ſpiritualibus ſi preſumptio ſit contra excipientem.ſ.de elec. cum dilecti.§. nos vero.arg.j.de excep. paſtoralis.⁊ de deſpon.impu.continebatur. ⁊.c.atteſtationes. ⁊ in alijs concor.quas not.j.de contu.§. qua pena.verſicu.quinimo. ¶ Sed que eſt ratio quare in ſpiritualibus non iuratur de calū. cum minus calumniandum ſit in illis q̄ in alijs.nam circa maiora maius periculū vertitur.xlij.diſtinc.quieſcamus.vij.qd̄.ij.c.ſi.ff. de car.edic. l.j.§. ij.reſpon. iuramentū de calum.ad multa arctat iurantem, at in cauſis ſpiritualibus non eſt rigor iuris obſeruandus.⁊ propterea loco illius ſucceſſit iuramētum de veritate dicenda in his caſibus ex quo nihil aliud prouenit niſi vt veritas excutiatur. ſcd̄m Goffre. hoc bene ſciebā. hoc eni͂ dicit.c.literas ibi:quia huius cauſe non ex legum diſtinctione:ſed ex canonum equitate debitum ſortiuntur.ad hoc.ſ.de indi.dilecti.j.de dolo ⁊ cōtu.c.j.xxvij. qd̄.ij.ſunt qui dicunt. Sed hec ratio non videtur bona : q: ſic in foro eccleſiaſtico nunq̄ iuraretur de calum.cū magis ſequamur canones q̄ leges vel ſenſum propriū:vt.j. de conſti.c.j.⁊.x. di. ca.j. ¶ Item in omni cauſa et in omni iuramento calumnia fuganda eſt. ergo de calū. iurādum eſt.ideo preſtatur hoc iuramentū: vt timore huius ſacramenti litigatorū inſtātia cōpeſcatur.C.eo.l.j. ¶ Item ideo vt veritas eliciatur.j.eo.ceterum. tertio ne quis immemor ſit ſue ſalutis ⁊ eterne:vt probant cōcor.ſignate.j.eodē ver.ideo non preſumitur. ¶ Ideo forte eſt ratio q: non preſumitur qd̄ aliquis ibi calumniet̄ ⁊ q: cum de ſpirituali tractemus ⁊ ſup ſpirituali ponamus ſemper habemus deū in mente:⁊ ſcire debere debemus q̄ inter ſimplicē loquelā ⁊ iuramentum nō facit deus differentiam.xxij. q.v.iuramenti.hac eni͂ ratione iuratur vt cum poſitiones fiant ſub iuramento ſemper habeat̄ in memoria deus:quia deus in memoria debet haberi:vt in auk.vt iudi.ſine quoquo ſuffra.§.ſicigitur.;in prin. quid eni͂ in memoria ſi non liberatio ⁊ redemptio. ¶ Hac de cauſa forte precipiebatur in lege qd̄ qn̄ iudex ſedet pro tribunali habeat euangelia coram ſe vt deum in mēte habeat ſciturus q̄ ſicut iudicabit ita iudicabitur.C.de iudi.rem non nouam.ſic deum non poteſt tradere obliuioni qui de deo loquitur: ſed quaſi de deo loquitur qui de ſacro loquitur. ¶ Ideo nō preſumitur q̄ aliquis in ſpiritualib⁹ ſit immemor ſalutis eterne.j. qd̄.vij.ſancimus. C. ad leg.iul'.repe.l.vlti.ſ. de procura.in noſtra.§. vlti.adeo quod ſiue perſone eccleſiaſtice ſeu ſeculares: ſuper ſpiritualibus litigent ſemper ſpirituale retinet hanc naturam ſinautē

ſuper ciuili ⁊ ipſum naturam ſuam retinet: ⁊ ſic potius inſpicitur natura iudicij ꝙ perſone, quicunqꝫ enim ſit iudex ſecundum legem ſuam iudicabit omnes: hic appello iudicium rem ſuper qua cõtentio eſt. ¶ Item ſpiritualia magis cõueniunt deo ꝙ ciuilia. quare in ſpiritualibus potius videtur recipere deus et exigere iuramentũ ſi preſtaret ꝙ homo: homo vero magis videtur ipſum recipere in ciuilib⁹ ideoqꝫ de⁹ cũ in nullo calũnioſus ſit: nõ exigit nec recipit iuramentũ. hõ ꝟo ꝙ ſcđm hũanitatẽ ⁊ fragilitatẽ calumnioſus eſt: in ſuo ipſum exigit ⁊ recipit. ¶ Illud tamẽ audiui aliquotiens quod ſpiritualia ad nullum pertinent iure ꝓprietatis: ſed ſunt quaſi communia: vñ in ipſis nõ exigit ſacramentũ calũ. qꝛ ꝙ cõe eſt naturaliter negligitur. C. qđ ⁊ qbus quarta pars debet. l. ſ. li. x. Hec tamẽ ratio videtur fallere in vſura: quam vſurari⁹ cupit vltra oẽm cupiditatẽ. ¶ Itẽ ĩ mrĩmonio nec eñ dicet qs ꝙ marit⁹ petat vxorẽ vel negligat vt communẽ. ¶ Ex hoc vero inſurgit alia rõ. clerici enim ꝓcu. ſunt nõ dñi. ĩ. de dona. c. ij. ſed nullus procu. iurat de calũ. ſcđm quoſdam vt not. §. qs dꝫ. ver. ꝓcu. ſed ſcđm hoc etiã in ciuilib⁹ poſitionibus eccl'iaſticis nõ iuraretur. tene igit ſuperiores rõnes ad quas facit. ĩ. de immu. eccle. cũ eccl'ia. ⁊ qđ not. in ſumma eiuſdẽ ti. §. ĩnquãtũ. ¶ Quare ergo iurat de calũ. in exceptionibus circa ſpũalia oppoſitis: vt no. ş. ꝟ. in ſpiritualib⁹. ⁊ ſequen. ibi tetigi vnam rationem. Item poteſt dici qđ hoc ideo eſt qꝛ cum ius canonicum compoſitum ſit: vt not. in ꝓemio: magis tamẽ trahitur ad ſpiritualia ꝙ ad ciuilia: et ad veritatem ꝙ ad ſubtilitatem: vt. ĩ. de dolo et contu. c. ſ. cum ergo exceptio plerũqꝫ cãm protrahat: et veritatem impediat propter ſubtilitatem ſui iuuans ſe natura iuris ciuilis cõtra canonicum merito et ius canonicũ eadẽ ſubtilitate etiã circa ſpũalia iuuabit ſe ꝯ ipſam ⁊ ſic ad ipãm reprimendã iuramẽtum de calumnia exigit. arg. ş. de conſti. cum omnes. iij. q. vij. cuius in agendo. ⁊. ĩ. eo. literas. ¶ Poteſt etid dici ſcđm Hoſt. qđ in exceptionibus non iuratur de calum. ſed de malitia. differũt autem hec iuramenta in multis. ¶ Primo qꝛ iuramentum de calumnia preſtatur poſt litis cõteſt. vt not. ş eo. §. qñ: ſed iuramentum de malitia etiam ante vt. ş. de ele. cum dile. §. nec vero. et. ĩ. de reſti. ſpo. literis. §. preterea. et poſt litem ꝯteſt. vt. ĩ. de teſti. in cauſis. ⁊. c. penul. ¶ Secundo quia de calum. ſemel tm̃ iurat in tota lite vt not. ĩ. §. qñ. Sed de malitia toties quoties in iudicio aliquid proponit: qđ timetur vel preſumitur malicioſe proponi. ¶ Tertio quia de calum. non hꝫ locuꝫ niſi in prophanis ſeu temporalib⁹: ſꝫ de malitia l vtriſqꝫ: vt dixi. ſ. in ſpiritualibus ⁊ ꝓphanis. ¶ Quarto qꝛ per iuramẽtum de calum. prouidetur ne quid malitioſe ſeu calũnioſe fiat in tota lite: ſed per iuramentum de malicia prouidetur tãtum in illo articulo: in quo preſtatur. ſcđm Hoſtr. ¶ Et breuiter in oĩbus videtur preſtandum iuramentum: preter ꝙ in ſpiritualibus cum de his tm̃ prohibeatur. vnde qđ de vno ꝓhibetur: de alijs cõceditur. ar. ff. de iudi. cum ꝓtor. ĩ. de p̃ſump. nonne. xxv. di. qualis.

4 Quando preſtandum eſt.[a] Poſt li. ꝯte. imediate: et anteqꝫ poſitiones fiant alias tacite videtur remitti: vt ş. in prin. huius ſumme. et de lit. cõte. §. ⁊ qñ ⁊ ſemel tm̃ preſtandum eſt non ſepius vt. C. eo. aut. hoc ſacramẽtum. et in auten. in iſto ſacramento. ſed et in exceptionibus que obijciuntur ante litis conteſt. iurãdum erit de calũ. vt dixi. ş. l exceptionibus oppoſitis in ſpiritualib⁹. §. ⁊ in quibus. ver. in ſpiritualib⁹. et ꝑ hoc. ff. ꝗ ſatiſ. cog. de die. §. iubetur. ad hoc ad exhi. theſaurus. ⁊. ff. de dã. infec. ꝗ bona. §. ſi quis ſtipulat⁹. et de iureiur. l. iuſiuran. nec ob. qđ ſemel tantum iurãdum eſt: qꝛ illud intelligo quo ad ea que accedunt poſt litem conteſt. ex quo iuratum eſt. ſm. T. ¶ Sꝫ alijs quib⁹ aſſentit Hoſ. dicũt qđ omnia iura que videntur velle quod iuretur de calum. ante lit. conteſt, corriguntur: quia non eſt iurandum niſi ſemel: vt dictum eſt. ¶ Hoc tamen fallit in quibuſdam caſibus in quibus ſecundo de calum. iuratur in auten. de teſti. §. quia vero. et de fi. inſtru. §. ſi vero. colũ. vij: que autentice poſteriores ſunt illa: de his ꝗ ingre. ad ap. ¶ Sunt et alij caſus quos not. de dolo ſub rubricella de contu. §. que pena. verſic. quinimo. ¶ Uel dic qđ in illis caſibus non iuratur de

[a] ¶ Quãdo preſtandũ eſt. Adde ſpec. ti. de iu. cal. ĩ. §. ſ. idẽ ſpec. tit. de iur. om. iud. in §. vj.

calum. ſed de malitia inter que dſia eſt: ſicut not. ſ. eodē. §. ꝛ in quibus. ver. illud pōt dici. ꝛ ſe. ſm Goſ. ¶ Item pōt etiā dici in his que accidunt ante lit. ꝯteſt. ſ. q tunc iurat de malitia ſeu de calū ſpūali. ſ. q nō continet in ſe plura capl'a. ſed hoc tñ qꝛ nihil calūnioſe ꝓponatur: ꝛ ſic verius vr q nō corrigunt iura ſuperi⁹ allegata que volūt vt ante lit. ꝯteſt. de calum. iuretur. ¶ Sed nunquid dāda eſt dies ad deliberandū ſi is ꝯ quē ſit poſitio dicat ſe dubitare in iuramento de veritate dicenda? puto qꝺ ſic: ne incurrat anceps piurium ꝛ infamiā facti: ſic poteſt intelligi. ff. de interro. act. ꝗ interrogat. C. de iure deli. ſi curatoris. ff. de peti. heredi. ſi quis libertatē. §. plane. ſed in ſacramento calū. minime cū ſine timore aliꝗ iuris vel facti rñdere poſſit: credo vel nō credo quia nec ad illud tenetur, vt patet. j. eo. §. quid contineatur. ¶ Nam ſecundum Goſ. iuramentum † hoc de veritate
5 dicenda differt a iuramento calum. tribus. ¶ Primū eſt: qꝛ in iuramēto de ꝟitate dicēda rñdēdū eſt de veritate: ſicut ipm verbū ſonat. ff. iudicatū ſolui. l. iudicatū ſolui. ꝛ ar. ff. de le. iij. l. nō aliter ergo dicat eſt vel nō eſt. Sz in iura. de calū. ſufficit q dicat credo: vel nō credo in auſ. de his ꝗ ingre. ad ap. §. penul. ꝛ fi. ¶ Sed quid refert vtꝝ dicat credo vel nō credo cōfiteor vel nego. nā in vtroqꝫ inſpicitur conſciētia vt not. ſ. de iureiur. quot contutes. ver. in veritate dicēda iurauerit: ꝛ ſi falſum credat eſſe verū: dꝫ tñ ſcōm conſcientiā rñdere. iō dixi. ſ. ne incurrat anceps piuriū: ꝛ infamiā facti. ſ. ꝗ ad holim opinionē: et facit ꝓ hac opi iij. q. ix. hortamur. ibi ꝯſcie vrē q. d. ſcōm ꝯſciam dꝫ teſtis teſtificari: ſed ꝯ eſt ar. j. eo. c. ibi que in rerum veritate nouerūt. q. d. de his que ſciunt debent teſtificari: ꝛ nō de credulitate: qꝛ de veritate dicenda iurās Sed qꝺ ibi dicit nouerunt ſubaudi ſiue per ſcientiam: ſiue per iudiciū ſcientie: ſiue per credulitatem nā ſuper his oībus interrogat teſtis vt no. j. de teſti. §. ſuper quibus. ver. auditu. ꝛ ver. ſcientia. et probat. j. de teſti. cum cām que inter archiepm. rñ. ſ. nā ꝛ quicunqꝫ venit ꝯ conſcientiā ꝛc. j. de preſcri. c. fi. ¶ Itē pro Goſ. vr expreſſum in auſ. d. n. de teſti. extra ad hoc. ꝛ. j. ibi quā norūt. ſ. de iudi. §. que ſunt neceſſaria. ſub. §. porrecto. verſi. hoc tñ ſcias ſed pro me facit qꝺ in eo. extra ſequit ibi: ꝛ quā itelligēt. q. d. ſi forte notitia ſua falſa eſt non dꝫ eā ſequi nā et talis credit ſcire ꝗ erat. inſti. qui ex quibus cau. ma. non pñt. §. in fraudem. ideo dicitur ne innitaris ꝛc. ſ. de cōſtit. ne innitaris. ideoqꝫ iubetur prelatus nō ſolum per ea que nouit id eſt noſſe ſe credit: ſed ꝛ ꝓpter ea que ab aliꝭ intelliget ſuā conſcientiam informare: et ſcōm ea reſpondere ſicut expreſſim dixit extra alle. et ſic facit pro et non contra: ſcio tamen qꝺ opi. Goſfre. communis eſt. et quamuis verba eam videantur fouere tamen quo ad vim reſponſionis faciende mens verborum ꝛ iuriū contradicere videt ſi preciſe reſpondere velit negādo vel affirmando ſed in medio ius eſt nam in iuramento de calum. preciſe cogitur rñdere non ſic in iuramento dꝫ veritate in quo ſufficere videtur: ſi dicat neſcio vt. xxij. q. v. ſi homines. ibi et temere iurat. ſ. ſi affirmat vel negat id q neſcit: lꝫ iſtāte iudice poſſit ꝛ debeat de cōſcientia rñdere: nō tñ affirmare qꝺ ita ſit: ne incurrat anceps periuriū. ff. rerum amo. marcell'. §. iurare. ff. de in litē iuran. videamus circa ꝓn. ¶ Scōm eſt in quo differt ſm Goſ. qꝛ de veritate locum hꝫ in oī cā ſiue in ſpirituali ſiue in tpali. ſed de calū. non hꝫ locum in ſpūalibus: imo loco illius ſucceſſit iuramentū de ꝟitate dicenda in defectū iuramento de calū. patet. j. in his que no. §. ꝛ in ꝗbus. ver. in ſpiritualibus. ꝛ ſe. ¶ Tertium qꝛ iuramentū de calū. multa cōtinet capitula: vt patet. j. eo. §. quid cōtineat. que non continet iuramētū de veritate dicēda. ¶ Unum tñ nō omittas qꝺ vbi iuramētū de veritate ꝑſtatur in defectū iuramenti de calū. ſtatim poſt litē conte. preſtandū eſt. vt ſic tpe imitetur naturam illius cui ſuccedit. ar. ff. de peti. here. ¶ Itē veniūt. §. cū ꝑdiximus. ꝛ. C. cōia de le. l. ij. ſm Goff. ꝛ melius. ff. ſi ꝗs cau. ſi cū. §. qui iniuriarū. puto tñ q ꝛ poſtea exigi pōt vt no. ſ. de li. conte. §. ꝛ qñ. vel etiā ante vt no. j. qui matrimonium ac. poſ. ſub rubri. ſi mulier petit. ꝟ. ſed qñ agēs. ¶ Sed ꝛ quarta differentia nō pōt qꝛ iuramētū de veritate poteſt per procuratorē preſtari vt in auſ. d. n. extra de teſti. ad hoc. ꝛ. j. preſentiū. ibi autoritate mādamus. ſecus in iuramento de calū. qꝺ preſtatur in animam iurātis. j. eo. in pertractandis. nā in perſonā procu. nō poſſunt bene cadere capitula que continentur in iura. de calum. vt patet. j. eo. §. ꝗd contineat. ꝛ vide qꝺ no. ſ. eo. §. quis debet iurare. ver. hoc aūt no. de hoc eñ. qꝺ hic dico regulare eſt. Sed aliꝗñ fallit in caſibus vt ibi not. aliꝗ tñ nullum excipiunt caſum. Sed nūquid ſi ſemel negauit iterum cogetur rñdere? puto qꝺ ſic ſi allegetur q nūc meli⁹ nouerit veritatē. nam ad iudicē pertinet inꝗrere veritatē. ꝛ ꝑt cē q qñ rñdit non calūniabatur: qꝛ ſic credebāt. nūc autē contrarium credit, vt. ff. de dam. infect. qui bona. §. ſi ꝗs ſtipulaturus. ideo ſm Goff. non ſufficit qꝺ in iuramento de cal. iuret de preterito vt dicat ſe non calumniādi aīo mouiſſe litē. Sed adijciat non mouere ꝛ hoc ex parte actoris ꝛ eodem mō reus dicat q non calumniādi aīo reſiſtit vt ꝓbat. ff. fami. er. in

ter coheredes.§.qui fami.herciſ. ſcđm Goffr.
quinimo videtur qđ hoc nō ſufficit niſi ⁊ fu-
turum tempus complectatur. ſcꝫ vt dicat re-
ſiſtit in futuro vt innuit.l.que bona.§.ſi quis
ſtipulaturus. ⁊ quia hoc iuramentum ad to
tam litem extenditur: ergo ad tempus futu-
rum vt dixi.ſ.eo.in prin. ⁊ probatur.C.de iu
di. rem non nouam.§. patroni. vnde ſi bene
vellet ſeruare iuramentum is qui tunc re-
ſponderat proprio motu veniret: et reſpon-
ſum ſuum corrigeret: ſed quia pauci capiūt
verbum iſtud ſaltem quo ad effectū tutius
eſt quod iterum interrogetur.

Quid contineatur in eo.

9 † His verſibus comprehēdere. ¶ Iſtud in-
tetur quod lis ſibi iuſta videtur ſcꝫ actori
in agendo reo in defendendo. ¶ Et ſi quere-
tur verum non inficietur. ¶ Nec diſtingue
vtrum poſitio ſit negatiua vel affirmatiua.
ergo qualitercunq; ponatur reſpondendum
eſt. qđ dic vt no.ſ. de proba.§.quis debet.ver.
nunquid ergo. ¶ Ut lis tardetur dilatio nul-
la petet. ¶ Nil promittet ſcꝫ cā corruptio-
nis. nec falſa probatio detur ſcꝫ quo ad in-
ſtrumenta vel teſtes: vel alias ſpecies pro-
bationis de quibus not.ſ. de proba.§. ⁊ quot
ſunt ſpecies probantur hec.ff. fami. herciſ.
inter coheredes.§.qui fami.herciſ.C.eo.l.ij. ⁊
aut.principales.in aut. vt litig.iurēt.col.ix.

7 Que ſit pena † nolētis pre-

ſtare huiuſmodi ſacramentum? Ut actor ab
intentata actione cadat ſcꝫ per ſententiam
quia abſoluetur reus ſed ſi reus nō vult iu-
rare, habetur pro confeſſo in iure ⁊ ſic pro cō
uicto. vnde condemnabitur in his capitulis
que in narratione comprehenſa ſunt vt in-
fra eo.capi.vlti.§. pena.C.eo.l.ij.§. qđ ſi. ⁊.§.
ſin autem reus. ⁊ aut.pncipales.in fi.aut.vt li
tig.iurent. coll.ix. ⁊ accedit.ff.de interroga.
act.de etate.qui tacuit.

¶ De dilationibus. Rubrica.

1 ☞ Dilationum ſpecies quot ſint.
2 Dilationes quis dare poſſit.
3 Dilationes qñ dari poſſint.
4 Dilationes quibus dari poſſint.
5 Dilationes quoties dari poſſint.
6 Dilationes quare dantur.
7 Dilationes qualiter dantur.

QVia iudicio cepto
⁊ iuramento de calū. preſtito de
quo proxime egimus ſepe con-
tingit qđ dilationes petuntur:
quādoq; ad poſitiones facien-
das: quādoq; ad teſtes produ-
cendos vel aliis de cauſis. et ſi
decre. huius titu. non videan-
tur loqui niſi de his que ante
litis conteſta. petuntur. nos ta
men plene de ipſis videamus
expedientes. ¶ Quot ſunt di-
lationū ſpecies. ¶ Quis ipſas
dare debet. ¶ Et quādo. ¶ Et
quibus. ¶ Et quoties. ¶ Et
quare. ¶ Et qualiter.

Quot ſint dilatio-

1 num † ſpecies. Dicas dilatio-
num. ¶ Alie citatorie. ¶ Alie
reſtitutorie. ¶ Alie deliberato
rie. ¶ Alie pparatorie. ¶ Alie
executorie. ¶ Alie renocato-
rie. ¶ Alie vacatorie. Siue fe-
riales. ¶ Alie proſecutorie.
¶ Alie ſalutatorie. ¶ Alie pre
ceptorie. ¶ Alie electorie. ¶ A
lie experitorie. ¶ Alie expri-
mentorie. ¶ Alie repreſentato
rie. ¶ Alie ordinatorie. ¶ Alie
exceptorie. ¶ Alie citatorie q̄
dantur vocato ad cauſam: et
ſunt ſex menſium in epiſco-
pis.iij. queſtione.iij. de iudi.in
alij clericis. xviij. dierū.v.q.ij.
preſenti. ſecundum Damaſ.
ſed derogat.xxiiij.q.iij. de illi-
cita. citantur eñ tribus cita-
tionibus ſicut alij vel vna pro
omnibus vt ibi dicitur C. quo a
modo et quando iu. conſenta-
neum. ¶ Uerūtamen perem-
a ptorium non eſt a ponendum
in prima citatione: niſi ex cau
ſa nec nimis breue: alias ap-
pellari poteſt a tali grauami-
ne.ſ.eo.c.ſ. ſed ex cauſa poteſt
vt no.ſ. de iudi. ſub.§ porrecto
ver. ⁊ no.ſ. de dolo ⁊ contuma.
cū dilecti.ff.de iudi. nonnunq;
et infra eodem capi. vltimo re-
ſpon.ſ. et in peremptorio debet
iudex comminari. ff. de iudi.
in peremptorio. et vide ſupra
de iudi. ſub.§. porrecto. et in
fra de contu.§. quid ſit con-
tu. ¶ Item omnes citationes
poſſunt poni in primis lite-
ris vt ita dicat. mādamus qđ
in tali die ⁊ tali loco cōpareas
coram nobis ſicut ius dicta-
uerit proceſſurus qđ ſi die illa

a ¶ Peremptoriū nō eſt. adđ an equipl' citatio dicit peremptorium. vid per Bart. in.§. iulianus.in.i. ſi finita. ff. de dā. infect.

non veneris aſſignamus talē ⁊ ſi nec in illa talē.ar.ſ.de teſti.cog. cū ſup. ⁊ ſic mittit̄ vnū ꝓ trib⁹.xxiiij.q.iij.de illicita.⁊.ff.de iudi.nō nunꝗ̄.dicit tñ auc̄. q̄ inter diem dꝫ eſſe ſpacium.xx.dieꝝ vt in auc̄. de litig.§.oēm vero. ¶ Quid ſi nō venerit ad pmã citationē: nūquid condēnabitur in expenſis lꝫ veniat ad ſecundã:nō videtur dūmodo veniat ad peremptorium.arg.ſ.de in integ.reſti.ex lr̄is.ſ.de dolo ⁊ contu.c.j.dicas contra ar.ſ de procu.querelã.C.de iud.ſancim⁹.ſ.de dolo ⁊ contu.cum dilecti.in fi.ſ.de ap. reprehenſibilis.§.ſin autē.niſi moram purgauerit. iij.q.v. quiſquis.ſ.de appel.ex ratione. ff. de iudi.ſi pretor.in fi. ¶ Alie reſtitutorie que dant̄ his qui ſpoliati fuerunt poſt reſti. ⁊ ſunt ad minus ſex menſium nec maiores anno. vel dic qd arbitrarie ſunt.iij.q.ij.electis. et.c. ſi eps. hodie tñ his exceptionibus ſeu dilatiōibus in cauſis non vtimur. ſm Goffr. vr̄ tñ qd vti poſſumus arg. in auc̄.d.n. de reſti.ſpo.extra frequens ⁊ aſſidua.vel tãto tpe debet pacifice poſſidere quãto ſpoliatus ſtetit:anteꝗ̄ rñdeat vt.iij.q.ij.prius.⁊.c.tandiu.ij.q.ij.preceptum eſt. ¶ Item reſtitutorie que dãtur ad appellandum ⁊ ſunt.xx.dierum. iij.q.vj.anteriorū.¶ Itē.iiij.annoꝝ ad petēdam reſt.in inte.C.de tem.in integ.reſti.l. vlti. et not.ſ.de in inte.reſti.§.⁊ qñ. ¶ Alie deliberatorie que dant̄ reo ad deliberandū:et ſunt.xx.dieꝝ.iij.q.ij.offeratur. aliqñ pluriū ſcdm locorū diſtãtiam. ſ. de procu. dilect⁹. aliqñ denegant̄:vt ſi potuerit deliberare viſo tenore reſcripti.ſ.eo. preterea. vel aliter qualitercūqꝫ.ff. quod vi aut clã. ſemper.§.fi. ⁊ de contra. emp. hec venditio.⁊ de re iudi.debitor.et.l.iiij.et inſti.de offi.iudi.ff.qui ſatiſ.cog.de die.§.penu. in auten.vt iudices nō expe. ſacras iuſ.coll'.ix. ¶ Sed ꝯ.ar. in auc̄.vt cum de ap.cog.§.j.col.viij.ſm.m.he Gof.in crialibus locum nō habent. cum eñ reus cert⁹ ſit vtrū commiſerit crimen vel non:ſtatim debet confiteri vel negare.hoc nō placet mihi q̄ ſaltem ꝓpter exceptiones quibus accuſator repelli pōt que multe ſunt:vt no.ſ.de accu.§.quis poſſit dãda eſt dilatio:et circa maiora periculum vertitur dic vt not.ſ.de accuſa.§.qualiter.ſub.§.oblato.et vide quod not.ſ.eo.§.⁊ quibus.ver.in criminalibus. et.§.et quare.verſicu. quid ergo.¶ Alie preparatorie que dantur volēti probare ⁊ ſunt trium menſium ſi probationes ex eadē prouincia poſtulentur: ſi ex conuicinis inſulis ſeu prouincijs que ſcilicet modico aut nullo freto diſtant.ff. de ver.ſig.notionem.§.continentes.ſecus ſi ex tranſmarinis.ix.menſium.iij.q.iij.§.ſpacium. C.eo.l.j.dãtur he tã actori quam reo: xvj.q.v.ſi autem.ſecundum Goff,de hoc ſ.eo.§.⁊ quibus.

¶ Alie executorie que dantur condemnatis ad hoc vt ſatiſfaciat et ſunt.iiij. menſium.ſ.de offi.dele.querenti. C.de vſuris rei iudic.l.ij. ſed he in realibus nō habent locum:neqꝫ in criminalibus in quibus executio non differtur:niſi in caſibus.qd dic vt not. ſ.de offi.deleg.§.que iuriſ. ver.quãuis ⁊c. ¶ Alie reuocatorie que dantur illi qui hꝫ ius reuocãdi domum : puta q̄ pro alia cauſa vocatus erat vt.ſ.§.⁊ quibus.ver.item dantur.¶ Alie vacatorie ſiue feriales:vt.ſ.ti.j.¶ Alie ꝓſecutorie.ſicut ille que dant̄ ad appellationē ꝓſequendam ⁊ ſunt arbitrarie:vt dicã. ſ. de ap.§.infra que tempora debeat appellatio exerceri.¶ Alie ſalutatorie vt penitentiales que etiam arbitrarie ſunt vt dicam . ſ . de peni.§.que penitentia. ¶ Alie preceptorie : vt dicã.ſ.de app. preterea.¶ Alie electorie.ſ.de conuer.coniu.ex publico.ff.de opti.lega.mancipiorum. ſ. de elec.ne pro defectu. ¶ Alie experitorie.ſ.de frigi.⁊ male.laudabilē.¶ Alie experimentorie.ſ.qui ma.ac.non poſ.c.fin.C.de ingenuis.diffamari. ¶ Alie repreſentatorie.ſ.de ap.perſonas.reſpon ſ.et.c.ſepe.ſ.de elec.dudum.ſ.⁊ de renuncia. veniēs. ¶ Alie ordinatorie.ſ.de elect.cum in cūctis. ¶ Alie exceptorie ſcilicet ad proponendas exceptiones conceſſe.ſ.de excep.paſtoralis.

2 Quis ipſas dare debet. †Aliquando dantur a iure vt quando dies ſunt feriati:de his.ſ.ti ſ.dicet̄ ſatis. ¶ Itē reſtitutorie iure dant̄ oppoſita exceptiōe.¶ Item executorie tñ ⁊ he ſcꝫ executorie ex cã arctari pñt inſpecta qualitate negotij ⁊ perſone. ff.de re iudi.l.ij.alias ſuppletur a iure qd min⁹ datum eſt per iudicē.ff.de re iudic. l. iiij.§.ſi qs tñ.⁊ ſi reus factū iudicis approbet vꝫ q̄ tacite videtur renunciaſſe maiori beneficio . ſ.de re iud.qd ad conſultationē. ¶ Itē citatorie deliberatorie preparatorie ⁊ ſequētes oēs ex cã arbitrio iudicis hodie committunt̄. vñ verſus.¶ Tempus lege datum pretor ꝓducit ⁊ arctat.ſm Azo. q̄ inſpecta vtilitate vel neceſſitate partium:modo plus modo min⁹ concedat prout requiret qualitas negotij tēporis cauſe quantitas:⁊ perſone.ſ.de trãſa.c.vl.v.q.iij.ſi egrotans.iij.q.ij.ſi eps. iij.q.iij.de iudi.in auc̄.de litig.§. omnem vero. xxiij.q.iij.de illicita.C.quomodo ⁊ quãdo iu. conſentaneum.⁊ autē.ibi poſita. ff.de iudi.nonnunꝗ̄.ff.de re iudi.l.ij.ſ. de procu. dilect⁹.ſ.de appel.cū ſit romana. xxviij. di. de his.iij.q iij.ſpacium.lxxv.di.quoniam. ⁊.§.ꝓceden.ſ.de re iudic. quod ad conſultationem. ff.de verb. oblig. continuus.§.j.ſ. de peniten. c.iij. ¶ Et breuiter et regulariter teneas quod omnes dilationes ex cauſa arbitrarie red=

duntur: ⁊ ſi cõtrarium inueneris caſuale eſt: ſicut probant: iura proxime allegata.

3 Et quando. † Certe qñ iudex videt q̄ petitur bona fide non ex b malitia alias materia dandarum dilationũ ſemper amputanda eſt: vt. C. de temp. ap. l. ij. in prin. ¶ Preſumitur autem peti bona fide in cauſis a iure expreſſis poſt ſacramentum calũ. q2 non preſumitur q̄ ſit immemor ſalutis eterne cum iurauerit ſpecialiter q̄ non animo deferẽdi negotium dilationem petat vt not. ſ. tit. j. §. quid contineatur. ¶ Sed ⁊ ſi non ſit iuratum de calũ. ⁊ videt̃ iudici q̄ petitio malitioſe fiat vel dubitet poteſt tunc ab eo ſacramentũ exigere q̄ hoc non petat alo calũniandi vel cauillãdi vt no. ſ. ti. j. §. ⁊ in q̄bus. ver. ⁊ in ſpiritualibus. ⁊ ſeq. et arg. j. de dolo ⁊ contu. finem in aut. de litig. § omnem vero. col. vij. C. de falſis. l. ij. ⁊ iure deli. l. iij. et de fi. inſtru. l. vlti. ff. de edẽ. ſi quis. §. exigitur. ¶ Quia prima facie preſumitur contra petentes dilatiões: ⁊ exceptiones. j. de p̄ſump. nullus. xj. q. j. chriſtianis. iij. q. ix. decreuim⁹. lxxiij. di. honorat⁹. ſ. de in integ. reſt. ſuborta. ¶ Itẽ aliqñ p̄ſtat̃ ante lit. ɔte. aliqñ ante ſniam aliqñ etiã poſt ſniam vt ptʒ. ſ. §. quot ſunt ſpecies. ⁊ ver. alie dilatorie. ⁊ ver. alie citatorie. ⁊ ver. alie preparatorie. ⁊ ver. alie reſtitutorie ⁊ ver. alie executorie. ⁊ ceteris verſibus quos vide per ordinem. ⁊ dic vt ibi dixi plene. ¶ Quamuis etiam dixerim non preſumi calumniam ex quo iuratum eſt. ſi tamẽ iudex ipſam deprehẽdat. nam ⁊ aliqui ſunt qui non multum curant de ſacramento denegabit dilationẽ. ſuper quo vide quod not. j. de contumacia ſub. §. hoc de expenſis. ver. illud autem certum eſt. ⁊ ver. ſequentibus. ⁊ §. qua pena. verſi. quinimo.

4 Et quibus. † Aliquãdo actori: aliquãdo accuſatori: aliquãdo accuſato. ¶ In pecuniarijs enim datur actori ſeu reo vna dilatio tñ ad teſtes p̄ducendos p̄ ſingulis cauſis. i. impedimẽtis. ff. de ferijs. l. vlti. datur tñ prima ſine grãdi cauſe cognitione niſi euidẽs calumnia appareat ſcđa vero cã cognita: ſic ⁊ tertia ⁊ ſic de ſingulis. cã cognita ſi inopinabile quid emergat. i. ſi probauerit iuſto ſe impedimẽto fuiſſe detẽtũ. ff. de ferijs. l. ſi quis. §. pen. ⁊ fi. ⁊ l. veluti. ⁊ l. oratione. ⁊ l. vlti. C. eo. l. j. ⁊ ff. de iudi. interdum. ff. de eden. ſi quis. §. penul. ⁊ vlti. ¶ In criminalibus autem cauſis dant̃ accuſatori due: accuſato autẽ tres ſine cauſe cognitione grãdi ſed ⁊ tertia dabitur accuſatori: et quarta accuſato cauſa cognita quod dic vt dixi. ſ. in proxi. ver. et per eaſdem. ll. ¶ Uerum in cri- a mine adulterij[a] nulla datur dilatio niſi vt p̄ſe exhibeant̃: vel niſi iudex ex qualitate negotij motus hoc cauſa cognita permiſerit. ff. de adulterijs in crimine. ¶ Ratio aũt quare b plures dant̃ in criminalib⁹[b] q̄ in ciuilibus eſt in promptu quia ſcilicet ſolẽnius proceditur in crialibus. ff. de queſti. l. j. §. diuus. et. §. ſi quis vltro. ff. de penis. abſentem. et de reliqui. re. l. j. ij. q. viij. ſciant ſcđm Gof. C. de falſis. vbi. et hoc eſt contra illud quod Gof. dixit. ſ. quod in criminalib⁹ denegẽtur deliberatorie vt no. ſ. eod. §. j. v. alie deliberatorie. ¶ Uidetur tñ q̄ in ciuilib⁹ plures dilatiões dari poſſunt ob vnã cauſam: vt in aut. de teſti. §. q2 vero. alias incipit. quoniã vero. ſed ibi loquitur non de pluribus dilationibus ſed de pluribus productionib⁹: que ſub vna dilatione fieri poſſunt et p̄nt fieri tres ſed quarta nõ cõceditur niſi iuret quod didicerit teſtificata. quinta nullo modo ⁊ hoc exaudias ſi in prima productione. ſecunda et tertia produxit aliquem teſtem: al's ſi impeditus fuiſſet in prima ſecunda ⁊ tertia: probato impedimẽto ſine aliquo ſacramẽto dabitur ſecunda dilatio. et ſic etiam centeſima vel milleſima. ſcđm. d. m. ſic intellige. j. de teſti. vltra. verbi gratia: mihi data eſt dilatio trium menſium ad producẽdos teſtes de eadem prouincia dico ego domine volo facere vnam productionem vſq3 ad. xv. dies. hanc ſcilicet tabellio ſcribet volo facere ſecũdam vſq3 ad alios. xv. dies hanc ſimiliter ſcribet tabellio. volo facere tertiã vſq3 ad alias. xv. dies. et hanc ſcribet tabellio. ⁊ caueat quod ita ſcribat data eſt dies ad faciẽdam primam productionem: non dicat dilationẽ: q2 ſic non daretur ſecunda: niſi cauſa cognita: vel dic quod in auten. accipitur quarta productio p̄ ſecunda dilatione: et ſic infra vnam dilationem poſſunt fieri centum productiones. ſicut plerique faciunt dantes vnam dilationem: ita quod qualibet

a ¶ In crimine adulterij. adde text. in. l. diuus. in. §. fi. ff. de queſti. gl. in. c. ſpaciũ. iij. q̄. iij. ſpec. ti. de dila. in. §. videndũ. ver. vtrum valeat an to. de but. in. c. licet de adult. Bar. in extrauaganti ad reprimendã ſuper verbo declaratio.

b ¶ In criminalib⁹: adde l. cauſis criminalib⁹ dãtur dilationes deliberatorie. vid gl. ſũme. iij. q̄. ij. c. p̄ſcripta ⁊ ibi ⁊ arch. ij. q. viij. Ioan. an. in. c. ij. de dilat. pau. de eleazar. i cle. fin. vt lite penden.

dic infra illam poſſunt teſtes produci. Sed
quod prius dixi magis videtur cõſonare iu-
ri: et ſic aliud eſt productio de qua loquitur
auten. aliud dilatio de qua loquuntur anti-
que. ll. ſic intellige. j. de teſti. in cauſis. ſi acci-
pitur productio pro preſentatione teſtiuꝫ: ſi-
cut vox ipſa ſonat. ſi te. ff. de verb. ſig. tenetur
enixa. ff. iudi. ſol. l. iudicatum ſol. ¶ Sed alij
non faciunt differentiam inter dilationem
et male: qꝛ iam corrigerent antiqua iura que
vnam dilationem tantũ dari debere innuũt
prout dixi. iij. q. vj. inducie. ¶ Et not. quod
in quarta productione poteſt producere te-
ſtes quos antea nominauit: non nouos ergo
ab initio tenetur nolare ſi petitum fuerit vt
in auten. de teſti. §. quia vero multi. j. de teſti.
cog. c. j. et c. cum contra vnde in literis papa
libus apponitur tota die: teſtes autẽ ꝛc. j. de
teſti. cum cãm verum Gof. no. in hoc ſeruari
debere ꝙ in cauſis obtinet de facto. cum eñ
aliquis probare intendit per teſtes colligere
debet omnes illos teſtes: quos tunc vult ha
bere et adducere corã iudice: et ei dicere iſtos
repreſento propria productione. Item colli-
get ſcđo alios et repreſentabit pro ſecunda
iterum tertio alios et repreſentabit pro ter-
tia. omnes tamen hi ſub vna dilatione pro-
ducuntur. ſecundum Goffre. ¶ Tu tñ tene ſi
placet no. ſ. eodem. ver. videtur. et ſeq. pericu
loſum enim eſſet qđ docet Goffr. qꝛ forte non
poſſent omnes ſimul preſentari. et de facto
etiam in contrarium ſeruatur in multis lo-
cis: et bene ſufficit qđ nominẽtur. ar. in aut.
d. n. extra de reſcrip. cum in multis. ¶ Sed
nec tot productiões admittet iudex ſi ſentiat
legitime probatũ: et ex quo multos teſtes re-
cepit qꝛ ex officio põt repellere multitudinẽ
effrenatam. puta qꝛ iam recepit. xl. vt. j. de te
ſti. c. de teſtibus. et c. cum cauſam. §. volẽtes.
caute tamẽ hoc facit quaſi moueatur preni-
mia multitudine teſtium oblata quia nullo
ſigno debet denudare mentem ſuam. C. ad. l.
corne. de fal. vbi. ff. de offi. preſi. obſeruandũ.
in genere ergo loquaꝛ et quaſi ſub quodam
verborũ inuolucro. ſicut dꝛ de ſacerdote cui
quis confeſſus eſt peccatum. ſ. de offi. ordi. ſi
ſacerdos. j. de peni. omnis. ¶ Si vero nõ ad-
mitteret quartam productionem cum ſolẽni
tate de qua dixi: et ſine hac cauſa iuſte appel
lari poſſet ab eo. j. de teſti. ſignificauit. ſuffi-
cit autem hec cauſa quod. xl. fuerunt iam ꝓ
ducti: vt. ſ. dixi. ¶ Alij dicunt quod non eſt
vis in. xl. imo iudex ſecundũ qualitatem cãe
hoc debet moderari decre. tamen in hoc mo
deramẽ apponit: ergo citra. xl. inuito eo qui
producere vult non põt refrenare ne aliquo
ſigno demonſtret quid ſentiat. ¶ Sed ſi vi-
det probatum bene poteſt ſic dicere frater tu
produxiſti iam. x. teſtes. attendas vtrum hi
quos vis producere melius nouerint verita
tem qꝛ ſi probari poſſit ſatis videtur qđ per
x. poſſet probari ideo moneo te quod non fa-
cias me fruſtra laborare. non ideo quia pa-
ratus ſum recipere teſtes tuos: ſed pro deo
ducas illos qui melius veritatem nouerint
et parcas tibi et etiã mihi et dꝫ potius ipſum
terrere ꝙ̃ ſibi aliquam ſpem dare vt poſſit
partes ducere ad compoſitionem dicendo ꝓ
bauiſti forte: forte non: forte obtinebis: forte
non: ad hoc. ſ. de mu. peti. c. j. et de tranſact. c.
vlti. et no. ſ. de offi. iudi. §. et vtrũ deſideret. ꝟ.
lites. et ſequẽ. ¶ Solẽnitas autẽ legalis hec
eſt qꝛ iurabit is qui petit quartam produ-
ctionem qđ non fuit percunctatus dicta te-
ſtium per ſe vel per alium vt tetigi. ſ. verſic.
videtur. et quod non petit quartam produ-
ctionem per aliqueꝫ dolum: machinationẽ:
vel artem: ſed quia non valuit vti teſtibus
quos producere intẽdit in aut. de teſti. §. qꝛ
vero. coll. vij. ¶ Et nunquid per hoc deroga
tur illi auten. de his qui ingre. ad appel. qꝛ
igitur. col. v. vbi dicit quod ſemel iurandum
eſt in tali lite Goffre. dicit quod ſic quia au-
ten. de teſti. poſterius eſt: eodem modo dero-
gatur illi auten. de his qui ingre. ad ap. per
auten. de inſtr. ca. §. ſi vero moriantur. col. vj.
verſicu. ſimiliter ſecundo iuratur. vel dic qđ
non corrigit primum. quia auten. loquitur
de iuramento credulitatis: aliud de iuramẽ-
to veritatis. ſcđm Goffre. vide quod not. de
hac materia. ſ. de iura. calũ. §. quando pre-
ſtandum eſt. ¶ Sed videtur quod tres dila-
tiones dari debeant vt in autẽ. vt cum de ap.
cog. §. j ſolutio preſenti datur vna vt dixi ab
ſenti et contumacia dantur tres: vt in cõtra.
nec dicas propter hoc meliorẽ conditionẽ ab
ſentis quia ipſe tres dilationes non excedũt
tres meſes ſed illa que datur preſenti poteſt
eſſe. ix. menſium. quia datur ſecundũ mode-
ramen locorũ ſecũdum. d. m. vel dic qđ nullo
modo contradicit: nec enim ille tres dilatio-
nes dantur ad teſtes producendos: ſed ad
preſentiam ſui faciendam et contumaciam
conuincendam: et ad allegandam. vnde ſi ve
niret in prima dilatione forte nõ haberet ter
tiam licet ſecũda daretur: ſi diceret cauſam
quare. ¶ Item datur ei qui pro alia cauſa
venit: non enim cogitur reſpõdere cum ha-
beat ius reuocãdi domum. j. eodẽ. c. j. de hoc
dic vt not. j. de excep. §. quis ſit effectus. ver.
item effectus. ¶ Quamuis aũt dixerim qđ
non poſſit quis teſtes ꝓducere ex quo didi-
cit teſtificata in inſtrumentis cõtrarium ob-
ſeruaꝛ: qꝛ inſtrumẽta qñcunqꝫ produci poſ-
ſunt. et ſemper dabitur dilatio ꝓbatis impe
dimẽtis: dũmodo in cã cõcluſum nõ ſit. poſt-

ea enim non audiretur vt infra de fi. inſtru. cũ dilec. reſpon. ſ. ⁊ hoc in cauſis que examinãtur per inferiores iudices: ſecus ſi imperator cognoſcat de cauſa ap. vel eam alij committat quia tunc nunq̃ datur dilatio ſiue in priori iudicio data fuerit ſiue petita vel nõ petita. ſic intelligũt quidam. C. eo. cum a nobis. iij. q. iij. §. ſpacium. ver. cu3 vero. ⁊ male. ar. C. de tem. ap. auẽ. ſed lis et vbi ſenato. vel clar. quoties. ⁊ no. ʒ. de ap. §. a quo ad quem. ¶ Dicas igitur qđ hec que dixi locum habent in qualibet cauſa niſi in cauſa relationis in quo caſu azo intellexit illam. l. cum a nobis. ibi enim non datur dilatio: et eſt ratio: q2 iudex nõ debet referre negotiũ niſi probatum ſit plene ⁊ renunciatũ vt. C. de rela. l. j. et de ap. ne cauſas. ʃ. de ap. intimaſti. et ideo q2 plene examinatum eſt primũ iudicium iuſte dilatio denegatur ſiue princeps cognoſcat de relatione ſiue iudex quicũq;. ſed hec ratio videtur reprobari in auẽ. vt iud. nõ expectet ſacras iuſſiones. colla. ix. vel dic qđ fit relatio ad conſultationem q2 iudex idiota erat et eſt q; poſſit imputari petẽti dilationẽ ⁊ hoc eſt qđ dicit litera cũ a nobis. ibi ad appellationẽ conſultationẽve. ⁊ ſi habes conſultationem expone: ⁊ pro vel. ff. de verb. ſig. ſepe vel intellige ſecundũ decre. ʃ. de teſti. cũ clamor. ʃ. de offi. ordi. dilectus. vnum tamen ſcias qđ etiam in relatione iterum inquiritur veritas ſi plene non fuerit inquiſitũ ſecũdũ iura noſtra et qđ cauſa referri poſſit etiã quãuis de ipſa non conſtet vt. ʒ. de offi. le. licet. ⁊ de elec. dudum. Inno. ¶ Denegaẽ autem dilatio propter modicam mutationẽ libelli vel ſi declaretur qđ obſcure dictũ erat dũ tamen gloſ. non ſit nimis remota a textu. hoc enim arbitrarium dico ſecundũ ea que no. ʒ. de libel. obla. §. et an mutari. ¶ Ad hoc. ʃ. eo. litere. ⁊. ff. de here. inſti. heredes. ſi enim non mutaẽ perſona iudicis actoris vel rei neq; cauſa neq; actio ad quid daretur iterum dilatio cum ſuper predictis deliberare potuerit. ʃ. eo. preterea. ¶ Item denegatur illi qui ad extraordinaria. iudicium. i. delegatũ traxit me. ſed mihi dabiẽ q2 inſtructus eſſe non potui: quia preter aliquam ſpeciẽ ad alienũ iudiciũ trahor. iij. q. iij. §. ſpaciũ. ver. ei autem C. e. ſi quãdo. Sed ſi mihi detur dilatio ⁊ aduerſarius dilatione illa gaudebiẽ. C. de tem. in integ. reſtitu. petende. ⁊. C. de iudi. auẽ. iubemus. ¶ Quod autem dixi actori denegari dilationem in hoc caſu intelligas quãdo petit inducias ad formandum libellum vel aliquid ſimile in quo potuit deliberare. ſecus ſi inopinatum quid emergat: de quo nõ potuit diuinare: puta contra reſcriptum ſuum exceptio opponitur in quo replicatione opus eſt: hic enim inducias obtinebit. argu. ʒ. de iura. cal. ceterum. infra de excep. paſtoralis. ⁊ in his que not. ʒ. §. reſpon. ſ. ⁊ verſicu. ſ. ⁊. ij. §. quis ipſas dare. ¶ Datur ⁊ alia dilatio illi ex cuius domo iniquum quid patior: vt legitur in auẽ. vt omnes obe. iudi. §. ſi igitur. colũ. v. poſita in. C vbi de cri. agi oportet. auẽ. qua in prouincia. ⁊ ſi ambo.

5 Et quoties. † Quotieſcunq; opus eſt ⁊ bona fide petitur. dic vt not. ʒ. §. ⁊ quando. ⁊. §. ⁊ quibus. niſi tempus triennij infra quod cauſa terminanda eſt inſtet vt. C. de iudi. properandum. §. et ſi quidẽ pars vel tempus infra quod cauſa terminari iubetur in reſcripto vt. ʒ. de offic. deleg. c. cauſis. ⁊ capi. paſtoralis. §. vlti. ¶ Regulariter vna tantum dilatio dari debet vt dixi. ʒ. § et in quibus ſi etiam excommuniatio obijciatur actori. non videtur quod debeat dari reo dilatio niſi vna vt. ʒ. de offic. deleg. prudentiam. §. ſexta quia niſi probauerit infra terminum competentem: ſcilicet prout videtur iudici limitandum extunc actio ſine aliquo offendiculo audiri iubetur. hoc intelligo niſi probaret iuſtum impedimentum. vt dixi. ʒ. §. et quibus. et ſequen. ſed ſi peteret dilationem ad impedimentum probandum non admitto: niſi incontinenti paratus ſit probare. argu. infra de or. cog. cum dilec: et de reſtitu. ſpolia. literas. §. preterea. et depoſiti. bona fides. §. vltimo et in auẽ. d. n. extra de reſtitu. ſpolia. extra frequens et de execeptio. extra. pia cõſideratione. vbi hoc aperte determinatur. nam ita demũ dilatio danda eſt ſi vrgentiſſima ratio flagitauerit: ⁊ neceſſitas deſiderate inſtructionis exigit. C. eo. l. ſ. §. quod ita. iij. queſtione. iij. inducie. verſi. iudicantes.

6 Et quare. † Ut homo deliberare valeat. iij. queſtione. iij. offeratur. ¶ Ut veritas rerum ſalua ſit vt patet. ʒ. §. et in quibus. ¶ Ut poſſit haberi conſilium. C. de inge. et manu. l. iij. ¶ Ut in omnibus equitatis ratio obſeruetur vt patet. ʒ. eodem. §. primo et ſequen. datur enim gratia inſtrumentorum gratia perſonarum: ſcilicet teſtium et aduocatorum. et propter alias neceſſarias cauſas: vt. C. eodem. l. prima ⁊. l. penultima. ¶ Sed quod dixi de aduocato intelligas niſi preſumaẽ contra petentẽ ex certa cauſa quod malitioſe petat tunc enim nõ impetrabit dilationem vt. ʒ. vt lite non conteſtata. capitulo primo. infra de dolo et contu. prout. alias autem dari debet ſi bona fide petatur. argumen. ff. de offic. precon. nec quicquam. §. de plano. et de poſtula. l. prima. §. ait pretor. et ex quibus cauſis ma. in integ. reſti. ab hoſtibus. §. ſed quod ſimpli-

cliter.ef.l.ait pretor.§.vltimo.⁊ C.de iudi.properandum.§.illo proculdubio.ff.de vſur.ſciēdū. ¶Quid ergo ſi adueniēte die que data eſt ad deliberandū ⁊ reſpondendū: petitur dilatio cā aduocati ⁊ non habebit. dz eū ſibi imputare ſi libellū habuerit: et non deliberauit: niſi probet iuſtum impedimētum vt no.s.⁊ quoti. ¶Sed ⁊ bon⁹ iudex debet attēdere formā libelli. ſcz vtrum ponaꝫ duplex cauſa vel due actiones et vtrū tāgat ius vel factum ſaluo eo qđ no.de benignitate caſū.s.de libel.obla.§.quid debeat continere.ver.T.dixit debet etiā attendere qualitatem perſone ⁊ negotij certitudinē vtrū ſimplex fuerit: vel diſcretus ⁊ vtrū diem ad deliberandū vnꝙ habuerit vel non.⁊ his penſatis: vel dabit aliquā vel magnam vel modicā vel penitus denegabit.ar.j.de iudi.paſtoralis. ⁊ iunge qđ no.s.de libel.obla.§.vtrū libellus.ver.libellus.⁊ precedētibus ⁊ ſequē.s.eo.§.j. verſi.alie deliberatorie. Si tñ ſententia lata ſit pretextu aduocati non habiti in proceſſu ſententia retractari non debet vt.C.de poſtu.velamento.excipitur fiſcus qui ſine aduocato non poteſt eſſe in iudicio.vnde non teneret ſententia contra eū lata.ff.de iure fiſci.ſi fiſcus. ⁊.C.de aduo.fiſ.l.vlti.idē dicūt quidā in cauſa matrimoniali argu.ij.queſtione.iij.de iudi. quod non placet argu.s.vt lit. non conteſt.c.j.

7 Et qualiter. †Judice ſedēte pro tribunali: et vtraꝙ parte preſente ⁊ cauſa cognita.ideo dicitur qđ cauſe cognitio non interpellatione plenaria. ſcz quaſi de plano fiat ſed cōſidente magis iudice: id eſt ſedēte pro tribunali preſentibus partibus: colligatur alias dicitur plenaria interpellatio que fit ſine libello: vt.C.de naufrag.l.pe.⁊ ſi forte dilationis petitio fuerit improbata per ſententiam iudicis: ſcz interlocutoriam dirimetur vt.C.eo.titu.ā procedēte.ij.q.ij.§.ſpacium verſic.a iudice procedente. hec autem interlocutoria mutari poteſt ex cauſa. ff.de re iudi.qđ iuſſit.⁊ de arbi.qualem.§.differentie.al's eſt.l.⁊.j.de appel.cum ceſſante.

¶De ferijs. Rubrica.

1 Ferie quare dicantur.
2 Ferie qualiter diſtinguantur.
3 Dies diuerſis modis incipit ⁊ deſinit.
4 In ferijs quid agi debeat.
5 Appellari poteſt quolibet tempore.
6 Ferijs an renunciari poſſit.

Audiuimus ſupra de dilationibus que aliquādo danꝫ a iudice: aliquādo a iure nūc dicamus de his que a iure tantū dātur: ⁊ ſic videamus de ferijs exequentes. ¶Quare dicantur ferie. ¶Qualiter diſtinguanꝫ. ¶Quid in eis agi debeat. ¶Quid non. ¶Et an ferijs poſſit renunciari.

1 a Quare dicanꝫ †ferie. [a] Ferie dicunꝫ p cōtrariū.cum eī ferie colēde non ſint he tamē coluntur: vnde ferie dicunꝫ quaſi ſocrie preſtant eī vacationem ab his que in foro agi conſueuerunt. ſm Azo.qz in forenſibus negotijs immunitatē preſtant vt.ff.eo.diuus. ergo ferie quaſi dies feſtiuandi: vt patet in inferioribus.

2 Qualiter diſtinguanꝫ. †Feriarū alie repentine: alie ſolēnes[b]. ¶Repentine dicuntur[c] quas imperator indicit: vel propter palmam ſeu victoriam quia ſcz hoſtes ſubiugauit vel quia vxorem duxit vel quia filius ei natus eſt.et dicuntur repentine quia non ſunt certe, imo repēte ſiue ſubito indicuntur. nullus autem preterꝙ princeps has indicere poteſt: quod ſi fecerit carebunt nomine per conſequens et effectu.C. de ferijs.a nullo. ¶Solennium alie indicte ſunt ob reuerentiā dei vt.j.eo.c.vlti. que numerātur.j.de conſecra.eccle.vel alta.diſtin. iij.⁊.v.ff.eo.pridie.in quos dies ſolis connumeratur.i.dies dñicus.C.eo.l.omnes.⁊.l.dies vij.eī ſunt planete.⁊.vij.dies in ebdomada nam dies dominicus a ſole denominaꝫ dies lune a luna dies martis a marte: dies mercurij a mercurio: dies iouis a ioue: dies veneris a venere: dies ſabbati a ſaturno. ex his non dicitur aliquis dies feriatus excepto die dominico niſi aliud feſtum inciderit.
3 ¶†Eſt tamen notandū qđ dies diuerſis modis incipit ⁊ deſinit, nā ꝗ ad celebrationē diuinorum

a ¶Quare dicanꝫ ferie. Adde barba.i rubri.eo.ti.

b ¶Alie ſolēnes.adđ ꝙ ferie ſolēnes ⁊ repētine cōparanꝫ ſz ang.in.l.j. in pn.C.de ferijs ⁊ an ferie introducte i honorem dei poſſint tolli p cōſuetudinē vl' ſtatutū. vide glo. ⁊ bal. l.j.xl. C.de ferijs.

c ¶Repentine dñr. adde ex qb⁹ caſib⁹ indicanꝫ ferie repētine ⁊ in qb⁹ poſſit eas īdicere vide gl.i verbo neceſſitates.i cle. ſepe de ꝟ. ſigni. ⁊ an poſſit renūciari ferijs repētinis. vid p ſpe. tit. de fer. in fin. ⁊ in l.ſz ⁊ ſi i.§. ſi ferie. ff. ex qb.cau. ma.

a diuinorū[a] cōſideratur de veſpera in veſperaꝫ
ſ.e.c.j.⁊.ij.quo ad iudicia de mane in veſpe=
rā.ſic⁊ de luce in lucē.Sed quo ad cōtract⁹
de media nocte in mediā noctem: vt.s.de of
fi.deleg.conſuluit.ſm Jo.T.⁊ Hoſ.de hoc tñ
dic vt not.s.de iudi·§ qualiter.quo ad ieiu=
b nium[b] ſexte ferie incipit poſt cenā die iouis
⁊ deſinit in mane diei ſabbati.de cōſe.di.iij.
de eſu.⁊ idem eſt in alijs obſeruandū.Epicu
ri tñ ſiue guloſi interpretati ſuntꝙ cena du=
rat vſqꝫ ad mediā noctē⁊ mane incipit in me
dia nocte.quo ad obſeruationem treuge ab
occaſu ſolis quarte ferie vſqꝫ ad ortū ſolis ſe
cunde ferie:vt.s.de treu.⁊ pac.c.j.An autem
ſeptuageſima ⁊ quadrageſima ſit feriāda:⁊
quidā alij dies de quib⁹ in decretis reperiũt:
dic vt no.j.de conſec.ec.di.iij.¶ Alie vero in
ducte ſunt ob honorē pncipis:vt dies natiui
tatis eius vel dies in quo coronat⁹ eſt. Alij
ob honorē ciuitatū vt dies natalitij vrbium
maximarū.ſ.Rome ⁊ Conſtantinopolis. in
quibus debent iura deferri:qr ⁊ ab ipſis or=
ta ſunt.¶ Alie ob neceſſitates hoīm vt gemi
ni ſeu duo mēſes:vnus qui datur gratia meſ
ſium:alius qui datur gratia vindemiarum
⁊ he ferie ſm diuerſas qualitates ſeu conſue
tudines regionum modo citius modo tar=
dius indicūtur.nam meſſes in calidis regio
nibus in feſto ſancti Jo.vel circa incidũt in
montanis circa feſtum beati Michaelis et
ideo he a preſidibus indicuntur ſeu preconi
zantur ad hoc.C.eo.publicas quadraginta
⁊.l omnes dies.ff.eo .preſides.⁊ de of.procō.
ſi in aliqua·§·⁊ ferias.

4 Quid in eis agi debeat.†

Ea que pertinēt ad diſciplinā militarē vel
ſcholaſticā.proprie liberales artes peragi
poſſunt.ergo ſtudere poſſumus.¶ Itē cuſto
dia eorū qui ſunt in carcere adhibēda eſt.et
c an habeant victū[c] proficiendū.ff.eo .l.pe.C.
de epiſ.audi.iudices.¶ Item ea que perti=
nent ad agriculturā vel putationē vinearū
vel foſſarū earū.C.e.oēs·§·ruri.⁊ eſt ratio ne
modico momento pereat commoditas cele=
ſti prouiſione conceſſa vt ibi.alibi dicitur ꝙ
in mora modici tpis non eſt periculum nec
maximum damnū.ff.de iudi.ſi debitori .hoc
aūt intelligas neceſſitate inſtante.qn quidē
d lꝫ piſcari etiā diebus dñicis[d] ad alecia :vt
cum facta collectione ſeu captione congrua
portio eccleſijs circūpoſitis ⁊ xpi pauperib⁹
fiat vt.j.e.lꝫ.¶ Et gñaliter qñcūqꝫ neceſſitas
vel pietas exigit nō ſunt feriã di hi dies:er=
e go cauſe matrimoniales[e] ⁊ alie in quibus
vertitur periculū aiarū etiā his diebus tra
ctari poſſunt:qđ dic vt no.j.eo·§·de ferijs.v.
qđ cauſis matrimonialibus.⁊ pro pace vel
neceſſitate alia vel vtilitate
his diebus iurare poſſum⁹.j.
eo.c.j.in fi.⁊.c.vlti·§ quib⁹ ex=
empla ponũtur multa.ff.eo.l.
j.ij.⁊.iij.j.de deſpō.impu.ca.ij.
idē ea q̄ ad pacē ⁊ concordiā p=
tinent tractari ⁊ determinari
pñt.pacta eñ cōferãt trāſactio
nes loquanĩ.C.e.l.vlt.¶ Item
videĩ ꝙ cauſe miſerabiliū ⁊ de
biliū pſonarū his dieb⁹ tracta
ri poſſunt hoc eñ pietas ſua=
det.i.operibus miſericordie di
ſtinctio dierū nō eſt habenda
vt no.j.eo·§·⁊ an ferijs.ver.itē
5 renunciatio fit.¶ † Itē quoli=
bet tpe appellari pōt ſiue feria
ſit ſolēnis ſiue repentina.Sed
f appellatiōis exercitiū denega
tur vt.C.eo.l.j.¶ Itē quolibet
g die libellus[g] offerri pōt.ff.de
adul.miles·§·ſexaginta.dic vt
no.s.de libel.obla·§·vtrū libel
l⁹.v.libe.⁊ſe.¶ Quid ď cauſis
matrimonialibus pauperū et
aliarū miſerabiliū perſonarū
vide qđ not.j.eo·§·⁊ an ferijs.
ver.item renūciatio.⁊ ſequenti
bus.⁊.ver.cauſa etiā ⁊ ſe.vſqꝫ
in fi.¶ Item licet in ſolēnibus
ferijs vel repentinis nō cogno
ſcatur de appellationis cauſa
currit tamen tpš anni vel bien
nij appellanti etiā his diebus
C.de temp·ap.l.ij·§·pe.¶ Iteꝫ
ſi actio tpe peritura eſt lis pōt
conteſtari:vel executoris con=
uentio ſequi ⁊ liberalia iudi=
cia omni tpe expediunĩ.¶ Itē
in eum qui feriarum nūdina=
rumve nomine aliquid acce=
pit:vt ipſe nundine impedian
tur vel ne frumentū ad eas de
feratur:omni tpe ius dr.ff.eo.
l.j·§·ſed excipiũtur.⁊.l.iij. Itē
queſtiones latronū inſignium
⁊ maxime iſaurorū ſeu iugu=
latorū: in quibus puniendis
ſummi numinis ſperatur ve=
nia:⁊ multorū ſalus ⁊ incolu
mitas pcuraĩ:his dieb⁹ expe
diuntur.C.e.l.pe.nã phinees

a ¶ Nā quo ad celebrationē diuinorū. Adde
gl.i.c.j.e.ti.gl.i.c.ij.e.e.ti.gl.c.alma mr̄ ďſen.
exc.li.vj. Arch.i.c.ꝙ a pncipib⁹.lxxv.di idē
b arc.c.j.de cōſe.di.j.¶ Quo ad ieiuniū. Adde
c ab.i.c.ij.de ferijs.¶ An habeãt victū. Adde
ange .in.l.
mime.ff.ď
ap.⁊ alle.
gl.i.l.fi.C.
erog.mili.
ānone.li.x
d ¶ Lꝫ piſca
ri ēt dieb⁹
dñicis ad.
do.diffuſe
i.c.lꝫ.ď fer.
e ¶ Cauſe
mrimoni.
adď gl.i.c.
vir.cū ppa
xxxiij.q.ii=
ij.⁊ i.c.ca=
pellan⁹.et
ibi do.ď fe.
f ¶ Quoli=
bet tpe ap
pellari pt
adď.gl.i.c.
fi.de fer .c.
appellatio
ď ap.li.vj.
bar.i.l.j.i
·§·dies.ff.
qñ app.ſit
ba.i.l.diu⁹
ff.de fer.
g ¶ Quoli=
bet die li=
bell⁹.adď
gl.i.c.fi.de
iudi.gl.i.c.
cupientes
i·§·ꝙſi pvi
ginti.ď ele.
li.vj. Ant.
de bu.i.c.fi
de libel.ob
latio. bar.
in.l.j·§ nū=
ciatio.ff.ď
no op. nū.
bal.i.l.j.C.
de fer.

hominē occidit ₇c .xxiij q.viij.occidit.¶ Itē publice ₇ fiscales cauſe geminis menſibus tractari poſſunt.C.c.publicas aliud in ferijs ſolēnibus ob honorē dei.C.eo.omnes in fin. ¶ Sed que pertinēt ad volūtariam iuriſdi‑ tionē.ſicut adoptio emancipatio excōicatio abſolutio.vbi non requirit cauſe cognitionē puta in notorijs criminibus ₇ manumiſſio etiā diebus paſchalibus expediri poſſunt. C.eo.actus ¶ Ergo tutores ₇ cura.dabuntur ₇ admonebuntur vt gerant ₇ alimenta con ſtituentur ₇ mulier ventris nomine vel lega torum in poſſeſſionem ponetur ₇ pro dāno infecto quia celeritatem deſiderat.ff.de dam no infect.l.j.fiet miſſio.¶ Item exhibendi te ſtamēta ne preſtetur materia fabricandi fal ſum.ff quemadmodum teſta.aper.l.j.fiet co gnitio.¶ Item dabitur curator bonis here‑ ditarijs.¶ Item vt liberi alantur a parenti bus:₇ econtrario cognoſcetur ₇ precipietur ₇ atrox iniuria eſtimabitur:₇ fideicōmiſſa‑ ria libertas preſtabitur.ff.eo.l.ij.₇ iij. ¶ In his enim vel ſimilibus licet de geminis mē ſibus loquatur priori.l.non putauit azo reuerē tiam dei excludere.imo magis inducere cau ſatum examinationē₃ que reſpiciunt huma nitatem vel miſericordiam.comprobatur eius ſententia.ſ.eo.c.vlti.§ quibus.¶ Artes etiā mechanice in geminis menſibus exercentur: ſecus in ferijs inductis ob honorē dei.C.eo. omnes.¶ Die aūt ſabbati potius debemus operari ꝙ etiā alijs diebus ne iudaizare vi‑ deamur.de cōſec.di.j.eo.₇ di.iij.peruenit.

Quid non Mercatum placitu₃:nec aliquis ad mortem vel ad penam his diebus damnari debet.ſ.eo. c.j.excipiuntur caſusquos.ſ.enumeraui⁹ ideo autem mercatum his diebus fieri non debet q₂ difficile eſt inter ementis ₇ vēdētis commerciu₃ non interuenire peccatū.de pe. diſ.v.qualitas.₇.c.negocium.quod precipue his diebus vitandum eſt.nam tempus pecca tum aggrauat vt no.ſ.de peni.ideo etiam a placitis abſtinendū eſt:q₂ quāuis liceat pla citare.nō tñ expedit.xj.q.j.aliud.de pe.diſt. j.§ in euangelio.₇.c.aliud.xv.q.iij.placita.C eo.omnes.¶ Nullus etiā ad mortem duci d₃ nam quāuis non ſit peccatum iudici ſecula ri hoiem occidere.xxiij q.v.qui malos. ₇.c. iudex.c.c.ſi homicidiū.q₂ tamē horridū,₇mi ſerabile eſt hoiem ab hoie perimi.₇ q₂ pene non irrogate indignatio ſolā duritiā cōtinet ff.de.ſer.ex por.ſeruus in fi.ideo ob reueren‑ tiam dierum ſolemnium eſt ab hmōi abſti‑ nendū ₇ a iuramentis.ſ.e.c.j.q₂ a malo non credentiū fiunt de elec. ſignificaſti.ſ.de iure iur.₇ ſi xp̄s.¶ Diebus autem dñicis ₇ alijs feſtis ſolēnibus:vel a paſcha vſq₃ ad pente coſtem genu flexo orandū nō eſt niſi cōſecra tio epōrum vel clericorū aliud exigat vel ni ſi aliquis ex deuotione in ſecreto hoc facere velit.ſ.e.qm̄.§ dieb⁹.₇.§ in cōſecrationibus xxx.di.c.vl.₇ eſt ratio q₂ dies illi iugi gaudio ₇ continua letitia peragendi ſunt.lxxvj.diſt. .§ ſcire.¶ Sentētia etiā non eſt ferenda.xv. q.iiij.c.j.₇.ū.₇ ſi lata ſit non meret̄ ſnīa voca ri vt patet.ſ.§.₇ an ferijs.¶ Itē l₃ matrimo‑ nium quolibet die contractū per v̄ba de p̄nti conſenſu legitimo interueniente ſit firmū:tñ a.lxx. vſq₃ ad.vij.diem poſt pentecoſtē ſm cō ſuetudinem eccleſiaſticā :ſiue poſt octauas paſche ſm canones fieri non ſinuntur.tradu. ctio tñ vxoris nuptiarū ſolēnitas.ſ.eccleſiaſti ca ₇ carnalis copula prohibentur.ſed ſpon‑ ſalia cōceduntur ſm cōem opinionē: qḋ dic vt not.ſ.d e matri.hc.ꝫ inter.ec.§ quid iuris ſic ergo matrimonia prohibent̄:₇ſi facta ſint ſeparant̄.ſ.ad tempus.ſ.de mat.cōtra.cō in‑ ter ex literis.₇.c.j.ſic intellige.xxxiij.q.iiij.nō oportet.a.lxx.₇ ita tres ebdomade preceden‑ tes feſtum ſancti Jo.bapt.in quibus matri‑ moniū interceditur a tpe rogationū vſq₃ ad ſeptimū diē poſt pentecoſtē cōtinue ſunt nu‑ merande :ſit intelligo.ſ.e.capellanus.¶ Qḋ aūt dixi nuptias ꝓhiberi a.lxx.vſq₃ ad octa‑ uas paſche ſcḋm caſi.vel vſq₃ ad.vij.diē poſt pentecoſtē.ſcḋm.cōſuetudinem eccl'ie ad idē computum redit. nam paſcha intelligitur durare a die reſurrectionis,vſq₃ ad diem pē‑ tecoſtes incluſiue:ſi ſic enim computaueris l.dies inuenies quibus feſtum reſurrectionis repreſentatur.lxxvj.di.§ non autē.₇.§ ſcire. cum ergo dies pentecoſtes diē reſurrectiōis ſiue paſche repreſentet q₂ eſt vltima in cōpu to patet qḋ.vij.dies pentecoſtes cum octaua paſche:ideo dicit decre.ꝙ pentecoſtes caret octauis.ſ.eo.capellanus.in.fi.ſed contra.ſ.e. qm̄.§ preterea.Solutio q' ibi dicit octauis expone.i.octaua die.ſ.eo.capellanus.tñ.j.vel fictione iur.caret octauis.vt in decre.capella nus.ſed in veritate ipſas habet vt in .dic.§ preterea.

Et an ferijs poſſit renun‑
6 ciari. Repētiniſ† minime:ſolēnib⁹ inductis ob honorē dei multo min⁹:q₂ nec ꝓceſſus ha bitus etiā partib⁹ cōſentientib⁹ t₃ nec ſnīa.: ſ.eo.c.vl.§ quibus.¶ Uidet̄ tñ q' poſſit aſſi‑ gnari dies feriata ad repreſentandū.₇ craſti na die ad r̄ndendū.ſic pōt intelligi.ſ.ti.j.c.vl. in fi.₇ de reſti.in integ.cum ex literis.§.vl, ſ₃ ſi aſſignaretur dies feriata ad r̄ndendū non cogeretur venire citatus:nec poſſent ab eo peti expenſe ſi nō veniret:vt ff ſi qs. in ius voc.nō ier.l ij.in fi.₇ eſt ratio q₂ ſi p̄ns eſſet r̄n dere nō cogeret̄.ff.ḋ iud.nō v̄r litigare.¶ S₃

cõtra expreſſum.ſ.de dolo ⁊cõtu.cũ dilecti.§.
ſ.vbi dñica qua cantatur:ego ſum paſtor bo
nus.fuit aſſignata perẽptoria ad rñdendum
ſed intel lige ẜm predicta.¶ Poteſt etiã dici
a ꝙ dictio vſ꜡ [a] poſita in dictis iuribus non
eſt intelligẽda incluſiue ſed excluſiue.¶ Uel
dic ꝙ decre.iſte loquuntur in aſſignatione
diei facta per papã qui ſuper hoc corrigi nõ
poteſt.ix.q.iij.aliorum.alij ergo iudices hoc
priuilegio vti nõ debẽt.nã his diebus nulla
vn꜡ de iure viget admonitio nulla fideiuſſio
nis flagitatur exactio tacet apparitio.aduo
catio deliteſcit.ſunt hi dies a cognitionibus
alieni preconis horrida vox ſileſcit.reſpirãt
a cõtrouerſijs litigantes vt.C.eo.dies feſtos
de cõſue.tñ obtinet quod primo no.ſed non
eſt approbanda.qꝛ nec per ſpãle pactũ huic
iuri renunciari põt.ſ.eo.c.fi.ideo cauti iudi=
ces cõſueuerũt vti in literis ſuis hac clauſu
la.⁊ ſi dies aſſignata in feriam incidat ꝓxiã
diem ſubſequentẽ in qua feria non inciderit
aſſignamus.¶ Itẽ inductis ob honorem ꝓn
cipis vel ciuitatis nõ põt renũciari.ff.de ar.ſi
feriatis.ff.de poſtu.quos petor.ff.de iur. im=
mu.ſemper.§ cõductores.ẜ.de fo.cõpe.ſi dili
genti.¶ Solẽnibus autẽ inductis ob neceſſi
tates hoĩm renunciari põt.⁊eſt ratio qꝛ id de
quo ibi queritur.põt per alios expediri ⁊ qꝛ
quilibet poteſt iuri ſuo renunciare.ſi.ſ.de te
ſti.tuis qõnibus.ſed ſi renunciatum nõ eſſet
non valeret ſententia dicta.ſ.e.c.vl.§.vl.ff.e.
l.j.⁊.l.ſi feriatis.¶ Itẽ renunciatio fit t aliqñ
autoritate iuris in omnibus ferijs.nã in opi
bus pietatis magis inſiſtendum eſt dieb⁹ ſo
lennibus꜡ priuatis:vt ar.ſ.de ſtatu mona.
cum ad monaſterium.§.in refectorio.⁊.ſ.e.c.
fi.§.quibus.⁊ in operibus miſericordie di=
ſtinctio dierum non eſt habenda.lxxvij.diſt.
vtinam.de conſe.diſt.v.nunc꜡ qꝛ ⁊ ſumma eſt
ratio que pro religioſis facit.ff.de reli.⁊ſum.
fu.ſunt perſone.¶ Cauſa etiam que tẽpore
lapſo inutilis remanet etiam in ferijs vinde
miarum ⁊ meſſium tractatur.ẜ.de iudi.c.vl.
§.vlti.idem forte in his que apppellationẽ
non recipiunt.ff.de ap.non reci.l.vl.¶ Quid
de cauſis matrimonialibus ⁊ ſpiritualibus?
videtur quod etiam his diebus tractari poſ
ſunt.ar.ẜ.de ele.cum inter vniuerſas.⁊.c.ne
pro defectu.⁊ vt lite non conteſt.qm̃ frequen
ter.§.porro.⁊ ſequent.⁊ in iuribus.ẜ.proxi.
duobus verſibus inductis.⁊ hoc not.Hug.
xv.q.iiij.placita puto contra ſi in figura iudi
cij agat̃ ſ꜡ ſi procedat̃ ex officio forte põt.ar.
ſ.de clãde.deſpõ.cũ inhibitio.ſ.de diuor.por
ro.§.j.¶ Quid ſi magiſter cõducit ſcholas:
⁊ alius poſtea conducit alias ſcholas iuxta
ſuas ⁊ voces impediunt ſe adinuicem? pri=
mus vlti mum depellere poteſt ⁊ tractabitur

cã ẽt his dieb⁹.ar.ẜ.de iu.c.vl.
C.de ſtudi.liberali.vr.ro.⁊ cõ=
ſtan.l.ij.li.xj.¶ Sed nũquid a
milites ⁊ clerici habent ferias
tp̃e meſſiũ ⁊ vindemiarũ.Ite꜡
quid de his qui nõ habent p̃=
dia nec vineas.vr̃ ꝙ in eis defi
ciet rõ quare he ferie cõcedũ
tur ergo ⁊ effect⁹.ſ.de ap.cu꜡
ceſſante.ſed certe tales circa
meſſes amicoru꜡ ⁊ familiariũ
⁊emptionẽ melioris fori qð hr̃
tp̃e meſſiũ:pñt eſſe intẽti.non
ergo in his omnino deficit rõ
⁊ tñ in re dubia melius eſt ver
bis edicti ſeruire.indiſtincte
eñi loquit̃:ergo indiſtincte re
cipere debemus.ar.ff.de exer.
ac.l.j.§.ſi is qui nauẽ.ver.in re
igit̃ dubia.ff.de of.preſi.l.iij.ij.
q.v.conſuluiſti.⁊ qꝛ priuilegiũ
eſt latiſſime interpretandũ.ſ
de dona.cum dilecti.ff.de con
ſti.prin.l.vlt.nã ⁊ priuilegium
poſtliminij pertinet non ſolũ
ad illos qui pugnare pñt.ſed
ad omnes qui ei⁹ nature ſunt
vt conſilio vel alijs modis vſui
eſſe pñt.ff.de ca.⁊ poſtli.reuer
poſtlimi.§.vlt.ff.de vaca.mune
l.ij.§.qui ita.⁊.§ ſe.⁊ ar.ſ.de vo
to ex multa.§.ij.queſiti.⁊.§.vl.
⁊ ſic ſaltem propter alios hoc
priuilegio gaudebunt.¶ Sed
tñ habes cõtra ar.ff.de treu.⁊
pa.c.ij.⁊.C.quibus nõ obeſt lõ.
tẽp.preſcrip.l.vlti.vbi priuile.
conceſſum occaſiõe agricultu
re ſiue militie nõ prodeſt niſi
exiſtentibus in agricultura ſi=
ue militia.ſed ibi loquitur de
ruſticis ⁊ militibus qui ad il=
la duo ſunt ſpecialiter deputa
ti.⁊ eſt ideo dictũ vt diligentio
res ſint circa officiũ ſibi cõmiſ
ſum.vel dic ꝙ ſi non habẽt iu
ſtum impedimentũ vel pro ſe
vel pro alio ſibi neceſſario ve
nire tenentur,⁊reſpõdeo nam
hi tm̃ videntur habere priuile
gium qui circa rem ruſticã oc
cupati ſũt vt.ff.e.l.j.rñ j.¶ In
cauſa tñ quã moui cõtra hoſ=
pitalarios ſup villa maunaſ=
che.allegabat fr̃.v.de ꝓdel.ꝓ=
cu.ipſoꝝ ferias meſſiũ corã do
mino Io.gaytano auditore
nr̃o ſ꜡ fuit ſic rñſũ.ad h̃ ꝙ exce

a ¶ Dtc ii o
vſ꜡: adde
archi.i.c.ꝺ
illa.xxxiij.
di.idẽ.arc.
i.c.ſi gra=
tioſe.ꝺ reſ.
li.vj.Spe.
ti.ꝺ cita.in
§.j.ẟ.ite꜡
excipit̃ ꝙ
citatio.ba.
il. pron⁹.
in.§.ſepro
nio.ff.ꝺ le.
iij.rap ha.
cuma.cõſ.
xcix.lei.q=
dã poſſeſ.
ſol i tacrat

ptio feriaꝝ admittēda nō ſit primo iduco cu
rie ro. conſuetudinem approbatā ſm quam
oēs cāe indiſ. hmōi ferijs audiunt: que ⁊ ꝯſi
deranda eſt ⁊ ſeruāda. ff. de leg. de qbus. ſ. de
cōſti. ex literis. xij. q. ij. nos. ⁊ ad hoc vt in cu
ria ro. hec exceptio locū non hēat facit equi=
tas naturalis quā index pre oculis dꝫ hre.
ff. de eo qđ certo lo. qđ ſi epheſi. ſ. de tranſa.
c. fi. cū em̄ de lōginqs regionibꝰ veniāt hoies
ad matrē ſuā ꝑ expeditione iuris ſui equū
eſt lites abbreuiare: ⁊ eis cito finē imponere:
ac occurrere laboribus partiū. ⁊ ne vexentur
inanibus ſumptibꝰ ꝓuidere cōprobantur.
hec in auč. vt dif. iudi. rñ. j. ⁊ § ſi vero. colla.
ix. ⁊ in auč. de queſtore. col. vj. C. de iudi. ꝓpe
randum. j. de dolo finē. in auč. de mā. ꝑn. § ſit
tibi. col. iij. de inof. teſta. l. j. eſt etiā hoc opus
miſericordie in quo di. dierū ⁊c. vt no. ſ. eo. ℟.
itē renūciatio. ¶ Scđo dico qđ ⁊ ſi ꝯſuetudo
in curia ro. eſſet ꝯtria: tñ adhuc nō dꝫ admit=
ti excep. cū ferie indicte nō ſint. ff. eođ. ꝑſides
ꝓuinciarū. ⁊ de offi. ꝓcōſul. ſi vł in aliquā. §.
⁊ ferias ſm mores. ¶ Tertio dico qđ ſi idicte
eſſent: adhuc non eſt locus exceptioni: tū rō=
ne ꝑſone excipientis: tū rōne qualitatis cāe.
¶ Ratiōe ꝑſone: q꜠ clauſtralis eſt nec hꝫ ad
miniſtrationē aliquā nec aliud niſi hāc cām
ſibi commiſſam vnicā expedire. vnde quo ad
oia alia mortuus reputať. ⁊ ſi diu moratur
extra clauſtrū: alia mors iminet q꜠ ſicut pi=
ſcis ſine aqua ⁊c. xvj. q. j. placuit. cōi ergo ſi=
bi eſt ꝓperādū. deficiēte ergo in ꝑſona rōne
quare he ferie cōcedunť: deficit ⁊ effectus. j.
de ap. cū ceſſante. ff. de pac. qꝰ dictū eſt nec ēt
rōne amicorū circa melius forū pōt eſſe intē
tus: q꜠ niſi maior ꝑcipiat ⁊ vtilitas hoſpita
lis ſui hoc exigat ſunt ſibi talia penitus in=
terdicta. xvj. q. j. monachi. j. ne cle. vel mo. c.
j. ſ. de ſyndi. c. vnico. ſ. de poſtu. ex parte. ſed
⁊ ꝯ cū faciūt iura allegata ſ. eo. ℟. ſed th̄ ⁊ ſic
etiā non ob. iura inducta. ſ e. ℟. ſed nūqd mi
lites. ¶ Rōne qualitatis cauſe q꜠ agit de iu
re eccleſiarū qđ publicū eſt j. di. ius pu. ff. de
iuſti. ⁊ iu. l. j. § publicum ius in ſacris. ſꝫ hec
exceptio in publicis ⁊ fiſcalibus cauſis locū
non hꝫ. C. eo. publicas neqꝫ em̄ fiſcus magis
dꝫ eſſe priuilegiatꝰ qꝫ deꝰ imo potius ꝯ ar. j.
de hereticis vergētis: ⁊ in auč. vt nō luxu. ꝯ
naturā quaſi i medio. col. vj. C. de ſac. ſan. ec.
vt iter diuinū. ſꝫ ⁊ cū appellatiōis cā ſit hec
quā agimꝰ minus dꝫ excipiens exaudiri. ar.
in auč. de iudi. § appellationes. coll. vj. ⁊ ma
xime qñ in euidenti eſt. C. quorū ap. nō reci.
abſtinēdū eſt. ar. ff. e. l. ij. ⁊ iđ. vbi multi caſus
excipiuntur q non videnť ita fauorabiliores
ſicut iſte. ¶ Eſt ēt preſumptio ꝯ excipientem
qđ hoc malitioſe ꝓponat. cōſtat em̄ paterni
tati vře qđ tota die querit diffugia tarde ve=
nit ad iudicium ⁊ tardius reſpōdet. cito que=
rit recedere: et parum expedire. ⁊ talia debēt
cōſiderari a iudice: ne malitia foueatur. ſ. vt
lite non conte. c. j. j. de dolo et contu. prout. j.
de preſum. nullus dubitat. in auč. de litig. §.
omnem. col. vij. xj. q. j. xpianus. iij q. ix. decer=
nimus expreſſum eſt quod tali eſt exceptio
deneganda. ſ. de iu. c. fi. ¶ Preterea per con=
trarium actum videtur renunciaſſe: qđ in ta
libus conſiderandum eſt ⁊ ſi alias hoc priui
legium haberet. ff. eo. l. j. § ſed ſi pretor. ⁊ que
deficiūt ſupplere dignetur benignitatis pe=
ritia iudicantis. quibus auditis pro parte
noſtra interlocutoria lata fuit.

¶ De ordine cognitionum. Rubrica.

E Lapſis ferijs de q=
bus premiſimꝰ: lites recto tra=
mite corā competentibus iudi
cibus pagi ꝑnt. Sꝫ q꜠ plures
qōnes aliqñ proponuntur ab
vna ⁊ eadem parte: aliqñ a diuerſis: aliquā=
do incidunt: aliqñ emergūt in ipſis iudicijs
videamus quem ordinem cognoſcēdi et dif=
finiendi debeat ſeruare iudex. ¶ Si quidem
vna tantum proponitur ibi ordo ſpectādus
non eſt de quo hic queritur. ſed alius de quo
diximus. ſ. de iudi. ſub. § porrecto. et vt lite
non conteſt. § in alijs. ⁊ ſeq. ſed ſi plures que
ſtiones. oriantur. ¶ Aut vtraqꝫ eſt ciuilis.
¶ Aut vtraqꝫ crialis. ¶ Aut mixta. ¶ Item
aut proponitur vtraqꝫ ab vna et eadem par
te aut a diuerſis. ¶ Si vtraqꝫ ciuilis ſit: et
ab eadem parte proponatur poteſt quidem
regulariter. Sed fallit in caſibus. j. not. ſi
enim contrarie ſunt hoc facere non poteſt: vt
ſi petat pecuniam actione furti quaſi eo inuſ
to contractā ⁊ actione mandati quaſi volun
tate ſua data ſit. C. de furtis. l. j. de hoc dixi.
ſ. de libel. obla. § qđ debeat cōtinere. ver. cuꝫ
plures actiones ⁊ ſeq. ¶ Item quoniam vna
dependet ex altera neceſſe eſt quod prio pro
nuncietur ſuꝑ ea ex qua alia dependet. pri=
mo ergo querendum eſt vtrum aliquis he=
res ſit anteqꝫ ipſe agat, tanqꝫ heres. j. eodem.
tuam. C. de heredi. ac. vt debitum. ¶ Idem
eſt ſi altera ſit preambula vt quia queritur
de poſſeſſione ⁊ proprietate alicuius rei. C.
de iudi. ordinarij. hoc intellige ſcđm di. quā
feci. j. titu. proxi. ſub rub. de cauſa poſ. et pro
prie. § an queſtio poſſeſſionis. ſub. § igitur.
ver. cum poſſeſſorium. et ſeq. queſtio em̄ ſpo=
liationis priuilegiata eſt. j. eodē. c. vlti. ¶ In
actionibus aūt que electione tolluntur idem
iuris eſt vt dicitur in tributoria. et qđ iuſſu.
⁊ de in rē verſo, ⁊ de peculio, ⁊ in act. ex teſta

mento.ꝛ rei vendi.ꝛ hypotecaria pro legato vel fideicõ.hereditatis.vel pro ipſa heredita te competentibus: de quibus dicitur.j.de te= ſta.ꝛ ad hoc.ff.de tribu.l.qđ in heredẽ.§.elige re.ꝛ de leg.ij.cũ filius.§.variis.ꝛ de re.iu. ne mo.§.quoties. ¶ Itē ſi altera ſit preiudicia lis primo tractanda eſt, vt ſi peto fundum ti tianũ tanꝗ meũ ꝛ eidẽ dico deberi ſeruitutẽ per aliũ fundũ quẽ conſtat tuum propriũ fo re hic em̃ primo conſtare dꝫ vtrũ fundꝰ meꝰ ſit anteꝗ poſſim ei vendicare ſeruitutem: ſe cus ſi primo peto ſeruitutem: ꝛ ſcđo fundũ. ¶ Uel ſi cõuenio te rei ven.ꝑ parte indiuiſa poſtea ago cõi diui.pro eadẽ re repellendus ſum: qꝛ anteꝗ diuidatur debet conſtare an ibi habeã partem vel non. Idẽ ſi peto fundũ tanꝗ meum ꝛ iterum cõdico fructus ac ſi cõ ſtaret fundum eſſe meum.ff.de excep.fundũ titianũ.ꝛ.l.ſed ꝛ ſi ante.ꝛ.l.fundi. ¶ Si aũt occaſione eiuſdẽ rei velit ꝓponere quis quã plures actiones contra aliquem eligere tene tur: qđ dic vt no.ſ.de libel.ob.§.quid debeat cõtinere.ver.cum plures actiones.ꝛ ſe. ¶ Sꝫ ꝛ ſi quis velit plures conuenire ſup eadẽ re poteſt: cũ prohibitus non ſit vel occaſione di uerſarum rerum vel factorũ: ar.ff.de proba. ab ea parte.j.de reſti.ſpo.cũ ad ſedẽ.ꝛ de fi. inſtru.inter dilectos.ꝛ de don.inter dilectos ꝛ de cenſi.cum olim. ꝛ.c.olim. ¶ Ubi aũt a diuerſis partibus plures queſtiones propo nunt: dic vt no.ſ.de mu.pet.§.ꝛ qñ.§.qualit' ꝛ.§.l qđ'.j.đ cau.poſ.ꝛ ppe ſub ru.đ cau.ppe .§.an queſtio.ſub.§.his igit.ver.cum poſſeſſo rium. ¶ Sinautem vtraꝗ criminalis eſt et ab vna ꝛ eadem parte propoñũtur ꝛ contra eundem ſi ex diuerſis factis poteſt cum nõ ſit prohibitus: ſed ex eodem facto videtur ꝙ non liceat ar.a contrario ſenſu.l.C.de accuſ. qui crimen quia deus non iudicabis in id= ipſum.nec de delicto vno ſepius querenduꝫ eſt.ſ.de offi.licet ff. nau. cau.ſtat.licet.§.vlt. ¶ Quod ſi plures criminales actiones quis proponere velit cõtra duos ex diuerſis factis vno eodẽꝗ tpe ꝛ eodem libello: non poteſt ac cuſare duos ſed diuerſis libellis põt duos ac cuſare non tñ tres vt.C.qui.accu.nõ poſ.cum rõnibus.vel dic ꝙ nec duos poteſt etiam in diuerſis libellis.niſi ſuam, vel ſuorum iniu riam proſequatur: vna em̃ accuſatio per al= teram impedit vt.ff.de accu.os.§.lege.ꝛ ad l.iul.de adul.inter.§.vlti.nec ob.l.cũ rationi= bus.nec enim dicit ꝙ duo accuſari pñt ſꝫ de tribus negat qꝛ de tribus fuerat queſitũ eo= dem modo negaſſet de duobus ſi de duobus queſitũ fuiſſet ſcđm dñm meum. Sed occaſio ne vnius criminis vnus etiã centũ vel mille poterit accuſare vt.C.ſi reus vel accu. mor. fuerit.l.j.ff.ad.l.iu.de adul.vim paſſaꝫ.§ ince

ſti.fallit hoc in accuſatore adulterij vt.C.ad l.iul.de adul.reos.ꝛ.ff.de adul.ſi maritus.§. vlti. ¶ Ubi autẽ vnus pro vno crimine vult agere contra vnum ciuiliter: ꝛ pro eodem cri mine contra eundem criminaliter: pendẽte priori iudicio vel econtra: non põt.ff.de pu= bli.iudi.l.iiij.ff.vi.bo.rapt.l.ij.§.j. Sed finito priori iudicio poteſt ad aliud habere recur ſum: ſi tamen vtraꝗ queſtio proponatur ꝑ= pter rem familiarem, vt qꝛ aliquid abeſt vel affuit de patrimonio noſtro.C.qñ ciui.actio preiudi.cri.l.vnica.ꝛ hoc locum habet in pu blicis iud.vt ipſa litera dicit idem in priua tis.nam in quolibet furto hoc locum habet vt.ff de fur.l.vlt.licet pla.di.inter publica iu dicia ꝛ priuata nec obſt.ff.de fur. interdũ.§. qui furẽ.nam ibi dixi mihi ius capiendo fu rem ꝛ ducendo ad iudicem. ideo debeo eſſe contentus ꝙ corporaliter puniatur ꝛ ꝙ res mihi reſtituatur remota pena furti de qua= druplo rei. Si autem competat criminalis ꝛ ciuilis ad vindictam tantum tollitur vna ꝑ alteram.ff.de iniurijs.ꝙ ſenatuſcon.ꝛ.l.pre= tor.§.j.hoc locum habet quando plures ac= tiones mouentur ab vno contra vnum vel plures. ¶ Sed ꝛ ſi a diuerſis partibus aut ab actore mouetur vna ꝛ a reo altera ꝛ aut plures ꝛ diuerſi agunt contra vnum. ¶ Si actor mouet vnam: ꝛ reus alteram: non in moduꝫ exceptionis: ſed petitionis locum hꝫ regula qui prior appellat prior agat vt.ff.de iud.qui prior.j.eo.cũ dilectus.§.nos. ¶ Hec autem regula locum habet cum vtraꝗ eſt ci uilis vel vtraꝗ criminalis ꝛ neutra preiudi cialis. ¶ Item cum prima eſt maior ſecunda ſed ſi ſecunda ſit maior prima preiudicat in criminalibus.niſi nomen accuſati accuſare volentis accuſantem receptum ſit inter reos qꝛ tunc obtentu maioris criminis obiecti nõ differtur prima accuſatio. ſicut ꝛ ſi queuis alia exceptio opponeretur.ff.de adul.ſi ma ritus.§.preſcriptiones.fallit regula cũ vtraꝗ eſt ciuilis: ꝛ ſecunda preiudicialis qꝛ eſt de libertate vel filiatione.inſti.de ac.§.preiudi cialis.ff.de libera.cauſa ordinã.C.ad.l.iul.de adul.qñ alexandrum ꝛ de ordi.cog.l.j.ꝛ.l.cũ ſtatus. ¶ Item fallit cum ſecũda eſt crimina= lis ꝛ prima ciuilis.C.de or.iudi.l.vlti. ¶ Itẽ cum vtraꝗ eſt criminalis ſed ſcđa maior. ¶ Item cũ vtraꝗ eſt par.ſed accuſatus vult proſequi ſuam iniuriam vel ſuorum.C.qui accu.non poſſũt.l.j.ꝛ.l.neganda.iij.qõ.vj.c.j. ¶ Sinautem reus non in moduꝫ petitionis ſed exceptionis aliquid obijciat actori vt eũ repellat: ſemper de exceptione eſt cognoſcen dum.fundata intentione actoris C.de proba. exceptionẽ et.de excep.ſiquidẽ.j.eod.c.j.ꝛ de ſen.ꝛ re iudi.inter monaſterium.ꝛ hec ꝓbã

a ¶ Queſtio legitima-tiõis. adð Ja. zochū & car. alc. l repe. c. per venerabilē q fi. ſint. le. & p ant. ro ſell. & lu. ð fardis (in tracta. de legitima-tione.

tur. ſ. e. cū dilectus. ¶ Sȝ an ð incidenti pronunciandum ſit queritur & ait ber. non eſſe pronunciandū niſi quādo criminalis incidit ciuili vel econtra. ſatis eſt enim q iudex de principali pronunciet q: per conſequens & de incidenti pronunciare videtur. C. de ordi. cog. l. ſ. & pen. & de ordi. iudi. l. ij. & ad l. iul. de adul. qm. & ad. l. fal. de pla. preſes. ff. de preua. preuaricationis. vel dic q ibi nõ opponitur preuaricatio in modū excep. imo in modum accuſationis. & ideo neceſſe eſt q primo pronuncietur ſuper preuaricatione. nec ob. ff. de in integ. re. vtile. q: ibi non pronunciat ſuper incidenti ſed ſuper etate i. vt reſtituatur in inte. ratione etatis ad hoc vt liceat intendere veterē ac. & ita cetera cognitionis. ſ. reſtitutionis rei faciē de dilata ſunt. ¶ Pla. autem & mar. dixerūt ſemp pronunciādum de incidenti qōne vt. ff. ð iudi. de qua re. ſ. de cau. poſ. & proprie. cū ſuper in fi. niſi cōditio rei qui pupillus eſt vel ſeruus. vel iudicis qui minor magiſtratus eſt hoc impediat vt in. ll. allegatis pro ber. & hanc opi. ius canonicū comprobat. nam & ſm ipſum de incidēti pnunciatur vt. ſ. de ele. cū dilec. ſ. eo. tuam. ſ. qui filij ſint legi. lator ſm Goſ. Jo. h & azo. diſtinxerunt inter incidētes queſtiones & emergentes. Incidētes dicuntur que ante litē motam competūt vel quādo queritur de circunſtantijs rei pncipalis vt pactū de non petēdo excep. rei iudi. & iuramenti & ſimilia. hin dis obtinet ſnia ber. vt probatur. ſ. eo. c. ſ. ¶ Emergentes autem dicunt que proponuntur ex his que emergūt in litē vel qn queritur de circūſtantijs iudicij. ſ. nõ poteſt eſſe procu. vel teſtis. vel non eſt dāda dilatio vel an ſit reſpondendum interrogationi vel poſitioni. vel vtrū ſit quis l poſ. ſeruitutis vel libertatis & ſimilia & in his obtinet ſententia pla. ff. de libera. cā. l. liberis. §. vlti.

vel planius & compendioſius dicas q incidentes ſunt peremptorie exceptiones emergentes vero ſunt dilatorie excep. vt etiā ptȝ per iam poſita exempla. ¶ Breuius expedio me hanc tradens regulā: qñcunqȝ aliquid opponitur in iudicio propter quod impedit cognitio principalis negotij niſi primo pronuncietur ſuper excep. tunc ſup ipſa excep. primo pronunciabitur cum iudex aliter iuriſ. ſuam expedire non poſſit. ſ. eo. tuā. ¶ Sȝ que eſt ratio q ſi queſtio legitimationis a corā ſeculari iudice quantūcunqȝ magno incidat nedū non pronunciare: ſed nec cognoſcere poteſt: vt. ſ. eo tuā. & ſ. qui fi. ſint le. lator. & c. cām que. cū alias iudex quātūcunqȝ minimus cognoſcat de cā quātūcunqȝ magna ſi ipſam cōtingat incidere. q: hoc quaſi naturaliter iuriſditioni ineſt. C. de iudi. placet. C. de ordi. iudi. l. ſ. cum nec aliter iuriſditio expediri poſſit. & ſic cōtradicit. ff. de iu. om. iud. l. ij. & ſ. de offi. deleg. preterea nam iuriſditionem mādata totum officiū iuris dicendi tranſit. ff. de ſuſpe. tuto. l. ſ. §. an autē. reſponde vt not. ſ. q fi. ſint. le. §. qualiter & a quo. ver. tum ratione naturali. & ſ. de cau. poſ. & proprie. ſub ru. de cauſa poſ. §. ſ. ſub. §. hoc tamē no. ver. propter rem per ſeruum. ¶ Si vero poteſt pronūciari ſuper principali & in ipſo pcedi q̄uis interlocutoria non detur ſuper exceptione: ſufficit quod de eodē principali pronunciet. ſ. e. c. ſ. ¶ Nec ob. regula de qua re. q: dic: cognouit. ſ. principaliter aliud ſi incidēter. ſ. c. ca. ſ. ¶ Et iure ordinario. aliud ſi delegato examinatio tantū cō miſſa eſt vt. ſ. de offi. ordi. dilectus. ſ. de teſti. cum clamor: vel in voluntate partium dimiſſum. ſ. de ele. ſcriptum. & c. dudū. ſ. pnunciare debet niſi impediat appellatione iuxta. ſ. de lib. ob. c. ij. & iij. ij. q. vi. decreto. ¶ Uel recuſatione de nouo orta. ſ. de of. deleg. inſinuāte. §. Uel recuſatiōe ſuperioris. ſ. vt lite pē. eccleſia. ij. ¶ Uel propter perſonam de cuius crimine queriť ad hoc vt deponatur vt puta q: eps eſt. iij. q. vi. quāuis. & c. ſe. ¶ Seu relatione facta. ſ. de offi. deleg. l. ȝ. ¶ Uel pollicita. vt. ſ. de ap. intimaſti. C. de relat. l. ſ. ij. & iij. ¶ Quāuis aūt quilibet iudex de incidētibus poſſit cognoſcere licet alias principaliter nõ poſſet. ſ. de in integ. reſti. cā. §. ſ. C. de iu. l. quoties. & de ordi. iudi. l. ſ. ſ. de dona. inter vi. & vxo. & ſi neceſſe fallit in laico qui de ſpiritualibus. quāuis inciderint cognoſcere non pōt. c. tuā. ſ. qui fi. ſint le. lator. & c. cām. q: hec abhorrent canon. ſ. de iu. decernimus. & de ele. maſſana. & no. de hoc. ſ. de fo. cōp. §. quibus ex cauſis. ver. ſȝ nūquid iudex ſecularis. ¶ Preiudicat ergo aliquando ciuilis ciuili: vt ſi conuenias me actio. furti nomine rei quā dico meā eſſe: vel ſi petis a

me hereditatem ⁊ ego obijcio tibi ſeruitutē ſecundū ber. ¶ Aliquando criminalis criminali. vt ſi marito accuſanti vxorē de adulterio excipiat vxor de lenocinio. ff. ad l. iul. de adul. l. j. §. ſi publico vel ſi accuſas me de furto criminaliter ad penam extraordinariā. ff. de fur. l. vlti. pro ſeruo tuo quem dicis me ſurripuiſſe certa die ego excipio ⁊ dico q̄ tu die precedenti ipſum interfeciſti. ⁊ ita accuſo te de homicidio ſecundum ber. ¶ Idem forte ſi accuſas me de homicidio: ⁊ ego obijcio q̄ ſocius meus fuiſti. ff. de ſi. inſtrumen. reperta. C. de liber. cau. ſi filium. caute tamen obijciatur ne confiteatur crimen. q. d. non confitebor. Sed ſi hoc verum eſſet non potes me accuſare q: fuiſti in loco in quo dicis me interfeciſſe ⁊ etiam tractauiſti mecum. argumentum. C. de exceptio. ſi quidem. ⁊ no. ſimile. infra. de conceſ. preben. §. ⁊ vtrum beneficium. verſicu. ſi vero recipiatur. ¶ Ciuilis autem preiudicat criminali: vt ſi accuſas me de plagio nomine ſerui quem dico meū vel accuſas me de crimine falſi tanquam ſeruum ad decapitandum: ego dico me liberum. primo enim tractabitur cauſa libertatis. ¶ Criminalis vero ciuili preiudicat: ſi peto ex teſtamento vel inſtrumento quod falſum accuſas probantur hec ⁊ exemplificantur etiam alio modo. tertia queſtione. vj. §. aliquando. ⁊ §. ſequenti. C. eodem. ſi de hereditate. ⁊ l. ſi crimen. ⁊ l. ſi reg. ⁊ . l. cum ſtatus. ¶ Utrum ſi libertas petatur ex teſtamento cuius cognitio tendet ex eo quod ſpectatur vt quomodo de hereditate moueatur prius cognoſcetur de hereditate quam libertate. ff. de petitionibus. heredit. ſi quis liber ¶ Sed vbi diuerſi ⁊ plures agunt contra vnum ſi quidem vnus primo ⁊ alter ſecundo veniat ⁊ agant ambo ciuiliter vel criminaliter obtinet regula qui prior ſed ſi ſimul veniant ⁊ agant ciuiliter: iudex eliget quem velit. vt ſit locus gratificationi. ff. de religio. lege vltima. §. primo. infra de iure pat. quod autem. ſupra de electionibus. venerabilem. §. obiectioni. ¶ Si vero plures agunt criminaliter iudex magis idoneum eligere debet ff. de accuſa. ſi plures. et de popu. ac. ſi plures. nec obſt. infra de accu. l. ȝ vbi videtur innuere quod plures admittantur ad accuſationē quia ibi non fuit formatus libellus nec lis conte. nam ſi ad hoc ventum eſſet Inno. forte alterum elegiſſet.

¶ De plus petitionibus. Rubr.

1 Cur plus petatur quot modis.
2 Pena plus petentis que ſit.
3 Penam pl⁹ petitionis qualiter quis euitat.

Ontingit aliquādo q̄ determinatis incidentib⁹ exceptionibus de quibus dictū eſt in cauſis procedit. ⁊ q: plerūq; actor plus petit q̄ deberet: ideo puniendus eſt. apponit ergo autor de plus petitionibus. ¶ Hic vidēdum occurrit quot modis plus petatur. ¶ Que pena plus petentium. ¶ Qualiter quis excuſetur a pena

Quot modis plus petatur†

1 patet in hoc verſu. ¶ Plus petitur cā tēporeq;: loco. ¶ Cauſa ſi debes mihi equū in genere: ⁊ ego peto aliquē ſpecialiter ⁊ precise. vel debes mihi equū vel caprā: ⁊ ego peto caprā preciſe. hic em̄ plus petere videor: q: q̄uis capra vilior ſit equo tū forte leuius eſt tibi dare equū: ideo nō debeo electionem tibi auferre. imo eo modo quo promiſiſti petí dȝ. vt inſti. de act. §. huic autē. §. preterea: ¶ Tēpore. vt ſi debes mihi. x. ſoluere in pētecoſten. ⁊ ego peto in paſcha vel ſi debes mihi ſub condi. puta ſi petrus factus fuerit ep̄s: ⁊ ego peto anteq̄ conditio exiſtat: vt inſti. de ac. § tpe. ¶ Re. vt ſi debes mihi. x. ⁊ ego peto. xx. vel habeo partē mediā in fundo ⁊ peto totum vel duas partes: vt inſtitu. de ac. § plus aūt. iiij. modis petitur. ¶ Loco vt ſi promiſiſti mihi dare. x. ſextarios annone apud dignam ⁊ ego peto ſiſtarici: vbi forte carior eſt annona non faciens mentionē de loco, certo in quo promiſeras. ⁊ hec locū habēt in oleo frumēto vino ⁊ alijs que per ſingulas regiones diuerſa precia habent hic. n. arbitraria act. ꝓpoſita habē eſt rō vtilitatis ꝓmiſſoris quam haberet ſi in loco in quo ꝓmiſerat ſoluiſſet: inſt. de ac. §. loco. ſuper hoc vide qd̄ no ȝ. de ſo cōpe. § quot modis. ver rōne ſolutionis. De his. iiij. modis plus peti. habes. J. c. vnico. § te' quoq; dubitare.

Que pena plus petentis:†

2 Olim fuit hec pena quia cadebat a tota cauſa. niſi iuſte erraſſet puta ſi petebat ex teſtamento totum legatum cuius pars in codicillis adempta erat. Sed petens ignorabat: vel minori etati parceretur . alias nunquam reſtituebatur . inſtitut. de actio. §. ſi quis agens . inde fuit deciſio . antiqua Soluitur letifere pactionis mala ſuaſio cō. ſcriptio ⁊ per iniuſtitiam plus petentis ſumma totius debiti vacuatur quia dum diabolus ignorans dominum Jeſum xp̄m dn̄m fore ꝓpter humanitatē carnis alaȝ ei⁹ q̄ ei mi

nime debebat credidit arripe
re:plus petijt ꝙ deberet: ⁊ iō
animas alias amiſit: et ſic pri
mum peccatum ſolutum fuit
nam per paſſionē xp̄i redem=
pti fuimus ⁊ eius liuore ſana
ti. ❡ Hodie vero ſi quis plus
petierit cauſa:iudiciū non ꝓ=
cedet: ſed condēnabitur actor
ad omnes expenſas in triplū:
⁊ omne damnum qḋ pertulit
reus occaſione huius conten=
tionis:vt inſti de act.§. ſ3 hoc
quidem. ❡ Si quis autē plus
petat re non procedet petitio.
et condemnabitur actor in tri
plum eius qḋ reus expēdit vt
inſti.de act.§. tripli. ❡ Quid
ſi loco plus petat in hac cau=
ſa procedet iudex dum tamen
in foro compe.agatur ⁊ veniet
in act. arbitraria quāti inter
eſt rei plus ſoluere vbi conue=
nit ꝙ vbi conuenitur. ff. de eo
qḋ cer. lo. l.j. varia enim ſunt
precia rerum per diuerſas re
giones et ciuitates. ff.de eo ꝗ
cer.lo.:ideo ⁊ nihilominus cō=
demnandus eſt actor in triplū
eius quod reus impendit no=
mine ſportularum: vt inſti. de
acti .§. ſed hoc quidem . ſcḋm
Goffre.ſed ſm azo. ſi plus pe=
tatur cauſa re vel loco : et ali=
quid damni acciderit reo no=
mine ſportularum in triplu3
condemnabitur actor ⁊ nihilo
minus ad alias expēſas tene
tur. ❡ Si vero tempore plus
petitum ſit duplicantur indu
cie quibus finitis reus nō ſu=
ſcipit litem niſi omnes expen
ſas antea recipiat ab actore:
ſicut de illo dicitur qui in poſ.
miſ.eſt.ſ.vt lit.non conte. quo
niam.§.in alijs. ⁊ inſti.de act.
.§ in triplum. ⁊.§.ſed hoc qui
dem et ,de excep .§. tempora=
les.in fi.et.§.hodie.j.eodem.c.
vnico.reſpō. j. ❡ Quid ſi quis
per fraude3 induxit me:vt cū
deberem ſibi. x.tantum.xx.ca
uerim in inſtrumēto me ei de=
bere et poſtea illud plus eciā
a me petierit:et litem conteſt.
fuerit:a toto debito cadit ſal=
uis trāſactionibus ſuper hoc
factis et ſecundis cautionib⁹ a

a ❡ Quid ſit poſſeſſio. Adde.l. j.i prin. ff. de acq̇. poſ. doc. in ca. ꝯqueſtus. de fo. ꝯpe. car.za.i.c. olim cām. de reſtitu. ſpo. abb. i c.ex lr̄is. i ij. colū. de conſue.

ſeu confeſſionibus.ſi loquitur.C.eodē. l. vni=
ca ⁊ accedit.C.ad vell.l.ſi mulier.

3 Qualiter quis excuſet̄ † a
pena. Si litē non conteſta. ⁊ penam vitabit:
vt.C.eo.l.vnica.j.eodē.c.j.eſt ratio qꝛ non pe=
tijt:ſed petere voluit.ff.de in ius vocā.ꝗuis.
ff.rem ra.hab.amplius.in expenſis aūt vict⁹
per ſuam confeſſionem damnabit in triplū.
ſm azo.inſti.de ac.§.tripli. et in conſti.greca
leonis.ſm pla.in ſimplū.qḋ ergo dixi in hoc
caſu qḋ cadat a toto debito locū h3 poſt lit.
conte.et quādo per teſtes conuincitur:ſecus
ſi per confeſſionē ſpōte factam vel delato vł
relato iureiu.nam tūc non in vero:debito: ſ3
expēſis tm̄ damnabit. ſm azo. ff.de iureiur.
cum qui.⁊ qḋ dixi de tranſactio intelligas ſi
bona fide facta ſit ſec⁹ ſi per dolū.C.tranſac.
actione.l.ſub p̄textu.ſm azo.alij dicunt ꝗ in
hoc caſu t3 tranſactio ſup hoc dolo ⁊ p dolū
facta. Secus ſi fiat ſuper re p dolum qꝛ tūc
nō valeret.ff.de.ꝯdi.inde.l ſumma. ❡ Ceſſat
etiam pena conſtōnis.C. ſi reus ꝯperto dolo
ſciēter iter̄ totum debitū ꝯfitetur. iō dixi ſal=
uis ſecūdis cōfeſſionibus vł.n.tātum de ſuo
donare velle.C.ad.l. fal.l.vlti.de reg.iu. cui⁹
per errorem.⁊ de cōdi.inde. fiducicō. C.ꝗ me.
cā.l.ij. nec exigit curſus bienij. ſicut in velł.
C.ad velł. ſi mulier.qꝛ hec eſt pſona q̄ ſtatim
ſibi potuit p̄iudicare. ❡ Quid ſi actor non ꝓ
bat intentionē ſuā nec ꝯuincit.ꝗ plus petie
rit. ❡ Sed eo non ꝓbante reus abſoluitur:
nunq̇d condēnat i aliquo ſic. qꝛ ſi vellet iter̄
petere obſtaret excep.rei iudi . vbi ex alia cā
petat.ff.excep.rei iudi.cū q̄rit. Sed i expēſis
ꝯdemnabitur.arg.ſ.de reſcri.c. ſi.ſm ea que
not j.de contu.§.pena. ſub.§.hoc de expēſis.
⁊ ver.p̄cedēti. ❡ Tutores aūt ⁊ curatores ta
lia perpetrantes ipſi damnabunt:excuſant
qui res hereditarias petunt aut rōnes tute
le vel cure vel neg. geſt. vel depoſitū repetūt
quaſi ex ſucceſſione.ff.de reg.iur.qui in alte=
rius.ſiue ꝯtra maiores ſiue ꝯ minores agāt:
hoc ⁊ ſuperiores plene leguntur in conſtitu=
tione greca.q̄ incipit:leonis diue memorie.

❡ De cauſa pſſeſſionis ⁊ ꝓprietatis. Rubri.

Quoniam inter p̄iu=
diciales qōnes d qb⁹ i ſupiori ti.
diximus:qō ſpoliatiōis cōnūerat.
ſ.ti.ij.c.vlt.no.ſ.ti.ij.§.j.v̄.idē eſt
ſi altera liq̄t videre de ipſa . ad h
aūt vt meli⁹ expediat hec materia appona=
mus rubricā de cā poſſeſſionis ⁊ ꝓprietatis
q̄ videdū ē q̄liter cā poſſeſſiōis et ꝓprietatis
tractāda ſit. ⁊ prio ꝓſequamur rubricā de cā
a poſſeſſiōis.dicam⁹ igit. ❡ Quid ſit poſſeſſio. a

¶ Qualiter acq̄ratur. ¶ Et qualr̄ retineat̄. ¶ Et qualr̄ amittat̄. ¶ Scđo ſub rub. de cā ꝓprietatis dicemus. ¶ Quid ſit ꝓprietas. ¶ Quis poſſit agere de ꝓprietate: ꝛ qualr̄: ꝛ contra quem agi poſſit. ¶ Ultimo loco dicē tes: an queſtio poſſeſſionis ꝛ proprietatis ſimilis tractari poſſit.

¶ De cauſa poſſeſſionis. Rubrica.

1 Poſſeſſio quid ſit.
2 Poſſeſſio qualiter acquiratur.
3 Poſſeſſio qualiter retineatur.
4 Poſſeſſio qualiter amittatur.

Quid ſit poſſeſſio.

1 †Corporalis rei detentio corporis ꝛ animi iuris adminiculo cōcurrente. ¶ Rei corporalis iō dixi q2 incorporalia non poſſunt poſſideri:[a] ſ3 quaſi poſſidentur. ẜ. de electio. querelam. ſ. cum eccleſia ſutrina. ꝛ ꝓ ipſa quaſi poſſeſſione datur interdictū de itine. actuq3 pri. forte vti poſ. vl' ſimilia. vt. ff. de acq̄. poſ. poſſideri. rn̄ ſ. ꝛ de acq̄. re. do. ſeruus. §. incorporales. ꝛ de ac. em. ꝛ ven. ratio. §. ſi inter. ꝛ de ſeruitu. quot. via. et de ſerui. vrb pre. ſi edes. §. libertas. ꝛ ſi ſerui. ven. ſicuti. §. ariſto. et de vſuca. ſequitur § ſi viam. ¶ Detentio. ideo dico q2 naturaliter tenet̄ ab eo q̄ inſiſtit ei inde poſſeſſio vt labeo ait appellata eſt quaſi pedum poſitio. ff. eo. l. ſ. in prin. ¶ Ideo aūt dixi corporis ꝛ animi iuris adminiculo concurrēte. quia aliter non acquiritur niſi corpore ꝛ aīo interueniēte l3 aīo ſolo admittat̄. ff. e. poſſideri. rn̄ ſ. l. quēadmodū. C. e. l3. ¶ Hec aūt poſſeſſio quam quis corpore ꝛ aīo ſuo adipiſcit̄ naturalis eſt. ff. e. l. ſ. ſ. de iure naturali gentium inducta vel approbata. nō dico de iure primeuo cōi oibus aīalib9 inſti. de iure na. gē. et ciui. in prin. de re diui. §. p traditionem. irrationabilia. cū effectum poſſidēdi hr̄e non pn̄t. q2 ſenſu carēt vt. ff. ſi quadru. paupe. fe. di. l. ſ. ſic nec furioſi: nec dormiētes. ff. eo. l. ſ. §. furioſus. ꝛ §. pe. ¶ Hec aūt poſſeſſio ciuilis dici pōt. ſ. approbatione. ff. de ꝟ. ſi l. lege. et de ori. iur. l. ij. in pn̄. §. his legib9. ibi iſq3 liber vt diximus ꝛc. ꝛ §. poſtea cū apius claudius.

b ¶ Nec dicas q2 due ſint poſſeſſiōes[b] ſm azo. imo eſt vna inducta a iure gētiū ꝛ approbata a iure ciuili. illa tn̄ naturalis quā retineo aīo pōt dici ciuilis q2 iuris ciuilis autoritate tuet̄ ſicut dr̄ actio ciuilis ꝑtoria. ſ. autoritate extēſiōis. ff. đ nox. elec. §. ſi is quē. retinet̄ aūt aīo ſi egredior de fundo meo. C. eo. l3 q2 ſi q̄s ingredit̄ ingreſſus h3 naturalem de iure naturali. l3 clādeſtina ſi putauit vl' debuit putare ſe ꝓhibēdum: vt. ff. e. clā. §. q̄ ad nundinas. q2 ꝛ ꝯ extraneos h3 interdictu3 vti poſ. vt. ff. vti poſ. l. ſ. in fi. ꝛ l. ij. ſ. ti. ſ in literis. et c. olim. ſ. ꝛ c. olim. ij. ꝛ illam naturalem etiā de iure naturali interpretat̄ lex ſolo aīo retineri. Inde eſt q2 ſi vſufructuari9 veniēs nō admittat̄ dat̄ ei interdictū vn̄ vi. ff. de vi. et vi ar. l. ſ. § iterdictū aūt hoc. nec mirum ſi dicā naturalē poſſeſſionem hic aīo retineri. q2 plurimum iuris h3. ff. eo. poſſeſſio. de hoc tn̄ dic vt no. ſ. e. §. qualiter retineat̄. verſi. ſm hoc. ¶ De iuris adminicule ideo ponit ī diffinitiōe q2 poſſeſſio qn̄q3 h3 plurimū iuris vt ea quā per ſeruū in reb9 peculiarib9 habeo nā illa mihi ſine actu non acquiritur ꝛ tn̄ vſucapio ex ea etiam me ignorante ꝓceditur poſtliminium etiam ad eum porrigitur. ff. de acqui. poſ. l. ſ. §. itē acquirim9. ꝛ l. poſſeſſio. ꝛ l. ſi me i vacuā. §. ſeruus. ꝛ ꝓ ſoluto. l. ii. ꝛ de vſuca. iuſto. §. vlti. ¶ Eſt et alia poſſeſſio q̄ multū iuris h3: vt ea q̄ mihi per procur. querit̄ etiā ignorāti vſuca. tn̄ me ignorante non ꝓcedit. C. de acq̄. poſ. l. ſ. ¶ Eſt ꝛ alia que plurimum h3 facti in acquirendo ꝛ parū iuris vt illa quā per meipſum quero: ꝛ hec eade3 plurimū h3 iuris in retinēdo: q2 ſolo aīo retinet̄. C. e. l3. ſed ꝛ in acquirendo animus neceſſarius eſt ꝛ act9 corporalis. vt ſupra dictū eſt. ſic exaudias. C. e. nemo. ſm b' intellige. ſ. de cōceſ. ꝑbē. cū nr̄is. ꝛ c. literas. ¶ Habet etia3 hec eadē plurimu3 iuris in caſib9 in q̄b9 ſine apprehēſione dn̄iū acq̄rim9. vn̄ verſus. ¶ Uiſu ſiue rei mutuate vēditiōe. ¶ Clauibus ꝛ chartis mea ſi conduco ſcienter. ¶ Quamuis nō alter detur poſſeſſio trāſit. ¶ Uiſu. nam ſi rē tuā mihi vēdideris que in ꝯſpectu ſit: ꝛ ꝑ aſpectū oculorū me poſſidere iuſſeris vel ꝓcu. meo precipio tradendam cū in cōſpectu ſit vel cuſtodē appoſuero q̄uis corporaliter non apprehendā: tn̄ poſſeſſionē quero. ff. e. l. ſ. §. penul.

a ¶ Incorporalia non pn̄t poſſideri. adde doc. l. c. in lr̄is. de reſtitu. ſpol. doc. l. c. ij. de reſti. in integ. c. bone. cl. ij. de poſtu. prela. doc. l. c. dilectus. ꝛ de cape. mona.

b ¶ Due ſint poſſeſſiones. adde bal. in. c. ſi quis. ſi de feu. fu. cōtrouer. inter dn̄m et agnatū. in vſi. feu. an ge. in. l. l3 poſſeſſio. ī gloſſ. magna C. đ acqui. ꝛ reti. poſ.

⁊.l.qđ meo.§.ſi venditorē. ⁊.l.
querelā.¶ Sꝫ pōt dici ꝙ hic
interuenit corporalis actꝰ: vt
ſi tāgeretur. Sunt eñ quinqꝫ
ſenſus hominum: viſus: audi
tus: odoratus: guſtus: palpa=
tus ſiue tactus.¶ Quidam tñ
vt lanfran. cre. di. inter vacuā
a poſſeſſionem [a] in qua ſufficit
aſpectus. ⁊ non vacuā in qua
nō ſufficit imo exigiꝰ pedum
impoſitio. ff. eodē. l.j. ff. de act.
emp. ⁊ vē. l. ij. §. vacua.¶ Quid
ergo de re pro derelicto habi=
b ta: nunquid ſi ſum in turri [b] et
videam ipſam acquiretur mi=
hi per aſpectū oculorum. dixit
hug. qđ non. qꝛ lꝫ in premiſſis
acquiratur aſpectū: exigiꝰ tñ
voluntas tradentis. hic autēꝫ
nemo tradēs reperitur. arg. ꝓ
hac ſnīa. ff. ꝓ derelicto. l. ij. in
fi. hoc etiam perpendi pōt in
his ſi occupanti cōceduntꝰ. qꝛ
ibi neceſſaria eſt apprehenſio
corporalis. non ergo per aſpe=
ctum acquiruntur. ff. de acq̄=
ren. rerum do. l.j. ij. ⁊. iij. ⁊. iiij.
inſtit. de reꝝ diui. §. fere.¶ Se
quitur in verſu ſiue rei mutua
te venditione: qꝛ ſi commoda=
ſti mihi rem tuāꝫ vel pignori
obligaſti: vel depoſuiſti penes
me et ipſam mihi vendideris
eoipſo qđ pateris meā eſſe vr̄
tradita: inſti. de rerum diui. §.
interdum.¶ Clauibus: nam
ſi claues celle vinarie vel hor=
reorum mihi tradideris coraꝫ
cella vel horreo vendēdo vinū
vel merces q̄ ibi ſunt tradita
vr̄ poſſeſſio ꝑ clauiuꝫ traditio
nem: vt. ff. eodem. l.j. §. penul.
ad fi. ⁊ de contrahen. em. ⁊ vē.
clauibus.¶ Et chartis: puta
vendis mihi mācipia: videor
acquiſiuiſſe poſſeſſionē ſi tra=
das mihi inſtrumenta manci
piorum id eſt in quibus conti=
netur qualiter mancipia emi=
ſti. C. de dona. l. ad hoc. ſ. de re
nun. ſane veniens. de pactis.
cum pridem.¶ Quid ergo ſi
vendas mihi fundum: ⁊ inue
ſtias me per baculū vel feſtu=
cam: quidā dicunt poſſeſſionē
traditam. argu. in dictis. ll. et
optime facit ad hoc. ſ. de con=
ſue. c. ij. Sed contra eſt ſm dñm meum. quia
actus corporalis neceſſarius eſt: ideo errant
tabelliones fatui qui dicūt: ⁊ tradidit ei poſ=
ſeſſionem inueſtiendo cum baculo vel feſtu=
ca. nec obſt. quod dr̄ de clauibus: qꝛ ille actꝰ
proximus eſt traditiōi: quia datur poteſtas
aperiendi ⁊ apprehēdēdi. Itē nō obſt. qđ dr̄
de inſtr̄is. qꝛ ⁊ per ipſa pōt q̄s defendere ius
ſuū. ſꝫ baculꝰ vel feſtuca nimis remoti ſunt
a re cuius poſſeſſio ꝑ ipſa tradi intelligitur
nec ob. ſ. de cōſue. c. ij. qꝛ ſpāle eſt in eccleſia
que ⁊ ſine aliqua apprehenſiōe dñium acq̄=
rit: vt. C. de ſacroſan. ecc. vt inter dñm verum
tñ ꝯſti. ſ. ſniam laicorum ⁊ tabellionū iuuare
vr̄ in titulo q̄d ſit inueſtitura: ⁊ per quos ac=
cipi. vt not. ī. de feu. ſub rubricella. qualiter
feudum conſtituatur ⁊ ſe. ⁊. ī. de inſti. §. quid
ſit inueſtitura.¶ Mea. ſi cōduco ſciēter. ſ. cō
ſtituendo me poſſidere nomine tuo cui vēdo
nec cauſam poſſeſſionis mihi muto: ſed deſi=
no poſſidere: et alium miniſterio meo poſſeſ
ſorem conſtituo. is enim poſſidet cuius no=
mine poſſidetur. ſic loquiꝰ. ff. de rei ven. que=
dam mulier. ff. eodē qđ meo. ī. ti. j. cum veniſ=
ſent. ⁊ de preſcri. ſi diligēti. ⁊ ideo dicit ſcien=
ter: quia donare tunc videor: etiā ſi non ven=
dam alias ſi ignorās conduco rem propriā:
non paro mihi preiudicium. C. de rei. ven. re
tua. ⁊ loca. ⁊ con. qui rem. et de preſcri. lon.
tempo. nec petentem. ff. de rei ver. inter offi=
cium.¶ Idē eſt ſi retineo vſumfructū rei quā
tibi dono. vr̄ eñ tradita poſſeſſio. C. de dona.
quiſquis vſufructuarius tñ naturaliter poſ
ſidet. vt ī. e. §. qualiter acquiratur. ver. ſunt
tñ. vnde cōpetit ei interdictū vñ vi. vt dixi. ſ.
eo. ver. hec aūt eadē poſſeſſio. ⁊ dicā. ī. de re=
ſti. ſpo. §. q̄s ſpoliatus. ⁊ ſic ciuilis tñ in hoc
caſu tradiꝰ vel potius vr̄ actum: vt poſt mor
tem meā vel finito vſufru. poſſeſſionē appre
hendere poſſit. nā ⁊ poſſuꝫ dare cuilibet ptā
tē apprehēdēdi poſſeſſionē autoritate ſua: et
qꝛ creditori hec ptās datur: lꝫ honeſtū ſ. ē qđ
ꝑſidis autoritatē req̄rat ſic itellige. C. de pig.
creditore. q̄nimo ſi vendidero tibi rē: ⁊ tu me
ſciente poſſeſſionē ingreſſus ſis. ⁊ nō ꝯdicēte
videor tradidiſſe. vt. C. eo. ti. minꝰ inſtructus
eſt.¶ Ad hāc aūt poſſeſſionē autoritate ſua:
et qꝛ ⁊ creditori hec ptās daꝰ quā ꝑ me acq̄=
ro non porrigiꝰ ius poſtliminij: qꝛ facti eſt
non tñ iuris. ff. ex q̄b. cau. maio. deniqꝫ. ff. e.
cū heredes. §. in his. ⁊. l. poſſeſſio. §. qui alie=
nam. ⁊. l.j. in prin.¶ Hoc tñ no. ꝙ volenti ap
prehendere poſſeſſionem non ēſt neceſſe om=
nes globas circuire: ſed ſufficit aliquā par=
tem fundi intrare. ff. eodē. poſſideri niſi error
ipſum impediat. ff. e. ſi me in vacuā.¶ Huic
aūt qđ dixi de adminiculo iuris vr̄ obloqui
qđ dr̄ furē ⁊ raptorem poſſidere. ff. eo. rē. ſed

a ¶ Vacuā
poſſeſſio=
nem. adde
que dicaꝰ
vacua poſ
ſeſſio. vide
gl. l. l. fi. C.
vñ vi. bar.
in. l. memi
nimus l. §.
fundo. ff. đ
leg. j. ang.
in. l. l ꝯue=
ſtionibꝰ. in
§. j. ff. đ ꝟ.
obli. doc. ī
c. piſanis.
de re. ſpo=
lia.

b ¶ In tur=
ri. addē q̄d
de habēte
turrim in
cōi cū alio
qui cōmi=
ſit ibi ma=
leficiuꝫ ꝓ
pter quod
ſua ꝑs dꝫ
deſtrui q̄d
ſit faciēdū
vide ꝑ ar=
chi. in. c.
ſacra. j. q.
j. Io. an. ī
addi. ſpec.
ti. de pe.
Io. an. ī. c.
felicis. co.
tit. lib. vj. ī
nouella.
Bar. brixi.
ī. q. dñica=
li. xliiij.

dic furē poſſidere iure permittēte nō appro=
bāte acquiſitionē: ꝛ in hoc caſu plus habet
poſſeſſio facti ꝙ iuris. ¶ Ideo ergo dixi de
iur. adminiculo: qꝛ ſi iuris adminiculū ob=
uiet vel nō aſſerit: nō dr̄ qs poſſidere: ꝙuis
rei corpe ꝛ aio inſiſtat: hoc aūt aliqñ ꝑpter
rē: qñqꝫ ꝯtingit ꝑpter cām. ¶ Propter rē qꝛ
ſacra eſt vel religioſa que nec ab ignorante
poſſidetꝰ nec a ſciente: ꝙuis nec contēnat re=
ligionē. ff. eo. qui vniuerſas. §. j. ꝛ hec forte eſt
ratio quare ſecularis iudex non pōt cogno=
ſcere de incidēti ſpirituali: vt. ß. de ordi. cog.
tuam. J. qui fil. ſint leg. lator. homo autem li=
ber a ſciente conditionē ſuam poſſideri non
poteſt: ſed ab ignorante tantū. ff. e. cum here=
des. §. vlti. ꝛ. l. j. §. ſed per eū. ¶ Propter cām.
vt qꝛ alius poſſidet ciuiliter vl' naturalr qꝺ
ego codē iure poſſidere volo. duo eñ candē
rem ſimul ciuiliter vel naturaliter poſſidere
non poſſunt. ff. eo. precario tuo. ¶ Dixerunt
tñ quidam qꝺ duo candem rem ciuilr pñt
poſſidere: qꝺ azo non admiſit reprobando
etiam illos qui dixerunt naturaliter poſſeſ=
ſionem eiuſdē rei poſſe conſiſtere penes plu=
res: qꝛ ſicut naturalr impediris ſtare vel ſe=
dere in codē loco in quo ego ſto vel ſedeo: ita
candem poſſeſſionē quam habeo habere nō
poteris. ff. codē poſſidere. §. ex contrario. nec
enim dominiū eiuſdē rei penes plures inſo=
lidum eodē tempore poteſt eſſe. ff. de caſtren.
peculio hereditate. §. pater. ꝛ cōmodati. ſi vt
certo. §. vlt. J. de cōceſ. prebē. c. j. ꝛ. c. poſt elec.
ergo poſſeſſio ciuilis que cā eſt dñij acquirē
di penes plures eſſe non poteſt: vt pꝫ ex dif=
finitione vſucapionis. ff. de vſuca. l. ij. ꝛ inſti.
per quas perſo. no. acqui. §. de his. nam quo=
ties aliqd ꝓhibetꝰ prohibitū videtꝰ ꝛ omne id
per qꝺ ad ꝓhibitū pueniri pōt. ff. de ſponſa.
oratio. ß. de procur. tuc. dicas ergo ꝙ plures
poſſunt poſſidere candē rem. verū eſt vnus ci
uiliter ꝛ alius naturalr: vt. ff. de vi ꝛ vi ar. l. j.
§. dicitur. ꝛ vti poſ. ſi duo ꝛ de precario. ꝛ hꝫ
§. ꝛ cum. ¶ Sunt aūt qui ciuiliter poſſidēt.
ſcꝫ proprietarius qui rem alij cōceſſit fruen
di cauſa vel in feudū vel emphi. nam ꝛ pro=
prietarius querit ſibi poſſeſſionē per ſeruū
vſufructuariū: qꝺ non faceret niſi ꝛ ipſm poſ
ſideret. ff. eo. l. j. § ſed ꝛ per eum. ¶ Fructua=
rius vero naturaliter poſſidet: ꝛ ſic et vaſal=
lus ꝛ emphiteota. ff. eo. naturaliter. idem in
inquilino qui cōduxit ad nō modicū tēpus:
vnde ꝛ datur ei vtilis actio. ff. ſi ager vec. pe.
l. j. ꝛ de ſufficiebꝰ l. j. §. qꝺ ait. ¶ Quid ſi alij
locauerit, vel in emphi. dederit nulla poſſeſ=
ſio remanet tradenti ſm ac. hoc patet ex pre
miſſis. ¶ Sinautē ad modicū tēpus condu=
xerit: alieno nomine poſſidet. et ideo nullam
habet poſſeſſionē: ideo nec preſcribit contra
dominū nec rem nec cenſum. C. de preſcript.
xxx. an. male agitur. J. de religio. domi. con=
ſtitutus. §. vlt.; poſſidet eñ per me. vt inſti. de
interdictis. §. poſſidere non tñ ciuiliter: quia
illā retineo animo. reſtat ergo qꝺ naturalr.
ꝛ ſic ipſam naturalē per eū habeo: nec ob. ff.
cōi diui. l. cōi diui. § neqꝫ. non enim ſibi poſ=
ſidet naturaliter. ſed alij C. cōia. de vſuca. qui
ex cōducto. ergo per ſeruum ꝛ per colonū na
turalem retineo. ff. eo. ſi id qꝺ. §. per colonos.
J. de reſcrip. ſi diligenti. ¶ Uerū coloni iſti cō
modatarij ꝛ depoſitarij ꝛ ſimiles ſolo aio re
tinent dñi poſſeſſionē. dū tamen non exirent
animo deſerēde poſſeſſionis. ff. eo. ſi colonus
nam ſi aio deſerende ꝛ alij pateret aditus: lꝫ
factū coloni quo ad ciuilē nō preiudicet dño
naturalē tñ amiſit per factū coloni. C. eodē. l.
vlti. ¶ Sed ꝛ ſi colonus alij tradat vel expel
latꝰ dñs omnē poſſeſſionē amittit. ff. eo. poſſi=
deri. §. qꝺ ſeruus. ꝛ. l. peregre. §. vlt. ꝛ. l. licet. ꝛ
l. ꝙuis ¶ Sed contra. C. quod cum eo. qui in
alie pot. ſi ſeruus. ſed ibi forte erat dñica nō
peculiaris. vel ibi noluit forte priuare dñm
omni poſſeſſione ſua: ſed conceſſit ad habitā
dum vel ſub conditione: ſicut. J. titu. j. olim.
j. et videtꝰ ſatis mirabile ꝙ per illū qui nullā
poſſeſſionem habet. oēm poſſeſſionē amitto.
¶ Dñs aūt ſolo aio retinet ciuilē ꝛ nō natu
ralem: qꝛ ſatis habet laborare animus cir=
ca vnam. nam pluribus intentus minor eſt.
ꝛ. J. de cleri. cōiug. diuerſis. colonus aūt ſolā
naturalē dño retinet. ¶ Uaſalli ꝓ emphi. ꝛ
ſimiles ſibi retinēt naturalē. dicunt etiā qdā
qꝺ qñ ciuilem habent reſpectu naturalis qꝺ
l non poſſumus confirmare. ¶ Job ſic diffi=
niuit: poſſeſſio eſt ius quoddā rē retinēdi ſi=
bi. ¶ Azo primis annis ſtudij ſui ſic poſſeſ=
ſio eſt ius quoddā quo quis rē corporalē ve
re vel interpretatiue ſibi habeat: ſed poſtea
deſcripſit: vt in ſuperioribus no.

2 Qualiter acquiratur. † per ap
prehen=
ſionem. quod intelligas earum rerum que
in nullius bonis ſunt. ff. codem. l. j. in princi.
et. l. poſſideri. §. item feras. et de acquiren.
re. domi. lege prima et eſt in eis ſpeciale qꝺ
dominium non acquiratur ſine poſſeſſione:
ſed ſecus in amiſſione poſſeſſiōis. nā ſi fera
mea mihi ſurripiatur dominium retineo li=
cet poſſeſſionem amittam. vt. ff. eodem. rē. q=
dam tñ idem dicunt in amiſſione. ¶ Itē que
ritur per quēcunqꝫ qui in nomine meo ſit in
poſſeſſiōe. ff. codē. poſſideri. §. genera. J. ti. j. cū
veniſſent. ¶ Item furto. nec enim ad ſummā
poſſeſſionis refert iuſte poſſideat quis an in=
iuſte. ff. eo. poſſideri. §. ex ꝯtrio. ꝛ. l. rem vnde ꝛ
predo reſtituitur. J. titu. j. in literis. ¶ Item
acquiritꝰ ex ſcdo decreto in cā damni infecti

vel al's res vbi adiudicaꝛ ꝑ debito. nã ſi qs
rei ſer. cã vel dã. infec. vel legatoꝝ ſeruãdo=
rum vel ventris noīe in poſ. ponitꝛ cuſtodia
tantũ ⁊ cõſeruatio cõmittitꝛ. vt. ff. eo poſſide=
ri. §. vlti. ⁊ l. iuſte. ⁊ de dã. infe. ſi finita. §. iul. ⁊
§. ſi quis. ⁊ §. ſed ⁊ ſi qs. Sed in reali actione
lapſus anni verũ facit poſſeſſorẽ: vt. ſ. de off.
ordi. paſtoralis. §. vlti. etiã ſi non poſſideat:
etiam propter potentiã aduerſarij. j. de dolo
⁊ contu. cõtingit. ff. de bo. aut. iu. poſ. q̃uis.
¶ Itẽ per patientiã acquiritꝛ. nam ſi te ſcien
te qui mihi dediſti vel vendidiſti et patiente
poſſeſſionẽ intraui: ⁊ oĩa vt dñs geſſi poſſeſ=
ſionẽ acquiro: vt. C. e. minus. ff. ſi ſeruus. vẽ.
ſi a te. ¶ Sed ⁊ per binum actũ poſſeſſio vel
quaſi acquiritꝛ. j. eo. cum olim. nec mirũ: nam
cõſuetudinẽ inducit vt no. ſ. de cõſue. §. quot
actus. multofortius per trinũ. j. eo. cũ eccl'ia.
quinimo ⁊ per vnicũ actũ poſſeſſio perditꝛ. ſ.
de cõſti. cũ acceſſiſſent. ⁊ c. cũ. M. j. de prebẽ.
pro illoꝝ ⁊ per vnicũ actũ acquiritꝛ ⁊ retine=
tur. C. de ſerui. et aqua. cũ talis. nã hec aqua
dicitꝛ quotidiana que vna die ducitꝛ. ff. de aq̃
quotidia. et eſtiua. l. j. §. q autẽ. ⁊ ſi immiſe=
ro tignũ in parietẽ tuũ ſtatim incipio quaſi
poſſidere ſeruitutẽ. ff. de ſerui. vrba. predi. ſer
uitutes que in ſuperficie. ¶ Item acquiritꝛ
corpore ⁊ animo ⁊ alijs multis modis: vt. ſ.
dixi in diffinitione. ¶ Acquiritur etiam per
traditionẽ pignoris ciuilis ⁊ naturalis nam
debitor nullo modo poſſidet preterq̃ quo ad
vſuca. ⁊ euitandã ſatiſdationẽ. ff. eo. l. j. §. per
ſeruũ. et. l. qui pignoris. ⁊ qui ſatiſda. cogã.
ſciendũ. §. creditor. et ſic aliquando vſucapit
qui non poſſidet. ¶ Sunt tñ qui dicũt credi=
torem non poſſidere qꝛ noīe alieno poſſidet
vt. ff. de vſuca. pignori. C. de preſcrip. xxx. an.
cum notiſſimi. §. ſed cum illud. ſed. l. non di
cit eũ poſſidere noīe alieno: ſed vt alienũ non
vt propriũ ſibi. non tñ poſſidet alij. vaſallus
eñ vſuffructuarius ⁊ ſimiles: vt alienũ poſ=
ſident ⁊ tñ ſibi. ff. eo naturaliter. ⁊ queadmo
dum ſerui. amit. fructuarius. ⁊ qđ dicit. inſti.
per quas perſo. no. acqui. §. ſed bona. ⁊. ff. eo.
l. j. §. per eum. intelligas nõ poſſidet ciuiliter
vel non poſſidet quantũ a vſuca. ſi eñ debi=
tor poſſideret cur ſibi non queritꝛ primo poſ=
ſeſſio per ſeruũ pignori obligatũ: ſicut ⁊ fru=
ctuario. hec enim negat. l. ff. eo. l. j. §. per ſer=
uum. et. l. poſſeſſio. ſed in creditore fallit pre
dicta ratio. quia licet poſſideat habet tñ con
ſcientiã rei rei aliene. ergo imperpetuũ non
preſcribet etiam rei ven. cõtra dñm. j. de pre=
ſcrip. qm̃ omne. q̃uis hoc poſuerit azo pro
queſtione in ſumma ſua. ⁊ iunge quod not.
j. de pig. §. qualiter. contrahatur. verſicu. ſed
queritur vtrum creditor. et ſeq. ¶ Acquiritꝛ
poſſeſſio nobis nedũ per nos ſed et per hos
quos habemus in poteſtate. ita que per fi=
lium et ex peculio profectitio q̃uis ignore=
mus cum in poteſtate noſtra foret: ſic etiam
ſi ab illo tanq̃ ſeruus poſſideatꝛ. ff. eo. l. quic=
quid. ſecus in eo quẽ puto iuſte arrogatum
cum non ſit. ff. de vſucap. iuſto. ¶ Item per
ſeruum propriũ niſi ab alio poſſideatꝛ. ff. eo.
l. j. §. ſed ⁊ per eum. non ſolũ in cauſa peculia
ri. ſed ⁊ quacunq̃ iuſta. ff. eo. qđ ſeruus. dño
tñ ignoranti nõ currit preſcrip. niſi in pecu=
liaribus. ff. pro ſoluto. l. ij. ⁊ ſcđm hoc intelli=
ge. ſcʒ quantũ ad vſuca. non acquiri poſſeſ=
ſionẽ. ff. eo. peregre. §. quartũ. et. l. poſſideri. §.
per ſaltus. ⁊ l. j. §. item acquirimus. ¶ Item
per ſeruum fugitiuũ qui diu fuerit in poſſeſ=
ſione libertatis bona fide. ⁊ paratus ſit ſub=
ire iudicium liberale. ff. eo. poſſideri. ⁊ §. ſi ſer
uus. ⁊ l. per eum. §. vlt. ⁊ ponitꝛ diu pro decẽ=
nio. ff. qui ⁊ a quibus ma. ſicut fideicõmiſ. li=
ber. §. ariſto. ¶ Per ſeruũ autẽ pignori datũ
nec creditor acquirit nec debitor: quia nullo
modo poſſidet. vt dixi. ſ. ff. eo. l. j. §. per ſeruũ.
⁊ de acquir. re. do. ſeruũ. ¶ Per ſeruũ heredi
tariũ. re hereditaria heredi nõ poteſt queri.
ſed ſi plures ſerui vendantꝛ ⁊ donantꝛ per al=
terum queritur poſſeſſio illoꝝ. eſt aũt ratio
vrgens diſputatio ſm Iob. ¶ Alij dixerunt
qꝛ dedignaretꝛ res hereditaria li per cõparẽ
apprehenderetꝛ. ſed certe plures ſerui legati
vel donati plures ſunt: ergo ſcđm hoc vnus
per alium non queretur. ergo ſcđm Azo. dili
genter attendi debet qđ lex non dicit ſimpli
citer poſſeſſionẽ nõ queri. ſed mihi queritꝛ iõ
ſeruus hereditarius ipſius hereditatis di=
citur ſicq̃ nomen adiectiuum hereditarius
dominam. ſcilicet hereditatem magis ſigni
ficat q̃ aliquid aliud ſed cũ dicitur ſeruus
venditus vel legatus vel donatus magis ti=
tulus q̃ dominus ſignificatꝛ: ergo ſi ſeruus
inſtitutus non adijt. non acquiritur quicq̃
per ſeruum hereditariũ: quia per alium mi=
hi queri non poteſt. ff. de acquiren. heredi.
paul. ⁊ l. heres per ſeruum. ⁊ de acquiren. re.
domi. per hereditarium. queritur tamẽ per
ſeruũ heredi. cum ipſe ſeruus eſt heres inſti
tutus. ⁊ adijt me iubente ⁊ quare non poteſt
heredi inſtituto anteq̃ adiret. ratio euidens
eſt: quia non eſt eius dominus. ſecus in lega
tis: quia ſerui legati mei ſunt. ¶ Quod dixi
per ſeruum poſſeſſionem acquiri: ita demũ
verum eſt ſi habet intellectum poſſidendi et
mihi poſſeſſionem querendi. ff. codẽ. l. prima
§. ceterum. et §. hoc quoq̃. ⁊ hoc quando nõ
fuit traditum nomine meo. al's malignitas
ſerui nihil obeſt mihi. ff. de acquiren. rerum
domi. propter ſeruum. §. vltimo. et de dona.
qui mihi. ¶ Per procuratorẽ quoq̃ tutorẽ
⁊ cura. rectorẽ ciuitatis ⁊ prelatũ eccl'ie poſ=

ſeſſio queritur:vt.ff.eo.l.j.§.per procura.⁊.§.
vlti.de condi ⁊ demon.municipibus.⁊ de an
nuis leg.annua. et ad municipales muni=
ceps.et qḋ cuiuſq vniuer.l. vlti.ſ.de pecu.
cleri.per totū.In procu. autē diſt. vt no.ſ.de
inſti.§.quis inſtitui.ver.poteſt aſit quis.

3 **Et qualiter retineat.** † Corpore ⁊ alo quin=
imo ⁊ animo ſolo:vt.C.eo. licet.ſ.de reſti.ſpo
lia.olim.j.ff.eo.clam.§.qui ad nundinas.hoc
verum eſt de ciuili.¶ Quid de naturali:qui=
dam dicunt qḋ eam amitto ſcito de fundo
exeo:quia indiget pedum poſitione.ff.eo.l.j.
¶ Pla. dixit q eam retineo quouſq appre=
hendatur ab alio: vel ſuſpicatus fuero me
poſſe repelli.ff.eo.ſi id qḋ.§.vlt.¶ Albericus
q lōgo tpe extitit apud boñ. mirabil'r ſenſit de
hac materia dixit eni qḋ dū ſum i fundo ha
beo naturalē et ipſam ſolā.ſi ex eo habeo ci=
uilē ⁊ ipam ſolā naturalis eni poſſeſſio ordi
naria eſt et ipſa ſola ciuilis extraordinaria:
nō ḡ recurrendū eſt ad extraordinariū auxi
liū dum ſupeſt ordinariū. ff.de mino.in cau
ſe. ſed ſcḋm hoc milleſies in die poſſum ac=
quirere ⁊ amittere poſſeſſionem.quod abſur
dum viſum fuit.d.m.nam ⁊ ſecundū hoc ſo
lo animo acquireretur ciuilis quod eſſe nō
poteſt.vt patet ſ.in diffinitione. ¶ Ideo ſic
ediſcere membrum iſtud ſi poſſideo animo
meo et corpore: id eſt ciuiliter et naturaliter
per me ſolum ibi dum in fundo ſum habeo
naturalem ⁊ ciuilem poſſeſſionē:ſi vero exeo
habeo ciuilem:⁊ retineo naturalem tali ar=
gu.quia cum per aſpectum acquiram:vt.ſ.
dixi.§.j.ver.viſu. multofortius retineo quia
facilius retinetur q̄ acquiratur. plus dixit
do.colūbus qḋ etiam ſi res nō ſit in aſpectu
tamen de facili poteſt eſſe adhuc retineo.ar.
ex eo quod dixi per traditionē clauium ac=
quiri.ſ.eo.§.j.verſi.clauibus. ¶ Sinautem
animo alieno ⁊ corpore alieno poſſideo id eſt
per eum ciuilem ⁊ naturaliter:vt in ſeruo in
rebus peculiaribus idem quod in proximo
membro dixi.ff.eodē poſſideri.§.ſaltus.in fi.
¶ Sed ſi animo meo ⁊ corpore alieno poſſi=
deo id eſt per me ciuiliter et p aliū naturali=
ter vt in colono : hic retineo ciuilem nomine
meo:naturalem vero animo illius per quem
poſſidio:etiam ſi de fundo exierit:niſi exeat:
animo deferendi poſſeſſionem:vt.ff.eo.colo=
nus.⁊.l.generaliter. ¶ Si vero corpore meo
tantum poſſideo:vtputa quia vaſallus ſum
vel emphiteota,hic q̄uis exierim ſolo ani=
mo naturalem retineo:etiam ſi res in con=
ſpectu non ſit:nec eſſe poteſt ⁊ ideo datur mi
hi interdictū vnde vi.ſi veniens non admit=
tar. ergo retinuieram animo de hoc dixi.ſ.§.
quid ſit poſſeſſio,verſi. hec autem eadem.qꝛ
non datur niſi contra illum qui deiectus eſt
vt.ff.de vi et vi ar.l.j.§.j.ū. ⁊.§. dicit. et.§.in=
terdu3. ¶ Secundū hoc dices duplicem eſſe
poſſeſſionem naturalem vnam ⁊ aliam ciui
lem:vt.ff.de vi ⁊ vi ar.l.j.§. deijcitur.C.e. ne=
mo ambigit.⁊.ff. pro herede.l.ij.§. quod vul
go. ¶ Sed azo dixit vnicam poſſeſſionem in
qua duplex ius verſatur:vt dixi.ſ.in diffini=
tione ſcḋm eum.§.quid ſi poſſeſſio ver.nec di
cas ⁊ precedēti. Sed quod proxime dixi ma
gis approbandum videtur:et hodie opinio
eſt cōmunis. ¶ Qui autē precario poſſidet
quandoq habet omnē poſſeſſionē. ſcz ſi ro=
gauit quandoq ſolam naturalem ſi et illud
rogauit : quandoq nullam vt ſi impetrauit
qḋ eſſet in poſſeſſionē:non vt poſſideret cum
autem quis precario rogauit et cōduxit qḋ
poſterius factum eſt tenebit:vt.ff.de preca.
in rebus.§.j.⁊.l.habet.§. per eum qui.⁊.l.cer
te.§.is q.ff.eo.ſi quis autem.

4 **Et qualiter amittat.** † Inunda= tione ſi res
immobilis ſit:idem ſi mobilis ⁊ demergatur
in mari vel in flumine.ff.de bo.auto.iu. poſ.
cum vnus.§.vlti.ff.eo.l. pompo.⁊.l. qui vni=
uerſas.§.item qḋ in mari. ¶ Item ſi mortuū
in tumulo cauſa perpetue ſepulture. effici=
tur enim locus religioſus quē poſſidere non
licet.Idem eſt ſi vicinus meus ex ſecūdo de=
creto in poſ. domus mee fuerit poſitus me
de dam.infec. nolente cauere. Idem ſi in al,
terius poteſtatem perueniā.ff.eod. qui vni=
uerſas.§.j.ij. et.iij. ¶ Longo quoq tempore
amittitur poſſeſſio vt.ff.de vſuca.fructum.§.
fundi. qḋ qualiter intelligatur.ſ. de preſcri=
ptio.plene no. ¶ In amiſſione autem poſſeſ=
ſionis hanc differentiam notabit inter mo=
bilem rem ⁊ immobilem:qꝛ rei mobilis poſ=
ſeſſionem amittimus ſi ſurrepta fuerit etiā
ignoranter: vt.ff.eo.rem. ¶ Immobilis autē
ita demum ſi deiectus vel ſuſpicatus fuero
me poſſe repelli.vt.ff.eo.ſi id quod.§. vltimo.
Quid ſi rem mobilem ita perdiderim quod
inuenire non poſſim ſi eſt ſub cuſtodia mea
id eſt infra domum meam:ita q per diligen
tem inquiſitionem inueniri poſſet poſſeſſio=
nem retineo:alſ ſi non ſit ſub poteſtate mea
deſino poſſidere niſi ſit ſeruus meus cuius
poſſeſſionē non amito niſi ab illo poſſideat:
vel bona fide in poſſeſſionē libertatis diu mo
ratus ſit.ff.eo.poſſideri.§. nerua.⁊.§. ſeru⁹.
⁊.l.per eum.⁊.§.j. ⁊.l.ſi id qḋ. ¶ Homo ergo
animo proprio ſuſpſius poſſeſſionē non po
teſt interuertere : qꝛ nec aliarū rerum.vt.ff.
eo.pompo.in fi.rñ.j.⁊.l.rē quā. ¶ Ferarū aūt
beſtiarū poſſeſſionē amittimus q̄ cito in na=
turalem laxitatem ſe receperint ſed ſi in vi=
uarijs incluſe fuerit vel ſyluis,a nobis poſſi=

dent.ff.e. poſſideri.§.itē feras.
Sed diſtin.vtrū ꝯſuetudo vo-
landi ⁊ reuolādi:eūdi ⁊ redeū-
di emiſerint.vt in ceruis colū-
bis ⁊ pauonib⁹. diſt. q̄diu eam
hāc ꝯſue. habēt poſſeſſionē et
dñium retinem⁹ niſi ab alijs
occupētur quo caſu poſſeſſio-
nem.amittim⁹.nō tñ dñium vt
puto. ¶ Galline ꝓo vbicunq̄
euolauerit nr̄e remanēt ⁊ alia
aīalia māſueta:et q̄ ea retinet
a furtū cōmittit[a] inſti.de rerum
diui.§.pauonuz.⁊.§.ceruos.et
.§ in his.⁊.§.gallinarū. ¶ Qd̄
aūt mobile vel immobile per
colonos ⁊ ſimiles poſſidem⁹ ⁊
ignorātes amittimus.ff.e. pe-
regre.§. penul. Sed q̄dā illud
correctū dicūt per.l.C.eo.l.vlti.
vbi dicit̄ q̄ nō parat̄ dño pre-
iudiciuz.ait ber. verū eſt quin
recuperari poſſit p cōdictionē
ex.l.illa vel vñ vi interdictū:et
ideo rē habere vr̄ vt. ff.de in in-
teg.reſti.mino.nemo. ⁊ de reg.
iur.q̄ actionē. vl̄ di. vtrū colo-
nus tradat rē an ꝓdat vl̄ relin
quat poſſeſſionem. vt.ſ. not.§.
et qualiter retineatur. ꝟſi.ſz ſi
animo. ¶ Itez amittit̄ poſſeſ-
ſio corpe ⁊ animo ſolo vel ani
mo ſolo.ſed ſolo corpe nō amit
titur.ff.eod.l.j.§.ſunt.et.l.ſi q̄s
vi.§.differētia ⁊.l. poſſideri.§.
in amittēda. l. queadmodū.et
ſic ſi incipiat ab aīo ſufficit. ſi
a corpe vtrūq̄ exigit̄. ſi .C. de
iur.de li.potuit.inſti.de iure na-
turali.§.penul. C. de inoffi. te-
ſta.ſi totas.⁊.l.ſi liqueat.ff.ad
exhiben.tigni.in fi.

a ¶ Et q̄ ea
retinet fur
tum ꝯmit
tit.add̄ gl.
fi. in proe.
gre.text.l.
c. cuz fur.
xiiij. q. vj.
bart. in. l.
q̄ ea mēte.
ff.de fur.

b ¶ Quid ſit
ꝓprietas.
adde q̄ di-
catur ple-
na ꝓprie-
tas et nue
nuda vide
i.l.femine
in.§.illud.
et ibi Bal.
C. de ſecū.
nup.

¶ De cā proprietatis. Rubri.

1 Proprietas quid ſit.
2 Agere de ꝓprietate q̄s poſſit.
3 Queſtio poſſeſſiōis ⁊ ꝓprieta
tis an ſimul tractari poſſit.
4 Interdictorum alia ſunt du-
plicia alia ſimplicia.
5 Interdictorū aliqua ſunt in-
hibitoria ⁊ reſtitutoria.
6 Interdictorū aliqua ſunt pu-
blica.
7 Poſſeſſorium ⁊ petitorium an
ſimul intentari poſſint.
Cenſus aliquādo ſoluitur in

ſignum ſubiectionis.

EXpediuim⁹ tracta-
tum de cauſa poſſeſſionis et pro
prietatis:et ideo tam prolixe:q̄
materia ſatis ignota eſt ⁊ practi
catoria:ſequit̄ videre de cauſa proprietatis.

1 b
Quid ſit †proprietas.

[b] Domi niuz rei
iuſtis modis queſitum quod qualiter acqui
ratur prolixum eſſet hic dicere: multis eīn
modis acquirit̄:ſed breuiter dicas qd̄ acqui
ritur iure naturali iure gentiū: ⁊ iure ciuili.
¶ Iure naturali per occupationē vt in feris
aīalib⁹ ⁊ alijs que occupāti cōcedunt̄. vt in
ſti.de rer̄ diui.ab illo.§. fere. vſq̄ ad.§.itē ea
que ab hoſtib⁹. ¶ Itē iure gentiū : vt in his
que ab hoſtibus capimus hoc contingit per
acceſſionem diſcretam: vt in fetibus anima-
lium noſtrorum. ¶ Item p acceſſionē concre
tam: vt per alluuionē. ¶ Item per ſpecifica-
tionem:vt cum ex aliena materia ſpeciē fa-
cimus aliquam. ¶ Item per ꝯfuſionem vt ſi
volūtate dominorum due materie ſint cōfu-
ſe. ¶ Item per immixtionē: vt ſi frumentum
meū cū tuo mixtum fuerit. Item per edifica
tionē:vt cum in alieno ſolo edificatū eſt : hoc
tñ ita demū verū eſt ſi edificatū ſiue ſtipes.i.
colona edificij ſolo affix⁹ ſit. al̄s ſi mobile ſit
⁊ ad tp̄s factū nō cedit ſolo.vt.ff.de ac.empt.
⁊ ven.granaria.ff.de acq̄. rer̄ do. titius. niſi
forte cām perpetui vſus factum ſit. ff. de ac.
em.⁊ ven.fundi.§.ſi ar. rñ.j. ff.de ver. ſig. vr-
bana predia.⁊.l.malum.§.fi.ff.de leg.iij.pre-
dijs.§.penulti. ¶ Sz ⁊ is q̄ bona fide edificat
expenſas recuperat ſuper quo cadit magna
diſtin.vt not.inſti.de rer̄ diui.§.ex diuerſo et
ſeq. ¶ Lz aūt dixerim q̄ ibi factū eſt edificiū
non affixū terre ⁊ ad tēpus ſolo nō cedit : nō
tñ credas qd̄ licitū ſit cuilibet hoc facere do-
mino ꝓhibente:q̄ ⁊ ſi in ſuo ſolo q̄s edificat
non tñ ſimū aquā tignum vel q̄d aliud lz im
mitere in alieno ; vt.ff.ſi ſeruit⁹ ven.ſicuti.§.
ariſto.neq̄ fodiendo:neq̄ aquam deriuan-
do.ff.de aqua plu.arcē.l.j.§. de eo opere. ⁊.§.
ſe.⁊.§.deniq̄.quin imo ingredientē fundum
meū potero ꝓhibere etiā ſi cā venādi ingre-
diatur:inſti.de rerum diui.§.fere.⁊.§.ibi ſeq.
plane. ¶ Item per plantationē:vt cū in alie-
no fundo plantatū vel ſeminatū eſt. ¶ Item
per ſcripturā . vt ſi in charta tua ſcripſerim:
nam litere membranis cedunt. ¶ Item per
picturam . vbi quidem ſi pictura fuerit pre-
cioſa tabula picture cedit. ¶ Item per per-
ceptionem:vt in fructibus quos percipio de
re mea quod ſi tu perceperis et conſumpſe-
ris condico ipſos. Item per inuentionem. vt
in theſauro quem ſi in proprio fundo inue-

nero meus ſit idē ſi in alieno data opera ſed ſi non data opera medietatē debeo domino fundi. ¶ Itē per traditionē et quaſi traditionē: vt oia hec legunt̄ inſti. de re diui. §. interea. vſq; ad fi. ti per totū. Res etiā pro derelicto habita occupanti concedit̄ ſcilicet ſi ſit mobilis et abijciatur: idem ſi immobilis et ex eo de fundo hac mente ⁊ pro derelicto habeā. ff. pro derelicto. l. j. ſed ſi in mari iactauerim res meas cā nauis leuande non habeo pro derelicto: q2 non hac mente abijcio. vñ ſi librū bene inuolutū iactauerim nō habeo ꝓ derelicto: ſecus ſi apertū. tunc enī ex qualitate facti preſumit̄ qđ pro derelicto habeo inſtit. de rerum diui. § vlt. ff. de furtis. falſus. § ſi iac. et de dam. infec. ſi finita. § ſi quis metu. ¶ Alias ſolo animo ſine adiectione non habeo rem pro derelicto: nec ſolo animo dominiū amitto: q̄uis ſolo animo poſſeſſionē amittā: vt. ff. eo. ſi quis vi. § differētia. ideoq; ſi probē q; ſemel fui dñs preſumit̄ q; adhuc ſum dñs: niſi in contrariū probaueris. C. de ꝓba. ſiue poſſidetis. ff. de mi. ait ꝑtor. alias ſi ſine. § vlti. ſecus de poſſeſſione: vt dicā. ĩ. ti. j.

2 Quis poſſit agere† de proprietate et qualiter et contra quē agi poſſit. Dicvt no. ĩ de libel. obla. § quid debeat. ver. ſi realis. ¶ Veniūt aūt fructus ⁊ acceſſiones omnes percepti poſt lit. conteſta. in ac. iudi. offi. ſed percepti ante in libello debent peti ſic intellige regulam. ff. de iudi. ſolemnus. ĩ. e. eccleſia. § vlti. per. l. ff. de redhi. ac. ediles. § item ſciendū. ⁊ l. item ſi ſerut. § j. C. de rei vē. certū de hoc no. ĩ. de contu. § qua pena. ver. punitur etiam contumax. ſed in vniuerſalibus act. rectius intelligi poteſt quo ad ea q̄ dici de fructibus. diſt. eſt inter bone fidei poſſeſſorē ⁊ male fidei poſſeſſorē: vt dicā. ĩ ti. j.

3 An queſtio† poſſeſſionis et proprietatis ſimul tractari poſſit. Circa hoc not. qđ actio ⁊ interdictū aliquotiens concurrunt: interdictū autē nihil aliud eſt q̄ quedam verborū ſolēnis conceptio quibus pretor aliquid fieri iubebat vel prohibebat. qđ tunc maxime faciebat cū de poſſeſſione vel quaſi aliqui inter ſe contendebant. ¶ Et eſt dictum interdictū non ab interdicendo: ſed quia inter duos dat̄: vt inſti. de interdictis. in princ. ⁊ § ſunt tamen. ¶ Videt̄ tamen qđ interdictum idem ſit cum act. nam actio eſt quedam formata verborum conceptio: vt C. de for. ⁊ impe. act. ſub. l. vnica. ſed non eſt ita quia ſolēnitas actionis a iure ciuili eſt ⁊ generaliter formata ſed ſolennitas interdicti a iure pretorio: ⁊ quot ſunt homines agere volentes tot ſunt neceſſarie verborum conceptiones: vnde in interdictis verba variabantur ſcđm demonſtrationem perſonarum vt diligens ſtudioſus notare poteſt. ff. de tabu. exhi. l. j. ⁊ ne quid in lo. publi. l. j. et de vi et vi ar. l. j. hodie tamen nulla eſt differentia inter interdictum ⁊ ac. vt inſtitu. de interdictis. § fina. ⁊ eſt interdictum actio in factum pretoria: vt ibidem. Sed eſt ſciendū quod alia gratia iur. diui. prodita ſunt: vt interdictum de mortuo inferendo: ⁊ de ſepulchro edificando: ⁊ ne quid fiat in loco ſacro vel ponatur ſeu immittatur: ⁊ vt id quod factum eſt ſeu immiſſum tollatur. vt. ff. de interdictis. l. ij. § j. ⁊ ne quid in loco publi. l. j. § locorum. ⁊ de mor. infe. l. prima. ¶ Primum locum habet vt non prohibeatur quis mortuum inferre ⁊ ſepelire quo inferre licet vel ſepelire. ¶ Secundum vt non prohibeatur quis edificare ſepulchrum quo liceat inferre mortuum: vt. ff. de mor. infe. l. prima. in princip. ⁊ § pretor ait. ¶ Tertium ⁊ quartum ſignificatio nominis declarat. ¶ Item quintū ne quid fiat in loco ſacro. l. fina. et ne quid in loco publi. pretor ait. reſpon. j. et. § locorum. et § pretor quod in via. ¶ Alia vero ſunt iuris humani. quorum quedam competunt propter priuatam vtilitatem: quedam propter publicam vt de locis publicis riuis ⁊ fluminibus publicis: vt. ff. de interdic. l. j. § que ſunt. ¶ Propter priuatam vtilitatem quedam gratia ſui iuris tuendi: vt interdic. de lib. exhi. et de vxore exhi. vel liberto. exhi. ¶ Quedam gratia officij tuendi quod homo debet homini ex natura: vt interdictum de libero homine exhi. vt. ff. de interdictis. l. prima. § hominum cauſa. ¶ Item quedam ratione rei familiaris: vt in prori. l. § horum autē. alia dantur gratia adipiſcende poſſeſſionis vt quorum bonorum ⁊ quorum legatorum et ſaluianum de rebus coloni quas pignori obligauit ꝓ mercede fundi. ¶ Alia cauſa retinente poſſeſſionis: vt vti poſſidetis in rebus immobilibus. et vtrobi in rebus immobilibus: quando ſcilicet duo dicunt in ſolidum eandem rem. ¶ Alia cauſa recuperande poſſeſſionis: vt interdictum vnde vi directum et vtile. et quod vi aut clam. de quo dicam infra titu. j. vt. ff. de interdictis. l. j. § hoc autem. et inſti. de inter. § ſequen. ¶ Et notandum quod interdictum quorum bonorum datur bonorum poſſeſſori. i. illi qui loco heredis eſt. heredis enim effectus de iure ciuili eſt: ſed bonorum poſſeſſoris de iure pretorio. nam cum pretor requireret ſuo beneficio heredem facere: quia hoc legis eſt vel ſenatuſconſulti vel conſtitutionis fecit quod potuit quia ſcilicet bonorū poſſeſſorem conſtituit. vt inſti. de bo. poſ. § quos. aūt. vtriuſq;

tm̄.ſ. hereditatis ⁊ bonoꝝ poſ.idē eſt effect⁹:
ſed in hoc differunt:qꝛ hereditas nititur au=
toritate legis: ſed bonorum poſſeſſio autori
tate p̄toris. ¶ Item aditio here.nō reqrit au
toritatē iudicis viuētis:ſed bo.poſ.reqrit au
toritatem ⁊ preſentiam iudicis datur igitur
interdictum quoꝝ bonoꝝ gratia adipiſcen
de poſſeſſionis cōtra poſſeſſores vniuerſita=
tum:vt.ff.quoꝝ bonoꝝ.l.j.§.interdictū hoc:
ſed ⁊ contra poſſeſſores rerū ſingulariū.ff.de
fur.hoc amplius.dummodo ſint eoꝝ poſſeſ=
ſores.ff.quoꝝ bo.l.j.nec ob. ff. quorum bo.l.
j.§.interdictum.hoc reſtitutoriū eſt ⁊ ad vni
uerſitatē bonoꝝ : vt ad ſingulas res ꝑtinet:
nam qḋ dꝛ nō ad ſingulas res ſubaudiendū
eſt tm̄.ſic ⁊ petitio heredi.ꝓ vna re tm̄ daꝫ:vt
ff.de peti.her.l3. ¶ S3 cum bonoꝝ poſſeſſor
per bonoꝝ poſſeſſionē factus ſit dn̄s heredi
tariaꝝ reꝝ qūo adipiſcitur ꝑ interdictū quo
rum bonoꝝ id qḋ iam adeptus eſt. rn̄. ꝑ bo.
poſ.adeptus eſt dn̄ium ſed non poſſeſſionē:
ſicut in aditione here.contingit. ff. de acqui.
poſ.cum heredes. ⁊ ideo neceſſariū eſt inter=
dictū gratia poſſeſſionis vt dixi. Sunt ⁊ que
dam interdicta duplicia ſc3 tam recuperan
de q̄3 adipiſcēde poſſeſſionis vt ne vis fiat ei
qui in poſſeſſiōe miſſus eſt.ff.ne vis fiat ei ſi
in poſſeſſio.miſ.eſt.l.pe.§.cum pretor. ¶ Itē
quedam continent cām vere proprietatis:vt
interdictum de iti. actuq3 pri. qḋ datur volē
ti reficere iter et is ꝗ ꝓponit neceſſe h3 ꝓba=
re dn̄ium ſeruitutis ⁊ ſe iuiſſe hoc anno.xxx.
diebus.vt.ff.de iti.actu.pri.l.inde vel vnde.§.
ait pretor.ff.de interdic.l. ij.§.quedā.idem in
interdicto qḋ daꝫ de aqua ex caſtello ducen
da:vt.ff.de aqua quo.⁊ eſti.l.j.§.ait p̄tor. idē
qn̄ maritus petit reſti. vxoris neceſſe em̄ h3
probare q̄ cum ea cōtraxit ⁊ eā cognouerit:
⁊ ſic in poſ.fuerit:vt.j.tit.j.ex tranſmiſſa.⁊.c.
ex parte.j.de ſpō. commiſſum. ¶ Itē quedā
obtinent cām quaſi ꝓprietatis:vt interdicta
que diximꝰ cōpetere de locis ſacris religio=
ſis.⁊ de libe.exhi.ff.de interdic.l.ij.§.ſed illa.
ideo dicitꝫ quaſi proprietatis qꝛ propriū eſſe
non poteſt:ſed ac ſi proprium eēt: neceſſe eſt
qḋ probetur res ſacra vel religioſa cuius ra
tione interdicitur. Item ⁊ noīe eccleſie ven=
dicantur.j.ti.j.cū ad ſedem.j.de reli.do.con=
ſtitutus.et.c.pe.⁊ vlti.et de capel.mona.c.ij.
¶ Item interdictorum alia dantur reſpectu
poſſeſſiōis vt interdictum vnde vi: ⁊ vti poſ.
et vtrobi ſc3 vbi competunt propter poſſeſ=
ſionem rei corꝑalis.vbi vero daꝫ vti poſ.ſer=
uitutis gr̄a pro quaſi poſſeſſiōe intēdiꝫ.ff.de
ſerui.quoties via.⁊ ſi ſeruitꝰ vē.ſicuti.§.l ēq3
ait.j.eo.cū eccleſia.⁊ de ꝓba.l3.idē in interdi
cto q̄ mihi daꝫ de itinere vel actu vl' via pri
uata qn̄ vſus ſum hoc anno.xxx.diebus non
vi non clam nō precario a te. ⁊ ideo non de=
beo prohiberi quominꝰ vtar interim vel tan
tiſper:quo ad de ſeruitute cōſtet:vt.ff.de iti.
actuq3.pri.l j.reſpō.j.et.§.j.et.l.iij.§.hec aūt.
4 ¶ Interdictorum † etiam alia ſimplicia alia
duplicia. ¶ Simplicia ſunt in quibus alter
reus eſt alter actor qualia ſunt oīa reſtitu=
toria aut exhibitoria: et quedam prohibito=
ria:vt de arboribꝰ cedēdis.et de iti.actu.pri.
et ne quid fiat in loco ſacro vel flu. pu. ripa
ve eius.nam actor eſt qui deſiderat exhiberi
aut reſtitui vel ne quid fiat a quo deſideraꝫ
vt reſtituat vel exhibeat vel quid aliud face
re cogatur. ¶ Duplicia vero ſunt quedā in=
terdicta prohibitoria vt vti poſ.⁊ vtrobi.⁊ de
ſuperficiebus. ⁊ de aqua quot. ⁊ eſti.qn̄q3.ſ.
qn̄ proponiꝫ inter heredes ⁊ emptores ⁊ bo=
norum poſſeſſores:⁊ dicuntur duplicia qꝛ in
his vterq3 eſt actor vterq3 reus ⁊ ille vicit in
eis ꝗ tꝑe lit. cō.non vi nō clam non precario
poſſidet ab aduerſario.inſti.de interdic.§.re=
tinende.⁊.§.tertia.ff.de interdic.l.ij.rn̄.j.⁊ de
ſuperficiebus.l.j.§.proponiꝫ. ⁊ de aqua quo
ti.⁊ eſti.l.j.§.ait pretor.inter heredes. ſi tamē
vnus prouocat ad iudicium is ſuſtinet par=
tes actoris:vl' ſi vnus ambo ſimul prouocāt
forte dirimitur res ſicut in act.fa.erc.⁊ com=
muni diui.ff.de iudi.in his tribus. j. de pro=
5 ba.ex literis. † Sunt ⁊ alia interdicta ꝓhi=
bitoria:vt ꝓri.expoſui. ſ.ſimplicia quedā re
ſtitutoria quedā exhibitoria : ꝓhibitoria di=
cuntur qꝛ vetant vim fieri ſine vitio poſſiden
ti vel mortuum inferēti qḋ ius ei eſt inferēdi
vel in ſacro loco edificādi vel flu. pu. ripa ve
eius aliqd fieri quo peius nauigeꝫ. ¶ Reſti=
tutoria que dicunꝫ dupliciter:vel qꝛ reſtitui
tur ei poſſeſſio qui aliqn̄ poſſedit:vt interdi=
cto vnde vi:vel qꝛ reſtituiꝫ.i.daꝫ poſſeſſio ei
qui nūq3 poſſedit:vt in quoꝝ bonoꝝ ⁊ quoꝝ
legatoꝝ:nā ⁊ verbū reddēdi h3 ſignificatio=
nem per ſe dandi.ff.de ver.ſig.verbū redden=
di. ¶ Exhibitoria ſunt ꝑ que iubet pretor ex
hiberi.ſ.qn̄ de alicuiꝰ libertate agiꝫ cū queri
tur:cui libertoꝝ patronꝰ opas indicere velit
vel qn̄ parēs liberos eius ꝗ in ꝑtāte ſunt iu
bet exhiberi:inſti.de interdic.§ j.⁊.ff.de libe.
exhi. ¶ Sunt ⁊ quedā mixta.ſ.ꝓhibitoria et
reſtitutoria:vt interdictū ne vis fiat ei qui in
poſ.miſ.eſt.nā p̄tor ꝓhibet vim fieri poſſidē=
ti:⁊ amiſſam poſſeſſionē iubet reſtitui. et idē
nō pōt in iterdicto de libe.exhi. ⁊ de libe.bo.
exhi.nā illa ⁊ alia rōne mixta ſunt. i.ꝓhibi=
toria ⁊ exhibitoria.exhibitio em̄ fit ꝑ ea. Itē
ꝓhibet p̄tor inuitū hominē liberū3 detineri.
Ite3 ꝓhibet vi fieri patri quominꝰ deducat
filiū:vt.ff.de interdic.l.j.§.interdictoꝝ aūt. ⁊
de lib.exhi.l.j. ⁊.l. deinde ⁊ de li. ho. exhi.l.j.
¶ Eſt ⁊ alia diſtictio:qꝛ quedā in p̄ſens que
dam in

dam in preteritū referunt̄. ¶ In preſens vt
vti poſ. ¶ In preteritum vt de iti.actu .pri.
⁊ de aqua quoti.⁊ eſti.ff.de interdic.l.j.§.an=
tepe. ¶ Itē alia ſunt annalia: alia ſunt perpe
tua: vt de tab.exhi.ff.de interdi.l.j.§.vlt.⁊ de
tabu.exhi.l.iij.§.fi. ¶ Hoc tamē videt̄ regula
re: vt anno interdictū quolibet terminet̄: naʒ
⁊ ipſius pretoris imperium annale erat in=
ſti.de perpe.⁊ temp.act.§.eas vero. Sʒ pōt in
eis diſtingui vt ſi contineant rei perſecutio
nē nec dentur ex maleficio dentur perpetuo
Si aūt ſint ex maleficio: aut non⁹ contineāt
rei perſecutionē, terminētur anno. ſi tamen
ex maleficio aliud peruenit ad heredem .⁊
ſic de eo perpetuo tenetur: ⁊ de re perpetua
is q̄ maleficiū cōmiſit: ꝗuisquo ad penā an
nale ſit: ff.de ac.⁊ ob.in honorarijs.ff.vñ vi.
l.j.in prin.rñ.ſ.tamen ſecundū iura canonica
tenetur heres ex maleficio, ꝗuis nihil per ue
nerit ad heredes: vt not.j.de ſepul.§ quibus
interdicatur.

6 ¶ Interdictorum† quoꝗ alia ſunt publica
i.cuilibet de populo competētia: alia ſunt pri
uata. ¶ Publica ſunt.viij.de liber.ho.exhib.
¶ Ne quid fiat in loco ſacro. ¶ Ne quid fiat a
in ſancto. ¶ Ne quid fiat in religioſo. ¶ Ne
quid fiat in loco publ.non ſolum dico ciuita
tis romane, ſed alterius: vt in theatro: vel cā
po marcio.vel arena: vel inſula: vel agro: vel
via pu.itinere pu.ſi enim de rebus fiſcalib⁹
ſit controuerſia ceſſat interdi.⁊ prefecti ſunt
iudices ⁊ procuratores ceſaris.vt.ff.ne quid
fiat in lo.pu.l.ij.§.publica.⁊.§.hoc inter.⁊.§.
iter.hoc perpetuo ⁊ de libe.ho.exhi.l.q lex
⁊.§.hoc interdi.⁊ de ſepul.viol.l.iij.C.vbi cā
fi.l.ad fiſcum.li.iij. ¶ Item populare eſt in=
terdictum ne quid fiat in flu.vel mari quo pe
ius nauigetur. ¶ Iteʒ ne quid fiat in flumi
ni vel ripa: vel alit̄ aq̄ fluat ꝗ priori eſtate flu
xit.i.vt aqua fiat latior depreſſior rapidior
cum incōmodo accolētiū quorū eſtimatione
flumīa a riuis d̄ſcerūt̄. vt.ff.de flu.l.j.⁊ ne q̇d
i flu. pu.l.j. ¶ Itē iterdictū vt i flumine publ.
vel lacu vel foſſa vel ſtagno publ.liceat naui
gare.vt.ff.vt in flumi.publ.li.naui.l.j.in iſtis
omnibus interdictis non poteſt aſſignari rō
quare magis competat iſti ꝗ illi.ideo dicit̄
popula. ¶ Forte ⁊ octauum populare eſt in
terdictum.ſ.vt l[illegible]t reficere cloacas publi=
cas licet earum refectio ſpecialiter ad magi
ſtratum pertineat vt.ff.de cloa.l.j.§.hoc aūt.
⁊.§.vlti. ¶ Priuata autē.xxxviij.ſunt. ¶ De
mortuo inferendo. ¶ Quorū bonorū. ¶ Quo
rum legatorum. ¶ Unde vi. ¶ Uti poſſide.
¶ Utrobi. ¶ De tabu.exhiben. ¶ De liberis
deducendis. ¶ Saluiſanum. ¶ De precario.
¶ Ne vis fiat ei qui in poſſeſſio.miſ.eſt. ¶ De
lo.publ.fruendo. ¶ De ſuperficiebus. ¶ De
itinere actuꝗ priu. ¶ De aqua
quoti.⁊ eſtiua. ¶ De riuis refi
ciendis. ¶ De fonte quod ei da
tur qui aquam duxit hoc an=
no.non vi.clam nec precario:
de alterius fonte lacu: puteo:
piſcina: foſſa: ſtagno: non de ci
ſterna: vt.ff.de fonte .l.j. ¶ Itē
de cloacis priuatis reficiēdis
q̄d vi aut clam. ¶ De arborib⁹
cedendis que impendunt ita
in alterius agrum vel domū
vel radices immiſerint: vt infe
rant periculū domui alterius.
in p̄mo caſu nō ſtirpit⁹ ſeu ra
dicitus arbor ſuccinditur: ſʒ a
xv.pedibus ſupra a terra al=
tius cohercetur. vt vero do=
mui impendet prorſus dʒ ſuc=
cindi.idēꝗ eſt ⁊ ſi propter ra=
dices periculū minat̄. vt.C.de a
interdictis.l.j.ff.de arboribus
ceden.l.j. ¶ Item interdictum
de glande legenda q̄d dat̄ ei
a cuius glans vel alius fruct⁹ a
in fundum alienū ceciderit: vt
quoquo.i.tertio ſingulo die le
gere ⁊ exportare liceat: vt.ff.d̄
glande legē.l.j. ¶ Item inter
dictum de migrādo q̄d datur
inquilino: vt ipſe libere cū reb⁹
ſuis de habitatione poſſit mi=
grare: ſi tñ locatori ſatiſfaciat
⁊ de penſione ⁊ de dāno ſi q̄d
in domo conducta dederit: ſed
de gratuito inquilino datur co
lono autem non dat̄ ſed alias
ei extra ordinem iudicis offi=
cio ſubuenitur ſi velit non dico
migrare ſed colonariā poſt tē=
pus exactum velit derelinque
re.ff.de migrando.l.j. ¶ Item
interdictum vtrobi.datur his
qui de poſſeſſione mobiliū re
rum contendunt.vt.ff.vtrobi.
l.j. ¶ Item interdictum de no.
oper.nun.q̄d dat̄ ei qui prohi
betur edificare poſtquā ſatiſ=
dedit.⁊ in eum qui nō ſatiſde=
dit ne edificet.ff.de no.ope.nū.
preter.⁊ de hoc.j.de not .ope.
nū. ¶ Itē interdictum frauda
toriū quo tutoris creditor pu=
pillo tenetur ſi ſeuʒ cōſiliū frau
dis participaſſe conſtabit vt
fraudetur pupillus qui con=
uenturus erat tutorē. vt.ff.de
ſolutio.pupilli.iñ.j.pōt ⁊ ſic di
Sum.Hoſt. C

a ¶ Glā ⁊ vl̄
ali⁹ fruct⁹
ad d̄ an ap
pelatione
glādis cō
tinet̄ ois
fructus.vi
de in.l.q̄ ve
nenū in.§.
glādis .ff.
d̄.v̄.ſi.an.f
l.q̄ ſeruum
in.§.ſi glās
ff.de p̄ſcri.
ver.

cī fraudatario interdicto teneri eū qui frau=
dem participando emit a creditore qui non
ſit ſoluendo.ar.C .ſi vendito pig.agatur.l.fi.
huius autē interdicti ſpecialiter tractus vel
titulus non reperitur. ¶ Sciendū eſt aūtq
lꝫ dixerim .vij vel.viij.fore interdicta popula
ria.⁊.xxviij.priuata.de directis ⁊ principa=
libus interdictis dꝫ intelligi. fere.n. ſemper
ſub directis ⁊ principalibus plura vtilia ⁊ ac
ceſſoria inueniunẗ interdū duo ⁊ interdum
tria vt.ff.de no .operis nū.l.j.⁊.l. ait pretor.
rñ.j.§.deinde ⁊ ne quid in lo.pu.l.ij.rñ.j. ⁊.§.
ait pretor.⁊.§.deinde.§.pretor.§.ait.⁊ de flu.
l.j.rñ.j.§.deinde.⁊ de aqua quo.⁊eſti.l.j.rñ.j.
.§.ait p̄tor.inter heredes.⁊.§.ait pretor. quo
ex caſtello. ¶ Traduntẗ aūt quedā regule ge
nerales circa hec interdicta de quibꝰ dixi.j.
de precarijs.ſub.§.extra ſummam.

¶ His igitur premiſſis que de ſumma dñi
azo ſumpſi ⁊ hic appoſui tanꝙ canoniſtis
vtilia extranea ignota ⁊ practicatoria: ⁊ ad
materiam redeamus.ſ.an petitorium ⁊ poſ=
7 ſeſſoriuꝫ† ſimul intentari poſſint: ſuper hoc
cancellatis omnibus ita breuiter diſtinguo
¶ Cum poſſeſſorium ⁊ petitorium intentaẗ:
aut ſimul aut diuiſim.i.vnū poſt aliud. ¶ Si
ſimul ⁊ ab eadem parte poteſt quidē dūmō
intentans ſibijpſi non ſit contrarius: vt appa
ret in ſuperioribus: ſic intellige.j.co.c j.ij.iij.
⁊.iiij.⁊.c.cum dilecti. ¶ Si a diuerſis refert
vtrum conueniens proponat petitorium et
conuentus reconueniat cum ſuꝑ poſſeſſorio
in modum petitionis: ⁊ tunc ſunt mutue pe
titiones .nam ſi modum exceptionis ⁊ erat
poſſeſſorium oppoſitum quod cōpetit ſpolia
to non audiretur primo proponens petitoriū
quouſꝙ ſpoliatum reſtituiſſet proprio motu
qꝛ nec ſine petitione poſſet fieri condemnatio
ſic loquitur.ſ̄.de ordi.cog.cū dilectus.§.nos
aūt.⁊.c.vl.ver.quāꝙ.⁊ quid iuris ſit de mu=
tuis peti.ſ̄.in ti.ꝓprio. ¶ Si ṽo cōueniens
ꝓponat poſſeſſoriuꝫ ⁊ cōuentus recōueniat
cū petitorio ⁊ poſſeſſoriū primo ꝓpoſitum
cōpetebat ſpoliato ad recuꝑādā poſſeſſionē
nō eſt locus recōuentioni niſi ſuꝑ cōſiſti poſ
ſeſſorio.in hoc em̄ queſtio ſpoliationis no=
ſcitur priuilegiata.vt.ſ̄.de or.cog.c.vl.rñ.j.j.
ti.c.j ij.⁊.c.in literis.⁊.c.itē cū quis.⁊.c .ex.cō
queſtione.ſic intellige.ff.de iu.ſi de vi.ff.de vi
pu.§.ſi de vi.C.de ap.l.j. ¶ Si naūt poſſeſſo=
rium primo propoſitū cōpetebat ad adipiſcē
dā poſſeſſionē,⁊ cōuentꝰ hꝫ probationes pa=
tas ſuꝑ petitorio: p̄mo audieẗ ꝙ ēt cōueniēs
vt.ff.ad exhi.l.ij.vel.iij.§.ibidē.⁊ vt in poſ.le.
ſi is a quo appoſita.ſ.exceptiōe doli: vt.ff.de
exce doli: dolo facit.ff.ſo ma.ſi ſocer a genero
.§.lucius: illa em̄ regula locū hꝫ in petitorijs
indiſtincte. Idē in poſſeſſorijs ſi incontinēti
offerātur ꝓbatiōes nō aſs.ff.vt leg.ſeu fidei.
nole caue.ſi is a quo.ergo ſi petat dilationē
nō datur preiudiciū poſſeſſorio.ff quoꝝ lega
to .l.j.ad hoc.j. de teſti.veniens .ij..§.j.hoc ē.
interdicto reſtitutorio obſeruaẗ ꝑpter picu
lū anime.quātū ad carnis copulā j.tit.j. lite
ras.§ ꝑpterea.⁊ in cōpenſatione.j.depoſiti.
bona fides .§.vlt. C.de cōpen.l.vl.ar.ſ̄.de or.
cog.cū dilec.rñ.j. ¶ Sed ſi nō hꝫ ꝓbationes.
paratas tunc erunt mutue petitiones: vt .ſ̄=
dictū eſt. ¶ Si vero poſſeſſoriū primo ꝓpoſi
tum cōpetebat ad poſſeſſionē retinendaꝫ ibi
non eſt locus recōuentioni petitorij.nā recō
ueniens eſſet ſibi cōtrarius.qꝛ interdictū di=
cit eū poſſidere: ⁊ rei ven.nō datur poſſidēti
vt inſti.de ac .§.j.⁊ ſe.Hoſ.tamē no.ꝙ hec in
terdicta ꝙuis nō cōcurrāt cū rei ven.in codē
iudicio tñ precedere pñt ⁊ ſubſequi dū tñ in
diuerſis iudicijs ꝓponanẗ: vñ ꝙ dr.j.co.pa
ſtora.precedūt ſubaudi ⁊ ſubſequuntur ſm
Hoſ.ſm hoc intellige.j.eo.paſtora.ver.alijs
poſſeſſorijs ⁊c.hoc em̄ ordinarij iuris eſt: vt
primo ꝓnuncieẗ ſuꝑ poſſeſſione qꝛ cū quili=
bet contendat ſe poſſidere regulariter expe=
diri nō pōt: quo ad hoc vt petitoriū ꝓponaẗ
niſi primo apparet qs poſſeſſor ſit.ff.vti poſ.
l.j.§.huius.⁊.§.inter litigatores.inſti.de in=
terdi.§.retinende.ſm hoc intellige.ff.de ac=
qui.po ſ.exitus.C.de rei ven.ordinarij ⁊ inter
di.lcerti.§.quoꝝ bonorū.l.vl.⁊ ſi a nō cōpetēti
iudice.ſi ꝯ ꝓprietate.j.de ꝓ.lꝫ.§.vl. ¶ Quid
ſi vnum poſt aliud intenteẗ.ſi aduerſarius
velit recōuenire nō eſt locus recōuētioni.lit.
cōte.vt no.ſ̄.de mutu.pet.§.⁊ qñ.ſed ſi in,mo
dū cōuentiōis admitti velit diſ.quis primo
ꝓponat.⁊ ad quid cōpetat poſſeſſoriū: vt. ſ̄.
dixi ⁊ eo. modo .vt.ſ̄.no.admitte vel repelle.
¶ Sꝫ ſi eadē pars recurrere velit de vno ad
aliud: ⁊ eſt poſſeſſorium qꝺ.cōpetat ad recu=
perandam poſſeſſionē vel adipiſcendā pōt
quidē qñcunꝙ anteꝙ ſit in cauſa cōcluſum
Sꝫ.⁊ poſtea ſi tñ hoc facit de licentia iudi=
cis: vl' ſi ignoret ſe poſſidere.vt.ff.de acquirē.
poſ.naturaliter.§.nihil.vel ſi ratione rei de=
tentionis intentatur rei ven.ff.de rei ven.offi
cium.alias enim ſibijpſi contrarius eſſet: ⁊ iō
repellendus. ¶ Item ſi de petitorio recurrat
ad poſſeſſoriū retinende poſſeſſionis vel ecō
tra.adhuc dico ꝙ hoc facere poteſt nō dico
primo ſuſpenſo.ſed in totū renunciato.ſic lo
quitur.j.eod.paſtoralis ⁊ ſic approbaẗ ſnia
mar.⁊ reprobatur opinio Iob.qui conſueuit
no.ſ̄.de vi ⁊ vi ar.cū fundum.§.vl.de qua.l.
decre.paſtoralis.mentionē facit ⁊ ius tenorē
ponit. Sꝫ ⁊ cā deciſa pōt recurri ꝺ vno ad
aliud.vt.j.eo.paſtora.§.ſi vero.ſ̄.de ele.que=
relā.j.de dona.inter dilectos,C.ſi a non cōp.
iudi.ſi de proprietate: ⁊ ſic etiam poteſt intel

ligſ.ff.de acqui poſ.naturaliter.§.nihil.ꝛ.C. quorū bonoꝝ.l.vl.niſi forte vtrūqꝫ ꝯductū ſit in iudiciū qꝛ tunc ſi aduerſarius probaret intentionem ſuam vel iure communi: vel alio modo queſtio proprietatis ſeu ſnia quantuꝫ ad executionē poſſeſſorio iudicio preponitur ꝗuis ſuper poſſeſſorio primo.pronūcietur.ſ. eo.c.iij.ꝛ.iiij.ꝛ vt.ſ.ti.j.c.j.ꝛ de teſt. ſignificauerunt. ¶ Sed ſi aduerſarius nihil ꝓbat de petitorio bene cōdemnabiť mihi in cā poſſeſſionis.nullam iuſtam cauſam habeat detinendi.alias ſaluianum interdictū ꝛ multa inutilia eſſent: ſed qualitercunqꝫ probet dominiuꝫ ad ſe pertinere commodum retentiōis habere debet.C.de preſcri.xxx.an.ſi quis emptionis.§.j.ꝛ.ij.ſ.de or.cog.cum dilectus.§.j. xvj.q.iij.§.poteſt.ij.ver.quid ſi mala. ¶ Dixi ſ.diſt.ꝙ vna ꝛ eadem pars poteſt recurrere de vno ad aliud.ver.ſed ſi eadem pars.ꝛ nū quid condemnabitur in expenſis ſi omnino renunciet.dico ꝙ ſic cum poſtea non poſſit redire.C.de pactis.poſtꝗ̄ liti.ff.de mino.deſtitiſſe.ꝛ ſic apparet ꝙ temere vocauit me in iudicium.ff.de iudi.eum quem temere.C.de iud.ſancimꝰ.qꝛ nec eſt veriſſimile ꝙ ꝓnceps hoc priuilegium concedat in detrimentum meum.C.de emanci.nec auus.ſ.de offi.dele. ſuper eo.cū concor. ¶ Sꝫ ſi renūciat ſuſpendetur ſnia de expenſis.ꝛ ſi obtinet in poſſeſſorio quod denuo inſtituit in nullo condēnabitur iudicio meo ꝛ hoc ſi agatur interdicto vñ vi.ꝛ dico hoc in odium deijcientis: ſꝫ ſi aliud interdictum nō denotans violētiam intētať ſecus iudicarē. ¶ Itē ſi ſuccūbit cōdēnabiť in expenſis factis occaſione poſſeſſorij iudicij ꝛ ſi reuertitur ad petitorium ꝛ ſuccumbit idem ſi non reuertiť inſtante reo idem.C.quō ꝛ qñ.autē.qui ſemel. ¶ Sꝫ ſi prius proponit poſſeſſorium ꝛ poſtea redit ad petitoriū ſiľr cōdemnatur: hec tamē locū hñt ſm ſnīam illorum ꝗ dicunt indiſtincte victū in expenſis cōdemnandum victori.quorum opinionē ſequitur: ſed alij cōtra quod dicvt no.ſ.de dolo ꝛ contu.ſub rub.de contu.§.qua pena afficiatur contumax. ¶ Notauerunt autem aliqui ꝙ is qui incipit agere de proprietate pendēte in iudicio poteſt redire ad poſſeſſorium: ita ꝙ etiam inſtāte reo non feretur ſententia nec procedetur in petitorio cum hoc fiet de permiſſione iuris: vt ſic talis permiſſio ſit ei fructuoſa.nec ob.auten.qui ſemel.ſ.alle.quia intelligitur in actore contumace. Alij dicunt quod inſtante reo proceditur.vt.ſ.tetigi per auten.quomodo ꝛ quando iudex.qui ſemel. ꝛ.ff.de iudi.de qua re.ſ.eodem.cum ſuper. nec eſt infructuoſa talis permiſſio qꝛ licet abſoluatur reus in petitorio adhuc poteſt prodeſſe actori ſententia ferenda ſuper poſſeſſione propter fructus ꝛ intereſſe.ſicut video in vſufructuario qui de his etiam agit vſufru. finito vt.ff.de vi ꝛ vi ar.idem eſt.§ fi.ꝛ.l.ſi plures.§.deiectum.qđ ſi egi contra te interdicto vñ vi.vel condi.ex canone reintegranda.iij. q.j.ꝛ obtineo nunquid hec ſnia oberit tibi violento vt ſic de cetero non poſſis agere de proprietate: non qꝛ de poſſeſſione tantū actū eſt: vnde non preiudicabit in proprietate.C. de ſen.ꝛ inter.om.iu.poſt ſententiā.ſecus ſi egiſſet condi.ex.l.ſi quis in tantā.que neduꝫ poſſeſſionem aduocat ſꝫ in proprietatē ponit in vtroqꝫ tamē caſu poteſt excipi ex illa conſtitutione.ſi quis in tantā. Sꝫ cauetur ꝙ ex violentia clerici vel prelati non dareť cōdictio ex.l.ſi quis in tātā.vel ex canone reintegranda. Nec exceptio contra eccleſiam ſi de proprietate vellet agere.qꝛ delictum perſone ꝛc.xvj.q.vj.ſi epiſcopū. Sꝫ nūqđ poſt annū agi poteſt interdicto vnde vi.non videtur qꝛ annale eſt.de vi ꝛ vi ar.l.j.in prin.ꝛ ideo cōputandū: vt in eadē.l.§ annus.ergo anno elapſo expirat ſicut ꝛ cetere pretorie actiones vt inſt.de perpe.ꝛ tēpora.ac.in princi. ¶ Dicas hoc verum eſt quo ad pene perſecutionem. ſed quo ad rei petitionem perpetue ſunt.ff. de ac.ꝛ obli.in honorarijs.ſic ꝛ interdictum vnde vi.ꝛ ſic quo ad ea que in predio erant poſt annum non competat tñ quo ad predij repetitionem perpetuo datur.vt in predicta l.j.in prin.vt ꝛ no.ſ.eo.ver.hoc tamen videť regulare in tractatu de interdictis. ¶ Condictio tamen ex canone reintegranda.non tñ ad predium ſed etiam ad omnia perpetuo competit temporis conditione captiuitate dolo aut violentia non obſtante ex eiuſdem cap.lectione patet. ¶ Quod autem dicitur.ſ. eo.paſtoralis alijs poſſeſſorijs iudicijs ī ſuo robore duraturis ꝛc.exponunt quidam de interdicto de liberis.ꝛ de tabul.exhiben.hec enim de natura ſui vendicationem precedunt: priꝰ enim liberi exhibentur ꝛ deinde agitur de iure perſonarum.C.de lib.exhib.l.j. Item tabule teſtamenti prius exhibentur ꝛ demum petitur relictum in teſtamēto.ff.de tab.exhi.l.j. cū.§.ſolēt.ꝛ ꝗ nō exhibet ꝯdēnabiť habita eſtimatiōe eiꝰ qđ relictū eſt.vt in ea.l.locū.§ ꝯdē. natio ad hoc ergo nō ē regreſſus poſt intentatā vēdicationē.tu expone ſi cui no.ſ.e.ſub.§.pro.ꝟ.ſi ꝟo poſſeſſoriū primo propoſitū. ¶ Quid ſi ago cōtra te violentū de ſpoliatione nūquid ſi ab alijs cōueniar teneor rñdere videtur ꝙ ſic quia non competit exceptio niſi contra ſpoliatores vt innuitur.ſ.de or.cog. ca.fi.ſed dic quod de eadem ſpoliatione poſſum agere contra vnum ꝛ excipere contra aliuꝫ: cum generale ſit ꝙ ſpoliatus quēlibet

cōtra ſe agentē repellat. vt iij. q. j. ca j. ⁊ .q. ij. cū eccl'ie. ſ'm Goſ. excipe tñ ab hac generali agentē depoſiti contra me: qꝛ cum cōtra talem nō habeat locū deductio vel cōpenſatio vt. j. depoſiti bona fides §. ſane. ⁊ C. depoſiti. §. penulti. nec cōtra ipm potero excipere de ſpoliatione ſm quoſdā. Sed dic cōtra ratio diuerſitatis hec eſt: qꝛ dum depoſitarius nō inficiatur depoſitum ſed per compenſationem conatur retinere: perfide agit ⁊ ideo nō auditur. vt in iuribus allegatis: ſed cum ſpoliatus ab initio ⁊ anteq̄ de depoſito ꝯſtet: excipiat ⁊ dicat ſe inermē cum armato congredi nolle: vt. iij. qō. iij. oportet. audiendus erit nam audietur contra agentem de ſpoliatione: vt. ſ. de or cog. c. fi. ¶ Item ab hac generalitate excipiūt aliqui virum agentem de matrimonio: quia matrimonialis cauſa eſt fauorabilis. j. qui ma. accu. non poſ. videtur. et prerogatiuam habet in multis: vt no. j. de ma. §. fi. ſub. §. vt autē nihil. ver. preſumptuoſum. ſed dic contra et ſiue exceptione teneas quod ſpoliatus quemlibet agentem repellit: vt dixi ſcđm Goffre. tu tamen dic vt no. j. titu. j. §. quando. ver. item dum ſpoliatus eſt ⁊ ver. qđ ergo quicquid dicat hic Goffre. verum ſcđm ipſum no. quatuor priuilegia ſpoliationis. ¶ Primum eſt: qꝛ primo propoſita non patitur aliam ſequentem ⁊ diſſimilē queſtionem ſecum concurrere. ſed ſi contra agentem de ſpoliatione excipiatur de ſimili ſpolatione agens repelletur: vt. ſ. de ordi. cogni. c. fi. ⁊ eſt duplex ratio. ¶ Prima quia fauorabiliores ſunt rei q̄ actores: vt nota. j. de iureiuran. ſub. §. non redeundum. §. quando ſit deferendum. ver. qđ ſi iura. et probatur. j. de proba. ex literis. ¶ Scđa qꝛ exceptiones fortiores ſunt q̄ actiones: vnde cui damus actionem multofortius exceptionem vt. ff. de ſuperficiebꝰ. l. j. §. qđ autem. ⁊ de re. iur. inuitus. §. cui damus. ideo etiā que temporalia ſunt ad agendum perpetua ſunt ad excipiēdum. ff. de excep. doli pure. §. fi. et inſti. de exce. ⁊ C. de excep. ſi pactū. ideo etiam excōicato cōpetit exceptio: vt. j. de excep. cum inter priorē. ⁊ hac etiā ratione contingit qđ exceptio excōicationis impedit actionem ſpoliationis: vt no. j. titu. j. §. qñ. verſi. iiij. ¶ Scđm mirabile eſt: qꝛ queſtio ſpoliationis in modū exceptionis propoſita quēlibet ciuiliter agētem repellit: vt. j. eo. ver. quid ſi ago cōtra te. ¶ Tertiū quaſi in modū exceptionis propoſita repellit quēlibet accuſantem: ſic intelligas. iij. q. j. per totum. ¶ Quartū: qꝛ in modū actionis propoſita ⁊ accuſantē repellit ⁊ reſtitutionē indulget: ſic exaudias. iii. q. ij. c. ij. iij. ⁊ iiij. ¶ Quod aūt dixi qꝛ queſtio ſpoliationis in modum exceptionis propoſita quēlibet agentem vel accuſantem repellit: vt ver. ij. et iij. intelligas cum quis ſpoliatus eſt tota ſua ſubſtantia vel maiore parte ipſius: et hec innuunt verba canonis nudi ⁊ inermes iij. q. ij. oportet. et non poteſt exui iam nudatus. ij. q. ij c. fin. ⁊ j. titu. j. olim. ij. ⁊ ibi inanis actio. ceterū ſi in vna re tantū ſpoliatus ſit: ⁊ ſi poſſit repellere ſpoliatorem in odium violenti non tamen alium cum multa alia bona habeat de quibꝰ ſatiſfacere poteſt. ¶ Quia vero vbi quis ſpoliatus eſt tota ſubſtantia vel maiore parte ipſius poſſet fieri fraus qꝛ forte timens actionē contra ſe mouendā vel accuſationē contra ſe proponendā non curaret: vt ſub pretextu huius exceptionis retineret rem alienā: vel iaceret in peccato ſuo poteſt ei iudex aſſignare terminū infra quē petat reſtitutionē ⁊ proſequat̄ qđ ſi non fecerit infra terminū aſſignatū: poſtea minime excipere poterit nec mireris ſi iudex certum tempus prefigat ad agendū. hoc eñ fieri poteſt ſcđm ea que no. ſ. de lib. obl. §. vtrū poſſit ver. ſed nunquid iudex. ¶ Hec oīa que not. ab illo. verſi. ſed quid ſi ago vſqꝫ hic extraxi de ſumma Goff. de or. cog. verūtamen ſuper hoc hodie ita tenendū eſt qꝛ nullus reus in ciuilibus pōt excipere ꝯtra tertiū de ſpoliatione ſed cōtra illū tm̄ qui ſpoliauit: vt. ſ. de or. cog. c. fi. ⁊ in auſ. d. n. extra de reſti. ſpo. frequens. §. ſtatuimus. ¶ In criminalibus aūt pōt excipi de ſpoliatiōe a tertio ſeu quocūqꝫ facto dū tñ excipiens ſpoliatus ſit tota ſubſtantia ſua: vel maiore parte: vt in eodē extra frequēs. §. illum aūt. ⁊ ſic in criminali cā tm̄ ⁊ non in ciuili intelligēda ſunt. c. allegata. ſ. eo. ver. quartū de quibus idē extra mētionē facit. Sed ⁊ ſi quis excipiat cōtra ſpoliatorē ſuum in cauſa ciuili de ſpoliatione ab eodem facta vel in criminali vbi excipiēs ſpoliatus eſt tota ſubſtantiali: vel maiore parte ipſius a quocunqꝫ voluerit et negat̄ ſpoliatio: debet excipiens de exceptione hac facere fidem. j. dies. xv. a tpe obiectionis connumerēdos alioquin in expenſis quas actori interim faciet condēnabit̄: ⁊ al's prout viſum fuerit iudici nihilominus puniet̄: vt in eo. extra frequēs. § ſed ſi in ciuilibꝰ. ¶ Quid ſi de veritate exceptionis cōſtiterit: ſed tamē ſpoliatus non curat reſtitutionē petere cum accuſatus ſit criminal'r: vt pretextu huius exceptionis oēm actionē elidat: pōt ei iudex terminū ꝑfigere: ſicut no. ſ. e. ver. qꝛ vero vbi quis. j. quē niſi queſtio ſpoliationis terminata fuerit: nō obſtat ſpoliationis exceptio: deinceps poterit accuſari: vt in. e. extra frequēs §. ſolet eñ. Porro rerū priuatar̄ ſpoliatiōis exceptio ſup eccl'iaſticis vel ecōtrario de cetero nullatenus opponatur: vt in. eod. extra

frequens.§.fi.⁊per hoc cõpꝛobanẽ que no.añ ꝙ vidiſſem ſummam Goſ.vel decretalem nouam.ſ.ti.j.§.quando.ver.item ſpoliatus eſt ver.quid ſit vir.

¶ Illud extra ſummam notandum ꝙ cen-
8 ſus† aliqñ ſoluitur in ſignũ ſubiectionis:vt ſ.ti.j.cũ veniſſent.⁊ ca.olim.j.⁊ de cenſibus. oĩs oĩa.x.q iij.illud.C.de epiſ.⁊ cleri.nulli.§.vl.¶ Quãdoq vere ſenſus eſt ſignũ exceptionis.ſ.de relig.do.conſtitutus.⁊ de cenſibus. cum venerabilis.¶ Qñq eſt ſignũ pꝛotectionis.vt dicit.ſ.de pꝛiuile.recepimus.¶ Et ſic non ſemper ꝓbatur dominiũ per ſolutionez cenſus:vt.ſ.eodẽ.c.vl.nec qui cenſum ſoluit ignoꝛante illo cuius res cenſualis eſt ꝓpter hoc ſibi dño acquirit.C.de rei ven.ſolẽnibus ſecus ſi ſciente:qꝛ tunc videnẽ donare.vt.C. de dona cenſualis.¶ Et hoc non eſt pꝛetermittendũ ꝙ ſi quis conferat archidiaconatũ vel beneficiũ aliquod ſiue perſonatum dũ eſt in quaſi poſſeſſione iuſte recipit cui cõfertur ꝙuis cõferens non habeat ius:qꝛ nõ cõpleuit foꝛte pꝛeſcriptionem tñ canonici ad quos pertinet electio mero iure agere poſſunt cõtra cõferentem:niſi pꝛeſcriptio ſit completa vt.ſ.eo.cum olim.ſ.de cle.querelam.ſ.de iure pa.conſultationibus.

¶ De reſtitutione ſpoliatoꝛũ. Rubꝛ.

1 Spoliatus quis reſtitutionem petere poſſit.
2 Reſtitutio qñ ſit facienda.
3 Reſtitutio in quibꝰ caſibus denegatur.
4 Excõicatus non habet perſonam ſtandi in iudicio.
5 Uiro repetenti vxoꝛ ⁊c an ſit reſtitutio facienda nulla obſtante.exceptione.
6 Reſtitutio a quo peti poſſit.
7 Reſtitutionis effectus quis ſit.

IN ſuperiori titulo dictũ eſt qualiter poſſeſſio amittatur.⁊qm amiſſa reſtituẽda eſt idõ videamus de reſtitutione ſpoliato.dicentes.¶ Quis ſpoliatus reſtitutionem petere poſſit.¶ Quando ſit facienda; reſtitutio.¶ A quo peti poſſit.¶ Et quis ſit effectus.

1 Quis ſpoliatus† reſtitutionẽ petere poſſit.Is q̃ re poſſidẽs poſſeſſionẽ amiſit ꝑ violẽtiã neceſſe eſt eñ ꝙ ad hoc vt reſtõnem petere poſſit ꝓbet ꝙ tpe ſpoliationis poſſideret ſiue coꝛpe ſuo.ſiue alo:idcirco ſi q̃s de poſſeſſiõe ſua exiens nemine ibi relicto veniẽs admiſſus nõ fuerit vi deiectus vr̃ abſtulit.enim ei poſſeſſionem quã alo detinebat ⁊ ſine coꝛpoꝛe.ff.eo.l.j.§.interdum autez hoc vñ nõ vr̃ rẽ amittere qui eã non habuerit.vt.ff.de reg.iu.nõ vr̃ rẽ amittere.¶ Item illud neceſſariũ eſt ꝙ vere poſſeſſio ſit amiſſa vñ eſt ꝙ ſi q̃s me vi deiecit meos aũt non deiecit nõ habeo;vñ vi interdictũ.qꝛ per meos poſſeſſionẽ retineo.ff.de vi ⁊ vi ar.l.j.§.pe.cuz eñ.ciuilis poſſeſſio ſocia ſit naturali:neq̃t ciuilis ab altera ſeparari.ideo ſolo dño expulſo vtraq retineẽ.colono vero expulſo.q̃libet amittiẽ quaſi ciuilis cõcomitetur naturalẽ amiſſam.vtpote digniorez.vel quia in coloni perſona repꝛeſentatur dñs.vt.ff.õ vi ⁊ vi.ar. l.j.§.quod ſeruus ⁊ ſic patet ꝙ poſſeſſionem quã retineo per colonũ:nõ amitto lz eã nolim habere niſi alio ingreſſo.nõ eñ dz plus operari animus meus in amittenda poſſeſſiõe quã extranei expulſio.¶ Per violentiã aũt amittitur poſſeſſio ſiue quis coꝛpoꝛe expellatur ſiue veniẽs nõ admittatur.ff.de acqui. poſ.clã.§.qui ad nundinas.⁊.l.ſi id quod.§. vlt.⁊.l.ꝙuis ſaltus.⁊.l.peregre.§.vlt.⁊.l.licet ff.e.l.j.§.idem labeo ait.ibi. Sed pomponiꝰ ⁊c.nec eñ verbum ius adeo large eſt accipiẽdum:vt in edicto diui marci.qui ait toties vim fieri quoties quidẽ id quod ſibi debetur non iure poſſit.vt.ff.quod me.cã.extat nam ſm hoc teneretur interdicto vñ vi qui rẽ ꝓpꝛiã quam alius poſſidet volens ſibi poſſidere clã ingreditur.quod cuiq patet eſſe falſum.Itẽ conſtitutio ſi quis in tantã que vim punit ẽt cum aſtringeret qui rem pꝛopꝛiã ſurriperet vel equum vel alicui commodatũ de paſcua non requiſito cõmodatario acciperet:ſed verba conſtitutionis refragantur.ſm Azo.ideo ꝙ magis agendum puta actione in factũ ex interdicto:ſicut.⁊ agitur cõtra patronũ vel parentes:vt.ff.eo.l.j.§ antepen.vel condi.ſine cauſa.qꝛ poſſeſſio ſine cauſa penes eum eſt: vel quod eſt verius in pꝛimo caſu datur interdictum quod vi aut clã in ſcdo cõmodatoꝛ:tenetur contraria cõmoditati:vt.ff.cõmodati.in cõmodato.§.ſicut.⁊ quod vi aut claz l.j.ſ.de commodato.c.j.§.j.¶ Quid ergo ſi te abſente ingreſſus ſum poſſeſſionẽ:⁊ tu abſẽs ſuſpicatus es te poſſe repelli .nunquid hz locum interdictum dñs Hug.dicit ꝙ nõ. et ait in hoc caſu pꝛoditum eſſe auxilium.l.C e. cum querebatur.Pla.No exigebat:vt,is qui ſuſpicatus eſt ſe poſſe repelli ad locum iret: vt ſic reuertens non admitteretur.Sz certe dixit Azo.tunc non admittitur qui deſierat poſſidere.qꝛ ſuſpicatus fuerat ſe poſſe repelli nõ ergo tunc daretur interdictũ.imo quia vani timoꝛis nulla eſt eſtimatio.vt.ff.quod metus cã.nec timoꝛem cum duabus.ll.pꝛecedẽtibus.ff.de re iu.ſi quis ab alio.x.rñ.j.¶ Dixit tamen azo in hoc loco vtile interdictum.

locū h3 ad exēplum eius qđ dı̄ de familia ⁊ mercenario qui aliū expulerunt de predio ⁊ predij poſſeſſio peruenit ad dn̄3 tenet̄ ei dominus vtili interdicto ratione preuentionis ex delicto famuli.multofortius iſte ex delicto ꝓprio cū ad eum ꝓpter ſuſpicionē deiecti puenerit poſſeſſio.ff.eo.l.j.§.ſi filius.⁊.§.ſi quis tn̄ eget.l3 aūt exigam ꝙ omiſſa ſit poſſeſſio nō tn̄ exigo ꝙ ſit violento ingreſſori queſita nam ⁊ de eo qđ ad eū nō puenit tenetur vſq3 ad annum.vt.ff.eo.l.j.rn̄.j.¶ Ad hoc qđ dixi dn̄3 teneri vtili interdicto ſi ex delicto famuli poſſeſſio ad eū puenerit.cōtradicit.J.e.cū3 ad ſedem.§.pe.⁊ vlt.dico non contradicit.ibi enim fuit ꝓpoſitū interdictum cōtra poſſidentem ⁊ non dixit vtrū vtile vel directū per qđ videt̄ directū3 ꝓpoſuiſſe.p.de peti.here. nec vllā.§.ſi quis ſciens.⁊ ideo propter ineptam petitionē ſuccubuit:alij dicunt ꝙ dn̄s inuenit vacuā poſſeſſionē ⁊ eam intrauit.et iō vſucapere poſſet.ff.de vſucapi.ſequitur.§.ſi tu me vi.ſed verius puto quod dixi.¶ Quicquid autē ſit de edictis ⁊ interdictis hoc ſemper verum eſt ꝙ ſi quis armatis viſis vel audito ꝙ armati venirent metu de poſſeſſione diſceſſit.deiectus videtur.ff.de vſuca.nō ſolū .§.ſi dn̄s.porro ſi armati illuc tendebāt h3 interdictum vnde vi.ff.eo.l.j.§.idē labeo ait. ſi aūt alio tendebant nō competit.ff.eo.l.iij.§.ſi quis ⁊ hoc ſiue verum eos erat eſſe paratos ad eundum alio ſiue non niſi poſt modū me expellerent.vt.ff.quod metus cau.metum.⁊ in predicto.§.ff.e.l.iij.⁊ in his caſibus nō eſt res vitioſa quantū ad vſucapionem:niſi occupata fuerit poſſeſſio.nam ea occupata ⁊ vitioſa datur interdictum edictū aūt quod metus cā locū habet re per metū tradita vt notatur.S.quod metus cauſa.§.qualiter tractetur.per totum.maxime ſub.§.h3 aūt triplex remedium.⁊ ver. Item ſi quis obſidet.¶ Datur ergo reſtitutio deiecto ſiue ciuiliter ſiue naturaliter poſſideat:vt cum eſt in re ipſa vl̄ in conſpectu ſiue tamen poſſideat ciuiliter: quod eſt cum reuertens non admittitur.vt.ff e.l.j.§.deijcitur.⁊.§.ſiue autem.ſiue etiam naturaliter poſſideat ideo datur vſufructuario ⁊ vſuario .vt.ff.e.l.iij.§.vnde vi interdictum ⁊.l.ſi fundo.non tamen dico colonis vel inquilinis ipſum dari nec ciuilem nec naturalem habēt poſſeſſionē.vt ple.ne t.S.ti.j.ſub.§.hoc tamē notandū.ṽ.Sed ⁊ ſi colonis.⁊.§.⁊ qualiter retineat̄ ver.ſed ſi animo.nec ob.ff.e.colonis.⁊.l.cū fundū.q2 ibi colonus interuerterat poſſeſſionem.⁊ ideo tanq3 predo:nō tāq3 colonus habet interdictum. ¶ Datur ergo hoc interdictum ei qui ſuo nomine poſſidet ⁊ ei cui⁹ nomine poſſidet̄ .ideoq3 ſi colonus coloni mei;vel inquilinus inquilini mei deijcitur.mihi domino datur reſtitutio: vt.ff.e.l.j.§.ꝙ ſeruus.⁊.l.vlti.J.eo.olim.j.¶ Cuicunq3 aūt deiecto detur interdictum:⁊ ei dabitur ſi veniens non admittitur:non amiſſa differentia in expulſo poſſideat iuſte vel non.nam ⁊ predoni datur reſtitutio ſicut de colono dictum eſt:vt.ff.e.l.j.§.qui a me.⁊.l. fulſcinius ⁊.l.colonus.⁊.l.cum fundum.ff.de iudicijs. non a iudice.⁊ de pig.act. ſi pignore.§.ſi pdo ⁊ depoſiti.⁊.l.j.§. ſi predo.l.⁊ bonafides.§.ꝙ ſi ego ⁊ de his.l.facit mentionem.J.e.in literis ¶ Ergo ſpoliatus duo habet neceſſe probare ad minus ⁊ quod poſſideret.⁊ ꝙ deiectus ſit.vt.J.e.ex tranſmiſſa.⁊.c.olim.j.⁊.c.ex parte ⁊.c.olim.ij.⁊ etiam tertium ꝙ per vim expulſus ſit de poſſeſſione expulſiuam non cōpulſiuam tunc.n. h3 locū edictum quod me.cā vt.ff.e.ſi ratum.nec refert an quis petat reſt. rerum an penſionum.nam ſi penſiones ſubtrahantur:ſpoliatio facta videt̄.S.de ele.querelam .⁊ de cauſa poſſeſſio .⁊ proprie cum eccl'ia refert tamen quo ad actionem proponendam.

¶ Intelligendū eſt aūt ꝙ vis illicito modo cōmiſſa ſit.iō autē hoc dico ꝙ ſi vi expuliſti me vel meos q3 cito hoc ſcio ⁊ poſſum licitū eſt mihi te expellere q2 vim vi repellere incōtinenti oēs.ll.olaq3 iura permittunt:moderamine tn̄ inculpate tutele:ſic loquitur .J. eodem.olim.j.ff.de acquirenda.poſſeſſione. ſi de eodem.⁊ ad tertullianū.l.j.§. confeſtim.ff eodem.l.prima.§.vincu .⁊.l.iij. .§.cum igitur ff.ad.legem aquillij.ſcientia.§.qui eni3 aliter infra . de ſententia .excommunicationis .ſi vero ⁊ de.§.ſi vero homicidijs.ſignificaſti.§. pe.⁊ diſt.j.ius naturale.iij.qō.j.§.patet. C. vnde vi.l.j.ſed contra.xlvj.di.ſeditionarios. xxiij.q.iiij.inter querelas.Solutio illō intellige quando fit ad vltionē3 ſumendam.de hac materia no.S.de treu.⁊ pa.§.qđ ſit iuſtū bellū ⁊.J.de iude.ſub rn̄.de iudeis.§.in quibus, tolerentur.ver.quid ergo ſi iuſtitia.¶ In repellenda.n.violentia tria ſunt conſideranda.ſ. ꝙ fiat incontinenti.vt J.de ſen.excom.ſi vero .§.ſi vero.i.anteq3 ad aliena diuertant negotia:vt.S.de elec.in prima forma.ſuper illo ṽbo mox.ſ3 ⁊ ille qui adhuc expulſus nō eſt: ſed expelli vult poteſt reſiſtere vim inferēti ⁊ pulſare vim illatam ad defendendam poſſeſſionem. ¶ Item ꝙ repellatur fragrante adhuc maleficio cā defenſionis.non vltionis ff.ad.l.aql.ſciam.§.pe. ¶ Item tertium quod fiat cum moderamine inculpate tutele:vt.C. e.l.j.J.e.olim.in fi.⁊ de homic.ſignificaſti.§.fi. ¶ Quod moderamen circa duo attenditur. ſi enim ſine armis vim inferat mihi quis:et ſine armis propulſare debeo:ſi cum armis ⁊ cū armis licitū eſt.ff.eodem.l.iij.§.cū.§.igitur

¶ Arma aũt ª ſunt oĩa tela hoc eſt fuſtes lapides non ſoluʒ haſte framee.i.rõphee.vt.ff. e.l.iij.§ armis.⁊ expone rõphee.i. framee.i. gladij vtrincꝫ ſindentes:⁊ ſolet dici framea glagiusqui vulgariter appellatur mla:inde habes:erue a framea deus aĩam meã.¶ Qḋ ſi pugnus vnius durioꝛ ſit ꝙ̃ enſis alterius forte propter debilitatẽ nature debilibus vtetur armis ſed plurimum que nõ poſſunt oĩa põderari.nam interdũ tps. locus non patiꝛ plenius deliberandi cõſiliũ.ff.de exerci.ac.l.j.⁊ ptʒ in ſe.ver.proxi.¶ Illud quidẽ dixerũt ſimplicitate nimia ducti ꝙ poſſeſſoꝛ debeat pati vt primo percutiatur ꝙ̃ ipſe percutiat ſʒ qꝛ ſi forte expectaret pmũ ictum poſſet eẽ ꝙ nuncꝙ̃ magis percuteret.in hoc concoꝛdãt doctores quod ſatis eſt ſi armis terreat me: vt ſic contra ipſum armis vti poſſim.vt.ff.e.l.iij.§ qui armati.ff.ad.l.aq́.ſʒ ⁊ ſi quecũcꝫ.et ad.l.coꝛ.de ſic.l.is qui.¶ Debet ⁊ in hoc moderamen ſeruari:vt fiat ad defenſionem nõ ad vindictam.ff.ad.l.aqui.ſcientiã.§ qui cũ aliter.ſi.enim iaʒ illatam repellis:potius eſt vindicta ꝙ̃ repulſio ⁊ hec illicita.xlvj.di.ſeditionarios pugnas enim repercutiendo:vñ apoſtolus.noli repercutere ne duo mali ſitis dixit tamen Jacobus antiquus ꝙ ſi incõtinenti repercutio ſemper preſumoꝛ hoc facere ad defenſionem:dicas ꝙ ex qualitate facti hoc preſumi debet quia poſſet probari ꝙ poſterioꝛ oculũ effodit vim inferenti data opa.ff.ad.l.aq́l.ſi ex plag.§ tabernarius.¶ Quãuis ſupradictis omnes doctores vel quaſi aſſentiant.Ala.tamen diſtinguit an vis inferatur perſone aut rebus:ſi perſone antequã vis ſit illata eſt repellenda cum moderamine.ff.eo.l.j.§ ſine.⁊.l.iij.§ ſi qua.C.e.l.j.ſeruatur autem moderamen ſi illud tantum fiat quo omiſſo violentia repelli non poſſet.ſi ergo periculum vitare non poſſis niſi violentum interfeceris cum ſine omni culpa interficis.ff.ad.l.aqui.l.iiij.C.ad.l.coꝛ.de ſic.l.ij.⁊.iij.j.de homicidio interfeciſti.§.fi.⁊.c.ſi perfodiens.etiam ſi ſis regularis.ſm quoſdam.j.de homicidio.ſignificaſti.c.ſi.arg.contra.in.§.j.ſed ipſi gloſſant ibi non ſe defendendo forte quãtum ad irregularitatem noceret.q d.ſi quis viduam.j.de homicidio.tua.§.ad.j.vltimum.j.de cleri.pug.in duel.c.ij.vbi dicitur ꝙ.iiij.modis committitur homicidium.ſed intelligas defenſione committi homicidium vbi exceſſit modum.vt.j.de homicidio ſignificaſti.§.fi.quod dic vt notat.infra.de homicidio.§ qua pena.§ ſi autem fuit ineuitabilis.¶ Si vero rebus inferatur tunc alanus ſeruat di.alioꝛum:vt.infra de homicidio ſignificaſti.§.vltimo.huic opinioni puto ſtandum eſſe.¶ Item notat quod aliquando li ſine autoritate iudicis violentiam repetere volo ad vindictaʒ facio hoc:vt.C.vnde vi.ſi quis in tãtam.ff.quod metu.cauſa.extat edictum:vel etiam admiſſam ſeu illatã cum iudicis.vel qḋ maius eſt principis arbitrio:ſeu mandato cupio vindicare.¶ Quid enim ſi iudex.vel imperatoꝛ mandauerit ſeu reſcripſerit.vt res ille mihi reſtituãtur.vel quod ingrediar autoritate propꝛia:certe propter hec non innouatur ſtatus poſſeſſionis circa abſentem qui rem tenet.ſm Azo.⁊ eſt ratio qꝛ merita cauſarum partium aſſertione panduntur.C.ſi per vim vel alio modo.l.fi.⁊ qꝛ preſumitur contra ius extoꝛtum ⁊ per nimiam occupationem.j.de pur.caſi.cum in iuuentute.C.ſi contra ius vel vtilita.publ.l.iij.⁊.iiij.C.de preci.impe.offe.reſcripta.ſ.de offi.dele.ſuper eodem.cum ſuis concoꝛd.hoc peroptime probatur.j.vt lite pen.ca.j.⁊ per totum.ſ.de cauſa poſſeſſiõis ⁊ proprietatis.c.j.⁊ poteſt iſtud non inepte intelligi quando alius abſens nõ eſt citatus nec contumax.aľs iuſtum eſſet bellum ſcilicet iudiciale quod dic vt notat.ſ.de treu.⁊ pac.§ quid ſi iuſtuʒ bellum ſub.§.ſed vt aliquem.⁊.ꝟ.ſe.¶ Sciendum autem eſt.qḋ iniuriam ſocij mei poſſum armis repellere.xxiii.q.iij.foꝛtitudo.⁊.c.nõ inferenda.gra.tñ primo ꝓbat.x.autoꝛitatibus ⁊ exẽplis ꝯ.in fi.ſic cõcludit ꝙ ſi iniuria nõ eſt armis repellẽda.armoꝝ auxilia nõ ſũt appetẽda:⁊ ꝙ nõ eſt petẽdũ.de iure ꝑſtarinõ dʒ.poſtea rñdet ⁊ dʒ ꝙ multa iuſte ꝑſtanꝛ q̃ nõ iuſte petunꝛ.ſicut iudex iuſte vindicat iniuriã:quã tñ vir bonꝰ nõ recte poſtulat qḋ ꝓbat ꝑ ſequẽs c.⁊ per duo exẽpla.ar.tñ cõtra ꝙ non licet defendere dñʒ ſuũ vel ſociũ ſuũ.xxxiij.q.vlti.§ j.ſed non eſt.verũ.xxiij.q.iij.foꝛtitudo.⁊.c.pro membris.⁊.ca.vlti.vj q.j.infames nam ſeruꝰ potius iuuabit dominũ ꝙ̃ ſeipm.ff.ad ſil.ſe.cõ.l.ij.§ ſecũdũ

Arma aũt ad ḋ gl.in cle.ne in agro i.§ qꝛ ꝟo.ḋ ſtatu.mo.gl.i.c.cle.xx.ij.q.viij.li armoꝝ.ff.de ꝟ.ſig.⁊ an gladij ḋpa ne dicanꝛ arma vide p bal.i.ca.cleri.de vi.⁊ ho.cle.ꝟ.ſʒ nunq́d gladũ.

⁊.§.hinc ēt. iniuria etiā̄ facta cōcanonico meo mihi videt̄ facta vel collata. arg. de pe.di.j. vulgaris.ibi totū ⁊c. xij.q.ij. q̄ manumittit̄.§.de fo. cōpe.nullus iudicū.j.de penis.c.ij.arg. §.de offi dele.cū.R.canonic⁹. Sed hodie hoc exp̄ſſum eſt q̄ quilibet tenet̄ iniuriā vicini vel proximi ꝓpulſare alioquī vr̄ ſi negligat iniurie cōſentire: vt in aut̄ d. n. extra de ſen.excō. cum dilecto et.§.quidem cum liceat.qđ ſumptū ē eſt ex dicto gratiani.xxiij.q iij.§.fi.

Quando faciēda

2 ſit reſtitutio.† Cum quis probauerit intētionem ſuam niſi aliqua exceptio obſit. Sȝ multum refert an q̄s dicat ſe ſpoliatum a iudice ſuo, iuris ordine nō ſeruato.tūc incōtinēti reſtituendus eſt. ij.q.vj.arguta.⁊.q.j.notum.⁊.vij.q.j.c.preſentiū.l cod.conquerente. ⁊.c. cum veniſſent. j. qui fi. ſint legi.per venerabilē.§ j. etiam ſi aduerſarius incontinenti paratus eſſet probare c̄triū ſcȝ de dn̄io.j. de ſen. et re iu.ſuborta.rū j. nam ibi certum erat de proprietate ſcȝ priuilegiū: vt patet per ſequentia.⁊ nihilominus iudicatur reſtitutio facienda:⁊ arg.ij.q.ij.null⁹.ſ. alij contra:vt.ff.ad exhi.l.iij.§.ibidem.et ad tre.ille a quo. xxvij.q ij.agatoſa.xxviij.q. ij. cuius rei cauſa. ſed ibi nō agitur interdicto vnde vi. vt not. §.de cauſa poſ.⁊ proprie.ſub.§.his igitur indiſticte.dic ergo ſemper faciēdā reſti.¶ An ſit ſpoliatus ſeruato iur.ord. a iudice ſuo. et tunc non reſtituetur ante cauſe cognitionē. vij.q.j preſentium.§.de reſcri. dil'.filius abbas. j.de cohabi. cle.et muli.ſuper eo.quia prima facie ſtatur ſententie iudicis: vt. §. de renun. in preſentia. ſed non ſtatur proceſſui niſi quatenus conſtiterit legitimis documentis. j. eodem. cū. ad ſedē.§.vlti. ⁊ de proba.quoniam contra falſam. Item ſi extra iudicium hoc fecerit iudex non preſumitur pro facto ſuo imo faciē da eſt reſtitutio:ac ſi a priuato peteret̄: arg. j.de ap. bone.¶ An cōſtitutio ſi quis in tātam habeat locum in eccleſiaſticis.dicvt no. j.de re. ec.non alie.§.an res alienata. ¶ Vel ab illo qui non eſt iudex ſpoliatus ſit.⁊ tunc omnino incontinenti reſtituēdus eſt nec ante poteſt accuſari.iij.q̄.j. c.j.⁊ ꝑ totum.j.eodem. Item cum quis. ſed facta reſtitutione poteſt accuſari.iij. q̄.ij.audiuimus.C.de or. cog.l.vlti. ⁊ de dona.inter vi.⁊ vxo.ſi marit⁹. ſed contra.ij.q.j in primis.§.qr.Item dū ſpoliatus eſt nec ciuiliter poteſt agi contra eū. iij.q ij.audiuimus.ij. q.ij.in ſcripturis.quod intellige ab ipſo ſpoliatore.ab alio em̄ accuſari poſſet qr res inter alios acta ⁊c.§.de offi. dele.ſuper eo.j.de p̄ben.dilecto.in fi.⁊ de dona.inter dilectos.§. vlt.et de fide inſtru.inter dil'.§ porro.C.res inter alios acta.dic vt not. § ti.j.§.fi.ſub.§.quid ſi ago.c̄ te ⁊ ſe. ar. contra.iij.q. vij.hoc quippe.¶ Quid ſi vir petat aliquam vxorē: ⁊ dic ſtatuta dicat mulier ſe non teneri reſpondere: cum ipſam ſpoliauerit oibus rebus ſuis: videt̄: q̄ non teneat̄ reſpondere.iij.q̄.iij.ſi q̄s ep̄s.c̄.C.de dona.inter virū ⁊ vxo.ſi marit⁹. q̄uo em̄ pretextu tēporalium rerum differtur cognitio ſpiritualium:in quo tantum periculum anime vertitur.xij.q.ij.precipimus.C.de ſacroſan. eccle. ſancimus.j.⁊ argu.§.de. fer. c. fi. ad fi.nulla enim exceptio prodeſt c̄ preceptū apoſtoli.j. de cōiu lepro.c.ij.⁊ anima [a] innumerabilib⁹ corporalibus preferat̄.xxiij.q.iij.ſi habes verſus fi.nec ob.iura cōtraria que volūt q̄ ante oia fiat reſtitutio.ij.q ij. ⁊.iij.q.j.per totū. qr loquunt̄ qn̄ petitio tēporalis eſt in quo caſu temporalis exceptio opponi pōt.porro ſpiritualis petitio tam piculoſa anime obtentu alicuius temporalis exceptionis impediri non debet:arg.C.de compē.l.j. j. de no.ope. nū.c.fi. hoc hodie expreſſim probatur in auten.d.n.codē.titu. extra frequens ⁊ aſſidua. in fi.nec puto quod obſtaret exceptio excommunicatiōis:nec aliqua alia niſi fornicatio. j.de diuor. ſignificaſti. vel alia habens in ſe perpetuā cām ꝓhibitionis. ar.§. de or.cog. c.j.vel aliqua illarum de quibus no.j.eodē. ſub.§.ſeq.ver. nono.et ſe. queſtionem autem ſolueram antec̄ noua decreta fcā eſſent. vt not.§.titu.j.§.fin.ſub.§ ſi ago.ver. porro rerū priuatarum et preceden.¶ Quid ſi ago contra te de ſpoliatiōe : tu excipis contra me de alia ſpoliatione:nunquid poſſum replicare contra te de illa ſpoliatione de qua ago. nō quia exceptio fortior eſt:nec poſſum ex eodē actu agere et replicare. ſecundum Goffre. ad hoc. j.de excep. dilecti. ¶ Sed nunquid de alia ſpoliatione potero replicare.videtur

a ¶ Et anla. adde.c.cū infirmitas. de pe. ⁊ remiſ.precipim⁹.xij. q.j.gl.i.c. de p̄bē. li. vj.gl. in.c. dilecto.de ſen. excō. eo.li.⁊.l.l. ſancim⁹. C.de ſacroſan.eccle.

quod ſic. argu. j. de excep. a nobis. et de ſen.
excom. in preſentia. ¶ Sed dicas contra qđ
replicatio adiuuat actionem: ſecundū Gof=
fre. q. d. ſic impugnaretur reus et perimere=
tur ſua defenſio contra illud quod not. ſ. ti=
tu. j. §. fin. ſub §. quid ſi ago. ver. primū eſt. et
duobus ſeq. ¶ Quid ſi ago contra te de ſpo=
liatione. tu agis contra me de alia ſpoliatio
ne: et ego excipio de tertia ſpoliatione et tu
replicas de quarta ſpoliatione: et quidem
qua ratione admittit iudex exceptionem ea
dem et replicationem et ſic ſublata exceptio
ne remanebit conuentio ⁊ reconuentio vt. ſ.
de ordi. cog. cum dile. et. c. fi. ſm Goff. ¶ Sed
quid ſi contra te agentem probaui ſpoliatio
nem in modum excep. demum ago contra te
de eadem ſpoliatione rñ. incipit eſſe cōuētio
⁊ reconuentio. ſm Jac. qđ non puto verum.
q: ex quo ꝯ te probaui ſpoliationem in mo=
dum exceptionum nō audieris niſi proprio
motu reſtituas me vt. ſ. de ordi. cog. cū dilec.
§. pe. nō eñi debes dicere qđ ex eo qđ agere
incipio perdā exceptionē iam acquiſitā. nec
eñi quis proſequēdo ius ſuū vel conteſtādo
litem facit cōditionem ſuam deteriorē: imo
meliorem: vt. ff. de regu. iu. nemo eñi in proſe
quendo. ⁊ C. depoſiti. l. fi. ⁊ vide q̃ no. j. de ex=
cep. §. quis ſit effectus. ver. et not. etiam cau=
te. ⁊ ſeq.

3 ¶ In caſibus aūt reſtitutio† denegat̃. ¶ Pri
mo in eo qui occupat ſedem apoſtolicam nā
ſi expellat̃: non cōpetit ſibi reſtitutio vt. iij. q.
j. §. vl. xxiij. diſt. in noīe dñi. ſ. de elec. licet de
cuſtōda. ¶ Scđo ſi oriat̃ ſcandalū ex reſtitu
tione. ij. q. j. in primis. Sed hoc non bene p=
batur per illud. c. ideo alij adducunt. ij. qō. v.
preſbyter. iij. q. vj. hec quippe. ſed meli⁹. j. de
pur. cañ. inter ſollicitudines. § j. ⁊. ij. j. de iu=
re pa. c. j. ij. ⁊. iij. ¶ Tertio ſi petēti reſtitutio
nem obijciatur ſpoliatio niſi de alia ſpolia=
tione replicetur. ſm. T. vt. j. de or. cog. cū di=
le. §. pe. ⁊ vl. iij. q. ij. audiuimus. ſuper hoc vi
de. ſ. eo. §. reſpon. j. ver. ſ; nunqđ de alia ⁊ p̄=
den. ¶ Quarto ſi opponatur excōicatio cum
4 excommunicatus† nō habeat perſonā ſtan=
a di in iudicio[a]. ſ. de iudic. intelleximus. etiā ſi
ego non oppono iudex ipſum debet repelle=
re ſi tamen publice excommunicatus ſit vt
j. de excep. exceptionem. ¶ Quito ſi oppona
tur ſpontanea renunciatio in manu iudicis
facta ſecus ſi in manu aduerſarij: ſic ſolue
contrarium j. eodem. c. ij. et. iij. vel in tertio
agatur poſſeſſorio et petitorio: vel intelligi=
tur cum determinatione ſecundi. ¶ Sexto
ſi crimen enorme opponat̃. ij. q. v. ſuper cau
ſa: puta dilapidatio. iij. q. ij. quia ea. j. de ac.
licet. hodie tamen propter ſuſpicionem dila=
pidationis ſolam nō remouetur quis ab ad=
miniſtratione niſi probetur ſu
ſpicio. j. de ſimo. licet heli. ſe=
cundum Goffr. Poteſt tamen
dari coadiutor. ſ. de offi. dele.
venerabili. idem videt̃ ſi obij=
ciatur infamia. ij. q. v. preſby=
ter vel crimen ſimonie. j. de ſi=
mo. accuſatum. et. c. tanta. vel
contumacia. iij. qō. ix. decerni
mus. vel crimen notoriū. j. de
diuor. ſignificaſti. vel exceptio
rei iudi. ij. qō. vj. §. diffinitiua.
C. de offic. deleg. cauſam vel
iuſtam abſentiam ſpoliato=
ris. ſ. de offic. delega. conſul=
tationibus. ſecundm textum.
¶ Septimo quando deduxit
petitorium et poſſeſſorium in
iudicium: et ſuccubuit in peti
torio. ſ. de cauſa poſ. et pro=
prie. cum dilectus. et cum ſu=
per. et cum eccleſia. ¶ Octa=
uo qñ expellit me vt ⁊ incon=
tinenti repuli violentiam: vt
j. eodem. olim. j. quia vim vi re
pellere ⁊c. vt not. ſ. eodem. § j.
ſub § intelligendum. verſic in
repellenda. et ſeq. ¶ Nono
quando vir petit vxorem qua
dicit ſe ſpoliatum ob ei⁹ adul
terium. j. de diuor. ſignificaſti.
niſi replicatione poſſit iuua=
ri: vt. j. de adul. c. pe. et vl. ff. ſo.
ma. viro atq; vxore. ⁊ hoc not.
j. de diuor. § quot modis. ſub.
§. generaliter. idem ſi receſſit
a voluntate propria a marito.
j. de dona. inter virum et vxo=
rem. plurimūq;. j. de adul. in=
telleximus. xxvij. q. ij. agatho
ſa. ¶ Decimo obſtat viro ſi ti=
metur de ipſius ſeuitia: quia
tam capitali odio pſequitur
mulierem quod nulla cautio=
ne ei mederi poteſt: tunc enim
mulier ſequeſtranda eſt: vt. j.
eodem. tranſmiſſa. ⁊. c. literas.
§ vlt. xxxij. qō. j. de benedicto. a
vel ſi virgo eſt et timetur de
defloratione quia a iuuene et
cupido credatur reddita vir=
go. j. de ſpon. cum locum. vel ſi
obijciatur exceptio rei iudica
te a quo non eſt appellatum.
arg. j. de offi. deleg. cauſam ſe=
cundum. T. ¶ Quid ſi aliqua=
diu ſtetit cum aliquo viro de=
mum propria autoritate reli=

[a] ¶ Excōi=
catus nō
habet per
ſonā ſtādi
in iudicio
adde. c. ſo
li. et ibi
doc. de ſen
exc. li. vj.

quit eum dicens ſe virginem et volens intrare religionem: maritus autem petit reſtitutionem: et quidem ſatis apparet per predicta quod differenda eſt reſtitutio: et ꝑ ea que not. ſ. de frig. §. qualiter et quando. verſicu. ⁊ quid ſi maritus. vt tamen infra certum tempus tranſeat ſicut not. ſ. de conuer. coniug. §. qualiter poſſit conuerti. nam ⁊ petens reſtitutionem videtur quod neceſſe habeat duo probare ſcilicet quod cõtraxerit. ſ. eodem. ex parte. et quod cognouerit. ſ. eodem. ex transmiſſa. ſ. de ſponſa. cum locum. ¶ Undecimo ſi obijciatur gradus cõſanguinitatis prohibite. et ꝓbationes incontinenti parate ſunt. ſ. eodem. literas. §. propter ea. vbi deferꝫ reſtitutio quo ad carnis copulam: ſed in alijs omnibus fit. ¶ Duodecimo obſtat viro ſi nõ vult cohabitare cum muliere ſine contumelia creatoris. ſ. de diuor. gaudemus. hoc intelligas ex quo facta eſt fides: vel ſi notoriũ ſit vt ibi. ¶ Tertiodecimo ſi de hereſi vehementer ſuſpectus ſit ſcilicet quod ſuſpendaꝫ carnis cõmercium ſicut vides quod accuſatione pendẽte ſuſpẽditur clericus in hoc caſu ab officio et beneficio: vt. ſ. de pur. caſi. inter alias ſemper facienda eſt reſtitutio vxoris dummodo conſtet de matrimonio legitime contracto: et quod cognita fuerit: vt. ſ. eodem. ex tranſmiſſa. et. c. ex conqueſtiõe. et de hac reſtitutione tractaꝫ. xxxiij. q. ij. de benedicto. et ꝑ totum. ¶ Quid ergo ſi quis dicat ſe aliqua eccleſia quam poſſidebat tanꝙ beneficium ſpoliatum videtur qꝺ non ſit reſtituendus. niſi probetur qꝺ autoritate ordinarij ipſam fuerat adeptus. arg. ex predictis. ⁊ ſ. de inſti. ex frequentibus. ꝭ. de renũ. admonet. ſ. de cler. peregri. c. fi. ⁊ quidã admittunt alij contra. ¶ Quartodecimo ſi agitur petitorio obeſt conſanguinitas. xxvij. qõ. j. agathoſa. ꝭ. de ord. cog. c. j. ſ. eodem. ex literis. §. nos autem. ¶ Quintodecimo quilibet ſpoliatus ex quo conſtat de ſpoliatione incontinenti reſtituẽdus eſt niſi cõfiſus de iure ſuo admittat probationes ſuper petitorio: vt. ſ. e. c. j. ij. ⁊. iiij. v. vj. ⁊. vij. ſecus ſi non probet ſpoliationem vt. ſ. eo. ex parte. ⁊. c. olim. ij. ¶ Sextodecimo item fruſtra agitur cõtra illũ qui factus eſt non ſoluendo. ſ. eo. olim. ij. ¶ Decimoſeptimo hereticus non poteſt petere reſti. rei eccleſiaſtice: quia nõ poteſt poſſidere: vt not. xxiij. q. vij. c. j. et. ij. pari ratiõe. ¶ Nec decimooctauo non petit pari ratione laicus reſti. decime: vt. ſ. de preſcri. cauſam. Item differꝫ reſtitutio vbi non ſoluendo eſt ab alio ſpoliatus: vt. ſ. eodem. olim. ij. ¶ Uigeſimo vt reſtituiꝫ quis per ſententiã niſi in modũ excep. tantum probauit ſpoliationem. ꝭ. de or. co. cum dilectus. § fin. Item ob. except. rei iudi. ij. q. vij. §. diffinitiua. ¶ Item non reſtituitur is qui ſub condi. poſſidebat. ſ. eodem olim. j. ¶ Item nec is qui de gratia vel ꝑcario poſſidebat. x. qõ. iij. q: cognouimus. ſ. de exce. prela. cum ad quorũdam. ꝭ. de poſtu. ꝑla. bone. ij. reſpõ. j. vnde nõ reſtituitur ſi vt colonus quis poſſedit. ff. de vi ⁊ vi. arma. cum fundum. poſſunt autem hi caſus vel maior pars his verſibus denotari. ¶ Uſurpans cathedram petri. ¶ Ne ſcandala fiant. ¶ Altera vis. ¶ Damaſus ſenſit ꝙ ſpõte reſignãs. ¶ Cum quis reſtitui petit et rem vendicat. ¶ At non poſſediſſe probat. ¶ Cadit aut de proprietate. ¶ Uiſqꝫ repulſa. ¶ Scelus geritur cui mos. ¶ Anathema vir ſuſpetus. ¶ Inops. ¶ Gradus. ¶ Ac offenſio chriſti. ¶ Qui fore poſſeſſor neqꝫ hi nõ reſtituunꝫ. ¶ Sed et vbi vir petit reſtitu. vxoris communis eſt opinio magiſtrorũ vt ſtetur diſt. quam fecit dominus Inno. ſ. eodem. literas. §. porro. et ſe. contradicit tamen in ea. decre. §. nos autem ad preſens. ibi reprobamꝰ. nec cuiqꝫ earum aliquod preiudicium ⁊c. Sed reſpondent qꝺ ex curialitate ſic loquiꝫ quaſi ad modum magiſtri qui plurimũqꝫ per ſuã opinionem dicta maiorum intendit corrigere: dicit tamen ſaluo preiudicio vel ſalua reuerentia eorũdem: ſic. ix. diſt. noceat quorum licet. ¶ Poteſt tñ ſatis ꝓbabiliter dici qꝺ. §. nos autem. ſupradictus eſt finis decre. literas. nam. §. ſequens. porro. continet allegationem ⁊ reſpicit finẽ ver. ſcꝺa vero aſſertio quam habes in. §. j. et ei continuari poteſt. et poſt continuationem ſequitur litera vſqꝫ in fin. et videtur tota illa pars arbitraria ꝙuis quodammodo inſtruat iudicem qualiter debeat arbitrari. ¶ Reſtabit ergo ꝙ alius ver. eiuſdem. §. j. qui ver. incipit opinioni aũt vlt. legendus eſt ſubſequenter ⁊ qꝺ ſic. § nos aũt cõcludit omnia ſupradicta: qꝺ ergo ibi dicit reprobamus ſubaudi indiſtincte: ſed nos approbamus cum diſ. quam tamen non ſcribimus: ſed relinquimus poſteris faciendam dum tamen per iura ipſa duxerint cõprobãda: et hoc eſt quod ibi ſequitur: nec aliquam earũ. ſ. in ſuo caſu ⁊ ſm quod intelligi põt et debet: ꝙuis preſcriptum ⁊c. ecce innuit qualiter diſtinctio incipienda erat: vel dic qꝺ ibi ſequitur referatur ſubaudi: a quibuſdam qui non vltra procedunt et ſic ſemiplene diſtinguunt: vel plene dum tamen ſanum habeat intellectum: ideo de hac materia ſic diſtin.

5 ¶ Cum queriꝫ vtrũ viro repetẽti vxorẽ ſit reſtitutio faciẽda nulla exceptione obſtãte refert. Utrũ maritꝰ itẽtet petitoriũ ſolũ. ⁊ ſic ob. quelibet exceptio ⁊ ſic intelligitur op. ſecundorũ. ⁊. ꝭ. de or. cog. c. j. ⁊. ſ. eo. lr̃as. § j. verſic.

ſecunda. ¶ Uel poſſeſſoriū tm̄ qđ eſt qñ conſtat de matrimonio: vel per euidētiā vel per cōfeſſionē: ſed dicitur qđ nunq̄ habuit poſſeſſionē: et tunc regulariter eſt examinanda reſtitutio nulla exceptione obſtante ⁊ etiam facienda: vt. j. e. ex cōqueſtione. ⁊. s̄. de offi. de lega. cauſam matrimonij ſcđm literā poſtq̄ et. s̄. vt lit. non conteſta. accedens. ij. in fin. de ſpon. c. j. ⁊. c. ex parte. e. ⁊. c. veniens mariota. ⁊ de diuoꝛ. poꝛro. xxxiij. qō. ij. ſeculares. ⁊ ſic intellige ſnīam prioꝝ. ⁊. j. eo. literas. § j. rñ. j. ¶ Nec eñ in hoc caſu poteſt referri queſtio de conſanguinitate: hoc eñ nihil aliud eſſet q̄ matrimoniū accuſare ſed ab accuſatione quilibet ſuſpectus repellitur. j. qui ma. accu. non poſ. ſignificante. ⁊ ca. fin. ergo et iſte. ¶ Nec aliqđ crimen pōt obijci ſpoliato qñimo videretur qđ ſi is qui ſpoliauerat cepiſſet matrimoniū accuſare ſibi per recōuentionem preiudiciū pararet ſm que no. s̄. e. § qñ ver. vel ab alio. ⁊ ſe. ſpāliter in verſi. qđ ſi vir. ¶ Tamen carnal'r aliud ꝯtinget. iō dic. s̄. regulariter. nā refert vtrū obijciat̄ exceptio in qua vertat̄ periculū anime nec habeant̄ ꝓbationes parate: et tunc habet locū qđ dixi. ¶ Idē ſi ſit exceptio in qua nō vertat̄ periculum anime q̄uis probationes parate ſint et oblate. argu. ſuperioꝛ. ⁊ ſic pot eſt intelligi. j. e. lr̄as. § poꝛro. ⁊. § preterea. ver. ꝙ ſi non habeat. ¶ Si autē ſit talis in qua vertat̄ periculū anime ⁊ offeruntur probationes reſtitutio denegat̄ ⁊ in eiſdem. §. ¶ Et ſic qñ poſſeſſorium ſolum intentat̄ vident̄ habere locum verſi. exceptiones tm̄. ¶ Prima eſt ſeueritas ſimul iūcta alij impedimēto legitimo. ¶ Secunda cōſanguinitas. l. ꝓhibita cū oblatione probationis ſimul iuncta. ¶ Tertia contumelia creatoꝛis infra de diuoꝛ. gaudemꝰ. ¶ Quarta integritas coꝛpoꝛis cum volūtate et propoſito intrande religionis vel cum alio impedimento in quo periculum anime vertitur ſimul iūcto. ¶ Quinto exceptio rei iudi. quouſq̄ ſit facta fides eccl'ie de erroꝛ. e. j. de ſen. ⁊ re iud. lator. tenoꝛe. cōſanguinei. j. de frt. fraternitatis. j. qui fi. ſint le. p venerabilē § videbat̄. ꝟ. ꝓterea. ⁊ no. s̄. e. § qñ. ꝟ. x. et verſi. qđ ſi aliquā. ¶ Sed ⁊ ſexta. ſ. adulteriū quo ad opponentē: nō quo ad eccl'iā: vt ꝑ3 in his q̄ not. j. de adul. § q̄ pena. ver. ſed ⁊ ſm legē diuinā: ⁊ ſe. ⁊ ſic etiā quo ad iſtas excep. eſt vera ſnīa ſecundoꝝ. et ſi immineat periculum ꝯſanguinitatis diuina lege ꝓhibite. al's aūt fiet reſtitutio ſcđm qđ primi dicunt: ⁊ ſm qđ di. j. e. literas. ver. opinionis. in qua ſnīa fuit magiſter petrꝰ de villaco. tñ ad hoc dicit de gradu diuina lege ꝓhibito vr̄ ꝯtra dicere lr̄a qñ di. vtrū ꝓbationes parate ſint cum talis gradus. ſ. primus vel ſcđs videat̄ notoꝛius. j. de diuoꝛ. poꝛro. § vnico. dic ꝙ ibi non negat quin poſſit eſſe occultus q̄uis cōcedat ꝙ poſſit eſſe notoꝛius multi eñ ex parte patris credunt̄ fratres qui ſunt extranei ⁊ econtra. arg. ff. de his qui ſui iuris ſunt. filiuni. j. de penis. officijs vl' expone qđ dicit. j. eo. literas. § nos autem ibi nullam de predictis. ſ. duabꝰ ꝑmis. nā tertiā nō admittimus ar. j. de ꝯſan. nō d3 in fi. ⁊ ideo illas duas primas incontinēti ſoluit ibi: q̄uis ꝓſcriptū ⁊c. qđ verius eſt. ¶ Si vero agat̄ poſſeſſoꝛio et petitoꝛio ſimul: puta qꝛ vxoꝛ que reperitur negat matrimoniū nec eſt notoꝛiū: hic poteſt opponi quelibet legitima exceptio. opoꝛtet eñ ꝙ de matrimonio fiat fides. j. eo. ex tranſmiſſa. ⁊. c. ex parte. et ſic poteſt intelligi opinio ſecundoꝛum: ⁊ ſic. s̄. de offi. dele. cauſam matrimonij. ſcđm literā priuſq̄. j. de proba. cām. j. de teſti. ex tenoꝛe j. de ſpon. cu3 locū. j. de diuoꝛ. cū ſignificaſti. ar. s̄. de cā poſ. ⁊ propꝛie. cum eccl'ia. cum ſuper. cum dilectus.

6 A quo peti poſſit. † Ab illo qui deiecit vel mādauit deijci vel ratam habuit deiectionē. nō ab alio. ff. e. l. j. § deieciſſe. ⁊ § quoties. ⁊ § cū aūt ¶ Itē ſi familia tua vel mercenarij deiecerint me de poſſeſſione mea teneris mihi de eo qđ ad te ꝑuenit inſolidū ſi nihil peruenit de violētia familie noxal'r teneberis ſi liber hō ſum ſuo nole ſeu tuo deiecit tenet̄: cōuēto aūt ⁊ exacto dño liberat̄ ꝓcurator. vt in proxima. l. alle. ⁊ § qui igit̄. ⁊ § familie. ⁊ § ſi filius. ⁊. l. interdicto. ⁊ vñ vi ſic ⁊ municipes tenentur interdicto vnde vi. de eo qđ ad ipſos peruenit ex violentia quā alius fecit eoꝝūdem nole. ff. e. ſi vi me deiecerit: ſed ꝓpter reuerentiam perſonarum quandoq̄ denegatur vnde vi interdictū: vt liberis contra parentes et libertis contra patronos. datur tamen eis actio in factum ſi tamen vi armata vtantur tales hoc etiam interdicto conueniri pñt. vt. ff. e. l. j. § interdictū. hoc qđ atrocitatē. ¶ Hoc q̄tum ad interdictū qđ nō datur cōtra poſſidentē niſi ꝓbet̄ ꝙ ipſe mādauerit vel deiecerit vel ratum habuerit. j. e. cū ad ſedem. ff. e. cum a te. ¶ Aliud in actione qđ metus cauſa que dat̄ ꝯtra quelibet poſſidentē: vt no. s̄. qđ metus cā. § qual'r retractetur ver. h3 aūt. ⁊ ver. Itē competit hec actio. ¶ Itē aliud in no. ope. nunciatione. vt ff. de no. ope. nun. l. vl. ¶ Itē aliud i interdicto qđ vi aut clam. ff qđ vi aut clam. ſuper reſpō j. ¶ Item aliud ſi reſtitutio petatur ex condi. ex canone infra eo. ſepe. habet enim locum contra quelibet poſſeſſoꝛem qui ſcienter recepit. ¶ Si vero ignoꝛans habet locum condictio ex canone. iij. qōne. j. reintegrāda. s̄. de iu. v. q. v. vel officium iudicis. vt infra de ap.

bone.ſm.T.vel poteſt aliter diuerſificari:vt no.j.e.ver. habet igiť ſpoliatus.ſm Goffre. ¶ Sed quid ſi eicci te violēter de poſſeſſione ⁊ alius a me emerit bona fide nunquid preſcribere pōt:vř qđ ſic.nã.l.plaucia ⁊ iulia ea demũ preſcribi vetuit q̃ vi poſſeſſa ſibi nō ea ex quibus vi qs foret eiectus.ff.de vſuca.nō ſolũ.§.ſi dñs.⁊.§.ſed ſi nihilominus. ¶ Item hic eſt titulus ⁊ bona fides. nec vltra requirit ius canonicũ.j. de preſcri. ſi diligenti.dic ſi ante cōpletã preſcri. nouerit emptor rem vitioſam ſuccedit in vitiũ.⁊ ideo non preſcribit.j.e.ſepe ſm Goffre. melius. j.de preſcri. qm̄ oẽ tñ cōtrariũ eſt dicendũ ſi nulla parte tpis habuerit ꝯſciam rei aliene:vt ibidẽ non obſtãte ſcrupuloſa ꝯſcia theologorũ que nō eſt rõnabilis.ſuper quo vide qđ no.j.de clã. deſpon.§.quare prohibeanť.ver. hic tñ no.⁊ ſe. ¶ Item qui dolũ fecit de ſuo dolo tenetur ff.de dolo.l.j. ¶ Item per offm̄ iudicis petiť res cum aliquis ꝑpter abſentiã perdit rem de qua agitur.ff.ex qui. cau.ma.l.j.⁊ illo poteſt agi contra quẽlibet poſſidentẽ. xvj.q.iij. porro.⁊.c.j. ¶ Habet igitur ſpoliatus plura auxilia. habet eñi actionem interdictũ condictionem ex canone iudicis offi. ¶ Actione qđ metus cauſa petitur reſtitutio et cōpetit contra quẽlibet poſſeſſorem:vt not.ȷ̃. qđ me. cau.ſub.§.habet aũt triplex remediũ. ¶ Itẽ de dolo per quam petitur reſtitutio contra illum qui dolo fecit. ¶ Sed contra heredes agitur inquantum ad eos peruenit ex dolo defuncti.ff.de dolo. ſi plures.et competit ad reſti.rei et refertur hic duplex ſententia.prima quod res reſtituatur ſecunda ſi non reſtituitur defertur iuramentũ actori quanti in litem iurauerit ⁊ idem ſeruatur in act quod metus cã.vt not.ȷ̃.qđ metus cauſa ſub.§ hꝫ triplex remediũ.et ver.ſeq.ſed vbi certum eſt doloſum non poſſe reſtituere protinus condemnandus eſt ad intereſſe. ff. de dolo arbitrio.rñ.j.§.j. ¶ Interdictũ autem datur contra illũ qui deiecit ⁊c.vt no.ȷ̃.e.§.j.reſpon.j. ¶ Condictio vero ex canone illo.j.c.ſepe.locum habet cōtra ſucceſſorẽ violenti qui ſciẽter rem detinet violentam. ¶ Sed ſm Goffr. condictio ex illa decre.j.de ap.bone. agitur contra quẽlibet poſſeſſorem apud quem res fuerit violenta. ¶ Sed condi.ex illo canone. iij.q.ij.reintegrãda.agiť naturaliter aduerſus poſſeſſores rerũ quas noſciť aliqs perdidiſſe quacunqꝫ condi.temporis aut captiuitate aut dolo aut violentia maior: et per quaſcunqꝫ iuſtas cauſas:et hoc ſiue res proprie ſint ſue eccleſie vt ibidem dicit. ¶ Patet.ergo quod c.reintegranda.generale eſt:⁊ contra quẽlibet poſſeſſorem ⁊ qualiter amiſſa fuerit poſſeſſio competit. ¶ Sed decre.ſepe.requirit ſcientiam poſſeſſoris: vt ſic ſucceſſor etiam ſingularis videatur in vitium ſuccedere quod in vniuerſalibus ſucceſſoribus ſolet communiter obtinere. C. de acquiren.poſſeſ. vitia.ff.de diuer. et temp.preſcri.an vitiũ. ¶ Ergo non tenetur quis condictio.ex illa decre.ſepe. niſi ſcientia probetur.ff.de proba. verius quia hoc difficulter probari poteſt multotiẽs tutius eſt qđ agatur ex illo canone reintegranda:qualiter autem agatur offi.iu.no.ȷ̃.e.ver.Item per officium ſm Goffre. ¶ Cum igiť diuerſe actiones cōpetant ſpoliato caueat ne inepte proponat vel nō eligat al's ſuccumbet propter ineptam petitionem.vt.j.e.cum ad ſedem.in fin.ȷ̃.de cau.poſ. et proprie.c.vlti. et de iudi. examinata. Sed nunquid cogitur eligere cũ plures actiones ex hoc poſtfacto competant diſſenſio eſt qđ dic vt not.ȷ̃.de li.obl.§. quid debeat continere in di.que incipit: cũ plures actiones.⁊ ver.ſequẽ. ¶ Quid ſi quis abſens eſt cauſa ſtudiorũ vel peregrinationis: vel alia probabili cauſa vt.j.de cle. non reſi.relatum.ff.ex qui.cau.ma.necnon. ⁊ is ſpoliauerat me nec fuit citatus anteq̃ recederet nũquid recipientur teſtes mei contra ipm maxime ſi iuriſditio iudicis tẽporalis eſt: quia mandatũ eſt ei qđ.j.menſem cauſam determinet.dicas non:cum non ſit abſens per contumaciã.ȷ̃.de offi.dele. ꝯſultationibus.ergo a contrario videtur qđ ſi contumax fui debeant recip: teſtes mei:vt.ff.de mino.in cauſe.j.§. cauſa cognita ꝙ Gul. na. admittit de benignitate cañ. nec ob. qđ lis non ſit conte. qꝛ talis ſnĩa eſt potius interlocutoria q̃ diffinitiua.ij.q.ö.vj. ſi quis ⁊ magna iniquitas poſſet cōtingere niſi hoc diceremus:qꝛ lꝫ poneret in poſ.cauſa rei ſer. infra annum non haberent commodũ poſſeſſionis mee: et ſic alius reportaret lucrum de dolo ⁊ contu.ſua aliqñ non recedunt a iure cõi.ȷ̃.vt lit.non cõteſt.qm̄.qđ dic vt no.ȷ̃.vt lite nō ꝯte.ver.ſed nunquid eſt hoc generaliter verum.⁊ ſeq.

¶ Notandum eſt autem quod licet expreſſe non petatur reſtitu. ſufficit ꝙ conquerať aliquis ſimpliciter ſe ſpoliatum quia ſequitur reſti.licet non petat.ij. queſtione.j.notum.ȷ̃. de cauſa poſ.⁊ ꝑprie.cũ eccleſia. ⁊ licet nō reſpondeat ad queſtionẽ.xxvij.q.iiij.quia preſulatus. ad hoc.C. de diuer.reſcri.l.j.tamen contra eſt qꝛ vbi nō eſt petitio ibi nulla condẽnatio:vt.ȷ̃.de or. cog.cum dilectus.§.vlti. vel qđ premiſi intelligi pōt vbi iudex ex officio procedit.

7 Quis ſit effectus. †Ut reſtituatur res ipſa ⁊ ea que in ea cōtinenť. facienda eſt eñi reſtitutio ad omnẽ cãm in qua eſſet ſi nō fuiſſet ſpoliatus

ff.e.ti.l.j.§.non ſolum.et ad eundem locū vnde fuerunt ablata ꝛ expenſis ſpoliatoris.iij. q.j.reintegranda. ff. de rei vendi. ſi vero. Et breuiter not. qꝺ plenaria facienda eſt reſtitutio. hoc em̄ importat verbum reſti. vt. C. de ſniam paſ.l.j.ꝛ.ff.de verb.ſig.cū pretor. ¶ Et eſt facienda reſti.ante principalem cauſe ingreſſum.ſ.q̄ fil.ſint legi.cauſam.j.anteq̄ accuſari poſſit ſpoliatus.ſ.eodē.Itē cum quis vel anteq̄ referaƚ ei queſtio de canonica inſti.non facta.ſ.eodē.in literis vel de proprietate.ſ.eo.cōquerente.ſm hoc intellige.ij. qꝺ ij.per totum.ij.qꝺ.j.per totum.jꝛ ſic intellige. qꝛ ante omnē contētionē dꝫ fieri reſtitutio.ſ. e.j.¶ Non autem intelligas ante ingreſſum cāe principalis.ſ.reſti.illa em̄ principalis cā vocatur.ſ e.Itē cū quis qꝛ in illa dꝫ fieri ꝯteſtatio litis et ꝓbatio electionis anteq̄ reſti. fiat.ſ.de offi. dele.ꝯſultationibꝰ qꝺ qualiter intelligatur no.ſ.vt li.nō cōte.ver.Item vbi expeditur. ¶ Nec liberatur predo interitu rei quia a tempore delicti pluſq̄ fruſtrator eſt ꝛ in mora fuit.ff.eo.l.j.§.qꝺ autem.ꝛ.§.rectiſſime.ꝛ.§.ibi autem ꝛ.§.ex interdicto.ꝛ.l ſi vi me deieceris.ꝛ.l.merito. C. de fur.ſubtracto.ſed ſi non eſt ſoluēdo inanis eſt actio.ſ.c. olim.ij.et de ſolutionibꝰ.odoardus.ff.de fur. itaq̄ fullo. ff. de dolo. nam is.¶ Item reſtituendi ſunt omnes fructus quos percepit violentus poſſeſſor et quos potuiſſet percipere deiector ſi ei licuiſſet poſſidere.ſ.eodem. grauis.ff.e.l.j.§.ex die.C.eo. ſi de poſſeſſione. ¶ Fructuarius ergo deiectus in eam cām reſtituēdus eſt in qua fuiſſet ſi nō eſſet deiectus:ſi tamen tempore fuit finitus vſuſfr.:ex quo deiectꝰ fuit cogēdus eſt dominꝰ vſumf. reſtituere. i.conſtituere.ff eo. ſi plures.§.deiectum.¶ Probata autē ſpoliatione ſeu violentia per teſtes probātur res amiſſe per ſacramentum petentis qꝛ nec ſingula vaſa domus vel ſuppellectilia per teſtes ꝓbari poſſent:dic vt not.ſ. qꝺ metus cauſa.§.qualiter retractetur.ꝟ.puniunƚ.ꝛ ꝟ. Itē ſi quis violētiam.ꝛ dici ſ in.c.fin.ipſius ti. ¶ Interdictū autem heredibus datur ꝛ cōtra heredes id demum qꝺ ad eos peruenit dolo ve eorū malo factum eſt quo minus perueniret.ff.eo.l j. §.interdictū hoc et heredi.ꝛ.§.vl. ꝛ.l.ij.ꝛ.iij. reſpō.j.ꝛ.§.fi.¶ Non ſolum punitur violentia p hec que dixi imo et per conſtitutiones quas not.ſ qꝺ metus cā.§ qualr.retracteƚ. ver.puniunƚ.et ſeq.¶ Item p.l.iul.punitur criminaliter.vt.ff.e.l.j.§.ne quid.¶ In fi.no. r qꝺ interdictuꝫ vnde vi competit circa res ſo- a li tantū ſed vi bo.rap.circa res mobiles vel ſe mouentes ablatas:vt inſti.vi bo.ra.§.que non ſolū.¶ Item ſi papa mandat aliquē reſtituendum fore ſicut plene libere et pacifice poſſidebat tpe mote litis. duo videntur mandata. ſ.qꝛ reſtituaƚ quo ad hoc qbꝰ ſe ſpoliatum ꝓbauerit. ꝛ hic reſpice factum:qꝛ hic facto opꝰ eſt. Itē aliꝺ q̄ id qꝺ poſſidebat liceat poſſidere plene ac libere ſicut tpe mote litis poſſidebat. ſi ergo poſt motam litē inimici ſui intrauerāt caſtra in qbꝰ habebat fiſcus vel poſſeſſiōes ꝛ ipa minuerint nō ſeruaƚ mādatū vbi caſtra dimittāt al's i ptāte ſua eſſet ipm̄ expellere vel nō admittere:hunc igiƚ modū reſpicit.ſ.eo.piſanis.§.porro.

¶ De dolo ꝛ ꝯtumacia. Rub.

1 Dolus malus qd ſit.
2 Dolus qualiter cōmittatur.
3 Fallacia qualiter ꝯmittatur.
4 Machinatio qualr ꝯmittaƚ.
5 Auxilia ex dolo que ꝯpetant.
6 Actio de dolo cui detur.
7 Actio de dolo ꝯtra quē detur.
8 Actio de dolo ad quid detur ꝛ quando ceſſat.
9 Actio de dolo qualis ſit.
10 Pena doloſi que ſit.

Auditis de his qui ſpolianƚ extra iudiciū:nūc audiamꝰ de his a q̄ fatiganƚ in iudiciis dolo vel cōtumacia aduerſarioꝝ.vƚ ſic qꝛ pleruſq̄ ſpoliatus nō pōt cōſequi reſti.rei ſue ꝑpter dolū vel cōtumaciā ſpoliatoris:dicamꝰ de dolo et ꝯtumacia dicētes.¶ Quid ſit dolꝰ.¶ Que auxilia ꝯpetāt ex dolo.¶ Cui deƚ.¶ Et ꝯ queꝫ. ¶ Ad qd deƚ actio de dolo et qn̄ ceſſat. ¶ Qualis ſit actio de dolo.¶ Que ſit pena doloſi ſubſequenter annectentes. ¶ Quid ſit ꝯtumacia. ¶ Qualiter deꝓhēdaƚ ꝯtumax. ¶ Et qualr puniatur ꝯtumacia vel etiā dolus.

a ¶ Quid ſit dolus. ad de.l.j.ff.de dol.ꝛ abb. i.c.vnico. de ꝯmo. et an dolus equiparatur cū culpa vide p bal in.l.qꝛ nerus. ff. depoſiti. ꝛ abb.in.d. c.vnico.

Quid ſit† dolus.[a]

Dolꝰ malꝰ eſt calliditas fallacia machinatio ad circūueniēdum fallendum decipiendum alium adhibita.ff.eodē.l j.§.j

2 ¶ Et cōmittitur calliditas † in tacēdo ⁊ ſalomon qui diſſimu
a lat[a] iniuriā callidiſſimus eſt ⁊ exemplū poteſt poni in venditore ſi ſciebat ſeruitutē deberi vel rem alienā vel aliꝫ obligatam nec certificauit emptorē tenetur eī q: dolo malo verſatus eſt. ff. de ac. em. ⁊ ven. l. j. et l. tenetur. §. vlti. et pe. multa ⁊ alia exempla poni poſſunt ꝑ ea q̄ not. ſ̄. de reſcri. §. poſſunt
3 obiici. ¶ Fallacia † vero cōmittitur in decipiendo in his que aſſerit falſo ex certa ſcientia. ff. de furtis falſus. §. ſi quis mihi vnde ſm Augu. mendaciū di-
b citur[b] falſa ſignificatio vocis cum intētione fallendi. xxij. q. ij. is autē. ⁊ §. ille ergo. lex aūt dicit ꝙ falſitas eſt immutatio veritatis. in aut. de inſtr. cau. in prin. colla. vij. ⁊ in hoc membro d: cōmitti calliditas tā ex parte loquētis ꝗ̄ illius ad quē ſermo dirigit̄. xxij. q. v. §. ex his
4 c oībus. ¶ † Machinatio[c] autē cōmittit̄ in arte verborū xxij. q. v. quacunq̄ arte et ſi venditor ſciebat fundū pluribꝰ municipijs legatū deberi ⁊ in tabula ſcripſit vni deberi et ſic innuit ceteris nō deberi ⁊ poſt ea inſeruit ſe nolle teneri noīe legatorū tenet̄ ei q: dolo malo decepit emptorē. ff. d ac. emp. ⁊ vē. iul. §. idē iulianꝰ. nā machinatio eſt occulta inſidiatio vnde maritus qui vite vxoris inſidiat̄ dicit̄ machinari in necē ſuam ⁊ econtra. j. de eo qui duxit in matrimoniū quam pol. per adul. l. j. ⁊. iij. ⁊. c. ſignificaſti. Seruij aūt diffinitio reprobatur que ponit̄. ff. de penis iuris gen. §. dolo. nā ⁊ ſine ſimulatione pōt aliquis circūuenire dolo malo alium. quid eīn ſi metū mihi inferas vel rem rapias vel iniuriam facias hec profecto ſine dolo committi nō poſſunt. ff. vi bo. ra. l. ij. §. doli. et de iniur. l. iij. ¶ Item poteſt eſſe quod aliud agatur aliud ſimuletur ſine dolo malo. ſicut faciunt qui aliena tuentur ſuo nomine: vt ſi latrones plures homines ceperint: cum ſuis rebus ⁊ dicant vni cui volunt gratiam facere ſunt due res: ipſe reſpondet. ha vos neſcitis modo cuius ſint: quaſi dicat qȯ ſue ſunt ⁊ ſic liberet eas cum tamen ſint ſocij ſui hic quidem ſimulat ſed ſine dolo malo. ff. e. l. j. §. j. ¶ Sicut autem reprobat̄ diffinitio a Seruio ⁊ a Pedio: ſic reprobanda eſt differentia quam fecit inter dolum et fraudem: vt. ff. de penis iuris gen. §. ſed ſi fraudandi vt enim dolus cum diſſimulatione fit ⁊ ſine ea. ita et fraus. Item ſicut in dolo exigitur intentio decipiēdi ita ⁊ in fraude. ff. de regu. iur. fraudis quandoq̄ tamen improprie quis dicit̄ res ipſas fraudare: ⁊ res ipſa dicitur in ſe cōtinere dolum. ff. ſi quid in frau. patro. l. j. ⁊ de ve. b. oblig. l. ſi quis. ¶ Dicitur autem dolus malus ad differentiam boni: bonus enim eſt dolus ſi aduerſus latronem vel inimicum quis machinetur: multofortius in hoſtem publicum. xxij. qō. ij. vtilem. ⁊. c. querit̄. xxiij. q. viij. vt pridem. vnde nec refert vtrum armis contingat palma dolo ve quippe dolus an virtus ſit quis in hoſte requirat. ſcdm Azo. quaſi dicat non refert qualitercūq̄ habeatur triumphus: niſi forte fiat contra pactum a ducibus belli factum. ff. de pac. conuentionum. xxij. q. ij. innocens. nam et hoſti fidem ſeruanti fides ſeruanda eſt: ne dum quis alienam perfidiam arguit propriam fidem ſoluat: vt ibidē ⁊. xxiij. q. j. noli. ¶ Item ⁊ ſi dolum committā non tamen videor fraudem feciſſe ſi fraudem excludo. ff. de lega. ij. cum pater. §. titio. ⁊ de nego. geſt. at qui vero. §. ſi cum me abſente. hinc eſt qȯ veteres bonum dolum ſolertiam vocabant. ff. e. l. j. §. nō fuit autem cōtentus inde dicitur bone indolis eſt iſte quaſi bonum habens dolum id eſt ingenium. poteſt dici bonum et malum. vnde ſalomon bonum dolum adhibuit vt poſſet iudicare de filio cuiꝰ eſſet. j. de preſump. afferte. ſic ⁊ dicitur venenum bonum ⁊ venenum malum. ff. de verb. ſigni. qui venenum. ⁊ videtur quod dolus malus proprie dicat̄ in dāno pecuniario. ff. ſi quid in frau. patro. l. j. §. ⁊ alias videamus.

5 Que auxilia † cōpetant ex dolo. Duo. ſ. exceptio ⁊ actio. ¶ Exceptio doli datur paſſo dolum et omni poſſidenti et ideo dicitur in rem ex parte opponētis eam ex parte vero eius cui opponitur eſt perſonalis: quia opponitur contra doloſum et eius vniuerſalem ſucceſſorem etiam vel ſingularem ſi tamē cauſam habeat lucratiuā vt in noxe dedito dicit̄ ⁊ idē dici poteſt in re magni precij vēdita modico. Itē ⁊ ſi nō habeat lucratiuam: ſi tamen res ſit reuerſura ad doloſum puta creditor agit pro re data

a ¶ Qui diſſimulat. Adde an diſſimulatio ꝑmittatur ex cā. vide ꝑ cardi. alex. in c. ſup eo. l vj. not. de cogn. ſpiri.

b ¶ Mandaciū d:. adde. c. beatꝰ xxij. qō. ij. gl. in. l. de arte in. §. j. ff. de interro. ac.

c ¶ Machinati. adde an machinatio ſufficiat ad impediēdū ⁊ dirimēdū matrimoniū. vide ꝑ abb. in. c. j. de eo qui dux. l ma. quā pol. ꝑ adul. idē Abb. in. c. ſuper eo. eo. titu.

In dotem in qua dolum adhibuit mulier nō repellitur ſi agat matrimonio cōſtante. ſ3 eo ſoluto contra ſed ſi non eſt reuerſura nō repellitur ſingularis ſucceſſor niſi vtatur acceſſione vel adminiculo ſui autoris puta cōtinuando tempora illius cum temporibus ſuis. tunc em̄ vtetur cum ſua cā ſuiſq; vitijs. hec reprobantur. ff. de re iudi. qḋ ipſis. et de doli exce. l. ij. et. §. et quidem. et. §. debet et. §. plane. et. l. apud. § de autoris ⁊. §. ſi cauſa legitima. ⁊. §. ſi qḋ aūt ex cā. ⁊. §. ſ3 ⁊ ſi mulier. ⁊. §. apud iul. ⁊. l. pure. §. ſi eū. ¶ Eſt aūt generalis hec exceptio ⁊ competit etiam ſi ab initio quis non facit dolo pretextu ignorantie facti. ſi tamen poſtea certioratus perſeuerat in lit. in ꝓba. ff. de doli excep. l. ij. §. itē queritur. ¶ Porro per ſanctarum reuerentiā excludit hanc exceptio. nec enim opponit̄ parentibus aut patronis ſiue ex ſuo contractu ſiue ex alieno conueniantur aut eorum heredibus ex dolo defuncti. heres tamen liberti excipit de dolo patroni eius cui ſucceſſit. ¶ Sed liberi et liberti habent exceptionem in factum vel non numerate pecunie loco exceptionis doli. ff. de exce. doli. app. §. aduerſus. ¶ Perpetuo cōpetit hec exceptio quia que tpalia ſunt ad agēdum perpetua ſunt ad defendendum. ff. de exce. doli pure. §. vlt. ¶ Actio autē de dolo diuerſis modis competit. ſi enim dolus dat cām cōtractui bone fidei non tē ipſo iure contractus ſi hoc velit allegare deceptus. ſ3 ſi ex eo agere vult pōt quidem. ff. e. ti. eleganter. ⁊ de mino. in cauſe. ⁊ de iur. do. ſi res. §. j. et de eo ꝗ duxit i matrimonio quam pol. c. j. ¶ Si vero defectus neſciens dolum admiſſum rem tradat eandē repetit ac. de dolo: vnde et ait Ber. preceſſit venditio vt infirma ſecuta eſt traditio vt infirmanda per ac. de dolo. ff. codē. arbitrio. et l. qḋ venditor. ⁊. l. ſi legatarius. et poteſt dici qḋ in hoc caſu competit condictio indebiti cum generalis ſit quo ad indebita repetenda vel etiam condictio certi generalis alias autē poſſet dari actio de dolo nec daretur condictio indebiti. ff. e. cū quis ⁊ in pluribus alijs pōt poni exemplū. ¶ Quid ſi deceptus contractus erat ⁊ ſic incidit in contractum ſi decipiatur vt minori precio contrahat tenet contractus ⁊ hoc proſequere vt not. ſ. de cōtrahen. emp. et ven. § qualiter reſcindatur. ¶ Ubi autem dolus adhibetur extra cōtractum: ſi quidem cadat in ſpeciale nomē maleficij: vt furti iniuriarum. vi bo. ra. non agitur hac. ſed ſpeciali que prodita eſt ex eo crimine. Nam ita demum competit actio iſta ſi nulla ſuperſit ordinaria vel extraordinaria. vnde ei qui reſtitui poteſt hec actio denegatur amplius ſi habuerit actionem ſed deſūt eam habere. ſi quid em̄ deceptus eſt ab aduerſario dolo malo vt eum liberaret acceptilatione vel alio modo. puta nudo pacto in actione furti tunc aget de dolo. Secus ſi poſt acceptilationem dolus adhibetur quia ſcē liberatus nō dat qḋ cōuenit: vt not. ſ. de tranſact. §. quis ſit effectus. ſed Pla. dixit etiam hic de dolo dandam. ſed ſi decipiatur ab aduerſario nec eum patiatur tempore liberari de dolo non agitur ſed reſtitutio impetratur: vt. ff. eodem. l. j. §. vlti. et. l. ij. § j. ⁊. ij. et ex quibus cauſis. ma in inte. reſti. ait pretor. §. vlt. ¶ Illud quoq; certum eſt quod ſi deceptus tutus eſt ipſo iure vt quia turpe continetur in pacto vel impoſſibile vel aliud contra. l. vel ſi habet exceptionem vel actio. aliam contra decipientem: vel quādocunq; aliud denegatur hec actio vſq; adeo vt ſi cōtra alium competat actio famoſa puta tutele contra tutorem propter colluſionem debet hec denegari. ff. eodem. l. ij. §. vl. et. l. iij. iiij. v. et. vj. hoc tamen ita ſi actio ſit fertilis. aliud ſi ſterilis ſit vel inanis propter inopiā debitoris quia tunc datur iſta et facit hoc contra quoſdam qui dixerunt actionem de dolo competere cum alia famoſa. ff. eodem. ideoq;. et. l. vanis. actio enim tutele famoſa eſt propter dolum. inſtit de ſuſpe. tu. §. ſuſpectus. ¶ Sed et ſi dolus adhibetur circa contractum. nec cadat in ſpeciale nomen datur hec actio vt ecce perſuaſiſti mihi vt repudiarem heredi. vel familie mee vt exiret de fundo et ea occaſione damnum ſenſi vel mouiſti mihi controuerſiam vt admitterem commoditatem ſeu opportunitatem emptoris vel ꝑmiſiſti mihi vt ſaxū eximerē de fundo tuo ⁊ cum expēſas fecerim tu dolo malo impedis me ne eximam vel tabulas corrupiſti ne ſcire poſſem inſtitutionis conditionē que erat implenda infra certum tempus. vel tabulas diu ſuppreſſiſti in quibus eram exheredatus: cum hec neſcirem in omnibus his ac. de dolo compe. ff. eodem. ſi quis. et. l. cum quis. et l. rem. et. l. eum. et. ſi quis exemplum. ſ. de re. permuta. cum vniuerſorum. ſ. de renun. ſane veniens. et. l. lecte. et. ſ. de reſcrip. ex parte. S. tamen ſecūm caſ. videtur quod officio iudi. in his omnibus ſubuenia tur mihi decepto vt in. c. proxi. alleg.

6 Cui detur. †Dānum paſſo et heredibus eius.

7 Et cōtra quem. †Contra doloſum. nec dīſ. ſit maior vel minor dummodo ſit proximus pubertati. Quid em̄ ſi impetrauit a ꝑcu. periturus ab eo lueretur. vel falſo dixit ſe non habere tutorem vel ſimilia commiſit que nō exigunt machinationē: ſed ex dolo tutoris tenet̄ pupil-

lus ſi factus ſit locupletior. vel cautum eſt ꝯ tutorē quia ipſe eſt ſoluendo. ſic ⁊ ex dolo ꝓcu. tenetur dñs. ff. eo. heredibus. §. itē. ⁊. l. qd eni. ⁊. l. ſed et ex dolo. j. rñ. ⁊. §. idem ⁊ nedum ſingulares perſone: ſ; etiam vniuerſitatis municipij collegij vl' queuis alia ex dolo ſuo cõueniri pñt ſicut de metu dr. ſ. quod met' cã. licet ꝯtingat cum difficultate vniuerſitas cõſentiat in dolo vel metu vel ſi'libus cõmittē=dis. ff. de ori. iur. l. ij. §. deinde. qd enim municipes dolo facere poſſunt ſubaudi de facili. ff. eodem. ſed ex dolo. §. municeps. quia ſenſus hominis pronus eſt ad diſſentiendum. j. de reſcrip. ſuper literis. ff. de arb. itē ſi vnus. §. principaliter. hmõi enim interrogatiões q̃ñq; denotant charitatem vt in decre. dicitur ſi ſacerdos peccauerit quis orabit ꝓ eo? eſt peccatum ad morte; quis orabit pro eo? quis medebit̃ incantatori vulnerato a ſerpēte? quis putas eſt fidelis ſeruus et prudens. de pe. di. j. §. qd autem. quid in omnibus peccatis adulterio. grauius. xxxij. q. vij. quid in omnibus ⁊ eſt ſimile. ff. commod. ad eos. ⁊ locati. ſed de damno. ſed et plerũq; impoſſibilitatem. inſt. per quas perſo. nobis acqui. §. j. ¶ Ex dolo autem preſidentium vniuerſitati tenetur vniuerſitas inq̃ntum ad eam peruenit. ⁊ hoc forte vbi in tutore procu. dictum eſt erit ad. nittendum ¶ Ubi autem plures cõmiſerunt dolum quilibet tenetur in ſolidum heredes tñ doloſi de eo tm̃ tenentur quod ad eos peruenit. ff. eod. ſed ex dolo. §. j. ⁊. l. ſi plures. vel dolo eius factum eſt quominus perueniat. Si ergo res dolo defuncti tradita extat penes heredem tenetur heres inſolidu; actio. de dolo perpetuo. idē et ſi ad doloſum ſic peruenit vt certum ſit ad heredem peruēturum. puta quia ei acceptilatum eſt nec refert ſi multũ illis modicum qd ad h. redē ꝑuenit. ff. e. in heredem. ⁊. l. dolo. ⁊. l. itaq; et. l. nocet. Sed ⁊ dominus ex ſerui dolo tenet̃ de peculio ſi ſeruus admiſit dolum in ꝯtractum qui daret ꝯtractui cãm. vl' ſi admiſit extra ꝯtractũ tenetur noxaliter vt. ff. eod. ſi oleum. §. hec ſi actio. ¶ Ita demum competit predictis et in ꝑdictos hec actio ſi ꝓbetur dolus ex perſpicuis indicijs ⁊ declarata facti certi qualitate et certe perſone. nec in tãto crimine quē vagari op;. C. eo. dolum. ⁊ de reſcin. ven. dolus. ff. eo. ſed ex dolo. §. vl. hoc niſi dol' preſumatur admiſſus vt in fideiuſſore q̃ emit pignora debitoris creditore ibi tñ non actio de dolo ſed mandati propter dolum agēdũ eſt vel ſeruo q̃ nõ vult transferre ſe in obliga. poſt libertatem pro pecunia quam alias expoſuit dñs ꝓ eo. C. e. l. j. ff. e. elegãter ſeruus.

8 Ad quid detur actio † de dolo et quãdo eſſet? Datur ad hoc vt reſtituat̃ ſi reſtitui poteſt et ſuper hoc fertur vna ſententia. ſi non reſtituatur res defertur actori ſacramentũ in litem et ſuper hoc fertur alia ſententia ſecunda qd dic de his ſentētiis ferendis: vt not. ſ. qd metus cauſa. §. qualiter remittetur ſub. §. h; autem. ⁊ ver. qd autem dixi et ſe. ¶ Sed vbi certum eſt rem non poſſe reſtitui protinus condemnandus eſt reus ad intereſſe. ff. eode; arbitrio. reſpon. j. et. §. j. ¶ Ceſſat aũt hec actio ratiõe rei vel ſumme: quia vilis valoris eſt ſc; ſi ſit infra duos aureos vel vſq; ad duos poteſt intelligi incluſiue: quia odia ſunt reſtringenda. ¶ Item ceſſat ratione perſone q: non dat̃ liberis aduerſus parẽtes vel libertis aduerſus patronos vel humili aduerſus eum qui dignitate ꝓcellit vel plebeio aduerſus cõſularem precepte autoritatis: vel luxurioſo ſeu prodigo aut vili aduerſus hominem bone fame ſeu vite emẽdatioris datur tamen actio in factũ contra predictos vt fiat mentio bone fidei: vt ff. eodem. ſi oleum. §. vl. et. l. idem. et. l. non debet. et expone bone fidei id eſt male fidei. eſt enim dictũ per abnegationem vt ⁊ dr q̃s gratus. i. non ingratus. ⁊ iuſta cã. i. non iniuſta. ff. de le. ij. cum quidam. ⁊. l. cũ pater. §. rogo. et de leg. iij. fideicõmiſſa. §. ſic fideicõmiſſum relictum in fi. ⁊ de fideicõ. liber. ſi cũ. §. ex iuſta. ¶ Heredibus autem harum perſonarũ. Item aduerſus heredes datur actio de dolo. ff. eodem. heredibus. Sed forte excipiuntur heredes parentum et patronorũ contra quos diximus. ſ. non obijciendam doli exceptionem. multomin' dabitur de dolo actio. vel forte aliud in excep. doli in qua habetur mẽtio perfidie defuncti: aliud in actio. de dolo que ratione calculi id eſt peruentionis qui per computationem declaretur intenditur: vnde ⁊ heres tenetur in perpetuũ nec infirmatur. ideo dicit̃ non eſſe neceſſaria cauſe cognitio in perſona heredis. ff. eodem. ſabinus. §. nocet.

9 Qualis ſit actio † de dolo.

Et quidem pſonalis et arbitraria vt inſtitu. de actio. §. preterea. ¶ Itē famoſa ff. de his qui notãtur infa. l. j. ¶ Item biẽnalis eſt ei' vita de eo q' non peruenit ad doloſum. nam de eo q' non peruenit tenetur perpetuo act. in factum non de dolo. ff. e. itaq; heres tñ ei' de eo qd ad ipſum heredem peruenit. tenetur actione de dolo vt dictũ eſt: et in perpetuum quod eſt mirabile vt ſic alteretur actio per ſucceſſionem cum ⁊ magis videretur dãda in defunctum. ſed forte vt mitigetur pena infamie eſt hoc dictum argumen. j. de teſti. cum tu fili. et de pur. cañ. cum in iuuentute.

Eodem

9 ¶ Eodē aūt mō currit abſenti bienniū[a] vt p̄ſenti:ſed vbi abſens eſt probabili cā^ *z* neceſſaria imperabit reſtitutionem infra quadrien nium vel infra tantū tps quātum ipſe leſus eſt ex quo redit·§·e.l.ij. ¶ Sed nec perpetuatur litis conteſta.C.e.l.vl.qd̄ non eſt in alia actione ſub celo.C.de preſcr.xxx.an.ſicut *z*.l. cum notiſſimi.*z*.l.vl. ¶ Quid ſi alius te dolo induxit vt mihi venderes quod alias eras b minime venditurus.*z*vendidiſti nunquid tȝ contractus: dicunt quidā q̄ ipſo iure nō tȝ. ar.ff.e.eleganter.§.j.per quā.azo totum contrariū dixit *z* in eorum caput retorſit.nam ſicut ex incidenti dolo ſerui dicit non teneri emptorem:ita ex eo qui dat cauſam contractui:dicendum eſt ipſum non teneri.actioem̄ de dolo perſonalis eſt ex parte conuenti et conuenientis.

10 Que ſit pena doloſi† & quidem vt cōdemnat⁹, infamis ſit.ff.de his qui no.in.l.j. ¶ Item vt in expenſis condēnet.ſ.eo.c.ij. ¶ Et breuiter dolus *z* fraus vel malitia nunq̄ꝫ debet lucrum afferre: imo puniri debet ſemp.ſ.de reſcri.ſedes apoſtolica.*z*.ca. ſe.*z*.ca.plurimumq̄ꝫ.*z*.c.ceterū.ſ.de cle.non reſi.tue fraternitatis:*z* de contrahen.empt. *z* ven.a nostram.*z* de teſti.officij.*z*.c.requiſiſti.*z* de reli.do.cū dilectus.*z* de eo qui dux. in matrimo.quā pol.per adul.c.j.*z*qui ma. accu.non⁹ poſ.ſignificante. ¶ Nec ex alieno dolo alius lucrari debet.ff.eod.l.j.*z*quod me. cau. ¶ It em ſi cum exce·§·pedius arbitriū *z* iunge quod no.ſ.in ſe.rubrica·§·quā pena nemo alieno odio eſt grauandus.C.de inoffi. teſta.ſi quis ſuo.ſ.de his que fi. a ma.par.c. c queſiuit.C.de pe.ſcimus. In fi.no.q̄ q̄ dolum dicit:ipſum probare dȝ.ff.de prob.quoties·§. qui dolo *z* de admi.tu.chirographis.rū.j.in fi.

¶ De contumacia. Rubr.

1 ¶ Contumacia quid ſit.
2 Contumax qualiter deprehendatur.
3 Contumax an quis citari debet.
4 Ter quis citari debet.
5 Cōtumacia procuratoris an noceat dn̄o.
6 Contumax qua pena afficiatur.
7 Mod⁹ q̄s ſit tenend⁹ in cōdēnatiōe expēſarū
8 Miſſio in poſſeſſionē an habeat locū qn̄ petitur eccleſia vel dignitas.
9 Decretū primum quid dicatur,
10 Decretū primū q̄s interponere poſſit.
11 Decreti primi effectus quis ſit.
12 Decretū ſecundū quare dicatur.
13 Decretū ſecundū vbi hȝ locum.
14 Decretū ſecundū per quē interponatur.
15 Decretū ſecūdū qualiter interponatur,
16 Decreti ſcd̄i effect⁹ q̄s ſit.

Expediuim⁹ primā partē rubrice ſ.de dolo videamus de ſecunda ſcȝ de cōtumacia.

Quid ſit † cōtumacia[b] Erga iudicē vel p̄latū cōmiſſa inobedientia.io dico cōmiſſa q̄r nec ſemp obediēdū eſt vt no.ſ.de maio.*z* obed.§.*z* in quibus obediendū. ¶ Eſt tn̄ notāda q̄ duplex eſt cōtumacia.ſ.vera *z* interpretatiua ſiue p̄ſumpta. ¶ Uera dr̄ cū q̄s citatus *z* inuent⁹ nullū habens impedimentū dicit ſe venire nolle.vt.ſ.§.ſeq.ſub.§.item ter b dȝ quis citari.vel veniens ſeu alias p̄ns *z* nihil iuſtū obijciēs iudici nō paruit vel ante tp̄s diſcedit:vt no.ſ.§.ſeq.in princ. ex hoc ſtatim pōt procedi cōtra contumacē.ff.ſi quis ius di.nō ob.l.vnica. ¶ Preſumpta vero eſt cū quis ſolēniter citatus lȝ nō inuentus nec venit nec ſufficientē procu.miſit in termino cōſtituto.*z* cōtra talem nō eſt ſubito procedendū:q̄r in iudice mora purgatur.ff.ſi quis cautionibus.*z* ſi poſt tres.C.de fideiuſ.ſancimus.*z* ſi venerit iudice adhuc pro tribunali ſedēte c tollitur vna p̄ſumptio[c] p aliā vt apparet in his que no.ſ.§. ſe.ſub.§.itē.ter.ver.ad hoc etiā vt cōtra abſentē,*z* p̄ce.*z* ſe.*z*.§. quid ſi citatio.

Qualiter deprehendatur† Contumax Si ci- 2 tatus tribus edictis vel vno pro omnibus peremptorio non venit:ſeu non obediuit vel paruit.ſed illicentiatus receſſit vt.ff de re iudi contumacia.xxx iiij q.iiij.de illicita.xviij.di.ſi quis autem.xj.q.iij.certum.ſ.eo.cāȝ que. ¶ Iteȝ ſi latitat:vt ſic citari non poſſit vel impedit p amicum ſuum interpoſitum quod citatio ad ipſum venire nō poſſit.vt.ſ.vt lite non conte.qm̄.§. j.*z*.v.q.j.quidam.ff.de euic.ſi dictum.§.ſi preſente.ff.quod vi aut clam.l.j.in fi.*z*.§.qd̄ ſiui.

a ¶ Currit abſenti bienniū.ad d̄ do.i cle ap pellāti de appel,

b ¶ Quid ſit ꝯtumacia ad d̄.l cōtumacia. *z* ibi gl ff.de re iud.ſpe. i ti.d̄ cōtumacia ſ.§. j.gl.et do. i.c qm̄ ꝫ i ·§·porro vt li.nō con. do.i.c.cām q̄.d̄ dolo,*z* contu.

c ¶ Vna p̄ſūptio.ad de.l.diu⁹. ff.d̄ in lte. reſ.pau.d̄ c.i.l.cū q̄in.j no.C. d̄ epi.*z* cle.

a ¶ Quid ſi abſens dicat, ad q̄d ſimulci° dicit ſe ꝑſōaliter citaſſe titiū vel ti° dt ꝯtū cū iuramē to cui magis ſit credendū vid̄ ꝑ Jo. l.c.cū pati.ḋ ap. fal.l.l.tres denūciationes.C.q̄do ⁊ q̄ñ iu.⁊ꝯcludūt ꝙ ſit l arbitr. iudicis cui cō ꝑ magis credi dēat ꝯſid erata q̄litate fac ti ⁊ ꝯditione pſōarū ſȝ Pic.dne apo.al'rv̄ſentire.l.l. ſcire opȝ l §. ſufficit ad fi.ff.de excu.tut.

¶ Nam is qui impedit vel ꝑcurat ne citatio ad ipſum per ueniat pro citato debet haberi vt.ff.de re iud.ad ea.§.ſemꝑ ⁊.l.iur.ciui.ff.de condi.⁊ dmō. l.iure ciuili.⁊.l.quibus diebus ¶ Item contumax eſt ſi etiam venit in preſentia iudicis ſed non exhibet ſe ſiue repreſentat ſic ꝙ iudex ipſum cognoſcat ſed potius latitat retro columnas aut ſtationes.ff. ex quib° cauſis in poſ.ea . fulcinius.§. quid ſit latitare.§.illud ſciendū. ¶ Dicitur ergo cōtumax ¶ Uel qꝛ non venit. ¶ Uel qꝛ non vult reſpondere. ¶ Uel ob ſcure reſpondet vt no.s̄ .de iura. ca.§. vlt.J.de confeſ.§.quid ſi non vult reſpondere. ¶ Uel qꝛ recedit ſine licentia.in auſ. de litigio.§.omnē vero. ¶ Uel non quia reſtituit ad preceptū iudicis in quo caſu res manu militari ei auferri iubetur .C. de rei ven.qui reſtituere.⁊ ne vis fiat ei qui in poſ.miſ.eſt.ſi quis miſſus .poteſt etiam iudex mulctare contumacem vl' alias punire vt .ff.ſi quis ius dicen.non obtem.l.vnica.s̄.de offi.delegꝫ.ex literis.patriarche ⁊ ideo iuriſditio delegati durat vſqꝫ ad executionem.qḋ dic vt no.s̄.de offic.deleg.§.q̄ iuriſditio. ver.vel perſonalis. ¶ Uel quia non iuſſus exhibet.ff.de ap.creditor.§.iuſſus. ¶ Uel qꝛ latitat vel qꝛ ꝑcurat vt citatio ad ipſum perueniré non poſſit vt.s̄. dixi. ¶ Uel qꝛ non iurat.ff.de iureiu. manifeſte.s̄.de iura.calū.c.vl. ¶ Uel qꝛ non defendit.ff.ḋ procu.omnium.⁊. l.mutus.§.pena.ſi citatio poteſt ad aliquem perue nire non citatus condemnandus non eſt.J.de teſt.cum olim s̄.de conſti.eccleſia.⁊ de maio. ⁊ obe.inter quatuor.qḋ ſi ſententia feratur:quis peremptorium dicatur emanaſſe: nulla eſt nec eſt neceſſe quod appelletur.ſic intellige.ff.que ſentē. ſine ap.reſcin.l.j.§.item cuȝ ex edicto.⁊.C.quomodo ⁊ quādo. iu.ea que.ſic intellige ꝙ cōtra abſentem procedendum nōeſt iij.q.ix.c.j.omnia ⁊ per totum a

excipe exceſſum notorium.s̄. de appellatio. cum. ſit romana.in fin.J.de iureiurando. ad veſtram.iij.⁊ alios caſus ſpeciales in quib° lite non conteſt.poteſt procedi.non omnes:ſȝ quoſdam quos no.s̄.vt lite non conte.§.j.⁊. ſeq. ¶ Quid ſi citatio peruenire non poteſt: vel quia abſens eſt nimis in remotis partib° vel quia neſcitur vbi ſit quia latitat vel licet ſciatur tamen nullus audet ipſum citare:qꝛ homo ferox eſt:crudelis:diues:⁊ prepotens in poteſtate conſtitutus.cuius vultus timeri poteſt.ar.J.de ap.ſi iuſtus metus.vel homo malitioſus qui conſueuit verberare.mulctare.vel etiam interficere:vel alias male tractare citantes:vel impedit quod non poſſit citari:mitti debet citatio ad domum vel ad eccleſiam propriam vel citandus eſt procu. ſi ipſum dimiſit alias cognati vel affines de quibus eſt veriſſimile quod ipſum defendāt ⁊ ſi nullus defenſor apparet proceditur contra ipſum.J.eo.qua pena no.ad hoc.J.eo.cāꝫ que .⁊.c.vl.J.e.ti.c.vl.C.de nomina.excep.vt perfectius.vel per edicta in albo poſita ſit citatio ſi non habet domum.vel ſi ad ſuam non audet ire de his edictis no.s̄.de offic.de leg.§.que delegari.ver.principium.⁊ legitur ff.de re iu.om.iudi.ſi quis id quod vel citatio ipſa publicetur.xvj.q.iij.§.poteſt.ij.ꝟſi.qḋ ſi preſens.J.de cler.non reſi.ex tuc.iiij.q.v. quiſquis maxime parentibus ⁊ vicinis.J.qui fi. ſint legi.per latum.ff.de dam.infe.l.iiij.§.ꝑtor.⁊ ſeq.ex quibus cauſis in poſ.ea.hoc autem reſpon.j.ex quibus ma.in.integ.reſtitu. item ait.§.vlti.⁊.l.ſeq.ff.de liber. agno.l.j. in prin.⁊ adde quod no.s̄.de dilatio.§.j.ver.itē omnes. ¶ His enim premiſſis procedi pōt contra abſentem non defenſum tanq̄ cōtra contumacē.C.de iudi.properandum.§.ſi quidem.ff .de euic.ſi dictum.§.ſi preſente.⁊.l .ſi vero.ff.loca.⁊ conduc.Item queritur.§.exercitu. ¶ Et hoc teneas quamuis Gof.dixerit indiſt.ꝙ ad hoc vt contra abſentem procedatur ſufficit edictum ſolenniter fuiſſe propoſitum quāuis in notitiam abſentis nō peruenerit vt ꝓbāt iura ꝑtie iducta.⁊ ſic itelle xerit.C.q̄do ⁊ q̄ñ iudex.l.ab eo.C.ſi ab here.ſe abſt.minor ꝫt.ad h̄.C.ḋ iud.ꝑperādū.§.j.nec ob.iij.q.ix.caueāt.qꝛ loqr̄ ḋ abſentib° nō ꝑ ꝯtumaciā ꝯ q̄s nec edictū ſolēnit̄ emanauit. nec ob.ff.q̄ ſē.ſine ap.reſc.l.j.§.itē cū ex edicto qꝛ ibi loqr̄ q̄ñ ſlr̄ edictū ꝓpoſitū nō eſt:⁊ qḋ ibi ſequit̄ neqꝫ i notitiā ꝑuenit abſētis ad maiorē aggregationē dt.ſufficiebat eñ dicere ꝙ neqꝫ ꝓpoſitū ē ad oñdēdū ꝙ ſnīa lata ꝯ abſetē nulla ſit.Sȝ ſi exaggregat q̄ñ dt neqꝫ in notitiā ⁊c.q.d.nō pōt dici ꝙ i notitiā ꝑuenerit edictū qḋ nec ꝓpoſitū fuit ſm̄ Gof. ¶ Conſuetudo tñ tȝ ꝙ primo dixi ⁊ dñs nr̄ ita ſenſit. ¶ Quid ſi abſens dicat a ſe nō fuiſſe cita

tum dicunt quidā q̄ credit̄ nuncio qui dicit
q̄ ip̄m citauit niſi ali⁹.ſ.qui dicit ſe nō cita=
tum cōtrarium p̄baucrit.vt cōſueuit notari
ſm Jo.iiij.q.iij.§.itē in criminali.v̄.teſtes q̄s
v.iiij.q.iiij.§.⁊ aliq̄n.s̄.de poſt.p̄la.c.j.§.j.ar.
j.eo.cum dilecti.§.expectantibus.⁊ de appel.
cū parati.s̄.de electionibus.bone.§.cōtra.ff
de reb⁹.eorū qui ſub tu.vel cu.magis puto.§.
illud.lxv.di.ſi forte.in fi.C.de accu.ea quidē
ff.de offi.prefe.vr.l.j.§ pe.⁊ vl. ¶Cōtra q̄ nō
credit̄ q̄ nuncio.nec eni̅ iudici credit̄ hodie
niſi quatenus legitimis conſtiterit documen
tis.j.de pro.q̄m.nec litigatoribus nec etiā ar
bitro.C.de reſcri.ne in arbitris.circa mediu̅
l.i.ibi huius aūt litigatorum vel ſolius arbi
tri ſermones ⁊c.nec vnius teſtimonio ſtandū
a eſt^a q̄tecunq̄ dignitatis ſit.j.de teſti.cum a
nobis.multominus nuncio qui forte deiera
ret.pro nummata vini vel ſaltē.p.v.ſo.ar.C.
de accuſ.ſinguli ⁊ expreſſim.C.de curioſis.l.
j.⁊ vl.li.xij.ff.de cuſto.⁊ exhi.re.diuus.iō dr
q̄ ep̄s debet monere excōmunicandum p̄ſen
tibus p̄ſonis per quas p̄betur monitio ſi ne
getur.j.de ſen.excom.ſa cro.non ergo p̄ſumi
tur quis citatus niſi probetur.lxxxij.di.pro
poſuiſti. ¶Dico non eſſe credendum nūcio ſi
citatio negetur niſi probetur ⁊ per alium qui
preſens fuit per iura proxi.alle.ſed ſi nihil
obijcitur nuncio prima facie creditur ei vt in
cōtrarijs tamen in ciuitatibus Lombardie
creditur ei ex quo iuratus eſt.ar.j.de p̄ſum.
illud.⁊ de preſcrip.ad audientiam.qd̄ totū
admittitur q̄tum ad preſumptionē iuris ſ3
hec preſumptio per ſacrametum illius qui
dicit ſe nō citatū tollet̄.s̄.de in inte.reſt.ex li
teris.q̄ ⁊ vna preſumptio tollitur per alte=
ram.s̄.de elec.cum inter.R iuniorem.⁊ tolli
tur etiam per ſacramentum.xxxiiij.q.ij.in le
ctum.j.de teſti.preſentium.⁊ de exce.paſtora
lis.⁊ de ſen.excom.ſi vero ⁊ no.j.eo.§.qua pe
na.ver.quid ſi abſens.nam ſi dicis non eſt ve
riſſimile q̄ nuncius deieret.rn̄.nec eſt veriſſi
mile q̄ is deieret qui dicit ſe non citatum vel
melius dicas committendū arbitrio iudicis
qui penſata qualitate perſone citati vel nū=
cij ⁊ inſpecta qualitate negotij deferat iura=
mentum illi qui dicit ſe non citatum ad pur=
gandum innocētiam ⁊ oſtendēdam:vel po=
tius credat nuncio.ar.s̄.de procu.in noſtra.
in fi.⁊.c.prece.j.de iureiur.iuramentū. ¶Tu
tius tamen eſt q̄ iudex iniungat nuncio vt ci
tationem faciat coram teſtibus idoneis per
quos negans citationem conuinci poſſit.j.de
ſen.excom.ſacro.
b ¶Et nunquid eo ipſo q̄ citatus † nō venit.
contumax iudicatur:ita vr̄ q̄ l3 citatio ſit ca
lumnioſa nihilominus venire tenetur alias
punit̄ vt contumax iudicat̄.j.de accu.veniēs
in fi.ff.ne quis eū qui in ius vo. a
vi.exi.l.pe.ff.iudica.ſol.ſi reus
⁊ hoc verum eſt quando is qui
citatur dubitare poteſt an ci=
tatio teneat.j.de appel.ſi duo=
bus.ff.de iudi.ſi quis ex aliena
Sed ſi euidens eſt citationem
nō valere nō tenet̄ venire:etiā
allegare priuilegiū.ff.d̄ iu.om
iu.l.vl qd̄ dicit no.s̄.d̄ iu.ſub
§.illud aūt pro regula.ver.qd̄
aūt. ¶Eſt autem aliq̄n euidēs
q̄ non exprimitur cā citatiōis
v.q.ij.c.j.⁊ vl.ff.de ferijs.l.j.ſ3
T.Sed contra q̄ vocatus per
ſuperiorem venire debeo:vt ap
paret in his que no.s̄.de ma=
io.⁊ obe.§.⁊ ad quid obediens
teneatur. ¶Item euidens eſt
q̄n̄q̄ rōne t̄pis qū.ſ.citatur
die feriata.q̄ dic vt no.s̄.de fe
rijs.§.⁊ an ferijs. ¶Itē quādo
citatur canonicus viuēte ep̄o
vt veniat eligere ep̄m vna cū
alijs canonicis:vt.s̄.de ele.bo
ne me.cremo.in fi.⁊ adde hic
quod no.s̄.de foro compe.ſub
§.liquet ex premiſſis. ¶Quā=
doq̄ ratione perſone pro qua
citatur quia libertus contra
patronum etiam citatus non
tenetur venire.iiij.q̄ōe.iij.§.itē
in crim mali.circa fi. ¶Quan=
doq̄ ratione loci.vt quia fit ad
locum periculoſum in quo ca
ſu licet mittantur litere de cō=
ductu:non debet ſe committe
re ſuis capitaneis inimicis.s̄.
vt lite non conteſt.⁊ cedens.ij.
idē ſi locus inhoneſtus in quo
alter litigatorum nō poteſt ho
neſte venire:vt.ff.de arbi.ſi cū
dies.§.ſi arbiter.vl' quia nimis
remotus eſt.ſ.q̄ diſtat vltra du
as dictas cum in reſcripto nul
la mentio fiat de conſti.s̄.de re
ſcri.nonnulli.ad hoc.j.de ap.
ex parte ſecundum.T.ſed in
his caſibus tribus tenetur ve
nire vel mittere ⁊ appellare
alioquin teneret forte proceſ=
ſus.ſicut tenet ſtilus curie Ro
mane ⁊ in qua reo hodie.ſ.
quando delegatus citat ad lo
cum non inſignem vt in auten
tica.d.n.extra de preſcriptio.
preſenti. ¶Quandoq̄ ratione
iudicis vt ſi euidens eſt ipſu3

¶Nec vni
us teſtō ſtā
dū ē.ad d̄ i
qb⁹ caſib⁹
credit̄ vni
teſti.vi d̄ p̄
ſpe.i ti.de
teſt.l.§.re=
ſtat.v̄.hoc
tn̄ fallit vbi
enūerat.xx
x.caſ⁹ ⁊ p̄
ant.d̄ bu.i
c.veniēs.d̄
teſt.itē cre
dit̄ vni teſ.
q̄n nō agit̄
d̄ auferēdo
iure alicui
d̄ q̄ vide p̄
car.a lex.i
c.d̄ ciracu.
l.ſi.j.colū.
xxviij.diſt.
Itē vn⁹ te
ſtis p̄bat
quē eē bap
tizatū vt ē
glo.in v̄ bo
nec teſtes
l.c.d̄ eccl'ia
rū.d̄ cōſe.
di.j.gl.fi.i
c.l3 vniuer
ſis.d̄ teſt.⁊
ibi bal.gl.
fi.i.c.nup.
d̄ teſti.Et
an papa
poſſit face
re q̄ creda
tur vni te
ſti vide gl.
⁊ do.in.l.ſi
C.ſi ꝯ ius
vel vtilita.
pu.Ab.i.c.
a nobis ⁊ i
c.nup.de te
ſti.Ab.i.c.
ſicut.de p̄=
ba.Lo.ſin
gulari.dec
xix.

pter periculum anime:vel ſolue ſm di.quaʒ
poſui ibi in ſumma.§.in alijs.ꝛ ver.ſeq.Iteʒ
contra.ff.de in integ.reſti.l.penul.ſed ibi nō
preſumitur ꝙ audierint vocem preconis cū
venerit iudice adhuc ſedente pro tribunali
qꝛ vox preconis paucis innoteſcit.C.quō ꝛ
qñ in autē.qui ſemel.ideoqꝫ reſtituitur cōtra
ſnīam ꝛ ſic preſumptio contumacie tollitur
per aliam preſumptionem ſuperuenientem
niſi euidens eſſet ipſum contumacem fuiſſe
vt.ſ.dixi.¶ Iudex autem non dʒ multū pro
perare ad procedendum contra citatum qꝛ
poteſt eſſe quod habeat iuſtā abſentie cām
ꝛ ideo ſi poſtea veniens ipſam probaret reſti
tuetur.j.de ſen.ꝛ re iudi.cum bertholdus.§.
pe.ff.de dam.infe.ſi finita.§.forte.C.quomodo
ꝛ qñ iu.ea que.¶ Quid ſi iudex ferat ſnīam
contra citatum.non tamen peremptorie? vi
detur quod non teneat vt in prox. all.l.xxiiij
q.iij.de illicita ibi vno pro omnibus ꝛc.ar.cō
tra.C.quō ꝛ quando iu.ceſſante.Sed non ob.
qꝛ intelligitur quando citatus dicit ꝙ nullo
modo veniet ꝛ ſic apparet de cōtumacia eui
denti.vt no.ſ.eo.ver.item quod.rñ.j.¶ Sed
quid ſi iudex citauerit partes peremptorie
ad teſtes recipiendos:vel faciendam publi=
cationem eorum vel ſententiā ferendā nunqd
expectabit partem abſentem vſqꝫ in craſtinū
ꝛ ſi expectat nunquid iterum citabit non ve
nientem.rñ.ſi iuriſditio durat poſt terminuʒ
peremptorium equitate ſuadente poterit iu
dex vſqꝫ in diem alterum expectare:nec eſt
pars contumax peremptorio elapſo citan=
da niſi eidem fecerit gratiam benignitas
iudicantis.Si vero iuriſditio ſua in perem=
ptorio debeat expirare.ꝛ altera pars ſe pre
ſentauerit iudici tali hora qꝺ poſſit perficere
quod intendit poteſt illud exequi pro quo di
es aſſignata fuit.ne vero iudicium eccleſia=
ſticum in tenebris exerceatur licet more ro.
ꝛc.ff.de ferijs more.nos tamen eam procedē
di horam congruam intelligimus ꝙ iudex
poſſit ante noctis tenebras perficere quod
incumbit porro diſcretus iudex non debet
iuriſditionem ſuā adeo coarctare:niſi neceſ=
ſitas exigat quin poſſit facere gratiaʒ in diē
alteram expectando.ſ.de offi.delega.conſu
luit.vtrum autem proceſſus habitus de no=
cte teneat? dic vt notat.ſ.de iudic.§.qualiter
ꝛ quando.

Qua pena afficiatur con=
6 tumax † ꝛ qualiter puniaꝛ contumacia vel
etiam dolus.rñ.¶ Punitur nō appellando.
a ¶ Expenſas reſarciendo[a].¶ Miſſionem in
poſ.bono[illegible]uoꝝ ſeu excōmunicationeʒ ſeu
mulctationem patiēdo ꝛ priuationem bñfi
cij ſui depoſitionē ſuſtinēdo de ſingulis igiꝛ
videam[9].¶ Puniꝛ contumax
nō appellādo qꝛ ſi qs abſens ꝑ
cōtumaciā dānatus fuerit ap
pellare nō pōt.ij.q.vj.§.ſūt quo
rum.C.de ap.nō re.l.j.ꝛ de iu=
di.properandū.§.cū aūt.ꝛ.xxii
ij.q.iij.de illicita:niſi veniat iu
dice ſedente pro tribunali vbi
quidē reſtituitur.ff.de in inte.
reſti.diuus.ꝛ hoc intellige de
cōtumace in non veniēdo.ſec[9]
ſi contumax ſit in non exhiben
do vel non parendo:talis eꝫ
ap pellare poteſt.ff.de ap.cre=
ditorum.§.iuſſus.¶ Quid ſi
abſens venire non potuit qua
liter probabitur impotentia.
forte ſacramento ſuo.ar.xxij.
q.j.c.j.C.de rebus cre.in bone
fidei.ſ.de procu.ex inſinuatio
ne ꝛ de in inte.reſt.ex literis.c.
diſ.optatum qꝛ nec.requiriꝛ
plena probatio.j.de re iudi.cū
bertholdus.Sed quidam di=
cunt ꝙ tenetur plene probare
ar.ſ.de in inte.reſti.cum ex li=
teris.iiij.q.v.quiſquis.vij.q.j.
ꝑſentiū.dicas hoc arbitrariū
vt no.ſ.§.qualiter in ſolutione
queſtionis que incipit quid ſi
abſens.

¶ Punitur etiam cotumax.vel
doloſus ſeu temere litigans ex a
penſas reſarciendo.hic remo=
tis omnibus alijs ſcripturis:
puto ſubtiliter intuendū an ex
penſe facte ſint extra iudiciuʒ
aut in iudicio.¶ Si extra iudi
cium neceſſe eſt ꝙ petanꝛ ſpe=
cialiter in libello:niſi forte is
qui eas fecit per beneficiū retē
tionis ſibi prouidere poſſit.vt
ff.cōmodati in rebus.§.poſſūt.
ꝛ de pig.ac ſine eccleſia.rñ.j.ſꝫ
qꝛ in pleriſqꝫ locis taxatū eſt
ꝗtum iudex debeat habere ꝑ
libra.q̄ cōſuetudo cōprobaꝛ in
autē.vt iud.ſine quoquo ſuffra
§.hec oīa.ad fi.ꝛ.§.ſic igiꝛ ibi
ſiue etiā offm̄ tuū ꝛc.cōſulo ꝙ
ſic ſubijcias in libello.¶ Iteʒ
peto expēſas hac occaſione fa
ctas ꝛ faciēdas ꝑteſtoꝛ quas
ſuo loco ꝛ tpe extimabo ꝛ ſicut
ius dictauerit cōprobabo:niſi
forte iudex inueniret ipſuʒ ha
bere cām ꝓbabilē litigādi:vel
ne ipm̄ inſtruas dic peto expē

a ¶ Expen=
ſas reſar=
ciendo.ad
de bal.i.c.
cōquerēte.
in.j.col.de
reſtit.ſpo.
Iaſ.autē.
qui rem.C
de ſac.ſan.
eccleſi.

ſas ſi iudici videbitur cōdemnatio facienda per auꝫ.de iudi·§·optꝫ.co.vj.⁊ ſi obijciatur de cōdi.appoſita que;videꝫ incertitudinē cōtinere.rñ.non eſt verum in hoc caſu.q̄ꝛ nec aliter debentur expenſe niſi eñi iſtud ſibi opponeretur plus videretur petere.⁊ vide ſuper hoc qđ no.ſ.de lib.ob·§·quid debeat continere.ver.ſed ⁊ legiſte.vel dic iniquū:⁊ ſic videtur iudici condemnatio facienda.

¶ Si in iudicio queris de expenſis factis añ lit.cōte.⁊ occaſione rei idem vt in ꝓxi.ſ.ver. in libello petanꝫ.ff.de edi.edi.⁊ de redhib.ac. ediles·§·item ſciendū.⁊.l itē ſi ſerui·§·j.quod intelligas ſi iudiciū ſit ſtricti iuris: ſecus ſi bone fidei:tunc eñi ſumptus ⁊ fructus ⁊ intereſſe veniunt.in iudicio in.act.ff.de dolo eleganter·§·non ſolum.⁊ de eo qđ certo loco in bone fidei.⁊.C.de ac.emp.⁊ ven .l.ij.⁊.iiij.

¶ Sed ſi occaſione iudicij facte ſunt:⁊ petātur hac rōne q̄ꝛ exceptio ſeu recuſatio malitioſe appoſita fuit ⁊ nō ꝓbata:ſeu q̄ꝛ reſcriptum doloſe vel temere impetratum fuit dico ꝙ iudex ex offō condēnare dꝫ malitioſum ſeu temerarium.ex quo ſibi cōſtabit de malitia ſeu temeritate.conſtabit dico per teſtes vel etiam preſumptione violenta.⁊ hoc dico ad arbitrium iudicis redigendū probantur hec.ſ.e.c.ij.ꝫ.de reſcrip.ceterū.⁊.c.ex tenore.⁊ c.vl.de malo.⁊ obe.c.fi.ſ.de ac.accedens in fi.

¶ Quinimo dico ex mente conſtitutionis .ſ. e.finem litibus.ꝙ ſi iudex ab initio ꝑ ꝓbabiles cōiecturas preſumat ꝙ quis malitioſe exce.opponat:nō dilationem niſi ſub hac cōdi.vt ſi in probatione defecerit condemnetur in expenſis:ar.in ꝓx.duab⁹ decr.alle.de ma. ⁊ obe.⁊ de cā.⁊ inſti.de offi.iudicis·§·j.ꝓbatur hodie hoc ſatis dilucide i auꝫ.d.n.ex ore. ſpo.frequens.Sed ſi in ciuilibus ⁊ de exce. pia cōſideratiōe·§·ſi quis igiꝫ.nam ſi ex poſt facto ⁊ dilatione pure data cōdemneꝫ ꝓpter defectuꝫ ꝓbationis vt ibi multo fortius poſt dilationem ſub tali condi.datam nec pōt cōqueri excipiens de conditione appoſita cuꝫ inſit dilationi.⁊ per ius comprobetur.ar.ꝫ. de elc.ſignificaſti.ſ.de pre.ſignificatū.eſt aūt iſtius iuris rō:vt dilationes ſuperflue amputentur:⁊ lites citiſſime dirimanꝫ. hoc enim boni pretoris eſt.ff.ſi cer.pe.quidam eſtimauerunt.⁊ timetur ne fruſtratorie excipiatur q̄ꝛ contra excipientes de facili preſumiꝫ.vt in dictis extrauagātibus plene probaꝫ.ꝫ.⁊ no. ꝫ.de dila·§·qñ.⁊·§·quoties.vel ſi iudex maluerit de conſenſu partis aduerſe poterit ab excipiente exigere ſacramentū ꝙ hoc malitioſe non obijciat.ar.ꝫ.de dila.cum dilectus. ·§·ij.⁊ de reſti.ſpo.literas·§·preterea.ſ.de teſti.preſentiū.⁊.c.veniens ij.⁊.c.vl.⁊ qui ma. ac.non poſ.c.vlti.ff.qui ſatiſda.cog.de dic·§·

iubetur.⁊ de edē.ſi quis ex argentarijs·§·exigitur ⁊ ad exhibendum.theſaurus ⁊ de iure iu.iuſſu·§·quis iuſſu.⁊ de no.oper.nū.de pupil·§·qui opus nouū.in quo caſu vꝫ ꝙ expēſe ſint officio iudicis trutinande.C.de re.cre. generaliter·§ is de preſentibus.⁊ ſic arbitrarium eſt vtrum detur dilatio vel non argu. ff.đ pet.here.ſi q̄s libertatē.℟.plane.

Sed ſi expenſe facte ante lit.conte.petantur hac rōne:q̄ꝛ aduerſarius nō venit.⁊ ſic rōne cōtumacie dico ꝙ iudex dꝫ cōdēnationē facere anteq̄ꝫ in cā ꝓcedatur. ¶ Sꝫ refert vtrum reus petat ab actore expenſas rōne iſta.ſ. q̄ꝛ vocat⁹ nō vēit.⁊ tūc hꝫ locū auꝫ.C.quō ⁊ qñ iu.auꝫ.q̄ ſemel.in auꝫ.v litig.§.ſi ꝓ apđ iudicem.col viij.C.de fru.⁊ lit.expen.cum non ignoret.⁊.ꝫ.de procur.auditis.⁊ in autē.d.n. extra.eo.ti.actor vbi dꝛ ꝙ ipſe actor in expenſis legitimis cōdemnetur.⁊ niſi caueat de cōparendo ad aliā citationē faciēdam minime admittaꝫ. ¶ Vel actor a reo ⁊ tunc hꝫ locum ꝫ.vt li.nō conte.qm·§·in alijs.⁊.ſ.e.cū dilecti. C.de bo.auto.iud poſ.autē.⁊ qui iurat in autē.de exhi.⁊ intro.re.§.ſi vero quidam iurēt ſ.eo.cum dilecti.⁊ de ſequeſtratione poſ.c.j. ꝫ.de procur.conſtitutis.

¶ Sed ſi petantur expenſe facte in iudicio poſt lit.conte.occaſione rei veniunt in cōdemnationem offi.iud.idem de fructibus ⁊ acceſſionibus poſt lit.conte.perceptis .ff.de edil. edi.l.ediles·§·item ſciendum.⁊.l.itē ſi.ff.đ ac̄. plu.arc.arctinus·§·vl.C.de rei ven.certū eſt ff.de eo qđ certo loco dari oportet.in bone fidei.per quā.l.probatur ꝙ ſi intentetur actio bone fidei iur.actionis veniunt: ſi ſtricti iur. officio iudicis.ff.de eo quod certo loco dari opꝫ.ſi heres ⁊.l.ſeq.dixi.ꝫ.de foro compe·§ ex quibus cauſis.ver. item rōne contractus ⁊ ſeq. ¶ Fiet aūt cōdemnatio hec tpe ſententie ⁊ eadem die poterit iudex ſupplere.ff.de re iu.paulus.rñ.in primo.paulus. ¶ Sed ſi q̄ritur de expenſis poſt li.con.factis occaſione iudicij ⁊ petuntur hac rōne q̄ꝛ obijciens exceptioneꝫ ſuccubuit ſi adhuc.his cōtra quē obiecta fuit nō fundauerat intētionē ſuā dic vt.ꝫ.dixi.ver.ſed ſi occaſione iudicij. ¶ Sed ſi obijciatur.ex quo aduerſarius probauit intētionē ſuam preſumptio iuris eſt ꝙ fiat malitioſe.ar.ſ.depo.bona fides in fi.C.de cōpenſa.l.vl.ꝫ.de reſt.ſpo literas·§ preterea.ideoq̄ non impetrabit dilationem:niſi ſub hac conditione ꝙ cōdemneꝫ in expenſis ſi forſan in probatione defecerit.ſ.de teſti.ſignificauerūt ſic loquitur.ſ.eo fi.vnde quod ibi dicit cū exceptis iudicijs expone.i.ſub hac conditione inducias excipiet vt ſi forſan.⁊c. ¶ Quod ergo preſumit ius qñ exceptio obijcitur poſt fundatā intētionē ab aduerſario hoc poteſt

preſumet iudex qñ obijcitur ante lit. conte.
vel poſt ante fundatã intentionẽ: debet ergo
iudex informare motũ animi ſui ex probabi
libus cõiecturis: vt. J. de teſti. ꝑterea. ⁊ c. in ꝑ
ſentia. ⁊ de accu. qualiter ⁊ quãdo. ij. ⁊ ſic in
caſibus iſtis extendo mentẽ cõſtõnis iſtius:
vt dixi. ſ. e. ſub. § ſi in iudicio. ver. q̃nimo. ⁊
precedenti. ¶ Si vero petanꝰ expenſe facte
poſt lit. con. occaſione iudicij hac rõne quod
aduerſarius non venit: ⁊ ſic ratione contuma
cie ſi reus petat ab actore qui nullo mõ veñt
hꝫ locũ. C. de iudi. ꝑperan. § ⁊ ſi quidẽ pars
actoris. ⁊ § ſinaũt ex geſtis q: fertur dif. ſnia
ſiue pro actore abſente ſi habeat ius ſiue pro
preſente. Sed in vtroq̃ caſu abſens in expẽſis
condemnatur. ⁊ hoc intelli ge ſi liquet de cã
alias inſtante reo iterũ examinatur iudiciũ
etiã lit. non conte. ⁊ fertur dif. ſnia. vt no. ſ. vt
li. non con. in. j. col. ver. item libello ⁊ habes.
J. e. cãm que. alias ſuper re incerta non fertur
ſnia dif. xj. qõ. iij. graue. C. de ſenten. que ſine
certa quãtita. proferũ. l. j. ij. ⁊ iij. inſti. de actio.
§ curare. Sed abſoluend' eſt reus ab inſtan
tia iudicij. ⁊ abſens actor in expenſis cõdem
nandus vt dictum eſt. ¶ Sinaũt actor petat
a reo abſente qui nullo modo venit expenſas
factas in lite poſt lit. conte. rõne contumacie
hꝫ locũ. C. de iudi. properan. § ſinaũt reus. ⁊
in his duobus caſibus fertur ſnia ſuper ex=
penſis cum principali: ſi tñ de cã liqueat. ali
as fit abſolutio ab obſeruatione iudicij ⁊ fit
condemnatio expenſarum vt in. d. l. properã
dum. § cum aũt homicidium. ponitur etiam
actor in poſ. ſm ea que no. ſ. vt lit. non conte.
§ in alijs ⁊ ſeq. ⁊ probatur. J. e. prout in fi. ⁊ C
quõ ⁊ quando iu. conſentaneum. ¶ Sed ſi
actor abſens ⁊ contumax poſtea veniat ſiue
reus non, proceditur in cauſa quouſq̃ expen
ſas reſtituerit. C. de iudi. ſancimus. ⁊ ſic intel
ligitur. l. illa tam in reo quã in actore. ⁊ poſt
lit. con. ſed poſtea venit. l. properandum. § cũ
aũt hermodiciũ qñ poſtea nõ venit. ¶ Quod
ſi expenſe facte in iudicio petantur ab illo
qui ſuccubuit. indi. dico cum domino meo
de iure communi quod victus victori in expẽ
ſis condemnandus eſt vt. C. de iudi. properã
dum. § ſin autem alterutra ⁊ in inſti. de pena
temere liti. in prin. ſubtractis expenſis quas
alterutra partium pro contumacia ſua ſol=
uet. vel q: in probatione defecit: de quibus.
ſ. dixi. illas enim nõ recuperabit cum ꝑpter
propriã contumaciam ſoluit vel ſoluere de=
beat. ff. de admi. tu. ſi. plures. in fi. ⁊ hoc aper=
te comprobat dominus Greg' dicit enim ꝙ ſi
aliquis trahat me in ius nihil queſtionis ha
bens contra me condemnandus eſt mihi in ex
pen. ſ. de reſcrip. ca. vlt. verſi. quiq̃ illorum
ſed cum negatiua ſit qualiter ꝓbabiꝰ niſi ꝑ

euentum non video C. de iudi. rem non nouã
§ fi. ⁊ ſic lata ſententia abſolutoria preſum=
ptio iuris eſt contra actorem. ar. de ele. inno=
tuit. § parentes. ⁊ ex quo defecit in probatio
ne calumniari preſumitur: niſi innocentiam
ſuam probet. vñ ⁊ punitur in autẽ. d. n. de ele.
extra ſtatuimus. ad fi. ⁊ no. J. e. ſub. § prox. ꝟ.
⁊ intelligo. ad idem pertinet. quod no. ſ. de
plus peti. § que pena.
¶ Hoc de expenſis factis in priori lite: a qua
appellatum non eſt vel in cauſa ap. ratione
doli ſeu fraudis vel malitie ſeu ratione con=
tumacie. ¶ Illud autem certum eſt ſm oẽs
ꝙ in cauſa appellationis victus victori cõ=
demnandus eſt in expenſis: ſiue a ſententiis
appelletur ſiue ante ſententiã. J. de ap. repre
henſibilis. c. ſignificauit. c. ſepe. c. vt debitus
⁊ c. nicolao. ij. q. vj. omnimodo. C. de ap. qui. §
ne temere. ⁊ quorum ap. non reci. ab executo
re in fi. ¶ In principali autem cauſa intelli=
gunt quidam quod victus victori cõdemneꝰ
niſi quando iuratum eſt de calumnia ⁊ idem
dicunt quod non debet preſumi calumnia ⁊
idem dicunt in exceptionibus appoſitis poſt
lit. ca. q: iuramentum ad omnia extenditur
cum non ſit iurandum niſi ſemel: vt not. ſ. de
iuramento calumnie. § quando preſtandum
eſt. ideo non preſumitur ꝙ ſint immemores
ſalutis eterne hi qui iurauerunt. j. q. vij. ſan=
cimus. C. ad. l. iu. repe. ſancimus. ſ. de procu.
in noſtra. in fin. non enim condemnatur cum
preſumitur iuſto errore ductus ⁊ cauſam ꝓ=
babilem habuiſſe. ar. J. de ſen. excom. facto. ff
de leg. ij. qui ſolidum. § etiam. alias metu ex
penſarum dimitteret quis ius ſuum indefen
ſum. ff. de peti. here. illud. ¶ Sed vbi conſtat
de cal. per teſtes: vel vbi non iuratur de calũ
nia: ſed de veritate dicenda habet locum qð
dixi ſecundum J. b. ⁊ Bzo. T. ⁊ Uin. ⁊ Jo.
¶ Licet autem hanc opi. quaſi generalis cõ
ſuetudo amplectaꝰ ð iure ſtricto nõ dubito
quin ꝟior ſit opinio dñi mei ꝗ no. ſ. ꝟ. illð nã
⁊ cõſti. finẽ loquiꝰ etiã qñ de cal. iuraꝰ vt pꝫ
in ꝑn. ibi ꝑſertim. i. maxie. ergo idẽ qñ nõ eſt
q̃ſtio ſpiritualis. ¶ Sꝫ alij exponũt ꝑſertim
i. tñ ⁊ male. q: nedũ in ſpiritualibus: imo ⁊
in oĩ genere litis hꝫ locũ regula quã in prin.
ponit. ſ. qð lites citiſſime dirimãꝰ ⁊ ꝙ occur=
raꝰ laborib' partiũ ⁊ expẽſis. ergo ꝑſertim. i.
maxime cũ idẽ ſit in alijs: vt. J. e. venerabilis
C. de iudi. ꝑperandũ ⁊ de agrico. ⁊ cen. litib'
⁊ ſ. de reſcr. nonnulli. ⁊ ff. ſi cer. pe quidam.
C. de fide inſtru. l. alti. in fi. ¶ Et intelligo qð
nõ iuretur ſepius niſi qñ malitia ꝑſumitur
ibi eñi iterum iuratur ſi exigatur. ſic eñ in
dif. loquitur. J. de teſt. ꝑſentium. ⁊ c. vltra. in
auf. de teſt. § q: vero: nã eo ipſo ꝙ ſuccubuit
preſumitur malã cauſam habuiſſe niſi ꝓbet

a ¶ Victus victori. ad de. c. finē li tib⁹ ꝺ dolo et ꝯtu. c. calūniā. ꝺ pe. glo. i. c. vlt. ꝺ ma. ⁊ obe. ⁊ l. l. eū quē temere. ff. de iu. limita iſtā regulam multis modis de quibus per Jaſ. i l. ſiue aūt. i j. col. C. de iu.

innocentiam. ij. q. iiij. qui non probat. C. de calū. l. vl. ⁊ de accu. l. vl. j. de calum. c j. C. de aduo. diuer. iudic. l j. ¶ Alij vero dicunt hoc verum in criminalibus ſed video idem in ciuilibus. C. de epiſc. ⁊ cle. omnes q̄ in ſi. ⁊ auť. generaliter. ff. de iudi. eum quem temere. ⁊ vbi ciuiliter agitur de crimine. j. de cal. c. ij. ergo calumniari probatur eoipſo quod ſuccubuit: et ſic cōdemnatio ſequi debet. j. de penis. calumniaꝫ. nec ob. quod non preſumatur calumnioſe mouiſſe liteꝫ: quia illud verum eſt ab initio ceteruꝫ ex poſtfacto tollitur hec preſumptio per ſuperueniētem ſic. j. de frigidis ⁊ maleſi. fraternitatis. ⁊ qui fil. ſint legi. per venerabilem. § j. nam ⁊ in cā criminali in qua ſm Azo. de calū. iuratur: vt not. ſ. de iura. calū. § ⁊ in quibus. ⁊ in cauſa appellatiōis nō eſt preſumendū quod calumnietur hac eadeꝫ ratione cum vtraq; parte preſente lis cōteſteť et de calum. per conſequens iuretur. j. de teſta. raynald⁹. ¶ Jmo fortior eſt ratio qꝛ poteſt eſſe qđ ſcđm actitata priora iudicij ſententia iuſte ſit lata: ⁊ tamē ꝓpter exceptionem propoſitaꝫ in cā app. ⁊ probatam retractabiť. j. de fide inſtr. cum Jo. heremita. et de priui. cum olim: quid ergo imputabiť aduerſario ſi non diuinauit. ⁊ tamē indiſt. dicunt faciendā condēnationē: nec ob. ff. de pe. here. illud qꝛ ibi loquiť de metu eſtimationis damni qđ contingit caſu fortuito. hic autem lo[illegible]iť de met[illegible] intereſſe qđ prouenit ex fatuitate aduerſarij mei. non eſt ergo mirū ſi caſus fortuitus nō imputatur vt ibi. et j. de here. Jo. ſed tamen calūnia negligentia ſeu culpa punitur: vt hic igitur in diſſenſionibus vel vbi periti ⁊ imperiti dubitāt tutus eſt qui ſuccūbit. ſic itelligo. ff. de leg. ij. qui ſolidum. § etiam. ¶ Jtem nec in ſpiritualibus preſumendū eſt qđ aliquis calumnietur le-

cet de calum. nō iuretur: vt patet ex his que not. ſ. de iura. calum. § et in quibus cauſis. ver. ſed que eſt ratio. ⁊ ſequentibus maxime in illo verſi. ideo non preſumitur ⁊c. ¶ Jdeo dico hanc regulam ſemper tenendam qđ victus victori[a] condemnatur niſi iudex reperiat victum iuſto errore ductum quādoquidem debet hec ſententia ſua exprimere ſcilicet quare non condemnatur in expenſis: puta propter negotij varietatem ſcilicet qꝛ alij ſucceſſit. ⁊ hoc intelligo tam in cauſa principali q̄ appel. vnde nec victum in cauſa app. dico ſemper condemnandum. ergo in vtraq; bonus iudex arbitrať vt expreſſim dicit auten. quod alij pro ſe inducunt de iudicibus. § oportet. colla. vj. j. de ſenten. excommu. facto. ff. de lega. ij. qui ſolidum. § etiā. ⁊ de admi. tu. quoti. § ſicut. ⁊ exp̄ſſim. j. de priuileg. cum olim. § j. ⁊ § vl. nam ibi pronunciatum eſt de expenſis factis per quadriennium occaſione litis nec poteſt dici quod cauſa app. in qua forte hoc ſpeciale diceres qđ per quadriēnium duraſſet cum ibi non exprimatur cauſa propter quod etiam biennium dandū foret. j. de app. cum ſit ro. in. c. conſtitutis. ⁊ c. oblate. ad idem in auten. d. n. extra de ele. ſtatuimus. ad ſi.

7 ¶ Ergo eſt modus † in rebus ſunt certi deniq; fines. vnde et in condemnatione expenſarum is modus tenendus eſt quod ante cōdemnationem fiat taxatio per iudiceꝫ quia nec luxuria vlq; eſt ſequenda in hac parte. ff. de dam. infect. inter quos. § vl. ⁊. l. ex damni. rñ. j. hec igiť a iudice erūt iſpiciēda vt neq; nimis delicat⁹ debitor nec onerosus creditor audiať. ff. de pig. ac. ſuos pignoratos. ¶ Eſtimabit ḡ iudex expēſas mediocres nō delicatas: conſiderata qualitate perſone et honorario aduocatorum: ⁊ expenſis teſtium ⁊ expenſarum factarum occaſione litis quātitate. arg. ff. de iudi. ſancimus. ⁊ de fructib⁹ ⁊ lit. expen. non ignoret. ff. de iudi. eum queꝫ temere. ¶ Et attendet expenſas factas nō faciendas. licet videatur contra. ſ. de proc. auditis. ſed illa decre. diuerſis modis intelligitur per doctores. ego vero qđ ibi condemnādum duximus expono id eſt denunciamus ⁊ ſic non condemnat: ſed oſtendet a quo tempore et vſq; ad quod tempus ſit condemnatio facienda eodem modo expono et intelligo. j. eo. c. ſi. ibi cum acceptis iudicijs: et cum nec eſtimabit iudex expēſas factas caſu fortuito. ff. mād. iter cās. § nō oīa. ſed nō obſt. q; minores facere potuiſſet: dūmodo bona ſide fecerit. ff. mād. idemq;. rñ. j. § idēq; labeo. ⁊ ſequētib⁹. ⁊ de ꝓcura. qui ꝓprio. § litis impendia. ⁊ de pactis ſumptis ⁊ mādatis. ſi de alicui. § impēdia. ¶ Et ſic premiſſa taxatio-

ne iurabitur et fiet condemnatio in eo qđ iu=
ratum erit in integ. quia iudex debet velle
videri clementior.l.que hoc adinuenit. vt in
aut.de iudicibus.§.oportet.colla.vj. iij.q.iij.
§.quod fieri.ſ.quod metus cauſa.c.fin.et de
procura.conſtitutis.ſic probatur intereſſe q
prouenit ex delicto vel cōtumacia per ſacra
mentum:vt.ij.qō.j.in primis.ſecus ſi ſurgat
ex contractu.quod dic vt not.ſ.quod metus
cau.§.qualiter reuocetur. ver.itē ſi quis per
violentiam. ¶ Illud ſpecialiter notandum
circa hanc materiam quod ſi quis omiſerit
petitionem expenſarum eadem die qua ſnia
fert poſtea nō poterit petere expenſas.C. de
fructib⁹ et lit. expen. terminato. niſi forte in
cauſa appel.C.de tem.appel. per hanc.ꝛ qñ
prouo.non eſt neceſſe. l.vlti. ¶ Sed ſi iudex
condemnationem diſtulerit cum petitum
eſſet de propria burſa tenetur reſarcire.C.de
iud.properādum.§.ſinautem.alterutra. ꝛ. l.
ſancimus.habet tamen iudex regreſſum ad
uerſus partem quam debuit condemnare:
argu.C.de exactoribus tributorū. l.pe.vel.x.
ꝛ hoc ſciendum q ſi altera partium non te=
netur ad ſportulas preſtandas: nec ab alte=
ra exigende ſunt. C. de fructi. ꝛ litis expen.
¶ Item tam contra actorem abſentem et cō
tumacem quam etiam reum habet locum
qđ aduerſarius poſſit preſens agere contra
ipſum ad mulctam imponēdam proprio mo
tu iudicis:vt.ff.ſi qs in ius vocat. non ierit.
l.ij.§.j. ¶ Sed et iudex ipſum proprio motu
mulctare poteſt ſine peti. aduerſarij. ſiue in
prin.litis ei non parcatur ſiue in medio ſiue
in fin.ff.ſi quis ius dicen.nō obtem.l. vnica.
ſed pena que autoritate huius.l. imponitur
iudici applicatur. que vero ad petitionem
aduerſarij imponit eidem reſtituitur: ꝛ ſuo
loco cedit ſed huius mulcte petitio locū non
habet quādo litigatur de eccleſiaſticis.qꝛ nō 9
debet peti niſi illud qđ abeſt: ꝛ intereſt: vt. ſ. a
eo.c.j.quod intelligas de mulcta que infligi
tur ad petitionē aduerſarij.ſecus de illa quā
iudex ꝓprio motu infligit ad ꝯtumaciā pu=
niendam.ſ.de penis.dilect⁹.quod dic vt not.
ſ.de ſnia ꝛ re iudica. ſub rubrica de mulcta
§.qs poſſit mulctare.et hoc de petitione ex=
penſarum adeo plene not.qꝛ ſuper premiſſis
vidi peritos et imperitos ſepius dubitare.
nec inuenies ſicut puto alicubi diſcuſſum.
¶ Item punitur contumax vel doloſus miſ=
ſionem in poſſ. bonorū ſuorum patiendo vel
excommunicationis ſententiam ſuſtinendo:
vt.ſ.eod.c.j. ꝛ not.ſ.vt li. non conte.§.in alijs
ꝛ.ſeq.§. fin. de mulctatione vero dicunt not.
infra de ſentē. ꝛ re iudi.ſub rubri. de mulcta
et.ſ.proxi. verſi. ¶ Conſueuit autem queri
8 vtrum miſſio † in poſ.locum habeat quan=
do petitur eccleſia vel dignitas
vel aliud beneficium eccleſia=
ſticum. dicas ſi petitur tanq̄
beneficium non habet locum
miſſio:vt hodie exprimitur in
auten.d.n.extra de eo qui mit.
in poſ. cauſa rei ſeruan. eum
qui. quia non acquiritur niſi
iuſto titulo intercedente ꝛ pro
ueniente ex canonica inſtitu=
tione vt pꝫ.viij.q.j.in ſcriptu=
ris.C.epiſcopis ꝛ cle.ſi quēq̄.
ij.qō.j.legum.ſ.de inſti.ex fre=
quentibus querelis. ff. de de=
cur.herennius.ꝛ no.ſ.de inſti.
§.qualiter. lꝫ i caſu ſe debeat
offerre quis beneficio. xxiij. q.
iiij.diſplicet.ꝛ.j.qō.vj.ſicut is.
ſed ſi petatur tāq̄ proprietas
hꝫ locum miſſio.ſ.eo. c.ij. ſ.de
eo qui mit.in poſ.cā rei ſer.c.j.
ꝛ.ij.nec obſt. ſ.de iure pa.cura
quia ibi eccleſia preſcribitur
tanq̄ proprietas nō tanq̄ be=
neficium vel reſponde vt not.
ſ.de preſcrip. ſub rubri. de pre
ſcrip.rerum immobiliū.C.que
exigantur. ſub.§.quarta. ver.
circa corporalia.ꝛ ſe.ꝛ de hoc
not. ſ.de tranſac.§.ſuper qui=
bus rebus ver.item queritur.
¶ Et quoniam de primo et ſe
cundo decreto plerūq̄ loquū=
tur ignorantes repeto mate=
riam licet ipſam tetigerim. ſ.
vt li.non con.vt aliud addam
dicendum igitur.

Quid dicatur pri
9 mum † decretum.[a] Reſpon=
a deo decretum dicitur a decer=
no decernis.vnde primum de=
cretum eſt quando iudex pri=
mum decernit aliquem ponē=
dum in poſ. et facit hoc quo=
ties aliquis vocatus ad iudi=
cium non venit nec defendi=
tur: ꝛ habet locum tam in ac.
in rem q̄ in perſonam.et quo=
ties cautio poſtulatur vel pro
dam. infec. vel pro legato ſeu
fideicommiſſo:et non vult ca=
uere is a quo cautio exigitur
vel quoties petitur quod ven=
ter in poſ.mit. ff. ex quib.cau.
in poſ. ea.l. ij. et.l. j. in princi.
ff. de ferijs. l. ij. C. de preſcrip.
xxx.an.ſi quis emptionis.§. pe.

a ¶ Primū decretū. adde an primū decretum poſſit interponi iudice nō ſedēte pro tribunali. vide pſal. i.l. ſi qs iurat.in. iiij. co. C.de bo. auto. iu. poſ.

et.ff.de dam.infect.l.iiij.

Quis poteſt in‐
10 terponere primum † decretũ? Reſpondeo etiam iudex municipalis.ff.de dam infe.l.iiij.§.duas.et de hoc not.ȝ. de offi. delega.§. que delegari poſſunt.verſi. item ea que ſunt iuriſdi.et ſeq.

Quis ſit effectus
11 † primi decreti.[a] Ut quis detineat ſeu cuſtodiat nõ vt poſſideat.ff.de acqui. poſ..poſſideri.§.vlt.j.eodem.contingit.j.ti.j.c.vl et penul ſcilicet vt tedio affectus veniat alijs reſpõſurus.ff.vt i poſ.leg.is cui legatorum.reſpon.j.eſt autem hoc tedium quia paſſus miſſ onẽ tollit poſſeſſionem ⁊ recolligit fructus. miſſus autem cuȝ eo ſtat in fundo ne diſſipentur vel deuaſtenť.et vt ſciat quid colligatur.ff.vt in poſ.leg. is cui.§.qui legatorum.nec em̃ paſſus miſſionem ex primo decreto deijciendus eſt . ff. de dam. infe. ſi finita .§. ſi quis autem. Sed ſi re⁹ nõ vult colere cõit miſſus et colligit fructus percipit:vendit et preciuȝ ſeruat: vt in.d.§.qui legatoruȝ. ⁊ hoc in perſonali actione puto eſſe verum. Sed in reali credo qđ deijciendus ſit . tamẽ infra an cuſtos remanet nihilominus. ſic intellige infra eodem ca.primo et.c.ꝯtingit.⁊ ꝙ no.ȝ.vt li. non conte.§.in alijs.¶ Eſt autem ⁊ alia dr̃ia in has miſſiones. nã ſi quis mittať in poſ. ideo qꝛ aduerſarius vocatus non venit ad iudicium nõ põt miſſus inde aliud ꝑcipere iure licito:q' ſi fecerit aliud reſtituit alio veniente tꝑe competẽti. Sȝ expẽſas quas fecit,recuperet. ff.de bo.auto.iu. poſ. l.pretoꝛ.in princi. Sed et alter commiſſorum a commiſſo ſuo ſumptũ recuperat cõmuni diuidũdo iudicio:vt.ff.de dã.infec.ſi finita.§. ſed ſi qs coꝝ.Sȝ ſi qs ꝑpter nimiã.i.'ꝑpter apertam contumaciam aduerſarij dicentis expreſſim quod nullatenus veniret vel reſponderet miſſus ſit in poſ. facit fructus ſuos:ſecus ſi propter cõtumaciam preſumptam propter edicta emiſſa . ſic intellige.ff.ex qui.cau.in poſ.ea.fulcinius.§.vlt.mihi incipit. l. ſi fundum.ſcđm dominum meũ. alij dicunt illud ſpeciale in pe ti.here. ¶ Iteȝ ſi quis,miſſus ſit in poſ . ex cauſa damni infect.ſ.quod fruct⁹ ſi quos percepit reſtituat et ſumptus recuperet.ff.de dam. infec.ſi finita .§. item videamus . Idem quando legatorum vel fideicõmiſſorum nomine miſſus : eſt vt.ff.vt in poſ. lega.is cui.§.q̃ri poteſt. et .§. qui legatorum. Sed filia ex hac cauſa miſſa neptis et proneptis vxoꝛ ſeu nupta cauſa veſcendi de fructibus diminuet ſi nihil proprium habeat vnde viuat vt ff.vt in poſ. leg. l.peñ.ad idem ff.de car.edicto.ſed ⁊ ſi is.§.an autem. et ſi cauſa ventris aliqua mulier ſit miſſa in poſ.indiſtin.alitur de fructibus.ff.de ven.in poſſ. mit.l. j.ꝗ.et. iij.niſi cauſa calum . miſſa ſit . ff . ſi mulier ventris nomine in poſ. mi.l.j.§. competit. ¶ Dicitur autem primum decretum: qꝛ iudex primo decernit mittendum in poſ . non ergo dicitur primum reſpectu ſecundi : qꝛ nec in omnibus caſibus iſtis ſecũdum decre . locum habett vt liquet inferioꝛib⁹. alibi autem dicitur primum reſpectu ſecundi vt.ff.de rebus dubijs. qui duos.

a ¶ Quis ſit effectus ꝑmi decreti. adđ an ge.in. l . ſi qs iurat. l v.col. ver. q̃ro.viij.C. de bo. auto.iu.poſ.

¶ De primo igitur decreto diximus quid ſit ⁊ in quibus caſibus interponatur et a quo ⁊ quis ſit effectus et que ſit differentia inter cauſas. ¶ Uidẽdum reſtat de ſecũdo decreto.

Quare dicatur ſe‐
12 cundum . † Reſpon . reſpectu primi : vel quia ſecundo iubet pretoꝛ rem poſſidere . eſt enim ſecundum decretum ſecunda iudicialis iuſſio vel autoꝛitas ſiue ſententia iudicialis ſecundum Goffre.

Vbi locum habet ſecundū

13 †decretum? Et quidē cum poſtulatur cautio de dam.infec.vt.ff.de dani.infe.ſi finita.§.iul. etiam ſi predium dotale ſit vt.ff.de fundo do.l.j. Itē in perſonalib⁹.actionibus ſm aliquos.ar.C.de iud. properandū.§. ſin autē reus.in fi. ¶ Alij tñ dicunt qḋ in noxalibus ac.tm̄ locū habet et in alijs. ¶ Sed vr̄ dicere male.ar.ſ.vt lite nō cōte.qm̄.§.vlti. ¶ In realibus autē locum non habet ſm Job.ꝛ dñm meū:imo lapſus anni facit miſſum poſſeſſorem verū arg.C.de preſcri.xxx.an.ſi quis emptionis.§.pe.ꝛ de dam.infe.a quo. Quidā tñ vt.W.ꝛ ſequaces dixerūt ꝙ etiā in realibus locū hƺ ſcḋm decretū.ar.pro eis.ſ.tit.j.c.j ſ. vt lit.non cōte.qm̄.§ in alijs.in fi. Sed verior eſt ſnia dñi mei:ꝛ Job.vt.ſ. de offi.ord.paſtoralis.ad fi.ſcƺ ꝙ per lapſum anni verus efficiatur poſſeſſor. ſic de benignitate canonica etiā ſi nō poſſit nāciſci poſſeſſionē:vel ipſam vacantē retinere non audet vel nō poteſt impeditus propter dolum vel potentiā aduerſarij vt.ſ.c.ꝯtingit.ar.ff.de bo.auto.iudi.poſ. ꝗuis.ꝛ ex quibus cauſis in poſ.ea.l.pe.ꝛ de dam.infec.damni.§.pe. et de acqui. poſ.ſi ꝗs vi. ¶ Vbi aūt ponit̄ quis in poſ.leg.noie vel fideicōmiſſi ſm decretū locū nō hƺ. dicit eñ lex ꝙ tandiu eſt in cuſtodia quouſqꝫ ei ſatiſfaciat vel caueatur.ff. vt in poſ.leg.vis cui. ¶ Item nec in muliere que nomine ventris in poſ. mittitur locū habet. ¶ Fuerunt etiam qui dixerūt ꝙ miſ.in poſ. ex cā noxali ſtatim dñs efficit̄.ff.ſi ex noxa. cau.agat̄.l.ij. ꝛ.ff.de noxa.ac.in fi. Sed nō placet dño meo: vt dicā.ſ.ꝛ pri.l.intellige qñ ſcḋm decretum interpoſitū eſt:nam tunc dñs fuit: ſic intellige.ff.de dam.infec.l.j.et adde qḋ not.ſ.vt lit. non conteſt.§.ſin autem perſonali.

Nunc uidēdum per quem

14 interponatur ſcḋm decretū † Et quidem per maiorē iudicē tm̄.nec eñ poteſt fieri per iudicem dele.vt.ff.de offi.procō.nec quicꝙ.§.vbi. ꝛ ad munici.ea que.ff.de dā.infe.l.iiij.§.ſi forte.deſiderat eñ cauſe cognitionē: hoc dic vt not.ſ.de offi.dele.§.que delegari pñt.ver.itē ea que ſunt iuriſditiōis.ꝛ ſeq ꝛ ſtatim dicā. ꝛ eſt ratio qꝛ ſcḋm decre.maiorē cauſe cognitionē deſiderat ꝙ̄ primū:qꝛ pinguius ius per ipſum acquirit̄.ſimile in cā liberali; que maiorem iudicem deſiderat.C.de peda.iudi.placet.ſ.de reſti. in integ. cauſa.§.vlti.ff.de arbi.non diſtinguemus.§.libera.

Et quero quando hoc ſecū

dum ſit interponendum decretum. hoc autem non reperitur iure cautum dicit tamen lex quod quoddam temporis ſpacium debet preterire anteꝙ̄ interponatur ꝛ dicit etiā longum tempus. ff.de dam. infec.ſi finita.§. non autem:quod forte poterit magis intellectu percipi ꝙ̄ elocutione exprimi. argu.ff. de ſolu.ratum.ergo ad arbitrium iudicis recurrendum eſt arg.ff.de iure delibe.l j.§ j.ſ. de offi.deleg.de cauſis.ſ. de dona.apoſtolice §.penul.vel eſt certū tp̄s a iudice ſtatuendū. ar.C.de bo.auto.iudi. poſ.cum proponas.et l.ſe.vel forte expectabit̄ bienniū.ar.C.de iure dñij impetrando.l.fi.vel quatuor menſes tm̄ qui dantur condēnato.ſ.de offi.delega.querenti.C.de vſur.rei iudi.l.vlti. alij dicūt de.x. diebus tm̄:vt argu.ff.de pecu. promiſſor ſtichi. Sed his oībus remotis credo expectandum annū.arg.ſ.vt lit.non cōteſt. qm̄.in fi.ꝛ de offic.delega. querenti.C. de preſcrip.xxx. an.ſi quis emptionis.§.penultimo infra eodem contingit.

15 Queritur qualiter † inter

ponatur ſcḋm decretū? Et quidē cā cognita ff.de dam.infec.l.iiij.§.in predicto.ꝛ.§.ſi forte.qḋ eſt ſm regulā oīm cauſarū : vbi decretum exigit̄:vt.ff.de bo.poſ.l. iiij.§.pe. ff.de re iudi.in vno quoqꝫ. ¶ Sed quid vertit̄ in cauſe cognitione.ꝛ quidem vt iudex inſpiciat an cōtumax ſit abſens cā reipubli.nā tūc nō dƺ probare ad ſcḋm decretū.ff.de dam.infe.ſi finita.§.ſi forte.ꝛ.l. eorū.et ex quib⁹ cau.maio. in integ.reſti.ab hoſtib⁹.§.ſi dāni. Idē vr̄ ex quacunqꝫ cā iuſta et neceſſaria detentio ſit: vt.ſ.de re iud.cū bertold⁹.§.pe. Itē inſpiciet cōtumaciā:nā ſi ad cauendū eū inueniat cōtumacē citi⁹ interponet ſcḋm decretū.deprehendit̄ aūt ꝯtumacia ſi ſepe admonit⁹ cauere noluerit vel diſtulerit.ff.de re iudi.ꝯtumacia.§.contumax.vel ſi expreſſum negauerit ſe velle cauere:quo caſu eſt amplius cōiecturis locus.ff.de verb.obl.cōtinuus.ꝛ no.ſ.eo. §.qualiter.ſub.§.itē ter. ꝛ probat̄.ff.ex quib. cau.in poſ.ea.fulcinius.§.vlt.ſed ꝛ fauore religionis mitius agit̄.ſ.eo.c.ij. ſed ꝛ paupertas eius qui cauere dƺ inſpicienda eſt. nam ſi propter paupertatē dimittat:mitius eſt cū eo agendū.ff.man.procuratorē.§.ignorātes. ſ.de ſolu.odoardus.ff.de coll̄.bono.l.j.§.ſi cū duobus. nec tamen ideo dicendum qḋ non interponatur ſecundum decretum. ¶ Hoc autem ſecundum decretū interponitur verbis ꝛ factis.pnunciabit eñ iudex eū debere poſſidere ex ſcḋo decreto: ꝛ ſi nō admittat̄ ꝑ viatorē ipſm inducet in poſ.ff.vt in poſ.leg.is cui.C.miſſus.ſƺ ꝛ ac.hƺ aduerſum eū q̄ eū nō admittit.ff. ꝺ dā.inſe.dāni.§ pe. ¶ Vnū tñ no. qḋ iudex nō pōt ꝓnūtiare aliquē mit.in poſ. ob cām contumacie aduerſarij niſi habeat

bona ſub iuriſditione pronunciantis: qđ dic
vt no. ſ. de foro cõpe. §. quibus ex cauſis. ver.
item ratione delicti. ¶ Sed nunquid vtraq̃
parte preſente ſcđm decretum interponendũ
eſt quidam dicunt ꝙ non alij contra. ff. de re
iudica. de vnoquoq̃ ego dico ipſum citan-
dum ſi inueniri poſſit: alias etiam eo abſen-
te interponetur: ne de propria contumacia
glorietur: vt. ſ. vt lite non conteſta. qm̃. §. in
alijs. et ſequen. j. eo. contingit. et. j. de accuſa.
qualiter. ij. §. debet. ſi ergo citatus veniat iu-
dex iterum manebit ipſum. argu. C. de iudi.
auſ. iubemus. ſi dicat ſe paratum ſtare iuri:
dic vt. ſ. vt lite nõ ꝯteſt. quoniã. §. vlt. ¶ Sed
quid ſi habet except. peremptoriã non vult
reſpondere: ideo aduerſarius miſ. eſt in poſ.
ex ſecũdo decreto nunquid poſtea põt ipam
obijcere. quidam dicunt qđ ſic: qꝛ licet quan-
docũq̃ ante ſniam. C. ſenten. reſcin. non poſ.
peremptorias. qđ dño meo nõ placet: niſi in
abſente cã reipu. vel in minoribus ſeu econ-
tra aliud dicamus: vel niſi per ambitionem
ſeu doloſe ſit interpoſitũ ſcđm decretum. ad
hoc. ff. de iudi. ſi pretor. j. eo. c. ij. ff. de rebꝰ eo-
rum qui ſub tuto. vel cura. ſunt. magis puto
§. pe. ¶ Sed quo iure petetur ſcđm decretũ
dicas per act. vt. ff. de dam. infec. inquilino.
Sed per quam dicas per act. in factum cum
non exprimatur noĩe actionis: vt. ff. de pre-
ſcrip. verbis. quoties. vel dic ſcđm. R. ꝙ iudi.
offi. locum habet. arg. ſ. de offi. iudi. c. ij. ꝛ in-
ſti. de offi. iudi. ꝛ qđ dicit. l. inquilino actio. ex
pone. i. vtilis petitio que cautio petitur ſimi
lis expoſitio. ff. de actio. ꝛ oblig. actionis ver-
bo, ꝛ. ff. de ſuc. edicto. l. j. §. decretalis.

16 Et quis eſt effectus † ſecun-
di decreti? Et quidem quia is qui iuſſus eſt
poſſidere ex ſecundo decreto ſtatim fit dñs
ſm Job. ſi tamẽ aduerſarius dñs erat: alias
paratur cauſa vſucapiendi. ff. ſi ex nox. cau-
ſa aga. l. ij. ff de noxa. electio. in fi. ꝛ ſcđm hoc
intellige. ff. de dam. infec. ſi finita. §. iul'. et ſe-
quenti. §. ſi de vectigalibus. et tunc poſſeſſor
primus ſcꝫ contumax omnino remouetur a
poſſeſſione: vt ea. l. §. vbi autem. ꝛ dicunt do-
ctores quidã ꝙ etiam ſciens alienum longo
tẽpore preſcribit cum iuſte poſſideat. ff. de ac
quiren. poſſeſ. iuſte. et de requi. reis. actores.
ſed contra. j. de preſcrip. quoniam. alij dicũt
quod ſecundũ decretum non facit aliquem
dominũ ſed poſſeſſorem tantum generaliter
argu, ſ. vt lite non conteſta. quoniam. §. vlti.
ſecundũ intellectum quem Jo. poſuit ibi poſ
ſeſſorẽ dico: facit in hoc vt exoneretur ab one
re probandi debitum. ſi. j. de ſolu. c. vlti. C. de
non numera. pecu. auſ. cõtra qui propriam
ſcripturam: ſed non preſcribit: imo quando-
cunq̃ dominus venerit ꝛ obtulerit debitum
reſtituetur ei res ſua: niſi diſtracta ſit auto-
ritate iudicis: vt. C. de diſtract. pigno. ſi ꝑus.
ꝛ quod dictum eſt: ſcilicet quod per interpo
ſitionem ſecũdi decreti ſtatim dominus fiat
in cautione dam. infec. et in noxa. act. verum
eſt tantum et ſpeciale: quia in alijs non legi
tur: ſic intelligunt. ff. de dam. infec. ſi finita. §.
iulianus. et de acquiren. poſſeſ. poſſideri. §.
vltimo. ꝛ. ff. de noxa. ac. et generaliter. et ſi ex
noxa. cauſa aga. l. ij. et ſic intellexit Goffre.
Sed contradicit eis. C. ſi in cauſam iu. pig.
cap. ſit. l. vltima. ff. de re iudi. a diuo pio. et
hoc quod no. infra de pig. §. qualiter contra-
hatur. verſi. preterea. ff. ſi ex noxa. cauſa aga
tur. l. ij. et de noxa. ele. §. vlti. et. C. de iudicijs
properandum. §. ſin autem reus. ſcđm do-
minum meum hec iura tamẽ ſecundũ alios
intelliguntur in noxali act. non in alijs niſi
lis conteſta. ſit. Quid ergo operatur ſcđm de
cretum vt miſſus faciat fructus ſuos cum
verus poſſeſſor ſit ꝛ bone fidei punitur pri-
uationem beneficij ſeu depoſitionem pa-
tiendo.

Item punitur priuationem
beneficij ſeu depoſitionem patiendo: ſcilicet
ſi excõmunicatus ſteterit per triennium cla
ues eccleſie contemnendo: vt no. ſ. de etate et
qualitate cum bone. in fi. Idem eſt ſi per bi-
ennium: vt. j. de peni. c. vlti. Idẽ eſt ꝛ ſi per an
num in criminalibus. xj. q. ĩĩĩ. rurſus cer
te. Item in ciuilibus vt in ſuperioribus. et
xj. q. ĩĩĩ. quiſquis tandẽ. ſi nec iſtud pro-
ficit deponetur: vt. j. eodem veritatis. ꝛ ſic cre
ſcente contumacia creſcit ꝛ pena. ſ. vt lite nõ
conteſta. quoniam. in fi. et. j. de exce. prela. c.
fi. ꝛ iunge quod not. ſ. de maio. ꝛ obed. §. fin.
¶ Ex premiſſis patet ſcđm Goffre. que ſit
differentia inter primum ꝛ ſecundum decre
tum ꝛ ſunt hec. ¶ Primum decretum cuſto-
dem tantũ conſtituit miſſum: vt no. ſ. §. quis
ſit effectus primi. ¶ Secundum vero poſſeſ-
ſorem facit ſemper ꝛ aliquando dominum:
vt no. ſ. eodẽ. §. ¶ Secũda differentia eſt: qꝛ
poſt primum eſt poſſeſſio commutabilis: ſed
poſt ſcđm incõmutabilis ſcđm Goffre. hoc
non põt intelligi niſi qñ agit realiter: ꝛ ſcđm
opi. illorũ qui dicunt ꝙ in realibus interpo-
nit ſcđm decretũ: qđ tñ nõ puto verũ: vt not.
ſ. eo. §. ꝛ. §. vbi locum habet. ꝛ vt lite non cõ-
teſta. §. in alijs. ¶ Tertia differẽtia eſt: quia
miſ. in poſſeſ. ex primo decreto ſeruat ꝛ cuſto
dit rem: ſed paſſus miſ. colit. ſed miſſus ex ſe
cundo decreto poſſidet et colit: vt not. ſ. eiſ-
dem. §. ¶ Quarta differentia eſt: quia miſ-
ſus ex primo decreto nec fruitur fructibus
nec etiam vtitur niſi in caſibus: ſed miſſus

ex ſecūdo decreto ⁊ vtit ⁊ fruit: vt probāt iu ra in eiſdē.§.allega. ¶ Quinta differētia eſt: q꞉ miſſus ex primo decreto cōpatitur reum in poſ.eſſe: ſed miſſus ex ſcdo deijcit: vt.ff.de dam.infec.ſi finita.§.ſi forte. duo enim inſo lidum eandem rem poſſidere non poſſunt.ff. de preca.duo.⁊.ff.de acquiren.poſ. poſſideri §.econtrario.⁊.§.trebatius. ſm Goffr. ¶ In fi.notandū quinqꝫ auxilia contra illum qui non admittit venientē in poſ. vel non patit eum poſſidere: vel dolo impedit quominus poſſideat. ¶ Primo quia punitur in expen ſis:vt.j.de ſequeſtra.poſ.ca.j. ¶ Secundo q꞉ in reali ac.eo non obſt. ꝙ non poſſidet effici tur verus poſſeſſor elapſo anno.j.eo.contin git.ſed veniens infra annū ;recuperat poſſeſ ſionem dūmodo ius nō periclitet.i.dūmodo expenſas reſtituat.j.eo c.j. ¶ Sed Goffr.in tellexit iuſtitiā periclitari perēpta re in qua facta eſt miſſio cū apud miſſum peritura nō eſſet.vñ in hoc caſu etiā ſm ca.aget in ſubſi dium ꝯtra impedientem quāti intereſt miſſi fuiſſe in poſſeſ. corporal'r.ff.ne vis fiat ei qui in poſ.miſſus eſt.l.j.§.hec verba.⁊.ff.vti poſ. ſi duo.§.vl.ſicut al's re perēpta vel vſucapta agit in ſubſidiū act.neg.geſt.ff.de neg.geſt.l. fi.ſm Goffre. ¶ Tertiū q꞉ pōt excōicari:vt.ſ. vt lit.nō cōte.tue.⁊.c.qm̄.§.vlti. ¶ Et not.ſm Goffr.qđ ꝗuis excōicatio ſuccedat loco miſ ſionis in poſ. in illis caſibus in quibus miſ ſio fieri non pōt:vt.ſ.vt lit. nō ꝯte.tue.non tñ currendū eſt ad excōicationē cōtra prelatos: ſed ꝓcedendū ad ſuſpenſionē vel interdictū terre vt.ſ.de offi.dele.ſane q꞉.⁊.j.e.veritatis. ¶ Sic ⁊ faciendū eſt qñ opꝫ ꝓcedere contra laicos excellentes.ſ.de offi.deleg.p.⁊.g j.de iureiur.ex reſcripto.⁊.j.de ſpon.nō eſt nobis ſm Goffre. q꞉ dignitati ſemꝑ deferendū eſt ⁊ perſonis in coactionibus inferendis.ſ.de offi.deleg.paſtoralis.rñ j. Sed nec vniuerſi tas vel collegiū hodie ſunt excōicandi: ſed il li dūtaxat de vniuerſitate v'l collegio qui cul pabiles comprobant: vt in aut.d.n.de ſent. excōica..extra romana eccleſia.et.j.ceterum interdicti.§.fi.⁊ ad hoc ideo dicit quia culpa ſuos tm̄ dꝫ tenere autores.j.de his que fi.a ma.par.capi. queſiuit. ¶ Ergo ſi conſtat ꝙ tota vniuerſitas vel totū collegiū delinque ret excōicari poterit:ſed hoc difficulter con tingit:vt no.ſ.de dolo.§.et contra quē.⁊ hoc dictum extra romana.innuit euidenter:pōt tñ ſic fieri excōicatio:excōico prepoſitū deca num et archidiaconū: et omnes alios de tali collegio q꞉ noluerunt parere mādatis meis infra de cleri.excō.mi. propoſuit.j.de prebē. pro illoꝝ ſnīa etiā interdicti rite fert in tales quia et pro delicto alterius ferri poteſt vt.ſ. dix.⁊ probatur.xxiiij. queſtio.iij.ſi habes.

¶ Quartum quia poteſt conueniri quanti intereſt aduerſariū poſſeſſionem habuiſſe.ff. ne vis fiat ei qui in poſ.miſ.eſt.l.j.reſpon.j.et §.hec autē verba.ff.vti. poſ.ſi duo.§.vltimo. ¶ Quintum q꞉ manu militari citandus eſt ff.ne vis fiat ei qui in poſ. miſ.eſt ſi quis miſ ſum.⁊ derci ven. qui reſtituere. et vt in poſ. leg.is cui.§.miſſus. ⁊ ſi per alium impedia tur tenetur impediens ad intereſſe: vt.ff.ex quibus cau.in poſ.ea.l.pe. quid ſi ſol.non ſic contra principalem reſtituitur actio.ff.de eo per quem factum eſt.l.vlti.ff.de dolo. elegan ter.l.penulti. ¶ In primo agitur officio iudi cis. ¶ In ſecundo condi.ex canone. ¶ In ter tio vero act. in factum ex illo edicto. ne vis fiat. ¶ Sextum etiam cōpetit ſcilicet vt aga tur act.in factum ex illo edicto ſi quis ius di centi non obtem.quod dic vt not.ſ.eo.§.qua pena.ſub.§.ergo eſt modus.verſi. Item tam cōtra actorem.⁊ hec ſufficiant in rubri.

¶ De eo qui mittitur in poſſeſſionem cauſa rei ſeruande. Rubrica.

Quia ſepe contingit. qđ propter dolū ſeu cōtumaciā aduerſe partis is ꝗ preſens eſt ponitur in poſ. rei petite vel pro modo debiti declarati:vt no.ſ.vt lit.nō ꝯte. qm̄ frequēter.§.in alijs.ver.ſeq. ideo viſo de dolo ⁊ cōtumacia videmus de eo qui mit.⁊c. q꞉ hec rubrica in ſuperiori plene expoſita eſt ⁊ tractata:ideo nō inſiſto. ¶ Sed vnū not.ꝙ ſi non ſteterit per illū qui paſſus eſt miſſionē in poſ. quominus infra annū caueret. Sed per iudicē non imputat ei: imo nec obſtante lapſu anni poſtea recuperat.j.e.c.ij.j.ti.j.c.j. Idē eſt ſi per aduerſariū ſteterit.j.c.cum ve niſſent ſed non intelligo qđ in hoc.c. cum ve niſſent.cautionem obtulerit in forma iudicij nec in modū querele: q꞉ videret renunciaſſe appellationi ſue.ſ.de offi.dele.gratū.ſed tra ctando de cōpoſitione narrauit factū dicen do:ego appellaui ex tali facto:nec volo renū ciare appellationi ſi tñ aduerſarius meus vellet ego redimerē.vl.lib. vexationē meā et ſtarē iuri dūmodo reſtitueret mihi poſſeſſio nem:ſed aduerſarius nō admiſit niſi eñ ſic intelligas nō bene ſequit id qđ mandat in quiri de cā appel. ¶ Sed alij dicunt ꝙ hoc contingit:q꞉ per ad aduerſariū ſtetit vt dixi: qđ nō approbo nec admitto:q꞉ ſi ſemel extin ctam cōfiteant appellationē in perpetuū nō reuiuiſcet hoc modo: q꞉ is nō eſt modus ſeri ptus.hoc de conſe.diſt.iiij. queris.ff.de ſolu. qui res.§.aream.vij.qōne.j. ꝗ periculoſum. ¶ Oblatio enim neceſſaria eſt.cum tm̄ facto

a ❡ Facto opꝰ. adde. c. paſtora. de off. ord. ⁊ in. c. j. de eo ꝗ mit. in poſ.

b ❡ Qualiter dicat̃ lis pendere. Adde text. gl. in cle. ſi. e. tit. facit gl. l. c. j. de mu tu. peti.

a opus ᵃ hic ſit non ſufficit ſola volũtas offerendi cautionẽ. j. e. c. j. ſic. C. de ꝯdi. cã da. ſi repe tendi. ⁊ hoc intelligas de volũ tate que remãſit ĩ finibꝰ ſuis: vel etiam ſi obtulerit ſed non ꝯſtitit: cũ eẽt qui reciperet: vt ſ. de offi. ordi. paſtoralis. §. vl- ti. ſecus ſi non fuit qui recipe- re vellet q: tũc ſufficit nõ dico ſola volũtas: ſed oblatio vt. j. codẽ. c. ij. ⁊. iij. ⁊. j. tit. ij. c. j. §. ce- leſtinus papa. ❡ Jllud no. di- gnum qđ ſicut in miſſione re- quiritur ſummaria cãe cogni tio: vt not. ſ. vt lite nõ cõteſt. §. ĩ aliis. ⁊. §. ꝙ ſic ⁊ ſup. ſi ĩ reſti. vnde abſente illo qui miſſus eſt nõ fit. reſti. ſed ad interrum pendam ꝑſcrip. annalẽ ſufficeret infra annuꝫ facta oblatio: vt. j. de verb. ſig. dilecto. ⁊. ſ. de off. or. paſtoralis. §. vl. ❡ Alibi aũt operant̃ verba ⁊ factũ no- cet. ſ. de elec. eccl'ia. j. j. de ap- pel. ad audiẽtiã alibi tantũdẽ ⁊ facto ꝙ vbo ⁊ ecõtra. ff. de le gibꝰ. de qbꝰ. j. de app. ad au- dientiam. ⁊. c. vt noſtrum. ſ. de maio. ⁊ ob. legebat̃. ❡ Sed et ſi non inueniunt̃ oẽs iudices ſufficit qđ coram vno cautio offeratur. vt. j. cod. c. ij. ⁊ eſt rõ q: ⁊ ſufficit ꝙ coram honeſtis perſonis ſit oblata ⁊ data. ſ. de offi. ord. paſtoralis. §. vl. alias eñ ſi ſint plures iudices dati non vꝫ qđ ab vno fit niſi adie- cta fuerit clauſula: qđ ſi non oẽs: vel ꝙ ſi ambo. ſ. de offi. de le. cãm. ⁊. c. prudẽtiã vl' niſi vi ces ſubdelegate ſint. ſ. de offi. deleg. ſup q̃ſtionũ. §. ſi ꝓ duo. ⁊. c. licet. et ca. duo delegatoꝝ.

❡ Ut lite pẽdẽte nihil debeat innouari. Rubrica.

1 ❡ Lis qualiter dicatur pen dere.

Sciens reſcriptum contra ſe impetratum non debet aliud in preiudicium impetrantis innouare.

4 Monachus lite pendẽte a mo naſterio non eſt eiiciendus.

5 Lite pendente an aliquid in- nouari poſſit.

Quoniam agens rea li actione poſitus in poſſeſſio- nem cauſa rei ſeruande poſt an- num efficitur verus poſſeſſor. lꝫ contumax de ꝓprietate agere poſſit: vt pꝫ ſ. tit. proxi. c. j. Jdeo dicamꝰ qđ eſt commodũ poſſeſſionis: eſt aũt commodum in hoc ꝙ li- te pen. nihil innouet̃: vt dicit rubrica que ius facit: vt no. j. de bñfi. ec. ſine di. ꝯfer. vel ſic di- ctum eſt. ſ. qualiter ſtatus reꝫ abſentis ꝑ cõ tumaciam immutat̃: nã poſſeſſio rei de qua agit̃ in ꝑſentẽ trãſfert̃. Sꝫ nõne crederet ali ꝗs qđ codẽ mõ. poſſet aliqđ immutari circa ſtatũ cãe lite pendẽ. iõ ſubijcit̃ hec rubrica ſm Hoff. videamus igit̃. ❡ Qual'r dicat̃ lis pendere et qualiter hec rubrica intelligat̃.

1 Qualiter dicatur †lis pen-

b dere. ᵇ Et quidem per appella. nam ſuſpẽſa ſunt omnia ſm Goffre. donec ad ſuperiorem negotiũ tranſmittat̃: vnde executio interim dꝫ eſſe in ſuſpenſo. ſ. de offi. delc. paſtoralis. §. preterea. ⁊ ſic ſnia dꝫ eſſe ſuſpẽſa. j. de ap. ſepe cõtingit. j. de ſen. et re iudi. c. j. C. de rebꝰ credi. ⁊ iureiur. ſi quis iuſiur. ⁊. l. gñaliter. et de appella. precipimus. §. huic. ❡ Jtem per recuſationem quia pendẽte recuſatione ſilet officium recuſati. j. de app. ſecũdo requiris. ⁊. c. cum ſpecialis. ❡ Jtem per ꝯſultationeꝫ ſeu relationem. nam ea pen. nihil innouari debet referentem. iij. q. j. nomen. iij. q. vj. mul- tum. C. de relatiõibus. l. ij. imo ex illo tempo- re ex quo iudex dicit ſe relaturũ ſuſpenditur negotium. C. de app. ex illo. quia debet refe- rens expectare rñſum ſuperioris. vj. q. iij. de- niqꝫ. et hoc nedum in cauſis: ſꝫ ⁊ in aliis ne- gotiis obtinet. ſ. de offi. leg. licet. ⁊ de poſtu. ꝓcla. bone. ij. §. nec nocebat. ❡ Per hos mo- dos et conſimiles ideo ſuſpendit̃ iuriſditio quia in eo in quo ad ſuperiorem recurritur: recurrens a iuriſditiõe inferioris eximitur. j. de appella. directe. ⁊. c. paſtoralis. ſm Hoff. ❡ Bene exemplificatum eſt qualiter proceſ ſus inferioris ſuſpendatur et nedum per pre dictos modos: ſed etiam per dilationem da tam ſuſpenditur. j. de appella. ſignificare. C. de dila. ſiue pars. et de predictis modis et multis aliis in quibus non ſolum ſuſpendi- ſed diffiniri dicitur iuriſditio. Jnuenies ſa tis notandum. ſ. de offic. delega. §. et qua liter finiatur. Sed quia in hoc titulo de alio etiam martino tractatur ſcilicet qualiter li- te penden. a partibus nihil eſt innouan- dum. ideo dic quod nedum ſupradictis mo- dis dicitur lis pendere: in quo et ex quo ali- quis mouerit litem contra aliquem pendere dicitur: ſiue lis cõteſt. ſit ante ſentẽtiam dif-

ſi.J.eod.eccleſia.c.vl.ſiue etiã lis conte.nõ ſit. Sed ſolus vocatus ſit quis ad iudicium:vt J.eodem.a memoria.ꝛ.c.laudabilẽ.ꝛ.c.fin.Š. de iudi.c.j.J.de deſpon.impub.ad diſſoluendum.§.ne vero quiſꝙ.in fi.nam ex quo negotium inceptũ eſt pendet.J.de accu.olim.J.v.ꝛ p. ¶ Quinimo ex quo aliquis ſcit reſcriptũ contra ſe impetratũ non debet aliud innouare in preiudicium impetrãtis infra de accuſa.ſuggeſtum.Š.de ali.iudi.mu.cauſa fac. c.j. ¶ Idem videtur ex quo ſcit qꝺ aduerſarius ad ſedẽ apoſtolicã miſit nunciũ pro negotio de quo queritur.Š.de offi.delega.cum cauſa.§.fi. ¶ Nec ob.J.de verb.ſignifi.ex parte.j.vbi videtur qꝺ non dicaꝛ lis pendere vbi demũ li.conteſt. Sed dic ꝙ aliud eſt lis mota vt ibi:ꝛ aliud lis pendens vt hic:vel melius dic ꝙ ibi querebatur de actu habito extra iudiciũ:ſcilicet de lapilli iactu ꝛ de actu habito in iudicio ſcilicet de lit.conteſt.ꝛ ideo papa conſideratis verbis ſententie interpretatur.Š.de tempo.lit.conteſta.eſt intelligendum id quod ibi dicit de mota lite quid iuris.quomodo enim potuiſſet interpretari qꝺ hoc intelligeret de lapilli iactu cum adhuc lis mota coram iudice non fuiſſet.verum ſi fuiſſet queſitum.de citatione facta autoritate iudicis:niſi mens ſententie contradiceret poſſet contrarium reſponderi.nec ob.ff.rem ratam haberi amplius:quia licet non videatur petitum quouſꝙ lis conteſta.ſit quo ad penam cõmittendã vt ibi et.ff.de iu ius vocan.ꝙuis.tamen poteſt dici petitum videri quo ad hoc vt citatione facta nihil in partis preiudiciũ innouetur:vt arg.ꝛ.J.de matrimonio.contra.ꝯ interdictũ ecc.c.j.§.j.J.de peregri.ca.vnico.Š.de reſcrip.ſignificauit.J. eo.c.fi.J.de priuil.dudum.ꝛ patet in iuribus ſuperius allegatis ꝛ eſt hoc ſatis expreſſum infra de accuſa.olim.J.U.ꝛ.p.ibi poſt inceptum negotium.ꝛ ibi negotio pendente.nec enim poteſt dici lis conteſt.fuiſſet cum ibi agitur in modum inquiſitionis:et tamen dicit omnia innouata retractari debere:ſed ꝛ quãuis proprie loquendo non dicatur lis pendere ante litem conteſta.qꝛ nec lis eſt ſine cõteſta.arg.J.de verb.ſigni.forus.§.lis.eſt tamẽ quaſi lis:vel ſaltẽ negotiũ motũ eſt ſine cã:qꝛ dũ ꝓponiꝛ cauſa eſt.J.de verb.ſig.forus.§.j. ergo quo ad hoc de quo hic queriꝛ neꝙ negotio neꝙ cauſa pen.coram iudice ꝓpoſita:necdũ diffinita debet quicꝙ in partis preiudiciũ innouari:nec debet qs poſſeſſione ſua vel quaſi priuari.Š.de reſtit.in integ. cũ veniſſent.in fi.vij.q.iiij.nõne.ꝛ ptꝫ in his que no.J.eo.§.ſeq.ver.ꝛ generalr.ꝛ ver ptꝫ.ꝛ per totũ.xvj.q.iiij.nolumus.vt dr qſtio mota licet lis nõ fuerit ꝯteſt.ſicut.ꝛ.Š.de cõſt.cũ [illegible]

XX.fer.in fi.vñ ꝛ quo ad hoc:de quo hic queritur nedũ tps lit.cõteſt.ſed etiã tps mote diſcordie ſpectandũ eſt:vt ibi probaꝛ.ꝛ.Š.de reſtitu.ſpol.piſanis.rñ.j.ꝛ.§.porro.et ar.J.de iure pa.ex literis.§.mãdamus.ibi vel anteꝙ de iure patro.inter abbatiſſam ꝛ militẽ controuerſia eſſet ſuborta.q.d.ꝙ poſt ſubortam cum lis pẽdere intelligaꝛ non licuit pñtare. ad idẽ.J.de iure pa.cõſultationibus tñ eſt illa litera exponenda:ꝛ iunge qꝺ no.J.de app. §.quis ſit effectus.ſub.§.vnũ tamen.ver.ꝛ ſi quis.ꝛ.J.de app.ſub rubrica de relationibus et.§.quis ſit effectus.verſi.effectus etiã is eſt et de peregrinantibus.§.et quo priuilegio. verſicu.j.ij.ꝛ.iij.

Et qualiter hec regula intelligatur. Et quidẽ vt ſonat.ſ.vt ex quo aliqs vocatus eſt ad iudicium nil oĩno innoueꝛ in preiudiciũ vocati:ergo non dꝫ ei prohiberi quominus vtaꝛ priuilegio ſuo quo vti conſueuit.J.c.j. ¶ Itẽ priuilegiũ vel reſcriptũ lite pendente impetratũ non vꝫ niſi de hoc faciat mentionẽ.J.co.c.vlt.et de teſtibꝰ cauſam que. ¶ Scripſit tñ vnicũ.J.eo c.fi.ꝙ ideo non valuit ibi indulgentia impetrata qꝛ ſuper re litigioſa fuit obtẽta:ſed hoc nõ placuit Hoſ. qꝛ ibi agebaꝛ de iure decimarũ ꝛ de re incorporali in qua ꝛ ſi ſm vetera iura locũ haberet vitiũ litigioſi hodie tñ corrigiꝛ per auẽ. de litig.§.j.colla.viij.qꝺ dic vt no.Š.de ali.iudi.mu.cã fac.§.qualr cõpetat hec actio.ver. plus dico.vñ nõ fuit illa ratio.Sed qꝛ monachi preuenti fuerũt per cõuentionẽ:et iõ indulgẽtia eos nõ adiuuat.de iudi.ſi qs poſtea.Š.de foro cõpe.ꝓpoſuiſti.ff.de excu.tu.tutor petitꝰ.ꝛ qꝛ lite pẽ.fuit idulgẽtia ipetrata ſm Hoſt. ¶ Qꝛ gñaliter lite pẽ.nihil eſt innouãdũ C.vt lite pen.nulli liceat.hoc tñ fallit in caſibꝰ quos no.J.eo.ꝟ.in caſibꝰ. ¶ Nec
2 monachus † lite pen.deijciendus eſt a monaſterio vel excõicandus vel ſuſpendendus iniuſte a prelato ſuo ꝯ quẽ inquiſitionẽ impetrauit:vel qꝛ preſumiꝛ qꝺ malo zelo hoc faciat. ¶ Uerum nec prelato eſt debita obedientia ſubtrahenda. Sed ſi accuſatus aliquod impedimentum preſtiterit actori vt nõ poſſit probare qꝺ intendit totũ erit relaxandum.J.de accu.cũ dilectus.§.j.ꝛ.c.oli.J.U.et p.ꝛ.J.de teſti.tã lr̃is.§.j ꝛ.c.ꝯſt.tutꝰ ꝛ de teſt. cogẽ.ꝓuenit. ¶ Itẽ ſi ꝯtingat mr̃imo.accuſari ob cãm ꝯſanguinitatis nõ eſt priuandus alter coniugũ iure ſuo quouſꝙ cõſanguinitas ꝓbata fuerit.J.c.laudabilẽ. Sed ꝯ.J.de matrimonio contracto contra interdictum ec.c.vlt.Sꝫ nõ ob.loquiꝛ enĩ qñ ꝓhibitũ fuit per eccleſiã ne ꝯtraheret:et ipſi ex certa ſciẽtia venerunt ꝯtra,ideoꝙ propter ꝯtumaciã

ſuam ſeparant quouſq; de cā cōſtiterit an vera ſit vel falſa: ſm laudabilē loquit qñ acqſiuit ius alter in alter in facie eccleſie: vel ſaltē eccleſia non ꝯdicēte: hoc ius nō dʒ admittere niſi cā ꝓbata ſʒ ius acqſitum ꝯ ꝑceptū ꝑlati ſuſpēdit: ergo aliud in ꝯhēdo aliud in ꝯcto: vt ptʒ.j.de teſtibꝰ. ſuper eo. ⁊ de eo qui cog.ꝯſang.vxo. ſue.ſup eo.⁊.c.de illo.⁊ de conſang.⁊ affi.cū ſup eo. ⁊ de ſpō. ꝑterea. ij. ¶ Sic ergo neuter priuandꝰ eſt iure ſuo ꝙ acqſiuit ſi ſimul voluerint ꝯmiſceri. alˀs ſi alter renuat ⁊ habeat ꝓbationes incōtinenti paratas interdicitur copula maxime in gradibꝰ diuina lege ꝓhibitis.ṡ.de reſti.ſpoli.lr̄as.§. ꝑterea. ⁊.§.ſequē.⁊ de hoc dic vt no.ṡ.de reſti.ſpo.§.qm̄. ſub §.ſed ⁊ vbi. alias per iudicē non eſt interdicēdū cōmerciū. ¶ Sed conſcientia ꝓbabilis aliqñ interdicit qñ propulſat alterū debet eam potius ſnīam excō. humiliter tolerare: ꝙ̄ ꝯ conſcientiā venire ne edificet ad gehennā: ſcrupuloſā aūt conſcientiam ad conſiliū ꝑlati deponere pōt: vt dicta decre. lr̄as.§.j.⁊.§ porro. j.de ſimo.ꝑ tuas.ij.⁊ de ſen.excō.inqſitionem.ṡ.de ſeru.in or.fa c.j ⁊ de eta.et quali.ad aures. et adde qḋ not. j.de clandeſti.deſpō.§. qualiter ꝓhibeant. Item ſi lite pen.cū prima contrahat cū ſecūda ſeparatur ad tempus. j.de ſen. ⁊ re iudi. tenor. ¶ Et generaliter nihil aliud innouandum eſt.viij.q. iij. nōne.ṡ. de offi.deleg.cauſam. j. de diuor.porro.ṡ.de reſti.ſpolia. ex conqueſtiōe.xvj.q j.hinc etiā. ⁊.q.iiij.volumus.xv. qō.vlt.c. vlt.et.ṡ.de reſti. in integ. cum veniſſent.C.de rei vend. l.vlti. ṡ.de conſti.cum. M.fer.in fin. nedum autem lite pen. prohibita eſt innouatio[a]: ſed etiam app.pēn.C.app.l. iij.ff. de appel.nō reci. ſciendū. ṡ.de elec. conſiderauimus. ff. de appel. penden.nihil inno.in rubro et nigro. j.de ap.bone m̄.et.c.di lecte.et.c.vt noſtrum.ij. qō.vj.anteriorum.§. ad hoc.et.c.decetero.et.c.qui ſe ſcit.⁊.c.arguta.et.c.quoties.de appel. dilectis.§. qꝛ vero. ¶ Hoc tamen fallit in caſibus ſcḋm Goffre. ¶ Primo quia ſi poſſeſſio appellantis turbata fuerit eo ſuper quo appellatio eſt interpoſita pretermiſſo poterit per ordinariuʒ reformari. j.de appel. cum teneamur. ¶ Secūdo quia ſi ordinarius ignoret appellatum probabiliter excōmunicare poterit appellantē j.de ap. ſi duobꝰ. ¶ Tertio quia ordinarius punire poteſt appellantem notorie delinquentem. j.de appe. cum ſit romana.§. fina. ¶ Quarto quia per eundem poteſt moderari tempus appel. ſi forte appellās nimis ꝓlixum duxerit aſſignandū. j. de appel.cuʒ ſit romana.c.cōſuluit.§. illos autē. ¶ Nec pretermittendum eſt quod etiam ordinarius a quo ap.eſt in alia cauſa tanꝙ̄ ſuſpectus poterit recuſari: excipitur tamen crimē graue et manifeſtum. j.de appel.ad hoc.et c.propoſuit.nec ob quod iudex offenſus non eſt: vnde ab eo appellari nō poteſt. ff. apud eum a quo appel. l.vnica. quia nec iniuria videtur fieri iudici ſi appelletur ab eo. C.de appel.et in maioribus.quia licet ſm.l. ordinarius nō recuſetur: vt in auten.vt differ.iudi.§. ſi vero. coll.ix.et.C.de iudi.auten.ſi cōtingit. ¶ Tamen ſcḋm cāꝑ. recuſatur vt probatum eſt: et probatur.iij. qō.v.quia ſuſpecti.et. j. de appella cum ſpeciali. ¶ Item ꝙ̄uis iudici a quo appellatur non fit tanta iniuria ex qua agi poſſet: fit tamen ei aliqua iniuria.argu. ff.de arbi. litigatores. nam et iniuriam facit ſynodo qui ab ea ſemel iudicata et deposita iterum reuoluere et diſputare contendit. C. de ſumma trinita.l. iiij. et ideo timendum eſt ne prouocatus obeſſet. ṡ. de offic.delega.ſuſpicionis.et argu.ff.de bonis lib.qui cum maior.§. ſi libertus.licet moueri non debeat: vt not. j. de appel.§. quando. ver.quod autem.vel dic qḋ facilius recuſat ſm cano.ꝙ̄ ſm. ll.ſicut et facilius appellat ſcḋm Goff. j.de appel.ſi vero.quod dic vt no. j.de appel.ſub rubrica de recuſa.§.j. ¶ Item
b ſede vacante [b] nihil eſt innouandum: quod dic vt not. j. ne ſede vacante. ¶ Item cauſa reſtitutionis pendente nihil innouandum eſt.C de in integr.reſtitu.poſtu.ne quid noui fiat.l.vnica.

3 Patet ꝙ lite †pēdēte nō eſt aliud innouandū per iudicē qui cognoſcit vl per aduerſarium. hoc tm̄ fallit aliqñ quo ad expēſas preſtādas parti litigāti egēti: ſicut ptʒ in his que not. j.de app.§.quis pōt accuſare.ſub.§.admittunt.ver.hoc aūt.⁊ ſe.certe nec aliud innouādū eſt lite nō pēdē.qꝛ nemo

ſpoliādus

a ¶ Lite pēdente prohibita eſt īnouatio. adde Rotā.titu. de reſcrip. deciſiōe.xxv. in nouiſ.

b ¶ Sede vacante. adde. Franc. paui.i tractatu de ptāte capituli ſede vacante vbi diffuſe.

ſpoliandus eſt poſſeſſione ſua iniuſte nec per aduerſariū.ſ.de reſtit.ſpo.Itē cū qs nec per iudicē.ſ.de reſt.ſpo.cōquerente.alias reſtituendū eſt an litis ingreſſum:vt ibi dixi. ¶ Uidet igit titulus iſte ſuperflu⁹.qr ex quo phibitū eſt etiā lite nō pendēte:vt.ſ.multo forti⁹ lite pen. ¶ Rñdeo imo aliud hic ⁊ aliud ibi cū em̄ lite nō pen.ſpoliatur qs non ſit reſt.niſi oblato libello ⁊ lite conte.vt pz in his que no.ſ.de reſti.ſpol.§.j.ſub.§.intelligendū.ver. Itē no.⁊ ſequētibus.⁊.§.a quo peti poſſit.⁊. qd ſi quis abſens.⁊ preceden.q̄uis aduerſarius abſens ſit per cōtumaciā.ſ.de of.dele. cōſultationib⁹.ſm.T. ¶ Sz ſi lite pen.ſpoliatur qs ſicut ſpoliatus eſt ordine iudiciario non ſeruato ſi reſtituendus erit iuris ordine non ſeruato:dummodo de his duob⁹ fidem faciat.ſcz qꝫ immutata ſit:⁊ qꝫ facta ſit imutatio lite pen.vt pz.j.c.j.non ergo porrigetur libellus.ſed de plano intentabit of.iudi.qđ dic vt no.ſ.de of.iudi.§.⁊ vtrum deſideret.⁊. item aliqñ de plano . ¶ Sicut aūt prohibet iudici ⁊ aduerſario qꝫ nihil debeat innouari lite penden.temeritate propria:ſic ⁊ prohibetur qꝫ nec autoritate principis hoc faciāt vt pz.ſ.§.j.rñ.j.ver.item priuil. ideo prohibent.ll.vt lite pen.vel poſt prouocationē id eſt appellationem.aut poſt dif.ſententiā nulli liceat imperatori ſupplicare:vt.C.vt lit.pē. in rubro ⁊ nigro.de lite ⁊ appellatione patet. exemplum.ſ.eo.§.verſi.nedum.⁊ ſub.§ rñ.j ¶ De dif.ſententia habes exemplum.ſ.de reſti.ſpolia.audita.quia nunq̄ vult papa autoritate ſui reſcripti retractare id quod iuſte factum eſt.vel ſententiatum vt patet ibi:⁊.ſ. de fil.preſby.ex tua.quia priuileg.concedere in preiudiciū alterius non eſt moris ſui.C.de emanci.li.nec auus.ſ.de reſcri.c.ij.⁊.c.ad aures.⁊ de of.del.ſuper eo.⁊ đ off.or.lz.j.⁊ de ma. ⁊ obe.per tuas.⁊.ca.cum inferior.j.de cenſi. prohibemus.⁊ đ ſtatu mo.in ſingulis.§.porro.⁊ de relig.domi.c.ij. ¶ In caſibus tamen admittitur ſupplicatio ante litē conte.ſ.pro executione iuris communis vel pro iuſtitia cōmuni.ſi tamen iudex loci primo adit⁹ fuerit ſi negligens extitit:cum circa ius cōe partes ſuas ad plenū potuiſſet cōmodare.in aut de man[illegible]prin.§.ſi tibi.colla.iij.⁊ vt diffe.iudi.in prin.⁊.§.ſi quis.col.v. Sed ſi priuilegiū impetratum ſit valet.q̄uis iudex aditus nō fuerit:qr non potuit eſſe ſufficiens in priuilegio dando.ſed poſt litem cont.nullo modo lz.C.vt li.pē.l.vl.hoc ſz.l.nā ſz can.idē ē poſt citationem arg.in his que no.ſ.de alie.iud. mu.cauſa fac.c.ſi.§.qualiter.competat.ver. plus dico.⁊ patet.ſ.§.qualiter.ver.ſe. ¶ Itē etiam poſt litem conteſt.admittitur ſupplicatio in caſibus.ſ.vt acta edantur. ¶ Uel ſentētie editio fiat.C.vt lit.penden.l.ij.j.de fide inſtru.ſ.perpetuus vicarius.⁊ de hoc no.j.de proba.§.quid debet.ver.item licet. ¶ Uel vt alius aſſocietur iudex.ſ.de of.dele.cauſam.⁊ c.coram dilecto. ¶ Uel mutetur.qr neceſſariū eſt teſtimoniū ſuum.j.de teſti.dilecto. ¶ Uel vt terminetur cauſa vel citius finiatur:vt in autē.in medio litis non profer.ſacras .inſ.§. ſuper hoc.colū.viij. ¶ Item ſimoniaco in ordine vel publice infamato interdicitur executio ordinis lite penden.j.de ſimo.accuſatum ⁊.c.quoties. Et breuiter ſecundum ca. indiſ. licet reſcriptum vel priuile.impetrare etiam lite penden.dummodo ex certa ſcientia principis impetretur:vt patet.ſ.in ſumma de reſcrip.§.quod cui preiudicet.ff.ne quid in loco publ.l.j.§.ſi quis a principe.⁊.§ merito .j. eo.c.vlt. ¶ Sed ſecundum.l.lit.conteſt.nullo modo poteſt priuilegium impetrari ſuper his que in litem deducta ſunt:ſed ſuper aliis licet.ſi tamē fiat ſine magno incommodo aliorum ſcz vt detur priuileg.ducendi aquam ex flumi.pub.vel edificandi in publico:vt in proxi.§.vel petatur ad tempus quod certum eſt deberi:⁊ in ſimilibus.C.de preci.imper.offe. quoties. ¶ Quid ſi iudex mutauerit aliquid lite penden. corrigat diſcrete quod indiſcrete egit:ne inde naſcantur iniurie:vnde iura naſcuntur.j.de accuſa.qualiter.j.magne em̄ prudentie erit hoc.xxij.q.iiij.magne.xxxv.q. ix.quod quis nam ⁊ ſententia pape corrigi poteſt vt ea.cauſa.⁊.q.ſententiā.⁊.c.veniam ſ.de in inte.reſtictum ex literis.§.j.nec imperator verecundatur reuocare errorem ſuum imo potius vult ipſum corrigere.q̄ qꝫ a ſucceſſoribus corrigatur:vt in autē.de nuptiis rñ.j.colla.iiij.ad idem.ſ.de vſu pal.niſi ſpecialis.tamen iudex debet inuenire aliquam occaſionem vt quam cautius potuerit reuocet quod iniuſte egit:vt in proxi.c.ne ipſius vileſcat autoritas vl' differat negotiū ⁊ ſubſiſtat:qr ſi principium ordinatum non fuerit nihil ordinabiliter poteſt ſequi.j.de accuſa. qualiter primo. ¶ Igitur quicquid fit lite pēden.in priſtinum ſtatum reducendum eſt:vt patet.j.c.j.⁊ in ſuperioribus antequam procedatur amplius in litem quod enim contra l.fit.per.l.diſſolui meretur.x.diſ. vides. imo nec firmitatem habet.j.de teſtibus.in nomie domini.nec valet quod ſequitur ex eo vel ob id.vt.C.de legibus.non dubium. ſ. de elect. qualiter poſt obitum.j.de rerū permu.c. vlt. ¶ De vitio litigioſi de quo fit mentio .j.eo. eccleſia.j.dic vt not.j.de alie.iudi mu.cauſa facta.§.qualiter competat.⁊ not.qꝫ ex quo ſuperior ad ſe negotium aliquod reuocauerit non eſt aliquid ab inferiore attentandum quod ſi fiat, totum reuocabitur.j.eo.eccleſia

ij.ſ.eo.c.ſ.§.vltimo.quod dicit no.ſ.de ordi.cogn'.§.ſin autem reus.verſi.breuius.in regula que ibi exponitur de qua re. ¶ In ſumma.not.q̄ is qui lite pen.aliquid immutat in expenſis condemnandus eſt.ſ. de dolo ⁊ contu.c.ij.ſ.ti.ſ.c.j.in prin. ⁊ in fi.quinimo ſecundum.l.dicta pena ſcilicet de condemnatione expenſarū locum habet ⁊ deſiderium ſuum effectu caret ⁊ infamis efficitur.C.eod.l.penul.⁊ vltima.

¶ De ſequeſtratione poſſeſſionum ⁊ fructuū. Rubr.

1 Sequeſtratio q̄d ſit.
2 Sequeſter q̄s ſit.
3 Sequeſtrādi ſunt duo modi.
4 Sequeſtratio an ſit licita.
5 Sequeſtratio qualiter finiaṫ.

a ¶ Quid ſit ſeq̄ſtratio. Add. Car. in cle.j.in xv.⁊ xvj.q co.ti.

Licet regulariter traditum ſit in ſuperiori rubrica quod lite pend. nihil penitus innouetur: nec moueatur quis a ſua poſſeſſione: hoc aliquando fallit q̄ꝛ aliquando fit ſequeſtratio. Ideo dicamus de ſequeſtratiōe poſſeſſionū hic videndū. ¶ Quid ſit ſequeſtratio. ¶ Quis ſequeſter. ¶ Quot ſunt modi ſequeſtrādi. ¶ Et an ſit licita ſequeſtratio. ¶ Et qualiter finiatur

b ¶ In caſib' tñ ſeq̄ſtratio admittiṫ.vid gl.⁊ do.l.c ij.e.ti.Arc. l.c.q̄ꝛ res. xj.q.j.Jo. an.i rl'a locupletari. d re iur.li. vj.in merc. ⁊ per Cy. Bal.⁊ alios.i.l.j.C. d prohib. ſequeſtra.

1 Quid ſit † ſequeſtratio.[a] Rei de qua agitur depoſitio: puta duo contendūt de aliqua re ponūt eam in manu communi: ſicut vulgariter dicitur: vel amici communis qui eam debet reſtituere ei qui obtinuerit: ⁊ interim eā cuſtodit.

2 Quis ſequeſter. † Depoſitarius rei in iudicium deducte ſiue amicus communis de quo dixi.ſ.proximo.§.⁊ probant hoc.ff.depoſiti.licet.⁊ l.proprie.ff.de verbo.ſignifica. ſequeſter.

Quot ſunt mo- 3 di † ſequeſtrandi. Duo: nam aliquando fit omittende poſſeſſionis cauſa: ⁊ tunc neuter litigantium poſſidet: ſed ſequeſter. ¶ Aliquā do vero ſequeſtratur res cuſtodie cauſa: ⁊ tunc poſſeſſio remanet penes poſſidentem: vt in legibus.ſ.eodem.§ proxi.ver.primus.allegatis.ſuper quo vide quod no.ſ.depoſiti.§.in quibus rebus.

Et an ſit licita ſequeſtra- 4 tio. † Non: imo generaliter eſt illicita. vnde dic de ſequeſtratione poſſeſſionum ſubaudi ſpecialiter prohibita vt.C.d prohi. ſequeſtratiōe.l. vnic.ideo reuocauit Inn.ſequeſtrationē quā celeſtinus predeceſſor ſuus arbitrio ſuo fecerat.q.d.non iuſte: vt patet.ſ.eodem.ca.ſ.§.j.⁊ ij.q̄ꝛ nemini turbanda eſt ſua poſſeſſio vt no.ſ.tit.j.vt lite.penden.ſub.§.patet.q̄ lite pen den.⁊ ſequentibus. ¶ In caſibus tamen ſequeſtratio admittitur [b]. ¶ Primus caſus in quo ſequeſtratio admittitur is poteſt notari.ſ.de conſenſu vtriuſq; partis.vt.ff. de ſolutio.ſi ſoluturus.depoſiti licet.ff.de acquiren.poſſeſſio.intereſſe.⁊ poteſt hoc agi ſequeſtraria actione.ff.depoſiti.ſi in aſia.§.cum ſequeſtro. ¶ Secundus caſus in re dotali que iuſta ex cauſa ponitur in ſequeſtrum: puta ſi furor mariti interueniat.ff.ſolu. matrimo. ſi cum dotem.§.ſi vero dotis.vel quando maritus cauere non poteſt ⁊ ſcandalizaretur ſi mulier miniſtraret hic ponenda eſt pecunia dotalis penes aliquem mercatorem: vt de iuſto ⁊ honeſto lucro coniuges ſuſtententur.ſ. de donatio.inter virum ⁊ vxorē.per noſtras. alias ſi ſine ſcādalo mariti fieri poteſt etiam ipſa mulier adminiſtrationem habebit.C.de iur.do.vbi vel decre.intelligitur quando et maritus ⁊ vxor ſuſpecti ſunt de dilapidatione in quo non dicebatur per.l.quid iuriseſſet vel dic vt ibi notat in ſumma ſub rubrica de dote poſt diuor.reſti.§.⁊ quando competit. verſi.primo. ¶ Tertius fauore religionis nā licet propter contumaciam religioſorum aduerſarij eſſent ponendi in poſſeſſio.eccleſiarum petitarum tamen fauore religionis ſue ſunt ſequeſtrate.ſ.de dolo ⁊ contumelia.ca. pi.ij.quia ſumma eſt ratio que pro religio. facit.ff.de relig.⁊ ſump'.fu.ſunt perſone.xij. q.ij.religioſam. ¶ Quartus quando perſona a qua res mobilis petitur ſuſpecta eſt ⁊ timetur ne cum ipſa fugiat ff.qui ſatiſda.cog. cog.ſi fideiuſſor.§.vltimo.ff.de offi.preſi.ſenatus.§.fin a.C.de agrico.⁊ cenſi.li.xj. ¶ Quintus quando aliquis de familia iudi.a me petit quia forte furtum paſſus eſt.hic enim ſequeſtratur res vſq; in aduentum ſucceſſoris ff.de officio preſid.ſenatus. ¶ Sextus propter conditionem perſone. nam ſi ſeruus

proclamat in libertatem res ſequeſtratur pe culiaris. ⁊ hoc ideo ne dominus diſſipet. C. quibus ad liber. procla. non li.l. tertia. C. de aſſer. tollen. l. prima. §. ſuper peculio ⁊c. argumentum. quod ſi dominus ſeruos male tractauerit: vel etiam multofortius liberos homines iudex ex officio ſuo debet ſubuenire: ⁊ ſi forte petantur |ab alio quem dominum recognoſcunt poterunt ſequeſtrari ſi timeatur per certas coniecturas quod ſucceſſor propter hoc grauior eis exiſtat: vt argumentum. ff. de officio |prefect. vr. l. prima. §. quod autem. ⁊ argumentum. inſtit. de his qui ſui iuris ſunt. §. dominorum. ⁊ verſiculo ſequē. ⁊ optime. ff. de adulte. ſi poſtulauerit. §. ratio ⁊ de queſtionibus. l. prima. §. penultimo. ⁊ de his quibus vt indignis. ſi inimicitie. ſupra. vt lite non conteſtata quoniam. §. vltimo. infra. de probationi. capitulo penultimo. ⁊ hoc de plano inquiret iudex: vt argumentum. ff. de officio proconſul. ne quicquam. §. de plano. ⁊ de officio preſidis. ſenatus. ad hoc idem faciunt iura ſuperiora ⁊ inferiora. ¶ Septimus quando maritus petit vxor. virginis reſtitutio. matrimonium contractum negantis ſequeſtratur enim puella quouſq; cauſa terminata ſit. j. de ſponſalibus. cum locum. Idem videtur ſi mulieri trepidanti per cautionem non poſſit mederi cum maritus ipſā capitali odio perſequatur vt vidi exemplū inter audebertam de foſſ. ⁊ dominam Beatricem. ⁊ ſupra de reſtitutione ſpoliatorū. ex tranſmiſſa. ⁊ capit. literas. §. vltimo ¶ Octauus qñ appellatur ab executore vbiquidē ſi res mobilis ſequeſtrat̄ ſi imobilis ſequeſtrāt̄ fruct⁹. C. quorū ap. non recipi. ab executore. ¶ Nonus in colono qui negat penſionem deberi ei qui nunc petit: cum longo tempore ceſſauerit. C. de agri. ⁊ cenſi. litibus. ¶ Decimus ſi queſtio ſit de poſſeſſione ⁊ non poſſit probari quis poſſideat. vt. ff. de acquirenda poſſeſſione. in ſequeſtro. ¶ Undecimus quādo poſſeſſor victus appellauerit ⁊ incipit diſſipare fructus vel alienare. ſecunda queſtione ſexta. quot. ij. infra. eodem capitulo vltimo. quem caſum dixit Uin. non eſſe. l. expreſſum. quamuis hoc dicat. lege. vbi ab executore appellatur: tamen ſalua reuerentia tanti doctoris hoc dicunt. lege ex qua decreta. ſumitur. ff. de appel. imperatores. ⁊ vide ſuper hoc quod nota. ſupra de officio delega. §. que delegari poſſint. verſic. ⁊ nota. quod vbi appellatur. ¶ Idem in eo qui miſſus eſt in poſ. cau. rei ſeruan. ſi alienet. ſequeſtrātur fructus. infra. eodem. dilectus. Idem in re litigioſa. xj. q. j. c. vlt. idem eſt ſecundū Goffr. q̄ circa rem mobilem vel immobilem perſona poſſidens ſuſpecta ne fructus depopuletur vel diſſipet vt in eiſdem iuribus. ⁊. ff. ſol. ma. ſicut dotem. §. ſin autē in ſeruiſſimo. iij. q. ij. q. ea. ¶ Duodecimus propter ſcandalum vitandum. ſ. q̄ vno modo intellexi. j. de dona. inter vi. ⁊ vxo. per veſtras. j. co. c. j. ⁊ ar. j. de iure pa. c. j. ⁊. ij. ¶ Tertiuſdecimus propter cōtumaciam volentis cauere: vt. ff. de col. bo. l. j. §. ſi frater. ¶ Quartuſdecimus ne impediatur vendendi commoditas. ff. de dolo ſi oleū ſecundū Gof. ¶ Quintumdecimum addunt epiſcopi noſtri tēporis facientes indifferenter iuxta voluntatis proprie beneplacitū ſequeſtrari fructus eccleſiarū ⁊ alior uni beneficiorum eccleſiaſticorum de quibus agitur inter aliquos ⁊ potiſſime cum ipſemet inde referunt queſtionem quod plerūq; potius ſumunt a capite quam a iure quare eſt retractandum: nam nec pape arbitrio in hoc ſtatur. j. co. c. j.

5 Et qualiter finiatur. † Finit̄ aūt ſequeſtratio exiſtente conditione depoſitionis ⁊ reſtituēda eſt res. ff. de dolo. ſi quis affirmauerit. §. ſi oleum. Item ſi ſequeſter velit deponere offici. iuxta cauſa hoc facere poteſt de licentia tamen iudicis: ⁊ erit tunc deponenda res in ede ſacra. ff. depoſi. ei. §. vlt.

¶ De confeſſis. Rubrica.

1 Confeſſus in iure pro cōuicto habetur qua liter intelligatur regula.
2 Confeſſio regulariter non nocet niſi fiat aduerſario preſente.
3 Error cōfitentis an reuocari poſſit.
4 Cōfitens falſum an ſuccūbere poſſit.
5 Cofiteri quot modis quis intelligatur.
6 Rñdere nolens habetur pro confeſſo.
7 Sententia an ſit ferēda in confeſſum crimē

SEpe fit quod oblato libello vocato ad iudicium: ⁊ die ad deliberandū aſſignata ⁊ reſpondendum ſuſpenditur cauſe examinatio propter contumaciam rei ad iudicium non redeuntis: contra quem multifarie prouiſum, eſt in titulis intermediīs: q2 aliquando patitur miſſionem in poſ. aliquando excommunicatur: aliquando poſſeſſio ſequeſtratur. Sed q2 veniens infra annum oblata cautione iudicio ſiſti poſſeſſionem recuperat expenſis tamen reſtitutis. ſupra. vt lite non conteſtata. quoniā. §. in aliīs §. ſequenti. ⁊ rediens ad conſcientiā confitetur quod in libello continetur videamus de confeſſis. ¶ Uel ſic quia frequenter in iudicio fiunt poſitiones: vt ſupra. de electionib⁹ dudum. §. licet autem. ⁊ de lit conteſta. c. vniſum

co. fiunt etiam interrogationes a partibus: vt. ſ. de dolo ⁊ contumacia. prout. ⁊. ſ. de appella. cum cauſam. ⁊ quandoqꝫ a iudice. ſ. de poſtula. prela. c. j. ſ. de fide inſtrumē. cum Jo. verum. quibus cōfeſſis releuatur pars a poſitione facienda: maxime per teſtes que probatio laborioſa eſt: vt not. ſ. de proba. §. quis debet probare. verſicu. nunquid ergo anteqꝫ tractemus de alijs probationibus videamus de confeſſis. ¶ Uel ſic. quia libello oblato ⁊ aduenienti die ad reſpondendum: aliquando comparet reus et confitetur quod ibi cōtinetur: videamus de confeſſis: qui pro conuictis habentur. C. eo. l. j. et. ff. eo. l. j. dicendum igitur. ¶ Qualiter intelligatur hec regula confeſſus in iure ⁊c. ¶ An error confitentis renocari poſſit. ¶ Quid ſi quis extra iudicium confiteatur. ¶ Quid ſi confitetur quis falſum. ¶ Quot modis intelligatur quis confiteri. ¶ Quid ſi non vult rñdere. ¶ Utrū in confeſſum ferenda ſit ſententia. ¶ Primo tamen not. quod hec eſt differentia inter titulum de interrog. act. qui locum habet ante lit. conteſta. ⁊ etiam poſt ⁊ hunc qui poſt litem conteſta. tantum locum habet. vnde ſic etiam poteſt continuari. ¶ Quoniam poſt ſacramentum de calū. preſtitum fiunt poſitiones quas partes: aliquando confitentur: dicamus de confeſſis: que autem interrogationes fieri debeāt ante lit. conteſt. que poſt dic vt no. ſ. de iudi. ſub. §. fiunt autem interrogationes.

Qualiter intelligatꝰ hec regula confeſſus † in iure pro conuicto habetur. certe magnam caudam trahit poſt ſe: et conſueuit no. his verſibus. ¶ Maior ſponte ſciens contra ſe ius ⁊ hoſtis. ¶ Nec natura rei: fauor aut lis ius ne repugnet. ¶ Ego tamen hanc regulam trado vt quaſi omnia includā. ¶ Maior. xxv. an. ¶ Sane mentis. ¶ Sponte. ¶ Sciens. ¶ Dominus cauſe. ¶ Contra ſe. ¶ In iure. ¶ Coram ſuo iudice. ¶ Preſente aduerſario. ¶ Certum quid confeſſus. ¶ Pro conuicto habetur. ¶ Dūmodo ſit cū alio actio. ¶ Niſi fauor aliud inducat. ¶ Aut ius improbet. ¶ Uel natura: vnde verſus. ¶ Uictus dicatur: ſi certū quid confiteatur. ¶ Maior. ¶ Contra ſe. ¶ Compos dominus. ¶ Scius. ¶ Ultro. ¶ Judice. ¶ Parte. ¶ Foro. ¶ Preſentibus. ¶ Actio dū ſit. ¶ Porro ius iſtis. ¶ Fauor. ¶ Et natura reſiſtit. ¶ Uel ſic. ¶ Maior. ¶ Sponte. ¶ Sciens. ¶ Dominus. ¶ Pars. ¶ Lis. ¶ Sed et in ſe. ¶ Confeſſus certum. ¶ Compos. ¶ Preiudice. ¶ Jure. ¶ Damnatur. ¶ Ne ius. ¶ Fauor. ¶ Aut natura repugnet. ¶ Nos tamen verba deſcriptionis exponendo verſus vltimos proſequimur: dicas igitur. ¶ Maior vigintiquinqꝫ an. ideo dicit verſus maior. et bene. nam confeſſio a pupillo facta ſine autoritate tutoris nulla eſt ipſo iure. ff. e. certum. §. in pupillo: qꝛ eius etas quid videat ignorat. C. de falſa mo. l. j. ſ. de corpore vitia. ex parte. B. ſ. de regularibus. cū virū. ⁊ qui ma. accu. poſ. c. ſi. excipiuntur caſus in quibus ſine tutore poteſt eſſe in iudicio: vt in momētanea poſſeſſione. C. qui legitimā perſonā habeāt ſtandi in iudicio. l. vlt. ⁊ in interdicto de libe. ho. exhi. vt. ff. de li. ho. exhi. l. iij. §. hoc interdictū. in his enī caſibus tenet cōfeſſio: ne litigantes autoritate principis decipiantꝰ: qđ eſſe non debet. C. de his q̄ ve. eta. impe. l. j. ⁊ iunge qđ not. ſ. e. ver. ſunt tñ caſus. ¶ Sed nunquid pupillus in his caſibus reſtituetꝰ cōtra confeſſionē ſi leſus ſit ſcđm illos qui dicunt ipm non eſſe reſtituendū contra ſniam. dicendū eſt qꝫ nec etiā ꝯtra ꝯfeſſionē ſed ſm dñm meū ⁊ ꝯtra ſniam contra confeſſionē reſtituetur. ¶ Si vero pubes confiteatꝰ: lꝫ mero iure teneat cōfeſſio tñ reſtituitur: vt. ff. eod. certum. §. minorē. ⁊. § in pupillo. ⁊ hoc intellige quando non habeat cur. nam ſi haberet idē qđ in pupillo. ſcꝫ qđ non valeret ſine autoritate cura. arg. C. de in integr. reſtitu. minorum. ſi curatorem. ¶ Illud autem certum eſt qđ ſentētia lata cōtra minorem ſiue puberem ſiue impuberē ſine autoritate cura. nullius eſt momenti: vt pꝫ in concor. quas ſignaui. ſ. de ar. ſub. § impeditur. quid eſt ergo qđ confeſſio valet. hanc oppoſitionem quidam ꝑ mentes intellexerunt dictum. §. minorem. ff. e. l. certum. quando confeſſus eſt autoritate cura. vel tuto. ſui. ſed mens. §. intelligitur quando pupillus et pubes confeſſus eſt ſine autoritate cura. vel tuto. nam ſi pupillus autoritate tutoris cōfeſſus eſſet teneret confeſſio non eſt dubium quia conueniri poteſt autoritate tutoris: vel tutor nomine pupilli. in poteſtate enim tutoris eſt hoc: vt. ff. de admini. tuto. l. j. §. licentiam. dūmodo pupillus fari poſſit: ⁊ ſupra ſeptimum annum ſit: alias ipſi tutores debent iudicium in ſe ſuſcipere nomine pupilli. ¶ Sed ſi quis velit puberem conuenire in poteſtate conuenientis eſt vtrum conueniat ipſum autoritate cura. vel curatorē nomine adulti. et hoc quando adultus preſens eſt: nam ſi abſens omnimodo curator nomine adulti conueniendus eſt. ff. de admi. tuto. l. j. §. in cauſis. ¶ Dicas ergo quod aliud in ſententia in qua non poteſt eſſe pubes ſine autoritate curato. aliud in confeſſione quam poteſt facere ſine autoritate cura. ratio quia cōtra here poteſt quando non habet cura, et tenet contractus. C. de in inte.

reſti. mino. ſi curatorem: Sed confitendo quaſi contrahere videtur ideoq conuenit vtili actione ex illo cōtractu ex quo cōfeſſus eſt.ff.de interro.actio de etate.§.qui interrogatus.&.ff.ad .l.aquil.proinde.§. ſi procur. ¶ Certe quicquid dicatur. Idem in ſententia qz quaſi contrahere videtur.ff.de pecul. licet.§.ſz ſi filius.& tamen non valet. Sed in ſnia maior deſideratur ſolennitas: & ideo aliđ ad hoc.C.qui tutores dari poſſūt.in vniuerſis. ¶ Poſſet tamen intelligi.§. minorem ſm priorū op.&.§.in pupillo.quādo pupill⁹ minor eſt.vij.an.licet fari poſſet. per.l.ff.de admi tut.l.j.C.de iure deli.ſi infanti. ¶ Sūt tamen caſus in quibus adultus poteſt eſſe in iudicio ſine autoritate curato. ſcilicet in his in quibus dixi pupillum ſtare in iudicio vt.j.ver.maior.& in omnibus ſpiritualib⁹ ēt per procur.vt in matrimonijs quod dicyt no. ſ.de procu.§.quis dare.ver.itez maior. ¶ Et gñaliter ſm caſi.conqueri poteſt pater de filio & econ tra.ij.q.vij.querif.§.quis ſcđm.ll.inter patrez & filiū etiā maiorē nō poſſit eſſe lis niſi de caſtrenſi peculio & quaſi.ff.de iud.lis ſed forte decre.intelligitur de patre ſpirituali cōtra quē agi poteſt:vt.ſ.de of.or.ad reprimendā.j.de cal.c.ij.& pater contra filiū.j. de exce.pla.grauē.ſ.de ma.& obe.cū in eccleſijs ¶ Uel queritur filius de malo patre.i.male adminiſtrante.queritur.i.ſuperiori denunciat qui ad denunciationem filij de hoc inquirere debet ad hoc.C.de bo.que libe.cum oportet.§.non aūt.&.ff.de of.prefe.vr.l.j.§. qđ aūt.vel queritur ex eo q ipſum cedit vel torquet nimis aſpere quod iudex tolerare non debet etiam de ſeruo.expedit eīn rei publ.ne quis re ſua male vtatur.C.de emenda .propinquorum.l.j.inſtit.de his qui ſui iur.ſunt vel ali .§.ſed hoc tempore.&.§.dominorū qđ dic vt no.ſ.ti.j.ver.ſexus.vel queritur in ſpiritualibus omnibus.j.de ſpō.nō.eſt nobis. In his ergo omnibus caſibus tenet cōfeſſio & ſententia facta a minore & lata contra minorem.vt dixi in pupillo.ſ.eo.§.ver.maior.& ver.ſtq. ¶ Sane mentis ideo dicit verſus cō poſ & bene.qz ſi furioſus confiteretur non obeſſet ei cum nullum negotium contrahere poſſit.ff.de regu.iur.in negotijs.&.ff.de iure codicillorum.l.ij.§.furioſus.ff.de arbi.diem proferre.§.coram.j.de ſucceſ.ab inteſt.c.vlt. & de regularibus.ſicut tenor.xvij.q.j.conſaldus. ¶ Sponte ideo dicit verſus ſponte:hoc autem ideo dictum eſt qz ſi pre magna anguſtia tormentorū quis cōfiteaf nō obeſt ei niſi in confeſſione pſeuerauerit poſt depoſitionē tormentorū.ff.de queſtionibus.l.j.§.diuus.& .§.ſi quis vltro.vel ſic cruciatus cōfiteaf.xxx.v. q.ij.lotharius.ſuper hac materia vide.j.de teſtibus.§.quis poſſit eſſe teſtis.ver.benedico &.ver.dicunt th.& ver in crimine. ¶ Sciēs iđ dicit verſus. Sciens & hoc ideo dictum eſt qz ſi erraſſet in facto probabili poſſet reuocare errorē quandocūq ante ſnīam.C.de iur.&fa. igno.error.diſtinctionem th capit vt ptz.j.§. quid ſi confitetur falſum. ¶ Dñs cauſe iđ dicit.ver.dñs.hoc vero ideo ſuppleui:qz confeſſio proc.tuto.curato.dño abſente nō obeſt ff.eo.certū.§.ſi quis abſentē .ver.ſed an ipos & hoc verum eſt ſi modo dominus neſciēs paratus ſit probare contrariū ſm quoſdā pro cis.j.e.c.vlt.tutores eīn & curatores loco dñorum habentur qñ bene adminiſtrant.nō eīn cum pupillum ſpoliant vt.ff.pro emptore.§. fundum.§.tutor.&.ff.de admi.tut.l.tuto.qui tute.ff.de ſeruitu.interdum.§.qui tutelam. ¶ Imputatur tamen tutoribus ſi ſuperuacaneam litem exerceant.ff.de admi.tut.quotiens.§.ſicut.C.de admi .tut.non eſt ignotum: & ignoſcendum eſt ſi pepercerint pudori ſuo ff.manda.quintus mutius.alias incipit.l.ſi quis ſub vſur.ideo videtur quod eorum cōfeſſio et etiam procuratorum obſit dño & pupillo ad quid enim iurarent de calū.niſi confeſſio eorum valeret quod tamen faciunt:vt no.ſ.de iura.ca.§.quis dz iurare.ver .ibi ſe. ¶ Itez ad quid interrogaretur procu.ſi ipſi⁹ confeſſio non valeret & tñ interrogaretur:vt ff.de procu.non ſolum.& ſine dubio confeſſio procu.nocet dño.j.eod.c.vl.& contumacia .ſ. vt lite non conteſt.accedens.in fi.& de poſtu. prela.c.j.j.de ſen.& re iudi.ſuborta.ſ.de cauſa poſ.& proprie.cum olim. Sed contra .ff.ſi quis ius dicen.non ob.l.j.C.ſi procura. & ad l.aqui.proinde.C.de pac.pactum curatoris. ¶ Ideo di.ſi confitetur preſente domino perinde eſt ac ſi dominus cauſe cōfeſſus eſſet niſi contradicat ſicut intelligitur in aduocato ſcđm quoſdam.C.de erro.aduo.l.j. ff.mādā. ſi remunerandi.§.qui paſſus.&.l.qui patitur ¶ Si vero domino abſente confitetur infra triduum poteſt reuocari nudo verbo ſcđm iuſ.ſicut no.in aduo.j.eo.§.an error.& ver.ſe. Sed ſi triduum elapſum eſt.& mala fide non paratur preiudicium:vt.in contra.nam licet concedatur alicui generalis & liberalis adminiſtratio:non tamē videtur ſibi conceſſuz vt donet.vt.ff.de pac.contra iuris cenſlis regulas.§.vl.& no.j.de dona.§.quis poſſit donare. ¶ Sed ſi bona fide paratur preiudicium C.de tranſac.preſes.ff. de iureiur .tutor pupilli.& in alijs concor. ſig.ſ.ver. dñs cauſe Sed & diſtinguendum videtur vtrum procu. ſol.ſit necne.etiam vbi mala fide confitetur. per.l.ff.de dolo.eleganter.§.penul. Item licet bona fide confiteatur probato errore reuocatur:vt.j.c.vlti.ſecundum iuſ. ¶ Uel melius

a ¶ Res int
alios acta
adō gl.i.c.
pe.ð app.
Inn.c.au=
ditis.ð re=
ſcr.Saly.
l.l.is qs.l.
j.no.C.ð li
be. cauſa.

¶ Crimē ſi
monie.ad=
de voc.i.c.
ex pte. el.
ij.de of.ðle
vo.in.c.j.ð
ſimo.

procu.meus contrahendo et
quaſi contrahendo iudicium
ſubeundo in his que ſibi com
miſſa ſunt.ꝛ poteſtatez habet
mihi preiudicat.¶ Delinquē=
do autem vel quaſi ſeu dolum
vel contumaciam committen=
do vel incurrendo mihi non pa
rat preiudiciū ignorāti.¶ Sciē
ti autem preiudicat ꝛ ratificā
ti tacite vel expreſſim:ꝛ cū non
purgo id quod purgare poſſū
ꝛ hoc ante litem contesta.locū
habet.¶ Poſt lit.conteſta.etiā
preiudicat mihi:quia aduer=
ſarius excipit contra me ex do
lo procura.licet procurator te
neatur mihi ſi ſoluendo ſit:et
non ſit ſoluendo reſtituitur a
mihi actio.ff.de dolo eleganter
§.penul.ff.de exceptioni.doli.
ſi procura.quod dic vt no.ſ.de
dolo.ſub rubrica de contuma=
cia.§.qualiter.verſicu.ſed nun
quid contumacia.¶ Sed nun
quid pupillus vel adultus ip
ſo iure audientur volentes pro
bare contra vel demum impe
trata reſtitu.etiam ſuper hoc
eſt diſſenſio.¶ Hoc in tutore ꝛ
curatore procuratore prelato=
qꝫ eccleſie qui ꝛ procurator di
citur.vt infra de donatio.ca.
ſecundo.ꝛ aliis defenſoribus
eccleſie locum habent:ſed ſi b
quis ſine mandato defendat
nullum domino preiudicium
paratur:vt.ff.de interrogati.
actio.ſi defenſor.de cōfeſſione
aduocati dic vt infra ca.an er
ror confitentis reuocari.¶ Cō
tra ſe.ideo dicit verſiculo.ſed
ꝛ in ſe.id eſt contra ſe.qđ ideo
additur:quia ſi pro ſe confitea
tur non prodeſt ei.ſed contra
ſe tunc fides adhibenda eſt.ff.
de interroga. action.de etate
§.primo.xiiij queſtione.ij.§.j.
quia nullus in re propria po=
teſt eſſe teſtis quantum ad vti
litatem ſuam:vt notan.infra
de teſti.quis poſſit.ſub.§.hi ve
ro omnes.ꝛ verſiculis ſequen
tibus.¶ Item ideo dico con=
tra ſe.quia ſi contra alium cō
fiteatur nō obeſt ei contra quē
ſit confeſſio.j.de capel.mona.
c.ij.ꝛ de donatio.inter diles.ſ.

de ar.cum tempore.ij.queſtione.v.interroga
tum.Sed neqꝫ ſententia lata contra vnum
preiudicat alteri.licet dicatur particeps.ff.
de adulte.denunciaſſet.ꝛ.de in offi.teſt.poſt=
humus.§.ſi quis ex his.ff.ſi ſerui.vendi lo=
ci.§.competit.ꝛ per hec iura determinatur
quedam queſtio que in hunc modum fieri cō
ſueuit.duo fratres ducunt duas ſorores in
vxores accuſatur matrimonium contractuz
inter vnum de fratribus eorundem paren=
tum.ꝛ vnam de ſororibus parentum:ꝛ pro
bata conſanguinitate fertur diuortij ſenten
tia inter ipſos queritur vtrum preiudicet
aliis in tantum quod nulla alia probatio=
ne exacta ſit inter ipſos diuortium celebran
dum ꝛ eſt dicendum quod non arg.opt.infra
de preben.dilecto.in fin.ꝛ in his que notan.
infra eodem verſiculo.Item fallit in conne=
a xis quia res inter alios acta.ꝛc.infra de
ſenten.ꝛ re iudi.capitulo penultimo.¶ Hoc
in ciuilibus:quia ante omnia animaduer
tendum eſt ꝛc.ff.de pact.ſi vnus.§.ante om
nia.multofortius in criminalibus hec locū
habent.j.de adulter.ſignificaſti.ibi enim nō
debet queri de aliorum conſcientiis.C.de ac=
cuſat.l.vltima.xv.qō.tertia infra.memini.j.e.
capitulo primo.reſponſo primo.¶ Hoc di=
cunt quidam verum ſi confitetur contra vnū
et que de ſeipſo confeſſus eſt:ſecus ſi ante.
ſed reprobantur.ff.ad ſenatuſconſul.ſill.pri°.
¶ Excipiuntur tamen caſus in quibus in=
quiritur de aliorum conſcientiis.ſ.crimen le
ſe maieſtatis.vt.j.eodem.c.j.§.j.vj.q.i.ſi quis
cum militibus.C.ad l.iul.maieſt.l.iij.ꝛ.iiij.
b ¶ Item crimen ſimonie.C.de epi.ꝛ cleri.ſi
quequam.lxxix.diſt.ſi quis papa.ad fi.j.de
ſimo.tanta.j.eo.c.ij.¶ Item crimen hereſis.
j.de hereti.excommunicamus.ꝛ.c.vergētis.
Item ꝛ publicus latro iſaurus ſiue iugula=
tor ſi captus ſit interrogatur de ſociis.vt.C.
de ſer.prouinciarum.ff.de cuſto.reorum.di=
uus.ff.de queſtionibus.l.§.penulti.¶ Item
fallit in connexis.nam ex quo conſtat ð vno
connexorum:ꝛ de alio:nam ſi conſtat aliquē
male ordinatum.per cōſequens conſtat quod or
dinator male ordinauit ꝛ pena dignus eſt.
ſ.de eta.ꝛ qua.cum ſit.lxxxi.di.tanta.viiij.
di.ordinatos.ꝛ eſt ratio quia de facili nō eſt
credendum ordinatorem ignorare vitiuz cle
ricorum.j.de reg.iur.quamuis.ſ.de elec.in=
notuit.C.de rei ven.quiſquis.quod verū eſt
quando per ſe examinat.Secus ſi per aliuz
quod dic vt no.ſ.de ſeru.in or.fa.§.qñ.ꝛ.§.p
quos de eta.ꝛ qua.rñ.j.ꝛ iunge ea que no.j.
de ten.ꝛ re iu.§.quibus.ſub.§.ſed ꝛ in crimi
nali.In aliis ergo niſi exceptis hic crimini=
bus:nō dꝫ qs de aliorū conſciētiis interroga
ri:aliorū dico occultorū.Sed iudices noſtri

temporis contra hoc vſurpando temere preſumentes de caſibus ſpecialibus faciunt generalem regulam. indifferenter querentes vt peccata & delicta vendere poſſint: & ſic reciprocant ordinem: vt no.s.de offi.or.§ quid pertinet.ver.debet etiam punire delinquentes & ſe.legitur in autē.de man prin.§ oportet.colla.iij. ¶ Occultorum ideo dixi: q2 ſi alij infamati eſſent: tunc etiā a criminoſis poteſt inquiri.j.de acc.c.qualiter.j.ad fin.j.de teſt.qm.j.e.c.j.§.vl. ¶ Uerum licet in predictis caſibus dixerim de aliorum cōſcientijs poſſe queri: non tamen dixi q responſiones pbationem faciant.ideoq; niſi per alios conuincantur vel ipſimet vocati cōfiteant non condennabunt cum in his probationes exigantur luce clariores.v.qōe.vj.epiphanium.C.de proba.l.vl.ij.q.j.nos in quēq. ¶ Per participes aūt criminis nō poteſt qs conuinci.vt no.j.de teſt.§.hi aūt omnes.ver.Item in cauſa.& hoc exaudias quo ad penam ordinariā imponēdā.ſ.qñ accuſatur quis ſec9 ſi ex officio procedit iudex ad mulctam extraordinariam indicendam: q2 tunc leuiores probationes ſufficiunt: vt not.j.de accu.ſub.Rubr.de criminib9 extraordinarie puniendis. ¶ Itē
a per conſpirationes[a] fit plena probatio: & eſt ratio: vt no.j.de teſti.co.§ qui teſtes.ꝟ.videntur tamen. ¶ Quod ergo dix i locum habet quantum ad preſump.inducendā & famam j.de adul.ſignificaſti. ¶ In iure ideo dicit.ꝟ.iure quod ꝑpter hoc ſubauditur.q2 ſi extra ius confiteatur non.obeſt ei: oportet enim q iudex ſedeat pro tribunali.iij.q.iij.§.preuaricator.ſuenob.ſicut dixi in dilatione concedēda.s.de dila.§.vlt.ergo in iure confeſſus pro conuicto habetur.j.e.c.ij.s.de tranſa.ꝓterea ff.ſi quis ordo in poſ.bo.ſeruetur.l.ij.§ dies.C.eo.l.vnica.ff.eo.l.j.aliud eſt in interrogationibus que fiunt ante litem conteſta.vt no.s.de iudi.§.que ſunt neceſſaria.ſub.§.fiunt autem aliquādo interrogationes: ibi enim accipitur in iure.i.apud magiſtratus etiam ſi pro tribunali non ſedeant: vt.ff.de interroga.act.noluit. quid ſi extra ius confitetur quis dic vt no.j.§.quid ſi quis ius. ¶ Coram ſuo iudice.ideo dicit.verſi.pre iudice.i.coram iudice.quod ideo additur q2 non ſufficit q iudex pro tribunali ſedeat ad hoc quod confeſſio obſit.niſi & iudex proprius ſit.confeſſio igitur coram non ſuo iudice facta non obeſt.C.de libe.cauſa interrogatam.s.de iudi.at ſi clerici.ſicut nec ſententia audita vt ibi.dicā infra de re iudicata.ſub Rubrica.de ſententia.§.ſi quis debet. ¶ Nocet tamen aliquādo confeſſio extra ius facta.id eſt licet iudex non ſedeat pro tribunali vel licet ſit facta coram non ſuo iudice.s.de elec.per inquiſitionem.j.eo.cum ſuper.j.de exceſ.prela.quā ſi graue.iij.q.ix.nihilominus.xxxiij.qō.iij.ecce. ¶ Preſente aduerſario. Ideo dicit.ver.pars & bene.nam ſi abſens ſit obeſt.ff.eo.certum.§.ſi quis abſente.ſufficit tamen qd procura.ſit preſens.vt ibidē.& ff.de interroga.actio.l.fina.
a & ſecundum hoc intellige.j.eodem.cum ſuper.ſecundū Hoſ.ſ.quod canonicus ille bethleemitanus accuſatus fuerat de ſimonia & confeſſus eſt & depoſitus.& ſic ceſſant omnia contrariequa ibi aſſignari conſueuerunt.ſ.q2 nemo ſine accuſatore deponitur.ij.queſtione.j.nihil.v.queſtione.ij.relatum.j.de accuſatio.ſuper his.ff.de mu.& ho.reſcriptis.§.ſi quis accuſatorem non habet. ¶ Uel dic quod ibi inquiſitio facta fuit tam de eligentibus quā de.electo.ſicut.s.de electi.per inquiſitionem.vnde ſi per modum inquiſitionis conſtitit de ſimonia potuit deponi quamuis non exautorari.infra de accuſatione inquiſitionis.in principio. ¶ Uel dic quod q2 teſtis erat &.delictū electi d quo principaliter querebatur.ideo fuit punitus.j.de exce.denique ſic non obeſt.s.de ordi.cog.cū dilectus.in fi.ff.de his qui notan.infamia.lucius. ¶ Uel expone ibi deponendum id eſt ſupponendum.nam & ex confeſſione etiam extra ius facta ſuſpenditur quis.j.de exceſ.prela.q ſit graue.ſcdm Hoſſ. ¶ Uerū eſt autē regulariter
2 q confeſſio† nō nocet niſi fiat preſente aduerſario: vt not.s.ſed forte hoc ambiguum eſt hodie cum etiam reo abſente heremodiciū cōtrahat.C.d iu.properandū.§.ſināt reus.& §.cū aūt heremodiciū.ſm Io.vł dic qd.§.ſi quis abſente.in.eligit ur qñ eſt abſens ſ3 nō cōtumax.l.vero.C.qñ eſt contumax.ſic.s.vt lit.non conteſt.accedens.ij.in fi.& capi.qm.§.ſ ¶ Certum quid cōfeſſus.ideo
2 dicit.ver.cōfeſſus certū.& hoc iō ſubaudiendū eſt: q2 ſi incer-

a ¶ Cōſpirationes.ad qd eſt conſpiratio vide gl.i.c.ꝑ tuas.d ſimo.car.in in cle.paſt in.vij.not.d re.iu.ſi li.l.c.cōſtitutionē.in §.ceterum de ver.ſig.

tũ ꝯfiteaꝛ nõ obeſt eſt tñ cogẽdꝰ vt certũ ꝯfiteaꝛ.ff.e.certũ.alˀs ſup re icerta nõ poſſet dari certa ſnia.xj. q. iij. graue. ¶ Qꝺ ſi rñdere nolit vꝉ iudicẽ certũ reddere: dic vt.j.§.qđ ſi non vult rñdere. ¶ Pro conuicto habeꝛ: hoc eſt qꝺ dicit.ver.dãnaꝛ.tñ ꝯtrariũ innuit verbi ſignificatio: qꝛ ſi dãnaꝛ: ergo pro cõuicto non habeꝛ.ſi vero pro cõuicto habeꝛ: ergo in eũ non eſt ſnia ferẽda: dic vt no.j.vtrũ in confeſſum. ¶ Dũmodo ſit cum alio actio.ideo dicit.ver.lis.ꝛ hoc ideo addiꝛ qꝛ ſi impubes vꝉ genitalibus carens vel naturaliter frigidus confiteꝛ ſe adulteriũ cõmiſiſſe nõ trucidabiꝛ: qꝛ nec iſtud cõmittere potuit.j.de frigi.ꝛ male fi.qꝺ ſedẽ.ꝛ de diuoꝛ. quanto.§.penul.ff.de adulterijs.ſi minoꝛ.xxv.ann.j.de delic.pu.c.pueris.ꝛ hec melius exẽplũ de natura.j.§.vel natura. ¶ Item ſi cõfiteaꝛ me interfeciſſe viuũ: vel naturalꝛ defunctũ: vel hoiem vulneratũ cõfiteoꝛ me vulneraſſe non obeſt.ſi tñ a quocũqꝫ vulneratꝰ eſſet vꝉ interfectꝰ: actio que in nullũ cõpetit ex mea cõfeſſione in me dareꝛ.ff.ad.l.aquil.inde neratius.§.vlti.et.l.hoc aptius.ꝛ.l.prouide.ꝛ.ff.eoꝺ.qui ſtichũ.j.de interro.act.qui ſeruũ. ¶ Itẽ ſi noxali ac. agiꝛ ꝯtra me noie hoīs liberi: qui tñ ſeruus putaꝛ: ꝛ pendẽte hoc iudicio ꝑnũciaꝛ liber abſolui dꝫ nõ obſtãte ꝯfeſſione qꝛ noie hoīs liberi non potuit eſſe hec actio.ff.de interro. ac.ſi is cuius. ¶ Niſi fauoꝛ aliuđ inducat: nõ dicit.ver.fauoꝛ.ꝛ de hoc aũt canoniſte ponũt exemplũ ī libertate dicẽtes: qꝺ ſi qˀs ſe ſeruũ cõfiteaꝛ nõ obeſt ei.C.de libera.cã interrogatã: ſed falſum ponũt: qꝛ ibi fuit facta cõfeſſio extra ius.nã in iudicio bene obeſſet qꝺ ſup đ C.de libe.cã.iubemus. ideo melius facerẽt ſi in iure ſuo exemplũ ponerẽt: nã in cã matrimoniali nõ obeſt cõfeſſio cõtra matrimoniũ facta.tñ ꝑpter fauorẽ ipſius: qꝛ magna prerogatiua gaudet.j. qui matri. accuſ.nõ poſ. videꝛ tñ ꝑpter periculũ colluſionis.vt ptꝫ.j. de eo q̃ cog.con.vx. ſue.ſup eo.ſecus ſi ꝓ matrimonio fiat. tũc eñ ſtaꝛ ꝯfeſſiõi niſi aliꝺ ꝓiudiciũ pararet hoc totũ ꝑpter periculũ ꝛ ꝓpter fauorẽ alr: ad hoc.j.de clãdeſti. deſpõ.c. ij.ꝛ de ap.directe.ꝭ.de reſt.in integ.ex lr̃is.ꝙ dic vt no.j.de iureiu.ſub.§ nũc redeundũ.§.ꝛ ſup quibus.ver.quid de cã monachationis. ¶ Aut ius improbet.iõ dicit.ꝟ.vnus.ꝛ eſt rõ qꝛ tũc nõ vꝫ cõfeſſio.ꝭ.de pactis.c.vlt.exẽplũ in eo qui cõfiteꝛ fore ſe mãcipiũ iudei.cũ eñ ius hoc improbat.C.ne iudei chriſtianũ mãcipiũ ꝛc.l.vnica.ꝛ de iudeis.c.vlt.nõ obeſſet. Itẽ exemplũ.xxxij.q.ij.ſolet. Itẽ exemplũ in ſeq.proxi.ver. ¶ Uel natura ideo dicit.verſi. aut natura repugnet.qꝺ ideo dꝛ: qꝛ ſi ꝯfeſſio ſit iuri vel nature ꝯtraria: vt no.ꝭ.eo.eo.ver. dũmodo non preiudicat: nã falſe cõfeſſiones ad hoc vt preiudicent debent ſaltẽ naturalibus conuenire: vñ not.cõtra mendacia quorũdam que tanta ſunt: qꝛ nec iuri conueniũt nec nature ideo poſſunt talia mendacia vocari merito monſtruoſa: vt ſi confiteoꝛ illum filiũ meũ qui me maioꝛ eſt natu.vel ſi confiteoꝛ illum etiã ſeruũ meũ fore qui vere liber eſt.ff.de interrog.act.confeſſionibus.ꝛ.l.ſi is cuius.vel cõfitear illũ ſeruũ meũ eſſe qui ab hoſtibus captus eſt, ꝗuis eñ ius poſtliminij habeat: meus tñ nõ eſt dum ab hoſtibus detinetur.ff.de interro.act.ſi ſeruus.ſ. ¶ Hoc de ꝯfitẽtibꝰ in iure precedẽte vel nõ ꝓcedẽte interrogatione: vt.ff.de interro.act.ſi ſine.

3 ## An error confitentis † reuocari poſſit.

De ꝓprio errore dic vt no.j.§.qđ ſi cõfiteꝛ.quis falſum de errore aduocati dicunt quidã: vt Pla.qꝺ vſqꝫ ad triduũ põt reuocari tñ.C. de errore aduocato.l.vlti. Azo dixit ꝙ quãdocunqꝫ ante ſnĩam probato tñ errore non ob.l.vlti. C. de errore aduoca.nã ibi ſic accidit de facto qꝛ lata ſnĩa fuit infra triduum proximũ poſt confeſſionemꝰ ab aduocato factam. ¶ Quicquid ſcriptum inuenias diſtinguendo videtur vtrum aduocatus errauerit in iure: et ibi ſcđm omnes poteſt reuocari quia cauſe mee qualitatẽ certiorem habeo ꝗ̃ iuris ſtatuta vel ſubtilitates.que mihi forte cognite minus plene vel forte penitus ſunt ignote. ¶ Si vero in facto errauerit ꝛ ego interrogatus an habeo ratũ qꝺ aduocatus meus in iudicio dicet reſpondi quod ſic: perinde eſt ac ſi ego cõfitendo erraſſem: ergo probato errore potero reuocare quandocunqꝫ ante ſententiam.C. de iuris ꝛ fac.igno.erroꝛ.et.ff.eo. non fatetur. ſic intelligas.C.de errore aduo.l.j. nam et poſt ſententiam reuocatur quandoqꝫ erroꝛ probabilis.ff.quandoꝗ actio de peculio annalis eſt.l. ij. ¶ Sin autem non fuerit a me queſitũ vtrũ habeam ratum vel non fuit queſitum: ꝛ ego caute reſpondi videlicet in hunc modũ.habeo ratum id quod pro me dixerit: ſed quod dicit contra me ratum non habeo tunc errorem ſuum potero nudo verbo ſine probatione aliqua infra triduum reuocare: ſic intelligas.C.de errore aduocato.l.vlti.dicere eñ quod ita accidit de facto diuinatio eſt. ¶ Et pro hac ſententia facit optime quod confeſſio aduocati per procura.fuit eadem die nudo verbo reuocata.et ſic per conſequens non fuit lis conteſt.j.de appel. cum cauſam.et a contra.ſenſu.j.de cenſi.olim. ¶ Uidetur etiã qꝺ erroꝛ ſiue proprius ſiue procu. reuocari poſſit.ꝭ.de ele.ſcriptũ.§.j.ſubaudi.in cõtinẽti j.de teſti.cogen. preterea. ſuper quo vide qꝺ nota.ꝭ.de elec.§ qualiter.ſuper verbo mor.

¶ Item videt in ꝓcura. fines mandati exce=
dente.arg.ſ.de offic.deleg. cum olim abbas
vel illud qꝛ ad hoc non eſt datus ſecus forte
in his ad que forte conſtitutus eſt:error igi=
tur aduocati eodẽ die poteſt reuocari vt di=
xi:ꝛ dic idem infra triduũ ar. in his que not.
ſ.§.proxi.ver.dñs cauſe.et ſequentibus:et vi
detur hoc triduum computandum a tpe ſen
tentie.argu.,in proxi.allegata decre.elapſo
autem triduo perinde habetur ac ſi princi=
palis confeſſus eſſet:et ſic etiam poteſt intel
ligi.C.de erro.aduo.l.j.¶ Sit ergo cautus di
ligens aduocatus quando petetur a clientu
lo ſuo an habeat ratum id quod ipſe aduoca
tus dicet in iudicio nec pudeat ipſum aduo
catum reſpondere vt docui.ſ. ſ.ita dicat ha=
bet ratum ſi quid pro ipſo dixero: ſed cõtra.
non habet ratum vt ſic ſeruetur clientulo be
neficium dicte.l.quia ꝙ clientulus cogatur
habere ratum id quod aduocatus dicet in
iudicio inueniſſe me non memini iure cautũ
niſi quantum no.ſ.de poſtu.§.quid pertinet
ſcilicet qḋ poteſt intereſſe poſitionibus et de
licentia iudicis reſpondere. ¶ Poſſet illud
dici ꝙ hoc quod dixi,de triduo locum habet
qñ clientulus abſens erat:ſicut di. in procu.
ſ.§.proxi.ver.dominus.ꝛ ſe.ſed verius eſt ꝙ
hic.ſ.§.proxi.not.confeſſio autem rite reuo=
cata non nocet.ſ.de appel.cum cãm.ſ.de cen
ſibus olim.

Quid ſi quis extra ius con=
fiteat.Dixit Ja.antiquus ꝑiudicare catenꝰ
vt cõfeſſus neceſſe habeat ꝓbare contra ar.
C.de ꝓba.nõ nudis,nõ epiſtolis.ff.de ꝓba.
quidã.ꝛ.ff.de his q̄ not.infa.qm̄ ꝛ pro ipſo.
ſ.de proba.per tuas.ꝛ qui filij ſint legi.tranſ
miſſe.ꝛ de exceſ.prela.ꝙ ſit graue.iḋ ſigna=
uit auten.falſam.C.eo.incipit:ſi debitor.iob.
contra:qꝛ nõ nocet nec in iure facta.ff.de in=
terro.act.l.vlt.et.l.j.in fin.C.de iuris et facti
igno.cuꝫ falſa.ꝛ no.ſ.§.qualiter.ver.in iure.
ꝛ ſe.nec ob.l.non nudis.non epiſtolis:qꝛ ibi
non nocet:ideo ꝙ ꝯfeſſio facta ſit etra ius:ſꝫ
quia filius in poſ.filiationis inuenit.nec ob.
ff.de his qui not.infa.qm̄:qꝛ perinde habet
ac ſi in iudicio facta ſit cõfeſſio:vnde ſubau=
ditur qm̄ videtur confiteri.ſ.in iudicio crimẽ
qui paciſcitur ſm̄ Azo.et aliud eſt confiteri
ſimpliciter ꝛ aliud ꝯfiteri ꝛ paciſci.nec ob.ꝙ
ſit graue:qꝛ illud in odium clericorũ gloriã=
tium de peccatis ſuis vel propter ſcandalũ
ꝛ infamiam ortam contra illum diaconũ ex
ſua furioſa confeſſiõe:nec ob.aut.ſi debitor.
qꝛ falſa eſt vt dixi.nec enim ſumit de corpe
auten.ſed hoc poteris tu inuenire qḋ ſi debi
tum redactum ſit in ſcriptis ꝛ poſtea vocen=
tur.v.teſtes et rogentur vt de ſolutione teſti=
monium ferant:ſi ſolutioni ſic rogati inter=
fuerunt bene probabitur per ipſos ſolutio in
aut.de teſt.§.ꝛ licet.C.de teſtibus.autẽ.roga
ti.iij.qõ.,ix.§.de his.,vt autẽ de hac materia
plenius inſtruaris reſecatis omnibus ſic di.
¶ Cum quis extra iudicium cõfitetur:ſi ad
alium liberandum ꝛ in ſcriptis elapſis.xxx.
diebus rata eſt confeſſio.Sed infra.xxx.dies
habet exceptio.nõ ſolute pecunie excipiun=
tur quinq; caſus in quibꝰ ſtatim preiudiciũ
paratur:vt tractat.C.de non nu.pecu.in con
tractibus.et de quadr.preſcrip.l.ij.in fi.ꝛ ad
velleia.antique. ¶ Si ſine ſcriptis nõ obeſt
ſcḋm or.papien.niſi aſſit numerus.v.teſtiũ
rogatorum:ſed hoc verum eſt de contractu
in ſcriptis celebrato:vt dixi.ſ.eodem.verſic.
cum quis.alias cm̄ ſufficiũt duo teſtes vel
tres.argu.ff.de pac.tale pactũ.ꝛ de teſti.vbi.
iiij.q.ij.iij.verſi.Item vbi numerus:qꝛ in ore
duorum vel trium ꝛc.ſ.de teſti.in omni.et.c.
licet.j.¶ Sed ſi quis confiteatur extra iudi=
cium ad ſe aliũ obligandum:ſi in vltima vo=
luntate et hoc iurauerit:ſtatur cõfeſſioni.ff.
de lega.iij.cum quis decedens.§.codicill'.C.
de ꝓba.autẽ.qḋ obtinet in auten.de iureiu=
rando quod a moriente preſta.§.j.¶ Si ſine
ſacramẽto nõ obeſt heredibus:cũ ex mẽte te
ſtatoris preſumatur vim fideicom.habere:
vt quia erat coniuncta perſona cui ſe debe=
re confitebatur ꝛ illi cui tantũ erat de ſuo re
licturus etiam ſi nihil deberet.vt.ff.de dona.
ex hac.ff.de lega.ij.lucius.§.quiſquis.ff.de
auro ꝛ argẽ.lega.qui vxori.ff.de liber.lega.
ſi vero.ſ.de teſta.§.ad quid heres.verſi.quid
ſi quis rem alienam.¶ Sed ſi inter viuos cõ
fiteatur quis extra iudicium ad ſe obligan=
dum ſi in ſcriptis ꝛ ſine cauſa nõ preiudicat.
ſ.de fide inſtru.ſi cautionem.ff.proba.cum
de indebito.§.vlti.¶ Sꝫ ſi cãm adijciat aut
adijcit cãm mutui vel dotis in quo caſu exce
ptio competit infra ſua tempora:vt tracta=
tur.C.de non nu.pecu.in contractibus.rñ.ſ.
C.de dote cauta non numerata.l.vlt.et aut.
ibi poſita quibus temporalibus tranſactis
rata manet confeſſio:niſi querela interim ex
poſita fuerit quo caſu heredi et contra here
dem perpetuo datur excep.C.de non nu.pe.
ſi intra.quia non eſt in poteſtate ſua quãdo
conueniatur.ff.de excep.doli.pure.§.vlti.ff.
de calum.annus.¶ Aut adijcit aliam cau=
ſam non mutui vel dotis.puta emptionis lo
cationis et ſimilium contractuũ in quo caſu
incontinenti parat preiudicium ſibi qꝛ ſatis
abſurdum eſt quod quis propria voce dilu=
cide proteſtatus eſt ꝛc.C.de non nu.pecu.ge
neraliter.ſ.de proba.per tuas.¶ Hoc vbi in
ſcriptis confeſſus eſt inter viuos extra iudi=
cium:ſed ſine ſcriptis non paratur preiud=

cium.ſm ol.papieñ.quis non obeſt cõfeſ.extra ius facta:vt.ʃ.dixi.Sed dic idem ſi ſine ſcriptis ſcdm diſ.p̃miſſam.nec enim ſcriptura eſt de ſubſtãtia.C.de proba.cum res.ff.de pig.contrahitur.ꝛ no.J.de fide inſtru.§.quid ſi inſtrumentum inſtr̃o alteri.ver.ſi quis vult probare.nec obſt.ll.quas ol.papieñ.ꝑ ſe inducit.ff.de interrog.act.l.j.in fi.quia intelliguntur quãdo nulla cauſa adiecta facta eſt confeſſio.porro vbi cauſa adijcit vr̃ habere vim pacti.ff.de interrog.ac.de etate.§.qui interrogatus. ¶ Sed alia poteſt differẽtia aſſignari hec ſcilicet quod vbi in ſcriptis confitetur non admittitur volens probare contrarium niſi per ſcripturam.Sed vbi corã teſtibus et per teſtes poteſt probari.arg.in auk.eo.§.licet.ff.de reg.iur.nihil tã naturale ſm ho.bo.argu.J.de reg.iur.c.j.ꝛ probatur.ff.de ꝓbatio.cũ de indebito.§.vlt.ꝛ d.l.generaľr.

4 Quid ſi confitet̃ quis † falſum.

Et quidẽ ſi ante litẽ qs falſum confitet̃ etiã ſciẽs põt penitere et reuocare ante litis ↄteſt.etiã ſine aliqua ꝓbatiõe facta.ff.de noxa.electio.§.penul.niſi forte interſit aduerſarij.vt q2 actio tp̃is lapſu expirauit vel aduerſarius aufugit cũ quo habebat actionem.et ſic intellige.ff.de rei ven.is qui ſe obtulit.et l.ſin aũt.rñ.j.ff.de interro.ac.de etate.§.pe.et vlt.ff.de dolo.l.penul.Si vero poſt litis conteſta.vult penitere ꝛ aduerſari⁹ ſciuit q̃ rñdit:qd falſum dixerat põt qdẽ penitere ſi ſcit qd poſſit aduerſario imputari.Idem intellige as in caſib⁹ quos ſtatim excepi ante litis conte.ſciẽs eñ a ſeipſo decipit̃ ergo a ſeipſo querat̃.ff.de rei ven.is qui.ꝛ l.ſequẽ. ¶ Sꝫ ſi aduerſarius cui rñdebat̃ credebat ipm verum rñdere non poterit reuocari cõfeſſio niſi is qui confeſſus eſt probauerit ſe iuſto errore deceptum ꝛ probabili:tũc eñ ſubuenit̃ ei.vt.ff.de interro.act.de etate.§.ex cã.ꝛ.§.q iuſto.J.eo.c.vlt. ¶ Sed ſi poſt litis conteſt.quis falſum confeſſus ſit ſciens nõ poteſt reuocare:idẽ ſi errauerit in iure.ff.eo.non fatet̃.Sꝫ ſi errauerit in facto ꝓbabili:tunc ſubuenit ei ꝓbato errore:q̃cũqꝫ ante ſñiam:vt not.ʃ.§.an error.ver.ſi ṽo in facto. ¶ Ideo dico ꝓbabili errore facti:q2 i.ꝑprio facto nõ eſt rõnabilis error. ¶ Sed in alieno tñ.ʃ.de reſcrip.ab excõmunicato.et de ordi.ab eo qui reſig.epiſcopatui.c.j.J.de cleri.excom.miniſ.apoſtolice.et de eo qui duxit in matrimonium quam pol.per adul.c.j.ꝛ.c.veniens.ꝛ de ſen.excõ.ſacro.ff.de iuris ꝛ facti igno.plurimuꝫ.ff.pro ſuo.l.vlt.ꝛ de reg.iur.qui in alterius.C.de reſcin.ven.quiſquis.Idem ſi credidit ſe rite inſtitutum ab eo qui furore detinebatur cum ipſum ſciret furioſum:non eſt error probabilis ꝛ ideo non ſubuenitur ei.ff.de interrog.act.de eta.§.qui iuſto.

5 Quot modis † intelligatur

quis confiteri.Et quidem ore proprio.xv.q.vj.c.j.ꝛ.ij. ¶ Itẽ rei euidentia que nulla tergiuerſatione celari poteſt.J.de coha.cle.et mulie.tua.et.c.vlt.C.de penis qui ſententiam.xxv.diſtinct.priuilẽ.Item contumacia nimia.J.de preſumpt.nullus.xj.qõ.iij.rurſus.et.c.quiſquis.iij.qõ.ix.decernimus. ¶ Item paciſcendo ſuper crimine.ff.de his qui not.infa.quoniam. ¶ Item aliquando qui tacet conſentire videtur.ff.ſolu.matri.l.ij.et.ff.de tribu.act.l.j.§.ſcientiam.liiij.diſtic.ſi ſeruus.argu.J.de acuſ.ad petit.xxvij.diſtinct.diaco.aliquando contra.vt.ff.de procur.filius.§.inuitum.dicit tamen regula iuris.ff.qui tacet non vtiqꝫ fatetur.Sed verum eſt eũ negare.ac ſi diceret qui tacet non loquitur quod et verum eſt ſed aliquando tacite conſentire videtur. ¶ Item quod de vno negatur de alio conceditur et econtra.J.de preſumpt.nonne.ff.de condi.ꝛ demonſtra.cum legatur ita.et.xxv.diſtinctio.qualis.xv.qõ.iij.ex eodem.ff.de pac.dotaľ.ob res.et de iudi.cum pretor.xxiij.qõ.ij.ſane.C.de procura.maritus.

Quid ſi non uult reſpondere.

6 † Reſpondeo habetur pro confeſſo ſi cõfeſſio facta ei obeſſet.vel pro negato ſi negatio ei obeſſet.idem ſi obſcure vel in certo modo reſpondeat:et non vult certificare iudicem.ff.de reg.iuris.qui tacet.ff.de interroga.act.de etate.§.ſi cum.et.§.qui tacuit.et.§.nihil intereſt.ſicut dicitur in illo qui non vult preſtare ſacramentum de cal.prout not.ʃ.de iur.calum.§.vlti.et.ʃ.de iudi.§.que ſunt.ſub.§.fiunt.

Vtrum in confeſſum ferenda

7 ſit ſententia † ſi crimen confiteatur.ſic ſecundum omnes.vt.ff.de cuſto.et exhibi.re.ſi cõfeſſus infra de rerum permuta.cum olim.et de cauſa.ſi conſtiterit.In ciuilibus autem dicunt quidam quod non ſit ferenda ſententia:quia nulle ſunt partes iudicis in confitentem.ff.ad.l.aquil.proinde aliȷ cõtra:vt.ff.eodem.l.j.iij.et.v.nihil.ꝛ.l.qui ſtichũ.C.de execut.rei iudi.l.vlti. ¶ Sed dico.aut iudex de plano cognoſcat nullo libello oblato.vel in figuram iudicij libello oblato. ¶ Si de plano nullo libello oblato cognoſcat iudex et aduerſarius confeſſus fuerit.ibi quidem non fertur diffinit.ſententia.quia nec poteſt:vt not.ʃ.de libel.obla.§.vtrum libellus.et de litis conteſta.§.qua

liter. ver. poteſt. ſed precipiet iudex pecuniã infra legitima tẽpora ſolui ſicut tota die vi-demus fieri. ad hoc. ff. de re iudi. poſt rem iu-dicatam. ff. eo. certum. §. vlti. ff. quod metus cauſa. l. fi. ¶ Sed ſi iudex cepit audire cau-ſam ordine iudiciario. ſcz quia libellus obla-tus eſt tunc videtur damnãdus niſi forte is qui conuenitur ſic dicat domine bene debeo ſibi id quod petit nõ condemnetis me: quia paratus ſum ſoluere: ſic enim poteſt intelli-gi quod omnia iudicia ſunt abſolutoria: in-ſti. de perpe. ⁊ temp. act. §. vlti. et hoc optime probatur. ff. de iudi. ſi debitori. ſic manifeſte videtur loqui. ff. ad. l. aquil. proinde in fi. ⁊. l. ſe. ff. de leg. j. ſi dominus. §. in pecunia. ff. iu-di. ſolu. l. iudicatum ſolui. ¶ Si autem pe-tat inducias dicẽdo qd debet ſed non habet pre manibus nec ſoluere poteſt tunc condẽ-nabitur non tamen negociũ vlterius exami-nabitur: ⁊ ſic nulle ſunt partes iudicis in cõ-fitentẽ verum eſt examinatorie ſed bene ſunt condẽnatorie ſicut probant concor. ſupradi-cte ſcđm azo. ⁊ dñm meum lanfran. cremoñ. ¶ Quid ſi cõfitetur quis in iudicio ſine cau-ſa dñs Rofredus in libello ſuo videt innue-re qd non poſſit ſequi condemnatio: qꝛ non obeſt confeſſio ſine cauſa facta: ſicut not. ĩ. eo. §. quid ſi qs. ver. ſed ſi inter viuos ⁊ verſi. hoc vbi in ſcriptis. vnde quo ad hoc non eſt differentia vtrũ confiteatur in iudicio vel ex-tra. ⁊ ideo iudex debet cogere reſpondentem vt dicat ex qua cauſa ſicut qñ incertũ reſpõ-det. ar. ff. eo. certum. et inſti. de act. §. curare. ¶ Et facit pro hac via qꝛ põt eſſe ꝙ pecunia non ſit de iure debita: ⁊ ideo non ſequit con-dẽnatio: ad hoc. ff. de conſti. pecu. ꝙ ſi mari-tus. §. j. ⁊. ĩ. de pac. c. vlt. ⁊ in his que no. ĩ. eo. §. qualiter. ver. dum modo. ⁊ ver. vel ius ra-tio vel natura. Uel dic qd ſi quis ſimpliciter petit debitũ: ⁊ alius ſimpliciter ꝯfitet libello nõ oblato precipiat iudex ſolui. Sed ſi alius ſcz reus etiã poſt preceptũ iudicis velit de-terminare vel declarare cãm ⁊ cauſa iniuſta eſt in ſe: ⁊ iuſta quo ad reuocationem facien-dam reuocabit iudex preceptũ: ad hoc. ff. de teſta. heredes. ⁊ de re iudi. qd iuſſit. al's ſi ni-hil obſiciat: ſequetur executio. ſi vero libello oblato tunc anteꝙ ſit concluſum dictũ ſuum poterit declarare: ſed poſtea minime: arg. ĩ. de fide inſtru. cũ dilectus. ⁊. ĩ. de accu. cũ dile-cti. imputet ſibi qd rñdit ⁊ non fecit exprimi cauſam ex qua peteret qd facere poterat. vt ĩ. de libel. ob. c. vlti cum ergo hoc non fecerit: alius ſuum ius totum in iudicium dedu-xit vnde ſi reus negaſſet ſufficeret probare quãcunqꝫ cauſam iuſtam. ff. de excep. rei iu. et an eadem. §. iiij. et de cau. poſſeſ. ⁊ propꝛie. cũ eccleſia. §. vlt. ⁊. C. de anna. exce. l. vlt. Sed ex quo confeſſus et nihil aliud opponit interrogatus a iudi-ce an habeat aliquã defenſio-nem: et an velit defendere pre-ſumendum eſt quod cauſa iu-ſta ſit et rationabilis atqꝫ ſuf-ficiens: arg. ff. de proba. ab ea parte. ⁊. l. cum de indebito. re-ſpon. j. ¶ Nam in dubio ſem-per interpretandum eſt ſcđm qd iuri congruit. et vt res po-tius valeat ꝙ qd pereat. vt. ĩ. de verb. ſigni. abbate. §. contra. et de re. iur. eſtote. ff. de rebus dubijs; quoties ſi enim cõtra-dicas. qualiter reſpõdebis. ff. eo. qui ſtichum. confeſſus eſt ſe debere ſtichum. nec dicitur ex qua cauſa ⁊ tamen reum aſſe-rit condẽnandum. ad idẽ ff. eo. certum. reſpon. j. ¶ Contra qꝛ cauſa ex qua aliquid debetur conſideranda eſt. vt. ff. eo. certũ. §. ſed ⁊ ſi fundum ⁊ ſeq. ⁊. l. pe-nulti. reſpondeo verum ex quo exprimitur in libello: ad hoc ff. de verbo. obliga. inter ſtipu-lantem. et. l. quicquid reſtrin-gende.

¶ De pꝛbationibus. Rubr.

1 Probatio quid ſit.
2 Probare quis debet.
3 Probatio cui eſt facienda.
4 Probari quid debet.
5 Iudex non poteſt cogi oſten-dere partibus originalia.
6 Probatiõis ſpecies quot ſũt. a

¶ Quid ſit probatio. Adde Inno. ⁊ doc. in ru. e. tit. Inno. l. c. for. de ꝟ. ſig. do. in rubrica. C. de proba. doc. l. l in-dicia. C. de rei vendi.

Quia ſepe ea que in iudicijs ponunt probãda ſũt vtputa aduer-ſario negante: et ideo viſo de cõ-feſſis dicamus de probationi-bus que fieri debent ſuper ne-gatis: videntes. ¶ Quid ſit pꝛo-batio. ¶ Quis debet probare. ¶ Cui facienda eſt probatio. ¶ Quid debet probari. ¶ Et quando. ¶ Et qualiter. ¶ Et quot ſunt ſpecies probationũ.

1 Quid ſit † proba-tio. a Rei dubie per argumen-ta ſufficientia oſtenſio ſecun-dum azo. ⁊ ds. ⁊ forte dicitur ꝙ

probe aduerbio ſm̄ placē. probe enim agit qui probat nam per hoc penas non probantium euitat: ⁊ dubia manifeſtat. res enim negata dubita dicitur: qꝛ per negationem res dubia efficitur. C. quibus ad liber. procla. nō li. l. iij. de peti. here. ſi debitor. J. eo. c. vlti. ℥. de reſti. ſpolia. c. ſi. ¶ Hec aūt̄ deſcriptio ſcd̄m Goffr. locū hꝫ in his que ꝓbantur per inſtātiam diſputādi: non tn̄ in his que in iudicio probant̄ per teſtes vel inſtrumēta. ⁊ plerūqꝫ per preſumptiones. qm̄ argumētum nunq̄ teſtibus nunq̄ tabulis dat probationē. Sed dicitur argumentum quaſi argute inuentū. probatio autem teſtibus ⁊ fide tabularū conſtat. J. de verb. ſign. forus. §. cauſa aut argumento. ¶ Unde ſic poteſt deſcribi. probatio eſt rei dubie per teſtes vel inſtrumenta ⁊ plerunqꝫ per preſumptiones oſtenſio: plerunqꝫ ideo dixi qꝛ ⁊ ſi in ciuilibus preſumptiones ⁊ indicia probent dūmodo certa et violenta ſint. xxij. q. j. dixit. ff. de his qui ſui iuris ſunt. filium. C. de fide inſtrumen. ſicut ⁊ de rei vendi. indicia. nō tamē in criminalibus. J. de preſump. lr̄as. ff. de penis. abſentem. ij. q. j. prio. niſi eſſent luce clariora. C. e. ſciāt. ⁊ ad. l. cor. de falſis. vbi ſecundū Goffr. ſed adhuc nō eſt ſufficiens iſta deſcriptio. cum multis alijs modis fiat probatio. vt no. J. eodem. §. ⁊ quot ſunt ſpecies. vnde vr̄ qꝫ prima melior eſt. nec ob. decre. forus. qꝛ ibi accipitur argumētum ſtricto modo ⁊ proprie ſicut accipit̄ in dialetica ⁊ in iure quando diſputatur vel allegatur. Sed in deſcriptione p̄cipitur argumentum largo modo pro omni ſpecie probationis: ſicut ⁊ inſtrumentum plerūqꝫ ſtricte accipitur ſcilicet pro narratis tantum: vt. J. de fide inſtru. per totum. quandoqꝫ vero largo modo: ita etiam quod ſupponit pro teſtibꝯ: et quandoqꝫ etiam generalius ſumitur. vt no. J. de fide inſtru. §. quid ſit inſtrumentum. ¶ Uel vt ſatiſfaciat ꝯſciētie. d. Goffr. dicas quod probatio eſt rei dubie legitime facta declaratio.

2 Quis debet probare. † Actor qd̄ dic vt not. J. vt benefi. ecc. ca. j. §. datur hic et alia regula. ergo ei qui dicit non ei qui negat incūbit probatio. ℥. eodē titu. ei qui dicit qꝛ negantis factum per rerum naturam nulla eſt probatio. v. qō. vj. actor. et. c. quiſquis. ℥. de elec. bone me. magiſtr. §. contra. J. eodem. quoniam cōra fallam. et dic per rerum id eſt per cauſarum naturam id eſt conſuetudinem. qꝛ conſuetudo altera natura eſt quaſi dicat negatiua per ſolitum curſum cauſarum ſiue conſuetum non poteſt probari: ſemper enim conſueuit indici probatio affirmanti non neganti. ¶ Uel per rerum naturam quia ſecūdum Goffre. id quod negatur nec genus habet nec ſpecies: nec circunſtantias neqꝫ cauſas que tamen improbant neceſſaria ſunt. J. de teſtibus cum cām que inter ep̄m. aut. de teſti. §. ij. coll. vij. iij. q. ij. §. itē in criminali. ꝟ. ſola. ⁊ not. qd̄ licet factum negatiuum nō ꝓbetur: vt dictum eſt: tamen dictum negatiuū bene probatur. J. eodem. tertio. J. de deſpon. impube. ex literis. xxj. qō. ij. lotharius. ſcd̄m Goffre. ¶ Tu tamen ſic expones hec verba per rerum naturam. no. quod dicit naturam rerum: ⁊ non dicit ⁊ nō rerum. natura em̄ de rebus id eſt de his que ſunt: et non de non rebus id eſt de non exiſtentibus habet predicari. ad hoc pertinet qꝫ dicit harum negationū non ſunt cauſe: igitur q̄ſcito aliquid negas dicis illud non eſſe in rerum natura. quomodo ergo ſuſtinebit hoc natura: quod ſup non ſuo predicato probatio admittatur quomodo etiam ſcd̄m hanc naturam id quod dicitur non eſſe probabitur: vel quibus teſtibus videri non poteſt: qꝛ id qd̄ non eſt ꝓbari non poteſt: ergo negantis factum per rerum naturam nulla eſt probatio: vel per rerum naturam ſcilicet naturantem .i. deum. ff. de iudi. ſed ⁊ ſi reſtituat̄. nec em̄ deſcendet vt teſtificetur q̄uis ipſuꝫ nihil lateat. ℥. de iudi. nouit. ſed qd̄ proxime not. preualet. nā ⁊ teſtis eſt mihi deus. vt. J. de iureiu. ⁊ ſi xp̄s. §. angelus. ver. apoſtolus. ⁊ §. precedenti. ¶ Ut aūt plenius ſcias qualiter hoc intelligitur qꝫ negatiua probari non poteſt. ſcire debes quod negatiua. ¶ Alia iuris. ¶ Alia qualitatis. ¶ Alia facti: ⁊ negati facti. ¶ Alia ꝑgnans: ¶ Alia terminata. ¶ Alia puta et ſimplex ⁊ indeterminata. ¶ Negatiua iuris eſt quando dicitur non poteſt eſſe procurator: ⁊ hec probanda eſt. ff. de procura. mutus. vel non poteſt eſſe teſtis. ff. de teſtibus. l. j. vel non poteſt matrimonium contrahere. J. de ſponſa. cum apud. vel emancipatio non fuit rite facta. vt. ff. eodem. ab ea parte. et eſt ratio quia ius certum et determinatum. vnde negando quod hoc fieri non debet: allegare videor ius quod hoc ꝓhibeat ideo neceſſe habeo ipſuꝫ oſtendere: quia omnia videntur licere niſi cōtra probetur: vt. ff. ex quibus cauſis ma. nec non. §. quod eis inquit. licebit. ℥. de tranſla. epi. inter corporalia. §. ſed neqꝫ. J. de rerū permuta. ad queſtiones. hoc in edictis prohibitorijs. veruꝫ ſi aliud generaliter prohibetur vel ſemel adhuc et ſpecialiter videtur prohibitum niſi ſpecialis conceſſio probetur. ff. de illicitis col. l. iij. ¶ Item negatiua qualitatis probanda eſt ab illo qui negat bonā qualitatem vt ſi dicatur tu non es bonus: tu non es ſoluendo. et eſt ratio qꝛ ius preſumitur in contrarium. vt. ℥. de ſeru. iu ordin. fac. ca. j.

.j.de preſum.c.vlt.⁊.ff.de priuile.creditorum.
ſi creditores.in fi. Sed contra arg.C.de pro=
ba.ex perſona.et de diuiden.tu.l.j.Sed forte
illud intelligit quando facta eſt fides qd ali
quando fuit ſoluendo.¶ Negatiua vero fa=
cti pregnanda probans eſt ſimiliter ab illo
qui negat:vt ſi dicã ego non renunciaui ſpõ
te. Hinc enim implicite affirmo me renun=
ciaſſe coactione vel violentia interueniente:
ideo hec filia implicita probanda eſt.ꝫ.de re
nuncia. ſuper hoc quod ſciſcitaris.¶ Item
negatiua facti terminata probanda eſt vt ſi
nego me interfeciſſe hominem pariſius die
martis ꝓxime preterita: nam ſi probẽ quod
eram rome impoſſibile eſt quod illa die iter=
fecerim pariſius. ſic hec negatiua indirecte
probatur.j.de teſtibus ex tenore.C.de cõtra=
hen ⁊ ꝯmit.ſtipu.optimam.inſti.de inuti.ſti
pula.§.item verboꝝ.ff.de eo qd certo loco.nõ
vnq̃.§.ſi q̃s ita. niſi diuino miraculo aliud
contingeret vt legit in vita beati Arigij epi=
ſcopi vapiñ.q2 aſcendit ſuper diabolum.⁊ fe
cit ſe deportari in vigilia cene domini a va=
pinco vſq̃ romã cũ papa qui tũc tpis precrat
grauiter peccaſſet: vt nũciaret ei ne craſtina
die chriſma conficeret. Idem quãdo dicitur
quod perſone poſite in primo gradu nõ ſunt
in primo ſed in ſecundo: vt.j.de teſti.ſeries.
¶ Negatiua autem facti pura ⁊ ſimplex et
indeterminata.vt ſi dico qd non fui citatus.
ꝫ.de electio.bone me.mag.§.ecõtra hoc nul=
latenus probatur:niſi q̃n dicitur ꝙ capitulũ
non conſenſit. tunc enim probatur quodam
modo mirabili:q2 dicunt omnes canonici ꝙ
quotieſcũq̃ tractatus habitus fuit ſuper ta
li maior pars capituli cõtradicebat facto de
quo queritur.j.eodem.tertio.et de teſti.tam
literis.§.fi.j.de his que fiũt a prela.ca noſci=
tur. Item ſi dicatur qd clauſula aliqua non
fuerit appoſita in literis iudicum de cõſcien
tia ipſorum ſtatur teſtimonio eorũdem: vt.j.
de exceſ.prela.inter dilec.§.preterea.et.ꝫ.de
reſcrip.olim. Probatur etiam negatiua per
iuramentum delatum: vt not.j.de iureiur.
poſt.ſub.§.nunc redeundum.§.quando ſit de
ferendum.ver.alias autem.¶ Idem proba=
ri videtur per teſtes in caſu quem habes.j.
de frigidis lecte.reſpon.j.ibi ꝙ eadem nunq̃
poterat eſſe mater.¶ Item ſi dico non inter
feci hominẽ ſtichum:licet neq̃ diem neq̃ lo=
cum adijciam:tñ probatur hoc modo.probo
enĩ ꝙ iſte ſtichus viuit: vl' q2 alius interfecit
vel morte naturali mortuus fuerit.ff.ad.l.
aquil.inde neratius.§.ſi quis hominẽ ⁊ dua
bus ll.ſeq.et de interrog.act.qui ſeruum.et
not.ꝫ.titu.j.§.qualiter.ver.dummodo ſit cuꝫ
alio actio.¶ Item negatiua probatur per
ꝓta.j.de ſent.et re iudi.latoꝝ.ad finem.et.c.

conſanguinei.¶ Reſtat igitur quod quinq̃
modis dicitur negatiua non pluribus: et ta
men quilibet modus probari poteſt.¶ Nun
quid ergo poſitio negatiua admittenda eſt
et ei reſpondẽdum.quidam dicunt quod non
indiſ.cũ nec ꝓbari poſſit.ideo non eſt vexan=
dus aduerſarius ſuperflua poſitione ſeu re=
ſponſione.ac.C.de proba.ad probationem
vtilis dominij. Alij attendunt vtrum talis
ſit negatiua que probari poſſit tunc admit=
tunt:vel que nõ poſſit ꝓbari: ⁊ tunc reijciũt:
Ego cum domino homine bono cremoñ.in=
diſtin.dico ipſam admittendam ſi iudici vi=
deatur.ff.de interroga.ac.vbicunq̃.j.ex quo
videt quod facit ad cauſam et hoc aſſero il=
la ratione qua primi hoc negãt ſcilicet quia
non poteſt probari verum eſt per teſtes:⁊ ſic
mihi magis ſubueniendum eſt.argu.ꝫ.de
iur.cal.ceterum.vnde heretici ſerui et etiam
contra clericos laici in defectum admittun=
tur vt not.j.de teſti.cogen.§.j.verſicu.vide=
tur tamen. ſi enim nõ remanet mihi niſi vna
ſpecies probationis ſcilicet cõfeſſio tua qua
ratione mihi aufertur: nunquid vt veritas
occultetur. ergo cum teſtes deficiunt recur=
rendum eſt ad ſacramentum.j.eodem.ſicut
conſuetudo.et.c.ad noſtram.j.de fideiuſ.per
uenit.reſpon.j.et.§.j.curare enim debet iu=
dex vt veritas eliciatur modis omnibus qui
bus poteſt vt.ff.de teſt.curent.j.de iureiuran.
ex literis.inſti.de act.§.curare.ergo per ſa=
cramentum ſicut quando querit de conſcien
tia alicuius:cogitur enim reſpondere per ſa
cramentum. cum nec aliter de hoc poſſit fi=
des fieri in auten.de here.et fal.§.ſi vero ab=
ſunt.colla.j.et de teſtibus.§.ſi vero moriãn=
tur.C.de iure delib.ſcimus.§.licentia.
¶ Plus dico quod niſi aduerſarius reſpon=
deat non vitabit penam periurij: et cum iu=
rauerit dicere veritatem in toto negotio ſecũ
dum quod credit et eſtimat.et non diſ.vtruꝫ
poneretur affirmatiue vel negatiue: vt not.
ꝫ.de iura.calum.§.quid contineatur. et etiã
ipſam negatiuam iurat in ipſo ſacramento
ad hoc.C.de iureiur.propter calum.l.ij.ſin=
autem vel dignitas.in auten.de his qui in=
gre.ad ap.§.vlti.coll.v.et quare laborabo in
querendis teſtibus cum per confeſſionem
ſuam poſſit fieri fides.certe iudex officio his
occurrere debet.ꝫ.de dolo et contu.finem.et
veritas debet eſſe ſalua.j.de teſti.veniens.
ij.in fin.et.c.dilecto.et.c.ſignificauit.non er=
go eſt anguſtanda facultas probandi: ſed
amplianda.C.de heretti.⁊ ma.quoniam mul
ti.in fi.et de eden.l.ij.et de reb.credi.genera=
liter.et hec opinio per intelligentes pre cete=
ris approbatur.negatiua enim probari pre=
cipitur vt.C.ad.l.cor.de ſica.l.j.de dona.in

ter vi.⁊ vxo.ſi filij.⁊ de errore aduoca.l.ij.er-
go quelibet ſpecies probationis admittēda:
ſed que magis legitima ꝙ̄ reſponſio aduer-
ſarij imo cum verecundia et rubore reuelo
mirabilem errorem non recipientium nega-
tiuam:nam ſi ita ponatur. pono quod tu nō
mutuaſti mihi.x.non recipiunt. Sed ſi ita di
catur pono quod tu fuiſti ſine eo quod mi-
hi.x.mutuaueris : admittunt eam:vt impo-
nentibus legem verbis et non rebus contra.
l.C.communia de leg.l.ij.in fin.j.de verb.ſig.
intelligentia.et.c.in his.et hodie expreſſum
eſt quod iudices tales poſitiones admittere
poſſunt ſi equitate ſuadente hoc viderint ex
pedire vt in auten.d.n.extra de confeſ.ſtatui
mus.et ſumitur ex.l.ff.de interrog.act.vbi-
cunqꝫ.¶ Actor ergo probare debet vt dictū
eſt intentionem ſuam:ſed et excipiens exce-
ptionem:nam reus excipiēdo actor efficitur.
ff.eodem.in excep.ſiue obijciat excep.ſiue di
cat deficere actoris intentionem . vnde oppo
nens ſolutionem ipſam probare debet.C.eo-
dem.l.j.⁊.ij.hoc niſi ius preſumat pro negā-
te:vt ſi dicat ſe non citatum: neceſſe eſt enim
vt probetur citatio vel monitio vel ſcientia
cum allegatur ignorantia.xxxij.diſtinc.pro-
poſuiſti.j.de teſti.in noīe domini.⁊.c.ſignifi-
cauit.et de ſen.ex.ſacro.ff.eodē. verius. vide
ſuper hoc.ʒ.de dolo et cōtu.·§·qualiter depre
hendatur.ver. quid ſi abſens dicat aliquan-
do tamen preſumitur ſcientia.ʒ.de elec.inno
tuit.·§·parcentes . aliquādo etiam releuatur
quis a probatione propter preſumptionem
iuris:quod dic vt not.j.de preſum. ver.quot
ſunt eius ſpecies.ſub·§·ſecunda diuiſio.ver.
vel iuris. ¶ Patet ex premiſſis quod quādo
dicimus actori probationem incumbere: lar
go modo accipimus actorem ſcilicet actorē
et reum excipientem quod verum eſt ſi exci-
piendo aliud aſſeueret. ¶ Secus ſi neget vt
cum proponit exceptionem numerate pecu-
nie tunc enim non ſibi ſed creditori incum-
bit probatio.C.de non nume.pecu.ſi ex cano
ne nomine actoris accipias et denunciatorē
j.de calum.ca.ij.ſed et inquiſitionis promo
torem vel adiutorem ſi ad ipſius denuncia-
tionem commiſſa ſit inquiſitio : ſecūdum ea
que not.j.de accuſa.ſub rubricella de denū-
ciationibus:et de inquiſitionibus·§·quis ſit
effectus.in fi.

Cui facienda eſt probatio.

3 †Et quidē iudici non aduerſario:licet p̄ſen-
tia aduerſarij exigatur.C.de eden.procura-
tor.ij.q.vj.plerūqꝫ.iiij.q.iij·§·item in crimina-
li.xvi.ſi teſtes.fides enim religioni iudiciarie
debetur. Sed preſente aduerſario fieri de-
bet vt.C.de teſti.eos.et.l.ſi quando·§·ſed cū.
⁊.ff.ex quib.cau.maio:ſi idcirco.C.de condi-
ctio.ob turpem cauſam.l.j.ʒ.de elect.dudū.
j.⁊.c.ſcriptum.j.de ſpon.ſicut ex literis.ideo
dicitur quod ipſe magis ſcire poteſt quanta
fides ſit teſtibus adhibenda.ff.de teſti.teſtiū
fides.ſed ex poſtfacto debet fieri fides aduer
ſario:cum omnia actitata ei tradenda ſunt.
j.eodem.quoniam.⁊ aliquādo etiam ab ini-
tio:et de fi.inſtru.g.perpetuus.ʒ.de offic.de-
lega.cum in iure.et de dila.c.ij.C.de manda.
princip.l.vnica.ſed tamen iudex determina-
re hꝫ an ꝓbatio ſufficiēs ſit an non:et aduer
ſarius appellet ſi putauerit appellandum.

4 ## Quid debet probari.

†Id qđ negatū eſt:nam confeſſi in iure pro cōuictis habent̄
vt.j.de ſimo.de hoc inſinuatum qđ dic vt no.
ʒ.titu.j·§·qualiter.id quod negatum eſt intel
ligas ſuper quo iudicium verti poteſt.ſiue li
tigetur de pecunia ſiue de conditione perſo-
ne:ſiue de poſſeſſiōe vel dominio: ſiue de hy-
potheca: ſiue de ſeruitutibus rerum vel per
ſonarum vel muneribus et honoribus decer
nendis:vel fama ſeu criminibus.ff.de var.⁊
extraordi.cogni. cognitionum numerus : et
idcirco quod probatum adiuuat non eſt dila
tio danda:nec eſt probatio admittenda:et ſic
ſunt omnia ſuperflua reſecanda . ʒ.de offic.
delega.cum contingat. vnde ad probationē
dominij non ſufficit probatio facte locatio-
nis.j.de fi.inſtru.inter dilectos·§·penult.C.
locati.ad probationē ad idem ad ſuperflua
ſcilicet reſecanda eſt argu.C.de proba.ad ꝓ-
bationem. ʒ.de elec.cum vinton.ff.de fidei-
com.liber.thays·§·ſorore.et vt leg.nomine
caue.hec ſtipulatio·§·j.⁊ de procu.non cogē.
·§ vlti. ʒ.in prima conſtitu·§·penult.ibi reſe
catis ſuperfluis.ʒ.de elec. in geneſi.non er-
go recipiēda eſt poſitio que nō facit ad cau-
ſam: quia ſuper his tantum que ad cauſam
pertinent inquirendum eſt et ponendum vt
ʒ.de iudic.exhibita infra eodem cauſam.
¶ Sed et iudex cauere debet ne ex abrupto
reijciat : quia aliquando videtur quod ad
cauſam non faciat:et tamen facit.eſt ergo ex
primenda intentio ponētis ſaltem auribus
iudicum.et iudex debet attendere equita-
tem.ff.de interroga.act.vbicunqꝫ.ʒ.de tranſ-
actio.c.vlti.nemo enim cogendus eſt ad id
quod eſt inutile.xxiij.qō.vj·§·vlt.in princip.
xx.qō.j.illud.et argu.de peni.diſtin.vlt.ſi qs
autem.in fin. ¶ Qualiter autem negatiua
probanda ſit dixi.ʒ·§·ſi quis debet. verſi.au-
tem.et ſe.⁊ de hac materia not.ʒ.de iudi.que
ſunt neceſſaria ante ſub·§·fiunt.verſi. hoc ta
men ſcias. et ſeq. ¶ Unum tamen not. quod
aſtruens probare negatiuam puram et ſim-
plicem et indeterminatam : vel qui negati-

nam directe intendit repellendus eſt. ſ. de
cau.poſſeſ. ⁊ proprie.cum eccleſia.j.eo.iura=
uit.Secus ſi oſtendet indirecte vt.j.de teſti.
ſeries.ex tenore. cum in tua. ¶ Itē licet pro
ſententia prima facie preſumatur propter
autoritatem iudiciariam vt.ſ.de elec.bone
me.magū.§.contra.j.de re iudi.cū inter vos.
et.c.ſicut.ſ.de renun.in preſentia. et ſic pre=
ſumantur omnia ſolenniter acta vt inſti.de
fideiuſ.in fi.hoc verum eſt quādo nihil obij=
citur contra proceſſum. nam ſi dicatur non
fui citatus neceſſe eſt quod citatio probetur
vt.ſ.not.ver.actor.idem ſi dicat non fuit lis
conteſta.non vidi teſtes iurare:nec fui voca=
tus. et hoc eſt quod dicitur non preſumitur
pro proceſſu:niſi quatenus legitimis conſti
terit documentis.ideo ſcribende ſunt citatio
nes:dilationes : recuſationes : exceptiones:
petitiones : reſponſiones : interrogationes :
confeſſiones:ex hoc not. quod iuramentum
cal.tacite omittitur eo ipſo quod non eſt ex=
actum inter lit. conteſta. et poſitiones. ſicut
et hic tacite omittitur:dic vt no.ſ.de lit.con=
teſta.§.quando.et expone interrogationes.
id eſt poſitiones: vel ideo hoc dicit q2 nō re=
fert qualitercū3 cōfiteat̄.ff de inter.ſi ſine. ⁊ iō
q2 nō cogit̄ ponere per ſacramentū ſi ponat
ſuper his que in libello continentur cum ſe=
mel iurauerit.imo in modum interroga=
tionis de his queri poteſt. ſecus ſi ponat
ſuper alijs que non continentur in libello:
dummodo faciant ad cauſam:et quare non
ſimiliter ex parte rei:quia forte actor poſuit
totum libellum fore verum reus negauit:
ideo cogitur reus particulariter interroga=
tus reſpondere. argu de conſtitu.inſti.l.pri=
ma et de rebus dubijs.ſi is qui ducenta.§.
vtrum.et in auf.d.n.de teſti.extra.ad hoc
preſentium vtere3 etiam ſigillatim ponet et
reſpondebit per ſacramentum tacite vel ex=
preſſim.ideo dicit interrogationes et non po
ſitiones:quia largius eſt vocabulum : cum
et ante litis conteſta. et poſt locum habeant
vt not.ſ.de confeſ.reſpon.j.verſi.j.tamen no=
tandum teſtium depoſitiones inſtrumento=
rum productiones: interlocutiones:appella
tiones:renunciationes: concluſiones ⁊c.que
per ordinem occurrerint ideo hoc dicit quod
interlocutiones ⁊ appellationes ⁊ exceptio
nes aliquando incidunt ante lit.conteſt.ali=
quando poſt ſunt in ſcriptis redigenda : ita
quod ſi opponatur locus tempus ſc3 annus
menſis dies ⁊ perſone principaliū ⁊ teſtium
et ſic partibus tribuenda ſunt: ita tamen
quod originalia penes ſcriptores vel iudi=
ces remaneant : vt ſi aliqua dubitatio oria=
tur poſſit per hec fieri plena fides. hec oīa
habes infra eod.quoniam contra falſam.ſ.
de teſti.ſpo.cum ad ſedē in fin.
ſecundū hoc intellige.j.de pe=
nis dilectus.j.eo.ca.vlti. ¶ Et
not.ex precedentibus quod nō
5 cogitur iudex† oſtendere par=
tib⁹ originalia ſed ipſa trāſcri
pta tradere: alias appellari
poſſet vt.C.vt lit.pen.l.ij.et de
edendo.is apud quem.⁊ no.ſ.
vt lit.pen.§.⁊ qualiter.hec ſub
regula.§.patet.verſicu.in ca=
ſibus.ideo autem non tradun
tur originalia ne quid falſi co
gitari poſſit cancellādo vel ra=
dēdo ſicut fecerat aduocatus
qui amiſerat cauſam ſuā pro=
pter reſponſionem ſceuole re=
ſpondētis poſſe ideo in omni=
bus libris cōmunicatis quos
cōmodato ſigillatim recepit:
poſuit non poſſe: ſed cōuictus
fuit poſtea per auf. pandecta=
rum quod ipſis cuſtoditur ad
hoc.ſ.de reſcrip.olim ex lite=
ris.ſic proceſſus probādus eſt
ſi negetur.j.de teſti.ſignifica=
uit.⁊.c.conſtitutus.ij.§.fi.⁊ de
ſenten.excōmu.ſacro. ¶ Uocō
a autem legitima documenta[a]
etiam teſtes infra de teſti.con=
ſtitutis.ij.⁊ de regu.iur.ad no=
ſtram.ij.et de teſti.cog.perue=
nit.j.et.ff.de fi.inſtru.l.j. ¶ Et
nunquid iudici credetur non
ſi ſolus ſit:vt in conſti.quoniā.
⁊.C.de arbi.ne in arbitris.j.de
teſti.cum a nobis.et.c.licet.ij.
in fin.reſpon.j. ¶ Quid ergo ſi
fuerint duo vel plures dico q
per tales poterit fieri plena fi=
des dummodo concordent oēs
vel maior pars.argu.ſ.de ele.
cum dilecti.§.nos ⁊ expreſſim
infra de accuſa.cum dilecti in=
fra de exceſ.prela.inter dile=
ctos.§.preterea.et argu.xviij.
diſtinc.de eulogijs.ſed contra
ij.qō.vj.ſtatuendum.j.de teſti.
dilecto. ¶ Solutio illud intel=
ligitur de eo quod ſcit tanquā
priuatus.porro de his que tā=
q3 iudex ſcit poteſt teſtificari.
¶ Idem credo ſi probetur per
vnum iudicem et alium bo=
num teſtem:alias ſolius iudi=
cis verbis non creditur vt di=
xi ſicut nec ſolius verba tabel
lionis: vt in auten.de here.

a ¶ Legiti=
ma docu=
menta.ad
de l appel
latione do
cumento=
rū veniāt
teſtes.vid
per barb.
cōſi.lxxvj.
inci.ſapiē
ter in.vij.
col.ver.itē
ille tex.in
iij.volu.

et fal.§. ſi vero abſens. colū.j.
¶ Hoc etiam nō omitto q̄ ſm Goffr. ante ſnīam diffini. latet non preſumit̄ ꝓ proceſſu iudicis ⁊c. vt ſtatim dixi. ⁊ ſic intellexi hanc decre. q̄ſi ꝯ falſam: ante ſententiā tn̄ locū hr̄e. nā poſt ſententiam ſemper preſumitur pro ſnīa et proceſſu niſi contrarium oſtendatur: vt dicunt iura ſignata.§.eodē.ver. item licet.ſm Goſ.qḋ intellige ſcḋm ea que not.j.de ſen.et re iudi.§.qualiter ꝓferri debeat. ſub.§.is ẽſt ordo.et ver.ſequē ti.maxime in ver. ⁊ hoc ſecundum iura ciuilia.

Et quando. Cauſa pēdente ⁊ lite conte.⁊ primo actoris intētio. ſecundo rei exceptio ſed ſi exceptio peremptoria ſit: pōt ꝓponi et ꝓbari q̄ñcūq̄ ante ſententiam.ſ. poſtq̄ actor fundauerit intentionem ſuam.C. de excep.ſi quidem. ⁊ ſententiam reſcin.non poſ.peremptorias. ⁊ de preſcript.longi temp.emptor. J. de teſti. preſentium.ex tenore. et licet lex emptor et ſi quidem videatur velle qḋ conteſtatio fieri debeat ante probationem dico hoc volūtatis non neceſſitatis: imo et aliquādo ſtultum eſt conteſtari vt patet in decre. preſentium. Sed et quedam peremptorie poſt ſententiam opponuntur vt dicetur. J. de exce. et quando et qualiter opponantur verſicu. hoc dilatorijs. ¶ Si vero dilatoria ſit exceptio: ſi dilatoria ſolutionis vel ex pacto vel ex.l. opponi debet ante lit.conte.probari poſtq̄ aduerſarius fundauerit intētionem ſuam. C. de except. ſi quidem. J. de ſent. et re iudi. inter monaſterium. C. de proba. exceptionem. dummodo is qui probare intendit: non didicerit teſtificata vt not. J. titu.j.§.et vtrū poſt publicationem. Sed ſi exceptio dilatoria ſit declinatoria iudicij ſi aliqs ſciuit ipam ſibi competere opponenda eſt et probanda ante lit.conte. nā ſi diſſimulauerit ꝑpetuo ſilebit.C.de excep.l.vlti.ſed ſi neſcit eam ſibi cōpetere: et ſic litigat cum falſo procuratore etiam poſt ſenten.opponi poteſt.C.de procu. licet idem ſi ignoranter litigat coram nō ſuo iudice.C. ſi a non competen. iudi. l. fin.§. vt lit. non conteſt. aliquando probatur: quod dic vt not. §. vt lit. non conte.§j.⁊ ſequen.

Et qualiter. Secundum formā libelli cum ſecundum eā pronunciandum ſit. §. de ordi. cogni. cum dile. §.vlti.et de cau.poſ.et proprie.c.vlti.J. de accu. qualiter. ij.§.penul. et de ſimo. licet heli. ff.communi diui.vt fundus.C. de fideicom.liber.l.vl. ⁊ ſcḋm titulum ad quem probandū aliquis ſe aſtringit vtraq̄ pars tituli probāda eſt alias non releuatur: licet altera per ſe ſufficeret vt videtur. J. eodem. licet.§. idem quoq̄.J.de teſti.ſignificauerunt.et.c.de teſti. argu.ff.de excu.tuto. qui teſtamēto. J. de cle. excom.mini.propoſuit.§.vlti. et ſibi imputet qui tot ſimul computauerit: ſed cōtra in his que not.§.de reſcrip.§.de ipſius interpoſitione.indiſ cum duo probanda. verſi. et ſi quidem in libello. Sed et clare et determinate ꝓbandum eſt alias in dubio faciēda eſt interpretatio contra illum qui teſtes produxit. J. eodem.in preſentia.§.fin.J. de condi.appo.c. penulti.

6 Et quot ſunt ſpecies † probationis? a Noue. Unde verſus. ¶ Aſpect⁹ cultum teſtis notoria ſcriptum: Jurans confeſſus preſumptio fama probabunt. ¶ Ad quorum euidētiam dic quod multis modis fit probatio. Probatur enim per rei euidētiam que nulla tergiuerſatione delegari poteſt: quod dicitur notorium facti. ideo dicit ver.notoria.de hoc.§.tit.j.§.quot modis.ver. j.puta ſi aliquis publice in adulterio deprehendatur.l.diſtinc. ſi quis diaco. lxxxj.diſti. ſi quis clericus.et.c.preſbyter. C. de defen.ciuita.l.vij.in princip.J.de ac.euidentia. ij. qō. v.de manifeſta.ff.de ritu nup.palā. ¶ Secūdo per famam cōſentientem. ideo dicit verſi. fama.ad hoc.J.de teſti.preterea. ff.de teſti. l. iij.iij.qō.iij.§.item in criminali. verſic. item ſepe. quod dic vt not. J. de teſti.§.ſuper quibus.verſi.fama.⁊ ſeq. ¶ Tertio per preſumptionem violentam. ideo dicit verſi. preſumptio.ad hoc.xxxij.qō.j.dixit.J.de ſpon.is qui fidem.⁊.c.ad id qḋ.xviij.diſti.peruenit.xliiij. diſtinct.multis.J.de coha.cle. ⁊ mulie.ſi quiſpiam. nec enim latrones vel vſurarij teſtes adducunt per quos conuincantur: vnde videntur ſufficere argumenta cum fama. arg. J.de vſu.cum in dioce.tua.⁊.ff.de re mili.non omnes.§.a barbaris.et de incendio.l.ne qd.⁊ de teſt. l. iij. et hoc intelligas quando ciuiliter

a ¶ Quot ſūt ſpēs ꝓbatiōis. Adḋ ſpe. ti.ḋ ꝓbatio. l.§. ſi. pau. de ca. in rub. C. de ꝓba. l.j.col.ver. ſunt autē pluresſpecies.

liter agitur: nō qñ criminaliter accuſatur q̄s qꝛ cū cōtra ſalutē hoīs agit̄ vȝ diligentior examinatio fieri. C. de appel. addictos. ff. de bonis eorum qui mortem ſibi conſci. l. j. C. de ſal. vt ⁊ de proba. l. vlti. v. q. vj. epiphanium. ſm hoc intellige de teſti. veniens. j. ⁊. ca. qm̄ qđ dic vt no. j. de preſum. §. quot eius ſpecies ſub. §. ſcđa. ⁊ ver. ¶ Quarta per iuramenti delationem. ideo dicit. ver. iurans ad hoc. xxj. q iij. dilecto. ff. de iureiu. manifeſte. j. de iureiu. c. vl. qđ dic vt ibi no. ⁊ is modus aliquando vocatur purgatio. iij. q. xj. neganda. de hoc. j. de purga. cañ. ⁊ ad hanc purgationem recurrendum eſt qñ inſtrumenta deficiunt vt noſ s. in queſtione que incipit nunquid ergo poſitio negatiua. ¶ Quinto per teſtes. ideo dicit. ver. teſtis de hoc not. j. tit. j. per totum. ¶ Sexto per inſtrumenta. ideo dicit. ver. ſcriptum de hoc. j. de fi. inſtru. per totum quinimo ⁊ per abbreuiaturam tabellionis fit pbatio. j. de fi. inſtru. c. fi. ¶ Septimo per confeſſionem nedū propriam ſȝ etiā paternā ideo dicit. ver. confeſſus. qñ quis confitetur aliquē filiū ſuum eſſe. qđ intellige qñ q̄s inuenit̄ in poſſeſſione filiationis ſic. C. eo. non nudis. nō ep̄lis. ff. eo. quidā. Secus ſi confiteor ſine cauſa me tibi. x. debere vt not. s. de confeſ. §. quid ſi quis extra iu. ⁊. §. vl. ar. ff. de dona. nuda. nō eñ facit probationē ſȝ poſſet proficere ad preſum. cū alijs. C. e. inſtrumēta. j. e. cum cauſam. C. de rei ven. iudici. ideo dicitur. ⁊ que non proſunt ſingula multa iuuant: ſic econtra. ⁊ ſi non obſunt ſingula multa nocent vt j. de eo qui du. in ma. quā pol. per adulte. cū haberet. ad idē. ff. de nego. geſt. neſennius. ibi maxime ⁊c. ff. e. l. vl ¶ Itemq̄ ſi quis filium alienum ſuum confiteatur grande preiudicium parat̄. ff. de libe. agno. l. j. §. iul. per ſeau tem non ſufficit ad plenam pbationē. ff. de interro. ac. l. j. §. fi. innuitur ergo q̄ filiatio probari poſſit etiam naturalis. j. e. per tuas cōtra. ff. de condi. ⁊ demon. lucius. dic vt not. s. de fi. preſby. §. quis dicatur filius preſby. ⁊. j qui fil. ſint legiti. § qualiter probetur filiatio. ¶ Octauo fit ēt pbatio per inſpectionē oculorum: ideo dicit ver. aſpectus. nā ſi maritus dicat q̄ cognouit vxorē ſuam ⁊ vxor negat ſta t̄ dicto viri cū ſit caput mulieris[a]. xxxiij. q. j. ſi quis acceperit. j. de deſpon. impu. ꝯtinebatur. ⁊. c. pueri. § pe. ll tñ matrone fidedigne eam diligenter inſpiciant: que tamē experte ſint in opere nuptiali: ⁊ obſtante ipſam aſſerant priuilegio virginitatis gaudere reprobatur aſſertio viri qui ſolus eſt. j. cod. propoſuiſti. j. de frigi. ⁊ male. fraternitatis. ⁊. c. vlti. ſed perſone matronarum reprobari poſſunt ⁊ qꝛ oculus ⁊ manus obſtetricium ſepe fallitur iterum poſſunt eligi alie matrone que ipſam inſpiciant. j. eo. cauſaȝ matri. xxvij. qōe. j. nec aliqua. ¶ Hec oculata fides magis amplectitur q̄ que per aures animis audientium infigitur. inſti. de gradibus. § ſed cū magis xxx. q. v. § vl. iij. q. ix. teſtes ſed in hoc diſ. vt dicam. j. de teſti. § ſuper quibus. ver. auditu ad hoc. j. ti. j. licet. ij. ¶ Per hāc atrox iniuria[b] eſtimatur ⁊ determinatur iudicium finium regundorum. de quo loquitur j. ex literis: Item opus factuȝ de quantitate expenſarum teſtificatur. ff. de ſeruis. l. ij. in fin. ⁊ finium regundorum. ſurreptionem. j. de preſcrip. qꝛ iudicante. C. de admi. tu. lex. j. đ. do. apoſtolice. ¶ Item ſi aliquis epiſcopus tranſeat de vna eccleſia in aliam non poteſt eſſe notoriuȝ. de tranſla. prela. quāto. ¶ Item minor etas aliquando per inſpectionem oculoruȝ probatur vt. ff. de mino. minor xxv. an. per aſpectum. diſtinguitur. tamen vtrum dicat ſe minorem petens reſti. in inte. quo caſu debet probare minoritatem ⁊ deceptionem per teſtes. C. de in integ. reſti. minorū ſi minorem. ff. de iureiur. nam poſtea § ſi minor ⁊ cum hec oratio minor annis intelligi poſſit dupliciter: qꝛ ⁊ pupill[b] ⁊ adultus dicitur minor annis C. ſi minor factus. ma. ſe dixerit. l. vltim. vel. v. ſi teſtis dicat quantum minor eſt fit interpretatio contra illum qui teſtes produxit. j. eod. in preſentia. § vlt arg. j. de condi. appo. per tuas in fi. ¶ Sed ſi quis allegat minoritatem quantū ad hoc quod contendat non finitam tutelam debet tutor probare minoritatem quod ſi tutor dicat minorem ⁊ pupillus dicit ſe puberem eſſe hoc probare debet pupillus ſcilicet ſe puberē eſſe. ff. de re. in. inte. minorum. l. minor. xxv. an. ⁊. l. de etate. ¶ Dominium autem probatur hoc ipſo quod probo me vel patrem meum ſemel dominum fuiſſe vt. C. eo. ſiue poſſidetis. ⁊. ff. finium regun. in fi. Sum. Hoſti.

[a] ¶ Cū ſit caput mulieris. ad đ. c. j. đ fri. ⁊ male. glo j. c. j. de clā. deſ

[b] ¶ Atrox iniuria q̄ dicat̄. vid in § atrox. in ſti. đ iureiur. gl. j. c. fi. de dona. ⁊ c. cū illoꝝ de ſen. exc. ⁊ in. c. tāta de exceſſi. prelato.

in autentica. de teſtib. §. ſi vero dicatur. Idem ſcilicet quod probatur dominium ſi probo me emiſſe. ⁊ in vacuam poſſeſſionem inductum ⁊ precium numeraſſe ⁊ habitam fore fidem de precio: ⁊ illum qui vendidit dominum fuiſſe. C. eo. cum res. ⁊ ff. de pig. ⁊ que nondum. § quod dicitur. ¶ Sed quare non preſumitur quis minor ex quo conſtat quod ſemel fuit minor: ſicut de dominio diximus. manet enim ſemper heres qui ſemel extitit. ff. de mino. ait pretor. alias ⁊ ſi ſine. § pen. ¶ Reſpondeo quia ſolo tractu temporis efficitur quis maior ſed ſolo tranſcurſu temporis non amittitur dominium: nec preſumitur me poſſidere eo quod aliquando poſſederim. ⁊ eſt ratio vt no. ſ. de cauſa po. ⁊ proprie. ver. ⁊ qualiter amittatur ſub rubrica de cauſa proprie. § quid ſi proprietas. ver. res etiam pro derelicto. ⁊ probatur ff. de acqui. poſ. ſi quis vi. § differentia. ¶ Nono probatur etiam per libros antiquos et antiquas ſcripturas etiam in lapidibus marmoreis [a] poſitas: ideo dicit ver. ſculptum. ⁊ ad hoc. infra. eo. cum cauſam. xxiiij. queſtione. ij. ſane. ij. ff. de albo ſcriben. l. j. hoc in antiquis factis verum eſt: de quibus teſtes non poſſunt haberi: niſi quo ad famam. xvj. queſtione prima. plures. ff. de legat. iij. ſi chorus. argu. C. de reli. ⁊ ſum. fu. monumentorum. Sed illud intellige quando veritas probari poteſt per veriores probationes: ⁊ eodem modo reſponde. ff. de relig. ⁊ ſump. fun. vel quod. ¶ Imo dic quod ibi inſcriptio non valet voluntate teſtatoris deficiente: vel quia manu propria fuit ſcriptum. ¶ Quid ergo ſi inueniatur chartularium curie in quo continetur quod talis poſſeſſor debet talem cenſum. ⁊ ſic de ſingulis: nunquid ei credetur ſi antiquum ſit: ⁊ in precedentibus ⁊ ſequentibus verum inueniatur ⁊ de eadem manu ſcriptum ſit certe videtur

quod faciat fidem. ar. in iuribus. ⁊. ff. de edē. ſi quis argentarijs. ⁊ per totum. ⁊. j. de preſcrip. ad audientiam. j. eo. c. vl. ⁊. c. j. ff. de leg. j. ſi ſeruus plurium. § ſi numerus minorum ⁊ in autē. de his qui ingre. ad appel. § ſi vero. eo. v. xxx. q. j. c. j. ff. de fun. inſtru. lege cum dela monis. § aſinam molendinariam. alias calūnioſa ſcriptura debet repelli. ff. de fi. inſtru. l. ij. ſic petetur cenſus. non ob. lapſu temporis quia nec preſcr. bi poteſt. j. de relig. do. conſtitutus. l fi. C. de preſcriptionibus. xxx. anno. male agitur. ⁊ accedit ſ. de in integ. reſti. cum ex literis. § penul. ⁊. ff. de proba. cenſus. C. arbitrium tu. l. fi. ⁊ qui potior. in pigno. habean. ſcripturas. ff. eo. ſi arbiter. ⁊ de aqua plu. arc. in ſumma. § Idem labeo. Sed contra. C. de agri. ⁊ cen. litibus. § caueant ⁊ de dolo. recip. vel domi. l. fi. ¶ Decimo fit etiam probatio per literas epiſcopi [b] ſigillatas. ideo etiam dicit verſi. ſculptum. ⁊ ad hoc. j. eo. poſt ceſſionem. vndecima. queſtione. tertia. cure. ⁊. capitulo. debent. infra. titulo primo cum a nobis. xviij. diſtincti. de conſilijs. cum ſecundum apoſtolum. j. de fideiuſ. peruenit. ⁊ de fi. inſtru. c. ij. xx. q. j. vidua. lxiij. diſt in nomine domini. in fine. xcviij. diſt. c. j. ⁊. ij. C. de epiſ. ⁊ cle. ſi qua. ſ. de cleri. peregri. c. j. ſed ⁊ ſigillum abbatis fidem facit. xix. q. iij. ſtatuimus. ⁊ ſigillum capituli vel conuentus facit fidem. j. eo. iij. ⁊ de ap. ſignificauit. ⁊ cuiuſlibet collegij. j. de exce. prela. dilecta. ſed ⁊ creditur ſigillo epiſcopi alieni. xix. q. ij. c. j. ⁊. ij. ¶ Sed ⁊ conſuetudo in quolibet talium conſideranda eſt: quia ⁊ ſigillo principis terre ſtatur de conſue. tantum. j. de fi. inſtru. cum dilectus. C. ad. l. iul. de adul. quamuis. indubitati. ¶ Contra. nam viua vox preualet mortue. Sed voci epiſcopi non creditur. vj. q. ij. ſi tantum. ⁊. c. placuit. j. eo. quoniam. j. ti. proxi. cum a nobis. multo minus ergo ſigillo quia nec omnia eulogia bona fide fiunt vt patet j. eo. tertio vt. ff. de cuſto. ⁊ exhi. re. diuus. ſ. de procu. c. j. ¶ Quidam indiſ. dicunt ſtandum literis epiſcopi vel hug. alij dicunt hoc non eſſe verum niſi ſint in publicam formam redacte: vel niſi habeat ſubſcriptionem teſtium de fi. inſt. c. ij. in auten. vt nulli iudi. § ſed ſi quis vero. col. ix. C. de do na. in dona. j. de fi. inſtru. inter dilectos. xvj. q iij. § poteſt. ⁊ in auten. de inſtru. cau. § ſed neque. ⁊. § ſi quis. ⁊ de hoc notat. j. de fi. inſtru. § quibus inſtrumentis. ſub § item redditur. ho. Item ſecundum Goſ. ¶ Goſ. ſcripſit quod literis epiſcopi creditur preterquam circa acta. j. eo. quoniam contra falſam. ¶ Sed opponitur cum viua vox mortue preferatur. in auten. de inſtru. cau. § ſi vero aliquid tale. quare non creditur epiſcopo dicenti aliquem excommunicatum. vj. q. ij. ſi tantum. ⁊. c. placuit

a ¶ Scripturas etiam in lapidibus marmoreis ad de. c. poſtulas. iuncta gl. iij q. vij gl. i. c. quanto. de iureiur. gl. in. c ſolennitates de conſe. di. j. car za. i. c. ad audien. ſ. iij no. de ſpō. bar. in l. monumentorum. C. de reli. ⁊ ſū. fu.

b ¶ Per literas epiſcopi ad de. Inno. i. c. j. de fi. inſtru. Io. an. Io. cal. Ant. de bu. bal. ⁊ abba in c. poſt ceſſionem. de proba.

⁊ creditur ei ſcribenti.ix.q.iij.cure.ſ.de.treu. ⁊ pa.c.j.reſpondeo ſcriben ti iure ordinario creditur iudici de eo quod fit coram eo tanqꝫ coram iudice.⁊ ſic loquitur cure:ei autem di centi id quod nouit vt homo ⁊ contentioſe dicenti tanquam parti non creditur ⁊ ſic lo quitur ſi tantum.⁊.j.xi.j.cum tu fili.ſecundū hoſt.ſed certe hoc videtur contradicere ei qḋ no.ſ.eo.verſi.hoſt.ſcripſit.ideo dic vt no.j.eo. ver.⁊ eſt ratio.⁊ ſeq.¶ Dico ſtandum literis epiſcopi prima facie quamuis dicto ſuo ſolo non creditur niſi ignotum ſit:quia tunc non creditur vt.j.de fi.inſtru.quod ſuper his re= quiruntur.igitur.verſiculo ignota in caſu.ſ. de cler.peregri.capi.primo.ſed ſi notum eſt ſtandum eſt ei vt dixi prima facie.nam ea= dem ratione ſequ eretur quod non eſſet ſtan dum inſtrumento tabellionis quia nec ipſi ſoli creditur:vt in auten.de.here.⁊ fal.§.ſan cimus.verſicu.ſi vero abſunt.Sed tamen in= ſtrumento ſuo prima facie creditur .ergo et inſtrumento ſigillato ſigillo epiſcopi :ſicut ⁊ in inſtrumento tabellionis.requiritur ergo quod habeat teſtes inſcriptos:quia ⁊ in in= ſtrumēto tabellionis hoc requiritur .⁊ hec duo equiparantur.ſ.inſtrumentum perſone publi.⁊ litere ſigillo autentico ſigillate :vt patet in auten.d.n.de ſenten.excommunica. extra cum medicinalis.§.exemplo.⁊.j.de fi. inſtrumen.capitulo ſecundo.⁊ iunge quod notat infra.de fide inſtrum .§.quibus inſtru mentis.⁊ ſic creditur literis epiſcopi: quam uis ſoli voci ſue non crederetur: etiam ſi te= ſtes inſcriptos non habeat ſecundum quoſ= dam . vt ſupra .nota. ¶ Et eſt ratio quia ſi ipſe fert teſtimonium ſolus eſt. Sed ſi lite= re ſue producuntur:⁊ teſtimonium ſuum ad ducitur ⁊ ſcriptoris ⁊ ſigillantis vel ſaltem ſcriptoris ſi ipſemet tenebat ſigillum.⁊ ideo prima facie ſtatur ſigillo niſi contra probe= tur vt infra eodem.tertio.Item qꝛ veriſimi= le eſt.quod adeo caueat falſitatem epiſco= pus ſigillum ſuum cuſtodiat etiam non iu= ratus ſicut tabellio quantumcunqꝫ iuratus argumentum .xxij.queſtione quinta .iura= menti.ſupra de procuratoribus in noſtra.§. nos vero. ſupra de electionibus. cum inter R.§.finali.infra de voto.ex multa.ante finem reſponſo primo.octaua queſtione prima qua lis.prima queſtione prima.viliſſimus.C.de. epi.⁊ cleri.ſi quicquam.dicas igitur quicqd j.vel.ſ.ſcribatur quod litere ſigillo epiſcopi ſigillate ſemꝑ fidē faciunt ſicut ⁊ obtinet de eccleſie conſuetudine generali.ar.j.de fi.in= ſtru.cū dilec.niſi cōtra ipſas ex eo quod con= ſueuit falſa ſigillare vel ſigillum ſuū ꝑſone vili cōmittere:vel aliqua alia cauſa veriſi= militer ꝑſumatur.ar.j.de his que fi.a prela quanto.§.abſentium.⁊.ff.de eden.ſi quis.§.j. ¶ Sed nunquid idem epiſcopus poteſt ſcri= bere ⁊ ſigillare ſic.Sed ſi de hoc conſtaret nō crederetur ei cum ſolus ſit :vbi autem nō op ponitur non preſumitur:quia non conſue= uit hoc facere.ſed ſcriptor ſuus.ſic ſp ectatur conſuetudo patriſſa.ff.de pig.act.vel vniuer ſorum.⁊ de vſuris.qui ſemiſſes.j.de preſum. ſcribam.⁊ cap.mandata.hoc not.decre.poſ= ſeſſionem.quando dicit .quibus ſtandum eſt donec contra probetur.¶ Quid ergo ſi oppo natur dico dandam dilationem ad facien= dam probationem preſtito iuramento quod malitioſe non opponatur.hec ſi preſumptio ſit contra petentem.ſecundum ea que notā. ſ.de dolo ſub Rubrica de contu.§.qua pena verſi.quinimo.Sed quid ſi idem qui pro ſe producit ſcripſit ⁊ videtur obſtare licet non obeſſet ſi dictaſſet ⁊ alius ſcripſiſſet.quod dic vt no.j.de cri.fal.§.qualiter committatur.ſub §.quaſi autem falſum.ver.Item ⁊ quaſi fal= ſum.⁊.ver.illud no.dignum.¶ Uincen.dixit quod non creditur literis epiſcopi niſi quan diu durat iudiciū.extra eū nō creditur ei in preiudicium alterius:ſed contra.j.eo.quoni am.ſin autem ſigillum inducatur contra illū cuius eſt ſtatur ei quamuis ſit priuata per ſona.ff.de procu.ſi procurat.C.de reb.alie.nō alie .l.ij. ⁊ ſi. quis alieno ſigillo vtatur hoc exprimere debet.arg.j.de ſen.⁊ re iudi.cum inter nos.§.j.Item in contractibus creditur ſi conſuetudo approbet.j. de fide.inſtumen. cum dilectus. Item in excommunicationis ſententia ſtatur ſigillo.infra eodem poſſeſſio nem.nona queſtione.tertia.cure.ſ.de treu= ga ⁊ pa.capitulo primo ⁊ in autenti.d.n.de ſententia excōmunicationis.cum medicina lis.¶ Sed quid ſi epiſcopus pro ſe inducat. vide quod notat.ſupra de reſcriptis.§.⁊ que poſſunt obiici.verſiculo.xcvj.⁊.§.Sed vt bre uioribus.⁊.j.de teſti.§.quis poſſit. ſub .§. hi vero omnes.reſponſo primo ⁊ verſiculo ſe= quen.⁊ ſub.§.Sed ⁊ perſone ad perſonam. verſi.Item iure ciuili ⁊ ſequen.¶ Sunt au= tem quedam iudicia communia in quibus vterqꝫ litigantium reus ⁊ etiam actor intelli gitur vt in finium regun.fa .her.communi diui.vti poſſi.vtrobi.hic vterqꝫ probat inten tionem ſuam ⁊ qui meliores probationes af fert obtinere debet.j.eo.licet in fin.¶ Quod ſi probationes equales ſunt fertur ſententia pro reo.i.illo qui ad iudicium vocatus fuit vbi actor foueat cauſam rationabilem :pu= ta dotem matrimonium:teſtamentum:liber tatem:religionem vt.infra eodem.ex literis. ⁊ de ſententia ⁊ re iudicata.capi.ſi.quod dic vt nota.in ſumma de ſen.⁊ re iudi.ad hoc.C eo.l.ſecunda.

a ¶ Teſtis. Adde ſpec.titu.de teſte.in.§.j.

b ¶ Seruus. Adde ſpe.ti.de teſte.in.§.j.ꝟ.itē. q̄ eſt ſeruus.auẽ.ſi dicaẽ.C.de teſti tu dic q̄ nō admittiẽ niſi cū tormētis vt in.l.ſeruus.⁊ in.l ſerui.ff.de teſti.⁊ per Bald.in rubri.C.de ſum.trini. fallit qñ agiẽ de pbāda ſecreta primo: nū ſecūdū paul. de caſt.j.l.ſcimus.in.§.lnis.in.ij.nota.C.de de iur.deli.l.ꝯſenſu in.§.ſi ſeruus.ff.de rep.l.quoties.C.de naufra.li.x.⁊ in.c.veniens.el.ij.de teſte.bar.⁊ io.d imo.in.l.i illa in fi.ff.de ver.ob.Bart.in.l.ſi qs ex argētariis.i.§.pe.ff.de edē.cal.cō ſil xxv.incip.teſtator habēs filios.

c ¶ Criminali. adde gl.i.c.qm̄.d teſti.ſpecu.in ti.de teſte.in.§.j.ꝟſi.itē q̄ eſt mulier fallit qñ p maſculos pbari nō pōt crimē ſm io.an.i addi.ſpe.i tit.de teſt.in.§.j.in addi.ſcip.refer.io.de are.et p Alexā.de imo.ꝯſi lxiiij.viſo themate ⁊ dubiis in primo vol.idē Alex.ꝯſ.xxiij.aduerſis.in.ij.volu.

¶ De teſtibus. Rubri.

1 Teſtes qs debeat pducere
2 Teſtis quis eſſe poſſit vel non.
3 Parētes ⁊ liberi nō admittuntur ad teſtimoniū ēt volētes.
4 Teſtiū binarius numerus in teſtimonio requiritur.
5 Teſtes quid iurare debeant.
6 Teſtes ſuper quibus ſunt interrogandi.
7 Uarietas temporis dictum teſtis reprobat.
8 Teſtes qñ ſunt producendi.
9 Teſtes quoties ſint pducēdi.
10 Teſtimoniis que diuerſitates noceant.
Teſtes alii poſt publicationē produci poſſunt.

Diximus ſummua ſupra de probationibꝰ in gñe: nūc in ſpē: ⁊ ſic de teſtibus vel ſic qm̄ ſup negatis teſtes pducēdi ſunt.ſ.ti.j.c.ſup eo.⁊.ſ.diximꝰ de poſſeſſionibꝰ q̄ plerūqꝫ negant: dicamꝰ de teſtibꝰ. ¶ Quis dꝫ teſtes pducere. ¶ Quis poſſit eſſe teſtis vl' nō. ¶ Quotꝰ nūerus teſtiū requiraẽ. ¶ Quid debeāt iurare ¶ Sup qbꝰ interrogādi ſunt. ¶ Qñ ſunt pducēdi. ¶ Et quoties. ¶ Que diuerſitates nocēt teſtimoniis. ¶ Et vtrū poſt publicationē alii teſtes produci poſſint.

Quis debet teſtes

1 †producere. Is qui ſibi ipſos neceſſarios putat nam contra ſe non cogiẽ quis teſtes producere vel inſtrumenta oſtendere vt.ſ.tit.j.c.j.C.eo.nimis graue.C.de edē.l.j.et.l.q̄ accuſare. ⁊ dixi.ſ.tit.j.§.qs dꝫ pbare b tñ fallit. nā ſi p̄ſes officiū ſuū ex pleuerit: cogiẽ exhibere iudices vel domeſticos ſuos quos ſecum habuit in offō: vel vt conueniant vel vt etiā teſtimoniū ferant de his que in officio cōmiſſa ſunt.arg.C.de offi.aſſeſſ.poſt. Si vis ſcire an teſtes cogendi ſint vel non.vide.j.titu.j.in ſumma.

2 a

Quis poſſit eſſe†teſtis vel[a]

non. Et quidem hoc edictū prohibitoriū eſt: ſicut edictū de procur.vt.ff.de procu.mutus ⁊ de ma cōtra.ſ.de ſpon.cum apud.⁊ dic prohibitoriū.ſ.certarū perſonarū: ⁊ generaliter alias permiſſoriū: licet hoc edictū prohibitorium aliter ponaẽ ⁊ aliter ſumaẽ inſti.de interdictis.§.interdictoꝝ.ff.de interdictis.l.j.§ q̄libet i teſtē admittiẽ niſi phibeaẽ.ff.e.l.j.§.j.Si em̄ ꝯſtitutio ſemel affirmatiue promulgata ſit ſemper uidetur cōceſſum id qđ in ea continetur niſi inueniatur prohibitum. exemplum.xxxj.queſtione.j.deus maſculum ſed ſi negatiue tunc ſemper videtur prohibitum: niſi probetur conceſſum exemplum.xxiij.queſtione.v.ſi non licet. ¶ In teſtibus igitur producēdis ſeptem principaliter conſiderātur que in his verſibus continentur. ¶ Conditio. ¶ Sexus. ¶ Etas. ¶ Diſeretio. ¶ Fama. ¶ Fortuna. ¶ Fides. ¶ In teſtibus iſta requires. ¶ Bene dico conditio. conſiderandum eſt enim vtrum liber vel ſeruus: qꝛ ſeruus [b] non admittitur in teſtimonium, nam ſepe ſeruus metu dominantis ſupprimit veritatem vt.ſ de verbo.ſigni.forus.§.teſtes.C.eodem quādo liberi.niſi aliis probationibus deficiētibus tunc enim cum tormentis admittuntur: vel ſi queratur de facto ipſius ſerui: non tamen pro domino vel contra dominum preſentem vel preteritum nam et habenda eſt ratio preteriti domini: hec probantur.iiij.queſtione.iij.§.Item in criminali.verſicu.Item non videtur et ſequen.et verſicu.Item ſerui reſponſo.ff.eod.ſerui.C.de diuor.et rep.l.conſenſu.§.ſuper plagis.C.de queſtionibus ſeruos.⁊.l.interrogari. ¶ Sed refert vtrum is cui ſeruitus obiicitur dicat ſe liberum a natiuitate niſi quidem teſtimoniū ſuum admittitur ⁊ tempore diſputationis reſeruatur queſtio vel dicat ſe libertinum: ⁊ tunc repellitur niſi oſtendat inſtrumentum. Sed ſi iuret quod alibi habet probationes admittitur vt.C.cod.auẽ.ſi vero dicatur.et not.ſi.ſ.eod.verſicu.in teſtibus iſta requires. ¶ Sexus: quia mulieres repelluntur in criminali[c].xxiij.queſtione.vlti.c.vlti.xv.queſtione.iij.de crimine.et eſt ratio quia varium ſemper et mutabile teſtimonium femina producit infra de verbo.ſignifica.forus.§.vltimo.ſed ſecundum.l.videtur quod indiſ. admittitur in omni cauſa

niſi ſit condemnata de adulterio.ff.eo.ex eo. a
a xv.q.iij.ex eo.preterquam in teſtamento.[a] vt
inſt.de teſtamentis.§.teſtis.⁊.§.ſed neqꝫ.ergo
b in codicillis[b] poteſt eſſe teſtis:qꝛ non prohi b
betur aliqua.l.ſcd̄m Goſ.l.illa ex eo.intelli=
genda eſt in ciuilibus.ſi vero queritur de cri
mine ciuiliter vel in modum denunciationis
vel inquiſitionis ſeu exceptionis tunc etiā
ſm caſ.admittitur mulier etiam particeps
criminis ⁊ etiam contra clericos.j.eod.qm̄.⁊
c.tā literis.§.j.indi.ſecundum quoſdam.alij
dicunt hoc generaliter verum eſſe.ſed quan
tum ad preſumptionem tantum non proba
tionem.ſuper hoc vide.j.de ſimo.§.qui ad ac
c cuſationem.¶ Quid de hermafrodito[c] qui
habet vtrumqꝫ ſexum.ſ.hoīs ⁊ mulieris:dic
ſeruandum ꝙ qualitas ſexus incaleſcentis
oſtendit:vt.ff.eo.repetundarum.iiij.iij.§.her h
mafroditum.iudicatur eīm ſm ſexum qui in
eo preualet:vt.ff.de ſtatu.ho.queritur de her
mafrodito.¶ Quid ſi vtriuſqꝫ membri officio
vti poteſt ſecundum quod de facto fuit in vil
la mea.ſ.ſecuſie.rn̄deo eligat cui ſe dicat ſm
quod epūs taurineñ.diocęſanus noſter.de ipo
fecit ⁊ iuret ꝙ de cetero alio non vtetur:qꝛ
nec fungi debet duplici officio maxime tam
diuerſo.ar.xvj.q.j.preſbyteros.ar.j.de cleri.
coniu.diuerſis.ff.de pactis.ſi plures.¶ Etas
d qꝛ in cauſa ciuili impuberes[d] repelluntur.
in criminali vero nō admittitur quis minor
xx.an.⁊.eo.inuiti.ff.l.in teſtimonium.iiij.qō.
iij.teſtes.⁊.§.Item in criminali.ver.Item in
teſtimonium ⁊ accedit.ē.de offi.dele.cum vi
geſimum.¶ Sed nunquid pupillus factus
e pubes[e] poteſt teſtificari de his que vidit in
pupillari etate.vtiqꝫ.⁊ per conſequens fact⁹
liber de his que vidit in ſeruiture.ſecundum
Azo.ff.de verb.ſig.nationem.§.inſtrumento
rum.ar.op.j.qui matri.ac non poſ.c.vltimo.
¶ Diſcretio:quia furioſus repellitur a teſti
monio ſicut ⁊ a iudicando.iij.q.vij.§.tria qꝛ
non ſentit vt.j.de ſucceſ.ab inteſta.c.vlti.⁊ de c
regularibus.ſicut tenor. xvij.q.j.conſaldus.
¶ Fama:quia qui non eſt integre fame non
admittitur ad teſtimonium.nam ſi vita bo=
na defuerit fide carebit.j.de verbo.ſign.forus
§.teſtes.j.ti.j.preterea.iij qō.v.conſtituim⁹.
f Infamibus enim porte[f] dignitatis clauſe
ſunt.j.de exceſ.prela.inter dilectos.in fi.rn̄.
primo.C.de digni.neqꝫ famoſi.⁊ omnes act⁹
legitimi interdicti ſunt ergo ⁊ teſtimonium f
j.eo.licet ex quadam in fi.rn̄.j.Infames au=
tem vocant canones omnes illos quos.ll. ſe g
culares infames appellant.ij.q.iij.§.hinc col
ligitur.excipe quod notat.j.de ſecun.nup.§.
penulti.⁊ vlti.⁊ quot modis infamia irroge
tur:dic vt.iij.qō.vij.§.porro.⁊ ſe.¶ Infamis h
g ergo de[g] iure repellitur a teſtimonio quam=
uis penitentiam egerit.etiam
in ciuilibus.j.eo. teſtimonium
reſpon.j.nam per penitentiā
peccatum remittitur ſed infa=
mia non remouetur vt dicit.§.
hinc colligitur niſi forte infa=
mis ſicut ē ⁊ in princ.ipſius.§.
per romanum pōtificem in in
tegrum fuerit reſtitutus vt ca
q.⁊.cā.§.preuaricator.in fi.C.ð
ſen.paſ.⁊ reſti.l.j.¶ Poteſt eīm
h papa[h] famam reſtituere c'eri d
cis.j.de ſen.⁊.re iudi.cum te.⁊
de ſimonia.ex diligenti.⁊ puto
etiam quod laicis vt apparet
in his que no.j.qui fi.ſint le.§.
qualiter ⁊ a quo.⁊ patet in.c.
cum te alleg.¶ Item princeps
vel ſenatus laicis:vt.ff.de po=
ſtu.l.j.§.de qua.Sed ⁊ ſecun=
dum.Io.epiſcopus poteſt in=
famiam remittere in caſibus
illis in quibus poteſt diſpenſa
re quia eccleſia ſenatui equipa
ratur.xvj.q.j.eccleſia.⁊ nedum
facientes ſed ⁊ conſentientes
criminibus infames videntur
vt.iij.q.iiij.conſanguineorum
ar.cōtra.xvij.q.v.ſi quis conui
ctus ¶ Excipitur periurus qui
quantūcunqꝫ penitentiā agat
teſtificari non poteſt:quamuis
alij penitētes licet fuerint cri

a ¶ In teſtō.add. gl.in verbo nec femina .in ca.
for⁹.de ver.ſi.l .qui teſtō.in.§.mulier.ff.ð teſt.
ant.de bu.l.c.qm̄ aliqua de teſti.

b ¶ In codicil.adð io.an.i addi.ſpe.l.ti ð teſt.
i.§.j.ꝟ.qd ð codi.⁊ bal.in.l.fi.C.de codi.

c ¶ Quid ð hermafro dito.adde ſpe.l.ti.de teſte i.§.j. ver .itē.ꝙ ē ð herma froditis idē ſpe.l ti.de inſtru.edi. l.§.xij.ꝟſi. qd ſi vnus

d ¶ Impu= beres.adð gl.⁊ bar.l.l taliās.C.ð his q̇ vt in di.dic q nō ad pbādū delictū vt l. teſtimo= nium.ff.de teſt .tn̄ ta les impu= beres faci unt idiciū ad torturā ſm bal.in l.j.in.§.im puberē.ff. ad ſill.ſpe ti.de teſte .§.x.verſi item exci= pitur ꝙ eſt
impubes.⁊ p bar.i.l.marit⁹.ff de qōſt.

c ¶ Pupillus.adde quid de impubere.vide gl.
in.c.cum itaqꝫ.de conſe.di.iiij.gl.in. c.relatum
xxxvij .diſt.glo.in verbo impubes.i.§. teſtes.
inſti.de teſt.gl.in.l.notionem.in.§.inſtrumē=
torum.⁊ ibi bar.ff.de verbo.ſig.ſpe.ti.de teſte
in.§.j.ver.ſed nunquid factus pubes.Io.an.
in ca.ex parte de corpo.viti.abba.in ca.fina.
de verb.ſig.bar.in.tractatu de teſti.in.§. item
repelluntur impuberes.

f ¶ Porte.adde tex.in regu.infamibus.de reg
iur.lib.vj.

g ¶ De iure adde.c.teſtes.ij.q.vij.c.cū te.de re
iu.c.teſtimoniū.de teſt.fallit ſi ſit effect⁹ ð cō
cordia ptiū ſm bal.i.c.impatorꝫ.i vl.co.ꝟ.itē
poſſet eſſe teſtis.de iur ca.

h ¶ Papa.adð archi.⁊ domi l.§.hic colligit.ij
q.vij.ſ.Tho.ſtū.q.lxviij.ar.vl.in fi.

minoſi poſſunt teſtificari.ſ.eo.teſtimonium
.§.ij.ex quo enim ſemel probatum eſt contra
ipſum periurium etiam in modum exceptio
nis repellitur in alio iudicio.⁊ eſt ſpeciale in
periuro quia nimis frequentatur hoc crimē
⁊ quia ipſum crimen teſtimonium tangit.ſ.
eo.ex parte ade.⁊.c.ſicut nobis.vj.q.j. quicū
q̄.xxij q.v.paruuli.ij. q.vij. non poteſt.ſ.de
preſum.literas.⁊ de exce.c.j.ſic ergo qualiter
cunq̄ conſtet de periurio infamis remanet
indiſ.ſm ea.Sed legiſte conſueuerunt diſt.
vtrum quis iuret de preſenti vel de preteri-
to:⁊ tunc ſi deierauerit non eſt infamis: ſed
tenetur crimine ſtellionatus ergo poteſt fie-
ri exul.Sed crimen illud non infamat ſicut
intelligunt.ff.de crimine ſtel.l.vl.⁊.l.ij. ſi ꝟo
iurat de futuro ⁊ non fuit appoſitum pactū
⁊ ſic venit contra ſacramentum tm̄ ſatis deū
habet vltorem.C de rebus cre.⁊ de iureiur.l.
iuſiurandum.Sed ſi venit contra ſacramen
tum ⁊ pactum infamis efficitur vt.C.de trā
ac.ſi quis maior.xxv.an.ſed in hac parte ca
nonibus puto ſtandum.¶ Hoc idē dicit Go.
quia ſiue de preterito ſiue de preſenti iuret ⁊
ſcienter ⁊ prudenter falſum aſſerat:ſiue iura
mentum ſponte preſtitum de dando vel faciē
do volens violet infamis eſt.vj q.j. infames
nam qui ſponte periurat mortaliter peccat.
xxij.q j.c.vlti.ergo infamis fit infamia cano
nica.vj.q.j.illi qui.Itē periurium crimen ē.ſ.
e.querelam.ſ.de tempo.or.c.ſi.ergo eſt famo
ſum.xxv.d i.§.nunc autem.in ver.epiſtola ve
ro.verum frater Raymundus diſ.inter aſ
ſertorium ⁊ promiſſorium iuramentum in
aſſertorio dixit q̄ non incurrebatur infamia
ar.ff.de his qui no.infa.lucius.⁊.ſ.de excep.
deniq̄.ſ de ordi.cogni.cum dilectus.§.vlti.
in promiſſorio autem infamia incurritur vt
in iuribus ſuperius allegatis.¶ Sed tu dic
indi.vt dixi cū Goſ.ad.l.lucius.⁊ ad decret.
cū dilec.⁊ deniq̄ reſpondeas ſic. quod ibi dt
teſtes quorum teſtimonium reprobatur inter
infames haberi non debent ⁊ verum eſt ſi in
telligas de infamia legali que generaliter
non ipſo facto ſed per ſententiam irrogatur
ſecus de canonica vt dixi.¶ Uel ſic poſſibile
eſt quod teſtimonium teſtium reprobatur:
nec ex hoc ſolo teſtes de periurio conuincun-
tur vt ſi negotia apta non proferant.iiij.q iij.
ver.ſi teſtes puta nude deponunt.iiij.q.iij ꝟ.
Item ſola.vel cauſam teſtimonij ſui non fa-
ciunt manifeſtum quia per plures contra-
rium probatur.in autē.eo.ti.§ ⁊ licet.col.vij.
⁊ vide quod nota.ſ.de iureiuran.§ que pena.
¶ Quid ſi quis criminoſus ſit.⁊ de hoc con-
ſtet ⁊ in crimine perſeueret:repellitur a teſti
monio etiam in ciuili.ſ.eo teſtimonium.rn̄.j.
ergo adulter dum detinetur in adulterio te-
ſtificari non poteſt.xxxiij.q.v.preceptum.iij.
q.vij.qui ſine pacto.⁊.c.poſtulatus.j.q.j.mul
ti.iij.q.vij.porro.repelluntur ergo fures la-
trones adulteri homicide ſimoniaci ⁊ alias
criminoſi.vt in dictis.c.⁊.ſ.de ſimon.p tuas.
¶ Dicunt tamen quidam q̄ infames in cau
ſa criminali tantum prohibentur.ff.eo.l.iij.
§.l.iul.vbi ponitur exemplum de accuſa.l.
iul.de vi.ſed in pecuniaria admittuntur vt
ff.eo.queſ.tu.cum tormentis tamen vt in au
ten.eo.ſancimus.Sed hoc reprobatur in di
cta dec.teſtimonium.intellige enim vt.ſ.di-
xi repellitur etiam qui ob dicendum vel non
dicendum teſtimonium pecuniam accepiſſe
conuictus vel condemnatus eſt.ff.eo.l.iij.§.
lege.iiij.q.iij.§.Itē.l.iul.de vi cauetur in ſi.
tali etiam lege iul.rep.tenetur.ff.ad.l.iul.re
pe.l.eadem lege.ſecus videtur ſi peccatum
fecit vt.ſ.eo.intimauit.excipe.ſ.ti.j.c.vl.⁊ ac-
cedit.ſ.eodē.ſicut nobis.ſ ti.j. licet.§.ijdem
quoq̄ teſtes.¶ In criminali autem cauſa ſi
qs pducat̄ i teſtē q̄ i alio iudicio cōdēnat' fue
rit d̄ aliq̄ crimīe.ſiue cōfeſſ' vl' cōuict' vl' nūc
in modū exceptiōis ibi cōuinci poſſit:vl' ſaltē
poſſit pbari.qd alias inde conuict' fuerit ⁊
ſaltem de facto grauata remaneat ius opi-
nio repellitur.ſ.eodem.teſtimonium quan-
tumcunq̄ penitentiam egerit vt in fin.dict.
Sed in ciuili non repellitur licet probetur
quod alias in modum.excep.repulſus fue-
rit.⁊ ſi de facto tantum remaneat infamat'
ſic.§.j.decre.teſtimonium.loquitur de infa-
mia facti iuris vt no.§.vlti.loquitur de infa
mia facti.¶ Et ex hoc habes quod infama-
tus etiam de facto in criminali repellitur.
vnde ⁊ pendente accuſatione non poteſt qs
produci in criminali vt.ſ.e.c.vlt.ſicut non po
teſt alium accuſare.iij.qōe.xj.neganda.ff.de
publi.iudi.is qui.⁊ ſic debet eſſe teſtis ſine
aliqua infamia in criminali.ij.q.vij.teſtes.
quia tales requiruntur ad teſtimonium qua
les ad ordinum promotionem vt ibi ⁊.ſ.ea.
vlti.ſic qui non poteſt denunciare nec teſtifi-
cari.ſ.de accu.cum oporteat.alias inter ac-
cuſantem ⁊ teſtem.di.quia aliquis admitti
tur ad accuſationem qui non admitteretur
ad teſtimonium vt.ſ.qui ma.accu.non poſ.
c.vlti.ibi enim admittitur accuſator cuius
actor repellitur.Sed in teſtem non admitte-
retur.ſ.eo.licet ex quadam.rn̄.j.⁊ eſt ratio.q
inter accuſatorē ⁊ teſtem di.debet.teſtis eñ
probat non accuſator.ſ.de ſimo.lz heli.§.pe.
in fi.¶ In crimine autem leſe maie.omnium
eſt conditio exequata.quia quilibet indiſ.ad
mittitur.ſ.de confeſ.c.j.ff de queſtionibus.⁊
minor e rn̄.j.⁊ ad.l.iul..maie.nullius.xv.qō.
iij.ſane.vj.q j.§.verum.ver.ſi quis cum milī
tibus.cum tormentis tamen admittuntur.

infames.ff.eo.ob cauſam.§.ſed ea.ſed in ſimo.di.vt no.J.de ſimo.in ſumma.& diſt.in.c.lʒ.§.pe.&.c.ſe.pertuas. ¶ Ex quo aũt aliqs egit penitentiam admittetur in ciuili vt dixi vel etiam quando de crimine ciuiliter agit J.eo.teſtimonium.& eſt ratio qr nouus homo videtur factus vt de pe.di.j.agite.l.di.ferrũ.S.de ſum.tri.firmiter.§ pe.& intellige quãdo egit penitentiam non fictam ſed veram:&qñ non redijt ad vomitum tanq̃ canis vt not. J.de pe.§.que penitentia ſit fructuoſa q̃ non ¶ Sed quomodo ſciam an ſit emendatus de crimine vel etiam confeſſus ſi publicam penitẽtiam egit hoc planum eſt.l.diſ.in capite:ſed in occulta non debet ſacerdos parochianum ſuum prodere aliquo verbo vel ẽt ſigno vt.J.de peni.omnis.S.de of.ord.ſi ſacerdos.dicas hoc verum eſſe niſi ad inſtantiam peccatoris.ergo peccator per ſacerdotẽ ſuũ probabit ſe emendatum:qui propter hoc teſtimonium non debet pecuniam accipere vl' aliquod exenium alias ſimoniam cõmitteret.J.de ſimo.nemo.crederetur ergo ſacerdoti proprio in hoc caſu.l.di.in capite.ij.q.j.ſi peccauerit.qr ipſe dʒ cognoſcere oues ſuas. a Sʒ quomodo credet vnius teſtimonio [a] in preiudicium alterius contra.J.eo.veniens.& c.licet vniuerſis.rñdeo qr cum ſolus ſoli confiteatur vt.J.de peni.omnis.impoſſibile eſt q per plures probetur:ergo faciat homo qđ poteſt.xxij.q.ij.faciat.preterea nõ preiudicat quo ad principale principaliter:ſed quo ad excluſionem ſiue exce.per quam repellebat teſtis licet forte diceret veritatem que exceptio ad honorem dei inducta eſt:& ob fauorem animarũ delinquentiũ.ſ.vt citius cõuertantur & pniam agãt:ergo ſufficit q ſatiſfactum ſit vicario dei.hoc eſt ſacerdoti.ipſa ergo confeſſio per ipſum probabitur & iniunctio penitentie.ſatiſfactio autem per domeſticos & priuatos:qui cum videbant ieiunãtem & elemoſynas facientẽ & cõfitentẽ q talis ſibi fuerat pnia iniuncta alias impoſſibile foret q aliquis probaret ſe đ crimine emẽdatũ. ¶ Quid ergo de illis qui etiã de licentia ſacerdotis cupiunt tranſeuntibus cõfiteri:bñ põt dicere ſacerdos q ab ipſo licẽti ĩ penitierit ſʒq' nõ penituerit:ergo qlibet caueat ſibi. ¶ Et quid ſi ſacerdos moriat iõ tutũ eſt q ẽpo ſuo cõfiteat:& ẽt ꝓprio ſacerdoti ſi timet q cõtra ipſũ aliquotiẽs probari poſſit. ¶ Et fortuna.i.diuitie qr ſemꝑ magis creditur diuitib'.ff.eo.l.iij.iiij.q.iij.§.itẽ in criminali.C ad.l.fal.aũt.ſʒ cũ teſtator.& hoc qñ habet ſuſpitio đ corr uptiõe vt qr luſor eſt vel mercricator vel potator.ſecus ſi bone fame ſit & fidelis;quãuis pauper.ar.inſt.de ſuſpe.tu.§.vl.Sed & vbi fidelis diues & pauꝑ fidelis inducunt:ſemꝑ ponderoſior eſt vox diuitis & in dignitate conſtituti.ar.S.de ele.dudũ.i.qr potẽtioribus pares.eẽ nõ poſſumus.ff.de ali.iu.mu.cã fa.l.iij. ¶ Fides qr infidelis vt iude' vel hereticus cõtra fidelẽ nõ admittitur.ij.q.vij.§.ſi hereticus.xxiij.q.iij.ipſa pietas.J.de hereti.excõicamus.& dixi in ſumma.ſed inter ſe teſtimonium dicũt.& ſi hereticus & orthodoxus adinuicem litigent vel iudeus.& infidelis in teſtẽ ꝓductus pro orthodoxo aliqđ dixerit:valet teſtimoniũ ſuum orthodoxis aũt adinuicẽ litigantib' non producitur infidelis niſi cõtra illũ qui in curialem trahitur conditionẽ.C.de hereticis.autẽ.ſi hereticus.ij.q.vj.pagani.cum duo.§.ſequ. Sed cõtra qr iudei cõtra chriſtianos [b] vtuntur teſtimonio iudeoꝝ.J.eo.iudei.verũ eſt de facto.iõq nõ dixit vtãt:ſʒ vti preſumant.q.d.nõ poſſunt vti qr non admittitur aliquis niſi ſit fidelis conuerſationis.J.e.lʒ vniuerſis.inde eſt q excõicatus teſtificari non poteſt:imo relaxatur ſnia vt libere teſtificetur.J.eo.veniens.in fi.Idem vr de ſuſpenſo.J.de accu.olim ſ.v.&.p.S.& de exce.apoſtolice S.in ſubſidium tamẽ etiaʒ heretici conſueuerunt admitti.C de here.qm in fi.ſed hodie nõ tenet ſecundũ Gof. ¶ In teſtibus iſta requires.verum eſt ſʒ & inter multa alia requirendũ eſt an ſit amicus vel inimicus odioſi eñ ſi probentur capitales incontinenti repelluntur admiſſa probatione:ſʒ ſi leuis inimicitia opponitur vt de cauſa pecuniaria admittitur eius teſtimonium & in tempus diſputationis reſeruatur qđ.& nota.ſi.S.eo.ver.benedico cõditio. ¶ Repelluntur etiaʒ executores negotiorum.infra eodem.ſuper.ff.e.l.vl.vnde & ſi is qui procurator fuit in principali vel aduocatus non poteſt eſſe teſtis in cã.ap.vt in auten.d.n.extra codẽ.ti.romana rñ.Sed & repelluntur etiã ignoti

a ¶ Teſtimo adđ ſpe.i.ti đ teſte.l.§.reſtat.ṽ.ſʒ tñ fallit.& p car.alex.i.c.đſ racuſa.xxviij.di

b ¶ Iudei q̃ xpianos.. adđ.c.placuit.iiij.q.iij.ſpe.i.ti.de teſte.in.§.j.ṽ.item q iude'.& per alex.đ imo.conſi.lxxxi viſo pceſſu lq.i.tiõis formate.i.j.volu.dic hoc eẽ verũ nõ ſolũ ſi eſt ... e iude' ſʒ ẽtſi nouiter a iudaiſmo vl' hereſi.ad catholicã fidẽ ẽ ꝯuerſus vt eſt tex.i.c.non poteſt.ij.q.vij.

a ¶ Aduocatus. adde gl. i verbo vel cognitor. c. ſtatutū eſt. ij. q. vj. l. nemo C. ꝺ aſſeſ. ⁊ in. l. fin. ff. de teſti.

b ¶ Quid ꝫ de ſocijs. adꝺ gl. i. c. veniens. ꝺ teſti. gl. in l. qm̄ liberi. C. de teſti. et ibi Cy. in. j. q. gl. inſti. de teſt. j. §. legatarijs. ſpe. in ti. ꝺ teſte. l §. j. v. itē nūqd ſoci⁹. bal. i. l. nō ideo min⁹ i pe. col. C. ꝺ accu. ang. in l. ea. qdē in viij. col. eo. ti. doc. i. c. j. ꝺ confeſ. vbi concludunt ꝙ ſoci⁹. crīs nō admittit i teſtē. Fallit i cribus grauibus puta i crimine leſe maieſtatis falſificationis monete et alijs caſib⁹ ꝗs enumerat gloſſ. ij. in c. j. de conſeſ.

⁊ nimis obſcuri. recipiunt tñ cū verberib⁹ inferēdis a iudice ſi adminiſtrator ſit in auk. eo. §. ſi vero dicatur. ⁊ §. ſi vero ignoti. col. vij. ⁊ inimici capitales ⁊ cōſpiratores equiparantur. j. de ſent. ⁊ re iudi. cum. J. ⁊. A. ⁊ de ſimo. in fi. ⁊. c. ꝑ tuas. §. vos. et §. ceteras. ⁊. ff. de ar. licet. et de adi. le. l. iij. Inimici ꝫ ſuſpecti repellunt. iiij. q. iij. §. item in criminali. ver. Item teſtimoniorū. ij. q. j. in primis. ⁊. l. prohibentur. iij. q̄. v. c. j. ⁊ iiij.

¶ Hi vero omēs. l. repellunt. in prohibitione autē habetur aliqñ mixta conſideratio pſonarum et rerum: vt ecce licet in qualibet re poſſim teſtificari: in propria tamen principaliter vel ſecundario non feram teſtimonium. ff. eo. omnibus. iiij. q̄. iij. verſicu. item nullus. excipiūtur cauſe collegiorū et vniuerſitatū ſm Goffr. qꝺ dic vt no. j. eo. ver. ⁊ cū cā vniuerſitatis. Item excipit legatari⁹ vel fideicō. qui admittitur: nō quādo agitur de legato vel fideicommiſ. ſed ſi queratur cuius debet eſſe hereditas. inſti. de teſta. §. legatarijs. ſed ex voluntate aduerſarij poteſt legatarius inueniri iudex et teſtis et tamen improprie loquitur ſcilicet cum iuramentum defertur heredi. C. de fideicom. l. vlti. ¶ Uēditor ergo ꝑ empto re vel debitor in cauſa pignoris pro creditore admitti non poteſt: qꝛ propria cauſa ipſi⁹ videtur vſqꝫ adeo vt etiam biduum ſicut in ſua cauſa olim preſtabatur vt. ff. quando ap. ſit. l. ij. §. ſꝫ ſi alius. ij. q. vj. §. biduuꝫ. ff. de ap. l. iiij. §. alio. Idē in iudice qui iudicaturus eſt interim dum cauſa pēdet. forte idē et ſi finita ſit. licet ꝑla. de hoc dicat ſe nihil egiſſe. idē in patrono cauſe. ꝫ. de tranſa. ex literis. et in executorib⁹ negotiorum vt. ff. codem. l. vlti. ⁊ ij. q̄. vj. ſtatuendum ſecūdum Azo. ¶ Sed hoc videtur debere intelligi tātum dum cauſa pendet ſcōm ꝑla. ar. ꝫ. titu. j.

quoniam contra falſam. ⁊ qñ queritur de facto quod non eſt ſibi notum tanꝙ iudici: qꝛ hoc ſciebat anteꝙ cauſa moueretur vel delegaretur: in quo caſu ſi non poſſit per alios probari veritas ſi delegatus ſit dꝫ remoueri ⁊ alius ſurrogari: ⁊ ſi hoc opponatur et nō admittatur recte appellatur. j. c. dilecto. Sꝫ ordinarius dꝫ aliū delegare. ar. ff. de iur. om. iud. pretor. qꝛ curandum eſt qꝺ veritas rerū ſalua ſit vt not. ꝫ. de proba. §. qꝺ dꝫ ꝓbare. v. nunqd ergo. ⁊ ſeq. porro finito negotio poterit teſtificari vt not. ꝫ. tit. §. quid dꝫ probari. ver. item lꝫ. qꝺ intelligas qñ vertitur in dubium de ꝓceſſu: vt probat. j. de exceſ. pla. et literis. ⁊. c. ſequē. ⁊ ꝑterea. ¶ Itē de facto qꝺ ei notum eſt tanꝙ iudici et pendente iudicio ſupplere pōt vt no. ꝫ. de offi. iudi. §. qñ. ⁊ in qbus. ver. vt ſuppleant. procura. tamē vel aduocat⁹ prioris iudicij in cā appellatio. nō admittitur vt in auk. d. n. eo. titu. extra romana. ¶ Item de domo iudi. nec teſtis nec accuſator ꝓducet. iij. q. iiij. c. fi. quare ergo aduocatus admittit de domo iudi. vt. ꝫ. de offi. iudi. c. j. rñdeo qꝛ aduocat⁹ nō ꝓbat: ꝫ teſtis ꝓbat. prim⁹ enim teſtis iuris. ſcꝺs veritatis facti: vñ magis intereſt illius cōtra quem producitur qꝺ poſſit repellere teſtem ꝙ aduocatuꝫ vel dic qꝺ vtriuſqꝫ in ſubſidiū admittitur vt innuit decre. allegata. ar. in his que no. j. tit. j. §. j. verſi. videtur. Item. c. allegatū loquitur in criminalibus. ¶ Quid ſi aduocatus[a] recipit pecuniā ab aliqua partiū vt non foueret aduerſam videt qꝺ non poſſit eſſe teſtis. ar. in his que not. ꝫ. eo. §. rñ. j. ver. fama. et verſi. repellitur etiā Sꝫ ꝯ qꝛ hoc edictū ꝓhibitoriū eſt vt. ꝫ. eo. §. rñ. j. ¶ Itē in cā cōis criīs ſcꝫ mei ⁊ tui lꝫ te accuſato ⁊ non me: tua ſit cā et nō mea: non tñ admittar in teſtimoniū nec tibi cōtra me credetur. j. eo. veniēs. ⁊. c. pſonis. ꝫ. de cōfeſ. c. j. j. de adulte. ſignificaſti. C. e. qm̄. obſtat eñ par cauſa turpitudinis. excipitur crimen leſe maie. ꝫ. de confeſ. c. j. ⁊ ſimonie in quo mediator qui nullum emolumentū habuit ſi ciuiliter agatur ſubaudi: ⁊ contra. clericum inferioris ordinis qui de facili remoueri poſſit admittitur. j. eodem. extra mediatores. et de ſimo. per tuas. in ciuilibus autē non admittitur mediator: niſi volente vtraqꝫ parte in auten. eo §. quoniā. col. vij. ¶ Quid ergo de ſocijs[b]. diſt. ſecundum Azo. ſi ſocius meus agit de parte ſua ita quod mihi nullū emolumentum acquiratur admittor in teſtimonium. alias contra. C. eodem. quoniam liberi. ff. quando ap. ſit. l. j. §. propriam. ij. q. vj. §. biduum. verſicu. propriam. iij. q̄. iij. ver. item liberi. ¶ Si ergo ſunt ſocij alicuius negotiationis vel omnium bo. repellendi ſunt. ff. pro ſocio. cum duobus. §. vltimo. ſed ſi inci=

derint in communionem puta quia vnꝰ fun
dus duobus donatus eſt ſi alter litiget de pꝫ
te ſua admittitꝰ alias. cũ eñ nõ ꝑſit nec obſit
ſententia alterius.argu.ꝭ.de preben.dilecto.
in fi. ¶ Moueoꝛ tñ de eo qḋ dictũ eſt media
toꝛem non admitti niſi vtraqꝫ parte conſen=
tiente:ꝛ qꝛ non di.vtrũ ꝑ indiuiſo donatꝰ ſit.
tunc enim non videtur vllatenus admitten=
dus:qꝛ cauſa duoꝛũ vtriuſqꝫ eſt.ar. ff.de ritu
nup.illud.ꝛ hoc pꝛobari videtur. C. eo.quo=
niam.§ idem iuris licet quidã illud referant
non ad pꝛimum dictum.l. ſed ad ſecundum.
ſic habetur conſideratio perſone ꝛ rei.
¶ Sed ꝛ perſone ad perſonam fit conſidera
3 tio.nam parentes † et liberi non admittun
tur in teſtimonium etiã volentes nec pꝛo nec
contra.C.eodem.parentes.iiij.qõ.iij. ver.Itẽ
pater ꝛ filiꝰ.niſi in teſtimonio filijſa.militis.
ff.de teſta.qui teſtamento ·§·per cõtrarium.
inſti.de teſta·§· in teſtibus. ¶ Appellatione
a autem parentis[a] ꝛ mater continetur:ſicut ꝛ
nomine patroni continetur patrona. ff.de ꝟ.
ſig.patroni. Pater tamen et filius.Item duo
fratres in eodem teſtamento teſtes eſſe poſ=
ſunt.ff.de teſta.qui teſtamento·§·per contra=
rium.inſti de teſta·§·in teſtibus . iiij qõ. iij.
ver.item pater.¶ Item cum queritur de eta
te etiam pꝛofeſſio matris admittitur vt.ff.de
pꝛoba.etiam.ſed hoc ſecundum Azo.intelli=
gendum quantum ad preſumptionem vt ſci
licet tanqꝫ adminiculum coadiuuat dicta te
ſtium alioꝛum ſic ꝭ.de ſuc.ab inteſ.c. vlt.et de
ſimo.per tuas.ad fi.reſpon.ꝭ.C.de rei ven.in=
dicia.¶ Dicas azo.dictum verum eſſe quan
do queritur de minoꝛitate ad hoc vt filius in
integ.reſtituatur ſecundũ ea que not. ꝭ.titu.
ꝭ.§.ꝛ quot ſunt ſpẽs verſi item minoꝛ etas et
ſeq.nam in cauſa matrimoniali cum queritꝰ
vtrum matrimonium conſtare poſſit vel cõ=
trahi.conſanguinitate impediente vel non
impediente et parentes et conſanguinei ne=
dum admittuntur: imo ceteris pꝛeferuntur.
pꝛeſumitur enim ſcire veritatem genealogie
ſue id eſt conſanguinitatis vel parentele. et
magis laboꝛant hoc ſcire tum per inſtrumẽ
ta:tum per recitationem maioꝛũ vt. ꝭ. ꝙ ma.
ac.poſ.videꝛ.ꝭ.de ſent.et re iud.tenoꝛ.¶ His
aũt deficientibus admittuntur extranei ho=
neſti et bone fame et omni except.maioꝛis.ꝭ.
de conſan.ꝛ affi.c ꝭ.non tamen ſufficit hodie
teſtimonium de auditu niſi et ab hominibꝰ
bone fame ſenioꝛibus ꝛ antiquis hoc audie
rint poſt motam litem:ꝛ plures a pluribus:
ita quod quilibet de pluribus loquatur. naꝫ
ſi ſinguli de ſinguloꝛum auditu loquerentꝰ
eſſent in ſuo teſtimonio ſingulares . et ideo
non admitterentur vt infra codẽ·§· quotus
numerus , et debent iurare quod bono zelo
teſtificantꝰ:non odio: non amo
re:non timoꝛe: vel cõmodo ali
quo tempoꝛali interueniente:
et debent incipere a ſtipite vel
germanis ſingulos gradꝰ ex
vtroqꝫ latere pꝛopꝛijs nomi=
nibus vel equipollentibus cir
cunlocutionibus ſufficientibꝰ
expꝛimentes . ideoqꝫ ſi decem
teſtes pꝛobant vnum latus:et
alij decem aliud latus non pu
to ſufficere . licet ꝗlibet de ger
manis faciat mentionem quã
uis io. contradixerit et debent
concludere quod ita accepe=
runt a maioꝛibꝰ ſuis: et quod
credunt ita eſſe ſed nec iſtud
ſufficit niſi dicãt ſe vidiſſe ger
manos vel conſanguineos ſe=
cundos vel ſaltem tertios pꝛo
cõſanguineis ſe habere:ſic re=
ſtringitur facultas pꝛobandi:
et eſt ratio : quia tolerabilius
eſt aliquos contra ſtatuta ho
minum admittere copulatos
qꝫ coniunctos legitime ſtatu=
ta domini ſeparare:ſic intelli=
ge.ꝭ.eodem.licet ex quadam.ꝛ
de de conſang.et affini.tua. et
ꝭ.eodem.quoties. xxxv. qõ. c.ꝭ
parentele. eadem. q. vj. de pa
rentela.et de hac materia ple
nius not. ꝭ. de conſang ·§·vſqꝫ
ad quotum gradum. verſic.et
quia iudex. ¶ Item foꝛte erit
quod recipiatur mater ſi que=
ratur de pubertate vel mino=
ritate ſcilicet vt ſciatur an ma
tri.teneat vel non teneat. arg.
in.d.l.ff.de pꝛoba.etiam ꝛ acce
dit.ꝭ.de deſpon.impu.de illis.
a nobis. atteſtatiões.qꝛ ꝛ ipſa
melius nouit veritatem.vel di
ſtinguitur an nobilioꝛ ꝛ ditioꝛ
ſit extraneus ſponſus qꝫ filia
vt ſeq.ver.¶ Ubi autez queri=
tur vtrum matrimonium con
tractum ſit vel non cũ filia hoc
aſſerat et ſponſus extraneus
hoc neget: ſi ſponſus ditioꝛ ꝛ
nobilioꝛ ſit non admittitur ma
ter nec etiam conſanguinei.
ſic enim vilis mulier poſſet pe
tere regem in virum vel ruſti=
cus reginam inducens teſtes
de conſang.ſua. Uel ſi ſint pa
res vel quaſi : vel extraneus
ſponſus infirmioꝛ: et iſte ad=

a ¶ Parẽtis Adde Al-be.maleta i tractatu de teſte.in ꝭ.col. ꝟ.idẽ intelligen duz eſt de aduoca.

a ¶ Domeſticū teſtimoniū. ad de ſpe. co. ti. in. §. j. v. itē excipit̄ ꝛ i. l. etiā. et i. l. pe. ff. de teſti.

b ¶ Domeſtici aūt dicū tur. adde gl. i. c. lītis ꝯ teſti. gl. ſūme. iij. q. iv. l. reſpiciēdū. l. §. furti. ꝛ ibi Bar. ff. de pe. bar. et ſaly. i. l. ēt. C. de teſti.

c ¶ Me⁹. ad de bal. ꝯſi. ccclxxiiij. i cip. ad eui dētiā. l. ij. vol.

d ¶ Uxore. adḋ. l. ſꝫ et ſi qs. ff. ſi qs cau. l. ij. C. ꝯ teſti. ꝛ gl. iſti. ꝯ teſta.

e ¶ Familie. adḋ. l. qui cūꝗ. et ibi bar. C. ꝯ re mi. lib. xij. bar. i aut. de teſti. fi deicōmiſ. i princip.

f ¶ Nūc os. adḋ. c. ꝯbitū de big. gl. ſumme xxvij. q. j. gl. i verbo vaticinabatur. j. §. adam. de pe. di. ij. et glo. in. c. fi. de fri. originaliter geñ. j.

mitti pſit. ar. op. ṡ. de reſcri. ſedes. §. fi. ſꝫ certe in pari vr̄ ſuſpectū teſtimoniū. iuxta illud ſi queris apte nubere: nube pari. hoc arbitrabitur bonus iudex nam ꝛ inuenio quod cō ſanguinei admittuntur. j. de ſpon. ſicut ex literis. et argu. j. codē. ſuper eo. ꝛ licet loquatur ibi de matre tantum idem puto de conſanguineis. argu. C. de emenda. propin. l. vnica. et de tranſact. de tutela et vide. j. verſi. qui incipit habet autēꝫ. licet minores diuitie repellerent matrē ꝙ conſanguineos hos tamen ſuſpecti repelluntur vt. j. eodēꝫ. in literis. ¶ In contractibus igitur aliis non admittitur pater vel mater vl̄ filius vt. j. qui mat. accu. poſ. videtur in fi. nec fratres qui in eiuſdem ſunt poteſtate: quam uis extranei inter ſe teſtificentur. iiij. qō. iij. verſic. Item pater et filius cū duobus ꝯ. ſeq. et verſi. item teſtis idoneus. et ff. codem. teſtis idoneus. Iteꝫ in teſtamentis conficiendis ſi inſtituatur filiuſfa. non poteſt adhiberi teſtis pater eius vel frater: quia in eiuſdem patris eſt poteſtate. reprobatum eſt enim in ea re teſtimonium domeſticum: alias ex vna domo plura teſtimonia habere non nocet. inſti. de teſta. §. pater. et ſeq. ꝛ adde quod no. ṡ. codem. ver. ſedꝛ perſone. ¶ Item iure a ciuili domeſticum teſtimoniū[a] generaliter reprobatur. iij. q. v. per totum. C. eodem. etiam. v. q. iij. verſi. Item etiam. ff. eodem. l. penul. domeſtica auteꝫ b dicuntur[b] coloni aſcriptitij filij ſerui et mercenarij ꝛ hi qui de familia ſunt alicuius. j. eodem. in literis. C. de his q̄ ad ec. confu. preſenti. §. ſane ſi ſeruus. ff. de peni. reſpiciendum. §. furta. ff. ad ſill'. ſe. con. l. ij. §. ſi vir. ff. de re mili. qui cū vno. C. de q̄ſtionib⁹ pridē. ff. de edi. edic. ediles. §. familie. ff. de reli. et ſum. fu. l. familiaria. et breuiter ſecundum Goffr. omnes illi qui ſuſpecti ſunt in iudicando: repelluntur a teſtificando quia teſtes abſqꝫ ſuſpitione et infamia eſſe debent. ij. q. vij. teſtes. ſecunduꝫ Goffre. neſcioſi ſcriptor errauerit nam multa repellunt iudicem que non repellunt teſteꝫ vt not. ṡ. de offic. delega. §. et qualr̄ finiaf̄. ſub. §. ſed nec illud omittēdum. §. que ſunt iuſte cauſe. verſic. illud eſt ſpecialiter. et. j. eodem. ver. ſed certe omnes. ¶ Quid ſi quis fuit c colonus meus[c] vel mercenarius modo non eſt: nunqd poteſt pro me teſtificari: ſic de cōſue. et argu. ff. de poſtula. l. j. §. affinitates. q̄ dicas verum: niſi in fraudem eum a me eieciſſem: ideo vt pro me teſtificari pōſſet. eſt tamen arg. contra conſue. que ipſos admittit quia ſeru⁹ in memoriā preteriti dominū nō torquetur contra antiquum dominum: ergo nec pro: vt. C. de queſtionibus. ſeruos non ſolum. ff. de queſtioni. vnus. §. ſeru⁹. j. ¶ Quid d de vxore[d] quidam vt pla. indiſ. admittunt ipſam quia non prohibetur aliqua. l. ff. eodem. l. j. nec enim ſunt reſtringende probationes ſed dilatande vt not. ſupra de proba. §. quis debet. verſic. nunquid ergo negatiua et ſequenti. ¶ Alij diſ. an ſit debilis nature que timeat maritum et talis reſpuitur. an virago que de facili verberaret maritum ſi auderet loqui et talis admittitur: dummodo alias ſit bone fame argu. C. eodem. l. eos. iiij. q. iij. verſi. item eos. ¶ Dic indiſ. ipſam repellendam: quia nemo de domo propria teſtem producere poteſt. ff. eodem. l. penul. et vxor eſt ſocia diuine et humane domus. ff. rerum amo. l. j. C. de cri. expi. heredi. aduerſus. imo etiam ſunt vna caro vt. ṡ. de bigamis debitū. j. de conuer. coniug. ad apoſtolicam. argu. ff. ad ſill'. ſe. conſul. l. ij. §. ſi vir. nam et funus domeſticum dicitur vt. ff. de in ius vo. l. ij. et ſi quis cau. ſed et ſi quis. §. preterea. et. ff. de iud. interdum. quin imo. l. expreſſa eſt quod e nomine familie[e] continetur. nā ſi quis impetrauit priuile. vt liceat ſibi familiā ſuā ducere pōt ducere liberos ſuos filios et vxorē. C. de re mili. quicunqꝫ. lib. xij. et expreſſim xlvij. diſtinct. §. neceſſe. imo magis coniuncta eſt ꝙ pater vel filius: vt ptꝫ in autoritate protoplauſti: hoc nunc os[f] de oſſibus f meis et caro de carne mea: et propter hoc dimittet homo patrem et matrem et adherebit vxori ſue: et erunt duo in carne vna vt ṡ. de bigamis. debitum. excipe. C. de queſtio. l. iij. ¶ Quid ſi volo quod teſtificetur contrarium: poſſet dici ipſam admittendaꝫ. argu. C. de legi. quod fauore ſed cōtra. iij. queſtio. iij. verſic. Item parentes. C. eodem. ſeruos. et de queſtionibus. l. j. ¶ Quid de ſocio: Hug. dicit ipſum admittendum. argu. ff. ſolu. matri. l. rei iudic. §. vlti. C. de verb. ſigni. l. vlti. ff. de iniurijs. l. j. §. item aut

per ſemet. ¶ Lanfran. ere. contra quia cum inuitus non cogatur vt dicam. j. titu. j. reſtat quod volens admittatur. iiij. queſtione. iij. verſicu. item. l. iul. publico. j. ¶ Sed et familiares repelluntur. ff. de edi edic. l. ediles. §. familie. ergo etiam cohabitantes. arg. j. eo. in literis. ⁊. ſ. de offi. deleg. inſinuāte. ¶ Sed hoc non eſt verum generaliter niſi ſint ſuſpecti. multi enim iudices poſſunt recuſari tanꝙ ſuſpecti qui non repelluntur a teſtimonio nam et concanonicus non poteſt eſſe iudex. ſ. de offi. deleg. cum. R. canonicus. et tamen eſt teſtis. ſ. de offi. Archi. c. fi. ⁊ eſt ratio quia facilius inueniuntur mille iudices quam vnus teſtis. ad hoc pertinet quod not. ſ. eod. ſub. §. hi vero omnes. et ſub. §. ſed et perſone ad perſonam. verſic. Item iure ciuili. ſic non obſt. decre. inſinuante. nec alia in literis. ob. quia loquitur in cauſa matrimoniali: et de ſuſpectis familiaribus ⁊ male opinionis. vt dicit litera.

¶ Et cum cauſa vniuerſitatis non ſit ſingulorum vel econtra. xij. qō. ij. qui manumittitur. ⁊. ff. quod cuiuſꝙ vniuerſi. no. ſicut municipij. in cauſa collegij quilibet de collegio[a] teſtimonium ferre poteſt. xiiij. qō. ij. ſuper prudētia. j. eo. inſuper. et ca. tuis. ⁊. c. nuper. ⁊. c. cum nuncius. et hoc in cauſa ciuili in cauſa etiam criminali ſi prelatus accuſetur etiam ab aliquo de ipſo collegio poteſt quilibet ſubditus bone fame tamen contra ipſum ferre teſtimoniū. xiiij. qō. ij. ſuper prudentia. ij. qō. vij. lator nemeſion. ſ. de elec. per inquiſitionem. dummodo non ſint conſpiratores vel inimici. j. de ſen. ⁊ re iudi. cum. J. et A. ⁊ de ſimo. licet. ⁊. c. per tuas. ⁊ de accuſa. illa propoſitorum: ⁊ eſt ratio: quia non magis reprobatur domeſticus accuſantis quā accuſati. ¶ Si vero aliquis de vniuerſitate accuſat extraneum: ⁊ ceteri de vniuerſitate non poſſunt pro ipſo teſtimoniū ferre. xiiij. q. ij. ſuper prudentiam. iij. q. v. accuſatoribus. ⁊ c. antepenulti. j. de accuſa. repellantur videtur. tamen quod in defectum tales admitti poſſent. argu. j. de iureiuran. ⁊ ſi xp̄s. in fi. j. ti. j. c. fi. ¶ Sed nūquid prelatus[b] vel rector eccleſie in cauſa euſdē eccleſie poterit eſſe teſtis. ita videt per premiſſa iura. ⁊ quia procura. eſt non dominus infra de do na. capi. ij. vnde ſi videt ius eccleſie periclitari propter defectum probationis debet alium procura. qui nomine eccleſie agat conſtituere: vt. ſ. de iura. calū. c. fi. ⁊ ipſe teſtificetur. arg. j. eo. dilecto. ⁊ dicat veritatē de re ſibi nota. ⁊ ſic etiam poteſt intelligi illud. j. eo. in omni. quia nec eſt cauſa ſua. vt patet in his que not infra de ſenten. ⁊ re iudi. ſub Rubrica de ſententia §. quis debet ſolam. ſub. §. j. ver. nunq̇d. ergo episcopus. et ſe. et de hoc nota. ſ. de procura §. ſi quis dare. ver. hoc patet. illud autē certū eſt qꝫ actor et teſtis ſimul. eſſe non poterit: vt. j. eo. inſuper. et argu. j. de cle. cōiug. diuerſis. ¶ Et tn̄ no. qꝺ lꝫ ſupradicti repelli poſſunt ſm determinationem quam poſui ſi tamen aliquem predictorū pro me induxero ipm̄ de cetero reprobare non potero niſi ex noua cauſa ſuperuenienti: quāuis cōtra dicta ipſorū opponere poſſim ſi falſo vel varie aliquid dicāt. vt. C. eo. ſi q̇s teſtibus. iiij. q. iij. verſi. Itē ſi quis teſtibus. ſ. de proba. per tuas. ſ. de offi. dele. inſinuāte. j. tit. j. preterea. Non ſolū autē per. l. teſtes repelluntur vt dictum eſt ſatis plene: imo ⁊ officio iudicis: ita ꝙ aliquādo oīno repellit teſtis: aliquādo admittit: ſed modica fides ei habetur. repellit em̄ iudex effrenatā multitudinē teſtiū vt. ff. eod. l. j. ⁊ taxat certus numerus. l. xl. j. eo. cū cauſam que inter archie §. volentes. ⁊ ar. j. de cleri. excō. mini. latores. ſed quia alq̄n. xxiij. mil. pauci dicūtur. vt. xlv. diſtin. diſciplina. melius eſt vt dicamus hoc arbitrariū. j. eo. de teſtibꝰ. in fi. et c. ſignificauerūt. ⁊ vide ſuper hoc qꝺ no. ſ. de dila. §. ⁊ quibꝰ. ꝟ. videtur. ⁊ hic omnino repellit teſtes. ¶ Dabit aūt teſtibus magnā fidē vel modicā ſm diuerſitatem pſonarū: ⁊ qualitatē teſtificatiōis ⁊ quātitatē vel qualitatem rei de qua q̄ritur. in teſte enim cōſiderabit iudex ſi ſit decurio an plebeiꝰ: ⁊ vtrū ſit honeſte ⁊ inculpate vite: an notatus ſeu infamis et reprehenſibilis. Item vtrum ſit locuples vel egenus vel lucri cauſa facile quid amittat. Itē vtrum ſit amicus vel inimicus. Item vtrum ſimpliciter ferat teſtimonium ſuum. ſcilicet non mutato vultu. ſepe enim pallor vultus: rubor: titubatio: faciunt vt minus fidei alicui adhibeatur vt dicit marcus tullius in topicis. ideo debet iudex ipſum teſtem.

a ¶ Quilibet. Adde Inn. in. c. nup ꝺ teſ. ſpe. ti. ꝺ teſte. i. § j. ꝟ. ſed nunq̇d in cā vniuerſitatis ant. de bu. et Joā. de imo. l. c. cū nūcius. de teſti. alex. de imo. cōſil. xliij. incip. viſis ⁊ pōderatis his q̄ ꝯtinent in ꝓceſſu l. iiij. volu. idē alexā. ſibi ꝯtrius ꝯſil. lxviij. inc. viſo ⁊ nōdū diſcuſſo ꝓceſſu cauſe. l. ij. vo. ab. ꝯſil. xvj. incip. ad clarā deciſionē pn̄tis dubij l. j. vol.

b ¶ Prelatus. adde doc. l. c. venies. ⁊ l. c. ſuper eod. de teſti.

a ¶ Triū. Adde tex.l.c.ab iſto die.xxxv.q.vi.c.
lz.de teſt.c.cū eſſes.et.c.relatū.el.i.de teſta.c.
nouit.de iu.c.in ol negotio.de teſti. origina-
liter leuitici.xix. Mat.xviij.⁊.ij. ad corin.xiij.

b ¶ In teſtamētis. vij.teſtes. Adde.c.cū eſſes.
de teſt.fal-
lit in teſta
mentis ve
netoꝝ:vbi
ſufficiunt
duo teſtes
ſm Jo.an
dre.in ad-
di.ſpe.l ti.
ꝺ iſtr.edi.
in.§.cōpē-
dioſe.v.ſz
nunqd de
ꝯſuetudie
cū verſ.ſe.
Jo.ꝺ imo.
in.l.iij.ff.ꝺ
teſt.ant.ꝺ
bu.⁊ ab.in
c ij.ꝺ ꝯſti.
Ja.ꝺ are.
i diſputa.
incipiente
ſm ꝯſuetu
dinē ciui-
tatis vene
tiarū ⁊ il-
la diſpu-
tatio ē po
ſita iter cō
ſilia Bar.
Oldr. ꝯſil.
ccxlviij.in
cip. ſup-
poſita con
ſuetudine
ang.ꝯſi.cc
xxvi.inci.
teſtamen-
ti factio.
idē Ange.
ꝯſ.ccxxxiij
inci. pūct⁹
eſt.Secun
do fallit i
teſtis pegrinoꝝ q̄ vadūt romā ꝓ indulgētijs
ſm Ang.i.l.oēs pegrini.C.cōmu.de ſucceſ.⁊
eū ſeqꝉ pau.de ca.i.l. nutritoꝛib⁹.C.e.ti.ang.
in.§.q auͤt. vbi limitat in auꝉ.de non alie.de
imo.in.l.fi.in pe.col.C.de teſt.

c ¶ In codicillis.v. Adde Pau.de ca.in.l.hac
ꝯſultiſſima.in.i.col.C.qui teſt.fa.poſ.

¶ Vox aūt. Adde tex.l.c. veniēs.el.ij. de teſt.

inſpicere in vultu:ſicut no. ſu- b
pra de elec. in prima forma. in c
illo verbo qui ſecreto et ſigil-
latim: ⁊ attendat vtrū vnū eū-
dēq; ſermonē mediatū dicant.
Item an ſit cōſanguineus vel
extraneus ⁊ an magna ſit quā
titas vel res de qua queritur.
ſed ⁊ famā conſentientē atten-
dat:⁊ alia adminicula. ⁊ ſcd̄m
hoc ſtabit dictis teſtiū:vel mo-
dicā fidē adhibebit ergo breui
ter nō ad vnā ſpeciē ꝓbatiōis
debet mentē inclinare..imo ex d
argumētis et teſtimonijs que
rei de qua q̄riꝉ aptiora eſſe cō
pererit: ꝯfirmabit motū animi
ſui.ff.e.l.iij.⁊.iiij q.iij.§.teſtiū
fides.j.e.preterea.⁊.c.l noſtra
preſentia.et.ſ.de renuncia.in
pñtia.ff.co.ob carmē: ideo dī-
ctū ē tu magis ſcire potes ⁊c.
vt.d.§.teſtium.⁊.j.de fideiuſſo.
conſtitutus.

Quotus numerus

4 †teſtiū requiriꝉ? Ad minus bi
nari⁹: qꝛ lz alique cauſe plus
quā duo teſtes exigunt: nulla
tñ eſt que vnius teſtimonio ꝯ̄
uis legitimo termineꝉ.ergo in
a ore duoꝝ vel trium a teſtiū ſtat
omne verbū.q.d. nō pauciorū.
j.e.lz.c.veniēs.⁊.c.in omni.iij.
q.iij.Itē vbi numerus.ff.e. vbi
numerus.ij.q.iiij §.j.⁊.c.j. In
depoſitione autē cardinaliū et
epiſcopoꝝ requiruntꝉ.lxxij.te-
ſtes.ſi preſbyter.xliiij.ſi diaco-
nus.xvi.ſi ſubdiaconus vel in-
ferior ad min⁹.vi.ij.q.iiij.ꝑſul.
et ca.nullā.¶ Uel intelliguntꝉ
capl'a de ſpāli ꝓuilegio deco-
ratio:ſeu q̄n teſtes nō ſunt idonei ſm gra.vt
e.cauſa.⁊.qō.e.§.ſed hoc. ¶ Item cum quis
inter agētes in rebus ꝓmouēdus eſt.xv.te-
ſtes exiguntꝉ.vt.C.de proxi.ſacro.ſcri.l.vni-
cuiq;.li.xij. ¶ Itē in inſpectiōe ꝓuilegioꝝ de-
bes eſſe ꝯtentus nūero.xij.j.de fide inſtru.acce
pimus.in fi. ¶ Itē in teſtis.vij.teſtes b requi-
runtur. ¶ In codicillis.v. c ⁊c.v.ſimiliter in do-
natione cauſa mortis. qḋ dic vt no.j.de teſta
mentis.§.qualiter ꝯficiaꝉ. ¶ Itē ſi quis vult
caute deponere faciat hoc cū ſubſcriptione
trium teſtiū:vt in auꝉ.de inſtrumentoꝝ cau.
et fi.§.ſi quis igiꝉ. colla.vi. ¶ Itē.v.reqrunꝉ
in cōfeſſione creditoris dicentis ſibi pecuniā
ſolutā:⁊ debent eſſe rogati: vt in teſtamētis
vt.C.eod.auten.rogati. quod dic vt not.ſ.de
confeſſis.§.an error.in diſt.cū quis. extra iu-
diciū. ¶ Itē in cōtractu qui excedit librā au
ri in ciuitate. C. ſi certum peta. auten.nouo.
d ¶ Uox autem vnius d vox nullius: et ſi pre-
clara dignitate fulgeat.j.e.cum a nobis. ⁊.c.
licet ex quadā.in fi.reſpō.i.C.co.iuſiurandū.
iiij.q.v. ¶ Itē iuſiurā.xxxiij.qō.ij.admonere.
¶ Sed cōtra.xi.q.i.quicunq; quidā dicunt il
lud ſpeciale in epiſcopo ⁊ male:vt.j.co.cum
a nobis.vi.q.ij.c.ij.imo ſm Ja.antiquū non
inducit preſumptionē vnius teſtis. vt.ff.de
queſti.maritus.ſed male dicit arg.ff.quēad-
modum teſt.ape.l.i.in fi.vt no.j.de iureiur.§.
quando ſit deferendum.ver.ſed ſi ſemiplene.
¶ Hoc fallit:nam ſi queſtio eſt an inſtru-
mentum pub.ſit vel non.videtur ſtandum aſ
ſertioni illius qui ipſum confecit.arg.C.ad.l.
cor.de falſis.ſi qs decurio.ſi tamen habet no
mina teſtiū inſcripta:aliter nō in auꝉ.ꝺ inſt.
cau.§.ſi vero. colla.vi. infra.de fide inſtr.c.ij.
¶ Itē in his in quibus nemini paraꝉ preiu-
diciū ſtatur teſtimonio vnius:vt ſi dubitetur
an aliquis baptizat⁹ ſit vel an eccleſia ſit cō-
ſecrata.de conſe.diſt.iiij.paruulos. ⁊.c.cum
itaq;. ¶ Item vbi teſtator hoc voluit:vt.ff.de
dote prele.theopōpus. ¶ Item vbi de conſē
ſu partium ita conuenit.cuz ⁊ teſtimonio ad
uerſarij ſtari poſſit.C.de fideiuſ.l.vlt. ¶ Itez
quātū ad ꝑſumptionē.lxxxvi. di.tāta.xxviij.
di.de.ſyraculane. xxij.q.iiij.innocens. ¶ Itē
ſtatur teſtimonio vni⁹ q̄ ad hoc vt matrimo-
nium impediatur:niſi iam forte firmatuz ſit
iureiuran.vt.j.co ſuper. ⁊ de ſpon. preterea.
qḋ dic vt not.j.de ſpon.§.fi.ver. Item tertio.
ſed contractum nunquam ſeparatur.j.de eo
qui cog. conſan. vxo.ſue.de illo ſuper eo.
¶ Item quando queritur vtrum aliquis ſit
emendatus de crimine: ſtatur teſtimonio
ſacerdotis: vt.j.co.teſtimonium. et de ſi-
monia:nemo. cum enim ſecreto confiteatur
aliter probari non poteſt.Item prima denū-
ciatio charitatiua eadem ratione per vnum

tantum probatur q2 nec aliter poteſt: vt. ſ. eodem. in omni.

5 **Quid debēt iurare† et qualiter.** Tactis ſacroſanctis euangeliis niſi ſit epiſcopus vel ſacerdos: vt C. de epiſ. ⁊ cle. auten. ſed iudex. xi. q. i. non flagitetur. mihi incipit imperator. ⁊ c. ſi iudex. hi eñ iurabunt ꝓpoſitis euangeliis non tactis. ȝ. de iu. calū. c. vlti. alij dicūt hoc ſpeciale in epiſcopis. Sed videtur quod debeant euangelia tenere in manibus. argu. i. q. ō. vij. quoties. dic vt not. ȝ. de iuramen. calum. §. quis debet iurare. v. procu. ¶ Item remititur iuramentum de cōſenſu partium. ſ. eo. tuis. ⁊ ar. ff. de feriis. l. i. alias quantecunq3 religionis ſit teſtis nūq3 credit ei niſi iurauerit: ſi aduerſarius cōtradicerit etiā fratri minori. ſ. eodē. nuper. niſi cum tractatur de ventre inſpi. vt. ff. de ven. inſpi. l. i. reſpon. i. ⁊ quando matrone inſpiciūt an aliqua virgo ſit, creditur enim teſtimonio matronaꝝ. ȝ. de pba. ꝓpoſuiſti. ⁊ ſic ſine iuramēto: vt. ſ. no. ꝺ cohabita. cleri. ⁊ mulier. §. ⁊ qualr. in fi. obteſtantur tamen: quod dic vt no. ſ. de frigi. §. qualiter et quomodo diuortium. ver. ſi vero impotentia. ¶ Debet autē iurare qꝺ totam veritatem quā nouit de cā illa dicet. iij. q. ō. ix. hortamur. et ſolam veritatem ſc3 qꝺ non miſceat falſitatem. ij. q. ō. iiij. nullam. nec de ſuo aliquid adijciatur: nec ꝙ videtur etiam bonum addat. iij. q. ō. ix. pura. ſ. de accuſa. qualiter. i §. formā. ⁊ c. ſeq. ¶ Et hoc ideo inuentum fuit: q2 cum quidam iuraſſet dicere veritatem ⁊ eam dixiſſet: ⁊ appoſuit poſtea contrarium in dicto ſuo: et cum poſtea redargueretur de periurio: dixit qꝺ nō deierauit: q2 ſi plꝰ erat res vtiq3 tāta erat ⁊ iunge qꝺ not. ſ. eoꝺ. §. que diuerſitates. ver. idez videtur. ¶ Itē iurat dicere veritatem ꝓ vtraq3 pte. C. de epi. ⁊ cleri. auť. ſi iudex. xiiij. q. v. non ſane. ſ. eo. veniens. ij in fi. ¶ Item ꝙ nec precio nec amore nec timore nec odio ſc3 priuato. ſ. q2 habet odio perſonam ſecus de publico. ſ. q2 odit opera praua. ⁊ ideo odium publicū ſiue ſpeciale nō obeſt. idē de amore: nec proprio commodo quod habuerit vel habeat vel habere ſperet teſtimoniū dicet vt. ſ. eo. quoties. xi. q. iij. quatuor. ſ. eodem. licet. §. teſtes. iiij. q. iij. ver. teſtium fides. ¶ Et qꝺ dicet totam veritatem: licet non interrogetur et ſuper eo quod interrogabitur. ſ. de accu. cum dilecti. Sed ibi loquitur in cauſa inquiſitionis vbi duplex forma iuramenti preſtatur vt ibi. et. c. precedenti et aliqui faciunt de illa duplici vnum quando inquirunt. ¶ Itē additur de conſuetudine quod vilem pandat teſtimonium et bene vt. iiij. q. iij. ver. item qui falſo, ff. e. qui falſo. ſ. eodē. fraternitatis.

Sed nunquid in cauſa matrimoniali poteſt remitti iuſiuran. dicas quod non quia nec confeſſioni coniugum ſtatur. ſ. de eo qui cogno. conſan. vxo. ſue. ſuper eo. hoc autē iuramentum preſtandum eſt vtraq3 parte preſente. C. eodem. ſi quando. vel ſaltem admonito aduerſario. alias non valet teſtimoniu3 vt. ſ. eodem. in nomine domini. in auten. e. §. et hoc vero. ſic intellige. ſ. de fideiuſſo. conſtitutus.

Super quibus interrogandi ſint. 6 Certe † diligenter inquirendi ſunt et examinandi vt. ȝ. eodem. titu. i. licet. §. i. cautela etiam adhibenda eſt. non dicat iudex aſſerendo. puta vidiſti tu quando petrus interfecit titium. hic enim magis aſſeuerator eſt q3 interrogator vt. ff. de queſtio. l. i. §. qui queſtionem. non ergo legat titulum. teſti ſicut quidam fatui iudices faciunt quia forte iam repeteret ei lectionem falſam et prauā: ſed in genere poteſt narrare factum et dicere tenorē libelli: et poſtea querere ſcis tu aliquid de facto iſto. argu. ȝ. de offic. ordi. ſi ſacerdos. et ſecundum quod viderit ipſum teſtificātem debet deſcendere ad ſpecialia ⁊ dicas ſuper omnibus his que expreſſi. ȝ. verſi. habet autem de circunſtantūs. dico ſcilicet ¶ De cauſis. ¶ De perſonis. ¶ De. tempore. ¶ De loco. ¶ Auditu. ¶ Uiſu. Scientia. ¶ Credulitate. ¶ Fama. ¶ Et certitudine. ¶ Et cuncta plene ſunt conſcribenda. ſ. eodem. cum cauſa que inter archiepiſcopum. ¶ Is ergo erit ordo. Iudex examinabit teſtem ſigillatim et in parte. ſ. eodem. venerabili. ſ. de accu. inquiſitionis. arg. ȝ. de ele. quia propter. C. eodem. nullum. niſi in caſu quod dic vt no. ſ. de fide inſtru. §. de publicatione. ſub. §. et qualiter fiat. ¶ Quod exemplo. danielis inductū eſt: qui diuiſit ſenes accuſantes ſuſannam: ſicut exemplo ſalomonis inducta eſt repetitio allegatoru3. ſ. de preſum. afferte ibi em̄ repetijt ſalomon qualr vtraq3 mulier aſſerebat filium ſuum viuere ⁊ aliu3 mortuū. ¶ Sic ⁊ exēplo dñi ſcribētis in terra introductū eſt ꝙ inła iſcribať. ij. q. i. in primis l fi. iij. q. vij. poſtulatꝰ. ¶ Et exēplo eiuſdē introductū eſt vt iudicemus ſcꝺm allegata: qui noluit ꝯdemnare ſodomitas ⁊ gomorreos quouſq3 inqſiuiſſet: licet de peccato certus eſſet. ij. q. i. deus omnipotens. ſ. de accuſa. qualiter. ij. de ſimo. l3. ¶ Sic ergo inquirendum eſt a teſtibus. ¶ De cauſis. nam cā ſemper requirenda eſt: vt no. ȝ. de libel. obla. ⁊ patet. ſ. de fi. inſtru. cum Ioānes. ⁊ c. ſi cautio. ideo dicit qꝺ ſola atteſtatio. i. nuda ſine cauſa prolata: non eſt credenda: que nullis alijs legitimis adminiculis adiuuatur. C. e.

ſolam.in auten.eodem.§.⁊ licet.iij.q.iij.ver.
Item ſolam.¶ De perſonis ſcilicet litigan=
tium a quibus et contra quos inducuntur
aliter non videtur quod poſſit teſtificari .ar.
in aut.eodem.§.j. ⁊ de inſtrumentorum cau=
tela.circa prin.⁊.§.ſi quis igitur.¶ Quid ſi
dubitetur an cognoſcant contrahentes: ex=
hibendi ſunt ipſis teſtibus in eadem forma
in qua eſſe conſueuerunt: qꝛ mutata forma
forte non poſſent cognoſci.ff.ad exhibendū.
iul'.§.ſed et ſi quis.¶ Uel de pſonis ſcꝫ ipſo=
rum teſtium: an videlicet ſint honeſti ⁊c. vt
dixi.ſ.ver. habet aūt. Sed nunquid tenetur
reſpondere an ſit periurus vel adulter vel ali
ter criminoſus: videtur qđ ſic.ar.ff.eo.l.iij.et
iiij q.iij.ſi teſtes.et.ſ.de confeſ.cum ſuper. et
de elec.per inquiſitionis.¶ Teſtis enim ⁊ or
dinandus equiparatur.ij.qō.vij.ipſi apoſto
li.et.c.teſtes.et dixi.ſ.§.quis poſſit. verſic. in
criminali.ordinandus autem tenetur dicere
crimen ſuum.l.di.ex penitentibus.xxiiij.di=
ſtin.c.vlti.ſ.de cle.innotuit.§.ij. in fi.⁊ de cor
pore viti.expoſuiſti.⁊ arg.ad hoc.j.de excep.
deniq̧. Sed contra non inuenimus ſtatutū
ergo ſtandū eſt. predictis iuribus.C.de teſta.
ſancimus. ¶ Sed videtur contra quia ne=
mo tenetur prodere ſe.de pe.diſtic.j. non tibi
dico.¶ Item alij non cogunt ad hoc vt not.
j.titu.j.multo minus idem.¶ Dicunt quidā
qꝫ ſaltem ad illa de quibus dixi.ſ.eo.§.quis
poſſit.ſub.§. fi. verſi.habet reſpondere tene=
tur.arg.j.de accuſa.inquiſitionis.§.j. ¶ Uel
poſſet dici qđ teneat reſpondere iudi. ad in=
terrogata.j.de accu.cum dilec.nō tamē ſunt
crimina publicanda propter infamiam vitā
dam.ergo reſpondetur quo ad hoc vt iudex
inſtruatur quanta fides ei adhibenda ſit iō
dicitur tu magis ſcire potes ⁊c.vt. ff.eodem.
l.iiij.§.tu magis.⁊.j.fideiuſſo.cōſtitutꝰ. et ad
hoc.j.eo.ſignificauerunt.⁊.ſ.de proba.lꝫ.§.
quāq̧.j.eo.cū literis.rñ.j. remanebit ergo in
actis ſecretum vt dixi ſi neceſſe fuerit oſten=
datur iudici qui de appellatiōe cognoſcet ſꝫ
nec ille reuelabit. poſſet tñ dicere pti aduerte
qđ fruſtra laborat: vel ēt ei ſecreto oſtendere
⁊ ſacramento aſtringere ne alij reuelaret. ſic
multoties nō ſequitur dictum teſtis ſicut nō
ſemper ſequitur inſtrumentum.j.de ſent. et
re iudi.ſuborta.⁊.c.inter monaſterium ſcđm
lecturam Lau.¶ Uel dic de perſonis preſen
tium qui interfuerunt negotio de quo queri
tur.ſ.de proba.quoniam contra falſam.⁊ de
conſue.c.ij.qꝛ nec inuenio ius aliquod qđ re=
ſpondere teneat an criminoſus ſit quamuis
inueniam qđ iudex interrogare debet. et ſic
imputet ſibi teſtis qui crimen ꝓprium ꝯfite=
tur: qꝛ in publicatione denudabitur quicqđ
dixerim.alˀs abſurditas nimia ſequeret.po=
teſt tamē reſponderi ad.c.non tibi dico.quia
loquitur de illo qui penitere vult.talis enim
non debet prodere ſe: ſed certe criminoſus et
in crimine perſeuerans: ⁊ ſe prodere: et ſe
accuſare tenetur.vel dic penitens non debet
ſe prodere in publicū.ſecꝰ in iudicio vt. v. q.
j.c.quidā.dicit tamē Bertrandus qꝫ talibus
interrogationibus nō tenetur reſpōdere: qꝛ
nec iurat niſi ſuper negotio principali. ⁊ vi=
de qđ no.ſ.de ſeru.in ordi.fa.§.vl. ver.nedū.
2 ⁊ ſeq.¶ † Tempore.nam varietas temporis
dictum teſtis reprobat.iij.q.ix.nihilominus.
xxxv.q.vj.de parētela.¶ Debet enim inqui=
ri teſtis quo anno quo menſe hoc factū fuit
de quo teſtificatur.ar.iij.q.viij.libellorū.ff. de
accuſa.libellorum.¶ Sed nunquid de hora
vel de die queretur ab eo.dicas non.ar.in ꝓ=
xi.l. niſi forte vacillando ferat teſtimonium:
vel alias ſit ſuſpectus argu.ſ.de cau.poſ.et
proprie.cum eccleſia. ff.de queſtio.ex libero.
⁊ tunc enim inquiri debet ⁊ de die et de ho=
ra: et etiā de qualitate temporis videlicet an
tempus nubiloſum eſſet an clarū qualiter
etiam indultus erat is de quo loquitur: cuiꝰ
coloris erat pannus: quid habeat in capite
ſeu in manu: an ſederet vel in pedibus ſta=
ret: qui cōſules erant: quis imperator ſeu co
mes vel marchio vel poteſtas: qs epiſcopus
et omnia alia vt in ſermone ſuo capi poſſit:
⁊ vt ore proprio cōuincatur: quo caſu iudex
ipſum priuatim poterit punire. C. eo.nullū.
ad hoc.j.de fi.inſtru. inter dilectos.§.j.C. ad
ſill'. prius ſecundum literā quo anno flagi=
tium. Sed alia litera dicit quo mandate. ad
hoc.j.eodē. ex tenore.ff. de rei ven. ſi in rem.
¶ Loco vt poſſit cōuinci de falſitate p alios
teſtes.j.eodem.ex tenore.C.de contra. et com
mit.ſtip.optimam.ff.de eo qđ certo loco.non
vtiq̧.§.ſi quis ita.ij.inſti.de inuti.ſtipu.§ itē
verborum. et ſufficit quod dicat in tali do=
mo: nec enim angulum domus in qua factū
fuit neceſſe habet complecti vt. ff. de vi et vi
ar.l.j.§.j.¶ Auditu viſu habita conſideratio
ne rei de qua queritur: nam ſi intendo ꝓba=
re actum corporalē ⁊ dicat teſtis quod ſcit:
quia audiuit: non reddidit bonam cauſam:
quia ſic potuit audire ictum parietis. ¶ Si
vero corporalē vt confeſſionē: ⁊ dicat qꝫ hoc
ſcit: qꝛ vidit ſimiliter malam reddidit: qꝛ ver
bum videre nō potuit: licet potuiſſet audire.
¶ Sed ⁊ ſufficit qđ dicat qꝛ vidi fieri. is eñ
eſt ſenſus vidi perſonas confeſſionē facientes.
¶ Sed ⁊ ſi audierit licet perſonas non vide=
rit: dūmodo manifeſte perſonas cognouerit:
vel poſtea ipſas viderit cum nō eſſet alius in
domo ſufficere videtur: ſicut ꝯtingit de qua=
dam ganea que furata fuerat cuidā ſchola=
ri cyphū argenteū ⁊ cuidā tabernario turpi

amatori ſuo cōmendauerat nec recuperare poterat cum tabernarius corā teſtibus denegaret: fuit ei datū conſiliū vt poneret eum in camera: ⁊ tabellio ⁊ teſtes eſſent ad oſtiū qđ ⁊ factū eſt ⁊ cum ganea eſſet cum tabernario ipſam cognoſcere volente dixit ei nunꝙ cognoſcetis me: niſi reddatis mihi cyphum quē cōmodaui vobis ⁊ ipſe rñdit qđ redderet: ergo dixit ganea bene cōfitemini ꝙ a me habuiſtis ex cauſa depoſiti: vtiꝙ dixit tabernarius qui non cauebat ſibi. ergo dixit ganea aperiens oſtium tu conficias mihi inſtrumentū inde ⁊ vos alij ſitis teſtes. inde tabernarius perterritus cyphum reddidit: et ſcholaris recupauit. ideo dicit litera teſtiū videntiū reſpectu terre que ponebať: et audientiū reſpectu donationis que verbo fiebat. ſ. de cōſue. ex literis. ⁊ ſic intellige. C. eo. teſtiū. ij. q. j. in primis. quaſi in medio. iij. qō. ix. de his. xxx. q. v. §. vlt. ¶ Ergo informat iudex motū animi ſui ex cauſis que aptiores reddunť reſpectu rei de qua queriť. j. eo. preterea. ⁊ dixi. ſ. eo. §. quis poſſit. ſub. §. fi. v. habet in fi. nō ergo dicat quis ſpeciale in aqua plu. arcen. ꝙ ibi ſufficiat teſtimoniū de auditu. ff. de proba. ſi arbiter. vel in matrimonio vt. j. eo. licet ex quadā. ⁊ de conſan. tua. quia hoc regulare eſt ꝙ valet teſtimoniū de auditu illius de quo queritur ſi actū corporalem probare intendā: Sed illud dico in preditis qđ ſufficit teſtimoniū de auditu alterius ſic enim dicit teſtis: ita audiui a patre meo: qui ita audierat a patre ſuo qui ⁊ ab auo ſic audierat ⁊ ſic de ſingulis. ¶ Scientia credulitate: qꝛ ſi dicat ſe neſcire ſed credere: non valet teſtimonium. C. eo. teſtium. j. eo. tam literis. rñ. j. niſi in caſu. ff. de ven. inſpi. l. j. rñ. j. et in matrimonio. j. eod. licet ex quadā. §. j. ideo ſequiť quaſi expoſitiue. ¶ Fama certitudine: quaſi dicat qđ audiuit credere debet: et non debet reddere ſe certum. xxxiij. diſtinc. habuiſſe. ſ. de ſimo. per tuas. ij. nec etiam ſi malum ſit de facili credere debet. lxxvj. diſt. ſi quid de quocunꝙ. j. de ſimo. licet heli. §. j. ergo non dicat per ſacramentum ſe certum vbi certus non eſt. ſ. de reſcrip. cum contingat in fi. alias incurret anceps periuriū vt. ff. re. amo. marcellus. et de in litem iurando. videamus. ergo dicitur qđ multū diſcrepat paternum ab hereditario ſacramēto vt C. de rebus cre. generaliter. reſpon. j. contra arg. xxij. q. v. hoc videtur. ⁊. q. iiij. innocēs. ſed certe qꝛ vidimus ſcimus: et qꝛ ſcimus teſtamur: ⁊ ideo teſtimoniū noſtrū verū eſt. ¶ Sz numquid fama probatur vt not. ſ. de proba. §. et ſunt ſpecies. ver. ij. Rog. dicit quod ſic ſi tamen ſit cōſentiens. i. ſimul ſentiens. iiij q. iij. ver. Itē ſepe. Unde dixit ſi habeo vnū teſtem bonū qui conuincat te de adulterio: et fama conſentiat. i. ſimul cum teſte ſentiat qđ adulteriū cōmiſeris condemnaberis. ad hoc facit optime. j. eo. preterea. vbi videtur ſufficere teſtimoniū de auditu: quia forte diſtabant teſtes tenui pariete: ſtrepitum audientes cum fama ⁊ alijs adminiculis. Job dixit ꝙ ſufficit ſi fama conſentiat dicto meo cum alijs adminiculis. alˀs autem ſola fama non probat: licet purgationē inducat vt. j. de coha. cle. ⁊ mu. c. noſtra. ⁊. c. ſeq. vtrum autem ⁊ in quibus et qualiter fama probet eſt arbitrio boni iudicis cōmittendū vt patet in his que not. ſ. eo. §. quis poſſit. ſub. §. fi. verſi. habet. ¶ Sed quomodo probabitur fama: dic per duos teſtes. arg. ff. de magiſtra. conueniēdis. l. j. §. iiij. qui erunt de ſenioribus ⁊ honeſtioribus. et iurabunt qđ talis eſt fama publi. apud bonos ⁊ graues. arg. iiij. q. iij. verſi. Item vbi numerus. aliud ſi dicant ipm infamē ſimpliciter: quaſi diceret: tunc videntur teſtificari qđ infamis ſit quo ad ſe. ſic non videtur probata infamia. ſic intellge. j. de accuſa. inquiſitionis. ad fi.

¶ Et cuncta ſunt plene conſideranda vt ſupra premiſi de ſingulis circunſtantijs et adiacentibus: vtrum eſſet ſolus vel cum ſocijs ⁊ adiacentibus: an fuerit de nocte vel de die nam ſi diceret qđ vidit fieri ictum de nocte tempore obſcuro: ſatis patet ſuſpectū teſtimonium ſuum. ¶ He autem interrogatiogationes ſeu inquiſitiones tradende ſunt ex parte illius contra quem teſtes producuntur: et vocatur inquiſitorium: et debet ſemper antea is qui eas tradit et caute vult agere ſuperfluas apponere ꝙ aliquas omittat. nam et iudex ex officio ſuo repellet forte vltra ꝙ deberet ⁊ debet fieri inquiſitorium ſuper titulis ſeu intentionibus. ¶ Is ergo eſt ordo primo vocādus eſt aduerſarius ad iudicium. Secundo offertur libellus ⁊ lis conteſtatur. Tertio iuratur de calum. vel de veritate dicenda. Quarto fiunt poſitiones ſecundum tenorem libelli. Quinto traduntur tituli ſuper negatis et aliquādo negata pro titulis traduntur. ¶ Fiunt autem tituli ex parte illius qui teſtes producere vult: vt appareat ſuper quo producitur teſtis. et ſuper quo iurat: hoc ideo quia ſi ſuper alijs deponeret non valeret infra de teſti. ¶ Hoc quādo producitur ſuper aliquo titulo ſpecialiter: ſed ⁊ pars aduerſa poteſt conſiderare qđ iuret ſub toto negotio: ſi tñ producatur poſt litem conteſtatā vt. j. eo. c. de teſtibus. ⁊ ſcđm hoc intellige quod no. ſ. eo. §. quid debet iurare. verſi. debet autem. ¶ Fiunt autem tituli hoc modo titulus henrici cōtra petrum ex eo qđ vēdidit eidē henrico dictus petrus do

mum quam habebat. ſitam in tali loco: et ſunt tales coherentie: et hoc precio decem librarũ. quod hi tituli dandi ſint ſiue intentiones qđ idem eſt. habes. ṡ. de cau. poſ. ⁊ ꝓprie. cum eccleſia. ↄ eodem. veniens. ⁊ de fi. inſtru. cum Joan. § ſ. arg. ff. de pe. here. ſi qs libertatem. C. qui legit. perſo. hab. ſtã. in iudi. l. vlti. ff. de iureiur. ſi duo patroni. § idem iul. ¶ Hoc verum eſt ſi petantur alias videtur quod ſufficit qualitercunq̃ producti fuerint: dummodo ſuper libello deponant etiam ſi nulla poſitio facta ſit vt argu. ṡ. de reſti. ſpo. cum ad ſedem. § vlti. ¶ Et ſic tituli tradendi ſunt illi contra quem producuntur teſtes et publicandi ſuper quibus fiunt interrogationes premiſſe ab illo contra quẽ producuntur: verbi gratia: dicet. p. contra quem formaui titulum ſiue intentionem. ¶ Inquiſitorium petri ſuper titulũ heinrici ſi dicant teſtes qđ petrus vendidit heinrico domum predictam interrogent̃ vbi fuit facta venditio et coram quibus et quo anno et quo menſe et qua die ⁊ ſi ipſi teſtes fuerũt preſentes ſi ſciunt hoc per credulitatem vel famam: et ſi audierunt verba contractus vel viderũt. ⁊ ſic de ſingulis vt ſupra dixi. ¶ Qđ teſtes ſuper his interrogandi ſint ſupra probatum eſt et. ↄ. de fi. inſtru. cum Joan. § ſ. in fi. et tam de titulis q̃ de interrogatorijs habetur expreſſim hodie in auten. d. n. co. et tra ad hoc. ↄ. et ſi iudex malitioſe vel per negligẽtiam omiſerit interrogationem fieri qđ preſumitur ex eo quod neceſſaria erat non ſuperflua reſpectu teſtis vacillantis vel nõ vacillantis: vel q: omittit aliqđ de his que habuiſſ ṡ. e. § ſup quibus. in prin. que in iure inueniuntur ſpecialiter ſcripta: etiam poſt publicationem inquirendum eſt: ſecus videtur ſi is contra quẽ producebãtur teſtes nõ dedit inquiſitoriũ vt ↄ. eo. per tuas. ¶ Quãuis enim dixerim ipſum reſpondere debere intelligas verum qñ inquiſitorium datum fuit alias ſi nec datum fuit inquiſitoriuȝ nec interrogatus ſufficit quod teſtis plene ⁊ breuiter ſuum teſtimonium dixerit. C. de preci. impe. offer. l. vlt. ⁊ de ap. ampliorem. § in refutatorijs. in auč. co. § ij. ↄ. de ſen. et re iudi. ſicut. xxiiij. q. ij. ſi habes. ff. de no. ope nun. de pupillo. § quis opus. ff. de iureiur. iuſiuran. § qui iuſiuran. ⁊ de dam. infe. qui bona. § ſi alieno. ¶ Hoc inquiſitoriũ eſt de ſecretis iudicialibus: ſicut et teſtimonia nondum publicata hoc ergo dȝ habere iudex in ſecreto chartulario: et hoc celare dȝ ſicut ſacerdos peccatorem. ↄ. de peni omnis. et eſt ratio ne quid mali excogitetur. ff. queadmodũ teſta. ape. l. ij. § diem nam ſi qui producit teſtes ſciret inquiſitoriuȝ forte inſtrueret teſtes: ⁊ dare ei lectionem prauam: ideo in curijs in quibus iura ſeruantur: alius eſt chartulariꝰ teſtium in quo et inquiſitorium reponitur: alius libellorum et poſitionum primus non cuilibet traditur: imo cauendum eſt ne quilibet poſſit apponere manũ. Secundus vero cuilibet edi poteſt ad hoc. ↄ. de cuſto. eucha. c. ſ. ⁊. ij. ¶ Et not. ꝙ ſi teſtis dicat ſe nõ recordari de anno menſe vel die nihilominus valet teſtimoniũ ſuũ. ↄ. de fide inſtru. cũ Jo. § ſ. ad fi. ¶ Sed quid ſi teſtis prius deponit nõ iuratus: ⁊ poſtea iurat qđ ſic eſt ſicut depoſuit. Gof. not. ꝙ non vȝ q: primo dȝ iurare q̃ deponere: alioquin ei nõ credit̃. C. de iureiuran. iiij. q. iij. Itẽ in crimi. ver. iuriſiur. ↄ. e. nuper. ¶ Sed contra in his que no. ṡ. de lit. cõteſta. § qualr. v. qđ ſi ante iuramentũ. hic nec ob. alia iura q: non dicũt qđ primo iurandũ ſit ſed ꝙ non vȝ teſtimoniũ ſi nõ iuratus deponat. hic aũt nõ deponit nõ iuratus: quia in iuramento vr̃ repetere totã depoſitioneȝ: ex quo ipſam aſſerit veram eſſe: ⁊ q̃uis iuramentum non reſpiciat futura trahit̃ tamen ad p̄terita ⁊ ipſa confirmat. ↄ. de iureiur. clericus. ⁊ vide qđ no. ↄ. de fi. inſtru. § de publicatione. ſub. § ⁊ qualiter fiat. ver. ſet ſi teſtem ergo hãc ſubtilitatẽ merito recuſabit iudex maxime eccleſiaſticꝰ. ṡ. de iudi. cum dilecti: ⁊ de dolo ⁊ contu. c. ſ. ¶ Quid ſi teſtis ſcribat teſtimonium ⁊ dicat iuratus verum eſſe qđ in ſcriptura quam tradit continetur. dicas non ſufficere niſi iudex ipſum iterum examinet. nam iudex hȝ examinare vocẽ teſtis: ſermonis ↄſtantiã ⁊ trepidationẽ. ff. de queſtio. de minore. § ij. ⁊ no. ṡ. eo. § ij. ⁊ not. ṡ. eodẽ. § quis poſſit. ſub fi. ver. hȝ autẽ. alias pateret via falſitati: q: poſſet credi teſtimoniũ in ſcriptis falſo teſti q: forte neſciret petere prauã lectionem: de qua no. ṡ. eo. § rñ. ſ. ergo ſi etatem hȝ de ſe loquat̃. de conſe. diſt. iiij. cum ꝑ paruulis. et qđ non vȝ tale teſtimoniũ ſatis probat̃. v. q. ij. relatũ. iiij. q. ix. teſtes. ⁊. c. charte. ij q. fi. c. vlt. ↄ. de accuſa. inquiſitionis. § tertic. ⁊ expꝛeſſius. ↄ. q̃ matri. accu. poſ. c. ij. ¶ Sed nunquid tenetur reuerti vt dicat cauſam ex quo teſtimonia publicata ſunt: lȝ ab initio petitum non fuerit ſm conſuetudinem mutinenſem reginẽſ. et multarum aliarum ciuitatum lombardie non eſt queſtio: q: publicatis atteſtationibus petunt teſtes reuerſari. i. quod reuertantur ⁊ iterum teſtificent̃. ¶ Sȝ tu dicas hoc non debere fieri ad peti. aduerſarij. vt. ↄ. eo. per tuas. nã l eũ rẽũ. i. ſup eodẽ capitulo ſuper quo iam teſtimonium tulit non poteſt teſtificari: vt. ff. eo. producti. C. eo. l. vlti. § ſin autem. ↄ eo. fraternitatis. nec enim danda eſt via malitijs. in auten. de tabellio. in fin. colũ. iiij. C. de indi. vidui. tollen. l. ij. ſed

iudex

iudex ex officio ſuo interrogare pōt: ⁊ dʒ qḣ-
e unq̄ᵹ añ ſententiā. vt de fi. inſtr. cū. Jo. §. pe.
xxx. q. v. iudicantē. ff. de inter. ac. vbicūq̄ᵹ. C. de
iudi. iudices. ¶ Itē pōt redire teſtis ⁊ inter-
pretari dictum ſuū ſi ita obſcuruʒ erat ꝙ nō
poſſet ſententiari. qḋ etiā obſcure dicitur pro
non dicto habet. ff. de inter. act. de etate. §. ni
hil intereſt. ⁊ obſcure ſcriptū pro nō ſcripto
habet. ff. pro non ſcriptis. l. ij. ⁊ hoc ad inſtan
tiam iudicis intelligas. j. eo. cum clamor. nō
eñ de nouo aliquid dicit. ſʒ qḋ dixerat decla
rat. ff. de teſta. heredes. §. ſi quis poſt teſtem,
⁊ de acqui. rerū do. adeo. §. cum quis ex alie-
na materia. in fi. alias facienda eſt interpreta
tio contra illum qui eum produxit vt no. ꝭ. ḋ
proba. §. ⁊ qualiter. in fi. ¶ Quid ſi teſtis pro-
prio motu venit dicens ꝙ vult corrigere di-
ctum ſuum ⁊ ḋ ſi primo dixiſſet albū mō dicit
nigrum videtur ꝙ ſtādum ſit tantum vltimo
teſtimonio. ff. de here. inſti. ſi ita ſcriptuʒ. r. ſi.
j. ff. de manu. teſta. ſtichus. contra qꝛ fidē ſibi
derogat. j. e. ſicut nobis. ⁊. c. cuʒ in tua. ¶ Di
cas ſi habuit aliquē tractatum cum aliqua
partiū nō eſt admittendus: qꝛ ſuſpectus eſt
alias ſeipſuʒ corrigere poterit ſi tamē alias
ſit honeſte ⁊ bone opinionis: ⁊ ſic intellige ꝙ
incontinenti poteſt ſeipſum corrigere. j. tit. j.
preterea. ¶ Uel dicas illud incōtinenti arbi
trariū. ar. iiij. teſtiū fides. ff. eo. l. iij. quid eñ ſi
ſit quidam epiſcopus: quidam religioſus q̄ c
nō eſt immemor ſue ſalutis. i. q. vij. ſancim⁹.
ꝭ. de procu. in noſtra. ad fi. certe hic dʒ valere
qꝛ pro perſona preſumit. ¶ Et quid ſi cōtra
xit poſtea affinitatē cū aliqua partium vel
nimiā familiaritatē. certe in hoc caſu ſi reuer
tatur ſuſpectus eſt. ꝗuis valeret teſtimoniū
ſuū ſi non reuerteretur ad hoc. ff. de poſtu. cui
eorū affinitates. j. tit. j. preterea. ſic pōt intelli
gi. xxxv. q. vj. de parentela.

Quando ſunt producen-

8 di. † Poſt litē conteſtatā regulariter ⁊ nō añ
fallit in caſibus quos not. ꝭ. vt li. nō cōte. §. j.
⁊ ver. ſeq. ¶ Poteſt eñ reus puplicare teſtes
ſuos ſi timet de futura controuerſia etiā ante
lit. conteſt. citatis his ad quos res pertinet.
⁊ ſuper citatione debet fieri publicū inſtrumē
tum: vt ſi quandocunq̄ᵹ negaretur citatio fa
cta probari poſſet. j. eo. ſignificauit. ⁊. c. alberi
cus. ¶ Producendi autem ſunt de prouincia
in Italiam vel econtra. Item de prouincia
in prouinciam. vel de ciuitate in ciuitatem.
ſunt enim remittendi ſeu tranſmittē. ſi de cō
ſuetu. ſit ff. eo. l. iij. in fi. ¶ Sed ⁊ ſi iudex vide
rit expedire: poteſt mittere perſonas diſcre
tas qui teſtimonium recipiant. j. eo. ſi qui te
ſtium. puta quia ſunt in dignitate conſtitu-
a ti.ᵃ hi tres vel matrone que non debent ſe-

a ¶ Qui ſunt i dignitate cōſtituti. adḋ quot mo
dis ſumatur dignitas. vide gl. i. c. ſedes. de re
ſcri. gl. in. ca. deniq̄ᵹ. iiij. di. ⁊ qualiter accipit
hoc nomē dignitas. viḋ gl. in. c. nōnulli ḋ cle.
nō reſi. archi. in. c. fi. de cōſue. li. vj. do. i rub. ḋ
pb. ⁊ bar. i
l. j. C. ḋ dig.
li. xij.

viroꝛum cetibus immiſcere. C.
de iura calum. l. ij. §. ſinautem
vel dignitas. ff. de iureiu. ad p-
b ſonas egregias ᵇ quod dicit di
cta decre. j. eod. ſi qui teſtium.
ibi nuncio: expone. i. nuncijs.
vel. i. tabellioni. j. ti. j. c. j. per de
cre. ꝭ. de proba. quoniā cōtra.
¶ Uel etiam poteſt mandare
iudici ſub quo teſtes degūt vt
teſtes recipiat. ⁊ in ſcriptis re
dacta teſtimonia fideliter ⁊ ſub
ſigillo incluſa ei remittat de-
clarando quanta ſit fides teſti
bus adhibenda. hoc facit pro-
pter diſtantiam locoꝛum. ⁊ ali-
quando propter paupertatem
illius qui non poſſet expenſas
ſumptuum teſtibus facere: ſic
intelligi poteſt vno modo. j. e. ſi
qui teſtium. ⁊. c. cum olim. ⁊ ḋ
fideiuſ. conſtitutus. ¶ Hec in
ciuilibus. in criminalibus eñ
c preciſe cogendi ſunt teſtes ᶜ ve
nire coram iudice qui de cau-
ſa cognoſcit. in autē. e. §. ⁊ quo
niam ſancimus. C. de fide in-
ſtru. iudices. ⁊ auten. apud elo
quentiſſimum. ¶ Et no. ꝙ quā
uis dixerim iudicem habere
poteſtatem mandandi alij in
ciuilibus ꝙ teſtes recipiat nō
tamen neceſſitatem impoſui
⁊ hoc eſt quod dicit. §. proxi. ⁊
quoniam ſancimus. ibi licen-
tiam habere iudicem ⁊c. ⁊ ibi
ex interlocutione iudicantis
⁊c. ¶ Quid enim ſi cauſa ma-
gna ſit ⁊ nominentur teſtes il
lius terre qua conſueuerunt ḋ
facili deierare nec puniuntur
certe bonus iudex non remit-
tet ſed interloquetur iudex te-
ſtes corā ſe venire debere. in au
tē. vt defuncti ſeu funera. eorū
non iniurientur. §. illud etiam
recte. colla. v. ſecus ſi nominet
terra in qua ſunt homines bo
ne fame. ⁊ iuſti iudices: vt. j. de
fideiuſ. conſtitutus. ⁊. c. perue
nit. ¶ Uel dic diſtantiā locorū
⁊ ſcientiā ⁊ famā iudicū poti⁹

b ¶ Ad pſo
nas egregi
as. add eq̄
dicāt pſōe
egregie. vi
de per ſpe.
in tit. ḋ te-
ſte in. §. ſe-
quitur. ꝟ.
qḋ ḋ pbrō.
l. ad egre-
gias. ff. de
iureiuran.
⁊ ibi do. et
abb. in. c. ſi
qui teſtiū.
de teſt. ⁊ an
in cauſis
crīalib⁹
mittat ad
egregias
pſonas. vi
de gl. ſing.
ſm. Abb.
in. c. j. de te
ſti. cog. ⁊ p
Lud. rom.
ſing. ſuo. cc
cxcix.

c ¶ Cogēdi
ſunt teſtes
adḋ do. in
c. j. ⁊ in. c. di
lectorū. de
teſti. cogē.

conſiderandam ꝙ qualitatem ſeu famam te ſtium: quod verius puto ſicut plene ⁊ plane ex premiſſis iuribus colligere licet ſtudenti et ſubtiliter intuenti. ¶ Uenturis autem ad iudicium debent ſumpt⁹ victualium exhibe ri ab illo qui eos producere deſiderat. iiij. qō. iij. ver. item venturis. C. eo. q̄m. §. l. exhibitione Et ſi timetur ꝙ nō recedant. dēt fideiuſſores de non recedendo. ⁊ ſi nō pñt dare fideiuſſo res iurent. nec tñ tenetur expectare vltra. xv. dies. ſed iudex ſi per ipſum ſteterit: omnem iacturam tenetur parti leſe de ſuo ꝓprio re ſarcire. C. eo. ſi quando.

Et quoties † Ter: q: tres productiões tm̄ fieri poſſunt infra vnã dilationē: qō dic vt no. ȝ. de dila. §. ⁊ quibus ver. vr̄ autē. ¶ Quid ſi teſtibus renunciatū ſit. etiam ſi nullus teſtis productus fuerit non poterit: de cetero aliquis teſtis produci etiam in ſecundo iudicio. niſi ex noua cauſa in autē. eo. §. illud. ar. C de re cre. ⁊ iureiur. ſi quis iuſſu. niſi noua eſſent capitula ex vete ribus emergentia. J. eo. fraternitatis. cauſã que. cum veniſſent. ſeries. de teſti. cum cām que inter economū. ⁊ c. conſtitutus ij niſi ex beneficio reſtitu. in integ. ſubueniatur ei. ȝ. ō teſti. in integ. auditis. ff de minoribus. ſi in emptione. §. vlt. de hoc tamen dic vt no. J. §. ⁊ vtrum poſt. ¶ Item ſi produxi teſtes contra te in principali: ⁊ tunc excipias in perſonas illorum: licebit tibi producere teſtes ad re probationem meorum: ⁊ eodem modo lice bit mihi a iure teſtes meos defendere ⁊ re probare tuos. nam conceditur mihi a iure teſtes meos defendere J. de ſimo. licet. ⁊. c. per tuas. ⁊ etiam confirmare. iij. q. iij. de induc. vl tertius tamen non licet tibi reprobare meos. nam ſi liceret tibi quartos reſpectu illorum quos in principali produxi contra tertios producere: eadē ratione liceret quintos pro ducere contra quartos: ⁊ ſic in infinitum. J. e. licet dilecti. infinitas autem vitanda eſt. C. de iu. properandum. in prin. ȝ. de do. ⁊ contu. finem. ff. de re iudi. a diuo pio. §. ſed ſi emptor ff. de arbi. non diſtinguemus. §. quartum. ff. pro ſuo. l. fi. ff. de leg. iij. fidei cōmiſ. §. ſi qs. x. ⁊ in auč. d. n. de reſcrip. extra cū in multis.

10 Que diuerſitates † nocent teſtimoniis: Collegis iſto verſu ¶ Res. ¶ Perſona. ¶ Locus. ¶ Gradus. ¶ Hec ſunt conſona. ¶ Tempus. ¶ Res: vt puta quando vnus dicit de re vna. ⁊ alius de alia re: vel vnus de vno facto ſiue contractu: alius de alio: non valet talium teſtimonium cum ſin guli ſint in ſuis teſtimoniis ſingulares: vt. ȝ. eo. §. quotus numerus. ⁊ verſi. ſequentibus. ¶ Perſona vt quis vnus de titio dicit, alius de ſempronio. ȝ. de reſcri. rodulphus. ⁊. c. ap. ſi. ſignificante. ſed ſi ponerentur certe circunlo cutiones non obeſſet error nominis. vt notat ȝ. de reſcript. §. que poſſunt obiici. ver. idem eſt ſi in nomine erretur. ⁊. ȝ. eod. §. quis poſſit ver. Item cum queritur de etate. ¶ Gradus quando. ſ. queritur de conſan. ⁊ vnus teſtis ponit duas perſonas in primo gradu: alius in ſecundo ponit eaſdem. J. eo. ſeries. xxxv. q. vj. de parentela. ¶ Locus: vt patet in exem plo danielis vnus dixit ſub cino alius ſub pino. idem de tempore diſ. vt. ȝ. §. ſuper qui bus. ver. ſequen. ¶ Hoc autem dicunt. qui dam verum eſſe in facto non iterabili: vt eſt homicidiū quod vno ictu perficitur: nec rei terari poteſt niſi reſuſcitaretur ſicut lazarus in facto autem iterabili: vt in adulterio quod ſepius cōmitti poteſt non obeſt talis varia tio: q: licet non probent idem adulterium: ꝓ bant tamē illum adulterum fore contra quē teſtimonium fertur. ¶ Sed cum ſuſanna ac cuſaretur de adulterio: vt patet in epiſtola danielis: ⁊ ibi obſit hec variatio. qui ita ſcri pſerunt exemplo danielis de mendacio con uincuntur. ¶ Sed ſi vnus dicat aliquid fa ctum eſſe die dominico ⁊ non adiiciat horam ⁊ alius dicat hoc factum eodem die domi nico hora tertia. talis variatio nō nocet: imo concordant teſtes. cum dictum ſecundi ſub dicto primo contineatur: nec talis ſimiliter nocet ſi vnus dicit hoc factum in domo epi ſcopi pariſienſis: ⁊ alius in camera epiſco pi pariſien. rotunda: niſi ⁊ alius deſcenderet ad aliam cameram ſpecialiter nominandā. ¶ Itē in facto durabili non nocet diuerſitas horarum: vt ſi vnus dicat quod vidit epiſco pum celebrare in hora tertia: ⁊ alius dicat de hora ſexta: dummodo concordent de die ⁊ de loco niſi ⁊ vnus diceret ꝙ hora tertia di cabat pater noſter: ⁊ alius diceret quod ho ra ſexta. ¶ Quid ſi agatur de decima: ⁊ vnus teſtis dicit decimam fuiſſe ſolutam ⁊ interro gatus quid viderit ſolui. R̄ndet fabam alius dicit cicerā. dicendū eſt ꝙ non probant quia in rebus diſcordant. vt. ȝ. e. ver. res. ſm̄ Goff. ¶ In cōtrarietatibus aūt teſtiū hoc notabis ꝙ ſi teſtis ſibiipſi cōtradicat in ſuo teſtimo nio reprobatur ⁊ conuincitur ex ore proprio iij. q. ix. nihilominus. xxxiij. q. vij. ꝙ aūt. J. de ap. ſollicitudinem. in fi. C. de li. cauſa cū pre cium. ⁊ de fur. l. j. ⁊ de munc. patri. ꝓfeſſio. li. x. ff. quādo app. ſit. l. ij. niſi faciat hoc corrigē do ſcripꝫ ſecūdū ea que no. ȝ. eo. §. ſuper qui bus. ver. quid ſi teſtis motu proprio. ¶ Item videtur ꝙ ſi teſtis ꝑ parte falſum dicat vel ſi aſtruit probare negatiuam puram ſimplicē ⁊ indeterminatam: que nullo modo probari poteſt: vel ſi dicat ſe certum de eo quod non

viderit teſtimonium:q2 teſtis propter vnum falſum quod immiſcet totam ſeriem teſtimonij decolorat.ix.di.ſi ad ſacras.iiij.q.iij.verſi. Item qui falſo.§.de cauſa poſ.cum eccleſia. iij.q.ix.pura.et vide quod no.ſuper hoc.§.eo. §.qui debent iurare.ver.debet.et ſeq.et.§.ſup quibus.ver.fama et ſeq.videtur tamen q̄ ſi in vno dicat verum in alio falſum valet ſaltem quantum ad illam partem in qua verum dicit.j.q.j.dominus.in fi.et.xxxvij.diſt.turbat.et c.ſi quid.quid ſi plures pluribus contradicant dicunt quidam q̄d ſibi fidem adinuicem derogant:ſi ab eadem parte producti ſint ar. j.de fide inſtru.imputari.C.de fi.inſtru. ſcripture.¶Sed male dicũt et eſt ratio diuerſitatis illa:q2 ſi quis producit diuerſa inſtrumẽta ſibi contraria a apud ſe explorare poteſt an contradicant ſibi adinuicem cum tenorem legere poſſit.ff.de verb.ſig.cognoſcere:ſic an expediat ei producere.imputet ergo ſibi qui contrarias ſcripturas producit.aliud autem eſt in teſtibus:q2 nec ſemper ferunt teſtimonium ſicut aſſerunt imo multoties aliud dicunt / et aliud proferunt ſecundum Azon.et hoc comprobatur hodie infra.de fi.inſtrum. imputari.¶Dicas igitur quod ſi ſinguli ſingulariter contradicunt ſibi fidem derogant cum ſint in ſuis teſtimonijs ſingulares.§.de electio.cum dilecti.et de probatio.licet.§.quã quam.j.eo.tam literis.et.ſi.j.ſed ſi ſaltem duo vel tres bone fame concordes remanent: alij etiam mille ſibi adinuicem ſingulariter contradicant iudicabitur ſecundũ dicta iſtorum iiij.q̄o.ij.ver.Item ſi teſtes.q2 in ore duorum vel trium etc.alij enim habentur pro non productis.¶Sed ſi plures pluraliter pluribus contradicant et omnia equalia ſunt tamen adinuicem ſibi fidem derogant.vt dixi ſecundum quoſdam.§.verſi.quod ſi plures.niſi forte aliqui ipſorum aſtute appareant in contrarietatem incidere et alijs fidem derogent etiam ſibiipſis in quo caſu tormentis ſubijci mandantur.vt veritas ſola eliciatur.in autentica eodem.§.ſi vero aperte.¶Si vero ex vna parte ſit maior numerus |vel veriſimiliora dicunt vel meliorem cauſam reddunt vel melioris ſunt eſtimationis quamuis etiam pauciores preferẽdi ſunt et ſcd̄m dicta ſua iudicandum erit q2 nec ad multitudinem teſtiũ habebit iudex reſpectũ.vt.j.eo.in noſtra.et.c.preterea.ff.eo.ob carmen.et optime §.de proba.l3.§.ex premiſſis.¶Sic quãuis perſonas teſtiũ quos induxit non poſſum reprobare:dicta tamẽ reprobare poſſum.l.eo.ſi qs teſtibus.iiij.q.ij.ver.itẽ ſi qs teſtib9.¶Hoc intelligas verũ eſſe qñ ſic cõtradicunt q̄ nullo modo poſſunt cõcordari.alias concordandi ſunt ne de periurio poſſint redargui.j.e.cũ tu fili.ſicut et Aug.concordat euãgeliſtas.de pe.di.j.periculoſe.nihil enim obſtat narrandi diuerſitas dumodo eadẽ ſit ſententia.j.de ver.ſignifi.nihil obſtat.xj.q.iij.anteceſſor.§.de conſue.cum dilectus.nã ſi eundem et premeditatum ſermonẽ dicant ſuſpecti ſunt.vt no.§.§.quis poſſit.ſub.§.ſi.ver.habet debẽt.tamẽ per diuerſa verba in eandem ſniam quantũ ad mentẽ concordare.vt.C.de penis.qui ſententiã.nã et ſi vnus a dicit me poſſidiſſe per decem annos et alius per.xx.et alius per.xxx.omnes vtiq3 in.x.an. concordant.ff.de arbi.diem pferre.§ ſi plres.ſed ſi alter dicat per.xj.an et amplius.idem videtur vt conſueuit no.C.de ſecũdis nup.l.ij.arg.pro et contra. § de dila.litere.¶Si autem teſtes adinuicem contradicentes a diuerſis partibus producti ſint dic vt no.§.ver.ſi vero ex vna parte.¶Quid ſi omnia equalia ſint quod vix cõtingit ſecundum Gof.fertur ſententia pro reo non pro actore.§.de probat.ex literis.infra de fide inſtrumen.inter dilectos.niſi i cauſa fauorabili.notat.infra de probationi.in fin.de ſenten. et re iudi.§.et quando.et hoc quãdo alter poſſidet¶Quid ſi neuter poſſidet.ſi diuidi poſſit res videtur quod diuidenda ſit.argumentum infra.de preſumptio.afferte.¶Uel poteſt iudex gratificari maxime ſi indiuiſibilis ſit.argumẽtũ.j.de parochijs.capitulo primo. et de iure patron.quod autem. cum autem.¶Uel forte dirimetur res forte.argumen.et de iudi.ſed cum ambo.et.C.communia de lega.l.vltima.vigeſſima ſeptima queſtione ſecunda ſors.et videtur q̄ iudex ſibi retinere poſſet.arg.j.de deci.quoniam.¶Quid ſi duo petant eandem vxorem et equaliter probatum ſit.ſi apparet de tempore vel de hora vtriuſq3 contractus priori adiudicanda eſt infra.de ſponſa.capitulo pe. alias vr̄ dãda ei cui cõſentit.

a ¶Diuerſa inſtra ſibi 3ria.ad de bal.in.c j.in.x.coll. v.qd ſi ſunt plures de pb.Et qd ſi reperiũt duo inſtra eadem die pfecta vnũ p dote alr̄d p fiſco qs eor pferr vide p bal in.l.dotis. C.de iu.do. bal.i.l.ad exactionẽ. C.de do.p miſ.Nico. de neap.in l.quis.de priuileg. fiſci.

ar.C.de nup.vidue.j.q.vlt.ſan
cimus.ar.op.j.de re.iudi.c.vl=
ti.⁊.ff.de reb⁹ dubijs.ſi fuerit.
in fi.¶ Sed ſi neutri vult ↄſen
tire meliori et ditiori videř dã
da ꝙ ſi oia equalia ſunt dicũt
quidam qꝺ ſorte dirimiř per
iura dicta.⁊. xxj.diſtin. cleris.
¶ Ex premiſſis patet qꝺ ſi te=
ſtes inducantur ad reproban
da teſtimonia priorum indire
cte:vt.j.eoꝺ.ſeries. ⁊.c.ex teno
re.neceſſe eſt ꝙ ſecũdi ſint plu
res vel fideliores et honeſtio=
res ⁊ veriſimiliora de negotio
dicãt de quo queritur.vt.ſ.de
proba.licet.§.vl.ſecus videtur
ſi producantur ad perſonas
priorum reprobãdas: qꝛ tunc
videř ſtandum duobus dum
modo ſunt ol except.maiores.
arg.ij.q.iij. Itē vbi numerus.
et.C. de contrahen.ſtipu. ma=
gnam.

b ¶ poſt publicationē et alij te=ſtes. adde doc. l.c. fraternitatis. e. ti. ⁊ doc. In. c. iurauit ꝺ ꝓba.

Et utrum poſt pu=
11 blicationem † alij teſtes a pro
a duci poſſunt? De hoc tetigi.ſ.
eodē.§.quoties.ſunt aũt cano
niſte in hac opinione cõmuni
ter qꝺ ſuper antiquis capitu=
lis etiam in cauſa app. non
poſſunt teſtes produci ſed ſu=
per nouis dumtaxat: vt ſi pro
baui meam intentionem: ⁊ tu
opponis except. perempto=
riam teſtib⁹ publicatis quos
potes: vt. C. ſentētiam reſcin.
non poſ. peremptorias. j. eo=
dem. ſeries. poſſum et ego in=
ducere ſuper replicatiōe. Itē
ſi probaui vendicationem re=
ſcindendam poſſum probare
exceſſus quantitatem: ꝗuis
publicate ſint atteſtationes:
quia nouus articulus eſt. ſic
intelligunt concor.ſign. ſ.§.et
quoti.j. de fi.inſtru.cum Io.et
hoc idē intelligũt in cã matri
moniali. ſ. de proba. iurauit.
¶ Legiſte vero dicunt ex quo
didici teſtificata: nõ poteſt te
ſtes ꝓducere etiam ſuper no=
uis:vt in auten.eodem.§.quia
vero. et.§.illud. ¶ Mihi videř
dif. inter eandem inſtantiam
et cauſam appel.ſeu reſtitu.et
inter antiquos teſtes. et inter
cauſas ⁊ cauſas. ¶ Dicas igitur qꝺ in eadē
inſtantia ſuper eodē articulo non licet teſtes
producere:ex quo teſtimoniũ publicatuꝫ eſt:
vel ex quo is qui produceret didicit teſtifica
ta:vel ex quo dilatio lapſa eſt:vel ex quo pro
duxit multitudinem teſtium effrenataꝫ:niſi
de falſo redarguere vellet teſtem. ¶ Item ꝓ=
ducere non poteſt ſi ſuper illo renunciauit:
intelligas,et didicit.alias ſola renũciatio nõ
vř obeſſe ſm Azo. arg.in auť.eo.§.qꝛ vero.§.
illud tamē.⁊ probatur in nouelľ. ¶ Contra=
dicit tamen.j.de teſtibus.in fi.⁊.c. cõſtitutis.
ij.in fi.vbi videtur qꝺ ſola renunciatio ſuffi=
ciat:ſed' ſi nocet ſpãlis renũtiatio ſicut Azo
intellexit:cui non audeo contradicere: qꝛ nõ
vidi nouellam quam allegat nocet ad min⁹
ſi generaliter renunciatum ſit concluſum: vľ
ſi renunciatum ſit allegationibus:vt in auť.
vt cum de ap.cog.§.j.col.viij. qꝛ poſtea etiaꝫ
inſtrumentum produci non poteſt. ſic intelli
gi.j.eo.cum veniſſent.de teſtibus. ſeries.⁊.c.
ex tenore.j.de fi.inſtru.cum dilectus.ſ.de ꝓ=
cur.auditis.⁊ de cauſa poſ. paſtoralis. j. eo.
vltra.⁊ c.preſentiũ.in auť.eo.§.qꝛ vero.colla.
viij.ſ.de procura.in noſtra.in fi.⁊ de proba.lꝫ
j.de except.cum venerabilis. ¶ Si vero gene
raliter renunciatum fuerit ſuper alio articu
lo poteſt teſtis produci: ⁊ danda erit dilatio:
vt in eiuſdē ca.j.cum cauſam que inter eco=
nomum. Idem ſi aliud ⁊ propter aliud indu
cantur.j.eo.veniens.⁊.c.cum in tua.ſ.de cau
ſa poſ.c. vlti. qꝛ generaliter pactũ ſuper vna
re habitũ:ſeu teſtimoniũ alij obeſſe non dꝫ.j.
de fide inſtru. inter dilectos.§.nec atteſtatio
nes.ſ.de offi. ord. c.antepe. ante fi. ff.de pac.
ſi vnus.§. ante omnia. et hoc comprobatur.
ff.de rei ven.officium.C.de proba.excep.⁊.C.
eodē.tit.l.vlt.⁊ de preſcri.lon. temp. emptor.
⁊ de except. ſi quidem. et de contrahen. ſtip.
magnam. ¶ Item nõ obeſt ſi inter alias per
ſonas actum erat: ꝗuis de eodeꝫ queratur:
in eiſdem concor. et. j. eodem. conſtitutus.
¶ Itē ſi iterrogatiões neceſſarie omiſſe ſunt
iterum apud eũdem iudicem interrogatur.
j.eodem.per tuas. ¶ Idem ſi confuſe depo=
ſuit:vt not. ſ.eodem.§. ſuper quibus. verſic.
ſed nunquid videtur. ¶ Sed ſi nec generali=
ter nec ſpecialiter renũciatum fuerit: nec te=
ſtificata didicit.nec effrenatam multitudinē
teſtiũ ꝓduxit:ſꝫ adhuc clauſa ſunt teſtimo=
nia poteſt iterum producere teſtes.j.eodem.
cauſam que inter archiepm.i fi. ⁊.j.de accu.
dilecti.§.j. ¶ Hoc ſi ſit alia cã ꝗ matrimo=
nialis:in ipſa autem dicunt quidam ſpecia
le eſſe qꝺ publicatis atteſtationibus alij te=
ſtes producãtur.j.eodē.ſeries.⁊. c.ex tenore.
j.de cõſan.⁊ affi. ex literis.j.eod.cum in tua.
j.eodem.ſicut.⁊ hoc in fauorem matrimonij.

¶ Sed ſm Goſ. hoc nō eſt augmētare fauo-
rē: ſed viam falſitatibus aperire. in aut. eo. §.
qꝛ ꝓ mr̄ri teſtes. ¶ Vn̄ dic ꝙ ēt in cā mr̄imo
niali nō pn̄t teſtes ꝓduci ſuꝑ eiſdē artic. ex q̄
partes teſtificata didicerint. j. eo. conſtitutis.
nec ob. iura ꝓ alijs inducta nō eni ob. feries.
qꝛ ibi ꝓducunt teſtes ad alium gradum. nec
ob. ex tenore. quia ibi ꝓbat negatiua. ⁊ ꝑ con
ſequens reprobant teſtes indirecte: ſicut ⁊ cō
tra. C. de ꝯtrahen. ⁊ cōmit. ſtipu. optimā. nec
ob. cū in tua. qꝛ ibi prima ꝓductio facta fuit
extra iudiciū cū ꝑdiceret in eccleſia de matri
monio cōtrahendo ſecūda in iudicio: ⁊ ideo
percunctatio priorū atteſtationū nō nocet. ⁊
iō caute ſubiūxit in fi. cā hec exceptio locum
nō habeat in hoc caſu. ¶ Quidā tn̄ habēt in
lr̄a in hac cā ſed prior lr̄a eſt verior. nec ob. c.
ex lr̄is. qꝛ ibi prima probatio fuit facta extra
iudiciū: ſecunda in iudicio: tertia ꝓductio fie-
bat ad aliū ⁊ nouū articulū ꝓbandū. ſ. qn̄ te-
ſtes didicerunt qđ teſtificati ſunt nec decla-
rat vtrū ante accuſationē mr̄monij vl' poſt.
¶ Et cū ſuꝑ queſtione hac inter goſ. ⁊ alios
doctores eſſet diſſentio curia ro. conſulta ſu-
per qōne que de facto pendebat poſteriorem
ſn̄iam approbauit ſm goſ. ¶ Verum ad ſol-
uendas opiniones iſtas ⁊ iura cōcordanda.
Poſſet hoc modo diſ. vtrū id de quo queritur
tāgat periculū anime vel ſit de iuris apicibꝰ
¶ Si tangat periculū aīe: ⁊ eſt tale quid in
quo eccleſia diſpenſare non pōt: vt qꝛ dicitur
habere aliū virum viuum et legitimū: vel qa
dꝛ ꝙ eſt in primo gradu cōſanguinitatis ᵃ vel
in ſecundo in linea deſcēdenti cum in his ec
cleſia non diſpēſet: vt. ſ. de tranſac. c. vlt. ⁊ de
reſt. ſpo. literas. ſiue ſit concluſum: ſiue nō: ſi-
ue ſit ſententiatū ſiue nō: ſiue ꝓ matrimonio
ſiue cōtra indiſ. admittūtur teſtes: vt. j. de re
iudic. tenor. ar. j. de frigi. ⁊ male. fraternita-
tis. ⁊. c. vlti. ⁊ de diuor. porro. ⁊ de ſent. excō. a
nobis. ¶ Sed ſi obijcitur tale quid in quo ec-
cleſia diſpēſare conſueuit: vt ſecūdus gradꝰ
in tranſuerſali: vel cognatio ſpūalis quādo
cunq̄ ante ſn̄iam admittitur probatio etiam
atteſtationibus publicatis. j. e. cū in tua. de
cog. ſpiri. c. vlti. ¶ Idem eſt ſi cōtra matrimo-
nium ſn̄ia feratur: quia tunc nunq̄ tranſit in
rem iudicatam. j. de re iu. lator. ſed ſolis ver-
bis mulieris nō creditur niſi aliter fiat fides. j.
de re iudi. cōſanguinei. ſuꝑ hoc vide qđ no. j.
de cogna. ſpiri. §. quis ſit effectus. ver. effectꝰ
vero tertie. ¶ Quid ſi pro matrimonio ſentē-
tia feratur ᵇ bene tranſit in rem iudica. et ſic
de cetero nullus audietur: cū videatur eccle-
ſia tacite diſpenſare. et hoc totum dici poteſt
in fauorem matrimonij: et vt aliquis ſit li-
tium finis. argu. j. eodem. licet. ij. in fin. ſqui
ma. accu. nō poſ. videt. et de re iudi. c. vlti. et
ſic vbicunq̄ exceptio pōt op-
poni poſt ſententiam admitti
tur poſt publicationem ⁊ ante
ſententiam: vt. ſ. de proba. li-
cet. §. j. ¶ Si dominus papa
faceret quod hanc diſ. appro-
baret bonum eſſet: alias autē
vbicunq̄ impedimentum per
petuum apponitur videtur ꝙ
volens probare ſemper ſit au
diendus. argu. j. de conſang. ⁊
affini. non debet. in fi. ¶ Sed
ſi id de quo queritur eſt de api
cibus iuris: et quia mulier di-
cit ſententiam latam contra
matrimonium non valere: ex
eo quod ordo iuris ᶜ ſeruatus
non eſt puta quia licet confi-
teatur ſe citatam dicit tamen
quod per maritum impedita
fuit quo minus potuiſſet veni
re cum de apicibus iuris con-
tendat: merito et apices iuris
contra ſe approbaret dꝫ ideo-
q̄ obeſt renunciatio et publi-
catio etiam in eadem inſtan-
tia. j. eodem. capi. conſtitutis.
ij. nam ſi apicibus iuris pro ſe
vtitur. et contra ſe vti debet.
iiij. queſtio. iij. verſiculo item.
ſi quis teſtibus. ¶ Non obſt.
ſ. titul. j. iurauit. qꝛ loquitur
in contrahendo non in cōtra-
cto. vel melius dicas quod ibi
nō auditur: qꝛ directe aſtrue-
bat probare negatiuam dicēs
ꝙ nullo gradu cōſanguinita-
tis ſibi attinebant ⁊ nō diſtin-
guebat gradus: q̄re nō audit.
ſic. ſ. de cā poſ. cū eccl'ſia. ſ. ij. ⁊
j. de ſpō. ꝯſultatiōi. rn̄. j. nam ſi
diſtingueret ⁊ ſic oſtenderet ꝙ
indirecte ꝓbare vellet qđ bene
audiret: vt. j. e. feries. ⁊. c. cū in
tua. ēt in ꝯhendo. j. de ſpon. cū
in tua. ⁊. c. ꝯſultatiōi. §. vnico.
¶ Hanc in eadē inſtātia. in cā
autem reſti. auditur ſuper om
nibus: vt not. ſ. de in integ. re-
ſti. §. ⁊ qualr̄. et. §. in qbꝰ dāda
eſt. ⁊. ſ. eo. §. et quoties; ¶ Idē
i cā app. ſꝫ refert vtrū anti quū

a ¶ In primo gradu ꝯſanguinitatis. addē do-
cto. i. c. nō dꝫ. de cōſan. ⁊ affi. ⁊ doc i. cle. j. c. ti.

b ¶ Si pro mr̄imonio ſn̄ia feratur. adde gloſ. i
c. lator. de re iu. Ho. in. c. ex lr̄is de reſti. in in-
teg. ang. ꝯſi. cccvj. incip. ꝓpoſita multū elegā
ter. ad fi. lu ro. cōſ. ccc-
lxvij. mci.
circa pmū
cōſultatio
nis artic.

c ¶ Ordo iu
ris. adde
an ordo iu
ris ſit ſer-
uandꝰ. vid
bart. in. l. j.
C. de ꝯduc.
ꝑdi. fiſc. li.
xj. Et tanſit
ſuādus in
poſſeſſorijs
vide tex. in
l. j. in. § ne-
ceſſario. ff.
ſi'. ven. no
mi. ⁊ glo. i
c. cōſulta-
tionibꝰ de
offic. dele.
fallit i tri-
bus caſibꝰ
de quibus
enumerat
Feli. i. d. c.
cōſultatio
nibꝰ. in vl.
col. Et an
ordo iuris
ſuat in ol
regno frā-
cie. vide ꝑ
Feli. in. c.
eccleſia ſā
cte marie.
de cōſtitu
in. xxiij. co
lum. verſi.
vlti. not.

articulũ velim ꝓbare ꝑ teſtes antiquos:et ꝟ
quidẽ non poſſum: qꝛ cũ ſemel iurauerint de
dicẽda veritate ꝓſumit q̄ totam dixerint: q̄a
ſic iurauerũt.vt no.ſ̄ §.qd debent iurare: ſed
ſuper nouis dumtaxat ipſos producere poſ=
ſum.¶ Itẽ ⁊ nouos etiã ſuper antiquis.nã ſi
in cauſa principali minus plene probaui vel
allegaui ẽt in cauſa appel.plenius probare
vel allegare poſſum:etiã ſuper antiquis ar
ticulis/vel ẽt nouis ex veteribus tñ penden=
tibus ſic intellige.ſ.e.fraternitatis:⁊ ſic q̄ ibi
dicit:ſuꝑ nouis dũtaxat reſpicit antiquos te
ſtes:⁊ ſubauditur vel ẽt ſuꝑ antiquis: ſed ꝑ no
uos:⁊ ſic qđ dicit de nouis teſtibus ſic recipit
ſubauditum:et dicas nouis pendentibus.ſ.
de fide inſtru cum Jo.C.de app. eos qui.§ ſ.
et de tẽpo ap.per hanc.ff.de mino. ẽt.Et bre=
uiter videtur dicendum q̄ vbicunq̧ obſtaret
exceptio rei iudi. non poſſunt teſtes produci
ſententia lata:ſed vbi nõ obſtaret ꝓduci poſ
ſunt.ff.de excep.rei iudic.cum q̄ritur.⁊.ll. ſe=
quentibus.ergo in cã app.qꝛ ibi nõ ob.exce.
cum ꝓnunciatũ appellatione ſuſpenſum ſit.
ff.ad turpil.l.j.in fi.ſ.de iureiuran. venientes.
et ſic op.arg.q̄ cauſa app.alia eſt a prima et
non eadem. ¶ Canoniſte aũt huic opinioni
obijciunt q̄ timẽdum eſt de ſubornatione te=
ſtium quo ad antiquos articulos vnde in cã
ap.nõ pñt plenius ꝓbari cum eadẽ ratio re=
maneat.ar.ſ̄.de cõſti.tranſla.C.de libe.prete=
ritis.l.j.ſ.de cõſan.⁊ affin.tua.¶ Et facit con
tra ipſos in hoc q̄ dicunt nõ preſumẽdaꝫ ca=
lũniã ex quo iuratũ eſt de calũ.qđ dic vt not.
ſ̄.de dolo ⁊ cõtu.§.qua pena afficiatur cõtu
max.¶ Sꝫ certe duplex eſt rõ/q̄re hoc ꝓhi=
betur illa de qua dixerunt: vt ꝓbat.§.quẽ ad
hoc allegant in autẽ. co.§.qꝛ vero multi. ſed
hic deficit inſtãtia iudicij mutata vt ptꝫ.C.ꝟ
ꝓba.c.vlti.C.de iudi.properãdũ.ſ.co pñtatã
ſcđa vt lites breuius terminẽtur.vt in fine di
cti.§.qꝛ vero.Ideo in q̄rta ꝓductione breuior
dies eſt arbitrio iudicis aſſignanda. vt ibi. et
hoc durat in ꝑ̄ma inſtantia iudicij/⁊ ſecũda
vt.ſ̄.de do.et contu.fine. hanc puto veritatẽ
quicq̇d infra notet.¶ Sꝫ ⁊ vt ſcias qđ alij ſen
tiunt et ſequaris opinionẽ quã malueris no
tandũ eſt q̄.y. in hac materia talem tradidit
doctrinã nõ oppoſitũ opponam: et oppoſitũ
nõ ꝓbatum ꝓbabo.i.nõ oppoſitum.ſ.in ꝑ̄mo
iudicio opponã.ſ.in iudici o appe. ⁊ oppoſitũ
ſ.in prĩo iudicio:ſꝫ tñ nõ ꝓbatũ ꝓbabo.ſ.i iu
dicio ap.⁊ hec ꝓbãtur.ff.de ap.ſcio.C.de ap.
eos.§.ſi q̇s aũt.⁊ de tpe app.ꝑ hanc. ¶ Albri
cus ſcripſit q̄ poſt publicationẽ teſtiũ: nec in
prima cã ap nec in cã app.lꝫ circa ideꝫ teſtes
ꝓducere ꝑ aut.eo.§ qm̄ vero multi. ⁊ dicebat
q̄ non ob.iura ſuperiora:q̄ ipſa intelligebat
q̄n in primo iudicio fuerat probatũ non per
teſtes/ſed alio mõ:tñ ad decre.ſ.eo. fraterni=
tatis nõ poterat rñdere. ¶ Et not.ẛm Gof.q̄
dec.illa dicit teſtes poſſe produci in cã app.
ſuꝑ nouis articulis.ſed l ꝑ hanc dicit ſuper
nouis aſſertionibus q̄ nõ ad nouũ articulũ
ꝑtinent:ad qđ rñdeas q̄ dec.exponẽda ẽ ẛm
l.vt expõas capitulis.i.aſſertionibus ſuper
quibus audit quis in cã app.ſi nõ ad nouũ
cp̄m pertineant.porro ſi appellans ꝓponat
aliquid de nouo non cõtingens id de quo ac
tum eſt in primo iudicio nõ eſt audiẽdꝰ.Itẽ
decre.dicit in cã.appo.nouos admittẽdos ſu
per.nouis dũtaxat capl'is.lꝫ.l.ꝑ hãc dicit taꝫ
ſuper veteribus q̄ ſuꝑ nouis. ¶ Soluũt legi
ſte dicentes q̄ ſuꝑ veteri.in quibꝰ facta ẽ pu
blicatio noui teſtes induci nõ pñt in eadem
cã.Sed bñ pñt produci in cã ap. q̄ eſt alia a
prima.ſic non ob eis verbũ dũtaxat poſitum
in decr.que in cã ap.loquit.nã dicit q̄ appel
latum fuit ſuꝑ q̄õne iudicata.¶ Quidam tñ
dixerũt q̄.l.loquit q̄n appellat a diffinitiua
ſnia:decre.vero q̄n appellat citra diffi.vñ q̄ ſi
cũ eadẽ cã duret nõ dñt teſtes audiri ſuꝑ vete
ri.¶ Hoc nõ placet gof.qꝛ decre.vr loqui q̄n
appellatũ eſt a diffinitiua vt dic.eſt.in hoc ꝫ
ſic tenendũ eſt qđ tam in priã cã q̄ in cã ap.
noui teſtes nõ pñt admitti ſuꝑ veteri. articu
lis poſt publicationẽ.⁊ q̄ dicit.l.in cã nouos
teſtes admittendos ſuꝑ veteri. ſubaudiendũ
eſt non probatis in ꝑ̄mo iudicio: vel ꝓbatis:
ſed nõ ꝑ teſtes.imo alio mõ vt not.alber.ẛm
gof.¶ Sed que ſunt noue aſſertiones ſeu ar
ticuli ex veteri.dependentes: ſicut põt exẽpli
ficari.canonice agebas ꝯ me actione ex ven
dito vt tibi rem traderẽ excipio non teneri:qꝛ
nondũ eſt mihi ꝑcio ſatiſfactũ: iudex cõdem
nat me appello in cã ap.circa vetus cp̄m qđ
fuit de non tradenda re aſſero quoddã nouũ
ſcꝫ non teneoꝛ tradere: qꝛ vẽditio non fuit pu
re ꝯtracta/ſed ſub cõditione q̄ non eſt imple
ta audiẽdus ſum:vt ꝓbatur.ſ.de fide inſtru.
cum Jo.¶ Uel ſi vis facere quartã ꝓductio=
nem teſtium:iudex non admittit.appellas in
cã ap.ego appellatus circa vetus capꝫ qđ ẽ
de nõ recipienda quarta ꝓductione: poſſuꝫ
aliq̇d nouũ aſſerere qđ in primo iudicio non
dixi.ſ.vt dicã quartã ꝓductionẽ ideo nõ fuiſ=
ſe admiſſam:nec eſſe etiã admittendã:vt re=
frenet teſtiũ multitudo. vt.ſ.e. ſignificauerũt
¶ Legalia etiã exempla ſic poſſunt poni.ex=
cuſat ſe aliquis a quarta tutela ꝓtextu triuꝫ
tutelarũ:quas ſe gerere aſſeuerat:cõdemna=
tus appellat certe in cã ap.circa vetus cap.
qđ eſt de excuſando ſe põt de nouo aſſerere
ſe gerere vnam tutelam ita diffuſam ⁊ nego
tioſam vt loco trium tutelarum habeat.ff.de
excu.tu.ſi is q̄ tres.§.eũ qui.vel ſic.agis ꝯtra
me dicens q̄ in minoritate vendidiſti mihi ꝑ

dium ſine decreto dicebã venditionem valere tanq̃ a maiore factã in eã app. poterõ aſſerere a maiore vẽditionem ratã habitã. C. ſi maior factus ven. ra. ha. l. vlti. ¶ Itẽ teſtes pducti corã arbitris etiã poſt publicationẽ corã eiſdem factã pñt produci etiã ſup eodẽ iudicio. ſ. e. pñtatam. C. de arbi. cum antea. in fin. C. eo. cum apud. ¶ Ubi aũt quis atteſtationes in vno iudicio receptas vult producere in alio ſi atteſtationes ſunt clauſe eſt i optione producẽtis virũ velit vti illis atteſtationibus: vel velit etiã eeſdem teſtes quos prius pduxit iterum producere vel alios ſ. co. conſtitutus. ⁊ c. cum cãm. § volentes. ⁊ hoc verũ eſt ſi renunciatum eſt: vel ſufficiens pductio nõ ẽ facta. ſ. e. de teſti. vel legitimus numer⁹ nõ ſit cõpletus. ſ. co. cũ cãm. ſm hoc intellige. ſ. e. cõſtitutus in fi. ¶ Ceterum ſi atteſtationes aperte ſint/ erit in optione illius contra quem atteſtationes pducũtur: vt vel illas ratas habeat vel patiatur illos iterum pduci tñ teſtes viuũt. nam ſi mortui ſunt neceſſe hʒ illas ratas habere. vt. ſ. co. cum cauſam. ⁊ C. eo. l. vlti. ſm Goffre.

¶ De teſtibus cogendis. Rubrica.

1 ¶ Teſtes/ qui ſunt cogendi/ et qui non. Frater an et in quibus criminibus cogatur contra fratrem teſtificari.
2 Teſtes in quibus ſunt cogendi.
3 Teſtes quando cogantur.
4 Teſtes quare cogantur ad teſtimonium.
5 Teſtes qualiter cogantur ad teſtificandum.

Egimus ſupra de teſtibus quorum officium publicũ eſt. ⁊ qꝛ nõnunq̃ inuiti veniunt ⁊ teſtimonium dicunt videamus de teſtibus cogendis. ¶ Qui teſtes cogendi ſunt: qui non. ¶ In quibus cauſis cogendi ſunt. ¶ Et quando coguntur. ¶ Et quare. ¶ Et qualiter cogantur.

1 Qui teſtes cogendi ſunt et qui non? [a] Et quidem generaliter oẽs venire coguntur/ ⁊ teſtimonium dicere. vt. C. de teſti. ſi qñ. ff. de teſti. l. j. et de tabu. exhiben. locum § hoc interdictũ. ⁊ ſe. Et ſi ſit de aliena puincia remittendus eſt: ſi tñ ſit de conſue. regionis. ff. de teſti. l. iij. in fi. ſed ſi conſuetudo hoc non admittat non remittet/ ſed mandabit iudici ſuo. vt teſtimoniũ recipiat/ ⁊ ſub ſigillo ſuo incluſum remittat. vt in aut. e. § ⁊ qñ. vt no. ſ. ti. j. § qñ ſunt producendi. ſic intellige. ſ. ff quemadmodũ teſta. ape. ſed ſi quis. ¶ Uel intelligitur qñ non admitteret propria negotia: ſi remitteretur quibus ſubuenire nõ poſſes: alias ſine magno incommodo ſuo: tunc enim non remittitur/ ne ei ſit damnoſum officium ſuum, vt in ipſa littera dicit. et. ff. ex quibus cauſis maiores. vt infra de fide inſtrumẽ. capit. ſecũdo. ¶ Excipiuntur quedam pſone [b] que gaudẽt ſpeciali priuilegio ne cogantur: vt ſenes ⁊ valitudinarij: milites ⁊ qui cum magiſtratu reipu. cã abſunt: ⁊ qbus venire nõ lʒ ⁊ publicani: ⁊ qui prebendam exercitui condu=cunt. iiij. ⁊ iij. verſic. item inuiti. ff. eodem inuiti. et. l. inuiti. ⁊ itellige ſenes maiores. lxx. an. ar. ff. de iure immuni. l. iij. ⁊ C. q̃ ꝺ etate ſe excuſant. l. j. ¶ Uenire aũt non lʒ in vrbem his q̃ ignominie cã miſſi ſunt de militia. vñ excuſantur a tutelis vrbicis. ff. de excuſa. tuto. ſed ⁊ milites. § ſed ignominia. ¶ Et eſt hoc mirabile q̄ eorũ pena eis priuileg. conferat. ꝫ. l. ff de inter ⁊ rele. relegatorũ. § vlt. ⁊ de neg. geſt. ſiue hereditaria. ſ. de do. inter vi. ⁊ vx. ⁊ ſi neceſſe. ¶ Item mediator [c] a proſeneta non cogitur/ nec vtroq̃ conſentiente. in autẽ. e. § ⁊ quoniã ¶ Et cum predicti in hoc priuilegiati ſint multofortius clerici debent eſſe priuilegiati ne a diuinis officijs aduocentur: nõ ergo cogũtur. ij q. vj ſtatuẽdum. xj. q. j. teſtimoniũ. xiiij. q. ij. q̃q̃. qꝛ nec iurare debent ij. q v. ſi q̃s preſbyter nec cõpelluntur ad alia publ. officia. xvj. q. j. generaliter. ¶ Item frater contra fratrem in magnis criminibus non cogitur. Secus videtur de minimis argu. C. qui matrimo. accuſa non poſ. ſi magnum. et. l ſi ſororem exci pitur hereſis infra de preſum ptio. literas vel ibi fuit admiſſus non viſus. ſed bene credo ipſum cogendum. xxiij. queſti. v. ſi audieris. et qõ. viij legi. ¶ Sed nec cogitur quis ferre teſtimonium contra ſocerum vitricum generum priuignũ ſobrinũ: eoſve qui priore gradu ſunt: vel contra parentem patroni, nec libert⁹ viri ꝫ vxo.

a ¶ Qui teſtes cogendi ſunt Ad de doc. l. c. dilectorũ de teſti. cogen.

b ¶ Excipiuntur quedam perſone. Adde. Hoſ. ⁊ ãto. de bu. in. c. j. co. ti. an to de bu. ⁊ Io. de iuñ. in. c. ſi p debilitate de offi. dele.

c ¶ Mediator. adde an talis poſſit eſſe teſtis in crie vſurarum. vide p Do. ꝺ ſã. gemi. in. c. j de teſti. libr. vj. et p bart. in. l. ꝺ ferre. in. § ideʒ decreuerunt. ff. de iure fiſ.

cogitur vel econtra: nec patroni cōtra libertos liberti etiam volentes: contra patronos nō admittunt̄: nec libertus patroni mei cōtra libertū meū cogetur. iiij. q. ij. ver. itē. l. iul. ⁊ ſeq. ff eo. l. iiij. C. e. aduerſus. ¶ Cū ergo contra predictos non cogar nec producere cogendus ſum: cum teſtis pro vtraqꝫ iuret dicere veritatē qꝛ totā veritatē dicere debet. vt no. ſ. titu. j. §. qui debent iurare ¶ Videt̄ tñ qꝫ oēs predicti cogēdi ſunt ſi veritas alias ſciri nō poteſt vel inueniri. xiiij. q. ij. c̄. ꝑ. ſ. e. cum ſuper. nam iudex veritatem elicere dꝫ modis oibꝰ qbꝰ poteſt: vt not. ſ. de proba. §. qs debet probare. verſi. nunquid igitur. ideo deficiente ꝓbatione multi cogunt̄ ⁊ admittuntur qui alias non cogerentur: puta participes ⁊ conſpiratores nec admitterent̄. j. eo. peruenit. j. ⁊. c. vlti. ſ. tit. j. quoties. ⁊. c. tam literis. §. j. C. de hereti. et ma. qm̄ multi. et de diuor. et rep. conſenſu. §. ſuper plagijs. ¶ Et eſt ratio qꝛ veritatē occultare [a] mortale peccatū eſt. xj. q. iij. quiſquis. j. de crimine falſi. c. j. et ad eccleſiā pertinet quēlibet corrigere de mortali peccato. ſ. de iudi. nouit. et qꝛ in his caſibus maxime in conſpiratione non poteſt probari niſi per participes quare tenentur procedere. vj. qō. j. ſi qs cum militibus in fi. ⁊. lxxix. diſtinc. ſi quis papa. alias ſi per alios de veritate liquere poſſit: non coguntur: quia et permiſſum eſt ſanctis tacere in hoc caſu. xxij. queſt. ij. ne quis arbitretur. ſed alij omnes indiſ. coguntur exceptis priuilegiatis ſecundum. G. naſo. ſꝫ contra. j. eodem. peruenit. ij. dic ibi ſubaudiendum maxime.

a ¶ Veritatē occultar̄. adde. c. ne qs l ver. localitatis. xxij. qō. ij. ⁊ per Joā. de imo. et abb. in. c. j. de cri. fal. Bald. in. l. pbr̄i. la. j. l vlt. col. C. de epiſ. ⁊ cleri. Sā. T. ſcda ſcde. q. lxx.

In quibꝰ cauſis co-

2 gendi ✝ ſunt Et quidem in ciuilibus ſeu ſi ciuiliter agatur de crimine ſm Goff. omnes cogendi ſunt ſecus in criminalibus ſcdm quoſdam. arg a contrario ſenſu. C. eo. ſi quando. ⁊ in auk. eo. §. et quoniam. ¶ Si queras rationeꝫ quare in ciuilibus compellantur teſtes ⁊ non in criminalibus monētur accuſatores certam rē deferre in publicam rationē que munita ſit teſtibus vel inſtructa apertiſſimis documētis vel indicijs ad probationē indubitatis ⁊ luci clarioribus. C. de probat. l. fi. ⁊ licet etiam in ciuilibus puniatur temeritas. ff. de iudi. euꝫ quem temere tamen vbi contra ſalutem hominis oppreſſa putatur eſſe iuſtitia diligentius examinari dꝫ. C. de ap. addictos. ſecūdū Gof. ¶ Hanc falſam opinionem doctoꝝ antiquorum non intelligentium et magiſtri ſecuti ſunt ⁊ inducūt. j. eo. peruenit. ij. qꝛ dicūt ꝙ non reſpondet papa qōni facti. ¶ Sed qꝺ dicit rebus eccleſiaſticis id eſt negotijs. eſt aūt negotium eccleſiaſticū rōne ꝑſone pcuſſe ar. xj. qō. j. §. ex his. ⁊. j. de ver. ſig. ſup qbuſdā. §. vlti. ⁊ ſic reſpondet qōni ꝯ hoc qꝺ intendunt. ¶ Itē inducunt expꝛſſim. j. eo. dilectoꝝ. Sed nō ſic intelligit̄. vt ſtatim dicā. ¶ Sed ꝯ iſtos eſt. j. eo. peruenit. ij. put. ſ. dixi. ⁊ peruenit. j. ⁊. c. ꝑterea. vbi loquit̄ de teſtibus ſynodalibꝰ q̄ de delictis ⁊ cribus teſtificant̄. xxxv. q. vj. eps. in ſynodo. j. de accu. ſicut olim. ⁊ cōtradicit huic opinioni. j. e. ſup his. ¶ Sꝫ dicunt illud ſpāle qn̄ agitur in modū denūciationis vel inqſitionis vbi quidē cogunt̄: vel qn̄ ciuiliter agit̄ de crimine vbi quidem ciuilis eſt queſtio. Idē ſi mixta ſit. ar. ſ. tit. j. teſtimoniū. ⁊ de procur. tue. j. de accuſa. ſup his. ¶ Item ꝯ iſtos. j. eoꝺ. cū contra. dicunt illud ſpāle in falſario dñi pape: ſicut ⁊ multa alia ſunt ſpālia. j. de cri. fal. ad falſarioꝝ. ¶ Licet conſuetudo in foro ec. hanc opi. amplexa fuerit vſqꝫ ad hec tpa: et cōis ſit opi. magiſtroꝝ dico tñ ipſam erroneā. nā ſm eā dānabitur innocens: qui primus afficiēdus eſſet: ⁊ nocens abſoluetur qui condemnādus erat cōtra iura. ff. de pen. abſentem. j. de ſimonia. licet heli. §. vlt. ¶ Niſi ſi accuſans non probat quod intendit: licet verum ſit quod aſſerit tamen patitur talionem. j. de calū. c. j. ⁊. ij. ⁊ dixi in ſumma illius ti. ⁊ ſic delicta remanebunt impunita: qꝛ cum accuſans ſciat qꝺ non coget̄ teſtis: nō accuſabit timēs penā talionis: ⁊ hoc ꝯ iura. ff. ad. l. aquil. ita vulneratus. j. de ſen. excom. vt fame. ff. de fideiuſ. ſi a reo. ff. de pac. dota. ꝯuenire. ¶ Dico ergo ab opinione antiquoꝝ recedens q̄ plerūqꝫ mentiunt̄. ſ. de ſacra vnc. c. vnico ad fi. qꝺ in oibꝰ cogunt̄ teſtes: ſiue ſint cāe pecuniarie: vt dictum eſt: ſiue matrimoniales. vt. j. e. li. ⁊. c. ceterū. ſiue crīales: vt. j. eo. p totum. ⁊. j. de iureiur. ad noſtrā. ij. ¶ Nec ob. c. delictoꝝ. qꝛ illud intelligēdū eſt de criminibus. f. obiectis teſtibus: vt a teſtimonio repellantur, ad hoc

enim crīa probanda nō cogunt teſtes cum non queratur de crīe: ad hoc vt puniat. nā ſi ꝯ teſtē in modū except. crimē ꝓbat nō patitur penā ordinariā qr nec ad hoc agebat. ſ. de or. cog. cū dilect°. §. vlt. j. de exceptio. c. j. ¶ Non ergo cogitur teſtis ad infamiam alterius denudādam: qr tales detractores vocant ⁊ peiores ſunt ꝙ hi q̄ ꝑdia vel alias res diripiunt. vj. q. j. ex merito. ⁊ c. tribus ſequē. ti. ⁊ C. queād. teſt. apc. l. ij. ⁊ de famoſis libel. l. vnica. ¶ Nam nec decre. delictoꝝ pōt intelligi qđ criminaliter agerent: ſicut quidā eā intellexerunt: qr fuit ibi cōuentio ⁊ reconuētio: vt pꝫ in integ. ſed reconuentio in crīalibus locum nō hꝫ iij. q. xj. negāda. ff. de pub. iud. is qui. ¶ Item agebatur per procur. qui in crīalibus interuenire non pōt: vt. ſ. no. de pcu. §. ⁊ in quare. ¶ Ergo ad ꝓbationē crīs faciendam que ſolam infamiā irrogaret nō cogitur qs: ſed ſi aliqđ admitteret criminoſus: vt ipſius impediretur promotio: tūc coguntur teſtes. j. eod. ſuper his. ⁊ de accu. ſuper his. ſ. ti. j. tam literis. que de eo facto loquunt. ſ. de cōfeſ. cum ſup. de elec. per inq̄ſtionem. ꝗuis ſuper his caſib° quoſdā dños viderim dubitare. ¶ Ergo in crīalibus q̄ñ criminaliter agitur oēs coguntur vt not. ſ. ti. j. §. quando ſunt ꝓducendi. ver. hoc in ciuilibus exceptis quibuſdā priuilegiatis, ff. e. l. iiij. quos numeraui. ſ. eo. §. j. ver. itē frater. cum eñ illi per ſpāle priuilegiū excuſentur reſtat ꝙ alij cogunt indiſ. i crīalib° ⁊ illi ijdē in ciuilibus: alias priuilegium fruſtratoriū eſſet. C. de theſau. l. vnica. li. x. ⁊ ad municipa. l. j. in fi. niſi ad cautelā hoc īpetratuꝫ dicas. ſ. de procu. qr in cauſis. qđ veriſimile non videtur. ¶ Nec ob. rō quā not. ſm Goſ. ſ. eodē. §. quaſi in ꝓn. qr lꝫ iura ibi inducta innuāt qđ aperta dꝫ eſſe ꝓbatio: ⁊ ꝙ cū magna maturitate ⁊ diligentia cā crīalis examinanda ſit: nō tñ ꝓhibent quomin° teſtes cōpellant. ¶ Itē poſſet eſſe qđ indubitata eſſet ꝓbatio: ⁊ qđ teſtes aſſecurarēt accuſantem de teſtimonio ferendo: ⁊ poſtea corrupti deſiſterent teſtificari. ¶ Cōſuetudo tamē romane curie cōem opi. comprobat: et plus facit qđ nunquā in literis apoſtolicis apponit illa clauſula. teſtes autē vbi de crimine queritur ſiue criminaliter: ſiue ciuiliter agatur: ſit pro ratione voluntas: vt apparet ex his que not. j. eodem. §. ⁊ quare.

3 Et quando cogantur. † Et certe q̄ñ aliter res ꝓbari nō poteſt: vt. j. c. ij. ⁊. c. preterea. rñ. j. ⁊ c. ꝑuenit. ij. ⁊ c. vlt. vel q̄ñ ſe ſubtrahunt grā odio vel timore: vt. j. c. j. alr nō vr ꝙ ſint cogendi ſm canones: ꝗuis ſm. l. paſſim cogi pñt, j. ꝗuis aliter ꝓbari poſſit, ⁊ quamuis non ſubtrahant ſe gratia ⁊c. vt pꝫ. j. c. ſup eo. vel dic qđ priuilegiati ita demū cogūtur etiāꝫ ſi aliter ꝓbari nō poſſit: vt not. ſ. eodem. §. j. ver. videt. alij autē coguntur etiam ſi aliter poſſit liquere de facto: dūmodo gratia ⁊c. ⁊ eo ipſo ꝙ moniti nolūt teſtificari preſumūtur ꝙ ſubtrahāt ſe gratia ⁊c. illud autē ſatis poſſet dici qđ in crīalibus nō cogantur priuilegiati etiā ſi aliter conſtare nō poſſit. argu. xxiij. q. iiij. qui peccant. et. ff. de bonis eorum qui mor. ſibi conſci. l. j. ſed dic vt not. ſ. eodem. §. j. ver. videt tamen.

4 Et quare. † Ne veritate occultata aliquis ius ſuum amittat vt. ſ. titu. j. dilecto. ff. de teſtibus. curent. et ne bon° malus eſtimetur. xiiij. q. ij. ꝙꝙ. ⁊ quia peccatum mortale eſt veritatem celare: vt no. ſ. e. §. j. ver. ⁊ eſt rō. ¶ Et ideo ſm Goſ. cōpellendi ſunt ad ſatiſfactionem faciendam: ſicut fit in alijs mortalibus. v q. j. illi qui. xij. q. j. predicandum. xxxij. q. v. preceptuꝫ. ⁊ maxime peccāt qui metu alterius veritatē occultāt: vnde aug. quiſquis metu cuiuſcūꝗ poteſtatis veritatem occultat iram dei ſuper ſe prouocat: qr magis timet hoiem ꝙ deum. xj. q. iij. quiſquis. ¶ Sed quid ſi qui per ſacramentum ſe arcent: ad non perhibenduꝫ teſtimonium veritatis: dicas ꝙ temerarium eſt iuramentum maxime ſi per alios ꝓbari nō pōt: vnde iurans ꝓpria autoritate pōt venire ꝯ. xxij. q. iiij. in malis. cū certum ſit ex hoc mortale peccatū ꝑuenire: ſec° ſi dubitaret: qr tūc prius eſſet ſuperioris autoritas requirēda. vt. ſ. de elec. venerabilem. §. e. igit. ver. idē etiā. ¶ Quid ſi ſit vnus teſtis ⁊ iurat non teſtificari [a]. adhuc dico temerariūꝗ qr lꝫ nō valeat ad plenā ꝓbationē faciēdā: vꝫ tñ ad ſemiplenā ⁊ iuramēti delationē: vt no. j. de iureiur. poſt ſub. §. nūc redeundū. §. q̄ñ ſit deferēdū, h.

a ¶ Unus teſtis et iurat nō teſtificari. adqđ q̄đ ſi talis ꝓducit in teſtem an poſſit ꝯpelli p iudicē vt iuret. vide per ſpecu. in titu. de teſte. §. poſt ꝙ. h. q̄đ ſi tenētꝫ Io. an. l. c. qr plerīꝗ. đ offi. or. li. vj. in nouella. Lud. ro. in repe. rubri. đ arbi. vbi dicit hāc. q. nō eſſe tactaꝫ inter iuriſtas.

sed semiplene. ergo adhuc impedit veritatem. ¶ Quid si adversarius meus subtrahit mihi testes nunquam ostendit se litem fouere. ſ. titu j. constitut'o et experiri debet in se iudicis autoritatem clausam. ſ. eodē pertinet iiij. qō. vij. ♃. tria. C. de postulan. prouidendū. ¶ Sed nunquid testis potest vendere testimonium. certe non: sicut iudex iudicium. xiiij. questione. v. non sane. expensas tamē recipere potest. iiij. questione iij. veritatis. ¶ Quid si testis corruptus testimoniū falsum dicat. nullum est testimonium. tum quia venale: tum quia falsum: & preter penā falsi in iudicio anime debet satisfacere leso de interesse suo. argu. ſ. ti. primo sicut. C. de pe. iudi. qui male iudicauit. l. ij. sed pecunia data non restituitur donāti cum turpiter dederit. xiiij. q. v. non sane. ff. de condi. ob tur. causam. l. iij. imo illi in cuius iniuria data est. j. questione. j. iubemus. argu. xvij. qō. iiij. si quis in atrio. ff. de calū. l. generaliter ♃. illud. infra de simo. de hoc autē audiuimus. xvij. qōne j. si quis rapuerit. in auth. de sanc. epis. ♃. sz neque. ¶ Quid si data est pecunia simpliciter[a]: vt quis testimonium ferat. dicunt quidam quod non potest repetere. videtur enim testem corrumpere voluisse. arg. ff. de condi. ob turp. causam. l. ij. sed contra. xiiij. questione. v. non sane. dic quod in hoc casu potest repeti si non eo animo dedit vt testem corrūperet sed vt sibi iustitia conseruaretur. argu. j. de simo. dilectus. secūdum Goffre. ¶ Satis igitur probatum est per premissa quod mortale peccatum est celare veritatem: ergo hac saltem ratione compellendus est testis: non obst. aliqua consti. contraria. cessat enim omnis constitutio ex quo imminet periculū animarū: vt no. ſ. de offic. archi. ♃. quid sit eius officium ver. quare autē. & certe quāto in criminali maius imminet periculū, tāto magis hec rō ibidē locū hz. ergo iudex vbique ex offō suo dz de quolibet pctō subditū cohercere. ſ. de iudi. nouit. ergo in criminalibus cogent. vt dixi. ſ. & arg. iiij. q. ix. ♃. j. & c. hortamur. ¶ Nā in ciuilibus offendit principal'r priuata vtilitas tm̄. ¶ Sed in criminalib' deus offendit. ¶ Respu. ledit. ¶ Proximus corrūpit. ¶ Obediētes opprimunt et pp̄ter bonū obediētie puniunt. ¶ Inobediētes premijs afficiunt & de suis malicijs gloriātur. ¶ Nocēs absoluit. ¶ Et innocēs condēnatur. ¶ Nisi testes compellantur et crimina puniantur.

5 Et qualiter cogant. † premissa monitione cū cogant p cēsurā eccl'iasticā: que per excōicationis suspēsionis & interdicti snias. j. de ver. sig. qrenti. & si moniti nolūt testificari p̄sumit q gr̄a vl' timore vl' odio se subtrahāt. j. e. sup eo. & c. j. & ij. & p totū. ¶ Alij dicūt quod ita demū cogēdi sunt si p alios ṽitas elici non pōt: sz h̄ ex odio de p̄uilegiatis: vt ptz. ſ. e. ♃. j. ṽ. vr. et dicūt qdā quod fm canones monēdi sūt anteque cogant pp̄ter excōicationē q̄ seq dz de sent. excō. sacro. sed certe fm leges idē vr. s. quod p̄mo sint monēdi que cogēdi. vt. ff. de tab. exhi. locū ♃. hoc interdictū. & sequē. ¶ Sz qd dicit. j. e. sup eo. monēdi sunt nō cogēdi. expone. i. p̄us sunt monēdi & postea cogendi. sil'is expositio j. de spō. requisiuit. vel dic nō cogēdi. s. nulla monitiōe p̄cedēte. fm h̄ intellige clausulā q̄ tota die ponit in lr̄is ap̄licis. testes aūt q fuerint nolati &c. Sed & si illa clausula nō apponat iudex nihilominus ɔpellet testes scdm quod iuri cōgruit. ar ſ. de offic. deleg. preterea. ¶ Possunt etiā testes coerceri fm. l. p mulcte indictionē. vt arg. ff. si qs ius dicē. nō ob. l. vnica. vel captis pignorib' ad exēplū tutorū satisdare nolentiū q̄rū officiū publicū est sicut & testiū. arg. insti de satisda. tu. ♃. vlti. & de excu. tu. rn̄ j. vel ad exēplū parentū alere nolētiū. vt. ff. libe. agno. si qs a li. ♃. si qs ex his. vel ad exēplū mulieris nō patiētis inspici ventrē suū cū dicat remāsisse pregnās cuius pignora capiunt: & distrahunt & mulcta indicitur. vt. ff. de ven. inspi. l. j. ♃. cogenda.

¶ De fide instrumentorū. Rubrica.

1 Instrumentum quid sit.
2 Instrumentis quibus sit fides adhibenda.
3 Instrumentum predictum quod dicatur.
4 Animus indictionis qn incipiat cōputari.
5 Instrumētū si sit perditū fiat fides per testes.
6 Anthapoca quid sit.
7 Apocha quid sit.
8 Contractus sine scriptura facti an valeant.
9 Instrumentum an edi debeat.

a ¶ Data e pecunia simplicit. Adde qd de dāte pecuniā iudici ad finē vt cām expediat p dat causā vide gl in ca. q̄ recte. vj q. iij. gl. in. l j. ff. de condi. ob tur. cām. [b]al. in. c. fi. in vlt. col. de appel.

10 Publicatio inſtrumentorum apud quē fiat.
11 Publicatio inſtrumentorum in quibus caſibus locum habeat.
12 Publicatio inſtrumentorum qualiter fiat.

Tractatum eſt plene in ſuperioribus de illa ſpecie probationis que fit per viuam vocem tanq̄ de digniori: nunc dicamus de illa que per mortuam id eſt ſcripturam. ⁊ dicamus de fide inſtrumētorum: videntes. ❡ Quid ſit inſtrumentum. ❡ Quibus inſtrumentis fides ſit adhibenda. ❡ Ex quibus fiat comparatio. ❡ A quo ſiue per quem ⁊ qualiter fiat comparatio. ❡ Quis ſit effectus cōparationis. ❡ Quid ſi inſtrumentum amiſſum fuerit. ❡ Quid ſit antapocha et cui fiat. ❡ Quid de contractibus ſine ſcriptura factis. ❡ Quid ſi inſtrumētum inſtrumento alteri contradicat vel teſtibus. ❡ An inſtrumentum edi debeat ⁊ qualiter fiat editio. in fin. dicemus. ❡ De publicatiōe apud quem fiat et per quem in quibus caſibus locum habeat qualiter fiat: ⁊ quis ſit effectus.

1 a Quid ſit † inſtrumentū. [a] Et quidem generale nomen eſt: vnde ſupponit pro quolibet vaſe domus et pro qualibet machina vel cithara: vt.ff.de fun.inſtruc. lega.l.j.⁊ l.queſitum ⁊ per totum.quinimo aliquando mulieri naturale deeſſe dicitur inſtrumentū quando ita ſtrictum eſt quod non poteſt fieri mater.j.de frigi.⁊ male.ex literis. et.c.fraternitatis.❡ Reſtringitur autem inſtrumentum ⁊ ſupponit pro his tantum que probationem et fidem faciunt iudici et ipſius mentem inſtruunt:,vnde et teſtes appellatione inſtrumentorum continentur. ſ. titu.j. peruenit.j.ff.de ver.ſig.notiorem.§ inſtrumentorum.j.de iureiur.ad noſtram.ij.in fi.ff.eodē. l.j.❡ Sed et ſpecialibus reſtringitur hic et appellatur inſtrumētum ſcriptura facta ad alicuius probationem in poſterum faciēdā. ff.de pigno.contrahitur.j.eo.per totum.

Quibus inſtrumētis fides
2 ſit adhibēda.† Et quidem publicis ſine aliquo adminiculo.in auten.eo.§.ſi vero moriātur.colla.vj.❡ Item ⁊ auk.que habēt ſigilla autentica: vel que habēt ſuſcriptionem triū teſtium.vt.j.c.j.⁊.ij.⁊ no.j.eo.ver.Item q̄ nō eſt confectū.⁊.ſ.de proba.§ et quot ſunt ſpe-
b cies.ver.x.fit etiā probatio per literas.❡ Di
3 citur autem publicum [b] inſtrumentū † qn̄ confectum eſt per manū tabellionis qui iurauit fideliter exercere officium ſuum de his que videbit ⁊ audiet ꝓ vtraq; parte. j.de p̄ſump. illud.⁊ de p̄ſcri. ad audientiā. in auk.de tabellioni.col.iiij.C. de tabularijs. l.iij.li.xj. ❡ Sꝫ non cōſueuerunt iſti tabelliones ab omnibus inſtitui: ſꝫ a domino papa vel ab imperatore tantū vel comitibꝰ vel lomello:vel archiepiſcopo ebredun.qui in imperio hoc gaudent priuilegio ſpeciali:q̄uis prouincie ⁊ ſubaudie comites ipſos per terram ſuam conſtituant ⁊ iuuant a iure.in auk. de tabel.§.pe.cuꝫ tabellionibꝰ detur licentia alios ſub ſe conſtituendi autoritate magiſtri cēſus qui minor eſt q̄ comes. ❡ Sed videtur quod quilibet infra iuriſditionem ſibi commiſſam poſſit facere tabellionem:quia non inuenitur prohibitum.ſuper quo vide quod not.j.ne cle.vel mona. ver. q̄d igitur fiet eccleſiaſticis. ❡ Sꝫ hi ſerui publici vocātur: ideo
a quia publice ſeruiunt:vt.ff.rē pupi.ſal.fo.l.ij.cum ergo offm̄ ipſorum publicū ſit: et ab initio iurauerint conficere inſtrumenta ad requiſitionem aliquorum prout videbunt et audient poteſt eis precipi ſub pena officij ſui:vt inſtrumentum conficiant qđ ſi non obtemperauerint executionem officij amittūt: cū piuri permancāt: vn̄ non poteſt decetero ſcriptura ſua fidem facere cum actor
b repellat. j.de hereti. fraternitatis.ſup hoc vide. ſ. de teſti. §.qs poſſit.ver.fama. ⁊ ver.excipitur.❡ Huic autē inſtrō demum habebit fides::ſi teſtiuꝫ nomina inſcripta fuerint: al's ſolis verbis tabellionis nō creditur in auten. de here. et fal. §.ſi vero abſunt.col.j. ❡ Sed nec creditur ei ſi in dubium reuocetur: vtputa ſi dicatur qđ tabellio cuius nomen in eo cōtinetur:non ſcripſit inſtrumentum ſuper quo idem ipſe teſtificabitur ſi ipſe ſit viuus:et recognoſcet ſcripturam ſuam ⁊ ſignū ſuū.ff.queād. teſta. ape. ſed ſi qs.⁊. C.ad l.cor. de fal.ſi quis decurio.in fi. vel fiet ꝯparatio litere:vt not.j.§.ex quibꝰ.

a ❡ Quid ſit iſtr̄m. Ad de doct. in rub.e.ti. et ibi diffuſe p Barba.

b ❡ Dicitur aūt publicum.adde q̄t modis dr̄ inſtr̄m publicū vide gl. in.c. ij.eo.tit. l. orphanotrophos. C.de epi. ⁊ cler. et.l.c. q̄q̄.dvſu. lib.vj.⁊ibi docto.

ſtat comparatio. et ſequenti. ¶ Jtē ſi dicat̄ q̄ non eſt tabellio conſtitutꝰ a b eo qui conſtituere pōt/vel eo mō quo dʒ vl̄ q̄ aliter ſe hʒ res q̄3 inſtr̄m cōtineat qđ opponēs offert ſe ꝓbaturū.J.eo.cum Johānes. et no.J.eođ.ver.reprobatur: ſicut eſt inſtr̄o in dubium reuocato nō ſtat̄ ei:ſic intellige.Ẽ.de electi.ſcriptu3.¶ Quid ẽ ſi tabellio amiſit inſtr̄m de tabellionatu ſuo/nec apparent teſteſq̄ ipm viderint cōſtitui tabellionem.nunquid ſufficit qđ ꝓbet̄ ipm p longum tp̄s [a] exercuiſſe hmōi offm:ꝛ q̄ inſtrumentis ſuis fides habebatur p terra3 tanq̄3 publicis. ſatis credo q̄ ſic.ar.J.eo.cum dilectus.et de re iudi.ad ꝓbādum.ff.ad mace.ſi filiꝰ.ꝛ de of.ꝑto.barbariꝰ. C. de teſta.l.j. q2 ꝑſumit̄ q̄ ab initio facta fuerit fides alias contrahentes ad ipm non veniſſent.ꝛ eſt expſſum in auẗ.de tabellionibꝰ.§.pe.col.iiij.ſi no.Ẽ.de offi.leg.§.quot ſpecies.ꝟ.qđ ergo.et J.ne cle.vel mo.§.q̄ ſunt permiſſa.ꝟ.ſolo. ¶ Jtem obijcitur huic aliq̄n q̄ aliqua litercūq̄ eſt falſum.C.e.ſincer. alias.l.ij.ꝛ.iij.J.e.inter dilectos ſed accuſator prius iurare dʒ q̄ eſtimās ſe poſſe arguere falſum petit ipm exhiberi,ꝛ i ſcriptis paginā deponere apō iudicem cōpetentem: quo facto is q̄ ſemel ꝓduxit ipſum iterū cogitur exhibere:niſi iurauerit ſe nō habere chartā:nec dolo malo deſijſſe habere/nec exhibitio ſibi poſſibilis eſt quo facto nullā penā ordinaria3 patietur:ſed inſtrumēto fides nō habetur.C.de fide inſtru.l.vlti. ff.de eden.ſi q̄s exigit̄.¶ Quid ſi inſtrumento aliqua appeat vituperatura vel cancellatura/vel abraſio:ita q̄ merito ſuſpectum habeat eum qui producit veritatem probare oportet alias preſumitur falſarius C.eodem.iubemus calumnioſa enim ſcriptura viribus caret.ff.eodem.l.ij.vnde et debet apparere nō vituperata nō cācellata:nec i aliqua parte ſui abolita.C.de edic.diui adria.tol.l.vltim infra de relig.domi. cum venerabilis.§.ſed pars veſtra.et de crimi.fal.licet.§.quinta.et ſeq.de priui.cum olim.ij.§.diſtinguentes.ff.de his que in teſta.delē.l.j.ff.de proba.ſi chirographum.¶ Quod intellige quando vituperatura vel raſura eſt in loco [b] ſuſpecto:vt in incarnatione [c] vel indictione.J.eod.inter dilectos.§.ſed contra.et.§.inſtrumentū vel vbi papa reſpondet de iure. nam ſi nomina poſſeſſionū in priui.abradātur: non obeſt dummodo de eadem manu reſcriptū ſit.J.eodem ex literis.ſecus videtur in reſcrip.contentioſis.Ẽ.de reſcrip.ſignificante.ꝛ.c.rodulphus.ꝛ.Ẽ.de dolo ꝛ contu.c.ij.¶ Sed nec in reſcripto obeſt abraſio paucarum literarum vel defectus litere ſiue figure.J.eo.ex parte.et de crimi.fal.c.vltimo.ff.de manu.teſta.qui habebat. nam et actorum verba emendare tenore ſententie perſeuerante non eſt prohibitum.ff.de re iudi.actorum.tamen in reſcripto domini pape obeſt falſa grāmatica: qđ dic vt not.Ẽ.de reſcript.§.que poſſunt obijci.ver.vj.¶ Sed ꝛ dici poteſt quod ſi in literis pro ſimplici iuſtitia impetratis inuenitur raſura: que de eadem manu.reſcripta appareat non obſit.ar.J.de cri.fal.c.penulti.¶ Verum ꝛ ſi is qui inſtrumentū producit veritatem charte probauerit:licet aduerſario falſitatem probare ante ſententiā:quandocunq̄ vel etiam poſt ap.pen.ſed ſi in cauſa appel. prima ſententia confirmetur: vel ſi non fuerit appellatū:ex quo ſemel fuit oppoſita exceptio falſi ſententia de cetero non retractabitur.C.eo.l.vlti.qđ ſi in priori iudicio non fuit habita mentio de falſitate retractabitur ſententia pretextu falſi quādocūq̄ iudici fiat fides.C.ſi ex fal.inſtru.l.j.ij.et.iij. vnde verſus.

¶ Si falſa charta ſententia forte feratur.
¶ Jpſa retractatur ſi chartula ipſa probat̄.
¶ Sed ſi de falſo quocūq̄ q̄ſtio tūc moueat̄.
¶ Pretextu falſi ſnīa non reuocatur.
¶ Ergo retractatur modo: ſi tunc vera putatur.

¶ Jtem obijcitur inſtrumēto q̄ nō ſit ibi nomen imperatoris [d] vel annus imperij vel conſul vel poteſtas illius anni ſub cuius regimine cōfectum eſt. Jtē q2 deeſt menſis dies vel indictio. oia cū hec opponenda ſunt ibi de iure:ne adulterina videatur: vt in auẗ.vt preponatur nomen impera. inſtrumētis.§.j.ꝛ.ij.col.v. ꝛ quibꝰ mo. na.ef.leg.§.i maioribꝰ itaq̄ dignitatibus.col.vj.C.de apoch.pu.l.j. in auẗ.de exhiben.aut intro.re.§.ſancimus.C.de diuer.reſcrip.ſancimus infra eodē.inter dilec.§.ſed contra.ꝛ.xxiij.diſt.in nomine dñi.ff.quēad.teſta.ape.l.ij.§ diē. Jtem et locus apponendus eſt.arg.iij.q.viij.libellorū

a ¶ Qđ ꝓbetur p longum tp̄s. adde bal. in l.j.l.iiij.col.C.de ſidei cō.bal.l.l.barbarius.ff.de offi.preto.

b ¶ Vel raſura eſt in loco.adde dec.t.in.c.cū olim.ꝺ priui.ſpe.in ti.de reſcrip.ꝑſenta.in ver.item accipitur.

c ¶ Vt in incarnatiōe. adde.l.iuris gētiū.l §.qđ fere.ff.de pact.ſpe.in iſto ti.in.§.inſtr̄m.ver.itē q̄ nō ē Bal.in.l.ſi poſt.C.de iu.et fact.igno.Joā.de imo.in vj.col.ff.ꝺ de his q̄ i teſta.delē.

d ¶ Nomē iperatoris adde gloſ.in.c.q̄tieſ.j.q.vij.ſo.an.ſup data.vj.li.in mercu.Joan.and.in ꝓe.decre.ant.ꝺ but.et Abb.in c.ſcripturā.de fi.inſtru.do.de ſctō ge.l.c.noie dñi.xxiij.diſt.

C.de cōtrahen.⁊ cō.ſtip.optimā. ¶ Sinautē
vis ſcire an falſa ſit indictio diuide incarna-
tionē dñi per quindena ⁊ numerus qui ſu-
pererit trib⁹ annis additis qui ſupfluxerūt
ante incarnationē dñi: eſt numerus indictio
nis. verbi gratia: currit hodie annus domi-
ni. Mccxxxix. adđ tres habebis. ccxlij. quoꝝ
m.ccxxx.ſunt diuiſi per quindena, remanent
ergo.xij.ideoqꝫ indictio currit.xij.vnde verſi.
¶ Si per quidenos domini diuiſeris annos
¶ Tres ſimul adijciens: indictio ſit tibi pre-
ſens. ¶ Si nil excreſcit: quidena indictio cur
rit. ¶ Et probat̄ hec cōputatio.xxiij.di.in no
mine dñi: vbi ponit annum.m.lix.⁊ indic.xij.
nam.m.l.ſunt diuiſi per quina.⁊ ſi.ix.iunxe-
ris tres numerū.xij.pñtabis. ¶ Itē vnū not.
4 ꝙ indictio ſiue annus† indictiōis incipit cō-
putari.vij.cal'.octobris.vñ ver. ¶ Dum redit
october: indictio fit noua ſemp. ¶ Quatuor
atqꝫ tribus illa prelata diebus. ¶ Vñ cū cō-
putatio ſupradicta in ver.ſinautē ſi vis ſcire
facta fuerit.vj.cal'.octobris.anno.m.ccxxxix.
locū habet. ¶ Sinautem facta eſſet.viij.cal'.
octobris.indic.xj.no.xij.diceret̄. ¶ Sed ⁊ ali
cubi ipam mutant quando mutat̄ incarna-
tio: ⁊ talē conſue.vr̄ reſpicere ſupradictū de-
cretum in noīe dñi qđ menſe April'.emana-
uit: vnde dico in hac mutatione inſpiciendā
cōſue.cuiuſlibet patrie ⁊ ſeruandā.⁊ falſum
vel verū iudicari ſm hoc inſtrumentū. ¶ Cu
rauerūt aūt ſcire romani quota eſſet indictio
ſiue quotus eſſet annus indictionis: ideo qꝛ
vno anno ſoluebat̄ eis aurū: in alio argentū
et in alio es: et currebat hec indictio vſqꝫ ad
xv.annos ⁊ poſtea incipiebat ab vno: ⁊ quia
tempore incarnationis tertia erat indictio,
ideo tres anni incarnationi dñice cōiungunt̄
vt.ſ.dixi. ¶ Itē contra tenorē inſtrumēti ali
quādo obijcit̄.ſed di.an cōfectū ſit ſuper obli
gatione: ⁊ tunc preſumuntur oīa ſolenniter
acta.inſti.de fideiu.in fi.ff.de verb.obli.ſcien
dum.niſi quis probet contra ꝙ pōt: vt.ff.de
pac.iuris gen.§.ꝙ fere. ¶ Sinautē ſuper cō
feſſione factū ſit: tunc pōt opponi ꝙ indiſtin-
cte loquat̄.i.non apponit̄ cā propter quā de
beret̄: ⁊ ideo nō valet niſi aduerſarius pbet
cām.ff.de proba.cū de indebito.§.vlti. ¶ Qđ
ſi cām apponit refert vtrū ſit mutui vel do-
tis: ⁊ tunc pōt opponi exceptio intra ſua tē-
pora exceptis quibuſdā caſib⁹ poſitis.C.de
non nume.pecu.in cōtractibus.⁊ de do.cau.
non nu.l.vlt.⁊ in aut.ibi poſita. Si vero aliā
cauſam vetuſtiorē apponit ſtatim parat ſi-
bi preiudiciū: nec poterit probare liberatio-
nem niſi per aliā ſcripturā.C.de non nu.pe.l.
vlt.⁊.l generaliter.qꝛ ſatis abſurdū eſt ⁊c.vt
in proxi.l.ſ.de proba.per tuas.ſic intellige.ſ.
e.ſi cautio. ¶ Reprobat̄ etiā inſtrm̄ ſi probet̄
ꝙ res aliter geſta fuerit ꝙ̄ ibi continebat̄: qꝛ
plus valet qđ agit̄ ⁊c.C.plus valere qđ agit̄
⁊.l.vlt.ſ.qui fil. ſint legi.per tuas.C.de pba.
ad probationē. ¶ Obijci poteſt etiā ꝙ duo re
pugnantia cōtinet in ſe: vt.ff.de regu.iur.vbi
repugnantia.de re iudi.vbi duo et de hoc.ſ.
eo.§.quid ſit inſtrumentū. ¶ Itē obijcitur qđ
non eſt originale qđ et exemplar vocat̄: ſed
eſt exemplū ꝙ iudex ſiue ſumptū vocat̄ ideo
ei non credit̄: niſi et autenticū appareat idē
ſi de documēto alio faciat mentionē.ſ.eo.c.j.
ix.di.vt veterū.lxxvj.di.ieiuniū.xxv.q.ij.ſan-
cimus.ff.fa.her.ſi que ſunt.ff.de ac.emp.ti-
tius.C.de fideicō.inſtrumenta.⁊ de diuer.re-
ſcrip.ſcimus.ff.eo.quicunqꝫ.vt ſpon.largi.§.
⁊ hoc inſuper vel ſi quis in aliquo.C.de edē.
aut.ſi qs l aliq̄ documēto.ꝙ itellige niſi fue-
rit publicatū pput no.ſ.eo.§.de publicatiōe.
apud quē fiat.⁊ ſe.⁊ hoc ſpecialr̄ circa priui
legia.que de pmo qđ nō apparet vel de pre-
ſcrip.vel conſue.q̄ forſan mouet principē ad
concedendū priuilegiū: ſpecialr̄ eſt notandū
ſi eīn de hac cauſa principali non poſſit fi-
des fieri priui.de ipa mentionē faciēs nō va
lebit: vt in ſupradictis iurib⁹. et ar.ſ.de elec.
qualr̄.ſ.eo.inter dilectos.§.pe.vbi eſt hoc ex-
preſſum.ideoqꝫ ſi nimis antiquet̄ primū pri-
ui.ex quo deſcēdunt alia ꝯſiliū eſt qđ debeat
reuocari.ſ.de ꝯfir.vtili.cū dilecta.ſ.de priui.
cum olim.⁊.c.ex parte. ¶ Preterea obijcit̄ ꝙ
per aliā ſcripturā ei fides derogat̄.ſ.e.impu-
tari.qđ dic vt no.ſ.§.quid ſit inſtrm̄. ¶ Itē nō
facit fidē ſi ſemel apud iudicē pfeſſus fuerit
aduerſarius ſe eo non vſurū.C.eo.l.iij. ¶ Itē
obijcit̄ quod nō eſt ibi numerus teſtiū qui de
ſiderat̄ ſm.l.habita di.vtrū ꝯtrahat̄ in ciui-
tate vel in agro a perito vl' imperito: ⁊ an ex-
cedit li.auri vl' nō in aut.eo.§.ſed etiā inſtrā.
ſup hoc tñ di.vt.ſ.eo.§.qs ſit effectus cōpara
tionis.et verſicu.ſequen. ¶ Item quod non
eſt cōfectum per manum tabelli. vt dixi.ſ.e.
§.rñ.j.℣.item ſi dicatur quod ideo non facit
fidē: qꝛ nō credit̄ priuate ſcripture.C.de pro-
ba.inſtrā.⁊.l.exemplo.⁊.l.rōnes.C.de ſcōue.
fil.debi.l.vlti.niſi cōtra illū qui ſcripſit.⁊ hoc
in perſonalibus act.ſecus in realibus.C.qui
po.i pign.ha ſcripturas.vl' niſi forte ſit ſub-
ſcriptū a teſtibus nō paucioribus tribus.in
aut.e.§.ſi qs igit̄ vult caute deponere.⁊ ſeq.
xvj.q.iij.§.pōt.ij.℣.is aūt.C.de anna.except.
vt perfectius.et qui po.in pig.ſcripturas.et
C.eo.cōparationes. ¶ Inſtrumēto autē triū
teſtiū ſubſcriptionibus roborato credit̄: ac ſi
cōfectū eſſet per manū tabellio.vñ ver. Cau
tio priuata cū trino teſte notata. Hoc ius eſt
nacta qđ cautio publica facta. Scđm Goffr.
et vr̄ qđ duo ſufficiant.ſ.de proba.qm̄ ꝯtra.
¶ Dicūt quidā qđ hec ſcriptura tādiu facit

fidē ꝙ diu viuūt hi q̄ ſubſcripſerunt. ar. j. e. inter dilectos. §. ſed ⁊ ipm̄. qḋ pōt cōcedi ſi nō h̄z ſigillū auk. vel alias p cōparationē ꝓbari nō poſſit. j. e. c. ij. et dicā. j. §. ex quibus. ⁊ ſeq. ¶ Itē obijcit ꝙ a tabellioē nō eſt ſcriptū vel etiā a partib⁹ vbi ꝯct⁹ celebrat in ſcriptis. C. eo. ꝯct⁹. ⁊ de ꝯue. fiſ. debi. l. ij. infra eo. inter dilectos. §. inſtrumentū. ¶ Itē reddit ſuſpectū ſi teſtis in ſcriptis ꝯtradicat inſtrō vel negat ſe interfuiſſe vel ſubſcriptionē a ſe factā vel ſuū fore ſigillū vel ipm appoſitū de ꝯſcia ſua. arg. ff. quēad. teſt. ape. l. j. §. vlt. ⁊ l. ſed ⁊ ſi qs. ⁊ de eta. exh. locū. §. hoc iterdictū. ⁊ de his q̄ in teſtō delen. l. j. ⁊ de ꝓba. ſi eū. ¶ Itē ſuſpectū reddit ſi ſit ibi aliquid ſubſcriptum vel ſupraſcriptum quod eoipſo apparet falſuz. ff. ad. l. cor. de fal. paulus. ¶ Itē qḋ eſt inciſum vel raſum: vel qꝛ legi non pōt. ff. ſi tab. teſta. nulle exta. l. j. §. pe. ⁊ de bo. poſ. ſm tabu. l. j. §. ſi roſe. j. e. c. vlti. ¶ Itē reprobat p cōparationē inſtroꝝ ab eodē tabellione cōfectorū p quā apparet ꝙ non eſt ſil'is lr̄a. in auk. e. in prin. §. ⁊ in his vō. ⁊. §. qḋ ſi. ⁊. §. ſi vero nullus. ¶ Itē ſm Goſ. qꝛ nō ꝑtinet in eo ꝙ cōtractus habuerit teſtiū pn̄tiā. in auk. eo. §. ſi qs igit. ⁊. §. ſed et ſi qs ſed ꝯtra. C. de dona. in dona. vl' dic ꝙ illa excludit teſtiū annotationē ⁊ nō pn̄tiam: imo ibi in p̄mo caſu ſufficit iudex ⁊ officiales ſui: in ſcḋo requiritur ſubſcriptio donātis: vel alterius vice ſua: et ſic ſunt duo ad minus. ſ. de ꝓba. qm̄ vl' dic ꝙ nec pn̄tia teſtiū requirit de neceſſitate: niſi contractus in ſcrip. agat eo ꝙ tota fides habetur not. nec ob. in auk. de here. ⁊ fal. §. ſi vero abſunt. coll'. j. vbi ⁊ preſentia ⁊ deſcriptio teſtium requirit: quia illud eſt ſpeciale in inuentario. quod tamen prius dixi verius eſt ſecundum generalē conſuetudinem approbatā ſecundū quā non valet inſtrumentum: niſi ⁊ habeat teſtes inſcriptos cui ſtandum eſt. ff. de legi. ſi de interpretatione. ⁊ hec noc not. ſ. de proba. §. fin. verſicu. alij dicunt. ⁊ verſic. dico. ⁊. j. eo. verſi. ſi hoc. ⁊ ver. et ſic not. ¶ Item qḋ non eſt ſignatū ab eo qui huic officio deputatus eſt. ff. de iure fiſci. in fraudē. §. quoties. l auk. vt diui. iuſ. ſubſcri. ha. ¶ Item quod non eſt ſigillatum cum ſigillo quo debet cum diuerſa habeantur infra de appella. ſignificauit. ¶ Item contra bullā dn̄i pape multa obijci poſſunt: qḋ dic vt no. j. de cri. fal. ⁊ habes in eo. titu. l3. ¶ Itē obijcit contra ſigilli formā ꝙ non eſt ibi imago epi: qꝛ habet pileū in capite non mitrā: qꝛ induta eſt regalibus non pontificalibus veſtimentis: qꝛ tenet in manu ſceptrum regale non baculū paſtoralē. ¶ Item cōtra literas circūquaq₃ appoſitas ⁊ contra falſam ſigilli appoſitionē: ⁊ qꝛ non eſt integrū ſigillū. j. eo. inter. § ſed cōtra. ⁊. §. ſeq. ¶ Et hoc eſt ar. qḋ ſigillū debet in imagine repreſentare illum cuius eſt: de ſigillo quippe annuli talis ſimilitudo imaginaliter exprimit qualis in ſigillo eſſentialiter habet: vt de pe. di. ij. §. principiū. ver. de annulo. antepe. col. vn̄ a non debet quis alieno ſigillo[a] ſigillare quin de hoc faciat mentionē. arg. ff. qui te. ſa. poſ. ad teſtiū. §. ſi quis ex teſtibus. ⁊. l. pe. j. de ſen. ⁊ re iudi. cum inter vos. §. j. nam ⁊ ſi ſigillum ad certum vſum deputatū eſt ad alium verti non debet: vt. j. de ap. ſignificauit. ¶ Item qꝛ ꝯtinet ibi qḋ ſupior ꝯfirmat ⁊ donat idē ſibi ipſi ꝯdicit niſi ꝯfirmatio ad vnū ⁊ donatio ad aliud referat. j. e. inter. §. ceterū. ¶ Illud autē ſcḋm. l. non videt obijci poſſe inſtrumēto vel literis qḋ vetuſta ſint vel a muribus corroſa. ff. de bo. poſ. ſcḋm tab. l. j. §. vlti. Sed Grego. contrariū innuit ſi vitiata reperiantur in aliqua parte ſui. j. eo. c. fi. intellige per ver. ſ. poſitum qui incipit: quid ſi inſtrumento. ⁊ ſeq. ¶ Illud etiā non obeſt quod non in pergameno: ſed papyro ſcripta reperiantur ſed eſt iuſta cauſa repetendi renouationē. j. de confir. vti. vel inuti. cum dilecta. §. nos igitur. ¶ Que vero contra ſcripta opponi poſſint. not. ſ. de reſcrip. §. et que poſſint. ¶ Si hec vel ſimilis inſtrumento confecto per manum tabellionis non obijciantur fidem facit Idem ſi ſit autentico ſigillo ſigillatū: dummodo habeat nomina teſtium inſcripta infra eoḋ. c. ij. ſ. de teſti. cum a nobis. quod dic vt not. ſ. de proba. §. ⁊ que ſunt ſpecies. ver. ⁊. fit etiam probatio. Idem ſi neq₃ per manū tabellionis confectum ſit nec ſigillum autēticum habeat dūmodo tres teſtes ſubſcripſerit: qḋ dic vt no. e. ✱. itē ꝙ nō eſt ꝯfectū. ¶ Sic ergo ſubſcriptio teſtiū et ſigillū auk. cū oib⁹ teſtium inſcriptis: vel autoritas tabellionis noibus teſtiū ſilr inſcriptis equiparari vidē

[a] ¶ Non dz qs alieno ſigillo. adde gloſ. in c. nobiliſſimus. xcvj. di. gl. in. c. ſi canonici. de of. ordi. li. vj. gl. in. c. cū inter. ḋ re iudi. Spe. titu. de cita. in. §. itē de citatione. ver. litere. pau. de eleaza. in cle. ſtatutū. de electio.

tur. ¶ Et ſic not. di. inter teſtes inſcriptos et ſubſcriptos. voco. n. inſcriptos qñ alius ſcri= pſit nomina. ſ. is ꝗ totũ inſtrumentum fecit. ⁊ ſi ipſi nõ ſubſcripſerint. ſubſcriptos ꝟo qñ vterqꝫ teſtis propria manu ſubſcripſerit di= cens: ⁊ ego. p. teſtis interfui vocat⁹ et rogat⁹ ⁊ oĩa ſupradicta vidi et audiui. ⁊ de volunta te ꝑtiũ huic ſcripture ſubſcripſi: ⁊ talis ſcri ptura grece ydochius appellatur. C. ꝗ pot. in pig. hab. ſcripturas. ¶ Teſtes ergo inſcri= pti de eadem manu debẽt eſſe: ſed ſubſcri= pti de diuerſis manibus: vñ obeſſet idẽtitas ſubſcriptorũ: qꝛ ſingule ſubſcriptiones de= bent ſingulorꝫ ſubſcribentium manibus an= notari ſicut apparet in priui. curie ro. ⁊ pro= batur. ʃ. de priuile. cum olim. ij. §. diſtinguẽ= tes. ¶ Sed ⁊ vnus vice alterius põt ſubſcri bere, ita qꝺ alter per ſcribentem ſubſcribet dicẽs: ⁊ ego talis cũ neſcirẽ ſcribere per talẽ ſubſcripſi: vt. ʃ. de ſen. ⁊ re iudi. cum in tuos. § j. in auť. eod. § op3. ij. C. teſta. hac conſul= tiſſima. rñ. j. ibi qꝫ ſi literas teſtator ignoret. ⁊ adde qꝺ not. ʒ. eo. ſub § proxi. ver. dicunt ta= men ⁊ prece.

Ex quibus fit comparatio.

Ex publico inſtrumento. ſcilicet per manum tabellionis confecto. in auten. co. §. ſed ſi in= ſtrumenta. Item ex inſtrumento priuato qꝺ habet ſubſcriptionem trium teſtium pro= bate opinionis quos cõſtat eidẽ inſtrumẽto ſubſcripſiſſe: vł comparationẽ aliarꝫ literarꝫ ſic ſubſcriptarꝫ: quas ꝯſtat ab eiſdẽ ſcriptas fuiſſe ſeu formatas vel per ſacrm duorũ ex ipſis teſtib⁹. nõ dico triũ ꝙuis ſubſcriptio= nem triũ exigat ⁊ ꝓdeſt: hec no. ad hoc qꝺ lꝫ ſm. l. teſtes requiranť in teſtõ: ipſa ſolẽnitas per duo poſſit ꝓbari ad hoc. C. e. ꝯparatiões in auť. e. § j. ij. ⁊ iij. ⁊ vñ qꝫ ſi noĩa ſint iſcripta poſſit fieri ꝯparatio ex tali ſcriptura ꝑ auť. a proxi. allegatã. ſꝫ ibi loquiť de priuata ſcri= ptura ad quam probandam vel improban= dam fit comparatio ita demum ſi teſtes ſu= perſunt verbi gratia conuenio te ſuper re= bus quas tibi dico cõmodaſſe et induco ſcri= pturam tuam priuatam quam tuipſemet ſcripſiſti que per ſe non ſufficit. C. de pro= ba. inſtrumenta. ideo teſtes venire debent vt atteſtentur ſubſcriptionibus ſuis vel con= tractui. Item ⁊ examinatio id eſt literarum comparatio non repellitur: ſed fit ad maio= rem cautelã et in ꝯtractibus ceteris: ſed ſu= pra locutus ſum de comparatione priuate ſcripture que fit nõ ad ꝓbandũ ꝯctũ ſed pro= bandam aliã ſcripturam vel improbãdam. ¶ Item ibi loquiť qñ ꝯhitur a perito litera rum in ſcriptis vel ſine ſcriptis ſuper maiori ſumma lib. auri. vñ ⁊ ibi tres teſtes exiguntꝫ,

¶ Item fit cõparatio ex forẽſi inſtrumento. C. e. comparatio nes. et dicitur forenſe illud qꝺ compoſitum eſt de his que in iudicio fiunt: qui ſcripta acta vel al's ſiue geſta vocanť ⁊ hñt perpetuam firmitatem. C. de re iu. geſta. ſingula tamen ad ſua ſimilia referas ſcilicet vt per priuatũ priuato: per pub. publico: per forenſe forenſi: fi= des detur vel detrahatur nec eñ diſſimilitudo detrahit niſi vbi conſueuit eſſe ſimilitudo: nec ſimilitudo iuuat niſi vbi conſueuit eſſe. priuata autem inſtrumẽta in alia forma fiũt ꝙ publica. ¶ Item ex propria ſcriptura tua etiam non ſub= ſcripta poteſt comparatio fie= ri in caſu: vt puta produco contra te aliquam ſcripturaꝫ tuam priuatam quam negas manu propria confectam: pe= to fieri comparationeꝫ de alia ſcriptura quam contra me ꝓ= duxeras ⁊ quã aſſeueraueras manu tua propria ſcriptam equa eſt petitio mea: quia qꝺ in perſona propria putauiſti equum et contra te admittere debes. in auten. de his qui in= gre. ad app. § illud etiam coll. v. ¶ Fit etiam comparatio ex ſcriptura que de publico ar= chiuo profertur: teſtimonium habet pu. in auten. de his qui ingre. ad app. § ſi vero etiam ex publicis. ¶ Eſt autem ar= chiuus [a] locus quidam ab archa dictus in quo charte publice reponunturꝫ. ff. de pe= nis. moris § ſolet. in auten. de defen. ciuit. § ſi vero que= dam. in princip. col. iiij. et qui= bus mo. na. ef. leg § ſi vero hoc. collũ. vj. C. de ſuſcept. pre= po. et archa. frumentũ. lib. x. in fi. qui et gazophilatius ſi= ue chartophilatius dicitur: vt. ʒ. de proba. c. j. xxx. queſtio. j. c. j. ¶ Sed et ſufficit ꝙ magi ſtratus confiteatur ex archi= uo eſſe ſcriptam vel ex quo ſi= gna talia ꝯtinentur in ea qua lia ſolent fieri manu commen tarienſis ſiue tabell. vt. ff. de iure fiſci, in fraudem § quo=

[a] ¶ Eſt aũt archiuus. adꝺ doc. l. c. j. ꝺ ꝓba. et in auť. ꝺ defenſo. ciui. in §. preterea. colla. iij.

ties. ¶ Ex his. v. generibus ſcripturarũ tm̃ inuenio poſſe fieri cõparationẽ.[a] ſʒ ⁊ fit aliqñ de ſcriptura ad eandẽ ſcripturam: q2 non eſt totum de eadẽ manu ſcriptuʒ cũ hoc dicatur in inſtrumẽto: ideoq3 falſum. vt. j. eodem. inter. §. inſtrumentum.

A quo ſiue p̃ quẽ.

Et qualiter fiet comparatio? reſpõ. per hos qui bñ nouerũt formas et figuras lrãrũ atq3 qualitates. C. de re mili. l. ſemel. ⁊ debẽt iurare, qd neq3 lucri cã neq3 amicitie neq3 gratia tẽti hanc cõparationẽ bona fide faciẽt. C. e. cõparationes. §. oẽs. Item is qui inducit inſtrm̃ ad cõparationẽ: ſiue is qui fecit fieri cõparationẽ iurat q non aliam hñs fidẽ ſiue pbationẽ idoneam ad collationẽ inſtrorum venit nec quicq̃ circa eã egit: aut machinatus eſt p qd veritas abſcondi poſſit in auĩ. eo. §. ſi vo nihil. ¶ Si ergo inducis cõ me inſtrm̃ gul. tabellionis ego vt derogẽ fidei ipſi' inſtri induco aliud inſtrm̃ qd reddit̃ ſuſpectũ: q2 dr nõ fuiſſe factũ p manũ ipſi' tabelliõis cui' nomẽ ibi manifeſtatur et ego ad iuuãdum ipm induco alia inſtra eiuſdeʒ manus ſimilis lr̃e ⁊ ſilis forme hoc admittet iudex ſʒ hoc ita demuʒ ſi tabellio nõ ſupereſt. al's ad ipm recurſus habebit̃. C. ad legem cor. de fal. ſi qs decurio. ſed ſi mortuus eſt tũc fit cõparatio lrãꝶ tabellionis et ſignoꝶ vl' notarũ. ſi tñ ſupſit miniſter tabelliõis ⁊ adminiſtrator aut ẽt ſubſcribẽtiũ ſi ibi ſint fiet cõparatio. in auten. eodẽ. §. ſed ⁊ ſi inſtrumenta. et. §. ⁊ hoc dicimus.

Quis ſit effectus

comparatiõis. Olim effectus talis erat: vt per eã inſtrm̃ oĩno cõprobaret̃ vel improbaretur. hodie aũt vna quedã. i. ſemiplena tollitur fides ex cõparationibus lrãꝶ atq3 ſignorũ ⁊ qñq3 oĩno credit̃ ei qñq3 nõ: put iudici videbitur. ⁊ ſic eſt arbitrarium. in auĩ. eo. §. ſi vo moriãtur. nam ⁊ ſi ab vna pte ſit ſcriptura tantũ ex altera ſcriptura ⁊ viua vox: viue voci ſtandũ eſt in auĩ. e. §. ſi vo tale aliqd. ¶ Item ⁊ hodie diligẽtius ⁊ cauti' fit comparatio: q2 in mutuo ⁊ in quolibet cõtractu diſ. nã ſi ſup minori ſũma li. auri fiat ſcriptura: duo teſtes ad plenã probationẽ ſufficiũt ſiue fiat a perito ſiue ab imperito in ſcriptis vel ſine ſcriptis. in auĩ. e. §. vlti. vel forte ſpeciale eſt in ſolutiõe debiti in ſcriptis vt qnq3 exigantur: etiam ſi minor ſit ſumma. C. de teſti. teſtium. ⁊ auĩ. rogati. vel illa per hanc determinat̃. ¶ Si vo excedat lib. auri[b] ⁊ pitus lrãs cõhit: ⁊ in ſcriptis exigunt̃. v. teſtes inter quos requiritur tabellio: ⁊ oẽs ſubſcribere debent cum ipſo cõhente vel pro cõhente vnus teſtium ſcribet, vel premittetur ſignũ cõhẽtis. in auĩ. c. §. opʒ. ¶ Sed ſi imperit' in maiori ſumma cõtrahat ſine ſcriptis exigun tur tres teſtes] in auten. eodẽ. §. j. et. §. ſed et infra. ¶ Cũ aũt pitus lrãꝶ in maiori ſũma cõhit ſine ſcriptis vel in ſcriptis exigunt̃ tres teſtes: vt in pdicto ti. ⁊ fit examinatio que forte dr compatio lrãꝶ priuataꝶ ſi priuata interceſſit ſcriptura: ita demũ ſi ſupſint teſtes: nec exigit̃ eoꝶ ſubſcriptio ſi vo ſubſcripſerit exigitur: vt veniãt ⁊ pprijs ſubſcriptiõibus atteſtent̃. vel ſi nõ ſubſcripſerint exigit̃ vt veniant ⁊ atteſtent̃ q eis pñtib' cõfectũ eſt documẽtũ: ⁊ ſic coll'o iuuat̃: ar. teſtiũ ſm hoc intellige. C. e. autẽ ad hoc ſi contractus. in auĩ. eo. §. j. ij. ⁊ iij. ¶ Quid ſi ſcriptura p manũ tabellionis facta ſit? dic vt no. ſ. §. pxi. ver. ſi ergo inducis. ⁊ hec in vrbe locuʒ hñt: in agris eñi vetera iura ſeruari iubẽtur in auĩ. eo. §. pe. ⁊ p totũ. ⁊ in nouel. e. ti. ſunt aũt iura vetera vt in ol ſumma ſufficiãt duo teſtes: niſi cõtractus chirographario inſtro init' ſit vltra. l. li. auri vbiqdẽ tres teſtes exigunt̃: vt. C. ſi cer. pe. l. vlt. ff. de teſt. vbi nũerus. ſm azo. ſicut dr no. in ſumma. C. ſi cer. pe. §. pe. ¶ Sed q2 hec gloſſ. ſatis confuſa eſt nec oĩno vera ideo ad certam doctrinam de hac materia tradẽda: ſic dicas. ¶ Quicunq3 contrahit vltra. l. lib. auri et i ſcriptis reqrũtur tres teſtes. C. ſi cer. pet. l. fin. que in duobus caſibus tantum ſcʒ in mutuo et in ſolutione debiti locũ habet. ⁊ hoc etiam intelligas quando ex hoc per tabellionem fit publicũ inſtrm̃ ſed ſi cõtractus per manum priuataʒ ſcribit̃ neceſſarij ſunt tres teſtes qui ſe cõtctui interfuiſſe firmẽt preſtito iuramẽto: vt in auĩ. e. §. ſi quis igit̃ vult caute deponere. ⁊ ſe. et. C. q pot. in pig. hab. ſcripturas. ⁊ licet dñs azo dictos. §. videatur multum extendere: ſe tñ ad caſus alios non extendunt. ¶ Quod ſi inſtrm̃ fiat per manũ pub. eodem modo exigũtur tres. l. tabbellio ⁊ duo

a ¶ Poſſe fieri cõpatione. adde ſpe. i ti. de pba. l. §. ſi. vo. ſʒ inſtrm̃. l. cõpatiões et ibi Cyn. ⁊ doc. C. de fide inſtru. Dy. Bart. ⁊ Salyc. i l. vẽditor. ff. de iudi.

b ¶ Librãʒ auri. add qt ducati faciunt librãʒ auri. vide glo. ⁊ doc. i. c. ſi. de deci. gl. i. l. ij. C. de ſpon. gl. i rub. C. de veteri nũ miſ. Joã. an. i addi. ſpe. i ti. de inſtru. edi. in §. porro. i ſi. Cy. in. l. pe. C. de dona. bal. i. l. ſi. C. cõmu. de le. ⁊ per ale. de imo. cõſi. iiij. ſci. circa pmũ queſitũ in j. volu.

et duo alij.in autẽt.co.§.ſed ſi inſtr̃a.ꝛ ſe.niſi forte fieret apud acta: qđ dic vt not.ſ.eođ.§. quibus inſtr̃is.ſub.§.itẽ redditur.ver.itẽ ſm So. ¶ In alijs aũt cõtractibus diſtinguẽdũ eſt:qꝛ aut is qui ſe obligat eſt peritus aut imperitus.Itẽ aut ꝯtus celebratur in ciuitate vel extra.Itẽ aut in ſcriptis/aut ſine ſcriptis Itẽ aut excedit lib.auri:aut non. ¶ Si imperitus cõtrahat obligando ſe in ciuitate ꝛ i ſcriptis.ꝛ ꝯtus excedat lib.auri tunc requirũt v.teſtes. ¶ Si vero in minori ſumma vel extra ciuitatẽ vel ſine ſcriptis ſufficiunt.duo teſtes.ff.de teſti.vbi numerus. ¶ Qđ ſi peritus cõtrahat obligando ſe.ſufficiunt duo teſtes: ſicut hec oĩa eliciuntur in aut.co.§.opʒ.ꝛ ſe. et hoc niſi forte fiat inde publica ſcriptura: naʒ ſi fieret requirũtur tres teſtes ſicut no.ſ. eo.ver.q̃cunqꜫ ꝛ ſe. ¶ Sʒ queras rõnem quare aliud in perito/ꝛ aliud in imperito.rñ.i perito iđ nõ exigitur tanta ſolẽnitas:qꝛ põt reſpicere ſcripturã ꝛ videre ne quid cõtra ip̃ʒ ſcribatur.C.arbi.tutel.l.fi.qđ ſi non facit ſibi imputet.ff.de reg.iur.qđ culpa ſui dãnũ patitur imperito aũt ſubueniendũ eſt: argu.ff. de ꝓba.cũ de indebito.§.j.iđ in ipſo.v.teſtes requirũtur ne cõtra ip̃m aliquid.machinet. ad hoc.C.qui teſt.fa.poſ.hac cõſultiſſima.ad fin.et de fideicõ.l.fi.xx.di.de quibus.ſ.de offi. dele.prudentiã.ſm.d.robert ¶ Hoc ſm.l.ſed a ſm ca.in ore duo℞ vel triũ teſtium ꝛc.j.de teſta.cum eſſes.ꝛ.c.relatum.qđ dic vt no.i ſumma.§.qualr̃ conficiatur.ꝛ.ſ.de teſti.§.quot numerus.Quare autẽ ſola collatio non facit hodie plenã fidẽ dicit aũt:qꝛ etas tp̃s ſcriptura eiuſdẽ manus variat.nõ eñ ita ſcribit iuuenis ꝛ robuſtus ſicut ſenex ꝛ forte tremens ſepe eñ ꝛ languor hoc facit. Itẽ calami ſiue penne ꝛ atramenti ſiue tincte immutatio. in autẽ.e.in princi.ff.de cõdi.inde.l.ſi non fortez §.libertus.Item nec inſtr̃o ꝑ aliud inſtr̃m: vel ẽt teſtes ſemper derogatur:vt prʒ.j.eodẽ. §.quid ſi inſtru.inſtrumento alteri.verſic.ꝙ ſi ſcripture et teſtibus et ſequent.

Quid ſi inſtrumentum † amiſſum fuerit. Et quidem vbi queritur de his q̃ ſine ſcriptis fieri pñt ſufficiunt teſtes ꝛ gñaliter põt fieri fides ꝑ teſtes in oĩbus p̃ter ꝗ in caſibus ¶ Primũ hẽs.C.ſi minor ſe ma. di.ſi alterius. ¶ Secũdum.C.de ſuffragio.l.j. ¶ Tertium.C.de teſti.teſtium.ꝛ autẽ.rogati. ¶ Quartum.C.de nõ nu.pecun. generaliter ¶ Quintum.C.qui te.fa. poſ.hac conſul.§.at cum humana.ff.de ꝓba.cenſus.j. de preſcri. ad audientiam. ¶ Sextum.xcvij.diſ.nobiliſſimus ſupra de officio delega. cum in iure. ¶ Septimum infra de priui. porro ſupra de vſu pa.c.vlti. ¶ Octauum.lxxj.diſt.extraneo infra de cle.non reſi.fraternitati.C.de epiſco.et cleric.ſi qua. ¶ Nonuʒ.j.q.vij.ſaluberrimũ ¶ Decimum.ſ.de elect.qꝛ propter. ¶ Undecimuʒ.x.q.ij.hoc ius.j.de reb.eccle.non alie.c.j. ¶ Duodecimũ.ſ.de procu.c.j. ¶ Tredecimum. C. de fi.inſtr. contractus. ¶ Decimũquartũ in emphiteoſi.vt not.j.eođ.§. quid de contractibus. ¶ Decimumquintum in fideiuſſore ſʒ d.m.qđ dic vt not.j.de fideiuſ. §.qualiter.ver.ſed premiſſam rationem. ¶ Decimumſextuʒ in ap.facta ab aliquo grauamine vel interlocutoria: vt in auten.d.n.extra de app.cordi. ¶ Decimumſeptimũ/in donatione que excedit quingentos aureos.vt not. infra de donat. §.que donatio. ¶ Decimũ octauuʒ in ſent.excommu. ¶ Decimũnonũ in requiſitiõe trãſcripti ſentẽtie excom.ſicut de his duobus caſibus legitur in auten.d.n.extra de ſent.excõi. cum medicinalis.et ſi qui ſimiles reperiantur. In alijs autẽ non refert dũmodo per teſtes poſſit fieri probatio. ſ.de cleri. peregri.tue.C.e.l.j.ꝛ.l.ſicut.et l.ſtatum.ꝛ.l.ſi ſolennibus.et.l. inſtr̃is.et.l.cum inſtrumentis et.l.non idcirco.ff.eo.l.j.ꝛ.l.iure.ꝛ de pig.contrahitur. quinimo refici põt auctoritate iudicis ſi tenor probetur vt dicã.j. e.§.de publicatione.et habes j.de priuil.cum olim eſſemus. ¶ In amiſſione autem inſtrumenti di.vtrum ip̃m amiſerim aduerſario meo machinante: et tunc ad fundandam intentionem meam non habeo neceſſe aliud probare: niſi ꝙ ip̃ius dolo faciente amiſeri ſiue ip̃o procurante. C.de probat. ſi.de poſſeſſione.ſ.titu.j.peruenit.j. et.de teſti.conſtitutis.j.C.de poſtula.prouidendum.iij.qõ.vij. §.tria.ver.ſi quis autez. ¶ Sʒ ſi altero procurante amiſerim non prodeſt probare tenorem: niſi et teſtes contractui interfuiſſent. ¶ Secđm azo.contra no.j.eodẽ.§.quid ſi inſtrumẽtum in fi.idem eſt ſi per caſuʒ

a ¶ In ore duorum. adde.c.cũ eſſes. et.c. relatum ſ teſta.et in c.nouit.ſ iudic.

ipſum amiſerim. porro vbi de beo pecuniam in ſcriptis quã ſolutam per ſcripturam aliaꝫ habeo neceſſe probare/ſi ꝓbarem amiſſionẽ ſcripture de ſolutiõe facta in aliquo releuor: quia non erunt.v.teſtes neceſſarij:imo per duos poterit ꝓbari.C.de teſti.teſtium. ⁊ in autent.rogati.

Quid ſit antapocha

6 cha † et cui fiat. Et qui idem eſt chirographũ qḋ facit debitor creditori in quo cõfitetur ſe ſoluiſſe tm̃:⁊ dr̃ ab anti ꝙ eſt ante non ab anti qḋ eſt contra:quia fit ante apochaꝫ:⁊ eſt inducta ad ſecuritatem creditoris. qui em̃ noĩe alieno poſſidet ⁊ penſioneꝫ ſoluit / vel qui creditori ſuo vſuras repreſentauit:ſiqñ dicat.ſe ſuo noĩe poſſidere:⁊ita ſe dominum factum vel p̃ſcri. liberatum contendit ius agentis vacillare facit: niſi domin⁹ vel creditores pẽſiones vel vſuras preteriti temporis ſibi ſolutas probet.vñ neceſſaria eſt antapocha debitoris per quã ſolutionem probet.C.coḋ.pl'es vel vt dicunt alij antapocha ẽ ſcriptura quam facit debitor obligãdoſe.ab anti qḋ eſt ꝯtra

a ¶ Apocha Adde.l. plures apochas.⁊ ibi Cyn. C de fide inſtru.doct.i rubri.C.de apo.publ.

7 ¶ † Apocha a aũt ſm oẽs eſt ſcriptura creditoris confitentis ſibi a debitore ſolutum fore.ff.de admi.tut. lucius.§.tutor.ſic ergo plene cõſulitur domino vel creditori:vt dando apochaꝫ debitori vel colono ei⁹ exemplar retineatur ſubſcriptione coloni vel debitoris vel creditor det debitori apochaꝫ: et ab eo recipiat antapocham vt in.d.l.plures.C.eo.titulo.et ſecundum hoc dicitur. ¶ Apoca ſit dantis antapocha ſuſpicientis.i.apocha fit a creditore.et datur debitori:ſed antapocha fit a debitore: et datur creditori.

Quid de contracti

8 bus † ſine ſcriptura factis. Et quidem valent generaliter:niſi in caſibus quos not. ſ.§.qḋ ſi inſtrumentum amiſſum fuerit.idem exigitur in emphiteo contractu. vt no.infra de loca.et conduc.§.potuit emphiteota ſub.§.qualiter contrahatur.ſemꝑ autẽ videtur fieri ſine ſcriptis etiaꝫ ſi ſcriptura inde fiat ad probationem niſi inter contrahentes id actum ſit expreſſim:quod non aliter valeat niſi ſcriptura inde facta ſit.ſm ꝙ ſapientes intelligere voluerunt.C.coḋ.contractus. ¶ Uel ſm azo.tunc dr̃ fieri in ſcriptis quando in contractu vel ante contractum ſimpliciter conueniunt/vt ſcriptura inde fiat⁊ tunc aliter non valet quouſqꝫ rogationes.i.inſtrumenta in mundũ recepta ſint/ ⁊ dicitur mũd⁹. charta que plene omnia cõtinet inter partes a mundicia eo ꝙ ſine vituperatione debet eſſe:et debent partes ſubſcribere huic mundo. ¶ Item ⁊ teſtes ⁊ videtur innuere.C.eo.contractus.in autẽ. eo.§.ſed ſi inſtrumenta.et.§. optꝫ.Item oportet munduꝫ ex toto compleri a tabelliõe/et poteſt quelibet pars recedere a contractu quouſqꝫ oĩa predicta ſint completa:⁊ a partibus abſoluta ꝗuis nota ſiue abbreuiatura facta ſit/nec recedentem oportet timere amiſſionem intereſſe:lꝫ emptor arras amittat venditor aũt dupplicatas reddat vt in.d.l.contractus.inſti.de contrahen.empt.⁊ vendi.§.j. ¶ Quid ſi venditor ante mundum completum rem tradidit: nunquid transfert dñium:?dicas non cum contractus non ſit cõpletus.C.de ſuffragio.l.vnica.C.eo. contract⁹ ſed nunquid parat cauſam vſucapiendi:forte ſic ſm.l.arg.ff.pro dote.l.j.§.⁊ primum.ſed contra.ſ.de preſcrip.quoniam.

Quid ſi inſtrm̃ inſtr̃o alteri vel teſtibus ꝯtradicat?

Hic quidem notandum eſt ꝙ.iiij.varietates fruntur in iudi. ¶ Aut enim principalis pñcipali contradicit. ¶ Aut teſtes teſtibus. ¶ Aut ſcripture ſcripturis. ¶ Aut ſcripture teſtibus. ¶ Si principalis principali contradicit:attende an ſit actor vel reus:et an queratur de intentione vel exceptione: ⁊ an negatiua probari poſſit; vel non: et an probet plene vel ſemiplene vel nullo modo:⁊ an actor foueat cauſam fauorabilem vel non/ ſecũdum hoc fiat condemnatio vel abſolutio: vt not.ſupra de proba.ſupra quis debet probare.⁊ infra de iureiuran.ſub.§.nũc redeundũ. §.quando ſit deferendum.verſ.ꝙ ſi iura obſcura ſunt. et ſe. et de ſen.⁊ re iudi.§.⁊ quando. ¶ Si vero teſtes teſtibus contradicãt. dic vt not.ſupra de teſti.§.que diuerſitates. ¶ Si autẽ ſcripture ſcripturis cõtradicũt aut ꝓducunt ab vna ⁊ eadeꝫ parte:aut a diuerſis:ſi ab vna ⁊ eadẽ pte ⁊ ſunt oĩno contrarie vt quia vna dicit producentem et proprietarium:⁊ alia vſufructuarium quod impoſſibile eſt cũ vſuſfr.fuit⁹ ſit ⁊ res ꝓpria nemini

ſeruiat:vt.ff.ſi vſuffr.pe.vti frui.ꝛ.ff.de ſerui.
vr.predi.in re cõi:vel qꝛ vna probat me dñm
rei ex cauſa donationis:alia ex cã permuta=
tionis vel donationis alterius:ſine altera pꝫ=
ſona facte quod impoſſibile eſt: qꝛ quod meũ
eſt non poteſt fieri meuꝫ:niſi deſinat eſſe meũ
infra.e.inter.§ ceterum inſti.de acti.§.ſic ita=
qꝫ diſcretis.vel quia vna dicit me contraxiſſe
vercell'. M.cexxxix.iij.idus.Maij.alia dicit
me contraxiſſe rome eodem anno/ꝛ eodẽ die:
quod eſt impoſſibile:vt.ſ.de teſti.ex tenore.ꝛ
no.ſ.de proba.§.quis debet probare.ver.iteꝫ
negatiua facti determinatam fidem ſibi de=
rogãt infra.e.imputari.C.eo.ſcripture diuer=
ſe.ff.de regu.iur.vbi repugnantia.¶ Idem ſi
vna et eadem ſcriptura ſibiipſi hoc modo cõ
tradicat infra.e.inter.§.ceterum. ¶ Aliud
autem in teſtibus ab vna et eadem parte pro
ductis.vt not.ſupra de teſti.§. que diuerſita=
tes.verſi.quod ſi plures.¶ Sed ſi non cõtra=
dicant directe vt exemplificaui: ſed quia di=
uerſificant:vel quia vna dicit.l. legata.alia.
c.valet vtraqꝫ in.l.quibus concordant. vt.ff.
de leg ij.ſempronius.ꝛ de ar. diem proferre.
§.ſi plures.¶ Sed ſi a diuerſis partibus cõ
traria inſtrumenta proferantur cõſideret iu
dex cui ſcripture magis credendum ſit con=
ſiderata fama et qualitate proferentis ꝛ cõfi
cientis vt iam dicam in inferioribus:hoc in=
telligas quando diuerſe ſcripture eiuſdem
forme ſunt ꝛ eiuſdem qualitatis: nam ſi vna
priuata ſit ꝛ alia pub.publice ſtabitur con=
tra priuatam quouſqꝫ contra probetur infra
e.c.ij.ꝛ.c.inter.§.eadem.et.C.de proba.inſtru
menta.et.l.cum precibus.ꝙ ſi ſcripture teſti=
bus contradicant videtur ꝙ ſibi inuicem fi=
dem derogent.C.eo.in exercendis.ꝛ.l.ſcriptu
re.ꝛ infra eo.imputari.¶ Alij dicunt ꝙ viue
voci ſtandum eſt contra mortuam ſupra de
proba.tertio.et in autẽ.e.§.ſi vero aliquid ta
le. ¶ Tertij ꝙ magis ſtandum eſt ſcripture.
vt.ff.de probat.cenſus.nam efficacior eſt iſta
probatio.vt patet ex his que not. ſupra.§ qđ
ſi inſtrumentuꝫ amiſſum:imo plus dicit Lã
fran.cre.ſ.ꝙ nunqꝫ poſſit reprobari inſtrumẽ
tum per dicta teſtium: niſi inſtrumentum ſu
ſpectum reddatur ex parte proferentis/ vel
ex parte conficientis.ꝛ eſt ratio quia memo=
ris hominis labilis eſt: nec ſunt teſtes ad ea
que dicũtur in tractatu adeo attenti ſicut ta=
bellio:ſed manifeſte reprobatur ĩ.eo. cũ Ioã.
§.porro.§.pen.ꝛ vlt.¶ Goffre.vero no.ꝙ.iiij.
teſtes requiruntur ad reprobanduꝫ inſtrũm
cum enim tabellio habeatur loco duoruꝫ te
a ſtium[a].ff.de teſta.domitius.ꝛ quãdoqꝫ faciat
plenam probationem.C.ad.l.cor.de fal.ſi de=
curio neceſſe eſt ꝙ tot ſint excedentes nume=
rum duorum quot per ſe facerent probatio=
nem infra eod.cum Io.§.j.vbi
iiij.teſtes inducuntur ad repro
bandum inſtrumentũ ſm Gof
fre.Sed quia hic ſunt multe ꝛ
diuerſe opiniones: ideo ſic itel
lige ꝛ diſt. ¶ Si quis vult pꝫ=
bare intentionẽ ſuã.non refert
vtrum per teſtes probet vel in
ſtrumenta niſi in caſibus quod
dic vt no.ſ.e.§ qđ ſi inſtrumen
tum amiſſum fuerit.et ſic intel
lige.l.in exercendis litibus ꝛc.
¶ Sed ſi teſtes ſcripture ꝯtra=
dicant refert an ſint de teſtib⁹
in ſcriptura ſubſcriptis:et tũc
ſuſpectuꝫ redditur inſtrumẽtũ
vt.ff. quẽadmo.te.ape.l.j.in.fi.
ar.ĩ.eo.cum Ioã.§.dictus.et ſi
maior pars cõtradicat:vel oẽs
irritatur omnino vt ibi. ꝛ.ſ de
pbat.tertio.ꝛ de teſti.tam lrĩs.
§.vlti.in autẽ.eod.§.j.ij. et. iij.
¶ Si ſunt alij teſtes tũc exten
dat iudex perſonas conficien
tium ꝛ pducentium:nã ſi con
ſueuit falſum pducere vel con
ficere inſtrꝫ reddit ſuſpectum
ꝛ hic conſiderabit quantitatẽ
de q̃ queritur. Item famam te
ſtiũ/vel infamiaꝫ vel ſuſpicio=
nem ꝛ ſm hec ſtabitur inſtru=
mentis/vel teſtib⁹/qꝛ ex tranſ=
acta vita ꝛc.ad hoc.ff.de edẽ.
ſi qs.§.j.infra de preſum.man
data.ꝛ.capitulo ſcribam. ff.de
accuſ.ſi cui. ꝛ de re milita.non
omnes.§. a barbaris.et de ſu=
ſpec.tuto.l.iij.C. de edicto diui
adriani tollẽ.l.vlti.infra eo=
dem cum dilect. et de preſum=
pti.i.l.j et de preſumptioni.ad
audientiam. infra de dolo. et
contu.prout. ꝛ capit.veritatis
§.primo.Iteꝫ conſideret quot
ſunt teſtes qui iuuant inſtru=
mentum. et quot hi qui con=
tradicunt. nam ſi plures ꝛ me
liores ſunt contradicentes ſta
bitur eis vt expreſſim proba=
tur infra eodem.cum Ioãnes
§ porro.ꝛ.§ penulti.ꝛ vltimo.
et ſic aliquando ſtabitur viue
voci contra mortuam.aliquan
do mortue contra viuam.
¶ Quod ſi omnia hincinde eq̃
lia fuerint / tunc conſiderabit
naturam negotij ꝛ qualitateꝫ
nam ſi factum recẽs eſt magis

a ¶ Tabellio habeatur loco duorꝫ teſtiuꝫ.ad de Alb.de ro in.l.cuꝫ pcibus.C. de probat. Bal.in.l.j. in.§. fin. ff. de ver.ob. car.ꝫab. ꝛ c.qm ꝯtra. de probat. idem car.ĩ c.cũ ioãn. de fid. iſtr. Spe.ti. de teſte.,in.§. reſtat.✠ſic ſed quero

credendum eſt teſtibus: ſi anti quum magis credēdū eſt ſcripture qꝛ memoria hoīs labilis eſt. ad hoc. C. de dona. l. dona. ⁊ qui te. ſa. poſ. hac ꝯſultiſſima. §. at cum humana. ff. de proba. cenſus. ⁊. l. ſi arbiter. ꝟ. de proba. cum cām. ⁊ ex tēporis diuturnitate conſueuerūt teſtes variare fidem. ff. de car. edic. l. iij. §. due. et de dā. infect. qui bona. §. vlti. Item naturā negotij attēdet: quia quedam ſunt que melius probantur ꝑ ſcripturam: vt no. ꝟ. eodem. §. quid ſi inſtrumentū amiſſum fuerit. ⁊ idem in ꝓceſſu iudicij ſm quoſdam. ꝟ. de proba. qm̄ contra. C. arbi. tu. l. vlti. C. ad vell. antique. ꝭ. de regula. ſtatuimus. quod dic vt not. ꝟ. eo. §. de publicatiōe. ſub. §. ⁊ qualiter. ver. quid enim ſi tenor. et hoc quando a diuerſis partibus producūtur: nam ſi ab eadem vt di. vt diſtinxi quando teſtes ab eadem parte producti ſibi inuicem ꝯtradicunt: vt dixi. ꝟ. de teſti. §. que diuerſitates. ver. quid ſi plures et attende ſilr an ſit de ipſo inſtrumēto vel de alijs ⁊ famā teſtiū et naturam negotij ⁊ perſonam confitentis: vt. ꝟ. dixi: ſi omnia hincinde paria ſunt fertur ſententia pro reo non pro actore: niſi actor fauorabiliorem cauſam foueat: vt no. ꝭ. de re iudi. ſub rubrica de ſententia. §. et quando. et. ꝭ. de iureiur. ſub. §. nunc redeundum. §. ⁊ quando ſit deferendum. ver. quod ſi iura obſcura ſunt.

An inſtrumētum

a ❡ An inſtrumētū edi dbeat. adde ſpec. ti. de iſtru. edi. in. §. j.

9 a † edi debeat [a] et qualiter fiat editio? Diſtinguo. nā. ❡ Scripturarū alie publice: alie priuate. ❡ Priuatarum aut communes aut alterius aut proprie. ❡ Propriarum alie ſunt penes dominum: alie penes non dominum. ❡ Itē aut dominus vſurus eſt inſtrumento: aut non. ❡ Et ſi eſt vſurus: aut vſurus eſt toto inſtrumento aut certo capitulo. ❡ Item aut is qui petit editionem ſiri redarguit inſtrumentum de falſo: aut nō. ❡ Alie publice: vtputa acta iudiciorum voce enim indiſ. hic ſcriptura pu. illas que facte ſunt autoritate iudi. et in capitularijs ſiue chartularijs curie ſcripture ceteras autē omnes priuatas: etiam ſi per manum tabellionis facte ſint: vl ſigillū autenticū habeāt. ❡ Iſte ergo ſcripture vt citationes et dilationes ⁊c. per ordinem vt dicit litera. ꝟ. de ꝓba. quoniam contra falſam. cuilibet parti petenti edende ſunt cum die et conſule: vt in decre. qm̄. C. de eden. l. ij. alias lite pendē. appellari pōt in hoc caſu etiā ſcd'm. ll. vt not. ꝟ. vt lit. pen. §. ij. ꝟ. itē etiā poſt lit. ꝯte. ⁊ legit. C. vt lit. pen. l. ij. ideoqꝫ. et reſcriptum edendum cū data eſt. ꝭ. eodem. ex literis. ꝟ. de dila. preterea. nam et data ipſius conſiderāda eſt: vt. ꝟ. de reſcrip. eā te. ⁊. c. conſtitutus. ⁊ de tranſac. ex literis. ❡ Priuatarum alie cōes: vtputa rationes nūmulariorum vel procuratorū in quibus continentur accepta ⁊ data et pedagiorum q̄ ⁊ iurati ſunt ⁊ tales ſcripture edēde ſunt cum die ⁊ conſule cū gratia vtriuſqꝫ fiant vt. ff. de eden. l. j. §. rationes. et. §. pretor ait. C. de edendo. non eſt nouum. ⁊. l. vl. ❡ Itē ſi inſtrumenta communia heredibus alteri tanqꝫ ſeniori et honeſtiori commēdata ſunt: vt. ff. fami. erci. ſi que. ff. eodē. l. vlti. C. eodē. illate. ꝭ. e. §. perpetuus vicarius. ff. de iure fiſ. l. ij. §. diuus. ❡ Si alterius et non eſt vſurus is qui habet nō eſt ꝭfaciēda editio. nimis eñ graue eſt qd̄ alicui dicatur: inſtrumenta que contra te ſunt apud teipſum require ⁊ in medium profer: vt. ꝟ. de proba. c. j. C. de teſti. nimis graue. et de eden. qui accuſare ſi vero vſurus eſt di. vt in ſe. ❡ Propriarū aūt alie ſunt penes dn̄m: editionem iſtarum non pōt dn̄s petere: qꝛ poteſt ei dici qd̄ petis int⁹ habes. ꝟ. de iudi. examinata. ff. de eden. ſi quis ex argentarijs. §. prohibet. ❡ Alie penes nō dominum hic peti pōt editio per actionē ad exhibendum. vt. C. ad. exhiben. l. vlt. ⁊ poſtea vendicari. ❡ Uel cōdici condictione ſine cā. ſ. quādo ſolui tibi debitum: ſed inſtrumentū in quo me tibi obligaueram: ⁊ qd̄ emerā penes te remanſit: nec vis ipſum mihi reſtituere. C. de condi. ſine cauſa. diſſolute. ❡ Quod ſi is qui petit non erat dominus: tunc proponet ac. in factum: vt. ff. ad exhi. l. iij. §. penulti. ❡ Itē petit aliqn̄ pignoratitia. act. ff. de pig. act. l. j. rn̄. j. ❡ Itē fa. erciſ. vt. ff. fa. erciſ. l. iiij. ⁊ ſe. ❡ Item ac. ex empto: vt. ff. de ac. emp. ⁊ vē. titius. ⁊. l. creditor. in. l. vltima charta. ❡ Itē condi. ex. l. C. de liber. cauſa. ſi cum datam. ❡ Item act. ex teſtamento: vt. C. de fideicommiſ. inſtrumenta. ❡ Item officio iudi. vt C. de edē. l. ij. ff. ad. l. fal. pe. §. vltimo. ❡ Item ac. mandati. et ꝓ ſocio. ⁊ tutele: vt. ff. de eden.

quedam. ¶ Item ac. in factum ex edicto de eden. ff. de eden. l. ij. ¶ Item ac. in factum qd ex illo edicto queád. te. aper. ſed diſ. vtruꝫ is a quo petitur editio confiteatur ſe tabulas poſſidere. ⁊ tunc locũ hꝫ ac. proxi. aut negat. et tunc locum habet acti. in factum ex interdicto de tabu. exhiben. ff. de tabul. exhibẽ. l. j. et quemadmodum te. aper. l. ij. §. ſi quis non negans. et ſic not. xiiij. vel. xv. modos p quos põt peti editio inſtrumenti ſm. d. m. ⁊ domi. Uber. de bobio qui et dñs meus fuit. ¶ Sive ro dñs proprium inſtrumentũ poſſidens vſurus ſit toto inſtrumento totum eſt edendum: ſi certo capitulo ſiue articulo: dicunt quidaꝫ
a ꝙ tot⁹ tenor legi debet.[a] ſed articulus ſuper quo queſtio vertitur ſolus tranſcribẽdus eſt. ſic intelligunt. ſ. eo. contingit. ſed mens litere repugnat licet hunc intellectũ verba videãtur approbare. naꝫ ſi totus tenor recitet̃ multa põt pars aduerſa audire ſuper quibus litigium mouebitur: ⁊ ſic non ſeruatur mens. ideo dico ꝙ ſi toto inſtrumento vſurus eſt totus tenor legi debet: ⁊ totus trãſcribi ſine die et conſule niſi forte arguatur de falſo. vt l ſe. ſic. ſ. eo. §. perpetuus. ⁊ ca. accepimus. ¶ Si certo articulo tñ vſurus ſit ille ſolus legi et tranſcribi dꝫ. ff. de eden. argentarius. §. edi. et l. j. §. edere. ⁊ ſeq. et. C. quemad. teſt. aperi. l. iij. ſed contra qꝛ ſtipulatio nõ videtur edita niſi tota edatur. vt. ff. eo. l. j. §. penul. Sed illud iõ qꝛ ſtipulationes non diuiduntur. ff. de verb. ob. l. ſtipulationes non diuiduntur. vnde nihil videtur eſſe actum ⁊c. C. ad ſil. ſe. con. l. penul. in fi. vel illud quando vſurus eſt tota. ſic ff. de legibus. in ciuile. ⁊. ſ. de renun. c. primo Sed quãdo ſuper vno articulo tantum vertitur queſtio ipſum ſoluꝫ recitabo ne litigia ex litigijs orian tur contra leg. C. de fide inſtrument. l. vltima. in fine. ⁊ ꝯtra decre. ſupra de reſcrip. nonnulli. §. penul. ⁊ hoc dicit decr. contingit. ſ. eo. ſi ſane intelligatur. vñ ſubaudi ibi ſuper verbo recitetur. ſ. totus tenor ⁊ totus tranſcribatur qñ totus vſurus eſt. alias ſi vno articulo tñ vult vti. ille ſolus articulus recitabitur ⁊ trãſcribetur. ideo ſequitur in litera expoſitiue, ita ꝙ ſi ſuper vno tantuꝫ ⁊c. q. d. precedens verbum intelligenduꝫ eſt ſm hoc. ſ. recitetur vnum tantum ca. qñ ſup vno eſt tñ queſtio. ſed recitabitur totus qñ ſuper toto et ſimiliter tranſcribetur. vt dictum eſt. et ſic fuit iudicatum vercell. me aſſidente in quadam cauſa de facto. ¶ Item aut is q̃ petit editionem redarguit inſtrumentuꝫ de fal
b ſo in quo caſu cum die ⁊ conſule[b] edi: debet ſiue toto inſtrumento vſurus ſit: ſiue etiã certo articulo non tamen totus tenor ne aliud litigium oriatur. ſ. eo. contingit: niſi forte velit dicere quod ibi ſunt raſure vel littere ꝑpter quas falſificatur: tunc em̃ non taliter põt redargui niſi totus tenor inſpiciatur. ſ. eo. accepimus. ⁊ ſic poteſt intelligi. ff. de eden. l. j. §. penul. C. de contrah. et commit. ſtip. optimã. ſ e. inter. §. ſed contra. ⁊. §. eadem ħ. ſed et ipſum. ⁊. c. accepimus. ſꝫ is qui de falſo arguit dꝫ iurar̃ de calumnia. vt no. co. §. quib⁹ inſtrumentis. rñ ſ. ver. Itẽ obijcitur huic aliqñ. ¶ Sed ſi de falſo non arguat / tunc fiet edi-
c tio ſine cõſule: ⁊ die ne quid falſi excogitari poſſit. vt. ff. de edẽ. l. j. §. editiones ſine die ⁊ conſule. et quemad. teſta. aperi. l. ij. §. diem autem. ¶ Debet autẽ fieri editio[c] preſente iudice / vl̃ a iudice deputato ⁊ aduerſario. ſ. e. contingit. Item loco tuto et qui editionem fieri petit inſpectione. xij. hominum numero ſit ꝯtentus. ſ. e. accepim⁹ hoc tñ puto arbitrarium: ſicut et numerum compurgatorum vt no. ſ: de pur. ca. debet etiã fieri copia originalis ſeu autentici ſigilli ⁊ ſubſcriptionum ⁊ ſignorum vbi quis obijcit falſitatem. vt ptꝫ. ſ. eo. inter. ⁊ l his que not. ſ. eo. §. quibus inſtrumẽtis. rñ. ſ. ver. huic aũt inſtro et ſeq. nam ⁊ ſigillum aliqñ eſt ignotum. ſ. e. ꝙ ſuper his. ⁊ litere pape aliquando ſuſpecte vt ibi idem. ⁊ etiam decretales aliquando dubie proferuntur in quo caſu ſi iuri cõmuni conſonent. vt ſupra de reſcript extra ipſo iure ⁊ de teſtibus extra mediatores. non timeat iudex ſecundum eas iudicare. Si vero diſſonent vt quia multas contrarietates recipit. vt ſupra de tempo. ordi. extra nulluꝫ. vel quia diſſentio eſt: vt ſu ſupra de reſti. in integ. extra eccleſia. conſulatur princeps anteqũ iudicetur infra eodem paſtoralis. videtur ergo ꝙ extrauagantia illa ſerio abſcõſe miſſa fuerint: vt quãuis adhuc non cõſtet ipſa miſſa fore ſemper remaneat dubiuꝫ quod nõ eſt vt ſic per eas decre. paſtoralis exponi ⁊ exemplari poſſint de hoc etiam dixi ſupra de cõ-

a ¶ Tenor legi debet. adde an tenor priuilegiorũ ſit inſpiciẽd⁹ vide in. ca. porro. de pui. car. za. in. c. ſ. in. ſ. qđ. ne ſed. va. idẽ car. in. c. cũ dilec. l. ij. no. de dona.

b ¶ Cũ die ⁊ ꝯſule. adđ. doc. in. c. in ter dilectoſ ⁊ l. c. cũ p. de fide iſtr.

c. ¶ Debꝫ ãt fieri editio adđ. gl. i. c. dilecti diu di. ⁊ ibi io. an. glo. l. c. q̃ iure. viđ. di. Cy. i. l. edita. C. de edẽ. bar. in l. in fraudẽ l. §. neq꜄. ff. de iur̃ fiſ.

ſti·§·qualiter.verſi.quid ſi du=bitetur.

10 ## De publicatione †

apud quem fiat. Et quidē ol'ʒ fiebat apud magiſtrum cēſus vt.C.de teſta.conſulta diualia ⁊.l.teſtamēta.ſed hodie fit apđ defenſorem ciuitatis:vt in autē.de defē.ciui·§·ſʒ neqꝫ.co.iū. qnimo apud ordinarium iudicem,cuius etiam adminiſtrationem non habeat vel delegatuʒ ab ordinario qui tamen ordinarius adminiſtrationem habeat:ſic intellige.ſ.e.cum.p.tabellio.⁊.c.ſi inſtrumenta. p decre.ſ.de reſti.in integ cauſa ſi ergo autoritas talium iudicū nō interuenerit publicatio nō valebit.vt.C.de eden.procurator.⁊ ſm hoc intellige.ff.de admini. tut.chirographis.

¶ Per quem fiat? per tabellionem/nam per publ.perſonam exemplari iubentur.ſ.eo.c. vl.

¶ Quid ſi non habetur copia tabellionis? dic ſufficere duas perſonas honeſtas vel tres cū ſubſcriptione vel etiam vnam cum nolbus preſentium inſcriptis:et cum ſigillo autentico. ſupra de proba. qm̄ infra eo.c. ij et capitulo cum dilectus.

¶ Quid ſi tres tabelliones exēplauerint/ et quilibet ſubſcripſerit:vno ſcribente ⁊ profiteatur quilibet ꝙ vidit originale ſiue autenticum non vitiatum non cancellatum? dicas nō valere niſi autoritas iudicis interuenerit.vt ſupra dixi.lʒ ſit arg. contra:quia in ore duorum vel a triumª ⁊c.⁊ ꝙ credi debet perſone publi.C.de proba.cum p̄cibus.infra de preſcrip.ad audientiam.et de preſump. illud quod etiam preſtat auctoritatem originali, idem ⁊ ſumpto: ⁊ ſic ſumptum fidem non facit quia ſecundū albricum de porta rauen.ſuſpicio eſt ꝙ autenticum fuerit vitioſum: ſicut et in quadam cauſa de facto accidit coram eo ⁊ tunc mutauit opinionem ſuam / quia antea tenuerat ꝙ ſumptum fideʒ faceret per auctenti, vt fratrum filij·§·illud.ſed timendum eſt ne autenticum vitioſum fuerit.⁊ ideo fecerit publicari ⁊ oīs materia fabricandi falſum remouenda eſt.in ſti.vi bon.rap·§·ſed nedum talia.ſ. de accuſa. qualiter.nec ob.teſtimonium tabellionis:q̄a videtur facere teſtimonium in cauſa ſua.

¶ Dictum albri.approbo.ſed non rationem. quia contradicunt iura allegata.dic ergo qđ hec eſt ratio quia preſentia iudicis ⁊ autoritas eſt de ſubſtantia forme publicationis: iō non valet quod agitur niſi forma ⁊ ordo iudiciarius diligenter ſeruetur.vt.ff.man.diligēter ſupra de reſcrip.cum dilecta in fi.⁊ de offici.deleg.venerabili infra qui fi.ſint legit. per venerabilem·§· primo. et per iudicem debet fieri examinatio/quia ad ipſum pertinet approbare / vel reprobare non ad tabellionem. vt infra eod.c.vltimo.et C.de teſta.teſtamēta. et ſic loquitur autentic. vt fratrum filij.

¶ Igitur ex quo autoritas iudicis intercesſit fidem facit etiam ſi per vnum tabellionē ſcriptum ſit.non ob.allegatione timoris ꝙ autēticum potuerit vitioſum eſſe/q: non eſt veriſimile ꝙ iudex dediſſet auctoritatem ſumēdi ſi vitium fuiſſet in originali infra eo.ca. final. qua de priui.cum olim eſſemus. ¶ Nec.obſt. ſupra de probat.quoniam contra falſam.vbi dicit recurrendum ad originalia: ſi de geſtis traditis partibus dubitari contingat: nam illa non fuerunt ſumpta in preſentia iudicis et eiuſdem auctoritate ſolenni:ſed tabellio p ſe tradidit:vel de precepto iudicis in moduʒ ſcripture priuate ſicut fit tota die. ¶ Vel etiā ſi inſtrumentum publicum inde factum fuerit non dicit ꝙ iudex aliud examinauerit cuʒ originali.et ideo eſt ad ipſa originalia recurrendum.vt ſupra de proba.c.fi. ¶ Poteſt ⁊ illud dici ꝙ quandocunqꝫ dicitur aliud contineri in ſumpto/⁊ aliud in originali:recurrendum eſt ad originale ſi haberi poteſt.argu.in iuribus alleg.ſupra eod·§·quibus inſtrumētis fides ſit adhibenda.ver.Item obijcitur ꝙ non eſt originale:vnde et in hoc caſu recurretur ad notam ſiue abbreuiaturam tabellionis:vt in iuribus ſequentibus.arg.nam ⁊ veritas elicienda eſt modis omnibus quib⁹ poteſt ⁊ bene reiteratur examinatio:vt patet in his que not.ſupra de probati·§·⁊ quot ſunt ſpecies.verſic.viij.et infra eodem·§· vltimo.

b ¶ Quid ſi tabellio legauitᵇ alij tabellioni abbreuiaturas ſuas quod poteſt. vt.ff.de eden. quedam·§·nihil.ad fi. nunquid tabellio legatarius poterit in publicam formam redigere ſine auctoritate iudicis? non eſt dubium ꝙ per alium ad hoc officium deputatuʒ quaſi vicarium tabellionis poteſt hoc fieri viuēte tabellione:et iuſta cauſa non ficta ſed vera impedito; dum modo is qui deputatus eſt

a ¶ In ore duorū vel triū. adde tex.i.c.ab⁹ iſto die. xxxv. q.vj. c.nouit. de iud.c.licet ⁊ in oī negotio đ teſti.c. cū eſſes. ⁊ in.c. relatū.đ teſta. origīaliter deuteronomij. xix. matt. xviij.et. ij. ad cor.xiij.

b ¶ Quid ſi tabellio legauit adđ an notari⁹ poſſit committere ſuā mr̄icem alteri notario ad ſcribendum ſe poſtea ſubſcribēdo vide p Bal. ꝯſ. lxxxviij inci. factū. in.ij. volu.

vicarius auctoritate iudicis fuerit deputatus in autent. eodem. §. in his vero. ꝛ de tabellionibus. §. antepenultimo. ꝛ penulti. colum. iiij. ſed eo mortuo non valebit: niſi autoritas iudicis interueniat: vt infra eodem capitulo vltimo.

11 ¶ In quibus caſibus † locum habeat? quidem in dictis teſtium publicandis/ ꝛ in formam publicam redigendis ex parte rei indiſ. et ex parte actoris quãdo timetur de ipſorum abſentia diuturna / vel morte propinqua: vt quia intrant mare volentes facere longum iter: vel ire ad nundinas remotas vel intrare bellum campeſtre ſiue duellũ ꝛ torneamentum: vel ire in exercitũ regis, vel qꝛ teſtes ſunt ſenes ꝛ valitudinarij quod dic vt not. ſupra vt lite non conteſta. §. primo. Item habet locum in teſtamentis. vt. C. de teſtamẽ. publicati. ꝛ. l. conſulta. ¶ Item quando tabellio morte preuentus/ ꝛ tenor remanſit in protocollo ſiue nota vel abbreuiatura, vt infra eodem capitulo penultimo. ¶ Quid ſi

a abbreuiatura[a] ita abbreuiata inueniatur ꝙ non intelligitur quid dicere velit: ſicut faciũt tota die tabelliones dicentes: eodem anno et eodem die tali mẽſe petrus vẽdidit fundũ ſuum ꝛc. Henrico precio. x. vel renum ꝛc. et fuit fideiuſſor. G. et ber. vnuſquiſqꝫ inſolidũ renun. ꝛc. et ſic plura ꝛc. et infra ponit quaꝫ etiam decre. ſupra vt lit. pendent. eccleſia. et infra eodem accepimus. nũquid tale inſtrumẽtũ põt publicari ſi contractus eſt celebratus in ſcriptis? planum eſt ꝙ non: vt patet in his que notat ſupra eodem. §. quid de contractibus ſine ſcriptis factis. alias ſi per ſcripturam precedentem vel ſequentem: vel aliam perfectam per eandem manum in eodem contractu/ et in eadem renunciatione poteſt fieri fides: bene poterit publicari. arg. ff. de leg. j. ſi ſeruus plurium. §. ſi numerꝰ numerorum. ꝛ de fund. inſtru. leg. cum de lanionis. §. aſinam molendinariaꝫ. ꝛ de pign. acti. vel vniuerſoruꝫ. et de vſuris qui ſemiſſes. cetera eni que deficiunt cum his preſumptiõibus auctoritate iudicis ſupplebuntur vt. ff. qd falſo tut. l. ij. §. ij. ꝛ in auten. vt fratrum filij. §. illud quoqꝫ. colla. ix. Idem ſi id, qd deficit per teſtes vel per confeſ. aduerſarij pbari poſſit: puta qꝛ coherentie deficiũt vel aliud tale factum ergo põt iudex ſupplere: qꝛ non põt diuinare ẽt papa: vt. j. vt benefic. eccle. vt noſtrum. Sed ius ſupplere poteſt cuꝫ ſit miniſter iuris: et hoc eſt contra id qd dicipſuit quod factũ in poteſtate iudicis ſꝫ nõ ius ff. ad municipa. ordine. §. durioribus. ꝛ quod raſura facta in narratione facti non obeſt: ſꝫ in narratione iuris obeſt infra cod. ex litteris ſed alia ratio reformat pactum ſubtiliter diſcernenti. ¶ Item habet locuꝫ in priuile. ꝛ inſtrumentis quã do propter vetuſtateꝫ/ vel aliã iuſtam cauſam timetur de cõſumptione ipſoruꝫ puta quia litera icipit deleri ꝑpter charte vitium vel incauſtum. i. e. inter. vel quia a muribus rodi incipiunt: vt. ff. de bo. poſſ. ſm ta. l. j. §. ſi roſe. infra eo. c. vlti. qꝛ qd paulatim labitur ꝯueni t renouari. vt in auẽ. de queſtore. circa princip. col. vj. ꝛ vetuſtatem renouamus in auten. de adminiſtra. circa princ. colũ. vij. vel aliam iuſtam expone per ea ꝙ not. ſ. eo. §. quid ſit antapocha et breuiter in omnibus alijs in quibus equitas mouerit iudicem in ſententijs publicandis et ſimilibus / vt ſupra de teſti. albricus infra de ſentẽ. et re iu dic. ſicut.

12 ¶ Et qualiter † fiat citatis ꝛ vocatis his ad quos res pertiet. quia quod omnes tangit. ꝛc. vt no. ſ. de offi. archi. ad hoc. C. de auto. tu. l. vlt. ff. de aqua plu. arcen. in concedendo. ff. de adoptio. nam ita. ꝛ. l. adoptio. ꝛ fiet inſtrumentum de citatione p quod poſſit probari citatio ſi forte negaretur ſupra de teſti. ſignificauit. hoc ſi citatio poteſt peruenire ad ipſum alias mittetur citatio ad domum: quod dic vt notat ſupra de dolo ꝛ contumacia. §. qualiter deprehendatur. verſiculo ſi citatio. Item videtur ꝙ ſi preſens ſit et non venit debeat ſibi imputare argumentum. C. de remiſſione pignorum. ſi eo tempore. et infra de re iudicata. ꝙ nis idem ſi hoc ſcit ꝙuis abſens ſit. argumentum ſupra de electionibus cum inter vniuerſas. ff. de actionibꝰ empti et vendi. lege prima. in fine. infra de ſententia et re iudicata ꝙuis regulariter/ ſed quia forte difficulter probaretur ſcientia tutius eſt quod citetur. et hoc intellige quando publicatio inſtrorũ vel priuilegiorũ vel teſtiũ ex parrte rei producetorum imminet facienda: ꝗa hic debent habere perpetuaꝫ

a ¶ Quid ſi abbreuiatura. adde an facit fidem: et an poſſit notarius extendere ſuas abbreuiaturas. vid p Io. an. ꝛ addi. ſpet. ti. de inſtr. edi. j. §. videndũ reſtat. vſi. et not. qd tabellio. An to. de bu. ꝛ ab. in. c. cũ p. tabellio. de fide. inſtru. laſ. in repet. c. qm ꝯ. d pba. vſi. qro nũquid protocollum. bar. in. l. fideicõmiſſa in. § j. ff. de leg. iij. bar to. ꝛ ang. ꝛ l. lucius. ff. de teſt. mili. bal. in. l. j. C. d aſſeſ. bal. in. l. ꝯ cetus in. iij. col. C. de fide inſtru.

firmitatē.ſecus ſi ex parte actoris publicen=
tur teſtes tunc em̄ ſufficit q̄d actor infra an=
num certificet reum ſuper hoc ⁊ illud neceſ=
ſe habet facere: al's elapſo anno non valerēt
dicta: vt.ſ.vt lit.non conteſta.quoniā frequē
ter. ¶ Et ſi teſtamentū publicandum ſit: de=
bent teſtes ſimul vocari ⁊ legetur totus te=
nor teſtamēti coram eis qui ſi iurauerint ita
fuiſſe ſicut ſcriptura teſtat̄: precipiet iudex
redigi in publicam formā vt.C.de teſta.hac
cōſultiſſima.§.vlti.⁊.l.vlt.⁊ q̄ teſta.face.poſ.l.
hac cōſultiſſima.§.at cū humana ſm̄ ho.bo.
ſed contra: quia teſtes ſunt ſigillatim exami
nandi vt not.ſ.de teſti.§.ſuper qb⁹. ¶ Nun=
quid idem in alijs inſtrumētis; ſcilicet vt to=
tus tenor legatur coram teſtibus: fertur hu=
go.dixiſſe q̄d ſic quia tangit teſtes: ergo ab
ipſis comprobandū eſt: ſed non videtur ve=
rum cum diligenter examinādi ſint: vt.ſ.de
teſtibus ſignificauit.⁊.c albricus.arg.pro ⁊
cōtra.ſ.de priuile.cum olim eſſemus.per q̄d
probatur q̄d priuilegium vel inſtrumentū
amiſſum publicari poteſt ſi tenor per teſtes
probetur: certe in vtroq; tutius videtur ⁊ ve
rius q̄d ſigillatim examinentur: niſi forte ex
cauſa aliud iudici videatur. ¶ Quid enim
ſi tenor inſtrumenti nimis prolixus eſt ⁊ vel
ſi quis intendat probare longum ⁊ prolixū
proceſſum corā aliquo iudice habito: de quo
teſtis nullo modo poteſt vel non poteſt de fa
cili recordari ex tali cauſa vel ſimili commit
to iudici vt tenorē legat teſtibus idoneis et
fide dignis etiam ſimul vocatis: ⁊ ſic non ſi=
gillatim examinabit. et fallit etiam hoc id
q̄d not.leōn Goffre.de teſtibus.§.ſuper qui=
bus.ſub.§.⁊ cuncta ſunt.verſi.ſed quid ſi te=
ſtis.⁊ ſe.ſi aūt teſtes ſuſpecti ſint tūc exami=
net ſigillatim. comprobatur hoc in.his que
no.ſ.e.§.quid ſi inſtrumentū inſtrumento al
teri.verſi.tertij.⁊ ſe.⁊ ver.ſi.⁊.ſ.de teſti.§.ſu=
per quibus interrogandi ſint.ver.tempo.et
ſequen. ¶ Quid ſi aduerſarius contra quem
ſit publicatio veniat ⁊ obijciat non eſſe faciē
dam publicationē: ſi obijciat iuſtā cauſam
⁊ incōtinenti paratus ſit docere de iure ſuo:
vel infra breue tempus vbi in expectatione
vel dilatione breui periculū nō immineat au
dietur.al's fiet publicatio ſaluo iure ſuo: vt
infra de cōfir.vti.vel inuti.cum dilecta.ſ.de
priuileg.ex parte. ¶ Publicabitur autē in=
ſtrumentū ita demū ſi appareat non vitiatū
non deletū vel interletū vitioſum in aliquo
vel cancellatum ſeu vituperatū: neq; in teno
re vel in ſignis vel ſubſcriptionibus vel etiā
ſigillo vel filo.ſ.eo.c.vlt.⁊.C.de edi.diui adr.
tol.l.fi. dicet ergo tabellio. anno do.⁊c. pe=
trus veniens coram lau.iudice domini comi=
tis prouincie ſupplicauit humiliter ⁊ inſtā=
ter petijt quod inſtrumentū cuius forma ſe=
quitur faceret in publicam formam redigi:
cum ob vetuſtatem ipſius propter difficulta
tem probationis a iure ſuo poſſit cadere ipſo
inſtrumento penitus antiquato. qui lau. iu=
dex volens probationibus ſubuenire: ne ve=
ritate occultata iuſtitia deperiret citatis om
nibus et vocatis qui fuerant euocandi et
quos res tangebat: puta tali et tali et ipſis
venientibus et nihil rationabile obijcien=
tibus propter quod deberet publicatio im=
pediri: vel etiam per contumaciam abſenti=
bus dicto inſtrumento vndiq; diligenter in=
ſpecto et cōſiderato inuento non vitiato nō
cancellato: nec in aliqua parte ſui abolito
mihi tabellioni infra ſcripto precepit: vt ip=
ſius tenorem in publicam formam redigerē
ad fidem perpetuam faciendam cuius in=
ſtrumenti tenor talis erat: anno do.⁊c. po=
nat totum tenorem de verbo ad verbum ſi=
gna et omnia. et ſi erat ibi ſigillum: dicat q̄d
tali ſigillo ſigillatum erat poſtea dicatur in
fin. et ego talis tabellio de mandato predicti
iudicis et ipſo autoritatem prebente predi=
ctum inſtrumentum in formam pub. redegi
qui preſens fui in omnibus ſupradictis et
ipſum originale vidi ⁊ iudici ⁊ teſtibus oſtē
di ⁊ expoſui ⁊ perlegi non vitiatum non can
cellatū: nec i aliqua parte ſui abolitū ſeu ſu
ſpectū: neq; in charta neq; i ſcriptura nec in
ſigillo ſi ſigillum habebat: tūc etiā teſtifice=
tur quod ſigillum integrum erat: et in forma
ſeu in impreſſione et in literis circūſcriptis
que legibiles apparebant. ad hoc infra eo.
inter. et poſtea ponat actum in tali loco in
preſentia talium teſtium ad hanc publica=
tionem videndam ⁊ audiendam teſtium vo
catorum ⁊ rogatorum. ¶ Sed ⁊ ſi origina=
le amiſſum fuerit probata amiſſione: vt.ff.de
eden.ſi quis.§.vlti.et loca.et con.ſi.quia do=
mum.§.imperator.et de exhi.reorum mili=
tes.§.carceri.C.de pig.ac.ſi creditor.ſi repe=
riatur nota in chartulario tabellionis qui
inſtrumentum confecerat: iuſtum eſt vt ei
qui amiſit ſubueniatur: ſicut cōſuetudo ob=
tinet qui etiam probationem non exigit niſi
per ſacramentum illius qui dicit ſe amiſiſſe
ad hoc.ff.de bo.aut.iud.poſ.cum plures.ad.
fi.et in hoc cōſuetudo ſeruat̄.C.de teſta.teſta=
mēta.iurat aūt ſm̄ formā quā poſui.ſ.e.§.q̄=
bus inſtrīs.ꝟ.itē obijcit̄.⁊ adiūgit q; ſi pue=
niat ad man⁹ ſuas ipm ſcidet vl' iudici pñta
bit: nec iuuabit ſe nihil ħ d'nouo publicato.
¶ Et q̄s ſit effect⁹ vt eādē vim habeat quā
habebat primū ⁊ ppetuā facit firmitatē. nec
em̄ donat plus iuris q̄ḡ p primū hz is q̄ pu=
blicationē fieri petijt.ſ.e.c.vlt.⁊ de cōfir.vti.vl'
inuti.c.ū dilecta.⁊ de priui.ex parte.C.de teſta.

publicati. ¶ Et nunqd ſufficit ꝙ ſemel fuerit facta fides: videtur qđ ſic: vt.ff.de bo.poſ.ſm tab.l.j.§.ſemel.ſed non eſt verū: niſi ⁊ iterum fiat fides.j.de priui.cum olim eſſem⁹. hoc in inſtrumentis: nam teſtimonia et acta habebunt perpetuam firmitatē: vt.C.de re iudic. geſta.§.de teſtibus ſignificauit. et.c.albric⁹. hoc qñ ex parte rei producti ſunt: ſecus ſi ex parte actoris: vt.§.vt lit.non conteſt.qñ.⁊ te tigi.§.eod.§.ſub.§.qualiter.reſpon.j.⁊ ħ.ſeq.

¶ De preſumptionibus. Rubrica.

1 Preſumptio quid ſit.
2 Preſumptionis ſpecies quot ſunt.
3 Preſumptionum diuiſio ſecunda.
4 Preſumptionum diuiſio quarta.
5 Bonum eſſe recte factum preſumitur.

Expedito tractatu de vera probatione accedamus ad tractatum de quaſi probatione ſeu ſemiplena: et ſic videam⁹ de preſumptione que ⁊ aliquādo plenam probationem facit. puta quando violenta eſt ſiue iuris eſt et de iure [a] aliquando probationem iam ſemiplene factam adiuuat: aliquādo preſumptionem ſolam inducit: ſicut vox ipſa ſonat: vt in inferioribus apparebit. dicamus igit. ¶ Quid ſit pſumptio. ¶ Quot eius ſpecies. ¶ Quis ſit eius effectus.

1 b Quid ſit † preſumptio. [b] Alicuius facti dubij aliquoties ſemiplena aliquoties plena inueſtigatio ſecundum Goffre. ¶ Uel dic preſumptio eſt alicuius facti dubij ſemiplena: aliquando quaſi plena facta inueſtigatio: que aliquando motum animi iudicis vel alterius hoīs informat: qualiter debeat ſe habere: ⁊ aliquādo oſtendit qualr̄ debeat iudicare. ¶ Uel preſumptio eſt ex diuerſis perſonarum rerum locorum temporum factorum qualitatibus perſpicatio: ⁊ prout fieri poteſt conſideratio certa probatiōe deficiēte animi cuiuſlibet hominis et maxime iudicis pbabilis ſiue iuſta inſtructio: vt in inferioribus apparebit.

2 Quot eius ſpecies. † Prima diuiſio hec eſt: quia preſumptionū alia temeraria.⁊ hec reprobatur.ij.q.j.primo: ⁊.vj.q.j.oues.j.de ſen. exco. inquiſitioni. ¶ Alia pbabilis vt qñ qs infamat⁹ eſt.ideoꝙ inducit purgationē.§.de proba.ſicut ꝯſuetudo.⁊.c.ad noſtrā.ij q.v.pſbyter.j.de purg. cañ.c.j.et.ij. ¶ Admittitur etiam probabilis ad ſemiplenā pbationem faciendam: vt ptz.j.e.c.in multis.⁊.j.de ſen. exco. inquiſitioni.⁊.§.de teſtib.ſ.go.ſollicite.

ſcđm Gof. ¶ Eſt ⁊ alia violenta ⁊ huic ſtatur adeo qđ ſententia fertur propter eam quo ad thorū: vel quo ad hoc: vt alias ſuſpect⁹. puniatur. hec enim ad pronunciandū eſt ſufficiēs. ad hoc. ff. de his qui ſui iuris ſunt.l.filium.§.de teſti.preterea vt cū inuenit̄ ſolus cū ſola: nudus cum nuda: ⁊ in loco ſuſpecto: vt.j.eodem.lr̄is. et.c.ſe. xxxij.q.ij.dixit dominus.
3 ¶ Scđa diuiſio † eſt pſumptionum. Alia iudicis ſiue contumacie hominis. ¶ Alia fame. ¶ Alia nature. ¶ Alia iuris. tātum. ¶ Alia iuris ⁊ de iure. ¶ Alia qualitas facti. ¶ Alia iudicis ſiue contumacie hominis vt qñ epiſcopus citauit clericum ſuum niſi redit ad eccleſiam preſumit iudex quod habeat eccleſiam pro derelicta: ar. a contrario ſenſu: vij. qō. j. preſentium. hec bene admittit probationem in contrariū vt ibi.⁊ not.j.de cle.non re.ſub.§. vtilitatem huius ti. et de hac legitur.ij.qō.v.omnib⁹ vobis. circa fi. ¶ Alia fame: vt quando quis infamatus eſt: nec apparent alia indicia. et hec admittit probationem in cōtrariū aliqñ p inquiſitionē: vt.j. e.cum in iuuētute. et de accu. inquiſitiōis.et.c. qualr̄.ij aliqñ per purgationē: vt not.§.§. quot eius ſpēs. ¶ Alia nature vt ſi pater exheredauerit filium [c] preſumitur qđ iniuſte: quia non permittit natura preſumerre ꝙ fili⁹ patrē offendat vel eꝯ.C.de inoffi. teſta.olim do.et auł. non liceat patri. qr nullus affect⁹ vincit paternū vel maternū.j.eo. afferte.C.de cur.fur.l.vl. ⁊ iō plerūꝙ ꝯſiliū capit pro liberis paterna pietas.ff.de adult.nec in ea lege.⁊ ⁊ magis verel̄ ſtuprū pater in filiū ꝙ̄ in ſeipſum. ff.ꝙ met.cā. iſti quidē.iō pater filiū exheredans dr̄ quodā furore teſtat⁹. ff.de ioffi.teſta.l.j.⁊.ij.⁊ ex hac preſumptione cōtingit ꝙ non preſūmit̄ fratrē cōtra fratrem falſum teſtimoniū dicere maxime in cāle hereſis vel in alio

a ¶ Siue iuris eſt ⁊ de iure. adđ. c.ꝗto. đ p ſūp.doc.in c.is qui. đ ſpō. Inn.l c. fraternitatis.đ fri. doc. i auł. ſz iam neceſſe.C.de iceſt.nup.

b ¶ Quid ſit preſūptio. Adde doc. in ru.e.ti.

c ¶ Si pr̄ exheredauerit filiū. ad de doct. in c. quintaual.de iureiuran.

grani.j. eo.literis.natnrale et
fedus non pmittit quicq̃ ſeui
criminis ſuſpicari.j.de coha-
bi.cleri.vel mu.c.j.et.c.vlt.dic
vt dixi i ſumma. ¶ Alia iuris
tm̃:puta cum ius p̃ſumit ali-
quid: ſed nõ ſtatuit ius ſuper
preſumpto ſm Goffre.vt ſi vir
diu fuerit cum vxore ſua in le-
cto preſumit ius qđ ipſam co-
gnouerit ſi ipſe hoc dicat q̃s-
uis vxor neget.j.de deſpõ.im-
pub.cõtinebatur.⁊.c.duo pue
ri.xxxij.q.j.ſi qs acceperit. tñ
bñ admittit ꝓbationẽ in ꝯriũ.
xxvij.q.j.nec aliqua.ꝫ.de ꝓba.
propoſuiſti.⁊.c.cãm.nec pter-
mittendum eſt ꝙ aliqñ lex fin
git bonũ ꝙ canon malũ preſu
mit.nã in libere mulieris ꝯiũ-
ctione ⁊ cohabitatione lex pre
ſumit matrimoniũ. ff. de ritu
nup.in libere.canon vero pre-
ſumit ſtuprũ ſeu contuberniũ
niſi probeť mr̃imoniũ.xxx.qõ.
v.c.j.⁊.ij.⁊ hoc propter pericu
lum ꝙ accidere põt clandeſti.
deſpon. nam q̃uis verũ mr̃i-
monium ꝯtũ ſit iter aliquos:
ſi tamẽ alter diuertat: non di-
ſtringentur per eccleſiam niſi
matrimoniũ ꝓbetur.xxx.qõ.
v.§.his ita.j.de clã.deſpon.c.j.
⁊ no i ſumma eiuſdẽ ti.§.qua-
re ꝓhibeanť. Itẽ exẽplũ de p̃-
ſumptione iuris tm̃. C.de epi.
⁊ cle.auf.licẽtiam.xij.q.v.nul-
li.j.de teſta.requiſiſti.ſm Gof.
¶ Item ſi chirographũ[a] can-
cellatum ſit preſumitur debi-
tor liberatus niſi ꝯriũ ꝓbeť.ff.
de proba. ſi chirographum.
¶ Itẽ inſtrõ ⁊ literis ſtať pri-
ma facie niſi probetur contra-
rium.ꝫ.de pb. poſt ceſſionem.
C.de proba.iubem9. qđ dic vt
not.ꝫ. de proba.§. ⁊ quot ſunt
ſpẽs.ver.x.fit ẽt probatio.et de
fide inſtr.§. qb9 inſtrĩs. ¶ Itẽ
preſumiť a iure ꝙ quicquid hʒ
vxor de bonis mariti acqſierit
niſi ꝯ ꝓbeť.ff.de do.inter vi.et
vxo.qnt9 muti9.C.de dona.in-
ter vi.⁊ vxo.ẽt.ſic in clerico ad
miniſtrationẽ habẽte: vt no.j.
de pecu.cle.§.vl ⁊ iõ ſi relinq-
tur clerico ab extraneo preſu-
mitur relictũ intuitu eccleſie

niſi ꝯtrium probeť.j.de teſta.requiſiſti.Itẽ p̃-
ſumit ius qđ qlibet ſit idoneus[b] niſi ꝯ ꝓbeť
vt.j.eo.ca.ſi.ꝫ. de ſeru.i or.fa.c.vnico.⁊ qđ ſit
ſoluendo.ff.de priuil.cre.ſi creditores. in fi.li
cet ſit ar.ꝫ.de proba.ex perſona. et preſumit
qđ quilibet ſit bone fidei:niſi probeť male.C.
de euic.l.pe.C.qui nulli.nõ poſ. ſup ſeruis.li.
xij.⁊ de nõ nu.pe.auten.ꝯ qui propriam.⁊ iõ
qui dolũ dicit dolũ ꝓbare dʒ. ff.de ꝓba.quo-
ties.§.qui dolo vel culpa.ff.de admi.tu.chiro
graphis.¶ Dñs tñ Guli.alũmẽ. pariſiẽ.ep̃s
dicebat qđ poti9 debem9 preſumere malũ q̃
bonum qr pro vno bono inueniunť.x.mali.et
ſunt vocati pauci ꝟo electi.Sed hoc fit equi
tate ⁊ benignitate iuris: ⁊ quia de omnibus
dubijs[c] benigna interpretatio fieri debet. j.
de reg. iur. eſtote. ¶ Item ſi abbas aliquem
repreſentauerit: preſumitur ꝙ hoc faciat de
conſenſu clericoꝝ ſiue monachorũ ſuorũ niſi
ꝯ probeť.j.de his que fi.a prela.ſine ꝯſen.ca.
ca noſciť. ¶ Item ſi quis metu lrãrũ qs adi
uit ꝯſe impetratas appellauit p̃ſumiť fru-
ſtratorie appellaſſe.j.de ap.ſuper eo.ſed in-
cumbit ꝓbatio aduerſario: vt dicunt quidã.
arg.ff.de ꝓba.ab ea parte.⁊.l. in excep.ꝙ nõ
credo verum.ꝫ.de offi.dele.cũ cã.⁊ de nou.pe.
c.j.¶ Alia iuris ⁊ de iure.puta cũ qs fingit
aliqđ ⁊ ſtatuit ſuper ficto ſm Goffr. ⁊ hoc nõ
admittit ꝓbationem in ꝯriũ:vt ſi ſemel deie-
rauerit quis nũq̃ admittatur in teſtimoniũ
quia p̃ſumit ius qđ ſemp deieraret. ꝫ.de te-
ſti.teſtimoniũ. qđ dic vt dixi in ſumma.§.qs.
poſſit.ver. excipitur periurus. Itẽ ſi ante li-
tis ꝯte. teſtes produxerit actor niſi infra an-
num ꝯuenerit aduerſariũ vel ipm ſuper hoc
certificauerit:preſumet ius ꝙ in fraudẽ hoc
fecerit:⁊ ideo elapſo anno nõ valent teſtimo
nia vt.ꝫ.vt lit.ꝯteſ.qñ. ¶ Item ſi aliqua mu
lier inuita tradatur marito: ⁊ habitat ſecũ ꝑ
annũ ⁊ dimidium: ⁊ decetero nõ poterit re-
clamare.idẽ ſi permittat ſe cognoſci q̃uis ẽt
non habeat annos legitimos. nã ⁊ carnalis
copula facit de ſponſalib9 mr̃imoniũ iure p̃
ſumẽte ꝙ ꝯſenſerit:⁊ de hac p̃ſumptiõe facit
ius ⁊ ſic dr̃ preſumptio iuris et de iure. j. de
ſpon.ad id qđ.⁊ de deſpõ. impube. de illis.a
nobis puberes.⁊ qui matri.accu. nõ poſ in-
ſup.⁊ de ſpõ.iuuenis.⁊ de deſpõ.impu.lrãs.
⁊ de cõdi appo.ꝑ tuas. Itẽ exẽplũ. j. de ſpõſ.
cõmiſſum.liuij.di.fraternitatẽ. xxvij.di.ꝙ in-
terrogaſti.xxvij.q.ij.vidua.j.de regl'a.vidua.
¶ Et al's gñal'r vbicũq̃ ius fingit et ſtatuit
ſuper ficto. ¶ Qñq̃ tñ ius fingit aliud eẽ q̃
ſit:nam fingit mulierem ſtipulatã dotẽ: que
non eſt ſtipulata. C.de rei vxo.act.l.vnica.in
prin.¶ Fingit etiam natum qđ non eſt. ff.de
ſtatu ho.qui in vtero. ¶ Itẽ fingit viuere qđ
viuit inſtit. de excu. tu.§.filij autem. ¶ Sed

a ¶ Si chirographũ. adde an et qñ reſtituto chirographo videatur remitti dbitũ. vide per archi. i.c.hũc nu ruʒ.lxxvj. diſtin.

b ¶ Quilibet preſumiť idone9 adde.l.nõ omẽs in.§. a barbaris.ff.de re mili.⁊ ꝑ Spe.ti.de ꝓbati.i.§.j.ꝟo reſtat.

c ¶ De oib9 dubijs.ad de.c.abſit.xj.qõ.iij.c. inter dilectos.de fi.inſtr.cũ di lecti.de ac cuſa.

⁊ fingit non eſſe natū: qđ natū eſt. ff. de lib. et poſthu. titius teſtō §. lucius. ¶ Preterea fingit non cōceptū qđ naſcit̄ mortuū. ff. de verb. ſigni. qui mortui. ſm Goffre. ¶ Ubi ergo ius preſumit ⁊ ex tali preſumptione ius facit dicitur preſumptio iuris ⁊ de iure: ſ3 ſi ds nō ſtatueret ius ex tali p̄ſumptione ſed preſumeret tm̄: tunc dr̄ preſumptio iuris tm̄. ⁊ talis bene admittit probationē in ꝯtrariū etiā ſi ſit violēta: vt de hoc iam no. ş. multa exempla et habes. xxxv. qōne. iiij. extraordinaria. ¶ Ideoq3 preſumptio iuris eſt qñ ius preſumit ſuper dubio cancellādo. magis tñ pendet ex vna parte. ⁊ iō ei ſtamus prima facie. ¶ Preſumptio xo iuris et de iure eſt qñ ius ſup dubio eqtate penſata eſtimat qđ verius ſit ⁊ certius ſeu tutius intēdens ex tali eſtimatione ius ſtatuere. iō addit̄: ⁊ de iure. q. d. eſt preſumptio iuris. i. ius in dubio iuſte et rationabilr̄ p̄ſumit ⁊ de iure. i. ⁊ iuſte facit ⁊ tute q2 ex tali preſumptione cōſtituit ius. vñ prima facie eſt iuſta preſumptio a iure inducta: ſed dubitatiua ex honeſtate vel qualitate vel fama vel natura ſeu qualitate facti p̄cedens. ¶ Scđa vero iuſta ⁊ certa ex vi conſtitutionis iuris a rōne ſeu honeſtate nature ſeu publice iuſtitie p̄cedens: ideo dr̄ aliquid notoriū iuris. ¶ Alias qualitatis facti ⁊ de hoc iure eſt ſilr̄: q2. ſ. ius p̄pter qualitatem facti preſumit aliud bene vel male actū
a inde dr̄ qđ per exteriora [a] cōprehendunt̄ interiora. nam ſi quis ſimplr̄ humiliter ⁊ cōtinenter vixerit: ⁊ cū honeſtis ⁊ diſcretis libēter cōuerſet̄: preſumunt̄ eius opera bona et recta ⁊ mūda ⁊ ecōtra ſi libēter non orauerit non ieiunauerit nec hūiliter ſe habuerit. ſed cum luxurioſis luſoribus et potatoribus ſe expoſuerit: hui9 opera preſumi poſſunt inhoneſta ⁊ mala: vt. ſ. e. c. ex ſtudiis. l. diſt. ſi qs dia. ſ. de ſta. mo. quod dei timorē. rñ. j. ⁊ ſic de malo opere preſumit̄ malus animus ſcđm hoc intellige. ş. de elec. oſius. ſ. de cle. nō reſi. c. j. nā cōtumelia furta ⁊ hmōi in ſui natura mali ſunt. ſ. titu. j. ⁊ ſi xp̄s. §. quedā. ⁊ de reg. iur. eſtote. ff. de adul. ſi adulteriū. ⁊ de verbo. ſig. probrū ⁊ opprobriū ⁊ impudicus oculus impudici cordis eſt nuncius ſcđm Aug. xxij. qō. v. nec ſolo. ⁊ c. qui viderit. ideo quicquid iniurioſum fit: aut dicit̄: preſumitur aīo iniuriandi factū vel dictū niſi ꝯtrariū p̄bet̄. vt C. ad. l. cor. de ſic. l. j. ⁊ de iureiur. ſi nō ꝯuicij. licet delinquens dicat q̄ ludens fecerit: vt. ſ. eo. ca. j. nā ludus noxius in culpa eſt. ff. ad. l. aquil. nā ludus. ⁊ iō nō d3 remanere impunitus. ff. de fur. in furti acti. § vlt. quis eñ ludos appellabit ex qb9 crimia. oriunt̄ vt l ꝯſti. ff ve. § illđ xo. iō p̄ſumit̄ defacili ꝯſurarios q̄ ꝯſueuerūt exercere vſuras: vt. no. ş. qđ met. cā. § qualr̄ diſtinguat̄. ver. qđ eñ. de pac. ⁊. ſ. de ꝯtē. emp. § qualr̄ reſcindat̄. xv. de ꝯctu ad ꝯctū. et xv. de re ad rē. ⁊ de pig. § qb9 pac. ⁊ xſi. ibi. ⁊ ſeq. ⁊ habes. ſ. de pig. illo. in fi. ff. de act. emp. ⁊ vē. iulian9 §. idē pōponius. ¶ Itē ex q̄litate facti loci ⁊ perſone preſumitur contra illum qui dicit ſe compulſum in ciuitate vel corā pretore cū ſit potens ⁊ nobilis. ff. qđ met. cauſa. non eſt veriſimile. ¶ Itē ꝯ cōiter accidentibus preſumitur contra excipientes ⁊ dilationes petentes: vt no. ş. de dila. § et quando. et §. quoties. ¶ Item qui natus eſt de xp̄ianis ⁊ inter xp̄ianos conuerſatus preſumit̄ baptizatus: vt not. ſ. de preſby. non bap. § j. xv. quid ſi mortuus. ⁊ in eo. titu. legitur. c. vlti. in fi. ¶ Itē qđ conſtat ſemel verū ſemper preſumitur verū: niſi probetur contrarium: vnde ſufficit qđ probem rem patris mei fuiſſe ſiue poſſideam ſiue petā: niſi alius probet contrarium. C. de proba. ſiue poſſidetis. qđ dicvt no. ş. de p̄batio. § ⁊ quot ſint ſpecies. ver. dominium. a

4 ¶ Tertia diuiſio p̄ preſumptionum hec eſt quia. ¶ Alia fit preſumptio facti preſentis ad preſens. ¶ Alia preſentis ad preterita. ¶ Alia preteriti ad futura. ¶ Alia preterīti ad preſens. ¶ Alia ex preſenti circa futurum. ¶ Alia ex preterito circa preteritū. ¶ Alia preſentis ad preſens: vt. vj. queſtione prima qui crimē. Item nō eſt veriſimile quod aliquis renūciet maiori beneficio pro minori infra eo. quia non eſt veriſimile. ş. de renun. ſuper hoc. non enim diligens paterfamilias pecuniam ſuam iactare preſumitur: vt. ff. de probatio. cum de indebito. ¶ Itē preſentis ad preſens infra eodem literas § primo ibi quod eo tempore. Item ſi quis petit dilationē preſumit̄ ſubterfugere. ſ. co. nullus. ¶ Itē ex preſentib9 opib9 in preſenti bonū vel malū preſumit̄ circa adole

[a] ¶ per exteriora. adde gl. in c. ⁊ ſi' q̄ones de ſimo. l. his q. i. §. diuus'. ff. de tu. ⁊ curat. da. ab his. gl. in ſti. de rerū diui. in §. ceruos.

ſcentem.j.codē.ex ſtudijs. quicquid ſit in fu
turum.dicit em̄ ſalomon tria ſunt mihi diffi
cilia ⁊ quartum penitus ignoro:via colubri
ſupra petrā via aquile in aere: via nauis in
medio maris.et quartum eſt via adoloſcen=
tis in adoleſcētia ſua.℄ Alia pn̄tis ad p̄teri
ta:vt ſi quis accuſet̄ de adulterio : et excuſet
ſe pretextu ꝓximitatis:ſi poſtea cum illa ob
quam accuſabat̄ cōtrahat:apparet nūc qḋ
ab initio commiſit adulterium.C.de adul. ſi
quis adulterij:ff. ad mac. Itē ſi alias idē iu=
lianus·§·interdū.ſic.j.qui filij ſint legi.per
venerabilem·§·j.⁊ de frig.et malefi.fraterni=
tatis.in fi.xxxiij.q.ij.per bellicā. j. de ſpō.in
preſentia.⁊ de ſecū.nup.c.ij.℄ Alia preteri=
ti ad futura:quia ex tranſacta vita in te didi
cimus quid de ſubſequēti preſumere debea
mus: ideo dicimus cōſuetudinē patriſfami.
ſpectandam.j.codē. mandata. et.c. ſcribam.
ſcd̄m q̇ legitur interrogatiue.⁊.j.codē.illud.
in fi.⁊ de preſcrip.ad audientiā.s̄.tit.j.cum
dilectus.ff.de pig.act.vel vniuerſorum et de
vſuris qui ſemiſſes.codem. cum iuuentute.
℄ Alia preteriti ad pn̄s: vt quādo queritur
de fama alicuius:vt in proxi.concor.q̄ talis
fame habendus eſt q̄s qualis eſt in ciuitate
ſua.ff.de q̄ſtio. de minore. s̄. de ele.poſtq̄.et
c.ſcriptum. et vicini hoc ſemper melius co=
gnouerunt.j.codem.quoſdam.et. c. quanto.
lxxvij.diſ.quicūq̄.⁊.c.monachus. ℄ Alia ex
pn̄ti circa futurū.vt.l.diſt.ſi q̄s diacon⁹ Alia
ex preterito circa preteritum.xxviij.diſt.quia
ſunt.℄ Item p̄ſumitur ex ſigno anulus em̄
ſignificat aliquando qḋ mulier ſit vxorata:
aliquando qḋ panem vendit.j.codem.illud.
aliquando dignitatem vt.j.de vi.⁊ hone.cle.
clerici.ij aliquando voluptatē in digitis cle
ricorum ſimplicium et militium non coniu=
gatorum:nam hos procaces ſeu procatores
eſſe oſtendit.Item anſule.i. anuli aliquādo
ponuntur in digito cauſa ſortilegij:vt. xxvj.
q.ij.illud quaſi in medio ibi ante deſtructio=
num oſſibus.℄ Et eſt notādum qḋ q̄uis he
retici leui ar.detegantur ſcꝫ quātum ad hoc
vt ſuſpecti habeantur:vt.C.de hereti.l.ij.nō
debet tamē quis in tanto crimine et propter
violentam preſumptionem condēnari vt . j.
co.literas.ſed ꝯ.ff.de reb.du.ſi mulier.xxxij.
q.j.dixit dn̄s.j.co.afferte. Guli.na.dixit q̇ lo
quitur de ſuſpicione que facti eſt.ego dico q̇
⁊ ſi de violentia intelligatur et iuris preſum
tione non condemnabitur ſi veram peniten=
tiam agit non fictam alias condemnabitur:
et ex his apparere pōt vtrū in tenebris am=
bulet an in luce.⁊ hoc dicit litera ipſa plane
vel dic vt not.j de here·§·qualiter deprehen
datur.verſicu. ⁊ quia inter ſollicitudines.et
ver.ergo ſola .℄ Qualiter autē oriatur pre=
ſumptio ex perſona loco t̄pe et etate aliiſq̄
modis in libello.tit.plenius dicit̄ qui ⁊ ordo
iudiciarius vocatur.

Quis ſit eius effect⁹. et cer=
te vari⁹ et multiplex:ſicut varie ⁊ multipli=
ces ſunt eius ſpecies vt patet.s̄.codē·§ quot
eius ſpecies.℄ In ſumma notandum quod
5 omne bonum † factū recte preſumitur actū.
xxviij.diſtinc.quia ſunt.et omne malum pra
ue preſumitur actum. j.eodem.c.j.vj. qō.j.ſi
omnia.

℄ De iureiurando. Rubrica.

1 ☞ Iuramentum quid ſit.
2 Iuramentum quot comites habere debeat.
3 Iuramenti quot ſunt ſpecies.
4 Iuramentum quomodo cēſeatur illicitum.
5 Vaſallus an poſſit cogi de nouo iurare ſuc=
ceſſori.
6 Papa abſoluit a iuramento per vim vel me
tum extorto de rebus non repetendis.
7 Pena periurij que ſit.

DIximus de ꝓbatio=
nibus:ſed quia propter inopiā
probationū recurritur ad iura
mentum: q̄ omnis controuerſie
finis eſt iuramentū.j.codem. ⁊ ſi xp̄s·§·iaco=
bus.et alibi dicitur q̇ maximum remedium
expediendarum litiū eſt iuramentum. j. eo=
dem.c.j.poſt tractatū probationum annecti=
tur Rubrica ſcd̄m Hoſ.℄ Vel ſic:q̄ preſum=
ptio aliquoties ſemiplenā probationem in=
ducit:vt no.s̄.ti.j.in prin.⁊·§·j.⁊ idō iuramētū
defertur aliquādo actori ad faciendam ple=
nam probationem : aliquando reo ad ſuam
innocentiam oſtendēdam:vt.j. codem.iura=
mentum poſt tractatū preſumptionibus di=
camus de iureiu . ℄ Quid ſit iuramentum.
℄ Quot comites habere debeat iuramentū.
℄ Quot ſpecies iuramēti.℄ Quomodo cen
ſeatur illicitum iuramentū. ℄ Que ſit pena
periurij:ſubſequēter apponemus Rubricā
de aſſertorio iuramēto : demum aliam Ru=
bricam de iuramento in litem dando:et not.
quod competentius diceretur factum iura=
tum eo quod ſuper facto iuratur:vel ius iu=
ratum:quia ſuper iure quod iuranti compe
tit iurat:q̄ ius iurandum : et ſic conuenien=
tius intitularetur hec rubrica ſi dixiſſet de
facto iurato vl̄ de iure iurato:q̄ modo dicat
de iureiurando . adijcitur nō iurando eo qḋ
id debet eſſe iuratum quod ante fuit iuran=
dum: relatione facta non ad id quod fit ſed
ad id quod fieri conuenit , ſimile, ff.de iuſti.

e iure.l. penult.que incipit ius ſm Goffre.

1 a **Quid ſit† iuramentū.** a Et dico qḋ eſt aſſertio vel negatio de aliquo licito poſſibili et honeſto ſacre rei atteſtatiōe firmata.in auk. de mā.priñ.§.ſed neq̨.arg.⁊ ptȝ in inferioribus:⁊ dic.ſacre rei.puta euangeliū vel etiam fidei:nam et per fidei interpoſitionē obligat quis ſicut per iuramentū:vt.J.ne prelati vices ſuas.querelā.Ṡ.de arbi.peruenit.⁊ quod me.cū ad aures. ⁊ de arbi.cū tpe. Idem ideo dici ſacre rei q̄ nō licet iurare per creaturas non ſacras ſcḋm Goffre. qḋ dic vt no.J.eo.§. quomodo.ver.per quod.

2 **Quot comites† habere debeat** iuramentū? Tres:veritatē iudiciū ⁊ iuſtitiā.ſic em̄ dicit hieremias prophe.⁊ iurabunt viuit dñs in veritate ⁊ in iudicio ⁊ iuſtitia:vt.J.e.⁊ ſi xp̄s.§.iacobꝰ.xxij.q.ij.aladuertendū.⁊.q.j.⁊ iurabūt. ¶ In veritate ſm conſcientiā:nam ſicut gerit in corde:ſic debet exprimere ore:licet etiā falſum putet:et ſic in veritate ſcḋm ꝯſcientiā.ideo dr ſit ſermo veſter eſt eſt:non nō.qḋ ſic intelligas eſt reſpectu querentis:eſt reſpectu reſpōdentis:non reſpectu querētis:nō reſpectu rñdentis.q.d. ſi credit ꝙ ſit ita affirmet ſi credit ꝙ nō ſit ita neget.xxij.diſtin. pſalmiſta. non em̄ deus ex operibus queq̨ iudicat:ſed ex corde et aīo. Ideoq̨ ſi quiſq̨ periurare paratus ſit:ſtatim periurus eſt ſi nō iurauerit.xxij.q.v. qui periurare paratus ſit.⁊ ſic iuramentū de veritate videt̄ eē de credulitate. xxij.q.ij.hoīes ⁊.q.vlt.c.vlt. eſt tñ differentia qḋ dic vt no.Ṡ. de iura.calū.§.qn̄ preſtandū.ver.primū.⁊ de hoc tangit.J.eo.ſub.§.nunc redeundū.§.⁊ ad quid tranſeat.ver.item notandū.qḋ aūt amplius eſt:a malo eſt.non dixit malū eſt: ſed a malo eſt a malo.ſ.nō credētis:nō a malo preſtātis.et ita licitū eſt iuramentū p̄ſtare quoties neceſſitas vel vtilitas exigit: vt probat̄ per multas autoritates.J.e.⁊ ſi xp̄s. ¶ Et in iudicio:vt.ſ.fiat cū diſcretione animi et deliberatione:ideo furioſi iurare nō poſſunt:nec pupilli proximi infantie.ff.de ar.dic̄ ꝓferre.§. corā.J.de ſuc.ab inteſt.c.vlt.xxij.q.v.paruuli. nec pueri.J.qui ma.accu.non poſ.l.vlti.⁊ eſt verum ꝙ in iudicio.i.corā iudice non recipitur iuramētū pupilliꝫ: vnde nec teſtis eſſe poteſt:vt.not.Ṡ.de teſti.§.quis poſſit eſſe teſtis. ver.etas.⁊ ſe.⁊ probat̄.iij.q.iij.c.j. ¶ Sed extra iudicium poteſt iurare ⁊ deierare ex quo habet ſenſum:vt.J.de ſpon.ex literis.ij.et de delic.puero.pueris. hoc intelligas ſi ſit doli capax.alias non tenetur:vel forte etiam doli capax non obligatur niſi patre conſentiēte iurauerit.ſi pater contradixerit ꝗcito ſciuit alias contra: vt dicta de cre.ex literis.xxij. queſtione.v. pueri.xxxij. queſtione. ij.mulier.tale ſacramentum ſcilicet quod caret iudicio.i.diſcretione temerarium dicitur:et ideo non ſeruandū:vt.J.eodē ſicut. ¶ Et iuſtitia vt ſcilicet id qḋ iuratur ſit iuſtum ⁊ licitum ⁊ honeſtum:alias periuriū erit ⁊ temerarium iuramentum.et ideo nō ſeruandū vt ſi ego iurem ꝙ nō loquar patri vel matri vel fratri vel vxori vel filijs vel quod ipſos exheredabo:qḋ nō licet etiam ſub pretextu cōferendi bona eccleſie. nam qui hoc facere vult querat alium non auguſtinum.xvij.q.vlti.c. vlti.xiij.qō.ij. ſi quis.J.eo.cum quidam.⁊.c.quintauallis. Itē ſi duo iuramēta cōtraria fiant vnū poſt reliquū ſi primū ſit licitum ſcḋm non tenet.J.eo.veniens.in fi.intellecto.et.c. eam te.J.de ſpon.ſicut ex literis §. penult.ꝗuis teneat matrimonium contra iuramentū ꝯtractum:vt.J.e.c.§.j. Sed ſi primū ſit iniuſtum non eſt ſeruandū ſed vltimū tm̄:vt.J.eo.tua nos. et ad hoc.J.eo. ſi diligenti. ⁊ in hoc ſcȝ in illicito non peccat contraueniendo ſed peccauit iurando:vt.J.e. quanto.et.c.ad noſtram.ij. ⁊.xxij.q.iiij.qui ſacramento. ¶ Qḋ ſi quis incaute iurauerit vel ocioſa leuitate: veniale peccatū videtur.vt xxv.diſt.§.aīs. ¶ Dicit tamen Augu. narrando.viij. genera mendaciorū. qḋ primum genus maximū et capitale eſt et lōge fugiendū:qḋ ſcȝ fit in doctrina religionis: vtputa ſi quis xp̄m negauerit vel aliquē articulū fidei catholice: qui.xij. vel.xiij.ſunt principales.vt no. Ṡ.de ſumma trinita.⁊ fide catho.§.quot et qui ſunt articuli. ¶ Secundū vt aliquem ledat iniuſte ſcilicet detrahendo fame alicuius vel dicendo falſitatem vel veritatem occultādo.Ṡ.de teſti. teſtimonium infra de crimi. falſi.c.j.quod tale eſt nulli proſit ſed obſit alicui. ¶ Tertium quod prodeſt

a ¶ Quid ſit iuramētū. adde tex.I c.quātūlibet.xlvij. di.gl.ſumme.xxij.q. j.doc.I rubri.eo.tit. bal.in repe.l.ij.ff.de iureiur.

aliis ita vt alteri obſit q̃uis nõ ad immunditiam corporalem obſit vt falſus teſtis in ciuilibus. ¶ Quartum ſola mentiẽdi fallendiq̃ libidine: quod mirum mendacium eſt: vt ſi quis dicat ſolem cum cecidit ⁊ ſtellas in mari mergi. ¶ Quintũ quod fit placendi cupiditate de ſuaui eloquio. ¶ Sextum q̄ nulli obeſt et prodeſt alicui vt ſi quis iniuſte velit tibi auferre res tuas: ego qui ipſas ſcio interrogatus dico me neſcire: quod vocãt legiſte bonũ dolum. ¶ Septimum vt precedens vt ſi quis te interficere velit et ego celo te. ¶ Octauum quod nulli obeſt prodeſt tamẽ ad hoc autem vt ab immunditia corporali aliquez tueaꝛ vt ſi vis cõcumbere cuz muliere ſoluta ⁊ ego dico quod tibi caueas. quia eſt coniugata. qđ faciendũ non eſt nam in bonis caſtitas animi pudicitie corporis prefertur: et in malis que ipſi facimus eo q̄ fieri ſinimus tibi damnabile eſt. verum in his generib⁹ tanto minus peccat quis cum mentitur: q̃to a primo recedit. xxij. q. ij. primum. ¶ Poteſt dici qđ prima. v. ſunt mortalia: ſed ſequentia venialia: vel omnia mortalia perfectis. ¶ Mendacium etiam iocoſum pernitioſum non eſt. ſcilicet in perfectis: vt hec probantur. xxij. qõ. ij. primum. ⁊ c. ne quis. ⁊ intelligas illum perfectũ qui ſi moreretur ſtatim ad eternam patriam conuolaret ſcđm Ioan. ⁊ hug. vel dic vt de hoc. plenius no. j. de peni. §. que interrogationes. ſub. §. dixiſti vnq̃ mendacium. ¶ Si aliquod predictorum trium comitum iuramento deficiat: periuriũ erit vt dixi ⁊ pbaꝛ. xxij. q. ij. ad aduertendum. alias valet: ſed nõ de leui iurandũ eſt: quia non debet quẽq̃ propria volũtas ad iurãdum adducere. ſed neceſſitas importuna vel opportuna: vt infra eo. ⁊ ſi xp̃s. §. iacobus. hec autẽ opportunitas: ſeu importunitas his ver. cõprehẽditur. ¶ par. xij. qõne. ij. omneq̃. ſ. de iudi nouit. ¶ Et fama. ij. qõne. v. presbyter ſi a plebe. j. de pur. ca. per totum. ¶ Fides vt. j. q. vij. quotiens. et. j. de here. excõmunicamus. de conſecra. diſt. ij. ego berengarius. ¶ Reuerentia. j. eo. nullus. ⁊ c. ego. ⁊ not. ſ. de maio. ⁊ obe. §. ſub qua forma. ¶ Cautio dãni. ij. q. j. in primis. ſ. qđ me. cau. c. fi. ¶ Defectus veri ubi poſſunt iura caueri: alias magna ⁊ accidit. xxviij. di. de ſiracuſane. ⁊ qđ no. ſ. de teſti. §. quid debent iurare. ⁊ de fide ⁊ obe. ⁊ veritate habes. ſ. de ele. ſignificaſti. vbi hoc no. ¶ Ergo iuramentũ phibeꝛ: non ideo q̄ malum ſit: ſed pter ſequelã periurij: que ex cõplerũq̃ pcedit: ſic phibeꝛ vinũ non qđ malũ ſit: ſed q̄ luxuria que inde puenit mala eſt: vt j. eo. ⁊ ſi xp̃s. §. quedam etenim.

3 a Quot ſunt† ſpecies [a] iuramenti. Due ſcz aſſertoriũ qđ et multas ſpẽs habet. et de hoc dic vt not. j. eo. §. ſub. §. nunc redeundũ. nã aſſertoriũ aliud eſt de calũnia: aliud de veritate dicenda: quod dic vt not. infra de iura. calũ. §. quando preſtandũ eſt. verſicu. ſed nunquid danda eſt. Et promiſſoriũ: vt ſi reus promittat per ſacramentum de iudicio ſiſti. aut actor iuret ſe litem executurum: vt C. de epiſ. ⁊ cle. auc. generaliter. aut ſi quid aliud promittaꝛ quodcũq̃ ſit illud. Habet autẽ iuramentũ iſtud cõditiones tacitas vt faciã hoc. ¶ Si maiori. i. pape placuerit: q̄ in omni iuramento: ſcz promiſſorio autoritas pape [b] ſiue ſuperioris intelligiꝛ excepta: vt. j. eo. venientes. §. j. ad fi. et ar. ff. ad munici. imperatores. vbi princeps fecit grãm iuſiurãdi cuidã q̄ iurauerat ſe non recepturũ honorẽ: nã ⁊ pretor remittit aliq̃ñ iuſiurandũ. ff. de cõdi. inſti. q̃ ſub cõdi. ⁊ fi. j. et §. vl. ⁊ l. quidã. ⁊ in omni fidelitate impator ſpecialr eſt excipiẽdus: vt in conſti Fed. imperialẽ. i fi. ¶ Sed illud facit ɔtra: q̄ dat intelligere q̄ niſi ſpecialiter excipiatur non vr̃ excepta: ſed pro hac via eſt. ſ. de reſcrip. conſtitutus. ¶ De papa vero nõ eſt dubiũ quin eius autoritas videatur excepta: vt. xxv. q. j. §. vlti. ver. ipi nãq̃. ſ. de reſcrip. ɔſtitutus. et de elec. ſignificaſti. vñ ex cã põt remittere vel relaxare ad tps: vel in perpetuũ iuramẽtũ. j. e. ſi vero. ⁊ c. verũ. ⁊ c. cã te. nã ⁊ ipe abſoluit fideles a iuramẽto q̃diu dñs eſt excõicat⁹: vt. xv. q. vj. alius. et duobus. c. ſe. j. de here. c. vlti. ⁊ de penis. c. vlti. ⁊ hec idẽ vult ɔſtitutio feudoꝝ que eq̃parabat bãnitũ a rege excõicato: ⁊ dicit q̄ q̃diu durat bannũ regis: vel excõicatio nõ teneꝛ dño vaſallus: vt in conſtitu. feu. de pace tenenda. §. domino guerrã. ¶ Itẽ p hac via facit qđ not. ſ. de poſtulando. §. fi. ver. ſed nunquid poteſt cogi bene-

a ¶ Quot ſũt ſpẽs. adde gloſſ. ff. de iureiur. l. ſu p rn. laudi. in cle. romani. in §. ſeo. ti.

b ¶ Autoritas pape. adde gl. in c. ɔſtitut⁹. de reſcrip. gl in. c. de forma. xxij q. vlt. glo. in c. que ɔ mores. v. iij. diſt. et l. l. fi. qui ſatiſ. cog.

ficiatᵒ.et ſe. ¶ Itē ſubauditur ſi deo placuerit ſi deus dederit.xxij.q.ij.beatus.§.j. ¶ Item ſi res in eodem ſtatu permanſerit: naʒ ſi tibi ſane mentis iurauerim cultellū reddere qñcunqȝ peteres furore adueniente non debeo ipſum tibi reddere:ne teipm̄ vel alium interficias.xxij.q.ij.ne quis.ar.ff.de ſol.cū quis.

a ¶ Item ſubauditur ſi mihi fidē ſeruaueris.[a] non ſeruāti eñ fidē nō eſt fides ſeruanda. iō iuramentū illum nō ligat qui pſtitit:dum is cui preſtitū ſtatuerat ſeruare negligit qđ pmiſit:vt.j.co.peruenit.⁊.c.ſicut.⁊.j.§.iuramētum.⁊ de ſimonia dilectus filius.j.de penis.conſtitutus.⁊ de cenſibus.cū olim.C.de pactis.cum pponas.⁊ de tranſa.cuʒ pponas. Ideo ſi mulier ꝯ fidē ſponſaliorū vel matrimonij venerit licet iurauerim ipſam ſemper tenere pro vxore:vel ipſam ducere nō obſtāte iuramento poſſum venire ꝯ vt.j.co.quēadmodum ¶ Item ſi iuro tibi pecuniā reddere ad certum tempus ſpe numerationis future ſubauditur ſi.pecuniam numeraueris: vt.C.de non nu.pecu.indubitati. ¶ Item ſi iuro aliud tibi ſoluere vſqȝ ad certū tempus vel ad certam diē:ſubauditur niſi iudex contra precipiat.j.de cenſi.ſignificauit.⁊.ff.qui ſatiſd.cog.l.vlt.nam ius ſuperioris ſemp vr̄ exceptū.j.e.venientes.§.j.ad fi. Item ſi iuro tibi dare dotē:ſubauditur ſi nuptie ſecute fuerit.vt.ff.d iure do.ſtipulationē. ¶ Itē ſi iuro tibi tāqȝ regi vl' epō te depoſito vl' deportato.obligatus non remaneo. Itē vr̄ ſi iuras mihi tāqȝ epō ſoluere pecuniā pᵒ depoſitionē nō remanes obligatᵛ:qđ credo verū ſi i vtilitatē eccl'ie pecunia verſa fuerit: vt no.j.de ſolu.§.vlti.ſub rub.de ceſſione bo.ver.illud in ſumma.et de fideiuſ.§.⁊ quis.ad hoc.s.xv. Item ſi res.et.s.de cle.venerabilem.in fi.xv.q.j.alius. ¶ Item ſi iuro ſtare mādatis tuis pro offenſa tibi vel tuis facta ſubauditur:niſi immoderatum quid precipias: iniuſtum illicitum impoſſibile vel inhoneſtum:qr talibus parendum non eſt:vt not.s.de maio.et obe.§.et in quibus.vnde ſi precipias tale qđ quod iuraturus non fuiſſem: ſi mandatum tale ſciuiſſem non videor obligatus vt.j.eodem.veniens.et.c.quintauallis.ff.de oper.liber.ſi libertus.ff.de ritu nupt.ſi filius.et.l.quicqȝ.ff.de inſtitu.actio.ſed et ſi pupillus.§.de quo palam.ver.literis.in auten.quomodo opor.epi.§.igitur ordinandus epiſcopus.coll'.j.quia in generali ſermone ⁊c.vt.C.que res pig.ob.poſ.l.j.et.ff.de pig.obligatione.ff.de pac.tres.fratres.⁊ de trāſac.cū aquiliana.et.l.qui cum tutoribus.in fin.redigetur ergo ad arbitrium boni viri:vt.ff.pro ſocio.ſi ſocietatem.§.arbitrorum.et no.s.de arbi.§.quid ſit arbitriū.ver.ideo dicit.et precedem. Sed ꝯ.j.co.quēadmodū.§.illud aūt.vbi iurauit gñaliter:ſʒ intellige pmiſſa clauſula ſpeciali:vt no.s.de reſcrip.ſedes.et not.j.de commoda.§.⁊ inquantum.ver.tenetur.vel illud qñ apparet q̄ hoc intellexit iurans.alias ꝯcordaret iuri cōi ex preſumptione:vt.j.co.quintauallis.veniens.venientes.ad noſtrā.iij.eam te.petitio. ¶ Item ſi facultas ſe obtulerit:alias nō imputabitur:vt.j.co.querelam.⁊.c.breui.et de pig.ſignificāte.xxij.q.ij.beatus.neceſſitas ergo vel ipoſſibilitas excuſat hoiem: ideo nō vr̄ deieraſſe q̄ ex cōceſſa cā deſerit iuramentū: vt.ff.q̄ ſatiſd.cog.l.vlti.xxij.q.ij.faciat hō.j.de fur.ſi quis per neceſſitatē.⁊ no.j.de obſer.ieiu.§.qñ ieiunandū.ver.et cū neceſſitas. ¶ Sed ſi voluntarie veniat ꝯ: tūc ei imputatur.s.de cōſti.cum.M.fer.ver.cū pſumatur ſoluendo q̄ iurauit denarium ad certum terminum reddere.ff.de priui.cre.ſi creditores.in fi.conſulo ei vt ante diem veniēs coram iudice cedat bonis.j.de ſol.odoardus. ¶ Quid ergo ſi qs iurauerit tenere oſtagia: nec hʒ in loco qđ comedat vel vñ ſoluat.certe inopia excuſata vr̄.ar.in ſuperioribᵒ iuribᵒ allegatis in ver.Itē ſi facultas ⁊.ff.mā.ſi pcuratorē.§.ſi ignorātes.ver.qđ tñ ſi pauptas.j.de ſent.excō.q̄ de his.ibi:i mortis picu lo vl' pauptate. ¶ Sed ꝯ qr ſi iuramētū nō ſeruat:deierat ⁊ ſic turpiter viuit. qr i mortali peccato. ſʒ nō eſt ignoſcēdū ei q̄ ptextu paupertatis turpē vitam elegit.ff.de ritu nup.palam.§.nō eſt ignoſcēdum.j.de ſimo.qm̄ ſimoniaca.circa pn.ibi paupertatis ptextu.⁊ arg.op.j.de ſent.excō.ea noſcitur.§.alios aūt ſiue paupes ⁊c. Itē aut erat ſoluēdo tpe pmiſſionis: ⁊ tunc non vr̄ qđ habeat aliquam excuſationē:ſed querat victū manibus.ar.xcj.diſt.clericus victum.vel oſtiatim vadat.ar.j.de ſen.excom.cum

c ¶ Fidē ſeruaueris. Adde tex.in.c.innocens.xxij.q.iiij.glo.i c.inter verba.xj.q.iij.gl.in.c.qđ deo pari.xxxiiij.q.v gl.⁊ Bal.i l.vt reſpō.C.de trāſact.

ſ tionis. ¶ Et no. q licet quilibet vaſallus de nouo veniens debeat iurare dño ſuo: vt. j. e. ego. ⁊ c. nullus. ex quo tñ ſemel iurauit dño ⁊ ſucceſſoribus nõ cogetur ſucceſſori pſtare iuramentum: qꝛ ſufficit q ſemel iurauit vt. j. eo. veritatis. ſed cõtra. xxij. q. ij. ſepe. ⁊ in cõſti. feu. imperialem. §. preterea. ¶ Dicunt qdã q poteſt iurare ſi velit: vt in Jnſis. ¶ Sꝫ nõ cogit: vt dicit decre. veritatis. iſta ſolutio nulla eſt cum conſtitutio feudoꝝ priuet vaſallum a feudo niſi infra anñ ⁊ mẽſem vel. j. anñ et diem poſt mortẽ ei cui ſucceſſit inueſtituram petierit a dño fidelitatẽ pollicẽdo. ẽ imponitur neceſſitas ſi feudum retinere velit. ¶ Dic ergo q decre. veritatis intelligẽda ẽ in perſonis clericoꝝ. ⁊ q hic dicit heredes. expone. i. ſucceſſores. j. de ſol. c. j. Jnia vero loquũtur in libertis eccleſie: ⁊ laicis vaſallis. ¶ Clerici ergo non coguntur iurare: niſi ſemel ⁊ eſt idem: qꝛ ſi iurauerit cleric: ſiue nõ nihilomin aſtrict remãet epo infra cui dioceſim conſiſtit. j. de preſcri. cũ non liceat. et de reli. do. de xenodochijs. xvj. q. vij. oẽs baſilice ⁊ viij. q. ij. monaſteria. Sed nõ eoipſo q laic miles vel libert aliquis eſt infra dio. alicuius vaſallus vel libertus eccleſie cõprobat: ⁊ ſic propter mutationes dñorum ⁊ prelatorum poſſent dñi vel eccleſie amittere ius ſuũ ar. ẽ. de reſtitu. ſpo. ſepe ⁊ hoc probat decre. xij. q. ij. longinquitate. alias ſepe: vt ⁊ patet in his que no. j. de preſcri. ſub rub. de preſcr. rerum immo. §. que exigant. ſub. §. quartum ver. ſed qre nõ tenet. ¶ Uel põt intelligi conſtitutio feu. quãdo iuramentũ fidelitatis nõ fuit factum dño ⁊ ſucceſſoribus: ſed nec conſuetudo eſt inter laicos quod hoc fiat. ſi tñ fiet poteſt dici q qui ſemel iurauit: non coget iterum iurare: ſi apparet de primo iuramento, ſed tñ coget recognoſcere ⁊ fidelitatem ſine ſacramento renouare. arg. in decre. veritatis. ⁊ ẽ. de reſti. ſpo. pterea. ⁊ infra eo. et ſi xpo. §. iacobus. ⁊ ẽm hoc ſufficit ſemel preſtare iuſm fidelitatis ſicut ⁊ in cauſis ſufficit q ſemel iuret de calũ. vt no. ẽ. de iura. calum. §. qñ preſtandum eſt. ¶ Sed ⁊ ſi ſemel fregit fidem in reconciliatione iterum iurabit ⁊ etiã forti ⁊ ſufficientius cauebit put poterit. ar. j. q. vij. quoties. ⁊ ẽ. de pſum. lraſ. §. fi. ⁊ de maio. ⁊ obe. cum in eccleſijs. ⁊. j. de app. qõni. ¶ Quicquid tamẽ dicat decre. de facto tñ obtinet qđ ſucceſſoribus iuratur.

¶ Quod. nã rõne rei ſup qua iuratur illicitũ eſt aliqñ iuſm. vt patet. ẽ. e. §. quot comites ver. ⁊ in iuſtitia. ⁊ ver. et in veritate. nã ſi ſupre turpi vel iniuſta, vel illicita interuenerit iuſm non valet. vt ar. ẽ. de pac. ca. vlti. et eſt ratio: qꝛ non eſt vinculum iniquitatis. j. eođ quanto. xxij. q. iiij. inter cetera. ergo in malis promiſſis reſcinde fidem. xxij. q. iiij. in malis ⁊ ſic non valet iuramentũ preſtitum q in notorijs ſeruetur per oĩa ordo iuris: qꝛ poſſet contingere q remanerent maleficia impunita. vt. j. eo. ad noſtram. iij. c. quẽadmodũ. §. illud. Nec valet ſi maritus iuret nõ habitare cum vxore vel econtra: niſi ambo vellent cõtinentiam profiteri. vt. j. e. tua nos. ¶ Nec valet in detrimentuꝫ eccleſie. j. e. ſicut noſtris. j. de his que fi. a ma. par. ca. c. j. ¶ Nec valet ſi fiat in detrimentum vel diminutioneꝫ regni vt ſi rex in coronatione iuret nihil alienare in regni preiudicium: ⁊ poſtea faciat immoderatas alienationes in detrimentuꝫ regni non obſtante iuramento ſcđo cõtrario pmo poterit qđ alienatũ eſt repetere: vt. j. e. intellecto. ⁊ adde qđ no. ẽ. eo. §. quot comites. iteꝫ ſi duo iuramenta. Quiſquis ergo iuramẽto ſe firmauerit aliud facturũ: quo ſecuto corporalis ſalus vel ſpũalis admittitur, vel ſine quo vtraq ſalus: vel altera reparari vel conſeruari non poſſit fidem ſeruare prohibetur et habes multa exempla. xxij. q. iiij. §. vlt. ⁊. iuramentũ itaq multiplicetur. alias ſi tale eſt q ſeruari põt ſine detrimento ſalutis eterne ſeruandum eſt: vt ſi quis a parentibus coactus: vel etiam voluntarius iuret q nunq intrabit relig. qꝛ ⁊ ſi nunq clericatus tonſuram vel religionis veſtem ſuſcipiat: nõ tñ min ſalutẽ promereri põt: vt. xxij. q. ij. §. vlt. ver. ex modo iurãdi. ⁊ eſt dictũ beati ambroſij. hꝫ tñ conditionẽ: qꝛ in preiudicium ſuperioris non tenet. vt not. j. de conuer. coniug. §. fi. ver. ſed quid ſi marit. ⁊ ver. ſolutio ⁊ ſeque.

¶ Si quis igitur iurauerit rem ſuã tradere metu coactus tenet mero iur iuſm: cũ poſſit ſeruari ſine detrimento ſalutis eterne. vt. j. e. ſi vero. xxij. q. iiij. ſi aliquid. nam et pactuꝫ nudum ⁊ ſimplex ſeruandum eſt: niſi detrimẽtum ſalutis eterne immineat vt no. ẽ. de pac. §. quis ſit effectus. ⁊ dũmodo non ſit in dãnum alterius: quis in dãnum ſit paciſcẽtis j. eo. cum contingat. ſed contra. j. cod. debitores. vbi pactum ſimplex de ſoluendis vſuris non ſeruatur. ⁊ tamen iuramentuꝫ ſeruatur dic q ibi non ſeruatur iuramentuꝫ iuris auctoritate ſicut nec pactum: vt. j. eo. c. j. ẽꝫ Hoſ. ¶ Tu dic vt. j. nam ſeruandum eſt iuramentum, ſed tñ papa abſoluere poteſt: cuius auctoritas excepta eſt: vt not. ẽ. eo. §. quot ſpẽs verſi. habet autem. et ad eum pertinet interpretatio ⁊ declaratio: vt patet. j. eo. quanto. et. c. ad noſtram. iij. ⁊ c. petitio. ¶ Aliqui tamen diſ. inter promiſſoria ⁊ aſſertoria iuramenta: vt in promiſſorijs metus vel coactio conditionalis excuſet in aſſertorijs nõ: quia potius debemus omnia mala ſuſtinere ⁊c. xxij. q. ij. ita ne. xj. q. iij. quatuor. ⁊. c. qđq

a ¶ Papa et a iuro. adde de ptãte pape ſup iuro. vide gl. i. c. autoritatez. xv. q. vj. car. in cl. j. ad fi. de iurſu. ſpe. ti. de lega. in §. nunc oſtendendū ꝯſic. xxiiij. car. ſcti ſix ti. i tract. de ptãte pape qō. xxxviij. alexan. de imo. cõſili. xxxviij. in ci. viſa petitione antonij. in. iij vol. idẽ alexan. ꝯſil. xxxix. inci. viſo ſtatuto. i. iiij. volumi.

et. c. nolite. promiſſoria ſe habent ad dãdum vel non faciendum. vel non aſſertoria ad verū vel falſum/ ⁊ maxime circa fidem ſm Goffre. ¶ Tu dic q̄ ſi quis per metum rem ſuaz tradat. ⁊ iurat non repetere tenet mero iure. ſi quis ergo in hoc caſu venit contra iuſiu ſuum repellitur. ⁊ ſic intellige q̄ nullus dz venire ꝯ ꝓpriū iuramẽtum/ licet illicitum ſit: niſi abſolutionez a dño papa meruerit: vt ſupra. de elec. venerabilẽ §. pe. ver. idem etiam. intelligitur enim quando illicitum eſt. ſed ibi priuata vtilitas vertit. naz ⁊ ſi iuro vſuras ſoluere inſtante die ⁊ adueniente cogendus ſum dño reddere iuramẽtum. vt ſ. c. debitores. ſed pẽdẽte die vel conditione poſſuz implorare officium iudicis: vt cogat vſurarium ad relaxanduz iuramẽtum per cen. ec. vt. ſ. eo. ca. j. ⁊ de vſuris. tua nos. qui ſi vult potius excõicationem tolerare q̄ relaxare iuramẽtum per tpalem ptãtem puniri põt cõtumacia nimia exigente: cū eccleſia nõ habeat plus qđ faciat: vt. ſ. de cle. excõ. minis. c. ij. ⁊. de iudi. cū non ab homine. q̃ ipſum forte velut hereticū cõdẽnabit. xj. q. iij. ruſus. ⁊. c. qſquis. ſ. de hereti. excõicamus. §. j. ⁊. ij. et de penis. c. vlt. vel ſicut quorundam locorum ꝯſuetudo obtinet capiebat ad mãdatum ordinarij ſicut eſt in anglia: vel quolibet menſe ſoluet certam pecunie quantitatem. ſicut eſt in francia: ⁊ ſpecialr in partibus tholoſanis. ſed nihilominus adueniente die ſoluere debeo/ niſi a papa vl alio autoritate pape fuerim interi abſolutus. ¶ Et hoc notandū q̄ is cui iuramentuz facio me poteſt abſoluere vel prolongare quod de facili non concederent aliqui: ſed expreſſum ẽ infra eo. ca. primo. et capit. ſicut. et infra. ¶ Et prodeſt hoc notare ad hoc vt ſi iuraui alicui tenere obſtagia poſſit me prolongare vel penitus relaxare. ¶ T. tamen aliter intellexit cõtrarietatem ſupradictam. ſ. q̄ debitor cogit dño reddere iuramentum. vt. ſ. eo. debitores. ſ. ſi non petat abſolui. vt infra. c. j. ⁊ de vſuris tua. ſed non video qualiter vitet periurium de inſtante niſi per papam vel vſurariū fuerit abſolutus. vel niſi epiſcopus exigente cõtumacia vſurarij excõmunicati in penã cõtumacie relaxauerit iuramentum ſm ea q̄ not. ſ. de ſenten. excõ. §. quis ſit eius effectus et §. ⁊ que ſit pena participantium. ſub. §. qđ ſi tenor ſacramenti. ver. tu teneas. ⁊ ſm hoc poteſt intelligi ſententia. T. ſupra notata. ¶ Sed et q̄uis ſoluam metu periurij nihilominus repeto ſolutum: vt dicunt dicte decre. niſi iuraſſem nullam queſtionẽ inde me moturum vbi eccleſia ex officio ſuo procedet et mihi reſtitui faciet. vt. ſ. c. ad noſtraz. ij. qđ intelligo niſi iurauerim non recipere ſupra quod me. cã. ad audientiam. tunc enim niſi p papaz abſoluatur erit forte talis vſura pauperibus eroganda. ſic quando neſcitur vbi ſit is a quo extorta fuit. vt no. ſ. de vſuris ſupra que pena. verſi. eſt autem vſura. ¶ Si vero ſimpliciter vſuras ſoluere promittaz ſine iuramento ſoluere teneor nec per aliquez cogar. ſ. eo. debitores. reſpon. j. fructus autẽ deductis ſumptibus computantur in ſortẽ. vt ſ. eo. ad noſtram. j. ſuper quo ſi expedire videtur. vt quia forte non conſtat de quantitate/ licet non conſtet de obligatione iuramentum de veritate dicẽda a partibus exigi poteſt. vt. ſ. eo. ex literis.

6 ¶ Papa† etiam a iuramento[a] per vim vel
a metum extorto de rebus non repetendis abſoluit. vt. ſ. eo. verum. que eſt celeſtini ſequẽtis Gelaſiū Greg. ⁊ Urbanū. xv. q. vj. alius nos ſanctorum iuratos. qđ qualiter intelligatur dic vt not. ſ. qđ me. cauſa. § qualiter retractetur. ſub. § in hac autem retractione. ſm hoc intellige. ſ. eo. c. ij. et qđ dicit nullis vinculis iuramenti ſuper hoc poſſe conſtringi: ſubaudi: quin ipſum abſoluere poſſimus. ſ. nos papa. ⁊ ideo ſequitur quem tn̄ ⁊c. ſm. G. naſo. ⁊ hoc verū ſi res erant proprie epi. ſ. patrimoniales. ¶ Sed ſi intelligas rebus ſuis. i. eccleſiaſticis, tunc nihil ſubaudias. ſed q̄ dicit abſoluimus ſubaudi. ad cautelam. et ſic intellexerunt Ber. ⁊. T. ſed non dic. Guli. nā vi tamen cum predicta diſtinctione eſt vterq̄ intellectus verus/ quia volenti repetere rem eccleſie alienatã non obeſt iuramentum etiam voluntarie preſtitum: multominus violentum. xxxv. q. ix. quod quis commiſit. xij. q. ij. ſine except. infra de reb. eccleſi. non alie. ſi quis preſbyterorum. ¶ Nedum iuramentū ſuper vſuris non repetendis ſeruandum eſt. imo et ſi mulier iurauerit dotalem rem alienatam non repetere ſeruandum eſt: q̄a tale

eſt qđ ſeruari poteſt ſine interitu ſalutꝫ eter ne ⁊ mulieri tantum obeſt iuramentuꝫ: nec habebit papam in autorem periurij. vt.j.e. cum contingat. ¶ Idem in adulto alienāte rem ſuam ⁊ iuramēto firmāte.vt.C. ſi aduerſus ven.l.j.in conſti.feu.hac edictali.§ ſacrã. nam per illum per quem periuria puniunt non debet via periurijs aperiri.vt.j.de accuſa.qualiter.j.C.de indi.vidui tol.l.ij.inſti..vibo.ra.§.ſed nedum talia. ¶ Sed contra quia alienatio rei dotalis nulla eſt quantuncūq; conſentiat mulier prohibente lege.ff.de fun. dota.lex iul.C.de rei vxo.act.l.j.§ vlti. inſtit. quib.ali.licet vel non in princ.ergo nō valet iuramentuꝫ:qꝛ qđ contra leges fit per leges diſſolui meretur.C.de legi.non dubiū.x. diſt. vides ſupra de teſti.in nomine dñi.in fi.⁊ ſic iuramentū non tenet.ff.de lega.j.ſi quis inqlinos in fi.⁊ de iure pa.adigere.§.vlt.qꝛ quoties peccatum a iure cōi remotuꝫ eſt: nec iuramentum ſuper hoc additum ſeu adiectuꝫ ſeruandum eſt.vt.ff.de.pac.iuris gen.§.ſed ⁊ ſi quis paciſcatur alias incipit.item ſi quis. ver.gñaliter.j.eo.ad noſtram.ij. ¶ Item iuramentum hoc eſt contra ius publicū. ergo non eſt ſeruandum vt.s.de ſo.compe. ſi diligenti.publice enim intereſt ne mulieres remaneant indotate:vt ciuitas liberis repleatur.vt.ff.ſol.mat.l.j.ad hoc dixit Io.ꝙ tunc obeſt iuramentum mulieri qñ maritus habet in bonis vñ ſibi conſulere poſſit nō alias vt.C.ad vell.ſiue a me. j.de cōtrahen. empt. peruenit.Quãuis autem iuramentuꝫ ſeruãdum non eſſet de ſui natura.i.reſpectu principalis qđ non tenuit. quia magis attendit acceſſorium:ſicut ⁊ in promiſſione vſuraruꝫ ſeruatur.vt dixi.s.ver.⁊ hoc notandum.⁊ ſe. ⁊ adde qđ not.j.qui fil.ſint legi.§.qualiter ⁊ a quo.ver.tamen ratione naturali.⁊ ſeq naꝫ ⁊ iuri publico renunciare poſſum quatenus tangit priuatam vtilitatem.ff.de pac.ſi vnus §.pac.⁊.§.illud. ¶ Dicunt etiam ꝙ hec prohibitio non eſt perpetua: cum ſcđo conſenſu interueniente firmetur:vt dicit autēt.ſiue a me.⁊ ſatis plus debet operari iuramentū cū promiſſione ꝙ due promiſſiones ſine iur̃o. res enim dotalis nō perpetuo dotalis remanet:⁊ ideo ratio publice vtilitatis quã s allegaui non eſt ſemper durabilis:qꝛ ſic ſequeretur quod nec ſoluta alienare poſſet nã publice intereſt vt habeat mulier de quo dotetur ⁊ forte non habebit ſi alienet: qꝛ expendet pecuniam:ſed contraria intelligūtur de his que habent perpetuã cãm prohibitiōis et accedit infra de pig.ſignificante.⁊ vide in ſumma.§.que res obligari poſſunt. ¶ Ego ſic intelligo decre.cum contingat.ꝙ dicit ſeruare debent.ſubaudi mulieres: quia ꝓpria temeritate non debent venire contra ſed tamen papa eas proprio motu reſtituet: ſi inuenerit iuramentum vi vel dolo preſtitum: et ideo ſequitur,ſine vi ⁊ dolo ⁊c. ⁊ eodē modo.loquitur autenti. ſacrameta puberum. ¶ Sed cum metus vel dolus qualitate facti non probetur qualiter conſtabit de hoc.vt.C. de tranſac.interpoſitas.i fi.ex perſpicuis iudicijs probabitur conſiderata qualitate perſonarum nam ſi mulier quedam virago ſit ſicut multe inueniuntur que etiam maritos verberarent ſi auderent loqui non preſumitur coacta;quia non poteſt quis habere poteſtatem coacti ⁊ cogentis. ff.ad trebel.ille a quo.§.tempeſtiuum.nec eſt veriſimile cōpulſam in vrbe.ſ.in platea publica vel corã iudice.ff.quod me.cau.non eſt veriſimile ¶ Si vero debilis nature erat maritus dure ceruicis ⁊ faciei ferocis: attendat iudex vtrum exigente neceſſitate que in veritate vrgeret: alienata ſit res dotalis.⁊ tunc bene eſt.arg.j. de contrahen empt.⁊ ven.peruenit.⁊ not.in ſum.vel an hoc contigerit vitio prodigalitatis mariti.⁊ tunc redditur ſuſpecta alienatio.vt ſupra de conſue.ex parte. ¶ Item attēdat an ex pte creditoris fuerit adhibita cautela iuramenti: quod tunc vir in talibus preſumitur voluntate ſpontanea preſtare:vt.s. de renunc.ſuper hoc.⁊ de reſti. ſpo. ſollicite. quia nec diligens paterfami.libenter iactat pecuniam:vel renunciat maiori beneficio ꝓ minori.ff.de proba.cū de indebito.s.titul.ꝓxi.quod non eſt veriſimile. j.de cle non reſi. c.j.⁊ ſic contra creditorem preſumendū videtur.ar.ff.ad vell.ꝗuis.§ ſi mulier.⁊.§ interdum.⁊.§.ſi cum eſſem.⁊.l.ſi mulier.§ pen. C. ad vell.ſi ſciens.⁊.l.cum ad eas. ¶ Itē probabit mulier minas mariti: ⁊ forte verbera: vel quia extrahebat cultellum ſuper eam.j. de ſponſ.veniens.⁊ de dſpō.impu. ex literis. ¶ His omnibus concurrentibus mulier abſolutioneꝫ poterit impetrare:ſic nō ob.qđ.s. dixi dolum non probari qualitate facti: ſubaudiendum em̃ eſt verum eſt ſola.vt.C.de reſcin.ven.l.iiij ſed cum alijs indicijs probat, vt no.ſupra de proba.§.⁊ quot ſunt ſpēs.xſ. iij. ¶ Quid ſi maritus ſuaui eloquio ⁊ blando ſermone inducit mulierem ad conſentiēdum:⁊ quidē veꝫ cōſenſus.ar.C.ſi qs aliquē teſta.phi.l.vlt.ar.ꝯ.ff.de dona.inter vi.⁊ vx. l.iij.ſed intelligo qñ non interuenit iur̃m. ¶ Quid ſi mulier ducta corã iudice vt iuret veniat ad aurem iudicis:et dicat ſibi quod inuita cōſentit ⁊ iurat: non debet hoc iudex ſuſtinere:ſed ſi ſuſtinuerit preſumptio eſt ꝓ muliere.ar.ſupra quod me.cau. c.j.infra de app.ſi iuſtus metus. ¶ Quid in dubio videt tenendum iur̃m: quia in dubijs tutiorē viã

eligere debem⁹.j.de ſpõ.iuuenis.⁊ de homi. ad audientiã.ſignificaſti.et de ele. excõ.miniſ. illud.§.ij. ¶ Sed cõtra qꝛ in dubijs ꝓ matrimonio ⁊ ꝓ dote iudicare debem⁹.j.de re iudi.c.vlt.ff.de iure do.l ambiguis.⁊ de reg.iu. in ambiguis.arbitrio pape relinquitur quia qđ ipſe voluerit tutius erit nec aliter poterit agere:niſi per ipſum ſit abſoluta: vt no.ş.co. ſub.§.qđ.verſi. ſi quis igitur iurauerit. et ſe. ¶ Conciliũ gñale mulierũ ⁊ parentum eorũdem vł hoc vt qñ mulier tradetur in matrimonium faciant ipſam iurare qđ nunq̃ conſentiat in alienatione rei dotalis:niſi coram iudice cauſa cognita ⁊ ꝓbata.ſ.neceſſitatis inſtantis nõ ficte ſed vere : ſic eñ ſi aliter iuret ⁊ conſentiat nõ valebit:etiam ſi iuramentũ interueniat:cum ſit contrariũ primo licito et honeſto:vt.j.co.eam te.et not.ş. codẽ.§.quot comites.ver.itẽ ſi duo iuramẽta.⁊ iungat qđ ſi vnq̃ cõtrauenerit non valeat:vt.j.de ꝓbẽ. dilecto.§.j. verſic. q̃ꝓq̃. ſub pretextu tñ talis iuramenti videtur quod quilibet poſſit repetere rem alienatam.

¶ Per qđ.nam rõne eius per qđ iuratur cẽſetur illicitum iuramentum:vt ſi iuratur per celum:per terram:vel per hieroſolymã ciuitatem : vel per capillum propriũ vel caput: vel alias creaturas qualeſcũq̃.xxij.qõ.j.cõſidera.⁊.c.clericum.multomin⁹ iurare debes ſi intelligatur de membro non hoĩs ſed dei. nam hic maiorem penã patieris qđ tñ põt fieri duobus modis: vno iurãdo ſeu affirmãdo.alio deteſtãdo ſeu vituperãdo.vt no.j.de maledicis.§. qualiter quodlibet genus. ver. quid ſi iurat per caput.⁊ probatur. xxij.q.j.ſi quis per capillum.⁊ aut.vt nõ luxu.ꝯ naturam.§.vlt.col.vj.nam per nomina improbata iurare non licet.ff. non erit.§. ij. ¶ Quia autem dixi non debere iurari per creaturas vel per membra craturarum:alias illicitum eſt iuramentum:intelligas verum ab initio. prohibetur eñ hoc iſta ratiõe: ne per huius iuramẽtum transferatur honorificentia creatoris ad creaturam.porro ex quo iuratũ eſt perinde habetur ac ſi per deum iuratũ eſſet: nam q̃ iurat in celo iurat in throno dei et in eum q̃ ſedet ſuper eũ.vt.j.c. ⁊ ſi xps.§.lꝫ eñ. xxij.q.j.monet te.⁊.§ ſeq.ſimile eſt ẽt q̃ habetur.ff.eo.non erit.§.j.rñ ſ.multa eñ prohibẽtur que facta tenẽt.j.eo.quẽadmodũ.§.qđ ſit poſt hmõi. ¶ Prohibetur ẽt ne iureł per caput vel per capillum dei ꝓpter quoſdam hereticos qui ex quadã ruſticana ſimplicitate dixerunt deum humana membra habere:⁊ tñ deus ſpũs eſt incorporeus :nec eñ membris diſtinguitur nec corporis mole cenſeł: vt.xxiiij.qõne.ſi. antropomorphice ſic dicti quia deum.i.ſubſtantiam diuinam putabãt hominem.antroppos enim grece latine homo interpretatur.perſona tamen filij ſcꝫ xpi et de⁹ et homo eſt:vt.j.de here.cũ xps. ¶ Iurare etiã per creaturas: vbi a iure ꝑmiſſum eſt non eſt malũ neq̃ illicitum.poſſumus eñ iurare per crucem ſacratam ⁊ non ſacratã. ⁊ in manu epi.xxij.q.v.qui iurat. ¶ Per euãgelium.xxiij.q.j.ſi aliqua. ¶ Per ordinem.j. qõ.vij.quoti. ¶ Per ſalutem principis.ff.co. l.iij.§.vlt.⁊.l.qui per ſalutem ſed hodie non vł qđ ſic iurandum ſit lꝫ antiquis patribus hoc ꝯceſſum fuerit.ar.xij.q.j.§.ſic etiã cũ in libro.ḱ.ſed obijcił q̃ ioſeph.dic vt no.j.poſt. ſub.§.nunc redeundum.§.qualiter iurandũ. ¶ Per altare ſeu reliq̃as.xxij.q.j.habemus. per fidei interpoſitionem.ş.quod me.cau.ad aures.

¶ Per res. ſed nec in ol loquela deterãdum eſt.xxij.q.j. habemus.⁊.q.v.iuramẽti. ¶ Ad quid. qꝛ finis ad quẽ tendił reddit ſacrm̃ illicitum. vt ſi iuret q̃s ideo intelligatur. vij.q. ij.artaldus. ſic hꝫ locum maxima dialecticorum.cuius finis bon⁹ eſt ipſum quoq̃ bonum eſt.⁊ econtra.cuius finis malus ⁊c.

¶ Cur.qꝛ ſi cauſa turpis eſt et iuramentum illicitum . vt ſi iuram⁹ adinuicem delicti alicuius ſocietatem:et tale iuramentũ deferendum eſt.xxij.q.iiij.§.ecce.⁊.ad poſitionem.et ff.de verbo.ſigni.ſi ſtipuler.⁊et.l. generaliter. ş.de pac.c.vlti.ſic non fuit tenendum ſacramentum herodis qđ propter ſaltationem factum fuit.xxij.qõ.iij.vnuſquiſq̃.j.de homi. cum iuramento.ideo coniurationes et cõſpirationes reprobãtur ſm quoſdam ſi occulte ſint:quia tales ſunt indi.illicite.xj. qõ.j. coniurationum conſpirationum. j.de re iud.cũ. J.et. A.ſi vero publice et ſuper re licita tunc licite ſunt.xvj.qõ.vij.ſane.j.q.j.concuſſionis. xxij.q.j.c.j. ſed ſuper re illicita non tenent.xj. qõ.j.ſi qui.⁊.c.ſi clerici.Jo.di.tantum vtrum fiant ſuper re licita vel illicita.de pena iſtoꝝ dic vt. j.§.que pena. et vtrum hoc licite fiat. vide q̃ no.ş.de ſyndico.ſub.§.quid ſocietas. ver.et conſpiratores.et ſeq.⁊. j. eodem.§.que pena.verſi.ſi vero temerarium iuramentum colligatum ſit.⁊ ſequen.

¶ Quomodo:quia ſi ex modo iurandi cenſetur illicitum : vt ſi deficiat aliquis de tribus comitibus:de quib⁹ dixi.ş.§.quot comites. ⁊ ver.ſeq.⁊ not.quod temerarium iuramentum ⁊ ſi inconſulte calore iracundie factum non eſt obſeruandũ: vt dꝛ de dauid qui iurauit occidere nabal.xxij.q.iiij.q̃ dauid. ¶ Itẽ ſi iuraui peccare etiã venialiter nõ debeo adimplere:qꝛ eẽt addere peccatum peccato.co. q.diffinitio.c.ſi quis.non eñ pecco frangẽdo votum incaute:emiſſum :ſed in hoc peccaui:quia temere voui vel iuraui.xxij.qõ.v.

vna incante et iurat id quod q̃iurat non cre
dit eſſe peccatum cum ſit.xxij.q.iiij.tribus.
¶ Quando: tp̃s eſt reddit illicitum iuramẽ
tum:vt ſi iuret diebus dñicis:niſi pro pace ⁊
alijs pijs cauſis:vt.ſ.de fer.c.j.hoc ab initio
nã et ſi iuretur tali tpeſputo iur̃m ſeruãduz.
vt dixi.ſ.eo.ſub.§.per quod.Item ſi quis iu
rauerit dum in captiuitate detinetur eſt illi
citum iur̃m:qꝛ remittenduz eſt.qd̃ dic vt no.
ſ.eo.ſub.§.quid.ver.ſi quis igit̃.et.ſ.qd̃ me.
cau.§.qualiter retractetur.ſub.§.in hac aũt
retractatione.⁊ ver.ſeq. ¶ Sciendũ eſt au
tem ꝙ cum gñalitas obſcuritatem pariat: ſi
aliud gñaliter iuro non videoꝛ cogitaſſe,de
his ſuper quibus ſpecialiter iuraturus non
fuiſſem:nec contra ius.vt.j.eo.veniens quin
tauallis ad noſtram.⁊ dixi.ſ.⁊ not.ſ.eo.§.q̃t
ſpecies:ver.itẽ ſi iuro ſtare.⁊ ſic eſt ar.ꝙ iura
menta interpꝛetanda ſunt ſm intentionem
iurantis.xxij.q.v.humane aures.¶ Sed cõ
tra/qꝛ intentio recipientis attendenda eſt.
xxij.qõ.v.quacunqꝫ arte.⁊.c.ecce.¶ Dic ꝙ ſi
recipiens bonam intentionem habeat:⁊ iuiu
rans malam:qꝛ intendit recipientem decipe
ſit interpꝛetatio ſm intentionem recipiẽtis:
ſi contra ponas:contra iudicabo.deus enim
duplicitatis aſpernatoꝛ:ſimplicem intentio
nem vtriuſqꝫ conſiderat:⁊ ex vtraqꝫ parte ar
tem verboꝛum aſpernatur ⁊ odit.vt.xxij.qõ.
v.qui periurare. ⁊.c.ſeq.ex his omnibus.et
not.j.de ſpon.ex literis.ij. ¶ Dicunt autem
quidam autoꝛitate iſtius littere,ꝙ in dubio
ad cõem intelligentiam verboꝛum recurrẽ=
dum eſt.alij contra illum interpꝛetãtur qui
legem apertius potuit dare.ff.de pac.veteri
bus.ſ.de proba.in pꝛeſentia ad fi.¶ Goffre.
tñ circa hoc talem doctrinam tradidit in ſũ=
ma ſua.qd̃ ex quo aliud firmatum eſt p iuſ=
iur.ſeruandum eſt:niſi vergat in interitũ ſa
lutis eterne.j.eo.ſi vero.etiam ſi vergat in p̃=
iudicium tp̃ale.j.eo.debitoꝛes.etiam ſi pꝛe=
ſtetur ſuper cõtractu non obligatoꝛio de iu=
reiurã.j.eo.cum contingat.ſm Goff.tu dic vt
not.ſ.eo.ſub.§.quid.

7 Que pena periurij.

† Magna: nã hoc cri=
men adulterio ⁊ foꝛnicationi cõparatur,⁊ pe
nitentia ⁊ homicidio ſponte cõmiſſo: ideo ſi
renuit agere penitentiam excõmunicat̃:nec
in domo alicuius recipiendus eſt.xxij.q.j.c.
vlti.imponetur ergo penitentia.vij.an.vj.q.
j.quicunqꝫ.⁊.xxij.q.j.pꝛedicandum.qꝛ talis
p quolibet moꝛtali peccato imponit̃.xxxiij.
q.ij.hoc ipſum in iudicio anime:ſed in iudi=
cio coꝛpoꝛum ſi accuſatus conuincatur de=
gradabitur.xxv.diſt.criminis ⁊ infamis eſt:
nec ad teſtimonium admittitur quantuncũ=
qꝫ penitentiam egerit:vt ſupꝛa,de teſti.teſti=
monium.vj.qõe.j.infames.dñi
tñ legum diſti.vtrum quis iu=
ret de pꝛeſenti vel pꝛeterito:vt
futuro.quod dic vt no.ſ.de te=
ſti.§.quis poſſit eſſe teſtis.rñ.j.
ver.excipitur.⁊ patiuntur hãc
penam oꝛdinatam.qꝛ minꝰ fre
quentatur hoc crimen.xxij.q.
j.c.vltimo.hoc intellige de illo
qui ſcienter deierauit:ponẽdo
falſum pro vero:vel econtra ce
lando veritatem.j.de crimi.fal
ſi.c.j.vel veniendo contra id qd̃
de iureiur.firmauit niſi excu=
ſent ipſum alique de his cõdi
tionibus quas poſui ſupꝛa ꝟ.
habet ⁊ ſequen.¶ Et hoc quã
do iuramentum fuit licitũ: vel
ſeruandum.non ſi temerariuz
aut ſimplex ſit aut collegiatũ
¶ Si ſimplex in foꝛo iudiciali
ſm Goffre.pꝛiuatur beneficio.
j.eo.tua.§.ceterum:ſed in peni
tentiali imponitur pena vnius
anni tantum.xxij.q.iiij.qui ſa=
cramento.¶ Uel dic ꝙ nõ pꝛi=
uatur in pꝛimo caſu niſi quan
do conſtat per inquiſitionẽ de
periurio.j.e.querelam.¶ Ubi
vero periurium eſt ſimplex et
temerarium non pꝛiuatur nec
efficitur infamis.ideo nõ repel
litur a teſtimonio: vt ſupꝛa de
teſti.cogen.c.vlt.et de teſti.inti
mauit.⁊.c.conſtitutus.nec a p
mouendo:vt.j.eo.ſicut noſtris
¶ Sed ſuperioꝛ cum infamis
a ſitª non poteſt pmoueri.lxxxj.
diſtin.tantis.⁊.j.de accu.epõ=
pus.xxxij.di.laici.j.de exce.p̃=
la.inter dile.§.j.nam ⁊,ab obtẽ
to repellitur.non enim meren
tur eccleſias vel pꝛebendas re
gere crimine periurij irretiti.
¶ Et habet locũ hec pena vbi
clericus etiam duo contraria
iurauit cum periurium vitari
non poſſit infra eodem quere=
lam et capitulo ſequenti.infra
de fideiuſſoꝛibus peruẽit.⁊ ma
gis puniendum eſt hoc crimẽ
in epiſcopis qꝫ in inferioꝛibus
vt infra eodem.cũ quidam.re=
ſpon.j.¶ Si vero temerarium
iuramentum colligatum ſit vt
in coniurationibus vel conſpi
rationibus illicitis. quod dic
vt not.ſupꝛa eodez.§.pꝛoxi.ſub

a ¶ Periurꝰ
cum infa=
mis ſit.ad
de glo.i.c.
venerabil̃.
de cle.glo.
in.c.ſi qui ſ
coniunctꝰ.
xxij.q.v.l.
ſi q̃s maioꝛ
C.de trãſ=
act.Cy.i.l.
ij.C.de re=
bus credi.

b ¶ De⁹ non facit dñia₃ adde tex. i c. iuri. xxij. q. v. gl. i. c. clericus de iureiur̃. Arch. in. c. j. de sepul. lib. vj. car. zab. in. ca. ad aures. i iij. q̃oe. q̃d met. cauſ. idem Car. in. c. debitores. l pri. de iureiu. Abb. in. c. ĩ ſ de pac.

·§· cur ſi clerici vel mo. commiſerunt degradandi ſunt. ſi laici excõmunicandi ⁊ infames fiũt ſm canones. xi. q. j. conſpirationum. et. c. coniurationum. nec in teſtimonium admittũtur infra de ſimo. per tuas. niſi de generali ſtatu eccleſie vbi quid ĩ interrogantur: ⁊ ſic dicant etiã contra illum contra quem cõſpirauerũt: dummodo p alios legitime cõprobetur valet ſententia. ¶ Sed et contra alios ſtatur eorum teſtimonijs infra de re iudi. cum. I. et A. ſed ⁊ ad detegendam conſpirationẽ admittuntur ⁊ coguntur vbi alij teſtib⁹ deficiũt. ⁊ ſupra de teſtib⁹ cogend. capi. vlti. ne tantum maleficium remaneat impunitum. ¶ Conſtituto vero feudo. tales punit ſingulos in vnam libram auri. vt in libro feud. de pace tenenda. hac edictali. §. conuenticulas. ¶ Sʒ ſm legem antiquam pro qualitate perſone ad furcam tollũtur: aut beſtijs ſubijciunt: aut in inſulam deportantur. ff. de pe. ſi quis aliud. § autores. ⁊ l. aut facta. reſpon. j. ſm l. C. qui tales ſuſcipiunt ⁊ defendũt cõtra iuſſionem diuinam grauiſſimam penam patiuntur ⁊ autores ſm. l. ff. ſupra proxi. allegatam puniuntur. vt. C. de ſeditioſis. l. j. ⁊. ij. ¶ Qui vero denudat ſecretum principis capite punitur. ff. de re militari. omne. § tertio. C. de commer. l. prima. et tertia. Sed ſecundũ Goffredum periurium multiplex eſt. dicitur enim periuriũ falſa iuratio q̃ ſi adhibita omni diligentia ignoranter facta fuerit nullum peccatum inducit. xxij. queſtione. ij. homines. ſed non adhibita omni diligẽtia eſt veniale peccatum. xxv. diſtinctio. § verum. in fine. ¶ Item dicitur periuriuʒ trãſgreſſio liciti iuramenti: ⁊ hoc eſt mortale. vj. queſtio. prima. quicunq;. ¶ Si vero quis illicite ſcienter iurat iurãdo peccat ſed non veniendo cõtra. vt not. ſupra § quot comites. verſicu. item ſi duo iuramenta.

¶ Item dicitur periurium indiſcretum iuramentum: ⁊ hoc veniale eſt. xxv. diſti. § criminis. in fi. ¶ Dicitur etiam periurium mẽdacium iuramento firmatum. ⁊ iſtud mortale eſt. xxij. q. ij. homines niſi fiat loco. xxij. q̃o. ij. quod ait. vel ſimulatorie. xxij. q̃o. ij. vtilem. ¶ In ſumma notandum eſt q iuramentuʒ non extenditur ad futura. vnde clericus qui iurat ſtatuta eccleſie ſeruare non tenetur ad conſeruationem ſtatuti: poſt iuramentuʒ de nouo promulgati: niſi quis per idem iuramentum promittat: nec tamen debet venire contra promiſſionem ſuam, quia inter ſimplicẽ loquelam ⁊c. vt infra eod. clericus. xxij. q̃oe. quinta iuramenti. ad hoc. ff. de contrahen. empt. et vend rutilia. ⁊ leg. in lege. ¶ Sed quid ſi quis iurauit ſeruare ſtatuta edenda tunc videtur obligari infra eod. veritatis.
¶ Sed in quo eſt vis cum obſeruare teneat
a quia deus non facit differentiamª ⁊c. Reſpõdeo, licet deus non faciat differentiam eccleſia tamẽ differentiã facit: quia mendax ſimplex non patitur penam quo ad infamiam et repulſionem teſtimonij. vel quin poſſit pmoueri: ſicut in mendace iurato hanc penã dixi. ⁊ hoc intelligas ex quo ſimplex mẽdax eſt emendatus de crimine. ſecundum decreta. ſupra de teſti. teſtimonium. ¶ Item ⁊ minor pena imponenda eſt frangenti fidẽ ſimplicem q̃ iuratam. nam ⁊ in cruce conſecrata: vel manu epiſcopi deierat per tres an. penitere debet ſi in cruce non cõſecrata vno anno. xxij. q̃o. v. qui periurat. ¶ Nunc redeundum eſt ad aſſertorium iuramentum ſub q̃ apponemus Rubricam.

¶ De aſſertorio iuramento. Rubrica.

1 Iuramẽti aſſertiorij ſpecies quot ſunt.
2 Iuramentũ aſſertorium quis deferre poſſit.
3 Iuramentum aſſertorium cui ſit deferendũ.
4 Iuramentum aſſertorium qñ ſit deferendũ.
5 Iuramentum aſſertorium ſuper quibus ſit deferendum.
6 Iuramentum aſſertoriũ qualr ſit deferẽdũ.
7 Iurandi effectus quis ſit.
8 Iurandi effectus ad quem tranſeat.

Circa quod uidendũ occurrit. ¶ Quot ſpecies ſint. ¶ Quis poſſit deferre. ¶ Et cui. ¶ Qñ ſit deferẽdum. ¶ Et ſup quibus. ¶ Qualr ſit deferẽdũ. ¶ Qualiter iurandum. ¶ Et quis ſit effectus. ¶ Et ad quẽ trãſeat effect⁹.

1 Quot ſpecies ſunt. † Et quideʒ aliud volũtari ũ ¶ Aliud neceſſariũ. ¶ Aliud iudiciale

¶ Aliud voluntarium, hoc aliqñ illicitum; vt qñ fit ſine cauſa.vt not.ſ.§ quot comites. verſi.ſi aliquot. Sed ſi cum cauſa fiat: tunc eſt licitum: qꝛ ſm aplm homies iurant.i. iurare debent per maiorem ſuum.i. per deum q.d. non per creaturam.ꝛ omnis cõtrouerſie finis eſt iuramentum.q.d. ex cauſa faciendũ eſt vt infra eodem.et ſi chriſtus.§.iacobus in fin. ¶ Vocatur ergo voluntarium quod extra iudicium fit: ꝛ ideo voluntarium: qꝛ ex ſola voluntate pendet.nam indiſt.poteſt ſuſcipi vel recuſari.vt.ff.eo.iuſiu.qđ ex ꝯuentiõe.

¶ Aliud neceſſarium.et hoc aliquando ꝓbatorium vt iuramentum qđ teſtis preſtat: ideo vt veritas eliciatur. ¶ Aliquando ſuſpitionis calumnie fugatorium: vt iuramẽtum calumnie. ¶ Aliquando diffinitiuum: vt quando iudex in iudicio ꝓpter probationum inopiam iuramẽtum defert.ar.ad hoc ff.de in lit.iur.l.vlti. ¶ Et ideo dicitur neceſſarium: quia ſine cauſa non poteſt recuſari deferri aũt nullo modo: vt.C.eodẽ. gñaliter. §.ſinautẽ. ¶ Hoc ãt aliqñ eſt contumaciaꝫ puniens ꝛ veritatis declaratorium. ff.de rei ven.qui reſtituere.ff.de in lit.iu.l.pe.ꝛ ſupra quot met.cau.c.vlti. ¶ Voluñtarium ergo defertur ſm voluntatem deferentis: neceſſariũ vero ſecundum arbitrium iudicantis ſcđm Goffre.vt apparet ex precedentibus.ꝛ.j. e.§. quando ſit deferendum.ver.fiunt.

¶ Aliud iudiciale: vt qñ pars parti in iudicio defert: quia et recuſari ꝛ deferri poteſt. vt.C.eodem. delato.ꝛ.l.generaliter.reſpon.j. et.§.ſinautem is cui. ¶ Ex quo autem ipſuꝫ ſemel ſuſcepit quis et approbauit habet locum quãdo conſueuit dici manifeſte. ꝛ hoc intelligas quando ſuſceptuꝫ approbauit expreſſe: ſecus ſi tacite: vt C.eo. generaliter. reſpon.primo.vel poſſet aliter intelligi manifeſte turpitudinis.qñ enim is qui defert nullam preſumptionem inducit: tunc poteſt recuſari indiſt. ſed ſi habeẽ preſumptio: tunc eſt manifeſte turpitudinis. ¶ Vel ſic manifeſte ꝛc.nolle iurare.ſ.quando defertur a iudice: vel referre.ſ.qđ defertur a parte vel ſaltem recuſare: ſubaudi: vt probatũ eſt. ¶ Alij dicunt ꝙ corrigitur qđ non credo. ¶ Sũt tñ caſus ſpeciales in quibus hoc iurm̃ deferri non põt.vt in auꝫ.rerum amotarum.ꝛ furti. et alijs famoſis actionibus ſeu ſurgentibus ex delictis.ff.re.amo.marcellus.§.fi. ꝛ.l.non magis. ¶ Idem intellige vbicũqꝫ lex defert iuſiu.vt.C.đ fidei.ꝯ.qõnẽ. ꝛ de iure deli.ſcim⁹ §.licentia.ꝛ de iure do.ꝓpe.l.fi.niſi ꝛ ꝑ legem detur ptãs deferẽdi vt.C.de bo.auꝫ.iudi.poſ. l.fi.ꝛ.§.fina. ¶ In hoc iur̃o delator appellare non põt.ſ nec relator ſm Azo.qꝛ ois relator delator eſt. pla.ſ. ¶ Nec is cui refertur appellat.vt.C.e.gñaliter.§.ſinautẽ.ꝛ.§.oĩe. ſed is cui defertur appellare poteſt ſi ipſum viderit eſſe recuſandũ/ ſiue a parte ſiue a iudice ſit delatuꝫ: ſed ſi iudex appel.videat bñ illatum iur̃m. ſed iniuſte recuſatum ſn̄iam confirmabit: vt.C.eo.gñaliter.§ ſinautem is.

¶ Hoc vocatur iudiciale de quo premiſi ad differentiam voluntarij: qꝛ illud extra iudicium. Itẽ ad differẽtiã neceſſarij põt voluñtarium iudiciale dici: qꝛ neceſſarium non põt recuſari niſi ex cauſa: ſed hoc iudi.recuſatur ¶ Vel etiã dic ad differentiam euidentioreꝫ iur̃orum diffinitorum. ¶ Aliud iudiciale neceſſarium vt illud quod a iudice parti defertur. ¶ Aliud iudiciale voluntarium/ vt illđ qđ in iudicio defertur a parte parti. ¶ Aliđ voluntariuꝫ extraiudiciale: vt quando pars parti extra iudicium defert. ¶ Hec ideo dixi: qꝛ quidam doctores qđ primo vocaueraꝫ neceſſarium dixerunt iudiciale, ꝛ quod dixi iudiciale vocauerunt neceſſarium: ꝛ hoc ꝓpter.l.ff.eo manifeſte. ¶ Alij reſpondent qđ corrigitur: ego expoſui ipſum. ſ.eodẽ. ſub.§. aliud iudiciale.ver.qñ.et ver.ex quo autẽ.et ſeq.ſed ſm ꝙ proxi.not.vtrũqꝫ inducitur. et tamen non eſt multum de nominibus diſputandum ex quo conſtat de mente: vt ait marcus tullius ſm Azon.ꝛ probatur. C.cõia de leg.oẽ verbum.ꝛ.C.ſi vt ſe ab here.abſt.mi.l. j.et de dona.l.fi.ꝛ de conſti. pecu.l.ij.ante fi. j.de ver.ſig.intelligentia.ꝛ.c.in his.ſ. de procu.petitio.ſm h̃ intellige.j.eo.iur̃m.in.j.pte.

2 Quis poſſit deferre. † Maior. xxv.an paterfamil'.liber: compos mentis. ¶ In rebus que ad ip̃m pertinent maior. xxv.an.ſi enim eſſet pupillus ꝛ contra ipſum excipiatur replicatione adiuuaẽ.ff.qua. rerum ac. nõ da. l.j.§.ſi pupillus.ff.eod.iuſiu.qđ.§. pupillus. idm ſi ſit adultus curatorem habens.C. de reſtitu. in integr.mi.ſi cura. quod ſi non habeat reſti.poterit impetrare ſi ſe minorem ꝓbauerit ꝛ deceptuꝫ. nec enim eo ipſo ꝙ ſe minorem probauit circunſcriptum ſe docuit.vt ff.eod.nam poſtea.§.ſi minor reſtituetur igitur ſi facilitate ſui motu cholerico cum probationes haberet: alias detulit iuramentuꝫ ſecus ſi ꝓpter inopiã probationũ.ff.eo.tutor ¶ Paterfami.quia filiuſfa.in ꝓfecticijs deferens non preiudicat patri: licet cõtra patrẽ actio de peculio ſemper detur.ꝛ intellige: niſi habeat generalẽ peculij adminiſtrationẽ. ¶ Liber: quia ſeruus fuerit etiã de peculio in dñm non datur actio niſi extra iudiciũ detuliſſet/ licet econtra iuramentum a filio vel ſeruo preſtitum proſit domino vel parenti. vt.ff.eod.ſeruus. et lege huic.ꝛ.l.quidam. et l.ſi ſeruus.ꝛ.l.quantomagis.ꝛ.l.ſꝫ ſi ſeruus.

⁊ de pecu. depoſiti·§.ſi minus. ¶ Compos mẽtis quia prodigus vel furioſus deferre non poteſt. ff.e. tutor·§·prodigus. ¶ In reb⁹ que ad ip̃m pertinẽt.ſ.qd̃ res ſuper qua defert ds iuramentũ ad deferentẽ directe ptineat vel vtiliter.ſ.de pcu.ex inſinuatione.vel qꝛ eiuſdem rei tanq̃ tutor vel curator vel vniuerſitatis defenſor habeat adminiſtrationem. hi enĩ in re dubia deferre poſſunt:nã ſi certa ſit vel probari poſſit gratiã facere non poſſunt ff.e.tutor.⁊.l.iuſiur.qd̃·§· penul. C. de trãſac. preſes.ſic.⁊ in prelato.ar.ſ.de poſtu.pla.bone.ſi·§·j.ſ.de feb.eccle.nõ alie.ſi qs preſbyterorũ. ¶ Si aũt adminiſtrationẽ habeat tanq̃ procur. Iz ei iuramentũ deferre in tribus caſibus:ſi ſpeciale mãdatũ habeat:ſi in rem ſuam datus ſit: ſi generalẽ et liberã habeat adminiſtrationẽ et ep̃s habet hanc vt.ſ.de elec.cum nobis olim·§.ſi.xxj.q.j.relatio.vt.ſ. de tranſac·§·quis poſſit. ¶ Idem de alijs inferioribus adminiſtrationẽ habentibus niſi diſcretione careãt.xxij.q.j.c.j.⁊.vlt. Sed hoc intelligas quo ad ea que alienare poteſt.ſuper quo vide.ſ. de reb.ec.non alie·§·que res. ⁊·§·quibus ex cauſis.vel etiam qñ probatio deeſt:vt.ſ.no.qꝛ ſcꝫ nihil probat: alias preiudicat nõ dño.nec multũ prodeſt.ſi cautionem de rato preſtiterit:cum ex ea reus agere nequeat:niſi de periurio ſuo docere poſſit:vt ff.e.iuſiur.qd̃·§.ſi.⁊.l. tutor.et de procu.procurator cui libera.⁊.l.procura.totorum. ¶ Sic fiet inſolubile reo:nam ſi agat contra procu. ex eo qd̃ domino poſtea agente, damnatus ſit reus dicet procu.reo amice aut iudex iniuſte condemnabit te:quia nihil debebas:et ſic iniuria iudicis mihi nõ debet obeſſe.vt.ſ. de contrahen.emp.c.vlt.⁊.ff.de eui.ſi per imprudentiam.ff.rem ra.ha.ſi ſine·§·cum autem.Aut iuſte.ſcꝫ qꝛ debebas ⁊ ſic deieraſti me deferente tibi.vnde ex hoc periurio agere non potes.Sed non eſt ita:quia non poterit excipi contra ipſum reum de periurij turpitudine, propter aduerſarij voluntatẽ qui iureiu.contentus fuit.vt.ff.eodẽ.qui iuraſſe. ¶ Sed nunquid eoipſo qd̃ dominus ratam non habuit delationẽ ſtatim cõmiſſa eſt ſtipulatio contra procu.quãuis dominus adhuc litem non fuerit conteſtatus.dic ſic.ſi tamen dominus ratum habuit poſtea agenti ex ſtipulatione obſtabit doli exceptio. vt.ff. rem ra.ha.quo enĩ·§·j.ſecus in ſtipula.amplius non petit que lite demum conte.committitur non ante.ff.rem ra.haberi.ampli⁹. ¶ Eſt autem caſus in quo reus ante ſententiam non aget.ff.rem ratam haberi.procura·§·fina.ſi vero reus non debeat nec deierauit agit ad impẽdia tantum:vt.ff.rem ra. hab.ſi ſine·§·cum autem.ſic nõ prodeſt multum ſtipulatio. imo obeſt quãdo deierauit: quia magis grauatur opinio q̃ commodũ pecunie valeat eſtimari. ff.de iureiur. ſi in duabus.vj.queſtione.j.ex merito.cu⁊ ca.ſeq. ideo dicitur quod maior eſt pena modicus ictus fuſtium quam queuis pena pecuniaria:vt.ff.de penis in ſeruorum.in fin. hoc iudiciali voluntario iuramento et extraiudiciali. ¶ Aliud autem iuſiur.quod vocaui neceſſarium iudiciale deferri poteſt ab omni homine qui poſſet eſſe iudex:quod dic vt no. ſ.de offi.deleg·§·cui poſſit delegari.

3 Et cui. †Et quidem non habetur diſcretio cuius ſit ſexus vel etatis. nam ſiue verum ſiue falſum iuratum ſit omnino cuſtoditur iuſiu. nam deferens contentus debet eſſe ex quo detulit pupillus tamẽ qui alio deferente iurauit:non videtur deierare qꝛ ſciens fallere non videtur.ff.eod.qui iuraſſe.⁊.ll.precedentibus.dic vt not.ſ.eo·§· quot comites.ver.iudicio. ¶ Sed nec habetur diſcretio an ſit, liber an ſeruus pater vel filiuſfa.vt ex premiſſis pꝫ defertur etiã actori ⁊ aliqñ reo:vt.j·§·ſeq.

Quando ſit deferendum

4 quod a parte parti defertur.qd̃ vocaui iudiciale voluntarie ſed extraiudiciale voluntarium quãdocũq; deferri põt verũ quo ad neceſſarium iudiciale.ſcꝫ quod iudex parti dĩ. ſic. ¶ Aut probat quis plene intentionem ſuam reo nihil excipiente et non probante. ¶ Aut nihil probat ſed probatio et intentio per exceptionem rationabilem appoſitam eliditur. ¶ Aut iura hincinde obſcura ſunt quia hincinde equaliter probata eſt intentio ⁊ exceptio. ¶ Aut actor ſemiplene probauit et reus nihil oppoſuit vel probauit. Si quis plene probauerit intentionem ſuam: vt.ſ. dixi debet ſequi, condemnatio : vt.C.de act.⁊ ob.negãtes. ⁊ de condi.ob tur. cauſam l.j.⁊ de fi.inſtru.l.j.⁊ de pact. inter emp.⁊ vẽ. cum te fundum. ff. de rei ven. officium.et de proba.in preſentia.ſ.de electio.querelã prope fin.infra de ſenten. et re iud.cum Bertoldus·§·vltimo. ¶ Si vero nihil probat actor vt dictum eſt.Si reus nihil preſtiterit abſoluendus eſt:vt.C.de eden. q̃ accuſare infra vt benefi.ec. vt noſtrum. ſ.de cauſa poſſeſ.cum eccleſia.C.de rei ven.l.vlt.niſi in quibuſdam caſibus in quibus defertur a lege ſacramentum ad purgãdum innocentiam.C.de his q̃ ad eccle.confu.l. vltima·§· ſic vbi alias incipit cum autem.C.de fid.inſtru.l.vlti.⁊ de iure deli.l.vlti·§·licentia.in auſ.de inſtru.cau. ·§.ſi vero moriantur.⁊·§·ſi vero nihil aliud. ⁊ de here.⁊ fal.ſi vero abſunt.et ſm cañ.propter infamiam indicitur reo purgatio.vt no.

ȷ.de pur.caſ.⁊ in alijs quos no.ȷ.vt beneſic.
ecc.§.daꝛ.hic et alia regula.q ſi iura obſcu=
ra ſunt pro reo ſnīa fertur non pro actore. vt
ff.de ac.⁊ ob.arrianus.⁊ de re. iur.fauorabi=
liores. inſti. de interdictis.§.commodum. ſ.
de proba.ex literis niſi actor fauorabilē cām
foueat: vtputa libertatem teſtamentū matri
monium vł dotē vt.ȷ.de re.iur.c. vlt.⁊ dixi.in
ſum.§.et qn̄. ¶ Sed ſi ſemiplene probauerit
puta per ſcripturam domeſticam: vel ꝑ col=
lationem literarū vel ꝑ vnū teſtem vel per fu
gam rei: qui finito officio ibi vbi geſſit offm̄
debuit rn̄dere ꝑ ſe vł per procu.deferꝛ ſacrm̄
actori q̄ nouit veritatem: maxime ſi res peti=
ta ſit modica ⁊ actor eſt honeſtus. in auꝛ. de
inſtr.cau.§.ſi ꝟo moriantꝛ.coll. vȷ.et de colla.
§.ſuper hoc.et.§.ſi autem.coll. ix.et. ff.de re
mili.non omnes.§.a barbaris.⁊ legiti.tu. le=
gitimos.rn̄.ȷ.⁊.e.iuſiur. ⁊ ad pecu.§.ſi de q̄li
tate.⁊.§.pe.nam ⁊ vnum teſtem dico induce
re preſumptionem.ar. ff.de dote prele.theo=
pompus.⁊ quēadmo.te.aperi. l.ȷ. §.ſi vnus.
et eſt expreſſum.ſ.de procu. ex inſinuatione.
⁊.ȷ.de ſucceſ.ab inte.cum diꝛ.§.ȷ.nam et duo
faciunt plenam probationē vt not.ſ.de teſti.
§.quotus numerꝰ.reſtat igitur qꝺ vnus ſe=
miplenam ꝓbationem faciat: nec obſt. ff. de
qō.maritus.non eīm ideo ꝓhibeꝛ ancilla tor
queri qꝺ iudiciū non precesserit: ſed quoniā
ancilla in pecuniaria cā non debuit ꝯ dn̄m
ſuum torqueri etiam ſi iudicia precederent:
vt.C.de queſti.l.ȷ. ¶ Sed et propter enormi=
tatem delicti a reo cōmiſſi defertur iuramen
tum actori.ſ.ſi non poſſit que perdidit vł que
ablata ſunt ſingula comprobare: vt.C.vn̄ vi.
ſi qn̄.ſ.qꝺ me.cā.c.vl. ¶ Itē ꝓpter temerita=
tem rei et improbitatē litigādi deferꝛ actori
iurm̄.C.de iu.ꝓperandū.§.ſiue aūt. ¶ Alias
autem ſi actor veritatē nō nouit vel ſumma
magna eſt ⁊ ꝑſona ſuſpecta: vel reus eſt ita
honeſtꝰ vt actor et ſumma eſt modica deferꝛ
reo iuſiu. vt abſoluaꝛ in ꝯctibꝰ ſtricti iuris:
⁊ bone fidei in delictis ⁊ quaſi delictis ꝓpter
regulam gn̄alem que traditꝛ. ff. e.admonen=
di.C.eoꝺ. in bone fidei.in hoc caſu negatiua
probatur per iuramenti delationem: vt not.
ſ.de proba.§.quis dꝫ probare.ꝟſi.negatiua
autem facti pura vel ſimplex.qꝛ reo neganti
defertur iuramentum. ¶ Fuerunt tn̄ qui di
xerunt qꝺ reo ſemꝑ deferendum ſit per.l. ff.
eo.admonendi. ibi cum a iudice aliquis ⁊c.
¶ Lanfran.dixit recurrendū ad ꝯſuetudinē
fori nam in ciuitate cremon̄.taxatuꝫ eſt vſqꝫ
ad tres li. imperialium et accedit ad hoc. ff.
de fun.inſtr. le.cum de lanionis.§.aſinā. ⁊ de
rumi.l.ȷ.§.ȷ. ¶ Quid ſi non apparet cōſuetu
do relinquo arbitrio iudicis qui perſonis et
cauſis penſatis qn̄qꝫ actori deferat: qn̄qꝫ reo

attendens qui melius nouerit veritatē.nā q
in alteriꝰ loco ⁊c.ff.de re.iu. qui in alteriꝰ. et
ideo multū diſcrepant paterna et heredita=
ria ſacra.C.eo.gn̄aliter.rn̄.ȷ.ad hoc accedit.
ſ.de tranſac.c.vlt.in fi.ff.de ac.⁊.ob.l.vlt.C.ſi
quis impera.mał.l.ȷ.ff.de tranſac.cum hi.§.
vult igiꝛ oratio.⁊.§.ſeq. ¶ Et hec opinio qꝺ
qn̄qꝫ deferatur reo qn̄qꝫ actori comprobatur
hodie per greg.ȷ.e.iuramentū. in fi.etiam in
cā appel.vt l auꝛ.d.n.de teſti. extra romana.
§.neqꝫ indiſtincte ¶ Quidā aūt dixerūt mo=
dicam cām vſqꝫ ad duos aureos. ff. de dolo.
ſi oleū.in fi.vel vſqꝫ ad.vȷ. ſoł.de ſimo.ex tue.
¶ Quicquid dicant alij hoc arbitrarium pu
to ſm ea que dixi. nā et qn̄ de prebenda agi=
tur qꝺ magnū quidē eſt deferꝛ ſacrm̄ ſm qꝺ
quidā intelligunt.ſ.de ꝓcu.ex inſinuatione.
¶ Quid eīm ſi aliquis factus homo bone fa=
me ⁊ religioſus petat magnā pecunie q̄titā
tem vel ab eo petaꝛ ⁊ religioſus inducit pro
ſe in teſtimoniuꝫ quēdam aliū ſibi ſimilem: ⁊
is ꝯ quē agit eſt vilis perſona infamis: ⁊ qui
omnia faceret pro tpalibꝰ acquirēdis certe
credam religioſo ꝛ ſibi deferā.arg.ſ.de proc.
in noſtra.ȷ.qō.vij.ſancimus.nam et.xiij.mil
lia hoīm quandoqꝫ pauci dicuntur.xlv.diſt.
diſciplina. ¶ Plus ꝓceſſit lanfran. cre. dixit
enim qꝺ ſi ſint equalis fame actor ⁊ reus de=
ferendum eſt actori qui vnū electū teſtem ad
ducit propter autoritatem dn̄i: ego ſum qui
teſtimoniū ꝑhibeo de meipſo ⁊ teſtimoniuꝫ
de me perhibet pater.nā ⁊ in lege noſtra ſcri
ptum eſt qꝺ duoꝝ teſtimonium verum eſt.ſ.
de teſti. in oī. ⁊ hoc probat principiū ipſius
decre.qꝛ ſic dicit in omni negotio principalis
ꝑſona dicēs veritatē de re ſibi nota hn̄da eſt
pro teſte: ad hoc.C.eoꝺ.generaliter.§.vlt.an=
te fi. ⁊ hunc etiā intellectum innuit Greg. ȷ.
eo.iuramentum.§.ȷ.ibi niſi iudex ⁊c.vbi dicit
conſiderandas cauſe circunſtantias nō dixit
q̄titatem: ſed circunſtantias.q.d.ei deferen=
dum eſt qui nouit melius veritatē: ⁊ qui ma
gis dignus eſt: ſed hoc verum eſt de circun=
ſtantijs perſone. dicit tamen qꝺ circunſtan=
tie cauſe ſunt attendende: hoc idem expꝛſſim
legitur in auꝛ. d.n.de teſti. extra romana. in
fi.ideo puto cū Greg. ⁊ dn̄o noſtro qꝺ oīa ſunt
conſideranda: ⁊ iunge.qꝺ no.ȷ.§. qualiter.ꝟ.
item preſtabitur.

f Et ſuper quibus. †Et quidem ſuꝑ quocūqꝫ ⁊ de quo
cunqꝫ litigetur ſiue de ꝓprietate ſiue de poſ
ſeſſione vel perſone vel rei: vel ſiue agatur
in rem ſiue in perſonam ſiue ordina.actio.ſi=
ue de conditio.perſone an ſit in poteſtate
vel non vel an mulier conceperit ex defun=
cto vel non. prodeſt enim mulieri hoc iura=
mentum: qꝫ nomine ventris in poſ. mit. ſed

non ꝓdeſt quominꝰ in edicto q̄rat̃ an ex de=
functo genitꝰ ſit: ꝛ ſic ecōtra ſi mulier defe=
rat iuramētū nocebit mulieri ne in poſ.mit.
ſꝫ partui nō nocebit qꝛ delatio alteriꝰ alteri
nō obeſt nec ꝓdeſt. ff.e.l.iij. vſq̄ ad illū.§.iu=
rari.alterius dico. i.eum qui omnino eſt al=
ter.nam tutoꝛ cura.procur.alter ipſe videtur
idem in ſocioꝛ reo fideiuſſoꝛe: vt pꝫ.j.¶ Itē
ſi duo petant aliquē in libertum quilibet in=
ſolidum: ſi libertus altero deferente iurauit
ſe non eſſe libertum ſtatur ſacramento: ideo
quod ſi de periurio ſuo docere velit aduerſa
rius non auditur: admittuntur probatiōes
alterius qui non detulit illi ius patronatus
ad ſe inſolidum pertinere vt. ff. eodē. ſi duo.
¶ In pupillari etiā acti. defert̃ iuramentuꝫ
ꝛ preiudicat aliis ſi bona fide delatum fue=
rit.ff.eo.eum.§.in pupillaribus.iuratur ꝛ in
famoſis ac.vt.ff.eo.ſi duo.§.idem iul.ꝛ pꝫ in
his que not.ſ.§.quot ſpecies.ſub.§.aliud iu
diciale.¶ Quid ſi criminaliter agatur cōtra
forte pars parti deferre poterit ꝗuis trāſigi
non liceret: qꝛ iurans non ſic confiteri vr̃ cri=
men ſicut tranſigens: imo aperte negabit ſꝫ
iudex propter inopiam probationum nō de
fert etiā ſi ſemiplene ꝓbatum ſit actori: cuꝫ
probationes erigātur in his luce clariores.
C.de proba.ſciant cūcti.v.q.vj.epiphaniuꝫ.
vel poterit reo deferri ad innocē. oſtendēdā.
vt apparet in his que no. ſ.§.proxi. ver.al's
autem.¶ Quid de cā monachationis ꝛ cō=
uerſionis vel matrimonij.ſm Azo. forte de=
fertur, ſacramentū ad ſimilitudinē aliarum
cauſaꝝ.ar.ſ.de proba.ſicut ꝯſuetudo.ꝛ.c.ad
noſtram.ꝛ. j. de regula. vidua. quid em̄ ſi is
cui diſplicet deierauerit: licet verum ſit qꝫ cō
traxerint: vel apponāt impedimentū fictū ꝯ
matrimoniuꝫ. certe non credendum etiam ſi
vterq̄ confiteatur ꝯ matrimoniuꝫ: vt.j.de eo
qui cog.conſan.vx.ſue.ſuper eo. ſecus ſi pro
matrimonio confiteatur niſi opponatur gra
dus diuina lege prohibitus: vl' niſi paretur
preiudiciũ alij matrimonio cum in his ec
cleſia diſpenſare non poſſit tacite vel exp̄ſſe.
ſ.de tranſact.c.vlt.et de reſti.ſpo.literas.al's
autem confeſſioni facte pro matrimonio ſta
tur ſi impedimentum probari non poſſit iu
ſtum.j.de clan.deſpon.c.j.ꝛ.ij.ꝛ de conſang.
ꝛ affi.c.j.ſic videtur qꝺ ei qui ſtat pro matri=
monio ſit deferendum ſi habeat vnum bonū
teſtem.¶ Sunt tñ quidam magiſtri qui hoc
nequaq̄ admittunt ꝛ facit pro his quia in=
uite nuptie conſueuerunt triſtes exitus ha=
bere.j.de ſpon.cum locū.ꝛ.c. req̇ſiuit. q̇d em̄
ſi is qui probauerit ſit vilis ꝛ pauper ꝛ aliꝰ
diues ꝛ potens. dic vt no.ſ.de teſti.§.q̇s poſ=
ſit ſub.§.hi vero oēs.ver. vbi aūt querit̃ vtꝝ
matrimoniū. ꝛ opti.facit ad hoc de cre. ciuſ.
dem ti. ſuper eo. cū illi nō proſit teſtimoniuꝫ
matris cum aſſertione filie ꝛ alterius mulie
ris extranee quid plura. decre. vr̃ expreſſa.j.
eo.mulieri. vbi maritus propter inopiā pro=
bationum ab impetitione mulieris abſolui
tur: ſꝫ inopia probationū dr̃ ſemiplena ꝓba
tio ſicut exponit̃.C.e.in bone fidei.¶ Sꝫ cer
te ꝗuis ita quidam intelligant nō dicit hoc
imo dicit qꝺ nullas probatiōes habebat ni=
ſi propriū iur̃m: iō ꝯ moueoꝛ qm̄ ſi maritus
deierauerit ꝛ ſcđas nuptias ꝯxerit: ꝛ ipſe et
patria ſunt in periculo ꝯſtituti cū etiā ſi ꝯfi=
teatur mō vir pro mr̃imonio non credatur
ei in preiudiciū ſecūdi. j.de re iudi.cōſangui=
nei.ſ.de teſti.ſicut nobis. porro ſi neuter con
traxiſſet ante poſſet penitere vir; qꝛ ſi antea
non conſenſiſſet ex hoc nouo conſenſu matri
monium firmaret̃ vt.j.de eo q̇ dux.in matri.
quam pol.ꝑ adul. veniēs. ꝛ lꝫ teſti corrigere
dictum ſuū re integra.ſ. de teſti.cog. preter=
ea.ꝛ magis credendū eſt ei hoc cū tpe ꝓ mo
tu remediū expectat ſalutare vt. ſ.de p̄ſum.
literas.j.de ho. ſignificaſti. nec audiret̃ mu=
lier ſi modo negare vellet: cū prio ꝯtrium iu=
rauerit.ſ.de prob.ꝑ tuas.ſed ex quo ad ſcđa
vota tranſiuit nō audit̃: vt dictum eſt in foro
iudiciali: imo excōicabitur ad inſtātiā ſcđe
ſi ei debitum deneget cōiugale.in foro autēꝫ
pniali dicet̃ ei qꝺ excōicationē ſuſtineat an
teq̄ ꝯ ꝯſciam veniat: ne edificet ad gehennā:
vt.ſ.de reſti. ſpol.lr̃as.§. qꝺ ſi non habeat.j.
de ſent.excō.inquiſitioni. Item in foro pnia
li dicet̃ mulieri qꝫ nullatenꝰ ꝯhat ꝯ ꝯſciam;
In iudiciali dicetur nec prohibeo nec cōſen=
tio: ſed tue ꝯſcie te relinquo: ne ſi forte verum
iurauerit detur materia periurij: ꝛ ne ſi fal
ſum iurauerit ex ꝓhibitione cōtigerit matri
monia legitima impediri: vt.j.eodem.mulie
ri.ſic in dubio quilibet relinquitur ꝯſcie ſue.
xxxij.di. habuiſſe.j.q.vij.ſancimꝰ.¶ Sꝫ cer=
te non eſt ludus in vndis: nec litigium de la
na caprina: ꝛ lꝫ non preſumamus de aliquo
malum tamen in veritate eſſe poterit qꝺ mu
lieri iuueni continere nequeunti ſufficit qꝺ
dicatur ei qꝫ relinquitur ꝯſcie ſue. ꝛ ſi cōtra=
heret forte poſtea penitebit ꝛ in foro iudicia
li excōicabitur: ſicut de viro dixi.ſ.ſic ergo ex
hac opinione et interpretatiōe vtriq̄ laqueꝰ
preparatur qꝺ ab eccleſia fieri non deberet
nec approbari.xxxvij.qō. ij. de viduis.ij.nec
debet adhibere fraudem contractibus ſuis.
j.de do. per tuas. melius ergo fuit ab initio
ante tempus occurrere ꝛc. vt. C. in qui.cau.
reſti.i inte.nō eſt neceſ.ſcimꝰ.ꝛ qñ lꝫ vnicuiq̄
ſine iudi.vind.ſu.l.j.qꝺ enim vitupari poſſet
debuit prouaricari: vt.ſ.C.de ſer. non oꝛ. c.j.
ꝛ de ele.lꝫ.xxiij.diſt.in nomine dñi.¶ Nō eſt
dubium qꝫ fatuitati ſue imputabitur nō ec=

eleſie ex poſtfacto:ſed vt ante tp̄s occurrā:di
co melius eē,⁊ tutius vt deferat ei ſacramē-
tum qui matrimoniū aſſerit eſſe ꝯtractū ha-
bēti vnicū bonū teſtē ſm ea que dicta ſunt ar
bitrio iudicis cōmittēdo.nā.⁊ ſi valde diues
eſſet maritus ⁊ potēs ⁊ nobilis ⁊ mulier pau
per:ſed pulchra cū petēs haberet vnicū bo-
num teſtē:⁊ eſti exce.maiorē deferrē mulieri
honeſte q̄uis paupi ſacr̄m ⁊ maxime aliis
adminiculis interuenientib⁹ vtputa ſi eā ſe-
pe ⁊ ſepius de ſtupro ſollicitaſſet:vt.ſ.de ſe-
pul.ex parte parentū.vel ſi haberet vnū te-
ſtē ꝙ iuraſſet eā certo tpe ducere vxorē et ex
cōfeſſione vtriuſq; cōſtaret ꝙ fuiſſet carnalis
copula ſubſecuta:vtputa q2 teſtis dicit ꝙ an
nus eſt elapſus ꝙ eā iurauit ducere in vxo-
rē.⁊ vir ꝯfitet̄ ꝙ a.vi.mēſibus citra cognouit
eā niſi cū alia ꝯtrixiſſet: vt dictū eſt ad hoc.ſ.de
ſpon.is qui fidem.⁊ de cōdi. appo.per tuas.
¶ Nec ob. iura ꝯtria ꝙ inuite nuptie ⁊c. q2
cogent̄ cauſatiue p excōicationē vt de nolē-
te fiat vir volēs:vt ipſemet decre.probāt.ſ.de
ſpō.ex lr̄is ſiluani.ſm hoc expone verbū po-
ſitū in decre.mulieri ꝓbationes alias nō ha
bēti.ſ.preterq̄ ꝓpriū ſacr̄m vel.i.nulla ꝓba
tione facta vel ſemiplena.ſ3 minus honeſta
vel ſuſpecta.ſic igit̄ ⁊ ſic pericula aīax vita-
ri non pōt p ola malitia hoīm excreſcēte.rn̄.
ꝓut iuri ꝯgruit refrenat̄ ⁊ in dubio ꝓ matri
monio iudicat̄ : ⁊ laqueus aīax vitat̄ et tu-
tior via eligit̄. et hec opi. fulcit̄ a iurib⁹.ſ.de
ſent.⁊ re iudi.c.fi.ſ.qui ma.accu.poſ.vr̄.ff.de
reb.du.quoties.⁊ de re.iur.quoties.⁊.l.i am-
biguis.ſ.de ſpon.iuuenis.⁊ de homi.ad au-
dientiā.⁊ de cle.excō.miniſ.illud.§. l3 aūt.et
de re.iur.eſtote.¶ Per hoc etiā occurrit̄ ma-
licijs quorūdā qui ſolā carnalē copulā extor
quere cupiētes:ſeducūt mulieres q̄ dicunt ſe
nullatenus ꝯſentire niſi ꝯtrahāt ſecū:⁊ viri
ꝯtrahūt vel ipam ducere iurāt: ſed nō patiū
tur ꝙ iſtud videat vel audiat:niſi vnicus te-
ſtis tm̄ dicētes ſe verecūdari:⁊ ſic extorquent
copulā ⁊ poſtea negāt ꝯtctū: q2 ſciūt ꝙ nō be
ne pōt ꝓbari niſi per teſtē vnicū ⁊ vox vnius
vox nulli⁹ his obuiādū putaui ⁊ cox mali-
tijs:vt ar.ſ.de diuor. quāto in fi.ſ.de ſpō.tua
nos qui vr̄ q̄buſdā facere ꝯtra:ſed nō eſt verū q2
ibi dn̄s Inno.more ſceuole iuriſperiti ſm ꝓ
poſita rn̄det : q2 ꝯſules olno ꝓ ꝯſtanti pone-
bant ꝙ vir nunq̄ ꝯſenſerit : iō rn̄det ꝙ nō eſt
mr̄imoniū ſm ea,q̄ ꝓponūt̄. ꝓteſtat̄ tn̄ ꝙ nō
v3 qualr̄ de h̄.ſ.ꝙ nō ꝯſenſerit ꝯſtiterit cōſu-
lēti ⁊ ꝙ niſi ita ſe certū redderet fuiſſet ꝓ ma
trimonio p̄ſumēdū.vel dic ꝙ loquit̄ in iudi-
cio anime:vt not.ſ.de ſpon.⁊ ma.§. qualiter
contrahat̄ verſi.quid ſi premittat.in fi.et ſic
ſ[e]cus domini Inn.iſ̄.amplectit̄ qō premiſi: a

⁊ ſic tenebo.niſi roma. eccle.cō
trarium illius ſtatueret. et ex-
preſſim iunge quod not. infra
de peni.§. que interrogatio-
nes.ſub.§.de luxuria.ver.quid
ſi maritus.

Qualiter ſit defe-

6 rēdū.† Si pars parti deferat
primo iurabit ſe non delatu-
rum calumnioſe ſi hoc exigi-
tur niſi iuſiur. remittatur per
legem quibuſdam puta parē-
tibus ⁊ patronis.relator autē
de calumnia non iurat.vt.ff.e.
inſiu.ad pec.§.qui illius iur.⁊
.§.antepe. quod Azo.dixit cor
rectum.cum non iuretur in to
ta lite de cal. niſi ſemel in quo
continetur quod calumnio-
ſam probationem non exiget.
ergo nec iuſiu. tamen ⁊ ipſum
loco probationis habeatur.ff.
eo.ſed et ſi poſtea.§. vlti. ſed in
hoc caſu credo ſtandum.l.an-
tique ſaltem in exce. ante lit.
conteſtat oppoſitis ſuper qui-
bus aliquando defertur iura-
mentum vtrum ſit ita vel non
verum ita factum fuerit vel nō
ff.e.l.vlt.§.ſi vero creditor.⁊.C.
e.generaliter.§. his de preſen-
tibus.¶ Hoc de iureiur.volū-
tario iudiciali : nam volunta-
rium extraiudiciale ſcd̄m vo-
luntatem partium ex toto pro
cedit neceſſarium iudiciale et
ſcd̄m arbitrium iudicantis.
¶ Iuſiurandum neceſſarium
iudiciale voluntarium iudi-
ciale per condi.perſonarum et
in diuerſis locis preſtabit̄ nā
ad pſonas egregias ⁊ q̄ valitu a
dine ipediunt̄ domi mitti opȝ
⁊ aduerſarius p ſe vel p ꝓcur.
poterit eſſe pn̄s preſtationi vel
relationi vl' recuſationi.expēſe
aūt ꝓ huius cā vl' ab vtraq; pte
fiāt:vt cū vn⁹ detulerit:alter re
tulerit.vel ab altera tm̄.vt cum
vn⁹ detulerit alt̄ nō retulerit:
vt.ff.eo. ad pſonas. C.e.l pe.§.
his de pn̄tib⁹. nec ꝓpt̄ h̄ cete-
ris capl'is p̄iudicabit̄. imo ni-
hilomin⁹ examinant̄ cetera lit'
membra vt ibi dicit.¶ Quid ſi
a qō ſit ꝙ pſonis ſint egregie[a] vl'

a ¶ De pſo-
nis ſint e-
gregie. ad
de q̄ dicāt̄
perſone e-
gregie.vi-
de p ſpec.l
ti.de teſte.
in.§.ſequi
tur ver.q̄d
de preſby
tero. abb.
in.c.ſi q̄ te
ſtiū. de te-
ſti.

non honeſte vel non dirimet arbitrio iudicis ſicut eſt arbitrio ſuo an perſonā vocet vel ad recipiendum iur̄m mittat. et vtrū iuretur in eccl'ia vel extra ⁊ an iuret ſup altare vel ad ſancta dei euāgelia. vt. ff. e. iuſiu. §. ſi de equalitate. C. e. gn̄aliter. §. vl. ¶ Item preſtabitur vel in prin. c. lit. vel in medio vel in ipſa diffinitiua ſn̄ia. i. ante ſententiā ꝓprie ipſam nō expectata vltima diffinitione vel prouocationis formidine: ſed olim deferebatur in ſententia vt fieret poſt ſn̄iam. C. eo. l. pe. §. ſ. et de ſen. ⁊ inter. om. iu. cū iudex. pōt aūt reuocare delationē is q̄ detulit q̄ncūq ante ſententiam dummodo preſtitū nō ſit. C. eo. l. pe. reſpon. ſ. ſed ſi ſemel reuocauit decetero ad delationem non redibit. nam abſurdū eſt redire ad id cui renūciandum putauit cū deſperat de altera probatione ad alteram cōuolare. C. eo. tit. ſi quis iuſiu. q̄ꝺ ſi delatio nō reuocetur is cui delatuꝫ eſt plura remedia hꝫ nam poteſt ip̄m preſtare vel referre vel recuſare ex cā ꝗ intellige: vt. ſ. dixi. §. quot ſpēs. ſub. §. aliud iudiciale. et ſi referat ⁊ is cui defertur non ſuſcipiat abſoluendus eſt reus. ¶ Relatio aūt ſic facienda eſt ſicut delatio facta fuit: niſi varietas rerum vel perſonarū aliud inducat. vt. ff. eodem. iuſiur. §. pe. ⁊ vlt. verbi gratia ago contra te act. de dolo defero tibi iuramentum: vt iures te non feciſſe dolum: lꝫ tibi referre vt iurē te feciſſe dolum in re que ſit vltra duos aureos vel libertus defert iuſiur. patrono vt iuret ſe non feciſſe iniuriam licet patrono referre: vt iuret patronum atrocem iniuriam ſibi feciſſe: vel defero tibi vt iures te mihi non donaſſe licet tibi referre: vt iurem te mihi non donaſſe vltra. l. ſolidos. vt. ff. de dolo. ſi oleum. in fin. et ſequen. et de in ius vocan. ſed ſi hac lege. §. vltimo. C. de dona. l. pen̄. in fin. ¶ Item is cui delatum eſt poteſt ſoluere id q̄ꝺ ab eo petebatur ⁊ ita abſoluetur a iudicij obſeruatiōe q: ſolutione eius ꝗ debetur omnis ob. tollitur vt inſti. qui. mo. tol. ob. in prin. vel poteſt iurare: ⁊ tūc a petitione abſoluetur: et ſic ſunt omnia iudicia abſolutoria: vt inſt. de perpe. et tempora. ac. preſcri. in fi. ſc̄ꝺm Azo. imo. dic. eſt vtrū lis conteſ. ſit vel non: vt no. ſ. de confeſ. §. vtrū in confeſſum.

Qualiter iurādum ſit. Prout iuſiur.

delatum eſt nam ſi defero q̄ꝺ iures per deuꝫ mihi non debere ⁊ tu iuras per caput tuum vel euangelia: lꝫ videaris iurare per deū: q: reſpectu diuini numinis ita iuras tn̄ non iuraſſe videris: et ideo ex integro ſolenniter iurandum eſt. i. per deum. ff. eodem. l. iij. §. vlt. ⁊ l. iiij. ⁊ v. in prin. ⁊ l. qui per ſalutem. ¶ Iu quibus et legibus admittit iuramentū creaturarum ꝫ id q̄ꝺ not. ſ. eo. §. q̄uo. ſub. §. p q̄ꝺ. nunquid ergo corrigit. forte non ſed tale iuramentū iuſte recuſari pōt: ſi tn̄ iuretur ꝓtuebit iuſiurā. vt ibi. ¶ Moueor tn̄ ex eo q̄ꝺ legitur. lxxxiij. diſ. error. ⁊. lxxxvj. diſt. tanta. ideo poteſt dici vt ſequit de vana ſuperſtitione vel dic q̄ꝺ dicit de creaturis: eſt intelligendum extra iudiciū: et ſic plana eſt lex quo ad iudicem cui periculum non imminet tn̄ hodie per creaturas nullatenus eſt iurandum q̄uis ꝯtrariū teneat prauus vſus. ¶ Si autem delatū ſit iuſiu. per ſuperſtitionē publice improbatā vt appollinis vł diane non eſt ratū iuſiu. forte ſi nō eſt publice improbata: vt ſi dicatur q̄ꝺ iuret per crede mihi: per ſine dubio: vel p de⁹ ſcit: vel per certum eſt ſicut monachi facere cōſueuerunt: vt. ff. eoꝺ. l. v. §. diuus. ⁊ §. ſi quis. nā ⁊ in veteri teſtamēto ſic iurabat viuit dominus viuit anima in primitiua vero eccleſia: ſic teſtis eſt mihi de⁹ deum inuoco. ſed hodie per euangelia iurat cōiter. ſ. eodem. ſi xp̄s. §. ap̄ls. lx. di. tibi domino. ſ. q. vlt. c. vl. xxij. q̄ō. iiij. ad peccatū. ¶ Sꝫ et ſi is qui detulit aduerſario iurare parato remiſerit: perinde habendum eſt ac ſi iuraſſet: verum ſi alius. delationem incontinenti non approbauerit ſed ſe velle deliberare dixerit: ⁊ poſtea prohibente delatore iurare velit vel incontinenti ſuſcepit: ſed non iurauit ⁊ ſi poſtea iuret delatore prohibente nihil ei prodeſt vt. ff. eodem. non erit. §. vlt. ⁊. l. remittit. C. eo. actori. ¶ Hoc aūt no. ꝗ iuramentuꝫ iudiciale volūtarium delatum et preſtitum quandoq reuocatur q̄ꝺ eſt ſpecialiſſimum: vt ſi heres detulerit iuſiur. legatario contra eum agenti ⁊ legatum petenti q̄ꝺ dicit ſibi in teſtamēto relictum. ſi enim legatarius ante apertas tabulas hoc iuramentū preſtiterit ⁊ poſtea teſtamento aperto cōperiat ibideꝫ nihil relictū fore: nō proderit legatari. iuſiu. ⁊ eſt forte illa ratio ſpālitatis: q: de his controuerſijs que ex teſtamēto ꝓficiſcuntur nō aliter pōt iudicari vel ēt tranſigi: niſi tabu. viſis ⁊ perlectis: vt. ff. de tranſac. de his. ſ. de fide inſtru. accepimus. ſ. de priuileg. porro. ¶ Delatio autē iuriſiu. neceſſarū iudicialis anteq̄ꝫ ꝑſtetur reuocat ꝑ arbitrio iudicātis: ſi aūt ſit preſtitum nō reuocat poſtea niſi ꝑtextu inſtrumētorū poſtea de nouo repertorum. ff. e. admonēdi. tūc eīn lata ſn̄ia ſit reuocatio: ſic eīn dicit abſolutus fuerit ſꝫ forte dicit abſolut⁹ deſtinatiōe. nam ſi lata eēt ſn̄ia nō liceret reuocare ſꝫ azo. imo lꝫ ex magna cā vt dꝫ l ſacro l litē. ff. de l lit. iur. l. videam⁹. §. pe. ¶ Uolūtariū aūt iuſiur. nullo caſu reuocatur. ff. e. nō erit. §. dato. ⁊ l. nā poſtea. §. ſ.

7 Et quis ſit effectus. †Ut ex eo detur actio i factum ſi iurauerit quis quid ſibi deberi non adiecta forma vel rem ſuam eſſe .C. eodem. actori. et hoc in vtroq; genere iuſiur. ſi autē adiecta forma iurauit inqt mihi deberi datur mihi vtilis actio ex eodem contractu et non tantū mihi ſed etiam aduerſario. verbi gratia iuraui qd mihi vendideras fundum pro .x. ex hoc iuramento agere poſſum ad fundum actiōe vtili ex empto. ⁊ tu ad .x. act. vtili ex vēdito vel iuraui qd obligauerā tibi pignori domū pro .x. dat̄ mihi vtilis pigneratitia ꝑ domo et tibi vtilis condictio certi pro .x. vel iuraui fundū mihi datum in dotē ⁊ ipſum proſequi potero ⁊ ſoluto matrimonio teneor vtili ex ſtipulatu. ff. eod. l. duo. §. ſi quis iurauerit §. marcel. ¶ Ubi aūt iuraui rem meā eſſe dabitur actio in factū: ⁊ vtilis rei vendicatio ſicut datur vtilis perſonalis ſed contra deferentem tm̄: ſi nitar ex delatione ⁊ preſtatione iuſiur. ſed ſi nitar ex delatione ⁊ preſtatione et ex eo qd nactus ſum poſſeſſionem rei a non dn̄o bona fide propter iuramentum dabitur mihi publiciana ꝯ quēlibet poſſeſſorem preterꝗ̄ ꝯ dn̄m: ſicut ⁊ ſi rē emiſſem a non dn̄o vel pro me iudicatū eſſet ff. de publi. l. j. ij. iij. ⁊ iiij. Nec ob. qd legitur. ff. de publ. l. cum. §. petenti. vel ſi petenti. qd eīn dicit dari publicianā ꝯ deferētem dumtaxat eſt intelligēdū vt excludat ꝓprietatis dn̄m non aūt ceteros poſſeſſores. ¶ Ubi aūt iuraſti rem meā non eſſe competit tibi exceptio ſed nō aliqua actio. ff. e. l. ſed ⁊ ſi poſſeſſori. ¶ Quidam aūt dixerunt ex iudiciali vl' neceſſario iuramento nō ꝓdari iuranti actionem in factū: qꝛ habiturus eſt eā ex ſnīa: ſed nihil impedit huic. nā eiuſdem rei nole non eſt mirum plures cōpetere actiōes. ff. de act. emp. et ven. nō eſt nouū. ⁊ de ac. ⁊ ob. non eſt nouum. poſſet eīn dari ex confeſſione ſi cōfeſſus eſt in iudicio: qꝛ cōfeſſus habet̄ pro iudicato. idem multofortius in iureiu. ¶ In hoc igitur qd actio et exceptio ex iureiu. oritur pꝫ qd eſt paris autoritatis cum re iu. nā apoſtolꝰ ait omnis cōtrouerſie finis eſt iuramentum. j. eodē. ſi xp̄s. §. Jacobus. in fi. ⁊ lex concordat cum apoſtolo. ff. eo. l. j. ¶ Hec autem exceptio ob. quotieſcunq; agi non poſſet ſi verum eſſet qd iuratum eſſet: nam ꝑ veritate accipitur iuſiu. ff. eo. ſed ⁊ ſi poſſeſſori. §. item ſi iurauero. ⁊ §. ſed ⁊ ſi rerum. nec refert vtrum agatur ex eadem ac. an alia dum tamen agatur ad idem et ex eadem cauſa: vt. j. eod. duobus. §. exceptio. vſq; ad pen. §. ⁊ ff. ſi duo. §. idem iul. ¶ Hoc verū eſt niſi poſteriꝰ iur̄m ꝑiudicet priō vt ecce iuraui mihi dari oportere. deinde cum controuerſia eſſet an iuraſſem vel non me deferente iuraſti me non iuraſſe. in hoc enim caſu tm̄ poſterius iuſiurādum erit. ff. de duobus. §. fi. ⁊ l. qd ſi iuraui. ¶ Igitur in agendo vel excipiendo parificatur ſententie iuramentum. minus autem eſt in duobus nam ſententia lata contra ſentētiam a qua non eſt appellatum eſt ipſo iure nulla. dic vt. j. de ſen. et re iudi. §. quot ſint eiꝰ ſpecies. ſub. §. diffinitiua. ſecus ſi damnetur aliquis de furto ⁊ iurauerit ſe furtum nō feciſſe. ff. eodē. nam poſtea. §. ſi damnetur. C. qn̄ prouo. non eſt ne. l. j. ¶ Itē ſi iurauerit quis ſe patronū eſſe licet ꝗ̄tum ad alia ſit patronus non tamen ꝗ̄tum ad bonorum poſ. contrata. ſecus ſi pro eo iudicatum foret. ff. de iure pa. ſi iurauero. ¶ Sed iuſiur. pretextu inſtrumentorum de nouo repertorum reſcinditur. vt dixi. s. eodē. §. proxi. ver. delatio. ſecꝰ in re iudi. j. de ſent. et re iudi. inter monaſterium. et. c. ſe. niſi in caſu. ff. de re iudi. imperatores. C. de re iudic. ſub ſpecie. ¶ Eſt et ſacramentum maioris autoritatis re iudic. qꝛ minor non reſtituitur contra ſacramētum corporale licet reſtituatur cōtra rem iudicatā: vt. C. ſi minor ſe ma. dix. l. vlti. et ſi aduerſus rem iudicatam. per totum ti. ¶ Sed et iuſiuran. ipſo iure tollit naturalem obligationē. ff. eodem. l. vlt. et de ſolu. ſtichum. §. naturalis. non ita in re iudic. ff. de condi. indebiti. l. iul. ¶ Unde quantum ad extinguendam naturalem obligationē poteſt dici quod iuſiuran. vicem ſolutionis obtinet. ¶ Sed vtranq; obligationem extinguit in his obligationibus que ipſo iure tolluntur per pactum vt furti et iniuriarum: vt. ff. eo iuſiuran. etiam ⁊ de pactis. ſi vnus. §. idem dicimus. et. l. ſi tibi. §. quedam. Sed et vicem obtinet delegationis quia per iuſiuran. incipit quis aliꝰ obligari ꝗ̄ ei cui prius tenebatur ex vi innouationis: qꝛ noua actio tribuitur creditori ſi iurauerit ſibi deberi prima obligatione nō extincta ſed durante. ff. eodem. qui iuraſſe. §. vlt. ⁊ l. eum qui iurauit. ibi: cum omiſſa hac parte ⁊c. ¶ Item obtinet vim litis conteſt. quia ſicut actio tēporalis perpetuatur lit. conteſta. ita et iureiur. ſi iuraui te mihi teneri redhibitoria vel quanto minoris. ff. eo. nā poſtea. §. ſi is qui temporali.

Et ad quē tranſeat effectus.

8 †Ad iurantes ⁊ ſuccedentes ſingulari titulo vel vniuerſali. ff. eo. ait pretor. ⁊ l. etiam. et l. nam poſtea. in prin. ⁊ preiudicat ſacramentum deferentibus ⁊ de omnibus eoꝝ ſucceſſoribus eo ſaluo qd iuſiu. tutoris cura. procur. Item ſerui et filij proficit nobis. vt no. s. §. quis poteſt deferre. ver. pater. ⁊. ver. liber. et dicitur. ff. eodem. naꝫ poſtea. §. pe. nec obſt.

qđ dicit̃ ff. de ꝓcu. nõ ſolũ. § .j. q2 vtilis nõ di
recta datur mihi actio ex ſacramẽto ꝓcura=
toris. ¶ Itẽ ſi duo ſunt rei debendi. vel credẽ
di ſacramentum vnius ſocij alteri prodeſt ⁊
obeſt: vt. ff. e. duobus. ⁊ de arb. ſi duo. qđ eñ
legitur. ff. de pac. ſi vnus intelligendũ eſt de
argentarijs ſocijs in menſa. nõ ſocijs in ne=
gotiatione vel contractu vel ibi erat ab vno
lis ↄtẽ. ¶ Itẽ iuſiur. rei p̃ncipalis ꝓdeſt fide
iuſſori fideiuſſoris ↄũt iuſiu. ꝓdeſt reo ſi iu=
rauerit ſe ſoluiſſe. ſec9 forte ſi iurauerit ſe nõ
fideiuſſiſſe: vel pecuniã mutuo datã nõ eſſe:
vt. ff. e. duobus. § .j. ⁊ .ij. ¶ Extra ſummã no.
eſt qđ iuſiur. non oĩno loco probationis ſuc=
cedit. nam lʒ damnũ dans ⁊ inficians cõui=
ctus per teſtes damnet̃ in duplum: ſi tamen
cõtra eũ iuratũ ſit in ſimplũ tñ condẽnabit̃.
vt. ff. e. cum ſimile. C. de non nu. pec. aut̃. con
tra qui propriã. ¶ Item no. qđ iuſiu. preſti=
ti per deũ contẽpti religio punit̃ a ſolo deo.
non per principẽ ſm leges: vt no. C. de teſt. §.
quis poſſit eſſe teſtis. rñ. j. ver. excipit̃ periu=
rus. ⁊ ſeq. ¶ Secus ſi iurauerit aliquis per
principẽ vel ei9 ſalutẽ vel per caput vel per
genium et eſt genius deus principis: qui in
genitura potẽtiã exercet: olim eñ princeps
tempore illo quo nondum erat chriſtiana fi
des colebat iouem vel mercurium qui in ge
nitura ſibi patrocinaretur. ⁊ his caſibus fu
ſtigatur ille qui deierat: ⁊ debet ei ſuperin=
dici: importune noli iurare. vt. ff. e. ſi duo. §.
vlti. ¶ Item no. q9 cum hoc iuramentũ. ſ. aſ=
ſertorium ſit de veritate dicenda eſt enim de
re: vt. ff. e. quoties. i. de veritate. ff. ad le. cor. de
fal. l. j. § qui in rationibus. ideo is qui nõ no=
uit veritatẽ impetrat ſibi remitti iuſiur. aut
dari ſpacium competens: vt certiorari poſſit
ff. eo. iuſiu. et ad pecu. et rerũ amo. marcel. §.
qui rerum. ⁊ ſeq. iurare eñ debet aliquis ſic
eſſe vel non eſſe vt tamen caueat quod con=
tra conſcientiã nihil dicat vt apparet in his
que no. s. eo. § qđ comites. verſi. in veritate.
ideo in dubio datur dilatione ſaltem de fa=
cto ſigilletur fama vt. s dixi de iura. calum.
§ quando preſtãdum eſt. verſi. ſed nunquid
danda eſt ⁊ ſeq. qđ dic vt ibi no. ¶ Eſt ⁊ iura
mentum quoddam aſſertoriũ de veritate qđ
vocatur iuramentum in litem: ideo appona
mus rubricam.

¶ De iuramento in litem dando. Rubri.

1 ☞ Iurare in litem quid ſit.
2 Iuramentum in litem vnde dicatur.
3 Iuramentum in litem quis deferat.
4 Iuramentum in litem qualiter deferatur.
5 Iuramentũ in litem in quibus actionibus
deferatur.
6 Effectus iuramenti in litem quis ſit.

SVper quo uidẽdũ. ¶ Quid ſit iurare in litẽ. ¶ Vñ
dicat̃. ¶ Quid deferat. ¶ Quali
ter. ¶ Cui. ¶ Propter que. ¶ In
quibus actionib9. ¶ Et quis ſit
effectus.

Quid ſit iurare in litem

1 † Suo arbitrio preſtito ſacramento pro q̃to
nollet re carere. ſcđm ſuum ſingulare inter=
eſſe rem eſtimare. ff. de in litem iurando. l. ij.
§ interdictum. ⁊ l. ſi tutor. ¶ Res tamen pe=
tita non idcirco eſtimatur pluris eſſe de iu=
re cõmuni. vt. C. e. l. ij. vnde ⁊ qui tenetur da=
re fideiuſſorem pro qualitate rei: vt. ff. qui ſa
tiſd. cog. ſi vero. § qui pro rei. ſi dederit fide=
iuſſorem qui tñ habet in bonis quãti ea res
eſt idonee videtur cauiſſe: lʒ non habeat tñ
quantum eſtimaret rem actor iurando in li=
tem: quia nec datus fideiuſſor tenetur vltra
idem precium rei. ff. de fideiuſ. l. vlti. ¶ Quã=
doqʒ tamen dicitur iurare in litem etiam is
qui iurat tanti rem eſſe vel fuiſſe. vt in preal.
l. ij. ff. e. l. mutius. ⁊ l. cum furti. ⁊ ita etiã in=
telligitur qđ eſt. ff. e. in actionibus. § plane.
2 Vnde dicatur. † Ex eo q9 propter li
tem et in iudicio tñ
preſtatur vel propter rem in litem. i. in iudi=
cio petitam.
3 Quis deferat. † Iudex: ceterum ſi
alius detulerit iuſiu
ran. vel non a delato iuratũ ſit nulla erit reli
gio nec nullum iuſiur. vt. ff. eođ. iuſiuran. §
deferre.
4 Qualiter. † Ut certa ſumma ſtatuat̃
a iudice: ſi ei viſuʒ fuerit ne
in infinitũ iuretur. ff. ẽ. videamus. § iurare. et
§. ſed an iudex. ⁊ l. in ac. § ſed iudex.
Cui. Domino litis. nec enim poteſt alius
iurare niſi his qui ſuo nomine litem
conteſta. eſt. ff. eo. vulgo. ¶ Quid in cauſa tu
telari. ⁊ quidẽ pupillo non defertur iuramẽ=
tum: adoleſcenti autẽ põt deferri: matri autẽ
ipſorũ non defertur forte q2 in infinitũ iura=
ret amore filij tutoribus autẽ ⁊ curatoribus
minorũ deferri poteſt iuſiur. hoc: ſed tñ ipſi
nõ cogunt̃ iurare. ne anceps periuriũ incur
rũt. ex hoc ptʒ q9 debẽt iurare minorem nol=
le carere pro tanto. puta pro. c. ſed ſi volunt
ſubire admittent̃: q2 non ad ſuã vtilitatẽ re=
ferenda eſt eſtimatio: ſed ad eũ cuius noĩe tu
tele ratio poſtulat̃. ff. eo. videamus. ¶ Illud
autẽ ſacramentũ qđ non reſpicit voluntatẽ
ſuam: ſed reſpicit credulitatẽ vel veritatẽ rei
compelitur ſubire tutor vel cura. at ſacramẽ
tum calumnie et de qualitate expenſarum ⁊

iuramentum qđ defertur de lite decidenda: vt C.de iura.calum.l.ij.§.qđ obſeruari.et de iudi. properandum §.j. et de rebus credi.§. penul.

Propter que. †Propter dolum ſoluȝ non etiam ob culpaȝ: ſed eſtimatio culpe erit a iudice facienda. ff. eo.videmus.§.fi.ꝛ.l.in ac.§.ſed iudex. ¶ Qđ aūt dictum eſt culpa intelliget forte quis de leui vel leuiſſima ſed propter latam diceret iurandum in litem cū dolo equiparetur ar. ff.de preca.queſitū.§.culpa tñ.ꝛ.§.ex hoc interdicto.ff.ſi meſ.fal.mo.di.l.j. ¶ Sed Azo. contra qꝛ ſicut propter contumaciam qs excōicari poteſt tm̄:vt pȝ.j.de ſen excom.ſacro: ſic propter dolū tm̄ in litē iuratur.de dolo arbi.§.j.cōparatur ergo lata culpa dolo qͣtuȝ ad pecuniarium dānum damnum pſequēdum non qͣtum ad penam corpori infligendam.ff.ad le.cor.de ſic.l.in lege.nec qͣtum ad infamiam irrogandā.ff.de ſuſpe. tu.l.j.§.ſuſpectus.ſed nec qͣtum ad iuſiu.in litē qđ irrogat penā reo ex ſola voluntate iurantis. ¶ Porro ꝯ tutorem etiā ꝓpter leuem culpā videtur poſſe iurare ſȝ ꝯ heredē ſuū forte nō iurabitur:niſi propter dolū ſuū ꝓprium vel latā culpā.C.eo.is qui.ꝛ.l.alio iure ideo forte imperator interſeruit hunc titulū in libro C.in tractatu tu. vt in actione tutele aliquid oſtenderet ſpeciale.

5 **In quibus actionibus.** †In rem et ad exhibendū ꝛ arbitrarijs oīb⁹ q̄ enumerant̄ inſti.de ac.§.preterea:quoſdam.et in bone fidei iudicijs directis non contrarijs.ff.depo.l.j.§. in depoſiti quoq̧.et.l.ei apud.ff.eodē.in act. ¶ Sed ſm Azo. in ac. ex empto ſpeciale eſt vt non iurent in eſt ea:ſed ſit bone fidei:quia venditor liberatur preſtito intereſſe: vt ro.j. de contrahē.em.§.ꝛ ad qđ venditor. In alijs autem ac.ſcȝ ſtricti iuris non arbitrarijs nō iuratur in litē in caſu.ſ. cum quis in ius vocatum vi eximit.ff.ne qs eum qui in ius voc. vi.exi.l.pe.§.j. ¶ Et eſt illud ſpecialiter ſtatutum propter contemptam autoritatem iudicis vel propter vigorē iudicij non ſeruatū. ¶ Et idem familia ſi nō reſtituit̄ res alienata in fraudē patroni.ff.ſi quid in frau.pa.l.tenetur.§.in ac. nam et ſi non ſit arbitraria eſt tamen in rē ſcripta. ¶ Idem đr in promiſſione ſtichi ſi fecit moram et ſtichus deceſſerit: cum em̄ ſtich⁹ mortu⁹ eſtimari nō poſſit in litem iurabit̄ al's ſi ex ſtipulatu: vel ex teſtamento agat̄:nō ſolet in litē iurari.ff.e.in ac. §.plane interdū. ¶ Sȝ ƀ obtinet verā ꝛ cōem eſtimationē:vt pȝ.s.ibi.cū em̄ ſtich⁹ ꝛc. vñ ꝛ improprie đr iuramētū in litē.ꝛ de tali loqͥ̄.ff. eo.cū furti.nā qñ agit̄ ac.furti ad rē duplandam vel quadruplandā: qꝛ habetur ſuſpectus actor:ſiue agatur ꝯdi.fur.ꝓpter inopiā probationū defertur iuſiur. ſuper vera qͣntitate rei nec eſt adijciendū pluriſue nam ſi ſi res pluris eſt vtiq̧ tanti eſt vt.ff.eođ.l.cum furti. ¶ Sic ꝛ defertur iuſiu.in interdicto.vnde vi:vt.C.vnde vi.ſi qñ.s.qđ me. cauſa.c.vl. defertur etiā hoc iuſiur. ſup ſpēbus petitis pro qͣto nollet qs eis carere nā maiori affectione moueri poſſum ad vnam ſpēm qͣ ad aliā. ¶ Sed ꝛ in nūmis ſiue denarijs nō hȝ locū illa rō ꝓpter omnimodā ſimilitudinem nummorū ad alios nūmos cū vtilitas oīno eadē ſit:vnde defert̄ hoc iuſiu.nūmis depoſitis iuret qs q̄ ſua interfuit cū certa ſit nummoruȝ eſtimatio:nā ſpēs eſtimant̄ pecunia: ꝛ nō pecunia ſpeciebus vt.ff de fideiuſ.ſi ita fideiuſſorē.poſſet tñ deponenti deferri vt iuret quanti ſua interſit nummos ſibi redditos non fuiſſe:qđ eēt ſi ſub pena vel pignore pecuniam debuit ꝛ qꝛ pecunia depoſita denegata eſt incidit in penam qꝛ nō ſoluit vel pignus diſtractum eſt. tñ. in litem iurabitur. ff.eodē.nummis.

6 **Et qs ſit effectus.** †Ut iudex iuſiu. ſequatur ſi viderit faciendū vel etiā minoris cōdemnabit qͣ iuratum ſit ſm Azo.ſed forte hodie ſecus vt in aut.de iu.§.opȝ. ¶ Itē ꝛ prorſus pōt reuȝ abſoluere ex magna cā poſtea reptis ꝓbationib⁹ ꝯ actorē facile eēt ſi q̄rit̄ de periurio iuratis in litē.ff.e. videamus.§.item videndū. ꝛ.l.fi.ꝛ ad hoc.j.de pur.vul.c.ij. ¶ Sic ꝛ ſacramentum qđ defertur a iudice parti de veritate rei retractatur ꝓpter noua inſtrumēta.ff.de iureiur.admonendi.

¶ De exceptionibus. Rubrica.

1 Exceptio quid ſit.
2 Exceptionum diuiſio que ſit.
3 Exceptiones qñ ꝛ qualiter opponantur.
4 Exceptiones a quibus opponantur.
5 Exceptionis effectus quis ſit.

QVoniam probationes plene et ſemiplene de qb⁹ in ſuperioribus diximus plerunq̧ elidunt̄ exceptionibus iuſtis oppoſitis et proba.nam ꝛ is qui exceptione vtitur onus probatiōis in ſe recepit. ff. eodem. l.j.et per exceptionem defenditur quis ꝛ iuuatur ſicut per ac.vt inſti.eo.in prin. dicam⁹ de exceptionib⁹. ¶ Quid ſit exceptio. ¶ Que ſit exceptionum diuiſio. ¶ Et quando ꝛ qualiter opponantur. ¶ Et a quibus opponat̄. ¶ Quis ſit effectus.

a ¶ Quid ſit exceptio. adde do. I rub. eo. ſte tit rapha. l. ij. ff. eod. Ang. arc. I ſtit. eo. ti.

1 a Quid ſit † exceptio. Scire debes qđ excep. quãq; large ponit̃. ſ. pro omni defenſione q̃ cõpetit reo etiã ſi nulla actori cõpetat actio: ⁊ hec a quibuſdã vocat̃ facti exceptio: vt ſi qs dicat mihi ſolue. x. que tibi credidi ego dico nõ credidiſti: vel aſſero me ſoluiſſe qđ ſi verum ſit obligatio eſt ſublata: vt inſti. quib. mo. tol. ob. in prin. vel dic qđ dicitur hoc intentionis exceptio vt verbis cõmodioribus vtaris ſcđm Azo. ¶ Itẽ large dicitur exceptio etiã replicatio que datur actori contra excep. ff. e. l. ij. §. j. ¶ Datur autem reo exceptio: ſed actori replicatio. J. e. a nobis. et. c. dil. fil. ẜ. de fo. compe. ex parte. et inſti. de repli. ⁊ not. ſcđm Goffre. qđ ſicut ſe hʒ exceptio ad ac. ſic ſe replicatio ad excep. q̃ ad modũ probandi: q2 ſicut exceptio peremptoria probanda eſt fundata intentione actoris ſic replicatio fundata intẽtiõe excipiẽtis: tamẽ ⁊ ſimul vterq; probare poteſt. J. de pſcrip. illud. ſic tamẽ vt vltimo probãs teſtificata non didicerit vt not. ſupra de teſt. §. ⁊ vtrũ poſt publicationem. ¶ Contingit tamen aliquãdo qđ propter preſumptionẽ que pro actore habetur probatio excep. non admittitur ſed replicationis tñ: vt. ẜ. de renun. ſuper hoc ſcđm Goffre. ¶ Itẽ quãq; ſtricte ponitur pro defenſione que cõpetit reo contra actorẽ cõpetentẽ ideo ipm principale non proponitur loco exceptiõis. ẜ. de fo. cõpe. ex parte. §. pe. ⁊ vlt. ¶ Eſt etiam opponenda excipienda exceptio coram iudice non alibi: vt patet. J. eod. olim. alias incipit cũ olim. ⁊ de ap. interpoſita. et. c. dilecto. ¶ Exceptio autem contra agentem opponitur vt dixi. vnde dicit̃ proprie exceptionis excluſio: vt exceptio pacti de non petendo que elidit actionẽ. replicatio vero pacti de petendo facta, poſtea extinguit exceptionem. ff. de pact. ſi vnus. §. pactus ne peteret. ff. eo. l. rñ. j. e. §. replicatiõis

2 Que ſit exceptionum diuiſio † Et quidẽ exceptionũ alie ſunt perpetue ⁊ peremptorie qualis eſt exceptio doli et. qđ met. cã. ⁊ pactũ de non petendo in perpetuũ ⁊ de iu. hec eñi ideo ppetue vocant̃ ⁊ peremptorie: q2 intentionẽ actoris ppetuo pimũt: ⁊ opponunt̃ qñ agit̃. vñ ſi nũq; ageret̃ nũq; excipere t̃ ⁊ hac rõne dñr ppetue. ff. de do. excep. pure. §. fi. C. e. ſi pactũ. ¶ Alie dilatorie q̃ cãm deferũt: vt inſti. e. §. appellant̃. ¶ Alie anormale vt appet. J. ¶ Dilatoriarũ. ¶ Alie dñr dilatorie ſolonis vt q2 eſt factũ pactũ de non petendo vſq; ad certũ tpˢ. ff. e. l. iij. §. j. de hac ẜ. de plus petitio. ¶ Et alie dilatorie iudiciũ quarũ. ¶ Quedã opponunt̃ ꝯ perſonã iudicis. ¶ Quedã ꝯ reſcriptũ per qđ iurandũ cõcedit̃ ſup hac. ſiue obli. antiqua. l. q̃ cõpetebat ante reſcriptũ impetratũ. hec eñi excep. cõtra reſcriptũ oppoſita: iõ dilatoria dr q2 lʒ reſcriptũ perimat. nõ tñ actionẽ ſiue obligationẽ antiquam. ſi aũt obligatio ex reſcripto oriatur: vtputa quando ſuper beneficijs impetratur huius exceptio contra tale reſcriptum oppoſita peremptoria dicetur: cum reſcripto amiſſo vel perempto perimat̃ ⁊ obligatio que ex ipſo oriebatur: ad hoc inſti. de literarum obli. ẜ. de renũ. veniens. J. de preb. dil. iij. ẜ. de reſcri. ex inſinuatione. et. c. in noſtra. et. c. ad audientiam. ij. J. de conceſ. preb. cum noſtris. §. auditor. ⁊. c. ex tenore. ⁊ ſe. vel dic q; talis exceptio anormala eſt: quia quatenus impedit pceſſum iudicis: et ipſum iudicem ſiue iuriſ. ipſius eſt declinatoria iudicij quatenus autem reſpicit agentem ⁊ petitionem ſuam peremptoria eſt ⁊ tamen lite non conteſta. proponi poteſt et probari. qđ dic vt not. J. e. §. ſeq. ver. fi. ¶ Quedam contra perſonam agentem vt in inferioribus apparebit. ¶ De quibuſdam reſpon. cõſueuit dubitari an dicantur perpetue vel temporales. quid ergo de excep. non nu. pe. vel de excep. non nu. dotis. dicunt quidã hanc anormalam ideo quia ab initio incertũ eſt vtrum ſit temporalis vel perpetua. ſed Azo ipſam iudicauit temporalem cum certis temporibus limitata ſit aliquando. xxx. diebus. aliquando biennio: aliquãdo decennio. C. de nõ nu. pe. in ꝯtibus ⁊ de dote cau. nõ numerata. l. vlti. ⁊ auẽ. ibi poſito. ⁊ in auẽ. de tpe non ſolute dotis. coll̃. vij. qđ dic vt not. J. de do. inter vi. et vxo. ſub rub. de deci. pro nũc. §. quid ſi maritus. ¶ Sed ob hoc poſſet dici anormala: q2 lʒ al's excipienti incũbit probatio vt. ff. de proba. in excep. hic tñ probat ille qui petit. C. de nõ nu. pe. l. iij. ¶ Cõtingit ⁊ aliud mirabile in his excep. nam qui alteram illarũ

proponit

proponit ſimul ⁊ lit.cõte.⁊ except.cum p al's peremptorias exce.nõ ſoleat fieri cõteſtatio litis ſm Goſ.Itẽ dubitari põt de exce.q̃dam rõne futuri tpis vel accidentie.vt.ff.de cõdi. inde.ſufficit.¶ Sed rõne iur.dubitari põt.vt de illa quam maritus h₃ ne cõdemnetur vltra quam facere poſſit vt viſum eſt azo.ipa₃ tpalem fore q₂ ſi ſoluatur repeti non põt:vt ff.de cõdi.inde.nam ⁊ maritus qđ fieret ſi foret perpetua cum ſit fauorabilis. vt.ff.de cõdi.inde.qui excep.⁊ vnde põt eſſe ꝙ ipſe perueniat ad meliorem fortunã vel heres:ſuus vel heres heredis.vt arg.C.arbit. tute.ſi defunctus.paupertates em̃ ⁊ diuitie.tota die creſcunt ⁊ decreſcunt.vt in autẽ.de nu.§.q̃a vero hactenus.col.iiij.in autẽ.de nuptijs.et vt oẽs obe.iu.§.j colla.v.¶ Alia rõne vr̃ perpetua ⁊ temporalis:vt pt₃.j.§.j.ſub.§.hoc de dilatorijs.ver.item maritus.⁊ preceden. nã vt ibi not.etiã poſt ſnĩam opponi põt ne plꝰ extorqueatur quam cõdemnatus facere poſſit probatur.ff.de re iud.inter eos.in fi.⁊.l.cũ ex cauſa et de ver.ſig.in condemna.⁊ hac rõne iudicatur a quibuſdam anormala ¶ Itẽ exceptionũ. ¶ Alie ſunt odioſe/vt macedo. ¶ Alie fauorabiles:vt vell. ¶ Alie inducte ob iuris rigorem obſeruandum/ vt exce. rei iudi.ff.de condi.inde.qui exceptionẽ perpetuam.l.iul.¶ Alie propter cauſam naturali equitate inducte ſunt. vt numu. pec. doli mal.qđ metus cau.rei litigioſe tranſactiõis pactionis expreſſe vel tacite/⁊ erroris vel ignorantie ⁊ preſcriptionis temporalis etatis et militie.¶ Item exceptionum ¶ Alie ſunt in rem que competunt alicui/⁊ his qui ex pſona ſua conueniuntur. ¶ Alie in perſona₃ que ad alios non tranſeunt vt ne quis condemnetur niſi inquantum facere põt: ⁊ pacti perſonalis.ff.eod.exceptiones in principio.et.§.rei.

3 Et quando. †Et qualiter opponatur Dilatorie ſolutionis ab initio litis.ſ.lit.non cõte.opponenda ⁊ pbari aũt d₃ ex quo actor fundauerit intentionẽ ſuã.vt.C.de proba.exce.⁊ de exce.ſi quidem. ¶ Sed declinatoria iudicij ante litẽ conteſ. opponenda eſt ⁊ probanda.nam poſtea non audiretur.vt.C.de procu.ita demum.et not. ſ.de procu.§.vl.⁊ ad hoc.iij.q.vij.§ exceptio et.§.j.j.de re iudi.inter monaſterium q̃ iura volunt ꝙ nate litem cõte.ſit opponenda q̃ccunq₃.¶ Subaudiendũ eſt tñ vbi certus terminus fuerit aſſignatus per iudicẽ ad oẽs dilatorias proponendas:qđ facere põt propter malitiam hoim qui plerunq₃ obtentu talium exceptionũ faciunt negotiu₃ plus debito prorogari.vt in auẽ. d.n.extra de reſtit. ſpo.frequens.⁊c.pia.idem de peremptorijs ſupra de proba.l₃.rñ.ſ.⁊.§.j.⁊.de teſti.cũ cauſam que.et de fide inſtru.accepimus.nec mirum quia etiam ad agẽdum aliquoties terminus datur.vt no.ſ.de libel.obla.§. vtrum poſſit.verſi.ſed nunquid iudex.⁊.j.de calũ.§. q̃ñ ſub.§.ſic p₃.ver.is tñ.deſtitiſſe.vr̃ tñ regulariter nemo inuitus agere cogi.C. vt nemo inuitus.in rubro ⁊ nigro/ ſed reus ad iudicium inuitus trahitur.ff.de ver.ob.inter ſtipulantem.¶ Item poteſt cogere excipientẽ ad preſtandum iuſm calum.ſiue malitie vt no.ſ.de dolo⁊ contu.§ qua pena.ver.q̃nimo q₂ contra accipientes de facili preſumitur: vt not.ſ.de dila.§.⁊ q̃ñ.⁊.§.et quoties.¶ S₃ et termino elapſo admittitur ſi de nouo ad ipſius audientiam peruenit⁊ nihil poteſt ei imputari:vt.j.eo.paſtoralis.qđ probare põt iuramẽto ſuo vt ibi ⁊ infra qui ma.acc. poſ. c.vlt.qđ intellige niſi periurium ei opponaẗ et probetur ſm ea que no.ſ.tit.j.q̃ pena plurij. ¶ Item quedam exceptio opponebatur oli in matrimonijs.ſ.ſi per.xx.an.vel.xviij. ſimul quiete permãſiſſent.xxxv.q. viij.de gradibus.et hoc dicebat antiqua decre.qui matri.accu.poſ.per tuas.in tertia compilatione:ſed hodie non habet locũ:imo tanto ſunt grauiora crimina quãto diutius ⁊c.vt.j. de conſan.⁊ affin.non debet. ⁊ de eo qui dux.in matrimo.cũ haberet ſupra de conſue.c.vlti. ¶ Item proponitur exce. excom.que quamuis ſit dilatoria l q̃libet pte litis opponi poteſt.¶ Sed tamen.j.viij.dies probanda ẽ hodie die quo proponitur minime computato ꝙ ſi non probetur excipiens in expenſis/ q̃s actor ob hoc ſe feciſſe docuerit condẽnatur ⁊ iudex cãm inceptã expedire debet/⁊ h₃ neceſſe excipiens ſpeciem excõicationis et nomen excõmunicatoris exprimere.ſ₃ nec i eadem inſtantia de eadem excõmunicatiõe vl alia excipi põt tertio.§.ꝙ aũt.hoc lex perẽptorias:niſi noua emergat excõmunicatio: vel euidens ⁊ preſumpta probatio ſuperuenerit de antiqua:quamuis autem pbata excommunicatione excludatur actor in ſequẽtibus.ea tamen que preceſſerũt in ſua remanent firmitate:vt in autẽ.d.n.extra eo.pia cõſideratione. vſq₃ ad.§.ſed ſi poſt rem iudica. ¶ Sed et qui ſcienter omittit vt aduerſariꝰ fatigetur eidem in expenſis condemnatur ⁊ hoc intellige de excommũicato occulto quo ad iudicem qui non debet vitare occultũ.vj. qđ.ij.ſi tantum.et capitu.placuit.Secus de notorio:nam ſi iudex aliquem agentem publice excõmunicatu₃ ſciat repellere d₃ ipſm ex officio etiam ſi nõ opponatur.vt in fra eo. exceptionem.⁊ in autenti.d.n.extra eod. pia conſideratione.in fin. Et intelligas ſpublice excommunicatum ex quo in eccleſia fuerit

condemnatus/vel ſi publice in platea cleri
cum percuſſit.argumen.infra de coha.cler.
et mu.noſtra.ꝛ duobus cap. ſeq.ꝛ de vſuris.
cum tu.ꝛ.c.cum in dioce.ꝛ ſic quos ꝑtoꝛ pu=
blice pꝛohibet omnino pꝛohibet etiam ſi ad
uerſarius conſentiat.vt.ff de poſtulãdo. ꝗs
pꝛetoꝛ.§.de fer.c.vlti.ꝛ de foꝛo compe. ſi dili
genti.j.de ſenten.excommu.contingit. ¶ Et
no.quod dixit in qualibet parte lib. opponi
poteſt.q.d.quando pꝛolata eſt ſententia ap.
non ſuſpenſa opponi non poteſt.infra de re
iudic.ad pꝛobandum.§. de pꝛocu.c. vltimo.
¶ Sed hoc non eſt verum/ imo opponi po=
teſt poſt ſententiam. ¶ Sed ideo hoc dicit:
quia licet executionem retardet ſententia ta
men firma remanet ſicut ꝛ quando lit.pend.
pꝛoponitur et pꝛobatur futura impedit:ſed
pꝛeteritis,nullum pꝛeiudicium generatur.
vt in auten.d.n.co.extra pia conſideratione
.§.fina.ꝛ.§.ſi vero poſtmodum ſit conſtitutio
futura reſpicit et non pꝛeterita. vt not.§. de
conſti.§.quando conſtitutio.ver.in futurum.
et ſe.ver.fin.§.ij.ſed hoc intellige extra ſupꝛa
de reſcri.ipſo iure. ¶ Illud etiam not.debes
ꝓ excommunicato:nam licet non poſſit i iu
dicio impugnare alium vt.§.de iudi. intelle
ximus.necꝫ reconuenire infra eo. cum inter
pꝛioꝛem.nec impetrare ſuper quocunqꝫ non
facta mentione de excommunicatiõe ſupꝛa
de offi.oꝛdi.ex parte.ꝛ de offi.dele.cum con=
tingat.j.de ſen.excom.per tuas.ꝛ.c.cum pꝛo
cã.tñ conueniri poteſt:qꝛ iudicium redditur
in inuitum.ff.de ver.obli.inter ſtipulantem.
et ne ex delicto ſuo incommodum ſentiat in=
fra de dona.inter vi.ꝛ vxo.ꝛ ſi neceſſe.ꝛ ali⁹
damnum.ff.de dolo.l.j.quia nemo dꝫ alieno
odio pꝛegrauari.C.de inoffi.teſta.ſi quis ſuo
ſed ſi conueniatur quelibet defenſio ei reſer=
uatur:quia non debet iudicium claudicare.
¶ Tanta ergo equitate iura vtuntur:ꝙ etiã
diabolum non condemnarent iniuſte ſi in iu
dicio eſſe poſſet ꝛ eis abſurdum vr̄ ꝙ actoꝛe
impugnante reo defenſio legitima denegeť
quia ſic multoties innocens condemnareť:
poteſt ergo excommunicatus appellare/ et
quãlibet excep.opponere/ſed non poſſet re=
conuenire:vt infra codẽ.cum inter pꝛioꝛem.
ergo ad pꝛoſequendum ap. ſuam poteſt re=
ſcri.impetrare:vel ad defenſionem ꝗuis de
excommunicatione que cauſam non tangit
non fecerit mentionem. Poteſt etiã iura ecc.
ſue defendere ꝛ tueri/ꝛ opponere excommu
nicationẽ agenti contra eccle.ꝗuis obijciẽs
excommunicatus exiſtat.vt.j.eo.dil. ꝛ dile=
cte ſignificauerunt: ꝛ qꝛ venerabilem. ſecus
ſi tangat excommunicatio ſuper qua reſcri=
ptum impetratur.nam tunc ꝛ de excommu=
nicatione/ꝛ de cauſa excommunicatiõis ne=
ceſſe habet facere mentionem: vt.j.de ſen.ex
commu.cum pꝛo cauſa.ꝛ de coha.cle.ꝛ mu.
ſup eo §.de offi.oꝛd. ex parte ꝛ de reſcri.dil.
fil.abbas.vnde ad hoc vt valeat impetratio
ab excommunicato facta duo requirit Hoſt.
que ſatis facta ſunt.pꝛimum eſt ꝙ oꝛigina
liter reus fuerit in pꝛimo iudicio in quo a ꝓ=
pellauit;ꝛ ſuper quo impetrauit.Scđm eſt
ꝙ excõmunicatio non contingat articulum
ſuper quo impetrat alioquin litere impetra
te in foꝛma communi non facta mentione de
excõmunicatione elidi poſſunt vt in decret.
dil.ſupꝛa pꝛoxi.alle. ¶ Poteſt igitur excom
municatus per exceptionem repelli: nunꝗd
aũt exce.excõmunicationis per replicationẽ
excõmunicationis tolletur oliꝫ dicebatur ꝙ
ſic dũmodo de maioꝛi excõmunicatione re=
plicaretur per decre. j.e.a nobis ſumpto ar.
a contrario ſenſu.tñ hodie dicendum eſt: ꝙ
non per aliam.j.e.dil ſm Hoſt. ꝗuis aũt ex=
cõmunicatio maioꝛ etiam non poſſit oppõi
ĩn modum replicationis:tamen in moduꝫ ex
ceptionis poteſt opponi etiam minoꝛ. vnde
ſi quis agat contra me in modum actionis:
vel denunciationis pꝛo eo quod excommu=
nicatus celebꝛaui:vel beneficium conſecut⁹
ſum: ꝛ ideo petit me remoueri: poſſum ego
dicere:amice non es audiendus/quia nõ vi
taſti me tanꝗ excõmunicatum: imo partici
paſti in eccleſia et in menſa.ſic intellige.j.de
cle.excom.mi.pꝛopoſuit.§.pe.ꝛ fi.ꝛ de ſen tẽ.
excõ.in pñtia. ¶ Sed hoc ſpecialiter not.de
bes:ꝙ ex:ꝗ alicui collatum eſt beneficiũ/nec
reſtat niſi ꝙ poſſeſſionem vel quaſi adipiſca
tur non auditur contra ipſum aliquis exci=
piens de facili:ſed accuſet ipſum qui volue=
rit/ex quo poſſeſſionem pacificatã fuerit aſ=
ſecutus.ſic loquitur infra de ap. ꝯſtitutis in
pꝛeſentia noſtra.§.nos ergo. ꝛ de cõceſ.pꝛeb.
non vac.poſt ele.§.fi.ꝛ de accuſ.accedens. ĩõ
dico de facili/qꝛ ſi obijceretur excõicatio qua
ligat⁹ erat tempoꝛe adepti beneficij/ vr̄ alia
legitima ipſam admitterem.ar.in his ꝗ no.
§.de offic. dele.§.que delegari.℣ſi finis.ꝛ ſe.
dum tñ videretur mihi quod excipiens eſſet
homo bone fidei:nec ſuſpectus ꝛ incontinẽ=
ti ad arbitrium bonum redigendum parat⁹
eſſet fidem facere ad hoc pertinet ꝙ no.§.de
reſti.ſpo.§.qñ facienda ſit reſtitutio ℣ſi.quã
to.ꝛ ver.vel ſi obijciatur gradus conſangui
nitatis. ¶ In declinatoꝛijs aũt iudicij hunc
oꝛdinẽ ſeruabo vt pꝛio pꝛoponã exceptionẽ
quã habeo cõtra ꝑſonã iudicis. nam ſi corã
ſuſpecto elegerim ſcienter litigare tarde po
tero penitere:niſi ex noua cã.j.de re iudi.in=
ter monaſteriũ.qꝛ videoꝛ tacite cõſenſiſſe eo
ipſo ꝙ paſſus ſum ꝙ ꝓnũciet aliꝗd tanꝗ iu
dex. ¶ Dicit tñ dñs Jo.dil;eſſe an ꝓ me iter

locutus ſit. ⁊ tunc habet locum qđ dixi. arti. iiij.q.iij.ſi quis teſtibus.vel contra.⁊ tūc poſſum ipſum recuſare dummodo lis nō fuerit cōteſt.qꝛ ſemper credo ꝙ declinem iudiciū nec adhuc ipſum approbaui.ar.C.de inoffi. teſt.contra maiores.❡ Alij dicunt indiſtincte qđ ſi pro me pronūciet ſiue contra.ſemp antelit.conte.ipſum recuſare poſſum ar.iij.q. iij.offeratur.quid enī ſi obijciatur excōicatio principali ⁊ iudex recuſet.nō enī poterit iudex cognoſcere pendente cā recuſationis. nec cum excōmunicato arbitrum eligere cogar.nec etiam litigare.melius eſt ergo vt dicunt:ꝙ recuſatus cognoſcat de excommunicatione oppoſita. ⁊ facit ꝓ his al's dicit Gregorius qꝛ rigor iuris ex quo poſſet ſequi cauſe perplexitas nō eſt nimium ꝓſequendus. infra de app.interpoſita.§.fina.❡ Sed certe indiſti.hunc rigorem admitto:ꝙ is cui iuſta cauſa recuſationis obijcitur pendente cauſa recuſationis nūꝙ cognoſcat de aliq: qꝛ hoc ipſo appellare poſſem.ſ.de offi.del.ſup quonum.§.vl.⁊.c.ſuſpicionis.⁊.j.de app.ſcđo requiris.⁊.c.cum ſpālis.§.j.⁊.ij.⁊.c.interpoſita.rñ.j.❡ Item pōt dici ꝙ obijciens has duas exceptiones iuret.ꝙ non aio calumniādi hoc opponat recurrendum erit ad ordinarium qui de hac cauſa.j.de exce.excōmunicationis cognoſcat ⁊ ſic ſupplebit defectū delegati.ar.ſ.de off.or.ſignificauit.⁊ ſi inueniat excommunicatū apparebit ipm non poſſe ꝓcedere ſi non probetur excommunicatio: ipū remittet ad delegatum vt ibi arbitri qui cognoſcant de cauſa recuſationis a partibus eligantur.Uel melius dic vt in dubio iſto.ſ. qñ obijcitur excommunicatio/⁊ alius negat arbitri eligendi ſunt qui de excep.excommunicationis primitus cognoſcant cum alius inueniatur in quaſi poſſeſſiōe cōionis catholice.ſicut dr̄ de illo qui eſt in quaſi poſſeſſiōe libertatis.ſ.ꝙ pēdente iudicio ꝓ libero hr̄.C. de libe.cā.lite ordinata ff.de lib.cau.ordiata lite.❡ Quid enī ſi ordiarius recuſetur[a] certe ad arbitros recurrendum eſt.j.de app.cum ſpeciali.❡ Item quid ſi dico impetrantē ⁊ iudicem delegatum tempore impetrati reſcripti excommunicatos fuiſſe ⁊ hodie eſſe. certe ad ordinarium recurretur vel ad arbitros.vt.ſ.not.et ar.ſ.de reſcri.paſtoralis. et C.de iudi.l.fi.ſic dico hanc perplexitatē vitandam ❡ Nec admitto diſt.Jo.quia poſſet eſſe ꝙ iudex ſuſpectus pronunciaret ſemel ꝓ illo qui eum recuſare poſſet. vt ſic de cetero vitari non poſſet eius iudicium/⁊ ſic contingere viam malitijs aperiri:ad hoc.j.de ap. bone. ⁊ de hac materia inuenies plene not. ſupra de offici.dele.ſub illo.§ qualiter finiatur.in tractatu de recuſ.§ quando debet fieri recuſatio. ❡ Dicas ergo indiſtinctam exceptionem de declinatoriam primo opponēdam contra perſonam iudicis vt non es iudex meus: ⁊ ſic nō potes recognoſcere.ſ. de iudi. atſi clerici. nam ſi ſcienter hoc omittatur poſtea opponi non poterit.vt.C.eod.l.ſi ſecus ſi errauerit: ſiue in iure:ſiue in facto,vt.ff de iuriſdi.om.iudic.ſi per errorem. ⁊ de iudi.l.ſecūda ꝗbus quidam di. inter errorē iuris ⁊ facti.⁊ que poſſunt obijci iudici:dixi ſatis ſupra de offi.dele.§.cui.⁊ de iudi.§.ſunt q̄dam neceſſaria.❡ Hac deficiēte opponendum eſt contra reſcriptum de quibus exce. habes exempla infinita.ſupra de reſcrip.§ ⁊ que poſſunt obijci. poſtremo contra perſonā agētis:quia minor.xxv. an.vel furioſus.vel quia non poteſt eſſe procur.quod dic vt not. ſupra de procu.§.fina:ſub.§. poſſunt tamen ⁊ ſe. hunc ordinem ſeruandum innuit ordo litere. ſupra de proba.quoniam contra falſam.❡ Eſt tamen not.quod non videtur in iudicem conſenſiſſe qui genus actionis ſibi edendum poſtulauit. ff. de iudic.non videtur quod intelligo quando iudex nihil pronūciauit. vt infra de re iudica.inter monaſterium:⁊ ſecundū hoc intellige.iij queſtione tertia.offeratur. ⁊ ſi aduocatus dilatoriam omiſſā poſt lit. conteſta. oppoſuerit vnius libre auri pena mulctabitur. vt.C.eodem. lege penultima.ſubaudi niſi d̄ nouo emerſerit. ſupra de officio delegat.inſinuante.vel niſi de nouo ad aures ſuas peruenit.arg.gene. paſtoralis. cum enim poſt terminum a iudice ſtatutum in caſu iſto liceat eā opponere: multofortius poſt terminum legalem: cum mitius agi conſueuerit/cum lege/quam cum miniſtro legis. digeſtis de arbitrijs.celſus.et notat infra de clericis excommunicatis.mini.ſi celebrat.

❡ Hec de dilatorijs.peremptorie enī añ litem conteſt.et poſt

a ❡ Quid ſi ordinari[9] recuſetur. Adde.§.fi. iij.q.v.et l.l.apertiſſimi.C.de iudic.

quandocunq; ante ſententiã opponi poſſunt
ex parte rei et hoc in ciuilibus:vt. C. de pre-
ſcrip.lon.tempo.emptor.et ſnĩam reſcin.non
poſſe.peremptorias.et.C.de proba.exceptio-
nem.he autem leges velle videntur qđ reus
debeat conteſtari except. ſuam ante proba-
tionem actoris. intelligas ex voluntate non
ex neceſſitate. ¶ In caſibus tamen etiã poſt
ſententiam opponi poſſunt. miles enim ſi
omiſit except.etiam poſt ſentẽtiam oppone-
re poteſt ipſam.C.de iur.et fac.igno.l.j. ¶ Itẽ
exceptio macedoni. et velleiani etiam poſt
ſententiam opponi poteſt ff. ad macedo.;ta-
men. ¶ Item maritus et donator ſi condem-
netur vltra q̃ facere poſſint etiam poſt ſen-
tentiam except.opponent.vt.,ff. ſolu. matri-
mo.ex diuerſo.§.j.⁊ de re iu.neſenniꝰ. in fin.
no.alios caſus.j.de ſen.⁊ re iudi.ſub rubrica
de re iu.§.quãta ſit autoritas. ver.nec occa-
ſione perẽptorie. et ſe. ¶ Sed nunquid illa
exceptio tu non habes mandatum.opponẽ-
da eſt ante litem conte.ita videtur.nam cum
ſit ꝓcuratoria.ergo ⁊ dilatoria.ff.de exce.l.ij.
§.vlt.et.l.ij. ergo opponenda ante lit.conte.
ſm ea que.s.dixi.e.§.rñ.j ¶ Sed certe ⁊ poſt
ſententiam opponi poteſt: cum per hanc iu-
dicium retrodicat nullum cõtrouerſie nul-
le.C.de procu.licet.⁊ idem in qualibet conſi-
mili.vt ſi dicatur ſententia lata a non ſuo iu-
ce vel autoritate, falſorum inſtrumentorum
vel teſtium.C.eodem.ſi a non compe.iudice.
l.vlt.ij.q.j.in primis.s.de procura. in noſtra.
et de proba.licet.C.ſi ex pluri.inſtru.l.vlti. j.
de re iudi. cum. I. et. B. ¶ Sed infra quod
tempus poteſt opponi poſt ſententiam. di-
cas ſi criminaliter queratur de falſo in mo-
dum accu.j.xx.annos vt.j.codẽ.cum venera
bilis.§.intelleximus.et.C.ad leg. cor. de fal
ſis.querelam. ¶ Poteſt tamen agi ciuiliter
actione in factum et tunc infra. xxx. annos:
de falſo queri poteſt vt. ff.ad leg. cor. de fal-
ſis.qui nomine pretor. ¶ Sed et ſi quis ve-
lit petere reſtit. implorando officium iudi-
cis poteſt.⁊ infra quadriennium terminabi-
tur.C.ſi ex falſis inſtru.l.j.et.ij. ff.de re iudic.
diuus. vnde verſus. ¶ Accuſas agis in fa-
ctum. ¶ Per I.o. verecundis. ¶ Falſum.
xx. ¶ Xxx. ¶ Quatuor annis. ¶ Secundum
hoc intellige.C.de tranſact. ſi ex falſis. s. de
procu.in noſtra.ad fi.et de prob. licet.j.codẽ.
cum venerabilis.§. intelleximus. et dicitur
in ver.verecundis id eſt maioribus. q. d.per
I.o.i.iudicis officium quod datur minoribꝰ
bus.ad hoc vt reſtituatur in eo in quo capti
ſunt infirmitate conſilij aliter enim non au-
direntur quia non reſtituitur qui tanq̃ dili
gentes patreſfa. negotia ſua geſſerunt.ff.de
mino,l.j.et, l. verum.§.ſi locupletioris, et, l.

prefecti. eſt autem verecundũ confiteri erro-
rem ſuum quãuis iuſtum ſit. j.de accu.qua
liter.j.⁊.s.de vſu pal.niſi ſpecialis. ¶ Quid
de excep. quãdo opponunt fideiuſſores: vel
pignorum poſſeſſores ſcilicet non potes me
conuenire niſi primo conuento et principa-
li preſente.C.de fideiuſ.auten. preſente.⁊ ni-
ſi conuento et excuſſo fideiuſſore vbi agit cõ
tra pignoris poſſeſſorem.C.de act. et obli,au
ten.eodem.hodie videtur quod ante lit.con-
teſt. ſit opponenda. dilatoria enim eſt quia
dilatat rem. ¶ Item ſi quis me accuſauerit
et abſoluat. et alius velit me accuſare ſuper
eodem crimine poſſum excipere cõtra ipſum
vt prius conueniat accuſatorem preceden-
tem de preuaricatione. ff. de preuari. l. iij.j.
de col.detegen.c.vlt.niſi in caſu. ff.de adul.ſi
maritus.j.§.j. ¶ Sed hec exceptio opponi
non poteſt ex quo nomen receptum eſt inter
reos.et ſic ante litem conteſta. opponi debet.
vt.ff.de adul.ſi maritus. ij.§.preſcriptiones.
ergo idem in ſupradicta quia omnino ſimi-
lis videtur. ¶ Sed contra quia eſt quando-
cunq; ante ſententiam opponi poteſt C.de fi
deiuſ.ſi fideiuſſor.nec enim vere dilatoria eſt
imo ab initio poteſt dubitari an dilatoria ſit
et hoc ſufficit.argu.ff.de condi.inde. ſufficit
nec obſt.alie. ll.quia in cauſa criminali locũ
habent. ¶ Sed nunquid ſi poſſeſſor pigno-
ris obijciat mihi dictam except. eſt lis con-
teſt.vel differtur dicas quod differri debet in
auten.de fideiuſſo.§.ſed neq;.col.j.⁊ hoc quã
do ante litem conteſt.opponitur. ¶ Quid er
go ſi poſt litem conteſta. nunquid differtur
cauſa.dicas quod non.arg.C.de iud. prope-
randum.§.et ſi quidem.et.§.ſequen.et eſt ra-
tio quia niſi poſſeſſor hanc except. opponit
ante litem conte.iniquum eſſet quod tenere-
tur reſpondere quia ſi grauaretur licet ſibi
nihil imputari poſſet. Sʒ ſi ſemel paſſus ſit
litem conte.imputet ſibi:quia pronunciabi-
tur:vt.ff.de iudi.de qua re.s.de cauſa poſ.cũ
ſuper in fi. ¶ Uerum ſi tempore ſententie cre
ditor non reperiatur bona creditorum et fi-
deiuſſorum;excuſſiſſe poſtea abſoluetur. vt
dicto autẽ. ¶ Quid de excep.quã opponũt
fideiuſſores.ſ. vt eis cedant actiones: etiã
poſt ſentẽtiam opponi poteſt. ff.de fideiuſ.ſi
fideiuſſores.§.j. ¶ Idem forte in illa quod
non teneor tibi reſtituere rẽ niſi prius reſar-
cieris expenſas de qua habes. ff. de except.
doli.pau.reſpon.j.Item in ciuilibus ex par-
te rei imperpetuum opponi poſſunt etiam
vſq; ad mille ann.cum non habeat in pote-
ſtate quando cõueniatur. ff.de doli exceptio
ne pure.§.vltimo. ¶ In criminalibus autẽ
ante litem conteſtatam ſunt opponende. ff.
de adult, ſi maritus.§.preſcript, ſecundum

Lanfran. cui contradicunt. vt dicetur infra
de adul. § qualiter in accu. ſit procedendū
ver. peremptoria. ⁊ verſ. item poteſt. ¶ Quid
de excep. feriarum meſſium ⁊ vindemiarum
videtur quod ante lit. conteſta. ſit opponēda
⁊ probanda cum ſit dilatoria ſiue declinato
ria iudicij. vt no. ſ. eo. § rñ. j. ⁊ verſi. ſequent.
¶ Contra videtur qꝛ per ipſum redditur iu=
dicium retro nullum. vt. ff. de ferijs. l. j. in fi. ⁊
in illo verſ. ſi vero. ſ. de ferijs. c. vlt. ergo poſt
ſnīam opponi poteſt: vt no. ſ. ver. ſed nunqd
illa in fi. p ⁊ hoc. ff. de accepti. an inutilis. di=
cas ſi ſcienter omiſſa eſt poſt litem conte. non
opponitur: quia tacite renūciatur. ff. de fer.
ca. vlti. arg. j. de his que fiunt a maio. parte
cap. ex ore. C. de iur. do. impe. l. ij. ¶ Nec obſ.
ff. eod. l. j. in fi. qꝛ ibi neceſſe habuit litem cō=
teſtari: ⁊ ideo non imputatur ſibi arg. ff. qui
ſatiſdat. cogunt. ſi fideiuſſor. § ſi neceſſaria.
nec obſt. verſic. ſi vero. qꝛ ibi erat lis conteſt.
anteꝗ ferie inciderēt: ideo poſtea opponi nō
poſſunt ſic. ff. de procu. pomponius. § rati. C.
de conſor. eiuſdem litis. l. ij. ¶ Si autē igno=
rans omiſi: poteſt dici ꝙ poſtea poſſum obij
cere ſicut. ſ. dixi de exce. illa tu non es meꝰ iu
dex. verſi. dico igitur indiſ. ¶ Quod ſi qs im=
petrauerit reſcriptū ſuper beneficio obtinē
do: ⁊ opponatur contra reſcriptum: qđ ē ſur
reptitium: nūquid admittetur probatio lit.
conteſt. ⁊ quidem non videtur: qꝛ talis exce=
ptio eſt peremptoria ſm ea que no. ſ. e. § que
ſit exceptionum diuiſio. verſ. quedam contra
reſcriptum ergo non debet retardari litis cō
teſ. in auten. d. n. de li. con. extra de excep. per
emptorie. ¶ Sed contra: qꝛ hec eſt declinato
ria iudicij: cum de ſurreptione reſcripti aga
tur. ſ. de reſcri. ſuper literis. ergo ante lit. cō.
opponi ⁊ probari poteſt ⁊ dꝫ, vt patet in his
que not. ſupra eo. § ver. dico ergo indiſ. ⁊ ſeq.
¶ Solu. in tali caſu non videtur de neceſſi=
tate litem conte. debere. ar. xj. q. j. ſi quis cū
clerico. vñ li. non conteſt. in talibus procede
tur: vt ſatis aperte probatur. ſ. de reſcript.
ad aures. ⁊ c. conſtitutus. ⁊ de eta. ⁊ quali. ac
cepimus. j. de ꝓben. cum ſm aplm. § pe. ⁊ fi.
et. c. dile. j. ij. ⁊ iij. ⁊ c. pro illorum. ⁊ c. vacāte.
et. c. pe. ⁊ fi. j. de conceſ. preben. propoſuit. ⁊ c.
ex parte in quibus non inuenitur nec dicit
lit. cont. fuiſſe. ⁊ tñ ad diffinitiuam ſnīam eſt
proceſſum. ꝙ tñ lis conteſtari debeat eſt ar.
j. de preb. dilecto. ⁊ c. cum cauſam. ⁊ c. cū iā=
dudum. ſed ibi agitur ex iure ante impetra=
tionem competentem. vñ reſcriptum poſtea
impetratum mere eſt contentioſum: ſed in ca
ſu propoſito eſt executorium mixtum: quia
partim ſapit naturam executorij meri par=
tim iudicialis contentioſi. ſapit enī naturā
executorij meri. vnde hi quibꝰ ſcribitur exe=
cutores dicuntur ⁊ litere impetrare executo
rie: ⁊ iudices dicuntur exequi qđ mandatur
ſupra de reſcri. conſtitutus. ⁊ c. capitulū ſan
cte crucis. ⁊ c. ex inſinuatiōe. j. de preb. cum te
neamur. ⁊ c. di. iij. ⁊ hac rōne cōſiderata nō
eſt neceſſe libellum offerre. ar. C. de exec. rei
iudi. ſi vt proponis. ſed ⁊ ſapit naturam iu=
dicialis contentioſi. vnde ⁊ tales executores
qualibet exce. legitimam neceſſe habent ad=
mittere ſicut ⁊ iudices. ſ. de off. dele. ex par=
te. ij. qđ merus executor nō facit quod dic vt
not. ſ. de offic. dele. § que delegari. ver. finis
et ſe. de conſue. tamen et de facto offertur li=
bellus/ ⁊ ſic petitur tota die. poſſet ⁊ illud di
ci: ꝙ qui talem exceptionem proponit. ⁊ lit.
con. ⁊ nihilominus excipere intelligit ſicut
not. ſ. off. in quibuſdam alijs peremptorijs.
ſupra eo. § q̄ poſſunt. verſi. contingit. ideoq; et
in hoc caſu intelligi poteſt ꝙ tenor reſcripti
loco libelli ⁊ petitionis habeatur. cum ex eo
apparet quis quid a quo corā q̄ quare peta
tur. ar. de dila. preterea. exceptio vero loco re
ſponſionis: vt ſatis apparet ſupra de reſcri.
cōſtitutus. ſic ergo per petitionem ⁊ rñſionē
lis conteſtata eſt. vt no. ſ. de litis conteſt. c. j.

4 Et a quibus opponatur. † Et qui
dem a reis ⁊ eorum heredibus ⁊ fideiuſ. niſi
ſint perſonales: vt dixi ſupra eo. § que ſit ex=
ceptionum diuiſio. verſi. in fi. non autē tranſit
ab vno fideiuſſore ad alium. vt. ff. de fideiuſſ.
amiſi. § vlti. ¶ Communis autē exceptio ſua
nititur equitate vt inſti. e. per totum. j. e. cū
inter priorem. ſic. ff. de vac. mune. l. j. ¶ Item
inducitur exceptio a reo cōtra actionē acto
ris ab actore autē replicatio contra exceptio
nem ⁊ a reo triplicatio ⁊ ab actore quadru=
plicatio. inſti. de replica. rñ. j. ⁊ § rurſus. ſ. de
foro compe. ex parte. ¶ Crimina autē aliquā
do opponuntur: in modū exceptionis vt qs
ab agendo vel teſtimonio repellatur. j. eo. ca.
j. et tunc non eſt neceſſaria inſcriptio qꝛ non
infligitur pena ordinaria. ſ. de ordi. cog. cū
dilectus. § vlti. ⁊ poteſt dici verū quando tā=
git cām de qua queritur: tunc enī punitur:
vt not. ſ. de confeſ. § qualiter intelligatur. ver.
preſente aduerſario. ⁊ ſe. intellige. j. eo. c. j. in
fi. ſ. de confeſ. cum ſuper. ¶ Quid ſi de crimi
ne excipiatur contra electum confirmatum:
vt a conſecratione repellatur obligare ſe dꝫ
excipiens ad penam extraordinariam. infra
de accuſa. ſuper his. hoc in dignitatibus in
quibus non acquirit quis plenum ius per
confirmationem: nam ſi plenum ius acqui=
reret/ tunc in modum exceptionis non au=
diretur quis: ſed in modum accuſationis vel
denunciationis: tunc vt not. ſ. eo. § proxi. verſ.
ſꝫ hoc ſpecialiter notare debes. ⁊ de hac ma=

teria no.plene.J.de acc.ſub rub.d exc. ¶ Hoc ẜt ſcire debes ꝙ replicatio omiſſa añ ſnīam, ex cã ꝓbabili põt oppõi ẽt poſt ſnīa ꝫ vt.ff.qñ ac.ꝯ6 pe.annalis ẽ.l.ij.§.fi.ꝯ multoforti⁹ exc. arg.ẜ.de reſcrip.dil.in fi.J.de iudi.ad ꝓbandum.ꝛ de deſpõ.ſa.impub.ad diſſoluenduꝫ. in fi. ¶ Item nemo prohibetur pluribus exce.vti etiam contrarijs.vt.ff.e.nemo.ꝛ de in offi.teſta.contra veterani.§.ſed nec impuberis.J.ti.j.c.auditis.ꝛ de capel.mona.ca.ij.de reli.do.c.penul.nemo etiam excipiens de intentione aduerſarij videtur confeſſus.J.e.cũ venerabilis.§.intelleximus.verſi.non vtiꝗ. ¶ Cum autem excommunicatus vel ſuſpẽſus agere non poſſit:aliqñ ad cautelam relaxantur ſententie ne contingat vtilitateꝫ vel reformationem eccleſie impedire.J.e.apoſtolice.ꝛ de accuſa olim.J.U.ꝛ.p.ẜ.de teſti.veniens.ij.in fi. ¶ Licet etiam adulter adultero nõ poſſit adulteriũ obijcere.vt.J.de adulte.c.pe.nec beneficiatus pluritatem bñficiorum beneficiato:vt.J.eod.cum eccleſiaſtice. ligatus tamen minori excommunicatiõe excipere poteſt contra ligatum maiori:qꝛ non eſt arenarius ſicut ipſe.vt.J.eo.a nobis.ſꝫ cõtra.J.de ſent.ex com.in preſentia.illud intellige quando participans accuſat excommunicatum maiori.ſed decre.a nobis.loquitur in caſu conuerſo.ſ.qñ excommunicatus maiori accuſat eum qui ſecum participauit: et ſic cuilibet reſeruatur ſua defenſio.vt not.ẜ. eo.§.et quando ꝛ qualiter.ver.poteſt igitur. ¶ Si quis autem conuentus rei vindicatione abſolutus fuerit qꝛ nihil repertus eſt poſſidere de nouo ꝑueniat ad ipſum poſſeſſio cõueniri poteſt.non ob.exce.rei iu.vt.J.eod.aduerſario.ff.de exce.re.iu.ſi rem meam.Item eſt iuſta exceptio ne quis trahatur a dioce. ſua vltra duas dietas.ẜ.de reſcri.nonnulli. et dil.ſi.J.e.oliꝫ.no.ergo ꝙ locus tutus reſpectu inimicitiarum ꝛ cõmodus ꝛ cõis reſpectu expenſarum eſt aſſignandus:vt probat de confir.vti.ꝛ inuti.cum dilecta.§.nolentes igitur quod ſi non fiat appellari poteſt.J.de appel.ex parte quia equalitas in iudicio ſeruanda eſt infra eodem.cuꝫ inter priorem.ẜ. de mut.peti.ca.j.ꝛ de regu.iu.non debet.

5 **Quis ſit effectus.** † Ut per citatoriam deſeratur iudicium:vel vitetur perſona iudicis vel ꝑcu.per peremptoriam vero perimatur actio agentis vel intentio excludatur vt apparet in que no.ſupra eo.§.j.et.ij.et.iij.per totum. ¶ Sed nunquid per peremptoriam exce.oppoſitam conteſtatur lis:videtur ꝙ non:nam exceptio eſt actionis excluſio.vt not.ẜ.eodẽ. §.quid ſit exceptio:ſed non eſt opus actionẽ excludi cui contradictum non eſt. ¶ Primo etiam debet conteſtari lis:ꝛ demum quãdoꝗ ante ſententiam locum habent exceptiones peremptorie.vt.C.e.ſi quidem.ꝛ.l.ꝑſcriptiones.ꝛ de preſcrip.lon.tem.emptor.ꝛ ſententiam reſcin.non poſ.peremptorias. ¶ Itẽ opꝫ pri⁹ per contradictioneꝫ ordinarij iudicũ:ꝛ demum ad defenſiones perueniendum eſt.vt patet in his que no.ẜ.de lit.conteſt.§. qualiter.ꝛ.§.que ſit ratio.ꝛ.§.quando.ꝛ.§.fi. ¶ Sed contra,nam inſtituta ac.ꝛ oppoſita exce.peremptoria videtur eſſe iudicium.vt ff.de inter.ac.ſi filius.§.exceptionib⁹. ¶ Iteꝫ per exce.non nu.pe.ꝛ ſolute dotis fit conteſtatio,vt no.ſupra eo.§.ij.ver.de quibuſdã. ¶ Et quod per excep.peremptoriam conteſtetur lis videtur probari.ẜ.de dolo ꝛ contu. prout vbi poſt exce.preſcriptionis propoſitã procedetur ad diffinitiuam ſententiam:vt pote lite que ingeritur conteſtata.ꝛ argu.J. de ap.cum cauſam.a contrario ſenſu. Sol. puto non fieri cõteſtationem,vnde ſi opponatur ante lit.con.intentionis erit excluſio. ſic intelligas.ff.de condi.inde eleganter.§.ſi quis poſt tranſ.ꝛ quod me cã.metum.§.ſed ꝙ agit in fi.ꝛ de ne.ge.ſi autem.§.quocunꝗ. ¶ Sed ſi poſtꝗ̃ libello reſpõſum eſt opponitur tunc erit actionis excluſio.non ob.ẜ.de do.et contu.prout.quia ibi agit de reſpondente ad interrogationem non ad poſitionẽ. Uel ibi nõ fuit facta lit.cont.ſed quaſi vnde dicit vt pote lite que ingeritur conteſtata. ¶ Quod autem ibi proceditur ad diffinitiuam ſententiam ſpeciale eſt in odium rei calumnioſi qui toties ſubterfugerat iudicium et eſt fi.C.quomodo ꝛ quando iudex auten.ꝗ ſemel. ¶ Nec ob.J.de app.cum cauſam.naꝫ ibi ceſſat ar.a cõtrario ſenſu ſicut ꝛ alibi.C. de epiſ.ꝛ cle.conuenticulam.ꝛ infra de verb. ſig.quod dicitur.et.xxvij.q.ij.pr̃ſuꝗ̃.vel ibi papa magis inſpexit opinionem iudicis ꝗ̃ veritatem ſm Hoſt. ¶ Itẽ effectus exceptionis eſt vt repellatur ab accuſatione vel teſtimonio vel ordinibus vel beneficio quod dic vt notat.infra de accuſ.ſub rubrica de exce. ¶ De exce.reſcriptorum inuenies.ẜ.de reſcri.§.que poſſunt obijci. ¶ De exceptionib⁹ que competunt contra iudices.ẜ.de iudic.§. que ſunt neceſſaria.ꝛ de offic.deleg.§.cuſ. ¶ Unde etiam de quibuſdam alijs except.J. qui ma.accu.poſ.in rubricella que exceptiones.ꝛ in rubricella qui teſtes. ¶ De exceptionibus procuratorum.ẜ.de procu.§.qualiter mandatum finiatur.verſi.poſſunt autẽ plures exce.ꝛ ſeq. ¶ De alijs diuerſis exceptionibus ſtudioſus in diuerſis huius ſumme cõtractibus ſatis poterit colligere per ſeipſꝫ ¶ No.etiam caute diuerſitatem effectuũ inter poteſtatem excep.ꝛ act. ¶ Qui enim pot

ſtatur dicit ſe ius habere: ſed nec precludit aduerſario ius agendi nec ſibi in aliquo cō=demnatur: ſed reſeruatur ius ſuum tantum modo proteſtanti: niſi forte recedatur a pro=teſtatione tacite vel expreſſe quod dic vt plene not. ſ. de cōſti. § quando conſtitutio. ſub. § et quia de proteſtatione. ⁊ diſ. ibi ſequent. ⁋ Qui vero excipit non ſolum ius ſuum vi=detur reſeruare in poſteruꝫ quinimo aduerſario viam agendi precludit ſed tñ nullā cōſequitur condemnationē. vt ſupra de ordi. cogn. cum dilectus. reſpon. ſi. ⁊ § nos autem. ⁊ § verum. ⁋ Qui autem agit non ſolum ius ſuum reſeruat. ſed interrumpit exce. aduer=ſarij. ⁊ perpetuat ſuaꝫ act. vt not. ſ. de libel. obli. § quis ſit effectus: et condemnatur ſibi aduerſarius ſicut petit ⁊ probat. ſ. de accuſ. qualiter. ij. § pe. ad fin. ff. cōi diui. vt fundus. C. de fideicom. liber. l. vlt. ⁋ Perpetuatur et aliquoties exceptio que alias anno claude=retur. quod dic vt no. ſ. de conſti. § quādo cōſtitutio. ſub. § licet autem. ⁊ diſ. ſe. ver. ſi non ſit limitata. ⁊ ſe. ⁋ Ex eodem etiam facto aliquando agitur ⁊ excipitur. vt. ff. de inoffi. teſta. contra veterem alias cum papa. § ſꝫ nec impuberis. ⁊ ſ. de reſcri. ſi aūt. ⁊ c. plurimū=ꝙ. ⁋ Item effectus eſt aliquoties vt aliquis habeat ius reuocandi domum habet eñ ex=cep. ſi venit romā pro alia iuſta cauſa et ne=ceſſaria. ſ. de fo. compe. licet puta quia vocatus eſt quis ad concilium. ſ. titu. j. ego. v. qđ. ij. vocatio. ⁋ Idem ſi ſit probabilis ⁊ neceſſaria vt ſi ſit vocatus cauſa teſtimonij ferendi cogitur enim venire ſi de conſue. ſit. ff. de te=ſtib. l. iij. in fin. imo etiam compellentur a pretore ⁊ vt recognoſcant ſigna ⁊ teſtimoniū fe=rant. ff. de tab. exhib. locum exhibere. ⁋ Idē ſi iudicandi cauſa vocandi ſunt / etiam ſi a cōi vel ſuo dño in prouincia miſſi ſunt, quia neceſſario habemus his parere. ff. de iuſti. ⁊ iu. veluti. ⁊ ad. l. aquil. liber homo. ij. ⁋ Idē ſi cauſa appellationis exercende veniat: qa et iuſte ob aliam cauſam venit et probabilē et neceſſariam. ⁋ Idem ſi venerit ad hoc vt reddat rationeꝫ geſtionis ſeu adminiſtrationis. ⁋ Et generaliter idem dico quandocū=ꝙ vocatus eſt a iudice vt veniat pro alia cā non cogitur reſpondere ſupra de dila. c. vlti. ⁋ Superiores omnes habent ius reuocādi domum niſi contraxerint vbi conueniuntur. ⁋ Item nec legati rōne contractus initi ante legationem conueniri poſſūt niſi demū fini=ta legatione. ⁋ Iteꝫ omnes ſuperiores amittunt hmōi ius ſi aliquem conueniant. nā re=conueniri poterunt niſi iniuriam aut furtuꝫ aut damnū ſibi illatum perſequantur. ſi nau tem dubitatur an quis habeat ius reuocādi domum pretor ſummatim hoc diſcutiet: ⁊ ſi conſtet eum huiuſm. ius habere in iudicio ſiſti: ⁊ in quam diem compareat nude repro=mittet non datis fideiuſſoribus. ⁋ Oīa ſuperiora intelligas vera niſi actio tempore pe=ritura ſit. nam tunc ſaltem vſqꝫ ad lit. con. iudicium ſubire debet. ⁋ Hec omnia habes. ff. de iudi. l. ij. ab illo. § legatis vſqꝫ in fi. et in=telligo ꝙ hi habent ius reuocandi domū. ſ. in qua habent domicilium. vt. ff. ad munici. libertus. § ſola domus. ⁋ Alibi aūt accipit domus ꝓ habitatione vt. ff. de iniu. lex cor. §. domum. ⁋ Item hi coguntur reſpondere i patria ſua per procu. ſi quis eos ibi cōuene=rit ꝙuis abſentes ſint. ff. de eo qui ap. l. j. niſi abſentes ſint cauſa rei pu. vt in. ij. l. c. tit. apō eum a quo ap. l. vna. ⁋ Quod aūt dixi de le=gatis ꝙ nō tenentur de contractu verum eſt ante legationem inito: vt dixi et probatur. ff. de iud. non alius. ⁋ Item ſi quaſi contraxe=rint niſi adijſſent hereditateꝫ. ff. de iud. interdum. § ſenator. ⁊ l. de eo aūt. ⁋ Et qđ dixi ꝙ delegati non conueniantur niſi elapſum ſit tempus ſꝫ qđ reuerti ad ꝓpria potuiſſent. ff. ex qui. cauſ. ma. ſi cui. § tam diu. ff. de ſol. ra=tum. C. de teſti. mil. l. fin. ⁋ Hi igitur habent ius reuocandi domum vt dictuꝫ eſt niſi dies ſit exitura: vt. ff. de iudic. ſed ſi reſtituatur. §. ſed ⁊ dies. ⁋ Sed ſignat̃ cōtrarium in autē. vt omnes obedi. iudicibus. § ſi igitur quam habes ſignatam. C. vbi de crimine agi oportet: quā in prouīcia vbi dꝫ ꝙ rñdere tenetur vbi ꝯtraxit: non ob aliquo priuilegio. ⁋ Di=cunt ꝙ iſtud corrigitur ſed hoc falſum imo potius corrigeret illa decre. hanc. ⁋ Dic er=go ꝙ ibi dicit priuilegio. ſ. conceſſo a principe. ſecus de priuilegio corpore iuris clauſo. vt hic. ⁋ Quod aūt dixi ꝙ ſi conueniant ali=quem ſe defendere teneantur rōnabile eſt. vt ſ. de mut. pet. c. j. et. ij. nam quod quiſqꝫ iuris ⁊c. ſupra de conſti. cum oēs: ⁊ de ma[...] obe. dilecti. C. de ſententijs ⁊ inter lo. om. iu[...]. cum papinianus in fin. Sed in legato hod[...]ere vr̃. vt. ff. de leg. is qui. ⁊ l. pau. ⁊ l. legat[...] rñ de ſi ſit permiſſum ꝙ agatur recōuenire [...] vel hoc intelligitur in alijs non in legatis. ⁋ Nec in iu. ordinarijs. idem in arbitris. ſꝫ nec arbiter compellere poterit legatū vt co=ram eo compareat niſi poſt legationē cōpromiſſum foret. vt. ff. de ar. non diſtinguem⁹. §. ſi quis compromiſit rome. ⁋ Sed nunquid ſi conueniant aliquem tenentur ſe defende=re contra omnes nedum contra iſtum quem conueniunt / dixit Azo. ꝙ ſic. ar. ff. de iu. nam alias in fi. ideo enim eis datur priuilegium iſtud ne impediatur eorum officium vt ibi dicit ſed ex quo conueniunt aliquem ceſſat hec ratio ſiue cauſa: ⁊ ideo ceſſare dꝫ effectus. ff. de pac. qđ dicunt eſt. j. de app. cum ceſſante.

¶ Poſſet tamē dici contra dñm Jaco. Bald. non enim reconueniri poſſunt niſi ab his contra quos agunt: ⁊ dum agunt vt.ff.de iudi. qui non cogitur. et.l.ſed ⁊ ſi reſtituat.rñ.ſ.⁊ expreſſum eſt in aut.de ſan.epis. §.reuerendiſſimi. ¶ Dixi q ſi dubitaretur an habeat ius reuocādi domū pretor hoc ſummatim diſcutiet. poteſt autem dubitari: vt quia non conſtet eum eſſe clericum vel legatū ⁊ ita pretor recognoſcet an iuriſditio ſua ſit.ff.de iudi. ſi qs ex aliena.et.ff. ſi qs in ius voc. nō ierit.l.ij. ¶ Quid ſi quis clericus proſequitur iniuriā ſibi factam coram iudice ſeculari nunquid poteſt ab alio reconueniri? non puto arg.ff.de iudi.l.ij.§.ſed ſi agāt.⁊.ſ.de iure pa.relatum. ⁊ ideo ſi iudex ſecularis interloquat cōtra priuilegiū clerici ſecularis licite poterit appellari. vt.ff.de ap. non reci.l.ij. ¶ In hoc etiā vidētur priuilegiati clerici vt.ſ. de foro compete. cum ſit generale.nec ob.ſ.de mut.peti.c.ſ.⁊ ij.quia illud verum eſt quando conuentio eſt ciuilis ſeu nō iniurioſa.alias ſemper laicus acciperet aſinum clerici vt ſic eum reconuenire poſſet coraz iudice ſeculari. ¶ Et q dixi q non teneant repromittere niſi nude: intelligo vbi perſona honeſta eſt ſecus ſi ſuſpecta eſſet. ff.de adulte. ſi adulteriū. ff.qui ſatiſda. cog.l.ſi fideiuſſor.§.vl. ⁊ de offi.preſi.ſenator. ¶ Quid de vagabundo [a] vide.ſ. de fo. compe.§. quib' ex cauſis.ver. qd de vagabundo. ¶ Hoc ius reuocandi domum non dicat quis ſpeciale in ciuitate roma.nam idem in quolibet alio loco. vt.ff.de iudi.l.ij.§. legatis ibi rome vel alio loco.

a ¶ Quid de vagabundo. Adde gl.i.l.hrs. abſens.ff. de iudi.l.ſ.⁊ ibi bar. C. vbi de crimi. agi opt. Jo. an. in add. ſpe. t. ti. de reſcr. [illegible]ſenta. in [illegible] ratione qd.de. ſi. qd ſi vagat.

b ¶ Quid ſit vſucapio. adde.l.iij. ff.de vſuc. inſti. de vſu. p totū. gl. ſume. xvj. q. iij. glo. t c.vigilanti. de preſcrip.

¶ De preſcriptionibus. Rub.

EX quo uidim' de exceptionibus in gñe dicamus in ſpecie ⁊ ſic apponamus rubricam de preſcriptionibus et quia preſcriptionum alia vertit circa res mobiles in ſpāle nomen tranſigens que dicitur vſucapio. ¶ Alia vero circa res immobiles in nomine generali remanens ⁊ ſic dr p̄ſcriptio ſicut no.ſ.de cogna.lega.circa prin. apponamus primo rubricam de prima.ſ.de vſucapione dicentes.

¶ De vſucapionibus. Rubrica.

1 Uſucapio quid ſit.
2 Uſucapio quare fuerit introducta.
3 Uſucapere quis poſſit.
4 Uſucapi que pſſunt.
5 Uſucapi que non poſſunt.
6 Uſucapioni neceſſaria que ſunt.

QVid ſit uſucapio.
¶ Quare fuerit introducta. ¶ Quis poſſit vſucapere. ¶ Que res poſſunt vſucapi. ¶ Que non. ¶ Que ſunt neceſſaria i vſucapiōe. ¶ Quis ſit effectus.

1 b Quid ſit † uſucapio [b] Adiectio vel acquiſitio dominij per continuationem poſſeſſionis tēporis lege diffiniti. ff. de vſucap.l.ij. et ponitur hic vſucapionis nomen tam pro preſcriptione rerum immobilium q̄ vſucapione mobilium olim etiam res immobiles dicebantur vſucapi.ff.de vſucap. furtum.⁊.l. quam rem. ¶ Temporis lege diffini. ideo dicit: quia licet olim ſpacio vnius anni vſucaperentur res mobiles. immobiles vero in italico ſolo ſpacio biennij: et ideo dicebantur mancipi.in prouinciali vero non procedat vſucapio quia non erant prouinciales domini cum preſtarent tributa et ideo dicebantur nec mancipi: tamen hodie ſine differentia mancipi et nec mancipi: id eſt italici et prouincialis ſoli ſpectatur triennium in rebus mobilibus. In immobilibus vero inter preſentes decennium inter abſentes vicennium ſecundum.l. C.de vſuca. tranſformanda.l.prima.et inſti.de vſuca. reſpon.ſ. et §.primo et eſt vtrūq tempus continuum.ff. de vſuc.nunq̄.§.ſ.

Quare fuerit introducta.

2 ¶ Pro bono publico: id eſt vtilitate pub.contra equitatem naturalem ſecundum quam ſunt omnia communia.inſti. de iure natu. gen.et ciui.rñ.ſ. ſicut ⁊ ſeruitutes ɔtra eandē equitatē ſcdm quā ſunt oīa libera ſunt introducte prout colligit inſti.de ingenuis.§. ſ.⁊ de libertinis.§.ſ. ¶ Eſt alit vſuc.introdu=

ctionis duplex ratio. prima ne dominia rerum ſint in incertum.ff.de vſuca.l.j.inſti.de vſucap.reſpon.§.j. Secunda vt aliquis ſit litium finis.ff.pro ſuo.l.vlti.

3 **Quis poſſit uſucapere.** †Et quidem paterfa.et filiuſfa.et maxime miles: qd in caſtris acquiſiuit vſucapiet: ſed et pupillus etiam ſine tutoris autoritate dum tñ habeat aim poſſidendi. ¶ Furioſus etiam qd ſanus poſſidere incepit vſucapit: lȝ non poſſit durante furore incipere vt hec probãtur. ff.de vſuc.l.iij.§.j.ij.et iij. ¶ Seruus aũt cum nihil poſſit poſſidere nihil vſucapit.ff.de vſucapioni.ſequitur.§.ſeruus. dñs tamen per ipſum ignorans: et etiam ſi infans ſit vel furioſus que peculiariter nactus eſt ſeruꝰ vſucapit.ff.de vſuc.labeo.ff.de pro ſoluto.l.ij.ff.de acqui.poſ.l.j.§.acquirimus. Quis etiam hereditate iacente ſiue vacante vſucapio nõ poſſit incipere: cepta tamen continuatur. ff. de vſuca.vacuum tempus. et.l.iuſto.§.nondum.et.l.vlt.§.fin.ad hoc.j.ne ſe.vacan.c.j.

4 **Que poſſunt uſucapi.** †Et breuiter q̃cunq; pñt poſſideri except. prohibitis.ergo incorporalia non vſucapiuntur cum nõ poſſideantur.ff.de acqui.re.do.ſeruus.§.incorporales. ff.de vſuca.ſequitur.§.ſi viam. ſed contra.ff.de vſucap.vſucapionem. ¶ Dicũt quidam quod aduerbium maxime [a] ibi poſitum ſuperabũdat: vel dic quod ſicut incorporalia non vere poſſidentur. ſed quaſi non vere traduntur ſed quaſi vt puta patiẽtiam domini inducẽtis me in poſſeſſionẽ ſeruitutis vie cauẽtis me ne impediat me veterem. ff.de ſerui.ruſti.predi.l.j.§.vlt. ff.de ac.emp. et ven.ratio.§.ſi iter.ff.de ſer. quoties via.ſic non vere vſucapiuntur ſed quaſi vſucapiũtur: vnde et ſeruitutes habentes continuam cauſam: ſicut ſeruitus tigni immittendi altius non tollendi aque ductus ſtillicidij recipiendi que ſi ſemper nõ ſtillat tamẽ cũ ex naturali cauſa fiat ex celo aquam capiat nõ opere humano perpetuo ſtillare itelligitur tempore acquiritur.ff.de ſer.vrb.predi.ſed ſi. inter.et.l.foramẽ.C.de ſer.l.ij.ff.de aqua plu. ar.l.ij.§.ante pe. ¶ He igitur ſeruitutes que continuam habent cauſam ſpacio decennij inter preſentes.vicennij inter abſentes: computandi a tempore illo quo vſucapiens incipit vti ſeruitute iure ſerui. non vi non clam non precario vſucapiuntur vel quaſi.ff.quẽad.ſer.amit.l.fi. ¶ Illa vero ſeruitus que intermiſſionem habet non cauſam continuam ſicut via. actus non: acquiritur ſpacio tpis etiam quadraginta an.acquiritur tñ ſpacio tpis cuius non extat memoria.ſm Azo.ff.de ſerui. ſeruitutes.iiij.ff.de aq̃ plu.arc.in ſumma.§.idem labeo.ff.de aq̃ quoti.et eſti.hoc iure.§.ductꝰ aque.lȝ et ſi iuſta cã allegetur ad quã probandam inducat et probat patiẽtia longi tpis iure conſtituta videtur.ff.de aqua plu.arcen. l.j.§.fi.et.l.fi. ff.de vſuris.cũ de in rẽ verſo.ff.ſi ſeruitus vend. ſi qs diuturno.ſm azo.et dños legũ ad idẽ.xviij.q.ij.ſeruitiũ §.q.iij.quartum.qd. mihi non placet: ſed dic vt no. j.e.ſub rubri.de preſcrip.rerum immobilium.§.que res.ſub.§.de quibuſdam.verſic.ſed quare non ſufficit. ¶ Sic ergo vſucapiũtur [b] corporalia quaſi vſucapiuntur icorporalia: ſicut ius eligendi inſtituendi et eccleſiaſtica ſacramenta [c] recipiendi iuriſditiones que et per conſue.preſcriptam acquiruntur etiam ſpacio.xl.an. [d] quicqd azo notauerit.et forte illa eſt ratio: quia de celo videntur venire talia ſicut not.in ſeruitute ſtillicidij.ſ.eodem.§.reſpõſo.j.vnde in elec.facienda inuocatur ſpiritus ſancti gratia [e].de elec. cum terra.ad fin. et omnis poteſtas et iuriſditio a domino deo eſt.C.de preſcri. lon.temp.l.vlti.in fi.j.eodem. cum olim.§.vlti.ad hoc.ſ.de elec.querelam.et.c.cumana. et de cau.poſ.et proprie.cum eccleſia ſutrina.et.c.cum olim. ſ.de fo.compe.cum contingat. j.eodem.olim.et.c.veniens.C. de emancipa.l.j.et ſi.ſecus autem eſt in ſeruitutibus.et que ſit ratio notaui.j.eo.ſub rub. de pſcrip.re.imobi.§.q̃ res ſub.§.de quibuſdam.verſic.ſed quare non ſufficit. ¶ Item licet non vſucapiantur ſeruitutes per ſe: vſucapiuntur tamen cum re cui accedũt vnde vſucapitur domus vel ager cum ſeruitutibꝰ debitis.ff.de vſu.ſi aliena.§.j. Sed et libertates omnium ſeruitutũ vſucapiuntur.C.de preſcript.lon. temp.l.fin.proprie tamen ſiue verius loquendo non vſucapiuntur.ſed per illius cui de-

a ¶ Aduerbium maxime. adde Bart.i extrauagãti ad reprimendũ in ṽbo maxime. Rap. cu.pſ.lxxvij.lci.frãciſcus de la canipa. pet. philippꝰ corne.pſ.lxix. icipiẽte viſis.l.j.vol.

b ¶ Uſucapitur. adde doct.iſti.de vſuca.l.§.res ſi.

c ¶ Eccleſiaſtica ſacramẽta. Adde an vſucapio hȝ locũ i rebꝰ eccleſiaſticis.vide p cardina.i cle.j.de ſeqſtra.poſ.et fruc.idem Car.i.c.j. de reſti.i.l teg.

d ¶ Spacio. xl.an.adde tex.i.c.de q̃rta de pſcri.

e ¶ In electione fiẽda inuocatur ſpũs ſancti gr̃a adde qd de miſſa ſpiritus ſcti.vide p Abb. in.c.tranſmiſſam in iij.col.de elec.

bentur negligētiam amittūtur: vt not.J.eodem.ſub rub.de preſcrip. rerum immobiliū. §.que res.ſub.§.de quibuſdam. verſi.amittitur autem ſeruitus.¶ Uerum ꝓprie loquendo vſucapiuntur mobilia vel ſe mouentia ſ; immobilia preſcribuntur. C.in quibus cauſis ceſ.lon.temp.preſcri.l.ij.

5 Que non. † Et quidem res furtiue vel vi poſſeſſe non vſucapiuntur:inſti.de vſucap.§.furtiue.⁊.§.quod autem.quod intelligas de vi expulſiua ſiue ablatiua nam aliud eſt in compulſiua.C.qđ me.cau.l.iij.in fin.:ſecundum Azo.imo certe intelliguntur vi poſſeſſe quo ad periculum anime ſiue violenter inuadantur ſiue ſcienter mala fide contra conſcientiam detineantur nec redduntur vt.S.de reſti.ſpo.ſepe contingit.⁊ de iudi.quia.et. J.de teſta.filiꝰ.xiiij. q.v.ſi quidē inueniſti.⁊.c.multi.xlvij.qō.iiij. quicunq;,⁊ iunge quod not.J.eodē. ſub rub. de preſcri. rerum immobiliū.§.que res.ver. ſed nun qđ actio perimit.⁊ ſe.¶ Qđ aūt dixi furtiuā ⁊ vi poſſeſſam rē vſucapi nō poſſe intelligas niſi vitiū purgatū ſit ⁊ itelligit purgatū vitiū ſi res in poteſtatē dñi ſcientis nō ignorantis reuertatur ita quod ab eo auelli non poſſit:idem ſi eſtimationem rei ſcienter recepit.ff.de vſuca. ſequitur.§.tunc poteſtatem.ſed ⁊ requiritur quod dominꝰ eam habeat eo modo quo antea habebat vt patet in his que not.J.eodem.verſi. verum ſi ſeruus. ¶ Sed et ſi res pupilli ſurripiatur ſufficit quod in domum ſuam reuertatur ſciente tutore:idem in curatore furioſi.ff. de vſuca.ſequitur.§.ſi pupilli res. ¶ Et eſt ratio:q; tales loco dominorum ſunt. ff.de fur. interdū. §.qui tutelam. hec niſi tutor ſurripuerit et vendiderit: tunc enim non ſufficit ſcientia tutoris.imo neceſſe eſt quod in poteſtate pupilli omnino reuertatur.ff. pro emptore.qui fundum.§.ſi tutor.idē ergo ⁊ in prelato eccleſie.nam ⁊ talis ꝓcurator nō eſt dñs. J.de dona.fraternitatē.j.q.iij.ſaluator.¶ Sin autē creditori ſurripiat res obligata: et debitor q dñs erat ſurripuit tūc non eſt res furtiua.nā reuerſa eſt in domini poteſtatem: l; debitor teneatur creditori ac.furti.ſ; ⁊ ſi debitor alienam rem obligauit ⁊ poſtea ſurripuit neceſſe eſt qđ reuertatur in ptātem creditoris ad hoc vt vitium ſit purgatū. ff.de vſuca.ſequitur.§.ſi rem pignori. datam. ff. pro emptore. ſi rem.¶ Sed ſi alius ⁊ nō debitor ſurripuit rem obligatam a vero domino tunc debet reuerti in poteſtatem debitoris qui verus eſt dominus.ff.de vſucap.ſequitur.§ quod autem.ff.pro ſoluto.l.vlti.¶ Quid ſi ſeruo meo ſurripiatur res peculiaris me ſciente:oportet quod ⁊ me ſciente ſeruus rem recuperet ſi me ignorante:et me ignorante poteſt purgari vitium: niſi forte in peculio ipſam eſſe volui.tūc eñ oportet vt ſciā. vbi vero ab extraneo mihi res aliqua ſurripitur non purgatur vitium niſi me ſciente in poteſtatem meam reuertatur: vel niſi forte ipſam in peculio eſſe volui:tunc enim ſi me etiam ignorante.ad ſeruum perueniat purgatur vitiū. ff.de vſucap.ſequitur.§.labeo. ¶ Uerū ſi ſeruus mihi ſurripiat rez dominicā:ſtatim eſt furtiua: non tamen amitto' poſſeſſionem q; diu apud ipſum ſeruum eſt ipſa res. et hec eſt etiam ratio: quare ipſum fugitiuum videor poſſidere.nam is quemadmodum aliarum rerum poſſeſſionem interuertere nō poteſt: ita nec ſuam.ff.de acquiren. poſſeſ. rem que.ff.de fur. l. ſerui et filij. inſtit.de obliga. que ex delib. naſcun.§. hi qui in parentum. ¶ Exigitur ergo quod purgetur vitium vt ita incipiam rem habere, quemadmodum habebam anteq; ſurrepta eſſet ad hoc. S. de reſtitu. ſpolia. piſanis. niſi cum rem ſcirem ipſam in peculio ſibi conceſſi. ff. de vſucap. ſequitur.§. Item ſi eam rem. ¶ Sin autem ſeruus rem peculiarem mihi ſurripiat q; diu eam retinet non mutatur rei conditio:ſ; ſi alij tradiderit: furtum facit et erit res furtiua.ff.de fur.interdum.§.cum autem.⁊ purgabitur vitium ſicut.⁊.S.in re dominica.no. verſicu.verum.ſi ſeruus.¶ Et quod dictum eſt de rebus furtiuis:hoc idem intelligas de natis ex eis vt in partu ancille furtiue: de quo plene not.J.de furtis.§.inquantum. verſicu.qđ ſi ex re furtiua.¶ Prohibetur etiam vſucapi res propter delictum perſone: vt eſt in re data preſidi cōtra legem iuliam repe. hec enim non vſucapitur quouſq; in poteſtatem illius a quo extorta eſt: vel heredis eius reuerſa fuerit. ff.ad. l. iulia.repet.l.penulti. ¶ Dicunt etiam quidam quod res clandeſtine vel precariarum vſucapi non poſſunt:argumentum. C. de preſcript. xxx. anno. male agitur. ¶ Quod non placet Azo. quia nec. l. probatur quinimo precaria cum domini voluntate facta iuſta eſt. ff. communi diuid. l. conditio.§. inter predones. licet etiam dicatur clandeſtina poſſeſſio: non tamen res propter hoc clandeſtina iudicatur vt ſubtiliter elici poteſt. ff.de acquiren. poſſeſ. l. clam poſſidere. nec litigioſa res quantum ad hoc dicitur vitioſa. C. de preſcript. longi tempo. l. ſ. ſecundum Azo. ſed breuiter cum mala fide nullus vſucapit: vt not. infra ſub rubrica de preſcriptis. rerum immobilis.§. que exigantur. ſub.§. verum quicquid dicant. ¶ Sed et impedit vſucapio propter naturam rei que non poteſt eſſe in ali=

cuius dominio puta in libero homine. ¶ Itē
propter fauorem religionis vt in rebus ſa-
cris religioſis vt inſtitu. de vſucapio. §. pri-
mo. qđ intelligas quantum ad laicos qui ta-
lia poſſidere non poſſunt. vnde nec decimas
vſucapiunt ſiue preſcribunt. J. eodē cauſam
que. ad idem. xvj. queſtione. vij. §. j. c. j. ij. ⁊ iij.
ſecus quantum ad clericos qui ipſas etiam
poſſidere ⁊ preſcribere poſſunt: vt. J. eo. ⁊. xvj.
qō. iij. quaſi per totum. ¶ Fauore etiam pu-
blici iudicij vſus impedit vt in campo mar-
cio ⁊ theatro et arena ciuitatis veronēſ. vel
alterius. ff. de vſuca. vſucapione. ¶ Sed et
priuilegio perſone puto iure minoris. xxv.
an. vel res dotales. regulariter enim vbicūq;
prohibetur alienatio et vſucap. ad hoc. C. de
fundo dotali. l. ſi fundū. ff. de admini. tut. lex
que tutores. ⁊ in quibꝰ cauſis reſti. in integ.
non eſt neceſſa. l. fin. et quibus non ob. long.
tempo. preſcrip. nō eſt. ff. de acquiren. re. do.
bone fi. §. j. ff. de verb. ſig. alienationis. ¶ Idē
poteſt dici in rebus fiſcalibus: niſi forte bo-
na vacantia delata fuerint fiſco: ſed nondū
nunciata: hic eñ empta bona fide vſucapiū-
tur. inſti. de vſuca. §. res fiſci. Sed ⁊ ſi ſine ti-
tulo incipit qs tales res poſſidere tueri po-
teſt ſpacio. xx. ann. ſi computet ab illo tem-
pore quo dicta bona ceperunt eſſe vacātia:
ſed ſi ab illo tpe ꝙ nunciatū fuit fiſco cōputa-
re velit ſufficit quadriēniū. ſic intellige. C. de
quadri. preſ. l. j. ff. de iure fiſ. l. j. §. diuus. et. §.
preſcriptio. ff. de diuer. ⁊ tempo. preſcrip. in-
ter quatuor an. ⁊ iunge quod no. ſub rubrica
de preſcrip. rerum immobi. §. que exigant
ſub. §. verum quicquid. verſi. ego tamen. ⁊ ſe.
¶ Que dicta ſunt de rebus fiſcalibus idē po-
teſt dici de rebus cuiuſlibet ciuitatis. licet
non ſint in vſu pu. hec enim non vſucapiun-
tur minori tempore. xl. vel centum an. C. de
preſcrip. xxx. an. omnes. C. de ſac. ſan. ec. l. fin.
¶ Ea vero que ſunt in vſu pu. nullo tempo-
re vſucapiuntur. ff. de via pu. l. viam pu. vñ
nec aque ductus vſucapitur. C. de aque du-
ctu. diligēter. lib. xj. ⁊ de fundus rei pri. ⁊ ſal-
tibus diuine domus. l. vſus aque. libro. xj.
¶ Quidam etiam voluerūt dicere: quod res
mobiles eccleſie nō vſucapiuntur ſicut nec
fiſcales vt no. ȝ. eo. ver. idem poteſt dici. ⁊ eſt
argu. pro ipſis. C. de ſac. ſanc. eccle. l. vlti. tu
dic non ſic in rebus eccleſiaſticis que ſi mo-
biles ſint ſpacio triennij vſucapiuntur. C. de
ſac. ſan. eccle. aut. quas actiones poſita. xvj.
q. iij. q. vlti. alie vero nō minori ſpacio. xl. an.
etiam ſi quis eccleſijs legatum vel heredi.
reliquerit. xvj. qōne. iij. neq; decennij. etiam
ſi imperator dederit rem eccleſie. J. de reb. ec.
non alie. c. j. xij. q. ij. quicunq; militibus. quā-
uis ſi eſſent priuati res ab imperatore date
ſpacio quadriennij excluderetur ab omni pe-
titione. C. de quadri. preſcrip. bene a zenone.
niſi in caſibus vt not. J. eodem ſub rubri. de
preſcrip. rerum immobi. §. que exigantur.
¶ Sed nec vſucapiuntur publice functio-
nes. xvj. queſtione. iij. §. prodeſt. ad fi. ¶ Nec
colonus fundum quem colit vſucapit. C. de
preſcrip. xxx. ann. male agitur nec vaſallus
feudum de hoc infra ſub rubri. de preſcrip.
rerum immobi. §. que exigantur. ſub. § hoc
quo ad res. ¶ Nec inſignia a romana eccle.
concedenda vſucapiuntur. xciij. diſtinc. il-
lud. et. c. peruenit. ſuper quo vide quod not.
ȝ. de vſu pa. §. et quibus diebus. verſicu. no-
tandum. ¶ Nec viſitatio per conſequens
nec procuratio que occaſione viſitationis
debetur infra eodem accidens. cum ex offi-
cij. ſuper quo vide quod not. ȝ. de offi. archi.
§. quod ſit eius officium. verſi. quare autem
contra viſitationem et preceden. ¶ Sic nec
ſubiectio vſucapitur infra eodem cōtra cum
liceat. ſed contra infra eodem auditis infra
de capel. mona. c. ij. infra de priui. cum olim
propter queſtiones ſupra de excep. cum ve-
nerabilis. in fin. Solu. ſecundū Goffredum
ſubiectus per ſe tantum nec obedientiā nec
libertatem preſcribit contra ſubiectum ſed
et ſi priuilegium libertatis concedatur ali-
cui in enormem leſionem illius cuius debe-
tur ſubiectio implorare poteſt leſus quod
priuilegium huiuſmodi reuocetur. argu. in-
fra de dona. apoſtolice infra de decimis. ſug-
geſtum. infra de verbo. ſigni. quid per noua-
le. hoc tamen ius implorandi poteſt vſuca-
pi a ſubiecto et ad hanc ſolutionem accedit
C. de fundo patri. l. vlti. libro. xj. ⁊ de quadri.
preſcri. l. j. vel licet ſubditus nomine proprio
non poſſit hanc libertatem preſcribere: po-
teſt tamē nomine illius cui debitam eſſe pre-
tendit: et cui tanto tempore ipſam preſtitit:
ſic videtur loqui infra de priuile. cum olim
propter queſtiones. ¶ Poteſt etiā ſubditus
aliqua preſcribere que ad ſuperiorem per-
tinent vt patet infra. eo. de quarta. ⁊ de iure
pa. cum. cum ſecundū Goffre. ſuper quo vi-
de quod no. J. de ſepulturis. ſub. §. vetus. §. et
quota. ſit. verſi. ſed nunquid preſcribi poteſt.
¶ Licet autē fines prediorū vſucapiant. J.
eo. qr iudicante. xvj. q. iiij. volumus. ȝ. de pro-
ba. ex literis. fines tamen prouinciarum vel
dioceſum vel parochiarū non vſucapiūtur.
nec que finibus ſeu limitibus adherēt. ȝ. de
proba. cū cauſam. xvj. q. iij. licet. J. de parochi.
ſuper eo. ⁊ tangitur ratio. infra de decimis.
cum ſint homines. in fin. ¶ Sed nec ius pi-
gnoris ſpacio triennij vſucapitur: quod dic
vt no. J. ſub rubrica de preſcrip. rerū immo-
bi. §. fi. verſi. que eſt ergo ratio.

6 Que ſunt neceſſaria † uſucapioni. Et quidē multa. ¶ Primo requiritur qđ res non ſit vitioſa: vel quaſi alioquin non eſſet preſcriptibilis: qđ dic vt plene not. .§. proxi. ¶ Scđo vt ille qui vſucapit habeat bonam fidē. ſ. qđ credat diſtrahentē eſſe dñm vel habere ius diſtrahēdi. ff de ǀbo. ſig. bone fidei. que bona fides ſemp preſumit̄ adeſſe: niſi probetur mala. ſm Azo. ſicut ꝛ quilibet pſumit̄ ignorās niſi pbet̄ ſciēs. ff. de pba. verius. ꝛ bonus niſi pbet̄ malus. ꝫ. de preſum. c. ſi. iō dolū ex perſpicuis indicijs pbari opꝫ C. de dolo. l. dolū. ad h̄. ꝫ. de elec. dudū. ſ. in fi. ¶ Eſt tamen cōtra. arg. ꝫ. de elec. innotuit. §. parentes. ſed intelligit̄ ſm illam dudum. ꝛ ꝫ. de elec. cum terra. in fi. ſ. qñ apparet vitiū ſeu defectus. ꝛ nō adhibuerūt eligētes diligentiam quā potuerūt: ꝛ ideo imputatur et preſumitur ꝯ ipſos. ff. ad mace. l. pen. de hoc tñ dic vt no. ſ. de pſcript. rerū immobil. §. que exigātur. ver. bona fides. ¶ Preſumitur etiā mala fides ratione denunciationis facte ne emat. C. de rei vē. ſi fundū. ¶ Uel qꝛ ꝯ. l. mercatur quis. C. de agri. ꝛ cen. quemadmoduꝫ. lib. xij. qđ in his que de iure cōi competunt alicui potiſſime poteſt exemplificari: vt not. ſ. ſub rubrica de preſcript. rerum immobi. §. que exigantur in preſcriptio. ſub. §. hoc quo ad res. ver. vt tñ. ¶ Uel qꝛ emiſti a proc. meo per cōcluſionē. vel qꝛ emiſti a luxurioſo quē ſciebas protinus expenſurū in ſcorto preciū. ff. de vſuca. pro empto qui ſciens. ꝛ. l. ſi quis. ¶ Juris aūt ignorantia non pdeſt vt videatur quis bone fidei eſſe: vt. ff. de vſuca. nunꝗ. ff. de vſuca. pro empto. l. ij. §. ſi a pupillo. ſcđm Azo. ff. de iur. ꝛ fac. igno. l. iuris ignorātia. ſ. ꝛ. ij. qđ verum eſt in vſuca. nam in preſcrip. prodeſt: vt pꝫ. ſ. de iure patronatus. cura ſcđm Goſ. qđ mihi non placet. nec ſic illam intelligo decre. qđ dic vt not. ſ. de preſcript. rerum immobil. §. que exigantur. ſub. §. hoc ad res. verſi. circa corporalia. ſed contra in eo quod no. ſ. reſpon. ſ. pro donato. ver. Item donatio inter virum dic vt ibi. ¶ Exigitur hic bona fides tpe traditionis nō tempore contractus: niſi in emptione vbi ꝛ tēpore contractus ꝛ tempore traditionis requiritur ſcđm Azo. qđ dic vt not. ſ. eo. ſub rubricella. ti. pro ſoluto. ¶ Sufficit autem quod hic habeatur bona fides in prin. nec interrūpitur ex poſteriore aliene rei conſcientia. C. de vſuca. transfor. l. vnica. xvj. qō. iij. §. poteſt hoc quo ad vſucapientem: vel vniuerſalem ſucceſſorem. ſecus in ſingulari. C. de vſu cap. pro empto. diutina. ff. p empto. ibi. ij. §. ſi cā. nec dicitur fieri furtū: vel res furtiua ex poſteriore ſcientia propter iuſtum initiū ꝙ tpe citatur Azo. C. de pſcrip. xxx. an. ſi quis emptionis. ꝛ in hoc etiam multi conueniunt canoniſte. ¶ Mihi videtur: qđ continua bona fides requiritur alioquin quicquid dicant leges vel alia iura: vel doctores vſuca. non procedit. vt expreſſim dicit conci. ge. ſ. eodē. quoniam omne qđ non eſt ex fide peccatum eſt. cui enim ita bene credam in interpretatione peccati ſicut domino pape ꝛ concilio generali: ꝛ iunge qđ no. ꝫ. de offi. archi. §. qđ ſit eius officium. verſic. quare autem. ꝛ hoc teneas: quicquid. ꝫ. vel. ſ. notetur ſoluo quod not. ſ. eodē. ver. quandoqꝫ tamen ſpeciale eſt. et iunge qđ not. ſ. eodē. ſub rubrica de preſcriptio. rerum immobi. §. que exigantur. ſub. §. hoc quo ad res. ver. ſm. ¶ Bona fides vero emētis nomine ſuo exigitur ſi vero nomine alieno emerit. puta procurator vel ſeruus nomine domini. in ſeruo diſt. vtrum nomine peculari emerit: ꝛ tunc ſiue cum mandato ſiue ſine mandato: ſcientia et ignorantia ſerui tātum et non domini inſpicit̄. ff. de edil. edicto. cum mancipiū. ff. de libera. cā. imo. ff. de litigioſis. l. ij. reſpon. ſ. niſi forte domino preſente ꝛ non ꝯtradicente ſeruus emerit. tunc eñ in preiudicium domini ſcientia ſua inſpicitur. ff. de libe. cauſa. imo. §. plane ſi filius. ſed ſi preſens contradicere non poſſet nō obeſſet ei. ff. de contrahen. emp. huius. ¶ Si autē ſeruus non nomine peculari ſed nomine domini et mandato ſuo emerit: ſi mandatum de incerto recipit. idem eſt quod. ꝫ. idem eſt ꝛ ſi ſine mandato emat domino ſeruum vitioſum. ff. de edil. edicto. cum mancipium. §. circa. ¶ Sed ſi de cetero mandauit dominus: tunc inſpicitur ſua ſciētia et non ſerui. ff. de libe. cā. imo etiam tunc. ꝛ. l. in ſeruo. ff. de liti. l. ij. reſpon. ſ. de ꝯhen. emp. ꝛ ven. ſed ꝛ ſi ſeruo. ff. de edi. edicto. cum mancipium. §. ſed et ſi ſeruus. nec ob. qđ ibidem dicit ceterum incertum: qꝛ refertur ad eum caſum quando emit noīe peculiari. ꝛ idem dicendum eſt in vſucap. ff. pro empto. l. ij. §. ſi ſeruus. vſqꝫ ad. §. ſi a pupillo. ¶ Illud autem certum eſt: ꝙ quandoqꝫ quis emit vt procur. vel nuncius. ſcientia vel ignorantia domini tantum ſpectanda eſt: ſed ſicut diſtinxi in ſeruo et filioſa. diſtinguendum puto ſcđm Azo. ¶ Quandoqꝫ tamen ſpeciale eſt vt quis cum conſciētia rei aliene. non dico cum mala conſciētia remurmurante vſucapiat. vt ſi cōueni te noxali actione pro ſeruo alieno quem poſſides et eum mihi pro noxa des. ff. de noxa. et generaliter. ſed certe autoritas iudicialis hoc facit. ff. de acquir. poſ. iuſte poſſidet. ff. ne vis fiat ei q in poſ. miſ. eſt. l. ſ. ꝛ. ij. ff. de mino. ait ꝓtor. ff. qđ cū falſo tu. l. ſ. xvj. q. iij. placuit. vt quicūqꝫ. ꝛ autoritas iuris. ſ. e. c. ſ. xxxiij. q.

tiij.qui peccat.ꝛ ne maleficia remaneant im=
punita.J.de ſenten.excõ.cũ voluntate:ꝛ bo=
num iuſtitie qđ eſt ſummũ.xiij.q.ij.cuȝ deuo
tiſſimã.vnde proprie loquendo:ꝛ ſi ſciam rei
aliene habeat: nõ tñ ↄſciam malã ſed bonã:
ꝛ ſic bonã fidẽ:ꝛ iunge qđ no.J.eo.ſub rub.de
preſcri.rerum immobi.§.que exigant.ſub.§.
hoc quo ad res.verſi.quãdoqȝ tñ minori ſpa
cio.❡Tertio requirit ꝙ res tradat vl' quaſi
puta:qꝛ preſumit tradita ꝑpter patientiã ꝛ
ſciam et ſimilia.ff.pro legato.l.pe.C.de acq.
poſ.l.ij.ꝛ no.S.de cauſa poſ.ꝛ ꝓprie.§.qual'r
acqrat.idẽ eſt et vbi aliqs ſine vitio ſuo nãci
ſcit poſſeſſionẽ vt ibi ꝓ derelicto.et ſi vſuca=
piẽs ignoret.ff.ꝓ dereli.l.id qđ ꝓ derelicto.§
ſi ſine traditione vel quaſi non ꝓcedit vſuca.
quia nec ſine poſſeſſione.ff.de vſucap.ſiue
poſ.ſed nec poſſeſſio acquiritur ſine traditio
ne vel quaſi.C.de pact.traditionibus.C.de
rei ven.ſeruum emptum.inſti.de rerum di=
ui.§.per traditionẽ.❡Quarto vt diſtrahẽs
ꝛ tradens bonã fidẽ habeant.nam ſi male fi=
dei poſſeſſor alienauerit rem alienã ſpectat
preſcriptio.xxx.an.ſi tñ dñs rei alienationẽ
factã ignorauit.nã ſi ſciuit imputet ei ſi in=
tra ſua tpa nõ fuerit ↄteſt.vt di.aut.vñ ſpon
ſa.lar.§.rurſus.col.ix.nec iſtđ puto correctũ
per cõciliũ.J.eo.qm̃.qđ nõ loquit niſi de pre
ſcribẽte.ſed in hoc preſumo bonã fidẽ ex quo
cõſtat de titulo:niſi ↄtra ꝓbet vt.S.eo.ver.ij.
❡Quinto requirit cõtinuatio poſſeſſionis ꝛ
tpis cõpleti vt no.S.eo.ver.§.quid ſit vſuca=
pio.ergo ſi interrumpat poſſeſſio ſiue natu=
raliter puta deſijt vſucapiens poſſidere ſiue
ciuiliter:puta qꝛ conuẽtus eſt corã iudice ſi=
ne litem cõte.non pñt ↄtinuari prima tpa cũ
ſequentibus.imo requirit ſpaciũ.xxx.anno.
etiã ſi poſtea poſſeſſionẽ nãciſcat vſucapiẽs
vel.xl.poſt lit.cõte.niſi in illo caſu qñ poſſeſ=
ſionẽ recuperat ſit bone fidei.tũc em̃ forte ſta
tuto tpe vſucapiet.ff.de vſuca.l.ſi is qui pro
emptore.§.ſi quis bona.ꝛ.l.naturaliter.C.de
preſcrip.xxx.an.l.fina.ꝛ.C.de anna.exce.l.j.
❡Qñqȝ tñ ꝛ ſi poſſeſſio nõ ſit cõtinua perfi=
citur vſucapio.nã inchoata a defuncto perfi
citur iacẽte hereditate.ff.de vſuca.nunqȝ.§.
vacuũ.et.l.iuſto.§.non dũ.ꝛ tñ primo non eſt a
in hereditate.ff.ſi quis in teſta.liber eſſe iuſ=
ſus fuerit.l.j.§.ſceuolo.ꝛ eſt arg.qđ eccleſia
vacans preſcribat ſiue continuet preſcriptio
nem ceptam a prelato defuncto.et tñ contra
ipm̃ non preſcribit vt no.J.eo.ſub rub.de pre
ſcrip.rerũ immobi.§.que res.ver.ad hoc aũt
ꝛ ſeq.❡Idẽ eſt in vſuca.tegularũ vel colũ=
narũ nam ſi.x.dies ſupereſſent ad eã cõplen
dam:ſi aliquis in edificiũ ſuum eas conceſ=
ſerit nihilominus eas vſucapiet ſi edificiuȝ
poſſederit.ff.de vſuca.rerũ.§.labeo.ꝛ tamen
tegula vel colũna poſita in edi
ficio minime poſſidet.ff.de ac=
quir.poſ.vniuerſas.ff.de vſu=
ca.eum qui edes.❡Idẽ poteſt
aſſignari in debitore.qui rem
quã cepit vſucapere pignori
dedit:et tradidit creditori vſu=
capit em̃ eã debitor ꝛ ſi nõ ipe
ſed creditor ipſam poſſideat.ff.
de acqui.poſ.l.j.§.per ſeruũ.et
l.qui pignoris.ff.de vſuca.ſer
ui.ſm Azo.ꝓdic vt no.J.de pig.
§.qualiter contrahãt.ver.ſed
quare.❡Fit autẽ continuatio
poſſeſſionis inter heredẽ ꝛ te=
ſtatorẽ et heredẽ ꝛ heredita=
tem.Item inter emptorẽ ꝛ ven
ditorẽ.Itẽ inter teſtatorẽ ꝛ le=
gatariũ.Item inter heredẽ le=
gatariũ et cõſimiles perſonas
ſed hoc ita demũ ſi nullus aliꝰ
medio tpe poſſederit.ff.de ac=
qui.poſ.põponius.mihi inci=
pit:cum lapides.§.quaꝝ.ff.de
vſuca.poſſeſ.et.l.id tps.§.fin.
❡Illđ tñ no.eſt ꝙ tps quo vẽ
ditor poſſedit antequã rem vẽ
deret ꝛ traderet tñ ꝓdeſt em=
ptori non illud quo poſtea poſ
ſedit.ff.de vſuca.ad tẽpus.ff.
de diuer.et tempo.preſcrip.l.
penulti.§.penulti.❡Sed ꝛ ita
demũ fit hec cõtinuatio ſi res
vitioſa non ſit.nam nec vitio=
ſa non vitioſe accedit vel econ
tra.de acqui.poſ.põponius.
§.ſi.❡Computatio aũt trien=
nij in vſuca.de momẽto ad mo
mentũ non fit:imo cum proue=
nit aliquis ad aliquã horã vl=
timi diei pfecta eſt vſuca.ideo=
qȝ qui hora ſexta cal.ian.poſ=
ſidere cepit: hora ſexta noctis
pridie.cal.ian.reuoluto trien=
nio perficiet vſucapionẽ.ff.de
vſucapio.in vſucapionibus.
❡Sexto requiritur titulus[a]
verus non putatiuus non fal= a ❡ Reqrit titulꝰ.Ad
ſus.ff.pro legato.l.ij.et.iij.ſm de paul.
Azo.vſucap.ꝓcedit.C.de vſu de ca.l ru=
cap.pro herede.l.vltima.in bri.C.co.ti
princip.inſtit.de vſuca.§.er= tu.
ror.ff.de vſuca.celſus.per ti=
tulum autem accipe omnem
actum per quem ſolet tranſ=
ferri dominium.❡Pro ſolu=
to.❡Pro emptore.❡Pro
trãſacto.❡Pro herede.❡Pro

donato. ¶ Pro derelicto. ¶ Pro legato. ¶ Pro dote. ¶ Pro ſuo. De quibꝫ omnibus tam in. C. ꝗ̃ in. ff. ſpeciales tractatus habẽtur et nos etiam maxime quia hec materia vtilis eſt et canoniſtis ignota. de his omnibus ſpeciales rubricas ad maiorem euidentiam apponamus.

¶ Titulus pro ſoluto. Rubricella.

ISte titulus locũ habet vbicunqꝫ credo me obligatũ ex quacunqꝫ cauſa ⁊ tu ſimiliter putas tibi illud idem deberi: ⁊ ſi ego et tu falſum putemus hoc ſiue putem me oblig. ad equum album alienum quem poſſideo: et ideo ipſum tibi trado. ſiue ad certam quantitatem pecunie: et equum tibi do inſolutum. puta credo tibi debere. x. lib. ex ſtipulatione do tibi equum alienũ quem poſſideo inſolutum pro his. x. lib. vtiqꝫ hũc equũ vſucapies vt. ff. eod. l. j. et ſic iuſtus error dat titulum preſcribendi ſiue vſuca. hoc tamen facit in emptione. nam ſi ex cauſa emptiõis. puto me tibi teneri ad traditionẽ equi. ⁊ ideo trado non habet locum vſuca. pro emptore: quia emptio non preceſſit. neqꝫ pro ſoluto cũ ex cauſa emptionis tradatur diuerſitatis cauſa hec eſt: qꝛ in ceteris cauſis ſolutionis tp̃s inſpicitur nec enim intereſt cũ ſtipulor alienum ſciam eſſe: vel non id quod ſtipulor. Sꝫ ſufficit me putare tuum eſſe cum ſolueris: in emptione autem vtrũqꝫ tempus ſcilicet contractus et ſolutionis inſpicitur. ff. eodem. ti. ſi eſtimans. ff. pro empto. l. ij. rñſo. j.

¶ Titulus pro emptore. Rubricella.

HOc titulo uſucapit qui in veritate emit rẽ alienã bona fide et bona fide recepit vel emit a furioſo quem putabat ſane mentis. ff. e. l. ij. §. ſi a pupillo. ff. de vſuca. pignori. §. j. ¶ Itẽ ſi ꝓcura. vel ſeruus meus cui mandauerã rez emere pſuaſerit mihi ꝙ emit ⁊ ſic tradiderit vſucapitur. vel ꝓ ſoluto vt dicunt quidã vel ꝓ emptore ſm Azo. vt titulo conueniat rñſo affricani. ff. eod. qđ vulgo. ⁊ ſic ſimiliter erroneus titulus: dum tñ probabilis ſit dat cauſam vſucapiendi. ¶ In hac tamen vſuca. multa requirũtur ſcilicet vtroqꝫ tẽpore bona fides vt not. ſ. pxi. rubricella. Item ꝙ emptio ſit pura non ꝯditionalis. ff. eo. l. ij. §. ſi ſub condi. niſi forte conditio extiterit nec enim ſufficit qđ vſucapiens putet ipſam extitiſſe cum non extiterit. nam is ſimilis eſt ei qui putat ſe emiſſe. ff. e. l. ij. § idẽ eſt. ¶ Item reqritur ad illa qđ eadẽ res que empta eſt tradatur. nã ſi alia pro alia traderetur non vſucaperetur. ff. e. l. ij. §. cum ſtichũ. ¶ Quandoqꝫ tñ vſucapitur res et ſi empta non ſit vt no. ſ. e. ver. Itẽ ſi ꝓcu. Itẽ ſi fundũ emi ⁊ ampliores fines poſſederim bona fide: totum ſimulꝰ vſucapiã: qꝛ nõ ſingulas res ſꝫ totam vniuerſitatem poſſideo. ff. e. l. ij. §. ſed ſi fundus. ſi vero ſcienter pars alterius fundi adijceretur nõ vſucaperetur mala fide impediente. ff. e. qui fundũ. §. j. Itẽ in emptiõe nõ tranſit dñium: niſi precio ſoluto vel alias ſatiſfacto: alias tñ contrariũ eſt: inſtit. de rerũ diui. §. vendite. vnde vr qđ nõ vſucapiantur niſi de precio fuerit ſatiſfactũ. Itẽ in re immobili aduocato pro ſalario data exigitur ſcriptura. C. de ſuffragio. l. vnica. alias non videtur quod vſucapi poſſit: quod idem videtur dicendum in alijs caſibus in quibus exigitur ſcriptura vt not. ſ. de fide inſtrumen. §. quid ſi inſtrumentum amiſſum.

¶ Titulus pro tranſacto. Rubricella.

ISto titulo uſucapitur res que relinquẽti act. ⁊ recedenti a lite tranſactionis cauſa a non dño putante ſe dñm traditur. nec enĩ hoc titulo vſucapitur id ſuper quo trãſigitur. i. de qua litigabatur: ſed id ꝓpter qđ tranſigitur. i. res propter quã a lite receditur vt C. eo. cum ex cauſa. C. de trãſa. ſi pro fundo. ⁊ iunge ea q̃ no. ſ. de tranſ. § qđ ſit tranſactio.

¶ Titulus pro herede. Rubricella.

HIc titulꝰ in ſuis heredibus locũ non hꝫ. nam ſui non videntur hr̃e titulum pluſqꝫ pater vtpote cũ eo viuente rerũ hereditariarum quodãmodo domini exiſtimentur. ff. eo. l. ij. §. filium. C. eod. nihil pro herede. ff. de libe. ⁊ poſthu. in ſuis. ⁊ iunge ea que no. j. de conſan. §. vſqꝫ ad quẽ gradũ. verſi. ⁊ eſt ratio. ¶ Si autem pr̃ incepiſſet aliquã rẽ ꝓ herede vſucapere: etiã ipſi filio proficere poſſet vt patet in his que not. ſ. eo. §. que ſunt neceſſaria. ver. v. ⁊ verſi. fit aũt continuatio. Idẽ eſt ſi filius emancipatus fuerit inſtitus quãuis pr̃ non poſſediſſet pro herede nec aliquo alio titulo. et in his duobus caſibus poteſt intelligi lex. ff. pro ſuo. l. penul. § pe. ¶ Item non habet locũ hoc niſi vbi quis vere eſt heres hinc eſt qđ ſi inſtitutus heres non habet factionẽ teſtamẽti puta ꝑſona indigna eſt nec

poteſt inſtitui nõ vſucapit pro herede.ff.co.
l.fi.¶ Itẽ ſi is qui vere eſt heres alij quẽ pu
tat coheredẽ ſuũ cũ non ſit pro parte indiui-
ſa tradat rem non procedit vſuca. niſi forte
fiat ex cauſa trãſactionis.ſi vero tradat pro
parte diuiſa procedit forſan vſuca. pro par-
te quã vult transferre in coheredẽ.lz nõ pro
parte illa quã putat eſſe coheredis. ff.fami.
herci.cum putarẽ.ff.de condi.ob cãm dat.l.
ij.§.ſubtilius. nã cũ de vſuca.querit verus
titulus denotatur.argu.C.eodem.l.penulti.
¶ Uerũtamen probabilis ſiue iuſtus error
dat cauſam et titulum preſcribendi: nam ſi
quis iuſtam cauſam habeat exiſtimandi ſe
heredem vel bonorum poſſeſſorem domino
extitiſſe fundum pro herede poſſidebit ⁊ vſu
capit.ff. de vſuca.non ſolum.§. quod vulgo.
¶ Ergo non procedit vſuca. niſi quis vere
ſit heres: vel ſaltem iuſte ⁊ probabiliter hoc
putet ſecus ſi queratur vtrum quis poſſit
conueniri petitione hereditatis: ibi enim ſuf
ficit poſſidere pro herede: ⁊ ſi non heres ſed
predo ſit.ff.de peti.he.l.pro herede. ¶ Item
ex bonis teſtatoris viuentis nihil poteſt vſu-
capi pro herede: ſed eo mortuo procedit vſu-
ca.quãuis hominis viui ſint bona que vſu-
capiuntur.ſic intellige. ff.eo.l.prima. vbi di-
cit pro herede ex viui hominis nihil vſuca-
pi poteſt: ⁊ ſi poſſeſſor mortui rẽ fuiſſe exiſti-
mauerit: quamuis credat ipſum teſtatorem
mortuũ eſſe. ¶ Sed quid ſi quis extraneus
alienam rem mala fide poſſidens me here-
dem inſtituit: ⁊ ego non habeo conſcientiam
rei aliene nũquid vſucapiam iſtam rem pro
herede? quidam dicunt quod ſic ſi ex perſo-
na mea volo incipere vſuca. ſecus ſi vellem
vti acceſſione temporis illius cui ſucceſſi.ar.
C.de preſcrip.lon.temp.l.prima.ff.de acqui.
poſ.pomponius. ¶ Hi etiam tali arg.vtun-
tur ego ſum heres vere inſtitutus ⁊ bone fi-
dei; nec eſt res vitioſa ergo vſucapere poſ-
ſum. ¶ Job ⁊ Azo contra quia lex interpre
tatur heredem ſuccedere in ſcientiam defun
cti.C.de fru.⁊ lit.expẽ.l.ij.ff.de diuer.⁊ temp.
preſcrip.cum heres. et hec opinio expreſſim
comprobatur.C.eod.l.fin.nam bona fides in
initio exigit et illa ſufficit.xvi. queſtione.iij.
§.que ſunt neceſſaria.verſic. ſufficit autem.
⁊ ſi hoc eſt in vna et eadem perſona non fi-
cta.vt ibi ergo idem debet eſſe in vna eadem
perſona ficta: puta in defuncto et in herede
qui duo fictione iuris eadem perſona intel-
liguntur vt in aut.de iureiur.quod a moriẽ-
te preſtat.reſpon.j.col.v. ⁊ ar.op.ꝫ. de temp.
ordi.c.literas.hoc etiam ſatis comprobatur
a deſtructione ꝯſequentis. ff.de publi.ſi ego
§.idem iul.ibi ex ea cauſa partum me vſuca
pere ⁊c. ergo vt ibi innuit, ex qua cauſa non
vſucapit quis partũ apud ſe cõceptũ et edi-
tum neq; matrem ex illa vſucapione ⁊ ſi fur
tiua non ſit ſed ibi heres non vſucapit par-
tum ergo nec ex eadem cauſa vſucapiet
matrem. et ſi non ſit furtiua: ſed tunc non
obſtabit vitium rei ſed tantum perſone ſcz
mala fides defuncti vt ſi heres non vſuca-
piet quaſi penes eum vitium remaneat.er-
go obeſt heredi mala fides defuncti. ad idẽ
qr dicit lex qđ vitium non perſonale ſi pur-
gatum ſit non impedit vſucapi.ff. de vſuca.
vbi.§.j.ergo a contrario ſenſu vitium perſo-
nale quãuis etiã purgatũ ſit impedit. ¶ De
hac tamen materia ſic diſt. ¶ Uitiorum alia
ſunt rei. ¶ Alia perſone. ¶ Item ſucceſſor.
Alius generalis. Alius ſpecialis. ¶ Si qui
dem ſit vitium rei non diſtinguo vtrũ ſit ge-
neralis an ſpecialis ſucceſſor: qr in neutro
caſu vſucapere poteſt.ff.de pu. ſinautem.§.
hec actio.⁊.l.ſi ego.§.partus. ¶ Et hec vera
ſunt ſi vitiũ rei interuenerit: vt puta res eſt
furtiua: clandeſtina vi poſſeſſa. ¶ Idem eſt
ſi res non ſit vitioſa: eſt tamen quaſi vitioſa
vtputa ſi res fiſci ſit.nam illa nullo tempore
vſucapi poteſt vt.C.cõmunia.de vſu.iam pri
dem.⁊ inſti.de vſuca.§.res fiſci. ¶ Uel ſi res
pupilli ſit vel data preſidi. contra.l. iu-
lia.repe.vt.ff.de acquiren.rerum domi.bo-
ne fidei. ¶ Sinautem vitium perſone tunc
diſt.vtrum ſit ſpecialis vel generalis ſucceſ
ſor. ¶ Ut ſi ſit generalis nunq; poſſit vſuca-
pere vt.ff.de pub.iudi. ſi ego.§. partus. et.ff.
de diuer.⁊ temp.preſcrip. cũ heres. ¶ Sin-
autẽ ſit ſpecialis ſucceſſor refert an velit vti
acceſſione ſui autoris vel non. ¶ Si velit vti
⁊ ſic tempora ſui autoris cum ſuis cõtinua-
re vtatur cum ſua cauſa ſuiſq; vitijs vt.ff.de
acqui.poſ. cum lapides.§.j.⁊. ij.§. vlti.alias
incipit.l. pomponius. ¶ Sin vero tpa con-
tinuare nolit nec velit vti acceſſione ſui au-
toris ibi põt vſucapere: quãuis autor ſuus
non potuiſſet vt.ff. de publi ſed et ſi res.§.in
hac act.⁊.ff.de diuer. ⁊ temp.preſcrip.an vi-
tium.⁊.C.de preſcrip.lon.temp.l.j. ¶ Et hec
vera ſunt quantũ ad publicianã vtendã vel
vſuca.cõplendã.verũ quantũ ad hoc vt doli
exceptio obſit ſucceſſori ſeu obijci poſſit di-
ſtinguitur an habeat lucratiuã cãm vel etiã
prope lucratiuã.ſcđm Job.⁊ tunc obſit ſuc-
ceſſori dolus autoris.an nõ habeat lucrati-
uam cauſam nec prope: vt puta emit: tũc eñi
nõ oberit ſibi dolus autoris ſui niſi acceſſiõe
autoris ſui vti velit.tunc eñi ei obeſſet ſed qđ
hec oĩa diſtinguunt.ff.de excep.do. apud
celſum.§.de actoris dolo.⁊.§.ſi quis autẽ ex
cauſa leg.et ſeq.ſecundum hominem bonũ.
¶ Si queras qualiter procedit hec vſuca.
ſcilicet pro herede? reſpon. vbi defunctus

poſſidebat aliquam rem alienam bona fide ſed titulū non habebat. hic enim extraneus inſtitutus heres. cū hunc titulum. ſ. ꝓ herede habeat recte vſucapiet pro herede ſi putat rem ex here. eſſe ff. e. l. pe. dū tñ res non ſit vitioſa alioquin cōtra. ſic intellige. C. eod. l. fi. vel intelligitur in ſuis heredib⁹. ⁊ accipe ſuū illū qui eſt in poteſtate: extraneū vero illū qui non eſt in ptāte quantuncūq; alias ſit propinquus vt. C. de iur. dot. cum quidam. §. ſimilitudo. ⁊ de rei vxo. act. l. vnica. §. accedit. in fi.

ℭ Titulus ꝓ donato. Rubri.

HUiuſmodi titulo vſucapit cui donata ē res a nō domino et tradita eſt nec ſufficit opinari. imo donatum eſſe opꝫ bona fide. C. e. l. vlti. et qđ donatio de iure teneat nam ⁊ ſi pater filio fa. donauerit poſtea decedat filius non vſucapiet ꝓ donato: qꝛ donatio non valuit rōne patrie ptātis. ff. e. l. j. rñſo. j. ⁊ §. j. ff. ꝓ herede. l. ij. §. filium. ℭ Sed ſi poſt donationē filiū exheredauerit. ⁊ fili⁹ hoc ratū habuerit ab eo tpe in quo incepit rataꝫ habere donationē vſucapio ꝓcedet. ff. ſi pater. ſed ⁊ ſi heres ratā nō hēat donationē ⁊ ſi nō ꝓ donato ſaltē q̄ſi ꝓ legato ſꝫ Azo. vel ſaltē ꝓ ſuo vt appet in his que not. j. in rub. ti. pro ſuo. ℣. Itē titul⁹ iſte vſucapiet dona. tacite cōfirmata. qđ dic vt no. j. de do. iter vi. ⁊ vxo. ſub rub. de dona. ſimplicib⁹. §. qliter inutiles ⁊ ſtatim ſequitur. ℭ Itē dona. inter vi. et vxo. a facta eſt non tenet: ſi tamen rē alienā dedit vir vxori putāti donationē valere ex cui⁹ dona. non ſit fact⁹ paupior: vxor vſucapiet ꝓ donato. ff. e. ſi vir vxori. ff. de do. inter vi. et vxo. Sed ⁊ ſi ꝯſtante: niſi forte tantum vſuca. cōpleta. fiat diuortium. ff. e. l. j. §. Itē ſi vir. ℭ Sꝫ

a ℭ Dona. I ter vi. ⁊ vx. adde in toto ti. ff. de do. iter vi. ⁊ vxo. p totuz. ⁊. C. e. ti. p totuz. abb. in ru. de do. idē abb. l. c. fi. de do. iter vi. et vxo. fallit ſi donator efficiť pauperior ſcdm ſaly. l. l. irritā. l fina lib⁹ ⁊ bis. C. d vſuca. ꝓ donato.

nunquid eſt hic error iuris qui nō ꝓdeſt in vſucapione vt vt no. ſ. e. ſub rub. de vſuca. §. que ſunt neceſſaria. ℣. iuris aūt ignorātia. ad hoc dic q̄ ſpāle eſt in hoc caſu q̄ error iuris proſit cū nec aliter haberet bonā fidē credit enim q̄ vir ſit dñs: ⁊ ſic erat in facto. ⁊ q̄ poſſit donare ſic erat iure: ⁊ iđ cū ſit error mixt⁹ nō nocet error iuris. ar. de do. inter vi. ⁊ vxo. ſi ſponſus. §. gñaliter. pōt etiam hic reddi ratio ſpālitatis hec: qꝛ do. inter vi. ⁊ vxo. gñaliter ꝓhibita eſt in caſib⁹ tñ admittiť: ⁊ iſte eſt vnus de illis caſibus: qꝛ nō fit vir pauperior: ⁊ hoc eſt qđ dicit lex p̄dicta ſi vir vxori in lr̄a quam quidā libri hābēt in fi. que talis eſt: qꝛ ea donatio demū reuocať: ex qua is qui donat eſt paupior ſi occaſiōe rei remaneret. ⁊ q̄ accepit locupletior: fieret aūt paupior ſi occaſione rei remaneret obligatus puta cōmodāti vl' d̄ponēti qđ tñ ignorabat: puta hēat aliā rem huic ſimilē credidit dare ſuā ⁊ dedit cōmodatam et hoc caſu nō ꝯ vſucapiet. ff. eo. l. ſ. §. itē ſi vir. ℭ Ubi aūt aliqs cepit ſeruū vſucapere ꝓ donato et ante ꝯ vſucapionē ꝯpletā ſeruū manumiſit: nō vꝫ manumiſſio: ſꝫ poſſeſſionē amiſit ⁊ p ꝯñs vſucapio. ff. q̄ ꝓ donato. ℭ Sꝫ ⁊ ſi is q̄ alienā rē dedit peniteat: ⁊ etiā rem in iudicio vēdicet: nihilominus vſucap. currit. ff. e. ſi is q̄ alienā. ℭ Qđ ſi vēditio cā dona. facta ſit: nō pro emptore ſꝫ ꝓ donato res vſucapietur. ff. eo. l. fi. ℭ Igiť ex p̄miſſis apparet donationē rei aliene tenere quantū ad hoc vt vſucapiēdi iuſtus titul⁹ trāſferať. nec ob. ff. de dona. in edib⁹. in fi. vbi dicit donari non pōt niſi q̄ ei⁹ ſit cui donatur qꝛ exponi dꝫ niſi q̄ ſit. i. niſi agat q̄ ei⁹ ſit cui donatur: vel quo ad propoſitū donātis. ff. de publiciana. quecūq; §. j. i fi. alioqn locū hec vſucapio non hr̄et. ſcđm Azo. ℭ Uel ſic aliena res donari non poteſt quo ad hoc vt ſtatim dñium transferať. nec eīn vꝫ in p̄iudiciū dñi veri facta. C. e. l. ij. qꝛ qđ qs nō hꝫ trāſferre nō pōt. C. de dona. ſi filius. j. qō. vij. d. aibertū. j. de iure pa. q̄ aūt ꝯſulť. ad fi. vel quo ad hoc vt qs ſe de euictione obliget ex quo bona fide ſit. ff. de edil. edi. ad res donatas. ⁊ ſic itelligas dictā l. edibus. ſed bene pōt donari quo ad hoc vt vſucapiať. ſicut. ſ. plenius comprobatur. et j. de dona. apoſtolice. reſpō. j. ad fi. ⁊. j. de iure pa. cura. ⁊. C. eo. l. j.

ℭ Titulus pro derelicto. Rubricella.

TItulo iſto uſucapiť res mea ab alio q̄ credebat dominus poſſeſſa: et ab eodē ꝓ derelicto habita ab illo q̄ credebat illum dñm: ⁊ credens rem pro derelicto habitam

bitam ipſam poſſidere incepit: quãuis igno ret a quo derelicta ſit.ff.eo.ad quod pro dere licto: ſed ſi nõ habetur pro derelicto ⁊ ſic fal ſum eſt ꝙ credebat illum dñm vſucapio nõ procedit.ff.e.nemo pōt.vñ nec merces ex na ue iactate hoc titulo vſucapiuntur.ff.eod.l. pe.licet forte pro ſuo vſucaperentur.vt.ff.ꝓ ſuo.l.ij. ¶ Ubi vero quis emit eandem rē ab illo qui eam cepit poſſidere, non pro dereli cta ſed pro emptore vſucapit ipſam: ſicut et ſi eandem emiſſet a marito cui vxor ipſam donauerat.ff.ſi id quod.reſpon.j.nam quaſi me volente qui dominus ſum: ⁊ rem ꝓ de relicto habeo id fieri: vr̄ vt ibi dicit.res eniꝫ pro derelicto habita quaſi donata videtur. ff.de ſtipul.ſeruorum.ꝙ ſeruus.ff.de euic.l. vlti.ꝙ ſi ego dñs rem propriam pro dereli cto habeam: non vſucapitur: ſed occupanti conceditur qui ſtatim ex quo rem occupaue rit dominus efficitur.ff.eo.l.j. ⁊.l.ſi id quod. §.quod quis.ff.de acqui.rerum do.qua ra tione.§.hoc amplius.inſti.de rerum di.§.vl ti. Quamuis etiam ego rei proprie pro dere licto habite ꝗ̄ cito ꝓ derelicto habeo ſtatim dñs eſſe deſinā tñ nemini acqritur nec poſſeſ ſione apprehēſa.ff.eo.l.ij. ¶ Nec poſſum rei partem habere pro derelicto, cuius inſoli dum dominus ſum, licet hoc poſſem ſi pro parte tantū quā pro derelicto habeo domi nus exiſtam.ff eo.an pars.

¶ Titulus pro legato. Rubricella.

Titulo hoc uſucapit is cui res aliena bona fide lega ta eſt ⁊ nullus.ff.eod.l.j.⁊.l.alius pro legato.j.in princi.nec ſufficit opinari: imo neceſſe eſt quod in veritate le gata ſit. licet non iure. ⁊ quamuis legatum ademptū fuerit nihilominus vſucapio cur rit.vt.ff.eo.l.ij.et.l.vl. ¶ Quod intelligas qñ cunqꝫ error probabilis excuſat vſucapientē puta credit teſtamentum valere non erran do in iure ſed in facto puta.quia credit teſta torem ſane mentis eſſe cum furioſus ſit vel ignorans legatum codicil ademptum adeſ ſe. Idem eſt ſi in nomine ꝓbabiliter erretur puta legauit quis titio: cum duo ſint titij: ⁊ quilibet de ſe ſenſit cum tñ de illo non ſenſiſ ſet teſtator.ff.eo.pro legato.j. ¶ Idem ſi vſu capiens putat mortuum teſtatorem.ꝗ̄uis i veritate viuat dummodo legati nomine res tractata fuerit: vel etiam legatarius ſine vi tio ſuo poſſeſſionem rei legate adeptus ſit.ff. eod.ca res.⁊.l.ſequen.⁊.l.penl'ti. ¶ Sed nec poteſt vſucapere hoc titulo niſi is cum quo teſtamenti factio eſt.ff. codē.nemo poteſt. ¶ Patet ex premiſſis: quod titulus putati uus et ſi verus non ſit dū tamen probabilis error excuſet dat iuſtam cām vſucapiēdi vt not.§.eo.ver.quod intelligas ⁊ ſequen. ⁊ in ſuperioribus rubricellis. ¶ Nunquid ergo idem eſt vbicunqꝫ probabilis error excuſet. dixit Azoñ quod non quia regula eſt: quod ſine vero titl'o nõ ꝓcedit vſucapio: vt not.§. §.que ſunt neceſſaria.verſicu.ſexto.cui ſtare vult exceptis caſibus ſupradictis.⁊ ſi qui ſi miles in.l.ſcripti reperiantur: qui cum ſpe ciales ſint non ſunt trahendi ad conſequen tiam.ff.de reg.iu.que propter.⁊.l.qḋ contra. ¶ Martinus et alij quidam dicunt hoc ad quemlibet titulum vbicunqꝫ iuſtus error in teruenerit extendendum quod verius puto quantum ad hoc vt inde factum illius q̇ al legatur ſaltem competat titulus pro ſuo, vt apparet in his que no.j.rubricella titulo ꝓ ſuo ver. Item titulus iſte: quia ſemper dꝫ eſ ſe probabilis ignorantia excuſata.ff.ꝓ ſuo. l.ſi.ff.de iu.⁊ facti igno.plurimū.⁊.l.regula. §.de or.ab epiſcopo qui reſig.epa.ca.ij. infra de cleri.excommuni.apoſtolice.⁊ vbi eadem ratio idem ius infra de conſan. ⁊ affini.tua. C.de liber.preteritis vel exhereda.l.j.quis eſ poſſet in omnibus ſupradictis caſibus ⁊ in alijs in iure expreſſis ſpecialitatis reddere rationem: ⁊ hoc maxime ſm̄ iura canonica locum habet: quia aut fit alienatio in caſu conceſſo: ⁊ rite: et tunc non eſt neceſſaria vſu capio aut minus iuſte: et in hoc caſu neceſſe eſt intelligi iura canonica de preſcriptione tractantia: alioquin ſuperflua eſſent ⁊ fru ſtra occuparentur membrane. xix.diſt.ſi ro manorum.ad hoc not.infra eo.rubricella de preſcrip.rerum immo.§.que exigantur.ſub §.hoc quo ad res.verſi.circa corporalia ꝟo. ¶ Nec ob. regula ſupradicta: quia quod diſ citur.C.pro herede.l.vlti.vſuca.non precedē te vero titulo non procedit ſubaudi vel puta tiuo, errore facti probabili comprobante: et quod ibi dicit intentio ſubaudi: craſſa ſupi na erronea n eu probabilis: vel quando res eſt vitioſa.vel quando ſui heredes ⁊ legiti mi volūt vſucapere pro herede quod eſſe nõ poteſt.vt not. ſupra eodem in rubrica titulo pro herede.

¶ Titulus pro dote. Rubricella.

Locum habet hic ti tulus quando res aliena bona fi de in dotem datur vnde ⁊ ſi due fi lie patri heredes extiterint ⁊ res alienas quas pater bona fide poſſidebat: in dotem dederint: ⁊ ſic a maritis vſucapiātur ſoluto matrimonio ipſas inter ſe diuidēt. ff.

eo.l.vlt.tñ circa hãc materiam ſic diſt.¶ Cũ in dotem dantur aut eſtimate aut ineſtimate.¶ Item ſi ineſtimate aut eo aio vt ſtatim fiant accipientis qđ ſemp in dubio preſumẽdum eſt vt.ff.de iure do.dotis fruct⁹.in fi.et l.ſeq.aut non eo aio:ſi eo aio ante nup.hꝫ locum titulus pro ſuo.poſt nuptias vero pro dote.vt.ff.eod.l.j.hoc ſi de iure ⁊ de facto tenuit matrimoniũ.nam ſi de facto tñ hꝫ locũ pro ſuo vt.ff.de iure do.procul.¶ Alij dicũt ꝙ ſi iuſtus error interuenerit in matrimonio hꝫ locum pro dote.¶ Si vero res eſtimate dentur dicunt quidaꝫ ꝙ añ nuptias nõ vſucapiuntur.ar.ff.eo.l.ij.ſecutis nuptijs vſucapiuntur pro emptore:qꝛ eſtimatio litis ẽ emptioni.ff.pro emptore.⁊.l.j.et.l.litis.¶ Rogerius vero diſtinguit vbi etiam eſtimate dantur vtrum eo animo dentur vt ſtatim fiãt accipientis ⁊ tunc ante nuptias vſucapiantur pro ſuo ſecutis vero nuptijs pro emptore vt ſ.dictum eſt.Aut eo animo vt fiant accipiẽtis:ſecutis demũ nuptijs ⁊ tũc ante nuptias non vſucapi vt.ff.eo.l.ij.⁊.ff.pro ſuo.l.prima ¶ Nec ob.ſi dicas eſtimationem tacitam cõditionem habere hanc.ſ ſi matrimoniũ ſecutum fuerit:qꝛ talis conditio non facit eſtimationem conditionalem.arg.ff.de condi.et demon.conditiones extrinſecas.¶ Alij dicunt qđ eſtimatio habet tacitam predictã conditionem.vt.ff.de iure do.plurimũꝙ.§.ſi ante.⁊ ideo ante nuptias vſucapi non poteſt tamen cum conditione impendenti ſicvt.ff.pro emptore.§.ſi ſuper condit.ſecundum bo.

¶ Titulus pro ſuo. Rubricella.

AD euidentiam huius tituli no.debes hoc qđ dico pro ſuo duobus modis accipitur.ſ.vere ⁊ ſimilitudinarie.vere ſumitur cum dicitur pro ſuo ad differentiam eius qđ alienum eſt.vnde verus dñs rem propriam ⁊ quã ſcit ſuam eſſe nec erat pro ſuo poſſidet:ſic poteſt intelligi.ff.eo.l.ij.⁊ dicitur hoc ad differentiã creditoris vel cõmodatarij qui non pro ſuo poſſidet:⁊ ſic lꝫ ꝙ dico pro ſuo non eſt titul⁹ vſucapiendi.alioquin quilibet vſucaperet rem ſuam propriam.¶ Similitudinarie accipit̃ qñ ponitur pro titulo puta cum is qui poſſidet credit ſe dñm eſſe ex aliqua iuſta cauſa cum non ſit:⁊ hoc habet fieri duobus modis ſ.cõmuniter ⁊ ſpecialiter ¶ Cõiter accipitur qñ concurrit cum alio titulo.vt ſtatim exemplificatur.ſ.eo.ver.titulus iſte generalis eſt.¶ Specialiter accipitur qñ competit alio quolibet titulo deficiente vt no.ſ.eod.verſic. Item titulus iſte.⁊ ver.ſi.¶ Debes ergo ſcire ꝙ titulus iſte generalis eſt ad alios titulos ſupradictos.nam et qui pro emptore et qui pro donato:et ſic de alijs poſſidet dummodo ſe credat dñm ⁊ pro ſuo poſſidet ⁊ vſucapit ſiue emptum vel donatũ ſit.ff.eo.l.j.ſicuc non.ff.de vſucap.celſus dũmodo probabilis error excuſet.¶ Sed ⁊ ex quacunꝙ cauſa credat quis ſe dñm ⁊ ſibi vel patri ſuo traditum fuiſſe pro ſuo vſucapiet.ff.eo.l.vlti.ff.pro dote.l.j.verſ.ante nuptias autẽ.ſed ⁊ id quod ex hereditate ad me peruenit vſucapiã nam vſucapio pro ſuo procedit in his reb⁹ que aliena in bonis patris inueniuntur.ff.eo.ſi ancillam.§ pe.¶ Nec obeſt falſa cauſa dũmodo traditio facta ſit.ff.eo.ſi ancilla.§.ſi.et dummodo bonam fidem habeamus alioquin.contra.ff.eod.hominem.¶ Inde eſt qđ ſi ancillam furtiuam bona fide emero partũ eius titulo pro ſuo vſucapio:etiaꝫ ſi ante cõpletam vſuca.ancillam furtiuaꝫ eſſe ſciuero dum tñ eius dñm certificauero ſi poſſum:ſi non poſſum excuſatus ſum:ſed ſi poſſum/et non certifico/clam videor poſſidere:⁊ ſic poſſidere titulo pro ſuo.clam non poſſuꝫ ꝓpter malam fidem per conſequens nec vſucapere ff.eo.ſi ancillam.¶ Hoc titulo poſſidẽt̃ oĩa que mari terra celoꝙ capimus.aut que alluuione fluminum noſtra fiunt:⁊ que ex rebus alieno noĩe poſſeſſis.i.ex quibus alium autorem habemus.ſic.ff.de his que no.infa:furti.§.ſi que nata ſunt poſſidemus.veluti partum ancille hereditarie vel vendite.ſil'r fructus rei vendite vel donate:ad quem eñ non extendatur titulus ſpecialis:quia q̃ vendit vel donauit:non vendit vel donauit ſpecialiter fructus futuros neceſſe eſt ad hũc titulum recurrere generaleꝫ:vt oĩa hec probãtur.ff.eo.l.ij.¶ Et not.ꝙ is qui pro ſuo vſucepit:⁊ ſi per plures põt dicere pro meo vſucepi:⁊ ſi per plures ſunt poſſum dicere ꝓ noſtro vt ſubtiliter probatur.ff.eod.eſt ſpecies ibi pro ſuo ⁊ ibi pro noſtro:⁊ bene poteſt dicere titulo qui dicitur pro ſuo poſſideo.vel vſucepi.vt probatur.ff.eodem lege prima.ibi:et pro emptore pro ſuo poſſideo:⁊ cetera.¶ Poteſt dici quod ibi loquitur vulpianus magiſtraliter.paulus vero in.l.ſeq.proprie nam ſi rem meam dicam ſuam improprie loquor cum eadem res non poſſit eſſe duorum dominorum in ſolidum.ff.commodati.ſi vt certo.§.ſi duobus vehiculum.nam meus et tuus/et ſu⁹/noſter/⁊ veſter/correlatiua ſunt quorum hec eſt natura ꝙ vnum non eſt reliquuꝫ.vt.ff.de rerum permu.l.j.ergo proprie loquendo ſicut ille pro ſuo poſſidet:ſic et tu pro tuo poſſides/ſic ⁊ ego pro meo poſſideo.¶ Hic igitur titulus ſicut videtur petitionẽ

hereditatis non excludet:niſi aliqua alia iuſta cauſa et vera pretendatur.arg.ff.de peti.he.pro herede.alias quilibet poſſet dicere p meo poſſideo:⁊ ſic nunq̄ magis hec actio locum haberet.¶Item titulus iſte nunq̄ dat cauſaȝ preſcribendi niſi aliquis ſuperioruȝ pretendatur.ff.de vſuca.celſus.vel aliq̄ alia iuſta cauſa pone occupationis: puta iuenit quis margaritam alienam ad littus maris quaȝ credit in nullius bonis eſſe vel alluuionibus:vel acceſſionis ad rem emptā vel donatam.ff.eo.l.ij.⁊.l.ſi ancillam.reſpō.prima. vel ſtipulationis.ff.eo.hominem vel diuiſionis rerum hereditariarum a parte facte: et ſic vicē emptiōis obtinet.C.communia vtriuſq̄ iud.l.j.ſic intellige.ff.eo.ſi ancillā.§.ſi pr. alẽ ꝯdiceret illi.l.ff. pro donato.l.j §.ſi pr. poſſet tamen dici quod.l.j.in proxi §.ſi pater.⁊ ſi deficiat titulus pro donato.habet locum titulus pro ſuo vt in.l.ſi ancillam.ergo ſi ex cauſa diuiſionis ad alterum fratrē perueniat res aliqua vſucapio locum habet vel ex cauſa ſucceſſionis:vel cuiuſlibet alteriꝰ. ff.eo.l.vlt.⁊ ſic titulus iſte in omnibus iuſtis cauſis poſſeſſionis per quas conſueuit acqri dominium deficientibus aliis ſpecialibꝰ titulis locum habet ſed bene iuſto titulo ſiue cauſa:ſolus temporis curſus non ſufficit C.de preſcri.lon.temp.nec petentem.⁊.l.ꝑce. alias quilibet malefidei poſſeſſor ⁊ ſine titulo vſucaperet dicens ego credebā reȝ meaȝ eſſe ſic vſucepi p meo:quod eſſet abſurdum. arg.inſtit.vi bo.rap.§.ſed nedum talia.⁊ ſupra de reſcri.nonnulli.infra de accu.qualiter j.¶Illud autem ſciendum eſt q̄ qui ex conducto poſſidet quamuis corporaliter teneat non tamen ſibi/ ſed domino rei intelligitur poſſidere ſupra de reſti.ſpo.cum veniſſent.& p ſuo vſucapiet.C.cōia de vſuc.l.j.Itē ſi nō fide bona nō procedit vſuc.C.com.de vſuca. l.fi.¶Nec res vitioſa vel quaſi vſucapitur C.cōmunia de vſuca.l.pen. ¶Nec rem propriam vſucapere poſſumus quia quod nr̄m eſt nequit iterum noſtrum fieri niſi deſinat eſſe noſtrum.ff.de acqui.poſſeſ.poſſideri.§.ex x pluribus.inſti.de act.§.ſic itaq̄ diſcreti. ſupra de fi.inſtru.inter dilectos.§.inſtrumentū a ver.ceterum.in fi.vnde hec duo proponens. ſcȝ rem ſuam eſſe ⁊ vſucepiſſe ſcipm videtur excludere.vt infra eod.veniens.§.fi. ¶Quid eſt ergo dictum vſucepit pro ſuo: hoc q: tanq̄ ſuum:quia hoc credebat legitimo tempore ſibi tradita ⁊ ex iuſta cauſa ⁊ probabili quamuis falſa poſſedit ⁊ ſic vſucepit.¶Sȝ ⁊ poteſt dici iuſtus titulus pro iudicato.res enim iudicata ſpacio decem dierum vſucapitur.quod dic vt no.infra de ſent.⁊ re iudica.§.quot ſint. verſiculo quo ad temporalia et ſequent.

Quis ſit eius effectus. Et quidem:

vſucapionis effectus in rebus mobilibus ⁊ ſe mouentibus is eſt ſecundum omnes vt rei vſucapte directum dominium acquiratur.C.de pact.traditionibus.ff.de vſucap.l.pñia et.iij.ff.pro ſuo.l.finali.ff.de pig.l.j.§.cum predium.in rebus vero immobilibꝰ diſſentio eſt vt not. infra eodem.ſub rubric.proxi.ſequen.§.quis ſit eius effectꝰ. ¶Ex quo plene expediuimus tractatum preſcriptionis ſiue vſucapionis circa res mobiles et ſe mouentes in quo etiā aliqua interſeruimus ad res immobiles pertinentia:videamꝰ de preſcrip.rerum immobi.interſerentes etiam aliqua ad res mobiles / vel etiam incorporales pertinentia:⁊ ſic apponamus rubricam.

¶De preſcript.rerum immobilium. Rubrica.

Hic uidendū eſt.Quid ſit preſcriptio ¶Quot ſint eius ſpecies. ¶Que exigātur in preſcriptione.¶Que res pſcribi poſſunt. ¶Quibus modis interrumpitur preſcriptio.¶Quis ſit eius effectus.

Quid ſit † preſcriptio.[a]

Et quidem ius quoddā ex tempore cauſam trahens.id eſt firmitatem capiens ſecūdum da. ¶Alij dicunt quod preſcriptio eſt exceptio ex tempore cauſam trahens. ¶Tu dic preſcriptio eſt exceptio ius quoddam ex tempore continue poſſeſſionis rerum immobilium:aliquando dominū vtilis aliquando actionis vtilis: Aliquando legitime exce=

a ¶Quid ſit pſcriptio. adde gloſ. ſūme.xvj. q.iij.gloſ.ſ c. venerabilis de exce.gl.in.l. aduerſꝰ.C de rei ven. doct.ſuper iſta rubri. Io.and.in regula poſſeſſor.de reg.iur.li. vj.in merc curi.

ptionis cauſam tribuēs. xvi. q̄ō. iij. §. poteſt. C. de preſcript. xxx. an. ſi quis emptionis. j. eodem. c. j. et per totum. et in his que not. j. §. fi. plenius apparebit.

Quot ſint ei⁹ ſpecies. † In primis ſcire debes quod exceptio que circa iudicia plerūq; opponitur et ſi dilatoria ſit al' quoties abuſiue vocatur preſcriptio. ſic. C. de teſti. nullum. C. de except. l. fi. ¶ Preſcriptionum tamen de quibus ſpecialiter tractare intendimus: due ſunt ſpecies. omnis em̄ preſcriptio aut tēporalis eſt aut ꝑpetua. ¶ Tēporaliū preſcriptionū. ¶ Alia eſt vnius hore vt ſi clericus deficiat vnā hora q̄ȯ non interſit diuinis vt argu. xij. diſt. c. fi. q̄ȯ tamen qualiter intelligatur not. j. de cle. non reſi. vel quando illud apud acta lata ſententia appellandum eſt. ff. de ap. l. j. §. fin. et not. j. de appel. §. qualiter. ſub. §. vbi vero. ¶ Alia vnius diei. nam eo die dumtaxat quo iudex tulit ſententiam ſi quidē defuerit circa fructus acceſſiones vel expenſas ſupplere poteſt. ff. de re iudi. paulus. ¶ Alia duorū dierū. ſ. olim in cauſa ꝓpria. ¶ Alia trium dierum olim in aliena cauſa. ij. q. vj. §. biduū. Item circa reuocationem erroris aduocati. C. de erro. aduo. l. iij. ⁊ ſi iudex recuſetur ſecundum legem antiquam. C. de iudi. cum ſpecialis. ⁊ ſi q̄s iuſſit exire religionē poſt pubertatem in religione completam. j. de regularibus. ad noſtram. Alia quatuor dierum in examinatione clericorū ordinandorum. xxiiij. diſt. quando. ſed certe ibi nō loquitur de preſcriptione. ¶ Alia quinq; dierum infra quos olim debebant peti apoſtoli. ij. q̄ō. vj. ab eo. hodie vero infra. xxx. C. de appel. quoniam. Item inuenitur ꝑſcriptio quatuor vł quinq; dierum. ff. ſi quis can. et ſi poſt tres. ¶ Alia ſex diez qui

a ¶ Itē apoſtoli infra xxx. dies adde gloſ. in ṽbo tēpore. i cle. ij. de appel.

bus ſcȝ operari permittitur: ſȝ ſeptima ceſſandum eſt. ſ. de fer. c. j. et. ij. ¶ Alia ſeptem dierum vt qui cadauer tetigerit ſeptem diebus immundus erit de ꝯſe. di. iiij. nequaq̄. ¶ Alia octo dierum quibus feſtum dedicationis eccleſie celebratur. de conſe. di. j. ſolennitates. ⁊ idem intelligas in omni feſto habente ſolēnes octauas. ſ. de fer. capellanus. ¶ Alia eſt nouē dierū a morte defuncti numerandorum infra quos heres non poterit conueniri. C. de ſepul. vio. l. fi. ⁊ auṫ. ibi ſigna. ¶ Alia. x. dierum infra quos hodie appellādum eſt. ij. q̄ō. vj. anteriorum vel ſnīe arbitri cōtradicendū. C. de arb. l. pe. ⁊ in ꝯſtitutione pec. ff. de conſti. pec. ꝓmiſſor ſtichi. §. j. Itē in alio caſu. iij. q. iij. auten. q̄ fieri. ¶ Alia. vij. alia. xiiij. alia. xvj. alia. xviij. xix. dierum. v. q. ij. preſenti. alia. xv. dierū vltra quos non detinetur teſtis inuit⁹. C. de teſti. ſi q̄n. ¶ Alia xx. dierum qui dantur ad deliberandū. iij. q. iij. offerātur. aliq̄n plus aliq̄n minus vt no. ſ. de dila. §. quot ſint dilationum ſpecies. ṽ. alie deliberatorie. ¶ Item q̄ō mota iudici poſt depoſitū officium. j. xx. dies terminānda eſt quamuis teneatur expectare per. l. vt. C. vt omnes tā ciui. q̄ȝ mili. iudices. l. vnica. §. ij. rñ. j. in auṫ. vt iu. ſine quoquo ſuff. §. neceſſitatem. col. ij. in auṫ. de collatoribus. §. fi. colł. ix. Item habens preſcriptionem. xx. dierū. j. de cri. fal. dura. §. fi. et de cle. excō. mi. illud. ¶ Alia. xxj. dierum. nam ſi per tres ebdomadas preſbyter ab eccleſia ſua defuerit remouendus eſt. vij. q̄ō. j. ſi q̄s in clero. ¶ Alia. xxix. dierū qui dātur anteq̄ȝ exequatur infra quos niſi occurrerit ep̄s accuſatus ſuſpenditur. iij. q. v. quiſquis. ¶ Alia. xxx. dieruȝ qui dantur anteq̄ȝ exequaṫ ſentētia lata a principe ſuper aduerſione. xj. q. iij. cū apud. Itē ſi creditor ſcripſit ſibi ſolutū eſſe et velit contrarium dicere infra. xxx. dies tm̄ audiṫ. C. de non nu. pe. in contractib⁹. Itē ap̄ł'i infra xxx. dies[a] petēdi ſunt vt no. j. de ap. §. qualiter. ſub. §. vbi vero. ver. iudex aūt. Item pena commiſſi pupillo remitteṫ ſi infra. xxx. dies ſoluerit fiſco. ff. de pu. ⁊ vectiga. imperator. ¶ Alia. xl. dierum quib⁹ dȝ penitere is qui a dn̄o cōpulſus deierauit. cum. vij. tn̄ ſequētibus annis. xxij. q. v. c. j. ad idem. j. de ſponſa. duoꝝ accepiſti. j. ȯ accuſa. accuſaſti. ¶ Alia l. dierum vt not. ſ. codē. verſi. alia. xx. ibi. Itē queſtio mota ⁊c. Itē contra tutorē vel curatorem ſe excuſare volentem: vt inſti. de excuſa. tu. §. qui aūt. ¶ Alia. lx. dierū infra quos debet inuentarium cōpleri. C. de iure delibe. ſancimus. §. ſi naūt dubius. Itē ſi dictum nō ſit infra q̄ȯ tēpus poſſit redhiberi res empta ſi diſpliceat. lx. dies dātur. ff. de redhibi. act. quod ſi nolit. §. pe. Item alibi. liij. q̄ōne. iij.

·§.aliquando verſ.libellum.¶ Alia centum dierum.qui dantur petenti bonorum poſ.C. qui admitti ad bo.poſ.l.ij.¶ Alia vni⁹ menſis.iiij.q.v.quiſquis.¶ Alia duorum mẽſiũ vt qñ neceſſitas excuſat accuſatum.v.qõ.iij. ſi egrotans.¶ Alia trium menſium vt ibidẽ ⁊ qñ iudeus emit ſeruum cauſa mercimonij liiij.di.fraternitatem.J.de iudeis.c.finali.verſ. ſi infra tres menſes.¶ Alia.iiij.menſ.infra quos debet in perſonalibus act.executioni mandari ſententia.ff.de offic.dele.querenti. ¶ Alia.v.menſium infra quos debet elect⁹ conſecrari.c.di.qm̃ hodie dantur.vj.menſes ſupra de transla.epi inter corporalia.§.ſed nec quod dic vt no.ſ.de elec.§.quo tempore verſi.hinc non.¶ Alia.vj.menſium qui dantur in redhibito.actione.ff.de edil.edic.redh. et quanto mino.l.ſciendum.§.fi.⁊ alibi.iij.q. iij.de inducijs.¶ Alia.vij.menſiuz.ff.de ſta. ho.ſeptimo.¶ Alia octo menſium.xviij.diſt. propter.¶ Alia.ix.menſium,iij.queſtio.iij.§. ſpaciuz.¶ Alia.x.menſium in auten.de reſt. et ea que pa.iu.xj.menſe.§.fina.colla.iiij. ¶ Alia vnius anni.lxiij.di.ſi ſeruus.xj.q.iij. rurſus.¶ Alia vnius anni ⁊ dici.xx.q.ij.puella.¶ Alia vnius anni ⁊ dimidij.iij.q.iij.de inducijs.¶ Alia biennij.xix.qõ.iij.monaſterijs.¶ Alia triennij.xviij.q.ij.ſi quis incognitus.¶ Alia quadriennij.xvj.q.iij.quas auf. C.de quadri.preſcrip.bene a zenone.¶ Alia quinquennij.C.ne de ſtatu defun.l.j.⁊.l.ſup̃. ¶ Alia.vj.an.di.vi.§.j.ibi ſi emeris ſeruum ⁊c.¶ Alia.vij.an.C.de iure.delibe.ſi infanti. ¶ Alia.ix.an.ff.de ali.⁊ cib.mela.¶ Alia.x. an.xvj.qõ.iij.§.poteſt.ij.¶ Alia.xj.an.vt J.de deſpon.impu.ſi puella.¶ Alia.xij.an.in autent.de tempore non ſolute pec.ſuper dotem §.et ſi quid inter etatẽ.coll.vij.¶ Alia.xiij. an.C.de ſilentiarijs.l.iij.lib.xij.¶ Alia.xiiij. an.infra de deſpon.impu.ex literis de illis. ¶ Alia.xv.an.C.de operi.pu.oẽs qui.xx.qõ. ij.illud.¶ Alia.xvij.an.§.tria.ff.de poſtu.l.j. §.pueritiã.¶ Alia.xviij.an.xxviij.di.de his et.J.de regu.quia in inſulis.¶ Alia.xx.anu. C.de falſis querelam.¶ Alia.xxv.an.C.de l integ.reſti.mino.ſi minorem.xx.q.j.virgines. ¶ Sed perpetuarum.¶ Alia.xxx.an.xvj.q. iij.§.poteſt.¶ Alia.xl.an.J.e.de quarta.xx.q. j.ſanctimonialis.¶ Alia quinquaginta an. vt.l.greca alearum ludus.¶ Alia.lx.an.xx. q.j.iuuencul⁹.¶ Alia.c.an.xxj.qõ.iij.nemo.J. eod.ad audientiã.cum nobis.ſi diligẽti.l.fi.

Que exigantur in preſcriptione.

4 Et quidez † ſm.l.in preſcri.lon.temp. bona fides et iuſtus titulus et continua poſſeſſio ⁊ ꝙ res ſit pſcriptibilis exigunt.¶ Bona fides aũt ementis vel ex alio iuſto titulo accipientis exigitur.vt.C.de preſcrip.lon.te. diutina.⁊.l.ſeq.⁊.l.ſi fraude.⁊.l.pe.⁊ lz proxima lex dicat poſſeſſorẽ debere probare bonã fidem Azo.tñ no.ꝙ probatur eo ipſo ꝙ nõ ꝓbatur cõtrarium.ar.C.qui mil.non poſ.l.pe. et no.ſ.ſub rub.de vſuca.§.q̃ ſunt neceſſaria ver.ij.vel dic ꝙ preſumitur contra poſſidẽtẽ niſi titulum probet:ſed eo probato preſumitur preſumptione iuris:et ſic probatur per ꝯñs bona fides:⁊ ſic potes intelligere dictas ll.ſicut ex lectione ipſarum colligi põt.et eſt ar.ꝙ in rebus eccleſiaſticis in quibus bona fides requiritur requirendus ⁊ allegandus eſt titulus ⁊ probandus:vel melius.aut poſſidens ſuſpectus eſt ex aliqua cã probabili: et ſic requiritur ꝙ probet titulum ꝑ quẽ pſumatur bone fidei:aut nulla pſumptio eſt cõtra ipſam:⁊ tunc preſumitur bone fidei:⁊ ſic l.pe.C.de preſcri.lon.tẽp.põt intelligi qñ preſumitur cõtra poſſidentẽ ex aliqua iuſta cã; et iunge quod no.J.eo.ſub.§.quartum ⁊ ſeq. ¶ Sed nec conſueuit nocere mala fides tradentis.ff.de diuer.⁊ tempo.pſcri.an vitium. et inſti.de vſuca.§.quod aũt.niſi recipiẽs vti vellet acceſſione male fidei poſſeſſoris.vt.C.de preſcri.lon temp.l.j.ff.de acq.poſ.põponius cum quis.¶ Sed hodie male fidei poſſeſſore alienante ignorante rei dño ſpectatur pſcri. xxx.an.ipſo aũt domino ſciente ſi non fuerit conteſtatus ſufficiunt.x.an.inter preſentes. xx.inter abſentes in auſ.vt ſpõ.lar.§.rurſus col.ix.et no.ſ.de vſuca.§.que ſunt neceſſaria ver.iiij.¶ Titulus vero requiritur:qꝛ ſine eo non currit longi tpis perſcriptio.vt.C.de preſcri.lon.tem.diutina.⁊.l.nec petente.⁊.l.ſi is niſi in caſu vt no.ſ.ſub rub.de vſucap.§.que ſunt neceſſaria.ver.qñq ʒ tñ ſpeciale eſt.¶ In hac ẽt preſcriptiõe longi tpis neceſſaria eſt continuatio longi tpis.ſ.x.an.inter pſentes. xx.an.inter abſentes.⁊ intelligitur pñs quo ad hoc pertinet qui eſt in eadem prouincia ⁊ vbicunq res ſita ſit.nam ius vendicationis incorporale eſt,⁊ vbiq poteſt exerceri ſicut et quelibet actio perſonalis.ſunt enim actiones quedam diuino motu ⁊ animo ſubtiliſſimo conſtitute.C.de preſcri.lon.tẽp.l.vlti. ¶ Quod ſi preſcripſi rem tuã te pñte per.v. an.demũ te abſente.per.v.an.nunqd cõpleta eſt preſcriptio:nõ.immo ſicut duplicat decẽnium:vbi nullo tpe fuiſti preſens ſic dz qdd de decẽnio te abſente cucurrerit duplicari. vt in autẽti.vt ſpon.lar.§.de preſcriptione. ¶ Si aũt preſcriptio fuerit interrupta preſcriptio impeditur vt no.J.eo.§.quib⁹ modis. ¶ In pſcriptione vero longiſſima.ſ.xxx.an. nõ requiritur niſi cõtinuatio poſſeſſionis:et habet locũ preſ.ſm.l.vbicũq ceſſat pſcriptio lon.tẽ.qõ dic vt no.J.ſub.§.verũ qdd.⁊ ſeqn.

¶ Ceſſat aūt preſcrip. lon. temp. rōne pſone: puta minor eſt. xxv. an. cuius res preſcribit. ff. de acqui. poſſ. bone fidei. C. in quib. cau. reſti. in integ. non eſt ne. l. vlti. ¶ Excipe quinquēnalē preſcriptionē, q̄ tuetur ſtatū defūcti hec em̄ currit ꝯ minorem nec reſtituitur C. ne de ſtatu defun. ſi mater. ¶ Itē in dote cauta non numerata q̄nq̧ currit minori: et reſtituitur. q̄nq̧ nō vt cōſueuit not. C. de tēp. reſt in integ. auk. ſi minor. ¶ Itē ceſſat ꝓpter qualitatē rei vt q꞉ religioſa vel eſt ſacra ⁊ in re vitioſa ⁊ deficiente bona fide vel iuſto titulo vt patet in his q̄ no. ſ. de vſu ca. §. q̄ non et §. ſeq. ¶ Item in oībus perſonalibus act. C. quib⁹ non obijci. long. tēp. pre. neq̧ mutui. ¶ Itē in oībus mobilibus. C. in quib⁹. cauſ. ceſſat lon. tēpo. preſcrip. l. ij. ¶ Itē in oībus mixtis actionib⁹. C. in quibus cauſis ceſ. lō. tēp. preſcrip. l. vnus indiuiduū. excipit hereditatis petitio q̄ q̄nq̧ ſuos excedit terminos q̄nq̧ exceditur a ſuis termīs: vt not. C. de pe. her. l. hereditatis petitio. ¶ Q̄nq̧ ēt vere currit ſed effectu caret qđ accedit propter iuſtā et ꝓbabilē ⁊ neceſſariā perſone abſentiā reſtitutionē petentis. qđ in militib⁹ ⁊ eorū vxoribus circa expeditionem occupatis: ⁊ in medicis ⁊ in abſentibus cā reip. ⁊ i captis ab hoſtibus ⁊ poſtliminio reuerſis vel in abſētibus caſu fortuito. locū hꝫ: vt. C. quibus nō ob. long. tēp. preſcri. l. j. ij. ⁊ iij. ⁊ vj. ⁊ vlt. ſup quo vide qđ not. j. e. §. q̄ res. ver. ſed ⁊ ſi q̄s de mandato dn̄i pape. ¶ In illis aūt caſib⁹ in quibus ceſſat lon. tēp. preſcrip. vt no. ſ. e. xſ. ceſſat ⁊ ſeꝓſcriptio longiſſima. ſ. xxx. an. ſuccedit: vn̄ non reſpuit vitioſā rem. ⁊ eſt rō/ q꞉ hec preſcriptio longiſſima nō in fauorē preſcribentiū imo in odium non petentiū: ſꝫ ius ſuum ꝓſequi negligentium eſt inducta. C. de anna. excepti. l. vlti. in fin ar. C. de edicto diui Adria. tolien. l. ſi in fi. qđ epheſinus legiſlator prim⁹ cōſtituit. j. eo. vigilanti. ¶ Igit̄ ſm̄ leges q̄cunq̧ ſit actio ſiue in rem ſiue in pſonam ſiue mixta quātūcūq̧ poſſeſſor habeat malā fidem ſpacio. xxx. an. regulariter ꝯcluditur. C. de pſcrip. xxx. annoꝝ. ſicut in rem. et l. ſi quis emptionis. xvj. q iij. § poteſt. ver. qđ ſi mala fide. in hac em̄ menſura oēs perſonales actiones poſite ſunt. C. de cōſti pecu. l. ij. C. de preſcri. xxx. an. l. vlt. quod verum eſt de perpetuis: ſecus de tēporalibus que minori ſpacio temporis cōcluduntur ſicut rhedhibitoria: ⁊ quanto minoris ⁊ ſimiles. C. e. ſicut in rem. rn̄. j. ⁊ §. ſed ſi aqua. ⁊ §. hoc autem, ⁊ inſti. de perpe. ⁊ tēp. act. rn̄. j. nec dicas correctas leges q̄ volunt ꝙ cum mala fide q̄s poſſit preſcribere per decret. j. eo. q̄m. qđ enī ibi dicit tam canonica ꝙ ciuilis exponi debet. itam de re ſpūali ꝙ ciuili eccl'iaſtica th̄ ſm

ber. qđ mihi nō placet vt no. j. eo. ſub § verū quicquid. qđ em̄ eſt mortale in foro canonico eſt mortale ⁊ in ciuili ⁊ illud intēdit remouere ⁊ leges ipſum fouentes corrigere: vt pꝫ ibi cum gn̄ali ⁊c. et no. ꝙ ibi cante dicit derogandum. q. d. non intendimus leges abrogare: ſed eis in quātum pctm̄ mortale fouēt derogare. igitur in quātum volunt ꝙ eūꝫ mala fide poſſit quis preſcribere non ſunt tenēde. ¶ Sed quo ad alia in ſua remanent firmitate. vt patet in his q̄ no. j. eo. §. fi. ver. ſed ſꝫ canones. ⁊ ſic non abrogātur / ſed eis derogat̄. ff. de ver. ſig. dero gatur. opꝫ aūt ꝙ preſcribēs rem. xxx. an. continue ipſam poſſideat iure ſuo. nec em̄ illos appellari conuenit poſſeſſores qui ita tenent non ob. hic ſolitā debeāt preſtare mercedem. alioquin male ageretur dn̄is prediorum: q꞉ cogerentur qđ locauerāt amittere aut vtiles conceſſiones excludere: aut anno quolibet de ſuo dn̄io proteſtare. C. de preſcri. xxx. an. l ij. ¶ Iteꝫ opꝫ ꝙ quis poſſederit ſine interruptione. qđ dic vt no. infra eo. § quibus modis. alioquin tempora interruptionem precedentia nō proſunt. C. de preſcri. long. tempo. l j. ⁊. C. de preſcript. xxx. an. cum notiſſimi. rn̄ j. ¶ In actione vero vel in re perſonali non requiritur vera poſſeſſio ſꝫ quaſi poſſeſſio quis nec aliter dic̄ poteſt. ff. de peti. here. regulariter. ⁊ l. etiā. § vlt.

¶ Uerum quicquid dicant legiſte ⁊ aliq̄ magiſtri vt no. ſ. eo. ver. igitur. nullus poteſt ꝑ preſcriptionem rem alienā corporalem acq̄rere: niſi habeat bonam fidem atq̧ cōtinuā ſuper quo vide qđ no. j. eo. § que res. ſicut eſt continuationem poſſeſſionis requiro ſic ⁊ bone fidei vt infra eodem. vigilanti. xxxiiij. queſtio ſecunda. ſi virgo. et hoc eſt quod expreſſe determinat concilium generale. infra eodem. quoniam. quod diuiditur in tres partes. ¶ In prima parte reddit cauſam conſtitutionis ⁊ corriguntur iura preſcriptionem cum mala fide admittentia in vtroq̧ foro canonico ⁊ ciuili: ⁊ durat vſq̧ ibi: cum generaliter ⁊c. ¶ Ibi vero incipit ſecūda pars: et in illa ſecunda parte reddit rationem quare dicta iura corrigūtur. ſ. quia ſine peccato mortali ſeruari non poſſunt. et durat vſq̧ ibi vn̄ oportet ⁊c. ¶ In tertia vero parte concludit comprobando principium decre. eni ſtāduꝫ eſt ex quo de peccato agitur non obſtātibus legibus contrarijs vel opinionibus quibuſcunq̧ vt patet in his que no. ſ. đ offi. archi. § qđ ſit eius officium. ver. quare autē. ⁊ iſtđ videtur expreſſe comprobari in autē. vt eccl. ro. e. an priuilegio gau. poſt medium ibi: ſed vel ſeruetur innocens qui reuera innoxius ⁊c. ¶ In hoc concordat Io. ⁊. G. nec ob. lapſus temporis: imo tanto grauiora ſunt

a pctã: a quãto diuti⁹ infelicem alam detinent alligatam ſupra de conſue.c.fi.J.de eo.q̃ du xitin matri.cuȝ haberet in fi.et.c.ſea.xxxiij.q.v.q̄ deo patri.⁊ qđ alienũ ſcis reddere debes.xiiij.q.v.ſi qđ inueniſti.et.c.multi.alias furtum ⁊ rapinã cõmittit.vt ibi dicit Augu. et Hiero.⁊ iunge qđ nõ.ſ.eo.rubꝛ.de vſuca.§.que ſunt neceſſaria.ver.mihi vr̄.¶ Igitᷣ rõne peccati põt eccleſia leges corrigere ⁊ cãs audire ⁊ diffinire.ſ.de iudi.nouit.ſic.ſ.de reſtit.ſpo.ſepe contingit. ⁊ iunge qđ no.J.q̃ fi. ſint legi.§.qualiter ⁊ a quo.⁊.ſ.de conſtit.§.qualiter conſtitutionib⁹.niſi inuenias alias remiſſiones. et eſt conſideranda conſcientia preſcribentis non alienantis ſicut eñ per ꝓpriam fidem nõ per alienã quiſqȝ ſaluatur: ex quo etatem habet.de conſe.di.iiij.cum ꝓ paruulis.ſic per propꝛiam fidem non ꝑ alienam preſcribit:qꝛ nec debet quis alieo odio pregrauari.C.de inoffic.teſta.ſi quis ſuo teſtamanto.ff.de dolo.l.j. ¶ Aliquotiens etiam preſcribit quis cum rei ſcientia aliena:ſed tñ bonam fidem habere debet.vt no.ſ.e.in rub. de vſuca.§.que ſint neceſſaria.verſic.qñqȝ tñ. ¶ Quid ſi quis dubitat an res ſua ſit: et hȝ iuſtam cãm dubitationis.adhuc dȝ habere bonam fidem ⁊ vtetur fructibus.ff.de vſuris qui ſcit.§.bone fidei. ⁊ ſic preſcribit. dȝ tñ ab alijs inquirere veritatem:vt ſic ad eam ꝑueniat.ar.xxxvij.q.vlt.occidit. ¶ Quid ſi prelatus hȝ ſcientiam rei aliene:ſed eccleſia habet bonam fidem:dicunt quidam q̄ tenetur denunciare ei quem credit dñm: ⁊ ſic purgabit conſcientiã:nec videtur fraudem facere. arg.ff.de neg.geſt. at qui natura.§.cum me abſente.ff.manda.quintus.⁊ melius in aut. vt ſpon.larg.§.rurſus.col.ix. ¶ Sed nunqđ in hoc caſu tenetur defendere eccleſiaȝ.⁊ dicunt quod ſic. ſed non oberit cõfeſſio ſua eccleſie:niſi vbi de facto ſuo ageretur.ar.xxvj. q.ij.poſtq̄.J.de exceſ.prela. inter dilectos.§. preterea.ff.de iur.⁊ fac.igno.plurimũ. ¶ Mihi videtur q̄ caute faciet ſi habeat conſiliũ capituli ſui ⁊ aliorum proborũ ſi qui ſunt q̃ melius nouerint veritatẽ qꝛ ab alijs querendum eſt.ſ.de iura calũ.in pertractãdis.ſ.de ele.ſcriptum.§.j. ſupra de teſti.lȝ ex quadaȝ et ſi habito conſilio inuenerit qđ aliena ſit res ipſam reſtituat.arg.J.de ſimo.per tuas. liiij.di.gñalis in fi.imputandum enim eſſet ei ſi ſuperuacuã litẽ exerceret.ff.de admi.tuto.quoti.§.ſicut autẽ.⁊ ſicut per ſe non dȝ ꝟ facere:ita nec per alium.ar.J.de pecu.cleri.c. pe.xlvj.diſ.ſicut nõ ſuo.nec debet fraudẽ adhibere contractibus ſuis.J.de donat.ꝑ tuas nec laqueũ inijcere.xxvij.q.j.ꝺ viduis.ij.nec ꝯ conſcientiã agere.vt not.ſ.e.§.ſub.§.j.rñ.j. et ad hoc.C.de aduo.fiſci.l.pe.⁊ de iudi.rem non nouã. ¶ Quid ſi prelatus conſciam leſam habuerit capitulũ vero bonã. dicat prelatus defendatis vos prout melius poteritis.arg.l.proxi.ldu cte.xvj.qđ.vij.filijs.J.de reb. eccle.non alie.ſi qs preſbyterorũ ad fi.a ſanguine aũt hui⁹ cauſe volo q̄ munde ſint manus mee.ar.xl.di. epheſus. ¶ Sed quid ſi iam completa preſcriptione cõſcientiã rei aliene incipiat habere puta audiuit et pro certo qđ he res quas preſcripſit erant martini: nunqđ ipſas debet reddere martino? theologi dicunt qđ ſic. ⁊ facit pro eis.qꝛ non dimittitur peccatum niſi reſtituatur ablatũ xiiij.q.xvj.ſi res.J.de vſur.cuncta.§.ſuper his ad fi. ⁊ nullus numerus annorum defendit. xxxiij.q.ij.ſi virgo.⁊ no.ſ.§.proximo. Magiſtri canonũ cõmuniter contradicũt: qꝛ completa preſcriptione tutus eſt q̃ preſcripſit ſecũdum vtrumqȝ ius. vt.J.eo.c.j.et.c.de quarta.⁊.ca. ad aures.xvj.q.iij.c.j.⁊.ij.et.c. dilecto.talis eñ iure.i.autoritate iuris poſſidet.ſi iure:ergo iuſte.ſi iuſte.ergo bñ.ſm Aug. xiiij.q.iiij.quid dicam. ¶ Alanus volens concordare theologos ⁊ magiſtros diſtinxit vtrũ ex cauſa lucratiua is qui preſcripſit cauſam habuerit:⁊ tũc eſt vera ſententia theologorũ. ar.ff.de his q̃ in frau.cre.q̄ autem.§.ſed quod cum pupillo. vel ex cauſa onerosa:⁊ tunc nõ tenetur reddere:⁊ ſic eſt vera ſententia magiſtrorum. argumẽ. xiiij.queſtio.prima quod debetur.C.de iure delibe.ſancimus §.ſed ſi legatarij.C. de codicil. l.finali.§.penultimo in fine. ¶ Hec opinio reprobatur. C. de preſcri.long.temp.l.penult. et infra de dona.apoſtolice.rñ. j.ad fi. ¶ Goſ.dixit q̄ ſnia theologorum conſilium eſt non neceſſitas. acquieſcere ergo corũ ſententie arbitrariũ eſt nõ neceſſariũ.xiiij.qđ.j.quod precipitur.ff. manda.l. prima.in fine. ſed et quamuis non ſit neceſſarium ſequi conſilium ſi tamen

a ¶ Tanto grauiora ſunt pctã: adde tex. i ca.cum in eccleſia de ſimo.

conſilio vti volueris minus boni adipiſcẽs: tñ nihil mali perpetrabis. xiiij. q. i. quiſq̄s. ¶ Mihi videtur q̄ in hac queſtione ꝯſcientia theologorum eſt nimis angelica ſicut et ſententia legiſtarum in materia quam not. ſ. eodem. ſub. §. verum. quicquid dicant legiſte eſt nimis ſenſualis: vt pȝ in his que not. j. e. ver. ſed nũquid mai⁹ peccatũ. In vtraq̄ ergo dico ſtandum eſſe canonibus ſequẽtib⁹ rationem q̄ dic vt no. j. de clan. deſpõ. §. quare ꝓhibeant. nec enim leges vel legiſte poſſunt hoĩes bone fidei facere: ſi ꝯſcientia contraria ſit: et ſi ꝯtraria eſt edificata ad gehennam. j. eo. c. fi. xxiiij. q. i. §. ex his. ſ. de reſtit. ſpo. literas. § porro. ſ. de ſeru. in or. fa. c. i. ⁊ licet erronea ſit tñ ad conſilium prelati deponenda eſt: ſi tñ deponi nõ poteſt veniens ꝯtra ſnſam periculum non euadit. j. de ſentẽ. exc. inquiſitiõe. j. de ſimo. ꝑ tuas. ij. igitur ſi quis credit peccare mortaliter retinendo rem preſcriptam legitime: ipſum non theologũ iudico: ſed fraudoloſum cum id timeat q̄ nulla ſuſpicione eſt dignum. C. de iure deli. ſancimus. §. ex omnibus. C. de fi. inſtru. l. vlt. in fi. j. de ſimo. ⁊ ſi queſtiões. circa prin. ſi tamẽ eius ꝯſcientia ratificari non poteſt reddat rẽ et ſequatur conſcientiam: nã aliter vt. ſ. proxi. not. periculũ nõ euadet. ¶ Ego tñ de illis non ſum: q2 non video rationem niſi ꝯtriam. nam ex quo preſcripſi aliam rem dominiuȝ acquiſiui: vt not. j. eodẽ. §. quis ſit eius effectus. ⁊ hoc autoritate iuris q̄ cũ eẽnt omnia cõmunia: etiam per violentiam ab initio res diuiſit: vt in ſti. de iure natu. reſpon. i. §. ius autem gẽtium. et fecit per certos modos hoc meum et hoc tuum. viij. diſt. quo iure. et iunge quod no. j. de ſenten. et re iudi. §. quot ſint. ſub. §. ſed nunquid hoc eſt ſimpliciter verum quo ad temporalia et ſequentibus. nec mireris ſi acquiritur ius per preſcriptionẽ longam vel longiſſimam. nam et ſecundum legem diuinam preſcriptione anni vnius acquiritur res in caſu et omne ius tollit vt legitur. Leuiti. xxv. vt dicit ſi non redemerit: ⁊ anni circulus fuerit euolutus emptor poſſidebit eam. et poſteri eius in perpetuum: et redimi non poterit: etiam in iubileo. nam ſicut ibi procedit in anno iubileo: regulariter omnis venditio redibat ad dominum et ad poſſeſſorem priſtinum: excipitur domus vẽdita infra vrbem que ſpacio vnius anni preſcribitur vt predixi. ¶ Nunquid ergo ſi per preſcriptionem legitimam rem alienam acq̄ſiui habeo de cetero rei cõſcientiam aliene. abſit: imo mee quia et mea facta eſt. vnde et autoritate iuris neceſſitate famis inſtante poſſum rem alterius occupare ſine pena furti ⁊ comedere. j. de fur. ſi quis pro neceſſitate

quamuis aliqua pena imponatur vt ibi dicit: et equum meum pabulare vt in conſtitu. feu. de pa. tenen. §. vlti. qui incipit. quicunq̄ per terram tranſiens. ¶ Sic et ſi princeps mihi rem alienã dederit non habeo rei aliene conſcientiam ſed mee: quia hoc facere poteſt cum ſit mundi domin⁹. viij. di. quo iure. ff. ad. l. rhodi. de iac. de preca. al's incipit. domine imperator. ff. de euic. luci⁹. ¶ Sed nunquid maius peccatum eſt rem alienam conferre q̄ quod etiam cum mala fide per. xxx. an. preſcribatur ꝯſtituere. rñ. nec maius nec minus: q2 primum nullum peccatum. nam hoc eſt ius principis. quod poteſt rem alienam donare: quia quantuncunq̄ aliena ſit: ipſe tamen eſt dñs: vt patet in his que no. j. eo. ver. item hoc intelligas. ⁊. ſ. eod. ver. pxi. et licet aliqui intelligant q̄ omnia ſint principis quo ad iuriſditionis tuitionẽ et defenſionem: verius eſt tñ q̄ etiam quo ad proprietatem ⁊ maius dominium ⁊ vt in alium dñium poſſit transferre non ſolũ quo ad vtilitatem vel fructuũ perceptionem: ideo potius videtur dare ſuam q̄ alienam. Item illi cuius res erat datur regreſſus aduerſus fiſcum: vt. j. eodem. ver. ergo imperator. et ſic inputet ſi non agit. nam princeps hoc habet priuilegium: et ſic nemini facit iniuriam ſi vtitur iure ſuo. ſ. de elec. cum eccleſia vulterana. per conſequens nec recipiens peccat nec fraudem committit ſed nec intellige q̄ not. j. qui fi. ſint legi. §. qualiter et a quo. ſub. §. ſalua reuerentia. verſicu. quamuis ergo imperator. et ſeq. ſed qui preſcribit mala fide fraudulenter agit cum ſciat alienum q̄ poſſidet: et ſic conſcientia ſemper remurmurat dum eſt in preſcribendo ideoq̄ ſi primo anno que venit ad penitentiam quod debet facere quolibet anno ſemel ad minus vt. j. de peni. omnis non denudat hic in penitentia non vere confitetur: et ſic quolibet anno mortaliter peccat ſi denudat iniungetur ei quod rem reddat: et ſi hoc non facit mortaliter peccat ſimiliter. ſic ergo ſemper viuit periculoſe ⁊ in mortali peccato. vnde cũ ex hoc puniri debeat non poteſt ex eodem preſcriptionis priuilegium reportare. argu. j. de dona. inter vi. ⁊ vxo. et ſi neceſſe. ff. de nego. ge. ſiue hereditaria. et hoc eſt q̄ no. iura ſignata. ſ. eo. ſub. §. rñ. i. ibi: ſicut enim continuationem ⁊c. ⁊ ver. mihi videtur. q̄ in hac queſtione. ¶ Sic dicerem et in papa q̄ bñ poſſet mihi conferre aliquam eccleſiam aliene prouincie ſiue ꝯſatus et ego cum ſana conſcientia ipſam reciperem ⁊ tenerem. ix. q. iij. cuncta per mundum. et. c. per principalẽ vel aliquam eximere: ſed non poſſet facere quod aliquam cum mala fide ope exceptiõis pre-

ſcriberem: vel eccleſiam alienā propter mor=
tale peccatum annexū vt dixi: ſecus in pſo=
nalibus actionib⁹. qđ dicit no. ī. e. ſub. §. que
res. verſicu. ſed nunquid. ¶ Ergo imperator
poteſt conferre rem alienā. excipe rem eccle=
ſie qđ non poteſt donare: vt. ī. de reb. eccle. nō
alie. c. ij. xvj. q. j. in canonibus. nec in preiudi=
cium ipſius conſtitutionem faceret vt not. ī.
de immu. eccle. §. inquātum. ſub. §. ſed nec il=
lam. rem aūt priuati ſecularis ꝛ laico poteſt
donare vt dictum eſt. ſ. ver. ſic ꝛ princeps. xt
probatur. viij. diſt. quo iure. inſt. de vſucap. §.
vlti. ꝛ pe. C. de preſcrip. quadri. bñ: a zenone.
nam vt ibi dixit ſiue imperator, ſiue augu=
ſta: ſiue ꝑcurator principis, epiſtalmate tñ
interueniente id eſt ſcriptura cum ſigno et
ſigillo: quo imperator cōſueuit vti rem alie=
nam quoqꝫ titulo alienationis in alium trā
ſtulit ipſius eſt ſcilicet recipientis lꝫ dñs rei
poſſit eum pro exiſtimatione rei infra qua=
driennium ꝯuenire. ſic intelligitur. C. de qua
dri. preſcrip. l. j. ij. ꝛ iij. ſic corrigitur qđ legi=
tur C. ſi aduerſus fiſcum edito. ꝛ inſti. de vſu
ca. §. fi. ¶ Hoc autem intelligendum eſt quā
do vnam rem alienauit vel plures ſingula=
res: ſicut ſi vniuerſitatē aut hereditatem ali=
cuius. ratio eñ eſt: conuenitur recipiēs a cre
ditoribus hereditarijs et etiam a vero here=
de petitione hereditatis vtilis. C. de here. vel
ac. vendi. l. j. ff. de peti. here. nulla. alias inci=
pit etiam. §. item ſi quis a fiſco. ¶ Item hoc
intelligas quando tanqꝫ ſuam illa ratione
quia dominus eſt omnium alienauit ſecus
ſi tanqꝫ alienā: qꝛ forte tributa nō ſoluebant̄:
vel qꝛ ſenſus aliarū functionū publicarū ſcꝫ
annuarū exactionū ſoluta nō ſunt: ſiue in ve
ſtibus: ſiue in auro vel argēto vel ad refectio
nē pontiū vel viarum pertinētib⁹ cōſiſtāt: vt
ſic olim poſſidētiū terras fiat collatio ꝑ quo=
rum ſolutiōe ſiue in totū ſiue in parte ceſſa=
tum fuerit ꝑcurator fiſci ꝑdia vēdere pōt. C.
ſi propter publicā functionē. l. j. C. de diſtra.
pig. quādiu. vnde ꝑpter reliqua dꝛ fieri vē=
ditio. i. ꝑpter illud qđ reſtat ad ſoluēdū ſꝫ et
oīa ſignificare pōt reliquorū preſtatio. ff. de
ver. ſig. ceterorꝫ. ¶ Hic aūt neceſſe eſt qꝫ iuſto
ꝑcio fiat vēditio qꝫ res ꝑconizet̄ ꝛ ſubhaſtet̄
ꝛ qꝫ aſſit autoritas ꝑſidis ꝛ qꝫ bona fide com
paret̄. C. ſi ꝑpter publicā functionē. l. ij. ꝛ qđ
interueniat autoritas tuto. vel cura. illi⁹ cu=
ius prediū diſtrahendū eſt ꝛ ſi aliqđ iſtorꝫ de
fuerit nō tꝫ ꝯtractus. C. ſi ꝑpter pub. fun. l. pe. et
fi. ſi queras quanto tpe debemus expectare
ſoluētē anteqꝫ fiat diſtractio: nō plene expri=
mitur lege. dixit tñ Azo. qꝫ ſatis pōt dici vt
per bienniū expectet̄ ſicut dꝛ in ſimplici colo
no ꝑuati. ff. loca. quero. §. inter locatorē. ꝛ in
emphiteoticario eccleſie. ī. de loca. c. pe. ꝛ vl.

¶ Vel poteſt dici ex quo infra terminum ſta
tutum non ſoluit: nec poſtea vidēs diſtractio
nem imminere anteqꝫ fiat vult morā purga
re. arg. in ꝑxi. decre. ꝛ. ff. de iure deli. l. j. §. ait
pretor. ſ. de offi. deleg. de cauſis. ꝛ de traſac.
c. fin. ad fi. ꝛ. ī. de vi. ꝛ ho. cle. a crapula. in fi.
ī. de clan. deſpon. cū inhibitio ꝛ ſimilibus.
¶ Hoc etiam intelligas vbi fiſcus non ven=
didit bona vacantia tanqꝫ ſibi delata: tūc eñ
diſt. vt no. ſ. ſub rub. de vſu. § que no. ver. idē
poteſt dici in rebus fiſcalibus. ¶ Nunquid
etiam ſi princeps vel lateran. ꝯcil. vel tēpus
cuius nō extat memoria mihi concedit qꝫ de
aliena accipiā noīe pedagij: niſi aliđ obuiet
habeo rei conſcientiam aliene nequaqꝫ vt. ī.
de ver. ſig. ſup quibuſdā. §. preterea. ¶ Aliqꝫ
tñ qđ vꝫ preſcriptio etiam cum mala fide: et
ſi vis hoc fouere potes dicere qđ valet quo
ad exceptionem acquirēdā quam dñs amit
tit per negligentiam ſuā vt no. ſ. codē. §. ver.
agitur. ſecundum leges: ꝛ procedit non quo
ad actionem acquirendam ſi forte acquiren
dam quis a poſſeſſione cadat: et ſic poteſt in
telligi. ī. eo. quoniam. quod mihi non placet.
ſed dic vt not. ī. eodem. § que res. verſic. ſed
nunquid.

¶ Hoc quoad res laicorum in quibus hec
tria tantundem requiro. ¶ Primum eſt qđ
bona fide poſſideantur: et not. quod ſi quis
per. xxx. an. rem aliquam vt feudum poſſede
rit ꝛ ſeruitiū dño feudi exhibuerit ꝛ ſi inue=
ſtitus non fuerit: defendetur tñ preſcriptio=
ne. vt in conſt. feu. ſi de feudo vaſ. ab aliquo
interpella. fue. c. ſi quis. per. xxx. an. ſꝫ hodie
videtur qđ nulla obſtet preſcriptio: vt in cō=
ſti. feu. de feu. non ali. ſine cōſenſu ma. d. im=
perialem. § nos autem. ſuper quo vide quod
no. ī. de immu. ec. §. a quib⁹ muneribus⁹. ver. ab
angarijs vero. ꝛ ſe. ¶ Scđm exigit̄. ſ. qꝫ con=
tinue poſſideat̄ vſqꝫ ad legitimū tpꝰ cōpletū
vt no. ſ. e. ſub. §. verū. quicqđ dicāt legiſte. ali
qui tñ dicūt qꝫ ſi ante ꝯpletā ꝑſcriptionē ha
buit qs malā fidē: poſtea incipiat hr̄e bonā
ꝛ ſic cōpleat ꝑſcriptionē non vr̄ fuiſſe inter=
rupta ꝑſcriptio. ar. xj. q. iij. cui eſt illicita. ſed
expꝰſſim ꝯdic. t. ī. e. qm̄. in fi. ibi nulla tpis pte
ꝛc. ꝛ. c. pe. ad fi. ibi ſi vero nondū ꝛc. nā vt ibi
probat̄: ꝛ ꝑcedentibus ſi qs preſcriptionem
nō obeſt poſtea mala fides ſed obeſt contra=
rius actus ſi vero eſt in preſcribendo ſuper=
ueniēte mala fide ꝑſcribere non pōt nec pōt
dici fuiſſe erronea: qꝛ aut petens probabit ſe
dñm: ꝛ ſic non errabat in hoc qđ rē putabat
alienā: aut non probabit: ꝛ ſic nō eſt neceſſa=
ria probatio ꝑſcriptionis. C. de rei ven. l. vlt.
ſic vr̄ qđ hec interruptio naturalis ſit oībus
prodeſt vt ꝛ plene innuitur. xxxiiij. q. ij. ſi vir=
go. ¶ Non tamen intelligas qđ preſcribens

a ¶ Nunqd ergo eccleſia. Adde doct.in ca. cũm q̃.de preſcri.et ibi doct.

teneatur ꝓbare hãc ↄtinuatio a
nẽ poſſeſſionis qꝛ hoc impoſſi=
bile eſſet ſed ſufficit qꝺ ꝓbet ſe
poſſediſſe in ꝑncipio tpis me=
dio ⁊ in fi.ar.C.ne de ſtatu de=
fun. ſi mater.ad fi.C. de apoc.
quicunqꝫ. li.x.ff.de le.j.ſi ſeruꝰ
pluriũ.§.ſi numerus. ſm Joã.
¶ Tertiũ etiam requirit̃.ſ.qꝺ
res ſit preſcriptibilis alias cõ
tra vt patet in his que not. ſ.
ſub rub.de vſuca.§.q̃ nõ et idẽ
intelligas in rebus patrimo=
nialibꝰ clericorũ.in qbus. xxx.
an. ſufficiunt.xvj. q.iij.c.j.⁊.ij.
placuit quicũqꝫ. ſm h̃ qꝺ dr.ſ.
eo.ſanctoꝝ pertinẽtes.ſubau=
di.ſpe.ſ.de pecu.cleri.per totũ
vel dic ꝑtinẽtes ſicut creditor:
puta qꝛ emerunt clerici a non
dño bona fide quãuis ipſe qui
vẽdiderit habuerit malã fidẽ:
⁊ tunc ſic ordinabis literam:
pertinentes perpetuo teneant̃
ſubaudi ab his fratribus ve=
ſtris a quibꝰ per. xxx.an.⁊c.et
tunc eſt caſus qꝛ eccleſia ꝑſcri=
bit cõtra laicũ ſpacio.xxx.an.⁊
de hoc not.ſ.codẽ.verſi.proxi.
nec mirũ qꝛ ⁊ laicus ↄtra laicũ
ſic preſcribit.C.de preſcri.lon.
temp.l.j.⁊ aut.ibi ſignato.⁊ in
his caſibus põt intelligi de=
cre.ſ.e.ſanctorũ. quã alij dicũt
correctã per illaꝫ.ſ.e.illud.vel
aliter vt no.ȝ.eo.§.qñ conſtitu
tio.ſub.§.licet autẽ.ver.ſi in fa
uorem eccleſiarũ.in rebus au=
tem eccl'iaſticis hec eadẽ tria
que.ȝ.proxi. no. requiruntur:
⁊ maius tempus ſcꝫ centũ an=
no.ſcðm iura antiqua.C.de ſa
cro ſanc.eccle.l.fi.in aut.vt ec=
cle.ro.c.an. habeat preſcriptio
nem.colũ.ij.hodie vero in pre=
ſcri.xl.an. currit:⁊ obſtat eccle
ſie regulariter nec minor ſuffi
cit nec maior exigitur: quo ad
res immobiles.in aut. hec con
ſtitutio innouat conſtitutio=
nem.§.primo.colũ.viij.⁊ de ec=
cleſiaſticis titu.§.pro tempo=
ralibus.colũ.ix.ſ eoꝺ. de quar=
ta.⁊.c.ad aures.⁊.c.illud.et.c.
auditis. ȝ.de elec.cumana.§.
penulti.⁊ fi.ȝ. de cau.poſ.cum
eccleſia ſutrina. ⁊.c.cum olim.
infra de cenſi.olim cauſam.

a ¶ Nunquid ergo eccleſia a poteſt res laicõ
rum preſcribere ſpacio.x.an. inter preſentes
vel.xx.inter abſentes non videt̃:qꝛ qꝺ quiſqꝫ
iuris ⁊c.ff.qꝺ quiſqꝫ iuris.l.j.ȝ. de conſti.cuꝫ
oẽs.§.cũ igit̃.dic ↄtra: qꝛ ꝓprio motu non ꝑ
impetrationẽ ↄceſſum eſt hoc ꝑuilegiũ.ſicut
di.ff.qꝺ quiſqꝫ iu.l.iij.⁊ ideo qꝺ fauore ⁊c.C.
de legi.qꝺ fauore ſic ſola quadragenaria pre
ſcriptio currit eccl'ie.hec eñ ꝑſcriptio oẽ ius
extinguit ſiue priuatũ ſiue publicum.C. de
preſcri.xxx.an.oẽs. ¶ Qñqꝫ tñ minori ſpa=
cio preſcribit̃ res eccleſiaſtica:etiã cum ſciẽ=
tia rei aliene:⁊ eſt ratio:vt no.ſub rub.de vſu
cap.§.que ſunt neceſſaria.ver. quandoqꝫ tñ
ſpeciale eſt:⁊ accidit hoc qñ.ſ.aliquis prela=
tus negligens eſt circa hereſim alicuius lo=
ci ſibi cõmiſſi extirpandã: et alius in cuius
per predicationẽ ipſum locum ad fidem xp̃i
conuertit ⁊ per trienniũ pacifice poſſidendo
dictum locum preſcripſerit: vt.ſ.eo.c.j.ſub=
audi.⁊.vj.menſes.vt.xvj.q.iij.placuit.ij.rñ.j.
¶ Item res mobiles eccleſie ſicut et cetere
ſpacio trienniJ vſucapiuntur vt not.ȝ.in ru=
bri.de vſuca.§.que non.ver.quidam. ¶ Item
priuilegia ſpacio.xxx.an.vel.x.vel actu con=
trario admittuntur:quod dic vt no.ȝ.de con
ſtitu.§.quando conſtitutio. ſub.§.licet autẽ.
diſt.ibi ſeq. ¶ Item preſcriptio annalis cur=
rit contra eccleſiam.ȝ.vt lit.non cõteſta.qm̃
frequenter.§.in alijs.⁊.ȝ.de reſtitu.ſin autẽ.⁊
c.plerũqꝫ.et alia exempla poteris inuenire.
ȝ.eo.§.quot ſint eius ſpecies. ¶ Sed ⁊ tem=
porales iudiciales contra eccleſiam currũt.
ȝ.de excep.paſtoralis.iij. queſtione.iij.§.ſpa
cium.⁊ aut.offeratur. ¶ Poteſtas etiam ec=
cleſiaſtica quandoqꝫ minori ſpacio conclu=
ditur quo ad actũ de quo agitur: ⁊ ſi hi qui
debuerunt eligere infra tres menſes vel.vj.
non elegerunt.ȝ. de elec.ne pro defectu.⁊ de
ſup.negli.prela.c.ij. ¶ Sunt et multi alij.ca
ſus:canonici:in quibꝰ certis ex cauſis a po=
teſtate ſua vel per ius vel per ſuperiorem ſu
ſpenditur quis ad tempus quos per ſe po=
teſt colligere diligens ſtudioſus tamen re=
gulariter non obſtat in eccleſiaſticis quo ad
eccleſias aliqua preſcripito minor. xl. an.
¶ Hec autem quadragenaria preſcriptio
ſpectatur: ⁊ hypothecaria preſcriptio.C.eo.
cũ notiſſimi. ¶ Hic tamen diſt. quia aut res
obligata poſſidet̃ a debitore vel herede ſuo
vel alio vniuerſali ſucceſſore: et tunc ſpecta=
tur preſcriptio ad.xl.an. vt in dicta.l.cum no
tiſſi. reſpon.j. ¶ Aut ab extraneo:et tunc
habet cauſam a fiſco:et ſic ſpectatur pre=
ſcriptio.iiij. an. C.de quadri. preſcrip.l. pri=
ma et ſecunda. ¶ Aut ab executore tributo=
ſum:et tunc ſpectatur preſcriptio. vj. men=
ſiũ.C.de ceu.l.vlt.li.xj. ¶ Aut ab aliquo pua

to: ⁊ tunc aut habet bonā fidem: ⁊ ſic ſpectatur preſcrip.lon.tēp.C.ſi aduer.credi.l.j.⁊.ij. ¶ Sed nunquid hic ⁊ in rebus mobilib⁹ locum habet. ⁊ fertur dn̄m Jr. id negaſſe. dn̄s Azo. cōtra putauit nec enim neceſſe debuit eſſe preſcribenti cum minori tempore. x. annorum fact⁹ ſit dominus. ff. de cap. ⁊ poſtil. reuer.l.in bello.§.ſi quis ſeruum. ergo aut titulus et bona fides vtriuſq; concurrūt et ſic habet locum preſcriptio.xxx.an.lon.temp. vt dictū eſt aut alterum deficit: et ſic ſpectat̄ preſcriptio long.temp.xxx.an. ſicut in rē ſm l.C.de preſcrip.xxx.anno. ſicut in rē. ⁊ de preſcript.lon.temp.l.j. ⁊ aut̄.ibi ſignato. ¶ Nec obſtat. ff. de vſuca. ſi quis fundum.§.vlti. vbi videtur ſufficere longū tempus: etiā ſi mala fides abſit ex parte diſtrahentis qꝛ illud intelligitur quo ad proprietatem: non quo ad hypothecariam et illud etiam hodie immutatur in aut̄. ſ. proximo allegato. ¶ Item ob. ff. de dam.infec.cum poſtulaſſet.§.fi. nam ibi non ſoluit̄ queſtio ſed mouet̄ ſm holem Bo. ⁊ Azo. quicquid dicatur nihil cū mala fide preſcribitur: vt not. ſ. codē. ſub.§.quicquid verū. ¶ Hꝫ ēt locū hec quadragenaria preſcriptio in actionibus quarū preſcriptio p lit.ↄte.eſt interrupta.C.de p̄ſcri.xxx.an.l.fi. ¶ Quandoq; etiā preſcriptio vltra.xl.an.extenditur: puta ſi de conditiōe curialium vel exac.tributorū querat̄: vt.C.de p̄ſcri.xxx. an. poſſeſſionem. ⁊.l.ↄpetit. niſi ꝗs impetrauerit vt dempto canone rem poſſideat per priuilegium ſpeciale: vt.C.de fun.patri.l.fin. lib.xj.

a ¶ Sed ⁊ contra romanam eccleſiā [a] non currit p̄ſcriptio minor.c. an. vt. j. eo. cum nobis. ⁊.c.ad audientiā. ⁊.c.ſi diligēti in fi. j.de ↄfir. vtili.cum dilecta.§.quia vero.xvj.iij.nemo.in auten.vt ro.ecc. an gaudeat priuilegio.in rubro ⁊ in nigro.col.ij. ⁊ ſic poteſt intelligi.C.de ſa.ſan.ec.vt.inter diuinum. ¶ Res ēt dn̄ice.i. principis vel reipu.vel tēplorū nulla lōgitudine tp̄is preſcriptiōe obſtāte reſtitui iubentur: ita qꝺ nec preciū ꝓ eis datū iniꝗs comparationibus reſtituet̄: lꝫ de euictiōe ſibi cauere fecerint cū emerit ꝯ.l.al̄s agere poſſent. C.de euic. ſi fundum. nec reſcriptis per obreptionem obtentis poterūt ſe tueri: vt oīa hec probantur.C.ne rei dn̄ice vel templorū vendicatio temporis exce. ſubmoueatur in ipſa rubrica. ⁊.l.ij. ⁊.iij. ¶ Sꝫ nūquid tpe illarū legum preſcriptio lōgiſſima ſaltē. xl. anno. ꝓdeſſe poterat: ita vr̄.C.de preſcrip.xx.an.oēs. ſed alia.l.iuſtiniani.exigit.c.an.C.de ſac.ſan. eccle. abſurdum enim eſſet ciuitatē de qua ibi loquitur maioris priuilegij eſſe q̄ princeps vel templū ſiue eccleſia: vt in eadē.l.innuitur. ¶ Igitur cum preſcriptio que cōtra eccleſias currit ſit in.xl.an.coarctata: vt not. ſ. codē. verſi. in rebus autē eccleſiaſticis. multomagis et ꝗ ad ciuitatem intelligitur coarctata ſecundum Job. Azo. ratione tam ē reipublice minores p̄ſcriptiōes ſiue temporales non currunt. ff. de diuer. et tempo.preſcript.in omnibus. Item eccleſia reſtituitur in integrum ſicut reſpu. ſed infra quadriennium tantum quod dic vt not. ſ. de reſtit. in integ.§.cui.ver.item reſtituitur reſpublica. et ſeq. vnde completa preſcriptione contra ec. videtur quod infra quadrienniū poſſit petere reſtitutionem a complete preſcriptionis tempore computandum. qꝺ dic vt not. ſ. de reſti. in integ.§.qn̄q;. vel.vlt.

¶ Quartum etiā requirit̄ in preſcriptiōe rerū eccleſiaſticarum ſcꝫ titulus vt exp̄ſſim legitur. j.coꝺ.ſi diligenti.ad fi. j. de decimis. dudum.§.j. ⁊. ſ. de proba. licet.§.ex premiſſis. et videt̄ eſſe triplex ratio. ¶ Prima eſt quia tempus non eſt modus tollende obligationis. ff. de actio. ⁊ ob.§.placet. multominus inducende: cum fauorabilius ſit tollere q̄ inducere. ſicut abſoluere fauorabilius eſt q̄ condemnare. ff. de actio. et oblig. arrianus. et cui damus actionem multofortius exceptionem. ff. de ſuperficiebus.l.j.§.quod ait pretor. vnde cenſus ſine cauſa preſtitus nullus eſt. j. de cenſi. peruenit. ¶ Secunda quia ſecundum leges vbicunq; requiritur bona fides: requiritur et iuſtus titulus; vt apparet in his que not. ſ. eodem.§.reſpon.j. et verſi. ſeq. et in rubrica de vſucap.§. que ſunt neceſſaria. ver. ſecundo. ⁊ ver.vj. ⁊ in ſequen. rubricel. ſ. pro ſoluto et alijs oībus. ſed ſecundum can̄. nulla preſcriptio vel ſaltem in reb⁹ eccle. ſiue bona fide: ergo ſecundum.l.nec ſine tit. inſpecta natura iuris canonici quem ſaltem in eccleſiaſticis ſequi debem⁹. ¶ Tertia qꝛ mala fides

a ¶ Contra ro.ec.adꝺ. c.ij.de preſcri.li.vj. arc.in.c.ꝗ xvj.q.iiij. limita dicta iura vt ꝓcedāt in iurib⁹ immediate ꝑtinētib⁹ ad eccleſiā rōanā; ſec⁹ ſi ad ſubditos eccl̄ſie rōane tūc ſufficit tēp⁹ cōe ſꝫ gl. ⁊ doc. i c.ad audientiā.de p̄ſcri. ⁊ per Abb. cōſ. xviij.ici.in cā ⁊ qōne q̄ v̄tit̄ ſeu v̄ti ſperat̄ ad fin.i.ij.vol. Itē i pator gaudet hic p̄riuilegio cētū ānorū. ſꝫ ang. in l.ſicut i rē C.ꝺ.p̄ſcri. xxx. anno. vbi alleg. gl.i v̄bo diſerūt eīn i §.vt aūt.i autē.ꝺ nō alie. Itē. hic p̄uilegio cētum ānorū gaudet p̄ceps non recognoſcens ſupiorē ſꝫ alex. dimoloquēs de duce mutie ↄſ.lxxiiij.i.co.ici i cā v̄tētc i j. volumi.

preſumitur: niſi quis per probationē tituli
releueṫ vt ſatis conuinciṫ.C.de preſcrip.lon.
tēp.l.pe.qȯ dic vt no.ſ.e.§.rñ.j.ver.bona fi-
de.et eſt forte illa ratio: q͛ oēs ſcire debēt qȯ
ſuū nō eſt hoc ad alios modis oībus pertine
re.C.vñ vi.l.fi.ideo ſi qd inueniſti reddere de
bes: alˀs furtū cōmittis vel rapinā: vt not.ſ.
eo.ſub.§.verū. ſed ꝯtra q͛ nemo cogiṫ dicere
titulū ſue poſſeſſionis niſi cōueniaṫ petitio-
ne heredi.C.de peti.heredi.cogi.ij.q.v.§ j.nā
⁊ bona fides que ſemꝑ preſumiṫ: vt no.ſcdm
Azo.ſ.ſub rubrica de vſuca.§.que ſunt ne-
ceſſaria.ver.ij.cū cōtinuatione tpis ſufficere
videṫ: vt.j.eo.de quarta.⁊.c.vigilāti.⁊.c.qm.
⁊ quaſi per totū.in quibus nihil dꝫ de titulo
ad idē.ſ.de prob.ex litteris xviij.q.ij ſeruitiū
j q.iij.queſitū.C.de preſcrip.xxx.an.cōpetit.
⁊ quaſi per totū. ¶ Itē ſi iuſtus titulus ⁊ re-
quiritur ⁊ probaṫ: ergo non eſt locus preſcri
ptioni cum res ex duabus cauſis non poſſit
acquiri inſolidū: vt patet.j.eo.veniens.§.vlt.
⁊ no.ſ.eo.ſub rubrica pro ſuo.ver.nec rē pro-
priam. ¶ Preterea ſi quis fundet intentionē
ſuā de iure cōi petens vineā vel fundū qui ſi-
tus eſt infra territoriū alicuius caſtri: qs ꝓ-
babit qualiter ipſe vel pater ſuus ipm ac-
quiſiuit cum forte non extet memoria qȯ ge-
nus ſuum ſemꝑ tenuit quilibet exheredari
poterit hoc pretextu. qȯ eſſet iniquū.nec ob.
ff.de offi.prefec.vrb.l.j.§.j.initio. vel ſimilia:
q͛ intelligi poſſunt non quo ad proprietatē
ſed quo ad iuriſditionē. ¶ Circa hanc ma-
teriā multi multa dixerūt. Jo.no.ꝙ circa cor
poralia non eſt neceſſe titulū allegare.ſ.de
cauſa poſ.⁊ propric.cum eccleſia ſutrina.C.
de agri.⁊ cenſi.litibus.lib.xj. ſcdm Joā.⁊ de
hoc no.j.de cenſi.§.quis cenſus. ver.ſic ergo
in cenſibꝰ.ſed hoc videṫ reprobari.ſ.de elec.
conſti.vbi agitur de iure eligendi: ⁊ ſic incor
porali: ⁊ tñ monachi iuſſi ſunt exprimere ti-
tulū et allegauerunt ineptū vnde ſuccubue-
runt: ⁊ intellexit Goffr.qȯ illud monaſteriū
fiſcanū immediate ſubeſſet dño pape: ſicut
apparet in integra.vnde non valuit conceſ-
ſio ibi facta ſine conſenſu pape cū eſſet quaſi
quedam ſeruitus.arg.ſ.de reſti.in integ.cū
veniſſent in fi.j.de ſent.⁊ re iudi.ſuborta.vel
illa conceſſio non eſt extendenda ad electio-
nem: q͛ odioſa eſt vnde eſt reſtringenda.j.de
deci.tua.j.de cōſan.⁊ affi.ꝙ dilecto. ¶ Neu-
tra ſolutio mihi placet: q͛ non eſt ſeruitus
per quā pape fiat preiudiciū: nec eſt odioſa
conceſſio: imo fauorabilis quia religioſi ad
elec.vocentur: ideo dic qȯ ibi fiebat cōceſſio
vt abbates illi de quibus ibi loquiṫ haberēt
vocem in capitulo: ſubaudi tanꝗ monachi
ita qȯ monachi ⁊ fratres eiꝰ monaſterij rem
alienent contra concilium.infra de reli.do.c.

fin.verſic.tamen.cum preſcriptio completa
eis prodeſſet.vt.ſ.de elec.cumana.⁊ de cau-
ſa poſ.cum eccleſia.⁊.c.cum olim.ſic videtur
qȯ in incorporalibus tantū faciat vſus cū
preſcriptione quantū in corporalibus titu-
lus cum preſcriptione: ⁊ ſic in conſuetudine
allegatur vſus loco tituli: ⁊ tempus pro pre
ſcriptione. vnde conſuetudo nil aliud vide-
tur ſonare vel eſſe ꝗ vſus preſcriptus. ſcdm
hoc intelligi poſſunt iura inducta.ſ.in ru-
brica de vſuca.§.que res.ver.illa vero.⁊ ſe.⁊
iunge qȯ no.ſ.de ꝯſuetudine.§.qualiter pro
bari.verſic.ſequiṫ in deſcriptione.⁊ ſe.⁊.§ fi.
ſub.§.extra ſummā.ver.tertia. ¶ Circa cor-
poralia non requiritur titulus iuſtus ſcdm
Jo.⁊ legitimus ⁊ verus ſed putatiuus ⁊ er-
roneus: vt q͛ epˢ dedit ſine conſenſu capitu
li que donatio non tranſfert plenum ius: vt
j.de dona.paſtoralis.in fin tranſfert tñ cām
preſcribendi: vt ptꝫ.j.de dona.apoſtolice.rñ.
j.ad fi.⁊.ſic poteſt intelligi.j.de iurepa.cura
nam et pōt credi ꝙ epˢ conſenſum capituli
habeat.j.de his que fi.a prela.ſine conſenſu
capituli.ea noſcitur. ⁊ licet erret in facto: ni-
hilominus intelligiṫ habere bonā fidem.ff.
de verb.ſig.bone fi.⁊ ſic verus titulus ꝗuis
erroneus dat cauſam preſcribendi.j.de con-
trahen.emp.peruenit.⁊ not.ſ.ti.pro legato.
vt ptꝫ ex premiſſis.ſed ⁊ preſumptis dat cau
ſam preſcribendi: puta qñ epˢ negligēs eſt
circa petitionē quarte decimarū ſibi debi.et
ſic preſumiṫ ipſam concedere poſſidenti.vn-
de ex tali titulo preſumpto preſcribiṫ.j.eo.
de quarta ſm Jo.Idē ſenſit Guli.naſo vt no.
C.de reſti.in integ.§.qñ.ver.caue tamē tibi.
¶ Laur.et Tan.dixerunt ꝙ ſufficit bona fi-
des nec requiriṫ titulus niſi quādo preſum-
ptio eſt contra poſſidentē.arg.j.de relig.do.
c.pe.§ fin.et penulti. ¶ Goffre.hoc idem di-
cit niſi quis ſponte allegat.j.de decimis.du-
dum.vel niſi pro herede vel poſſeſſore poſſi-
deat.C.de peti.here.cogi. ¶ B.dixit qȯ vbi
eſt talis res que de iure communi poſſideri
poteſt: ſicut vinea vel fundus ſufficit bona fi
des.vbi vero talis eſt quod non poteſt poſſi-
deri de iure communi: ſicut eccleſia vel deci-
ma detenta a laico ꝗuis religioſo: tunc re-
quiritur titulus: et ſic loquiṫ.j.de decimis.
dudū. ¶ Indiſtincte ſuſtineri poteſt et ꝓba-
biliter qȯ in omni preſcriptione excepta illa
cuius non extat memoria: exigiṫ ſm cañ.qȯ
allegeṫ titulus ⁊ probeṫ alioquin poſſidens
condemnabitur: vt ꝓbant iura inducta.ſ.
codē verſi.quantū.⁊ ſeq.vſqꝫ ad ver.ſed con-
tra.nec ob.iura contraria.nemo enī cogiṫ di
cere titulū ſue poſſeſſionis ⁊c.verū eſt ab ini-
tio ante lit.conteſt.nec etiam poſt actore non
probante.nā reus ⁊ ſi nihil preſtiterit abſol-

uel̃.C.de rei ven.l.vlti.vj.q.vlt.actor. porro actore probante intentionē ſuam vel per teſtes vel per violentā ⁊ ſufficientem preſumptionē: debet reus niſi titulum allegauerit ⁊ probauerit cōdemnari.C.de pba.ſine.¶ Itē non ob.iura que non videtur exigere niſi bonam fidem: quia qđ minus dicunt de titulo ſupplendū eſt p alia que titulum exigunt ⁊ requirunt.ff.de legi.non eſt nouū. qđ eñ primum ius dubie vel ſemiplene dicit ſequēs declarat ⁊ ſupplet.ff.de publiciana.de pcio. §.de cōſti.c.fi.§.de offi.deleg.ſup queſtionū. ĵ.de ſimo.per tuas.ĵ.de ſent. excō.inter alia. nec mirum qꝛ ꝑ iudicem ſupplendū eſt.ff. de teſti.queſitū ſcio.¶ Sed nec ob.ꝙ no.§.e. ver.itē ſi iuſtus titul⁹. vt apparet in his que no.§.eo.ver.circa corporalia.¶ Nec ob.etiā qđ no.§.eod.§.ꝟ.ꝑterea.ſi qs fundū.qꝛ illud excipit̃ vt not.§.eod.ver.indiſtincte.¶ Ut tñ non oīno ab opinionib⁹ maiorum videar recedere ſic vr̃ tenendū quod vbicūqꝫ intentio actoris de iure cōi fundatur in rebus eccleſiaſticis.i.ſpiritualibus: puta eps petit eccleſiam vel portionem canonicam infra ſuam dioceſim ⁊ exigitur qđ per eum ꝯ quem agitur titulus allegetur ⁊ probet̃ ſic.c.di.ꝯ morem. et ſic manifeſte loquitur. ĵ.de decimis. qm̃.⁊.c.dudum.ver.nō ſponte.ſicut quidam intelligunt fuit titul⁹ allegatus imo preſcriptio: vt ptꝫ in.§.j.ibi preſcriptio.allegās no. qđ non dicit titulum preferri. ⁊ ſtatim ſequit̃ qđ papa mandauit vt preſcriptionis titulū quem allegauit probaret: ⁊ tñ nō allegauerat titulū vt dixi.vnde potius debuiſſet dicere preſcriptionem quā allegauerat.Sꝫ ideo dicit caute de titulo qꝛ alias inutilis eſſet ꝑſcriptio.vnde ꝙ ibi dicit allegauit expone.i. tacite preſumitur allegaſſe ⁊ ſic vt probatū eſt preſcriptio ſiue curſus temporis ſine titulo non prodeſt: ⁊ eſt ratio qꝛ in tali caſu.ſ. quando actor fundat intētionem ſuam de iure cōi: aut ꝑſcribēs ſciebat ius: ⁊ ſic cū male fidei eēt ꝑſcribere nō potuit. aut ius ignorabat: ⁊ talis ignorantia non profuit: vt not.§. in rubrica de vſuca.§.que ſunt neceſſaria.ꝟ. iuris aūt ignorantia: maxime in tali iure qđ quaſi naturale eſt: et qđ omnes tenentur ſcire.arg.xciij.diſt.nulla ratione.ĵ.de peni.oīs. ſicut nec in iure cōſimili: alias excuſat.C.de in ius vo.l.ij.¶ Et idem vr̃ ſi quis fundet intentionem de conſuetudine: vt ptꝫ.§.de offi. arch.c.fi.reſpon.j.⁊.§.fi.¶ Idem eſt ſi agat̃ de rebus temporalibus eccleſiaſticis: ⁊ contra poſſidentem ex cauſa aliqua preſumat̃: ⁊ ſic aperte loquitur.ĵ.codem.ſi diligēti.⁊.§. de proba.licet.¶ Ubi vero nulla ꝑſumptio eſt contra poſſidentem abſoluitur: et ſi nihil preſtiterit: quod dic vt not. ĵ. vt benefi. ecc.§. datur hic et alia regula.¶ In rebus vero temporalibus laicorum vel patrimonialib⁹ clericorum: etiam ſi de iure communi petatur res ſufficit bona fides cum ꝑſcriptione.xxx. an.completa. nec exigitur titulus maxime propter defectum probationis. arg.C.de re. credi.⁊ iureiuran.generaliter.reſpon.j.alias abſurditas poſſet ſequi vt not.§.co.ver.preterea.ſi quis fundet.ſic intellige.C.de ꝑſcrip. xxx.an.omnes.et per totum.et licet illa iura velint quod cum mala fide poſſit quis ꝑſcribere: tñ hoc non eſt eis credendum vt ptꝫ in his que not.§.eodem.ſub.§.verum preſcribere quicqd dicant legiſte ⁊ ſeq. ¶ Si vero preſcriptio completa nō ſit ſuccumbet poſſidēs niſi titulum probet.C.de proba.ſiue quantūcunqꝫ habeat bonā fidē: vt patet in his que not.§.co.ver.j. qui incipit bona fides ⁊ titulus pro ſuo.ver.item titulus.iſte. ¶ Sic notabis ⁊ elicies ex predictis qđ ſubditus laici facilius ꝑſcribitur ꝙꝫ ſubditus prelati: et eſt ratio quadruplex.¶ Prima qꝛ facilius alienatur res laicorū ꝙꝫ eccleſiarum. vt patet in his que not. ĵ. de re eccle. non alinan.§.que ſit forma.vnde ⁊ in leuit̃.xxv.c.legit̃ ſic.edes leuitarum que in vrbibus ſunt ſemp poſſunt redimi: ſecus in domibus laicorum vēditis: infra vrbem que ſpacio vnius anni ſine ſpe recuperation s preſcribantur: vt ibi precepit: et etiam ibi arg. quod cum cōſcientia rei aliene poſſit quis preſcribere vt tamen cum mala fide cuꝫ ibi interueniat autoritas illi⁹ qui peccare non poteſt.ĵ.de pe.diſtinct. ij.§. charitas.ſuper quo vide quod not.§.de vſucap.§.que ſunt neceſſaria. verſic. quandoqꝫ tamen ſpeciale eſt.item Leuiti.xxij. c.omne quod dn̄o conſecratur ſiue homo fuerit ſiue animal ſiue ager nō vendet̃: nec redimi poterit: quicquid ſemel fuerit conſecratum ſanctum ſanctorū erit dn̄o: ſecus de poſſeſſionibus laicorum vt ibidem.¶ Scđa qꝛ ⁊ perſone laicorum facilius alienantur ꝙꝫ clericoꝝ vt ptꝫ.ĵ.de parochijs.c.j.§.de foro.compe. ſignificaſti.¶ Tertia qꝛ ſpiritualia non acqruntur niſi iuſto titulo interueniente ⁊ autoritate epiſcopi regulariter: vt not.ĵ.de cōſtit. §.qualiter. ¶ Quarta quia prelati et clerici nihil ꝓprium intelliguntur habere.xvj. qō.j. qm̃.ĵ.de ꝑben.c.iij.vnde nec ſunt dn̄i.ĵ.de dona.fraternitatē. ⁊ ideo in eo quod poſſident verſat̃ ⁊ conſiderat̃ vtilitas publica ⁊ cōis: nō ſic in laicis qui ꝓprium habēt et omnia priuate vtilitati appropriare intendūt. ideo non eſt mirū ſi publica ⁊ cōis vtilitas plus habeat priuilegij ꝙꝫ priuata.§.de poſtula.prela.bone.j.vij.q.j.ſcias.C.de cadu.tollen.l.vnica.§.fina.C.de primipil̃. vtilitas publica.li. xij.in aut.de teſti. ⁊ ea que parit in.xj. iteru=

ſe.§.lʒ.ibi ea eſſ,que communiter ⁊c.coll.iiij.
⁊ iunge qd not. ſ. de cenſib⁹.§.quis cenſus.
⁊.ſ.de conſue.§ ⁊ de virtute ipſius.ſub.§.ex=
tra ſummam.ver.iij. ¶ Sed qualiter non te=
netur quis probare titulum quando domi=
nus ſecularis fundat intentionem ſuam de
iure communi:ſicut quando fundat epiſco=
pus intentionem ſuam de iure cōi:vt innui=
tur.ſ.codē. ver.vt tamen nō omnino. et ver=
ſicu.preterea ſi fundet. maxime cum ⁊ in ſin
gularibus videatur titulus requirendus.vt
viij.diſtinct. quo iure.rñ.forte fauor religio=
nis ⁊ fidei h faciat.ar.ff.de religio. ⁊ ſumpt.
fune.ſunt pſone. ⁊ quia ſpiritualia dignio=
ra et fortiora ſunt.ſ.de tranſla.epiſ.inter cor
poralia.et quia circa maiora periculum ver
titur.xlij.diſtinc.quieſcamus.et detur mate
ria ingerendi ſe. temporalia enim tota die
acquiruntur in multis caſibus : iuſte etiam
autoritate iudicis ſecularis:non ſic in ſpiri=
tualibus.ad hoc.ſ.de elect.qualiter. et de re
nun.admonet.cum ſimilibus.imo eſt forte ⁊
melior ratio : ſcilicet quia in ipſo queritur
quod facis falſum inducis: nec enim eſt ali=
quod ius cōmune ſcriptum quod regna vel
principatus diuidat ſeculares.ergo non po
teſt ius commune quod non eſt allegari: ſe=
cus in epiſcopalibus et parochia. vt proba
tur.ſ.de his que fi.a prela.paſtoralis.xiij q.
j.eccleſiaſticas.vnde nec diuidūtur nec vſur
pantur: quia nec ſine ſuperioris autoritate
⁊c.ſ.de prebē.maioribus.ſ.de re.permu.que=
ſitum ⁊ ſunt adeo limites eccleſiarum firmi
et ſtabiles quod nec preſcribi poſſunt:vt no.
ſ.eodem.ſub rubrica. de vſucap.§. que non.
ver.vlti.ſecus in limitibus ſecularium prin
cipum qui tota die mutantur et diuidunt
⁊ in feudalibus quicquid prohibeat cōſtitu=
tio feud.de non alie. feu.ſine conſenſu maio.
d.imperialem.§.preterea.ij.et vſurpātur vio
lenter de iure inſti . de iure na.§. ius au tem
gentium.iij.qō.j nulli dubium. ideo nec iu=
dices eccleſiaſtici debent recurrere ad limi=
tes laicorū.vt xvj.q.v. poſſeſſio ,et ſic intelli
gitur.ſ.de relig.de.c.j. Sed viri ⁊ limites ac
iura eccleſiaſtica dicuntur immutabilia per
manere.arg. inſti.de iure natu.§.ſed natura
lia.non eſt ergo mirum ſi ius eccleſiaſticum
quod in hac parte quaſi immutabile eſt req=
rat titulum et non humanum.argumen. C.
de ſacroſan. ec. vt inter diuinum , et de vete
ri iure enu.l.ij.§.ſed quia diuine.in auten. de
non alie.aut permu.rebus ec.§.ſi minus.col.
ij.ad hoc.xvj.qō.iij.licet in regulis. et.§.po=
teſt et aliter diſtingui.iij.qō. vj. hec quippe.
ad fi.c.diſtinct.peruenit.xl.diſtinct. impera=
torum.et per totum ad quod pertinet quod
no.ſ.de iureiurā.§.quomodo, ſub.§.cui.ver.

clerici ergo.et ſe.legiſte tamen volunt quod
⁊ ſeculares principes fundent intentionem
ſuam de iure communi vtentes quibuſdam
argu.quibus facile eſt reſpondere.

Que res preſcribi poſſunt.

4 †Et quidem tam res corporales ꝙ incorpo=
rales:ſecundū quod no.ſ. in rubrica de vſu=
cap.§.que res.omnes etiam actiones ſiue in
rem ſiue in perſonā ſiue mixte limitate ſunt.
vt.ſ.ſ.infra.xxx.vel xl.annos ad plus regu=
lariter moueantur.C.de preſcript. xxx.an.ſi=
cut in rem. et.l. omnes. nunquid ergo leges
ille corriguntur indiſtincte , nūquid ſi debeo
tibi.c.et tu non agis infra tua tempora amit
tes ius tuum per negligentiam tuam . et
nunquid debes tibi imputare in cuius pote
ſtate agere. ff. de except. doli. pure.§.fin. et
non tamen : cum in inuitum reddatur iudi=
cium.ff.de verb.oblig. inter ſtipulantem. qd
enim ſi forte ego ſolui tibi:nec recuperaui in
ſtrumentum: nec de ſolutione inſtrumentuʒ
recepi vel ipſum forte amiſi:et tunc non con
uenis me vel heredem meum elapſis . xxx.
vel.xl.vel pluribus annis: nunquid iniquū
eſſet quod bis idem exigeretur.ff.de reg.iur.
bone fidei. Item quid de ac.temporalibus ſi
cut de dolo . quod metus cau. redhibitoria.
⁊ ꝙto minoris et alijs ſimilibus de quibus
traditur iſti.de perpe.⁊ tēp.ac.⁊. ff.de diuer.
et temp.preſcrip.et de ac.et ob.tam in textu
ꝙ in gloſſis. nunquid hec omnia corrigun=
tur:non puto:ideo dic qd res immobiles nō
preſcribuntur cum mala fide: vt not. ſ.e.ſub
.§.verum quicquid. ¶ Actiones vero perſo=
nales amittuntur ſuo tpe et quo ad hoc non
derogatur.ll.antiquis.naʒ ⁊ iura canonica.
ſ.eo.vigilanti.⁊.c.qm̄.xxxiij.q.ij.ſi virgo.nō
in perſonalibus ſed tantum in realibus lo=
cum habent : vt ex ipſorum lectione patet.
vnde in illis ſcilicet realibus conſiderat ius
canonicum malam fidem rei poſſidentis cō
tra conſcientiam rem poſſeſſam ⁊ non negli=
gentiam non petentis quam leges conſide=
rant nō curantes de peccato:vt innuit. ſ.eo=
dem.vigilanti. ⁊ ideo ꝓpter periculū anime
nō preſcribit in realibus aliquis : in pſona=
libus vero non poteſt cōſiderari mala fides
circa rem poſſeſſam cum nulla poſſideatur.
ſed potius conſideranda eſt negligentia nō
agentis:nec enim mortaliter pecco ſi tibi nō
ſoluo dummodo te inuito non retineam ma
xime ſi ignoro . Et ſic corporalis res cū ma=
la fide non preſcribit. ¶ Sed nunquid actio
perimitur .non : quia connexa ſunt : ſi enim
dominus remaneo non obſtante tali pre=
ſcriptione ergo et ipſam rem potero vendi=
care. ff.de rei vendic, in rem. ¶ Oppono taʒ

men nam in reali act. non eſt perſona obligata que tenet: ſed tantū ratione detentionis conueniri poteſt qui poſſidet. ff. de rei vē. officium. ſ. de iudi. examinata. in perſonali vero ſicut in emptione: locatione: commodato: & ſimilibus perſona obligata eſt quare, ergo magis tenetur obſeruare reus bonam fidem circa reales ac. ꝙ perſonales: maxime cum perſonales pro magna parte bone fidei ſunt: & reales vero ſtricti iuris ſunt: vt patet inſti. de act. §. actionum. quare in perſonalibus exuberātior fides exigitur. C. de act. emp. & vendi. l. ij. reſpuo. nullus regulariter perſonaliter obligatur niſi conſenſus interueniat. ff. de ac. & obli. ſicut initio. vnde ſi vendis mihi rē precio. xl. vel mutuas. x. vel ipſas ab initio de conſenſu tuo habeo & ipſis expē ſis non poſſum ipſas contra voluntatē tuam de cetero contrectare. poſſum etiam de facili tradere obliuioni quod ipſas tibi debeam: et etiam ſi recordor preſumere poſſum quod ex quo ipſas non repetis vel vis donare vel qr non indiges temporis gratiam facere. argu. J. de commo. c. vnico. J. de vſu. conſuluit. ſic ergo nec pecco nec habeo malam fidem. & pauci ſunt qui tam longo tempore omittant repetere quod debet: & ſi hoc facit quis merito propter maius periculū qr poteſt eſſe qd ſolutum ſue negligentie imputatur. igitur ſi repetit ſed debitor ſoluere renuit. ꝙuis forte propter potentiā vel malitiā ſuā non vocet in iudicium. ſup quo vide qd no. J. eo. §. quibus. ver. item perſonalem. imperpetuū non preſcribet. vt patet in his que no. ſ. eo. ſub. §. verū. ver. ſed nunquid. qr eadē ratio eſt ergo idem ius. ſic bonā fidem cōſiderare in omni caſu equū eſt: vt de act. & obli. bonā fidem: qr graue eſt ipſam fallere. ff. de cōſti. pec. l. j. in fi. j. ſic nō interpellat dies pro hoie quo ad peccatum mortale cōmittendū. licet hoc faciat quo ad morā. vt ptz. J. de locato. c. fi. §. vnico. niſi forte iuramētū interuenerit. ſ. de iureiu. debitores. c. vnico. ¶ Res vero nō niſi iuſtis titulis & traditionibꝰ acquirunt. C. de pact. traditionibus. & pro magna parte ab initio cōtra dominorū voluntatē vſurpant vt ptz in his que not. ſ. eo. §. pri. ver. vlt. vñ & ſi res mobiles tractent contra voluntatē dñi proprie fur. ū cōmittit. vt inſti. de ob. que ex deli. naſ. §. furtū. et de vſuca. §. qꝛ autē primo. imo vero quo ad ius canonicū propter mortale peccatū vitioſe reddunt. vnde hec duo equiparant ſcienter detinere vel inuadere alienū ſ. de reſti. ſpo. ſepe contingit. ergo aliena res mala fide poſſeſſa tanꝗ vitioſa vſucapi non poteſt: vt not. eodē. c. ſub rubrica de vſuca. §. que non. reſpon. j. et hoc forte reſpiciebāt hi qui dixerunt fundi locive furtum fieri. quaſi dicat ſicut res mobilis furtiua vſucapi non poteſt: ſi nec immobilis contra voluntatem domini mala fide detenta & ſic quaſi contracta. & ſecundū hunc intellectum reſuſcitatur per ius canonicum opinio verum que per ll. alias abonita reputatur inſti. de vſuca. §. quod autem. ij remurmurat enim conſcientia ſuper quo vide quod no. ſ. eodem. ſub. §. verum quicquid. verſi. ſed nunquid maius peccatum. ſic ergo in realibus nullus preſcribit cum rei mala conſcientia. et idem videtur de ac. perſonalibus in rem ſcrip. et de mixtis de quibus habes inſti. de act. §. j. & ij. & §. ſic itaqꝫ diſcretis. et. §. quedam actiones de quibuſdam tamen ex his tractatur ſpecialiter infra eodē ſub. §. item non currit. et ſub. §. ſeq. dic vt ibi not. ¶ Ad hoc autem vt hec preſcriptio locum habeat neceſſe eſt qꝛ is cui competit actio ipſam mouere poſſit alioquin non currit preſcri. ideoqꝫ vacāte eccleſia non currit preſcriptio infra eodē. c. j. et c. de quarta. infra ne ſede vacan. ca. j. ij. et. iij. ipſa continuat preſcrip. a prelato defuncto inceptam: vt not ſ. eo. ſub rubrica de vſuca. §. que ſunt neceſſaria. ver. quādoqꝫ & ſi poſſeſſio. ¶ Uel tempore hoſtilitatis infra eodē ex tranſmiſſa. xvj. queſtione. iij. prima actione. & c. porro. ¶ Nec tempore prelati heretici contra quem quis preſcribere intendit infra eodem. c. j. in fin. ¶ Uel ſchiſmatici. ſ. de elec. quia diligentia infra eodē cum nobis. ¶ Uel ſuſpenſi infra de conceſ. preben. quiā diuerſitatem. ¶ In his tamen caſibus ſubducunt tempora de preſcriptione de medio ita quod prima & vltima & alia que his ſubditis remanent computentur: vt. J. eod. audistis. §. qꝛ ſi abbas. et. c. cū nobis. & c. de quarta. ¶ Et adde. J. eo. ver. ſed et ſi qs. ergo hec interruptio ſimilis eſt pupillari de qua dic vt nota. J. eo. ſub. §. item nō currit. verſi. differt autem. ¶ Uel nullius. i. qui nil habet nō audet viuere vel mori ſ. dm dñm Phil. aqueñ. archiepiſcopū vnde perinde eſt ac ſi eccleſia nullū haberet. ſ. de tranſ. epiſcopi. inter corporalia. §. ſed nec. argumē ff. de excu. tu. nulla differentia. non eſt tamē expreſſum in iure quod tempore talis prelati non currat preſcriptio. ¶ Uel in vita prelati male alienantis quo ad rem male alienatā. xvj. qōne. iij. ſi ſacerdotes. ¶ Nec tempore minoris etatis. C. in qui. cau. reſti. in integ nō eſt neceſſaria. l. vlt. ſecundum Goffre. tu excipe pupillarem etatem. C. de preſcrip. xxx. an. ſicut in rem. ¶ Uel patrie poteſtatis. C. de bonis que li. quicunqꝫ. C. de bonis mat. l. j. in fin et autē. ibi poſito. C. de anna. exce l. j. i fi. ¶ Uel tempore matrimonij quo ad vxorē que agere non poteſt. C. de iure do. in rebus. §. non

omnia. niſi forte marito vergente ad inopiã
vt ibi ⁊ eo.titu.l.vbi. ¶ Sed ⁊ ſi quis de mã=
dato dñi pape ꝓficiſcat̃ vel al's ꝯtra ſarace=
nos ſeu qualitercunq; cã reipu.ſubducendũ
eſt de preſcrip.tp̃s illud qd̃ in abſentia fluxit
ſit primũ mediũ vltimũve :.⁊ per hoc reſtitu.
in integ.vt ſic nõ proſit nec obſit qd̃ euenit.ff.
ex quib.cauſis maio. in integ. reſtituant̃.l.j.
in prin.⁊.l.videlicet. vnde ⁊ ſi ſine preſentia
illi⁹ qui redijt cõpleat̃ vſucapio:adhuc põt
ꝯſiderari ꝙ ſubducat̃ tp̃s qd̃ in abſentia flu=
xit ⁊ ſi pluribus vicib⁹ quis abfuerit omniũ
abſentiarũ tpa ſubducunt̃ ſm quoſdã que
ſnia equitatẽ habet ⁊ comprobat̃.C.de reſti.
mil.qd̃ tempore militie.et.ff.ex quibus cau.
maio. necnon.§.ſi quis ſepius.C.de tem.re=
ſti.in integ.l.fi.C.quibus non obijcitur long.
tem.preſ.l.preſcriptio. ¶ Alij dicũt tunc de=
mum debere reſtitui aliquẽ: ⁊ tempora ſub=
duci qñ in abſentia ſua cõpleta eſt preſcri=
ptio:vel parũ poſt reuerſionẽ ſuã.⁊ hoc eli=
ciunt ex verbis pretoris dicentis.ſi quid ex
bonis abſentis cauſa reipu. preſcriptũ fue=
rit cũ is qui abeſſet poſtea reſtituã:qd̃ vbũ poſt
ea ad modicũ tp̃s refert̃. ſ.dũ qs poſt reuer=
ſionem ſuam conduxit hoſpitiũ diſponit ſar
cinulas querit aduocatum. hec eñ modica
preſentia pro abſentia reputatur.ff.quib.ex
cau.maio.l.ab hoſtibus.§.ſed qd̃ ſimpliciter
arg.ff.de ver.ſig.hec adiectio.ſed ſcd̃m Azo.
et ſi prior ſnia equior ſit vltima tamen ſecu=
rior eſt ſcd̃m.l. ¶ Quod autem dixi abſenti
currere preſcriptionẽ: intelligas ex quo ve=
niens non fuit admiſſus vel ſuſpicatus eſt
ſe poſſe repelli vel alias amiſit poſſeſſionẽ:
ſicut no.ſ.de cauſa poſſeſ.§.⁊ qualiter amit=
tatur.nam ſi adhuc retineret poſſeſſionẽ nõ
curreret contra ipſum preſcriptio ſm Azo.
¶ Itẽ non currit preſcriptio debitori niſi ad=
ueniente die vel exiſtente condic.debiti C.de
preſcrip.xxx.an.cum notiſſimi.§ illud autẽ.
¶ Quid ergo dices in annuis vel menſibus
debitis vel alterius tpis ſingularis:⁊ quidẽ
ſcd̃m.l.currit preſ.non ab exordio obligatio=
nis : ſed ab initio cuiuſcũq; anni vel menſis
vel alterius tpis.vt.d.l.cũ notiſſimi.§.in his
qd̃ quidã ſic interpretant̃ vt tot oporteat cur
rere preſcriptiones quot debẽt eſſe ſolutio=
nes vt ſic quantũcunq; tpis fluxerit ſemper
remaneant.xxxix.anni preteriti pro quibus
poſſit agi:⁊ ſemper pro futuro tpe ſcd̃m.M.
⁊.P.quibus.d.l.fauere vr̃. ¶ Bul.vero intel
ligit nullo modo poſſe agi trãſactis.xxx.an.
cõputandis ab initio cuiuſcũq; tpis quo erat
ſolutio facienda : ſed ceſſatũ eſt in ſolutione
C.de vſur.eam.reſpon.j. ¶ Sed.M.Reſpon=
det ꝙ ibi loquitur in acceſſoria obligatione
vſurarũ que ſolutio ſm.l.nulla eſt cũ extin=
cta principali obligatiõe nihilominus vſu=
ra per ſtipulationem debita peti poſſit.ff.de
eo qd̃ cer.lo.l.ij.§.item iulianus.⁊.l.centũ.et
bene adaptatur preſcriptio ſolutioni:q2 qui
preſcribit ſimilis eſt ſoluenti.ff.de admi.tu=
to.⁊ pupillus.⁊ poteſt reddi illa ratio : quia
vt in ſingulos annos aliquid eſt promiſſum
vna eſt actio.ff.de dona.cau.mor.ſenatus.§.
fi.nec ob.ff.de ver.obli.pluribus.§ j.vlt.char
ta.q2 ibi recitatur opi.pauli.⁊ vari.que tenẽ
da non eſt ſm Bul. ¶ Vel diſtingue vtrũ no=
minent̃ anni puta cum dr̃ annua bima tri=
ma die : ⁊ tunc erunt tot ſtipulationes quot
anni.an generaliter dicatur ſingulis anniset
tunc erit vna ſtipulatio. argu.ff.de verborũ
obli.quod dr̃.⁊.ſ.de elect.in geneſi.hac ergo
actione ſemel per preſcriptionẽ eliſa pre ni=
mia verecundia ſue frontis iam non audet
erigere telum quam rationem multum ap=
probauit.R. ¶ Si queras que eſt ergo du=
bitatio.l.reſpon.magna.nã q2 debitor agno
uerat debitum putabat̃ cum de cetero con=
tra creditorẽ preſcribere nõ poſſe:qd̃ falſum
eſt. ¶ Job ⁊ Azo diſt.inter legata ⁊ promiſ=
ſa.in legatis eñ q2 tot ſunt actiones quot de
bita tot eadẽ ratione oportet currere preſcri
ptiones.ff.de dona.cauſa mor.ſenatus.§.fi.
ff.de annuis lega.l.cũ in annos.ideo tale le=
gatũ non vtendo amitti non põt. ff.qui. mo.
vſuffru.amit.ſi vſuffruct⁹ alterius.ff.de no.
ope.nun.de pupillo.§.fi.⁊.l.qui viã. ⁊ in his
vera eſt ſnia.M.in ſtipulationibus autẽ ve=
ra eſt ſnia. Bul. ¶ Quod ſic eſt intelligendũ
debes mihi annua legata ſoluiſti per duos
annos legata : ceſſaſti poſtea p tres. xxx. an.
poſtea elapſis legatũ tertũ anni eſt preſcri=
ptum: adde vnũ annũ legatum quarti anni
eſt preſcriptũ : adde aliũ annũ legatũ quinti
anni eſt preſcriptũ.⁊ ſic de ſingulis.in ſtipu=
lationibus vero aliud eſt q2 ſi per duos vel
tres an.x. que debebas ex ſtipulatione ſol=
uiſti et poſtea ceſſare cepiſti. xxx.an. elapſis
nil poſſum petere:quare : q2 vna eſt actio et
obligatio que ſpacio tanti tpis eſt ſublata
ſm Azo. ¶ Nec ob.l.cũ notiſſimi. que lega=
ta ⁊ promiſſa equiparare vr̃.dicit eñ quan=
tum ad hoc paria ſunt:quia non ab exordio
obligatiõis ſed ex eo tempore quo ceſſatum
eſt currit preſ. vt no ſ. ⁊ probatur.C.de pre=
ſcrip.xxx.ann.ſi quis emptionis.§.fin.ergo ſi
poteſt agere currit preſcrip. ſi non poteſt nõ
currit:vt no ſ.eodem.§.ver.ad hoc autem.⁊
ſeq. ¶ Quãuis autem in ſupradictis domi=
ni.B.iob.et Azo.quo ad rigorem iur.ciuilis
ſubtilius moueant̃.M tamen ⁊ pla.equius
et verius quo ad ius can.ſed quod in omni=
bus ſuperioribus et inferioribus puto non eſſe
veniendum contra conſcientiam:vt patet in
his que

his que no.ſ.eo·§·ver. ſed nuuquid.nec rigo
rem iuris ciuilis:ſed veritatē ⁊ ſimplicitatē
tenendam ⁊ ſequendam eſſe:vt.ſ.de iudi.di=
lecti.⁊ dolo ⁊ contu.c.j.¶ Illud ēt teneas ꝙ
vbi agi non pōt non currit preſ.ꝗcquid.j.ſe=
quatur.ar.j.de elect.c.fi.⁊.j.de conceſ.prebē.
vel ec.non vac.qꝛ diuerſitatē·§·ſi tñ. et ſequ.
¶ Uidetur tñ ꝙ in act.confeſ.currat preſcr.
et ſi quis nequeat vti ſeruitute vel agere:pu
ta quia fons exiccatus eſt:vnde nō potuit is
cui ſeruitꝰ debebatur aquā ducere.ff.de ſer.
ru.pre.attilianus. ſed forte in ruſticis ſerui=
tutibus ſpeciale eſt vt amittatur eo ipſo ꝙ
quis non vtitur non diſtincto vtrum potue=
rit vti.ff.quēadmodum ſerui. amit.ſi patreʒ
·§·ſi per funduʒ.ſecus in vrbanis.vt.ff.de ſer.
vrb.predi.hoc autē.¶ Quia vero legere ⁊ nō
intelligere/negligere eſt:ſcire debes ꝗd ſit cō
feſſoria ⁊ negatoria actio:⁊ quidē cōfeſſoria
eſt quedaʒ actio que datur dño fundi cui ſer
uitus debetur.ff.ſi ſerui:vendi.l.ij.§. hoc aūt
ſed ⁊ nō dño puta creditori ſuperficiario vſu
fructuario:ſed ⁊ publice datur ei cui cōſtitu
ta eſt ſeruitus a nō dño fundi.ff.de remiſſ.l.
j.§.idem iul.ff.de ſuperficiebus.l.j.§.fin. ff. ſi
vſuſfructus pe.l.j.rñſ.j. Item datur contra
poſſidentē fundum qui ſeruitutem debet. ff.
ſi vſu.l.vti frui·§·vtrum. vel quaſi poſſidet.ff.
ſi vſuſfr.pe.l.fi.¶ Negatoria vero datur dño
fundi qui negat ſeruitutē deberi:⁊ vtilis da
tur non dño:puta vſufructuario.ff.ſi ſeruitꝰ
ven.l.ij.⁊.l.ſicuti.¶ Ratione etiā poſſeſſiōis
intētatur contra eum qui rem poſſidet rōne
vſuſfru.ff.de acq.poſſ.naturaliter.⁊ qꝛ actio
nes iſte dātur dño,⁊ quaſi dño contra illum
qui poſſidet:⁊ quaſi poſſidet ſicut rei vend.⁊
publiciana que reales ſunt:ideo dicūtur in
rem eſſe:vt inſti.de ac.§ iſte quoqꝫ actiones.
¶ Datur aūt confeſſoria; ⁊ ſi nulla fuerit ſer
uitus lʒ pla.dixerit eam ita demū dari ſi ſer
uitus amiſſa fuerit que prius fuerat conſti=
tuta:ſed reprobatur.ff.ſi ſeruitus ven.loci·§·
competit.⁊.l.fiſtulas ſm Azo. ¶ Dicit̃ autē
ideo actio confeſſoria qꝛ ad hoc datur vt is ꝗ
negat ſeruitutem deberi confiteatur qd de=
betur:negatoria qꝫ negatur.ad hoc inſtit. de
acti·§.j.ij.⁊.iij.ff.ſi ſeruitus vend.l.ij.¶ Has
aūt ſeruitutes dñs fundi conſtituit:⁊ ſi plēs
ſint vtriuſqꝫ conſenſus requiritur: ſed ⁊ lʒ is
qui pro ſocio cōſtituit mihi ſerui.non poſſit
me prohibere vtenteʒ: tñ quouſqꝫ ſociꝰ ſuus
mihi conceſſit primo qui cōceſſit viuēte dño
predij perdurante: non eſt mihi ſeruitus ac
quiſita: ꝙ ſi is qui primo conceſſerat moriat̃
vel partem ſuam alienauerat anteqꝫ conſo
cius mihi conceſſit:requiritur conſenſus he
redis vel illius cui partem ſuam alienauit
al's conceſſio ſocij nihil firmaret. vt hec pro=
bantur.ff.de ſerui.l.ij.ff.de ſerui.predi.per fū
dum. ff. cōia predio.l.fi. ¶ Conſtituitur aūt
pactionibus ſtipulationibus: ⁊ teſtamentis
inſti.de ſerui·§·pe.⁊ fi.requiritur etiam exp̄ſ=
ſus cōſenſus domini:al's et ſi nō cōtradicat
ipſum inuitum iudicamus:⁊ ideo ſeruitꝰ nō
valebit.ff.de ſerui.vt pre.inuitū.nec prodeſt
tp̄s:qꝛ ſeruitutes nō vſucapiuntur.ff.de ſui.
ſeruitutes.iiij.vt id quod not.ſ.ſub rubri. de
vſuca·§·que res.et.j.eo.ſub·§·de quibuſdam
ſi tamen via publica impetu fluminis amit
tatur proximus vicinus viam preſtare cogi
tur:ſed et forte cōitas dʒ iuſtum precium re
fundere.ar.ff.de relig.⁊ ſump.fune.ſi quis ſe
pulchrum.ff.de incen.rui.nau.ne quid.ff.ad
ſil'.ſe.cō.dño.C.proqui.cau.ſer.pro premi.ac
ci.lib..l.ij.¶ Amittatur autem ſeruitus ſi nō
hʒ interualla:vel habet interualla dierum
vel noctium tm̄ vel breuioris temporis ſpa=
cio.x.an.inter preſentes.xx.inter abſentes. ſi
aūt habet interualla annorum vel menſiuʒ
tempus requiritur duplicatum.ff.quemad=
mod.ſerui.amit.ſi ſic.⁊ hoc dico ꝙ is cui ſer
uitus debetur amittit ius ſuum per negli=
gentiam ſicut no.in perſonalibus actionibꝰ
ſ.eo·§·rñ.j.et verſ.ſe.C.de ſer.l.vlti.¶ Patet
ex predictis ꝙ illi qui agere non pōt nō cur=
rit preſcriptio.vbi aūt pōt aliquis agere: lʒ
difficulter currit preſcriptio:ſed ſi iuſtum ſit
impedimentū datur reſtitutio.ff.de offi.pſid.
ſe con.ff.ex quibus cauſis. ma.in integrum
reſtitu.l.j.ij.⁊.iij.¶ Sed nec fragilitas ſexus
vel fauor militie vel abſentia prodeſt quomi
nus currat preſcriptio.xxx.anno.excipit̃ pu
pillaris etas:ſiue preſcri.inceperit a prede=
ceſſore impuberis ſiue ab impubere adueni
ente tamen pubertate ſtatiʒ incipit currere:
et continuabit̃ cum tempore precedenti.C.de
pre.xxx.anno.ſicut in rem·§ j.ad fin.C.ſi ma=
ior factus ratam habuit.l.fi. ¶ Differt autē
hec iterruptio que fit per pupillarē ab alijs
interruptionibus.naʒ ſi al's fiat interruptio
nihil confert priori poſſeſſori.vt.C. de preſcr.
lon.temp.l.j.ſed in hac cōtrarium eſt:⁊ ſic vt
alludam vocabulo proprie dicitur hec inter
ruptio:ſed al's in medio prorſus rumpit ſic.
vbi eccleſia vacat vel prelatus hereticus eſt
vel excōmunicatus vel ſuſpenſus.vt not. ſ.
eo·§·ver.ad hoc aūt.⁊ ſe.⁊ verſ. vel ſuſpenſi.
¶ De quibuſdam autem actionibus dubi=
tatur quanto tempore tollantur puta nega=
toria:famil'.herciſcunde:communi diuidun
do:pignoratitia. ¶ Uidetur enim ꝙ negato
ria ſpacio.xxx.anno.tollatur.vt.C.de preſcr.
xxx.an.ſicut i rem.⁊ de an.excep l.j.ſed ꝗ.qꝛ
ſi iui per funduʒ tuū per.xxx.an. ⁊ poſt.xxx.
an.me volentem vti ſeruitute prohibere ve=
lis non potes. ergo videor eam acquiſiuiſſe

ſpacio.xxx. an.ꝙ ſi eſt contra.dicunt iura q̄
volunt ſeruit.nō poſſe acquiri niſi tempore
cuius non extat memoria: lꝫ ſi aliquis vtat̄
longo tempore conſtituta p̄ſumatur ex illa
cā que pretēditur preceſſiſſe.ff.de aqua plu.
arcen.l.i.§.fin.⁊.l.ij.rñ.i.⁊.§.i.⁊.§.idem labeo
ait.¶ Ad hoc dicendum eſt ſeruitutē nō eſſe
queſitam ſpacio.xxx.an.ſed tamē tu propter
negligentiam tuā non potes prohibere quo
minus ſeruitute vtar.argu.ff.de ſer.ru. pre.
per fundum.s̄.de elec.bone memo.ma.§.fin.
¶ Uel dic negatoriam poſſe intentari etiam
elapſis.xxx.an non ex preterita itione.id eſt
ea que facta fuit iam ſunt.xxx.an. ſed ex ſe=
quent.vel preſentibus.nec enim titio iſta eſt
illa vel econtrario.ff. de verb.ſigni.ſi ſic. nec
enim vnius itio ad aliam.ff.de ſerui.l.ſerui=
tu.iiij.¶ Hoc aūt aſſignari non poteſt in poſ
ſeſſione rei mee quam poſſediſti per.xxx.an.
ſuper quam non es poſtea ꝯueniendus:hic
vna ⁊ eadem eſt poſſeſſio propter continua=
tionem:⁊ huic ſcientie nihil obijci poteſt:vt
quia mirum videtur ꝙ tot ſint actiōes quot
ſunt itiones ¶ Poteſt ⁊ illud dici:ꝙ licet ve
re plures ſint actiones cauſa tamen minuē
darum litium vna tantum pōt actio intēta=
ri propter diuerſas itiones ſicut ⁊ de pluri=
bus hereditatibus ſufficit vna act.familie
herciſcunde:⁊ in pluribus ſocietatibus vna
actio pro ſocio.ff.fami.herciſcū.heredes.§.d
pluribus.ff.pro ſocio cum duobus.§.ſi plꝰes
⁊ ſm hoc ſi actio iſta intentata propter vnā
itionem abſoluaris:⁊ iterum te ex alienatio
ne conueniā non obſtabit exceptio. ſicut ⁊ in
rei vendicatione non obſtat ſi ex vna poſſeſ=
ſione agatur te prius abſoluto: qꝛ non poſſi
debas.C.ad exiben.neqꝫ.¶ Puto conſidera=
ta mente iuris canonici ſemper.pōt intenta
ri negatoria cum effectu niſi forte poſttēpus
cuius nō extat memoria. nam ibi propter dif
ficultatem ꝓ bonis ſeruitutis ꝯſtitute aliud
iudicarem:ſi forte reus diceret ſeruitutē cō=
ſtitutam fuiſſe a vero domino ad quod ꝓbā=
dum induceret patientiam temporis:vt pro
bant iura inducta.s̄.co.ver.videtur enim.ca
ueat tñ ſi excipiens de conſcientia.vt no.ī.de
cenſi.§ quis cenſus. ¶ Sed quare non ſuf=
ficit ſpacium.xl.anno.cum ſufficiat quo ad
ius eligendi acquirendum.vt.s̄.de elect.ve=
nerabilē.§.pe.et.c cumana.⁊ de cauſa poſ.
et proprie.cum eccleſia ſutrina: ⁊.c.cū olim
reſpon.multi vtuntur ſerutitute qui nō ha=
bent ius vtendi neſciente nec vidente domi=
no quem res tangit:vel per violentiam:et iō
nec dominus preſumitur concedere ſeruitu
tem niſi expreſſim conſentiat: vt nota.ſupra
co.ver.conſtituitur.vnde ꝗdiu allegatur tē=
pus memorie ſemper requiro. probationem

propter periculum conſcientie ꝗuis legiſte
dicant ſufficere longum tempus. ¶ In ele=
ctione aūt nullus conſueuit admitti niſi ius
habeat.⁊niſi ſcientibus ⁊ videntibus his ad
quos ſpectat quare ſemper preſumitur con=
ſentire ꝙ admiſſo acquiratur ius niſi fiat ꝑ
teſtamento:⁊ probetur ꝙ de gratia admitta
tur.s̄.de poſtu.prelato.bone.ij.reſpon. i.⁊ ar
gu.s̄.de elect.cum vintoñ.⁊.c.cumana.et iō
ſufficit probare vſum cum preſcriptione cō=
pleta niſi aliud apponatur: cum iam appa
reat vel ſaltem preſumatur probabiliter de
conſenſu.iteꝫ quia preſcriptio eſt odioſa:ele
ctio fauorabilis.ff.de lib.⁊ poſthu. cum ꝗdā
et hec ratio ad iuriſditioneꝫ extenditur q̄ et
tempore acquiritur.s̄ de fo.compe.cū cōtin
gat.⁊ iunge qđ not.ſub rubrica de vſuca.§.
que res.verſi.ſic ergo vſucapiuntur.⁊ prece.
in act.aūt famil.herci.vel cōi diui.dixit pla.
non currere preſcrip interim dum ambo dñi
ſimul vtuntur ⁊ poſſident:⁊ fructus ꝑcipiūt
certe dñs pla.nec poſt diuiſionē ꝗdiu dura
uerat rei conſcientia aliene ¶ Mar.vero eas
dixit naſci ex voluntate i.ex quo volunt a cō
munione diſcedere.ff.fa.her.l.i. ¶ Lex tamē
dicit eam naſci ex quaſi contractu.inſtit.de
obl.que ex quaſi contractu naſc.potuit ergo
intentari cum effectu non ob.exceptione a tē
pore cōionis: igitur ab eo tpe debet currere
preſcriptio ſm azo.C. de anna.exce.l.i.§.ad
ho.nec ob.ꝙ dixit ſecus poſſidere ⁊ fructus
percipere:qꝛ non preſcribitur dño vel poſ=
ſeſſioni vel diuiſioni ne preiudicium fiat ſm
azo.ſed certe cum neuter in preſcribendo bo
nam fidem habeat ſm ius cañ verior eſt ſen
tentia pla.quā no.s̄.co.ꝟ ſic.in act.aūt. ¶ Et
idem in cōmodati ac.cui preſcribitur ex quo
potuit intentari non ita in rei vendicatione
que datur contra cōmodatarium cui nō pre
ſcribitur interim dum dñs retinet per ſe ciui
lem ⁊ cōmodatarium naturalem poſſeſſio=
nem ſicut dicitur in colonis.C.de preſcr.xxx.
an.male.¶ Ideoqꝫ dici debere in locati acti.
qđ dictum eſt in commodati ac.⁊ rei vēdica.
et hec opi.ſm azo.licet pla.dixerit non curre
re preſcriptionem perſonali actioni cōcurre
ret rei vendica.⁊ hec opinio ſm ius canoñ.
verior eſt propter connexitatem : vt patet in
his que not.ſupra eo. verſi.ſed nunꝗd actio.
¶ Pignoratitia vero actio tollitur.xxx.ann.
computandis tamen a tempore illo quo na
ta eſt potuit intentari: quod tunc demuꝫ eſt
cum ſoluta eſt pecunia vel oblata ⁊ cōſigna
ta et depoſita.ff.de pig.act.ſi rem alienaꝫ.§.
oīs. ¶ Sed quid ſi debitor ſtetit per.xxx.an.
ꝙ neqꝫ ſoluit neqꝫ obtulit, nunquid preſcri=
ptum eſt iuri offerendi. dixit. P.ꝙ non: ſicut
nec preſcribitur iuri eundi ad eccleſiā vel ad

ſanctum Jacobum vel per viam publicam
ar.ff.de vſuca.ſequitur.§.ſi viam habeaꝫ.de
via public.mu.nec ob.C.de preſcrip.xxx.an.
om̄es.q̄ enim dicit omne ius tolli ſpacio.xl.
an.intelligi debet de iure agendi non de iur
excipiendi.arg.ff.de excep.dol.pure.§.fin et
hoc teneas ſm ius canon̄.quicq̄d alij dicāt.
ℭ Sed ſm.B.ius offerendi tollitur qn̄ qui
pōt facere non poſſit/agere pignoratitia ſol=
uendo.ſ.iam intelligitur poſſe agere.ff.de re
iudi.qui pōt.et id dꝫ ei preſcribi:et ſic p̄ſcri=
bitur creditori ſcd̄o contra primum:vel pri=
mo contra ſcd̄m.C.de preſcript.xxx.an.cum
notiſſimi.§.ſed cum illud.

Quibus modis interrum=
5 patur preſcrip.† Et quidem duobus modis
generaliter.ſ.naturaliter ꝛ ciuiliter. natura
liter interrumpitur per inundationē maris
vel fluminis vel qn̄ aliquis per latrones vel
alios de poſſeſſione violenter eijcitur.ff.de
bonis auto.iu.poſ.cum vnius.§.fi.ff.de acq̄.
poſ.qui vniuerſas.§ item quod labeo ℭ Itē
ſi quis long.tem.deſijt poſſidere ſm Joā.ff.
de vſuc.furtū ad fi. item qualitercunq̄ amit
tatur poſſeſſio ſm Azon̄.q̄ quot modis acci=
dat.vide.s̄.de cā poſ.§. ꝛ qualiter amittat̄.
et hec interruptio prodeſt omnibus habēti=
bus ius in re.ff.de vſuca naturaliter. ℭ Eſt
ꝛ forte quaſi naturalis ſm can̄.qn̄.ſ. preſcri
bens in aliqua parte tp̄is habuit malam fi=
dem.vt no.s̄.eo.ver.que exigātur.ſub.§.hoc
quo ad res.ver.ſcd̄m.ℭ Sed ꝛ pupillari eta=
te interueniente interrumpitur preſ. natura
liter qualiter intelligi dꝫ.no.s̄.eod.§ que res.
ſub.§.item non currit.ver.ſed nec fragilitas
ꝛ ſeq. ℭ Sed ꝛ naturalis videtur illa de qua
no.j.eo.ver.item ſi is contra quem. ℭ Ciuil'r
auteꝫ interrumpitur multis modis. ℭ Primo
per lit.conteſt.C.de preſcri.long.tem. nec bo
na.C.de preſcrip.xxx.an.cum notiſſimi.§.im
mo.ꝛ illud proculdubio.in fi. xvj.q.iij.§.pōt.
verſi.is autē coram ſuo iudice facta.C.ne de
ſtatu.defun.l.pe.ꝛ tūc perpetuatur actio vſ=
q̄ ad.xl.an.tn̄ ei tm̄ prodeſſe videtur qui eo
animo conteſtatur lit. vt cām ducat vſq̄ ad
fi.ſed impeditur propter caſus fortuitos al's
non prodeſt vt a contrario ſenſu.C.de p̄ſcri.
xxx.an.l.fi.et de anna.excep.l.j.§ j.ꝛ in autē.
de litig.ꝛ.§. oēm vero.colla.vij. ℭ Secundo
per quaſi conteſtationē puta denūciationē
factam colono in iudicio vocato. C.vbi in rē
act.l.ij.s̄.vt lit.non conte.quoniam frequen
ter.§.q̄ ſi ſuper rebus.vel ſolam executoris
conuen.C.de preſcri.xxx.an.cum notiſſimi.
verſ.j.que quaſi conteſtatio dicitur.ff.de act'
et oblig.conſtitutionis.et quaſi interruptio
ſed littera eſt voluenda.s̄.de offic.ord. paſto
ralis.§.fi. ℭ Item per ſolam precum princi
pi factam obla.ꝛ ad eas quod in annalib' ꝛ
pretorijs actionibus locum habet.ff.qn̄.lit.
princ.da.lit.con.fal.l.j.et.ij.C.de anna.exc.vt
perfectius. ℭ Item per ſolam libelli obla.co
ram quocunq̄ iudice:vel ſi non habetur co=
pia iudicis coram perſo.pub.ꝛ honeſtis qui
buſcunq̄ factam qn̄ aduerſarium meū cōue
nire non poſſum:in quatuor caſibus:vel q̄a
infans eſt vel furioſus:vel in dignitate cōſti
tutus:vel quia abſens.C.de anna.except.vt
perfectius.ꝛ videtur requirere hoc.l.q' cōte
ſtatio fiat apud domicilium poſſidentis.ꝛ id
legitur.xvj.q.iij.§.poteſt.verſ.is autē. ℭ Idē
vr̄ ꝛ in.v. caſu quando.ſ. vultus aduerſarij
terribilis eſt non propter dignitatem/ſed p
pter diuitias ſuas:vel aliam potentiā ꝛ ma
litiam qui forte ſtatim interficeret conquerē
tem ar.j.de ap.ſi iuſtus metus.C.de re.cre.
generaliter.§.ſin autē.verſi.ipſe autem.C.de
his qui propter me.iu.nō ap.l.ij.lex tamē vi
detur velle q' in hoc caſu conteſtetur lis ꝛ ſic
perpetuatur vſq̄ ad.xl.an.l.fi.pōt dici q̄ ꝛ ſi
currat actio tn̄ reſtitutio competit.vt no. s̄.e.
.§ proxi.ſub § item non currit.ver. vt auteꝫ.
nam in tali caſu adeo poſſum timere lit. con
teſtari ſicut et proſequi.ergo hoc arbitrabit̄
bonus iudex:vt ptꝫ in his que not.s̄.qd̄ me.
cauſa.§.qualiter diſtinguatur.l.ſed hoc a iu
dice.hunc tamen quintum caſuꝫ nō notaue
runt doctores:ſed eadem videtur ratio ergo
idem ius.perſone autem coraꝫ quibus fit cō
teſta.debent eſſe publice ꝛ honeſte.s̄ de offi.
ordi.paſtoralis.§.fi.ergo in ſpiritualib' non
erit ad laicos ſed clericos recurrendū.argu.
s̄.de elect.maſſana.ꝛ de arbi. contingit.et de
iudi.decernimus.ꝛ de or.cogni.tuam.ſed in
ſecularib' pōt bene haberi recurſus ad epi
ſcopum.vt.C.de anna.excep.vt perfecti'.§.j.
C.de ep̄a.audien.epiſcopale iudiciuꝫ.ꝛ auf.
ibi poſito. ℭ Idem fit per ſynodalem procla
mationem.j.eo.ſanctorum.item per ſacrum
oraculum principi oblatum ſecuta poſtmo=
dum conuentione per executorem.C.de pre=
ſcri.xxx.an.ſicut in rem. ℭ Itē p debiti agni=
tionem ꝛ ſecūdam cautionem ꝛ vſurarū ſolu
tiones.C.de preſcript.xxx.anno.cum notiſſi=
mi.§.ſed ꝛ l.ſi quis emptionis.§ fi. ℭ Iteꝫ ſi
is contra quem preſcribitur rei que preſcri=
bitur nanciſcatur poſſeſſionem. ꝛ hec inter=
ruptio lit.cōte.imitatur.C.de preſcri. xxx.an
no.cum notiſſimi.§.imo ꝛ illud certe ꝛ natu
ralis vr̄ q̄ magis operatur. vt no.in.dict.§.
ℭ Il'ud no.dignum q̄ per lit.conteſ.interrū
pit̄ preſ.ipſo iure: vt ptꝫ.s̄.eod.ver.j per lit.
conteſt.ſecus in vſuca.triennij que nihilomi
nus currit contra actorem.licet iudicis offi=
cia.ei probanti intentionem ſuam reſtitua

tur res vſucapta.ff.de vſuca. ꝓ emptore. l.ij.
.§.fi.ff.de rei vendi.ſi poſt acceptū.¶ In qua
tuor tñ caſibus interrumpitur vſucapio ipſo iu
re ſola libelli oblatiõe: ſcʒ cū reus eſt infans
vel furioſus vel in dignitate cõſtitutus: vel
abſens ſcḋm Azo.C.de anna.ex. l. pen.forte
⁊ in quinto ſicut de his caſibus no ſ.eo.ver.
itē per ſolā. ⁊ p eadem iura hoc comprobatur.
Sunt ⁊ caſus in qbus nō currit pſcriptio ſed
dormit quos not.ſ.eo.§.que res.ver. ad hoc
aūt.⁊ ſeq. ¶ Sed ⁊ alij ſunt in quibꝰ nunq̄
currit: qr natura rerū non patitur qđ aliquo
tempore preſcribātur.qđ dic vt no.ſ de vſu-
cap.§.que non. ¶ Nec illud omittēdum eſt:
qđ licet naturalis interruptio oibus proſit:
vt not.ſ.eo. ver.item. qualitercūq; ciuilis tñ
non prodeſt niſi illi per quem fit.nec obeſt ni
ſi illi ꝯ quē fit.vt ff.de diuer.⁊ tēp.pſcri.intra
quatuor.⁊ ne de ſtatu defunctorū. l.ij.§.pre
ſcrip.

6 Quis ſit eius effectus. †Et qui
deʒ quo ad perſonales actiões iſte eſt effectus vt om
nino perimantur elapſo tēpore: extinguuntur
enim ⁊ vltra viuere non poſſunt:qꝛ ſic ꝓbatur.
ſolutione eius qꝫ debetur ois obligatio tolli
tur:vt inſti.q.mo.tol.obl.ſed q preſcribit ſimi
lis eſt ſoluēti ſiue ſatiſfaciēti.vt. ff.de admi.
tu.ſi pupillus.ergo per preſcriptionē ſicut ⁊
per ſolutionem extinguitur qr de ſilibus idē
eſt iudicium.ſ.de reſcrip.inter ceteras.et nō
eſt vtendū argumento qr expreſſum eſt.C.de
pſcri.xxx.an.ſicut in rē.⁊.l oēs.ergo in perpe
tuum nō reuiuiſcūt ſemel extincte. ff. de ſol.
qui res.§.aream. hoc aūt nō ipſo iure intelli
gas:ſʒ ope exceptionis corā iudice appoſite
⁊ ꝓbate: ⁊ innuit lex illa ſicut in rē poſt pn.
ibi:ſed ſi qua res ⁊c.⁊ ar.ſ.de reſcrip.ſin aūt.
⁊.c.plerūq;.alioquin quilibet poſſet agēti il-
ludere ⁊ dicere:reſpondere non teneor iā pre
ſcripſi.⁊ ideo vltra.xxx.an.non viuunt:ſed ex
tinguuntur vt dicit.l ſi quis in rē.intelligas
quo ad effectuʒ alias tempus nō eſt modus
tollende obligatiõis de act.⁊ obli.obligatio-
num.§.placet.¶ Quo autem ad res corpora
les volūt leges:vt ſi quis preſcripſit aliquā
rem bona fide. xxx.an. habeat vtilē rei vēdi.
contra quēlibet poſſeſſorem: preterq̄ contra
dñm.⁊ quod eſt quod innuit.C. de preſcrip.
xxx.an.l.pe.§.ſi vero mala fide.ibi:ita tamen
⁊c.ſcḋm Azo.licet pla.contra ſenſerit dicēs:
quod etiam contra dominū datur: et faciūt
pro ipſo iura inducta.j.eodem. ver.preſcrip.
ſed opi.Azo.ſ.de ordi.cog. cum dile.§.verū.
j.ver.vnde verſus dominus ⁊c.¶ Sin autē
mala fide poſſedit ſcḋm eaſdem. ll.habet ex-
cept.tantum et non act. niſi contra eum qui
ſibi abſtulit vel ſurripuit:vel niſi contra euʒ
qui propter contumaciam eiuſdem preſcri-
ptoris ⁊ poſſeſſoris poſitus eſt in poſ.cau.rei
ſer.tunc enim preſcriptor infra annū ſe offe-
rens et ſatiſdans iudicio ſiſti poſſeſſionē recu
perabit.C.de preſcrip.xxx.an.ſi quis emptio
nis.xvj.q.iij. preſcriptionum. ¶ Sed ſecūdū
cano. quo ad laicos vel res patrimoniales
clericorum effectus tricennarie preſcriptio-
nis bona fide continuate talis eſt qualis.ſe-
cundum.l.vt not.§.eodem.verſic.quo autem
ad res.et ſeq. Ut tamen intelligas hoc quod
dicit de mala fide correctum. ſicut not.ſ.eo.
§.que exigātur. ver. igitur ſecundū.l.⁊ ſub
§.verum quicquid. quo autem ad eccleſias
⁊ eccleſiaſtica negotia: effectus quadragena
rie preſcriptionis videtur eſſe talis qualis
eſt ſcḋm leges effectus longe preſcriptiõis:
quia ſicut lex in lõga preſcriptione requirit
bonam fidem ⁊ iuſtum titulum et qđ res pre
ſcriptibilis ſit ⁊ continuationem poſſeſſiõis
ſic ⁊ canones in longiſſima: vt patet in his
que not.ſ. eod.§.que exigantur. ergo effectꝰ
is eſt vt acquiratur except. cõtra dominum
rei vel creditorem habentem eandem rem
oblig.C.de preſcript.xxx.an. ſi quis empt. in
prin.⁊ de acti.⁊ obli.l.fi.igitur cum exceptio
ſit actionis excluſio.ff.de except.l.ij.apparet
qđ dominus antiquus act. habet ergo rem
poterit vendicare a quolibet poſſeſſore: pre-
terq̄ ab illo qui preſcripſit vel ab eo q ab eo
dem cauſam habet. ſic intellige. j. de dona.
apoſtolice.reſpon.j.ad fin. ¶ Preſcriptor au
tem habet vtile dominium.C.de bo.ma.l.j.⁊
auten. ibi ſignato. niſi tricēnale que elicitur
ex auten. de nup.§.ſi vero expectet. in fi. col.
iiij.habet ergo vtilem rei vendi. etiam cõtra
dominum. nam lex dicit per preſcriptionem
mutari dominium.ff.de vſuca. cum qui he-
redes.⁊ ad idem inſti.de vſucap.§.j. per que
iura. M.not. dominium directum acquiri.
certe pro ipſo potiora ſunt iura. quia nec in
textu: vt puta de vtili dominio ad expreſſe
dictum poterit reperire niſi in conſti.feu. de
feu.non alie.ſine conſenſu ma. d. in rubro et
nigro.et ſecundum hoc ſequentes deficiunt
rationes. ¶ Sed cum per vſum acquiratur
directum dominium: vt no.ſ.in rubri.de vſu
cap. rerum pro ſuo.§. quis ſit eius effectus
quare non acquiratur pref. long. temp. idē
directū dominium ſed tantum vtile cum ea
dem requirantur in long.pref. que in vſuca.
et etiam maius tempus. ¶ Reſpon.per vſu-
ca. acquiruntur mobilia per preſcript. im-
mobilia:ſed mobilia faciliꝰ mutantur ⁊ tranſ-
eunt q̄ immobi. vt innuit ſignificatio voca-
bulorum: ⁊ probatur.ff.de acquir.poſ.ſi rem
mo.¶ Que eſt ergo ratio qđ per preſcriptio-
nem tollitur hypothecaria.C.de pref.xxx.an.ſi

quis emptio.⁊ non per vſuca. vt.ff. de pign. leg.ij.§.cum predium.ſ.⁊ de vſucap. iuſto.§. non mutat.⁊.C.de pigno.vſuca.rñ.qꝛ ꝑ preſ. acquiritur exceptio que oẽm act. excludit.ſ. eo.ad aures. ſed per vſucapionem dominiũ cuius dominij intentio eſt a queſtione pignoris ſeparata vt in.d.§.cum predium. ſm io. az.o.ſed certe ⁊ per vſuc.dicitur exceptio acquiri.C.de iure dotium.in rebus.§. omnis autem. nec ob.ſi dicat dominium acquiri ꝑ vſuca.vt no.ſ.nec enim abſurdum eſt ꝙ ratiõe proprietatis acquiſite excipiam.nam cuidamus act.multofortius except.ff.de ſuperfi.l. j.§.quod ait pretor.⁊ ad idez.C.de rei ven.l.fi. et de proba.ſiue poſſidetis. dabitur ergo ratione vſuca.⁊ preſcriptionis legitime actio.ſi nõ poſſideat.⁊ exceptio ſi poſſideat:ſicut ait. M.⁊ probatur in.l.quam alij pro ſe induciũt C.de preſcrip.xxx.an.ſi quis emptio ſi dicis. qualiter dabitur exceptio domino que.ẽ actionis excluſio:⁊ ſic non videtur ꝙ alius contra dominum habeat rei vendi. reſponſ.dic actionis.i.intentionis ſm.M. vel actionis.ſ. vere vel putatiue quod puto menti iuris canonici conuenire.ſi queras ergo quare aliud eſt in vſucapione.⁊ aliud in preſcriptione lõgum tem.reſpon.prolixius tempus hoc facit.⁊ quod dicit.l.ff.de pig.lege prima.ꝙ queſtio pigno.eſt ab intentione dominij ſeparata.non obſ. quaſi dicat vſucapionis natura hoc eſt vt per ipſam dominium ſiue proprietas rei acquiratur. non ꝙ oblig.pig.perimatur vel ꝙ dicit ſeparata verum eſt in caſu illo de quo ibi loquitur. nec enim ſequitur ꝙ is qui eſt dominus predij ſit dominus fructuum conſumptorum. nec ꝙ is qui hʒ predium obligatum etiam conſumptos fruct⁹ habeat obligatos. et ideo ꝗuis predij dominus fructus futuros intendat obligare: tamen non tenet obligatio in cõſumptis ſicut tenetur in predio:quia nunꝗ fuerunt ſui ſicut predium: quare creditor non poteſt de ipſis referre queſtionem:ſicut de predio obligato: et iunge quod not. infra de pigno. ſub §.cum conſtet.⁊.§.fi.verſicu.vſufru.etiã admittitur non vtendo: et ſequent.

De ſententia / et re iudicata.
Rubrica.

QVoniam in principio huius ſecundi libri oſtendimus quid ſit iudicium: ⁊ ſecundo titulo coram quo iudice ſit ad iudicium quis vocãdus demum iudiciorum edificium quaſi fabricauimus per lib.oblationem et litis conteſta. fundementum iaciendo. demum per confeſſionem et aliorum diuerſorum generum ꝓbationes/ exceptiones / et replicationes in quibus de facto et de iure multa hincinde fuere propoſita ſuper fundamento iam dicto in ſequentibus titulis vſqꝫ hic firmiſſimos parietes erigendo:timendum erat ne poſt ſerenum tempus quo erecti fuerant dicti:parietes ⁊ ſiccati immineret ruina cum tectum deficeret ſubſequente tempore pluuioſo.properat igitur actor non ſolum ad vitationem ruine/ſed etiam cuiuſlibet ſtillicidij ſupponere firmum tectum ſcilicet ſẽtentiam rite latam: et ſic apponit rubricam de ſenten.⁊ re iudicata. ⁊ accedit ad hoc quod not.ſupra de lit.conteſtatio.§.quid ſi li.conteſta.⁊.§ que ſit ratio.verſic.preterea. ¶ Hec autem cõtinuatio ꝯprobatur: ꝙ ſicut ſuper imperfectis ⁊ debilibus parietibus id eſt ſuper incerto non eſt tectuz ponendum.i.ferenda ſententia:ſed plene inquirendum eſt.xſ. queſtio.iij.graue.inſtit.de ac.§.curare infra de ſponſa.ſicut ex literis in fi.ſic ex quo parietes fortes ſunt et perfecti.i.ex quo plene liquet de cauſa:non eſt nimis differẽda coopertura.i.ſententie prolatio. ad quod accedit.C.de iudi.properandum ſupra de dolo ⁊ contu.finem infra eodem.capi.ij.xſ.queſt.iij. ſummopere.⁊.c.pauper.ij.queſ.j.ſicut.in autenti.de queſtore.§.ſi vero forſan conſtiterit. col.ſexta.⁊ vt iudi.non expectent ſacras iuſſi colum.ix.⁊ hec continuatio magis placet ꝗ alie que ſequuntur:vel ſic finito curſu maris iudiciorum:nunc quaſi ad littus ſeu portum perueniamus: ⁊ ſic de ſententia ⁊ cete. videmus. ¶ Uel ſic diximus.ſ.proxi. rubric. qualiter res aliene per preſcriptionem acꝗrantur:nunc videnduz occurrit quemadmodum eedem res alio modo ciuiliter acquirãtur ſm Goſ.ſcz per ſententiam appellatione non ſuſpenſa que pro veritate accipitur. ff. de regu.iur.res iudi.in hoc tamen caſu non videtur tutum alicui ꝙ rem contra conſcientiam retineat:qꝛ reperta veritate ad reſtitutionem tenetur vt probatur infra de purga. vul.ca.ij.arg.C.de rebus cre.⁊ iureiuran.l.fi. dic vt no.ſ.eodem.§.quot ſunt.ſub.§.ſed nunquid eſt hoc verſi.ſed quid ſi poſt ſententiaz vel dic ꝙ hec continuatio ita poteſt fieri cuz proxima rubrica. ¶ Quia rei vendicatione agenti plerumqꝫ deſiſtit preſcrip.et ſic reus abſoluitur.plerumqꝫ non: et ſic condemnatur: vt diximus ſupra titulum. videamus qualiter abſolutio iſta vel condemnatio fieri debeat:⁊ ſic dicamus primo de prima parte rubrice ⁊ de ſententia.ſecundo apponentes rubricam de re iudicata.

a ¶ De ſententia.[a] Rubrica.

Vid hic dicatur ſententia. ¶ Quot ſint eius ſpecies. ¶ Qualis debet eſſe ſententia. ¶ Quis debeat ſententiā proferre ¶ Qualiter proferri debeat. ¶ Et quādo. ¶ Quis ſit effectus ſententie. ¶ Quo remedio ſententia retractetur.

a ¶ De ſnia. adde ꝙ proprie dicat̃ ſnia. vide ꝑ bal. in ca. venientes. in .ij. col. de iureiur.

1 Quid hic dicatur ſententia.† ¶ Hoc ideo quero quia ſentētia multis modis accipitur. ¶ Dicitur enim ſentētia cuiuſcunq; orationis ſignificatio. ¶ Item quicq̄d de quacunq; re cuiq; magis placet ſētentia de generibus ſpeciebus ſiue diſpoſitione bonorū. C. q̄ teſtamenta fa. poſ. hac conſultiſſima. §. hac cum humana. ¶ Unde ⁊ opinio ſententia dr̃ xxxv. q̄ō. ix. veniam. ſ. de ferijs. capellanus. ff. de dam. infect. ſi edibus. ante fi. quare ⁊ caſſius ſententiā. i. opinionem magiſtri ſui bene excuſat. ff. de arbi. qualem alias incipit. l. dicere. q̄ et aliquando quia diſtinguēdo loquitur vel intelligitur vocatur diſtinctio; ideo dicitur ꝙ diſtinctio trebatij. i. opinio diſtinguen. obtinuit in ſterquillino. ff. de acti. empt. fundi; nihil eſt. §. j. ¶ Ultima etiam voluntas teſtatoris[b] dicitur ſententia. vt not. infra de teſta. §. q̄d ſit teſtamentum. ¶ Item abſolute dicitur ſententia deportatio. C. de ſententiam paſſis. l. fi. ¶ Item excommunicatio vel interdictio vel ſuſpenſio. vnde dicitur excommunicato vel interdicto ſuſpenſo iſte ſubiacet ſentētie: et de hac infra de ſenten. excommuni. plenius not. ¶ Item alio modo dicitur ſententia quodcunq; preceptum iudicis non nature: nō iuri: nō bonis moribus contrariū ſm Azo. nec tamen omnis vox vel epiſtola iudicis habet effectū rei iudicate. C. de ſent. ⁊ iterlo. olm iud. ex ſtipulatiōe. C. comi

b ¶ Uolūtas teſtōꝝ. ad. ꝙ dr̃ volūtas pia. ſʒ car. zaba. in. c. nos q̄dem. in. vij no. de teſti. Itē voluntas teſtatoris fūdata eſt ad iſtar legis ſcdʒ pau. de ca. in. l. nō opʒ in pri. C. de his quib⁹. vt indig. ⁊ ꝑ bal. cōſi. x v. inci. in ſucceſſiōe. in. ij. volu.

nationes vel epiſtolas. l. ij. ⁊ in ipſa rubrica. ¶ Hic autem dicitur ſententia diffinitio iudicialis controuerſie finem imponens. ff. eodē. l. j. determinat enim iurgantium controuerſias. ſ. eo. iurgantium: ⁊ addunt aliqui indubitatum dicentes finem indubitatum imponens: et que nullo remedio ſubleuari pōt per. l. ff. de condi. inde. eleganter ſupra ſi poſt rem iudi. ſed illud dicitur ad oſtendendū ꝙ poſtea non habet locum tranſactio vt patet in his que no. ſupra de trāſac. §. quid ſit trāſactio. alias et ſi appellari poſſit res tamen dicitur iudicata. C. de app. litigatoribus. ſm Goffre. ſententia dicitur q̄uis extincta. i. ſuſpenſa vt exponitur. ff. ad turpil. ſe con. l. j. in fi. et probatur ſupra. de offi. dele. paſtoralis. §. preterea. ¶ Uel dic ſententia eſt rei apte coram competenti iudice in dubiū verſe rite iudicialis ⁊ diffinitiua humana veritas declarata. ¶ Rei apte. ideo dico quia nec q̄libet nec de qualibet litigare vel litigari poteſt. vnde talis res eſt apta mihi que non eſſet apta tibi ſuper quo vide quod not. ſupra de reſcript. §. quis impetrare: ⁊. §. ſuper quibus. et. ſ. de procu. § et in qua re ⁊ de iudic. §. que ſunt neceſſaria. ſ. de contrahen. empt. §. ⁊ de quibus rebus. ¶ Quid eñ ſi quis vellet in dubium vertere: vtrum homo ſit aīal rationale mortale. vel vtrum titius homo comedens ⁊ bibens viuat: vel vtrum ſol oriat̃ cras: vel chimeram: vel hypocentaurum deducere in iudicium. certe in certis non omnino certis locus eſt coniecturis. ad hoc. ff. de condic. inde quod ſi ea condici. ff. de verborum obli. continuus. inſti. de inuti. ſtipul. §. j. ⁊ dicas rei apte ſcʒ principalis vel acceſſorie. ¶ Coram competen. iudice: alias ſententia nulla eſſet vt not. infra eo. quis debet ſententiam proferre. ¶ In dubium verſe: aliter non ferretur ſententia in confeſſū. q̄d dic vt not. ſupra de confeſ. vtrum in confeſſum. ¶ Rite. quare dicatur. vide. ſ. eod. §. qualiter proferri debeat. ¶ Iudicialis non magiſtralis de qua dixi ſupra. eod. ver. vnde ⁊ opinio non arbitraria. de qua dixi ſupra de arbi. q̄ nec per omnia ſententia eſt. ff. de his qui no. infa. quid ergo. §. ex compromiſſo. ¶ Et diffinitiua quo ad principale vel articulum de quo queratur vt patet. ſ. eo. §. quis ſit effect⁹ et. ſ. eo. ver. hec autem humana que quandoq; fallit et fallitur ad excludendam diuinam que nec fallit nec fallitur infra de ſent. excommu. a nobis. ij. ⁊ accedit. ſ. de ſcruti. in or. fa. c. j. ¶ Ueritas quia pro veritate accipitur: quod dic vt not. ſupra. eodem in continuatione tituli: verſi. vel ſic diximus ſupra proxi. rubri. ¶ Declarata. iudex enim nil intelligitur dare ſed q̄d eſt declarare. ff. de rei

vẽn.ex diuerſo.reſpon.j.⁊.§.j.⁊.ff.ſi ſeruitus ven.ſicuti.§.ſed ſi queritur.ff.de edil.edic.bo uem.§.penult. ¶ Sic deſcriptio iſta tam interlocutoriam ꝙ diffinitiuam ſententiaȝ cõprehendit.

2 Quot ſint eius ſpecies. †Due Nam alia eſt interlocutoria ⁊ alia diffinitiua.

a ¶ Interlocutoria ſententia [a] dicitur q᷑ inter principiuȝ ⁊ finem principalis cauſe fertur vel quia iudex inter partes loquendo ſine ſolennitate ſcripture pronunciat ſm Goffr. vl' dicitur interlocutoria ad differentiam diffinitiue: qꝛ cũ diffinitiua imponat fineȝ negotio principali.vt not.j.eod.ſub.§.diffinitiua. et ſolenniter feratur nec de facili retractetur vt not.j.eo.§.quo remedio.hec etiam impõit finem exceptionibus ſiue queſtionibꝰ emergentibus.vnde reſpectu diffinitiue eſt q̃daȝ ſimplex locutio ſuper dubijs propoſitis iter partes ideoqȝ ſicut homo verbum ſuũ ſimpliciter male prolatum debet ⁊ poteſt reuocare.xxij.que.iiij.magne.⁊ argu.infra de accu.§.qualiter.j.et in autẽ.de nupt.§.j.col iiij. ſic et iudex interlocutoriã ſiue ſit iudex ordi. ff.eo.quod iuſſit.ſiue dele.infra de app. cum ceſſante ſiue arbiter.ff.de arbi.qualem.j.al's incipit.l.dicere.⁊ ideo dicitur interlocutoria ¶ Sententia autem appellatur ideo quia ⁊ dubium quod eſt inter partes declarat diffinit et determinat ſicut et diffinitiua: ⁊ quia a conſedente non a procedente iudice ferri debet.iiij.queſtione.iij.§.ſpacium.ver.a iudice.⁊ quia elapſis.x.diebus tranſit in rem iudi.quo ad duo.ſ.quo ad hoc ne ab ea appellaretur vltra a partibus: ⁊ quo ad hoc vt ex ea exceptio oriatur: ſic intellige ſupra de teſti.ſignificauerunt.§.j.⁊ de elec.cum dile.§.fina. ¶ Non tamen tranſit in rem iudicataȝ quo ad hoc vt inde actio oriatur ſicut fit in diffinitiua.C.de reb.credi.⁊ iureiurã.actori neqȝ quo ad iudicem qui ipſam poſſit quandocunqȝ voluerit ⁊ ei videbitur: preſentibus tamen partibus reuocare vt dicunt iura ſignata ſupra eo.verſi.interlocutoria. ad fi.nõ tamen parte abſente niſi forte contumace vt infra de ap.interpoſita.§.fi.⁊.ca.preced.§.j. vel niſi ex magna cauſa.vt ibi not.arg.C.de dila.ſiue pars. ¶ De conſuetudine tamẽ generali etiam ſi ſuper dilatione aſſignanda interlocutoria lata ſit ⁊ certa dies aſſignata reuocãt eam iudices.⁊ arctãt prorogãt: ⁊ demãdant: vel qꝛ non pñt: vel q̃a nolũt interesse diei pñti vel pñtibꝰ.abſente vel abſẽtibꝰ partibus ſicut placet.⁊ facit pro eis quia in parte videtur q᷑ etiam parti contumaci poſſunt gratiam facere.ſ.de offi.legat.niſi ſpecialis.ſed illud intellige inquantum tangit iudicem non partem: et quia deferendum eſt dignitati i talibus ſupra de offic.delega.paſtoralis.reſponſi.prima.alias quo ad iuſtitiam faciendaȝ inter partes equalitas eſt ſeruãda ſupra de excepti.cum inter poſſeſſorem.et quo ad ſententiam iuſtam ferendam ſic iudicabis maiorem ſicut minorem ſupra de iudic.nouit.§.primo. verſic ceterum ſcriptum nouimus q᷑ tamen iudex etiaȝ parti poſſit gratiaȝ facere: legitur ſupra de off.deleg.conſuluit.§. primo.ſed certe quod ibi dicit niſi gratiã ei fecerit cũ benignitas iudicantis.intelligendum eſt in expectando ⁊ etiam aſſignando alium diem ſi voluerit ad malitiam conuincendaȝ C.de iudi.autent.iubemus ſupra de dolo ⁊ contu.prout.⁊.c. cum olim.§.voluntas.⁊ capit. veritatis.§.j.non tamen quo ad expenſas in quibus debet condemnari pars abſens propter contumaciam ſuaȝ: alias ſi hec non faceret iudex teneretur ipſas de proprio marſupio reſarcire.C.de iudi.properandum.§.ſin autem alterutra.et lege ſancimus.nec enim in necem meam debet alij ſubuenire. ff.de minorib.in cauſe.j. reſponſio.prima.nec debet fieri vnius conſolatio quod alterius eſt tribulatio.xxv.queſtio prima.§.his ita.ante fi. argu. xiiij.queſti.quinta deniqȝ.xvj. queſtione ſeptima.capi.pͥmo. ſpecies eniȝ lucri eſt de alieno largiri ⁊ debitorem beneficijs acquirere ſibi ff.de furt.qui in iure.reſpõ.j.argu.j.queſ.prla. non putanda.

a ¶ Interlocutoria ſẽ. Adde glo. in cle.j. de ſeq.poſſ.et fruc.ſpe.titul.de ſen. pla.in pͥn. bar.in.l.q᷑ iuſſit.ff.de re iudi.

¶ Diffinitiua vero [b] dicitur ſẽtentia: qꝛ per eam principalis queſtio diffinitur vt not.ſupra eo.§.proxi.verſi.hoc auteȝ dicitur que ex quo prolata eſt ſiue bene: ſiue male/is qui pronunciauit quo ad pronunciationem ipſius vel examinationem ipſius deſijt eſſe iudex. Unde non poteſt ei per eundeȝ iudicem aliquid addi vel detrahi: vel etiam emenda=

b ¶ Diffinitiua vero.ad de docto. in rubr.de ſentẽt.et re iudica.

ri vel mutari vel reuocari: vt. ff. de arbit. qua
lem. ff. eo. qđ iuſſit. in fi. ⁊. l. iudex. ⁊. l. cū que=
rebatur. et. l. poſt rem iudicatam. C. de ſen. ex
peri. reci. hac. l. verſi. ſec nec. ſic ⁊ hoc in de
legato intelligas eſſe verum. ꝫ. de offi. deleg.
in literis. retinet tamen iuriſditionē quo ad
executionē vſq₃ ad annum qđ dic vt not. ꝫ. de
offi. delega. §. que iuriſditio. verſi. vel perſo=
nalis. et ſeq. et in arbitrio. ff. de arbi. quid ta=
men. ⁊. l. prece. ¶ In ordinario autem diſtin
guitur: vtrum ſententia ſua annullanda ſit:
⁊ ſic idem eſt qđ in legato vel nulla ipſo iure
et tunc ipſemet vel ſucceſſor ſuus ſniam ſuā
poterit retractare. ſic intelligas. C. quo et qn
iudex. ſi preſes. C. de accu. ſi accuſatoribus
vel ſuperior. C. de accu. abſente. ⁊ ar. ꝫ. de vſu
ca. niſi. ¶ Quid ergo ſi ſententia delegati ir=
rita ſit ipſo iure. et quidem impetrabitur a
ſuperiore vt retractet̃. ſed per alium vel per
eundem qui tulit ſententiam. ſic intellige. C.
de ſen. ex pericu. reci. l. j. C. quomodo ⁊ quan=
do iudex. ſi vt proponis. j. ¶ Quod autē dixi
diffinitiuā ſniam ſemel latā non poſſe retra
ctari ⁊c. vt no. ꝫ. e. ver. diffinitiua. fallit in ca
ſibus. ¶ Primo qꝛ ſi ſit ibi falſa grāmatica
emendari poteſt. ff. eodē. autorū. ¶ Secundo
in mulcta que propter inopiā eſt ab eodem
iudice remittenda. C. de modo mulctarum. l.
fi. ff. de offi. preſi. illicitas. §. fi. ¶ Tertio i fru=
ctibus expenſis ⁊ alijs cōſimilibus acceſſo=
rijs in quibus eadem die poteſt ſupplere vt
dico minui: ſic intellige. ff. e. paul. videt̃ tn̄ ꝙ
etiam poſt multos dies a ſnia numerandos
quo ad acceſſoria ſuppleri poſſit: dummodo
ante ſniam petitū fuerit: vt pꝫ. j. de dona. in
ter virū ⁊ vxo. de prudentia. vel illud fit au=
toritate ſecūdi mandati ſicut intellexit Goff.
decre. ꝫ. de iudi. qđ. v. ¶ Quarto ſi ſit abſens
condēnatus: ⁊ veniat iudice adhuc pro tri=
bunali ſedente. ff. de reſti. in integ. diuus. ar.
j. e. cū bertoldus. §. poſtmodū. ¶ Quinto ſm
cano. veritate ꝯtra quā pronūciatū eſt noto=
rie reperta: vt pꝫ in his que no. ⁊ in iuribus
alle. ꝫ. e. in cōtinuatione rubrice iſtius ver. vł
ſic diximus. ꝫ. ad idē facit. C. ſi ex falſis inſtr.
l. j. ⁊ vlt. ff. de re iud. diuus. ⁊ de offi. preſi. illi=
citas. §. veritas rerū. j. q̄ fi. ſint leg. per tuas.
§. nos igit̃. C. plus valere qđ agit̃. ⁊ qđ no. j.
eo. verſi. ſed certe. et ſeq. quod dic vt no. infra
e. ſub. §. ſed nunqd. ver. idē dicūt. ⁊ precedēti.
¶ Sexto in principe ⁊ prefecto pretorio. ⁊ ſe
natu ⁊ alijs illuſtribus ſm quoſdā: et ſic in=
telligunt. C. de ſenten. ex pericu. reci. hac. l. §.
exceptis. tamen ſcđm Azo. ⁊ illa exceptio nō
reſpicit proximū dictum: ſed qđ premiſit de
ſententijs in ſcriptis ferendis. hi eñ non ha
bent neceſſe hoc facere vt plene dicit litera.
alij autem non poſſunt ferre niſi in ſcriptis
alioquin ſententia nulla eſſet: vt not. j. eod. §.
qualiter. verſicu. ſecundo. ⁊ ſequenti. ſenten=
tiam vero ſuam nec mutare nec retractare
poſſunt: niſi per modū ſupplicationis. ap=
pellari eñ non poteſt ab his ſed ſupplicatio
admittitur: qꝛ appellatio iniquitatis ſenten
tie querelam continet. ſupplicatio vero peti
tionem venie proprij erroris continet vel al
legationē aduerſarij circunuenientis. C. de
ſen. prefe. preto. l. j. ff. de mi. prefecti. nec eñ
eſt veriſimile ꝙ tales aliter iudicent ꝙ prin=
ceps eſſet iudicaturus. ff. de offi. prefe. preto.
l. j. ¶ Hec autē ſupplicatio infra. x. dies fieri
poteſt: ⁊ poteſt porrigi ei qui tulit ſententiā
vel cōſiliarijs ſuis vel ad cām introducenti=
bus: nec ſuſpēdit execu. ſnie. ſed victor tenet̃
ſatiſfacere de reſtituēdo id qđ obtinuit cum
augmentis legitimis ſi cōtingat primā ſen=
tentiam retractari: ſed elapſis. x. diebus po=
teſt ſupplicari principi infra biennium poſt
ſucceſſionem iud. numerandū. i. poſtꝙ pre=
to. iudici ſucceſſit princeps per inuocationē
ſupplicantis: ⁊ ſic paſſiue intellige ſm Azo.
qui ſic intelligit auť. vt ſpō. largitas. §. aliud
colū. ix. poſitū. C. de preci. impe. offer. auť. que
ſupplicatio. et. C. de ſent. prefe. preto. l. vnica
hec tamen ſupplicatio non admittit̃ contra
ſententiam latam ſuper ſecūda appella. vt
C. ne lice. in vna eadēq₃ cauſa ter. prouo. l. j.
¶ Sed certe hi qui dicunt ſpeciale eſſe in pn̄
cipe ꝙ ſniam ſuam poſſit corrigere vel mu=
tare iuuant̃ per ius cañ. tradens regulā qđ
quotieſcunq₃ ſurreptū eſt principi: vel ſi ipſe
pro conſideratione diuerſarum circunſtan=
tiarum aliud ordinare voluerit ſententiam
romane ſedis mutare in melius non nega=
tur. ſubaudi: imo conceditur: ſic manifeſte lo
quitur. ꝫ. de reſti. in integ. cū ex literis. §. nos
igitur. xxxv. q. ix. ſniam. ⁊. c. ſeq. ⁊. c. veniā. qđ
et in omni ſnia videtur habere locū. Ex quo
conſtet ꝙ erratū eſt ſicut intelligit Gra. xxxv.
q. ix. c. graue. ⁊. c. ſeq. ⁊ ar. ff. de iudi. ſi pretor.
vel in his in quibus vertitur periculū ani=
marum. j. eo. verſic. xj. ſi beneficijs eccleſiaſti=
cis. vt not. j. eo. verſic. nono. vel dic qđ de fa=
cto pape non eſt nobis datum iudicare: er=
go faciat ſicut placuerit. ꝫ. de ele. licet. §. fin.
ix. queſtione. iij. cuncta. ⁊. c. per principalem.
¶ Hec etiam intelligi poſſunt per modū ſup
plicationis: vt dictum eſt. ⁊ bene probat de=
cre. inducta cum ex literis. vel qn̄ ſnia nulla
eſt: vt no. ꝫ. eo. ver. in ordinario. tunc eñ ha=
bet locum qđ ſuum licet ordinario ſubaudi
errorem corrigere: ſic intellige. xxxv. q̄ne
ix. §. qꝛ ergo. vel quando notorie apparet qđ
contra veritatem pronūciatum eſt. vt tetigi
ꝫ. eo. v. quinto. alias contra. C. ſenten. reſcin
di non poſſe. l. fina. ¶ Septimo ratione pu=

blice vtilitatis. argu.ff. de decre. ab ordi.fa=
ci.qđ ſemel ordo. ¶ Octauo ratione interpre
tationis quod in preſide vel procur. ceſaris
ſpeciale vř.ff.de app.ab executore. ¶ Nono
in beneficiis eccleſiaſticis per ſurreptionem
obtentis vel al's illicite acquiſitis.j.eo. cum
olim magaloſ. ſ. de dolo ꝛ contu. cum olim.
ſ.de elec.cū dile.§.nos igitur.j.de pbē. inter
cetera.ꝛ.c.dilecto.ad fi.ꝛ.c.dilect⁹.ij.j.de cō=
ceſ.preben.ꝓpoſuit.§.fi.j. de rerū pmu.cum
vniuerſoꝝ. ¶ Decimo i matrimonio. ibi em̄
ſiue ſnīa nulla fuerit ipſo iure ſiue annullā=
da ꝓpter errorē facti ſiue per ordinariū ſiue
per delegatum iteꝝ retractari poteſt.p eun=
dem ſi ordinarius erat is ꝗ tulit ſnīam ſiue
per alium datum ſi delegatus erat vt proba
tur.j.qui fi.ſint legi.ꝑ venerabilē.§.videbat.
ver.preterea.ꝛ.ſ.de reſti.in integ.ex lr̄is ibi:
inde vř qđ in modum app.ſiue ſupplicatio=
nis audiatur.et eſt ratio q2 hec cā nunꝗ trā
ſit in rem iudicatam:vt not.j.eo.§.qs ſit effe
ctus.alij etiam caſus ſunt in quibus ſecun=
da ſnīa contra primam lata tȝ: qđ dic vt no.
j.eo.§.qualis.ſub.§.iuſta.ver.hoc tñ fallit.et
ſeq. ¶ Undecimo videtur idem vbicunqꝫ ver
titur periculū aīe vt de errore notorio poſſit
fieri fides ſicut dixi in cauſa matrimoniali.
ſ.ver.proxi.ꝛ in alia cā.ſ.eo.ver.quinto.ꝛ ſic
poteſt intelli ꝙ nō dȝ ſtari ſnīe late etiam ab
illo cui cauſa commiſſa eſt appellatione re=
mota ſi iniquitatē cōtineat manifeſtā. j.eod.
inter cetera.ꝛ.c. j. quia nullus numer⁹ defen
dit annorū:imo tanto grauiora crimina ꝛc.
vt no.ſ.de preſcrip.ſub rubrica de preſ. rerū
immo .§. que exigantur. ſub .§. verum quic
quid dicant.

¶ Sed nunquid eſt hoc ſimpliciter verum.
pone enim ꝙ alicui moueť queſtio ſup bñfi=
cio ſuo qđ minus canonice adept⁹ eſt vł ſup
re aliqua aliena abſoluitur reus nūquid iu=
dex veritate comperta poterit ſnīam retra=
ctare.et certe nō puto:q2 tranſit in rem iudi=
ca.ſ.de elec cū dile.§.fi.ꝛ facit ius inter par=
tes.j.eo.cum inter nos.§.vlti.ꝛ.c.qđ ad cōſul
tationē.C.de agrico. et cen. litibus circa fi.et
arg.j.de pben. nō eſſent.ver. qđ ergo. vñ nec
error directus retractat ſentētiā.ff.fami.erc.
.§.cum putarē.j.eodem.inter monaſterium.
ꝛ.c.ſeq.videtur enim acquieſcere ſentētie is
contra quem fertur cum non appellet et in
poteſtate ſua ſit appellare. ergo iputet ſibi
ſi non appellat. ſic ergo ſententia autoritate
iuris ſuffulta tribuit ius illi qui non habe=
bat ꝛ aufert illi qui habebat:ar.ſ.de reſcrip.
paſtoralis.nec mirum.nam ꝛ patientia ſiue
tolerantia conſentientis autoritate ſiue ra=
tificatione illius qui diſpenſare poteſt inter
uenire:hoc idem videtur facere:vt.ſ.de ſup=
plen.neg.prela.c.pe.et de tempo. ordi.c. ij. j.
de preben.tue.et in fi. ꝛ in. c.ſeq. ante fi. j. de
ſpon.preterea .j.in fi.j.qui cle.vel vo. veniēs.
ſ.de elec. qđ ſicut.j.de his que fi.a prela. cuȝ
vos.j.de dona.paſtoralis.j.de iure pa. cura.
ff.de offic.proconſul.obſeruare.in fi. ij.q.j. in
primis , ſecus autem ſi ſentētia non ſit lata:
vel ſi tolerantia ſit turbata:ar.j.de ſimo.mat
theus.vel diſſimulata. i. conniuentibus ſeu
clauſis oculis preterita:argumen.j.de priui
leg.quanto.j.de ſenten. excommuni. cōque=
ſti.vel qñ etiam is cōſentit expreſſim vel taci
te qui diſpenſare non poteſt.talis enim in be
neficijs eccleſiaſticis non excuſat : imo veri=
tate comperta remouetur tenēs beneficium
ꝛ eſt ad perceptorum reſtitutioneȝ canonice
condemnandus:ſic intellige.j.de cleri.ꝓiug.
diuerſis.j.de preben.dilecto.in fi. j. de his ꝗ
fi. a prela. ſine con. cap. continebatur. j. de
iure pa.cum dilectus.in.fi.j.de app. bone.in
fi.ꝛ ſic intellige qđ multa ꝑ patientiā tolerā
tur.ꝛ cuȝ.j.de preben.cum iamdudum.in fi.
¶ Et breuiter in his in qb⁹ peccatū eſt ſm.
l.di.ſicut in furto i rapina.nec papa nec ali⁹
diſpenſat:quominus penitentia agatur ꝛ re
ſtitutio fiat.j.de vſur.cum tu.xiiij.q.v.ſi qđ
inueniſti.ꝛ.c.multi.ꝛ.q.vj.ſi res. In his vero
in quibus peccatum mortale eſt ſm ius po=
ſitiuum:ꝛ eſt interdicta diſpenſatio epiſco=
pis ſiue inferioribus a papa nullus poteſt
preſtare hanc penitētiam:niſi ipſe papa vel
is cui dedit autoritatem: vt probant concor.
ſupradicte:et. j. de cogna. ſpirituali . ſuper
eo. ipſe vero non de facili hanc penitentiam
interponit: niſi quādo homines parati ſunt
corrigi et quo ad preterita non futura:ſic in=
tellige.ſ.de temp.ordi.c.ij. j.de conſe. eccle.
vel alta , aqua . ¶ Quo ad temporalia vero
aliena detenta non excuſatur ſimiliter quis
quouſqꝫ abſolutus ſit per ſnīam a qua ap=
pellatum non eſt:vt preſcriptio ſit completa
de qua preſcriptione dic vt plene no.ſ. de ꝑ=
ben.ſub rubrica de preſcriptione rerum im=
mobi.§.que exigant. ¶ Sed ꝗd ſi poſt ſnīam
latam pro illo qui rem alienā poſſidet a qua
non eſt appellatum reperiatis pro quo lata
eſt qđ aliena erat . et quidem ſi dum litiga=
bat habebat malam conſcientiam non pu=
to qđ ſententia ipſum defendat:ſicut nec pre
ſcriptio ipſum defenderet:vt not. in. d.§.que
exigantur.ſ.proxi.allega.ꝛ. j.codē. ver pxi.
et probatur.C.de reb.credi.l.fi.licet dñi legū
illud ſpeciale dicant. ꝛ argu. ff.de condi.ſine
cauſa.ſi fullo.et in concor. ſignat.ſ. eo.ver.
ideoqꝫ.ſi quis per falſas allegatiōes vel fal=
ſos teſtes vel falſa inſtrumenta ſcienter ob=
tinuerit in perpetuum tenebitur: ſuper quo
vide quod not. ſ. de excep.§.et qñ.ſub.§.hoc

de dila.et ver.ſeq. ¶ Idem dicunt theologi ⁊ ſi poſt ſententiam latam hoc intelligant et facit pro ipſis: quia per ſententiam non tollitur naturalis obligatio[a].ff.de condi.inde. iulianus.et inſti.de excep.§. item ſi in iudicio. qui videtur omnino ſententiã theologorum approbare: ⁊ ego idem dico ſi cõſcientiam habeat: ſed ego non ſum de illis: vt not.ſimile in.d.§.que exigantur. ſub §. verũ. verſic.ego tamen.et ſeq. Nam cum res iudicatur mea eſſe ſimul iudicatur illius non eſſe. ff.de procu. pomponius.§.ſed ⁊ his.⁊ imputet ſibi ſi non appellet cum potuerit appellare is contra quem diffi.ſententia eſt prolata vt not. ſ.eod.ſub §.ſed nunquid eſt hoc.reſpon.l.nec obſt.ff.de condi.ſine cauſa. ſi fullo. quia illud poteſt intelligi quando non fuit condemnatus licet conuentus fuerit quamuis domini ponant quod ſententia lata fuit: vel poteſt intelligi prout no.ſ.eod.verſi.ſed quid ſi poſt ſententiam. nec obſt.ĩ.de purga.vulga.c.ij. quia purgatio reprobatur per ius canonicũ.ij.q.v.monomachia mennã.conſuluiſti.nec obſt.ff.quãdo act.de pecul. eſt annalis.l.j.§. fin. al's eſt lex.ij.quia ⁊ ibi pater contra quem agebatur ſciebat filium viuere.⁊ ſic habebat malam fidem ante ſententiam in defendendo.ar.ff.de iud. ſi pretor.§.marcellus.al's eſt.l.⁊ incipit. ſi per dolum. ſicut in libro meo: et ſic etiam poteſt intelligi.C.de reb.cre.l.fi.ff.de iureiuran. admonendi.vel aliter ſicut no.ſ.de iureiuran.ſub §. nunc redeundum. ſub rubrica de aſſertorio iuramẽto.§.qualiter iurandũ ſit. ver. hoc autẽ notan.et ſequen. nec obſt.ĩ.de frigi.fraternitatis. quia illud ſpeciale eſt in cauſa matrimoniali: vel poteſt dici quod vbi probabilis error reperitur: ſubueniri poteſt ex generali clauſula iudicis offic. implorato. ff. ex quibus cau.ma.in integ.reſtitu.l.prima.§.primo.⁊.l.ſed ⁊ ſi per pretorem.§. fin.⁊.l.nec non.§. quod eis.⁊ ſecundum hoc poteſt intelligi quod nota. infra eodem ſub rubri.de re iudi.§. quanta ſit autoritas.

a ¶ Naturalis obligatio.adde quomodo dicatur et quando oritur vide gl. in inſti. de obl. ⁊ gl.in l.ſz ⁊ ſi lege in §. cõſuluit ff. de peti. heredi.

Qualis debeat eſſe ſententia.

3 tia.† ¶ Et quiddẽ abſolutoria vel condẽnatoria. ¶ Certa. ¶ Pura. ¶ Juſta. ¶ Abſolutoria vel condẽnatoria.al's pro nulla vel iniuſta habetur. ij. q̃one.vj.§. diffinitiua.C.de ſenten. ⁊ interlo.om.iudi.l.iij.ff. eod.l.j.§.j.ff. fami.herci.in hoc iudicio. ¶ Sed ⁊ ſufficiũt verba equipollẽtia: vt ſi dicat ſtatuo vel precipio.ĩ.de verb.ſigni.in his. ¶ Uel nihil videri titiũ deberi ſcio.ff. de arbit.quid tñ.§.ſi arbiter ita pronunciaſſet.ver. quecunq; alia verba equipollẽtia.ff. eo.in ſumma. inde incidit in ſententiãs. ¶ In cauſa etiam appel. dicunt quidam ſicut. M.⁊ pla.hoc idem requirendũ: ⁊ plura predicta bul. Job.⁊ Azo. dicunt ſufficere confirmari primã ſniam vel etiam infirmari.ij.q.vj.appellatore.§.fi.C de epi.au.auc. ſi quis litigantiũ.ſ. de in integ. reſti.ex literis.C.de appel.eos.ff.de adm.tu. chirographis. ¶ Alij dicunt vtrũq; fieri debere: vt.ſ.dicat iudex confirmo: ⁊ talem partem condemno: vel infirmo et talem partem abſoluo.⁊ ſi in totum: in totum: et ſi in partẽ in partem.⁊ hoc comprobant decre.ĩ.eo.cuꝫ cauſam.ad fi.⁊.c.cum bertoldus.ad fin.ĩ.de teſta.raynucius.§. cum autẽ.⁊ §.pe. et fi.et c.raynaldus.§.deni.ũ.ver.dile.fil.⁊.§.ſeq.⁊.ſ. de offic.deleg.corã.⁊.§.fi. ⁊ iunge quod no.ĩ.de ap.§.quis ſit effectus ſub.§.ſed qualiter.conteſtabitur lis. vbi hoc plenius no. Sed quid ſi iudex debuit dicere condemno et dixit abſoluo vel econtra nunquid poteſt talem errorem corrigere. videtur quod ſic nil enim dixiſſe videtur argu.ff.de ſuppel.leg.labeo.ff. de re.iur.l.iij. ¶ Sed contra. nam et ſi arbiter errauerit in ſententia: nõ poteſt eam corrigere.ff.de arbi.quia arbiter, ⁊ idem in iudice ff.eo.cum querebatur. quod verius eſt. alias ſi peniteret ſemper poſſet dicere ego errraui.et ſic colludere.arg.ĩ.de eo qui cog.cõ.vxo.ſue. ſuper eod.⁊ colluſiones reprobari debent: vt apparet in his que not.ĩ.de col.deteg.§.j.et §.fi.quod intelligas niſi per ſcripturam tabellionis in qua legebat vel per illos cum quibus deliberauerat.: vel qui ſibi aſſidebãt de errore manifeſto docere poſſet.alias contra.C. plus vale. quod agitur. ff. de officio preſi.illicitas.§. veritas rerum. et patet in his que no. ſupra eodem ſub.§. differentia. verſiculo quinto.

¶ Certa.hoc tamen diſtinguendum eſt: quia aut agitur de certa quantitate vel ſpecie.et tũc nõ tenet ſnia incerta. puta ſi dicat iudex

condemno te in eo qđ debes: niſi forte in aliqua parte actorum ſit certa quantitas comprehenſa. ſubaudi ꝛ probata. ſic intellige. C. de ſent. que ſine certa quantitate profe. l. penult. idem ſi petita ſit certa ſpecies et iudex dicat ſolue quod petitum eſt: vel ſi petita ſit certa quantitas: et iudex dicat ſolue q̄tum petitum eſt: vt. ff. eo. in ſentētijs alias in ſumma, arg. ff. de adimen. leg. l. iij. §. conditio. ff. de iure do. q̄ autē. ꝛ l. promittendo. ſi. j. qđ ergo ſi ſpēs certa petita ſit ꝛ iudex dicat ſolue quantum petitum eſt: non vꝫ valere ſententia: q2 quantitatem innuit in ſententia que petita non eſt ſm Azo. ſed cōtra. ff. e. ait pretor. §. ſi iudex. j. de ver. ſigni. in his. ſi vero incertum petitum ſit nec iuſta cauſa ſubſit: puta mulier petit dotem quam dedit ꝛ non dicit quantitatem: et iudex dicit reddē quod accepiſti nulla eſt ſententia. C. de ſententijs que ſine certa quantitate proferuntur. l. fin. nam de quantitate dotis cōſtare dꝫ: vt. j. de pigno. ex literis. §. mandamus. ¶ Si vero iuſta cauſa ſubeſt petendi incertum: vt. ff. de rei ven. que de tota. §. incerte. et ſimilibus. admittitur petitio ſed curare debet iudex quantum ſibi poſſibile eſt: vt certam ſententiam ferat. inſti. de act. §. curare. et not. ȝ. eo. in continuatione rub. ver. hec autem continuatio. Sed ꝛ aliquādo fertur incerta: quia nec aliud fieri poteſt. quid enim ſi debeatur equus in genere: vel ſtichus: vel pamphil⁹ ſub diſtinctione: et quidem neceſſe eſt qđ eo modo quo debetur petatur: ꝛ condemnatio eo modo fiat: vt inſtit. de act. §. ſi qđ generaliter. et iunge qđ not. j. eodem. ver. q̄ ſi quis a parte et ſequen. ¶ Idem eſt et noxali iudicio. nam et ibi poteſt dicere iudex in. x. aut noxam debere condemno: vt inſti. de offic. iu. ſi. j. et tamē eſtimatio tantū eſt in obligatione. ff. eo. miles. §. j. ꝛ ij. ¶ Alij dicunt autoritate huius. l. qđ in eſtimatione preciſe debet fieri condemnatio: q̄uis condemnatus noxe de dando infra. iiij. menſes valeat liberari. ꝛ arg. ff. de pe. here. Item veniunt. §. infra directe. Idem eſt et ſi agatur ad reſcindendū venditionem: nam et ibi ſub alternatione pronunciatur. vt. j. de ꝯhen. emp. ꝛ ven. cum cām. ¶ Idē eſt ſi vniuerſalibus actionib⁹ in quibus eſt ſatis in libello res vniuerſaliter deſignari: q̄ dic vt de libel. obla. §. qđ debeat continere. ſub. §. ptz ex premiſſis. ver. in vniuerſalibus. qđ ſi quis a parte actoris petat a certificari. puta petijt intereſſe: ꝛ ꝓbauit ex diuerſis cauſis nō valet ſnīa niſi certa ſit ſm Azo. ¶ Si vero a nullo petiꝫ certificari: puta hoc tantum querebatur vtrū ꝓmiſiſſem ei indēnitatem et pronunciatū eam promiſſam fuiſſe tenet ſnīa: vt. C. de ſenten. que ſine certa quātitate profer. l. ij. alij dicunt quod ſi de incerta quātitate agatur: puta fideiuſſor vt indēnis ſeruetur: et ſi de indemnitate agit valet ſentētia ſic dicta. ¶ Pronuncio vt eum ſerues indemnem et ſic intelligitur. l. proxi. inducta. C. de ſenten. et interlo. om. iud. cum eorū. j. de fideiuſſo. peruenit. ſcđm Hoſt. ¶ Sic ꝛ poteſt dicere iudex condēno te in reſti. fructuum perceptorum: vt. j. de preben. dilecto. in fi. et de ſepulturis. cum liberum. et. c. in nr̄a. §. pe. et fin. j. de iure pa. cū dile. in fi. j. de app. bone me. in fi. ſic et in expenſis admittitur in certa ſententia: vt patet. ȝ. de procur. aut litis. et poteſt dici quod hec admittuntur vꝫ propter odium delinquentiū vel propter difficultatē probationum. ¶ Cum conſtet qđ reus condemnandus eſt. Sed inquantum conſtare non pōt: vt. C. de alimē. pupil. preſtandis. l. ij. in his tamen caſibus ꝛ conſimilibus conſulim⁹ iudici qđ taxatione facta ꝯgrua deferat iuramentum: et ſic in certa quantitate condēnet ſm doctrinam traditam. ȝ. de pro cu. conſtitutus. ȝ. qđ me. cau. c. fi. et quod not. ȝ. de dolo. ſub rub. de contumacia. §. qua pena. ſub. §. ergo. eſt modus. ꝛ de iureiur. ſub rubrica de iuramento in litem. §. qualiter. et §. in quibus. et per totum.

¶ Pura. nec enim ſententia ſub cōditione ferenda eſt lata tamen tenet. ff. qñ appel. ſit. l. j. §. biduum. ꝛ ſequē. ij. q. vi. biduum. qđ verū eſt de diffinitiua. ſec⁹ de interlocutoria ſm q̄ſdā. ff. de re iud. a diuo pio. §. q̄ ſi nulla. alij dicūt q̄ illud ſi quod ibi ſuperabundāter ponitur: ſed de vtraq̄ verū eſt. q̄ a valet ſententia ſub conditione lata [a] tamen ſi conditio ſit de preſenti vel preterito tamen ſtatim tenet vel nō tenet. argu inſti. de ver. obl. §. condi tionem. ſed de futuro non habet effectum quouſq̄ conditio extet: ſed ſpes eſt quod effe

a ¶ Qđ vꝫ ſnīa ſub cōditiōe lata. Adde Bal. in. c. qđ ad ꝯſultationē. đ re iudi.

ctum habebit ſicut dicitur in
ſtipu. conditionali. ff. de ver.
ſign. cedere diem. inſti. de ver.
oblig. §. ex conditionali. nam
& cōdi. exiſtente retro fingitur
valuiſſe. ar. ff. de ſolu. ſub cōdi
tione. q2 et effectus ſententie
quandoq; retrotrahitur. ff. de
his q̄ no. infa. furti. §. j. ¶ Sic
et ſententia excommunicatio
a nis ſub condi. lata [a] anteq̄ cō
ditio non extet non ligat. j. de
app. preterea. ij. j. de ſent. ex=
com. a nobis. j. ideo ſi penden
te condit. appelletur tenet ap
pellatio et impedit effectum
ſententie cōditionalis: etiam
appoſita adueniente et exiſtē
te: vt dicit decre. de cauſa. pre
terea licet ſecus ſit in cōditio=
nali promiſſione in qua per=
inde habetur ex quo ꝯditio ex
tat ac ſi pura fuiſſet ab ini=
tio. ff. qui po. i. pig. ha. potior.
§. j. ¶ Sed ſi pure ferret̄ ſen=
tentia non releuaretur p ap=
pellationem. j. de appel. pa=
ſtoralis. tranſferam tamen in
ſuperiorem cauſe cognitionē.
ſic intellige. j. de ſentē. excom.
c. per tuas. §. de offic. ordi. ad
reprimēdam. §. tu vero frater.
ſed qd ibi dicit cū: expone id
eſt quando ſuſpendatur id eſt
ſuſpenditur. tūc enim archi=
epiſcopo habet neceſſe remit=
tere conquerentem de iniuſta
excōicatione quando a ſentē= b
tia appellatum non eſt: vt ibi
ſequitur. ſed ſi appellatū eſſet
a ſnia tunc non eſſet neceſſe re
mittere: vt in illa per tuas. et
quo ad hoc ſuſpenditur excōi
cationis ſnia. i. iuriſditio ferē=
tis excōicationis ſniam a qua
extitit appellatum. ex quo tñ
per ſuperiorem appellatio re
cepta eſt non ante: vt in aut.
dñi noſtri. de ap. extra roma=
na. §. qd ſi obijciatur. ¶ Quid
ſi in ſubditum meum ferā ex=
cōicationis ſentētiam ſub cō=
ditione: ſed anteq̄ conditio
exiſtat deſinat meus eſſe ſub=
ditus: et quidem videt̄ qd nō
ligetur & ſi poſtea extet condi=
tio: quia deuenit in illud tem=
pus in quo nihil iuris leo ha

beo. nam & ſi donem vxori future et conferā
effectum donati in tempus matrimonij non
tenet donatio: licet facta ſit eo tempore quo
dare potuit. ff. de dona. inter virum & vxo. cū
hic ſtatus. §. ſi ſponſus. Nec enim ſenten=
tia pure lata extenditur vltra tempus iu=
riſditionis illius qui tulit. ff. de pe. l. fi. ar. ad
idem. ff. de iuriſdi. om. iu. eſt recepta. dicas cō
trarium tz enim ſnia. arg. C. de manu teſta.
ſtatuliberi. ff. de iuriſdi. om. iu. cū3 q̄dā puel=
la. ff. de iu. ſi qs poſtea. &. l. vbi. ff. de excu. tu.
tutor. §. de foro cōpe. c. pe. §. de offi. deleg. gra
tum. et relatum. de offic. lega. c. fi. ¶ Quid ſi
excommunico te ſi habes res furtiuas: nun
quid per app. ſuſpēdetur effect9 huius ſnie:
non q2 conditio de preſenti non moratur ob
ligationē: vt. §. e. ſub. §. rñ. & pbatur. ff. ſi cer=
tum pe. cū ad preſens. ff. de verb. obli. condi=
&. l. ſi ſtipulatus fuero ſummam: vnde cum
certum ſit in rerum natura: vtrum habeas
vel non habeas certū eſt excommunicatio=
nem valere ſi habes. inſti. de ver. obli. §. con=
ditionem et ideo non impeditur per app. j.
de appel. paſtoralis. tamen quouſq; ſpecia=
liter denūciatus fueris ſi occultum ſit eccle=
ſie non poterit te vitare: quia non iudicat de
occultis niſi ſolus deus apud quem quan=
tuncunq; occultus fueris es ligatus. j. de ſi=
mo. ſicut nobis. in fi. & c. ſeq. in fi. j. de ſenten.
excom. a nobis. ij. ¶ Quid ſi excommunico
te ſi appellas: q̄cito paras te ad appellan=
dum excōicatus es. Secus ſi dico excōmu=
nico te ſi appellaueris. hec enim appel. im=
pediret effectum ſententie. arg. ff. de ver. obli.
ſi quis ſtipulatus. ſcd̄m Goffre. et argu. ff. ad
tertul. l. filij. §. filius. ¶ Sed certe idem videt̄
& in primo membro quia verba cum effectu
b intelligenda ſunt [b]. j. de cleri. non reſi. rela=
tum. j. de ver. ſig. in his igitur ſi parat ſe ad
appellandum & non appellauerit non eſt ex
communicatus: q2 non appellat: ſed appel=
lare vult. ar. ff. rē ra. ha. amplius. ff. qd q̄ſq;
iuris. l. j. § fi. j. de ſpon. ca. fin. igitur effectus
appellationis et ſententie ſimul concurrūt:
& vno et eodem momento perficiuntur: ſicut
videtur in vtroq; caſu q2 vnū ſit impedimen
tum alterius: itaq; ſcd̄m hoc non valet ſen=
tentia impediente app. nec valet appellatio
ſententia impediente. quid ergo dicemus:
dic quod ſi appellatio iuſta eſt ſententia nō
tenet. Si vero friuola ſententia tenet. et hoc
debet per ſuperiorem iudicem determina=
ri. arg. j. de app. paſtoralis. & c. cum ſpeciali.
§. porro. & §. exceſſu. ¶ Quid ergo ſi dico ex=
communico te ſi te preparaueris ad appel=
landum: & certe ſcd̄m opi. Goffre. quam not.
§. eo. ver. quid ſi excōico. hec queſtio eſt expe
dita: nam vt ibi apparet q̄cito parabis te

a ¶ Sub ꝯdi
tiōe lata.
adde ſpe.
ti. d leg. in
§. ſup eſt.
ver. qd de
ſnia. & per
bal. l. l. j. ff.
d offi. pcō
ſulis. in
ſuis apo=
ſtill. vbi
dat infini=
tas. remiſ
ſiones.

b ¶ Uerba cū
effectu ſūt
intelligen
da. adde c.
fi. d ſepul.
gl. i. c. ſup
q̄ſtionū3.
de of. dele.
gl. i. c. q̄li=
ter. d pac.
& in. l. j. i. §.
hec v̄ba.
ff. qd q̄ſq;
iu.

ad appellandum excōicatus es. In omnibus
tamē iſtis queſtionibus et ꝯſimilibus vide=
tur quod ſententia non tenet: cum enim qui=
libet oppꝛeſſus appellare poſſit. ij. qō. vj. ad
romanā. ⁊. c. omnis oppꝛeſſus. nec debeat fer
ri ſnia niſi ſpecialiter pꝛemiſſa monitione ⁊
ex cauſa pꝛobali. j. de appel. cum ſpeciali. j.
de ſent. excō. ſacro. ⁊ hodie etiā in ſcripturis
cuius ſcripture exemplum iubetur excōica=
to infra menſem tradere requirenti alioquin
per menſem vnum ab ingreſſu eccleſie ⁊ di=
uinis officijs nouerit ſe ſuſpenſum ⁊ ſenten=
tia per ſuperioꝛem ſine difficultate qualibet
relaxata grauato in expenſis ⁊ intereſſe ca=
nonice condēnetur. alias etiam puniendus
animaduerſione condigna: vt in auf. d. n. ex=
tra de ſent. excō. cū medicinalis. nihil aliud
eſt dictum vt videtur: excōico te ſi iure cōi ti
bi cōpetenti appellas: vel ſi te ad appellādū
pꝛeparas niſi excōico te ſi iure cōi tibi cōpe=
tenti vtaris: ⁊ ſic hec ſnia vr̄ patēter erroꝛē
intolerabilē cōtinere: ita etiā qđ nō eget alia
ꝓbatione niſi viſione vl' pꝛobatione platio=
nis ſnie. nam ipā pateretur erroneā ſi ſe oſtē
dit ſicut alias dicitur. ff. de reſtitu. in integ. l.
j. ergo nulla. argu. ꝫ. de offi. delega. cum con
tingat § in ea vero cauſa. j. de exceſ. pꝛela. cū
ad quoꝛūdam. ⁊. c. dile. infra de ſenten. excō.
per tuas § nos igitur. ⁊ patet in his que no.
infra eodē § qualiter. verſic. quinto. Hodie ſi
excōicatus hoc aſſerat petens abſolutionē
ad cautelam: non obſtante conditione pꝛela
ti: niſi foꝛte infra octo dies pꝛobet ipſum pꝛo
notoꝛia cauſa fuiſſe ligatū abſoluit. interim
etiam extra iudicium non vitatur: vt in auf.
d. n. de ſentē. excō. extra ſolet a nonnullis. qđ
tamen ad ſnias inferioꝝ ep̄is reſtringit per
aliud extrauagās. et. c. quia periculoſum §.
huic. ⁊ dic vt no. j. de ap § qualiter. ver. illud
tamen eſt. ¶ Sed ⁊ per ius antiquū hoc po=
terat facere metropo. ex quo ſic eſſet notoꝛiū
infra de appel. ſollicitudinem § ſi vero noto=
rium ⁊ ſic teneas niſi foꝛte a coꝛrectione vel
alio caſu non conceſſo fieret ap. vt. ꝫ. de offi.
oꝛdi. lꝫ in coꝛrigendis. j. de appel. peruenit. j.
⁊. c. repꝛehēſibilis. in talibus eñ caſibus te=
neret ſnia et appellatio non valeret: vt. j. de
appel. cū ſpeciali § poꝛro. ¶ Quid ſi dico ſuf
fraganeo meo: excōico te ſi talem excōicas
dic qđ ꝯcito ſuffraganeus incipit pꝛoferre:
verba apta ad excōmunicādū ipſe ligatur. ⁊
ideo nō ligat. xxxiiij. q. j. audiuimus. ſecus ſi
dico excōmunico te ſi talem excōicaueris: vl'
dic quod ſi ego cogitaui in mea ſententia de
effectu ſnie ep̄i ſuffraganei mei tunc ep̄s li=
gat ⁊ ligatur. ſi autē de verbis tantum tunc
ligatur et non ligat. argu. C. ſi manci. ita fu.
alie. ne pꝛoſti. l. penulti. et vlti. ſcđm Goffre.

¶ Sed qualiter conſtabit de intentione mea
non niſi per deum et me. ꝫ. de iudi. nouit in=
fra de exceſ. pꝛela. iter dilectos § antepe. ſic
ex poſtfacto in poteſtate mea erit huic vel il
li gratificare qđ non eſt dicendū: ideo in hac
queſtione dic ſicut dixi in pꝛemiſſa pꝛoxi. q2
ei omnino ſimilis reperitur. ¶ Sed quid ſi
condēno te in. x. libꝛis ſi pontem non tranſie=
ris infra menſem: nunquid elapſis. x. diebꝰ
a tali ſententia poteris appellare: non vide=
tur: quia infra. x. dies appellandū eſt etiam
a tali ſnia. nam et ſi non tenet timetur ne te=
neat in poſterū. ⁊ hoc ſatis innuitur. ij. q. vj.
biduum. j. e. qđ ad conſultationē. ¶ Sed dic
qđ infra. x. dies. poſt menſem poterit appel=
lari: quia quo ad effectum a tempoꝛe condi=
tionis exiſtentis incipit eſſe ſententia ⁊ non
ante. inſtitu. de verb. obli. § ex conditionali. j.
de appel. pꝛeterea. vnde et pꝛedicta. l. biduū
non dicit qđ ſit neceſſariū: qđ appellet infra
x. dies a tempoꝛe late ſnie ſed qđ vtile eſt qđ
tempoꝛe app. ab illo tempoꝛe computentur
ſecundum Goffre.

¶ Juſta. qñqꝫ eñ nulla eſt ſnia ratione liti=
gantium: puta q2 minoꝛ eſt. xxv. an. nec con=
uenitur autoꝛitate curatoꝛis: ideo ſnia con=
tra ipſum lata nulla eſt ipſo iure lꝫ pꝛo eo la
ta teneret. C. ſi aduer. rem iudi. l. fin. ff. de cur.
non eo. ff. eo. acta § contra. excipiūtur caſus
in quibus poteſt per ſe eſſe in iudicio quos
not. ꝫ. de pꝛocu § quis dare. ver. item maioꝛ.
¶ Qñqꝫ vero nulla eſt rōne iudicis qui nul=
li pꝛeeſt iuriſditioni. C. de ſen. ⁊ interlo. om.
iu. l. nulli. de quo articulo habes. xix. exēpla.
que ⁊ multa alia continēt: qđ dic vt no. j. eo.
§ quis debet. ¶ Qñqꝫ vero rōne cauſe iud.
puta pedaneus erat iudex qui non poterat
cognoſcere de cauſa ingenuitatis. C. de pe=
dañ. iudic. l. ij. vel iudex ſecularis ⁊ cauſa ec=
cleſiaſtica. in auf. vt clerici apud pꝛopꝛios
ep̄os § ſi vero eccleſiaſticū. colla. vj. ſm Azo.
exemplū. ꝫ. de oꝛ. cog. tuā. et de his pꝛoxi. di=
ctis caſibꝰ inuenies no. ꝫ. de iudi § que ſunt
neceſſaria. ¶ Qñqꝫ ratione autoꝛitatis alte=
rius ſententie per appel. non ſuſpenſe con=
tra quā fertur. C. quando pꝛouo. non eſt ne=
ceſ. l. j. arg. ꝫ. de arbi. expoſita § fi. quam etiā
idem qui tulit reuocare nō poteſt. dic vt not.
ꝫ. e. § quot ſint. ſub § diffinitiua. ¶ Hoc ta=
men fallit in caſibus. ¶ Pꝛimo in cauſa ma=
trimoniali. vt patet in his que not. ꝫ. eodē §.
quot ſint. ſub § diffinitiua. ver. x. et pꝛobatur
xxxv. q. ix § quia ergo. ¶ Secundo in crimi=
ne falſi. C. de falſis. querelā. ¶ Tertio vbi ne=
gatur iudicatum. ff. que ſent. ſine appel. re=
ſcin. l. j. in pꝛincip. ¶ Quarto cum quis dolo
omiſit excep. que competebat ex pꝛima ſen=
tentia infra eođ. inter monaſterium. ſin autē

ſine dolo omiſiſſet excipere: puta quia ignorabat vel nō habebat probationes in promptu. ij. q. vij. plerique ſm Goffre. hoc vltimū nō admitto. niſi proteſtetur de ſnia lata ⁊ dicat q' ideo non proſequit̃ q₂ non habet ꝓbationes paratas: tunc forte poſſet admitti vt ſatis expreſſim probat̃. vt. ff. de eden. argen. § fi. ſi ergo cum ſibi ſciat cōpetere exceptionē ipſam doloſe omittat ꝓponere: ⁊ ſic ferat̃ cōtra primā tenet ſcda ſm Lauren. cre. ⁊ ſic videtur loqui expreſſim. j. eod. inter monaſterium. ⁊ eo. ti. cum prolatis ſm literā quā quidam libri habent cognitionibus ſicut habebat idem Lau. ⁊ homo bon. cremoñ. ⁊ eſt ratio q₂ iuri ſuo preſumit̃ renuntiare: vt in dicta decre. inter monaſteriū. j. de offi. delega. gratū. ⁊ de teſti. conſimilibus cum veniſſent. nec ob. qd obijciunt aliqui dicentes. ſnia facit ius inter partes: vt not. ſ. eo. § quot ſint. ſub. § ſed nunquid. ¶ At ſnia lata ꝯtra ius expreſſum nō tenet. C. qñ prouo. nō eſt neceſſ. l. ij. ergo ſnia ſcda lata ꝯtra ius. prima vero non valet q₂ ſnia lata contra ius aliqñ tenet vt no. ſ. e. § qualiter. ver. v. ⁊ ſic teneas q' vbi is pro quo lata fuerit ꝑma ſnia doloſe. id eſt ſcienter omittit ipſam except. proponere: et ſic fertur ſnia ſcda contra primam ſniam tenet ſcda ſed ſi ignorabat ſniam latam is contra quem agebatur: puta q₂ alij ſucceſſerat ff. de re. iur. qui in alterius. ff. pro ſuo. l. fi. ⁊ ſi feratur ſcda ſnia contra primā ſcda ſnia nulla erit ⁊ ſic intelligitur ij. q. vj. § diffinitiua. ver. ſententia. C. quando prouo. non eſt ne. l. j. quicquid domini legum dicant. argu. ff. ad vell. ſe. con ſi decipiendi. ¶ Quinto quando minori vel eccleſie propter nouas defenſiones ſubuenitur ſ. de reſti. in integ. c. ſi. C. ſi reſti. in integ. ſepius poſtu. fu. l. ij. ¶ Alias autem exceptis caſibus his vel conſimilibus ſnia ſecunda contra p[ri]mam lata nulla erit.

¶ Quādoque etiam n[ull]a eſt ſententia ratione temporis: puta quia die feriata lata eſt qd dic vt no. ſ. de ferijs. § quid non. ¶ Sed ⁊ ſnia nulla eſt ratione t̃pis. qñ fertur cōtra vacantem eccleſiam. q₂ nec teſtes tunc producti nec proceſſus aliquis habitus: nec ſnia tunc lata tenet: vt. j. ne ſede vacan. c. j. ⁊ fi. qd dic vt not. ibi in ſumma. qñque ratione loci: vt q₂ in lupanari vl' popina vl' alio loco minus honeſto lata eſt. C. de ſentē. et interlo. om. iu. cum ſententia. ¶ Quandoque ratione prolationis: q₂ ſc₃ non continet abſolutionē vel cōdemnationē. C. de ſent. interlocu. om. iu. preſes. ⁊ no. ſ. eo. § ver. abſolutoria. vel q₂ nō ſeruatur ordo iudiciarius: qd dic vt not. j. eo. § qualiter. ſub. § is eſt ordo. ¶ Vel q₂ nō procu. ſed dominus eſt condēnatus. C. de ſent. et interlocu. om. iud. l. j. ff. de neg. geſt. liberto. § fi. ⁊ de procu. qui proprio in prin. ⁊ l. licet. in pluribus in fin. ſm Azo. ſ. de elec. querelā. j. de reli. do. dil. j. de cenſi. olim. Sed contra. ſ. de proba. l₃. § fi. ¶ Martinus dixit qd tunc condemnat̃ procu. ⁊ non dñs qñ procu. li. cōteſta. eſt. ſic intellexit. C. de ſent. ⁊ interlo. om. iu. l. j. Sed ſi dominus lit. conteſt. eſt tunc cōdemnabitur dominus ⁊ non procu. ff. de his qui no. infa. falcitati. § ſi quis. ¶ S₃ Job ibi ſubaudiebat maxime: q₂ nihil intereſt. vtrū procu. lit. fuerit conte. C de procur. nihil. ⁊ dixit ſemper procūr. condemnandū vt dicunt prima iura vñ et cauet iudicatū ſolui alias illa cautio fruſtratoria videtur. ¶ Executio tamen fit contra dominū ſi verus ſit procu. ⁊ pro tanto dicitur dñs condēnari. ff. e. ſi ſe non obtulit. in prin. ff. de procu. plaucius. ⁊ hanc opinionē ſequitur Goffre. nec ob. ſ. de proba. l₃. § fi. q₂ illud fecit papa qui eſt. ſ. aus. j. de ꝯceſ. preben. propoſuit. vel illud ideo fuit quia cōmune iniurioſe exegerat illa ſeruitia de quib⁹ ibi loquit̃. ⁊ ideo non ſyndicus ſed cōmune fuit condemnatū. ſic. C. de iniur. l. fin. ſm Goffre. ¶ Tan. dixit qd ſm can. non eſt vis vtrum verba ſententie concipiantur in perſonā ꝓcur. vel in perſonā dñi. ¶ Quia non eſt vis in verbis ex quo de intentione apparet. j. de verb. ſig. preterea. ⁊. c intelligentia. ſ. de procu. petitio. arg. C. de dona. l. vlti. ⁊ arg. ſ. de iudic. dilecti. ⁊ de dolo ⁊ cōtu. c. j. ideo quādoque accipitur in perſonā dñi. vt. ſ. de prob. l₃. § fi. qñque in perſonā procu. ſ. de fi de inſtru. inter dilectos. § fi. ⁊ alijs ſuperius allegatis. ¶ Moderni dñi conſulunt quod vtrunque fiat ſcilicet. quod condemnetur procur. nomine domini. et dominus per ipſum procura. argu. pro hoc conſilio. infra de preben. accedens. ⁊ in his que no. infra de ſpon. § qualiter contrahatur. ¶ Sunt tamen caſus in quibus ſcdm omnes neceſſe eſt quod ſententia formetur in perſonam domini et non procu. vt in beneficijs eccleſiaſticis ideo cū is Rogerius de ſancto edimūdo per procura. litigaret ſuper archidiaconatu richemundine. ſ. de ſupp. neg. prela. licet tamen ipſi Rog. principali ꝯ imponitur ſilentium et non procur. infra de conceſ. preben. poſt elec. § fin. vbi datur ſententia in cauſa illa. ¶ Ad idem ſupra de elec. dudum. idem in criminalibus etiam ſi de iniuria agatur. C. de iniurijs. l. fin. ſupra de do. ⁊ contu. cum olim. et c. veritatis. infra de accuſa. ad petitionem. et de exceſ. prela. ex literis et idem in cauſis matrimonialibus ſupra de procurato. tue.

¶ Item nulla eſt ſententia quia venalis eſt ij. q. vj. § diffinitiua. verſic. venales. quod dic vt not. infra de vita ⁊ hone. cle. § fi. ver. Item cōſiſtit in hoc vt iudiciū gra. reddant. ¶ Itē

a quando in ſnia error calculi exprimitur[a].ff. que ſent.ſine app.reſcin.l.j.§.j.⁊.ij. ❡ Idem cũ ex edicto peremptorio qđ non venit in notitiam abſentis neq; propoſitũ fuit vt debuit fertur ſnia nullius eſt momenti.ff.eo.l.j.§.itẽ ex edicto.non conſtet alias de cõtumacia. C. quomodo ⁊ qñ in.l.ij. ❡ Idem eſt qñ mortuꝰ cõdemnatur.ff.que ſen.ſine app. reſcin.l.pe. ff.eo in ſentẽtijs.§.fi.etiam ſi ꝑ viuum defendatur. ff. de iu.de qua re.§. cum abſentẽ.ſed contra.ff.de fideicõ.liber.cuꝫ quaſi.ſed illud eſt ſpeciale.idem eſt ſi per rerum naturã parere non poteſt quis ſententie: quia nec ad impoſſibile iu.pceptũ obligat. ff. que ſent. ſi.ap.reſ.l.fi.ꝫ.de pac.c.fi.j.de ſol. odoardus. ❡ Sed ſentẽtia excõmunicationis debet eẽ ❡ Charitatiua: vt non ex odio ſed ob ſalutẽ anime feratur. ❡ Et rationabilis: vt cauſa ſubſit talis propter quam ferri debeat. ❡ Et iuſta.vt non fiat niſi ꝑmiſſa monitione:alioquin ſi ex his tribus vnum deficiat.licet ſententia teneat:tamen proferens eſt canonice puniendus: vt no.j.de ſen. exc.§.quis ſit effectus eius.et ſub.§.hi ſunt effectus et probatur.j.de ſen.excom.ſacro.xj.q.iij.c.j.⁊.§.ſi igitur iniuſte deiecti.

4 Quis debet ſententiã †proferre. Et quidẽ iudex competẽs: puta extraneus in quem rite cõſenſit proprius ordinarius niſi aliud obſtet. delegatus rite datus. Extraneus in quẽ rite conſenſi ideo dico: q̃ talis dicit̃ ſiue intelligitur eſſe incompetẽs multis modis. ❡ Primo q̃ perſona priuata eſt nullam iuriſditionẽ habẽs.C.de iuriſ. om.iu.l.j.⁊.l priuatoꝝ. ❡ Secundo: q̃ non conſenſi in ipſum. ff. de iud. l.j. ❡ Tertio q̃ et ſi putabam conſentire erraui accipiendo Petrum pro Martino.ff.de iuriſdi. om.iu.ſi per errorem. ❡ Quarto q̃ vi compulſus fui conſentire.ff.de iudic.l.ij. ❡ Quinto: q̃ non potui conſentire ratione rei de qua agitur ⁊ iudi.puta q̃ res ſpũalis erat volebã. cõſentire in laicum.ꝫ.de arbi.contingit.⁊ de iudi. decernimus.ꝫ de ord.cog.tuam. ❡ Sexto: q̃ non potui conſentire ratione perſone mee: q̃ clericus ſum ⁊ iudex ſecularis. ❡ Septimo quia non potui conſentire ratione cõſenſus iudicis mei quem non habui puta epiſcopi mei cum clericus eſſem: vt de his duobꝰ caſibus probatur. ꝫ.de fo.comp.ſignificaſti. ❡ Octauo: ratione qualitatis iuriſditionis que talis eſt: quia prorogari non poteſt: puta delegata eſt.ꝫ.de offi. dele.P.⁊.G. ❡ Nono: quia ⁊ ſi conſenſi: tamen ꝯſenſum meum re integra reuocaui. ff. de iuriſ.om.iudic. ſi conuenerit. de his non aliqualiter alio modo,ꝫ.de officio delaga.§.quibus modis. b

❡ Proprius ordinarius niſi aliud obſtet: ideo dixi quia talis eſt incompetens quatuor modis. ❡ Primo ratione perſone coondemnãde: puta epiſcopi coram metropo. accuſati ⁊ conuicti quam non poteſt deponere. iij.q.õ. vj.§.quis.⁊.c. dudum.vel noiare ad honorẽ propter infirmitatem etatis. C.quando prouo.nõ eſt neceſ. ſi pater tuus. ❡ Secundo ratione rei de qua agitur vt in illis caſibus qui ſoli pape reſeruãtur: puta ſedi cathedrali ⁊c.quod dic vt no.ꝫ. de offi. leg.§.quid pertinet. ver.illud quidem notandum.et ſeq. vel ſi preſes illegitime mulctet: puta vltra q̃ti.que ei a l. permittitur.quod dic vt plẽne no. j.eodem.§.quo remedio.ſub.§. ſed ⁊ caſus ſunt. Item ratione rei ſcilicet proprie nã eq̃ſſimum viſum eſt vnũquẽq; non ſibi ius dicere.ff.quorum leg. l.j.reſpon.j.quia iniquum eſt aliquem ſue rei iudicem fieri. ff.de iudi. Iulianus ait. vnde ſi quis aliquid iniurie patiat̃ non debet propter hoc tumultum facere nec ſeditionẽ mouere: ſed liceat ei adire iudicẽ. et legimum poſtulare preſidium.C.de his qui ad ec.conſu.denũciamus. ❡ Alioquin ſi quicquam publice vel priuate illicite ꝑ vi extortũ ſit cũ pena triplũ reſtituit̃ q̃ vtilitas b priuata requirit amplius extra ordinẽ plectit̃. q̃ vigor publice poſtulat diſcipline. ff.de publi.et ve.licitatio.§. qđ illicite.ff.qđ vi aut clam.ſemp.§. in hoc interdicto.ad fi.ff.de iureiu.l.ij.inquantum bonum ⁊ equum religiõi videbitur iudicantis. ff. de var. ⁊ extraor. cog.l.fi.q̃ vbicũq; aliquẽ peccaſſe ꝯſtiterit locũ hꝫ: vt inſti. de obli. que ex q̃ſi maleficio naſcuntur.rñ.j.⁊ hoc ideo eſt: q̃ nec debẽt remanere maleficia impunita. ff.ad le. aquil.ita vulneratus.cum ſimilibus. ❡ Ideo generaliter prohibetur ne quis in cã ſua iudicet[b] vel ius ſibi dicat. C. ne quis

a ❡ Error calculi exprimit̃ ad de Bar. in l.j.C.de erro.cal.bal. in.l.olbꝰ. in fi. cũ gl. ff. đ diuer. ⁊ tẽp.preſcrip.

b ❡ Prohibet̃ ne q̃s in cã ſue iudicet. ađ caſus l q̃bꝰ q̃s poſſit eſſe iudex i cãſua vl̃ ſibi ius dicere. viđ doc. l.c.cũ veniſſent. đ iudi.ſpe.ti. de actore. i.§.j. ꝟ. itẽ fallit. ⁊ bar. in.l.ſi q̃s forte. l. §.ſi q̃s.ff. de pe.

in cã ſua iudi.in rubro ꝛ in ni=
gro.l. nec ſnīam ferat quia nõ
poteſt ſeipm condemnare vel
abſoluere nec ſibi precipere.
ff.de arbi.l.pe.fi. et dr ia dz eſſe
inter iudicẽ ꝛ iudicatũ.ar.J.de
inſti.c.fi.J.de iure pa.p nras.
ff.de bap.debitũ.J.de ver.ſi.fo
rus.§.in omni.nec aliquam rẽ
tanq̃ ſuam occupet alioquin
penam hz.ff.qd met.cã.extat.
C.vnde vi.ſi qs in tan.ff.de re=
li.ꝛ ſump.fune. ❡ Fallit hoc
forte ſm Azo.vbi quis nõ ha=
bet copiam magiſtratus.arg.
C.de iudi.nullus.ff.de orig.
iur.l.ij.§.poſt originem.ꝙ in=
telligas quo ad hoc vt ſi forte
aduerſarius meus fugiat li=
ceat mihi ipſum detinere et
etiam manus inijcere:ad hoc
vt ipſum ducaz coram iudice
compe.ff.de his que in frau.
cre.ait pror.§.ſi debitorem.C.
de decu.l.generali.li.x.ꝛ eſt ar.
ꝙ ſi cleric9 delinquit ꝛ fugiat:
poſſit ſine metu canonis du=
ci corã epo ꝛ quouſq; ſibi red=
ditus fuerit detineri ſicut ꝛ vti
tur eccleſia gallicana: non tñ
diffinito vtrum excõicato cui
tetur qꝛ non inuenio hoc ex=
preſſum in iure cano. niſi in
caſib9.J.de ſen.excõ.c.iij.§.nec
ille.ꝛ.c.perpẽdimus.ꝛ ſemper
q̃tũcũq; delinquat quouſq; in
corrigibilis eſt priui.retinet.J.
de ſen.excõi.in audientiã.ꝛ.c.
cõtingit.ij.quod dic vt not.J.
de ſen.excõ.§.quis poſſit.ſub
§.ſuper illo autem canone.
❡ Item dicunt quidam ꝙ ad
lit.conte.poteſt iudex in furto
ibi facto procedere.ff.de offi.
preſi.ſenatus.ſed ibi loquitur
de familia p̃ſidis.hodie tamẽ
ſi epiſcopus archiepiſcopo vl'
familie ſue vel nuncijs aliqd
iniurie irroget per quam iu=
riſditio ipſius impediatur lz
ei autoritate propria punire
in auẽ.d.n.extra de pe.roma.
ſic.S.de offic.deleg.ex literis.
❡ Tu excipe caſus quos not.
S.de treu.ꝛ pace.§.quid ſit iu=
ſtum bellum,verſic.quid ergo
de comitibus. ❡ Que aũt dica
a tur propria cauſa a: dicas qd

a ❡ Que aũt dicatur p pria cã.ad de Cy.l.l. omnib9.in J.qõ.C.de teſt.car.3a ba.in.c.cũ nunci9.J.ſ. co,c,titu.

illa cuius emolumentũ vel damnũ ſuo noie
pertinet.ff.qñ ap.ſit.l.j.§.propriam.ij.q.vj.§.
biduum.℣.ppriã. ❡ Nunqd ergo eps in cã
eccleſie poterit eſſe iudex:ita vr: nam ꝛ teſtis
poſſet eſſe qd non poſſet in propria: vt appet
in his que no.S.de teſti.§.quis poſſit eſſe te=
ſtis.ſub.§.hi vero cẽs.ꝛ ſub.§.ꝛ cum cauſa.
nam pcu.non eſt dñs.J.de dona.c.ij.Sed ꝯ:
quia lz dñs nõ ſit tñ fructus facit ſuos:ꝛ de
ipſis põt dare in vita ſua ꝛ facere qd placet
ſm ea que no.J.de dona.§.ꝛ quid ſit vñ dicit.
c.ſi negotium ſit ipſius epi: arbitri eligãtur.
ix.q.j.clericus aduerſus clericum. Solutio.
aut eſt caſus in quo iudex põt procedere ex
offi.aut eſt talis in quo nõ poteſt procedere.
❡ Si ſit caſus in quo ex offõ procedere põt
pcedat: puta ſi queraẽ vtrũ ſua ſit iuriſdi.
ff.de iudi.quis ius voc.non ierit.l.ij. ❡ Itẽ ꝛ
in delictis notorijs.nam tunc ipſemet poteſt
ſubditũ corrigere ꝛ punire ꝛ beneficijs ſuis
priuare.vt.S.de reſcrip.dil'.fil.abbas.S.de re
ſtitu.ſpo.conquerẽte.ibi: ſiue manifeſta cã ꝛ
rationabili.ꝛ.J.de ap.cuz ſpeciali.J.de coha.
cle.ꝛ mu.ſuper eo.iniuria notoria contra ec=
cleſiam vel dignitatem ſuã etiã in perſona
ſua commiſſa quã remittere non põt ꝛ ſi p=
priam perſonalem poſſit.J.de ſent.excõ.cum
deſideres.§.iij.ꝛ humanitate prefecti ſancti
tas.C.de epi.ꝛ cle.ſi qs in hoc genus.de qua
etiã.ſ.xpria iniuria pſonali iudex eſſe non
poteſt: vt not.J.de maledi.§.quot ſint gene=
ra.ſub.§.alij maledicunt principalem ſcz ec
cleſiaſticum.ꝛ ver.ſeq.multofortius ſi hoc
requirit vigor diſcipline publice:vt not.S.c.
ver.aliodn.puta punit inobediẽtiã ẽt in pe=
cunia.ff.ſi qs ius di.nõ ob.l.vnica vl' punit il
lũ q in p̃ñtia eius deliquit.C.de teſti.nullũ
❡ Itẽ ſi directe ꝯ ipam eccleſiã aliqd cõmit
tatur in quo caſu ex officio inquirente po=
terit fama interueniẽte ſm ea q̃ not.J.de acc.
ſub rubrica de inquiſitionib9.§.qñ.ꝛ.§.qua=
liter.et ſub rubrica de criminibus ſine ordi=
ne puniẽdis ꝛ hoc optime cõprobaẽ in auẽ.
d.n.extra de pe.romana.ſi tñ grauauerit ꝛ re
curratur ad ſupiorem dabit iudicem.S.de re
ſti.ſpo.conquerente. ❡ Si vero eſt caſus in
quo non poteſt ex offi.procedi.tunc ſi cã ſit
propria epiſcopi habet locum quod eligan=
tur arbitri ſi eps actor ſit.xj.q.j.clericus ad=
uerſus clericum. Si autem ſit cã eccle.põt
conſtituere procu.qui petat noie ſuo ꝛ eccle
ſie.S.de iura.cal.c.fi.ꝛ ſic ipſemet poteſt cãm
audire ꝛ diffinire.ar.S.de teſti.cum nunci9.
ꝛ.c.inſuper.niſi forte recuſetur pro eo qd cã
ad ipſum quoquo modo ptinet qd ſi fiat erit
ad arbitros recurrẽdũ:vt.S.not.in alio caſu:
qd dic vt not.J.de ap.ſub rubrica de recuſ.§.
ex quibus cauſis.ꝛ.§.quis cognoſcet vel niſi

iuſte ⁊ rationabiliter appelletur: ſm ea que no. J. de ap. §. qualiter. ⁊ ſub §. ſeque. ¶ Sed nunquid poteſt eps de ſubdito conquerens in caſu in quo ipſemet cognoſcere non poteſt curiam ſiue iudicem dare qui de hoc cognoſcat: ⁊ idem eps vel procu. ſuus cora3 iudice ab eo dato petat: et quidē de facto ita tenēt dn̄i temporales quaſi de generali conſuetu. quam rationabilem puto. maxime quando non habetur alius competens iudex proximus. ar. in his que not. s. eod. ver. fallit hoc nec ob. ſi dices ipſum dn̄m iuriſditione3 quā non habet transferre non poſſe. ff. de offi. pro. con. l. iiij. §. pen. quia ipſam habet licet non exercitium ſicut ſupra de reſcrip. paſtoralis ad fi. ſupra de ele. ſuffraganeis vel melius non recepit talis iudex iuriſditionem a dn̄o ſed nominationem tm̄ que etiam d3 fieri approbante parte ſubditi ne tanq̄ ſuſpectus recuſetur. arg. s. de offici. dele. ſuper queſtionū articulis §. rerū iuriſditionem autē a conſuetudine recipit: ⁊ ideo ordinarium ipſum iudico: nam conſuetudo dat ordinariam[a] iuriſdtionem. vt no. de offi. or. §. quis poſſit ordinarium. verſi. item conſuetudo. ideo ſi a tali iudice appelletur ad illum ad quem a domino appellaretur appellandum puto: q̄uis ⁊ in hoc caſu aliter vtantur dn̄i temporales ⁊ male. arg. in his que not. s. de offi. vica. ⁊ iij. §. quis ſit vicarius. ⁊ ſic etiam poſſet intelligi ff. quis ⁊ a quo ap ſit l. j. in fi. ⁊ intellect⁹ quorundam reprobatur. J. de ap. §. a quo. verſ. fi. ¶ Sed nunquid ſuis poteſt quis ius dicere dicunt quidam q ſic tanq̄ dele. ff. de iud. in priuatis non tanq̄ ordinarius. ff. de iuriſdi. om. iudi. qui iuriſditioni. ⁊ eſt ratio vt dicūt quia non vr̄ ſimile q deleg. aliter iudicet q̄ delegans. arg. ff. de offi. prefecti preto. l. pria in prin. ſm hec nunq̄ poſſet recuſari deleg. niſi ⁊ delegans recuſari poſſet quod conſtat falſum eſſe alij dicunt q in ciuilibus poteſt: vt in illa lege in priuatis huic ɔtradicit alia l. qui iuriſditioni. et. ff. de offic. preſi. ſenatus. Sed in criminalibus non poteſt. ff. de iniur. l. corn. huic contradicit ff. de pe. ſi quis forte. §. penul. ¶ Tertij dicunt q ⁊ ſi pro ipſis nō poſſit ius dicere vt in dicta. l. ſenatus. et. l. q̄ iuriſditioni pōtt̄n contra. vt in. d. l. ſi quis forte. Sed hoc eſt contra illam regulam: q̄ pōt condemnare poteſt abſoluere. ff. de reg. iu. l. iij. et contra illam. ff. de ac. ⁊ ob. arrian⁹. nec ratio ſpālitatis occurrit: nam et inhumanū videretur quod poſſit cōtra et nō pro. ¶ Tu dicas q talis iudex eſt etiam ſi queratur de filio fa. ff. de his qui ſui iuris ſunt. fil. fa. ff. de capi. dimi. amiſſione §. fi. et. l. ſeq. poteſt tn̄ recuſari tanq̄ ſuſpectus ſiue ſit deleg. vt. s. de offic. deleg. cauſam que. ⁊ infra. de app. poſtremo ſiue ordinarius. vt. ff. de iniu. lex cor. quo facto ceſſat ei⁹ offi. ⁊ ſic intellige. ff. de iur. om. iud. q̄ iuriſditioni. vbi ꝑo actio ſit tp̄e peritura q2 in his q̄ patitur inuitus ſubuenitur: vſq3 ad periculi euitationē. ſc3 vſq3 ad libelli ob. ſeu lit. conteſ. ⁊ rei exhibitionē ſeu ſatiſdatione3. arg. ff. de fer. ſolet. ff. de iud. lij. §. pe. vel reſtituitur actio amiſſa: ſed hac ratione impeditus non exercuit ac. ſi loquitur. ff. de officio preſidis. ſenatus.

¶ Sed ⁊ alia in his que ex officii. ſine libelli ob. expediunt̄ procedere pōt etia3 ɔ̄ patrē vel fr̄. nihil aut totū amittit: ⁊ alius dn̄o afficeretur. ſic intellige. ff. ad treb. ille a quo §. fi. ⁊ l. ſeq̄n. Sed ⁊ q̄tuncunq3 recuſet̄ pōt punire notorie delinquēte3: et ſic contra ſuos ius dicere. ff. de pe. ſi quis forte. §. pe. ⁊ ar. C. de conductoribus p̄dio. fiſcalium l. vnica. libro. xi. vel etiam pro ſuis. vt ſupra de offi. delegati. ex literis. vt in autenti. d. n. extra de pe. romana.

¶ Ubi vero non recuſatur pōt procedere in priuatis: ſiue ciuilia ſint ſiue criminalia. ff. de iudi. in priuatis tales inde poſſunt merito recuſari: q2 ipſorū pietas pro talibus cōſiliu3 capere cōſueuit. ff. de adult. nec Ꝛ ea. l. ff. q̄d me. cā. iſti quidē in fi. ¶ In publicis vero cribus nō pōt talis ius dicere ſicut a ɔ̄rio ſenſu innuit. d. l. in priuatis abſurdū enī eſſet q filius patre3 vel ecōtra in vindicta ſanguis condemnaret. alij dicunt q ibi vacat ar. contrarij ſenſus ſicut et. C. de epi. et cle. conuēticulā. nam ſi nō recuſetur cu3 is cui recuſatio cōpetit videatur illem tacite ɔſentire. ar. iij. q. vi. pulſat⁹. talis ſicut pōt eſſe arbiter ſic ⁊ iudex q̄d verius eſt. ſic intellige. iij. q. vij. § tria. ꝑ. cognitores. ⁊ q̄d not. J. de accu. §. q̄ accuſari. ſub § regulariter. ꝑ ſi. quid § de comitib⁹ ⁊ p̄cedēt.

¶ Tertio rōne perſone ipſius iudicis qui nō h3 grā3 aplice ſedis: puta excōmunicatus eſt vel hereticus vel ſchiſmatic⁹.

[a] ¶ Cōſuetudo dat ordinariā addc glo. i c. cōq̄ſtuſ ix. q. iij. gl. in. c. romana. de ap. li. vi. gl. i. c. dilecti. de arbit. ⁊ gl. in. l. fi. C. de emanci. libe.

ſic intellige.§.de reſcri.c.j.et.c.veniens.§.j.§.de offi.ordi.o;.qd ſedem.§.de elec.q; diligentia.xxiij.q.j.audiuimus.§.de here. excõicamus.§.credentes.§.de ſen.exc.nouerit. vel q; infamis eſt iij.q.vij.§.tria.vel a rege bãnit.ᵘˢ nam et talis excõicato equiparatur:vt i cõſtit.feud.hic incipit lex conſuetudinis regni domino guerram.¶ Quarto ratione maioris tribunalis coram quo cauſa rite delata eſt.ſic.ff.de re iudic.contra pupillum.§.q ad maius.§.de offi.leg.licet.§.de app.intimaſti. qd tamen proprius ordinarius non ignorabat alias contra.§.de appel.ſi duobus.

¶ Delegatᵘˢ aũt rite datus:nõ ſine cauſa dixi.iudex nempe deleg.et datus redditur incompetens nouem modis.¶ Primo:q; datᵘˢ eſt ab illo qui ipſũ3 dare non potuit:in quo caſu etiam remota ap.non t3 iudic itu3.C.ſi a non compe.iu.l.ij.¶ Secundo:q; nõ eſt datus is qui debuit:puta minor.xx.ann.q non põt dari ab alio ꝙ a principe.§.de offi.dele. cum viceſimum. ⁊ vide ad hoc duo membra qd not.§.de offici.dele.§.quis delegare.et.§.cui.vbi hoc plenius expeditur.¶ Tertio: q̃a eſt per ſurreptionem obtentus.§.de reſcr.ad audientiam.ij.hic tñ eſt diſſenſio ⁊ cadit magna diſ.qd dic vt no.§.de reſcri.§.que poſſũt obijci.ſub.§.ſed nunquid proceſſus.verſ.ſed nunquid ſe.¶ Quarto rõne rei que delegari non poteſt.puta cauſa matrimonialis et liberalis.§.de teſti.in integ.c.penl'.§.fi.quod dic vt plene no.§.de offi.dele.§.que delegari poſſunt.¶ Quinto,rõne rei que non eſt delegata:vt.C.ſi a non compe.iudi.l.j.et.l.ſi de ꝓprietate.ſuper quo vide qd not.§.de reſcri. .§.ꝙ gratiam ſpecialem.¶ Sexto: rõne perſone que non eſt delegata.§.de offic.dele.P. et.G.ſupra de reſcri.ſignificante.Rodulphᵘˢ ſignificauit.¶ Septimo q; delegatio eſt finita.§.de offi.dele.de cauſis.rñ j.que finitur multis modis vt no.§.de offi.dele.§.fi.prorogatur autem iuriſditio aliquoties delegati. quod dic vt not.§.de offi.deleg.§.qui.modis ij.verum parum.⁊ ſeq.vſq; ad verſic.quid ſi conſeruatur.⁊ tunc fallit quod not.§.eo.ver ſic.v.et verſi.vj.¶ Multe etiam exceptiones contra reſcripta competunt de quibus centũ et duas notatas poteris reperire.§.de reſcri. .§.que poſſunt obijci.ſub.§.ſed vt ſimplicibᵘˢ. verſi.ſequen.vſq; ad ver.centeſimo.¶ Octauo ratione pronunciationis dimidie ſiue ſemiplene:puta duo ſunt vel tres iudices/vel vnus tantum: vel non omnes pronunciant ſupra de offici,delega,cauſam.ꝙ in ordinarijs locum habet ſi tamen duo concordent: ⁊ tertius contradicat tenet ſententia duorum. ff.code3 duo ex tribus.idem in arbitrijs.ff.de arbi.ſi in tres.et not.ſupra de offici,deleg.§. quod ſit eius officium.⁊ de arbitrijs.§.qualiter.ſub.§.conſtituitur.verſi.ſinautẽ in duobus.⁊ ſequent.¶ Quid ſi plures ſint iudices et vnus condemnat in .l. alius.in.lx. alius. in.c.videl3 ſententia illius qui in.l. condemnauit:quia in illam ſummã oẽs concordãt. ff.de arbit.diem proferre.§.ſi plures.ff.code3 inter pares in fine.¶ Quid ſi duo ſunt ⁊ dãt ſententias contrarias :quia vnus abſoluit: et alius condemnat.reſpon.in ordinarijs tenet ſententia pro reo lata.ff.eod.inter pares. excipe cauſam fauorabile3. ¶ Puta libertatem.vt ibi.⁊.ff.de manu.l.antepe.ff.de re.iu. libertas.¶ Teſtamentum.ff.de inoffic.teſt.ſi pars iudicantium. ¶ Dotem.ff.de iure dotium in ambiguis. ff.de re iu. in ambiguis. ¶ Matrimonium.arg. ſupra de teſti. lic3 ex quadam in fi.⁊ de preſump.illud infra q ma. accu.poſ.videtur ad fi.ff.de ritu nup.in libere.ſic loquitur infra eod.ca fi.reſpon.prima. ¶ Sed qualiter pñt duo ordinarij de matrimonio cognoſcere:quia hoc habent de conſue.puta cano.vel archidiaconus ⁊ archipreſbyter.§.de reſt.ſpo.literas infra.de conſan. c.j.fin Gof.ſed cum archi.ſuperior ſit archipreſbytero non placet plus hoc exemplum ꝙ ſi exemplificaretur de archidia.et epiſcopo.pone ergo exemplum in duobus officialibus ab epiſcopo conſtitutis:vt pt3 in his q̃ no.ſupra de offi.vicarij.§.quis ſit vicarius. ver.in vtraq; queſtione vel in duabus abbatibus vel alijs quibuſcunq; clericis factis ordinarijs etiam in hac cauſa per priui.ſpãle. §.de exceſ.prela.accedentibus princeps eni3 ordinarios facit.vt not.§.de offi.or.§.quis dicatur.¶ Si aũt ſint duo iudices dele.pendet ex delegantis arbitrio vtru3 voluerit cõfirmare.ff.eo.duo iudices.§.cod.c.fi.§.penul. ¶ Quod ſi arbitri fuerint neutra tenet: vt.ff. de arbitri.pedius.§.finali.⁊.l.ſequẽ.et.l.item vnus.§.penulti.et fi.et.l.ſequen.⁊.l.diem.§.ſi plures.⁊ infra eodem.capitul.fina.§.vltimo. ¶ Ubi vero epiſcopi eiuſdem prouincie coepiſcopi cauſam examinant debent in eandem conſonam ſententia3 conuenire.ꝙ ſi diſcrepent debet recurſus haberi ad metropoli.et epiſcopos conuicinos.vel ad primatem vj.queſtione quarta. capit.primo.ſcdo.⁊.iij. ¶ Nono:ratione inepte ſocietatis in pronũciatione admiſſe:vt ſi cum ſit iudex inſolidũ admittat tanquã collegam illum qui deſijt eſſe iudex non credens quod per ſe pronunciare poſſet /ſupra de officio delegati. cum ſuper abbatia. et argumentum de procuratore.capitulo finali.ff de arbitrijs.pedius.§.finali.et lege ſequenti.

¶ In ſupradictis omnibus caſibus ⁊ ſimilibus habet locum ꝙ ſententia a non ſuo iu-

a dice lata[a] nullius eſt momenti.C.ſi a nõ cõpe.iudi.l.vlti.ſ.de iudi.at ſi cleri.ſ.de cõſue.c.iij.ij.queſt.j.in primis.

5 Qualiter proferri debeat†

Et quidem rite alioquin nulla eſt ſnia rõne prolationis ſeu ordinis iudiciarij non ſeruati qui cõſiſtit in ſequentibus caſibus. ¶ Primo ratione prolationis; ſeu pronunciatiõis nulla eſt ſnia ſi ipſam non ſedendo ſed ſtando iudex pronunciet iudicis enim eſt ſedere non ſtare cum res de qua agitur deſiderat cognitionem plenam ſed aduocati eſt ſtare. ff.quis ordo in bo.poſ.ſeruetur.l.ij.§.dies.§.in bonorũ.et in autẽ.vt ab illuſtribus.§ ſancimus igitur.ibi:ne cogãtur.col.v. ¶ Quid ſi pronunciet ſedendo in alta turri:⁊ partes ſint inferius:forte nõ vez ſm Azo.⁊ ſine dubio vez.nam ⁊ poſſet eſſe qđ iudex probabil'r poſſet ſibi timere ſi deſcenderet:ergo ſubueniendũ eſt.ar.ſ.de ele.bone me.ma.j.de ap.ſi iuſtus metus. nam ſi eſſet in loco vbi iuſtꝰ metus immineret ⁊ per metum pronũciaret non valeret ſnia.ar.ſ.de fo.comp.ſi diligẽti.in fine.ff.de iudic.l.ij.⁊ ar.ff.de ac.tu.l.j.in fi. ergo dꝫ ire in locũ vbi non timeat.arg.ſ.de procu.accedens.j.de ſpon.cum locum ⁊ maxime in loco alto:qꝛ iudex dꝫ eſſe ſuperius ⁊ partes inferius:vt probat.C.vbi ſena.vl'clari.l.iij.ante medium.l.ibi ſedenti quoqꝫ in aliqua ſecretarij parte que iudicibus inferior altercãtibus vero ſuperior eſſe videatur habituro licentia.ad idẽ arg.ff.de offi.preſi.obſeruandũ.C.de offic.ciuili.iudicum.l.j.et de offi.diuer.iudi.l.fi.lib.j. ¶ Secundo ſi edidit partibus in ſcriptis ſedẽdo ſed nõ recitauit. C.de ſen.ex peri.reci.l.j. ¶ Tertio ſi recitauit ſed non in ſcriptis.C.de ſen.ex peri.reci.l.fin. ij.q.j.in primis in medio ⁊ in fi.et.c.legũ.palea eſt. ¶ Quarto ſi recitauit in ſcriptis nõ p ſeipſum ſed per alium ergo literas ignorãs non põt ferre ſniam niſi ſit prefectus pre.vel alius illuſtris quibus per officiales ſuos permittitur ſnias ſuas recitare vt probatur. C. de ſen.ex peri.reci.l.hac.l.perpetua.aliis ãt hoc non permittitur etiam ſi per aſſeſ.pnũciare velint:vt in autẽ.vt defun.ſeu fune.§ illud.col.v.nec per prudentes ⁊ imprudentes ſimul vocatos.ſ.de conſtit.c.iij.⁊ hoc tenent oẽs dñi.⁊ Goſ.exceptis caſibus vt ſequitur. b Ergo quelibet ſnia ferenda eſt in ſcriptis[b] niſi ratione perſone aliud dicatur puta qꝛ illuſtris eſt vt dixi.et ſic laicus nõ põt eſſe iudex niſi ſit illuſtris: vel niſi ſint cauſe q̃ ſine lr̃is expediri poſſunt:quod intelligas quo ad tẽporalia:al's contra.ſ.de conſti.eccl'ia.xvj diſtin.bñ.quot ſunt enĩ caſus et ſpũales ⁊ tpales qui ſine ſcriptis expediũtur,vt no.ſ.de libel.obl.§.vtrum libellus.ver.et.hoc verum eſt.⁊ ſe.⁊ ſm hoc põt intelligi non iudicem poſſe fieri laicum ⁊ literatum.ſ.đ offi.dele.§.cui.v'ſi.ignarus:ſed certe hoc non ſeruatur de conſuetudine.imo tota die laici,et clerici iudices ⁊ arbitri pnunciant ſine ſcriptis.⁊ tꝫ ſnia alioquin ſequeretur qꝫ laicus non poſſet eſſe arbiter.[c] vt not.ſ.§.qualiter ad effectum verſ.niſi.ideo forte Jo.hanc obie.timẽs notauit hoc in crimialibꝰ cauſis locum habere.ſ.qꝫ ſnia feratur in ſcriptis ſecus in ciuilibus:ſic no.ij.qđ.j.in primis ad fi.in gloſ.que incipit per tuam legem excepta cauſa dilapidationis in autẽ.vt iudi.ſine quo quo ſuffr.§.neceſſitate.colũ.ij. ¶ Poſſet ⁊ illud dici qꝫ qñ laicus fert ſniam ſufficit qꝫ dicat ɔdemno vel abſoluo ⁊ tabellio leget alia ſcđm dños modernos qꝫ non puto verum.arg C.communi.vel epiſtolas.l.fina.dic ergo quod quãdo laicus pronunciat primo debet ſcribi per tabellionem:⁊ tabellio leget ſẽtentiam exponendo : et laicus poſt ipſum in vulgari proferret.⁊ ſic non profert ipſam laicus in ſcriptis per alium / ſed tantum per ſeipſum: quia non eſt intentio alicuius / qꝫ verba tabellionis habeãt vim pronũciationis ſed electionis et expoſitionis.eſt autẽ intentio qꝫ verba laici habeant vim pronunciationis ⁊ diffinitionis ſic ſi cã ioci vel doctrine ego dixero tibi ſpondes ⁊ tu reſpondes ſpõdeo non naſcit̃ obligatio. ff.de ac.⁊ ob.obligationum ſubſtãtia ad fi.⁊ non eſt curandũ de verbis ex quo conſtat de mẽte. ff.de legi.ſcire leges.⁊ hoc quãuis nouum videatur legenti:⁊ licet non ſeruetur de conſue.tñ illud de rigore iuris : puta veriſſimum. nec enĩ refert vtrum ligua latia vel greca pronũciet̃ ꝟ vel vulgari.vt.C.đ ſẽ.⁊ iterl.om.iud.l.iudices.ſic nec refert vtrum per ſe pronunciet: vbi hoc ſic, et poteſt ſine tabellione et interprete : vel poſt ta-

a ¶ Snia a nõ ſuo iudice la.ad. de qꝫ põt ɔfirmari cõſenſu ptiũ vt eſt tex .ſ l.ij.C.cõ.vtri.iudic.

b ¶ Ferenda eſt ,in ſcriptis.adde gl.in.c.fi.đ re iu.li.vj.gloſ.in.c.j.de cenſi.li.vj.⁊ in.l.fi.⁊ ibi gl.de ſent. ex peri.reci.

c ¶ Laicꝰ nõ põt eſſe arbiter.adde an tal; poſſit eſſe arbiter ſuper rebꝰ ſpũalibꝰ. vide text.in.c.p tuas.de arbi.gl.in.c.ɔtingit.e.tit.car.3a.in repet.c.ppendimꝰ de ſen.ex cõi.in.xv.op.⁊ p lan frãdũ i tracta.de arbit.l.§.hactenꝰ.i iiij col.ver.ix.quero.

bellionem: et verū interpretē: vt probatur.ff. de ver.ob.l.j.§.fi.ꝛ.l.inter ſtipulantē.inſti.de verb.ob.§.vtrū.ꝛ de ſpon.ex literis.ſ.C.de teſta.hac conſultiſſima.§.ſi et qui teſta.fa.poſ. hac cōſultiſſima.§.fi.ff.de fideiuſ.l.grece.§ fi deiuſſor.C.de teſt.tutela.l.vlti.nā ꝛ ſi non ſer uat̄ tñ ſeruari debet adeo ꝙ nec merec̄ habe re nomē ſnie ſi ſine ſcrip. ferat̄.nec eſt neceſ ſaria ap.vt probāt iura ſupiora que nedū in criminalibus: ſed etiā in ciuilibus locū ha bent.C.de ſen.ex pe.reci.l.fi. ꝛ ſi caret noie er go ꝛ effectu: vt.C.de ſer.a nullo iudice: quin imo ꝛ in ſpūalibus.vnde nec ſnia excōicatio nis tenere vr̄ niſi in ſcriptis ferat̄ qḋ tñ fal ſum eſt.tenet em̄ ꝗuis puniēdus ſit is ꝗ tu lit: vt no.ſ.e.§ qualr̄.ſub.§.pura. ṽ.qd ergo. ¶ Quid de cā mrīmoniali vr̄ qḋ nihilominꝰ valeat ſnia ꝛ ſi in ſcriptis lata nō ſit.vt.ſ.de teſti.albricus. ¶ Sed cōtra qꝛ retrahat̄ hec ſnia propter iudiciariū ordinē non ſeruatū. ſ.qui filij ſint le.per venerabilē.§.videbat̄.ṽ. preterea. Sol.aut procedit̄ in prima figura iudicij.ſ.oblato libello: ꝛ tunc ſi nō ſeruat̄ or do iudiciarius caſſat̄ ſiue caſſa denunciat̄ vt in proxi.alle.decre.ꝛ arg.ſ.de teſt.cōſti.ij. ex officio ꝛ tunc valet ꝛ ſic pōt intelligi albri cus.ar.ſ.de clan.deſpon.cū inhibitio.hec tñ qḋ aliter ſolui pōt: vt no.ſ.de diuor.§.fi.ver. quid ſi ſnia.ſed huic ſolutioni ſtandū eſt ꝗ tūcunqꝫ tñ iudex ex offō ꝓcedat ſemꝑ dꝫ ſer uare ordinē de quo dic vt no.ſ.qui ma.accu. non poſ.ſub rubrica libellus accuſationis. ¶ Quinto ſi pronūciet expreſſim ꝯtra iura. nam ſm ea iudicandū eſt.ſ.eo.c.j.ſ.de con ſti.c.j.ꝛ.c.ne innitaris.C.de iud.rē nō nouā in prin.in auẗ.de deſen.ciui.§.iuſſu.col.iij.xj. q.iij.ſummopere.alioquin ſnia nō tenet.ij.q. vj.§.diffinitiua.ver.ſententia.nec excuſat ſi ꝗs dicat ita fuit alias iudicatū: qꝛ nō qd fa ctū ſit ſed qd fieri debeat ꝯſiderandū.eſt.ſ.de ele.cū cām que.ff.de offi.preſi.ſed lꝫ nec exē plis ſed legibus iudicandū eſt.C.de ſen.ꝛ in ter lo.nemo excipe ſnlam principis que ius facit.ſ.e.in cauſis dūmodo ſit diffinitiua: vt ibi.xvj.q.iij.lꝫ.C.de legi.l.iij.ꝛ fi.ſecus de in terlocutoria niſi forte ſit corpore iuris clau ſa ſicut eſt.ff.qḋ me.cā.l.metum.§ ſed qḋ pre tor.excipe etiā qḋ no.ſ.de conſti.§.qualiter. ſub.§.ꝛ ſciendū.ꝛ iunge qḋ no.ſ.de cōſue.§. qualr̄.ver.iij.igit̄ ſi quis capus propriū: vel exemplum alterius ſentētie ſequens in iure errauerit ſnia non valebit vt probāt iura ſu periora.ꝛ hoc intelligas qñ iudex expreſſim pronunciat contra iura: puta ꝛ pronunciat minorem.xxx.an.non obſt.defectu etatis cō firmandum eſſe. hoc em̄ expreſſim eſt contra ius.ſ.de elec.cū in cūctis: ad hoc.C.qñ pro uo.nō eſt neceſ.l.ij.de ap.ſi expreſſim.ff.que

ſen.ſine app.reſcin.l.prima.§.item cum con tra et ſic intellige infra.eo.c.j.et.c.inter cete ras.ſecus ſi non expreſſim puto minorē.xxx. ann.confirmat in epiſcopū minori etate op poſita: ſed non exprimit ꝙ ſit minor. hoc em̄ potius contra ius litigatoris pronūtiare vi detur: et ideo niſi appelletur tranſit in rem iudicatam ſupra.de ele.cum dile.§.fin.qua re non obeſt et ſi minor ſit: ſic intellige.ff.eo. cum prolatis ſed ꝛ alio cōſimili modo exem plificat̄ de minore.xxv.an.ij.q.vj.§.diffinitiu a.ver.ſi ſententia cōtra ius et.ff.que ſen.ſi ne appel.reſcin.l.j. ¶ Itē et alio modo.ſ.eo dem.§.qualis.ſub.§.pura.verſi.quid ergo ſi dico. ¶ Item hoc intelligas quando ipſum errorem in ipſa ſententia exprimit: vt exem plificari vel alias poteſt apparere de ipſo: vt.ſ.de contrahē.emp.cum dilecti.§.fi.ꝛ.ſ.de conceſ.preben.et eccle.non vacan.dilec et.c. ex parte.§.tandem.ideo non eſt tutum aſſi gnare cauſam in ſnia: quia ſi malam expri mat pronuncians ꝗuis habeat bonā quam exprimere poſſet non valet ſentētia.ff.de ex cu.tu.qui teſtamento.ſ.de reſtitu.in integ. tum ex literis.§.non igitur.ver.illa innitens precipue ratione tenet: aut ſi ſimpliciter ꝓ feratur.vnde lata ſententia in redhibitoria act.non eſt poſtea querendum an res in cau ſa redhibitionis fuerit.ff.de redhibi.act.qḋ ſi nolit.§.in factum: niſi appellatū fuerit.ſ. de teſtamen.Raynutius.et ca.Raynaldus. ideoqꝫ ſi cautus ſit iudex nullā cauſam ex primet.ſ.eo.ſicut nobis.§.fi.niſi in caſibꝰ in quibꝰ tenet̄ cauſam exprimere. ¶ Primus eſt vbi propter ineptā petitionē abſoluit.ſ de iu.examinata.ff.ſi menſ.fal.mo.dixe.l.j. ¶ Secūdus vbi a iure cōmuni recedit vnde ſi non condemnat victum in expenſis quod ius commune vult infra de pe.calumniam. ꝛ no.ſ.de dolo ꝛ contu.§.qua pena.verſi.ſed autem hanc opinionem.ꝛ verſi.ſeq.licet ali qui dicant contra vt ibi not.debet in ſenten tia ſua exprimere cauſam quare non con demnat: vt in auẗ.de iudi.§.oportet.colla. vj.ideoqꝫ et ſi pronunciat contra leges ſine iuſta cauſa tenet appel.ſecundum legem. etiā ante ſententiā.ff.que ſen.ſine ap.reſcin.l. ſecunda. ¶ Tertius eſt quando abſoluit in rei vin.ideo.quia reus tempore ſententie nō poſſidet ne forte poſtea ex noua poſſeſſione agere volenti obeſt exceptio ſupra.de excep. cap.penulti.ff.de except.rei iudi.ſi rem meā. et l.ſi quis ad exhibendum. ¶ Quartus eſt ſecundum leges quando abſoluitur quis ab inſtantia iudicij: et per patronos cauſe ſte tit quominus cauſa potuerit diffiniri.C. de iudi.properandum.§.illo proculdubio. ¶ Quintus eſt in ſententia excōicationis

vt in autē.d.n.extra de ſen.exco.cum medicinalis. ¶ Sextus nulla eſt ſententia ſi non fuit oblatus libellus exceptis caſibꝰ.vt not. ſupra de libel.oblat.§.vtrum libe. ¶ Septimus ſi non fuit lis conteſt.ē.de lit.conteſt.c.vnico.et not in ſumma.§.quis ſit effectus.

¶ Octauus ſi proferatur auctoꝛitate teſtiū ante lit.conteſt.productoꝛum niſi in caſibus notat.ſupra.vt lit.non conteſ.vnde idem ꝓducti ante lit.conte.producuntur ⁊ poſt li.q2 ad aliud ⁊ alio modo inducuntur.ē. de teſti. veniens.ij.§.pc.⁊ fins. ¶ Nonus ſi producatur autoꝛitate teſtium productoꝛuꝫ poſt lit. conte.ſed non iuratoꝛum nec a partibus iuramento remiſſo.ē.de teſt.nuper. ⁊.c.tuis.de quo dic vt not.ē de teſti §.qui debent iurare. ¶ Decimus ſi procedatur auctoꝛitate teſtium iuratoꝛum abſente parte aduerſa nec contumace in autentica de teſti.§.⁊ hec ꝓo.co.vij.ē.de teſti.in nomine dñi infra de fideiuſ.conſti.§.fi. ¶ Undecimus/ ſi procedatur auctoꝛitate teſtium non ſcriptoꝛum. ¶ Duodecimus ſi auctoꝛitate teſtium non publicatoꝛum ¶ Tredecimus ſi auctoꝛitate diligenter non examinatoꝛum:cuꝫ hoc malitioſe vł negligenter fuerit pretermiſſum.ē.de teſti.ꝑ tuas.nobis literas.⁊ intelligo malicioſe qñ omittuntur eaque in iure expꝛeſſe ſcripta reperiuntur:de quibus habes.ē.de teſti.cum cauſam que inter archiepm̄.negligenter vero quando omiſſa ſunt interrogatoꝛia a partibus tradita ſm q̄ ad cām faciebant. et de his plene not.ē.de teſti.§. ſuper quibꝰ interrogandi:et dic vt ibi. ¶ Decimusquartus ſi procedatur in aliquo contra abſentem non cōtumacē.C.quo ⁊ qñ iu.ea que.iij.q.ix.hoc tñ fallit ꝑ ſpāle pactum.ff.de arbi.diem.§.ſi quis litigantium.⁊ vide q̄ no.ē de do.⁊ contu.ſub rub.de contumacia.§.qualiter deprehendatur. ¶ Decimusquintus ſi ꝓnunciet contra preſentem non conuictum neqꝫ ſpōte confeſſum.ij.q.j.nos in quemqꝫ ē.de cōſti. eccleſia ſancte marie. ¶ Decimuſſextus ſi ꝓnūcietur a non ſuo iudice quod multis caſibus fit vt plene not.ē.eo.§.quis debet. ¶ Decimꝰſep.qñ nō apparet quis actoꝛ:q̄s;reus q̄s iudex.iiij.q.iiij.ca.j.ij.q.j.in primis.infra de ꝟbo.ſignifi.foꝛus.§.in omni. ¶ Decimusoctauus qñ pronunciatur ſuper eo quod petituꝫ non eſt:vel aliter qꝫ petituꝫ eſt.vt infra de acti.qualiter.ij.§.fi.j.de ſimo.lꝫ heli.§.j ad fi. ē de fi.inſtru.inter dilectos.§.ceterum.ibi:ex foꝛma petitionis ⁊c.ē.de conſue.cum dilectꝰ.§.fi.ē.de cau.poſſ.⁊ pꝛopꝛie.c.fi.ē.de exce.c.j.§.fi.j.de regula.ſicut nobis.ibi petit ⁊ accipit.ff.cōſ diui.vt fundus.C.de fideicō.liber.l.fi.et not.j.c.j.§.quis ſit effectus.ꝟſ.ſed qualr̄ conteſtabitur lis.⁊ pꝫ in his q̄ no.j.eod.ſub rubꝛica de re iudic.§.quibus noceat. ¶ Sed et aliijs modis dicitur nulla ſententia. vt no. ſupra.eodem.§. qualis.

¶ Is eſt oꝛdo iudicioꝛuꝫ,ſolitus contra quē ſi feratur ſnīa vel non ſeruetur imo ꝑuertatr̄ puta primo conteſtetur lis;ſcd̄o offeratur libellus:primo iuretur de calūnia.ſcd̄o conteſtetur lis.primo feratur ſnīa: poſtea ſcribatr̄ ſnīa non valebit ſm Azo. C.de ſen.⁊ interlo.om.iu.pꝛolatam.ij.q.vj.§.diffinitiua.ꝟſ.ſnīa ſic et foꝛma electionis per oꝛdinem ſeruāda eſt non tranſponenda.ē.de ele.cum poſt petitam:nec omittenda ē.de ele.cumana.§.fi. ſic ⁊ oꝛdo iudiciarius eſt ſeruandus:⁊ hoc intelligunt doctoꝛes de dicto oꝛdie iudiciario generali ſecus de ſpāli. vt.ē.primo pronūcietr̄ de poſſeſſione qꝫ de pꝛopꝛietate:tunc em̄ ſm l.tꝫ ſnīa mero iure:ſed ⁊ iure pꝛouocatur ſiue appellatur.C.de app. l.j. ¶ Uel pōt di. inter oꝛdinem iudiciariū qui ſi omittitur non vlꝫ proceſſus vt dictum eſt.⁊ oꝛdinem iuris q̄ et ſi peruertatur mero iure tꝫ:vt.C.de app. l.j. ſm Goffr.vel dic inter oꝛdinem iudiciarium ſubſtantialem.i.per quem de rigoꝛe iuris velit nolit ipſe vel partes ex quo in figurā iudicij agitur ſeruari dꝫ.⁊ iudiciali.i.queꝫ iudex de equitate ⁊ benignitate iuris ſeruare debet/cui tñ a partibus ⁊ ſi in figuram iudicij agatur poteſt renunciari ⁊ mixtū ſeu anomaluꝫ qui aliquādo hn̄t vim ſubſtantialis. aliquando iudicialis. ¶ Oꝛdo iudiciarius ſubſtantialis eſt ſicut puto. ¶ Quod partes citentur. ¶ Libellus offeratur. ¶ Lis conteſtetur. ¶ Et de calumnia iuretur. Et ꝙ ſnīa abſolutoꝛia vel condemnatoꝛia. ¶ Certa niſi in caſibus. ¶ Congruo loco et tempoꝛe. ¶ A competenti iudice. ¶ Sedendo. ¶ In ſcriptis. ¶ Gratis. ¶ Rite.i.non expꝛeſſim contra iura pronuncietur vt pꝫ in his q̄ not. ē e.§.quis.et.§.qualis ⁊ qñ contra hūc oꝛdinem pronūciatur nulla eſt ſnīa.C.q ñ pꝛouo.nō eſt neceſ.l.ij.in prin. ¶ Seruādus eſt em̄ ſolitus oꝛdo iudicioꝛū vt pꝫ.ē.de reſcri. cām que.ſic ⁊ mos eccleſiaſticus.j.eo.c.iij.nec eſt gñalis ſtatus eccleſie debitus ⁊ antiquus ꝑ alicuius inſolentiā ſubuertendus.ē.de ſup. ne.prela.c.ij.§.volentis.qñqꝫ tñ ſnīam latam ſpꝛeto iudiciario oꝛdine dñs papa rataꝫ hꝫ de plenitudine ptā tis ſicut ptꝫ.j.de accu.ad petitionē. ¶ Oꝛdo vero iudiciariꝰ ⁊ iudicialis vr̄ conſiſtere in ꝓceſſib[us] q̄ agitur inter iuſm de calumnia ⁊ ſnīam.ſ.ꝙ fiant. ¶ Poſitiōes et rñſiones ¶ Teſtium ⁊ inſtr̄oꝛum ꝓductiones. ¶ Publicationes. ¶ Interlocutiones. ¶ Renūciationes. ¶ Cōcluſiōes. ¶ Allegationes. ¶ Et ſi q̄s iudex nō ſeruauerit h̄ mero iure vr̄ tenere ſnīa ⁊ lata potius ꝯ ius litigatoꝛis qꝫ ꝯ ius cōe.nā ⁊ ſi nihil ꝓbatū eſt

vel ſemiplene iudex ex quo lis ɔte.eſt ⁊ iurat de calumnia cōdemnare poteſt ſed appel= landum eſt.C.qñ ꝓuo.non eſt ne.l.ij.in fi.naʒ ⁊ ſi non appellaretur facit ius inter partes. vt no.§.e.§.quot ſunt ſpecies.ſub.§.ſʒ núqd. ¶ Uerumtñ ſi appelletur ⁊ iudex dicat i ſnia p ea que vidi ⁊ audiui vel que probata fue= runt corā me viſis ⁊ auditis allegationibus ⁊c.talem cōdemno:tunc ſi is qui cōdēnatus eſt dicat dictum ordinē non fuiſſe ſeruatum puta nihil fuiſſe confeſſum neqꝫ conuictum: neqꝫ vidiſſe teſtes iuraſſe:vel copiā ipſorum non habuiſſe vel ſil'e ſm.l.vel ſm canoñ. ⁊.l. etiā ſi appellatuʒ non fuerit ⁊ obijciatur ali quid fuiſſe omiſſum de ordine iudiciario ſub ſtantiali retractabitur ſnia niſi proceſſus le gitimus probetur: ⁊ ſic ſnia caſſabitur: ⁊ ſic nō preſumitur pro ꝓceſſu niſi quatenus cō= ſtiterit legitimis documentis. vt.§.de ꝓbat. qñ contra falſam.in fi.§.de reſti.ſpo.cuʒ ad ſedem.§.fi.ideo litigatur de proceſſu. §.de te ſti.conſtitutis.ij.ad fin.ſm hoc pōt intelligi qꝺ dicit decret.ſniam fuiſſe caſſatam:nō di= cit caſſam prenūciatam ſolūmodo ꝓpter iu diciarium ordinem non ſeruatū.j.qui fi.ſint legi.per venerabilem.§.videbatur.verſi.p̄te rea.⁊ qꝺ dicit.l.ita potiantᷣ victores ſentētijs ſi eas recte habere monſtrauerint in autēti. de his qui ingre.ad ap.§.ſi vero neuter.co.v. ¶ Si vero nihil obijcitur nec in dubiū reuo= catur:neqꝫ ſuo tpe appellatur: tunc trāſit in rem iudicatam ſnia:⁊ pro auctoritate iudicꝭ preſumitur: ſic pōt intelligi.§.de cle.bo. me. ma.§.contra.§ de renun.in p̄ntia. ff.de ſtatu bo.ingenium.ff.de adop.adoptiuum.§.j.et ſi etiā appelletur ⁊ opponatur grauamē nō tā gens ordinē iudiciariuʒ iudicialem ſʒ leges ſed aliud quodcūqꝫ ius ⁊ non probetᷣ:vel ſm ius cañ.qꝺcunqꝫ grauamen p̄cedens ſniam niſi ſit tangens ordinem iudiciarium ſubſtā tialem q̄ñtuncunqꝫ offeratur,ꝓbatio niſi for= te proponatur articulus nouus ex antiquis dependens qui ēt per antiquos teſtes vt an tiquus qui p nouos teſtes in cauſa appella tionis probetur ſm ea que no.§.de teſti.§. et vtrum poſt publicationē.verſ. hoc in eadeʒ inſtantia.⁊ ſeq.⁊ confirmabitur prima ſnia. Sed hoc intellige qꝺ his qui appellat cum de iniquitate ſnie conquerañ.ff.de mi.preſe. dʒ probare qꝺ aſſerit iniquitatē.ſ. ſnie deti= nere.ff.de proba.ei qui dicit.dʒ eñ probarᷣ ſe iuſte appellaſſe.C.de ap.qui ad ciuilia.⁊ de= tegere iniquitatē ſnie.ff.ſi pen.ap.l.j.§.j.§. de ap.cuʒ eccl'ia qꝺ per oſtenſionē ſnie qñqꝫ ap paret:vt probatur.§.de teſta. Raynutius. et c.raynaldus. ¶ Jō cauti italici faciunt oia acta in publicā formā redigi ⁊ ſibi tradi ad fidē perpetuā faciēdā: ſi qñ forte in poſterū ſuper proceſſu aliqua dubitatio exiatur.C.de re iud.geſt.§.de ꝭba.qñ contra falſaʒ p totū ſed ſi parte nihil obijciant;neqꝫ iudex obijce re dʒ:vt pʒ §.de ꝓb.ſi in medio ibi: aliqñ cū non reuocetur in dubio de li.conte.⁊ de hac materia ſatis no §.de ꝓba.§ quid dʒ ꝓbari. ver.itē lʒ pro ſnia et ſeq.qual'r āt publicatio fieri debeat inuenies not.§.de fide inſtr.§.de publicatione. ¶ Uirtus vero ſiue anomal' ordo iudiciarius pōt dici id qꝺ exigitᷣ vt in p̄ntia partiū procedatur: nec eñ in abſentia pōt lis cōteſt.nec de calūnia iurari.⁊ quo ad hos articulos eſt ſubſtātialis : ſed nec illa q̄ occurrunt inter iurm̄ de calumnia/ ⁊ ſniam diffinitiuā in abſentia partiū expediri dʒ. ſi tñ expedita fuerint i abſentia ⁊ poſtea ſnia feratur in p̄ntia mero iure tʒ ſnia niſi fuerit appellatū lʒ debeat retractari ſi ēt poſt ſen= tentiā hec opponātur.vt pʒ in his que no.§. eo.ver.ordo vero iudiciari⁹.Jtē quo ad ſen= tētiā aliquotiens nihil obſtat vt qr abſens de dit hanc p̄tātem iudici vel contumax eſt,ali quotiens ipſam reddit nullaʒ vt qñ nec renū ciauit ſeu hanc p̄tātem dedit iudici nec ɔtu max reperitur vt pʒ in his q̄ no.§.eo.ver.q̄r todecimo.⁊ hoc ſm iura ciuilia exceptis his caſibus in quibus añ ſniam appellationem admittāt locū habebunt. regulariter eñ nō admittunt app.añ ſniam.C.de iud.aptiſſimi et quorū app.nō reci.autē.ſnie.⁊ de ſen. ⁊ in terlo.om.iu.l.fi.ideo nihil pōt iputari ſi non fuerit appellatū.appellari aūt poterit a dif= finitiua ſnia occaſione grauaminis p̄cedētꝭ ⁊ ſic neceſſe hʒ appellans probare appella tionem ſuā niſi forte allegatur grauamē de ordine iudiciario non ſeruato, ſm ea q̄ no.§. e.ver.ſi vero nihil obijcitur.⁊ preceden.ſʒ ſm iura can.q̄ admittūt appellationē a quolibʒ grauamine,⁊ ſm iura ciuilia in illis caſib⁹ i quib⁹ appellationē admittunt imputabitᷣ ſi non fuerit appellatū:⁊ ſic intellige qꝺ legitur §.de offic.dele.gratū.⁊.c inſinuante.et.c.ſup qōnum articulis.§.verum.⁊.§.ſi de teſt.ſigni ficauerūt.§ j.et.c.cū veniſſent.j.e.inter mona ſterium ⁊ ſil'ibus.⁊ iunge qꝺ no.j. eo.§.quo remedio.ſub.§.ſunt tñ caſus.verſ.q̄ñuis etiā nō appelletur ⁊ ſic ſm cano.p̄ſumitur ſemp poſt latā ſniam ꝓ auctoritate iudiciaria. ēt ſi appelletur a ſnia:vt.j.cum inter vos.et.c. ſicut.niſi ſnia in ſe manifeſtā iniquitatē con tineat.j.co.inter ceteras.vel niſi obijciatᷣ or= dinem iudiciariū ſubſtātialem nō fuiſſe ſua tum:vt no.§.eo.ver.veruntñ ſi appelletur.et ſm hoc intellige qꝺ no.ſm Goffr. §.de prob. .§.quid debet.ver.ſi.

6 Et quando, † Qñ liquet de cā qꝺ dic vt no.§.e.in cōtinuatiōe huius ti.⁊ ſ.hec āt cōtinuatio in dubio ei ab

ſoluendus eſt reus/ niſi forte cā fauorabilis ex parte actoris aliud inducat. qđ dic vt no. ȝ. co. § quis dȝ ſnīam. ſub § delegat⁹ rite datus. verſ. quid ſi duo ſunt. et ſe. ⁊ de iuretur. ſub § nunc redeundū. ſub rubꝛ. de aſſertorio iuro § qñ ſit deferendū. ver. q ſi iura obſcura ſint. ¶ Itē infra trienniū a tpe litis cōteſtate cōputandū. nam poſtea non poſſet fieri ſꝫ leges. qđ dic vt plene not. ȝ. de iud. § que ſunt neceſſaria. ſub § porrecto ver. perit aūt inſtātia iudicij. et ſe. ſed ⁊ ſm quoſdam de die nō de nocte ſnīa ferri dȝ: qđ dic vt plene not. ȝ. de iudi. § qualiter et quando.

7 Quis ſit effectus. † Et quidē vt a ſuperiore impetretur de facili confirmatio ſi rite lata ſit. ĩ. e. ea que. ⁊ hoc petatur. ĩ. e. cām que in fi. et de hoc. ĩ. de confir. vtil. vel inuti. § a quo. verſi. & et. § de qua re. verſ. confirmatur. ¶ Item vt executioni mandetur. ĩ. e. cum aliquibus de hoc. ĩ. eo. ſub rub. de re iu. § qñ ⁊ a qbus et hꝰ intelligas ſi nō ſit appellatione ſuſpēſa vt no. ĩ. eo. § quo remedio ¶ Item ſtatim aliqñ ipſa prolata tranſit in rem iudicatā ⁊ executionē ad ſe trahit: vt qñ quis excōicatur. ĩ. ca. j. paſtoralis. ⁊ eſt ratio qꝛ ſm Pe. hyſpanū deus ligat ⁊ non homo. xj. q. iij. nemo. j. ⁊ a principe appellari non pōt. ȝ. de elect. lꝫ de vitāda in fi. ¶ Alij dicunt q de hoc eſt rō. vt hō creſcat per meritum ſeruando ſnīam/ ⁊ ſi iuſta ſit. ar. viij. q. j. ſciendum. xj. q. iij. c. j. et. c. qđ ergo. ¶ Joannes dicit q ꝯſtitutio eccleſie hoc facit vt magis timeat eccleſiaſtica diſciplia ſicut ⁊ cōſtitutio humana facit q ſnīa q̄ cito ligat quo ad eius effectuꝫ tardius liget. ij. q. vj. anteriorum. xj. q. iij. cum apud. ¶ Alij dicunt qđ lꝫ idem videatur in oībus ſententijs qꝛ ſicut appellans poſt excōicationeꝫ remanet excōicatus. ſic ⁊ in. x. condemnatus poſt appellationem remanet condemnatus cum dictum eſt primo caſu nihil remanet abſoluendum vel tradendum. in ſecundo vero ſecus. et ſic appellatio poteſt impedire ſolutionem que erat facienda ſecundum Ber. et quid dices vbi iudex condemnauit / ſed abſoluit. nam et ibi nihil reſtat ſoluendum vel tradendū, ⁊ tamen appellari poteſt. ¶ Que eſt ergo ratio q ſententia excommunicationis non ſuſpendatur per appellationē ſicut alie. ⁊ q ſecum trahat executionem dici pōt q ſnīa excommunicationis ligatur aīa inuiſibilis et rationabilis xj. q. iij. nemo. j. et. ĩ. de rebus eccleſi. non alie. ſi quis preſbyterorūꝫ ſed alijs ſententijs corpora condemnantur q̄ viſibilia ſunt: ſiue incorporalia et inuiſibilia: ſed tñ inſenſibilia nō rōnabilia ſicut ſeruitutes: ſicut ergo interior homo ſiue imaginatiuus facilius apprehendit: qꝛ videt regem et reginam francie q̄ ꝗuis vltra mare ſit facilius apprehenditur et ligatur in hoc ergo caſu inuiſibili ſententia ligatur inuiſibilis anima: ⁊ ideo inuiſibiliter ſtatim mādat executioni ſecus in alijs. ĩ. e. cum aliquibus. ¶ Quid ergo dices de ſnīa ſuſpenſionis vel interdicti qua non anima ſed corpora videntur ligari: et tñ non pōt appellari. ĩ. de appel. ad hoc. qm̄ ſub interdicto dic q ſapiunt naturam ſnīe excōicationis. ar. ff. de rei ven. que religioſis: cum eñ iſte tres ſentētie noīe cenſure eccleſiaſtice cōprehendantur. ĩ. de verbo. ſig. querenti quid per cenſuram. ⁊ ſic cuꝫ proprie ⁊ mere ſpirituales ſint appellari nō poteſt ab his ad deſignandum q dignior et fortior eſt iuriſditio ſpūalis q̄ temporalis vt not. ĩ. qui fil. ſint legi. § qualr ⁊ a quo. ¶ Idē he ſententie: ad peccātorum correctionem ſpāliter inuente ſunt. xj. q. iij. oīs xp̄ianus. et ca. nemo ep̄orum. ⁊. c. audi. ĩ. de coha. cle. ⁊ mu. c. ij. et. iij. ſed peccatuꝫ incontinenti ligat. xj. q. iij. eſtimant. ⁊. c. audi. non ergo eſt miruꝫ ſi hec ſententia ſapit ipſorum naturam/ ergo ſicut a correctione peccatorum appellari nō pōt: ita nec a ſententia excōmunicationis q̄ loco correctionis ſuccedit. ar. ff. ſi quis cauſ. ſi eum. § qui iniuriarum. cum etiam ab eodē et ea. idem. et ad idem. et in eodem loco data ſint neceſſe eſt vt qđ de vno dicitur de altero intelligatur ſupra de conſtitu. tranſlato ⁊ iūge quod not. ĩ. de ſentent. excommun. § quis ſit eius effectus. ver. iſte etiam eſt effectus. et ſequentibus. ¶ Mandatur autem ſententia executioni inſolidum contra illum qui condemnatus eſt ſi vnus ſit ⁊ ſi plures condemnati ſunt contra quemlibet pro portione rtm̄ virili etiam ſi quilibet inſoliduꝫ teneretur cū pro alia parte abſolutus videatur p ſententiam. ſic intellige. C. ſi plures vna ſen. cōdem. ſunt lege prima et ij. ¶ Item effectus is eſt: vt faciat ius inter partes elapſis. x. diebus a tempore prolationis computandis. vt no. ȝ. eo. § quot ſint. ſub § ſed nunquid. ¶ Iteꝫ vt actio in factum ex cauſa iudicati detur illi, p quo ſententia lata eſt. C. de rebus cre. ⁊ iureiuran. actori. ff. eo. miles § fi. ⁊ alij eius noīe. ff. de exce. rei iudic l. rei iudicate. non autē eī contra quem lata eſt. ff. de exce. rei iud. eidē ter. datur autē actio contra illū cōtra quē lata eſt et heredem eius. ff. eod. miles. § nnali. ¶ Sed reo abſoluto datur exceptio contra illum et qui ſuccubuit et alium eius nomine: vt. ff. de exceptio. rei iudicate. ſecus ſi idem qui ſuccubuit alterius nomine agat. C. de adminiſtra. tuto. cum quedam. ff. de rei vendica. inter officium. ¶ Uerum reo abſoluto non tollitur actio ipſo iure: vt. ff. de condictionib⁹ inde. Julianus. quod eſt mirabi-

le q₂ fortius et citius deberet actio tolli propter rem iudicatã ꝙ̃ dari ex re iudicata.arg. ff.de act.⁊ obli.arrianus.⁊.ȝ.de prob.ex literis.ff.de ſuperfi.l.j.§.qd ait. ſed forte hoc iõ eſt q₂ lex alio modo ꝙ̃ indulgẽdo actori vincenti non potuit ſubuenire: reo vero per remedium exceptionis ſubuenire potuit: et ſi ipſo iure non extinguat̃ actio vel tollat̃ ſm Azo. ❡ Item effectus eſt vt res acquirat̃: et res decetero cum ſana ⁊ pura conſcientia teneatur: ſcd̃m ea que nota.ȝ.codẽ.§.quot ſint. ſub.§.ſed nunq̇d ver. ſed q̇d ſi poſt ſniam: ſ₃ q̇d ſi iudex p̕ gratiã vel p ſordes ꝯ iuſtitiã et ꝯ cõſcientiã ſententiã dederit.dic vt no.ſ.eo. ſub rubrica de re iudi.§.que ſit pena.ver.hodie etiam ſcd̃m canones.

❡ Sed et q₂ aliquoties ex ſnia ad intereſſe agitur vt.C.de ſen.que pro eo qd inte.profe. l.vnica.videndũ eſt ꝙ̃tũ intereſſe hodie pretendat̃.ad qd notandũ qd intereſſe ſiue pretium aliud conuentũ. ❡ Aliud cõe. ❡ Aliud ſingulare.ff.de ac.emp.⁊ ven.l.j.

❡ Aliud conuentũ: ⁊ hoc ſcd̃m qd conuenit puniri debet niſi dolus alterius partis interceſſiſſet: ſicut not.ȝ.de dona.§.que auxilia.ver.actio autem.⁊ ſeq.ſ.de cõtrahen.em.⁊.§.qualiter reſcindatur.

❡ Aliud cõe.⁊ inſolidũ eſt preſtandũ cõtractibus et in delictis.in cõtractibus autẽ plerũq₃ eſtimatur.Sed in delictis ſemper.ff. ad le.aquil.ſi ſeruũ meũ.ff.ad leg.falci.precia plerũq₃.ideo dixi q₂ fallit in venditione ff.de ac.empt.⁊ ven.l.j.itẽ ⁊ ſi al's paciſcant̃ partes.de ſingulari intereſſe. ❡ In dãno autem regulariter eſtimat̃.ff.de dam.infe.proculus.ff.de ac.emp.⁊ ven.ſi ſtil'.§.cũ per venditorẽ.ff.de piculo ⁊ cõmo.rei vẽ.l.fi. ❡ Sed ⁊ qñ eſtimat̃ in lucro in caſibus ſc₃ a lege notatis: puta ſi agit arbitraria actione pro eo q̄ certo loco: ⁊ dic ſicut promiſſum fuerit vt fuit ſolutũ vel in locato ſeu conducto vel in ſtipulatione rem ra.ha.vel in actione tutele vel lege aquilia vel interdicto ne quid in loco publico fiat.ff.de eo qd certo loco.l.ij.§.fi. ff.lo.⁊ con.ſi in lege.§.colonus.⁊.l.in quo.⁊.l. ſi fundus quẽ in fi.ff.rem ra.ha.ſi cõmiſſa.et ff.ad le.aquil.ſi ſeruũ meũ.⁊.ff.ne quid in loco pu.l.j.§.merito.C.arb.tute.quicquid.videtur tñ tradi pro regula qd intereſſe ſemꝑ cõſiderari debet in lucro ⁊ in dãno.C.de ſen. que pro eo qd intereſt profer l.publia.

❡ Aliud ſingulare et hoc ſic: vbi preſtetur: non tamen ſemper preſtatur inſolidum.di. enim vtrum quis mihi obligatus ſit ex contractu certo.i.ex eo quod certam ꝙ̃titatem continet: vt tñ ꝙ̃titatis appellatione quelibet res ſingularis contineatur.ſic dicitur.ff. de lega.iij.quiſquis. vel contineat naturam id eſt ſpeciem puta hominem in genere promiſſum tradi. ❡ Aut ex incerto: id eſt ex eo quod conſiſtit in facto vt tamen facti nomine etiam ſi ſe quis aliquid domino facturũ promiſit contineatur.ff.de verbo.obliga.vbi autem non apparet.§.quid quod.⁊ de regu. iur.quid non facit. ❡ Si ex contractu certo mihi quid debeat tradi ⁊ lex dicat intereſſe meum ſingulare preſtãdum ſicut dicitur in venditione.ff.de act emp.⁊ ven.l.j.⁊ rei traditio non fiat intereſſe meum ſingulare mihi preſtabitur totum ſi duplum cõtinet vel minus duplo: vltra vero non porrigitur: vt.C. de ſent.que pro eo quod inter.profe.l.prima.§.ſancimus. ❡ Huic autem opponitur ex eo quod legitur.ff.de act.empt.ratio.§.ſi venditionem.et dicit Ber. aliquoties annis qd preſtari debet ꝙ̃tum plur.vinũ fuerit ſi non excedit duplum precij dati: ſed hec ratio videtur tolli.ff.de act.emp. Julianus inter cũ. §.ſi vero ſciens.et.§.item qui furem. cui reſpõdebat idem Ber.quod eſt intereſſe quod eſt extra rem ⁊ illud quantũcunq₃ ſit preſtatur: vt in cõtra.aliud circa rem quod non debet excedere duplũ precij dati quod non placuit Job.potius eñ videtur contrariũ dicendum. ſc₃ quod totũ intereſſe qd eſt circa rem preſtandũ eſſet quaſi de eo cogitauerint contrahentes.⁊ non illud quod extra rem eſt de quo minus ſenſiſſe preſumitur. vnde dic qd ſingulare intereſſe non extendit duplum cõmunis intereſſe: vt.C.de ſen. que pro eo qd inter.l.vnica. Intereſſe vero cõmune totum preſtandum non eſt: ⁊ ſic intelligãtur leges ff.de ac.em.inducte.ȝ.e.ver. huic autem opponitur.preſtat̃ autẽ intereſſe circa rem tm̃. vbi venditor nullo modo tradit rem venditam. Sin autẽ tradit ſed vitioſam tenetur ad intereſſe ẽt qd p vẽditorẽ eſt extra rẽ.ff.de ac. empt.⁊ vẽdi.ſi ſterilis.§.cũ per vẽditorẽ. In actione etiã que eſt ex maleficio habet̃ ratio toti⁹ intereſſe qd eſt etiã extra: vt in.l.aquil. cõdi.furtiua.⁊ ſimilibus.ff.ad le.aquil.proinde.⁊.l.inde neratius.ff.de fur.inficiando.§. j.ff.de condi.fur.l.iiij.⁊ in ac.ad exhibendũ.ff. ad exh.in ac.⁊.l.ſed ⁊ ſi. ❡ Ubi autem venditor nullo modo tradit rem venditã nedũ cõmune ſed etiam ſingulare intereſſe conſideratur.ff.de act.empt.et ven.l.j. ❡ Quod ſi rem dari ſit in obligatione nunq₃ petitur intereſſe vel in ꝯtctibus innoiatis: puta do rem vt rem accipiam.hic eñ venit in obligatione id qd veniret in vẽditione: vel dedi tibi vt faceres. Hoc enim in obligatione, quod veniret in locatione.ff.depo.l.j.§.in conducto.ff. de preſcriptis verbis.l.j.§.ſed ſi facio vt facias.in fi.§.ibi qui actio ⁊c. ſic ergo venit in hoc intereſſe dolus ⁊ lata culpa: ⁊ eſt mirum

quod in his contractibus veniat intereſſe cū rem dari vel fieri ſit in obligatione. ¶ In contractibus autem nominatis non venit intereſſe ſi rem dari vel fieri ſit in obligatione: ſed in omni dari vel fieri quod debetur: quia quoquo modo oportet rem fieri eius cui debetur. ff. de ver. ob. vbi autem non apparet. §. fi. ⁊ hoc ſiue ex contractu vel quaſi maleficio: vel quaſi rem dari ſit in obligatione. ſ; ⁊ ſi ex eis rem tradi vel fieri ſit in obligatiōe eadem ſunt ſeruāda. nec enim dicit lex in oībus contractibus: ſed in oibus caſibus hoc locum habere. C. de ſen. que ꝓ eo qđ inter. ꝓ fe. l. vnica. verum ſi ex incerto contractu petatur intereſſe ſingulare preſtabitur omnino inſolidum q̄tuncūq; ſit. C. de ſen. que pro eo qđ intereſt. l. vnica. ver. in alijs. nec obſtat quod ibi ſubditur ⁊ non ex quibuſdam machinationibus ⁊c. hoc eīm eſt dictum qđ ſi diceret quis mea interfuit in centum: q2 veriſimile eſt q; ſi equum mihi venditum habuiſſem multa in bello per vires meas acq̄ſiuiſſem vel ꝓpter probitatem meā talē dignitatem habuiſſem vel talē vxorem duxiſſem vel ſimilia de talibus non eſt curandum. ¶ Ex premiſſis pōt dici qđ cum factum eſt in obligatione poteſt agi ad factum vł ad intereſſe ff. de v. ob. quoties. ff. de re iud. ſi qs ab alio. h; etiam plerunq; actor electionem ſicut eſt in ſtipulatione de opere demoliēdo ſi apparuerit iniuria edificatum. ff. de ope. no. nū. l. antepe. et in cautione procuratoris actoris qua cauit de defendendo. ff. de procu. ſ; ⁊ he. §. fi. qñq; reus habet electionum vt in cau. ꝑcu. rei. ff. de ꝑcu. muti⁹. § fi. ¶ Ubi aūt tradi eſt in obligatione nō pōt ꝑciſe; reus ꝯpelli ad intereſſe q2 liberat p̄ſtādo rem: ſed ſiue agatur ad intereſſe principaliter ſiue ad rē: et q2 ea preſtatur non petitur intereſſe nō excedit duplum vt dictū eſt ſm Job. ¶ Alij dixerunt qđ vbi principaliter agit ad intereſſe ꝓ eo qđ res nō p̄ſtat totū intereſſe preſtādū eſt: l; excedat duplum in ſcđo vero caſu. ſ. qñ petitur res principal'r: ⁊ ſi nō p̄ſtatur petit intereſſe non pōt intereſſe excedere duplum. ¶ Sed nunqđ pena extēdi pōt vltra duplū: ⁊ dixerunt quidam qđ nō ſicut nec intereſſe: vt. C. de ſen. que pro eo quod intereſt. l. vnica. ſancimus ⁊c. Sed contra q2 vſq; ad quadruplum pōt extendi. C. de ſpō. mulier. in fi. ff. de euic. ſi dictum. inſti. de ac. §. omnes autem ꝑ quas. i. alij dicunt qđ vſq; ad quadruplum et non vltra poteſt extendi. ¶ Alij dicunt di. vtrum is qui promittit ſciat ſe non poſſe promittere vltra quadruplum: ⁊ tūc tenet quaſi tacite renunciaſſe videatur: aut ignoret ⁊ tūc non valet vltra quadruplum. ar. ff. ſi qs cau. ſed ⁊ ſi quis. §. fi. j. eodē. qđ ad conſultationē.

¶ Sed ſm Job ⁊ Azo. pena conuentionalis q̄tuncunq; ſit poteſt exigi cuius qđ inter ptes conuenit eſt cōpetens moderamen. inſti. de inuti. ſtip. §. alteri. nō eīm dicit ſpectandū q̄ta ſit pecunia: vt ſm hoc preſtetur tota vel non preſtet. Sed que ſit quātitas vt ea tota preſtetur. quippe hec noīa qs ⁊ que non quātitatis vel qualitatis: ſed ſubſtātie ſunt deſignatiua non ob. qđ leg. inſti. de ac. §. oēs. q2 ibi loquit de pena legali: non cōuentionali. nec ob. C. de ſpon. mulier. q2 illud ſpeciale eſt ne matrimonia penaꝝ vinculis conſtringātur. ff. de ver. ob. titia. rñ. j. ⁊ not. j. de ſpō. §. ec. vnde ver. ſed nunqđ ⁊ ſequentibus. ¶ Sed nec competenter diſtingui pōt vtrum pena adijciatur gratia declarandi intereſſe: puta ſtipulor aliqđ fieri vel non fieri: ⁊ ſi nō fuerit obſeruatum penam adijcio ff. de ver. ob. ꝯtinuus. §. pe. ⁊ inſti. de v. ob. §. pe. ⁊ in hoc caſu pena nō excedit duplum ſicut nec intereſſe vt. s. de ſen. que pro eo qđ intereſt. l. vnica. ff. de ac. em. ⁊ ven. l. lucius. cū eīm loco intereſſe ſuccedat: ergo eodem iure fungi d; . arg. ff. ſi quis cau. ſi eum. §. qui iniuriarum. j. de voto magne. §. qui igitur. xxij. q. iiij. innocens. nec obſtat qđ poſſet obijci q; ſi nō excedit duplū intereſſe: oportet intereſſe probari qđ lex noluit: q2 non d; duplum intereſſe peti ſ; pena. ¶ Item ſi dicat re⁹ qđ q̄titas excedit duplū intereſſe d; hoc ꝓbare et nō actor qui negat hoc excedere. C. de ꝓba. actor ſi vo loco pene pure ponat: nō vt intereſſe declaret: tūc ſm Azo. pōt etiā excedere triplū. ff. ad le. aqui. proinde. ⁊ l. inde meratius. ⁊ de fur. inficiando. §. j. ff. de ꝯdi. furt. l. fi. ¶ Utrū aūt religioſi poſſint petere penā dic vt no. s. de arbi. §. qualiter conſtituatur ſub. §. ſed meus. ver. ſ; nūquid religioſi. ⁊ ſeq. ¶ Quicqđ tñ dicāt. l. ſm cañ. non videt qđ poſſit peti aliquid vltra q̄ in veritate intereſt: vt. s. de do. ⁊ cōtu. c. j. na; iuri naturali conuenit cuius cañ. magis innititur. ad hoc. ff de condi. inde. nam hec natura niſi forte ex ſpeciali pacto: vt. s. de arbi. dilecti. vnde et expenſe debent moderate eē: vt no. s. de dolo ⁊ contu. §. qua pena. ſed hoc intellige quod not. j. de vſur. §. an quo caſu. ⁊ verſi. ſeptimo. et ſequenti.

8 Quo remedio ſentētia †retractetur. Et quidem per querelam falſi. C. de fal. querelam. quod dic vt not. s. de excep. §. et quando. ſub. §. hoc de dilatorijs. ver. ſed certe. ⁊ ſe. ¶ Secundo per reſt. in integ. vt. s. de reſti. in integ. auditis. tum ex literis ſuſcitata. et not. in ſumma. eodem. ti. §. in quibus verſi. ſed nunquid. ¶ Tertio per ſupplicationem: quod dic vt not. s eodē. § quot ſint. ſub. § diffinitiua. ver. vj. ⁊ ſe. ¶ Quarto per ſim-

plicē petitionē in caſibus illis in quib⁹ iudex pōt ſuā ſniam retractare. quos no. ſ. c. §. quot ſint. ſub §. diffinitiua. ¶ Quinto per petitionē ſolēnem in caſibus not. ſ. co. §. qualis. ſub §. iuxta. ver. j. ⁊ ſe. ¶ Sexto non tam retractatur ꝙ ipſo iure ꝓnunciat in multis caſibus: qḋ dic vt no. ſ. §. qualis. ⁊ §. a quo. ⁊ §. qualiter. ¶ Septimo per appellationem infra x. dies factam. quod dic vt no. ſ. eodē §. quot ſint. verſi. interlocutoria. ⁊ §. qualis. ſub §. pura. verſic. ſed quid ſi condemno te in. x. j. de ap. §. infra quod tēpus appellandum ſit.

¶ Hic tñ notandum eſt ꝙ tria ſunt genera cauſarū. ¶ Unum qḋ nunꝙ tranſit in rem iudicatam qñ. ſ. ea ſeruata aīa periclitaret: ſicut in cauſa matrimoniali. ſ. de teſti. ſeries. j. de frigidis. fraternitatis. j. de diuor. ex literis. ⁊ eſt ratio: quia tāto grauiora ſunt peccata ⁊c. ſ. de conſue. c. fi. ¶ Secūdo genus ɔtrariā naturā habet: qꝛ eius ſnia ſtatim eſt plorata in rem tranſit iudicatā ſicut in excōicatione. j. de ap. paſtoralis. et eſt ratio: vt not. ſ. eo. §. quis ſit effectus. ver. Itē vt executioni mādetur. ⁊ ſe. Itē qñ inſignes latrones vel ſeditionū concitatores vel duces factorū damnantur. et eſt ratio: qꝛ propter immanitatem criminis ipſos ſtatim punire publice intereſt ff. de ap. conſtitutiones. Idem in raptore virginis. C. de rap. virg. l. vnica. §. quibus. idem in homicidis: maleficis: veneficis: violētis: adulteris: ſi ſponte confeſſi ſunt ſecus ſi coacti. ij. q. vj. ſunt quorū. C. quoꝝ ap. nō reci. l. ij. ⁊ qḋ in his quinꝙ criminibus dr. Item quoꝙ in ceteris eſt dicendū ⁊ ſeruandū ſcdm Azo. Itē ſcdm quoſdam in ingenuitate et libertate. ff. de ſta. ho. ingenuū. ff. de re iu. res iudicata. ſed i libertate cōtrariū eſt. C. de libe. cauſa. ſi is in quē ff. quando ap. ſit. l. ij. §. ſi is. ¶ Tertiū tenet medium cuius ſententia elapſis. x. diebus infra quos appellare poteſt tranſit in rem iudicatam quoad effectum niſi forte minori etati vel alicui alij priuilegiato perbeneficiū reſti. in inte. vel alio iuſto modo ſubueniatur. ff. de reſti. in inte. l. fi. ff. de mino. ait pretor. et in hoc in oībus cauſis generaliter obſeruatur. ij. q. vj. anteriorꝫ. etiam in mulcta. ff. de verb. ſig. ſi qua igit infra. x. dies appellet ſentētia lata extinguit. ff. ad turpil. l. j. in fi. i. ſuſpenditur. j. de appel. directe.

a ¶ Contumax non appellat. adḋ §. iuſſus. ff. de ap. archi. ij. q. vj. in ſumma.

¶ Sunt tamen caſus in quibus appellatio non admittit. ¶ Primo in momētanea poſſeſſione ſcdm. l. C. de momē. poſ. l. j. ſed ſcdm cañ. appellatur. ſ. de teſti. ſignificauerunt. ¶ Scdo non appellat ab executore niſi modum excedat vel niſi minus cito exequatur ſniam. ff. de ap. ab executore. C. quorum app. non reci. ab executore. qḋ dic vt no. ſ. de offi. deleg. §. que poſſunt. ver. finis. ⁊ ſe. ¶ Tertio a nominatione numeris publicij vtilitate priuati vt in tutela vel cura. quando. ſ. executio legitima infra. l. dies propoſita non admittitur niſi cum excuſatio reprobatur. ff. quādo ap. ſit. l. j. §. ſi quis. inſti. de excu. tu. §. qui autem. Si vero quis nominet ad munera, autoritate ⁊ vtilitate publica: puta decurionatus magiſtratus vel cōſimiles honores appellatio admittitur. ſi tamē conſilio publico fuerit nominatio facta alioquin non teneret ſententia: ⁊ ideo non eſſet neceſſe appellare. C. eo. l. iiij. ⁊. l. qui ad ciuilia. et. l. nominationes. ij. q. vj. §. diffinitiua. ver. nominationes. ¶ Quarto a ſententia condemnatoria criminis cum ſtatim interſit damnatū punire: vt no. ſ. ſub. §. hoc autē tamē ver. item qñ inſignes. ¶ Quinto qñ res non recipit dilationē veluti ne teſtm̄ aperiat: vel ne ſcriptus heres in poſ. mittat. vel ne frumētū in vſum militis in annone ſubſidia ɔparat: vel quo minus fiat id qḋ ex edicto ꝑpetuo declarat: vel quo minus pign⁹ vēdere liceat. ij. q. vj. diffinitiua. ver. ab executore. ff. de ap. nō reci. l. fi. C. quorū ap. nō reci. l. qſqs. ¶ Sexto qñ apparet aliquē eſſe publicū debitorē eo apte manifeſteꝙ ɔuictū. C. quoꝝ ap. nō reci. l. fi. ¶ Septimo nō appellat is a quo fiſcalis calculi ſatiſfactio poſtulat aut tribunarie functionis ſolēne munus expoſcit: vel ab aliquo euidētis ⁊ cōuicti debiti publici vel priuati redhibitio flagitat. C. quoꝝ ap. nō reci. abſcindēndū. ⁊ hꝫ hoc locū cum debitū poſtulat reddi: nō ita ſi ꝑ ſe petat dari: vel eſt intelligēda in priuato debito impatoris: alr alie. ll. ɔdicūt.
a ¶ Octauo ɔtumax nō appellat[a]. C. de iudi. ꝑperandū. §. cū aūt. xxiiij. q. iij. de illicita. niſi cū reddit iudice adhuc ſedēte ꝓ tribunali. ff. de reſti. in inte. diuus. vel niſi iuſta cā cū venire ꝓhibuit. ff. de ap. ex. cōſenſu. §. cū q. ⁊. ff.

de re iud. ꝯtumacia. ſ. e. cū bertholdus: vel niſi ſit ꝯtumax exhibēdo. ff. de ap. creditoꝝ. §. iuſſus. ¶ Nono qn̄ appellationi renunciatū eſt. C. de temp. ap. l. vl. in fi. ſic intellige. ff. qb⁹ ap. non li. l. j. §. ſi quis ¶ Decimo qn̄ a delegato ꝓhibetur appellari: ꝙ tn̄ ſolus pnceps facere pōt. ff. qui ap. nō lz. l. j. in fi. ergo ⁊ dn̄s papa ita poterit delegare. Azo. quaſi dicat ſi imperatori ergo ⁊ pape: ſz tn̄ ſm iura noſtra nihilomin⁹ ex cā poterit appellari qꝛ nō vr̄ ꝓhibita p talē inhibitionē appellatio nō friuola. ſ. de offi. dele. ſup qōnuz. ſ. de reſcri. edoceri. q̄ dicvt no. ſ. de ap. §. qūo. ſup verbo abſqꝫ rōnabili cauſa. ¶ Undecimo nō appellatur a prin. vel a ſena. i. a cetu ſenatoꝝ non dico vno ſenatorū. ff. qui. ap. nō lz. l. j. nec a p̄fecto pretorio ſupplicat̄. qḋ tn̄ dic vt no. ſ. e. §. quot ſint. ſub. §. diffinitiua. ver. xj. ⁊ ſequē. ¶ Nec ab arbitrio cū ipo iure ſnia nō teneat ſz tm̄ metu pene parendū eſt ei. C. de arb. l. j. ⁊ eſt rō qꝛ nullā hꝫ iuriſditionē ſm quoſdā. q. d. iuriſditio que nō eſt rūpi nō pōt. ſ. de reſcri. paſtoralis. ante fi. ff. de iniuſto rup. teſt. l. nam ⁊ ſi. imo. rō eſt qꝛ natura ipſius eſt qḋ ſnie ſtetur ſiue ſit equa ſiue iniqua. ff. de arb. diem. §. ſtari. ſed ⁊ qꝛ tacite vr̄ renūciatū: cum promittat ſtare dicto ſuo is qui cōpromittit ar. in his q̄ no. ſ. eo. ṽ. ix. ⁊ hoc verū eſt de arbitro cōpromiſſario ſecus de arbitro iuris a quo appellatur. xj. q. j. ꝑuenit. C. de iudic. l. fi. ſ. de ap. cū ſpāli. ⁊ not. ſ. de offic. deleg. §. qualr̄ finiat̄. ſub. §. quis ſit effectus. ṽ. miror quare ſapiētes. ⁊ ſeq. et ſub. §. ſed nec illud et ꝓceden. Itē ſecus ab arbitro arbitratore a quo ⁊ ſi nō appellet̄: tn̄ redigitur ad arbitriū boni viri: vt not. ſ. de arb. §. quid ſit arbitriū. verſi. ſed et alio modo. et ſe. ¶ Fit ⁊ quedam ſpecies appellandi a vero arbitro. ſ. qn̄ habeo ipſum ſuſpectū ⁊ propono cām conteſtā do ne procedat. ff. de arbi. nō diſtinguemus. §. cum quidā. ⁊ eſt ſile. C. de his qui per me. iudi. nō ap. l. ij. ¶ Sed ⁊ ſi arbiter per grām vel ſordes ꝓnunciaueri cōtra ſententiā datur exceptio. C. de arbi. arbitroꝝ. ff. de arbitris. ita demū. ¶ Quid de iudice: dic vt no. ſ. eo ſub rubrica. de re iud. §. q̄ ſit pena. ¶ Quāuis etiam nō appellaret̄ ab arbitris vt dictū eſt: ⁊ ſic intellige. ij. q. vj. a iudicib⁹ appellat̄ tn̄ a iudice ſi de cōi cōſenſu dat⁹ ſit. ff. de ap. ex conſenſu: ſi tn̄ nihil iniquum ꝯtineat ſnia confirmabitur ꝙuis dicat̄ formā mandati ſeruatam nō fuiſſe ſi poſt examinationē cāe vt ſniam proferat fuerit requiſitus: vt. ſ. eo. cām que inter vos. hoc ideo qꝛ ſi grauabitur ſm canī. debuit ⁊ potuit appellare vt no. ſ. e. §. qualiter. ſub. §. is eſt. ver. ⁊ hoc ſm iura ciuilia. ¶ Duodecimo nō appellat̄ tertio [a] qḋ dic vt no. ſ. de ap. §. quoties. ¶ Decimotertio non appellat quilibet. qḋ dic vt no. infra de ap. §. quis poſſit. ver. ꝙuis. ⁊ ver. vlt. de his caſibus legit̄. ij. q. vj. ſunt quorū. ¶ Decimoquarto ſm. l. nō appellatur ab interlocutoria: vt ij. q. vj. §. nō ſolēt. ṽ. ante ſniam ſecus ſꝫ canī. ſ. de ap. ſup eo. ij. rn̄. ſ. et not. ſ. de ap. §. qn̄. ¶ Decimoquinto non appellatur a correctione [b]. ſ. de offi. or. licet in corrigēdis quod intelligas niſi modus excedat. ſ. de offic. or. irrefregabili. §. vt aūt. vt ſcꝫ ſi agatur de ſeculari ſeruetur forma quam habes. ſ. de acc. qualiter. ij. §. dꝫ igitur eē pn̄s. Idem vr̄ agatur de abbate vel priore cōuētuali qui p electionem creat̄. ar. ſ. de ſta. mona. §. fi. ⁊ c. in ſingulis. §. ordinent̄. ⁊ c. fin. §. qḋ ſi abbas. ⁊ §. ſe. ſ. de ac. ad petitionē. ꝙuis. ⁊ hi facilius ex cauſis faciliorib⁹ remoueant̄ ꝙ ſeculares. ſ. de accuſ. oli. J. v. et. p. ſ. de ſimonia. per tuas. §. fi. vn̄ nec in his ordo dictus vſquequaqꝫ ſeruat̄ ſ. de accu. qualiter. ij. §. fi. multominus in alijs regularibus appellatio admittet̄ maxime ſi de correctiōe agatur niſi forte fieret ꝯ obſeruātias regulares. ſ. de ap. ad nr̄aꝫ. ⁊ c. rep̄hēſibilis. §. fi. ⁊ c. cū ſpeciali. §. fi. ¶ Decimoſexto nō appellat̄ i delictis notorijs. not. ſ. de ap. ad nr̄am. ⁊ c. rephenſibilis. cū ſit romana. i fi. ⁊ c. ꝑuenit. ſ. et c. ꝯſuluit. ſ. ⁊ hoc ſiue de facto ſiue de iure notoria dici poſſit. ſ. ḋ ap. cū ſpāli. §. porro. ¶ Decimoſeptio nō appellat̄ in tributis. ij. qō. vj. §. quoties. ergo nec in cā decimaꝝ appellat̄. ſunt eīn tributa egentiū aiaꝝ. xvj. qō. j. decime. ⁊ videtur caſus expreſſus. ſ. de deci. tua nobis. ad fi. ⁊ hoc quidaꝫ de plano conceſſerunt. Goffr. contra. nec ob. quod decime dicantur tributa: quia licet ſic vocentur non tamen vere tributa ſunt ſeu naturam veroꝝ tributoꝝ imitantur oīno. nam decime preſcribuntur. ſ. de preſcri. de quarta. ſecus in tributis. xvj. qō. iij. §. poteſt. verſic. ad hoc.

[a] ¶ Nō appellat̄ tertio. Adde tex. i. c. ſua nobis. de ap. glo. in cle. j. de re iudi. l. j. C. ne liceat i vna eadē ꝙ cā tertio prouocare. Bal. l. c. ſinificā tib⁹. i fi. de offic. dele. barb. cōſi. xxj. ſci. bn̄ ⁊ cm̄ in. j. col. i. iij. volumi.

[b] ¶ Non appellatur a correctione. adḋ. c. rep̄hēſibilis. cū ſpāli. et. c. ad nr̄am. de ap. Card. ꝫa. i. c. qm̄. in. j. col. de vita ⁊ ho. cle. idem card. i. c. diuerſis fal laciis. in viij. not. ḋ cle. coniu.

a ¶ Quid ſitmulcta. addꝺ.c.pru dentiam.i ·§·cum au tem.de of. deleg.glo. l.c.j.de do= lo & contu. & l.l.j.C.de mod.mul= cta:di.

ver.illo porro.C.de p̄ſcri.xxx. an.ↄpetit. ¶ Itē in decimis lo cum h3 amicabilis cōpoſitio. J.de confir. vti. venerabilis. J. de exc.ex multiplici.S̄ de trāſ= act.ſtatuimus. ſecus in tribu= tis in quibus nec compēſatio locum h3.C.de compen. in ea. nec obſt. J.de deci. tua nobis. in fin. nā ibi forte remota fuit appellatio ſpecialiter i reſcri= pto ſecundū S.ff. ¶ Sed cer= te & ſi remota ſit poteſt tamen ex cauſa rationabili nihilomi nus appellari.S̄.de reſcri.edo ceri.J.de ap.paſtoralis. ¶ Un= de dic qꝺ quantum ad laicos ſapiunt naturaȝ tributoꝝ: qꝛ nec ipās preſcribere pn̄t: vt.S̄. de preſcri. cauſam nec per cō= poſitionem factā retinere. ar. J.de rerum permu.c.fi.J.de de= ci.c.fi. etiam ſi imperator hoc ↄceſſerit.J.de deci.tua.&.J.ideo ꝙ ad integritatem decimaruȝ ſoluendam non obſtāte quod inde dicant ſe feciſſe eleemoſy nas nec appellatione aliqua per cēſuram eccleſiaſticā com pellentur: et hoc eſt quod dici tur.J.de deci.tua nobis.in fin. nihil enim obſtare poteſt ꝯtrū ad laicum niſi priuilegium ſe dis apoſtolice ſpeciale. J. de deci. a nobis. vel compoſitio autoritate ordinariꝫ facta: vt S̄.de tranſa.ſtatuimus. ¶ De= cimooctauo a ſententia ex= com. nō appellatur quod dic vt not. S̄. eodem. ſub·§·hic ta= men notā. ver. ſecūdū genus. ¶ Sed et caſus ſunt in quibꝰ ſtatim nulla eſt ſententia: ita quod nec neceſſariū ſit appel= lare: puta cum iudex mulctat aliquem vltra ꝙ per l.permiſ ſum ſit. ij. qō. vj·§·diffinitiua. cum certam.

¶ De mulcta. Rubrica.

Hic no. quid ſit mulcta ¶ Quis poſſit mulctare. ¶ Et quantum. ¶ Et pro quibus. ¶ Quis ſit effectꝰ. ¶ Utrū remitti poſſit.

1 a Quid ſit † mulcta. a Pena ani= maduerſio pe cuniaria iudicis arbitrio inflicta. ff.de v.ſig. aliud eſt fraus·§·j.&.l.qua pena· ¶ Pena vo eſt certa.et.l. limitata q̄ nec mollior nec gra= uior infligi debet: vt no.J.de acc·§·j.qs ſit effe ctus: ideo a pena nō appellatur: ſȝ a mulcta aliqn̄ appellat̄ ff.de ver.ſig.ſi qua pena.C.de ap.& in mulctis. iō ēt dr ꝙ facti qō eſt in ar= bitrio iudicātis. pene vero perſecutio nō vo luntati ſue ſubijcit̄: ſȝ autoritate legis reſer= uatur. ff.ad turpi.l.j·§·ij. ¶ Eſt alia drīa qꝛ mulctare non poteſt niſi maior iudex.is cui publice indictum eſt.ff.de iudi.l.ij·§·fin.ſed & oībus magiſtratibꝰ ꝑmiſſum eſt. ff. ſi qs ius di.non ob.l.vnica.in prin. ff.de iu. om.iud. magiſtratibus. penam aūt pōt infligere qui cunqꝫ h3 ptātem iudicādi. ff.de vb.ſi. aliud eſt fraus·§·j.&.l.ſi qua Sȝ & ſi mulcta impo= nitur vltra modū debitū ipſo iure non tenet. C.qn̄ prouo.non eſt ne.certa.& no.S̄.eo.ſub·§· reſpō j.ergo ſi iudex citra ꝙtitatem licitam mulctat aliquē h3 locuȝ appellatio qꝛ forte nō eſt ita diues qꝺ bono modo ſoluere poſſit ad hoc.J.de maledi.ſtatuimus·§·fin.ſecus in pena.ff.de his q̄ no.infa.qd ergo·§·pena gra uior.Si vero alicubi inuenias mulctari poſ ſe in certam penam improprie dictum intel ligas.ſic. C.de epiſc.audi.l.ij.C.ne lice. po= ten.l.fin.

2 Quis poſſit mulctare † & in quantum. ¶ Illuſtres vſqꝫ ad.l.lib. auri: ſi tamen peccatū grauiſſimum eſt. C.de mo. mulc. illuſtres. ſpectabiles vſqꝫ ad tres vn= cias auri tantum preter proconſulem et co= mitem orientis: et prefectum auguſtalem qꝫ bus mulctare permittitur vſqꝫ ad.vj.vncias auri.Idem videtur de epiſcopo,ar.C.de epi. au.epiſcopale iudicium in aut. de ſanc.epi. ·§·ſin autem economi. ¶ Clariſſimi vero pu ta preſides prouinciarum vſqꝫ ad duas vn= cias tantum nullus aūt iſtorum poteſt mul= ctare eundem niſi ter in anno: etiam ſi cētiēs peccauerit. Si quis autem iſtorum modum excedat non tenet condemnatio vt dictū eſt: et tenet cōdemnatio in duplum fiſco autem ad mulctam indictam reddendam: vt om= nia hec probantur.C.de mod.multā.eos hoc in ordinarijs. delegati eni illuſtres vſqꝫ ad vj. ſol. inferiores vſqꝫ ad tres. vt. C.de ſpor= tu.l.ij.in prin. ordinarij vero maiores etiam corporales infligāt.C.de ſportu. l.j.&.ij. in fi. ¶ Procurator autem ceſaris vel curator rei publice q̄ grece legiſta dr a logos ꝙ ē ſermo vel ratio qꝛ de facilibus h3 reddere rationē inde anologiſta.ff.de admi.tu.quidam dece= dens: non poteſt mulctā indicere,C.de modo

mulc.l.ij.et.iij. nec magiſtatus municipalis nec defenſor ciuitatis. C. de defenſo.ciui.l.j. niſi forte modicas mulctas imponat et non graues: ⁊ ſic intellige qđ no.s. eo.§.pxi.ver. alia.et probat. C.de defen.ciui.l. defenſores. ij.nam cognitionē ⁊ caſtigationē ꝯpetentem hꝫ.ad hoc in aut.de defen.ciui.§.eos igit. et .§.interim.ff.de iur.om.iu.magiſtratibus.in aut.iuſiurandum qđ preſtatur.§. et equus. ¶ Sed nunquid iudex eccleſiaſticus mulctare pōt puto ꝙ ſic.ar.ff.ſi qs ius dicē.non obt. l.vnica.⁊ ad executionē ipſius cenſurā eccleſiaſticā exercere.j.de ver.ſig. querēti. in aut. vt clerici apud ꝓprios epos.conueni .§.ſi vero eccleſiaſticū.colla.vj.s.de offi.dele.preterea.⁊.c.ex literis.dicit tñ decretum qđ a talibus certis diebus abſtinendum eſt.xv.q.iiij. c.placita.⁊ iunge qđ not.j.de ſen. excom.§.⁊ qualiter hec abſolutio . ſub.§.ſm etiā requiritur.et no.ꝙ aliquoties.⁊ ſe.¶ Sed nunquid delegatus etiā a papa pōt mulctare non videtur.ex ſupradictis iurib⁹.⁊ in his q̄ no.s.c.§. procurator. ⁊ qꝛ nō recipit ptātem niſi cēſure eccleſiaſtice cui⁹ noīe mulcta nō ꝯtinetur: vt pꝫ.j.de ver.ſig.querenti.quid per cenſurā lꝫ poſſit mittere partem in poſ. cauſa rei ſer. vt.s.de eo q̄ mit.in poſ.cā rei ſer. c.ij. ⁊ de ſequeſtra.poſ.c.j.⁊.ij.

Et pro quibus. Pro omnibus et in omnibus ſm predictum modum preterq̄ in peculiaribus: aut manubijs.i.depredationibus concuſſionib⁹ furtis ⁊ alijs flagitioſis que conuenit ſeuerius coercere.C.de mo.mulc.eos.ſcđm Azo. vel forte hoc iō dicit : qꝛ lꝫ mulctari poſſint hi quos culpa ſubaudi contumacie reddit obnoxios vt dicit eadem.l.in prin.in delictis tñ debet preſtari perſona ⁊ nō res: vt in aut. de manda.princ.§.oportet. col. iij. quod dic vt no.s.de offi.ordi.§.quid ꝑtinet. ver. debet etiam punire.et ſe.aliquoties etiam mulcta imponitur : qꝛ aliquis fecit contra edictum iudicis: et tunc reſpicit tantum preterita nō futura.aliqñ vero imponit illi q̄ faciet: et tūc non reſpicit preterita ſed futura.s.de ꝯſtitu. cognoſcētes.¶ Quicquid tñ dicant iura iudices noſtri tpis indiſtincte multant per leges.ff.ſi quis ius dicen.non obtemp.l.vnica. ⁊.ff.ſi quis in ius voc. non ie.l.j. et aliquādo etiam audientiā ſuā denegāt.ff. ex qui. cau. ma.ſed ⁊ ſi per ꝓtorē.§.actio exēpta ⁊ creſcēte ꝯtumacia: ⁊ tunc hꝫ locū qđ no.s.eo.verſi. 3 augmentant ⁊ penā vt. s.e. vt lite nō ꝯteſta. a qm̄ frequēter.in fin.illa pena q̄ magis timetur eſt infligēda vt ibi dicit.; ⁊ certe dūmō nō excedant modū ſiue plectēdo ſiue ignoſcendo hoc ſolū vbi agit vt vita hominū corrigatur.xxxiij.q.v.ꝓdeſt ſeueritas.¶ Poſſet ⁊ illud dici qđ mulcta pro aliquibus dictis cōmiſſis infligēda eſt: vt not. s. ⁊ tunc modus ꝑdictus eſt ſeruandus ⁊ hꝫ locum. T. C. de mo. mulcta.aliquoties pro ꝯtumacia: ⁊ tunc hꝫ locū qđ no.s.eo. ver. pxi.in prin.ff.de vſufr. equiſſimū.ſi cm̄ iudex ꝑcipit alicui . ſub pena certa qđ aliquid faciat et non facit ipſe inobediēs ⁊ ꝯtumax in penam certā appoſitā incidit: ergo de ſe querat. ff.de ſer. fug.l.j.§.j.et.§.hoc aūt. et.l.iij. ibi.Sꝫ ſi ita res exegerit. ⁊.C. de ſer.fug.l.iij.⁊. l.cum ſeruū. ff.de reg.iu. qđ quis culpa.nā ex quo ſub certa pena precipitur niſi iuſta cauſa excuſet q̄ uis cōiter ⁊ etiā per iura mulcta vocet qđ pōt fieri ꝯſiderato principio ⁊ etiā condēnatione arbitraria tñ facta cōdēnatione ꝯſiderata poteſtate illi⁹ ad quem forte appellatuꝫ eſt: dummodo tamen contumacia grauiſſimam tantam multam exigat iam non mulcta ſꝫ pena merito iudicatur ⁊ etiam cum pena legis.vꝫ facilius q̄ cum pena hominis diſpēſandum. ar.ff.de arbitris. ſed celſus. ff. de compenſa. ſi cum militi. et iunge quod not. s.de malo. et obedi.§.fin. ¶ Ex ꝑmiſſis liq̄t q' quicquid ſcribat eſt tamen totum ꝓ magna pte arbitrio iudicis maxime ſm cañ. committendū.s.de of.dele.de cauſis.j.de prebē.dilectus.vt ſnia a ſemꝑ humanior teneat .s. de trāſac.c. fi.j. de actionib⁹.ſuꝑ his.s.vt lite nō conteſt. qm̄.§. fi.⁊ apparet in his que not. s. vt lite non ꝯteſt.§.ſed ſi queratur de matrimonio ſpūali.⁊.j. de accuſatio . ſub Rubrica de inquiſitionibus.§. quis ſit effectus.

Quis ſit effectus.

3 † Ut applicet fiſco a vt iudex vl' a lex operibus publicis vl' alijs cauſis neceſſarijs hanc deputauerint.C.de modo mulctan. l.mulctarum. C.de epiſ. audi. l.ij.ff.de iure pa. diuus.§. fin. Sed applicatur illi q̄ ab impe

a ¶ Ut applicetur fiſco. Adde Spe.titu. de ꝯtumacia. in .§. nunc dicamus. ver. ſed nunquid miſſus. et per Jo. an. in c.j. de homi. lib. vj. l.nouella.

ratore tenet regalia: vt in conſti.feu.que incipit regula hoc tamē non irrogat infamiā. C.de mo.mulct.l.j.

4 Utrū remitti poſſit. †Non niſi paupertas hoc ſuadeat condēnari.C.de mo.mulct.cos. in fin.ff.de offi.preſidis.illicitas.§.fi. ¶ Alii autem caſus multi ſunt in quibus nulla eſt ſententia:nec neceſſe eſt appellare:quos not. ſ.eodem.§.qualis.et.§.quis debet.et.§.qualis.ſub.§.iuſta. ¶ Unum tamē notabis ſpecialiter circa hanc materiam: qz vbi ſententia adeo nulla eſt qđ nec ratificari poteſt:puta contra ordinē iudiciariū ſubſtantialē lata per appellationē:nec tacite nec expreſſim ratificari poteſt:⁊ ſic intellige.ff.de appel.ſi expreſſim.§.j.et.l.conſenſu.§.cum procurator. ver.vero nulla eſt. Sed ratificari poteſt:puta lata eſt contra ordinem iudiciariū ſubſtātialem:vel quia falſus procurator interuenit.ff.de iudi.licet hoc ſit appellet̄ tacite ratificatur: et aliqua efficitur. ſic intellige.ff.rē ra.habe.l.ij.§.falſus.de his autem ordinibus no.ſ.eo.§.qualiter.ſub.§.is eſt ordo.ver. ordo iudiciarius ſubſtantialis.⁊ verſi.ordo vero iudiciarius ⁊ iudicialis.

¶ De re iudicata. Rubrica.

PRima parte rubrice explicita: dicamus de ſecūda ſ.de re iudicata dicētes. ¶ Quid dicatur res iudicata. ¶ Quanta ſit autoritas rei iudicate. ¶ Quibus noceat vel non noceat res iudicata. ¶ Quid iuris ſit ſi ex falſis inſtrumentis vel teſtimonijs fuerit iudicatum. ¶ Que ſit pena iudicis male iudicantis. ¶ Que pena litigatoris iudicem corrumpentis. ¶ Quando ⁊ a quibus ⁊ per quos ⁊ in quib⁹ rebus et poſt quod tempus res iudicata ſit executioni mandanda.

Quid dicatur res iudicata.

1 †Ueritas inter partes in dubium verſa per diffinitiuam ſententiam iuſtam vero retractandam:neqꝫ ſuſpenſam efficiunt declaratam:vt patet in his que no.ſ.eo. ſub Rubrica de ſententia.§.quid hic dicatur verſi.hic autem dicitur ſententia.et ſeq.§.quod ſint. ſub.§.ſed nunquid.et.§.qualis.et.§.quis.et.§.qualiter.

Quanta ſit autoritas rei

2 †iudicate: maxime inter eos inter quos lata eſt:quia cum appellatum non ſit: vel ſit:ſed tamen poſtea petendo dilationem abſolutionem faciendam acquieuiſſe videtur omnino ei parendū eſt:vt.C.de re iudi.l.j.in pn. ⁊.l.ad ſolutionē.⁊ hoc verum eſt niſi propter equitatem ſuperuenientis caſus a ſententia recedatur:puta fullo vel cōmodatarius cōdemnatus eſt mihi in eſtimationem rei mee eis locate vel commodate: quia culpa ſua ipſam amiſerunt:qua eſtimatione mihi preſtita rem amiſſam recuperaui caſu aliquo: certe in hoc caſu equum eſt:vt vel eſtimationem reddam vel rem preſtem illi a quo eſtimationem habueram.ff.de condi.ſine cauſa.ſi fullo.ff.commodati.in commodato.§.fi. Idem eſt ſi mihi condemnatus es ac.furti et poſtea euidenter appareat quod non tu. ſed alius furtum commiſit infra de pur.vul. c.ij. ¶ Sed ⁊ ſi non ſoluiſti mihi ⁊ potes probare qꝫ ego rem meam recuperaui datur tibi exceptio. C.de re iudi.l.prima.ibi. Sed et improbare poteris nec enim bona fides patitur:vt idem bis exigatur.ff.de regu.iur.bona fides.inde eſt ſi confiteor me interfeciſſe hominem qui tamen viuit vel de quo euidenter conſtat qđ alius interfecit non obeſt confeſſio vt not.ſupra de cōfeſ.§.qualiter intelligatur.ver.dummodo ſit cum alio actio. hec tamen caſualia ſunt ſecundū Azo. vel dic vt not.ſ.eodē.ſub rubrica de ſententia.§.quot ſint.ſub.§.ſed nunquid.verſic.ſed quid ſi poſt ſententiam latam.et ſeq.vſqꝫ in fin. ¶ Eſt etiam tante autoritatis quod non retractatur errore calculi.C.de re iud.l.ij.niſi forte error in ſententia exprimat̄:puta ſic.dicit iudex:qz conſtat petrū obligatū eſſe martino in.xx.ex tali cōtractu. Item in.xxx.ex tali ideo ipſum condemno in.xl.hic eīn nulla eſſet ſnia.ff.que ſen.ſine appel.reſcin.l.j.§.j. ¶ Sed ⁊ tanta eſt autoritas qđ pretextu inſtrumentorū de nouo repertorū nō retractat̄ C.de re iudi.ſub ſpecie. ¶ Idem eſt ſi fuerūt oſtenſa ⁊ cōtra ipſa ſnia lata fuit:vt hec mēbra duo probantur infra eo.inter monaſterium.et.c.ſuborta. Si tamen contra fiſcum feratur ſententia infra triennium retractari poteſt:ſed et poſt trienniū ſi manifeſta fraus probetur vel preuaricatio arguatur: vt.C. de ſen.aduer.fiſ.la retract.l.vnica.libro.x.et idem videtur in rebus minorū. C.vnde vi.l. meminerint cuncti ibi.Sinautē habito pleruꝫqꝫ colludio ⁊c.ſed nec autoritate reſcripti retractatur imo impetrans a limine iudiciorum excluditur. C.ſen reſcin.non poſ.l. fina. ¶ Nec correctione iudicis contraria ſententia mutatione reſcinditur. ff.eodem. quod iuſſit.et.l.paulus.et.l.iudex.ſ.de offi. delega.literis.nec morte cognitoris.C.eodē l.fi. ¶ Nec ꝑſtia ſubſcriptione. C.cō.vel epi. ea que.⁊.l.iudex. ¶ Sed nec pretextu aduo-

cati non habiti. C. de poſtula. velamēto. excepta cā fiſci. C. de aduo. fiſci. l. fi. ff. de iure fiſci. ſi fiſcus. Nec occaſiōe peremptorie exceptionis omiſſe. C. ſen. reſcin. nō poſ. l. pe. niſi in caſibus. ¶ Primus eſt ratione minoris etatis: vt. ff. de mino. l. minor. xxv. an. omiſſa. ¶ Secundus ratione fauoris eccleſie. ⁊ intelligas in vtroqꝫ per beneficium reſtitutionis. vt. ẜ. de reſti. in integ. c. ij. § fin. ⁊ c. fi. ¶ Tertius in milite. C. de iur. ⁊ fac. igno. l. j. ¶ Quartus in macedoniano et velleiano ſena. conſult. ff. ad macedo. l. ſi tamen. ¶ Quintus in exceptione vt nō teneat quis vltra ꝙ facere pōt. de re iud. neſennius. ſuper quo vide qꝺ no. ſ. de do. inter vi. et vxo. ſub rubri. de dotis promiſ. in § quis conſtituat. verſi. delegatione ⁊ ſe. ¶ Sextus vbi aliquis ſub iudice iniquo compulſus eſt ſubire iudicium eo tempore quo compelli nō debuit. ff. de ferijs. l. prima. et eſt ratio qꝛ ſententia nulla eſt ipſo iure vt ibi: ergo vbicūqꝫ omittitur exceptio qua probata apparet ſnīam nullam eſſe poteſt dici regulariter exceptionē opponi poſſe de quibus habes multa exempla. ẜ. eodem. ſub rubrica de ſentētia § qualis. ſub § iuſta. ⁊ duobus § ſeq.

¶ Hanc autoritatem hꝫ res iudicata: vt dictum eſt tñ qꝺ iudex per epiſtolā ſiue ſnīam ſolui iuſſit autoritatem rei iudicate non hꝫ. C. cō. vel epi. l. ij. ff. e. ſicut nulla interlocutio etiam preſidis de duplo vel quadruplo preſtando niſi debitor ſatiſfecerit non hꝫ autoritatem rei iudicate: ſed potius cōminatio eſt. C. com. vel epiſt. l. interlocutio. et de ſenten. et interl. l. ex ſtipulatione. ¶ Item nec programa hanc autoritatem hꝫ: vt. C. cō. vel epiſ. l. pe. Eſt autem programa ſm quoſdam precedens ſcriptura per plures prouincias vel loca deſtinata: vel dic ſcđm Job qꝺ programa eſt ſcriptura publice ꝓpoſita ſed in abſentia partium. ¶ Predicta aūt ideo ſtatuūtur: qꝛ cā cognita partibus preſentibus cōgruo loco ⁊ magno cōſcripto in ſcriptis ſnīa eſt ferēda. C. de ſent. ⁊ iter. om. iu. cū ſnīam. C. de ſen. ex peri. rec. in hac. C. qūo ⁊ qñ iu ea q̄. ⁊ iō paucis ꝟbis vel lr̄is nequeunt explicari. C. cō. vel epi. l. fi. ſm Azo. pꝫ igitur qꝺ non ſufficeret ſi qñ laicus ſententiat diceret tm̄ abſoluo vel condemno quod dic vt no. ẜ. e. ſub rub. de ſnīa § q̄liter. ꝟ. poſſet ⁊ illud dici. ¶ Sed nec illud omitto qꝺ geſta in publicā formam tranſlata perpetuā obtinēt firmitatem. C. e. l. fi. ⁊ ſi ſine teſtiū pñtia cōfecta ſint ſm Goſ. C. de do. in donationibus. qꝺ etiam ſm eundē verum eſt inter partes ⁊ in alio iudicio. C. de libe. cau. iubemꝰ de hoc dic vt no. ẜ. de fi. inſtr. § de publicatiōe. ⁊ § ij. et ſub § item redditur ver. item ſecundum Go.

Quibꝰ noceat † ul' non noceat res iudicata. Et quidem regulariter verum eſt qꝺ non nocet niſi illis perſonis inter quas lata eſt: et in illis caſibus ſuper quibus actum eſt: et eo modo actum eſt. ff. de except. rei iudi. cum queritur. ⁊ l. ſe. ⁊ l. iij. ⁊ iiij. ſed quid ſi a me rem petieris ⁊ fuerim abſolutus: demum poſt eiuſdem rei poſſeſſio ad te peruenerit: et ideo a te petatur nunquid ſi de dominio excipias et ego de re iudi. replicabo: ita videtur: vt. ff. de except. rei iudi. ſi quis rem. non obſtantibus ꝓbationibus a te de nouo repertis. ff. de except. rei iudi. cum de hoc. et. l. ſe. ſed contrarium. argu. ẜ. de or. cog. cū dilectus § j. C. de preſcript. xxx. an. ſi quis emptiōis § ſi vero. ¶ Solutio videtur quod diſtiguendum ſit vtrum res iudicata fuerit mea in primo iudicio: et ſic habent locum prima iura vel ſimpliciter fuerim abſolutus propter probationis defectum et ſic non iuuabor replicatione vt in cōtrarijs comprobatur hec diſtingue. ff. de except. rei iudic. ſi inter me ⁊ te. et. l. pe. § latinꝰ largus. ff. de procur. pomponius § ſed et is. ff. de iureiur. ſed et ſi poſſeſſori. ¶ Hoc igitur regulariter teneas quod res inter quoſdam [a] iudicata alijs non nocet. ff. de except. rei iudi. l. j. et. ij. C. eodem. per totum. C. res inter alios acta. per totum. ff. qui po. in pig. ha. claudius. ſ. eodem. cum ſuper. et. c. pe. ſ. de preben. dilecto. in fin. ſ. de dona. inter dilectos. in fin. ẜ. de offic. ord. dilectus § fi. ⁊ pe. ẜ. de tranſac. veniens. ẜ. de teſti. veniens. ij § fina. Et hoc intelligas ſiue hi qui ciuiliter contendebant experti fuerint ſiue ſuo nomine ſiue noſtro: non precedente mandato noſtro nec ratihabitione ſubſequente etiam ſi tales ſint quibus ſine mandato agere

a ¶ Res inter quoſdaꝫ. adde text. in. c. inter dilectos. de fi. inſtru. gl. in. c. pe. de app. Inn. in c. auditis. de reſcrip. falx. in. l. ſi is quos in. ſ. no. C. de li. cauſa.

liceret:vt.C.co.l.j.§.iij.z.iiij.ff.de ꝓcu. ſꝫ hec. rñ.j.ff.iud.ſolui.l.iij.§.j.¶ In criminali vero cã hec ratio ſtatuit̃ ſi noie ꝓprio actũ fuerit alieno eñ noie agi nõ põt niſi ſm qḋ no.ꝫ.de procu.§. z in qua re. lꝫ aũt quo ad admiſſionem cãe ciuilis nõ noceat: tñ quo ad qualequale preiudicium ideo coherede damnato licet coheredi qui etiam non interfuit appellare.ff.de app.a ſnia.

¶ Hec tñ regula fallit in caſibus in ciuili cã nam ſi vbi ad me proprie z principaliter pertinet agere vel defendere ſequentem quẽ prohibere poſſum agere patior vel defendere:et ipſe ſuccumbit talis ſentẽtia mihi obſtat:vt j.eodem.Quis regulariter:puta ego debitor permitto creditorẽ de proprietate pignoris experiri vel ego maritus permitto vxorẽ vel ſocerum experiri de re dotali.vl'ego dominꝰ emphyteotam de re emphyteoticaria. vel ego emptor venditorẽ a quo cauſam habeo de proprietate rei empte.ff.eo.ſepe. ex qua.l. dicta elicitur decreca.et poteſt dici qḋ in pſona creditoris et debitoris proponitur ꝓprie experiri cum vni competat rei vendicatio ſcꝫ debitori.alij vero.ſ.creditori hypotecaria.at in ſocero vxore z venditore improprie ponitur ſcꝫ pro defendere ſicut alias.ff.de ali.iu.mu.cã fac.cum miles.ff.de eden. l j.ibi agendum.l. defendendum hoc ideo dico qꝛ talibꝰ perſonis non datur rei ven.C.de rei ven.doce.z qḋ ſic intelligatur ſatis innuitur.ff.eoð. ſepe.§.cur aũt. z.§.ſcientibus. ſic et econtrario ponitur quãdoqꝫ defendere pro agere. C. de teſti.l.j.ff.de alie.iu.mu.cã fac l.pe.z excipere ꝓ reſpondere z defendere.ꝫ.vt lit.nõ cõteſt.quoniam frequenter.c. pe. de iura.calũ. imperatorum.j.de app.qua fronte.§.j.vl'dic quod in omnibus ponitur proprie:nam et ſi agere non poſſint dicte perſone:tamen ſi ſcio et non contradico cum prohibere poſſim mihi preiudico:vt bene innuit dicta lex. z.j.eodem.c.pe.ibi ſuſtinuit.z arg.C.de noua.et de leg.l iij.et in auẽ. vt ſpon. lar.§.rurſus.colla. ix.¶ At vbi prohibere non poſſum non preiudico mihi: puta ſi coheres meus agat de parte ſua vel conueniatur multominus ſi ſit extraneus.ff.eodem.ſepe.§.cur aũt. ¶ Idem eſt et in concanonico . j . de preben . dilecto. ¶ Idem et ſi ſubditus de iure ſuo litiget. j. de dona.inter dilectos.in fine argu.ꝫ.de ſi. inſtru.§.perpetuus vicariꝰ. ꝫ.de cauſa poſ. et proprie.cum olim.ad fi. ¶ Idem et ſi epiſcopus de iure ſuo quo ad alium epiſcopũ. j.eo.cum ſuper.§.fi.¶ Quid ergo in his caſibus in quibus non poteſt eſſe platus in iudicio ſine capitulo:vel ecõtra vel canonicꝰ ſine concanonico:de qbus.no.ꝫ.de reſcrip.§.que poſſunt obijci.ſub.§.ſꝫ vt ſimplicibꝰ.nonage ſimonono. nunqḋ ꝑiudicat ſnia tacentibꝰ cũ ꝓhibere poſſint z nõ ꝓhibẽt:vr̃ q̃ ſic per pdicta:ſꝫ tñ ꝯtrariũ verũ eſt vt ptꝫ.ꝫ.de ꝓcu.c.j.z de iudi.cãm que. ¶ Lata aũt ſnia ꝯ debitorẽ ꝑiudicat creditori in re ſibi obligata:ſi lata eſt anteq̃ res ſibi obligaretur. Idem ſi poſt rem obligatã ſciẽte creditore. Sed ſi ignorãte nõ ꝑiudicat.ff.de except.rei iudi. ſi mř.§.fi.ff.de pig.ſi ſupatus.rñ.j.z.§.q̃ ibi dr̃.¶ Sꝫ z i caſibus ẽt in cã ciuili nocet oibꝰ:in caſibꝰ illis ſcꝫ in qbꝰ ex ſnia fit ius quo ad oẽs. ¶ Primo in cã filiationis.ff.de libe.agno.l.j.§.fi.et.l.ij. z.iij.in pn.z.l.ſi qs ali.§.vl'ſi pares.¶ Scḋo cum agit̃ de inofficioſo teſtõ. ff.de inoff.teſta. papinianus.alias ꝯ veterani.§.ſi ex cã. z.l.ſi pars.z.l.qui repudiãtis.in fi.ideo cõdemnato herede lꝫ legatarijs appellare: ſꝫ z pendẽte primo iudicio cãm agere ſi ſuſpicant̃ heredem minus fidelr̃ ſe hr̃e.ff.de ap.a ſnia.§. ſi heres.z.l.ſi perluſorio.rñ.j.vel cãe intereſſe.C.de litig.auẽ.nunc ſi heres.ar.ff.de vſu et ha.ſi ita legatꝰ.¶ Tertio in illo q̃ cãm hꝫ ab eodẽ.ff.de excep.rei iudi.ſi a te.§.fi.z.l.ſi mater.in fi.z.l.ſe.z.l.an eadẽ.ff.de ꝯhen. emp.et l.dolia.¶ Quarto ſm quoſdam in qõne etatis vt ꝯſueuit notari.ff.de mino.de etate.arg. ꝫ.de ele.cũ dilecti.in fi.¶ Quinto in cã ingenuitatis cũ qs. ſ. de ſtatu ſeruitutis in ingenuitatem ꝓuocat z eam ꝓbat z ꝑſente eo et aduerſario ꝓnunciat̃ ingenuꝰ. hec tñ ſnia oibus ꝑiudicat:ſecꝰ ſi lata eẽt in cã libertinitatis z ingenuitatis.ff.de ſta.ho.ingenuum ff.de lib. cauſa.diui. ff.ſi liber.inge.eſſe dicatur.l j.ff.ne de ſta.defunc. l.prima.§. ſed interdum.¶ Si autẽ ꝓclamaret in libertatẽꝫ non ingenuitatẽ: vel etꝰ aduerſario abſente melius faciet iudex ſi cognitionẽ circũduxerit vel diſtulerit niſi magna cã et euidẽs ꝓbatio ſuggerat ꝓ ingenuitate ꝓnũciãdũ eẽ. ff.de lib.cã.diui.§.vlt.¶ Et q̃ dixi ſniam latam in cã igenuitatis ius facere:verũ eſt niſi ꝓbet̃ colluſio:puta ꝯfeſſus eſt per colluſionẽ ipm eẽ ingenuũ: tũc eñ ſi ſeruꝰ erat ne p tales degeneres inq̃net̃ ordo ſenatorꝫ ſubaudi vl' canonicorꝫ ad quorꝫ ꝯſortiũ eligit̃.j.de ꝑben.venerabilis. ſtatutũ eſt q̃ qui ꝓbauerit et detexerit ipm eẽ ſeruũ ipſum acq̃rat. ff.de collu.deteg. l. j. ¶ Et ſi erat libertꝰ efficitur eiuſdem qui colluſionẽ detexerit.¶ Eſt tñ faciendo hec detectio infra quinquennium et viuente illo pro quo ſententia lata fuit:nã eo mortuo quereretur ammodo de ſtatu ſuo. ff. de col.detegen. l. ij. in princ. ff. ne de ſta.defun.l.j.§.ſed interdum.¶ Et hoc quinquennium cõtinue currit a tpe ꝓnunciatiõis niſi nomine pupillaris etatis ſuſpendatur. ff.de collu.detegẽ.l.fi.§ j.¶ Hoc etiam verũ eſt qñ dominus vl' patronus dicitur colluſiſſe.nã ſi

extraneus

extraneus imperpetuum queri pōt.ff.de col lu.deteg.cum non iusto non iustum eīn con tradictorem dico oēm preter dñm vel liber=tum pendente tñ causa collusionis quasi in=genuus accipitur.ff. de collu.detegē.l.penľ. Et si plures volunt collusionem detegere iu dex magis idoneum eliget:considerato cui⁹ magis interest:dum tñ ei licitum sit postula ff.de collu.detegen.l.ij.§.si et.l.fin.

¶ Sicut eīn lata snīa inter aliquos nō nocet alijs nec prodest regulariter C.eo.l.ij.hoc tñ fallit in casibus. ¶ Primo vbi plures simul et ex eadem causa condemnati sunt. hic eīn victoria vnius prodest oībus alijs: si tñ iure cōi iuuentur vel priuilegio minoris etatis/ vel aliquo alio spāli:dūmodo res cōis fuerit corporalis.vt.C.si vnus ex plu.ap.l.ij.ū.qō. vj.§.sunt quorū.ver.qñq₃ ⁊ dūmodo idē₃ sit negotium.ar.J.de accu.ad petitionem gual=terij.ad fin. ¶ Idem est si causa fuerit incor=poralis ⁊ indiuidua: puta seruitus: si vero diuidua puta vsusfructus:tunc non prodest ff.quemad.ser.amitt.si cōmunem est.eīn oīs seruitus indiuidua preterq̄₃ vsusfructus. ff. ad.l.fal.l.j.§.si vsusfr. ¶ Si vero res de qua agitur siue corporalis siue incorporalis: nō est cōis:sed tñ eadem cā est:puta duo conue niuntur ex eadem tutela vel gestione vel so=cietate:tunc si est eadem cā defensiōis victo ria vnius prodest alteri:sed si diuersa est:pu ta vnus gessit alius non gessit:tunc nō ꝓdest de appell.si qui tutorio nōie.§.si C.si vnus ex plu.appel.l.j.sic intellige.J.de ap.c.pe. ¶ Se cundo in cā diuisibili ff.si ser.ven.loci.§.si fū dus.qđ intelligas:sicu⁹ not.S.eod.ver.idem si causa fuerit incorporalis. ¶ Tertio in ex=traneo intentante querelam inoff.ciosi: q₃ cū nemo repellit.is enī₃ si aliquo casu obtinue=rit prodest ⁊ his oībus qui ab intestato vocā=tur.ff.de inoffi.testa.posthumus.§.si quis.

¶ Sed ⁊ in criminali qōne nocet alijs: quo ad aliud.nam si me accusato de aliquo crimi ne absolutus fuero non admittitur ali⁹ vo=lens me accusare de eodem crimine: nisi de preuaricatione primi accusatoris doceat.ff. de preuari.l.iij. ¶ Idē₃ est ⁊ in pupillari ac. ff.de iureiur.eum qui.§.in popularibus.

a ¶ S₃ ⁊ in crimine adulterij [a] speciale est q̄ absolutio adulteri prodest adultere c̄uis cō demnatio non obesset.ff.de adult.denūciasse §.queritur.et.§.expectabit.argu.ff.si ser.ven di.si de cōmuni. ¶ Alias autem nec prodest nec obest sententia pro vno vel contra vnum lata vel confessio vnius alij:nisi forte is qui non agit voluerit condemnari si is qui accu satur succumbat.sic potest intelligi.ij.quest. v.statuit.lix.dist.ordinatos.lxxxj.distin.tan=dis daniel.iij.quest.vj.hec quippe.arg.ff.eo. si ꝯuenerit. vel in ꝯnexis qñ ci uiliter et non criminaliter agitur obest.vel quando fit inquisitio ex officio tā in capite q̄₃ in mē=bris supra de confes.cu₃ super supra de elec.per inquisitionē infra eod.cum.J.et.A.vel quo ad presumpti.⁊ instructionem iudicis.supra de confess.capit. j.infra de adul.significasti: vel in casibus specialibus: vt not. supra de confess.§.qualiter.vľ. dominus cause.⁊ ver.cōtra se.

¶ Sed nec illud omitto/ q̄ si=cut res iudicata inter alios a=lijs non nocet ita nec acta vt ꝓ bant concor.signate supra eo=dem.§.j.respon. ¶ Inde est q̄ si vnus ex coheredibus soluerit pro parte sua ille qui dicit se creditorem hereditarium non coguntur propter hoc alij co=heredes soluere suas partes/ nisi de debito fiat fides.C.res inter alios acta lege.j. ¶ Nec diuisio hereditatis facta inter quosdam ex coheredibus alijs absentibus et ignorantibus ꝓ iudicat.ff.fa.hercis.coheredi=bus ¶ Nec iusiurandum.ff.de iureiur.l.iij.§.sed iusiurandū.

¶ Quādoq₃ tñ nocent inter a=lios acta vt si imperator donet vendat rem alienam vt suam. C.de presc.quadri.bene a zeno ne. ¶ Et in vendente rem cōe₃ vt propriam completa vsuca. C.cōmuni.re.alie.lege.j. ¶ S₃ et quandoq₃ proderit: vt si li=bello in communi causa im=a peratori porrecto rni respōdea tur.C.de de diuer.rescri.libel=lum. ¶ Reo etiam dilationem obtinente ⁊ actori prodest C.đ tempo.in integrum resti.l.pe=nul. ¶ Sed et si quis propter priuilegium a prestatiōe spor tularum absoluitur/ ⁊ alia ps absoluetur.C.de fruc.et lit.ex=pen.l.fi.C.đ proxi.sacr.scri.l.in sacr.ąn fi.li.xij. ¶ Per đ intelli ge infra eo.c̄uis regulariter.

a ¶ In crimine adulte. adde doct. in.capi.at si clerici.in §.de adľt. de iudi.

4 Quid iuris. † Si ex fal sis instrīs vel testimonijs fuerit iudicatū Et quidem mero iure sententia tenet,sed retractatur per be=neficium restitu.in integrum.

ff.eo.diuus.eſt tamen pupillo-
rum fauore vt quantum ad p̄-
iudicium ipſoꝝ nulla ſit ipo
iure.vt.C.ſi ex fal.alle.excuſat.
l.j.et.ij. ¶ Licet eñt in alijs te-
neat tamen retractatur per be
neficium reſtitutionis: vt dem̄
eſt.et ſi appellatum nõ fuerit.
C.ſi ex falſ.inſtru.l.fi.⁊ hoc qñ
queſtio falſi mota non fuit in
primo iudicio:nam ſi mota eſ
ſet neceſſe eſſet appellare.C.de
fide inſtru.l.fi.hec vbi inſtru-
menta vel teſtimonia falſa fue
runt. ¶ Si autem quedã fal-
ſa et quedam vera.⁊ vera ſuffi
ciunt non retractatur ſnia niſi
probaretur ꝙ iudex ꝑpter fal
ſa fuiſſet motus ⁊ ſecut' vt in-
nuitur.C.ſi ex fal inſtru.l.j.⁊.ij
l.falſam.⁊ arg.j.eo.cum.J. et
A.§.quia vero.⁊.§ ſi vero.⁊ ſʒ
hoc intellige.ſ.de teſt.ſicut no
bis. ¶ Sicut ergo retractatur
ſnia lata auctoritate falſorum
inſtrumentorum ⁊ ſic autorita
te falſorum teſtimonioꝝ. arg.
C.de fi.inſtru.in exercendis.nã
etiam teſtes inſtrumenta di-
cuntur.ff.de fide inſtru.l.j.vn-
de nec tutor per falſam excuſa
tionem a tutele onere liberat.
C.ſi ex fal.alle.excu.ſit.l.j.⁊ hoc
ſm Azo.⁊ Iob. ¶ Sed placen.
dixit ꝙ non eſt verum: niſi et
probetur ꝙ teſtes corrupti fue
runt.ff.eo.diuus.ſed ⁊ in inſtru
mentis ſufficit ꝙ falſitas pro-
betur.ff.de exce.qui agnitis.
¶ Solutio idem eſt in teſtib'
quod in inſtr̄is vt dicũt primi:
niſi forte quis aſtringat ſe ad
vtrunq; probandum.ſ.de pro
ba.l.ʒ.§.idem.ſm Hoſt.qḋ itelli
gi debet ſi aſtrinxit ſe ex certa
ſcia ſicut legitur.ſ.de ele.cum
dilectus.§.fi.ver.prefatum.B.
alioquin non vr̄ ꝙ ſm canões
ſit hec ſubtilitas tolerãda. ar-
gu.ſ.de iudic.dilecti.⁊ de dolo
et con.c.j. ¶ Sed quõ probabo
teſtes falſa dixiſſe cuʒ ẽt publi
a catis atteſtationibus [a] non lʒ
alios teſtes ꝑducere:vt in au-
tẽti. de teſti.§. qꝛ vero.et not.§.
de teſti.§.et vtrum poſt publi-
cationem reſpon. indirecte. vt
ſupra de teſti.ex tenore.capit.

a ¶ Publicatis atteſtationib'.adde.c.fraternitatis. de teſti. et ibi doc.⁊ in.c. iurauit. ḋ probatio .

b ¶ Aut dedit ei. adḋ gl.in.l.j.ff. de condit. ob tur.cãʒ gl.in.ca. q̄ recte.xj. q. iij. Archi. in.c.nõ ſane.xiiij. q. v.bald.l. c. ſi.in vlt.co. de appe.

ſerieo.C.de contrahen.ſtip.optimã ſm Hoſt.
vel forte per inſtrumenta ſm ea que not. ſu-
pra de fide inſtru.§. quid ſit inſtrumentum.
verſicul.quod ſi ſcripture teſtibus.⁊ ſeq.vel
quia euidenter apparet falſitas.C.de rebus
credi.l.vlti.infra de purga.vulga.capit.ſcdo
et iunge quod not ſupra de excep.§.⁊ quãdo
ſub.§.hoc de dilatorijs. ver.ſed certe.⁊ ſeqn.

5 Que ſit pena iudicis. † Male iudicãtis

Et quideʒ ſi dolo malo iniuſte ſiue inique iu
dicat ex maleficio obligatur ſm.l.⁊ tenetur
vel act. in factum vel doli ad intereſſe parti
leſe ⁊ infamis fit.vt.C.de pena iudi.qui ma-
le iudi.l.fi. ¶ Quod ſi pecuniam receperit i
triplum:ſi promiſſionem pecunie in dupluʒ
exigitur a comite rerum priuatarum ⁊ cin-
gulum dignitatis amitit.et hoc in cauſa ci
uili.In criminali autem mittitur in exiliuʒ
bonis omnibus confiſcatis.vt in auten.vt li
tig.iurent.§.qui vero acceperit.⁊.§.ſi autem
col.ix. ¶ Iure auteʒ veteri tenetur.l.iulia re
petun. ad penam extraordinariaʒ.ff.ad.l.iu
li.repe.l.lex iulia.§. qui iudicem.⁊.§.finali.
¶ Sed et crimine falſi tenetur ad penaʒ de-
portationis vltimi ſupplicij.ff.ad.l.corne.de
falſis.l.j.§.qui iudicis.et.§.fina. ¶ Tenetur ⁊
crimine concuſſionis.C.de concuſ.l.fi. Ciuili
ter etiam poteſt conueniri ex edicto de calũ-
niatoribus in quadruplum ab illo quem de
buit condemnare per pecuniam.ff. de calũ.
l.j.et.l.iij.§.illud. ¶ Sed nunquid ille qui de
dit pecuniam poteſt illam repetere.⁊ quidẽ
aut dedit iudici pecuniam vt male iudica-
ret:⁊ tunc non poteſt ipſam repetere.ff.de cõ
di. ob cauſam.l.prima.et.iij. ¶ Ideʒ eſt etiã
b ſi ei dedit ne iudicaret ſm Azo. Aut dedit ei [b]
ne male iudicaret, vel vt bene iudicaret: et
tunc forte repetit cum turpitudo verſetur ex
parte iudicis tm̄ ſm Azo. ¶ Aut dedit ſim-
pliciter vt iudicaret:⁊ tunc repetit ſm quoſ-
dam.arg.ff.de condi. ob tur.cau.l.ij.§.fi. ſed
ex eadem.l.dixit Azo. non competere repe-
titionem ſicut nec competit vbi dedit vt pro
ſe iudicaret:ſed fiſcus forte repetet qui ſuc-
ceſſor eſt ſcelere queſitorum . ff de iure fiſci.
lucius. ¶ Hoc vbi dolo malo inique iudica-
uit.ſi vero per imperitiam tunc ex quaſi ma
leficio obligatur ⁊ tenetur actio in factum:
inquantum bonum et equum religioni vide
bitur iudicantis.ff.de var.⁊ extraor. cogn.l.
fina.inſti.de obli.que ex quaſi male.rñ.p̄ls.
ſiue ſit paterfa.ſiue filiuſfa. ¶ Sed ſi iudex
ſit filiuſfa.tenetur pater inquantuʒ eſt in pe
culio.⁊ ſunt hec duo ſpecialia. ¶ Primũ/ qꝛ
agitur ad peculiũ:lʒ obligatio ſit ex q̃ſi ma-
leficio quod nõ fit alias.vt.ff.de his q̄ deie.
vel effude.l.j.§.cũ ſeru'. ¶ Secõm qꝛ inſpicit

tpa quo filiusf.iudex fecit litē ſuam: lz alias ſpectetur tps rei iudicate.ff.de pecu.q̄ſitum rh.§.probantur hec.ff.de iud.ſi filiusfa.ſed et hoc intelligas q̄ tenetur pr de peculio qñ filius habitabat cum pr̄e: vel etiā poſt condēnationem:q2 in iudicio vr quaſi contrahere ff.de noxa.act.et ſi cōdemnatus.ff.de pecu.l.iij.§.idem ſcribit. al's aūt ſi ſeorſum a patre habitet;nec condemnatus ſit pr in nullo tenetur:ſic intellige inſt.de obli.q̄ ex quaſi male.§.ſi filiusfa. ¶ Sed nec tenetur hre iud.niſi daretur ex maleficio:z ad heredez aliquid perueniſſet.ff.de iudi.iur.autē z inſti.de obl.que ex quaſi male.§.pe.et fi. ¶ Snia etiam p pecuniā lata nullius eſt momenti.C.qñ prouo.nō eſt nec ſe venales ſecus ſi precibus iudex deuictus iudicauerit:q2 tunc tz ſnia mero iure.ff.ad trebel.ſeruo inuito.§.cum ptor.ſm vber. ¶ Et no.q̄ de his debēt reddere rōnem in loco in quo deliquerint.C.ad.l.iul.repe.l.j.in autē.vt oēs obe.iudi.§.j.ff.de iud.heres abſens.§.j.C.vbi de rōci.l.j.et.ij.ff.de accu.l.fin.ff.de cuſto.z exhi.re.de militibus.in auten.vt iudi.ſine quoquo ſuffra.§.ſi q̄s preter.in auten.vt nulli iudi.§.qm̄.coll.ix.ſcdm vber. ¶ Sed et ſi extraordinarie condemnet iudex ſm ius nō tenetur q2 non facit hoc ipe ſed lex.C.ne li.poten.l.j.C.de adul.gracchus ff.de penis.hodie. ¶ Sed contra ius non tz cōi iure.C.qñ prouo.non eſt nec.certa.ſz ipſemet qui per vim extorſit:cōdemnādus eſt,ſicut no.ff q̄ quiſq3 iur.l.j.et tenetur fiſco i duplum.C.de mo.mult.l.fi.tenetur nihilomin9 parti leſe:vel ſi ad cōe:vel dn̄.n terre peruēit tenetur inquantuz habuit ex dolo eius.ff.de dolo.ſi ex dolo.§.j.ff.quod met.cauſa metuz.et.l.item ſi cum exceptione.§.pedius. ſecūdū vber.de bobio. ¶ Hodie etiā ſm ius canonicum quicunq3 iudex fame ſue prodigus et honoris proprij perſecutor vt ar.ſ.eo.ver.qd ſi pecuniam contra ꝯſcientiam z iuſtitiaz in grauamen alicuius partis quicq3 fecerit p grām vel per ſordes ab executiōe officij ſui per annum nouerit ſe ſuſpenſum in eſtimationem litis parti leſe nihilominus puniendus:z ſi ſuſpenſus celebrauerit irregularis ſit nec cum ipſo niſi per ſedem apoſ. poterit diſpenſari ſaluis conſti.ſ.ſupradic.et alijs q̄ penas male iudicantibus ingerūt z infligūt in auſ.d.n.de ſnia z re.iudic.extra cuz eterni tribunal. ¶ Sed nūquid hec oia in arbitro locum hn̄t:ſic ſm iob.C.de pac.ſi quis in cōſcribēdo.alij ꝯ cū pena peti poſſit nec ſnia teneat.C.de arbi.l.j.et.ij.z maxime ſm ius auten.q2 nihil erit ipſis pter ſacrm vt in auſ.de iudi.§.q2 vero.ſz pōt dici nihil erit ipſis.ſ.arbitris: ad hoc vt poſſit cogere partes preter ſacrm vel nihil erit ipſis.ſ.partibus nā vocare poterit alteram partē per iurm nihilominus tn̄ aget cōtra arbitrum ſicut ꝯ iudicem ageret vt dictū eſt.ſ.ſm Azo.cuz cōſtitutio noua cū eterni tribunal nō imponit penā niſi iudici ordinario vel delegato per quod vr q̄ aliud ſit in arbitro. z eſt rō.ff.de arbi.diez proferre.§.ſtari.ff.de mino.cum mandato.ff.pro ſocio. ſi ſocietatem.§.arbitrorum.

6 **Que pena litigatoris.** † Iudicez corrumpentis.et quidem ſiue cauſa criminalis ſit ſiue ciuilis amittit actionem z de crie vr cōfiteri:nā diffidentia iuſte ſnie ſpem negotij repoſuit in pecunie corruptelam.C.de pena iudic.qui ma.iudi.l.j. ¶ Sz z in cā ciuili dati triplum pmiſſi duplum exigitur a comite rerum priuatarū zc.vt in iudice no.ſ.e.§.proxi.verſi.qd ſi pecuniā.z eſt hoc pter iurm caſū. quo firmauit ſe nihil dediſſe vel promiſiſſe niſi quibus de iure permittitur. ¶ Parcitur tn̄ ligatori ſponte ſuum facinus confitenti ſi perſonā cui dedit vel pmiſit declarauerit z pucerit: ſi vero nō pōt conuincere punitur in eſtimationez litis/ z ſpectat euentus iudicij ſi ciuiliter agebatur.q̄ ſi criminaliter oia bona cōfiſcantur: z cā nihilominus legitime terminatur. is aūt qui conuinci non pōt iurās quod innocens eſt liberatur:vt in autē.vt liti iurent.§.ſi quis autē.colla.ix.vbi aūt reus dat pecuniam actori vel accuſatori vt a proſecutione deſiſtat qd iuris ſit.not.ſ.de tranſac.et.j.de calum. ¶ Sin aūt do aduerſario meo non vt deſiſtat ſed vt ad cauſam veniat z omittendo exceptiones/ vel probationes ſuas ſe ſuperari permittat amitto cām:z ſic pōt intelligi. C.de pena iudi qui ma iudi.l.j. ¶ Vel ſicut dicunt alij poteſt intelligi cum dedi aduerſario.i.aduerſarij procu.tuto.cur.vel aduocato vt permittat ſe ſuperari:quicunq3 enim aduocatū vel teſtem vel defenſionis copiam aduerſario p ſe vel per alium ſubtrahit iniquam oſtēdit ſe cām fouere z eluſam dz auctoritate iudicis experiri.vt.C.de poſtul.prouidendum.ſ.de teſti.cogen.peruenit.j ſ.de teſti.conſti j.z iij.qō.vij.§.tria.ver.ſi quis autem.vnde et ſi ſurripis mihi inſtrm p q̄ debeo fundare intētionē meā hoc ſolū q̄ ad fundādā intētionez meā pbare ſufficit q̄ ſurripuerꝭ.C.de pba.ſi de poſſeſſione. ¶ Idē ē ſi corrūpo delatorē noie fiſci ff.de iure fiſci.ei9 q̄.z.l.in fiſci.i his cm̄ iuſſit ipator litē pire.ff.de calū.l.j.qd cōit locū hz i reo corrūpēte pcu.acto.vel delatorē fiſ.i:z actore corrūpēte pcu.rei z d co tm̄ loq vr.C.de pena iud.l.j.q̄ de l. ac loqr admittēda ¶ Sz z ꝯ me q̄ corrupi dat actio de dolo niſi pat9 ſz ſubire iudiciū ſub hac exce.ſi colluſū ē.ff.de dolo elegāter.§.ſi dolo.ibi tn̄ nō dicit data fuerit pec.z nō tenuit ſnia:al's ipo iur ēēt

nulla: ſicut ẜ in iudice corrupto: vt no. ṡ. eo. §. proxi. ver. ſnīa. etiā ſi per pecuniā lata. vel dic q̄ aliud eſt in iudice aliud in ꝓcura. nā qñ procura. corrūpit̄ tenet ſententia mero iure ſed oportet etiā reſcindi ⁊ de crimine ꝓnunciari. ff. de iure fiſci ciuꝰ. C. de aduo. diuer. iudi. l. j. ſcḋm Azo.

7 Quando & a quibus † & per quos et in quibus rebus et poſt qḋ tp̄s res iudicata ſit executioni mandanda.

¶ Quando. ⁊ quidē qñ ſeruato ordine iudiciario lata eſt ſicut no. ṡ. e. ſub rubri. de ſen. §. qualr. ſub. §. is eſt ordo. ¶ Itē cōuicto debitore vel cōfeſſo ſm Azo. idē vr̄ et ſi cōuictus nō ſit ex quo appellatū nō eſt: vt no. ṡ. eo. ſub rubr. de ſnīa. §. quot ſint. ſub. §. ſed nunquid. ¶ Itē qñ lata eſt ſnīa a cōpetenti iudice: ſup quo vide qḋ not. ṡ. e. ſub rubri. de ſnīa. §. quis debet. non ab officialibus vel executoribus eiuſdē iudicis niſi forte tanq̄ arbitri etiā re vigēte in rebus vilibus fuerint delegati: vt C. de executione rei iudi. l. j. ⁊ l. ſi vt ꝓponis. ⁊ l. fi. ff. de re iud. ſi cū nulla. ff. de iudi. l. fi. ¶ Et hec vera ſunt niſi forte cauſa iudicis nouata fuerit. nā tunc ceſſat executio: porro ſi non nouandi cā fideiuſſores vel pignora data et recepta fuerint: nō ideo minus exequet̄. ff. de re iudi. ſi ſe non obtulit. §. ſi ex cōuentione. C. de execu. rei iudi. ſi cām. ¶ Sed ⁊ occaſiōe reſtitutionis in integrū executio aliqñ retardatur: qḋ dic vt no. ṡ. de reſti. in inte. §. an executio. Sunt ⁊ alie executiones que obſtāt volenti exequi ⁊ quas ſi nō admiſerit ab eo appellari poteſt. quod dic vt plene no. ṡ. de offi. delega. §. que poſſunt delegari. verſicu. finis. et ſequen.

¶ Et a quibus. ⁊ quidē ab ordinariis iudicibus: ſiue ipſi iudicauerint: ſiue delegati ab eis: ſiue arbitri cōpromiſſarii quorū tñ ſnīa ꝯfirmata eſt a partibus tacite vel expreſſim: cum nulla pena adiecta eſſet in cōpromiſſo. ⁊ fit executio in prouinci per preſides rome aut magiſtratus populi romani. ¶ Itē rome lata ſnīa mandat̄ executioni in ꝓuincia ⁊ ecōtra facta. ſ. relatione ad iudicē in cuius territorio ſunt res de quibꝰ ſnīa lata eſt. ff. eo. a diuo pio. rñ. j. et. §. ſniam. C. de arb. l. pe. C. de iudi. properandū. §. ſin autē reus. ⁊ hoc ſcḋm l. ¶ Utrū autē delegatus poſſit ſniam exequi: ⁊ dic vt no. ṡ. de offi. deleg. §. quis delegare. ¶ De effectu etiam ſententie arbitri vide qḋ no. ṡ. de arbi. §. qualiter cōſtituat̄.

¶ Et per quos. per executores. ¶ Dicit̄ aūt executor, is qui poſt ſnīam latā inter partes audita cauſa ⁊ diſcuſſa lite: prolatam iudicate rei vigorem ad effectum videtur adducere. C. de execu. rei iudi. l. pe. Sed executor dicitur is cui aliquis certus articulus demādatur. ¶ Qui auditor magis proprie poteſt dici. ṡ. de offi. de lega. ſuper queſtionū. §. nos autem. ⁊ §. porro. ¶ Qui potius dicitur habere notionem q̄ iuriſditionē: vt. ff. e. titu. ait pretor. reſpon. j. de hoc not. ſupra de obli. ad ratioci. § quis dicatur. ver. idē executor.

¶ Et in quibus rebus. ⁊ quidē in rebus condemnati ſemper: ſiue per ſe ſiue per curatorem litigauerit: vt not. ṡ. eo. ſub rubri. de ſententia. §. qualis. ſub. §. iuſta. verſicu. ſecundum ioh. vt tamen q̄diu de aliis rebus ſatiſfieri poteſt ſtipendia non occupētur. vt. C. de execu. rei iudi. l. ſtipendia. ¶ Sed quādo alia bona non inueniuntur occupantur ⁊ ſtipendia infra de fideiuſſor. peruenit. ¶ Sed in executione facienda is ordo ſeruandus eſt: vt primo capiantur mobilia: ſcḋo immobilia: tertio ad nomina peruenit̄. ff. eod. a diuo. §. in venditione. et. §. pe. et. §. vtrum. ¶ Qḋ ſi ſuper rebus corporalibus captis fiat cōtrouerſia ab alio: iudex qui ſniam exequit̄ ſummatim debet de proprietate rei cognoſcere: ⁊ ſi viderit rem eſſe cōdemnati ſniam exequitur alias dimittet rem: vt tñ hec ſnīa nullū preiudiciū faciat debitori ſi res dimittatur nec conquerenti ſi res capiatur. ſic euenit vt omnibus integris tm̄ vſucapioni inchoande res iudicata proficiat: poteſt et illud dici q̄ vbi cōtrouerſia eſt de pignore illud dimittatur: ⁊ aliud qḋ eſt ſine controuerſia capiatur. ff. de re iu. a diuo. § ſi rerum.

¶ Et poſt qḋ tp̄s. regulariter poſt. iiii. menſes. ¶ Sed quādoq̄ ex cauſa arctatur a iudice. ¶ Et qñq̄ etiā ꝓrogat̄. ¶ Sed ⁊ perraro infra dictum tempus exequitur. puta ſi alimenta conſtituant̄ vel minori. xxv. ann. ſubueniatur. ff. eodem titulo. l. ii. ¶ Licet igitur prorogatio fieri poſſit: arctatio autem perraro facienda eſt puta in caſibus predictis vel ſimilibus. ¶ Alias qḋ ſententie cauſa diminuitur per leges ſupplet̄. ff. eo. l. iiii. §. ſi quis. ¶ Niſi forte cōdemnatus ſponte breuiorem terminum recepiſſet. tūc enim videtur magis beneficiū contēpſiſſe. j. eo. qḋ ad conſultationē. §. fi. ⁊ ar. j. de teſta. officii. C. de inoffi. teſta. parentibus. ¶ Sed cum in dicta decre. qḋ ad conſultationem. videatur fuiſſe queſtio criminalis cum ibi ſit mentio de purgatione que in criminalibus tantum conſueuit indici: vt. j. de pur. ca. per totū quid eſt qḋ innuit per. iiii. menſes ſpectandos fuiſſe niſi tempus arctatū fuiſſet: cū in criminalibꝰ ſtatim elapſis. x. diebus mandetur ſententia executioni niſi in caſibus. vt no. ṡ. de offi. delega. §. qui iuriſditio. verſi. q̄uis etiā iuriſditio. et ſeq. dixit. T. q̄ duo caſus ſunt quia ſuper crimine accuſato purgatio fuit indicta.

⁊ idem ſuper pecunia cõuentus fuit eodem natus. ¶ Goff. vero hoc reprobauit qꝛ diffi culter occurret exemplum vt vtrumqꝫ. ſ. pur gationis indictio ⁊ pecunie condẽnatio i eã dem ſniam concurriſſet. ideo dixit Goffre. ꝙ ciuiliter tñ agebatur ibi ad. x. ponamus ꝙ iudex condẽnauit reum in. x. ſic dicẽdo alter natiue cõdemno te: vt infra. xx. dies purges innocentiã tuaꝫ. i. iures te nõ debere hec. x. q̃ a te petuntur vel ſoluas ipſa. x. ſic fert ſnia ſub alternatione. ff. eod. miles. §. j. ſic purgat innocentia lꝫ nõ ſit qõ criminalis. ſ. de iure iur. c. fi. ¶ Sed et põt poni ſic vt in eãdẽ ſen tentiam cõcurrat indictio purgationis ⁊ cõ demnatio pecuniaria. ſic pone qꝺ ago cõtra te actione furti ad quadruplum: cõdẽnat te alternatiue. ſ. vt. ſ. xx. dies cum tertia manu purges te ſuper furto: alioquin ſoluas idqꝫ in libello petebam in qua te condemnat niſi te purgaueris/ ⁊ certificat te ꝙ tunc ipſam ſniam mandabit executioni: de ꝯſimili. ſnia legitur. ſ. de ꝯtrahen. empti. c. pen. ⁊ arg. ſ. de ſimo. de hoc inſinuatũ. ⁊ de pur. cano. cuꝫ. p. mãcinella. ⁊. ca. cum dilectis. §. ꝗuis ẽt ſnia ſub cõditione ferenda non eſſet lata tñ tꝫ. ij. q. vj. dubium. ſic regl'r citra. iiij. menſes non mandatur ſnia executioni. ¶ Hoc in perſo nali actio. nam in reali fit ſtatim executio ſi ſtatim fieri põt. al's datur tp̃s ad reſtitutio nem faciendam recepta cautione de eſtima tione preſtanda ſi res nõ reſtituatur inſti. de offic. iudi. §. et ſi in rem actum ſit. nec ob. ff. de vſur. in fideicõmiſſi qꝛ ibi agebat ac. ex teſtõ q̃ perſonalis eſt. ¶ Item nõ ob. ff. qꝺ met. cã. Itẽ ſi cum except. §. qꝺ ſi hõ. qꝛ ⁊ ibi agebat acti. qꝺ me cã q̃ pſonalis ẽ. ſm azo. ⁊ iũge qꝺ not. ſ. de offi. dele. §. que iuriſditio. ver. vel p ſonalis. ⁊ ſe. ¶ Illud aũt ꝯſueuit queri qñ pi gnora capta vẽdentur: ⁊ põt dici ꝙ poſt. iiij. menſes ſicut ⁊ olim fiebat poſt duos. ff. e. de bitoribus. §. fi. ⁊ hoc qñ ex diffi. ſnia pignus diſtrahitur. nam ſi ex interlocutoria forte p annũ expectabitur. arg. C. de preſcri. xxx. an. ſi quis. §. fi. vel biennium ſicut ⁊ in cõuentio nali pignorẽ ſeruatur. C. de iur. dñij impe trando. l. fi. vel forte diffinitum eſt tp̃s in gre ca conſti. vt innuitur. C. de bo. autẽ. iudi. poſ. l. fi. vel dic ꝙ iudex diffiniet cum per l. diffini tum nõ ſit. arg. ff. de iur. deli. l. j. in fi. ſm azo. ⁊ arg. ſ. de offi. del. de cauſis. ſ. de trãſac. c. fi.

¶ De appellationibus/recuſationibꝰ/et re lationibus. Rubrica.

Edificium iudicio rum per ſententiam regi intelli gitur vt not. ſ. titu. proxi. in pri. Sed qꝛ ſicut tectũ aliqñ vitioſũ eſt: adeo ꝙ ipſm deſtrui opꝫ: et reedificari ſiue refici, aliqñ pro parte: aliqñ in totuꝫ: ſic ⁊ ſnia aliqñ vitioſa eſt in partem vel in totum corrigenda qꝺ hꝫ fie ri appellationẽ qñqꝫ ẽt differt tecti huius ſuppoſitio qꝺ ha bet fieri p eandem appellatio nem/ſed ⁊ p recuſationem vel relationem: iõ poſtq̃ autor tra ctauit de iudi. ⁊ ad ea pertinẽ tibus ſubijcit tractatum de iã dictis remedijs p que litigato res ſolitum eſt releuari: et ſic apponit Rubri. de ap. recuſa tionibus et relationibus: vt ãt plenius hec appareant: appo namus et nos de ſingulis ſin gulas rubricellas. a ¶ Quid ſit appellatio adde doct. in rubrica eo. titu.

¶ De appellationibꝰ. Rubri.

Hic dicendũ eſt quid ſit appella tio. ¶ Quare ap. ſit inducta. ¶ Quis poſſit appellare. ¶ A quo ⁊ ad quem debeat appellatio fieri. ¶ Quando debeat fieri appel latio. ¶ Quare ſit appellatio faciẽda ¶ Quoties poſſit qs ap pellare. ¶ A cuius ſnia appel lari nõ poſſit. ¶ Infra qꝺ tem pus appellandum ſit. ¶ In fra que tempora valeat ap. ex erceri. ¶ Et que eſt pena nõ p ſequentis ap. citra diffinitiuã ſniam. ¶ Quid ſi pen. ap. mors interuenerit. ¶ Quis ſit effectꝰ appell. ¶ Quõ decre. vt debitꝰ intelligenda ⁊ legenda.

1 Quid ſit † appellã tio.ᵃ A minore iudice per in uocationem maioris iudicis p̃ textu iniquitatis prime late ſẽ tentie reſciſſio. vt ff. de mino. p̃ fecti ſm Azo. ¶ Goffre. dixit ꝙ prime ſententie reſciſſionis im ploratio ſcdm. l. non placet da in predicta deſcriptione potiꝰ determinatur a quo /ad quem et qualiter appellandum quid peten. ſit in cauſa appell. ꝙ dd ſit appellatio. ¶ Dicas ergo ꝙ ſm legẽ ap. eſt prime ſenten tie legitime facta extinctio id ẽ.

ſuſpenſio.ff.ad turpil.ſe.con.l.prima.in fine. ¶ Uel dic ap.eſt iuriſditionis prioris iudic: per inuocat.ſupioris rite factā ſuſpenſio/ et poteſt etiam ſm legem et cañ. cōmuniter ſic deſcribi,ad hoc ſupra de offic.deleg.paſtora lis.§.preterea.nam iuriſdi. ſuſpenditur ſententie a ſententia ſiue a grauamine ſiue in iudicio/ſiue extra iudicium appelletur / vt apparet in his que not.infra eodem quis ſit effectus.et iunge quod not. infra eod.§.qũo. ſuper verbo non prouocet.,

Quare appellatio ſit induꝫ

2 cta.† Et quidem ſm.l appellandi vſus frequēs eſt et neceſſarius:et ad hoc inuentus vt iniquitas ſeu imperitia iudicu͂ corrigatur licet nonnunq̃ ſuperior bene latas ſententias in peius reformet:nec em vtiq̃ in meli⁹ pronunciat qui ſnias nouiſſimus eſt latur⁹. ff.co.l.j.rñ.j.et vr̄ hec cauſa innuere q̄ añ diffini.ſniam nō appelletur ſm.l. Sed et q̄ dicit latas ſnias poſſet intelligi tā de diffinitiuis q̃ interlocutorijs, qđ precedit iniquitas ꝛc. poſſet reſpicere quodlibet grauamen per iudicem illatum et hoc ēt innuit qñ dixit frequens et neceſſarius.q.d.frequenter grauantur litigantes a iudicibus. et ideo frequēter neceſſe eſt appellare. ¶ Jtem ſequentes rōnes ēt ſm.l.locum hñ evidentur.nam ſꝫ ipas nulla malitia nulla iniquitas nutrietur:nec grauamē aliquod inferetur.ff.de rei ven. in fũdo.ff. quod met. cauſa extat.C.de indicta vidui tol.l.ij.inſti.vi bo.rap.§.ſed nedum talia.et ſic vr̄ q̄ ſm.l.poſſit etiam añ diffi.ſniaꝫ appellari.dic vt no.j.e.§.quando appellaret igitur qualiter ſm.l.appellatio eſt inducta. ¶ Sed et ſm canones ideo inducta eſt vt liceat appellatori vitiatam cām appellatiōis remedio ſubleuare.ij.q.vj.c.j. ¶ Et vt omnes oppreſſi releuentur.ij.q.vj.ad romanam. Et ne quis audeat ſibi ius dicere ne innocens condemnetur vel ſpolietur: vel i aliquo opp̃matur.ij.q.vj.c.ij.et.c.iij.et ſe.vñ et extra iudicium appellatur.vt.j.co.bone.et.c.dilectis.et tunc verius dr̄ prouocatio ad cām q̃ appellatio.j.e.cum ſit romana.§.ſi vero grauamē. et breuiter appellationis remedium non eſt ad defēſionem iniquitatis ſed ad preſidiuꝫ innocentie inſtitutum.vt infra.eo.titul.cum ſpecia.i.§.porro.

3 Quis poſſit appellare. † Js cuius

intereſt ſiue ꝓ cum ſit lata ſnia. ij.q.vj. ideo. ſiue contra alium ſi ſua tñ interſit vt appet i his.ij.q.vj non ſolent.ꝫ. tit j.cum ſuper controuerſia.ff.c.tutor.et.l.ab executore.§.alio.et hoc q̃lrcunq̃ interſit:vt appet in his q̄ no.ꝫ. ij.ſub rubr.de re iudi.§.qbus noceat. ¶ Jmo et qñq̃ et ſi non interſit niſi humanitatꝫ cā tꝫ ap.vt ſi qs cōdemnat⁹ eſt in crīe capitali:vt ſi qdē cognato vel ēt extraneo appellāre q̃ſcunq̃ cōdemnat⁹ ꝓdicat tꝫ ap.et ſuppliciũ differtur.ff.co.nō tñ.ff.qñ ap.ſit.l.ij.§.ſi.excipe qđ no.ꝫ.co.tit.j ſub rub.de ſnia.§.quo remedio.ſub.§.hoc tñ notādum.℣. qñ inſignes ¶ Sed et filio victo in cā libertatis lꝫ patri appellare.mater vero pietatis cā filio et q̃ſcunq̃ cauſa condemnato ꝑmittit̃ appellare et appellationem exercere.lꝫ ab initio in cā prima ſeu principali defendere non poſſent. ff.qñ app.ſit.l.ij.§.pen ff.de appel.nō reci.l.j. niſi in caſu qñ parentes vel filij morbo ipediuntur agere vel etate.ff.de procu. femias. ¶ Pōt et quilibet extraneus pro condēnato app.dum tñ condēnatus appellationē factā mox ratam habeat.ff.de ap.reci.l.j.ij. qđ. vj. non ſolum.c.pone mor.i.olim infra biduum hodie.j.x.dies.arg.ff.rē ra.ha.l.pen. Multo fortius procu.alieno noie condēnatus is ēt per alium ꝓcu. appellare pōt.ff.co.tutor in ſi.et.l.ab executore.§.ſi.quinimo imputat̃ ei ſi per ſe vel ꝑ aliũ nō appellauerit vel ſaltē dño non denunciauerit q̄ appellet.ꝫ.de ꝓc. non iniuſte.ver.potuit.et ſe.et not.ꝫ.de ꝓcur. §.quod ſit eius offi.℣. itē ad ei⁹ offm̃ ꝑtinet. app. ¶ Quāuis aũt patre noie filij dānato i bonis q̄ per filiũ acquiri pñt poſſit filius appellare.ff.co.ex conſenſu.§.filiũ.nō tñ lꝫ ſuo dño cōdēnato ſi tñ ſeruus crīaliter fuerit cōdēnatus et nec dñs nec alius a ſnia appellauerit nō negabim⁹ ſeruo ſniam paſſo appellationis triſte auxiliũ implorāti.vt.ff. e. ſui. et.l.lucius.et.l.creditor.rñ.j. ¶ Adeo ēt ad appellandum quilibet admittit̃ q̄ nec excōicato ſi ſua interſit denegat̃ imo cōcedit̃ appellare et ap.ꝓſequi.vt ptꝫ.ꝫ.de except.cũ inter priorem.ꝛ.c.dilecti.dilecte.ſignificauerũt venerabileꝫ. ¶ Alias aũt is cuius nullo mō intereſt appellare non poteſt.ſic intellige.ij.q. vj.non ſolent.ꝫ.de elec.cum inter.R.iuniorē §.nos attendentes.

A quo & ad quem debeat

4 appellatio† fieri. Ab illo.ſ. a quo et quidem gradatim dꝫ appellatio fieri: ab illo. ſcilꝫ a quo appellatur ad illũ qui in ꝓxi. gradu. i. proximo et immediate eſt ſuperior. ¶ Uñ et ſi ad imperatorem fiat appellatio omiſſo medio nō cognoſcit ipſe impator.ſed cāꝫ remittit.ff.co.imperatores.et traditur is ordo. ꝑ.l. C.vt ſi a ſpectabili iudice ad imperatorē appelletur:nō ipſe imperator qui alijs eſt intētus cognoſcit ſed alij duo. ſ.prefectus ꝑtor et queſtor ſacri palatij. ſi tñ ſummam excedat x.libr.auri.et ſic citra.xx.alioquin ſi citra. x. alter coruꝫ cognoſcit. Si vero.xx.excedit tūc

introducitur in cõe auditorum florẽtiſſimorum ſacri palatij principis. C.eo.precipim⁹. et in.l.offerendis. ¶ In duce tñ licet ſpectabilis vel illuſtris ſit ſpãle videtur vt ſi ab eo appelletur duo ſemp cognoſcant.ſ.magiſter officiorũ et queſtor ſacri palatij.C.eod.ſi qñ. Si vero a ſnia clariſſimi iudicis appelletur ad imperatorẽ vnus ſolus.ſ.prefectus ꝑtorio vice principis iudicabit.ꝛ hoc vbi is a q̄ appellatur tanꝙ ordinarius iudicabit.

¶ Si naũt vt delegatus ad eum qui delegauit refertur. ¶ Sed ꝛ vbi imperator delegauit non illuſtri ꝛ ab eo appellatur: iudicabit prefectus pretorio cum queſtore. ¶ Quod ſi illuſtri delegauerit vel etiam nõ illuſtri fctõ tñ illuſtri anteꝙ iudicaret, vel ſi delegauerat et non illuſtri ſolus princeps cognoſcit.

¶ In oībus aũt predictis caſibus cognoſcẽtium iudicum epl'ares vel libellẽſes apl'os ꝛ geſta apud iudices priores ꝛ ab appellatoribus ſuſcipient ꝛ cognoſcendas apud ꝑdictos viros illuſtres inducent ꝛ q̄ gerũtur excipient ꝛ ſcripta litigatoribus edent ꝛ ſnias executioni tradent.C.e precipimus. ¶ Iure aũt autenticorum is videtur ordo vt a ꝑſide vel quolibet clariſſimo appelletur ad ſpectabiles:[a] et a ſpectabili aũt ad prefectum ꝛ ad queſtorem. ¶ Quod ſi imperator delegauerit cãm illuſtri vel ſpectabili ad antiquos romanos iudices appe.ſi vero priuato delegauerit erit ad ſpectabiles ap.vt in autẽ.e.tit. ·§·pe.ꝛ vlt.ij.qõ.vj.anteriorum. ¶ Verũ ſm canoñ.ita tenendũ eſt ꝙ gradatim facienda eſt app.vt not.ſ.eo ·§·rñ.j.et probatur.ij.qõe vj.anteriorum·§·illo vez.et.§.illud etiam. et c.placuit.ꝛ ſi omittatur iudex medius app. non valebit: adeo ꝙ ſi hec except.ꝓponatur coram iudice ad quẽ appellatum eſt omiſſo medio/ꝛ ipſam non admiſerit iuſte appellabitur ab eodem.vt.j.co.dilecti.filij prior ꝛ cõuentus de lacu rubeo. ¶ Sed cõtra.j.de preben.referẽte.dic vt ibi ꝙ non fuit obiectum vel illud de ſpãli conſue.vt in autẽ.d.n.co.ti. extra romana cum ſuffraganeorũ.rñ.j.ad fi. ¶ Item cõtra.j.de no. ope.nũ.ſignificãtib⁹. dic ꝙ ibi loquitur in officiali epi qui idez intelligitur cum epo.adeoꝙ ſic ab eo ſicut a domino ſuo ad archiepm apellatur.vt not.ſ. de offi.vic.§.quis ſit vicarius.ver.quid de officiali ¶ Item ꝯ.nam ad papam appellatur omiſſo medio[b].ij.q.vj.ſi quis putauerit.j.c. ſi duobus.et.c.ſollicitudinẽ.ſ; dic ꝙ in papa ſpãle eſt ꝛ in legato ſuo.ſ.de offi.leg.c.j.ꝛ eſt rõ qꝛ ordinarius eſt cunctorum.j.de priuil. antiqua.ix.q.iij.cuncta per mundũ.ꝛ ca.per principalem.q̄nimo immediate appellat̃ ad proximũ ſuperiorem qñ ad ipm appellatur vt appareat i his que not.ſ.de offi.archip̄ſbyteri.§.q̄ pertinent.vſſ.ex hoc no.et iunge qđ no.j.cod·§·qũo. ſub·§·cum aũt.ſup verbo ſuperior. ¶ Quid ſi qs putauit appellare ad iudicem ſuperiorez et appellauit ad minorez ſiue inferiorem.rñ.error ei nocebit: qꝛ ſnia non ob. ap.in rez iudi. tranſibit ꝙ ſi ad maiorẽ ꝙ debuerit vel ad parem appellauerit alium pro alio accipiendo:et ſic errando talis error nõ nocet:imo nihilominus poteſt ap.proſequi apud eũ ad quem debuit appellare. vt.ff.cod.l.j. ·§·ſi quis.et·§·penulti. ¶ Sed pone ꝙ eps habens tẽporalez iuriſditionem ſuper ipſis reb⁹ tpalibus ſniam tulerit ad quẽ appellabitur in hoc caſu:numquid ad archiepm:ſic vt i aut. d.n.extra codẽ titu.romana.§. debet autem ad eos ab epiſcopis prefate prouicie ſuper cauſis in quibus temporalẽ iuriſditi.exercent appellari niſi forte de cõſue.aut priuilegio/ſeu iure alio ſpãli ſit appellandũ. ad alium. ¶ Hunc vero·§·ſic continuabis ꝛ exponeo. dicet aliquis ſatis itelligo ꝙ in cauſis ſpũalibus ſeu eccleſiaſticis eſt ab epis ad archiepos appellandum. vt.ſ.de offici.ordi. ad reprimendã infra eo.ſi duobus.ꝛ.c.dilectis.x.qõ.iij.qꝛ cognouimus.et.ſ.eo.per totum. ſed ex hoc ꝙ in his de ſpũalibus ſpãliter cauetur vr̃ ꝙ in tpalibus aliud ſit cenſendum: qꝛ ꝙ denuo dr.ꝛc.ff.de iudi.cũ pretor.C.de procu.maritus.ſ. de preſump.nonne.nam iuriſditiones diſtincte ſunt.vt no.j. q̄ fi.ſint legi·§·q̄r.v.ego iuriſ. ꝛ reddẽda ſunt q̄ ſunt ceſar; ceſari.ſ.de cle.ꝯiu.ex pte ad fin. aũt ꝓ ſed:ſ; non eſt ita imo dz ad eos.ſ.archiepm ꝛ officiales ſuos de qb⁹ ꝑſumit.ſ.§.pxi.appellari ꝙ ẽ i fi.§.ab epis.ꝑfate ꝓuicie.i.ſnijs epoꝝ ꝑfate ꝓuicie ſubaultatis ſup cãis ſubaudi nedũ ſpũalibus vt ꝓbatũ ẽ q̄nimo ꝛ ſup illis i qb⁹ tpalẽ iuriſ.exercẽt.nã ſi de maiorib⁹ et dignioribus hoc ꝯcedit: multo forti⁹ de minorib⁹ ꝛ viliorib⁹ ar.ſ.

[a] ¶ Ad ſpectabiles. ꝛ adde q̄ diſcant ſpectabiles.vide ant.corſetuz i tracta.de regibus.q.xxj. Itẽ duces appellant̃ ſpectabil'. ſm bal.l.c. cũ acceſſiſſent.in.iiij. col.de conſtit.

[b] ¶ Omiſſo medio.adde caſus in qb⁹ lz appellare omiſſo medio.vide i c.romana. et ibi doc. de appe.libro ſexto.

de tranſla.epi.inter corporalia. J. de deci. ex parte.iij.xlviij.di.in ſinodo ibi ac p hec ⁊c.C. de ſa.ſan.ec.ſancim⁹.j.gaudet eñi tpalis iuriſ.ſpũali iũcta ſe naturã ſpũalis ſapere. ar. ff.de rei vẽ.que religioſis.J.de conſe.ec.qd in dubijs.inde eſt q archieps ſupplet negligẽtiam ſuffrag.etiã circa tpalia.puta circa cõſti.economi.ix.qõ.iij.cũ ſimus.cui res eccleſiaſtica gubernãda mãdat.C.de ſac.ſanc.ec. iubem⁹.circa pn.⁊ circa executionẽ voluntatum defunctoꝝ.in aut.de ecclia. ti.§.ſinaũt. p redemp.⁊ ſe.colla.ix. nã ⁊ eps in ſpũalib⁹ ⁊ tpalibus recipit ptãtem.ix.q.j.decretũ.⁊.c. nouerit.⁊.c.de his.lxxxix.diſ.iudicatũ.⁊ hãc ptãtem recipit ab illo q̃ ꝯfirmat: vt ptz. ẽ.de ele.nihil eſt.⁊.c.ne pro;defectu. ⁊.c.cũ nobis olim.l fi.⁊.c.qualiter tranſmiſſa.noſti.poſtq̃ his.ẽ.de tranſla. epiſ. c.j. ergo ab epo cui ex quo cuſtodia aiaꝝ cõmittit multo fortius reꝝ.xij.q j.pcipimus.et.c. precedẽ. ⁊ ar.J.de dona.inter vi.⁊ vxo.per vras.§.cũ ergo. ij.q. vij.metropo.et hec vra ſunt niſi de ꝯſue. que ſ.in talibus eſt ſeruãda:vt.ẽ.de ſo. compe.lz ad fi.nã hoc tribuit iuriſdi.et priuate perſone.ẽ.de ſo. ꝯpe.cũ cõtingat. multofortiꝰ alij: vt ptz in his que not.ẽ.de off. or.§.qs poſſit. verſi.item cõſuetudo.⁊.§.qd ptinet.ſub.§.eſt autẽ archieps.ver.vſus.vel priuilegio. ſ.exẽptionis intelligas a papa ꝯceſſo.xvj.q.j.fraſter.⁊.q.ij.viſis.nec eñi puto qd princeps tpalis in hoc eximere poſſet ex poſtfacto.arg.ẽ. de conſti.que in eccleſiarũ. ⁊.c.eccleſia.xcvj. di.bene quidẽ.J.de re. eccle.nõ ali.cum laicꝰ. lz in traditione ſeu dona.rei hoc pactum apponi poſſet.ff. de pac.in traditionibus.infra de dona. cum dilectus infra de iure pa.preterea infra de cenſibus. quanto et capi. iij. infra de cõdi.ap.cum ſit proprium.⁊.c.verũ. Sed ⁊ laici quo ad laicos vl quo ad ius ſuũ pertinet pñt eccleſias priuilegiare ſic intelligas.ẽ.de pſcri.auditis.⁊ de fi. inſtr.inter dilec.de reſt.in inte.auditis.xcvj.di.ꝯſtantinꝰ.J. de deci.vndũ.de his duob⁹ caſibus. ſ.de priuilegio ⁊ ꝯſue.legiſ.ẽ.de iudi. nouit.rñ. j.ibi niſi forte iuri cõi per ſpãle priuile. vel ꝯriã ꝯ cõſue.aliqd ſit detractũ.ad idẽ. J. de iure pa. nobis fuit.§.j.ẽ.de pſcri.cũ olim.⁊.c. veniẽs. J.de excep.pla.accedẽtib⁹. in fi. ſeu iure alio ſpãli:puta qꝛ agit. de re feudali realr l quo caſu ſicut per dñm feudi ⁊ nõ p iudicẽ ecclaſticũ eſt in pꝛio iudicio feudalis qõ dirimenda:vt.ẽ.de ſo.ꝯpe.ex trãſmiſſa.ad fi.⁊.c.veꝝ. ẽ.de offi.dele. ſignificãtib⁹. ⁊ in lib.feud. de feu.nõ ali.ſine con.mat.d.imperialẽ.§.pe.ſic in tali cã appellet a ſnia epi nõ ad metropo. cui nõ ſubeſt q̃ ad hoc cũ nec ab eo feudũ teneat:ſz ad dñm temporalẽ a quo tenet feud. eſt merito appellandum nam ad proximum ſuperioꝛẽ appellandum eſt:vt no. ẽ.co.§.rñ. j.⁊ ver.verũ ſm cano. in hoc autem proxi.ſuperioꝛ eſt dñs tpalis a quo tz. ẽ. de maio. et ob.ſolite.§.j. ibi nõ negamus quin precellas imperatoꝛ in tpalibus.⁊.ẽ.de iudi. nouit.rñ. j.ibi non eñi intendim⁹ iudicare de feu. ⁊c.et ar.ẽ.de iureiu.minus de iure diuino.⁊.§.ſe. dz ergo ad ipm tpalẽ dñm appellare. qd intelligas niſi de ꝯſue.aliud obtineret: vt in.d. c.nouit.⁊.ẽ.de ſo.ꝯpe.lz.ad fi.⁊ dic iure ſpãli ſubaudi nihilominus ⁊ cõi. vt in.d.c.nouit. ſed hoc diuerſis reſpectibus. eſt enim ſpãle reſpectu aliaꝝ rerũ tpaliũ que in feu. nõ tenentur ⁊ reſpectu perſonaliũ actionum ſz eſt conſiderata natura feudi ⁊ inſpecta al's niſi ſic exponeres ꝯdiceret hoc dictum .c. nouit.: ❡ Uel dic iure ſpãli qꝛ in defectum dñi tpalis dñs papa cãm cõmiſerat epo: ideoq̃ erit ad ipſum papã non ad archiepm appellandum:vt ptz.ẽ.de offi.oꝛ. lz ibi non tãq̃ delegato:ſz ordinario.⁊ in his que no. ſ.e.rñ.hoc in ordinarijs. ❡ Uel iure ſpãli:ſubaudi qꝛ cõſideratur in quibuſdam caſibus ſpecialib⁹ in quib⁹ nõ ẽ appella.admittẽda:vt.ij.q.vi. ſunt quoꝝ.ff.de appella.non reci.l.fi.⁊ no.ẽ. tit.j.ſub rubri.de ſnia.§.quo remedio. ſub.§. ſunt tamen caſus. ❡ Uel iure ſpeciali.ſ.renũciationis facte a partibus.C.de temp.app.l. fi.ff. a quibus appel. non licet. l. j.§.ſi quis. ❡ Sed in his duabus proxi.expoſitionibus iſtud qd dico iure ſpeciali non reſpicit hoc qd ſequitur ſit appellandum ad aliũ ſed qd ſupra dixit ad eos.q.d. in his ſpãlibus caſibus nec ad eos nec ad alium poterit appellari.et ſic hoc ius ſpeciale nõ tribuit aliꝗ iuriſdi.ſicut cõſue.⁊ priuile. de quibus premiſit. Sed ſubtrahit appellationi ad archiepiſcopum faciende. ſed due prime expoſitiões vtrũq̃ reſpiciunt:elige cui dicas:nam vtraq̃ expoſitio tolerari poteſt et per ius comprobatur:ſed prime due magis ſunt comprobãde:ſit appellandum ad alium : ſubaudi q̃ ad metropo.ſicut plene ſuperius eſt probatum. ❡ Hoc in ordinarijs.vbi autem a delegato appellatur ſemper ad delegantem appellandum eſt ſi ſibi aliquid reſeruauit. de iuriſdi.ẽ.de offi.deleg. ſuper queſtionum.§. porro.C.qui pro ſua iuriſdi l.j.in fin. Sed cõtra.ff.quis ⁊ a quo appel.l j.in fi.dicunt quidam qd.l.illa loquitur in ordinario delegante ad quem nõ appellatur. Sed ad eum qui ordinarium dedit aliud.in delegato delegante.et eſt ratio quia maioꝛ et dignioꝛ eſt iuriſ. delegata q̃ ordinaria.ẽ.de offic.deleg.ſignificaſti.et.c.ſane. Sed hoc non placet:vnde qꝛ ibi dicit.non appellandum ad ſecundo delegantem ſubaudi tantum vel dic quod appellabit ad primo delegantem:ſed ille remittet

ad eum qui ſecundo delegauit.ff.eo.titu.l.j.
§.ſi quis.vel loquitur quando is qui ſecun
do delegauit nihil retinuit ſibi de iuriſdi.ſm
Hoſt.dic not. s.de ſnia z re iudi. ſub rubrica
de ſnia.§.quis debet ſniam.verſi. ſed nunqd
poteſt epiſcop9.et.j.ſub.§.vt aūt.z.s.de offi.
deleg.§.quis delegare.verſi. ſi vero a ſubde-
legato.et de offic.vicarij.§ quid ſit vicarius.
¶ Sed quid ſi appelletur in cauſa feudali a
a paribus curie ad principē appellabitur:
vt in lombar.de beneficijs z terris tributa in
nomine dei z ſancte z indiuidue trini.z in cō
ſti.feu.de non ali.iudicib9.in.l. que inci.cotra
ra.¶ Ut autem de materia hui9.§. habeas
doctrinam plenam et vtilem ſic diſ. ¶ Aut
appellatur ab ordinario. ¶ Aut ab arbitro
qui loco ordinarij ſuccedit.¶ Aut a delega-
to ¶ Aut ab arbitro qui loco delegati ſucce
dit.¶ Aut ſubdelegato. ¶ Si appellat ab
ordinario ad proxi. ſuperiorem appellabi-
tur.ij.qō.vj.anteriorum.§.illo videlicet. z.§.
illud.et.c.placuit.aliter facta app. non vale
bit.vt patet.j.eodē.dilecti. ¶ Excipe.iiij.ca
ſus.¶ Primus eſt ſi conſuetudo aliud indu
cat:vt in auten.d.n.extra.eodem. romana.§.
j.et ſic intellige.j.de preben. referente. z.j.de
no.oper.nun.ſignificaſti. ¶ Secundus eſt ſi
hoc non patiatur iuris abſurditas:vt ſi me
tropo. conueniat ſubditum ſuffraganei co-
ram dioce.quod in cauſa propria neceſſe ha
bet facere.nam actor ſequitur forum rei.s.de
fo.compe.cū ſit generale:et patet in auten.
d.n.extra de fo.compe.romana.in fi.hic ergo
et ſi metropol. proxi. ſuperior ſit poſt dioce.
non tamen ad ipſum in hoc caſu dioce.ſentē
tia:ſed ad patriarchā vel primatē. et ſi deſit
ad papam tantum poterit appellari. nam ſi
metropo.appellet nō appellabit ad ſeipſum:
vt in auten.d.n.extra eo.romana.reſpon.j.et
argu.j.de inſtit. c. fi. Sed et ſi ſubditus dio.
appellare voluerit non ad ipſum appella-
bit metropo. cum in propria cauſa ſibi me-
rito ſit ſuſpectus. ar. C.ne quis in ſua cauſa
ius dicat in rubro et in nigro. ergo ad pro-
xi.ſuperiorem poſt metropol. recurrendum
eſt in hoc caſu.argu. infra de iure patro.nul
lus.j. de conceſ.preben.c.j.s. de elec. ne pro
defectu.¶ Tertius caſus eſt vbi iuriſdi. me
diata et immediata concurrunt in quo caſu
ad ſuperiorem qui mediate et immediate
ſubeſt appel.facta valet vt ſi appelletur ad
dioc.a preſbytero qui ſubeſt archipreſbyte
ro vel ab archipreſbytero qui ſubeſt archi-
di.eiuſdem dioce. niſi de conſuetu. contra-
ria appareat: nam et omnes iſti immediate
ſubſunt dioce.et eius vicarij ſunt: vt patet
s.de offic. archid. et de offic. archipreſby.p
totum.et.x.qō.j.regenda.per totum. vnde et
tota dioce. dicitur ſua paro-
chia.j. de rapto.c.j.xxvj.qō.v.
epiſcopi. Quis ſuper hoc ſit
diſſentio: quod dic vt not. de
offi.ordi.§.quid pertinet.ſub.
§.ſunt autem diſtincte. verſi.
quid de ſubditis.et ſeq. ¶ Et
ex hoc procedit quod ad pa-
pam poteſt omiſſo medio [a] a
quolibet ordinario et a quoli-
bet appellari.ij. qō. vj. ad ro-
manam.et duobus. c.precedē
tibus.et ſeq.j.eodē.ſi duobus.
z.c.ſollicitudinem quia et me
diate et immediate ordinari9
eſt cunctorum.j.de priui. an-
tiqua.ix. qō.iij. cuncta p mun
dum.et.c. p principalē. ¶ Qd
canoniſte intelligunt largius
omiſſo.ſcilicet quolibet etiam
delegato vel ſubdelegato niſi
in caſu:vt not:j.eodem.ver.no
tabis tamen z precedentibus.
¶ Et idē eſt in legato ſuo quo
ad prouinciam ſibi cōmiſſam.
ff.de offic.leg.c.j.nam et talis
eſt in hoc caſu ſicut is cuius
vices obtinet honorand9. xij.
diſtinc.c.fin.xciiij.diſtin.c.j.et
ij qō.vj.decreto. ¶ Quartus
caſus eſt ſi pxi.ſuperior. apo.
ſedis gratia ſe indignum red-
dat:vt.s.de offic.ordi. quod ſe
dem.in fi. puta ſi ſchiſmatic9
vel excōmunicatus eſt in quo
caſu ad alium proxi.ſuperio-
rem recurrendum eſt arg.j.de
iure pat.nullus.et.j. de pre-
ſcript.veniens.§.j. ¶ Uel po-
tius ad papam.argu.j.de con
ceſ.preben.z ecc.non vac.qz di
uerſitatē.§.ſic tamen.s.de ele.
quia diligentia. et expreſſius
in aut. d.n. extra de ſup.neg.
pre.romana. excōicatus nēpe
nec cōmittere nec cognoſcere
poſſet. vt i aut.d.n.extra de of.
vica.romana. ad fi. ¶ Si autē
appelletur ab arbitro, qui lo-
co ordinarij ſuccedit ad illum
appellabitur.ad quē appella-
retur ſi ab ordinato cui ſucce-
dit cōtingeret appellari:vt. C.
de epiſ.audiē.cpale iudiciū.et
aut. ſi qs litigātiū.ibi ſignato
z in iuribus inductis.ff. eo.ff.
verum ſi appellet ab arbitro.
Hoc autē accedere pōt in caſu:

[a] ¶ Ad papam pōt omiſſo medio. adde. c.dilecti. de ap.gloſ.in c.ātiqua. de priuil. pau. de ca. l.l. ad ius. C.de app.

puta qñ ſuperior cõquerit̃ de ſubdito. ⁊ ideo
q: ipſemet in cã propria non põt eſſe iudex.
arbiter vel arbitri a partibus eligant̃. talis
eñ arbiter a partibus recepit nolationẽ ſeu
elec. ſed a iure iuriſdi. ⁊ iõ ordinarius eſt. vt
pꝫ. ff. de iur. om. iu. ⁊ q: de tali loquit̃. xj. q. j.
clericus aduerſus clericũ. al's incipit ſi cleri-
cus ⁊ a tali ap. potes. ff. qui ſatiſ. cog. ar. et. l.
fe. ff. eo. ti. ex ꝯſenſu. rñ. j. ¶ Tales ſunt pares
curie. quos eñ in hoc caſu lex vel canon ar-
bitros feudorũ ꝯſtitutio pares vocat. ¶ Er-
go ſi dñs tenet feu. immediate a principe ad
ipm̃ principẽ. tñ appellabit̃: et ſic intellige
qđ no. ꝫ. eo. ver. ſed qđ ſi appellet̃. ¶ Alioqñ
ad illũ a quo feu. tenet circa principẽ appel-
labit̃. arg. de fo. cõpe. ex tranſmiſſa. ⁊ c. verũ.
¶ Niſi ꝯſuetudo aliud inducat vel priuile-
giũ. arg. ꝫ. de iu. nouit. rñ. j. ad fi. ⁊. j. de excel.
prela. accedẽtibus. et in aut. d. n. extra co. ro-
mana. §. dꝫ. ¶ In pſonalibus aũt ſi ſuperior
cõquerẽs de ſubdito immediate ſubeſt prin-
cipi ad ipm̃ principẽ appellabit̃. ¶ Si alij
citra principẽ ad ipm̃ aliũ tñ ſm̃. l. appella-
bitur nõ ad principem. ¶ Qđ ſi fiat remittet
partes. ff. eo. impatores. ¶ Sed ſm̃ cañ. non
tñ ad alium ſed ad principẽ vel ad delegatũ
ſuũ poterit appellari vt pꝫ in his que not.
ꝫ. ver. ex hoc ꝓcedit. ⁊ ſeq. ⁊ ſic etiã põt intel-
ligi. ꝫ. de fo. cõpe. lꝫ ad fi. ¶ Eſt aũt in oibus
his illa rõ q: cõſiſtoriũ talium ⁊ ordinariorũ
quib9 ſuccedãt vnũ ⁊ idẽ eſt ⁊ ideo nõ dꝫ a ta
libus quidẽ velut ab ipſis ordinarijs appel-
lari vt in aut. d. n. extra co. romana. rñ. j. et in
talib9 etiã vr̃ loqui ⁊ põt intelligi. l. j. ff. qs ⁊
a quo app. §. ab eo. ¶ Quid ſi a delegato ap-
pellet̃: aut erat delegatus ad vniuerſitatem
cauſaꝝ aut ad vnã ſpẽm tñ: nam vtũqꝫ fieri
põt: vt. ff. de iur. om. iu. ſolet. ⁊. l. ſeq. Si appel
lat̃ a delegato ad vniuerſitatẽ cauſaꝝ nõ ap
pellabit̃ ad delegantẽ ſed ad illũ ad quẽ ap-
pellaret̃ ab ipo delegãte: ⁊ ſic põt intelligi. ff.
quis ⁊ a quo app. l. j. §. vnico. ⁊ in aut. de iu-
dicibus. §. illo cuſtodiendo. §. illud. colla. vj.
¶ Inde eſt q9 ab officiali epi q̃ ad vniuerſita
tẽ cauſarũ delegatus eſt nõ ad ipm̃ epm̃ ſed
ad archiepm̃ appellat̃: vt aut. d. n. extra. co.
romana. rñ. j. ſm̃ quoſdam. ¶ Sed certe talẽ
non delegatũ ſed ordinariũ iudicamus: nã ⁊
põt dici q9 ſolã notationẽ ab epo recepit ſed
a iure iuriſdi. ſicut notaui ſile. ꝫ. eo. ver. ſin-
autẽ appellet̃. ¶ Et q9 tales iuriſditionẽ ha
beãt ſicut epi pꝫ. j. de inſti. c. ij. j. de re. c. ij ⁊
de frig. ⁊ malefi. ca. j. §. illa. ſed ſiue ordinariũ
ſiue delegatũ talẽ reputes hoc ſemp verũ eſt
q9 talis q. ſ. vl'r cãs audit naturã ordinarij ſa
pit ⁊ retinet tã in cõmiſſionib9 q̃ in appella
tionibus faciẽdis: vt pꝫ ex pmiſſis ⁊ ſe. iõqꝫ
in diſputatione nominũ nõ eſt magna vis fa
cienda. ꝫ. de procuratoribus petitio. C. de do
na. l. fi. C. de conſti. pec. l. ij. ante fi. ¶ Talẽ tñ
diximus ordinariũ qđ dic vt no. ꝫ. de offi. vi-
ca. §. quis ſit vicarius. ver. ſed ad quẽ appel-
labit̃ et ſeq. Quid ſi appellet̃ a delegato ad
vnã cãm tñ ⁊ erat delegat9 ab alio q̃ a prin
cipe ſm̃. l. appellabit̃ tñ ad delegantẽ. ff. qs
et a quo ap. l. j. rñ. j. ⁊. l. fi. ¶ Sꝫ ſm̃ cano. etiã
ad principẽ vel delegatũ ſuũ poterit appel-
lari: vt pꝫ in his q̃ no. ꝫ. ver. ex hoc ꝓcedit. ⁊
ſeq. ¶ Sed ſi eſſet delegat9 a pricipe ad ipm̃
tñ appellabit̃ non etiã ad delegatũ eiuſdẽ
vt pꝫ. ꝫ. de offic. lega. ſtuduiſti. ¶ Nam hoc
generale eſt qđ a delegato appellet̃ ad dele-
gantem vt. C. eo. titu. precipimus. §. hec ſi ap
pellatio. ⁊ in aut. de ſan. epis. §. j. ſi qs contra
aliquẽ. coll. ix. ¶ Uerũ ſi appelletur ab arbi
tro qui loco delegati ſuccedit: puta qñ eligi-
tur ad cognoſcendũ de cauſa recuſationis cõ
tra delegatũ propoſite vt. ꝫ. de offi. deleg. ſu-
ſpicionis ad ipm̃ appellabitur ad quem ab
ipſo delegato appellaretur: vt pꝫ. C. de iu-
di. apertiſſimi. in fi. ⁊. l. fi. in fi. ¶ Super quo
vide qđ no. ꝫ. eo. ver. ſi appellet̃ a delegato et
ſe. vſqꝫ ad hũc ver. vel ex ſicut dictũ eſt de illo q̃
ſuccedit loco ordinarij vt no. ꝫ. e. ꝟ. ſin aũt ap-
pellet̃ ab arbitro. ¶ Et eſt illa ratio i vtroqꝫ
q: ſapit ⁊ retinet naturam illius cuius loco
ſuccedit ſiue ſit ordinarius ſiue etiã delega-
tus: q: hoc generale eſt. arg. ff. ſi quis cau. ſi
eum. §. qui iniuriarũ. j. de voto magne. cum
igitur. j. de cenſi. olim cauſam. §. fi. xciij. diſt.
ca. fi. xciiij. di. c. j. ¶ Ubi aũt a ſubdelegato de
legati appellat̃: aut delegatus ſubdelegãs
erat delegatus a principe aut ab alio: ſi erat
delegatus ab alio q̃ a principe non ſolum
ad principem ſecundum cano. ſed et ad ipm̃
delegatum appellari poteſt. ff. quis ⁊ a quo
appel. l. prima. in princip. et. l. fin. et de prin-
cipe probatum eſt. ꝫ. codẽ verſu. ex hoc proce-
dit. poteſt autem talis ſubdelegare in caſu
puta delegatus erat ad vniuerſitatẽ in quo
caſu tantum licet ſubdelegare ſcđm quoſdã
ff. de iudi. cum pretor. §. j. nam is dicitur ha-
bere iuriſdi. cum tantum datur poteſtas dã-
di iudicẽ. ff. de iu. om. iudi. l. iij. in fin. delega-
tus vero ad vnam cauſam tantũ dicitur ha-
bere ſpeciem iuriſdi. ⁊ non iuriſditionẽ: ⁊ ſic
intelligunt. ff. de iu. om. iudi. ſolet. vnde ta-
lis proprium nihil habet. ff. de offi. eius cui
manda. eſt iuriſd. l. prima. §. qui mandatum.
et ideo non poteſt alij cõmittere propriã quã
non habet. C. qui pro ſua iuriſd. iu. da. poſ-
ſunt. l. vnica. in prima parte. ſed hoc dicunt
alij verum eſſe quouſqꝫ lis coram eo fuerit
conteſtata. nam per ipſum facit iuriſditionẽ
ſuam ſicut ⁊ procurator litem ſuam. C. de pro-
cur. neqꝫ tutores. ⁊ argu. ꝫ. de offi. deleg. gra

tum et ratum. et ſm hoc intellige.j. co.cum cauſam que. ¶ Sed ꝛ talis delegatus ſubdelegans erat delegat⁹ a principe et nihil ſibi retinuit de iure ſed in totum ſubdelegauit: a tali ſubdelegato ad principem tm̄ appellabitur. Idem puto ꝛ ſi ſibi aliquid retinuerit de iuriſdi.ſi cauſa non fuerit ei commiſſa remota ap.q̄uis aliqui dicant qꝺ in hoc caſu poteſt ad ipſum delegatum vel ad principē appellari. ¶ Sin autem cauſa ſibi cōmiſſa erat ap.remota:et ſibi de iuriſditiōe retinuit ex quo hic duo cōcurrunt appellatio a ſubdelegato talis delegati facta ad principem nullius eſt momenti. Imo ad eundem delegatum neceſſe eſt appellare. vt hec probantur.ȝ.de offic.dele. ſuper queſtionum articulis.§.porro. et in hoc vltimo caſu quo ad canones pertinet intelligēda eſt.l.C.qui ꝓ ſua iuriſd.iu.da.poſ.l.vnica.ad fin.nam ſm caſi. in caſu hic tm̄ appellatio facta ad principem omiſſo medio nulla eſt que in oībus alijs caſibus valet q̄tuncunq; medius omittatur: vt patet in ſupioribus:et ſpecialiter in ver. ex hoc procedit.licet ſm.l.aliud ſit: vt not.ȝ. coꝺ.ver.in perſonalibus. ¶ Notabis tamen circa hanc materiam:qꝺ q̄uis hoc ſcribant hic cōiter magiſtri canonum.ſ. qꝺ in oī caſu excepto ſuperiori ꝓximo poſſit appellari ad principem omiſſo medio. nos tū puram⁹ minus ꝯgrue appellationē factā a quocūq; ad vnam cām tm̄ delegato nō ſuo vel ſubdelegato delegati nō ſui in aliquo caſu ꝓncipes recipiat: dū tū delegatus vel ſubdelegatus ſuperſit: ꝛ cām appellationis velit ꝛ valeat expedire vt bene ꝓbat mens caſus quem dicūt alij ſpecialem. vnde putamus eſſe ſtandum etiam in foro canonico vel legibus. C.qui ꝓ ſua iuriſd.iu.da.poſ.l.vnica.ꝛ ff. de ꝛ a quo ap.l.j.in prin.ꝛ l.fi.quibus nec expreſſum aliqꝺ ius canonicum ꝯdicit.qꝺ meminerimus nos vidiſſe.nā in ordinarijs intelligi poſſunt ꝛ debēt omnia iura que ad hoc inducuntur porro ſi petit poteſtas conſideretur ꝛ ꝙ ſolutus eſt princeps legibus.ff.de legi.princeps etiam in caſu excepto a canoniſtis appellationem ad ipſum factam poterit recipere de plenitudine ptātis ꝯ quam non intēdimus diſputare. verumtū vt iura ꝛ ius ſuū ſeruet cuilibet decet ipſum:vt.C.de legi. digna vox. xj.q.j.peruenit.j.de ſtatu mona.in ſingulis. §.porro. ¶ Sed hoc notandum eſt qꝺ licet alia ſupradicta de iure ſcripto ſibi tenenda ſint vt ſcibuntur ꝯſuetudo tamen potiſſime ſi de ipſa appareat in talibus eſt ſpectanda vt patet in hꝭ que no.ȝ.eodem. ver.primus eſt.ꝛ verſi. tales ſunt necnon et priuilegium vel aliud ius ſpeciale:vt.ix.qꝺ.j.c.antepe.ad fi.et in auten.d.n.extra co.romana.§.debet.ꝛ arg.ȝ.de offi.ordi.duo ſimul.j.de exceſ.prela. accedentibus.ad fi.ꝛ.ix.q.ij.conqueſtus.

Quādo debeat fieri appellatio.

5 † Et quidē ſcꝺm.l.qn̄ diffinitiua ſnīa lata eſt: eſt enim ſcꝺm. l. quod an te diffini. ſnīam non poteſt quis appellare. C. de iudi. apertiſſimi.C.quorū app.non reci.ante ſnīe. C.de ſenten.et inter.om.iu.l.fi.hoc tamen fallit in caſibus. ¶ Primo cum iudex in ciuili negotio vel criminali queſtionem habentem contra.l.interloquēdo pronunciat. ff.de ap. non reci.ante ſnīam.ij.q.vj.nō ſolēt.ver.ante ſnīam. ¶ Scꝺo qn̄ delegat⁹ fideiuſſores datos minus ſufficientes idoneos eſſe interloquitur:licet aliqui dicant hoc etiā citra appellationem per delegātem corrigi poſſe. ff. qui ſatiſda.cog.l.arbitro.ꝛ.l.ſi ab arbitro.ff. a qui.ap.nō li.l fi. ¶ Tertio permittitur clerico ante ſnīam appellare ſed ſi fruſtratorie appellauerit punitur in.l. lib.argēti que debent pauperib⁹ erogari.C.de epiſc.audi.l.ij. ¶ Quarto vbi autor vel ꝓnunciationis editio denegatur. C. vt lit. penden. ¶ Quinto quando iudex tutoris excuſabilem rationē nō admittit.ff. quando app.ſit.l. j.§.ſi tutor. ¶ Sexto quando iudex decernit quod pecuniam minori debitam ſine curatorib⁹ ſolui:hic enim poſſum quaſi aduerſus iniuriam appellare.ff. de mino.ait pretor.§. permittitur. cuius autoritate dicunt quidā appellari poſſe etiam ſcꝺm. l. vbicunq; iudex iniuriam facit ſiue iniuſte etiam interloquendo pronunciat:ſed ſecundū dominum meū quod ibi dicit niſi forte ꝛc. non eſt diffinitio ſed oppoſitio. quod autem ſequitur ibi: ſed credo ꝛc.diffinitio eſt et confirmatio reſponſi quod ſupra fecerat. ¶ Quod autem ſcꝺm. l. ab iniuria appelletur expreſſim legitur. C. eodem. ſi quis prouocatione. quod pla. intellexit de iniuria facti vt ſi et iudex poſt latam ſententiā percuſſerit aliquem de litigatoribus:ſicut enim appellans non debet cōuitiari ei a q̄ appellat: ita econtra is a quo appellatur cauere debet ne appellanti iniurioſus exiſtat. ff. eodem. illud. nec enim iniuria fit iudici ſi ab eo appellet. C. eodem. ꝛ in maioribus. ff.de iniurijs iudici. licet aliqualis iniuria fieri videatur. C. de ſum. trinita.l.iij.C. quando prouoc. non eſt neceſſ. l. fina. in fin. ¶ Unde et ex hoc multoties prouocatur ſicut dicitur quando recuſatur. ȝ.de offic. delega. ſuſpicionis. ff. de bo. lib. qui cum maior.§.ſi libertus.quia de iniquitate videtur argui.ff.quis ꝛ a quo app.l.ii.et ff.de mino. prefecti.ſed certe moueri non debet: quia nemini facit iniuriam qui vtitur iure ſuo.ȝ.de elec.cum eccleſia vulterana. et

plerũq; reuocat̃. licet iudex ſm acta habita
corã eo bene pnũciauerit. ẽ.de fi.inſtru. cũ
Joãnes.§.fi. ¶ Jdeoq; nec põt recuſari tanq̃
offenſus.ff.apud euz a quo ap.l.vnica ad fi.
¶ Job.z B.o.hoc qd dicit.l.dicta.C. eo.ſi qs
puocatione. intelligũt de iniuria.z iniurio-
ſa executione quaſi iudex infra quadrime-
ſtre tp̃s precepit ſniam exequendã. ¶ Septi
mo appellat̃ a falſa ↄſultatione ſeu relatio-
ne.ff.eodem.l.j.§.j.ff. quãdo ap. ſit.l.j.reſpõ.
j.z.l.fi.z no.J.in ru.de relationibus.§. qualr.
verſi.qd ſi inter iudicẽ. ¶ Octauo ab iniqua
interpretatione ſnie.ff.e.ab executore. Joan.
aſtch.dicit qd ſm.l.appellari põt qñcũq; qs
grauat̃ vt in.d.ll ff.de mino.ait ꝑtor.§.pmit-
titur.z.C.eo.ſi quis puocatione.z alijs legi-
bus ſupradictis quas alij caſuales dicũt.et
idẽ notauit Jo. Doctor decretorũ. ij.q.vj.nõ
ita dicti caſus grã exempli ponunt̃: ſed idẽ
eſt z in alijs ſilib⁹. Goffr. ſcripſit q̄ verius eſt
intelligi debere qd ſm.l.nõ appellat̃ añ diffi.
ſniam ſed fallit in caſibus ſupradictis: z hoc
manifeſte innuũt iura canonica que inter ſe
z.l.hãc dr̃iam notãt vt ſm.l.nõ appellet̃ an-
te diffi.ſniam niſi in caſib⁹ ſed ſm cano.qñ-
cunq; lz.vt.ij.q.vj.nõ ita.J.e.cũ ſit romana.§.
ſi ꝟo a grauamine.z.c. ſuper eo.ij.rñ j. ¶ Et
ita ſm.l.nõ põt regulr̃ ab interlocutoria ap
pellari.aliqñ ꝟo diſ.vtrũ ſit talis interlocu-
toria que abſorbeat totũ ius alteri⁹ et inſtar
obtineat diffinitiue ſnie.z a tali interlocuto-
ria appellari põt.verbi grã.obijcit̃ corã exe-
cutore ſniam latã ↄ̃ ius ſcriptũ ipſe pnũciat
ipſam rite latã. hic eñi niſi appellet̃ nihil re-
ſtat niſi qd executio fiat ad hoc.ff.e.ab execu
tore. vel ſi talis interlocutoria poſtq̃ ſaluũ
ſit beneficiũ appellationis a diffi.ſnia z tunc
appellari non põt: ad hoc.ff.eo.l j.§. queſitũ.
¶ Potes tñ ſi vis ſniam, Joã.aſtch.z Jo.do-
ctoris decretorũ quã no.ẽ.e.ꝟ. Jo.aſtch.ſuſti
nere: qz lz olim eſſet hec dr̃ia inter.l. z cano-
nes qñ.ſ.canones fruſtratoriam appellatio-
nem admittebant: hodie tñ non vr̃ hec dr̃ia
notari poſſe cum hodie ſm cañ. fruſtratoria
appellatio reprobet̃ z legitima admittat̃: vt
J.e.vt debit⁹ honor zc. z idẽ ſm.l.nam tz ap-
pellatio ex cã rõnabili facta vt pbãt.ll.quas
alij dicũt caſuales z.C.e.dñs litis.z.l.ciues.
z.l.ſi apud qs eñi redderet rõnẽ diuerſitatis
caſuũ predictorũ certe ſi reddi nõ põt erit de
ſilib⁹ ad.ſ.ria pcedendũ: vt not.ẽ.de reſcrip.§.
quas vires in diſ. que incipit ſi queratur. ver.
non ergo recipias: ſed z ſm.l.fruſtratoria ap
pellatio reprobat̃ ergo a ↄ̃rio rõnabilis ad-
mittit̃ vt innuit.l illa.C.de epi.audi.l.ij.de fa
cto tñ ſeruat̃ opinio pria que vult: qd aliud
ſit ſm cañ. z aliud ſit ſm legẽ. z iunge qd no.
ẽ.eo.§. quare appella.

6 Qualiter ſit appellatio† fa-

cienda. Et quidẽ formã appellationis ante
ſniam et poſt formã aplorum poſuit gra.ij.
q.vj.§.forma.ſed qz minus ſufficiens eſt: no-
tabis q̄ aut appellat̃ extra iudiciũ aut i iu-
dicio.z tunc aut appellat̃ a ſnia diffinitiua
aut ab interlocutoria: aut a grauamine. vt
aũt oĩa iſta plenius z plani⁹ videas z ſcias
qualr̃ ſit facienda appellatio: ad hoc vt te-
neat z appellantẽ releuet ſic diſt. ¶ Cũ que-
rit̃ vtrũ appellatio facta teneat aut appella
tio facta eſt extra iudicium aut in iudicio.
¶ Si extra iudiciũ: aut appellat̃ ne fiat id
qd de iure cõi fieri dz puta ne fiat electio et
tũc nõ vz niſi cã rõnabilis ꝑtendat̃: ſed ex cã
rõnabili facta tz.J.de his q̃ fi. a ma. par.ca.c.
j.z.c.ex ore.ẽ.de ele.cũz inter. R.iuniorẽ.z.c.
cũ nobis olim.z.c.auditis.z.c. ↄſiderauim⁹.
z.c.bone me.mag. idẽ eſt ſi appellet̃ ne por-
rigat̃ inueſtitura ↄfirmato.vt eſt moris.J.eo
cõſti.ij. ¶ Aut ne qs iniuriet̃ ſibi: et tũc ſuffi-
ciũt pbabiles ↄiecture: vt.J.eo. bone.z.c.dile
ctis.rñ.j.z.§.j.z his duob⁹ caſibus caute fa-
ciet appellãs ſi appellationẽ ſcribat: z inde
publicũ inſtr̃m fieri faciat pꝑter teſtiũ obli-
uionẽ z pꝑter pbãdi facilitatẽ: imo z neceſſe
eſt aliter eñi non valeret appellatio.etiã ex-
tra iudiciũ facta vt ſatis innuit̃.J.eo.ↄſti.ij.z
expreſſum eſt in aut.d. n.extra eo. cordi no-
bis eſt.hoc tñ fallit aliqñ.vt not.J.eod.ſub.§.
qualr̃ autẽ. ¶ Aut aduerſarius qui petit ab
eo vel a quo petit rem aliquã vel pecuniam
cũ coram ſuperiore conueniat vel ei reſpon-
deat: in quo caſu appellatio improprie di-
cta: proprie prouocatio appellat̃.J.eod.cum
ſit romana.§.ſi vero a grauamine: z talis p
uocatio poteſt fieri ad ſedem apoſtolicã in-
diſ.ij.q.vj.ad romanã quoti.qui ſe ſcit.i.hec
ſuperior proxima neceſſaria z hec maxime lo
cum habet qñ prelatus contra ſubditũ z ma
xime quãdo ↄtra exemptũ vult pcedere z ſi-
bi ius dicere.argu.J eo.peruenit.ij.q.vij.me-
tropolitanũ. ẽ.de reſti.ſpo.ex conqueſtione.
hic tñ non videt̃ neceſſaria ſcriptura cũ im-
proprie dicatur appellatio vt dixi vel dic qd
ſi ꝟbo appellat neceſſaria eſt: vt in aut.d.n.
extra eo.cordi.ſi facto non eſt neceſſaria: z ſic
intellige qd non refert ſicut dici conſueuit:
vtrũ ꝟbo appellet ſubditus vel facto arripiẽ
do iter eũdi ad ſedẽ apo.vel mittẽdo nũciũ: z
ſm hoc põt intelligi.J.eo.dilecti. que appel-
latio locũ nõ haberet in iudicio ex quo qs ci-
tatus eſſet corã iudice cõpetẽti: vel ex quo ſci
ret reſcriptũ ↄtra ſe impetratũ z ſic potes in-
telligere.J.eo.vt debit⁹. Ꝗuis ego ipſam intel
ligã in ordinario iudice tñ. ſz vbi bona fide
iuit in ꝑſona pꝑria vel miſit nũtiũ.i.qz a ñcq;

ꝯueniret corã delegato vel ſciret reſcriptũ ꝯ ſe impetratũ expectat nec ꝑcedit ꝯ ipm: ſic nec corrigunt ſ3 ſaluant iura q̄ habes. j.eo. meminim⁹.⁊.c. ſuggeſtũ.s̄.de of.dele. cũ cã3 ·§.j.ꝟ.cũqꝫ cã.⁊.§.fraterniati vr̄e. j. de pegri. c.vnico.nec ob.s̄.de reſcri. plerunqꝫ.q2 l3 reſcripto ſcõo deportato cognoſcãt p̄mi iudices q̄ infra annũ citauerũt: ⁊ de quoꝝ reſcripto nõ ſit exp̄ſſa mẽtio.in ſcõa tñ anteqꝫ veniat dubiũ eſt vtrũ de p2io debeat facere mẽtionẽ.nã ⁊ eẽ poſſet qꝫ auditor de p2io reſcripto ꝯ ſe ĩpetrato is q̄ iuit vl' ꝑcurator ſu⁹ faceret in ſcõo de p2io exp̄ſſam mẽtionẽ fieri ſic non primi cognoſcerent ſed ſcõi.s̄.de reſcri. ceterum.s̄.de of.dele.ex l̄ris. qð dic vt no. s̄. de reſcri. s̄.qꝫ cui.ꝟ.vbi aũt vtraqꝫ eſt generalis.di.⁊ ſe.⁊ ſic ratione dubij ſilet officiũ iudicis miſſo nũcio bona fide. ¶ Sunt eñ multa ratione incertitudinis impẽdẽti.s̄.de reſti.in inte.c.ij.l fi.j.de frigr. fraternitatis·§.pe.⁊ fi. ff.de reb.dn.quedã.⁊ alias video qꝫ iudex iuriſdi.h3 q̄uis nõ habeat exercitium. s̄.de reſcri.paſtoralis.ad fi. ¶ Itẽ cu3 hoc vr̄ ſedes ap̄lica ſpãliter p̄uilegiata qꝫ ad ip̄am accedentes tuti ſint. vñ ⁊ tota die ꝯcedit l̄ras qð quicq̄d factũ eſt in p̄iudiciũ eũtis ex quo iter arripuit in ſtatũ priſtinũ redigat: ad hoc. j. de peregi.ca.vnico.ij.qõ.vj.arguta.ix.qõ.iij. nunc ꝟo.⁊ c.ꝑ p̄ncipalẽ.⁊ adde qð no.j.de pegri.§.a quo p̄uilegio.ver. ꝑ hũc modũ. ⁊ ſeq. ⁊ idẽ forte in legato ſuo cũ vices ſuas gerat. arg.s̄.de offi.lega.c.j.xcij.di.c.fi.xciij.diſt.c. j. ¶ Secus ergo vr̄ ſi arripiat q̄s iter eundi ad metro.⁊ eſt rõ q2 ſolus papa vocat⁹ eſt in plenitudinẽ ptãtis.s̄.de vſu pa.ad honore3. ¶ Sed ꝯ.j.eo. ad audiẽtiã. vbi ſufficit qꝫ aliquis ſupponat ſe ꝑtectiõi archiep̄i: ſ3 dic qꝫ ibi intelligit cũ nihilomin⁹ appellaſſe ſicut ſupplet alia decre.j.eo.dilect⁹.rñ.j.vel dic in ter ſimplicẽ cui ſufficit qꝫ ſupponat ſe protectioni: ⁊ diſcretũ a quo reqrit qð appellet vt inuit illa ad audiẽtiã.vl' dic qꝫ extra iudiciũ ſufficit qꝫ ſupponat ſe ꝑtectiõi ſec⁹ in iudicio: ſ3 aũt hec ſpãlis ꝑtectio vicem appellationis obtineat: ſec⁹ eſt de gñali .vñ nec oẽs illi qui ſunt ſub ꝑtectione etiam pape exempti intelliguntur.j.de priui ex parte.ij.

¶ Si vero in iudicio.i.ex quo quis vocatus eſt ꝑ iudicẽ q̄s appellauerit aut ante ſnĩam aut poſt. Si ante ſnĩam appellet quis refert vtrũ iudex moueat queſtionẽ citato vel ali⁹. ¶ Si iudex moueat queſtionẽ citato appellare põt ſed debẽt expõi ꝑbabiles modi ſtãdi iuri vtputa ita dicat: dñe vos imponitis mihi hoc iqð placet. ego tamen offero vobis qð paratus ſum ſtare cognitioni metropolitani vel amicoꝝ cõium: ſi hoc non placet paratus ſum eligere arbitros qui de hac cãcognoſcant ſicut in hoc caſu dr̄. xj.q.j.ſi clericus aduerſus clericu3. ¶ Ui vero vultis vobis modis omnib⁹ ius dicere appello ne ꝯ me ꝑcedatis. s̄. de reſti.ſpo.conquerẽte.s̄.vt lit. non ꝯteſt.accedẽs.j.hoc docet. decre.j.eo. dilectis·§.j. qꝫ locũ habet etiam ſi ſuper dubio exceſſu moueatur appellãs: in quo caſu appellatiõi ſemper eſt deferendum.j.eo.cum ſpeciali·§ pe. qð intelligas quãdo iudex ſine inquiſitione vult condemnare vel inquirit ſ3 excedit modum ⁊ ideo appellat. j.de accuſ. inquiſitionis. et. c. qualiter ·§.debet. ſecus ſi ſeruet formam. ¶ Item ſecus ſi exceſſus notori⁹ ſit quia tũc a correctione[a] appellari nõ põt ſic intellige.s̄.de offic. ordi.licet.et.c.irrefragabili. ⁊.j. cod. ad noſtram. ⁊.c.cum ſit romana.in fi.et.c.peruenit.j.⁊.c.preterea.⁊.c.propoſuit. ¶ Sed caueat iudex ne qð dubium vel manifeſtum non eſt notorium reputet.j.eo.cõſuluit. j. q2 nec debet ſe reddere certũ vbi certus non eſt. s̄. de reſcript.cum contingat·§.pe.qualiter autẽ intelligatur aliquid notoriu3 eſſe.not.j.de coha.cle.et mu·§. quid ſit notorium. ¶ Si vero notorium eſſet appellatio nõ valeret puta petit epiſcopus procurationem ſibi debitam vel ſuam canonicam vl' aliud qð ſibi competit de iure communi: nec ſubditus allegat exceptionem ſeu priuilegium: ſed preſcriptionem tantũ non prodeſt ideoqꝫ epiſcopus non obſtante appellatione friuola poteſt cenſuram eccleſiaſticã exercere. s̄. de preſcript. accedens.et.c.cum non liceat.et.c. cum ex officij. j. de cenſi. ſopite. et. cum nuper. in notorijs igitur erit ordo iudiciari⁹ ordinem iudiciarium non ſeruare.s̄.de iureiur.ad noſtra3.ij. ¶ Sed ſi nõ iudex ꝓpri⁹ imo alius queſtionem moueat refert vtrum is corã quo mouet queſtio ſit iudex delegatus a ſede apoſtolica cui cã commit

[a] ¶ A correctiõe.ad de Inno. i c.ad nr̄a3. de appel. Inn. in.c. cũ ſpãli.e. ti.Inn. in c. l3.ð off. or. doc. in ca.de prio re. de appel.

ſitur appellatione remota vel quis ali⁹ inferior papa. ¶ Sꝫ et iudex delegatus cui cauſa cōmittitur appellatione remota et appelletur ꝓpter grauamen probabile qḋ tamē in iure expreſſum non eſt appellatio non releuat apellantē quo minus id qḋ contra ipſum ſit teneat mero iure: quia quo ad partes appellatio eſt remota ꝭ.de offi. delega.ſuper eo poſt prin.& in fi.ꝭ.de reſcri.cauſam que.ad fi. releuat tñ ꝗtum ad hoc vt officio ſuꝑioris implorato irritetur ſiue in irritū reuocetur quicquid poſt talem appellationē inuenerit innouatū in preiudiciū appellantis: ſic intelligo et ſic aperte loquitur.ꝭ. eo.paſtoralis.quā tñ alij dicūt correctā per illā.ꝭ. eo. vt debitus.miror tñ qualiter ius indiſtincte loquens dicatur corrigere ius diſtinguens. argu.ff. de leg.non eſt nouū.et.l.ſeq.C. de inoffi.do.l. vnica. maxime qꝛ niſi ius expreſſim corrigatur in ſuis terminis remanet: vt i auť.de non alie.rebus ec.§ fin. col.ij.& ar.C.de teſta.ſancimus C.de appel.precipimus.ff. de leg.iij.ſi quis in princi. titu.dicas ergo vt dixi. vñ et aliquoties dicit decre. illud qḋ poſt appellationē fit irritū nunciari: qḋ intelligas quando cauſa propter quā appellatur eſt expreſſa in iure aliqñ irritari ſiue irritum nunciari qḋ intelligas qñ cauſa nō eſt in iure expreſſa in quo caſu vt dixi mero iure nō tenet appellatio. trāſfertur tñ in ſuperiorē cauſe cognitio vt reuocet qḋ male inuenerit innouatū: ſi conſueuit dici qḋ quando appellatur ab excōmunicationis ſnia non ſuſpenditur effectus ſnie vt dicit illa eadē decre.ꝭ.eo.paſtoralis.§.j transfertur tamen cauſe cognitio vnde ſuperior nō habet neceſſe remittere excōicatum excōicatori niſi gratiā velit facere quod tñ de neceſſitate iuris fieret ſi appellatū non fuiſſet: & ſic intelligitur.ꝭ.de offi. ordi.ad reprimendā.ꝭ.de ſent.

a ¶ De iſta cl'a Adde abb. i.c.ſuper eo. de offi.dele.& per Jo. de imol. i cle. de re iudi.

excō.per tuas. et ſi aliqñ inuenias ꝙ decre. dicat irritetis vbi cā ob quā appellatū eſt ſit expſſa in iure expone.i.irritā nuncietis.ſimilis expoſitio fit ꝭ.de elec.in geneſi.in fi.& ecōtra exponitur irritā nunciaret.i.irritaret.de electio.bone me.ma. rñ.j.vt apparet ibi.& in §.licet. qḋ ſi iudex qui cognoſcit nō ſit talis delegatus: ſed quiuis alius excepto papa fruſtratoria appellatio.i.ſine cauſa rationabili facta nulla eſt ipſo iure. Sed ſi cauſa legitima pretēdatur talis.ſ.que ſi ꝓbata eſſet deberet legitima reputari ſiue in iure expreſſa inueniatur ſiue non: tenet appellatio ſic gñal'r pōt intelligi.ꝭ.e.vt debitus.quā tñ in ordinario ſpāliter intelligo ſed & idē dico in delegato cui cā cōmiſſa eſt appellatione remota nō tñ per illā decr.vt debit⁹.ꝙ nec de iſta clauſula[a] mētionē facit aliquā hoc ꝓbatur: ſꝫ p aliū hr hoc expreſſum.ꝭ.de reſcri. edocerī.&.ꝭ.de ſen.& re iudi.inter ceteras.arg.ꝭ. de offi.dele. ex parte.ij.nā & per antiqua iura appellatio friuola reprobatur & rōnabilis admittitur.ꝭ.cuꝫ ſit romana.§.ſi vo a grauamine.&.§.cū in eccleſia. verūtñ ſi pretendo duas exceptiones: vnā rōnabilē et aliā friuolā nec admittitur: et ego appello nō ꝓpter rōnabilē: ſed ꝓpter friuolā nō admiſſam ſuccūbā: vel ſi habeo plures cās & appello ꝓpter vnā friuolā: aliā aūt que forte rōnabilis eſt in appellatiōe nō exprimā.lꝫ ꝓteſtor ꝙ corā iudice appellatiōis ꝓponā ſuccumbā.ꝭ.eo.ꝯſtitu.ij.§. nos ergo. & precedē. neceſſe er ergo ſi volo obtinere qḋ probē me appellaſſe ꝓpter cām rōnabilē nō admiſſam.infra eodē cum cauſam.§.fin.&.c. dilecto.§.fi.&.c.ſignificauit.in fi.niſi forte iudex recuſetur tanꝗ̄ ſuſpectus ob cām notoriā: qḋ dic vt no.ꝭ.de offi.deleg.§.& qual'r finiatur. ſub.§.ſed nec illud omittendū eſt.§.qs ſit effectus.verſi.qd ergo ſi ſic dixeris. Sed & offero me probaturū ꝓbabilē cām ꝗuis falſam: et iudex non admittit ꝓbatiōnē oblatā hoc ipo grauat me: & ideo ſi hac de cā appello nō habeo neceſſe ꝓbare ꝙ cā quā ꝓponebā ſit vera: imo ſufficit ſi ꝓbē ꝙ offerēte me illā ꝓbaturū nō admiſit me iudex: qḋ intelligas etiā ſi exceptio pereptoria ꝓpoſita fuiſſet ꝗuis aliqui ꝯdicāt: & hoc eſt verū quo ad cām appellationis.i.quo ad hoc vt ꝓnuncietur me bene appellaſſe: & a iuriſditione iudicis a quo appellaui exēptū eſſe: ſic intellige.ꝭ.e. interpoſita.rñ.j.&.ꝭ.de offi.dele.ſup qōnum.§.fi.& de excep.olim.in cauſa tñ principali nō obtineo niſi exceptionē peremptoriā ꝓbē: et al's in ꝑtāte iudicis mihi nimis fauentis: & ideo ꝓbationes meas ſup exceptione falſa perēptoria oblatas nō admittēdo: eſſet releuare me a probatione & ſic aperiretur via colluſioni fraudulēte: & aduerſarius me⁹ priuaretur iure

ſuo ſine culpa ſua: ꝫ iura. ſ. de reſcri. nõnul-
li. j. de accu. qualr. j. lvj. di. ſatis puerſum. ſ.
de cõſti. cognoſcentes. ſm hoc potes ĩtellige
re. ſ. de ſen. ⁊ re iudi. cũ. J. ⁊. A. de teſti. ex pre
ſde. ꝙuis ⁊ ego ibi ponã aliũ ĩtellectũ. ¶ Ue
rum ſi non offero me probaturum neceſſe eſt
ꝙ duo ꝓbem ⁊ ꝙ iudex admiſit ⁊ ꝙ vera eſt.
j. eo. ſignificauit. in fi. ⁊ capi. interpoſita. rñ. j.
⁊. ſ. de reſcriptis. ſignificãte. ⁊ duobus capi.
ſequen. in fi. ſ. de except. dilecti. et capitu. ſe-
quẽ. in fine. ¶ Jllud tñ eſt circa hanc mate-
riam not. dignum qḋ qñq͵ non vꝫ appellatio
iure appellationis: vtputa qñ ego appellãs
nullam cãm vel min⁹ ꝓbabilem pretẽdo: va
lebit tñ iure relationis: ſi iudex eã recipiat ⁊
apoſtolos concedẽdo ad ſuperiorẽ remittat:
vt. j. eodẽ. dilec. rñ. j. ⁊. §. pe. ⁊. c. intimaſti. ſ. de
offi. dele. lꝫ. ⁊ ideo ſñia inferioris lata in ap-
pellantem poſt talẽ appellationem non dꝫ
ſeruari a ſubditis quibus notorium eſt. j. eo.
dilectus. §. fi. ſecus ſi hoc ignoret: vł ſi cauſa
appellationis dubia eſt: qꝛ tunc in oĩbus vi-
a tandus eſt excõicatus[a] ꝑterq͵ in cã appella
tionis quouſq͵ de ipſa conſtiterit. j. de ſentẽ.
excom. per tuas. §. j. hoc autem intelligas ve
rum eſſe: ſi ab ep̃o vel ſuperiore ſententia la-
ta fuerit: ſin autem a minore epiſcopo et ex-
communicatus offert ſe probaturũ ꝙ poſt
ap. legitimam excommunicatus fuit: tunc
in his que aguntur extra iudicium ſicut in
electionibus et alijs legitimis actibus pen-
dente probationis articulo non vitatur: in
auten. d. n. extra de ſenten. excom. ſolet a nõ-
nullis. §. fin. ⁊ extra qꝛ periculoſum. §. fi. ſm
quod quidam intelligunt. ſed de hoc dic vt
not. j. de ſenten. excom. §. fi. ſub. §. fi. ver. illud
tamen notandum.

¶ Ubi vero aliquis poſt ſñiam appellauit
aut ĩfra. x. dies aut poſt. ſi poſt. x. dies appel-
let quis non tenet appellatio: qḋ dic vt not.
tam diffinitiua ꝙ interlocutoria ſententia.
ſ. ti. j. ſub rubrica de ſenten. §. quot ſint. verſ.
interlocutoria. ⁊ ſeq. ⁊ ſub. §. diffinitiua. ⁊ v̄.
ſe. ⁊ ſub. §. ſed nunquid. §. quo remedio. ſub.
§. hoc tñ notãdum. ¶ Sin autẽ infra. x. dies
appellatum fuerit aut incontinenti: ſcilicet
lata ſñia ⁊ tunc nõ opꝫ appellationẽ dari in
b ſcriptis[b] ſed ſufficit ꝙ dicat appellãs apud
acta appello. ij. q. vj. ad fi. ver. litigatoribus.
ff. eo. l. j. in fi. ⁊. l. ij. ⁊. l. a ſñia. §. fi. nec eſt neceſ-
ſe dicere cauſam: imo vna quam proſequit̃
deficiente põt ad recurſum habere. ff. eodeꝫ.
ſcio. ⁊. l. appellanti. rñ. j. et. §. j. ſ. de ſen. ⁊ re iu
di. ad probãdum. ſ. de fide inſtru. cum Joã.
ſ. de teſti. fraternitatis. ¶ Aut ex interuallo:
⁊ non apud acta ⁊ tunc ſilr nõ requiritur cã
ſed tñ refert vtrum propter metum iudicis
appellatum nõ ſit: in quo caſu in defectũ iu-
dicis ſufficit qḋ fiat appella-
tio ⁊ cõteſtatio corã perſonis
honeſtis nã in hoc caſu repu-
tatur ad appellationis bene-
ficium conuolaſſe: et ſic perin
de vł ac ſi apud acta appella
tum fuiſſet. j. eo. ſi iuſtus. C. de
his qui per me. iudi. non ap. l.
ij. ⁊ arg. C. de reb. cre. generali
ter. §. ſin autem. ver. ip̃e auteꝫ.
⁊. ſ. de offi. ordi. paſtoralis. ad
fi. C. de anna. except. vt perfe-
ctius. puto tamen qḋ ⁊ hic ne-
ceſſaria ſit ſcriptura: vt ſatis
innuũt iura allegata. nam et
cõteſtationem fieri in ſcriptis
oportet vt in auten. de tempo
ri. non ſo. pec. ſuper do. §. j. ⁊. §.
conteſtationem. colũ. vij. hoc
intelligas vbi probabilis ti-
mor fuit. vanus enim non ex-
cuſaret. ff. de reg. iur. vani.
¶ Quid enim ſi timuit in co-
mitatu principis in quo ip̃m
nihil timere oportuit appel-
lare. C. de his qui per me. iud.
non ap. l. j. ¶ Jtem quid ſi ti-
muit infamiam vel aliquid ꝙ
non caderet in conſtantẽ. ff. qḋ
met. cã. nec timorẽ. ſm Azo. et
iunge ꝙ no. ſ. de preſcrip. ſub
rubri. de ꝑſcri. re. imo. §. qbus
modis interrumpunt̃. ver. itẽ
per ſolam vel propter volũta-
tem ſolam. vel voluit delibe-
rare: ⁊ tũc neceſſe eſt appella-
tionem in ſcriptis fieri: ita qḋ
ſcriptura contineat. ¶ Quis.
¶ A quo. ¶ Contra quem.
¶ Jn qua cauſa. ¶ Ad queꝫ.
¶ Et quando non dico quare
duxerit appellandum: vt. ij. q.
vj. §. forma. et. ff. eodem. titu.
l. j. §. fin. ff de libel. dimiſ. l. vni-
ca. ¶ Sed et in ſuperioribus
caſibus. ſ. qñcunq͵ appellat̃
in iudicio ſiue ordinarie agat̃
puta actore ꝯquerente de reo
coram iudice competente ſiue
extraordinarie puta iudice cõ
querẽte: vel ex offõ ꝓcedẽte: ⁊
ſic extra iudicium. ſ. ordinariũ
appellante ſñiam diffinitiuaꝫ
ſiue a grauamine ſiue ĩterlo-
cutoria appellet̃: neceſſe eſt ꝙ
appellatio porrigatur in ſcri-
ptis omnia predicta continẽ-
tibus ⁊ plus cauſam. ſ. quare

a ¶ Uitan-
dus eſt ex
communi
catus. ad-
de doc. i. c.
a nobis. ḋ
ſent. excõ.
doct. in. c.
intellim⁹.
de iudi.

c ¶ Appel-
lationẽ da
ri in ſcri-
ptis. adḋ.
c. litigatio
nib⁹. ij. qõ.
vj. c. cordi.
⁊. c. appel-
latio. de
app. li. vj.
gloſſ. in. c.
ꝙuis. de
ele. eo. lib.
cle. appel-
lãti. ḋ ap.
⁊ per ang.
in. l. eos. in
fin. C. de
appe.

appellatio facta eſt: et apoſtolos hꝫ neceſſe petere: qđ ſi appellatoꝛ hoc nō obſeruauerit reputabit̃ non appellās ⁊ ꝯdēnatus in expēſis legitimis ⁊ ad prioꝛē iudiceꝫ remittet̃: vt in aut̃.d.n.c.extra.coꝛdi nobis eſt. ¶ Iudex aūt tenet̃ aplos tradere ⁊ peti debēt qñcūq̧ in ſcriptis appellatur ſm determinationem poſita in infraſcriptis ſub §. alias nō tꝫ appellatio q̄tcūq̧ iuſta fuerit: vt innuit in. d. c. extra coꝛdi nobis. nec dicas illud ſpāle in appellationibꝰ factis ad ſe.apo. ſicut quidā dixerunt: qꝛ idem eſt in alijs: vt patet. ff.de libel.dimiſ.l.vnica.⁊.ij qō.vj.poſt appellationem.⁊.c.ab eo.pñt autēꝫ peti qñq̧ infra.xxx. dies poſt appellationē emiſſam.C.eođ.iudicibus.ij.q.vj.§.pe.ad qđ accedit. C.e.qm̄ nōnulli.et licet iudex teneat̃ offerre apoſtolos ſi appellationem recipiat.C.eod.l.eos.§.fi.⁊ in aut̃.vt nulli iud.§.illas vero.coll.ix.q̄ niſi fecerit puniendus eſt.arg.C.eo.quoniam iudices. tamen hodie tenetur tradere etiam ſi non recipiat: vt.d.c.extra coꝛdi.et appellans niſi ipſos inſtanter petierit non propter hoc releuatur argu.ff.de dolo. l.j. nec obeſt ſi iudex non dederit dummodo tamen diligenter petiti fuerint: qꝛ cum inſtantia ⁊ ſepius ſunt petēdi.vt.ff.de libel. dimiſ. l. vnica. ¶ Liquet ex predictis qđ aliquoties nō requirit̃ ſcriptura in appellatione: vt patet. ẽ.eođ. ſub.§.vbi vero.verſic.ſinautem. ⁊ eodē.§.reſpon. j.ver. aut vt aduerſarius aliquoties requiritur.vt in omnibus alijs caſibus quando requiritur ſunt quandoq̧ inſtanter petendi apoſtoli et etiam concedendi: aliquoties conuentionales: aliquoties reuerendi: aliquoties teſtimoniales.vt no.j.ſub.§. ego bertoldus. et duobꝰ.§ ſe.aliquoties dimiſſoꝛij: aliquoties refutatoꝛij: vt not.j. eodem.ſub.§. ego frater vbertus.et ſequentibus.et licet foꝛma appellationis ⁊ apoſtoloꝛum ſit ſcripta in ſupꝛadictis iuribus intendo tamen ad maioꝛem et euidētioꝛem doctrinam ſcribere foꝛmam de quolibet per ſe.ſub.§.⁊ Rubꝛicas.

¶ Foꝛma appellationis extra iudicium facte ne fiat id quod de iure communi fieri non debet. Rubꝛicella.

EGo Bertoldus canonicus copuanus videns et conſiderās quod perſona talis quam intenditis eligere eſt per iurij vel falſi teſtimonij vel adulterij crimine irretita: vel quod eſt publice de tali crimine infamata appello ad ſedem apoſtolicam ne vos alij concanonici mei ad electionem ipſius procedatis: apoſtolos teſtimoniales peto et inſtanter inſtantius inſtantiſſime pꝛeto: vel ſic appello ne ad electionē niſi canonicam procedatis ẽ.de electio. cū nobis olim. ⁊.c.cum in cunctis. vel ne ſine ꝯſenſu totius vel maioꝛis ⁊ ſanioꝛis partis capituli eligatis.ẽ.de electio.auditis vl' ꝯ priuilegia eccleſie veſtre.ẽ.de elect.conſiderauimus. vel contra diu obtentam conſuetudinem et appꝛobatam.ẽ.de cōſue. cum dilectus.j.de verbo. ſignifi.abbate.alias ſi appellans cauſam rationabilem non pꝛetendat appellatio nō valebit: vt not.ẽ.eodē.§.j.ver.ſi extra iudicium. ¶ Et no.qđ in hoc caſu ſi appellatio fit ex cā legitima deferendum eſt appellationi ſiue fiat appellatio ad ſedem apoſtolicam ante electionem ſiue poſt ab ipſa electione facta ne confirmet̃ cauſa tamē legitima expꝛeſſa: ⁊ tenentur omnes quos res tangit accedere ad ſedem apoſtolicam per ſe vel per procuratores idoneos infra menſem cōnumerandū a tempoꝛe oppoſitionis obiecte ſiue appella. facte. ¶ Quid ſi vna parte veniente: altera non venerit poſt. xx. dies. poſt aduentū alterius expectata in ipſo negotio non obſtante cuiuſq̧ abſentia ſicut canonicum fuerit procedetur. Sed et ſi appellans in pꝛobatione eiꝰ quod in foꝛmam obijcit deficiat in expenſis legitimis condemnatur. Si vero deficit ſuper eo quod obijcit in perſonam a beneficijs ſuis per triennium nouerit ſe ſuſpenſum: qua ſuſpenſione durante ſi ſe temere diuinis ingeſſerit illis perpetuo ſine ſpe reſtitutiōis nouerit ſe pꝛiuatum: niſi euidenter pꝛobet quod ipſum a calumnia cauſa pꝛobabilis reddat excuſatum: et hoc nedum in dignitatibꝰ ſed etiam canonijs percipitur obſeruari.vt in auten. d. n. extra de elect ſtatuimus. ¶ In hoc caſu cum extra iudicium appelletur non poſſunt apoſtoli dimiſſoꝛij poſſunt tamen dari conuentionales ſiue teſtimoniales ſigillo aduerſe partis ſigillati per quos appareat vtrum aduerſa pars contra quam appellatur appellationē admiſerit vel non et qua cauſa non admiſerit et q̄uis expꝛeſſum ius ſuper hoc non habeatur tamen conſonum eſt equitati etiam rationi: et eſt arg.in au.d.n.de elec. extra ſtatuimus.⁊ de teſ.c.ad hoc.⁊ de exce.pla.⁊.eo.ti.coꝛdi.⁊.c.legitima.

¶ Foꝛma pꝛouocationis extra iudicium. Rubꝛica.

QValiter autem aliquis extra ius ad ſedem apoſtolicam pꝛouocet non eſt multum inſtandum qꝛ et hoc aliquoties

ſit ipſo facto: puta duobus. ſcilicet Petro et Gulielmo contendentibus de aliqua re dicit/ponamus petrus gulielmo. ¶ Chariſſime Gulielme/ tu iniuriaris mihi ſuper tali vinea/ſcias q aut tu ipſam reddes mihi in pace: aut ego occupabo eam: vel pignorabo te niſi mihi reddas tantam ſummam pecunie. ¶ Reſponſio Guliel. ſ. Frater ego non iniurior tibi ſi rem meam teneo / vel ego nihil tibi debeo ſi tamen tu conqueraris de me in aliquo ego offero tibi q paratus ſum ſubire iudicium apoſtolice ſedis ⁊ ſtatī arripio iter vel mitto talem nunciū ſequaris me vel mittas illuc ſi volueris hic nulla ſcriptura neceſſaria eſt. ¶ Eſt tamen ſciendū q aut vterq vadit in propria perſona: aut vterq mittit: vel vna pars mittit: ⁊ altera vadit tm̄. vel mittit altera remanente. ¶ Item aut poſt talem prouocationem exponitur querela corā ordinario iudice aut non. Si vterq vadit vel vterq mittit de communi conſenſu poterūt literas apoſtolicas impetrare vt ſupra de reſcri. ceterum. §. finali. et capitulo ex parte decani. ¶ Si vna vadit ⁊ altera mittit idem ſi altera tantum vadit vel mittit ipſa impetrabit ſicut placuerit cum non habeat contradictorem: nec puto q de tali prouocatione ſit neceſſe in reſcripto fieri mentionem niſi forte eſſet approbata ab altera parte: et pars vna preueniret terminum in quo debuerūt coram domino papa de communi conſenſu comparere. ſicut dicitur quando in iudicio apellatur infra eo. ſepe. et capitulo oblate.

¶ Ubi autem poſt talem prouocationem exponitur querela coram ordinario non obſtat miſſio nuncij nec reſcriptum etiam impetratum quod impetrans non aſſignauit iudici delegato quo minus ordinarius dirimat q̄ſtionem: ſic expreſſim intelligo infra eodem. vt debitus. ¶ Obſtabit tamen ſi in propria perſona iuit ad eam pars contra quam p̄ceditur quo ad hoc vt quicquid interim cōtra papam factum fuerit reuocetur infra de peregrinatio. capitulo vnico. quod dic vt ibi notat. in ſumma. ¶ Aliquoties non fit hec p̄uocatio in ſcriptis: et tunc procedat ſecūdū ea que notat. infra eodem ſub §. ego abbas. vt tamen ſcriptura exprimat appellās partem contra quam prouocat. probantur hec in his que notat. ſupra eodem §. verſiculo aut ne quis iniurietur. ¶ Sed nec hic locus eſt apoſtolis petendis niſi ſicut notat. ſupra eodem §. ego Bertoldus. verſiculo. in hoc caſu.

¶ Diuerſa genera apoſtolorum.

¶ Rubricella;

Dicentur autem apoſtoli[a] iſti teſtimoniales qui teſtificantur de appellatione facta vt patet i his que no. ſupra eo. ſub §. ego Bertoldus. et ſ. eodem. ſub §. ego abbas ¶ Dimiſſorij dicuntur hi per quos apparet q iudex appellationi detulit: et ſic partem quo ad hāc cauſam a ſua manu. i. p̄tāte ⁊ iuriſditione dimittit: ⁊ ipſam ad illum ad quem appellatum eſt mittit. ff. de libel. dimiſ. l. vnica. ij. qō. vj poſt appellationem. ſic et dicuntur litere dimiſſorie: vt not. ſ. de cleri. peregri. §. vlti. verſi. ⁊ not. de hoc plenius no. ſ. eo. ſub §. ego robertus. verſi. ⁊ hoc etiam innuit. ¶ Sūt et refutatorij apoſtoli hi per quos apparet q iudex non defert appellationi: ſicut alia ſcriptura refutatoria dicitur. C. de relat. l. j. C. eodem. quoniam nonnulli et. l. ſequēti et. l. fina. §. in refutatorijs. nam et iudex ſi appellationem refutet debet diſcere cauſam refutationis. ff. de app. non reci. l. penultima. et vltima ⁊ hoc eſt q precipit cōſtitutio noua in autentica. d. n. extra eodem cordi. poſſunt dici et conuentionales quando ſcilicet pars admittit appellationem ſiue in iudicio iudice refutante vel tacente/ſiue extra iudicium. vt apparet in his que notat ſupra eodem. ſub §. verſiculo non altera tantum. ¶ Sed et dici poſſunt reuerendi/ ſcilicet quando propter reuerentiam ſuperioris defertur. vt in autentica domini. n. eodem extra cordi.

a ¶ Dicetur autē apl'i. adde. c. cordi. ⁊. ea. ab eo de app. li. vj. ⁊ i cl. ij. e. ti. ſpe. ti. de ap. in §. ſeqtur. ⁊ no. ⁊ per Cy. l. l. eos C. de app. Item ſunt pars appellatiōis ſm Phyl. frāchuz in d. c. ab eo. ⁊ vlti. not. et an iſti apl'i ſint dādi aperti vel ſigillati. vid in. d. cle. ij. ⁊ ibi Pau. de elea.

¶ Forma appellationis extra iudicium facte contra illum de quo timet ne dicat ſibi ius vel aliās iniurietur.

Rubricella.

EGo abbas ſancti Auguſtini cantuarienſis cōſiderans q tales

eccleſiam pacifice et quiete poſſideo: ꝛ ꝙ nullus pacifice poſſidens eijciendus ſiue expellendus eſt de poſſeſſione ſua ordinario iudicio pretermiſſo: timens mihi violentiã inferri: ꝛ me eijciendum iniuſte vel alias ſup poſſeſſione ipſius eccleſie perturbanduꝫ per tales ex talib⁹ veriſimilibus ꝛ ꝓbabilibus cauſis: que ad aures meas peruenerunt offero me paratum ſtare iuri coram dño papa ſup dicta eccleſia cuilibet conquerenti: appellãs ad ſedẽ apoſtolicã ne quis pſumat me ſup poſſeſſione dicte eccleſie moleſtare: hec intãtum tenet appellatio ꝙ ſi poſt talem appellationem eijciatur: in eum ſtatum reducitur in quo erat tpe appellationis emiſſe: et fructus medij temporis recuperat. ſ. eo. bone. ꝛ puto ꝙ ſi põt habere copiam iudicis: dꝫ coram eo hoc proponere ꝛ illum de quo timet põt facere citari ꝛ facere interdici per iudicẽ ne ipſum moleſtet in aliquo: ꝛ ſic habebit locum poſtea: qḋ no ſ. vt lit. pen. vbi vero vult proſequi ius ſuuꝫ coram dño papa nõ faciet citari: ſed ſolum publicabit appellationem quam facit coram iudice: vel ſi iudicis non habet copiam ſufficit ꝙ hoc faciat corã honeſtis perſonis: vt no. ſ. eo. ſub. §. vbi vero. verſiculo aut ex interuallo: ꝛ poterit petere / et alij ſibi concedere apoſtolos teſtimoniales. vt not. ſupra ſub. §. ego bertoldus. verſicu. in hoc caſu. Sed ꝛ ſi habet ſuſpectum iudicem procedere ſecundum quod notat infra eodem. ſub. §. ego falco. et ſub. §. ego frater vbertus. comprobantur hec. ſupra eodeꝫ. §. reſpõſio. prima verſiculo aut ne quis iniurietur ſibi.

¶ Forma appellationis facte a iudice volẽte ſibi ius dicere in his que ad ipſum nõ pertinẽt de iure communi. Rubricella.

EGo frater Vbertus prior / vel preceptor / vel abbas / conſiderans me ꝛ monaſterium meũ grauari poſſe per vos dñe archiepiſcope ebreduñ. ꝓ eo ꝙ a me petitis ꝓcurationẽ ratione viſitationis vobis ſicut dicitis debitam contra priuilegia ſe. ap. exemptionis expreſſe nobis indulte que vobis quem in hac parte merito ſuſpectuꝫ habeo: non teneor exhibere: nec veſtruꝫ iudiciũ ſubire: offero me paratum ſtare per hoc iudicio ſummi pontificis vel delegati ſui cũ nec alius de hoc cognoſcere poſſit / et ſuper his appello vos ad ſedem apoſtolicam: vt in proximo die paſche quem ad repreſentandum et ad appellationem hanc proſequendam coram eo huic appellationi prefigo: ſitis coram ipſo paratus per vos vel per procuratorem idoneum ſuper predictis facere et recipere quicquid dictauerit ordo iuris: ꝛ apoſtolos peto. et inſtanter inſtantius inſtantiſſime peto actum ꝛc. ad hoc. C. ne quis in ſua cauſ. iudic. l. vnica. ſupra de preſcriptio. cum olim. et capitulo accedentes. ſupra de iudic. cum veniſſent. ij. queſtione quinta. quia ſuſpecti. infra eodem perſona. §. finali. ꝛ capitulo ſepe. et capitu. oblate. ¶ Poſſunt autẽ hic concedi libelli dimiſſorij: vt ita dicat nouerint vniuerſi ꝛc. ꝙ frater vbertus prior a me epiſcopo ebreduñ. alias archiepiſcopo l huc modum ad ſedem apoſtolicam appellauit. Ego frater vbertus ꝛc. de verbo ad verbum: et vſqꝫ ad verbum ꝛ inſtantiſſime peto: ego vero attẽdẽs ꝙ in dubio ſit via tutior et equior eligenda: predictum fratrem vbertũ quo ad hanc queſtionem pertinet ab obſeruatione mei iudicij his apoſtolis dimitto. ſ queſtio. vj. §. forma. ¶ Sed et refutatorũ fieri poſſunt ſic nouerint ꝛc. vſqꝫ ibi inſtantiſſime peto. poſtea dicet. Ego vero attendens ꝙ ego ꝛ predeceſſores mei vel predeceſſores noſtri tãtuꝫ fuimus vel fuerunt in plena ꝛ pacifica quaſi poſſeſſione huius procurationem percipiẽdi: et ꝙ dictus frater vbertus de nouo temeritate propria ipſam mihi ſubtraxit nolens in hoc preiudicare iuri eccleſie mee ſupradictam app. tanqꝫ iniuſte ſpoliatus refutaui / nec ei detuli: ſed predictum fratrem vbertũ tanqꝫ temerarium ſubtractorem excommunicationis vinculo innodaui ꝛ hos apoſtolos refutatorios ſibi tradi feci: quia fruſtra legis auxilium inuocat ꝛc. ad hoc ſupra de elect. querelam. ꝛ capitu. bone me. ma. reſpõ. prima. ſupra de or. cog. cap. finali. Sed etiaꝫ caueat archiepiſcop⁹ ꝙ probatio ſit in prõptu. vt argu. in autenti. d. n. extra de reſtitut. ſpoli. frequens nec reputet notorium qḋ forte non eſt vt not. ſupra eodem ſub. §. ſi vero in iudicio verſiculo ſi iudex. ꝛ ſequenti. ſemper enim in dubio ſaluo ſuo iure circa quaſi poſſeſſionem appellationi ſic facte tutius eſt deferre.

¶ Forma appellationis facte a iudice: volẽte ius dicere de his que ad ipſum non pertinent de iure communi. Rubricella.

EGo falco ſentiẽs me grauari a vobis. domino digneñ. epõ pro eo qḋ monuiſtis me vt talẽ vineam vel talem cãpum quẽ dicitis eſſe veſtrum vobis reddaꝫ ſine cãe cognitiõe

cum tñ non credaz ipm ad vos: ſed ad me ptinere et parat⁹ ſum ⁊ vobis ſi obtulerim: ad huc offeram me paratum ſubire iudiciũ coram arbitris per vos ⁊ me cõiter electis: ſicut ius precipit in hoc caſu: ⁊ vos hoc nullatenus admittatis ſed potius cõminationes multiplices ingeratis ſi forte comminetur: ſuper quo vide qđ no. ſ.eo.ſub.§.ego ioãnes. vel ſi non comminetur: tunc dicat. Sed rñſionem diſſimuletis ne hac oblatione ſpreta in aliquo contra me procedatis ad dñm ebrud. archiepm metropolitanũ noſtrũ appello: vel protectioni ſue me ⁊ mea ſuppono ⁊ appello: ⁊ apoſtolos peto ⁊ inſtanter inſtanti⁹ ⁊ inſtantiſſime peto: q ſic formetur rite appellatio probant iura inducta.ſ.eod.ſub.§.ſi vero in iudicio.verſi.iudex.hoc non video q poſſint dari apoſtoli refutatorij: ſed aut dimiſſorios tradet iudex non ſine rubore: cũ per appellationem euidenter appareat quod iniqſſime pcedebat aut ſi mihi credat dicet: chariſſime ſi ego vnqȝ renui eligere arbitros vel rñdere diſſimulaui: modo tibi reſpondeo qđ paratus ſum arbitros eligere/ ⁊ coram ipſis procedere ſicut dictauerit ordo iuris ⁊ ſic reuoco grauamen qđ tibi innuis per me illatũ fuiſſe: vñ ⁊ appellatio tua ceſſat ſ.eo.cum ceſſante. Sed ⁊ reuerendi tradi poſſunt hoc modo: nouerint vniuerſi ⁊c. q falco appellauit a me ſub hac forma, ego falco ⁊c. vſqȝ peto. Ego vero licet de iure meo certus ſim ⁊ veriſimiliter percipiam q ad deferendũ ius meũ hanc appellationem fecerit maxime cũ nec cauſas que ibi continentur confitear veras eſſe: tñ ob reuerentiam ſuperioris mei talis ad quem appellatum eſt predictum falconẽ quo ad hanc queſtionem pertinet: ab obſeruatione mei iudicij ⁊c. vt not. ſupra eo.ſub.§. ego frater hubertus.verſ.poſſunt.

¶ Forma appellationis facte a iudice volente procedere contra aliquez ratiõe exceſſus quem notorium dicit. Rubricella.

Ego Guillelmus ut ſupra.vſqȝ monuiſtis me q ſuper tali exceſſu quẽ dicitis me commiſiſſe. ⁊ quem notorium aſſeritis eſſe ſatiſfacerem: qđ tñ ego nunqȝ feci.et paratus ſum veſtrũ/ vel illius quem ſine ſuſpitione iudicem dare voluerit/ ſubire iudicium: ſecundum formã iuris. vos aũt renuiſtis quod non eſt notoriuz reputantes pro beneplacito voluntatis ad dñm ebreduñ. ⁊c. vt.ſ.comprobatur hoc.ſ.e. ſub.§.ſi vero in iudicio.ver.ſi iudex.⁊.ſ.eodẽ cum ſpeciali, de accu. qualiter.ij.§.dz. Et dabit hic iudex libellos ſiue apoſtolos dimiſſorios ſi exceſſus ſit dubius hoc modo nouerit vniuerſi ⁊c. q guilhelmus appellauit a me in hunc modum. Ego guilhelmus ⁊c. vſqȝ peto. ego vero attendens ⁊c. vt not.ſ. ſub.§. ego frater hubertus.verſi.pñt vſqȝ eligenda quamuis dictus exceſſus mihi et pluribus alijs notorius videretur dictum tamen guilhelmum quo ad hoc pertinet ⁊c. Sed et poteſt dare refutatorios vt ſic dicat.ego vero attendens q dictus guilhelmus licet hoc malitioſe ⁊ fruſtratorie proponit ad correctionem eccleſiaſticam euitandam: cuȝ exceſſus per confeſſionem ſuam in iudicio ſponte factam vel euidentiam rei que nulla tergiuerſatione ⁊c. ſupradictam appellationem tanqȝ fruſtratoriam ⁊ nullam refuto, nec ei defero et talem ſententiam in ipſum fero probãtur hec infra eodem cum ſpeciali. et iunge quod not. ſupra eodem.ſub.§.ſi vero in iudicio. ſed et reuerendi tradi poſſent vt no.ſupra eo.ſub.§.ego falco, verſicu. hoc non video,

¶ Forma appellationis facte a iudice delegato a ſede apoſtolica qui cognoſcit ap.re.

Ego petrus ebreduneu. canonicus ſentiens me grauari a vobis domine napolieñ. delegate iudex a ſe.ap., in cauſa quam prior de rometa mouet ꝯ me ſuper quadam ſumma pecunie ⁊ rebus alijs pro eo qđ libello non oblato: vel ſi oblatus ſit dicat,p eo q libello oblato ſup.x. li. quas a me petit: non exprimitur cauſa debiti: vel ſi petatur res dicat: pro eo q in libello oblato ſuper fundo quem a me petit: non ponit aliquas coherentias quare minime teneor rñdere. vos autẽ hᵒ non admittitis: ſed his non obſtantibus precepiſtis q reſpõderem: ad ſe.ap. appello ⁊ apoſtolos ⁊c. cõprobantur hec.ſ. de libell.obla.c.j.ij.et.iij. vel q2 locum non tantuz aſſignatis mihi nolentes alium aſſignare: licet per me humiliter req̃ſitus fueritis ⁊ ſic de ſingulis grauaminib⁹ in iure expreſſis idem eſt ſi non ſint expreſſa dummodo rationabilia ſint: veruntñ iudex non habet neceſſe tunc apoſtolos deferre licet ſuperior retractare valeat ſi poſt talem appellationem legitimam vt ipſi ſuperiori videtur preceſſerit in aliquo contra ipſum. vt pꝫ in his q̃ no.ſ.eo ſub.§.ſed ſi non iudex ver.ſi ſit iudex delegatus. ¶ Eodẽ modo formatur ſi ſit alius quis iudex inferior papa: et plus operatur vt pꝫ in his q̃ not.ſ.e. ſub.§.ſi vero iudex. ver. q ſi iudex. nec in hoc caſu poſſunt dari libelli dimiſſorij ſine rubore:

nec refutatoꝝ ſi cauſa ꝑa ſit. dicat ergo: ego pꝛecipio actoꝛi quod cauſam expꝛimat vel rem quam petit demõſtret digito vel per certas coherentias: et ſic reuoco grauamen ⁊c. vt nota.ſ.ſub.§.ego falco.verſic. hoc non video.ſed et reuerendi tradi pñt vt ibi no.

¶ Foꝛma appel.facte a iudice comminante. Rubꝛica.

EGo Joannes preſentiens mihi niſi ꝓuidero magnũ grauamen per vos domine iudex inferendum et periculũ imminere: pꝛo eo quod mihi comminatꝰ eſtis quod niſi darem.x.petro vſq ad talem diem que tamen dare non debeo: vel niſi reſponderem tali poſitioni cui tamen cum ad cauſam non faciat: vel duplex ſit et capi poſſem ante declarationẽ rñdere non teneoꝛ: vel niſi ſatiſfacerem ſuper tali exceſſu quem nego me feciſſe: nec notoꝛium eſt neq conuictus ſum: excomunicaretis me vel.x. lib. a me extoꝛqueretis: a tali excõicatione quaſi exequeremini manifeſte grauaret ad ſe. apoſt.taleƷ appello: et apoſtolos ⁊c. ¶ Et licet in hoc caſu nõ poſſint dari dimiſſoꝝ ſine ruboꝛe: poſſunt tamen dari refutatoꝝ: ſi falſum eſt qꝺ in appellatione aſſeritur. Sed et ſi comminationem reuocauerit: ceſſat appellatio: vt not.ſ.eo.ſub.§.ego falco.ver.hoc non video. ſed reuerendi tradi poſſent: vt ibi not.

¶ Foꝛma appel.facte a ſententia interlocutoꝛia. Rubꝛica.

NOs.G.ac.p.ſentientes nos grauatos a vobis dñi iudices delegati ꝓ eo ꝙ cum martinus ſup eo qꝺ dicebat nos oppoñere electioni de ipſo facte in nr̃a eccleſia corã vobis autoꝛitate ap̃lica traxiſſet i cãm: et nos ad eũ repellẽdũ ꝓpoſuiſſemus ꝯ ipm excõicationis ſnĩam ⁊ ipſe ꝯ nos in modũ replicationis nos ſilr̃ excõicatos aſſereret vos pꝛobationes ſup replicatiõe eiuſdẽ. m. pꝛioꝙ ſup exceptiõe noſtra recipiẽdas eſſe p ſententiam interlocutoꝛiã tali die temere decreuiſtis cum exceptio noſtra ꝓbata ipſum. m. ab agendo remoueret.replicatio ꝟo ſua nos a defendendo nequaꝙ repelleret ad ſe. ap.a tali interlocutoꝛia appellamus et ap̃los ⁊c. vt.ſ.compꝛobatur hoc ſ.de except. dilecti.⁊ c.ſignificauerunt. ſic eſt differentia vtrũ appellet a diffinitiua ſnĩa vbi cã nõ eſt de neceſſitate expꝛimenda in appellatione vel ab interlocutoꝛia: vbi cauſa reqritur: vt expꝛeſſim ꝓbatur in auf.d.n.extra eo.coꝛdi nobis. ¶ De apoſtolis autem in hoc caſu tradẽtis dic vt not.ſ.eo.ſub.§.ego Jo.⁊ ver.⁊ licet.

¶ Foꝛma appel. facte a iudice pꝛo eo qꝺ offerens ſe pꝛobaturũ pꝛobare exceptionem legitimam non fuit admiſſus ad pꝛobandum. Rubꝛicella.

EGo Martinus ſentiens me grauari a vobis dñe iudex pꝛo eo qꝺ petro agẽti ꝯ me corã vobis et petenti.x.lib. ex cã mutui oppoſui exceptionem de non petendo: quam obtuli me legitime pꝛobaturum: vos me paratum ⁊ offerentem pꝛobare dictã exceptionem verã eſſe ad ipſam pꝛobandã admittere noluiſtis: ad talem appello et apoſtolos ⁊c. vt.ſ.compꝛobatur hec foꝛma in his que not.ſ. ſub.§.ſƷ ſi nõ iudex.ver.ſi d ſi offero me pꝛobaturũ. et hoc ſicut ibi not.verum eſt ſiue hoc intelligas de peremptoꝛia: vt qꝛ ſimpliciter factum eſt pactum: ſiue dilatoꝛia vt qꝛ factum eſt pactum ne vſq ad paſcha petatur: vñ nec citra agere licet alioquin plus tpe peteretur vt.ſ. de plus peti.cap̃. vnico. ¶ Jgitur ſi is qui appellat ab aliquo grauamine illato ante diffinitiuã ſnĩam ex quo citatus eſt per iudiceƷ obtinere velit neceſſe hƷ ꝓbare ſeptẽ. ¶ Pꝛimum qꝺ cauſam pꝛopoſuit. ¶ Secundũ qꝺ legitimam. ¶ Tertium qꝺ non fuit admiſſa per iudicem. ¶ Quartum ꝙ vera erat cauſa vel ſaltem ꝙ ipſam ſe offerens pꝛobaturum non fuit admiſſus. ¶ Quintum ꝙ ideo quia iudex non admittebat exceptionẽ. vel ipſum ꝓbare offerẽtẽ nõ fuit admiſſus appellauit. Sextum qꝺ in ſcriptis cãm appellatiõis et quis ⁊ a quo ⁊c.vt no.ſ.c.ſub.§.vbi vero aliquis.ꝟ.ſƷ ⁊ in ſupioꝛibꝰ.⁊ ꝑcedẽti ꝯtinẽtibꝰ appellauit. ¶ Septimũ ꝙ ap̃los inſtanter ⁊ ſepiꝰ petijt infra legitimũ tp̃s ꝙ ſi vnũ defuerit appellatio nõ valebit: vt oĩa hec ꝓbanƭ ſ.e.vt debitꝰ.⁊.c.cũ ſpeciali.§.exceſſu. et.c.cũ cãm.in ſi.⁊.c.dilecto.ad fi.c. interpoſita.rñ.ſ. ⁊ extra.d.n.eo.coꝛdi nobis.ſ.de except. dilecte.ad fi.ij.q.vj.poſt appellationẽ.ff.de libel. dimiſſ.l.vnica.⁊ pƷ in his q̃ not.ſ. eo.ſub.§.ſƷ iudex.⁊ ſub.§.vbi ſed ⁊ ſi plures cauſas ſufficientes in appellatione poſuerit ſufficit alteram ꝓbare.ſ.c.ſignificauit.ad fi.ſ.de pꝛeb. cum iã dudũ.in fi. ſƷ ⁊ vna de expꝛ̃ſſis deficiẽte ad aliã expꝛ̃ſſam põt recurſum hr̃e vt ibi innuit.⁊.ff.c.ſcio ſecus in nõ expꝛ̃ſſis vt.ſ.c.cõſtitutis.ij.§.nos ergo. ¶ Et not.qꝺ nedũ ab illato grauamine appellari poteſt vt.ſ.exempli

ficauit,ſed.etiam a ɔminato:vt puta petro ⁊
martino litigantibus coram iudice iudex ꝑ
voluntate ſua ſine cauſa vel ex cā iniuſta vel
falſa dicit martino:ſcias ꝙ niſi hinc ad octo
dies dederis petro x.ego excōicabo te vel ni
ſi reſponderis tali poſitioni cui forte nō eſt re
ſpondendū:qꝛ nō facit ad cām vel niſi inſtr̄z
contra te produxeris.ſ.de ꝓba.c.j.vel iudex
q̄ monet aliquem vt ſibi rem reſtituat quam
ſuam dixit:vel vt ſuper exceſſu ſatiſfaciat di
cit niſi vſqꝫ ad talem diem rem quā peto mi
hi reſtitueris vel ſuper tali exceſſu ſatiſfece
ris ego excōicabo te vel extorquebo a te.x.li
br.vel a tali vel conſimili cōminatiōe appel
lari poteſt.j.eo.cum ceſſante.j.eo.cum ſpe=
ciali.⁊ poteſt formari ſicut not.ſ.e.ſub.§ ego
Joā.❡ Utrum autem apoſtoli tradi debeāt.
dic vt no.j.eo.ſub.§.vbi.verſi.in hoc caſu.

❡ Forma appella.facte ſtatim lata ſentētia apud acta.

HEc forma caret for=
ma.Uulgaris em̄ et ſimplex eſt:
et quilibet dānatus ſine pericu=
lo ipſam facere poteſt. nec enim
requiritur niſi quod lata ſnia ſtatim dicat
appello intelligitur enim appellari a ſnia q̄
ſtatim prolata eſt nullo actu contrario inter
medio.vnde cum in ſententia cōtineatur qs
inter quos qualiter ſententiam tulerit:⁊ ſta=
tim ſequatur appellatio apparet quis et a
qua ſententia:a quo ⁊ contra quez appellat
et etiam ad quem:et ſi hoc exprimat.ſ.ad ꝓ=
ximum ſuperiorem.nā et ſi maiorē vel parez
exprimeret:talis error non obeſſet. vt not. ſ.
eo.§.a quo.ver.quid ſi quis putauit,et com=
probatur hoc in his que not. ſupra eodem.
ſub.§.vbi vero.

❡ Forma appell.facte a ſententia diffiniti=
ua non apud acta ſed ex interuallo.j.x.dies.

EGo Robertus ſen=
tiens me grauatum a ſnia vr̄a
dn̄e iudex quam tuliſtis ꝓ tali ꝯ
me in tali cā.tali anno ⁊ tali die:
ad talem appello.⁊ apl'os peto ⁊c.vt.ſ.vl'ſic
ꝯ ſniam vr̄am in me iniuſte latam ad talem
appello ⁊c.ij.q.vj.§.forma.ij.ff.ď libel.dimiſ.
l.vnica.ff.e.l.j.§.ſi,nec eſt neceſſe pſonaz ad
uerſarij in appellatione comprehendere, vt
ibi.⁊ ſi plures habeo aduerſarios non nocet
ſi vnū exprimā ⁊ alios reticeā:nec nocet ſi nl'
lam cām exprimā/vel:ſi vnam tm̄ cum alias
habeam imo quibuſcunqꝫ modis potero ap
pellationez pſequar.ff.eo.l.ij.❡ Eſt aūt offe
rendus libellus appellatiōis ei a quo appel
latur'ſi copia haberi pōt:vel ei ad quem ap=
pellatr̄.ij.q.vj.biduuz.ver.ſi quis ipſius.e.l.j.
et.ij.ff.qn̄ ap.ſit.l.j.§.dies.et.§ ſi quis.C.e.liti
gatoribus.⁊.l.eos.Si vero plures cōdēnati
ſint ⁊ vnus tm̄ appel.non vr̄r propter h' aliȷ̄
appellaſſe:vt hec probātur.ff.e. ſcio qnqꝫ tn̄
vn⁹ ex pluribus cōdēnatus appellās ꝓdeſt
alijs vt no.ſ.ti.j.ſub rub.de re iudi.§ quibus
noceat.ſub.§.ſicut etiā lata ſnia. ❡ Sz ⁊ ita
demū tz appellatio a ſnia facta ,ſi ſnia tz.ff.
eo.ſi exp̄ſſum.⁊.l.ſi ex conſenſu.§ cuz ꝓcura
tor.ſi em̄ nulla eſſet ipſo iure nō releuaretur
per appellationē.qđ dic vt no.ſ.ti.j.ſub rub.
de mulcta.ver.vl.qui incipit vnū tn̄ notabis
an̄ rub.de re iud.❡ Hic ſciendū eſt ꝙ apl'i ēt
ſi nō petātur modis oibus dandi ſunt.vt no.
ſ.e.ſub.§.vbi vero.ver.ſed ⁊ in ſuperioribus.
❡ Senſus āt apl'orum is eſt ſm̄ Azo.appel
laſſe luciū titiū a ſnia mea notū ſit vobis. et
iō dimitto eū a iudicio meo:⁊ ad vr̄m examē
dirigo.ff.de libel.dimiſ.l.vnica.❡ Sed ſcđm
gratis eſt ego hēricus ſctē fouen̄ eccl'ie ep̄s:
te preſbyterū tebaldū capellanū eccl'ie ſācti
apolina.ad apo.ſe.quā appellaſti ab obſua
tione mei iudicij his apl'is dimitto.ij.q.vj.§.
forma.❡ Lex tn̄ vn̄ hec tradunt hunc ſenſū
ſufficientib⁹ exprimit dicens:ſenſus literarū
talis eſt appellaſſe puta luciū titiū a ſnia il=
lius q̄ inter illos dicta eſt.ff.de libel dimiſſ.l.
vnica.ver.ſenſus literarū.q d.tu dictabis ſi=
cut placuerit: ſed caueas ꝙ talis ſit ſenſus
apl'orum ſiue lr̄arum dimiſſoriarū ꝙ conti
neat quis a cuius ſnia contra quā ⁊ ad quē
appellauit qs,iō dicit luciū titiū a cui⁹ ſnia,
iō dicit a ſnia illius.❡ Contra quā iō dicit q̄
inter illos dicta eſt de quo nec azo.,nec gra.
aliquā mentionē fecerūt.ad quē iō dicit pu=
ta.❡ Ergo pōt ſic formari.❡ Sāctiſſimo in
xp̄o pr̄i ⁊ reuerendo ac metuēdo dn̄o ſuo in=
nocentio de fliſco lauan̄.conuiti diuia proui=
dentia ſacro ſctē:romane eccl'ie ſummo pōti
fici:ſuus deuot⁹ ⁊ obediens ac fidelis hēri=
cus hūilis ebredun̄. archiep̄s pedū obſcula
btōrum.Nouerit veſtra ſctitas:ꝙ cum alrā
dus ſcti petri ebredun̄.capellanus cōdēnat⁹
eſſet per me guerneriū capellanū maio.eccl.
ebredun̄.i.C.vicn̄.quas ab eo petierat ex cā
mutui.idē alrādus ab hac mea.ſnia ad ſe.a p.
appella.iēqꝫ eūdē alrādū a iudicio meo ſcđz
azo.vel ab oī obſeruatione mei iudicij.iunge
quo ad hanc cām pertinet dimitto:⁊ ad exa
men veſtre dirigo ſctitatis in quoꝝ teſtimo=
nium hos pn̄tes apl'os ſiue literas ſibi tradi
iuſſi.hec oia ſatis pn̄t elici ex.d.l.ff.de libell.
dimiſ q̄ canonizata eſt.ij.q.vj.poſt appella=
tionem.dicit em̄ ꝙ is a quo appellatr̄:ſcribe=
re dz illi ad quē appellatur, ꝑ hoc cōproba
tur qđ dixi de ſalute:per hoc ēt cōprobatur

Quod ad examen ſuū tranſmittitur. et de obſeruatione iudicij illius a quo appellatur dimittitur: et hoc ēt innuit ſenſus v̄borum apl'orum ⁊ dimiſſorijs apl's em̄ miſſus vel legatus interpretatur: ⁊ hoc verbuȝ apl'i ſm̄ hugo. verbū eſt grecū. ⁊ dr̄ ab apo. qḋ eſt de. ⁊ ſtolos qḋ eſt miſſio vn̄ iſte iſte lr̄e quib⁹ q̄s de ptāte vnius dimiſſus ad ptāteȝ alterius mittit᷑ merito apl'i appellāt᷑. hoc idem innuit dimiſſorie naȝ dimiſſus dicit᷑ q̄ſi de me ad alium miſſus. ꝫ apl'i grece dimiſſi latine. ideoq; apl'i dimiſſorie lr̄e appellātur. ij. q. vi. poſt appellationē. ⁊ lxxij. di. epī. ⁊ iunge ea q̄ not. ſ. eo. ſub §. qualiter aūt aliquis. ver. dimiſſorij. ¶ Quod ēt iunxi ex cā mutui elicitur ex eo qḋ in. l. dicta dr̄ que inter illos dicta eſt. et ꝙ ſil'r dicit appellaſſe qꝛ cuȝ plures ſnīe poſſēt eſſe ⁊ ab vna tm̄ appellatū eſt merito iungit᷑ vt a qua ſnīa appellatū extiterit diſcernat᷑. ¶ Sed ⁊ merito iunxi quo ad hanc cām pertinet: qꝛ quo ad alia eſt ordinari⁹ ſit iudex remanet. vt. ff. apḋ eū a quo ap. l. vnica. ⁊ in autēt. d. n. extra eo. romana. §. cum v̄o. cetera plana ſunt. ¶ Unū tm̄ notabis qḋ ſi cuius appellatio a diffinitiua ſnīa facta recepta non fuerit quacūq; rōne hoc doceatur p̄ illuȝ ad quē appellatum eſt nihilominus admittetur. ff. de app. non reci. ſi cui⁹ tm̄. §. l. ſciēdum. appellans eniȝ ſtatum ſuuȝ retinet ⁊ iudex deferre dȝ. ff. de iniuſto rup. teſt. ſi quis filio. §. quid tm̄. ⁊ ſi ꝓpter violentiā iudicis nō potuit appellans eidē appellationē porrigere ſufficit ꝙ hanc publice ꝓponat. ff. e. cū quidā. ff. de re. iur. in oībus. ſic ⁊ ſufficit ſi apoſtolos petat ⁊ iudex deneget ꝙ hoc publice cōteſtetur. ff. de libel. dimi. l. vnica. §. ſufficit ¶ Illud certum eſt ꝙ ſi q̄s libellos appellatorios iam oblatos recupare velit: puta pnīa duct⁹ nō denegaret᷑ ei. C. e. ſi q̄s libellos. ij. q. vi. §. appellatione. v̄ſi. ſi quis libellos. ſ. eo. directe. qḋ intelligas ſm̄ Joā. re integra. al's ſi aduerſarius iam receſſiſſet non liceret mutare conſilium in iniuriam alterius. ff. de re iudic. l. nemo et melius. ff. de con. cā da. ſi pecuniam tm̄. §. et. §. i. ¶ Si vero iudex non recipiat appellationem vel ea ſuſcepta apl'os denegat ſi appellabatur ad prefectū vrbis. vel prefectum pretorio ſup hoc exponi pōt q̄rimonia vſq; ad annū ſi ad inferiores infra. vi. mēſes: ſi erat delegat⁹ ordinarij. ſ. quatuor mēſes: C. eo. appellationem ſi delegatus principis. ſ. ix. mēſes. C. de tēpo. ap. l. ij. §. qḋ ſi. ¶ Si pedaneus iudex. ſ. ij. mēſes. in autēt. e. §. audiāt igitur. ¶ Appellatione aūt nō recepta ſi eſt ad principem appellatū. Sed ſi ad aliū adeundus eſt: ſed et ſi recepta appellatiōe aliḋ impedimētū accidat illum ad quē appellar dȝ adiri oportet appellatione vero non recepta ſufficit adiri principē ⁊ ſi ad aliū fuerit appellatū. ſed ſi non principē ſed alium pro alio adijt nihil ei talis error ꝓderit: licȝ nō videatur ceſſaſſe. ff. de appel. nō reci. ſi cuius Sed et iudici non recipienti appellationem imponitur pena. xxx. pondo auri. officiales etiā ſui eandem penā patiunt᷑ niſi ei ꝑtinaciter reſtiterit atq; actis contradixerit: ⁊ q̄d ſi offenderit conſtitutū. C. e. q̄m iudices in crilibus autem mittatur ad principē vt digno ſupplicio puniatur. C. eo. a proconſulib⁹ l ſi. ſed ſm̄ can. vr̄ deponendus. ij. q. vi. de cetero añ fi. quod intelligas ſi recipienda erat: ſȝ ſi non erat recipienda qḋ ex cauſis accidit, vt not. ſ. ti. i. ſub rub. de ſnīa. §. quo remedio. ſub §. ſunt tm̄ caſus i quibus nihil ſibi p̄iudicat imo qui temere appellauit punitur in. l. lib. argenti. C. quorum app. reci. ab executore. §. fi. ⁊ hoc in ciuili cā. in criminali aūt lite perdita notatus abſcedat. infamia ꝯm̄ notatur et ſubit penam mediocrem corporalē. C. eo. a ꝓconſulibus. ⁊. l. eos. §. ſup his vero ⁊ ſeq.

7 Quoties poſſit quis † appellare. Et q̄deȝ
a regulariter bis. ſ. e. directe. ſed non tertio[a]. ſ. eo. ſnīa nobis. ij. q. vi. ſi quis in quacūq;. C. ne in vna eadēq; cā lice. ter. puo. l. vnica. ⁊ hoc intelligas a ſnīa diffinitiua vel etiā interlocutoria vel quocunq; alio grauamine alioquin in eadē cā lȝ quoties opus ē. i. quoties quis grauatur appellare ſic intellige. ij. q. ō. vi. quoties. ⁊. c. oīs oppreſſus. ⁊ intelligas q̄ties grauatur. i. ſup quolibet grauamie bis. ſimile. ff. de lega. iij. fideicommiſſa. §. ſi quis x. vel quoties opus eſt. i. deſt quoties ſuperior inuenitur. ex quo enim non inuenitur opus non eſt: quia non fieri poteſt ſupra de elec. licet. §. fins. ix. q. iij. aliorum. vel quoties opus eſt intelligas in cā v̄l'i. no. ſ. eo. v̄ſic. nec ob. ſed prima preualet. ¶ Nec ob. xxxi. q. ij.

a ¶ Sed nō tertio. adḋ gl. in cle. i. de re iudi. bal. in. c. ſignificantibus. in fi. de offi. del. barb. l ru. de fo. ꝯpe. in. ij. col. iḋ barb. cōſl. xxi. inci. bene et eniȝ l i. col. in. iij. volumine.

lotharius.verſi.preterea.q: in medio ca.nã quod ibi dicit q̄ teberga bis ⁊ ter appellauit exponitur.i.ter appellationem emiſit dicendo appello:appello:appello.ſic.ſ.e. bone ſ.de teſti.c.cum tu.vel bis vel ter appellauit i.bis añ ſniam a duobus grauaminibus. et ter.i.tertio a ſnia vel dic qđ potuit ibi tertio appellare ẽt ab eadem ſnia ꝓpter qualitatẽ cauſe matrimonialis de qua ibi loquitur a qua ⁊ ter.⁊ quater ⁊ quoties viſum fuerit appellari põt cum in rem non tranſeat iudicatam.vt not.ſ.ti.j.ſub ru.de ſnia·§·quo remedio.ſub·§·hoc tñ notandum. ¶ Quãuis aũt non admittatur tertia appellatio ab eadem ſententia facta admittitur tñ in inte.reſti.et ſupplicatio cõtra res bis indicatas.ff.de mino.minor. ⁊.l.ſeq.de reſt.in inte.cũ ex literis. ·§·pe.⁊ ſic intelligi põt.ſ.ti.j.cum cauſa ⁊ iũ ge qđ no.ſ.ti.j.ſub ru.de ſnia·§·quot ſint.ſub ·§·diffinitiua.verſ.ſexto. ¶ Qñꝗ etiã non lꝫ bis ſed ſemel tñmodo appellare.vt.C.eo.iubemus.⁊.l.in offerendis.⁊ in autẽ.co·§·illud col.iiij.ij.q.vj.anteriorum·§·illud.in autẽ.de ſanctiſ.epis·§·ſi quis contra.col.ix.

A cuius ſententia † Appellari nõ poſſit. Dic. vt not.ſupra titul.primo.ſub rubr.de ſententia ·§·quo remedio.ſub·§·ſunt tamen caſus.ver. xj.⁊ ſi vis ſcire a qua ſententia appellari nõ poteſt. vide per totum.ſub·§.

9 a Infra quod tempus † appelandum ſit. a Olim appellabatur infra biduum in ꝓpria cauſa.ſi in aliena cauſa.ſ. triduũ.⁊ currebat hoc tempus a die late ſnie etiam ſi ſub cõdi. lata eſſet quamuis hoc fieri non deberet hodie vero appellatur infra decendium a recitatione ſnie numerandum ⁊ hoc tp̃s eſt vtile quia non cedit niſi a tpe ſnie:⁊ vbi iudex copiam ſui fecerit in publico. ij.q.vj. biduũ.ff. qñ ap.l.j·§·biduum.⁊·§·dies ideoꝗ ſi pronũciatum ſit contra abſentem non per cõtumaciam non currit hoc decendium ignorãti: niſi forte pro procu.defenſus fuerit.tunc enim ſi procurator non appellauerit / difficile eſt hunc audiri.C.quomodo ⁊ quãdo iudex ab eo.ff.quando ap.ſit.l.j·§·fi.ij.q.vj.biduum ·§· ſi aduerſus.⁊ hoc ſiue ſnia ſit diffinitiua ſiue interlocutoria ſcđm ca.locum habet vt l autenti.d.n.extra.eo.titul.romana.·§·ſi vero euocatis.qđ dic vt not.ſ.e.·§·quãdo.ver.⁊ ita ſcđm.l.⁊ precedenti.⁊.ſ.titu.ſub rub.de ſnia. ·§·quod ſint.reſpon.j.⁊ ſub·§·ſed nunquid.et de ſnia conditionali.dic vt no.ſ.tit.j.ſub rubric.de ſnia·§·qualis.ſub·§·puta.

10 Infra que tempora † valeat appellatio exerceri. Et quidēꝫ olim fatales dies ſtatuti erãt diuerſi ſꝫ diuerſitatẽ qualitatũ iudicum.vt.C.de temp.appel. l.ij.et.l.nemo.et.l.vlti.de quibus cum antiquitati ſint paruꝫ ad nos.hoc enim tamẽ notari poteſt q̄ fatales dicuntur:q: fatũ id eſt terminũ cauſe imponunt vt.C.de temp.appell.nemo.vel fatũ.i.mortem vt.C.de iur.properandum·§·huius.vnde ⁊ dicuntur fata cauſarũ. C.de aduoca.diuerſi.iudi.aduocati. a ¶ Hodie vero ſic tenenduꝫ eſt q̄ fatalis dies dicatur annus vnicus.ſ.quẽ debet ſuam app. proſequi appellator ſm ſe.i.cũ ipſe ſolus eſt in iudicio: vel ẽt coniunctiue.i.cum ipſe ẽ in iudicio cum altera parte.ſed ⁊ ſi iuſta cauſa interceſſerit aliꝰ annus indulgetur:quo tranſacto lite non completa: rata manet ſnia.ij.queſ.ij.ſi quis appellat C.de tẽp.ap.autẽ.ei qui appellat.et ſic ſcđs annus fatalis ẽ: vt in autẽ.de his qui ingre. ad ap.·§·hoc ꝗꝫ ſancimus.col.v.ſ. e.cum ſit romana. ſed ſi cauſa non ſubſit etiam bienniũ nõ dabitur.ſ.eod.conſtitutus in preſentia noſtra archidi. clarom. c. fi. Sed et ſi propter impotentiam non proſequatur:non obſtat lapſus bienniij qui al's a tẽpore late ſententie curreret. ſ. eo.ex ratione. ¶ Ubi ẽt per iudicem ſtetit tempus ap. ipo iure non currit.C.eo.ti l.fina·§·in his.in autenti.vt ſpon.larg·§· hoc quoꝗ.colũ.ix.in autẽ.co·§· ſancimus.alias incipit ad hoc ij.queſt.vj.anteriorum·§·ſꝫ lis C.de temp.app.autẽ.ſed lis. ꝙuis illud autenti.de his qui ingre.ad ap.contradicere videatur. Item nec currit ſi interim fuerit compromiſſum.in autẽtica.de appellati·§·ſancimus. columna octaua. ¶ Si vero appellans dolo aduerſarij circunuentus appellationeꝫ ſuã non fuerit proſecutus nihilominus currit tempus aget tamen ad intereſſe contra doloſum.digeſtis de dolo arbitrio. ·§·dolo cuius. Sed ſi ſoluendo non eſt reſtituetur appellãs ad

a ¶ Infra q̄ ꝑs appellãdum ſit. Addõ pau. de leazar. in cle.ſi.de appella.

appellationē ꝓſequēdā.ar.ff.de eo ꝑ quē factū ē.l.fi. ¶ Appellatore aūt ceſſante. cū vn⁹ mēſis ſupeſt ex biēnio. lȝ appellato victori īgredi. vt q̄rat appellator re⁹ quo ſiue inuēto ſiue nō ſuas offerat allegatiōes qb⁹ viſis vel confirmet̄ ſnīa : vel ſi iuſtum fuerit infirmet̄ oī caſu abſente in expenſis ꝯdēnato: neutro vero occurrēte ſnīa firma manet vt in auk.de his q̄ igre.ad ap.§. h̄ quoqȝ ſcim⁹. col.v.ꝛ ſic p̄t intelligi.j.e.oblate.vel erit in arbitrio ſuperioris an appellās nimiū ꝑcurrat vl'nō lȝ etiā hoc tp̄s def̄ a lege poterit tñ a iudice a quo appellat̄ moderari: ꝛ reſciſſius dari ſm locoꝝ diſtantiā ꝛ ꝑſonaꝝ atqȝ negotij q̄litatem.j.e.cū ſit romana.ꝟ.j. ¶ Sed ꝛ iudex ad quem appellat̄ aliquotiēs moderat̄ puta cū agit̄ de ꝯiugio ſpūali.c.oblate.§.fi. ꝛ hoc moderamē ēt ad finiēdā litē extēdit̄: vt ibi inuit. ꝛ ar.j de cle.nō reſi.ex tue.hoc tñ p̄t facere iudex a quo appellat̄ vt no.j.e.ꝟ.tertio.ꝛ eſt rō: q: forſan ꝓuocat⁹ obeēt.ʒ.de of.dle ſuſpitionis ꝛ ptȝ in his q̄ no ʒ.e.§.q̄ñ.ꝟ.qđ aūt ſcđm l.Sȝ nec illud p̄t is ad quē appellat̄: niſi vbi in mora ꝑiculū ꝟtit̄ ſicut dictū eſt in mr̄imonio ſpūali.ꝛ idē intelligit Gof. in carnali: q: in vtroqȝ ꝑiculū eſt in mora.ʒ.vt li.nō ꝯte.q: frequēter.§.porro.ꝛ.§.ſi vero ꝛ ſe. ꝛ i his que celeritatem deſiderāt. idē dicas ʒ.de iu.c.fi. ff de dam.infe.l.ſ. ff.de fer.l. ij.ꝛ.l. oſone. Qđ tñ dici de carnali ꝯiugio: itelligo quo ad hoc vt in cā ꝓcedat̄ non quo ad hoc vt poſtea ꝑs abſ̄s nō audiat̄ cū in rē non tranſeat iudicatam vt tetigi.ʒ.e.§.quotiēs.p̄t aūt terminus legis.i.annus q̄ñcunqȝ ab appellatore ꝑueniri q: ſicut dictū eſt p̄t ap. ſuā q̄ñcunqȝ proſequi infra annū. ergo lȝ ei impetrare ꝛ corā impetrato iudice agere.ar.ʒ.de exce.c.fi. Sȝ ꝛ appellatus ipm ꝑuenire pōt dūmō nimiū non ꝑcurrat. terminū aūt hoīs neutri licitū eſt preuenire.j.e.ſepe.§.fi.ꝛ.c.oblate.§ fi.ſi q̄ras rōnē diuerſitatis duplex pōt reddi. pr̄ia eſt q: termin⁹.l. plix⁹ eſt iō nō ē ꝑiculū ſi preueniat̄. termin⁹ aūt hoīs breuis nā iudex nō p̄t ꝓrogare.l.terminū.lȝ poſſit abbreuiare vt j.e.oblate.§.j. nam moderari p̄t per iudicē. j. eodē. cum ſit romana. reſpon.j. cuius verbi. ſcilicet moderari ſignificatio reſtrictionem ſapit.j.de verb.ſig.c.fi. Et ꝓpterea terminus hoīs cum iam moderat⁹ ſit ꝑueniri nō pōt. Scđa eſt q: hō eſt magis dedignātis nature q̄ⱥ lex.iō miti⁹ agitur i termino. l.q̄ⱥ hoīs. arg.ff.de arbi.ſi cū dies.§.fin.ꝛ.l.celſus. ff.de cōpen.ſi cū milite. ſm Gof. tertio p̄t alia aſſignari. terminus nempe legis dat⁹ eſt ad litē finiendā.ij. q.vj.ſi qs appellat. ꝛ.§.appellatione.C.de tēp.ap.nemo.ꝛ in fauorē appellātis introduct⁹.terminus vero hoīs.ſ.iudicis a quo appellat̄ nā aliud eſt in eo de quo not.

ʒ.eo.ver.ſed ꝛ ſi iudex datus eſt non ad finiēdam litē: ſed ad reꝑſentandū ſe iudici. qđ niſi fecerit is q̄ appellauit a diffinitiua ſnīa: poſtea mādabit iudex ſnīam ſuam executioni ac ſi appellatū nō fuiſſet: vl' ſi ante ſnīam appellauerat: ꝓcederet in cā: in vtroqȝ tñ caſu appellans coram iudice ad quem appellauit poterit cām nihilominus ꝓſequi ꝛ finire infra annū: vel ex cā infra biēniū. ideoqȝ ꝑ terminū hoīs occurrit̄ malitijs appellātiū q̄ plerūqȝ non appellāt niſi ad negotiū differēdum. ꝛ introductū eſt in fauorē appellati et nihilomin⁹ ꝟtit̄ ibi fauor eq̄tatis ꝛ iuſtitie: ꝛ per ꝯñs etiā appellātis cui ꝟitate iudiciali inſpecta expedit qđ lis cito finiat̄. ꝛ vtriqȝ parti cōe vr̄ quo ad hoc qđ vna ſine reliqua nihil faciat citra diē ꝛ hoc ſatis colligit̄.j.e.cōſuluit.j.§.illos.ꝛ.c.q̄ñi.ꝛ.c.reꝑhenſibilis.§. ſi ꝟo ʒ.de offi.or.ſignificauit. vñ termin⁹ hoīs vicem peremptorij obtinet vt ptȝ. j.c.perſonas.ꝛ.c.ſepe ꝯtigit. ꝛ ſit intellige qđ habes. j.eo.cū ſit romana. ſicut ibi no.b. ſed nō expoſuit lr̄am que tñ totū ꝯ̄riū dicit pr̄ia facie: q̄ñ a diffinitiua ſnīa appellatur. Sed qđ ibi dicit.j. qđ ꝛc.non reſpicit tp̄s moderatum ꝑ iudicē: ſȝ tp̄s legale: ꝛ ſic dic.j. q'.ſ.tp̄s annale vel biēnale.de quo. ʒ. dixerat: vñ ſic legas lr̄am: ꝛ euidēti cā biēniū j.q' ſi is q̄ appellauit ꝛc. vſqȝ ibi audiet̄ appellās. ſubaudi ergo ſemꝑ audit̄.j annū vel biēniū. dicas verū eſt niſi forte iudex ꝛc. q.d. qđ cum illo verbo bienniū eſt ꝯtinuādū nedū ille.ꝟ.niſi forte. ſicut iacet lr̄a ſed ꝛ ille.j. qđ ſi is ꝛc. ꝛ ſic plana eſt igit̄.j tp̄s.l. pōt appellans in cuius fauorem introductū eſt q̄ñcūqȝ vult impetrare. vñ imputet ſibi appellat⁹ q' hoc ſcit vel ſcire dȝ ſi piger ſit in ꝓſecutione cauſe ſue. ꝛ non facit diligenter audientiā cuſtodiri. et de ſeipſo querat̄ ſi ali⁹ eū preuenit: q: vigilātib⁹ ꝛc.ff. de his que in frau.cre.pupilli⁹. ſȝ in termino hominis vr̄ dictū qđ tali die cōpareāt ambe ꝑtes: tūc vel litigēt vel impetrēt ſimul. iōqȝ ſi alter ſine altero impetret non facta mētione termini. fraudulēter p̄ſumit̄ impetrare.ʒ.de reſcri.ceterū.§.fi.ꝛ.c.ex ꝑte decani et de ꝓcu. auditis.ꝛ.c.mādato. ꝛ hoc denotat mēs ꝟborum.j. c.oblate.§.j. ibi hmōi lr̄e tanq̄ⱥ tacita veritate obrepte.q.d.ſi hoc ſciuiſſet papa forte dixiſſet impetrāti expecta vſqȝ ad diem a ꝑte vl' a iudice p̄fixū: q: forte tūc veniet aduerſari⁹ ꝛ qđ dixerit ꝛ ſi ꝯ̄dicere voluerit audiemus. ꝛ eadē rō eſt. vbi terminū legis nimis preuenit: vt innuit ibi dūmodo nimiū ꝑcurrat vt appellātē in ꝯmiſſiōe impetrata ſupplantēt: ꝛ q: tūc ſubreptio videretur. et ſic in vtroqȝ caſu fraudulēta impetratio reprobatur.ʒ.de reſer.ſup literis. ¶ Sed q̄ñ intelligitur appellatus nimiū ꝑuenire hoc nō re-

perio expreſſe per ius determinatū ergo bonus iudex hoc arbitrabit̄. arg. ꝫ de of. deleg. de cauſis. ꝫ de tranſa. c. fi. vel dic qđ hoc pōt reduci ad ius cōe: vt. ſ. teneat̄ expectare quouſqꝫ menſis ſupſit de anno et tūc. ſ. menſe vl. liceat impetrare. ſicut dr de vl. menſe bienij. ij q. vi. appellatore. ꝛ no. ꝫ. e. ꝟ. appellatore. ꝛ ſic promptū eſt leges legib⁹ ɔcor. C. de inoffi. do. l. vnica. ff. de legibus. non eſt nouū. ꝛ. l. ſe. ꝛ interptatio ſm ius cōe ſi pōt fieri debet vt ꝫ. de conſue. cum dile. § fi. ꝛ lꝫ dicā valere impetrationem vl. menſe primi anni factam qꝛ nec lege aliqua ꝓhibetur: nō tñ intelligo qđ ſententia rata ſit: ſi appellans cauſam habuit imo nihilominus infra bienniū ſuā iuſtitiam ꝓſequetur coram iudice ab appellato ſuper confirmatione ſnie impetrato coraꝫ quo tñ nō agetur ſi circa primi anni mēſem vltimum fuerit impetratū imo corā impetrato ab appellatore cui imputari non debet et ſi de primo per obreptionem obtēto nullam fecerit mentionem. ſic intellige. j. eodem. oblate. § j. et. j. de confir. vti. bone memo.

11 Et que eſt pena †non proſequētis appellationē circa diffinitiuā ſnīaꝫ: diſt. quia aut appellat actor cui ſilentiū impoſitum eſt. ¶ Aut reus condēnatus. ¶ Itē aut ante lit. conteſt. ¶ Aut poſt lit. conteſta. ¶ Item aut proſequitur appellator: et non appellatus. ¶ Aut proſequitur appellatus ꝛ et non appellator. ¶ Aut vterqꝫ. ¶ Aut neuter. ¶ Si actor appellat ante lit. conteſt. ꝛ nō proſequitur appellationē reo ꝓſeqēte appellatoreo in expenſis legitimis condēnatur. j. e. reprehenſibilis. § j. idē ſi ꝓſequat̄ ſed minus ſufficiēter puta qꝛ mittit ꝓcu. ad impetrandū ɔſtitutū tm̄ ꝛ non ad litigandū. j. e. nicolao. qđ intelligas qñ appellatio fuit per aduerſariū vel iudicē approbata. nam ſi approbata non eſſet ſufficeret ꝓcuratorē ad impetrandū tm̄ coſtitutū mittere. j. eo. interpoſita § j. ſed ꝛ reo inſtāte nihilominus ꝓcedetur in principali. ꝫ. de do ꝛ ɔtu. cām. ¶ Si vero actor appellationē ꝓſequit̄ ꝛ reus appellatus non proſequit̄ procedit̄ in reū tanqꝫ in contumacē. j. eo. ſepe contingit ſm formam decrete. vt. ꝫ l. non conteſta. quoniā frequenter. ꝛ no. in ſumma. ¶ Si neuter proſequitur tem primus iudex iuriſditione ſua libere vtitur. j. eo. reprehēſibilis. in prin. ¶ Si vterqꝫ: dic vt no. j. eo. vt debitus. ¶ Sin autē reus appellauerit ꝛ nō proſequat̄ apellationem ſuā actore ꝓſequēte qui appellatus eſt condēnat̄ ſimpliciter in expēſis. ꝫ. de reſcri. ex parte. § ꝛ nihilomin⁹. cā appellatiōis diffiniet̄. qñuis ſup principali nō fuerit ɔte. j. e. iterpoſita. § fi. ꝛ ſi iuētū ſit qꝛ male appellatū ſit ad examē pretoris iudicis remittit̄. j. e. vt debit⁹. Sicut inuenerit bñ appellatū iudex q de appellatiōe cognouit ēt ſup pncipali pcedet. vt ibi. ꝛ ſi ſit talis cā q lit. nō ɔte. terminari poſſit. puta qꝛ agit̄ de bñficio eccl'iaſtico ſiue de ſpūali ɔiugio ꝓcedit̄ ad diffiniēdā ēt pncipalē cāꝫ. ar. ꝫ. vt lit. nō ɔte. qm̄ frequēter § porro. ꝛ. § ſi vo. auk. d. n. extra de eo q mit. in poſ. cau. rei ſer. cū q. ꝛ ē ad idē. j. e. oblate. § fi. ꝛ eſt caſus expſſus. ꝫ. de renū. veniēs. quaꝫ tñ alij itelligūt poſt lit. ɔte. ꝓpt̄ hoc qꝛ dicit i § j. hoc negāte. Sꝫ certe ibi negat actor exceptionem quā reus rei ꝓponit. non ergo cōteſta. intelligit̄ lis in pncipali cā: qꝛ nō ɔteſtat̄ p exceptionē ex pte rei ꝓpoſitā ꝛ negationeꝫ actoris ſequutā. imo p petitionē actoris ꝛ negationē rei: vt. ꝫ. vt lit. nō ɔte. § qlr fieri dꝫ. dici ēt pōt qꝛ ibi nō ꝓnūciat̄ ſup pncipali olno diffinitiue: imo adhuc poſſet opponi ɔ ꝓſonā impetrātē: vt. ꝫ. de pben. cū ſm. § fi. ꝛ. ꝫ. de eta. ꝛ qli. accepim⁹ ꝛc. ſil'r. j. de pbē. dilectus. iij. dic ergo qꝛ qñcunqꝫ añ lit. ɔte. ab aliq grauamine appellat̄: ſi talis cā ſit q lit. nō ɔteſt. expediri nō poſſit ſup quo vide qđ not. ꝫ. vt lit. nō ɔteſt. § j. ꝛ ſeq. ꝓcederet iudex ɔ cōtumacem: vt. ꝫ. in alio membro. et p eadē iura. ¶ Quid ſi re⁹ appellationē ſuā ꝓſequit̄. et actor nō ꝓſeqt̄ dic vt no. ꝫ. e. § ſi actor. ¶ Si vterqꝫ ꝓſequit̄ tūc ſil'r hꝫ locū. vt. j. eo. vt debitus. ¶ Si neuter dic vt no. ꝫ e. § ſi neuter. ¶ Ubi aūt poſt lit. cōteſt. appellauit actor: ꝛ nō ꝓſequit̄ itex citād⁹ eſt actor ad inſtantiā rei ꝓſequētis. C. quō ꝛ qñ iudex. auk. q ſemel ſm Goffr. ¶ Si vo venerit ꝓcedet̄ in principali: ſi liqre pōt. C. de iudi. ꝓperādū. § ſin aūt ex geſtis. vel ſaltem fiet abſolutio ab obſeruatione iudicij cū ɔdēnatione expēſaꝝ. C. de iu. ꝓperādū. § ꝛ ſi qdē. ſm Gof. ¶ Sꝫ ſi actor proſequat̄ reo non ꝓſequēte ꝓcedet̄ in pncipali ꝛ diffiniet̄ ſi liquere pōt. iij. q. ix. decernimus C. de iu. ꝓperādū. § ſin aūt abſuerit re⁹ ſm Goff. ¶ Si nō poſſit liquere fiet miſſio in poſ. irrecupabilē. C. quō ꝛ qñ iudex. cōſentaneum. ſm Goff. ¶ Si vterqꝫ ꝓſequat̄ vl' neuter dic vt dixi. ꝫ. in eiſdē mēbris ꝛ p eadē iura ſm Goffr. ¶ Ego tñ non intelligo qđ qui appellationem non ꝓſequit̄ itex citet̄ ſi terminus appoſit⁹ ſit p iudicē: ꝛ p eūdē vel aduerſariū appellatio fuerit approbata: imo dies vicē pereptorij obtinet. j. e. ſepe. quā intelligo etiā ante lit. ɔteſt. ꝛ poſt igit̄ qcūqꝫ. j. diē per homem aſſignatū appellationē factā ſiue ab actore ſiue a reo nō fuerit ꝓſecutus ex tūc iudex appellationis ꝓcedet: ſicut alius iudex faceret. ſi tñ bñ inuenerit appellatū niſi gratiā facere velit. arg. ꝫ. de offi. dele. cōſuluit. § j. ſic ergo poſt lit. cōte. etiā ad diffinitionē negotij principalis ꝓcedet ſi de cā liquet vl' li-

quere poteſt.J. e. ꝑ tuas.ſuper quo vide qđ no.§.vt lit.non cōteſt.§.in alijs autem. et ſeq.✠. ſic no.⁊ ver.queſitum. ¶ Sin= autem appellatio non ſit approbata a per iudicem: nec ꝑ aduerſam partem expectandus ē dies legalis: ſm ea que not.§.e.§.pri.ver.tertia.⁊ ſufficit appellatori mittere ꝓcuratorem ad impetrandum tm̄ conſtitutum vt not.§.eo.verſi. ſi actor. ¶ Is qui appellauit ad eum appellauit rite: remittitur ad inſtantiam ſuam nō obſtante cōtradictione partis aduerſe.eſt tamen ſibi in expēſis legitimis cōdemnandus. J.eo.interpoſita.§.ille.⁊ eſt ratio quia confiteri vr ſe temere appellaſſe.ſcđm Hoſ. perinde enim eſt ac ſi fuiſſet proſecut⁹ altero ꝓſequēte.J.eo.reprehēſibilis.ſm Ber. ¶ Sz pone qđ is qui appellauit ꝓpoſuit exceptionem peremptoriam coram iudice a quo appellauit: ⁊ quia nón admittebat ipſam probatam oblationem: appellatum fuit. et iudex ad quem appellatum exiſtit pronūciat ſicut ⁊ debet: bene appellatu fuiſſe.nūquid poteſt deſiderare qđ ad eundem iudicē remittatur ⁊ mandet' ꝙ exceptionē admittat ſine metu calumnie: et ſine condemnatione expenſarum: et certe puto qđ ſic. iō dic qđ dictus §. locum habet qñ ꝓpter exceptionem contra iudicem ꝓpoſitam declinatoriam iudicij fuerit appellatū: puta qr non admittebat iuſtā cauſam recuſationis.J.eo.ſecūdo requiris.§.iij.⁊.c.cum ſpeciali.⁊.§. de of. dele.ſup qōnū §.fi.naz ſi corā eo volebat litigare quare recuſabat ipm certe non pt preſumi niſi cā negotium differendi.arg.§.de preſum.nullus dubitat.igitur in hoc caſu merito in expēſis cōdemnatur.arg.§.de do.⁊ contu.finem.⁊ in auț.d.n.extra.c. ti.legitima. vł etiam vbi inter appellatorem et iudicem colluſum fuit ad hoc vt dilationem poſſet obtinere vt.J.ex inſinuatiōe. ¶ Sz vbi appellauit ꝓpter aliud grauamē: ꝙ ſi effectū habuiſſet circa principale ſibi ꝑiudiciū pararet': nec inter ipos colluſum fuit: puto qđ pōt petere ꝙ illo grauamine reuocato ad eūdē iudicē indiſtincte ſcribat' qđ caueat ne de cetero grauet ipſum in aliquo remittat': nec ob hoc ꝑueniēd⁹ eſt: ſed potius ꝯmendand⁹: maxime ſi iudex iā erat de negotio inſtructus.ar.§.de renun.c.j.⁊.ff. de vac.mu.l.pe.ł fi.J.de ꝑbē.dilect⁹.iij. ¶ Sz ⁊ vtraqꝫ ꝑte ꝓſentiēte indiſtiēte remitti pñt: J.eo.accepta.in fi.no.ꝙ qui infra ſtatuta tpa appellationem factam a ſe non fuerit ꝓſecutus perinde eſt ac ſi nō appellaſſet.C.de tēp. ap.l.fi.§.illud.

12 Quid ſi pendente † appellatione mors interuenerit. Et quidem lz dicatur quod pendente appel.[a] nihil innouari dz.ij.q.vj.appellatione.J.eo.dilect⁹.tñ hoc de morte nō poteſt intelligi que oīa ſoluit in auț.de nup.§.deinceps.colū.iiij.⁊ cuius hora incerta eſt.ff.de cōdi.⁊ de.l.j. ¶ Sciēdum aūt qđ morte rerum de quibus agit' interueniente nihilomin⁹ agi pōt ſi tñ talis res fuerit que poſſit eſſe vſui hoīs.puta equ⁹ porc⁹ vel quid ſil'e maxime cū qs fuerit in mora. ar.ff.de condi.fur.⁊ ſeruus furtiuus.§.bone. ¶ Si vero res non erat apta vſui hoīs.qr litigabatur de hoīe quem mihi tenebaris tradere.⁊ deſijt eſſe in rerum natura.ad rē quidem vel propter ipſam agi non pt principaliter.poteſt tñ agi ꝓpter periculū ad preciū rei ſi mortē mora ꝑceſſerit.ff.de ver. ob. inter ſtipulantē.§ ſi ſtichū q deceſſerit.C.de li.cau. principaliter de ſtatu.C.ſi pen.app.quāuis. ¶ Quid ſi litigatores moriātur et cā ciuilis erat nihilomin⁹ finiri dz: ⁊ ſi apellator mortuus ſit vt ſcz heres eius vel ꝓuocationem exerceat vel ſnie acquieſcat.C.ſi pē.app.l.j. ¶ Sed ſi criminalis erat ſiue accuſator ſiue reus moriat' cā extinguit' nec de bonis agit' niſi expreſſe bonorū fuerit facta ademptio. tunc eīm qr duo ſunt capl'a vno irritato nihilominus vz reliquū C. ſi pē.ap.ſi is ⁊ ſi reus vel accu.mor.fu.l.fi. ¶ Ubi vero non expreſſe ſed tacite ademptio bonoꝝ facta fuerit ex quo ſnia que ꝯtra perſonam ſiue ꝓ perſona d.erat eſt inualida per ꝯñs ⁊ adēptio bonoꝝ que tacite inerat.ar.ff.de ſer.ruſti.pred.l.iij. §.pe.⁊ vlti. ¶ Idem eſt ſi agatur de muneribus ⁊ honorib⁹. quod in criminali.ſm Azo. C.ſi pendente appel. ſi pr. non pro preterito tempore ꝙ fluxit ante mortem nominati: de eo enim tenebitur heres ſi appellans q mortuus eſt ceſſauit gerere vel per malitiam appellauit.ff.de except. tu. qui teſta. tutor.C. de excu.tu.quicunqꝫ.C.ſi tu.vł cu. da.appel.

a ¶ Pēdente appellatione. Adde.c.j.⁊ ibi doc. in nigro et rubro vt lit. penden.

l.j.vel niſi pen.ap. vnus,de duobus ele. moriaṫ.vbi quidē.⁊ de ele.prima ꝓnūciari opꝫ anteꝗ̄ ꝓcedaṫ ad ſcđam.ṡ.de arbi.ex parte. ¶ Sed vbi heres cām appellationis exerceret teneṫ ad minus quatuor mēſes hꝫ etiā ſi defuncto non ſuperat tp̄s: puta qꝛ.xj. menſe poſt ſnīam latā mortuꝰ ē ſꝫ ſi plᵒ ſuperat puto qꝛ primo mēſe mortuus eſt integral'r totū hꝫ.C.ſi pē.ap.l.fi.⁊ iunge, circa hāc materiā qꝰ no.j.de clā.deſpon.§ quā penā,ſub.§.pari modo.ver.nunquid ergo.

13 Quis ſit effectus. †Et certe vt iudex quo ad illū articulū ſuꝑ quo appellatū eſt ex quo appellatio per ſuꝑiorē approbata eſt ⁊ recepta:omnino abſtineat quouſqꝫ per ſuꝑiorē ad quē appellatū eſt cā appellationis audita fuerit et diſcuſſa.ṡ.de offi.dele.paſtoralis.§.preterea. ſiue a diffi. ſnīa appellatū ſit vt ibidē.ſiue a grauamine quāuis aliq̄ ꝯdicāt.ſed ꝯuincuntur.ṡ.de reſcin. dilectus.ij.§. fi.et in auṫ.d.n. extra eo.ti.romana.§. qđ ſi obijciaṫ. ⁊ hoc eſt verū qñ appellaṫ a delegato a papa cui cā commiſſa eſt ap. re. vt dicit ille.§. preterea.

¶ Quid ergo ſi quis alio:⁊ certe tūc effectus appellationis eſt:qꝛ ꝓnūciatū extinguiṫ.i.ſuſpēdiṫ.ff.ad turpil.l.j.⁊ fi.⁊ in.d.auṫ.d.n.§.qđ ſi obijciaṫ.⁊ ſe. vbi etiā exp̄ſſum eſt qđ ⁊ ſi in notorijs appellatū ſit iudex tñ ad quē appellatū eſt ex q̄ cepit cognoſcere vtrū ap. ſit admittēda:pōt inhibere iudici a quo appellatum eſt ne hac cā pendēte ſnīam exequaṫ ad idē.ff.nil inno.ap.pē.l.j.in princi. igiṫ hoc eſt vnū de ꝓuilegijs iſtiꝰ clauſule: qꝛ qñ a diffi. ſnīa appellaṫ a delegato pape nihilominus iudex delegatus remanet quouſqꝫ papa ap. recepit ⁊ de ip̄a cognoſcere cepit vel alijs delegauerit ex certa ſcīa.i.qđ fiat mētio de ptibus ⁊ qualitate iudicis:⁊ cā ⁊ ſnīa ⁊ appellatione ⁊ de termino hoīs ſiue.l. vbi appellatus impetrās in impetratiōe vult aliū ꝯuenire:ad hoc.j.e.oblate.§.j.⁊ vlt.ṡ.de reſcri.ex parte.l.ꝑſone.⁊ de reſ.ſpo.audita.⁊.c.ex ꝯqōne.⁊ de dolo ex lr̄is.j.de ꝯfir.vti. bone.ſꝫ certe idē eſt ⁊ in alio iudice quāuis puniaṫ ſi appellationi iuſte nō detulerit vt dixi.j.e.verſi. pri. ¶ Scđm ſequiṫ per ꝯñs.ſ. qđ ſi anteꝗ̄ d.ap.recepta fuerit ſuā ſnīam exequaṫ nullam penā patieṫ:aliud in alio iudice qui punitur ſicut no.ṡ.e.§ qual'r ſub.§.ego robertꝰ.ꝟ.fi.ſunt et alia priuilegia q̄ not. j.eo.§. quo dec. vt debitꝰ. intelligēda ſit ⁊ legēda. ¶ Itē effectus ap. is eſt qđ ip̄ſa pendente ſiue recepta ſit ſiue nō nihil innoueṫ.⁊ ſi qđ poſt appellationē legitimā innouatū fuerit irriteṫ: ſiue in irritū reuoceṫ.ij.q.vj.appellatiōe.j.e. dile.§.quia vero.ff.nihil inno.ap.pē.in rubro ⁊ in nigro. ¶ Itē effectus eſt vt iudex a quo appellatur ip̄ſam debeat ⁊ recipere ⁊ apoſtolos dare etiā ſi non fuerit requiſitus vt no.ṡ. eo.§.qual'r.ſub.§.vbi ꝟo aliquis ꝟ.ſed ⁊ in ſuperioribꝰ.et ſe.⁊ ſub.§.ego robertus.ver.hic ſciendū.⁊ ſe. ¶ Itē licet exēptus ſit appellās a iuriſditione iudicis a quo appellauit quo ad illū articulū a quo appellauit.ff.apud eū a quo ap.l. vnica.j.e.paſtoralis.§. j.cuꝫ alijs teneṫ nihilominus rñdere:vt ptꝫ in auṫ.d.n. extra eo tit.romana .§. cū vero is.nec ipſum quaſi offenſum poterit recuſare:vt dicit.l.illa ff. apud eum a quo ap. hoc poteſt intelligi quādo nec ipſe nec iudex ad quē appellatū eſt ap.recipit nec approbauit ip̄a tamen ap. recepta ⁊ approbata pōt ip̄m recuſare tanꝗ̄ ſuſpectum etiam ſuper his ſuper quibus non appellauit.et ſic poſſet intelligi.j.eo.ad hec ſi in vna cauſa.⁊.c.ꝓpoſuit.⁊.c.accepta. ad hoc.ṡ.de offi.delega.paſtoralis.§ preterea.j.e.ſepe. Uel dic qđ finita cauſa appellationis non pōt recuſari. et ſic pōt intelligi.l. ſed pendēte pōt. ⁊ ſic pñt intelligi cañ.ar.ṡ. de off.dele.ſuſpiciōis cā.nec obſtat extra eo. romana.§.cū ꝟo is.qꝛ nō prohibet an recuſari poſſit:ſed ꝗ metropolitanus nō impediat: quominꝰ ep̄s a quo appellatū eſt in alijs ꝓcedat.ſed ber. vr̄ notaſſe totū ꝯriū.j.eo. ꝓpoſuit.tñ ſcđm hūc intellectū nō corrigiṫ. l.nec aliud eſt ſm.l.⁊ aliud ſm cañ.imo idē Hoſt. dixit qꝰ aliud eſt ſm cañ.ſcđm quos ſicut facilius appellaṫ: ſic ⁊ facilius recuſaṫ. et hoc ſatis de mēte cañ.vr̄ eſſe tenendū:ſiue ſit delegatus is a quo appellatū eſt ſiue ordinarius vt patet.j.e.ad hec ſi in vna cauſa.in fi. ibi maxime ⁊c.

¶ Unū tamē notandū eſt qđ vbi ordinarius ignorat ad ſuperiorē appellatū fuiſſe:tenet ſnīa ab eo lata in appellantē. j. eodē.ſi duobus ¶ Item is a quo appellatū eſt poteſt punire ap.ſi notorie delinquat.j.eo. propoſuit. in fi. ¶ Itē pōt tp̄s.l. moderari.j.cū ſit romana.rñ.j.qđ dic vt no.ṡ.e.§.j.quē tpa.ꝟ.tertia. ¶ Sed qđ ſi inique modereṫ puta dicit precipio tibi qđ infra.vij. dies ſis corām papa: cū forte appellans diſtet infra.xv.⁊ plus.⁊ certe impoſſibile precep̄tū iudicis non obligat. ff.de reg.iu.impoſſibiliū.vnde nec appellare neceſſe eſt in hoc caſu.ff.que ſententie ſi.ap. reſ.l.fina. ¶ Sed et ſi poſſibile ſit quod compareat hoc tamen cōmode facere non poteſt locus eſt appellationi iterum ex hac cauſa: quia nouum grauamē eſt:⁊ a quolibet grauamine appellari poteſt. infra eodē.vt debitus.⁊ not.ṡ.eodem.§. quoties.et.§. quando. ¶ Poteſt etiam iudex a quo appellatur deſtringere appellationem propriā proſequi negligentem infra eodē conſuluit.j.in fi.⁊.c. reprehēſibilis.§.j. ¶ Sed ⁊ ſi qs ſuꝑ ꝓprie

tate alicuius rei cōuentᵃ ſeᵘ cōdēnatus appellauerit: ⁊ poſt talē ap. corā iudice a q̄ ſup ꝓprietate iam appellauit: de hac turbatiōe ſiue ſpoliatione voluerit cōqueri: iudex pretermiſſa q̄ōne ꝓprietatis predicte: q̄ōnē poſſeſſionis poterit ordine iudiciario terminare. ꝗ. co. cū teneamur. q̄d ber. intelligit in ordinario iudice tm̄: delegatᵘ eñ p appellationē deſinit eē iudex. ꝗ. e. vt debitᵘ. ⁊ ſi corā eo q̄rela exponeret: renūciatū eēt appellatiōi vt. ꝰ. de offi. dele. gratū. ſm ber. ꝗ. eo. ſollicitudinē. ¶ Itē q̄d ad delegatū de noua iniuria: nec vr̄ delegata. ꝰ. de reſcri. c. fi. ſ; idē intelligo ego ⁊ in delegato cui vtrūq; .ſ. petitoriū ⁊ poſſeſſoriū eſt cōmiſſum a ſede ap. ⁊ cui ſcribiṫ ap. re. quouſq; dn̄s papa ap. recepit: vt no. ꝰ. co. §. rñ. j. ¶ Sed poſtq̄ cōmiſſa eēt cā appellationis aliū ꝯtinētia iudicij diuidi nō d;. ff. de iudi. nulli. ꝰ. de ſcq̄. poſ. c. j. §. celeſtinus papa erit aūt in his ordo iudiciariᵘ: vt ſi turbatio notoria ē ex offō ē de plano nullo libello oblato hoc faciat emēdari. ꝰ de iureiu. ad noſtrā iij. equū eſt eñ vt ip̄e iudex ſicut puniret appellātē notorie delinquētē vt. ꝗ. e. cū ſit romana in fi. ⁊ no. ꝰ. e. ꝯ. is a quo. ſic ⁊ illū puniat q̄ ꝯ ip̄m appellantē notorie deliq̄t. ar. ꝰ de mu. pe. c. ij ꝰ. de exec. cū inter potē. ff. de reg iu. nō d;. q̄ rō in ordinario tm̄ locū h; et q: lite pē. factū eſt. ꝰ. vt lit. pē. per totū. ⁊ no. in ſumma. q̄ rō in ordinario ⁊ l delegato locū h;. nā acceſſoriū cōmiſſu; intelligiṫ ex q̄ cōmiſſum eſt principale. ꝰ. de of. dele. prudētiā §. pe. ⁊ vlt. ⁊ hoc intelligas q̄ñ ille ꝓ quo lata fuit ſnīa poſſeſſionē turbauit. ¶ Quid ergo ſi aliᵘ tūc delegatᵘ nō poſſet ſe intromittere cū nec iuriſditionē receperit in ꝑſonā illiᵘ. ꝰ. de reſcri. ſignificauit. ⁊ c. fi. ⁊ de of. dele. p. ⁊ g. niſi forte iuriſditio eiᵘ ipediret vel in fraudē ſeu malitioſe fieret in eluſionē mādati ap̄lici. ꝰ. de of. dele. c. j. ⁊ c. ꝓterea. ⁊ de ali. iu. mu. cā fa. c. j. ſ; ordinariᵘ vtriuſq; hoc ſemper poſſet expedire ordine iudiciario. i. libello oblato. ⁊ haberet locū titulᵘ. ꝰ. de reſti. ſpol. ⁊ ea q̄ no. i ſumma eiuſdē ti. ⁊ de cau. poſ. ⁊ ꝓprie. ¶ S; nūquid in hoc caſu pōt ꝯquerēs q̄ iā appellauit ꝯuētᵘ ab alio ſup ꝓprietate ab iſto ꝯ quē agit nō de poſſeſſiōe recōueniri. ¶ S; effectus appellatiōis eſt iſte: vt ſup eo ſup q̄ appellatū ē iuriſditionē trāſferat ad eū ad quē extitit appellatū ⁊ ſic q̄ñq; ꝓnūciatū nō ſuſpēdaṫ ꝗ. e. paſtoralis §. j. et. c. ſollicitudinē. ꝗ de ſen. exco. p tuas. ꝰ. de of. or. ad reprimendā. q̄ qualr̄ ꝓcedet in appellationibᵘ ante ſnīam factis no. ꝰ. e. §. infra q̄ tpa. ſub §. ſed q̄ eſt pena. nō tm̄ d; impedire ꝓceſſum iudicis a quo appellatū eſt quouſq; per ip̄m appellatio ſit recepta. extra. eo. romana §. q̄d ſi obijciatur. ¶ Ubi aūt a ſnīa appellatū fuit vtraq; parte preſente porrigeṫ libellus et lis ꝯteſtabiṫ vt ar. ꝗ. de teſta. raynutius. §. cū aūt. ⁊ eſt expreſſum. eod. titu. c. raynaldus. ꝗ. a cuius ſnīa ibi lite coram ſelegitime conte. ⁊c. C. ne li. in vna eadē q; cā ter. prouo. l. vnica. nā vtraq; parte pn̄te iure canonico idē ordinario procedi d; ꝰ. de reſti. in integ. tum ex literis. §. fi. ergo lis cōteſtabiṫ. ꝰ. de li. cōte. c. vnico. vt ⁊ ꝓbaṫ expreſſe. ꝗ. e. per tuas. et ar. ꝰ. de fi. inſtru. cū ioannes §. j. ⁊ §. dictus ꝯo. ¶ Sed ⁊ altera parte abſn̄te etiā lite nō ꝯteſt. procedereṫ q: hoc eſt ſpeciale priuilegiū illius qui de cauſa appellationis cognoſcit C. de temp. ap. l. fi. §. illud. ꝗ. eo. per tuas. C. de his qui ad eccle. ꝯfu. l. fi. In hac etiā cā l; vtriq; parti nouis aſſertionibus vel exceptionibus vti que tm̄ nō ad nouū cap̄lm pertinēt ſed oriunṫ ex illis. ⁊ eis coniuncta ſunt que apud priorē iudicē ꝓpoſita cognoſcuntur: ſed ⁊ probationibus licet vti que nunc preſtari p̄nt ſuper inſtr̄o vel allegatione in prima cā facta cū tunc non eſſet copia probandi. C. de tē. ap per hanc. ¶ Sed nunquid alij teſtes ꝓduci poſſunt: quidā dicunt q̄ nō: cū in primo iudicio teſtes fuerint publicati. in auṫ. de teſti. §. q: vero. colū. vij. Az o cōtra: q: hec eſt alia cauſa. i. alia ordinatio iudicij. nam l; eedē ſint partes et eadē cauſa tm̄ alij iudices ſunt. C. e. eos. ⁊ ſic aliud eſt iudiciū ff. iudi. ſol. cum apud ſempronīū. C. de iudi. ꝓperandū. §. ſin autē in medio triē nij. dic vt no. ꝰ. de teſti. §. ⁊ vtrum poſt publicationem.

¶ Sed qualiter conteſtabiṫ lis in cauſa appellatiōis r̄ndeo appellās dicet. dn̄e ego appellaui a tali ſnīa ꝯtra me lata: ⁊ dico me bene appellaſſe: male ꝓnūciatū fuiſſe ideo peto pronunciari per vos me bene appellaſſe et dictam ſententiam infirmari et quicquid poſt appellationem hanc attentatum eſt in meum preiudiciū retractari. ⁊ formabit libellum ſuum ſuper hoc dicēs coram vobis ⁊c. appellatus vero reſpondebit quod male appellatum fuit et bene pronunciatum. et dicet ſententiā et omnia que ex ea ſecuta ſunt confirmari debere. ſic enim per petitionem ⁊ reſponſionem fit lit conteſta. vt no. ſupra de lit. conteſta. §. qualiter. et eo modo quo petitum eſt pronuntiandum eſt vt no. ſupra tit. primo ſub rubri. de ſententia. §. qualiter. ver. vndecimo. ¶ Qualiter autem in cauſa appellationis ſit ſententia formanda dic vt no. ꝰ. ti. j. ſub rub. de ſnīa. §. qualis. ver. in cā etiā appellationis. ⁊ hic plenius ſequiṫ. ¶ Sed pone q̄d iudex qui de appellatione cognoſcit infirmauit primam ſententiā: nunquid poſtea cognoſcit de principali: ⁊ videṫ quod non argu. ij. queſtione. vj. appellatione. §. fi. dic quod de vtroq; ſimul pronūciabit vt no.

in dicto ver. in cā etiā appellationis. et ar. C. de re. credi. generalr. § finaūt. in fin. in auť. de ſanc. epiſ. § ſi qs ꝯtra aliquē. ⁊ ſe. col. ix. Sed quis mādabit ſnīam executioni nunqd primus iudex a quo appellatū eſt: vel ſcðs: ⁊ dicunt aliqui qð ſcðs ar. ſ. e. cū in eccľia. ⁊. c. vt debitus. et. ſ. de teſta. raynaldus. § a, cuius ſnīa ibi executioni mādari. C. de re. credi. generaliter. § ſinautē. C. de epiſco. audi. auť. ſi quis litigantiū. maxime ſi a delegato appellatum fuit. nam ſi vltimo die anni eſſet ſententia cōfirmata: apparet ꝙ primus delegatus nō poſſet eā executioni mādare cum per lapſum anni iuriſditio ſua expirauerit. ſ. de offi. dele. querenti. ¶ Aliȷ dicūt ꝙ primus iudex ipſam exequitur vt. ſ. de offi. dele. paſtoralis. § preterea. nec ob. qð ibi dicit appellationē videť recipere ac iuriſditionē ꝑoris iudicis reuocare: qꝛ ibi ſic ſubaudiri dꝫ reuocare. ſubaudi quantū ad hoc vt interim ⁊c. ber. vero no. qð nō eſt vis vtrū per primū vel ſcðm fiat executio: mihi videť ꝙ magna ſit vis qꝛ qui non eſt iudex ipſam exequi nō debet. ¶ Dicas ergo refert quis et a qua ſnīa appellauerit. ⁊ qualiter iudex qui de appellatione cognoſcit pronunciauerit. ¶ Si eñ appellauit actor qꝛ reus abſolutus fuerit et iudex qui de appellatione cognoſcit primā ſnīam cōfirmauit nō hꝫ locū qð: qꝛ nihil reſtat exequendū. ſi vo ipſam infirmauerit: debet reum condēnare: ergo nō remittet ad illum a quo appellatū eſt. ¶ Et eſt duplex ratio vna qꝛ apparet ꝙ appellatū eſt bene. ſecunda qꝛ primus iudex non condēnauit: ſed ſcðs. ergo ſcðs debet ſuā ſnīam exequi per ſe vel per aliū vt. ſ. de offi. dele. ſignificaſti. et c. in literis. ⁊. c. paſtoralis. § preterea. ⁊ ſic loquunť iura inducta. ſ. e. ver. ſed quis mandabit. ⁊ adde qð no. ſ. ti. j. ſub rub. de re iu. § qñ ⁊ a quibus. ſub. §. ⁊ a quibus. ⁊ ſe. ¶ Si vero reus appellauerit qꝛ condēnatus fuit: ⁊ iudex infirmet ſnīam apparet qð bene appellatū fuit: ergo non eſt remittendus. preterea nihil remanet exequendum: ⁊ ſic nec qð locū hꝫ: nā ſecū trahit executionē ſnīa abſolutoria q̄ pferť ſic. ⁊ ſi iudex ſnīam latā ꝯfirmet in totū: nō hꝫ neceſſe condēnare qꝛ ſufficit prima cōdēnatio: ⁊ ſic primus iudex exequi dꝫ duplici rōne. vna qꝛ apparet ꝙ reꝰ male appellauit. ergo remittēdꝰ eſt ad iudicē a quo appellauit. ſ. e. vt debitus. ȷȷ. qꝛ iudex qui de appellatione cognoſcit: neminē condēnare dꝫ. ſufficit eñ in hoc caſu cōfirmatio. arg. ff. de iur. om. iu. l. et qꝛ. ſ. de fi. inſtru. inter dilectos. § ceterū. alioquin ad ſolā vocē referenda vť condēnatio talis ne prime ſnīe videať iniuria fieri. ſicut dr̄ de ſacramētoꝝ iteratione vt. ſ. no. de ſacra. nō iterā. §. ⁊ q̄ ſunt iterā da. vo. ſed quare eſt ꝓhibita. ſic ergo primus iudex etiā ſi delegatus pape ſit ſuam ſnīam exeqͥ dꝫ: qꝛ tūc apparet qð bene ꝓlata eſt. ⁊ hoc eſt ꝙ bñ dicit dictus. §. ꝑterea. ſ. de offi. dele. paſtoralis. et ſi vltimo menſe anni appellatiōis ꝓlata ſit: qꝛ annus nō currit iudici q̄ dū pendet cā appellatiōis ipam exequi non pōt vt bñ ꝓbat idē. § ergo nō currit preſcriptio ei q̄ negligēs nō eſt. ſ. de ele. c. fi. ſ. de cōceſ. prebē. qꝛ diuerſitatē. § ſic tñ. ⁊ apparet in his que no. ſ. de ꝑſcri. ſub rubrica de preſcrip. rerū immobiliū. § que res. vo. ad hoc autem. ⁊ ſeq. ¶ Sinaūt eſſet alius delegatꝰ ordinarius q̄ eū dedit ipam exequereť. ff. de re iudi. a diuo pio. Sed et in vtroqꝫ caſu ſi in partē cōfirmat ⁊ in ptē infirmat idē iuris eſt quo ad partē: ff. de rei ven. que de tota. ſcðm hoc intellige qð no. ſ. ti. j. ſub rub. de ſententia. § qualis. ver. in cā etiā appellationis.

Quomodo decre. ut debitus

14 tus† intelligēda. Et legenda vt debitus honor ⁊c. more ſolito dñs Inno. premittit cām ꝯſtōnis ſue: exprimens duas cās motiuas: quare hec ꝯſtitutio ꝓmulgať igiť antipoforizādo ꝯtinuať hec ꝯſtitutio in hūc modū. diceret eñ aliqs pr̄ ſctiſſime q̄re vultis cōdere nouū ius ſuꝑ appellatiōe admittēda vel nō admittēda: qꝛ ſatis videnť antiq̄ ſufficere. ⁊ ſic ꝯdicit vobis. ff. de de cōſti. prin. in rebꝰ. ſ. de cōſue. cū ꝯſuetudinis. et cōfuſio nimia legūqꝫ prolixitas reprobatur: vt. C. de vete. iu. enu. l. ȷȷ. § ſed cū per oīa percūctabamur. ⁊ in proe. inſti. § oēs vo populi. ⁊. ſ. i pria ꝯſtōne. § ſane. ⁊ ipe rñdet frater euidēs eſt vtilitas: cum antiqua male obſeruenť et a quibuſdā magiſtris peruerſe intelliganť. intendimus ipſam plenius reuocare. ideo vt debitus honor. et ſic innouanť iura male obſeruata. ſ. de treu. ⁊ pa. innouamus. xȷȷ. diſt. preceptis. ſ. de accu. ſicut olim. ſic cōſueuit Inno. reddere rationē ꝯſtitutionū ſuarū. ſ. de ele. qꝛ propter. ⁊ de reſcrip. ſedes. ⁊. c. nōnulli. ⁊ de dolo ⁊ cōtu. finē. ſ. de cōſan. affi. nō dꝫ. ſ. de ꝓb. qm̄ ꝯtra falſam. ſ. de peni. cum infirmitas. et c. ſe. ⁊. ſ. eo. c. proxi. ⁊ ſeq. ⁊ ar. eſt qð de oībus reddenda eſt ratio. ſic. ſ. de reſcrip. ſi qñ qꝛ nihil debet fieri ſine cauſa: qð dic vt not. de reſcrip. § quas vires. ver. ſi querať. Iudicibus iunge debitꝰ. quaſi dicat. qui debeť iudicibꝰ. ⁊ ideo eis eſt ex debito deferendū: qꝛ eis debetur honor. ex hoc arguo qð de ordinario tm̄ loqui intendit. lꝫ ei dicat decre. et ordinariis ⁊ extraordinariis deferendū: vt. ſ. de proba. qm̄ ꝯ falſam. ad fi. rñ. ſ. et. C. qñ ꝓu. nō eſt ne. oēm honorē. defertur tñ alr̄: qꝛ ordinario defert ex debito qð ei debeť vt hic ſecus in delegato: qꝛ propriū nihil habet: ſed fungitur

vice delegantis.ff.de offi. eius cui man. eſt
iuriſ.l.j.§.qui mandatā.et.l.et.ſi pretor.ſicut
ergo debitū pecuniariū nō debet monacho
qꝛ proprio caret.xij.q.j.nolo.ꝛ.c.non dicatis.
ſic nec delegato debitū iuriſditionis debet
ideo iniuria ei facta ſit verius delegāti.vt.ſ.
de offi.dele.cū olim magiſter.Item honoratur
non tanꝙ ipſe:ſed tanꝙ is cuius vices ge-
rit vt.xciij.di.c.vlt.ꝛ.xciiij.di.c.j.ꝛ iſto reſpe-
ctu dr maior ordi.ſ.de offi.dele.ſane.ꝛ.c.pa-
ſtoralis.§.qꝛ vero.nō tn̄ firmior eſt:nec fauo-
rabilior iuriſditio ſua:imo tanꝙ accidenta-
lis ꝛ extraordinaria:de facili eneruatur:vt no.
ſ.de offi.dele.§.que delegari pnt.ꝟ.qd ſi ſim
pliciter.ꝛ ſe.ꝛ multe cauſe ſuſpicionis repel
lerēt ordinariū delegatū q̄ nō repellerēt ordi
nariū vt no.j.e.ſub rub.de recuſa.§.ex quib9
cauſis.ꝟ.ꝛ aliud notabis.ꝛ ſe.Itē tanꝙ odio
ſa nō ꝓrogatur ſicut ordinaria vt.ſ.de offi.de-
leg.p.ꝛ.g.ſed ſemp reſtringitur.ꝛ ꝯ ipam inter
pretatur vt.ſ.de reſcrip.ſedes.ꝛ.c.nonulli.ꝛ.c.
qꝛ nōnulli.vn̄ appellatur extraordinaria.iij.q.
iij.c.j.§.ſpaciū.ver.ei aūt penit9.ſ.de tranſa.
de cetero.tn̄ delegata aliquoties eſt magis
priuilegiata vt ptʒ in his q̄ no.j.ſup illo ver-
bo abſqꝫ rationabili cā ver. preuaricatores.
ꝛ repete:vt litigatoribus conſulatur cauta pa
ri forma.q.d.equaliter.i.ita actori ſicut reo:
qꝛ in iudiciis equalitas ſeruāda eſt vt.ſ.de
iudi.nouit.§.j.ceterū.ꝛ de mu.pe.c.ij.ꝛ de ex-
cep.cū inter priorē.ꝛ.ff.de arbi.ſi cū dies.§.ſi
arbiter.ff.de re.iu.nō dʒ.ex hac ſcda rōne ar
guo ꝙ loquatur qn̄ qs ꝯuenitur corā ordinario.
nā ſi corā delegato nō ꝓuideret litigatorib9
ſed litigatori ꝑuenienti in necē et detrimentū
alteri9 vt apparet in inferiorib9 ꝯ iura predi
cta ꝛ ꝯ mentē iſtorū verboꝝ.ꝛ ꝯ.l.ff.de mino.
in cauſe.j.rn̄.j.eo.oblate.§.j.iō cātare nō po-
teris pari forma niſi gloſſaꝝ antiquarū mu
taueris itellectū.¶ Laborib9 ꝛ expēſis.hoc
eīn ſpectat ad offm̄ iudi.ſ.de dolo ꝛ ꝯtu.finē.
ꝛ.c.vlt.ꝛ.C.de iudi.ꝓperandū.rn̄.j.de agri.ꝛ
cen.litibus.li.xj.ꝛ qualiter cōſulitur circa hoc
per hāc ꝯſtitutionē.j.dicemus ſup illo verbo
ſuā iuſtitiā ꝓſequatur.¶ Idoneo iudice.ecce
nomē dn̄i de longinquo venit: ſed per ipſum
multi iudaizātes decepti ſunt.q̄ dicantur iu-
daizantes:vide.ſ.de ſacra vn.c.vnico.§.pe.
ꝛ ibi no.cū eīn etiā delegatus iudex idone9
intelligatur dicunt et per hoc verbū qd hec
cōſtitutio loquitur qn̄ etiā qs cōuenitur corā de
legato:ꝛ ꝓpter hūc ſanū ſubauditū:aut de9
eſt inſurgēt ꝯtrarietates.j.ſignate ſuper ver
bo nunciū deſtinauerit : et ſuper verbo lite-
ras impetrauerit:ſed ſi remoueatur plana ꝛ
clara remanet decretalis.ergo aut remoue:
aut cōtrarietates;ſolue ꝛ non dicas corrigi-
tur.vnde dic predicto ſcʒ ordinario non ta-
men remoueo propter hoc quin etiam dele-
gatus idoneus ſit:ſed aliter ꝛ aliter qꝛ vnus
ſuo iure:alius alieno vt patet in his que no.
ſ.eo.ſuper verbo iudicibus.vnus naturali-
ter ſcʒ ordinarius:qꝛ naturali ratione inuē-
ta fuit ordiaria ptās ne quis ſibi auderet ſu
mere vltiōes vt ptʒ.ff.de orig.iur.l.j.ꝛ de vſu
fru.equiſſimū.ꝛ.C.de iudeis.null9.quinimo
ex precepto diuino formatur.vt.xx.di.§.j.ꝛ.xxj.
diſt.in nouo.xxvj.di.due ſunt.q.iij.qui reſi-
ſtit.ꝛ in aut.quō oportet epos.rn̄.j.col.j.vbi
probatur ꝙ etiā imperator a deo habet iu-
riſditionē.etenī dn̄s ipm dimiſit legē anima
tam in terris.in aut.de cōſulibus.ad fi.col.
iij.quāuis dicat caplm̄ qd a papa habet iu-
riſditionē.xciij.diſt.legimus.ꝛ.l.antiqua.ff.
de ori.iur.l.ij.§.nouiſſime.in hoc tn̄ concor-
dant leges ꝛ prophete.quod vtriqꝫ poteſtati
ordinarie obediēdum eſt.ſ.de maio.ꝛ obe.ſi
quis.delegatus vero accidētalis eſt:ꝛ a iure
ciuili inuētus in ſubſidiū.arg.ff.de offic.eius
cui man.eſt iuriſditio.l.j.in prin.ꝛ.xciiij.c.j.
ſ.de preſcrip.c.mādata.ideo de facili ſoluitur
ff.de iudi.iudiciū.ꝛ his rationibus conſide-
ratis:magis proprie dr ordinarius idoneus
ꝙ delegatus.aliqui tn̄ libri hn̄t corā ordina
rio iudice:ꝛ tunc qd eſt ſopita:nā ꝛ qn̄ papa
de vtroqꝫ vult facere conſtitutionē:vtrūqꝫ ap
ponit:vt.j.e.c.pxi.ꝛ in cōcor.ſigna.in fi.glo.
poſite ſup verbo iudicib9.et dic idoneo.ſ.ꝓ-
prio ordinario.alius eīn non eſt idoneus vt
ſ.de iud.at ſi clerici.rn̄.j.cū ſuis ꝯcor.ꝛ arg.
eſt optimū ꝙ interruptio facta corā non ſuo
iudice non vʒ: qd eſt verum ſi copia haberi
poſſit al's contra vt.j.cod.ſi iuſtus.ꝛ de offi-
cio ordi.paſtoralis in fi.¶ Conuenerit.ꝛ ſic
preuenta eſt iuriſditio delegata per conuen
tionē factā corā ordinario vt ex premiſſis ap
paret.ꝛ ſequen.nec eſt mirū:qꝛ ꝛ ſcdm ordi-
nariam preueniret:vt.ſ.de foro cōpe.propo
ſuiſti.ꝛ ibi no.¶ Aduerſarius ſup ciuilibus
ꝛ ſi non ſuperfluit conſtitutio.j.e.cū ſpāli.§.
porro.ꝛ ſeq.qꝛ lʒ vtrāqꝫ intelligā ne ordina-
rio loqui tn̄ hic loquitur qn̄ qs cōuenitur ſup ci-
uilibus illa qn̄ ſup exceſſib9.Itē illa qn̄ iu-
dex ex officio procedit.ꝛ addit in primo i fi.ꝛ
§.j.quid iuris ſ.t de recuſatione.Itē hic red
dit nō obſtāte ſi dicat ꝛc.Itē ꝙ nedū remit-
tatur minus ꝓbabiliter appellans ſed in expē
ſis condēnetur:ꝛ ſaluantur conſtitutiones ꝛc.
vt in fin.¶ Ille.ſ.conuentus ante ſnīam er-
go de appellationibus factus poſt ſententiā
nihil ſtatuit ſcdm T.qꝛ qd de vno dr de alio
negatur.xxv.di.qualis.ſ.de preſum.nonne.ff.
de iudi.cū pretor.C.de ꝑcu.maritus.xxxiij.
q.j.cū renunciatur.ego vero ſic arguo.nō ꝓhi-
bet appellari ante ſnīam ſine cauſa.ergo ta-
cite videtur concedere.quod poſt ſnīam poſſit

ſieri appellatio ſine cã: qꝛ qđ de vno ꝓhibe-
tur. de alio ꝯceſſum tacite intelligit᷑. ⁊ hoc ꝑ
eadẽ iura. et arg. ſ. de his que fi. a prela. ſine
con. ca. cũ apoſtolica. §. vlti. cũ ſuis concor. q̄
⁊ verum eſt vt pꝫ in diſtinctione quam not.
ſ. e. §. qualiter. ſic intelligo cũ Jo. non tñ per
omnia hanc literam loqui de ap. factis poſt
ante ſniam ex quo quis citatus eſt. et etiam
potes arguere qđ loquat᷑ de his que fiũt an-
te citationẽ extra iudicium vt et ibi. ⁊ nõ re-
quiratur cã ⁊ de his tacite loquitur. ſicut et
de illis que poſt ſniam fiũt. et hac eadẽ rõne
et eiuſdẽ iuribus ſic concludit vel tacite vel
expreſſim omnes appellatiões ſcꝫ illas que
fiunt extra iudiciũ: et in iudicio ante ſniam.
vel poſt probãdo expreſſim: qđ hec que fiũt
in iudicio ante ſniam non valent niſi cauſa
rationabili expoſita. tacite vero probatur: et
a cõtrario q̄ hec fiunt extra iudiciũ vel poſt
ſententiam valerent quamuis non exprima-
tur cauſa. de hoc tñ dic vt not. ſ. eo. §. quali-
ter. ⁊ ſub. §. ſeq. ⁊ de quibus oĩbus ibidẽ ple-
nius no. Ad ſuperiorem iudicem immedia-
te multominus ſi mediate: qꝛ tunc non vꝫ: vt
ſ. eo. dilec. aliqui vero excipiunt papam. ego
contra. nam ⁊ ipſe immediate iudex eſt cun-
ctoꝝ. ⁊ ſic vident᷑ corrigi multa capitula an-
tiqua. ij. q̃ne. vj. ad romanã. arguta. qui ſe
ſcit. j. q. vj. metropolitanum. ſꝫ ſalua ipſa ſi-
cut not. ſ. eo. §. qualr. ¶ Abſq̃ irrationabili
cã: ſꝫ ex illa põt. ſiue ſit expreſſa in iure: ſiue
non vt. ſ. e. c. §. cũ aũt. et per hoc notant docto-
res qđ cũ hodie per hanc cõſtitutionẽ queli-
bet appellatio remouebat᷑: excepta rationa-
bili: et illa ſola concedatur: nihil operat᷑ illa
clauſula que ꝯſueuit apponi ĩ reſcripto apo-
ſtolico. ſ. qđ iudices procedãt appellatiõe re-
mota niſi qꝛ plus ſolet timeri ⁊c. xxiij. diſtin.
quãq̃. ſ. de hereti. ſi aduerſus. conſueuit eñ
ſepe concedere quod de iure cõi competit vt
ſ. de iureiur. ⁊ ſi xp̃s. in fi. ⁊ de procu. quia in
cauſis. vnde etiam hãc clauſulã apponit qñ
precipit monachos corrigi. ſ. ne cle. vł mo. re-
latum. ⁊ tñ hic ipſo iure remota eſt vt. ſ. eo.
reprehenſibilis. et ſic corrigit᷑. ſ. eo. paſtora-
lis. rñ. ſ. et oĩa iura que vident᷑ facere in hac
clauſula. ſic igit᷑ plus operatur hodie remo-
tio facta ꝑ ius q̃ olim operaret᷑ per hominẽ
remota. ⁊ eſt ratio vt dicſit qꝛ olim fauorabi-
le erat appellare ideoq̃ remotio eius cõtra-
ria tanq̃ odioſa reſtringebat᷑: ſed hodie eſt
odioſa appellatio ꝓpter abutentes ipſa, et
fruſtratorie appellãtes. et ideo hodie remo-
tio ꝯ̃ria fauorabilis eſt quare dilatãda. ar.
ff. de lib. ⁊ poſthu. cũ quidã. vtinã. quidã ami-
cus meus anteq̃ iſtud hic ſcripſiſſet: ea que
ſequuntur ſubtilius attẽdiſſet. quero eñ ab
eo et a quolibet vtrum hec litera loquat᷑ ex-
preſſe de eo qui conuenitur corã illo qui põt
cognoſcere ap. re. et certe non poteſt hoc di-
ci niſi iungatur in textu. vel ſubaudiatur de
beo ne igitur ſubaudire. ſ. ſuper illo verbo
idoneo iudice ſubaudi etiã q̇ põt cognoſcere
ap. re. ideo q̄ ꝯ̃dicant iura et corrigantur. vi-
deant ⁊ iudicẽt in cã propria quã iniuſte fo-
uent. eis eñ defero et nolo qđ ſibi inueniant᷑
teſtes ⁊ iudices vt. C. de fideicõ. l. vlti. qꝛ ſm
hoc promptũ eſt iura corrigere. ⁊ leges legi-
bus cõcordare vt. C. de inof. do. l. vnica. ⁊ na-
turaliter ineſt iuribꝰ: ⁊ poſteriora ad prio-
ra trahantur ⁊ ꝯ̃: vt ſiet ſi vnũ ꝑ reliquum
ſubaudiat᷑ ⁊ ſuppleat᷑ quaſi ille qui fecit ius
antiquũ mille anni ſunt videat᷑ ipm̃ intelle-
xiſſe ſcđm determinationẽ ſequẽtis ⁊ ꝯ̃ vt. ff.
de legi. non eſt nouũ. ⁊ duabus. ll. ſeq. ꝓmul-
gator etiã iſtius ꝯſtitutiõis pre ceteris omni-
bus laborauit ad ſaluanda iura ſupplendo
et determinando et diſtinguẽdo vt pꝫ. ſ. de
offic. dele. ſuper queſtionũ. ſ. de ſimo. licet he-
li. et de ſen. excom. inter alia. ⁊. c. per tuas. ſ.
de reſcri. ſuper lr̃is. dabat eñ exemplũ gloſ-
ſantibus: nõ peruertentibus ⁊ vt eos magis
attraheret etiã ſentẽtijs magiſtrorũ diuerſis
deferre volebat vt. ſ. de reſtitu. ſpo. literas. §.
nos igitur. quas etiã ego ſaluaui in diſt. quã
poſui. ſ. de reſti. ſpo. §. qñ facienda ſit. ſub. §.
ſed ⁊ vbi vir petit. ipſi vero non cognouerũt
vias ſuas cogentes ſeipſum corrigere et ſic
ipſum remunerant ſicut iudei xp̃ianos. ſ. ſi-
cut mus in pera ſerpens in gremio: ignis in
ſinu remunerare ſuos hoſpites ꝯſueuerunt
vt. ſ. de iudeis. ⁊ ſi iudeos. xiij. q. j. §. is ita ver.
item ꝑcepit. ideo etiã ſi id qđ ſubaudiri opꝫ
ſcđm ipſos eẽt in textu putarẽ ſubaudiendũ
hic abſq̃ rõnabili cauſa. ſubaudi in iure ex-
preſſa ne corrigat᷑ decre. paſtoralis. ſed hoc
ad illam trahat᷑: ⁊ ſm illam intelligatur: ve-
rumtamen diuerſi ſunt caſus: qꝛ hec loquit᷑
in ordinario illa in delegato cui ſcribit᷑ ap.
re. ⁊ ſi vis hanc intelligere de delegato ſaltẽ
intellligas de illo cui non ſcribitur ap. re. ne
corrigas decre. paſtoralis. vnde hoc q̄ dicũt
potius ꝯprobare pñt ꝑ decre. ſ. de reſc. edo-
ceri. ſed tu rñde vt. ſ. nec ob. qđ hec clã appo-
nitur aliquoties etiam ap re. eſt ipſo iure qꝛ
hoc exemplo poſito de correctione nõ eſt ve-
rum. non eñ remota in correctione ipſa per
omnia imo appellatur ſi forma tranſgredia-
tur vt pꝫ ſ. eo. de priore. ⁊. ſ. de off. or. irrefra-
gabili. vnde poſſet dici qđ circa illud operet᷑
tunc quod; lꝫ nõ ſeruetur forma nõ appella-
bitur propter clauſulã appoſitã vel dic veriꝰ
ſcꝫ q̄ lꝫ aliquibus caſibus nil operetur non
propter hoc dicetur ſimpliciter qđ nihil ope-
retur. nec enim Briſio. vt puto tale argu-
mentum admiſiſſet: niſi vellet admittere pro

cui conceſſum ſit q in cã qualibet poſſet libere appellare. ⁊ contra talez impetretur reſcriptum cuz hac clauſula: nõ poterit appellari. ẽ. de reſcri. c. j. qđ dic vt no. ẽ. de reſcri. §. ⁊ ſuper quib⁹. ſub. §. lz põt diſtingui in diſt. q incipit vtrum reſcriptum. ❡ Septimo operatur in reconuentione vt ptz. ẽ. de mut. peti. c. ij. et in incentibus. ẽ. de reſcri: cauſam que in fin. ſed non extenditur ad illas perſonas ſupra. de offi. dele. ſuper eo. in fi. ❡ Octauo operatur: quia vbi cã committitur pluribus cũ hac clauſula non cogitur collega ſubdelegatum collegę ſui admittere: ſm ea que no. ẽ. de offic. deleg. §. quid ſit eius offi. verſic. et hec locũ habent. ❡ Nono notandũ eſt q vbi hec clauſula in medio ponitur literarũ plẽs articulos ſeſe minime contingentes cõtinentium, premiſſos tñ cõplectitur non ſequentes: niſi in fi. iterum apponatur. j. e. inqſitioni. ❡ Nõ prouocet. nempe poſt citationẽ. nõ eſt locus prouocationi: qꝛ prouocatio eſt ad audientiã maioris tribunalis ſine cã grauaminis ſola voluntate alicuius cauſe vel cõtrouerſie extra iudiciũ facta delatio. Sz appellatio ante. ſniam eſt ab audientia minoꝝ ad ſuperiorem propter grauamẽ rationabile illatum: vel comminatuz facta vocatio: vt hic et. j. eo. c. proxi. ergo nõ prouocet. ſed ſi voluerit appellare. vt l ſeq. §. quod dic vt no. ẽ. e. §. quid ſit appellatio. §. qualiter. ❡ Sz coram illo. ſ. ordinario. ſm alios iunge vel delegato. ❡ Suam iuſtitiam ꝓſequatur. per hoc enĩ litigatoribus conſuletur: qꝛ reus nõ trahetur in longinquis regionibus; nec ille accedet cauſa impetrandã timẽs preuẽtionẽ ordinarij: ⁊ ſic defertur iudicibus honor debitus: qꝛ cuilibet ex debito tenetur corã ſuo ordinario rñdere. vnde intelligitur ei fieri iniuria ſi ad alium itur. arg. ff. de arbi. litigatores. ſic etiam conſulitur litigatoribus ſuper laboribus ⁊ expenſis. vt dixi. ẽ. vt puto hoc ſumptũ ex corpore autẽ. de mã. prin. §. ſi tibi. et. §. ſeq. co. iij. vt diffe. iudi. rñ. j. ⁊ §. ſi vero. et vt iu. non expec. ſacras iuſſi. col. ix. ſm intellectum cõem claudicat iudicium: ⁊. iur. equitas. vt dicam infra ſuper verbo aſſignare. et not. ẽ. ſuper verbo litigatoribus cõſulatur. Item huic verbo continuatur finis. c. vbi dicit ſaluis conſtitutionibus ⁊c. ergo neceſſe ẽ q hoc intelligatur de ordinario. q. di. licet dicamus quod nõ poſſit prouocari ab ordinario ante ſniam: niſi quis grauetur non propter hoc credat quis q ei demus poteſtatez cognoſcendi de maioribus cauſis imo ſoluamus conſtitutiones q de ipſis loquuntur / et eas excipimus: vel qꝛ lz ſint alique maiores cauſe de quibus pñt cognoſcere ordiarij tñ in illis valebit appellatio etiam ſine grauamine facta. ⁊ ſic proprie tenetur illud verbũ ſaluis: ſed ſi intelligatur de illo qui conuẽt⁹ eſt coram delegato tunc aut non erat ſibi cõmiſſa maior cauſa: ⁊ ſic non oportebat qđ exciperetur. vt. ẽ. de of. dele. cum olim abbas. et c. p. et. g. ⁊ de reſcrip. c. vlti. aut erat commiſſa ⁊ tũc nimis excipit: qꝛ ſi a tali delegato poſſit appellari ſine grauamine: ſequitur quod delegatio pape fruſtratoria inueniatur ⁊ qđ quilibet ipſam poſſit vitare: et ei illudere: qꝛ qua ratione ab iſto appellatur eadẽm ⁊ a ſecundo ⁊ tertio ⁊ ab oibus: ⁊ ſic nullus poterit diffinire nec cognoſcere de maiori cã niſi papa: qđ eſt contra iura. ẽ. de poſtu. prela. bone ij. §. nec nocebat. ⁊ de alie. iud. mu. cau. fac. c. j. et. xciiij. di. c. j. ⁊. ẽ. de renun. c. vlti. ⁊ de ꝯſue. cum venerabilis reſtat igitur q in ordinario tantum intelligitur decre. ſed potes ſi volueris rñdere q licet finis reſpiciat tantum cognitionem ordinarij principiũ tñ de vtroq intelligi poteſt ſed non placet mihi. ❡ Nec ob. ſi dicat ſubaudi. ⁊ non probet ſm Ioã. ne corrigantur iura loquentia de nuncij miſſione: qꝛ non ſufficit dicere: niſi et probetur. ff. de procu. que omnia. j. de conceſſ. preb. cum ſup qõnum. ⁊. c. ex parte. et de his que fi. a ma. p. ca. c. j. ⁊. ẽ. de ſen. ⁊ re iudi. cum ſuper. ⁊. c. ſub orta. vel ſi dicat fraudulẽter ſ vt. j. no. ſup verbo nuncium deſtinauerit. vel vt ſtatim dicã. ❡ Quod ad ſuperiorem iudicez excepta autoritate ap. ſc. ar. ẽ. de teſti. cuz a nobis. eſt ei hoc ſpeciale priuilegium principis vt not. ẽ. e. §. qualiter. et. §. a a quo. vel dic vt ſtatim dicam. ❡ Nuncium deſtinauerit, cõtra ẽ. de offi. dele. cum cã. ⁊. j. e. meminimus. ⁊. c. ſuggeſtum. ⁊. c. ad hoc. ſicut aſſerit ſolutio illa iura loquuntur in delegato hec l ordinario. et ſic etiã loquitur. ff. de ap. nõ reci. eius qui. ij. q. vj. §. non ſolent. ver. eius qui. ſed ſcđz alios hec loquitur etiã in delegato ⁊ rñdent quod predicta iura correcta ſunt certe adhuc ſaluando ipſa dicas deſtinauerit. ſ. poſt citationem ver ex quo ſciuit reſcriptũ cõtra ſe impetratum ſic frudulenter: ſecus ſi miſiſſent añq ſm reſcriptũ eſſet ꝯ ſe impetratum vt di. iura ſuperius allegata. ſuggeſtum. ⁊. c. ad h. ❡ Aut repet. non ob. ſi dicat q ſubaudi ad alium iudicem. ❡ Literas impetrauerit. ſcz priores in data: ſed ꝯ. ẽ. de reſc. c. j. ⁊. c. cęteꝝ ⁊. c. paſtoralis. et. c. contingit. ⁊. c. ſi autem. et. c. plerunq. ⁊. c. ex tenore. et. c. vlt. greg. ⁊ de offi. dele. c. ij. ⁊ ex literis. ſolutio illa iura loquũtur qñ aliquis conuenit me coram delegato. ⁊ ego allego impetrationẽ alteri⁹ reſcripti hec loquitur qñ aliquis conuenit me coram ordinario. ⁊ ſic planum eſt: ſed alij hãc intelligunt etiam in delegato vt ſepe dixi / et dicunt quod oia iura loquẽtia de prioritate

⁊ poſterioꝛitate reſcriptoꝝ corriguntur: ſed
certe hoc non eſt veriſimile quod vno verbo
voluerit tot iura ſubuertere fouens. vt. ſ. de
elec. ec greg. §. deniq̃. ⁊ C. de inoff. teſta. ſi qn̄.
item qꝛ ſm hoc decre. vlti. de reſcri. cum po=
ſterioꝛ ſit iſtam corrigeret. j. de cog. ſpiritua
li. c. j. curiali⁹ ergo facerent ſi hanc intellige
rent ſecundū iura antiqua vt ſic ſubaudias
impetrauerit. ſub quibus negligēter vt omi
ſit per annum alias contra de reſcri. plerun
q̃. ſalua ergo hec iura. ſcd̄m di. quam no. ſ.
de reſcrip. §. qd̓ cui pꝛeiudicet. ſubdi. que in=
cipit ſi de reuocatione vbi etiaꝫ hec verba in
uenies multis modis expoſita ⁊ ſaluata vel
dic vt ſtatim dicam. ¶ Ab eodem ſcilicet ſu
perioꝛe excepto papa. vt. ſ. dixi ſuper verbo
ſuperioꝛeꝫ iudicem. ⁊ ſic plana. vel dic vt ſta
tim dicam. ¶ Priuſq̃ delegato fuerunt hoc
verbum poteſt eſſe preteriti tempoꝛis ſubiū
ctiui modi: ⁊ ſic intelligunt doctoꝛes cōiter. ⁊
eſt ſenſus. ſi quis conueniatur coꝛam delega
to etiam poſterioꝛe non obſunt litere aū im=
petrate: niſi ⁊ pꝛimo fuerint reddite ⁊ ſic fue=
rint. i. fuerunt ⁊ ſm hoc corriguntur iura vt
dictum eſt: quia non eſt vis in impetratione
ſed in aſſignatione vel in pꝛeuentione. vl' pōt
eſſe futuri tempoꝛis cōiunctiui modi. ⁊ eſt ſē
ſus. ꝙ non ob. litere quouſq̃ fuerint aſſigna
te: ſed poſtea bene obſtabunt ⁊ hoc ſignificat
verbum pꝛiuſq̃. q. d. quod poſtq̃ aſſignabū
tur oberunt. ſm Goff. et ſm hoc expone fue=
rint. i. erunt ſimilis lectio. not. cōiter. ſ. de re=
ſcrip. ad hoc fuimus. ſed certe ēt poſt lectu=
ra ſaluari poteſt vt ſic exponas. ¶ Priuſq̃
ſubaudi infra annū infra quem obijciēs ha=
buit copiam iudicis. ¶ Delegato ⁊c. vel vt
facias ſocietatem. ¶ Gau. qui dixit ſe ſoluꝫ
in ſua opinione tene ſi placet qd̓ dixit. ¶ Aſ=
ſignate. in hoc eſt tota vis ſm doctoꝛes quia
reſcriptum pꝛimitus aſſignatū pꝛeualet. ar.
ſ. de reſcri. capitu. ⁊ argumentum. ſ. ij. in fi.
ſed certe non ob. c. j. quia intelligitur qn̄ duo
impetrant ⁊ non intendit papa grauare niſi
in vnum ſm Gof. vel dic vt not. in di. ſ. de re=
ſcri. §. quod cui pꝛeiudicet ſub di. q̄ incipit ſi
de reuocatione. quia certe per aſſignationē
non pꝛeuenitur iuriſditio. ſed per citationeꝫ.
ſi oꝛdinaria ſit et ēt delegata ꝑ oꝛdinariam.
vt not. ſ. ſuper illo verbo conuenit. ſed dele=
gata pꝛeuenitur per impetrationē ⁊ amittit
multis modis vt pꝫ in his q̄ no. ſ. de reſcri.
§. quod cui pꝛeiudicet. poꝛro per aſſignatio=
nem pꝛeueniri non dꝫ. al's locus eſt malitijs
via aperitur fraudibus: ſupplantationibus
que repꝛobantur qn̄ fiunt in pꝛeiudicium al
terius. vn̄ Eſau de fratre ſuo Jacob qui at=
tulerat venationem patri ſuo ait ſupplanta
uit me en altera vice. ⁊ tales pꝛeuētiones re

pꝛobantur. vt. ſ. e. oblate. §. j. et. xvj. q. iū. pla=
cuit. ff. ad tertul. ſe. con. l. ij. §. ſi mater. ſecūdo
nec ob quod poſſet obijci ius ciuile foꝛe ꝓdi=
tum vigilantib⁹. ff. de his qui in frau. cre. pu
pillus in fi. quia illud verum eſt qn̄ quis ius
ſuum pꝛoſequitur ſi em̄ ego et tu habemus
q̄ōnem ſuper aliquarum decimarū ꝑceptio
ne ſuper iur. eligendi vel ſimilibus: quilibet
re integra impetrare pōt reſcriptum ſuper
hac q̄ōne ſed ex quo vnus impetrauit de ce
tero claudit' alij ius impetrādi niſi faciat mē
tionem de pꝛimo ad minus infra annuꝫ quo
ad effectum vt pꝫ. ſ. de offi. dele. ex parte. et
de reſcri. plerunq̃ ergo interim me ſupplan
tare vigilas impugnando me et nō pꝛoſeq̄n
do ius tuum ⁊ conaris vexare me laboꝛibus
et expenſas quas feci eundo ⁊ vigilando de
re dū ꝓ reſcripto impetrando iui vel miſi ad
curiam cum adhuc infra annū exiſtens: nec
in moꝛa ſim nec in culpa: qꝛ a iure hoc tēp⁹
habeo. ar. xxiū. q. iiij. qui peccat. xxviij diſti.
de his. qm̄ omne bonuꝫ qd̓ a deo acquiritur
hoībus vel ab imperio ſequente dn̄m decet
eſſet manſurum ⁊ oīs malitie ac diminutio=
nis extraneum vt in autē. conſtitu. que de di
gnitati. §. illud. quoq̃ in fi. col. vj. nec hui⁹ pꝛi
ui. pōt auferre pꝛiuatus modis oībus. i. nul
lo modo pōt vt in autē. de nup. §. de augmē=
tis ver. ſm hoc quidem. in fi. ſed pꝛinceps po
teſt in totum vel in partem detrahere/ ſicut
placet. ideo ⁊ hic. de equitate penſata in par
tem detrahit pꝛiuilegiando oꝛdinariam po=
teſtatem pꝛopter abutentes reſcrip. ſed dele
gatam contra delegatam. non intendit pꝛi=
uilegiare ergo nec pꝛiuatus hoc facere pōt.
Cancellantur igitur gloſſe veteres pꝛiuato
rum que hec intendunt facere volentes pꝛo
uideri litigatoꝛi ſupplantati ⁊ pꝛeuenire vo
lenti. ⁊ ſic faciunt claudicare iuſtitiaꝫ vt no.
ſ. ſuper illo verbo litigatoꝛibus conſulatur
ſuper illo ſuam iuſtitiam ꝓſequat'. ¶ Quid
ergo ſi citas me coꝛam iudice oꝛdinario cuꝫ
ſcias me impetraſſe reſcriptum ꝯ te: ad h oc
vt pꝛeueniat iuriſditionem delegataꝫ pōt di
ci qd̓ tunc non habeat locum hec littera: ſed
ſolum qn̄ bona fide hoc facis ſi ts in opiniōe
cōi ſcꝫ ꝙ intelligas loqui hanc literaꝫ ēt in
delegato ⁊ velis ſaluare iura ſic dices: ſꝫ ve
rius credo ꝙ in hoc ſit pꝛiuilegiata oꝛdina=
ria vt no. ſ. ſuper verbo nunciū deſtinauerit
vt ſic reſtringantur reſcripta q̄ ſunt odioſa.
vt no. ſ. ſuper verbo vt debitus honoꝛ. in fin.
in his que not. ſuper verbo ſuam iuſtitiam
pꝛoſequatur. hoc eſt quod imputari pōt ad
uerſario: quia cum poſſit me pꝛeuenire coꝛā
oꝛdinario non dꝫ recurrere ad extraoꝛdina=
rium auxilium q̃diu ſupereſt oꝛdinariū au=
xilium. vt. ff. de mino. in cauſe. ij. ⁊ argu. in=

fra de cele.miſſ. capitulo.ij.
¶ Cum aũt ꝛc.oñſum eſt in prima pte q̃ poſt
ſniam nõ eſt locus prouocationi.ex quo q̃s
cõuentus eſt corã ordinario nũc pbat q̃ lo=
cus eſt appellationi. ¶ Ex rõnabili cã puta
uit.q.d.ipſemet iudicet vtrũ iuſte appellare
poſſit,ſed caueat ſibi: qꝛ lʒ ab initio ſuũ ſpe=
ctetur iudicium,nõ tñ ex poſtfacto ꝛ p hoc i
partẽ ſoluta eſt qõ que mouet.j.ſup verbo il
lo tali vcʒ q̃ ſi foret probata ꝛc.ꝛ ſicut ab ini=
tio ſuum ſpectat iudiciũ quo ad appellatio
nem faciendã:ſic ab initio puto ſpectandum
iudicium illius a quo appellatur. vtruʒ ſit
admittenda.argu.hic ꝛ inferius.ꝛ ſupra.rñ.
prima ſed caueat ſibi quilibet:ne penas luat
inferius denotatas. ſuper verbo condem=
net. ꝛ ſuper verbo procedet. ¶ Appellan=
dum.not.nõ dicit prouocãdũ.q.d. appellare
põt:nõ prouocare:qõ dic vt no.ſuper illo ver
bo nõ prouocet corã eodẽ iudice a quo vʒ ap
pellare intendit ſic.ſ.de offi.dele.ſuſpicióis.
et.ſ.e.ſcdo requiris.§.j.j.e.cũ ſpeciali.rñ.j.ꝛ
§.exceſſu ¶ Cauſa probabili appellationis
expoſita.ſ.corã iudice hoc em̃ neceſſe hʒ p=
bare appellãs primo q̃ talem exceptionẽ p=
poſuit coram iudice.ſcdo q̃ iudex ipſam ex̃=
uis legitimã non admiſit.tertio qõ ideo q̃a
non admittebatur appellauit.quarto qõ ve
ra fuerit.j.e.cum cãm.in fi.ſed ab vltima p=
batione releuatur: ſi obtulit ſe probaturũ: et
nõ fuit admiſſus.ſi tñ propter hoc appella=
uit:qõ dic vt no.ſ.eodẽ.§.qualiter.ſub.§ ego
mar.ſcripſit tñ hic Goffr. qõ lʒ ap.ab initio
nõ tenuerit:ſufficit tñ qõ in iudicio appella
tio prodeat iuſta cã.vt.ſ.vt lite non cõte.acce
dens.ſed qui principium illius decret.acce=
dens iunget cũ.§.j.ibi ac ex his plebanũ ꝛc.
ſupplendo principium p verbum illud.con=
trarium inde trahet.nec em̃ alr̃ poſſet rñderi
ſuperioribꝰ iuribus allegatis niſi q̃ illa cor
rigerentur.nec ob.ſ.eo.conſtitutis.in fi.qꝛ il
lud ſpeciale eſt in cã electionis in qua iudex
etiã de facto ſupplet.licet nihil opponatur.
vt.ſ.de elect.cum nobis olim.§.pe.ꝛ.c.vene=
rabilem.§.j. ¶ Tali vcʒ que ſi foret probata.
ꝛc.ſed ſi quis iudicabit de hoc.appellãs nõ:
qꝛ ſm iudicium ſuum legitima eſſet ẽt ſi ap
pellaret:qꝛ fuit appellatꝰ nõ qꝛ iuxta iudiciũ
ſuũ ẽt ſi appellaretur ppter cãm in iure ex=
preſſam:quarum aliqui not.ſ.eod.§.qualr̃.
ſub.§.ego petrus illegitima eſſet iudex non
ſicut nec ad arbitriũ ſuũ redigit vtrũ offenſa
ſit notoria vel dubia.vt.j.de ver.ſig.cum oliʒ
ſed ſi neq̧ iudex neq̧ aliqua partiuʒ iudicat
certe nec ſpero qõ deus veniat cã iudicandi
ad pñs,ꝛ ſi diabolus veniret nõ crederẽʒ ei.
ꝛ ſi aliquis ſe dicat a deo miſſũ pbet illõ.vt
l.diſt.ſi q̃s ꝑ poſtera,rñ,aut q̃ris q̃s iudicabit
de cã quantũ ad appellanduʒ ꝛ tunc appel=
lans in re,propria eſt moderator ꝛ arbiter vt
C.man.in re.aut quo ad recipiendũ a parte
appellata.ꝛ tunc ipſamet iudicat.ar.in his
que no.j.ſup illo verbo pcedat.ver.ſed nun=
quid aut quo ad deferendũ.ꝛ tunc iudex eq̃=
tate ſua vtetur.ar.ſ.de offi.dele.de cauſis. et
de tranſac.c.vl in fi.ff.de interro.act.vbicun
q̧.vt tñ in dubio ſemp deferat appellationi:
qꝛ ſibi tutius eſt.ar.j.e.cum ſpeciali.§.exceſ=
ſu.et de ſen.excõ.ſacro.§.vlti.ſ.de reſcri.cuʒ
contingat in fi.ꝛ ſic ab initio ſpectat vtriuſ=
q̧ iudicium.vt no.ſ.ſuper illo verbo ex rõna
bili cã putauerit:cõſulo tñ appellanti q̃ ſup
plicet vt habeat cõſilium cum peritis an ad
mittenda ſit:nam ſi hoc denegat niſi euiden
ter fruſtratoria apparet hoc ipſo vr̃ graua=
re ſicut in cõuerſo caſu no.j.e.c.pxi.ꝛ.j.eo.c.
ſuper verbo cõdẽnet:ꝛ ar.de ele.ne pro defe=
ctu.in fin.C.de ingen.ꝛ manumiſ.l.iij. qꝛ nec
augu.ſniam precipitare auſus fuit.vj.q.j.q̃
ro.ver.vtrum aut queris quis iudicabit vtrũ
quero.ver.vtrum ſit recipienda ex poſtfacto
ſcʒ quo ad hoc vtrum bene fuerit appellatũ:
et tunc ſpectatur iudicium illius ad quem
appellatum eſt vt ſequitur.vñ ſi cauſa reci.
videtur ipm exemiſſe a iuriſditione inferioꝛ
quouſq̧ veritas probetur vt.ſ.de offic.dele.
paſtoralis.§.preterea. ſed ſi dicat male app.
iterum ſuper eodẽ poterit appellari:ꝛ ſic ſpe
ctabitur iudicium alterius ſuperioris qui ſi
iterum ap.reprobet precluſa eſt via appel=
lanti in ſeculo iſto:qꝛ non lʒ ſup eodem arti=
culo tertio appellare vt.ſ.eo.directe.ꝛ.c.ſua
vobis.ſed ſi inique iudicauerit tunc ſpectat
diuinum iudicium a quo in die tremenda i
qua miſericordiã peto nõ poterit appellari.
et tunc non aliter iudicabuntur iudices q̃
modo iudicant:vt.C.de iudi.rem non nouaʒ
id eſt in qua menſura menſi fuerint remetie=
tur eis vt.j.de accuſ. qualiter.j.rñ.j.ꝛ falſis
reddetur ſalarium qõ acquirunt:qui nõ mi=
nus delinquunt falſas vel calũnioſas ex cer
ta ſcientia pretẽdẽdo:q̧ ſi ſanguinẽ effunde
rent innocenteʒ.vt.xj.q.iij.quiſquis vnde,da
uid.quorũ os maledictiõe ꝛ amari.ple.eſt ve
loces pe.eorum ad effun.ſanguinẽ.ſic igitur
in qua menſura ꝛc. vt dictum eſt: non aliter
iudicabuntur hoc eſt ſicut per falſitatem et
iniquitatẽ iniuſtitiam fouent:ſic ppter veri
tatem ꝛ equitatatem ſi in pctõ deceſſerint p
verã iuſtitiã ppetuo dãnabũtur:ꝛ ſic in q̃ de
liq̃runt punietur.ſ.de trãſla.c.pi.q̃to.ꝛ de tẽ
po.ordi.lr̃as. ¶ Superior.ſ.pximꝰ.alr̃s.ſ.j.
eodeʒ dilecti. niſi conſuetudo aliud inducat
vt.j.de noui ope.nun.c.penu.ꝛ de preb.refe=
rente ꝛ excepta ſe.app.ad quam immediate
itur cum ſit iudex cunctorũ.ſ.de conſti.c.vlt

ꝛ no.ſ.eo.§.a quo.ꝛ.§.qualr.vel iuris abſur'
ditas vt ſi metrop. conueniat ſubditū ſuffra=
ganei corā eodē ſuffraganeo ſm ea que not.
J.de recuſa.§.ex quibus.ver.ſi.nam abſurdū
eſſet ꝙ metropol.ad ſeipſum appellaret. ar.
J.de inſti.c.fi.ſ ſ3 et abſurdū eſſet qḋ ad eundē
qui merito ſuſpectus eſt in cauſa ꝓpria co=
geretur ſubdit appellare ꝛ idē eſt qñ a ptib⁹
appellatur vt no.ſ. eo.§.a quo ad quē.ſub.§.
fi.ꝛ accedit.C.de iud.apertiſſimi.in fi.ꝛ.l.fin.
¶ De ap cognoſcat. ſ.vtrū ſit leg. necne. ꝗ ex
quo cām audit vel eā cōmittit factū narrādo
ꝛ cām ponēdo ꝛ ſubiūgit ꝙ ſi ita eſt reuocet
in irritum ꝛc.ipſam legitimā iudicat non tñ
veram vt.ſ.c.ſignificauit.q' dic vt ſtatim no.
ſ.c.ſup illo ỽbo tali vez ꝛc. ¶ Et ſi min⁹ ra=
tionabilitèr.ſ.qꝛ cauſa nō eſt legitima vel nō
probat qḋ dꝫ qḋ dic vt no.ſ.ſup illo verbo cā
ꝓbabili ꝛc.¶ Cū.ſ.appellātē. ¶ Appellaſſe
cōſtiterit.ſuper quo iudiciū ſuū ſpectat vt.ſ.
dixi.ꝛ ꝓbatur.ſ.e.c.cū in eccl'ia. ¶ Illū ſcꝫ qui
non ꝓbat qḋ dꝫ. ¶ Ad inferiorē a quo appel
latum fuerat. ¶ Remittat ꝯ: qꝛ ille ſuſpect⁹
eſt ei vt.ſ.e.ad hec ſi in vna.ꝛ. c.propoſuit.in
fi.ergo ſi remittat ad ſuſpectū et ſub illo liti=
gare cogatur hoc ipſo appellari pōt. et qḋ
poſt talē appel.fiet irrita pronunciabit vt.ſ.
de offic.leg.ſup queſtionū.§.vlti.ſo.is ꝗ iuſte
appellauit non ſe remittend⁹ ad litigādum
ſub ſuſpecto is cui nō poteſt imputari aliqḋ
ꝯpellendū porro cū hic iniuſte appellauerit
ſibi imputet.ar.ff.de re.iu. ꝙ quis culpa.nec
eī ex delicto ſuo hic cōmodum reportabit.
ar.ff.de do.inter vi.ꝛ vxo.l.iij.ꝛ ꝙ vi aut clā.
ſeruius.xvj.q.j.leg.J.de do. inter vi. ꝛ vxo.et
ſi neceſſe.imo nec adhuc aliquod damnū pa
titur qꝛ ſi ipm grauet quotieſcūqꝫ hoc conti=
gerit ꝑ ſingulis grauaminibus appellare vt
ij.qō.vj.quoties.j.ff.apud eum a quo appel.
l.vnica.ſic nec ille qui ap. ſuā infra terminū
aſſignatū non ꝓſequit aliquā immunitatē
propter hoc ꝯſequetur.J.e.ꝑſonas.ꝛ in expē
ſis moderatis ꝛ legitimis ꝑmiſſa taxatione
per iudicem iuramento probatis.vt.ſ.de ꝓ=
cu.auditis.ꝛ.c.ꝯſtitutis.alteri pti.ſ.appellā=
ti.¶ Condemnet vbi iuratum fuerit de calū.
ſm quoſdam ar.j.q.vj. ſcimus.ergo contra.
vt.ij.q.vj.omēdo. ſ3 ſi alias ꝓbaretur error
ꝓbabilis ipm crederem releuandum.ar.J.de
ſen.excom.ſacro.ꝙ tñ alij non admittūt imo
oīno condemnāt. ſ3 pro me facit ꝙ pro ſe in=
ducūt.C.de ap.eos ꝗ.§.ne temere.ꝛ ſm hoc i
tellige.ſ.c.ſepe.ꝛ.c.repḣenſibilis. tūc eī pu
nitur oīno qñ non ꝓbat legitime nō dico per
ſolum ſacꝫm errorē probabilē. Item qñ ap.
non ꝓſequit vt in primis ꝯcor. Item ſi ꝓ=
ſequit ꝑ minus idoneū rñſalē vt.J.c.nicolao.
¶ Quō igitur ꝓbabitur error, rñ, qꝛ probat
qḋ plures ꝯſuluit.ꝛ oēs reputabāt ap.legiti
mam.ar.C.de ar.ele.cū terra. l.fi.xxxvij.di.§.
vlti.ff.ad mace.l. pe. tñ dñs papa non ſemꝑ
admittit talē excu. ſicut apparet in elec. dñi
carlonis facta de ipſo in nouionē.eccle.dñs
Carlo auūculus regis Frācie Ludouici et
filius regis Philippi legitimat⁹ fuit ꝑ ſedē
apoſtolicam vt non obſtante defectu nataliū
admitteretur ad quoſlibet honores ꝛ quaſli
bet dignitates eccl'iaſticas.verū in indulgē=
tia nō fiebat exp̄ſſa mētio de ep̄atib⁹ ꝛ elect⁹
fuit in nouionē. ep̄m ꝛ cū dubitaret de cōfir=
matione ſua ꝛ ordinatiōe ꝛ ꝯſecratiōe ex eo
qꝛ erat ſubdiaconus dñi pape cōſulti fuerūt
magiſtri ꝛ iuriſperiti pariſiē. oēs. ꝛ ſicut in=
tellexi vnanimiter cōuenerūt ꝙ ꝯfirmari po
terat non obſtante natalium defectu. Itē cū
dñs penestrinus tunc ap.ſe.legatus vices
dñi pape in plenū gereret cōuenerūt piti qḋ
ipm poterat ordiare ꝛ ꝯſecrare ſ3 dñs Greg.
ix.electionem predictam nō ob.autoritate le
gati vel cōſilio peritorū allegato ꝛ quicqḋ ſe
cutum fuit ex eo vel ob eā ꝓnūciauit irritū
ꝛ inane.ꝛ hoc eſt ꝙ hic tanto hen. ſ3 fecit qḋ
placuit:vel dic qḋ l3 ad releuationē expenſa
rum ſiue pene vitationem talis error proſit
vt.ſ.de elec.innotuit.§.petētes.nō tñ ad tāte
dignitatis retentionē nō eī eſt par ꝛ eadem
ratio amittere debita et lucra non capere. C.
de codi. l. vlti.ꝛ hmōi diſpenſationes tanꝙ
odioſe ſemper conſueuerūt reſtringi vt ptꝫ.
ſ.de tranſ. ep̄i.l3 ad fi. vel probabit errorem
procu.qui factus eſt nō ſoluendo ar.ff.de do
lo eleganter.§.pe.ꝛ de eo per quem factū eſt.
l.vlti.ꝛ de ver.ob.l.vl.§.ſi inter eos.ꝛ.ff.ꝑ em=
ptore ꝙ vulgo ꝛ pro legato.l.iiij.ꝛ ꝑ ſuo.ho
minē.ꝛ.l.vl.cū eī ibi proſit error in acqrēdo
multo forti⁹ hic dꝫ ꝓdeſſe in defendēdo.arg.
ſ.de excep.cū inter ꝑorē ſ3 ſi nō ꝓbat errorē
nedū in expēſis:ſed ꝛ ſcḋm leges ſi cā ciuilis
ſit in.l.lib.auri condēnabit vt. C.de ep̄i.audi.
l.ij.ꝛ quorum ap. nō reci.ab executore.ad fi.
in criminali vero lite perdita notatus abſce
det vt.C.eo.a proconſulibus. qḋ dic vt plene
no.ſ.de dolo ꝛ contu.§.qua pena. ꝛ.ſ.e.§.qs
ſit effectus.alioquin.ſ.ſi bene appellatū in=
uenerit ſubaudi ꝓ appellāte pronunciabit
ꝛ quicquid pen. ap.legitima innouatū inue
nerit irritum nunciabit vt.ſ.c.ad preſentiā.
ꝛ.c.dil'.§.j.ꝛ.ij.qō.vj.appellatione poſtmodū
ỽo. ¶ Procedet ſubaudi ſup pncipaliꝫ cū ante
ſniam fuerit appellatum etiam altera parte
abſēte cum lis fuerit in primo iudicio ꝯteſta
ta.vt.ſ.eo.per tuas al'.reo pñte idem. ſed reo
abſēte ꝛ actore pñte in poſ. ponet vel abſētē
excōicabit:vt.ſ.de dolo ꝛ contu. cām que.et
c.prout qḋ ante li.ꝯte. fuerit ap.:quo ad pro=
bandū grauamē indiſtincte procedi poteſt

quia non eſt ordo iuris ex quo poſſet ſeꝗ cāe
ꝑplexitas requirendus.vt.ĩ.eo.interpoſita.l
fi.idem ſi poſt ſniam fuerit appellatuȝ.vt.C.
őtēp.ap.l.vlti.§.vlti.ſed et tunc infirmata vł
confirmata ſnia abſoluet vel condēnabit. et
ad exec.ꝓcedet ſi iſtud fuerit faciendū.ij.qō.
vij.appellatione.⁊.§.vlt.C.e.eos ꝗ.C.de reb⁹
cre.gn̄aliter.§.ſinaūt.⁊ de epiſ.aud.auē.ſi qs
litigantiū.⁊ in autēti.de ſanc.epi.§.ſi quis ꝯ
aliquē.alij dicunt ꝙ primus iudex ipſaȝ exe
qui debet qd̕ dic vt not.ṡ.§.quis ſit effectus.
ſub.§.ſed qualiter cōteſtabitur vtraqꝫ ꝓ pre
ſente parte cōteſtabitur lis ēt ſi a ſnia appel
latum fuerit ſup cā app.⁊ ſnia pro parte po=
terit confirmari vel ēt infirmari ſi ſunt diuer
ſi articuli ſm quoſdam.ego intelligo etiaȝ ſi
vnicus tm̄ ſit verbi gratia fuit condēnatus l
x.et non fuit probatū niſi de.v.ſic intelligo.ĩ.
de teſta.raynucius.§.fi.⁊.ca.raynaldus.§.a
cuius ſnia. ¶ Sed nunquid appellatū con=
demnabit in expenſis ſi appellans obtineat
non qꝛ non pōt ſibi imputari iniquitas iudi
cis.arg.ĩ.de his que fi.a ma.par.capi.ꝗſinit
de dolo.l.j.C.de inoff.te.ſi quis ſuo teſtō. niſi
forte quis dixerit et imputandū ꝙ appella=
tionem non approbauit.ar.ṡ.c.ſepe.§.j.⁊.ĩ.e.
c.interpoſita.§.cum em̄ hec duo equiparāē.
ſ.receptio iudicis a quo appellatur ⁊ appro
batio partis.vt in proxi.c.reſtat quod ſicut
iudex punitur qn̄ eam non admiſit.niſi pri=
uilegiatus ſit.vt not.ṡ.eo.rn̄.j.ſup illo verbo
abſqꝫ rōnabili.ver.preuaricatores.ſic ⁊ pars
appellata puniri debeat ſi non approbauit
niſi probabilis error vtrūqꝫ excuſet qd̕ iuſſe
rit niſi app.notorie fruſtratoria eſſet.cuȝ em̄
in dubio ſemꝑ ſit deferendum.vt no.ṡ.ſuper
verbo illo tali videlicet ⁊c.ſed ſi iudex re in=
tegra vult reuocare grauamen pōt.vt.ĩ.ca.
ſe.⁊ ſic poteſt intelligi quod ſufficit probare
app.fuiſſe admiſſam nec receptā.ſm ea que
not.ṡ.eo.c.rn̄.j.ſuper illo verbo abſqꝫ rōnabi
li.ver.preuaricatores. ¶ Saluis conſtitutio a
nibus hec verba continuantur cum illis ꝗ
habuiſtis.ṡ.rn̄.j.ibi ſuam iuſtitiam proſeꝗ=
tur.qd̕ dic vt ibidē.intendit em̄ proteſtari de
iure ſuo ne videatur renunciaſſe tacite l hac
parte. Sed tn̄ quidam alr intelligunt illas
conſti.⁊ eſt arg.ꝙ proteſtatio valet qd̕ dic vt
no.ṡ.de conſti.§.qn̄ conſtitutio.§.et qꝛ de ꝓ=
teſtatione. ¶ De maioribus cauſis ſicut trāſ
lationes ⁊ depoſitiones ⁊ ceſſiones de quib⁹
non debet ſe intromittere niſi papa vel gerēs
ſuper hoc ſpecialiter vices ſuas.vt.ṡ.de trāſ
la.epi.c.j.ij.⁊.iij.⁊ de offi.leg.ꝙ tranſlationē.
¶ Item queſtio fidei.xxiiij.qō.j.quoties qd̕
dic vt not.ṡ.de offi.lega.§.quid pertinet ꝟſi.
illud quidem.⁊ ſeq.vel qꝛ licet archieps̄ poſ
ſit cognoſcere de cauſa criminali cōtra eps̄m
mota ſi tamen eps̄ eligit etiaȝ
voluntarie et ſine cā ad ſedem
ap.poterit appellare.ij.qō.vj.
ꝯuis.⁊.c.dudum in quibus.⁊
ſi nō appelletur ſententiam tn̄
ſibi reſeruat ⁊ app.admittit.ij.
qō.iiij.nullam idem ſi eps̄ ap=
pellet qꝛ vult ꝑ romanum pō=
tificem conſecrari.vt.ij.q.vj.ad
romanā.j.§.cum igitur.ꝯuis
enim de curialitate ſua aliquā
do remittat.vt.ij.q.ij.artald⁹
et.ix.q.iij.nunc vero.⁊.c.ꝑ prin
cipalem:non tn̄ intendit cōſti=
tutiones que ſibi reſeruant pri
ui.corrigere:qꝛ nec cōſueuit ꝯ
ſe aliquem priuilegiare.vt ar=
gu.ſupra.de teſt.cū a nobis.in
fi.ĩ.de cenſ.cum inſtātia.rn̄ſ.j.
ad ſedē ap.deferendis.i.ꝑcipiē
tib⁹ maiores cauſas ad ſe.ap.
deferri.xvij.diſtin.multis.ij.q.
vj.c.j.ij.⁊.iij.⁊.c.qui ſe ſcit.⁊c.
arguta. Henricus.

a ¶ Utrū ordinari⁹ valeat recuſari. adde §.fin.iij.q.v.c.cū ſpeciali.⁊ ibi doc.de ap.⁊ in.l.aper tiſſimi.C.ð iu.

¶ De recuſationib⁹. Rubrica.

HIc uidendū
eſt vtrū ordinari⁹
valeat recuſari.
¶ Ex quibus cau
ſis recuſeē ordinari⁹. ¶ Quis
cognoſcet de cauſa ordinario
recuſato. ¶ Cetera em̄ que de=
ficiunt.ṡ.de offi.dele.§.⁊ quali
ter finiantur.ſub.§.ſed nec illd̕
omittendum eſt.⁊.§.ſequē.ple
nius determinātur.

Vtrum ordinari⁹ †
a valeat recuſari[a] in hoc ſm le=
giſtas eſt diſſentio. Mar.dicit
ꝙ ordinarius recuſatur vt in=
nuitur a ꝯtrio ſenſu.C.de iuriſ.
om.iud.nemo poteſt lit.cōteſ.ꝗ
an̄ lit.conteſt.pōt recuſari ordi
naria poteſtas.nam arg.a cō=
trario ſenſu fortiſſimū ē.ff.ð of
fi.eius cui man.eſt iuriſdit.l.j.
ff.de teſti.ex eod.ff.de procu.§.
nam et ſi ignorantes.ĩ.de hisꝗ
fi.a prela.ſine cō.ca.cū aplica.
.§.fi.ĩ.de regula.cum virū.§.fi.
ad idem in autē.de exhib.⁊ in
tro.reis.§.ſancimus.igitur.co.
v.poſita.C.de lit.conteſt.autēt.
offeratur.⁊ in autē.de excu.et

et his qui reconueni.§.ſi vero forſan.coll.vij. poſita.C.de ſenten.et interlo.om.iu.autẽti.et pñter.ad idẽ in iuribus.Iductis.ſ.e.ꝛ.ex quibus cauſis.ꝛ.§.quis cognoſcet. ¶ Dñi Ber. ꝛ azo.contradicũt eñ ꝙ ordinarius recuſari non põt qḋ ptꝫ ex eo: qꝛ hec ꝙ ordinari⁹ recuſetur quibuſdã miſerabilibus perſonis conceditur per priuile.ſpeciale.C.qñ imper. inter pupil.ꝛ vid.l.vnica.ꝛ.C.ſi quacunqꝫ p̃di.pote.l.j.ergo de iure cõi recuſari non põt. alr̃s priui.nullum eſſet.ff.ad municipa.l.j.ff. de lega.j.ſi quando.poteſt tñ peti vt ep̃s aſſocietur ei.vt in autẽ.vt differ.iudi.§.ſi tamen. col.ix.poſita.C.de iudi.autenti.ſi vero contigerit.ꝙ non poſſit ordinarius recuſari exp̃ſſum videtur.C.de iuriſd.om.iudic.l.fi.C.vbi quis decuri.vel cohar.l.fi.§.nec ob.C.de iuri. om.iudi.nemo.nam a tota ſcilicet ſumendũ eſt.argu.ſic nemo poſt lit.conteſta.non ordinarie iuriſd.declinet examẽ:ḡ añ lit.ꝯt.nõ ordiarie declinet examen.nec obſt.autẽt.qꝛ in delegato intelliguntur vel quod dicta autẽt. offeratur.petat aliuꝫ aſſociari intelligas qñ ordinarius eſt:vel recuſet quando eſt deleg. ¶ Tu dicas ꝙ ordinarius recuſari põt ſecũdum cano.iij.q.v.quia ſuſpecti.ij.qḋ.vj.placuit.ij.et.ij.q.j.peruenit.nec obſt.C.ſi quacũcunqꝫ predi.po.quia ibi iuſta cauſa interuenit qualiter pñs recuſatur.ſ.quia volebat cõtrahere cum ſubdita ſua ergo ex iuſta cauſa poteſt ordinarius recuſari vt ibi nec ob.C. qñ impera.inter pupill.ꝛ vide ibi.n.ſpecialr̃ exprimitur ꝛ videtur hoc priuilegium dari ꝑpter terrorem aduerſarij ꝛ miſeriam perſonarum:quia magis cõſueuit timeri ꝛc.xxiij. diſtinc.ꝙꝙ.nec obſt.autẽ.vt dif.iu.imo facit pro ſententia Martt.nam ſi ibi coepiſcopo ꝙ dicatur ordinarium ſuſpectum ſine alia probatione adiungitur ſibi epiſcopus.vt ibi dicit multofortius probata ſuſpitiõe omnino remouetur.nec ob.C.de curiali.qꝛ illḋ ſpeciale eſt ibi propter pu.functionem ſicut ꝛ aliḋ. ſeꝫ ꝙ lite non conteſt.procedatur ibi.vel ibi non ſuberat iuſta cã recuſationis ꝛ ſic etiam põt reſponderi.l.C.de iuriſ.om.iud.l.fi.et qḋ ordinarius recuſetur expreſſum eſt.ſ.de foro compe.ſi quis contra clericuꝫ.ꝛ.cap.licet. et infra eod.cum ſpeciali.

2 Ex quibus cauſis recuſetur ordinarius. Et quiḋ quia maritus eſt vel pater patronus aduerſarij.vel quia aduerſarius eſt de familia iudicis.ff.de iuriſdi.om.iudic.qui iuriſditioni. ſed contra quia filius iudex eſt patris.iij.qḋ. vij.§.tria ad fi.ver.cognitores.dic ꝙ in criminali non põt eſſe iudex.vt in.l.iuriſditioni ſꝫ in ciuili poteſt vt in contraria.ſed nec in ciuili niſi ꝑſqꝫ ad lit.conteſt.ff.de offic.preſi.ſens tus.et hoc quo ad ordinariã iuriſditionem. deleg.aũt nullo modo poteſt eſſe infra eo.poſtremo.recuſatur eñ quia conſanguine⁹ eſt. vt ibi quod dic vt not.ſ.de ſent.ꝛ re iudi.ſub rub.de ſenten.§.quis debet ſententiam proferre.verſi.ſed nunquid ſuis poteſt.ꝛ ſe.indi. eñ poteſt recuſari:quia ſocius eſt commẽſalis eſt.ꝛ vt in.ll.ſuperius allegatis.aut quia minus timet aduerſarium propter potentiã ſuam. ¶ Aut quia per eum corruptus eſt pecunia interueniẽte. ¶ Aut quia nimis fauet aduerſario propter propinquitatem vt dictũ eſt. ¶ Aut quia recuſantem priuato odio et euidenti perſequitur.ad hoc.ff.de lib.cauſa. ſi pater.xi.q.iij.quatuor modis.et ca.ſe iij.q. v.c.j.ij.ꝛ.iij.ꝛ.c.accuſatores.iiij.ꝛ quia ſuſpecti et quaſi per totum. ¶ Aut quia affinis ẽ aduerſarij.ff.de iniurijs.lex cor. ¶ Aut quia fuit aduocatus in illa cauſa de qua nunc ordinarius factus eſt.C.de iuriſ.om.iudi.pretor vel acceſſor.haberet enim talis de facili nomen corrupti iudi.C.de offic.aſ.l.fin.ad fi. ¶ Idem vr̃ ſi ab eo appellatũ fuit:puta erat ſuffraganeus archiep̃i qñ ab eo appellatuꝫ fuit:ꝛ pendẽ.cauſa ap.factus eſt archiepiſcopus ad quem appellatum erat.ar.in iurib⁹ proxi.alleg.vt in autẽtic.d.n.extra de teſt.romana.eſt tñ contra ar.ſ.de elec.querelaꝫ.reſpõ.j.ibi nobis etiã in minori officio conſtitutis audientiã cõmiſit. ¶ Idẽ eſt ſi cauſa incipiat ad ordinarium pertinere.ff.de iu.iul.alt ſi alter ex litigatoribus multofortius ſi cauſa ab initio ſua erat.C.ne quis in cauſa ſua iudi.l.vnica.ꝛ iunge quod not.ſ.e.ſub rub. de app.§.qualiter.ſub.§ ego ſalco ꝛ ſi q̃ alie iuſte cauſe reperiantur. ¶ Notabis tamen quod vbi cauſa que allegatur hincinde par eſt neutra pars ſuſpicionem cuꝫ effectu poterit allegare.argu.ff.de ritu nup.non ſolum.§.de vno.C.de cur.fur.l.fi.quaſi in prin. C.de exeu tu.humilitatis. ¶ Et aliud notabis.qḋ non oĩs cauſa que ad remouendum iudicem deleg.ſufficeret:ſufficiẽs eſſet ad ordinarium remouendum.argu.j.eo.vt debit⁹ ꝛ in⁹ his q̃ not.ſ.e.§.qũo decr.vt debit⁹. ¶ Et breuiter puto ꝙ ſi ordinarius pr̃ ſit vel patronus vel corruptus vel odioſus:vel nimis fauens:vel ſi fuit aduocatus vel procur.eiuſdem cauſe vel iudex recuſari põt vt ꝓbatuꝫ eſt.ſ.arg.in autẽ.d.n extra de teſti.romana. ex alijs aũt cãis non vr̃ hodie recuſari poſſe ordinarius perpetuus.qḋ dic vt not.j.de accu.§.quis accuſari.ſub.§ regulariter.verſic. alij ad tp̃s.ꝛ ſe.qḋ totuꝫ cõmittitur arbitrio arbitrorum.ſ.de officio delega.ſuſpicionis: infra eodẽ.cum ſpeciali.ſed quid ſi conqror de ſubdito ſuffraganei coram ipſo ſuffraganeo.nunquid poteſt ſubditus ſuffraganeum

recuſare.non videtur:quia actor ſequitur fo rum rei.C.de iur.om.iudi.iuris ordine.§.de fo.compe.cum ſit generale.xj.q.j.experiente. et.c.peruenit.ſed contra.§.vt lit.non conteſ. accedens.xv.q.ij.viſis.poſt medium ca.⁊ ante finem ibi cuius iuriſditio ⁊ voluntate nūc erigitur nunc deprimitur:⁊ ſic pōt intelligi §.de fo.compe.c.j.⁊.c.ſi quis contra clericum et vide qđ no.§.de offi.delega.§.⁊ qualiter finiatur.ſub.§.ſed nec illud omittendum.§.ꝙ ſint iuſte cauſe.ver.tertiadecima.ſed nō puto ꝙ hac ſola de cā poſſet ordinarius recuſari.nec quia canonicus.argu.§.de offi.archi. c.fina.niſi aliud adderetur ſed delegatꝰ poſſet vt in contrarijs.

3 Quis cognoſcet de cauſa† ordinario, recuſato. Et quidem vr̄ ꝙ ordinarius recuſatꝰ executorem.id eſt delegatū dare debet ſi actor conſentiat aliasiudex deputabit.i. delegabit aliquē qui partes compellat iudices eligere.§.de fo. compe.ſi quis contra clericū ¶ Alij dicunt ꝙ ad proximum ſuperiorem recurrendum eſt.§.de fo.compe.licet.§.fin: ¶ Tertij dicunt ꝙ in optione recuſatoris eſt vtrum velit negotiū ad ſuperiorem referre. vel alij committi per recuſatum: ⁊ ſm̄ hoc hec clauſula de recuſatoris aſſenſu determinat totam diſiunctam.J.eodem.cū ſpeciali. §.cauſa vero.⁊ iſte intellectus probabilis eſt ſm̄ Joan. ¶ Quarti dicunt ꝙ in poteſtate iudicis eſt:vtrum remittat ad ſuperiorem: vel alij committet de recuſatoris aſſenſu. nam iudicium redditur in inuitum.ff.de ver.obli. inter ſtipulantem.§.j.et ſic hoc qđ dicit de recuſatoris aſſenſu non determinat totam diſiunctiuam:ſed hoc ꝙ dicit tantum de cōmiſſione in.d.§.cauſa vero.⁊ ſubaudiri dꝫ et nihilominus de aſſenſu actoris.⁊ ſic intellexit T.⁊ ber.⁊ ſic intelligunt.§.de fo.compe.ſi qs contra clericū.xj.q.j.peruenit infra eodē ad hoc.et.J.cum a te. ¶ Dicere eñ ꝙ in ptāte recuſatoris eſſet vtrum remittetur ad ſuperiorem videtur abſurdum:nam pro modica cā traheret forte aduerſam partem ad papam vel ad aliū ſuperiorē:vt vexando eam laboribus ⁊ expenſis compelleret eam cedere iure ſuo ꝫ decre.§.de reſcrip.nōnulli ſm̄.T.et ber. ¶ Sed certe eadem rōne dicunt iniquū eſſe ꝙ hoc ſit in ptāte iudicis:qꝛ forſitan prouocatus obeeſſet.arg.§.de offi.dele.ſuſpicionis.⁊ ar.ff.de fideicō.lib.ſi pure ſit data ff.de condit.et demon.ſi cuiꝰ libertas.nam ⁊ poſſet eſſe ꝙ pro modico ipſum recuſatorem ad ſuperiorem mitteret.⁊ ſic ſimiliter cogeretur cidere iuri ſuo. ¶ Puto ꝙ ſi de conſuetudine appareat: et partes aliter concordare nolūt tenendum eſt ſupra de fo.compe.l3.§.fi.ſi nō apparéat de conſue.de iure cōi eſt in poteſtate partium iudice recuſato conſulto: vtrum alij committatur vel ad ſuperiorem remittatur.vt ſupra de fo.compe.c.j.et infra eo.cū ſpeciali.§.cauſa vero ⁊ alijs iuribus īductis ſupra eo.ver.quarti. ¶ Quod ſi partes nō concordauerint/ puto ꝙ pōt ipſas compellere: vt in iudices conueniant quibꝰ recuſatis cāꝫ committat.J.e.ad hoc.⁊.J.cum ad te.⁊.xj.q. j.peruenit.nec mirum.qꝛ deleg.in cā conſiliꝰ habeat poteſtatem.§.de offi.dele.ſuſpicōis. ⁊ hoc faciet per ſe ſi voluerit licet honeſtū ſit ꝙ per alium ab eo delegatum ipſas diſtinguat ⁊ ſic intelligo.§.de fo.compe.ſi qs cōtra clericum.⁊ ſi electi per partes concordare nequeunt puto ꝙ ad proximū ſuperiorē debeat haberi recurſus:cum iſte ꝗ delegauit ſuſpectus ſit.arg.J.de iure pa.nullus.⁊.§.de ſent. ⁊ re iudi.ca.fi.verſi.ſi vero ex deleg.⁊ ſupra ꝺ foro compe.licet.§.fi.J.eo.cum ſpeciali.§.cauſa.ideo autem requiritur conſenſus partiū ne ⁊ delegatus a ſuſpecto iterum tanꝙ ſuſpectus recuſetur ſupra de offi.delegato inſinuante.⁊.c.ſuper queſtionum.§.nos autem. et.§.verum.iij.queſt.iij.offeratur ſupra titu. primo.cauſam que ad ſi.

¶ De relationibus. Rubricella.

Tria circa hanc materiam videnda concurrunt. ¶ In quibus relatio facta licita vel illicita reputetur. ¶ Qualiter relatio fieri debet. ¶ Quis ſit effectus relationis facte.

1 In quibus caſibus relatio† licita vel illicita reputetur, et quidem in olbꝰ maioribus cauſis licita eſt.vt innuitur.J.e.vt debitus in fi.§.de tranſla.epiſ.c.j.§.de iura.ca. inherentes.ideo poſtulationes ⁊ electiones ad ſedē aplicam referuntur.§.de poſtu.pla. bone.ij.§.nec nocebat.§.de offi.le.l3.⁊ ꝗ dicātur maiores ſiue grauiores cauſe no.§.de offi.leg.§.qđ pertinebat ſub.§.illud quidē notādum.⁊ verſi.ſeq. ¶ Eſt etiā licita relatio.nedum in maioribus cauſis imo et i minoribꝰ qñ ſit ſuper iur.nō ſup facto.ff.de iu eū quē temere.§.iudicibꝰ.⁊ in autē.de iudicibꝰ.§.fi. col.vj.⁊ in autē.vt iud.non expec.ſacras iuſ. §.iubemus.co.ix. ¶ Sed ⁊ licita eſt ſi fiat ante ſentētiam non poſtea.C.de rela.l.j.ff.quādo ap.ſit.l.j.⁊ſi j.⁊.ij.qōe.vj.biduum in fin. ¶ In caſu autem eſt ſpeciale vt poſt ſententiā fiat relatio ⁊ licita ſit.ſcilicet in crimine vbi primo ſic fertur ſententia. vt demum princeps eſtimet an ſequenda ſit puta preſcali

quē in inſulā deportauit.ff.de interdi.ꝛ releg. inter penā.ff.de iniuſto rup. teſt.ſi qs filio.§. quid tū.❡ Sed ꝛ in caſu neceſſaria fit relatio: puta qn is q̄ delegat mādat vt delegat⁹ pnūciet ſ3 de voluntate ptiū fuerit.al's negotium remittat ad delegātē ſufficiēter inſtructum.ʒ.de reſcrip.ex pte decani. et petēte.ʒ. de elec.dudū.ij.rn.ij.ꝛ.c.ſcriptū.§.j. ver. ꝛ ſi ptes ꝛc.❡ Eſt etiā ſciēdū q̄ ita demum licita eſt ſi a ſuo iudice fiat alias ꝛ. ʒ.de offi.leg.l3 quis.ꝛ aliqn legat⁹ ap.ſe.l3 in hoc iudex nō ſit negotiū examinat: vt de facto plenius inſtruat ſummū pontificē.ſ.e. ꝯſtitut⁹ in pñtia nr̄a archi.,claromon.§.j. q̄ ſumm⁹ pontifex ſup iure inſtruēdus nō eſt cū ſibi notū ſit.ſ. eo.ſepe cōtingit.rn.ij.ꝛ in ſcrineis ſuis recluſum habeat.C.de teſt.oium.C. de his qui.vt indig.l.pe.❡ Relatio aūt illicita eſt qn̄ ideo fit vt referēs excoñeret a iudicādo.in auē. vt iudi. non expe. ſacras iuſ.§.iubemus colla. ix. niſi ideo fiat q2 iudex nō h3 ptātem iudicandi propter defectū iuriſdictiōis quam h3 ſemiplenam: puta q2 eſt legatus proconſul. vel quia eſt ei cognitio tm̄ demandata.ff. de offi.proconſu.ſolent.ꝛ.l.ſi quid.C.ad.l.cor.de falſis vbi ꝛ patet in his que no.ʒ.eo.§.reſpō. j.ꝛ ver.ſed ꝛ in caſu.

2 Qualiter relatio † fieri debet. Et quidem in preſentia partium debet legi vt ſi qua contradicere voluerit hoc facere poſſit.vl' quia res aliter ſe habet.vel quia ſemiplene fit: quippe tunc demum relationibus plena veritas eſt cū vel allegationibus repelluntur ꝛ approbanē partes vel partiū approbanē aſſenſu.C.de rela.l.j.ꝛ.ij.ideo eīn plane in relatione omnes cauſe cōprehēdēde ſunt ita prope.i. iuxta modum actorum: vt recenſione.i.iterata examinatione non ſit opus actis etiam neceſſario ſociandis.q.d. tra plene fieri debet qd̄ non ſit neceſſe iteru3 examinari: et etiā pro ipſis actis mitti. C.de rela.l.fin.❡ Quod ſi inter iudicem et partem de hoc ſit cōtentio. eſt ad originalia recurrēdum qbus ſtatur ſi per manum publicā. vel in defectum p manus aliarum duap perſonarum honeſtarū ſcripta ſint ꝛ confecta quouſq3 corā ſuperiore de contrario forſitan fiat fides.ſic intellige.ʒ.de probā. quoniam contra falſam.Sed iudex in relatione debet ſcribere ea que contra ipſam relationem a partibus opponuntur alias ab eo poterit appellari.argu. ſ.eodem.intimaſti.ꝛ.c.vt debitus. a ex quo etiam pars relationem ſigillatā recepit.quis ſuſpicetur ſe literas curie portare: nihilominus tamen debet ipſam integram repreſentare non violatam iniuriam delegati vel potius delegantis.ʒ.de offic.delega.cū olim magiſtri.et adde quod not. ʒ. eodem.§. ſub rubrica de ap.§.quando.ver.ſexto.

3 Quis ſit effectus † relatiōis facte. Et quidem vt is qui eam fecit deſinat eſſe iudex et ex quo pollicetur eam facere illico litigatoribus apud acta exemplum conſultationis ſiue relatiōis edere teneatur.C. de rela.l.j.ij.et.iij.et.ſ.eodē.intimaſti.ff.quādo app.ſit.l.j.reſpon.j.ij. qd̄.vj.biduum.in fi. ❡ Effectus etiam is eſt.vt ea pendēte ab inferiore nihil debeat innouari alias irritū habeatur.ʒ.de offic.leg. licet.ʒ.de poſtu.prela. bone.ij.§.nec nocebat.C.de ap.ex illo.ij.qd̄.j. nomen.iij.q. vj.multum ſtupeo. in omnibus enim expectandū eſt ſuperioris rn̄. vj.qd̄.iij. deniq3 inde eſt qd̄ ſi iudex appellationis etiā minus legitime deferat forte ob ſuperioris reuerentiam non poteſt poſtea in appellantem animaduertere.vt nota.ʒ.eodem.ſub rubrica de app.§.qualiter. ſub.§. ſed ſi non iudex.verſi. illud tamen eſt ſic et pendente lite nihil eſt nouandum.vt not. ʒ. vt lit. pen.nec pendente dilatione per iudicem aſſignata. ſ.c.ſignificante aureliā.§.j.ꝛ.ij.❡ Sed ꝛ effectus eſt.vt iudex qui min⁹ iuſte refert negotium: puta quando non dubitat de iure ſed fingit ſe dubitare infamis fiat et in.xxx.li.auri.puniatur.C.de legi.l.ij.nam ad principe3 eſt vindicta non crimina referenda.C.de offi. prefe. preto.illyrici et orien.ſi quos iudices. ff.de app.conſtitutiones.in fin.not. quod quis relatio per iudicem fuerit approbata: re tamen integra de conſenſu partium. poteſt in cauſa procedi ſecundum ber.arg.C.de rela.l.ij.eſt tamen arg.contra.ʒ.de offic.deleg. ſignificantibus.

❡ De peregrinantibus. Rubrica.

NEdum per appellationem recuſationem et relationem de quibus.ʒ. titu.proxi.plene tractauimus ſuſpenditur iuriſdi.quinimo.et p peregrinationem ideo apponitur hec rub.de peregrinationib⁹ in qua dicemus. ❡ Quis intelligitur peregrinans quantu3 ad hoc quo hic queritur.❡ Et quo priuilegio gaudeat peregrinans.

Quis intelligitur peregrinans.* Quantum ad hoc de quo hic queritur hoc ideo dico: quia largo modo intelligitur peregrinans quicunq3 aliquo exiens pficiſcitur.talis enim quouſq3 ad locum ſuu3 redierit peregrinari intelligitur. vt. C.de incol.miles.lib. x.Nx tamen ſpecialiter pere=

grinans dicitur qui ad preſentiā domini pape accedit. vt. eodem. c. vnico. ij. q̄. vj. arguta. et idem videtur de viſitantib⁹ limina beatorum apoſtolorum Petri et Pauli et omnium ſanctorum. xxiiij. q̄. iij. ſi quis romipetas. et. c. paternarū. ꝛ. c. illi qui. ẜ. de treu. et pa. inuocamus ſecundum Goffre. ſed hoc non puto: vt patet. j. eodem. ✠. et quo priuilegio. hi enim in priui. differunt vt ibi dicam. et ideo idem non eſt omnino identiſſimum. ſubuenitur enim tali: ſed non eodem modo certe et clericis religioſis et laicis mercatoribus: et ruſticis agros colentibus ſubuenitur. ẜ. de treu. et pa. innouamus. ſed et nauigantibus et omnibus peregrinis ꝛ agricultorib⁹ vt in ꝯſti. fede. que incipit ad dec⁹ ꝛ decorem ✠. nauigia et ✠. omnes peregrini. et ✠. agricultores. et ſcholaribus: vt in conſti. fede. que incipit habita. et aliq̄ habent ipſam. inſti. lib. feu. cum rubrica de ſcholaribus et eorum priuilegijs.

b Et quo priuilegio.[b] gaudeat peregrinans. Et certe ſecundum quod ſunt diuerſi peregrini diuerſa priuilegia habent. Hi nempe peregrini de quib⁹ hic ſpecialiter tractatus habetur loco appellantiū ſunt vnde et ſi non appellauerunt vel ſuas res et eccleſias ſub protectione. d. pape non poſuerunt quando ad eum acceſſerunt: tamen perinde eſt ac ſi hoc feciſſent nā hi qui ad preſentiam do. pape accedūt cum rebus ſuis debent eſſe ſub proctectione apoſtolica ſecuri ideo talibus reſtitui debet quicquid poſt iter arreptum ſubtractum eſt vel ablatum. j. eodem. c. vnico. ergo per quēcunq̧ auferatur vel ſubtrahatur cum indiſtincte loquatur. argu. xix. diſtinct. ſi romanorum. j. de priui. quia circa. ff. de legat. preſtan. pet. bo. poſ. cō. ta. l. j. ✠. generaliter. etiam ſi p iudicem ſit ſubtractum agetur ꝯdi. ex hac decre. ſcd̄m Gof. ꝛ hoc etiā intelligas ſi in iudicio aliquid fuerit innouatū iniuſte. ſ. p̄ſumptione vel violentia aliqua ſecus ſi autoritate literaꝝ apoſtolicaruꝫ: vt. ẜ. de reſti. ſpo. audita ✠. l3 autem. de reſcript. cām que. j. de accuſ. olim. J. v. ꝛ. p. et idem priuil. h̄nt appellantes. ẜ. titu. j. cum teneamur. ij. q. vj. arguta. et. c. quoties idem videtur ſi poſt arreptum iter ad partes hieroſolymitanas quis fuerit ſpoliatus. arg. j. qui fil. ſint legit. c. cauſam. ij. ſed non ita eſt: quia ibi non agitur de reſti. illi⁹ qui iter arripuit. ſed nepotis p̄ntis et ſubuenitur iure communi non priuilegio ſpeciali. ¶ Per hunc modum p̄uocandi recedi poteſt ab ordinario: vt. ij. q̄. vj. ad romanam arguta quoties. et. ẜ. titu. j. dilecti. et vitatur etiam iuriſdictio delegata vt. ẜ. titu. j.

meminimus. et. c. ſuggeſtum. et. c. ad hec. ſicut aſſeris. aliqui tamen hec iura per dec. ẜ. titu. j. vt debitus. correcta dixerūt. ſed errauerunt: quia vt debit⁹ loquitur in appellatione alia in prouocatione ſcd̄m Goff. tu dicit plene no. ẜ. ti. j. ſub rubr. de app. ✠. qualiter. ver. aut ne quis iniuriet. ꝛ ſe. vſq̧ ad ſub. ✠. ſi vero iudicio et ſub ✠. qualiter autē aliquis. ¶ Ergo hec tria equiparari videntur ſcilicet ad ſedē apoſtolicā appellare. ꝛ ad eandem veniēdi iter arripere. ꝛ romanum pontificē ad ſe aliq̄d negotium reuocare. imo videtur ſcd̄m fortius q̄ primum qꝛ nō patitur calumniari litere vel appellationis non facte vt patet. j. eo. c. vnico. ſecus in appellante. ẜ. titu. j. vt debit⁹. ꝛ p̄ꝫ in his q̄ no. ẜ. ti. j. ſub ru. de ap. ✠. qualr̄. ſub ✠. ego martinus. ſicut ꝛ tertiū fortius eſt q̄ primum. vt patet ẜ. tit. j. ſit nr̄m. ꝛ. j. vt benefi. ec. ſine di. cōſe. c. vnico. ¶ De priuilegio autē clericorum ꝛ aliorum peregrinorum et ruſticorum et mercatorum: dic vt no. ẜ. de treu. ✠. quot ſint ſpēs. ver. ita canonica. et ſeq. hic tamen adde quod peregrini et aduene p̄nt vbi voluerint hoſpitari libere, et de rebus ſuis teſtari quod ſi inteſtati decedant ad hoſpitem nihil perueniet ſed per manum epiſcopi heredibus ſi fieri p̄t. al's in pias cauſas bona ſunt erogāda. Si vero hoſpes aliquid retinuerit in triplū epiſcopo reddat vbi iuſtum fuerit aſſignandū non obſtante contraria cōſuetudine priuilegio ſi quis contrauenerit inteſtabilis fit vt puniatur in quo deliquit. al's eſt prout culpe qualitas exegerit puniendus vt in conſtit. frederici ad decus et decorem ✠. omnes peregrini. quam aliqui h̄nt ſignatam loco auten. C. communia de ſucceſ. auf. oēs. peregrinos. ¶ Sed et agricultores circa rem ruſticam occupati dum in illis inſident vel agros colunt: ſecuri ſunt quacunq̧

a ¶ Quis intelligitur pegrinās. Adde. l. ſꝫ ſi hic l. ✠. ſed ſi par pena. ff. de in ius vo. Bar. in. l. nunq̄ plura. ff. de pri. dile.

b ¶ Quo priuilegio. Adde an peregrini cōicando cum excōmunicato ſint excōicati. vide text. in. c. qm̄. xj. q̄. iij.

parte terrarum quo ad perſonas boues et inſtrumēta agrorum aut ſi qd aliud eſt qḋ ad operam pertineat ruſticanaꝫ. quicunq̧ autem inuadere rapere vel auferre preſumpſerit. vel ſtatutum temerarie violare infamia notatus: quadruplum et ablata reſtituat imperiali animaduerſione nihilominus puniendus,vt ea conſtitutione ad decus et decorē.§. fi. ❡Et quia ſic tutus eſt ruſticus non' licet ei lanceam portare [a] vel gladiū alias iudex arma tollet. vl'.xx. ſol. ꝑ ipſis. vt in conſtitutionibus federici de pace tuenda §.ſi quis ruſticus. et accedit ad hanc materiam totus ille titulus. ꝛ. l. federici.que incipit hac edictali que eſt inſtitutione feudoꝝ. poſt rubꝛicam qui debent ſuccedere in feudum.ꝛ ante rubꝛicam ep'la fidelitatis. ❡De ꝓuilegio ſcholariū dic vt not.j. de magi.§.fi.ver. in ſumma.et ȝ.de fo.cōpe.§.quibus ex cauſis.ver.itē ratione priuilegij.ꝛ ſe.vſq̧ ad verſic.item quilibet paſſi vero naufragium vel nauigantes ad terram aliter venientes ſecuritate gaudent. ita q̧ bona reſeruātur eis quorum erant anteq̧ naufragiuꝫ incurriſſent contraria conſue. non obſtante cuius cōſtitutionis tranſgreſſores bonorū publicatione mulctentur.ꝛ ſi res exegerit iuxta mandatum imperiale modis alijs compeſcātur:vt in eadem conſtitutione ad decus ꝛ decorē.§.nauigia. ❡Abſētes autem omnes ſeu peregrinantes hoc hn̄t priuilegium:vt ſi poſ.eorum ꝑ vim expulſiuaꝫ turbata fuerit detinenti nomine ſuo:etiā ſi ſeruus ſit et cuilibet amico noīe abſētis licet conſtet eū non habere mandatū.datur poteſtas contra regulas generales de poſſeſſione recuperāda agere iure etiam poſſeſſionis abſētis reſeruato. vt.C. ſi per vim vel alio modo tur. ſue. abſen.poſ. l.j.et hoc ꝯdictio.ex.l.illa. Sed nec per reſcriptum pꝛincipis vel interlocutionem iudic. innouatur abſentis poſſeſſio:quia merita cauſarum partiuꝫ aſſertione pandunt᷑: vt.C. ſi per vim vel alio modo.l.fin.et. ȝ.de reſtit.in integ.tum ex literis.§.pe.in fi.ꝛ vt lite non ꝯte.accedēs.j.hn̄t et abſentes aliud priuilegium generale qḋ dic vt no.ȝ.de reſcri.ſub rub. de preſcrip.rerum immobiliū.§.que res.ver.ſed et ſi quis.

a ❡Ruſtic⁹ nō licet ei lanceā portare vl' gladium. adde barba. cōſi. lx. incip. noue principiū. in. vj. col. in. iij. vol.

b ❡Quid ſit ꝯfirmatio. Adde doc. in rubri. e. titu.

❡De confirmatione vtili vel inutili. Rubꝛi.

SVperiorib⁹ proximis titulis expediuim⁹ de his que appellationis beneficio ſuſpenduntur nunc habendus eſt contractus de his que cōfirmationis preſidio muniuntur, et ſic dicamus de confirma.ꝛc.ſcum Goffr. Uel ſic quia ad iudicem ad quem appellatur pertinet confirmare vel infirmare ſententiam:vt no.ȝ.de ſen.ꝛ re iudi.ſub rub.de ſen.§.qualis. ver. in cauſa etiam app.et quandoq̧ accidit qḋ eadem confirmatio per appellationem ſecūdo factam quo ad effectum redditur inutilis ȝ. de offi. deleg. coram videamus de confirma ꝛc.❡ Uel aliter quoniā tectum iudicioꝝ aliquādo per appellationē concutit᷑: vt not. ȝ.de app. in prin. demum per confirmationem ſancitur id eſt ꝯfirmatur ſiue ſolidatur vel reſtaurat᷑ dicēdum eſt de cōfir.ꝛc. ❡Uideamus igit᷑.❡Quid ſit ꝯfirmatio. ❡Quot ſunt ſpecies confirmationū. ❡ Quot modis fiat.❡Qualiter faciēda ſit.❡ A quo fieri debet.❡De qua re facienda ſit.❡Quis ſit effectus confirmationis.

1 Quid ſit † cōfirmatio. [b] Iuris pri⁹ habiti corroboratio. qui enim confirmat nihil de nouo dat.ſed datum vel aliter acquiſituꝫ corroborat.ff.de iuriſ.om.iudi. et q2 ideo eadem res non poteſt dari ꝛ confirmari:quia datio ꝛ ꝯfirmatio ꝯria ſunt:vt apparet. ȝ de preſcri. veniens.§.nec obſtare.quare in idē ſubiectū cadere non pn̄t.j.de bap. maiores. §.ſed adhuc.inde eſt q̧ ſi in priuilegio contineatur donatio neceſſe eſt qḋ diuerſa reſpiciat:vt. ȝ.de fi.inſtr.inter dilectos.§.ceterum. ❡Hoc fallit in ꝯfirmatiōe pape ex certa ſcīa facta vbi quidem cōfirmatio eſt precedentis facti firma collatio ſiue collata firmatio.naꝫ ius firmum tribuit confirmando ſupplens defectum de plenitudine poteſtatis.j.de cōceſ.preben.propoſuit.ꝛ. c. ex parte aſten.eccleſie.ꝛ.c.ſe.ȝ.de ele.illa.ſed ꝛ aliquando dicitur ꝯfirmare is q̄ hoc qḋ dictū eſt ,vel factū eſt proſequendo ius ſuum poteſt infirmare ꝛ tunc cōfirmatio eſt iuris pendentis vel ſe=

mipleni ratificatio vbi quidem magis pro=
prie ratificatio ꝗ confirmatio poteſt dici: vt
S.de elect. q ſicut.⁊.c.auditis.⁊.j.de his que
fiunt a prela. ſine con.ca.c.ij.⁊.iij.

2 Quot ſunt ſpecies† confir=
mationum? Et quidem magiſtraliter poteſt
tradi: q in gñe due ſunt.ſ. ¶ Corroboratiua
et ratificatiua. ¶ Sed corroboratiuarum.
¶ Alia iudicial. ¶ Alia ptãtiua. ¶ Judicia
lium. ¶ Alia volũtaria. ¶ Alia necef. ¶ Er=
go in ſumma confirmationum quatuor ſunt
ſpẽs. ¶ Prima corroboratiua iudicialis vo=
luntaria. ¶ Puta quis in forma cõmuni im=
petratur.vt no.j.eo.§ qualiter.ver. hoc ſi que
ratur.⁊.§.quis ſit effect⁹.ver.tu dic. ¶ Scda
corroboratiua iudicialis ⁊ neceſſaria: vt illa
que fit cã cognita in pñtia partiũ de qua no.
j.e.§.qualr.ꝟ.aliqñ ſicut dꝫ ⁊ ꝟ.⁊ hoc teneas
⁊.§.qs ſit effectus.ꝟ.ſcdo. ⁊.ꝟ.ſeq. ¶ Tertia
corroboratiua poteſtatiua: et hec a ſolo pa=
pa fieri poteſt: de hac.S.eodem.§.proxi.verſi.
hoc fallit ⁊.j.eodem.§.quis ſit effectus. ver.
effectus autem ⁊ ſequẽ. ¶ Quarto ratifica=
tiua: de hac.S.codẽ.§.proxi.ſed ⁊ aliquando
⁊.j.eo.§.qualiter.reſpon.j.⁊.§.quis ſit effect⁹
ver.effectus.vero.

3 Quot modis† fiat. Et quidẽ mul
tis. ¶ Fit enim
tacite p lapſum tpis: vt ſi a ſnia infra.x.dies
non fuerit appellatũ: vt not.S.de ap.§.infra
qđ tps. ſic et in ſnis arbitri taciturnitate.x.
dierum emologatur.i.cõfirmat.S. de arbi.p
tuas.C.de ar.cũ antea qđ dicvt no.S.de arbi.
§.qualiter ſed ⁊ in caſu per appellationẽ dꝫ
cõfirmari.ff.rẽ rat.ha.l.iij.§ falſus. ¶ Itẽ vẽ
ditio facta a minore.xxv. an. pubere.tñ p ſa=
cramentum cõfirmat.C.ſi aduer.vẽ. aut.ſa=
cra.⁊ venditio rei dotalis p ſacrm vxoris cõ=
firmat.S.de iureiu.cũ ꝯtingat. ¶ Et pmiſſio
vſurap.S.đ iureiu.debitores. ¶ Et trãſactio
C.de trãſac.ſi quis maior. ¶ Et ſtatutũ certi
numeri canonicoꝝ.S.de reſt.conſtitutus.nec
mirũ: q2 ipm ſacrm equiparat cõfirmationi
ap.ſe.de preben.dilecto.§.j.ver. ꝗꝗ interdũ.
¶ Et per ſcdam confeſſionem ⁊ tranſactionẽ
C.de plus peti.l. vnica in fi.⁊ per ſecundam
cautionem cum lapſu temporis.C.ad vell.ſe
natuſconſul.ſi mulier.§.ſinautem. ¶ Et per
lapſum temporis cõfirmatur matrimo.j.de
ſponſa.ad id quod. ¶ Et per carnis copulaꝫ
j.qui mat.ac. non poſ.inſuper. ¶ Et per ex=
preſſum conſenſum.S.de elect.quod ſicut.rñ.
j.ꝟ.quod ſi eos non vocatos.ff.de ſer. ru.pdi.
per fundum. ¶ Et per tacitum.j.de his que
fi.a ma.parte ca.ex ore.§ quia vero.⁊ de vtro
ꝗ poteſt intelligi: quod legitur.S.de renun.
quod in dubijs. Et per ſecundam ſententiaꝫ
confirmatur prima ⁊ per tertiam prima ⁊ ſe
cunda.per quartam prima ⁊ ſecunda et ter=
tia.S.de offi. deleg.coram.§.j.⁊.§ fi. aliquan=
do in totũ: aliquando in partem.j.de teſta.c.
raynaldus.§ pe.⁊ fi. ¶ Et per literas ſeu pri
uilegia ſuperioris.⁊ maxime domini pape.j.
eodem.bone.⁊.c.pe.⁊ fina.j.de deci. dudum.
S.de preſcri.auditis.⁊.S.de reſtitu.in integ.
auditis.

4 Qualiter facienda ſit.† Et cer
te aliqñ
ſicut placet ſine cauſe cognitione: vt patet.S.
in exemplis.S. eod. ⁊ proxi. a principio vſqꝫ
ad verſi.⁊ per ſecundam. ¶ Aliquando ſicut
debet ⁊ cum cauſe cognitione: vt quando in
iudicio contradicitur confirmationem peten
ti.j.eod.bone.⁊ de hoc.S.eo.§ proxi.ver.⁊ per
ſecundam.vbi quidẽ.et ne periculum immi=
neat innouatur priuilegium antiquum.qđ
forte ſcriptum eſt in papyro. vt tamen per
hoc nullum nouum ius tribuatur.j. eodem
cum dilecta.§.nos igitur.⁊.§ finali.j.de pri=
ui.ex parte abbatiſſe.in fin. ¶ Et hoc teneas
quod vbicunqꝫ per confirmationem paratur
alij preiudicium quo ad tranſactionem vel
ſententiam latam: vel aliter qualitercunqꝫ
nunqꝫ facienda eſſet confirmatio: niſi parti=
bus communiter hanc confirmationẽ petẽ=
tibus.S.de tranſact.c.j.j.eod.venerabilis.vel
niſi conſtet quod ita conuenerit inter partes
S.de pac.quoties vel niſi generalis ordina=
tio facta ex conſcientia pape confirmetur.et
ſic poteſt intelligi.j.eodem.c.fina. vel ſpecia=
lis de mandato ſuo expreſſo facta.j.de con=
ceſſio preben.cum noſtris.§ auditor igitur.
et ſeq.et ſic poteſt intellgi.S.de offic. dele.co
ram.ad fin.vel niſi examinato negotio ⁊ ple=
ne diſcuſſo in preſentia partium non concor=
dantium.j.de priuile.cum olim.j.⁊.ij. ¶ Hoc
ſi queratur de confirmatione ius tribuente:
ſecus de illa que in forma communi quoti=
die impetratur vt patet.j.de conceſ.preben.
quia diuerſitatem.§.j.⁊ ne ſe.vacan.c.j.§. at=
tendentes.⁊.c.illa.ꝗuis papa aliter pleruꝗ
faciat maxime circa beneficia vt apparet in
eiſdem iuribus: ⁊ in eo quod not.S.e.§. quid
ſit confirmatio.ꝟ hoc fallit.hoc tamen de iu
re ſeruari debet.vt patet.S.de ma.⁊ obe.inter
quatuor.et de offi archi.ad hec.ad fi.S.de re=
ſcri.c.ij.⁊.c.ad aures.S.de offic.delega ſuper
eod.j.de ſtatu mona. in ſingulis.§ porro.C.
de emãcipatio.nec auus.ff.ne quid in lo.pu.
l.ij.§.merito.⁊.§ ſi quis a principe.

5 A quo fieri debet.† Et qui=
dem cum ſint quatuor ſpecies.vt not.S.codẽ
§ quot ſpecies ſcire debes quod corrobora=
tiua quecunque ſit illa a ſuperiore peten=

da eſt: licet poteſtatiua a ſolo petatur papa: vt patet in his que not. ſupra eodem. §. quid ſit confirmatio. ver. hoc fallit. alia aūt. ſ. corroboratiua iudicialis volūtaria ⁊ neceſſaria nedum a papa: ſed etiam proximo ſupiore peti poteſt nec ab inferiore vel pari. ⁊ eſt ratio q2 par in parem non habet imperium. ff. de arb. nā magiſtratus. ē. de elec. innotuit. §. ꝗuis. multominus inferior in ſupiorē. ff. de mino. minor magiſtratus. ē. de ma. ⁊ obe. cū inferior. xxj. di. inferior. ¶ Hoc tñ vr̄ fallere: q: delegatus ſcd̄s ꝯfirmat ſnīam primi delegati. ē. de reſcri. c. ij. ſed ibi primus delegat⁹ deſijt eſſe iudex. ⁊ ſcd̄s fit ſupior ꝑ ſcd̄am cōmiſſionē. ar. ē. de offi. dele. ſane q2. Itē vr̄ fallere q2 legatus cōfirmat ſnīam delegati ap. ſe. ē. de offi. lega. ſtuduiſti. ⁊ ep̄s ſnīam epi. ē. de treu. ⁊ pa. c. j. §. ſed dic ꝙ ibi ponit̄ improprie ꝯfirmet̄. ⁊ cōfirmare. q. d. legat⁹ pōt ſententiā delegati ꝯfirmare. i. approbare ⁊ ratificare potius quo ad factū executionis ⁊ obſeruationis ꝗ̄ quo ad ius confirmationis. vt ibi innuit vel ad preces delegati hoc faciat ſicut iuſte lata eſt ſm̄ Ber. ⁊ ſic pōt aliꝗs ꝯfirmare qui nō pōt infirmare ſicut ⁊ pōt aliquā do ꝗs abſoluere ꝗ nō poſſet cōdēnare. C. vbi ſena. vel cla. l. fin. in aut. vt clerici apud proprios ep̄os. §. ſi tñ. colū. vj. ꝯtra. ff. de re iudi. ꝗ cōdēnare. ff. de re. iur. eius. de peni. di. j. verbū ſm̄ Goffre. ¶ Ergo a ſuperiore petenda eſt hec cōfirmatio ſic intellige. ē. de elec. nihil eſt ⁊ notan. de hoc ſupra de elec. ē. a quo confirmanda ſit. ſed ⁊ conſuetudo hanc maioritatē tribuit. §. de conſue. dilectus. §. pe. ⁊ vlt. ¶ Petenda eſt etiā ab alio ꝗ̄ ab illo qui fecit id qd̄ petit̄ ꝯfirmari. ar. j. de inſti. c. fi. j. de iure pa. per veſtras. j. de baptiſ. debitū3. niſi forte idē gerat vices duorū ē. de elec. cū inter vniuerſas metropoles. ad fi. ⁊ c. cū inter canonicos ſaonen. reperit̄ tñ aliqñ qd̄ idē dat ⁊ ꝯfirmat ſed tunc niſi ad diuerſa referat̄ potius obeſt ꝗ̄ proſit: niſi forte ſic intelligat̄. damus ⁊ cōfirmamus hoc eſt damus ⁊ ſic datū cōfirmamus. ſed in tali caſu non plus operatur confirmatio ꝗ̄ datio ſicut nec ſi a ſucceſſore fiat. ad hoc. ē. de fi. inſtru. inter dilectos. §. ceterū. j. de loc. ⁊ con. c. j. vbi legatus ſucceſſor ꝯfirmat cōſtitutionē legati predeceſſoris. ⁊ tñ ſufficeret qd̄ non reuocaret. ē. de offi. leg. c. fi. ¶ Ratificata vero ꝯfirmatio fierī debet ab illo quē res tangit. vt habes per plura exēpla ſupra eo. §. quot modis a principio vſq; ad verſi. et per ſecundam.

6 De qua re faciēda ſit. † Et ꝗdē3 de ꝗlib3 iuſte et pacifice poſſeſſa ſiue corpalis. ſit ſiue incorpalis nā alie res ſunt corpales. alie incorporales: vt inſti. de reb. corpo. ⁊ incorpo. ꝑ totū. cōfirmat̄ cū ſnīa. ē. de ſentē. ⁊ re iu. ea ꝗ. ⁊ c. cauſam. in fi. j. de teſta. raynutius. ⁊ not. ē. eo. quot modis. ꝟ. ⁊ ꝑſcd̄am. ¶ Statuta. ē. de reſtitutio. cū acceſſiſſent. ¶ Bñficia. j. eo. ad nr̄am. j. ne ſe. vacā. c. ij. ꝟ tñ aliꝗties n̄ ōpetit̄ niſi a papa. alias effectu caret. ē. ō fi. preſby. c. pe. ⁊ fi. ē. de elec. dudū. ij. §. nos igit̄. ¶ Contractis. ē. de pac. quoties. ¶ Arbitraria. j. eo. examinata. ¶ Cōpoſitiones ſiue tranſactiones. j. eo. c. fin. ē. de tranſac. c. fi. ¶ Electiones ē. de elec. poſtꝗ̄. ¶ Poſſeſſiōes. j. de relig. do. conſtitutus. j. de deci. dudum. ¶ Priuilegia. xcvj. diſt. conſtantinus. ē. de fide inſtru. inter dilectos. ¶ Poſtulatio autē non cōfirmatur quāuis hoc petat̄. ſed dijudicat̄. ē. de poſtu. prela. bone. ij. §. nec nocebat. ⁊ ſi inueniat̄ canonica admittit̄. ē. de ele. ſcriptū. vel ſi ſit minus canonica non admittit̄. ē. de poſtu. prela. bone. j. vel etiā irritatur. ē. de poſtu. prela. c. fin. ſcd̄m Goffre. de hoc. ē. de poſtu. prela. §. quis ſit effectus. ¶ Item qd̄ non eſt confirmari non pōt. ſic nec collegio qd̄ non eſt priuilegium dari poteſt. j. de ec. edifi. ad audientiā ij. in fi. forte a papa fiet qui ſicut poteſt infectum irritare de plenitudine poteſtatis. vt. j. de preben. inter ceteras ⁊. ē. de elec. innotuit in fi. ſic ⁊ poteſt qd̄ nondum eſt confimare: argu. ē. de conſue. cum olim. ⁊. j. de ſepul. in noſtra. §. talem. et deteſta. officij. in quibus ꝑt3 qd̄ priuilegiū ſuū extenditur ad futura vnde tota die apponitur in priuilegijs confirmamus tibi bona que nunc habes vel que dante domino in poſterum poteris adipiſci nolo diſputare de plenitudine poteſtatis. ¶ Preterea res que non poſſidetur pacifice vel litigioſa non confirmatur. j. eo. c. j. ⁊ no. ē. vt lite penden. §. ⁊ qualiter hec regula intelligat̄.

7 Quis ſit effectus † cōfirmationis ⁘ Hec eſt diſſenſio. dixit enim vincen. quod ſi papa confirmet alicui eccleſiam vel aliam quam pacifice poſſidet et poſt talem confirmationem obijciatur poſſidenti quod ipſam rem minus canonice poſſidet non eſt licitum iudici hoc determinare ſine mandato pape ſpeciali. ſin autem opponatur ei crimen de nouo exortum de hoc poteſt cognoſcere. ſic intellexit. infra eodē capitulo primo et ſecundo et in hoc videtur Goffre. concordare. ¶ Sed hoc videtur abſurdum. nam ſi hoc verum ſit quilibet poteſt iuriſditionem ordinariam quo ad rem quam poſſidet euitare cum huius confirmationis incuria pro modico ſine lectione et de facili habeantur. ⁊ ſic contradicit. ſupra titu. ij. vt debitus. ē. de reſcri. ad hoc ſumus. xj. queſtione. j. peruenit. ¶ Ideo dixit lau. quod ſi queritur vtrum cōfirmatio valeat vel rite facta ſit de hoc nō

cognoſcet aliquis niſi mandatū habeat ſpe=
ciale. ſ. de iudi. cum veniſſent. qđ verū eſt niſi
forte obijciat̄ ſurreptio reſcripti. de re tñ ni=
hilominus ordinarius iudicabit ſic intelle=
xit. j. eod. c. j. ⁊. ij. huic tñ opinioni ipſa litera
cōtradicit tu ergo dic cum. T. diſtinguendū
eſſe inter confirmationē que impetrat̄ in for
ma cōmun. ſicut pacifice poſſidens. ⁊ illam
que fit ex certa ſcientia cum cauſe cognitio=
ne. ¶ Illa em̄ confirmatio que in forma cō=
muni conceditur nullum aut modicum ius
tribuit ſed vetus tantū conſeruat. xij. diſtin.
preceptis. arg. xxx. q. iij. c. fi. j. de priui. q2 inte
tionis. ⁊ ideo per talē confirmationē non im
peditur petitio alterius vel cognitio iudicis
infra de conceſ. preben. q2 diuerſitatē. j. ne ſe.
vac. c. ij. ſ. de conſti. ex parte. ix. q. iij. conque=
ſtus. ⁊ ca. nunc vero. ſ. de offi. ordi. licet. ff. ne
quid in lo. pu. l. ij. §. ſi quis a principe. ⁊ meri
to. C. de emancipa. nec auus: maxime q2 per
tales confirmationes vel priuilegia nunꝙ̄
intendit iuri dioceſani preiudiciū generare.
ſ. de offi. dele. ſuper eo. j. eo. c. fi. j. de deci. du=
dū. §. fi. ¶ Quid ergo operat̄ talis ꝯfirmatio
vt maioris autoritatis ſit. ⁊ magis timeat̄.
xj. di. quis neſciat. xxiij. di. ꝙ̄ꝗ ſic ē: ⁊ vbi pa=
pa aliquē ſub ꝓtectione ſua recipit nam nec
talis eximit̄ ab ordiaria poteſtate. j. de pui.
ex parte. ij. ⁊. c. recepimus. ſed magis timen=
da eſt offenſio talis ⁊ etiam magis eſt hono
randus. argu. ſ. de maio. ⁊ obe. per tuas. pu
to etiam qđ talis confirmatio titulū prebeat
preſcribendi. ꝙ̄uis Goffre. contrariū notaue
rit ſed expreſſum eſt ſatis. j. de deci. dudū. §.
ceterū. ibi nec a confirmatione prefata tan=
tum effluxit temporis ⁊c. ⁊. j. de reli. domi. cō
ſtitutus. §. j. ibi in quibus etiā vobis ⁊c. vſꝗ
ad fi. §. ⁊. §. fi. ⁊. j. de iure pa. cura. ¶ Sic pt3
quis ſit effectus confirmationis corrobora=
tiue iudicialis voluntarie. ¶ Secunde vero
confirmationis ſcz que fit cum cauſe cogni=
tione ex certa ſcientia magnus eſt effectus.
hoc enim ſi per papā fiat ius tribuit. ¶ Ta=
le videlicet qđ de re vel beneficio ſic cōfirma=
to non poteſt aliquis cognoſcere niſi papa:
vel cui ſpecialiter hoc cōmiſit. ⁊ ſic debet in=
telligi. j. eo. c. j. ⁊. ij. de tali confirmatione ha=
bes. ſ. de offi. deleg. qm̄ abbas. ſ. de teſti. ve=
niens. j. eo. venerabiles. j. de inſti. ex frequen=
tibus. j. de teſta. raynutius. et raynaldus. ſ.
de offi. deleg. corā. ¶ Sic patet quis ſit effe=
ctus confirmationis corroboratiue iudicia=
lis neceſſarie: ius em̄ qđ preceſſit declarat.
argu. ff. de rei vendi. ex diuerſo. §. j. ff. ſi ſer.
ven. ſicuti. §. diſtant aufert etiam inferiori
cauſe cognitionem. ⁊ parti aduerſe petitio=
nem: ex quo per papam fit. niſi in modū ſup=
plicationis audiatur. ſ. de reſti. in inte. tum
ex literis. §. j. ¶ Effectus autē corroboratiue
⁊ poteſtatiue ꝯfirmationis idē operat̄ ⁊ plꝰ.
¶ Talis em̄ ꝯfirmatio operat̄ vt id qđ ꝯfir=
matur vires habeat ⁊ ſi aliquid incuria vel
imperitia omiſſum fuerit ſuppleatur. ſ. de
tranſa. ca. j. ¶ Et vt perſonale reale faciat. ſ.
de tranſa. veniens. niſi aliud dicat̄. j. de pre=
ben. niſi eſſent. §. pe. ⁊ fi. ¶ Et non ſolēne red=
dat ſolēne. C. de teſta. omniū. ¶ Et vt mutet
naturam rei. C. de rei vxo. ac. l. vnica. reſpō. j.
¶ Et nudum pactum iuuet. ar. ff. de pac. le=
gitima. ¶ Et vtile vel infirmū reddat firmū
⁊ vtile. xvj. q. ōne. j. c. fi. ij. qōne. j. in primis. iij.
qđ. vj. hoc quippe. j. de conceſ. prebē. ex parte
aſtē. ⁊. c. conſtitutus. ¶ Et vt nullus de ipſa
dubitet alias ſacrilegi inſtar erit. argu. C. de
cri. ſacri. diſputari. xvij. q. iiij. qui autē. Et vt
id qđ confirmat̄ ſuum faciat. argu. C. de vet.
iur. enu. l. j. cir. me. l. §. omnibus autoribus.
ibi omnia em̄ merito noſtra facimus quia
ex nobis omnis impartitur autoritas. ergo
ſequitur qđ ſicut ſententiā latā a papa nul=
lus inferior retractare pōt ſine ſpeciali man
dato ſuo: ſic nec ab eo ex certa ſcientia confir
matam. j. de inſti. ex frequentibus. niſi de ſpe
ciali mandato ſuo vt ibidem in fi. et. ſ. de iu=
di. cum veniſſent. §. in. j. conſtitutione iſtius
libri. §. fi. niſi liquido conſtet ipam per ſurre=
ptionē obtentā. j. eo. c. ij. qđ preſumitur quā=
do preſumitur quādo aperte eſt cōtra ius ⁊
ſolitū curſū curie vt ſi religioſo beneficium
perpetuo confirmet̄. j. e. ad noſtrā. ⁊. c. porre=
cta. vel minori. xxj. annis beneficium habēs
curam. ſ. de eta. ⁊ quali. cum te. vel q2 in con
firmatione appareat vitium notoriū vel ex
parte bulle vel ex parte dictaminis. j. de cri.
fal. licet. ⁊ ca. ſeq. effectus vero confirmatio=
nis ratificatiue is eſt vt is qui ratificauit nō
poſſit de cetero contrauenire. et vt quod in
pendenti erat vel ſemiplenū firmum rema=
neat: ⁊ plenius ſuppleatur. vt patet in his
que not. ſ. eo. §. quot modis vſꝗ ad verſi. fi. ⁊
effectus iſte. ſcilicet ratificationis pleniſſi=
me expeditur. infra de his que fi. a pre. ſine
con. ca. §. in quibus conſilium. ſub. §. et quo=
niam ratihabitio. ¶ In fi. no. qđ hec clauſu=
la ſicut ꝓuide eſt lata ſentētia vel ſicut iuſte
⁊ pacifice poſſides in ſententijs intelligitur
cōditionaliter. j. e. examinata. in priuilegijs
vero cauſatiue. j. c. venerabiles. ſm. t. ⁊ eſt ra
tio quare aliud in priuilegijs quia in priui=
legium lex priuata eſt. vnde debet aliquid
operari. j. de verbo. ſigni. ſi abbate. §. contra
quod fuerat. j. de priuilegijs. in his. ¶ Tu
dic ⁊ aliter qđ in confirmatione vel in priui
legio in forma cōi impetrato intelligit̄ con=
ditionaliter. vbi vero ſcia impetrat̄ maxime
qn̄ totius tenor inſerit̄ cauſatiue: vt bene p=

dūt dicte ꝯcordātie.ē.e.examinata.⁊.c.venerabilis. ⁊ ad idē ē.de elec. cū monaſterium. de pellicia.in fi.pꝫ in his q̄ notā. ē.e.ℏ. ſcd̄e vero ꝯfirmatiōis.⁊ p̄cedenti ver.ſic ptꝫ qd ſit effectus confirmationis corroboratiue iudicialis.

¶ Explicit Liber Secūdus.

¶ Incipit Liber Tertius.

¶ De vita ⁊ honeſtate clerico. Rubrica.

INtelligite inſipiētes i clero qn̄ ſi iuſte iudicaueritis vos ipſos nō deſpicietis: ſed honeſtati vite vacabitis.vt nō ſolū verbo ſed exēplo nr̄o:qual'r in domū dn̄i conuerſari oporteat laicos inſtruatis.Igit ⁊ ſi tractatu iudiciorum finito edocti ſitis:q̄liter vos debeatis habere circa iudicia : tn̄ et nunc inſtruendi eſtis qual'r viuere debeatis.vł aliter . Indicabo tibi hō quid ſit bonū aut q̄d deus requirat a te.vtiqꜫ facere iudiciuꝫ ⁊ iuſtitiam.de qb⁹ p̄miſſum eſt in ſuperiori lib.⁊ ſollicite ambulare cum dn̄o deo tuo:p vit..ian critatem:⁊ morū honeſtatē : q̄ ⁊ ſi in oīb⁹ hoībus in clericis tn̄ potiſſime req̄runt.Sic appo- b nit autor i p̄n.hui⁹ libri rubricaꝫ:de vita ⁊ honeſtate cle. qꝛ a iudicijs iſtū poſſunt abſtinere debēt:cū ſeruos dei nō oporteat litigare.ij.q.vij.ſicut ſacerdotes.q̄ dic vt no.ē.ō ſyndico.c.vnico.¶ Uidēdū aūt occurrit circa hūc titulū.¶ Qualiter clerici debeant viuere. ¶ Et in quibus eorum honeſtas conſiſtat.

Qualiter clerici viuere debeāt. vł aliq̄b⁹ qͦ in collegiatis eccleſijs debēt viuere i cōi ⁊ ſub vno tecto dormire.vt.ē.e.qn̄. xxij.di.preter hec.⁊ de conſe.di.v.in omnib⁹. xij.q.j.neceſſaria.¶ Sꝫ contra.xij.q.j qꝛ tua xxxij.diſtin.ſi qui vero.vbi habes qͦ clerici q ni cōtinere nō poſſunt ſortiri valeāt vxores ⁊ extra collegiū clericoꝝ recipe ſtipēdia ſua. ¶ Solutio nō loquunt̄ de ſtipēdijs q̄ debeā- a tur rōne canonici tituli:qꝛ ꝯiugat⁹ canonicum titulū habere,nō pōt.vt. ē.de cleri.cōiug.ſane,imo loquunt̄ de ſtipēdijs que preſtantur tanq̄ paupi,de grā potius q̄ de iure.ſm da.⁊ ſic poteſt intelligi.j.q.ij. ſacerdos. ¶ Itē de ꝯſuetudine eccl'iaꝝ aliquaꝝ beneficium percipiūt.vt pulſent cāpanas ⁊ oſtia aperiant.q̄ ſeruāda erit.ēt in h̄ caſu.ar.xxxij. di.c.placuit.⁊ iūge q̄ no.ē.e.§.⁊ i qb⁹.ℏ.adeo. ¶ Ergo ius cōe ē q̄ dn̄t viuere in cōi.ſꝫ derogatur huic iuri per cōtrariam conſue.quam papa ſcit ⁊ tolerat ſcd̄m. T.¶ Uel ſi vis intelligere decre.quoniā de regularibus. plana erit.vt.ē.de ſtatu mo. cum ad monaſteriū et in ſumma.¶ Sꝫ hoc nihil eſt qꝛ dicta decre.quoniā.vniuerſis epis dirigitur vt patet in antiquis.extra.ē. eo.ti.c.fi. Itē ſi loqueretur de regularibus fruſtra diceret ſtatuendum qͦ bona venirent in cōi.⁊ ſub vno tecto ⁊c. vt ibidē dicit . vix eīm aut nuſq̄ inuenies regulares qui hoc non ſeruēt ſine aliquo ſtatuto. nā et hoc ſeruare debent et multa alia de quibus habes.ē.de ſta.mona.cum ad monaſterium.⁊.c.ſeq.ad hoc.ff.de lega. nam ad ea C.de theſauris.l.j.li.x.ff.ad muni. l.j.xxv. qͦ.j.§.his ita.⁊ ſeq. ff.de leg j.ſi qn̄.et verba aliquid debēt operari.vt ibi ⁊ . ff. de vſuris.ſi ſtipulatus.et.ē.de priui.ex ore.ē.j.et ideo dic qͦ prelatis datur facultas hoc faciendi . nō tamen imponitur neceſſitas quia papa hoc permiſit.et ideo non iuſſit. vt.xxxij.q.vij.apoſtolus ſic.ff.de offi.preſi. ſi pe audiui. et.l ſequen.⁊ de iudi. non quicquid. ¶ Habent tn̄ priuile.hi qui in cōi viuunt vt poſſint abſolui per epiſcopum vel prelatum ſuum ſi ſo- b cium ſuum percutiant[b] vt in fi . dicte decre. ⁊ ſic intellige.ē.de ſent com.ex tenore.in fi. et c.peruenit.qͦ dic vt no. ē.de ſen.excom.quis poſſit abſoluere . ſub §. Sed quis abſoluit. regulares . ¶ Sed ſi de predictis vis habere doctrinam pleniſſimam ſic diſtin. ¶ Si queras an canonici debeant ſtare ſimul vel diuiſim.aut epiſcopat⁹ et capitulum cō concordant aut nō.¶ Si concordāt indiſtincte pn̄t hoc vel illud.ē.de excel.prela.ſicut vnire.arg. C.mādati. in re mandata. ff. cōi diui.iudicē. ¶ Si non concordant: aut communio eſt cōfirmata per papam:et tunc non pōt fieri diuiſio aut diuiſio ꝯfirmata:⁊ tunc non pōt fieri cōio : niſi et eiuſdem autoritas intercedat. argu.ē.de iudi.cū veniſſent.ē.de arbi.cū tpe.

a ¶ Coniugatus.adde an coniugatus ſi ordinetur an ſuſcipit characterem vide p. Sā. Tho.l.iiij. ſen.diſtin. xxxvij. q.j. articu.ij.

b ¶ Si ſociū ſuum percutiāt.adde lap. allegatione lex. vj.ici. q̄dā pbr̄ .: lud.ro. ſingul . cxvj . card. ꝫab. conſil.xlij. inci. reuerēdiſſime pater ſup caſu ſu ꝑ praſcripto

ſ.de inſti.cum veniſſent ad ſi.et de re.iur.omnes res.ꝛ appellare pōt is qui tuet̃ priuilegiū.§.de elec.conſiderauimus. ꝛ hoc verū eſt vbi hec clauſula adiecta eſt.ꝙ ſi ꝗcquā contra fiat nō valeat ꝛ idē ſi ſit iurata cum eadē clauſula.ſ.de preben. dilecto.§.ꝗꝗ.ꝛ ſequēti.al's ex cedentibus canonicis pōt prelatus venire contra.nam omne priuilegiū reatus male viuendi excludet. arg.C.vbi ſe. vel cla. l.ij.q: nec tales ſi notorij ſint poſſunt ſeruitiū eccleſie facere.ſ.titu.j.veſtra.ꝛ.c.fi. ¶ Aut nō ꝯfirmata vł iurata adiecta hac prima cła:ꝛ tūc aut nō ē ſcripta.ꝛ ſic hꝫ locū ꝙ dr.ſ.e.qm̄.ꝛ.xxxij. diſt.preter hec. ꝛ de conſe. diſtin.x.in oībus.ꝛ.xij.q.j. neceſſaria.ꝛ.c. ep̄s eccłiaſticarū.ꝛ.c.ſequen.aut eſt preſcripta: ꝛ tūc aut ſubeſt cauſa eccleſie expediens ꝛ ſic non obſtante preſcriptione idē vt pridē. et per eadē iura. ¶ Puta diuiſi ſunt.ſed diuiſio dat cām ꝙ ꝗlibꝫ teneat ſuā.cogat ergo eos ep̄s ſimul eſſe.ar.ſ.eo.vt clericorū.ꝛ.c.clerici. ¶ Uel hoſpitalitas amittit̃. ar.xlij.diſt.§.j.et per totū. ſed tūc ſede vacā.nihil fiet nec in aliquo alio caſu.ſ.ne ſede vacan.c.j. ¶ Uel non ſit ſeruitium eccleſie.arg.ſ.de clericis non reſi.cū ad hoc.ꝛ per totū.ſ.de preben. ſuper inordinata.ſ.de religio.do. inter quatuor.ſ.ne cleri.vł mo. relatum. et ſic prelatos diuiſos vniat. ¶ Uel ſi ſint in cōi ꝛ cōmunio diſcordiā parit.ff.de leg.ij.cū pater.§. dulciſſimis. ¶ Uel q: nimis negligentes ſunt.C. quādo et quibus quarta pars debeat̃.l.ij.poſt prin.lib.x. ¶ Uel is qui adminiſtra.tenet diſſipator eſt.§.de conſue.c.c.pe.ꝛ de offi.dele. venerabili.ſ. de accuſa. prelatorū. ¶ Uel totū amittit̃ co tenēte q: nimis ſimplex eſt.xxix.di. petrus. ¶ Uel q: non eſt potens.arg.§.de appel.con ſtitutis.ꝛ de elec.officij. ꝛ ſic diuidat prelatꝰ ſi videt ꝙ eccleſie expediat cōmuniter ꝗuis vni vel duobus non expediat.argu.§.de poſtula.prela.bone.j.ff.j.pro ſocio.act.§.labeo. ꝛ.l.ſi conuenerit.ꝛ ſeq. ꝛ cōmuni diui.iudicē. ꝛ inſti.pro ſocio.§.manet. argu.ſ. de preben. vacante. et ſi forte ep̄s minus bene ſe habet recurrat̃ ad proximū ſuperiorē.ſ.de iurepa. nullus. ¶ Aut nō ſubeſt cauſa ꝛ tunc ſtabis cōſuetudini preſcripte.arg.ſ.de conceſ.preben.ex parte in fi.§.de conſti. cū oēs.ff.de legibus minime.§. de conſue.c. antepe.et vlti. ff.de offi. proconſul. ſi in aliqua.C. de teſta. teſtm̄. ¶ Debent etiam viuere continenter ꝛ caſte:ita ꝙ nec vxorē habeant niſi ſint orientales.qđ dic vt infra eodē.vt clericorū. ¶ Et dn̄t cibū ꝛ potū ſumere tēperate.vt.ſ.e.a crapula.nā venter pinguis groſſuꝫ ſenſum gn̄at xliij.di.nō liceat.ꝛ.§.ſeq. ¶ Fabulationes et comeſſationes.ꝛ ꝯferta ꝛ illicitas fugere debent,vt.xliij.diſtinc.§.j.et capi.comeſſationes.et per totum. ¶ Et in omni ſacerdotali conuiuio, lectio diuinarum ſcripturarum miſcenda eſt. nam per hoc ꝛ anime edificantur ad bonum.ꝛ fabule non neceſſarie prohibentur.vt.xliij.diſtinc. pro reuerētia ſed ꝛ aſſidue orare ꝛ legere ſunt opera clericorum.xxxvj. diſtinc.c.fin. ¶ Sed nec debent ſe imiſcere cetibus vbi amatoria cantantur. ꝛ turpia ꝛ inhoneſta exercēt̃ ſpectacula ne per hoc contaminent̃ vt.xxxiiij.diſtinc.preſbyteri. ¶ Ideo etiam caſte viuere debēt quia caſtitas ſola eſt ꝛc. vt in auſ. de lenonibus.§. ſancimus.col. ij.et caſtitatis ſumus amatores.dicit imperator. vt in auſ. qui.mo,ma.ef.ſui.§.illud quoꝗ.col.vj.et.§.in prima conſtit. vbi de hoc no.ꝛ.ſ.titu.j.ꝛ in ſacris ordinibus nihil tantū diligimus ſicut caſte viuentes cū caſtitas ſit primū clerici principium.ꝛ etiā fundamentū.vt in auſ.quomodo oportet.co.§. hoc de deo amabilibus. ¶ Et ideo debent cauere ab ebrietate[a].q: fomes omnium vitiorum eſt.quare clericus ebrius abſtinere debet per.xxx.dies a cōmunione hominū vel ſubijciatur ſupplicio corporali.xxxv.diſtinc.ante omnia. et ſi commonitus hanc ſatiſfactionem non facit ſuſpenditur ab officio ꝛ beneficio. vt in ſi.conſtitutionis a crapula.ꝛ videtur qđ omnino debent remoueri.arg. ff.de re. mi.omne delictum §. pe. et de penis. reſpiciendum, §.penultio.argu. contra.xxij. queſtione.iiij. vnuſquiſꝗ.ꝛ.xv queſtione.j.ca.ſane. ¶ Dicitur autem crapula nimie commeſſationis voracitas.de cōſecra. diſtinc.ij. ſi quis per ebrietatē:quaſi cruda epula qua ſtomachus aggrauatur. iiij. diſtin.deniꝗ.vj.diſtinc.teſtamentū. Ebrietas vero dr ab e qđ eſt ſine ꝛ bria ꝙ eſt menſura quaſi ſine menſura:ſed mēſura ponenda eſt ꝛ tenēda. vñ verſus. Uina bibas per ſe iubet hoc loth et patriarche:vt

a ¶ Cauere ab ebrietate.adđ an ſola ebrietas ſit ſufficiens cā depoſitionis. vide Feli. in.c. ſi conſtiterit.l. ij.no. de accu.

xxxv.di.§.j. ¶ Ergo clerici tẽperatẽ viuere debent in cibis et potibus: q̃uis delicatis cibarijs vti poſſint: non enim vſus rerum ſed appetitus noxius et guloſus in talibus reprobatur. vt.xlj. diſtinct. ca.j. ij.et.iij. per totum. de hac materia dic vt plene not. ſ. de tẽpo.ordi.§. et cui. verſic. tertia. cum nona regula ſimul iũcta.

Et in quib⁹ corum honeſtas cõſiſtit. Hec infinita ſunt: ecce ĩ primis cũ clericis non debeãt laici ſedere vel ſtare infra chorum vel ſecus altare: dum diuina officia celebrantur niſi in die paſche: ſed expleto officio poſſunt orare laici et intrare vbicũq; voluerint. ſic intellige.j. eodem.c.j. vel quod dicit ibi ad communicandum: non reſpicit diem paſche ſolum ſʒ omnes alios. et qđ dicit ſancta ſanctoꝝ: ponitur pro maiori parte eccleſie ideſt pro naui vbi indiſtincte orare pñt laici et communicare: et ſic honeſtas conſiſtit in hoc qđ laici nõ miſceantur cũ clericis quia ſunt diuerſe profeſſionis[a]: ſic.xvj. q. vij. in noua.ſ.de elec.cũ cauſam. et inſacrati hoĩes nõ debent ſacra tangere.xxiij.diſtin. non optʒ. ⁊ de cõſe. diſt.ij. ſacerdotium. ¶ Item cõſiſtit in tonſura capitis congruente ſcʒ ſcđm ordinem et religionem ſuam.j. eodem. clerici. ver. coronã. dicitur aũt corona quam habent de capillis circa caput in ſignum regni q᷑ a deo expectãt: raſura vero ſiue abraſio capitis deſignat depoſitionẽ omnium temporalium. xij. qõ.ij. duo ſunt. et debet fieri tõſura corone admodum ſphere: ita quod aures pateant. xviij. di. prohibite. ⁊ c. non liceat quod credo verum in regularibus: eſt tertium genus hoĩm. ſ. clerici: vt not. ſ. in procmio. ⁊ aures talium nõ dicas q᷑ debeãt patere: imo debet eſſe talis tõſura et corona qđ occulos ſeu aſpectũ intuentium nõ offendat.xxj.qõ.iiij. precipimus: et debet eſſe dĩ̃a inter ſeculares et regulares: ideoq; ſi defert ſecularis regularẽ veſtem cogit̃ eam dimittere vel monachus fieri.j. de regularibus. vt clerici. et ideo dicit conſtitutio clerici: qđ congrua debet eſſe corona: vt. ſ. expoſui. In oĩb⁹ enim nec affectate ſordes nec acquiſite delicie laudẽ pariũt. vt ait Hiero. xlj. di. §. j. et iõ etiam in clerico ſeculari: non dʒ coma luxuriare nec barba ne laici videantur ſicut quidam clerici prouinciales qđ qui faciunt pñt excõicari: ⁊ inuiti tonderi precipiũtur ab archidiaconis ſuis: vt.j.e. ſi quis ex clericis. et c. clericis. ¶ Adeo autem inuiti tondentur qđ ſi clericus inferioris ordinis nec religioſus vxorem ducat ⁊ tonſuram dimittat: cogitur eam reſumere vt.j.c. clericus. qđ dicas verum eſſe ratiõe beneficij qđ de gratia ſeu diſpenſatione poteſt percipere: vt. ſ. dixi.§. qualiter. ⁊ no.j. de cle. coniug.§.j. ver. in amiſſione. ⁊ ver. ſe. alias. clericus in minorib⁹ ordinibus conſtitutus vxorem ducens nõ cogitur deferre tõſuram: imo omni priuilegio denudatur laicali: ſibi tantum cõione ſeruata quam etiã amittere poterit ſi delinquat: ⁊ hoc di.j. de cle. coniug. Joannes. lxxxiij. di. quiſquis. videtur tñ q᷑ beneficium canõis: ſi quis ſuadente. amittat ſi tonſuram non deferat[b]. arg. xxxiij. diſtin. ſi ſubdiaconus. ⁊ c. lector. ſed illa. c. intelligunt quidam ex diſpẽſatione pape et neceſſitate vrgente: alias oĩ priuilegio denudatur etiam illius canonis ſi quis ſuadente. nam a tali poteſt dñs tẽporalis iuſtitias debitas ⁊ ſeruitia cõſueta exigere ſicut ab alijs vxoratis: vt aperte colligitur.j. de cle. cõiu. ex parte in ſi. ſed hoc abſq; manuum iniectione: vix aut nunq̃ poterunt exerceri ergo omni priuilegio denudantur: verum eſt oĩ priuilegio immunitatis: vt in contrarijs: nõ tñ amittunt beneficium canonis: ſi quis ſuadente. qui indiſ. loquitur nec per ius aliqđ reuocat̃: nec ob. ſed facit ꝓ hac via.j. de cle. ꝯiug. ex parte. vt ptʒ ibi equanimiter duximus tolerandum per q᷑ innuit q᷑ adhuc remanet de foro eccleſiaſtico; ſʒ illud concedit papa regine Anglie per priuilegiũ ſpeciale: ⁊ hoc in odium illorum qui nõ deferebant tonſurã ex deuotione ſed ex dolo ſeu in fraudem vt clerici viderent̃: ſed tutius videretur ſi papa ſup hoc ꝯſuleret̃: qꝛ ĩ dubio potius eſt abſtinendũ.j. de cleri. excõ. miniſt. illud. et eſt verbis canonicis ſeruiendũ. ff. de exer. act. l. j.§. ſi is q̃ nauẽ. ꝟ. in re igit̃ dubia. ⁊ de leg. iij. non aliter. nec eñ põt negari q̃n clericus fuerit: quin ⁊ characterem retineat vt. ſ. de ordi. ab eo qui reſi. epiſ. c. j. et niſi comam nutrierit hoc priuilegiũ retinet. vt.j. de ſent. excom. ſi vero. ¶ Item cleric⁹ erubeſcens ⁊

a ¶ Qꝛ ſunt diuerſe ꝓfeſſionis. Adde Jo. de imol. in cle. j. đ. electio.

b ¶ Si tonſuram nõ deferat. adde. c. ſi. de cle. cõiu. ⁊ in. c. j. et in c. tue de ſpõſa.

ſcens ꝛ volens conuerſari inter laicos tõſu-
ram deferre non cogitur ſi ſit in minoꝛibꝰ oꝛ-
dinibus: quinimo ſi ex quo competens mo-
nitio prelati ſui precesſerit obedire noluerit:
nec ſe coꝛrigere ſtuduerit: nõ põt vti priuile
gio clericali: ꝛ ſic ipſo facto renũciat vt.ſ.eo.
c.vlt.ꝛ de cle.cõiu.c.pe.ꝛ vlti.ſed verbo nõ po
teſt renunciare, vt.ſ.de ſen.excõ.cõtingit.j.ꝛ
de hoc dixi.ſ.de renun.§.ꝛ que renunciari.
¶ Hec aũt honeſtas exterioꝛ dꝛ: interioꝛ ve-
ro in virtutibus conſiſtit. dꝫ ẽt eſſe clericus
humilis in coꝛde: hec honeſtas interioꝛ.
¶ Item in verbo modeſtus predicabilis ha
bitu / ꝛ grauis inceſſu : ꝛ hec exterioꝛ: nec
enim greſſu rapido ferri dꝫ: qꝛ ait Aug. incõ
poſitio coꝛpoꝛis qualitatem indicat mentis
ꝛ inceſſus modo citus: modo tardus inſtabi
litatem deſcribit.vt.xlj.di.§.vlti.ꝛ ad hoc.xl.
di.p totum. Igitur moꝛibus ꝛ verbis pudo-
rem indeſinenter exhibere debent. Vñ gene
ſponſe.i.predicatores turturi cõparant.xlij.
di.§.ſi.Quis ꝛ laicis verecundia iudicat: iux
ta illud. verecundos ꝛ verentes facite filios
iſrael.xxxij.q.iiij.in eo. debent ergo clerici bñ
viuere ꝛ bñ docere, nam male viuendo et bñ
docendo: dñm inſtruis qualiter te debeat cõ
demnare ſm Io.chꝛy.xl.di.multi. Sed ꝛ i le
ctione ꝛ oꝛatione debẽt eſſe aſſidui.vt.xxxvj.
di.c.vl. ¶ Itẽ conſiſtit in habitu qꝛ nõ debẽt
a habere veſtes virides[a] vel rubeas, ꝛ debẽt de
ſuper clauſa deferre indumẽta nimia breui-
tate vel longitudine non notanda.vt.ſ.e. cle
rici. qð quidã dicunt ſublatũ per contrariaꝫ
cõſuetudinẽ.ſ.quicqd in illo.c.dꝛ.hoc ãt fal-
ſum: cũ enĩ tpe quo huius gl. facte fuerunt a
tpe concilij nõ manaſſent.xxx.an.nõ poterat
dici cõſuetudo pſcripta: alij hoc referunt ad
illos q faciunt hoc cã iactantie vel volupta
tis: nam vſus veſtium ſiue ciboꝛũ nõ culpat
ſed iactantia ſiue voluptas.xlj.di.§.j.c.j.ꝛ.ij.
ꝛ.c.parſimoniã.xxj.q.iiij.c.j.ꝛ ſic vr ꝙ ſm re
gionis ſue cõſuetudinẽ hmõi veſtibꝰ vti pñt
ita ꝙ nec nimis fulgidis: nec nimis ſoꝛdidis
veſtibus ſe oꝛnent: qꝛ cõfoꝛmare ſe debẽt mo
ribus illoꝛum cũ quibus viuunt.xlj.di.c.j.et
§.vlti.ſed ad minꝰ talem veſtẽ debẽt hr̃e cũ
miniſtrant: ſm Arcõ.xxiij.di.ſi nõ liceat: ſic ꝛ
aduocati debent eſſe togati: vt.C.de aduo.di-
uer.iudi.ne quis togatoꝛũ.ꝛ.l nemini.§.vlti.
tñ multa ſunt clericis licita, ne nomẽ clerica
le vileſcat.lxxx.di.epi.vj.q.j.precipimus.ſ.de
priui.c.j.ꝛ.ſ.de peni.cũ ex iniuncto.§.pe.ꝛ fi.
¶ Dicit tñ capitulũ ꝙ pbr̃i non vadant niſi
ſtola induti.ſi ſine ſtola ſpoliãtur: ſimplum
redditur ſi cũ ſtola inueniãtur triplum,ꝛ.xvij.
q.iiij.vt pbr̃i. ¶ Item cõſiſtit in ſocietate: qa
ſepe conſoꝛtia maloꝛũ bonos moꝛes coꝛrum
punt.xxviij.q.i.j.ſepe.ꝛ ideo cum ſctõ ſanctꝰ
eris ꝛc.vñ verſus. ¶ Vua que
conſpecta / liuoꝛẽ ducit ab vua
ꝛ alibi. Cuꝫ ſpectant leſos, ocu
li leduntur ꝛ ipſi. Multaqꝫ coꝛ
poꝛibus tranſitione nocent.
¶ Itẽ non debent habitare cũ
mulieribus qð dic vt no.ſ.ti j.
¶ In oibus his debent clerici
ſeculares excedere vitã laicoꝝ
ꝛ a religioſis excedi.iiij.di.ſ.de-
niqꝫ.ij.q.vij.laicos. qꝛ inter ar-
bitros.i.iudices ꝛ patronos.i.
aduocatos opꝫ eſſe deletum.i.
differentiam.vt.C.de poſtu.quiſquis
ꝛ apparet.ſ.ne cler.vel mo.ſup
ſpecula. ¶ Itẽ nõ debẽt ſe im-
miſcere ſecularibus negotijs vel
cõmercijs.qð dic vt no.ſ.ne cle
ri.vel mo. Itẽ mimis iocculari-
bus non debent intendere: ꝛ ta
bernas debent vitare: niſi i iti-
nere: ad aleas ꝛ taxillos nõ de
b bent ludere[b] nec ludis intereſſe
et in officijs eccleſiaſticis. et in
oibus bonis actibus debent ſe
diligẽter exercere. manicis aut
ſotularibus conſutitijs frenis:
ſellis: pectoꝛalibus, calcaribꝰ /
deauratis: vel aliam ſuperflui
tatem gerentibus cappis manicatis ad diuinũ offm̃ nec ex-
tra in ſacerdotio: aut perſona-
tibus conſtituti niſi cã timoꝛis
aliud aut fibulis ſeu coꝛrigijs
deauratis / vel argentatis: vel
aliam ſuperfluitatẽ gerentibꝰ
vel annulis niſi quibus ꝯpetit
ex officio dignitatis vti non de
bent: põtifices vero in publico
et in eccleſia niſi foꝛte ſint reli-
gioſi qui habitũ ſuũ deferre de
bent ſup indumentis lineis vti
precipiuntur. ¶ Itẽ nec debẽt
vti pallijs diffibulatis: ſed vel
poſt collum vel añ pectus hic
inde connexis.ſ.e. clerici.xxiij.
di.c.his igitur. ¶ Sed ꝛ ſi reli-
gioſi diuerſe pfeſſionis aliqbꝰ
predicent verbum dei propter
diuerſitatem habitus infideli
bus ſcandalum aliquod ſuſci-
tetur. debent ſe in vnum habi-
tum regularem quantũ ad in-
dumentum ſuperius confoꝛ-
mare: vt infra codeꝫ deus qui.
¶ Item ludi theatrales ſeu fo
renſes non debent fieri in eccle
ſia, vt infra eodem. cum decoꝛẽ

a ¶ Nõ de-
bẽt hr̃e ve
ſtes viri-
des. Adde
tex.i.c.cl̃i-
ci.el.ij.e.ti.
ꝛ p Anto.
de bu.inru
bri. eod.ti.
b ¶ Ad ale-
as ꝛ taxil-
los nõ de-
bent lude-
re. addõ gl.
in ca.cl̃ici.
el.ij.e.t.gl.
in ca.cp̃s.
xxxv.di. et
qd tale ſit
publici a-
leatoꝛes:
an repellũ
tur a pmo
tione. vide
gl.in.d.ca.
clerici.ꝛ in
c.inter di-
lectos.de ex
ceſ.plat.et
qd dicatur
publice a-
leatoꝛ. við
p bar.i pe
ſtoꝛũ.et an
vſus alea-
rum ſit p-
hibitus de
iure cano.
vel ciuili.
vide l.d.c.
clerici.ꝛ in
d.c.cp̃s.ꝛ l
aut.aleaꝝ
vſus.C.de
reli.et ſũp.
fu.ꝛ p old.
conſi.lxxx.
inci. talis
ſunt ſubie
cta.

¶ Nam pape tenetur obedire.adde q̄ fallit
ſi perciperet in patrimonialibus ſine cauſa
vt ſingulariter dicit abb in.c.conſtitutus.in
a iij.not.de reli.do.Item fallit qñ ſcribit.p no
torie indig no ſm Joã.and.in.c.cum adeo.de
reſcri.li.vj.
et hoc dic=
tum Joã.
ãd.appro=
bat. abb.i
c.cũ tenea=
mur de p̄=
bẽ.abb. et
ant.de bu.
c.graue.e.
ti.idẽ tenet
bald.i.pe.
decre.i. iij.
col. limita
niſi ex cer=
ta ſcientia
papa ſcri=
bit pro idi
gno.dum=
modo illa
dignitas
eſſet talis
ſuper qua
papa põt
diſpẽſare.
vt eſt glo.i
c.tante de
eta.et qua
li. hoc cre=
do verum:
niſi ille de
fectus eſſz
dãnat⁹ de
iure diuo
qꝛ tunc nl'
la plenitu
do iuris di
nini tollit
defectum:
pono exemplum ſi papa ſcribit pro illitera=
to credo non ſit ei obediendum quia vitium
literature eſt de iure diuino vt eſt text.in ca=
pitulo niſi cum pridem.de renun.vbi tex.di=
cit tu ſcientiam repuliſti et ego te repellam.
vt in capitulo omnes.xxxviij.diſtin. origina
liter.Oſee.iiij.Sed ſi papa facit preceptum
iuſtum et rationabile/ non obediens pape
poteſt puniri vt hereticus.ita concludit ſan.
Tho.i tra.ↄ gẽtiles.c.clxxvj.⁊ h' dictuz refert
car.ſ.ſixti i trac.de poteſtate pape. q.iiij.et p
eũđ Tho.in trac.ↄ impugnãtes religioñ. id
Tho.ij.ij.ar. iij.quẽ refert idẽ car.ſ.Sixti.in
d.tractatu de ptãte pap.q.iiij. ⁊ ibi allegarẽt

ſed feſta eccleſiaſtica bene poſ
ſunt celebrari ibi dũmodo deri
ſiones non miſceantur.arg.de
conſe.diſtin ij.ſemel.⁊.c.ſequẽ
ti. ⁊ di.iiij.queris in fi.Item ſa=
cerdos dz habere ſecum cleri=
cum quia ſine miniſtro celebra
re non põt.vt.ſ.de fil.p̄ſby.p=
poſuit.j.c. vt quiſ ꝑ preſbyter
et clerici arma portantes:⁊lai
ci vſurarij.ſunt excõicandi. vt
j.co.c.ij.nec debent monaſteria
monialiuz frequentari per lai
cum vel clericum ſine manife
ſta cauſa ⁊ rationabili.al's lai
cus excõicandus ⁊ cleric⁹ ab
officio eccleſiaſtico reddẽdus.
immunis eſt.vt.j.eodem mona
ſteria.¶ Item conſiſtit in hoc:
vt iudicium gratis reddãt nõ
vendant:qꝛ non lz iudici vende
re iuſtum iudicium ꝗuis iuriſ
perito liceat vendere iuſtũ con
ſilium:vel aduocato iuſtũ pa=
trociniũ.vt.xj.q.iij.non lz.xiiij.
q.v.non ſane.⁊ideo ſi papa ali
cui prelato cãm delegauerit:
non vr̃ q̄ etiam expenſas pete
re poſſit.ſi tñ ſtipendia ſua ſibi
ſufficiant.qꝛ de his viuere dz.
xxiij.q.j.militare niſi forte ipm a
extra domum exire oporteat qꝛ
tunc quatenus plus expendit
ꝗ domi faceret puto q̄ repete
re poſſit.x.q.iij.cauenduz.ſane
ſic intelligas q̄ alibi dicunt ex
penſas indif. pñt exigere ⁊ iu=

ra pro ſe inducta.l. quia nemo
tenetur proprijs ſtipendijs mi
litare.xxviij.q.i. iam nunc ſu=
pra de preſcript.cum ex officij.
nam et ſi quis de mandato pri
cipis ad aliam proficiſcatur p
uinciam.debet expendere eaq̃
domi expẽderet.l autẽ.de mã.
prin.§.illud.co.iij.ſed ſi pauperes ſint litigã
tes nihil habebit.vt in autẽ.de mã prin.§.ſit
tibi.colũ iij.nam ⁊ ſi ordinarius delegat ipſe
dz expenſas facere.vt.ſ.de offi.ordi.inter ce=
tera habentes eñ ſtipendia eccl'iaſtica non
pñt dicere q̄ proprijs ſtipendijs militent. vt
j.de dona.c.ij.Sed ſi equũ vel aliud occaſiõe
hmõi cauſe amitterent q̄ domi nõ amiſiſſẽt
credo q̄ pñt repetere.ar.ff.de incẽ. rui.nau.
l.j.§.ex incendio ſicut ẽt eſt cõſuetudo.ar.ff.d
publi.⁊ vect.ſi publicanus.in fi. ¶ Itẽ iudi=
ces modica encenia recipere pñt.ff.de offi.p̄
ſi.plebiſcito.⁊ de offi.proconſul.ſolent.§.vl.&
ſi vltra hoc iudices exigant repeti põt tãꝗ
indebitũ.arg.j.de magiſtris.c.prohibeas.et
de cenſi. ꝓcurationes ⁊ ſuia lata occaſione
iſta non tz.vt arg.j.de exceſ.prela.l.cũ ad quo
rundam.¶ Qua eñ fronte põt expenſas pe=
tere.ratione intereſſe non.qꝛ hoc expendiſſet
domi.ar.ff.de dã.infec.l.iiij.§.et in euz.ſicut
eñ ibi dr intereſſe cõſideranduz eſt nõ pena:
nec debent peti expenſe niſi ille q̃ facte ſunt
occaſione negotij de quo queritur.ſ.de ꝓcu.
cum pro cã. ſed ſi plus expendit illđ repetit.
vt dictum eſt.dũ tñ moderate ſint expenſe re
ſpectu perſone.ar.ff.de dam.infec.ex dãni.j.
de cenſi procurationes.x.q.iij.illud. ¶ Item
rõne laboris nõ petet:qꝛ illum vendat pape
a non litigantibus.nã pape tenetur obedire a
vt.ſ.de reſcript.ſi qñ.⁊.c.cũ adeo.¶ Itẽ rõne
iudicij non petet/qꝛ non dz eſſe venale. vt di
ctum eſt.ſic ptz qꝛ non dz reputare ſicut ple
riq̀ faciũt alienũ iurgiũ ſuã predã.C.ad.l.iu
li.repe.oẽs.⁊ ſic nõ eſt interpretatio ſm lz ↄ
auariciã clericorũ.j.de deci.c.j.⁊ de cenſib⁹.
ea q̃.⁊.c.ex parte. Sed rõne aſſeſſorũ põt pe
tere:ſi bona fide h' petit.puta qꝛ min⁹ diſcre=
tus erat.vñ periculoſum erat ei iudicare ſi=
ne conſilio. vt arg.xxxvj.di.c.vlti.C.de inge=
nuis.l.iij.vñ aſſeſſor ſpe premiorũ induced⁹
fuit.C.de offic.aſſeſſo.l.ſecus ſi iudex diſcret⁹
erat vel nihil dedit aſſeſſori:vel nulluz hũit.
qꝛ tunc fraudulẽter petit. ¶ Cõſulo igiť qđ
iudex habeat aſſeſſorẽ de conſenſu partiũ et
cũ eo cõueniat.⁊ ſi nõ ↄſentiũt ſed volũt ſtare
opinioni ſue ſibi imputẽt.ff. de mino. cũ mã
dato.ipſi eñ nõ eſt periculum dũmõ iudicet
ſm ↄſciam iuris:vt in aut.iuſiurãdũ qđ pre.
ab his.§.⁊ equ⁹.col.ij.& clerici nedũ a malo:
imo ab oĩ ſpecie mali debent abſtinere.ſic in=

ſ. Bonauẽ
tura.l.iiij.
ſententia=
rum. diſt.
vltia.in ex
poſitione
litere.

telligas.j.eo.cum ab ol. quicquid alij cãtent et iunge his q̃ no. ſ.de offi.or.§.quid ptinet. ¶ Illo tñ verũ eſt q̃dcquid ſit de iure de fctõ obtinet q̃ tam delegati q̃ ordinarij.nam pla ri q̃ priuati exquo tanq̃ delegati cognoſcũt expenſas oẽs hr̃e volunt ex ſua praua con=ſue.vel potius corruptela. Quod at̃ prelat⁹ a clerico ſuo nihil exhibere debeat probaẽ. xj.q.j.ſi quis cum clerico. ⁊ in autẽti.vt cleri. apud propri.epi.§.j.col.vj.ſed ptra:in autẽti. de ſan.epi.§.ſportularũ.col.x.

¶ De cohabitatione clericorũ ⁊ mulierũ Rubrica.

Quoniam honeſtas clericorum de qua.ſ.diximus cõſortio mulierum ſepe decolorat. de cohabitatione clericorũ ⁊ mulierum audiamus ⁊ videntes. ¶ Quid ſit cohabitatio clericorum ⁊ mulierum. ¶ Utrũ cohabitatio toleranda ſit. ¶ Quam penã patiantur cohabitãtes. ¶ Et qualiter imponatur. ¶ Que diſpenſatio circa hos adhibetur ¶ Quid ſit notorium.

1 Quid ſit cohabitatio. † Simul habitatio vt innuit ſignificatio verbi.

2 Utrum cohabitatio. † toleranda ſit. ſic pñt enim habitare ſimul mater ſoror amita / ⁊ etiam neptis: nam in his naturale fed⁹ non permittit aliquid ſeui criminis ſuſpicari. C. de epiſ.et cleri.cũ qui.lxxxj.di.cũ oib⁹.xxxij di.interdicit.nec ob.j.e.c.j.q̃ corrigit̃ ſm da. per decr.Inn.iij j.e.a nobis. ¶ Alij dicũt q̃ prima decr.j.co.loquitur in mulierib⁹ que ⁊ ſi ſuſpicionem effugiãt hñt tñ ſecum pediſſequas ⁊ ancillas vel al's de quibus mala ſuſpicio põt haberi qd̃ vitandum eſt q̃ piculoſum.nam ⁊ ſm Aug.nõ oẽs que cum ſorore mea ſunt.mee ſorores ſunt. vt.lxxxj.di.legit̃ aliavero iura prima intelligũtur de illiſque nec ſuſpectas pſonas ſecum hñt.Uel dic qd̃ duplex ex ſuſpicio iuuẽtutis ſeu caloris naturalis iuxta illud. A iuuene et cupido credatur reddita virgo. vel extraneitatis vt ita loquar.j.q̃ nullo gradu cõſanguinitatis attingit.⁊ vbicunq̃ aliqua iſtarum interueniat non eſt cohabitatio toleranda. vt.j.e.c.j.ſed ſi neutra interueniat pñt cohabitare vt in illa a nobis.ad hoc.xxxiij.diſt.quorundã.dũmodo perſonas ſuſpectas ſecum non teneãt vt infra capitulo.j.⁊ ſupra dixi.lz autem hoc modo toleretur:tñ non eſt tuta cohabitatio mulierum vt pz in his que no.j.de eo q̃ cogno.conſan.vxo.ſue.§.quot modis cognoſcũtur mulieres. ¶ Itẽ cum vxoribus pñt cohabitare clerici.quod dic vt no.j.ti.j. ¶ Uñ q̃ſuis quidã dixerit de cohabitatione mulierũ ſubaudi licita ⁊ approbanda.ar.xxxij.qõe vij flagitia.iõ enim fuit facta mulier in adiutorium viri vt ea vteretur.xxxiij.q.v.mulierem ⁊.§.ſeq.⁊ de peni.di.j.§.romanos.tu tñ dic de coha.toleranda vel non toleranda.⁊ hãc di. facit.j.de conuerſi.coniug.cum ſis pditus.⁊ c.ad apoſtolicã.moniales etiã nõ tolerantur cum clericis.vt.j.c.j.in fi.xxiij.di.ſacratas d̃ conſe.di.j.in ſancta.nec debent clerici freq̃ntare monaſteria monialium.ſ.ti.j.monaſteria.nec monachi cum monachabus ſiue monialibus habitare debent.xviij.q.ij.diffinimus.et a beguinis ſiue beguinabus / q̃ pretextu ſanctitatis ⁊ hoſpitalitatis turpes amatores admittunt cauendũ eſt.vt.ſ.eo.tit.perniciosam et breuiter non debet clericus ſolus cum ſola loqui.lxxxvj.diſ.clericus ſolus.epi vero ⁊ monachi nullam oino mulierẽ ſecum habere debent in autenti.de ſanctis.epiſc.§. epiſcopum vero.col.ix.et de monachis.§.cogitandum.colum.prima.

5 Quam penam patiuntur † cohabitantes: Ubi quib⁹ cõceditur nullã.ſed alij qui fornicarij appellantur ſeu concubinarij penam patiuntur. nam concubine iniungitur penitentia pro ſacrilegio / ⁊ adulterio.ſz ſi occulta ſit.vt.xxvj.q.j.que chriſto et ſic tm̃ in penitentiali foro punitur: q̃ in iudiciali ſententia delicta vindictam non hñt vt.xxxij.q.j.chriſtiana. ¶ Uxor vero ſacerdotis ſeu clerici conſtituti in ſacris publice ducta.⁊ hoc ſciens q̃ plus deliquit:plus punitur.ideo ⁊ ipſa et proles in ſeruitutẽ redigũtur.⁊ ſic venundãtur vel remittunẽ.vt.lxxxj. di.quidã.xv.q.vlt.cum multe ſm vin. ¶ Alij dicunt q̃ ſi non hz prolem venundaẽ ſi hz i ſeruitutem redigiẽ:vt dictũ eſt ⁊ per eadẽ iura ſed dici põt q̃ concubina clerici publica excõicanda vt.j.de ſen.excõmu.ſi concubine. Grego.quo facto non abſoluetur niſi pmiſſa ſatiſfactione. cum offenſa manifeſta exiſtat. vt infra de verbo.ſig.ex parte.erit autem ſatiſfactio q̃ monaſterium intret.vt.xxxiiij.di. fraternitatis.⁊ ſic redigitur in ſeruitutẽ monaſticã.xxxij.di.eos.Quidam tamen intelligunt illud.c.fraternitatis quãdo mulier hoc petit alioquin ptra.xxxij.diſt.feriatim.xxxij. qd̃ j.integritas.vel põt dici ſuperiora.c.ſm hoc intelligenda ſm qd̃ intelligim⁹ ea de ſeruitute monaſterij.⁊ hanc quam vind.ſupra vocat vxorem concubinam publicam. voco. nec enim vxor poteſt eſſe.vt.j.titu j.ſane ſacerdotes.et ſupra de bigamis.ca.fi. ¶ Si vero occulta eſt tunc dicvt.xxxij.q.j.que chriſto,

¶ Dicitur aũt ꝯcubina quaſi ſimul cubãs. fornicaria vero quaſi carẽs forma. ſ. nitida ſiue mũda. vñ ꝟſus. ¶ Nec meretrix mũda nec cornix alba fit vnda. Sꝫ nec fidẽ ſeruat ideo dr infidel. xxxiij. q. iiij. c. quotieſcunqꝫ. ¶ Fornicari⁹ vero clericus a penã ſuſpẽſionis. ⁊ interdicti patit̃ vel etiam penit⁹ remouet̃ vt ſequit̃.

a ¶ Fornicari⁹ ꝓ cleric⁹ ad de. c. ꝑſbr. lxxxij. diſ. c. ſi quis. ⁊ c. lator. ij. q. vij. ⁊ l. c. ſi qs eps. lxxxj. diſti. Et qs pl⁹ peccat fornicãdo an ſacerdos an coniugatus vid per Jo. de ana. in ca. ſignificauit. in. iij. col. d adul.

4 Et qualiter imponat̃.† De fornicaria dictũ ẽ: ſ fornicario aũt di. an ſit ſuſpect⁹ tm̃ vel notori⁹ vl' penit⁹ occult⁹. ſi ſuſpect⁹ ſit ⁊ merito: qr ſuſpicio ex certo autore ⁊ ſciẽtia ꝓcedit. de ꝯſe. di. iiij. ſanctũ di. vt ꝑ ex ſuſpiciõe oriat̃ ſcandalum ⁊ tũc põt indici purgatio quã ſi nõ ꝑſtiterit vel defecerit in ꝑſtanda punit̃ tãꝗ cõuictus. vt. J. e. tua nos. in fi. ſuper quo vide. J. de pur. cano. ¶ Sed ſi ſcãdalũ nõ oriat̃ tũc monendus eſt ne aliquaten⁹ ꝯuerſet̃ cũ ſuſpecta. qđ ſi poſt trinam admonitionẽ inueniatur cuꝫ ea fabulari vel aliquo modo cõuerſari fact⁹ eſt notorius iuris ⁊ de iure. ⁊ iõ excõicand⁹ eſt ſuſpecta ꝓ canonice iudicãda. vt. J. eo. ſi quiſꝗ. ⁊ vr̃ qđ in hoc caſu degradari poſſet tãꝗ ꝯuict⁹. ⁊ etiã curie ſeculari tradi. argu. in auk. de ſanctiſ. epi. §. pbr̃is aũt ⁊ diaconibus pe. char. ſic ⁊ marit⁹ põt interficere ſine pena ſuſpectum de vxore in caſu ꝯſimili. C. d adul. ſi q̃ adul. ⁊ auk. ibi ſi gnato. ¶ Et no. ꝙ cleric⁹ inuẽtus cum muliere põt p. xx. horas detineri vt teſtes vocent̃ p qs ꝓbari poſſit. ar. ff. de adult. capite. ꝙ verũ eſt p maritũ vel fratrẽ vel filiũ. alij excõicationem incurrũt. J. de ſen. excõ. ſi vero alicui⁹. §. vlti. ⁊ c. nuper. Rñ. j. §. j. ¶ Si ꝟo ſit notori⁹ facti qr nulla tergiuerſatiõe celari poteſt: vel iuris quia confeſſus eſt in iudicio. vl' inde cõdemnatus eſt ipſo facto patitur penam quia incontinenti ſuſpẽſus eſt ab officio. vt. xxxij. diſtinc. nullus. ⁊ c. preter hec. J. codem. veſtra. et. c. vlti. et. c. tua. per conſequens. et a beneficio ſecundum quoſdam. vt lxxxj. diſtinct. quis a meo. et. c. ſi quis ſacerdotum. ¶ Alij dicũt quod ſuſpenſus eſt ipſo iure ab officio: ſed ꝗtum ad beneficia monẽdus eſt notorius facti forte de gratia. nam notorius iuris debet condemnari: ſi accuſatus ſit et ſi non dimittit fornicariam ſcilicet is qui de gratia monetur eam deectero contempturus poteſt epiſcopus ipſum priuare beneficio. vt. J. eodem. ſin autem. vel ſi vult facere gratiam poteſt primitus ſuſpendere a beneficio ⁊ contumacia creſcente ei auferre. vt. J. eodem. ſicut ad extirpandam. ¶ Hoc ne in futurum fiat: ſed ꝗtum ad preterita eadem pena cogitur ad penitentiam peragendam. ¶ Item ſi conuincatur deponẽdus eſt. xxviij. diſtinc. preſbyter. lxxxij. diſtin. preſbyter. ¶ Et ſi mittatur ſuſpẽſus ad ſedem apoſtolicam: ⁊ referat literas apoſtolicam ſeriẽ rei non continentes nihil proſunt ei: vt. J. eo. ſuper eo. ¶ Ubi vero craſſatur crimen exemplo op⁹ eſt. ⁊ iõ ſi ad dimiſſam redit vel aliã accipit poteſt ꝑpetuo excõicari. i. deponi. vt J. eodem. clericos. ¶ Nec eſt cogẽdus qs ad concubinam abiurãdam: vt ibidem in principi. qđ verum eſt vbi minus acceſſus eſt ſm ꝙ litera innuit. ſecus ſi preſumeretur qđ iuramentum ſeruaret: vt. J. eo. q̃ cle. vel vo. ex tuarum. lꝫ quidam ipſam intelligant in vxore. per. c. xxxv. q. vj. ab iſta dic. ¶ Scripſit tamẽ Goffre. qđ ſi clericus iuuenis cupidus ſecũ habeat euidentur in domo aliquam iuuenculam et ſuſpectam notoria non eſt fornicatio ſed ꝑſumpta: quia a iuuene ⁊ cupido ⁊c. vt not. ꝫ. eodẽ. §. vtrum. ver. vel dic qđ ſi quis publice habitus ſit pro filio: non requiritur alia probatio: ſed dicetur filiatio notoria preſumptiua. ꝫ. de fil. preſby. quoniam. de hoc vltimo dic vt not. ꝫ. de fil. preſb. §. quis dicatur filius. de primo dic qđ videtur notorius facti: ex quo ipſam publice euidẽter detinet ſecum et continue. nam ſi ſemel inueniretur cum ſuſpecta dubium eſſet ipſum iudicare notorium: ſed preſumptum niſi poſt monitionem factam vt ex ſuperioribus colligi poteſt. ¶ Si vero ſit penitus occultus patitur penam ꝗtum ad ſe: quia incontinenti ſuſpẽſus eſt. nam quilibet in mortali conſtitutus ſuſpenſus eſt: vt. ꝫ. de temp. ord. c. fi. vj. diſtic. teſtamentum. j. qõ. j. ſacerdotes. in fin. tamen ꝗdiu ab eccleſia toleratur licite pñt. ⁊ debẽt ab eo audiri et percipi eccleſiaſtica ſacramẽta. vt. J. eodem. noſtra. in fi. ⁊ ꝶ. fi. Sed in hoc caſu non creditur teſtimonijs ſcilicet verbis ſimplicibus aliquorum ſed teſtibus ſcilicet iuratis: vt. J. codeꝫ. tua nos. ⁊. ff. de teſti. l. iiij. §. diuus. Sed nũne fornicatio peccatũ mortale

tale eſt & capitale.xxv.diſt.§.al's cuius pena eſt depoſitio.xxxv.diſt.c.fi.lxxxj.di.ſi quis clericus.& c.romanus.& c.ſi quis epiſ.& ca.ſi q̃ ſunt pbri.& c.miniſtri.vbi et dicit q: talis nec ſacrarũ portitor fiat:nec altare cõtingat:nec ab offerentibus holocauſtis oblationes ſuſcipiat:nec ad dñici corporis portionẽ accedat:nec etiam ſine maioris natu auctoritate minora officia gerat. ad hoc dicunt quidam ꝙ predicti canones rigorem cõtinent.alius vero continet equitatem qui non patitur hanc cẽſurã manere.xxxiiij di.fraternitatis.& hec equitatis rigori eſt merito preferenda. xlv. di.licet.l.di.põderet in fi.C.de iudi.placuit.ff.de re iud.in oĩbus.ſ.de tranſact.c.fi.melius eſt enim de mia ꝙ̃ de crudelitate reddere rõnem. lxxxvj.di.non ſatis.xxvj.q.vlt.alligat. xxxv. q.ix.veniam.ix.di.ſane.l.di.eos.ideo et miti⁹ agendũ eſt in crimine fornicationis.q: hodie pauci inueniunt immunes:vt innuit d enim c.fraternitatis.& l.di.q: tua.multitudini aũt parcendum eſt.j.de cleri.excõ.mini. latores. ſ.de tẽpo.ordi.c.ij.cum ſuis cõcor.Goffr. no. ꝙ de iure cõi ſeruari põt rigor. ſed equitas ex diſpenſ.nec ob.c. fraternitatis.ꝙ enim dicit defectus noſtri tpis non patitur manere/ et cenſuram ſubaudi rigidam & indiſpẽſabilẽ ſm Goffre.fornicatio enim periuriũ furtum et homicidium equiparatur.lxxxj di.pſbyteri.

a Si propter periuriũ[a] amittit quis bñficium
b ſ.de iureiur.querelam.& ꝑpter homicidiũ[b] j.de accu.inquiſitionis. & propter latrociniũ j de pe.tue.ergo & propter fornicationẽ ar.ſ. de tẽp.ordi.c.fi.nec ob.qd cõe eſt vitium imo tanto magis exemplo opus eſt arg.in his q̃ no.ſ.de teſti.§.ſi quis poſſit eſſe teſtis vbi excipitur periurus.& de offic.iudi.§.& vtrum & de renun.§.cui.verſi.graue ſcandalũ.puto ꝙ ex cauſa põt iudex ſeruare rigorem & ex cã remittere & diſpenſare.ſ.de tranſac.§.fi. & vide.j.de accuſa.§.quis ſit effectus.& in rubricella de criminibus ſine ordine puniendis.& ſ.de tempo.ordin.§.& cui. vir.prima regula. ver.octaua regula.& hoc intelligas:niſi l modum accuſa.conuiceretur.tunc enim ſtandum dico rigori.ſicut tibi oſtendent.§.allegati.

5 **Que diſpenſatio**[†] circa hos adhibetur? Magna ſcilʒ vt non deponantur.j.titul. primo. ſane ſacerdotes.xxviij.di.preſbiterum.infra eod.clericos.& capitu.ſicut.et capit.ſi autem ad maiora autem non aſcendant.xv.qõ.viij. hi qui.¶ Item maior vt ad ſacros ordines ꝓmoueat:quia defectus noſtri temporis illi⁹ diſtinctionis non patitur manere cenſuram vt.xxxiiij.diſtinct.fraternitatis. ¶ Item maxima ſcilicet vt ad dignitates eccleſiaſticas admittantur.xxiij.diſtinctio.habuiſſe.

6 **Quid ſit**[†] **notoriũ**[c]

Licet de ipſo periti & imperiti & etiam iura loquantur. Sepius tamen a pluribus ignoratur.B.autem parmenſ. ſup hac materia / poſuit hic magnam gloſſam/ que incipit ad euidentiam puerilem ſatis ſibijpſi contrariam / et nullam doctrinam tradentem vel modicam.¶ Ideo ipſa et omnib⁹ alijs cancellatis proprietate verborum & mente conſiderata dic ꝙ aliud eſt fama. ¶ Aliud manifeſtum. ¶ Aliud notoriũ ¶ Aliud rumor. ¶ Aliud occultum omnino. ¶ Aliud pene occultum.¶ Fama vero duplex eſt.quia alia eſt que habetur de homine ¶ Alia eſt fama que habetur inter homies q̃uis hoc de proxima predicare poſſit. ¶ Fama que habetur de homine ſic deſcribitur.fama eſt illeſe dignitatis ſtatus / vita / et moribus comprobatus.ff.de var.et extraordinar.co.lege cognitionum. et qui talem famam negligit crudelis eſt.xij.queſti. prima.nolo. et licet conſcientia illius de quo habetur talis fama/ non remordeat ſecurus ſit: ſi nõ eſt alijs in exemplum.vt.xj. queſtione.iij. ſenti.tamen is qui i exemplum eſt:etiam ab his q̃ foris ſunt teſtimonium habere debet.vt.xj.queſtion iij.non ſunt de conſec.diſtincti.prima. iubemus.iij. queſtione.vij.cuʒ paſtoris.ſupra de elect.cum in cunctis.xj.queſti.iij.precipue. infra de voto. magne.§. prio. et ideo queritur quando dubitatur de fama alicuius ab his inter quos conuerſatus eſt. vt ſupra de elect.poſtꝙ̃ to.& capitulo innotuit.§.multa enim.et capitulo ſcriptum eſt.xij. queſtione ſecũda.qui et humanis. ibi vbi dicit qd non poteſt ignorare ſententiam prelati ſui. xxiij. queſtione prima. paratus.circa principiuʒ.ff.de queſtio.de minore ad fi ¶ Nec fama pſumptionẽ ſolã inducit.[d] et.ſ. de preſump.c.ex ſtudijs.

a ¶ Propter periuriuʒ. adde fili. i c. tua nos. in iiij. col. ver. in tex. ibi pp. tuo de iureiu.

b ¶ Et ppt homicidiũ adde Ino. & Doc.in.c. cũ noſtris. de cõceſ.pſ bi. archi. i c. ſtudeat. l.di.idẽ ar cl:i.i.c.ſcriptur j.viij. q.j.Jo.a n in.c q̃ꝙ̃. cle.libr.vj. Jo.dimo.i repe.c.cuʒ cõtingat i fin.de iure iur.car. in cle.ꝑſti tionem. in.§. ceterũ.i fi de cle. Jo. de ana.i.c. ij.d cle.pu. in duello.. idẽ in.c.fi. de ho.ab.i c.q̃relam.i ij.co.d cle. idem abb. i.c.graue. de preben.

c ¶ Quid ſit notorium. adde gl.i.c vr̃a co.tit. bal i.c.ſup eo.in.j.col. de teſt. ab. conſil.xlv. inci.in primi queſtio. in.j. volu.

d ¶ Fama pſumptioñ. ſolã iducit adde bal.i c. pterea. i ij.co.d teſ.

a ¶ Fama ꝯſentiēs. ad de bal. i. l. ꝓprietatiſ C. de ꝓba. bal. in. l. ſi. in. iij. co. C. de edi. di. adria. tol. bal. in. l. ꝓſ bit. C. de epiſc. ⁊ cler. abb. in. c. ij de clā deſpō. Frāc. de arc. i. c. venientes. el. j. de teſt.

b ¶ Notoriū āt triplex eſt. archi. i c. de maniſeſta. ij. q. j io. an. in. c. dudum de reli. do. ⁊ i c. romana. in. §. ſina ūt de ap. lib. vj. abb. i. c. veſtra. de coh. cleri. et mu.

et. c. mandata. ⁊ not. q̄ optimū eſt aſſumere nomē honeſti hominis. ff. ad trebel. ſenatuſcon. l. facta. ¶ Fama que habetur inter homines ſic deſcribas. ¶ Fama eſt publica ſeu famoſa inſinuatio vel proclamatio communis ex ſola ſuſpicione: et incerto auctore prouenienſ. vt de conſe. diſt. iiij ſanctuꝫ eſt ¶ Hec per ſe nihil probat. vnde dr̄ fama volat. ideo non eſt ei credendum de facili. lxxxv. diſtin. ſi quis de quocunq̄. dictum enim vnius facile ſequit̄ multitudo. vt. j. de purg. cano. cum in iuuētute. §. primo. ⁊ varie voces populi non ſunt audiende. C. de pen decurio. fama ergo non eſt certa: arg. ſ. de teſti. cum cām que inter archiepiſcopum. ¶ Inducit tñ purgationem ſi minus frequēs ſit ⁊ ſcandalum inducat. vt. j. eo. tua in fi. de accu. qualiter. ij. et ij. q. v. preſbyter. ¶ Item impedit matrimoniū contrahendū de deterius inde contingat. vt de conſangui. ⁊ affini. ſup eo. ¶ Et forte probationē facit vbi non paratur alij preiudicium arg. j. de cleric. per ſal. promo. capi. vnico. ¶ Item fama con-

a ſentiens[a] ideſt ſimul cum vno teſte vel alijs adminiculis ſentiens aliquando probat. ⁊ i aliquibus: arg. ſupra de teſti. preterea. ⁊ iiij. q. iij. ver. item ſepe ff. de teſti. l. ij. §. item diu°. adeo q̄ aliquando propter talē famam diuortium celebratur vt xxxv. q. vj. ſi duo. ¶ Item quelibet fama preſumptioneꝫ inducit. ff. de queſtionibus. de minore. in fi. ¶ Manifeſtum vero eſt publica ſeu famoſa inſinuatio vel proclamatio ⁊ communis ex certa ſcientia ⁊ ex certis autoribus: paucis tamen prouenienſ. ⁊ ita id quod manifeſtū eſt probari poteſt. ⁊ debet antequam aliquis condēnetur. ad hoc infra de conſanguinita. ⁊ affinita. ſuper eod xj queſti. iij. eorum qui accuſantur. ſic palaꝫ dicitur quod exaudiri poteſt. etiam ſi manifeſtuꝫ iudici certum ſit, vt, ij. queſtione prima.

deus omnipotens. et tale manifeſtum dicit̄ publicum eſt fama: quia eſt famoſum ⁊ certum. vt infra eodem tua. §. ſi vero publicum. ſic fama ex ſola ſuſpitione oritur: manifeſtū ex ſuſpicione cōmuni ⁊ ſcientia paucorum

b ¶ Notorium aūt triplex eſt[b] iuris ⁊ facti p̄ſumptionis. ¶ Notorium iuris ſic deſcribi poteſt. ¶ Notorium iuris eſt. ¶ Voluntaria confeſſio. ¶ Clara probatio. ¶ Juſta ⁊ irretractabilis diffinitio facta in vero iudicio. ¶ Ergo ideſt notorium iuris quod per confeſſionem delinquentis certum eſt. vel per ꝓbationes conuictum. ij. queſti. prima. nos in quemq̄. v. q. vlti. epiphaniam. ſupra de probat. cau. fi. ſupra de conſtitu. eccleſia ſctē marie in fi. vel per ſententiam iudicis declaratum. vt infra eod. veſtra. §. ceterum. ⁊. §. vltio. ⁊ capit. vlti. ¶ Ratio primi notorij eſt: quia confeſſus in iure pro conuicto habetur ſupra de confeſ. per totum. C. de confeſ. l. vnica ff. ad l. aquil. perinde. ¶ Ratio ſecundi notorij eſt quia acta perpetuam fidem faciūt. ſupra de teſt. teſtimonium. ⁊. C. de re iudi. geſta. ¶ Ratio tertij notorij eſt quia res iudi. ꝓ veritate accipitur. ff. de ſtatu ho. ingenuum. et l. vlti. ⁊ de regu. iur. res iudicata. ⁊ ſi per ſententiam nihil de nouo inducitur. ſed ſola latens veritas declaratur. ff. de rei vendi. ex diuerſo. §. j. ⁊ ſi ſeruitus ven. ſicuti. §. ſed ſi queratur ¶ Notorium facti dicitur publica ſeu famoſa inſinuatio. vel proclamatio communis ex euidentia rei prouenieēs: que nulla poteſt tergiuerſatione celari: quando. ſ. ita deprehenſus eſt quis in crimine vel ita patens et certum eſt delictum omnibus q̄ non eſt loc° inficiationi: q2 omnes vel maior pars hominum hoc faciunt. vt infra eo. veſtra in fi. ⁊. c. tua. ⁊. c. vlt. ⁊. C. de penis. qui ſulam. ff. qui ſatiſda. cog ſi vero. §. qui pro qualitate. puta q2 publice tenet mulierem. i. meretricem, tanq̄ vxorem. ij. q. j. de manifeſta. C. de nup. ſi vicinis. ⁊ in tali notorio non requiritur accuſator vel teſtis. vt infra eod. tua. Reſpon. j. ſ. de elec° bone. §. fi. ⁊ de fi preſ. qm̄. ⁊. de teſti. cog. c. iij. infra de acc. euidentia. ⁊ creditur nudo verbo officiali iiij. queſt. iij. §. aliquando. C. de accu. ea quidem. ¶ Item ſi epiſcop° tranſit de propria ſede ad aliam. hoc non pōt eſſe non notorium. vt ſupra de tranſla. epi. quanto. §. j. ⁊ infra de clerico excōmu. miniſ. illud. Reſpō. j. ¶ Poteſt tñ eſſe notoriuꝫ in vna terra ⁊ non in alia. ⁊ ideo coraꝫ iudice extraneo requiritur ꝓbatio: ſic poteſt intelligi. xj. q. iij. eorum qui accuſātur. xxiiij. queſt. prima. pudenda xvij. q. j. preſentium. ⁊. ij. q. j. §. ꝫ ſciendum eſt. ⁊. §. quando vero. et ſupra de elec. bone. §. ceterum. ⁊ ſupra de preſum. quoſdā. ⁊ c. quāto in quo caſu ſpacium octo dierū videt̄.

cohabitatione.

dandum: ⁊ ſi infra illud probetur notorium iudicatur vt in auten.d.n.extra de ſen.exco. ſolet.§.in prima dic propoſitionis non computata.vt in auten.d.u.extra de exce.pla.§. ſi quis igitur. ¶ Notorium preſumptionis eſt ſicut paternitas ⁊ filiatio.vnde eſt euidētia iuris vehementer preſumpta: cui creditur facultate probationis deficiente.ad hoc.ff.de condi.⁊ demon.lucius.ff.de in ius voc.quia ſemper.et de his qui ſui iuris ſunt.filiū.ex hoc dicitur conſanguinitas notoria.J.de diuor.porro.c.vnico. ¶ Rumor eſt[a] particularis inſinuatio ex ſola ſuſpicione ⁊ incerto autore proueniens.arg.J.de eo qui cog.con.vx.ſue.ſuper eod.⁊ hoc non probat ſed preſumptionem inducit.vnde illud. Rumor de veteri faciet ventura tueri.Cras poterūt fieri turpia ſicut heri.ſed talis rumor non eſt multū proſequēdus: qꝛ vane voces populi nō ſunt audiēde.C.de penis decur.ff.qui ⁊ a qui.manu.,li.non fi.ſi priuatus.ſ.de electio.oſius. Sed hec iura loquuntur de rumore.i.de clamore.vnde illud auditis: quāuis eſt clamor populi.J.de exceſ.prel.ex literis. ¶ Occultū[b] omnino eſt quod nulla ratione poteſt probari ⁊ de quo nullus loquitur: quia neſcit qđ vindictā non habet in hoc ſeculo.xxxij.q.one.v.chriſtiana.ſuſpendit tamen hoiem quantū ad ſe.⁊ quantū ad dnm.vt.xxiij di.habuiſſe.⁊.j.q.j.ſacerdotes.⁊.J.c.vlt.⁊.vj.diſtin.teſtamentum. ¶ Pene occultum eſt qđ ſcitur ab aliquibus: puta duobus vel tribus.vnde eſt ſingularis et priuata inſinuatio ex ſcientia ⁊ certo autore proueniens ⁊ tale occultū probatur.vt.C.de ap.eos qui.§.ſi quis autē ſed quouſqꝫ probatum ſit non preiudicat.vt infra eo.c.veſtra.§.ceterum.ij.qꝛ nec manifeſtum quod maius eſt preiudicat ante probationem.vt no.ſ.ver.manifeſtum.Sed ipo facto ſuſpendit: quia occultum oino quod minus eſt: hoc facit vt no.ſ.ver.occultum oino ¶ Licet autem plerumqꝫ iura his verbis vtātur promiſcue: tñ prout poſſibile eſt ſatis potes per predicta ſequi.⁊ intelligere naturam et veram ſignificationem: ſi ergo inuenis qꝛ manifeſtū nō eget probatione: ponitur pro notorio.ſic.J.qui ma.accu.poſ.c.j.⁊ de verb.ſig. cum olim.⁊.ij.queſt.j.manifeſta. ¶ Ut autē premiſſorum vtilitatem in ſumma recolligamus famoſus peccator manifeſtus rumore predicatus pene occultus nunqꝫ dꝫ vitari qꝫ diu ab eccleſia toleratur.xvj.queſtio.vlti.capitu.vltimo.⁊ infra eod.veſtra.reſpon.pria. ibi alibi vero legitur ⁊ probatur.j.queſt.j.in miniſterio.⁊ capi.omnia ſacramēta.niſi forte ad hoc.vt rubore confuſus retrahatur a peccato.⁊ ceteri terreantur.;vt.xxij.diſtincti. §.verum.⁊ infra de here.cum ex iniuncto §. vlti.et tunc in occulto non publico.vt infra de ſenten.excommunicationis.cum non ab homine.ſic intellige infra eodem veſtra.§.penultim. ¶ Omnino occultus non poteſt vitari: qꝛ non poſſumus diuinare infra vt eccle.bene vt noſtrum.§.j.ſupra de tempor.ordi.ca.vltimo. ff.ad.l.aqui.ſi putator.in fine. et mandati.ſi fideiuſſ.⁊.l.diſti. hi qui arborem. ¶ Sed hi omnes alios tenentur vitare cum ſuſpenſi ſint quo ad ſe.vt no.ſ. et ideo non vitare magis periculoſum eſt eis qꝫ non vitari. vt infra de cleri.excommu.miniſt.illud.§.illud. ¶ Notorius vero vitandus eſt: ⁊ vitari debet et ita ſuſpenſus eſt quo ad ſe et quo ad alios.vt.xxxij.diſtinctio.nullus.et capitulo.preter hec.⁊ infra eod.veſtra.reſponſio prima.in pricipio.⁊ probātur hec infra eodem.veſtra.§. vltimo.⁊ capitu.vltimo Greg. ¶ Quod verum eſt niſi poſt lōgam penitentiam ⁊ vitā laudabilem diſpenſetur cum eo per epiſcopum ſuum.⁊ infra titul. primo.ſane ſacerdotes.⁊ ſupra de iudic.ac ſi clerici. tunc enī nouus homo factus eſt.vnde nō poteſt ei obijci id quod fuit quia incipit eſſe quod nō fuit. leg.diſtinctione ferrum. ¶ Et quamuis poſt penitentiam ſolam accuſari poſſit vt.xxxiij.q̄ſtione ſcda.admonere.poſt penitentiam tamen/⁊ diſpenſationem non poteſt.vt infra de ſciſma.fraternitati.ſacerdos vero non teſtimonijs id eſt dictis nudis aliquorum non iuratorum ſe teſtibus.id eſt dictis iuratorum condemnari debet. vt infra eodem tua. ¶ Et nota qꝛ quicquid eſt notorium[c] eſt manifeſtum.et quicquid ē manifeſtum eſt famoſum: ſed non conuertitur. ¶ Hec gloſſ.ſic expedita ad varios/et diuerſos tractatus: non ſolum vtilis.ſed per quam neceſſeria poterit inueniri.

a ¶ Rumor eſt. Adde bal.in.l.ſ.C.de pba.bal.in.l.ea quidē.C.de accu.

b ¶ Occultum.adde bal.l.cū fratrem.C.de his q̄.vt i dig.itē in cribus q̄ ꝯſueuerunt cōmitti occulte nō requiritur plena probatio.ſꝫ ſufficit ſemiplena pbatio cū fama.ſm Jo.an. l.c.preterea.de teſti.⁊ p pe.de ach. in.ca.fidei fauorē.i ſi.de here.libro ſexto.

c ¶ Quicqd eſt notoriū add.c.manifeſta.ij.q.j.gl.in.l. ciues.C.de app.doc.i l heres palam.ff.de teſta. Specu.in ti.de notorio crimine.in.§.ſequitur de manifeſto.

a ❡ Si qs ↄhat cũ illa quaꝫ defloꝛauit. Adde gl ⁊ doc. in. c. debitũ. de big. glo. ⁊ de iu. c. j. de cle. ↄiu. lib. vj. gl. in. c. nemo. xxxvij. di. gl. in. c. quales. xxx. q v. Card. zab. in. c. tanta. in vlti. q. qui filij ſint legitimi.

❡ De clericis ↄiugatis. Rub.

LEgimus de cohabitatione cleꝛicoꝛum ⁊ mulierũ tolerẽda vel nõ: et q꞉ cum vxoꝛibus legitimis toleranda eſt videamus de clericis coniugatis dicentes quis poſſit contrahere matrimo ꝙ dic vt. j. q̃ cleri. vel vo. ❡ Quã penam patiuntur clerici coniugati. ❡ Et in quo releuanꝭ.

1 Quam penã † patiuntur clerici coniugati. Si ſint in ſacris is qui contraxit de ſtricto iure deponendus eſt vt. xxviij. diſtin. pbꝛ ſi vxoꝛem ſed poteſt circa eũ magna adhiberi diſpẽſatio maioꝛ ⁊ maxima: quod dic vt. ſ. titu. j. §. pen. Item aliquando contrahit bigamiam. quod dic vt. ſ. de bigamis. ❡ Sed nunquid ſi quis ↄhat cũ illa quam de-

a floꝛauit[a] bigamus cenſetur. dic vt not. ſ. de bigamis. §. pe. v. ſexto queritꝭ. ❡ Itẽ coguntꝭ ꝑ ſuſpẽſionis ⁊ exco. ſnias ad vxoꝛes dimittendas ⁊ pniam ꝑagendam: vt. j. e. c. j. in fi. hoc de occidentalib⁹: ſecus de oriẽtalibus hi enim in minoꝛibus ↄhunt et in ſacris poſtea promoti vtũtur beneficio mr̃imonij iam ↄcti. Sed in ſacris nec contrahunt de nouo nec moꝛtuis vxoꝛibus alias ducunt. xxxj. diſt. nicena. qm̃ aliter. ⁊. j. eo. cum olim. ❡ Conſtituti vero

b in minoꝛibus[b] oꝛdinib⁹. penã patiuntur in amiſſione bñficij ⁊ ꝑuilegij clericalis In amiſſione beneficij q꞉ coniugatus non põt retinere vel acquirere eccleſiaſticas dignitates nec ad ſacros oꝛdines aſcendere: vt. j. eo. ſane. ⁊. c. cũ decoꝛẽ. quã qdã. hñt. j. ti. j. niſi foꝛte vterq; velit conuerti ⁊ vnicam ⁊ virginem habuerit et vxoꝛem: vt. in. d. c. ſane. qd dic vt. j. de conuer. coniu. nam talis per cõtrarium actum amittit beneficium ſe ad vitam ↄpoſitam ↄuertendo. ff. de bonis liber. ſi patronus. C. de furtis l. j. ff. de tributo. ac. qd in heredẽ. §. fi. lxxxiiij. diſ. qſqs. nam ⁊ quaſi in duo diuiſi eccleſijs a quibus ſuſtentanꝭ famulari nequeunt. cũ ipſos circa vxoꝛum placita opoꝛteat inſudare. j. e. diuerſis. vbi etiã alij qui foꝛnicationib⁹ dediti eccleſias penitus derelinquũt: ipſas pro derelicto habere vr̃ ⁊ eis ſunt ipſo iure priuati. lxxxj. di. eos. ❡ Qui tñ ↄiugato bñficiũ ſciẽter ↄtulerit nõ per ipm̃ q̃ ↄtulerit ſꝫ ꝑ ſuperioꝛẽ ſuũ potius eſt priuandus. j. eod. diuerſis. in fi. ❡ Utrum aũt poſſit habere ſimplex beneficium diſt. an habeat ſpem redeũdi ad clericatũ ⁊ regulariter viuat ⁊ vtilis ſit eccleſie: in quo caſu ex diſpenſatione epi poteſt habere ſimplex beneficium: ⁊ tunc dꝫ deferre tonſuram ⁊ ire ad eccleſiam ⁊ gaudebit omni priuilegio clericali: vt. j. eo. ioannes. lxxxj. di. dictũ. ⁊ de hoc dixi. ſ. de vita ⁊ ho. cle. §. j. vel nõ habeat ſpẽ: vt quia contraxit cum vidua. lxxxiiij. diſtin. qſquis. xxxiij. di. ſeriatim. ⁊. xxxiij. diſtinct. ſi quis viduam. vel quia ſecularia exercet nec vult viuere regulariter in quo caſu ſubiacet queſtis et tallijs ⁊ tempoꝛali iuriſditioni q̃uis ſit tonſuratus ſicut alius coniugat⁹ non tonſuratus: vt. j. codeꝫ. ex parte. ⁊ de priuile. ex parte. ⁊ eſt ratio: vt. j. de ſtatu. mona. recolentes. §. ideoq; ibi. ❡ Si enim relictis oꝛiginalib⁹ ⁊c. quod dic vt not. ſ. de vita ⁊ ho. cle. §. ij. et hoc caſu non poteſt habere beneficiũ eccleſiaſticum: etiam ſi epiſcopus ei ſciẽter conferat: vt. j. eodẽ. c. j. in prin. et. c. quod ate et. c. diuerſis. niſi hoc fieret autoꝛitate pape. ſuper quo vide. ſ. de fi. preſby. §. fin. ❡ Et priuilegij clericalis ſcilicet libertatis perſone ⁊ rerum: dic vt. ſ. proxi. habẽt enim clerici priuilegium ne dent in angarijs et perangarijs. Eſt auteꝫ angaria munus perſonale i. principaliter alij iniunctum ex ſua perſona: cum vero angarie iungitur per: dicitur perangaria. ⁊ eſt munus quod coheret rei id eſt preſtatur ex re quam quis habet. et eſt munus mixtum: vt. ff. de mu. et ho. l. munerum. et. C. de epiſco. et cler. l. ij. ab his autem immunes ſunt clerici et eoꝛum predia: vt. j. de immuni. ecc. non minus. xvj. q. j. §. nouarũ. C. de epiſ. et cler. l. ij. et iſto gaudere non poteſt clericus coniugatus ſi omnino vacet ſecularibus. j. eod. ioannes. ſed bene retinet aliud. ſcilicet quod ſit excommunicatus qui ipſum percutiet: vt. xvij. q. iiij. ſi quis ſuadente. dũmodo tonſuram deferat ad quam tamẽ deferendam non cogitur etiam ſi non ſit coniugatus ex quo ipſo facto renunciat: vt. j. eodẽ.

b ❡ Cõſtituti vero in minoꝛib⁹. adde et qd ſi talis ↄhit ſpõſalia de iure nulla an ꝑdit bñficiũ eccleſiaſticũ. vide ꝑ Io. de imo. l cle. grẽ. de reſcri. Ioã. an. l. c. j. de cle. ↄiu. li. vj. l nouella. doc. l. c. bñficiũ. de ꝑbẽ. lib. vj. Car. ale. l c. placuit. xxxij. diſt. Iaſo. in. l. cũs vel liꝭtes. in vlt. col. C. de trã ſac. Ioan. an. l. c. ioãnes. de cleri. ↄiu. iaſ. l. l. vbi pactũ. in pe. col. C. de trã ſa. Lu. ro. ↄſi. cccclxxiij. lci. dubitaꝭ. j. Et qd de ↄſtituto in ſacris. vide car. l cle. j. l xviij. q. de ↄſang. ⁊ af fi. ⁊ ꝑ. Io. de imo. in. d. cle. gratie. abb. l. c. ſane. in fi. de cleri. coniug.

c. vlti. ſecundū. ¶. quod dic vt not. ṡ. de vita ⁊ ho. cle. §. et in quibus. verſicu. adeo autem. ¶ Item filij ſacerdotum redigūtur in ſeruitutem eccleſie cui pater ſeruiebat. xv q. vlti. cum multe. niſi ſint orientales: quod dic vt not. ṡ. de fi. preſby. Et no. quod q̄uis cōiugatus dicatur caſte et honeſte viuere. diſtinct. xxxj. nicena. et in auten. de non eli. ſecun. nuben §. cum igitur reliquum. col. j. dicitur tamen immundus quantum ad ſeruitium eccleſie faciendum: vt. ſ. eodem. quod a te. nam et in veteri teſtamēto ſacerdos anno vicis ſue id eſt quando faciebat hebdomadam ſuam non habebat acceſſum ad vxorem: nec diſcedebat a templo: vt. xxxj. diſtic. tenere. ¶ Ideo in conuerſatiōe talium male conuenit cithara cum pſa terio. per pſalteriū intelligitur donum celeſte: q̄ a deo per gratiam largit̄: vt dicit glo. ſuper pſalmo Exultate deo ⁊ ibidem ponitur cithara pro tympano. ⁊ innuit q̄d qui expectat celeſtia non debet eſſe piger ad operanda terrena: vt ſic predicationi verbi dei corporalibus reſpōdeat operibus. ad hoc. j. queſtio. iij. ſi quis obiecerit. Itē ſuper pſalmo: Bonum eſt confiteri domino. ibi in decacordo pſalterio cum cantico ⁊ cithara. gloſſ. i. opere. ſi enim tantum bene loqueris pſalterium ſiue cāticum eſt ſine cithara. Si vero operaris et non loqueris cithara eſt ſine cantico ſiue pſalterio. patet ergo q̄d bene debes operari ⁊ bene loqui. xl. diſtin. multi. ideo hec duo male ꝯcordant in clerico cōiugato: q̄ nec cātare pōt nec operari ſicut deceret et eccl'ie expediret. alij ſic exponūt male ꝯuēit cithara. i. vita actiua ſiue op⁹ cū pſalterio. i. cū vita ꝯtēplatiua ſiue loq̄la. ſm̄ hoc intellige. i. diuerſis. q̄ nō bn̄ ꝯueniūt: nec in vna ſede morant̄ maieſtas ⁊ amor. ¶ Queri ꝯſueuit an ep̄s diſpēſare pōt cū clerico in ſacris conſtituto qui de facto ꝯxit matri. quo ad officium. ⁊ videtur q̄d non: q̄ dum clericus ſacrum ordinem ſuſcipit: votum continētie ſolenniꝫare videtur. xxxij. diſtin. ſeriatim. vnde poſtea contrahendo maius peccatum committit q̄ ſit adulterium. xxvij. q. j. propoſito meliore. ⁊ ſic non poteſt ep̄s diſpenſare in maiore adulterio. ṡ de iudic. at ſi clerici.

a Sol. ep̄s diſpēſare in maiore adulterio [a] vbi inuenitur conceſſum ſicut in caſu premiſſo. ſ. eo. ſane. ij. ⁊ in hereſi ⁊ ſacrilegio. l. di. preſbyteros. et. c. ſi quis preſbyter. ſecundum Goffredum alij dicunt quod epiſcopus diſpenſare poteſt in adulterio et maioribus niſi inueniatur prohibitum vt in homicidio et ſimonia. l. diſtinctio. miror. et infra de ſimonia. nobis. Sed quod dixit Goffredus verius eſt quod dic vt not. infra de peni. ſub rubrica de diſpenſa. §. quis poſſit diſpenſare. verſicul. in quibus autē. ⁊ ſequenti.

Et in quo releuantur.

2 † In vitanda fornicatione: vt. xxj. diſtinctio. nicena ſupra de vita et honeſt. cleric. vt clericorum. in fin. quia coguntur vxores tenere in minoribus conſtituti: vt. ſ. eodem. capi. primo. Item quia clericus coniugatus non cogitur deferre tonſuram: vt dixi ſupra eodem §. proximo. verſic. in amiſſione. nec ſurgere ad matutinum: vt. ſ. eodeꝫ. quod a te. et. ca. diuerſis. Item quia ſi eccleſia in qua intitulatus erat aliqua habuerit de bonis ſuis recta via ſine contradictione ad ipſum redire debent: vt infra eodem. ca. quod a te. argumen. xvij. queſtio. iiij. cap. vltimo. ff. de illi. col. l. prima in fine. ¶ Sed contra. xvij. queſtio. iiij. ſunt q̄ opes. et in autenti. de monachis. §. ſi vero relinquens. col. prima Solu. licet in hac materia diuerſi diuerſa ſentiant ⁊ ſerſ pſerunt. tu tamen ſi placet ſic diſtingues. ¶ Cum queritur vtrum is qui relinquit conſortium ſpirituale ad q̄d tranſiuerat debeat recuperare bona ſua que ibidem ſecum contulerat: aut is quo queritur eſt ſecularis aut regularis. Si regularis ſit ⁊ exit de licentia vel etiam ſine licentia ſuperioris ante profeſſionem cum rebus ſuis exire poteſt libere et ad priorem ſtatum redire infra de regularibus. ſtatuimus. nec decetero audietur ſi velit penitere ⁊ iterum monaſterium de quo exierat intrare. argumentum ſupra de renuncia. ex tranſmiſſa. ¶ Si autem exit poſt profeſſionē et ſine licentia: q̄uis alium monaſteriū intret res ſue primo monaſterio remanent [b] et imputet ſibi qui ipſum recepit ſecundo ſine licentia. ſic intellige in autē de mo. §. ſi vero relinquens. col. prima. ¶ Si cum licentia vel

a ¶ Ep̄s poteſt diſpēſare in maiore adulterio. ad q̄d doct. i. c. at ſi clerici. ſ. §. de adulteriis. de iudi. ſpe. ti. de diſpēſatione. in §. nunc de ep̄orū. Inno. ⁊ an to. de bni. l. c. dilect⁹. de tēpo. ordi.

b ¶ Primo monaſterio remanent. adde gloſſ. in. c.

qđ ad te. ď cleri. ꝯiug. gl. l. c. ſi q̄s rapuerit. xxvij. q̄. ſ. Inn. l. c. ex trāſmiſſa. de renun. Spe. ti. de ſta. mo. in §. j. ꝟ. vj. & ꝟ. xxv. ꝓſta ti. de ꝯſue. deciſ. ſ. l antiquoribus. pe. de ancly. i regula acceſſoriū. de re. iur. lib. vj. Abb. & Frā. dare. in. c pe. de ꝓb. bal. in auẗ. igreſſi. C. de ſa. ſan. ec. cal. ti. ōreg. ꝯſ. xiiij. & conſilio. xxvij. Ang. ꝯſil. cexxiiij. l. ci. cā talis eſt. iacob⁹ de vberio. barb. cōſ. xx. lcip. vbi xpo. in. v. col. in. iij. vol.

a ¶ Quis clericus, ad q̄d an excuſatur a reſidentia ꝓp intēperie; aer;, vide gl. l cle. ne l agro. l ꝟbo rōnabili. de ſta. mo. et jan excuſatur tpe peſt;. vid barb. ꝯſil. lxxxvij. in. iiij. volu.

ſnuitus ex cauſa vſuſfructus rerum quas contulit: debet ſecundo monaſterio ad quod tranſit aſſignari q̄diu vixerit ne ei exiſtat oneroſus. ſic intellige. xvj. queſtiōe. vj. cognouimus. & cap. de lapſis. xxvij. q. prima ſi q̄s rapuerit. ¶ Si vero ſit ſecularis indiſtincte poteſt dici quod bona ſua recuperat vt aperte innuitur. ſ. eodem. quod a te. in fi. ʒ. de renun. ex trāſmiſſa. ff. de illi. col. l. ſ. fi. vel dic ad ſaluādas varias opiniones maiorum q̄d bona ipſum tacite ſecuta fuerint ſecundum auten. C. de ſacroſancti. eccle. ingreſſi. tunc ſi exeat. & ipm tacite ſequunẗ. argumē. C. ſi pēden. appellatio. mors interuene. l. iij. C. ſi reus vel accu. mortu. fu. l. fina. & ſic poteſt intelligi. ff. de col. illi. l. ſ. in fin. quia ſecundum Bla. videtur hec donatio tacitam habuiſſe conditionē vt duret eo ibidem perſeuerāte ad inſtar dotis: vt infra de dote poſt diuortium reſtit. nuper. et. c. donā. in fi. C. de rei vxo. act. l. vnica. §. illo proculdubio. et. §. accedit. et in hoc caſu etiam poteſt intelligi. ʒ. de renuncia. ex tranſmiſſa. ¶ Si autem expreſſe contulit ſe et ſua et eſt pauper qui nō habet vnde viuat. ſimiliter tunc de benignitate canonica ſine ꝯtradictione cuiuſq; recuperat, argumētum. lxxxvj. diſtinctio. nō ſatis. xvij. queſtio. iiij. quicunq;. & xij. queſtio. ij. gloria epiſcopi. et ſic poteſt intelligi. ſ. eod. quod a te. ¶ Sed ſi aliās ſuſtentari poteſt recuperat ſicut nec ſi dediſſet ſine ſe. xvij. queſtio. iiij. ſunt qui opes. xij. queſtio. ij. quicunq;. & c. predia. niſi gratia fiat. et in his tribus caſibus poteſt intelligi infra eodem. quod a te. & ʒ. de renū. ex tranſmiſſa. et hec vera ſunt niſi aliqua conditio appoſita fuiſſet. ſ. de condi. appoſi. verum. que nec ſufficeret niſi expreſſa eſſet: vt. C. de condi. ob cauſam. ſi repetendi. ff. de verbo. obliga. quicquid aſtringen de. quia perfecta donatio non reuocatur. C. de dona. que ſub modo. prefectam. et acceſſit in autenti. de ſanctiſ. epiſco. §. ſed et hoc in preſenti col. ix. vbi probatur quod quo ad ingreſſum nedum monaſteria priuilegiata ſunt ſed eccleſie ſeculares q̄uis monaſteria magis ſint priuilegiata. ad idem argumē. C. de epiſco. et cleric. deo nobis. §. j. et. ij. et. l. generaliter. et poſſunt hec intelligi quando aliquis ingreditur eccleſiam ſecularem tanq̄ conuerſus. nam ſi tanq̄ canonic⁹ non ſequerentur ipſum bona tacite: et ſic etiam tenet conſuetudo.

¶ De clericis non reſidentibus in eccleſia prebendali. Rubrica.

Non ſolum propter conſortia mulierum excluditur quis a beneficio eccleſiaſtico et conſortio ſociorum: ſed et ſi non reſideat i eccleſia in qua beneficiat⁹ exiſtit: & ideo hic ſubijcitur hec rubrica de cle. nō reſi. in eccle. preben. in qua vidēdum eſt. ¶ Quis clericus teneatur reſidentiā facere. ¶ Qualiter debeat reſidere. ¶ Et q̄ ſit pena non reſidentis. ¶ Quod ſit premiū reſidētis. ¶ Utilitatem etiam huius tituli ſub diſtinctione comprehendamus.

1 Quis clericus† teneatur re
a ſidentiam facere [a]. Et certe quicunq; beneficium prebendale ſiue tanquā titulum obtinet ſicut innuit rubrica. et probatur infra eodem capitulo fin. ſiue maximum ſit beneficium: puta epiſcopatus ſeptima queſtione prima peruenit. & capitu. ſeq. in cuius cathedra debet epiſcopus reſidere. ſeptima queſtione prima peruenit. et chriſma. conficere. infra. de celebratio. miſ. te referente. et ordines celebrāre. vigeſimaquarta diſtin. quando. et quolibet die dominico diuinis officijs intereſſe. de conſecra. diſt. tertia epiſcopus. & argumen. vij. queſtione. j. temporalis. in fine niſi cauſa iuſta impediat,: vt ibi. et ſupra de renuncia. ad ſupplicationem. et capitu. n[illegible] cum pridem. §. propter malitiam. et ſeq[illegible] modicum ſit: etiam ſi beneficium eſſet. xx. ſolu. tantum. vt infra eodem cōquerente. quia quilibet debet manere in ea vocatione in qua vocatus eſt vt vigeſimaprima queſtione prima. capitu. j. lxx. diſtin. ſanctorum. lxxj. diſtin. clericos. nonageſimaprima diſt. eleutherius. et infra eodem. quia nonnulli. & capitu. relatum. ibi quod beneficiatus in matutinis et in veſperis debet intereſſe: alias ſi incorrigibilis ſit deponitur. xcij. diſtin. ca. ſi.

nec poteſt relinquere titulum ſine licẽtia prelati ſui: vt ſupra de renuncia.admonet. ¶ Is vero cui tanq̃ bene merito aſſignantur penſiones alique ſiue ſtipendia ad reſidentiam non tenetur. ſic.ſ.de reſcri. ad audientiam.j. de preben.niſi eſſent.j.xxxij.ſi qui vero.xij.q.ĩ.j.quia tua.ſic.xvj.q.vj.illud.et.q.õne.j.poſſeſſiones.ꝛ.j.de vſur.c.j.in fin. ꝛ tamen talis ad antidora obligatur.ff.de pet here.ſed et ſi.l. cõmiſſaria.§.conſuluit.infra de teſt.cũ in officijs. et ſi talis offendat eccleſiam a qua tenet beneficium tanq̃ ingratus priuatur.ſ. de poſtul.c.fi. alias nullus recipit beneficiũ in abſentia niſi ſcđm qđ no.j.eo.§. proxi.ver. item aliquando.vel niſi conſuetudo eccleſie repugnet: vt not.ſ.de conſtitu. cum omnes. ſed ꝛ talis conſuetudo contrario ſtatuto tolli poteſt ſi eccleſia ſit ſeruitoribus deſtituta dummodo prebenda abſentis aſſignetur alicui ſubrogato: vt infra eo. cum dilectus.ꝛ.c. ad audientiam.ꝛ.c.cum ad hoc.ſ.de ap.peruenit. et in auẽ. vt cler. qui rece. alijs ſubro. preben.ſubro. emolu.collũ.v. ſed ſi contrariũ ſtatutum facerent canonici propter propria commoda: vtputa quia inter ſe diuidunt id quod abſens percipere conſueuit nõ valeret: vt ſupra de cõſti.cum omnes. ꝛ cum M.c.ex parte.

Qualiter debeat reſidere.

† Et certe in perſona propria faciendo ſeruitium eccleſie: vt.j.eođ.quia nonnulli.ꝛ.c.ſeq.
2 ꝛ.c.conquerente. ꝛ in ſuo ordine.ſ. de fi.preſby.propoſuit. et etiam ſi canonicus ſit alij canonico celebranti miniſtrare.argu.ſ.de filijs preſby.cum decorẽ. ad hoc enĩ ſunt conſtituta beneficia: vt ſeruitiũ inde fiat. vnde ipſa non debet recipere qui non ſeruit: vt ſupra.titu primo diuerſis.j.eo.conquerente ꝛ.c.cum ad hoc. parum autẽ eſt preſentiam ſui exhibere. et curã ſeu ſeruitiũ eccleſie negligere: vt.j.eođ.quia nonnulli.ꝛ de preben. extirpande.§. qui vero.ſuper quo vide quod no.j.de magiſtris.§.an clericus. ꝓ alias aũt. et hoc eſt contra prauam conſue. quarũdã eccleſiarum que reputant canonicos reſidẽtes: ex quo preſentes ſunt: licet non intrent eccleſiam: ſed non video qua ratione magis intelligatur reſidens quo ad perceptionem beneficij preſens canonicus in manu forte accipitrem deferens: nec aliter eccleſie deſeruiens quam abſens ex cauſa etiam probabili et honeſta: vt patet ſupra et infra eodem.§. ¶ Sed ſi tamen ex iuſta cauſa ſit abſens poteſt ſeruire per vicarium. argumen. in illa cum ad hoc. ſupra. de appella.peruenit.ij.j.eođ relatum. vel ſine vitio ad ſeruiẽdum efficiaẽ inutilis: puta quia man⁹ amittit in conflictu vel vi predonum ſm da. quod dic vt nota ſupra de officio.vica.et de cor.vi. et infra de cleri.peregri. ¶ Item aliquãdo reſidere dicitur in propriam perſonam: licet abſens ſit corpore: vtputa quia abſens eſt cauſa ſtudij de licentia prelati infra eodem. relatum.j. Idem videtur ſi ſine licentia prelati.argumentum ſupra de officio.delega.conſultationibus ꝛ de reſtitutio.ſpolia.cõquerẽte.et.xxxviij.diſtin.de quibuſdam. argumen. contra infra eodem. tue. ſed verum eſt quod ſine licentia prelati non debet abeſſe: etiam cauſa ſtudij vel peregrinationis. de conſec. diſtin.v.non omnes. vel propriorum negotiorum.vij.queſtio.j.preſentium.niſi forte cauſa ſtudij theologic.j.de magiſtris.ſuper ſpecula. in quo etiam petenda eſt licentia licet non obtineatur. vt argu. j. de regularibus. licet. vel dic qđ vbi denegatur licẽtia erit ad aliũ ſuperiorẽ proximũ recurrendũ: q̃ dic vt no.j.de magiſ.§.vlt. alias ex cauſa probabili non debet eſſe abſens, ſecus in iuſta et neceſſaria: vt infra eodem. inter quatuor. in qua tamen nõ incideret culpa ſua: nã ꝛ excõicato cum ſeruire nõ poſſit beneficia eccl'iaſtica merito ſubtrahunẽ.j.de appel.paſtoralis.in fi. ꝛ ſuſpenſo.ſ.de eta.ꝛ quali.cum bone. ꝛ tñ aliq̃ excuſanẽ ꝓuo ad qđ.j.de cõceſ.preben. q̃ diuerſitatẽ.§. ſic tñ. ꝛ eſt arg. qđ ſi nõ vult ſeruire nihil percipiat eo tpe quo nõ ſeruit ſ.de appel.peruenit.ij. ſꝫ iuſta cauſa in qua culpa nõ incidit excuſat: q̃ plerũq; nec tps nec locus patitur plenius deliberandi conſiliũ.ff.de exerci.l.j. ¶ Itẽ vr reſidens qui iura eccleſie ſue feliciter ꝓſequiẽ: quiuis iurauerit reſidere: vt.j.eo ex parte.arg. cuius videẽ qđ clericis qui diuerſas habet prebẽdas poſſit habere prebẽdã in abſentia: dũmodo lingua ſeruiat vtputa q̃ bonus eſt canoniſta vel legiſta.ar.j.e.cũ dilectus.in fi.põt enĩ fieri ſeruitiũ lingua ſicut ꝛ manu.ar.l.j.ſunt nõnulli.ꝛ.iij.q.iij.ſaluator. ꝛ expreſſum.arg.j.de voto ꝛ voti redẽpti.ex multa.§ ſcđo quiſiſti.ꝛ.§. vlti.ſ.de eta.ꝛ q̃li.q̃ris. ꝛ ſic arg. q̃ aliq̃s poſſit habere locũ in duab⁹ eccleſijs vtriq; vtilis ſit ꝛ neceſſarius. ꝛ arg.ſ.de reſcrip.dilectus fili⁹.I.ſar. ꝛ de elec.eccl'ia.j.de religio. domi.c.vlti.in fi.a ꝯrio ſenſu.j.de ſen.excom. officij qđ.T. dicit eſſe verum ex diſpẽſatione epi in minorib⁹ beneficijs et in maiorib⁹ de diſpenſatione pape.argu.ſ.de electio.dudũ. Greg.j.tit.j.de multa.lxx.di.ſctõꝝ. põt tñ diuerſo mõ pũctari.ſ.canonic⁹ ꝓbẽdat⁹ vel canonicus ꝓbendarius ꝛc. vel intelligi põt illud.c.ſanctoꝝ.q̃ñ is de quo quĩrẽ nõ eſt vtilis ꝛ neceſſarius.arg.ſ.de eta. et quali.q̃ris

¶ Item poſſunt eſſe canonici
a ſine prebenda[a] quod etiam ex‐
pedit eccleſijs que non ſuffice‐
rent omnib[9] in dignch. et hoc
voluit notare decretum quã‐
do dixit quod canonicus pre‐
bendarius eſſe nõ poteſt in di‐
b uerſis eccleſijs[b]. quaſi dicat
ſed bene poteſt eſſe canonicus
non prebendarius ꝛ tales ho‐
norarij canonici poſſunt voca‐
ri.arg. ff de admini.tuto.ſi plu
res.§.ij. honoraria enim tute‐
la non computatur in nume‐
ro trium tutelarum. ff. de ritu
nupti.ſi quis tutor.§. quid er‐
go.ꝛ de hoc ff. de ſalu. quod ſi
forte.§. primo. et de hoc not.
ſupra de electio. dudum. Gre‐
go.et infra de preben.§. cui ſit
conferenda.ver. beneficium ſe‐
culare ſimplex. et.§. fi.ſub.§.et
illud. ¶ Item qui in ſeruitio
c pape[c] eſt reſidens videtur idẽ
ſi infirmus: vt infra codẽ. cum
argu.infra eo.ad audientiam.
ꝛ.ff.commoda.in rebus.§.poſ‐
ſunt dilectus.infra de cleri.de
bilitato mini.cap̄. primo.ſerui
re enim nobis intelliguntur
etiã hi quos curamus egros
qui cupientes nobis ſeruire
propter aduerſam valitudinẽ
impediuntur. ff. de ſtatulibe.l.
iiij.§. ſtichus. ¶ Item duo ex
canonicis poſſunt ſeruire epi‐
ſcopo: ꝛ preſentes intelligun‐
tur: vt.ff. codẽ decetero. ꝛ.c.ad
audientiam. Sed nullus iſto‐
rum victualia percipere debet
vt in illa decetero: quia etiam
ſtudẽtes in theologia victua‐
lia non percipiunt: vt infra ti‐
tu.j. licet hoñ. niſi papa hoc
expſſim precipiat: vt infra de
verb.ſig.olim. vel illa in eccle‐
ſijs in quibus ſunt omnia cõ‐
munia: quod dic vt not. infra
de magiſ.§. fin. verſiculo in
alijs. ¶ Quid ſi facit reſiden‐
tiam cum legato apoſtolice ſe‐
d dis.[d] videtur reſidens: ſicut et
ſi eſſet in ſeruitio pape.argu‐
mentum in illa.cum dilectus:
in fine ſupra de offici. lega.ca
pitulo primo. ꝛ de officio dele
gati ſane.et capitu.cum olim.
magiſter infra de decimis. ex
parte.iij.et.xxxj.diſtin. in nomine domini.et
xciij. diſtin.ca.j.ꝛ.§.de conſtitu.tranſlato.C.
de conſti.pecu l.vlti. verũtamẽ dominus no
ſter innuit contrarium: quia hoc conſueuit
ſpeciali priuilegio indulgere. ¶ Sed poteſt
reſponderi qđ hoc facit ad cautelã. ¶ Quid
ſi ſubditus ſuffraganei facit reſidentiã cum
archiepiſcopo. et quidem non videtur reſi‐
dens.argu.§.de eſſi.ordi.paſtoralis.j.de ex‐
ceſ.prela.ſicut vnire.

3 Que ſit pena non reſiden‐
tis.† ¶ Hec eſt vt ſi cauſa cupiditatis trãſie
rit: vt infra codẽ titulo.j. priuetur habita et
ambita.vij q j. ſi quis epiſcopus. ſuper quo
vide ſupra de tranſla.epiſco.§.vlti.ſi quis.§.
vlti.verſi.quod ſi quis cauſa cupiditatis: niſi
prima ec.cuꝫ velit repetere: vt.vij.queſtione
j. non oportet. ¶ Si vero cauſa voluntatis
vel neceſſitatis ꝛ habet eccleſiam pro dere‐
licto: vtputa contraxit cum vidua. quod dic
vt not.ſupra.de cleri.coniuga.§. primo verſi.
in amiſſione. tunc poteſt conferri cuilibet:
imo debet hoc fieri: vt infra titu j. de multa.
¶ Si vero non habet pro derelicta et habet
iuſtum impedimentũ excuſatur: vt infra eo.
inter quatuor. ſed ceſſante impedimento re‐
dire debet ad eccleſiam vij. queſtione.j. pa‐
ſtoralis. ¶ Eſt autem iuſtum impedimen‐
tum infirmitas. vij.queſtione.j. preſentium.
item inimicitie: vt in illo ca.paſtoralis. et de
elect.bone me.ma. ¶ Item excuſatur ſi cau‐
e ſam rationabilem[e] pretendat: vt infra capi‐
vlti. vtputa quia habet priuilegiũ. infra eo.
cum ad hoc infra de magiſ.ſuper ſpecula.qđ
tamen eſt reuocandum vbi in cauſa eſt mul‐
titudo: puta qꝛ eccleſia eſt pro maiori parte
ſuis ſeruitoribus deſtituta: etiam ſi a papa
indultum fuerit vt probat decreta.allegata.
cum ad.et argu.infra de decimis. ſuggeſtũ.
et de verbo.ſignifi.quid per nouale.ꝛ in auth.
de queſtore.colũ. vj cuius mentem vtinam
dominus papa conſideraret plenius et ſer‐
uaret: nam ſic ſi clericus qui de numero eſt
ſuam qualitercũq; relinqueret eccleſiam de‐
beret incontinenti de rigore iuris ꝛ equitate
naturalis rationis alius ſubrogari: ita qđ
alius ſuperueniens ſaltem vſq; ad annum
completum non reciperetur: vt in auth. vt cle.
qui rece.colũ. v.§. de appel. peruenit.ij. et ſi
hoc ſeruaretur diuinum cultum defraudari
ſeu diminui non contingeret ſic frequen‐
ter. ad quod accedit. ſupra de conſtitutio.
ex parte. ¶ Item rationabilem cauſam po‐
teſt pretẽdere ſi prelatus qui dedit licen‐
tiam ſtudendi vſque ad certum tempus in‐
tempeſtiue reuocat argu.infra de cõmo.cap̄.
vno. niſi aliquid de nouo emerſiſſet: vt not.

a ¶ Canonici ſine prebẽda. adđ Innoc.l.c. dilect[9].de pbẽ. doct. l.c. cũ. M. de conſtit. bal.l.c.cõſtitut[9]. in iij. colũ.de reſcri.car. zaba.in.c. cũ inter.in j.no. de renun.

b ¶ Eſſe nõ põt in diuerſis eccleſijs. Adde Inn.in c.cũ. iãdudũ.đ pbẽ. doc.l.c. de multa.eo. ti. doc. l.c. ſctõꝝ. lxx. diſt.

c ¶ In ſeruitio. Adde doc.l.c. ex pte de cle. nõ reſi.archi in.c ſi. de cõſue. lib.vj.

d ¶ Cũ legato aplice ſedis. Adde pau.de eleaza.in cle.ij.de celebr.miſ.

e ¶ Excuſatur ſi cãm rõnabilẽ. adde diſſe p Marianũ đ ſenis in repeti. ca.extue.e.ti.

infra eodẽ.§.vtilitatem.verſicu.quod ſi licentiam. ¶ Si vero nullam cauſam iuſtam rationabilem pretendit expectandus eſt competenti tempore: vt infra eodem inter quatuor. quia ſi abſens eſt de licentia prelati: et citatio poteſt peruenire ad ipſum citatur ter et poſtea expectatur per annum: vt in autenti.de ſanctiſ.epiſco.§.interdicimus.j.col. ix. ſi ſine licentia. per ſex menſes infra eodẽ ex tue.⁊ argu.infra de conceſ.preben.§.ſecũdo. ¶ Si vero non poteſt ad eum peruenire citatio: domi citandus eſt ſiue in eccleſia in qua debet facere reſidentiam. ⁊ diſtin.vtrum de licẽtia prelati vel ſine licentia vt proxi. et ſic intelligitur infra eodem ex tue.in princi. nam vbi contra eos intelligitur de prelatis qui excommunicari poſſunt et ſuſpendi per archiepiſcopos niſi redierint: ſed amoueri non poſſunt: niſi per papam: vel aliũ cui hoc ſpecialiter demandatur vt ibidem. ⁊ infra eodem qualiter. vbi etiam papa mandat eligere q̃uis abſens alias per ſententiã non fuerit remotus contra illud infra de conceſ.preben.cap.j.nec ob. infra eodem capi.ſecundo ⁊ cap̃.ex parte. et qualiter. quia narrat factũ nec limitat tempus. vel vt not. ſ.vt lite non conteſta. verſicu.ſed ſi is. ¶ Hoc tamen notandum circa hanc materiam quod non cogitur quis citationem mittere extra prouinciam: vt patet ſupra de dolo et contu. cum olim.§.volẽtes. et in his que no. infra de feu. §.apud quem. verſiculo in quo autem loco. ⁊ ſequentibus. ¶ Ubi vero cauſa vtilitatis transfertur ad aliam eccleſiam ſcilicet de licentia ſui ſuperioris cum ipſe corporalem poſſeſſionem ſecunde habuerit: et tempus preterierit infra qd̃ oĩa peragi poſſunt: tũc prima vacat: vt ſupra de elec.cum in cunctis. quod dic vt not. ſupra de tranſl.§.fi. Itẽ aliquando tranſit cauſa humilitatis: vt ſi epiſcopus intret religio. ⁊ tunc poterit poſtea ad pontificatum reaſſumi: vt.vij.queſtione prima hoc nequaq̃. ſ.de renun.poſt trãſlationem. et hec plenius expediuntur infra eodem.§.vtilitatem.

Quod ſit premiũ † reſidentis. Regnũ dei ſi digne ſeruiat. duodecima queſtione prima duo ſunt infra eodem titulo cum ſcd̃m. Item perceptio beneficij: vt.j. titu.j.relatum.⁊.c.cum ſcd̃m.et.c.extirpãde. et.c.dilectus.j. Item quia habet ius eligẽdi et ſpecialis conſortij niſi aliud impediat. ſ. de elec.q⁊ propter.j.de his que fi.a maio.parte ca.per totum.

Vtilitatem † etiam huius tituli ſubdi.cõprehẽdamus hoc modo. ¶ Cũ queritur qualiter procedi debeat contra deſertores intitulatos: q⁊ ſic vocantur in canone.xxj.q.ij.placuit.diſt: vtrũ habeat eccleſiã pro derelicto per contrariũ factũ: puta quia nauigauit vxorem duxit: factus eſt ioculator vel miles: vel aliam vitam aſſumit prime contrariam. C.de mune.patri. profeſſo.lib.x. ⁊ tunc ſi factum notorium ſit ſtatim conferri poteſt. ⁊ vide qd̃ not. ſ. de ele.coniu.§.quã penam.verſi.in amiſſione. ¶ Qualiter autẽ intelligatur notoriũ.dic vt no.ſ.de coha.cle. ⁊ mulie.§.quid ſit notorium.aut dubiũ eſt ſiue manifeſtũ: ⁊ tunc citabitur: vt infra dicã. ¶ Si vero nõ h⁊ ecc̃liam p derelicto citandꝰ ⁊ monẽdus eſt anteq̃ priuet̃ beneficio ſcd̃m inferius determinata.arg.ſ.de conſti.ecc̃lia. in fi. ⁊ de maio. ⁊ obe.inter quatuor. ⁊ hoc intelligas ſi citatio ad ipm prouenire poteſt ff.que ſententie ſine app.reſcin.l.j.§.Item cũ ex derelicto. alias citatio mittetur ad eccleſiam ſiue domũ abſentis trina.ſ. ⁊ ibi publicabit̃: vt.ſ.eo.ex tue. ⁊ no.de dolo et contu.c. fi. ⁊ iunge qd̃ no.ſ.e.§.que ſit pena. ver.hoc tamen notandum. ¶ Si autẽ citatus nullũ impedimentũ vel cauſam rationabilem pretendit: ⁊ eſt abſens de licentia prelati expectatur per annum quo elapſo eccleſiam ſiue beneficiũ conferet̃: vt in aut.de ſanctiſ.epiſ. §.interdicimus. colũ.ix. ⁊ hoc verũ eſt ſcd̃m Goffre.quando ſine prefinitione tp̃is fuit licentiatus.nam ſi vſq̃ ad certũ tp̃s habuiſſet licentiã: ⁊ vltra tp̃s abeſſet ſtatim tp̃e elapſo poſſet priuari eccleſia ſeu beneficio niſi ex iuſta cauſa poſt tp̃s impediretur.vij.q.j.preſentiũ.nam cum dies apponitur pro homine interpellas.C.de cõtrahẽ.ſtipu. optimã.j. de dolo ⁊ contu.potuit. ſm Gof.ſcd̃m hoc reſtituendũ eſſet ex iuſta cã.ar.ſ.de ſen.⁊ re iudi.cum bertoldus.§.poſt modũ.ideo conſulo prelato qd̃ non nimis properet: quia puerile eſt. ⁊ pudibundũ hodie conferre: ⁊ die craſtina reuocare.ad hoc.ſ.de vſu pal.non ſpecialis.poteſt etiam eſſe damnoſum. argu.j. de preben.inter cetera. verſi. decet enim. ⁊ vide quod not. de ſimili materia.ſ. vt lite non conteſta.§.qd̃ ſi ſuper rebus immobilibus. verſic.niſi forte veniat per. ¶ Sed ſi non habuit licentiam expectabitur.vj.menſes tantum: vt.ſ.eodem ex tue.in prin.in caſu tamẽ tempus arbitrariũ erit: vt.j. dicam.j.nec ob. appellatio aliqua quin beneficium conferatur: vt ſ.e.relatũ.in fi. ¶ Quod ſi rationabilem cauſam pretendit audiendus eſt. ſi iudex ipſum nõ admiſerit cum forte videatur ſibi quod eam malitioſe proponat appellare poteſt. ſed interim aſſignabitur beneficiũ alicui perſone que deſeruiat loco abſentis: vt ſupra de appella.peruenit.ij. ¶ Sed quã

a ¶ Sꝫ quã cãm. adde glo. ⁊ doc. in.c. fi. eo. titu.

b ¶ Sine licẽtia ꝓlati addõ .c. magne. de voto.⁊ glo.in ca.licet.de regu.

a cauſam[a] appellas tu rationabilem.reſpõdeo.¶ Aut abſentat ſe cauſa cupiditatis ſine licentia:puta recipiendo ſecundum eccleſiam:⁊ tunc debet carere habita ⁊ ambita. vt.vi.q.i.ſi quis epiſcopus. ⁊ ſupra de tranſla.quanto.etiam ſi clericus ſit habens eccleſiam:vt.ſ. de renun.admonet. ⁊ ſic intelligo.ſ.eodẽ.c.i.niſi prima eccleſia ipſuꝫ reuocare velit : vt.vii.q.i.non oportet.⁊.xviii.q.ii.abbates . ¶ Aut cauſa lucri ſine licentia: puta cauſa negotiationis:⁊ hic citandus inferiori caſu arbitrarie qđ reuocetur ⁊ ſic intelligo.¶ Per vnam horam expectetur:vt.xci.diſtinc. clericus.¶ Uel per duos menſes.vt.vii.q.i.preſentiũ. ¶ Uel per tres ſeptimanas.vii.q.i. ſi quis in clero. ¶ Uel per.v.mẽſes:vt in ca.diſtinc.quoniam. ¶ Uel per tres menſes. lxxxv. diſtinc.quoniã quidam.¶ Uel per .v.annos. ¶ Uel per ſex. ¶ Uel per quatuor.ſ.eo.c.ii.⁊ c.ex parte.⁊.c.qualiter.¶ Hoc quo ad priuationem beneficii nam priuilegiũ clericale amittit ipſe ex quo trina admonitione ꝑmiſſa incorrigibilis apparet:vt.ſ.de vita ⁊ hone.cleri.cap.fin. ⁊ de cleri. excom.ex parte.et.i.de ſenten.exc.in audientia. ⁊.c.cõtingit.ii. ¶ Aut cauſa vtilitatis cum licentia: puta quia tranſit ad aliam eccleſiam in qua vtilior eſt.i.de rerum permu. queſitum.⁊ tũc non citatur.ſed infra ſex menſes eſt primum beneficiũ conferendum cõputandos a tempore illo quo corporalem poſſeſſionẽ ſine querelã adeptus eſt:vt.ſ.eo.de multa.⁊.xxi.q.ii. ſi quis iam tranſlatus. et.ſ.de elec.cum in cunctis.ſ.de renũ. admonet. ¶ Aut cauſa probabili. puta cauſa ſtudii : vt.ff.ex quib.cau. maio. in integ.reſti. necnon.⁊ ſupra de offi.delega. conſultationibus. ⁊ tunc ſi nõ habet licentiam prelati procede vt ſupra dixi. verſi. ſed ſi nõ habuit: quia nec cauſa ſtudii debet abeſſe ſine licentia: vt ſupra.c.relatum. ⁊.c.tue.niſi forte cauſa theologie.arg.i.de magi.ſuper ſpecula.§.docentes.vel dic quod ibi recurrendum eſt ad proximum ſuperiorem ſi inferior licentiam deneget:ne bonum obedientie contẽni videatur.argu.infra.de regu.licet.⁊ de iure patrona. nullus. ¶ Quod ſi licentiam habet vſqꝫ ad certum tempus ipſo elapſo poteſt contra ipſum procedi. vt not. ſupra eodẽ verſi.ſi autẽ citatus.ſed citra nõ debet reuocari. argu.ff.de condi. cauſa da. ſi pecuniã.§.ſed ſi accepit.⁊ mãdati.ſi mãdauero.§.ſicut. et de ſeruis expor.ſi ſeruus ea lege.et.i.de commo. capitulo vnico.et.C.de act.et obli.ſicut .ſ.de appel.ſignificãte.C. de dila.ſiue pars. ⁊ hoc verũ eſt niſi noua cauſa ſuperuenerit vt argu.ſ.de offi.delega.inſinuante.⁊ de iura.calum. ceterum. et de excep.paſtoralis.nam ⁊ ſocietas coita vſqꝫ ad certum tempus ex cauſa etiam citra diſſoluitur.ff.pro ſoc.ſi cõuenerit inter ſocios.eſt autem iuſta cauſa quandocunqꝫ expedit eccleſie.ar.ſ.de poſtu.ꝑla.bone.i. vel ꝓpter potẽtiã vel ſciam.ar.ſ.de elec. offm̃.i.ti.i.de multa.in fi.nam ⁊ qui fideliter proſequitur iura eccleſie preſens intelligitur vt. ſ.e.ex parte ii.vel qꝛ eccleſia nimis eſt ſeruitoribus deſtituta.ſ.eo.cum ad hoc.⁊ de ele. cum eccleſia vulterana.i.de ele.exc.mini. ꝓpoſuit.rñ.i.in his em̃ caſibus prefertur vrgens neceſſitas eccl'ie ⁊ licentiis ⁊ priuilegiis impetratis.ſ. eo.cum ad hoc.arg.ſ.de ele.cũ nobis olim.§. vlti.⁊.c.in cauſis.in fi.et.i.de cõceſ.preb.non vac.cũ noſtris.non tamẽ habebit priuilegiũ cleric⁹ ſtudẽs in caſtris fraudulẽter.ſ.e.tue. ¶ Aut cã honeſtatis : puta peregrinationis quã nõ dꝫ facere ſine licẽtia prelati[b].de ꝯſe. diſt.v.non opꝫ.⁊ ideo ſi hꝫ licentiã expectari dꝫ quouſqꝫ finitũ ſit tp̃s.i. qđ potuit reuerti. ar.ff.de ver.ob.continuus.quo elapſo citabitur vt.ſ.no.ver.ſi autẽ.Sed ſi non hꝫ licentiam incõtinenti poterit citari:et expectabitur per.vi.menſes.dic vt.ſ. ver.ſed ſi nõ habuerit.¶ Aut abeſt cã reipublice: puta qꝛ eſt in ſeruitio ep̃i vl' pape:⁊ ſic excuſabitur.ſ.e.de cetero.⁊.c.cũ dilectus.⁊.c ad audientiã. ¶ Aut cauſa ſpecialitatis:puta priuilegii ſibi conceſſi:et tunc excuſatur niſi ex cauſa reuocetur vt no.ſ.e.§.que ſit pena.verſi.item excuſatur.⁊ ſ.eo.§.ver.qđ ſi licentiã.operantur etiã indulgẽtie qđ non priuetur beneficio : vt qui loco abſentis ſeruiat ſubrogetur ſcđm Grego.ſ. eo.cum ad hoc.infra de priuile.porro.vel cõſuetudinis ſiue conſtitutionis eccleſie:vt idẽ eſt.argumẽ.ſupra de conſtitu. cum omnes.⁊ ſupra eodem cum dilectus. et infra de conceſ. preben . non vac. ex parte aſten in fine. ¶ Aut cauſa humilitatis: puta religionis: et tunc di.vtrum ſit religioſus vel ſecularis. profeſſus vel non ; et an ſit infra annum vel

non per decre. ſ. de regu.licet. ⁊ cap̄.ſtatuimus.qd̕ dic vt no.ſ.de regu.in quo caſu ſi ſit ep̄s ⁊ tranſitus tenuerit non pōt ad ep̄atum reaſſumi.vij.q.j.hoc nequaq̄. niſi ſm qd̕ diſ. ſ.de renū.poſt trāſlationē. ℭ Aut cā neceſſitatis vt q꞉ iuſto impedimēto detinetur: puta infirmus eſt.ſ.e. ad audientiā. ſeruire eñi intelligunt nobis ēt hi quos curam⁹ egros b qui cupientes nobis ſeruire propter aduerſam valitudinē impediunt.ff.de ſta. libe.iiij. §.ſtich⁹. ⁊ de cōmēdato in rebus.§.poſſunt. ⁊ de redhi.ac.itē ſi ſerui.§.fi. ⁊ ſo.ma. diuortio.§.antep.vij.q.j. preſentiū. aut q꞉ non pōt ſecure mori in eccl̕ia propter inimicitias.vij. q.j. paſtoralis.ſ. de cle.bone me. ma.aut q꞉ aer infirmus eſt ⁊ peſtifer.ar.lxxiij.di.quorū dam.⁊.ſ.de renū.ad ſupplicationē.⁊ ſic vr̄ excuſari licet ceſſante impedimento redire teneat vt in.c.paſtoralis.ar.ſ. de cuſto.eucha. c.ij.§. q꞉ p̄o zelus. ℭ Aut cauſa voluntatis nude ſeu voluptatis:⁊ tunc proceditur.contra ipſum vt no.ſ.ver.ſed ſi nō habuit.⁊ ſeq. ſm hoc intellige qd̕ hic.d.ſ.eod̕.c.fi.vbi cadit hec diſtinctio.⁊.ſ.eodem.inter quatuor. hec autem locum habent in inferioribus ep̄is. ipſi enim per archiep̄m compellētur per excōicationis ⁊ ſuſpenſionis ſnias et ſi nec illud prodeſt papa vel alius de mandato ſuo ſpāli ipſos remouebit ab adminiſtratiōe et dabit eligendi licentiam.ſic intellige.ſ.eodē. ex tue.ibi contra eos.⁊.c.ex geſtis.⁊.§.qualiter.

ℭ De prebendis ⁊ dignitatibus. Rubrica.

Dixim⁹ de clericis nō reſidentibus in eccleſia prebendali ergo videamus quid ſit prebenda:⁊ ſic videamus de prebēdis. ℭ Uel ſic.tractauim⁹ de vita et hone.cleri.videam⁹ de reb⁹ eoꝝ:⁊ prio de p̄bendis videndū occurrit. ℭ Quid ſit p̄bēda. ℭ Quid dignitas. ℭ Cui ſit ꝯferēda. ℭ Et a quo. ℭ Et infra qd̕ tempus. ℭ Et qualiter.

1 Quid ſit† prebenda. [a] In titulo iſto ſpecialiter dicitur prebenda ius percipiendi ꝓuentus in eccleſia competēs percipiēti tāq̄ vni ex collegio ⁊ naſcitur ex canonia ſicut filia ex matre: quia ex quo quis habet canoniam per ꝯñs et prebendam habere debet: vt.ſ.eodem.relatum.et. c.dilectus. et de ꝯceſ. preben.cum ſuper.ſ.de conſti.cum.M.fer.§. vlt. ℭ Ad ius ergo canonicatus pertinet prebenda ⁊ ſtallus in choro ⁊ locus in capl̕o:vt in.d. c.relatum. dilectus filius.R. pro illorum. ⁊ dilecto. hanc tñ prebendam nō percipiat canonic⁹ niſi reſidentiam faciat:qd̕ dic vt no.ſ.titu. j.§. vlti.⁊.§.j. poteſt tñ quis prebēdam habere ⁊ tñ non erit canonicus:ſed tūc accipiet p̄bendam.i.beneficium. xvj.q.j.poſſeſſiones.et de hoc. ſ. de inſtit. c.ij. ℭ Canonia vero [b] eſt ius quoddam quod ex electione ſeu collatione vel inſtitutione ⁊ receptione alicuius in canonicum et in fratrem oritur ſiue acquirit vbi certus eſt canonicorū numerus:vel de nouo creatur vbi certus numerus non habetur:vt.ſ.eo.dilecto.§.procurator.ver.preterea ⁊ ſeq. ſ. de conceſ. preben.propoſuit.ad fi.et in alijs iuribus allegatis.ſ.codē.§.ver.ad ius ergo canonicatus . ad qd̕ ſpecialiter pertinet:et ei iuret habere ſtallum in choro ⁊ vocem in capitulo in tantum qd̕ vbicunq̄ ex receptione in fratrē ⁊ canonicum hoc habet:eſt canonicus:⁊ ſi hoc nō habet canonicus non eſt: vt in eiſdem iuribus cōprobatur . ⁊ in his que not.ſ.de ꝯſue.§. ⁊ de virtute.ver.vr̄ ⁊ quinta.⁊ ſeq.qd̕ nō cadit in perſonā laici:vt no.ſ. de inſti.§.qs inſtitui. ℭ Prebēda igit ſpecialiter ⁊ ꝓprie cōſiſtit in fructuum perceptiōe: canonia in iure: vt ex premiſſis patet.

2 Quid ſit† dignitas. Quedam [c] p̄eminentia in gradu que aliq̄ñ vocat pſonatus vel cuſtodia.ſ.de inſti.c.fi. ſiue offiñ vel inferius miniſterium:vt.ſ.de ꝯſti. cū acceſſiſſent.⁊ de ꝯſue. cū oli. ⁊ de elec. cū in cunctis.§.inferiora.ſ. eo. niſi eſſent vbi prioratus dignitas appellat [d] vñ archidiaconatus primiceriat⁹ his nob⁹ promiſcue oſtēdunt:⁊ poſſunt oēs hi p̄poſiti vocari ex eo qd̕ quādā prioꝛat⁹ curā pre alijs habēt:vt.ſ.de verb. ſig. q̄uis. ⁊ q̄libet adminiſtrationem eccleſiaſticam habens procurator poteſt vocari:vt.ſ.q.iij. ſaluator. etiam epiſcopus. ſ. de dona. fraternitatem. et ſunt

a ℭ Quid ſit p̄bēda. ad de gloſſ. et doct.i.c.cū M.de ꝯſt. gloſ.ſūme iiij. qō. iij. arch.i.c.ſi iuxta.d̕ reſcri. li. vj. rota.dciſ. cccclxvij.i.ci. quidā hñs in nouiſ. pet.de anc. i rub. d̕ ꝯceſ.p̄bē.

b ℭ Canōia vero. Add̕ q̄druplex ſit canōia.ad de cardi . i cle.fi.in.q̄.q.de p̄ben.

c ℭ Quid ſit dignitas. Adde gl. i c.q꞉ nōnl̕li.de cleri. nō reſi.⁊ ꝑ doc. i rub. de prebē. Et an dignitas moritur. vide bal.i.c.qm̄ abbas.i.ij. col.de offi. dele.

d ℭ Ubi p̄oratus dignitas appellatur. Adde glo. in. c. ij. de ſta.mo. archi. in.c. preſenti.d̕ offic. ordi. li.vj. Laudi.in cle.j. de ſuppl. negli.pla.

pter iſta non ſeruiatur: vt in.d.c.habebat. et
ad hoc.xij.q.ij.aurū.⁊.c.gloria epiſcopi.cir
ca medium.vbi dicitur accepiſſe pauperib⁹
erogandum eſt eſurientibus plurimis illud
reſeruare vel cautum vel timidum eſt: q̄r. ſ.
timet ne ſibi deficiat vult ſibi cauere: aut qđ
apertiſſimi ſceleris eſt / exinde aliquid ſub=
trahere olm predonum crudelitatē ſuperat
tpe cum perſecutionis ſeu famis licet refua
re in glo.ſuper euangelio Luce ibi. qñ miſi
vos ſine ſacculo ⁊ pera in capit.xxij. minus
tñ ſufficit manentibus extra vias cōmunes
ꝙ in vijs: ⁊ conſuetudo in talibus conſiderā
da eſt prout dixi.⁊ ad hoc.xxix.diſt. ſciendū
⁊ ſm ꝙ vires eccleſie patiuntur.ʃ.de cle.deb.
mi.c.j.⁊ arg.ſ.de vi.⁊ ho.cle.qm̄.ʃ.ti.ij.c.j.et
ij.⁊.c.autoritate.⁊ ſm dignitatem ſuā ⁊ ſciā
⁊ bonos mores: vt.xlj.diſt.non cogātur.ʃ.eo.
de multa in fi.⁊ capi.venerabilis.iiij.diſtinc.
erit: q̄r potentioribus pares eſſe non poſſu=
mus.ff.de alie.iudic.mu.cau.fac.l.iij.arg.ff.
de admi.tuto.cum plures.§.curator.⁊ de le=
ga.j.ſi ſeruus.§.ſi numerus.et de lega.iij.l.ſi
lie.⁊ de annuis lega.ſi cui annuū.⁊ de ali.⁊
ciba.leg.cum alimenta.⁊ de vſufru.ſed et ſi
quid.§.j.et de iure do.quero.ergo non eſt cō=
ferenda illi qui hʒ ſufficiens beneficium. q̄a
non poſſet facere reſidentiam niſi forte ligua
qđ dic vt no.ſ.de cle.non reſi.§.j.ver.itē ali=
quādo.⁊.ʃ.eo.in fi. ¶ Sed nunquid pueris
et beneficiatis ſunt bñficia conferēda.non vt
ʃ.eo.ſuper inordinata.ad cuius decretalis ⁊
materie intellectum ſic pōt diſ. ¶ Bñficiorū
aliud ſeculare. ¶ Religioſorū aliud ſimplex
puta qñ quis recipitur in monachum vel ca
nonicum regularem in quo caſu beneficia=
tus in vno monaſterio et profeſſus ſi primū
locum retinere velit non eſt idoneus.ʃ.de re=
lig.do.c.fi.ʃ.eo.preterea nec clericus ſclaris
ʃ.de ſta.mo.c.fi.§.precipim⁹.ſed puer idone⁹
eſt quo ad receptionem non tñ quo ad obli=
gationem vt patet in his que not.ʃ.de reg.§.
et qualiter obligetur.⁊.§.pe.⁊ fi. ¶ Aliud du
plex puta prioratus abbatia vel aliā admi=
niſtrationem habens, in quo caſu puer non
eſt ſufficiens.arg.ſ.de eta.⁊ quali.c.j.⁊.ʃ.de
ſta.re.cum ad monaſterium.§.tales.⁊.c.mo=
nachi.§.fi. Sed nec beneficiatus imo ſi velit
in alio monaſterio beneficiari niſi a papa ob
tineret diſpenſationis gratiam quod tamē
non eſt facile.ar.ſ.de confir.vtili ad noſtram
et ca.porrecta. ¶ Seculariuʒ vero beneficio
rum aliud ſummū vt ep̄atus.xxxviij.diſtin.
omnes pſallentes.lxiiij.diſt.quorum vices.
xxj.diſtin.in nouo.et.xxxiij.q.v.mulierem.§.
idem ſuper primā epiſtolam.ad hoc nullus
puer idoneus eſt.ſ.de elec.cum in cunctis.⁊
patet in his que not,C.de elec.§.q̄s eligi,nec
beneficiatus in alio ſine diſpenſatione pape
ſed ipſe hoc pōt concedere.xvj.qō.j.⁊ tempis
qualitas et.queſt.j.precipimus.et.§.ſicut.ʃ.
de exceſ.prela.ſicut vnire.x.queſt.tertia vnio
¶ Aliud duplex: puta dignitas eſt vel perſo
natus: de quibus not.ſ.eod.§.quid ſit digni
tas eſt vel eccleſia vel aliud beneficium hñs
curam.nam ⁊ de his idem iudicium eſt ha=
bendum.ſ.de elec.dudum.rothoma.§.tādē.
infra eodem de multa: ad hoc nullus puer
idoneus eſt ſupra de elec.cum in cunctis.§.in
feriora ſupra de eta.et quali.indecorū. nec
beneficiatus in alio ſimili ſi vtrumqꝫ retinerē
velit.infra de cle.non reſi.quia nonnulli.⁊.c.
relatū.infra e.de multa.hoc de rigore iuris:
ſecus ex diſpenſatione: quod dic vt not.p le=
ne ſupra de etat.et qualitat.§.etas. ¶ Aliud
ſimplex. Et horum. ¶ Aliud requirit cōſilij
maturitatem tantum. ¶ Aliud obſequij aſſi
duitatem tm̄. ¶ Aliud vtrumqꝫ. ¶ Aliud pa
trocinij fidelē defenſionem. ¶ Aliud ad anti
dora remunerationem. ¶ Aliud vite ſuſten
tationem. Horum. ¶ Aliud conſtituitur cau
ſa pietatis. ¶ Aliud cauſa vtilitatis. ¶ Aliđ
cauſa honeſtatis. ¶ Aliud cauſa neceſſitatꝭ
¶ Aliud cauſa gratioſe voluntatis. ¶ Bene
ficium ſingulare ſimplex quod requirit con=
ſilij maturitatē tantum poteſt appellari ca
nonia ſine prebenda: vt ſi quis recipiatur ī
canonicum alicuius eccleſie: quia bon⁹ cle=
ricus eſt: vt ſcilicet habeat' vocem tanꝗ̄ ca=
nonicus non tñ prebendā ſicut aliquot. vidi
de facto: ⁊ poteſt talis vocari canonicus ho
norarius ad exemplum tutoris.arg.ff.de ad
mini.tuto.ſi plures. vel quia canonicus ali=
cuius eccleſie factus ep̄s nihilominus in pri
ma canonicus remanet ſicut eſt in quibuſdā
eccleſijs de conſuetudine ſpeciali licet forſā
de nouo recipi non poſſet. vt.ſ.de elec.conſti=
ſtitutis.vel illud eſt ſpeciale in abbate. vt.ʃ.
de reli.do.c.fi.ſecus in ſeculari: qui eſt in ve=
rum et obedientem canonicum non poſſit re
cipi.vt no.infra de conceſ.preben.§.fi. verſic.
ego.tamen, in honorarium ſic poteſt recipi
quod ⁊ in multis eccleſijs obſeruatur. et de
hoc not.ſupra de cle.non reſi.§.qualiter.x.ſi.
item videtur reſidens.talis vocabitur ⁊ ad=
mittetur ad cōmunes tractatus: et recipietꝭ
tanꝗ̄ hoſpes: ⁊ finito tractatu recedet et ni=
hil percipiet: quia non fecit reſidentiam per
ſonalem: ad hoc non eſt idoneus laicus.ʃ.de
inſti.c.ij.ſupra de elec.maſſana.cum ſuis fili
bus.nec puer quia neſcit ſeipſum regere. ſ.
de eta.et qualit.indecorū. ⁊ eius etas quid
videat ignorat.C.de falſa mo.l.j.vnde nec de
bet iura ſapientum tractare. C.de teſta. mil.
l.fi.ergo cum inhabilis ſit omnino, etiam ne
ceſſitate imminente ad talem honorē pmo

neri nõ poteſt.ſm hoc põt intelligi.ff.de iur
immu.l.ij.§.impuberes. beneficiatus vero i
alia eccleſia circunſpectus ⁊ iure peritus ad
hoc idoneus eſt:⁊ ſic poſſunt exaudiri iura q̃
innuunt:q aliquis poſſit habere locũ in di=
uerſis eccleſijs.expedit.arg.ſupra de cler.nõ
reſi.ad hoc.⁊ de eta.et quali.queris.⁊ in au=
tē. vt cle.qui rece.col.v. Expedit autem ipſis
eccleſijs duobus modis: vel quia non poſſēt
ſufficere omnibus canonicis ſi preſentes eſ=
ſent:vbi non eſt certus canonicorum nume=
rus inſtitutus:⁊ oīa habent cõmunia vel qꝛ
habebit aduocatum ſine ſalario qui al's poſ
ſet vendere ſuum patrocinium.xi q.iij.nõ lꝫ
qua ratione conſiderata etiam ſi prebendaꝫ
habeat aſſignataꝫ ipſam forte percipere po
terit vicario magis idoneo q̃ ſit ipſe quo ad
officium conſtituto ad ſeruitium eccleſie fa=
ciendum ſicut ⁊ in quibuſdam eccleſijs con=
ſuetudo obtinet q̃ tuenda vr̃.ar.ſ.de cõſti.cũ
oẽs.ī.de cler.egro c.i.cum nõ ſit eccleſijs one
roſa.ſ.de conſue.c.i.et.ij. Illud vero bñficiuꝫ
quod requirit obſequij aſſiduitatem tm̃ põt
appellari prebenda vel portio certa que aſſi
gnatur vicario vel clerico aſſiſſio: ⁊ ſic dicto
ab aſſideo aſſides qꝛ continue reſidere ⁊ aſſi
dere dꝫ.de hoc.ſ.de cle.non reſi.cum ad hoc
ad quod beneficiatus in alia in conſimili be
neficio idoneus non eſt.ſ.de offi. vica.prohi
beas.⁊.c.clericos.⁊.c.ex parte. ⁊ ar.ſ.de cle=
ri.coniu.qđ a te.⁊.ca.diuerſis.xvi.q.i.pbr̃os
C.de offic.aſſeſſo.nemo.nec eñ põt qs duob⁹
dñis ſeruire.xxvi.di.acutius.puer tñ ex quo
excedit infantiam quo ad ordinem ſuũ ⁊ ei⁹
offiñ quod põt exequi idoneus eſt.arg.ſ. de
tēpo.ordi.vel non eſt compos.nã ⁊ tales ad
minores ordines promoueri pñt.xxviij.diſt.
de his.lxxvij.diſt.ſingulis.⁊.c.quicunq̃.⁊ ſic
ep̃s talia bñficia que in perceptiõe fructuũ
tm̃ conſiſtũt.i.q.iij.ſi quis prebendas. põt ta
libus aſſignare.qꝛ et eis tenetur prouidere:
ex quo ipſos ordinauit.ī. eo.c.ij.q̃uis eccl'ia
romana cõſueui cõpellere ep̃m niſi aliquem
ad ſacros ordines ꝓmouerit.vt.ī.eo.cũ ſcđm
¶ Item laicus quo ad hoc idoneus eſt duꝫ
tñ vita mutet ⁊ religioſe viuat ⁊ obſequium
quod cõuenit faciat:ſicut no. Lau.ī.de cõſti.
c.ij.argu.xxiij.q.i.paratus.circa prin.⁊ q̃ bñ=
ficium tale emit ſimoniã cõmittit.i.q.iij. ſal=
uator ad fi.⁊ ſic põt intelligi. ī.de deci. q̃uis
ſit graue. ad fi.a contrario ſenſu. ſane tñ in=
telligas.nec eñ dico q tales poſſint eſſe vi=
carij.ſed poſſunt aliud officiuꝫ:puta oſtij cu
ſtodiam vel conſimile exequi ⁊ percipere be
neficium prebendale. ¶ Illud autem benefi
cium quod requirit vtrunq̃.ſ.conſilij matu
ritatem ⁊ obſequij aſſiduitatem eſt canonia
prebendalis ſiue prebendaria ad quod bene
ficiatus in aliqua idoneus non eſt neq̃ puer
ſic intellige ī.eo.ſuper inordinata.excipe ne
ceſſitatem eccleſie vbi alius magis idoneus
non reperitur arg.ſ.de ele.officiũ.ī.eo.de mul
ta in fi.⁊.c.expoſuiſti.nam neceſſitate inſtan
te maior.vij.annis recipi poterit.ff.de decu=
rio.generaliter.§.ſpurios.⁊.l.ſpuriũ maxime
in eccleſijs in quibus ad dicenda rñſoria et
deferenda candelabra tales ſunt deputati.
ar.ī.eo.extirpande.§.qui vero. ibi in ordine
que ipſius cura ⁊c.xxv.diſt. perlectis. dũ mõ
idoneus ſit.arg.ſ.de preſump.ex ſtudijs ſec⁹
ſi carnalitas ſequeretur.nam tunc vnius cõ
tra oẽs alios appellationem admitterent. ī.
eo.graue.ī.de his que fi.a ma.par.ca.c.i.ſed
vt bonus eſt ⁊ neceſſitas imminet recipi põt
tñ talis ⁊ ſi prebenda recipiat ſuffragiuꝫ nõ
feret:ſed vſq̃ ad certũ tp̃s concilij ſui requiſi
tio ſuſpẽdetur.ff.de decur.ſpurij.§.minores
et licet.l.illa innuat de etate. xxv. annorum
tñ.xvij.anni videntur ſufficere.arg.ff. de po
ſtu.l.i.§.pueritiam.vel ſaltem.xviij.ff.de off.
deleg.cum vigeſimũ vel dic qđ ⁊ poſt. xiiij.
an.arbitrarium erit.arg.ſ.de eta.⁊ quali.in=
decorum.⁊ in his que not.ī.de deſpon.ipub.
§.i.et.ij.et ſ.de eta.⁊ qualit.§.etas. ¶ Patet
ex premiſſis quod alius eſt canonicus tãtuꝫ
p̄bendarius tm̃:alius eſt canonicus preben
darius:et ſm hoc planuꝫ eſt qđ dicitur.lxx.
diſt.ſanctorum.ſ. q q̃uis diſpenſatione ep̃i
valeat quis preeſſe diuerſis eccleſijs ſubau=
di vel tanq̃ canonicus tm̃ locuꝫ tenere cano
nicus tñ prebendari⁹ non poterit eſſe niſi ſub
audi ſicut.ſ.no.neceſſitate vel vtilitate eccle
ſie exigente.nec ob.i.q.iij.ſi quis obiecerit:qꝛ
intelligendum eſt q loquatur de illo qui ſer
uit in perſona propria cuius os ligari nõ de
bet.ī.eo.cum ſcđm.⁊.c.extirpande.vel ſic ex=
pone:⁊ intellige quod ibi dicit.ſicut aīa ſine
corpore non viuit corporaliter: ſic ſpũale ſi=
ne tp̃ali ſiue corporali in nullo ꝓficit:ſubau
di verum eſt tp̃aliter: ergo non prohibet q̃n
vnum ſine altero eſſe poſſit:ſed dicit q ſpũa=
le non proficit tp̃aliter ſine tp̃ali: ſed hoc in=
tellige q canonic⁹ nõ dꝫ eſſe ſine prebẽda ve
rum eſt ſi perſonaliter reſideat ⁊ ſeruiat.ſ.de
conſti.cum.M.ferra.ī.eo.relatum.⁊.c.dilect⁹
alias contra.ſ.de cleri.non reſi.cum ad hoc
⁊.ſ.de appel.peruenit.vel quod dicit ſi quis
obiecerit regulare eſt:hoc autẽ caſuale. ſicut
⁊ q̃n quis recipitur vltra numerum autorita
te pape:niſi quidẽ ſtatim recipit. ⁊ eſt cano=
nicus ſub expectatione p̄bende.ſ. de reſcrip.
conſtitutus. ¶ Aliud eſt beneficiũ quod req̃=
rit patrocinij fidelem defenſioneꝫ:puta quia
ratione aduocationis aſſignat᷑ alicui in mo=
naſterio vel eccleſia certa penſio vt vocatus
veniat et patrocinetur.ad hoc ſupra de ſym

dic. capitu. primo. ꝛ ad hoc puer non eſt ido
neus: quia minor. xvij. an. non poteſt procu=
rare. iij. q. vij. §. tria. ver. quidam ꝓhibentur.
ſed bñficiatus hoc modo, in alia eccleſia nõ
prohibetur: imo poteſt quis in diuerſis eccle
ſijs hoc modo beneficiari ꝛ obligari. vt. ŝ. de
iureiurand. veniens §. verum. Sed conſulo
tali ꝙ ſemper excipiat primum pactum: ne
vel de non obſeruatiõe pacti vel de deceptio
ne: ſi hoc tacuit poſſit notari. argu. ſupra de
iureiur. tua nos. ꝛ capi. breui. ꝛ c. quanto. ff.
de act. emp. ꝛ vend. l. j. §. venditor. ꝛ in hoc ca
ſu poteſt cleric⁹ ſecularis in monaſterio ha=
bere prebendã non tamen fraternam quam
habere non poteſt: ꝛ ſic intellige infra de ſta
tu mo. c. fi. §. precipimus. poteſt et habere pre
bendam ſpiritualem cui hoc onus ſit anne=
xum. argu. infra eod. ſignificatuꝫ infra vt be
nefi. eccl. vt noſtrum §. fi. ¶ Quid ſi vna eccle
ſiarum in qua quis ſic beneficiatus exiſtet li
tiget contra aliam. Reſpon. tractet de cõpo=
ſitione nec aliquaꝫ offendat ex vi pacti habi
ti hoc cauere poteſt. arg. ſupra de poſtu. ca.
fi. alioquin prime adherebit contra ſecũdaꝫ.
nec ob. C. de pac. pacta. cum ſi. quia illud ve=
rum eſt quando diuerſa pacta fuerint inter
diuerſas perſonas. ¶ Quid ſi ſimul pepigit
a cum duabus eccleſijs[a] ꝛ ſimul citant qđ ve=
niat patrocinari. Reſpondeo locus eſt grati
ficationi. argu. ff. ad ſill. ſe. con. ſi quis in gra
ui §. ſi cum omnes aliud eſt quod requirit re
munerationeꝫ ad antidora q̃ſi. ſ. videtur epi
ſcopo ꝙ aliquis bonus eſt ꝛ honeſtus: ꝛ be=
ne ſeruit ei / ſed et ſeruire poteſt quare ipm
remunerat vel beneficiat: ad hoc. j. de dona.
per tuas infra de vſuris. cap. j. ad fi. xvj. que
ſti. prima. poſſeſſiones. et queſt. ſexta illud. in
fra de his que fi. a prela. continebatur. et. ꝛc.
ſeq. j. de teſta. relatum. ij. §. licet auteꝫ ad hoc
idoneus eſt puer maior infante. nam talis ꝛ
mereri poteſt ĩfra de delic. pue. pueris. eſt er=
go naturale ꝙ qui bene facit bonũ recipiat.
ff. de iuſti. et iure. l. j. ff. de peti. here. ſed et ſi. l.
commiſſaria §. conſuluit. ¶ Sed beneficiuꝫ
quod ad vite ſuſtentationem aſſignat̃: aliud
cauſa pietatis: puta cauſa hoſpitalitatis ad
quam tenentur clerici. xlij. diſtin. §. prlo. xvj.
queſtione prima. quoniam quicquid. xlvij.
diſtinctione ſicut hi. infra eodem de mona=
chis. vel quando aſſignatur pauperi: vt in=
de ſuſtentetur. lxxxij. diſtinctione §. primo. et
capitulo primo. infra de pecu. cleri. capitu=
lo fina. ſupra de cleric. coniuga. quod a te §.
primo. et hoc poteſt beneficiato inſufficiẽter
et puero pauperi aſſignari. ¶ Aliud vtilita
tis cauſa vt ſcilicet litigium vitetur vel con
cordia fiat. ſupra de reſcript. ad audientiam
infra eodem niſi eſſent. ¶ Aliud cauſa hone
ſtatis vt penſio aſſignata illi q̃
ſeruire non poteſt nec decet ꝙ
mendicet. ſic infra de cleri. debi
li. tua nos. xciij. diſtincti. diaco
ni ſupra de cle. coniug. ioannes
in fi. ŝ. de renuncia. admonet. l.
diſ. ſtudeat. ¶ Aliud cauſa ne
ceſſitatis: vt quod aſſignatur
coadiutori. infra de cleri. debi=
li. capitu. penultimo. et finali. ꝛ
capitu. de rectoribus. ¶ Aliud
cauſa gratioſe voluntatis: ſi=
cut quando aſſignatur clerico
coniug. Joannes. xxij. diſtinc.
ſi qui vero. xij. queſtione prima
quia tua. nec in his caſibus vi
detur intelligenda decre. infra
eod. ſuper inordinata.

4 Et a quo.† Aliquã=
do ab epiſcopo: aliquando a
a capitulo: aliquando a laico:
quod dic vt plene notatur ſu=
pra de electi §. quis poſſit eli=
gere. verſicu. quid de prebẽdis
ꝛ ſeq. ¶ Item a papa conferri
poteſt in quo caſu ſi tẽpore da
te ꝛ receptionis literarum va=
cat bñficium vtrumq; tp̃s iſpi
citur. vt ſupra de reſcript. cam
te. j. eo. venerabilis. Sed ſi tem
pore receptionis vacat non tẽ
pore date vel econtrario tp̃s re
ceptionis inſpicitur. vt. j. eo. di
lect⁹. ij. ꝛ hoc quantũ ad cano=
nicos qui diuinare nõ tenẽtur.
j. vt bñfi. ec. ſine di. cõ. vt nr̃m §.
j. verſi. porro. ¶ Sed ſi duo im
petrant reſcriptum pro aliq̃
beneficio obtinendo: et quera=
tur quis potior ſit tempus da=
te inſpicicitur. vt ſupra. de of=
ficio delegati. ex parte ſecunda
de reſcrip. capitul. qđ quidam
aliter intelligunt: ſed ego aliđ
eſt reportare aliud reddere ſeu
recipere. ꝛ etiam ibi qui primo
impetrauit primo reportauit:
ideo enim intelligo, quod ap=
pellauit capitulum ſancte cru
cis ab executoribus quos ſe=
cundus impetrauerat dicens:
quod iam receperãt aliud mã
datum: vnde non erant cogen=
di: et ſic non tenuerunt ſenten=
tie. ¶ Sed bene tenuerunt
alie litere a iudicibus primo

[a] ¶ Si ſimul pepigit cũ duabus eccleſijs. ad=de gloſ. i. c. j. q. vij. gl. in. c. fin. de poſtul. ar=chi. in ca. epoꝝ. vij. q. j. doc. i. c. veniẽs de iureiuran. Barb. i. ca. paſtoralis in fi. de of=fic. deleg. pau. de ca. l. l. in opis ff. locati.

Sed bene tenuerũt alie litere a iudicib⁹ primo impetratis. ⁊ de illis ſecundis dicit in fi. qđ relaxent̃ iuxta formã eccleſie. hoc eſt primo impetrante recepto cum iniuria notoria eſſet. j. eo. de verb. ſig. ex parte. ⁊ de hoc intellectu ſequentium decre. no. ſ. de reſcrip. §. qđ cui preiudicet. ſub. §. quanto autẽ. impetrat idem cõtra eundẽ. ⁊ pro me. ſ. de reſcrip. mãdatũ. vbi dicit ſi pro alio ibi non ſcripſimus aperte probat̃ hoc. j. eo. venerabilis. vbi hec exceptio non admittit̃. ¶ Et hoc verum eſt ſi vtrũq; ſit gñale vel vtrũq; ſpãle. nã ſi alterũ ſpeciale ⁊ alterũ generale ſemper per ſpeciẽ generi derogat̃: vt. ſ. de reſcrip. abbatẽ. nec eſt vis qꝛ dicit iam recepit: ſubaudi enĩ maxime: qꝛ idẽ ſi poſt. ⁊ eſt rõ qꝛ ꝗ gñales lr̃e adhuc reſpiciũt alia beneficia: vñ ſcđm iſtũ intellectũ quilibet habebit bñficiũ ſuũ ⁊ interpretatio ſic fieri dꝫ qđ res potius valeat ꝙ pereat. ff. de rebus dub. quoti. ⁊ de verb. obl. quoti. ⁊ de re iudi. quoti. ¶ Et hec locũ habẽt in reſcriptis impetratis ad beneficia obtinenda reſcriptis impetratis ad lites ꝯtẽtioſas ſi vis ſcire an reſcriptũ valeat inſpiciendum eſt tp̃s date: vt. ſ. de trãſac. ex lr̃is. ⁊ de reſcrip. ſignificauit. ⁊. c. vlti. ¶ Sed ſi vis ſcire an iudex iuriſditionẽ ſuam poſſit exercere tp̃s receptionis ⁊ expreſſionis attendit̃: vt. ſ. de reſcrip. paſtoralis. de ap. ſup. e. ti. ¶ Sed ⁊ ſi papa pro aliquo beneficiãdo ſcribat non põt ei ꝓuideri in rectoria vel dignitate: vt. j. eo. c. vlt. Secus ſi ꝯcedat ep̃o ꝙ redditus bñficiorũ ſibi retineat: vt. j. de verb. ſig. tua. ratio qꝛ in bñficiis latiſſima interpretatio ⁊c. niſi alicui paret̃ preiudiciũ: vt. C. de emanci. lib. nec auus. j. de ſtatu mona. in ſingulis. §. porro. ⁊ hoc ex volũtate fit illud ex neceſſitate eccl̃ie: vt. j. vt beneſi. eccle. ſine di. con. §. vlt. ¶ Sed qđ ſi poſt mãdatũ receptũ a ſede apoſto. ꝙ petrus recipiat̃ canonici recipiũt. Guilielmũ: nunquid Guliel. remouebit̃. nõ vr̃: vt j. eo. dilectus. ij. ⁊. iij. ſed cõtra. j. eo. venerabilis. in fi. ⁊ de ꝯceſ. prebẽ. ꝓpoſuit. ¶ Ad horũ ſolutionẽ ſic diſtin. ¶ Si quis cõtra mandatum apoſtolicũ prebendã cõferat refert vtrũ mandatũ ſit collationis. i. mandatum in quo continet̃ collatio beneficij iam facta. ⁊ tunc quicqđ fit poſtea dũtamen eo collatio tenuerit irritam. j. eo. venerabilis. ad fi. ¶ Aut eſt mandatũ promiſſionis. i. in quo continetur ꝙ alicui debeat de tali beneficio prouideri: ⁊ tunc vtrum in reſperipto ſit appoſita hec clauſula. ſcꝫ qđ ſi quicꝗ̃ ꝯtra factũ fuerit irritum habeatur et tũc ſimiliter ſi de ipſo ſecus fiat non valebit. infra eodem inter cetera. ⁊ capi. dilecta. verſi. ſi forte. ſupra de elec. innotuit. in fi. infra de deſpõ. impu. ad diſſoluendum. in fine. ¶ Aut ſupradicta clauſula non eſt ibi appoſita: ⁊ tunc aut vterq; ſcilicet tam conferens ꝙ̃ recipiens ſit mandatũ apoſtolicum impetratũ: ⁊ in hoc caſu de rigore iuris eſt irritanda collatio argumentũ. ſ. de poſtul. prelato. bone. §. nec nocebat. ſupra de alie. iud. mutã. cau. fac. ca. j. ſ. de appel. me minimus. ⁊. c. ſuggeſtum. ff. de iudi. ſi pretor. ⁊ ſic poteſt intelligi. j. de conceſ. preben. ⁊ eccle. nõ vacan. propoſuit. j. eo. dilectus. iij. niſi forte papa cõtrariũ reſcribat: vt magis capitulũ puniatur. j. eo. dilectus. ij. ¶ Aut vterq; ignorat: ⁊ tunc qđ rite factũ eſt non retractabitur. ar. ſ. de reſti. ſpo. audita. j. de dona. cõſultationibus. nec enĩ eſt eis imputãdũ ſi nõ diuinauerunt. j. vt benefi. eccle. vt noſtrũ. §. j. ¶ Aut conferẽs ignorauit ⁊ recipiens ſciuit vel econtra: ⁊ tunc videt̃ tenere collatio. ar. j. qui filij ſint legi. ex tenore. ita tñ qđ in ptãte ignorantis ſit retinere vel remouere vel relinquere. arg. j. de eo qui dux. in matri. quam pol. per adul. capi. j. ff. de dolo. l. j. §. j. ſ. de reſcrip. ſedes. in fi. Sed niſi ingnorans ꝯtradicat ꝙ̃ cito ſcit veritatem non poterit de certo diſſentire. arg. j. de eo qui dux. in matri. quã pol. per adul. veniẽs. j. de cõiug. ſeruo. c. ij. et ca. fi. ſ. de offi. deleg. cũ olim abbas. §. fi. ſ. de renun. admonet. ſ. de tranſla. epiſ. quanto. §. ceterum. ad hoc. ff. de his que in frau. cred. l. j. ⁊ñ j. §. j. ſcđm hoc etiã põt intelligi. j. eo. dilectus. ij. et. iij. ¶ Sed et a legato apoſtolice ſe. conferri poteſt habita diſtin. de qua no. ſ. de offic. delega. §. quod ſpecies. verſic. tertio. ¶ Quid ſi legatus retinuit prebendã aliquã donationi ſue ⁊ inferiorib⁹ retentionẽ ipſam vacantem conferat non videtur quod valeat collatio inferioris: vt infra de iure pa. cum dilectus. §. nos igitur. ⁊ ſupra de dolo ⁊ contuma. veritatis. ad fi. Quid ſi delega. a papa inhibeat per aliquã prouinciam vel dioce. ne aliquod beneficium conferatur quouſq; ipſe ꝓuiderit illi pro quo mandatũ recepit ⁊ quidem non video quod hanc inhibitionem facere poſſit quo ad effectum niſi forma reſcripti hoc habeat. argu. xj. q. iij. c. peruenit. ¶ Sed nunquid poteſt retinere donationi ſue beneficium primum vacans: ita videtur quia ⁊ legatus hoc poteſt: vt no. ſ. eo. verſic. quid ſit legatus. ⁊ tantum facere dꝫ ſpeciale mandatum quo ad quedam: quantum generale quo ad omnia. argu. ff. pro ſocio. actione. §. renunciare. ff. de admi. tuto. ſi duo. ⁊ argumen. ſ. de offi. lega. ſtuduiſti. contra infra de priuileg. porro. ⁊. c. ſane.

5 Et infra quod tempus. †Infra ſex menſes: vt infra de conceſ. preben. nulla. quod dic vt ibi not. in ſumma. §. ⁊ infra: qđ tempus. ⁊. ſ. de elec. §. quo tempore. ¶ Sed

a nunquid ſemper per mortem canonici[a] vacat preben. hic diſ. vtrum in eccleſia ſit cert⁹ canonicoꝝ numerus inſtitutus vel non: ⁊ vtrum quoddam ius de nouo creetur vel non: ſicut plene not. ī. vt benefi.ec.ſine di.con.poſt prin.

c **Et qualiter.** †Et quidem.iiij.exigunt ſcꝫ quod conferat. ¶ Pure palam. ¶ Libere. ¶ Sine diminutione. ¶ Pure.vt.ſ.nullum pactuꝫ/nulla conditio nullus modus interueniat.vt.ſ.q.ñ.c̄ppio.ſ. de pact.c.fi.nam et modus equipollet conditioni.xxviij.q.j.ſi infidelis.C.de legi.que ſub modo.l.j.ī.de condi.ap.verum.imo etiã magis obligat modus ꝙ conditio. nam ſi is cui ſub modo alquid delinquitur caueat de ipo implendo ſtatim agere poteſt.ff.de lega.iij.ſi cui legatum eſt ſecus in condi.cuius euẽtus adimpletio ſpectanda eſt.ff.de cond.⁊ demõ. qui heredi.§.fi.⁊ l. quib⁹ diebus.§.fi. ff.de fideicõ.liber.cuꝫ in teſtõ.in princ.que autẽ ſit differentia inter conditionẽ modum ⁊ cauſã dic vtmo.ī.de condi.appo.§.quid ſit cõditio. ⁊ qualiter hec ſimoniam inducant not. plene.ī.de ſimo.§.quid ſit ſimonia ⁊ qualiter cõmittatur. ¶ Palam alioquin ſuſpecta habetur collatio.ī.vt benefic.eccle.ca.vnico porro ff.de iure fiſci.ita fidei.ff.de admi.tut.nõ exiſtimo.xviij.q.ij.pernicioſam.lxxxj.diſt.clericus ſolus.⁊ not.de hoc ſ.de iudi.§.qualiter. ¶ Unum tñ not. circa hanc materiam quod ꝙuis electiões clandeſtine reprobẽtur vt.ſ. de ele.q2 propter.ad fin.non tñ prouiſiones/ ſeu collatiões:dũmodo is cui prouidetur capax ſit.ar.ff.de dila.l.j.li.x.ſm Goffr.⁊ ſic obtinet conſuetudo.nam ⁊ epi in cameris ſuis paucis preſentibus cõferunt beneficia ſua: verũtñ ex diutina occultatiõe,⁊ ex quibuſdã aliis circunſtãtijs oritur ſuſpitio cõtra cõferentem.⁊ ſic loqtur.ī.vt benefi.ec.c.vnico.§.j. ⁊ ſeq. ¶ Libere.i.motu rationabili ⁊ liberali ī.eo.relatum.ſ.de renun.ad ſupplicationeꝫ non carnali:ſed iudicio rationis.ī.eo.graue. ī.vt benefi.ecc.c.vnico.§.oibus.quia nõ ſanguine:ſed vite meritis ſunt beneficia.ecc. cõferenda.viij.q.j.moyſes.ideo cuꝫ in eccl'ia argentina tractaret epm de cano.creandis ⁊ q̄libet noiaret nepotem ſuum vel conſanguineum inhabilem ⁊ inutilẽ: quidam roman⁹ qui ibi erat canonicus quẽdã aſinũ qui pluſ ꝙ per.xx.an.caplo ſeruierat noiauit dicẽsq dictus aſinus propter ſeruitium qd fecerat eccleſie dignior erat omnibus nominatis:et ſic fuerunt confuſi alij nominatores. ⁊ ſi vis comprobare nominationem romani:vide q not.infra de ſimo.§.qualiter.verſi.munus.et ſequenti.ergo libere. ideſt puro iuſto⁹ rationabili motu non carnali nec pecuniario: nõ auaro conſuetudinario ſunt beneficia ecc.cõferenda:vt probatum eſt ⁊ legitur.ſ.qd.iij.ſi quis prebendas. ¶ Sine diminutiõe aliqua qd dic vt not.ī.vt eccl.benefic.ſine dimi.confer.

¶ Illud quoqꝫ in ſumma notandum q nullus debet ordinari ſine titulo niſi patrimoniuꝫ habeat. vt dictum eſt.ſ.eod.§. cui. ¶ Sed quid ſi dederit eccleſiam prelatus que alteri⁹ erat pro titulo:et poſtea conuincat vel quid ſi caſmate pereat/vel depauperetur.dicunt quidam q querat victum manib⁹ exẽplo apli.xcj.diſt.§.j.⁊.c. cleric⁹ victum idem ſi recepit min⁹ ſufficientem ti.q2 imputari ſibi dꝫ qui talem recepit.duas eñ habere non poteſt:vt no.ſupra de cler.non reſi.§ qualiter.⁊.§.pe. ¶ Puto verius q tenetur ei ꝓuidere.x.q.iij. vnio.ne ipm mẽdicare oporteat oſtiatim in vituperium ordinis clericalis.argu.xciij.diſtinc. diaconi.ſupra de cleri.coniu.Joan.in ſi.de renun.ad ſupplicationeꝫ.nec puto q titulus aſſignand⁹ ſit clerico in minoribus ordinib⁹ cõſtituto.arg.ī.co.eps.⁊ cum ſm nec ob.ī.eo.lꝫ.q2 intelligo q dicit clericos.ſ.in ſacris quãuis b appellatione clericorũ.[b] ⁊ minores contineantur.xj.q.j.de ꝓſona eps hꝫ legitimã excep.cõtra tales de gratia quantũ ad ea que precefferũt ordinationẽ et de iure quantum ad ea que poſtea incurrit culpa ſua.vt.ī. co.c.cum ſcõm:⁊.ſ.de eta.⁊ qlita. accepimus. ¶ Sed ſi plat⁹ dedit nõ pro titulo ſed pro bñficio:et euincatur.diſti.eſt vtrũ vterqꝫ ſciuerit aliũ habere ius in beneficio ⁊ tunc dolus cum dolo compenſatur:vt.ff.de dolo ſ duo.⁊ de compen.ſi ambo vel vterqꝫ ignorauerit:tũc eps ſimiliter non tenetur vt.ff.de redhibit.ac.ad res donatas.et.l. prima.§.ſi intelligatur.⁊.l.queritur.§.vltim.an recipiẽs ſciat non conferens.⁊ ſic a ſeipſo decipitur.vt in proxi.l.⁊.ff.de cõtrahen.empt.liberi.et de acti. empti.⁊ vendi.l.pria in fi.dicit tamen conſti.feu.titul.quid ſit:

a ¶ Nunqd ſemper ꝑ mortem canonici.adde Joã.de imo. in reſpect.cũ.xv. ſer.de ꝯſti.

b ¶ Appellatione clericorum. Adde card.zaba.in c. diuerſis fallacijs.ī ij.not.de cle. coniu.

inueſtitura.c.cum de re aliqua. ꝙ ſi ſcienter recepit quis beneficium alienum de euic.nō agit.niſi ſpeciale pacto ſibi ꝓſpexerit: ⁊ ignorans ad cōſimile bñficiū agit. ad idē. C.cōis vtriuſq; iudicij.ſi factus. ⁊ de euic.ſi fundū. ff.de except.doli apud celſum.§. item labeo. ſed forte aliud in titulo oneroſo vt in legib⁹ aliud in gratioſo: vt in canonib⁹. ¶ Si autē conferens ſciat ⁊ recipiēs ignoret tunc tenet̃ ſibi ad conſimile beneficium conferendum. vt.j.eo.inter cetera.vij.queſt.j preſentium.j. de iure pa.c.paſtoralis.

¶ Et illud omittendum non eſt ꝙ null⁹ pōt habere plura beneficia.nec enī poteſt eſſe de duobus collegijs ſimul.ff de colleg.illi.l.j.§. vlt.nec duas militias nec pluſq; vni⁹ nomē ordinis affectare ſuper quo nō pōt impetrari diſpenſatio ab imperatore.vt.C.qui milit. non poſ.l.v.§.in poſterum.li.xij.nec duos honores habere.ff.ad munici.libert⁹.§. preſcriptio.⁊ ſi hoc in ſecularibus honoribus locū habet: multo forti⁹ in eccl'iaſticis. ar.xxxviij. diſt.ſi in laicis.⁊.lxxxviij.diſtin.fornicari.et xlij.diſt.quieſcamus.⁊ de hoc dixi.ſ.de cler. non reſi.§.j.⁊.§.fi.et.ſ.eo.§.quid ſit dignitas. et.§.ſeq. ¶ Et quid iuris ſit de pluralitate pſonatuum vel eccleſiarum parochialiū quātum ad diſpenſationem: dixi.ſ.de eta.⁊ qualitate.⁊.j.de inſti. ¶ Sed ꝙ quis habere poſſit plures preben.videtur a ſenſu contrario iurium alleg.in predictis.§.quia qđ de vno prohibetur ⁊c.vt.ſ.de preſumpt.nonne.j.de his que fi.a ꝓlla.cum apoſtolica.§.vlt i.ſcit enī papa hanc generalem cōſuetu.⁊ tolerat ergo videtur approbare ſm. T.arg.iiij.diſt. §.leges.maxime hodie cum in hac compilatione noua non cōſtituerit ius expreſſum: et bene ſciebat hanc diſſenſionem. arg.j.de tranſla.epiſ.inter corporalia.§.ſed nec.et.j. de deci.ad audientiam.⁊ pro hoc.j.eo.cum iādudū.ibi aut aliqđ premiſſorū: nihil enim premiſſum fuit quin ſufficeret niſi hoc intelligas de pluralitate prebendarū.⁊.ſ.de poſtu. c.fi.in fi.⁊.j.de cōceſ.prebē.quia diuerſitatem §.j.⁊ de inſtitu.cum veniſſent.§.j.ad fi.poteſt ergo qs habere plures prebendas ſicut.⁊ vn⁹ vaſallus poteſt habere plura feuda. ⁊ ſic diuerſos dños recognoſcere.ſ. de foro competentium ex tranſmiſſa.nec ob. decre.j.eo. ſuper inordinata.qꝛ loquit̃ in recipiendis nō in receptis: ⁊ multa impediunt contrahenda ⁊c. vt.j.de iureiuran.quemadmodum trahitur ad maiora beneficia ſicut intellexit.B.ſ; hoc non patitur mens ipſius.ideo reſponde ⁊ ipſam intellige ſcđm ea que not.ſ.eo.§.cui.ſub §.ſed nunquid pueris.⁊ ſeq.nec ob.j.de conceſ.preben.literas reſponde vt no.in ſumma §.fi.quia vacat quantum ad prebendam nō quantum ad vocem.⁊ hoc quia nullo modo ſeruiebat nec lingua nec corpore.ergo aliud in perſonatibus ⁊ eccleſijs parochialibus ⁊ aliud i prebēdis.ratio diuerſitatis hec eſt: qꝛ ſicut epūs intelligit̃ ſponſus eccleſie. vt.ſ. de trāſla.licet.in princ.ita ⁊ ſacerdos eccleſie ſibi commiſſe: vt.xxj. qō.ij. ſicut. vnde bigam⁹ promoueri nō pōt.ſ.de bigamis.c.j.⁊ per totum.inde eſt ꝙ duo ſacerdotes perpetui non pñt intitulari ad eandem eccle.tanq; ſponſi nec vnus poteſt habere plures eccleſias tanq; ſponſus: vt.lxxx.diſt.epī.ſ.de fi.preſby.ꝓpoſuit.ſ.de cle.non reſi.quia nonnulli ⁊ conquerente.ſicut nec mulier diuerſos ſponſos vel vir diuerſas ſponſas habere poteſt.ſalſa infamia eos comitatur.ff.de his qui not.infa.l.j.⁊.l.quid ergo.rhſi j.⁊.§ j.⁊ .vij. qē.j. ſicut alterius.⁊.§ hoc non ſolum.⁊.c.ſicut vir. ſ.de biga.nuper.niſi alicui reueletur diuino ſpiritu.vt.j.de diuor. gaudem⁹. ideo habēs diuerſas eccleſias infamis videtur: vt.ſ.de electio.dudum Grego. ¶ Canonicus autem dicitur miniſter ſeu ſeruiens: vt.ſ. de elec.cū eccleſia vulterana.⁊ de cle. non reſi. cum ad hoc.⁊ ideo eccleſia que dña eſt plures ſeruitores pōt habere,imo tot requirit quot ſufficere poſſunt.j.de inſti.c.j.⁊.c.autoritate.ſ.de conſtit.cum.M.§.vlt.in prin.ſicut ergo vnus clericus poteſt habere plures dñas temporales: puta dñam comitiſſimam ſabaudie ⁊ ꝓuin.⁊ dñas Reginas Gallicorum ⁊ anglorū ſic ⁊ plures ſpirituales: puta ebredun.graſſen.dignen.⁊ vapicen. ¶ Sed ⁊ econtra.ſ.de cle.cōiu.diuerſis.xj.qō.j.preſbyteros, et ego confiteor ꝙ ſi non ſeruio prebendam non habeo niſi faciam reſidentiam.iiij. menſium.ſicut vapicen.ſtatutum eſt ⁊ habeam vicariū horis canonicis ⁊ tale; qui ſufficiens ſit. hic enim deficit ratio quare prebenda; denegabam ergo ⁊ effectus vt.ſ.de appel.cum ceſſāte.et etiam poſſum ſeruire lingua: quod dic vt not.ſ.eod.§.cui beneficium recuſare. et de cle.non reſi.§.qualiter.verſi.item videtur reſidens.ſicut enī libertus ſeruit duobus dominis nihil enim vetat duo; vni cuſtodit domū alij librum ſcribere: vt.ff.de oper.lib.l.duorū libertus.ſic nec vetat vni eccleſie ſeruire ſcribendo ⁊ amittēdo conſilium: ⁊ alij in ſuo ordine diuina obſequia celebrando.debēt igitur diſciplinati bene in hoc eſſe priuilegiati: vt.ff.de excu.tu.in.l.greca.ſi duas.§.ampli⁹. nec enim paru; amittit bonus clericus in eo ꝙ canonicus efficitur alicuius eccleſie: cum non poſſit dare conſilium contra eam.ſ.de poſtulā.c.fi.bene eſt ergo quod releuetur in perceptione prebende.ff.de reg.iur.ſecundū naturam.ff.de iureiur.cum qui.ſed tu reſpōde ꝙ imputet ſibi quia locum occupare vult

et ſibi non prodeſt.nec enim inuitus recipere cogeretur.lxxiiij.diſtin.geſta. ¶ Item in caſibus poteſt quis habere plura bñficia quod dic vt no.j.de inſti.§.quis inſtitui.ſub.§.item reſtituendus. ¶ Uin.dicit q primam prebendam videtur habere tanq titulum: ſequẽtes ſibi dantur tanq bene merito et tanq cõmodate quia plures titulos habere non poteſt quis ſine diſpen.lxx.diſt.ſanctorum. ¶ Collatio autem eccleſie canonico facta tenet.et ſic habet canoniam et eccleſiam. vt.ſ.de officio leg.dilec.pro et contra.ſ.de procura.ex inſinuatione.et de elec.eccleſia.Grego.et.j.de ſent.excom.officij. ¶ Sed breuiter dicas qd de rigore iuris nullus poteſt habere niſi vnũ titulum ſicut dixi vni.j.eo extirpande.§.j.et.c graue.et.c.ſuper inordinata. dummodo ille ſufficiat:alias poteſt: vt.ſ.de eta.et qualita.eam te.ſi tamen ſit neceſſarius quis diuerſis eccleſijs poſſunt ſecunde eum recipere tanq bene meritum vel ſibi vtilem vel neceſſariũ: et ei beneficium aſſignare:vt de eta.et qualita.queris.et ſic non omnia beneficia reſidentiam exigunt vt innuitur.ſ.de cleri.non reſi.c.vlti.et epiſcopus et capitulum in hoc diſpẽſare poſſunt:etiam ex volũtate:vt.j.de ſimo.ex inſinuatione.et.c.ſe.ſ.de ele.ſi alicuius licet ſit ar.contra.j.cod.graue.et de inſtin.c.ij.vel dic quod requiritur cauſe cognitio ſemiplena.ſm hoc intellige qd no.pro et contra.j.de conceſſ.preben.ſub.§.ſed qualiter.et.ſ.de ele.non reſi.§.qualiter.conſuetudo tamen in diſtin.pluralitatem prebendarum admittit.ſed poteſt reſponderi qd multa per patientiam tolerantur etc.j.eo.cum iamdudum.in fi.hec autem omnia intelligas,ſalua diſ.quã not.ſ.eod.§.cui.ſub.§.ſed nunquid pueris.et ver.ſeq.

¶ Sed et ſm Goffre.adepta ſecunda prebenda vacat prima ſicut et in alijs beneficijs obtinet.j.eo.de multa.xxj.qd.ij.ſi quis iam trãſlatus. ff.de re iudi.l.iiij.§.ſi ex conuentione.ff.de diuor.l.fin.in fi.quod et intellexit.cum Uin.quando.ſcilicet ſecunda prebenda non vt beneficium ſeu ſtipendium ſed vt titulus recipitur.nec vult ſequi in hac parte ſententiam.T.et quorundam aliorum doctorum diuitibus blandientium quia non ſunt palpanda crimina vt vulnera ambientium beneficiorum multitudinem incurata ſeruentur.l.diſtin.ſi quis diaco.quia ve ſi non ſparſerimus.ve ſi tacuerimus veritatem.xliij.diſtin. diſpenſatio. ¶ Sed nunquid habens plura beneficia poteſt quod voluerit retinere.non ſecundum Goff.quia volens vtrunq habere in culpa fuit.j.eodem de multa.ergo optionem non habebit.arg.ff. de peti.here.ſi et rem et precium.ff.de teſta.tu.l.tutor.ita recte.nec ob.j.cod.referente.quia de gratia loquitur:vel ſecundum tempus ſuum.naʒ hodie contrarium eſt tenendum.j.co.c.de multa.ſecundum Goffr.poteſt tamen et aliter ſeruari:vt not.ſ.de conceſ.preben.§.j.et.ij. ¶ Sʒ nunquid poteſt circa pluralitatem beneficiorum epiſcopus diſpenſare.ſic in eodem epiſcopatu ſecundum Joan.non in diuerſis.et hoc propter iuris impoſſibilitatem:quia teneretur vtriq obedire et ab vtroq ordines recipere quod eſſe non poſſet ſi contraria mandarent. ¶ Sed hanc perplexitateʒ ſolus papa tollere poteſt qui diſpenſando videtur ei concedere quod eligat cui voluerit obedire.ſed ſecundum Goffr.non in eodem neq in diuerſis epiſcopatibus aliquis excepto papa poterit diſpenſare. ¶ Et nunquid peccat clericus recipiendo ſecundum beneficium tanq titulum et ſic et maxime in diuerſis epiſcopatibus.nam et ſi ſciat ſecundo recepto primum vocare:peccat tamen pinguius appetendo.vj.queſtio.j.ſi quis ſue.et.c. ſi quis de ordine. ¶ Item peccat non petendo licentiam ſui ſuperioris.j.de regu.licet.et ideo ab eo repeti poteſt.argu.ſ.de renun.admonet.vij.q.j.oportet.et ca.ſi qui vero.quod ergo dicitur vacare primum beneficium ſecundo recepto.j.eodem de multa.verum eſt recepto de licentia primi prelati alioquin non vacat locus primi beneficij licet forte beneficium vacet.ſecundum Goffr. ¶ Uel dic qd vacat primum beneficium quo ad transferentem ſe non tamen quo ad prelatum qui infra ſex menſes ipſum ſi velit poterit reuocare: quibus elapſis ſi non reuocauerit nec beneficium primum contulerit.et ſic tranſlationem ſuam ratificauerit quod poteſt: vt ſ.de renun.quod in dubijs pmitur.et ſic intelligi poteſt.j.eodem de multa. ¶ Nonne ergo delinquit prelatus qui confert ſecundum beneficium.et quidem ſi ſine permiſſu primi prelati hoc facit peccat.ſecundum Goffre.ſi enim non eſſet conferens:non eſſet recipiens.et ſic commune vitium eſt vtriuſq: vt.ſ.de cleri.non reſi.quia nonnulli.ad fin.ſicut et cõmune vitium eſt ordinati et ordinantis.lxxxj.diſtinctione tantis.lix.diſtinctione ordinatos.ſ.de tempo.ordi.literas.et ca.dilec.verum ſecundum intellectum quem nota.ſ.eodem.verb.et nunquid peccat clericus ad finẽ.non immunis primus prelatus qui ipſum cum poſſit repetere negligit.et ſic de ſe potiſſime queri poteſt:cuius et ſecundum non ſit dubium delinquere:quia venit ſcienter contra iura.xxxj.diſtinctione primatus.ſ.de cleri.non reſi.fraternitati.et de renun.admonet.

¶ De clerico egrotāte vel debilitato. Rub.

SVpra expoſuimus
de preben. quas nō debent ha-
bere regulariter hi qui reſiden
tiam non faciūt: vt not. ſ. de cle.
non reſi. ⁊ q̄ quidam infirmita-
te vel debilitate impediti deſeruire non pñt
videamus q̄d iuris de clerico debilitato mi-
niſtrante: ⁊ que ſit differētia inter hūc tit. et
illum. ſ. de cor. vi. ibi no. dicamus autez hic.
¶ Quid ſit infirmitas ſiue morbus. ¶ Et an
propter infirmitatem amittat cleric⁹ bene-
ficium nam alia que deficiūt inuenies in ti-
tulo de corpore vitiatis.

1 Quid ſit infirmitas † ſiue
morbus. Apud ſabinū. ſic diffinitus inuenit̄
morbus eſt habitus cuiuſcꝫ corporis cōtra
naturam qui vſum eius ad id facit deterio-
rem: cuius cā natura nobis ei⁹ corporis ſa-
nitatem dedit. alias aūt id in toto corpe ac-
cidit vt febris. alias in parte vt cecitas: bal-
bus autē magis vitioſus dr̄ q̄ morboſus. ff.
de redhibi. act. l. j. §. ſed ſciēdum. ¶ Dicitur
autē morb⁹ ſontic⁹. i. damnoſus. ſ. recidiu⁹
qui incidit in hoiem poſtq̄ ſanatus eſt. ſon-
tes eñ nocentes dicunt̄: vt. ff. de redhi. ac. l.
vlt. §. j. de verb. ſig. morbus. ¶ Alibi dicit̄ q̄
morbus eſt tēporalis coporis inbecillitatis
vitium perpetuum corporis impedimētum
veluti ſi quis luſcus ſit. ff. de verbo. ſigni. in-
ter ſtuprum. §. verum eſt morbum eſſe.

Et an propter infirmitatē
2 amittat clericus † beneficium ſuū. Diſ. vtꝝ
ſit prelatus: et is etiam propter lepram non
remouetur ſꝫ datur ei coadiutor: cui portio
competens reddituum epatus aſſignat̄. ſic
intelligas. ſ. co. de rectoribus. notandum eñ
dicit de rectoribus. et q̄uis ſacerdos rector
poſſit vocari: vt. ſ. ti. j. c. vlt. ⁊ de reſcri. rodul-
phus. hos tñ per excellentiam vocat hic re-
ctores cū ſint loco aplōrum. xxj. diſ. in nouo.
erit ġ p̄latus talis iudex ſine exercitio: ſicut
⁊ ſi furioſus fact⁹ eēt: vt. ff. de iudi. iudex. ⁊ ē
ſpāle in epis. et que ſit rō ſtatim dicā. ¶ An
ſit ſacerdos parochialis vl̄ miniſter inferior
⁊ talis propter lepram remouet̄. ſ. codē. tua
nos. nam in parochiali ſacerdote loquitur.
alias aūt nunq̄ remouet̄ ſed dat̄ coadiutor
vel vicari⁹: vt not. ſ. ſm Hug. ⁊ Goff. ſ. e. ver.
Hug. ſcripſit. ¶ Aliū di. vtrū morbus perue
nerit a natura: ⁊ ſic loquitur de rectorib⁹: an
diuino iudicio: ⁊ ſic loquit̄ tua nos. cuius co
gnitionem diſcretionē et determinationem
phyſicis relinquo et pōt eſſe diuino iudicio

q̄ cognouit mulierē immediate poſt lepro-
ſum. vij. q. j. nuper. ar. ¶ Hec tamē ſolutio
reprobatur. vij. q. j. cum percuſſio. ¶ Uincē.
dixit q̄d q̄diu poteſt quis in collegio rema-
nere nō remouetur: ſed ex quo non poteſt re
mouetur: ſicut iudex mutatur ſi nō poſſit iu
dicio operam dare. ff. de iudi. ſi lōgius. vnde
expoſuit in illa de rectorib⁹ coadiutor id eſt
ſucceſſor: vel corrigitur per ſequētē. ¶ Lau.
expoſuit in illa tua. ab adminiſtratiōis offi-
cio ſcꝫ q̄d eſt in acto. ¶ Hug. ſcripſit q̄d nū-
q̄ aliquis eſt viuo ſubrogādus niſi eo remo
to vel renunciante ſeu tranſlato: etiam pre-
textu morbi. ſ. de conceſ. preben. c. j. vij. q. j. nō
furē. j. q. ij. in primis. quod placet Goff. quia
hec opi. ſicut dicit confirmatur. ſ. eodem. c. fi.
⁊. vij. q̄. j. c. j. ij. et iij. et. c. qualiter. ⁊. c. q̄uis
triſte. ¶ Et ſi queras quid ſi ſeruire non po-
teſt. R. ſi eſt prelatus dabitur ei coadiutor. ſ.
eodem. de rectoribus. ⁊. c. fi. ſi vero fuerit in-
ferior ſiue ſimplex dabitur vicarius. ſcḋm
Goffre. qui exponit illam decret. tua. ſicut
Laur. ſcilicet quod ibi remouetur non a ti-
tulo ſed ab executiōe officij ſiue adminiſtra
tionis. ¶ T. not. idem excepto morbo lepre
propter quem indiſtin. remouetur quicunq̄
ipſum incurrit ſiue ſit prelatus ſiue alius: ⁊
hoc comprobatur in antiqua compilatione
de conceſ. preben. ⁊ ecc. non vacan. ex tranſ-
miſſa. que hodie tanq̄ iniquitatē continens
remota eſt ſecundum Goffred. ¶ Bazianus
diſt. vtrū eſſet curabilis: et ſic loquitur de re
ctoribus vel incurabilis: ⁊ ſic intelligit̄ tua.
¶ Prior intellectus magis placet et ipſum
magis approbo: q̄ ex textu elicitur. Bazia-
nus reprobatur. ſ. eodeꝫ. ex parte. ⁊ licet pro
coſſit. arg. ff. de iudi. ſi longius. ⁊. l. cum furio
ſus. ¶ Sed que eſt ratio quod ſpeciale ſit in
epiſcopis q̄d propter lepram non remoueā-
tur: inferiores vero remoueant̄. hec q̄ diffi-
culter remouet epiſcop⁹ vt. ſ. de tranſla. epi.
quanto. et. c. licet. quamuis eñ metropol. et
epiſcopi cognoſcere pñt de crīe ſup quo ac-
cuſatur ep̄s non tñ pñt ep̄m deponere ſine li
centia pape: vt. iij. q. vj. quāuis. ⁊. c. dudū. ti-
mendū eñ eſt ne ꝯcuſſis colūnis corruat edi
ficium: vt. ſ. de accu. qualr̄. ij. §. j. minores ve
ro ex leuiorib⁹ cauſis remouentur: vt. ſ. eod.
qualiter. in fi. ⁊ de ſimo. per tuas. in fi. lv. diſ.
ſi euangelica. verum propter alias infirmi-
tates nō ſunt priuandi beneficijs ſꝫ potius
dandus eſt eis coadiutor: etiam ſi paraliti-
cus ſit is de quo agitur ne terreantur volē-
tes deo militare: vt. ſ. e. cum. percuſſio. ⁊. c. pe-
nul. ⁊ vlt. q̄ non eſt addenda afflictio affli-
cto: vt ibidē. ⁊. vij. q. j. cum percuſſio. a'ls pſe-
cutio. iij. q. ij. iudicas. v. diſt. ad eius vero. ſ.
de cenſ. licet. ¶ Idē eſt ſi factus ſit impotēs

non ex culpa ſua. ſ.e.c.ij. ſecus ſi culpa ſua. ⁊ ſm hoc intellige qđ no.ſ.de corpore viti. p decre.ſ.de eta. ⁊ quali. c.j. ⁊ de elect.cum in cũctis.§.hoc ſane. ¶ Sed abbas remouetur ſi inutilis ſit.xviij.q.ij.ſi qs abbas. ¶ Alij di. inter morbũ perpetuũ et tpalem ſed reprobatur.ſ.e.c.penul.⁊ vlt.ſeruire eñ intelligũtur nobis ⁊c. qđ dic vt not.ſ.de cle.non reſi. §.qual'r. verſi. item qui in ſeruitio pape eſt. vnũ tñ non omitto φ ſi clericus leuiter pateretur vel hñet veterem quartanã que merito ſperni poſſet: ⁊ eẽt intent⁹ circa ꝓpria negotia nihil ꝑciperet niſi ſeruiret. ſupradicta ergo non de fictitia infirmitate ſed de vera ⁊ graui intelligunẗ.vt ꝓbaẗ.ff.de re iud.quarta.⁊ de redhi.ac.l.j.§.ſed ſciendũ. in fi. ¶ Et iungendum eſt. ſ.de corpore vitia. qđ clericus infirmus officium ſuum poteſt exercere niſi vexetur a demonio vel epilentico morbo et caderet aſſidue cum emiſſione vocis confuſe ⁊ iactatione ſpume.vij.q. vlt.per totum. Si vero raro caderet cum annua expectatione poſſet celebrare. xxxiij.diſt. communiter. ita tamen qđ habeat vicini ſolaminis adiutorem.vij.q.j.illud.

¶ De inſtitutionibus. Rubrica.

Quia prebende de quibus diximus per inſtitutionem acquiruntur. dicamus de inſtitutionibus videntes. ¶ Quid ſit inſtitutio. ¶ Quid ſit inueſtitura. ¶ Quis poſſit inſtituere. ¶ Quis inſtitui. ¶ Qualiter facienda ſit. ¶ Quod ius acquiratur inſtituto. ¶ Que pena male inſtituentis.

1 a Quid ſit †inſtitutio. a Eccleſie vel eccleſiaſtici beneficij collatio. ſm Do.

2 b Quid ſit †inueſtitura. b In corporalem poſſeſſionem vel quaſi inductio ſiue traditio ſcđm Do.⁊ Ala. Goffre.ideo autem dicitur quaſi ſcđm ipſum qꝛ pleruꝙ fit per anulum vel per librũ.ſ.de ſentẽ.⁊ re iudi.cum olim.j. de conceſ.preben.propoſuit.j.de his que fi.a ma.par.ca. ex ore.ſicut ⁊ deportatio ſignum eſt introniꝫationis.ſ.de elec.eccleſiis j.⁊ clauium traditio ſignum eſt traditionis rei et quedam alia de quibus no.de cauſa poſ.§.j. verſi viſu.et ſeq. ¶ Sed certe hoc non patitur ſignificatio verbi.nam inſtitutio dicitur quaſi intus ſtatio.et aliud eſt donare aliud intus ſtare donatio eñ vel qđ habetur pro donatione ſicut repreſentatio inſtitutionem precedere debet ad hoc.j.de iure pa.conſultationib⁹.⁊ c.nobis fuit.§.j.⁊ in glo.j.de conceſ. preben.poſt electionẽ.ſup illo verbo ordinatione. vnde inſtitutio potius debet deſcribi ſicut deſcripſerunt inueſtiturã. et hoc not. ordo rubricarum. primo enim tractauit de preben.conferendis. nunc de clericis in eis inſtituendis: qꝛ parũ prodeſſet conferre niſi intus poneretur inueſtitura vero idẽ ſonat: ſed hec eſt differẽtia qꝛ inſtitui dicitur proprie preſentialiter inueſtiri in abſentia. ¶ Supradicti vero dixerunt quod his verbis ꝓmiſcue vtebamur et eſt verum ſed ꝓprietatem verborũ dixi.et pro maiori pte inuenies quod in hoc ſignificatione accipiuntur: vt in deſtitutione poteſt videri p totum ti.hunc.et. j.ti.j.ex parte.et inueſtitura patet. j.eodẽ. titu. j. propoſuit. vbi clericus fuit inueſtitus in abſentia per anulum. et.j. de his que fi. a ma.par.ca.ex ore. ſ.de ſent. et re iudi.cum olim. ergo proprie dicitur ille inueſtiri cui traditur bacul⁹ vel feſtuca vel anulus loco inſtitutionis id eſt poſitiõis in poſſeſ. ſicut fit in feudi aſſignatione: vt. j. de donati.per tuas.vbi dicit quod fuit inueſtitus vt moris eſt.q.d.per baculum.et ideo incontinenti ſequitur quod fuit ad menſuram feudum aſſignatum. q.d. quod corporalis poſſeſſio non interueniat: ſed inueſtitura tãtum. dicit tamen conſtitutio feudorum quod inueſtitura dicitur ꝓprie poſſeſſio: ſed abuſiue dicitur inueſtitura. ſcđm quod proprie pono: vt in conſtitutio.quid ſit inueſtitura.in prin.et ſic abuſio in proprietatem vertitur. ſecundum quod not. ſ. quod ſatis videtur abſurdum.ſed non debet quis eẽ ſapiens apud ſeipſum: vt. ſ. de cõſtitu.ne innitaris.loquamur ergo vt plures: ſentiam⁹ vt pauci: nec faciamus vim in verbis dummodo de mente cõſtet.C.commu.de leg.l.ij. in fi. ſ.de procu.petitio.et iunge φ not.ſ.de cauſa poſ.§.j. ver. qđ ergo. ⁊ j. de feu.circa prin.

a ¶ Quid ſit inſtitutio. adde doct. in rub. co. titu.

b ¶ Quid ſit inueſtitura. addđ hoſti.in ca.ij. de conſue. Joã.an.in c.auctoritate.de inſti. Joã.an.in addi. ſpec. ſuper rub. de inſti.

Quis poſſit inſti-
5 tuere.† De iure communi epi
ſcopus: quod dic vt not. ſ. de
offic. ordinis. §. quid pertinet.
ſub. §. ſunt autem quedã. ver.
ad legẽ iuriſditionis. ſ. de elec.
§. quis poſſit eligere. ver. quid
de preben. et ſe. ad idem. ſ. de
offic. archid. cum ſatis. xvi. qõ.
vii. nullus. ⁊. qõ. ii. viſis niſi de
conſuetu. vel donatiõe epiſco-
pi hoc aliis competat: vt arg.
eodẽ. cum veniſſent: quod dic
vt. ſ. de offic archid. §. quod ſit
eius officium. ¶ Item capitu
a lum vacante ſede[a] ſcdm quoſ-
dam: arg. j. de here. ad abolen-
dam. ſ. de ma. et obe. his que.
c. cum olim. ſed falſum eſt ſi ta
men accipiatur inſtituere pro
conferre: vt. j. ne ſede vacan.
illa. ¶ Item abbates: ſecus ad
hoc ſciendũ eſt: quod capelle
ſiũt monachoꝝ duob⁹ modis.
vt no. ſ. de of. ordi. §. qd ptinet
ſub. §. ſunt aũt quedam. et ver.
ſequen. ¶ Item is qui habet
hoc ex delegatione epiſcopi:
vt. j. eodem. ex frequentibus.
¶ Poteſt etiam inſtituere qui
cunq; hoc habeat ex cõſue. vt
j. eodem. cum veniſſent. dum-
modo clericus ſit. nam laico
hoc ius cõpetere nõ põt vt ſ.
de ele. quiſquis. quantuncũq;
tamen inſtituatur quis ab il-
lo qui hoc habet de conſuetu-
dine id eſt quantuncũq; ſibi be
neficium conferatur: nunq̃ ta
mẽ adminiſtrare debet nec adi
piſci poſſeſſionem eccleſie niſi
de conſenſu dioce. ⁊ eius auto
ritate: vt patet. j. eodem: ex fre-
quentibus. ſ. de renun. admo-
net. nec in hoc cõſuetudo que
in hac parte corruptela poti⁹
poteſt dici: vt. ſ. de conſue. cũ
inter nos. et. xcix. diſtinctio;
nulla ratione. ideoq; talis re-
mouendus eſt niſi dioceſanus
ipſum de gratia ibidem duxe-
rit relinquendum: vt. ſ. de cle.
pere. c. fi. ꝙ intelligas quo ad
prioratus cõuentuales: et ec-
cleſias curam alaꝝ habentes
nam quo ad capellas ſine cu-
ra: et alia ſimplicia beneficia
que tamen quo ad temporalia ſpectãt plene
ad monachos: ſufficit abbatis autoritas. et
ſic intellige. xvi. qõ. ii. viſis. niſi aliud vtriſq;
de iure cõpetat ſpãli: vt in aut. d. n. extra de
priuile. volẽtes. §. vlt. ⁊ expone iure ſpãli. i.
ꝑuilegio apoſtolico tm̃ quo ad abbates ꝑti-
net. vel conſuetudine reſpectu epoꝝum cum
pro ipſis faciat ius cõe ⁊ rõ naturalis. xvi.
q. vii. nullus. nullus autẽ ſeipſum inſtituere
poteſt. vt. j. eodem. c. vlt. ⁊. de exceſ. prela. ad
aures. nec repreſentare infra de iure patro.
per noſtras.

4 Quis inſtitui. † Perſona idonea.
ergo clericus: lai-
cus autẽ in ſeculo remanens inſtituend⁹ nõ
eſt: nec computandus inter canonicos: vt. j.
eodem. c. ii. ſecus de conuerſo. ſm Lau. arg.
j. eodem. ad decorem. ſcdm literam vel alios
idoneos. q. d. nõ literatos. j. de deci. Quis ſit
graue. talis enim clericus intelligitur deſti-
natione. xxiii. qõ. i. paratus. et qui emit ius:
talis ſimoniam committit. i. qõ. iii. ſaluator.
ar. ſ. de conſtitu. eccle. j. de re. eccle. non alie.
cum laicis. xxxi. qõ. vii. in noua. qd dic vt no.
ſ. de preben. §. cui. ver. ſed nunquid pueris.
et ſeq. quod intelligas quo ad prebendas. ſe
cus quo ad rectorias. qd dic vt not. j. ne pre-
la. vices ſuas. ver. ſed iura. ¶ Inſtituendus
eſt autem tam nobilis q̃ ignobilis: qꝛ non
genus nobilitat hominem ſed virtutes. nec
ob aliqua conſuetudo contraria: vt. ſ. de ꝑ-
ben. venerabilis. nam q̃tum ad dei cultum
non eſt maſculus neq; femina neq; ſeruus.
omnes enim in chriſto eandem mercedem
accipiem⁹. vt in auten. de monachis. §. hinc
autem. col. i. ergo non habetur acceptio per
ſonarum: imo vndecunq; ſint inſtituẽdi ſunt
dummodo honeſte viuãt: vt. j. eodem. ad de-
corem. xl. diſtinc. nos qui. lvi. vndecunq;. ⁊. c.
nunq̃. ſ. de iudi. cum deputati. et hoc veruꝫ
eſt quando noti ſunt vel probabile teſtimo-
nium habent prelatorum: vt. ſ. de preben.
in lateran. in fi. ſecus de ignotis. ⁊ ſic ſoluit
contra. xcviii. diſtinct. affros. ff. de redhi. ac.
qd ſi nolit. §. qui mãcipia. quod dic vt. no. ſ.
de cle. peregr. ¶ Conditio autem ſeruilis et
legalitas matrimonii bene conſiderantur.
quod dic vt not. ſ. de fil. preſby. ⁊ de ſer. non
ordi. ⁊ vide quod not. ſ. de reſcrip. §. que poſ
ſunt obiici. ver. quod ſi queras. ſub illo ver.
pauper. ¶ Item nec eſt inſtituendus extra-
neus ſine licentia proprii prelati. vt no. ſ. de
preben. §. fi. ſub. §. ſed et ſcdm Goffr. ver. non-
ne ergo. et ꝓceden. ¶ Poteſt aũt quis per ſe
inſtitui. ⁊ per alium. vt. ſ. de ꝓbẽ. accedẽs. et
c. dilecto. j. de conceſ. ꝓben. ꝯſtitutus. ¶ Sed
nunquid eoipſo qd aliqs inueſtitus eſt noie
meo videor acquiſiuiſſe beneficium: de hoc

a ¶ Capitu
lum vacã
te ſede. ad
de Fran.
pau. l tra.
de poteſta
te. ca. ſe.
va. in. v. q.
ii. partis l
prin.

nihil dicit litera: ſed tñ dicit ꝙ inueſtiri pħt.
¶ Ergo diſ. vtrũ hꝫ mandatũ vel nõ habeat
Si hꝫ mandatũ ⁊ cõferens vel recipiens no-
mine meo gerit in alo ꝙ mihi acquirat̃ acq̃-
retur: vt. ff. de do. qui mihi. ⁊ de acqui. re. do.
ſi procurator. ¶ Si neuter hoc intendit non
acquirit̃ mihi: donec nactus ſim poſſeſſionẽ
corporalẽ vt. ff. de acqui. re. do. res ex mãda-
to. ſcd̃m hoc intelligit̃. ſ. de reſcri. ex parte. ſ.
perſone. ¶ Sed ꝯtra. ff. de acquirẽ. here. per
procu. ſed aliud in tpali hereditate: que non
acquirit̃ per procuratorẽ vt ibi. ⁊ eſt ratio qꝛ
non eſt vt. ff. de acquir. here. pro herede. ⁊ qꝛ
onerosa niſi fecerit inuentariũ. C. de iure de-
li. ſcimus. ¶ Aliud in ſpũali qꝛ ex quo renũ-
ciatum eſt: non eſt quis aſtrictus ad onera:
vt ſupra. de cle. coniug. diuerſis. ⁊ quod a te.
¶ Sed certe iſta. ſ. ſpũalis eſt magis animi
ꝙ̃ tpalis: qꝛ nunꝙ̃ preciſe coget̃ inuitus eã
adire. lxxiij. diſt. geſta. Sed in tpali cogitur
ꝑciſe qñꝙ vt inſti. de here. qua. et diſ. §. j. Itẽ
hec ẽ magis onerosa cũ hic vertat̃ periculũ
aīe ibi periculũ pecunie tm̃. ar. C. de ſac. ſanc.
eccle. ſancimus. j. ¶ Ideoꝙ dicas neutra ac-
quiratur per generalẽ ꝓcuratorẽ ſed per ſpe
cialẽ bene: vt. ff. de acquir. here. ſi ꝗs mi. bo. §.
iuſſum. ⁊ ſe. ⁊. l. ſi quis alicui. ⁊ in hoc põt ſal
uari opinio Roge. non ob. ff. pro ſocio. ac. §. re
nunciare. et de admi. tu. ſi duo. in fi. vbi dicit
ꝙ tantũ facit generale mandatũ quo ad oīa
quantũ ſpeciale quo ad quedã. fallit tñ hic
propter rationẽ premiſſam: qꝛ neꝙ clericus
renunciare poſſet prelato inuito: vt. ſ. de re-
nun. admonet. ⁊ ſic caperet̃ ignorãs qđ eſſet
abſurdũ. ¶ Si vero ſit negociorũ geſtor nec
ſpeciale mandatũ habẽs nõ acquirit̃ mihi:
niſi ⁊ ego habeã ratum. ⁊ ſic intelligas. ſ. de
preben. accedens. ⁊. ff. de neg. geſt. ſi ego. ⁊ de
acqui. poſſeſ cõis ſeru⁹. §. ꝓcurator. ¶ Quid
ergo ſi medio tpe alij preſenti ⁊ recipienti cõ
feratur anteꝙ̃ abſens ratã habuerit. dona-
tionẽ ſibi per procura. factã videt̃ ꝙ ſcđs po
tior ſit. arg. C. de rei ven. quoti. ⁊ arg. ſ. de pre
ben. dilectus. ij. ⁊ de iure pat. qđ autem. ff. de
lega. ij. l. vlti. §. fi. ff. de vſufru. lega. l. ſticho. vt
tamen prelatus qui hoc fecit in fraudẽ pri-
mi teneat̃ primo in conſimili beneficio pro-
uidere: ſi primus ratã habuerit donationem
ſibi factã. arg. ſ. de prebẽ. inter cetera. j. de iu
re patr. paſtoralis. ¶ Sed contra qꝛ videt̃ ꝙ
primus potior ſit: ex quo ratũ habuit; argu.
ff. de condi. ⁊ demon. l. legata. ¶ Solutio: ele
ctio ſiue publicatio ſcrutinij ⁊ repreſentatio
⁊ donatio per prelatum vel patronum eccle
ſiaſticum facta equiparari videntur: ſiue is
qui eligitur preſens fuerit: ſiue abſens: ergo
tali electione repreſentatione vel donatione
facta pendẽte non debet alia attentari: ⁊ de-
bet ſi attentata fuerit irritari: ſecus in repre
ſentatione facta per laicũ. Item ſecus ſi pa-
tronus eccleſiaſticus conſentiat in aliquem
repreſentandũ ſed non repreſentet: quia ta-
lis preſentatio laici ſeu conſenſus nudus
patroni clerici poterit preueniri. ⁊ que ſit ra
tio. no. ſupra de ſpon. duorum. §. que quibus
ver. que eſt ergo ratio ⁊ ſe. ⁊ preceden. vbi in-
uenies iura per que hec ſolutio comproba-
tur. ¶ Item inſtituẽdus eſt clericus ſecula-
ris in ſeculari eccleſia: regularis in regula-
ri: quia homines diſparis profeſſionis ſimul
non poſſunt eſſe: xvj. queſtione. vij. in no. ſ. de
vita ⁊ ho. cle. c. j. ⁊ no. ſ. de vita ⁊ hone. cle. §. ⁊
in quibus. ¶ Sed videtur qđ monachi ⁊ oẽs
regulares poſſunt habitare ſimul. argu. ſ. de
vita ⁊ hone. cle. deus qui. ⁊ ſic eſt ar. pro Hu
go. qui dicit qđ regularis canonicus poteſt
fieri monachus ⁊ ecõtrario. non tñ ſunt niſi
duo genera hominũ clericorũ et laicorũ. xij.
q. j. duo ſunt. vnde videt̃ ꝙ non ſunt niſi duo
habitus clericalis et laicalis: ⁊ ideo mona-
chus conformando ſe in aliquo habitu licet
monachale ſchema paulisper excedat a mo-
nachali: tamẽ habitu non videtur recedere.
arg. C. de his qui ſpon. ſub. munera. qui pu-
blici. li. x. ⁊ ad hoc. lviij. di. c. j. ⁊. ij. ⁊. lxxiiij. di.
quorũdam. ⁊ poteſt eſſe prelatus dũ tamẽ ha
beat abbatis vel epi conſenſum. xvj. q. j. cum
pro vtilitate. ⁊ ca. doctos. de hoc dic vt no. j.
de ſta. mona. §. ⁊ vtrũ. ⁊ de relig. do. §. ⁊ vtrũ. ⁊
ſe. nec ob. qđ ſupradictũ eſt duob⁹ gñibus:
qꝛ eſt ⁊ tertiũ genus: vt no. ſ. in proe. §. vñ ha
buit originẽ. ſub. §. ex premiſſis. et ver. ſe. ⁊. ſ.
de vita ⁊ ho. cle. §. ⁊ in qb⁹. ver. itẽ ꝯſiſtit in tõ
ſura. ¶ Regularis tñ põt fieri eps. viij. q. j. c.
j. ⁊ abſoluit̃ a iugo regulari: vt ibi. j. a ſubie-
ctione prelati non tñ ꝗtum ad victum ⁊ ha-
bitum ne ꝯtradicãt. ſ. de vi. ⁊ hone. cle. clerici
ij. xvj. q. j. de monachis ſm Ber. ¶ Alij dicũt
qđ abſoluit̃ ꝗtũ ad oīa ita ꝙ forte carnes cõ
medere põt: qꝛ canones nõ excipiũt aliquẽ
caſum. vt. xviij. q. j. c. vno. xvj. qõ. j. nemo. nec
ob. c. de monachis. qꝛ nõ loquit̃ de episcopo.
eſt enim differẽtia: vt in eadem queſtione. §.
his omnibus. ſed habitus excipitur in fauo-
rem religionis: vt. d. decreta. clerici. in fine.
¶ Olim tamen non poterat monachus pre-
fici in ſeculari ec. niſi ex diſpenſatione. lv. di.
priſcis. hodie poteſt vtilitatis cauſa. xvj. q. j.
cum pro vtilitate. ſ. de eta. ⁊ quali. tuam. ſed
debet habere ſocios monachos eiuſdem re-
ligi. j. de ſta. mona. monachi. ⁊. c. qđ dei timo
rem. multomagis põt ergo monachus pre-
ferri regularibus. nam etiã heremita põt fie-
ri abbas monachorũ. ſ. de cle. cum monaſte-
rium. ¶ Alij dicunt quod monachus erat: ⁊
quod dicit ibi in heremo eſt propriũ nomen

monaſterij qd eſt in tuſcia.nam aliter non eligeretur vt.ſ.de elec.cũ cãm.ad noſtrã.officij. cũ in magiſtrũ.heremita em ꝓpriũ habet:vt xix. queſtione.ij.§.econtrario paulus. quod non licet habere monacho infra de ſtatu mona. cum ad monaſterium.in fin. ꝛ dicit.l. qd in minoris religionis abbatẽ non põt quis eligi.vt in nouel.iuxta illud.ꝛ ambulabũt de virtute in virtutẽ:nec debet quis deſcendere xcij.di.legimus.in fi.ſ.de tranſla.lꝫ.vt.ff.de muñ.ꝛ ho.vt gradatim. ſed certe aſcẽdere dꝫ non deſcendere qui eligitur ad prelaturã ſm Guli.na.dico ꝙ in illa cum ad monaſterium facta fuit poſtulatio non electio:vt litera dicit.

¶ Item inſtituendus eſt is qui nullũ beneficium habet.dic vt.ſ.de prebẽ.§.vlt.ꝛ hoc no. qd in caſibus põt quis habere plures eccleſias parichiales vel etiã perſonatus. ¶ Primus eſt vbi dependet vna ab altera.ſ.de ele. dudum gre.§.vi.ꝛ de eta.ꝛ qua.cam te.ꝛ de ꝓben.extirpande.§.j.ꝛ.c.expoſuiſti. ¶ Secũs eſt qñ hꝫ vnã intitulatã: ꝛ aliã cõmendatã: vt.d.decre.dudũ.xxj.q.j.qui plures.ſꝫ in hoc caſu vꝫ qd cõmẽdata poſſit auferri qñcunqꝫ videt prelato niſi forte ad certũ tempus eſſet cõmendata.arg.j.de commo.c.vnico. ¶ Tertius vbi tenues ſunt in redditibus.x.qõ.iij.c. vnico.et dictis.c.eam te.expoſuiſti. ibi dicit: qd ſi prebende tenues ſunt põt fieri ſtatutũ de eccleſijs perpetuis annectendis. ¶ Quartus vbi clerici digni raro inueniunt.xxj.q.j. ꝛ.§.j.qꝛ indignis conferende non ſunt.vt.j.e. §.que pena inſtituentis iniuſte. ¶ Quintus vbi diſpenſat per ſe.apo.vt dicta decre. dudum.§.nos igit:ꝛ de preben. de multa.in fin. ¶ Sextus vbi diſpenſatio epi interuenit vtilitate vel neceſſitate eccleſie exigente:ꝛ ſic ex cauſa iuſta ſcdm Jo.ſic intelligit.j.de cõceſ. prebẽ.cũ noſtris.in fi.Idem Uin.ꝛ pro his.ſ. de cle.in cauſis.in fi.j.q.v.preſentiũ.l.diſtinc. priſcis.ꝛ no.ſ.de eta.ꝛ qua.§.etas.ſm.T.ꝛ ſequaces contra ego cũ Jo. ꝛ Uin.ar.j.q.vij.§. niſi.ꝛ.c.tali.ꝛ per totum ꝛ hoc intelligas qñ diſpenſat propter vtilitatẽ vel neceſſitatẽ eccleſie vel perſonarũ vt.ſ.de prebẽ.expoſuiſti infra de re.permu.queſitũ.vij.q.j.ſcias.ſecus ſi propter prerogatiuã meritorũ: qꝛ tunc ſolus papa diſpenſat.ſic intelligas.ſ.de preb. de multa.in fin.ꝛ hoc plene ſonant iura:ꝛ ad hoc.ſ.de ele.innotuit.in fin. ꝛ iunge qd no.ſ. de eta.ꝛ qua.§.etas.

s Qualiter faciẽda † ſit. iuſte ꝛ canonice.ſcilicet autoritate epiſcopi.j.eod. ex frequẽtibus.ſ.de cle.peregri.c.fi.ſ.de renun.admonet.j.de exceſ.prelato.ad aures. ꝛ quod fiat tempore congruo, non ergo alio viuente: vt infra titu.j.ca.j.ꝛ ab illo qui hoc de iure poteſt: non ergo ab epiſcopo poſt.vj. menſes vt.ſ.de ſupp.neg.prela.c.pe.ꝛ vlti. perſone idonee:ſuper hoc vide.ſ.de preben. §.cui.de eta.et quali.ꝛ qd nihil interueniat ſimoniace prauitatis qd dic: vt.j.de ſimonia ad hoc.j.vt benefi.eccle.§.j. ¶ Ergo beneficium ex iuſta inſtitutione acquirit non ex ſalarij perceptione: vel longa poſſeſſione:vt.ff. de decur.ſola.alias incipit herennius.ſ.de prebẽ.dilec.non ergo acquiritur ex tranſac. vel arbitrio vel ſucceſſione.ſ.de preben.c.j.et de pac.c.vlt.ꝛ de tranſact.c.vlti.ꝛ de arbi.nõ ſine.ꝛ de renun.ſuper eo.ꝛ de in integ.reſti.c. penulti.in fi. ¶ Et hoc quod dixi de compoſitione intelligas ſi ſit iuri ꝯtraria.alias toleratur.ſed ſi fiat autoritate iudicis realis eſt ſiue perſonalis qd dic vt no.ſ.de tranſac. §.in quibus ceſſet.verſic.item queritur ſi ſuper eccleſia.arg.ad hoc.j.de iure pa.cura.C. de eman.l.iij.ꝛ.ij.q.j.legum.ſ.de app perſonas. ¶ Caue tamen tibi:qꝛ licet quis iniuſte inſtitutus ſit ſi tamen agit poſſeſſorio bene tuetur ipſum poſſeſſio et ſalarij perceptio:vt ſupra de elec.in geneſi.ſed in petitorio iſta non proſunt: vt ſupra de preben.dile.reſpõ. j.ſaluo quod not. ſupra de reſti. ſpo.§.quando.ſub.§.in caſibus.ver.xij.ꝛ ſeq.verſi.quid ergo.ꝛ infra titu j.§.vtrum. verſic.ſed quod dixi.Item quod dixi de.vj.menſibus locum habet in perſonalibus et eccleſijs. ¶ Item in prebendis vbi certus numerus canonicorum habetur.vt.j.titu.j.et ca.ij.et c.ex parte aſteñ.nam ſi certus numerus non eſſet ſtatutus intelligeretur quoddã ius de nouo creari:vt ſupra de prebẽ.dile.§.j.ver.preterea.qd dic vt no.infra vt benefi.eccle. ¶ Item taliter facienda eſt inſtitutio quod eccleſie non grauentur: quia non ſunt ponendi niſi tot quot ſuſtẽtari poſſunt:vt infra.c.j.ꝛ.c.autoritate. ꝛ in auẽ.vt determina.ſit numerus cle.col.j. que conſtitutio ſpecialis eſt in eccleſia conſtantinopoli.et in eccleſijs adiacentibus:ſed generalis habetur in auten.quomodo oportet epiſco.§.ſed neqꝫ effuſas.colũna prima.et econtra tot ponendi ſunt quot poſſunt ſuſtẽtari.vt decimaſexta queſtione prima precipimus.ꝛ argu.xvj.queſtione.vij. omnes baſilice ſupra.de conſtitu.cum.M.ferra.§.vlti. qꝛ cultus diuinus potius debet augmẽtari ꝙ minui:vt.ſ.de conſti.ex parte.ſed propter modicũ incrementũ: neqꝫ plus neqꝫ minus. argu.C.de allu.l.pe.ꝛ vlti.licitum eſt tñ clericis huic iuri renunciare:vt.ſ.de preben. pro illorum.ꝛ a contrario ſenſu.j.eo. autoritate. vbi dicit inuitis: ꝛ imputent ſibi qꝛ tot ceperunt ꝛ querant ſibi victũ manibus exemplo apoſtoli:vt.xcj.diſt.clericus victũ.

6 Quod ius † acquiratur inſtituto. Et quidem ſi inſtituatur in canonicũ acquiritur ius canonie ꝙ in quo ↄſiſtat. no. ſ. de ꝑben. §. ſi. ¶ Si in prelatũ ius prelature acquirit. Sed non poſſeſſio quouſqꝫ poſſeſſionem nactus fuerit corporalem. ſ. de ele. cũ in cunctis. § cum vero. xxi. queſtione ſecunda. ſi quis iam tranſlatus. argu. ff. de acqui. poſ. cum heredes. in auc. vt ord. prefec. col. v. ff. de bo. poſ. ex teſta. mi. l. ſi. vnde nec prius deſinit quis habere titulum in priori eccleſia quouſqꝫ poſſeſſionem adeptus fuerit in ſecũda. x cij. diſtin. ſi qui epi. ¶ Supradicta intelligas qñ preſens inſtitutus eſt ſecus ſi abſens vt patz in his que not. ſ. e. § quis inſtitui. ver. quid ergo. ⁊ preced. ⁊ ſe. Item quando de licentia prelati quez relinquit facta eſt alias contra: vt not. ſ. de preben. §. ſi. ſub § ſed ſm Goffre. ver. pe. ⁊ ſi. ¶ Item quando alias canonice facta eſt ſecundum ea que not. ſ. eodem. §. proxi.

7 Que pena inſtituẽtis † iniuſte. Hic. ſ. de elec. quam penam vbi inuenies quod indigno non eſt dandum beneficium.

¶ De conceſſione prebende ⁊ ec. non vacantis. Rubrica.

Actum eſt ſupra de inſtituti. ſed quia ſepe inſtituitur quis in prebenda vel ec. nõ vac. ideo dicamus de conceſ. prebende ⁊ eccleſie non vacantis. videntes in primis. ¶ Quot modis dicatur beneficiuz vacare. ¶ Et vtrum beneficiũ vacans conferri poſſit: vel promitti. ¶ Et infra qꝺ tp̄s beneficium vacans ſit cõferendũ.

1 Quot modis dicatur † beneficium [a] vacare. ¶ Hic ſciendũ qꝺ beneficium aliqñ vacat de iure ⁊ de facto vt qꝛ mortuus eſt is qui ip̄m detinebat: mors em̄ oĩa ſoluit vt in auc. de nup. § deinceps. ſ. de poſtu. prela. bone. j. ⁊. ij. ⁊ ad idem. ſ. de reſcrip. ſignificauit. vel qꝛ renunciauit is qui habebat beneficium de conſenſu prelati: vt. ſ. de preben. dilecto. vel qꝛ tranſlatus eſt cum effectu. j. eo. poſt ele. ſ. de renun. admonet. j. e. ex parte aſtcñ. ¶ Aliqñ ꝟo vacat de facto et nõ de iure: vt cum qs eſt ſpoliatus beneficio ſuo: vt. ſ. de reſti. ſpo. itẽ cũ quis. ⁊ de his q̄ vi metuſve cauſa fi. ad audientiam. ⁊. c. abbas. aliqñ nec de facto nec de iure qꝺ non eget exẽplo. ¶ Aliqñ vacat de iure ſed non de facto vt cũ quis hñs bñficiũ maius ⁊ dignius vocat ad minus ⁊ vilius non em̄ eſt veriſimile qꝺ velit relinquere maius pro minori: vt. ſ. de p̄ſump. qꝛ non eſt veriſimile. ſ. de ele. non reſi. c. j. qꝛ aſcendere debet quis non deſcendere. xciij. diſt. legimus. i ſi. ff. de mu. ⁊ ho. vt gradatim. et in caſu iſto ſcz vbi certũ eſt qꝺ. ſ. eſt minus ſeu vilius non tenet collatio ſcꝺi niſi de facto tm̄. ⁊ ideo vacat de iure: vt. j. eodẽ. cum noſtris. ⁊. c. lr̄as. ⁊ ſic etiã pōt intelligi. ſ. de cler. non reſi. qꝛ nõnulli. §. ſi. ⁊. c. ſeq. ¶ Ubi vero certum eſt ꝙ ſcꝺm maius eſt vel dignius: tũc primũ vacat de iure ⁊ de facto: vt. ſ. de ele. dudum. ⁊ hoc verũ eſt ſi trãſlatio tenuit cum effectu. xcij. diſtinct. ſi qui epiſcopi. xxi. q. ij. ſi quis iam tranſlatus. ſ. de p̄ben. de multa. cum ſuis. ſimi. ¶ Sed ſi dubitetur qꝺ ſit maius vel minus habet electionez quod voluerit retinendi. ſ. de eta. ⁊ quali. eam te. et de preben. referente. et. c. preterea. ¶ Poſſet etiam diſtingui vtrũ habeat licentiam prelati vel non habeat: qꝛ ſine licẽtia nõ poteſt tranſire: vt. ſ. de renun. admonet. ¶ Licet autem hec diſtinc. quo ad ſeruanda iura laudabilis ſit tamen in iudicijs non ſeruatur ſed ſtatur illi decre. ſupra de preben. de multa.

2 Et utrum beneficium non † vacans conferri poſſit vel promitti. Si vacat de iure et de facto planum eſt quod conferendum eſt idonee perſone: vt. ſ. titu. j. c. ij. ⁊. c. ad decorem. ⁊ de preben. ſup inordinata. et. c. graue. ⁊. c. extirpãde. et. c. de multa. ¶ Ubi autẽ vacat de iure: ſed non de facto conferri prohibetur quouſqꝫ renunciauerit is qui detinet quatenus de facto tenet: vt. j. eodem. cum noſtris. et. c. literas. ¶ Sed hoc intelligas ſicut ſonant ſcilicet quando aliquis ſuggerendo qꝺ vacat impetrat q' ſibi conferatur. alias autem ↄferri poteſt beneficiũ

a ¶ Quot modis dicat beneficiũ. Adde Io. an. in rl'a beneficiuz de re. iu. li. vj. in mercurialibus ſupra mea poſtil.

vacans de iure.lʒ de facto non vacet per ſuū
iudicē ſiue ordinariū ſiue legatū: vt ſi qs ha=
bēs vnā eccl'iam ſcđaʒ recipiat cuius cū ſcđa
primā de iure vacantē de facto, retineat ni=
hilominus confertur.§.de preben.de multa.
¶ Et idē intelligas in oībus beneficijs que
de facto tm̄ detinent̄: puta a clericis cōiug.
cum quibus diſpenſatū non eſt a depoſitis
vel remotis: et in oībus alijs que detinentur
ab aliquibus occupata: et ſic etiam poſſunt
intelligi iura inducta.J.e.verſi. ſed ⁊ qđ dixi.
¶ Ubi vero impetrans ſuggerit qđ vacat: et
qđ ſibi conferat̄ obſtat facti poſſeſſio vt dictū
eſt.et in hoc caſu. ſcʒ qñ impetratur ſic ante
renun. ⁊ vbi non vacat nec de iure nec de fa=
cto. ⁊ vbi de facto ſed non de iure habet locū
qđ qui ſcienter recipit hoc ipſo expellendus
eſt: qꝛ patit̄ ſe poni in loco viui: vt.J.c.j.⁊.ij.q.
j.in primis.vij.q.j.non ſurē. ¶ Sed ⁊ qđ dixi
beneficiū de iure vacās nō tm̄ de facto cōferri
non deberi ante renunciationē intellgi pōt
qñ is qui poſſidet habuit cām ab illo qui do
nare pōt: ⁊ ſic eſt vitium ex parte recipientis
ſiue defectus: ſecus ſi ex parte donātis: puta
qꝛ non habet poteſtatē dandi. tūc eīn nō ob.
ſcđo poſſeſſio facti.et ſic pōt ſolui.J.ne ſe.va=
can.illa.§ de ſup.neg.prela.ca.fi.⁊ eſt ratio.
qꝛ talis non habet poſſeſſionē lʒ habeat de=
tentionē paſſeſſio ergo facti iuſta.l.qñ habet̄
cauſa a vero pretore impedit collationē.arg.
ff.de acqui.poſ.iuſte poſſidet.⁊.ff.qđ cum fal
ſo tu.l.j.§.pe.iniuſta aūt detentione nō pote=
rit cōferri.vt.§.de prebē.de multa.§.j.⁊.J.eo.
ꝓpoſuit.⁊ ſic decre.cū noſtri.⁊ literas loquū
tur de poſſeſſione colorata ſm̄ do. Ot.car.ſic
eīn ab eo audiui lʒ non induceret iura: et tm̄
infinita inducere ſciret et poſſet.ff. qđ me.cā
l.vlt.in fi.⁊ de minoꝛ ait pretoꝛ.ver. qđ ergo.
⁊ de pig.ac.l.vlt.in fi.⁊ iunge qđ no.§.de re=
ſti.ſpo.§.qñ.ſub.§.in caſibus.ver.xij.⁊ ſeq.ꝟ.
quid ergo. ¶ Sed et ſi quis iuſte depoſitus
ſit tunc pōt recipere alius beneficiū ſuū.vij.
vij.q.j.eps.l.diſt.poſtq̄. qđ ſi iniuſte ⁊ nō ap
pellauit infra.x.dies īputet ſibi: vt.§.de ſent.
⁊ re iudi.cū inter vos.⁊.c. ſuboꝛta.et decle.cū
dilecti.in fi.nā res iudi.appel.non ſuſpēſa ꝓ
ꝟitate accipit̄.ff.de re iudi.res iudicata ⁊ iō
ſine ſcrupulo ꝯſcientie, recipi pōt lʒ theolo=
gi cōtrariū dicāt adducentes.§.de preſcri.vi
gilanti.⁊.c.qm̄. ¶ Sed certe ex quo autoꝛita
te iuris recipit non debet habere malā fidē:
qꝛ eius. ſcʒ iuris ſiue legis autoꝛitate nemo
peccabit.vt.xxiij.q.iiij.qui peccat.ergo non
dʒ quis recipere beneficiū alterius ſcienter:
aliud ſi ignorāter.qđ dic vt,no.§.de prebē.§.
fi.ſub.§.illud.in ſumma. ¶ Ubi aūt promitti
tur beneficiū nondū vacās de iure ⁊ de facto
dicūt quidā ꝙ ſi ꝓmiſſio fiat in genere vʒ ſi

in ſpecie non valet.argu.C. de pact.l. vlti.ff.
pro ſocio.l.iij.ſed hoc reprobatur.J.eo.ex te=
noꝛe.vbi promiſſio facta fuit in genere: et tm̄
dicitur facta contra concil.J.e.c.nulla.⁊ ideo
ſi promiſſio beneficij vacātis fiat alicui ⁊ au
toꝛitas pape interueniat rata eſt: qꝛ poteſt
de iure ſupra ius diſpenſare.vt.J. eo.propo=
ſuit.ſed tamen non eſt trahendum ad conſe=
quentias.vt infra eodem cōſtitutus. ¶ Sed
ſi autoꝛitas pape nō interueniat ⁊ promiſſio
fiat loco religioſo ſiue alicui collegio de aſ=
ſenſu epiſcopi tenet. ſed viuentibus inuitis
auferendū non erit infra de do.conſultatio=
nibus.⁊.§.de reſtitu.ſpol.cum veniſſent.niſi
ſcđm qđ legitur infra de ecc.edifi.ad audien
tiam.ij.in hac autem promiſſione non fit cō=
tra concil.quia qđ vniuerſitati datur non eſt
ſingulorum.xij.queſtione.ij.qui manumitti=
tur.nec eſt propria vtilitas alicuius ſingula
riter.ij.qōne.vj.biduū.ver.plura.nec propter
hoc preſumitur qđ aliquis deſideret moꝛtē
proximi: quia quod cōmune eſt negligi con=
ſueuit: vt.C. quando et quibus quarta pars
debetur.l.ij.lib.x. Sed et pōteſt dici hoc ad=
mitti in fauorem religionis. argu.§. de dolo
⁊ contumacia.c.ij.⁊ ff.de reli.⁊ ſumpti.fune.
ſunt perſone. ¶ Sed ſi autoꝛitas epiſcopi nō
interueniret non valeret. licet ius patrona=
tus loco religioſo donari poſſit ſcđm me.ſine
conſenſu epi vt not.J.de iure pa.§.⁊ qualiter
tranſferat̄. ver.donatione. ¶ Sed ſi ꝓmiſſio
fit non religioſo loco ſed perſone cuicūq vel
ſingulari ⁊ perſonal'r aut fit promiſſio ei qui
nullo modo recipitur: et tunc non valet: vt.J.
eo.c.ij.C.de inutili ſtipu.ex eo. et de pactis.l.
vlti.⁊ in prin.conſti.feu.c.ſi vero archiepiſco
pus etiam ſi legatus cōſentiret §.de prebē.
dilec.j.poteſt tm̄ legatus retinere donationi
ſue beneficiū primū vacans: vt.J. de iure pa.
cum dile.al's promiſſio non valet: vt.J.c.ex te
noꝛe: etiam ſi fieret a patrono.J. eo.c. vltimo.
¶ Qđ verū eſt qñ fuit ita dictum promitto ti
bi dare beneficium primū vacans.ſecus ſi dī
cat promitto tibi prouidere in beneficio ec=
cleſiaſtico. q̄cito ſe facultas obtulerit: vt.§.
de preben. dilecti.j.tunc eīn valet promiſſio ⁊
⁊ eſt ratio que legit̄.J.e.accedens.qꝛ.ſ.multi
caſus accidere pñt in quibus ſubtrahit̄ exce
ptio moꝛtis puta bona poſſunt excreſcere.§.
de conſti.cum. M. ferra.J.de verbo.ſig.ca.fi.
¶ Sed certe idem in alio membro qñ ſcʒ pro
mittitur beneficium primo vacaturū. poteſt
eīn vacare multis modis ſine moꝛte: vt cum
vnum beneficiū in duo diuiditur ex proui=
ſione ſuperioꝛis ſupra de preben. vacāte. vel
cum aliquis ex canonicis remouetur tranſ=
fertur renunciat vxoꝛem ducit vel religi.in=
greditur. ¶ Ad quod eſt reſpondendū ꝙ iu=

ra que dicunt talē promiſſionē non valere cōſiderant ea que frequentius accidūt.ad que ipſa ſunt adaptanda.ff.de legi.nam ad ea.ff.ad trebel.poſtulante.frequentius autem accidit qđ per mortem vacāt beneficia ꝙ aliis modis et hoc ſatis innuitur.j.eođ. nulla.ibi ne deſiderare quis mortem proximi videaꝛ ex quorum verboꝝ mēte dici pōt:qđ quo ad periculum anime nihil refert qualiter promittatur ſed qualiter intendatur. nam et ſi promittam tibi ꝓuidere ꝙ cito potero: ꝛ tu deſideres mortem proximi mentem ꝯſiliū nō euades.ſi autē promitto tibi dare benficiū ꝙ cito vacauerit et tu non deſideres mortem proximi tute recipies cum vacabit. ergo in vtroqꝫ caſu eſt requirendum in penitentia de intentioneꝛ ſecundum ipſam iudicandū. argu.j.de ſimo.c.fin.et de vſur.conſuluit.ſed in foro contentioſo ſtandū eſt verbis ſit pro ratione voluntas.inſti. de iure naturali.§.ſꝫ qđ principi. ꝛ quia verum eſt ꝙ hec promiſſio quādo potero generalior et honeſtior eſt: quia poteſt ſeruari ſine vacatiōe.ſed alia nō poteſt cum ibidem ipſa vacatio implicetur. ¶ Sed et ſi alicui facta ſit ꝓmiſſio beneficiū nondum vacantis de conſenſu illius cuius erat dicunt quidam qđ valet argumē.C.de pac.l.vlt.qđ credo falſum.qꝛ clerici non ſunt domini:ſed procuratores.j.de do.c.ij.qđ ſi is cui facta eſt talis promiſſio beneficio vacante appellauit ne alij cōferatur ipſius appellationi non erit deferēdum:vt.j.e.relatū.ſed ſi fiat promiſſio talis ei q̄ receptus eſt in canonicum tꝫ ꝛ eſt ratio qꝛ ſine promiſſione aliqua hoc ei debeꝛ:vt.ſ.de conſti.cum.M ferra.de prebē. relatum. ¶ Si vero recipiatur quis ad primam vacantem non valet:vt.j.e.c.ij. vbi dicit tribuātur. tñ hi qui eum receperunt non poſſunt ei obijcere:vt.j.eođ.cum ſuper.qꝛ fruſtra legis auxi.ꝛc.ff.de mino.auxilium.ſ.de ele.bone me.magun.j.de vſu.qꝛ fruſtra.et mutua delicta ꝛc.vt.j.de adulte.c.pe.et vlt.ſ.de exce.cum eccleſiaſtice.non eñ poſſunt allegare turpitudinem ſuam.vt.j.de dona.inter uile.nec poſſunt venire contra factum ſuum.ſ.de ele.cōin.diuerſis.ſed cōtra.j.e.ex tenore.ſ.de preben.cum non ignores ꝛ in pari cā turpitudinis potior debet eē conditio poſſidentis et excipientis: vt.ff.de condi.ob tur.cauſam. vbi. ſolutio:contraria intelliguntur quando ꝓmiſſio fit ei qui nullo modo recipitur: vel ꝗ eſt vis in petitione vt ſtatim in ſequentibus dicam. ¶ Alij dicunt ſtandum eſſe illi ex tenore qui auditur allegans turpitudinem ſuam propter periculū anime:ſic.ſ.de re iudic.lator. ¶ Ego dico qđ caueat ſibi receptus in canonicum qualiter petet prebendam:nam ſi dicat peto prebendam mihi aſſignari: quia canonicus non poſſunt hi qui eum receperunt: ꝯtra ipſum excipere:ſic intelligiꝛ cū ſuper et ſi'lis eſt ratio quia ex quo canonicus eſt nōdꝫ eſſe ſine prebenda:vt.ſ.de preben.relatum. et.c.dilecti. tale eñ ius ſine re corporali diu eſſe non poteſt. ſicut nec anima ſine corpore.vt.j.queſtio.iij.ſi quis obiecerit niſi forte replicetur ꝛ probetur quod in canonicum honorarium receptus fuit ſcđm ea que not.ſ.de preben.§ cui.ſub.§.ſed nunquid. verſic. beneficium ſeculare. ¶ Tamen vbi receptus fuit ad primam vacantem poteſt iudex ad petitionē: vel exceptionem partis aduerſe de hoc inquirere et ipſum repellere propter periculum anime.argu.ſ.de elec.cum nobis olim.§ pe.et.c.cum dilecti.ſ.ritu.j.cum veniſſent.prope fin. ¶ Si vero dicat peto mihi aſſignari prebēdam quia fuit mihi promiſſa prima vacans ſuccumbet: quia dicēt canonici hoc non confitemur: ſed ſi hoc verum eſſet dicimus quod non es audiendus:ꝛ ſic intelligūtur contraria niſi forte canonicus replicet et dicat promiſſionem tenere:qꝛ anteꝙ promitteretur fuit in canonicum receptus.vnde valuit promiſſio:vt.ſ.dixi. ¶ Et hoc ſcias qđ ſi is cui facta eſt talis promiſſio recipiatur poſtea beneficio vacante talis receptio tꝫ:qꝛ licet nō valuiſſet ꝓmiſſio facta de non vacāte:tꝫ tñ receptio de vacante: vt.j.e.ꝓpoſuit. ¶ Sed quid acquiritur recepto in canonicum ad primam vacantem.rñdeo ius canonie non prebende: quā tñ cum vacauerit petere poteſt ex vi mandati apoſtolici ſi interuenerit.ſ.de reſcript. conſtitutus: vel ex vi receptionis ꝛ non promiſſionis:et vt.ſ.not. ꝛ iunge qđ not.ſ.de conſue.§.et de virtute.ſub.ver.extra ſummā. verſic.quid ſi quis de mandato pape. ¶ Quid ſi canonici eligūt in decanum prepoſitum alterius eccleſie ſcienter:ꝛ patiunꝛ qđ vtrūqꝫ perſonatum teneat vel ſciebant: vel ſcire poterant qđ primum nullatenus dimitteret:nūquid poſſunt agere contra ipſum vt decanatum dimittat: dico non in modum accuſationis.arg.in iuribus alle.ſ.in proxi.ver. Si vero recipiatur.ꝛ.j.eo.cum ſuper ꝛ ſimilia.ſed in modum denunciationis bene audietur.arg.ſ.de iure iu.quemadmodum in fin.j.de deſponſ.impub.ad diſſoluendū.xxv.q.vj.ꝯſanguineos dummodo trina monitio preceſſerit.alias repellerentur.j.de accu.qualr et qñ.§ ad corrigendos.nec ob.ſ.de preben cum non ignores.cum ſi. qꝛ non fuerunt paſſi canonici qđ adminiſtraret:niſi prime renūciaſſet:ꝛ quia primum vilius eſt:vnde poterat preſumi ꝙ renūciaſſet:vel illud qñ in modū denū.agiꝛ.

3 Et infra quod tēpus † &c.

Ego infra tres mēſes:vt.l.diſtin.poſt quam

ſupra de elect. ne pro defectu. concil. enim lateran. J. eodē. nulla. olim ad epiſcopatꝰ non extendebatur. infra eodem di: lec. ſed hodie extenditur: licet tempus breuius limitetur ſm quoſdam. ¶ Ego dico quod olim non extēdebatur nec hodie extendit̄ vnde ſi archiepiſcopus vellet prouidere ec. cathedrali autoritate illius decre. dile. non valeret licet hoc poſſet facere autoritate illiꝰ: ne pro defectu: quia voluntas et poteſtas ꝛc. ſic. ȝ. de officio delega. cum ſuper. J. eodem. ex parte. § primo. in fi. ¶ Et ex hoc noti. qḋ ſi iudex cauſam determinat autoritate alicuius: que tamen eo modo quo determinat non per ipſum ſed per aliud ius determinat̄ et hoc in ſententia exprimat ſententia nulla erat. J. codem. ex parte. et. c. dile. ȝ. de conſti. eccleſia. niſi forte et alij iuri per qḋ determinatur innitatur. J. qui fi. ſint le. ꝑ tuas. ſicut alꝰ dicitur. ȝ. de ſent. et re iudi. cū J. ꝛ. A. ſic nec valet ſententia ſi a non ſuo iudice pronuncietur. J. de accuſ. ad petitionem gualterij. ſic ſi a iudice ſuo ſimul cum non ſuo iudice. ȝ. de offic. delega. cum ſuper abbatia. ¶ Item alia ratione non contradicit illa decre. J. codem. dilec. illi. ȝ. de ele. nam pro defectu imo concordat. nam in illa decre. dile. vj. mēſes elapſi erant et ſic tres menſes cōcurrerant in perſonam capituli: et tres mēſes in perſonam archiepiſcopi. vnde non pertinebat ad archiepiſcopum: vt. ȝ. de ſupplen. negli. prela. c. ante pe. ꝛ vlti. ¶ Alia vero beneficia ſcȝ miniſteria eccleſiaſtica et beneficia cōferenda ſunt infra ſex menſes. et ſi epiſcopꝰ non cōtulerit. vbi ad ipſum ſolum pertinet deuoluitur ſola poteſtas ad capitulum ꝛ ecōtra a capitulo ad epiſcopum: et ſi omnes fuerint negligentes ad archiepiſcopum: vt. J. codem. nulla. in fin. ¶ Uerum hoc concilium in eccleſijs in quibus non eſt certus canonicorū numerus quo ad prebendas locum non habet vt. J. eodem. ex pte aſten. eccleſie. ¶ Sed qḋ ſi eccleſia talis defectū patitur miniſtrorum. nec canonici ad quos pertinet volunt creare canonicos: nūquid epūs poterit ipſos creare canonicos. non videtur: vt. ȝ. de cle. cum eccleſia vulterana. qḋ verum eſt: niſi canonici deprehendantur in mora vt ibi. ¶ Quid ergo faciet epiſcopus qui nō habet miniſtros ſufficientes. conſulo ei qḋ aſſignet certam diem canonicis conuenientem et competentē infra quem ſi ad mandatum eius iure ſuo vſi non fuerint ſuppleat ipſe ipſorum negligentiam. argumen. ȝ. de poſtu. prela. bone. ij. § ij. ȝ. de ele. venerabilem. § obiectionis. ver. nunquid enim. ȝ. de ſupp. neg. prela. per totum. ȝ. de offic. or. irrefragabili. § celſus. ȝ. de cler. non reſi. cum ad hoc et. c. ex tue. J. de conuer. coniug. et publico. J. de clan. deſponſ. cū inhibitio. ff. de opti. lega. mancipiorū. ff. de decū. generaliter. § ſpurios. in auten. de menſura ordi. col. iij. aſſignarē autem. vj. mēſes. argumen. J. codem. nulla. ȝ. de cleri. non reſi. ex tunc. et. ȝ. vt lite non conteſta. quoniam frequenter. § ſi vero aliter. verſic. quod ſi forſan. et hoc faciat epiſcopus ſiue obedire negligant ſiue minus idoneos eligant: vt in auṫ. de ſanctiſ. epi. § ſi quis oratorij domum ꝛ de ſupplen. neg. prela. c. ij. hoc tamen non eſt neceſſe vbi in eccleſia eſt certus canonicorum numerus[a] qꝛ ibi deuoluitur poteſtas. J. co. nulla. in fi. ¶ Tamen ſi ad epm̄ ꝛ capl'm ſimul pertineat col. ꝛ epiſcopus hȝ vocē tanꝙ canonicus[b] deuoluitur ptās ad ipſum a capitulo ſi vero tanꝙ prelatus vtriſqꝫ ſimul currit tempus vt. J. cod. poſtulaſtis. ¶ Quid ſi poſt ſex menſes conferat is qui amiſit poteſtatem. dic vt not. ȝ. de ſup. neg. prela. §. vl. ¶ Sed quid ſi vbi prelatus hȝ vocem tanꝙ cano. impedimētum occultum ꝛ malitioſum opponat capitulo vt ſic ad ipſum deuoluatur poteſtas. et quidem ſi de fraude conſtet non deuoluetur vt. J. co. poſtulaſtis. ¶ Nunqḋ ergo elapſo tp̄e canonici eligēt ſine ipſo. dicas ꝙ ſic. qꝛ ſicut prelato non dȝ dolus ꝓprius ꝓdeſſe. ſic nec canonic: ſ dȝ obeſſe. ar. J. de his que fi. a ma. par. ca. queſiuit. ff. de dolo. l. j. nec dȝ quis alieno odio pregrauari. C. de inoffi. teſt. ſi quis ſuo. ¶ Sed qualiter probabitur dolus iſte forte preſumetur ꝯ prelatum eoipſo ꝙ canonici multos dignos ꝛ idoneos canonicos nolauerunt et ipſe nullum voluit acceptare. nec aliquid rationabile pretendebat. arg. ȝ. de preb. graue quia dolum ꝛc. C. de dolo. ſed certe hoc imputent ſibi cano. ſi nō eligunt: dummodo maiorem partem habeāt. J. de his que fi. a prela. ca. primo dicas

a ¶ In eccleſia eſt certus canōicorū nūerus. adde doct. in. c. cū. M. ferra. de ꝯſti.

b ¶ Epūs hȝ vocem tanꝙ canonicus. adde qḋ qn̄ ſpectat aliqḋ ad ꝓlatū ꝛ capitulū tm̄ p̄t ſola vox ꝓlati ꝙtū capl'ꝫ qꝛ oēs ꝯſiderant̄ vt vnus ſm Hoſ. Jo. an. ꝛ abb. i c. poſtulaſti. de p̄ceſ. preb. ſede. ꝟ ſenis. ꝯſ. j. inci. ad epm̄ ꝛ capitulū cōiter ptinet. Abb. ꝯſil. xxxvij. ici. caſus in effectu talis eſt. l. ij. vol.

dicas ergo q doloſe protraxit elec. de die in diem pretendendo impedimenta fictitia quouſq tempus fuit lapſuz: et habebat aliquos de capitulo ſibi fauentes. nã ſi totum ca. concors eſſet non probaretur de facili dolus iſte cum poſſet certam diem aſſignare et tunc procedere. nã aut prelatus põt venire et nõ vult et ſic reddit ſe extraneum vt. ſ. de ele. cuz nobis olim. et c. qḋ ſicut. aut nõ põt: et ſic iputet ſibi ſi ſe non excuſat et alicui de capitulo vices ſuas cõmittat. ſ. de ele. q2 propter. §. illḋ. ſ3 qliter põt prelatus habere vocez in capo tanq̃ canonicus cõtra illud quod habes. i. e. literas. ibi eñ prohibetur q non ſit ꝑpoſitus et prebendarius in eadem eccl'ia: et hoc eſt qḋ dicit cum igitur ſi ita ſit prebẽda illa. ſ. quaz tenebat prepoſitus ſancti guiſcardi in eadẽ eccl. nec reſpondet queſtioni facte an p'ria pbenda vacat eoipſo q aliquis eligitur ad ſecundaz per qḋ videtur approbare ꝯſuetudinem gnalem quam papa ſcit ſm. T. vt not. ſ. de preben. §. vlti. q2 quod de vno dr et c. ſ. de preſum. nonne. xxv. di. qualis. et ſi voluiſſent bene dixiſſet. q ſic maxime qõne ſibi facta. argu. ſ. de tranſla. inter corporalia. §. ſed nec. i. de deci. ad audientiam. et inuenio q quis h3 perſonatum in vna eccle. et prebendã in alia ſ. de procu. ex inſinuatiõe. et ad hoc. i. de teſt. relatum. ij. in fi. ſed in eadem non poteſt vt in eo. c. literas. et ideo renũciauit is qui erat decanus et cañ. eiuſdem eccleſie canoni. ſ. de renun. veniens rñ j. quia iam eſſet dñs: q2 p'latus et ſubiectus: q2 cano. et hec tanq̃ ꝯtraria in eundem ſubiectuz cadere nõ poſſunt. vt. i. de baptiſ. maiores. §. ſed adhuc. ſ. de ap. ſollicitudinem. in fin. et differentia d3 eſſe inter dñm et ſubiectum: ſicut alius eſt emptor et alius venditor vt. ff. de re permu. l. j. et accedit quod dixi. ſ. ti. j. §. quis poſſit inſtituere. in fi. ¶ Dixit Jo. q hoc ius canonie priuilegiatũ eſt/ q2 adheret dignitati rõne cõnexitatis. ar. xvij. q. iiij. ſi quis contumax. ſ. de iudi. quãto ff. de rei ven. que religioſis. ¶ Dico q loquitur ſm ꝯſue. quarũdam eccl'iarum ſicut ebredun. et Dign. vbi eoipſo q eps vel archieps electus et confirmatus eſt h3 vocẽ in caplo tanq̃ canonicus et ſimul ab eodem eligitur et confirmatur: vbi eñ de conſuetudine hoc non eſſet nõ credo q poſſet recipi in cano. q2 non d3 deſcendere. xcij. di. legimus. in fi. et iõ reprobatur quod factuz eſt de dño vapicen. 1
¶ Sed qño ſciam vtrum habeat quis vocẽ tanq̃ prelatus/ vel tanq̃ canonicus rñdeo: inquire qualiter interpretata ſit conſuetudo quãdo vocabitur ad cões tractatus: et ſi inueneris qḋ vox ſua computetur pro vna. tñ: l3 ponderoſior eſſet dic q d3 habere vocẽ tãq̃ canonicus ſic in digneñ. ecc. ſi vero inuenias q ipſe ſolus habito conſenſu vnius canonici vel duorũ vinceret oẽs alios: tunc h3 vocem tanq̃ prelatus. ſic fuit eccleſia antipolitana añq̃ eſſet ſedes tranſlata apḋ graſſam. q2 dñs Bertrandus de aquis qui tũc pſidebat ex quo habebat conſenſum vni9 vel duorum cano. in omnibus obtinebat: vel dic quod refert vtrum habeant omnia communia: et hic h3 prelatus vocem in capitulo tanq̃ prelatus. et ſic vtebatur dictus dominus Bertran. ante dictam tranſlationem et ep'atus diuiſionem: vel ſint diuiſi et tunc h3 p'latus vocem tanq̃ cano. in communibus capituli tractatibus niſi conſuetudo contrarium operetur ad hoc. ſ. de reſcri. edoceri. i. de his que fi. a prela ſine conſenſu ca. cum nos. et apparet in his que notan. ſ. de ele. §. quis poſſet eligere. verſi. ſi ſunt cõia et ſeq. ¶ Hoc ſi conſuetudo ſit preſcripta. ſi vero preſcripta non eſt. vel anomala modo hoc modo illud de cõmuni conſenſu credo q non poſſint ſtatuere quid in poſterum obſeruetur. argu. ſupra de reſcript. paſtoralis. ¶ Quid ſi epiſcopus non vult conſentire: credo q habebit vocem tanquã prelatus vt ſic regulariter nihil facere poſſit ſine capitulo: nec capitul'm ſine ipſo. infra de his que fi. ab epiſco. quãto nouit ſ. de preſcri. cum non liceat. quod dic vt not. in ſumma ipſius tit. veruntamẽ in beneficijs cõferendis di. ſicut not. ſupra de ele. §. quis poſſit eligere. verſi. quid de prebend. et ſequenti.

¶ Ne ſede vacante aliquid innouetur. Rubrica.

PRemiſſa prohibitione de conceſſ. preben. et eccl. non vacantis prohibendum eſt ne ſede vacan. aliquid innouetur vt ſic ſicut prebenda nõ va. nihil innouandum eſt circa eam in preiudicium tenentis. ſic per contrarium vacãte ſede nihil innouetur in preiudicium eligẽdi. et ideo premiſſo tractatu de conceſ. et c. videamus ne ſede vacante aliquid innouetur et eſt notanduz. ¶ An hec rubrica ius faciat ¶ Quot modis dicatur ſedes vacare. ¶ Et de qua ſede hic loquatur. ¶ Et in quibus hec regula fallat. ¶ Quot modis fiat vnio eccleſiarum de qua loquitur. i. eo. c. j.

An hec rubrica† ius faciat.

Sic vt not. i. vt eccleſia bñ fi. generaliter eñ intelligendum eſt q vacante ſede nihil innouari debet circa hec in quibus auctoritas plati exigitur. et ideo non eſt ſtatus eccle. ſubuertendus in preiudicium eligendi. vt. i. eo. ca. j. §. attendentes. ergo in iudicio nihil fa

etoritatis ſ minoris ſolennitatis eſt, ⁊ facilius expeditur. ⁊ plerunqꝫ ſibi eludunt adiuuicem contrahentes. ff. de mino. in cauſe. ii. §. penulti. ideoqꝫ ſi aliud ſtatuitur: in vno quam i alio non eſt mirum, nec ob. infra de re eccleſ. non alien. ſi quis preſbyterorum: quia non tenet alienatio niſi de facto vt ibi quãdo cauſa non ſubeſt: vel ſolennitas non eſt ſeruata. ¶ Et generaliter tibi trado ꝙ ſede vacante in preiudicium eligendi nihil innouandum eſt: niſi inueniatur conceſſum per aliqđ ius infra eodem. illa. ſic. ff. de illi. col. l. prima ⁊ ſecunda ⁊ tertia. ſi tamen ſade vacant. expenſas faciunt clerici: dic vt not. ſupra de elect. §. quid iuris.

Quot modis dicatur ſe-
2 deſt vacare[a]? Duobus ſcilicet vere vt in hoc titulo ⁊ interpretatiue vt quia prelatus eſt hereticus vel excommunicatus, vel ſuſpenſus vt infra de patro. capitu. primo. ſupra titu. j. quia diuerſitatem. et de preſcript. capitulo primo. ⁊ de ele. quia diligentia. vacat enim ſi preclarus inutilis ſit ad agendũ de iure. ff. quod cuiuſqꝫ vniuer, lege prima. §. penultimo. ⁊ in his iſte titulus locum habet dicitur autem eccleſia viduata interpretatiue ſimiliter que licet prelatuz habeat inutilem tamen prohibetur habere: vt ſupra. de trãſla. inter corporalia. §. ſed neqꝫ ſi malꝰ ſacerdos nõ dr ſacerdos. xl. di. multi. nec malus epiſcopus eſt epiſcopus. ij. queſtioñ. vij. non omnes. ſed in hoc caſu non credo ꝙ habeat locum titulus iſte: quia nunquam magis tractaremꝰ de preſcriptionibus: ſed in alijs ideo locum habet quia delictum perſone ⁊c. et non dixit negligẽtia ſeu ſtultitia: vt ſupra de except. cum venerabilis. § intelleximus. x vj. queſtio. ſexta. ſi epiſcopum. vbicunqꝫ ergo vere vacat ſedes vel interpretatiue ſcꝫ de iure, delicto prelati exigente vel de facto dũmodo eiuſdem negligentie imputari nõ poſſit hic titulus locum habet. arg. ſupra de reſcrip. ſciſcitatus.

Et de qua ſede hec loqua-
2 tur.† De epiſcopali nõ eſt dubiũ. Sed quid de abbatijs prepoſituris et ſimilibus: dicas ꝙ vbicunqꝫ dr eccl'ia viduata loquitur ergo in his quibus loquitur conſtitutio ſupra de ele. ne pro defectu. ſecus in alijs vt s. de ꝯſti. cum acceſſiſſent. j. de ſucceſ. ab inteſt. c. vl. hꝫ aũt locum conſtitutio ne pro defectu ſm me. in cathedralibus ⁊ regularibus eccl. ⁊ in oĩbus exẽptis: ⁊ l maiori plãtura epi poſt epm vbi bona ſunt diuiſa: ſecus ſi cõia quamuis alij aliter intelligant. ar. ſupra de reſcri. edoceri. ⁊ de renun, capitu. pe. ⁊ vlti. ⁊ de cõſue. cum venerabilis vt no. ſupra de electi. § in quibus. eccleſ. vel dic ꝙ hec regula. ſ. ne ſe. vacãt. ⁊c. locum hꝫ in omnibus bñficijs duplicibus ex quibus conſeqtur quis curam vt eſt eccl. parochialis. ſupra de offici. ordina. cum vocat. x. queſtione ſecun. ca. vl. vel adminiſtrationẽ vt eſt decanatus: archidiaconatus ⁊ alie dignitates: vt ptꝫ j. de teſta. relatum. ij. nomine. Secus de alijs vt ibidem quod ⁊ hodie comprobatur. in autẽ. d. n. extra de reb. ec. non alie. dudum. § qr vero. ⁊ hoc veruz eſt niſi ex cauſa dignitas omnino deſtruatur: vt. s. de cõſtitutiõibus: cuꝫ acceſſiſſent vel fructꝰ ad tempus retineantur. vt. j. vt bñfi ecc. vt noſtram. § qđ veriꝰ. ar. s. de preben. extirpande. i fi. ⁊. j. tit. j. paſtoralis. ⁊ de cenſib. prohibemus. s. de prebẽ. maioribus. ⁊ hoc intelligas quo ad ea que extra iudicium fiunt in quibus loquitur dicta extra decani. Secus de hiſque in iudicio in quo prelatus aliquoties ſupplet vt infra de ſucceſ. ab inteſt. ca. fin.

Et in quibus hec re-
4 gula† fallat. In his q̃ ptineãt ad iuriſ. ſic confirmare cauſas audire ⁊ delegare in quibus capitul. ſuccedit infra de here. ad abolẽdam. § ⁊ qm̃. lxv. di. c. vlt. xxiij. di. in nomine domini. vij. q. j. pontifices. s. de maiori. et obe. is que. ⁊. c. cum olim. iõ credo ꝙ ad mandatum capituli metropolit. poſſit ſuffraganeus conſecrari mortuo archiepiſcopo: ſicut ad mandatum electi qui pallium non recepit vt ſupra de elect. ſuffraganeis. ¶ Et nunquid poteſt abſoluere: quidam dicunt quod non: quia ſucceſſor hoc facere debet vt. xj. queſtio. tertia. ſi epiſcopus ante octauam colla. certe dicit quod ſucceſſori licet hoc facere non ergo prohibet quin capitulum hoc poſſit. ⁊ miruꝫ videretur quod capituluꝫ poſſet condemnare vt in illo. c. ad abolendaꝫ. et non poſſet abſol

[a] ¶ Quot modis dicatur ſedes. adde doct. in capi. quot ſedes de off. ordin.

a ¶ Quot modis fiat vnio ad de gloſſ.in verbo vnicē do. in c.j. de ſe.vac.

nere.argu.xxj. diſt.inferior. ff. de act.et oblig.arrianus.nam qui habet poteſtatem cōdemnandi. idem et abſoluendi. ff. de iudic. l. iij. et ideo dicas qđ capitulo licet:et ſi hoc non facit licebit ſucceſſori:et ſic intelligas ſi epiſcopꝰ niſi forte eſſet anathemate ligatus argumē. xj.queſtio.iij. debent. et.c.cum aliquis. ea vero que ad ordinem ſpectant deuoluuntur ad ſuperiorem: non vt ipſe miniſter ſed vt viſitatorē conſtituat. lxj. diſtinctione obitum catinēſis. ¶ Illud autem nuſꝙ inuenitur conceſſum quod ca. ſuccedat epiſcopo in bena prebēdarum. j. eodem.illa.et eſt ratio:quia prohibitum eſt generaliter ne quis conferat vel recipiat beneficium ſine conſenſu epiſcopi:vel vices ſuas gerentis.vt.§.de inſti.ex frequentibus.xvj. queſtio.ij. ſtatuimꝰ. et. queſtio.vij. nullus. ¶ Sic patet quod non idem iuris obtinet prelato moriente vbi nō deuoluitur poteſtas ad capitulum quod in negligente vbi deuoluitur vt.§. titu.j.nulla.⁊ c.paſtoralis.ſed hec q̄ de collatione dixit intelligas quando pertinet collatio ad epiſcopuꝫ tantum. nam generaliter tibi trado quod ea que ad prelat. tantum vel ad prelatum ⁊ capitulum cōmuniter pertinent ſede vacan. expediri non poſſunt.ea vero que ad capituluꝫ tantum ſpectāt etiam ſede vacan.poterunt expediri. §.de reſcript.edoceri.ſecundum Goffre. ¶ Quid ergo ſi collatio beneficij vacantis pertinet ad ſolum capitulum de conſu.vt.§. de elect.cum eccleſia conferat etiam ſede vacā.quia non paratur preiudicium epo. ſed ſi inſtitutio. i. collatio ad epm pertineat illa retardāda erit. ¶ Quid ſi pertinet ad ca.⁊ epiſcopum ſimul ſi tanꝙ ad prelatum non debet conferri.ſi tāꝙ ad canonicum non expectabit ſicut nec alius canonicus mortuus expectaretur. arg. j. eodem.illa.et.§.de conceſ.preben.c.poſtulaſtis.argu. contra cum ipſe habeat primam vocem. arg.§. de ele.bone me. magnum.et de iur.cum olim. ¶ Et nūquid patronus poteſt repreſentare capitulo ſede vac.hic eſt argumen. quod non eſt in decre. illa.ſed contra.§. de maio.et obe. his que. et cum olim.

5 Quot modis fiat† unio [a]

eccleſiarum? Et quidem. v. ¶ Primo ſic fit vnio vt ſpiritualia tantum communicentur ſic multe eccleſie cathedrales et multa monaſteria ſunt vnita.⁊ hic mortuo vno de fratribꝰ fit in alia eccle. pro ipſius anima ſicut in propria:puta fit ſeptimum.xx. xxx.ſuum reficit quotidie vnus paup:et ſi.de qbꝰ habes.j.de teſt.c. fi.⁊ hec vnio ſine papa ⁊ ſine dioce. epiſcopo fieri poteſt. ¶ Secundo vnitur ſic vna eccleſia alteri vt ei ſubijcitur in ſpiritualibus et temporalibus ita quod vna ſit mater altera filia. vt. §. quod met. cauſa. c.cum dilec. et tunc filia ſortitur priuilegia matris.j.de ſtatu mo.recolentes.et hec vnio epiſcopo vel archiepiſcopo non preiudicat ſi ſine conſenſu ipſorum fiat.j.de dona.inter dilec.§.fin.etiam ſi a papa confirmetur talis vnio.niſi ibi de iure dioce. mentio habeatur j.de deci.dudū.§.fin.§.de confir. vtil.ſua nouis. vbi eſt hoc expreſſum. ¶ Tertio modo ſic fit vnio vt neutra ſubijciatur alteri ſed quelibet i ſuo ſtatu ⁊ ſuo honore remaneat. vnde ſi vtraꝙ erat cathedralis et epiſcopalis: nec canonici vnius. eccleſie erunt canonici alterius. nec iſti vocabuntur ad depoſitionem illorum: et econtra nec res confundentur.erit tamen vnus epiſcopus duarum eccleſiarum: et ab omnibus cōmuniter eligetur in loco de quo in vnione conuentum eſt alias deferant ſibi morem. argumentum ſupra de reſcriptis;paſtoralis. et hoc in caſu poteſt intelligi. xvj. queſtione prima. et tēporis qualitas.⁊ ſi tales eccleſie ante vnionem huius diuerſos habebat metropol. diuerſos habeant et poſt vnionem ita quod epiſcopus ratione vnius ſubeſt vni: ratione alterius alteri.ar. j. de relig.domi.q2 monaſterium. ¶ Si vero vna eſt cathedralis et vna conuentualis;:in cathedrali fiet electio et prelatus erit epiſcopus cathe. et abbas ſiue prepoſitus alterius ſic eſt inter eccleſiā vienen̄. et romanen̄. eiuſdem dioce. Item inter lugdunen̄. et ſancti iuſti eiuſdem ciuitatis. Item inter ſiſtericen̄. et forcarcarien̄. eiuſdem dioce;. nec propter hoc conuentualis cathedralis efficitur niſi a papa ſe erectā probauerit.xvj.qō.j.felix.arg.de com. diſt.j. de locorum. §. de maio. ⁊ obe.cum inferior. nam ab eccleſia romana oīs dignitas origi=

niem impoſit.xvij.di.ca.j. ℭ Quid ſi de antiq̃ conſue.aliqua ecc.habuerit inſignia epalia. quidem non propter hoc probatur epalis ſic nec abbas deferẽs mitrã probatur eps ſup quo vide qđ no.ꝫ.de vſu palij.§.ꝛ quib⁹ diebus.verſi.ꝛ notandũ.ꝛ ſe.arg.j.de teſta.ca.j. ℭ Quarto modo ſic põt fieri vt vnum ſit col legium vtriuſq eccle.quo ad ſpũalia ꝛ tpalia.ita ꝙ qui eſt cano.in vna eſt canonicus ꝛ in altera: ꝛ quelibet retinet ſuum honorẽ: et ſi diuerſis ſuberant metropo.papa gratificabit cui voluerit ꝛ regetur talis eccleſia cõſuetudinibus ꝛ priuilegijs q̃ in alterutra melio ra poterũt reperiri.ar.xij.di.nouit de pe.diſ. j.medicina.§.medicamentum.xxxiij.q.j.non eſt culpandus.ſic duabus ac.ſir.vnitis retinet actio vnita quod melius erat i alterutra C.de rei vxo.ac.l.vnica.rñſ.j.§.ſed ſi ignoramus.ſicq legata ꝛ fideicõ.ſimul vniũtur: vt quod melius ꝛ humanius erat in iſtis q̃ in illis retineat illud vnitum.C.cõis de leg.l.ij. eñ fin. ℭ Quinto modo ſic fit vnio altera cathedralis erigaṫ ꝛ vnus ſit duarum eps: ſicut no.ꝫ.eo.ver.iij.in qua vnione certi ꝑuentus quos forte abbas conſueuerat percipere epo vt ditior ſit applicantur.ꝛ ideo vacãte ſede non eſt talis vnio reuocãda: ꝛ de hac vnione loquitur.j.e.c.j. ꝛ accedit ad hãc materiam.ff.arborum fur.ceſa.ſi gemma.ꝛ iũge qđ no.j.de reli.domi.§.cui ſubeſt.ver.ſed qđ ſi vnum monaſterium. ꝛ ſeq.

ℭ De his que fiunt ab epo ſine cõſenſu cpi. Rubrica.

Q Voniam cõfeſſiones et inſtitutiones de quibus dictum eſt fratrum conſiliũ requirunt.ideo videamus de his que fi.ab epo ſine conſenſu capituli vel cõſilio dicendum igitur. ℭ In quibus requiraṫ conſenſus. ℭ In quibus conſilium. ℭ Et in quibus conſenſus neceſſarius non eſt.

In quibus requiratur cõſenſus[a]? Hic ſciendum eſt ꝛ inquirendũ de ſtatu eccle. ꝛ de conſue.ſ.an colla.bñficiorũ pertineat ad prelatum tñ vel ad ca.vel ad vtrũq ſiſ.quod dic vt no.ꝫ.de ele.§.quis poſſit eligere.verſ.quid.de preben. ꝛ ſeq. ℭ Aliqñ tñ ꝯtingit ꝙ prelat⁹ ꝛ.capit.oia hñt cõia. ꝛ tũc nihil põt cõcedere prelat⁹ ſine cõſenſu capli ſi tñ repreſentet aliquem preſumitur ꝙ conſenſus interueniat.j.e.c.ca noſcitur. in prin. ℭ Verũtñ ſi capitulum põt probare ꝙ maior pars non conſenſerit irritabitur qđ factũ eſt per prelatum vt ibidem ꝓbabitur autem hoc ẜm decret.ꝫ.de proba.c.iij.ꝛ de teſti.tam literis.§.vlt.qꝛ quoties fuit habitus tractatus ſuper hoc maior pars reclamauit. ℭ Et qđ dices ſi nunq̃ fuit habit⁹ tractatus: qa cum ſine negatiua probari nõ poſſet. quod dic.vt no.ꝫ.de proba.§.quis debet ꝓbare.verſic.negatiua aũt facti pura ꝛ ſimplex. rñdeo iurabit quilibet de conuentu ꝙ nunq̃ conſenſit vel maior pars: et ſic iſta probatio vel ſaltem ꝑſumptio aliam elidet. ſic.ꝫ.de elec. cum inter.R.§.pcñ. ꝛ intelligo ca.ea noſcitur.q̃tum ad hoc ꝙ dicit conſenſum requirendum qñ hñt oĩa cõia ẜm decre. ꝫ.de reſcrip.edoceri.Idem eſt ſi oĩa ſunt diuiſa ſed de conſuetu.ad ipſos ſimul pertinet ſed ꝛ ſi cõtraria conſuetudo preſcribaṫ per epm.ſ.ꝙ ſteterit per.xl.an. qđ non requiſiuit conſenſum: vel aliquo priui.ſuper hoc munitus eſt ei ſtabitur vt in fi.decre.ca noſcitur. ℭ In collationibus ergo beneficiorũ vbi cõmunia ſunt vel diuiſa: ſꝫ de cõſue.ad eos ſimul pertinet req̃ritur conſenſus. ℭ Item q̃ ad obligationem eccleſie.j.de poſ. c.j.j.de fideiuſſ. ꝙ quibuſdam. ℭ Item in alienationib⁹ poſſeſſionum: vt.j.eo.c.j.ꝛ cũ apoſtolica.§.vl.ſic ꝛ in alienatione rerum ciui.requiritur ꝯſenſus ciuium.C.de ven.rerũ ciuita.l. fi.li.xi.ꝛ ſicut tunc iurant maiores ciuita.vt ibi ſic ꝛ in aliena.rei ecc.iurat maior dñs.x.q. ij.hoc ius porrectum. ℭ Reqrĩtur ẽt ꝙ oẽs ſimul conſentiãt ẜm Lau.ſed cõtra.ff.de ſer.ru. predi.ꝑ fundũ.ſolutio illa loqᷣtur in re pertinente ad plures tanq̃ ad ſingulares. ff.de ritu nup.illud.nos autẽ loquimur de re vniuerſitatis: q̃ nullius ẽ ſingulariter.ff.qđ cuiuſq vniuerſ.no.ſicut municipium.§.j. ℭ Goffred.contra ꝛ dic ꝙ quis vis in cle.inueniat ꝙ communis conſenſus requiratur. ſupra de ele. in geneſi. non tñ ſic eſt in alienatione que cuꝫ de iure non vꝫ per ſequentem conſenſum conualeſcit.xij. que.ij. ſi qua infra eo.cum vos. ꝛ ca.

[a] ℭ In q̃bus requiritur cõſenſus. adde quotuplex eſt conſenſus vide p bal. in.c.cũ cõſuetudis.ſ ii.co.de cõſuetu.

cum apoſtolica.xvi.q.i.c.fi.ſec⁹ ſupra de ele. auditis. ¶ Puto veriorem ſniam Lau.vt ap te colligitur.ſ.de pro.tertio.⁊ ar.ff. q̄d cuiuſ q̄ vniuerſ.no.nulli.⁊ non ſolum alienatio in qua quis contentus eſt:vel auctoritas alicu ius neceſſaria eſt ratificari pōt ſicut loquun tur iura a Goſ. inducta quinimo et electio. ſ.de ele.q̄d ſicut ſed ⁊ ſicut electio in qua for ma ſeruata non eſt vel alias irrita eſt ratifi= cari non poſſet:vt dicit illa auditis ſic ⁊ pu= to q̄ alienatio q̄ ipſo iure eſſet irrita ratifica ri non poſſet.i.de re.eccle.non alie.ſi quis p̄ſ byterorum:vt ⁊ p₃ in his que no.i.co.§.pri. ſub.§.illud aūt ¶ Sed nec aliquid pōt prela tus diminuere de iure vni⁹ ec.ad hoc vt alij conferat ſine licentia pape vel maioris p̄tis ca.etiā de conſenſu patroni vt.i.eo.tua nup et.c.paſtoralis.i.de re eccl non alie.c.i. ergo nec vnire nec diuidere pōt ſine con.ca. ar. in autē.d.n.extra de re.non alie.dudum.§.q₂ ve ro.ſic intellige.xvi q i §.ſicut.i.de exceſ.p̄lat. ſicut vnire nec aliquid aliud alienare/vt in premiſſis cōcor.xij q.ij.ſine alienatione. ⁊.c. non licet.⁊.c.alienationes.xvi.q̄o.iij.ſi ſacer= dotes.x.q.ij.hoc ius.hoc ſi in perpetuu₃ fiat alienatio ſecus ſi ad tp̄s:vt ſtatim dicam.§. ⁊ in quibus. ¶ Ite₃ diſpenſare non pōt ſine conſenſu ca.in magnis beneficijs:vt.i.q̄o. v. p̄ſitium.ſecus in minimis:vt.ſ.de elect.ſi ali cuius:ideo de hac materia v̄r ſic eſſe breui= ter diſt. ¶ Cum queritur vtrum ea q̄ acta vel decā ſunt a prela.ſine con.ca.valent vel econ= tra.refert vtrum queratur de iudicialib⁹ vel de extraiudicialibus. ¶ Si queritur de iudi cialibus ⁊ poſſet preiudicari capitulo q̄ ad ſubiectionem ⁊ limitationem cōſenſus capi tuli requiritur.ſ.de ma.⁊ obe.c.fi. ¶ Sin aūt agatur alias ⁊ habent oīa diuiſa quilibet p ſe aget ⁊ conuenietur:⁊ l₃ vnus p alio cum ſufficienti cautione admitteretur: nō tn̄ vbi ſe defendere cogeretur.ſic intellige. ſ. de reſ= ſcri.edoceri.in fi.⁊ ſic pōt intelligi.ſ.de app. ſignificauit.hoc ſaluo q̄ in cauſa capitl'i re= quiritur autoritas epi.ſ.de iudi.cūm non ſic in cā epi:q₂ in ipſa nō requiritur conſenſus capituli:l₃ clericoru₃ ⁊ presbyterorū teſtimo nio talis ſubſcriptio ſi cōtra ip̄m ex certa cā orta ſit ſuſpitio requiratur:⁊ ſic loquitur. ſ. de pro c.i. ¶ Quid ſi oīa h̄nt cōia ibi prelat⁹ noīe ſuo ⁊ capituli:ēt ſine conſenſu ipſius et agit ⁊ defendit ⁊ ēt pcu.ꝯſtituit:niſi ꝯ ipſu₃ orta ſit ſuſpicio:vt no.ſ.quod ſic probo.in re ſcripto ꝯ talem impetrato non req̄rit̄ q̄ fiat mentio de conuentu:vt p₃.ſ.de reſcri.edoce= ri.rn̄ i.ver.ſuper quo duximus reſpondēdu₃ ergo nec in procuratorio: q₂ ſm formā reſcri pti q̄ nec alias perſonas nec ad alias res q̄ ip̄m contineat extenditur vt p₃ ſupra de offi.

deleg.p.et.g.⁊ de reſcrip.ſignificante.Rodul phus ſignificauit.⁊.c.fi.ipſum pcuratorium eſſe formandum:vt.ſ.de offic.dele.cum olim Abb.§.fi.⁊ cum p̄latus ſit procurator gene= ralis ad negotia vt.ſ. de reſcri.edoceri. ante fi.ibi cum ex of.⁊c.⁊ liberā adminiſtratione₃ videatur habere.ſ.de ele.cum nobis olim.§. fi.p₃ q̄ alium procu.pōt cōſtituere:etiā lite non conteſ.ff.mand.l.i procu.§ i.ſ.de iura. ca lum.c.fi. ¶ Uerum ſi de extraiudicialib⁹ que ritur quo ad contractus ⁊ quaſi ⁊ alienatio= nes:vnus ſine reliquo nō pōt ex vi ꝯctus.xij q.ij ſine exce.in autē.d.n.extra de reb.ec.non alie.dudum.§ q₂ vero.i.co. per totum.ſaluo eo q̄d no.in ſuperioribus et inferioribus.§.p rimis.et.i.de fideiuſſo.§.⁊ quis.⁊.i.de dona. §.et quid. ¶ Si vero de delictis agitur pēa ſuos tenebit autores nec ad alios extēdetur vt.i.ti.i. queſiuit.nec propter delinquentem eccleſia punietur.xvi.q vi.ſi epiſcopu₃.ſ. de exce.cum venerabilis.§.intelleximus. ⁊ hoc innuunt iura.licet aliter diſtinctum ſit. ſ.de reſcri.§ que poſſunt obijci.verſicu.xcix.et ibi inuenies concor.plures.

In quibus conſilium. Si de iu= re cōmuni nihil eſt ei ſubtractum ⁊ bona ſunt diuiſa: ipſe ſolus poteſt inſtituere ⁊ deſtituere:ſ₃ tn̄ debet hoc facere cum conſilio clericorum ſeu fratrum ſuorum.vt.i.co.nouit.⁊.ca. quanto. Item in ordinationibus conſilium neceſſa= rium eſt:vt.xxiiij.diſt.epiſcopus.Ite₃ in cau ſarum criminalium ventilatione.xv.q.vij. fe lix epiſcopum nullus ſinautem.nam matri= moniales ⁊ pecuniarias ſolus diffinire pōt: ſicut conſuetudo generalis obſeruat ſecūdū T ad hoc.i.de conſan.⁊ affi.c.i.nec ob.xv.q̄o. vij.epiſcopus ſacerdotibus vbi dicitur quod epiſcopus ſacerdotibus et miniſtris honorē ſolus dare pōt: dat eñ ſolus quia nō habet neceſſe ſequi conſilium:dicam quia ſolus au ferre non poteſt:etiā de conſenſu capituli ſe₃ quantum ad depoſitionem : quia non poteſt fieri ſine alijs epiſcopis.nam in depoſitione epi:ſunt neceſſarij.xij.in depoſitione ſacerdo tis.vij.in depoſitione diaconi tres:vt ea.q. ſi quis tumidus.⁊.c.ſi autem.ide₃ in depoſitio ne ſubdiaconi.quod diaconi vt arg.ſ. de ſer. non ordi.miramur. ¶ Sed nūquid pōt dare centeſimam vel quinquageſimā parte₃. ſm decre.infra de dona.apoſtolice.⁊ dixi in ſum ma.§.et quid ſine conſenſu vel conſilio capl'i videtur q̄d ſic.infra eod.paſtoralis.a contra rio ſenſu:quia fortiſſimum eſt.vt in fra eodē. cum apoſtolica in fi.ff. de offi.eius cui man. eſt iuriſdit.l.i.xxv.diſtin.qualis.xlv.diſt.di= ſciplina.verſi.deſcende peccauit popul⁹.tu⁹. q.di.ergo non meus.xxxiij queſt.prima.cum

renunciatur.ff.de condi.& demonſtra.cũ ita non obſt.de iuramento epiſcopi de nõ alie. rebus eccl.infra de ecc.edifi.tua ſupra de iureiuran.intellecto ſupra de rebus eccle.non alie.vt ſuper.et de fundis.capitul.ij.et de do. per tuas.nemo enim poteſt accuſare epiſcopum quod dei templum edificauit.xij.qõ.ij. aurum. et ſufficit q ſemel a iure eſt conceſſum.vt.ff.de condi.inſtitu.que ſub condi.§.vltimo.xij.q.ij.bene rei. ¶ Sed contra infra.c. cum nos infra de dona.paſtoralis.infra eod tua nos. ¶ Hugo.&.T.dixerunt in hoc caſu conſenſum capituli eſſe requirendum:& expſſum videtur.xij.qõe.ij.ſi epiſcopus vnam. ¶ Joã.contra. Lau.vero dixit q talis donatio [a] viuente donatore tenet: ſed eo mortuo poterit reuocari.xvj.q.iij.ſacerdotes. ¶ Qd non placet Hoff.quia non debet donatarius decipi auctoritate iuris.C.de his q veni.eta. impe.l.j.Sed ex cauſis.ſ.ſi grauata ſit ecc.et in vita et in morte poterit reuocari.ſ.de dõa. apſtice ſm Hoffr. ¶ Ego dico q cõſilium requirendum eſt non conſenſus.arg.ſ.eo.nouit. et ea.q̃to.& ſic ſi conſenſus non interuenit neq cõſilium requiſitum fuit & in vita & in morte reuocabitur:ſi vero cõſilium interuenit: nec in vita nec in morte reuocabitur in hoc caſu niſi eccleſia enormiter ſit grauata.ſ.de don. apoſtolice. ¶ Sed que eſt differentia inter conſenſum et conſilium. reſpondet vbi conſenſus requiritur non valet qd agitur niſi conſenſus habeatur. vnde conſenſus quaſi ſimul ſenſus. vt.xxix.qõ.j.§.ij.hic in matrimonijs requiritur.ſ.de ſpon.cum locum.& cũ apud.& in quibuſdã ꝯtctibus q conſenſu pficiuntur.vt inſti.de ob.qui ex cõſenſu.vbi vero cõſilium exigitur ſi ſine requiſitione aliqd fiat irritabitur vel ẽt ſi requiratur & nõ expectet cõgruo tpe:ſi vero expectetur põt ſeq ꝯſiliũ ſi vult is qui ipm requirit. ſi non vult nõ hʒ neceſſe.ſic intelligas.ſ.de ar.cu3 olim. d ele. cum in veteri lege.hoc eſt qd dicit.l.qd liberum eſt cuilibet apud ſe explorare:an expediat ſibi conſilium & ob hoc non eſt obligatorium.vt.ff.man.l.ij.in fi.ff.de his qui not.iſa. ob hec verba.xxviij.q.j.ſic in.§.j.ver. proinde. xiij.qõ.j.qd precipitur.& hoc ſemper intelligas niſi ius vel ratio naturalis vel intentio de qua apparet aliud inducat. tunc ẽm non curo de verbis exemplũ.ſ.de off.dele.venerabili.ſed cõtra.xvj.di.canones ad fi. ibi vel cõſilium dictũ &c. Sed interpretatio q̃ pcedit ibi facit pro me.& illa inducitur ad pbãdũ q conſiliũ ſtatuta cõi conſenſu pmulgẽtur: vñ trãſit de cõſilio ad ꝯſiliũ.& p me facit optime.ſ.de re ecc.nõ alie.vt ſup.§.fi. ¶ Si oppo nas q̃rendo & dicas ad qd ꝑ petet aliqs cõſi, nã ex q ipm ſeq nõ tenet hoc vr fruſtratoriũ et deriſoriũ.rñ.lʒ nõ teneat ſeq tñ poſſet, q cõſiliũ ea.traheret platum ad ſe.vt.ff.de arb.item ſi vnus.§.vlt.& ad hoc.ff.de exer.ac.l j.§.ſi plures ſint. & de ritu nup.nemo.§.deinde. Et breuiter ſine cõſilio fratrũ parum aut nihil facere dʒ platus etiã obtentu alicuius ꝯſue.iõ bñ cauit ſibi lra.ſ.e.ca noſcitur q̃ loquitur de cõſenſu nã ſi allegaret cõſuetudinẽ q non teneret cõſiliũ requirere[b] non valeret cum allegaret ꝯ honeſtatẽ ſuã ꝯ ſcẽrum pñm inſtitutiões: vt ſ.e.nouit.& iõ cum eſſet irrationabilis nõ poſſet preſcribi.[c] vt ſ.de cõſue.c.vlti.iõ vides q qñ ea.indignũ ſe fecit requirẽduʒ eſt cõſilium religioſorũ:vt.ſ. d cõceſ.prebẽ nulla in fi & de ele. ne pro defectu/ſi ergo frẽs ſui non ſunt indigni potius dʒ vti cõſilio ſuo q̃ extraneorũ: vt.ſ. eo.nouiter.&.c.q̃to.oĩa eñ fac cũ cõſilio & nõ penitebis ſcdm Salomo.ad hoc.C.de inge. et ma.ſi auiã.ff de bo poſſ.vi. bonorum in fi.C.de legi.humañ. in fi.& de diuor.& repu. dubiũ ideo regl'r in oĩbus clericorum negotijs & eccl'iarum dʒ canonicorum conſiliũ requirere:vt cum eis peragat & pertractet. & que ſtatuẽda fuerint ſtatuat errata corrigat:deformãda deformet euellẽda diſſipet & euellat.ſ.e.q̃to.& maxime in his q tangunt ipſos.ſ.eod.cap. fina. ¶ Sed quid ſi forte platus hʒ ex certa cã & veriſimili canonicos ſuos ſuſpectos forte quia ſunt conſanguinei vel affines illi contra quem prelatus habet negotium: in hoc caſu conſulo quod ſibi caueat.& cũ alijs tractet.ar iij q.v.quia ſuſpect° ff.de procur.poſt litem.&.l.ſeq. ff.de admi.tuto. quidam decedens.§ papi. ¶ Alij dicunt qd conſilium requiritur.id eſt conſenſus & his verbis conſilio et conſenſu promiſcue vtuntur. et ſecundum ipſos/nulla eſt differentia inter conſenſum et conſilium. Et ſic.§. iſte ſuperfluus eſt:et reſpondent illi decreta.ſupra de arbi.cum olim.

a ¶ Talis donatio.add doc.in.c.ceterum. de dona.

b ¶ Qd non teneret cõſilium req̃rer.add q idẽ dic ipa paq̃ ad car dinal'. vid ab.in.c.ex geſtis de cle.nõ reſiant.debut. in.c.ſane. de cõuerſ. ꝯiug.pau. de ca.ꝯſili. cclxxx. lci. l fctõ pſiti.

c ¶ Nõ poſſet pſcribi. add Inno. in.c. bone cl.ij. d po. pla.arch.l c.volum°. xvj. queſt. iiij.abb.in cap. oĩs ala. in primo.not.de cẽſi.abb.in c.cũ inſtantia l.ij.co. c.ti.abb.in c.cũ nobis de pſcript. abb.l.c.nouit. l.x.co. de iu. ab. l.c.fi.in primo not.de cõſtit.abb. in c.cũ cõtingat.l.v. colũ.de fo. cõ.abb.l.c. j in fi vt li. pen abb.l c.ad audiẽtiã in vlt. co.de pſcr.

qđ illud cõtingit ex forma cõpromiſſi ⁊ inducũt pro ſe.§.de ele.cum in veteri lege.ſʒ tales intelligunt ſicut placet tñ hec ↄſuetudo bene vʒ ꝙ capitulũ ↄferat bñficia irrequiſito epõ. vt.§.de elec. cũ eccleſia vulterana. lʒ epẽ nõ poſſit ꝑſcribere qđ ipſos nõ requirat. vt pʒ in his que no.§.e.ver.⁊ breuiter. et eſt ratio diuerſitatis qꝛ plures ſunt ⁊ firmius eſt iudicium qđ a pluribus requirit: vt.§.de offi.dele.prudentiam. Sed epẽ ſolus: vnde ve ſibi ſi de ſe ſolo nimis confidat. J. de ſtatu mona.monachi.lxxx.di. in omnibus.§.de conſti.ne innitaris hoc quo ad collationẽ. ſecus quo ad inſti.ꝙ dicvt no. §.de inſti.§.quis poſſit.ver.ſi. ¶ Jllud aũt nõ eſt omittendũ ꝙ vbi ꝑlatus ↄcedit beneficiũ alicui ad tempus non in perpetuum ſufficit qđ capitulũ hoc ſciat et non cõtradicat vt J.co.c.ij.ſi vero contradicit vel ignoret non vʒ collatio ſi omnia ſunt communia: ſic intelligc.J.codẽ.c.ij. ¶ poteſt tamen ratificari per cõſenſum ſubſequentem vt.J.codem.cum nos aliud in tutore.inſti.de aut.tuto.§.pñs.eſt aũt ratio qđ capitulum poſſit ratificare qꝛ negotia q̃ ab initio de iure poſſunt ſortiri effectum ratificari pñt vt.xj.q.iij.lugdunẽ.J.de dona.paſtoralis.⁊ de iure pa.cura.ff.rẽ ra.ha.l.iij.§.falſus. C.ad mace.l.vl.in fi.ſed in his q̃ ꝑ alios expediri nõ poſſunt vel ipſo iure oĩno irrita ſunt non vʒ ratihabitio.C.de ſent. ex peri.reci.l.j.nec in his que ſunt ↄ naturã: vel que nõ poſſunt detineri ſine peccato vt xxxij.qõ.vij.flagitia.xxiiij.qõ.j. ſchiſma.J.de ſimo.nõ ſatis.ff. de reg.iu.qđ ab initio.excipe autoritatem pape qui de aliquo facit nihil ⁊ de nullo aliquid: vt no.§.de off.lega.§.qđ pertinet.ver.eius nõ eſſe facit ⁊ ſ.c. ¶ Et qm̃ ratihabitio[a] varios ſortit̃ effectus.iõ ſic di.cũ quis accedit ad alia negotia gerenda aut ille q̃ acceſſit erat

a ¶ Et quoniam ratihabitio. Add doc. in .r'la ratihabitio. de re.iur.lib. vj.

liber vel filius vel ſeru⁹. ſi liber: aut geſſit negotium tuũ: aut filij aut ſerui peculiare tñ. ¶ Si liber hõ geſſit negotiũ tuum ⁊ ꝑcedẽte mandato: ⁊ ſuſcepit mandatum anteq̃ꝫ reuocaretur conueniet̃ acti. mãdati: vt inſtit. de ob. que ex quaſi ↄctu.§.j. ¶ Sed ſi nõ ſuſcepit vel reuocatũ eſt anteq̃ꝫ ſuſciperet tamen nihilominus geſſit orietur ſimpliciter actio mandati vt.ff.de reg.iu.ſemꝑ q̃ non ꝓhibet. ¶ Sed ſi nullũ mãdatum preceſſit ⁊ aliquis geſſit negotiũ meum ⁊ ego ratũ habeo dabitur actio nego.geſto.vt.C.de neg.ge.ſi pecuniam.ff.de nego.geſt.ſi pupillus.§.item queritur.⁊.l.pompo.in fi. ¶ Sed ſi ſeruus vel filius geſſit dñicum negotium ipſo dño ignorante ⁊ ipſe dñs poſtea ratum habeat dabitur actio de in rem verſo. ff.de in rem verſo. ſi res.§.quod ſeruus.vel etiã qđ iuſſu vt ibidem. ¶ Si autem peculiare negotium geſſit dabitur quod iuſſu.l.j.§.ſi ratum. ¶ Ubi vero liber homo geſſit negotium filij vel ſerui peculiare contemplatione ipſorum non patris vel domini.puta ſeruum non neceſſariũ emi filio tuo licet tu poſtea ratum habueris nihil operatur.ff.codem.ſi pupillus.§.ſed ſi ego. et eſt ratio vt dicunt quidam quia non poſſum habere ratum qđ meo noĩe vel contemplatione geſtum non eſt arg. ff.de nego. geſt.l.vlti.C.de re.ali.non alie.l.j. Sed certe qđ meo nomine geſtum non eſt poſſum habere ratum quantum ad preiudicium meũ vt.C.quod cum eo qui in alie.pot.eſt.ei qui. in fin.J.codem.cum nos.⁊ ſimilibus. vnde in maleficijs ratihabitio mãdato comparatur vt.§.de reſt.ſpo.cum ad ſedem.in fi.ff.de vi ⁊ vi ar.l.j.§.quoties.

¶ Jn electionibus autem is qui contempt⁹ eſt poteſt ratificare et numerum augmentare vt.J.de elect. quod ſicut.§.ſi autem.ſed is qui iam conſenſit in aliquem et cuius conſenſus publicatus eſt: non poteſt poſtea reſilire: nec elec.que poſt ap.legitimam factaʒ vel alias nulla eſt ratificare vt.§.de ele.auditis.et.c.publicato.

Et in quibus conſenſus neceſſarius non eſt: Jn paruis terris: ⁊ inutilibus alienandis ⁊ ſeruis fugitiuis.vt.xij.queſtione.ij.terrulas.ca.ſeq.x.queſtione.ij.caſellas.in fin. ¶ Sed que dicentur parue et modice: forte ſi non excedunt ſummam.xx.ſol. vt.xij.queſtio.ij.ſi quos de ſeruis.vel melius dic ſecundum conſue.terre ⁊ facultates eccleſie et vendite vel date rei quantitatem attendendam.vt.J.de dona.ceterum. ¶ Jtem non exigitur conſenſus in alijs que nota ſupra.§.in quibus conſilium. ¶ Jtem ſi ad tempus conferat beneficium ſufficit conſen

ſus tacitus: licet non expreſſus. vt.j.eodem. ca. ij. et etiam ſine expreſſo vel tacito poteſt dare ad vitam ſuam vbi bona diuiſa ſunt. argumen.ff.de pericu. et commo. rei vend. neceſſario.§.vl.inſti.de vſufru.§.finitur.et ar. a contrario ſenſu.j.eodē.tua. ¶ Item ſi laicus decimam detineat ab antiquo in feudum: et ipſam vult conferre alij eccleſie ſufficit conſenſus epi ſine capitulo primo tñ monēdus eſt vt proprie eccleſie reſtituat: vt.j.e.cū apoſtolica.§.qz vero.et.§.vlt.j.de priuileg.cum ꝛ plantare. ȝ. de preben. in lateran. ¶ Sed ſi detinet alias iniuſte monendus et cogendus eſt vt proprie parochie ad quam pertinet reſtituat alias in poteſtate epiſcopi eēt per laicum auferre decimam vni ec.et alteri dare: quod non licet.j.de re.ec.non alie.c.j.et in auten.d.n.extra de rebus ec. non alie. dudum.§.quia vero.et accedit.xvj. queſtio.vij. c.j.ꝛ.ȝ.de preſcrip.cauſam que. ꝛ.c.ex tranſmiſſa. ¶ Sed et vbi de ſcandalo timetur tolerari poteſt qđ alij ec. donet: vt arg. j.eo. cum apoſtolica.§.qz vero. ¶ In ꝯcilio vero ꝓuinciali de quo habes.j.de accu. ſicut olim. nūc cū capitulo cathedralium eccleſiarum inuitandi et admittendi ſunt.j.eo.c.vl.ſed laici non admittuntur niſi ſpecialiter inuitent. lxiij.di.adrianus. vel niſi tractetur ibi cauſa fidei.xcvj.diſt.vbi nam vel matrimonialibꝰ. xxxv.q.v.ad ſedem.

¶ De his q̄ fiūt a maiori pte capituli. Rubr.

IN ſuperiori ſumma diximus qđ epſ paruz aut nihil facere dz ſine ꝯſilio capituli. capitulum autem aliquotiens ꝯfert beneficia ſine ꝯſilio epi vt no.ȝ.ti.j.§.in qbus conſilium.ver.ꝛ breuiter.ꝛ ſe.ſz qz neceſſe eſt qđ maior ꝛ ſanior pars cōſentiat. videamus de his que fi.a ma.par. ca.dicentes. ¶ Que dicatur maior pars. ¶ Quid iuris ſit de his que fi.a ma.vel minore par.ca.

a Que dicatur maior pars. a

Ea que numeroſior eſt ꝛ ſanior j.eo.c.j.ſicut in lectionibus dicit.ȝ.de ele.qz ꝓpter.maioritas ergo requirit quo ad numerū ſanitas quo ad zelū.ȝ.de ele.in geneſi.ꝛ.c.eccleſia.ij. ¶ Maior etiā dici pōt que maiori nititur ratione.ix.di.ſana.xj.diſti.multi.vnde nec ſemper ad multitudinē reſpici opꝫ.iiij.q.iij.§. Item in criminali ꝗuis pro ipſa pria facie preſumatur vt no.j.eodē.§.ſe.ver.verūtamē. in aliquibus tamē requiritur ꝙ due partes adſint. ff. quod cuiuſꝗ vniuerſi. nulli.ff.de dec.ab ord.fa.l.iij.C.de decu. et iunge quod not.ȝ.de reſcrip.§.qđ continet ius commune.ver. ſed que dicuntur maiores et.ȝ. de elect. §.qualiter. ſub prima forma ſuper verbo vel maior et ſanior et ſeq.

Quid iuris ſit de his que fiunt a ma. vel minore parte capituli.

¶ Et quidē ſciendum eſt qđ ſemper debet preualere : qđ videtur maiori parti.lxv.diſtin.c.j.ij.ꝛ.iij.ȝ.de elec.licet.in fi.xxiij.diſti.in nomine domini.xx. diſti. de quibus.ff. de re iudic. duo ex tribus. ȝ. de ſent. et re iudica. c. vlti. lxxix. diſtinctio.ſi duo. ff. de tuto.et cura.da. ab his. vbi ȝ.de elec. coram.et cum in iure. et cum in eccleſia. et quia a propter. c. cumana.in geneſi. ita quod ſit maior reſpectu totius capituli: nō reſpectu partium vt in proxi.allega. c.j.ex ore.j.de iure pa.c.iij.ff.ad muni.quod maior. lxiij. diſtinct. plebs. ¶ Sed et ſi vnꝰ habeat iuſtam rationem contradicendi auditur : ſi hoc probauerit coram ſuperiore: vt. j.eodem. c.j.et ſupra de appel. vt debitus.et.c.interpoſita.et.c.cōſtitutus.j.de pur.cano.nos inter alia. vel coram arbitris.ſcđm quoſdam.ȝ.de ap.ſecundo. et de offi.deleg.ſuſpitionis.q.G. na.non admittit. ¶ Uerumtñ ſi maior pars in aliquo cōſentiat: preſumit pro maiori numero quouſꝗ ꝯtrium probatum ſit.lxj.di.nullus. xxiij.di. illud.ȝ.de ele.dudū.Inn.ſz ex quo probatū eſt aliquid rationabile.ſ.qz minor rationabiliter mouet maior vero irrationabiliter preualet minor ꝛ tūc intelligitur maior reſpectu conſilij ſanioris: vt.ix.diſt.ſana qppe. xl.di.multi.in fi.iiij.q.iij.§.Itē tuſiur.ȝ.de teſti. preterea.ꝛ.c. in noſtra.ideoꝗ interdum preualet minor pars. j . eodem.c. j.xxxj.diſtinc. nicena.ff. de ſer. ru.predi.per fundum.xij.q.ij. non liceat.x.de pac.maiorem. ȝ.de ele.congregato. et.c.dudum.j. ¶ Sed et lz non obſit

a ¶ Que dicatur maior ps.ad de doct. in c.cum omnes.de cōſtitu.

contradictio paucorum in preſenti ſemp tñ obſtat cõtemptus in abſentia: vt. ſ. de elect. quod ſicut. & c. venerabilem. §. obiectioni ver. & ex co. & c. bone me. ſ. cre. ante fi. ¶ Et vnum no. ꝙ ꝗuis capitulum poſſet facere conſti.[a] non tñ hoc facere poteſt contra antiquas & rationabiles conſuetudines eccleſie ſine conſenſu epi vt no. ſ. de conſue. cũ conſuetudinis ſ. de conceſ. preben. ex parte aſteñ. in fi. nec in preiudicium abſentium vt. ſ. de conſti. cũ oẽs. xi. di. catholica. ergo ꝗtum ad hec neceſſe eſt, ꝙ oẽs ſint preſentes ꝗtum aũt ad alia negotia ſufficit ꝙ maior pars reſidẽtium conueniat. x q. ij. hoc ius. dummodo due partes pñtes ſint. ff. qđ cuiuſ. vniuer. plane. & de decre. ab ordi. fa. l. iij. ¶ Conſueuit & illud dici ꝙ ſi aliqua res cõiter pertinet ad aliquos tanꝗ ad ſingulares. qđ in ea fit a ma. par. illorum in hoc vz etiã ſi vnicus diſſentiat: vt. ff. de ſer. ru. pre. p fundum. & ſic intelligitur ꝙ iure cõi potior eſt conditio ꝓhibentis: vt. ff. cõi diui. ſabinus. qđ qualiter intelligatur: dic vt plene not. ſ. de cõſti. §. qñ conſtitutio incipit, arctare. in illa di. que incipit cũ ꝗrit̃ vtrũ ſtandum ſit votis maioris partis. ¶ Et nunquid canonici per ſe ipſos poſſint minuere prebendas vel deſtruere dignitates in eccleſia. de hoc dic vt plene no. ſ. de conſti. §. qñ conſtitutio incipit. ſub. §. arctat autem ita demum in illa di. que incipit cum queritur an capitulũ nouam dignitatem. ¶ Unum tamen no. ꝙ vbi aliquod ſtatutum eſt in eccleſia iureiu. roboratum hac clauſula adiecta ꝙ ſi quicꝗ contra fieret non valeret: quod & rationabile ſit perinde eſt ac ſi dominus papa confirmaſſet vt no. j. vt benefi. ec. §. ij. ¶ Canonicus autem per ſe non poteſt eccleſiam ſubijcere interdicto maxime propter delictum vnius hominis: vt. j. c. queſiuit quia peccata ſuos dicunt tenere autores: vt ibi: et.

a ¶ Capitulum poſſit facere conſtitutionẽ. adde gloſ. & doc. in. c. j. eodẽ. tit. gl. j. c. placuit xxvij. diſ. doc. in c. cũ conſuetudinis. đ conſue. an hoc poſſit ſine epo dic regulariter qđ non ſm doc. in c. cum oẽs. de conſtit. fallit qñ ſedes epalis vacat. ſm fede. de ſenis. conſi. xvj. incip. capitulum eccleſie.

C. de penis. ſancimus. xvj. q. vj. cognouimus et. c. illud. vnde nec vxor pro marito puniri debet. C. ne vxor pro marito. ob maritorum. xj. q. iij. illud certe. nec res puniẽde ſunt pro perſonis auć. de man. prin. §. op3. col. hoc in ſpirituali pena, niſi filius ſequatur patrem in delicto: vt. j. q. iiij. a principio vſꝗ ad. c. eccleſia, ſed in temporalibus ſepe petit pius pro impio. de con. diſ. j. in ſancta. in fi. xv. q. vlti. cum multe. j. q. iij. §. Item ꝓ peccato. ¶ Item maior pars non poteſt iuuari occaſione ſtatuti eccleſie damnoſi licet iurati quia nõ debet dici iuramentum quod contra vtilitatem ec. eſt iuratum ſed potius periurium. vt. j. c. j. §. pe. & vlt. ſ. de iureiur. ſicut noſtris. & c. intellecto. & ſi quis decetero talia ſtatuta iurauerit quouſꝗ digne penituerit a corpore chriſti precipitur fieri alienus: vt. j. eodẽ. c. j. ¶ Quid ergo ſi generaliter iurauerit aliꝗs canonicus ſtatuta eccleſie obſeruare: certe non videtur de his ſenſiſſe. ar. ff. de tranſac. cum aquiliana. & l. qui cum tutoribus. §. pe. ff. de condi. inde. ſi procu. quaſi in fi. & de conſti. inſti. conditiones. & l. ſe. ſ. de iureiu. ꝗto. veniens. quintauallis. & c. clericus. tamen ad euitandam infamiam facti conſulo quod ita dicat bene iuro me obſeruaturum omnes cõſuetudines et ſtatuta huius ec. niſi eſſet talis per quam vtilitas vel honor huius eccleſie quocunꝗ tempore impediretur: & dummodo non ſint irrationabilia vel iniqua. Itẽ licet is qui partem decime fabrice deputatã recipit ſolus teneatur ad reparationem. x. q. j. decernimus. & j q. iij. vnio. canonici tamen conferre tenentur: & ſi prelatus cum maiori parte conſentiat: vt. j. eo. c. vl. xvj. q. j. ſi monachus. j. de ec. edifi. c. j. & c. de his. ¶ Et quod dixit de maiori numero: fallit in electione pape vbi non ſtatur maiori numero imo neceſſe eſt quod due partes conſentiant: vt. ſ. de elect. licet quod dic vt nota ſupra de electio. §. qualiter. ſub. §. fina. ſic et in poſtulatione ſ. vt li. non conte. in rubro & in nigro traduntur. ſ. de elec. ſcriptum. ꝙ dic vt no. ſ. de poſt. prela. §. & vtrũ in illa di. ꝗ incipit: ergo vero.

¶ Ut beneficia eccleſiaſtica ſine diminutiõe conferantur. Rubrica.

QVia beneficia eccleſiaſtica de quibus. ſ. premiſimus ſine di. conferenda ſunt ideo precipimus vt beneficia ecc. ſine diminutione conferantur. ¶ Et ſciẽdum quod hec rubrica continet ius commune cum precipiatur certum quid fieri perfectam orationem ponendo ad hoc. ff. ſi cer. pe. l. j. de nouo co. fa. l. vnica. §. primo ibi ſub competen

tibus ti.ſic de ſup.neg.prela. ſic de ſeruis nō or.ſic de bigamis non ordi.ꝛ.§ ne ſe.vac. tales enim rubrice ius conſtituunt.vñ tota die allegamus tam in rubro ꝙ in nigro.C.ne qs in cauſa ſua ius ſibi di. in rubro et in nigro. §.vt lit.non conte.in rubro ꝛ in nigro traduntur aūt hic tres regule quas ſub .§. ꝯprehendimus.¶ Prīa eſt qꝺ bñficia ſunt ſine di.cō. ¶ Secunda qꝺ nemo ſine accuſatore damnari dꝫ.¶ Tertia qꝺ actore non ꝓbante reꝰ eſt abſoluendus.de ſingulis igiť videamus. ¶ Eſt autē regula qꝺ bñficia ſine di. aliqua ſunt conferenda vt.j.eoꝺ.c.vnico.§ pe.ad fi.j. q.iiij.ſi quis prebendas.xv.qō.j.ſi monachus ꝛ.q.vij.quicunqꝫ.j.de deci. commiſſum..et.c. ex parte.ꝛ.c.tua.ꝛ.c.ex tranſmiſſa.j.de preb. auaritie.ꝛ.c.de monachis. j.de cenſi.prohibemus ꝛ.c.grauis. ¶ Super hoc ſciendū ꝙ ſi in eccleſia nō ſit certus numerꝰ canonicoꝝ recipi poſſunt cano.vltra numerū.qꝛ recipiētes etiā tacite intelligunť qꝺdam ius de nouo velle creare qꝺ incipit cum electo ꝛ extinguitur cum defuncto:vt.j.de preb. dilecto.§. j.ꝟ.preterea.¶ Si vero certꝰ numerꝰ canoni
a corum a in aliqua eccleſia cōſtitutus eſt:tūc ſi hec clauſula appoſita ſit qꝺ ſi quicꝙ contra fiat non valeat numerus confirmatꝰ eſt per ſe.ap.vel iureiuran.quia hec duo equiparantur non valet receptio: vt.§.de prebē. dilecto.§.j.ver.niſi forte.et.c.inter cetera.niſi fructus ſuperexcreuerint vt . §. de conſtitu. cum.M.fer.§.vlt. vel niſi hoc fieret autoritate pape: qui de hac clauſula faceret mentionem.j.de ver.ſigni.c.vl.et iunge qꝺ not.§.de conſti.§.quādo conſtitutio. ſub.§.arctat etiā ita demum.nec mireris ſi papa poteſt hec reuocare. poteſt enim de iure ſupra ius diſpēſare.vt. §. de conceſ. preben. propoſuit. Si vero hec clauſula adiecta nō eſt et nulla prebenda vacat:non debet quis recipi. ſed ſi canonici recipiant autoritate propria valet receptio:ꝛ videntur renunciare certo numero. ſecus ſi hoc facerent autoritate pape. qꝛ tūc numerus nihilominus ratus maneret.ſic loquitur.§.de preben.pro illorum.ꝛ de conſti. cum.M.fer. ¶ Recipitur autem in hoc caſu impetrans ſi faciat mentionem in reſcripto de certo numero ꝛ iuramento non alias vt.§. de reſcript conſtitutus.quia in omnibus au
b toritas pape b intelligitur excepta etiam in iuramento:vt.§. de iureiur. venientes. ff.ad municipa . imperatores. reſpon.j. et in hoc videtur quod quoddam ius velit papa de nouo creare : quod extinguitur cum defuncto:vt dixi . §.quaſi in principio huius ſub, .§.¶ Si autem aliqua prebenda ibidē vacet vni tamen danda eſt et integre : vt,hic. et §,de prebend,dile.§.j.verſi.in eccleſia.¶ Verum cum duo ad vnam vacātem recipiuntur ſi recipientes non intendunt quoddam ius de nouo creare non valet receptio neqꝫ ſectio . quia ſi diuidatur ꝑbenda inter ipſos hoc eſt contra concilium turoñ. ſi vni tantum aſſignetur : alius ſub expectatione remanet qꝺ eſt contra concilium lateraň. eſt et melior ratio quia ipſum ius canonie ad quod duos recipere intendunt vnicum res: ideo ſecundū quod intendunt diuidi non poteſt . xxiiij. queſtio.j. loquitur ſic intellige,. §. de preben. dilecto.§.j. in prin. et ver.propter quod.ꝛ.c.tue.ꝛ c.maioribus. ¶ Sed ſi intendunt quoddam ius de nouo creare et diuiſio fit ex probabili cauſa:et ꝑbenda diuiſa duobus ſufficiat:valet receptio et ſectio:et §.de preben.vacante. verſi.niſi rationabili.et in hoc caſu poteſt fieri contra concil. turoñ §.de prebē. maioribus. et in alio . j. de rerum permu. queſitum . ¶ Eſt autem cauſa rationabilis quando eccleſia nō habet competentem numerum miniſtrorum.arg.§.de cle.non reſi. cum ad hoc. et de preben.ſignificatum. ꝛ cum ſecundum.§.pe.in fi. j. eo.§ vlti. ¶ Sed ſi receptio nō ſit ex cā rationabili vel prebenda diuiſa non ſufficiat tenet receptio:
vt.j.de prebē.relatū.ꝛ.c.dile.ſ. a
et de cōceſ.preben.cum ſuper. non tñ ſectio ꝛ ideo recipiens tenetur integrare prebēdam: vt.§.de preben.vacāte.in ꝑn.ꝛ hoc in alijs iuribus alle. §.co. ſub .§.rñ. j. ¶ Vbi vero certus canonicorum numerus inſti-
tutus eſt nudo verbo qꝛ nō eſt b
ꝯfirmatꝰ autoritate pape vel iuramēto: dic vt dixi qñ nō eſt certus numerꝰ ꝯſtitutꝰ. ¶ Ex ſupradictis no. ꝙ inter ius de nouo creatum: vbi eccleſia nō hꝫ certum numerum : ꝛ inter ius de nouo creatum in eccleſia que habet certum numerū ꝗtuor ꝑñt differentie aſſignari.¶ Prima eſt quod primum ius conſtituitur etiā ſi hoc nō

a ¶ Certus numerꝰ canonicorū. adde doct. l. c. cū.M. ferrarieñ. de conſtit.

b ¶ In omnibus autoritas pape.adꝺ gl. in.c.de forma.xxij.q. vl.glo. pe. in.c.que ꝯmores.viij di. Arch.i c.autoritatem.xv.q. vj.

attendatur. ſecus in ſecundo.
¶ Secūda qꝛ primum incipit cū
electo: ⁊ deſinit cum defuncto
⁊ ſic eſt perſonale: ſcd̄m vero in
cipit cum electo ⁊ non deſinit
cum defuncto. et ſic eſt reale.
¶ Tertia quia in primo ſemꝑ
vꝫ etiā ſi intendatur creari ſed
in ſecundo non ſemper qꝛ nun
ꝙ niſi creari intēdatᷣ. ¶ Quar=
ta quia in primo non hꝫ locuꝫ
lateran̄. concil. ſed in ſecundo
locum habet. ꝫ. de cōceſ. p̄ben.
ex parte aſſeñ. ec. ¶ Quāuis
autem beneficia ſine dimi. con
ferri debeāt: vt dictū eſt poteſt
tamen prelatus cuꝫ caplo ſuo
nō, cū eo cui daturus eſt benefi
cium ante collationem factam
publice ⁊ palā: vt oīs tollatur
ſuſpicio ꝓ iuſta cā ⁊ neceſſaria
ad tp̄s licite retinere ꝓuentus
bn̄ficij ſic vacantis. ĵ. e. c. vnico
. §. fi. nam ſi prelatus cuꝫ caplo
pōt ex cā ꝑſonatū oīno deſtrue
re vt. ꝫ. de conſti. cū acceſſiſſent
ꝓuentus eccliaruꝫ vel certam
penſionē in eccleſijs ad vſum
aliorum ꝑpetuo cōferre nō ſo=
lum canonicorū ſuorum: vt. ꝫ.
de p̄bē. expoſuiſti. ſed etiam ex
traneorū. ĵ. de do. paſtoralis. ꝫ.
de his q̄ fi. a prela. ſine cōſenſu
ca. tua nuꝑ. ⁊ c. paſtoralis. poſ
ſeſſiones ex cā ꝑpetuo aliena=
re: vt no. ĵ. tit. j. §. que res. ⁊ ſeq.
eccleſias etiā ſubijcere ⁊ vnire.
ĵ. de excell. p̄la. ſicut vnire. qua
re ex cā non poſſet ſibi ad tem=
pus de prouentibus vacantis
beneficij de eiuſdē cōſenſu ca=
pituli ꝓuidere certe primo ti=
bi ꝙ ſibi ⁊ ſuis primo aſtrigitᷣ.
⁊ ſi quod plus eſt ei cōceditur
multo fortiꝰ ⁊ ꝙ minꝰ vt. xij. q.
j. §. fi. ⁊ c. p̄cipimꝰ. ⁊ c. ep̄s. ĵ. de
deci. exiꝑte. iij. ¶ Et no. ꝙ lꝫ ſic
poſſit ſibi retinere ꝓuētꝰ vniꝰ
bn̄ficij: nō tn̄ oīm q̄ vacare cōti
git: ⁊ ideo hoc impetratᷣ a pa=
pa. ĵ. de verb. ſi. tua. ſm̄ Goff.
¶ Vel poteſt dici qd̄ ibi nole=
bat ca. cōſentire. ⁊ ideo fuit ad
ſuperiorē recurrēdū. ar. ĵ. de iu
re pa. nullus qua enim ratiōe
poteſt hoc facere de vno ex cā
poteſt hoc de duobus ⁊ de tri=
bus ⁊ de pluribus ex cā, ar. ĵ.

a ¶ Actore
non pro=
bante. ad=
de gloſſ. in
c. cum ec=
cleſia vul=
terana de
ele. doc. in
l. ſi prius.
ff. de no.
op. nun.

de cōſan. ⁊ affi. tua. C. de villa. l. j. ĵ. de reli. do.
c. ij. ꝫ. de conſti. cum. M. ferra. ⁊. c. cum acceſ=
ſiſſent. ⁊. c. cum oēs. ꝫ. de conceſ. preben. non
vac. cum noſtris. §. fi. ĵ. de do. apoſtolice. Sed
que pōt eſſe iuſta cauſa. rn̄deo releuatio one
ris debitorum vt. ĵ. de ver. ſig. tua. expenſe ni
mis graues ⁊ intolerabiles imminentes. pu
ta propter guerram pro iure ec. tuendo ortā
propter emptionem magnam quam facit ꝓ
fabrica ec. nimis ſumptuoſa: ⁊ alijs ſimilibꝰ
ar. in iuribus. ꝫ. alleg. ⁊. ĵ. de cenſi. cum apo=
ſtolus. §. inhibemus. ꝫ. de of. or. conquerente.
in fin. in quibus etiam poſt collationem fa=
ctam poteſt charitatiuum ſubſidium exige
re ꝓpter cauſas huiuſmodi; ergo licet multo
fortius. argu. ff. de ſuperficiebus. l. j. ꝫ. quod
ait. ⁊. ꝫ. de iureiu. quemadmoduꝫ. §. j. ⁊ quod
ex tali cauſa vel ſimili hoc poſſit facere eſt
arg. ꝫ. de his que fi. a ma. par. ca. c. fi. xvj. q. j.
ſi monachus. ꝫ. ne ſe. vac. c. j. ĵ. de accu. cum
dilecti. §. fi.

¶ Item traditur hec alia regula. ſ. quod ne=
mo ſine accuſatore damnatur: vt. ĵ. in princ.
ij. qōne. j. de manifeſta. xxiij. q. iiij. quiſquis.
¶ Fallit hec regula in. xj. caſibus. primo vbi
ſuſpecta ſcriptura in iudicio profertur. C. de
proba. iubemus. ¶ Secundo ſi teſtis procax
fuerit et vacillauerit in iure. C. de teſti. nul=
lum. ĵ. de penis. ſuper his. ¶ Tertio. ſi tutor
ſuſpectus ſit. ff. de ſuſpe. tut. l. iij. §. preterea
videndum. ¶ Quarto ſi maritus accuſat
vxorem de adulterio et ipſa replicat de leno=
cinio. ff. de adul. l. j. §. ſi publico. ¶ Quinto ſi
iudex reperiat accuſatorem calumniari. ff.
ad turpil. l. j. §. j. ⁊. ſecunda queſtione tertia. §.
notandum. ĵ. de acc. c. j. ⁊. ſecundo. ¶ Sexto
ſi per modum inquiſitionis inquiratur de
crimine vt. ĵ. de acc. qualiter et quando. ⁊. ca
pitulo inquiſitionis. ¶ Septimo ſi infama=
tus deficit in purgatione. ĵ. de ſimo. de hoc.
ꝫ. de cohabitatio. clericorum ⁊ mulierum ca
pitulo tua. in fi. ¶ Octauo ſi crimen noto=
rium ſit. ſecunda queſtione prima de mani=
feſta. ꝫ. de app. cum ſit. in fi. ꝫ. de ac. euiden=
tia. ¶ Nono ſi corrumpit teſtes aduerſarij.
iij. q. vij. §. tria. ver. ſi quis autem. ¶ Decimo
vbi aliquis cano. deportauit literas ſigilla=
tas nomine maioris partis. ca. conſentien=
tis cum minor non conſenſiſſet. ꝫ. de teſti. taꝫ
literis i fi. ꝫ. de prob. tertio. ¶ Undecimo vbi
quis inuenitur ſibi accuſator iudex ⁊ teſtis
quia ad certam penam ſe obligauit ſponta=
nea voluntate vt. ꝫ. de ele. cum dilectꝰ. §. vlti.
¶ Datur hic ⁊ alia regula. ſcilicet quod acto
a re non probante [a] reus et ſi nihil preſtite=
rit abſoluēdus eſt: vt. ĵ. §. j. cuius verba ſumū
tur ex. l. C. de eden. qui accuſare. ⁊. vj. q. vlti.
actor. ¶ Fallit aūt hec regula in. xv. caſibꝰ.

¶ Primo vbi quis negat ius. et eſt ratio vt no. ſ. de proba. §. quis debet probare. ver. negatiua iuris. ¶ Scđo fallit vbi preſumptio eſt pro actore. ſ. de procu. ex inſinuatione. et de iureiur. iuramētum. ¶ Tertio ſi negationem impugnet honeſtas: vt cum vxor negat ſe acquiſiuiſſe de bonis mariti ne in turpis queſtus ſuſpicionem incidat. C. de dona. inter vir. et vxo. etiā. ff. de dona. inter vi. et vxo. quintus mutius. quod eſt in acquiſitis per prelatum dici poteſt. vt. C. de epi. ⁊ cle. ſacroſan. et in auten. licentiā. ibi ſignata. ¶ Quarto cum actor fundauit intentionem ſuā de iure cõi. c. di. contra morem. ſ. de offi. arch. c. vlt. xvi. q. vij. omnes baſilice. C. de proba. ſiue poſſidetis. ¶ Quinto cum reus aſſumit ſpõte onus probandi. xxix. q. ij. cuius rei cauſa. ff. de prob. circa. ſ. de reſti. ſpo. c. j. ¶ Sexto in communibus iudi. vbi vtriuſqʒ probatio auditur: vt. ſ. de proba. ex literis. ff. de iudi. in his tribus. ¶ Septimo cum vterqʒ dicit ſe poſſidere. vt. ſ. de proba. licet. ¶ Octauo vbi in crimine falſi vbi vtriuſqʒ probationes recipiuntur. C. de falſis vbi. ¶ Nono in crimine leſe maie. et in ſacramentis militarib⁹ deſertis: et in proditione patrie et in crimine peculatus. vbi vtriuſqʒ probationes admittuntur. C. de abo. fallaciter. in fin. ¶ Decimo quia priuileg. actoris transfert onus probandi in reum. puta ſi pupill⁹ vel miles repetat ſolutū tanqʒ indebitū reus tenet̄ꝓbare debitū alias autem qui dicit indebitū quis neget probare debet. nemo enim ita creditur demens: vt facile pecunias ſuas iactet. ff. de prob. cum indebito. §. j. et. §. ſinautem. ¶ Undecimo delictum ipſius rei: vt ſi neget numerationem pecunie que reperit̄ tāqʒ indebita. vt. ſ. de ſol. c. vl. C. de nõ nume. pec. auten. contra. et. ff. de prob. cum de indebito. circa princi. vel quando incidit in penam litigioſi. C. de litigioſis. l. vltīa. ¶ Duodecimo negatiua que habet implicitam affirmatiuam probari debet a reo. ſ. de renun. ſuper hoc infra de ſucceſſ. ab inteſt. cum dilectus. argumen. ff. de proba. ab ea parte. §. ſi quis. et. l ſi filius. ¶ Tertiodecimo cum natura negatiuam impugnat vt cum quis negat hominem ſane mentis qʒ ex natura cõtrarium preſumitur probare habet hominem furioſum. C. de codicil. nec codicillo. aij. qđ. ix. indicas. ¶ Quartodecimo propter cõtumaciam non iurantis ſupra de iura. calum. §. vltimo. ¶ Quintodecimo propter cõtumaciam non venientis infra annum. ſ. vt li. non conte. quoniam. §. in alijs.

¶ De rebus eccleſie alienandis vel non. Rubrica.

Udiſtis de ſpiritualibus rebus clericorū: intendens autē autor tractare đ temporalibus ſine quibus ſpiritualia diu eſſe non pñt ſicut nec anima ſine corpore. j. queſtio. iij. ſi quis obiecerit prohibere intendit in primis allegationes: et ideo dicit de rebus eccleſie alienandis vel non. facit enim ius hec rubrica. iqđ dic vt not. ſ. titu. j. in prin. Hic ergo videndū. ¶ Quid ſit alienatio. ¶ Que res pñt alienari. Et quibus ex cauſis. ¶ Que ſit forma alienandi. ¶ Que pena male alienantis et que ſit pena male recipientis. ¶ An res alienata repeti poſſit ⁊ per quem ⁊ qualiter.

Quid ſit alienatio.

a 1 [a] † ¶ Omnis actus per quem transfertur dominium: ſed tranſponuntur ſic verba. omnis actus per quem transfertur dominium eſt alienatio vt in. c. de fundo do. l. j. ad idē. ff. de ali. iudi. mu. cauſa fac. ex hoc. §. ij. et de verb. ſignifi. alienationis. C. de iure emphy. l. j. hoc proprie. ¶ Sed in tractatu largo modo accipitur alienatio quia prohibetur etiam contractus per quod dominium non transfertur. vt conditio hypotheca emphyteoſis vt infra eodem nulli. §. alienationis. in auten. de nõ alie. aut per. §. nos igitur. mihi incipit alienationis. colla. ij. ſic accipitur. C de re. alie. nõ alie. l. vlt. ¶ Sed ⁊ alienare dicitur qui vſucapi permittit. et qui non vtendo ſeruitutem amittit. ff. de ver. ſig. alienationis. ¶ Quod dixi de locatione ſiue conductione intelligas perpetua: vt. c. ad audientiam. nam ad tempus non prohibetur vt j. de locatio. veſtra nobis. ba. ⁊ ne prelati vices ſuas. querelā. ¶ Sed quā vocas perpetuā: quando concedit̄ alicui ⁊ heredibus ſuis. nā vſqʒ ad. xxx. an=

a ¶ Quid ſit alienatio. adde doc. in ru. e. ti. ⁊ quotmodis dicat̄ fieri alienatio. vid ꝑ bal. in. l. fi. C. de bo. autori. iu. poſ. Bal. i c. j. i. §. aut ſi liberatio. q̄. mo. feu. ami. i vſi. feu. in no. i. c. epi. ⁊. c. ſe. đ re eccle. non alie.

nos poteſt locari non vltra. in auk. de non alie. emphyt. §. ſi vero aliquis. colla. ix. et § ſeq. vel forte ille §. loquitur quantum ad precariam, de qua dicitur. J. titu. j. ¶ Alibi dicitur per petuũ quod durat vſ ad. xxx. annos. vt not. ſupra de reſcriptis. §. quod cui preiudicet.

Que res poſſunt

2 alienari † Generaliter tibi trado quod res ecclesie alienari prohibentur [a] in detrimentum: vt. C. de ſac. ſanc. ec. iubemus. in auk. de non alie. re. ec. colla. ij. J. e. c. j. et c. ſi quis presbyterorum. ſiue ſint de menſa epiſcopi ſiue de menſa capituli ſiue dubitetur an ſint vt. J. e. vt ſuper. et. c. poſſeſſiones. x. q. ij. hoc ius. §. qui res. ſic et res ceſaris alienari prohibentur ff. de leg. j. apd iulia. §. ſi. ¶ Sacre vero res et religioſe alienari non poſſunt titulo venditionis. ff. de cõtrahen. emp. et liberi hois. et. l. in modicis. lz tranſeant cum vniuerſitate. vt. J. de iure pa. ex literis vaſa vero ſacrata nõ cõflata pñt vẽdi: forma ſua alteri eccl'ie cõflata cuilibet. x. q. ij. hoc ius. xij. q. ij. aurũ. ¶ Itẽ ſi pſbyter duos ſeruos donet ecc. vel ex induſtria ſua eidem acquirat poteſt vnũ ſeruum ecc. manumittere etiam non bene meritum: vt. J. eo. conſenſus. xij. q. ij. epiſcopus qui mancipium. ſed qui res ſuas non attulerit damnum nõ inferat: vt. J. eodem. epiſcopi. xij. q. ij. et ſi illi. ¶ Item bene meritos de conſenſu epiſcopi manumittere põt. xij. q. ij. ſi quos de ſeruis. et. c. placuit. ¶ Item res que ſeruando ſeruari non poſſunt alienantur: et ea que magis expedit deſtrahi ꝙ ſeruari: vt animalia ſuperuacua veſtes attrite. poma ceraſa et ſimilia: vt not. J. eodem. §. ſe. verſicu. res autem. et iunge hic ea que not. J. de contrahen. emp. §. et de quibus re. et. J. eodẽ. §. fin. verſicu. ſed et illud. et ſeq. ¶ Item de hoc quod dictum eſt quod res eccleſie generaliter alienari prohibentur excipiũtur. iiij. ſiue v. caſus. et ideo videamus.

3 Et quibus ex cauſis. † ¶ Primo cauſa neceſſitatis vt in illa. l. x. queſtio. ij. hoc ius ſcilicet quando debitum vrget. ¶ Secundo cauſa pietatis ſcilicet pro captiuis redimendis vel alimonia pauperum tempore famis vel cladis. xij. queſtio. ij. aurum. et. ca. gloria. xvj. queſtio. j. quoniam quicquid. quia corpora hominum omnibus rebus preferenda ſunt vt. C. de ſac. ſanc. ec. ſancimus. j. cum gratia ipſorum natura rerum omnia comparauit; vt no. J. in procemio. §. vnde habuit originẽ. ideo ridiculum eſt: quod tunice accedat homini propter dignitatem ſuam vt. ff. de redhibi. ac. iuſtiſſime. facies enim hominis figurata ſiue ſignata eſt ad ſimilitudinem celeſtis pulchritudinis. C. de pe. ſi quis in metallu. ideo hac neceſſitate vrgente obligari poſſunt libri et ſacra vaſa vt. J. de pign. ca. j. ¶ Tertio cauſa vtilitatis. xij. queſtio. ij. ſine except. J. eodem. vt ſuper. §. vltimo. ¶ Quarto cauſa equitatis qua de cauſa poſſunt concedi in perpetuam emphyteoſim terre ille que arabiles facte ſunt eis: vel heredibus illorum quorum labore hoc factum dignoſcitur. niſi tunc id eſt tempore extirpationis ſecundum quoſdam: vel. i. tempore contractꝰ ſecundum alios quod verius eſt: poſſint ad alios transferri cum maiori vtilitate ec. vt. J. codẽ. ad aures. ergo ſi laborãs vel heres vult tantum dare ꝙtum alius prefertur omnibꝰ ſi non vult tantum dare repellitur: ſed tamẽ ꝓ labore ſatiſfaciẽdũ puto: ne defleat laborẽ et diligentiã adhibuiſſe. ar. J. de reſti in inte. c. j. C. de allu. et pal. l. fi. ¶ Quito cã incõmoditatis: vł minoris vtilitatis. xij. q. ij. terrulas. admittit̃ et ꝯtus p̃carij et precariarũ et precarie. qđ dic vt no. J. ti. j. et vide quid iuris de aliis ꝯtibus in aliis ſe. ſummis. ¶ Poſſent et aliecãe aſſignari. vt. xij. q. ij. aux. ſz oẽs alie ad has. v. reduci poſſunt ſicut quilibet ſyllogiſmus ad quatuor primos modos p̃ncipales reduci põt. ¶ Res aũt q̃ ſeruãdo ſeruari non pñt ſine aliqua ſolẽnitate alienant̃. xij. q. ij. terrulas C. de admi. tu. lex. l ſi. et. l. vl. §. vl. et qñ decre. opus nõ eſt. l. vlti. xcvj. di. bñ quidem. ſed alie cum ſolẽnitate. et oli quidẽ duo de vicinis ep̃is intererãt. et de cã alienatiõis cognoſcebãt et ſcribebant. x. q. ij. caſellas in fi. xij. q. ij. qui cũ. xvij. q. iiij. nullus. res hodie ſufficit ꝯſenſus ep̃i et capituli vt. xij. q. ij. ſine exceptiõe. et ſi res modica ſit et neceſſitas magna nõ requirit̃ ꝯſenſus capitudi: vt. e. qđ. c. terrulas. et not. J. de his q̃ fi. a p̃la. §. j. et fi. vtiles tñ nõ poſſet. xvij. q. iiij. quicũ. j. alias cõtra vt in. c. terrulas. ¶ In rebus monaſte-

[a] ¶ Res eccleſie alienari ꝓhibentur. ad de Laud. de rodulphis diffuſe. in repe. c. ſine exceptione. xij. q. j.

riorum alienādis reqrit ꝯſenſus abbatis ⁊ capituli ⁊ epi. xij. q. ij. abbatibus. xvij. q. iiij. in venditionibus. ſed iſtud non ſeruat vbiqꝫ ideo dixit goſ. qḋ putabat ſufficere ſolēnitates ſcḋm locoꝝ cōſuetudines approbatas qḋ non placet qꝛ poſſent eſſe eccleſijs onerose. arg. ſ. de cōſue. c. j. ¶ Si vero res eccl'ie parochialis requirit etiā ꝯſenſus ſacerdotis. xij. q. ij. placuit. x. q. ij. ſi ꝗs epūs facta alienatio alio modo nulla eſt lꝫ in caſu licito. xij. q. ij. ſine exce. C. de ſac. ſanc. ecc. iubemus. in fi. ⁊ in auten. d. n. extra. c. dudū. ̄§ qꝛ vero. ꝙ intelligas in eccleſie detrimētum vt ptꝫ in his que not. ſ. ne ſe. vac. c. j. ver. alij contra: ſed et cum preſcripta forma ⁊ alia quā habes. j. e. § pri. facta etiā in caſu non conceſſo tꝫ ipſo iure. ar. ſ. de his que fi. ab epiſ. cum nos. ſed ſi leſa ſit eccleſia reſtituit. j. eo. ad noſtrā. qḋ dicit no. ſ. de in inte. reſti. § in quib'. ¶ Unū tñ no. qḋ ſolēnitas illa que habetur. x. qō. ij. hoc ius hodie non ſeruatur. ſcḋm Goſ. puto qḋ ⁊ in multis alijs delinquant homines et omittant: et ideo dic prout ſequitur in § ſe. nam in perpetuis alienationibus ſolēnitas eſt ſeruanda vt in aut. d. n. extra. eo. dudum. § quia vero.

Que ſit forma alienandi.

4 †De hoc not. ſ. § proxi. ver. res aūt. ⁊ ſe. ⁊ illud hic iunge ſed ⁊ dicas ꝙ ſi aliqua ſubſcriptarum. iiij. ſiue. v. principaliū cārum ſubſit requirit qḋ tot' clerus cōſentiat ⁊ cauſa vera ſit ⁊ interueniat ſubſcriptio clericoꝝ ⁊ nihil fieri in dānū diuine dom'. xij. q. ij. ſine exceptione ⁊ qḋ ex mobilibus ſolui nō pōt debitum: ⁊ qḋ debitū vrget dꝫ iurare econom' coram epō. x. q. ij. hoc ius. C. de ſac. ſanc. ecc. iubem'. ⁊ aut. hoc ius. nec ſufficit ꝯſenſ' niſi interueniat ſubſcriptio: vt. d. c. ſine exce. ⁊ aut. hoc ius. ⁊ ſ'ar. xcvj. di. c. j. x. q. ij. caſellas. xij. qō. ij. abbatibus. in aut. de non alie. aut permu. re. ecc. col. ij. ¶ Sed ẜm Jo. hec ſolēnitas in maioribus eccleſijs tm̄ matricibus obſeruari debet. ar. xij. q. j. non dicatis. ibi poſſidere ⁊c. ⁊ c. videntes. ibi matricib' ⁊c. cū olim eñ eccleſie eſſent tenues maior erat inqſitio adhibenda in alienatione: ſꝫ cū hodie augmētate ſint poſſeſſiōes eccleſie ſufficit ꝯſen. ca. vt. c. ſine exce. C. de predijs minoꝝ. ſi p̄diū. ſ. de fo. cōpe. ſane. ⁊ not ſ. de his que fi. a p̄la. § j. ſꝫ in. c. ſane. loquitur de ſubſcrip. ⁊ qḋ dr ibi de clericis intelligitur de canonicis. nam non debet cōtari inter clericos eiuſdem eccleſie niſi ſit intitulat' nec hꝫ ꝗlibet vocē in electio. cū alijs lꝫ ꝑcipiat fruct' eiuſdē ec. qꝛ bene pōt epūs vel ec. alicui cōcedere beneficiū nec tñ erit canonicus: vt. xvj. q. j. poſſeſſiōes. qñqꝫ etiā hꝫ prebendā ⁊ non eſt canonicus: qḋ dic vt not. ſ. de preb. § cui. ſub § ſed nunꝗd pueris. ⁊ ſeq. ¶ In rebus autem laicorum ſeu priuatorum hec ſolēnitas non attenditur: vt patet. j. de cōtrahē. emp. § j. ¶ In vtriſqꝫ tñ verum eſt ꝙ ſi dol' det cām ꝯtractui[a] nullus erit. qḋ dicit no. j. de ꝯhend. emptio. § qualiter reſcindatur.

a ¶ Si dol' det cauſā cōtractui: adde ꝙ dolus dans cauſam ꝯtrctui bone fidei reddit illum ipſo iure nullum ſꝫ ange. in. l. aduerſus fratrem. ī prin. C. de exce. ſeu p̄ſcrip.

Et que ſit pena male alienantis.

5 Depoſitio † ſi ſuper hoc accuſetur. xij. queſtio. ij. monemus. et cap. apoſtolos. et. cap. diaconi. niſi celeri reſtitutione vel repetitione ſibi proſpexit et eandem penā patitur cleric' iniuſte ſubſcribens vt. j. eodem. ſi quis. et. ſ. de elec. quod ſicut. § vlti. et debet reſtitui res non deteriorata vt not. j. titu. j. § contra quē. ver. tenetur. ¶ Celerem intelligas reſtitutionem poſt interpellationem eccleſie ſine mora. ſicut enim poſſeſſor qui facultatem habet rei reſtituende videtur in mora ſi interpellatus congruo loco et tempore non reſtituat: ſic dicas et in alienatore quod ſi interpellatus ab eccleſia non componat cum poſſeſſore ita quod rem recuperet et reſtituat ec. vl' ſaltem contra poſſeſſorem agat quod ei licet vt. j. eodem. ſi ꝗs preſbyterorum. xxv. queſtio. ix. quod quis commiſit ⁊ not. j. eodem § an res ad minus ceſſa ſibi act. ab eccleſia et niſi totū intereſſe preſtet eccleſie videtur in mora. Sin autē ſibi prouiderit moram ⁊ penā depoſitionis de qua dictum eſt. ſ. c. excōmunicationis. de qua habes. j. eodem. ſi quis preſbyterorum. euitabit nam et ſi ꝗs rem alienauerit: deinde eandem receperit penam edicti vitabit. ff. de al. iudi. mu. cau. fac. l. ex hoc. § ſi quis alienauerit. et licet hic loquamur de celeri reſtitutio. alibi tamen loquitur de celeri ſatiſfactione. j. de loca. ⁊ condu. propter. ⁊ ca. potuit. ſecundum Goffr. et not. in ſumma ſub § potuit.

cōtractus.ꝛ ſe. ¶ Alij dicūt qḋ licet rem reſtituat penā tñ depoſitionis nō euitabit: ſed penā excōicationis tantū vt in decre.§. ſi qs preſbyterorū.ꝛ hoc innuit decre.ʒ.de elec.q ſicut.§.vlti.vbi videt̃ innuere qḋ diſpenſet̃: ꝛ pro eis facit Grego.dicens q̄ ſi prelatus ſigillū ſuū cōmodauerit quo ſua poſſit eccleſia obligari ab adminiſtratione ſpiritualiū ꝛ tpaliū nouerit ſe ſuſpenſū.ʃ.de ſol. ſi quorundā.tamen prima opinio.magis placet.

Et que ſit pena male reci-

6 pientis. Ut rē cū fructibus† reſtituat: ꝛ vt nō poſſit repetere preciū ab eccl'ia vt in auſ.hoc ius.§.qui vero.x.q.ij.hoc ius porrectū. ſʒ habebit ɔtra alienantē regreſſum ſi ſit bone fidei.xij.q.ij.vulterane. ſic certe etiā ſi male fidei poſſeſſor ſit: vt.ʃ.eo.ad audientiā.ꝛ eſt ſpeciale in hoc caſu vt prelati metu pene: ꝛ ſi nō ꝑpter dei timorē ſegniores fiant circa vēditiones vt in auſ.de nō alie.§.ſi quis igit̃.ꝛ.§. ſeq.coll.ij.ſm Hug.qḋ verius credo al.diſt. in malefidei emptore vt.ʃ.de ɔtrahen.emp.et ven.§.ꝛ ad quid venditor. ¶ Itē ſi a rege petat quis bona ec.vt recipiat irritū eſt ꝛ a cōione eccleſie cuius facultates auferre conatur excludi iubet̃ vt.ʃ.e.qui res.xvj.q.j.in canonibus.xij.q.ij.quicunq̀ militū.ꝛ.c. de rebus. Idē eſt ſi occaſiōe laice poteſtatis facta ſit vēditio vt.ʃ.e.cū laicis.qḋ dic vt no.ʃ.de immu. ecc.§.inquantū ſub.§.ſed nec illa. ¶ Sed et ſm.I.nullā oino act.hʒ acceptor ſic eñ dixit ſed melius dr̃ oino delegādas eſſe actiones hmōi acceptori et ſumpſit hoc ex.l.ʒ.de ſac. ſan.eccle.ſancimus.nemini. verūtñ illa corrigitur per auſ.ʒ. allegatū.et.xij.q.ij.vulterane.ꝛ ideo dic vt no.ʒ.eo.§.in prin.

7. An res alienata† repeti poſ

ſit ꝛ per quē ꝛ qualr̃. Sic per quālibet perſonā ec.etiā per parochiale ꝑpriū.in ſubſidiū ꝛ cum fructib⁹ vt.ʃ.e.ſi qs.in fi.xvj.q.vij.filijs ac nepotib⁹.ꝛ ar.ff.qḋ vi aut clā.aut qui.§.j. et.ff.ex quib.ca.u.in poſ.eat̃ hec aūt.ꝛ de dā. infec.l.iiij.§.pretor. ¶ Quinimo repeti pōt etiā ꝑ alienantē vt no.ʒ.e.§.que ſit pena.ver. celerē.quāuis iurauerit nō venire ɔ̄ vt.ʒ.de his q̄ fi.a ma.par.ca.c.j.§.pe.ꝛ vl.q2 nō ſunt iuramenta ſed piuria q̄ in detrimentū ec.attentant̃: vt ibidē.ꝛ.ʒ.de iureiur.ſicut noſtris ſed cōtra.ʒ.de inſti.cū veniſſent.in fi.ſed non ob.ibi eñ ſerua t̃ iuramentū q2 aliter cōſulit̃ archidiaconatui.ſic.ʃ.de ſpō.cōmiſſum.ꝛ iūge qḋ no.ʃ.ver.ſed nunqd eps. Alij dicūt ipm alienantē admittendū.in modū denūciationis.argu.ʒ.de iureiurā.quēadmodū. ¶ Uerius credo primum.x.xxv.qō.ix.qḋ quis.ʒ.de ele.noſti.q2 delictum perſone ꝛc.xvj. qō.vj.ſi epm.vnde conſtitutio ſi quis in tantā.C. vnde vi.non habet locū vbi prelatus autoritate propria vſurpat qḋ ſibi debet̃: ſicut nec malicio tutoris nocet pupillo.C.vnde vi.meminerint.nam meliorem conditionē ꝛc.ʒ.de in integ.reſti.cap.j.ʃ.de dona.c.ij. Sed prelatus qui ſic inuadit vel inuadenꝭ punire neglexerit excōicandus eſt.xvj.qō.vj c.j.ꝛ qḋ dicit ea.cā.q.vj.c.ij.q̄ prelatus patit̃ detrimentū cauſe eſt intelligendū quantū ad exercitium vel ſi ſpectat ad perſonā ſuā.xvj.qō.vj.§.vlt. C.vnde vi.ſi quis.ʒ.de prepen.de multa.vel de proprio ſoluet vt.ʒ.de ap. reprehenſibilis.§.ſi aūt.ꝛ de preb.de multa.quādoq̀ tamen poteſt ſibi ius dicere quis.C.quādo licet vnicuiq̀ ſine iudi.vin.l.j.qḋ dic vt no.ʒ.de treu. ꝛ pa.§.quid ſit iuſtū bellū.ver. ſed qḋ ſi quis non habeat.ꝛ ſequen. ¶ Itē qḋ per predeceſſorem iniuſte alienatum eſt ſucceſſor reuocabit vt.ʃ.eo.epi.in fi. non ob.pena. aliqua.ʃ.de precarijs.c.ij.ꝛ de re.permu.c.ij.ꝛ de dona.c. ij.ꝛ.c.aplice. ¶ Eccl'ia aūt cuius res alienata eſt iniuſte duplex hʒ auxiliū: q2 pōt agere cōtra recipientē vt no.ʒ.e.§.in prin. vel ɔtra alienantē vel ſucceſſorē.C.de ſac.ſan.ec.iubemus.§.vlti.xij.qō.ij.apoſtolicos.ꝛ.C.ſi tutor vel cu.l.ſi.ſed vno ſoluente alter liberat̃.ff.de eo per quē factū eſt.l.j.§.ſi plures.ꝛcum proprium delictū cuiuſlibet puniat̃ non poteſt deſiderare vt actiones ſibi cedant̃.ff. de admi.tu.ſi plures.in fi. ¶ Quid ſi cepit vnū cōuenire nunquid pōt conuenire ꝛ aliū ſic.non eñ per conuentionē ſolā ſed demū per actionem tollit̃ actio.ff.depoſiti.l.j.§.ſi apud.C.ſi tutor vl cura.l.ſi. ¶ Quid ſi partē ſuā intereſſe cōſequatur ab vno dicit qḋ tantū minus cōſequit̃ ab alio.ff.de deiecer.actio.l.j.§.hec ac. ¶ Quid ergo ſi componat cum vno et faciat cum redimi vt in pace remaneat.idem dic vt proxi.no.ſcʒ quod tm̃ minus conſequitur ab alio: videretur tamen qḋ in totū obſtaret excep.argu.ʒ.de reſcri.c.ad audientiā ij.ꝛ.ca. in noſtra.c. nonnulli.ſed non eſt par eadēq̀ ratio amittere debita vt hic et lucra non capere vt ibi.C.de codicil.l.ſi. ¶ Sed nunquid epiſcopus poteſt repetere rem quam iniuſte alienauit non videtur: quia quem tenet de euic. actio multoſortius eundem agentem repellit excep.C.de euic.excep. ſed ɔtra hanc exceptioneʒ poteſt epiſcopus replicare rem eccleſie: ſicut replicat mulier ſe mulierē eſſe ꝛ ideo ſibi velleianum competere.ff.ad velle. ſi mulier.§.item ſi mulier.nec eſt mirū ſi hoc contingat in epiſcopo: quia contingit ſimile in priuao. C. de agri. et cen. quēadmodū.li. xj.ideo dic vt no.ʒ.eo.§.verſi.quinimo.ꝛ ſeq. ¶ Extra ſummā videndū an aliquis poſſit a ſe eximere ec.in totum a iure epali videtur q̄ ſic.J.

ꝙ ſic.j. de reli.do. cõſtitutus. vbi retinet ſolũ
viij.deſi.de cenſi.cum venerabilis.⁊.c.ſopite
Sed non eſt verum.j.de dona.paſtoralis.in=
fra de exceſ.prela.ad hoc.qđ dic vt plene. vt
not.ſ.de offic.ordi.§.quid pertinet.ſub.§.ſũt
aũt quedam.ver.⁊ no.qđ quãtuncũqꝫ.¶ Itẽ
queritur an abbas poſſit retinere eccleſiam
quam accepit de manu laici ⁊ videtur ꝙ ſic.
lxiij.diſt.adrianus.⁊.c.in ſynodo. ſed contra
xvj.queſt.vj.nullus.⁊.c ſeq.⁊.c.j.⁊ idem vide
tur in decimis ⁊ in alijs rebus eccleſiaſticis
quibiſs ſtandum eſt:ſi tñ ſequitur cõſenſus
epiſcopi valet. e.queſti.§.ſicut ergo.⁊.c.de=
cimas.j.de iure pat.quod aũt.§.de cetero.et
c.illud.¶ Sed ⁊ illud queri conſueuit vtruꝫ
in rebus eccleſiaſticis a laicis detẽtis ad ius
eccleſie reducendis ⁊ reuocãdis ſufficit au
toritas dioce.epiſcopi ſine conſenſu.c.puta
laicus detinet decimam ad parochialẽ eccl.
pertinentẽ vult transferre in aliã nunqđ hoc
põt facere de conſenſu dio. tñ ⁊ dicas ꝙ ſic.
vt.ſ.de his q̃ fi.ab epiſ.cũ apl'ica.xvj.q.j.c.fi.
¶ Ad qđ ſic opponitur ꝑ collationẽ laici/et
cõſenſum epi transfertur dñium rei in illaꝫ
ec.cui confert quo ad.priorẽ eccl'iaꝫ cuiꝰ fuit
q̄ alienatio eſt oĩs actus ꝑ quẽ dñium transf
fertur.vt no.ſ. c.§.j.nec reſpectu ſcđe ecc. dr
res reuocari ſed potiꝰ de nouo acquiri eo ꝙ
nuſqꝫ ipſam rem prius habuit.¶ Dic ꝙ lꝫ
in veritate hec ſit quedã ſpẽs alienãdi q̃ ad
primã eccl'iam tñ hec ſpẽs eſt ꝯceſſa. illa em̃
ſpẽs prohibet̃ qua res alienãtur ab ecc.cuiꝰ
eſt.⁊ ſic intelligitur qđ dr.j.c.per totum.ſic ꝓ
hibitio q̃ fit a teſtatore non extendit̃ ad illaꝫ
q̃ fit in familiã.C.de fideicõ.volũtas.vel hec
alienatio tolerat̃ vt maius incõueniens eui
tetur:ſic et dñs alias voluit magis ſibi qꝫ de
monijs hoſtias immolari.xxij.q.j.conſidera.
¶ Itẽ res iſta qđ ammodo recuperat̃:⁊ſi nõ
ab illa ecc.cuius erat ab alia tñ:⁊ ſic ſemper
hꝫ ipſam eccl'iam ſiue vnica eſt.vt.vij.q.j.nũ
ciamus.⁊ not.ſ.de trãſla.epi.§.cuius aucto
ritate.ver.pꝫ ex premiſſis.⁊ ſic vtilitati ec=
cleſie vniuerſalis ꝯſulitur in hoc caſu.hec.e
rõ diuerſitatis q̃ tangitur.ſ.de his que fi.ab
epiſ.cum apl'ica.§.auctoritates.ſed faciliꝰ et
fauorabilius ꝑmittitur rei perdite in aliam
ecc.translatio qꝫ habite ⁊ poſſeſſe alienatio.
nam ⁊ in rebus non habitis ſed habendis:
põt per ſeruum fieri deterior conditio.C.de
acqui.poſ.per ſeruum. ſic ⁊ debitor non põt
alienare in fraudẽ res quas hꝫ.⁊ ſi hoc fecẽ
rit reuocat̃.ff.de his q̃ in frau.cre.l.j.ſecus in
his que non hꝫ:vt ſi hereditatem non adijt
cũ hoc facere poſſet.ff.de his que in frau.pa
tro.l.j.§.vtrũ.¶ Hoc tñ notãduꝫ ꝙ ſi aliqua
ec.vult impetrare in curia ꝙ liceat ſibi acq=
rere talem rem ſolet hec clauſula adijci.
¶ priori eccl.preſtita cautione vt ſi ad pin=
guiorem fortunam peruenerit rem eideꝫ re=
ſtituat prius ſibi de precio ſatiſfacto.

¶ De precarijs. Rubrica.

D Iximus alienationẽ.
rerum eccleſiaſticarum in gñe ꝓ
hibendam. Sꝫ q̄ per alios ꝯceꝰ
pñt ſine pena in alios transferri:
quorũ contractus precariuꝫ inuenitur:quia
et aliud eſt precaria:et aliud precarie:⁊ aliđ
precarium.videamus de precarijs ¶ De dif
ferentia eorundem ⁊ aliorum quorundã con
tractuuꝫ qui diſſimiles ſunt quãuis in qui=
buſdam ſimiles valeant reperiri.¶ Differẽ=
tiam autem iſtorum his verſibus cõpꝛehen
des. Rie/ria/riuꝫ/tria ſunt quibus eſt caput
vnum: hoc eſt vnũ principium.ſ. preca.

Ria cum moritur citra nec

vult renouari. Hoc eſt contractus qui vocat̃
precaria eſt quidã vſuſfru.perſonalis ſeu tẽ
poralis preſtatio:q̃ conceditur ab eccl'ia hoc
cum moritur.i.vſqꝫ ad mortem ſuam ideo dixi
perſonalis,q̄ non tranſit in heredeꝫ citra.i.
vel citra mortẽ.ſcꝫ vſqꝫ ad certum tꝑs veꝫ vſ
qꝫ ad.xxx.an.in autẽ.de ali.⁊ emphi.§. ſi ve=
ro aliquis.⁊ ſeq.colla.ix.nec ⁊c.hoc planuꝫ.
Et not.ꝙ hec precaria ita conceditur ſecũdũ
leges ſi laicus habet vineam valentem de=
cem lib.et vult dare eccle.ad precariam eccle
ſia dabit ſibi duas vineas equiualentes. et
hoc ſi transferet poſſeſſionem et dominium:
et vſuſfruc.penes eccleſiam incontinenti.nã
ſi velit vſuſfruct.retinere in vita ſua dabit ec
cleſia vnam vineam equiualentem tantum:
⁊ ſic laicus dicitur habere has duas vineas
ad precariam.C.de ſacr. ſanct.eccleſi.iube=
mus.§.finali.⁊ in autentica de non alie.aut
permut.rebus eccle.§.hoc igitur increpans
columna ſecunda.⁊ de ali.⁊ emphit.§.ſi ve=
ro aliquis voluerit quamlibet rem immobi=
lem alias incipit.§.ſi quis voluerit.et.§ ſi ve
ro voluerit rem immobilem. columna. ix.x.
queſtio.ſecunda.hoc ius.verſicu.ſi economꝰ
et.§.ſequenti. ¶ Sed ſecundum canones be
nignius agitur reſpectu contrahentium:et
aſperius reſpectu eccleſi.quia in quo caſu
dixi ſupra duas vineas dandas concedunt
canones tres:et in quo caſu dixi dandã vnã
vineam concedunt canones duas.x. queſti.
ſecunda.precarie:et non eſt facienda preca=
ria vacante eccleſ.xij.queſt.ſecũda.precarie.
¶ Poteſt autem quilibet recipere precariaꝫ
niſi ſit economus vel conſanguineus econo=
mi:quia his perſonis prohibetur.x.queſt.ij.

a ¶ Quid ſit precariũ. Adde doc. in ru. e. tit.

b ¶ Sʒ diſtat a commodato. vide gl. in. c. precarium. ex tra eod. ti. gloſ. in. l. j. ff. e. bar. in in. l. in commodato. in. §. ſicut. ff. cõmo. doc. in. l. cõtractus. ff. de iureiurã.

hoc ius. verſicu. hec vſus preſtatio. ⁊ res que a laico recipitur non debet eſſe tributis grauata vltra quod ſit illa quam laicus ab eccleſia recipit. vt. C. de ſacroſanct. eccl. autenti. hec vſus preſtatio. ¶ Et ſi precaria irrationabiliter fiet poteſt reuocari per ſucceſſorem: non obſt. pena appoſita per prelatum: ideo ꝙ contractus ratus eſſet. vt infra eodem. capitul. ij. ¶ Eſt autem irrationabiliter facta ſi dentur tres vinee equiualentes vbi transfert vineaʒ ſuam hoc ſecundum leges licet canones hoc concedant. vt no. ſupra. ¶ Uel forte canones loquuntur/ vbi perſona eſt ſenex vel debilis/ vel pauper: qꝛ talis debet eccleſia etiã de ſuo proprio ſubuenire. xvj. queſti. prima. quoniam. xij. queſtio. ſecunda. gloria epiſcopi. nota. ſupra. titulo primo. §. et quibus ex cauſis.

Rie magis uiuit:

poſt luſtrum nẽpe renaſcens. id eſt contractus qui dicitur ꝑcarie magis durat quam homo viuat ſcilicet quia tranſit in heredem. ſed de quinquennio in quinquennium eſt reuocandus. vt infra eodem. capit. primo. ⁊ puto ꝙ preſtatur ſub certo cenſu: quia forte eſt terra minus vtilis: et dabitur vſqꝫ ad quinquennium alicui ruſtico cuius labore meliorabitur terra illa ſupra titulo primo. ad aures. ¶ Quid ſi in fine quinquennij non reuocetur per eccleſi. videtur contractus tacite renouatus. argum. ff. codeʒ in rebus. §. vltimo. C. loca. legẽ quidem et expreſſum videtur, ff. locat. et condu. Item queritur. §. qui impleto. ¶ Sed dico contra: eſt enim hic ſpeciale ꝙ non videatur renouatus: niſi expreſſim dicatur. et eſt ratio ne eccleſia amittat ius ſuũ quia cum tranſeat in heredeʒ et prelati ſepius mutentur: eccleſi. poſſent de facili ius ſuuʒ amittere. xij. queſtione ſecũda. longinquitatem, alias incipit

ſepe fit xvj. queſtione ſecunda. clerici. ⁊ quis quod precario poſſidetur non preſcribit. vt in. capitulo clerici. ſic. C. de preſcription. xxx. ann. male agitur. Iſti contractus pro voluntate concedentium reuocari non poſſunt. vt infra eod. precarium. §. vlti. in hoc caſu ſimile eſt commodato. titul. j. capitu. vnico. §. vnico non cogitur autem quis facere precariaʒ niſi velit: ⁊ precaria in plurali ⁊ ſingulari inuenitur. x. queſt. ſecunda. precarie. ſed precarie in plurali tantum. ¶ Item precaria ponitur aliquando pro precario. vnde dicit legeʒ quod precaria iuſta eſt: ſed non pergit ad iudicij rigorem loquitur. l. quando duo predones tenent rem precario. licet enim iſte contractus iuſtus ſit/ ex quo voluntate domini incipiunt rem poſſidere: tamen non agẽt inter ſe communi diui. nec ſi caderent a poſſeſſione poſſunt ipſam repetere coram iudice. et ſic quamuis iuſta ſit precaria: tamen non pergitur ad rigoreʒ iudicij: ſic loqtur. ff. cõi diui. l. cõi diui. §. inter predones. ⁊ de hoc nota. ſupra de preſcriptioñ. ſub rubrica de vſucap. § que non. verſi. dicunt etiam qdam.

Rium ſicut ego moritur cũ

vult ſuus actor id eſt cõtractus qui vocatur precarium conceditur ſicut ego. ſcilicet qui concedo. volo moritur ⁊cete. quia concedens quandocunqꝫ vult poteſt ipſum reuocare. videndum igitur. ¶ Quid ſit precarium. ¶ In quibus rebus conſiſtat. ¶ Qualiter conſtituatur. ¶ Qualiter ſoluitur. ¶ Quibꝰ actionibus repetatur. ¶ Contra quẽ detur. ¶ Et infra quod tempus.

a ¶ Quid ſit precarium[a] quod precibus vtendum conceditur quandiu patitur qui cõceſſit. vt. J. cod. c. vlt. in prin. ⁊ diſtat a donatiõe qꝛ qui donat non hꝫ aĩm repetendi: et ẽ ſile cõmodato qꝛ q̃ ꝯmodat nõ facit reʒ accipientis. ff. co. l. j. ¶ Sed diſtat a commodato[b] qꝛ

b cõmodatum intempeſtiue non reuocatur vt infra titu. j. capit. vnico. ¶ Item rei commodate poſſeſſionem retinemus. ff. cõmoda. rei commodate. ſed precario rogãs poſſidet naturaliter. vt. ff. co. ⁊ habet. §. pe. ſed duo in ſolidum poſſidere non poſſunt. vt. ff. codem. duo. ¶ A locato aũt differt qꝛ locatum nõ eſt gratuitum. vt. J. loca. ⁊ condu. ⁊ iunge q̃d not. infra de locato. ſub. §. propter. ad ſi. ver. patet. ⁊ ſeq. ¶ Item emphiteoticarius contractus a predictis omnibus differt: qꝛ poteſt in aliuʒ transferri domino requiſito, vt dicaʒ. J. loca. et condu. ſub. §. potuit. ¶ A venditione autẽ differt: quia ibi interuenit precium: ⁊ ſi traditur res vendita a vero dño eidem ſatiſfacto: vel habita fide de precio transfert dñiuʒ nec de cetero recuperare poterit: niſi ꝑ diſtra

ctum ſimilem cõtractui vt no. ſ. de emp. ⁊ vẽ. ff. de pac. ab emptione. C. qñ li. ab emptio. diſ. l. j. ¶ A donatione etiam differt precarium: nam qui donat ſic dat. vt non recuperet: ſed qui precario concedit põt illud qñcunq; placuerit reuocare. ſ. eo. cap. j.

¶ In quibus rebus conſiſtat in mobilibus ⁊ in immobilibus: in corporalibus: ⁊ in incorporalibus. nã ſeruitus precario põt cõcedi. ff. eo. l. ij. §. vlti. et. l. iij. et. l. iiij. rñ. j. ¶ Sed in re propria precariũ non ꝯſiſtit. ff. eo. l. iiij. §. itẽ ſi rem. ſ. quantum ad proprietatem: ſed quãtum ad vſuȝ poſſeſſionis ſeu detentionis bñ conſiſtit: vt ſi rem meam habeas obligatam ſm qḋ cõitates lombardie faciũt ſcholaribꝰ tota die. ⁊ in hoc magna vtilitas conſiſtit. ff. eo. certe. §. vlt. ⁊. l. ſi debitor. ſed ⁊ ſi proprietarius reus poſitione rogatur ab eo qui poſſidet maxime pro poſſeſſore tȝ quidem precarium ⁊ incipit poſſeſſor pcario poſſidere: nec mutat ſibi cauſam poſſeſſionis: cui a dño cõceditur precario: ſed volũtate ſua deſinit poſſidere ex prima cauſa: et incipit poſſidere ex ſcḋa. ff. eo. vnuſquiſq;. et. l. ſi is qui pro poſſeſſore. rñ. j. ¶ Et ſi durante precario prorogat̃ in vlterius tempus non mutat cauſam poſſeſſionis. ff. eo. ſed ſi manente.

¶ Qualiter cõſtituatur inter abſentes et inter preſentes per nunciũ ⁊ eplam. ff. e. pcario

¶ Aliqñ aũt rogat quis oẽm poſſeſſionẽ: qñq; naturalem tm̃: ⁊ in hoc caſu vtitur interdicto vti poſ. ꝯ oẽm preter eum qui rogauit. qñq; rogat ſolummodo detentionem. ff. de acq̃rẽ. poſ. l. põponius. §. ſi is qui. ff. e. ⁊ habet. §. cum qui. ⁊. l. certe. §. is qui. ⁊. l qui precario.

¶ Si tñ dñs in furore ſit: non videtur precario concedere. ff. eod. l. iiij. §. vlti. et. l. quinta. et ſexta in princi.

¶ Qualiter ſoluitur. debitore ſoluente pecuniam creditori. ff eo. ſi debitor. ¶ Itẽ ⁊ ſi vſq; ad certum tp̃s conceſſum ſit tpe adueniente ſoluitur: ⁊ ẽt ante tp̃s ſi dñs reuocare voluerit. ff. eo. cum precario. non eñ põt in hoc caſu res aliena per conuentionem aliquaȝ inuito dño retineri: vt ibidem. ſ. c. vlt. verſi. aut. ¶ Itẽ ſoluitur morte rogantis ſed non cõcedentis. vt ſ. eo. c. vlt. ver. ſoluitur. tñ aliq̄ libri hñt vel etiã cõcedentis. ſed falſa eſt lr̃a vt pȝ ff. eo. cum precario. §. vnico. ¶ Licet autẽ ſic ſoluatur precarium interdictuȝ tñ durat: qr datur heredi ⁊ in heredem. ff. de diuer. ⁊ tẽp. preſcrip. cum heres. ¶ Item ſi res alienetur ſoluitur, ſi is cui alienata eſt reuocare velit. ſ. e. c. vlt. ver. aut in hoc. igitur erit vis in hoc caſu vtrum reuocet vel non: quia ſi reuocat: proponet interdictum nomie ſuo: ſed nõ ſi reuocat nomine alienantis. ſic intelligas. ff. e. queſitum. §. quod a titio. ⁊ §. illud.

¶ Quibus ac. repetatur cũ natura equũ ſit taȝ diu te de libertate mea vti poſſe ꝙdiu voluero. non vltra datur non ſolum interdictũ hoc de precario; ſed etiam preſcript. verbis ciuilis actio. ff. e. l ij. et. l. duo. §. vl. hoc ſi actũ eſt in conceſſione: vt reuocare liceat: alr̃s non nã ſi ſimplr̃ conceſſum eſt neceſſariũ eſt hoc interdictuȝ. ff. eo. interdic. ¶ Itẽ põt agi certi ꝯdictiõe ex ſtipulatu ſi ſtipulatũ fuerit: ⁊ ceſſat interdictũ. ff. e. ⁊ hȝ. §. cum qs. ¶ Illud tñ diſt. vtrũ cõcedens ſit dñs vel nõ. ff. eo. q̄ſituȝ rñ. j. ¶ Et ꝙuis non ſit conceſſum ſibi ⁊ ſuis ſpecialiter nihilominus ⁊ videtur de ſuis dictum. ff. eo. cum precario. ij.

¶ Contra quem detur. ꝯ illum q̄ rogauit ſiue per ſe ſiue per procu. vel neg. ge. ſiue per ſeruũ rogantẽ noĩe meo. nã ſi ſuo tenetur tñ de peculio vel de in rem verſo. ff. eo. in rebꝰ. §. j. ⁊. l. certe. §. j. ⁊. l. ſi ſuꝰ tuꝰ ¶ Quid ſi mãdato tuo alicui dedero tibi volẽs cõcedere teneris mihi ſȝ illi ꝯcedet̃ nolo mãdato tuo tñ tenerẽ mihi: actiõe mãdati. aliḋ de pcario qꝛ ſi dederis nõ mãdato meo: ſȝ potiꝰ me ſuadẽte teneris ac. in factũ: vel preſcriptis verbis. ff. e. q̄ſitum. rñ. j. ¶ Iteȝ datur ꝯ illum q̄ adoptauit precario rogantẽ. ff. eo. ſi adoptauero. ¶ Itẽ datur contra eum qui dolo fecit quominus poſſideret: ⁊ heres ex dolo defuncti tenetur: quatenus ad eũ peruenit de ſuo inſolidum. ff. eo. queſitum. §. cum quoq;. et. §. vlt. ¶ Dat̃ et cõtra pupillum: lȝ tutor nõ interuenerit. naȝ quicunq; habeat officio iudicis tenetur reſtituere ſi non hȝ pupillus nõ tenetur. ff. e. l. vlti. §. j ¶ Tenetur autẽ is qui recepit de re rogata: ⁊ partu ⁊ dolo; ⁊ lata culpa non leui niſi poſt litis. conteſtat. et tenetur ad intereſſe ſi in priſtinam cauſaȝ reſtituatur: qa alr̃s non vr̃ redditum ⁊ tenetur de ſeruitute amiſſa culpa ſua ff eo queſitum. §. ⁊ illud. et §. ex hoc. ⁊ §. ſi ſeruitute. res enim reddita ſȝ deterior facta reddita non vr̃. ff. cõmodati. l. iij. §. j. ¶ Dicitur autẽ precarium quaſi precibus rogatum: ⁊ ex liberalitate deſcẽdit ff. e. l. ij. et. l. queſituȝ. §. cum quoq;. ⁊. l. interdictũ et ideo ſi cautuȝ ſit de reſtituenda ceſſat hoc interdictum. ff. eo. ⁊ habet. §. cum quis.

¶ Et infra quod tp̃s. certe etiam poſt annuȝ quis cũ nunq; in longum tp̃s cõcedatur: abſurdum eſſet dicere ipm locum non hr̃e poſt annũ. ff. eo. queſitum. §. pe. ⁊ põt dici actio pſcrip. verbis que datur p precario bone fidei eſſe. ff. eodem. l. ſecund. ſicut et illa que eſt de eſtimato, ⁊ permutato. inſtitut. de actioni. §. actionum. ¶ Extra ſummam / notanda ſunt quatuor negatiua de interdictis.

¶ Primum eſt: quia nullum infamat. ff. de vi et vi arma. neq;. ¶ Secundum quia nullum proponitur ſolenniter. inſti. de interdic.

.§.vl. ¶ Tertiũ q2 in nullo interdicto habet rõ fructuũ ante lι. cõtc. niſi in interdicto vñ vi.ff.de inter.l.interdictis.⁊ de vi ⁊ vi ar.l.j.§.ex die. ¶ Quartum q2 nullũ reddit inter non ſubiectos.C. de interdic. l. ꝗ. ¶ Item poſſunt notari.v.affirmatiua. ¶ Primũ eſt q2 perſonalia ſunt lz ſcripta ſint in rē: ⁊ ideo dat ꝯ quẽlibet poſſidentē.ff.de interdic.l.j.§.pe. ¶ Secundũ in omni interdicto hr̃ ratio fructuũ poſt li. cõteſt. ff. de interdic.l.antepe. ¶ Tertiũ loco cuiuſlibet interdicti dat actio in factũ. inſti. de iterdic. in prin.⁊ in fi.ff.de emp. et vē. l.vlti. ¶ Quartũ ꝙ prius voluerit cognoſci, de poſſeſſione ꝙ̃ de ꝓprietate. C.de interdic. incerti. aliud ſm canones. ẽ. ꝺ cau.poſ.⁊ ꝓprie.paſtoralis. ¶ Quītũ illa que annua ſunt ad agẽdum perpetua ſunt ad defendendum C.de except.lz. ff.de excep.doli.pure.§.vlti.et de interdic.l.penul.

¶ De commodato. Rubrica.

Quia cõtractꝰ eccleſiaſtici de quibꝰ agere cepimus: ſiũt qñq3 gratia accipiẽtis tm̃ vt ꝯmodatũ ꝓ maiori parte qñq3 grã dãtis tm̃ vt depoſitũ pro maiori parte. qñq3 gratia vtriuſq3 vt emptio. de oibꝰ his videamꝰ: ⁊ primo de cõmodato dicẽtes. ¶ Quid ſit cõmodatum. ¶ Et vnde dicat. ¶ In quibꝰ rebus cõſiſtat. ¶ Quis poſſit cõmodare et cui. ¶ Que actiones oriant ex eo. ¶ Quibꝰ dentur. ¶ Et in quos. ¶ Et in quãtũ. ¶ Et quales ſunt.

a ¶ Quid ſit ꝯmodatũ. adde.c.j.e.ti. ⁊ in. l.j. ff.co ⁊ per doc. in ru. eo titu.

b ¶ Differẽtia iter cõmodatum et p̃cariũ. Adde Inno.l. c.j.eodem. titu. gloſſ. in.l. j.ff. de preca. Bart. in.l.j.ff.cõmodati.

Quid ſit † cõmodatuz.[a] Alicuiꝰ rei ad aliquẽ certũ vſum gratuita facta cõceſſio.ad aliquẽ certũ vſum iõ dico: vt notet dr̃ia inter cõmodatũ ⁊ p̃cariũ[b].nã p̃cariũ ſine p̃finitiõe certi vſus ꝯcedit: ad certũ ideoq3 qñcunq3 liber reuocatur vt nota.ẽ.ti.ſm Azo.imo ad certum vſum conceditur.ſ.ad habitandum vt. ff. de precario.cũ precario. ꝗ.⁊ vſq3 certã diẽ ⁊ nihilominꝰ reuocat.ff.de precario.cũ p̃cario.j.⁊ ideo dic ad aliquẽ certũ vſum imtẽpeſtiue nõ reuocãdũ cõmodatũ eĩn etiã nõ tẽpeſtiue reuocat: q2 potius beneficio hoīs nos oportz iuuari ꝙ̃ decipi.J.e.c. vnico.§.vnico.ff.commodati. in ꝯmodato.§.ſicut mihi. incipit igitur ſi pupillares.et de ſeruis expoꝛ.ſeruꝰ ea. lege. ¶ Gratuita ideo dr̃ q2 ſi merces interueniat trãſit in locationẽ: ⁊ ſic eſt meretricabile: dz aũt eſſe gratuitũ ſicut ⁊ mãdatũ qđ ab amicitia nomẽ ſumpſit.ff.mãdati.l.j.inde in Ouidio de ponto. ¶ Illud amicitie quondã venerabile nomẽ ¶ Proſtat ⁊ in queſtu pro meretrice ſedet.ad hoc inſti.q̇.mo.re con.ob. .§.cõmodata.⁊.l.mãdati.§.vl.⁊ ſi ſpẽs daret trãſiret in ꝯctum innoiatum do vt facias.ff. de preſcri.ver.natu.§.explicitas. ¶ Facta cõceſſio ideo dicit q2 nõ fit tranſlatio: cũ rei cõmodate poſſeſſionẽ ⁊ dñium retineamus. ff. co.rei. conceditur aũt ſemp ad certũ vſum qui excedi nõ debet, commodaui enim tibi equũ vt ad villam duceres: duxiſti ad bellũ ⁊ amiſiſti: teneberis mihi.ff.eodẽ. ſi vt certo.§.ſed interdum. ¶ Commodaui tibi ciphos argẽteos vt biberent ibi amici quos inuitaueris: tu peregre proficiſcens tecum tuliſti ipſos ⁊ amiſiſti: mihi teneberis. ff.co.in rebus. commodaui tibi ſcalas vt feneſtris apponeres: ſuppoſuiſti machine et fracte ſunt: teneberis.inſti.de ob.que ex delic.naſ.§.ope.et cõſi.

Et unde dicatur. Dicitur commodatum quaſi cõmodo vtẽtis datum: vnde, ſi intempeſtiue reuocetur tenetur reuocans ꝯtra commodati. idem in eo qui recepit mandatum: ſi intempeſtiue renunciet: non autem fit intempeſtiue ſi ei cui renunciat ius ſuũ ſaluum ſit: ⁊ ſic re integra poteſt reuocari.ff.mãda.ſi mãdauero tibi.§.ſicut aũt.⁊ inſt.mãdati.§.mandatum.cuilibet ſic non poteſt reuocari in preiudicium recipientis.ff.de condi.cau.da.ſi pecuniam. ff. loca.l.penul.argu. ẽ. de elect.in cauſis.§.vlti.

In quibus rebus conſiſtat. In mobilibꝰ ⁊ i immobilibꝰ ⁊ ſe mouẽtibꝰ et in ſeruitutibus ſicut et precarium de quo di.xi.ẽ.ti.j.§.in quibus.ff.e.l.j. ¶ Excipiunt res que ipõ vſu ꝯſumuntur: ſicut pecunia bladũ vinum et ſi.hec eĩn commodari non poſſunt niſi forte ad pompã: ſicut fecit q̇dã iuuenis qui pecuniam infinitam commodato receptam et in archam repoſitã oſtendit amicis cuiuſdam puelle ⁊ ſic puellã acquiſiuit: cuz crederetur diues nec ipſam aliter potuiſſet

habere. ſepe enim ad hoc cōmodantur pecunie: vt dictis gratia non al'.ſine non numerationis loco intercedant.ff.e.l.iij.§.vlt.⁊ l.ſeq.

Quis poſſit commodare:

et cui. Js qui pōt donare/et cui pōt donari: qđ dic vt no.j.de dona.§.quis poſſit donare et ſe.q̄nimo ⁊ is q̄ obligationē ꝯhere pōt. qđ dic vt not.ȝ.de pac.§.q̄ ſunt diuiſiones.⁊ſ.pactorum igit̄. ¶ Et fur ⁊ predo cōmodare poteſt ff.co.cōmodare.⁊.l.ita ⁊ ſi fur.ergo multo fortius economus cui res eccl'ie gubernāda mandat̄: vt dixi.ȝ.de ſyndico.§.ſi q̄s economus.nā talis ꝯhere pōt.x.q.ij.hoc ius.ad hoc.j.c.ca.vnico. ¶ Sed ſi pupillo cōmodet̄ nō tenetur: lȝ alium ſibi obliget. ⁊ ſic ex vno latere tm̄ tȝ ꝯctus.ff.de act.emp.⁊ vēd.iul. ⁊ §.añ pe. ¶ Perſone aūt eccl'iaſtice q̄bus adminiſtratio committitur iō cōmodare pñt: q̄a tenētur prout pñt neceſſitatibus holm ſubuenire: vt dixi ȝ.de poſtu.§.q̄d pertinet.⁊ſic. Jtē honor. ¶ Pupillus aūt tenetur inq̄tum locupletior factus eſt.nā hec natura ⁊c.ff.de condi.inde natural'r.in fi.⁊.l.ſeq.ff.e.l.i.§.vl. et.l.ij.⁊.iiſ.⁊ depoſiti.l.j.§.an pupillū. ¶ Sic et eccl'ia etiā ſi perſone nō eccleſie fuerit cōmodatum.vt dixi.j.de fideiuſſo.§.⁊ q̄s. dixerunt autē quidam ꝙ furi ⁊ predoni dabitur nedum actio cōmodati cōtra ſuum cōmodatariū: imo ēt et rei vendicatio quāuis dñs ſit cōmodatarius: q: cum habeat cām ab cōmō licebit ei referre qōnē dñij.arg.C.de pig.ac. nec creditores.⁊ de nō nume.pe.l.j.vt eniȝ ꝑ domi nō lȝ obiicere dñū queſtionē ei quem expulit de predio ꝑpter delictum ſuū ex q̄ obligatus eſt expulſus.⁊ ita ſi obligat⁹ ſit ex cōtractu non dȝ ei referre litem de dñio.C.de ꝑſcri.xxx.vel.xl.an.ſi q̄s.§.ſed hoc ſup illi.ff.e. cōmodare.⁊.l.ſeq. ¶ Sȝ hoc nō placet.⁊ qđ dicit.l.ſi pignus datū ꝓbatur⁹ ex.vel ſi originem rei probare pōt.vendicare dñium debes nō iō dicit ꝙ ſola traditio det rei vendicationem debitori: ſed q: traditione pignoris ꝑſumitur hodie poſſidere q: ſemel verū.ſemꝑ verum ⁊c.ff.de mino.⁊ ſi ſine.§.ſed qđ papian⁹ in fi.C.de proba.ſiue poſſidetis.⁊ iō pōt intētari rei vēd.quā parit ſola poſſeſſio.C.de ali. iu.mu.cau.fac.l. vna.C.de rei ven.officiuȝ tn̄ quicunq̄ proponit rei ven.neceſſe hȝ ꝓbare ſe dñm.ff.de rei ven.in rem.al's ſuccūbet C.đ rei vend.l.vlt.ff.ad exhi.de cod.§.heres.ei.§. ſidem heres.

Que actiones oriantur ex

co. Due: directa ⁊ cōtraria. Directa dat̄ commodanti ⁊ heredi eius: cōtraria cōmodatario ⁊ heredi eius: ⁊ quamuis directa nō intetetur nihilominus pōt intentari cōtraria ſicut ⁊ cetere.vt.ff.co.in commodato.§.j.et de act.⁊ obli.ex depoſiti.⁊.l.ex cōtractibus.inſt. de perpe.⁊ tēp.ac.§.ſed ⁊ heredibus. Et hoc no.qđ nulla actio cōtraria infamat niſi ꝯtra mādati.ff.de his qui no.infa.furti.§.mandati.⁊.§.vlti. ¶ Utilis aūt cōmodati cōpetit ꝓ pupillo qui comitabatur equam cōmodatā ff.co.l.iij.§.vſq̄ adeo. ¶ Jtem ſi ego tāq̄ amicus tuus equum tuuȝ alicui accōmodauero te ratum habente dicunt quidam qđ tibi cōpetit vtilis cōmodati.hoc non placet Azo.ſȝ potius daret preſcriptis verbis: ſicut qñ cōmodas ei qui tibi bona fide ſeruit.vt.ff.co.ſi is qui.ſi libero.ſed ob.ff.mandati.ſi remunerādi.§.ſi paſſus.⁊.l.ſi pro te preſente.a.cōtra. ¶ Sed et ſi alij commodaſti vel penes aliuȝ depoſuiſti vt mihi redderetur: competit mihi vtilis ex pacto tuo.C. ad exhiben.ſi res. ¶ Jtem cōpetit vtilis ꝯ pupillū ex dolo ſuo vel inq̄tum locupletior eſt.vt.ff.co.ſȝ mihi.

Quibus dentur.

Patet ꝙ contraria datur cōmodatario ⁊ heredi eius: directa commodanti: et heredi eius.

Et in quos.

Jn cōtrahentes heredes eorū pro pte hereditaria: niſi forte vnus heredum habeat facultatem totius rei cōmodate reſtituendei vel ſi ſolus cōmiſit dolum tūc em inſolidum cōdemnabitur.ff.co.l.iij.§.heres.⁊.l.in cōmodato.§.ſi ex facto.⁊.l.ſi ex teſtamēto. ¶ Ubi aūt plurib⁹ cōmodaui vr̄ qđ q̄libet inſolidū teneat̄ et ꝙ q̄libet hȝ ac.furti.ſed altero agente cōtra furem liberabitur fur: ⁊ vnus de dolo vl' culpa alterius tenetur ſȝ ei cedende ſunt actiones contra alterū ⁊ cōmodati.l.aql.nam ⁊ ſi is q̄ dānum dedit cōueniatur cōmodati remittēda eſt actio.l.aq̄l.niſi in eo ꝙ plus eſt in vna q̄ in alia: imo vr̄ ꝙ actiones diuidende ſunt. ff.co.ſi vt certo.§.vlt ⁊ duabus.ll.ſeq.⁊ de ac. ⁊ obli.l.qui ſeruū.§.vlt.⁊ de diui.tu.l.ij.§.vl. ¶ Nam duo commodatarū hodie fiunt duo rei debendi in autē.de duobus reis cōſti.col. vij.nec dicat quis autentic.locum habet vbi res diuidua eſt.hic autem res pro parte reſtitui nō poteſt.vt.ff.depoſiti.l ſi duo.⁊ de verbo.obli ſtipulationes non diuiduntur. quia illud verum eſt quando id actum verum eſt quod quilibet inſolidum teneatur.vel quando vnus tenetur ad totam rem: alias quilibet pro parte tenebitur vt heredibus dicitur et in pluribus deponentibus. ff.depoſiti.l.j. §.ſi apud duos.et l.in depoſita.

Et inquantum cōtraria da

tur ad impenſas in egritudine ſerui cōmodati factas: ſed naturali ratione modice impenſe cibariorū ad eum ſpectant q̄ vtendum

accepit. ¶ Itez quis ſciens vaſa vitioſa ipa
commodauit tenetur de corrupto vel effuſo
ignorans nõ tenetur. ff e. in cõmodato. §. pñt
et. §. item qui ſciens. ꝛ. l. pe. ꝛ vide ſuper hoc
qđ no. j. de cõtrahen. emp. § quibus mẽſuris
¶ Itẽ competit contra illum qui cõmodatũ
intempeſtiue reuocat. ff. eod. in commodato.
¶ Item cõpetit ſi cõmodans rẽ cõmodataz
ſubripiat: ꝛ eſtimationem nihilominus reci
piat qui etiam tenebitur mihi furti ſi aliqs
impenſas facerẽ: ꝛ ſi intererat mea per retẽ=
tionem ipſas ſeruare. ꝛ datur hic contraria
ad intereſſe: vel condictio indebiti: quia inde
bitum erat qđ ſolutum eſt: niſi forte ſuſa con
demnatus fuerim ff. eo. rem mihi ꝛ de furtis
ſi is qui rem commodatã. Quid ſi alius ſub
ripuit. ꝛ poſt ea cõmodans recuperet: tenet
vt aut rem reſtituat vel qđ receperat reddat
ff. eo. in cõmodato. §. vlti. ¶ Item tenetur is
qui ſeruum furem ſcienter commodauit. ff.
eo. l. pe. ¶ Poſſunt aũt compenſare quicq̃
veniunt in contraria ſed reprobata cõpenſa
tione per iudicem amplius agi non põt. ff. e.
in rebus. §. quod aũt. ¶ Sed ſi mihi cõmoda
ueris equum ad certum miniſterium: et vis
dicere ꝙ vſq ad certum diem hoc neceſſe ha
bes probare. vt. C. eo. l. ij. ¶ Pretextu autẽ de
biti cõmodatum nõ probabiliter retinetur.
C. eo. l. vlti. lz compenſatio admitteretur ſi in
pecunia conſiſteret cõmodatuz ꝛ debitũ eſſz
liquidum. vt inſti. de ac. §. in bone fidei. ꝛ ſe.
et pz in his que no. j. ti. j. §. cui detur. verſic.
Item nõ ob. ꝛ ſe. vel niſi hoc fiat pretextu im
penſarum factarũ circa rem cõmodataz: vbi
quidẽ locus eſt retentioni. ff. eod. in rebus. §.
pñt. ff. de acq. poſ. ſi qs rẽ. ff. de furtis. ſi is qui
rem cõmodatã. ¶ Directa aũt cõpetit ad re=
ſti. eſt eñ natura cõmodati: vt res ipſa reſti=
tuatur. nam hoc de iure naturali eſt. diſti. j.
ius naturale. ver. Itez depoſite vel cõmoda
te rei reſtitutio. ꝛ ſi plures res cõmodate ſũt
de vna tm̃: vel de oibus ſimul agi põt: ſed ta
men ſeparatim fuerint cõmodate. ſecus ſi cõ
iunctim: vel efficiant aliquod totum integra
le. ff. eo. in cõmodato. §. pe. ſm Azon. ſed pla.
dicit vtiliter pro partibus agi poſſe. Res ve
ro deterior facta non videt reddita. ff. eo. l. iij.
§. j. ꝛ no. ĩ. titu. j. §. contra quã. verſi. tenetur.
¶ Et ſi contumax ſit cõmodatarius in reſti=
tutione facienda iuratur contra eum in litẽ.
Sed ſi culpa ſua amiſit eſtimatur res quan
tum valuit a tpe mote litis vſq ad ſentẽtiã.
vt. ff. de rei ven. iul. ſcribit ſi hominem. §. j.
¶ Item competit ad acceſſiones rei vt par=
tus fructus ꝛ ſimilia quinimo et queſtus ve
niet in hac ac. vt. ff. eo. ſi is. § j. et ſi commoda
tarius aliter vtitur re commodata ꝙ cõceſſũ
ſit furtum committit vt. ff. eo. ſi vt certo. §. qñ=
imo. niſi credat dñm permiſſurum. vt inſtit.
de obli. q̃ ex quaſi mal. na. §. furtum. ꝛ §. pla
cuit. ꝛ iunge quod no. j. depoſiti. §. ꝛ in quãtũ.
ver. depoſitari. ꝛ is cuius cã cõmodatuz reci
pis ſumptus litis facere debes vt. ff. eo. ſi vt
certo. §. rem tibi. ꝛ §. ſumptus. C. eo. de reſti=
tuendis. ¶ Tenetur ſane commodatari9 ali
quando de dolo tm̃ et lata culpa: vt ſi cõmo=
detur gr̃a commodantis tm̃. vt. ff. eo. ſi mei vt
puta vxori mee commodaui clamidez: vt ho
neſtius iret ad eccleſiam: vel mihi adducere
tur vel ſcenicis vel ibi ludum ſuum exerceret:
ff. eo. ſi. vt certo. §. interdum plane. ¶ Aliquã
do vero tenetur de lata culpa ꝛ leui vt ſi gr̃a
vtriuſq fiat commodatum: puta cõmodaui
tibi ciphos argenteos cum amicos cões in
uitaſſes: vt. ff. eo. in rebus. ¶ Aliqñ de dolo ꝛ
lata culpa ꝛ leui ꝛ leuiſſima: vt ſi gr̃a cõmo
datarij tantum fiat commodatum. vt. j. eodẽ
cap. vnico. exempla multa inuenies ĩ. codez
§. primo. verſi. facta conceſſio. ¶ Sed ꝛ ſi ni
hil tibi imputari põt non teneris. inde eſt ꝙ
ſi equum tibi commodatũ ad bellum ducas
et in bello amittis non teneris. ꝛ ſi ſeruuz ti=
bi commodauero vt tectum tuum cooperiat
ꝛ cadens de machina moriatur non teneris
niſi in leuiſſima culpa deprehendaris. ſcz qr
machina diligenter ligata non fuit. vt. ff. eo.
ſi vt certo. §. ſed interdum plane. ¶ Milites
vero et multi alij aliter obſeruant de curiali
tate ſua. ¶ In hoc aũt caſu cura diligẽtiſſi=
ma adhibenda eſt maior etiam quã in pro=
prijs rebus: vt. ff. eo. in rebus. ff. de ac. ꝛ ob. l.
j. §. is vero. ff. de reg. iu. contractus. ſz qñ gr̃a
vtriuſq ꝯhit cõmodatũ: tunc imputat ſibi q̃
amico negligenti cõmodat. inſti. qui. mo. re
contra ob. §. preterea. ¶ Fuerunt q̃ dixerunt
ꝙ ſi res cõmodata eſtimata tradatur: ptinet
periculum ad cõmodatariũ vt. ff. de exercito.
ac. l. j. et. ff. eo. ſi vt certo. §. cõmodatum. ꝛ §. ſi
forte. al's eſtimatio nihil addere videretur.
¶ Azo ꝯ per eũdem. §. cõmodatum. ꝛ. ff. loca
et condu. opus. nec vz iſta argumẽtatio non
addit eſtimatio ꝙ teneatur de caſu fortuito:
ergo nihil addit. addit eñ ſup gradum vt ſic
erat de natura contractusq tenetur de dolo
et lata culpa tenebatur de leui: tenebit de le
uiſſima ꝛ de caſu fortuito. ad hoc. ff. eod. ſi vt
certo. §. nunc videndum. ¶ Ergo non tenet
de caſu fortuito niſi per ſpeciale pactum. C.
eo. l. j. nominatis aliquibus ſpecialibus caſi
bus poſtea appoſita clauſula gñali vt pz. ĩ.
de reſcr. ſedes apoſtolica. ff. ſi qs cau. ſz ꝛ ſi qs
§. queſitum. C. de nego. geſt. negotiũ. C. quãdo
mulier of. tu. fun. l. ſi. ꝛ autẽt. ibi poſita. C.
cõmodati. l. pria. ſm Azo. et Job. et quaſi om
nes doctores. ¶ Dñs meus dixit ꝙ non te=
netur niſi de expreſſis ſicut innuit. dic. l. ff. ſi

quis cau. ſed et ſi quis .§. queſitum. ſed prior opinio verior videtur & cõmunior. ſcʒ ꝙ teneantur de omni caſu fortuito: ſpecificatis ꝗbuſdam caſibus et generali clauſula ſubſecuta. alʼs eñ impoſſibile eſſet ꝙ quis per pactum de omni caſu fortuito teneretur: cũ tot ſint quot nec dici nec numerari poſſent. C. ꝺ preſcrip. xxx. an. l. fin. C. de vſufruc. l. penulti. ¶ Sic etiam ſoluitur alia cõtrarietas in iure cano. pone eñ ꝙ lrẽ impetrãtur aplice ꝯ primas. & ðr in ſcðis ꝙ iudices ꝓcedant non obſtantibus prioribus literis: nũquid ſunt priores reuocate: ita videtur. ꝫ. de iudic. cãm que. ꝫ. de reſti. ſpo. audita. ſed contra. ꝫ. de do. & contu. c. ij. ꝫ. de cõfir. inuti. bone. ſolutio dic ꝙ ſufficit generalis mẽtio: niſi vbi ab aduerſario ſunt plures generales litere impetrate: tũc ãt ſufficit: qꝛ ſi de qualibet lrã deberet fieri expreſſa & ſpecialis mentio forte nõ ſufficeret pergamenũ. & ſic loquitur. ꝫ. de reſcri. ex parte decani. ꝫ. de cle. non reſi. cuʒ ad hoc. iſtud etiã per ſtiluʒ curie comprobatur. quare angliçi de bachelario nomine nõ obſtãte ꝗ vno ictu oĩa ſua priuilegia reuocabat: me preſente coram dño noſtro & fratribus, conq̃ſti fuerunt in camera tpe concilij Lugduñ. ¶ Tenetur ẽt cõmodatarius de caſu fortuitoſi ſit in culpa vt qꝛ perʼ minus idoneũ nuncium cõmodatum remiſit. vt. ff. co. cum qui. §. vlti. & l. ſeq. & l. ſi vt certo §. ſed interdũ mortis. & l. in rebus. vel niſi ſit in mora vt. ff. depoſiti. ſi in aſia §. vlti. tunc eñ tenetur etiaʒ ſi eo modo periſſet penes commodantẽ. arg. ff. de lega. j. cum res §. vlt. & in autent. de depoſito & nunciationis inquilinorũ. rñ. j. in fi. col. vj. et hos caſus habes exceptos. j. e. c. j. ¶ Sed quid eſt dolus ſtudioſa machinatio vt ſi cõmodatarius fecit ſubripi reʒ ſibi cõmodatã ſuo doloſo ingenio. ff. de pac. iur. gentium §. dolo. & eſt contrarius bone fidei. j. ti. j. bona fides. exemplum. j. de rerum permu. cũ vniuer-
a ſorum. ¶ Lata culpa [a] eſt nõ intelligere qꝺ oẽs intelligunt: vel neſcire qꝺ omnes ſciunt ff. de ver. ſig. late. ff. de iur. & fac. igno. regula ꝫ. de poſtu. prela. c. j. & de preſum. quoſdã. & c quãto. & ſi cõmodatarius dimiſit rem cõmodatam in platea venit aliquis & amouet ſi dicat ꝙ non credebat ꝙ inde amouerẽ: in lata culpa eſt. non eñ bene abſcõderat. ¶ Leuis
b culpa [b] eſt, deſidia ſeu negligentia vt inſtitu. qui mo. re contra obli. §. preterea. vt ſi commodatarius repoſuit rem commodatam in camera ſua & receſſit oſtio relicto aperto.
c ¶ Leuiſſima eſt [c] culpa que alio modo poteſt preuideri. ff. ad. l. aquil. ſi putator. l. diſti. hi qui arborem. vt ſi commodatarius rem commodatam repoſuit in arcam: ſed nõ firmauit cum claue quod ſi feciſſet: fur forte rẽ non ſubripuiſſet: quia facultas peccandi furem facit: et inceſtuoſum. vt infra de eo qui cog. con. vxo. ſue. veniens ſupra de coha. cleri. et mulie. capitulo primo. ſi ergo firmauit arcam & adhibuit omnem diligentiam quam potuit ſecurus eſt. nec ei caſus fortuitus poterit imputari. caſus enim fortuitus eſt qui nullatenus poteſt preuideri. vt infra de homicid. Joannes. & capitulo vltimo ſicut incendium ruina naufragium rapina. C. eodem. l. prima. & de pigno. actio. que fortuitus. ff. de admini. rerum ad ciui. pertin. lege ſecunda §. ſecundo vel tertio. quia enim cura / vel diligentia conſequi poſſumus: ne nobis ab aliquo damnum vel iniuria irrogetur ff. eod. ad eos. et lege argẽtum. fugatur enim iuſtitia ſi violentia inferatur. ff. loca. et condu. ſi merces §. vis maior. & lege ſʒ de damno. et vbi iuſtitia ſeruatur violentia fugatur. vt. ff. de vſufru. equiſſimum. C. de iude. et celi. nullus tanꝗ.

Et quales ſunt ciuiles. perpetue non pretorie. ff. eodem. in commodato §. ſicut et poſſunt dici pretorie: qꝛ pretor ſuper his edictum ſuũ expoſuit. vt. ff. co. l. prima.

¶ De depoſito. Rubrica.

Actum eſt de cõmodato: ſequitur de depoſito: videamus. ¶ Quid ſit depoſituʒ. ¶ Vñ dicatur. ¶ In qbꝰ rebus ꝯſiſtit. ¶ Quis poſſit deponere. ¶ Cui deẽ actio depoſiti. ¶ Et ꝯ quẽ. ¶ Et qñ. ¶ Et inꝗtũ. ¶ Et qualis ſit actio.
d Quid ſit [†] depoſitũ [d] Qꝺ cuſtodiẽdũ alicui datũ eſt ſiue traditũ: & ðr depoſitũ inter clericos ꝯmodatũ inter vulgares iõ decr. alludit vulgari. j. eo. c. j. & contrahitur re obligatio. inſtitu. qui. mod.

a ¶ Lata eſt pa. Adde Abba. in. c vnico de ꝯ mo.

b ¶ Leuis eſt pa. Adde doct. in. c. j. lxviij. diſt. bal. in. l. ꝙ nerua. ff. ꝺ poſi.

c ¶ Leuiſſima eſt. Adde car. zaba. l c. j. in. x. q. de cõmo. bar. in. l. ꝙ nerua. ff. ꝺ poſi.

d ¶ Quid ſit depoſituʒ. addꝺ do. in rub. eo. tit.

re contra.ob.§.pe. ¶ Rei autē deposite ſicut cōmodate poſſeſſionē ⁊ dominiū retinemus. ff.e.licet niſi deponā qḋ cōtinet numero pōdere vel menſurā non obligatū vel clauſum hic em̄ excedunt notiſſimi fines depoſ.ti:et transfert dominiū ſi ante obligatū vel clauſum deponerē videretur prohibuiſſe: ne depoſitarius vteretur:niſi in contrariū ageretur expreſſim vt ff.co.l.licet.§.rei.⁊.l.lucius. ⁊.l.die.§.qui pecuniā.⁊.l.quintus mihi inci pit cecilius.⁊.l.ſeq ſi ſacculum.

2 Vnde dicatur. †Ex de et poſitū. nā prepoſitio de auget poſitū:vt ſignificet de cuſtodia mea ſeorſum poſitum.⁊ in tua tranſlatū:ergo aliud eſt pono aliud depono ſm̄ Ja.de bal.vt. ff.e.l.j.rñ. j.ſic prepoſitio aliqñ auget vt.xxxv.diſt.c.j.ff. pro ſocio.cū duobus.§.dāna.⁊ de libe.⁊ poſthu.gallus.§.ille caſus. aliqñ diminuit vt.ſ. de conſue.ad audientiam.j.de fideiuſſo. al's nihil operat vt.ff. de dote prele. vñ ver. Sepe precor mortē: mortē quoq; deprecor idē. ¶ Sed ⁊ ſi mandatū precedat mandati ageret,vt ff.co.l.j.§.qḋ ſi rem tibi.alias ſemꝑ agēdum eſt depoſiti:licet ⁊ de cuſtodia rei habēda videat mandatū.quāuis aliqui dixerunt ſemper vtraq; agi poſſe.per.l.proxi. inductā: ſed intellige vt premiſi ſm̄ Azo.

In quibus rebus conſiſtat.

3 †In rebus mobilibus et ſe mouentibus tm̄. niſi apud ſequeſtrū deponat: qḋ:proprie fit. cum cōtrouerſia inter plures ſuborta ipſi inſolidū certa conditione rem cuſtodiendā tradunt:⁊ reddat.ſ.ei qui vicerit:ſed cū rem cōmunē plures deponūt pro parte vnuſquiſq; deponit.deponētes aūt penes ſequeſtrū poſſeſſionē amittūt niſi actum ſit expreſſim:vt cā cuſtodie tm̄ ſequeſtrū detinet.ff.de ver.ſig.ſequeſtrū.⁊.ff.e.l. proprie.⁊.l. precedē.ei apud quē.§.vlt.⁊.l.l3.⁊ de hac.poſ l. intereſſe.ſ. de iud.examinata. ¶ Sequeſter aūt ſemel officio ſuo ſuſcepto ſine cauſa non renunciabit: ⁊ tunc raro reſtituet venienti:imo deponi dʒ arbitrio iudicis apud aliquā:edē ſacrā.ff.eo. l. ei.§.vlti.⁊ in hoc caſu cōuenit actio depoſiti ſequeſtraria qḋ eſt adiectio nō propriū nomen actionis.ff.e.ſi in aſiam.§.cū ſequeſtro. ¶ Debet etiā ſequeſter ibi rem exhibere vbi conuenit ſi alternatiue habet elec.ſi copulatiue vt apud dignā: et ſi ſtichum in omnibꝰ nihil certum dictum ſit denunciandū eſt ei: vt apud pretorem exhibeat vt.ff.eo.l.j. apud quem.§.in ſequeſtrum. ¶ Solet autem fieri depoſitum cum chirographo: id eſt ſcriptura que diuidi ſolet per alphabetum ⁊ vnam partem retinet depoſitarius :altera remanet deponenti :vt ex iunctura partium: fiat ſed hec probatio nec iuris eſt:nec de iure qꝫ priuate ſcripture non creditur niſi habeat ſubſcriptionem trium teſtium fide dignorū vt.C.qui po.in pig.ha. ſcripturas. et in auf. de fi.inſtrumen.§.j.⁊ iunge quod not.ſ.de fi. de inſtrumen.§.quibus inſtrumentis.

Quis poſſit deponere. Is q̄ commodare vt nota ſupra titulo primo.§. quis commodare.

Cui detur actio depoſiti.

5 †Ei qui depoſuit per ſe vel per aliū vel per ſeruū.⁊ ſi plures ſint dñi cuilibet ꝓ pte cōpetit ac.vt.ff.de.l.j.§.ſi ſeruꝰ meꝰ.⁊.§.ſi ſeruꝰ depoſuit.et.§.ſi duorū. ¶ Itē ꝑ ſeruū hereditarium acquirit heredi futuro: ⁊ ei cui bona ſi de alijs ſeruus ſeruit:vel qui in ipm̄ habet vſumfru.ſi tñ rem que ad peculiū ipſoꝝ pertinet deponāt.ff.e.l.j.§.non ſolū ⁊.§.itē ſi ſeruus hereditarius. ¶ Dat etiā furi ⁊ predoni:vt.ff.co.l.j.§.ſi predo. ſed non agēt ac.furti qꝛ nemo ex improbitate ſua talē conſequitur act.vt.ff.de fur.itaq;. ¶ Uerūtamē interdictū vñ vi aliqñ dat predoni expulſo de predio: vt.ff.de vi ⁊ vi ar.l.j.§.qui a me.et eſt ratio qꝛ niſi predoni daret nemini daret non dño:qꝛ expulſus non eſt: ⁊ ideo dat ne inuaſio ſeda remaneat impunita. ¶ Sed ſi fur agat depoſiti.⁊ dñs rei ven.cōtra depoſitariū potior eſt cā dñi.ff.co.bona fides.ſic ergo dñs preferendus eſt furi de eq̄tate iuſtitie que ius ſuū cuicūq; tribuit:vt ibi dicit.⁊.xij.q ij.cū deuotiſſimā.⁊ inſti.de iuſti.⁊ iu.in prin. ¶ Sed cōtra qꝛ prohibet ne quis extrinſecus interdicat depoſiti reſtitutionē. in auf.de depoſito. ⁊ denunciationibus.coll.vij.rñ. dñs interdicit non extrinſecus ſed intrinſecus:vel nō eſt interdicenda extrinſecus.i.extra iudiciū: ſed. corā iudice. ¶ Itē contra ff.nau.cau.ſtab.l.j.. §.idē pōponius. al's eſt lex et incipit parui. ſolutio ſpeciale eſt in illa act. vt non dño ſed inferenti res reddatur : vel melius nō loquitur in fure in quo ſpeciale eſt qḋ non ſibi ſed domino reddatur:et modo ſoluit aliud contrarium.C.loca.et condu.ſi quis conductionis. ¶ Sed et ſi fur rem ſubreptā apud proprietarium ignorātem deponat : nullum eſt depoſitum : ⁊ proprietarius rem depoſitam. reſtituit:poſſeſſionem condicet non proprietatem ſic eſt intelligendum.ff.eo.bona fides. per.l.ff.de condi.inde.l.indebiti.§.ſed ⁊ ſi nūmos. et de condi.cau. ca. dedi.§. ſubtilius. ¶ Eſt enim de natura depoſiti : vt ipſa res depoſita reſtituatur:ſicut no. in commodato.ſ.titu.j.§.et inquantum. ver. directa.hoc tñ fallit in quatuor caſibꝰ. ¶ Primus eſt cū q̄s gladiū deponit:demū furioſus factꝰ ipm̄

repetit.xxij.q.ij.ne quis. ¶ Scḋo ſi deponēs fuerit deportatus nā bona eius in publicū deferunt.ff.eo.bona fides. ¶ Tertius qñ fur deponens: ⁊ dñs rei depoſite concurrūt in petitione.no.ſ.e.ver.ſ ſi fur agat. ¶ Quartus cū fur rē furtiuā deponit apud illum cui ſubripuit vel apud proprietariū: ſicut probāt iura inducta.ſ.e.§.ḣ. ſed ⁊ ſi fur rē ſubreptā. ¶ Sed nec ꝯ legem ſequeſtrationis eſt reſtitutio faciēda vt no.ſ.e.§.in quib⁹. ¶ Itē non ob. deponenti compenſatio ne ꝯtus qui ex bona fide naſcitur ad perfidiam reuocet: vt inſti.de act.§.in bone fidei.C.de ꝯpenſa.l.vlt. ſ.eo.c.vl.§.ſane.ſed in alijs ꝯtctibus cōpenſatio admittitur ſi cauſa liquida ſit hincinde vel facilē exitum habere poſſit vt.ſ.e.c.vlt.§. vlti. Idem ſi infra duos menſes probari poſſit vt.ff.de iure fiſci.aufertur.§.qui compenſationem. ⁊ eſt ratio qꝛ tp̄s iudicati vltra ꝓgreditur.ſ.de ſent. et re iud.qḋ ad conſultationem.et.C.de vſuris rei.l.j.ij.⁊.iij. ¶ De debito autē ſuper quo lis cōteſt. ꝯpenſatio admittitur vt.ff.de compenſa.l.in compenſatione.⁊ de eo qḋ natura debetur.ff de cōpenſa. etiam ⁊ de eo cuius ſolutionis termin⁹ nondum venit.ff de cōpenſa.ſi cū mli. Dicūt autem quidam ipſo iure compenſationem fieri.ar.C.de compen.ſi conſtat.⁊.l.vlti. ¶ Dñs meus contra: imo dꝫ fieri per iudicem vt.C. de compenſa l.ij.⁊.l.ſi propter fruct⁹. ¶ Fit autē ꝯpenſatio de pecunia ad pecuniā: nō ad ſpeciem.ff.de condi.inde.ſi nō ſortem.§.ſi eſſent.ff.de pig.ac.ſi cōuenerit. ij. qꝛ corpora propter pecuniā non ſunt diminuenda. ff. de impenſis in rebus dota.factis quod dicitur niſi forte iuretur in litem contra reconuentum rei vendi.cum rem dolo malo deſierit poſſidere: vt.ff.de rei vendi.ſi culpa non fraude: tunc enim nulla eſt differentia inter perſonalem actionem et realem.ſic intelligitur.C.de compen.l.vltima.in princip. ¶ Dolus etiam cum dolo [a] compenſatur vt.ff.de dolo. ſi duo. et culpa cum culpa.ff.de compen.ſi ambo.et delictum cum delicto.ff.ſoluto matrimonio viro atq; vxore.infra de adulte.capitu.penult. ⁊ vltimo. ſed depoſito non obijcitur compenſatio: etiam ratione expenſarum vt.C. eodem.l. penulti. licet aliqui contradicant per.l.ff.de acquiren. poſſeſ. ſi quis rem.et de furtis.ſi is qui rem commodaſſet.ſed loquuntur in commodato non in depoſito. ¶ Sed et ſi extraneus nunciet depoſitario ne mihi rem meam reſtituat olim me cauētē: vt ip̄m indēnē ſeruarē meā ꝯſeqbar vt.C.e.l.pe.§.qḋ in ſcriptis. hodie ꝟo remittit: ⁊ ſi per denunciatorē reſtitutio de facto fuerit impedita tenetur mihi de caſu fortuito: ſi res penes me foret ꝑitura: et ſi depoſitum conſiſtebat in numero pondere vel menſura tenet mihi ad trientē vſuram ſcḋm l.a tpe denūciationis ⁊ eedem pene imponuntur ei qui inquilinis denunciat ne penſionē ſoluant vt in auť. de depoſito. et denunciationibus et inquilinis col.viij. ¶ Ubi autem plures depoſuerunt poteſt alter agere inſolidū ſi hoc actuꝫ ſit alꝰs ꝑ parte tm̄: qꝛ ⁊ duo heredes deponentis pro parte agunt. ff.eo.l.j.§.ſi pecuniam ſacculo. nec ob. ff. commo. ſi vt certo.§. vlti. qꝛ ibi actum erat qḋ quilibet cōmodatarius inſolidū teneretur.nec ob. ff.de ver.ob.ſtipulationes non diuidūtur qꝛ illud intelligitur qñ vnus ad totam rem tenetur: vel eſt obligatus inſolidum nec ob. ff.e. duo.qꝛ ibi tenetur quilibet heredum inſolidū: ideo qꝛ vterq; in culpa ſiue dolo repitur. alꝰs pro parte tenerentur etiam ſi pecuniam depoſitam inter ſe diuiſiſſent. ¶ Sed et ſi reſtitutio rei pro parte fieri non pōt agit vn⁹ heredum inſolidum. Sed cauere dꝫ qḋ contra aliū defendat vt.ff.eodē. l.j.§ ſi pecunia. ¶ Si vero duo deponāt hoc pacto appoſito qḋ nō reddatur vni ſine altero ſeruādū eſt pactum: et ideo ſi vni reddat: neuter agere poterit: ſi depoſitarius neget ſe reddidiſſe nec alicui reddere cogetur. nō enim illi cui reddidit qꝛ agere non poteſt: nec illi cui non reddidit qꝛ non tenetur ſine altero, ⁊ in hoc caſu quidam pħs liberauit quandam ancillam a ſuſpendio, penes quam duo rem quandam depoſuerāt tali pacto qḋ ſi vni ſine altero redderet ſuſpenderetur ſecundum Azo. ¶ Datur aūt vtilis actio ex pacto extranei vt.C. ad exhibē.ſi res. Itē ſi creditor nō vult pecuniā ablatā recipe ⁊ debitor deponat ꝯpetit vtilis creditori ꝯ depoſitariū vt.C.de vſur.acceptam. ¶ Itē ſi pater a ſpōſo receperit res oblatas nomine filie ſue et ſponſe ipſa preſente dabitur. forte ſibi vtis.

[a] ¶ Dol⁹ et cum dolo. adde, l.dāni.in.§.j. ff.de dā.i. fec.c.ſicut de iureiu. doc.ſ.c.intelleximꝰ. de adult. arc.ſ.c.decretuꝫ eſt xj.q.iij.

lis ſi ſui iuris erat.ff.e.die. ſed ſi in abſentia
filie tenetur pr̄ act.neg.geſt.ff. de neg. ge. fi=
deiuſſor.§. ignoranter.ad hoc.ff. mandati.ſi
remunerandi.§.j.

6 Et contra quem. † Contra depo=
ſitarium : etiam
ſi pupillus ſit dummodo dolo fecerit:vel lo=
cupletior factus ſit.depoſiti. l j.§.an in pu=
pillum. ¶ Item contra filiumfa. inſolidum
contra patrem de pecul'.vel ꝯ dominum:ſed
contra manumiſſum cōpetit inſolidum.ſi tñ
penes ſe habeat alias non tenetur:lꝫ de de=
licto teneatur indiſtincte.ff. co. ſi apud filiū.
⁊.l.j.§.ſi apud ſeruum.¶ Item contra here=
dem depoſitarij etiam ex dolo defuncti mul
to fortius ex ſuo dolo.ff.de ac.⁊ act.⁊ oblig.
ex depoſiti.⁊ ſi plures ſint heredes tenentur
pro hereditarijs portionibus.ff. co.ſi homi=
nem.§.datur.¶ Sed ⁊ ꝯ putatiuum compe
tit vt precium reddat ſi vendidit vel actiōes
preſtet ſi precium nō exigit vt.ff.eodem. l.ij.
iij.et.iiij.¶ Sed nunquid et contra eccleſiaꝫ
pro re depoſita agi poteſt: ſic ſecūdum quoſ
dam : adeo quod ex quo res depoſita in the=
ſaurariam vel ſacriſtiam infertur: eccleſia
obligatur ſicut nauta.⁊ caupo de rebus in=
uectis et illatis.ff.nau.cau.ſta.l.j.et.l.parui.
.§.recepit.et.l.et ita.arg. C.de his qui latro.
occul. l.j. dicas contrarium ſcꝫ qꝺ nunꝗ te=
neatur eccleſia:niſi quando depoſitum ſit ꝑ=
lato et conuentu ſiue ea. preſentibus et reci=
pientibus: niſi in quantum locupletior eſſet
vt.j.eodem.c.j.⁊ patet in his que no.j.de fide
iuſ.§.⁊ quis.

7 Et quando. † Qñ depoſitum tenuit:ſi
enim non tꝫ:vt qꝛ rē meā
penes me deponis nō agitur depoſiti qꝛ nec
depoſitum nec ꝯmodatū neqꝫ ꝑcarium:neqꝫ
conductio:neqꝫ in re mea ꝓpria : niſi ſciēter
hoc faciā vt.ff.e.qui rē. ⁊ de reg. iu. neqꝫ pi=
gnus ⁊ de ꝑcario.certe.§.vl.⁊ de ꝯhen. emp.
ſue rei.⁊.l.ſi in emptiōe.§.rei ſue.C.loca.ꝗ rē.
¶ Si vero tꝫ agitur qñcunqꝫ placet deponē
ti:⁊ ante tp̄s adiectū vt.ff.e.l.j.§.vl. C. e.ſi ꝗs
pecunias.j.e.bona fides.§.ſane.niſi in caſibꝰ
ꝗs no.ſ.co. cui def.℟.eſt eñ de natura.⁊ ſeq.
¶ Item agit̄ anteqꝫ depoſitarius admiſerit
dolum vel culpā : quid eñ ſi furioſus ſit vel
non extet heres vel bonorū poſſeſſor.ff.eo.l.j.
.§.idem pōpo. querit.in fi. ¶ Itē ſi tibi man=
daui:vt rē meā deponeres penes titiuꝫ:⁊ is
ſeruandā recepit amore mei tu mihi māda=
ti titiꝰ depoſiti tenet̄. Sꝫ ſi amore tuo tu mi
hi depoſiti ⁊ ipſe tibi tenet̄:quā mihi cedes
ſi te conueniā : ⁊ ſi tibi dixi qꝺ ſi nollet cuſto
dire tu ipſemet ſeruares: aget̄ nihilominus
mādati ⁊ forte nihilominus depoſiti.ff.e.l j.
.§.ſi te rogauero,⁊ accedit in ca.l.§.idem pō
po. querit ſi tibi. et.§.idem pompo. querit ſi
apud te.

8 Et in quantum. † In tantum vt do
lus preſtetur tm̄ vt
ff.co.l.j.§.in conducto.⁊ lata culpa vt.ff.coꝺ.
qꝺ nerua.¶ Probabitur aūt dolus vel lata
culpa ꝑ preſumptionē:vt.j.c.bona fides.rñ.
j.⁊ dic ibi bona fides abeſſe preſumit̄.ſubau
di ⁊ dolꝰ adeſſe ſi rebꝰ tuis ſaluis ⁊c.iō dixit
Azo. qꝺ lata culpa eſt dolus ꝓſumptus qꝛ
prope dolū eſt.ff.mādati fideiuſſor. rñ j.dolo
compara t̄:vt.ff.ſi meſ.fal.mo.di.l.j.§. lata.ſꝫ
ſm Ariſtotelē nihil eſt idipſum cui eſt ſile:
ſic intellige qꝺ lata culpa cadit in crimē do
li.ff.de ac.⁊ ob.l. j.§.is quoqꝫ. ⁊ qꝺ dolū reꝑ=
ſentat vt.ff.ſi quis teſta.liber eſſe iuſ.fu.l.j.§.
non aūt.⁊ qꝛ ꝓ magno negligentia eſt. ff. de
ver.ſig.magnam.nā ſi vere dolus eſſet veni=
ret in.l.cor.de ſica.qꝺ. l.negat. ff. ad.l.cor.de
ſica.in lege.exemplū poſui.ſ.ti.j.§.pe. ver.la
ta.¶ Et iterū ſi deponis penes me ſeruū vin
ctū:⁊ ego ſoluo miſericordia ductus teneor.
ff.co.ſi hominē. ¶ Item qñ res ſuas ſaluas
hꝫ:preſumitur ꝯ ipſum vt. j.co.bona fides.⁊
ff.eo.qꝺ nerua. ff.cōmodati . ſi vt certo.§. qꝺ
vero.⁊ de dā. infec. vtiqꝫ in fi. exemplū ſi res
ſuas ponat in arca:et depoſitas dimittat ex
tra in domo vel in bancha. ¶ Sed de leuiſſi
ma culpa non tenetur:depoſitarius ergo nō
de caſu fortuito:niſi ſit in mora vel in culpa:
vel niſi obtulerit ſe depoſito: vel niſi recepe=
rit aliquid ꝓ cuſtodia : vel niſi gratia depo=
ſitarij fiat depoſitum:vt. j.c.bona.§.j. ⁊.ij.qꝛ
vnus.§.dꝫ ſubaudiri per aliū.ff.e.l. j.§.ſepe.
⁊.§.ſi quis in priſtinū.⁊. ff.e.ſi in aſiā.§.vl.ff.
ſi cer.pe.ſi ꝗs nec cām.¶ Item ſi dolus inter
uenit vt.ſ.vel pacto interueniēte vt.C.eo.l.j.
ff.co.l.j.§ ſi conuenerit.ff.de reg. iur. contra=
ctus qꝺ dic vt not.ſ.de cōmodato.§.pe.¶ Et
hoc intelligas qñ culpa preceſſit caſum:al's
ſi violenter auferretur non tenet̄ depoſitariꝰ
niſi in duobus caſibus.ſ.qñ recepit mercedē
vel qñ ſe obtulit. licet in alijs caſibus de om
ni caſu fortuito : ⁊ in his et in alijs de culpa
etiam leuiſſima teneatur. ¶ Depoſitarius
vero vtendo re depoſita obligatur furti ff.de
condi.furti.qui furtū hoc niſi expreſſim eſſet
prohibitum ne vtatur.ff.co.ſi ſacculū.alias
non cōmittit dum tñ putaret dñm permiſſu
rum etiam ſi minus ꝓbabiliter hoc putaret:
vt.ff.de furtis qui rem.eſt tñ contra.ar.ff.co.
ſi ſeruus.¶ Et ſi res deterior reddatur red=
dita non vr̄.ff.e.l.j.§.ſi res.¶ Sed ⁊ acceſſio
nes veniunt in hac ac.:quāuis depoſite non
ſint:vtputa vt homo ſi veſtitus:vel equus ꝗ
capiſtro detinebatur poſitus ſit . nam ſolus
equus depoſitus eſt.ff.co.l.j.§.que depoſi.ſe
cus ſi dixiſſem depono equum cuꝫ capiſtro

tunc eñi vtrūq3 eſſet depoſitum.ff. commo.ſi vt certo.§.ſi me.⁊ de vſufru. lega.l.pnm.illi. ¶ Item tenetur heres de precio rei ignoran ter vendite: vt ſi heres nihilominus ab eo lu crum extorquetur vt.ff.co.l.j.§.vlt.⁊.l.ij.⁊ iiij. ¶ Item ſi cauſa tumultus ruine naufra.in cendiarij fuerit depoſitū in duplū fit condē natio.ff.eo.l.j.§.hec autem ſeparatio.in fi.et §.j.⁊.ij.hoc ſi depoſitum inficietur non al's: vt inſti.§.omnes autem. ¶ Heres autem de dolo proprio in duplum tenetur ſed dolo de functi in ſimplum.ff.eodē.l.j.§.j.⁊.l.quod tu multus. Eſt autem pondus auri vel argen ti depoſiti: ⁊ ſpecies nominanda. Idē in pur pura infecta vel lana: ⁊ ſi deponens ſit incer tus de pondere ei iuranti ſuccurritur.ff.eo.l. j.§.ſi quis argentum.recipietur etiam libel lus incertus ſed erit iudex certificandus ante ſententiam. ¶ Item numerus abijcien dus eſt ⁊ color veſtis vt.ff. de fur.in ac. ¶ Et ſi ciſta rebus diuerſis plena depoſita ſit. po teſt agi ad ciſtam et ad ſingulares res vt.ff. eo.l.j.§.ſi ciſta. ¶ Item in hac actione iurat in litem vt.ff.eo.l.j.§.in depoſiti.

9 Et qualis ſit actio † bone fi dei. Famoſa vt.C.eo.qui depoſitū. ¶ Itē pre toria in.iiij. premiſſis caſibus non aliās imo ciuils. ¶ Itē puilegiata eſt qz preferť chiro graphariis.ſed ſi plures agāt:non habeť ra tio tpis vt.ff.e.ſi hoiem.§.quoti.⁊.l.qđ priui le.⁊ accedit.ff.de priuile.cre. ſi veniri.§.in bo nis.et.l.qđ qs.⁊ de reli.l.pe. et qui po.in pig. habean.interdum.C.qui potio.in pig. hab. l.fin.et.l.eos.ff.de peculio. depoſui. et de bo nis auto.iudi.poſ.cuz vnus.⁊.C.de bo.auto. in poſ.l.vlt.naſcit aūt hec actio antequā dolus vel lata culpa commiſſa ſit vt.ff. eo l.j.§.idez pompo.ſ.eo.bona.§.ſane. ¶ Contraria autē depoſiti datur depoſitario et eius heredi in qua venit impenſa vtilis. ff.de nego. geſt.at qui natura.§.vlti.⁊ mandati ſi vero non re munerandi.§.vſura autē.ff.eo. act.et de vſu. qui ſemiſſes.§.vlt. ¶ Item venit in ea inter eſſe vt ſi ſeruū furem depoſueris penes me: dānum patiar hoc ſi ſciēter. ¶ Quid ſi igno ranter.dixit pla.quod potes ipſum pro noxa relinquere. argu. ff.de pig. act. ſi ſeruus pi gnoratus. Azo. contra: quia non debet ali cui officium ſuum eſſe damnoſum.ff. de fur. ſi ſeruus communis.§.quod vero. ¶ Eſt au tem hec actio ciuilis ⁊ perſonalis: nec in li tem iuratur: vt.ff.eodem.l.ei. ¶ Item bone fi dei eſt. inſti. de act.§.actionum. ¶ Famoſa non eſt.ff.de his qui no.infa.furti.§.vlti. eſt enim regularis quod nulla actio ꝯtraria in famat: vt ibi: fallit hoc in contraria mandati que infamat,hoc aūt ſcias qꝫ.iiij.ſunt actio nes ex contractibus deſcendentes.ſ.manda ti:depoſiti: tutele: pro ſocio.et.iiij. ex delictis prouenientes.ſ. vi bono.rap. furti iniuriarū. doli mali.que infamant vt.ff.de his qui no. infa.fur.§. mandati.⁊ ſeq.⁊.l.j. vnde verſus. ¶ Iudice damnatos infames reddit vbiqꝫ. ¶ Quod vi dirumpitur iniuria.furta doliqꝫ. ¶ Actio mandati tutele depoſitiqꝫ. ¶ Direc to ſi pro ſocio communis vtriqꝫ.

¶ De contrahenda emptione et venditione. Rubrica.

Diximus de cōtractibus qui gratia alterius tantū perficiuntur nunc videndū de his qui gratia vtriuſqꝫ et ſic de cōtrah.emp. ⁊ vendi. dicamus igitur. ¶ Quando ⁊ qualiter cōtrahať emp. ⁊ ven. ¶ Et de quibꝰ rebus. ¶ Quibus men ſuris vel ponderibus ſit vendendū. ¶ Que ſit eius natura. ¶ Ad quid emptor tenetur. ¶ Et ad quid venditor teneatur. ¶ Et quali ter reſcindatur.

Quando & qualiter cōtra 1
hatur † emptio ⁊ ven. Solo ꝯſenſu poſtqꝫ de precio conuenit non imaginarie ſeu ſimu late: quia forte aio donandi: ſed vere eo ani mo qđ ſoluatur: vt inſti.e.in prin.⁊.§.cū aūt. ¶ Et inter preſentes et inter abſentes per nunciū vel epiſtolā vt.ff.eo.l.j.§. vlti.⁊.l.ij.§. j.⁊.l.cū in venditione.l. nuda. ¶ Et ſi preciū in quantitate conſiſtat non in ſpecie.puta in pecunia que eſt in illo ſacculo. nam tūc eſſet potius cōtractus innominatus.ff.de condic. cauſa da.l.vlti.C.e.emp. ¶ Certa autē quan titas nedum ſermone adijci poteſt.imo et re ipſa puta quāti eſt in arca: non valeret.ff.eo. hec venditio.§.huiuſmodi ad hoc.ff.de lega. j.plane.§.ſed hoc ita. ⁊.l.ſed et ſi certos.vnde ſi quantitas non eſſet in arca:non valeret.ff. eo.ſi quis fundum. ¶ Quantitas autem pre cij vel cōmerciū in arbitrio alterius contra hentium conferri non poteſt vt.C. eo.in ven ditis.ff.eo. qđ ſepe.§.j.niſi tacite vt ſi aſcen deris capitolium ſit tibi empta. ¶ Receptio autem rei vel reſtitutio arbitrio emptoris cō mitti poteſt.inſti.e.§.emptio. ſ. eo.de pig.il lo. ¶ Item arbitrio tertij poteſt cōmitti etiā quantitas precij tertij dico certi puta quan ti titius eſtimauerit: qui ſi male arbitratus ſit redigitur ad arbitrium boni viri.hec pro bantur inſti.e.§.precium.⁊ ſe.C.e.l.vlt.ff.pro ſocio.l.cum ita.et.l.ij. ſocietatē.ff. loc.ſi mer ces. ¶ Imo ⁊ ſi ab initio inuitus diſtrahere vł emere nemo cogať vt.C.e.inuitū.⁊.l.dudū

ſi tñ rem exponas venalē ⁊ ꝓcium quo vēdere vis ſi iniuſtū potes cogi per iudicē vt rēperes.ſ.eo.c.j.ff.de offi. prefec. vr. l.j.§.cura carnis. ¶ Itē neceſſe eſt qđ ex parte venditoris res vel merces vendant̃. vt diſcernatur: quis emptor: quis venditor: q̄d preciū quid merx. ff. de rerum permu.l.j. inſti.eo.§. diuerſe ſchole. ¶ Poſſunt tñ emi fructus futuri ſicut hereditas que obuenire dʒ. ⁊ iactꝰ retium. ⁊ alia.ff.e. nec emptio. ⁊ de act.emp.ſi ſterilis. ⁊ de heredi.vel act.vē.cū heredi.⁊.l.ꝙ ſi nonnulli.⁊.l.ꝙ ſi in venditione. ⁊ de condi.⁊ demō. l.j.in fi. ⁊ de ver.ob.inter ſtipulantem. §.ſacraʒ. ¶ Et ſi res vēdita extare credatur: cū tñ non extet nulla eſt emptio. ff.eo.l.⁊ ſi cōſenſu. ¶ Quid ſi domus vendita incēdio ꝯſumpta ſit. di. vtꝝ vterqꝫ vel alter ſciat vel ignoret: ⁊ vtrū in totum vel in partem.ff.eo.domum. ⁊.l. arboribus. Arre aūt datio eſt argumentum emptionis ⁊ ven.et ſi emptor velit reſilire amittet arras ſi aūt vēditor velit a vēditione diſcedere arras duplicatas emptori reſtituet inſti.e. rū.j.C.de ſi.inſtru. contractus in fi.⁊ nihilominus agetur ad intereſſe ſm Ber. ⁊ Job.argu. ff.de teſta.mili.l. iiij.ff.de inoff. te.mater.C. de pac.do.l.vl. M. ⁊ Azo.contra.ſatis enim eſt ꝙ amittantur arre,arg. ff. de precario. ⁊ habet.§.cum quis. C. de execu rei iudi. ſi cauſam. et de iu. delibe. ſcimus.§.ſi vero poſtqꝫ adierint. et.§.ſin autem affuerit. ⁊ de re.credi. generaliter.§.his. ff. quemadmodū te. aperi.ſed ſi quis. C.de pac.do. l.vlti. ff.de excep. do. palam. §.non male. ¶ Dic ſi detur arra: ⁊ ꝓ pagamēto vera eſt ſnia Job ⁊ Ber. ſi pro arra tm̄ vera eſt ſnia.M. ⁊ Azo.

Et de quibus rebꝰ.

2 Corporalibus et incorporalibus.ff.eodem.conuenit et.l. ſi debitor.§.j.C.de here. vl' ac.vē. ſeruitutes. ¶ Res autem ſa-a cre[a] et religioſe prohibentur vēdi. qđ dic vt not.ſ.de re.eec.non alie.§.que res. ver.ſacre ⁊ ſeq. ¶ Nec poteſt vendi liber homo cū ſeruus erit. aduerſam enim fortunā liberi hominis expectare nec ciuile eſt nec naturale ff.liberi.⁊.l.ſi in emptione.§.j. et.§. liberum. et de verb. ob i. inter ſtipulantem.§.ſacram

b rem. ¶ Poteſt tamen pater vendere filium[b] neceſſitate famis ingruente: vt tamen precio ꝓſtito: vel a filio reddito: vel alio quocūqꝫ reſtituto in ingenuitatē perueniat vt.C.de patri.qui fil.diſtra.l.ij.multo fortiꝰ pignori obligare: q̄r cui qđ plus eſt conceditur ⁊c. ff.de reg.iur.non debet cuiqꝫ. ¶ Sed nunquid ſeruus efficitur: ſic ſm Azo.alij cōtra ſed tñ ſeruire debet.C.commu.de ma.l.j. ¶ Sed nunquid in alio caſu neceſſitatis pōt vēdi a patre.non q̄r l.dicit generaliter qđ lʒ patri vendere filium.C.de patri.qui fil.diſtra.l.j. ergo generaliter intelligitur ei prohibituʒ niſi in caſu conceſſo. ¶ Sed nunquid mater poteſt

c filium vendere[c] non puto,argu.C.de tranſ. tranſactus matris.et q̄r nec.l.reperitur conceſſum: nec filium hʒ in ptāte ſicut pater.ad hoc facit qđ not. ſ. de ſepul.§. ſi apud quam eccleſiam.⁊.ſ.de pig.§.que res.verſicu fallit. ¶ Item earum rerū que in cā negotiationis de domo eximuntur vēditio irrita cenſetur: emptor etiam duplū preciij in erariū inferre cogetur ⁊ hoc ꝑ ſe.co.velleian.vt.ff.e.ſenatꝰ. ⁊ de le.iij.cetera. ⁊ ſi preciuʒ iam ſoluit repetit tanqꝫ indebitū vt ibidem: ⁊ retinet rē emptam vnde ſi bene computes tam emptor qꝫ venditor in ſimplum punitur tm̄ ⁊ ſic nō ob. ff.de dam.infec.l.vl. Item ſeruus dum in fuga eſt vendi non pōt: lʒ poſſit procurator ad hoc conſtitui: vt ipſum querat: ⁊ inuentum vendat.ff.eo.qđ ſepe.§.ſi quis.C.ad. l.fal.de plag.l fuga.ſcđm hoc intellige.xij q.ij.fugitiui.ſ.de rerum permu. iniuſtū. ¶ Itē veneni mali qđ non pōt eſſe vſui aliqua permixtione nulla eſt emptio. Secus ſi mixtum cōferat.ff.eo.qđ ſepe.§.veneni mali.ff. fa.er.ꝓcedere.§ j.de ver.ſig qui venenū in vl. charta. nā et ſi venenū qđ amatoriū appellat̃. ff. ad.l.cor. de ſic.l.iij. ¶ Itē rei ꝓprie nulla eſt emptio et ſi ignorās emi qđ ſolui repeto. idē eſt ſi res cōis ſit mihi ⁊ tibi quantū ad partē meā: ſed ſi vſufructuariꝰ emat rē in quā hʒ vſumf. diminuit̃ preciū rōne vſufructus et rōne poſſeſſionis quam habet venditor in re mea: tenet emptio. ¶ Item ſi habeat ibi perceptionem fructuum vel aliquod ius. ff. eodem.ſue rei.et.l.officio.et.l. ſed et ſi communis.et.l.ſi in emptione.§ rei ſue. C.eo cū res ſed in re aliena tenet ꝯtus.ff. eođ.rem alienam. ¶ Cum autem dixerim contractum hunc ſolo cōſenſu perfici apparet qđ ſi error

a ¶ Res autem ſacre. adde glo. ſumme.j. q.j c.pe.đ ſepul. tex. ⁊ ibi arc. i c. hoc ius porrectū. x.q.ij.arc.i c.aurū.xij q. ij. Arc. in.c.ſaluator.j. q.iij.

b ¶ Pater vendere filium. adde gloſ. in c. qđ non eſt.de reg. iu.gloſ.in c.ij. đ pig. et an filiꝰ poſſit ꝯ eū agere ſi venerit ad pinguioreʒ fortunā vide p Fili. in.c. dilecta. de reſcrip. ver. fallit viij. ⁊ vlti.

c ¶ Mater pōt filiuʒ vendere. Adde l.ij. C.de pri.q̄ fil. diſtra. Iaſ.inſt.đ patria poteſtate. in addi. ad porcū. inci.in gloſ. in verbo cōiunctio.

interueniat non perficitur.ff.de iur.om.iud. ſi per erroꝛē.⁊ de iud.l.ij.⁊ ſunt vj.erores qui impediūt hūc contractū.¶Primus ſi in pre cio erratū ſit:vt ſi putē vēdere.x. putas emere.v.ſecus ecōtra vt.ff.loca.l.ſi locē.¶Scōs ſi erretur in cōtractu vt q2 puto vēdere tu putas tibi donari.ff.de re cre.ſi ego.¶Tertius ſi errer in corpore vt q2 ego credo vendere fundum ſempꝛonianū:tu credis emere cornelianum vt.ff.e.in venditionibus.¶Quid ſi vendo tibi petrū cocū cū ſit pelliparius.⁊ is qui coc9 eſt martinus vocat ſi habui nota nola ſeruoꝝ is debet qui nolat9 eſt.ſed ſi non habui nota:is videt vēditus cuius artificium eſt adiectū.ff.de re.du.qui habebat.¶Quartus ⁊ quintus ſi in ſubſtantiali qualitate vl materia erretur vt ſi es pro auro vel plūbuȝ pro argento diſtrahat.ſed ſi acetum veneat pro vino quod ab initio acetum fuit:emptio nō valet:ſecus ſi poſtea coacuit:q2 eadē ꝓpe vſia ſiue ſubſtantia eſt:eſt enim idem corpus Sed ideo dicit prope:q2 vinū eſt calidū ⁊ ſiccū:⁊ acetū frigiduм ⁊ ſiccū:ꝓbantur hec.ff. eo.in venditionib9.§.vlti.⁊.l.alioquin.⁊.l.aliter.ſed ⁊ ſi in parte erretur in ſubſtantiali qualitate tenet pro parte in qua non erratur vt ff.eo.q̄d tū.⁊.l.cū ab eo.§.vlti.¶Sextus ſi erretur in ſexu:vt q2 puto vendere puellam:tu putas emere puerū:ſecus ſi putas emere virginem cum iam ſit corrupta:vt.ff.eo.l.alioquin.§.quod ſi ego.ſed venditoꝛ ſciens corruptā tenet act.ex empto ad reſoluendū cōtractū.ff.de act.emp.⁊ vend.ex empto.§.ſi quis virginē.Item ſi erretur in eſſentia:nulla eſt emptio:vt ſi vendo tibi domum que iam combuſta eſt:⁊ vterq3 ignoꝛat vt.ff.eod.domum. ¶Perficitur ergo emptio ſolo conſenſu precij ⁊ rei cuius commerciū cōceditur:qd verū eſt ſi ſine ſcriptis fiat contractus:nā ſi in ſcriptis nō aliter q̄ ſi oīa in mūdū.i.in chartularium ſecundum quoſdam.imo in mundum i.in chartā in qua debet ſcribi inſtrumentū que debet eſſe munda ⁊ pura vel que ſicut mūdus debet omnia continere:ſic nō valet aliter quouſq3 in hoc mundo omnia recepta ⁊ ſcripta ſint ſubſcripionibus partium cōfirmata:⁊ ſi per tabellionē ſcribatur etiā per ipſum completa:⁊ demum a partibus abſoluta:nam quouſq3 omnia iſta facta ſint neuter agere poteſt vt.C.de fi.inſtru.contractus. ¶Sed ſi venditoꝛ anteq̄ iſta cōpleta ſint rem reſtituit:bene trāſfert dominiū ſecūdū Azo. q2 ex doloſo contractu idē fit.¶Sed poteſt agere condi.ſine cauſa ad rē recuperādā niſi precium ſoluatur.ar.C.de re.permu.rebus. ¶Dicitur autē contractus fieri in ſcriptis quādo conuenit q non aliter valeat q̄ facta ſit exinde ſcriptura.C.de proba.cū res vel q̄ conuenit vendicationē in ſcriptis.ſ.hoc acto in cōtractu vel icōtinēti vt ſcriptura ide fiat Secus ſi a principio ſimpl'r contrahat:⁊ poſtea ad probationem fiat inde charta vt.ff. de pig.contrahit.⁊ hoc eſt quod dicit predicta.l.contractus.ibi illos tamen quos in ſcriptis fieri conuenit.¶Poteſt autem venditio fieri pure.vel in diē vel ſub condi.cauſali poteſtatiua.vel mixta.⁊ ſi conditio impleatur. vel per emptoꝛem ſtet pro impleta habetur ff.ſi mihi bibliothecam:niſi collata ſit in emptoꝛis arbitriū expreſſim:⁊ vendo tibi ſi placuerit tibi res vel tacite.ſ.ſi capitolium aſcēderis.inſti eo.§.pe.¶Itē ſi vendi.tibi diſplicuerit ſit inempta:q2 eſt emptio:ſed ſub conditione reſoluitur.¶Secus ſi dico erit tibi empta:niſi alius melioꝛem conditionem attulerit.vt.ff.eo.l.iij.inſti.eo.§.pe.ſ.de pig.illo. ¶Si ergo conſtet de mente contrahentium illi ſtandum eſt.ſi bene cōſtat attende ſignificationem verboꝝ.nā preſens tps in pēdēti eſſe non poteſt.ff.pro empto.l ij.§.ſi in dieȝ. ſed futurum extēſiuū eſt.ff.de act.⁊ obli.obligationum.§.conditio.⁊ de ver.ob.ſi quis ſtipulatus ſtichum.⁊ ad tertullia.fil.ij.filius. ¶Sed ⁊ in vltimis voluntatibus nō eſt vis vtrū ſub condi.vel pure cōdi.poſtea appoſita legetur.ff.de adimen.leg.ſi legatū pure.⁊ de condi.⁊ demon.quibus.§.quidam.⁊ de le.iij.fideicommiſſa.§.ſi fideicommiſſuȝ.¶Emptio vero tribus mo.dicitur perfici.vno quātum ad obligationem:q2 non licet diſcedere altero inuito:⁊ hoc modo etiam conditionalis venditio dicitur perfecta altero mō quātum ad hoc quod ex ea agi poſſit vt q2 ceſſit ⁊ venit dies:vt cū pure contractū eſt.tertio quātū ad hoc:vt periculū pertineat ad emptoꝛē:vt iam dicā.ſ.e.§.q̄ ſit eius natura.

3 Quibus menſuris† uel ponderibus ſit vendēdum.Iuſtis ⁊ qui cauſa lucri ipſas mutauerit.xxx.dies in pane ⁊ in aqua peniteat.ſ.e.c.ij.⁊ excommunicari pōt ſi penitentiam agere nolit.xxiiij.q.iij.ſi quis romipetas.⁊.c.precedenti ⁊ accedit xlv.diſt. oīs qui.xxiiij.q.i.non afferamus.¶Ut autē de hac materia plenam habeas notitiā ita di.cū quid falſis vel iniquis ponderibus mēſuratur:⁊ non fuit dictum quibus ⁊ emptoꝛ ſciens plus iuſto recepit:⁊ dñium tranſlatū eſt repetit venditoꝛ quod plus iuſto dedit per condictionem inde.vt.ff.de dolo.arbitrio.§.de eo.⁊ lo.⁊ conduc.ſed addes.§ ſi quis cū in annum.Item dicunt quidam habere locum act.ex hoc contractu.ſed proximus.§. contradicit.¶Sed ſi dominium tranſlatum non eſt non competit condi.inde.ff.de condi. inde.ſi in area.verſicu.ſed ⁊ ſi quis.ſed eſt lo

cus rei ven.ꝛ actioni furti.ꝛ condi.furtiue vt
ff.de fur.ſi quis vxori.§.ſi maiora et forte hic
locus eſt actioni ex contractu.arg.C.de act.
emp.ꝛ ven.l.ij.Sed dicunt quidā cōtra non
ob.l.proxime dicta q2 ibi plus iuſto habebat
de re vendita:hic autē extra rem pōt autem
dici ꝙ hic locū habeat cōdictio indebiti gra=
tia poſſeſſionis vt iam dicetur in alio mēbro
ergo vbi dominiū tranſlatū eſt non fit furtū
ad h̄ ff.de fur.ſalſus.§.j. ¶ Hoc vbi emptor
ſciens plus iuſto recepit.ſi aūt ignorans et
dominiū tranſlatū eſt habet locū ſola condi.
inde.vt in.l.ſuperius allegata.¶ Sed ſi non
eſt tranſlatū puta venditor dixit.ego trado
tibi hoc.ſi tñ apparet ꝙ plus iuſto tradidiſ=
ſem.nolo trāſferre dñium hic emptor igno=
rans furtum nō facit cum dolo careat.ff.pro
ſocio merito.vnde dic qđ tenetur condi.inde.
gratia poſſeſſionis vt.ff.de condi.inde.inde=
biti.§.ſi quis nūmos.Item rei vendi.et forte
ac.ex contractu.¶ Sic patet quid iuris ſit
qñ venditor deceptus eſt:q2 plus iuſto tradi
dit.¶ Sed ſi emptor deceptus eſt:q2 non tra
didit ei vēditor quantū debuit indiſ.tenetur
vēditor act.ex empto.ff.de dolo arbi.§.de eo.
non eñ habet locum rei ven nec act.furti cū
venditor ante traditionem dñs perſeuera=
uit rei ſue.C.de he.vel ac.vendi.qui tibi.ꝛ de
act.emp.ꝛ vendi.ſi pater.ꝛ.ff.de act.empt.et
ven.ſi quis a me.¶ Et ſic agit vnus contra
alium quando non erat dictū qđ ſtaretur il=
lis ponderibus.nā ſi hoc dictū eſſet et vterꝙ
ſciebat falſa neuter agit.C.de tranſac.de fi=
deicōmiſſo.et vide ſuper hoc ꝯtra.ſ.de preb.
§.ꝛ a quo.ver.ſed quid.vbi ſimilis diſ.tradi
tur.ꝛ eſt ratio q2 ſi venditor plus iuſto ſciēs
tradit donare videtur.et emptor ſciens mi=
nus iuſto recipiens pari ratione videtur re=
mittere.ar.ff.de condi.inde.l.j.ff.de ac.empt.
ꝛ ven.l.j.ꝛ de regu.iur.cum res per errorē.et
idē eſt remittere qđ dare.ſ.de inſti.veniēs.i.
¶ Si vero vterꝙ ignorat.dicunt quidam ꝙ
deceptus agere non poteſt.ꝛ mal.ff.de here.
vel ac.ven.ꝙ ſi in venditione.¶ Si vero dece
ptus hoc ſcit ꝛ alter ignorat non agit:quia a
ſeipſo decipit̄ ff.de rei ven.is q̄ ſe obtulit.ꝛ.l.
ſeq.¶ Sed ſi decept⁹ ignorabat ꝛ alter ſcie=
bat:tūc agere pōt q̄ ſciēs ꝑdicere debuit qđ
falſa erāt.ff.de here.vel ac.vēdi.h̄ aūt.ꝛ.ff.de
act.emp.ꝛ ven.l.tenetur.§.penulti.ꝛ vltimo.
¶ Et in hoc caſu pōt intelligi ꝙ debet agere
penitentiam.xxx.dierum vt.ſ.dixi in princi.
¶ Sic vidimus.qualiter vēditor poteſt age
re contra emptorem vel ecōtra.nunc videa=
mus quomodo teneatur quis ſi forte cōmo=
dauit pondera vitioſa:et ſi quidem commo=
dans ignorauit vitioſa nemini tenetur.ff.
commodati.in rebus.§.item ſi quis.et.l.pe=
nulti.¶ Sed locator etiam ignorans tene=
tur.ff.loca.ꝛ con.ſed addes.§.primo.¶ Sed
ſi commodans ſciebat vitioſa et commoda=
uit emptori ſcienti:ad hoc vt venditor deci=
peretur.in hoc caſu ſi non ſit tranſlatum do=
minium emptor facit furtum ꝛ commodans
facere intelligitur tanꝙ opem offerēs.ꝛ ideo
conueniri poteſt a venditore ac.furti.et con=
di.furti.ff.de furt.ſi quis vxori.§.maiora.
¶ Sed ſi dominium trāſlatum eſt.ꝛ emptor
ſoluendo eſt:et commodans nullo iure tene=
tur venditori.commodati non:quia ei non
cōmodauit.condi.fur.vel act.fur.non:cum
dominiū tranſlatum ſit.ꝛ ideo non facit fur=
tum per conſequens nec commodans quaſi
opem ferens quia non eſt cui ferat.ad hoc.ff.
de fur.ſi is qui rem.§.ſi tu titiū.¶ Item nec
de dolo tenetur cum venditor regreſſum ha=
beat contra emptorem qui ſcienter plus iu=
ſto recepit et ſoluendo eſt:vt poſitum eſt.ad
hoc.ff.de dolo.l.ij.alias eſt.j.§.vlti.ꝛ.l.ſequē.
¶ Sed ſi emptor deceptus eſt qui ſcienter vi
tioſa recepit nō agitur idem eſt ſi vterꝙ tam
emptor quam venditor ſciebat vt dictum eſt
in ſuperioribus.¶ Sed ſi vterꝙ ignorabat:
et venditor deceptus eſt tenetur commodās
act.de dolo.Iſtud etiam ſi emptor ſciebat:
ſed non eſt ſoluendo ꝛ in his caſibus poteſt
intelligi ſententia trebatij.ff.de dolo.arbi=
trio.§.de eo.in prin.ꝛ.l.nam ſi nullam.¶ Et
ſic in omnibus caſibus in quibus ſupra di=
ximus emptorem teneri venditori.ſi emptor
factus ſit non ſoluendo intelligas vendito=
rem agere poſſe contra commodantē in ſub=
ſidium act.de dolo.arg.ff.ſi menſ.falſum mo.
dixerit.l.iij.ꝛ de dolo.eleganter.§.ſeruus pa
ctionis.in fine.¶ Ubi vero emptor et vendi=
tor ignorant pondera vitioſa:et emptor de=
ceptus eſt habet contra cōmodantē contra=
riam commodati:per quam conſequetur ab
eo ſi quid ſua interſit.Idem ſi emptor igno=
rat ſed venditor ſcit quāuis eñ hic venditor
teneatur.nihilominus ꝛ cōmodans.¶ Sed
ſi venditori cōmodauit:ꝛ ipſe venditor dece
ptus eſt in illo caſu habet contra commodā=
tem act.de dolo cum habeat aliam contra=
riam ſcilicet commodati.¶ Si vero emptor
deceptus eſt hic in quo caſu ſupradictum
eſt:quod apud venditorē regreſſum habeat
nō pōt habere ꝯtra cōmodantē aliquā ac ſ3
in quo caſu regreſſum nō h3 puta q2 tā em=
ptor ꝙ̄ vēditor ignorabāt vitioſa ꝛ dixerūt ꝙ
eis ſtaret̄ ſiue equa eſſent ſiue iniqua.¶ Itē
in oib⁹ caſib⁹ in qb⁹ dictū eſt venditorē tene=
ri:ſi nō eſt ſoluēdo tenet̄ cōmodans ac.de do
lo qđ ex ſupradictis ꝛ ſnia trebatij colligere
tibi l3 ſm.D.W.Ja.de baldo.¶ Et ſunt hec
vera qñ dictū fuit quibus pōderibus ſtaret̄=

⁊ mẽſurarek. ſ; ſi hoc dictũ nõ eſt videnk ſen
ſiſſe de põderib⁹ que in regiõe frequẽtabank
vt.ff.co.impatores. ⁊ ſi hoc nõ appeat de mi=
nimis ſenſiſſe vñr vt.ff.de reg.iu ſemp. ſ. de
cẽſi ex pte. ¶ Hi aũt qui falſas mẽſuras te=
nẽt: vocati ſunt in lege dardanarij a quodã
dardano functionũ autore: q̃ maximã dabat
operam: vt annona carior fieret emẽdo oẽm
quam inuenire poterat: vt poſtea ſol⁹ vende
ret: ſicut vellet ⁊ tales, varijs penis puniunk
ſm.l.nã aliqñ interdicitur eis negotiatio. in
terdum relegank: ⁊ humiliores ad opus pu=
blicum dank: et diuus adrian⁹ ſtateras ſeu
menſuras adulterinas ſeu falſas tenẽtes. l.
cor.de fal. teneri dixit ſi ipſis vſi fuerãt: ſ; ſi i
uenti ſunt ipſas habere relegari poſſunt vel
alias extraordinarie puniri. ff. de extraordi.
crimi. annonam. ⁊ penis i dardanarios: dar
danarios.

A Que ſit eius natura. † Hic ſcien
duz q̄ que
dam ſunt de ſubſtãtia: vt preciũ ⁊ res ſine q̃
bus emptio eſſe nõ põt vt. ſ̃. dixi ⁊ habes. ff.
eo.l.j. ⁊.l. nec emptio. ¶ Que de natura. ſ. vt
venditor de euic. teneatur: vt pt;. ſ. §. ⁊ ad q̃d
venditor. ¶ Quedã accidẽtalia: vt ſi fecerim
pactũ q̄ liceat mihi abſtrahere gloſſulas de
libro quẽ tibi vendo. vel ne cautio duplex p̄=
ſtetur in reb⁹ p̄cioſis. ff. de euic. l. ij. et ad hoc
ff. de pac. iuris gen. §. ſ; cũ nulla. ⁊. §. q̃nimo.
⁊. §. ea enim. ⁊. §. ſeq. ff. eo. ti. pacta cenuenta.
¶ Eſt ⁊ hoc de natura ꝯctus qd̃ ex quo con=
tractus initus eſt pertineat periculũ rei ad
emptorẽ: l; res tradita nõ ſit: ⁊ tñ dñs vendi
tor perſeuerat: vt inſti. eo. ti. §. cũ aũt. ⁊ trib⁹.
§. ſe. ⁊ de rerum diui. §. vendite. ⁊. §. per tra=
ditionem. ff. eo. qd̃ ſepe. §. ſi res vendita. C. de
pact. traditionib⁹. hoc tñ caudã trahit: vnde
talis regula. ¶ Cum venditio fit pure. ⁊ ſine
ſcriptis ſpeciei certe que deguſtationem nõ
exigit oẽ periculum ſpectat ad emptorẽ ex=
excepto caſu publicationis. niſi pactum vel
mora vel culpa vel calliditas interuenerit.
¶ Bene dixit pure. aliud enim ſi ſub condi=
tione et ante cõdi. exiſtentem pereat res ſpe=
ctat eñ periculũ ad venditorẽ ſed deteriora=
tio ad emptorẽ vt. ff. de pericu. ⁊ com. rei vẽd.
id qd̃. ⁊. ff. eo. q̄ ſi pendente. ¶ Sine ſcriptis
quare dixerim pt;. ſ̃. eo. §. de quib⁹. ver. per=
ficitur. ⁊ ſeq. ⁊. C. de fi. inſtru. ꝯctus. ⁊ inſti. e.
§. cum aũt. Speciei q: ſi in genere. puta vẽ=
do tibi hoiem: nõ dico quẽ nũq̄ ad te empto
rem ſpectat piculũ: q: qd̃ in genere debetur
perire non põt. ff. ad. l. fal. in ratione. ij. §. ver.
eſt aũt. ⁊. §. ſi vero argenti ⁊. ff. de pericu. ⁊ cõ
mo. rei vendi. electos. ⁊. l. eum. ⁊. l. qd̃ ſi neq̄.
q: hic venditur certum de incertis. ¶ Quid
ſi vendo incertum de incertis: vt vendo tibi
vnum de ſeruis meis vel. x. corbes. ex hoc do
lio ſeu. x. ſeſtaria. vr̃ qd̃ liberet ſi oia pareant
vt. ff. ad. l. fal. in rõne legis. § incerte aũt. vel
forte aliud ibi legatarius eñ non petit vinũ
cum totũ effuſum ſit neq̄ p̄ciũ: q: legatũ non
eſt: emptor vero repetet p̄ciũ ſi ipm dedit: q:
ſine cã eſt penes venditorẽ. ⁊ ſi non ſoluit h;
exceptionem ⁊ ſic nõ pertinet periculum ad
eum. ¶ Certe ideo dictũ eſt q: ſi ſub alterna
tione vendã tibi ſtichum aut pamphilũ pe=
riculũ primi pertinet ad vẽditorẽ ſed ſc̃di ad
emptorẽ. ff. e. ſi in emptione. §. pe. ¶ Que de=
guſtationẽ non exigit ideo appoſitũ eſt: q: ſi
deguſtationẽ exigit ⁊ vẽdak in ſpecie perti=
net periculu; ad emptorẽ poſt deguſtationẽ
non ante ſm Job. ⁊ Ber. nec dicunt hoc ſpe=
ciale in vino l; letificet cor hois idẽ ⁊ i alijs:
vt pt; in zinzibere pipere et ſimilibus ſed ſi
venditur ad menſuram pertinet periculũ ad
emptorẽ niſi deguſtatũ fuerit et etiam men=
ſuratũ. ff. de peri. ⁊ cõ. rei vẽdi. l. j. ⁊. l. ſi vina.
¶ Azo dixit in vino eſſe ſpeciale q̄ etiã ante
deguſtationẽ ptineat piculũ ad emptore;: ſi
vẽditio ſit in in ſpẽ. nec ob. ff. de pericu. ⁊ cõ.
rei ven l. j. q: ibi venditor recepit in ſe piculũ
vſq̄ ad certã diẽ. al's ſpectat periculũ ad em
ptorẽ: ſicut ⁊ in qualibet alia ſpẽ. ff. eo. qd̃ ſe=
pe. §. in his. ff. de pericu. ⁊ cõ. rei ven. l. j. § ſed
⁊ cuſtodiã. ⁊. l. ſi vina. ⁊. l. ſi quis vina. §. ſi ad=
uerſione C. de pericu. et com. rei ven. cum
conuenit. ⁊. l. ſi quis vina. intelligitur de vino
vendito: q̄ ad mẽſurã deguſtandũ erat poſt
diem certã vñ ſi ſpectat periculum ad vẽdi=
torẽ ſi nõ petik deguſtari: q: eſt in mora al's
imputarek emptori. ff. de ac. emp ⁊ ven. rõ. §.
ſi per empto. ⁊ de pericu. ⁊ cõ. rei vend. ſi per
emptorem. §. ſ; ſi. verbi gratia. nec in pericu=
lo diſ. ſm azo. ſi acoris vel mucoris vel effu=
ſionis. l;. B. diſt. p̄io anno ſicut in ꝯditiona
li venditione vt dixi. ſ̃. eod. ver. bñ dixi pure:
q: vendik vinũ ad mẽſurã quaſi ſub cõdi. vr̃
fieri. ff. e. qd̃ ſepe. §. in his. ſed in ſequẽti anno
ſe correxit. B. q: ſapiẽtis eſt mutare conſiliũ
ſuũ in melius. ſ. de accu. qual. j. ſ̃. de vſu pal.
niſi in auk. vt fratrum filij. in prin. col. ix. ⁊ de
nup. rñ. j. col. iiij. diuerſum eſt enim ſs in hac
ꝯdi. q: poteſtatem h; vẽditor menſurare vel
offerre vt menſuretur. ¶ Quid ſi emptor no=
lit accipere: põt vẽditor mẽſurare ⁊ effunde
re corã teſtibus ſi vaſa ſibi ſint neceſſaria vl'
ꝑpter vindemiã vl' ꝑpter nouã rõnẽ ⁊ iuſtã:
vt. ff. de peri. l. j. §. vlti. et. l. ij. ¶ Excepto caſu
publicationis: q: hoc ad vẽditorẽ mẽſurare
⁊ effundere ptinct: vt. ff. loca. ſi fund⁹. ¶ Niſi
pactum: q: l; venditor de natura cõtractus
teneak de dolo lata culpa ⁊ leui nõ tñ de ca=
ſu. ff. de pericu. ⁊ com. rei ven. cuſtodiã. aut ⁊
ſi venditor. ⁊ de ac. emp. ⁊ vẽ. l. pe. C. de picu.

rei ven.mora.ſed per pactum.
ff.de pericu.ꝛ cõ.rei vẽ.ſi vendi
tione premiſſa ſpãli clauſula:
quod dic vt not.ſ.cõmodati.§.
ꝛ inquantum.ver.directa.ꝛ ſe.
¶ Uel culpa.ſ.caſum precedẽ-
tem:vt inſti.eo.§.cum autẽ.in
fi.ꝛ dixi.ſ.de cõmodato.§.ꝛ in
quantũ.ver.tenetur.¶ Uel mo
ra quia tunc ſpectat periculũ
ad moroſum:etiã ſi res peritu
ra erat penes alium.ff.de leg.
j.cum res.§.vl.ſm azo.ſed.M.
contra per.l.ff.de rei vẽ.item ſi
verberatum.§.vlti.vltima vero
mora ſemꝑ nocet.ff.de peri.et
cõ.rei ven.illud.¶ Uel callidi-
tas:quia ſi vẽditor affirmauit
bonitatem duraturã imputat̃
ei.ff.de peri.ꝛ cõ.rei vend.ſi qs
vina.vel ſi ſciebat bonitatẽ nõ
duraturaꝫ hoc tacuit.vt in ea.
l. ¶ Eſt etiã de natura cõtra-
ctus qđ ſicut periculum ad em
ptorem pertinet: ita.ꝛ emolu-
mentum vt.ff.de reg.iu.ſecũdũ
naturam ꝛ ideo qđ per alluuio
nem acceſſit ꝛ fructus rei ven.
ad ipſum emptorem ſpectant
vt.C.de act.emp.ꝛ ven.fructus
ff.de ac.emp.ꝛ ven.fructus.ꝛ.l.
pe.¶ Item ꝛ actiones ei cedẽ-
de ſunt.ff.de actio.empti ꝛ ven
diti.iulia.§.ſi fructibus.

Ad qd emptor te-
5 netur.† Ad hoc vt preciũ ſol-
uat ꝛ ipm faciat accipiẽtis.ff.
de act emp.ꝛ ven.ex empto.vẽ
ditor aũt non tenet̃ rem facere
recipientis:vt pꝫ.j.eo.§.ꝛ ad
qd.ꝛ eſt rõ diuerſitatis:qꝛ ven
ditor tenet̃ in ſpecie:ideoq; ſuffi
cit ipſum de euic.teneri.em-
ptor vero tenet̃ in genere.ꝛ ꝓ-
pterea cogit̃ nũmos facere vẽ-
ditoris ad hoc.ff.de lega.j.ſi a
ſubſtituto.§.heres quoq;.Itẽ
ad hoc tenetur emptor vt ob-
ſeruet pacta que fecit vendi-
tori et econtra:vt.C.de pac.in-
ter empto.et vendi.l.j.ꝛ penul.
et vlti.

a ¶ Dicuntur autẽ res precioſe.adđ gl. l.l.ẽptor.ff.de euictio.

Et ad quid uendi-
6 tor† teneatur. Ad traditionẽ
rei preciſe ſcđm.M.ff.de act.
emp.et vendi.ſi quis aliquam.
ꝛ.l.j.ex empto. Ueri⁹ eſt qꝫ ad intereſſe dam
netur.ff.de emp.et vẽ.l.j.¶ Sic intellige qđ
vẽditor tenet̃ vacuã poſſeſſionẽ tradere:hoc
eſt vt emptor potior ſit:ita qđ ab eo nequeat
euocari.al's perinde eſt ac ſi tradita nõ fuiſ-
ſet. Quid eñ ſi ali⁹ ſit in poſ.eiuſdem rei cã
rei ſeruande:vel legatorum vel mulier ven-
tris noĩe.ꝛ quidem tunc non dicitur tradita
poſſeſſio vacua.ff.de ac.emp.l.j.§.j.ꝛ.l.iij.et
l.emptio.ꝛñ.j.l.emptorem.§ idem neratius.
Si vero tradatur res et poſſeſſio vacua facit
emptorem dñm.ſi tñ ſatiſfactũ fuerit de pre
cio vel fides habita fuerit non ante vt.ff.eo.
qđ vendidi.ꝛ de tributoria ac.procu.§ ſed ſi
dedi. Hoc ſi venditor dñs erat alias tenetur
de euic.ꝛ ſi non promiſerit: qꝛ hoc eſt de na-
tura 3ctus vt.ſ.dixi.§.que ſit eius natura.ꝛ
habes.C.de euic.non dubitatur.De natura
aũt tenetur in ſimplum tantũ et ad intereſſe.
et in rebus precioſis cogitur promittere du-
plum alias in duplum condemnabit̃.ſic in-
tellige.ff.eođ.l.iij.ꝛ.l.emptori.ꝛ intellige du-
plum preciꝫ conuenti non cõis vel eius qđ
valet tempore quo de euic.agitur.vt.ff.e.cũ
fundus.ꝛ.l.ſi fundo.ꝛ.l.ſi plus. Sed nũquid
vltra duplum poterit fieri ſtipulatio:non vr̃
quia hec ſtipulatio pretoria eſt.ff.de preto.
ſtip.l.j.§ ſtipulatio duple.ergo non licet ali-
quid addere vel diminuere vt.ff.de ver.obli.
in conuentionalibus ſtip.reſpõ.j. Dic illud
verum eſſe ſi ſimpliciter ſtipulatio facta fuit
vel niſi vtraq; pars conſenſerit.argu.ff.de
fer.et.l.j.et.C.de tempo.appel.l.vlti.in fi.vel
non licet autoritate alterius qui non ſit pre-
tor alias in quadruplum poteſt fieri ſtipula
tio:vt.ff.eodem.ſi dictum.¶ Et nunquid vl-
tra non videtur ſtipu.inſtitut.de act.§.om-
nes.ſed illud verum de legati pena.illa enim
non extenditur vltra duplum.ſed hoc cum
conuentionalis ſit etiam in centeſimum vel
milleſimum ſtipulari poteſt vt.C.eodem.ſi
tibi liberam.et inſti.de verb.obli.§.vlt.et de
inutili ſtipul.§.alteri.ꝛ.ff.ſi quis cau.ſed ſi
quis.§.vlti.et de preto.ſtipu.l.vlti.excipitur
caſus ſpecialis.C.de ſpon.l.vlti.et eſt ratio
ſpecialis.j.de ſponſa.gemma.de hoc dic vt
not.ſ.de ſenten.et re iudic.ſub rubricella de
re iudic.§.quis ſit effectus ante fi.¶ Dicun-
a tur autem res precioſe⁹ margarite ornamẽ-
ta precioſiora ꝛ ſerica veſtis vt.ff.eodem.l.iij.
et.l.emptori.vel dic relinquendum arbitrio
iudicis que dicatur precioſa res: vel cõtem
ptibilis.argu.ff.de iure deli.l.j.ꝛ.j.de dona.
apoſtolice.§.pe.et vlti.et ſecundum hoc te-
netur de euic.etiam ſi dictum non fuerit in
ſimplum vel in duplum vel etiam milleſi-
mum. ¶ Imo quamuis ſpecialiter dictum
ſit euictionis nomine nihil preſtitum iri ni-
hilominus

hilominus euictionē ſecuta tenetur vēditor ad precium reſtituendum.niſi eſſet ſpecialiter dictum ꝙ neqꝫ ad intereſſe/neqꝫ ad pcium teneatur.ff.de ac.em.ꝛ vendi.ex empto.§.vl. tunc enim de euic.non agitur:neqꝫ ad intereſſe:neqꝫ ad precium. ¶ Item ſi conuētus nō denunciauit venditori vt ſibi aſſiſteret: ꝛ rē defenderet: vel heredi: vel fideiuſſoribus de euictione agere non pōt emptor: vt.C.de eui. autore.ꝛ.l.ſi cum queſtio.ꝛ.l.ſi parentes. ꝛ.l. cum ſucceſſores.niſi denuntiatio remiſſa ſit vt.ff.eo.l.herennius.rñ.j. ¶ Pōt aūt fieri denunciatio qñcunqꝫ ante ſniam.ff.de euict.ſi rem quam.§.vlti.dūmodo ius ſaluum ſit vēditori.argu.ff.man.ſi mādauero tibi.§. ſicut aūt.inſt.māda.§.mandatum.arg.j.de dona. apoſtolice.ibi hoc ſemꝑ eſt obſeruanduꝫ ꝛc. Item non agit ſi cōtumaciter abfuerit tpe ſentētie.ff.de euic.ſi ideo contra emptorem. ¶ Uel ſi iniuria iudi.dānatus ſit.j.co.capi. vltimo.ff.de euict.ſi per imprudentiam.C.de euict.ſic non iniuria.ꝛ.lege emptor.de qua ſumptum eſt.capitulo vltimo iſtius tituli. ¶ Item non agit ſi rem alienā ſcienter emit niſi de euic.ſibi ſpecialiter ꝓſpexerit: vt.C.d euic.ſi fundum ſciens.vel niſi aliquid caſua le ꝯtingat.vt.C.cōmu.de le.l.vl. ꝛ.s.de re .ec cle.non alie.ad audientiam. ¶ Item nō agit ſi quid eſt ꝙ poſſit ei imputari: vt qꝛ cōpromittit ꝛ ſuccubuit.ff.de eui.ſi dictum.§.ſi cō promiſero. ¶ Uel ſi alio modo in culpa ſit.ff. de euic.ſi rem quā.§.ſi duple.ſcꝫ quia de poſſeſſore factus eſt petitor culpa ſua vt ibi. ¶ Item nō agit ſi ſeruum emptū manumittit.ff.de euic.ſi ſeruum cuius. ¶ Iteꝫ ſi ſeruꝰ emptus mortuꝰ ſit anteqꝫ euincat.ff.de eui. ſi ſeruus venditus. ¶ Itē ſi ꝫ.l.venditioneꝫ fecerit.ff.de euic.ſi mancipium.rñ.j. ¶ Item ſi rem venditā ꝓ relicta habuerit.ff.de euic. l.ſi. ¶ Item ſi bonam cām vitio ſuo propter preſcriptionē perdiderit. ff.de euic.herēniꝰ. .§.vlti. ¶ Item ſi venditor voluntate emptoris in locum venditū ſepultus fuerit.vt.ff. de euict.ſi per imprudentiā.§.ſi quis locum. ¶ Item ſm Hug.non agit niſi apellauerit. arg.s.de procura.non iniuſte.§.potuit.ff. de euic.herennius.§.j.azo contra:ꝛ dicit ꝙ non habet neceſſe appellare.ꝛ aliud procurat. qꝛ cum alienum factū gerat non videtur bona fide verſari niſi appellauerit.nec obſt.l.herēnius.§.j.nam qꝺ dicit vēditore preſente ſub audiendum eſt maxime. Conſulo tamen qꝺ emptor venditori pronūciet ꝙ appellet ſi putauerit appellandum. ff.manda.ſi procuratorem.§.ſi ignorantes.

7 Qualiter reſcindatur. Diſt. † an dolꝰ det cām cōtractui bone fidei: vel ſtricti iuris vel incidat in contractum: vel re ipſa inueniat quis ſe deceptum. Et ſi quidem in iudicio bone fidei dolus det cauſaꝫ cōtractui a nullus eſt cōtractus ſi deceptus hoc allegare velit. alias agere pōt ex hoc contractu cōtra decipientem.ff.de do lo. eleganter.xij.q.ij. quiſquis epiſcopus.ꝑpe finem.arg.j.de rerum permuta.cum vniuerſorum.ff.de mino.in cauſe.ij.§.ſ. et de iure doti.ſi res.§.j. ¶ Sꝫ ſi deceptus ignorans rem tradiderit: eandē repeteret actio. de dolo.vnde.B.ait proceſſit vēditio a vt infirma ſecuta eſt traditio.vt a vt infirmanda.ꝑ actio.de dolo ff.de dolo. arbitrio. et.l.quod venditor.ꝛ.l.ſi legatarius.et aliquando implorat offi.iudi.vt.s.de renunciatiōe. faue.veniens.ꝛ lecte.ꝛ de pac. cum pridem. ¶ Sed ſi non det cām contractui ſed incidat in contractum tenet cōtractus ſꝫ purgatur dolus per actio. ex eo contractu etiā ſi vnius nūmi deceptio ſit: vt.ff.de act.em pti.et vendi.iul.§.ſi venditor.ꝛ .§.idem iul.ff.de dolo.ſiquis affirmauerit. ¶ In cōtractibus autem ſtricti iuris:ſiue dolus det cauſam ſiue incidat: ſemꝑ tenet contractus : ſꝫ obſt.exceptio inquantum doloſus vult patrocinari ſibi dolum vt de in uti.ſtipul.dolo vel metu. ¶ Sꝫ ſi per excep.vel alio modo conſuli non poteſt datur, decepto ac.de dolo, ne moretur in dam num.ff.de dolo eleganter.§.ſeruus. ¶ Item in facio vt des.ff. de preſcript.verbis naturalis. .§.ſi facio. ¶ Dat auteꝫ dolus cauſam contractui quādo nullatenus eram venditurus:niſi eſſet dolus:verbi gratia.tu vis vt tibi vendam decretal.meas: reſpōdeo me nullo modo hoc facere:ꝛ tu replicas ſi ſcires aliam compilationem venturā ſicut ego ſcio libenter venderes ego credo hoc verum vendo tibi. ¶ Incidit autem in cōtractum quando ego eraꝫ venditurus:ſed propter doluꝫ predictum viliori precio dedi: nec

a ¶ Dolus det cauſaꝫ ꝯctui.adꝺ Bal.in ca. vnico ad fi.de plus peti.ang. ſ l.aduerſus ffem.C.de excep.ſeu preſcrip.

tenetur bone fidei emptor de dolo mediato=
ris.vt.ff.de dolo eleganter.ſed mediator qui
⁊ proſoneta; vocatur de dolo tenetur.vt.ff.de
proſon.lege ſecunda et lege,tertia.In ſubſi=
dium tamen etiam emptorem teneri dicam
vt.d l eleganter.§.pe.petuntur aūt proſone=
tica.i.ſalaria que eis dari debent iure licito.
vt.ff,de proſo.l j.¶ Sinaūt in ꝯtu bone fidei
non ex propoſito alterius: ſed re ipſa inue=
niat aliquis ſe deceptum ⁊ ſi improprie dica
tur res ipſa in ſe dolum continere tenet ta=
men contrac.ſed ſi contrahens decipiat̃ aut
in precio/ eſt deceptio aut in quantitate rei.
¶ Si in precio quis deceptus ſit non ex pro
poſito contrahentis:ſiquidem vltra dimidiā
iuſti precij agit deceptus. vt reſtituatur ſcꝫ
q̄ reſcindatur ꝯtractus .vt ſuppleatur iuſtū
precium data elec.decipienti.C.de reſcin. vē
di.l.ij.ſm Azo.¶ Sed certe.l.illa dicit q̄ ele
ctio eſt emptoris qn̄ minus dimidia iuſti p̄=
cij cōparatur.⁊.j.eod.cum dilecti.⁊.c.cū cau
ſam.ergo a contrario ſi vltra dimidiaꝫ iuſti
precij. vt emptor decept⁹ ſit dabitur electio
venditoris ſicut intelligit azo.¶ Emitur āt
res minus dimidia iuſti pretij ſi res valet. x.
et venditur pro.v.minus vno denario. et ſic
decipitur venditor ſed ſi valet.x. ⁊ ematur ꝓ
xv.⁊ vno denario deceptio eſt vltra dimidiā
iuſti pretij. ⁊ ſic decipitur emptor ſm azon̄.
¶ Alij dicunt q̄ tunc ſit deceptio vltra dimi
diam iuſti pretij quando res q̄ vcꝫ.x.emitur.
xxj.ſed ſcīa Azo.verior eſt ſm.W. Iuſtū aūt
precium cōſideratur reſpectu tp̄is ꝯtus. vt
ff.de euic.ex mille.§.j.C.de reſcin.ven.ſi volū
tate.ff.de iu.fiſc,non intelligitur.§.diui frēs.
non aūt attēditur q̄ pluris emptum ſit:⁊ mi
noris venditum vel econtra.vel,q̄ plus offe=
ratur. ff.de reſcinden.vend.ad reſcindendam
⁊,leg.non eſt probabilis.⁊.l.non idcirco.ſicut
et tempus elec.attenditur vt not.ſ.de elec.§.
quis eligi.ver.item ſciendum.hoc vbi in pre
cio inuenitur deceptio ſinaūt in quātitate rei:
aut res erat mobilis aut immobilis/ſi mobi
lis et ſic in menſura vel pondere inuenit̃ do=
lus.dic vt no.ſ.eo.§.quibus pōderibus. Sꝫ
ſi res immobilis eſt.puta ſi vendas fundum.
iiij.modiorum q̄ eſt duorum tm̄ reintegrare
teneris.arg j.de dona.ꝑ tuas.Uerum ſi dcm̄
ſit q̄ infra certaꝫ diem ip̄m fundum dixerit
minoris eſſe lꝫ nō dixerit quātitatē.vt.j.eo.q̄
fundum debeat venditor tibi denunciare q̄=
ta minoris eſſet elapſa die nō auditur. Sꝫ ſi
dictū fuit q̄ deberet denūciare q̄.minor.eſſꝫ
elapſa pōt dicere quāti minoris dummodo
infra diem/ ipſum fundum dixerit minoris
eſſe:licet non dixerit quantitatem. vt.ff.codē
qui fundum arg.ff.de act,empt.⁊ vend. exē=
plo.§.iul.⁊ ſi per meſſorem denunciatio dela

ta eſt vltra diem vt ſic de cetero agi nō poſſit
cōtra emptorē ꝓpter vim pacti appoſiti tene
bitur meſſor actio de dolo.ff.ſi meſſor falſum
mo.dixerit.ſi meſſor non falſum. ¶ Et not.q̄
libellus in caſu illo vbi quis deceptus eſt:vl
tra dimidiā iuſti pretij ſub diſiunc.format̃ ſi
milr̃ ⁊ ſnia:vt.j.eo.cuꝫ cām.non obſtat q̄ diſ
iunctio incertitudinē inducat:vt de iniurijs
ꝑtor edixit.§.q̄ aūt.⁊ q̄ libellus certus ⁊ di=
lucidus debeat eſſe:vt not.ſ.de libell.obla.§.
quid debeat cōtinere.⁊ q̄ ſnia certa ferenda
eſt:vt C.de ſen.q̄ ſine cer.quā.ꝓfe.l.pe.qꝛ cuꝫ
electio/ſit,illius ꝯ:quem agitur nōdꝫ nec pōt
peti vnuꝫ preciſe alias plus peteretur vt no.
ſ.de plus peti. Aliud eſt ſi ſeruus alicuius
dedit dānum:vbi quidem eſtimatio damni
petitur preciſe ⁊ condēnatur preciſe: lꝫ dn̄s
poſſit ſe liberare dādo ipſum pro noxa ante
ſniam .ff.de peti.here.Itē veniunt.§.cū autē
ꝑdiximus.§.ſequ.Sed.W.dixit in hoc caſu
petitionem ⁊ ꝯdemnationē ſub diſiuncto fa=
ciendam.vt.ff.de re iudi.miles.§ j.et inſti.de
noxa.acti.in prin.ſed reprobatur ꝑ.§.cum āt
prediximus.ſm dn̄m meum. Alij canoniſte
dicunt q̄ in illa decre.cum cām.j.eo.vr̄ dn̄s
papa approbaſſe ſniam.W. ¶ Agitur autē
ad reſcindendam hanc venditionē iudi.offi.
implorata reſti.in integ.C.quib.ex cau. ma=
io.in ꝯtibus.ſm quoſdam.arg.C.de reſcin.
ven.l.ij.⁊ de act.emp.⁊ ven.l.ij.⁊.l.iiij.⁊ ſic vſ
q̄ ad quadrienniū pōt exerceri:vt. C. de tp̄e
reſti.in integ.ſuperuacuā.vel act.ex eo ꝯtu
ſm Azo.⁊ ſic vſq̄ ad.xxx.an.qđ verius eſt vt
ff.de ꝯhen.emp.celſus.§ j. ⁊ de act.empt.ex
empto.§.is qui vina.⁊.§.p̄cedēti.nihilomin⁹
dicetur fieri iudicis offic.vt.ff.qđ metus cau
ſa metum.§.ex hoc edicto.⁊ de alie.iu.mu.cā
facta.l.iiij.§ pen. ¶ Sed ſi deceptio nō excE=
dit vltra dimidiam iuſti precij:⁊ vtraq̄ con
trahentiū maior eſt ⁊ priuatus toleratur: qꝛ
licitum eſt contrahentibus ſeſe adinuicē de
cipere naturaliter.i.bona fide,ſcꝫ q̄ venditor
credat vendere iuſto precio. idem eſt ſi alter
ſit dūmodo nihil dicat q̄ alius moueatur ad
emendum ſm Azo.argu.optime.ff.de dolo.
quod venditor.ſic intellige.ff.de mino.in cāe
ij.§.vlti.⁊ loca.⁊ condu. Iteꝫ ſi precio.§. vlti.
¶ Si vero ſit ciuitas reſtituitur.arg.ff.ſi cer.
pe.ciuitas.⁊.C.quibus ex cauſis ma.l.reſpu.
ſed illud verum eſt in repu.ſecus in ciuitate
vt probatur.ff.ad mace.ſe.con.⁊ de mino. ve
rum.§.vlti. ¶ Minor vero ⁊ eccleſia reſtitue=
rentur ſi graue damnū paterentur: quod dic
vt not.ſ.de in integr.reſti.§.cui.⁊.§.quibus.
¶ Sinauteꝫ re ipſa inſit cōtractui ſtricti iu
ris dolus vel deceptio tenet cōtractus ſꝫ ob=
ſtabit doli exceptio.vt.ff.de verbo.ſigni.ſi q̄s
cum aliter.quidam aūt intellexerunt.l.illam

cum in contractu bone fidei interpoſita fuit
ſtipulatio. ¶ Ubi autem extra contractũ ad
hibetur dolus.dic vt no.ſ.de dolo.§.que au
xilia.ver.vbi autem dolus. ¶ Item ſi equus
morboſus vẽditus ſit poteſt fieri redhibitio
infra.vj.menſes vt.ff.de redhibi.ac.l.j.idem
eſt in fundo peſtifero:ſeu ferente herbaʒ pe=
ſtiferam:vt.C.de edil.ac.ſi prędium.ſed nõ vi
detur verum quia redhibitoria in rebus ani
matis tm̃ locum habet vel que fuerunt ani=
mate nõ in alijs vt in libris: imo ibi agetur
quanto minoris. certe imo ⁊ in libro ſi talis
ſit ꝙ potius expediret non habere ꝙ̃ habe=
re locum habet vtilis redhibitoria ⁊ locum
habet hec actio in rebus ſoli.⁊ ſe mouẽtibꝰ ⁊
mobilibus:vt.ff.de redhibi.l.j.in princi.et.l.
ediles aiunt.§.ſequuntur.⁊.l.ſi cum.§.nõ ſo=
lum.⁊.l.bouem.§.aliquando.⁊.l.ob que vitia
et.l.ſciendum eſt. ¶ Item reſcinditur vendi
tio ratiõe etatis ⁊ priui.minoritatis:vt no.ſ.
de in integ.reſti.§.cui.⁊.§.in quibus. ¶ Item
rõne erroris:ſiue diſſenſus:quod dic vt no.ſ.
eo.§.j.ver.cum autem dixerim. ¶ Item rõne
ſolennitatis cõmiſſe:vt no.ſ.de reb.eccl.non
alie.§.que ſit forma.⁊ in predijs minoruʒ.C.
de admi.tu.lex.⁊ de predijs mino.ob ea.et in
debitorum predijs reipu.ſi non vendãtur iu
ſto precio.C.de reſcin.ven.ſi quos. ¶ Iteʒ rõ
ne pacti non ſeruati vbi alias non erat ꝯtractu
rus:nam ſi contracturus eſſet agit ad inter
eſſe tm̃:vt.C.de reſcin.vend.ea.⁊ de pactis in
ter empt.⁊ vendi.cum te. ¶ Iteʒ ratione cau
ſe puta hi quibus ſunt impoſita munera ci=
uitatum.ſ.decuriones.C.de aduo.diuer.iud.
l.ij.fugam petentes ſi furtiuos inierant con
tractus non valent. ⁊ emptor fuge conſcius
mulctatur precio:vt.C.de reſcin. ven.l.penꝉ.
¶ Item ratione officij pub.vt ſi comes pala
tinus:vel iudex rem ſubditi emerit puta ve=
ſtem/aurum/vel argentũ.C. de reſcin. ven.l.
vlt.et de cõtractionibus iud ⁊ adde qđ no.ſ.
quod me.cau.§.qualiter retractetur.ver.iteʒ
per conſti. ¶ Itẽ ratione iuſte ignorãtie naʒ
ſi titius procur.ſeij ab eo ſcio heres inſtitutꝰ
ignorans inſtit.ſerui hereditarij contractui
funduʒ vendentis tanꝙ̃ procura.ſubſcribat
venditionem reſcindere poteſt.ff.de reſcind.
ven.titius. ¶ Et no.ꝙ nemo preſumiꝉ igno=
rare[a] vires patrimonij ſui.C.de reſcin. ven.
quiſquis.ſed arg ꝯ inſti.q̃ ⁊ ex quibus cau=
ſis ma.poſ.§.in fraudem.C.de here.vend.l.q̃
nondum. ¶ Sed dic ꝙ ignorare non dʒ:vt in
lege quiſquis.que valere non poteſt:vt in cõ
trarijs.

¶ Illud aũt not.ꝙ ſi quid fiat in fraudeʒ le=
gis non valet quod ſequitur ex eo vel ob id
vt.C.de legi.non dubium.facit autem cõtra
legem qui facit quod lex prohibet.offendẽ=
do verba legis: ⁊ ſententiam:
vt patet in iudice qui emit a
ſubditis. vt.ff.de contrahend.
empti.l.non licet.vt patet in eo
qui emit rem minoris que ſer=
uãdo ſeruari poteſt ſine decre
to iudi.vt.ff.de reb.eo.per totũ
C.de admi.tuto.l lex q̃ tu.vt pʒ
in economo vel prelato qui vẽ
dit rem eccl.non ſeruato ordi=
ne autentic.C.de ſacroſanc. ec=
cleſi.autenti.hoc ius porrectũ.
ſed fit fraus legi quando ſerua
tis verbis circũuenitur mens.
vt.ff.de legi.contra leg.le.⁊ hec
fraus fieri habet quatuor mo=
dis. ¶ Primo de contractu ad
contractum alterum:vt cũ con
iunx qui donare non poteſt: vt
infra de donat.inter virum/et
vxo.capitu.vlti.vendit preciuʒ
non exacturus:ideoqʒ non va=
let contractus.vt.ff de dona.in
ter vir.et vxo.ſi ſponſus.§ circa
¶ Uel qñ accedo ad vſurariũ:
⁊ volens mutuum recipere.ipſe
non cõſentit:quia timet de vſu.
ſed dicit qđ emet ſi voluero/ſi
hoc dicunt teſtes qui fuerunt
mecum ꝙ talia verba habui=
mus.⁊ venditio fit longe citra
iuſtum preciũ:vel prope iuſtũ:
ſed conſtat ꝙ emptor vſurariꝰ
eſt et ego ſi aliud facere poſſeʒ
nullatenus eram venditurus:
non valet contractus. vt infra
eodem ad noſtram. ¶ Item ſi
fiat pactum ꝙ fructus in ſortẽ
computetur et quod detur ali=
quid vltra ſortem. vt infra de
pign.illo. ¶ Conſuetudo etiaʒ
vſurarii.et terre in hoc maxime
attendenda eſt ſcilicʒ quando
multi vſurarij ſunt in terra: et
ſic omnes contrahere conſue=
uerunt ſicut et in multis locis.
et ad hoc accedunt que nota.
ſupra de conſuetu.fin.§.et de
virtute. verſiculo ſpecialis.et
verſiculo. ſpecialiſſima.et hoc
exemplo opus eſt.vt.ff.de pen.
aut facta.§.penultimo et vlti=
mo.C.ad.l.iul. repe.l.prima.et
ſupra de vi.et honeſtat.clerico
rum.vt clericoꝝ.et de cohabit.
clerico. et mulierum.clericos.
¶ Secundo de perſona ad pſo

[a] ¶ Nemo pſumitur ignorare. adde Hoſti.in.c.ad liberãdam de iudeis.

a ¶ Ultra eſculentū. adde.c. cū ab.oī.de vi.et ho.cler. ⁊ per doct.in.c. ſtatutum.de reſcrip.lib.vj.

b ¶ Acq̄rit̄ aūt dn̄iū. adde gloſ. inſtitu.de re.di.l.§.p traditionē.gl.in.l. traditionibus.C.de pac.et ibi Cyn.gl.et bar.l.l.nū q̄ nuda.ꝺ acquiren.re.domi.

c ¶ Fruct⁹ prebende ſue adde.c.cū venerabilis.ꝺ relig.do.ho.in.c.indecorū de eta.⁊qua.

nam:vt ſi coniunx interponat aliam perſonam cui donet: vt coniugi ſuo detur. ff. de dona. inter vi.et vxo. l.iij.§.non tm̄. ¶ Item ſi do ptātē amico tuo vt poſſit ꝯferre tibi eccleſiā vl̄ prebendam primo vacantem: vel cui voluerit: et ego bn̄ ſcio qȯ tibi dabit: vt.ꝭ.de conceſ. preben.cōſtitutus.⁊.c.vltimo. ¶ Hec autem poteſtas bn̄ pōt dari in genere hoc eſt vl̄r taci- te vel exp̄ſſim:vt.ꝭ.de inſti.ex frequen tib⁹. ¶ Item no.qn̄ perſona per ſe ꝓhibita ꝯhere per alium ꝯhit. vt pz in iudice q̄ ꝯhit per aliuz cū ſubditis: cū per ſe nō poſſit:vt.C.qȯ me.cā. l.pe.C.de ꝯctioni.iudi.l.j.ff.de cōtrahen.emp.non lz. ¶ Item eſt exemplū in economo eccl.q̄ emit rē eccleſie per interpoſitā perſonā: cum p ſe nō poſſit q: non vz.C.de ſac.ſanc.ecc.aut. quibuſcūq3 modis. ¶ Itē exēplum.C.de proxi.ſa.ſcri.l.vl.C. de proba.agen.l.j. ¶ Tertio de re ad rem:vt cū filioſa.cui non pōt tradi pecunia mutua ſine metu macedoniani p̄re inſcio ⁊ ratū nō habēte:vt.C.ad macе.l.j.⁊ vlti.tradit̄ ſpēs certo precio vt ipſum vendat:⁊ precium recipiat: vt. ff.ad mace. Item ſi fili⁹.§.mutui. ¶ Item cum non debeat dari p̄ſidi vltra eſculentū[a] ⁊ poculentū:vt ff.de offi.p̄ſi.l.plebiſcito.dat̄ ei intantū q̄ ꝑuenit ad numeruz qualitatē in enxenijs:vt. ff. de offi.procon.l.ſolet.§.non autē. ¶ Sic prelatus eſt q̄ non pōt obligare eccleſiam ſuā ꝯſueuerat tradere ſigillū.j.de ſolu.in quorūdā. ¶ Hec fraus hodie ꝑvſurarios eſt nimiū vſurpata non em̄ mutuāt:ſed tradūt ſpēm certo precio eſtimataz ⁊ aliqn̄ cū denarijs miſcent aſſumēdo oīa ſimul quas baratas vocant.tu dicas verū eſt aiarū ſuarum quas baratāt ſiue ad baratrum ducunt:niſi ſatiſfaciant ante mortē.nā in eſtimatione cariore facta quam vendi poſſet bene continetur vſura ergo ſeip̄os baratant tales baratores: nec vz etiam,quod agunt:vt arg.expreſſa.C.mā.ab Anaſtaſio. ff.de act.empt.et ven.iul.§.idem papi.C.de vſur.cum allegas.⁊.l.conſtitutionibus.ſed eſt ar.pro ipſis.ff.de acti.empt.⁊ ven.Luci⁹ Titius. ¶ Quarto de contractu ad eundem contractum. Sed altero modo vt cum trado tibi mutuum vis dare mulierem pro fideiuſſore ego ſciens ipſam tutam vellcia.volo qȯ ipſa cōſtituat ſe principalē et fideiubeas tu p ipſa:vt.ff.ad vel.q̄uis.§.ſi cū eſſem. ¶ Et hoc non eſt omittendū qȯ mulier ꝯſentiendo alienationi rei donate ſibi propter nup.ſibi preiudicat:vt.j.e.ꝑuenit.qȯ intellige qn̄ bis conſenſit ſm aut.C.ad vell.aut.ſiue a me.vl̄ qn̄ debeat reuerti ad heredes mariti q: non erat factū pactū de lucrando.j.de dona.inter vir.⁊ vxo.c.vlti.in fi.vel q: iurauit.ꝭ.de iureiur.cum cōtingat.vel qn̄ expediebat mulieri in quo caſu etiā dos vendi poſſet.ff.ſolu.ma. q̄uis.⁊ de iure do.l.vlti.in aut.vt nulli iudi. b §.illud.col.ix. ¶ Acq̄rit̄.aūt dn̄ium[b] per traditionē:vt no.ꝭ.e.§.⁊ ad q̄d venditor.intantū q̄ ſi res vendita duobus ſit:potior eſt ſcȯs ſi ſibi primo res tradat̄ idē eſt in donatione:vt C.de rei ven.quoti.niſi primus emptor emiſſet noīe eccle.hic em̄ eſt ſpāle q̄ dn̄iū acquiratur ſine traditione.arg.ꝭ.de ꝯſue.ex lr̄is.⁊ expreſſim.C.de ſac.ſanc.ec.vt inter diuinū.et not.ꝭ.de penis.ſub.§.⁊ vt nihil.ver.res.et etiā ſcȯs noīe ec.emerit prefert̄ primo q: vtilis aliqn̄ p̄fert̄ directe.ff.de ꝓcu.in cāe. Sed vēditor tenet̄ crimine ſtellio.arg.ff.de crimi. ſtel.l.iij.imo.l.cor.de falſis.vt per.eādē.l.⁊.ff. ad le.cor.de fal.q̄ duob⁹.j. ¶ Quāuis aūt res pecunia mea empta fuerit non propter hoc mea efficit̄:niſi noīe meo emat̄.C.cō.vtriuſq3 iudicij.ſi patruus.⁊ de rei vē.ſi ex ea.⁊ de ꝓba.ad probationē dn̄ij. ¶ Fallit in re empta de pecunia ec.vt arg.j.de cleri.c.ij.⁊ pe.xij. q.iij.c.j. ¶ Item in re empta de pecunia militis vel ppl̄i vel data coniugi.C.de rei ven. vt ſi proponis.⁊ arb.tu.l.iij.ff.de dona.inter vi.⁊ vxo.vxor marito. ¶ Itē in iure empto de pecunia vſuraria.j.de vſu.cū tu.§.vlt.ſm quoſdam qȯ dic vt dic vt no.j.de vſur.§.fi.ꝟ. nedum aūt.⁊ in re empta de pecunia data liberto poſtea igrato de facto:vt.C.de reuo. c do.l.j. ¶ Itē cleric⁹ fruct⁹ prebende ſue[c] vēdere pōt vſq3 ad certum tp̄s vel ꝑceptio decimarū:vt.j.e.ti j.veſtra.⁊ ne p̄lati vices ſu.q̄relam.lz ipſum ius vēdi non poſſit.j.de rerū permu.c.vlt.ſicut nec iuriſdi.in aut.vt iu.ſine quoquo ſuf.§.hec oīa apud nos.col.ij.ſic ⁊ vſuf.perceptionē fructuum vendit ſed nō ipſum ius.ff.de vſuf.arborib⁹.§.vſufructuarius.⁊ de pericu.⁊ com.rei ven.neceſſario.§. pen.⁊ de iu.doti.l.ſi vſufru.qȯ dic vt not.j.ne prela.vi.ſu.ver.item prelatus.⁊ ſeq.

¶ De locato ꝛ conducto.

Voniam locatio cõtrahitur ad ſimilitudinẽ emptionis intñ ꝙ in quibuſdam caſibus queri ſoleat vtrum ſit venditio an locatio: vt no.ſ.co.§.in quibus.et probatur.ff.eo.l.j.et.ij.dicto de vendi= tione: eſt ſubſequenter videndum de locato ꝛ ꝯdu. videamus. ¶ Quid ſit locatio. ¶ Quid conductio. ¶ Quis dicatur locator. ¶ Quis conductor. ¶ Qualiter contrahatur. ¶ In quibus rebus conſiſtat. ¶ Que actiones naſcantur ex hoc contractu. ¶ Quibus detur et in quos: ꝛ ad quid: ꝛ quales ſint. ¶ Poſtea videamus de iure emphi. ¶ Quid ſit emphi. In quibus rebus conſiſtat. ¶ Qualiter contrahatur: ¶ Quid ſit de natura huiꝰ contractus. ¶ Que actiones ex illo contractu naſcantur.

1 Quid ſit †locatio. ᵃ Per me vel rei ad vſum facta conceſſio mercede in pecunia numerãda conuenta. alias ſi res vel ſpẽs daretur nõ locatio ſed contractus innominatus: do vt facias: ex quo agetur preſcriptis verbis. vt.ff. cõi diui. ſi conuenerit. ꝛ de po.l.j.§ ſi quis ſeruum.ff.de preſcrip.verbis naturalis.§.at cũ do vt facias. ergo contra partionarium colonum videtur danda preſcriptis verbis: vel vtilis actio pro ſocio.vt.ff.co.ſi merces.§.apparet. ¶ Et hoc patet.

2 Quid ſit conductio. † Quia cõtrariorum eadem eſt diſciplina.xj.queſt.iij.eſtimant.ff. de re.permu.l.j inſti.qui ſui iuris vel ali.ſũt rñ.j.ꝛ de libertinis.§.j. ¶ Sed ꝛ quandoqꝫ iuxta vulgare gallicorum locatio ſiue conductio ſeu emptio firma dicitur infra eodem noſtra.ſ.ne cle.vel mo.ẽm.

3 Quis dicatur locator. † Is q̃ ꝑ ciũ recẽ.

4 Quis conductor. Is qui preciũ donat.vñ verſ. Qui locat ille capit conducit quĩ preciũ dat. ſi ergo domũ meam inhabitare patiar certa mercede mihi data vel danda: tu conductor ego locator dicar: vt.ff.co. ſi tibi. ꝛ.l.qui fundum. ꝛ.l.ſi quis fundum. C.eo.l.iij.ꝛ.l.ne mo.ꝛ.l.conductoris. ¶ Itẽ ſi operareris ĩ re mea certa mercede tibi dãda: tu locator operarum tuarum: ego conductor earundeꝫ dicor.ff.eo.qui operas. ¶ Sed reſpectu ego locator: et tu conductor dixeris.ff.eodeꝫ. Item queritur.§.primo.et.§.ſi gemma.ꝛ.§.ſi fullo. et.l.ſi opus. Item quandoqꝫ diceris redemptor.vt.ff.eo.qui inſulam.§.qui edem.ꝛ.l.ea lege.§.vltim.C.eodem.ſi hĩ. ¶ Et hec eſt emptio mirabilis in pecunia ꝛ opera cuꝫ communi ſumptu facta. ſed reſpectu opere econtra eſt ꝛ ſepe vnum pro alio ponimus.vt.ff.de acti.et vendi.lege veteres.

5 Qualiter contrahatur. † Quibuſcunqꝫ modis contrahitur emptio ꝛ vẽditio. et ideo quecunqꝫ in ſuperiori tractatu de conſenſu re et precio dicta ſunt hic repetita intelligantur: quod dic vt nota ſupra titulo primo.§. primo et.ij.mutato tamen precio pro mercede: licet et quandoqꝫ ꝑ mercede ponatur.ff.eodeꝫ.qui inſulam.§. qui edem.

6 In quibus rebus cõſiſtat. † In his in quibus emptio. quod dic vt no.ſ.ti.j.§.q̃bus. nam eiuſdem nature ſunt vñ de quibuſdam cõtractibus dubitatur an ſit venditio vel cõductio: vel locatio. vt ecce artifex conuenit mecum vt ex auro ſuo mihi pro trecentis anulos faceret certi ponderis ꝛ certe forme: ꝛ magis eſt emptionẽ eſſe ꝙ ſi aurum dedi mercede conſtituta pro opere locatio ẽ: vt.ff.eo.l.j.et.ij. ¶ Seruitutes autem ᵇ prediales locari non poſſunt: ꝛ tñ vendi pñt: vt.ff.eo l.locare ſeruitutem. ¶ Sꝫ perſonales vt vſuſfru.locantur.ff. de vſuſfr.l.vj.§.j. nam ꝛ obligari poſſunt: vt dicam.ſ.de pign. que res. ¶ Item miles vel curialis cõducere non poteſt ne amiſſo vſu armorum ad opus rurale ſe transferat: ſubuenitẽ tamen ignoranti: vt.C.eod.cuĩ al'.ꝛ.l.milites. ꝛ.l.vlti.ff.eod.ſi ignorans. idem videtur in clericis.vt.ſ.eodẽ.ne cler.vel mo. cap.j.ꝛ.capi.ſacerdotibus.ꝛ.c. ſed nec procuratores. ꝛ eadem ratio eſt.C.de epi.ꝛ cle.repetita et de teſta.conſulta diualia. qꝛ vituperium eſt eis ſi velint videri periti forenſium vt ibi. ¶ Locatio autem ad tempus et in perpetuum fieri poteſt. ff.ſi ag.vec.l.j.ꝛ.ij. ꝛ ſuccedit heres in locatione ſiue condu

Sum. Hoſt. X iij

ᵃ ¶ Quid ſit locatio. ad de doct. in rub.eo.tit. et ibi barbatia.

ᵇ ¶ Seruitutes autẽ adde per Bar. cepola de verona.in trac. de ſer.

ctione rei corporalis etiam ſi vſus locatus ſit.C.co.viam.et de vſufr.ſi domina. Hoc aūt quod dixi de vſufr.intelligas quando a proprietario locatio proceſſit.ſecus ſi ab vſufructuario tunc enim per morteʒ vſufructuarij extinguitur et locatio: vt.C.de iure do. ſi ſocius.⁊ inſtit.de vſufr.§.finitur.⁊ eo.ti.§.vlti. ¶ Quid ergo ſi clericus locauit vſqꝫ ad.v an. fructus prebende ſue: vt.j.eo.veſtra.j.ne prela.vic.ſu querelam.cum comparetur vſufructuario ſeu vſuario vt.j.de pecu.c.vlti.ſuccedit ēt heres locatoris/ niſi locator locauiſſet quo ad vellet.ff.eod.iiij.quod dic vt not.j.ne cle.vel mo.per.item prelatus.⁊ ſeq. ¶ In rebus etiam eccleſiaſticis fit locatio quedam aliqñ vſqꝫ ad.xxx an.aliqñ vſqꝫ ad certū tp̄s aliud: qđ dic vt not. ſ.de preca.§.ria.⁊ ſeqñ. ¶ Uaſalli aūt vſqꝫ ad.xx. an.feudum locare poſſunt: ⁊ dr̄ liuellus.de hoc tñ dic vt no.infra de feu.§.quid olim.⁊.§.quid hodie. ¶ Et nunquid opere liberi hoīs in perpetuum locari poſſunt fertur.y.dixiſſe quod nō. qꝛ ius libertatis infringeretur.arg.ff.de condit. luſcius.§.ij. ¶ Azo.cōtra pro ipſo ſupra de ſer. non ordi.co libentius.⁊ quia poteſt liberari preſtito intereſſe: vel per alium facere niſi in contrarium actum eſſet.ſ.ꝙ per ſeipſuʒ faceret.C.de epiſco.et cle.l.ſi quis.⁊.l.ſe.ad ſimilitudinem.⁊ de cad.toll.l.j.§.ne autem.ff.de ſo.inter artifices. ¶ Et nunquid pōt ex vi locationis compelli aliquis preciſe operari? reſpondeo ſic.⁊ in hoc omnes docto.Bonoñ. conſenſerunt ſm Azo. ⁊ hoc vſqꝫ ad certum tempus.C.eo.ſi hi contra. ¶ Item opa meſſoris non dicitur locari: ⁊ quod datur ei non merces ſed onerarium appellatur. Idem in aduocato.vt diximus ſupra de poſtu.§.quis poſtulare.ff.ſi menſ.falſum mo.dixe.l.j.§.iō autem. ¶ Idem eſt in proſoneta.ff.de proſone.l.ij.an preſbyter poſſit locare operas ſuas not. infra de ſimo.qualiter committatur.ver ſi.et ſunt hec mar.

7 Que actiones † naſcantur

ex hoc cōtractu.qbus dētur ⁊ in quos: ⁊ ad quid. Et quidem ex hoc ꝯctu naſcūtur actiones due.ſ.actio locati q̄ datur locatori. Item actio conducti que datur conductori. ¶ Primo videnduʒ eſt de actione locati. ¶ Ad qđ cōpetat. ¶ In primis venit in ea merces ſoluenda: ⁊ vt pacta obſeruentur.C.eo.legeꝝ.ff.eo.in lege.§.ſi dñs.⁊.l.dñs.§.vl. ¶ Et ſi inſtrꝫ fundi ſeu vas colonus recipiat eſtimatū periculum ad ipſum pertinet ſicut obſeruatur in dote.ff.e cum fundus.⁊.l.quero.§.vl.habētur ⁊ alia exempla.ff.eo l.item ſi lege.⁊.l.ea lege. ¶ Sed quo tp̄e erit ſoluenda merces vt̄ ꝗ in prin.pōt cū expelli inquilinus niſi ſoluat penſionem.C.e.l.iiij.ſ.de iureiur.querelā ſ.de dila.litere.x.q.ij.hoc ius.§.qui vero.ff.eo.quero.§.inter. ¶ Imo in medio arg.C.de aduo.diuer.iudi.cū per hāc.§.pe. ¶ Imo in fi.ſicut ⁊ cū aliquid debet in diē.ff.de ver.ſig. qui hoc anno.⁊.l.cū ꝗ literalis.ff.de migrā.l.j.§.ſi penſio. ¶ Azo putat ſeruandū qđ actū eſt alias: cōſuetudo regiōis ſequenda eſt ſi nō apparet minimū ſequit: ⁊ ſic in fine dicit eſſe ſoluēdū.ff.de reg.iur.ſemp.ar.j. de cenſi. ex parte.⁊ de ſepul.certificari. ¶ Uel pōt dici vtrū ꝓmiſerit inquilinus ſoluere annuatim vel quolibet anno.ꝑ.l.C.qñ dies lega.ce.l.j.inſti.de ver.obli.§.at ſi ita. Itē qđ ſine die promittit ſtatim debet.inſti.de ver.ob.§.ols aūt. ¶ Sed ⁊ conſuetudo patriſfa.locatoris pōt dici ſpectāda.vt ar.ff.de pig.l.vniuerſoꝝ no.de ꝯſue.§.⁊ de virtute.ꝟ.ſpāliſſima. ¶ Sed ſi pena remittat ꝯductori a locatione ſi ipſuʒ expelleret: ineſt conditio ſi ſatiſfecerit de pēſione: vt.ff.e.q̄ro.§.inter. Sʒ ſi inquilin⁹ paratus eſt ſatiſfacere pōt dño reſiſtere. ¶ Itē pōt inquilin⁹ expelli impune ſi dñs ꝓbet domum ſibi neceſſariā vel ſi ipſam reficere voluerit vel ſi inqlin⁹ male verſet ibi ꝗ tʒ porcos in ſolario vel cū ꝯduxit ad.v.ann. fundū ſtetit ꝑ bienniū ꝙ nō ſoluit.ſʒ qđ.ſ.dixi de cā neceſſitatis intelligit qñ nō imminebat tp̄e cōtract⁹: puta qꝛ poſtea duxit vxorē.alij hoc itelligūt qñ tp̄e locatiōis hēbat locator aliā domū q̄ poſtea caſu mate perijt nam ſi aliam non hr̄et deberet ſibi imputari qꝛ hoc nō ꝓſpexit euenire poſſe.ff.e.tit.ſi qs domū.§.hic ſubiungi.tu intellige.vt premiſſ nā ſi neceſſitas immineat q̄ nō iminebat tp̄e ꝯtract⁹ expelli pōt ⁊ eſt remittēda pēſio iuxta lapſum tp̄is ſeu ꝓ rata, vt.j.e.ꝑpter ſterilitatē.§.verum inuito.C.e.l.iiij.vñ ſumpta fuerit decretalis.⁊.l.iudicio.ff.e.q̄ro.§.inter.⁊.l.itē.§.qui impleto.ſ.de preca.c.fi.in fi.excipe caſum ſupra poſitum.ſ.quando improbe verſetur: qꝛ tunc non fiet remiſſio ſecundum Az.ſed ⁊ dabitur dño ac.le.aq. ¶ Alij dicunt qđ in hͦ caſu fit remiſſio in primis vero duobus caſibus ſcilicet qñ dom⁹ locatori neceſſaria eſt fit remiſſio pro rata.ſicut quando domus eget refectione que non imminebat tempore cōtractus vel nō vel prouidebit domin⁹ de alia domo eque bona inquilino.ff.e.cum in plures i prin.ſcđm Gof.iura tñ ſupra inducta indiſtincte loquuntur. Item ſi inquilinus aliqua parte ꝑdij vtat nulla fit remiſſio: vt no.j.eo.ſub.§.ꝑpter ſterilitatē.ꝟ.item fit remiſſio propter caſum. ¶ Et lʒ cōductor in caſibus ſitꝭ poſſit domū relinquere: ſi tñ ante tp̄s in locatione expreſſum cōductor ſine ꝓbabili cauſa exeat: ⁊ dimittat domuʒ locatā agit locator ex ꝯducto,i.ex locato ad intereſſe,ff.eod.habi

tatores.§.verũ.⁊ l.dñs.§.q̄ cõtra legẽ. ¶ Cõ-
ductor etiã improbe verſari intelligit̃ ſi non
ſeruat.l.cõductionis ⁊ ſi opa ruſtica ſuo tpe
non exercet:ne intẽpeſtiua cultura fundum
deteriorẽ reddat ⁊ curã villarũ gerere dʒ vt
icorruptas teneat Itẽ ſi propter inimicitias
culpa coloni ortas dãnũ det̃ tenet̃.ff.ſol.ma.
his.rñ.j.vt ſi inimicus eius arborẽ exciderit
tenetur ex locato.ſed ſi ipſe excidat et ex lo-
cato.⁊.l.aquil.⁊ arborum fur.ceſa.⁊ interdi-
cto quod vi aut clam.ſed ſi vna via recupe-
rat ſuuʒ locator altera expirat.ff.c.ſi merces
.§.ɔductor.⁊.§.culpe.⁊.l.ſi vulneratũ. ¶ Sʒ
⁊ improbe dicã ipſum verſari ſi ſecũ teneat
publicas meretrices:vel alios publicos pec
catores vt ar.in auẽ.de lenonibus.§.ſancimꝰ
col.ij.⁊ ſcenicas mulieres. colũ.v.⁊.ĩ. de ſta.
mo.c.ſi.§.j.⁊.xlv.xi.ſed illud. ¶ Item ſi cõdu-
ctor colunnam tranſportandam cõduxit vel
dolia tigna vel ſimilia. ſi fregerit culpa ſua
vel illoꝝ quoꝝ opera vtitur tenet̃.ſed ſi adhi
bet diligentiam quam adhibuiſſet diligens
paterfa.ſecurus erit:vt.ff.e. ſi merces .§.qui
colunnam. ¶ Et in hoc contractu venit cul-
pa leuis:cum gratia vtriuſqȝ celebretur ꝙ̃-
uis quidam contraxerint.inſti. quibus mo.
re contra .ob.§.vlt. ¶ Sed ⁊ licet de dãno ab
alio dato nõ teneat̃:vt.ff.e.ſʒ ⁊ de dãno tenet̃
tñ de cuſtodia.vt.ff.e.q̄ mercedẽ. ¶ Et vult Iob
ꝙ ſi quis mercedẽ accipiat ꝓ cuſtodia tenet̃
ẽt de leuiſſima culpa qꝺ admitto ſʒ Az.vt in
ſti.de ɔtrah.emp.⁊ vẽ.⁊ ſi fugerit.⁊.ſ. depo.
bona fides.§.de culpa. ¶ Sʒ caſus fortuitus
nõ venit niſi ꝑ ſpeciale pactũ : qꝺ dic vt no.
ſ.cõmo.§.⁊ inquantũ.ñ.tenet̃. ad hoc ff.c.ſi
merces.§. vis maior.⁊.l.videamꝰ.§.ſi v.⁊.§.
vl.ſi quis fundũ.rñ.j.⁊.§.j.⁊.l.marcus.§. do-
mum.l.vlt. Culpa aũt cõductoris ſeuitie an-
numerat̃:ſi magiſter ſcolari oculum effode-
rit ſeuerius cum calce ꝑcutiẽdo : quia leuis
caſtigatio tantũ ei ꝑmiſſa eſt:vt.ĩ.c.item que
ritur.§.itẽ iul.ff.ad le.aquil.ſʒ ⁊ ſi quacũqȝ.§.
vlt.⁊.l.ſe.ĩ.de homi.ad audientiam. ¶ Item
imputatur ei ſi palliũ meũ per errorẽ dede-
rit aliȷ̃ qꝛ non toleratur error in facto ꝓprio.
¶ Item ſi veſtimenta pollienda acceperit et
mures roſerint de culpa tenet̃.ff.eo. itẽ que-
ritur.§.ſi fullo.⁊.§ itẽ ſi palliũ.⁊ ad vell̃. quẽ
quã idẽqȝ eſt ſi corpus ſibi locatum deterius
fieri patiat̃.ff.eo.videmus.§.itẽ proſpicere.⁊
l in lege locatiõis. ¶ Itẽ ſi vitulos paſcẽdos
vel aliqd ſarciendũ vel poliendum vel gem-
mam ſculpẽdã vel includẽdã ɔduxit tenet̃ ex
cepto ſi vitio materie frãgat̃ nã tũc nõ tenet̃
niſi ꝑ ſpãle pactũ.ff.e.ſi qs fundũ.§.ſi qs vitu
los.l.itẽ querit̃.§.ſi gẽma. ¶ Itẽ ⁊ ciſiario.i.
carrucario ſiue aurige nimiũ cõtendẽdo:duʒ
ceteros trãſire nõ ꝑmittit:currum euertit ⁊

ſeruum vel bouem occiderit tenetur ex loca
to.debuit eñ temperare ciſium ſeu currum
⁊ voluntatem ſuam.vt.ff.eod.item q̄rit̃.rñ.j.
¶ Item ſi cum non poſſet reſiſtere exercitui:
vel dño nunciare neutrum fecit nec aufugit
de damno ab exercitu dato tenetur:vt.ff.eo.
l.item queritur.§.exercitu. ¶ Item ſi me inuĩ
to ponat rem meam in alia naui ꝙ̃ in ea quã
conduxeram.ff.eo.item queritur.§.j. ¶ Tene
tur etiam conductor rem reſtituere impleto
tempore cõductionis : alias ad intereſſe dã-
nabitur.ff.eo.videamus.§.qui vinũ. ⁊ ſi con-
tumaciter nõ reſtituit:iuratur cõtra eũ in li-
tem.ff.eod ſi cui.§.j.quia hec actio bonefidei
eſt:vt.ff.de in liteʒ iuran.in actionibꝰ. ¶ Itẽ
agi poteſt cõdi.ex.l.⁊ ſi vſqȝ ad diffinitiuam
ſniam cõductor litem expectauerit cõdẽnat̃
in rem ⁊ eſtimationem : vt.C.eo.ſi qs condu-
ctionis.⁊.l.cõductores. ¶ Itẽ locator vel eiꝰ
ſingularis ſucceſſor:vt emptor poteſt autori
tate ſua expellere conductorem:nec eñ poſſi
det conductor tpalis ſed dñs.ff.eo.cũ in plu-
res.§.edem.⁊ de acqui.poſ.qui vniuerſas.§.
per colonũ.⁊.C.eo.per emptoreʒ. ¶ Si tamẽ
conductor interuerteret poſſeſſionem non li-
ceret dño eum expellere niſi incõtinenti. Sʒ
nec liceret etiam aliȷ̃ mandato ſuo.ff.de vi ⁊
vi ar.colonus.⁊.l.cũ fundum. ¶ Sed colonꝰ
perpetuus vel q̄ ad magnũ tp̄s conduxit im
pune expelli non põt cũ habeat iuſiurã.⁊ na
turalẽ poſſeſſionẽ ff.ſi ager vecti.l.j.⁊.ij.de ſu
perficie.l.j.§.j.C.de fun.patri.iubemus.lib.x.
ſ.de preca.c.vlti.ĩ. ne prela.vi.ſu. querelam.
¶ Sed notandum ꝙ q̄nqȝ locator agit vt re-
ſtituatur tantũdem ſibi in eodem genere.nã
duo ſunt genera rerum locatarum.ſ. vt aut
idem reddatur.ſicut eſt cum veſtimenta cu-
randa fulloni dantur:⁊ tũc habet locũ regu
la qꝛ non ſolet locatio mutare dominiũ:vt.ff.
eo.ſolet.aut locant̃ aliq̄ :vt reddantur eiuſ-
dem generis veluti cum argentum puſilla-
tum.i.purgatũ ⁊ puſillũ factũ ꝓpter putre-
dinẽ detrahendã dat̃ fabro vt ex eo vel quo-
libet argento vaſa fierent.nã ⁊ in hoc caſu in
creditum itur.ff.e.in naue.⁊ no.ſimile:qñ de
poſitarius recipit pecuniaʒ nõ conſignatam
ſ.depo.§.quid ſi depoſitum. ¶ Et conductor
aliqñ transfert dominium in locatorẽ.vt ſi ei
inſula fulciẽda locata ſit ſua impenſa.ff.e. l.
item ſi precio.§. cum inſulam . et tenetur de
culpa ſua ⁊ eorum quorum opera vtitur.ff.
eo.videamus.ff ſi menſ.fal.mo.dixe.l. vlti.§.
j ⁊ de neg.geſt.nam ⁊ ſi ſeruus .§.vlti.ar.ſ.
de offi.archi.ca que.nec impeditur hec actio
propter remiſſionem mercedis.ff.eod. ſi tibi.
¶ Habet etiã dñs ius hypothece.nam ſi lo-
cetur vrbanum predium oĩa inuecta ⁊ illata
tacite obligantur dño etiã ignorãti.ſʒ inue-

cta in predio ruſtico ita demũ tenentur ſi domino ſciente intromiſſa ſint. C. eodem. certi. et res ſecundi ↄductoris ſcilicet qui a meo conductore conduxerit. C. eodem. nemo obligatᷣ mihi non ad vniuerſam penſionem ſed quatenus dare dꝫ. ff. eod. ſi in. l. §. ſi colonus. ⁊ de pig. ac. l. ſolutum. §. ſolutam. ⁊ hoc forte in vrbano predio tãtum locũ habet ſm Azo. ¶ Et ſi tacite renouetur ↄtus: vt q2 ad. v. annos facta erat conductio: patior qđ vltra quinquennium ibi ſic renouatᷣ in aliis. v. an. in ruſticis prediis ſed in vrbanis prout quiſq3 in habitauerit ita obligatᷣ: niſi i ſcriptis certum tp̃s cõprehenſum ſit. ff. e. item queritur. §. ſi. prout inhabitauerit. i. vt teneatur ex primo tẽpore cõuento. vel ex pria habitatione tantũ vt ſi nihil videatᷣ reconduxiſſe vel vt videatᷣ recõduxiſſe in id tm̃ tp̃s q̃ inhabitauerit poſtea. vel vt videatᷣ reconduxiſſe in id totũ tp̃s quo inhabitauerit ex prima inhabitatione. et fit hec reuocatio tacita ita demum ſi dominus ſane mentis erat. ff. eodem. l. qui ad certum. et in his tacite ius hypothece intelligitur renouatum ſi tamen cõductoris erant. nã ſi alterius conſenſus inde domini neceſſarius eſſet. ff. eodẽ. item queritur. §. vlti. C. eodeꝫ. ſi cum hermes. ¶ Debet etiã fieri opus arbitrio locatoris ſi dictum ſit: alias arbitrio iudicis committitur. ff. eodem. ſi in l vnde ſi opꝰ approbãdum ſit ſufficit conductori. ff. eodem. ſi prius. ⁊ ſi non erat approbandum ⁊ approbauit: tutus eſt conductor vel ſi ſtetit ꝑ ipſum quominus approbaret. ff. eo. opus. ⁊. l. ea lege. §. vlti. ⁊. l. cũ in plures. §. lege.

¶ Nũc videamꝰ de actiõe ex conducto. ¶ Ex ↄducto actio datur conductori: et competit ex his cauſis: vt puta ſi rem quã cõduxit nõ liceat ei frui: vel ſi nõ preſtatur qđ in ↄtu conuenit. ff. e. ex ↄducto. ¶ Sꝫ diſt. an prohibeatᷣ a locatore vel ab alio quẽ prohibere põt ⁊ tũc tenetᷣ locator ad intereſſe: qđ ⁊ lucrũ conductoris continet. ff. e. ſi fundum quem mihi. ibi: nam ſi ⁊ colonus tuus. ⁊. l. ſi in lege. § colonus. et. §. item inutiliter. ¶ In caſibus tamen põt impune expelli: vt not. ſ. eod. §. rñ. ſ. ver. item põt inquilinus. et ſeq. ⁊. ſi locator neceſſario reficit rem locatã: ſi non voluntarie reficit tenetur ad intereſſe: ff. eodem. ſi fundum. §. vlti. et. l. qui inſulam. ⁊. l. et hec diſtinctio. ¶ Aut prohibetur ab extraneo quem locator prohibere non põt: ⁊ ſi hic locauit ſcienter rẽ alienã agit conductor ad intereſſe niſi ei poſſit imputari qđ non ꝓſpexit hoc euenire poſſe puta ſi vſufructuarius fundi mihi locauit fundũ vſq3 ad quinquennium ſecus ſi locauit mihi vt dñs: ſed ſi bona fide locauit credens rem ſuã eſſe: tunc tenetᷣ locator ad exonerationẽ mercedis tantum pro rata. ff. eo. ſi tibi alienam. ⁊. l. nos videamus. ⁊. l. ſi quis domus. ⁊. l. ſi vno. §. plane. ⁊. l. ⁊ fundum. ⁊. l. ⁊ hec diſtinctio. ¶ Tenetur etiam locator preſtare conductori vaſa olearia ⁊ vinaria quocunq3 nomine cenſeantur. ff. eo. ſed addes. § illud.

¶ Propter ſterilitatem contingentẽ agitur ad exonerationem mercedis niſi poſſit cum vbertate p̃cedentis anni vel ſubſequẽtis recompenſari. vt. ſ. eo. propter ſterilitatem. et C. eo. l3. vnde ſumptũ eſt. rñ ſ. §. excepto. ff. eo. ex ↄducto. §. ſi vis. ¶ Dicitur aũt ſterilitas[a] quando colonus non recipit ſeu recolligit ſemen ſuum ſecũdum quoſdã: vt in. d. §. ſi vis. verſ. ſꝫ ⁊ ſi labes. ⁊. l. ſi vno. §. vbicũq3. ¶ Sed Io. ba. intelligit ſterilitatẽ ſm vulgi opinionem: vt ſi dicant hoĩes cõiter bonum tp̃s eſt vel malum. arg. ff. de fun. inſtru. leg. cũ de lanionis. §. aſinam. ſ. de ſponſa. ex literis. ⁊ hoc verum eſt de ſterilitate que cõtingit caſu fortuito: ⁊ extra modum conſuetũ: ſecus ſi vitio rei contingat: vt ſi vinum coacuit: vel ſi ſegetes in herbis corrupte ſunt nam hoc damnum colonus ferre debet. ff. eo. ex conducto. §. ſed ſi vtendo. ⁊. §. ſi vis. ⁊. § vlt. ⁊. l. ſi vno. §. cum quidam. ¶ Hoc qđ dixi de vitio rei verũ eſt quando aliquid p̃t imputari colono: vt q2 tenuit vinum iuxta ignem: ⁊ ideo coacuit vel non cedauit ſeu extirpauit fundum. et ideo ſeges conſumpta eſt. eſt etiam culpa ſi non reddidit decimas: et iõ a brucis vel locuſtis conſumpte ſunt ſegetes. xvi. q. i. reuertimini. ſecus ſi nõ reperitᷣ in aliq̃ culpa ſcđm qđ dominus Grego. videtur velle. ſ. eo. propter ſterilitatem. ¶ Vel forte canones benigniꝰ agere volunt: ſicut. ſ. de teſta. filius nr̃ fauſtinus. argu. ſ. de dona. per tuas. ¶ Vel poteſt intelligi Greg. quando fundus ita peſtifer eſt quod etiam redhiberi deberet. argu. C. de

a ¶ Dicitur autem ſterilitas. adde. c. ꝓpt ſterilitatẽ. eo. ti. doct. in. l. licet. C. loc. glo. ⁊ bar. in. l. ex conducto. l. §. cũ q. ff. loca.

edil. ac.predium. ¶ Fiat etiam remiſſio iſta
ſi fundus terremotu vel caſmate ita perierit:
vt nuſq̄ ſit vel ſi per incurſum hoſtium fru=
ctus amiſſus eſt: ſecus ſi exercitus per laſci=
uiam aliq̄d abſtulerit qđ referas ad modicū
damnū.ff.e.ex conducto.§.primo.⁊ pen̄.⁊ de
cenſi.forma.§.j. ¶ Dicunt aūt ↄpēſari ſterili
tatem qn̄ bis tm̄ q̄ ſolitus erat habere: ver=
bi gratia: ↄſueuerat hr̄e.x.modo hȝ.xx.cum
proximo p̄cedenti anno non recollegiſſet ſe=
mel: vt.ſ.dixi.ſed Job.dicit tunc compenſan
dum qn̄ tm̄ habuit ꝙ facta cōpēſatiōe hinc
inde neuter annus dicat̄ ſterilis. verbi gr̄a:
ↄſueuerat hr̄e tp̄e vbertatis ſeu fertilitatis
de tribus ſeſtarijs terre.xxx.ſeſtaria.⁊ dabat
annuatim pēſionē triū ſol.ſi hȝ.xv.nō dr̄ an=
nus ſterilis: ⁊ ſic ſoluet oēs tres ſolid.vno an
no habuit nihil et ideo nihil dabit: q̄r fit re=
miſſio. ſequēti habuit.xxx. ⁊ ſic facta recōpē
ſatione cū p̄cedēti neuter dicet̄ ſterilis.dabit
igitur.vj. ſolid. ⁊ ſic ſoluet ꝓ p̄cedēti anno et
p̄nti. ¶ Sic fit remiſſio ⁊ recōpēſatio in ſoli=
dum ſȝ ſi vno habuit.x. fit remiſſio ꝓ rata.ſ.
q̄r remittunt̄.xij.dena. ⁊ duo ſolidi ſoluūtur
ergo ſi in ſequēti hȝ.xx.reddunt̄ quatuor ſo=
lidi ⁊ hoc eſt qđ dicit ꝓ rata in.c. ꝑpter ſteri
litatē. ſic etiā fit recōpēſatio cū vbertate p̄ce=
dentis anni. q̄r ſi p̄rlo anno fuit vbertas: ⁊ in
ſecūdo ſit ſterilitas nō fit remiſſio. ⁊ ſi per er
rorem facta ſubuenitur. ſecus ſi ſcienter.ff.e.
ſi vno. ¶ Et notandū ꝙ dicit p̄cedentis anni
vel ſequētis ⁊ non dixit p̄cedentiū vel ſequē
tium vnde vbertas ſcdi anni ꝑximi p̄cedētis
cedit lucro coloni. ſȝ ↄ̄ q̄r ſingularitas reſol
uenda eſt in pluralitatē.ar.ſ.de priui.vt pri=
uilegia.§.vlt.ff.de neg.geſt.l.iij.⁊ q̄r non ha=
buit lucrū nō dȝ hr̄e onus.C.de cad.tol.vna.
§.pro ſcđo.eↄ̄:io: vt.ſ.de ſepul.c.j.ff.de regu.
iur.ſcđm naturā.⁊ eadem ratio eq̄tatis eſt er
go idem ius.ſ.de reſcript.inter ceteras.et de
conſti.tranſlato.⁊ hec duo equiparantur: q̄r
dicit.l.colonus.modicū damnum referre de=
bet quia nec modicum lucrum ei aufertur.
ff.eodem.ſi merces.§.ais.⁊.l.habitatores.er
go a contrario magnum ei auferendum eſt:
vnde videtur qđ etiam penſionem debeat
augmentare.argu.ff.de teſti.ex eo.ſ.de his
que fi.a ma.par.c.cum apoſtolica.§.vltimo.
¶ Dixit Azo quod ſi caſu fortuito contingit
vbertas augmentatur penſio ſicut ⁊.ſ.dimi
nuendam dixit qn̄ caſu fortuito ſterilitas cō
tingit ſec⁹ ſi diligētia coloni.C.de fun.rei p̄=
ua.l.ij.⁊ de cōi agro ōſer.l.vl.li.xj.⁊ de allu.
⁊ pal.l.vl.ar.ſ.de reſti.ſ.ite.c.j.ↄ̄ dicit tm̄.C.de
s legi.qđ fauore. ¶ Sȝ an fiat ↄpēſatio [u] cum
vbertate annoꝝ p̄cedentiū: di.vtꝝ ſciēter vel
ignorāter remiſſio fcā fuit: vt.ſ.dixi. ¶ Loq̄r
aūt ð colono q̄ nūmis colit. ſec⁹ in p̄tiario.l.q̄

hȝ habere q̄tam partē fructuū
nō quantā. nā ſi quotā dȝ lu=
crum et dānū ptiri inter ipſos
q̄ſi iure ſocietatis.ff.eo.ſi mer=
ces.§.apparet. ¶ Itē fit remiſ=
ſio ꝑpter caſum fortuitū quo
conductor impeditus frui non
potuit corpore conducto.ff.eo.
ex conducto.§.itē cū quidā.⁊.l.
qui inſulā.§.edilis.vel ꝑpter
neceſſariā refectionē domus
vt dictū eſt.ſ.§.que actiones.
ſi t̄n conductor ruſtici predij
vel vrbani paulominus cōmo
de aliqua parte predij vteret̄:
non fit remiſſio.ſed tunc tm̄ qn̄
magno incōmodo afficit̄: vt.ff.
e.habitatores.⁊.l.ſi merces.§.
ſed vicino. ¶ Et ſic caſus for=
tuitus nocet locatori corporis
in mercedē vt nō habeat niſi ꝓ
rata: ſecus in eo qui locat ope
ras ſuas tantū vel locat rem ⁊
operā vel accipit ſpeciē ex in=
nolato ↄ̄ctu vt aliquid faciat
nam totum recipit: niſi mora
vel culpa imputari poſſit pu=
ta ſi operatus fuit alij eo tp̄e q̄ a
mihi cōmode poterat op̄ari.
in hoc concordant ll.circa ho=
noraria aduocatorum ⁊ merce
des op̄ariorum ⁊ exceptoꝝ.l.
alio dictāte q̄ mortuus eſt ſcri
bētiū vel ſcriptorū ⁊ nautaꝝ ⁊
comituȝ p̄ſidis.ff.de var.⁊ ex
traor.cog.l.j.§.pe.⁊ de ſtatu li
be.cū heres.§.pe.vel antepe.C
de cōdi.ob cām.l.pe.ff.eo.qui
op̄as ⁊.l.ſȝ addes.§.pe.⁊ vlti.
alias eſt.l.⁊ incipit diē functo.
alias defuncto.⁊ de aſſeſſori.l.
diem.q̄ tn̄ arg.ↄ̄.ff.de cōdi.cā
data ſi pecuniā. ¶ Si q̄s antē
op̄as locauerit duobus: primo
ſatiſfaciendū eſt primo condu
ctori: vt.ff.eo.in op̄is. ¶ Quid
ſi nō apparet q̄s primus forte
dirimēdum eſt.ar.ff.de iud.in
his tribus.⁊.l.ſeq.C.cō.de leg.
l.vl. ¶ Sed q̄ro quare in loca
tione op̄aꝝ non obſtante caſu
fortuito agit̄ ad totam merce=
dem ⁊ in locatione corp̄is re=
mittitur. r̄ndeo natura res oēs
gratia hominis comparauit.
ff.de.vſ!ir.iō q̄ tunica ⁊ res ac
cedit corpori.ideſt homini lo=
canti operas nō ecōtra. vt.ff.

¶ An fiat
compenſa
tio. Adde
Pau.ð ca.
conſil.li.ij.
incipi. q̄r
exceptio=
nec.

de cui.iuſtiſſime.Itē ſi ego loco rem corpora
lem et ipſa res deficit nullo modo intelligit
ſeruire res que non eſt ⁊ que ſenſu caret. ſec⁹
eſt in hoie cui⁹ animus inſpicit.vt.ff.de ſta=
tu libe.cum heres.§.ſtichus.nec obeſt ſi mo=
riatur:q2 adhuc viuit aīa que idem cōpoſitū
intelligit hre ſed hoc intelligo qn̄ ſine cul=
pa incidit in caſum fortuitū alias ex delicto
ſuo hoc priuilegiū habebit.vt ar. ff.de neg.
geſt . ſiue hereditaria . ⁊ de locato ſi merces
.§.culpe. ⁊ de interdictis et releg. relegatoꝝ
in fi.⁊.ſ.de eta.⁊ quali.c.j. ¶ Agitur ⁊ ꝯ lo=
catorem qn̄ locat mihi ſeruū incertū ſi malū
poſtea mihi repſentauit:vl' ſi certū malū ſciē
ter locauerit alias ꝯ.vt.ff. eo.ſi domū.§.j.⁊.l.
cum in plures.§.ſeruū . qual'r aūt teneat ds
de vaſis vitioſis.diſ.vt dixi. ſ.ti.j.§.qb⁹ mē=
ſuris. ¶ Uenit ⁊ in hac ac. dol⁹ et culpa dn̄i
horreoꝝ ⁊ ſi promiſit cuſtodiā pn̄t renūtiare
cuſtodiā cuſtodie. ⁊ ſi ponit cuſtodes me ſciē
te ad ipſos exhibēdos tm̄ tenet niſi dolo vel
lata culpa malos exhibuerit. ¶ Idē eſt ſi cla
ues mihi tradidit ſi nihil eoꝝ interuenit de
leui culpa tenet ⁊ de leuiſſima ſi cuſtodiam
repromiſit:vt.ff.eo.qui mercedē. ⁊.l.dn̄s hor
reoꝝ.C.eod.l.j.⁊.l.iudicio.⁊.l.ex diui.inſti.de
ꝯhen.emp.§.q ſi fugerit. ¶ Et ſi ſpecialiter
promiſit caſum tenet:vt no.ſ. de cōmo.§.in=
quantū.ꝟ.tenet. ¶ Si cōductor fundi aliqd
neceſſario vel vtiliter expēderit agendo vel
edificando vel inſtituendo aget ꝯ locatorē vt
ea recipiat ꝯuis non conueniſſet et per doli
exceptionem ſumpt⁹ poterit retinere.ff.eod.
dominus.§.j.⁊.l.pe.rn̄ j. ¶ Item poteſt con=
ductor agere vt ſibi liceat tollere oſtia vl' alia
que ibi edificauit ſine leſione tn̄ edificij: nam
in priſtinā faciem edes reddere dʒ nec dʒ lo=
cator viam anguſtare inquilino quominus
poſſit in edificijs arcā inferre.ff. e.ſed addes.
.§.ſi inquilinus hoſtiū. ⁊.§.ſi inqlinus arcā.
⁊ iunge hic quod no.ſ.de cau.poſ.ſub rubri
ca de cā ꝓprietatis.§.j. ver.itē per ſpecifica=
tionem.⁊ ſe. ¶ Si quis aūt ſcholaris condu
xit hoſpitium non dʒ alius ſcholaris cōdu=
cere ipſum in preiudiciū inquilini niſi tēpo=
re cōductionis emerſo qd ſi fecerit excōica=
tus eſt ipſo iure ſic intelligunt quidā.j.c.j.⁊
dʒ publicari anno quolibet in medio magi=
ſtrorum ⁊ ſcholariū ne quis allegare poſſit
ignorantiā vt ibidē. ¶ Alij dicunt hoc ſpāle
in ciui.bonoñ.in qua loquitur q2 cum cōſti=
tutio illa odioſa ſit.⁊ contra. l. C.e.ne cui.nō
eſt extendenda. ¶ Sed certe videt eſſe indu=
cta nō in odium ſed fauorem pauperum cle
ricorum.⁊ hoc eſt qd ibi dicit in leſionem vel
preiudicium et ideo contraria ratione videt
extendenda.ad hoc.j.de deci.ex parte.ff.de li
be.⁊ poſthu.cum quidam.⁊.ſ.de iura.calū.

c.j.⁊ vt extendenda ad omnes.illos qui ſunt
de iuriſd.domini pape puta clericos certe et
ad omnes ſcholares qui ꝓ maiori parte cle=
rici ſunt ſecus de alijs in quibus papa iuriſ
di.non habet argumen.lxxix.di.iudicatuʒ.
⁊.c. ſeq. ¶ Unde et Lauren.ipſam intellexit
extendi ad omnes illos qui gratia ſcholariū
ſunt ibidem exceptis meretricibus quas vti
litas vite non facit dignas obſeruatione le=
gum.C.de adul. quē adulterium. argumen.
ff.de rei vēd.que religioſis.j.de paro.ſup eo.
j.de verb. ſig. cū in partibus.nā ⁊.odia qn̄qꝫ
ampliant.ff.de his q̄ no. infami.l.ij.§.exerci
tū.⁊ iō extendit ad ſcriptores niſi forte vxo=
rati ſint. et ſi dicis dubitari vtrū ſit odio=
ſa vel fauorabilis:reſpondeo ſufficit q2 per=
inde eſt ac ſi fauorabilis eſſet:vt. ff.de condi.
inde.ſufficit. ⁊ ad quid fuiſſet appoſita : niſi
ipſa vteremur in iudicijs:vt.ſ.de conſti.⁊ ad
quid eſſet cōfirmata autoritate pape niſi vel
lex ipſam generalem innuere . nā ſufficiebat
autoritas legatorum ꝯuis poſtea prouin=
ciam exiſſent:vt.ſ.de offi.leg.nemini. p̄terea
ſententia excommunicationis medicina eſt:
quare extenditur.argu.ij.q.j.multi. j.de ſen=
ten.excommi.c.penult. et ideo ſemper in du=
bio ſeruanda eſt:vt.j.de cleri.excommunica.
mi.illud.§.licet autem. ¶ Patet autē ex pre=
miſſis locationem ſimilitudinem habere cū
emp.ſed tamen differūt vt not.de preca.§.qd
ſit precariū. ¶ Item quia in venditione ſpe=
ctat periculum ad emptorem:etiā ante tra=
ditionem rei:vt.ſ.determinauimus.aliud in
locatione: vt ex premiſſis ptʒ. ¶ Item vēdi=
tor tenet vt rē tradat vel intereſſe preſtet:ſed
conductor aliqn̄ excuſat : vt q2 res erat alie=
na quam bona fide locauit: vel q2 vſibus ei⁹
eſt neceſſaria. ¶ Itē locatio non titulus vſu=
capiendi:vel dn̄ium transferendi:niſi in caſu
vt diximus. ſ. ¶ Quibus dent. ⁊ in quos ⁊ ad
quid dictum eſt.ſ.eodē.§. que actiones.verſi
cu.ſed notandum.et ſeq.⁊ not.j. eodem.§.ſe=
quentibus.

8 Et quales ſint† perpetue he=
redibus dantur et in heredes. ff. eodem . ſed
addes.§.ex conducto.bone fidei ſunt ideo ad
mittunt vſuras ſcd̄m.ll.antiquas.C. eo. pre=
ſes. ¶ Tenetur fideiuſſor conductoris ſi obli
gauerit ſe in omnem cauſam.ff. eodē.quero.
idem putat Azo . ⁊ ſi ſimpliciter intercedat.
ff.de fideiuſ.ſi quis pro.eodeʒ.§.ſi nummos.
l.amiſſi.reſpon.j.⁊.§.ſi fideiuſſores.⁊.l.ſi vt ꝓ
ponis.et l.ſi ita ſtipulatus.⁊.l.inter.et. l.ſi a
colono. et vt legat. not. ca. l. j.§. belliſſime.
¶ Sed ſi pro ſorte tantum intercedat non
tenetur de vſuris : nec econtra . nam ad al=
terum tantum obligari poteſt ſicut et pi=

ſinus.ff.de pig.ac.l.ſolutū.§.ſi in forte dumta xat.ꝛ eſt arg.ꝙ ſi quis fideiubeat aliquē iudicio ſiſti non teneatur ad mulctam quā iudex ex officio ſuo aliquando inducit.ſ.quando ſub pena centū librarū citat et ſi intercedat in.x.non tenet̃ vltra.ff.de fideiuſ.ſi in pignore.ꝛ.l.fideiuſſores.rñ.j.ꝛ.l.vlti.ff.de eo ꝙ certo loco.centum.ꝛ ad municip.l.lucius.§.paulus.¶ Sed contra.ſ.de fideiuſ.c.ij.ꝛ.iij.quod dic vt not.infra de fideiuſ.§.ad quid fideiuſſor.

¶ Potuit emphiteota ꝛc. poteſt queri quare hec decre.ponitur ſub hoc ti non ſub precedenti.rñ.cōtractus emphiteoticarius ab alijs putabat̃ emptio: ab alijs locatio. Sed zeno imperator diffiniuit ipm cōtractū eſſe ꝑ ſe mediū inter locationē et emptionē ſuis proprietatibus inſignitū:ꝛ licet dixerit ipm ad neutrū predictorū cōtractuū inclinare.C.de iure emphi.l.j.tamen ſemper magis ſimilis eſt locationi cum dominiū retineat̃:ꝛ aliquid certū annuatim recipiatur. et ideo ponitur ſub hoc ti.ſicut ꝛ imperator Juſti.poſuit ipſum ſub eo.titu.inſtitu.eo.§.adeo aūt.poſt ti.de contrahen.emp.ꝛ ven.

8 9 Quid ſit * ſeu dicatur † emphiteoſis. ¶ Emphiteoſis grece latine melioratio dicit̃. ab initio eī ſterilia tm̄ ꝑ hūc contractū cōcedebant̃:ſed poſtea permiſſum eſt de fertilibus ꝛ fructuoſiſſimis emphiteoticari poſſe.et dr̄ contractus emphiteoſeos vel emphiteoticus ſeu emphiteoticarius.i.meliorationis:ꝛ conſiſtit in rebus ſoli tantū. ¶ Eccleſiaſtica autem emphiteoſis in his immobilibus conſiſtit que ad hec congrua videntur economo.et alijs gubernatoribus: vt.C.de ſacroſan.ec.aut.perpetua.x.q.ij.hoc ius.ver.perpetua.ꝛ de hoc dixi.ſ.de preca.§.ria.ꝛ ſequen.

In quibus reus conſiſtat.

10 † Proxime dictum eſt.

11 Qualiter cōtrahat̃. † Scriptura interueniente:non aliter:vt.C.eo.l.j.ibi ſcriptura interueniente ꝛc. ¶ Item conſenſu vtriuſqꝫ.i.domini ꝛ emphiteote adhibitio in hoc ſcilicet vt ſtatim dominus aliquid pro re accipiat ſcilicet quod inter eos conuenerit: vel pecuniam vel aliam rem. ¶ Item vt de cetero ſingulis annis duos raimundinos:vnū vel duos turonenſes vel ſimile ſoluat puta redditus in ſpecie:vt inſtitu. eodem.§.adeo. ¶ Et contrahitur aliquando ad tempus.i.vſqꝫ ad decem vel viginti annos.in quo ſuccedit heres. ¶ Item imperpetuum ꝛ tūc nō auferet̃ emphiteote:ꝛ vel eius heredib⁹ quādiu ſoluerint penſionē. ¶ Itē inter certas ꝑſonas vſqꝫ ad ſecundū vel tertiū vel quartum gradum. ¶ Item ſicut renouatio fiat vt in.d.§.adeo.ꝛ not.ſ.de preca.§.rie.

12 Quid ſit de natura † huius contractus. Ut ſi cōtrahentes aliquid pacti ſint obſeruet̃: et ſi nihil paciſcunt̃ de natura penſio ſolui debet niſi res ex toto perierit. ¶ Si aūt particula etiā minima remanſit:cui⁹ ſeptē partes perierint:ſpectat dānum ad emphiteotam ſm Az.ſic intelligitur C.eo.l.j. ¶ Alij vocant particulare dānum ſ.medietatē.argu.ff.de vſu.etiā partis.ꝛ de verb.ſig.nomē filiarū.§.portiones.qđ equius eſt.ar.ſ.e.proxi.ꝛ in his que no.ſ.e.ſub.§.propter ſterilitatē.ꝛ ſeq. ¶ Item eſt de natura cōtractus: vt liceat domino ſuū emphiteotā propria autoritate expellere ſi per triēniū in ſecularibus:vel per biēnium in eccleſiaſticis ceſſauerit qđ penſionem non ſoluerit: nec apochas tributorū dño cū preſcriptione ſua reddiderit: etiā ſi emphiteote dñs penā ſi expelleret promiſiſſet. ¶ Item in ſimplicibus colenis biennium ſpectat̃ tm̄ et dies aſſignata pro dño interpellat.vnde emphiteota excuſari non poteſt ꝙ ab eo penſio non fuerit requiſita.C. e.l.ij.§.ſinautē nihil.ꝛ.§.ne aūt.in aut.de non alie.aut permu.rebus eccle.§.ſcire.colū.ſeda.ff.locati.quero.§.inter locatorem.ſecundum Azo. ¶ Alij contra.argumen.C.ne quis in cauſa ſua iudi.et C.vnde vi.ſi quis in tantam.argu.ſupra de ele.conſideranimus.et de conceſ.prebendarum poſt electionem bone memo.§.cre. ¶ Quod verius videtur quod non propria autoritate ſed per iudicem expellatur vt hic dicit ibi niſi celerī reſti.et ſupra ca.proxi.in fin.ꝛ de reb.eccle.non alie.ſi qs preſbyterorū.ſ.de reg.non eſt nobis.dico enim celerem ſatiſ

a ¶ Quid ſit Adde car. zaba.in.c. potuit.in j.q.de loca.

factionem: anteq̄ patiatur ſe
trahi ad iudiciū.ar.ꝫ.de foro
cōpe.ſi diligēti.ideo ſi in ſolu=
tione ceſſatū ſit agēdū eſt corā
iudice.vt.ꝫ.de dil.bone.ꝛ.ff.de
pu.ꝛ vecti.cotē ferro.§.agri.et
ſic pōt intelligi.ꝫ.de reſti.ſpo.
cōquerēte.ꝛ hoc patet.C.eo.l.ij
ibi nulla em̄ allegatiōe ꝛc.nā
corā quo fieret allegatio niſi co
rā iudice. ¶ Uel dic celerē ſatiſ
factionē ſicut not.ſm Gof.ꝫ.de
reb.ecc.nō alie.§.q̄ ſit pena.vt
celerē intelligas ꝛ ſe. ¶ Uel ar
bitraria.ꝫ.de off.deleg.de cau=
ſis.ff.de iure delib.l.j.ꝫ.de trāſ
ac.c.fi. ¶ Imo hoc vr̄ appella
re celerem ſatiſfactionem obla
tionem obligationē ꝛ cōſigna
tionem: vt.C.e.l.ij.in fi. ¶ Quid
ſi emphiteota dedit in dotem[a]
emphi.de cōſenſu dn̄i ſaluo de
bito canone qđ fieri potuit: vt
ſ.de dona.inter vi.ꝛ vxo.nuper
nunquid incidit in cōmiſſum
ſi maritus in ſolutione canōis
per triennium ceſſauerit: dico
ꝙ ſic: ad ipſum em̄ ſpectat ſo=
lutio ꝗuis vxor contrariū pa=
cta eēt.vt.C.de pac.ex cōuētio
ne.ꝛ.C.ſine cēſu vel reliquis.l.
j.ij.ꝛ.iij.ꝛ.ff.de impenſis in re=
bꝰ dota.fac.neq̄ꝫ.ꝛ de vſufru.
hactenꝰ.ergo ſi non ſoluit cō=
mittitur.ar.de pig.lex vectiga
li.ꝛ ſic alienatur fundus dota
lis neceſſaria alienatione cul=
pa mariti: vel dolo interueniē
te.ſic ſi non cauet de dāno infe
cto ponitur vicinus in poſſeſ=
ſionem fundi dotalis ex ſecun
do decreto ꝛ dn̄s fit: vt.ff.de fū.
dota.l.j.ipſe tn̄ maritus de do=
lo ſuo ſiue culpa obligatus re
manet mulieri.ff.ſolu.matri.ſi
conſtante.§.ſi maritus.ꝛ.l.j.§.
maritū.lꝫ non teneatur ſi dos
publicata ſit ſubaudi propter
culpam mulieris.vt ea.l.ſi cō=
ſtante.§.ſi bona. ¶ Quid ergo
ſi factus ſit non ſoluendo.for=
te habebit recurſum mulier
aduerſus dn̄m in ſubſidiū.ar.
ff.de eo per quē fa.eſt.l.vl.ꝛ de
dolo.eleganter.§.pe.ar.eſt ex
eo qꝛ ſi propter culpam prela=
ti eccl'ia amittit feudum: non
priuatur eccleſia feudo niſi vi
uente prelato qui in culpa fuiet ſic recu=
perat feudum eo mortuo vel remoto: vt in
conſtitu.feu.de pace tuenda.§.ſi clericus
nam ꝛ reipublice intereſt: vt dotes ſaluemus
mulieribus: vt.ff.de iu.do.l.j.ꝛ.ij.ꝛ.ſol ma.l.j.
¶ Quid ſi emphi. promiſit penam ſi non ſol
ueret cōtractu remanente in ſua firmitate:
non ſoluit.dn̄s vult repellere ipſum: emphi.
offert penam: ꝛ dicit ſe non eſſe expellendum
dicas ꝙ nihilominus expelli poteſt ſm Azo
qꝛ pena gratia ſeruantis pactum fuit appo
ſita.ar.ff.de tranſac.ſi quis maior.ꝛ in fauorē
ſuum.vnde non dꝫ retorqueri in eius leſionē
ff.de le.cōmiſ.l.j.ꝛ.ij.C.de legi.qđ fauore.nec
putat Azo ꝙ propter hec verba rato manen
te contractu pena ſepius committatur: ſed
ſemel tantum: qꝛ illa verba referuntur ad cō
tractum emphi.non ad ſtipulationem pene.
nec em̄ ſtipulatio ꝯtractus dicitur.ff.de ver.
ſig.labeo.ſed ſi ita dictum eſt contractu re=
manente cum eadem pena obligatione infir
mitate ſua ſepius poſſet committi ſtipulatio
ar.ff.de tranſa.qui fidem.C.de tranſac.cum
proponas.vtraq̄ꝫ tn̄ queſtio ſcholaſtica po=
teſt eſſe. ¶ Quid ſi hereditate dn̄i iacente la=
batur triennium vel biennium. Reſpondeo
ſecurus eſt emphi.qꝛ non fuit cui ſolueret.
arg.ff.de.l.commiſ.ſtatim.§.vlt.ff.de vſur.pe
cunie.ff.de verb.ob.diem. ¶ Quid ſi pactus
eſt vt nunq̄ꝫ repellatur licet ceſſet in ſolutio
ne: non valet ſcđm.p.ar.ff.pro ſocio.ꝛ ſi con=
uenerit.ꝛ de precario: cū precario.ꝫ.đ preca.
c.vlt.cōtra.ff.de pig.ac.ſi conuenerit.cōmu.
di.in hoc iudicio.§.ſi quē.ꝛ de diſtrac.pig.ſi
creditor.§.vlti.ꝛ eſt verius vt pacto ſtetur ſꝫ
d.m. ¶ Quid ſi ex pluribus vnus non ſoluit:
puto oēs repelli.ar.ff.de ver.ob.l.ij.ꝛ de con=
di.ꝛ demon.cum fundus.ff.fa.her.cuꝫ idem.
¶ Hoc eſt etiam de natura contractus vt li
ceat emphiteote emponemata ſua.i.melio=
rationes ſuas alij vendere dn̄o tn̄ primitus
requiſito coram teſtibus et predicto ꝗtum
reuera inuenire poteſt: dn̄s em̄ cuilibet em=
ptori preferendus eſt ſi comparare velit: ſed
ſi licentiam dat: vel non reſpondet lapſis a
tpe denūciationis duobus menſibꝰ: licet em
phiteote etiam ſine conſenſu dn̄i vendere dū
tn̄ caueat a pſonis ꝓhibitis. Sunt autem ꝑ
ſone ꝓhibite he que duriores ꝛ potentiores
ſunt vel non ſoluendo.ar.ff.qui ſatiſda.cog.
l.ij.ꝛ de ali.iu.mu.cā fac.l.j.ij.ꝛ.iij.vel ſicut
dixi.ꝫ.de preca.§.ria.ver.pōt economꝰ.ꝛ pa=
rentes eius prohibent. ¶ Et dn̄s emphiteo=
tam nouum neceſſe habet ſuſcipere ꝛ in poſ
ſeſſionem mittere non quidem per procura=
to.ſed per ſeipſum vel per literas ſuas vel
per aſſertionem ſuam ſeu depoſitionem co=
ram magiſtro cenſus factam et ſic ponitur

[a] ¶ Quid ſi emphiteota dedit in dotem ad de Rotam deci.cccxiij.in nouiſſimis.ꝛ ꝑ bal.cōſi.cccxxxij.l.ci.pſictus ꝯceſſa fuit res in.ij.volu.

depoſuerunt.C.de teſti. teſtium. vel per lras tabularij corã teſtibus p̄ſidem vel defenſorem locorum celebrãdas. nec licet dño occaſione iſta exigere vltra quinquageſimã partem pcij vel eſtimationis loci qui ad aliã pſonam transfert: loco cuius quinquageſime quaſi gñalis cõſuetudo trecenũ induxit. tñ enim in q̃ pluribus locis accipit pro laudiſmo. ſ3 ſi dñs nullo de pdictis modis vult cõſentire: l3 emphiteote etiã dño non conſentiente ad alios ius ſuum transferre. Sed et ſi emphiteota aliter verſat ſit ius ſuũ amittat. vt.j.eo.c.fi.§.j.C.de iure emphi.l. vl. vnde hec decre. ſumpta eſt. ¶ Hoc ſi velit vẽdere. nam ſi donare vult hoc facere poteſt etiam domino irrequiſito.C.de fun.patrimo. l.j.in ſi.eo.§.adeo forte z pignori dare.argu. ff.de pig.lex. z de pig.ac.tutor.§.vlt. ſic mulier q̃uis fideiubens velleiano iuuet non tñ dona. ff.ad vell.ſed ſi ego.in fi. z eſt rõ q2 facilius mulier ſe obligat q̃ alicui donet vt ibi. ſi ergo poteſt donari ſimpliciter multofortius cã dotis.argu.C.com.de le.l.vlti. z auk. res. z de liti.l.vlti.ar.S.j.de dona.inter vi. z vxo.nuper. ſed illud in feudo temporali. ¶ Nunquid ergo ſi res emphiteoticaria in dotẽ detur: dñs habebit laudiſmũ ſuum vel cõſenſus eiuſdẽ requirendus eſt. hoc vidi de facto. z dico ſi ab extraneo detur non requirendũ cõſenſum dñi. quia donatio ſimplex eſt reſpectu mulieris.argu.C.de iure do.l.vlti.ff.de leg.j. ſi domus.§.vlti.et in alijs concor. quas.not.S. in illo.ver.hoc ſi velit.ſed ſecus ſi det a patre p filia quã h3 in ptãte. alias idem qd in extraneo: vt.C.de pac.conuẽ.l.ex morte.§.fi. z eſtimata exigit conſenſus dñi z laudiſmum habebit.arg.C.de iu.doti.quoties.ſi in eſtimatam donet nec credo qd exigat.argu.C.ſolu. ma.dos z de bonis maternis.l.ij. z de impu. z alijs ſubſt.l.vlti. nã iure naturali remanet in dñio mulieris vt.C.de iure doti. l. in rebus. Quid ſi dedi tibi rem in emphiteoſim: deinde tu alij das me pſentiẽte. z iſte ſcdsemph. vult alienare cuius pſenſus eſt requirendus. nunqd meus vel tuus dixit Azo.qd meus.nã tu alienando nec ciuiliter nec naturalr poſſideas.argu.ff.de relig.l.ij.§.j. z ad ſill. l.j.§. j.C.depoſi.auk.ſed iam cau. Azo. ¶ Et facit pro.eo.ff.de ſeruis expor.l.pe. ff.de fur. inter oẽs.r̃ñ.j.in fi.ff.de condi. fur. ſed nec. z.l.prece.§.vlti. ¶ Sed eſt contra argu. ff.de furt.ſi dominium. z.l.ſi is qui rem.§.j.Sed p Azo. eſt.ff.quib.mo.vſufruc.a.pomp. ff.de acqui. poſ.qui vniuerſas.§.vlti. z.l.q̃uis.§.j.

3 Que actio† ex hoc contractu naſcatur. Condictio ex. l.zenonis.ad petendum cañ. ab eo cui datum eſt in emphiteoſim. ¶ Quid ſi alij conceſſit iſte emphiteota: dicunt quidam ſcdm emphiteotã conueniri condi.ex l ad exemplum tributor: ſ3 hoc abſurdum eſt q factum priuati reipub. adequetur. dicam ergo dñm poſſeſſorem vẽdicare. z ſi ille ſe defendit propter cõceſſionẽ primi replicabit dñs non eſt equum fidẽ ſeruari quã promiſi autori tuo q2 tu nõ ſeruas mihi ea que autor tuus mihi conuenit arg. C.de pact.cum proponas. S. de iureiur.pue nit. debet enim vti acceſſione cum ſua cauſa: ſuiſq vitijs z honoribus. ff. de acqui. poſ. pomp.ff.cum quis.j.de deci.paſtoralis. z.c. cum non ſit in hoie. ſed z condi. darem dño: niſi ipſe induxerit ſm emphiteotam in poſſeſſionem quaſi cum ipſo videat pctum ſm Azo. ¶ Certum autẽ eſt q dñs ciuiliter poſſidet: z directum h3 dñium. emphiteota vero tñ naturaliter. ſicut et vſufructuarius. ff. de acq.poſ naturaliter. ſed z vtilẽ h3 rei ven. ff.ſi ager vect.l.j. ¶ Ex premiſſis pt3 qd ptractus iſte nec locatio eſt: nec venditio. C. eo. l. j.in prin. nam hic pctus in rebus ſoli tñ celebratur illi aũt in rebus oibus. ¶ Itẽ in hoc exigitur pecunia: ſed põt dari z alia res: vt S. diximus. in illis vero exigitur. ¶ Item p hunc contractum non fit alienatio ſed p venditionem fit. ¶ Item per locationẽ nõ h3 qs regulariter ius in re. hinc eſt qd pductor nec vendit nec vendicat rem: emphiteota vero facit vtrũq ſm Azo. ¶ Hoc autẽ notandum qd ſi emphiteota põt pbare p duos annos proxi. preteritos in eccleſiaſticis: vl per tres in ſecularibus ſoluiſſe canonem: q̃uis antea ceſſauerit per.x. vel plures annos. tutus eſt nec expelli poteſt: vt.C.de apoch.l. pe. li.x.et iunge qd not.S.eo. ſub.§. propter ſterilitatẽ. ver. z notandũ qd dicit. z preceden. ¶ Quid ergo ſi is qui facit cenſum ecc. pro domo quã tenet vel fundo ceſſat per biennium qd non ſoluit. Reſpondeo aut eccleſia h3 ratione dominij. z de hoc conſtat. et tunc incidit in commiſſum: vt.x.q.ij.hoc ius. j.de loca. z condu. c.pe. z vlt. in fin. ¶ Aut ratione elemoſyne: vt.C.de epiſ.et cle.nulli.§.j. z tũc ſi cã alimẽtor relictũ eſt: res videt affecta: vt. ff. de alimen. z cib. relic.l.fi. ¶ Sed ſi dixit teſtator tãtum relinquo eccleſie ſuper tali domo. et adiecit vſq ad certum tempus non videtur res obligata. ad hoc. ff. de leg.j. quidam teſtamẽto. et de contrahen.emp. z ven. l.vlti.§.vlti. et de annuis lega. gaius ſeius. z de ali. et ciba. reli.lucius titius. z de leg.iij. paulo calimacho.§.vlt. ¶ Sed ſi dixit qd in perpetuũ preſtaretur: tunc quilibet poſſeſſor tenebitur. vt ff.de vſufru. hactenus. z ſic videtur pſenſus eccleſie requirendus cum ſua interſit. argu. ff.de offic.archidi.ad hoc.§.vltimo. j. de his

que ſi a prela.c.vlt.ff.de aqua plu.ar.in cõcedẽdo.C.de auto. tu.l.vlt.vſuſfru.autẽ in teſtõ re linqui põt.vt.ff.de vſufru.l.iij. ¶ Si nõ dixit imperpetuũ vel ad tempus preſumo q̄ imperpetuum reliquit.ff.de an. leg. annua.in fi. ¶ Si non conſtat vtrum relictũ ſit ⁊ eccleſia habet maius dñiũ ciuitatis preſumendũ eſt qđ ratione dominij debeatur: vt infra de cenſi. omnis anima niſi probet̃ exemptio:vt.s. de cau.poſ.⁊ pro pzie.c.vlti. ¶ Quid ſi eccleſia non habet dominium ratione eleemoſyne preſumit̃ relictã fore cum commiſſio odioſa ſit et tamen ſumma ratio eſt que pro religione facit:vt.ff. de relig.⁊ ſump.fu.ſunt perſone.

¶ De rerum permutatione. Rubrica.

PRemiſſo tractatu đ ꝯtractibꝰ nominatis: videamꝰ de innominatis. ⁊ ſic de rerum permutatione. ¶ Quid ſit ꝑmutatio. ¶ Qualiter contrahatur. ¶ Quid poteſt permutari. ¶ Quis poſſit ꝑmutare. ¶ Que actiones naſcant̃ ex ea. ¶ Quibus dent̃. ¶ Et in quos. ¶ Et ad quid. ¶ Nouiſſime de ac. p̄ſcri. verbis generaliter dicemus.

1 Quid ſit † permutatio[a]. Unius rei pro altera vicaria preſtatio. hoc ſi cadat in noie ſpãli. nã in gñali ſtans oi ꝯtctui cõuenit: ergo emptioni et locationi: ⁊ ceteris tã noiatis q̄ꝫ innoiatis.vñ emptio olim ꝑmutatio dicebat̃. ff. de ꝯhen. empti. l.j. ¶ Et qꝛ plura ſunt negotia q̄ꝫ vocabula ff.de preſcri.ver.l.iiij. obtinuit q̄ ita cõpetẽter declinet̃ đ nomẽ ſicut ⁊ vẽditio ſed qꝛ late ptꝫ nimis incertꝰ eſt.cenſet̃ ꝯctꝰ innoiatꝰ qꝛ caret noie certo.i.ſpãli.nam vt dixi oẽm ſignificat ꝯctũ ex q̃ quid dat̃ vel accipit̃.ſicut dicimus ibi do vt des.ff.de p̄ſcri.ver̃. naturalis.in fi. ¶ Et hec rõ põt aſſignari quare vocat̃ ꝯctus innoiatꝰ ff.e.l.j.§.itẽ emptio. ¶ Uel põt reddi alia rõ. naꝫ ꝯctus dñtaxat noiati ſunt ex qbꝰ ſtatim naſcit̃ obligatio vt in depoſito cõmodato et ſimi.nam ſtatim ex quo cõtractũ eſt pariunt actiones.vt inſti.quib.mod.re cõtra.ob.§.itẽ is cui.et §. pe.ff.de pac.iuris gentiũ.rñ.j.ſecus in permutatione vbi nõ põt agi niſi res ab alterutra ptiũ tradita fuerit. ⁊ tũc ex precedenti pacto agit̃:vt.C.e.ex placito.⁊ ſic ſm hoc donatio hodie ꝯtractus noiatus põt dici:qꝛ ex ſolo pacto dat act. ſed olim ſecus.C. de dona.ſi quis argentũ.§.vlti. ¶ Hoc nõ placet dño meo.ſed dicit q̄ ideo dicuntur ꝯctus noiati:qꝛ noia adeo appropriata habent qđ nomen vnius nulli aliij cõuenit. vt venditio id eſt venundatio. cõmodatũ quaſi cõmodo tuo datũ mutuũ:qꝛ de meo fit tuũ.⁊ ſic de ſingulis ſed nomẽ permutationis cuilibet contractui conuenit ſicut ſibi.et ideo dr̃ innoiatus.ſcilicet quia caret nomine ſpeciali proprie appropriato.

[a] ¶ Quid ſit permutatio. Adde doc.in rubri. eo. tit. Car.zab.i c.queſitũ.i j.q. eo.tit. Fed.de ſe. in tractatu permutationũ.

2 Qualiter cõtrahat̃. † Contrahitur permutatio ſicut ſapientibus placuit tunc demũ qñ conuenit vt certa species detur pro certa. puta ille ſtichus pro pamphylo.illa domꝰ ꝓ hac vinea: qđ qdẽ nõ eſt aperte lege expreſſum: ſed hic conuincunt̃: qꝛ quoties ius de ꝑmutatione loquit̃ certã hincinde ſpeciẽ deſignat: vt.C.e.qm̃ aſſeueras. ¶ Si ꝟo certa ꝓ icerta vł icerta ꝓ icerta puta bos in gñe ꝓ boue in genere. vł equꝰ in ſpẽ ꝓ boue in gñe nõ erit ꝑmutatio ſed alius ꝯctus noiatus do vt des. ¶ Notandũ eſt eñ q̄ ſi pecuniã dẽ in quãtitate. ⁊ rem mihi dones emptio eſt.ſed ſi do rẽ:⁊ rẽ mihi des:⁊ ſic hincinde in ſpẽ ꝑmutatio eſt. ¶ Si in gñe remanebit nomẽ gñale do vt des. ¶ Sed ſi do pecuniã in q̄ntitate vt tabulã pingas eſt locatio. ¶ Si rem eſt ꝯctus innoiatus do vt facias. ¶ Eſt ⁊ alius contractus facio vt des. ⁊ alius facio vt facias. vt oia hec probant̃.ff. de preſcrip.ver.naturalis.

3 Quid poteſt permutari. † Poteſt autẽ permutari quicquid vẽdi põt qđ dic vt no.s.de contrahẽ. emp.ergo temporalia cũ tpalibus. ſed ſpiritualia cũ tpalibus permutari non pñt.vnde nec decima cũ pecunia.vt.j.e.c.vlti. ¶ Per qđ ptꝫ q̄ laicus non põt ſe eximere a preſtatione decime q̄uis det partem fundi. ¶ Spiritualia autẽ cum ſpũalibus permutari pñt.⁊ ſic eccl'ia cũ eccleſia.et ratione poſſeſſionũ alterius ſi aliij preponderet. poteſt pecunia refundi dum=

modo contractus adinuicem minime mi=
ſceantur. vt. ſ. eodem. ad queſtiões. xvj. que=
ſtio. fin. nemini. ¶ Et hoc intelligas quando
fit autoritate ſuperioris. xvj. q. vlt. nemini. ſ.
de ex. pla. ſicut vnire. ꝛ de cẽſi. ꝓhibem⁹. al's
non licet. vnde nec dignitas cuꝫ dignitate.
nec canonia cũ canonia: ſine autoritate ſupe
rioris permutari non dꝫ. ꝫ. de preben. maio=
ribus. ſ. e. queſitũ. ¶ Et ſi aliqui ꝓpria teme
ritate hanc permutationẽ fecerint: priuan=
di ſunt. vt. ſ. eodem. cum olim. niſi ſimplicita
ti venia tribuatur. ſ. cum vniuerſoꝝ. ¶ Sed
nunqd ſufficit autoritas ſuperioris. vbi non
ad ipſum ſed capitulũ pertinet collatio ꝛ in=
ſtitutio prebendarum: et certe non. argumẽ.
ꝫ. de offic. archi. ad hoc. §. fi. ꝫ. de offi. delega.
ſuper. eo. ad fi. ꝫ. de ma. ꝛ obe. c. fin. ꝫ. de his q̃
fi. a prela. c. fin. ¶ Et nunquid ſufficit in hoc
caſu autoritas capituli: non videt̃ qꝛ nõ con
ceditur ei ꝙ poſſit diſpẽſare ꝯ ꝯci. ſꝫ ep̃o tm̃.
ꝫ. de preben. vacante. argu. ſ. de teſta. reqſiti.
¶ Oppo. tamen ſic permutatio non eſt con=
tractus gratuit⁹. ff. eo. l. j. ergo non põt inter=
uenire in ſpiritualibus que gratis ſunt con
ferenda. j. q. j. gratia. ꝛ. q. vij. daibertũ. que ẽt
abhorrent pactũ ꝛ modũ. j. q. õ. ij. ꝗꝫ pio. Itẽ ſi
ſit ꝑmutatio eccleſiarũ tradita vna aget̃ ad
alteram tradendã ex permutato. et ſic petet̃
prelatura. qδ fieri non dꝫ. ſ. de iure pa. ꝑ no=
ſtras. Reſpõdeo hoc totum ſoluit autoritas
ſuperioris ex cuius arbitrio non partium oĩa
pendent: vt no. ꝫ. ver. ꝛ hoc intelligas. ꝛ pro=
pterea omne vitium abolet̃. ar. ff. de his qui
no. infa. furti. §. q iuſſu. ꝫ. de p̃ben. niſi eſſent.
ꝫ. de pac. cum pridem. ꝫ. de elect. cũ inter. R.
a ſeniorem. ¶ Mancipia[a] autẽ eccleſiaſtico cũ
mancipijs priuatoꝝ permutari non pñt niſi
ad libertatem. i. ad hoc vt liberi fiant: vt. ſ. e.
mancipia. ¶ Qδ verũ eſt niſi eccleſie expedi
ret. nam cũ donari poſſint: vt. xiij. q. ij. eccleſia
ſticis. multofortius permutari vnde ꝛ fugiti
ui ſerui ꝛ permutari ꝛ diſtrahi poſſunt: vt. ſ.
eod. iniuſtum. xij. q. ij. fugitiui. qδ verum eſt
ex quo redierint. aliud ſi ſint i fuga. C. ad le.
fauiam de pla. in fug. ff. de ꝯhen. emptio. et
ven. qδ ſepe. §. ſi quis amico. ¶ Et dixi ſeruũ
eccleſiaſticum poſſe permutari libertatem in
telligas ſi duo alij ſibi dentur. non alias. vij.
q. ij. ep̃s qui macipium ꝛ dixi. ꝫ. de rebus ec.
non alie. ¶ Res autẽ aliena ꝑmutari nõ po=
teſt qꝛ non poteſt transferri dñium. ff. e. l. j. §.
vlt. ff. de ꝯdi. cã data. l fi. ¶ Dñs tñ. y. gloſſa=
uit qδ pedius ꝗ hoc ait nimis ꝓſecutus eſt
hoc verbum re euicta non vr̃ fuiſſe tradita.
¶ Et ſane põt ita diſtingui vt re aliena per=
mutata ſatis ſit interim rẽ traditã eſſe. vnde
ꝛ dicet̃ ꝑmutatio. C. e. l. interim. ergo non põt
agi ſed re euicta nõ vr̃ tenuiſſe permutatio.

ff. de diſtra. pig. reſcriptũ. §. j.
ꝛ ideo cõpetit cõdictio ob cau=
ſam ad repetendum qδ datuꝫ
eſt vel ac. preſcri. ver. ad inter=
eſſe. vel vt fiat qδ conuenit: vt
C. eodem. quoniam. et. l. cum
precibus. et hec ac. preſcript.
verbis. bone fidei eſt: vt iſti. de
ac. §. actionum. condictio vero
ſtricti iuris eſt ſicut et alie om
nes condictiones.

4 Quis poſſit † per=
b mutare.[b] Permutare autẽ po
teſt eccleſia tantum cũ eccleſia
alia ſeruata indẽnitate vtriuſ
ꝗ. x. q. ij. hoc ius. ¶ Et cũ prin
cipe põt permutare dũmodo
non mouet̃ in damnũ. ſ. qδ re=
cipiat rẽ equiualẽtẽ pragma=
tica ſanctione interueniente.
et hoc ſi princeps eget tali per
mutatione. ꝗuis aliter intelli
gatur ab alijs. ſ. eod. c. j. nam ſi
vtilitatem eccleſie cõſiderem⁹
tantum nullum erit priui. pn
c cipis. ¶ Eſt autem pragmati
ca ſanctio[c]: qδ princeps de cõ
ſilio procerum ſtatuit et ſan=
cit. C. de diuer reſcrip. l. vlt. ſed
cum priuato ita demum per=
mutat eccleſia. ſi eccleſie ipſi
expediat: vt. ꝫ. de rebus eccle.
non alie. vt ſuper in fin. et not.
in ſumma huius ti. de rebus
ec. non alie. Et ſi permutatio
inconſulte facta ſit ſucceſſor
poteſt reuocare: vt. ſ. eodem. c.
ij. ꝫ. de preca. cap̃. ij. ſ. de dona.
ca. ij.

Que actiones na=
5 ſcantur ex ea. † Due preſcrip.
verbis ꝛ condictio ob cauſam.
hoc intellige re tradita ab al=
terutra partium: vt. ꝫ. dixi. et
habes. C. eodẽ. ex placito. ff. de
pac. iuris gentium. §. ſed ꝛ ſi in
alium. in fin. ¶ Idem in ac. de
peculio. nam licet ſeruus ha=
beat mille: ſi tamen duo tan=
tum ſunt in peculio ad illa tã
tum eſt obligatus. ff. de pecul.
quoties. §. ſi ſemel. ¶ Quid er
go ſi poſtea augeatur peculiũ
adhuc agit creditor ſerui. ff.
de peculio queſitum. §. is qui.
et ex cauſa ꝛ eodem contractu

a ¶ Manci
pia. Adde
qd ſit mã=
cipium. vi
de gl. i cle.
vt hi q̃. de
etate ꝛ q̃li.
c. ij. ꝛ ibi
doct. de cõ
di. app. ꝛ l
l. ſeruus.
in fin. ff. de
ſta. homi.
b ¶ Quis
poſſit per=
mutare.
Adde Fe=
der. de ſe.
i tractatu
permuta=
tionum.
c ¶ Eſt aũt
pragmati
ca ſanctio
Adde gl.
in. c. pue=
nit. cj. diſ.
glo. in. ca.
dicite. xxv.
q. ij glo. in
l. fi. C. de di
uer. reſcri.
gl. in. l. in=
bem⁹. nul
lam. C. de
ſacroſanc.
ec. Inn. in
c. j. de rerũ
permu.

et ex quo pꝛimo egit. et prodeſt hoc ad alias opiniones circa actionem pro ſocio et tutele que demum finita tutela datur ex quaſi contractu dudum ante interpoſito.ff.de tute.et rati.di.ſi tutoꝛ.§.vlti.⁊.l.ſed non datur. ſic eſt aliquoties et in mutuo. ff.de fideiuſ. ſi quis pro eod.§.ſi nummos.ſic ⁊ in mandato.ff.de offi.proconſu. obſeruandum.§.fi.ſic et in dote.C.de diuoꝛ.⁊ repu.l.j.⁊ accedit.j.eod.cum vniuerſoꝛum.et de ſolu.odoardus.et de vſu. cum tu manifeſtus.⁊ quod he due actiones competant pꝛobatur.ff.de pꝛeſcrip. verbis. naturalis.

6 Quibus dentur. †His qui pactū ꝑmutationis nudeveſtierunt rei interuentu. Hinc eſt quod ſi vnus veſtiuit alter non.ei tantum qui veſtiuit dantur ſicut.j.in ceteris innominatis cōtractibus dicetur ad hoc.j.eo. cum vniuerſoꝛum.ſic patet.

7 Et in quos dentur. †Scilicet in illos qui nō veſtierunt nec volunt fidem ſeruare.

8 Et ad quid. †Ad intereſſe quod nondum eſt: vel eſt ſed nondum eſt certum tempoꝛe contractus: erit autem certum per ſententiam ideo etiam dicitur qꝺ hec actio incerta creſcit maxime a tempoꝛe moꝛe vſqꝫ ad ſniam.C.eo. in rebus. ¶Ex ſupradictis colligi poteſt qꝺ venditio et permutatio in hoc ſimiles ſunt: qꝛ vtraqꝫ bone fidei eſt ⁊ ex vtraqꝫ paratur iuſta cauſa vſucapiendi: ex vtraqꝫ paratur euictio. ex vtraqꝫ redhibitio.ff.de edil.edi. ſciendum.§. penulti. ¶Differunt autem quia venditio ſolo conſenſu perficitur. permutatio vero re demū tradita. ¶Itē in permutatione locū habet condictio ob cauſam in vēditione nō. ¶Item in vēditione alius eſt emptoꝛ alius venditoꝛ in permutatione vero vterqꝫ dicit̄ permutatoꝛ. ¶Item in venditione emptoꝛ cogit̄ preciū accipientis facere venditoꝛ non cogitur rem facere emptoꝛis etiā in permutatione vtriqꝫ tenent̄ rem alterius facere ſm pedium: vt dic he not ff.eo.l.j. ¶Illa quoqꝫ poteſt dici differentia qꝺ in venditione non transfertur dominiū re tradita: niſi preciū ſit ſolutum vel alter ſatiſfactum: ſecus in alijs contractibus ergo ⁊ in permutatione ſecus: vt inſti.de rerū diui.§.per traditionē.⁊.§.vendite. ¶Inuenit̄ tamen cōtractus multū affinis emptioni: ⁊ permutationi non tñ eſt emptio vel permutatio: puta patruus tuus expoſuit fundū ſuū venalē pro.x.deinde pater tuꝰ hoc audito dixit fratri ſuo.i. patruo tuo habeo tale predium qꝺ bene valet.c.⁊ ſic ſufficit ad precium fundi tui.da mihi tuū ⁊ accipe meū: hic dicit Az.agendum vtili actione ex empto.⁊ ven.C.eo.l.j.

¶Actio autē preſcriptis verbis locū habet in pactis appoſitis incontinenti in quocūqꝫ cōtractu: vt.C.de pac.inter empto.l.ij. ¶Itē habet locū vbicūqꝫ dubitari poteſt que actio detur nam dño merciū ſi incertū ſit vtrūqꝫ nauem conduxerit an merces vehendas locauerit: dat̄ actio in factū preſcriptis verbis.⁊ eſt bone fidei: cū pro eſtimato datur: vt inſti. de actioni.§.actionū ff.de exer.ac.l.j.⁊ de preſcrip.verbis.l.j.§.vlt.⁊.l.ij. iij.⁊.iiij.⁊.l.ſi tibi. ¶Item hꝫ locū in tribus ꝯtractibus innoiatis.ſ.do vt des: do vt facias: facio vt facias: de quibꝰ.ſ.dixi.§.qualr cōtrahat̄.in quarto ſat.ſ.facio vt des locum hꝫ ac.de dolo.ff.de pſcri.verb.naturalis.§.qꝺ ſi facio. ¶Et hoc foꝛte verū eſt cū mihi ex eo qꝺ facio abeſt: et tibi non adeſt. vt qꝛ ſeruū meū manumitto: vt tuum manumittas.⁊ eſt ratio qꝛ veſtienti ꝯctū dꝫ dari preſcri.verbis veſtire autē dicoꝛ cum ex eo qꝺ facio aliquid eſt tibi adeſt. al's daret̄ de dolo.C.de pac.cū ꝓponas.ff.de preſcri.ver.ſolent. ¶Hec tñ rō fallit in facio vt facias: vt dictū eſt. ⁊ ꝓbat̄.ff.de preſcri.ꝟ. naturalis.§.vlti.ſed ibi eſt alia rō qꝛ factum erat in obligatione alia parte vñ agit̄ ad intereſſe. ¶Si queras qñ dꝫ dici do vt facias: vel ecōtrario.rñ. attende qd precefferit. nam ſi dicas do tibi fundū vt facias mihi armarium: eſt do vt facias. ¶Si vero dicat̄ facio tibi armariū: vt fundū des: eſt facio vt des lꝫ in faciendo alterū precedat: et nihilominus datur preſcrip.ver.vt.C.de tranſac.cū mota. ¶Spectat̄ ergo cōuentio.lꝫ quidā cōtradicāt. ¶Ex predictis patꝫ que act.cōpetat.ſ.de renū.lecte. ¶Id veniet in actione preſcrip.ꝟ. qꝺ veniret i actiōe q̄ daret̄ ex ſili ꝯctu: puta do rem vt rē mihi des.id veniet qꝺ veniret in vēditione. ¶Do vt facias id veniet qꝺ in locatione.ff.de po.l.j.§.ex cōducto.⁊ de preſcri. verbis.l.j.§.ſed ſi facio vt faceas in fi.ibi que actio ⁊c.veniet igit̄ intereſſe: et dolus et lata culpa,⁊ leuis. ¶Itē veniet vt fiat qꝺ ꝯuenit ff.de preſcrip.ꝟ.l.ob eā C.de dona.legē. ¶Ciuilis eſt hec actio preſcriptis ꝟbis: ⁊ eadē q̄ dicit̄ in factū.ff.de preſcrip.ꝟ.ſi tibi polliceāda. nō tñ ois in factū eſt preſcrip.ꝟ. ſicut ea que de dāno dato ꝓponit̄: ⁊ ex quolibet edicto vl' interdicto.⁊ locū hꝫ nedū in ꝯtctibus ⁊ quaſi ſed ⁊ in maleficijs ⁊ quaſi vbicūqꝫ eqtas ſuadet dari actionē.ff.de preſcrip.ver.quoties.⁊ ideo dr eius tenoꝛ in multis.et varijs articulis admiſſis: vt.C.de ſacroſan.eccl.ſancimus ſtricti iuris regulariter eſt hec actio. perpetua eſt.perſonalis eſt.heredibus competit: ⁊ in heredes.

¶De feudis. Rubrica.

Diximus

Diximus de cõtractibus per quos dñia rerum trãſferuntur. videamus de his per quos ius percipiendi fructus transfertur: & ſic de feudis qui tractat⁹ ſiſt ſiſt iuri emphyteoticario de quo dic quantum ad actionem: vt no. ſ. de loca. & cõ. ſub. §. potuit. ¶ In ſumma igitur videam⁹. ¶ Quid ſit feudũ. ¶ Uñ dicatur. ¶ Quis poſſit conſtituere feudum. ¶ Quid olim obtinebat de feu. alienatione. ¶ Quid hodie obtineat de feu. alienatione. ¶ Qualiter feu. diſtinguat̃. ¶ Qualiter feudum conſtituat̃ & acquiratur. ¶ In quibus caſibus mulier in feudum ſuccedat. ¶ Per quos fiat inueſtitura. & per quos recipiat̃. & coram quib⁹ teſtibus. ¶ Quid ſit fidelitas & qualiter ſit facienda. ¶ Quod ius acquirat̃ vaſallo facta inueſtitura. ¶ Quibus modis ſeu cauſ. s feudum amittatur. ¶ Ad quẽ vel apud quos iudices cã feudi debeat agitari.

a Quid ſit †feudum.

[a] Eſt itaqȝ feudũ beneficiũ i. beniuola actio tribuens gaudium capientis. capienſqȝ tribuendo in id qđ facit prona & ſua ſponte parata. ¶ Uel eſt feudum illud beneficium quod ex beniuolentia alicuius ita traditur alicui. ſ. proprietate ei⁹ rei que in feudum datur penes dantem remanente. ſ. dño vſuſfructus autem eiuſdem rei ita in accipientem tranſeat vt ad eum heredeſqȝ ſuos maſculos & feminas: ſi de eis nominatim dictum fuerit. & in perpetuum pertineat ad hoc vt ipſe ſiue eius heredes fideliter dño ſeruiant ſiue illud ſeruitium nolatim dem fuerit a dño quale eſſe debeat indeterminate ſit promiſſum vt in inſti. feu. qb⁹ caſi. feu. amit. circa princ. ¶ Uel dic qꝫ feudum eſt beneficium rei alicuius inueſtitura interueniente ſic conceſſe ſeu date alij qꝫ dñium penes concedẽtem remaneat. cuius occaſione recipiẽs & ſucceſſor eius concedenti dño ad id de quo & quouſqȝ conuenit ac feudi natura requirit ſcđm diuerſarum regionum conſuetudines obligatur & ipſis deficientibus iure ſcripto. ¶ Et ſic patet qꝫ ante omnia pacta ſi de ipſis appareat ſunt ſeruanda. ff. de re. iur contractus. ff. de pac. iuris gen. §. ait pretor. ipſis vero deficientibus conſuetudo regionis. ſ. de ſepul. certificari ſed & conſuetudine deficiente iure ſcripto vti poterit circa hanc materiam ſtrenuus aduocatus. vt no. ſ. e. §. quid hodie. ver. ſed an hodie. & §. fi. in fi ¶ Tenetur ergo vaſallus fecere ſeruitium domino occaſione feudi: niſi rõne obligationis aliud dicatur. vt. ſ. e. c. j. põt em̃ feudũ ad certũ ſeruitium dari. vt in conſti. feu. de capitaneo qui curiam vendidit. c. ſimiliter poteſt feudum dari.

2 Vnde dicatur. †

Et vtiqȝ feudũ dicitur a fidelitate: vel a fide. nec enĩ debet aliqua inueſtitura fieri ei qui fidelitatẽ facere recuſat. in cõſti. feu. per quos fiat inueſtitura & p quos reci. c. nulla. & c. ſe. ¶ Hec at̃ ſic ſunt intelligenda. ſ. niſi feudũ eo pacto ſit acquiſitum: vt de eo fidelitas nõ preſtetur vt ibidem & in quibus caſibus feudum amit. c. eſt & alia.

Quis poſſit cõſti-

3 tuere feudum† & qualiter cõſtituatur. ¶ Cõſtituebat olim feudum archieps abbatiſſa prepoſitus. hodie vero conſtituere nõ valent hmõi perſone. & hoc intelligendum eſt de rebus ipſius eccleſie: que vẽ ei ſubiecte ſunt vt in conſti. feu. q̃ dare feu. poſ. & qualiter acquiratur in prin. & epm vel abbatem ſ. c. Quod ſit puto intelligendum vt vẽ id qđ in feudum. datum eſt tempore ſui ingreſſus inuenerit ſi fuerit apertum adhuc in feudum dari poſſit: vt. ſ. eo. c. ij. ſed ſi alia prius data nõ inuenerit de nouo dare prohibetur. & hoc eſt qđ dixit q̃ ei ſubiecte ſunt ſm qđ legitur in conſti. feu. de clerico qui inueſti. facit. c. clerico. ¶ Uidetur etiam qꝫ epiſcop⁹ de nouo poſſit feu. concedere ob gratiam. ſ. preteriti ſeruitij. ſ de donati. p tuas. et de cenſi. cum venerabilis. et de pecu. cle. c. fin xxv. q j. §. vlti. circa fi. ¶ Idẽ in alio prelato argu. ſ. de teſta. relatum. §. licet autẽ de dona. ceterum. xij. q ij. ſi quos. de ſeruis quod non eſt verum niſi a papa impetretur ſ. de dona. per tuas ¶ Sed & ſi proprium feudum in pignus recipiant non computant fructus in ſortẽ. vt. ſ c j. dic vt no. ſ. de vſur. §. an aliquo caſu. ver. j. quando eccleſia. ¶ Item antiquum feudum alij dari poteſt vt no. ſ. non obſtante iuramento quo tenetur aſtrict⁹ ne de nouo infeudet. ¶ Sed & ſi contin-

[a] ¶ Quid ſit feudũ. adđ doc. l rub. eo. ti. Car. zaba. l. c. j. eo. ti. doc. ſ pe. feu. tex. in §. fi. qui. cau. feu. amit. in vſibus feu.

gat vaſallum feudum alienare vel patrem:poteſt filium vel conſanguineū eiuſdem de tali feudo inueſtire. ¶ Et ſi feudum recuperare non poſſit de facili poteſt dari alij qui ipſum recuperet: ⁊ pro eccleſia recognoſcat:vt.j.eo.c.ij. ¶ Sed nunquid decimas poſſunt clerici in feudum dare. dixit Ioā. ꝙ fructus bene poſſunt dari laico ex cauſa non tanquam titulus ſed tanquam beneficium.ar.xxxij.di.ſi quis vero.ſ3 ius decimale nunquam nā aliud eſt ius aliud ipſa res.ff. de euict.vacce.ergo decime.i. res ipſe poſſunt dari in feudum ſm Io.ſed tamen non tranſibit ad heredes.vt.j.de deci.ad hoc vnde forte ſm qd proprie feudum accipitur non poſſunt dari in feudum.j.de deci.quis. ¶ Contra ꝙ etiā fruct⁹ dari nō poſſunt:quia cibus eſt leuitarum.xvj.q.j.reuertimini.⁊c.c.vlti.nec etiam ad vſum poteſt habere laic⁹ de decimis:vt ibi ⁊.xvj.q.vij.c.j.q2 ſine periculo aīe ſue eas retinere non poſſet.j.de deci.prohibemus.⁊ ibi dicitur ꝙ nullo modo transferantur in laicos:q2 nec ipſas poſſidere poſſunt.ſ.de preſcri.cauſam. ¶ Dicit tamen.T.qd eſt quoddam ius ciuile quod concedi eis poteſt.ff.de vſuca.non ſolum.§.qui pignori. ¶ Alij dicunt ꝙ decime duplici iure debentur eccleſie:vno ratione diuini obſequij in ea preſtiti.xiij.q.j.§.his ita.xvj.q.j.⁊.j.de deci.nouum.⁊.c.tua nobis.§.antepe.hoc ius percipiendi decimas mere ſpirituale eſt nec poteſt in laicum cadere. ¶ Item debentur in ſignum ſubiectionis et dominij vl'is.xvj.q.j.reuertimini.⁊.c.decime.j.de deci.tua nobis.⁊.c.cum non ſit. hoc ius nō eſt ita ſpirituale vt primum imo ciuile vel quaſi ⁊ cadere poteſt in laicum.⁊ ſi nō in totum ſaltem quantum ad fructuum perceptionem: vt in illa tua.in fi. ¶ Quod verum eſt in decimis antiquitus conceſſis laicis.[a] de nouo enim nulle decime poſſunt eis cōcedi.j.de deci.prohibem⁹.⁊.c.quis ſupra de his q ſi: a prela.ſine cō.ca.cum apoſtolica. dic ꝙ nullo modo hodie decime[a] in feudum dari poſſunt.vt in conſti.feu.qui.mo.feu.amit.c.item ſi eps vel abbas:nec etiam laicus a laico ſub obligatiōe pignoris ipſas decimas accipere d3:quia nec clericus alterius eccleſie.vt.ſ.de deci.c.vlti.⁊ expreſſum eſt ꝙ l3 locatio poſſit fieri non tñ perpetua:vel que videatur ad feudum extendi.ſ.loca.veſtra qd dic vt no.j.de deci.ſub.§ iij. ¶ Sed ⁊ marchiones ⁊ comites.Idem et minores ⁊ maiores valuaſores qui capitanei appellantur feudum dare poſſunt[b]:vt in conſti.feu.q feu.da.poſ.circa pn. ¶ Idem dicendum vr de minimis de his.ſ.q ab eis feudum acceperunt:cum idem hodie ſeruandum ſit in eis qd etiā a maiorib⁹ ſeruabatur:vt in conſti.feu.de natura feu.in fi. ¶ Uerum l3 ex antiqua conſuetudine quandocunque volebant feudū auferebant medio tamen iure deuentū eſt vt vſque ad vitā fideli auferre non valeāt.⁊ poſtea vltra proceſſum eſt ſez vt ſi decedit fidelis ad eius filios tranſeat: ſ3 illum tm̄ quem dñs voluerit l3 hodie ad oēs equaliter pertineat:vt in conſti feu. qui feu. da.poſ.§.⁊ quia vidim⁹. ¶ Uerum corradus vſque ad nepotes ex filio pduxit hanc ſucceſſionem.Ita ⁊ ad fratrem ſi frater ſine legitima prole decedat:vt ibidem ſequitur in.§.cū vero corradus.⁊ in lombar.beneficiū.⁊ ti.tributis.l.vlti.§.precipimus. ¶ Sed hoc quod diximus de fratre eſt intelligendū quandocunque eſt paternum.quia in alio feudo frater fratri non ſuccedit niſi eo pacto fuerit acquiſitum:vt in predicto.§.cum vero corradus.⁊ in conſti.de gradibus ſuc.in feu.c.j.vel niſi fuerit feudum de cōibus bonis emptum dño ſciente.cum in ſimul ſtarent vel in honeſte.i.in exercitu regis acquiſitum:vt in conſti.de benefi.fratris ⁊ qualiter frater ſuccedat fratri in feudo.c.ſi quis acquiſiuerit.bene dixi dño ſciente: quia ſecus eſſet ſi eo ignorante.tunc enim nō ſuccederet frater fratri in feudum:ne forte inuitus dñs alium quam quem velit acquirat vaſallum:vt in cōſti.feu.de fratribus de nouo bñ. inueſti.c.ij. ¶ Sed ad id qd diximus niſi feudum ſit emptum ⁊c.tu inſtabis:nunqd feudum venditur:⁊ videtur ꝙ ſic vt in pdicto.c.de bñfi.fratris.⁊ in conſti.de natura feu.§.ſi vero.⁊ quemadmodum ad filiā feudū ptineat.c.⁊ ſi quis ſine.filio.ſed obſtare vr qd dr.j.ſ.ꝙ feudum non ſub ptextu pecunie.ſed honore et amore dñi acquiritur.vt in cōſti.feu.de feu.da.in vicē.l.cōmiſſorie.c.j.ſi qs obligauit.ſed illud ſic intelligas nō ſub ptextu pecunie.i. ꝙ pecunia ſola non ſit cā quare feu.datur:hodie autem qualiter ſucceſſio feudi extendatur j.plenius dicemus. ¶ Feudum autem quam

a ¶ Nullo modo hodie decime Add Bal. cõ. ccccviij ſcipi nō reuocando.l. iiij.volu.

b ¶ Feudū dare poſſunt. adde bal. Ja.alua.⁊ Car.alex. in.c.q feu. dare poſ.i vſi.feu.

die ⁊ caſtaldie: vel quod pro mercede alicui⁹ rei datur poteſt tranſacto anno iure auferri etiam precio pro eo dato non reſtituto. niſi ad certum tempus datum ſit: vt in cōſti.feu. de feu.guardie.c.j.⁊ de contentione inter dominum ⁊ vaſallum ⁊ de inueſtitura va.inſu per feudum.

4 **Quid olim obtīebat† de feudi alienatione.** Et quidem iure antiquiſſimo poterant vaſalli vſq ad medietatem feudi pignori obligare. ¶ Item alienare. i. libellario nomine dare. ¶ Sed ⁊ locare niſi foret fraudulenta locatio feudi. poterant etiam neceſſitate ſuadente vſq ad mediam partem etiā ignorante dño feudum recte vendere. vt in cōſti.feu.qui.mo.feu.amit.§ rurſus.⁊ de feu. alie.c.j.⁊ qualiter poterat olim feu.alie.c.j.⁊ c.eſt autem optimū.⁊.§.donare. ¶ Sed hec ſunt intelligenda ſcḋm ius antiquum qm̄ vaſallus non habebat feudum in curte aliud ſi habebat in curte.⁊ ſi habebat ex curte quando dñs habebat diſtrictum vel aliū honorem qm̄ tunc ſi aliquā partē ſine voluntate dñi alienabat a feudo cadebat vt in conſti. feu.quib.mo.feu.amit.§ item ſi quis fundū. ¶ Sed ſi fiebat alienatio ſicut fieri non debebat locum habebat preſcri.ſ.xxx.anno.⁊ obſtabat tam ſcienti ꝙ ignoranti vt in cōſti.feu. qualiter pot.olim feudum alie.§ preſcriptionem autem.xxx.annorum.

5 **Quid hodie obtineat† de feudi alienatione.** Et certe hodie non poteſt etiam minima pars alienari ſine voluntate dñi: ⁊ ſi fiat alienatio ad dominum feu. libere reuertitur nulla preſcriptione obſtante. quia qḋ ab initio non valuit non poteſt tractu temporis cōualeſcere. vt in conſti.feu.de prohibita feu.alie.per Fredericum.l.imperialem.⁊ de cap.cor.reg.c.j. Sed vtrum totum an partem tantum alienatam amittere debeat lege non cauetur poteſt tamen intelligi ſine calū. vt partem tantum amittat: ſicut et ille qui contra conſti.lotharij re.feu.alie. vt in conſti.de vaſ.qui contra conſti.lotharij re. feu.alie.in prin.nec enim debet vltra progredi pena ꝙ̄ reperiatur delictum: vt.C.de pe. ſancimus. ¶ Sed an hodie pignori obligari poſſit ſecundum quod dixit pil. ſimiliter remanet in queſtione ⁊ incautum. igitur lege preſcripta ſine calūnia ſtrennue aduocatus vti poterit: vt in conſti.feu.de feu.cogni. c.j.quid ergo.rň.pil.obligari non poterit pignori qm̄ lex predicta alienationem prohibet ergo ⁊ pignoris obligatio eſt prohibita: vt.C.de rebus alie.l.vlti.ff.de rebus eccle.nō alie.nulli. quicquid tamen circa hanc partē notauerit pil.argumentando: hoc idem poterat dicere expreſſum per.l.predictam imperialem. que nominatim pignorationem feudi prohibet. licet alibi nominauerit idē pil. contrarium quod poſſit vſq ad medietatem pignori obligari vt per eū no.in conſti.feu. de feu.alie.c.j.ſuper illo verbo intelligas de libello ⁊c. ¶ Sed an poſſit in feudum dari nec hodie prohibetur nec olim. ſicut ergo poterat ſic poteſt: quia quod ſpecialiter nō mutatur: quare ſtare prohibetur: vt.C.de teſta. ſancimus quicquid enim non mutatur.l.noua intelligi debet durare.C.de app.precipimus.in fine. ergo ⁊ hodie poterit in feudum dari ſincere tamen ⁊ ſine fraude. vt in conſti. feu.qualiter poterat feu.olim alie.circa pn. ſecundum pil. ¶ Sed hec vera ſunt dum tamen ſecundus vaſallus talis ſit qui feudū ſeruire poſſit. vt ſi dominus miles eſt et ille qui accepit miles inueniatur ad hoc vt in feu.ſi ɔtigerit domino ſeruire poſſit vt prior. ¶ Item ſi nō dederit alia.l.niſi qua ipſe habet ſcilicet vt ſi habet in ſe.⁊ ſuis heredibus quod intelligi debeat tantum de maſculis: non debet dare in ſe ⁊ in ſuos heredes etiā feminas. in conſt.feu.de lege corradi.§ ex eadem.l.meliorem enim feudi conditionem facere pōt ſed nō deteriorē. ſine voluntate dñi vel eorū agnatorū ad quos ſucceſſione pertinere dꝫ: vt i ɔſti.de inue.rei alie.§ rei aūt ⁊c. ¶ Quidam tñ volunt dicere ꝙ hodie nō poſſit feudum in feudum dari ſine voluntate domini: ⁊ hoc per cōſti.predictā imperialē. cū ꝑ eam prohibeat alienatio quaſi velit dicere ꝙ hoc ſit alienatio: qḋ qḋē verum non vr̄ ſecundum aſſignatam rationem. ⁊ arg. in his que no.ff.de locato.ſub.§.potuit.ver. hoc ſi velit vendere. ⁊ de hac materia plenius nota in cōſt.de cap.corradi regis.c.j. ¶ Sed nunquid poteſt pro anima legari: dic vt nota.ff. de immu.ec.§ inquantum.ſub.§ ſed nec illa immunitas.

6 **Qualiter feudū diſtinguatur.†** Quod quidem ita poteſt diſtingui: feudorum aliud dicitur paternum: aliud nouū: aliud etiam dicitur maternū ſeu femineum. ¶ Item feudorū aliud eſt cū fidelitate aliud ſine fidelitate. ¶ Itē feudorū aliud eſt conditionale aliud non. ¶ Iteꝫ feudorū aliud perpetuū aliud nō. ¶ Item feudorū aliud hꝫ ꝓpriā feudi naturā aliud nō. ¶ Feudū pr̄nuꝫ dicitur. qḋ a quocūq de maioribus eſt acquiſitum hoc eſt ab eo parente qui fuit agnationis cōis. in ɔſti.feu.de gradibus.ſuc.in feu.c.j.et de natura ſuc.feu.circa prin. ¶ Nouū feudū dicit̄ qḋ de nouo eſt acquiſitū. vt in ɔſti.feu.ꝑ quos ſi.inueſti.⁊ per quos reci.cap.j.§ noui

vero feu. et qui teſtes ſunt neceſſarij ad pro=
bandam nouam inueſti. c.j. circa fi. ¶ Ma=
ternum autem feudum ſiue femineũ dicitur
qd̓ per feminam acquiſitũ eſt in cõſti. feu. de
beneficio femine. c.j. ⁊ de natura ſuc. feu. c. j. lꝫ
ſm̄ vſum regni nõ debeat feu. vocari mater=
num ſed paternum in cõſti. feu. an maritus
vxo. in bene. ſuc. c. j. ſi femina feudũ. ¶ Cum
fidelitate dicit̃ illud de quo fidelitas iurat̃
vel iurari dꝫ. ⁊ intelligas qd̓ de omni feudo
dꝫ fieri fidelitas: niſi per pactum remittatur
nec enim debet alias fieri inueſtitura niſi fi=
delitas debeat inde ſequi: niſi vt dictũ eſt per
pactum remittatur: vt in cõſti. feu. per quos
fiat. inueſtitura. et per quos reci. c. j. ¶ Sine
fidelitate autẽ feudum dicitur illud de quo
ſacramentum fidelitatis fieri non dꝫ: puta
quia per pactum remiſſum eſt ꝙ fieri poteſt
vt in predicto. c. nulla. in fi. ⁊ in quibꝰ caſibꝰ
feu. amit. §. eſt ⁊ alia ingratitudo. i fi. ¶ Feu=
dum conditionale eſt illud qd̓ datur ad cer=
tum ſeruitium: vel ad conditionem certã fa=
ciendam qd̓ fieri poteſt: vt in conſti. feu. in q̄=
bus caſibus feu. amit. c. j. in fi. ⁊ de cap̄. q̄ cu=
riam ven. c. vlti. ſimiliter poteſt ⁊c. inde eſt ꝙ
alias dicitur qd̓ ſi vaſallus negauerit condi.
feu. qd̓ ipſum amittere debet vt in cõſti. feu.
ſi de feu. cõtrouerſia fuerit. c. vaſallus ſi feu=
dum. ¶ Non cõditionale feudum dicitur il=
lud quod ſine aliqua conditione datur vt ex
premiſſis patet. ¶ Perpetuum feudum dici
tur illud quod tranſit ad heredes: vt in con=
ſti. feu. in quibus caſibus feu. amit. c. j. in fin.
¶ Non perpetuũ vero feudũ dicit̃ illud qd̓
non tranſit ad heredes. Sunt eñ q̄dã feuda
q̄ ad hr̃des nõ tranſeũt vt in ꝯſti. feu. de feu.
marchie. c. j. q̄. mo. feu. cõſti. põt. c. j. ⁊ tale nõ
põt in dotem dari. j. de dona. inter vir. ⁊ vxo.
nuper. ¶ Feudum aũt qd̓ hꝫ propriam feu=
di naturam dicit̃ illud de quo vaſallus non
poteſt diſueſtiri ſine culpa. in ꝯſti. feu. de na
tura feud. c. j. ¶ Item qd̓ ad heredes tranſit:
vel qd̓ ita dat̃. vt ipſe habeat ⁊ eius heredes
aut cui in feudũ dederit in conſti. feu. de feu.
non habẽte ꝓpriam feudi naturam. c. j. ſi q̄s
ca. l. alicui. ¶ Feudum vero qd̓ dr̄ non habe
re propriã feudi naturam dr̄ illud qd̓ ita da=
tum eſt: vt ipſe ⁊ ſui heredes habeãt aut cui
dederint vt in predicto ti. ⁊ ca. Item qd̓ ſine
inueſtitura eſt acquiſitum in conſti. feu. qui.
mo. feu. cõſtitui põt. c. j. Item feudũ guadrie
⁊ caſtaldie in ꝯſti. feu. de feu. guardie. c. j. Itẽ
qd̓ non tranſit ad heredes vt feudũ marchie
ducatus ⁊ comitatus: vt in conſti. feu. de feu
do marchie. c. j.

Qualiter feudum cõſtitua

2 tur: ⁊ acquiratur? Et vtiq̧ feudũ conſtituit̃

vno modo ſic vt habeat propriam feudi natu
ram in conſti. feu. qui. mo. feu. cõſtitui põt. c.
j. ¶ Acquiritur aũt feudũ pluribus modis.
¶ Acquiritur eñ inueſtitura vel eo qd̓ habe
tur pro inueſtitura. acquirit̃ etiã ſucceſſiõe:
vt in conſti. feu. de feudi cognitione. §. ſcien=
dum eſt. ⁊ de conſue. recti feu. c. ſciẽdũ. ¶ In=
ueſtitura eñ acquirit̃ feu. puta cũ aliq̄s tra=
dit poſſeſſionẽ alicuius rei immobilis alicui
noĩe feudi corporalr̃: ⁊ tunc proprie dr̄ inue=
ſtitura. proprie eñ dr̄ inueſtitura poſſeſſio.
abuſiue aũt dr̄ inueſtitura qñ haſta vl̄ aliud
corporeum qd̓libet porrigit̃ a dño ſciente ſe
inueſtiturã facere. vt in ꝯſti. feu. quid ſit inue
ſti. in princ. ¶ Et bñ dixi alicuius rei immo=
bilis: q̄ feudũ ſiue beneficiũ non põt ꝯſiſtere
niſi in rebus ſoli aut ſolo coherentibꝰ: aut in
his que inter immobilia computant̃ veluti
cum de camera ſeu de caneua feu. dat̃: vt in
ꝯſti. feu. de feu. cogni. c. ſciendũ. in p̄dictis eñ
recte feudũ ꝯſiſtit: niſi ſit res cuius alienatio
ſit prohibita: nam illa nõ põt ꝑ beneficiũ da
ri niſi in caſu: vt in cõſti. feu. ꝑ quos fi. inue=
ſti. ⁊ ꝑ quos reci. §. ſed ⁊ res. ¶ Eo aũt qd̓ ha
betur pro inueſti. acqui. feu. puta cũ dñs di=
xit alicui corã curia: vade in poſſeſſionẽ illiꝰ
fundi ⁊ ipſum teneas ꝓ feu. lꝫ eñ nõ inter=
ceſſiſſet inueſtitura tñ tale eſt ac ſi interceſſiſ
ſet in li. feu. de conſue. re. feu. c. ſciendũ. Itaq̧
poſt ti. q̄ teſt. ſunt po. Ueruntñ hoc tale feu=
dum non habebit propriã feudi naturam cũ
in eo nullus ſuccedat. in conſti. feu. qui. mo.
feu. conſtit. poteſt. c. j. ſed forte melius eſt qd̓
dicamus ꝙ propriam feudi naturã habeat:
et qd̓ in eo habeat locum ſucceſſio. nec ob. p̄=
dictum. c. proxi. inductum quoniam ibi non
dixit dñs coram curia vt ingrederetur poſ=
ſeſſionem: ſed alias forte eam nactus fuit de
voluntate dñi. ¶ Acquiritur aũt alio modo
feudum qd̓ habetur pro inueſtitura puta p̄=
ſcript. vt ſi q̄s poſſedit feudum aliquod per
xxx. an. tanq̄ ipſum haberet in feudum ⁊ ſer
uitium dño exhibuit. q̄uis eñ de eo nunq̄
fuerit inueſtitus tñ recte in eo tanq̄ in feudo
tuebitur preſcri. predicta. xxx. an. vt in cõſtit.
feu. ſi de feudo controuerſia fuerit. c. ſi quis
per. xxx. an. ¶ Per ſucceſſionem aũt acqui=
ritur feudum non quidem ex teſtamẽto. ſed
potius ab inteſtato: nec enim valet aliqua or
dinatio defuncti in feudo facta ſiue legatuꝫ
vt in conſti. feud. de ſuc. feu. in princ. ⁊ quali
ter olim poterat feu. ali. §. donare aũt. ¶ Na=
tura enim ſucceſſionis talis eſt qd̓ aſcenden
tes nõ ſuccedũt in feudo puta pater filio vt
in conſtitu. feud. de natura ſuc. ca. j. in princ.
¶ Deſcendentes vero ſic: ⁊ primo quidẽ filiꝰ
patri et non filia. Item nepos ex filio et non.
neptis et ſic vſq̧ in infinitũ: vt in conſtitut.

feu.de ſuc.feu.femine.c.j.ꝛ.§.filia vero ꝛ de gradibus.ſuc.in feu.c.j.ꝛ qui feu.dare poſ.§. hoc quoqꝫ ſciendum eſt. ¶ Poſtea vero ſuccedunt collaterales ꝛ primo fratres cum fratrum premortuorum filijs: deinde agnati vlteriores olim vſqꝫ ad fratres patrueles.hodie vero vſqꝫ ad.vij.geniculum imo vſqꝫ ad infinitum in libro feu.qui debe.ſuc.in feud. c.j.¶ Et bene dixi de agnatis:quoniã ad cognatos feudi ſucceſſio non pertinet vt in cõſti.feu.de ſuc.feu.c.j.in fi.ꝛ hec vera ſunt.ſ.ꝙ ſuccedunt collaterales in feudum.ſ. ſi fuerit paternum feudum.in alio enim non ſuccedunt niſi per partum:vt in predicto titu.ꝛ.c. ¶ De conſuetudine imperij non ſuccedit niſi filius deſcendens imo reuertitur feudum ad imperatorem et ipſe confert cui vult ſic vidi hoc quando fui in alamania p pceres iudicari.¶ Qđ autẽ dixi de filio ꝙ ſuccedit patri in feudum:intelligas verum eſſe de legitimo ab initio non adoptiuo nec de naturali.¶ Adoptiui enim filij.¶ Item naturales lꝫ poſtea efficiantur legitimi ad ſucceſſionẽ feudi nec ſoli nec cum alijs vocantur vt in cõſti.feu.ſi de feu.controuerſia fuerit.c. adoptiuus.ꝛ.c.naturalis. ¶ Item hoc intelligas verum eſſe de tali legitimo qui non ſit natus de vxore ſecunda morganatica.l.accepta.dr aũt lex morganatica qñ aliqs habẽs liberos de prima vxore mortua ducit ſcđam tali pacto interpoſito ꝙ nec ipa neqꝫ filij ſuccedant.nec de bonis patris habeant niſi q̃ſtum accepit tpe ſponſaliorũ al's dr.l falcica. et talis non ſuccedit in feudũ nec in proprietate prioribus extantibus.vt in ꝯſti.feud de filijs natis de matrimonio ad morganaticã legem contracto ante titulum de feudo femine.c.quidam hñs filium.ꝛ ſi de feudo cõtrouerſia fuerit.c.filij nati. ¶ Item hoc verum eſt de tali legitimo qui nõ fuit natus ex ſecundo matrimonio:quoniaꝫ ille excluditur a filio ex priore matrimonio nato.ſ.in feudo materno etiam quod iniquum videtur:vt in conſti.feu.ſi de feu.controuerſia fuerit.c.mulier habẽs feu.vel dic qđ illud intelligitur de filijs morganaticis quod forte verius eſt.

8 In quibus caſibus † mulier in feudum ſuccedat. Et quidem regulariter filia non ſuccedit:vt not.s.eo.§.qualiter feudum conſtituatur.ver.deſcendentes.nã proles feminei ſexus vel ex femineo ſexu deſcendens ad huiuſmodi ſucceſſionem aſpirare non poteſt vt in conſti.feud.de gradibus ſuc. in feudo.c.j.circa prin.licet enim filie vt maſculi ſuccedant legibus:a ſucceſſione tamen feu.remouent ꝛ earũ liberi: vt in conſti.feu.q̃ feu.da.poſ.ꝛ qualiter ac.§.hoc autem notandum eſt. ¶ Et hoc intelligas verum eſſe niſi ea conditiõe vel pacto fuerit feudum acquiſitum vt filij ꝛ filie ſuccedãt ꝛ etiam tunc demum ſuccedet filia ſi maſculi non extiterint alias non vt in conſti.feu.de gradibus ſuc. in feu.in fi.c.j.ꝛ epiſcopum vel abbatem.in fi.de ſuc.femine.§.filia vero. ¶ Nec enim pꝫ locus femine in feudi ſucceſſione:donec maſculus ſupereſt ex eo qui primus accepit vt in conſti.feu.qui ſibi vel heredibus ſuis maſculis ꝛ feminis inueſti.accepit.cap.qui ſibi. ¶ Item hoc verum eſt qđ non ſuccedit niſi feudum fuerit femineũ.tunc enim ſecundum quoſdam ſuccedit filia patri ꝛ matri in feudo vt in cõſtõne feudo.de natura ſuc.in feu. c.j.in prin licet videatur contradicere qđ legitur in conſtit.feu.de bene.feu.c.ſi femine. ¶ Item verum eſt qđ non ſuccedit niſi ipſa poſt mortem pr̃is redimeret beneficiũ a dño vel niſi dñs inueſtierit eam de beneficio patris propter ſeruitium ꝛ amorem patris.tũc enim nõ poterit reuocari ab vllo ex parentibus ſuis in conſti.feudo.quẽadmodum feu. ad filiam perti.c.j.¶ Et hec vera ſunt ꝙ feu. acquirit̃ p ſucceſſionem niſi fuerit tale feudũ in quo nullus ſuccedit ſicut eſt feuduꝫ marchie vel ducatus vel alicui⁹ comitatus vel alicui⁹ regalis dignitatis:de quo imperator fecit inueſtituram nã in eo nullus ſuccedit niſi ab imperatore fuerit iterum inueſtitus anteqꝫ morte vaſalli finiatur:vt in cõſti.feu. de feu.marchie.c.j.lꝫ hoc hodie ſit vſurpatũ in conſtitutione de feu.alie.in fi. ¶ Item niſi fuerit feudum ſine inueſtitura ab initio acq̃ſitum in quo nullus ſuccedit:vt in cõſti.feu. qui.mo.feu.conſti.poteſt.c.j.

9 Per quos fieri poſſit inueſtitura†,ꝛ per quos poſſit recipi:ꝛ corã quibus teſtibus fieri debeat inueſti. Et vtiqꝫ fieri poteſt tam a femina q̃ a maſculo etiam de nouo.bene.vt in conſti.feu.per quos fi.inue. ꝛ per quos reci.§.femina quoqꝫ.¶ Põt etiaꝫ fieri inueſtitura tã a minore.xxv.an.q̃ a maiore cum diſt.tñ qꝛ refert vtrum fiat inueſtitura de veteri beneficio an de nouo. ſi quidem fiat inueſtitura de veteri beneficio tũc ſi fiat a minore vꝫ ꝛ tenet.ſi vero de nouo ſecus.nec eñi põt inueſtitura de nouo beneficio recte fieri niſi ab eo qui legitimam bonoꝝ ſuoruꝫ adminiſtrationem habet .quia eñi qualibet ratione de bonis ſuis prohibetur alienare is nec per feudum inueſtituram poteſt facere in conſti.feud.per quos fi.inueſti.ꝛ per quos reci.in prin.ꝛ.§ noui vero feudi. ¶ Hodie autem videntur per conſtitutionem federici ſacramenta puberum.quod ſi minor pubes iurauerit ſe nõ venturum contra nouã inueſ-

ſtituram quam fecerit ꝙ bene valeat inueſtitura. ¶ Perſona vero eius qui inueſtitur nõ eſt diſtinguenda quoniam etiam ſeruus poteſt de feudo inueſtiri: niſi ignorantia pretendatur a dño. ſ. quia dicat ſe ignoraſſe eum ſeruum qñ cuȝ inueſtiuit tunc enim forte non valeret inueſtitura. ¶ Item non intereſt vtrum per te facias inueſtituram, vel recipias an per alium poteſt enim hoc negotium per procuratorem ab vtraqȝ parte expediri. vt in cõſti. feu. ꝑ quos fi. inueſ. ⁊ per quos reci. §. pſonam vero inueſtiturã accipientis ⁊c. ⁊ arg. ȝ. de preben. accedens. ¶ Reſtat igitur vt videamus coram quibus teſtibꝰ fieri debeat inueſtitura quo quidem caſu diſtinguẽdũ eſt: aut eñ fit inueſtitura de nouo beneficio: aut veteri. Item aut a laico aut a clerico. Item aut dñs habet pares aut nõ. ¶ Si quidẽ fiat inueſtitura de nouo beneficio ⁊ a laico ⁊ pares habeat ille qui inueſtit coraȝ eis ſaltem duobus vel tribus fieri dȝ ⁊ ſi fiat inde breue teſtatum ab eis dȝ cõfirmari. Sed ſcdm mediolañ. ſufficit qđ ab extraneis cõfirmatur vt in cõſti. feu. quid ſit inueſtitura. c. j. ⁊. ij. et qui teſtes ſunt neceſſarij ad ꝓbandum nouam inueſtituram c. j. ⁊. c. ſe. ¶ Vñ ſi poſtea emergat controuerſia inter dominum ⁊ vaſallũ domino in poſſeſſione feudi conſtituto ⁊ negante ſe inueſtituram feciſſe ſiue factam fuiſſe, tunc vaſallus probabit per illos pares ꝗ interfuerunt inueſtiture: vel ꝑ breue teſtatum ſupradicto modo ⁊ ſi pares noluerint iurare tunc dominus debebit eos cõpellere iurare: ſi autem noluerit compellere: tunc vaſallꝰ poterit etiam per extraneos probare inueſtituram eſſe factam vt in li. feu. quid ſit inueſtitura §. ſi enim. Si autem extranei noluerunt iurare comes vel populus debebit eos compellere quod ſi comes vel populus nõ compellat eos: tunc vaſallus cum miſſo domini ad imperatorem ibit ⁊ qđ imperator iudicauerit ſeruabit in conſti. feu. ſi de feud. inueſ. inter dominum ⁊ vaſallum lis oriatur. c. j. ¶ Super probatione autem inueſtiture dic vt plenius no. in di. que fit in li. feu. quid ſit inueſtitura. c. j. que ſic incipit: circa hunc articulum talis eſt facienda diſtinctio. aut agitur de nouo ⁊c. ¶ Et hec vera ſunt. ſ. qꝫ fieri debet inueſtitura coram paribus cum dñs pares habeat ⁊ pñtes ſunt idem ⁊ ſi abſunt qm̃ expectari dñt donec pñtes ſint aliter eñ nõ valeret inueſtitura in li. feu. de conſue. rec. feu. c. j. in fi. ¶ Sinaũt dñs non hȝ pes tunc ſufficiat ſi fiat inueſtitura de nouo bñficio corã extraneis teſtibus vt in ꝑdicto ti. ⁊. c. ¶ Et hec vera ſunt qñ inueſtitura fit de nouo bñficio ſinaũt fiat inueſtitura de veteri beneficio tunc indi. coram oibus ſiue paribus ſuis extraneis fieri põt inueſtitura in li. feu. qui teſ. ſunt neceſ. ad ꝓbã. nouam inueſtituram. c. j. ⁊ hec vera ſunt cũ laicus inueſtiturã facit. Sinaũt clericus facit inueſtituram. tũc ſubdiſ. qꝛ aut facit inueſtiturã de rebus eccle. aut de ſuis ꝓprijs rebꝰ. ¶ Si quidẽ facit inueſtiturã de rebꝰ ec. tunc indifferẽter pñt teſtes adhiberi ſiue pares ſiue extranei. ⁊ hoc iõ qꝛ hmõi clerici ſepe abſcõſe faciũt inueſtiturã feudi ſine pñtia ſuoꝝ cõfratrũ: vt in li. feu. ſi de inueſti. inter dñm et vaſallum lis oriaꝫ. §. ſi aũt vẽturũ. ¶ Sinaũt facit clericus inueſtituram de rebus ꝓprijs tunc eadem ſunt obſeruanda que ſeruantur in inueſtitura laici. in li. feu. qui teſ. ſunt neceſ. ad probã. nouã inueſtituram. c. j. ¶ Sed hodie clericus de rebus. ec. nullam inueſtituram facere poteſt niſi ẜm quod no. ȝ. eod. §. quis poſſit conſtituere.

10 Quid ſit[†] fidelitas.[a] Et a quibꝰ fieri debeat. et qualiter ſit facienda. ¶ Et vtiqȝ fidelitas nihil aliud eſt niſi iuſiurandum qđ a vaſallo preſtatur ſiue ſit domino poſt inueſtiturã debet enim precedere inueſtitura fidelitatẽ. ⁊ non fidelitas inueſtituram vt in li. feu. q̃d precedere debeat an inueſtitura an fide. c. j. ⁊ §. fidelitatem. ¶ Et hoc verum eſt qđ ſtatim debetꝰ ſequi fidelitas poſt inueſtituram niſi per pactum fidelitas ſit remiſſa qđ fieri poteſt vt in li. feu. per quos fi. inueſtitura. ⁊ per quos reci. c. nulla. ⁊ in quibus caſibus feud. amit. c. eſt ⁊ alia ingratitudo. ¶ Filij ꝟo oẽs fidelitatẽ facer̃ dñt vt i li. feu. ſi đ feu ꝯtrouerſia fuerit. c. omnes filij. ⁊ de prohibita feud. alie. per fede. l. vnica §. preterea ducatꝰ. ¶ Et hec vera ſunt: niſi per pactũ ſit remiſſa vt. ȝ. dictum eſt vel niſi ſit minor impubes ꝗ non cogitur eam facere donec venerit in maioreȝ etatem vt in li. feu. ſi de feu. controuerſia fue=

a ¶ Quid ſit fidelitas. adđ q̃t modis capitꝰ fidelitas vide ꝑ bart. i extrauagãti ad reprimẽdã inopia. ⁊ i. c. j. q̃d ꝑcedere debeat an iueſtitura an fidelitas. et ibi Ja. alua. ⁊ car. alex. i vſibꝰ aud. Et q̃d ꝯtinet. no mine fidelitatis. vide ꝑ doc. i. c. ego M. de iure iu. ca. đ forma. xxij. q. v. ꝑ doct. i. c. de feu

rit.c.ſi minor.⁊ ſe.ſi quis deceſſerit. ¶ Sꝫ nū
quid fidelitate facta ⁊ iurata dn̄o debet fieri
iteruꝫ ſucceſſori.dic vt no.ſ.de iureiu.§.quō
cēſeatur.ſub.§.cui.ver.⁊ not.ꝙ lꝫ quilibet va
ſallus.⁊ pre.¶ Fieri aūt fidelitas ita debet.
¶ Iuro ego ad ſancta dei euāgelia ꝙ amo=
do in antea ero fidelis huic ſicut dꝫ eſſe va=
ſallus dn̄o:nec id qđ mihi ſub nōie fidelita=
tis commiſerit pandā alij me.ſciente ad ei⁹
detrimentū.⁊ hoc ſufficit in ſacramento va=
ſalli.¶ Si naūt domeſticus.i. familiaris ei⁹
ſit cui iurat:vel ſi iō fidelitatem iurat non vt
feudum habeat.ſed qꝛ eſt ſub iuriſditiōe ei⁹
cui iurat tunc nominatim vitā mēbrum ⁊ il=
lius rectū honorem iurabit ſm qđ hec dicū=
tur in li.feu.qualiter vaſallus iurare debeat
c.j.¶ No.igiť ꝙ lcꝫ aliquis fidelitatē faciat
⁊ iuret alicui nō propter hoc ſequiť ꝙ ab eo=
dem teneat in feudū bona ſua vt pꝫ ex pmiſ
ſis.ſed nec omnis ille qui tꝫ feudū aſtringiť
ad fidelitatem faciendam: vt pꝫ in his q̄ no.
ſ.e.§.qualiter feudū diſtinguatur:vt ſine fi=
delitate ⁊ prece.¶ Eſt autem ſciendum qđ
ille qui dn̄o ſuo fidelitatē iurat iſta ſex ſemꝑ
in memoria habere dꝫ.Incolumē : tutū ho=
neſtum:vtile:facile poſſibile:debet etiā alia
duo domino ſuo preſtare.ſ. cōſiliū ⁊ auxiliū
ſi beneficio vult videri dignus ⁊ fidelitatem
eſſe ſecurus:vnde verſus.¶ Incolumen faci
le tutum quoqꝫ poſſibile honeſtum.Utile cō
ſilium fidus dabit:auxiliūqꝫ. ¶ Incolumen
ne.ſ.ſit in dānum dn̄o ſuo de corꝑe ſuo ergo
oē venenū oēm infirmitatē mortē captionē:⁊
oēm corꝑis leſionē vitabit. ¶ Facile. ne.ſ.id
qđ dn̄s facere intendit:⁊ de facili poteſt face
re reddat ei difficile ſicut multi faciūt hoc la
tenter ꝓcurando.¶ Tutuꝫ quoqꝫ ne ſit ei in
dānum de ſecreto ſuo. ne.ſ.alicui reuelet in
detrimētum ſuū.hoc eſt alicui q̄ poſſet obeſ
ſe vel de coniurationibus ſuis per quas tu=
tus poteſt eſſe.ne.ſ.ipſas prodendo reddat ſꝫ
ſubueniat ⁊ defendat ¶ Poſſibile.i.poſſibile
le ne.ſ.id qđ dn̄s facere intendit:⁊ ei poſſibile
eſt ſicut no.in conſimili.ſ.eodem.ver.facile.
¶ Honeſtum.ne ſit ei in damnū de ſua iuſti=
tia:vel de alijs cauſis que ad honeſtatē per
tinent:ſicut ne vxorē vel filiam dehoneſtet.
ne carmen famoſum vel aliud verbum vel
factum ꝑ qđ fama dn̄i ſuggillari poſſet com
ponat dicat vel faciat:nec audiendo vel diſſi
mulando conſentiat.¶ Utile.ne ſit in dānū
de ſuis poſſeſſionibus:quinimo ne in aliquo
vtilitatē ipſius impediat:ſed ipſam fieri bona
fide procuret.¶ Conſilium quo ad verbum.
¶ Fidus dabitur.i.fidelis vaſallus.¶ Auxi
lium.ſ.de perſona ⁊ rebus.ergo corde ore et
opere dꝫ vaſall⁹ dn̄o ſubuenire abſtinendo a
malo:⁊ faciēdo bonū:ſꝫ in his oib⁹ fideli ſuo

dn̄s vicē dꝫ.vt no.j.e.§.ciuib⁹.no.ver.ſi.⁊ vt
oīa hec ꝓbanť in li.feu.de for.fi.c.j. xxij.q.v.
de fora.ſ.ď iureiu.ego.j.de exceſ.ꝑla.grauē.
⁊ lꝫ ꝓ alijs extraneis nō debeat q̄s eſſe in iu
dicio ꝯ dn̄m.ſ.de poſtulando.c.fi.⁊ tn̄ ꝓ ſe ⁊
ſuis heredibus pōt petere ⁊ defendere ius
ſuum vt ar.ſ.de iureiu.petitio. ergo ſupra=
dicta extra iudiciū intelliguntur.¶ Eſt ⁊ alia
de nouo ſuꝑ fidelitatis iuramento forma in
uenta:⁊ vtentiū approbata conſue.q̄ hodie
in oī fere curia vr̄ obtinere hoc.ſ.ego titi⁹ iu=
ro ſuꝑ ſancta dei euāgelia ꝙ ab hac hora in
antea vſqꝫ ad vltimū vite mee ero fidelis tibi
gaio dn̄o meo ꝯ oēm hominē excepto impa=
tore vel rege.qđ verbum ſi recte intelligatur
nulla indiget adiectione ſed integrā ⁊ ꝑfectā
continet in ſe fidelitatem:ſed propter ſimpli
ces ⁊ nōis ⁊ ſignificationis ignaros ad illi⁹
verbi interpretationem hec adijci ſolent.iu=
ro ꝙ nunq̄ ſcienter ero in cōſilio vel in facto
ꝙ tu amittas vitā vel mēbrū aliqđ vel tu re=
cipias in ꝑſonā leſionē aliquā vel iniuriaꝫ
vel cōtumeliam.vel ꝙ tu amittas aliquē ho
norē quē nūc habes vel in antea poſſidebas
⁊ ſi ſciuero vel audiero ꝓ aliquo ꝙ aliq̄s ve
lit aliqđ iſtoꝝ ꝯ te facere ꝓ poſſe meo,vt non
fiat impedimētū ꝑſtabo ⁊ ſi impedimētū ꝑſta
re nequero:q̄ꝫcito potero tibi nūciabo:⁊ ꝯ eū
ꝓut potero tibi meū ꝑſtabo auxiliū.⁊ ſi ꝯtige
rit te rē aliquā quā,hēs vel habebis iniuſte
vel caſu fortuito amittere eā recuperare iuua=
bo ⁊ recuperataꝫ oī tꝑe retinere:⁊ ſi ſciuero te
velle iuſte offendere aliquē:⁊ inde ſpāliter vel
gn̄aliter fuero requiſitus meū tibi ſicut po=
tero ꝑſtabo auxilium.⁊ ſi aliq̄d mihi in ſecre
to manifeſtaueris.illud ſine tua lnia nemini
pādā vel ꝑ qđ pandať faciā ⁊ ſi cōſiliū meuꝫ
ſuꝑ aliquo facto poſtularis illud tibi dabo
ꝯſiliū ꝙ mihi videbiť tibi magis expedire:⁊
nunq̄ in ꝑſona mea aliq̄d faciā ſciēter qđ ꝑ=
tineat ad tuā iniuriaꝫ vel cōtumeliā. ſm qđ
hec oīa ita de verbo ad verbū ꝯtinenť in lib.
feu.de noua fi.for.c.eſt ⁊ alia.⁊ eſt.ſ.poſt ru=
bricam illā de forma fidelitatis. ad idē.ſ.de
iureiu.ego.⁊.lxiij. di.tibi dn̄o. ¶ In quibuſ=
dam tn̄ ꝯſuetudinibus nō inuenitur.¶ Re=
cte aūt poniť in ſupradicto ſacr̄o de nouo in
uento verbū illud ꝯ oēm hoiem.q̄m vaſallus
ꝯ oēs hoies dꝫ dn̄m iuuare:ēt cōtra fratrē et
filiū:niſi contra alium dn̄m antiquiorem.hic
eñ ceteris eſt preferēdus:vt in li.feu.hic fini
tur.l.de conſue.ſ.regni incipiūt capitula in
illo.c.cōtra oēs.ad idē in his q̄ no.ſ. de iure=
iu.§ quot comites.ꝟ itē ſi duo iuramenta.et
iō recte fiet ſi in ſacr̄o expꝛeſſim excipiať anti=
quior dn̄s ſi ad aliū hꝫ dn̄ꝫ ille qui iurat. ꝙ
autē ꝑſona imperatoris nōiatim debeat ex=

cipi in oi sacro fidelitatis exp̄ſſim dꝛ l li.feu.
de prohi.feu.alie. p fede.l imperialē.§.illud
quoqꝫ p̄cipimus.¶ Itē illud verbū ⁊ ſi ſcire
ro te velle iuſte aliquē offendere ⁊c.qđ in p̄di
cto sacro cōtinet.ſimiliter recte ponit:qm̄ nō
tenet vaſallus dn̄m adiuuare ſi velit aliquē
offendere niſi ad dn̄i defenſionē: vel niſi du=
bitetur vtrū iuſte vł iniuſte guerram faciat.
tunc em̄ tenetur eū adiuuare.lꝫ qdā dixerint
qđ cū quadā di.tenet eū adiuuare. in li. feu.
hic finit lex.c.j. ⁊ iunge hic qđ no.ſ̄.de treu.
⁊ pace.§.qd ſit iuſtū bellū. ⁊ hec vera ſunt ꝙ
tenetur dn̄m adiuuare:ſicut.ſ̄.dictū eſt:niſi
dn̄s ſit excōicatus vel al's a rege bannitus.
qm̄ interim vaſall⁹ eſt a sacro fidelitatis ab
ſolutus:vt in predicto titu:⁊.c.¶ Quod vero
ſequitur in dicto sacro:⁊ inde ſpāliter vel ge
neraliter fuero req̄ſitus ⁊c.non. ſine rōne po
nitur qꝛ vaſallus nō tenet offerre ſeruitium
dn̄o:q̄tocūqꝫ em̄ tpe ſteterit ꝙ dn̄o non ſeruie=
rit.ob hoc nō amittit feudū: dū tn̄ dn̄o peten
ti ſeruire parat⁹ ſit ſi tn̄ ſciuerit dn̄o magnū
periculum imminere. puta mortē vel captio
nem:vel qd ſimile:tūc enim vltro ſe ei offerre
dꝫ:vt in li.feu.hic finit.l.c.ad hoc.⁊ ſi de feu.
cōtro.fue.c.lꝫ vaſ. ⁊ an ille qui interfecit fra.
feu.amittit.c.non cogitur.¶ Inueſtitura ꝟo
facta et fidelitate ſubſecuta oīno coget dn̄s
inueſtitum in vacuam poſſeſſionē mittere ꝙ
ſi deferat oēm vtilitatē ei p̄ſtabit:vt in li.feu.
de noua fi.for. c.inueſtiturā.nec liberabitur
dn̄s p̄ſtando intereſſe: ſi peniteat inueſtitu=
ram feciſſe.vt in li.feu. ſi de feu.cōtrouerſia
fuerit.c.ſi facta ex premiſſis ergo vr̄ qđ dn̄s
nullam retineat poſſeſſionē ex quo tenetur
vaſallo dare vacuā poſſeſſionē.alias em̄ non
eſſet vacua ſi aliquā retineret.ad hoc em̄ per
tinet vacui appłovt nullus ſit in poſ.vt.ff.de
ac.em.⁊ ven.l.ij.in fi. Sed dic qđ dn̄s retinet
ciuilem poſſeſſionem:et vaſallo tradit natu=
ralem: tenetur enim tradere vacuam ſcilicet
vt nullus ſit potior vaſallo in ipſa poſſeſſio=
ne naturali q̄tu ad perceptionem fructuū:
cum vaſallus quaſi fructuarius intelligat:
vt in li.feu.quibus ca.feu.amit.circa princi.

Quod ius acquiratur ua=

11 ſallo† facta inueſtitura.¶ Facta aūt recte in=
ueſtitura alicui⁹ ⁊ rei poſſeſſione tradita va=
ſallus hāc habebit p̄tātē.ſ.qꝛ tā̄q̄ dn̄s pote
rit illam rē a quolibet poſſidente quaſi ven=
dicare:⁊ ſi ab alio eiuſdem rei nole cōueniat
defenſionē poterit opponere: vt in li.feu.de
inueſ.rei alie.§.rei aūt.¶ Quam actionē ha
bebit vtilem ad ipſam rē vēdicandā in li.feu.
ſi de feu.cōtro.fue.inter vaſ.⁊ alium ca. ſi cā
inter vaſ.¶ Unde hoc queri poſſet vtrū va=
ſallus habeat dn̄ium ipſi⁹ rei ſaltē vtile. qđ
quidē vr̄ cum habeat vtilem actionē. ⁊ tā̄q̄
dn̄s poſſit rem quaſi vēdicare:vt.ſ̄.dictū eſt.
ſicut ⁊ alias dꝛ de ſuperficiario cui dat vti=
lis actio.ff.de rei ven.l.ſuperficario.⁊.l.ſe.et
de pig.ac.tutor.§.vl.al's incipit.l.ſed ⁊ ſciēs.
Idem etiam dꝛ ⁊ de emphiteota:⁊ de eo qui
non ad modicum tp̄s fundum conduxit qui
bus datur vtilis in rē.ff ſi ager vec.vel em=
phy.pet.l.j.§.vl.⁊.l.vl.¶ E contra vr̄ qđ non
habeat aliqđ dominium: ſed penes dn̄ium
remaneat. nam cum dn̄s facit inueſtituram
alicuius bn̄ficij proprietas remanet penes
eum.⁊ vſuſfr.trāſit ad inueſtitum ⁊ eius he=
redes in li.feu.in quibus caſibus feu. amit.
circa prin. Quāuis em̄ per beneficiū ad eum
res in feudum ſibi data ptineat. tn̄ proprie=
tas ad alium ſpectat in li. feu. de inueſti.rei
alie.c.rei aūt.nec obſtat ꝙ habeat vtilē actio
nem ſiue quaſi vendicationē: qꝛ per hoc non
dꝛ ꝙ habeat aliqđ dominiū.nā et aliqn̄ dat
vtilis rei vendicatio ei qui non eſt dominus
directo nec vtiliter: ſicuti eſt ille cui dat pu=
bliciana.inſti.de actio.§.ecce plerunqꝫ. ff. de
publiciana . per totum. hoc etiam vr̄ innui:
ex predicto cap . rei autem . cum ibi dicatur
quod tanq̄ dominus poſſit quaſi vēdicare.
quaſi dicat ſicut dominus poſſet eam vendi
care:ita ipſe poterit eam quaſi vendicare:et
ſic videatur ab eo quaſi excludere dominiū
quicquid tamen ſuperius ſit allegatum ſa=
tis videtur dici poſſe quod habeat vtile do=
minium ad exemplum predictorum:ſed do=
minus meus dicit ꝙ vtile dn̄iū eſt chimera.

12 Quibus modis † ſeu cauſis

feudum amittat.¶ Multis de cauſis amitti
tur feudum ſeu non retinetur.¶ Amittitur
enim feudum aliqn̄ propter caſum.¶ Aliqn̄
propter incuriā ſeu negligentiā. ¶ Aliqn̄ ꝓ
pter culpā q̄ non ꝓprie dꝛ fellonia.¶ Aliqn̄
propter felloniā que reſpicit dn̄m . ¶ Aliqn̄
que reſpicit alium ⁊ non dn̄m.¶ Itē cum ꝓ
pter felloniam vel culpā amittit.¶ Aliqn̄ ꝓ
pter ſuā. ¶ Aliqn̄ ꝓpter alienā . ¶ Aliqn̄ et
ſine culpa amittit feudum qđ eſt no.¶ Pro=
pter caſum autem amittit feudum ſeu nō re
tinetur.puta ſi vaſallus efficiat mutus : ita
qđ nullo modo loquat . ¶ Uerum tn̄ ſi feudū
magnū fuerit quo ei ablato ſe exhibere non
valeat.tn̄ ei relinqui dꝫ de dicto feudo vñ ſe
poſſit alere.in li. feu. ep̄m vel abbatem ⁊c.c.
mutus. ſic ⁊ prouidet p̄lato depoſito vel re
moto:vel inhabili facto.l.diſt. ſtudeat. ſ̄. de
cle.debil.miniſ.tua nos. ſ̄.de renun.ad ſup=
plicationē.¶ Et hoc intelligas verum eē in
feudo ꝙ non eſt paternū ſed nouū.ſi aūt pa
ternum tūc mut⁹ ſurdus cecus claudus vel
alias imperfect⁹ totum retinebit.¶ Quidā

tñ dixerũt eum qui taliter natus eſt feudũ retinere non poſſe: qꝛ ipſum ſeruire nõ vꝫ in li.feu.an mutus vel aliter imperfect⁹ feu.reci.c.mutus. ¶ Propter religionẽ vero amittitur feudũ. puta cũ vaſallus efficit̃ cleric⁹: ſiue conuerſus qꝛ cũ factus ſit miles dei deſinit eſſe miles ſeculi nec pertinet beneficium ad eum qui non ſolet officiũ gerere in li.feu. de eo qui arma bellica depo.c.j.ꝛ an mutus vel aliter imperfectus feu. reci.poſ.c.mutus in fi.ꝛ ſi de feu.controuerſia fuerit.c.ſi clericus. ¶ Imo etiam ſi fuerit paternum in eo non ſuccedet: lꝫ illum habitum poſtpoſuerit in li.feu.de bene.femi.c.ex hoc illud. ¶ Utrũ autem eccleſia poſſit habere feudum dic vt not.ſ.de iure immu.§ inſtum. ſub.§.ſed nec illa immunitas. ¶ Propter incuriã aũt ſeu negligentiam amittit̃ feudum puta ſi heres vaſalli ſtetit poſt mortem ipſius vaſalli per annum ꝛ diem qð non petierit a dño inueſtituram feudi pollicẽdo fidelitatẽ: niſi per pactũ fuerit remiſſa vel etiã ſi ipſe vaſall⁹ poſt mortẽ dñi eodẽ modo nõ petierit ab herede dñi in li.feu.in qui.cau.feu.amit.c.prima cã ꝛ de ca.coꝛradi.c.j. ¶ Et hoc verum eſt dũ,tñ fuerit maioꝛ.xiiij.ann.in li.feu.de pꝛohibita feu.alie.per federicum.l.imperialẽ.§.ſi qs in feudatus.ſec⁹ eñ eſſet ſi eẽt impubes cũ ipſe non debeat ad ſacramentum accedere.xxij. q.v.pueri.ꝛ.c.paruuli. ¶ Nec cogatur fidelitatem facere in li.feu ſi de feu.cõtro.fuerit. c.ſi quis deceſſerit. ¶ Aliud tñ obſeruãdum eſt in milite: qñ miles poteſt ſtare per annũ ꝛ menſem qð non petat inueſtiturã in li feu. quo tpe miles inueſti.pe.debeat.c.j.qð qualiter intelligatur ibidẽ no. ¶ Et intellige hec vera eſſe ſi doloſe ſtetit per dictum tps ꝙ nõ petijt. nã ſi doloſe nõ ſtetiſſet: tũc ſec⁹ eſſet ꝛ itelligit̃ abeſſe dol⁹ ſi iuſta cã ĩpediẽte ſteterit ĩ li.feu.de ꝓhibita alie.feu.p lot.l.qñ inter dñm. ¶ Tũc aũt intelligitur iuſta cã impediri cũ ꝓpter mortem vel capitales inimicitias vel infantiam vel etiã ꝓpter abſentiã impedit̃ in li.feu.quo tpe miles inueſ.pe.debeat.c.j.qð capl'm et alia plura ibi ſequẽtia ꝛ ꝑcedẽtia credo fuiſſe lotharij imperatoꝛis.

¶ Propter culpã vero q̃ nõ pꝛoprie ꝑoteſt dici fellonia amittitur feudum: puta ſi dñs inueſtituram pllicendo fidelitatem petierit a vaſallo: ꝛ illo non preſtante dñs tribus vicibus conueniẽte tpe interpoſito ad curiam pꝛopter hoc ꝓclamauerit: ꝛ vaſallus tribus vicibus a ſuis paribus citatus iurare noluerit.dũ tñ non ſit fact̃ m per pactum remiſſum in li.feu.in q̃.cau.feu.amit.c.eſt ꝛ alia ingratitudo. ¶ Sꝫ nũqd minoꝛ in iſto caſu ꝛ in ſuperioꝛi reſtituet̃ in integrum. ſi reſtitutionẽ petierit cum hoc ipſo videatur leſus.ſ.quia inueſtituram infra tempus predictum et fidelitatem non fecit cum ab eo peteret̃ ꝛ hoc ipſo debeat amittere feudũ. Reſpondeo foꝛte ſic non eñ per cõſti feu.vt̃ illud beneficiũ: cum ibi hoc ſpãliter non dicatur.qð ergo nõ mutatur.quare ſtare pꝛohibetur.C.de teſta. ſancim⁹.ꝛ de ap.ꝑcipim⁹.in fi. ¶ Audiui tñ qð in quibuſdam locis non auditur volens reſtitui cum lex indeterminate loquatur: et facit ꝓ hac via.qꝛ non reſtituitur in delictis. ff.de mino.auxiliũ.ꝛ iunge qð not.ſ.de reſti. in integ.§.in quibus.ꝛ ſe. ¶ Eſt ꝛ alia culpa pꝛopter quã vaſallus feudum amittit. puta ſi infeudauerit feudũ alia lege ꝙ̃ qð ipſe hꝫ vel etiam in talẽ vaſallũ q̃ feudo ſeruire nõ poteſt in li.feu.de lege coꝛra.c.ex eadem.l.deſcendit. ¶ Propter feloniã autem que nõ reſpicit dñm amittit feudũ qñ vaſallus interficit fratrẽ pꝛopꝛiũ vel filiũ fratris: vt̃ aliud crimen cõmiſit qð paricidũ appellatione cõtinetur ad hoc vt totam habeat hereditatẽ vel etiam holem tradidit ideo quod in curia amplius ſtare nõ poſſit in li.feu.qb⁹ mo.feu. amit.§ itẽ ſi fratrẽ.ꝛ in qbus caſib⁹ feudum amit.c.deniqꝫ. ¶ Propter feloniã aũt que reſpicit dñm amittit feu. qñ vaſallus reliquit dñm ĩ ꝑlio cãpeſtri nõ moꝛtuũ: nec ad moꝛtẽ vulneratũ ꝓpter al's multas ingratitudies. que enumerant̃ in li.feu.q̃.mo.feu.amit.c.j.ꝛ c.ſeq.ꝛ de feu.ſine culpa non.amit.c.j.ꝛ.c.ij. quas hic enũerare nimis eẽt ꝓlixũ. ¶ Sunt ꝛ alie ingratitudines ſiue fellonie notande que ſunt extra ꝑdictos titulos poſite ꝑ quas vaſallus amittit feu. puta ſi vaſallus negauerit feudum partemve feudi conditionẽꝫ. in li.feu.ſi de feu.cõtrouerſia fuerit.c.vaſallus ſi feudũ.ꝛ de.l.coꝛradi.c.ſi fuerit. ¶ Et hͦ verum eſt ſi ſciẽs negauerit: ſecus ſi ignoꝛãs qñ tunc ſubuenitur ei.in li.feu. ſi de feu.controuerſia fuerit pꝛedicto.c.vaſallus ſi feudũ.

¶ Quid ſi vaſallus confiteatur ſe eſſe vaſallum.ſed nõ vult oñdere feu. Rñdeo põt ꝓpelli vt oñdat vt.ff.de ac.emp.ꝛ ven.titius.ff.de inter.ac.de etate.§.qui tacuit.ff.de confeſ.certum.ff.de cenſi.foꝛma.rñ.j.ꝛ.§.j.ſ.de cẽſi.puenit. ¶ Si non vult aliquo mõ oſtendere ꝑſumetur ꝙ totũ teneat in feu.ar.ff.ad.l.aql.itẽ .§.ſi plures. ¶ Quid ſi qs facit certũ cenſum ꝓ toto patrimonio puta.vj.denarios ſoluit per trienniũ quinqꝫ denarios tñ vel faciebat xxij.denarios ꝛ gallinã ſoluit̃ alterũ tñ.vt̃ ꝙ pꝛo rata incidat in cõmiſſum.ar.ſ.de reli.do. conſtitutus in fin.§ de loc.et condu.pꝛopter ſterilitatem.§.verum.ſ.de teſt.raynaldus.§. ceterum.ꝛ ꝑcedenti.ꝛ in his que no.ſ.c.verſ. tñ pꝛo ea parte. ¶ Item ſi vaſallus feu.alienauerit.ꝯ cõſti.loth.vel federici: ſeu coꝛradi. amittit feu.in li.feu.de vaſ.qui ꝯ cõſti.loth.

regis hoc beneficiuʒ ali. c.ſ. et de prohi.feu.alie.per loth.l ſ. ⁊ de ca.corradi.c.j.⁊ de prohi. feu.alie. p federi:ſi.l.imperialē. ¶ Uerū tñ ꝓ ea pte tm̄ ꝓ qua alie nata erit vt in p̄dicto ti.de vaſ.qui contra conſti.loth.⁊c. quoniam non debet vltra progredi pena ꝙ reperiatur delictum. C. de penis. ſancimus. ¶ Nec ꝓderit vaſ.ſi poſt alienationem iniuſte factam ip̄m recuperauerit ab emptore cū ſemel fuerit apertum domino: vt in lib.feu.qd iuris ſit ſi vaſ. poſt alie.feu.ip̄m recuperet.c. preterea. ¶ Quod verum eſt niſi vaſallus potuerit ⁊ voluerit iurare qð ignorans eē feu. ipſum vendidit.tunc enim datur electio emptori cui potuit velit ip̄m reſtituere. vtrū domino a vaſallo et ſi vaſ. reſtitutum fuerit vaſallus id beneficium re obtinebit non nocente ei venditione: ideo quia ignorans eam fecit. qð em̄ dicitur qð alienatum feuduʒ domino acquiritur.intelligendū eſt cum a ſciente hoc vēditur. Idem eſt et in omni alienatione.vt in li.feu. ſi de feu. cōtro. fuerit.c. ſi vaſallus feudum alienauerit. ¶ Si autem hoc non poſſit iurare:tunc dn̄s eū recuperabit nulla ei p̄ſcriptione obſtante quia quod ab initio non tenuit non potuit tractu tp̄is cōfirmari in li. feu. ꝓhi feu.alie.per Fed. circa finē prime col.⁊ de ca.corradi.ca.ſ. ¶ Item ſi vaſallus dominum accuſauerit vel teſtimonium contra euʒ tulerit in ciuili ac. modica: vel criminali ſimiliter amittit feudum: lʒ quidaʒ dixerunt quod in ciuili cauſa poſſit teſtimonium contra dominum dicere: vt in lib.feu.de conſue. feudi regni.c.ſimiliter vaſallus. ¶ Item amittit vaſallus feu. ſi expeditiōe publice indicta vaſallus a domino ſuo vocatus ſecum in ea expeditione ad ſuſcipiēdam rome coronam vadat et non venerit nec alium pro ſe domino acceptabilem miſerit: vel ſtipēdia militie ei non dederit. puta dimidium reddi tus feudi vnius anni:vt in li. feudo. de pace iur. firmanda.l.ſ.§. vlti. de probi. feud. ali. per Fed.imperialem.§.firmiter etiam ſtatuimus. ¶ Huiuſmodi autē ſtipendia alias dicuntur hoſtaditie per ca. corradi. que tales erant. qð vaſallus qui non ibat cum domino aſſociante imperatorem romā pergentē: eidem dn̄o debebat preſtare in lombardia. xij dena.de medio.in alamania tertiam partem fructuum feudi illius anni quo expeditio fiebat:vt in li.feu.de cap.corradi.§.ſimiliter in hoſtaditijs. ¶ Propter fellonia m autem ſeu culpam alterius. et non ſuam amittitur feudum puta ſi vaſallus delinquat ſine culpam cōmittat per quam feudū amittere debeat qm̄ tunc filij eius ⁊ alij deſcendētes ſilr amittunt. in li.feu.ſi vaſ.feu. priuetur cui defera.fe.c.vaſalli.feu.⁊ de feu.cōtro.fuerit.ſi vaſ.culpam. ¶ Imo etiā ⁊ agnati amittunt lʒ fuerit paternum ſi fellonia dominuʒ reſpiciat:vt dominus habeat ſue iniurie vltionem.in li.feu.qui.cauſ.feu.amit.c.deniqꝫ. licet quidam forte dicant qð illud. c.loquatur de feudo nouo ⁊ non de p̄rno. ¶ Sine culpa vero amittitur feudum qð eſt valde notandum.puta ſi dn̄s in feudauerit allodium ſuū ⁊ poſtea cum contulerit alicui eccleſie:vel ꝑ oblationem fidelium vel per ꝯtum emptionis. et vel etiam per alium contractum qm̄ vaſallus non poterit illud feudum retinere: niſi ꝑ gratiā illud ab eccleſia reciperet tāꝙ nouū vt in li.feu.de pace iura.fir. vt.l.vnica .§.pe. ¶ Sed nūquid tūc poterit vaſallus ꝯ dn̄m agere:vel ad intereſſe:vel vt aliud eiuſdem bonitatis feudū ſibi debeat dare. ita vr ar.ſ.de prebē. inter cetera.ſ. de iure pa.paſtoralis. ¶ Poſſet aūt q̄ri vtrū vaſall⁹ feudū amittat ip̄o iure an ꝑ ſniam. ⁊ vr ꝙ p̄ſniaʒ non ipſo iure nec em̄ dʒ vaſ. feudū amittere ſine certa ⁊ conuicta culpa ⁊ laudata per iudicium partiū ſuorū:vt in lōbar. de bn̄ficijs ⁊c.tributis.l.vl.in li.feu de feu.ſine culpa nō amit.c.ſ. ⁊ quo tp̄e miles inueſti. pe. dēat. c. iij.⁊ iūge qð no.ſ. de lo.ſub.§. quid ſit de natura.ver.in ſimplicibus.et ſe. ¶ Eſt aūt ſciendum qð ſicut vaſall⁹ amittit feudum ꝓpter culpam ſeu felloniam:ita dn̄s amittit ꝓprietatem feudi ſi eam committat: vt in li. feu. ſi de feu.contro.fuerit. c.dn̄o amittente:⁊ qualiter dominus proprie.priuetur ex facto.nec mirum cum dn̄s vicem debeat preſtare vaſallo in his que vaſall⁹ ei tenetur in li. feu. de forma fid.c.j.in fi.

a ¶ Cā feudi dʒ agitari. adde do. in.c.ceterum de iudi. bal.l c.ſ. & ꝯtro, apð pares curie l vſibus feu.

13 Apud quē † uel apud quos iudices cauſa feud. debeat agitari a et terminari. ¶ Diſtingue nam inter quos ſit cō

trouerſia feudi. ¶ Aut em̄ eſt controuerſia inter dn̄m ⁊ vaſallum. ¶ Aut inter duos vaſallos. ¶ Aut inter dn̄m ⁊ alium qui non eſt vaſallus. ¶ Aut inter vaſallū et alium qui non eſt vaſallus. ¶ Si quidem fuerit controuerſia inter duos vaſallos corā dn̄o debet agitari. in li. feu. de prohi. feu. alie. per fede. §. preterea ſi inter duos. ¶ Sin aūt inter dn̄m ⁊ vaſallū tunc corā paribus debebit fieri ⁊ terminari: vt ibidē ⁊ in lomb. de bene. ⁊c. tributis. l. vlt. ⁊ in li. feu. de controuer. feu. coram paribus terminā da. c. ſi inter. dn̄m ⁊ de milite vaſ. qui contumax eſt. c. dn̄s vocat militem. ¶ Pares autē ita debebunt eligi ſi em̄ conſentiatˀ in eis eligendis planum eſt ſi vero diſſentiatˀ tunc dn̄s primo eliget quos voluerit: poſtea vaſallus eliget ſm̄ numerū a dn̄o cōprobatū. dū tñ a neutro eligantˀ pares qui fidelitatē dn̄o non iurauerit inuito altero eorū in li. feu. corā parib⁹ terminā da c. ſi inter dn̄m. debēt em̄ pares qui debent cognoſcere a dn̄o ſuo debito fidelitatis coniurari: vt in cōſti. feu. de prohi. alie. per fe. l. imperialē. §. preterea ſi inter. ¶ Jure aūt cōſuetudinario aliter obſeruabatˀ qñ inter duos pares erat cōtrouerſia de feu. qm̄ tunc corā iudice vel arbitro cā terminari debebat vt in conſti. feu. de. l. coradi. ca. ſi inter duos pares. nec em̄ poterit declinari ei⁹ examen in conſtit. feu. de inueſ. in mari. facta. c. illud tñ ſciendū eſt. ⁊ an apud iudi. vel curiā dn̄i cā feu. termina. debeat. c. ex eo qđ ſupradixim⁹. ¶ Uel dic illa. c. loquantˀ de illis q̄ nō erant al's vaſalli ipſius de alio feudo niſi qꝛ contē debant de eodē feudo: ⁊ quilibet dicebat ad ſe partē feu. pertinere: dubitatˀ tñ ad quem deberet pertinere: cōſtitutio vo predicta federici loquitˀ de illis q̄ al's erāt vaſalli ipſius dn̄i. ſ. de alijs feudis et preterea vnus illorū debebat eſſe ſimiliter eius vaſall⁹ de illo feu. lꝫ dubitaretˀ q̄s eoꝝ deberet eſſe ⁊ ita ſm̄ hoc dices φ potius ſunt diuerſi caſus q̄ aduerſi. ⁊ hoc qñ cōtrouerſia eſt inter dn̄m ⁊ vaſallum vel inter duos vaſ. ¶ Siuero controuerſia fuerit inter dn̄m ⁊ aliū qui non ſit vaſall⁹ puta emptorē feudi vel alio modo poſſidentē ip̄m feudum vel etiā inter vaſallū et alium non vaſallū. tunc alius iudex cognoſcet ſub cuius iuriſditione ſit ſaltē reus vel res ipſe. ¶ Sed in hoc caſu videtˀ ſubuentū cōſtitutionib⁹ per ius canonicū vult em̄ qđ dn̄s feudi cognoſcat qñ non vaſallus cōuenit vaſallū. ſ. de iud. ceterū et de fo. cōpe. ex tranſmiſſa. ⁊ c. verū. ¶ Qđ verū eſt ſi dn̄s feudi parat⁹ ſit de vaſallo tenere iuſtitiā al's in ſubſidiū etiā ordinarius vel delegatus cognoſcet. ſ. de foro cōpe. ex tenore. ⁊ c. cum ſit generale. ¶ Poteſt aūt hoc non abſurde intelligi: vbi tam petēs q̄ vaſallus ꝯfitentˀ hoc eſſe de feudo talis dn̄i: puta titij ſed ſi alter neget: tunc durū eſſet φ dn̄s deberet cognoſcere: qꝛ iam eſſet iudex in re ſua. ſ. de fo. cōpe. ſi clericus qđ eſſe non dꝫ. C. ne quis in cā ſua iu. vel ius ſibi dicat. in rubro et in nigro. Quia tñ hoc in fraudē negari poſſet: vt declinaretˀ iudiciū dn̄i: dici pōt qđ dn̄s eos cōpellet ad iurandū de veritate dicenda. arg. ſ. de proba. ſicut cōſuetudo. qꝛ malicijs occurrendū eſt. ff. de rei ven. in fundo. ſ. de reſcri. plerūq3. ⁊ c. nonnulli. ¶ Si ergo vterq3 neget: cū in hoc caſu ſit queſtio inter dn̄m ⁊ vaſallum cognoſcēt pares curie: vt ſupra dictū eſt: vel dic ſi petens confiteatˀ: ⁊ poſſidens neget cognoſcet dn̄s qꝛ iudiciū redditur in inuitū. ff. de verb. obli. inter ſtipulantē. Sed ⁊ ſi petēs neget vel vterq3 negent: tunc cognoſcet iudex ordinarius vt lites dirimantˀ: ⁊ circuit⁹ tollatur. ff. ſi cer. pet. quidā. ⁊. ſ. de reſcrip. c. ſi. ⁊ de or. cog. tuam. ¶ Cognoſcere aūt pōt queſtione fundi. ſ. an ſit feudum nec ne ⁊ ſic an ſua ſit iuriſditio nec ne. ff. de iudi. ſi quis ex aliena. ⁊ ſi pronunciet feudū eſſe remittet eos corā domino feudi qui de principali cognoſcat alias ⁊ ip̄e de principali cognoſcet ar. ſ. de reſcri. dil. fin. J ſaraccenus. in. fin. ⁊ c. ab excommunicato. ⁊ quicquid ibi no. ſiue de expreſſis ſiue de alijs poteſt huic materie adaptari. ¶ Sin aūt vaſallus non vaſallū conueniat tunc ſemper ordinarius cognoſcet quia actor ſequitur forū rei. ff. de fo. cōp. ſi clericus. C. de fo. compe. iuris ordinem. cū em̄ iſte caſus conſuetudinib⁹ feudi nō ſit cōprehenſus abſq3 caſū. ſ. ſcripta ſtrēnuus aduocatus poterit ſuper hoc vt in conſti. feu. de cog. feu. c. j. ⁊ eſt ar. ad hoc p̄dictū. c. illud tñ ſciēdū eſt. ⁊ ca. ex eo qđ. ſ. dixim⁹. ⁊ c. ſi inter pares duos. ⁊ de pace tuenda. l. vna. §. ſi duo hoīes. ⁊. §. ſe. ¶ Poteſt ēt hoc ꝓbari ꝑ cā dē cōſt. F. imperialeꝫ. §. p̄terea ſi inter. cū em̄ ſpāliter ibi loquatur de dn̄o vaſallo. voluiſſe videtˀ φ in alijs. oībus caſibus veteres. ll. debeāt obſeruari. ſ. vt alius iudex de eis cognoſcat qđ em̄ nō mutatur quare ſtare ꝓhibetˀ C. de teſta. ſancim⁹. nā q̄cq̄d. l. noua ſpāliter nec vr̄ expſſum illud regu. veterū legū ⁊ conſtōnū intelligitˀ relictū. C. de ap. p̄cipimus. in fi. Tñ Gof. ſic not. de hac materia. ¶ Si agitur inter duos vaſallos nec reuocatˀ in dubium quin res de qua agitur feudalis ſit: tūc cognoſcet dn̄s. ſ. de fo. compe. vtrū ⁊ hoc qñ dubitatˀ q̄s ſit vaſallus. intereſt em̄ dn̄i hoc diſcutere: ſic intellexit. ſ. de iudi. ceterū. ⁊ c. nouit. ſ. de fo. cōpe. ex tenore. ⁊ c. ex trāſmiſſa ⁊ l. imperialē. §. p̄terea. ¶ Sed ſi qō ſit inter dn̄m ⁊ vaſallū vtrū vaſallus debeat feudū ꝑdere vel habere ꝑ pares curie hec qō finie-

teſt ſubditis in quolibet loco infra ſuā dioc. ordines conferre: ita et inter ipſos ibidē poterit iudicare. ar. j. de paro. nullus. ⁊ xj. q. ij. epm. ⁊ c. ſe. ⁊ per totū ad idem. ff. de offi. procō. ſolent. ⁊ l. ⁊ ideo. ff. de offi. preſi. l. iij. ⁊ ſi ij. ⁊ l. generaliter. ⁊ 𝔍. de of. le. § ⁊ in quo loco. ⁊ ꝙ infra prouinciā alicui commiſſam teneat quis reſpondere dum tñ extra non trahatur expreſſum eſt in auẗ. vt oēs obe. iudicibꝰ. § hoc conſiderantes. ⁊ precedentia et ſequentia. col. v. nec eñ ad angulū prouincie reſtringendus eſt iudex ſed in omni loco ſue iuriſdi. poteſt ius reddere ſicut alias. dixit lex. ſimile. ff. de vi ⁊ vi ar. l. j. § j. ibi. ideoqȝ quando queritur de loco vbi queſtio agitari debeat: potius inſpicitur iudex ⁊ territoriū q̄ȝ locus in quo quis degit arg. ff. de poſtulādo. l. j. § j. C. de fruc. ⁊ litis expen. non ignoret. C. de iuriſdi. om. iud. l. pe. ⁊ vlt. in quibus cau. milites. l. j. C. vbi quis decu. vel choar. l. j. et ſcđm hoc intellige aliquē coueniri tantum vbi hȝ domiciliū corā illo iudice nec tñ ꝑpter hoc remouent̄ alie cauſe: ex quibus quis forum ſortit̄. ſic intellige. C. de iuriſ. om. iudi. iuris ordinē. vñ exponi dȝ: vbi id eſt coram quo vl̄ apud quē iudicē ſic. C. vbi de cri. agi opor. et tit. ſequētibus. ad hoc. j. de rap. c. j. ⁊ iij. q. vj. c. j. ⁊ vj. q. iij. placuit. ¶ Quid aūt iur. ſit: ſi cōtrouerſia ſit inter dñm et agnatos defuncti de feudo: vel inter dñm et filiū defuncti: vel inter agnatos et filiā defuncti. dic vt dicit in conſti. feu. ſi de feu. contro. fuerit. c. j. ij. ⁊ iij. et de ꝯtro. inter maſcu. ⁊ femi. de. b. c. item ſciendum eſt. ¶ Verūtamen lȝ ibi dicat̄ ꝙ per ſacramentū debeat terminari alterutra parte in probatione deficiēte: illud tñ eſt intelligē dum cum determinatione eius qđ legit̄ in conſti. fe. de conſue. recti feu. c. ſacramentum nō ſemꝑ eſt dandū. hoc idē eſt de oibus. c. in quibus dr̄ ſacramentū poſſidenti debere dari. ſ. vt intelligant̄ cum determinatione predicti. c. ſacramentū. ¶ Iſtud autē ſcire debes ꝙ oēs filij eiꝰ q̄ feudū acq̄ſierūt debēt facere fidelitatē marie ſi feudū indiuiſum habēt ſȝ ſi ad vnū ex diuiſiōe totū ꝑuenerit: tūc ille ſolus iurabit. vt in ꝯſti. feu. ſi de feu. ꝯtro. fue. oēs filij. ¶ Sȝ nunq̄d tenebit̄ iurare fidelitatē oibꝰ filijs ſuisª dñi defuncti. R̄ndeo nō puto q̄m vaſallꝰ nō cogit̄ ꝑ vno feudo plures dños habere maxime in comitatibus ⁊ ducatibus marchionatibus qui hodie diuidi non debent nec poteſt dñs ſine volūtate vaſalli feudum alienare. vt ola hec probant̄ in conſti. feu. de prohi. feu. ali. per fe. imperialē § preterea ducatus. ⁊ de feu. ſine culpa non amit. § ſancimus. verſi. vel ſi q̄s: ideo vaſalli in gñali alienatiōe nō ꝯtinent̄: niſi hoc nolatim dictū ſit: vt in li. feu. ſi de feu. vaſ. ab aliq̄ interpel. fuerit in gñali. aliqui tamē voluerūt dicere ꝙ equali aut maiori dño concedi pñt vt in li. feu. l. corradi. ¶ Hoc etiā in ſumma notādū eſt ꝙ in feudo prohibitū eſt pactū. l. commiſſorie. ſicut in pignore. in cōſtitu. feu. de feu. dato in vicem l. cōmiſſo. c. j. ⁊ de ca. qui curiā ven. c. ſimiliter feu. datū. ¶ Eſt et i ſumma notandū ꝙ vaſallꝰ poteſt feudū refutare q̄ñcūqȝ voluerit etiam ſine voluntate dñi: et poſtq̄ȝ refutauerit non tenebitur dño ſeruire: verūtñ non debebit eum offendere. in conſti. feu. de vaſ. qui cōtra cōſtit. lotha. f. ali. ca. j. ¶ Sed et hoc in ſumma ſciendum eſt ꝙ alienatio feudi paterni nō ꝓhibetur inter agnatos cū potius refutatio q̄ȝ alienatio videat̄ in conſti. feu. de alie. feu. paterni. ca. j. Preterea illud in

a ¶ Nunq̄d tenebit̄ iurare fidelitatē oibus filijs ſuis. Adde in iſta materia reperio duas opi. prima opinio ꝙ oibꝰ hoc firmat gloſ. in l. ſi cuius. in § j. ff. de vſufru. q2 iuramentū fidelitatis eſt quid indiuiduū ſicut ⁊ ipſa fidelitas ergo vnicuiqȝ i ſolidū debet̄ ꝑ regulā. l. ij. in fi. § pe. ff. de ver. ob. idē expſſe firmat Bal. i l. j. in. xxij. q. ff. de re. diui. ang. in. l. ij. § ex his. et ibi lu. ro. l. iij. colū. ff. de verb. obli. Ioan. de imol. in. l. iiij. in fi. ff. eo. Bal. et Ang. in. l. cōis. ff. de in ius vo. Guliel. de cu. ⁊ albe. de roſa. in. l. duo patroni. in ꝑn. ff. de iurciur. ⁊ latius per Ioan. and. in addi. ſpe. in ti. de loca. in § nunc aliqua. ver. lxxij. contrariā opinionē tenet glo. in. c. j. § preterea ducatus. de prohi feu. aliena. per fede. in vſibus feu. iſtā opinionē tenet Albe. de roſa. in. l. ſtipulatio. in § queſitum. ff. de no. ope. nunci. idē Albe. in. l. cum vnus. ff. de ali. et ciba. lega. idem tenet Iac. de belui. in. c. oēs filij. ſi de feu. fue. controuer. inter do. et agna. in vſi. feu. et ibi Bal. ſibi ꝯtrarius. idē tenet Ia. de ardizonnibus ſummus feudiſta in ſum. feudoꝝ in. tit. de ſucceſ. feu. in § ſed vbi dñs. idē tenet ſpec. ⁊ ibo Ioan andr. in addi. in titu. de feu. in § [illegible] i. verſi. xxix. ſed pileus doctor antiquus late diſputauit hunc caſum et determinauit pro prima opinione. ſed Franci. de are. in. l. ij. ff. de verb. obli. tenet cum ſecunda opinione ver. qđ vaſallus non cogit̄ preſtare iuramentū fidelitatis vnicuiqȝ filiorū ſed ſufficit vni iurare. vbi dicit ꝙ iſta opinio eſt ſequenda in practica eo q2 eſt cōis opinio. ſed in tāta varietate tenerē primam opinionem pro qua tenet Dy. Ray. de forli. ⁊ Bar. l. l. cū vnꝰ. princip. ff. de bo. auto. iud. eandem partē tenet Angel. in. l. loci corpus. in § ſi fundus. ff. ſi ſerui. vend. ⁊c.

ſumma ſciendū eſt q̄ ſi vaſallꝰ aliqđ edificiū in feudo fecerit aut ſua pecunia ipſum melioraverit: et poſtea ſine deſcendentibus deceſſerit dñs dȝ pati edificiuȝ ab herede auferri: vel debet precium meliorationis ſoluere: idē eſt ⁊ ſi ſua pecunia ſeruitutem feudo acq̄ſiuit lȝ quidam dixerūt qđ oīno ad dominū p̄dicta pertineat: vt in ꝯſti feu. hic finitur. l. c. ſi vaſallus in feudo. ¶ Sed et ſi vaſallus decedat ante kalendas martij ſine ꝓle. ⁊ poſt auguſtum oēs fructus qui ſunt in feudo pertinēt ad dñm: ſive vo poſt kalēdas martij et ante auguſtum. tunc ptineāt ad heredē. ¶ Quidā tñ dixerunt qđ quo cūq; tpe deceſſerit omnes pendentes pertinēt ad dñm vt in predicto ti. c. ſi vaſallus decedat. ¶ Hoc aūt in ſuma non eſt omittendum qđ filius non poteſt retinere feu. repudiata hereditate p̄ris ad hoc vt non teneatur ſoluere debitū paternum ſed aut totū dȝ repudiare: aut totuȝ retinere: niſi dñs eum tanq̄ de nouo bñficio inueſtiat agnatis ꝯſentientibus qm̄ tunc illud bñ retinet ſine aliquo onere hr̄ditario. aliud autē agnatis qm̄ ipſi pñt feudum retinere repudiata hereditate ſine aliquo onere hereditario: vt in ꝯſti. feu. an agnatus vel filiꝰ defuncti poſſit retinere repu. here. c. ſi ꝯtigerit. et de capitaneo qui curiam vēdidit. capi. filiꝰ nō poteſt. ¶ Finaliter illud in ſumma notandum puto q̄ ſaluis legibꝰ imperialibus que continētur in conſtitu. feud natura et cauſ; feudi ſcđm diuerſas regionū conſuetudines eſt diuerſimode determināda. ſicut no. ſimile ꝟ. de natis ex libero vētre. ver. q̄uis. quia nō eſt conſuetudo vnius regionis alterius ꝯſue. ſubuertenda. xj. di. illud breuiter ⁊. c. ſcit ſancta. conſue. autem deficiente in regione aliqua recurrendum eſt ad aliarum conſuetudinem regionū. ꝟ. de ceſſi. ſup eo. ⁊ ſi nec illa appareat ꝯſtitutione vel lege ſcripta ſine cāſū niſi vti poterit ſtrenuꝰ aduocatus: vt li. feu. de feu. cog. c. j.

¶ De pignoribus. Rubrica.

EGimus qualiter res alienentur videamus qualiter obligentur. ⁊ ſi dicamus de pignoribus. ¶ Videntes quid ſit pignus. ¶ Et vnde dicatur. ¶ Qualiter contrahatur. ¶ Quibus pactis interuenientibus. ¶ Quis poſſit pignori obligare. ¶ Que res obligari pñt. ¶ Que actio inde naſcatur cui detur. ⁊ ꝯ quem. ¶ Quo ordine. ¶ Et ad quid. ¶ Quādo efficaciter intenteř. ¶ Quo ordine et in quantum fiat condemnatio. ¶ Tractantes poſtea de vſufr. ſuper decretalium conſtit.

1 Quid ſit † pignꝰ. [a] Obligatio rei licite ꝓ debito inita. Fit aūt ad maiorem ſecuritatem creditoris: q2 tutius eſt pignori incūbere q̄ in perſonā agere. inſti. de ob. que ex delic. naſ. §. furti. et tutius eſt non ſoluere q̄ ſolutum repetere. ff. de cōpenſa. l. ideo compenſatio. magnū enim eſt commodum poſſidentis vt. ꝟ. de ꝓba. ex lr̄is. ff. de rei ven. l. is qui deſtinauerit.

2 Et unde dicatur. † A pugno vnde proprie dr̄ pignꝰ res mobilis tradita de pugno in pugnū. vt ff. de verb. ſig. plebs. §. pignꝰ. ¶ Pignꝰ ergo dr̄ cum tranſit: hypotheca cū non tranſit. vt inſtit. de ac. §. itē ſeruiana. ff. de pig. ac. ſi rē. §. proprie. ¶ Sed quantum ad ac. non differunt inter ſe pig ⁊ hypotheca niſi quantum ad ſonum vocis: quia ꝓ vtroq; pignoratitia datur debitori hypothecaria creditori. ff. eo. res. §. inter pignꝰ. ⁊ inſti. de ac. §. inter pignꝰ. ſic primas et patriarcha q̄tum ad dignitatem non differunt ſed in ſono vocis tm̄. xcix. di. §. j. ⁊. c. j. ⁊. ij. et de offic. ordin. duo ſimul. ſic nec refert in iure noſtro vtrum is qui ꝓ nobis eſt in iudicio procurator voceř vel actor. vt no. ꝟ. de procur. §. j. ver. ſed ſm.

3 Qualiter contrahatur. † Hic ſciendum qđ alia ſunt pignora pretoria alia iudicialia: alia conuentionalia: ⁊ conuentionaliū: alia tacita: alia expꝛſſa. ¶ Pretoria ſunt que fiunt pretore iubēte. puta vt caueat ꝓ legatis vel de dāno infec. vel in operis no. nū. de opere demoliendo. ⁊ hec conſtituunt per miſſionem in poſ. non aliter. ff. de pig. ac. non eſt mirū. §. ſciendū. de his et diebus feriatis pōt cognoſci. ff de ferijs. l. ij. idē in iudicialibus. ¶ Sunt aūt iudicialia cuȝ iudex iubet

a ¶ Quid ſit pignꝰ. Ad de doct. in ru. eo. ti. et quid ſit pignus pretorium. vide parch. in. §. ſȝ notandum. j. qđ. j. Jac. bu. in. l. fi. C. qui po. i pig. ⁊ in. l. ſi is qui. in. §. j. ff. đ pignori.

aliq̃d poni in poſ.ex offi. ſuo vt mãdeť execu
tioni.diſ.ſnia.ꝛ prio capiunť mobilia.ſcđo i=
mobilia tertio ꝑueniť ad noĩa.ff.de re iudi.a
diuo pio.ſic intellige rubricã.C.de ꝓto.pi.l.j.
ꝛ hoc ꝑ miſſionẽ in poſ.ꝯſtituiť.vt.ş.de re iu=
di.cũ aliq̃b⁹.¶ Effect⁹ aũt iſtoꝝ pignoꝝ hic
eſt vt creditor cadẽs a poſſeſſione culpa ſua
vel ſine culpa habeat hypothecariã.vt.C.
de preto.pigno.l.vlt.ꝛ forte cõuenieť a debi=
tore pignoraticia.vt inſtrm vel ſi q̃d habeat
vltra debitũ reddat.vt.ff.vt in poſ.leg.is cui.
§.queri.¶ Conuentionalia vero ſola con=
uentione cõſtituunť:vt iam dicemus.¶ Itẽ
in cõuẽtionali venit dolus lata culpa et le=
uis.ſed in iudiciali dolus tantũ et lata cul=
pa.ff.de bo.auto.in.poſ.pretor.§.eſt ꝓterea.
¶ Itẽ conuentionale a ſolo principe adijciť
iure dñij.C.de iure do impe.l.vlti.iudiciale
vero etiã a preſide.ff.de re iudi.a diuo.¶ Itẽ
conuentionale pro quãtitate tm̃ quam valet
adijciť.ſed iudiciale etiã pro toto debito:vt
in proximis.ll.legatis.¶ Itẽ creditor conuẽ
tionalis ciuiliter ꝛ naturaliter poſſidet:ſed
iudicialis naturalr̃ tm̃.ff.vti poſſidetis.duo.
§.creditores.et de acquir.poſ.qui pignoris.
¶ Sed quęriť vtrũ creditor poſſit intentare
interdictũ vñ vi.ꝛ videť prima facie ꝙ nõ:qr
non eſt poſſeſſor.ff.qui ſatiſda.cog.l.vlti.ꝛ.ff.
de acquir.poſ.l.qui pignoris.in prin.ꝛ.C.de
preſcr.xxx.an.l.cũ notiſſimi.§.j.ibi qr dũ ille
viuit ꝛc.ff.de vſuca.l.pig.ꝛ vr̃ expꝛ̃ſſum.ff.vti
poſ.l.ſi duo.§.creditores.¶ Ecõtra vr̃ qr cre
ditor poſſidet:vñ dr̃ poſſeſſionẽ amittere.vt
ff.de pig.ac.l.ſi creditor.ſola enim poſſeſſio
apud ipm̃ trãſferť.vt.ff.de pig.ac.l.cũ ꝛ for=
tis.§.fi.ꝛ.l.ſi pignus.et.l.debitor.§.fi.ꝛ.l.ſi rẽ
alienã.§.j.proprie tñ eſt qđ ſi creditor debi=
tori locet hypothecã:debitor loco coloni vel
inquilini habeť.ꝛ per eũ creditor poſſeſſionẽ
retinet.ff.de acqui.poſ.de pig.noĩe.ante.l.q̃
abſenti.ꝛ.ff.de vſuc.non ſolũ.§.qui pignori.ꝛ
§.ſi rem pignori.¶ Solutio dic creditorem
poſſeſſionẽ habere ꝛ ipſum poſſidere quo ad
oĩa preterq̃ quo ad vſumfr.vt probat lex al=
legata de vſufr.pignori.ꝛ.l.nõ ſolũ.§.qui pi=
gnori.ꝛ ſi rem pign.ſed nec intelligitur poſ=
ſeſſor quo ad reuelationẽ ſatiſdationis:et ſic
loquitur.ff.qui ſatiſda.cog.l.vlti.ꝛ hec vera
ſunt de creditore conuẽtionali.ſecus de iudi
ciali qui cauſa cuſtodie tantum miſſus eſt in
poſſeſſionẽ:cum hic cuſtos ſit non poſſeſſor.
ſic loquitur.ff.vti poſ.ſi duo.§.creditores.ꝛ
alie leges quas allegaui in ꝯtrariũ faciũt pro:
ſi diligẽter ꝯſiderenť:tñ interpoſito ſcđo de=
creto etiã talis poſſidet vt no.vt.ş.vt lit.non
cõteſt.§.ſin aũt ꝑſonali.ver.laurẽtius.¶ Itẽ
cõuẽtionalis agit pro dãno dato in pignore
ſecus forte in iudiciali:vt.ff.eodem ſeruum.

¶ Pignus autẽ qđ in cauſa iudicati.i.pro
exequendo iudicato accipiť olim poſt duos
menſes licebat diſtrahere.vt.ff.de re iu.de=
bitoribus.ſed hodie ſpectanť.iiij menſes:vt
C.de vſu.ar.j.l.vlti.ꝛ autoritas iubentis vi=
cem iuſte obligatiõis obtinet:vt.C.ſi in cau=
ſa iudi.pig.l.j.hoc ergo pignus captum per
executorẽ diſtrahi iubeť:ꝛ ſi emptor non ex=
titerit vel extet.ſed non iuſtũ preciũ obtule=
rit victor.i.creditor loco cuiuſlibet alteri⁹ ex
officio emere põt:vt.C.ſi in cauſa iudi.pig.
ca.ſit.l.ij.vel poſſunt ei adijci pignora pro ea
quantitate que ſibi debetur.non pro minori
ꝛ ſic recipiet in ſolutũ vicem emptionis ob=
tinet.ff.de re iudi.a diuo.§.ſi pignora.ꝛ.C.de
euic.ſi prediũ.ꝛ ſi calliditate condẽnati vi=
ctor emptorẽ non inuenerit autoritate princi
pis dominiũ conſequeť:vt.C.ſi in cau.iu.pi.
capi.ſit.l.vlt.vel autoritate preſidis vt dictũ
eſt:ꝛ ſi non inueniatur res quin ſit alij con=
uentionaliter obligata creditor conuentio=
nalis cogitur pignus tradere ſi tamen inue
niatur emptor qui ſibi prius ſatiſfaciat:et
ſuperfluum victori reddat.ff.de re iudi.a di=
uo pio.§.ꝙ ſi res pignorata.

¶ Conuẽtionaliũ alia expreſſa que ſola cõ=
uentione conſtituũtur.et inde conuentiona=
lia vocantur.ff.de pig.act.l.j.et hec contra=
huntur inter preſentes ꝛ inter abſentes per
nuncium vel epiſtolã.ff.e.contrahiť.ꝛ.l.cre=
ditori.§.j.¶ Alia tacita:vt ee.ſi quis tibi do=
tem promiſerit oĩa bona ſua pro illa ꝓmiſ=
ſione tacite obliganť ſic ꝛ bona mariti oĩa ꝓ
reſtituenda dote vxori tacite obliganť etiam
ſi extraneus.i.is qui mulierem in poteſtate
nõ hꝫ ꝯfert dotẽ.ꝛ niſi ipſe extrane⁹ ipſam do
tem ſibi ſpecialr̃ ſtipuleť:ipſa mulier tacite
ſtipulata videť:vt.C.de rei vxo.act.l.vna.§.ꝛ
vt plenius.ꝛ.§.accedit.ꝛ de pact.conuen.ſu=
per dotẽ ex morte.et q̃ po.in pi.ha.aſſiduis.
¶ Nec pro delicto viri debet vxor amittere
dotẽ ſuam:vt.j.eo.ex literis.etiã ſi crimen le
ſe maie.cõmiſerit.C.ad.l.iul.maie.quiſquis
§.vxores.¶ Et hoc notandũ circa hãc ma=
teriã ꝙ mulier preferť oĩb⁹ creditorib⁹ prio=
rib⁹ et poſteriorib⁹ habẽtib⁹ expreſſam hy=
pothecã q̃uis eĩ habeãt tacitã.ſ.autorita=
te legis vt in inferiorib⁹ apparebit:nihilomi
nus ꝓferť mulier:niſi ꝛ habẽs tacitã por ea=
dẽ eq̃tate nitať:vt qr petit dotẽ ꝓcedẽtẽ.dua
bus eĩ dotib⁹ ab eadẽ ſubſtãtia debitis ex
parte ꝓrogatiuã volumus manere.vt.C.qui
po.in pig.ha.l.fi.ꝛ auť.vt exac.inſtan.dotis
prie coll.vij.¶ In donatione aũt ꝓpter nup.
preferť mulier poſteriorib⁹ tm̃.C.e.l.vlt.in
auť.de exhi.reis.§.optimũ.coll.v.ꝛ de equa=
li.do.§.qr vero et huius.col.vij.¶ Item pro
rebus parafrenalibus.i.iuxta dotẽ poſitis a

para qȝ eſt iuxta ⁊ frena qȝ eſt dos hȝ mu=
lier tacitã hypothecã niſi p ſpālez ⁊ expſſam
ſibi ꝓuiderit: qꝛ tunc alīj renunciare vr̄. C. de
pac. conuen. ſup dotē. l. vl. ¶ Hoc priuilegiū
ad heredes mulieris nō tranſit C. de priuil.
dot. l. vnica. qȝ verū eſt de extraneis nam ſui
hoc priuilegiū habēt. ff. ſolu. ma. etiã C. qui
po. in pig. ha. l. vlt. §. exceptis. ¶ Itē hoc pri
uilegiū non hȝ niſi mulier participans fidei
catholice. vt. C. de here. auẗ. itē priuilegiū. et
in auẗ. de priuil. dotis. col. viij. ¶ Item oīa in
uecta ⁊ illata in ruſtico p̄dio dño ſciente niſi
ad tp̄s inferanẗ: ꝗ̄uis empta ex fructuū pre
cio dño tacite obligantur: vt. ff. q̇. mo. pi. vel
hypo. tacite ꝯ̄hatur. in p̄dijs. ff. e. tit. debitor.
C. in qui. cau. pi. tacite ꝯ̄. ꝗ̄uis. ſed in vrbano
non di. vtrum dñs ſciat vel neſciat: vt not. ſ.
de dolo ⁊ contu. §. que actiones. ver. hȝ etiaȝ
dñs. ¶ Item bona tutoꝝ ⁊ cur. tacite obligā
tur filijs pro rebus aduentitijs. C. de admi.
tut. pro officio. Sed ⁊ bona patris tacite ob=
ligantur filijs pro rebus aduentitijs ⁊ p̄cijs
earūdem nō tñ imputaẗ pr̄i ſi male ſit ipſis
vſus vel in eis male verſatus ſit vt. C. de bo.
que lib. l. antep. §. vlt. ⁊ l. vlt. §. vbi autem. ⁊ l.
pe. §. nō aūt. ¶ Ergo ⁊ bona p̄lati ad exēplū
patris: ⁊ tutoris eccleſie tacite obligantur ꝓ
mala adminiſtratiōe. xij. q. ij. illud. ij. q. vij. la
tor. iij. q. ij. §. vlti. ſ. eo. ex preſentiū. ¶ Itē bo=
na matris ꝯuolātis ad ſcḋas nup. ſunt filijs
prioris matrimonij tacite obligata vt eis re
ſtituat que a priore marito lucrata fuit. C. de
ſecū. nup. hac. edictali. §. pe. ſuper hoc vide
ſ. de ſecū. nup. §. quare ⁊ qualr̄ puniaẗ. ſub
§. ſic vidiſti. ver. itē punitur hec mulier. ⁊ ſe.
¶ Item tacite obligantur bona defuncti ꝓ
leg. ⁊ fideicōmiſ. vt cōia de le. l. j. ¶ Itē tacite
obliganẗ mutuanti ad militiā emendā vt di
ctum eſt. vel ad nauē armandā: vel rem refi=
ciendam ſeu conſeruandam: vt. ff. q̇ po. in pi.
ha. interdum. ⁊ l. hui⁹. ⁊ l. idemq̄. ⁊ qui. mo.
pi. vel hypo. con. l. j. nec tñ facit ad ti. niſi di=
cas ibi ꝯtrahi tacitam hypothecã. ¶ Aliud
eſt ſi ex pecunia mea rez emeris: qꝛ ꝗ̄uis ad
hoc tradidero non tñ eſt mihi obligata niſi
ſpecialiter conueniamus: vt. C. qui po. in pi.
ha. licet. ſed cōtra in auẗ. de equali. do. §. his
conſequen. Solu. dic ꝙ ibi ſpecialiter conue
nit vel loq̇tur de re empta de pecunia pupil=
li. ¶ Quid ſi quis mutuauerit ad rem de no=
uo fabricandam. vr̄ qȝ tacite obligetur. ff. q̇.
mo. pig. taci. contra. l. ſed ibi loquitur in refi=
cienda ⁊ aliud eſt facere ⁊ aliud reficere. vt. ſ.
de iude. ꝯſuluit. ff. de iti. actuq̄ pri. vnde etiã
reficere. ⁊ de no. ope. nun. l. j. §. ſi qs edificiū.
¶ Item pro tributis obligantur tacite bona
oīm qui cenſentur: vt. C. in qui. cau. pig. taci.
cont. l. j. ¶ Item bona ꝯ̄hentis cū fiſco tacite
obligātur. C. in q̇. cau. pig. taci. cō. l. ij. ¶ Itez
bona primipillarij fiſco tacite obligātur. in
quo caſu fiſc⁹ vxori p̄fertur nam ſi bona ma
riti deficiant etiã de rebus dotalib⁹ ſatiſfiet:
vt. C. in qui. cau. pi. taci. ꝯ̄. ſatis ergo multo=
fortius. ¶ Itē in cle ꝯiugato obligato eccle=
ſie. ar. C. de ſa. ſan. ec. l. fi. in auẗ. vt nō luxu. ꝯ̄
natu. §. 1. ibi ſi enim ⁊c. col. vj. ꝯ̄ qꝛ nō inueniẗ
iure expſſum. ¶ Itē bona matris filio tacite
obligantur ſi anteq̄ ei tutorē petierit ⁊ ordi
nari fecerit: qȝ ex tutela habuerat reddide=
rit: ad ſcḋas nuptias cōuolauerit: cum tute=
lam liberorū ſuſcepiſſet. ⁊ ēt bona mariti ſui
ipſi filio tacite obligantur. vt. C. in qui. cau.
pi. taci. con. ſi mater. et ad tertu. omnē matri.
¶ Quinimo indigna eſt ſucceſſione ſi ei tuto
rem nō petierit īfra annū a tp̄e mortis pr̄is
dūmodo copiã iudicis habuerit ⁊ deuoluiẗ
ſucceſſio ad alios ꝓximiores gradu. ¶ Sȝ ⁊
ſi mater ſupſit proximiores gradu hāc penã
patiuntur ſiue ex teſtō veniente ſiue ab inte=
ſtato. ab hac pena excuſaẗ minor. xxv. an. qȝ
itelligo niſi poſt maiorē etatē cucurriſſet an=
nus vt verbi gr̄a: tp̄e mortis pr̄is mater hȝ
xxij. an. filius vnū vixit p. iiij. ⁊ vltra ſed mor=
tuus eſt in pubertate hic ipſam indignam
iudico: qꝛ ꝗ̄uis tres anni priores nō obſint
ſibi cū minor eſſet obſtat quart⁹ quo fuit ma
ior ſed ſi filius pubes decedat: hec pena locū
nō hȝ. Itē ſi miſit mater nunciū qui interfe=
ctus eſt nullã penã patieẗ. hec oīa poptime
ꝓbanẗ in dicta. l. oēm. ſcȝ. C. ad ter. ſe. cō. ⁊ l.
mr̄es. ⁊ de legi. here. ſciãt. ⁊ q̇ pe. tu. vel cura.
cū a matrib⁹. ff. ad tertu. l. j. §. ſi mater. ⁊ §. cō
ſeſtim. C. ſi aduer. delic. l. vl. ⁊ in q̇. cau. reſti. in
inte. non eſt neceſ. ſancim⁹. hec aūt materia.
ſ. de delic. pue. ſub. §. illud no. dignū plenius
expeditur. qȝ dic vt not. ibi.

4 Quibus pactis † interueniē
tibus. Omnibus licitis poſſibilibus ⁊ hone=
ſtis ſiue pactū ſit purū: ſiue in diē: ſiue ſub cō
di qȝ dic vt no. in venditione. ſ. de ꝯ̄hē. emp.
§. ⁊ quibus reb⁹. ver pōt aūt fieri. nec di. vtꝝ
obligatio ſit ciuilis vel p̄toria vel naturalis
tñ vt. ff. e. res. ⁊ l. queſitū. §. vl. ¶ Ualet ergo
hoc pactum vt ſi pecunia infra certū diem ſo
luta non ſit ex tunc creditor rem iure emptio
nis poſſideat iuſto p̄cio tūc eſtimandam. ff.
eodē. ſi fundus. §. vlt. ⁊ ſic p̄cium in incertam
perſonam vr̄ cōferri poſſe in hoc caſu qȝ eſt
cōtra legem. ff. loc. ſi merces. rñ j. ⁊ ꝯtra illud
qȝ not. ſ. de contrahen em. §. j. ¶ Secus ſi di
cat debitor quod creditor habeat rem em=
ptam pro precio mutuato: nam hoc pactū.
l. commiſſorie. dicitur quod eſt in pignori=
bus reprobatum: vt. C. de pactis pigno. et. l.
com. et. l. j. et. iij. ¶ Item reprobatur ſi debi=
tor ꝓmiſit

tor ꝓmiſit dare in ſolutũ vt calipodiꝰ vel ſi cõueniat ꝙ nõ liceat ei pignus luere.i.redimere: vel imperpetuũ: vel ante diẽ ſibi prefixam arg.ff.de preca.cũ precario.ſ.de ꝑcariis precarium. ¶ Item illud pactũ nõ tȝ vt creditori non liceat vẽdere.ff.de diſtra.pi.ſi creditor ·§·vl.⁊ de his.l.facit mẽtionẽ.i.e. ſignificãte. ¶ Quãuis aũt hoc pactũ inter creditorem ⁊ debitorẽ ſit reprobatũ.tñ inter debitorẽ ⁊ fideiuſſorem licitũ eſt.ff.de ꝯhen. em.l. vl.rñ.i. niſi fieret in fraudẽ legis de ꝑſona ad perſonã: qꝺ dic vt no.ſ.de ꝯhen.empt·§·fi.ſub·§ illud aũt notãdũ.ꝟ.de ꝑſona. ¶ Quid ſi fiat pactum ꝙ niſi ſoluatur infra certũ diẽ creditor habeat rem in feudũ. Rñdeo nõ vȝ: quia fieret fraus legi.ar.ſ.de re.ec.nõ alie.ad noſtrã ⁊ hoc expreſſum eſt in ti de feu. da.in vicem legis cõmiſ.c.i. ¶ Quid ſi dicat vt nõ liceat ſibi recuperare pignus. Rñdeo nõ vȝ ar.in ſuperioribus.ll.⁊.ff.de iureiu.ſi duo patroni ·§· idẽ iul. ¶ Quid ſi dixit ꝙ non poſſet recuperare vſqꝫ ad duos annos.dixi ꝙ nõ vȝ.ſ.eo.ver.idem reprobatur.ar.tñ cõtra.ff.cõi diui. in hoc iudicio·§·fi. ¶ Quid ſi renuntiauit debitor bñficio huius.l. Rñdeo nõ vȝ.qꝛ pro bono publico introducta eſt ar.ſ.de ſo. compe. ſi diligenti.C.de iureiu.l.ii·§·ſed quia vereamur.ff.de poſtu.quos ꝓtor.⁊ qꝛ i introducta eſt in odium creditorũ: ſuper quo vide qꝺ no.ſ. de renũ·§·que pñt renũciari. ¶ Quid ſi iurauerit debitor ſe non venturum cõtra. Rñdeo non vȝ ſacramentum cũ factũ ſit in fraudem legis.ar.C.de legi.nõ dubium.quia quoties pactũ a iure cõi remotũ eſt: nõ ſeruãdũ: vt.ff. de pac.auris gen·§·ſed. ⁊ ſi quis paciſcatur. ⁊.l.ſi vnus·§·pacta pro ⁊ contra.i.e.ſignificãte.credo tamen ꝙ vȝ: ſed is qui fecit poterit abſolui per eccleſiam qꝺ dic vt no.ſ. de iureiu·§·quomodo cenſeꝫ.ꝟ.ſi is igitur. ⁊ verſi.et hoc notandum. ¶ Quid ſi debitor ꝓmiſit penam ſi de iure vel de facto veniret ꝯtra. Rñdeo non vȝ cũ ꝑſumatur hoc factum in fraudem legis ar.i.de ſpon. gemma.ſ. de preca. c.ii.C.de vſur.cuȝ allegas.ff.de ac.em.⁊ ven. iul·§·idẽ.⁊·§·papi.ff.ſi quis cau.l.ꝯ.rñ.i.ff.de condi.inde.eleganter·§ pe. ¶ Sed ſi fiat pactum vt emptor habeat obligatum aliquem fundum venditoris loco illius quem emit cũ ſibi ſuper empto fuerit mota queſtio lata ꝑ emptore ſententia cogitur ſubrogatum reſtituere venditori: q ipſum tranſtulerat in emptorem: vt.C.de pac.pig.⁊ leg.con.l.ii. hoc autem pactum.ſ.legis commiſſorie.in emptionibus ⁊ ven.licitum eſt quod credo verum niſi fieret in fraudem.l.vt.ſ.dixi.C.de pac.inter emp.⁊ ven.commiſſorie.ff.de.l.cõ.per totum. ¶ Ualet ⁊ illud pactuȝ vt debitor amiſſione pignoris liberet vt.C.de pig.ac.que fortuitis alias non obeſt: nam ⁊ quamuis minꝰ idoneum pignus creditor acceperit nihilominus ageret ad debitum recuperandum. vt.ff.ſi cer.pe.creditor. ¶ Aliquando vero nõ tenet principalis obligatio ⁊ tamen valebit pignoris datio vt ſi tutor ſine decreto reȝ pupilli diſtrahat: ⁊ pignus conſtituat ꝗ̃tuȝ ad pignus vȝ quia contractus in preiudicium ſuũ forte tenebit.C.de prediis minorꝫ.⁊ ſi is.

6 Quis poſſit pignori obligare. † Is qui poteſt donare: ſuper quo vide qꝺ no.i.de do. ·§· quis poſſit.⁊·§ ⁊ q̃.⁊.ſ.de loca·§·in quibꝰ. ¶ Ergo verus dñs maior.xxv.an. cui bonis interdictũ nõ ſit obligare põt. ¶ Item ⁊ non dñs ſi tñ publiciana ſibi competat.ff.e.res·§· vl.⁊.l.ſi ab eo.⁊.l.ſi inter. vel hypothecaria actio: quia ⁊ creditor pignꝰ pignori dare poteſt.⁊ ille qui hȝ rei vtilẽ vendicationem.C.ſi pi.pig.datum ſit.l.i.⁊.ii. ¶ Sed ſi ſatiſfactũ ſit primo creditori ius ſcdi euaneſcit: vt ibidem.⁊.ff.e.grege·§·pignori.⁊·§ in ſuperficiariis. ¶ Item emphyteota obligare poteſt ſȝ ſi non ſatiſfaciat de canone ſoluiꝫ pignus: vt ff.e.lex. ¶ Et ꝗuis nõ dñs nõ poſſit obligaꝛ rem alterius ſine cõſenſu dñi ſi ibi nõ hȝ aliquod ius: ſi tñ poſtea factus ſit dñs conualeſcit ipſa obligatio.ff.eo.ſi fundus·§·aliena.et l.ſi titio.⁊.ff.qui po.in pi.ha.l.iiii·§·cuȝ ex cã. ¶ Quod ſi debitor ſciens rem alienam abſqꝫ dñi voluntate alienauerit vel rem obligataȝ ſubripuerit crimen ſtellionatus cõmittit.C. de crimi.ſtel.l.ii.ff.de crimi.ſtell.iii.in eandeȝ incidit quies pro auro obligat.ff. de pig.ac. ſi quis in pignore. Sed ⁊ is incidit qui rẽ vni obligatam alii obligauerit.C.de cri.ſtel.l.i.⁊ fi.niſi res talis ſit q̃ vtriqꝫ ſufficiat pro debito ff.de pi.ac.ſi quis in pignore·§·fi. In talibus tñ excuſat probabilis ignorantia debitorẽ q ad crimẽ ſtellionatus: nõ quin ꝯtrario iudicio teneatur ſed quo ad vtrunqꝫ excuſat ipm debitorem ſcia creditoris.ff. de pi.ac.l. tutor ·§·i.idẽ ſi creditor ſciẽs rem alienaȝ recipit ipſaȝ pignori obligatã obſtabit ſibi exceptio ſed retentionẽ haberet: ſi poſſideret.nam ⁊ ſi in rẽ veri dñi verſa eſt pecunia: ob.ei vendicãti exceptio.C.ſi res alie pig. da.ſit.l.i. ſufficit etiam ꝙ voluntas dñi precedat vel ſequatur ff.de pig.ac.aliena res.rñ.i.⁊·§·ſi ignoro.ff.e. ſi fundus: ſi ſcienter quinimo per patientiaȝ roboratur.C.ad vell.ſi ſine·§· ſi res alie.pig. da.ſit.ſi probauerit. ¶ Quod ſi creditor patiẽte debitore pignus diſtrahat.non obeſt creditori dummodo ſciat ius ſuũ vbiqꝫ durare ff.qui.mo.pi.vel hyp.ſol.l.ſicut re corporali. C.non videtur. Sed ſi ſcribat preiudicat ſibi vt ibi. In dubio tamen preſumitur.qꝺ ſciat ius ſuum vbiqꝫ durare niſi ſubſcribat.ff.qbꝰ

mo.pig.vel hyp.ſol.lucius.§.vl. ¶ Sic ſi rez meā vendas non preſumor cōſentire niſi rō conſanguinitatis vel affinitatis interueniat ff.de dona.inter vi.⁊ vx.ſi ſeruus cōis. ¶ Itē tutor pōt obligare rē pupilli vt in iudicio ſi ſtat.ff.de admi.tu l.vl.§.defenſionem.impator aūt cum poſſit rem alienam donare/ pōt obligare.C.de quadri.pſcri.bene.ff.ad.l.rho.de iac.deprecatio.qr cui quod plus eſt lz ⁊ q minus de re.iur.cui.ſ.de deci.ex parte.

Que res obligari poſſunt.

6 †preſentes ⁊ future fructus pendētes ptus ancille:fructus pecorum et ea q̄ naſcunt. ff. eo.⁊ q̄ nondū. ¶ Item res corporalis ⁊ incorporalis vt cautiones et noia debitorum.ff.e.cū ꝯuenit.C.de here.vel ac.vē.poſtq̄ ⁊ ꝑ his noibus hz creditor vtilē ac.q̄ cōpetit debitori directa.ff.de pig.act.ſi cōuenit. ¶ Itez pñt pignori obligari pſonales ſeruitutes.vt vſu fru.⁊ vſufr.ff.eo.ſi is.§.pe. ¶ Item prediales ſeruientes ruſtice: vt q̄diu pecunia ſoluta nō ſit nō liceat vti ſeruitutibus.⁊ ſi infra certum diem nō fuerit reddita:liceat vendere.ff eo.ſed an vite. ¶ Urbane aūt ſeruitutes non pñt ſic pignori obligari.ff.eod.ſi is.§.vl.et eſt forte rō qr ex varietate vſus creditoris vl' eius cui eandē ſeruitutem venderes edificiū debe res ſeruitutes vel is cui preſtetur ſeruitus mutaretur ꝓpter q̄ edificia inutilia fierēt vl' deformarentur. ¶ Sed ⁊ dici poſſet q cōmoditas ſeruitutū vrbanorū prediorūz obligari pōt ſicut in ruſticis hoc contingit:vt.ſ.liceat ire ⁊ agere creditori.ff.e.ſed ⁊ an vie ſm Goſ. ¶ Huic aūt qd dixit ſeruitutes obligari poſſe ſic opponitur:ſeruitutes nec in bonis noſtris ſunt nec extra bona.ff.de vſufr.leg.l.ſ.⁊ obligari non pñt:qr ea demū pñt obligari q̄ quis de bonis ſuis facit obnoxia.C.q̄ res pigno.obligari poſ.qui filios.ff.e.⁊ q̄ nondū.§.qd dr.Solutio:ſeruitutes dicūtur non eſſe in bonis:qr per ſe ſubſiſtunt:ſed corporibus inherent:ſiue accedunt dñr non eſſe in bonis: quia res propria nemini ſeruit.ff.de ſer.vr.p̄.in re cōi.vel qr non poſſidentur ſed quaſi ff.de acq.re.do.ſu' q.§ ſ.ſic nō ſunt de bonis.ſz q̄ſi de bonis: ⁊ ideo obligari poſſunt.

¶ Sunt ⁊ quedā que obligari prohibētur fauore religionis qr nec alienari pñt. ¶ Monumentum eñ obligari non pōt vt.C.q̄ res pi.ob.poſ.l.iij. ¶ Nec eccleſie in aut.de nō alie.emphy.§.et qm̄. ¶ Nec ſacra vaſa vel veſtimenta vel ornamēta eccleſiaſtica.vt.C.de ſacroſanct.eccle.ſancimus nemini.niſi iuſtiſſima neceſſitate vrgente.vt.ſ.e.cap.ſ.que ſit iuſta neceſſitas.no.ſ.de rebus.eccl.non alie.et.§.que res ⁊.§.ſe. ¶ Item liberi homis obligatio nulla eſt etiam filij.vt.C.que res pi.ob.poſſ.qui filios.qr in his tm̄ conſiſtit obligatio pignoris que de bonis noſtris facim' obnoxia vt ibi.⁊ creditor qui filium retinet a debito cadit ⁊ tm̄ aliam q̄titatem filio retento vel parentibus eius dare cogitur.vt poſt hoc corporalibus penis ſubijcitur:qr liberā perſonaz pro debito preſumpſit retinere:aut locare aut pignorare:in autē.vt nulli iud.§.qr aūt vel vero ⁊ huius col ix. ergo liber homo ob es alienum ſeruire nō debet.⁊ iō qui aliuz pro alio pignorauerit:idipm quicqd ſit et q̄druplo mihi paſſo reddit:⁊ a iure ſuo cadit vt.C.de ac.⁊ ob.ob es.⁊ autē ibi ſignata.⁊ ſol no in autē.vt nō fiant pig.col.v.etiam ſi hoc conuenerit inter nos q hoies meos poſſis pignorare.⁊ hoc eſt qd dicit autē.ſm pignorationis formā.q.d.ita conuenit: ad hoc.ff.de ar.arbiter intra.⁊ de his.ll facit mentionem infra eo.lator. ¶ Fallit in libero homine ſuſpecto ⁊ male merito:vt.ſ.depoſiti.capitu.ſ. ¶ Uacillante.ff.de queſt.ex libero. ¶ Uel in proprio debito niſi debitor cedat bonis.C.q bonis ce.poſ.l.ſ.infra de ſol.odoardus.vel ſi tanta neceſſitas ducat patrem q filiuz obliget quem vendere poſſet:qd dic vt no.ſupra de contra.em.§.de quibus.ver.pōt tamen pr nā ſi licet vendere multofortius pignori obligare.ff.de le.ſ.ſenatus.§.vl. ¶ Item fallit in redempto ab hoſtibus qui per quinquēniū ſeruire iubetur niſi preciuz reddere poſſit.C.de ca.⁊ poſtli.reuer.l.vlti. ¶ Item in raptore virginis qui ſi fugiat ad eccleſiam reſeruat ei vita:ſed ad ſeruienduz ſubijcitur niſi ſe redimat.vt.xxxvi.qō.ſ.de raptoribus tñ ſm.ll.decapitatur talis quod qualiter intelligi debeat.no.ſ.de immu.ec.§.inq̄tum.verſ.ſi vero maleficium.⁊ ſeq. ¶ Item fallit ſi quis iurauerit tenere hoſtagia.vt.ſ.de iureiurā.ex reſcripto.⁊ de ar.innotuit ⁊ ſic vno modo poſſunt intelligi leges.ff.qui te.ſa.poſ.obſides.et de iure fiſc.diuus. ¶ Sed de alijs obſidib' intelligunt doct. ¶ Dicunt tamen.ll.que videntur loqui de talibus obſidibus:licz quis non ſit in cuſtodia vel vinculis ſed ſub fideiuſſorum ſatiſdatione teneatur: ⁊ dum propter hoc recedere non poteſt ſi captus ſit reſtituitur.ff.ex qui.cau.maio.necnon.§ ſ.ſi ergo hoc de hoſtagiario ius intelligit: intelligas q iuramentum fecit vel fidem dedit: qa hec duo equiparantur .vt no.ſ.de ar.§.qualiter conſtituatur.§.ſed mens.ver.⁊ idez eſt. ¶ Itē impeditur obligatio propter publicā vtilitatem vt in ſeruis aratorijs ⁊ bobus: et inſtrumentis.vt.C.que res pig.ob.poſ.l.an tepe.⁊.vl.⁊ hoc ne illatio tributorū retardet. Quid ergo ſi in terra datur tributum.dicas idez:vt not.ſ.de treu.⁊ pa.§.quot ſint ſpecies ver.Item canonica.⁊.§.ſeq.⁊.ſ.de peregr.§.

et quo priuilegio.ver.hoc tñ adde ⁊ ſequẽt. ¶ Item ſpes premiorum, obligari non poteſt.vt.C.que res pig.ob.poſ.ſpẽ.ſed in cauſa iudicati capi pñt premia:vt ſic exequatur ſnia ſi debitor aliud non hꝫ.C.de exec.rei iu.ſtipendia.ꝭ.de fideiuſ.c.ij.⁊.iij.ff.de re iud.cõmodis.¶ Si quis aũt res ſuas obligauerit: et de preſentibus ⁊ futuris ſenſiſſe preſumit ꝗuis hoc non exprimatur.vt.C.q̃ res pi.ob.poſ.l.vlti.ſed videtur exceptum oẽ id qđ ſpecialiter obligaturus non erat.vt puta veſtis ſuppellectilia mancipia que in vſu habebat et ſimilia.C.que res pi.ob.poſ.l.j.ff.e.obligatione.⁊.l.deniꝗ.¶ Sed ⁊ ſeruus obligando oia bona dñi ipſo ſciente obligatus videtur ff.co.paulus reſpondit.§.vl.⁊ qui obligat inſtrumẽta ⁊ de agris qui ibi continentur ſenſiſſe vr.C.q̃ res pig.ob.poſ.l.ij.pignoratitia vero nõ naſcitur:niſi demum re tradita creditori.inſti.qui.mo.re contra.ob.§.vlt.

7 Que actio inde naſcatur. † cui detur ⁊ contra quem quo ordine. Et dat actio hypothecaria creditori ⁊ eius heredi. que ⁊ quaſi ſeruiana vocatur:vt.ſ.dixi.⁊ datur contra quemlibet poſſeſſorem pignoris: cum ipſa ſit in rem vnde ⁊ cõtra emptorẽ datur.ff.de pig.C.e.pignoris.⁊.l.debitoreſ.⁊.C.de diſtra.pi.ſi debitor.ff.de pi.ac.ſi cõuenerit §.ſi fundus.⁊ nudam aduocat poſſeſſioneꝫ: hec actio.ff.de euic.ſi cum vẽditor.¶ Habet aũt electionem creditor vtruꝫ agat perſonaliter cõtra debitorẽ vel hypo.cõtra poſſidẽtẽ ſm iura.C.vt.C.de diſtra.⁊.l.perſecutione.ſꝫ hodie primo conueniendi ſunt debitores:fideiuſſores:mandatores:⁊ ſponſores anteꝗ̃ perueniatur ad pignoꝝ poſſeſſores:vt.C.de acti.⁊ ob.hodie.⁊ in autẽti.de fideiuſ.§.neqꝫ.col.j.¶ Dixerunt tñ quidam illud corrigi ꝑ aliud autẽt.de liti.ad hoc.c.viij.¶ Alij dicũt ꝙ ſi poſſeſſor habeat cãm a debitore:tũc habet creditor electionẽ vt in aut.de liti.ſi ab extraneo hõ hꝫ electionẽ. Imo tunc hꝫ locum aut.de fideiuſ. Sed certe factũ debitoris poſſeſſori non nocere dꝫ.ff.de doli exce.apud celſum.§.ſi qs aũt.vñ dic ꝙ aut.de liti.loquitur qñ debitor li.cõteſt. ſup hypothecaria rem obligatã alienat ꝗuis eñ nõ fiat res litigioſa ꝑ hypothecariam.Fecit tñ creditor ꝯdõnẽ ſuã meliorẽ ꝑ factuꝫ debitoris alienantis in hoc ꝙ electionem habebit ſm Azo.vel diſt. vtruꝫ poſſeſſor habeat titulũ lucratiuũ:⁊ tũc hꝫ creditor electionem vel onerosum ⁊ tunc ſi fuit fraudis conſcius.ſ.quia ſciebat rẽ alij obligatam.idem vt pridem quod ſi bonam fidem habet tunc ob.creditori exceptio quouſꝗ egerit contra debitorem ⁊ fideiuſſores et mãdatores:ſed poſtea agi põt cõtra pignorum poſſeſſores nec di.vtrum li.ꝯteſ.alienauerit debitor.qꝛ dicit aut.de liti.ꝙ lꝫ debitori res vendere.cui ⁊ qñ voluerit.ergo loquit etiam vbi lis non eſt conteſta.

8 Et ad quid. † Ad res obligatas licet earum forma mutata ſit. ſcꝫ in vineam vel hortum:vel aream: ſed bone fidei poſſeſſor ſumptus in edificando factos per exce.retinet ad hoc.ꝭ.de deci.cõmiſſum.ff.co.ſi fundus.§.ſi res.⁊.l.paulus.§.domus.Idem in eo qđ accreuit per alluuioneꝫ vt.ff.e.ſi fundus.rñſ.j. ¶ Item ad acceſſiões fructuum per tuũ ſi tñ apud creditorem ꝯceperit.ff.co.paulus.rñ.j.⁊.§.j.⁊ idem de pign. ac ſi cõuenerit.§.ſi fundus.¶ Idem dici põt in fructibus ſatis ſeu ſeminatis eo tꝑe quo obligatio facta fuit:dicũtur eñ fructus dñi etiam anꝗ̃ percipiantur:qꝛ pars fundi ſunt ff.co.et q̃ modum.hoc locum hꝫ qñ vſufructuarius obligauit alius ſi proprietariꝰ niſi nominatim conueniſſent:vt innuit hoc eadẽ l.j.ff.de pi.ac ſi cõuenerit.ij.§ pe.exceptio qđ dr in.l.in predijs.ſ.allegata.⁊ eſt ibi rõ ſpalitatis in promptu.⁊ rõ dñij ſiue proprietatis ſic contra.de feu.c.j.⁊ ad hoc.ff.e.l.j.§.cũ ꝑdium.ſed ſm Azo.ſemper intelligũtur obligati ergo pro fructibus ſeminatis per bone fidei poſſeſſorem inꝗ̃tum dñs non tranſtulit rem dabit mihi hec actio niſi cõſumpti ſint. ff.e.l.j.§.cum predium.⁊ in qui.cau.pi.ta.ꝭ. in predijs.¶ Datur ⁊ ad gregem ꝗuis renouatum.ff.eod.grege.rñ.j.§ obligato tñ ſeruo non vr peculium obligatum.ff.e.l.j.§.ſeruo.

9 Quando efficaciter intentetur.† Admonito debitore vt ſoluat.C.e.debitores.hoc ſi dies debiti ceſſit ⁊ venit al's repellitur niſi iuſta cã ad hoc procedat: vt qa poſſeſſor putabatur receſſurus:nã ⁊ debitor fugiens retineri põt.ff.de his que in fraudẽ cre.ait pretor.§.ſi debitorem. ¶ Sed ⁊ ſi debitum purum ſit hypotheca ꝯditionalis nõ intentatur.niſi forte ad hoc vt caueat de reſtituenda cõditione exiſtẽte.ff.eo.grege.§ penul.⁊.l.queſitũ eſt.¶ Et ꝗdiu vnꝰ denarius remanet ad ſoluẽdum pignus nihilominus remanet obligatum.ff.e.qui plures.C de diſtra.pi.ꝗdiu.ideoꝗ creditore poſſidente nõ dat pignoratitia debitori niſi ois ſolutio fcã ſit vel al's ſatiſfactũ.vt.ff.de pi.ac.ſi rẽ alienã §.ois pecunia.ſed ſufficit oblatio in iudicio fcã dũmõ depoſitio ⁊ cõſignatio ſecuta ſit.C. de vſur.acceptã.ff.de admi.tu.tutor q̃ tutela §.vl.C.de pi.act.quominꝰ.⁊.l.nec creditores ¶ Hec ãt pignoratit.dat debitori oi illi q̃ pignori obliga.ꝑt.dũmõ obligauerit:qđ dic vt no.ſ.e.§.qs poſſit.¶ Quinimo ⁊ ꝑdoni dat.ff e.ſi rẽ.§.is q̃.⁊.l.ſi pignore.§.ſi ꝑdo.¶ Dat ⁊ tutori ⁊ curato.ſi obligatio decreto iteruenit

te facta ſit.ff.de pig.ac.tutor.⁊.C.de admi.tu.
lex.¶ Item ꝓcuratori qui obligauit de ſpāli
mādato vel gñali ſi dñs ꝯſueuerat taliter ꝯ-
here.ff.de pig.act.ſolutū.§.vl.⁊.l.vniuerſoꝝ.
¶ Sed ꝓcurator meꝰ ſi pignꝰ receperit poſt
ſatiſfactionē ſibi factā: pignoratitia cōueni-
tur.ff.e. ſolutū.§.vl.¶ Et intētaṫ ad hoc pi-
gnoratitia vt creditori reſtituat: vel poſſeſſio
nem pignoris corporalē que apud eū fuerit.
C.de pi.l.pe.⁊.ff.de pi.ac.cū ⁊ ſortis.§.vl.et.l.
debitor.§.vl.⁊ hoc nec deterioratam nec aliȷ̇
obligatam.ff.de pig.act.ſi venderet.§.vlt.⁊.l.
ſequē.C.de.pi.act.l.ij.¶ Sed ſumptus bona
fide factos deducere pōt niſi ſint immodera-
ti.hec igiṫ a iudice erunt inſpiciēda vt neq̄
nimis oneroſus creditor neq̄ nimis delicatꝰ
debitor audiaṫ. ff.de pig.ac. ſi neceſſarias.⁊
l.ſi ſeruos pignoratos.in fi.¶ Item acceſſio
nes ⁊ fructus ⁊ qđ per alluuionē accreuit re
ſtituendū eſt: vt.ſ̄.de pi. ac. ſi conuenerit.§.ſi
nuda.¶ Et ſoluta pecunia extinguitur obli
gatio in perſonā creditoris ⁊ eius cui pignꝰ
obligauit.ff.de pi. ac. ſi debitor.§.vl.¶ Quā
uis aūt creditor neceſſe habeat ꝓbare amiſ-
ſionē pignoris non tñ tenetur ꝓbare qđ ſine
dolo ſuo vel culpa amiſſum ſit: q2 nec pōt: er
go debitor hoc ꝓbet ſi vult qđ alius ſibi cō-
demneṫ.C.de pi.ac.ſi creditor.⁊.l.ſi nulla. ff.
de ꝓb.quoties.§.q̄ dolo. nec obſt. ff. loc.ſi q̄s
fundum.§.imperator.q2 probat qđ ſine dolo
amiſerit eo ipſo ꝙ nō ꝓbaṫ: ꝯ ſic captariꝰ ꝓ-
bans latrones abegiſſe: captas hoc ipſo nō
probaṫ: ꝙ ipē ꝯſenſerit a fraude excuſaṫ. C.
qui mili.nō poſ. l.vl.li. xij.nec teneṫ creditor
de fortuitis caſibꝰ: vt dixi.ſ̄.¶ Illud aūt cer
tum eſt ꝙ fructꝰ ſortē attenuāt vnde non pōt
pignus obligari aliȷ̇ creditori a primo credi
tore vltra ſummā quā ibi hꝫ.vt.ſ.e.cum ꝯ.C.
ſi pignus pignori da.ſit.l.j.⁊.ij.⁊. ff.e.ti.l.gre
ge.§.cum pignori.¶ Sed qua actione repe-
tes pignus a creditore creditoris tui? quidā
dicunt officio iudicis.arg.ſ.e. cū contra.⁊.C.
ſi pi.pi.da.ſit.l.ij.in fi.q2 ſoluta pecunia prior
ius ſecūdi euaneſcit.ff.de pig. ac.debitor.§.
fi.ff.eodem.grege.§.cū pignori.⁊.§.in ſuperfi-
ciarijs.¶ Aliȷ̇ dicunt agendum contra pri-
mum creditorem vt pignus redimat.ff.com-
moda.ſi vt certo.§.nūc videndum.⁊ đ pi.act.
l.petēti.¶ Uel dic qđ is qui obligauit poteſt
intentare rei ven.⁊ heres eius ſi poſſeſſionē
aliqñ adeptus fuit alioquin agēdū eſt peti.
heredi.vt.C.eodem.ti.ſi dominum.ff.de peti.
heredi ꝙ ſi in diem.§.nō ſolum.¶ Si tñ q̄s
fecerit iuramentū vt non petat rem quouſq̄
pecuniam ſoluerit. hoc ſeruare debet verū
ſoluta pecunia quicquid deductis expenſis
perceperit creditor reſtituere cogitur. vt. ſ̄.
de iureiu.ad noſtram.nam fructus percepti

ſemper computanṫ non obſtāte fictitio ꝯctu
vt.ſ.e.illo ideo dico fictitio: q2 ſi pena adijcia
tur que legitimū modū vſuraꝝ excedat: p̄ſu
mitur ꝯctus vſurarius.⁊ ex quo apparet qđ
creditor vſurariꝰ erat de facili interp̄tamur
contra ipſum ad hoc.ff.de ac.em. ⁊ vē.iul.§.
idē.ff.ad mace.ſꝫ iul.§.qđ dr̄.de le.iij.nūmis.
C.de epi.audi. nemo deinceps. ⁊ ad đ faciat
qđ not.ſ̄.de his que vi me. ve cauſa fiunt.§.
qualr̄ diſtinguatur.⁊ de ꝯhē em.⁊ vē.§.quas-
liter ſub.§.illud aūt ẜ.ſe.¶ Sed nūquid cre
ditor tenetur de fructibus ꝑcipiēdis? ita vṙ
exp̄ſſum.C.de pi.ac.l.ij.⁊ de partu pig.l.ij.er
go ſi nō locauerit fundum vel domū vṙ ei im
putandum.ar.ſ.e.ſignificāte.¶ Sed ꝯtra q2
nō inuenio decretalē que hoc dicat exp̄ſſim:
vt ptꝫ in ſuperioribꝰ.⁊.ſ.de vſur.c.j.⁊.c.qm̄.⁊
c.conqueſtus.que dicūt ipm̄ tm̄ teneri de ꝑ-
ceptis neceſſarijs tñ expēſis deductis: q2 fru
ctus is intelligitur qui ſupereſt deductis ex
penſis: vt.C.de fruc.⁊ li.expen.l.j.ideo etiam
male fidei poſſeſſor expēſas ip̄as deducit q̄s
fecit gr̄a querēdoꝝ colligēdoꝝ ⁊ ꝯſeruādorū
fructuū.vt.C.de pe.here.l.ſi a dño.§.vl.⁊ cer-
te improbe exigit debitor fructꝰ ꝓuenientes
ex artificio acquiſito ſumptu creditoris.ff.de
rei ven.ceterum. ⁊ pro hac via videṫ caſus.
ff.de pig.ac.q̄uis conuenerit.§.vlt. Itē nul-
lus tenetur de percipiendis niſi male fidei
poſſeſſor.vt not.C.de rei vē.certum.ſ̄.de reſt.
ſpo.grauis.ff.de rei ven.ſi nauis. ⁊.l.fructꝰ.
⁊ de pet.here.item veniunt.§.ſi poſſeſſor.⁊.§.
fin.et.l.ſe.⁊.l.ſed ſi lege.§.ſi ante lit. Item ita
haberet neceſſe colere vellet nollet: quod nō
eſt dicendum q2 nec debitor ei libenter red-
deret boues ſi amitteret: ergo non dꝫ ab eo
exigere quod colat ſuo periculo ⁊ fructꝰ red
dat.arg.C.de ſol.l.pe.ff.de dam. infect. q̄ bo-
na.ſ̄.ſi quis.q2 nec tenetur colere niſi per ſpe
ciale pactum.arg.ff.loc.⁊ con.ea.l.C.de allu.
l.vl.nec etiā male fidei poſſeſſor cum titulo te
netur de percipiendis: vt.C.de rei ven.ſi fun-
dum.¶ Solutio dicas qđ non imputatur ſi
non coluit: niſi forte hoc feciſſet in fraudem
qđ preſumitur niſi proprias poſſeſſiones co-
lebat: non ita fertiles: ſed imputatur ſi nō lo-
cauit: ⁊ locare potuit: q2 eſt in culpa.ar.C.de
diſtra.pi.l.iij.idem dicas de qualibet re quā
paterfa.locare ꝯſueuiſſet ſiue mobili ſiue im
mobili vel ſe mouenti.argu.ff.de vſufr.ſed ⁊
ſi quid.§.⁊ ſi veſtimentorum.⁊.ff.de pi. ac.vṙ
vniuerſoꝝ.⁊ iunge qđ no.ſ̄.de conſue.§.⁊ de
virtute.ver.item eſt ſpecialiſſima.⁊ arg. ſ. e.
illo.ad fin. ſi non conſueuit locare: ⁊ aliquis
conducere voluit preſtita cautiōe: ⁊ creditor
res proprias pertulit in locādo cum aliꝰ pe
teret obligatas idē videṫ: alias non imputa
bitur: de re mobili vel ſe mouente cum eſſet

ſuo periculo.ff.de rei vend.ſi nauis. ⁊ ad hoc optime facit.ff.de bo.auto.iudi.poſ. in venditione.§.j.⁊.l.pretor ait.§.is.⁊.§.preterea.q͛ ⁊ creditor videretur furtum cõmittere ſi alias mala fide pignore vteretur.vt inſti.de obli.q̄ ex deli.naſc.§.furtum dicas tñ ꝙ pacto ſi de ipſo appareat:ſup oĩbus ſtandum erit.ff.de ver.obli.eū qui i kalendis.⁊ no.Ɀ.depoſiti.§.⁊ inq̄tum:⁊ commodati.§.⁊ inquantuȝ.ver. directa. ¶ Non ſolum aũt debitore ſoluente repellitur creditor intentans hypothecariā actionem.imo ⁊ idem ſeruatur in quolibet poſſeſſore ſi velit repellere creditores.ff.qui. mo.pi.vel hyp.ſol. paulus.§.qui pignori. ¶ Sed et q̄uis ſatiſfactum ſit debitū ꝓ quo res oblata fuit:nihilominus creditor ipm̄ pignus retinere põt ob chirographariam pecuniam.i.perſonalem actionem.C.ob chirogra.pecu.l.j.et.ij. chirographariam intelligas etiam pro qua pignus obligatum nõ ē licet inde non extet chirographariū.i.inſtrumentum ⁊ largo modo intelligas ꝓ vino frumento.⁊ ſi.que conſiſtunt in pondere numero ⁊ menſura in quibus mutuum ꝯſtare poteſt.vt.ff.ſi cer.pe.l.ij.q͛ poſſibile eſt oẽm rem in pecuniam conuerti:vt.C.de ꝯſti.pe.l.ij. ff. de ver.ſi.l.iiij. ¶ Et hoc verum eſt in pigno. cõuentionali:ſecus in iudiciali ſm̄.d.m.pinguius em̄ ius habeo in ꝯuentionali qḋ traditur mihi de cõſenſu dñi q̄ in iudiciali/ qḋ tradit̃ eo inuito.ar.cõtra.q͛ ſi vnus creditor mittitur in poſſeſſionē prodeſt aliis.C.de bo.auto.iud.poſ.l.vl.ff.de bo.auto.iud.poſ.cum vnus.ſi ergo prodeſt aliis multofortius ſibi ipſi.ar.C.de natu.lib.l.pe. ¶ Unum tñ notabis ꝙ hodie pro vſuris non vr̃ ꝙ poſſit retinere pignus q̄tuncũq; ꝓ ipſis obligatuȝ ſit q͛ penitus illicite ſunt.ff.de pig.ac.ſolutū.§.j.et.ij. ¶ Item ad hoc vt creditor efficaciter intentet hypothecariam:neceſſe hȝ probare rem fuiſſe obligatam eo tp̄e quo obligauit niſi gn̄aliter vtatur hypotheca.ff.e.⁊que nondum.§.quod dr̄. ¶ Habet locum hypotheca.quoties pecunia ſoluta nõ eſt q̄uiſcõdemnatus ſit debitor vel fideiuſſor.hȝ enim ſuas conditiones.ſ.ſi ſoluta ſit pecunia: vel alias ſatiſfactuȝ.ff.eo.grege.§ etiam ſi creditor.⁊.§.ſi cum defenſore. ¶ Creditor tñ hñs ſpecialem et generalem hypothecam nõ extendet manum ad generalem:duȝ de ſpeciali ſibi ſatiſfieri poteſt:vt.C.eo.q̄uis. ¶ Ex cõuentione etiaȝ ſpeciali poteſt creditor pignꝰ autoritate propria accipere:ſed vrbanius faciet ſi per pretorem hoc poſtulet.C. codē creditores.et de pig.act.pignoris.⁊ iunge quod not.Ɀ de ꝯcõſue.§.qualiter.ver.quid ergo.

10 Quo ordine † & inquantū

fiat condemnatio ſi ordine iudiciario intentat quis hypothecariam ⁊ conueniat debitorem: lis eſtimabitur vſq; ad q̄titatem debiti:⁊ et̃ contra ipſuȝ in litem iurabitur ſi dolo deſijt poſſidere:ſi extraneuȝ condemnabitur q̄tum in litem iuratū erit:ſed ſi ſine culpa deſijt poſſidere debitor ad debitum tenet̃ extraneus ad intereſſe. Sed ⁊ ſi poſſeſſor per contumaciam non reſtituat poteſt creditor eligere iuſiur.in lite contra ipſum vel ꝙ res manu militari ei auferatur.ꝙ ſi forte res abeſt:ſi cauerit reſtituturum ſe poſſeſſor abſoluitur.vt.ff.eo.ſi fundus.§.in venditionem.et l.ſi inter.§.vl. ¶ Eſt autem hec actio in rem. vt.C.eo.pignoris.⁊ arbitraria vt inſti.de ac. §.preterea. Item q̄nq; tollitur decennio:q̄nq; vicennio:q̄nq; tricennio:quod dic vt no.Ɀ. de reſcri.ſub rub.de preſcrip.rerū immobiliū §.que exigantur.ſub.§.hoc quo ad res. *ſic. hec aũt quadragenaria preſcrip.⁊ ſeq.§. ¶ Cum conſtet ⁊c. In primis pone caſum ꝙ titius frater Joanne mulieris ⁊ auunculus margarite: raynaldum nepotem ſuum et filium predicte Joā.inſtituit ſibi heredem dicens ita.R.nepotem meū mihi heredē inſtituo ſi vero moriatur in pupillari etate ſubſtituo ſibi ſororem meā.Jo.q̄tum ad vſumf.in ſolidum.Mar.aũt neptem meam ſibi ſubſtituo q̄tum ad proprietatem ⁊ in ſolidū mortuo igitur titio:⁊ poſt ipſum Ray. in pupillari etate petit Mar.proprietaria a Joann. amita ſua vſufructuaria:vt ſibi caueat queritur q̄d iuris:⁊ adhꝰ rn̄det papa.⁊ accedit.ff. de vſufr.lega.vxori mee. ⁊.inſti.eo.§ j.vel pone ſm̄.l.ff.de vſufr.accre.mulieri.vel ſm̄ aliā ff.de vſuc.quemad.ca.ſi vſu mihi hic videndum. ¶ Quid ſit vſuſfructus. ¶ Qualiter cõſtituatur. ¶ In quibus rebus conſtituitur vſufruc. ¶ Quemadmodum caueat vſufructuarius. ¶ Et qualiter amittatur.

11 Quid ſit uſuſfructus. † Jus alienis rebꝰ

vtendi fruēdi:ſalua rerum ſubſtantia.eſt em̄ ius in corpore quo ſublato ⁊ ipſum tolli neceſſe eſt.vt.ff.e.l.j.inſti.eo.in prin. ¶ Bñ dicit ius. per hoc em̄ innuit ꝙ nõ loquitur de fructibus fundi qui corporales ſunt:ſed de iur̃ percipiendi.i ſeruitute.ff.de ſerui.l.j.que eſt incorporalis inſti. de rebus corporalibus.§. ideoq; q̄uis interdictum vnde vi nõ intentetur principaliter pro rebus mobilibꝰ: tamē vſufructuario neceſſariū eſt ſi ſemel poſſedit alias vſumfr.per confeſſ.ac.vendicabit. ff.de vi et vi ar.l.iij.§.vnde vi interdictum. ⁊.§.ſe. et per hoc remouetur vaſallus ſuperficiariꝰ qui ſm̄ Azo.habet dñium vtile vel ſm̄ dñm̄ meum vtilē ac.vt.ff.ſi ager vec.vel emphyt. pe.l.j.ij.et.iij. ¶ Alienis ideo dicit quia res

propria ſeruire nō poteſt.ff.de ſer.vr.pre. in
re communi.ff.ſi vſuſfru.pe.l.vtifrui.in prin.
¶ Rebus quibuſlibet niſi vſu conſumantur
vt inſti.e.§.cōſtituit.ff.ſi cer.pe.l.j.in fi.de hoc
dic vt no.j.§.in quibus rebus. ¶ Utendi per
hoc remouetur creditor qui ſi pignore vtat
furtum cōmittit niſi crederet dñm ꝑmiſſurū
inſti.de obli.q̄ ex delicto naſ.§.furtū. ¶ Fruē
di vt remoueatur nudus vſuarius qui ad q̄
tidianum vſum vti poteſt:ſed non pōt ven=
dere nec capere vltra ꝙ ſibi neceſſarium ſit.
inſti.de vſu ⁊ habi.§.j. ¶ Salua rerum ſub=
ſtantia.i.preſtita cautione de ſaluanda ſub=
ſtantia.⁊ ſic cautio eſt de reſcrip.ſm quoſdā
ar.C.eo.l.j.⁊.ff.de vſufr.leg.l.vxori.alij cōtra
q: et ſine cautiōe vſuſfructus eſt.ar.ff.de vſu
fruc.ea rerūʒ que vſu cō.hec ſenatus.§.ſi pe
cunie.⁊ quemadmodū ſerui.amit.ſi pr̄em.§.
j.et qn̄ dies leg.ce.cum ita.§.cum ſuo. ¶ Et
q: ſunt caſus in quibus nullo modo ꝑſtatur
cautio.ff.vt in poſ.leg.l.j.§.ſi ad fiſcum. C.de
bonis que lib.l.vlt.ff.vſufr.quēad.ca.ſi vſuſ=
fru.§.illud.⁊.§.plane. ¶ Dicas ꝙ ꝟba ſunt d̄
diffinitione ſed nō cautionuʒ. vn̄ ſic expono.
ſalua rerūʒ ſubſtantia.i.dūmodo nō pereat
ſubſtantia.q.d.ita dʒ vti ⁊ frui qđ non cōſu=
mat ſubſtantiā rei:q: tandiu durat vſufr.ꝙ=
diu ſubſtantia:⁊ iō ꝯſ̄r iungitur: eſt em̄ ius
in corpore ⁊c.dic ius.i.ſeruitus.ſ.perſonalis
ſm.d.m.⁊ ſic excluditur emphiteota.⁊ q: ta
lis bñ vendit ius ſuum ⁊ diſtrahit ⁊ cedit:vt
ſ.de loca.c.vlt.ſed vſufructuari⁹ hoc nō pōt
ff.de peric.⁊ cōmo.rei ven.neceſſario.§.pe.et
de iure do.ſi vſuſfructus:quod de ipſo iure
intelligas.nā fructus vendere pōt:vt ibi.⁊.ff
eo.non vtitur.⁊.l.ſeq. ¶ Uel dic ius in corpo
re.i.forma corpori inherēs.quo.ſ.corpore pu
ta domo in q̄ hr̄ vſuſfr.deſtructa vel caſma=
te perempta.⁊ ipſum ius tolli neceſſe eſt. nā
corpore ipſo perēpto ⁊ ipm̄ ius perimit̄. ad
hoc.ff.pro ſocio verum.§.pe.⁊ no.j.eod.§.fin.
¶ Et iſte vſuſfr.d: formalis:q̄ ēt a proprie=
tate recepit ſeparationē:inſti.eo.§.j.⁊ dic vſu
fru.i.q: poſtea d: vſufr. nam añ ſeparationē
non d: vſuſfr. nec poſt ſeparationē ſeparat̄.
¶ Cauſalis aūt vſuſfr. d: quem aliquis hʒ
cā dñij:⁊ talis non d: ſeruitus. vn̄ non petit̄
confeſſoria ſed negatoria qn̄ negat ipſo inui
to ius alij eſſe fruendi: ⁊ ſic vendicatur rōne
dñij.ff.de exce.rei iudic.ſi cum argentū.§.pe.
⁊.ff.de pac.ſi vnus.§.antep.Sed prim⁹ vſuſ
fru.ſ.formalis d: pars dñij cum vſufructus.
loco dñi habeatur:q: fructus ei tāꝙ dño ac
q̄runtur ⁊ acceſſiones ⁊ ſeruus ex opera/ et
re ſua ei acquirit: ⁊ ei de dāno infecto cauet̄
et ſeruū pro noxa defendit.ff.eo.arbores.§.j.
et.l.vij.⁊.l.ſed ⁊ ſi quid.⁊.l.hactenus.§.nera=
tius.⁊.l.ſerui tn̄ formā ꝓprietatis vſufr,mu
tuare nō pōt.ꝙuis ēt ī meli⁹ inuito ꝓprieta
rio.vt.ff.e.ſfructuarius.⁊.nouū.⁊.l.vſufru.ſʒ ī
ꝟitate pars dñij non eſt.arg.ff.de vſuc.iuſto.
§.non mutatur.⁊ de acq̄r.poſ.ſi quis fundū.
§.vlt.⁊ de fideiuſ.ſi a reo.§.fideiuſſor.ff.eod.
ſi titio.§.vlt. ¶ Sed ſcđs ſcʒ cauſalis ꝑs dñij
eſt:q: rōne proprietatis competit ius ſeruiē
di, vt.ff.de ver.ſig.iuſte. ¶ Primus vſuſfr.ſcʒ
formalis verus d:.eſt⁊ quaſi verus q̄ ꝯſiſtit
in pecunia ⁊ in rebus q̄ vſu cōſumūtur.vt di
cam.j.§.⁊ in quibus rebus. ¶ Eſt ⁊ legalis.
nā a lege datur patri vſuſfr.in rebus aduēti
tijs filiorū alienatione proprietatis eideʒ pe
nitus interdicta:ſed non pōt accuſari de ma
la adminiſtratione.inſtit.ꝑ quas perſo.no.ac
qui.⁊.C.de bonis q̄ lib.cum non ſolum.eo.l.
cum opʒ.rn̄.j.⁊.§.non aūt.pōt tn̄ filius iudi=
ci denunciare ſi pater male adminiſtrauerit
ſicut ⁊ libertus denūciat iudici ſeueritatem
patroni.nō tn̄ accuſat.ff.de offic.prefe.vr.l.j.
§.quod aūt.⁊ ſic intellige.ca.qđ vr̄ dicere ꝙ
ꝯqueri poſſit.ij.q.vij.q̄rit̄. pater de malo fi=
filio ⁊ iudex hoc audito dʒ inquirere verita=
tem ⁊ interponere partes ſuas.expedit eniʒ
reipub.ne quis re ſua male vtatur.inſtit. de
his qui ſui iuris ſunt.§.ſed hoc tpe. Sed et
intereſt principis habere ſub ſe locupletes.
in autentic.vt iudi.ſine quoquo ſuffragio.§.
cogitatio. colum.ij.

12 Qualiter conſtituatur † in
ter viuos.pactiōib⁹ ⁊ ſtipulationib⁹. ¶ Itē
in iudicio famil̄.herciſ.et ꝯmu.di.vt ſi iudex
alij ꝓprietatē adiudicet alteri vſumfr.ff.e.l.
vj.§.j. ¶ Itē in teſtō.ff.e.l.vj.rn̄.j.inſti.eo.§.j.
¶ Quid ſi q̄s dicat in teſtamēto ſuo vxorem
meam relinquo dn̄am ⁊ vſufructuariam oīʒ
bonorū meorū ꝙdiu alium virū nō duxerit:
nunquid vr̄ dn̄a vel vſufructuaria vel vſua
ria tm̄.ꝙuis hec q̄ſtio diuerſimode per di=
uerſos doctores terminata ſic diximꝰ tn̄ ipaʒ
dn̄am ad tp̄s vt ſatis ꝓbat̄.ff.de au. ⁊ ar.le.
ſpēs.⁊.ff.de vſuf.eaꝝ reꝝ q̄ vſu cō.l.fi.⁊ ar.ff.
ad tre.cogi.⁊.ff.de le.iij.vxorē.rn̄.j.⁊ de here.
inſt.his verbis.talis tn̄ ꝓprietaria tpalis ni
hil alienare pōt:de his q̄ relicta ſunt: ꝙuis
fructus ſuos faciat.argu.de dona.q̄ ſub mō.
l.ij.⁊.iij.⁊ cōia de le.l.fi.⁊ aut̄.res q̄ ſubiacent
reſtitutiōi.pōt tn̄ ꝯct⁹ laudare ⁊ laudiſmū re
cipe:nec ꝑ hoc vr̄ facta ꝯditio hereditatis de
terior ſicut nec eccleſie ſi p̄lat⁹ bñficia vacan
tia cōferat vel electos cōfirmet.cum talia ad
manus ſuas retinere non poſſit. ſ.de inſti.c.
fi.⁊ de offi.archiſpreſbyt.c.fi.vel feuda antiq̄
concedat.ſ.de feu.c.ij. ¶ Sed quid ſi talis te
ſtator reliquit heredem ſuum legitimū: dic
ꝙ non potuit grauari in legitima ſua neqʒ q̄
ad proprietatem:neqʒ quo ad vſumfr.vt.C.d

hoſt.teſt.qm̄.⁊ auk.nouiſſima.⁊.l.nouiſſima
et.l.ſancimus.§.cuꝫ ãt quis. ¶ Sed nũquid
tali competit querela: dic vt not.j.de teſta.§.
qualiter infirmatur.ſub.§.item per querelã.
¶ Quid ſi cũ nõ haberet filiuꝫ teſtator reliqt
heredẽ extraneũ. dicunt quidam ꝙ tũc ha-
bebit vſumfru.inſolidum oim̄ bonorum etiã
nolm ꝯuis etiam non fuiſſet ei relicta ꝓprie
tas.ſed vſuffr.tm̄.ff.de vſufr.leg.l.vxori mee
vſumfructum lego bonorum meorũ.⁊.l.vxo-
ri vſufru. ¶ Tu dicas hoc verum vbi ꝓprie
tas eſt legata. vt.ſ.ſecus ſi vſuffr. nam tunc
alius ſcriptus heres quartam ſuam detra-
hit de vſufr.⁊ ſi plures ſunt quilibet quartã
ſuam habebit.vt.ff.de vſuf.oim.⁊.l.ſi mihi ⁊
tibi. ¶ Sed in hoc caſu qñ.ſ.vſuff. tm̄ relict⁹
eſt hoc notabis ꝙ ſi talis vſufructuaria an-
te ſatiſdationẽ de qua loqtur. j.eo.c.fi.ꝑſtitã
fructus pceperit ipſos amittit. vt in p̃oci-
nio bonoruꝫ computari debent.vt.ff.de vſuf.
l.vxori vſufructu bonorum legato. ¶ Hoc ẽt
notandũ ꝙ vbi maritus aliquid relinqt vxo-
ri: ſi etiam poſt morteꝫ viri appareat matri-
monium fuiſſe illicitum tale relictum ꝗcq̃d
occaſione relicti percepit mulier reuocatur.
vt.ff.de vſufru.lega.vxori maritus per fidei-
cõmiſſum.qđ intelligas vbi vxor habuit ma
lam fidem.arg.j.de clande.deſpon.cum inhi
bitio.§.ſi quis vero.⁊ ſe.alioquin cõtra arg.
j.qui fi.ſint legi.ex tenore.⁊ infra quinquen-
nium tm̄: vt apparet in his que no.j.de clan
de.deſpon.§.ſi ſuper verbo etiam in conſpe
ctu ec.falſa aũt accuſatio vxori non oberit.ff.
de vſuris maritus. ¶ Non ob.his que.ſ.di-
ximus illud quod conſueuit opponi ꝙ in ta
li relicto vr̃ teſtator ſibi ĩpſi fuiſſe ꝯrius/qꝛ ꝑ
hoc ꝙ dicit dñam innuit ipſam proprieta-
riam qđ dicit vſufructuariã cõtradicit. ergo
ꝯria dicens ⁊c.C.ſi ſer.exte.ſe emi mã. l. vni-
ca.qꝛ intelligenduꝫ eſt de caſuali vſufructu
de quo no.ſ.eo.§ qd ſit vſufructus.ver.caſua
lis.vt bene probant ſuperiora iura. ¶ Itẽ nõ
obſtat interpretatio facta per docto.q̇ dixerũt
ꝙ per hec verba videatur relicta ſibi ſuſten
tatio ſua tm̄ quaſi videatur vſuaria tm̄ :qꝛ
⁊ ꝯ verba ⁊ ꝯ mentẽ interpretati ſunt: ⁊ ſi for
te moti fuerint ex eo ꝙ heres nondũ nomen
heredis vr̃ hr̃e huic ſatiſfacimus.ſ. e.verſi.
ſed quid ſi talis.⁊ ver.qui ſi cum nõ haberet
¶ Igitur ad ꝯriam interpretationem ⁊ ple-
nam faciendam mouet nos verborum ſigni
ficatio.C.eo.verbis.⁊.l.j.ff.de lega.iij.non al'r
nec nõ teſtatoris mẽs'⁊ intẽtio q̃ talis fuiſſe
ꝑſumitur tum rõne ſpecialis affectiõis quã
maritus ad vxorem habere ꝯſueuit.argu.ff.
de leg.j.ſi qñ.C.de leg.cum alienam.ff.de ſup
pel.lega.l.labeo.tum ratione vltime volun-
tatis.ſ.de dona.cum dile.ad fi.tum ratione
modi appoſiti.ſ.ꝗdiu alium virum non du-
xerit.per hoc eñ inducitur ad caſtitateꝫ ſer-
uandam cuius ſumus amatores.in auk.qb⁹
mo.nat.effi.legi.§.illud quoqꝫ.collat vj.ſicqꝫ
triplex funiculus fortiter operatur.arg.ſ.de
treu.⁊ pa.c.j.⁊ de offi.cuſto.c.ij. ⁊ accedit qđ
no.j.de condi.appo.§.fi.ſub.§.illđ in ſumma
¶ Sed quid ſi talis non inducat alium virũ
ad turpem amatorẽ.⁊ quidẽ erit multoma-
gis punienda: vt in autẽ.de reſti.⁊ ea que pa
rit in.xj.menſe.§.verum ſiquidem.coll'.iiij.
¶ Sed quid ſi teſtator nullum aliũ' heredeꝫ
inſtituit nec ſibi ſubſtituit: nec eam heredita
tem reſtituere rogauerit: tamen ⁊.ſi filios nõ
haberet habebat tantum conſanguineos q̇
ſibi ſuccederent ab inteſtato quis habet hec
bona tali vxore moriente/vel ſecundas nu-
ptias contrahente.cõſanguinei mulieris nõ
quia tempore illo quo illi ſuccedere deberẽt
non inueniuntur in bonis mulieris ergo nõ
poſſunt ſuccedere in bonis que ad ipſam nõ
pertinent.ff.de regu.iu.hereditas. ⁊ hoc ex-
preſſim probatur.ff.de annuis lega. l.tertia.
conſanguinei teſtatoris/ non quia tempore
illo quo teſtator dedit.ex vi relicti inuenitur
in eis mulier inſolidum ius habere: ergo in
eo quod inſolidum ad aliam pertinet ſucce-
dere non poſſunt per eandem.l.hereditas. ⁊
ff.de vſufru.lega.qui fructus prediorꝫ : ſed
neqꝫ mulieri ſuccedunt quando deſinit eſſe
domina: quia ei nihil attinẽt: ſuccedit ergo
fiſcus in bonis ſic vacantibus.C.vnde vir et
vxor.l.vnica.⁊ de bo.vacan. l.j.⁊.l.pe. libro.x.
ſed non ita eſt.imo ad heredes mariti deuol
ui debent: qui ⁊ in vita mulieris deſiderare
poſſent: vt eis caueatur de bonis ipſius poſt
mortem mulieris reddendis non deteriora-
tis.vt.C.de leg.l.fi.ff.vſufru.quemadmo. ca-
ue.l.j.§.j.nã talis mulier ſil'iseſt vſufructua
rie cum morte proprietas finiatur.ff.de an.
leg.in ſingulos.⁊.ff.eo.tit.ſi quis ita legaue
rit.⁊.l.cum defuncta.§.ſempronio.ff.de vſu-
fruc.lega: patrimonij. ⁊.l.cum ita.et hoc tra
ditur pro regula in omni caſu reſtitutionis
faciende.in autẽ.de nup.§.ſi vero vſufru.⁊.§.
preceden.in fi.col.iiij.⁊ accedit.ff.ad.l.fal.l.j.
.§.fi.in annos.⁊.ff.quando dies lega.ce.cuꝫ
in annos. ⁊.l.ſequen. ¶ In fin.no.quod ſi cui
relinquatur vſuffruc.omnium bonorum te-
netur es alienum ſoluere de ipſis bonis. ſe-
cus ſi certarum rerum relictus ſit vſuffruc.
ff.de vſufruct.lega.l.finali. ¶ Item proprie-
tarius poteſt in alium proprietatem ſue rei
transferre retento vſufructuar.in quo vide-
tur poſſeſſio tradita. C. de donat.quiſquis.
¶ Item conſtituitur vſuffructuar. a lege. vt
dictum eſt ſupra eodem.§. proxim. verſicul.
eſt et legalis. ⁊ alibi.naꝫ mater q̃ ſuccedit fi-

lio cum fratrib⁹ eius in rebus paternis habet vſumfru.tātū. ¶ Itē ſi tranſijt ad ſcđas nuptias poſt annū a tpe mortis viri omnium que lucrata eſt a marito hʒ tm̄ vſumfr. ꝓprieta te ad filios delata.i auť.de nu. §.huic.C.de ſecūdis nup.l.iij. ¶ Itē ex die ad diē conſtituiť vſuffru.nō tm̄ relinquitur in die quo deſinit.ff.e.titio.⁊ pro parte diuiſa et indiuiſa conſtituitur. ¶ Sed ſi portionis fit mentio:⁊ nō dicat quote de dimidia intelligitur.ff.eo.etiā.ff.de verb.ſig.nomen filiarū.§.portionis. ¶ Et mortuo eo q̄ vſum fruc.ꝓmiſit heredes ꝓ hereditaria parte ꝯueniuntur.⁊ ꝓ.l.fal ⁊ ipſo iure minuiť.⁊ cum ex cōi ꝑdio debeť is q̄ defendit ꝓ parte ſua tm̄ reſtituiť ⁊ ꝓ eo cōi di.agiť:⁊ in vēditionē bonorū etiam vſuffru.venit.ff.e.iiij.⁊.v.⁊ fami.her.⁊ puto.§.ij.⁊ de bo.auť.iu.poſ.l.in vēditione.ff.de dam.infec.qui bona.§.⁊ ſuperficiarium.

In quibus rebus.

3 cōſtituitur† vſuffru.in fundo ruſtico ⁊ vrbano:⁊ edibus ⁊ in ſeruis et iumētis:⁊ ceteris reb⁹ ēt ſterilibus exceptis i his que vſu conſumuntur.inſti.e.§.cōſtituitur.ff.eo.ſtatur.§.j.⁊ hec vera ſunt de vero vſufr.formali qui.ſ.eo.§.quid ſit vſuffru. deſcriptus eſt.ſed vtilitatis cā receptum eſt ſed quaſi verus vt eſt in his q̄ in vſu cōſumūtur ꝯſtitui poſſit nō dico ver⁹. ergo in pecunia vino frumēto oleo ⁊ ſi.vt inſti.e.§.ſʒ vtilitatis cā.ff.de vſufru.ea.rer̄.que vſu cō.l.j.ij.⁊.iij.et.l.in ſtipulatione.ff.eo.ſed et ſi qđ.§.et ſi veſtimentorum.et in veſtimētis ſenicis et anulis aureis et ceteris apparatibus que etiam locari putuerunt ſi ipſa diligens paterfa.locaturus erat vt in proxi.§.vel quod dicit de locatione reſtringitur ad duo tm̄ gn̄a veſtimentorū de quibus ibi loquitur. ¶ Pertinet aūt ad vſumfr.lac.et lana agni et edi et vituli:et ſi in ſingulis

a ¶ Anathema. Adde q̄ ſit dr̄ia inter anatthema et excōmunicationē. vide in.c.oēs.iij.q.iiij. item anathema eq̄parať de portato. ſm bal.i.c.cū ab eccl'iarum.in.j.colum.de offi.ordi.

animalibus habet vſumfru.:et aliquod moriatur vſuffructuarius non teneť ¶ Sed ſi vſuffruct⁹ vniuerſitatis vt gregis relict⁹ ſit tunc ſubmittere tenetur loco mortuorū alia noua qua ſubmiſſione facta vetera ad ipſuʒ pertinent.ff.eodem.vetus.l.vltima.⁊.l.quid ergo.inſtitu.de rerum diuiſione.§.ſʒ ⁊ ſi gregis.

Vſuſfructuarius quemad-

14 †modum caueat? Rn̄deo:in vero vſufruc.cauet quod ipſe vtatur et fruatur arbitrio boni viri:⁊ de reſtituēda re vel eo quod ex ea extabit finito vſufr.ff.vſufru.queād.ca.l.j.et ꝑ totū. ¶ Hec cautio ſeu ſatiſdatio a teſtatore non poteſt remitti.C.e.l.j.et.ij.Quis ſatiſdatio legati vł fideicommiſſi remitti poſſit.C.vt in poſ.lega.l.ij.et.l.ſcire. ¶ Hoc tm̄ fallit in caſib⁹ in quib⁹ cautio huius non preſtatur. ſ.in fiſco fructuario.et in patre qui hʒ vſumfru.in reb⁹ filiorū aduētitijs et qn̄ certū eſt ꝓprietatē ad vſufructuariū peruēturā quorū cōcordātias inuenies not.ſ.eo.§.qđ ſit.ver. quia et ſunt caſus. ¶ Sed in qua et ſi vero vſuſfructus.formali ſit res in qua relinquitur.vſuffructus ipſius.vſufructuarij.cauet tamē de reſtituenda,conſimili q̄titate vel in ſumma.vt in.cōcor.ſig.ſ.§.in q̄bus.ver.j.ibi ſed vtilitatis cā ⁊c.⁊ debet fieri reſtitutio proprietario vel heredi:⁊ hoc dicit hec decreta. infra eodem cū conſtet.

15 Et qualiter amittatur. † Hoc merito videndum eſt vt ſciamus quando fiet reſtitutio ꝓprietario vł heredi eius:⁊ certe amittitur morte vſufructuarij vt hic et maxima capitis diminutione:et media: ſed minima non admittitur:et ſi res perierit in qua relictus erat amittitur.inſtitu eodem.§.finitur. ff.quibus modis vſuffruc.amit.l.prima.et per totum.C.eodem lege.ꝑpe.et hoc ſiue cōſtitutus erat ſiue conſtituendus.ff.eodem. qui vſufr.§.ſtipulat⁹. ¶ Eſt aūt maxima capitis diminutio cum aliquis ſimul et libertatem et ciuitatē amittit.ſ.qr efficiť ſeruus pene propter delictum ſuum vel quia propter ingratitudinē redigitur in ſeruitutem. ¶ Minor vero ſiue media eſt cum ciuitas q̄dē amittiť libertas vero retineť:⁊ qr aq̄ et igni ei iterdictū ē:vel in iſulā aliq̄s deportat⁹ eſt. ¶ Minima aūt capitis diminutio eſt cū ciuitas ⁊ libertas retineť ſʒ ſtat⁹ hoīs ꝯmutatur ꝙ accidit i his q̄ cū ſui iuris eſſēt facti ſūt iuris alteri⁹.inſti.de capi.dimi.§.maxi.et.§.minor.⁊.§.minia. ¶ Prie due mortes ciuiles ſūt ff.ꝓ ſocio.verū.§.ſocietas nō aūt minima.vn̄ oīa iura trāſeūt ad patrē: cui ſe q̄s arrogādū do,inſti,de acq.ꝑ arrogationem.§.arrogatio

nem.ſic.C.de ſacroſan.ec.auþ.ingreſſi.ſ.do teſt.§.ingredie͂tib⁹. ℂ Maxie põt anathema ſiue maior excommunicatio comparari de quo habes.xj.queſtione.iij.debent.minori autem ſiue medie excommunicatio minor. vnde in primo caſu clericus amittit fruct⁹ prebende ſue.ſ.de ap.paſtoralis .in fine in ſecu͂do vero a ſacramentorum eccleſiaſticorum participatione remouetur.ſ.de cle.excom.mini.ſi celebrat. Minime petm̃ mortale qꝛ ſtatus hois vtrũqꝫ commutat̃.imo ꝛ multũ vt ptꝫ.ſ.de coha.cle.ꝛ mulic.c.vlt. ℂ Hoc autẽ notandum.qḋ vbi vſuffructus ciuitati relinquit̃:non amittitur minori ſpatio.c.annorum.ff.e.vſuf.niſi forte in ea aratrũ inducatur qꝛ tunc ciuitas eſſe deſinit vt paſſa eſt carthago.ff.q̇.mo.vſuf.amit.ſi vſuffructus ciuitati.ꝛ habitatione domus relicta.poteſt dom⁹ inhabitari ꝛ alij locari:vt.C.cũ antiq̇tas. ℂ Et ſi plures ſunt vſufructuarij:vno mortuo acquirit̃ alijs pars ſua iure accreſcẽdi.ff.de vſufru.accreſcẽ.p totũ.iõ dicit lex qḋ qñ tot⁹ vſuf.amiſſus eſt redit ad ꝓprietatẽ inſti.e.§.vlt. ſed ſi ꝓ parte tm̃ amitteretur nõ rediret ad ꝓprietatem.ff.q̇.mo.vſuf.amit.excepta. ℂ Et ſunt hec l ar.ꝙ ſi duob⁹ clericis detur aliqḋ beneficiũ p indiuiſo ad vitã ſuã:vno mortuo vł remoto pars ſua ſuꝑſtiti accreſcat ꝑ ꝛ̄.ſ.ḋ iure pat.poſtulaſti. ℂ Quid ſi vſuf.relinquit̃ alicui quouſqꝫ pupill⁹ ad pubertatẽ ꝑuenerit:ꝛ infra annũ moriatur pupill⁹. ℂ Itẽ q̇d ſi donec talis a furore reſipuerit ꝛ ſtati moriat̃ nõ extinguit̃ vſuf.C.e. ambiguitatẽ. ℂ Vſuf.etiã amittit̃ nõ vtẽdo ſpacio decẽnij inter pñtes.vel.xx.inter abſentes.C.e.l.pe.p quã.l.dixit.Azo.vſumf.rei mobilis ſpacio triẽnij amitti.arg.ibi que etiã ſi dñium vẽdicabat ꝛc.nã ſi dñiũ acq̇rit̃ qḋ pl⁹ eſt:quare nõ vſuf.qḋ min⁹ eſt Azo ꝛ̄ nã per vſumf.nõ acquirit̃ exceptio:ſed dñium.C.de pac.traditionib⁹.ff.de vſuca.l.iij ideoqꝫ vſucapione nõ extinguit̃ vſuf.ff.de vſu.iuſto errore.§.non mutat.ff.eoḋ.locũ.§.j.ꝛ ꝙ idem ſit in rebus mobilibus ꝓbatur.C.de ſerui.l.pe.poteſt tamen pro bul.reſponderi qḋ illud ꝙ dicit de decẽnio eſt ad res immobiles reſtringendũ.,nec ob.ꝙ vſuf.non extinguatur vſucapione:qꝛ illud verũ:ſi vſufr.quolibet anno vſus fuerit puto Azo.ſniam veriorem p.l.C.de ſerui.l.pe.ibi oẽs ſeruitutes.et ibi in oib⁹ hmõi.nã vſuf.ſeruit⁹ eſt vt ptꝫ in his que no.ſ.eo.§.q̇d ſit.ꝟ.alienis.nec ob.l.pe.qꝛ ſubaudiri dꝫ ibi vbi dicit que ẽt ſi dñiũ vendicabat.ſ.rerũ immobiliũ bona fide ꝛ iuſto titulo poſſeſſa ꝛc: hoc ẽt innuit̃ in verbis ibi ſeque͂tib⁹ ibi poterat eũ pſentẽ vł abſentẽ excludere.nec em̃ l vſuca.ſꝫ in pſcri.lõg.tẽp. tm̃ diſtinguit̃ inter pſentes ꝛ abſentes.dicendum eſt:igitur qḋ loquit̃ de preſcript.longi temp.ꝛ ſi concordat cum alia.l.C.de ſerui.l.pe.tñ rationẽ Azo.non approbo.ſed hec eſt qꝛ intentio vſucapiõis eſt a qõne ſeruitutis ſeparata:ſicut alias dicit lex in pignore.vt not.ſ.de preſcript.ſub rubrica de preſcript.rerum immobi.§.finali.et hoc etiam probat l.dicta:ff.de vſufr.iuſto.§.non mutat. Item res in qua habeo vſumf.formalẽ aliena eſt:res vero in qua habeo cauſalẽ propria vt patet in his que not.ſ.e.§.quid ſit.ver.alienis. ver.cauſalis.preſumit aũt ius qḋ naturaliter poteram magis eſſe negligẽs in re aliena ꝙ̃ propria:ꝛ iõ magis voluit ſubuenire.per que apparet qḋ lꝫ qḋ plus eſt acquirat̃ per vſumf.non tñ qḋ min⁹:qꝛ natura hoc nõ patitur:ergo lõgo tpe tm̃ nõ amittit̃ vſuf.ſed tunc dicas pſonalẽ act.que ꝓ vſuf.competit non amitti ipo iure:ſꝫ per exceptionẽ qꝛ tp̃s non eſt mod⁹ tollende obligatiõis.ff.de act.ꝛ obli.obligationum.§.placet. ℂ In hoc aũt caſu non admittitur quando diu qui ſaltem per alium vtit̃,vel ꝓ preciũ hꝫ:quo vendidit lꝫ emptor non vtat̃:amittit̃ aũt ꝛ ſi ali⁹ vtatur:ſed noie vſufructuarij.ff.eo.arboribus.§.vſuf.ꝛ.§.ſe.ꝛ.l.non vtitur.ꝛ.l.ſe.qꝛ pro pcio.ff.q̇.mo.vſuf.amit.l.antepe. ℂ Sed ꝛ ꝯfuſione amittitur cuꝫ.ſ.ad ꝓprietariũ redit.ff.q̇.mo.vſuf.amit.ſi ſeru⁹. ℂ Diminuto eſſe numero gregis cui⁹ vſuf.relict⁹ erat in tm̃ qḋ grex eẽ deſinat amittit̃ vſuf.ff.qui.mo.vſuf.amit.l.fi. Secus eſt ſi nõ gregis ſed corporũ relictus eſt vſuf.ff.q̇.mo.vſuf.amit.q̇d tñ.§.j. ℂ Itẽ amittit̃ rei mutatiõe ſup quo vide ꝙ no.ff.eo.quoties.§.fi.ꝛ.ff.qui.mo.vſuf.amit.repeti.§.pe.ꝛ fi.ꝛ.l.qui tñ.§.agri.vſqꝫ ad fi.l.ꝛ.l.vbi.ꝛ.l.ſi cui.ꝛ.l.ſi ager.et.l.cum vſumfructum.

ℂ De fideiuſſoribus. Rubrica.

PRemiſſis tractatibus quibus perſone principaliter obligantur: videamus an alius ſecundario ipſas recipere poſſit. Vel ſic diximus qualiter per obligationem rerum creditoribus caueatur: nunc dicamus qualiter caueatur per obligationem perſonarum et ſic apponamus rubricam de fideiuſſoribus qui principalibus obligationibus applicantur dicentes. ℂ Quis dicatur fideiuſſor. ℂ Pro quo poſſit fideiuberi. ℂ Et quis. ℂ Qualiter fiat fideiuſſio. ℂ Ad quid fideiuſſor teneatur. ℂ Ad quid is pro quo fideiuſſit.

a ℂ Quis dicatur fideiuſſor. adde doc. in rub. eo. titu.

1 Quis dicat̃ † fideiuſſor. a Qui alienam obligationem in ſuam ſuſcepit fidez principali nihilominus remanente obligato. inſtitu. eod. in prin. ff. eodez. l. j. ꝛ. ij. ℂ Eſt autem nomen fideiuſſoris generale quia cõtinet in ſe mandatorem et conſtitutorem ꝛ eum qui ex toto in ſe alienam obligationem transfert qui ꝛ expromiſſor vocat̃. ff. ad vell'. quis ·§· ſi mulier. ℂ Sed differunt hi inter ſe quia conſtitutor nõ obligatur niſi precedat obligatio que viribus debita ſit. ff. de conſtitut. pecul. l. j ·§· j. et ·§· debitum. et ·§· ſe. et. lege hactenus. et. l. item illa verba ·§· quod adijcitur. Fideiuſſor vero ipſam obligationem precedit et ſequitur inſtit. eodem ·§· fideiuſſor. ff. de iudi. nõ quemadmodum. ff. eodem. poteſt et l. grege ·§· j. ℂ Mandator autem nunquam ſequitur ſed ſemper precedit obligationem. ff. manda. ſi vero non remunerandi ·§· ſi poſt creditam mihi. et l. ſi filius. ℂ Uerum ſi mandẽ alicui ne debitorem ſuum vrgeat ad ſolutionez periculoque meo fore pecuniam dicam obligabor: vt ibi dicit.

Pro quo poſſit fi-

2 deiuberi. † Pro oi perſona que ciuiliter et naturaliter eſt obligata. Unde pro pupillis et furioſis etiam ſine tutoris vel cu. auto. poteſt fideiuberi. ff. eodem. marcell⁹ ſcribit. ℂ Quod verum eſt vbi ex re deſcendit obligatio vt ſi in rem communem damnum dederit. ff. de ac. et oblig. furioſus. alias. ff. eodem. ſi a reo ·§· ſi a furioſo. ℂ Item et pro eo quia debet hereditas iacẽs fideiubere poſſum. ff. eodem. mortuo. ℂ Itez ꝛ pro fideiuſſore alius fideiuſſor interuenire poteſt. ff. eodez. ſi plures ·§· vlti. et. l. ix. in fin. ℂ Sed et pro eo qui tantum obligatus eſt naturaliter. ff. eodem. fideiuſſor obligari ·§· ſi deiuſ. accipi. ꝛ ſm omnes efficaciter poteſt exigi fideiuſſor. arg. ff. eo. vbicunque. quis ipſe reus exigi non poſſit q̃ naturaliter obligatus eſt. nec obſt. quod dicitur quod in pl⁹ obligari non poſſit quam principalis. inſti. eo ·§· fideiuſſores. plus. enim tm̃ quatuor modis accipitur: vt not. ſ. de plus peti. quorũ nullus in caſu propoſito adaptari põt. ꝛ iũge quod no. j. eo ·§ qualiter fiat. ver. refer. ℂ Unde ꝛ p ſeruo naturaliter obligato mihi dño ſuo fideiuberi poteſt. inſti. eo ·§· nec illud intereſt. ſecus ſi ego dñs ipſi ſeruo obligatus eſſem. ff. eo. ſi quis pro. eo ·§· itẽ ſi filius. et eſt ratio qꝛ non poſſet dari niſi mihi. ſed nemo pro eodem ꝛ apud eundẽ obligatus manet: vt. ff. ad vell'. tutor. nã ſi mihi condemnaret̃. ego ſibi tenerer reſarcire ergo dolo facerem ſi peterem. ff. de regu. iur. in cõdẽnatione. §. vlti. Secus in caſu ſuperiori qꝛ ibi non acq̃ritur per patrẽ obligato filio vel ſeruo. ff. de pac. tota cũ dos. Itẽ p eo qui tm̃ ciuil'r obligatus põt fideiuberi ſed ei competit eadẽ exceptio q̃ ꝛ reo. C. de nõ nu. pec. ſi cui. ℂ Que eſt ergo ratio quod in naturali nõ hꝫ excep. vt not. ſ. Rñdeo qꝛ naturalis cõſiſtit in ſola veritate nõ in ſubtilitate conſiſtit: ideo ipſam non admittit: ſꝫ reſpuit ſꝫ ciuilis in ſola ſubtilitate conſiſtit: ideo ipſam admittit: vel idõ qꝛ omnis exceptio a iure ciuili pcedit ſicut ꝛ act. inſti. de ac. non tñ obligatio. vt inſti. de iure naturali ·§· ius autẽ gentium. ℂ Sed ſi reus nullo modo eſt obligatus vel ex turpi cauſa: quia cõtra legem promiſſum eſt nulla eſt obligatio fideiuſſoris. ff. eo. qui contra. ꝛ. l. cuz lex. ꝛ. l. ſi quis poſtquam. ℂ Et obligatur fideiuſſor ei cui debetur non illi cui victus eſt cauſa ſolutionis faciende. ff. eodem. ſi mihi aut titio.

3 Et quis. † Et quidem quilibet idone⁹ in quo requirũtur tria. ℂ Primum quod ſit fidelis. ar. inſti. de ſuſpec. tu ·§· pe. et ſi. ꝛ ·§· ſuſpectus. j. ff. de verb. obli. ſi quis ſtipulatus. in fin. ℂ Scdm quod ſit ſoluendo. ff. de verb. ſignifi. quos nos hoſtes ·§· locuples. ℂ Tertium quod ſit facilis ad cõueniendum vt colligitur hoc totum. ff. qui ſatiſda. cog. l. ij. rñ. j. ꝛ. l. ſi vero ·§· q̃ pro rei qualitate. ꝛ duabus. ll. ſeq. ei autẽ imputandum eſt qui minus idoneum approbauit tacite vel expreſſe. ff. e. l. iij. ff. q̃ ſatiſd. cog. l. ſi ab arbitro. pñt tñ fideiubere generaliter illi omnes qui al's poſſunt obligari. de quo dic vt. j. de dona ·§· quis. ꝛ. ſ. de pact ·§· quis. ℂ Sed excipiũtur milites: vt. C. loca. et conduc. milites. ℂ Itẽ excipitur monachus qui nec naturaliter obligatur cum nec velle habeat. xij. queſtione ij. nolle. non dicatis. ſi tamẽ adminiſtrationem habeat videtur obbligari de his que ad adminiſtrationem pertinent, argumen

ff.eod.ſi quis inſcio dño.⁊.l.ſequēti.qđ intel=
ligas qñ adminiſtrationi expeditſal's ꝯ vt ſe
quit.j.¶ Item clerici in auẗ.de ſan.epiſc.§.
aliud aūt.ideoq; dr ꝙ clericus inſeruiēs fide
a iuſſionibus[a] ab eccleſia abijciatur.j.eo.c.j.⁊
dic inſeruiens.i.valde frequenter ſeruiens.⁊
ſic prepoſito in auget vt no.ꝫ.depoſi.§.vnde
dicatur.¶ Dicitur autem valde frequenter
ſeruiens quando indifferenter fideiubet ita
ꝙ dilapidatio inde prouenit vel.i.vltra q̄ꝫ de
bet ſeruiens puta vltra ſummam communi
prouidentia taxatam.j.eod.quibuſdam.vel
inſeruiens.i.non ſeruiens qđ eſt quando fi=
deiubet pro laico.vt.xj.q.j.te quidez.in auẗ.
de ſan.epiſ.§.aliū.naz pro clerico fideiubere
pōt iudicio ſiſti.C.de epiſ.⁊ cle.oēs.§.in hac.
j.eo.c.ij.⁊.iij.¶ Eccleſiā vero cōmiſſam cleri=
cus vel plat⁹ ꝑ nullo hodie obligare debet
vt.j.tit.j.in quorūdam.ex pietate.tamen mo=
derate ſubuenire tenetur.lxxxv.diſt.nō ſatis
¶ Quid ſi pro eccleſia clericus aliquis mu=
tuum receperit:videẗ diſt.vtrū recipiat vſq;
ad quantitatem vel ſummam cōmuni proui
dentia cōſtitutam ⁊ tunc indiſ.tenetur eccle
ſia vel vltra.⁊ tunc ſimiliter tenetur ſi de con
ſenſu ca.hoc fiat:ſed ſi conſenſus nō interue=
nit non tenetur eccleſia:niſi forte pecunia ꝓ
baretur verſa in vtilitatem eccleſie vt innuit
j.eod.qđ quibuſdā.⁊ ad hoc.ꝫ.depoſiti.c.j.⁊
ff.de condi.inde.nam hec natura.⁊ de regu. b
iur.nam hec natura.ff.de in rem ver.l.j.⁊ ꝑ
totum.¶ Sed contra quia is creditor intelli=
gendus eſt tm̄ qui poteſt probare pecuniam
verſam in vtilitatē eccleſie.x.q.ij.hoc ius.C.
de ſacroſan.ec.auẗ.hoc ius.poteſt intelligi
ſm diſ.decre.p̄dicte.j.c.in quibuſdam.⁊ quā
ꝫ.no.¶ Unđ tñ not.ꝙ ſi ⁊ eccleſia non tenea
tur tñ ipſe economus qui recipit obligatus
remanet.argu.ff.ſi cert.pet.ciuitas.⁊ in auẗ.
hoc ius.§.qui res.¶ Poteſt ⁊ illud dici ꝙ ſa=
tis ſit ſi probet creditor ꝙ mutuauerit ad re
pellendos certos vſus qui tūc imminebant.
ar.j.tit.j.c.j.⁊.ij.ff.de exer.ac.l.j.§.qđ ſi mutuā
⁊.l.lucius.ſufficit em̄ ꝙ ab initio vtiliter ge=
ſtum ſit.ff.de neg.geſt.ſed an vltro.§.j.ff.de
mino.verum.§.ſi locupleti.quia nec eccleſia
ſuis debet contractibus fraudem adhibere.
j.de donatio.per tuas.eccleſie ſiquidez inter=
eſt vt ita interpretemur:alias nunq̄ꝫ mutuū
interueniret.arg.C.de reſcin.vendi.ratas.ff.
de m.no.ait pretor.§.idem faciūt.alias inci=
pit.l.⁊ ſi ſine.¶ Econtra moueor qr delictuz
perſone in damnum eccleſie redūdare nō de
bet:vt.ꝫ.de excep.cum venerabilis.§.intelle
ximus.ꝫ.de his que fi.a ma.par.c.queſiui.
Alij dicunt ꝙ probaẗ verſa in vtilitatem eo
ꝙ non probatur contra.ar.ff.de excep.l.vlt.
C.qui mili.non poſ.ſuper ſeruis.lib.xij.nam
ſubtilitas alia ſi ſeruaret in per=
niciem eccleſie redundaret:er=
go eſt repellenda.ff.ad treb.l.
pe.in prin.⁊ de verbo.ſig.cum
quidam.in fi.ar.pro ⁊ contra.
ff.de in rem ver.qđ ſi ſeruus.§.
ſed ſic accepit.⁊.§.ſe.¶ So.
dicas ꝙ i eccleſijs illis in qui=
bus certa ſūma ſtatuta eſt hꝫ
locū di.illi⁹ decre.j.eo.in qbuſ=
dam.in alijs attendenda vr̄ cō
ſuetudo terre que tñ nō impro
betur canonicis inſti.arg.j.de
dona.ceterum.⁊ ſi vltra illam
ſummam quā conſuetudo ap a
probat ⁊ approbare debet deẗ
mutuuz dici poteſt tutum cre
ditorez ſi de cōſenſu plati ⁊ ca.
tradiderit mutuū ꝓpter neceſ
ſitatem ⁊ vtilitatē eccl'ie q̄ tpe
mutui imminebat.al's eccl'ia
nō teneẗ:cū vnū corp⁹ ſint.arg.
ꝫ.de his q̄ fiūt a prela.nouit
q̄ꝫto.paſtoralis.tua.⁊ capitulo
vltimo⁊.ꝫ.de procuratoribus
capitulo.j.dñs tamen noſter a
xbo.auẗ.hoc ius porrectū.que
no.ꝫ.eo.ver.ſed cōtra de facili
non recedit ⁊.
b ¶ Mulier etiā fideiubere[b] pro
hibetur qđ ſi fecerit hꝫ excep.
vell'.ſc.cō.ſed qr hec materia
practicatoria eſt ⁊ ſatis diffu=
ſe tradita ꝑ doctores quaſi to
tam vtilitatez huius materie
potes ſub compendio compre
hendere diſtinguendo.¶ Di=
cas ergo quod cuz mulier pro
aliquo intercedit niſi fiat in=
ſtrumentū de ipſa fideiuſſione
trib⁹ teſtib⁹ ſignatuz ipſo iure
non tenet obligatio:quia ſer=
uatur illeſa per beneficium cō
ſtitutionis.C.ad vell'.antique.
§.vlti.¶ Si vero fiat inſtru=
mentum predictum tunc obli
gatur:ſed per beneficium vell'.
et in hoc caſu ſi taz ipſa q̄ꝫ cre
ditor ſciunt ipſam iuuare:ha
bet locuz vell'.quia non debuit
certiorari creditor qui nō igno
rabat.ff.de actione empti et
venditi lege prima in fine.et
argu.C.ad velleianū.lege pri=
ma ⁊.ff.depoſiti.lege prima.§.
eleganter.¶ Item eſt ſi vterq;
ignorat niſi in vtroq; caſu
mulier renūciauerit beneficio

a ¶ Clericus iſeruiens i fideiuſſionibus. adde quid ſi tales fideiuſſerit: an vz fideiuſſio. vide in.c.peruenit.⁊ i.c.cōſtitutus.e.tit.⁊ ꝑ car.zab.in.c.j.in.x.q.de poſtu.⁊ ꝑ Lu.ro.cōſil.ccccix.i cipi.quo ad p̄mum ꝓpoſite cōſultatiōis articuluz.

b ¶ Mulier ēt fideiubeẗ.ad de gloſ.in c.reſcripto.de iureiuran.

vell'.certificata de effectu ipſius ꝑ aliquem ſapiētem:alias iniquū eſt pactū perimi id de quo cogitatuȝ non docet.ff.ad vell'.l.vlt.⁊ de tranſac.qui cum tutoribus.§.vlti.⁊.l.cū aqui liana.et de pactis.tres fratres.et de inſti.ſed ſi pupillus.§.de quo palam. ¶ Et ſic dicunt intelligi omnia iura que dicunt qd quilibet poteſt renunciare his que ꝓ ſe introducta ſunt verū eſt certificatus. ar. in aut.qūo opȝ epōs.§.igitur ordinandus eps.⁊.xxxviij.di. placuit.⁊ ſi mulier renunciat vell'.⁊ oī demū legum auxilio.C.in qb.caſi.mulier of.tu.fun gi.l.vl.⁊ aut.vt liceat matri ⁊ auie.⁊ iūge q̄ no.ſ.e.ſub.§.ſed et ſi plures.§.qn̄ ceſſet. ⁊. ȝ. derenū.§.que pħt.verſic.vnum autē notabis. ¶ Sȝ ſi mulier ignorat ſe iuuari vell'.⁊ credi tor ſcit hec creditor a ſeip̄o decipitur:vt.ff.de rei ven.is qui ſe obtulit.⁊.l.ſe.⁊ de re.iur.ne= mo videtur fraudatus. ¶ Si ꝯo mulier ſcit;ſȝ creditor ignorat errat in facto probabili vt quia venit mulier cuȝ barba fictitia braccis et caligis induta tanq̄ eēt vir. vel aliter cre ditorem decepit:non iuuat q꞉ deceptis et nō decipientibus iura ſubueniunt. ȝ. de rerum permu.cum vniuerſorum.ff.ad vell'. l.ij.§.vl. ⁊.l.ſi dcipiēdi.⁊.C.ad vell'.ſi ſine. ⁊.l.feminis. ¶ Quod autem dixi mulierem ipſo iure ſer uari illeſam per beneficium conſtitutionis vel iuuari vell'.fallit in.x. caſibus olim obli= gabatur nec iuuabatur:et hodie obligabat nec iuuatur. ¶ Primus eſt ſi cā decipiendi interueniat.⁊ de hoc dictū eſt.ȝ.proxi. ¶ Se cundus ſi renunciauit vell'. et beneficio con= ſtitutionis antique.⁊ de hoc dictum eſt. ȝ.e. ver.idem eſt ſi vterq̄.mirum tamen videtur qd beneficio ꝯſtitutionis renunciare poſſit cum per ipſum nulla acquiratur exceptio: ſed ipſo iure nulla fit obligatio. ¶ Tertius eſt ſi elapſo biennio computando a tempore fideiuſſionis iterum confeſſa fuerit ſe obliga tam eſſe vel pro ipſa interceſſione pignus vl' iterceſſorē aliū dderit.C.e.ſi mulier. ¶ Quar tus ſi partē pecunie accepiſſe probata fue= rit ideo vt ſe obligaret:vt.C.ad vell'.antiq̄.rn̄. ſ. ¶ Quit⁹ fauore libertatis.C.e.l.pe. ¶ Sex tus fauore dotis.C.e.l.vl.iſtos ſex excipiunt doctores: ego alios addo. ¶ Septimus eīn eſt ſi aīo donandi interceſſit.ff.eo. ſi ego. et l.ſeq. ¶ Octau⁹ ſi in rem ſuā fideiubebat. ff. eo.aliȷ.⁊.l.ſi ꝓ aliquo.rn̄.ſ. ¶ Nonus ſi quaſi in rē ſuā fideiubeat.ff.e.nō mulier. ⁊.l.ſi mu= lieri. ¶ Decimus ſi in nullo periclitet. ff.eo. ſi mulieri.ꝯ ſen.cō.velleia.iterceſſiſſet. ¶ Vl' poteſt dici qd omnes hi caſus cōprehendūt ſub illo qn̄ in rem ſuā fideiubet. ¶ Pro ma= ritis aūt olim nullo caſu interueniente obli= gare ſe poterat.ff.eodē.l.ſ.⁊.ſ.rn̄.ſ.nec hodie pħt aliquo mō in aut.vt immobilia ān nup. col.v.⁊ ē ſigna.C.ad vell'.ſe.cō.aut.ſiue a me ſiue a te.⁊ eſt rō q꞉ timet lex ne ſi hoc ꝯcede= ret ſe amore mutuo ſpoliarēt.ff.de dona.iter vi.⁊ vxo.l.ſ. ¶ Hoc aūt notādū q̄ vbi dixit cō ſtitutionē vell'. ſe. con.hīe locum nō pericli= tatur in aliquo creditor cum ſibi reſtituatur actio priſtina ſi amiſſa ſit vtilis :tn̄ non dire cta licet eadē ſit in ſubſtātia.⁊ ſic intelligas: ff.ad vell'.l.ſ.et.l. q̄uis.§.ſi cum eſſem. ſed ſi creditor nullā habebat nō reſtituit :ſed po= tius inſtituitur vt in ꝓxi.§.dicitur. ¶ Verū cū predictū inſtr̄m de quo no.ȝ.eo.§.ver.ſ.no ſtris.non fiat tꝑibus quid curamus de hoc ſub.vell' ¶ Nedum liber obligatur fideiubē do imo ⁊ ſeruus agendo negotium peculia= re:puta pro ſuo peculiari creditore alias na turaliter obligaretur ſeruus. ſed nec dn̄s ex illa fideiuſſione de peculio cōuenitur filius ꝓo fami.indi fideiubet.ſicut ⁊ paterfa.ff.ꝺ pe culi lȝ.§.ſi fili⁹.⁊.l.fu⁹ iſcio.⁊.l.ſȝ ſi fui dn̄s.

Qualiter fiat fideiuſſor.

4 † Fit.autē hoc mō vt iterrogetur fideiuſſor ſic.fide tua eē iubes q̄ illi credidi;⁊ ille rn̄de at:fide mea eſſe iubeo: ſic intelliguntur oīa ſolēniter acta. inſti.eo.§.in ſtipulationibus. ¶ Sed hodie ſic vtuntur vulgares es mihi fideiuſſor ꝓ tali ⁊ ꝓmittis mihi reddere pi= gnora ad voluntatē meā qn̄ requiram te : et alius rn̄det ſic et ꝓmitto. Refert tn̄ vtrū res deducatur in ſtipulationem an factū ſi res eandem poſſum a fideiuſſore ſtipulari : vt tn̄ in duriorem caſum nō accipiam: et videtur durior quatuor modis cā re tēpore et loco.ff. eodem.l.iiij.§.ſi quis ſticū.⁊.§. idem iul'.⁊.§. contra auten.⁊.§.ſed ⁊ ſi reum.inſti. de ac.§. plus autem.ȝ. de plus peti.c.vnico.§. plus. ¶ Idem videtur ſi opere contineantur in ꝓ= miſſione puta pictorie decē dierū.ff.de duob⁹ reis deben.nemo eſt.nam opere diuiſionem accipiunt.ff.de ver. obl.i ſtipulationibus.§. operarum ⁊ de operis libe.libertus qui poſt. et poteſt peti pars opere vt ibi dicit.i. pars eſtimationis opere.ff.de verb.obli.ſtipulatio nes non diuiduntur. ¶ Sed ſi factū ſtipulet indiuiduū puta ꝓmiſit reus per ſe non fieri quomin⁹ mihi ire agere liceat:hic fideiuſſor inutilis videt:q꞉ nō poſſet ꝓmittere q̄ reus nō īpediret.iā eīn ꝓmitteret alienū factū:et ideo nō obligaret niſi forte pena opponeret q꞉tūc obligaret ad penā.ff.eo.ſicut reus.⁊ de verbo.obli.ſtipulatio.iſta.rn̄.ſ.§.ſed et ſi quis promittat.⁊ inſt.de inuti.ſtipula.§. verſa vi= ce. ¶ Item ſi fideiuſſor promittat ſe non im= pediturum non tenetur licet prohibeatur.ff. de verb.obl.cum filius.§.ſi ſtipulat⁹. ¶ Sed dic qd ſic pōt itercedere fide mea eē iubeo vt ȝ.dixi.⁊ ſic tenet ad iterceē q꞉ vbicūq̄ fcīn ē i

obligatione ⁊ intereſſe.ff. de re iudi.ſi quis
ab alio.§.vlt.⁊ de verbo.obli.quot quis aliū
ſtipulatus.¶ Item ꝗuis ꝗs non poſſit pro-
mittere alienū factū ſi tñ ꝓmittat ſe effectu-
rum ⁊ curaturū ꝙ titius faciat vel nō faciat
bene obligat̃.vt inſti.de inuti.ſtip.§.ſi quis
alium.ff.ſi cer.pe.eius qui.¶ Item accipit̃
fideiuſſor ante obligationē vel poſt vt dixi-
mus.ſ.e.§.j.ver.fideiuſſor vero.⁊ ꝓbat̃.ff.eo.
l.vij.§.adhiberi.¶ Si vero fideiuſſor in du-
riorē caſum accipiatur ſm Az.in nihilum
tenet̃:alij ↄtra q2 vtile ꝑ inutile nō vitiat̃.C.
de dona.ſancim⁹.§.ſicut aūt.⁊ ſi nō vz vt ago
valeat vt valere pōt.¶ Nō ſolū ſimpliciter
pōt ꝗs fideiubere ſz ēt vſq ad tp̄s puta l die
vite ſue.ff.eo.l.pe.alias ſi ſimpliciter fideiu-
beat heredē obligatū relinqt.inſti.eo.§.fide-
iuſſor.ff.eo.l.iiij.§.vlt.ſicut in quolibet alio
cōtractu accidit.ff.de act.⁊ obli.ex ↄtctibus
¶ Quid ergo ſi is ꝓ quo fideiuſſit furti dam
natus ſit vel actio.que nō trāſit in heredes
dixit Azo eū nō teneri.arg.ff.ſi ꝗs cau.ſi eū
§.qui iniuriarum et iuſtitu.de actionib⁹.
§.fuerat aūt.¶ Sed ſm iura noſtra heredes
ex delictis defunctorum indiſ.tenent̃.j.de ſe-
pul parochiano.j.de rapto.in l̃ris.⁊ ſecuri-
tas dari ꝑcipit̃.j.de rapto.ſuper.eo.¶ Hoc
ſi extra iudiciū fideiubeat̃ ſi ꝗs fideiubeat
aliquē iudicio ſiſti:vel vt ipſum exhibeat in
iudicio infra certū tp̄s ⁊ hoc ſub certa pena
ſi dictū fuit ꝙ īfra ſex mēſes illis elapſis dā-
tur alij ſex mēſes fideiuſſori infra quos ſi ipz
exhibeat vitabit penā ⁊ purgabit morā:ſed
ſi tp̄s ꝓlixū appoſitū fuerit ergo illo elapſo
quātūcūq ſit dant̃ ſex mēſes tm̄ ad purgā-
dū morā:infra quos pōt ſi vult defenſionem
rei ſubire vſq ad finē litis:ſed ſi re⁹ infra pri
mū tp̄s moriat̃ pena extinguit̃.¶ Quod ſi
moriat̃ infra tp̄s ſex mēſiū adiectū pena iā
cōmiſſa nō ſolū nō extiguit̃ imo nō admiſſa
aliqua defenſione ad penā oīno tenet̃:vt.C.
eol.ſancimus.¶ Et illud ſpāle eſt in hac fi-
deiuſſiōe.ſ iudicio ſiſti:qꝺ ſi fiat ſine ſcriptis
nec in cā publica liberatur fideiuſſor rei ela
pſis duob⁹ mēſib⁹.C.eo.l.pe.⁊ eſt ratio q2 cū
actio infra duos mēſes litē debeat cōteſtari.
C.de litis ↄteſt.aut̃.libellū.iij.q.iij.libellum.
preſumit̃ ꝙ voluerit deſiſtere:⁊ ſic renūciare
eo ipſo qꝺ nō fuit ꝓſecut⁹.¶ Sed ⁊ ſi cā pu-
blica facta eſt fideiuſſio vel ꝓ priuata:ſed in
ſcriptis videtur quod fideiuſſor perpetuo te
netur vel ſaltem vſq ad triennium quia tm̄
durat inſtātia:vt no.ſ.de iudi.§.que ſit neceſ
ſaria.ſub.§.porrecto.vel petit.⁊ legitur.C.de
iudi.properandum.§.j.vbi vero facta eſt in-
fra certū tp̄s vltra nō extēdit̃.C.eo.l.pe.ſm
Azo.¶ Sed ꝓmiſſam rationē reprobat dñs
meus:q2 nō eſt veriſimile ꝙ illa lex antiqua

ſomniaſſet de iure nouo aut̃.poſtea ſuꝑue-
nienti:vñ dicebat qꝺ illa ſola erat rō qꝺ fide
iuſſor liberaret̃ infra duos menſes in ꝓmiſſo
caſu:qꝺ voluit lex.ꝗdiu eſſet in obligatione
ad hoc.C.māda.ſi pro ea.j.eo.c.fi.iō etiam di
cebat ꝙ ſi quis extra iudicium fideiubeat ſi-
ne tp̄e certo ⁊ ſine ſcriptura nō in cā publica
ſed priuata quod idem erit.ſ.qꝺ non tenea t̃
fideiuſſor elapſis duobus menſibus.nec eñi
debet quis in infinitum obligatus eſſe.ff de
dā.infec.qui bona fide.§.vlt et qꝺ ibi dicit ꝑ-
tor dabit dicebat ipſe non faciet de cetero:q2
imperator dedit certum tp̄s:ſcz duorum mē
ſium:vel ibi aliud propter facti de quo q ue-
ritur qualitatē.vt dicit textus:ſed quando in
ſcriptis fideiubet tunc efficacior eſt fideiuſ-
ſio.ſicut alias in caſibus eſt efficacior proba
tio que per ſcripturam fit C.de nō nume.pe.
generaliter.⁊ not.ſ.de fide inſtr.§.quid ſi in-
ſtrumentum amiſſum fuerit.hanc tamē opi
nionem domini mei non approbat conſuetu
do:ſed potius ſtat dictum Azo.⁊ licet anti-
qua nō videatur ſomniaſſe ius aut̃.tñ ⁊ per
l.antiquā imputatur actori ſi non egit cum
poſſit.C.de tempo.in iteg.reſti.petēde.¶ Sz
ſi quis hoc modo fideiuſſerit quod credi-
tori dixerit vt pignora acciperet a debitore
anteꝗ ei pecuniam mutuaret:⁊ creditor hoc
omiſit:habet fideiuſſor exceptionē.C.eo.ſi cre
ditor.ſz nec illud creditorez acuſat nec fide-
iuſſorem excuſat quod fideiuſſor credi-
tori mandauerit vt debitorem compellat ad
pecuniam ſoluendam vel pignus diſtrahat
ꝗuis creditor in his ceſſauerit.ff.e.ſi fideiuſ
ſori creditor.⁊ eſt rō.j.de voto ⁊ vo.re.mag.§.
j.C.de ac.⁊ ob.ſicut.ſ.ne ſede vac.c.j.ſed et ſi
fideiuſſor.in eo qꝺ minus ex precio diſtracti
pignoris poterit conſequi acceptus ſit amiſ
ſo pignore inſolidum tenetur.predictis eñi
verbis etiam totum conuenit contineri.vt.ff
eo.l.amiſſi.rñ.j.

Ad quid fideiuſſor teneat̃.

5 † Ad ſatiſfaciendum de debito:nec prodeſt fi
deiuſſori ſi denunciauerit creditori vt a prin-
cipali exigat:nec eñi propter hoc liberat̃.ff.
eo.ſi fideiuſſor creditori.⁊ tenetur ad ſortem
⁊ vſuras niſi pro ſorte non tm̄ fideiuſſiſſet:vt
no.ſ.de loca.ij.⁊ quales.⁊.j.eo.dicunt etiaz
⁊ ſic poteſt intelligi quod dicitur de acceſſio
nibus.j.eod.conſtitutus.Ala.dicit quod fi-
deiuſſor non tenetur de vſuris:quia vſure in
debite ſunt ex nouo ⁊ veteri teſtamēto.ſ.de
iure iu.debitores.j de vſu.quia in omnibus
hoc videtur expreſſum.ſ.de fo.cōpe.dilecti.
ſi dicis illud verum eſt quo ad principalem
idem eſſe oportet concedere et quo ad fideiuſ
ſorem quia non poteſt obligari in duriorem

tes:nunquid preſentes deſiderare pñt vt nõ
cõueniant̃ niſi pro pte vr̃ caſus.l.qḋ ſic. ff.e.
ſi plures.ſed contra credo:vt.ff.eo.ſi dubite=
tur.vbi dicit ſi preſto ſint:ergo a contrario ſi
abſentes ſecus eſt qḋ arg.fortiſſimum eſt.ff.
de offi.eius cui mand.eſt iuriſdi.l.j.ẽ.de his
que fi.a pla. ſine cõſen.ca. cũ apoſtolica.j.de
reg.iur.cum virum.ibi nec obloquitur ⁊c. et
qḋ inter preſentes tantum locum habeat ꝓ
batur.C.de duobus reis deben.aut̃.hoc ita.
C.e.pſente.nec ob.caſus. l. quẽ allegaui pro
aduerſa parte: qꝛ ibi eſt qḋ mihi põt impu=
tari.ſ.qꝛ recepi fideiuſſorẽ ſub ꝯdi.ſed in hoc
caſu noſtro null⁹ ſani capitis dicet mihi im
putandum qḋ aduerſari⁹ meus ſe abſenta=
uerit.arg. ẽ.de tẽpo.ordi.literas.⁊.c.vel non
eſt compos.¶ Sed nunquid preſentibus dã
da erit dilatio infra quã abſentem fideiuſ=
ſorem faciãt ꝯparere:⁊ interim nõ ꝯueniant̃
niſi pro parte.vr̃ q; ſic.ar.C.de fideiuſſo.aut̃.
pſen.ſed dic contra:vt.C. de duobus reis de=
ben.aut̃. hoc ita.

8 Quando habeat locũ. †Ante litẽ cõ=
teſtatã et poſt qñcũqꝫ ante diffinitiuã ſniaʒ.
C.de fideiuſ.ſi fideiuſſor. ¶ Et nũqd poſt ſen=
tentiã.dicũt quidã q; ſic: ad exemplũ bñficij
cedẽdaꝝ actionũ:vt.ff.de fideiu.ſi deiuſſores
.§.fi. ⁊l inter eos.§.vl ſʒ ꝯ puto:vt.C. e.ſi fide
iuſſor.C.ſen.reſci.nõ poſ.perẽptoria.nec ob.
l.ẽ.allegata ſi fideiuſſores .qꝛ illḋ ſpãle eſt i
caſu illo.nec.l.iter eos.§.vlti. qꝛ ibi fideiuſſor
non fuit condemnatus ex cã fideiuſſoria ſed
ex aliquo crimine:⁊ ſic hereditas eius dela=
ta fuit fiſco:⁊ iõ fiſcus ibi tenet̃ tanqꝫ heres.

9 Quando ceſſet, †Si aliq̇ ſunt ab=
ſentes:vel nõ ſol=
uendo ꝯſtituti:vt dixi.ẽ.§.inter quos. ¶ Itẽ
ſi mẽtiri fuerit:vt.C.e. ſi dubitet̃.§ ita demũ.
¶ Iteʒ ſi renũciatũ ſit:qꝛ qlibet pt renũciare
iuri ſuo : hoc ita demũ verũ eſt ſi renũcians
certificatus fuerit de iure ſuo:vt not.ẽ.e.§.⁊
quis.ſub.§.mulier.et argu. ff.de inoffi.teſta.
matri.⁊ de furtis.l.vl.§.ſinautem.poteſt ⁊ al
legari qḋ teneat̃ renunciatio ſine hac certifi=
catione.ar.ff.de dona.doli excep. ⁊ de publi.
interdum.§.licet.

¶ Habet ⁊ fideiuſſor hoc beneficiũ vt nõ ꝯue
niatur pſente principali priuſqꝫ inuent⁹ fue
rit min⁹ idone⁹ in totũ vel in partẽ:ſʒ princi=
pali abſente iure ꝯuenit̃:ipſo tñ deſiderante
datur ſibi dilatio ad rep̄'entandũ principa=
lem vt ꝯueniat̃:⁊ ipſe in ſubſidiũ reſeruatur:
tranſacta aũt dilatiõe ſatiſſacere cogit̃ actio
nibus ſibi ceſſis a creditore abſqꝫ diſtinctiõe
ꝯctus ſiue itercesſiõis.C.e.aut̃. pſente. ¶ Et
dr pñs qui eſt in eadẽ ciuitate vel territorio.
ff.de procu.pñs vel in eadẽ ꝓuincia.C.de p=

ſcri long.tẽp.l.vl.ar.ẽ. de ele.corã. ¶ Et hec
locuʒ hñt in oi interceſſore ſiue ſpõſore:ergo
in mãdatore ⁊ ꝯſtitutore.in aut̃.e.in pn.col.
ix.⁊ de duob⁹ reis debẽ.in pn.col.vij. ¶ Imo
⁊ in eũ qui principalẽ ſe ꝯſtituit locũ hʒ qꝛ ⁊
ſponſor dr talis:niſi forte eẽt argẽtari⁹. l aut̃.
eo.§.argentarioꝝ.⁊.§.j. ¶ Sed ⁊ huic bene=
ficio renũciari põt.hec eñ eſt noua ꝯſtitutio
cui ſepe in inſtrũs renunciat̃. ¶ Sed quantũ
tps dabitur ad reũ pñtãdũ arbitrariũ eſt. ff.
de iure deli.l.j.§.j.ẽ.de offi. deleg. de cauſis.
¶ Patet ex pmiſſis qḋ creditor tenetur cede
re actionẽ fideiuſſori vel.ꝯ pricipalẽ vl'ꝯ fide
iuſſores :,alias repellitur ꝑ exceptionem do
li.ff.de ſol.ſtichum.§.pe.ff. eo. fideiuſſores in
id accepti ſunt.C.e.l.ij.⁊.ff.eo.fideiuſſorib⁹.⁊
hoc tam ꝯ perſonas qꝫ etiã pignora obliga
ta vt probant.d.ll.⁊.C.eo.cum vltra. ¶ Quid
ſi fideiuſſor vltra agere velit:vt ſibi.ſ.actiões
cedantur non poteſt agere: qꝛ nullam hʒ in
hoc actionẽ.ff.de neg. ge. ſi pupilli.§.videa=
mus.⁊ de admi.tu.quo.§.item ſi tpali.ꝯ cre=
dit dñs meus vt.ff.e.ſi fideiuſſorib⁹.C.loca.⁊
ꝯdu.ſi diuiſa. ¶ Sʒ qua actiõe: puto officio
iudicis.arg.ff.de diſtrac.pig.l.ij. ¶ Sed nun
quid creditor põt ſimul ꝯuenire principaleʒ
⁊ fideiuſſorẽ qui renũciauit bñficio hui⁹ con
ſtitutionis : vr̃ qḋ ſic qꝛ eadem eſt obligatiõ
rei debendi ⁊ fideiuſſoris.ar.in aut̃.e.§.ſed et
neqꝫ.ff.de duo.reis deben.l.iij.§.vlt. ⁊.l.reos.
⁊.l.ſi reus.⁊ de ac.⁊ obli. l. j.§.verbis. imo vr̃
q; hodie facere teneat̃:vt ar.C.de duob. reis.
aut̃.hoc ita.⁊.ff.de duo.reis deb. l. j. ⁊ lex vr̃
expreſſa.ff.mandati.creditori.rñ.j. ¶ Cõtra:
qꝛ hec renunciatio nihil operatur niſi vt ius
antiquũ in ſuo ſtatu ꝑmaneat:ſʒ olim non
poterat ꝯuenire inſolidũ:vt.ff.de pig.grege.
.§.ſi cum defenſorẽ.dʒ eñ eligere cũ quo ma
lit agere:vt.C.eo.iure nr̃o.⁊.l.ſi alienam.⁊.l.
ſicut eligẽdi.nec ob. ll.ſuperius allegate: qꝛ
non eſt eadẽ obligatio rei ⁊ fideiuſſoris imo
diuerſa:vt.ff.de duo.reis deben.l.ſi re⁹.ff.eo.
generalr.niſi quo ad hoc qꝛ ſolutione vtraqꝫ
tollitur:vt.ff.de ac. ⁊ ob.l.ij.§.vlt.⁊ ſic intelli=
guntur ꝯ. ¶ Dixerunt quidã q; inſolidũ põt
cõueniri vtrũqꝫ.ar.ff.man.creditor.C.de ac.et
obli.l.fin.nec ob.C.de fideiuſſo.tu.l.j.qꝛ veruʒ
eſt qḋ non põt inſolidũ cum effectu . nã alte
ro ſoluente alter liberat̃:video eñ duo cõue
niunt vnũ ratione eiuſdẽ rei.ff.de peti.here.
l.pe.ff.de rei ven.is a quo fundus.eadẽ ratio
ne vnus aget ꝯ duos ratione eiuſdem rei ob
ligatio. ¶ Credo ꝯ cũ dño meo.nec ob.l.credi
tor.quia loquit̃ in mandatario non fideiuſ=
ſore : vel qḋ dicit principalem poſſe ꝯueniri
pen.ap.verum eſt pro parte non inſolidum:
et hoc probo naturali ratione: nam fideiuſ=
ſor reſpõdere nõ tenet̃ niſi ſibi cedant̃ actio=

nes:vt.ſ.dixi.ver.ptz ſz qūo pōt ipſas intēta
re ⁊ cedere cū effectu:nō video:⁊ ſi culpa ſua
non pōt cedere nō tenet̄ fideiuſſoꝛ:vt. ff.de ſo
lu.ſtichū.§.pe.ſz ꝯ.ff.e.ſi ſtipulatꝰ. fideiuſſoꝛ
aūt ꝯuentꝰ ⁊ etiā ꝯdēnatus impetrat ceſſio=
nem ꝯ principalē ⁊ in rē ⁊ in pignoꝛibꝰ vt di
ctum eſt nec tñ hr̄ loco emptoꝛis extranei:
mandati ꝯuentꝰ pignoꝛa reſtituet debitoꝛi
cum oībus acceſſiōibꝰ.ff.e.mādato meo.⁊.l.
paulꝰ.rñ.j.C.de dol.l.j.ff.mā.ſi mādato titij.§.
paulus.℃ Itē impetrat ceſſionē ꝯ fideiuſſo=
res:vt dictū eſt.ſ.eo.ver.ptz.intelligas ꝑ pte
non inſolidū:vt.ff.e.fideiuſſores.§.idē rñ.⁊.l.
ſi fideiuſſoꝛibus.de pecul.queſitū.§.j.ibi ſz ſi
velit pro parte ⁊c.⁊ de admi.tu. ſi plures.ibi
in alteꝝ ꝑ parte ⁊c.⁊ de tu.⁊ rō.diſ.cū pupil=
lus.⁊ ad.l.rho.de iac.l.j.⁊.ij.§.eqſſimum.⁊ de
cēſi.cū poſſeſſoꝛ. ℃ Nulla aūt fctā ceſſiōe nō
agit fideiuſſoꝛ ꝯ fideiuſſoꝛē.vt.ff.e.vt fideiuſ=
ſoꝛ.vno aūt fideiuſſoꝛe ꝑ iudicē abſoluto alij
nō liberant̄:ſz vno ſoluēte tm̄.ff.eo.amiſſi.§.
vlt.℃ Sed ſi qs fideiuſſoꝛ ꝯuentꝰ ꝑ creditoꝛē
tpe lit.cōteſt. ſoluēdo nō ſit hoc ceteros one=
rat.iſti.e.§.ſi plures.⁊ hoc ſi ſint fideiuſſores
vnius ſecꝰ ſi pluriū:lz eiuſdē ſumme:vt ff.e.
ſi a titio.℃ Qđ dixi de ceſſiōe faciēda locum
hz ante ſolutionē nō poſt niſi priꝰ cōueniſſet
de ceſſiōe facienda.ff de ſolu. modeſtinus.et
eo.tit.l.cū is.vel diſ.in fideiuſſoꝛe vtrū ſolue=
rit noīe ſuo:⁊ tūc qñcunqꝫ pōt fieri ceſſio. ff.
man.pap̄.an noīe debitoꝛis:⁊ tūc nunqꝫ ce=
dantur ei.ff.e.vt fideiuſſoꝛ.aut ſoluit ſimplr̄:
⁊ tunc ſi creditoꝛ incōtinēti cedit valebit ceſ=
ſio.Sed ſi ex interuallo ꝯ eſt.ff.de pac.ſi vnꝰ.
§.quinimo.C.de pact. in bone fidei. ff.ſi cer.
pet.lecta . ℃ Et erit hic notandū qđ lz actio
que hic ceditur inutilis eſſet penes cedentē
qui ſuū recuperauerat:qꝛ ſolutiōe eiꝰ qđ de=
betur oīs tollitur obligatio.inſti.qui.mo.tol.
obli in prin eſt tñ vtilis penes illū cui cedit̄.
ff.e.l.cum his.⁊.eſt foꝛte rō qꝛ fideiuſſoꝛ poſ=
ſet alia ma.reū ꝯuenire.ſ.ꝯtria mandati.arg.
ad hoc.ff.de ſolu.ſtichum.§.a titio.⁊ hec po=
ſui qꝛ practicatoꝛia ſunt:⁊ ideo ſciēda. ff. de
libe.lega.legaui.

Ad qd is ꝑ quo fideiuſſit.

10 †Ad hoc vt fideiuſſoꝛem indemnem ſeruet in
debito pꝛincipali et acceſſionibꝰ et expenſis
⁊ intereſſe:vt.j.eo.c.ij.⁊.iij.ad hoc tenetur cō
traria mandati:ſi ipſo mandante vel patiēte
vel ratū habente fideiuſſit:ſed ſi abſens erat
tenetur ac.neg geſt. niſi fideiuſſerit pro vetā
te vel in rem ſuam vel animo donandi:vt.ff.
man.qui fide alterius.⁊.l.ex mandato.§.fide
iuſſoꝛi.⁊.l.ſi remunerandi.§.ſi paſſus.⁊.§.vl.
ibi marcell.aūt ⁊c.⁊.l.ſi pro parte.℃ Repelli
tur aūt ſi exceptionem ſibi cōpetentē omiſit.
ſed hic diſt.qꝛ cū omiſit exceptionem ſibi cō=
petētē ex perſona ꝓpꝛia ⁊ exceptio erat in/
honeſta : vt qꝛ impetrauerat iniquū ius vel
qꝛ fuit ei factum pactum de non petendo ſi
vineam foderet:cum eſſet in dignitate cōſti
tutus agit mandati ꝯtria lz hanc omiſerit.
℃ Si autem honeſta et poterat ꝓficere reo
tunc ei imputat̄ ſi non ꝓpoſuit exceptionē
niſi hāc habeat ex bñficio.l.vt in vell.ff.mā.
ideoqꝫ.§.gñaliter.⁊.l.fideiuſſoꝛ.§.vl.⁊ ad.l.vel
leia.l.pe.⁊ vlt.§.ſi mulier pro eo. ⁊ de pac.iō.
.§.vl. nec excuſat fideiuſſoꝛem ignoꝛantia in
hoc caſu qꝛ de facto ſuo loquimur : vt.ſ. de
reſcript.ab excōicato.ff.ad vell.qꝫqꝫ. ℃ Sed
ſi exceptio competat ex perſona rei ⁊ poꝛri=
gebatur ad fideiuſſoꝛem ſi quidez fideiuſſoꝛ
ignoꝛabat eam ſibi cōpetere agit niſi in iure
errauerit.ff.mā. fideiuſſoꝛ.rñ.j. ⁊.§.nō male.
℃ Si vero ſciebat eā ſibi competere : et erat
declinatoꝛia iudicij:qꝛ non oppoſuit contra
ꝓcurato.qđ eſſet miles vel femina : pūmodo
verus ſit ꝓcuratoꝛ agit: qꝛ de bona fide tātū
querimus cui ꝯgruit de iuris apicibꝰ diſpu
tare:ſecꝰ ſi non inqſierit an verus eēt ꝓcura
toꝛ.ff.man.ſi fideiuſſoꝛ.§.qdā.l. ⁊. inter.§.mā
dato.℃ Sin autē exceptio illa erit dilatoꝛia
vel perēptoꝛia ſolutio nō agit in pꝛimo caſu
niſi tpe elapſo in ſcđo.nunqꝫ.ff.mā.ſi manda
uero tibi vt in diē.⁊.l.ſi fideiuſſoꝛ. rñ.j.℃ Sz
ſi ex ꝑſona rei nō poꝛrigebat̄ ad fideiuſſoꝛē ex
ceptio non imputat̄:ſed illud imputat̄ ſi nō
denunciauit reo vt iudicium ſuo vel pꝛocu=
ratoꝛio noīe ſuſciperet. ff. man. ideoqꝫ.§.pe.
℃ Item nō agit ſi liberatus ſit a creditoꝛe q
ei nolebat donare pꝛincipalr̄ : ſecꝰ ſi libera=
uerit legando liberationem vel donando cā
moꝛtis vel etiam inter viuos remunerandi
cā.ff.mā.ideoqꝫ.§.vl.⁊.l.ſi vero. rñ.j.Ubi aūt
tertius volēs donare fideiuſſoꝛi ſoluit credi=
toꝛi agit ſimiliter fideiuſſoꝛ:niſi fideiuſſoꝛ ſit
ſeruꝰ vel filiuſfamil.qꝛ tunc agit dñs vel pa
ter:vt.ff.man.ſi vero non.§.j.℃ Itē agit mā=
dati fideiuſſoꝛ: ſi ſuum debitoꝛem delegaue
rit qꝫuis debitoꝛ quem delegat non ſoluēdo
ſit.ff.manda. inter cauſas.§.abeſſe. ⁊.§.ſi is.
℃ Sed nūquid agit ad vſuras quas ſoluit
ꝑ debitoꝛe ipſe fideiuſſoꝛ:dic vt no. ſ.eo.§.et
ad quid fideiuſſoꝛ.℃ Item tenetur ad hoc vt
fideiuſſoꝛem liberet qꝫuis nō ſoluerit:ſz hoc
in caſibꝰ tantum ſi iam damnatus ſit:ſi diu
ſtetit i obligatiōe:ſi reus bona ſua diſſipare
aut dilapidare inceperit: ſi eo pacto adhibi
to interceſſerit: ⁊ ſic in quatuoꝛ caſibus tan=
tum quoꝛum tres habes.j.eodē. c.vlti ⁊.iiij.
C.man.ſi pro ea.vnde eſt ſumpta decre. ⁊ ad
idem.ff.man.lucius.ff. e.fideiuſſoꝛ pro vendi
toꝛe.⁊.l.fideiuſſoꝛ qui minoꝛi. ℃ Addunt ali
qui ⁊ quintū caſum qñ.l.fideiuſſoꝛ eſt pigno

ratus

ratus inducentes pro ſe.C.mandat.l.ſi.ſz ibi ſoluerat:conſuetudo tamen in pleriſq locis hec approbat pro qua habes.arg.ff.de noua. ſiquis delegauerit.ſed de iure ſtricto non vr hoc ſtare poſſe niſi forte hoc modo ſatiſfactū ſit creditori.arg.ff.de pig.ac.ſi rem alienam. §.omnis. ¶ Et eſt ratio q nō agat niſi i his caſibus:qr duo videntur mandata fideiuſſori vt ſe obliget ꝛ vt ſoluat.ff.de condi.indebi. indebitam.ſic.ſ.de dolo ꝛ contu.dilecti.§.pretea.ff.de arbit.celſus. ¶ Uel eſt alia ratio qr ſi ſtatim teneret liberare ipſum deciperet beneficio ſuo qd eſſe non dz. vt.ſ.de commo.c. vnico.ꝛ accedit.ff.mand.ſi mādato.§.qties ff.commo.ſi vt certo.§.rem tibi. ¶ Sed quando intelligitur diu ceſſare in ſolutione? Rn deo,ſi ſtetit per ſex menſes.arg.C.co.ſancim⁹ ꝛ argu.ſ.de conceſ.preben.c.ij.ꝛ de cleric.nō reſi.ex tue.ꝛ de tranſla.epiſ.inter corporalia §.nec.vel dicas arbitrio iudicis relinquēdū arg.ff.de iure deli.l.j.§.ſ .j.de dona. apoſtolice.§.pe.ſ.de offi.dele.de cauſis. arbitrabitur aūt ex temporis curſu ꝛ his que inter ꝯhentes agebantur: ꝛ ex effectu perſonarū.vt. ff. man.lucius.ꝛ de leg.j.ſi ſeruus pluriū.§.ſi numerus.ꝛ de leg.j.cuz pater.§.ab inſtituto in fi.ꝛ de teſt.heres.ſi quid poſt. in fi. ꝛ iūge quod not.ſupra.§.qualiter fiat.verſic.ꝛ illud ſpeciale.ꝛ ſeq.

¶ De ſolutionibus. Rubrica.

QVia obligatiões de quibus premiſimus per ſolutionem tolluntur:vt inſti.quib.mo. tol.ob.in prin. ideo poſt tractat⁹ obligationum videamus de ſolutionibus dicentes. ¶ Quid ſit ſolutio. ¶ Quot ſunt ſpecies ſolutionum. ¶ Quid poſſit ſoluere. ¶ Cui facienda ſit ſolutio. ¶ Cui ſoluatur. ¶ Quis eius effectus.

1 a Quid ſit †ſolutio.[a] Eius qd debetur redditio vt in ſuperioribus cōcor.large tñ ponitur p qualibet liberatione:liberatio aūt quocunq modo facta magis refertur ad obligationez q̄ ad nummorum ſolutionem.ff.eo. ſolutionis.nam qualitercunq ſatiſfactum ſit creditori ad voluntatem ſuā pro ſoluto hr: lcz ſolutum non ſit.ff.de pig.ac.ſi rem alienam. §.oīs.et.l.ſolutū.§.ſolutā. ꝛ not.j.eo.§.quid ſoluat verſicu. fin.

1 Quot ſpecies ſolutionum.

†Tres:ciuilis ſiue imaginaria interpretatiua: naturalis ſiue vera.

¶ Ciuilis ſiue imaginaria: vt acceptilatio. Eſt aūt acceptilatio liberatio p mutuā interrogationem qua vtriuſq ꝯtingit ab eodem nexu liberatio ſiue abſolutio:vt.ff.de accep.l.j. ideo dicit mutuā qr neceſſe eſt q per ſtipulationem debeat id qd per acceptilationē tollitur: ideoq ſi alio ꝯtu debeatur neceſſe eſt q moueatur p ſtipulationē ꝛ qualiter fiat hoc vide.j eo.ſub.§ interpretatiua.vbi habes rubricā de noua.ꝛſtatiꝫ ſequitur.nam creditor iterrogat hoc modo qd debes mihi ex cā empti:pmittis mihi dare p ſtipulationem aīo nouandi? Rñſio debitoris:pmitto.poſtea interrogat debitor qd tibi pmiſi p ſtipulationem aīo nouandi habes ne acceptum? ¶ Rñſio creditoris:habeo:acceptumq tuli.ſic ipo iure tollitur obligatio ff.de accept.an inutilis.§. acceptio fieri non poteſt.et dicitur debitor liberari proprie: ſed creditor improprie : liberatur enim.i.deſinit ſibi actio cōpetere.ff.de exerc. ac.l. prima. §.ideo autem.et de admi.tuto. quoties.§.ſicut. ¶ Sed per aqlianam ſtipulationem omniuz rerum obligatio in ſtipulatione deducitur: ꝛ ipſa per acceptilationem perimitur:ꝛ a gallo aquilio ita compoſita eſt qcquid vel quodcunq te mihi.vel quodcunq ex quacunq cauſa dare aut facere oportet oportebit ve preſens in diem ve.aut ſub condi.quarumcunq reruz mihi tecum actio eſt queq abs te.i.cōtra te petitio quod ve aduerſus te perſecutio erit quodq tu me non habes tenes poſſides ve malo feciſti: quomin⁹ poſſideas ſpondes quantuncū q eorum res erit tantam pecuniam ſtipulatus eſt aulus augerius:ſpopondit numeri⁹ egidius. ¶ Item ex diuerſo numerius egidius interrogauit aulum augerium. quicquid tibi hodierna die per aquili.ſtipulationez ſpopondi id omne habes ne acceptum. Reſpondit aulus augerius habeo acceptum: acceptumq tuli. inſtit. qui.mo.toll.oblig.§.eſt ꝛ proxima.ꝛ.ff.de accep.ꝛ vno.§.pmo

a ¶ Quid ſit ſolutio.ad dedoc.i rubric.eo.tit. et q̄ dicat ſolutio ſpōtanea. vid per Paul. de cleaz.i cle.ſi.de ceſibus.

¶ Hoc autem per hanc acce=
ptilationem ⁊ aquil.ſtipulatio
nem lites de quibus cogitatū
eſt in ſuo ſtatu retinetur: vt ff.
de tranſact.cum aquiliana: q̄a
iniquum eſt pacto perimi de q̄
cogitatum non docetur. ff. de
tranſac. qui cum tutoribus.§.
vlti. niſi ſecuta ſit gn̄alis tranſ
act.ē.de trāſac.cap.j.quod dic
vt no.in ſumma de tranſact.§.
et quis ſit effectus.

a ¶ Qualiter fiat acceptilatio[a]
et quidem non in diē vel con=
ditionem expreſſam: ſed in taci
tam bene fit. ineſt enim tacite
illa conditio que erat in pria
obligatione: vt.ff.de accept.l.
iij.et.v.⁊.l.quod in diem.et de
regul.iur.q̄ in diem.ſed aliud
in ſolutione naturali: vt.ff eod
ſub condit. ⁊ de acqui.poſſeſſi.
qui abſenti.§ j. ¶ Et fit accepti
latio ſuper illa obligatione tā
tum que verbis contracta erat
alias deducitur in aquil.ſtipu
lationem, ⁊ poſtea ſequitur ac
ceptilatio: vt dixi ſupra ſub.§.
proxi.verſicu.ſed et per aquili.
¶ Fit autem aliquādo in obli
gationem que contracta erat
iureiurando pro operis liberti
ff.de acceptil.⁊ per iuſiurādū.
¶ Item in ea que ſolo cōſenſu
erat contracta: et vz potius iu
re.conſenſus q̄z acceptilatiōis
ff.de accepti.lege vltima.et de
reſcinden.venditione.cum em=
ptor. ¶ Si vero inutiliter fiat
acceptilatio: vt ſuper obliga=
tione que re contracta erat ha
bet pacti exceptionem.ff.de ac
cep.ſi acceptilatum.ſi vero id
inutilis eſt: quia ſolennitas nō
fuit ſeruata contra eſt.vt.ff.de
accept.an inutilis.et.l.in diem
et lege acceptilatio.⁊ ſecūdum
hoc intellige.ff.de pac.ſi vnus
.§.penultimo.
¶ A quo fit acceptilatio.⁊ qui
dem ſpeciale eſt per procurat.
creditoris forte ⁊ generalem: ſi
tamen habeat liberam admi=
niſtrationem ſed ſeruus credi
toris nec iuſſu domini acceptū
feret: vt.ff.de accept. l.penulti.
vel p ſpecialē procuratorez de
bitoris ſi promittat dominus=
nouandi animo: vt in curatore dicitur. ff de
accept.⁊ per iuſiurand.§ tutor.alias incipit
lex autē.et ita videtur debitor liberari.ſi ve=
ro non erat procurator: et promittat nouan
di animo nihilominus me liberat ⁊ ipſe per
acceptilationem liberatur.

¶ De nouationibus. Rubrica.

INterpretatiua di
citur ſolutio: vt eſt nouatio ⁊
delegatio. Eſt autem noua=
tio[b] prioris debiti in aliam
b obligationem ciuilem vl' na
turalem tranſfuſio ſiue trāſ=
latio: nec refert vtrum prius fuerit ciuilis vl'
naturalis: nec refert an contracta fuerit re/
vel verbis/vel qualitercunq̄ vt.ff.de noua.l.
j. ¶ In ſcd̄a aūt obligatione neceſſarium eſt
quod teneat ſaltem naturaliter: vt ecce q̄ de
bes mihi ſtipulor a pupillo animo nouandi
ſine tutoris autoritate fiet nouatio: q̄z pupil
lus naturaliter obligatur. ſecus ſi ſtipulor
a ſeruo quia ex fideiuſſione nec obligat̄ na=
turaliter nec dn̄s de peculio aliud in pupil=
lo qui naturaliter obligat̄: ⁊ ideo q̄uis inu
utilis ſit ad agenduz: vtilis tn̄ eſt ad accipiē
dum: vt inſti.quib.mo.tol.obli.§ adeo.ff.de fi
deiuſſo.ſed ⁊ ſi ſerui dn̄s.
1 ¶ Que obligatio† pōt nouari.q̄libet dūmo
do contracta ſit forte etiā ſi literis tātuz ſiue
ſit pura ſiue in diem ſiue ſub condit.ff.de no
ua.omnes.⁊.l.in diem.⁊.l.ſi ſtichuz.§.primo
et.l.quoties.
2 ¶ Quis pōt nouare.† is cui actio cōpetit ſi
maior ſit.xxv.an.⁊ cōpos ſue mētis. Itez tu
tor.⁊ cur.ſi his quorū curā gerunt expediat.
idem in prelato: ſed nouare pōt is q̄ hz libe=
ram ⁊ gn̄alem adminiſtrationez.filiuſfa.vel
ſeru⁹: ſed ſi nō hz liberā ſolui pōt ei ſicut ad=
iecto in ſtipulationē: ſed ipſe nouare nō pōt:
quinimo ⁊ niſi hz liberā nouare nō pōt aio
nouādi.ff.de noua.cui recte.⁊.l.fu⁹.⁊.l.noua
re.⁊.l.ſi debitorē.⁊.l.ſi q̄s abſentes.⁊.l.filius
⁊.l.vlt.rn̄.j.⁊.§.j.⁊ de procu.procurator cui li
bera.⁊ procurator tutuoꝝ.⁊ de pac.contra iu
ris ciuilis regulas ī.de do.c.ij.qd̄ dic vt not.
ī.de do.§ quis donare.
3 ¶ Qn̄ fit† nouatio[c] ſm antiq̄ſſimū tp̄s fit no
c uatio corpore q̄ aliq̄d addit̄ vel detrahit̄ obli
gationis.vt.ff.de ac.⁊ obli.obligationū fere.
.§.vl.inſti.q̄.mo.tol.ob.§ p̄terea. ¶ Sz medio
tpe ita demū fiebat: ſi hoc faltē ageret̄ tacite
ff.de nouatiōib⁹.l.ij.⁊.l.ſi ita fuero.§.j.⁊.l.cū
cn̄. ¶ Sed hodie ita demū fit ſi hoc exp̄ſſiz
agat̄.al's prior obligatio manet: ⁊ poſterior
incremētū affert.vt.C.de noua.l.vl.ff.de p̄te.

a ¶ Qual'r fi
at accepti.
Adde d' for
ma accep=
tilationis.
⁊ eius effe
ctu.vide in
ſti.qui.mo
dis tol.ob.
.§.j.

b ¶ Eſt aūt
nouatio.
Adde Ia=
ſo.in addi.
ad porcuz
inſt.q̄.mo.
tol. ob. in
add.incip.
q̄z hoc ca=
ſu.in.j.col.

c ¶ Qn̄ ſit
nouatio.
add.an ſit
dr̄ia inter
nouationē
⁊ accepti=
lationē. vi
de p bart.l
l.ex duob⁹
ff.de duo=
bus reis.

ſtipul.l.pe.inſti.q̄.mo.tol.ob.§.preterea. Nouationum aūt alia voluntaria de q̄ dixim⁹: alia neceſſaria: vt ea q̄ fit p lit. ꝯteſ.in volūtaria.perit priuilegiū dotis ⁊ tutele. ſi poſt diuortium dos in ſtipulationē deducatur: vel poſt pubertatē tutela actio ſecus eſt in neceſſario.nemo eñ dicet cōditionē nr̄am p li.ꝯt. deteriorem debere fieri: vt.ff.de noua.aliam. ¶ Fit eñ nouatio neceſſaria per ſnīam vt.ff. de ꝯdi.inde iuſ.⁊.C.de reb.cre.actori.

¶ De delegationibus. Rubricella

Vidimus de nouatiōe. nunc de delegatione. Quid eſt delegare: vice ſua alium reū creditori dare vel cui iuſſerit creditor.vt.ff.de noua. l.ij.⁊.l.delegare.delegare aūt poſſum vel voce vel ſcripto/vel nutu. ¶ Sed ſi delegauerī nō debitorē ipſo ignorante: nulla pōt ſe tueri exceptione ꝯ creditorem. ¶ Quid ergo faciet nunqd erit in dānum.nō: imo ſi nō ſoluit ꝯdic.incerti aget ꝯ me: vt liberē eum ſi ſoluit condi.certi vt ei pecuniā reddā. ff.de noua.ſi quis. ¶ Sed ſi delegem eum ei quē credebā debitorē meū cū non eſſet: vel illi cui donare volebam except.pt3.ff.de doli.exce.iuſ. ¶ Inter delegatū aūt ⁊ creditorē cui ſit delegat⁹: op3 ſtipulationē interuenire: vel litis cōteſt. his eñ modis fit delegatio.ff.de noua.delegare.§.ſit ſec⁹ ſi tibi mādo actiones: vł cedo nā ibi nulla reqrit̄ neceſſitas: nec ꝯſenſus debitoris ꝯ quem cedunt̄ exigitur: q̄nimo ipās actiōes itētare pñt niſi ei denūciauerī vł ptē debiti acceperis: vel litem cōteſtat⁹ ſis.C. eo. l.j.⁊.iij.⁊ per hoc pt3 incorporalia difficilius ſeparari q̄ꝫ corporalia.ff.de peculio. ꝗs ergo ff.p ſo.l.j.ij.⁊.iij. ¶ Et no.ꝙ q̄ delegat liberatus eſt ſi nouatio interueniat vt.C.de nouat. l.ij.⁊.iij.in fi.⁊.l.vlti. ¶ Idē eſt ſi creditor approbauit nomē q̄ꝫuis minus idoneū.⁊ imputet ſibi qui approbauit.ar.ff.man.inter cāſ. §.abeſſe.⁊ ad velł.q̄ꝫuis.§.interdum. ¶ Eſt tñ verū ꝙ nō ſit nouatio niſi agatur exp̄ſſim vt dixi.ſ.eo.§ quando fit nouatio. ſub rubrica de nouat.ſed hec non remouet quin delegatio fieri poſſit. ¶ Sed nunquid vbi delego debitorem ⁊ creditor nomen approbauit ſu3 liberatus ipſo iure:an per exceptionem.dico ipſo iure.ſm Ot.papa ſoluit eñ ⁊ qui delegat.vt.C.de ſolu inuito.ff.de ſolu.ſolutam. ⁊ ſolutione eius qḋ debetur oīs tollitur obligatio.vt dixi in princ.huius ſumme: ⁊ actio ſemel extincta in perpetuū nō reuiuiſcit. ff. de ſolu qui res.§.aream.⁊ de.conſecrat.diſtinctio.iij. queris.

¶ De confuſione. Rubricella.

Item poteſt dici ſolutio interpretatiua cōfuſio nā ſi ſuccedis creditori tuo: vel creditor tibi aditione hereditatis confuſa eſt obligatio ⁊ extincta per cōpenſationē de qua dic vt not.ſ.depoſ. ad hoc. C.eo.ti.ſ.de ſolu.liberari.⁊.l.eius q̄ꝫtitatis.⁊.l.ſi obligatū.C.ad.l.fal.l.adiectis.⁊ l.imponenda.⁊.l.ſucceſſores. ¶ Si tñ fideiuſſor ſuccedit fideiuſſori.nulla tollitur ſed duabus tenetur.ff.de fideiuſ.heres.§.non eſt. ſed ſi fideiuſſor ſuccedit creditori vel econtra acceſſoria tantum tollitur vt.d.l.heres.§. quid ſi ſtipulator.⁊.l.lucius.⁊.l.vranius.§ quid ſi creditori. ¶ Sed ſi fideiuſſor ſuccedit reo naturaliter tñ obligatio neutra tollitur.ſi vero reo ciuiliter ⁊ naturaliter obligatio ſuccedit acceſſoria tantum tollitur.vt.ff.de fideiuſſ.heres.§.ſeruo tuo.⁊ ſeq.§. quod ſi hic ſeruus. ¶ Si autem reus creditori vel econtra ſuccedit: omnis tollitur obligatio. vt.ff.de fideiuſſo.ſi ſtichum.§.a titio. ⁊.l.ſi debitori.

¶ De oblatione. Rubricella.

Est & oblatio interpretatiua ſolutio.ſed hic mł'ta ſunt neceſſaria. ¶ In primis ꝙ fiat congruo loco ⁊ tempore.i. vbi debetur: ⁊ ꝙ alius cui offertur non habeat impedimentū quominus recipere poſſit: vt.C.e.obſignatione.⁊.ff.e.ſi ſoluturus.et de pig.creditor. ¶ Et.ꝙ conſignetur ⁊ ſub ſigillo in ſacco recludatur ⁊ deponatur in edem ſacram: ſi is cui offertur recipere nolit: nec enim prodeſt oblatio ſine conſignatione vel contra. vt.C. de vſucap. lege ſecunda.⁊.l.acceptam. ¶ Item neceſſe eſt ꝙ totum offeratur non pars: vt.C.eodem obſignatione.niſi ab initio ita conuenerit. vt ff manda.qui mutuā.§.j.vel vbi non ꝯfitetur: niſi partē debiti.ff.eo.ſi cert.pe.quidam eſtimauerunt vel niſi fauor libertatis aliud inducat vt ſi relicta ſit libertas ſeruo.ſi titio dederit.xx.nam ſi ⁊.tñ h3 ea ſoluere poteſt. ff. de ſta.lib.cum heres.§.vl. Et neceſſe eſt ꝙ ipſemet qui d3 offerat nō alius p eo.ff.de his q̄ in fraud.credit.ait pretor.§.illud.aliud in ſolutione quam quilibet facere poteſt.vt no.infra eo.§.quis poſſit ſoluere.pōt tamē dici cōtrarium: nec obſt l ſupra. inducta.ff. de his que in fraud.cred.ait pretor.§.illud quia intelligi poteſt quando verbo tantū offerebat ſed tradere nolebat; ⁊ ſic faciebat hoc in fraude: et ideo non valet.vt dicit lr̄a: alꝭ autē ſi bona fide: ⁊ cum effectu fieret oblatio p aliū

q̄re nō valeret. q̄ eñ cēt rō diuerſitatis ꝙ poſ= ſet q̄s ꝑ alium ſoluere ⁊ nō offerre? Dicas ꝙ in prōptu eſt. ſ. q2 ſolutū de facili nō recuꝑat: ſecus in offerente: vt ptz. ſ. e. ℣. ſe. vel diſ. vtrū fiat in iudicio: ⁊ tūc vz vel extra: ⁊ tunc nō vz vt ptz in his q̄ no. ſ. e. ver. ſi tñ q̄ras. ¶ Itē neceſſe eſt ꝙ depoſita duret. alſ ſi offerēs in vſus proprios cōuertat nō eſt tut⁹. ff. de vſur. debitor. ⁊. C. de vſur. acceptā. in fi. ¶ Itē req̄ritur q̄d fiat obligatio ei cui debeť: vel eo abſente iudici: ⁊ ſi iudex deficiat alijs honeſtis perſonis: vt. C. de vſur. ſi creditrici. ſ. de offi. or. paſtoralis. in. fi. nec eñ imputať mihi ſi non habeo cui ſoluam: vt. ff. de leg. commiſ. l. vlti. ¶ Si tamen queras vtrum talis obligatio pariat pignoratitiam: dico. quod ſic ſi fiat in iudicio alias non. vt. ff. de pig. ac. ſi rē alienam. ff. qui. mo. pig. vel hypo. itez liberať pignus. § q̄ paratus. ⁊ de hac oblatiōe multa notantur. C. de iure emphi. l. ij. ⁊ de vſur. acceptam. ¶ Operatur aūt hec oblatio vt debitor liberetur ⁊ q̄d ē ipo iure ꝙuis pecunia depoſita amiſſa ſit. ff. de arbi. ſi arbiter. ⁊ depoſiti. l. i. § ſi pecunia. i fi. ¶ Et hec locū habēt qñ debitum conſiſtit in q̄titate. nam ſi ſpēs debetur ſola oblatio ſufficit: vt. ff. de ſolu. q̄ decē. § i. ⁊ l. ſi debitor. hoc dixi ad notitiā aliquā huius oblatiōis habēdā. Azo tamen q̄tum ad vſuras et alia quedam plenius dixit de hoc in ſumma ſua de vſuris. ſuper. l. acceptam. ſed nobis ſufficiunt iſta.

¶ Itē per interitū rei que debebatur mora ꝓcedente contingit liberatio: vt. ff. eo. verborū ⁊ de verb. obl. ſi ex legati. ⁊. l. nemo rem ſuam § i. ¶ Tollitur autem in hoc caſu ipſo naturalis obligatio: q2 nō tolliť per pactum ſimplex. ⁊ ꝑ iuſiurādū ⁊ ꝑ chirographi redditionem. ciuilis aūt tollitur per excep. ⁊. ff. eo. ſtichum § naturalis. et inſtitu. de exceptio. § preterea. ſed in caſibus ipſo iure tollitur ciuilis. ff. de pactis. ſi tibi. § primo. ¶ Item amittit creditor ius ſuum propter maleficiū ſuum per conſti. diui claudij: cum ceſſit act. ſuam potentiori: vt no. ſ. de alie. iudi. mu. cā fac. ⁊ per alias conſtitutiones quas no. ſ. q̄d met⁹ cā. § qualiter retracteť. ſub § puniunť. ¶ Item fit ſolutio per fructuum perceptionem. ſ. de pig. cum contra. S. quod dic vt no. ſ. de pig. § quando efficaciter. verſi. ſi tamen quis fecerit iuramentum ⁊ ſequentibus.

Naturalis ſiue vera ſolutio eſt quando pecunia numeratur: ⁊ hec omnem obligationē perimit ſi ſoluens maior ſit. xxv. an ſane mētis ꝙuis accuſatus eſſet. ff. e. ſed nec illud. et l. precedē. reo. ſecus in pupillo vel adulto habente curatorem. nam ſi non haberet adultus idem eſſet: vt. ff. e. q̄d ſi forte § vlt. C. de in integ. reſti. mino. ſi curatorem.

1 Quis poſſit ſoluere.

† Is q̄ obligatus eſt: vt dixi. ſ. proxi. § ¶ Item fideiuſſor ⁊ ei⁹ heres. ff. de fideiuſ. poteſt § i. ¶ Et hoc intelligas dummodo compos ⁊ maior an. nā ſi pupillus ſine autoritate tutoris ſoluat non contingit liberatio niſi pecunia ſit cōſumpta. ff. e. q̄d ſi forte § fi. idē eſt etiā in adulto ſi curatorem habet: vt ptz in his q̄ no. ſ. eo § ſeq. ver. idem ſi ſoluatur. ⁊ precedem. ſed ⁊ is qui obligatus non eſt nomine ſuo: vt tutor curator: et prelatus eccleſie etiam debita predeceſſoris ſui ſoluere poteſt ⁊ debet. ff. de admi. tu. quoties § ſicut autez. ⁊ de condi. inde. ſi pro curator. ſ. eo. c. i. ⁊ vide q̄tum ad debitum eccleſie ⁊ q̄d no. ſ. titu. i. § ⁊ quis. ¶ Et quilibet nomine debitoris ſoluens ipſo mandante liberat debitorem. ff. e. qui mādatum. ⁊. l. caſſi⁹ vel etiam ignorante: ⁊ tunc tenetur habere ratum quia per hoc melior fit conditio ſua. ff. de pig. ac. ſolutum § ſolutam. ⁊ etiā eo inuito. ff. e. ſoluere. ⁊ de neg. geſt. ſoluēdo. ¶ Inde eſt ꝙ poſſum ſoluere creditori creditoris mei ⁊ liberor niſi forte intereſſet creditoris mei non fuiſſe ſolutuz. ff. de neg. ge. ſi liber homo. ⁊. l. cum pecuniam. hoc ſi q̄titas debetur: ſecus ſi factum eſt. ff. e. inter artifi.

2 Cui faciēda ſit ſolutio.

† Creditori maiori. xxv. an. etiam accuſato. ff. e. reo. nō pupillo niſi fieret autoritate iudicis in quo caſu ſi debitor ei ſoluat ſine iuſſu iudicis in edem ſacram deponat: plenam conſequitur ſecuritatem. ff. de mino. ait pretor § i. ¶ Sed ſi ſoluiť ei autoritate tutoris vel tutoribus vel curatoribus noīe eorū ꝯſequiť ſoluēs liberatiōez. ¶ Idem ſi ſoluatur adulto nō hñti curatorem: ſi tñ ꝑdat pecuniā reſtituitur: vt. C. ſi aduer. ſol. l. i. niſi falſo probauerit ſe maiorē ad decipiendum in quo caſu curator ꝑſeuerās in officio ſciens ipm minorem ⁊ patiens q̄d pecuniā recipiat hoc noīe pōt ꝯueniri: vt. ff. de mino. l. minor. xxv. an. adito ꝓſide. ¶ Sunt etiam caſus in quibus denegať reſtitutio minori: ꝙuis fraudē nō adhibuerit. l. cū reſtituitur ei ex trebel. hereditas. ⁊ qñ ſoluunť ei pēſiones vel vſure nō excedētes metas biēnales: ⁊ ſummā. c. ſol. C. de admi. tuto. ſancim⁹. ⁊ l. ad ꝯſti. ⁊ ad treb. l. pe. ¶ Sz ſi ſolviť ſoli pupillo vel adulto curatorē habēti ſine autoritate curatoris nō ꝯtingit liberatio ipſo iure verū ſi ſit minor locupletior ꝑ excep. repelliť ff. eo. in pupillo. q2 poti⁹ certat de ꝓda q̄ dāno: nec dz occaſiōe iuris trahere ad iniquū cōpendiū vt inſti. quib⁹ alie. lz § pe. C. ꝑ emptore. l. cū. ff. de admi. tuto. minoris. ¶ Sed ſi minor ſoluat maiori: ⁊ erat obligat⁹ ex cauſa in qua decretū erat neceſſariū: ⁊ tutor ⁊ decre

tum interuenire dȝ nisi pupillus obligatus sit ex persona pris.ff.de rebus co℞ q̄ sub tu. sunt magis.§.si pupillus al's solutū repetet. sed si creditor consumpsit liberat minor fctō creditoris: vt insti.q̄bus alie.l3.§.fi. ff.si certū pe.nō ols.§.fi.ff.co.qđ si forte.§.vlt. ¶ Et pōt hoc trahi in ar.q̄ñ solutio fit eccl'ie que fungitur vice minoris vt.§.de resti.in integr.c.j. ¶ Pō tetiā solui alij volente creditore vł ratum hn̄te nisi in casu.l.cum seruus fugitiu° gerit se pro libero.⁊ ibi forte locum hȝ doli excep.vt.ff.si cer.pe.cuȝ fundus.ff.eo.solutā et.l.fugitiuus. ¶ Sed si sciam tacite vel expressim reuocatū mandatuȝ non libero:al's cōtra.ff.eo.vero.⁊ l.ratum.⁊.l.cū quis.§. fin. ¶ Itē soluitur adiecto in stipulatione q̄cunq̄ sit ille: nisi forte status adiecti muteł: puta qꝛ factus est alieni iuris cū esset sui: vel nisi creditor litē contestatus sit: al's contra. vt.ff. eo.si stipulatus fuero.⁊.l.cum q̄s.rñ.j.⁊.l.stichum.§.vsufructus.⁊.l.aliquid.⁊.l.si quis stipulatus.§.j. ¶ Item soluił seruis ex ꝯtu dn̄ico etiā post manumissionem: si tñ ignoreł manumissio: vel in peculiari etiā scienter dū modo peculiuȝ credatur cōcessum: vt ff.si q̄s seruo.⁊.l.secus.peculiari nolo.⁊.l.qđ seruus litis.tñ procuratori nisi ad hoc specialił datus sit non recte soluitur.ff.eo.hoc iure.⁊ in summa cuicunq̄ soluatur voluntate creditoris maioris sane mentis liberatio cōtingit: ꝙuis anteq̄ instrā obligatiōis reddita fuerint creditor moriatur.ff.eo.nihil interest.

3 Quid soluatur. † Et quidē qđ est in obligatiōe si erat corporale: nā in corpalia non recipiūt solutionē nec traditionē.ff.de acq̄rē.re℞ domi. seruus.§.incorporales. ¶ Et siquidē q̄ntitas sit:⁊ adūciā in quā cām soluā cum ex plrib° obligatus sim in eam cedet si vero nō exprimo ⁊ oēs cause principales erant: eliget creditor in quā acceptū ferct.⁊ hoc si eligat incontinēti: tunc em̄ pōt in eam cām cōputare in quā solueret si deberet: ⁊ verisimile q̄ potius solueret id quod nō est in ꝯtrouersia q̄ illud qđ est: ⁊ pro se potius q̄ ꝓ alio: si tñ cō stat ꝑ cōfessionē partiuȝ ꝯtium semꝑ in eam cām accepto feretur in quā solueret: ⁊ l hoc ꝓdest electio facta incōtinenti ⁊ in alio qꝛ si plures essent pares cause vnā eligit q̄ pōt ei prodesse si forte in electa cau sa nō hȝ probationes in euidenti: si aūt nunq̄ eligit vel ex interuallo ⁊ plures sunt cause partes decidit de oībus pro rata. sin autē vna appareat durior vel grauior cā semper in eam accepto fertur: vt tñ grauior dicatur: ex eo q̄ vna pura altera in diem: vel vna est pena pecunie vł infamie altera nō: vel vna cū fideiussore: alia nō. Item qđ de electione dixi intellige cū creditor eligit ⁊ debitor tacet al's si consentiat expressim non est opus discretione cause: vel si dissentiat incōtinēti repetit.ff.e.l.j.ĝ.iij.iiij. et.v.rñ.j. ¶ Si vna est principalis ⁊ alia accessoria: puta vsuraria ⁊ si vsuras accepto feret.vt.C.eo.l.j.hec si sint vsure debite ꝑ stipulationem vel pignoris retentionem secus si nudo pacto: sed aliud cuȝ creditor distrahit pign° qꝛ ēt i vsurā pacto debitaȝ accepto fert ff.eo.in his.§.impator.⁊.l. paulus.C.de vsu. per retentionem. ¶ Hodie non accepto fereł in vsuras cum indebite sint nisi sicut no.j.de vsur.C.an aliquo casu. ¶ Si vero corpus debeatur si quidem in spē certa ita demuȝ liberatur si ita soluitur: vt non euincał ex aliqua causa.ff.eo.q̄ sibi aut titio.⁊.l.si rem.nisi forte cā precessit obligationē vt in eo q̄ peruenit ad liberā.ff.de verbo.obli.si seruū.§.sed si sit quidem. Sin aūt in gñe necesse est corpus sic solui vt aliquo modo auferri nō possit. ff eo.cum quis.§.holem.⁊.l.qui decem.§.vltio. In oī aūt debito in totum ⁊ plene dȝ fieri solutio.ff.e.ēt circa.⁊.l.qui sibi aut titio. ¶ Itē oīs satisfactio pro solutione cedit.vt.ff.eo.satisfactio. hoc q̄ñ creditor eā admittit nec em̄ cogitur.ff.de pig.ac.si rem alienaȝ.§.omnis. Sed in casibus cogitur. C.eo.autē.nisi.et. ff. de leg.j.si domus.§.in pecunia.⁊ de auro/ et argen.leg.l.j.in fi.

4 Quis † sit effectus eius. Ut omnis tollał obligatio ēt naturalis.ff.eo.si pupill°.vt fideiussores ⁊ pignora liberentur insti.q̄bus mo tol.oblig. in princi.⁊ qui dicit se soluisse hoc probare tenetur quo facto chirographū conducere pōt.C.eo.l.vlt.cancellatio aūt vel redditio instrumenti sine voluntate creditoris facta non liberat debitorem.vt.C.eod.qđ debitori.ff.de probat.si chirographum.

¶ De cessione bonorum. Rubrica.

Hoc autē notādum q̄ si non hȝ quis vñ soluat: ⁊ cedit bonis non detruditur in carcerē. vt.C.qui bo.ce.pos.l.j.nec excōicandus est: ⁊ si excōicatus sit absoluitur recepta idonea cautione de soluendo debito si ad pinguiorem fortunam puenerit.j.eo.odoardus: sed nec tunc condemnatur: nisi inq̄ntum facere potest habita sēȝ ratiōe ne egeat: nec em̄ fraudandus est alimentis quotidianis. ff.de re iud.sunt qui in id quod facere possūt vt.ff.qui bo.ce.poss.is qui.⁊.l.qui bonis.et si debitoris.l.et quo ad hec tria prodest cessio. ¶ Sed ꝯ vř.§.ti.j.peruenit.dic q̄ ibi adhuc non cesserat bonis: ⁊ iō fruct° ꝑbendarū ad

nerſario aſſignatur. ¶ Quid ergo ſi iudex ei precipiat q ſoluat cum non habeat vñ. Rñdeo ipoſſibile iudicis preceptum nõ obligat ff.que ſen.ſine app.reſcin.paulus.ff.de regu. iur.impoſſibilium. ꝫ.de pac.c.fi. ⁊ eius pickɔ qui nihil hʒ nihil eſſe põt.ff.de fur.itaqꝫ ful lo.ff.de dolo.nã is nullã.ꝫ.de reſti.ſpo.olim. ꝫ.de pig.lator. ¶ Fit aũt laudis ceſſio mirabili⁊ nõ ſine infamia ⁊ vituperio hoc modo ſ.q is q̃ cedit cum ano nudo lapidẽ nudum percutit ter dicẽdo cedo bonis. ¶ Sʒ ſufficit ſi verbo cedat nec fit infamis. C.q̃ bo.ce.poſſ. l.j.⁊ vl.⁊ ex q̃bus cauſis infa.irro.debitores. ¶ Bonis aũt cedere põt paterfa. ⁊ filiuſfa.ſi habeat aliquid in bonis:⁊ ẽt ſi nihil habeat: ne.ſ.patiatur iniuriaꝫ:qꝛ poſtea poterit hr̃e bona.C.qui bo.ce.poſ.cum ⁊ filij.ſic tꝫ ceſſio⁊ ſi nihil in bonis ſit:ſicut ⁊ actio de pecu.ꝓpetit q̃uis in peculio nihil ſit.ff.de pecu.q̃ſituꝫ ſic ⁊ petrus q̃ non reliq̃t niſi rhete ⁊ nauiculam dr̃ oĩa reliquiſſe. ¶ Cedere aũt põt ita demũ ſi ſic cõfiteatur debitum vel ꝯdẽnat⁹ ſit ſecus ſi neget:qꝛ tunc nõ auditur inuito creditore volente ꝓbare,ꝯtrium incõtinenti:ſʒ ſi dicat creditor cede,ſʒ ego ꝓbabo debitũ q̃ñcunqꝫ voluero tunc ceſſio admittet̃.ff.q̃ bo.cede. poſ.l.pen. ¶ Fit aũt ceſſio in iure ⁊ extra ius per nunciũ vel ep̃lam nedum ꝑ cedentẽ p̃ntẽ ff.qui bo.ce poſſ.l.fi.qꝛ ſufficit ſola volũtatis ꝓfeſſio.C.qui bo.ce.poſſ.in omni. ¶ Eſt autẽ facienda ceſſio creditori.ſʒ ſi quis inhabilis ad munus vel honorẽ vocetur:⁊ iõ cedat bonis nõ admittitur. C.q̃ bo.ce.poſ.l.ꝑpter honorem. ¶ Sed nec creditores quib⁹ ceſſio facta eſt poſſunt inter ſe bona diuidere: ſʒ iure dñij autoritate propria retinere: imo niſi bõa data ſint inſolutuꝫ vel diſtracta põt debitor poſtea ſoluens non obſtante preſcriptio.longi tp̃is recuperare.C.q̃ bo.ce.poſ.l.legis iulí. nã ⁊ his qui ceſſit añ diſtractionẽ veniẽs põt voluntatẽ ſuam mutare ⁊ ſe defendere.ff.de ceſſione bono.l.iij. ¶ Quid ſi plures ſunt creditores ⁊ debitor petit dilationeꝫ q̃nquennij ſi oẽs concordant bñ eſt: ſin aũt diſcrepãt ſtatur maioris partis iudicio.⁊ intelligitur maior pars.primo reſpectu cumuli debitoꝝ nõ perſonarũ:ſcd̃o reſpectu perſonaruꝫ q ſi oĩa equalia ſunt erit humanior ſñia.i.eorum q̃ in dilatione danda cõſentiunt preferenda: in quo quidẽ non diſtinguit̃ inter hypothecarios ⁊ chirographarios creditores.ſʒ nec ex dilatiõe quinquennij quo ad preſcriptionem temporalem aliquod preiudicium creditoribus gñatur.C.qui bo.ced.poſ.l.finali. ¶ Quid ſi debitor petit ſibi dimitti partẽ debiti: tunc nõ preiudicat̃ hypothecarijs creditoribus.q̃uis paucioribꝰ numero per conſenſum chirographarioꝝ.⁊ ſic loquit̃.ff.de pac.reſcriptum.⁊.l.precedenti.

¶ Si quis aũt dicat perſoluiſſe pecuniã indebitã:⁊ recipiens neget ſe recepiſſe eo ipſo: q de receptis conuincitur: neceſſe hʒ pecuniam reddere niſi probet q debitum recepit ꝫ.eo.c.fi.ff.de proba.cum de indebito.vñ fuit ſumpta decre. ¶ Et ſic mendaces puniũtur. vt.C.de nõ nu.pecu.autẽt.ꝯ.ideo dr̃ q nemini expedit negare vel mentiri. ff.de tribu.ac. illud § pe ꝫ.vt bñ.ec.ſine di.cõ.c.vnico.§.pe. et.ꝫ.de reſcrip.ſuper literis. ¶ Si vero cõfitetur preſumitur debitum ſi tñ diligẽs p̃ſa. ſoluit qꝛ non eſt veriſimile q quis iactet pecuniã ſuam.ſecus ſi ſit ruſticus beſtialis:vl̃ pupill⁹ vel minor.xxv.an.vl̃ miles vl̃ mulier ſimplicitate gaudentes ⁊ forenſium negotiorum inexpertos:nã ſi tales ſoluãt ſemꝑ preſumitur indebitum.ff.de proba.cum de indebito. ¶ P̃r aũt fami.diligens nõ repetit niſi probet indebitum. vt dictũ eſt.ꝫ.e.ca.vltimo. ¶ Sed ⁊ in eo diſt qꝛ aut repetit indebitum vtroqꝫ iure: vt qꝛ is cui ſucceſſit ſatiſfecerat de debito:⁊ ideo iuſte potuit ignorare. ff.de reg.iur.qui in alterius:vel qꝛ ſoluit id ꝗ quo cõdemnat⁹ erat autoritate falſorũ inſtr̃oruꝫ vt.ff.de excep.qui agnatio.i fi.vel qꝛ errauit in nõie.vt.ꝫ.ideoqꝫ repetit ſecus ſi ſciẽter ſoluit:qꝛ tunc donare videtur.ff.de cõdi.inde.l. j.ff.de reg.iur.cuius per errorẽ excipe vſuraꝫ licet ſcienter ſolutã:vt no.ꝫ.de vſur.§ q̃ pena ſub.§.alia a iudice.ver.ſed quõ vel qꝛ errauit ꝗ noie.cũ alius ſuo noie ipſo abſente pecuniã mutuo recepiſſet.ff.de ver.obli.l.vlti.ꝫ.de reſcrip.ſignificante.al's in proprio facto nõ eſſet tolerabilis error.ꝫ.de reſcrip.ab excõicato.ff.pro ſuo.l.vlti.ff.de iur.⁊ fac.igno.plurimum.C.de reſcin.ven.q̃ſquis. Itẽ ſi ſoluit indebitum iure naturali:ſed debitũ iure ciuili vt.qꝛ obligatus erat l̃r is:vt inſtit.de lit.§.is quoqꝫ.hic eñ repetit nec diſt. vtrũ errauerit in iure vl̃ in facto:qꝛ iuris ignorãtia ius ſuũ ꝓſequentib⁹ non obeſt.ff.de iur.⁊ fac.igno.l. iur.ff.de condi.inde.indebitis.⁊ de ꝯſti.pecu. q̃d ſi maritus.§.j. ¶ Fallit in.l.aq̃l.q̃ inficiatione creſcit.C.ad.l.aquil.negantẽ.naꝫ ſi ſatiſfacio de dãno dato ab aliquo quaſi ego dederim nõ repeto. ¶ Item ſi ſoluo legatuꝫ ab alio debitum inſt.de ob.q̃ ex quaſi con..na.§. vlt. ¶ Item ſi ſcienter ſoluo.vt.ꝫ.dixi.ꝟ.ſʒ et in eo. ¶ Itẽ per ſñiam vel trãſactionẽ ſolutũ q̃uis indebitũ eſſet nõ repetitur.ff.de cõdit. indebit.in ſumma.§. ⁊ quidem.ff.mã.ſi fideiuſſor.§.in oĩbus.C.eodẽ.l.j.⁊ de tranſact.l.ij. ¶ Item ſi iurãte aduerſario me deferẽte ſoluere.ff.de iureiuran.nam poſtea.§.fi. ¶ Iteꝫ ſi puto me debere ex cauſa dotis non repeto ff.de condi.indebi.cum is.§.ſi mulier. ¶ Iteꝫ ſi ab alio debitũ lʒ indebituꝫ ab eo q̃ dedit.ff.

de condit.indebit.ſi pene·§ q̄uis vel q̄p̄.
¶ Si vero ſoluit indebitum iure ciuili ſz debitum iure naturali. vt in obligatione p nudum pactū ꝯcta: qđ dic vt not. ſ. de pactis·§· q̄ ſunt diuiſiones.ſub·§. ſupeſt. vt de pactis vtilibus. ⁊ ſe.ſi ſcienter non repetitur. ſi p errorem iuris nō repetitur p errorem facti repetitur. C. de iur. ⁊ fac.igno.error.⁊.l.cuȝ q̄s. et ad.l.fal.error.⁊ de condi.inde.l.fideicōmiſſum.ff.de condi.inde.l.fideicōmiſſum. ¶ Fallit hoc in minore.ff.de mino. interdum; et in muliere.ff.ad velleia.q̄uis·§ interdum.⁊ in muliere.hi em̄ repetūt qualitercūq̄ errauerint. ¶ Cuȝ aūt ſm canones ex nudo pacto[a] detur actio vt.ſ.de pact.qualr.⁊ de arbit. p tuas.xxij.q.v.iuramēti.appareat q̄ eſt loc⁹ repetitioni: qr cui damus actionē multo fortius exceptionē.ar.ff.de cōpē.et ⁊ de ſupficiebus.l.j·§ qđ ait pretor.ff.de regu.iur.inuito: ·§ j. ¶ Si naūt ſit debitū vtroq̄ iure ſed indebitum ope exceptionis tpalis non repetitur. ff.de condi.indebi.in diem.⁊.l nam ⁊ ſi maritus.⁊.l.nam ſi cum moratur.⁊.ff.man. fideiuſſor. ¶ Sed ſi exceptio erat fauorabilis et perpetua.vt velł.quacunq̄ ignorātia interueniente repetitur niſi ſit introducta ad rigorem iuris conſeruandum.vt exceptio rei iudi.ff.de condi.inde.iul.C de ꝯdi.ide.l.j. ¶ Sȝ ſi exceptio erat perpetua ⁊ odioſa.vt macedoniani ignorantia iuris ductus ſoluēs nō repetit.vt dixi de perpetua fauorabili: ff. de condi.inde.qui exceptione.ſed ſi probet ignorātiam facti probabilem repetit. ff.ad mace. l.vlt. ¶ Quod ſi dubitetur vtrū ſit dilatoria: vel perpetua repeti pōt.ſufficit em̄ dubitatio ff.de condi. indebi.ſufficit.

¶ Illud in ſumma not. q̄ ſi prelatus ſuā eccleſiam obligauerit pro alienis debitis/ vel ſigillum tradiderit vt obligari poſſit; eccleſia non tenetur.ſubaudi niſi verſa ſit in vtilitatē eccłie: qđ dic vt no: ſ.ti.j·§ et quis.⁊ qui hoc preſumpſerit ab adminiſtratione ſpūalium rerum ⁊ tpalium nouerit ſe ſuſpenſum.ſ.ipo iure.j.eo.ſi quorundam.vel in quorundā qđ aūt dixi ſi ſigillum tradiderit vt obligari poſſit.ſubaudi ⁊ obligatio ſecuta ſit.argu.ſ.de ele.non reſi.relatum.⁊ de offi.dele.in lr̄is. et j.de ſpon.c.ſi arg tn̄ contra.ſ.de confeſ.cum ſuper.ſed dici q̄ ibi ſecuta fuit electio p̄miſſa pactione.⁊ iō ſimoniaca iudicat̄: hanc ꝙ penam patitur qui obligat cum effectu. ¶ Sȝ q̄d ſi reddat eccłiam indemnē dicunt quidā q̄ pena remittitur.ar.lxxxj.diſt.ſi qui ſūt.xvj. q.vij.ſi quis deinceps.xv.q.vj.nos ſanctoruȝ aliij ꝯ qr ſatiſdatio maliuolum aīm non imutat.inſti.de ſuſpec.tu·§ libert⁹. de ſuſpec.tu. l.iij·§.queri.⁊.l.ſuſpect⁹.⁊.l.ſe.⁊ iō remouendus.ff.de ſuſpec.tu.ſuſpectum.niſi cuȝ eo diſpenſetur.ſ.de elec.qđ ſicut·§. vlti.ſ.de offi.deleg.venerabili. ſolam em̄ excōicationem euitat talis.ſ.de re.ecc.non alie.ſi quis preſbyterorum.quod dic vt no.ſ.de rebus eccle. nō alie. ·§ que ſit pena.

¶ De donationibus.

¶ Rubrica.

DIctū eſt ſupra de contractibus quib⁹ res alienātur nō gratuito titulo nunc videndum occurrit de donationib⁹ quibus res gratis transferunt̄ dicamus igitur. ¶ Quid ſit donatio. ¶ Vn̄ dicatur. ¶ Quot eius ſpecies. ¶ Quis poſſit donare. ¶ Et cui ¶ Et q̄d. ¶ Que donatio requirit ſcripturam. ¶ Qualiter pficiatur. ¶ Qualiter reuocetur. ¶ Ad quid donator teneatur. ¶ Et ad quid donatarius aſtringatur.

1 b Quid ſit † donatio

[b] Donatio eſt rei licite nullo iure cogente mera liberalr facta collatio.ff.co.l.j·§.donari.ff.de reg.iur.donari. ¶ Sola auteȝ ciuilis obligatio p̄cedens non īpedit donationē eo q̄ illa nō ſit efficax ad agendū vel retinēdum ſeu ēt cōſtituēdum: ſed in naturali ꝯnū eſt.naȝ illa donationē impedit.ff de ꝯſti.pecu.l. j·§.debitum.⁊.l iij·§ j. ⁊ pbat̄. ff.eo.hoc iure.§.fin. ¶ Mera liberalr facta collatio iō dr qr ſi ex neceſſitate fiat nō eſt donatio.nō ēt in neceſſitatib⁹ liberalis exiſtit.ff.de adi.vel trāſ.le. l. rē legatam iōq̄ p̄lati improprie dn̄r conferre bn̄ficia cum neceſſe habeāt hoc facere.ſ.de of.archip.vt ſingule.alr niſi.j. vj.mēſ.hr fecerit deuoluit̄ ptās ad ſupiorē.ſ.d ꝯceſ.pb.⁊ ec.nō vac.c.ij.⁊ iō tales d euic.tenēt̄ ſz Gof.qđ dic vt no.j.e·§ ad q̄d dōator.⁊ eſt veritas q̄ neceſſe habent donare non.tamen magis iſti q̄ illi: dum tamen vterq̄ idoneus ſit: ⁊ in hoc q̄ alteruȝ eligūt pōt dici q̄ liberales ſūt.ſic itellige.ſ.de pb.relatū ē.

a ¶ Et nudo pacto.addđ c.j.⁊ ibi docto.d pac. Inn.in ca. cū veniſſēt de inſti. in no.in.c.nouit.d iudi. archi.in.c. ſunt nōnłli j.q.j. barto.in.l.fideiuſſor. l·§. q̄ certo. ff. de fideiuſ. Bar.in extrauag.ad reprimēdā bal.in auł. ad hec.C.d vſur.ang.ł repetit.l.ſi certis ānis C.de pact. Sali.in.l. legē.C.eo.

b ¶ Quid ſit donatio. Adde doc. in rub.e.ti. ⁊ in.l.j.⁊ l l.donare.ff de donat. glo.in·§ ex his.xxiij.q vj.gl in. c. ij.de reſcr. li.vj.Jo.ā. in.c.j.de cē ſi.co.lib.in nouella.

a ¶ Un̄ dica tur. Adde cardi.zab. in rubri.e. tit.l.ij. q̄ō.

b ¶ Non filiusfamilias. adde caſus in q̄bus filiusfamilias p̄t donare vide gl.l.ꝫ iuris.l.§. ſi fili⁹. ff. de pact.

c ¶ Clerici ſuis focariis dare p̄n̄t. adde doc.l.c.fi.ꝛ in.c.relatū el.ij. de teſta.Jo.an. in.c.de his de ſepul. Cy.l.l.ancille.C.de do.iter vi.ꝛ vxo.bar. In.l.miles. ff.de re iu.

2 Vnde † dicatur. a A donādo: eſt ein donatio q̄ſi dōi datio a grecis tracta. ff.de dona. cauſa mor.ſenatus.§.j.

Quot ei⁹ ſpecies.

3 † Spēs vō donationū diuerſe ſunt q2 donationuꝫ alia inter viuos: alia cauſa mortis ꝛ hec duo gn̄a ſunt donationū. inſti. e.in p2in. ¶ Donationū aūt inter viuos alia ob cām.ſ. interpoſitam vt aliqd fiat vel non fiat: ꝛ de hac. C. de condi. ob cau.ff. de condi.cauſa data. p totū. ¶ Alia ſimplex ꝛ harū alia pfecta ꝛ pura alia imperfecta ſeu conditionalis vel ſub mō.ff.eo.l.j.ꝛ.ij. C.de do.q̄ ſub modo.l.j.ij.ꝛ.iij.ꝛ.v. ¶ Donationum vō cā mortis tres ſunt ſpēs.prima cū q̄s donat metu mortalitatis. future nō inſtātis ſcit eīn q̄libet q̄ꝺ mori dꝫ lꝫ neſciat q̄n.ff.de ꝯdi.ꝛ dē.l.j.de hac C.fa.her.quoties.ꝛ.l.vlti.ff.de leg.ij.cuꝫ pr̄.§.dulciſſimis.ad fin.¶ Scd̄a cū q̄s donat metu mortis inſtātis deſperās olno de ꝯualeſcētia ꝛ hic dn̄ū trāſfert.ff.de dona.cā mor.vbi.ꝛ.l. ſenat⁹.§.mor.cā.ꝛ hec ꝯparat̄ donationi inter viuos: vt in.l. vbi. ¶ Tertia q̄n magis vult ſe habere q̄ hūc cui donant.ꝛ magis donatariū q̄ heredem ſuum.ff.eo.l.j.de his tribus.ff. de dona.cau.mor.l.j.ꝛ.iij.ſ.ſub rub. de dona. cau. mor. plenius dicetur.

Quis poſſit donare.

4 † Donare pōt pr̄fa.ꝛ dn̄s rei.ff.de re.iu.cui ius donādi. ¶ Nō ergo ſeru⁹ nō filiusfa. b nō pupillus.ff.de pac ꝯtra iuris ciuilis regulas.rn̄.j.ꝛ.§.j. ꝛ.ij.ff.de acqui.re.do.pupill⁹. Nō monach⁹ vel cōuerſus q2 ꝓprium nō hꝫ.liiij.di.abbati. nec abbas ſeruū eccl'ie nec ep̄s niſi recōpēſationē faciat.xij.q. ij.ep̄s q̄ mācipiū.ꝙ dic vt no.ſ. de re.eccle.nō ali.§.q̄ res.vō.itē ꝓpter.ꝛ.ſ.eo.§.ꝛ qd̄. ¶ Item compos mētis nō furioſus vel ꝓdigus.ff.e.modeſtinus.ad fi. ff.de cu.fu.iul.ff.de verbo.obli.is cui bonis. ¶ Et eſt de furioſo ratio quia nec inuit⁹ nec ignorās quiſq3 donat.C.eodē. nec ignorans. ¶ Senectus aūt nō impedit donationem.C. eo.ſenectus.ſed nec pōt donare is cui alienatio per.l.interdicta eſt: vt quia commiſit crimen leſe maie.vel hereticus eſt: vt.ſ.de here. vergentis.ꝛ.c.ad abolendam.vj.q.j.§.veruꝫ. C.ad.l.iul.maie.l.vl.ꝛ.C.de here.manicheos. nec condemnatus de publico crimine: licet ante ſententiam donare poſſet.ff.e. poſt contractum.ꝛ.l.donationes.§.vlti. ¶ In donatione autem quaꝫ facit maritus vxori diſtinguitur: fiat donator ſeruus pene an nō: quia licet donatio ſit ſimplex non tꝫ ab initio iō in primo caſu cōfirmatur in ſcd̄o eſt in pendenti.C.de do.inter vi.ꝛ vx.res. ¶ Quod dixit in filiofa.fa lit in quatuor caſibus.nā iuſta rōne motus cā mor.dona.pōt. Itē ſi hꝫ peculiū caſtrēſe vel quaſi. ¶ Itē ſi habet liberam adminiſtrationem peculij ꝓfectitij vel hoc ipm ſpecialiter ei conceſſum ſit. Item vbi eſt fili⁹ comitis vel marchionis vel ſenatoris: aliter non quantūcūq3 magnus ſit ꝛ diſcretus.ff.e. filiusfa.rn̄.j.§.ij.ꝛ.iij.

5 ## Et cui.

† Cuilibet pōt donari niſi per leges prohibeat̄ ſiue abſens ſit ſiue pn̄s notus vel ignot⁹.C.e. nec ambigi.ꝛ.ff.e. abſte.C.e.in extraneos.Item amico ꝛ meretri.ff.e.l.affectionis. ¶ Excipe militē q̄ meretrici dare non pōt.C. de do.inter vir.ꝛ vxo.ſi ancillā.ergo multomin⁹ clerici ſuis focarijs c dare p̄n̄t^c.ꝛ vr̄ ꝙ nec aduocati q2 ꝛ iſti milites dicunt̄ ꝛ iſti tres eq̄parantur.xiij.q.j.militare.ſ.de ſeruis non or.eo libentius.tamen hi ꝛ iſti quotidie donāt.Item donare poteſt patrifa.ꝛ filiofa.extraneo tn̄.C.e.ſiue emancipa.filio eīn fami.ſuo vel vxori ꝓprie donatio facta nō valet niſi morte ꝯfirmetur. C. de dona.inter vi.ꝛ vxo.donationes.

6 ## Et quid.

† Quicq̄d in dn̄ium alteri⁹ trāſire poteſt.ff.e. in edibus.§.vl. ¶ Nunquid ergo aliena res donari pōt dic vt no.ſ.de preſcri.ſub rub.ti.ꝓ donato. ¶ Sꝫ ꝛ donari poteſt res cuius cōmerciuꝫ haberi pōt: nō ergo res ſacra vel religioſa vel ſol et luna.inſti.de inuti.ſtipu.rn̄.j.ꝛ.§.j.ꝛ.ij. ¶ Itē res eccleſiaſtica vel ſacra dari prohibet̄.ſ.de pig.c.j.nō ergo poſſunt laici donare res eccleſiaſticas: q2 ꝓcuratores ſunt non dn̄i.ſ.e.fraternitatē.ſed diſ.vtruꝫ donet prelat⁹ ex neceſſitate puta beneficiū vacans eſt: ꝛ tunc infra vj.menſes ꝯferre tenet̄ alias deuoluit̄ poteſtas ad ſuperiorē: vt no.ſ.e.§.j.ver.mera aūt voluntate.in quo ep̄s pōt cōferre quinquageſimaꝫ partē redditiuū ſuorū eccleſie de nouo fundāde: vel centeſimam ſubſtētationi antiq̄ vel ſi cā ꝓ ſepultura ſua magnificare velit.

vt.j.eo.apoſtolice.qđ dic vt no.ſ.de his que fi.a prela.ſine cõ.ca.§.in quibus conſilium.ver.ſed nunquid poteſt dare.⁊ ſe.alias ꝑpetuam donationẽ facere nõ põt niſi forte moderatam iuxta conſuetudinẽ patrie.j.e.ceterum.vel niſi cã eleemoſyne:ſiue extraneis ſiue ꝓpinquis.j de teſta.ad hoc in fi.⁊.c.relatũ.§.l3.℄ Itẽ ꝑpetuã põt facere prelatus ex cauſa de ꝯſilio pape:vel maioris ſui ſeu ca.j.e.per tuas.⁊.c.paſtoralis.ſ.de his que fi.ab epiſ.ſine ꝯſen.ca.tua.⁊.c.paſtoralis.¶ ℄ Cõſuetudo etiã generalis tenet ꝙ prelati ſanī ſui compotes pecuniã: equos fructus ⁊ res ſe mouentes ⁊ mobiles donant ꝓ libito voluntatis poſſent tñ ſi nimis excederent reprehendi:quod totum cõmittendum eſt arbitrio boni viri.ar.j.eo.apoſtolice.⁊.c.ceterũ ⁊.fraternitatem.⁊ in alĳs iuribus ſuperius allegatis.

Que donatio requirit ſcri

7 pturam. Illa que † excedit quingentos aureos excipiuntur tamen caſus in quibus valet ⁊ ſi hanc ſummã excedat.ſ.vbi imperator donat priuato vel eccleſie vel alias cã pietatis:vel magiſter militũ militib⁹ vel priuat⁹ priuato in reparationẽ dom⁹ vel in donationem propter nuptias.C.eo.l.pe.in auť.vt nõ fi.pig.§.illud quoqꝫ.col.v.j.in auť.de nõ ali.aut:permu.re.ec.§.ſi minus.col.ĳ.C.de dona.propter nuptias.auť.eo decurſum eſt vel ſi remittantur vſure futuri temporis.ff.e.modeſtinus.ſed nec donatio cauſa mortis ſcripturam requirit vt no.j.de dona.cauſa mor.§.qualr̃.alias exigiť ſcriptura:ex quo hanc ſummam excedit:⁊ ꝙ inſinuetur ſiue publicetur apud ꝯpetẽtẽ iudicẽ adhibitis ꝑſonis publicis nec exigũtur priuati teſtes cuꝫ publica ſufficiant munimẽta.℄ Debet aũt donator voluntatẽ ſuã exprimere ⁊ quãtitateꝫ donatiõis ⁊ hec oĩa in ſcriptis debẽt redigi.C.eo.in donationibus.℄ Ubi vero donatio quingentos aureos nõ excedit valet quãuis ſcriptura inde facta nõ ſit.C.eo.l.pe.§.fi.niſi forte īter ꝑtes ꝯuenerit ꝙ ſcriptura inde fieri debeat.C.de fi.inſtru.ꝯtractus.vel niſi forte fiat a patre in filiũ ſuuꝫ emancipatũ:vel niſi fiat in cõiunctas ꝑſonas:vt.C.ſi quis in emãcipatuꝫ.⁊.l.ſe.℄ Quid ſi plures donationes facte ſunt alicui diuerſis temporibus quarũ nulla ꝑ ſe excedit ſummam ſed oẽs cumulate excedũt.vꝫ donatio vt ſi inſinuata non ſit C.e.ſancimus.§.ſi qs aũt.Quid ſi donatio facta ſit in annos ſingulos ei⁹ quãtitatis q̃ non excedit ſummã:ſꝫ omnes ſimul iũcte excedũt ⁊ quidem vna eſt donatio.ff.de do.cau.mor.ſenatus.§.fi.ſi tñ perſonalis fuerit qr.ſ.nulla heredũ facta eſt mentio nõ exigiť ſcriptura aliodn ſi de heredibus vtriuſqꝫ ꝑtis vel donatoris vel donatarĳ mẽtio habeať: tũc ſcriptura exigiť.C.e.ſancim⁹.§.fi.℄ Hec locum habẽt vbi donatio q̃ facta eſt ꝯſiſtit in quãtitate.℄ Idẽ ſi in rebus mobilibus vel immobilibus.in vtroqꝫ enim caſu retractať tñ id qđ legitimã ſummã excedit et dať facultas illi qui maiorẽ partẽ hꝫ in re donata offerre eſtimationẽ minoris precĳ: alias res diuiditur:vel ſi nõ põt cõmode illi qui minorẽ partem hꝫ offerẽdi eſtimationẽ maioris ꝓcĳ facultas datur.C.e.ſancimus.rñ.j.⁊.§.j.⁊.ũ.et l.ſi qs argẽtũ.℄ Qualr̃ ꝑficiať:nudis verbis ſꝫ olim ꝑ ſtipulationem tñ.C.e.ſi qs argẽtũ inſti.eo.perficiunť.j.de teſta.iudicãte cõſenſu tñ vtriuſqꝫ interueniẽte.ſ.tã donatoris ꝙ̃ donatarĳ:alr̃s nec nuda ratio nec cã ioci vel doctrine facta pactio cõſtitueret debitoreꝫ.ff.eo.nuda.ff.de act.⁊ ob.obligationũ ſubſtãtia.℄ Perficitur aũt nedũ inter ꝓ̃ſentes:ſed etiam inter abſentes per nunciũ vel ꝑ epiſtolam cuius nec breuitas nocet.ff.eo.etiã ꝑ interpoſitam.C.eo.nõ ambigi.⁊.l.ſi quid.nec requiruntur verba ſuperflua que rerũ effectus nullos ſequiť.ff.eo.l.fi.ſed ſolus cõſenſus ſufficit.C.de dona.⁊ de ac.⁊ ob.cõſenſu.℄ Nec refert vtrum dicat do vel dabo.nam olim per ſtipulationẽ fiebat que in futurum concipiť.ff.de verb.ob.ſtipulationem.l.quotquis alium de euic.ſi ita quis.ff.de pact.l.j.§.j.⁊ ex nudo pacto etiam ſecundum leges in hoc caſu datur actio.C.eodem.tit.ſi quis argentum.⁊ tenetur donans ad traditioneꝫ vt no.j.e.§.ad quid donator.

8 Qualiter reuocetur. † Et quidem regulariter perfecta donatio non reuocatur.C.de dona.que ſub modo perfecto.C.de reuo.dona.l.ĳ.iĳ.iiĳ.⁊.v.⁊.vĳ.xxj.q.ĳ.non eñ.ſed et cã ⁊ cãliter reuocari põt: puta ꝓpter ingratitudinem.j.e.c.fi.℄ Hic tñ eſt diſt.vtrũ patronus det liberto vel priuatus priuato vel mater filie.℄ Si patron⁹ liberto donauerit ipſa donatio ⁊ etiã qđ mirabile videtur res empta ex pecunia donata ſola rõne obſequĳ non ꝓ̃ſtiti reuocať.C.de reuo.dona.l.j.libertas tñ data ad hoc non reuocať.C.de lib.cã.ſolo excipe.ſ.de ſer.non ord.null⁹.⁊.c.e.libẽtius.℄ Itẽ reuocať tota donatio ꝓpter liberos poſtea a patrono ſuſceptos.C.de reuo.do.ſi vnqꝫ.alias autem ſi facta eẽt priuato non reuocaretur tota.C.de inof.do.ſi totas.℄ Si naũt priuat⁹ priuato etiã filio emãcipato donauerit ex qnqꝫ cauſis tantum reuocatur donatio.prima eſt ſi in donatorem manus violẽtas iniecerit ſcđa ſi atrocẽ iniuriã irrogauerit tertia ſi graue damnum rerum ſuarꝫ molit⁹ ſit quarta ſi vite periculũ infer

re p̄ſumpſerit.j.e.c.fi.quinta eſt:ſi cōditionē appoſitā nō impleuerit.C.de reuo.do.l.fi.inſti.eo.§.alie. ¶ Sic propter ingratitudinem impugnantis auferꝛ bñficiū ſ.de poſtu.c.fi.j.de exceſ.p̄la.graue.ꝛ feudū.xcvj.di.ſi impator.ꝛ legatū.ff.de inof.teſt.papinianus.§.meminiſſe.ſic qui patronū impugnat in ſeruitutem redigitur.C.de obſequi.patro.preſtan.ſi manumiſſori.xij.q ij.liberti ꝛ capitulo octaua.ſ.de ſer.non ord.de famulis.§.fi. ¶ Qđ ſi mater filio donauerit ꝛ poſtmodū ad ſecundas nuptias cōuolauerit ex trib⁹ cauſis tm̄ donationem poterit reuocare.ſ.ſi filius vite ipſius inſidieꝛ:ſi manus violētas iniecerit:ſi totius ſubſtātie iacturā molitus fuerit.C.de reuo.do.his ſolis.ꝛ auꝛ.ibi ſignata hec quoq. Hec aūt reuocationes pſonales ſunt nec extenduntur ad heredes illorum qui in vita ſua ſiluerunt.j.e.c.fi.C.de reuo.do.l.fi.i.ſi nō egerunt nec ad agendum ſe preparauerunt.ar.C.de inof.te.ſi pater.ꝛ.l.ſancimus.in fine. ¶ Sed ꝛ donatio facta eccl'ie reuocaꝛ ꝑpter conditionē vel modū appoſitū.j.de cōdi.appo.verū. ¶ Itē ꝑpter pacti turpitudinem.j.de ſimo.de regu.ꝛ.c.de hoc.ꝛ.c.audiuim⁹.ꝛ c.veniens.ꝛ.c.dilect⁹. Item ꝑpter donantis enormitatē vt ſi pater iratus filiū exheredet xiij.q.ij.ſi qs iraſciꝛ. ¶ Itē ꝑpter fraudē ſuſcipiētiū:vt ſi monachi alliciendo laicū tonſurauerint vt ei⁹ bona percipiāt.xx.q.iij.cōſtituit. ¶ Itē ꝑpter ſupuenientē filiorū natiuitatem:ſed iure poli nō iure fori.xvij.q.iij.quicūq.ij. ¶ Itē ꝑpter dātis ipotētiā vt ſi res eccl'ie detur vel legetur.xvij.q.iiij.q̄ſti.de te.filius noſter fauſtinus. ¶ Itē ꝑpter cauſe defectū.ſ.de.cle.cōiu.ꝙ a te.ꝛ de renū.ex tranſmiſſa.qđ dic vt no.ſ.de cle.coniu.§.fi.ver.itē quia ſi eccleſie.ꝛ ſeq. ¶ Item reuocatur donatio aliquando quatenus excedit.xij.q.ij.ſi quos de ſeruis.C.eo.ſancimus.

Ad quid donator teneaꝛ.

9 †Ad traditionem rei quā dare promiſit vel ipſius eſtimationē ſi rē nō pōt tradere.C.eo.ſi quis argentum.ꝛ vt p̄ſtet euictionē ſi qđ dolo fecerit.j.e.ariſto.ff.de redhi.ac.ad res dōatas vel ſi ex pacto ita ꝯuenerit.C.de eui.l.ij.vel ſi donatio a ꝓmiſſione incepit.C.de iure do.l.j.ff.de verb.ob.vbi āt nō apparet.§.fi.vꝛ vbi qs ex neceſſitate donat'ſm gof.ſ.de p̄be.inter cetera.j.de iure pa.poſtoralis.vij.q j.p̄ſentiū.ſꝫ certe nō puto ꝙ prelatus teneaꝛ de euict.bñficij niſi rōne fraudis vel in lite,licet teneatur conſtituto in ſacris:etiam cuilibet clerico ex gñali adminiſtratiōe quā gerit,puidere.xij.q.j.ep̄s,eccl'iaſticarū.ꝛ.c.ſe.ꝛ hec ēt probant concordantie pro gof.inducte ꝛ de hoc iuenies pleniſſime no.ſ.de preb.§.ꝛ quaLiter.ſub.§.illud l ſumma. ¶ Regulariter ita ꝙ teneas ꝙ non tenetur donator de euic.ſed ſi non poteſt ſoluere vel reddere qđ promiſit condemnabitur in quantum facere poteſt.ff.eo.q̄ id.habebitur ergo rō ne egeat.ff.de re.iu.ſunt qui.ꝛ.l.inter eos.ꝛ.l.neſcimus.ꝛ.l.ne de liberalitate.ꝛ.ff.de reg.iur.in comdemnatione.

Et ad qđ donatari⁹ aſtringatur.

10 †Naturaliter ad antidora.ff.de pe.here.ſed ꝛ ſi lege.§.ꝯſuluit.ꝛ expōe antidora idest retributione naturaliter eīm moueꝛ homo vt bñfaciat bñfacienti.i.vicē impēdat ꝛ bñficium recognoſcat ꝛ defendere caueat:ꝛ iō dicit naturaliter:quia hoc eſt a naturali iure primeuo:vñ vt cauſis hoc iure vtiꝛ ꝛ cetera aīalia.inſti.de iure na.rū.j.multofortius homines hoc attendere dñt ad hoc.j.de teſ.cum in officijs.viij.q ij.illud. ¶ Illud q̄dē notādū ꝙ nobiles donare dñt.ſ.bñ morigerati qñ rō ſuadet ꝛ hylari vultu hoc facere dñt ꝛ quotieſcunq neceſſe eſt ſic approbaꝛ largitas ꝛ prodigalitas reprobaꝛ.ſic pōt intelligi.j.e.c.j.vel intellige ipſum in donationib⁹ ad pias cauſas in quibus optima mēſura eſt immēſitas in auꝛ.de nō ali.aut ꝑmu.re.ec.§.ſi min⁹.nec pōt dari eccl'ie i p̄iudiciū alteri⁹.j.e.cōſultationibus.ꝛ qđ eccleſia in actibus ſuis fraudem adhibere nō dꝫ.j.e.ꝑ tuas.ꝛ ſi verbū in inſtrumento donationis dubiū ſit largiſſime interpretaꝛ:qꝛ in contractib⁹ plena in teſtamentis plenior.in bñficijs,eſt pleniſſima interpretatio faciēda.j.e.cū dilect⁹.ad fi.ꝛ ꝙ donatio in fraudē alterius facta donatori preiudicat nō donatio:qꝛ nemo turpitudinem ꝛc.ꝛ quia deceptis ꝛc.nec abſenti:quia res inter alios acta ꝛc.nec aliquis contra factū ſuum ꝛc.vt.j.eo.inter dilectos.

¶ De donationibus cā mortis. Rubrica.

1 Donatio cauſa mortis quid ſit. Et quot ſint eius ſpecies.2.
Et qualiter fiat.3.
4 Donare cauſa mortis quis poſſit.
5 Donatio cauſa mortis cui poſſit fieri.
6 Donari cauſa mortis quid poſſit.
7 Effectus donationis cauſa mortis quis ſit.

EX quo ſupra plene expediuimus de donationibus habitis inter viuos dicamus de illis que fiunt cauſa mortis tractantes. ¶ Quid ſit cauſa mortis donatio. ¶ Quot ei⁹ ſpecies. ¶ Qualiter fiat. ¶ Quis poſſit donare cauſa mortis. ¶ Cui poſſit fieri donatio cauſa mor=

tis. ¶ Et quid poſſit donari. ¶ Quis ſit effectus huius donationis.

Quid ſit † cauſa mortis donatio. Et quidem timore mortis imminētis vel future alicuius rei prouide ⁊ liberaliter facta collatio. Timore mortis imminētis vł future ideo dictum eſt: q꞉ qn̄q꞉ fit ab hoīe ſano ſe cogitāte: qn̄q꞉ ab infirmo. ita qꝺ ſtatim ſit accipientis vel morte demū ſecuta. ff. eo. l. ij. ⁊ intellige morte donatoris vel donatorij vel alteri⁹. ff. e. l. iij. iiij. v. ⁊. vj. ⁊. l. mortis cauſa filij. ⁊. l. mortis cā capimus. ⁊. l. fi. C e. l j. et iij. ¶ Quid ſi quis ſimpl'r donet de morte vł mortis periculo nullā faciēs mentionē nunquid iudicabit donatio inter viuos vel mortis cā facta ⁊ quidē dixit azo qꝺ niſi de morte ei⁹ vel pīculo fiat mētio nō vr̄ donatio cā mortis facta nec enim hoc ipſo qꝺ moriens donat videt̄ cā mortis donare. ff. eo. ſcia. §. fi. ⁊ ar. ff. de dona. filiuſſa. in fi. ¶ Sed ꝯ q꞉ ſufficit q̄ mortis periculū immineat ad hoc vt donatio cā mortis facta preſumat̄. ff. e. l. pe. ⁊. ij. ⁊. iij. ⁊ ſola cognitio vr̄ ſufficere. ff. eoꝺ. mortis cā capitur. §. ante pe. ⁊. C. e. l. fi. ¶ So. ex natura verboꝝ affectione ⁊ qualitate pſonarū ⁊ ſtat⁹ hoc eſtimādū erit: vt. ff. de dote prele. ſcia. ff. eo. ſenatus. §. ex hoc. ⁊ ſe. ⁊. §. mortis cā. ⁊. l. ſcia. ver. vtꝝ. ergo ſi nihil apparet inter viuos preſumit̄ donatū. ff. e. ſcia. in fi. C. de iu. do. l. ij. ¶ Prouide ideo dictum eſt q꞉ is q̄ donat ꝓuidendo hoc facit qui ſcꝫ magis vult q̄ donatarius habeat rē quā donat ꝙ heres ſuus ⁊ magis vult ipſaꝫ habere ſe ꝙ donatarium. ff. eod. l. j. ⁊. ij. ⁊. l. ſenatus. §. j. ſi enim ſic daret vt nullo caſu rem recuperaret non mortis cauſa ſed inter viuos donatio cenſeret̄. ff. e. vbi ⁊ not. ꝫ. in Rub. proxi. §. quot ſpecies. ℣. ſcꝺa. ¶ Liberaliter ideo iunctum eſt q꞉ ſi cā mortis ſibi cōminate aliquis rem ſuā conferret non valeret quāuis periculum immineret. ff. qꝺ me. cā metū. ⁊. l. metū. ⁊ no. ꝫ. qꝺ met. cā. §. qꝺ ſit metus. ⁊. §. qualiter retractetur. quod intelligas qn̄ metus mihi infert̄ vt aliqꝺ donē: alioqn ſi cā ſiue occaſione metus mortis liberaliter donē. quāuis mihi metus inferatur non tamen hac de cā vt donē: q꞉ ſi doneꝫ nihilominus metus inſtat vꝫ donatio. ⁊ ſic loquit̄. ff. e. l. iij. ⁊. l. ſenatus. §. mortis. ¶ Eſt ſubaudiendum in deſcrip. tradendo ⁊ ſe obligādo vt differat a legato ſcꝺꝫ azo. qui ⁊ in ſumma ſua multas alias notat differentias. ¶ Prima eſt q꞉ legatū ab herede ſemꝑ tradit̄ ſꝫ donatio plerūq꞉ a teſtōre vt ptꝫ i hiis q̄ no. ꝫ. e. §. qual'r fiat. ¶ Scꝺa eſt q꞉ in mortis cā donatione ſic pōt fieri ſubſtitutio vt alicui ꝓmittat ſi ipſe cape nō pōt ſec⁹ in legato. ff. eo. ti. cui mortis cā. ff. de leg. ij. vt heredibus. ¶ Tertia eſt quia ſi accuſo teſtamentum amitto legatum non tamen donationem cā mortis. ff. de his q̄. vt indi. aufer poſt legatum. §. fi. alias aūt regulariter verū eſt qꝺ deficiente legato deficit et donatio cā mortis. ff. e. et ſi debitor. §. fi. ⁊. l. illud generaliter ſcꝺm azo. vel dic qꝺ refert vtrum donatio facta ſit extra teſtamentum ⁊ ſic loquitur prima lex poſt legatum. §. fi. vel in teſtō. ⁊ ſic idem eſt qꝺ in legato vt probant. ll. ſequentes. ¶ Quarta eſt ſcꝺm quoſdam. q꞉ in legato locum habet interdictum quorū legatorū non in donatione cauſa mortis vt. ff. quorūꝫ leg. l. j. §. quid ſcꝺm literam ceſſabit. ſed piſana que hꝫ neceſſe habebit cōtradicit. ¶ Itē prima differentia quam not. ſcꝺm azo. ꝫ. co. et eſt ſubaudiendum. non placet: quia ſi tradit ita quod nō recuperet vel obligat ad tradendum ſine ſpe recuperationis donatio eſt inter viuos vt not ꝫ. eodem. ver. prouide. ſin autem ſic vt recuperet idem eſt in legato. et idē dicit imperator quod huiuſmodi donationes omnes effectus ſortiantur quos vltime voluntates ſeu liberalitates nec ex quacunq꞉ parte eis abſimiles habeantur. C. eod. l. fina. in fi. ergo non curo inter hoc magnam differentiam aſſignare.

2 Quot eius ſpecies. † Tres: qꝺ dic vt not. ꝫ. eodem ſub rub. proxima. §. quot ſpecies. ver donationem vero cauſa mortis. ⁊ ſeq.

3 Qualiter fiat. † Per ſtipulationeꝫ. ff. codem. ſenatus. §. fi. ⁊. l. mortis cauſa capitur. §. pe. vel per traditionem. ff. eodem. qui alienam rem vel per ſimplicem verborum prolationem adhibitis v. teſtibus i vtrobiq꞉ caſu in ſcriptis vel ſine ſcriptis. nec enim geſta vel munimenta alia requiruntur. C. eo. l. fi. ideoq꞉ nec ſemper traditur res quare non eſt multum approbanda adiectio Azo. et not. ꝫ. eodem. §. quid ſit. verſi. et eſt ſubaudiendum. et vēr. prima differentia. et aliquando traditur vt patet. ff. eodeꝫ. ſi mortis cauſa res donata eſt. ¶ Nec eſt codicillus vel teſtamentum: ⁊ differt mortis cauſa donatio a mortis cauſa capione: quia in mortis cauſa donatiōne obligatur qui donat plerunq꞉ et eius heres: et plerūq꞉ traditur ſtatim res: ſed mortis cauſa capio eſt quando poſt mortē alicuius aliquid datur alicui cauſa conditionis implende: vel aliquid qualitercunq꞉ ſine donatione cauſa mortis facta peruenit ad aliquem occaſione mortis. ff. eodem. qui precio. et. l. ſi mulier. et. l. mortis cauſa capitur. reſpon. j. ⁊. §. ſine donatione.

Quis poſſit donare cā mor

4 tis. † Et quidem quicunq; po teſt facere teſtamentu3 l3 non faciat ⁊ etiam filiuſfa. l3 non poſſit facere teſtamentum pōt tamen cauſa mortis donare. ff.eod. l.tam is quiteſtamentū facit. ⁊ iunge qđ not. s.eo. ſub Rub. proxi. §. quis poſſit. ver. qđ dixi de filiofa. ⁊ ſe. ⁊. J. de teſta. §. quis poſſit facere teſtamentum.

Cui poſſit fieri donatio cauſa mortis.

5 † Et quidem ei ſoli qui ex teſtamento vel ex cauſa legati capere poteſt. ff. eo. omnibus. ⁊. l. ſenat⁹. rñ. J. in quo quidem non tēpus donationis ſ3 tempus mortis inſpicitur. ff. eo. in mortis cauſa ergo ſi ſit excōicatus tēpore mortis donatio euaneſcit. xj. q. iij. cum excōmunicato. s. de ap. paſtoralis. §. fi.

Et quid poſſit donari

6 † Et qdē res mobiles ⁊ immobiles corporales ⁊ incorpoles. ff. eo. ſi mortis cauſa donatus fundus. et. l. mortis cauſa capimus et chirographa. debitorum dētur debita vel empta ibi contenta donata vidētur. ff. eod. mortis cauſa capimus. §. titia. C. de dona. l. j. et breuiter donari poteſt cauſa mortis quicquid inter viuos dari poteſt. qđ dic vt not. s. eo. rub. proxi. §. et quid.

Quis ſit effectus.

7 † Et quidem vt res retineaī ſi tradita fuerit vel vendiceī ſi non fuerit tradita non obſtante vſuca. ff. eo. ſenatus. §. j. ⁊. l. ſi mortis cauſa res. ⁊. l. ſi alienam. rñ. j. expenſe tñ neceſſarie vel vtiles per doli exceptionē recuperantur. ff. eo. ſi mortis cauſa donatus fund⁹. ¶ Ite3 effectus is eſt vt iuſtus vſucapiendi titulus trāſferatur. ff. eo. qui alienam. ¶ Hec vera intelligas niſi donatio fuerit reuocata: puta ſi prius decedat donatarius q̄ donator in quo caſu inſpicitur pſona filij vel ſerui donatarij non patris vel dñi. ff. eo. ſi filiofa. j. ⁊. l. ſi. ¶ Item reuocatur ſi donatore3 peniteat vel ſi cōualuerit de periculo in quo erat vel ſi deficiat ꝯditio vel non adimpleatur cā ſub qua donatio facta eſt. ff. ſi cer. pe. non omnis. ff. e. ſenatus. §. nec dubitauerunt vel ſi qui ſibi adinuicem donauerunt pariter mortui ſunt. ff. e. ſi hi q̄ inuice3. ¶ Et hoc verū eſt niſi ſic datū fuerit vt ſtatim trāſeat dñium nec reuocare poſſit. ff. eo. ſi alienā. §. marcellus ⁊ ſenatus. §. mortis. talis enim donatio inter viuos facta cēſetur vt not. s. eo. §. quid ſit. ver. prouide. ⁊ idē ex quo facta eſt: nec conditionem nec modu3 nec penitentiam ſine cauſa admittit vt. C. de dona que ſub modo perfecta. ⁊ de reuo. do. l. ſi. et ſeq. ſed ex cauſa reuocari poteſt. quod dic vt no. s. ſub Rub. proxi. §. qualiter reuocetur.

¶ De peculio clericorum. Rubrica.

1 ¶ Peculium clericorum quid dicatur?
2 Peculium vnde dicatur.
3 Species peculij quot ſint.
4 Clerici qui poſſint habere peculium.
5 Peculium quod donari poſſit.

Quoniam clerici de peculio ſuo donare pñt ſeu teſtari cum ⁊ filiuſfa. hoc poſſit facere de caſtrenſi peculio. ff. de dona. filiuſfa. ideo poſt tractatu3 de donationibus. et anteq̄ de teſtamētis de ipſo peculio videamus ſciendum igitur. ¶ Quid hic dicatur peculiū. ¶ Unde dicaī. ¶ Quot ſunt eius ſpecies. ¶ Qui clerici poſſunt peculiū habere. ¶ Quod peculium donari pōt ſeu inter viuos: ſeu cauſa mortis.

1 Quid hic dicatur † peculium.

a ¶ Quid h̄ dicaī peculiu3. ad de doct. in rn. eo. ti. ⁊ ⁊ quotuplex ſit. vide p Spe. tit. de arb. in. §. j. ver. item cum agitur.

a Certe pluribus modis dicitur. vno modo dicitur peculiū puſillum pñmoniu3: ſeu puſilla pecunia ſeruo a dño vel filiofa. a pře conceſſa. ⁊ ſeorſum a rationibus domini vel patris poſita. ff. de peculio depoſiti. §. peculium. ſed ſine pecunia fragile dicitur. ff. de leg. iij. ſi chorus. §. j. ¶ Item dicitur peculiu3 res parafrenalis. ff. de iure do. ſi ego. §. dotis. alias ponitur ꝓ hereditate vel patrimonio. C. de epiſc. et cler. ſi quis preſby. ff. ad treb. cogi. reſpon. j. ⁊ ſic accipitur hic.

2 Vnde dicatur.

† Peculium a pecunia. pecunia a pecoribus quia antiquorum pecunia ſeu bona in pecoribus erant. j. queſtione. iij. tutu3. et tūc nihil poterat emi: vel vendi: ſed cōtractus permutationis neceſſarius erat. ff. de contrahen. emp. ⁊ ven. l. j.

Quot ſunt eius ſpecies. †Secundum leges eſt profectitium aduentitium caſtrenſe ꝛ quaſi[a] caſtrẽſe. ¶ Profectitiũ dꝛ qḋ ꝓficiſcit̃ de reb[9] paternis: ꝛ acq̃rit̃ pr̃i quo ad ꝓprietatẽ ꝛ vſuf. ¶ Aduẽtitiũ eſt ꝙ acq̃ritur ex donatione vel ſucceſſione alicui[9] vel alr̃ aliũde ex aduentu ꝓſperitate fortune ꝓuenit.excipe res ab imperatore vel auguſta donatas que quaſi caſtrẽſes iudicant̃. C. de bo.que li.cum multa priuilegia. ¶ Caſtrẽſe qḋ milites in caſtris acquirũt. ff. de caſtren. pe.per totũ ſed hodie tales milites nõ inueniuntur qꝛ nõ ſeruãt ꝯditiões quas illi ſeruabãt. ¶ Quaſi caſtrẽſe q[9] filijfa. de ſcla ſua acq̃runt occaſiõe aduocationis vel munerũ publicoꝝ ꝓbant̃ hec.C.de inoff.teſ.l.vl.ꝛ de bo.que lib.cũ oportet.ꝛ.l.cũ nõ ſolũ.inſti.per quas pſo no.acq. ¶ Sꝫ hic duob[9] modis tãtum dꝛ peculiũ illud.ſ.qḋ ꝓuenit ex re eccleſie ꝛ hoc profectitiũ quodãmodo dici põt qꝛ cleric[9] nõ põt teſtari de hoc regulr̃. ſ.e.c.ſ.ij. ꝛ.iij. non tñ per oĩa qꝛ ſup̃ ꝓfectitio iter patrẽ ꝛ filiũ nulla lis eẽ põt.ff.ḋ iudi.lis nulla. ſed ſup hoc etiã inter patrẽ ſpũalem ꝛ filiuꝫ litigat̃.ꝫ.de inſti.ex frequẽtib[9]. ꝛ.c. veniſſet. ꝛ de p̃b.vacã.ꝛ de of. dele. ſi qñ. ¶ Aliud eſt peculiũ de quo hic tractat̃.ſ.qḋ artificio vel pr̃na ſucceſſiõe vel ĩtuitu cognitiõis.aut dono ꝯſanguineoꝝ vſq; ad quartũ gradũ aut amicoꝝ intuitu ꝑſone nõ eccl'ie clericis acq̃ritur: ꝛ iſtud ſꝫ aĩa.aduẽtitiũ dꝛ: ſꝫ dici p̃t q[9] eſt quaſi caſtrẽſe.q[9] ergo in filiofa. laico aduentitiũ dꝛ hic dicet̃ quaſi caſtrẽſe cũ de iſto teſtari poſſit cleric[9]. ſ. de teſt. rua nos.vel qꝛ nos.C.de ſof.te.l.vl.ꝛ de epiſ.ꝛ cle.aut̃.p̃ſbyteros.ꝛ in aut̃.de ec. tit.§.interdicim[9].col.ix. xcj.di.cleric[9].x.q.iij caũedũ.in fi. xxj.q.ſ.c.ſ. l fi.vt eñ l his iurib[9] ꝓbat̃ clerici p̃nt honeſte ꝓprijs laborib[9] ꝛ manib[9] ſibi acq̃rere.et de talib[9] teſtari p̃nt ẽt ſi i p̃tãte ſint.C ḋ epiſ. ꝛ cle.ſacroſan.C.de acceſſo.velut caſtrenſe. ¶ In his ẽt abiteſtato ſuccedũt parẽtes.xij. q.ſ.manifeſte.ꝛ.c.ep̃s qui filios.ꝛ. q.iij.c.fin. ¶ Sꝫ ꝛ veniẽtes p̃nt de his ad libitũ facere: ſ.de ſuc.abinteſ c.ſ.xij.q.iij.firũ. ¶ Regulaꝫ aũt hãc teneas qḋ illud peculiũ hic cẽſet̃ ꝓfectitium ꝙ cleric[9] nõ acq̃ſiuiſſet ſi eccl'iã nõ habuiſſet.ff.de caſt.pe.caſtrẽſe peculiũ.ſ.tit. ſ.req̃ſiſti.§ illud. ¶ Quid ergo de oblationibus.Ia.dixit peculiũ ꝓfectitiũ eſſe, ar.ſ.ti.ſ req̃ſiſti. ¶ Sꝫ ꝯ qꝛ nõ rõne eccleſie ſꝫ ordinis offerunt̃.vñ ꝛ ſacerdoti offert̃: ꝛ ſi eccleſiã nõ habeat. ¶ R̃ndeo nõ ob.qꝛ nullus dꝫ amittere parochianũ meũ.ſ.de pochi. vt dñicis ꝛ de ſepulturis.c ſ. ¶ Quid ergo de oblatione viatoris.adhuc puto idem arg. contra. ff. de iudi.heres abſens.

b Qui clerici poſſunt peculiũ habere [b]. Quaſi

4 caſtrenſe † p̃t habere clericus quicunq; proprijs non renunciauerit ſed is qui renunciauerit non põt.ſ.e.c.ſ. ſ.de ſta.mo. cum ad monaſterium.ad fi.ſ. de teſta.quia ingredientibus. liij.diſt.abbati.xij.q.ſ.nolo.et c.non dicatis. ſ.de priui.cum et plantare.§.de cõfratrib[9].ꝛ c.vt p̃uilegia.xxvij.qõ.ſ.vt lex. ¶ Sed et hi qui proprijs renũciant p̃nt habere profectitiuꝫ occaſione adminiſtrationis vt ſ.de ſta.mona.c.cũ ad monaſteriũ.§.q̃vero.ꝛ tales p̃nt tẽpꝛare de blado ꝛ victualib[9] donare ad tp̃s.ꝫ.de re.ec.non alie. c.ij. alias qui poſſunt.t: quod dic vt not.ꝫ.de do.§.quis poſſit. ꝛ .§.et quid.

Quod peculium

5 †donari poteſt ſeu inter viuos ſeu cã mortis. Quaſi caſtrenſe: et nõ profectitium quod dic vt no.ꝫ.e.§.quot ſint.ꝛ.ꝫ.c.ſub rub.de dona.§.ꝛ quid.ꝛ. ſ.iti.ſ. §.quis poſſit. ¶ Illud in ſumma notandũ eſt ꝙ ſi dubiuꝫ ſit vtrum peculium profectitium ſit vel quaſi caſtrenſe: profectitium p̃ſumitur ex quo eccleſiã habet.ſ.e.c.ſ. Sed ſi non hꝫ eccleſiam tunc p̃ſumo quaſi caſtrenſe.ar.C.de vſu. l.vl.ꝛ arbitute.ſi defunctus. ¶ Iteꝫ pbr̃ de ꝓfectitio emens dꝫ emere noĩe eccleſie non proprio: nec alieno in fraudeꝫ: qꝛ ſicut nec ſuo ꝛc.ſ.e.pbr̃.ꝛ.c.inquirẽduꝫ. ꝛ res taliter acq̃ſite eccleſie ꝓprie relinquẽde ſunt.ſ.e.vnuſquiſq;. ¶ Item cleric[9] qui terram ſterilẽ eccl'ie ad fertilitatem redegit agella vel vineula faciẽdo. illud in vita ſua p̃cipuum habet: ſed poſt mortem non ſuccedunt heredes niſi epiſcopus hoc concederet forte ad precariam vel pro ſeruitijs ſibi exhibitis. infra eodem ſi quis ſane ſupra de re.ecc.non alie. ad aures. ꝫ. ti.ſ.per tuas. ꝛ de preca, c.ſ.et xij.q.ij.repe.

a ¶ Caſtrẽſe vel q̃ſi. adde no l c. qꝛ nos. de teſta.c. lꝫ. de ſepul'.l.vſ. gl. in.c.fi. de iu.pa. l.quidaꝫ. ff. de acq. re.do.bal. in.l.iij.ff. de in'uis vocando.

b ¶ Clerici p̃nt hr̃e peculiuꝫ. Adde qḋ peculium clerici dꝛ eſſe aduẽtitium. vi de p barb. ꝯſil ſ inci. magnus. l.xxj.col.l iij.volu.

ficit ꝙ ſit elect⁹ tyro. etiã ſi publicis expẽſis
litẽ faciat ſ; neceſſe eſt ipm̃ in nũero militu;
referri.ff.de teſt.militũ.l.antepe.i.in matricu
la vel tabula in q̃ oĩa noĩa militũ ſcribebant
ſm azo.ſicut al's legit.ff.de albo ſcribẽ.l.j.et
ij.Idẽ eſt ſi icomitatu pn̄cipũ retẽt⁹ ↄfeſti cin
gi iuſſus eſt.ff.de te.mili.l.pe.S; ⁊ ſtigma.i.
nota publica coꝝ brachijs debebat ifigi . C.
de fabricẽ.l.ſtigmata. ⁊ talis miles a ſignis
militarib⁹ citra.xx.an.ſine magna cã remit
ti nõ poterat ſine infamia.ff.ex q̃.cau.ma.l.
pe.ff.de his q̃ no.infa.l.ij. ¶ Hodie ṽo tales
nõ inueniunt ſ; inermes tm̃ puta clerici . ẽ.
de ſer.nõ or.eo libẽti⁹.ẽ.de cor.vi.c.j.l.di.cl'i.
liũ.di c.j.⁊.c.ex antiq̃s. xxiij.q.j. militare et
aduocati militant nãq; pr̃oni cãrũ : q̃ glõſe
vocis ↄfiſi muniũie laborãtiũ ſpẽ vitã poſte
roſq; defendũt.C.ꝺ aduo.diuer.iu.aduocati.
5 ¶† Miles ṽo dict⁹ eſt a multitudine: aut a
malo:q̃ d; arcere aut a nũero milleno : ſiue
milleſimo:q: de mille vnus ꝓcipu⁹ ⁊ magis
ſtrennu⁹ i militẽ eligebat.ff.ꝺ te.mili.l.j.§.mi
les.iuxta illõ ſalomoñ.vix ex mille vnũ repi
mulierẽ ex oĩb⁹ nõ iueni.eccl'es.vij.¶ Talis
miles ꝓuilegiũ h; q: ſi in expeditiõe eſt i cõ
flictu belli:vl' vite ꝑiculo ↄſtitut⁹ l; ei teſta=
ri q̃uo põt ⁊ vult.C.de te.mi.q̃ꝗ;.ꝓide etiã ſi
null⁹ teſtis iterſit:ſi tñ ſanguine rutilãti vel i
vagia vel clypeo ſuo volũtatẽ ſuã aut in pul
uere ſcꝓſerit:⁊ legi poſſit ſtabilis erit.C.ꝺ te.
mili.milites. in hoc enim cãu nuda volũtas
ſufficit.ff.de te.mili.l.j.¶ Si autẽ in expedi=
tione ſit nõ tñ in cõflictu vel vite ꝑiculo ſ; in
tentorio forte vel alibi duos ſaltẽ teſtes ad=
hibere d; vt teſtet corã eis quẽ velit ſibi he=
redẽ eſſe ⁊ cui libertatẽ :⁊ cui legatum relinq̃
re:nec ſufficeret ſi ſermonib⁹ ſimplicibus ſi=
cut plerũq; fieri ſolet diceret te heredẽ facio
aut bona mea relinquo qꝺ ipſoꝝ militu; in=
tereſt:alioquin nõ difficulter inueniret q̃ di=
ceret ſe poſt mortẽ militis hoc audiuiſſe : et
ſic vera iudicia ſubuerterentur.ff.de te.mili.
diuus.inſti.de milite.§.plane.⁊.§.id priuile=
gium.⁊ ſe.¶ Quid ſi nõ in expeditiõe ſ; do=
mi ſit vel alibi:iure cõi teſtari d; vt. C. de te.
mi.l.pe.iſti.e.§.illi⁹ ãt.⁊ ẽ ar. ꝙ illi clerici tm̃
q̃ rl'r viuunt ⁊ ſunt circa diuinũ offm̃ occu=
pati debeant gaudere ꝓuilegio clerica . ſup
quo vide qꝺ no.ẽ.de cle.cõiu.§.j.ṽ. ꝓuilegij:
hoc ꝓuilegiũ h; ⁊ ſi cec⁹ vel mut⁹ fact⁹ ſit dũ
eſt in expeditiõe ante cãriam miſſionẽ. ff.de
te.mili.l.iiij.¶ Sed ⁊ ſi is qui ignorat an ſui
iuris ꝑpter ſit mortis patris incertitudine;
hoc priuilegium h; : ſed ſi nõ teſtetur niſi de
caſtrenſib⁹ ⁊ ignorat mortẽ pr̃is bona pr̃na
ad heredem inſtitutũ nõ pertinebũt.ff.de te.
mili.ex militari.§.ſi miles.⁊.§.ſe. ¶ Is etia;
q̃ ſcit ſe eſſe filiumfa.teſtari ꝑt ſiue ſit i arma

ta militia vel inermi.nam hoc quibuſdã ꝓ=
uilegij loco conceſſum eſt. inſti. de te.mili.§.
fi.⁊ quibus non eſt ꝑmiſ.fac.teſta. l pn̄.⁊ not.
de hoc.ẽ.ti.§.quot ſint.⁊ j.§ q̃ cleri.⁊ de dona.
§.q̃s poſſit.⁊ ſe.¶ H; ⁊ miles ꝓuilegiũ circa
ꝑſonam heredis.nã ⁊ deportatos ⁊ fere oẽs
qui factionẽ teſti nõ hñt iſtituere ꝑt ſeruũ tñ
pene nõ põt inſtituere niſi mortis tp̃e in ciui=
te iueniat:q: tũc icipit ↄualeſcere inſtitutio
qꝺ gñal'r dicẽdũ ẽ oĩb⁹ alijs inſtitutis. ſ. ꝙ ſi
nõ v; ↄſiderato tp̃e inſtitutiõis ↄualeſcit tñ
ſi tp̃e mortis ipedim ẽtu; ceſſauerit. ff.de te.
mi.l.q̃ neq;.§.j. vñ ⁊ ſi mulier iſtituta turpis
ſuſpitionis ſit v; : q: nec ex teſtõ militis ali=
q̃d capere ꝑt.ff.de te. mili. l.miles ita.§.mu=
lier niſi forte tp̃e mortis correcta ⁊ bone opi=
nionis inueniatur ſm azo . tũc enim non d;
deſpici in eo qꝺ fuit:q: iam incipit eſſe ꝙ nõ
fuit.l.di.ferrum.ẽ.de teſti. teſtimoniũ. ¶ Et
aliud ꝓuilegiũ h; miles quo ad qualitatem
iſtituẽdi:q: vſq; ad certũ tp̃s vel ex certo tp̃e
in antea inſtituere ꝑt . ⁊ ſic decedere quo ad
tp̃s inteſtat⁹.ff.de teſt.mili.ſi miles vnũ.§.j.⁊
l.miles ita.¶ Et eſt notãdũ qꝺ ſi miles inſti
tuat vnu; heredẽ in paganicis bonis aliũ in
caſtrenſib⁹ ius accreſcendi nõ h; locũ inter
eos:q: quaſi duorum hoĩem due heredita=
tes intelliguntur : adeo qꝺ nec es alienum
cõicant: ſed vterq; ſoluit qꝺ hereditatẽ ſuã
contingit qꝺ ſi altera pars ad ſoluendum es
alienum qꝺ eam contigerit n[illegible]ſufficiat.
⁊.ideo inſtitutus heres heredit[illegible] repu
diauerit is qui adijt cogitur totam [illegible]heredi=
tatem defendere aut totam repudiare:⁊ cre=
ditoribus cedere . ff. de te. mi. ſi certarum.§.
iul . ¶ Si autem vnum inſtituat in vna re
vel in vna vncia:⁊ alium in alia tunc eſt ius
acreſcẽdi inter eos.ff.de te.mili. ſi certaꝝ.rñ.
j.C.de te.mili.quãq̃;.nec ob.ff. ꝺ te.mili.ſi mi
les vnũ ex fundo.vbi ꝺr creditur quãtũ ad reſi
duũ pr̃imoniũ inteſtatũ deceſſiſſe:creditur cm̃
ita a iure ſi ꝓbet militẽ ita voluiſſe . ¶ Uerũ
ſi vnũ inſtituat tm̃ in paganicis vel i caſtrẽ=
ſibus oĩa ad ipm̃ iſtitutũ ꝑtinẽt iure iteſtati.
C.de te.mili.l.j. ⁊.ij.niſi vbi filiuſfami. miles
ignorat patrẽ mortuũ eẽ vt no.ẽ.c.ṽ.ſ; ⁊ is q̃
ignorat. ¶ Durat aũt hoc ꝓuilegiũ militu;
q̃;diu ſunt in expeditiõe ex q̃ dimiſſi ſunt de
militia ſi moriant infra an.ſiue cõditio ſu=
ſtitutionis infra an.extiterit ſiue poſtea.iſti.
de mili te.§.ſ; hactenus.ff.de te. mil. ꝙ ↄſti=
tutũ.⁊.l.qꝺ dicit:⁊ hoc verũ eſt ſi dimiſſi ſunt
ex cã honeſta vel cãria . nam ſi cã ignominie
ſtati; amittũt ꝓuilegiũ.ff.de teſta.mi.l.teſta
mẽta coꝝ.S; ⁊ illud ꝓuilegiũ ꝙ h; miles vt
teſtari poſſit qꝺ al's non poſſet durat ẽt poſt
miſſionẽ iure.ſ.cõi vt inſti.de mili. teſta.§.il=
lis aũt.¶ Admittunt ⁊ hoc priuilegiũ dãna

ſterie capitali cōi. ¶ Si vero de exile militari vt qꝛ arma ſua alienauit vel ꝯ preceptū ducis aliqd fecit: vl ſilia que enumerantur. ff. de re mili. l. ij. ⁊ iij. ꝺ fide rupta argui poſſit non licet teſtari. ¶ Si nāūt ⁊ iudex i ſnia ſibi reſeruauit qꝺ liceret: licebit de caſtrenſib⁹ bonis tm̄ ſi non ſeruauit nō licebit. colligunt hec. C. de teſt. mili. et militib⁹. ff. de vetera. ſuc. l. j. ff. de te. mi. ex militari. ff. de iniuſ. rup. irri. te. ſi quis filio. §. ſed et ſi quis fuerit capite. ff. de dona. inter vi. ⁊ vx. cū hic ſtatus. §. ſi miles. ff. de le. iij. ſi quis in prin. teſta. §. miles. ¶ Hec aūt oīa appoſui quia poſſunt hr̄e locum in teſtamentis clericoꝝ in aliquibus. vt pꝫ in his que no. ꝫ. eo. ver. hodie. et ver. qꝺ ſi non in expeditione. ⁊ ver. is tē qui ſcit. ⁊. ꝫ. titu. j. §. quot ſint. ⁊. §. qui clerici.

6 Quot teſtes † requiruntur [a] in teſtamento. Et quidem regulariter. vij. vt patet in his que no. j. e. §. qualr̄ conficiatur. ⁊ probat. C. de bo. poſ. ſm tab. l. alioquin vt ibi legit a contrario ſenſu bonoꝝ poſ. peti non pōt. ¶ Sed quid ad nos de bo. poſ. cū hodie de iure ciuili admittatur qlibet ad ſucceſſionē vt inſti. de ſucceſ. que abinte. defe. §. admonēdi. ⁊. §. fi. ⁊. C. de ſuis ⁊ legi. heredi. auē. in ſucceſſione. ⁊ de leg. heredi. auē. ceſſante. ¶ Rn̄deo valde ad nos. in. iiij. caſibus. ¶ Primus caſus eſt: vbi quis capite minut⁹ fecit teſtamētū ⁊ poſt ea deceſſit factus tamen ciuis romanus ⁊ ſue ptātis in ſti. qui. mo. teſta. infir. §. nō tn̄. ¶ Scd̄s eſt vbi quis ſub cōdi. inſti. eſt heres. nā lꝫ ꝯditio deficiat ptor tamen permittit bonorum poſ. ſcd̄m tabu. ff. de bonorum poſ. ſecundum tab. l. ij. §. ij. ¶ Tertius eſt quando poſthumus preteritus naſcit viuo teſtatore: et ſic decedit. quamuis enim teſtamentum nimia ſubtilitate videatur ruptum: ⁊ ſic heres de iure ciuili non poſſit ſuccedere pretor tn̄ concedit bono. poſ. ſm tab. ſi alias ſolēne fuerit teſtm̄. de iniuſ. rup. irri. teſ. poſthumus preterit⁹. rn̄. j. ¶ Quartus eſt ſi filiuſfa. preteritus ſit nam ſi petat portionem ſuam teſtm̄ ruptuꝫ videt. ſi vero ſe abſtineat quāuis iuris ſubtilitas refraget tn̄ volūtas teſtatoris ⁊ ex bono ⁊ equo ſeruabitur intelligas per bo. poſ. ſm tab. ff. de iniuſ. rup. irri. teſt. filio pterito in his ⁊ oli erat ⁊ hodie eſt neceſſe ſm leges petere bo. poſ. ſm. tab. ¶ Quid ſiquis cōdat teſtm̄ nuncupatiuum in pn̄tia. vij. teſtium et tabellio inde cōficit inſtrm̄ in quo duos tm̄ teſtes vel tres apponit nunqd probat teſtm̄ per tale inſtrm̄. azo iob lanfrā. cre. dixerunt qꝺ nō etiam ſi nomina. vij. teſtium inſcripta fuerint arg. C. eodē. titu. hac cōſultiſſima. §. fi. et. l. fi. C. de codicil. l. fi. in fin. qui te. fa. poſ. hac conſultiſſima. §. ſed qꝛ tabularioꝝ. teſtm̄ enim nūcupatiuū nec poſſet probari ꝓ tres vel. iiij. teſtes: ergo nec inſtrm̄ totideꝫ teſtes continens. arg. C. de fi. inſtru. in exercendis. ꝫ. de fi. inſtru. cum ioannes. §. porro. ꝫ. de cle. pere. tuc. ⁊ ſicut de ſubſtantia ſolennis teſtamenti ſunt. vij. ſignacula. ⁊. vij. teſtes: ita de nuncupatiuo. vij. teſtes. ergo ſi vnus de. vij. teſtibus moriatur: non poterit probari de cetero teſtm̄. arg. C. eo. ſi vnus. inſti. eo. §. fi. iōqꝫ in lōbardia vbi iura ſeruant: ſtati publicantur ſm formā no. ꝫ. de fi. inſtr. §. de publicatione. ¶ placē. ꝫo ⁊ mar. dixerunt qꝺ bene pōt probari ꝑ duos teſtes ⁊ ꝑ inſtrm̄ pdictū. arg. C. de arbi. tu. l. fi. C. ad vell. ſe. cō. antiq. rn̄ j. C. de edi. diui. adri. tol. l. fi. C. de dona. in donationibus. ff. de proba. monumenta. ⁊ hec opinio expſſim. j. e. relatum. ⁊. c. cū oēs. hodie cōprobatur quāuis aliq illas decre. alr̄ intelligant vt no. j. e. §. qualr̄ cōficiat. ver. fallit etiā in eccleſia. ⁊ iūge qꝺ no. ꝫ. de teſti. §. quot⁹ numer⁹ ¶ Sed ⁊ qñqꝫ vn⁹ teſtis ſufficit ⁊ duo ⁊ tres vel quatuor vel quinqꝫ: etiam ſm. l. qꝺ dic vt no. j. e. §. qualiter conficiatur. ver item quandoqꝫ vnus teſtis. ⁊ ſe.

7 Quis poſſit facere † teſtamentum. [b] Rn̄deo is qui poteſt donationem facere: qꝺ dic vt no. ꝫ. de dona. §. quis poſſit ¶ Pater namqꝫ fami. pōt facere teſtm̄ ſi maior eſt. xiiij. an. nō filiuſfa. non ſeruus: nō ſurdus q nullo mō audit ⁊ mut⁹. naꝫ ſi hec duo vitia cōcurrāt naturalr̄ teſtari nō pōt: ſecus ſi literat⁹ ſit: ⁊ ex accidēti contingit: vel ſi ſurdus ſit tm̄ vel mutus. qꝺ dic vt. C. qui teſta. fac. poſ. furioſuꝫ. ⁊. l. diſcretis. inſti. q teſta. fa. poſ. ꝑ totū. nec is q proprijs renūciauit poteſt facere teſtm̄. j. e. qꝛ ingredientibus. xix. qō. iij. quia ingredientibus. C. de ſac. ſan. ec. auē. ingreſſi. ¶ Sed ſi filios habēs ingrediatur monaſterium

[a] ¶ Quot teſtes requirunt. adꝺ gl. iſti. eo. ti. ex. in. l. j. in. ij. q. C. ꝺ ſac. ſan. ec. text. et ibi do. l. c. cum eſſes de teſtat. ſpe. tit. de iſtru. edi. l. §. compēdioſe. vſi. ita ꝑ ius canonicū.

[b] ¶ Quis poſſit facere teſtamētū adꝺ do. in ea. ru. ⁊ ꝑ fil. fran. in repet. rub. eo. titu. lib. vj.

naſterium nullo condito teſtō permittitur ei
poſtea bona diuidere. vt autē. de ſan. epiſc. §.
ſi qua mulier. C. de ſac. ſanc. ec. auē. ſi qua mu
lier. ¶ Idē puto ⁊ ſi filios non habeat q̄ñcū
ꝙ añ profeſſionē infra an. cum ad ſeculum re
8 uerti poſſet. j. de regula. ſtatuim⁹. ¶ † Quid
de eremitis ⁊ ſolitarijs ſi non renunciauerūt
proprijs: nec ſe alicui eccleſie tradiderunt vi
tam mutando teſtari poterunt. xix. q. iij. §. eꝫ
paulus. ¶ Et breuiter q̄ nō prohibetur teſta
ri pōt. arg. ff. de his qui ſui iur. ſunt. l. j. ff. de
proc. mutus. ¶ Pōt aūt filiusfa. facere teſtm̄
de caſtrenſi peculio ⁊ quaſi. C. eo. l. vl. ⁊ de in
of. teſ. l. qđ dic vt no. ſ. ti. j. §. quot ſint eius ſpe
cies. ⁊ §. q̄ clerici. ⁊ ſe. ¶ Ergo clericus filiuſ
fa. de oībus his q̄ obuenerunt ei ſiue ex arti
ficio ſeu alio modo reſpectu perſone teſtari
pōt. j. eo. relatum. §. lꝫ. ⁊ ſequē. ⁊. c. requiſiti.
de reb. ecc. iure teſtamenti donari non pōt: ſꝫ
cauſa eleemoſine poteſt dic vt not. ſ. de do. §.
et quid. ⁊. j. eo. §. vlti.

Qualiter conſtituatur. Dic diſti.

vtrum quis velit facere nūcupatiuū teſtm̄. i.
ſine ſolēnitate: ſeu ſine ſcriptis. vbi ſufficiūt.
vij. teſtes legiti. ſm leges ſine alia ſolēnitate
inſti. eo. ti. §. vl. C. e. hac conſultiſſima. §. p nū
cupationem dūmodo pñtes fuerint ⁊ rogati.
ff. eo. heredes. §. pe. in autē. de teſti. §. ⁊ lꝫ. C. ꝺ
teſt. autē. rogati. ¶ Sꝫ ⁊ neceſſe eſt ꝙ vno cō
textu fiat. i. nullo actu ꝯtrio intermixto: quod
qualiter intelligitur no. j. eo. verſic. nō nocet.
¶ Uel velit ſolenniter teſtari: ⁊ tunc neceſſe ē
ꝙ in ſcriptis redigatur: et ꝙ noīe heredis: et
dignitates ſcribantur: vel per teſtatorē: vel
per alium vice ſua. vt. C. eo. iubemus: ſed ho
die valet ⁊ ſi non ſcribat hec nomia alias tñ
priſca cōſuetudine obſeruata: vt in autēt. vt
ſponſalitia largitas. §. qui vero añ hanc le
gem. col. ix. ¶ Et eſt tripartite collectū: nam
ꝙ teſtes vno contextu interueniant: ⁊ in eoꝝ
preſentia fiat de iure ciuili deſcendit ꝙ teſta
tor ⁊ teſtes ſubſcribant: vel alius pro eis ex
ſacris conſtitutionib⁹. ꝙ. vij. ſint numero. et
vij. ſignacula apponantur ex edicto ꝑtoris.
inſti. eo. §. ſed cum paulatim. Non nocet aūt
ſi teſtōr vel teſtis naturalis pōderis depoſi
tione interueniēte exierit vel breuis lāguor
vel datio medicine: qꝛ nihilominus vno ꝯte
xtu intelligitur factū. C. eo. cū antiquitas. ff.
eo. heredes. §. fi. ¶ Et tabellio in numero te
ſtium cōputatur. ff. domicius labeo. ⁊ in ter
ris vbi tabellio nō inuenitur octau⁹ teſtis cō
putato teſtatore ſm quoſdā loco tabelliōis
adhibeť: per qđ probatur ꝙ tabellio eqpol
let vni teſt. nō pluribus. C. q̄ te. fa. poſ. hac cō
ſultiſſima. §. vl. de ercta lia. tñ vult ꝙ duo ad
hibeātur loco tabellionis. ſ. de proba. qm̄ ꝯ

falſam. ⁊ ſic puto dictā. l. hac cōſultiſſima in
telligēdā eſſe. ¶ Sed ⁊ ſi teſtōr nolit ꝙ teſtes
voluntatem ſuā ſciāt: pōt chartā teſti. clau
ſā repñtare teſtib⁹ ⁊ dicere hoc ē teſtm̄ meū
rogo vt ſubſcribatis: ⁊ ſi ipſe vel alius ꝓ eo
cum ipſis ſubſcribentib⁹ ſubſcripſerit vale
bit. C. eo. hac conſultiſſima. ¶ Quid ſi manu
propria ſcripſerit: ⁊ hoc depoſuerit in ſcri
ptura ꝙ manu ſua cōfecit: nō requiriť alia
ſubſcriptio. C. eo. cum antiquitas. §. fi. ¶ Fal
lit hec ſolennitas: qꝛ q̄ñqꝫ vꝫ teſtm̄ ēt ſi null⁹
teſtis interueniat: vt ſi miles in bello moriť ⁊
cū ſanguine rutilanti in clypeo ſcribat ꝓut
pōt dūmodo de voluntate appareat ꝑ ſcri
pturam. C. de mili. te. milites. ⁊ ſi in tentorio
ſuo teſtetur: nō exigitur tanta ſolēnitas. ff. ꝺ
mili te. Lucius. qđ dic vt plene no. ſ. eo. §. q̄t
ſint ſpēs. ſub. §. teſtm̄ militare. ¶ Item q̄ñqꝫ
vnus teſtis ſufficit vt ſi corā imperatore fiat.
C. eo. olim. ¶ Q̄ñqꝫ duoſ. inter filios. C. eo. hac
conſultiſſima. § ex imperfecto. ⁊ autē. inter li
beros. nā ⁊ ſi teſtm̄ vel codicilli completi nō
ſint. quocunqꝫ tñ mō voluntas declareť ſer
uabitur inter liberos nō vt teſtm̄ ſed vt vlti
ma voluntas ſed quo ad ꝑſonas extraneas
nulla hť hmōi diſpō imꝑfecto. C. fa. her. l. fi.
et ſupradicta. l. hac conſultiſſima. §. ex impfe
cto. ¶ Hodie tñ vř ꝙ ita demū teneat inter li
beros imperfectū teſtm̄ ſi ſubijciatur ſubſcri
ptio ipſius parētis vel olm liberorū inter q̄s
ſit diuiſio. ſed ⁊ ſine ſubſcriptione tenebit ſi
parens literatus manu propria non ſignis:
ſed lřarum ꝯſequētia tēs ⁊ liberorū noīa de
clarauerit ⁊ vnciarum numerum: ſeu ſigna
ſpālium rerum dū tñ coram teſtibus idipm̄
qđ ſcribit exprimat expreſſim primā reuocet
voluntatē. ff. de le. iij. ſi q̄s in prin. te. ff. de do.
inter vi. ⁊ vxo. cum hic. §. ſi. ff. de bon. poſ. ſm
tab. l. pe. §. fi. ſ. de reſcri. ceterum. ⁊. c. cuꝫ dile
cta: lꝫ videatur hoc ſpāle in militis teſtō. ff.
de te. mi. q̄rebatur. ⁊ pōt in tali ſcriptura le
gatum ⁊ libertas relinq̄ ēt extraneis perſo
nis vt oīa hec probātur. in autē. de te. impfe.
tñ j. ⁊. § j. ⁊. ſi. col. viij. ⁊ de trien. ⁊ ſemiſ. § ſe
pe. col. iij. dñs tñ meus hoc intellexit in teſtō
qđ fit ſolenniter ⁊ in ſcriptis. nā in nūcupati
uo quecunqꝫ verba ſufficiunt vt dicūt. ll. an
tique ſuperius allegate. ⁊ de hoc not. j. eo. §.
qualř confirmeť. ver. quid ergo ſi q̄s. ⁊ ſequ.
¶ Q̄ñqꝫ tres vel quatuor vel pauciores ſm
diuerſas conſuetudines. ⁊. l. municipales. vł
alia priuilegia principis. C. eo. ſi nō ſpeciali
¶ Q̄ñqꝫ. v. vt i teſtō ruſticorū. C. e. l. vl. ¶ Fal
lit ēt in eccľia ſꝫ Da. ⁊. T. qꝛ ſi relinquať ad
pias cās duo teſtes vel tres ſufficiūt. j. e. cuꝫ
eſſes. ⁊. c. relatū. ¶ Sꝫ ꝯ qꝛ in eccľia ⁊ impa
tore ius cōe attēditur. C. de ſac. ſan. ecc. gnali
ibi cōi iure. al's oī iure. ⁊ q̄ te fa. poſ. ſi q̄s im

peratorem. ⁊ de te. ex impfecto.
⁊ ſi ſolēnitas vel veritas deſiſt
nec fideicōmiſſum debet. C. eo.
nō dubium. C. de fideicōmiſſ. ſi
veritas. ⁊ l. ex teſtō. niſi vbi he
res ipꝫ ab initio perfide negās
poſtea confitetur. ſed dic volun
tatē minus ſolennē: ⁊ idō nō va
lere in hoc caſu fideicommiſſario
prius de cal. iurante. defert ipſi
heredi iurm̄ q̄ iuret ſe nihil ta
le a teſtatore audiuiſſe: aut eo
recuſante ſatiſfacere cogitur.
C. de fideicōmiſ. l. fi. inſti. de fidei
cō. libe. §. fi. ſm Bul. ⁊ azo. ſi vero
ab initio cōfiteatur fideicōmiſ
ſum ſed dicit non valere teſtm̄
cogitur ſoluere niſi ſciēter vo=
luntatem defuncti approbaue
rit. vt dicunt. ll. ſuperiores. ar.
ad hoc in autē. de triē. ⁊ ſemiſ.
§. dubium. ⁊ ſequenti. colū. iiij.
¶ Alij aūt dicunt q̄ de volūta
te minus ſolenni debet fideicō
miſſuꝫ ēt ſi ab initio hoc heres
cōfiteatur vt expreſſius proba
tur in di. l. inſti. de fideicō. her.
in fi. ⁊ ſi qua ſunt iura expſſim
cōtradicentia vel pñt intelligi
qn̄ heres negat ab initio: ⁊ iu=
ramentū ſibi delatum pſtat vl
qn̄ non defertur nec p teſtes cō
uincitur vel corrigūtur ¶ Uex
ſuper hac materia ſic pōt diſti
gui. cum q̄ritur vtruꝫ volūtas
teſtatoris minus ſolennis pu
ta qꝛ teſtes deficiunt ſit adim=
plenda vel tenenda refert vtrū
agatur in foro eccl'iaſtico ⁊ in=
ter perſonas eccl'iaſtic. et tūc
duo vel tres teſtes ſufficiūt. j. e.
cum eſſes. qꝛ nec ſcriptura exi=
gitur. C. de ſac. ſanc. ec. ꝯgñali l.
fi. ¶ Uel in foro ſeculari ⁊ iter
ſeculares: ⁊ tunc iudex ſcl'aris
ſm legem ſuaꝫ iudicabit illos
arg. xcvj. di. duo ſunt. ⁊ c. ſi im
perator. in autē. quō opor. epi.
in prin. co. j. ¶ Aut igit in foro
eccl'iaſtico ⁊ inter pſonas ſcl'a
res: ⁊ tunc ſi ſcl'ares ſint de tpa
li iuriſditione eccl'ie. ſm cano.
iudicabūtur. ſ. de fo. cōpe. q̄ cle
ricus ⁊ ar. de ele. cum eccleſia
vulterana ad fi. C. cōis predi.
ven. fundi. j. qui fil. ſint legi. p
venerabilem. rñſ. j. ad fi. in illo
ver. id aūt q̄ intelligas etiaꝫ ſi
laici ſubiecerint ſe prorogando

iuriſditionem epi in ſe ſicut de hac proga=
tione. no. ſ. de off. dele. §. quibus modis. nam
tunc perinde eſt: ac ſi ordinarie cognoſceret.
ff. de iudi l. j. ⁊ ij. ſ. de off. dele. p. ⁊. G. qd in=
telligas niſi dictū eſſet a partibus q̄ ſm le=
gem humanā valebant iudicari. arg. ſ. de eo
qui mit. in poſſ. ca u. rei ſer. c. pe. rñ. j. ⁊. §. fi. ff.
de re iudi. ſi conuenerit. ¶ Si vero iudex ec=
cleſiaſticus ex delegatione alicuius princi=
pis forſan cognoſceret in ciuilibus. qꝛ nec de
alijs ſe dꝫ intromittere: niſi penā ſanguinis
tēperaret. j. de rap. in archiepātu tunc ſm. l.
humanā iudicatū erat qꝛ dele. propriuꝫ ni=
hil hꝫ: ſed iuriſditione tm̄ vtitur delegata. ff
de off. eius cu man. eſt iur. l. j. ad fi. vnde ⁊ ea
dem rō dꝫ eum mouere q̄ et delegantē moue
ret. ſ. de reſcri. ſuper literis in fi. ¶ Qd ſi in
foro ciuili inter clericum agentē ⁊ laicū reū
ſit qō. qꝛ forum rei ſequit actor. ſ. de fo. ꝯpet.
cum ſit gñale iudicabit ſm legē humanam
excip. relicta eccl'ijs vel alias ad pias cās in
quibus vtroq; foro duo teſtes ſufficere dñt.
j. eo. relatum. hec enim ſunt eccl'iaſtica in qb⁹
canones pñt leges corrigere: vt in autē. quō
opor. epi. rñ. j col. j. ⁊ vt cle apud pro. epi. ꝯue
ni. §. ſi vero eccleſiaſticū. col. vj. j. de ſe. nu. c. ū.
¶ Joā. tñ ſcribit q̄. ll. nimiā ſubtilitatē ſeq̄n
tes in hac parte corrigūtur qꝛ ſm legē diui=
nam ⁊ canonicam. In ore duorū vel triū te=
ſtium [a]. ſ. honeſtorum ⁊ fide dignorū ſtat oē
verbum, nō obſtāte lege vel cōſuetudine cō=
traria. vt. j. eo. cū eſſes. ⁊ c. relatum. naꝫ ex q̄
mūicepes pñt in hac parte auſteritatē legū
⁊ ſubtilitatem nimiā moderari. vt. C. eo. ſi nō
ſpāli multo fortius papa. ⁊ hoc ſatis innuit
lex. C. de fideicō. l. fi. ibi lex etenim ne quid falſi
tatis incurrat per duos forte teſtes ꝯpoſitū
maiorem numerū poſtulat. ad idem. C. eo. ti.
l. iubemus. circa prin. ergo vr loqui in ſuſpe
ctis ſed ex quo de veritate conſtat dꝫ ceſſar
ſubtilitas vt ibi. ⁊ inſti. de fideicō. here. §. fin.
vt pꝫ in his que no. ſ. cod. ver. alij aūt dicūt
naꝫ ⁊ ſm. l. antiquā in caſu ſufficiunt teſtes:
vbi ēt de falſitate timeri pōt. vt pꝫ in his q̄
not. ſ. eo. §. quot ſint ſpēs. ſub. §. teſtiū. ver. ſin
aūt in expeditione. qd intelligi dꝫ qn̄ nō ſunt
ſuſpecti. ſed ol. excep. maiores ſic ⁊ ſm cano.
lxx. teſtes req̄runtur in depoſitione epi car=
dinalis. lx. contra preſbyteruꝫ. xxviij. contra
diaconum. vij. ꝯ ſubdiaconuꝫ qd intelligi dꝫ
de ſuſpectis al'a duo vel tres ſufficiūt bone
vite. de quorū. ſ. aſſertione nulli dubium na=
ſci poſſit. vt. ij. qō. iiij. preſul. ⁊ c. nullam. ⁊ §.
ibi ſeq. qui incipit ſed hec vel ſpāli priuile=
gio. tales ergo ſubtilitates merito recuſabi.
iudex etiā ſecularis. ff. qui. mo. pig. vel hypo.
ſol. ſicut re. cor. §. antepe. vt ac. ab here. ⁊ con
here. l. vnica. in fi. C. ad treb. ſancimus. in ta=
libus enim ſubtilitati iuris eſt humanitatis

a ¶ In ore
duorū vel
triū teſtiū.
Add. c. ab
iſtodie. xx=
xv. q. vj. ca.
lꝫ. de teſti.
ca. nouit.
de iudi. ori
ginaliter
deuterono
miū. xix.
mat. xviij.
et. ij. ad co
rin. xiij.

veritas preferenda. de liber. ⁊ poſthu. ſi ita ſcriptum ſit.rñ.j.ad fi.⁊ hoc verū eſt ſi de veritate conſtet tpe congruo.qđ dic vt not.ȝ. de ſentē.⁊ re iudi.ſub rubri.de ſententia.§.quid hec dicatur.ſub.§.ſȝ nūquid eſt hoc ſimpliciter verum.⁊ ver.ſe. ¶ Non refert quātum ad perfectionem teſtamēti vtrum dicā petrū heredem inſtituo vel voluntatem meaȝ eius diſpoſitioni cōmitto:qꝛ talis nō vr̄ decedere inteſtatus.j.eo.cum tibi.quam multi intelligunt in relictis ad pias cauſas:ſed pōt itelligi generaliter ſi tn̄ teſtatoꝛ ſolenniter nō teſtabatur.vt ar.C.eo.in teſtis.⁊ qui allegabit teſtatorem voluiſſe ſolenniter teſtari.hoc ꝓbet vt ibi: nec enim credendū eſt qđ aliqđ genus teſtandi eligat ad iudicia impugnanda vt.C.de te.mi.ſi miles. ¶ Poſſet etiam intelligi ſm.l.ff.de her.inſti.cornelius ⁊ meuius. ¶ Sed melius eſt ꝙ ſimplr̄ intelligatur ex ꝗ ſimplr̄ teſtatur: qꝛ ſi quis in re vel portione certa heres inſtituatur de toto patrimonio ſenſiſſe vr̄ ſi de ipſo aliter non diſponat.ff. đ here.inſti.ſi quis ita ſcripſerit.C.de here.inſti.l.quoties. ꝗnimo in tali caſu ēt imꝑfecta oratio heredē facit. vt ſi dicat titius heres: vel titius eſto.vel ſm qđ quidaȝ intelligere volunt ſufficit ſi dicat titius.ff.de here. inſt. l.j.C.eo.errore. ſed ⁊ erroꝛ nōis non nocet ex quo de voluntate conſtat.vt.C.de here.inſti. l.vi.ff.eo.quoties.multofortius ergo vȝ ex ꝗ conſtat de perſona per quecūꝗ v̄ba relictuȝ ſit.ar.ȝ.de reſcri.ſignificante.⁊.c.rodulphus ergo ꝗ heredem inſtituit diſpoſitioni ſue bona ſua relinquit:⁊ econtra nec eſt curanduȝ de verbis teſtatorum qꝛ plerunꝗ abuſiue loquūtur.C.de teſt.l.vlt.ff.de leg.iij.non aliter ⁊ iunge qđ no.j.eo.§.quis ſit effectus.ſub.§. quibus aūt verbis.ver.ſed ⁊ per verba directa ⁊ ſeq.nec ob.ff.de here. inſti.illa inſtitutio.qꝛ intelligitur qn̄ in fraudem fit:vel loquitur qn̄ per talia verba non intelligebat heredem inſtituere:nec em̄ reprobatur illa ꝗ mutuo effectu iudicium prouocaret.ff.de here. inſti.captatorias.⁊.l.ſeq.⁊ ſi quod ius ꝯtrarium inuenitur:ipſum intelligas quādo teſtatoꝛ dixit quod ſolenniter teſtari volebat. ¶ Bonus tamen iudex inſpectis perſonis vtrum inſtituti ſint coniuncti vel extranei. vtrum teſtantes literati:vel ſimplices vtruȝ in articulo ꝯſti.vel ſpacium teſtandi habuerint de facili poterit terminare. hec em̄ oia dȝ habere in mente.ȝ.de tranſac.c.vlt.

10 Qualiter confirmetur. † per morte teſtatoris niſi aliud interuenerit.vt ptȝ i his ꝗ no.j.e.§.ſeq.vñ apls:teſtm̄ in morte ꝯfirmatur.j.de celeb.miſ.cum marthe.§.certū.ſȝ añ mortem quandocunꝗ mutari poteſt etiaȝ ſi pacto conue.ne mutetur.C.de pact. pactum qđ dotali.⁊ etiam ſi teſtamentum fuerit per principem confirmatum.C.de teſt.omniū.nā voluntas teſtatoris ⁊ ſi poſt mortem expiret quia iterum liberum non reddit arbitrium. C.de ſacr.ſanct.eccle.l.prima. tamen vſꝗ ad mortem ſiue vite exitum ambulatoria eſt.ff. de adimen.leg.l.iiij.ff.de dona.inter vi. ⁊ vx. cum hic ſtatus.§.preſentiam.C.de codicil. l. tertia. ¶ Quid ergo ſi quis fecit teſtamentū ſuum in quo plura legata reliquit inter que vxori ſue. c. legauit demum coram duobus teſtibus.ita dixit centum que in teſtamento meo vxori mee legaueram ipſam habere nolo:nunquid vxoꝛ poſſit legatum petere:videtur quod ſic.nam ex quo teſtamentum valet nec reuocatuȝ eſt legata in ipſo ꝯſtita valere dn̄t.arg.ff.de reg.iur.cū principalis maxime qꝛ ipſo ēt deficiēte legata plerūꝗ ſoluenda ſunt ſiue ſit vnicuȝ vel primū ſiue ſcđm.C.de lib.ꝓteri.vel exhere.autē.ex cā.ff.de here.inſti.l.fi.ff.de his ꝗ in teſta.delen.ꝑxi.nec enim primū teſtm̄ rūpitur ꝑ ſm niſi ꝑfectū ſit.ff.de iniu.rup.irri.te.l.ij.vel niſi forte in primo inſtituti ſint extranei in ſcđo ſui qui ab inteſtato ſuccederent vt ibidē dicit in quo quidē caſu non quaſi teſtm̄ ſed quaſi voluntas inteſtati ſeruetur.ſed quinꝗ teſtes exigūtur.C.e. hac cōſultiſſima.§.fi.ꝗnimo lex expreſſa vr̄ ꝙ nō valeat adēptio ēt quo ad legata: nec admittatur poſt mortē probatio niſi adēptio ſolenniter facta fuerit ſub teſtimonio.vij.teſtium fide dignoꝛū:vt in in autē.de teſ. imperfec.§. ſi v̄o etiā rerū.⁊.§.⁊ ſi quidē vſꝗ ad mortem. co.vij.nec em̄ ex eo ſolo ꝙ dicit teſtōꝛ primū teſtm̄ valere nolle intelligit̄ reuocatū.vt inſti. qui.mo.te.infir.§.ex eo aūt ſolo.vt no.j.eod.§. qualr̄ infirmetur.ver.item ꝑ poſteriꝰ. ¶ Sȝ ꝯ qꝛ ambulatoria eſt voluntas vt ⁊no.ȝ.e.§. rñ.j.⁊ iđ tȝ reuocatio facta.ff.de le.iij.ſi ꝗs in prin.teſti.legata ēt nuda voluntate vel ētra cita tolluntur ⁊ adimi pñt.ff.de adimen. vel transfer.lega.l.iij.§.fi.ff.de auro ⁊ argento legato.l.ij.et.iij.ff.de legatis.iij. item legato.§. penul.⁊ in lege nouiſſima ademptio eſt ſpectanda:nec vr̄ datum quod ademptum eſt. C.de fideicom.clari.ff.de leg.j. ſi mihi et tibi alias incipit.ſi quis ſeruos.§.in lega.et in.l. ſi ita ſit ſcriptum.legatum etiam in teſtō relictum in codicillis ſeq.minui pōt.ff.de libe.lega.aurelius.§.teſtō ita ſcripſerat.vel adimi. ff.de adimē.vel transfer.leg.l.pen.§.matri. ⁊ l.alumne.§.qui filias.⁊.l. libertus.⁊.l.legatū .§.pater ortos.⁊.l. cum centum. ⁊ expreſſim argum.ff.de iure codicill.diuus.§.licet.C.de codicill.cum proponatis.ſed et primum teſtamentum in partem vel in totum cancellari pōt:⁊ cancellatis tm̄ adēptis alia firma

remanēt.ff.de his q̄ in te.delē. cācellauerit.
¶ Solutio pōt dici qd̄ teſtm̄ fuit nūcupatū
vȝ adēptio vt.ſ.e.relatū.ꝛ.c.cū eſſ;s.ꝛ in hoc
caſu pn̄t intelligi oīa iura ꝓri.inducta ab il
lo ver.ſȝ ꝯ vſqȝ hic. qd̄ in ſcriptis ꝛ ſolēniter
teſtm̄ ꝓpria manu ſcribenda feciſſet:non tol
lerentur legata:niſi ꝛ in cōſil'ib9 is ſolēnitas
adhibita eēt vt in auē.de te.imp.§.j ꝛ.§.et ſi
q̄dē.coll'.viij.ar.ſ.de re.iur.oīs res.ꝛ.ff.de re,
iur.nihil tā naturale eſt.ſed ſm Io. indiſ. vȝ
ademptio vt ptȝ in his que no.ſ.eo.§.qual'r
infirmetur.ſ.eo. ꝓri.fallit etiā in eccleſia. et
ſe.¶ Sed ꝛ primum teſtamentum per ſcd̄m
in quo exprimitur quod primum valeat di-
citur confirmari.inſti.qui.mo. teſt.infirmen.
§.ſed ꝛ ſi quis priore.ff.de teſt.mili.Titius.

21 Qualiter infirmetur. †Si nō eſt legi-
time factum nec infirmari pōt: qꝛ nec firma
tum eſt C.e.ſi vnus.ꝛ l.ex impfecto. ſup quo
vide qd̄ not.ſ.eo.§.qual'r conficiat̄.ver.fallit
ꝛ in eccl'ia. ꝛ ſe.§.qualiter confirmet̄. ver. q̄d
ergo ſi quis fecit teſtm̄: ſȝ ꝛ ſi legitime factū
ſit durat:ꝛ ſemp niſi infirmet̄.inſti.q̄ mo.teſ.
infir.in p̄n. ¶ Infirmatur tn̄ ſiue irritat̄ ma
xima vel media capitis dimi.ſȝ ꝛ minima vt
ſi teſtator poſt teſtam̄. arroget̄ ſi tn̄ teſtator
iterum fiat ciuis roman9 vel ſui iuris:ꝛ co-
dicillis vel alijs l'ris primā volūtatē ꝯfirma-
uerit iudicio recēti rediiſſe eſtimat̄:ꝛ hȝ hr̄s
ſcriptus bonoꝝ poſſeſ.ſm tabu. de iure p̄to-
rio.ff.de bo.poſſ. ſm tab. q̄ ex l'ris.§.j.inſti.q̄.
mo.teſ.infir.§.alio.ꝛ.§.non tn̄.q̄d aūt ſit capi
tis diminutio dic vt no.ſ.de pig.ſub.§.cū cō
ſtet.ꝛ.§.ꝛ qual'r amittatur.¶ Item infirmat̄
agnatiōe poſthumi.C.de poſthu.l.j.ff.de in
iuſto rup.irri.teſ.l.j.in fi.ꝛ.l.iij.in prin.ꝛ.l.ve
rum.ꝛ idem ſi teſtator aliquis adoptauerit
illum q̄ ab inteſ.veniret. C.de adop. cū ado-
ptionis.vel arrogauerit extraneum. inſti.q̄.
mo.teſ.infir.§.j. qd̄ intelligas in teſtamento
maſculi:ſec9 in teſtamēto femine.qd̄ hoc mo
do non rūpit̄.ff.de lib. ꝛ poſthu. gall9.§.nūc
de lege.in fi. agit tn̄ talis poſthumus de in-
officioſo.C.de inof.teſt.l.iij.¶ Itē per poſte-
rius teſtm̄ iure pfectum ſic ꝙ ex eo adiri poſ
ſit hereditas rumpitur primū: et ſi adita nō
ſit:ꝛ ſic decedit q̄s inteſtat9.inſti.q̄. mo.te. infir.
§.poſteriore.ꝛ ſe. ¶ Sȝ ſi ex ſcd̄o nō potuit
adiri hereditas qꝛ forte nō fuit ſolēne:vel qꝛ
p̄teritus eſt in ſcd̄o is q̄ inſtitui debuit: et iō
non vȝ.C.de li.prete.auē. ex cauſa non reuo-
catur primum.ff.de vul.ſub.ſi q̄s.§.fi.ꝛ ſi di-
xerit primū nolle valere inſti.qui. mo. teſta.
infir.§.ex eo.niſi apud acta hoc dicat vel co-
rā trib9 teſtib9:ꝛ poſt hec decēniū ſit elapſuȝ.
C.e.ſancimus.ſi tn̄ teſtator in ſcd̄o impfecto
declaret primos heredes non mereri volun

tatem ſuā.fiſco applicabit̄.C.de his q̄.vt in-
dig.l.hereditas.¶ Illud nō refert vtrū in vl
timo teſtamento inſtituat̄ q̄s heres in certa
portiōe vel in certis reb9: vel an primū cōfir
metur:qꝛ tunc vȝ primū iure fideicommiſſa-
rio:vt inſti.q̄.mo.te.infir.§.ſȝ ꝛ ſi quis priore.
ꝛ ſcd̄m hoc intellige qd̄ no.ſ.eo.§.qual'r con
firmetur.ver.ſed ꝛ primi. ſed ꝓpter errorem
teſtatoris ſubuenit̄ primis heredib9: quos
credebat teſtator mortuos alios inſtituit: le
gata tn̄ ſcd̄i teſtamēti preſtantur.ff.de here.
inſti.l.fi. ¶ Item q̄nqȝ prius perfectū rumpi
tur per poſterius imperfectū: q̄n fit inter li-
beros:vt in auē.de te.imperfec.§.nos igitur.
col.viij.de hoc no.ſ.e.§.qual'r conficiat̄. ver.
q̄nqȝ duo.ꝛ ſeq. nā ꝛ ſi prio ſunt inſtituti ex-
tranei rumpit̄ p ſcd̄m in quo hi q̄ ab inteſta
to ſuccedunt inſtituunt̄ quāuis ſit imperfe-
ctum vt no.ſ.e.§.qual'r cōfir.ver.quid ergo.
¶ Idē eſt ſi ſcd̄m impfectū militare ſit.ff.de
iniuſ.rup irri.teſ.l.ij.al's nō vȝ ſcd̄m imper
fectum iure teſtamēti: qꝛ imperfectū eſt nec
iure codicilloꝝ: qꝛ hoc teſtator noluit ff.de
iure codic.l.j.C.de codicil.l.fin. ꝛ ſunt ille le-
ges de quibus in teſtamentis fit mentio to-
ta die cum dicit̄ in fi. hec eſt vltima volūtas
titij quam voluit valere iure teſtamēti vel
codicilloꝝ vel cuiuſlibet alterius vltime vo
luntatis. ¶ Item rumpit̄ teſtm̄ ſolenne ſi te
ſtator vnū de ſingulis inciderit vel abſtule-
rit.ſecus ſi ſine volūtate ſua factū ſit. C.e.l.fi.
ff.de his que in teſta.delen.l.j.ꝛ.ij.¶ Quid ſi
quis hn̄s duo teſtamenta eiuſdem tenoris
alterum incidit nunq̄d vr̄ ꝛ integrū reuocaſ
ſe non niſi probet̄ ꝙ hac intētione hoc fecit
ꝙ decederet inteſtat9.ff.de his que in teſ.de-
len.l.fi.ff.ſi ta.teſt.nulle exta.l.j §.pe.ꝛ ar. in
his que not.ſ.eo.§.qualiter conficiatur ver.
non refert.ꝛ ſeq.
¶ Item per querelam inofficioſi teſtamenti
rumpitur:et dicitur teſtamentum inofficio-
ſum qd̄ factum eſt contra officium pietatis.
ff.de inoffi. teſt.l.ij.officiuȝ em̄ inter patrē et
filium dicitur pietas.ff.de obſequijs.l.pe. ff.
ad treb.cogi.§.ſi pater.inter patronum autē
ꝛ libertum obſequiū.C.de neg. ge. officio in-
ter deum ꝛ hominem religio.ar.ff.de iuſti.ꝛ
iur.l.ij.inter hominem ꝛ hominē ſtat in no-
mine generali:vt dicatur quod homo debet
homini ex natura. ff.de ſer. expor. ſi ſeruus
2 ea lege.¶ †Inducunt autem querelam due
cauſe exheredatio in linea paterna: et prete
ritio in materna.inſti.de libe.exhe.§.fi.qd̄ in
intellige quando exheredatio ſine cā fctā eſt
nam ex cā de his que enumerantur in auē.
vt cum de ap.cog.§.cauſas.ꝛ.§.hoc quideȝ.
col.viij.et ꝓbatur vera ceſſat querela.¶ Itē
ceſſat elapſo quinquennio ab adita heredi-

tate:niſi interim querelā expoſuerit his cui cōpetebat ⁊ cogitur heres ſcriptus adire:vl' repudiare ſi ſit in eadem prouincia elapſis ſex menſibus:ſi diuerſis elapſo anno.C.de in off.teſta.l.pe.§.fi. ¶ Item ſi agnouit legatū vel teſtm̄:alias expreſſim vel tacite approba uit:vel ſi partē legitimā recepit.C.de inoffic. teſt.cum queritur.⁊.l.parentibus inſti. de in of.teſt.§.igitur quartā.C.de codicil.l.pe.§.fi. ff.de mino.l.ſi filius.ff.de rei ven.inter offic.ff. de inoffi.teſt.l.ſi.rñ.j.⁊.l.mater.⁊.l.penl'.§.fi. ⁊.l.ſi pars.§.fi.⁊.l.nihil.⁊ ſi proponas.§.fin. ¶ Item excluditur ſi ei alia via poſſit ſubue niri:puta competit ei bonorū poſſeſſio vl' cō dictio ex.l.diui pij.in bonis arrogatorijs in= ſti.de inof.teſt.§.tam aūt.ff.de inoff.teſ.papi. §.ſi quis impubes.nec ob.ff.de inoff.teſt.pr quia ibi nō loquitur de querela inoff.teſta. ſed bono.poſſ.contra tab.conquerendo de iu= re pretorio reſcinditur teſtm̄ qđ iuris eſt nō facti.inſtit.de ſucceſ.§.ſi vero teſtm̄.ff.de bo. poſ.l.iij.§.j.⁊.ij.et eodē modo pōt intelligi.C de inoffi.teſt.l.ij. ¶ Datur hec querela filio⁊ nepoti⁊ol deſcēdēti:qui tpe mortis ſuccedeř poterat ab inteſtato nō ob. p̄cedēte perſona: ſi exheredat⁹ eſt:vel pro exheredato habit⁹ vt qꝛ preter ius a matre:vel alio ex linea ma terna.ff.de contra tab.non putauit filius ēt a patre preteritus ſi erat in ptāte pōt dicere teſtm̄ nullum.vel petere bo.poſ.contra tab.ſʒ ſi ſit emancipatus datur ei bo.poſ.cōtra tab. inſtit.de exhere.libe.rñ.j.⁊.§.emancipato.C. de libe.prete.l.fi.§.ſancimus itaqꝫ.⁊ hi q̄ con tra tab.admittuntur dñr largo mō querelā agere.⁊ ſic pōt intelligi.C de inoff.te.l.ij.⁊.l. ſi maritus. ¶ Sed et frater conſanguineus non vterinus admittitur ad querelā pſonā infami ſaltē leui macula inſti.C.de inof.teſt. fratres.qui tñ ex quibuſdā ingratitudinib⁹ repellitur in autē.de nup.§ ingratitudie.co.
13 tertia. ¶ † Sed nūquid admittētur hodie ēt vterini ita vr ar.in autē.de here.q̄ ab inte.de fe.col.ix.vel illud obtinet qñ ab inteſtato ve= niunt ſecus quo ad querelā. ¶ Et nunquid filij fratrū admittūtur ad querelam.dicas nō arg.ff.de inoff.teſt.l.ij.inſti.de inof.teſ.§.ſoror licet ab inteſtato ſuccedāt vna cum fratrib⁹. vt in autē.de here.q̄ ab inteſt.⁊ vt fratrū filij: alij dicunt contra ar.pro ipſis.ff.de inof.teſt. poſthumus in prin.Sed ⁊ patri datur tur= bato ordine.ff.de inoff.teſt.nam ⁊ ſi parētib⁹ quia parentes materne linee exheredi tati vl' preteriti habent q̄relam:vt in liberis ecōtra rio dictū eſt parētes aūt linee materne exhe redati hñt querelam preteriti bo.poſſ.cōtra tab.ff.de inof.teſt.l.j.iij.⁊.iiij.⁊.v.inſtitu.qui. mo.ius patri.po.ſol.§.preterea.⁊ hoc intelli gas quo ad filios ſui iuris factos.nā filijfa.

teſtari non poſſunt niſi de caſtrenſi et quaſi et tunc ceſſat querela:ſi teſtm̄ conditum fue rit ipſo in militia exiſtente ſecus in veterano C.de inoff.teſt.de inofficioſo.⁊.l.fi. ff.de te.mi lit.ſi a milite.⁊ de inoffic.teſta.papa.§.papi. alias cōtra veterani.hodie tñ vř qꝫ in caſtrē ſi et quaſi caſtrenſi querela vendicet ſibi locū vt in autē.vt cum de ap.cog.§.ſancim⁹ itaqꝫ non licere.coll'.viij.⁊ de ſanct.epiſ §.preſby teros.coll'.viij. ¶ Sed ⁊ patri datur querela nomine filij ipſo filio volente nō inuito.ff.de inoffi.teſt.papi. ¶ Alij oēs repelluntur ſʒ li beris excluſis admittūtur parentes qui ſūt in primo gradu:⁊ eo repulſo q̄ in tertio gra= du eſt.ff.de inoff.teſt.pater.⁊.l.ſi is.qꝫ ſi extra neus cui non competebat querelam propo= ſuerit.⁊ eo non repulſo caſu obtinuerit non eis ſed his qui ab inteſtat.admittuntur hec victoria prodeſt.ff.de inoffic.teſt.poſthum⁹. §.ſi quis.vt autem de hac materia plenam habeas notitiam. ſic diſ.
¶ Cum quis facit teſtamentum refert vtrū ſit pater vel filius vel collateralis. ¶ Si is q̄ teſtamentum facit eſt pater:⁊ inſtituit ſibi fi lium planum eſt qđ filius ſuccedat ēt ex te= ſtamento imperfecto:vt.C.eo.ti.hac conſultiſſi ma.§.pe.⁊ fin.C.fa.her.l.fi. ¶ Si vero pater non filium ſed extraneum ſibi heredē inſti tuit ⁊ filium exheredabat cauſa ſcripta.⁊ in lege adiecta.non poteſt niſi per querelā in= of.filio ſubueniri.C.de inoff.teſt. omnimodo. in autē.vt cū de appel.cog.§.ſiue igitur.co lum.viij. ¶ Sed ſi filium non exheredat pr ſed preterit.⁊ filius erat ſuus habet electio= nem an velit dicere teſtamentum nullū vel per bo.poſ.contra tab.ipm teſtm̄ ſubuertere. ⁊ ſic loquitur.C.de libe.prete.l.fi.§ pe.⁊.ff.de bo.poſſ.contra tab.is qui.ff.de iniu.rup.irri. teſta.l.j.Sin aūt filius non erat ſuus eman= cipat⁹ hʒ bo.poſ.ꝯtab.tm̄.C.de liber.p̄te.vel exhere.maximū.§.pe.⁊ de bo.poſ.ꝯtab.is q̄ in ptāte.§.ſi vnus.⁊.l.ſi filius.⁊.l.bonoꝝ.nec ob.qꝫ ſublata dicař differentia patrie ptātis ⁊ emācipationis.vt in autē.de here.ab inte. coll'.ix.qꝛ illud verū eſt quo ad ſuc.ab inteſt. al's eñ antiqua iura firma pmanēt ⁊ ita cta vt ⁊ no.J.co.ti.j.§.fi.ſub.§.circa.ver.poteſtatē ¶ Si vero mater teſtm̄ fecerit ibi ſemp agit filius querela inof.qꝛ preteritio matris ⁊ ma terne linee habetur p exheredatione patris et linee paterne.vt.C.de inof.teſt.filiā.⁊ in= ſtit.de exhere.libe.§.fina. ¶ Scđm hoc intel lige autē.ex cauſa exheredationis vel prete= ritionis irritum eſt teſtm̄ quantū ad inſti.ce= tera nam p firma permanent.C.de li.preteri. autent.ex cā.vt ſcʒ intelligas exheredatiōis quo ad lineā paternā preteritionis quo ad li neam maternā.Itē exheredatiōis qñ cā ad=

ſecta non eſt:nam ſi adiecta eſſet non ħret fi
lius niſi querelam.vt not.§.eo ver.ſi vero pr̄
non filium in quo caſu ſubuerſo teſtō p q̄re=
lam nec legata nec libertates relicte in teſtō
deberētur.ff.de inoffi.te.cōtra veterani.§.fin.
Ratio diuerſitatis hec eſt q2 vbi cauſa adie
cta non eſt nullū eſt teſtm̄ quo ad vim inſti=
tutionis: ⁊ ſic legata non pñt dependere ex
teſtō ſine inſtitutione q̄ nulla eſt ſed per ſe ⁊
ex vi legis firmitatem aſſumūt ⁊ firmiter ſub
ſiſtunt.Ubi vero cā adiecta eſt tenet teſtm̄:
et inſtitutio ipſo iure ⁊ ſic legata dependent
ex eo inſti.de le.§.ante heredis inſtitutionē.
¶ Ideoq3 teſtō per querelam poſtea ſubuer
ſo ⁊ legata dependentia merito ſubuertūtur
ar.ff.de iniuſ.rup.irri.te.nā ⁊ ſi ſub ꝯditione
ff.de libe.⁊ poſthu.⁊ ſi peperit.§.fi. ff.de reg.
iur.cum principale.§.de re.permu.c.fin.§ de
elec.qualiter.¶ Sed ⁊ ſi alia cā ꝙ vna de q̄
tuordecim q̄ enumerātur in autē.vt cum de
ap.cog.§.aliud.co.viij.adijceret.perinde eſ
ſet ac ſi nullam appoſuiſſet ſm̄ do. meum.
¶ Quid ſi is q̄ teſtm̄ facit filius ſit in ptāte
conſtitutus.nulla reſtat heſitatio:q2 de ꝓfe=
ctitio vel aduentitio peculio non pōt teſtari
vt inſti.qui teſt.fac.poſ in prin. De caſtrenſi
vero vel quaſi in tm̄ pōt facere teſtm̄ neq3 de
inof.te.l.fi.C.qui te.fa.poſ.l.fi.Excipe tñ filiū
fa.clericū qui de aduētitio peculio pōt teſta
ri.ſicut not.§.de pecu.§.quot ſint eius ſpēs.
ver.aliud eſt peculium.⁊ ſe.¶ Sin aūt filius
teſtm̄ faciens emancipatus erat ⁊ h3 filios:
eadem diſtinctio reſtat facienda.quā3 no.§.
eo.ſub.§.ab illo.ver.ſi is qui teſtm̄ facit.vſq3
ad ver.ſi vero mater.nec refert an talis filius
emancipatus patre3 habeat:cum nati filij
emancipati patrem eiuſdem excluderent ab
inteſtato.vt.C.de ſuis ⁊ legi.libe.autē.in ſuc.
⁊ autē.defuncto.¶ Si vero filius emācipat⁹
ſolos parentes habeat ⁊ non filios / ⁊ filius
ipſos parentes ſibi heredes inſtituat planū
eſt q2 ⁊ ipſi hereditatem habebunt. ¶ S3 ſi
non parentes ſed extraneos ſibi inſtituerit:
et parentes exheredauerit adiecta cauſa in
l.ſcripta nullum reſtat remedium parentib⁹
niſi querela per quam rumpent teſtamētu3
et ſuccedunt ab inteſtato : niſi heredes ſcri=
pti poſſunt probare cām exheredationis ve
ram eſſe:nam ea probata v3 teſtm̄ nec p que
relam rumperetur.Si vero nullam cām vel
aliam quam in lege ſcriptam adijciat nullū
eſt teſtm̄ quantū ad inſtitutionem.ſicut not.
q̄ñ pr̄ teſtm̄ fecit.§.eo.ſub.§ ver. ſecūdū hoc
vt oia hec probantur in autē.vt cum de app.
cogn.§.hoc quidem.⁊.§.ſancimus.itaq3 col.
viij.¶ Ubi vero filius emancipatus faciens
teſtm̄ patrem ſuum nō exheredauit ſed p̄te=
rijt:competit patri bo.poſ.ꝯtab.ff.de inof.te.
pater.ff.ſi quis a patre manumiſ. fuer.l.j.
¶ Uerum ſi is qui facit teſtm̄ non ſit pater/
neq3 filius ſed collateralis: aut eſt frater con
ſanguineus:aut alius quicunq3 volueris.ſi
ſit frater cōſanguineus competit fratri ſuo
querela:turpi perſone inſtituta nō alia.que
nec fratri vterino cōceditur.ff.de inoff.te.fra
tres.multominus ſi non ſit frater ſed patru⁹
vel nepos/vel quis alius:nā vltra fratrē con
ſanguineum ſubaudi melius facerent ſi ſe
inanibus ſumptibus non vexarent.ff.de in=
of.te.l.j.ſic quid iuris ſit linea deſcēdenti at=
q3 collaterali de ſuc.ex teſtō pōt ſatis ſufficiē
ter per hanc breuē notulam edoceri.
¶ Proponitur querela ꝯ̄ ſcriptos heredes:
vel fideicommiſſarios vniuerſitatis. et apta
via per querelam tenētur petitione here. ac
ſi pro herede vel poſſeſſore poſſiderent C.de
inoff.teſt.l.j.⁊.l.ſi heredem.⁊.l.cū duob⁹.⁊ l.
cum filium.⁊.l.ſi maritus ff.de inof.te.l.filio
et quod dicit lex q2 qui agit de inoff nec alia3
nullā actionem ꝙ heredi.petitionē exercere
debere intelligas prelata querela:na3 aliud
eſt querela aliud petitio:ſic intellige.ff.de in
off.teſt.de inof.§.fi.querela eñ non eſt ꝓprie
actio:nec etiam ideo vt quid detur vel p̄ſtet̄
proponitur nec eſt proprie accuſatio: q2 nec
per eam viuus aliquis accuſatur vt puniat̄
in corpore ſed eſt ius quo teſtm̄ in totu3: vel
in partē reſcinditur:vñ fit per eam:vt plerū
q3 quis teſtatus ⁊ inteſtatus decedat.ff.de in
offi.te.circa.⁊.l.nā ⁊ ſi.§.fi mediam ergo viā
tenens q̄rela vocatur.⁊ viā tm̄ apperit ſuc=
cedendi.¶ Et no.q2 per querelā irritatur te
ſtm̄ quo ad partē pro qua ſcriptus erat is ꝯ̄
quem agitur ⁊ agens quo ad eandē admitti
tur niſi agens in minori parte ſuccederet:vl̄
niſi is ꝯ̄ que3 agitur ab inteſtato ſuccederet
cum agente.nec eñ repudiat hereditatem le
gitimā:cum teſtm̄ expugnabile credat.ff. de
inof.te.mater.⁊ de peti.hered.legitimā.¶ Et
naſcitur querela ab adita hereditate vt not.
14 ff.de inof.te.papi.§.ſi conditioni.¶ † Effect⁹
aūt querele hic conſueuit eſſe vt ſi iudex pro
nunciaſſet contra teſtm̄ nec prouocatum eſſ3
ipſo iure reſciſſum teſtm̄ legata debebantur
nec libertates directe ſed fideicōmiſ. p̄ſtabā=
tur datis a ſingulis manumittendorum3.xx.
aureis.⁊ hoc ſi infra quinquenniū agebatur
aliud poſt quinquenniū ſicut hec habētur.
ff.de inoff.teſ.papi.§ fi.⁊.l.ſi aūt.ff.de mino.
ex cauſa.§.fi.¶ Hodie aūt quo ad inſtitutio
nem irritat̄ teſtm̄:ſ3 q̄ ad legata firmū rema
net.vt in aut.vt cum de ap.cog.§ ſi tñ cōtige
rit.vel refert vtrū cā exheredationis nō ſit ex
preſſa:⁊ tunc h3 locū qđ ꝓxi.dixi vt expreſſi3
dicit autē.vel ſi ſit expreſſa ⁊ teſtamētū irritet̄.
et tunc ſeruabuntur iura antiqua,⁊ eſt ratio

vt no.ẜ.eo ſub.§.pri.ꝟ.ẜm hoc. ¶ Olim etiã preſumebatur quilibet ingratus. hodie autẽ preſumitur gratus nec lꝫ heredi ſcripto re ferre qõnem de ingratitudine: niſi teſtatoꝛ ex preſſerit vnã de cauſis in autẽ.ſcriptis. C.de inoff.te.liberi.⁊.l.olmodo. ¶ Item olim age bat querela q̃ minus quarta habebat: ſꝫ p.l. C.agit ad ſupplementũ ⁊ quartã ſuã dꝫ hꝫe ſine oĩ onere cẽditiõis etiã vel ſubſtitutiõis ꝗuis dicatur facta ꝓ bono filij: qꝛ forte ſibi pupillariter ſubſtitutũ eſt. C.de inof.teſt.oĩ modo.⁊.l.ſancimus.⁊.l.qm̃.⁊.l.filius.⁊.l.ex tribus.⁊.l.ſi pr̃ puelle. ¶ Itẽ iure veteri non transmittebaẗ querela niſi ꝑparata ꝑ libelli oblationem vel denũciationẽ vel ſaltẽ cõmi nationem. ff. de inof.te.poſthum⁹.§.fi.⁊.l.q̃m admodum. hodie aũt tranſmittitur ad ſuuꝫ heredem ⁊ ſi preparata non fuerit. C.de inof. te.ſancim⁹.§.fi. ¶ Sꝫ et ꝑ auẗ.de trieẗ.⁊ ſemiſ. col.iij.aucta eſt poꝛtio legitima. naꝫ ſi q̃tuoꝛ ſint vel paucioꝛes liberi debeẗ eis triens ſi.v. vel plures debeẗ eis ſemis. vñ verſ. ¶ Qua tuoꝛ aut infra dãt natis iura trientẽ. Semiſ ſem vero dant natis.v.vel vltra.⁊ hoc quoq̧ relicti titu.ex equo inter eos diuidendo cui⁹ vſufru.nec a parente põt fraudari. vt in auẗ. de trien.⁊ ſemiſ.§.hoc nos quod quo ad reli ctum quoquo ti. hodie immutatur: qꝛ neceſſe eſt ꝙ iure inſtitutionis relinquatur. ¶ Sitñ pr̃ perfectum faciat teſtm̃: ſed ⁊ ſi filij in cer tis rebus inſtituãtur.⁊ teſtatoꝛ dicat ꝙ quẽ libet vult eſſe contentum poꝛtione illa valet. vt in autẽ.vt cum de ap.cog.§.illud vero ne ceſſarium eſt.⁊.§.ceterum.ſi quidem.nec ob. C.de here.inſt.quoties.vbi dicit ꝙ inſtituti i certis rebus loco legatarioꝝ habentur qꝛ il lud verum eſt quo ad es alienum ſoluẽduꝫ. poꝛro verũ eſt qđ in inſtitutionem honoꝛati ſunt. argumentũ. ff. de lega.preſtan.l.iij. naꝫ ⁊ tales exce.heredes ſunt.vel eſſe poſſunt qđ non eſſet ſi iure tm̃ legati haberent: vel dic ꝙ vbi teſtatur quis inter filios tm̃ ſufficit quo quo relicti titulo.q̃ñ vero iſtituit extraneos
15 neceſſe hꝫ filios inſtituere ẜm.d.m. ¶ † Quid ſi filia inſtituatur in dotem nunquid aget q̃ rela.⁊ quidẽ hic eſt diſſenſio tñ eſt dñoꝝ cõ ſilium ꝙ inſtituatur vel in.v.ſolidis.vel i.ꝟſ. deus.preter dotẽ: ⁊ ſic nõn põt agere niſi ad ſupplementũ.ſi aliquid deficiat de legitima in qua ẽt dotem computare dꝫ.nã ⁊ ſi ab in teſtato ſuccedere vellet, neceſſe haberet ipaꝫ conferre cum fratribus. C.de inoff.te. q̃m no uella. C.de rei vx.act.l.vnica.§.videam⁹. ff. de col.l.4.§.vltim.⁊.l.pretoꝛ.§.iul.C. de col.dot. l.illud.§.ad hoc.cum ante nuptias. ¶ Medũ aũt inoff. teſtm̃ reuocatur per querelaꝫ. imo ẽt inofficioſa donatio ⁊ inofficioſa dos et in officioſa venditio quo ad legitimaꝫ. vt. C.de

inoff.dona.l.ſ.⁊.l.ſi totas.et.l. fin. ff. de inoff.teſt.l.4.⁊.l.filia.et l.filium. ff. de leg.ij.titia ſcio.§. imperatoꝛ alexander in autẽ. de reſt.§.pe.col.viij. qꝛ in legiti ma nullo modo fraudari dꝫ: vt in autẽ.de reſt.⁊ea.q̃ parit i.xi. menſe.§.ꝗobrẽ.col.iiij.⁊ acci dit. ff. de his q̃ in frau.cre.l.oẽs §.j.⁊.ſ.eo. Raynutius.⁊.c.ray naldus. ¶ Et nunquid põt qs
a deducere duas quartas[a]: pu ta debitam iure nature et tre bellianicam: diſſenſio eſt inter doctoꝛes legum dicũt quidam ꝙ non niſi quantum plus eſt in ſcđa ꝙ̃ in prima. ff. ad.l.falſ. quicquid. C.ad.l.fal.l.penult. ¶ Alij dicunt indiſtincte ꝯtra. ¶ Azo diſtinguit vtrum quis ro gatus ſit reſtituere hereditatẽ incõtinenti ⁊ tunc vera eſt ſnia prioꝝ. C.de inoff.te. q̃m nouel la.⁊.l.olmodo. vel vſq̧ ad tp̄s: puta ſi decedat ſine liberis: et tunc vera eſt ſententia ſecũdo rum. vt ſcilꝫ due quarte dedu cantur in autentic.de reſti.an tepe.et penul.col.viij. C.de inof fic.teſt.quoniam in prioꝛibus. Ratio diuerſitatis hec eſt: qꝛ vbi quis rogatus eſt reſtituere heredit.poſt tempus certum. vel ſi decedat ſine liberis in continenti deducere poteſt ter tiam partem debitam iure na ture.quia illam ſine omni gra uamine habere debet: vt pꝛo bant autentice. ſupradicte: procedente auteꝫ tempoꝛe tre bellianicam deducet in qua cũ cum fructus percepti compu tentur minus intelligitur di minui de hered. ſubſtantia ꝙ̃ ſi incontinenti rogatus eſſet. et ideo tunc non deduceret: qꝛ tunc ſubſtantiaꝫ defalcaretur non autem fructus.
¶ Jacob. de bal.contra quia conſuetudo contraria eſt: ⁊ ea que cauſa implende conditio nis dãtur in trebellianica cõ putantur. ff. ad legem falſ. in ratione prima.§. quod vulgo. et pro ipſo in autentica.de he redi.⁊ falſ.§.is igitur a nobis. ibi quantum lex ⁊ cetera.et. ff. de inoffici.teſtat.papinia.§.ſi

a ¶ Deducere duas q̄rtas. Adde Pe.de vbaldis, in repe.c. Raynutius, de teſt.

quis impubes. ¶ Jus canoni=
cum aperte fouet ſententiam
Azo.ſ.e.Raynuti⁹.ꝛ.c. raynal
dus.ꝛ facit pro ipſo.C.ad.l.fal.
quamq̄.ꝛ.l.irritum. nam ſi ali
cuius legatum ſit vltra q̄ ca=
pere poſſit detrahitur primo
falcidia vt ſi caperet poſtea de
trahitur q per.l.hr̄e non pōt:
vt illud habeat heres p̄ter fal
cidiam.ff.ad.l.fal.quoties qui=
dam. ¶ De his omnibus ple=
nius no.ſ.eodē.Raynutius ꝛ.c.
Raynaldus.

16 Quis ſit effectus †
vltime voluntatis. vt ſecundū
eam pronuncietur ꝛ et omnino
ſtetur ſi iuſta ſit. put no.ſ.e.§.
ſ.ꝛ.ſ.e.§. ꝛ per quē.ꝛ q inſtitu=
tiones ꝛ ſubſtitutiones locum
habeant. ¶ Nec eſt teſtm̄ niſi
in eo heres inſtituat̄.ff.de iur.
codicillorū.l.fi.ꝛ de his que in
teſt.delē.pxi.ꝛ.de vulg. ꝛ pup.
ſub.l.ſ.§.fi.inſti.de fideicōmiſ.
heredi.§.in primis.ꝛ no.ſ.e.§.
qd ſit teſtm̄. ¶ Et ſciēdū eſt qđ
heredē ſ inſtituere nil aliud eſt
q̄ aliquē intus.i.loco ſuo ſiue
in bonis ſuis ſtatuere vt quaſi
eadem perſona repreſentet̄ vt
in aut̄.de iureiur.qđ a moriē.
p̄ſta.col.v.ꝛ vere inſtitutus vi=
detur nō ſolū q̄ inſcribitur: ſed
ꝛ is qui nūcupatur.ff. de here.
inſti.l.ſ.§.inſtitutum. ¶ Poteſt
autē inſtitui perſona quelibet
dūm̄ habeat teſtamēti factio=
nem paſſiue.i.q̄ nō vetet̄ a iu=
re cape. ¶ Inſtitui pōt igitur
liber homo ꝛ ſeruus liberi ho=
minis qui poſſit heres iſtitui.
ff.de here.inſti.non minus.C.
de here.inſti.neq̄.q ſi dn̄s ca=
pere non pōt. ꝛ manumittitur
anteq̄ adeat poteſt manumiſ=
ſus arbitrio ſuo adire.ff. de ac
qui.here.ſi ſeruus eius. qđ idē
eſt ſi capaci alienetur. q꞉ iuſſu
noui domini adire poterit vt
ibi dicitur. ¶ Pater etiā famil.
ꝛ filiusfa.mutus ſurdus furio
ſus prodigus priuatus miles
honoratus clericus laicus mo
nachus ciuitatis imperator et
auguſta fiſc⁹ ꝛ eccleſia ac qui
libet locus venerabilis poteſt
heres inſtitui.inſti.de here.quali.ꝛ diffe.§.te=
ſtamēti autē factionem.C.qui te.fa.poſ.cum
heredes.ꝛ de here.inſt.hereditatis. ¶ Sed ꝛ
incerte perſone inſtitui poſſunt diuini numi
nis intuitu.C.de epiſ.ꝛ cle.id qđ.ꝛ.l.nulli.ꝛ.l.
ſi quis ad declinandam.alias autem certus
heres nominandus eſt vt no.ſ.e. ¶ Nedum
ſeruus alicuius ſed nullius puta heredita=
tis iacentis pōt inſtitui:dū t̄n defunct⁹ cuius
perſone nō heredis futuri vicem obtinet he=
reditas capax fuerit.inſti.de here.inſti.§.ſer
uus alienus.ff.de here.inſti.ſeruus heredi=
tarius. ¶ Sed ꝛ ſeruus proprius pōt inſti.in
quo quidem caſu ſemp̱ efficitur liber.inſti.de
her.inſti.rn̄.ſ.niſi forte ſit ſeruus mulieris ac
cuſate de adulterio cum eodem ſeruo ꝯmiſſo
quia talis ab ipſa dn̄a inſtitui non poteſt.ff.
de here.inſti.his verbis.§.interdum.inſti.de
here.inſti.§.eſt aūt. ¶ Et breuiter qui nō pro
hibetur pōt inſtitui.p̱hibet̄ aūt heretic⁹ ba=
tiſmum iterans apoſtata collegiū illicitū:qđ
priuilegium non h꞉ incerta p̱ſona niſi p̄ten=
datur fauor pietatis vel diuini numinis: vt
no.ſ.co.ver.ſ꞉ ꝛ incerte probat̄ in his q̄ no.ſ.
e.ṽ.de here.§.qua pena.ꝛ de apoſta.§. qual'r
puniantur.C.de apoſta.hi qui ſanctam fidē.
C.de here.inſti.collegiu꞉. ¶ Sed nec nati ex
a dānato coitu[a] p̄ſt a p̄re inſtitui:ſecus in na=
turalibus liberis ex concubina natis vt pa=
tet in his que no.ſ.qui fi.ſint le.§.an vtrūq̄ ge
nus ſuccedat. ¶ Nec mulier ſcđo ſine delectu
nubēs ſcđm leges:qđ dic vt no.ſ.de ſec.nu p.
§.quare ꝛ qual'r puniat̄.ver.itē punitur in
rebus alienis. ¶ Item deportatus inſtitui
non poteſt.C.de he.inſti.l.ſ.multominus qui
in metallū dānatus eſt tales enim inſtitutio
nes pro nō ſcriptis habētur vt ibidē.ꝛ.ff. de
17 his q̄ p̱ non ſcri.habē.in metallū. ¶ † Utru꞉
aūt q̄s poſſit vel nō poſſit inſtitui tribus tp̱i=
bus conſideratur.ſ.tp̱e inſtitutionis vt ſciat
vtrum inſtitutio tenuerit.Itē tp̱e mortis te=
ſtatoris vt ſciatur vtrū effectū habuerit. Itē
tempore aditionis hereditatis qđ tēpus ma
xime ſpectandum eſt quo ſcilicet acquiritur
hereditas.ff.de fur.a titio.medio aūt tp̱e in=
ter factum teſtm̄ ꝛ mortē vel conditionē inſti=
tutionis exiſtente:mutatio iuris heredis nō
nocet:q꞉ tria tp̱a ꝯſiderāt̄ vt dixi.ff.de here.
inſti.ſed ſi in cōditione.§.ſolemus.ꝛ.l.ſi alie=
num.§.in extraneis.inſti.ꝛ de here.ql'i.ꝛ dif=
fe.§.in extraneis.hoc quoad heredes extra=
neos ꝛ eos qui in eoru꞉ ſunt poteſtate. ¶ In
ſuis aūt neceſſarijs heredib⁹ tp̄s mortis t̄m
ſpectandum videtur vt inſti.de here. quali.
ꝛ diffe.§.ſui. ¶ In neceſſarijs duo t̄m tēpora
ſpectāda.ſ.tp̄s teſtamēti ꝛ mort'.ff.de here.
inſti.ſi alienum.rn̄.ſ.ꝛ.l.ſeruū. ¶ Dicuntur
aūt ſerui p̱prij inſtituti heredes neceſſarij q꞉

a ¶ Nec na
ti ex dan=
nato coi=
tu Adde
Ja.zochū
de ferra=
ris i repe.
c.p vene=
rabilem.
qui fi.ſint
legi.

velint nolit heredes fiũt. ¶ Si naũt ⁊ neceſſarij dicũtur hi qui in ptãte parẽtis ſunt ſui dicũtur qꜭ domeſtici: neceſſarij: qꜭ de iure ciuili neceſſario heredes fiunt lꝫ pretor eis ꝑmittat abſtinere. ¶ Extranei dicũtur oẽs alij q̃ non ſunt in ptãte vt ꝓbat̃ inſti.de here.quali.⁊ diffe.a ꝑn.vſqꜫ ad.§.itaqꜫ liberi. ¶ Et prodeſt hoc notare ad hoc vt ſi q̃rat̃ de excõicato herede iſtituto ab extraneo tria tꝑa ꝯſiderent̃.itaqꜫ ſi tꝑe inſtitutionis vel mortis vel aditiõis excõicatus ſit ꝓ nihilo hr̃.ſꝫ excõicatio medij tꝑis nõ oberit vñ ſi poſt inſtitutionem excõicatus fuerit ⁊ ante mortẽ abſolut⁹ ⁊ poſt mortem excõicatus: ⁊ añ aditionẽ abſolutus heres erit.ar.in ſupradictis iuribus ⁊ in his que not.ṡ.ver. inſtitui põt.⁊.§.quot ſint ſpẽs.ſub.§.teſtamentũ.ver.hꝫ ⁊ miles. ⁊ ṡ.de eta.⁊ quali.cum bone.ṡ.de elec.dudum.§.pe.⁊.§.fi.⁊ dudum.ij.§.nos igit̃.⁊.§.tandẽ ⁊.c.cũ inter.R.iuniorem.§.fi.⁊ de cõſue.cum dile.§.qꜭ nobis niſi forte cum eo fuerit miſericorditer diſpenſatum.ar.ṡ.de cle.excõ.miniſt.poſtulaſtis.vel dic ꝙ aliud in bñficio eccleſiaſtico eſt ꝙ nemini acq̃rit̃ iõqꜫ ſine cuiuſqꜫ ꝑiudicio poterit diſpẽſari: vt ibi dicit.,aliđ in hereditate tpali q̃ ex quo deficit heres his q̃ abinteſtato veniũt acq̃rit̃. ⁊ ideo in eorum preiudiciũ nõ poterit diſpẽſari: vt pꝫ in his q̃ no.j.q̃ fi.ſint le.§.vlt.ver.quãuis autẽ hoc facere poſſit princeps.⁊ ſeq. ¶ Verũ ſcđꝫ ius aut̃.ſi ante mortẽ recõciliet̃ frater inſtitutus cũ alijs fratrib⁹ partem ſuã recupat amiſſis fructib⁹ ꝑceptis medio tꝑe ſed ſi excõicat⁹ decedat ꝓprietas partis ſue ad fratres catholicos pertinere incipit pleno iure vt in aut. vt cum de ap.cog.§.generalem.ver.quod ſi forte.⁊ ſeq.col.vij.

18 ¶ Quibus autem verbis fiat inſtitutio.† nõ refert dummodo dicat talem heredem inſtituo: vel equipollens.nam ⁊ ſi dicat titi⁹ eſto vel titius heres vꝫ inſtitutio vt no.ṡ.eod.§. qualiter ꝯficiat̃.ꝟ.nõ refert. ¶ Quid ſi dicat titius: dicunt quidam ꝙ vꝫ male intelligentes qꜫ marcell'.non ſubtiliter ſ licere putat hic hodie procedere.ff.de here.inſti.l.j.§.q̃ neqꜫ.§.ſi naũt.q.d.ſubtiliter putat hoc non procedere.nam due negatiue faciunt vnã affirmatiuam.ff.de ꝟ ſig.duob⁹ verbis negatis.ergo nihil aliud eſt dictũ: nõ inſubtiliter qꜫ ſi dixiſſet ſubtiliter.nec ob.C.de here.iſti.errore.vbi ſnuit qđ valeat inſtitutio ⁊ ſi deſijt heres eſto qꜭ teſtator bene expreſſerat ſed tabellio hoc omiſit ſicut dicit.e.l.in prin. ¶ Sed ⁊ ꝑ verba directa.vel inflexa põt inſtitui heres vt dicat illũ heredẽ facio vel inſtituo vel volo mãdo vel eſto vel erit: C.e.qm̃.⁊ dicunt̃ oĩa ꝟba inflexa in oib⁹ caſib⁹ ꝑter qꜫ i noĩatiuis ſatis eſt ãt liq̃re de intẽtiõe teſtatoris ꝑ ꝟba q̃libꝫ:

⁊ ſi balbutiẽs linguã ꝓfuderit vt.d.l.qm̃. qꜭ non eſt faciẽda vis in ꝟbis.C. cõ. vel oẽ ꝟbũ. l.j. ¶ Valet ergo ſi dicat . petre hereditatis mee dñs eſto.ff.de hered.inſti.his verbis.vel ſi dicat habeas bona mea: vel bona mea tibi relinquo.C.de ſec.nu.hac edictali.rñ.j.inſtit. de nu.te.§.ceterũ. et.§.id priuilegiũ.vel ſi dicat voluntatẽ meã diſpõni tue ꝯmitto.vt no. ṡ.e.§.qual'r ꝯficiat̃.ver.non refert.⁊ iunge ꝙ no.j.c.ſub.§.quãuis aũt.ver.nec eſt ꝑtereundum. ¶ Inſtitutio põt fieri ⁊ i principio teſtamẽti ⁊ in medio ⁊ in fi.lꝫ olim ſec⁹ eſſet: vt inſti.de leg.§.ante heredis. inſti.de he.inſt.l.j. rñ.j. ¶ In codicillis nõ põt q̃s inſti.nec directe ſubſtitui nec ꝯditio heredi inſtituto adijci.quãuis ibidẽ hereditas ꝑ fideicõ.recte relinquatur vt.C.de codicil.her.iſti.de codi.§.pe. ⁊ fi.⁊.ſi teſtat̃ hoc mõ. ⁊ in defectũ conditionis in codicillis appoſite cogitet adimere iſtituo hereditatem hoc in vacuũ cogitat.ſic intellige.ff.de conſti.inſti.quidã.§.fi. ¶ Sed ⁊ is cui in codicillis hereditas directe relicta eſt poteſt eã recipere ab herede veniente abinteſtato ac ſi per fideicom.eidẽ in codicillis relicta fuiſſet.⁊ hoc benigna interꝑtatiõe admittit.ff.ad treb.ſe.cõ.l.ſceuola. ¶ Quid ſi dicat teſtõr in teſtõ ſuo heredem quẽ in codicillis nolauero: vel talẽ ſi ipſuꝫ in ꝯdicill' inſtituero: ⁊ quidem vꝫ non iure codicillorũ: ſꝫ teſtaẽnti ⁊ ſub tali conditione põt inſtitui qlꝫ excepto filio.ff.de ꝯdi.inſt.l.iſtitutio talis. ff.de here.inſti.aſſe. ¶ Ad hoc aũt vt inſtitutio vleat neceſſe eſt certũ heredẽ demõſtrari oportere alias non valebit vnde ſi hẽat plures amicos eiuſdẽ nois: puta q̃libet vocatur petrus ⁊ dicat petrum mihi heredem inſtituo.non vꝫ niſi iungat aliam circunſtantiã: vel alias appareat de quo ſenſerit per ꝓbabiles coniecturas.ff.de here.inſti.quoties.§. heres.⁊.l.l tꝑs.§.quoties.ſufficit autẽ ſignũ indubitabile.non tamen illud qđ cauſa cõtumelie ſolet adijci contumelie tñ cauſa ſpecificata.nam ſecus eſſet ſi in gñe diceret fil'us meus impijſſim⁹ de me male merit⁹: et eũ non exprimeret valeret eñ, tunc inſtitutio qꜭ pure inſtituit̃: ẽt cũ maledicto ,i. oẽs huius inſtitutiões recepte ſunt.ff.de he.inſt.q̃ties.§. ſi q̃s i noie.⁊.l.his ꝟbis.§ j.ff.de leg.j.turpia. ¶ Sed ⁊ ſufficit heredem demõſtrare ꝑ conditionis euẽtũ: vt ſi dicat illũ q̃ margaretã in vxorẽ duxerit heredem inſtituo.ff.de here. inſt.q̃ties.§.ſi q̃s ita.demõſtratio ẽt ad oculũ facta ſufficit: vt ſi cũ digito oñdendo dicat illum mihi heredem inſtituo.ff.de here.inſti. nemo dubitat.ff ſi cer.pe.certũ eſt niſi erret̃ i corpore: vt ſi putat inſtituere petrũ ⁊ iſtituit martinũ vt ſi dicat talẽ fratrẽ meũ quẽ putat fratrem ſed non eſt.talis eñ inſtitutio nulla.

eſſet ſecus ſi ſciat nō eē fratrē. talis eñ recte cū noīe ſuo tanq̄ frater heres inſtituit̄.ff.de her.inſti.quoties.rñ.j.⁊ l nemo.§.qui frater nō eſt.C.de here inſti.ſi filium.⁊ l.nec apud. ſed nec error noīs nocet.C.eod.ſi in noīe.⁊ de hoc no.s̄.de reſcrip.§.que poſſunt obijci.ver. idem eſt ſi in nomine.⁊ preceden.⁊ ſe.

❡ Quamuis aūt non poſſit qs a re certa exheredari.ff.de lib.⁊ poſthu.cum quidā.vl' in omnibus excepta vna re vel vſuf. ipſius inſti.q2 perinde h̄r ac ſi nullius rei non ſit facta mentio.ff.de here. inſti.l.j.§.ſi ex fundo. et.l.ſi ita qs heres inſtitutus fuerit.et.l.quoties volens.§.ſi duo ſint heredes.⁊ arg.ff.de acqui.he.§.fi.pt tamen in vna re inſtitui.nā ſi in fundo certo aliqs heres inſtitutus fuerit in ſolu.erit heres niſi teſtor alium ſcripſerit vt in ſupradictis.ll.⁊.ff.de lib.⁊ poſt.cum quidam.ff.de vulg.ſub.coheredi.§.fi.in fi.ſ3 ſi duo inſtituant̄: vn⁹ in vna re certa: ali⁹ in alia quaſi ſine partibus vhr ſcripti ⁊ qual'r ſunt heredes.inſti.q̄.mo.te.infir.§.ſed ⁊ ſi qs.

❡ Si aūt vnus inſtituat̄ in vna re ⁊ duo in alia vnus hēbit ſemiſſem:⁊ duo ſemiſſem: ſicut ſi dixiſſet titium ⁊ filios fratris heredes inſtituo vbi quidem titi⁹ h3 ſemiſſem et filij aliū ſemiſſem nec teſtor expſſim dixerit eque heredes ſunto.ff.de here.inſt. ſi alteri⁹.et.l. titius fundi.⁊ l.interdū. ſic ſi relinquat̄ ep̄o ⁊ capitulo ep̄s h3 ſemiſſem ⁊ capl'm aliu3 ſemiſſem niſi a teſtōre aliud dictum ſit.quo ad canones.nā ep̄o p̄iudicare nō pōt.j.e.reqſiſti.

❡ Sed et ſi titiū in ſemiſſem ſeiū in ſemiſſem te aūt in eā partē in qua inſtituit titiū inſtituat titi⁹ ⁊ tu in vnū ſemiſſem inſtituti eſtis. ff.de here.inſti.iul. ❡ Illud no.dignū q̄ vbi plures in certis reb⁹ inſtituti ſunt⁊ ſi equis portionibus ſint heredes th̄ res in qbus inſtituti ſunt tanq̄ p̄legate dn̄t vnicuiq̄ in fa. erſc.iudicio aſſignari⁊ de ipſis ſicut de al.oq̄ libet legato pōt fal.detrahi:niſi es alienū tn̄ ſit qd tota hereditas non ſufficiat ad ſoluendum:tunc enim perceptiones erūt inutiles: cum ex nullo teſtamento preſtent̄ legata niſi ere alieno deducto.ff.de here.inſti.ex poſtfacto.ff.ad treb.l.j.§.is q̄. ❡ Nec locū habent vbi aliquis vel aliq̄ in re certa vel reb⁹ certis inſtituuntur:⁊ ep̄i ſoli.nā ſi alij vna cū ipſis ſimpl'r vel in quotis portionib⁹ inſtituerent̄: tunc inſtituti in certis rebus loco legatariorum haberentur.C.de here.inſtitu. quoties.

❡ Nec eſt p̄termittendū qd fieri pōt inſtitutio ſine parte vel in quota portiōe:dū th̄ aſſignatio partis. pendeat ex arbitrio teſtatoris.nam voluntate alteri⁹ expſſim ꝯferri nō poſſet tacite th̄ pōt. puta ſi titius capitoliū aſcenderit.quedā eñ ſi in teſtamentis exprimuntur effectū nullū hn̄t que ſi v̄bis tāgant̄ ꝯnia idē ſignificantib⁹: effectū ꝯſequunt̄.ff. de her.inſti.ſi qs ſemproniū.⁊.l.talē.§.j.⁊.l.illa inſtitutio.⁊ idē eſt in leg.ff.de lega.ij.l.j.⁊. iū.⁊ ſm̄ hoc poſſet intelligi.j.e.cū tibi.vt exponas diſpoſitiōe.ſ tacita non expſſa:ſed et al'r intelligit̄:vt tetigi.s̄ e.ſub.§.pxi. ver.⁊3 ergo.Itē q̄ dixi q̄ expſſim nō p̄uerū eſt quo ad tp̄s futurum.puta inſtituo te in dimidia ſi titius volet ſ3 ſi recipiat tp̄s preteritū pōt puta ſi dicat inſtituo te p ea parte qua petr⁹ inſtituit me: q2 talis inſtitutio ſtatim t3 vel non t3 vnde non dicit̄ committi aliene arbitrio volūtatis.ff.de.her.inſti.ille aūt.⁊ ſi duo ſint qui me heredē inſtituerūt ⁊ ego dico petrus ⁊.in q̄ta.quiſq̄ eorū ex pte me heredem habuit ſcriptū heres mihi eſto vterq̄ admitteretur. ſi vero alter tm̄ me heredē ſcripſerat de rigore iuris neuter admittit̄:ſ3 humani⁹ eſt:vt is tm̄ admittat̄ q̄ ſcripſit.ff.de here.inſti.hoc articulo qſqs. ❡ Ex volūtate aūt teſtatoris dr̄ pendere:cū ſic dicit inſtituo vos heredes ex partibus quas aſſcripſero. Si eñ aſſcribat has partes habebunt ſinaūt videntur ſimpl'r ſine partibus inſtituti.ff.de here. inſt.l.j.⁊.l.ſi qs ita ſcripſerit.nec ob.l.eiuſdē ti.clemens.§.fi. nam qd ibi dicit nullo teſtō recitato inanis inſtitutio vr̄ ſubaudi ſed nō ſic erat imo male videbat̄:vel inanis eſt inſtitutio de rigore iuris vel quo ad conditione3 appoſitam:que non eſt ſecuta:ſed alia pura ⁊ tacita quam lex fingit bn̄ valebit ſaltem de humanitate ſiue equitate.arg.ff.de here. inſti.hoc articulo quiſquis.ſicut no.s̄.e.ver. nec eſt pretereundum. ❡ Pure etiam pōt fieri inſtitutio ⁊ ſub conditione.qd dic.vt plene not.j.de condi.appo.§.quot ſpecies. ⁊ ſub.§. ſecunda vſq̄ ad ſub.§.diximꝰ. ❡ Ex certo autem tp̄e aut vſq̄ ad certum tp̄s fieri non pōt imo vitio temporis ſublato de medio tenet inſtitutio.inſti.ne here. inſti.§.heres.et pure.ff.de here. inſtitu. hereditas ex die excipe militem qui hoc facere poteſt vt not. s̄. eod. §.quot ſint ſpecies. ſub.§.teſtiū.ver.et aliud priuilegium.ſed in diem incertum poteſt qs inſtitui: puta cum capax fuerit ergo ſic poteſt excommunicatus inſtitui.cū ſcilicet fuerit abſolutus.

19 ❡ Nec eſt pretermittendum † quod in inſtitutione pn̄t quantitates portionum exprimi prout teſtatori placuerit. nam tot faciūt aſſem quot ibi placuerit. ❡ Sed niſi aliud appareat fiet ſolēnis diuiſio hereditatis in. xij. vncias. deniq̄ ſi minus diſtribuerit poteſtate iuris in hoc reuoluitur: puta duos heredes ex quadrāte ſcripſit. nam ſi ex ſemiſſibus ſcripti videntur.ſed ſi vnum ex quadrāte alterū ex ſemiſſe ſcripſerit:quadrās remanens vtriq̄ pro rata accedit vt ſic inſtitut⁹ ex

ſemiſſe habeat.i.duas vncias: alius tertiaꝫ ptē.i.vnciā.ſinaũt excesſerit eq̄ p rata decreſcet. puta me inſtituit i xij vncias. te in. vi. nã ego habebo beſſem tu triētē ꝓbanꝫ hec iſti. de here. inſti. ab illo. §. hereditas. vſqꝫ ad. §. heres: ⁊ pure. ⁊ iũge qđ no. ſ. eo. ℣. q̄d ſi duos
10 inſtituat ⁊ ſeq. ¶ † Appellatione auteꝫ aſſis ſiue libre ſiue pōderis. q̄ꝛ hec tria noīa ſynonima ſunt. xij. vncie cōtinenꝫ. hñt hec ꝓpria noīa. ¶ Uncia hec tñ nō noīaꝫ i lege. ¶ Sex
a cũs[a] quaſi vncia ⁊ ſemiũcia id eſt vncia ⁊ dimidia. vt ꝓbaꝫ. ff. de inoffi. teſta. ꝫ. §. q̄ñ autē quarta. ¶ Sextans quaſi ſextā partē ſignificans id eſt due vncie. ¶ Quadrās q̄ſi q̄rtā partē ſignificans. i. tres vncie. ¶ Triens quaſi tertiam partem ſignificans. i. quatuor vncie. ⁊ hec q̄tuor a quota pte hereditatis quā deſignāt ſumũt denoīationē ſiue iterp̄tationē ſequētia ℣o etymologiā hñt ex eo q̄ ſignificant certum numerũ vnciarũ: vt pꝫ ex his q̄ ſequunꝫ. ¶ Quicũx. i. v. vncie. ¶ Semis. i. ſex vncie. ¶ Septunx. i. vij. vncie. ¶ Bes. i. octo vncie. ¶ Dodrās. i. ix. vncie. ¶ Dextrans. i. x. vncie. ¶ Deunx. i. xi vncie. ¶ As. i tota hereditas que ſic. xij. vncijs cōtinetur. vt hec probantur inſti. de here. inſti. §. hereditas ff. de here. inſti. ſeruũ meũ. §. fi. ¶ Attēde qđ non oēs vncie q̄ ſignificanꝫ p noīa ſupradicta cōtinentur in aſſe. ſic eñ contineat as. lxvj. vncias ⁊ dimidiā: ſed iō as ponit ptes: q̄ꝛ quelibet earũ pōt in aſſe ꝯtineri hac eadē rōne ꝙ homo riſibilis et actio legis aql. penalis q̄ꝛ ad hoc apta nata eſt. ſm Azo. inſt. ad. l. aqui. §. his verbis. ¶ Nō ſolũ autē as p tāto numero ſupponit: ſed ⁊ p minori. ſ. p obolo, vñ in euangelio. nōne duo paſſeres aſſe veneũt. vñ verſus. As obolus pōdus as eſt poſſeſſio tota. i. aliq̄ñ ponitur p obolo aliq̄ñ p pondere aliq̄ñ p tota hereditate. ¶ Poniꝫ ergo p hereditate vel pondere. xij. vncias cōtinente aliq̄ñ plures. vñ ⁊ aliq̄ñ diximus dipōdium quaſi duo pondera. i. xxiiij. vncias cōtinente inſti de here. inſti. §. ⁊ ſi plures vncie. quã. xij. dicimus ⁊ tripodium quaſi tria pondera. i. xxxvj. vncias continentem. ⁊ quadripōdiũ. i xlviij. vncias continētem. ⁊ ſic aſcēde quātũ. tibi placuit. ſicut pꝫ in his que no. ſ. eo. ſub §. rñ. i. ¶ Quid ſi duos inſtituat ex aſſe quis ſibi heredes ⁊ tertiuꝫ ex dimidia ⁊ ſexta pte aſſis dꝫ hereditas diuidi in. xx. vncias de q̄bus duo habebũt. xij. ⁊ tertius octo. ff. de here. inſt. interdũ. §. ſed ſi duos. ſꝫ ꝫ q̄ꝛ tm̄ vř adē ptum primis q̄ntũ ſcđo relictũ eſt. ⁊ ſic primi duo habebũt iiij. vncias ſcđo ℣o inſtitutus octo: vt. C. de leg. cũ qđ. Solo aut certũ eſt teſtatorem voluiſſe excedere aſſem aut certum eſt q̄ noluit aut dubitaꝫ. ¶ Si certũ ſit q̄ excedere voluit aſſem tunc fit diuiſio ſm primã l. interdum. §. ſed ſi excesſerit. ⁊ §. ſed ſi duos voluit eñ tũc ad dipōdiũ venire ſic diuidi hereditatē ſuã. q̄ potuit vt. ꝫ. no ℣. poniꝫ ergo p hereditate. ¶ Si vero certũ eſt q̄ noluit excedere aſſem tunc videtur tantum minuiſſe primo quantum contulit ſecundo. ⁊ ſic loquitur. C. de leg. cum queſtio agitur. ſi primum in aſſem ⁊ ſecundum in aſſem inſtituit concurrunt. ff. de legatis primo ſi pluribꝰ. ¶ Si tres inſtituit quēlicet in aſſem q̄libet triētē habebit ſin aũt p̄mũ in aſſem duos alios i aſſem p̄mus ſemiſſem ⁊ duoſ ſemiſſem habebũt. ¶ Ubi ℣o primum ex aſſe inſtituit: reliquũ ex reliqua pte ille nihil habebit q̄ꝛ nihil reliquũ eſt. ff. de here. inſti. itē q̄ ſabinꝰ. §. ſꝫ ſi aſſe vſqꝫ i fi. l. ¶ Sꝫ ſi inſtituaꝫ ex illa pte ex qua inſtitutus cape nō pōt q̄ tñ nihil pōt cape totuꝫ habebit. C. de her. inſti. l. ij. ¶ Quid ſi teſtator primo minꝰ aſſe ꝯtulit ſm q̄t ſine aliq̄ portiōe iſtituit. ille habebit q̄ aſſi deerat ſiue vnꝰ ſit ſiue plures. inſti. de her. iſti. §. ſi plures iſtituanꝫ. ff. de her. iſti. itē q̄ ſabinus. ¶ Sꝫ ⁊ ſi primo ꝯtulit minus aſſe. ⁊ ſm in aſſem iſtituat tm̄ plus hꝫ ſcđs quantũ plus apparet ei datũ. ℣bi gratia: primũ iſtituit i ſemiſſeꝫ ſm i aſſeꝫ p̄mus hēbit quadrantē ⁊ ſcđs beſſem: ⁊ eadē diſtributio fiat i qualꝫ vacāte portiōe. vt dicta l. itē q̄ ſabinus. ⁊ ad idē. ad trebel. marcel. ⁊. l. q̄. xl. nã ibi priꝰ dederat ſcđo: ⁊ eſt diuerſitatis rō: q̄ꝛ vbi inſtituit me in. xij. vncias. te aũt in. vi. intelligiꝫ minuiſſe. vi. vncias de primis. xij. ⁊ ſic non videtur diuiſiſſe hereditatē in. xviij. vncias. at vbi primo inſtituit me in. vj. te autem in. xij. non poteſt dici quod xij. vncie de. vi. quicq̄ꝫ minuerit. quia impoſſibile eſt vt plus videatur ademiſſe q̄ꝫ dediſſe ⁊ ſic patet in his caſibus defunctum voluiſſe excedere aſſem vbi autem voluit excedere et mihi plures q̄ꝫ tibi relinquere vncias tantum plus haa

a ¶ Sexcũs. adde doct. in. c. cuꝫ eſſeꝫ. eo. ti.

beo ex preſumpta voluntate te
ſtatoris quantum plus mihi
datum eſt ſic poteſt elici. ff. de
lib. et poſthu. ſi ita. ff. de here.
inſtit. ſi ita ſcriptum §. qui=
dem. ¶ Verum ſi dubitetur p̄=
ſumitur quod teſtator voluit
aſſem excedere. vt in dicta. l. C.
de leg. cum q̄d. et argu. ff. de
here. inſti. qui non militabat.
§. pe. ¶ Quid ſi quis tres he=
redes inſtituerit: primū in pri=
ma parte: ſecundum in ſecun=
da: tertium in tertia parte he=
reditatis, viriles fient portio=
nes inter ipſos, nam teſtator
appellatione numeri ſcriptu=
re magis ordinē q̄ modū par=
tibꝰ impoſuiſſe vr̄. ff. de here.
inſti. ſi quis ita heredes.
¶ Non ſolū aūt inſtitutiones
ſm ea que p̄diximꝰ tāte debēt
21 eſſe: ſ; ⁊ ſubſtitutiōes. ¶ † Di=
citur aūt inſtitutio primꝰ gra
dus heredū. ⁊ ſi nulli ſint ſub=
ſtituti ſubſtitutio vero dr̄ ſcd̄s
gradus vel tertius olim coꝝ q̄
in loco inſtitutoꝝ vel deficien=
tium vel adeuntium ſuccedūt
⁊ inſtituūtur. nam ſecūdus dr̄
omnis qui poſt primum ſequi
tur etiam ſi decimus ſit. ff. de
vulga. ſub. l. j. in prin. ff. de bo.
poſ. ſcd̄m tab. l. j. §. j. gradu. In
his aūt plerunq; conditiones
apponuntur q̄d dic vt plene
no. J. de ꝯdi. appo. §. quot ſpe=
22 cies. ¶ † Hec autē eſt diuiſio
ſubſtitutionum alia obliqua:
alia directa. ¶ Obliqua dicit̄
a illa [a] q̄ fit p̄ v̄ba p̄catia ſiue p̄=
catiua vl̄ fideicommiſſaria. et
hec aliq̄n fit p̄ verba directa.
vt ſi dicat̄ petrū inſtituo mihi
heredem ⁊ rogo vt hereditatē
Guilielmo reſtituat. ff. ad tre.
l. j. inſti. de fideicō. here. in p̄n.
¶ Aliq̄n p̄ldirecta vt. J. e. Ray.
§. poſtmod. ibi, vel ſubſtitutio
nis que. ſ. trahit̄ ad fideicō. vt
apparet i his que no. J. e. v̄. cō
pendioſa. ⁊ ſeq. ¶ Directarū
b aūt. ¶ Alia vulgar[b]. ¶ Alia
c pupillaris [c] ¶ Alia exempla
d ris. [d] ¶ Alia breuiloqua ſiue
reciproca. ¶ Alia cōpendioſa.
e ¶ Vulgarium [e] vero alia taci
ta alia expreſſa. ¶ Tacita vul
garis ſubſtitutio fit per verba affirmatiua
vt cū dicitur vos adinuicem ſubſtituo demō
ſtratis duobus puberibus inſtitutis. vel ſic
quiſquis mihi heres erit ſit heres filio meo
vel ſi titius eſto heres plocij cum plocium
heredē inſtituiſſet. C. de here. inſti. l. fin. ff. de
here. inſti. cum in teſtō. §. j. ff. de vulga. ſubſti.
qui libe. §. fi. ¶ Sed et aliud exemplum pōt
poni per. l. ff. de here. inſti. titius ⁊ ſeius ſcd̄m
Azo. ¶ Expreſſa autē vulgaris fit verbis ne
gatiuis. vt ſi dicatur ſi titius non erit heres
ſeius heres eſto. vt inſti. de vulg. ſubſti. rū. j.
¶ Et dicitur vulgaris ſubſtitutio: q2 fit cuili
bet et a quolibet de vulgo, dummodo factio
nem teſtamēti habeat. ff. de vulg. ſubſti. l. j. et
ij. ⁊ ſi in teſtō. et. l. ſeqnē. ¶ Hec vulgaris adi
ta heredi. expirat. C. de impu. et alijs ſubſt. ⁊
poſt aditā. ¶ Pupillarium ſubſtitionū alia
tacita alia expreſſa. ¶ Expreſſa pupillaris
ſubſtitutio fit per verba affirmatiua. vt ſi di
catur adiectam impuberem mihi heredē in
ſtituo: et ſi ipſa infra pupillarem etatem de=
ceſſerit alterocha ſit heres: vt inſti. de pupil.
ſub. in prin. ff. de vulg. ſubſti. moribꝰ. ¶ Ta=
cita vero pupillaris fit per v̄ba negatiua ſm
quod not. in vulgari expreſſa. S. eodem. ver.
expreſſa autem vulgaris. nam vulgari exp̄ſ
ſa a pupillo facta intelligitur tacita pupil=
laris. ⁊ econtra in pupillari expreſſa intelli=
gitur vulgaris, tacita. ff. de vulgari. ſub=
ſtitutioni. l. iiij. ¶ Pupillaris dicitur quia
fit pupillo. ⁊ expirat adueniente pubertate:
et intelligitur ordinatum vnum teſtamentū
duarum hereditatum ſcilicet patris et filij
vel filie. ⁊ neceſſe eſt quod is q̄ vult pupillarē
ſubſtitutionem facere: habeat pupillum in
poteſtate ⁊ q̄ ſibi heredē iſtituat prīo: deide
filio nā ſi prīo filio quē exheredauit nō v;: ſ;
ſi inſtituerat ipſū valebit. probātur hec in=
ſti. de pupil. ſubſtit. reſpon. j. §. j. et. §. igitur in
pupillari teſtō. ff. de vulgo. ſubſti. l. j. §. fin. ⁊
l. ij. §. prius. et. §. ſed et ſi quis. et. l. ſi quis eū.
§. ſi ſuo. ſed et citra pubertatem fieri poteſt
puta, ſi filius moriatur infra decimum vel in
fra octauum annum. ff. de vulg. ſubſtit. ſi ita
quis ſubſtituerit. ¶ Exemplaris ſubſtitutio
dicitur illa que fit filio furioſo. et dicitur ex=
emplaris quia ad exemplum pupillaris in=
uenta fuit. inſti. de pupil. ſubſti. §. qua ratio
ne. C. de impu. et alijs ſubſtit. humanitatis.
¶ Ratio enim quare pupillaris ſubſtitutio
adinuenta fuit hec eſt: q2 cum multum p̄ſit
habere heredē. vt inſti. qui et ex quibꝰ cau.
manu. non poſ. §. j. ⁊ pupillus non poſſit ſibi
heredem inſtituere. q2 nec teſtamentū conde
re. ff. e. qua etate. al's icipit in qua. bonū fuit
inuenire modum ne pupilli decederent inte
ſtati inſti, de pup. ſubſti. rū. §. ſed ſi. Sed non

a ¶ Obliq̄ addc Fili. fran. i rep. c. ſi paſ. de teſt. lib. vj.
b ¶ Alia vul. Adde an iſta fiat p̄ v̄ba affirmatiua vide i. l. fi. et ibi Bar. et bal. C. d̄ here. iſti. bar. i. l. ſi titiꝰ. ff. e. bar. l. l. j. l. iij. q. d̄ vul. ⁊ pu.
c ¶ Alia pupillaris. Adde an iſta ſubſtitio pupillaris expiret ſi alter ex duobꝰ pupillis ſiat pubes viuo teſtatore. vid̄ p̄ Bal. i. l. in teſtō. d̄ teſt. mili. bal. i l. impu. et alijs ſub. ⁊ i. l. ipuberi. ff. eo.
d ¶ Alia exēplaris. ad de Barto. bal. ⁊ doc. i. l. humanitatis. C. de ipu. et alijs ſub. bar. i. l. ex facto. de vulga. et pupil.
e ¶ Vulgariū adde Pau. d̄ ca. in. l. gallꝰ. i. §. quidā. in. ij. col. ff. de liber. et poſthu.

quid eſt eadē rō in furioſo: pȝ ꝙ ſic: vñ eodē modo ⁊ eadem rōne ſibi prouidendū fuit ad exemplū pupilli. ⁊ ideo recte dr exemplaris. ¶ Licet aūt in hoc ꝯueniāt pupillaris ⁊ exē plaris in multis tñ diſſimiles poterūt inueniri: qꝛ exemplaris etiā puberibus fit: ſȝ pupillaris tm̄ impuberibꝰ. ¶ Itē pupillaris fit vſqȝ ad certum tempus puta vſqȝ ad. xiiij. annos in homine. xij. in muliere: nec vltra extenditur ⁊ ſi citra arctari poſſit. inſtitutio. de pupil. ſub. §. maſculo. ff. de vulg. ſub. l. pupil. ⁊ l. ita ſi q̄s ſubſtituerit exēplaris aūt in incertum tempꝰ corrigitur. ¶ Itē in pupillari q̄lȝ ſubſtitui poteſt ſicut in vulgari. ¶ In exēplari āt certe pſōe tm̄: puta ſoror ⁊ frē potiſſime filij ſi ſupſint. C. ipu. ⁊ alijs ſubſtitu. humanitatis ¶ Ceſſat hec exēplaris. ⁊ expirat furore ceſſante vt in eadē. l. humanitatis. inſti. de pupil. ſubſti. §. qua rōne. ff. de vulg. ſub. l. ex facto. ¶ Sed q̄d ſi hȝ dilucida interualla: pōt dici ꝙ ſi hȝ tanta q̄d teſtm̄ facere poſſit ſm leges. C. qui teſtam̄. fa. poſ. furioſum, euaneſcit ſubſtitutio. ⁊ ſi nō fecerit ⁊ iputet ſibi non euaneſcit q̄d ſepius cogitatio potuit euitare. ar. ff. ad vell. ſe. cō ſi mulier. ff. de re iu. ꝙ quiſqȝ ex culpa ſua dānū patit̄ vł dic ſi fecerit teſtm̄ euaneſcit ne habeat heredem queȝ habere nollet ⁊ vt liber teſtādi ſit ſtilus. C. de ſacroſan. ec. l. j. q̄d ſi non fecit nec potuit: durat ſubſtitutio. ar. expreſſum. C. de cur. fur. cū illis. C. de legi. q̄d fauore. ff. de lib. et poſthu. cū quidam. nec ob. ſuperioribꝰ. ll. qꝛ intelligi pñt de illo furioſo qui cōtinue laborabat: ⁊ eſt pleniꝰ liberatus: in illo autē qui hȝ dilucida interualla eſt eadem rō que no. ṡ. eo. ꝟ. rō em̄ ſi inteſtatus decedat vendicat ſibi locū. hoc vr̄ de mēte q̄cq̄d innuāt ꝟba mens aūt ſequēda eſt. ff. de excu. tu. l. l. greca ſcire opȝ. §. aliud poſtmoduȝ. ¶ Breuiloqua vero dicit̄ ſubſtitutio q̄ his verbis fit adiectā ⁊ alterochā filias meas impuberes mihi heredes inſtituo ⁊ ipſas ſibi adinuicē ſubſtituo: hec inquam breuiloqua dr qꝛ ſub breuibus verbis quatuor ꝯtinet ſubſtitutiones. duas: ſ. in perſonā cuiuſlibet. videor em̄ dixiſſe q̄d ſi alterutra non erit heres: vel ſi in pupillari etate decedat altetutra ſit heres. que etiam ideo reciproca dr qꝛ reciprocando in perſonā ſiue ad perſonā vtriuſqȝ extendit̄. ff. de vulg. ſub. iam hoc iure. ¶ Cōpēdioſa autem ſubſtitutio appellatur illa que magnū cōpēdiū verborum ſiue magnam cōprehenſionē tpis hȝ: vt ſi dicat̄ adiectā filiā meā mihi heredē inſtituo. ⁊ q̄ñcūqȝ deceſſerit alterocha heres eſto. ⁊ hoc ſi fiat a milite pupillo vel non pupillo: iure directo vȝ q̄ñcunqȝ inſtitutꝰ decedat: vt patet. C. de teſta. mili. in teſtō. ff. de mili. teſta. in fraudem. §. miles. ⁊ l. miles ita heredem. §. j. niſi miles hanc ſubſtitutionē pro pꝛio filio fecerit cuiꝰ mater eſt in medio quo caſu iure fideicom. valebit ſi filius pubes factus decedat. C. de ipube. ⁊ alijs ſubſti. p̄cibꝰ. ¶ Quod ſi paganus eam fecerit per verba ſupiora ⁊ pupilla in pupillari etate deceſſerit ſubſtituta iure directo admittit̄. ⁊ mater oīno repellitur: ſed ſi pubes moriat̄ ſubſtituta nullatenus admittitur ſed venientes ab inteſtāto in totum ſuccedunt. ff. de vulga. ſubſtit. verbis ciuilibꝰ. alias incipit his verbis ⁊ l. pupillari. ⁊ l. centurio. ¶ Quid ſi teſtator dixerit q̄ñcūqȝ deceſſerit adiecta eidē ſubſtituo alterochā. tunc lȝ directe non valeat indirecte tñ valebit: qꝛ hec ꝟba ad fideicōmiſſum trahentur. ff. ad treb. ſceuola. ⁊ arg. C. de inſti. ⁊ ſub. gñaliter. ⁊ quia hec interpretatio rem omni tpe valere ſuadet. ff. de re. dub. quoties. ⁊ l. vbi. ⁊ l. cum in teſtō. ff. ad treb. cogi. ¶ Idem ſi dicat ſi ſine liberis deceſſerit talē ſibi ſubſtituo, nam ⁊ hec trahitur ad fideicōmiſſum. ſ. e. raynutius. §. poſtmodū. ¶ Itē ſi dixiſſet volo ꝙ hereditas ꝑueniat ad alterocham. ff. ad treb. heredibꝰ. §. j. qꝛ nec intereſt vtrum dicat volo, vel rogo vel mando. inſti. de ſin re. per fideicō. reli. §. fi. C. cōia. de le. omne verbum. ¶ Ubi autem in his caſibus mater ab inteſtato admittit̄ bona reſtituit falcidia detracta. ff. de vulg. ſubſt. coherede. §. cum filie. ¶ Unū not. tñ circa hanc materiaȝ q̄d in expreſſa pupillari ſubſtitutione: et in breuiloqua repellitur omnino mater. et ſubſtitutus admittitur. ff. de vulg. ſub lucius. ¶ In tacita aūt pupillari nō repellit̄ mater etiā in teſtamento militis. C. de impub. ⁊ alijs ſubſt. precibus. ſiue mater vna cū impubere fuerit inſtituta. C. de inſti. ⁊ ſubſti. l. fi. ſiue nō C. de teſt. mili. in teſtō. lȝ pla. dixerit tacitam pupillarem ꝯ matrē admitti niſi vbi ipſa vna cuȝ impubere heres fuerit inſtituta vel diſt. vtrum extraneꝰ vulgariter ſubſtituat̄ impuberi ⁊ tūc tacita pupillaris nō admittit̄ ꝯ matrē an ſubſtituat̄ impuberi frater eius. ⁊ tūc mater repellit̄: qꝛ eſt veriſimile: ꝙ in hoc caſu voluerit teſtator vxorē ſuā impuberis matrem alio filio ſuo preferri. C. de impube. et alijs ſub. cum quidem.

23 Ad quid heres teneat. † Ad totuȝ id quod defunctus tenebatur quia hereditas eſt ſuccedere in vniuerſum ius ꝙ defunctus habuit. ff. de reg. iur. hereditas. habita tamen di. vtrū fecerit inuentariū necne vtrū adierit here. necne q̄d ſolius animi eſt. ff. de acqui. here. pro herede bene dixi defunctus quia hereditas viuentis nulla eſt. ff. de acq. hered. qui hereditatem. et l. neminem. quod dic vt not. ṡ. de conceſ. preben. nec ex die. vſqȝ

ad diē recte daꝛ vt.ff.de her.inſti. hereditas.
niſi in milite aliud dicatur vt no.š.eo.§.quot
ſint.ſub.§.teſtā militare.ꝟ. ⁊ aliud priuile-
gium. ¶ Tenetur etiam heres voluntatē de
functi adimplere vt patet ex ſequentibus.eſt
enim vltima voluntas adimplenda. xiij.q.ij.
vltima voluntas.⁊ no.š.e.§.j.
¶ Tenetur autē heres ſiue filius ſit ſiue ex-
traneus ad omnia debita defuncti ſoluenda
ſiue ſint ex contractu vel quaſi maleficio vel
quaſi ſiue res pro qua debitum fuit contra-
ctum ad ipſum heredem peruenerit ſiue
non:ſiue lis cum defuncto conteſtata fuerit
ſiue non.⁊ hoc de iure canonico.xvj. q.vj.ſi
epiſcopum.š. de pignoribus.ex literis ⁊ de
ſolu. capitulo.j.š.de ſepul.c.fin.j. de vſuris
tua nos.j.de rapto.in lris.j.de ſen.exco.a no
bis.ij.in fi.ar.ff.de condi.fur.ſi pro fure.§.cō-
ditio.ſm Uin.⁊ Lau.Jo.lꝫ Bla.di.in malefi-
cijs:vtrum lis fuerit conteſtata vel non per
l.C.de deli.defun l.vnica. ¶ Quid ſi non ſuffi
cit hereditas ad debita perſoluenda. di.ſm
leges vtrum fecerit inuentarium : ⁊ tunc nō
tenetur vltra vires hereditatis vel nō fecerit
⁊ tunc tenetur.C.de iure deli.ſancimus.⁊ idē
vꝫ ſm ius ca.j.e.Ray.§.pe.in fi.In iudicio
aūt anime nō puto ꝙ teneaꝛ vltra ꝙ̄ ad ipm
peruenerit de ipſa hereditate ꝗ̄uis ſibi im-
putari poſſet quo ad detractionē fal. facien-
dam:vt no.e.ꝟ.⁊ hoc ſi inuētariū. ¶ Sed cui
dꝫ primo ſoluere heres vel debitoribꝰ vel dā-
na paſſis vel legatarijs. ⁊ quidem debitori-
bus primo ſatiſfieri dꝫ.ſcđo dāna paſſis in fo
ro contētioſo:⁊ hoc inſolidum ſine aliqua de
tractione.tertio vero legatarijs ⁊ alijs qui lu
cratiuam cām ꝓſequunꝛ detracta falcidia ſi
neceſſe fuerit de legatis:quia in illa grauari
non potuit:vt no.š.eo.§.ꝗ̄s ſit effectus.ſub.§.
proponitur q̄rela.ꝟ.item olim agebat.⁊ ſe.et
iunge qđ no.š.de ſolu.ſub rub.de ob ꝟ. quid
ſoluaꝛ. ¶ Et hoc ſi inuentarium fecit.ſi vero
non fecit inuētariū etiā in vtroqꝫ foro tenetur
inſolidum ipſa legata ſoluere:inquātū here-
ditas patiꝛ:nā vltra nō teneꝛ in iudicio aie.
vt no.š.e.ꝟ.qđ ſi nō ſufficit.⁊ ſic etiā pōt intel
ligi qđ ibi dictum eſt de inuentario. ¶ Sed ⁊
primis creditoribꝰ primo ſatiſfieri dꝫ ſecūdo
ſecundis.⁊ ſic p ordinē.ſm ea tñ que no.š.de
pig.§.qualiter ꝯbatur ſub.§.cōuētionaliter.
vt.ſ.priuilegiatorū rō habeaꝛ.⁊ hoc ſi ſimul
veniant creditores ⁊ legatarij:nam ſi ſepara
tim liberaꝛ heres ſoluendo per ordinem cui
libet venienti:dūtñ ſit ſine dolo:quia.ſ.nō eſt
facti conſcius:nec aliquid de hereditate ſub
traxit.in quo caſu in duplum tenetur reſti-
tuere id quod celauit:alias de propio non te
netur ſatiſfacere ſecundo venientibus ꝗ̄uis
in iure potiores eſſent qui tamē ⁊ aduerſus
creditores poſteriores vel legatarios qbus
iam ſatiſfactum eſt hñt actionē ⁊.nihilomi
nus ꝯ heredem ſi penes eum aliqđ de here-
ditate remanſit deductis tñ expenſis oibus
neceſſarijs quas occaſione hereditatis fecit
ſiue circa funus: ſiue cā inuentarij ꝯficiendi
vel alia conſimili ⁊ breuiter ſicut non facit lu
crum vbi hereditas ſoluēdo non eſt:ita eſt ⁊
ab omni grauamine releuandus.probantur
omnia hec.C.de iu.deli.ſancimus.C. de po.l.
ſi.C.de codic.l.ſi.§.pe.ff.ad treb.l.j.§. fin.ff.de
dona.cā mortis.⁊ ſi debitor.ff. de his que in
frau.cre.qui autem.§.ſciendum. ¶ Licet aūt
obligatio hoc modo tranſeat ad heredem pe
na tamen piurij vel voti fracti vel quodlibet
aliud qđ ex ſua vi vel forma perſonam ſin-
gularem non pōt excedere ad heredem non
tranſit.ſic intellige iura poſita.š.e.ſub.§.rñ.j.
⁊.vij.q.j.deniqꝫ.š.de iureiur.veritas.⁊ quod
no.j.de voto.§. ⁊ vtrum a voto.ꝟ. ſed nunqđ
heres. ¶ Quid ſi plures ſint heredes nunqđ
quilibet creditoribus inſolidum obligatur.
dicas qđ non ſed proportionabiliter tantum
vt patet in his que no.š.e.ꝟ.quid ſi non ſuffi
cit.⁊ probatur.C.de here.act.l.j.⁊.ij.excipiū-
tur caſus in quibus quilibet inſolidū aliqñ
non ꝑ portione hereditaria obligaꝛ. ¶ Pri-
mus eſt ſi aliqđ indiuiduum eſt in obligatio-
ne.ff.de ver.obli.in executionibus. ¶ Secū-
dus eſt:ſi res que reſtitui debet ab vno inſo-
lidum poſſideaꝛ.C.de here. act.l.ij.ff.cōmo.ſi
mihi.§.heres.in his eñ caſibus teneꝛ heres
inſolidū. ¶ Tertius eſt ſi alimēta legata ſunt
nam tūc pro voluntate defuncti vel iudi.peti
pñt ab vno inſolidum vel a pluribus ꝑ par-
tibꝰ deſignatis.ff.de alimē.lega.l.iij. ¶ Quar
tus eſt ſi teſtator ab vno heredum legauerit
creditori hereditario animo compēſandi.tūc
eñ ille heres vſqꝫ ad quantitatē debiti onus
legati ſuſtinebit .ff. de lega.ij. cum ab vno.
¶ Quintus eſt in expenſa funeris vxoris q̄
non tñ aſtringit heredes ꝑ hereditarijs por
tionibus ſed etiā vtrūqꝫ ꝑ portione q̄ ad euꝫ
peruenit de dote ipſius vxoris. verbi gratia
peruenerunt ad eū cētū ducēta ſunt in heredi-
tate ipſe ꝑ tertia.heredes ꝑ duabꝰ obligan-
tur.ff.de reli.⁊ ſum.func.quoties. ⁊.l. veluti.
¶ Quod ſi heres pupillus ſit nunquid pre-
textu pupillaris etatis differēda eſt ſolutio
creditorū:ꝙ nō dummodo tutorē habeat. vt
C.de her.ac.ſub pretextu.ſi tñ tutor ſoluit de
bitum qđ nō debebat ſolui reſtitutio cōpetit
C.ſi aduer.ſolu.l.j.⁊.ij.⁊ iunge qđ no.š.de ſo
lu.§.cui faciēda ſit. ¶ Quid ſi heredes vel exe
cutores teſtamenti ſoluere vel clamores emē-
dare differunt denarios teſtatoris in pro-
prijs negotijs expendentes dic quod per lo-
corum epos ad ſatiſfaciendum ⁊ volunta-

rem defuncti adimplendū monitiōe pmiſſa a
ſunt etiam ſi teſtator hoc phibuerit cōpellē-
di: vt not.j.eo.§.ſeq.rñ.ſ. ¶ Quid ſi quis rem
alienam legauerit nunqd tenet heres ipſaʒ
preſtare: di. vtrū teſtator ignoraret ipſam reʒ
alienā eſſe ⁊ tūc non tenet heres niſi forte is
cui relinquebatur eſſet pſona cōiuncta: puta
vxor vel alia cui erat de ſuo tātūdē relictur⁹
qꝛ tunc tʒ legatum. C. de leg. cum alienā reʒ.
vel niſi res aliena eēt heredis tūc qꝛ tenet he-
res. ff. de leg. ij. vnuʒ ex familia.§. ſi rem tuā.
¶ Quod ſi qō ſit inter heredem et legatariū
de ſcientia teſtatoris legatario incūbit pba-
tio: vt. ſ. probet teſtatorē hoc ſciuiſſe. inſti. de
le.§. q. diximꝰ. ¶ Sed qd ſi is cuius eſt res
non vult ipſam vendere vel vult: ſed p ma-
gno ⁊ pro graui precio tunc tenet heres offi-
cio iudicis preſtare iuſtā eſtimationem. ff. de
lega. iij. non dubiū.§. fi. ⁊ l. fideicō.§. ſi ſeruo.
ff. de leg. j. apud iulianum.§. cōſtat. ⁊ l. ſi do-
mus.§. ij. niſi forte ſit res cuius cōmercium
non habetur. ergo ſi res eccleſie legetur nul-
lum eſt legatum. ar. ff. de lega. j. apud iulia.
in fi. ⁊ ſ. de re. ecc. non alie. c. ij. ⁊ eſt expſſum
j. e. filius. ſed hic cadit alia di. vt not. inſti. de
le.§. non ſolum. ⁊ ſeq. ¶ Uerum ſi eadem res
in duobꝰ teſtamentis leget ⁊ ex primo cōſe-
quatur quis eſtimationē ex alio res nihilo-
minus peti poteſt: q ſi res habita ſit ex quo
nihil debetur. due eñi cauſe lucratiue in eū-
dem hoīem ⁊ eandē rem concurrere non pñt
inſti. de leg.§. ſi res aliena. ¶ Hoc ſm leges.
nam ſm legem diuinam ſm quam debemꝰ
viuere tale legatum non vr valere vt expſ-
ſim innuitur. j. eodē. filiꝰ noſter fauſtinus: ſʒ
certe nō ob. qꝛ ille res erāt cuiuſdam eccleſie
in quibus legatum non tenuit: vt no. ſ. eod.
ver. ſed quid ſi is cuius. ſed et in alijs rebus
legatis intelligi poteſt qñ heres egēs rema-
neret ſi redderet vel precium ſolueret. argu.
ff. de condi. indebi. cum hec natura. nec enim
debent eſſe viri eccleſiaſtici exactores impor-
tuni in graue preiudiciuʒ aliorū: quibꝰ potiꝰ
debent de ſuo in ſuis neceſſitatibꝰ ſubueni-
re. j. de cenſi. ex parte compoſtellani. xvj. qō.
j. c. fi. lxxxj. diſtin. per totum. xvij. queſtio. iiij.
quiſquis. licet autem viri eccleſiaſtici in his
magis aſtricti ſint puto tamen et laicos ad
hoc teneri argu. j. de cenſi. licet. lxxxvj. diſtin.
non ſatis. nam et ad ipſos extenditur ratio
decre. vt ptʒ. j. e. filius. in fi. ⁊. xiiij. q. vj. ſi res.

14 Et per quem cogatur † uo-
luntatem defuncti adimplere. Reſpondeo p
epiſcopū in pijs cauſis. ⁊ infra an. a tempo-
re monitionis numerandū quo elapſo ipſe-
met epiſ exequet ⁊ oēs fructꝰ heredibꝰ inter-
dicet. j. e. nos qdē. ⁊ c. ſi hrdes. ff. de pe. her. ſi

a ¶ Clericꝰ de eccl'iaſticis: adde Jo. de imol.
in. c. fi. in. ij. col. de pben. et an vʒ ꝯſuetudo qd
clericꝰ poſſit teſtari de fructibꝰ pceptis ⁊ qd
de pcipiēdis. vide p archi. i. c. xij. q. v. in ſum-
ma. ſpe. in tit. de ſta. mo. ver. lxiij. Ant. de bu.
i. c. relatū el. ij. de teſta.

hereditas.§. ſi defuncto. C. de
epiſ. et cler. nulli. ⁊ l. ſi quis ad
declinanduʒ. etiam ſi teſtator
interdixit ne epiſcopus intro-
mitteret ſe. vt. j. eodē. tua. et in
auten. de ec. ti.§. ſi autem pro
redemptione. col. ix. et credito-
ribus faciet ſatiſfieri: ſicut te-
ſtator precepit. j. eodem. Joan
nes. quod poteſt intelligi ſm
ea que no. ſ. eodem.§. qualiter
conficiatur. ver. fallit etiam in
eccleſia publicatio autem ſm
leges ad ec. non pertinet. C. eo-
dem. conſulta diualia. ¶ Et
not. quod ſi relinquat aliquid
teſtator ec. beate Ma. et ſunt
diuerſe ec. eiuſdem nominis
pauperiori dabitur in auten.
de ec. ti.§. ſi quis l nomine ma-
gni dei. col. ſi nō apparet pau-
perior epiſcopus cui volue-
rit poterit gratificare. ff. de re-
li. et ſum fune. l. vlti. et de hoc
dixi. j. eodem. tua.
25 ¶ In ſūma not. † qd clericꝰ de
a eccl'iaſticis [a] teſtari nō pōt ſeu
de pfectitijs: ſecꝰ de quaſi ca-
ſtrēſibꝰ. j. e. c. j. ⁊. ij. ⁊ c. cū in of-
ficijs charitatis: et de duobus
ſeq. ⁊ no. ſ. de pec. cle.§. qt ſint.
⁊.§. q clerici. ⁊ de dona.§. quis
poſſit. ⁊.§. ⁊ qd. ¶ Et ſi clericꝰ
b inteſtatꝰ [b] decedat ſine hrdibꝰ
q venire poſſunt ab inteſtato ec-
cleſia cui ſeruierat oīa dʒ ha-
c bere [c]. Quid aūt noīe ecc. itelli-
git qualr bōa diuidi debeant
ſi erat bñficiatꝰ i diuerſis ecc.
vide. j. e. relatū. ⁊ c. reqſiſti. ⁊ de
his q no. j. ti. j.§. qualr eccleſia.
¶ Et not. q ſi aliqd relinquat
clerico ab extraneo vſq ad qr-
tū gradū ⁊ clericꝰ adminiſtra
tionē habebat pſumit eē reli-
ctū ītuitu eccl'ie nō pſone alr
intuitu pſone. C. de epiſ. audi.
aut. licentiā. ſed ſi adminiſtra
tionem nō hʒ a quocūq relin-
quitur pſumit relictū intuitu
perſone eſt tñ pſumptio iuris
tantū in vtroq vnde recipit p

b ¶ Si cleri-
cus inteſta-
tus. Adde
qd ſi talis
nō hʒ nec
ꝯſanguine-
os nec ec-
cleſiam qs
ſuccedit.
vid p abb.
i. c. i pñtia
in recolle-
ctis. de p-
ba. qui di-
cit ſe vidiſ-
ſe de fa-
cto ab. in
c. qꝛ diuer-
ſitatem in
fi. de conc.
p. ab. in. c.
excōmuni-
camus el.
j. de he.
c ¶ Eccl'ia
cui ſeruie-
rat oīa dʒ
hre. adde
qd hoc li-
mitat ſi ec-
cleſia col-
legialr cō-
mitteret i-
gratitudi-
nem ꝯ ta-
leʒ: qꝛ hoc
caſu eccle-
ſia nō ſuc-
cedit ab i-
teſtato et
ſi non ex-
tant con-
ſanguinei
de quo al-
lego gloſſ.
fin. in. c. fi.
de poſt.
quā ibi ſe-
quit Ant.
de bu.

26 bationē in cōtrariū. ¶ † Qualiter autē relicta petantur ab epō & a quo & qualr diuidi debeant inter epm & canonicos. diſt. vtrum relinquatr epiſcopo tātum. & tunc ſi ſit relictuz ab illo qui attinet ſibi quarto gradu ſuū eſt p̄cipuū niſi obtētu eccleſie probaretur eſſe relictum. C. de epi. au. aut. licētiā. ſ. eo. reqſiſti. §. ſi vero relinquatur illud epiſcopo. & qd ibi dicit invita: ſubaudi nec in morte niſi decedat ab īteſtato nec habeat ſucceſſorem: vt no. ſ. ti. j. § qualiter. & eodē modo intellige. §. fi. & c. requiſiſti. poteſt in vita eius. ¶ Si vero ab extraneo & dicit teſtator qd nolebat ꝙ aliquid communicaret cum ec. cathe. ſuum ſimiliter precipuū erit. ſ. eo. requiſiſti. reſpon. j. ver. & hoc vel eſt. nec ob. xij. qō. iij. pontifices. vbi innuitur qd epſ ſemper debeat cōmunicare relictum cum eccleſia: etiaz ſi ſeparatiz relinquatur: quia illud verū eſt quando nō dicit teſtator qd illud velit ad epm tm̄ non eccleſiā pertinere. vt. ſ. eo. requiſiſti. §. nec eſt contrarium. ¶ Quod ſi hoc nō dixerit teſtator debet viriliter diuidi inter capitulum & epm. vt ſ. e. requiſiſti. rñ. j. ab illo ver. ſi ab extraneo. vſq ad ℣. ſi quemadmodum. ¶ Ubi aūt tantuz ec. cathe. relinquitr indiſt. inter eos viriliter diuiditr. & ſi teſtator contrarium dixerit: qr non poteſt immutare generalē cōſti. cañ. x. q. j. ſi quidam. xvj. q. j. ad hoc. vij. q. j. ſcire. ſic loquitr ſ. e. requiſiſti. rñ. j. ver. quemadmodum. & ver. ſecus autem. ¶ Uerum ſi epiſcopo & eccle. coniuncti legetur ſemper inter eos viriliter diuiditur niſi diuiſione facta per teſtatorem: quod ſatis decens eſt vbi nulla fraus committitur nec alteruter parte ſua nimium defraudatur velint eſſe contenti. ſ. eo. requiſiſti. §. ſi relinquatur. ¶ De relictis autē aliarum eccleſiaruz vel capellarum vel aliorum piorum locorum totius dio. non capitulum ſed epſ qui habet de iure communi ſem per canonicam portionem exigit: niſi legatū quod ſine fraude contētus iuſſus eſt ſcienter approbauerit vt. ſ. e. requiſiſti. §. ſecus eſt. & c. offi. ¶ Sz & vbi nō ec. nec habēti adminiſtrationem ſed alicui canonico: vel ſimplici clerico vel alij qui pōt habere ꝓprium aliquid relinquitr ſine fraude nulla de tali relicto portio canonica exigetur vt. ſ. eod. requiſiſti. §. fi. ¶ Sed que eſt ratio ꝙ de relictis perſone nō habeatur de relictis vero occaſione eccleſie vel pij loci habeatr canonica portio[a]: quia in primo caſu relictū carnale reputatr vñ potiꝰ patri carnali cōpetere dz in ſcdo ſpūale ar. xxiij. q. j. loquitr. ideo patri ſpūali debetur. et adde qd no. ſ. de ſepul. ſub. §. vectus. §. j. ℣. itē cum pater. ſicut etiā ſingulares ſiue pſonales voces non faciunt canonicam electionē: ſed vl'es tm̄: vt. ſ. de elec. in geneſi. ſic non perſonalia relicta: ſed tantum vl'ia ſeu collegiata vel eccleſiaſtica inducunt canonicam portionem. & adde quod no. ſ. de etc. §. vbi. ¶ Et vtrum epſ poſſit habere qd ſibi relictū eſt a teſtatore. & nihilominus de alijs relictis portionem ſuam ſtatim no. & traditr ſ. e. officij. et no. ſ. de ſepul. ſub. §. vetus eſt queſtio. ¶ Et no. q' aliena non poſſunt legari de canonica equitate. ſ. eo filius. qd dic vt no. ſ. e. §. proxi. ver. quid ſi quis rem alienam & ſeq. ¶ Item de relictis ad perpetuum diuinum cultum. vij. xx. xxx. non poteſt epiſcopus exigere ſuā canonicam portionem niſi in fraudem factū eſſet. ſ. e. c. fi. quia fraus & dolus &c. ſ. eod. officij. in fin. ¶ Et ſi quis aliquem teſtari prohibeat ab eius erit hereditate repellendus. C. ſi quis aliquem teſta. prohi. l. j. & ij.]

a ¶ Uel pij loci hēat canonica portio. ad de abb. et Jo. d imo. ſ. c. officij. de teſta. ant. debu. in. c. ij. de teſta. bal. ſ. l. orphanotrophos. l. fi. C. de epi. & cle.

¶ De ſucceſſionibus ab inteſtato. Rubrica.

1 Inteſtatus quot modis quis dicatur.
2 Eccleſia qualiter ſuccedat clerico morienti.
Et in quibus rebus. 3.
4 ¶ Hereditas q̄liter deferatr iure agnatiōis.
5 Linea deſcende deficiente quō admittatur linea aſcendens.

Dictum eſt ſupra de ſucceſſionibus ex teſtamento: ſed quia multoties homines inteſtati decedunt: videndum eſt de ſucceſſionibus ab inteſtato. notādum igitur. ¶ Quot modis dicatur quis inteſtatus. ¶ Qualiter eccleſia morienti clerico ſuccedat. ¶ Et in quibus rebus. ¶ Et qualiter deferatur hereditas iure cognatiōis vel agnationis.

1 Quot modis dicatur† quis inteſtatus

a Inteſtatus a. Quatuor ſi nullum omnino fecerit teſtm̄ vel fecit vł non iure: vel iure fecit ſed poſtea ruptum vel heres noluit hereditatē adire: vt i auł. de ſuc. ab inte. in pri. co. ix.

b **Qualiter eccleſia † morienti**

clerico ſuccedat? R̄ndeo ſi non ſupſint agnati vel cognati. nam hi potiores eſſent in ſucceſſione. xii. q. v. ca. ſi. in fin. ⁊ cap. vlti. §. ſed ſi eps. xii. q. ii. c. vlt. ⁊ q. iii. q̄cunq̧ arg. C. de here. decurionū. vel nauicula. l. i. ii. ⁊ iii. ⁊ p totū inſti. de ſuc. lib. §. ſed noſtra. ſic intelligitur. j. eo. c. j. ¶ Itē vxor clerici eccleſie prefertur. C. de epi. ⁊ cleri. ſi quis pbr̄. ⁊ C. vnde vir ⁊ vxor l. vnica. ergo in ſubſidiū ſuccedit. ec. vt. ſ. ti. j. requiſiſti ⁊ relatuz. xii. q. v. c. ſi. ¶ Et hec locū habent qn̄ apparet quantum ⁊ quotuz erat peculium clerici qr ſeorſum poſuerat. xii. q̄. ii. ſint manifeſte de hoc not. ſ. de pe. §. q̄t ſint. et ſe. ⁊ §. j. ¶ Si vero peculiū confuſum erat peculio profectitio eccleſie / ⁊ dubitetur vtrū ꝓprium habuerit p̄ſumitur ꝓ eccleſia q̄ dnō et ſic totuz occupat. ff. de re. dub. ciuibus. xii. q. iii. quicunq̧. ſ. de pecul. cle. ca. j. ii. ⁊ tertio. ¶ Si nō ſit dubitetur de quo vel de quanto: certum tn̄ erat q aliquid exterius acq̄ſierat debet diuidi totum peculium in quatuor ꝑtes: quarum vnam hꝫ eps: alteraz eccl'ia cui ſeruierat: tertiam pauperes: quartam parētes ſi idonei ſint: vt. j. co. ſancto. ¶ Sed ſi parentes nō ſunt idonei puta qr heretici. xxiii. q. ii. ſane. j. de here. ſi eps. in vtilitatem. ec. cōuertatur. vt in dicto. c. ſancto. ¶ Sed quidaz intelligunt q c. ſancto. hꝫ locum in eccleſiis collegiatis: alii q in pbr̄is quondam ſeruis nec erant parentes idonei cum ſerui eſſent. ⁊ ſic ſibi nihil acquirere poſſent. inſt. per quas perſo. no. acqui. vnde q dicit idonei intelligēdum eſt. ſ. qr hꝫ cōſanguineos manumiſſos. ¶ Item videtur q eccleſia ſuccedere debeat ſacerdoti quōdam ſeruo eccleſie / qr nullus proximior heres nobis eſt q̄ is qui nos deo coniunxit. vt. j. de pe. preſbyter. ſ. de ſer. non ordi. de famulis. ſ. de reb. ec. non ali. ꝯſenſus et. c. epi. ¶ Quid ſi quis clericus inteſtatus decedat qui beneficiatus erat in diuerſis ec. dicas quod ſi cognati deficiant ⁊ proprium ſuum peculium certum eſt. nam occaſiōe ec. acquiſitum deberet illud inter eccleſias ꝓ rata diſtribui: vt ſi habebat. xxx. li etiaz morte et in vna ec. ꝑcipiebat. xl. lib. in redditib9 in alia. xx. prīa habeat. xx. lib. de. xxx. et ſcda. x. ſupra ti. j. relatum. ii. § ſi. ¶ Sed quid contineatur noīe eccl. b nunquid eps vel congregatio: ⁊ certe is a quo bn̄ficiat9 erat vbi eccl'iaz vel certum officium nō habebat. ali9 ſucceſſor nomine ecc. continetur: vt no. ſ. ti. j. relatū ii. § nomīe. et. c. requiſiti. §. ſi. xii. q. ii. de laicis ſ. de offic. ord. cum vos in ſi. j. e. cap. ſi. ſupra de pecu. cle. c. ſi. ſ. ſitu. j. cum in officiis. Ideoq̧ rector ecc. bona predeceſſoris habere debet non eccl. patro. multominus patronus laicus infra de ſtat. mo. in ſingulis. § finali. infra de iurepat. preterea qr nec eps occupare dꝫ. alias furti ⁊ latrocinii crimine irretitur. x. q. ii. cap. ſi. ¶ Sed ſi inter eccle. ⁊ cognatos vertitur q̄ſtio ſup bonis ſi eccleſia poſſideat preſumptio eſt pro ipſa. et ſic pōt intelligi quod no. ſ. e. verſ. ſi vero peculium. ſi ꝟo cognati poſſideant; neceſſe hꝫ ec. probare intentionem ſuaz. vt ſic cōmoduz poſſeſſionis nemini auferatur. xii. q. v. nulli. C. de rei vend. l. vlti. ff. de rei vend. is qui deſtinauerit. et eſt opti. ar. infra eo. cap. ſi.

3 **Et in quibus rebus**

† In profectitiis indiſtincte: cū dehoneſtari non poſ. qđ dic. vt no. ſ. titu. j. §. vlti. ſub. § in ſumma ⁊ quaſi caſtrenſi cum di. p̄miſſa de hoc. ſ. de dona. § ⁊ qđ ⁊ de pecu. cle. §. qui clerici ⁊ §. ſe. ſi tn̄ clericus promoueatur ad eccleſiam nil hn̄s prima facie preſumitur q intuitu eccl. acquiſierit quicquid habet ſ. de pecu. cle. c. j. ii et iii. ergo in quaſi caſtrenſi ſi nō facit teſtamentum vel facit ⁊ non valet: vt quia furioſus erat eccleſia cui ſeruierat deficientibus cognatis ⁊ agnatis ſuccedat: et epiſcopus nomīe eccleſie agere poterit infra eod. c. vlt. quā uis non ſit ſponſa. vt ſupra de teſta. requiſiti. §. vltimo. ⁊ illud notandum / quod ſi quis aliquem teſtari prohi. ab eius hereditate repellitur. vt C. ſi quis aliquem teſtari prohi. l. tertia. vxor tamen maritali ſermone poſtremum iudicium viri prouocare poterit. vt. C. ſi quis alium teſta. prohi. l. vlti.

4 **Et qualiter deferatur**

† hereditas iure agnationis. Primo ſuccedunt deſcendentes. ſecundo aſcendentes vna

a ¶ Dicatur q̄s inteſta. addē an q̄s poſſit decedere ꝓ pte teſtat9 ⁊ ꝓ pte inteſtatus. vide l. l. ius nr̄m. ff. de regu. iur. bal. i. l. j. in. v. q. in princ. C. de ſac. ſan. ec. Pau. de ca. i. l. cū duobus. i. j. no. C. de inoff. teſta.

b ¶ Quid cōtinet noīe eccleſie. adde. ca. req̄ſiſti. de teſta. glo. in. c. p9 electionez. de cōceſſ. p̄ben. Io. an. i rgl'a in iudiciis de re iu. li. vj. in mer.

c ¶ Spuri⁹ natus ſit ex tali coi= tu.adde do cto. in.c p venerabilē qui filij ſit legi.

cum fratribus. tertio collate=
rales proximio:es.vt in autēt.
de here.que ab inteſta.deſe. et
vt fratrum filij.⁊.C.de ſuis et
legit.autenti.in ſucceſſione. et
auten.defuncto.⁊ ad orficianū
auten.ceſſante.⁊ autē.ꝑpoſt fra
tres. oibus his deficientibus
vxor ſuccedit.C.vnde vir⁊ vxor
l. vnica poſtremo fiſcus. C.de
bo.vac.l j.lib.x.hoc niſi pactū
vel conſuetudo preiudicet.

¶ Quid ergo ſi ſit de conſuet.
terre q̄ mortuo homine ſine fi
lio dn̄s terre totū occupet: dic
vt not.j.de na. ex libe.ven.ver.
ſi.⁊ iunge quod no.j.qui ſi.ſint
legi.§.an vtrumq̨ genus ſuc= s
cedat. ¶ In ſumma no.q̄ non
videtur decedere inteſtatus vł
ſine liberis.qui ec.reliquit he=
redem.ſupra de proba. in pre=
ſentis.in autenti.de ſanct.epi.
§.ſed ⁊ hec in preſenti.colł. ix.
¶ Circa ſucceſſionem autē ab
inteſtato multa iura inueniū=
tur.q̄ que non tenent nō mul=
tum expedit recitare. Ad ius
autem nouiſſimu3 accedentes
primo tractabimus de ſuc.de=
ſcendentium.ſcđo de ſuc. aſcen
dentium.poſtremo de ſucceſſ.
collateralium. ¶ Sciendu3 eſt
igitur q̄ in ſucceſſione ab inte=
ſtato potior eſt cauſa deſcendē
tium ve3 ſi ſuperſint. vnde ex li
bro autenti.de here ab inteſta=
to.§.ſi quis igitur.col. ix. elicit
auten.poſitum.C.de ſuis et le=
gi.lib.in quo ſic habetur. ¶ In
ſucceſſione mortui patriſfami.
ſeu filij fa.liberi eius ſi ſint om
nibus alijs prelati ſuccedunt
primi quidem gradus equalr
nepotes ⁊ vlteriores in ſtirpes
non diſtinguēdo ſexum vel iu=
ra poteſtatis ſed naturali cau=
ſa ſola inſpecta. ¶ Filijfamil.
ſic ſecūdum hec iura noua fili⁹
famił.ſucceſſorem habere po=
teſt aliud ſm antiqua iura/ſe=
cundum que pater omnia iu=
re peculij occupabat.ff. de ca=
ſtrenſi pecul. l j.et.ij.niſi forte
clericus eſſet.C.de epiſco.⁊ cle.
ſacroſanct.ſed hodie non di.vt
hic probatur. ¶ Liberi ſcilicet
legitimi et naturales.vel etia3
legitimi tantum:vt.C.de ſuis ⁊ legi.libe.ſi te
parens.⁊ de adop.cum in adoptiuis.nec pa
titur hec correctionem per ſi.huius autenti.
vt ibi not. ¶ Quid de naturalibus tantu3 in
totum ſuccedunt.ſm leges ſi alij non ſuper
ſunt ſpurij vero nunq̄ ſuccedunt.C.de natu.
libe.autenti.licet.ff.vnde cognat. ſi ſpurius.
in auten.quibus modis natu.effi.ſui.§.ſi.col
la.vij.⁊ quibus modis nat.effici.legi.§. fina.
collat.vj.⁊ hec vera ſunt quo ad lineam pa=
ternam. ¶ Qđ ſi agatur de ſuc.matris ibi ve
niunt ſpurij ⁊ cum legitimis niſi mater illu=
ſtris ſit ſm Lau.cremo. C.ad orficia.ſi qua
illuſtris.inſti.ad orficianum.§. nouiſſime. et
ſi exheredentur a matre competit eis quere=
la.ff.de inoffic.te.ſi ſuſpecta.§ de inofficioſe.
¶ Alij diſ. vtrum ſpurius natus ſit ex tali
s coitu[a] de quo aliqua poſſet accuſari.l.iul.đ
adulterijs vel de ſtupro:⁊ tunc non ſuccedit
vel ex tali de quo nō admitteretur accuſatio
⁊ tunc ſuccedit:puta q̄ publice ſe proſtituit
tunc eñ accuſari non poſſet.C.de adulte.que
adulterium.⁊ ſic intellexit hu.ſupradicta iu
ra de hoc tñ ſpacioſius no.j.qui ſi.ſint legi.§.
an vtrumq̨ genus ſuccedat. ¶ Prelati nam
et hodie.⁊ olim ſemper fuit:⁊ eſt potior cau
ſa deſcendentium vt hic ⁊ inſti.de here. qua
lit.⁊ differē.§.ſui.⁊.C.de le.here.autē.defun=
cto.⁊ de ſuis ⁊ leg.libe.ſi defunctus.⁊.l.pen.
⁊ vlti. ¶ In ſtirpes.i.in eam partem quā pa
rentes eorum habituri erant ſi viuerent. vñ
ſi quis ex vno filio vnicum nepotem ſuſcepe
rit.⁊ ex altero.x.vel plures tñ capiet vn⁹ ex
parte vna quātū.x.ex parte altera.C.de ſuis
et le.libe.j.ij.⁊ inſti.de le.agna.ſuc.§ hoc etiā
hoc ſi tractetur de ſuc.deſcendentium.colla=
terales namq̨ ſemper viriliter ſuccedunt.et
hi qui eodem ſunt gradu viriliter.i. pro eq̄s
portionibus.vt in autē.de here.ab inteſta.§.
ſi vero.col.ix.ſiue in capita.C.de leg.her.l.ſi.
§.ſi.niſi in caſu q̄ſi q̨.ſ.filij p̄mortuorū fratrū
ſuccedūt patruis ſuis:q̄ tunc filij p̄mortuo=
rum fratrū in ſtirpes ſuccedunt.vt.C.de leg.
here.auten.ceſſante.l3 aliqui dixerint q̄ ſem
per in ſtirpes ſuccedūt ſicut.j.no. ſub.§.viſo.
ver.quid ſi fratrū filij ¶ Sexus quia ſic ſuc=
cedit mulier ſicut ⁊ maſculus nam vni⁹ ſan=
guinis iura permanent.C.de legi.here.l.pe.
neq̨ debemus eſſe nature accuſatores.C. de
lib.preter.vel exhere.maximum.reſponſ.j.et
§.j.inſti.de legiti.agna.ſuc.§.nos vero lege3
xij.tab.⁊ ſeq. ¶ Poteſtatis quia ita ſuccedit
emancipatus ſicut ſuus ⁊ hoc ſiue agał de
ſuc.ab inteſtato vel ex teſtō ſm quoſdā. dn̄s
meus contra.⁊ dicit q̄ non tantum locū ha=
bet ab inteſta.olim enim emancipati non co
gnoſcebantur de iure ciuili:vt inſtit.de here.
que ab inteſtato deſe.§.emancipati. ⁊ here.

lis·§ emancipatos.ꝛ illud ſolum corrigitur ſ
quo ad ſuc.ab inteſta.vt hic ſecus ſi agatur
de ſuc.ex teſtamento.vt not.ī.titu.j.§.qualr
infirmetur.ſub·§·etiam quis facit teſtamētū
ver.ſin autem filius non erat ſuus.❡ Sed et
olim alie differentie poterant notari inter
ſuos et emancipatos: que nec hodie tollunt
puta ſi queratur de collatione faciēda ſicut
not.C.de colla.filie.ꝛ.l.ſi emancipati.❡ Item
ſuus acquirit patri quo ad vſum fru.eman-
cipatus ſibi inſolidum.C.de bonis que libe.
cum oportet.ꝛ.l.non ſolum. ❡ Item ſuus
non poteſt patrem regulariter vocare in ius
ff.de iudi.l.is nulla.emancipatus poteſt ve-
nia tamen edicti petita.C.de in ius vocan.l.
fina.❡ Item donatio collata in ſuum non te
net ab initio/ſed in emancipatum facta va-
let.C.de inoffic.dona.l.ij.C.de dona.cū de bo
nis.❡ Item emancipatus condemnatur in-
quantum facere poteſt.ff.quod cū eo qui in
alie.pote.l.ij.ſuus inſolidum.ff.de peculio.ſi
quis cum filiofa.dic ergo non diſtinguendo
iura poteſtatis ſubaudi agnatiōe vel cogna
tione.ꝛ ſic eſt in corpore autentic.ꝛ ſic hodie
cognati admituntur ab inteſta.qui olim nō
admittebantur.C.vnde cogna.l.ij.❡ Sꝫ nū-
quid per hoc corrigitur dr̄ia que olim aſſi-
gnabatur inter agnatos.ſcꝫ ꝙ agnati ſucce
dant vſqꝫ ad decimū gradum cognati vero
vſqꝫ ad ſextum tm̄ vt inſti.de ſuc.co·§.fin.di-
cas ꝙ ſic ſm̄ Azo.quia quo ad ſucceſſionem
ab inteſtato differentia eſt ſublata.vt ſupra
notat.quinimo ſcd̄m Pla.hodie ſuccedunt
agnati ꝛ cognati in infinitum: quia hodie
non attenditur in quo gradu quis ſit: et hec
ſententia multis doctoribus toleratur et vi-
detur in autenti.corpore comprobari.vt no.
infra eodem.ſub·§·viſo.verſic.quicunqꝫ gra-
du.hoc tamen intelligas dummodo de atti-
nentia fiat fides.hoc ideo dico quia certū eſt
ꝙ ſaltem ex parte ad omnes ſibi attinent ad
inuicem:vt ſi hec attinentia cōſideretur nul
lus ſucceſſore careret. ❡ Sed ſola naturali
cauſa inſpecta hoc adiecit dn̄s.ꝛ. de ſuo:nec
enim ſi voluas et reuoluas totum cor.autēt.
hec verba ibi reperies:ꝛ debes ipſa ſic intel-
ligere ꝙ ſcꝫ ſola naturalis cauſa tm̄ inſpici-
tur:quia.ſcꝫ non attenditur vtrum quis ſit
agnatus vel cognatus ſuus vel emancipatꝰ
vt ſupra not.non ergo corrigitur quin ado-
ptiuus ſuccedere poſſit.vt no.ī.eo.ver.liberi
❡ Itē nec remouet quin patronus ſuccedat
liberto ſuo.vt inſti.de ſucceſſio.lib.ſuo.ꝑ totū
licet de ſuo ſanguine non ſit.❡ Item nec ꝓ-
pter hoc ſequitur ꝙ ſeruus ſuccedat cogna-
to ſuo:licet eiuſdem ſanguinis ſint.ff.vn̄ co-
gna.l.j.C.com.de ſucc.ſeruus neqꝫ dominus
cognatis ſerui,vt.ff.vnde cog.l.j.

❡ Sic vidiſti de linea deſcendenti† qua defi
ciente eſt linea aſcendens admittenda: vt in
autent.de here.ab inte.§.hoc quidem.col.ix.
ex quo elicitur autēt.poſitum.C.ad tertul.in
quo ſic habetur.❡ Defuncto ſine liberis.pa
rentes ſi ſoli ſint pariter ſuccedūt:ſalua gra-
dus prerogatiua: ſi pari gradu ſint pariter
ſuccedunt paternis quidem dimidia mater
nis vero dimidia delata licet diſpar ſit eorū
numerus. ❡ Sed ſi cū parentibus fratres
ſorores ve vtrinqꝫ defuncto coniuncti ſuper-
ſint vocantur cum aſcendētibus in gradu ꝓ
ximo / vt viriles portiones faciant excluſa
dr̄ia ſexus ꝛ pr̄ie poteſtatis vbi nulla ſecun
darum nuptiarum ſit mētio.❡ Defuncto ſcꝫ
aliquo vel aliqua de cuius ſucceſ. agitur.
❡ Sine liberis.bene dicit:nam ſi liberi ſuper
eſſent omnes alios excluderent.vt pꝫ in his
que not.ī.eo.ſub·§·proxi.verſ.ſciendū.ꝛ ſeq.
❡ Salua gradus prerogatiua: vt patet ſcꝫ
ꝓferatur auo ſi vterqꝫ ſuperſit ꝛ auus ꝓauo
et ſic de ſingulis.❡ Si pari gradu ſint ſcꝫ pa
rentes puta pater et mater.❡ Pariter.i.viri
liter.ideſt quilibet pro media parte ſuccedūt
ſed non pariter numero.vt ſequitur.❡ Licet
diſpar ſit eorum numerus.id eſt ſi ex vna ꝑ-
te eſt tantum auus maternꝰ:ꝛ ex altera au-
et auia paterni quantum habebunt auus et
auia paterni:licet duo ſint tantū capiet au-
maternus licet ſolus ſit. ❡ Sed ſi cum pa-
rentibus vtrinqꝫ.id eſt ex vtroqꝫ parente ſci-
licet ſunt fratres conſanguinei ex parte eiuſ
dem patris ꝛ eiuſdem matris ſecus ſi ſit fra-
ter vterinus ex parte matris tantū vel agna
tus ex parte patris tantum:quia talis exclu
deretur a parentibꝰ in corpore aut.❡ Quid
ſi ſuperſint filij fratrum ex vtroqꝫ latere con-
iunctorum admittentur vna cum parentibꝰ
ſicut et patres eorum ſi viuerent admitterē-
tur.vt in autentic.vt fratrum filij circa prin-
cip.C.de leg.hered.autētic.hoc ceſſante hoc
ſm̄ ius nouiſſimū:nā ſm̄ aut.de her.ab inteſt.
§.ſin aūt.cum fratribus excludebat pater fi-
lios premortui filij ſui:ꝛ fratris defuncti.nec
ob.ver.poſitus in dicto autent.ceſſante.ibi ꝙ
perſone veniūt ꝛc.qꝛ illa verba non extrahū-
tur de autēt.de here.ab inteſta.ſed de illo vt
fratrum filij.vt not.ī.no.ſub·§·ſc.ver.que ꝓſo
ne.❡ In gradu proximo.id eſt cum patre et
matre ſi ſuperſint.alias auo ꝛ auia: ꝛ ſic de
ſingulis ſuperioribus. ❡ Quid ſi hꝫ fratres
ex vna parte/et auum vel auiam ex ſuperio
ri linea:nunquid auus ſuccedet cum fratri-
bus.Goſiani.id eſt martinus et eius ſequa-
ces dixerunt ꝙ non imo preferendi ſunt fra-
tres.C.de leg.liber.autentic.in ſuc.poſita.ī.
eod.ſub·§·proxi.ver.in ſucceſſione.ꝛ ad hoc
inducunt rōnem naturalē hāc.ſ.qꝛ ff ed pa-

ratur patri:at pater excludit auū:vt in auk. ergo ꝛ frater excludit auum.ar.ff.de diuer.et temp.pſcri.de acceſſionibus.ꝛ.J.e.ſub.§.proxi.ver.hi autem fratrum filij.ꝛ in auk.de here.abinteſta.§.ij.¶ Job vero Azo.ꝛ dñs me⁹ contrarium nec ob.ꝙ hic dicit in gradu proximo.nam proximus eſt quem nemo antecedit.ff.de ver.ſigni.proxi.nec ob.auk.in ſucceſſione:quia intelligitur ſm aliud.auk.vt fratrum filij.nec valet ar.naturalis rõnis inductum:qꝛ verū eſt ꝙ pater excludit auū ſi ſuperſit:porro ſi pater nõ ſuperſit:quo excluderetur nec frater põt habere idē priuilegiū cū ei nõ ꝓcedat.ar.J.de priuile.ſane.vel forte fallit hic rõ ſi vinco vincentē te ꝛc.ſicut ꝛ in quibuſdam alijs caſibus quos no.J.qui filij ſint legi.§.an vtrūqꝫ genus ſuccedat.℣.qd aūt dixi.ꝛ.ſe.¶ Sextus quia ita ſuccedit femina ſicut ꝛ maſculus:vt no.S.e.ſub.§.proxi.ver.ſexus.¶ Patrieppoteſtatis:qꝛ nec refert vtrum ſit ſuus vel emancipatus:vt no.ſub.§.proxi.ver.poteſtatis.¶ Quid ſi pater ſit naturalis tñ nunqd veniet ab inteſtato:ſic eadem rõne quia filius patri.ar.ff.de inof.teſt.nã ꝛ ſi parentibus ꝛ arg in auk.qui.mo.na.effi ſui.§.filium.col.vij.¶ Et nunquid pater ſpurius ſuccedet.dixit pla.qd ſic:argu.ꝯ.qꝛ nec talis pater vel filius nominãdus eſt.inſti.de nup.§.ſi aduerſus.ꝛ pꝫ in his que not.S.e.ſub.§.proxi.ver liberi.¶ Ubi nulla ſecūdarum nuptiarum ſit mentio.hec verba ſunt dñi Jr.ſicut ꝛ illa de quibus no.S.eo.ſub.§.pxi.℣.ſed naturali cã.ꝛ vult dicere ꝙ pater ꝛ mater ſuccedunt filijs ſiue ꝓhant ſcdas nuptas ſiue nõ:ꝛ ſic corrigūtur.C.de ſecū.nup.femine.ꝛ auk.ibi poſitū.ꝛ.C.ad tertul.mater.ꝛ in hoc videtur ius canõ.concordare.J.de ſecū.nup.c.pe.et fi.Azo cõtra quod dic vt no.J.de ſecun.nup.§.vlti.

¶ Uiſo igitur qualiter linea deſcendens ꝛ aſcedens admittitur dicamus de linea collaterali ꝛ eſt ſciendum ꝙ primo vocatur frater ꝛ demum alij.vt in auk.de her.ab inte.§.reliquū.ꝛ ſe.vt fratrū filij.in prī.col.ix.ex qb⁹ duob⁹ elicitur auk.poſitū.C.de legi.here.in hec verba.¶ Ceſſante ſucceſſione linee deſcēdētis ei⁹ ꝗ ſola ſit aſcendentis:vocantur pꝛio frater fatriſqꝫ premortui filij in ſtirpē.¶ Dico aūt de fratre eiuſdē qd filij fratris ꝗ ex vtroqꝫ parēte cõtingit eūdem de cuius hereditate agitur que pſone veniunt ꝛ ſiue defuncte pſone nūc parentib⁹ ꝛ cū primis gradu aſcendentib⁹:ꝛ quidē defuncti fratris filius:ꝛ ſi gradu tertio ſic preferetur fratrib⁹ defuncti qui ex vno tm parente cognati erãt.¶ Jn hac ſucceſſione ceſſat oĩs dñia ſexus ꝛ emancipationis.¶ Poſt fratres ex vtroqꝫ parēte ꝛ eorū filios admittuntur ex vno latere fratreſqꝫ cū quibus ꝛ filij eorū ſi qui iã deceſſerint ex eis.¶ Hi aūt fratrum filij cum pares ſint defuncti fratribus preferunt ꝓculdubio eiuſdem patruis ꝛ alijs ſimilibus.¶ Jn his ſucceſſionibus olno ceſſat ſexus ꝛ agnationis ratio.¶ Poſt fratres fratrūqꝫ filios vocantur quicunqꝫ gradu ſunt proximiores:vt pares in gradu pariter admittãtur ſublata differentia maſculorum ꝛ feminarum.ſola nãqꝫ cognatio ſpectatur in talib⁹ ceſſante ꝛc.ꝛ eius que ſola ſit hoc non eſt in corpore auk.ſed eſt adiectio Jr.ſicut ꝛ illud qd not.S.ſub.§.pxi.℣.vbi nulla ſecundarū.ꝛ eſt planius ſi hec verba remoueant.hoc tñ vult dicere.i.ceſſantibus deſcendētibus ꝛ aſcendētib⁹:vt in auk.de here.ab inte.§.ſi igitur.vnde expone ꝛ ei⁹ ꝛc.ſ.ꝛ ceſſante ſucceſſione linee aſcendentis eiuſqꝫ ſola ſit id eſt ceſſante ſeu non exiſtente prē vel mrē vel deinceps ei⁹ ꝗ ſol⁹ ſit.i.ſine liberis deceſſit:ꝛ ſic bñ dicit ipſum iſtū ſine liberis deceſſiſſe vel dic qd iõ dicit ſola qꝛ lꝫ exiſterēt aſcedentes:ꝛ nõ ſoli ſꝫ cū fratribus defuncte perſone ex vtroqꝫ latere ſibi coniunctis:tunc oẽs ei viriliter ſuccederent.vt not.S.eo.ſub.§.pxi.Jtē iõ dicit ſolas:qꝛ ſoli aſcēdentes ſi non eſſent alij ſuccederēt in ſtirpē.qualiter hoc intelligatur not.S.e.ſub.§.circa.ver.in ſtirpes.¶ Quid ſi fratrū filij nõ vocantur cum patruis ſuis:ſed cum alijs fratrum puta tres filij ſunt ex vno fratre vnus ab altero nunquid ſuccedunt in ſtirpes:vt ſ.tm capiat vnus quantum tres variant:ꝛ dixit Azo qd non ſed in capita.arg.ff.ſi pars here.pe.l.i.§.ꝛ.C.de legi.here.l.quaſi.i fi.ibi proculdubio.ꝛc.ꝛ ſi quaſi in fi.ibi illo ēt obſeruãdo ꝛc.¶ Job no.qd in ſtirpes ſuccedūt nec ob.leges allegate qꝛ per has auk.corriguntur.ſed econtra Job ꝛ ꝓ Azo.eſt in auk.de here.ab inteſta.§.ſi vero neqꝫ.vnde hoc ꝙ hic dr reſtringendum eſt et intelligendū qñ ſuccedunt cum patruis auis vel pauis vel ceteris aſcendentibus alias ſemp ſuccedūt in capita nõ in ſtirpes.¶ Hoc in allodijs qd ergo in feudis.ꝛ quidē ſi ſit comitat⁹ vel ducatus non diuiditur:vt in ꝯſti.feu.non alie.imperialem.§.pterea ducatus.aliqui tñ obſeruãt ꝙ ſi ſit feudum auitum vel pauitum:qꝛ nec in alio admitteretur hec ſucceſſio ſed conſtitutione feu.in capita admittunt.ſm Ho.Bo.de hoc dic vt no.S.de feu.§.qualiter conſtituat.¶ Que pſone.hec verba ſumunt ex auk.vt fratrū filij ſuccedentia vera ex auk.de here.ab inteſta.§.ſi ñ aūt.ꝛ dic que pſona.i.filij fratrū.aliud aūt iuris eſt ſm auk.de here.ab inteſta.§.ſi autem cum fratribus:vt ꝛ not.S.eodem.ſub.§.proxi.ver.qd ſi ſupſint filij fratrum.¶ Et ſiue defuncte perſone nūc parentib⁹.q.d.ſi non ſint ibi parentes ſupſti

tes nec aliqui aſcendentes: ſupple neqꝫ patrui tunc filij fratrum totum percipiunt. ¶ Et cũ proximis gradu aſcendentibus.i.ſi'r ſi ſupſint aliqui aſcendentiũ:⁊ cum ipſis vocantur filij fratrum premortuorũ ¶ Sex⁹ vel emancipationis.hec verba expone.vt not.ꝫ.e.ſub §.circa:verſi.ſexus.⁊ verſ.poteſtatis. ¶ Hec de fratribus legitimis ⁊ naturalib⁹. ¶ Hec de naturalibus tm̃ vr' ꝙ non ſuccedant ſibi adinuicem.vt in autẽ.qui.mo.na.effi.ſui.§.filium.col.vj.Azo.tñ dixit ꝙ ſuccedunt.vt iſti. de ſucceſſ.cog.§.vulgo.⁊ de ſeruili cog. circa prin.ſed ſicut no.autenti.cõtradicit. ¶ Poſt fratres ⁊c.admittuntur hic tñ hunc ordinẽ ſeruabis:vt in reb⁹ maternis ſoli vterini vocentur:licet conſanguinei agnati.i.ex parte patris tñ ſuperſint.In paternis vero ſoli cõſanguinei:licꝫ vterini ſuperſint.in alijs vero cõiter vocabuntur: nõ vero ex vtroqꝫ parẽte ſunt cuꝫ ex vtriſqꝫ admittentur.vt.C.de legi. here.de emancipatis.in fin.et.C.cõia de ſucceſ.l.fi.ſm Azo.⁊ Lanfran.cre.ꝫ.⁊ dicit ꝙ indiſtincte admittũtur: ⁊ ſi non ſuperſint frẽs ex vtroqꝫ latere.vt.C.cõia de ſucceſ. autenti. itaqꝫ.⁊ hoc in allodijs:nam in feudalibus de conſue.in multis religionibus ſm̃ Azo.vẽdicat ſibi locum. ¶ Preferũtur patruis.ſic ergo no.ꝙ tertius gradus excludit tertiũ gradum in hoc caſu:q̃uis alias regulare ſit ꝙ pares gradu pariter admittãtur:vt not. ꝫ.§. ſic vidiſti. ¶ Poſt fratres ⁊c.quicunqꝫ gradu ſunt proximo.neminem ergo excludit.ar. ꝫ.de maio.⁊ obed.ſolite.§.pe. ff.de her. inſti. hoc articulo quiſquis, dum tñ probetur attinentia.⁊ ſic in infinitum admittuntur parentes:ex quo gradus attinentie probatur. qđ dic vt no.ꝫ.eod.ſub.§.circa.ver. ſed nunquid per hoc corriguntur differentia.

¶ De ſepulturis. Rubrica.

1 ☞ Sepultura quid ſit.
2 Ius funerandi quid ſit.
3 Eccleſie que habeant ius ſepulture.
4 Eccleſiaſtica ſepultura quibus interdicat̃.
5 Sepeliri apud quam eccleſiam quis debeat
6 Canonica portio quid dicatur. Et an iure debeatur. 10. Et quota ſit. 11
7 Impenſas funeris quis teneatur facere.
8 Clericis an licitum ſit aliquid accipere occaſione funeris.
9 Ep̃s an poſſit petere canonicam portionem.
12 Canonica portio a quibus petatur.
13 Et de quibus.
14 Canonica portio ep̃i an impediat portionẽ canonici portionis parochialis eccl'ie vel ꝫ.

SVpra tractauimus de ſucceſſ.mortuorũ teſtatorũ ſeu inteſtatorũ:ſed qr corpa ipſorũ ſepelienda ſunt q̃uis hoc lter dixerunt. ff.de condi.inſti.cum quidam videndũ eſt de ſepltu ris.videamus igit̃. ¶ Quid ſit ſepultura. ¶ Quid ius funerãdi. ¶ Que eccl'ia hꝫ ius ſepulture. ¶ Quibus interdicat̃ eccleſiaſtica ſepltura. ¶ Et apđ quã eccl'iam quis debeat ſepeliri. ¶ Quis teneatur facere funeris expenſas. ¶ An licitũ ſit clericis aliquid accipere occaſione funeris.

1 Quid ſit †ſepultura.[a] Rñdeo locus conſecratus in eccl'iaſtico cimiterio fact⁹ in quo corpus catholici conquieſcit. differt ꝗ a ſepulchro: qr ſepulchrum eſt locus in quo corpus hominis oſſa ve condita ſunt q̃uis extra cimiterium.nõ eñi totus locus religioſus fit: ſed quatenus corpus humatũ eſt. ff.de relig.⁊ ſump.fune.l.j.§.đ ea.⁊.l.monumentum. ¶ Sed locus purus eſt:etiam qui nec religioſus/ nec ſacer eſt vt ibi. ¶ Monumentũ[b] eſt quod memorie ſeruandi gratia exiſtit. vt eo.l.j.§.monumentum.ſicut id quod vulgariter dicitur vas ſiue tumba marmorea vel lapidea.⁊ hec vendi poteſt:ſi pura ſit.ideſt ſi in ea nullus ſepult⁹ fuit ſin autem ibi aliquis ſepultus fuit vendi non poteſt[c]: quia iam per hoc religioſus factus eſt locus.xiij.q.ij. queſta.et ca. poſtq̃. ¶ Quandoqꝫ vero ſepl'tura[d] dicitur terra deputata ſepulture:⁊ hoc ſimiliter ſi pura ſit vendi poteſt.xi.queſt.ij.aur. ſecus ſi ſit đ cimiterio.vel ſi ibi aliquis ſepultus fuerit. ff. de rei vend.qui religioſis. ¶ Sed et ſepultura quandoqꝫ ponit̃ pro officio/ quod ſepeliendis impenditur:⁊ hoc ſimiliter vẽdi non debet.infra de ſimo.non ſatis.[illegible] queſt.ij.percipiendũ j.que[illegible].j.dictum.et not.infra eo.§.an licitum.

2 Quid ſit ius funerandi.† poteſtas ſepeliendi in

a ¶ Quid ſit ſepultura. adde doc.ĩ rub.eo.tit.

b ¶ Monumentum. Adde an differũt inter ſe monumẽtum ⁊ ſepltura vide.l.et ſi quis.in.§. fi.⁊ ibi gl. ff.de relig. l.ſepl'chra C.eo.⁊ per Alex.de ſimo.l.l.monumẽta.C de legat.

c ¶ Vẽdi nõ põt.adđ.c. in eccl'iaſtico.⁊ l.c. percipiẽdũ xiiij.q.ij. et gloſ.⁊ ab. in.c.abolẽte.de ſepl'. Card.alc. in.c.his ꝗ in.ij. colũ. xxiij. diſti.

d ¶ Sepultura. adde an ſit de lege dioceſana. vide gloſſ. in c.dilectus de offic.or.

a ¶ Cōcedit aliquib⁹ re ligioſis ꝓ= uile ſpālī. adde cle. dudum. et ibi docto. eo.tit.ſ.de ſepul.

b ¶ Itē vſu= rari⁹. addō. an dz ſepe liri in cimi terio ſi he res p⁹ mor tem ſatiſfa ciat vſuris vide p glo. in cap. nec queꝗ. xx= iiij.q.iij.

c ¶ Reqrit licentia iu dicis. addō doc. in cle. ſ.de penis.

cimiterio eccleſiaſtico prouc= niens eccleſie ex aſſignatione pontificis. habent enim eccl'ie maiores cimiterium.xl.pedū ſpacium circa ſe minores.xxx. per pontifices aſſignatum. vt xvij.q.iiij.ſicut antiquitus.ꝛ dz talis locus aſſignari qñ locus eccleſie cōſecratur.de cōce.diſ. j nemo. hoc ius funerandi non habent capelle in caſtris vel ci uitatibus poſite vel locis aliis b ſtrictis: qꝛ nullum hñt cimite= rium: vel non ita latum.xvij.q. iiij.quiſquis.in fin. ¶ Certe nec extra ſemp ita latum habent. vnde ꝛ infra ꝛ extra dicēdū eſt. ꝙ tñ extenditur hoc ius fune randi ꝛ immunitas quantum cimiterium eſt per epm limita tum: nec hoc ius hz aliquis ni ſi ſibi ab epo fuerit conceſſum. ¶ Eſt ꝛ aliud ius funerandi ꝙ his ꝯpetit quibus ius eſt mor tuos inferendi. nam ſepulchra quilibet facere pōt in re ꝓpria et in proprio ſepulchro ſiue cōſ quilibet ius funerandi hz.ff. d mor.infe.l.j.inſti.de rerum di. §.religioſum. ꝛ ſe. quilibet tñ ſacrum locum facere non pōt auctoritate propria.inſti.de re ruz di.§.nullus.ꝛ.§.ſi quis xo.

Que eccleſie ha= 3 bent ius,† ſepulture. De quib⁹ conceſſum eſt ab epo: vt patet in his que not.ſupra eodez.§. proxi.ꝛ non alien. ¶ Concedit tamen aliquibus religioſis pri a uilegio ſpeciali [a]: vt in orato= riis ſuis cimiteria habeant: et confratres ſuos poſſint etiam tempore interdicti ſepelire: vt in predicatoribus minorib⁹ tē plariis ꝛ hoſpitalariis ꝛ ſimi= libus.infra de exceſſ.prela. ni= mis iniqua.ꝛ.c. nimis praua. infra de priuile. vt priuilegia. qui ſi terminos priuilegii ſui excedant: et indiſtincte ſepeliē dos admittant bene eſt vt ip= ſos oporteat communi iure cē ſeri. argumen.infra de ſtat.mo na.recolētes.xj.q.iij.ꝑuilegiū.

Quibus interdica 4 tur† eccl'aſtica ſepultura? Ali

qñ oibus de eadem ciuitate: vt quia eccleſia ſeu ciuitas tota generali interdicto ſuppoſi ta eſt.infra de verbo. ſigni.cum in partibus. quod fit vel propter delictum ciuium vl' ma ioris dñi.ſupra de offic.dele.ſane quia.et de iureiur.ex reſcripto, infra de ſponſa. vobis. ¶ Item paganus. ¶ Item hereticus in ci= miterio ſepeliri non debet: nec iudeus de cō ſe.diſtin.iiij eccleſiam.ꝛ cap.ſequen. ¶ Item generaliter quicunꝙ ab eccleſie vnitate re= ceſſit: ergo nec fur.j de fur fures. ¶ Itē vſu= b rarius [b] per ecc.publicatus,infra de vſur. qꝛ in omnibus. ¶ Item hi qui mortem ſibi con ſciuerunt qꝛ ſeipſos interfecerint.xxiij.qō.v. placuit. ¶ Itē hi q̄ pbr̄m in teſtō reliquerūt lxxxviij.di.neꝙ apō. ¶ Itē ieq poſt mortē cō uicit de hereſi.xxiiij.q.ij.ſane profertur.j.de hereti.epo. ¶ Item excōicatus.j.de heret.ſi= cut etiam minori excōmunicatione. xxiiij.q. ij.ſane ꝙ ſuper. ¶ Item blaſphemus dei no lens penitere.vt infra de male.ſtatuimus. re ſpon.j.in fine. ¶ Item monachus proprium habens.j.de.ſta.monacho.ꝛ.c.ſup quodam. ¶ Et gñaliter nullus notori⁹ mortalis pec= cator ſepeliendus eſt.xiij.q ij.non eſtimem⁹ et.c.queſitum.ꝛ c.quibus.ꝛ.c.pro obeuntib⁹ xxiij.q.v.placuit.ꝛ.q. vij.quicunꝙ clericus. ¶ Et ſi tales ſepulti ſint exhumandi ſunt: ſi tñ oſſa diſcerni poſſunt: alias non quia non prodeſt eis eccleſiaſtica ſepultura.j.e.ſacris et eccleſia reconcilianda eſt cum aqua ſolen= niter bñdicta.j.de conſe.ecc.vel.al.conſului= ſti: ſed ꝛ nimis precioſa etiaz catholicis non prodeſt quoad ſalutē.xiij.q.ij.anime defun ctorum, vnde etiā in hoc voluntas teſtatoris ſeruanda non eſt.vt.ff.de reli.ꝛ ſum.fune. et ſi quis.§.hec actio. ¶ Hec in notoriis occul= ti autē peccatores ſepeliendi ſunt: niſi forte eſſet hereticus: qꝛ cuz quo cōicauimus viuo cōicare debemus mortuo.j.e.ex parte.ꝛ.c. ſa cris.in princi. ¶ Itē hec locum habent in nō reconciliatis nam ſi ꝯfiteantur ſicut corpus xpi: eis conceditur: ita ꝛ ſepultura.xiij.qō.ij. queſitum.xcv.diſti illud.ergo ſi reconciliati eſſent vel certa ſigna penitentie apparēt: ſe= peliendi erunt: ſed heredes tenentur ꝓ ipſis ſatiſfacere.j.e.parochiano. infra de rapto.i literis.xxiiij.q.v.placuit.quod dic vt no.ſ.de teſta.§.ad quid heres.ſub.§.tenetur aūt he= res. ¶ Quid de ſuſpenſis videtur ꝙ non ſint ſepeliendi niſi de licentia ſpeciali.ff.de cada. puni.l.j.et.ij.ſed contrarium eſt dūtamē pe= nituerit,xiij.q.ij.c.fi. ¶ Ueruntamen quo ad hoc vt de patibulo deponantur: requiritur c licentia iudicis [c] ſecularis ne iuſtitia cōtēni videatur: et ſic intellige leges ſupradictas ſz ipſam licentiam denegare non debet: vt.ff.d cadaue.puni.l.fi,ſic quilibet recōciliat⁹ ſepe

liendus eſt. ¶ Fallit hoc in raptore ſeu viola
tore eccleſie ſepius monito. Et in pertinacia
ſua vſq; ad mortem perſeuerante: ⁊ tūc non
prebente idoneam cautionem. ſ. de rapt. ſup
eo. per quam habes q; etiaz ab heredib⁹ poſ
ſit exigi cautio anteq; tradatur eccleſiaſtice ſe
pulture. vt in decre. parochiano. qđ dic vt no
ta. infra de rap. §. fi. ſub §. in ſumma. ver. itē
ſm canones. ⁊ ſe. ⁊ in defunctis ad torneamē
ta. infra de tornea. ca. j. quod dic vt not. infra
de tornea. §. qua pena. in his caſibus interdi
citur eccleſiaſtica ſepultura. ⁊ ſi qui ſimiles
caſus reperiētur. ¶ In ſumma no. circa hūc
§. duas regulas: quarum prima dicit cui cō
municauimus viuo ⁊ mortuo cōicare debe-
mus. infra eo. ex parte. xxiiij. q. ij. ſane. q; ſem
per hec vera eſt: niſi poſt mortem appareat:
quare in vita non fuiſſet cōicandum: vt quia
pōt conuinci de hereſi. xxiiij. q. ij. ſane profer
tur. ¶ Secunda regula eſt cui non cōicaui-
mus viuo nec mortuo cōicare debemus. ſ. e.
ſacris. xxiiij. queſt. ij. cap. j. hec ſimiliter vera
eſt: niſi ⁊ poſt mortem appareat quare viuo
cōmunicandum fuiſſet. infra de ſenten. exc.
a nobis duobus. infra eo. parochiano. ¶ Sz
a nunquid mulier pregnans[a] et mortua ſepe-
liri debet. dic vt not. infra de conſe. eccle. vel
alta. diſt. j. §. ⁊ an ſit iteranda. verſic. quid ſi
mulier pregnans. Et nunquid poteſt quili-
bet infra eccl. ſepeliri. dic vt not. de immu.
ecc. §. inq̄tum. ⁊ ad quos. ver. immunitatez.

5 Et apud quam eccleſiam: †
quis debeat ſepeliri. Regulariter ſm ſt ug.
vbi quis audit diuina ⁊ eccleſiaſtica recipit
ſacra. infra eodē. c. j. niſi in tribus caſibus cū
quis vult ſepeliri in eccleſia cpali. xiij. qō. ij.
vbicunq;. Item vbi eligit ſepeliri in loco ma
gis religioſo. ſ. eo. fraternitatez. Itē vbi eligit
ſepeliri in ſepulchro patrum ſuorū. ſ. eo. ca. j.
xiij. qōe. ij. placuit. ⁊ c. ebron. § item Joſeph.
¶ Sed Joā. vin. ⁊ Lau. dixerunt q; quēlibet
locum eligere poterat. ſ. eod. in preſentia qđ
potius ꝯ cum eſt ibi loco priuilegij cōcedatur
vt infra eo. certificari ptz q; de iure cōi ſecus
C. de theſau. l. vnica. li. x. infra de verb. ſig ab
bate. ver. ſi ergo ſi eligit magis religioſuz ri
te ibi transfertur. ſ. e. qm. cum liberum qđ in
telligas ſi eccl'ie parrochiali reliquit partez
canonicam alias forte appellari poſſet. ⁊ qli
bet deferens excōicari. ſ. e. c. j. ⁊ cap. ex parte.
b ¶ Hoſ. no. q; quilibet pōt eligere ſepulturā[b]
in loco ēt minus religioſo ſm Joā. dū tamen
portionem legitimā relinquat ꝓprie eccl'ie.
ſ. eo. c. j. et. c. de his. et. c. cum ſuper. ⁊ ſi q̄ iura
cōtraria inueniātur intelligenda ſunt qñ ele
ctio fit ex illectione: vel ex odio: vel cōtemptu
vel qñ nō reliquit eccl'ie parochiali canoni-
cam portionem. ¶ Tu vero vt
de hac materia plenā habeas
noticiam ſic di. ¶ Cum q̄ritur
vbi quis debeat ſepeliri. diſtin
guitur vtrum elegerit ſepultu
ram vel nō. ſi eligit aut erat pu
c bes aut ipubes. Si impubes[c]
aut hz patrem aut non. Si ha
bebat patrem aut idem pater
elegit ſibi ſepulturam aut non
Si pr̄ elegit ſepulturā filio im
puberi ibi ſepeliendus eſt im-
pubes vbi pater elegit niſi cō-
traria conſuetudo regionis re
pugnet. ſic intellige. ſ. eo. ca. de
vxore. §. j. cum enim pater filio
impuberi teſtm̄ facere poſſit vt
inſti. de pupi. ſub. §. igitur. ⁊ ff.
de inoffic. teſt. contra veterani.
al's papi. §. ſed nec impuberis
et rationi ſepultura eligatur.
vt. xiij. q. ii. placuit. §. ſed ⁊ aliđ
patet q; ⁊ eidem filio poteſt eli
gere ſepulturam. ¶ Quid ſi pr̄
non elegerit vel impubes pr̄e
careat in proprio cimiterio ſe-
peliendus eſt q; ſi in extraneo
ſepeliatur: reſtituenda ſunt oſ
ſa ⁊ ea que occaſione ſepultur̄
obuenerunt. ſic intelligas infra
eo. titu. capit. noſtra. §. vltimo.
¶ Inpubes ergo ſepulturaz
eligere non poteſt: qz nec teſta-
ri. vt. ff. de teſta. et qui teſtm̄ fa.
poſſ a qua etate. ¶ Eadem ra-
d tione videtur q; nec religioſ⁹[d]
ſed contrarium veruz eſt infra
de exceſ. prel. nimis iniqua. §.
j. verſ. ſed ſi quis decedentium
fratrū. ⁊ eſt rō qz hec electio re
fertur ad illud tempus in quo
religioſus a iugo obediētie ab
ſoluitur. ar. ſ. eo. de vxore. mors
eīm oīa ſoluit in autē. de nupt.
§. deinceps. col. iiij. vſ. qđ j. lic.
¶ Si xo is q̄ elegit pubes erat
ſz filiusf. nō vr̄ q; eligere poſſit
eadē rōne qua dixi de ipubere
qz nec filiusf. teſtari pōt vt iſti.
q̄ nō eſt ꝑmiſ. fa. teſt. in prin. ff.
de dona. filiusf. ꝯdico tamē nec
obſtā. leges proxim. intelligo

a ¶ Sed nūquid mulier pregnans. Add. gl. in
c. eccleſiā. de ꝯſe. di. iiij. ⁊ ꝑ doct. in. c. ex parte
el. ij. de ſepulc. ⁊ facit ad q. ſi mulier pregnās
fuit baptizata/debeat iteruz baptizari par
tus cum naſcitur. dic q; ſic. vt in. c. ſi q̄ mulier
c. ſi. ad cor
pus matri
cis. ⁊ in. c.
q̄ in mr̄ niſ
de ꝯſe. diſ.
iiij. ⁊ qđ ſi
excōicatur
mulier gra
uida: an in
telligitur ex
cōicat⁹ ꝑt⁹
quē hz in
vtero. dic
q; non ſm
baldū. in. l.
ſeruorū. ff.
de ſtatu
homi.

b ¶ Quilibz
pt eligere
ſepulturā.
adde gloſ.
⁊ ibi Car.
zab. in ca.
in noſtra đ
ſepul.

c ¶ Si ipu
bes. Adde
tex. ⁊ ibi do
cto. in. c. lz
e. ti. li. vj. et
ꝑ Petr. de
vbal. i tra.
iiij. canoñ.
in. xj. c.

d ¶ Qđ nec
religioſus
Adde In-
nocē. in ca.
in tuis. de
exceſſ. pre-
lato.

cū q̄ nō poſſit teſtari in tpalibus pfectitijs
vel aductitijs. porro quo ad ſpūalia ⁊ eccle-
ſiaſtica ſecꝰ: in ſpūalibus cū q̄libet filiuſfa.
ex quo pubes eſt paterfa. reputatur vñ pōt ma
trimoniū ꝯhere et inuito patre ſiue ſit ſpūa
le vt. j. de regu. cū vir. in fin. ſiue carnale. vt
j. de deſpō. impu. c. j. ⁊ de ꝯdi. in ma. appo. p
tuas. in fi. lꝫ lex ꝯdicat. ff. de ritu nup. l. ij. ſꝫ
de honeſtate loquitur. vt. xxxij. q ij. honorantur.
ſic etiā filiuſfa. clericꝰ ꝯſtitutus in ſacris cōſtitu
tus ſup aduētitio peculio teſtari poteſt qꝛ in
ipſum quaſi caſtrē. paterfa. iudicatur: vt. ſ. de
teſta. tua nos. vel qꝛ nos. ⁊. c. relatū. §. ceterū.
⁊. C. de epi. ⁊ cler. auf. pbr̄os. ⁊ in auf. de ſan.
epi. §. pbr̄os. ij. col. ix. ¶ Inde eſt q̄ in matri
monio carnali vel ſpūali agit ⁊ defendit ſe ſi
ne cur. autoritate etiā pcu. ꝯſtituēdo: vt. ſ. de
reſti. ſpo. ex parte. ⁊ de elec. dudū. et. c. cū no-
bis oli. ¶ Igitur cū ſepultura ſpūalis ſit ipam
eligere poteſt ſicut q̄uis paterfa. hoc etiā in-
nuitur a cōtrario. j. de vxore. §. nā ex hoc qđ
dicitur q̄ pater eligat ſepulturā minoribus fi-
lijs ſuis. i. impuberibus: niſi conſuetudo ter-
re repugnet ptꝫ a cōtrario q̄ puberibus non
eliget: ſed ipſimet eligēt ſi voluerint. nec ma
le expoſui minoribus. i. impuberibus: cum.
impubes ⁊ pubes minor. xxv. an. dici ꝯſueue
rit minor annis: vt. ſ. de pba. in p̄ſentia. §. ve
rum ſyndicus. ¶ Si autem ſit pubes pater
fa. nō eſt dubiū q̄ eligere pōt. ſed ad hoc qđ
electio teneat in hoc caſu ⁊ ſuperioribus di.
eſt vtrum locus quē elegit ſit magis religio
ſus q̄ is quē dereliquit: vel minꝰ vel equali
ter. ¶ Si minus non vꝫ electio: niſi rōne pri-
uilegij cōceſſi illi loco in quo elegit ſepeliri
aliud ꝯtingat: vt. j. e. in noſtra. §. eꝫ: ⁊. §. talē.
⁊. c. certificari. in prin. ¶ Si equaliter vꝫ. j. e.
c. j. ⁊. c. cum liber. ⁊. c. cū fraternitatē. ⁊. ſ. de
reſcrip. ſedes. in fin. ¶ Alij ꝯdicunt qꝛ non lꝫ
niſi magis religioſus ſit. argu. j. de regula.
lꝫ. t. ſ. de trāſla. epi. licet. in fi. ⁊. xciij. diſtin.
legibus. ⁊. ff. de mune. ⁊ ho. gradatim. ¶ Si
vero ſit magis religioſus refert vtrum pro-
prio loco quē dereliquit detur ſiue reddatur
canonica portio de his que reliquit pro ala
ſua ſeu occaſione prouenit ſepulture: et
tunc refert vtrum fuerit illectus vel ex teme-
ritate ⁊ contemptu tranſierit: et ſic non va-
let. vt argu. xx. q. iij. conſtituit xiij. qđ. ij. §. ſꝫ
illud. xix. q iij. mandamus j. de verb. ſig. con.
iugis. dudum. vel hoc p ſeipſum fecerit bo-
na fide: et tunc vꝫ electio. ¶ Uel non reddatur
canonica portio: et tunc non vꝫ. nā ſub certa
forma hoc ꝯceditur ſi. ſ. canonica portio re-
linquatur. j. e. c. j. §. j. ⁊ ſtatim. vt ſequitur ſub ana
themate prohibetur ne aliter eligatur. vt. j. e. c. j.
in fin. ergo ſi forma hec nō ſeruetur electio nō
valebit. ſuper quo vide qđ not. ſ. de electi. §.

quis eligi. ver. de hoc detur pōtificale. ⁊ ſeq.
¶ Locum autē religioſum magis intelligo
illum in quo frequētius ⁊ honeſtius pro vi-
uis et defunctis celebratur: vt dicto. c. frater
nitatem. ſic ⁊ habitus non facit monachū:
ſed profeſſio ⁊ ſanctitas. j. de regula. porre-
ctum. ⁊. lx. di. multi in fi. ix. di. ſana. ¶ Ideo
non vꝫ qđ poſſit q̄s relinquere ec. cathedra-
lem pro regulari. dicit enim. c. qđ corpus pri
mo ſepeliatur in chatedrali: ſcđo i loco magis
religioſo: tertio vbi decimas ſoluere conſue
uit. qđ. c. Da. de viatore intellexit. c. habes.
xiij. q. ij. vbicūq. ſed in ipſa eccleſia cathedra
li poteſt quilibet eligere ſepulturam: ſicut ⁊
alia ſacramēta recipere: vt. ſ. de offic. archi-
pref. officium. ⁊ ſic parochianus dio. eſt pa
rochianus cathedralis ec. non econtra ſuf-
fraganee tamē parochianus non intelligitur
parochianꝰ metropolitice ec. ar. ſ. de offi. or.
paſtoralis. §. j. ⁊. ſ. de vſu pal. c. j. de viatore.
6 dic vt no. j. eođ. ver. quid de viatore. ¶ Hec
autem canonica portio eſt aliquando tertia
aliq̄n media. aliq̄n q̄rta: vt. j. e. c. j. ⁊. ij. ⁊. c. cuꝫ
ſup. qꝛ vnaqueq̄ puincia in ſuo ſenſu abū-
dat: vt. j. e. certificari. q̄ ſi ꝯſuetudo pprie ec-
cleſie nō appareat dico ſpectādā ꝯſuetudi-
nem metropolitice eccl'ie. vt. j. de ſpon. duo.
tuas. ⁊. xij. di. nouit. ſi nec illa appet cōſuetu
do vicinarum ec. vt. j. de cen. ſup eo. q̄ ſi con-
ſuetudines vicinarū eccleſiarū diuerſe ſunt
dicunt quidam minimā obſeruandam: hoc
eſt quartā ar. ff. de arbi. diē pferre. §. ſi plu-
res. ⁊ de regu. iur. ſemp. ⁊ de legi. de q̄bus. ⁊.
j. de cenſi. ex parte. ff. de leg. ij. ſi ita relictum.
rſi. j. ad fin. ⁊. l. q̄ quartā. ff. de leg. iij. nūmis.
¶ Alij dicūt maiorem ꝯſiderandam hoc eſt
mediam. ar. ſ. de cōſue. cū olim. ⁊ ar. j. eo. c. j.
ibi: vt iuxta apoſtolū ⁊c. ⁊. ſ. de teſta. requiſiti.
§. q̄ relinquatur. ⁊ ſequen. et. ff. de vſufru. etiā
⁊ de verb. ſig. nomē filiarū. §. portionis. cum
enim hic cōcedatur priuile. in preiudiciū alte-
rius non eſt late interpretandū. ſ. de reſcrip.
mandatū. ⁊ de offi. deleg. ſuper eo. ⁊. j. de ſta.
mo. in ſingulis. §. porro. ¶ Alij dicūt mediū
conſiderandū hoc eſt tertiā: qꝛ in dubio me-
dium tenuere beati. ar. ff. de redhi. ac. ſcien-
dum. ⁊. C. cōia de leg. l. vlti. ⁊. ſ. de offi. cuſto.
c. j. ⁊. ſ. de offic. deleg. querenti. ⁊ inſtit. ex q̄bꝰ
cau. ma. nō poſ. §. pe. qđ dic vt not. ſ. e. ſub. §.
vetus. §. ⁊ quota. ¶ Eſt autē danda hec ca-
nonica portio de rebus ⁊ poſſeſſionibus: vt
j. eo. c. ij. necnō de oblationibus lectis ⁊ alijs
que defunctus pro anima ſua vt in vltima
voluntate reliquit: ſeu qualitercunq̄ proue-
niunt noīe ſepulture: vt. j. in noſtra. §. talē. et
. §. pe. et vlt. niſi rōne priuilegij aliud contin-
gat: vt ibi dicit de equis et armis relictis in
ſubſidiū terre ſancte vel ratione diuini cul-

tus:vt in his que relinquũtur ꝓ luminariis
libris ⁊ ornamentis eccleſiaſticis ſeu.vii.xx.
xxx.anniuerſariis vel rõne conditionis appo
ſite a teſtatore qui mortuariuȝ proprie reliqt
eccleſie.vt eo ꝯtenta eſſet:⁊ de aliis nihil exi=
geret.quod intelligas verum eſſe:niſi ad hoc
inductus eſſet infirmus:vt pro his relinque=
ret qui ſimpliciter pro anima relinquebat.ta
li enim dolo vel fraude detecte etiam de his
canonica portio exigetur.vt.ſ.de teſta.officii
et.c.vl. ❡ Hoc tamen ita demum veruȝ eſt ſi
eccleſia his egeat:alias epiſcopꝰ.habebit in
de canonicaȝ portionē quia ceſſat cauſa pro
pter quam priuilegium datur. ⁊ innuitur.i.
de verb.ſigni.ex parte.iii. ❡ Ergo ſi infirmus
hoc modo religioſiorem locuȝ elegerit valet
electio vt dictum eſt:⁊ probatur.i.eo. cum li=
berum.argu.ſ.de reſcrip.ſedes apoſtolica.lȝ
ſit arg.contrarium.ſ.de tranſla.epiſc.c.vlti.
arg.i.eo.c.i. ❡ Quid ſi ꝓprius ſacerdos ipm
q̃ alibi elegerat ſepeliri violēter rapuerit vel
totus ꝯuentus vel maior pars.ius qḋ in mor
tilagio habet amittit:⁊ oſſa reſtituet:vt.i.eo.
cum liberum.arg.C.vnde vi.ſi quis in tantã
⁊.xvi.q.vi. placuit. ſecus crederem ſi minor
pars de cõuentu vel ſolus prelatus deliquiſ
ſet quia delictum perſone ⁊c.vt.ſ.de excep.
cum venerabili.§.intelleximus.⁊.i.de priui.
cum olim.§.tandem.xvi.q.vi.ſi epiſcopum.
❡ Quod ſi aliquis ſepulturam eligit in pro=
prio cimiterio ſepeliendus eſt. Idem ſi locuȝ
inferioris religionis elegit:⁊ ſi ſecus attenta
tum fuerit corpus ⁊ vniuerſa que occaſione
ſepulture prouenerint erũt reſtituenda: vel
ſuper his eſt amicabiliter componenduȝ: vt
i.eo.fraternitatem.in.ſi.⁊.c.ex parte.⁊.c.in no
ſtra.§.penulti.⁊ vlti. ❡ Licet autem vxor de
a beat ſepeliri[a] cum viro ſuo ſi non elegerit ſe=
pulturam.vt.xiii.q.ii.vnaqueqȝ. poteſt tamē
ipſam eligere vbi vult.i.eo.de vxore. ❡ Quid
b de viatore[b].de hoc no.ſ.eo.§.non videtur.et
dic qꝫ vr̃ ſepeliendus in loco in quo moritur
ſ.ſi nimis diſtat a propria parochia qꝫ cum
difficultate ⁊ fetore deportaret̃.arg.ff.ad mu
nicipa.eius qui.§.pe.⁊ de iudi.heres abſens.
ibi,nam vbi ſic venit ⁊c.⁊ arg.i.de eccle.edifi.
ad audientiam.i. ❡ Alioquin ſi de facili.⁊ ſi
ne fetore deportari poſſet:eſt cum ſuis parē=
tibus tumulandus.ar.i.e.c.i.⁊.c.fraternita=
tem.xiii.q.ii.ebron.§.ioſeph.⁊ hoc dico niſi
conſuetudo contraria appareat.

7 Quis tenet̃ facere funeris
c impēſas[c]. Rñdeas heres et ab ipſo peti poſ
ſunt quia videtur quaſi contractum cum de=
functo et ſi mulier dotem hȝ, de ipſa funerã=
da eſt:alias ad ipm maritũ ꝑtinet ne in iniu=
riam ſuam vxor inſepulta relinqui videatur:
vt.ff.de relig.et ſump.fune.l.i.
et.l.ſi quis.per totum.§.vlti.et
l.ſeq.et.l.qꝫ ſi nulla dos. ❡ Fu
neris impenſa continet quod
cauſa vnguentorum ſeu ꝓ lo=
co in quo defunctus ſepultus
eſt:ſeu corporis cauſa qualiter
cunqȝ moderate tamen con=
ſumptũ eſt.ff.de relig.et ſump.
fune.l.et ſi quis.§.hec actio.et
ſeq. ❡ Qui vero venit ad pa=
triam delendam et filios inter
ficiendos a filio impune occi=
ditur: et minime lugendus
eſt. ff. de relig. minime maio=
res.et per hãc.l.quidam ſcho
laris reprehenſus fuit interro
gatus in quo caſu licituȝ erat
interficere patrem.

8 An licitum[†] ſit cle=
ricis aliquid accipere occaſio=
ne funeris. Dicas non ex pa=
cto.i.c.abolende. neqȝ ratione
terre vt ibi.neqȝ ratione officii.
i.de ſimo. non ſatis. et cap. ſe.
cum eccleſie. gratis ergo im=
pendant officium et poſtea
exigant laudabiles conſuetu
dines.i.de ſimo.ad apoſtoli=
cam.et iunge quod not.ſ.eo=
dem.§.i.et.i.de ſimo.§.quali=
ter committatur.verſi.in caſi=
bus.et ſeq. ❡ In ſumma not.
d quod quarta non deducitur[d]
de relictis ad pias cauſas.ſ.
de teſta.c.vlti. neqȝ de equis et
armis.i.eodem.in pñtia. neqȝ
de his que quis in vita ſua de
dit.i.de his. et de hoc plenius
no.i.codeȝ.ſub.§.vetus.§.et de
quibus. ❡ Item qui domum
moribundi aſcēdit ipſo aliiſve
qui eius ſunt moleſtatis aut
rebus eius non ſeruato legali
officio ſignacula imponat ab
ac.poſt mortē illiꝰ cadit ⁊ alte
rum tm̃ exigit̃ ab heredibus
iniuriati publicãda tertia pte
bonorum ipſoqȝ infamia notato
eiſdē penis ſubiacet.q̃ eo mo=
riente circa funꝰ peccat:eo qḋ
exeqas ꝓhibeat ſed nec añ.ix.
dies ab obitu numerãdos illa
prorſus fiat moleſtia aduerſꝰ
quēlibet ex pſona defuncti: ſi
qua eñ cautio exigat̃: ſi qd ſi=
mile ſit inutile erit.C.de ſepul.

a ❡ Vxor debet ſe=peliri.adde text.in c.ebrõ.⁊.c.placuit.xiii.q.ii.

b ❡ Quid ḋ viatore.adḋ Car.zab.in.c.i.in.iii.q.eo.tit.

c ❡ Funeris expenſas. Adde qd de expenſis fiē=dis in funere prelati.vide per Car.zaba.in.c.vt preterite.in.i.qõ.de elec.idem Car.in.c.bone.el.ii.eodem.titu.diffuſe abb.in diſputatione incip.ſempronius.Pe.de peru.i tractatu quarte canonice.c.xiii.calde.conſil.i.et ii.de ſolutio.

d ❡ Quarta non debetur.adde barba.cõſil.i.incip.ad reuerē diſſimuȝ.in.iiii.vol.

vio.auẽ.itez qui.ꝛ auẽ.ſed pnec
ante.ix.dies. ꝛ cõcordant cum
decre.parochiano.nam ꝛ ſum
ma eſt rõ q̃ pro defunctis facit
argu.ff.de relig.ꝛ ſum.fu.ſunt
perſone.¶ Sed ꝯdicit.C.ne ex
delic.defun.l.vnica. quãtũ ad
hoc ꝙ decre.parochiano dicit
heredẽ teneri ex delicto nõ di.
vtrũ lis fuerit cõteſt.vel aliq̃d
ꝑuenerit ad eos.ſed hoc eſt de
iure canonico ꝙ magis curat
de anima q̃ꝫ lex.ꝫ.de reſti.ſpo.
ſepe.ꝛ de iureiu.cũ ꝯtingat.ſi
eñ heres nõ ſolueret videreẽ
ſuccedere in vitium ꝛ delictuz
patris ſequi.et ideo cogitur.j.
q.iiij. ego ſum deus zelotes.
¶ Sepultura tñ impediri nõ
dꝫ ex quo reconciliatus eſt vt
dicit decre.parochiano vel ex
quo certa ſigna pnĩe apparẽt
ĩ.e.de ſen.exco.a nobis.ij. nec
eſt in hoc admittẽda appella=
tio creditorũ.arg.ff.de ap.non
reci.l.ſi.ff.de exerci.ac.l.j.rñ.j.
in fi.ff.de relig.ꝛ ſump.fu.ſunt
ꝑſone.ꝟ.nam ꝓpter publicam
vtilitatem.ꝛ.l.ne corpora.ꝛ de
hoc.ꝫ.eo.§ quibus interdicaẽ.
ver.fallit ꝺ i raptore. ¶ Quid
ſi quis in vna eccleſia habeat
ſepulturã cũ i alia diuina per
cipiat ſacra:ꝛ i tertia eligit ſe=
pulturã:cui eccleſie cõpetit ca
nonica portio.rñ ſi apparet cõ
ſuetudo illa ſeruabiẽ.arg.ĩ.de
deci.cũ ſint hoies.ꝛ.c.ad apo=
ſtolice.ſi nõ apparet de cõſue.
dicã inter ipſas viriliter diui=
dẽdã.ar.ĩ.e.c.j ꝫ.de teſt.relatũ
ij.in fi.ꝛ idẽ dici dꝫ ſi in duobꝰ
locis equaliter morabaẽ.arg.
ff.ad muni.ci.aſſumptio.§.pen.
ꝛ.l eius q̃.§.celſus.ĩ.de paro=
chijs.c.j.ꝫ.de teſta.req̃ſiſti.§ ſi
ꝙ relinquaẽ.ꝛ.§.ſe. ¶ Quid ſi
quis recipiaẽ in confratrẽ ali=
cuius loci religioſi: bonis ta=
men ſuis non oblatis ſed retẽ=
tis ꝛ ibi ſepeliaẽ non liberaẽ a
canonica portione.ĩ.de priuil.
cum ꝛ plantare.§. de cõfratri=
bus ꝛ.c.priuilegia.§.j. ¶ Quid
ſi is q̃ intrauit religionẽ mor=
tuus eſt infra an.ante profeſ=
ſionẽ ꝛ ibi ſepultusª nõ cõpe=
tit canonica portio: qꝛ in vita

a ¶ Ante ꝓ feſſionez : et ibi mortuus. addẽ archi. i.c. ij. co. ti. li. vi archi. i §. ſz aliud. xiij. q. õ. ij. doct. i cle. ij. ꝺ ſepul. bal. i auẽ. ingreſſi. C. ꝺ ſacroſã. eccle. bal. in auẽ. ni= ſi rogati. C. ad tre= bel.

intrauit ꝛ i relig.mortuꝰ eſt q̃uis nõ ꝓfeſſus
ſecus ſi itraſſet in infirmitate de qua obijſſet:
qꝛ tũc cõpeteret canonica portio.ĩ.eo. de his
ꝛ.c.j.ꝛ.ij.ĩ.de ſtatu mo.c.j.ẜm hoc intellige.ĩ.
e.in nr̃a.§.nihilominꝰ. ¶ Quid ſi ꝯſuetudo
ſit ꝙ nihil ꝑcipiat eccleſia parochialis: pu=
tauit Hoſ.ꝙ nõ valet cũ ſit irrõnabilis.ꝫ.de
conſue.c.fi.ꝛ ꝯ ius.ĩ.e.c.j.Itẽ qꝛ auferẽ eccle
ſie tota cõmoditas rei ſue.i.ꝑochiani qꝺ eſſe
non dꝫ.arg.ff.cõ.ꝑd.vẽditor fundi.in fi.ꝛ de
hoc.ĩ.e.ſub.§. vetus.§.ꝛ quota.ꝟ.ſed nunq̃d
rõne ꝯſtõnis.ꝛ ſe. ¶ Quid ſi reliquit proprie
ec.x.illi aũt eccleſie in qua elegit ſepeliri reli
quit mille:nunq̃d aget ꝓpria ec.ad integraz
caſi.de mille.dixit Hoſ. qꝺ ſic ſi teſtator hoc
modicũ abſolute reliquit.arg.ꝫ.de teſta. offi
cij.ꝛ.c.req̃ſiſti.quaſi teſtator videaẽ voluiſſe
ꝙ vtrũqꝫ haberet.arg.C.de rei vxo.ac.l.vnica
§.ſciẽdũ. ¶ Alij dicunt ꝙ ad ſupplementuz
agere põt.ar.C.de inof. teſta. oĩmodo.l.ſi qñ
§ illud.inſti.de inoffi.teſta.§.poſthumi.arg.
ꝫ.de ꝯtra hẽ.empt.cũ dilec.ꝛ.c.cum cãm ꝙ ſi
ſub conditiõe reliquit vt ea portione contẽta
eſſet.ꝛ eccleſia acceptauit ibi ẜz oẽs renũciaſ
ſe videtur maiori petitioni.ꝫ.de teſta. officij
hanc vltimã amplector niſi expreſſim appa
reret teſtatorẽ voluiſſe.qꝺ Hoſ ſentit.nec ob.
iura ꝓ eo iducta quia ſpecialia ſunt quo ad
portionem epi.ſi vis ſcire rõnẽ ſpecialitatis
vide.ꝫ.ti.ij.requiſiſti.§.j.ꝛ.§ ſecus. ¶ Quid ſi
in ꝓprio eccle.elegit ſepeliri.ꝛ nihil ibi reli=
quit alijs aũt eccleſijs multa legauit. dicũt
q̃dã ꝙ gratis ſepeliet ipſum ꝓprie ecc. quia
ex officio ſuo ad hoc teneẽ.ĩ.de ſimo nõ ſatis
ꝛ.c ſe.ĩ.e.abolẽde.ꝛ ſic nihil exiget niſi ꝯſue=
tudo eſſet ꝙ aliq̃d detur.ĩ.de ſimo.ad apoſto
licam.ꝛ hoc niſi teſtator vel alie eccleſie deꝑ=
hendanẽ in fraudẽ:qꝛ in talibus fraus puni
ri dꝫ:vt.ꝫ.de teſta.officij.ꝛ.c.requiſiſti.ꝛ.c.fi.
ĩ.e.cũ liberuz.xx.q.ij.cõſtituit.hi ſentiunt qꝺ
parochialis eccleſia nihil exigat niſi de re=
lictis occaſiõe ſepulture.ſed ꝯtrariũ verũ eſt.qꝺ
dic vt no.ĩ.e.ſub.§. vetus.§. ꝛ vtrum.ver. ve=
rius vr̃. ꝛ precedẽ.ꝛ ẜm hanc vltimã opi.eſt
q̃ſtio expedita. ¶ Quid ſi quis eligat ſepul=
turã in aliquo monaſterio ꝛ facto inde publi
co inſtrũo iurat ꝙ nunq̃ꝫ magis veniet cõtra
deum alibi eligit ſepulturam nunquid valet
ſcꝺa electio vr̃ ꝙ nõ qꝛ iuramentum primuz
ſeruandum eſt cũ non vergat in detrimẽtum
ſalutis eterne.ꝫ. de iureiur. ſi vero.ꝛ.c. cum
contingat.nec habebis me autorẽ ꝑiurij.C.ſi
aduerſus ven.l.iiij.C.de indi. vidu.tol.l.ij.in
fin.de leg .iij.cum quis decedẽs.§.codicillis.
¶ Sed ꝯtra qꝛ ambulatoria eſt voluntas te=
ſtatoris vſqꝫ extremum vite exitũ:vt no.ꝫ. de
teſta.§.qualiter confirmetur.nec poteſt quis
etiam ꝑ pactum facere vt non liceat ei rece=

dere a priori volũtate. ff. p ſocio.cũ duob⁹.§. papi.⁊.§.fi.ff.de leg.iij.l.i qs.in prin.teſtamẽti.nemo etiã põt facere quin leges in ſuo teſtamento locum habeant. ff. de leg.l.nemo. Item iuramẽtum non magis aſtringere vr bonum obediẽtie:ſed ipſum nõ ob.⁊ eſt rõ vt no.ſ.eo.§.⁊ apud quã eccleſiã.ſub di.cũ queritur.ꝟ.eadẽ rõne vr qḋ nec religioſus ergo nec iuramentũ obſtabit. ¶ Solutio: dñi legum dicunt ꝙ valet mutatio voluntatis nõ obſtãte iuramẽto per quaſdã leges quas.j.no.ver.⁊ in hoc caſu intelligo leges. ¶ Magiſtri canonũ dicunt ꝙ ob.iuramentũ et hec duo tetigit Ray.in ſumma de caſibus eo tit.dicens ꝙ lꝫ de rigore iuris ſiue ſubtilitate poſſet dici ꝙ teneret vltima electio tñ cõtrarium credit ſm deum.et canonicã equitatẽ. ¶ In hac qõne ſine preiudicio ſubtilius diſcernẽtis vr mihi diſtinguendũ eſſe vtrũ prima electio facta ſit ex illectione vel ex contẽptu vel in preiudiciũ parochial.ec.cui canonica portio non relinquitur: et ſic non valet vt apparet in his que no.ſ.e.§.⁊ apud quã ec.ver.Sof.⁊ ſub di.que incipit cum querit.
9 vbi quis debeat ſepeliri.ver.ſi ꝟo ſit magis religioſus.et ſequẽ.in hoc caſu vꝫ pactũ tale habitũ in ꝑiudiciũ eccleſie parochialis: imo per papam penit⁹ reprobatur.ſicut expſſum legit.ſ.de pact.pleriqꝫ.et ſic nec vꝫ iuramentum in preiudicium eccleſie factũ.ſ.de iureiur.ſicut noſtris.imo eſt piuriũ vt ibi.et ſ.de his que fi.a ma.par.ca.c.j.§.p.⁊ fi. ¶ Et
10 in hoc caſu intelligo leges qs dñi inducũt.ſ.ꝙ non vꝫ iuramẽtũ ꝯ leges ꝓſtitũ verũ eſt in alterius preiudicium vel in iuris publici leſionẽ.vel vbi oĩno iniquũ ⁊ reprobatũ eſt qḋ iuratur.ſic loquit manifeſte.ff.de pac.iuris gen.§.ſi paciſcar.⁊ ſe.⁊ ver.gñaliter.qḋ pactum a iure cõi remotum eſt ſeruari hoc nõ opꝫ nec ligari nec iuſiur.de hoc adiectũ ſeruandum eſt.ſic etiã intellige.C.de legi.non dubium.in fin.ff.de le.j.ſi quis inquilinos.§.fi.C.de nup.auf.ꝙ eis nã in talib⁹.⁊ vbicũqꝫ peccatũ mortale cõmitteret ſi iuramẽtũ ſeruaret magis placent deo tranſgreſſiones ꝙ iuriſdi.obſeruationes nec eſt imputandũ ei qui preſtitit: ſed ei qui exegit ⁊ recepit vt in auf.ſenicas mulieres.nõ ſolũ ſi fideiuſ.preſtent:ſꝫ etiã ſi iuſiurã.dẽt ſine periculo diſcedere circa mediũ.col.v.multominus valebit ſi pacto ſimoniaca ſit:ſicut plerũqꝫ accidit religioſis aliquib⁹ ad hoc vt talis ſit electio ẽt ex pacto dabim⁹ aliqḋ tpale qḋ oĩno reprobatur j.q.ij.ꝙpio.ſ.de pact.c.fi.vl ſi velis dicere ꝙ valeat electio ꝗ ad pſonã ſuã.i.corp⁹.⁊ oſſa ad min⁹ oĩa tpalia reſtituẽda ſunt.xx.q.iij.ꝯſtituit. Sin autẽ ꝓprio motu ſine preiudicio parochialis eccleſie cui canonica portio relinquit: et ex pura deuotione talis fiat electio iuramento firmata tenet nec põt poſtea variari niſi ex iuſta cã.⁊ ſic intellige opinionem magiſtroꝝ ⁊ iura pro ipſis inducta.ſ.ca.q.rñ.j. ¶ Ex cã aũt noua poſt iuramentum orta de qua nõ cognouit is ꝗ elegit ſepulturam tpe preſtiti iuramenti variare põt:⁊ mutare voluntatẽ ſuam.⁊ ſic intellige opi.dñorum et iura ꝓ ipſis inducta.ar.ſ.de iura.cal.ceterũ.ſ.de excep.paſto.puta ſi mutetur ſtatus ſuus vt qꝛ factus eſt eps vel intrauit relig.ar.ſ.de iureiur.queadmodũ.et de dolo et cõtu.ꝓpter ſterilitatẽ.§.verũ.idem ſi mutat ſtatus loci puta diſſipatus eſt materialiter vel ſpũaliter.arg.j.de reli.do.inter quatuor.j.de verb.ſig.abbate.ad fi.nam ⁊ iuramentum cõditiones hꝫ tacitas.ſuper quo vide qḋ no.ſ de iureiur.§.quot ſpecies.ver.hꝫ autem.⁊ ſeq. Si vis in hac qõne plura iura allegare vide qḋ not.ſ.de iureiuran.§.qũo cenſetur.ver quid ⁊ ſequẽ.⁊ ſub.§ papa etiam.⁊ ſequen.

¶ Uetus eſt qõ:tamen et adhuc ſub iudice lis eſt:† an eps poſſit peter canonicam portionem: et qm̃ hec materia p varias gloſſas ſparſa eſt non tñ medullitus inqſita inquantum inſufficiẽtia mea patitur ꝓpono diſcutere. ¶ An hec canonica portio debeatur. ¶ Et quota ſit. ¶ Et a quibus petatur. ¶ Et de qbus exigatur. ¶ Et vtrũ canonica portio epi impediat petitionẽ canonice portionis parochialis eccleſie,vel econtra.

An hec canõica † portio debeatur. Et quidem hoc negari non poteſt:qꝛ ipſam deberi conuincitur per iura decretoꝝ decretalium ⁊ naturalium rationum. ¶ Nã ſm decre.epiſcopi percipere debent tertiam partem oim oblationũ ⁊ redditũ vndecũqꝫ ꝓueniãt:vt.x.q.j.de his.⁊.c.decernimus.xvj.q j.conſtitutũ. ¶ Sed cõtra qꝛ medietas debetur.x.q.j.antiquos.falſum eſt:imo quarta:vt.xij.q.ij.nobis.vulterane.cõceſſo quatuor de redditibus cognouimus mos eſt niſi ipſe epiſcopus eccle.donet:qꝛ tũc de dono ſuo nihil detrahit:ſed tunc quartã quam de alijs perciperet aduenis elargitur.xij.q.ij.ſcim⁹.alij exponunt aduenis.i.epiſcepo cui aduenarum hoſpitalitas eſt commiſſa.et non di.vtrum relinquatur ab epiſcopo vel ab alio ſed ego intelligo vt.ſ.hoc etiam reſpicit decretum.xvj.qõ.j.ad hoc. ¶ Solutio:reiectis antiquis diuinationibus et incertitudinibus hoc ſolum puto qḋ omnes predicti caſi.concordant in portione canonica danda epiſcopis: ſed in quota diſcordare videntur.de quo dic vt.j.eodem.§.⁊ quota ſit. ¶ Non ob.x.queſtio.ij.c.j.⁊.ij.⁊.iij.qꝛ intelligo ipſa

ſm determinationē alioꝝ capitulorum. ¶ Tertiā eīn quam olim. cōſueuit pcipere, ep̄s: hodie de iure pciperet verū eſt integram: ſed quartā tm̄ ⁊ aliam quartā relinquet fabrice: nam ſi illam tolleret ⁊ in vſus proprios ꝯuerteret: lumē auferret eccleſie ⁊ etiam ſacra tecta. ſic intelligo. x. q. i. c. i. ¶ Sꝫ ⁊ ſi ſibi ſua nō ſufficiūt in vſus ſuos eandē quartā pōt conuertere dum tn̄ velit ſubire onus fabrice. ſic intelligo. j. eodē. c. ij. ⁊. iij. ¶ Alioqn ſi ſibi ſua ſufficiunt oportet q̄ probet expēſam per teſtificationē operis fabrice. et hoc in qualibet eccleſia locum habet: vt. xij. q. ij. quatuor. ſic eſt de iure decretoꝝ nec aliqd ius ꝯtradicit igitur qd nō mutatur quare ſtare ꝓhibet: vt C. de ap. ꝑcipimus. et de teſta. ſancimus. nā niſi expreſſim reuocet ſemꝑ in ſuis terminis remanet: vt in auf. de non alie. rebus eccl. §. vlt. col. ij. ⁊ ar. ff. de leg. iij. ſi quis. in prin. teſtamēti. ⁊ in auf. de teſta. imꝑfectus §. ⁊ ſi qdē. col. viij. ¶ Sed nec iura decretalium nos fugient quarum aliqua dicūt q̄ de relictis defunctoꝝ debetur portio canonica. ȷ. de teſta. officij ⁊. c. requiſiſti. Itez de decimis a. j. de deci. qm̄. et, quo ad hāc partem intelligo q̄ ep̄s de iure cōi fundat intentionē ſuam quo ad oēs terras q̄ per ſuam dio. excolūtur. ſic plane intelligo q̄ qdā alij difficile reputāt j. de deci. dudū. q̄ cū hoc intellectu nullum recipit ꝯtrium in eo qd dicit de iure cōi. debere eīn hanc canonicam et eſſe in dio. correlatiua videntur ſicut manifeſte innuit. j. de cenſi. cū olim. ⁊ in alijs ꝯcor poſitis. j. e. §. ⁊ quota. vl' dic q̄ de iure cōi inſolidum ꝑtinet ad ip̄m actio: dū tn̄ de rato caueat rōne regiminis generalis: de quo legit. x. q. i. regēda. ⁊. c. ſe. ar. ȷ. de off. delega. coram. ſed de his tenetur prouidere alijs fratribus ſuis ⁊ clericis ⁊ ſuam vnicuiq̄ reddere portionē. ⁊ hec probantur, xij. q̄ne. i. epiſcopus

> a ¶ Itē de decimis. Add. c. dudū. de deci. c. conqrēte. de of. ord. Car. zab. in. c. de quarta. in. i. nota. de preſcript.

eccleſiaſticarum. ⁊. c. ſe. ⁊ alijs. c. ſupꝰ alleg. ⁊. xvi. q. i. ſtatuimus. ⁊ §. precedenti. ⁊. q. vij. §. cum ergo eccleſie. ⁊. c. ſeq. ⁊ de hoc no. ȷ. de ꝓſcrip. ſub rubrica de preſcrip. rerū imo. §. q̄ exigantur. ſub §. quartum. ¶ Naturalibus etiam rōnibus ꝓbari pōt q̄ hec portio debetur. ff. de regu. iur. ſm naturā. ⁊. xiij. q. i. ab illo. §. quia ergo nos intra muros vſq̄ ad §. ad hoc. j. eo. c. j. ⁊ in epiſtola beati Pauli apoſtoli ad corinthios j. c. ix. ¶ Mirū eīn videretur ꝯ oēm rōnē eſſet ⁊ māſuetudinē: ſi ep̄s cui cōmiſſa eſt cura ⁊ ſollicitudo totius dioce. x. q. i. ſic quidam. ⁊. c. ſe. ⁊. xij. q. i. ep̄s eccleſiaſticaꝝ ⁊. c. precipimus. ſiue ſint monachi: ſiue hoſpitalarij: vel quiuis religioſi. xviij. q. ij. quidam monachorum. ⁊. c. ſe. nil emolumenti pciperet. ¶ Item cum pater carnalis in heredi. tpali carnalis filij hꝫ legitimā a, qua etiam exheredari non poteſt: niſi ex cā in iure ſcripta: vt in auf. vt cū de app. cog. §. ſancimus. col. viij. ⁊ no. ȷ. de teſta. §. qualiter infirmetur. ſub §. item per querelam. ver. lꝫ ⁊ patri. quare pater ſpūalis. i. ep̄s nō habebit ſuā legitimā de relicto ſpūali filij ſpūalis his rōnibꝰ ⁊ ꝯſimilibus moti ſancti patres conſtituerunt q̄ de olbus haberent ep̄i ſuam canonicam de quo no. ȷ. de teſta. ſub §. fi. ver. qualiter autem relicta. ideo ponuntur hec verba dudum rōnabiliter eſt decretum. xij. q. ij. quatuor. in prin. vn̄ nec filiꝰ ſpūalis patrē ſpūalē ep̄m in hac parte exheredare ſeu fraudare pōt: vt. ȷ. de teſta. reqſiſti. ¶ Sed et ſummus pontifex hoc ius, renouare dꝫ ⁊ illuminare ſi forte in aliqbus locis inueniat ꝑ deſuetu. inūbratum: vt inſtit. in proemio. §. igitur. ⁊ in auf. de here. ⁊ fal. §. i. ȷ. de treuga. ⁊ pace. innouamus. quia vſq̄ ad effuſionē ſanguinis ip̄ſum defendere dꝫ. xxv. q. i. ſunt qdam ⁊ tractat. iij. di. §. leges ⁊. ȷ. de ꝓben. cum iamdudū. in fin. ¶ Portionem ergo canonicam ⁊ hanc ſolā de iure cōi habet ep̄s cetera ex induſtria vel emptione vel eleemoſyna ſpeciali: illa, ergo intrinſeca ⁊ adherens ⁊ naturaliter competens hec extrinſeca ⁊ accidētalis ⁊ ab ep̄o ſeparata: qre ergo prima propter alia amittetur. nec enim alicui diligētia ſua dꝫ eſſe dānoſa C. de allu. et palu. l. vl. §. vnico. nec pauperibꝰ ab initio ep̄is vt innuit. x. q. iij. c. ij. induſtria vel augmentū ep̄atus q̄ laboribus et multis caſibꝰ quare interdicendum fuit: vt C. arbi. tu. ſi defunctus. ex his ſatis liquet qd quantuncūq̄ ſit epiſcopus diues alias canonicā tamen ſibi antiquitus a ſanctis patribus rationabiliter aſſignatam amittere non debet: quid ergo de paupere.

11 **Et quota ſit.** † Dico quod de iure cōmuni qrta. vt x. j. q̄ſtione ij. vobis. et. c. ſe. et hoc quatuor rationibus

¶ Prima qꝛ illa ca. poſteriora ſunt. j. de cog.
ſpiri. c. j. ¶ Secūdaqꝛ in illā ſummaꝫ oīa iura
concordāt. ff. de arbi. dic̄. ꝓferre. § ſi plures.
¶ Tertia qꝛ qđ minimū eſt tenendū eſt. ff. de
leg. ij. ſi ita relictū. rn̄. j. ad fi. ⁊ de leg. iij. num=
mis. et de reg. iur. ſemper. ⁊. j. de cenſi. ex pte.
¶ Quarta qꝛ hec eſt gloſſula decretaliū q̄ta
ſit hec ꝑs exponētium. ſ. de offi. or. conquerē
te. ⁊ de ꝑſcri. de quarta. j. de cenſi. cū olim. ni=
ſi rōne cōſtitutionis vel ꝯſue. tertia dicat̄ vł
media: vt. j. de ver. ſig. ex parte. ij. ⁊ in. c. alle
gatis ſ. e. § an hec canonica. ¶ Sed nunq̄d
rōne ꝯſtōnis vel ꝯſue. dabit̄ q̄nta vel ſexta vł
centeſima: vel etiā milleſima nullo iure expꝰſ
ſim cauet̄ qđ minus quarta detur etiam de
ꝯſue. ⁊ ideo cū quarta naturalibus rōnibus
decreta fuerit: vt. ſ. ꝓbaui. § ꝓxi. ver. natura
libus. forte irrationabilis eſſet cōſuetudo ſi
minorem quarta cōprobaret vel maiorē me
dia inter mediā autē ⁊ quartā incluſiue pōt
cōprobare quotā placuerit. ar. op. j. de deci.
c. j. ante fi. puto tn̄ ꝯtrium: lꝫ ſim epꝰs dū tn̄ ꝑ=
ſcripta ſit. ar. ſ. de ſen. ⁊ re iudi. qđ ad ꝯſulta
tionē. § vlti. ⁊ de teſta. officij. ⁊ opti. j. de cēſi.
olim cām. ⁊. C. de inoffi. teſta. parentibꝰ. cuꝫ
ſuis ſimi. ¶ Sed nunq̄d eadē rōne nulla da=
bitur nō puto: qꝛ talis ꝯſuetudo oīno irra=
tionabilis eſſet ⁊ leonina: ergo tāq̄ fuſia ca=
nina abolēda. arg. ff. ꝓ ſocio. ſi nō fuerint. §.
ariſto. et inſtitu. de lege fuſia canina tol. et in
rōnibus naturalibus. ſ. alle. ⁊. ſ. de conſue. c.
vlt. § vnico. ſicut ergo cōſueuit dici q̄ oīa mi
hi donat oīa aufert: ſic in hoc caſu ꝯ. q̄ oīa
mihi auferre intēdit oīa reſeruat. hec mani=
feſte probant̄. j. eođ ti. certificari. vbi dic ſm
rationabilē. ⁊ de hoc no. ſ. e. § an licitū. ver.
quid ſi ꝯſue. ſit. ¶ Sed nunq̄d ꝑſcribi pōt ſic
dum tn̄ titulꝰ probet̄. j. de deci. dudum. ⁊ ſic
intelligi pōt. ſ. de ꝑſcrip. de quarta. in hoc
enim ⁊ ſilibus que de iure cōi cōpetunt: pre
ſumo ſemꝑ ex parte ꝑſcribentis bonā fidem
abeſſe: niſi titulus allleget̄: ⁊ probet̄ per quē
ꝑſumat̄ bonā fidē hr̄e. ſic intelligo. ſ. de pre=
ſcrip. ſi diligenti. nā in hac parte iuris igno
rantiā allegare nō pōt. ff. de iur. ⁊ fac. igno.
iuris. j. ⁊. ij. de vſuca. nunq̄. in fundo vero vł
vinea vel cōſimilibus que de iure cōi com=
petunt credo ꝙ ſufficit ti. allegare niſi ꝑſum
ptio ſit cōtra poſſidentē: vt. ff. de proba. lꝫ. §.
cum ergo. vbicunq̄ eīm ꝑſumptio eſt contra
poſſidentem opꝫ ꝙ. ti. probet ꝑ quē talis ꝑ=
ſumptio tollatur alias ſufficit ti. allegare lꝫ
de hac materia alij faciant magnam brigā.
⁊ de hoc plenius no. de ꝑſcri. ſub rubrica de
preſcrip. rerum immobilium. § que exigan=
tur. ſub. § quartum.

Et a quibus petatur. † Et certe
licet aliq̄

dixerunt qđ illa. c. ſ. inducta intelligant̄ in
eccleſia cathedrali tm̄: tn̄ dicendū eſt qđ pe=
ti pōt ab oībus infra propriā dio. ꝯſtitutis:
vt. xvj. q. j. ꝯſtitutis. ſiue ſint capelle mona=
chorum vel alioꝝ religioſorū vł monaſteria
vel alia pia loca ſiue ſint ꝯuētualia vel que
uis alia infra ciui. vel extra. vt ex ſuperiori=
bus ca. colligi pōt ſpāliter. ſ. de offi. or. ꝯque
rente. ⁊ de teſta. officij. ⁊. c. req̄ſiſti. j. de v̄bo.
ſig. iij. ⁊ no. j. de ſta. mo. § cum q̄bus. nō ob. q̄
buſcunq̄ priuile. apoſtolicis exemptiōis vel
alijs niſi de iure dioce. ⁊ ꝑiudicio ipſiꝰ expꝰſ=
ſe mētio fiat: vt. j. de deci. dudū. § vlti. ⁊. ſ. de
confir. vti. c. vlt. ⁊ ar. ſ. de offi. dele. ſuper eo. ⁊
C. de emācip. nec auus. ⁊. ff. ne q̄d in loco pu=
bli. fiat. l. j. § merito. ⁊. § ſi quis a principe. et
alijs ſi. nec tale priui. conſueuit ro. ecc. con=
dere quo ad perſonas in totum: ſed tantum
quo ad aliqua: vt pꝫ in ꝯcor. ſigna. j. § ſeq.
¶ Huic autem ſic obijci pōt monaſteria ⁊ lo
ca religioſa a lege dioce. exempta ſunt: et ſic
ad quartam non tenentur multominꝰ exem
pta. xvj. q. j. cum pro vtilitate ⁊. c. queſti. ⁊. c.
decimas. xviij. q. ij. q̄q̄ ſit. ⁊. c. luminoſo. ſi eīm
de relictis obtentu perſone non eccleſie ni=
hil deducitur: vt. ſ. de teſta. requiſiſti. § vl. ⁊
de verbo. ſigni. ex parte. iij. quare de predi=
ctis deduceretur. rn̄. oīa predicta intelligas
quo ad proprietatē religioſoꝝ vel oblatiōes
fideliū inter viuos offerentium ſe vel ſua: ſic
enim expꝰſſim loquunt̄. c. ſupradicta et ſic ēt
intelligit̄. j. de ſta. mo. c. j. cū aut. d. n. extra de
verbo. ſig. veniēs. § ceterū. de noualibꝰ. ſecꝰ
eſt de oblatis in infirmitate. nā de ipſis de=
betur portio infra de his ergo ꝯ volūtatē de
functi ēt deducet̄ ab epo q̄ in relicto ius hꝫ:
vt. ſ. de teſta. req̄ſiſti. ⁊. c. raynaldꝰ. § vlt. ridi
culoſum ergo eſt dicere ꝙ ſi portio taliū reli
ctoꝝ ad exemptos ꝑueniat repeti nō poſſit.
ar. op. j. de deci. tua nobis. poſt duas partes
decre. ver. ⁊ cū de cunctis. ⁊ ver. ꝓtextu. ⁊. ſ.
de iureiur. eā te. nā lꝫ q̄ ad canonicaꝫ alioꝝ
redditub inſpiciat̄ locꝰ ad quē redditus per
tinent vtrum. ſ. ſit ſubiectus vel nō tn̄ in his
mortuarijs non inſpicit̄ locus cui relinquit̄
vtrum ſit ſubiectus necne: ſꝫ ſicut dixi: fide=
lis a quo relinquit̄ ⁊ relictū. nā de oblatione
fidelium debet̄ portio vt probāt. c. allegata.
ſ. § an hec canonica. ⁊ indiſtincte loquūtur
iura cuicūq̄ loco pio relinquatur ergo indi
ſtincte ſunt intelligenda niſi per aliud ius
diſtinguatur. ff. de off. preſi. l. iij. nec ob. ſ. de
offi. ord. conquerente. non enim ſequitur de
betur a capel. tue dioc. ergo non ob. exem=
ptis. nam ⁊ exempte vice dio. ſunt: licet non
ſint ſubiecte: q̄uis ergo religioſi exēpti ſint
quo ad proprietatem ſuam: non tamen quo
ad relicta aliunde prouenientia: qꝛ illa non

sunt exempta: sic nec a pstatione decimarū prediorū que ab c alijs recipiunt excusant: vt. j. de deci. dilecti. & c. 13. ideo non repetit ab eo tanꝗ a loco: sed tanꝗ a detentore relicti vel quasi heredi parochiani: qui nec alit debuit recipi nisi portione reddita: vt. j. eodē. c. j. nec epm fraudare potuit: vt no. s. si enim ecclesia a qua corpus assumitur cōsiderato iure parochiali etiā hospitalarijs et de olb⁹ relictis canonicā suā h3: vt. j. e. c. in nostra. quare nō & epo: vt. s. de testa. c. vlti. cum & ab ipso intelligat assumi. nā & eps in ecclesia est. vt. vij. q. j. scire. et tota dio. sua parochia censetur vt. xij. q. ij. bone rei. et s. de dona. aplice. & s. de of. or. significauit. & per hoc tacite et inclusiue vr esse rnsum qōni facte de epo. j. e. de his. sed nec religiosi indistincte sunt a lege dioc. exēpti: vt ptz. s. de maio. & obe. qd super his. & xviij. qō. ij. abbates. & c. eleutherius. et § pre. & § vlt. ¶ Quid ergo de relictis parochiani exēpti monasterij vel capelle: [a] adhuc vr q eps infra cui⁹ dio. ꝯsistebat ipsam canonicā hre debeat. nā nisi se indignū reddat onus epale subijt et circa tales: vt s. de psc. veniens. § crisma. & arg. in. c. cū olim. ibidē pce. ad fi. j. de pui. cū capella. ¶ Ad qōnem vero supra factā sic rn. si obtentu psone relinquat: iō nihil deducit qz relictū poti⁹ est carnale ꝗ spūale. si eñ ꝯrium diceremus de relictis et factis laicis posset deduci: et sic absurditas sequeret. nihil eñ ad nos de carnalib⁹: quia nec carnalia seminam⁹. si ꝟo obtētu loci vl ob salutē ale cuicūꝗ loco pio relinquat xpo relictū est cui⁹ vicarius est eps. xxiij. q. v. mulierem. hoc est ergo patrimoniū crucifixi [b] qd nemini magis ꝯpetit ꝗ vicario: & is q altario a quo corpus vel relictū assumit seruiūt: iō cū spūales labores sustineam⁹. de spirituali relicto viuere debem⁹. j. eo. c. j. & s. de pbē. cū sm aplm. cū suis si. reddātur ergo a qlibet parochiano q sunt cesaris cesari [c] & q sunt dei deo & caueat qlibet ne tollat fiscus qd non accepit xps: vt. xvj. q. vij. maiores. qd si pauperes ꝯsiderentur clerici egeni & obedientes poti⁹ ꝗ multi religiosi impinguati dilatati & recalcitrātes intelligent includi: vt. C. de sac. san. ec. priuilegia. & xvj. q. j. qm quicqd. & iūge qd no. s. de testa. sub § fi. ver. qualiter autem relicta. & seq.

13 Et de quibus. † De oblationibus et breuiter olb⁹ redditibus rōne altaris puenientib⁹ l3 lati⁹ videant loqui. c. alle. s. eo. § an hec canonica. ¶ Sed certe sicut epo nō aufero: qd aliūde acqrit: vt not. s. eo. § an hec canonica. ver. portionē. sic equū iudico qd de talib⁹ aliūde acqsitis qrtam nō habeat: ideo de donatis inter viuos nihil exigat: vt ar. s. de sepul. de his. multo minus de emptis vel aliter onerose acqsitis spūaliter indi. debetur. siue mortuaria appelles: vt. s. de offi. or. ꝯquerente. vel oblationes nole qrū mortuaria ꝑtinent: vt. j. de ver. sig. cum inter. siue iudicia ale: vt. j. eod. ti. c. j. vel legata, vel relicta ꝓ ala in infirmitate de qua obijt vel cā mortis pro ala vel quacūꝗ vltima volūtate. dum tñ obtentu seu ob deuotionem ecclie vel pij loci relicta fuerint. secus si obtētu psone cuius ecclastice: dum tñ in fraudē non fiat probant hec. j. e. ti. c. ij. & c. de his. & c. in nostra. & s. de testa. officij. & c. requisisti. & j. de verbo. sig. ex parte. iij. & hec siue sint mobilia vel immobilia vel queuis alia. ¶ Nā & de realib⁹ debet hec canonica. ar. s. de reb. ecc. nō alie. c. fi. & est expssum. j. e. c. ij. & de olbus alijs. j. e. in nostra. § talē ex exēptis relictis pro. xx. xxx. vel equis et armis relictis sine fraude. i. proprio motu et ppria deuotione defuncti sine alterius instigatione in subsidiū terre sancte vt in eisdē ca. et. s. de testa. c. vlt. ¶ Ergo breuiter nisi expressum p ius vel priuil. estimet quātūcūꝗ alias exēptus sit de olb⁹ & ab olb⁹ exigi pōt. ¶ Est igit temerarius & indignū aliquē hanc canonicā sua sibi autoritate retinere velle vt. j. de puil. sane. & iunge qd not. s. e. § & apud quam ecclesie. ver. est autem danda. & seq.

14 Et utrum † canonica portio epi impediat petitionē canonice portionis parochialis ecclesijs vel ecōtra. Audacter dico qd non: qz diuerse sunt & diuerso iure & diuersis competunt. ¶ Eps enim percipit suā canonicam propter onus episcopale qd incumbit: qz consistit in celebrādo solenniter ordines ꝯferēdo: cōfirmādo: crismādo: oleū sacrum bndicendo: basilicas dedicando: et reconciliādo: abbates & moniales benedicē

a ¶ Exēpti monasterij vel capelle. add bal. in ꝯsi. clxviij. ici. vrbanus papa. in iiij. volu. barb. ꝯsi. j. inci. ad reuerendissimū. in. iiij. vol.

b ¶ Patrimonium crucifixi. adde text. in. c. cū ex eo. de ele. lib. vj.

c ¶ Que sūt cesaris cesari. adde tex. in. c. si morte. xxiij. qō. viij. & in. c. militare. xxiij. q. j. origialit. Matthei. xxij.

do in predicando: penitẽtias ꝓcipue de maioribus criminibus iniungendo: ⁊ impenitentes de eccleſia eiiciẽdo ⁊ recõciliando: de matrimoniis ⁊ aliis ſpũalibus iudicando: ⁊ cõſimilibꝰ que nõ cadũt in minore ep̃o. ſ. de elec. tranſmiſſa. ⁊ c. qḋ ſicut. §. preterea. j. de ꝯceſ. ecc. aqua. ⁊ ſ. de offi. archip̃ſby. officiuꝫ. ⁊ de ſacra vnc. c. vnico. §. qꝛ ḣo ver. per frõtis criſmationem. ¶ Quis ergo vnq̃ equitateꝫ pre oculis habẽs iudicabit: ꝙ ſic oneratus nihil emolumenti percipiat ſed ſi quartã tollas nihil percipit qꝛ illa ſola ꝓ hoc onere aſſignata fuit a ſanctis patribus: vt not. ff. eod. §. an hec canonica. ¶ Procurationes em̃ hꝫ vel rõne viſitatiõis vel pacti vel conſuetudinis vel priuilegiũ. vt nota. j. de cenſi. §. ex qua cauſa.

a ¶ Cathedraticuꝫ[a] vero in ſignum ſubiectionis: vñ nec ip̃m in aliũ trãſferre põt. ſ. de dona. paſtoralis. in fi. ſed q̇d aliud percipit ep̃s de iure cõi. ¶ Parochialis vero eccle. a qua corpus aſſumitur ſuam canonicam percipit propter onus parochie qḋ ſubiit. qḋ cõſiſtit in celebrando quotidie baptizando penitentias de leuioribus iniungendo: ⁊ ſacramenta ecc. exceptis duobus miniſtrando. ⁊ hoc reſpexit decre. j. eo. ti. c. j. cuius ratio. quãto onꝰ ep̃ale maius eſt q̃ꝫ parochiale: tanto magis in canonica ep̃ali q̃ꝫ parochiali vendicat ſibi locum tamen inter ipſas vix occurrit quo ad perceptionem aliqua differentia niſi vna qꝛ forte parochialis non exigetur niſi ab eccle. in qua proprius parochianus eligit ſepeliri. vnde nihil egit de relictis aliis eccleſiis vel aliis piis locis: quia de his tantũ hec canonica exigi dꝫ q̃ occaſione ſepulture obuenerunt: vt innuit. j. eo. cũ liberũ. ⁊ c. in noſtra. §. penul. ver. eiſdẽ preterea. ep̃s vero infra ſuaꝫ dioc. ab oĩbus ⁊ de oĩbus exigi debet: ſicut. ſ. probani. §. a quibꝰ. ⁊ §. de q̇bꝰ. ⁊ hec manifeſte innuũt decr. de ſepul. ⁊ de teſta. lõ in fraudem iſtiꝰ vel illiꝰ nl faciẽdũ eſt: vt ſ. de teſta. c. vlt. ¶ Ratio eſt quia onus ep̃ale maiꝰ eſt: ⁊ ꝑ totã dioc. incũbit parochiale ḣo minꝰ ⁊ per parochiã tm̃. ¶ Iteꝫ qꝛ inſpectis q̄litatibus perſonarũ adeo ſufficit parochiali ſacerdoti ſimplici quarta eorũ q̃ occaſiõe ſepulture obueniunt: ſicut ep̃o canonica relictoꝝ oĩm: ſed ⁊ ſubueniendũ eſt magis ep̃is: cum ⁊ ipſi grauentur in multis. ſ. veniendo ad cõcilia curſendo huc illuc ꝓ neceſſitate aliquotiens vniuerſalis ecc. aliquotiens proprie. ⁊ in q̇buſdã aliis q̃ occurrunt: ergo ep̃s dꝫ hr̃e quartam quarte parochialis: ⁊ quartã oĩm alioꝝ infra ſuã dioce. relictorũ. ⁊ hoc quidã de plano cõcedunt: vt apparet in his que no. ſ. eo. tit. §. an licitũ. ver. q̇d nõ in ꝓpria eccle. ¶ Verius vr̃ ⁊ equius ꝙ vtraq̃ de oĩbus deducat: ſed ep̃alis primo de vniuerſo: qꝛ cũ antiquior ſit tpe potior eſt iure: ⁊ qꝛ digniori ⁊ maiori debetur ꝓponenda eſt. ar. ſ. de maio. ⁊ obe. c. j. ⁊ c. ſtatuimus. ⁊ in auẽ. de here. ⁊ fal. § inordinatũ. col. j. ⁊ ideo in ordine ſcripture ꝓponitur. ſ. de teſta. c. vl. demuꝫ parochialis. nam ⁊ hoc de his que in teſta. relicta ſunt debeẽ vt innuitur. j. eo. c. j. ⁊ c. cum ſuper. ⁊ c. in noſtra. § talem. ꝙ ſi caſu fortuito parochialis primo deducta ſit tunc percipiet quartam quarte ⁊ quartã oĩm alioꝝ. ꝙ tamen ad idem computum redit. arg. op. j. de deci. tua nobis. § ⁊ cum de cunctis. ¶ Nec videatur tibi abſurduꝫ ſi he due quarte de vniuerſo detrahantur. primo ep̃alis. ſcd̃a parochialis de oĩbus q̃ remanent quia ſi prius parochianus in ꝓpria parochia eligeret ſepulturã: ⁊ iudiciũ aĩe ei in ſoliduꝫ relinq̇ret: ep̃s ⁊ parochialis ſacerdos totũ haberent: ⁊ hoc de rigore iuris cõis fieri debet: vt probatur ex ſuperioribus. et xiii q. ii. § ſꝫ aliud ante. c. ſi q̇s iraſcit. igit ſi de eq̇tate ⁊ benignitate a iure ꝑmiſſum eſt: qḋ ob deuotionẽ alibi eligat: ⁊ locis q̇buſcũq̃ relinquat nõ põt cõqueri locꝰ extraneꝰ etiã ſi de oĩbꝰ deducat ep̃s mediã de cõſuetudine ⁊ parochialis eccleſie. de his q̃ remanent aliam mediã qꝛ ſic ſaltẽ quarta ei remanet quaꝫ quo ad hũc parochianũ qui extraneꝰ erat de lucro hꝫ cũ in vita ipſiꝰ circa ipꝫ nõ laborauerit. alii ḣo debituꝫ ſui honoris ꝑcipiũt: ſꝫ non eſt par eadẽq̃ rõ amittere debita ⁊ lucra non capere vt ꝓbant. C. de iure delibe. ſcimꝰ. § ſꝫ ſi legatarii. ⁊ de codicil. l. vl. ⁊ ff. de reli. ⁊ ſum. fu. ⁊ ſi q̇s. § ii. ¶ Si dicas laborat ſepeliẽdo. tñ. reſpectu alteriꝰ talis labor modicus eſt aut nullꝰ. ¶ Si dicas laborat faciẽdo. vii. xx. xxx. tñ. nihil deducitur ſi ob h̄ ſit relictũ. ¶ Quid ẽ ſi parochianꝰ extra ſuã dio. eligat ſepulturã. iſte caſus nõ eſt forte iure determinatus: tñ vr̃ qḋ ille ep̃s a cuius dioc. ſumit potior ſit ſicut con-

a ¶ Cathedraticuꝫ adde gl. i c. ꝯquerẽte. de offi. or. c. cõſtitutus. de reli. do. et in. c. placuit. x. q. ii.

ſideratur parochia a qua corpus aſſumitur
quo ad quartam parochialem.ſ.co.ti.certifi=
cari.ꝛ.c.in noſtra.c.j naꝫ ꝛ decime ꝛ oblatio=
nes ſacerdotibus proprie dioce.dãde ſunt:vt
xvj.q.vj.peruenit.ꝛ forte in realibus relictis
ꝛ inmobilib⁹ hoc indi:ſ.verũ eſt.arg ꝫ.de re=
ſcriptis.dilectus filius.ꝫ.ſarracenus.ꝫ.de fo
ro ꝯpe.poſtulaſti.C.vbi in rẽ actio.l ij.ſicut ꝛ
decima realis ſ debeẽ illi ecc.ſtra cui⁹ limites
res ſita eſt.ſ.de deci.ꝯmiſſuꝫ.ꝛ.c.dilecti.ꝛ.c.
qm.vñ nec laicus nec clericus alienando rẽ
ipſi eccleſie preiudicare põt.xvj.q.j.ſi qs lai=
cus.xiij.q.j.§.ſ ꝛ ſi.ꝛ per totuꝫ.¶ Solutio:dic
ſi cõſuetudo apparet tenenda eſt.ſ.de deci.cũ
ſint homines.ꝛ ca.ad apoſtolice.alioqn epi=
ſcopo infra cuius dio.res ſita eſt reſtituenda
erit portio canonica ſicut ꝛ eccleſie infra cui⁹
parochie limites ſita eſt:quia ſi in vita alie=
nando enim preiudicare non poteſt:vt.ꝫ.no.
proxi.multominus in morte.ſ co. de his nec
debent turbari iura parochiarum.ſ tit.j ſu=
per eo.ꝙuis cum mulier quãtum ad pſona=
lia forũ viri ſequaẽ.ff.ad munici.filij ꝛ ſi.j.ꝛ.l.
ſi.§.ideꝫ rñdit mulierẽ tñ patrimonialia ſeu
realia munera ſubijt mulier in loco vbi res
ſite ſunt.C.de mulie.in quo loco.munc.ſex cõ
gru.ꝛ hono.agno.l.j lib.x.ꝛ penſio.rei ipſi ci
uitati ſoluenda eſt in qua res ſita eſt:ergo et
canonica portio ad hoc.ff.de publi.ꝛ vectig.
imperatores.ff.de cenſi.forma.§.ſi vero quis
ſicut ergo decima ratione terre ꝛ culture da=
tur illi.ſ.ecc.vbi terra eſt: ꝛ vbi cultura exer=
cetur:ſic ꝛ hec portio ergo in realibus nõ eſt
querenduꝫ de perſona:ſed de re.ad hoc.ſ. de
deci.tua nobis.§.j.ver.ꝛ cum in cunctis.ff.ad
treb.l.j.§.ſi heres.ff.de iudi.fideicommiſſuꝫ.§.
j.ergo non debet alij dare preter domini vo=
luntatem.ꝫ.de iureiur.cam te.ſ. de deci. tua
nobis.§.j ver. ꝛ cum de cunctis.ꝛ iunge quod
no.ſ.de deci.§.cui.dãda ſit.ꝛ.ſ.ti.j.§.quis in=
telligatur.patet igitur quod vna non impe=
dit relinquam.ar.ff.de pac.ſi vnus.§.ꝛ in ſum
ma.ver.ante omnia.ſi enim vnus ꝛ idẽ duas
quartas deducit de iure canonico ꝙuis in=
ter dominos legum ſit diſſenſio.: ſicut not.de
teſta.§.qualiter infirmeẽ ſub.§.item per que
relam.ver.nunquid põt quis deducere duas
quartas.ꝛ ſeq.multofortius diuerſi.

¶ De parochijs ꝛ alie.parochianis. Rubri.

1 ¶ parochia quid ſit.
2 Jus parochiale in quibus conſiſtat.
3 Oblationum tres ſunt ſpecies.
4 Offerre an quis teneatur de neceſſitate.
5 prelatus an debeat recipere quemlibet pa= rochianum.
6 Parochianus an poſſit eligere confeſſoreꝫ.
7 Et parochianus quis intelligatur.
8 Fines parochiarum an poſſint preſcribi.

PRelibauim⁹ de quo
dam iure parochiali.ſ. iure fu=
nerãdi videamus ergo de paro
chijs.ꝛ no. ꝙ titulus iſte ponit
inter ti.de ſepul.ꝛ tit.de deci.qꝛ
quilibet ipſorũ ad eũ ptinet.ſic.ꝫ. de peculio
qui poſitus fuit inter tit.de dona. ꝛ de teſta.
eadẽ rõne igitur diſcutiamus.¶ Quid ſit pa
rochia.¶ In quibus conſiſtit ius parochia
le.¶ Utrum prelatus debeat recipere quẽli=
bet parochianũ.¶ Utrum parochianus
poſſit eligere confeſſorem.¶ Quis intelliga=
tur parochianus.¶ Et an fines parochiarũ
preſcribi poſſint.

1 Quid ſit parochia. † Loc⁹ i quo degit popu
lus alicui ec.deputatus certis finibus limi=
tatus.ꝛ accipiẽ hic parochia quatenus ſpi=
rituale ius ec.ſe extendit ꝛ in vna determina
tione plures baptiſmales eẽ nõ poſſunt. xvj.
q.plures baptiſmales.imo diuidi debent et
limitatio a dioniſio initium habuit.xiij.q.j c.
j ꝫ.de his que fin.a prela.ſine conſenſu ca.c.
paſtoralis.ſed ꝛ quandoqꝫ dicitur parochia
totus epiſcopatus:vt no.ſ.co.§.proxi.ſub.§.
hic tamen.ver.quid ergo ſi epiſcopus.

2 In quibus conſiſtit † ius pa=
rochiale. In cura animarum parochianorũ:
de quibus parochialis ſacerdos coram deo
tenetur reddere rationem:ſi culpa ſua perie
rint.ff.de offi.archi.c.j ꝛ.c ad hoc.xvj.q.j pla
cuit.ꝛ de offic.archipꝛẽſby.c.ij ꝛ iij.ꝛ ſic in one
re.ꝛ honore ꝛ commo. ꝛ vide ſuper hoc.ꝫ.in
ſumma de ſacra.non ite. qꝛ in col.ſacrorum
ꝯſiſtit vt ptꝫ in his que not.ꝫ.tit.j.ſub.§.ver⁹
ꝛ.§.vtrum.ver.parochialis. ¶ Item cõſiſtit
in decimis primitijs.ſ e.ti.c.j. mortuarijs.ꝫ.
de teſta.requiſiſti. ¶ In cemiterio ꝛ iure ſe=
pulture:vt ptꝫ in his que no.ꝫ.tit.proxi.§.et
apud quam ec. ¶ In penitẽtijs audiẽdis.ſ.
de peni.ols.de pe.diſt.vj.placuit.ꝛ ſ tit.j.ſub
§.quarto. ¶ In prouentibus qualitercunqꝫ
prouenientibus.ꝫ.de his que fi.a prela. ſine
cõ.ca.paſto.ergo conſiſtit: ¶ In oblationib⁹
vnde parochiani ſingulis diebus dñicis ꝛ fe
ſtiuis debent ad propriam ecc.conuenire: vt
ſ.eo.dñicis.¶ Que autẽ ſunt feſtiuitates pa
ſcha natalis dñi epyphania aſcenſio pente
coſtes natiuitas ſancti Jo.bap.ꝛ alie forte de
quibus habes.ꝫ.de ferijs.c.fin.ꝛ ſi qui dies
maximis in feſtiuitatibus habentur.alijs ve
ro diebus vr ꝙ poſſint miſſam ex cauſa audi
re vbi voluerint vt a contrario ſenſu.ſ. co.vt
dñicis.ꝛ ad ideꝫ de conſe.diſt.j.ſi quis extra.

Hic tñ

5 ¶ Hic tñ ſciendum eſt † q̃ oblationum tres ſpecies ſunt. ¶ Prima eſt alicuius rei donatio deo vel eccleſie inter viuos ſponte facta. ¶ Secũda eſt alicuius rei donatio deo vl' eccle. cauſa mortis facta que ad inſtar ⁊ exemplum legatorũ hodie redacta eſt vt idem iuris ſit vtriſq;. inſt. de do. §. ij. ſm Hug. hoc nihil aliud vr̃ q̃ mortuarium ſiue legatũ / vel relictum p̃ aĩa de quibus habes. ſ. de teſta. officij. ⁊ c. requiſiſti. ſ. de reb. ec. non alie. c. fi. ſupra de offi. ordi. conquerente. §. j. ¶ Tertia eſt quotidiana ⁊ vſualis quam faciunt fideles ad altare vel manum ſacerdotis: et hec presbytero parochiali ſoluenda eſt qui et p̃ pplo orare dz. vel ſi alij eccleſie offerant̃ prelato eccleſie dande ſunt. x. q. j. q2 ſacerdotes. et. c. ſanctorũ. ⁊ c. hanc conſue. xvj. q. j. doctos nam oẽs prouent⁹ parochie in vſu miniſtrorum cedere debent. ſ. de his que fi. a prela. ſine con. ca. c. paſtoralis. ¶ Quid ergo ſi ep̃s celebrat in cathedrali vel alia eccleſia parochiali cuius erunt oblationes[a] que ad man⁹ ipſius peruenient? ⁊ quidem de iure cõi ſue ſunt q2 ſibi offeruntur ⁊ a ꝓprio parochião. nam tota ſua dioceſ. parochia intelligit̃. vt pz. j. de rap. c. j. j. co. ſuper eo. xvj. q. iij. lz in regulis. ⁊ ſ. de offi. archipreſ. c. ij. §. pe. ⁊ no. ſ. j. j. §. vetus. ⁊ §. ⁊ a quib⁹. ſub. §. huic aũt. ergo ſue ſunt. nam ⁊ oĩa ſub ei⁹ diſpoſitiõe et diſpẽſatione cõſiſtũt. x. q. j. regenda. ⁊ c. precc. et §. fi. xvj. q. j. ſtatuimus. xxxij. diſt. p̃ter hec. ſi tñ de cõſue. ꝯria apparet ſeq̃nda erit dum tñ ſuã canonicã percipiat de oĩb⁹ ſm ea q̃ not. ſ. ti. j. ſub. §. vet⁹. § ⁊ de quib⁹. ⁊ §. ⁊ quota. v. ſed nũquid eadem rõne. alias ipſas oblationes ſuas faciet niſi forte in vno loco nimiam morã traheret. ⁊ nimis freq̃ter celebraret. arg. j. de deci. ſuggeſtũ. ⁊ de v. b. ſig. q̃d p noua le. viſitando igitur ipſas habebit ⁊ idẽ dico in archiep̃o prouinciã viſitante. ar. ix. q. iij. c. j. et. ij. nimis ãt q̃ . ſ. poſſet oculos iudicũ claudere. vel p qd̃ ſubditi grauarent̃ nec ipſe nec ſui qualr̃cunq; offerat̃ recipe dz. ſic intellige in aut. d. n. de cẽſi. romana. §. fi. q̃ tota ad hãc materiã facit ¶ Quid ſi q̃s debeat hr̃e tertiã partẽ oblationũ alicui⁹ eccl'ie nũquid de decimis primitijs ⁊ his q̃ in cuminili. i. plene q̃ deportãtur p eccl'iam ponũtur vel mittũtur ad ecc. vel domũ ſacerdotis intuitu tñ eccl'ie vel mortuorũ. ⁊ de his q̃ cã q̃ſtus hn̄tur: exiget tertiã partẽ portionari⁹ vtiq;. vt. j. de v. ſig. cũ inter. §. j. ¶ Et nũquid de ſeptis viceſimis ⁊ anniuerſarijs. ita vr̃ vt. e. c. §. fi. ſz ꝯ. j. de ver. ſig. ex pte. ij. ¶ Solutio aut eſt p̃tiõarius oblationũ. ⁊ ſic oĩa cõicat. vt i. j. ꝯcordãtia. ⁊ arg. ff. loca. ⁊ ꝯdu. ſi merces. § apparet. aut mortuariorũ. ⁊ ſic nõ cõicat. vt in ꝯrio. ſic ſ hec oĩa nõĩe oblationis nõ mortuarij cõtinentur. hec nõ plz. q2 ep̃s partionarius eſt. olim vt apparet i his q̃ no. ſ. ti. j. ſub. §. vetus. § ⁊ de quib⁹ ⁊ tñ de his nihil p̃cipit. vt. ſ. de teſta. c. fi. dic ḡ q̃ de certa ſumma relicta p̃ ãniuerſarijs: vel ſil'ibus faciendis nihil deducit̃ niſi i fraudẽ fieret vt in p̃ri. alle. c. ⁊ alio. j. de v. b. ſig. ex parte. ij. in fi. ſed de oblatis in miſſis q̃ celebrãtur p̃ ſeptimis ⁊c. eſt portio deducẽda et ſic intellige. j. de v. bo. ſig. cuz inter vos. §. fin. vñ ſic eſt ibi l'ra exponenda. at capellani predicte capelle dicentes primitias: et decimas vel ea q̃ offerũtur p̃ miſſis mortuorũ ſacerdotibus et que repente offerũtur in miſſis q̃ celebrãtur p̃ ſeptimis ⁊c. ¶ † Sed nũquid tenetur quis de neceſſitate offerre? ⁊ quidez inter viuos vel cã mortis non cogitur q̃s offerre ab initio ẽt obtentu indulgẽtie vel remiſſionis de q̃ not. j. de penis. ſub rub. de remiſſionib⁹. nã hec vota ab initio gratuita ſunt. vñ ⁊ facta in dubio benignius ſunt exigẽda. j. de cenſi. ex parte. nõ tñ p̃nt ex pñia reuocari. ſ. d̃ dona. cũ dilectus. ⁊ no. ſ. de do. §. qualr̃ reuocet̃. imo cogẽdi ſũt ſoluere eas hi q̃ eas fecerũt: vl' heredes eorũ ex quo p̃fecte ſũt alioq̃n nõ ſoluẽtes maxĩe oblationes defunctorũ ſacrilegij iudicãtur. xij. q. ij. nulli. ⁊ homicide. xij. q. ij. q̃ abſtulerit ⁊ egentium necatores ⁊ infideles vñ et excõicandi ſunt. xiij. q. ij. qui oblationes ⁊ duobus cap. ſeq. ¶ In tertia vero ſpecie. q̃. ſ. q̃n die fit ad miſſam in eccl'ia dixit Hug. q̃ q̃libet cogi põt p excõicationẽ. de ꝯſe. diſt. j. oĩs xp̃ianus. xvj. q. j. ſtatuim⁹. xxxij. diſ. preter hec. ¶ Alij ꝯ et intelligunt illud cap. oĩs xp̃ianus de oblatione interiori vel bonorũ operũ, duo vero ſeq̃ntia. c. itelligunt de primis duabus ſpẽb⁹ oblationũ. ſ. inter viuos: vel cã mortis facta: rũ inter quos eſt rax. ¶ Tu dicas q̃ in p̃cipuis feſtiuitatib⁹ tenet̃ quis offerre ⁊ cogi põt maxime cũ ſit quaſi gn̄alis ꝯſuetudo hec vbiq; ter

a ¶ Cui⁹ erũt oblatiões. adde. c. q̃s. uis. de deci. l. c. eleutherius. xviij. q. ij. ⁊ in ſumma piſanella. in v. bo oblatio. in. §. q̃ñ ep̃s.

rarum ad hoc.ſ.eo.ver.vel niſi ratiōe ꝯſuetudinis.⁊ hoc eſtq̄ꝺ dicit.c.de conſe.diſt.ſ.ſi q̄s ēt extra parochias. ⁊ hoc dicit.d.c.ois xp̄ianus.ꝓcurat ad miſſaruꝫ ſolennia aliq̄d deo offerre ⁊ ducere ad memoriā q̄ꝺ dn̄s ꝑ moyſem dixit.non apparebis in conſpectu meo vacuus. ¶ Notandum enim q̄ dicit miſſarum ſolennia. q.d.de ſolennibus feſtiuitatibus locorum in quibus tenetur quis totaꝫ miſſam audire ſicut diebus dn̄icis.diſtinc.ſ. miſſas.⁊ idem in alijs feſtiuis.arg.ſ.e.ca.ſ.⁊ tunc tenet̄ offerre aliquid corporale.nec eni̅ de oblatione interiori vel bonorū operuꝫ tn̄ intelligi pōt q̄ ad illam tenet̄ quilibet ⁊ ſine miſſarū ſolennijs. ¶ In alijs aūt diebus nō tenetur quis niſi ad oblationes a mortuis relictas forte ꝓ ſeptimis viceſimis anniuerſarijs ad quantū ſolutionē tenentur ēt iudei ſi ad ipſos ꝓuenerint poſſeſſionesq̄ a defunctis ꝓ his fuerant obligate.ſic intellige.ſ.ꝺ vſu. quanto ad ſi.ſicut tenētur decimas ſoluere: vt ibi.⁊.ſ.de deci.de terris. ¶ Uel niſi rōne cōſuetudinis:vn̄ ſi parochian⁹ q̄ ꝯſueuerat offerre cōtinue vendidit domū ſuā iudeo cogitur ſeruare cōſuetudinē ne eccleſia detrimentuꝫ patiatur.et ſic ēt vꝫ loqui.ſ.de vſu. q̄to ad ſi.⁊.ſ.de exceſ.p̄la.nimiſprauā aſi ſi. ver.ab eis.⁊ de hortorū fructibus:ſꝫ melius eſt vt ipſam intelligas ſm̄ q̄ proxi.not.xp̄ianos tn̄ cogi pōt ad laudabilem cōſuetudinē obſeruandam ſicut tradit̄.ſ.de ſimo ad ap̄licam.ergo in dieb⁹ ſolennib⁹ de quib⁹ not. ꝭ. eo.§.ver.in oblationibus.⁊ ſe.q̄ hec eſt ꝯſuetudo gn̄alis inter xp̄ianos.vt no.ꝭ.e. verſ.tu dicas q̄ obſeruanda eſt.ar.ꝭ.de elec.cū eccleſia vulterana.⁊ iunge q̄ꝺ no.ꝭ de conſue.§.⁊ de virtute.verſ.gn̄aliſſima.iō ſtatutū eſt q̄ illis diebus nō recipiat aliquis ſacerdos parochianum extraneū:ne.ſ.parochia propria grauetur tn̄ illis diebus teneat̄ offerre. hoc vꝫ conſiderari.ſ.eo.vt dn̄icis.⁊ ſic ēt pōt itelligi.ſ.de vſur.quanto ad ſi.¶ In his ēt oib⁹ caſibus intelligi p̄nt illa duo ca.xvi.q ſ.ſtatuim⁹.xxxij.diſt.preter hec.vel niſi ſacerdos ita pauper ſit q̄ non habeat vn̄ viuat ſi oblationes deficiant:⁊ in hoc oēs conueniunt q̄ in tali caſu poſſit ſacerdos diuia officia ſubtrahere:niſi parochiani offerant vel ip̄m ſuſtentent.arg.ſ.de eccle.edi.ad audientiā.ſ.et in his que no.ſ.de magiſ.§.vtrum.ver.dico ſi magiſter.⁊ ſe.q̄ nō cogitur proprijs ſtipē dijs militare.ſ.de ſimo.cum ſit romana.xiij. q.ſ.§.j.⁊ no.in ſimili materia.ſ. de ſimo.§.q̄r cōmittatur.ver.in caſibus.⁊ ver.ſunt hec in arg.¶ Quod tu tn̄ intelligas eſſe verū niſi et tanta inopia laborent parochiani q̄ ei ſuffi cienter ꝓuidere nō poſſint in quo caſu manibus querat victum.xci.diſt.clericus victū ne

parochianis onerōſus exiſtat.ſ.de cenſi.cuꝫ ap̄ls.potius tn̄ crederē q̄ in tali caſu debeat ep̄s ad quem ſpectat gn̄alis ordinatio, toti⁹ dioce.prouidere.xij.q ſ.eccleſiaſticarū.⁊ c.p̄cipimus.ꝭ.de offi.or.inter cetera.⁊ no.ꝭ.eoꝺ verſ.quid ergo ſi ep̄s celebrat.⁊.ꝭ.de p̄ben.§. et qualiter.ſub.§ illud in ſumma.⁊ iunge q̄ no.ſ ti ſ.ſub.§.xſ.et infra de ec.edi.§.ex quib⁹ cauſis.verſ.ſed ⁊ ſi nimis.⁊ ſe.ep̄i tn̄ nr̄i t̄pis quibus proprium ſufficit ꝓ maiori parte ſarcire marſupium non curant ꝓ maiori parte quis clericorū pre paupertate nimia querat victuꝫ oſtiatim vel clamitet in platea cōtra. capitul xciij.diſtincti.diaconi. ibi mendicat infelix in plateis clerus ⁊cet.⁊ ibi ſolus epiſcopus incumbat donis ⁊c.

¶ Sunt tamen quedam perſone a quibus eccleſia oblationem non recipit in deteſtationem ⁊ odium criminis. ¶ Primo ſi ſint diſſidentes ⁊ diſcordantes adinuicem: ⁊ ſe odio habentes notorie intelligas: nec poſſunt ad condordiam reuocari. ¶ Scꝺo ſi oblationes pauperum auferunt probātur hec duo.xc. di.oblationes.⁊ ꝑ totum. ¶ Tertio ſi ſit raptor obſtinatus inobediens.ſ.de raptori.ſuper eo. ¶ Quarto ſi ſit vſurarius manifeſtus infra de vſur.q̄ in omnibus. ¶ Quinto ſi ſit meretrix publica. vnde in deutero.non accipies mercedem proſtibuli. ⁊ Eſaias.nō accipias mercedem meretricis ad hoc in autēti. ſcenicas mulieres. col.v.⁊ iunge quod not. de deci.§.de quibus. ¶ Sexto ſi quis immunitatem eccleſie violauerit nec emendare velit.xvij.q.iiij.minor. ¶ Septimo ſi ſit hereticus credens vel receptator:⁊ propter hoc denunciatus excōicatus q̄ꝺ de quolibet excōicato publico exaudiendum eſt.ſ.de hereti.excōicamus.ſ.§.credentes ⁊.§.ſane clerici.et ſi qui ſimiles inueniātur.ſed preſbyteri noſtri temporis vix diſcernunt.

5 Utrum prelatus † debeat recipere quēlibet parochianum. Et quidē nō debet quis parochianū alienū admittere niſi de licentia prelati ſui nec ad ordines neq̄ ad ſepulturas.vt no.ꝭ.e.ti.ſ.§.⁊ apud quaꝫ ec.⁊ probat̄.ſ.eo.nullus.ſ.de peni.ois.nec ab eis recipere decimas.ſ.tit.ſ.tua nobis.§.pe.⁊ de pe.diſt.vj.placuit.al's ponant prelati falcem in meſſem alienam faciendum non eſt. ꝭ.de elect.venerabilem.rn̄.ſ.nec vꝫ abſolutio vel legatio a nō ſuo iudice facta.ſupra de cōſuet.ad audientiam. niſi ſm̄ quod not.infra de penit.§.cui confitendum ſit.et ſupra eodem.§.proxi.

6 Utrum parochianus † poſ

a ſit eligere confeſſorē[a]? Non ideo cōſulo cui libet ꝙ habeat lr̃as a prelato ſuo ꝙ poſſit ſibi eligere confeſſorem proprium. al's non pōt niſi ex ſpeciali priuilegio qđ hodie ep̄is ⁊ ſuperioribus ⁊ exēptis oībus ꝯceditur. ʃ. de peni. c. vlti. q2 nullus clericus pōt cōſentire in iudicem nō ſuū niſi conſenſus prelati interueniat ſupra de foro compet. ſignificaſti. nec ob. ȝ. de reſcri. ad hoc de arg. c. antepe. vt apparet in his que not. ʃ. ne cle. vel mo. §. q̃ ſunt permiſſa clericis. ver. ſic ⁊ multomagis. ⁊ ſe. et de hoc plenius no. ʃ. de peni. §. cui confitendum ſit. ſub. §. cui patriarcha. §. breuiter dicas et ſequenti.

7 Quis intelligatur † parochianus.[b] Dicitur aūt quis parochianꝰ rōne domicilij. vnde ſi quis transfert domiciliū parochianus erit illius eccleſie ad quā transfertur. ʃ. e. c. vl. ⁊ ʃ. ti. proxi. ad apoſtolice. xiij. q. j. per totum hoc ſi transfert ſe ex toto alia ſola poſſeſſio domus conſtituit domicilium ff. ad municipa. libertus. §. ſola. ¶ Sed et ſi in diuerſis locis equaliter degit vtriuſq3 eccleſie parochianus intelligitur. ff. ad municip. aſſumptio. §. pe. ¶ Uiator vero cuiuſlib3 eccleſie ad quam venit parochianus intelligitur. ar. ff. de iudic. heres abſens. ¶ Sed et vxor parochiana eſt illius ec. cuius maritꝰ. ff. ad munic. filij. ⁊ l. vlt. §. idem rn̄. mulierem. ¶ Hoc quantum ad perſonalia. ſed quātum ad realia ſecus. C. de mulieri. in quo loc. mu. ſe. congru. ⁊ hono. agno. l. j. lib. x. ſuper quo vide qđ no. ȝ. ti. j. ſub. §. vetus. §. fi. verſ. qđ ergo ſi parochianus. ⁊ ȝ. de fo. cōpe. C. quibus ex cauſis. ¶ Ergo ſi qs hn̄s perſonatum vl' eccl'iam parochialem aliud ſiue bñficiū accipiat videtur oīno tranſlatus. ȝ. de p̄ben. de multa. ad fi. ſecus forte in ſimplicibus bñficijs. arg. ȝ. de teſta. relatū ad fi. ʃ. de relig. do. c. vlt. ad fi. ȝ. de preb. cū iādudum. ſed ꝯ. ȝ. ꝺ conceſ. prebē. literas. ȝ. de renūc. admonet. et de cle. per. c. vlt. qđ dic vt no. ȝ. de p̄ben. §. im. ſub. §. ſed ⁊ Hoſt. ver. nunquid peccat clericꝰ. et ſe. ¶ Quid de ſcholaribus? dic ꝙ ſi de licētia prelatorū cauſa ſtudiorum aliquo accedant parochiani erunt ep̄i ad cuius eccl'iam deſcendunt dum ibi erunt. ar. ff. de iudi. ſi lōgius. §. j. ⁊ l. heres abſens. ȝ. de cle. non reſi. relatum. nec cōtra tales procedendū eſt nā ſi capiantur reſtituuntur. ȝ. de offi. dele. conſultationibus. ⁊ de procur. dilectus. ff. ex qb. cau. ma. necnon. rñſ. j. vl' tñ ꝙ ſcholares non ſint de foro ep̄i ad cuius ciuitatē tranſeunt cā ſtudendi quouſq3 ibi morā traxerint. p. x. annos. C. de incol. l. ij. li. x. ſed non puto ꝙ illi legi ſit locus in foro eccleſiaſtico: q2 et ſi per xxx. an. ibi ſtaret clericꝰ ſcholaris ſine lnīa nō efficeret de foro alterꝰ vt p3 in his que no. ȝ. de prebē. §. ſi. ſub. §. ſed ⁊ f3 Hoſ. ver. ⁊ nunquid peccat clericus. ⁊ ſe. ſi vero. cū licentia ſtatim eſt de iuriſd. alterius. ⁊ ſi nō perpetua tñ tpa li. arg. ȝ. de fo. cōpe. ſignificaſti alioquin ſeq̄retur qđ ſcholaris ibi moraretur in peccato mortali cumquolibet anno neceſſe habeat cōfiteri ꝓprio ſacerdoti. ʃ. de peni. oīs. vn̄ puto ꝙ ſcđm ius canonicū q̄cito qs tranſit cā ſtudendi cū prelati lnīa ſit de foro ep̄i ad quē tranſit: ex q̄ conducit hoſpitium: ⁊ explicādo ſarcinulas ſuas. ⁊ ſe. in ip̄o accedit ad hoc. ff. ex quib. cau. ma. in inte. reſtit. ab hoſtibꝰ. §. fi. ſic ⁊ ſi quis ad aliā parochiā tranſeat: ⁊ ibi domicilium ſuū conſtituat intelligas aio remanendi ſtatim fit parochianꝰ alterius: vt no. ȝ. eo. §. rn̄. j. ergo ⁊ talis ſcholaris ſtatutis ⁊ ſententijs ep̄i ad quē tranſit ligaꝛ: cum ſue iuriſdi. ſit factus. ʃ. de ſent. excom. a nobis. j. viij. diſt. que contra mores. xij. diſt. illa. ff. de accuſ. l. fi. ff. ad municip. l. incola. j. non tñ ip̄m ſine ſpāli licentia poterit ordinare. ȝ. de offi. archi. ſignificaſti. ⁊ ſic fallit hic regula illa quam habes infra eo. nullus. ratio hec eſt q2 ſi ordines non recipit nec ſibi: nec alij paratur preiudicium: et voluntatis eſt ipſos recipeꝛ nec hoc debet facere contra voluntatem antiqui ⁊ proprij p̄lati. ſupra de etat. et qualitat. queris ſupra de tempo. ordin. ad aures. quod tamen intelligas ſecundum ea que not. ſupra de etat. et qualita. §. ordo. verſicu. circa hoc queritur. et ſequen. ſed iudicium redditur in inuitum. ff. de verbo. obligatio. inter ſtipulantem. §. primo de hoc etiam not. ſupra de foro compe. §. quib. ex cau. verſi. ſed et curſu temporis. ⁊ ſeq.

8 Et an fines† parochiarū[c] p̄ſcribi poſſint? nō nec q̄ fin ibꝰ adherēt. ff. de rei vē. q̄ religioſis. ff. de ꝯh. ēpt. in modicis. ʃ. e. ſup eo. xvj. q. ij. j. qcunq3. et. c. l3 in regulis.

a ¶ Poſſit eligere ꝯfeſſorē. adđ. c. oīs vtriuſq3 ſexus de pe. ⁊ remi. ⁊ ibi docto. in: cle. dudum. et ibi doct. de ſepul.

b ¶ Dr̄ autē parochia. adđ ꝙ oēs de dioceſi p̄ntdici parochiani ep̄i. vt in. c. pochianoſ de ſepul. c. pachiāos. de ſen. exc. c. excōicamus. ꝺ heret. c. nos lter. ꝺ pur. can. gl. l. c. ij. de pe. et remiſ. li. vj car. zab. in c. ad aureſ de penīs.

c ¶ Fines parochiarū adde glo. l. c. iudicāte de p̄ſcript.

ſ.tit.ſ.cū ſint hoīes.in fi. hoc in maioribus ⁊ minoribꝰ.ar.ſ.de preben.maioribus. q̃ ⁊ eccleſie limitate ſunt autoritate dioniſij.ſ. de his q̃ fi. a prela.ſine cō.ca. paſtoralis. aliqui tamē hoc intelligunt de maioribus parochijs.i.de cpatibus tātū. ¶ Et habet hoc locum ſi limites ꝓbari poſſunt.ſ.eod.ſuper eo.ſecus ſi pturbati fuerint: ⁊ incerti.ſ.de ꝓba. ex lr̃is.⁊ iunge ea que nota.ſ. de reli. do §. cui ſubeſt.⁊.ſ.de ꝓba.§.⁊ qualiter.ver.ix. ¶ Qualiter aūt diuidi debeat parochia inter cōuerſum ex donatiſtis cum parte parochianorū ⁊ catholicū quem inuenit ſubrogatum. vide.ſ.e.c.ſ.de quo non multum curandum eſt.ſed tamen difficilis eſt litera.⁊ expone ambe. i.amborū partes, ⁊ ſic facilior apparebit.

¶ De decimis ⁊ primitijs. Rubrica.

1 ☞ Decima quid ſit. Et quare dicatur decima. 2
3 Species decime quot ſint.
4 Decima cui danda ſit, Et de q̃bus rebus. 5. Et a quibus. 6. Et qualiter
7 Leproſi an teneatur dare decimas.
8 Et quare. 9. Et q̃ñ diuidat̃.10.Et an poſſit p̃ſcribi.11.
12 Decima an ſit ſoluenda de illicite acquiſitis.
13 Laicus an poſſit ſine peccato decimas percipere.
14 Clerici habentes ſufficiēs patrimonium vel alios redditus an licite recipiant decimas.
15 Conſuetudo an excuſet a preſtatione decimarum.
16 Conſuetudo eſt tante autoritatis: ꝙ clericos ad continentiam aſtringit.

a ¶ Quid ſit decia. adde q̃ reſtatuta ē pluſq̃ ctaua vel duodecima.vid.ꝑ Car.zab. in ca.rubri.l.ij.q.

a ¶ Quot ſint eius ſpēs. add. gl.i.§.his itaq̃.xiij q.ij.doc m.c.j.e.ti

Scripſimus de parochijs ⁊ alienis parochianis: ſed q̃ capitibꝰ parochiarū hoc eſt eccleſijs decime ⁊ primitie ſolui debēt vidēdum eſt. ¶ Quid ſit decima.a

¶ Quare dicat̃ decima. ¶ Quot ſint eiꝰ ſpecies. ¶ Cui danda ſit. ¶ De q̃bꝰ rebꝰ. ¶ A q̃bus. ¶ Et qualiter. ¶ Et quare. ¶ Q̃ñ decima diuidatur. ¶ Et vtrum preſcribi poſſit.

1 Quid ſit decima. † Omniū bonorū mobiliū licite q̃ſitorū pars decima deo data ꝯſtitutiōe diuina debita: vt colligitur.ſ.c.ſ.⁊. c.parochianos.⁊.c.nō eſt ⁊ tua.⁊.ſ. ⁊ tua nobis.§. verū.⁊ cū nō ſit in noīe.deus eīn q̃ dignatus eſt totū dare decimā datā dignat̃ recipere nō ſibi ſʒ nobis.i.dantibus ſine dubio profutura ſecūdum Hug.xvj.q.ſ.decime.

2 Quare dicatur † decima. Q̃r decima pars dari dʒ.:nō.xj.iō etiā decime certo quotitatis noīe.i.partis decime determinate.ſ.e.c.ſ.at vero.nam ⁊ noīa debēt eſſe cōuenientia rebus.ſ.de prebē.cū ſm aplm.⁊ in ſti.de dona.§.eſt ⁊ aliud.⁊ eſt ꝯ quoſdā theologos q̃ dicūt ꝙ nō refert quota pars detur ſed quanta qđ dic vt no.ſ.eo.ſub.§. ſeptimo.

3 b Quot ſint eius † ſpecies. b Due.ſ. pſonales: vt que debētur ex negotiatione vel artificio ſeu ſcientia vel militia ſeu venatione. ¶ Itē prediales.ſ.que ꝓueniūt ex ipſis predijs: vt vinum bladum fructus arborū.ſ.ti.ſ. c.fi.ſ.eod.ad apoſtolice.⁊.c.paſtoralis. ¶ De quibuſdaʒ aūt dubitat̃ vtrū ſint pſonales vel p̄diales: vt de agnis ⁊ fetibꝰ aliorū aīalium q̃ in paſcuis gregatim paſcunt̃: q̃dā hoc q̃dam illud: ſed dici pōt: ꝙ ſunt mixte cū partim a p̄dijs ꝓueniāt: q̃ inde viuūt aīalia de q̃bus ꝓueniūt.ar.ſ.e.cōmiſſum.ff. de ſerui.ru. p̄di. pecoris paſcendi. de verb.ſig.l ij.⁊ hac rōne vident̃ p̄diales.nam ⁊ boues de eo fundo intelligunt̃ i quo laborāt: nō in quo morant̃ ff.de q̃ fun.inſtru.leg.cū q̃dā.⁊ arbor illius ſoli cenſet̃ in quo viuit ⁊ in quo radices hʒ: non illiꝰ in quo vr̃ ꝯſiſtere.ff.arbo.fur.ceſa.ſi plures.§.ſi radicibꝰ.partim a pſonis.i. a cuſtodia perſonarū q̃ ſi deficiat lupus inuadit.ſ.de reg.iur.c.pe.⁊ accedit.ff.de leg.iij.ſi ibus.cū l.preceden.⁊.iiij.ſe.⁊ hac ratione vidētur perſonales naʒ ⁊ is qui natus eſt ex mancipijs vrbanis et miſſus eſt ad villam nutriendus inter vrbana non inter ruſtica mancipia numeratur.ff.de verb.ſig.is qui natus. ideoq̃ dici dʒ ꝙ tales decime mixte ſint: q̃ iuſta ratione pet.heredi.inter mixtas actiōes connumerātur.C.de pe. hereditatis.l. hereditatis petitio.

4 Cui danda ſit † perſonalis Danda eſt eccleſie parochiali: ſeu baptiſmali de iure cōi.i.illi in qua dantes diuina audiunt ⁊ recipiunt ſacramenta.xvj.q.ſ.queſti.

eiꝯ.q.j.§.j.predialis vero eccl'ie.j.cuius parochiam ſitum eſt prediū.ſ.tit.j.c.fi.j.eo.q̄m.xvi.q.j.ſi laicus.xiij.q.ij.§.j.niſi aliud obtineat de conſue.j.c.j.ꝛ.ij.ꝛ.c.cōmiſſum.ꝛ.c.cū ſint hoies.ꝛ.c.ad aplice.ꝛ.c.in aliquibus.vl' niſi preſcripte ſint: vt inferius apparebit.§. ꝛ vtrum preſcribi.ſic eſt/ꝛ in tributis q ſoluenda ſunt illi ciuitati.j.cuius territorium ſita ſunt predia.ff.de pub.ꝛ vec.imperatores et de cenſi.forma.§.ſi vires.ꝛ no.ſ.ti.j.§.quis intelligatur parochianus.¶ Sed mixte cui ſunt ſoluende ſi apparet conſue.ſeruāda eſt vt.ſ.ſi non apparet ꝛ paſcuntur continue in predijs ꝓprie parochie ipſi dande ſunt.al's videtur ꝙ diuidi debeat inter eccleſ.vbi paſcuntur ꝛ propriam.arg.ff.de leg.iij.qui ſaltum.ſ.de teſta.relatum.§.vlti. ꝛ hoc minus equum ꝙ iuſtum eſt:ſi em̄ decima p̄cipue danda ſit propter ſacra.j.e.ca.ij.et.c.tua nobis.§.verum ad.ꝛ non dꝫ cōqueri eccl'ia.j.cuius parochiam paſcantur.ſi rōne ſacrorum q preſtat paſtoribus cū ipſa corpora ſue parochie ſint:vult hr̄e medietatem vt quedam ſocietas inter eccleſias.ꝯcta videatur.vt ſcꝫ vna propter corpora ꝛ altera propter p̄dia. imo et plus vr̄ attendenda perſona cum gr̄a ſua natura res cōparauerit.ff.de vſuris l pecudum.ꝛ de redhibi.ac iuſtiſſime.ſi.ꝛ inſti.p ſocio.§.nam ꝛ ita.ff.pro ſocio ſi non fuerit.et ſic media via quodāmodo eligetur.ſ.de offi.cuſto.ca.j.¶ Alij diſti.vtrum paſcat q̄s alalia ſua in aliēa parochia tanꝙ aduena ꝛ extraneus.ꝛ tunc proprie parochie ſoluet decimaꝫ an tanꝙ incola:qꝛ nihil ſoluit pro paſcuo:ꝛ cōtinue hꝫ ea ibi:ꝛ tunc ſoluat extraneo:qꝛ quo ad hoc cenſetur parochianus:ſic no.Hug.xvi.q.j.decimas a pp'lo.ꝛ facit pro hoc qꝛ q̄n ſoluitur paſquerium extranea eccleſia de illo paſquerio dꝫ hr̄e decimā.tutiꝰ vr̄ in vtroqꝫ ꝙ paſquerium deberet eſtimari et adde ꝙ not.j.eodē.ſub.§.quarto decimo.

¶ Ex his ptꝫ ꝙ eccleſie parochiali dāda eſt decima.xvi q.j.ſtatuimus.ꝛ.c.decimis.nō ꝯ tpo.ſed ꝯ.j.eo.q̄m.ſ.de preſcrip.c.de quarta. dicas ꝙ loquūtur de ꝯſuetu.nec ob.j.e.dudū qꝛ ibi petebat ep̄s eccl'ias q decimas ad eccl'ias ipſas ꝑtinētes ſic agit noie eccl'ie parochialis ſibi ſubiecte:cū nō ſit alius q agat.ſ.de ſucceſ.ab inteſt.c.vlt.in fi.vel loquit' de deci.in parochia ep̄i poſitis:vel quo ad ſuā canonicā portionē qd verius eſt vt pꝫ in his q not.ſ.de preſcrip.ſub rub.de preſcrip.rerum immobi.§.q exigātur.ſub.§.quartum.ver.vt th̄.ꝛ iunge qd no.ſ.de ſepul.ſub.§.vetus.§.j. verſ.ſed nec iura decretalium.ꝛ ſequen.et.j.eod.ſub.§.decimo.

5 De quibus rebus. †De blado ꝛ leguminibus tā maioribus ꝙ minimis ꝙ de paſcuis penſionibus domorū de prouentibꝰ molendinoruꝫ etiā ad ventū piſcariarū fictis ſiue cenſibꝰ vl' ſeruitijs:feno:lana:apibus:furnis:balneis: fullonicis:argentifodinis:lapidicinis:metallinis:fructibus arborum pecoribus ouis ſeu hortis:negotiatione:artificio de ipa militia.ꝛ gn̄aliter de omni lucro licite acq̄ſito: j.eo.ex multiplici.ꝛ.iij.c.ſe.ꝛ.c.ex parte canonicorum.cum.ij.c.ſe.xvi.q.j.decime.et.q.vij.quicunqꝫ.ꝛ.c.oēs decime.ꝛ etiā de tp̄e de cōſe.diſt.v.quadrageſima.¶ Et not.ꝙ de oībus fructibꝰ etiam ex diuerſis ſeminibꝰ perceptis:ſiue ſimul:ſiue diuerſis tp̄ibus decima ſolui debet vt in illa ex parte canonicoꝝ et cui ſoluitur de vno ſemine ꝛ de alio eidem ſolui dꝫ:non alijs qꝛ non dꝫ vna ꝛ eadem eccleſia diuerſo iure cenſeri.igitur nō erit poſſibile vt vna eccleſia decimā bladi habeat:ꝛ altera decimā vini:ſicut q̄dam ſeruāt de praua corruptela.j.eo.cōmiſſum.ꝛ.c.cuꝫ in tua j.de priui.qꝛ circa.xij.q.ij.qꝛ cognouimus.ꝛ ſ.de offi.archi.c.vl.ad tit.ff.de vſuc.cuꝫ qui. et iunge qd no.j.eo.ſub.§.decimo.¶ Qd dixi decimā dandā de licite acquiſito locuꝫ hꝫ in oībus tranſlatis in alterū:ita ꝙ repetitio non cōpetat debent em̄ hoies facere ſibi amicos de mām̄ona iniq̄tatis.i.et de malo aq̄ſito facere bonū.xiiij.q.v.qui habetis.§.j.ꝛ.c.ſane:ꝛ ſic meretrix de lucro ſuo tenetur dare decimā.quia licet turpiter faciat qd ſit meretrix th̄ non turpiter recepit:cum ſit meretrix ff.de condictio.ob tur.cauſ.idem.etiā.§.quoties.¶ Eſt th̄ argu.contra:qꝛ vilitas vite laqueis legum ipſas aſtringere noluit.C.ad l'.iu.de adulterium ad fi.ꝛ qꝛ rei turpis vel inhoneſte nulla eſt obligatio.ff.pro ſocio cuꝫ duobus.§.vlt.ꝛ.l.ſe.ꝛ qd aūt.ꝛ.l.nec p̄termittēdū ¶ Dicas ꝙ tenetur dare:ſed eccl'ia non debet recipere ne ipſius flagitiū approbare videatur:qꝛ nec eius oblatio recipitur ab eccleſia:vt no.ſ.ti.j.§.in quibus.ſub.§.hic th̄ ſciedum.ver.quinto ſi ſit meretrix.ſi ergo ſit inſolubile meretrici:qꝛ ſoluere tenetur:nec pōt ſoluere eccleſie:non qꝛ non recipiet.alij non quia nulli licitum eſt aliena concedere.preter domini voluntatem.j.codeꝫ.c.tua nobis. §.p̄textu.ſ.de iureiur.cā te.hoc ad ꝯfuſionē eius dꝫ conſulo th̄ ꝙ faciat inde elemoſinā vt ſic deus eaꝫ citius extrahat a peccato:q̄a ſicut aqua extinguit ignē ꝛc.ad hoc em̄ vꝫ eleemoſyna a pctōre facta.ꝛ ad quedā alia. qd dic vt not.de peni.§.ꝛ an ficte penitenti. ¶ Si vero repetitio ꝯpetit vt in ſimonia:vſura ꝛ ſimilibus:nō dabitur decima.ſ.de iureiu.debitores.j.de ſim.ad hoc.ꝛ.c.veniens.et de vſuris.quī oībus.ꝛ iunge qd not.j.e.ſub.§.queritur vtrum.de illicite acq̄ſitis.j.verſicul.

hec materia plenius expeditur.

6 A quibus. †A laicis.xvj.q.vij.decima que breuiter a quolibet.niſi ſpeciali priuilegio dñi pape exceptus ſit.J.e.c.tua nobis.ꝛ.c.in aliqb⁹.ad fi.vbi dicit conſue approbandã ſubaudi per papã. nec ob. ꝙ vſqȝ ad effuſionem ſanguinis legẽ diuinã tueri tenetur.xv.q.j.ſunt quidam.qꝛ nõ immutat conſtitutionẽ diuinã in totũ. ſȝ quaſi ꝓ bñficio aliquibus cõcedit ſm .T. vt ciſter cieñ hoſpitalarijs ꝛ tẽplarijs teneãtur daꝛ decimas de laboribus quos proprijs manibus excolunt de poſ. añ conciliũ acqſitis:de his vero que poſt conciliũ eis colata ſunt:ꝛ emerunt ꝓ monaſterio de nouo fundando tenentur dare decimas.J.eod.nuper abbates. alijs aũt religioſis hoc ꝯceditur ne de noualibus q̃ proprijs manib⁹ excolunt hortis: et nutrimẽtis aialium ſoluere decimas ſiꝛr teneãtur.J.e.ex parte tua.j.ꝛ ſic hodie tenẽdũ eſt de monachis nigris ꝛ cano.regłarib⁹:et alijs religioſis viuentib⁹ in cõi quicqd dicaꝛ xvj.qõ.j.decimas.et alijs iuribus antiquis. ¶ Scripſit tñ Ray.ꝙ tũc demũ monachi nigri debent ſoluere decimas: cum pplm non habeant:nã ſi hñt tunc recipient tã perſonales ꝙ̃ prediales.J.eo.dilecti.ꝛ.c.ſuggeſtũ.qđ Hoſ.reprobauit ꝛ bñ:qꝛ ſi pplm habeant a quo dictas decimas exigere pñt.vt ꝓbatuȝ eſt tñ nihilominus tenẽtur ſoluere decimas clericis ſclaribus vel ẽt alijs religi. ſi.J.limites parochie ſue p̃dia poſſideant,vt pȝ l his q̃ no.S.eo.§.cui dãda.niſi priuilegio vel legitima preſcri.ſint muniti.S. de p̃ſcrip.veniẽs. J.eo.ex parte.j.ꝛ.c.a nobis.ergo do.Hoſſ.q̃ re nõ dabunt decimas clerici clericis ſclarib⁹ ſicut inuitis in ſumma veſtra.nã ſumma eſt ratio q̃ ꝓreligioſis facit.ff.de relig.ꝛſum.fune.ſunt perſone.S.de dolo ꝛ ꝯtu.c.ij.J. de no. oper.nũ.cum ex iniũcto.dic ergo de clericis ſecularibus.vt no.J.e.ver.item clerici.ꝛ ſeqn. ¶ Ceſſat ẽt priuilegium cõceſſum de nõ dãdis decimis in caſibus.¶ Primo ſi enormen leſionem inducat iuri parochiali.J.eo.ſuggeſtum.J.de verb.ſig ꝗdi permouale.¶ Secũdo ꝓpter pactionem ſeu amicabilem cõpoſitionem.J.coex.multiplici.¶ Tertio ꝓpter ꝯriũ actũ preſcriptũ puta qꝛ priuilegiatus ſoluit per.xxx.an.J.de priuile.ſi de terra multofortius ſi.xl.J.de priui.accedentibus.¶ Quarto ſi priuilegiatus p̃dium alienũ cõducat. J. e, dilecti.¶ Quinto ſi prediũ priuilegiatum alijs locet.J.co.licet. ¶ Sexto ſi ſnĩa feratur ꝯ ipm a qua nõ appellauit ſiue priuilegium oſtẽderit ſiue nõ.S.de ſnĩa ꝛ re iudi.inter monaſterium.ꝛ.c.ſeq.ꝛ iunge qđ not.J.eo.ſub.§.

7 iij.ꝟſ.ſȝ opponiꝛ.ꝛ.ꝑ.h̃ ẽt priuil.ꝛ ſe.¶ † Sȝ a lepꝛoſi tenẽtur dare decimas ꝑterq̃ de hortis:ꝛ de aīalium nutrimẽtis.J.de eccle.edificium.dicat apl's.¶ Hi aũt quibus cõcediꝛ vt de laboribus decimas percipiant:ꝛ de noualibus qđ minus eſt ipſas ꝑcipere pñt.J.eođ ex parte.iij.niſi ꝑ preſcri.q̃ odioſa eſt acqſite ſint decime.J.eo.cũ contingat.vel niſi laicuȝ cõceſſum ſit priuilegiũ.J.eo.tua.ꝛ.J.in fin.qꝛ priuilegiuȝ tale odioſum eſt.cũ laic⁹ decimã tenere non poſſ:t:ꝛ cleric⁹ ei qui cõcedit: vel decimã vel eccleſiã perpetuo detinendã tãꝙ̃ arbor inutilis ſuccindi debeat.J.eo.ad hoc.ꝛ ca.ꝙ̃uis.ꝛ.c.prohibemus.ſed ad temp⁹ etiã laicis locari põt non ius decimarũ:ſ.d perceptio fructuũ.J.ne prelati vices ſu.q̃relam.S. loca.ꝛ cõ.veſtra.ſic vſufructuari⁹ perceptiones fructuum vendere põt:ſed non ipſuȝ ius ff.de iure do.ſi vſufr.ꝛ de peri.ꝛ com.rei ven. neceſſario.§ vlti.ꝛ de hoc plenius no.J.e ſub §iij. queritur vtrum laicus.¶ Teneꝛ autẽ ſoluere decimas prediales is ad quẽcunqȝ peruenerit ipm predium: ẽt ſi iudeus ſit: qꝛ res tranſit cum onere ſuo.J.eo.de terris. ꝛ.c. cum ſit.ad fi.ergo ab emptore exigẽda eſt. J. eo paſtoralis.¶ Sed ꝯ ff.de ꝯhen.emp l.xl. dicꝙ ibi alienator perſonaliter obligat⁹ erat ſec⁹ ſi realiter.ff.ad treb.l.j.§.ſi heres. ¶ Itẽ clerici de dote eccleſie decimas dare non debent.ſecus de quaſi caſtrenſi.J.eo.c.ij.in p̃n. et.§.j.xvj.q.j.q̃ſi.ꝛ.c.ſi quis laic⁹.minores tñ maioribus ꝛ ſic leuite ſacerdotibus. J.e.ca.j. quaſi in princ.ꝛ maximi clerici ꝯiugati.S.de cle.coniug.diuerſis. ꝛ ſic ẽt intelligunt ꝗdaȝ xvj.q.j.ſi qs laic⁹.¶ Sȝ ꝛ clerici cõiter viuẽtes decimas nõ tenẽtur ſoluere.xvj. q.j.decimas a ꝯrio ſenſu alij tenentur:ſȝ qđ ibi dicit cõiter viuentes ſubaud eſt maxime ſm Hoſ. qꝛ nec alij tenẽtur dare.J.e.nouũ.qđ alij intelligunt de eccł'ia cui deſeruiunt.ꝛ certe mirũ eſſet ſi clerici immunes:ꝛ religioſi tenerẽtur ſoluere niſi ꝑ ſpãle priui.eximerẽtur.¶ Ego intelligo ſicut no.S.eo.ver.item clerici.ſcȝ ꝙ equales non dent decimas equalibus:cũ ab ipſis recipiãt ſacr̃a eccłiaſtica:nec eis ſubſũt ſed ſuperioribus quib⁹ ſubſunt tenẽtur ſoluere de p̃rimonialib⁹ ꝛ alijs bonis ex euẽtu licite acqſit:ꝛ hoc manifeſte dicit illa decr. J.eo.nouũ.quã ſic expones:clerici a clericis. ſcȝ non ſubditis ſed ſibi equalibus.non eniȝ leuite:ſȝ ſacerdotes.ꝛ ſic ſuperiores ab inferiorib⁹.J.eo.c.j.ver.rurſus legũtur.hoc idõ:qꝛ cum equales ſint non dꝫ alter alteri ſpũalia miniſtrare neqȝ miniſtrat: ꝙ̃ ſuperiorib⁹ miniſtrantibus ſibi ſpũalia tenẽtur dare:ꝛ hoc eſt illi profecto clerici.ſ. inferiores p̃rimoniũ hñtes vel aliunde licite acqrentes. ¶ Qui a clericis.ſ.ſuperioribus ꝛ curã aĩarũ ſuaruȝ hñtibus ſpũaliũ miniſtroꝝ labores accipiũt xvj.q.j.§.is ita,decimas eis debẽt.qꝛ quilibet a

aliis xp̄ianus tenetur ipſas dare de licite ac qſitis.J.e.ex trāſmiſſa.niſi eximatur priuilegio ſpāli:vt no.ſ.eo.rū.j.ꝛ pro maiori pte de pſimonialib⁹ ſic ſeruatur. ¶Nūquid ꝙ rectores eccl'iarum alij q immediate ſubſunt ep̄is tenētur ſoluere eiſdem decimā de redditibus ſuis eccleſiaſticis? ꝛ idem ꝯſuctudo tȝ ꝙ nō:ſȝ de iure cōi planū eſt ꝙ tenētur ſoluere ēt decimā decimarū.vt.J.e.c.j.ver.rurſus.ꝛ.c.ij.et.c.ex tranſmiſſa.qꝛ quilibet tenet̄ niſi ſpāliter ſit exēpt⁹.vt.ſ.no.ꝛ pbatur.J.e.a nobis.ꝛ ptȝ.J.eo.ex parte tua.j.ad fi. ¶Itē ſoluenda eſt tam a dātib⁹ poſſeſſiones ad actū ꝙ recipientib⁹.J.e.a nobis.ꝛ.c.tua n[...]ꝛ.c.cum de cūctis.nec diſt.vtrū quo[...] vl' quāta:vt quidā:ſed vtrū añ ſolutionē factaȝ ſoluat̄ penſio:in q caſu dn̄s tenetur:qꝛ res tranſit cum onere ſuo.J.e.paſtoralis.§.fruct⁹.ꝛ.c.cū nō ſit.ad fi.ſ.ō pig.ex lr̄is.xv.q.j.ſi qs laicus.ꝛ no.ſ.eo.ver.tenet̄.vel poſt.in quo caſu cum decimata ſūt:dn̄s nō tenet̄ qꝛ ꝛ ſi vīa.ſextaria tm̄ debeātur diminuitur dn̄o.verbi gr̄a:colonus habuit.x.ſextaria debebat dn̄o v.ſoluit eccl'ie vnum nō ſoluet dn̄o niſi quatuor et dimidiū ſoluit dn̄o.v.añ decimationē agat eccl'ia ad dimidiū contra dn̄m.ſic intelligo.J.co.cum nō ſit in homine.ſi ergo poſt decimationem ſoluit dn̄o integrā penſionē donare vr̄:cum retinere poſſet.ff.de neg.geſt.ſi liber homo.ꝛ.l.cum pecuniā.arg.ff.de cōdi.indebi.l.j.et de reg.iur.cuius p errorē:vl' ſi errat in iure.vt qꝛ ſimplex hō:credo qd a dn̄o pōt repetere tanꝙ indebitum.ar.ff.de prob.cum de indebito.ꝛ de iur.ꝛ fac.igno.l iuris.de hoc no.in ſum.de ſolu.§.fi.ſub.§.ſi quis āt et iūge qd no.J.e.ſub.§.tertiodecimo.

8 Et qualiter. †Sine diminutione aliq añꝙ ſumptus deducātur de predialibus ꝛ ēt mixtꝭ non cā mercimonij cōparatis.J.eo.cum hoīes.de ottona.ꝛ.c.nō eſt.ꝛ.c.tua nobis. ¶De perſonalibus vero ꝛ emptis cā mercimonij deducūtur expēnſe in ipſis rebus facte de pecunia decimata.ſȝ expenſe facte cā querendorū fructuū vel ad tuitionem rei ſeu.ad refec.non deducūtur.J.co.paſtoralis.ꝛ eſt ſpeciale in decima cū alias ī fructus intelligatur q ſupeſt deductis expenſis.ff.de pe.here.ſi a dn̄o.in fi.C.de fru.et litis expē.l.j.ff.ſo.ma.fructus.ꝛ eſt rō ſpecialitatis hec qꝛ decima p̄dialis tributū eſt.xvj.q.j.decime ſunt tributa egētium aīarū.ſicut ergo tributū ſoluitur nulla facta deductione expenſarum vel ſeminis ſic et decima.J.eod.tua nobis.§.verū.ꝛ.§.vt cum de cunctis ſcdȝ Gof.ꝛ Ray. ¶Eſt ꝛ alia rō:qꝛ ſi tu preſtas expenſas:dn̄s p diuinā potētiā qua coopante expenſas tibi reddit cū maximis vſuris.J.e.nō eſt in ptāte.ꝛ.c.cum nō ſit.ꝙcum opa dn̄i

precioſior ſit pecunia tua dimidiā poſſet exigere.arg.inſti.p ſocio.§.nam ꝛ ita.ergo conqueri nō debes ſi decimā partē accipit ꝛ tibi dimittit.ix.arg.J.co.tua nobis.§.verū.xvj.q.j.decime.in artificio aūt cōtinue opatur.manus hoīs:ꝛ laborat quare ſumptus deducere dȝ.arg.ff.cōmo.in rebus.§.pñt.ideoqȝ.nec ſemē eſt ēt deducendum:vt no.t.J.eo.ſub.§.ij. ¶In negotiatione vo ideo deducitur ne pecunia iteruȝ decimet̄.J.de reg.iur.bōa fides ¶Expenſe aūt facte in refectione ſeu tuitiōe rei/iō nō deducūtur qꝛ in pſimonio remanēt expenſe ille.ar.ff.de leg.ij.imperator.§.vl.ꝛ.l.ſeq. ¶Nec ob.qd amiſiſti in deſtructione domus eliдani combuſtione:qꝛ hoc debes imputare pctis tuis:ꝛ iunge ꝙ no.J.eod.ſub.§.xvj. ¶Audacter dico ſi licite iuſte ꝛ honeſte viuas ꝛ facias qd debes nō inuenietur inopia in domo tua.nec obſt.qd de Job opponi poſſet:qꝛ tunc tp̄is nimis regnabat imperiūdia boli:cum adhuc dn̄s non lauiſſet nos ſuo ſāguine precioſo:ſed ꝛ multi torqntur vt maiorem mereātur coronā:qꝛ nō coronabitur niſi qui legitime certauerit.ſicut ergo caſus fortuitus non imputatur alijs ita nec dn̄o.C.de pign.ac.q fortuitis. ¶Sunt aūt perſonales reddende in fin.anni.intereſt enim eccleſi.ſimul totum recipere potius ꝙ ſingulariter p minutias de queſtu.quolibet.ar.ſ.de pign.ex literis.ff.fami.hercif.plane.C.qui.ꝛ quā.qrta pars debe.l.ij.lib.x.ſcd̄m Goff.ꝛ Ray.verum ſi ante annuū velit quis ſoluere non video qd poſſit refutari:qꝛ hoc iure expreſſum non eſt. ¶De aīalibus vero ſicut agnis hedis vitulis/porcis/et pullis ꝛ ſimilibus. ¶Nec meliora cogūtur ſolui / nec deteriora ſolui debent ſufficit ergo quod reddant̄ mediocria.argu.x.queſti.ij.hoc ius porrectum ff.de red hi.ac.ſi quis venditor.§.fina.ꝛ.l.ſeq.§.illud ſciendum.deteriora autem ideo debent reddi/quia abſurdum eſt offerre deo qd dedignatur homo.vt.xlix.diſtin.capit.finali xvj.queſti.vij.omnes decime ſcd̄m magiſtros. ¶Et poteſt hoc intelligi quando non appa ret quis ſit decimus alias ille ſoluendus eſt nec mutari debet ꝙ ſi mutetur vtrūqȝ debetur vnde in leuitico.capi.fin.animal autem qd immolari poteſt domino puta decimum:qd de ipſo apparet quod eſt ſi quis vouerit ſanctum erit et viuificari non poterit.id eſt nec melius malo nec turpius bono quod ſi mutauerit ꝛ ipſum quod mutatum eſt:et illud pro quo mutatum conſecratum erit domino eodem ouis:et bouis:et capra:que ſub paſtoris virga tranſeunt.quicquid decimuȝ venerit ſanctificabitur domino.

9 Et quare. †quia dn̄s ipſas retinuit in ſignū vniuerſal

dominū: et voluit ipſas ſolui,
clericis pro ſeruitio ſuo faciē=
do.ſ.eo.tua nobis.xvj.q.j.de=
cime.⁊.c.reuertimini. vnde q̄
non ſoluit ad decimam diabo
li reuertet̄ ⁊ tarde ſoluere pec
catum eſt ⁊ infamis eſt q̄ non
ſoluit ⁊ bannū dn̄i pape incur
rit.vt in dictis.c.⁊.c.ſtatuim⁹.
¶ Et qr ſoluens quadruplici
ter remunerat̄. primo in abū=
dantia fructuū.ſecundo in ſa=
nitate corporis.tertio in remiſ
ſione pctōrum.quarto in acq̄=
ſitione regni celorum. xvj.qō.
j.decime. ¶ Subtrahens vero
in.ix.delinquit. ¶ Primū eſt
preuaricatio diuini mandati.
¶ Secūdum eſt qr ad decimā
reuertitur. ¶ Tertium eſt ra=
pina. ¶ Quartum eſt homici=
dium.ſicut poteſt colligi in di
cto.c.decime. ¶ Quintum eſt
ſacrilegium Hier.amico rape
re quippiam furtum eſt: eccl.
fraudare ſacrilegium eſt aut
qd aptiſſime ſceleris eſt exin=
de aliquid ſubtrahere olm p̄=
donum crudelitatem ſuperat.
xvj.qō.j.quoniam quicquid.
⁊ eſt expreſſum.xvj.qō.vij.de=
cimas. ¶ Sextum eſt qd dn̄s
non increpat locuſtas nec pla
gas amouet.xvj.qō.j.reuerti=
mini. ¶ Septimū qr hoc tol=
lit fiſcus[a] qd non accipit xp̄s.
xvj.q.vij.maiores. ¶ Octauū
eſt q̄ infamiā incurrit. ¶ No=
num qd bannum domini pa=
pe cōponet ſicut no.ſ.i.excōi=
cabitur:vt not.ſ.eo.ſub.§.vlti.
ver.ſed ſi de interpretatione.et
ſe. ¶ Et poſſunt repeti a laico
per clericum.ſi per ipſum ius
percipiendi decimam petat̄ ⁊
habet locum cōfeſſoria.vt.ff.ſi
vſuſ.pet.vel frui.§.vlti.ſi vero
fructus ſeparatus petatur h̄z
locum ac.in rem ſecundū quoſ
dam.argu.ſ.de conſuetu.ex li
teris.C.de ſacroſan.ecc.vt in=
ter diuinum.⁊ hoc ſatis expri
mitur.ff.de polli.l.ij.§.ſi deci=
mam.ſed ⁊ agi poteſt condic.
ex lege diuina.ſ.eo.parochia=
nos.⁊.c.tua.⁊.ff.de condi.ex le
ge vnica. ¶ Sic ptz qd ſi cleri
cus non facit ſeruitium vt de=

a ¶ Tollit fiſcus. adde gloſ. in c.j.eo.titu. lib.vj.

b ¶ Utrū p̄=ſcribi poſ=ſit.addē gl. in vbo cō=ponendū. in.c.nup. de dci. gl. in.c.decle. xvj.qō.j. Car.zab.ſ c.dudū.in ij.not.de deci.

beret:vel notorius fornicator ſit: laicus non
tenetur ei dare decimam.ar.ſ.de coha.cle.et
muli.veſtra.et.c.tua.⁊.ca.vlti. ſed tunc laic⁹
tenetur decimam dare proxi.ſuperiori.arg.
ſ.de elec.cum in cunctis.ad fi.⁊ ſuperior in
vtilitatem eccl.cui dari debebat ipſam deci
mam conuertere dz.arg.ſ.de offi.or.quāto.
⁊ de ſucceſ.ab inteſt.ſancto.⁊.c.vlti.ad fi.nec
ob.ſ.eo.tua nobis.§.pretextu.qr illud intelli
go de occultis qui adhuc per eccleſiam tole
rantur.⁊ iunge quod not.ſ.eo.ſub.§.quarto.

10 Quomodo decima † diui=

datur. Secundū conſue.loci:vt epiſcop⁹ ha
beat dimidiam tertiam vel quartam clerici
vero ec.deſeruientes aliam habeant.x.qō.j.
antiquos.xvj.queſtione.j.conſtitutū.ſupra
de preſcrip.de quarta.ſ.eo.qm̄.ſi non appa=
ret cōſuetudo diuidatur in quatuor partes.
quarum vna epō:alia ſacerdoti.tertia fabri=
ce.quarta pauperibus aſſignetur.xij.qō.ij.
quatuor.⁊.c.vulterane.⁊ iunge hic q̄ no.ſ.
de ſepul.ſub.§.vetus.per totum.

11 Et utrum † preſcribi poſſit.

[b] Poteſt ab aliquib⁹:⁊ ab aliquibus nō. lai=
ci enim nō pn̄t preſcribere.ſ.de preſcri.cām
que.xvj.q.j.peruenit.nec quominus ſatiſfa=
ciant aliqua conſue.ſe tueri pn̄t.cum ſit ꝯtra
ius diuinum.qd vt not.ſ.eo.ſub.§.vij. ¶ Cle=
ricus vero ſi parochiā habeat ipſam poteſt
preſcribere:et ſi parochia contra parochiā.
ſ.de preſcrip.de quarta. ¶ Religioſi aūt non
habentes parochiam ipſam preſcribere non
pn̄t:qr nec poſſidere lz.xvj.qō.ij.placuit.imo
tenentur ſoluere niſi priuilegiati ſint.xvj.q.
j.alia.⁊.c.generaliter.xij.q.j.duo ſunt.ſed ra=
tione parochiarum ipſam preſcriberent.ſ.e.
cum cōtingit.⁊.c.cum in tua.xvj.q.j.doctos.
verum quia timetur ne a laicis cauſam ha=
buerint:deberet probare titulum ſic pōt in=
telligi.ſ.eodem.dilecti.⁊.c.dudum.ſ.de pre=
ſcrip.ſi diligenti.argu.ſ.eodem.interdicim⁹.
Grego.ſ.de his que fi.ab epiſcopo.cum apo=
ſtolica.⁊ de preben.in lateran.concil.ſ.de pri
uile.cum ⁊ plantare. ¶ Idem ſi laic⁹ teneat
rem ec.ſ.de proba.licet. ¶ Sed parochia ſe=
cularis ꝯ parochiam ſecularē nō habet ne=
ceſſe titulum oſtendere.ſic poteſt intelligi.ſ.
de preſcript.vigilanti.et de quarta.et.c.qm̄.
¶ Sic durior eſt conditio monachorum q̄=
uis ſumma ſit ratio que pro religioſis facit:
et eſt ratio quia debet a tali laico arceri ne lo
cupletentur cum aliena iactura: vnde etiā
ſecundum gra.non preſcribunt contra eccle=
ſiam minori ſpacio.xl.an.ſed eccl. contra ec=
cleſiam.xxxvj.qō.iij.§.poteſt.ver.in canoni=
bus.illud tamen hodie non tenet.nec ob.ſ.

de iure patro. cura. quia aut ponitur pro et ſic.C.de verb.ſig.l.pe.ff.de verb.ſig. ſepe.aliquando vero vel ponitur expoſitiue pro id eſt.vt.C.de tu. vel cu. ad litem in ipſa rubrica.de hac materia dic vt plene.ȝ.de preſcri. ſub rubrica de preſcri. rerum immob.§.que exigantur.ſub.§.quartum.

12 ¶ Queritur † vtrū de illicite acquiſitis: puta ex iniuſto bello prohibita venatione furto rapina ſimonia vſura iniuſto pedagio: vel ſalmarino: vel ludo iniuſta tallia: vel alia exactione: iniuſta ſententia: et que iudex p concuſſionem extorquet meretricio hiſtrionatu teneatur quis dare decimam? et videtur qd̄ non a ꝯtrario ſenſu.ſ.eodē.ex tranſmiſſa.§.qd̄.ſ. non eſt putanda.ſ.de vſu. ſuper eo. ſed cōtra quia de omnibus dande ſunt decime: vt not. ȝ.eo.§.de quibus. ¶ Solutio prediales indiſt. ſolui debent a poſſidente predia non ſolum iuſto ſed a violento vel clandeſtino non ſolum catholico: ſed etiā iudeo heretico vel pagano.vt.no.ȝ.eo.§ a qbus.ver.tenet.ſicut ꝛ in tributo contingit.ff.de pac.inter debitorem.C.ſine cenſu vel reliquijs.l.ſ.nec in talibus delictum priuilegium indulgebat.xvſ.q.ſ.le.ȝ.de iu.intelleximus.nec pena hꝫ immunitatem.ff.de mino.papi.exuli reuerſo.ſ. de dona.inter vir.et vxo. et ſi neceſſe.ff.qd̄ vi aut clam.ſeruius.ff.de dona.inter vir.ꝛ vxo. l.iij.§.ſ. ¶ In perſonalibus vero diſtinguit. vtrum teneatur quis ad reſtit. vt in omnibꝰ ſupradictis excepto meretricio ꝛ hyſtrionatu.ſiue transferatur dominium ſiue non. et tunc non debet dari decima nec recipi. vnde a de iniuſto bello datur de quo loquit.xxiij.q.j.militare.ȝ.d iureiuran.ſicut ſecus ſi iuſtuꝫ eſſet.xxiij.q.v.dicat. ¶ Sed et ſi non tenetur quis ad reſtitutionem ex peccato tamē queſitus prouenit notorie.eccleſia non debet recipere ne peccatum videatur approbare.ſecus putarem ſi occultum eſſet quamuis hoc ſciret prelatus.argu.xxxij.q.v.chriſtiana. vj.q.j.ſi omnia.ꝛ.q.ij.ſi tantum.ꝛ. c. placuit. ſ. de ſimo.ſicut nobis.§.fi.ꝛ.c.ſe.§.fi.ꝛ.ȝ.de off.or. ſi ſacerdos.ſm hoc intellige quod not. ȝ eo. §.de quibus.verſi.quod dixi.et ver.dicas ꝙ b tenetur dare. ¶ Ubi uo tenetur ad reſti.nec qſitus ex peccato ꝓuenit: ſed licite acquiſitū eſt indiſt.dari debet niſi priui.obſtet. vt ptꝫ in his que not. ſupra eodem §. de quibus reſpon.et §.aliquibus per totū. ¶ Secundo queritur vtrum ſemē ſit deducendum de decima? et videtur quod ſic: quia dominus primum ſemen miniſtrauit: ꝛ illiꝰ vſumfr.agricole dedit: debet igitur ſemen deduci ad inſtar pecunie in vſufru.date: vt. ff. de vſufru. ea.re.que vſu conſ.l.ij.ȝ.de pig.c.fi.ad inſtar gregis in vſufru.cōceſſi.de vſufr.ycꝰ fuit.ꝛ

ſicut in negotiatiōe deducit capitale.alr̄s decimatū.ſ.c.paſtoralis. ¶ Uerba ſunt h̄ nec eſt ſemen neq̈ ſumptꝰ eſt deducēdus: vt not.ȝ.e.§.et qualr̄ ꝛ expreſſim probatur.ſ. eodeꝫ.tua nobis.reſpon.j.ꝛ.§.fina. ¶ Ad hoc quod obiectum eſt de primo ſemine Reſpondeo quod non fuit in vſuf.conceſſum: ſed gratis datum. et ſi deus liberalis fuit agricole. non debet ex hoc ad retinendum ius dei quod in decimis conſiſtit aliquam except.aſſumere. ſed potius plenius et ſine aliqua diminutiōe reddere nam ex hoc a eſt ei ſaltem ad antidora obligatus.ff.de pe.here.ſed et ſi lege.§.conſuluit.ȝ.de teſta.cum officijs.et.c.relatum.ij.ad fin. et adde quod not. ȝ.eodem.§. et qualiter. ver. de perſonalibus.et ſe. ¶ Item ſemen mortificatur: et ideo non deducitur ſicut tangitur.ſ. eodem.c. cū non ſit in homine ſed pecunia in mercede data ſalua manet: et ideo deducitur.

13 ¶ Tertio queritur † vtruꝫ laicus poſſit ſine peccato decimas percipere: et videtur qd̄ non quia dominus precepit in b leuiticoa eas dari leuitis vt ſit cibus in domo domini.xvſ.q.ſ. reuertimini.ꝛ iura prohibent ne laici percipiāt decimas vel detineant.ſ.eod.prohibemus. ad hoc ꝛ.c. quoniam.ȝ. de reſcri.cauſam. ȝ. de his que fi.a prela.cū apoſtolice. in fi.xvſ. q.ſ.quoniāꝫ.ꝛ.q.vij.decimas. x.q.ſ.quia ſacerdos.ꝛ.c. hāc cōſuetu.ꝛ ad hoc.ȝ.de ar.peruenit. ¶ In contrarium poteſt induci gnālis ꝯſue.b in Hiſpania ꝛ Francia ꝛ Burgundia ꝛ Alemania ꝛ in pleriſq̈ locis. ¶ Solutio: aut laicus hꝫ priuilegiuꝫ romane ſe.apoſt.aut non. ¶ Sed laicus habet priuile.romane ſedis ſiue ad tpꝰ ſiue imperpetuum et licite exigit ꝛ licite ſoluitur ei. ſicut in priuilegio ꝯtinetur quia hoc poteſt romana ſedes concedere: ſic intellige.ſ. de iure patr. nobis fuit. ſ. eodem. a nobis.

a ¶ Or dn̄s ꝑcepit i leuitico. ad dean deci me ſint de iure diui no. vid i.c. tua nos.e. ti.ȝ.d deci car.zab.in c.a nobis. in.iij. opoſi. de de ci. abb.i.c. ſi d terra. in.ij.no.d priuil.

b ¶ Generalis conſuetudo. adđ ant.de bu. in.c.nōnulli.l.iij.col. de cle.non reſ. ant.de bu.in.c.ex trāſmiſſa. de preſcri. archi.i.c. quicunq̈. cl.ſ.xvſ.q. vij.arc. in c.maiores ea.cauſa ꝛ que ſi.

lxiij.diſtinc. adrianus. et.c.in ſynodo.xvj.q.
j.huic eſt etiã. ¶ Sed opponitur decime ex
precepto et ex lege diuina debentur.vt not.
j.eodem.ſub.§.vij.ver.magiſtri. et ſe.et ver.
reſtat.quomodo ergo põt papa cõtrauenire
imo nõ poteſt.vt.ʒ.de reſti.ſpo. literas.§.opi
nioni.et.v.diſt.in prin.viij.diſtin.que contra
mores.quia tenentur vſqꝫ ad animam et ſan
guineum defendere.xxv.qõ.j.ſunt quidam.
¶ Dicunt aliq̃ qꝺ non poſſet in hoc deſtrue
re:ſed alicui pro ſuſtentatiõe vite ſue poteſt
hoc concedere.vt not.ʒ.eod.§.a quibus. Rñ.
j.ſed certe vbi poteſt in totum ⁊ in partem:⁊
econtra.arg.ff.de rei ven. que de tota. dicas
ergo quod aliqua ſunt precepta in quibꝰ nõ
ſeruatur aliqua priuata vtilitas ſiue tempo
ralis:niſi preiudicium alterius committat
aliquis: vt in furto: et ideo talia ſine pecca-
to nõ poſſunt omitti quo ad affirmatiua vel
committi quo ad prohibitoria: ⁊ in talibus
papa nullam poteſtatem habet.⁊ ſic intelli-
gẽda ſunt iura de q̃bꝰ oppoſui. aliqua vero
ſunt in quibus verſatur priuata ſiue tpalis
vtilitas vt in decimis primitijs:oblationibꝰ
⁊ ſimilibus per que nemini paratur preiudi-
cium: imo niſi reddantur peccatum eſt et
cũ tẽporalitas ad ec. ſpectet ⁊ deum cuius
vicarius vniuerſalis eſt papa poteſt in his
ſtatuere:et de his diſponere ſicut placet. ad
hoc.ʒ.de tranſla.epi.c.j.ij.⁊.iij.⁊.ix.q.iij.cũ-
cta per mundum . et ſic ſine cuiuſqꝫ iniuria
poteſt concedere laico:qꝺ decimas alicuius
loci percipiat.vel non dꝫ ſicut not.ʒ. ¶ Sed
nõ debet hoc facere niſi ex cauſa puta fauo-
re fidei.vt ſi concedatur alicui principi qꝺ p
cipiat decimas oĩm locorum paganorum vl'
hereticorum vel ſchiſmaticorum quos pote
rit ſubiugare:ad vnitatem eccleſie adducere
vel redducere vt in eiſdem ca. comprobatur:
ſed occaſione iſtius priuilegij non deberet
ſibi noualia vendicare.j.eodem.tua.⁊.j.in fi.
¶ Utrũ aũt in hoc caſu debeat percipere de
cimas illarum rerum que non conſueuerãt
decimari:queſiuit Ray.et cancellauit.tamẽ
dicendũ eſt:quod nõ qꝛ tale priuile. odioſum
eſt et periculoſum poſſet eſſe:et ideo reſtrin-
gendum.ff.de libe.⁊ poſthu.cum quidã.ar.
j.de ſpõ.inuenis. ff.de reb.dub.vbi qꝛ nec de
his videtur cogitatũ.ff.de pac.tres fratres.
⁊ de tranſactio.qui cum tutoribus.in fi.ff.de
contrahen.emp.l.iij.ſecus ſi clerici percipe-
rent.j.eodem. cum in tua.quia tunc fauora-
bile eſt et ideo ampliatur:vt not.ʒ.eodem.§.
a quibus.verſic.hi autem.et ſequen. ¶ Hoc
etiam priuilegiũ expirat in caſibus. ¶ Pri-
mo ſi tales principes abutantur priuilegio
eccleſiam impugnando.xj.q.iij. priuile.lxiij.
diſtinc.§.verum.et argu.ʒ.de dona.c.fin. et
de poſtu.c.fi. vel ſi nõ faciat id propter quod
priuil.eſt conceſſum.ʒ.de dona. cum dilec.j.
de condi.ap.verũ. ¶ Secundo ſi ſcienter ve-
nerit contra priuile. ſuſtinẽdo quod eccleſia
ad quam ſpectat per.xxx.annos decimã lai-
co conceſſam percipiat.j.de priuile.ſi de ter-
ra. ¶ Tertio ſi per illud priuileg.enormiter
leditur ius parochiale.j.codeʒ. ſuggeſtum.
¶ Quarto ſi priuilegio expreſſe renunciaue
runt.j.de reg.ſtatuimus.vij.q.j. quam peri-
culoſum. ¶ Quinto ſi autoritate epi ius ſuũ
alicui eccleſie vel loco religioſo dederunt.ʒ.
de his que fi.a prela.cum apoſtolica.xvj.qõ.
j.quoniam quicquid. ¶ Sexto ſi aliqꝺ enor-
me commiſerint contra eccleſiam a qua feu-
dum tenebatur occidendo vel mutilando re-
ctorem vel clericum ſuum.j.de pe.in quibuſ
dam.et adde quod not.ʒ.eodem.§.a quibus.
ver.ceſſat etiam priuil.vbi et quoſdam alios
caſus elicere potes. ¶ Quod ſi laicus habet
priuileg. romane ſedis põt dici quod ſi per-
cepti in pace tanto tempore quod nõ extet
memoria preſumẽdum eſt pro ipſo et habet
ius in decima.ar.ff.de verb.ſig. ſup quibuſ-
dam.§.preterea. et ſic poſſet intelligi decima
ab antiquo in feudum cõceſſa. j.eodem.tua.
j. et.ʒ.de his que fi. a prela. cum apoſtoli-
ca.in fin.ſed hoc non eſt verum: quia nullus
numerus annorum defendit laicum in tali-
bus.ʒ.de conſue.c.fin.nec ob. j.de verb.ſign.
ſuper quibuſdam.quia loquitur in tempora
libus q̃ ab imperatore vel rege cõcedi pñt.⁊
ſic antiquo tempore acquirebantur a laico q̃
et ipſa temporalia poſſidere poteſt. ¶ Por-
ro aliud in decimis:et alijs ſpũalibus quoꝝ
conceſſio eſt imperatori ⁊ regi et cuilibet lai
co penitus interdicta.j.eodem. tua.j.et.c.du
dum. quia nec laicus nec etiam religioſus
de his poteſt diſponere.ʒ.de reb.ecc.nõ alie.
c.fin.ʒ.de conſtitu.que in eccleſiarum.et.c.ec
cle. ſancte marie.nec poſſidere. vt.ʒ.de pre-
ſcript.cauſam.xvj.queſtione.vj.decimas.nec
ob.quod dicũt alia iura de decimis ab anti-
quo conceſſis:quia intelligitur de conceſ.in-
iuſte ſcꝺm Hoſt.imo quia intelligitur de con
ceſſis ante decretum vrbani pape nam ab il
lo tempore citra non poterũt concedi ab epi
ſcopo vel abbate. et idem intelligo de quoli-
bet inferiore papa et de conſtitu. feudo. epi-
ſcopum vel abbatem. Item ſi epiſcopus vel
abbas.licet Ray. ſcripſerit hoc eſſe prohibi-
tum a tempore concil.alexandri.vt.j.eo.phi
bemus.j.de cenſi.prohibemus. ſed forte non
viderat conſti.feu.allegatam. ¶ Dicas ergo
quod decime debentur duplici iure eccleſijs
ſcilicet intuitu diuini obſequij in eis preſti-
ti.xij.qõ.j.§.ſi ergo.xvj.qõ.vj.queſt. j.eodem.
nouũ.⁊ hoc ius cum mere ſit ſpũale nõ cadit

a in laicū. arg. ſ. de de inſti. c. ij. ſ. de elec. maſ ſana. x. q. j. nos conſue. qui nec adminiſtrationem talium habere pōt: vt no. j. ne prelati vi. ſuas. ver. ſed ⁊ videt. ⁊ ideo hodie ab inferiore papa non pōt concedi: vt. ſ. not. ¶ Itē debentur eis in ſignū vniuerſalis dominij. xvj. q. j. reuertimini. j. eo. tua nobis. §. verum ſi ad eum. ⁊ hoc ius cum ſit ciuile poteſt conceđi laico non quo ad proprietatē: ſed quo ad fructuū perceptionē ⁊ ad tempus non in perpetuum: ita ꝙ non tranſeat ad heredes: ⁊ expreſſim legitur. j. eo. ad hoc. ſꝫ cauſa pietatis et perſone ſuſtentationis hoc fieri poteſt. xxxij. diſt. ſi qui vero. xij q. j. quia tua fraternitas. nam ſi in perpetuum poſſet concedi: tunc ius ſpirituale apud eccleſiam inutile remaneret: quia ſicut corpus nō poteſt viuere ſine anima ⁊c. j. q iij. ſi quis prebendas. et ſic intelligi debent concor. ſignate. C. eodē ſub. §. Reſpon. j. ⁊ iunge quod no. ſ. de feu. §. quis poſſit. ver. ſed nunquid decimas. ⁊ ſeq. ⁊. ſ eodē. §. a quibus. verſi. hi autem. ⁊ ſeq. ſi vis ſcire an laicus poſſit adminiſtrare in eccle. vide infra ne prela. vi. ſu. verſicu. ſed et videtur.

14 ¶ Quarto queritur † de clericis habētibus ſufficiēs patrimoniū vel alios redditus vtrū licite recipiant decimas. ⁊ dixerunt Ray. et Goffre. ꝙ ſic ſi ſeruitium eccleſie cuius occaſione decimas percipiūt faciant. xij. qōne j. illi autem. xij. q. ij. charitatem. ff. de regu. iur. ſm naturā alioqn ſacrilegiū cōmittūt vł ſi i malos vſus ꝯuertāt. j. q. ij. clericos. xvj. q. qm in fi. j. q. paſtor. nam ſcdm Aug. panis egēs vita pauperis eſt. ⁊ qui defraudat illum homo ſanguinis eſt xiij. q. v. immolans. ad idē Ambro. xlvij. diſt. ſicut hi. ¶ Miror qualiter Goffre. ſecutus eſt hunc intellectū aliqui religioſi oppido ſi auderent infeſti ſecularibus clericis idem ſicut clerici ſeculares aſſerunt nimium amplectuntur. Ideoqꝫ breuiter dic quod clerici quibus debentur quantūcunqꝫ delinquant niſi notorij ſint decimas licite exigunt nec alijs ſolui debent etiam pauperibus ſine voluntate ipſorum. infra. e. tua nobis. § pretextu vero nequitie clericorum nequeunt eas niſi quibus ex mandato diuino debentur pro ſuo arbitrio erogare: cum nulli licitū ſit aliena cuiqꝫ concedere preter domini voluntatem: vt et ſupra de iureiuran. cam ⁊c. debentur autem deo et ſacerdotibus curam habentibus: ergo non ſunt reddende alijs. xvj. queſtione. vij. decimas. etenim oēs decimas. et. c. decimas. et. c. peruenit. et queſtione prima ſi quis laicus. ne vnqꝫ inſultent religioſi contra clericos ſeculares quia religioſi de iure cōmuni primitias neqꝫ decimas neqꝫ oblatiōes viuoꝝ vł mortuoꝝ debēt percipere niſi curam habeāt. a vt. xvj. qōne. j. doctos. ⁊. iiij. ca. ſeq. ⁊ iunge qđ no. ſ. eodē. §. et quare. et. §. cui. dico tamen de clericis ſecularibus quod ſibi caueant nam ꝗuis licite ipſas exigant: ⁊ eis ſoluantur licite tamen ſi in malos vſus conuertunt licite receptis illicite abutuntur. ¶ Qualiter autē predicta iura intelligi debeāt ⁊ multa alia de hac materia. ⁊ vtrum habens ſufficiens patrimoniū poſſit impetere eꝑm per cōmunē formā: cum ſcdm apoſtolum. niſi de ipſo patrimonio mentionem fecerit. pleniſſime inuenies not. ſupra de reſcri. § que poſſunt obijci. ver. pauper. ⁊ ſeq.

¶ Quinto querit: vtrū a laico male detinenti decimas poſſit is ad quē ſpectāt decime ipſas redimere ſine periculo ſimonie: cum alias ipſas nequeat recuperare: videtur qđ non qꝛ ſicut ſpiritualia emi non poſſunt ita nec redimi. j. de ſimonia. querelam et expreſſius. xvj. q. vj. decimas quas papa j. q. iiij. altare. Itē nec permutatio admittitur. ſ. de re. permu. c. fi. de hoc dic vt no. j. de ſimo. § qualiter cōmittatur. ante fi. verſi. ſed nunqđ licet mihi redimere.

¶ Sexto quero: vtrum predicto liceat ipſas in pignore recipere: dicas quod ſic. arg. ſupra. de feu. c. j. infra de vſuris. conqueſtus. quod tamen intelligas quando aliter recuperari non poteſt: vt dixi non aliter ſecundum Ray. vt ſupra de his que fi. a prela. ſine con. ca. cum apoſtolica. et melius facit ad hoc. ſ. de re. eccle. non alie. ad audientiam. §. ideoqꝫ. is autem ad quem non pertinent decime ipſas non poteſt neqꝫ debet in pignore recipere. ſ. eo. c. fi.

15 ¶ Septimo queritur †: vtrum conſue. excuſet a preſtatione decimarum: et dicunt aliqui theologi qđ ſic a tāto qđ decima ꝑſtari debeat. ꝺ dicūt mortale. ⁊ hoc reſpectu debent de-

a Spiritua le nō cadit i laicū. ad de gl. in. c. ſperiuꝫ. x. diſt. gl. ſūme. xv. qō. vij. Inno. i c. qđ ſicut. de elec. in ſua gl. io. and. in ad di. ſpec. tit. de legato. l. §. nō traſeuntem. ver. ſꝫ nūqđ legat. ant. de butr. in c. nobis. ꝺ iure pa. petr. de ancha. i cle. per lras. ꝺ pbē. abb. in. c. dilect. de off. leg. abb. i rubr. de ſu di. Io. de imo. in ca. qđ in dubijs. in. l. not. de renun. idem Jo. ꝺ imo. i. c. ad ſupplicationē in. iiij. no. co jti. ideꝫ Jo. ꝺ imo. in cle. j. de cōceſ. preben.

a ¶ Decima ps detur. adde q̃re ſtatuta fuit decima pluſ q̃ octaua vel duodecima. vid p Card. zab. e. ti. l rubri. in ij. q.

b ¶ Decia eſt ſoluẽda de p̃cepto. adde an ſit de iure diuino. vid in c. tua nos de deci. car. zab. l c. a nobis l. iij. op. e. ti. ⁊ Abb. l. c. ſi d̃ terra. l. ij. no. de priui.

c ¶ Triplex funicul⁹. adde c. cetex. de reſcrip. c. ex multiplici de deci. ⁊ l. §. ſi pſ l. l. vl. C. d̃ ado. auc. itaq̃. C. cõmu. d̃ ſuccef. Car. zab. l. c. ſu p qõnũ. l. §. ſi vero duo. l. iiij. no. de of. dele. originaliter eccleſiaſtes. iiij.

cime ex p̃cepto. ⁊ ideo ↄſuetudo ↄ̃tria nõ nocet: ⁊ ſi in tota puincia obſeruet. xxxij. q. vij. flagitia. q: in talib⁹ diuturnitas tpis nõ minuit pctm̃ ſ3 auget. J. de ſimo. nõ ſatis. auget. etiã crimen non leuigat qui reſiſtit xxiiij. q. j. ſchiſma. ¶ Qd vero decima pars detur a hoc dicũt eſſe cerimoniale: nec iſto reſpectu debentur decime ex precepto: ſed de conſil. tantũ. ⁊ ſic in quota parte preſtanda. ſeruãda eſt ↄſue. vñ pſtabit milleſima pars tm̃. ff. de conſue. ſit ad hoc. iiij. q. vj. §. fin. ¶ Et hi habent pro ſe iura multa de quibus expreſſius ad hoc paucis agam. S. ti. j. c. fi. ante fi. ibi ⁊ in vltramarinis partibus ratione prediorum qd idem eſt: cũ ibi precedat de agris decime perſoluunt. q. d. ꝙ vſus ſeruãdus eſt. J. e. cõmiſſum. §. ibi. cũ ea integritate ↄſoluãt q̃ priuſq̃ ⁊c. q. d. ſi decima pars ſoluebatur decima ſoluatur: ſi viceſima. J. eo. dilecti. ibi de quib⁹ conſueuerũt decimas percipere. ⁊ J. eo. cum ſint homines. ibi ad conſuetudinem duximus recurrendum. ⁊ c. ſe. ibi qm̃ a diuerſis diuerſa cõſuetudo tenetur. ⁊ J. eo. aliquibus ad fi. vbi expreſſim dicit ille quippe decime neceſſario ſunt ſoluende que debent ex lege diuina ſm loci cõſuetudinẽ approbatam ad idem. J. eo. nuper. ibi emant poſſeſſiones de quibus decime debeantur eccleſijs. q. d. q alique ſunt de quibus non debentur loci conſuetudine repu-
16 gnante. ¶ † Nec mireris ſi cõſuetudo tante autoritatis ſit: quia ⁊ clericos ad continentiã aſtringit. xxxij. diſtinc. placuit. et ipſos ineligibiles reddit. S. de cle. coniu. cum olim. ⁊ in baptiſmo attenditur conſuetudo circa trinam vel vnicam immerſionem faciendam de cõſue. diſt. iiij. de trina. ⁊ in matrimonio perſonales illegitimas reddit: vt nota. J. de cog. ſpi. §. quis ſit effectus. ver. effectus vero tertie. ⁊ ſeq. ⁊ ſi qua iura videantur dicere contra-

rium breuiter inde tepoteris expedire. dicas enim quod intelligenda ſunt de iure communi. ⁊ in locis illis in quibus de contraria conſue. non apparet ſic intelligi poſſunt oĩa iura poſita. J. eo. ver. magiſtri vero caſi. ¶ Ray. ſcripſit quod diffinire formidabat hanc queſtionem: audire magis cupiens q̃ audiri. cõſilium tamen dedit vt ſoluerentur vel autoritate epi ⁊ eccleſiarum ad quas decime pertinent in eleemoſynis: vel alias ad pias cauſas ponerentur ⁊ de preteritis ab eiſdem remiſſionẽ peterent ſibi fieri intuitu dei ⁊ eleemoſyne. ⁊ ipſe poteſt audire id qd not. J. eod. ver. patet ergo. ¶ Magiſtri vero canonũ dicũt ꝙ decima eſt ſoluenda de p̃cepto, dei b nõ xj. vel. xx. vt no. S. eo. §. quare dicatur decima nam ⁊ decima integraliter eſt ſoluenda: ⁊ q triplex funiculus c difficulter rumpitur. S. de treu. ⁊ pac. c. j. hãc opinionem tripliciter poſſumus comprobare primo autoritatibus diuine legis: ſcdo autoritatibus ſanctorum patrum: tertio per ius canonicũ ⁊ humanum diuina nempe lex hanc cõprobat. vnde in geneſi. xviij. vir abraam de oĩbus que ceperat dedit decimã melchiſedech. Item eodem cum iacob fugeret ad labã locutus eſt cum domino dicens. Cunctoꝝ q̃ dederis mihi decimas offerã tibi: qd q̃ nõ facit iuri ⁊ voluntati dei ↄ̃dicit leuitici. c. fi. oẽs decime terre. ſiue de frugibus ſiue de pomis arboꝝ dñi ſunt. et illi ſetificant. ⁊ deut. xiiij. Partem decimam ſeparabis de cunctis frugibus tuis que naſcuntur in terra per annos ſingulos. eo. Decimam frumenti tui: ⁊ vini: ⁊ olei ⁊ primogenita de armentis. ⁊c. numeri. xviij. filijs leui dedit omnes decimas in poſſeſſione pro miniſterio qui ſeruiunt mihi in tabernaculo federis. neq̃ d3 morari ſolutio. Exo. xxij. decimas tuas et primitias tuas non moraberis offerre. ex hoc enim multiplicantur. vnde. ij. parali. xxxj. precepit ezechias populo vt darent partes ſacerdotibus ⁊ leuitis: ⁊ ipſi omnium que gignit humus primitias obtulerunt. Cumq̃ aceruj iacerent ⁊ cauſam requireret: Reſpondit azarias ſacerdos primus ꝙ ex quo ceperunt offerri primitie remanſerũt plurima: ⁊ bñdixit dñs populo. precepit igitur ezechias vt prepararent horrea in domo dñi quo facto intulerũt tam primitias q̃ decimas. ccccxxv. non minuas primitias frugum tuarũ. e. Sanctifica decimas tuas. Da altiſſimo ſed datũ eius malach. iij. Ego dñs ⁊ vos filij a dieb⁹ patrũ veſtrorum receſſiſtis a legitimis meis et non cuſtodiſtis. reuertimini ad me et ego reuertar ad vos. ⁊ dixiſtis in quo reuertemur. ſi affliget homo dominũ quia vos confixiſtis me. ⁊ dixiſtis in quo confiximus te, in decimis et primitijs, in pe-

nuria vos maledicti eſtis. inferte ergo oēm decimam in horreum ⁊ ſit cib⁹ in domo mea ⁊ probate me: ſi non aperuero vobis catharactas celi ⁊ effudero vobis bñdictionē vſq₃ ad abundantiam: ⁊ increpabo pro vobis deuorantem ⁊ nō corrumpet fructum terre veſtre nec erit ſterilis vinea in agro. luce.xj.ve vobis phariſeis qui decimatis mentā ⁊ rupam ⁊ omne holus: ⁊ p̄teritis iudiciū ⁊ charitatem dei: hec oia oportuit facere et illa non omittere. Idē habet̃. M.xxiij.luce.xviij. decimas do oīm que poſſideo. M. xxij.reddi

a te q̄ ſunt ceſaris ceſari ⁊ q̄ ſunt dei deo.ſ₃ ⁊ alias autoritates quaſdam. j. eodem.ſub.§. decimoſeptimo poteris inuenire. ¶ Per predictas autoritates tam veteris q̄ noui teſtamenti ſatis patet qđ decie ſoluēde ſunt et de oībus integraliter ⁊ ex precepto.⁊ ſi qui magiſtri volunt dictas autoritates aliter intelligere ⁊ exponere hier.q̄dicit.j.eo.c.j.§.at vero primitie ⁊c.non erant ſpeciali nomine definite ſubaudi ſicut decime quia non erat dictum quota pars daretur ſicut de decima ſ₃ offerentium arbitrio.q.d.non ſic de decimis. ille enim non arbitrio committuntur: ſed neceſſitati ſubijciuntur: quia ex precepto debētur etiam quo ad quotitatem. vnde ſequitur traditionem quoq₃ accipimus non lege preceptam.ſubaudi ſicut in decima: ſ₃ arbitrio magiſtroꝝ ⁊c.q.d.l₃ magiſtri poſſunt gloſſare ſicut placet quo ad primi. non tñ quo ad decimas ne amplius a pplo exigant ⁊c. ſed decias integraliter exigere pñt: q₃ q̄ ad illas nullum dubium reſtat. ⁊ iunge qđ not. j.eo. ſub.§.ſeptimodecimo.vbi materia primitiarum plenius expeditur. Ambr. quicunq₃ recognouerit ſe qđ fideliter nō reddiderit decimas.i.integraliter: ⁊ de oībus mō. ſ. tpe. xl. emendet.xvj.q.ij.quicūq₃.gg.decimas a laicis poſſideri canonica autoritate prohibemus.⁊ niſi ⁊c.reddiderint ſciant ſe ſacrilegij crimē cōmittere. et eterne dānationis incurrere periculū.xvj.q.j.decias. ijſdē iubemur ab oīpotenti deo oīm bonoꝝ decimas dare. de ɔſe.di.v.quadrageſima.in fi.Aug. ſi decimas dederis nō ſolū abundantiā fructuum recipies ſed etiā ſanitatē corporis conſequeris.Idem ſi tardius dare peccatum eſt: quātomagis pei⁹ pctm̄ eſt non dediſſe.idem cu₃ decimas dando terrena et celeſtia poſſis premia promereri:pro auaritia duplicem benedictionem fraudas : ſi vero vis defendere te per conſuetudinem: contradicit ſtatim Auguſt. dicens hoc dñi iuſtiſſima conſuetudo: vt ſi tu illi decimam non dederis: tu ad decimam reuoceris.ſ.demonium.de pe.diſtin.j. fugantur.Idem dabis impio militi qđ vis dare ſacerdoti.Idem decime ex debito requiruntur: ⁊ qui eas dare noluerint res alienas inuadūt. Idē qui premium comparare aut peccatorum deſiderat indulgentiam promereri reddat decimam.et etiam de. ix.partib⁹ ſtudeat eleemoſynam dare pauperibus.hec omnia verba Augu.leguntur. xvj. queſtio. j.decime.dicit etiam Hier. qđ decimas et primitias poſſumus poſſeſſiones dei interpretari.xvj.queſtio.j.reuertimini Aug. maiores noſtri ideo copijs omnibus abundabant q₃ a deo decimas dabant non autem quia diſceſſit deuotio dei acceſſit indictio. ver. fiſci. hoc tollit fiſcus quod non accepit xp̄s.xvj. queſtio. vij.maiores. ⁊ q̄uis aliqui religioſi aſſerāt quod potius debent eis reddi q̄ clericis ſecularibus: tamen contradicunt eis Ambr. ⁊.G. niſi curam habeant. xvj.queſtio. j.doctos. et.c. moderamine.et not.ſ.eo.ſub.§.iiij. verſi. minor . ¶ Patet ergo quod quatuor principales doctores. ſc₃. Augu. gg. et Amb.et Hier. conueniunt quod decime ſoluende ſunt et ex debito et ſine mora. et integraliter et quod peccatum eſt retinere . nunquid ergo valet conſuetudo contraria? abſit vt patet in his que not.eodem.ſub.§.Reſpō. j.audiat ergo Ray. quod volebat audire. vt not . ſ. eodem.verſi.ray. ſcripſit et quilibet ei conſentiens quod magis credendū eſt diuine legi.⁊ iiij.p̄ncipalib⁹ doctorib⁹ q̄ aliquib⁹ q̄ ſicut aſſerūt aliq̄ clerici ſeculares vel i fauorē laicorum vl' ꝑpter zelū clericoꝝ peruerſe iterp̄tant̃: vl' dicūt ſe dubitare.vbi nō eſt aliquatenus dubitādū. S₃ ⁊ ſi de interp̄tatiōe diuine legis agit̃ magis credendū eſt iuri canonico q̄ magiſtro.vt patet in his q̄ no. ſ. de reſcriptis.§.quas vires. ſub.§.pōt aūt de impetrare. ⁊ §.de ipſius interpretatione et procul dubio de iure canonico ſolui debēt decime ex integro. j.c.cōmiſſum.rñ.j.in fi.⁊.c per

a ¶ Reddite que ſūt ceſaris ceſari. adde tex. in. c.ſi i morte.xxiij.q.viij.⁊ in. c.militare. xxiij. qō.j.

uenit.in fi.⁊.c.dilecti.in fi. ⁊.c. ex parte caſſ. in fi.⁊.c.non eſt in ptāte.in fi.⁊.c.ex trāſmiſ-ſa.in fi.c.tua nobis.in fin. ⁊ breuiter hoc oēs ſancti commemorāt.et ſm dñi preceptū mo nitione premiſſa excōicari dƺ qui non ſoluit. xvij.q.vij.decimas do.⁊.c.oēs decime.⁊.j.e. quaſi per totum.et hoc etiā vult ꝯcil. gñale. j.e.in aliquib⁹.§.j.ibi abſq ꝯdictiōe.ſ.moris vel cōſuetud inis.de qua ꝓmiſit in rñ.j.eccle ſijs decimas cum integritate perſoluat.⁊.ad id ſi neceſſe fuerit per cenſuram eccleſiaſticā cōpellantur.ergo mortale peccatum eſt niſi integre reddant.nec enim debet quis excom municari niſi ꝓ mortali. xj.q.iij.nemo epm. imo in hoc.ix.peccata cōmittūtur.vt no. e.§. ⁊ quare.ver.ſubtrahens vero.et ſe. ⁊ hoc eſt etiam qđ innuit idem concil.generale.j.eođ. cum non ſit in homine.§.j. ibi nos ⁊ eccleſia-rum diſpendijs ⁊ animarū periculis obuia-re volentes.q.d.non ſolum eccleſie dānificā tur in diminutiōe decimarum: ſed et anime periclitantur qꝛ a dño ſunt inſtitute et quaſi debitum exigi pñt. j.e.parochianos.ideo di cit quaſi debitum qꝛ in veritate rector eccle-ſie nihil mutauit parochiano temporale tñ exigit ac ſi mutaſſet.ad hoc inſti. de ob. que ex quaſi cō.naſ.et ex precepto debentur.j.e. tua nobis.§.j. ibi quaſi deus in ſignum vni-uerſalis dominij ſibi dari precepit. ſuas eſſe decimas et primitias aſſeuerans . ad idem xiij.qō.ij.§.is ita.xvj.q.j.reuertimini. ⁊.c.de-cimis.quis ergo magiſtrorū ꝯtra ꝯcil.gñale dicere attentabit. non talia ſicut quatuor euangelia ſunt ſeruanda : nec enim eccleſia vniuerſalis errare poteſt. ad hoc. C.de ſum. trini.l.fin.⁊.xvj.diſt. ſicut ſancti euangelij.lƺ enim illa iura nō loquantur de ꝯcilio gñali ꝓdicto loquunt̃ tñ de ꝯſimili . ⁊ neceſſe eſt vt cum eccleſia gñalis illorum ⁊ iſtius auctrix ſit.qđ de vno dꝛ de altero intelligit̃.s.de con ſti.tranſlato.⁊ arg. j. de voto magne.§.cū igi tur.⁊ iunge qđ not.s.co.ſub.§.tertio.ver.ſed opponitur. ¶ In hoc etiam concordant ex-preſſim leges humane omnino cum canoni bus conueniunt et certas penas imponunt non ſoluētibus. vt in lombarda de decimis. l.j.ij.⁊.iij.⁊ per totum vel vltra que etiā ſunt leges karoli: et aliorum imperatorum vt in ipſis ptƺ . ¶ Sed ⁊ intantum permittit ius canonicum exigi decimas ꝙ ex quo rebelles excōicati fuerint ſi nō ꝓſit ſnīa pōt prelatus ad ptātem ſecularē recurrere ꝙuis vix poſ-ſunt abſq effuſione ſanguinis coherceri . j. de homici.poſtulaſti.¶ Reſtat vt reſpōdea-mus iurib⁹ allegatis.s.eo.ſub.§.ver.ꝙ vero decima pars det̃ . qui vident̃ ꝓbare aperte. qđ ſuper hoc ſit ſtādū ꝯſuetudini.⁊ breuiter dic cū dño Hug. cardi. qđ decime prediales

ex ꝓcepto debent̃ : ⁊ ꝯ illas neq in totū neq in partē vel diminutionē aliquā pōt valere cōſuetudo:qđ intelligas niſi forte ꝑ papā ap probata eſſet:q ſol⁹ in talib⁹ pōt priuile. cō-cedere:vt ptƺ in hie que no. s.e.ſub.§.tertio. ver.ꝙ ſi laic⁹.⁊.§.a qb⁹.ver.item clerici.⁊ ſe. vel approbatā ꝑ cōuentionē : ſeu amicabilē compoſitionē autoritate ſuꝑioris ſubſequē-ter factā:ſm ea que no.s.de tranſla.§.⁊ in q-bus.ver.ceſſat.ver.itē ceſſat in ſpūalibus. et ſic poteſt intelligi.j.e.in aliquibus.in fin. ibi approbatam ſubaudi : per papā vel amica-bilem compoſitionē:vt dictum eſt.et ſic intel lige omnia illa que no.s.ab illo ver.magiſtri vero vſq hic . ¶ Perſonales vero non ſic ex precepto debent̃ ſed potius ex interpretatio ne.⁊ ideo in talibus ob.cōſuetudo ⁊ ſm hoc etiam poteſt intelligi.j.co.in aliquibus.§.fi. vnde ſic expone ille quippe decime ſubaudi prediales neceſſario ſunt ſoluende que debē tur ex lege diuina repete.⁊ ille quippe decie ſubaudi perſonales neceſſario ſunt ſoluēde ſm loci conſue. approbatā. alias ex loci con-ſuetudine approbata.q.d.prime.ſ.ꝓdiales ſi ne diminutiōe: qꝛ hoc lex vult diuina ⁊ ſan-cti.ſecunde.ſ.perſonales ſicut cōſuetudo do-cebit alioqn infinite aīe torquerent̃: cū pau-ci ſint qui has ſoluunt. Gof. vero vno modo voluit intelligere qđ conſuetudo excuſaret quo ad minutas decias ſed nō plƺ. ar.s.de ꝓ ben.minorib⁹.nā ⁊ ille ſolui debēt.j.e.ex mul tiplici.⁊.c.cuƺ in tua.¶ Hoc quo ad laicos. ſinautem queras cui eccleſie ſint ſoluēde:ibi valet ꝯſuetudo ſi de ipſa appareat ꝯ ius cōe. j.eo.cū ſint.⁊.c.ad apoſtolice.⁊ ſm hoc volue runt aliqui intelligere.j.co.in aliqbus.§.ille et exponebant ille.i.illi eccle.que.i.quib⁹ ec-cleſijs.ſed nō plƺ imo intellige et expone: vt s.ſed ſm hoc oibus alijs iuribus ꝯrijs eſt re ſpondēdum: vnde ſic debent intelligi omnia illa iura ꝯria.s.de paro.c.fi.ibi decie perſol-uant̃.ſubaudi parochijs quas reliquerūt vt ꝓmiſit.⁊.j.ca. ꝯmiſſum.§.j. ibi ſolebāt ꝑſolui ſcƺ parochie in qua morant̃:,vel hoc iō dicit qꝛ in rñ.j.narrat̃ qđ ſic ſolebat fieri.⁊.j.e.dil. fil.ad fi.ibi ꝯſueuerūt decimas ꝑcipere.ſ.mo nachi.vel iō hoc dicit qꝛ ⁊ ipſi narrauerant qđ ſic ꝯſueuerat fieri vt apparet i prin.⁊.j.e. nuꝑ.ibi de qb⁹ decime debeantur eccleſijs.ſ. eccleſijs parochialib⁹ vel alijs qꝛ in hoc ſer-uatur cōſuetudo : vt dixi vel debebat̃ ratiōe preteriti tꝑis:vel ideo hoc dicit quia ⁊ papa poſſet aliquam poſſeſſionē priuilegiare ſicut et ꝑſonam vt ſtatim factum eſt.s.eođ. reſtat ideo quidā religioſi reꝓhendunt̃ in quadaƺ extra.dñi.gg.ix.qđ incipit.graui nobis.ꝓeo ꝙ in ꝓdicationibus ſuis ⁊ ꝯfeſſionib⁹ ꝯrium aſſerebāt. ¶ Conſueuit etiaƺ obijci ex eo qđ

legitur numeri.xviij. vbi dicitur nihil aliud
poſſidebunt decimarum oblatiõe ꝯtenti ⁊ ibi
in terra eoꝝ nihil poſſidebitis:nec habebitis
partem inter eos ego pars ⁊ hereditas tua
in medio filioꝝ iſrael nam ſm hoc cõtenti de
bent eē clerici decimis ⁊ alijs ſpũalibꝰ. ergo
non debent relinquere tpalia:aut nõ debent
exigere hec ſpũalia.ad qḋ rñdeo veruꝫ eſt ꝙ
ex precepto diuino non poſſunt petere niſi
ſpũlia tm̃ ſed non ꝓhibetur quin ex largitio
ne imperatorũ vel ex deuotione fideliuꝫ poſ
ſint ipſa habere ⁊ recipere. ¶ Itē opponitur
eo ꝙ ibidē legitur ꝑcipe leuitis atq denũcia.
cum acceperitis a filijs iſrael decimas quas
dedi vobis ꝑmitias earum offerte domino
i.decimam parteꝫ decime ⁊c.⁊.j.⁊ date aarõ
ſacerdoti.vbi innuitur ꝙ ſicut laici tenentur
dare decimas leuitis ⁊ ſic leuite ſummo ſa-
cerdoti: ſed leuite hodie non dant ergo nec
laici tenenꝛ dare.ſed certe melius põt infer-
ri.ſi laici donant: ſi non reddũt leuitis ergo
⁊ leuite ſi non reddunt ſummo ſacerdoti: qḋ
verum eſt de ſummo ſacerdote a quo qs ſpi-
ritualia recipit niſi contrario ꝑuile. ſit mu
nitus quod dic vt not.ṡ. eodem.§.a quibus.
¶ Item obijcitur ex eo quod legitur mal'.iij.
vt ſit cibus in domo mea a cõtrario ſi ſit aliũ
de cibus in eccleſia ex regularibus vel alijs
acquiſitis non debet dari decima. non dicit
vt cibus ſit in domo mea; ſed vt ſit cibus.ſcꝫ
ipſa decima ex precepto meo: ⁊ ſi aliud ſine
precepto meo cibum habebat.nec enim dili-
gentia ſua alicui debet eſſe damnoſa. ſuper
quo vide quod no.ṡ.de ſepul.ſub.§.vetus.§.
j.ver.portionem.⁊.§.⁊ vtrum canonica. Iteꝫ
duplex eſt cibus vnus miniſtrorum eccleſie:
alius hoſpitum ⁊ pauperum et licet aliqua
eccleſia reperiatur que quo ad primum abũ
det nulla tñ reperiꝛ ꝙ ſufficiat ad ſm.ꝫ rõne
ſecundi decima vbiq integraliter eſt ſoluen
da ſed neq illud omitto ꝙ aliqua litera hꝫ ⁊
ſit cibus in domo mea. ⁊ hec litera hunc in-
tellectum planius ſonat. ¶ Item figunt pe-
dem in eo quod dicit. M.xxiij.⁊ luce.xi.vbi
dicit hoc oportuit facere.ſ.decimas ſoluere.
q.d. ſed hodie non opꝫ:⁊ ego tabilus obijcio
ex eo quod ſequitur.⁊ illa.ſ.iudicium ⁊ iuſti
tiam non omittere.ſ.oportuit quod precedit
ergo hodie non oportet certe nec primum:
nec ſecundum ſequitur imo ⁊ primum ⁊ ſe-
cundum oportuit ⁊ oportet.⁊ ſic non ſolutuꝫ
preteritum ſed ad preſens tempus ſignifi-
cat ſicut ⁊ verbum oportebit:preſens:⁊ futu
rum.ff.de verbo.ſignifi.verbuꝫ oportebit.⁊.l.
verbum erit. ¶ Item inſultant nobis ex eo ꝙ
legitur hebreo.vij. tranſlato ſacerdotio ne-
ceſſe eſt quod legis tranſlatio fiat ergo dicũt
ipſi ſi tranſlata ſit lex tranſijt ⁊ ius repetendi
decimas.quod ratione leuitici ordinis ſecũ
dum legē moyſi debebatur.⁊ intelligunt trã
ſijt.i.expirauit ſed ſecundum intellectũ hunc
ſequeretur: ergo expirauit et lex.qḋ falſum
eſt.ſed fateor ꝙ vtrunq tranſlatum eſt ⁊ ita
ſicut leuite poterãt in veteri teſtamēto deci-
mas petere ſic poſſunt clerici cũ leuitis ſuc-
ceſſerint:⁊ in nouo.arg.op.j. de voto. magne
.§.cum igitur. Item adhuc inſtant ⁊ oppo-
nunt ſi ex operibus legis non iuſtificabitur
omnis caro coram illo. Roma.iij. Gloſſa ope
ra legis dicuntur que cum lege inſtituta et
terminata ſunt.ſed dicũt ipſũ tale eſt ꝑceptũ
de decimis qḋ in lege datum fuit ⁊ cum lege
terminatum eſt qḋ ex eo apparet:qꝛ apoſto-
li qui eccleſiam ordinauerunt nullã faciunt
de decimis mentionē.ſed ſalua pace ipſoꝝ
apoſtoli non omnia ordinauerunt imo con-
cilia ⁊ ſancti patres ⁊ ſi etiaꝫ omnia ordinaſ
ſent ſufficit quod non reuocauerunt expreſ-
ſim,nec immutauerunt.vt probaꝛ.C.de teſta.
ſancimus.⁊ de appel.precipimus.qꝛ niſi ius
expreſſiꝫ corrigatur ſemper in ſuis terminis
remanet:vt in auc.de non alie.re.ec.§.fi.coll'.
ij. ¶ Nec ob.quod legitur actuum. xv.viſuꝫ
ſpiritui ſancto ⁊ nobis nihil vltra imponere
vobis oneris ꝙ̄ hec neceſſaria vt abſtineatis
vos ab immolatis ſimulachrorum ⁊ ſangui
ne ⁊ ſuffocato: ⁊ fornicatione: quia quod di-
cit nihil vltra imponere.ſubaudi ad preſens
⁊ ex cauſa fuit illud dictum propter nouel-
lam plantationem qḋ deſoluta erat.vt ibidē
apparet ſic.j.de diuor.deus q.j.de peni.deus
qui.nec enim ſicut patet cuilibet illa ſola ſi-
ne alijs ſufficerent ad ſalutem.nec ob. quod
in eo.c.legitur.nunc ergo quid tentatis deũ
imponere iugum ſuper ceruicem diſcipulo-
rum quod neq patres noſtri neq nos porta
re potuimus ⁊c.quia illud intelligi debet de
circuncifione.de qua ibi premiſit: et alijs ce-
rimonialibus que hodie ad literam non ſer-
uantur. ¶ Item ſic obijcitur in eccleſia gre-
corum quam beatus paulus ordinauit non
dantur decime ſicut fertur.nec in hoc repre-
henditur per ecc.ro.ad qḋ rñdeo eccleſia gre
corũ ſchiſmatica eſt:⁊ in multis alijs peccat
vt pꝫ.j.de bap.licet grecos.nec ob.ff. de pol
li.l.ij.§.ſi decimam.quis bonorum nouerit.
Reſponde eni:vt no.j.de vo.§. quot ſpecies.
ver.breuiter ergo. ¶ Finaliter ſic opponũt ſi
peccatum nõ eſt dare decimam:ergo peccat
papa ⁊ eccle.roma.⁊ prelati omnes tacendo
nec efficaciter arguēdo.lxxxiij.diſt.error.⁊.c.
ſeq.ad qḋ Rñ.papa põt circa hoc priuilegiũ
concedere.vt no.ṡ.eo.§.a quibus.⁊ ſub.§.iij.
nec eſt tuum ipſum arguere de peccato.ix.q.
iij.aliorum.⁊.c.ſe.ſed nec ipſe peccat cum pa
ratus ſit olbus cõquerētibus iuſtitiã exhi-

deſe: alij vero magiſtri caueāt q̄ nō poſſint de q̄ mala interp̄tatione ꝛ p̄lati ne valeāt de negligētia reprehēdi. q̄uis ꝛ illud certū ſit q̄ ſine peccō ſolutionē eius q̄ eis debet differre pōt vel pro tp̄e ſuo in totū remittere: vel in partē. ſed nec pōt in hoc ſeculo oia corrigi. vj. q. j. ſi oia. nam ꝛ papa ꝛ totus mūdus ſcit q̄ vbiq̄ vel quaſi in gn̄e ſunt publice meretrices: publici luſores: publici vſurarij: ꝛ in multis religionib⁹ publici ebrioſi quoꝝ prelatos ſi ideo q̄ ſigillatim quēlibet nō veneratur in mortali conſtitutos dixeris vnus de tot milib⁹ vix euadet. ſed ꝯtradicit. gg. dicens de talibus q̄ ſi tali ꝯſue. euerti non pōt cū venia intelligas pene non culpe ſunt ſuo ingenio relinquēdi ne peiores exiſtant ſi a tali ꝯſue. ꝓhibeātur. ſ. ꝓino ſiue p̄ciſe. nā vt ait Salomon: q̄ multū emūgit elicit ſanguinem. iiij. diſt. deniq̄ ꝛ ideo ſm̄ Augu. talis turba gn̄ali obiuragatione feriēda eſt. xiij. q. iiij. nō pōt. ꝛ ſm̄ eundem Aug. vbi plurimoꝝ ſtrages iacēt de maiorib⁹ ſanandis mal charitas ſincera ſubueniat: eſt ſeueritati aliq̄d detrahendū. l. di. vt ꝯſtitueretur. ad ſi. ꝛ apparet l his q̄ no. j. de ſpō. §. ſi. ver. itē octauo ante ſi. ibi vſi notauerūt Ray. ꝛ Goff. certe velim nolim in gn̄e tolero ſed in ſpē nullaten⁹ tolerabo. ꝛ iunge q̄ no. ſ. de renū. §. cui. ver. graue ſcādalū. ꝛ ſeq. ſic igit q̄ eſt ſoluta ꝛ fortiorib⁹ obiectionibus eſt reſponſum.

a ¶ Quid de noualib⁹. Adde. c. ꝑſbyter. et c. dilecti. filij. xvj. q̄ſtio. j.

¶ Octauo querit ꝛ his q̄ longo tp̄e ſteterūt q̄ nō ſoluerunt decimas. tunc corde cōpuncti veniūt ad pn̄iam qualr̄ ſit eis conſulendū cū forte nō ſufficerent ad ſatiſfactionē ꝛ quidē de rigore cogi pōt. vt de p̄terito tp̄e iuxta poſſe ſuū ſatiſfaciāt. ſicut exp̄ſſim legit. j. e. cū homines de orta. ad ſi. ḡ dz eis iniūgi: vt q̄ minus plene dederūt nūc emēdēt. xvj. q. vij. q̄cūq̄. et ſi nō pōt iniūgat q̄ hoc faciāt cū ad pinguiorē fortunā puenerint. j. de ſolu. odoardus. ff. de cel. bono. l. quarta tamen de benignitate canonica poteſt ei fieri remiſſio maxime ſi pauper ſit. ar. xvj. q. j. c. ſi. in p̄inc. xij. q. ij. aurū hz eccleſia. res em̄ clericoꝝ pauperū ſunt. xxiij. q. viij. cōuenior. ꝛ. q. vij. q̄ aūt. nā ꝛ ſm̄ leges habet rō in cōdēnatione quarundā pſonaꝝ ne egeāt. ff. de re iu. ſunt qui in id. ꝛ. l. ſe. ff. de re. iur. in condemnatio. ꝛ in hoc ſola autoritas epiſcopi ſufficere vr̄ cum p hoc fiat melior cōditio ec. ꝛ ius ſuū repetet. ar. ſ. de his que fi. a ma. par. ca. cū apoſtolica. §. autoritates. xvj. q. j. q̄m quicquid. ꝛ. ſ. de ſeu. c. ij. §. alia. ꝛ. §. ſi.

¶ Nono querit: q̄d ſi in eadē terra ꝛ eodē anno diuerſa ſemia ſpargunt: nunquid de oībus fructibus decima dari dz: ſic. j. e. ex parte canonicoꝝ. q2 nō dz vna ꝛ cadem ec. diuerſo iure cenſeri, vt in quibuſdā ſit decimale: in quibuſdā nō. j. e. cū in tua. ꝛ arg. xij. q. ij. cognouimus. j. de priui. q2 circa. ff. de vſuc. cū qui. eſt tn̄ ꝯtrium ar. ff. de pecu. hic queritur. §. j. vbi dz q̄ peculium poteſt eſſe apud aliquem duplici iure.

¶ Decimo quero: q̄d ſi ſit conſuetudo in aliqua parochia q̄ vna ec. pcipiat decimā de blado ꝛ alia de vino. ꝛ alia terra que ꝯſueuit eſſe p̄dialis ſit vinatorialis. ecōtra que eccleſiarum percipiet decimam ꝛ quidē illa que percipiebat de blado dz pcipere et de vino: q2 lz mutetur qualitas terre nō tn̄ ſubſtātia hoc ſatis expreſſum eſt. j. e. cōmiſſum. §. ꝛ ſicut etiā de paſcuis. et faciūt ad idem iura inducta. ſ. e. ſub. §. pxi. lz etiā cōſuetudo in vno predio p̄ſcripta ſit ab aliqua ec. nō extendit hec cōſuetudo ad aliud p̄diū q̄ de nouo recolitur. j. e. cū ꝯtingat. ar. ff. de pac. ſi vnus. §. que oia. C. de preſcri. xxx. an. cū notiſſimi. §. ſz ꝛ ſi quis. ꝛ. §. in his. eſt tn̄. ar. pro ꝛ ꝯ. ſ. de p̄ſcri. auditis. ꝛ. c. cum olim. §. ſi. ꝛ pz in his q̄ no. ſ. e. §. de quib⁹. ver. et no. quod de oibus.

¶ Undecimo quero: quid ſi qui epiſcopi vel religioſi de conſue. percipiunt omnes decias alicuius parochie verum non ob. tali ꝯſue. poſſit presbytero q̄ non habet vnde viuat cōpetens portio aſſignari. ꝛ dicas quod ſic q2 hoc expreſſum eſt. ſ. de preben. extirpāde. §. cum igitur os bouis. et iunge ea que not. ſ. de of. or. §. q̄d ptinet. ſub. §. ſunt āt diſtincte. ꝟ. quod ſi religioſi. ꝛ. ſ. de ſepul. ſub. §. ver⁹ ꝛ. §. quota. verſi. ſed nunquid. j. ij. et. iij. et. ſ. de paro. §. in quibus. ſub. §. hoc tamen ſciendū. ver. vel niſi ſacerdos.

¶ Duodecimo quero. quid de noualibus: a et dicas quod ſi ſint infra limites alicuius parochie: de hoc nō dubitetur: ad illam pertinent ſalua canonica epiſcopi. in dubio vero poteſt epiſcopus gratificare cui voluerit: vel ſibi retinere. j. eodem. quoniam. quā partem putas

tē putas q̄ eliget de diſſicta.nā plericꝫ ind. omnia noualia totius dioceſ. et quecunqꝫ recuperare pñt a militibus ſibi vſurpare nituntur contra dictam decreta.ꝛ.ſ.eo.cū tua. et ſupra de preben.c.iij. abutētes iurib⁹ dicentibus q decime oblationes in ptāte eporum conſiſtunt.xvi.q.vij.§.cum ergo eccleſie ꝛ.c.ſe.ꝛ.qōne.j. ſtatuimus ꝛ.§.precedē.quia illa vera ſunt:nō vt ſibi in totuꝫ appropriēt: ſed vt cōmuniter diſpēſent.xij. q.i.§.ſi ergo res eccleſie.ꝛ.c.prece.eſt igitur hec veritas q nec de noua lib⁹ nec de recuperatis a laicis dꝫ retinere niſi ſuam canonicam vt dictum eſt:hoc eſt quatenus percipiebat de antiquis ꝛ de his pcipiat.arg.ſ.de cenſi.eccle.ſunt eñ quaſi portionarij.ideo pro rata omnia communicare debent eps ꝛ ſacerdos.ar.ff.loc. et con.ſi merces.§.apparet.q ſi nihil percipiebat eps de antiquis ad minus ſua quarta fraudari non dꝫ ſ.eo.qm̄.ꝛ apparet in his q̄ no.ſ. de ſepul.ſub.§.vetus.ꝛ.§.quota.verſ.ſꝫ nunquid.dūmodo eps eccleſiā oīno priuat et ſpoliat parte ſua non habetur loco domini:nec vtitur.ſed abutitur iure ſuo.ff. p emptore qui fundum.§.ſi tutor.ꝛ.ſ.de reſti ſpo. conquerente.ꝛ de offi.or.cum ab eccleſiarū.ꝛ ca.ad reprimendam.ſ.de natis ex libero vē. ca vnico. ¶ Sed quid ſi laicus cōfert epo decimam conſentiente capitulo ſuo. vr̄ qd tūc habeat eps totum arg.ſ.de do.paſtoralis.ſ. de his q̄ fi.a prela.paſtoralis.nam ꝛ autoritas ꝓtutoris ſufficit. ff.de auto.tuto.tut.pupil.dūtñ palam fiat.alꝰs ꝯ.ff.de admi.tut. nō eſtimo.ſ.de of dele.ꝯſuluit.hoc tñ non puto. qꝛ autoritas ſpālis requirit:ꝛ ipſe non pōt eſſe autor in re ꝓpria.ff.de auto.tu.l.j.ſ.de cēſi.prohibemus.recurratur ergo ad ſuperiorem.ſ.ad archiepm ar.ſ.de iure pat.nullus.ꝛ ille inducat militē vt eccleſie parrochiali reddat ſalua canonica epi q̄ ſi nullo mō induci pōt ſꝫ modis oib⁹ vult epo totū dare autoritate archiepiſco. facere poterit.ſupra de his que fi. a prelat. cum apoſtolica. ſed ſi hec forma non ſeruetur non vr̄ valere qd agitur arg.ſupra de offic dele. venerabili.ſupra de reſcriptis cum dilecta.ad fi.

¶ Tertiodecimo queritur:quid ſi is q̄ tenet ad decimā aceruum indecimatum alienauerit:nunquid pōt ab emptore ipſam decimaꝫ eccleſia vendicare.ſic qꝛ tranſit cū onere ſuo vt pꝫ in his q̄ no.ſ.eo.§.a quibus.verſ item ſoluenda eſt:ſed ꝛ ꝯ venditoreꝫ agere pōt.C. ſi tutor vel curator l.fi.ſi tñ ab vno ſuum recuperauerit.non petet ab altero:qꝛ hoc bōa fides non patit.ff.de re iur. bona fides abſit ēt q eccl'ia repetat aliquid cum augmento. xij.q.fraternitas. ¶ Sꝫ nūquid ec tenet cedere ac.ſuā vni ſoluenti ꝯ alterū.ꝛ q̄ deꝫ emptori ſic.ſi bona fide emit.male fidei vero emptori ꝛ venditori /qui nec bonam habere poteſt de facili nullo modo cedet:qua eñ frōte hoc peteret is qui ex ſua nequitia ꝓdem natur. ff. de admi.tu.ſi plures.ff.de tute.ꝛ rō.diſtra l. j.§.nūc tractemus. ¶ Quid ergo ſi procu.mētiens dedit intelligere venditori q aceruus decimatus erat certe/ nec adhuc cedētur ei actiones:qꝛ precium rei recepit.ff.de pe.here.ſi ꝛ rem ꝛ precium.ff.de vſufru.quia q̄ precio.ff.de tribu.ac.ꝓcuratoris.§.nō aūt totuꝫ peculium.xij.q ij.monemus. et duob⁹.c.ſeq.

¶ Quartodecimo querit:ſi quis paſtor hꝫ domicilium in vna parochia ꝛ caulam ſiue ouile in alia cui ſit danda decīa.ꝛ dixit ray. q de lacte feno ꝛ lana danda illi eccleſie īfra cuius limites paſcua ſunt:qꝛ inde ſuſcipiūt aīalia nutrimentum:ꝛ tales decime ꝑdiales ſunt.ſ.eo.cōmiſſum.quo ad fenū veruꝫ dicit oīno.quo ad alia dic vt no e.§ cui danda ſit.

¶ Quintodecimo q̄ritur:qd ſi miles iniuſte percipi ns decimas ipſas violēter occupat vtrum ruſticus teneatur:ꝛ certe aut ipe tradit metu coactus:ꝛ ſic non excuſatur quo ad reſti.faciendā:lꝫ metus pn̄iam q̄ preter ſatiſfactionem eſt iniungēda attenuet.xxxiij.q. v.ita ne ſupra qd met cā.factis.aut violēter fuit deportata:ꝛ tunc ſi ruſticus erat ī mora puta qꝛ requiſitus per eccl'am congruo tpe ſoluere noluerit tenetur.vt ſ.de poſi.bona fides.et de cōmo.c.vnico.eſt aūt cōgruuꝫ tps ex quo ventilatum eſt granum.nā ꝛ añ ſeparationem dñium reſidet penes ec.xvi.q.j.moderamine.ꝛ.ca.decime ſm Ray.ſed hoc non plene probant.c.inducta.eſt tñ verum q ſtatim collectis fructibus ſolui debēt: vt in eo. c.decime.ſ.eo.cum homines.ꝛ ad hoc cōcordat l.ff.de polli l.ij.§ ſi decimā.ſi vero nō erat in mora:puta qꝛ nec audebat fructus tāgere q̄ uſqꝫ veniſſet ibi decimarius non tenetur de violentia.ar.ff cōmo.ad eos.ꝛ.l.argumētuꝫ. ff.loc.ꝛ cō.ſꝫ ꝛ de dāno.ꝛ.l.ſi merces.§.culpe agat ergo eccl'ia ꝯ predonem ff loc.ꝛ con ſi in lege.§.item nō vtiliter.Idem diſtinguēdū eſt ſi propter vim tempeſtatis vel pluuie vel alio caſu fortuito aceruus corruptus eſt vel amiſſus.ff.lo.ꝛ con.ex conducto.§.ſi vis tēpeſtatis.ꝛ ſeq.ſed ꝛ forte ruſticus cenſet eſſe in mora:qꝛ in horreum eccleſie nō intulit:cum potuit de quo dic vt in ſequē.ſub.§.ꝛ hoc teneas ꝑ rgl'a q mora vltima ſemp nocet.ff.de pcul.ꝛ ꝯmo.rei ven.illud.ꝛ.ff.de vſu.dbitor.

¶ Sexto decimo quero:vtrū decima debeat colligi per decimariū in vinea/vel in area vel in alio predio/vel colon⁹ debeat reportare ī horreū vel in torcular:vel dolium eccleſie: et quidem hec qō non expreſſim per ius expeditur:quia autoritates diuine legis q̄s po=

ſui.§.eo.ſub.§.vij.ver.magiſtri maxime.ij.paralipo.xxxj.⁊ malachi.iij.innuitur ꝙ colonus debeat deportare ⁊ ad idem.xvj q.j reuertimini.⁊.q.vij.declaſ.uam ⁊ in annona ⁊ tributo et publica functione temporali: hoc obſeruat ſi nõ multũ diſtet is qui obligatus eſt.vt.C.de anno.⁊ tribu.omnes oino.⁊.l.ꝑ locis.⁊.l.nemo.lib.x.multo fortius in decimis q̄ tributa ſũt ſpũalia.vt.xvj.q.j.decime hoc ſeruari opʒ.arg.C.de ſac.ſanc.ec.inter diuinã.j.eo.tua nobis.§.j.ibi cum enim deus ⁊c.⁊.c.cũ non ſit.⁊.j.de here.vergentis.et nulle expenſe deduci debẽt: vt no.ſ.eo.§.et qualiter.❡ Sʒ cõtrariũ innuitur.ſ.ſub.§.pro xi.vbi not.ꝙ dominium eſt ec.etiam fruct.duus pendentibus et maxime collectis: nam ſi dñiũ eccl.eſt quare dʒ colonus ipaʒ decimã proprijs expenſis colligere ⁊ ad eccleſiaʒ deportari. Item pro hac via eſt numeri.xviij.cap.ante fin.nec obſt.j.e.cum homines de ortana.⁊ ca.non eſt in poteſtate.in fi.quia illud intelligi põt de expenſis ſeminis.⁊ agriculture.j.eodeʒ tua nobis.rñ.j.et.§.fi.j.q̄ fiunt pro fructibus percipiendis nõ colligendis ſicut ſatis innuit illa decre.cum homines de ortana.⁊ expreſſius innuitur.j.eo.paſtoralis.§.j ibi expenſas tñ que fiunt pro fructibus percipiendis ⁊c.no.non dixit colligẽdis ſcðm hoc igitur debet prio ſolui trituranti ꝙ̃ decimario. ❡ Satis poteſt dici ꝙ hic debeat ſeruari conſuetudo.ar.ſ.de ſepul.certificari.et in his q̄ no.ſ.eo.ſub.§.vij.vt tu tñ ſcias qð ſi colligentes et triturãtes velint qð primo ſibi ſatiſfiat ꝙ̃ ſoluantur decime.⁊ ipſi de ſalario ſuo ⁊ tritura debent reddere decimã.ar.j.eo.tua nobis.§.⁊ cum de cunctis.⁊.c.paſtoralis.⁊.c.non ſit in homine.⁊ ſi parum lucrabuntur in hac perceptione. Quicquid allegatuʒ ſit.dic qð expenſe que fiunt ꝑ colligendis fructibus non deducuntur quia ſtatim fructibus

collectis ſunt ſoluende decime cum homines vt.j.eo.⁊ ad idem.vj.qõ.j.decime.⁊ de rigore iuris ſunt ad eccl'iam deportande[a] vt patet in his que no.ſ.eo.§.reſpon.j.

❡ Septimodecimo quero/ quid iuris ſit de primitijs ⁊ quidẽ. ❡ Primitia eſt prima fructuum obuentio ſiue pars dño offerenda.et debetur ex precepto dei ſm Ray.vñ in exod.xxij.decimas ⁊ primitias non tardabis offerre in codẽ primitias frugum terre tue deferes in domo dñi dei tui. Item p ezech.q̄raʒ primitias veſtras ⁊ initiũ decimarũ vr̃aruʒ in oibus ſctificationibus veſtris: alias etiaʒ autoritates põt inuenire.ſ.eo.ſub.§.vij.ver.magiſter. Iteʒ ⁊ de iure canonico debẽt.xvj.q.j.reuertimini.⁊.q.vij.decimas.xxxij.di.preter hec.⁊ eſt danda primitia ſacerdoti parochiali.xvj.qõ.j.doctos.et capi.moderamine. ❡ Quota aũt dari debeat non inuenit in pẽtatheuco.i.quinqȝ libr.moyſi a penta qð eſt quinqȝ/⁊ theca qð eſt mandatum: qꝛ in vno volu.v.libri moyſi cõtinẽtur.j.eo.c.j.qð poſitum eſt.ſ.eo.ſub.§.vij: vel per predictas.dictum tñ hiero.in e.c.qð non dabat minus.xl.parte.nec plus.xl.inter quadrageſima.⁊.xl.arbitrarium erat: ⁊ hoc in aridis ⁊ liquidis intelligas.in fetibus enim primogenituʒ dat vt pʒ infra de vo.§.cũ igit: in l.verũ hoc viſũ eſt Hug.durũ ꝙ is qui non haberet niſi vnũ primogenitum ipm daret: iõ dicit ꝙ de ducentis dabit vnũ: ⁊ ſi quis tot capita non habeat ꝑportionaliter dabit eſtimatio. ❡ Jo.⁊ T.dixerunt centeſimum eſſe danduʒ.de hac cõſueuit no.xiij.q.ij.§ is ita. Ray.⁊ Gof.ſcripſerunt ad conſue.recurrẽdum.⁊ ſi diuerſe ſunt recurratur ad vicinas eccleſias.ita ꝙ ex multis mediocritas obſeruetur.ad hoc.ſ.de ſepul.certificari.ſ.de conſue.cum olim.j.de cenſi.ſuper eo.j.de cogna.ſpi.ſup eo.infra de ſimo.ad aplicam.xvj.di.Iſidorus.xix.di.in canonicis.x.q.ij.hoc ius.vel ſm Goffr.qð minimum eſt debetur.j.de cenſi.minimis ex parte.ff.de le.iij. ❡ Potius vr̃ eſſe ſtandũ nedum in aridis et liquidis ſed in oibus dicto hiero.j.eo.ca.j.qꝛ de ſimilibus ad ſimilia ⁊c.ſ.de reſcri.inter ceteras.⁊ qꝛ ab eodem data ſunt.ſ.de conſti.tranſlato.⁊ qꝛ vbi eadeʒ rð idem ius.j.de conſangui.tua.

a ❡ Sũt ad eccl'iaʒ deportande.adde.c.ad aplice.et ibi doc.de deci.Joã.an.l.c.ex p̲te.eodẽ tit.

❡ De regularibus ⁊ tranſeuntibus ad religionem. Rubrica.

1 Regularis quis dicatur. Et vñ dicat 4.
Ad quid teneatur. 5.
2 Religioſus largo modo quis dicatur.
3 Ruſtici qui faciũt hoſpitalia mutãt habitũ et accipiunt ſignum certum ⁊ aliquã hoſpitalitatem exercent hñt tñ vxores: et propriũ retinent: an cenſeantur religioſi.

6 Regule que ſint ſubſtantialia.
7 Regularis qualiter obligetur. Et an poſſit
exire monaſteriū. 8. Et an reuocari. 9.
10 Annus probationis a quo tempore currit.

TRactatum eſt ſu-
pra de clericis ſecularibus
et eorum rebus ſubijcit de
regularibus.ꝛ de his q̄ per
tinent ad regulares. videa-
mus. ¶ Quis ſit regularis.
¶ Et vñ dicatur. ¶ Ad quid teneatur. ¶ Et
qualiter obligetur. ¶ Et vtrum exire poſſit.
¶ Uel reuocari.

• Quid ſit regularis. [a] Is qui per emiſſionē ꝓ
feſſionis vel deuotionez paternā prelati im-
perio ſubijcitur: qꝛ monachum fecit aut pro
pria profeſſio aut paterna deuotio. ſequenti
ratihabitione.vt.j.eod.cum ſimus. ꝛ.c.porre
ctum.ꝛ.c.cum virum.quod dic vt not.j.eo.§.
et vtruꝫ.ver.ſi igitur.ergo regularis eſt qui
ad viuendum regulariter eſt aſtrict⁹.ſiue ſit
monachus ſiue canonicus regularis qui et
ſi a ſanctorum monachorū conſortio nō pu-
tetur ſeiunctus inſeruit tñ regule laxiori.j.ꝺ
ſtatu mo.ꝙ dei timorem. in multis aūt eorū
concordat cōditio. j.ne cle. vel mo.ex ꝑte. et
c.ſuper ſpecula.xx.q.iij.pñs.de poſtu. ex ꝑte
et hoc ſiue ſit clericus/ſiue laicus.nam ꝛ ta-
lis licet non poſſit recipi in canonicum.ꝭ de
inſtit.c.ij.tñ pōt recipi in conuerſum.ꝛ ex q̄
profeſſus eſt regular̄ pōt dici.xxvij.qō.j.vt
lex vel religioſus vt.ꝭ.de cōſti.eccleſia. ꝭ.de
reb.ec.nō alie.c.fi.ſecus in non profeſſis q̄ ꝓ
prium retinēt.xix.qō.ij.c.cꝫ pau.vel in domo
propria remanent.j.de priuil.cuꝫ ꝛ plātare.
§.de confratribus. ꝛ.c.vt priuilegia.§.prio.
1 ¶ † Sꝫ ꝛ largo modo[b] dicitur religioſus/q̄
b in domo propria ſancte ꝛ religioſe viuit.licet
non ſit profeſſus.xxxiij q.v.ꝙ deo pari. et dr̄
talis religioſus:non ideo ꝙ aſtrictus ſit ali-
cui regule certe:ſed reſpectu vite quā ꝑ arctio
rem ꝛ ſanctiorem ducit q̄ꝫ ceteri ſeclares qui
oīno ſeculariter.i.diſſolute viuunt ad talem
religionem ne.ſ.ſic ſeculariter ſed honeſti⁹ q̄ꝫ
antea tam in habitu q̄ꝫ in cibis viuat: tenet̄
is qui ſemel intrauit religionem ꝛ exiuit añ
annum.j.eod.conſulti.ꝛ hoc in memoriā pre
teriti introitus.ar.lxxxj.di.dictum.C.de q̄ſti.
ſeruos.j.ne cle.vel mona.c.j.et.ij.ꝭ.de vita ꝛ
ho.cle.clericus ſi tonſuram.xix.q.iij.manda
mus.ꝭ.de eta.ꝛ quali.intelleximus.ſed ē ar.
contra.ſupra de cler.coniuga.Io.ſed ibi nō
fuerat religioſus.vel dic ꝙ q̄ꝫuis decens ſit/
ꝙ ſe religioſus habeat vt in primis concord.
non tamen ad hoc cogi poteſt/ niſi in ſacris
3 fuerit: vt in ꝯtrarijs.ꝛ.l.di.ſtudeat. ¶ † Quid
c de ruſticis[c] qui faciunt hoſpi-
talia.mutant habitum ꝛ acci-
piunt ſignum certum ꝛ aliquā
hoſpitalitatem exercent: ha-
bēt tamen vxores ꝛ proprium
tenent: nunquid tales cenſent̄
religioſi vere ꝛ nunquid eccle-
ſia dꝫ eos defendere ſicut ꝑſo-
nas eccleſiaſticas:non videtur
qꝛ ſubſtantialis regule de q̄b⁹
dixi.j.eo.§.ad quid in talib⁹ de
ficiunt.Item ſi hoc eſſet abſur
ditas ſequeretur: qꝛ ſic poſſꝫ q̄
libet ruſticus facere ſe religio
ſum.ꝛ conſtituere regulā quā
vellet contra concil.gñale.j.de
reli.domi.c.fi.ꝛ fraudare domi
nos tallijs ſuis antiquis ꝛ ra-
tionalibus: vel alijs debitis ſer
uitijs: angarijs: ꝛ perangarijs
contra mentē concilij lateran̄.
et generalis infra de priui.cuꝫ
et plantare.§.de confratribus.
et capi.vt priuilegia.§.primo.
¶ Sed contra/ qꝛ conſuetudo
tales defendit ſicut perſonas
eccleſiaſticas maxime in pro-
uincia ꝓuinciarum que et inij
cientes manus violentas in ta
les excōicatos reputat. cui in
hac parte vr̄ ſtandum.arg. in
his que no.infra de rap.ſub ru
brica de incendiarijs.§.a qua
pena.verſicu.conſuetudo. ꝛ ſu
pra titul.j.ſub.§.ſeptio.verſic.
nec mireris. ¶ Solutio. aut
hoc facit ruſticus ſine autori-
tate epiſcopi.ꝛ ſic non dꝫ defē-
dere.vt in primis concord. nec
tunc obſtaret conſuetudo con-
traria: quia omnino irrationa
bilis eſſet.xciij. diſtinctio.nul-
la ratione. ſupra de conſuetu.
capit.fina.aut autoritate epi
ſcopi.ꝛ ſic debet defendi. ꝛ tam
locus q̄ꝫ perſone religioſe intel
liguntur vt infra de religi.do.
capitu.iij et.iiij.et iunge quod
not.eod.titu.§.j.et infra de ec-
cle edific.§.cuius autoritate.
nec obſt.ꝙ vxorem habet.nam
et talis intelligitur caſte viue-
re.xxxj.diſtinctione nicena.ſed
ea mortua non debet aliam du
cere. et iunge quod notat. ſu-
pra eo.de cler.coniuga.C.qua
pena.verſicul. et priuilegij. et

a ¶ Quid ſi regularis adde doc.j rub.ꝺ reg. archi ꝛ domi in.c.j.e. ti.lib.vj.ar chi.in cap. pñs cleri-cus.xx.q.ij. iij. s. tho. ij.ij.q.lxxx. vj.arg.ij.

b ¶ Largo mō. Adde cle.c.j.ꝛ ibi doc.eo.tit.

c ¶ Quid ꝺ ruſtic.adꝺ doc.l.c.ij.ꝺ de ſo.ꝯpe.

ſ.qui cle.vel vo.§.ſ.nec ob.ſ.de
reli.do.c.fin.q2 hec religio ap=
probata eſt.ſ.de reli do.de ze=
nodochijs. vꝫ illud intelligas
qñ hoc fit ſine autoritate epi
nec ob.ꝙ ꝓpriũ hꝫ q2 illð põt
habere rector ratione admini
ſtrationis.ſ.de ſta. mo.mona=
chi.§.qui vero.Ergo ſi quis in
manu epi promiſerit caſte vi=
uere cum vxore, et ea mortua
aliã non ducere: ⁊ ꝓprio renũ
ciauerit: ⁊ obedientiã promiſe
rit. vel in manib⁹ rectoris qui
hoc hꝫ forte de ꝯſue. vbi plu=
res ſunt frẽs ĩ hoſpitali. ſicut
pꝫ in hoſpitali ſancti Jo.hie=
roſolymitani ⁊ multis alijs re
ligioſus cenſeꝫ talis tñ nõ põt
ſpũalium adminiſtrationem
hr̃e vt not.ſ.ne prela.vi.ſuas.
ver. ſed vꝫ conſulimus etiam
epĩs vt talibus ad oẽs de vna
dio.vniformẽ habitum ⁊ regu
lam certam tradant. arg.ſ.de
vita et ho.cle.deus qui.⁊.ſ.co.
ſtatuimus. abſurdũ em̃ eſt qð
vna eadem ec. diuerſis habi=
tibus et regulis.ex quo vna ⁊
eadem eſt religio et ratio : de=
formetur.argumen.ſ.de deci.
cũ in tua.xij. queſtio.ij.cogno
uimus.¶ Conſulimus etiam
eis quod graue non erit ſicut
credimus quod librã piperis
vel cere vel alium certum cen
ſum in fundatione vel appro=
batione in ſignũ ſubiectionis
ſibi retineant ⁊ vt eorum pro=
tectio euidẽtius elucefcat : ad
hoc. ſ.de cenſ. omnis anima.
ſ.de priui.recepimus.⁊ in his
que not.ſ.de cenſi.§.qð argu.

Et unde dicatur.

4 †A regula non ab ea que reꝫ
que eſt breuiter enarrat. ff. de
regu.iur.l.ſ.ſed ab illa que re=
cta ducit nec aliquando alior=
ſum trahit imo normam re=
cte viuendi tribuit. et quod di
ſtortum prauũqꝫ eſt corrig.⁊
recte re.vt di.iij.regula.quam
ſeruare tenetur et profiteri vt
ſ.eodẽ.ex parte. tua.in fi.ſ. de
elec.cum cauſam.que ad hoc.
ſ.tit.ſ.ex parte. xxxiij. queſtio.
v.notificaſti. ſ. titu.ſ.chariſſi=
mus.¶ Et hoc not.quod nec propter doluꝫ
infringitur votum.ſ. titu. ſ.ex parte. et.c.ve=
niens.et.c.dudum.et not.ſ.titu.ſ.§.vlt.

5 ## At quid teneatur.

†Ad obedien=
tiam epiſcopo
faciendam:niſi exemptus ſit.xciij.diſt.nulla
ratiõe.vel dic quod illud intelligitur de cle=
ricis ſecularibus.regulares autem ſuo ma=
iori ſcꝫ abbati vel priori ipſam preſtabunt vt
pꝫ in his que not.ſ.de maio.et obe.§.qs cui.
et.§.et ad quid. ſed hoc verum eſt quod reli=
6 gioſus teneꝫ eſſe obediẽs.¶†Et hoc eſt vnũ
a de tribus ſubſtantialibus regule[a]. ſ. ꝓprie
voluntatis renunciatio nam religioſus ho=
minem vice dei ſuper caput ſuum cõſtituit.
xix.qõ.iij. ſtatuimus.in quo proprie renun=
ciat voluntati.xij.qõ. ij.non dicatis.¶ Item
quia in ingreſſu ſe et ſua dedicat deo. C. de
ſac.ſan.ec.aut.ingreſſi.xix.qõ.iij.q2 ingrediẽ
tibus.⁊ aut.ſi qua mulier.⁊ ſeq. et ideo poſt
ingreſſum per profeſſionem firmatum ptãtẽ
corporis ſui ⁊ rerum ſuarum amittit.ſ.eodẽ.
ſtatuimus. B. qui curam noſtram nobis ſe=
mel commiſiſtis quid amplius de vobis vos
intromittitis ¶ Secundũ ſubſtantiale eſt ꝓ
prietatis abdicatio vt ex premiſſis pꝫ.¶ Ter
tiuꝫ ſubſtãtiale eſt caſtitatis obſeruatio. hec
enim adeo ſunt de ſubſtantia regule. vt nec
ſummus pontifex contra hoc valeat diſpen
ſare: vt.ſ.de ſtatu monachorum.cum ad mo
naſterium in fin.¶ Item tenetur ſeruare re=
gulam in veſtimentis et in alijs vt proxime
dictum eſt: ſed circa hoc aliquando diſpen=
ſatur.ſ.de vita et honeſtate clericorum. de⁹
qui.¶ Item quia abbas poteſt aliquãdo pe
nitentiam facere.ſ.de ſta. mo.cũ ad monaſte
rium.§.in refectorio.⁊.§.porro.¶ Sed ⁊ tene
tur ad profeſſionẽ faciendã.ex quo per annũ
b fuit in religione[b].ſ.e. ſtatuimus. quã ſi pre=
ſtare voluerit ⁊ in loco quẽ intrauit ſeruaba
tur religio : precife cogẽdus eſt ad profeſſio=
nem faciẽdam per diſtinctionem regularis
diſcipline: ⁊ ſic intellige dictum. c. ſtatuim⁹.
in quo quidem nec fuga proderit: vt. ſ.eo.c.
fin. ſupra de offic. ordi. quanto. quod ſi ibi nõ
ſeruabaꝫ religio nec ipſe obligauit ſe ad ipſaꝫ
ſeruãdam expſſe ſed ſimpliciter intrauit ni=
hilominus cogendus eſt : non tñ precife ſed
cauſatiue.vt.ſ.vel ꝓfeſſionẽ ab initio ibidem
inſtitutã faciat et religionẽ ſeruet vel locum
exeat ⁊ penit⁹ dimittat in quo nec abuſus ꝯ
rius nec numer⁹ defendit annoꝝ ⁊ ſic põt in
telligi.ſ.de elec.cũ cãm q2 iter pſbyterũ.ſ.de
teſta. c.ſ.⁊ ſi oẽs deficiãt alij introducanꝫ alte
rius religiõis.ſ.ne cle.vl' mo.relatũ.⁊ ſi illi ſi
milr deficiãt tũc loc⁹ mutata inſtitutiõe au=
toritate ordinarij põt p ſeculares clericos re
tineri ⁊ ſic poteſt intelligi.ſ.de relig.do.inter.

a ¶ Unũ de
trib⁹ ſub=
ſtãtialib⁹
regule ad
de text. in
c.ex parte.
eo.tit.et in
c. cum ec=
cleſijs. de
ma.⁊ obe.

b ¶ Ex quo
per annũ
fuit in reli
gione. ad=
de text. in
c. apoſtoli
cã. de reg.
⁊ p archi.
l. c. ſcim⁹.
xij.q.ſ.

quatuor. ¶ Sed ⁊ pōt quis ad aliam tranſi re religionem petita licentia. qđ dicvt not. ſ. eo. §. ſeq. verſ. itē religioſus. ⁊ iunge qđ no. ſ. de voto. §. pe. verſi. quid ſi aliquid ſcholaris.

8 ¶ Profeſſio aūt[a] nihil aliud eſt ꝙ certe religionis ſolennis promiſſio in qua promiſſiōe veniunt tria ſubſtantialia ſupradicta. et fit in manu prelati. ſ. eo. porrectum. ⁊ c. ad apl'icani. ¶ Fit ⁊ ſm Gof. in manu priuati. vt. xx. q. ſ. vidua. ſ. qui cle. vel vo. veniēs. ⁊ ca. inſinuante. de hoc tñ dic vt plene no. infra q̄ cle. vel vo. §. quis vouens. verſic. ſolennizatur. et ſe. ⁊ verſ. hic etiam teneas. ⁊ ſeq.

7 Et qualiter obligetur. † Patet ex ſuperioribus. ſ. per propriam profeſſionem vbi hꝫ etatem legitimā[b] vel paternā deuotionem qñ non eſt legitime etatis. ſ. eo. cum virum. nullus eñi tonderi dꝫ niſi legitimā etatē habeat nec inuitus. ſ. eo. c. ſ. ¶ Eſt autēꝫ legitima etas[c] eadem que in matrimonio ꝯhēdo hoc eſt ex quo quis pubes eſt. ſ. de deſpō. impu. puberes. xx. q. ſ. c. ſ. ⁊ ij. neceſſe eſt igitur ſi ſit maſculus: ꝙ habeat. xiiij an. ſi ſit femina. xij. ſ. eo. ad noſtram. ⁊ c. ſignificatum. qđ dic vt plene not. ſ. de deſpon. impub. §. ſ ⁊ §. ql'r. ¶ Sed ⁊ ad obligationē iſtā ſcire debes ꝙ ſi quis votum emittat intrandi relig. ipſuꝫ explere tenetur. vt tractatur. ſ. de vo. ⁊ vo. redē. §. et vtrū niſi frenecticus ſit. ⁊ extra mentem. ſ. eo. ſicut tenor. ¶ Sed ⁊ ſi ſit eger corpore ⁊ ſanus mente vꝫ. ſ. e. porrectum. ⁊ c. ſicut nobis. ¶ Sed contra. ş. de renū. ex tranſmiſſa. et. c. pe. xvij. q. ſ. conſaldus. ideo dicunt q̄dam ꝙ ſi timore mortis hoc faciat: ⁊ ꝙ cito ſentit conualeſcentiam contradicit non obeſt. vt in contrarijs: ſed ſi non cōtradicit videtur ratificare. vt in. c. porrectum. ⁊ ſi ad hoc. ş. quod me. cauſa. ca. ſ. vt ita confirmetur ſicut donatio cauſa mortis. quod dic vt not. ş. de don. §. quot ſint eius ſpecies. Alij dicunt ꝙ aliđ eſt qñ quis timet mortem anime: ⁊ ſic egritudinem quam deus forte ideo dedit vt cōuerteretur: vbi quidē tꝫ aliud eſt qñ timet mortem corporis. ſ. ne cum enſe interficiatur vbi non tenet: qꝛ illud non fit per inſpirationem diuinam. ſupra qđ met. cā. c. ſ. xxiij. q. iiij. nabuchodonoſor. ad hoc. ſ. ti. ſ. ex pte. xxxiij. q. v notificaſti. ſ. ti. ſ. chariſſimus. ⁊ hoc verius vř qꝛ nec propter dolum infringitur votum. ſ. e. tit. ſ. ex parte. ⁊ c. veniens. ⁊ c. dudum. ⁊ no. ſ. tit. ſ. §. vlt. ¶ Obligatur aūt aliqñ etiam ſine profeſſione vel voto. Nam ſi clericus ſimpl'r intrat religionē ⁊ notus ſit: ⁊ ſtat ꝑ annū: de cetero teneř profiteri. ſ. e. ex pte. xvij. q. ſ. ꝯſaldus. Itē clericus ignotus ⁊ laicus not⁹ per bienniū. xix. q. iij. monaſterijs. ſi laic⁹ ignotus ꝑ trienniū. xviij. q. ij. ſi q̄ ignotus. liiij. di. legē

¶ Vel dic ꝙ ideo diuerſa tpa ſtatuūtur: vt ips arbitrarium oſtēdatur poteſt eñi tēpori annali renunciari ab intrante et recipiente ſiue abbas per ſe recipiat ſiue per alium ſꝫ nō ſine cā. vt. ſ. eodem ad apoſtolice.

a ¶ Hodie vero hec diuerſitas ad annum reducitur. vl. ſ. eođ. ad apoſtolicam. poſtulaſti, ex parte ſtatuimus. ⁊ in autētic. d. n. extra eo. non ſolum qđ; dic. vt no. ſ. qui cle. vel vo. §. quis vouens. verſ. hec etiam locuꝫ hꝫ aliqñ tñ nec annus ſufficit. vt no. ſ. eo. ver. vbi aūt. ¶ Obligatur etiā quis ſi in itroitu renūciat ſeculo ⁊ pompis eius ⁊ ſi

b habitum profeſſionis accipiat qꝛ tacite profiteri videtur. ⁊ ſi per annū ſteterit: ꝙuis in habitu ꝓbationis. ſ. eo. ſtatuim⁹. qđ ergo dicimus ꝙ habit⁹ nō facit monachuꝫ: ſed ꝓfeſſio. vt ſ. eo. porrectum. ⁊ c. ⁊ ex parte. loquitur de habitu probatiōis qꝛ inter hos habitus differentia dꝫ eſſe. ſ. e. ſtatuimus in ꝑn. qđ ergo dicit. ſ. eo. ſuper eo. religionis habitum expone. ſ. pro

c bationis. ⁊ intelligas qđ ibi dixit ſe velle mutare vitaꝫ alias ad ſeculum redire poſſet nō tñ ſecl'ariter. i. diſſolute viuere dꝫ imo ſe a ſecularibus ꝯmercijs abſtinere. ſ. eo. conſulti. qđ dic vt no. ş. eo. §. quis dicatur. ſed ⁊ largo modo. Sic nō preſumas ꝙ aliquis voluerit vitā mutař niſi hoc dicat expreſſim vel tacite faciendo profeſſionē vel moram annalē vel recipiendo habitum profeſſorem. vt in decre. Grego. ſtatuimus. ¶ Alij dicūt ꝙ ſemper preſumitur velle mutare niſi ab initio cōtrarium ꝓteſtetur. vt infra eo. conſulti. in fi. et male vnde ibi ſubaudias proteſtetur. ſeꝫ ſi intendit vitaꝫ mutare alias preſumitur hoc non intendere quare infra annum libere exit: vt infra eodeꝫ ſtatuimus. ideo ſi infra annuꝫ exierit incumbit prelato probatio ꝙ fuerit profeſſus vt probat alia Grego. ſupra de teſti. nuper. in quo caſu nō creditur etiam fratribus minorib⁹ non

a ¶ Profeſſio aūt. ađ. c. vidua q̄ dꝫ. xxvij. q. ſ. c. vlti. xxj. q. ſ. ca. oēs. xxvij. q. ſ. ſpe. tit. de regu. in princi.

b ¶ Etatē le gitimā. ad de doc. l. c. qꝛ in inſulis. eo. ti. ⁊ c. propoſu iſti. ⁊ c. ad nřam. e. ti. doc. in cle. fi. de regu.

c ¶ Eſt autē legit. etas. gl. in ꝓboſi pfecte iſti. đ tut. pau. de ca. in. l. oēs. circa fi. C. de his q̄ ve. eta. l. petra. ideꝫ paul. in. l. ſi quis. l. ſ. no. C. eo. ti.

iuratis:licet ſint magne religionis vt ibi niſi conſentiente illo contra quem producuntur. vt.ſ.de teſti.tuis.⁊ de hac materia dic vt plene not.ſ.qui cle.vel vo.§.quis vouens.ꝓſicu. hoc etiam teneas incunctanter.⁊ ſe. ¶ Sed et ſi introitus ſemel tenuerit:non admittitur poſtea ad militiã vel honores ſeculares.xx.q.iiij.procliuus..⁊.c.ſeq.⁊ iunge quod no.ſ.eod.§.et ad quid teneatur.verſ.ſed ⁊ tenetur ad profeſſionẽ.¶ Et vnum no.qđ regula dʒ legi tota illi qui intrare vult:⁊ ſi dicat ſe poſſe ſuſtinere recipiatur.alias non admittať. in autẽ.qũo opʒ epiſ.⁊ re.cle.§.igitur ordinãdus eps hoc tit.de conſue.non ſeruať.¶ Vidua etiã que ſibi impoſuit velum: poſtea ſtetit cum monialibus offerens hoſtiam tanꝗ monialis obligatur nec creditur eius ſacrõ ſi dicat ꝙ non alo reman ndi ibi ipſum aſſumpſit.vt.ſ.eo.vidua.xxvij.diſt qđ interrogaſti. ¶ Ubi aũt dura eſt conuerſatio religioſorũ: vt in inſuľ.non obligatur ꝗs niſi maior.xviij an.ſ.eo.qꝛ in inſulis.quid ergo de cartuſieñ. et ſi.¶ Item religioſus ad ſtrictiorẽ religionem ſe trãſferens obligatur.ſ.eo. ſane.alij dicunt ꝙ de gratia toleratur:vel dic ꝙ ibi fuit petita licentia vt innuit ibi.cũ pura cõſcientia quando enim tranſit petita licentia maioris ſui obligatur.ſ. eodem.licet. ſed ſi non detur licentia nihilominus tranſit / excepto epiſcopo qui non tranſit niſi obtineat. vt in capitu.licet:⁊ hoc facit magna vtilitas que põt prouenire ex offõ paſtorali ſupra de renun.niſi cum pridem.§.fi.ſi tñ eo mõ militeť: quo videtur precipit imperator.xl.diſt.ante oĩa.⁊ excepto impubere.xx.q.j.c.j.⁊ excepto ſeruo.liiij.diſt.ſi ſeruus. ⁊ curie aſtricto. liij.di.legem. ⁊ exceptis coniugibus poſt carnis copulã.ſ.ti.j verũ.⁊.c.ex publico.ſed et ſi religioſus cauſa leuitatis tranſeat:licẽtia etiã petita reuocari põt xix.q.iij.mandamus ⁊.c. ſtatuimus.ſ.de eta.⁊ qualit.intelleximꝰ. vel intellige ꝙ leuitas preſumitur qñ non petit licentiã vt ibi ſecus ſi petat ſicut dixit decre. licet.vnde quod dicit.ca.ſtatuimus.ſine patris permiſſione. ſubaudi petita ꝯuis non obtenta.⁊ de hoc not.infra de vo.§.quis vouere.verſi. monachus.

8 Et utrum exire poſſit. † Non ſic:ſi em̃ ſtetit ꝑ annũ vel profeſſionẽ emiſit:vel habitum profeſſionis aſſumpſit:vel ſeculo ⁊ bñficio.decre.ſtatuimus.⁊hodie extrauagantis dñi n.extra eo.non ſolum habitum ſuſcipiẽdo euidenter renũciauit.decetero exire non põt:niſi forte de licentia maioris qñ tolerare non põt.ſ.co.Jo. ⁊ ea.non eſt.⁊.c.licet. ſed ſi ſimpliciter intrauit aſſumẽs habitum,ꝓbationis põt qđ dic vt,ſ.not.proxi.§.⁊.ſ,eo, ſed quid ſi ingreſſus.⁊ ſeq.¶ Item ſi inuitus intrauit exire põt niſi per lapſum tpis ratificetur.ſ.ca.j.⁊.ij.¶ Item minor.xiiij.anno.exire põt cum venerit ad annos legitimos.ſ.eodẽ ſignificatum.⁊.c.poſtulaſti.⁊.c.cum ſcimus. xx.q.j illud.⁊ forte infra tres dies poſtꝗ puenerit ad annos legitimos. vt.ſ.co.ad noſtrã. ¶ Alij dicunt ꝙ in illo caſu ẽt infra annum exire poſſet.nam ſm̃ Hoffr.ibi ꝯcurrunt.v.rõnes quare potuit exire.¶ Prima eſt qꝛ impetuoſe ⁊ ſine deliberatione intrauit.vbi cũcta mala miniſtrat impetus: ideo non fuit obligatus apud deum qui cor interrogat ⁊ non manum.xiij.q.v.ſi quid inueniſti.xv.q.vj.c.j. eſt tñ.ar.contra.xvij.q.iiij.ſunt qui opeꝫ.ſ.de voto literaturã.¶ Scđa eſt qꝛ illectus fuit. xx.q.iij.conſtituti.ſed ibi tenet obligatio ꝗ ad perſonam nõ obſtante dolo.⁊.ſ.de cõuer.coniug.dudum.ſ quod me.cã.ca.penul.¶ Tertia.qꝛ prope pueritiã intrauit.¶ Quarta/ꝗa ſine probatione habitum ſuſcepit.xix. qõ.iij. monaſterijs.hec ceſſant ex quo pater obtulit vt probant iura allegata.ſ.e.ver.iteꝫ minor. ¶ Quinta qꝛ infra triduum exiuit hec ſola videtur efficax qꝛ incontinẽti exire intelligiť arg.C.de errore aduo.l.iij.C.de iudi.l.fina.ſ. de elec.in cauſis.ideo teneas.vt no.ſ.eo.pri. ver.item minor. ¶ Si igitur pr̃ obtulit filiũ maiorẽ.xiiij.an.⁊ non cõtradicit tenet introitus:⁊ obligatur filiꝰ nõ tñ irreuocabiliter ſic intellige.ſ.eo.cum virũ.expectabitur ergo ꝑ annũ ⁊ idẽ expectabit:nam añ exire nõ põt. ſ.eo.ſignificatũ.veniẽs ergo ad ſextũdecimũ annũ inquiri dʒ/vtrum ratum habeat qđ factum eſt ſi dicit ꝙ ſic non exibit de cetero: ꝗa eſt irreuocabiliter obligatus: vt in ꝓxi. alle. c.ſi naũt diſſentiat.põt exire.xx.q j.illud ſ.eo. cum ſcimus.qđ ergo dr̃ monachum facit aut paterna oblatio aut propria deuotio intelligas de paterna oblatione occaſionaľr.qꝛ honeſtum eſt ꝙ filius nõ cõtradicat:ſed ipſam ratificet ſic intelligitur.ſ.de deſpõ.impu.c.j. vel qñ nõ contradicit ad annos diſcretionis pueniens:qꝛ tunc vere facit monachum.xx. q.iij.pñs vel paterna oblatio facit monachũ certo mõ vt dictum eſt.⁊ ſm̃ hoc intelligi debent oĩa ca.xx.q j.vſq ad.§.cuꝫ ergo ſꝫ Hoſ. ¶ Dicas breuiter ꝙ filiuꝫ poſt annos diſcretionis oblatum a parẽtibus ⁊ nõ ꝯdicẽte facit monachũ paterna oblatio poſt annũ.et ſi expreſſim filius interrogatꝰ introitũ ſuũ non ratificauerit:qꝛ ipſo facto cum mora tpis tacite conſentire vr̃.ar.ſ.de ſpon ad id qđ oblatum vero infra annos diſcretionis facit monachum:niſi ad annos diſcretionis veniens vel poſtꝗ venit infra triduũ verbo contradicat vel facto.ſ.eo.ad noſtrã hoc tñ intelligas qñ oblatus fuit in duodecimo vel. xiij.an.vt

ſic ad minus ꝑ annum ibidem morã traxerit
arg.j.eo.ſtatuimus.⁊ expreſſim.ar.C.de iur.
properandum.§.ſin aũt in medio trienniũ.⁊ ꝫ
hoc intelligas oĩa ſupradicta ꝑ Hoſ.no. nec
tñ inuenio ꝙ magis ſit interrogãdꝰ ꝙ̃ alius
excepto qđ not.ẜ.eo.§.proxi.verſi.⁊ vnũ not.
ꝙ potius de honeſtate ꝙ̃ neceſſitate intelli=
gi dꝫ:nam ex quo ꝑ annum moratur ibi ſatꝫ
ſimplex reputari põt ſi neſcitur vtrũ ſibi ex
pediat remanere.arg.j.eo.ad apꝪicã.infra de
frig.c.j.⁊ ſi nõ queſiuit ⁊ inueſtigauit oĩa po
tius dꝫ ſibi ꝙ̃ monaſterio imputari niſi forte
q̃ñ ibi nulla religio ſeruabatur qđ dic vt no.
ẜ.eo.§.ad quid tenetur.ver.⁊ tenetur ad pro
feſſionem. ¶ Minor vero.xiiij ꝑ ſe ingrediẽs
ſi cõpleto.xiiij.an ꝓfeſſionẽ faciat vel habitũ
profeſſorum ſuſcipiat.vel profeſſionẽ añ fa=
ctam expreſſim ratã habeat.irreuocabiliter
obligatur alioquin exire põt infra annum.
¶ Quid ſi completo anno.xiiij.per annũ in=
tegrũ in relig.ꝑmanſerit ꝓfeſſionẽ videtur
emiſiſſe niſi ibidẽ nimia indiſtinctio habitꝰ
habeatur. ¶ Pubes vero per ſe intrans per
indiſtinctionem huius habitus minime ex=
cuſatur cum eorũ que agũtur plenũ habeat
intellectum.ſic hodie eſt tenendum.⁊ ſcđm
hoc intellige ſupradicta ⁊ qđ legitur in aut.
d.n.extra eo.is qui monaſteriũ. ergo factus
pubes.j.an.exire põt is qui in pueritia itra=
uit. ¶ Itẽ ſi maior.xiiij.an.furioſus.xvij.q.i.
conſaldus.iiij.q.ix indicas.ẜ.de ſuc.ab inte.
ca.fi.j.eo.ſicut qđ dic.vt.ẜ.no.pxi.§.ver.obli
gatur ẽt quis.⁊ ſe.⁊ ver.eſt aũt legitima etas
et ſe. ¶ Qđ aũt dixi qđ minor.xiiij.an.maſcu
lus exire põt intelligebat.Ꝺ.q̃ñ malitia non
ſupplebat etatem:alꝰ ſi diſcretus eſſet exire
nõ poſſet niſi ꝯtradiceret cũ eñ poſſit ſe obli
gare diabolo:multofortius deo:vt.j.de deli.
pu.pueris:⁊ ſic intelligebatur.j.eo.cũ virum
et in hac opinione fuit do.Inn.in extra.iiij.
c.poſtulaſti.ſed illud hodie remotũ eſt.vt pꝫ
j.eo.poſtulaſti.vñ hodie non põt obligari.j.
an.qui exire poſſit in autẽ.d.n.extra.e.nõ ſo=
lum.⁊ eſt rõ/ qꝛ graue eſt inexpertos hoĩes
monaſteriis applicare.xix.q.iij.monaſteriis
⁊ in autẽ.de monachis.col.j.vbi dicit ꝙ diffi
cilis eſt vite mutatio.⁊ cũ ale fit labore.aliud
in carnali matrimonio in quo ſtatim tꝫ obli
gatio.j.de deſpon.impu.a nobis.⁊ c.vlt.⁊ rõ
eſt quia facilius ⁊ leuius toleratur ꝙ̃ ſpũale
et accedit.j.de deſpon.cum locuꝫ. ¶ Sed qđ
ſi ingreſſus cui egredi de iure cõpetit religi.
aſſumptã ſed neceſſe hꝫ ingredi laxiorẽ poſt
egreſſum p̄ie ⁊ añ ingreſſum ſcđe ꝯhat m̃ri
monium:nũquid tꝫ m̃rimoniũ vꝛ ꝙ ſic:qꝛ ſo
lus habitus nõ ſolẽnizauit votũ.j.eo.porre=
ctũ.⁊ ſimplex votũ m̃rimoniũ ꝯctũ non diri=
mit,vt no.j.qui cle.vel vo.§.quis vouẽs.ꝟſi.
tu dicas.⁊ ſeq.⁊ probatur.xxvij.diſt.c.j.et.ij.
et.§.hic diſtinguẽdũ eſt.ſed Hoff.dixit ꝙ m̃ri
monium nõ tꝫ.nam ⁊ ſi habitus ſolus nõ ſo
lennizat votũ: quãtum ad religionẽ aſſum
ptam:ſolennizat tñ in gñe ꝙ̃tum ad religio=
nem in quã conſentit intendens abſolute vi
tam mutare cũ habitũ aſſumpſit.ſi q̄ras cu=
ius eſt ergo monachus nũquid primi mona
ſterij vel ſcđi:hec qđ nõ procedit:nã ⁊ in pro=
pria domo põt quis eſſe nõ ꝓfeſſus:erit tñ re
ligioſus.xxxiij.q.v.qđ deo pari.xxvij.qõ.j.de
viduis.C.de epi.⁊ cleri.raptores ẜm Hoſ.rñ.
igitur nullius monaſterij ſiue eccl'ie mona=
chus eſt:eſt tñ monachꝰ ſicut ⁊ is qui renũ=
ciauit ep̃atui nulliꝰ ec.ep̃s eſt:eſt tñ ep̃s ẜ.đ
tranſla.epi.inter corporalia.§.ſicut ãt ep̃s.et
no.de hoc.j.e.tit.in ſumma.§ cuius auto.ad
fi.ver.vt pꝫ ex premiſſis.⁊ ſe.ẜm hoc põt itel
ligi autẽ.d.n.extra eo.nõ ſolũ.vt.ſ.ꝙ̃uis ꝓ=
feſſio facta.j.annũ nõ aſtringat ꝓfeſſum illi
reli.ſicut ibi dꝛ:aſtringit tñ alicui religioni ⁊
hoc vꝛ verũ qđ durum videꝛ ſi poſſet ſe quis
deo obligare:⁊ poſſet obligare ſe diabolo.vt
no.ẜm Hu.ẜ.eo.ver.qđ aũt dixi:vñ ꝙ̃uis cõ=
ſtitutione ꝓhibente nõ poſſit ſe obligare ali
cui religioni ſpãli.i.dñi vel monaſterio l pe
nam illorũ q̄ ꝯ preceptũ pape ipm recipiũt
põt tñ ſe ſicut dictũ eſt religioni in gñe obli
gare expreſſim ſeculo ⁊ bñficio decret.ſtatui=
mus:et extra non ſolum renũciãdo ⁊ habitũ
induendo:vt not.ẜ.eo.§.in princ.⁊ ẜm hoc in
tellige qđ no.j.qui cle.vel vo.§.quis vouẽs.
verſ.hec etiã locũ habent.⁊ ſe.⁊ verſ.hoc ẽt
teneas incunctanter.⁊ ſe. ¶ Queri cõſueuit
in quo habitu q̄s debeat probari:⁊ vꝛ ꝙ i ſe
culari.arg.j.eo.ſuper eo.liij.diſ lege liiij.diſ.
multos.xvij.q.iij.ſi quis incognitꝰ. ¶ Dixit
lau.ꝙ in monachali habitu eſt probãdꝰ.ar.
dicte decre.ſuper eo.⁊.xix.q.iij.monaſteriis.
alioquin non poſſet bñ probari auſteritas
regule monachalis q̄ et pro magna pte cõſi
ſtit in vili habitu ⁊ auſtero. ¶ Hoff.dixit ꝙ i
hoc ſtandum eſt.potius conſuetudini diuer
ſarum regionũ ꝙ̃ iuri ſcripto.⁊ facit pro eo:
qꝛ et in quibuſdam religionibus ſicut in ho
ſpitali hieroſolymitano domicelli ⁊ pueri in
trantes probantur in habitu ſeculari. ¶ Po
tius ſtanduꝫ videtur in hac parte dicto lau.
qđ no.ẜ.eo.ver.dixit lau.nam ⁊ hodie ſtatu
tuꝫ eſt ꝙ habitꝰ diſtinguãtur.⁊ ſi alicubi nõ
ſint diſtincti adminus ꝓfeſſionis tpe bñdi=
ci debẽt veſtes profeſſoruꝫ.vt ſic nouitij a ꝓ
feſſis habitu diſcernãtur.j.eo.ſtatuimus.§
nihilominus.ſed tñ dictum Hoffr.hodie cõ=
probatur.in autẽ.d.n.extra.eo.is q̄ monaſte
rium.§ j.⁊.ij.in.§.vero fi.dicit ꝙ indiſtincti
dicuntur habitus dũmodo aliquo ſigno de
nouitiorum ꝓfeſſorum ſtatu tranſitus di=

ſcernatur.qualr aūt q̄s intelli
gatur ꝓfiteri exp̄ſſe vel p̄ſum
ptiue:pꝫ ex ſuperiorib⁹ ꝛ not.
ſ.qui cle.vel vo.§.quis vouēs.
verſi.hoc etiam teneas.ꝛ ſeq.
9 Vel reuocari. †Sic ſi minor
an.intrauit ſine ꝯſenſu patris
vel tutoris qui eū in ptāte hꝫ
pōt eum reuocare ſi infra an=
num ꝛ diē ep̄o vel regi vel miſ
ſo dn̄ico.i.officiali querelā ex=
ponat.xxj.qō.ij.puella.ſ.c.ij.
poſt ea ꝟo non audiret niſi for
te monaſteriū ſit valde remotū
qꝛ tūc indulgebit maius tp̄s
ſm Gof.ar.xvij q.ij.ſi q̄s inco=
gnitus.ꝛ.ſ.de ꝓcu.dile. ¶ Sꝫ
alij hoc de ſeruo intelligūt.nā
et ſeruū ingredientē reuocat
dn̄s infra tres an.in auten.de
monachis.§.j.ꝛ.ij.liiij.di.ſer=
uus.xvij.q.j.ſi quis incognit⁹
ſed verius eſt ꝙ Gof.no.vt bñ
probat dictū.c.ſi q̄s incogni=
10 tus. ¶ †Sed a quo tp̄e currit
annus iſte vr̄ a tp̄e ſciētie.ar.
ij.q.vj.biduū.vel a tp̄e admoni
tionis.ar.ſ.de cle.c.fi.vel forte
ꝯtinuum vt ſic currat a tp̄e in=
troitus etiā ignorāti.ff.de his
qui no.infa.genero.dicas ꝙ a
tempore ſcientie currit.argu.
xvij.q.ij.ſi quis incognit⁹ ibi
longe.ſcd̄m Gof.ꝛ meli⁹.ſ.de
conceſ.prebēd.qꝛ diuerſitatē.
ſ.de ſup.neg.pre.lꝫ. ¶ Itē pre
latus forte ſubditum reuoca=
re poteſt ſi non petita licentia
tranſeat.ſ.de renūc.admonet.
ſ.e.lꝫ.de hoc dictum eſt.ſ.§.ꝛ
qualiter in fi.nam a religione
reuocatur propter animaruꝫ
curā.vt.ſ.no de ſta.mo.§.vtꝝ.
ſed Jo.not.ſ.xix.q.j.due ſunt.
tamen ſi pōt trahi multofor=
tius videtur qd̄ poſſit retineri:
et maxie quia ad rōcinia ſal=
tem ſpūalia obligatus eſt: de
qua oblig.no.ſ.de obli.ad rō=
cinia. ¶ In ſumma not.ꝙ fu=
gitiui in q̄libet.c.qd̄ fit de triē
nio in trieniū.ſ.de ſta.mo.l ſin
gulis inueſtigandi ſunt.ꝛ ab=
bates ipſorū cogendi ſunt.vt
eos recipiāt ſalua ordinis di=
ſciplina:quod dic vt.ſ.codē.c.
vlt. Grego.

a ¶ Quis dicatur ꝯiugatus. adde doc. in ru.eo.ti.

b ¶ Qd̄ ius a beata et glorioſa maria virgine adde tex. i.c.qd̄ aūt iterrogaſti.xxvij.qō.ij.c.ſufficiat.ſ ver.beata maria.ea.cā.ꝛ.q.gl.fin.et ibi.doc.in.c.q̄dam.de cō uer.ꝯiuga abb.in.c.cōmiſſum.in.j.not.de ſpon.archiep.floren.in.iij.parte ſue ſumme.ti.xv.c.iij.in §.iij.in.j.colū.aſteſanus in ſua ſūma.li.viij.tit.viij.artic.viij.

¶ De conuerſione coniugatorum. Rubrica.

1 Coniugatus quis dicatur.
2 Coniugati qualiter poſſint conuerti. Et qua
liter reuocari.4.
3 Coniuges poſſunt vouere caſtitateꝫ ad tp̄s
ꝛ imperpetuum.
5 Cōiugat⁹ ſi dolo fuit induct⁹ an poſſit exire.
6 Maritus ſi ante carnis copulā ep̄o ignorā=
te ꝛ vxore inſcia faciat ſe ad ſacros ordines
ꝓmoueri:an ſoluat vinculū matrimoniale.
7 Maritus quare magis poteſt ante matrimo
nium conſummatum intrare religionē inui
ta vxore vel inſcia ꝙ poſtea.
8 Reuocat⁹ q̄ trāſierat ſine licētia ſi poſt mor=
tem reuocantis matrimonium contraxit an
teneat tale matrimonium.
9 Marit⁹ alicui⁹ ſi adulteriū cōmittit:nūq̄d lꝫ
vxori monaſteriū intrari ipſo inuito.
10 Coniugem vnū ſimpliciter cōſentire an ſuffi
ciat ad hoc vt alter ad religionem tranſeat
licet is qui conſentit non mutet vitam.
11 Maritus ſi intret religionem ante copulam
carnis nunquid vxor que forte cōtinentie pe
riculum allegat poteſt ſtatim contrahere.
12 Rector eccl'ie ſi intrat religionē nūq̄d eccl'ia
teneatur expectare annum probationis.

Dictum eſt ſupra de regularibus in genere. nunc vi=dendū in ſpecie.ꝛ ſic de ꝯuerſiōe ꝯiu.ſic.ſ.de off.or.cū ab eccleſiarum.ꝛ.c.ad reprimendā.ꝛ de prebē.cū ſcd̄m apoſtolum.vbi ex genere infert ſpeciem. videamus. ¶ Quis dicatur coniugat⁹. ¶ Qualiter poſſit conuerti. ¶ Et qualiter reuocari. ¶ Et vtꝝ poſſit exire ſi dolo inductus fuit.

a Quis dicatur cōiugatus.[a]

Is qui matrimonialiter eſt ligatus.ſ.codē.accedens.in prin. Eſt enim vinculum matrimonij indiſſolubile.vt not.ſ.de ſpon.§.quid ſit matrimonium vnde et vxor ſocia dr̄ diuine ꝛ humane domus.ff.rerum amo.l j.et.C.de cri.expi.here.aduerſus.

Qualiter poſſit conuerti.

2 Super hoc videndum vtrum conuerti deſi=
deret ante carnis copulam quod licet quia ꝛ
multi ſancti a nuptijs ſunt vocati.ſ.eodem.
verum ꝙ ius a beata ꝛ glorioſa maria virgi
b ne [b] inceptum eſt que nuptijs carnalib⁹ ad
ſpūales vocata fuit.ꝛ ſemper virgo permā=
ſit.nec inuenimus quod habitum mutaue=
rit.vel aliam certam religionem intrauerit.
xxvij.queſtio.ij.§ cum ergo.demum beatus
Jo.euan.ꝛ multi alij ſancti.xxij.queſtio.ij.§
ecce quod coniugati.nec ob.quod non lꝫ vxo

2 rem dimittere nisi ob cauſam fornicatiōis qr illud intelligitur de matrimonio cōſummato.j.co.ex publico.in fi. ⁊ eſt forte ratio qr coniūctio alorum que ſignificat charitatē.ȝ. de big.debitū.nō repugnat volēti reuerti ad dñm.nec eſt actus ꝯtrius imo magis augmētatur ⁊ attendit vinculū charitatis ſed poſt conſummationē nō lȝ ⁊ eſt rō: vt.ȝ.de big.§. quare big.ver.cū ergo ꝗlibet ꝯiunctio ⁊ iūge qđ not.j.§.⁊ vtrū poſſit exire.ver.ſȝ quare magis.⁊ ſe. ¶ Uolenti tñ cōuerti ante carnis copulam eſt ſtatuendum tps duorum menſiū ſm Hoſ.j.c.ex publico. ſed magis puto ꝙ ſtatim debet tps arbitrio iudicis ſtatui.j.qđ intret: vel coniugi adhereat ⁊ ſi tranſire eligat quilibet recuperat qđ de ſuo penes alterum reſidebat.j.eo.ex publico.⁊.c.ex parte. C.de epiſ.⁊ cle.deo nobis. in auć.de ſan.epi.§.ſpōſalibus quoqꝫ.col.ix.intelligas facta profeſſione.⁊ dicunt quidā qđ volēti ꝯuerti non dabitur tps ꝓbationis altero inuito qr forte nō pōt ꝯtinere qđ dic vt no.j.e.§.ſi.vel poſt copulam: vbi quidē ſi vxor adulterata fuerit ea inuita tranſire pōt ſi notorium ſit iuris vel facti.j.eo.conſtitutus.⁊.c.veniens. ⁊ de diuer.ſignificaſti.⁊ de adul.c.pe.⁊ vl.nec relicta poterit ꝯhere: qr remanent ꝯiuges ſeparati ob fornicationē.xxxij.q.vij.c.j.⁊.ij.j.eo. ꝯſtitut⁹. ¶ Poteſt aūt marit⁹ recōciliare vxo. ſi noluerit qđ dic vt.no.j.de adul.ſi vir ſciēs ſȝ poſtea non ꝓmouebit.xxxiiij.di.ſi cuius.⁊.c.laici. ¶ Alias detruditur adultera in monaſterium.j.c.gaudem⁹.ſed tñ maritus ipſam recuperare pōt infra bienniū.C.de adult. auć. nouo iure.⁊ auć.ſȝ hodie. ¶ Si vero vxor integrum ſeruauit vir thorū vxoris ⁊ alter trāſit: altero inuito vel ignorāte nō tenet introitus in preiudicium vxoris: qr non habet vir in hoc poteſtatē ſui corporis: ſed vxor.xxvij. q.ij.ſunt qui dicunt. tenet tamen quantum ad hoc vt caſtitatem obſeruet.i.vt nō exigat debitum. quod in eius erat poteſtate ſed tñ non cogitur remanere in reli. lȝ moneri debeat.ſic intelligo.j.,eo.quidam.⁊.c.placet.ergo pȝ inquantum ad hoc vt non exigat debitum nec ad ſecūda vota tranſeat. inſpicitur dimidium corpus corporis vniti tanꝗ̄ vnū. ſed ꝗ̄tum ad hoc vtrum cogatur in reli. remanere ſiue redire inſpicitur conſenſus corporis vniti.vxor enim ⁊ vir vnū corpus vniūt per carnis copulam.j.eo.ad apoſtolicam. ergo vbi de licentia vxoris tranſiuit ſi forte reuocetur qr vxor iuuenis eſt nec continētiam promiſit tenuit tñ introitus: ⁊ iō vxore mortua cogit redire ad monaſteriū.j.eo.ex parte.⁊.c.ſe. ¶ † Poſſunt tñ coniuges vouere ca-
3 ſtitatē ad tps ⁊ imppetuū.xxxiij.q.v.qđ deo. ⁊.q.iiij.apoſtol⁹.⁊.c.placet.j.eođ.chariſſim⁹.

¶ Ergo ſciendū qđ vbi ꝯiunx tranſit de lnia coniugis ꝗ̄ cōtinentiā non ꝓmiſit reuocari poteſt.j.e.c.j. ¶ Sȝ ſi ꝓmittat continētiam ⁊ iuuenis eſt cogitur tranſire ad reli. j.e.ſignificauit.et.c.dudum.al's ſi ſenex eſt ⁊ perpetuā caſtitatē vouet poteſt remanere in ꝓpria domo cū filijs ⁊ familia.j.eođ.cū ſis.⁊.cōiugatus.⁊.c.ſanc.et.c. vxoratus ⁊ ad apoſtolicam intm̄ qđ ſi is qui remanet ꝯhat non tȝ matrimoniū ad exemplum illius qua permittente ⁊ cōtinentiā vouēte marit⁹ eſt ad ordines ꝓmot⁹.xxxij.di.ſeriatim.xxvij.di.qr ſunt culpe. in his.eñ caſibus votū qđ ſimpliciter emiſſuȝ fuit ſolēnizat in ꝓfeſſione vel ordinatiōe ab ſoluti: qr cōiuges ſibi cōicant actiōes.xxx.q.iiij.ſi ꝗs vn⁹ ſm Hoſt.et hoc intelligas ſm Jo. qñ mulier certificata fuit qđ ſibi perpetuo ꝓiudicabat al's ſi ſimplr̄ et iuris ignara nō intendebat ſe perpetuo obligare teneret matrimoniū ab ea ꝯtractum viro mortuo.at.ar. j. eo. veniens.j.ꝗ cle.vel.vo. veniēs. ſic intelligas. c.xxvij.q.j. ſunt quidam.⁊.c.ſcripſit.⁊.c.agatoſa.xxxiij.q. v.qui vxorē. ¶ Si vero inuita dedit licentiā non nocet.xxxiij.q.v.notificaſti.niſi tractu tpis ratificetur. j.qui cle.vel vo.rurſus.et. c.ꝯuluit. ȝ.de regu.c.ij.j.de ſpon.ad id. ꝙ non tñ ſufficit quelibet vis. j.qui cle.vel vo. inſinuante. ¶ Jllud quidem ſciendum ꝙ vbi tranſit de licentia vxoris non vouētis exiens. j.an.vxo. recuperare cogitur. ſi intelligas.j.eodem.accedens. ſed et ſi alter fidelium labatur in hereſim propter qđ factū eſt diuortium inter ipſos ipo reuertente qui fidelis remanſit pōt tranſire ad relig.inuito etiam reuertente.j.eo.mulier.

Et qualiter reuo-

4 cari. † Patet ex precedētibus ⁊ ſeq. j. ſi poſt matrimonium conſummatum tranſiuit vn⁹ altero inuito vel ignorante vl

a ¶ Non lȝ vxorē dimittere ad de text.l.c. c.dixit do. xxxij.qō.j. c.ſi ꝗs vxorem.c.ꝑcipit dñs. c. preceptuȝ eſt. xxij. q. v.⁊ in.c.ex parte. de ſpon. Originaliter matthei. xix.

de licētia. ſi is qui remanebat
iuuenis erat nec votum emiſit
nec continentiam. vel q2 illa
fuit violenta ⁊ promiſſio caſti
tatis hoc patet. ſ. e. in proxi. §.

Et utrū poſſit exi-

5 re. † Si dolo inductus fuit nō
vt. ī. eo. veniens. ⁊. c. dudū. idē
eſt ſi ex falſa cauſa. ī. eo. ex par
te. ij. q2 dolus in ſpiritualibus
non reſcindit ꝯctum. ſ. q̄ me.
cā. c. pe. cum bonus ſit. ff. de do
lo. l. j. §. non fuit. Secus in ꝯcti
bus. ſ. de ꝯhen. emp. ⁊ ven. cū
dilecti. qđ dic vt in ſumma. et
longe his. ſ. de tem. or. ⁊ de bi
gamis. Si vis ſcire qualiter
pmoueaꝶ cōiugat⁹. ¶ Da. tñ
not. hoc q̄ ſi ꝯiugat⁹ pmoueꝶ
a in epm̄ᵃ neceſſe eſt qđ vxor ei⁹
religionē intret. ī. e. ſane. ſi cō-
iugati: ſed ꝗtū ad ordinē ſuf-
ficit q̄ pmittat caſtitatē. ī. ꝯiu
gatus. melius eſt qđ. c. intelli-
ligas in ſene. et iuuene. vt. ſ.
6 ¶ † Sed qđ ſi marit⁹ ante car
nis copulam epō ignorante: ⁊
vxore inſcia facit ſe ad ſacros
ordines pmoueri ⁊ quidē per
inde vꝶ ac ſi intraſſet reli. ergo
vinculum matrimoniale ſolu
tum eſt. q2 hec duo eq̄paranꝶ.
ſ. de vi. ⁊ ho. cle. cleric⁹ ſi tōſu
ra xx. q. ij. c. j. ¶ Nam ⁊ multi
ſancti a dño ſunt vocati a nu-
ptijs et in ſeculo domino ſer-
uierunt in heremo. xxvij. qō.
ij. §. ecce quod coniugati. ſed
heremita non eſt religioſus.
xix. q. vlt. §. econtra pau. alias
incipit contra. et argu. ad idē
xxij. qō. j. nuptie. et. c. integri-
tas. ¶ Ut em̄ l his iurib⁹ ap-
paret licitū eſt propoſitum me
lioris vite aſſumere: ⁊ qui dat
nuptui bene facit: et qui non
dat nuptui melius facit. er-
go melius eſt continere ad qđ
tenetur ex vi ſucceſſiōis ſacri
ordinis. xxvij. queſtio. j. vel lex
continentie. xxviij. diſtin. dia-
coni. lxxxiiij. diſtin. cum in pre
torio ꝙ vxor adherere. nec vi-
detur voti promiſſi vel matri-
monij violator qui in melius
cōmutauit. ſ. de iureiur. c. iij.
et. de voto ſcripture. ¶ Itē p-

a ¶ Si con-
iugat⁹ p-
mouetur i
epm̄. adđ
car. alex. i
c. ſi ſe in. ij.
col. xxvij.
di. ⁊ qđ in
papa ſi re
periꝶ hr̄e
vxorem. vi
de gl. in. c.
ſi quis pe-
cuniā. lx
ix. di. ⁊ ab.
in. c. conſti
tut⁹. de cō
uer. coniu
ga.

motus in ſubdia. abſoluitur ſiue liberatur
a ſeruitute dominij p̄ſtando alium. ſ. de ſer.
non ordi. miramur ergo ⁊ a ſeruite matrimo
nij. ſimile arg. ī. qui fil. ſint legi. ſi ꝑ venerabi
lem. reſpon. j. ver. preterea. etiā ſi ſimplex ep̄s
vnde ⁊ dicit. c. qđ de carnali matrimonio fit
ſpūale coniugiū. xxxj. di. lex continentie. et. c.
ſeq. ¶ Item non ſunt niſi duo genera hoim
ſm hiero. ſ. laicoꝝ et clericorū quorūcunq̄
dño ꝑpetuo famulantium. xij. qō. j. duo. ergo
ex quo ſubdia. eſt cum non poſſit reuerti ad
ſeculum perinde eſt ac ſi religi. intraſſet. nec
enim habitus facit monachū ſed profeſſio.
ſ. tit. j. porrectum. quid ergo refert vtꝝ ꝑ ha-
bitum vel ordinis ſuſceptionē ſolenniʒeꝶ vo-
tum. nā ita ſolenniʒaꝶ per vnū ſicut per reli-
quum. ⁊ etiā fortius ⁊ citius ꝑ ordinis ſuſce
ptionem: q2 nullo caſu locus eſt pnie ⁊ vide
ſuper hoc qđ no. ī. qui cle. vel vo. §. ſi. ver. hoc
etiam teneas incunctāter. et ſe. ⁊. ſ. tit. j. §. et
vtruʒ exire. et anteꝙ regula beati benedicti:
vel aliqua alia certa religio ſtatuta eſſet: ma
trimonium ſoluebatur vt patet in beato Jo.
euan. et in. d. §. xxvij. queſti. ij. § ecce. ¶ Quid
enim dices ſi ſimul promotus ſit ad ordineʒ
ſacrum et regimen animarū. ſ. de eta. ⁊ qua.
preterea. nam animarum regimen aduocat
religioſum a religione vt not. ī. de ſta. mona.
§. et vtrum. et in hoc caſu communis vtili-
tas priuate prefertur: quapropter vt mona-
chus aſcendat ad preſulatum ꝙ preſul ad
monachum deſcendat facilius indulgetur.
ſ. de renun. niſi cum pridem. §. nec putes. et
prece. et aſcendere debemus non deſcendere.
xc. diſtinc. legimus. in fin. ff. de mune. vt gra-
datim. ¶ Cum igitur religio tanꝙ mai⁹ bo-
num aduocet a mr̄imonio hominē ante car
nis copulam: vt not. ſ. et cura tanꝙ maius
bonum reli. vt proxi. dixi. multofortius ⁊ cu
ra a matrimonio aduocabit: quia ſi vinco vi
centem te multofortius vnico te. ff. de diuer.
et temp. preſcript. de acceſſionibus. et ſi id
de quo minus vꝶ ineſſe ineſt. et id de quo ma
gis. ſ. de elec. cum in cunctis. reſpon. j. et. ī.
de deci. ex parte. iij. et facit p hac via qđ not.
ī. de ſpō. ſub rubrica de mr̄imo. §. qđ ſit ma-
trimonium. ver. ſic non ob. ⁊ ſe. ⁊. §. eodem. ꝟ.
qualiter poſſit conuerti. tradidit etiam Hoſ.
in ſumma ſua pro regula. qđ ea q̄ dicunꝶ de
religione aſſumēdo, ab vno cōiugum altero
inuito ſed in caſibus idē intelligēdū eſt. ⁊ in
ſacris ordinibus recipiendis: ⁊ ſic hec duo
equiparanꝶ ſcđm ipſum. ¶ Sed ꝯtra, nō in-
uenio exp̄ſſum in iure quod in hoc caſu ſol-
uatur matrimonium ergo non debeo dicere
q̄ ſoluaꝶ. ar. ī. e. ex parte. ſ. de teſti. lʒ ex qua-
dam. in fi. ¶ Itē non lʒ vni coniugū in ſeculo
remanenti votū emittere ſine conſenſu alte-

rius.xxxiij.qō.v.c.ij.ꝛ.iij.ꝛ vſq; ad.§.ex pre=
miſſis igitur ſi per votum expreſſum non ſol
uitur per tacitū multominus.¶ Itē cū ma=
trimoniū ꝯtractū etiā poſt votū ſimplex ex=
preſſum teneat.j.qui cle.vel vo.rurſus cōſu=
luit multominus ſoluet̄ precedens cōtractū
matrimoniū per tacitū votū ſequens. ¶ Itē
ꝯiugati aliter ordinari nō debet etiā i epos.
niſi vxoribus ꝯſequētibus ꝛ habitū mutan=
tibus.j.eo.coniugatus.ꝛ.c.ſane.xxvij.q.ij.ſi
vir.¶ Itē ex quo matrimoniū tenuit cōſum
mari debet.et ad hoc cōpellendus eſt is qui
tenuit.niſi infra certū tp̄s reli. intrauerit.j.
c.ex publico.nulla alia exceptione obſtante
vt ptꝫ.j.de coniu.lepro.c.ij.ꝛ.iij ¶ Itē ſi hoc
fecit in fraudē:forte matrimonij:ergo nō fuit
inſpiratio:nec fraus ſua ei patrocinari dꝫ.j.
de eo qui dux.in ma.c.j.ff.de dolo.l j. ¶ So=
lutio talē cōpellerē reli.intrare ad hoc eīn co
gitur quis propter delictū ſuū.xxxiij.di.fra=
ternitatis.ſed eſto ꝙ iurauit non intrare:ta=
le eīn ſacramentū tenet ſm qō legit̄.xxij.qō.
iiij.§.ſi.adhuc puto ipm cogendū:qꝛ vr̄ auto
ritas ſuperioris excepta maxime ne tali pre
textu euitet penā.arg.in his que no.ſ.de po
ſtulando.§.vlt.ver. nec ob.iuramentū defen=
ſionis.ꝛ ſe.ꝛ ſic ſm omnes matrimoniale vin
culum ꝛ per ꝯns queſtio eſt ſoluta.¶ Aliqui
tamen dicunt vinculum matrimoniale ſolui
indiſ.ꝛ ſine dubio.pro his potiora ſunt iura.
¶ Nec eīn obeſt obiectio notata.ſ.e.ver.ſed
contra:qꝛ de ſimilibus ad ſimilia debemus
procedere: vt.ſ.de reſcri.inter ceteras mul=
tofortius de his quibus minus vr̄ ad ea de
quib⁹ magis vr̄ vt ptꝫ.ſ.eo.ver.quid eīn di=
ceres.ꝛ ſeq.¶ Nec ob.qō no.ſ.ij.itē non lꝫ.ꝛ
ſeq.qꝛ intelligunt̄ poſt matrimoniū conſum
matum vel de voto ſimplici porro nos que=
rimus de non conſummato.ꝛ de voto ſolēni.
¶ Sed nec ob.ſ.eo.ver.item coniugati poſt
matrimoniū cōſummatū.vel ſi intelligas de
non conſummato dic qō nō debet fieri:ſed ſi
factum ſit tenet.ar.de iureiur.quēadmodū.§.
qō ſi poſt huius nec contradicit·ſ.eo.ver.itē
ex quo matrimoniū:qꝛ ſubaudiendū eſt vel
niſi ad ſacros ordines fuerit promotus:cum
hec equiparentur vt probant prima iura.
¶ Nec obeſt.ſ.ver.item ſi hoc fecit:quia et ſi
per fraudem quis inducatur ad bonum vel
melius faciendum tenet qō agit̄ nec prodeſt
ei hec fraus: qꝛ hoc non attendit̄.ſed domi=
nus dominantiū cui aſtringitur perpetuo fa
mulari.ad hoc.j.e.dudum.ꝛ.ſ. qō me.cauſa
c.penulti.¶ Magiſter bertrandus doctor de
cretorum dicit quod nullo modo ſoluit̄ ma=
trimoniale vinculum. imo et ſi papa fieret
nec alias intraret religio. teneret̄ matrimo=
nium conſummare. ꝛ idem videt̄ conſentire
Hug.ſicut no. in ſumma ſua.xxvij.qō.ij.de=
ſponſatā.ſed ſi hanc opinionē amplecteret
neſciens primis iuribus reſpondere. Alij di=
cunt qō in hac queſtione nerui teſticulorum
leuiatam perplexi ſunt.xiij. di. meui.ꝛ ideo
eſſet papa ſuper hoc conſulendus ad quem
eſt in talibus recurrēdū.ſ.de tranſla.epiſco.
ca.j.¶ Tu dic vt no.ſ.eo.ver.ſolutio.ꝛ ſe.cō=
ſulas autem papā ſi te contigerit dubitare.
7 ¶ † Sed quare magis poteſt maritus ante
matrimoniū conſummatū intrare relig.inui
ta vxore vel inſcia ꝙ poſtea.hanc obiectionē
forte timens Inno.iij.voluit ſentire contra=
rium.ſicut innuitur.j.e.ex parte.ij.§ nos au=
tem.ibi qō ꝛ ſi poſſit non inconſulte videri ꝙ
ex quo mr̄imoniū inter legitimas perſonas
per verba de preſenti contrahit̄ illis viuenti
bus in nullo caſu poſſet diſſolui ꝛc.ꝛ merito.
nam matrimoniū de mandato dei perficitur
xxvj.di.deinde.opponit̄. ¶ Dixerunt quidā
vt Ala.ꝙ matrimoniū non cōſummatū ſorti
tur effectū ex conſtitutione eccleſie : conſum=
matū vero ex cōſtitutione diuina:ꝛ ideo ptꝫ
quare aliud ad hoc.ſ de reſt.ſpo.lr̄as.§.opi
nioni.¶ Hoc nihil eſt qꝛ matrimoniū nō con
ſummatū fuit ante eccl'iam ꝛ ſacr̄m eſt apd̄
omnes etiā infideles.j.de diuor.ꝙ̄to.ideoq;
probabilius poſſet dici qō ratificatio matri=
monij cōſti.ec.firmat̄. vnde ꝛ apud infideles
matrimoniū non eſt ratū.vt in dicta decreta.
ꝙ̄to. ꝛ ideo vim iſtius ratificationis que ꝙ̄=
ta ſit eadē decre.innuit tolerare poteſt papa
vnde videt̄ ꝙ ante carnis copulā cōi diſſen
ſu ratione liberi arbitrij nobis a deo dati ꝓ
pter quod priuileg.quo primi parētes abuſi
ſunt in labore veſcimur pane noſtro autori=
tate pape interueniente poſſent ſe coniuges
adinuicem abſoluere. ſicut legitur in ſpōſa=
libus.j.de ſpon.c.ij.qꝛ contrarius actus con
gruus interuenire poteſt ar.ff.de reg.iur.ni=
hil tam naturale.j.de regu.omnis res.ſed al
tero inuito non poſſet.C.de ac.ꝛ ob.ſicut.j.de
deſpon.impube.c.de illis.cōſummatio vero
de iure naturali eſt ꝛ in facto ꝯſiſtit ꝛ ex quo
ſemel factū eſt infectū fieri non pōt.xxxij.qō.
v.ſi pau.ff.de ca.ꝛ poſtli.reuer.in bello.§.fa=
cte.ꝛ ideo quia poſtea contrarius actus con
gruus interuenire non poteſt neq; tolli quia
iam non eſt res integra.ad hoc.ff.de pactis.
ab emptione.C.quando li.ab emp.diſce.l.j.ꝛ
ij.ꝙ̄uis autem hoc ſit probabilius a patruꝫ
tamen reſpōſionibus non debemus omnino
recedere i hac parte.j. eodē.c.ex parte ij.§.j.
ibi nos tamen volentes ꝛc.¶ Dic ergo quod
hec poteſt reddi ratio quia ante carnis co=
pulam vinculū dei ꝛ fidelis aīe qō ꝯiunctio=
nem animorum repreſentat non minuitur
ſed per religionis introitum de bono in me=

lius qđ pōt fieri augmentat̄.j.de voto.ſcri=
pture vt not.ſ.e.§.qualiter poſſit cōuerti.ſed
⁊ ipm̄ vinculum mutabile eſt vt apparet.l.
di.ferrū.ſacramētū aūt dei ⁊ ec. qđ ſignificat̄
per matrimoniū cōſummatū diſſolui nō pōt
vt apparet in his que no.ſ.de biga.§.quare
bigamus.ver.vł planius.⁊ ſeq. ver.in tertia
cellula.⁊ ſeq ideo ꝙ ſi quis diceret ꝙ poſtea
tranſire poſſet innueret ꝙ alia fides melioꝛ
venire deberet ⁊ qđ deus eccl'iam dimitteret
⁊ aliā deſpōſaret eđ eſſe non pōt vt ibidē no.
⁊ pꝛobat̄.ſ.de biga.debitū.⁊ iunge qđ not.j.
ti.j.§.qualiter.ver.predicta oīno.⁊.j.de ſpon.
ſub rubrica de matrimonijs.§.⁊ quare ꝯtra=
hatur.ver.ex hoc tñ.et de hoc not.j.de ſpon.
duoꝝ.§.quot modis.verſi.aut vtraqꝫ de pꝛe
ſenti ⁊ ſeq.⁊.ſ.de tranſla.epi.§.cuius auto=
toꝛitate.ver.ptꝫ ex pꝛemiſſis.⁊.pꝛecedē.et de
ele.§.vtrū mutari.ver.quare ergo ſoluit̄.⁊ ſe.
8 ¶ † Sed qđ ſi reuocatus q̄ tranſierat ſine li
centia poſt moꝛtē reuocātis matrimoniū cō=
traxerit nunqđ tenet matrimoniū.dicas qđ
ſic:qꝛ non potuit ſolēnizare votū in pꝛeiudi
cium cōiugis in ſeculo remanētis:vt ptꝫ in
his que no.ſ.e.§. qualiter.ꝟ. ſi vero vxoꝛ in=
tegrū.nam ſi ſolēnizatio teneret:tūc ius red=
dendi ⁊ exigendi debitū tolleret̄.j.de ſta.mo=
na.cū ad monaſteriū.in ti. ¶ Et nunqđ ante
ꝯtractū matrimoniū cogit̄ ad monaſteriū re
dire.certe anime ſue cōſulet ſi hoc faciat:ſed
ipm̄ inuitū credim⁹ nō cogendū.j.eo. placet.
¶ Sed quid ſi qs intrauit cōſentiente vxoꝛe
iuuene cōſentiente vxoꝛe iuuene ſimpliciter
vouente.non tñ ſe cōuertente. vñ nō ſufficit.
vt.xxxiij.q.v.q̄ vxoꝛē ⁊ demū ad vxo. de mo=
naſterio deducit̄. Nunqđ ſi ea moꝛtua matri
moniū ꝯhat.tenet matrimoniū nō imo cogi
tur reuerti ad monaſteriū.j.eo.ex parte.⁊ eſt
ratio diuerſitatis iſtius queſtionis et pꝛece=
dentis:qꝛ in pꝛecedēti non tenuit pfeſſio hic
aūt tenuit ſed ppter ſuſpicionē vxoꝛis conti
nere nequeuntis de monaſterio deducit̄ ipa
vero moꝛtua ex omni parte roboꝛat̄: qꝛ ꝯſen
ſus ipius vxoꝛis nō defuit ⁊ per moꝛtē ſuſpi
tio abolet̄ ſm̄ Gof.vt ptꝫ in his. que no.ſ.e.
§.qualr̄.ver.ſi vero vxoꝛ. ¶ Sed nunqđ vxoꝛ
illius q̄ ea inuita vel ignoꝛante intrauit pōt
ſimilr̄ intrare eo inuito.ſic ſi hoc faciat ante=
q̄ eductus ſit de monaſterio.⁊ ei recōciliat⁹
nam poſtea non lꝫ.vt.xxvij.qō.ij. agathoſa.
¶ Quid ſi ipm̄ eduxit de monaſterio et ſta=
tim penitet ⁊ vult intrare.videtur ꝙ hoc fa=
cere poſſit ante carnis copulam.arg. in his
que no.e.§.qualiter.rñ.j.⁊.j.de cōiu.ſer.pꝛo=
9 poſuit. ¶ † Quid ſi maritus alicuius adul=
teriū cōmittit:nunqđ lꝫ vxoꝛi monaſterium
intrare ipſo inuito.ſic poſt ſniam diuoꝛtij ex
hac cā latā.xxxv.q.vj.multoꝝ.xxxij.q.ij.ſe.
culares poſt ſniam nāqꝫ non poſſet a mona
ſterio aduocari. ar.j.eo.c.ſi.ante ſniam vero
non poſſet intrare irreuocabilr̄ qꝛ ſi adulter
peteret reſti.non obſtaret ſibi exceptio adul
terij cōmiſſi ante ſpoliationē.ar. ꝯtra.de re=
ſti.ſpo.itē cū quis.C.de do.inter vir. ⁊ vxo.ſi
maritus.lꝫ obſtaret ſibi adulteriū poſt ſpo=
liationem commiſſum. ſic intellige infra.de
diuoꝛ.ſignificaſti.ſecundū Goffre.quam'alij
intelligunt in adulterio notoꝛio ſecundum
hoc intellige.j.eodē conſtitutus.⁊. c.veniēs.
ſecundum Goffre. non ob.xxvij.queſtione.ij.
agathoſa. vbi adulter non poteſt reuocare
intrantem:qꝛ illud intellgendū eſt ſententia
lata:vel quando agitur petitoꝛio vel quan=
do poſt ſpoliationē eſt adulteriū commiſſuꝫ
ſcđm Goffre.'⁊ adde,quod not.j. de diuoꝛ.§.
quot modis ſub.§.generaliter. ver. quintus.
⁊ verſi.quid ſit ſententia.⁊ verſic.non ſolum.
¶ Et nunquid adulter poteſt intrare relig.
inuita innocente?non.ne pꝛopter delictū ſuū
a ſeruitutis coniugalis vinculo liberetur.ar
gumen.ff.de inter.⁊ rele. relegatoꝝ.§.ſi.ff.de
fur.itaqꝫ fullo.ſ.de conſue ex parte etiam ſi
ſententia diuoꝛtij lata fuerit quia adhuc po
teſt velit nolit reconciliari.xxxij.q.j.non erit.
⁊.c.quod autem.in auť.vt nulli iu.§.adulte=
ram.colla.ix.poſita.C. de adult.auť. ſed ho=
die. ¶ Quid ſi quis cōtrahat cum coꝛrupta.
demum alter intrare vult relig. ⁊ ambo vo=
lunt iurare quod ſe adinuicē carnaliter mi=
nime cognouerunt:nunquid credendum eſt
eis. dicas quod ſic ante traductionem.vt.j.
eo.ex parte tua.ij.vbi mulier in abſentia de=
ſponſata fuit. poſt traditionem autem non
crederetur eis in pꝛeiudicium matrimonij
carnalis.j.de eo qui cog. conſang. vxoꝛ.ſue.
ſuper eodē ad hoc.j.de diuoꝛ.quanto.pꝛope
ſi.j.de coniugio lepꝛo.c.ſi ff.de his qui ſui iu
ris ſunt.filium.inſti.de attil.tu.§.j. ¶ Quid ſi
virgo erat. et dum pꝛoperabat ad monaſte=
rium.cauſa ingrediendi eum maritus ſecu=
tus eſt. ⁊ violenter defloꝛauit,ipſa vero cum
euaſiſſet nihilominus intrauit certe redden=
da eſt marito qui iure ſuo vſus eſt. argu.ſ.
de elect.cum eccleſia vulterana.in ſi. ¶ Sed
contra qꝛ perinde eſt ac ſi non fuiſſet cogni=
ta.vt.xxxij.q.v.§ j.⁊.c.ſequē.ſolutio illud in=
telligas quo ad ſaluationem anime. nec eñ
ideo qꝛ coacta fuit mulier pꝛima nocte ⁊ in=
uita cognita non conſummatum matrimo=
nium iudicabo:quia negari non poteſt quin
vna caro effecti ſint ſacramento matrimonij
precedente.j.eo.ad apoſtolicam. xxxij.qō.v.
ſi paul.⁊ ex quo cognoſcit̄ pꝛeſumit̄ cōſenti
re:j.qui matrimonio.accuſa. nō poſ.inſuper
ſi vero poſt tp̄s pfeſſionis ipſam cognoſce=
ret pateret̄ penā de qua legitur.xxvij.q.j.ſi

quis rapuerit.xxxvi.q.ij.ſi quis nõ dicã:qr nec de cetero põt maritus iure ſuo vti cũ vinculum ſit ſolutuz.ſ.eo.verum.et.c.ex publico.
10 ¶†Sed nunquid ſufficit vnũ ex coniugib⁹ ſimpliciter cõſentire.ad hoc vt alter ad religio.tranſeat licet is qui conſentit non mutet vitã.dixit Hugo.q ſic:qr in hoc caſu intrante pfitēte ⁊ is qui remanet intelligit pfiteri. ⁊ ãmodo ꝯhere nõ põt.xxvij.di.qr ſũt culpe xxxij.di.ſeriati.xxvij.q.ij.agathoſa.nec ob.ſ.de eo q̃ dux.in matri.ex literarũ:qr ibi non dr q remanens in ſeculo conſenſiſſet. ¶Alij dicunt qd is qui remanet non intelligit nec tenetur in ſeculo profiteri:ſed ſufficit q ſimpliciter promittat continentiã niſi eſſet iuuenis ⁊ ſuſpectus:qr tunc teneret in ſeculo pfiteri. ¶Dic cũ Hoſ.qd ſi is q̃ remanet eſt ſuſpect⁹ cõpellit intrare religi.⁊ pfiteri ⁊ ſi non eſt ſuſpectus continentia promiſſa poteſt in ſeculo remanere:vt no.ſ.eo.§.qualiter.verſi.ergo ſciendum.⁊ ſcdm hoc intellige.ſ.eo.c.j.⁊ hoc ſatis aperte colligitur.lxxvij.epiſcopus benedictionẽ.ſi enim ſuſpecta remaneat vir ad eam veniens a quo ſemel cognita eſt vix patiet repulſam arg.ſ.de ſi.pre.literas. ¶Sed contra.ſ.eo.veniens.vbi vxor iuuenis et ſuſpecta erat ⁊ conſenſerat.et tñ non cogit intrare.ſolutio ille cõſenſus fuit per fraudẽ elicitus ⁊ per captionẽ extortus quare ergo nõ fuit maritus ibi de monaſterio extractus qr obſtitit fornicatio mulieris.ſicut hec oĩa clare ex ipſa litera colliguntur alias licuiſſet maritum reuocare vt.xxxiij.queſtione.vt notificaſti.
11 ¶†Quid ſi maritus intret relig. ante carnis copulã nunquid vxor que forte continentie periculũ allegat more iordane.ſ. de eo qui cog.con.vxo.ſue.iordane.poteſt ſtatim ꝯtrahere.dicas non qr non intelligo qd ante profeſſionẽ ſoluatur vinculũ matrimoniale.⁊ is qui intrauit habet annũ a canone ⁊ ſic priuatus huius tpis commodũ auferre nõ põt.xxviij.di.de his.vnde ſi iudex minus tps ꝯcedat a lege ſupplebit.ff.de re iud.l.iij.§.ſi quis expectet.ergo mulier non ob.qd de lapſu carnis timet vt.ſ.vt lit.non conte.qm frequenter.§.ſi autem de carnali coniugio.ſi eñ tenetur expectare maritũ cruce ſignatũ quantiſcũqꝫ annis.ſ.de ſpon.in preſentia.ſ. de voto ex multa.§.qd aũt ſuperius.multo fortius tenet expectare per annũ tranſeuntẽ ad religionẽ cum hoc votũ vincat primũ vt
12 xtz.ſ.de voto ſcripture. ¶†Quid de marito ſpirituali puta rector eccleſie intrauit religionẽ[a] nunqd ſponſa ſpũalis.ſ.ec.tenet expectare.et dicas qd ſi intrauit ſine licentia epiſcopi quam ſaltem non petijt repeti poteſt:vt.ſ.de renun.admonet.vij.qõ.j.non ob.in fi.ſi licentiã petijt nos poteſt repeti.ſ.ti.j. licet eccleſia tenetur ipſum expectare per annum:vt.ſ.in proxi.q not.qd intelligi poteſt in vtraqꝫ niſi appareret olno tranſeuntẽ voluiſſe vitam mutare.ſcdm ea que no.ſ.ti.j.§.et vtrum exire.ver.ſed quid ſi ingreſſus.ſi eñ cõtumax ⁊ excõmunicatus expectatur per annum aliqñ:vt no.ſ.de cle.non reſi.ſub.§.vtilitatẽ.ver.ſi autẽ citatus.quare non expectabit iſte rõ reddi non põt ergo idez ius eſt.C.de libe.prete.l.j.ſ.de conſang.tua.eſt tamẽ interim eccleſie per economũ vel vicarium cui competens aſſignet portio rectori vel ſucceſſori reſeruato reſiduo ſeruiendũ.ſ.de cle.non reſi.cũ ad hoc.ſ.de ap.peruenit.ſ.de offi.ordi.cũ vos.nec ob.vij.q.j.cos.qr intelligitur de illo q̃ cauſa cupiditatis trãſiuit ſicut ⁊ illud.ea.q.ſi quis.ſ.de tranſla.epi.quãti.in fi.ſed nec ob.ſ.de renũ.ex tranſmiſſa.qr ⁊ ibi tanqꝫ fatu⁹ olno renunciauit.petendo licẽtiam et bona que ꝯtulerat ſibi reddi que ⁊ reddita fuerunt.et ſic fuit abſoluta.ec.ab eodem ſicut dicit in litera manifeſte.

¶De conuerſione infidelium. Rubri.

1 Infidelis quis dicat.
2 Infideles qualiter poſſint conuerti.
3 Filij infidelium quomodo conuerti debeant.

TRactauimus ſupra qualiter fideles ad religionẽ conuertant:nunc dicendũ qualiter infideles ad fidem conuertant.ſic videamus de conuerſione infidelium. ¶Quis dicat infidelis. ¶Qualiter conuerti poſſit. ¶Quid iuris de prole ipſoꝝ.

Quis dicatur infidelis
1 †Diſcrepãs a fide catholica infidelis generalr põt dici:vt ar.ix.di.xj.xix.xx.per totũ qr quicqd a fide chriſtiana di

a ¶Rector eccleſie.intrauit religionem.adde tex.l c.bñficiũ.de re.iur.li vj.glo.l ca.ſtatuimus.eod.ti.in antiqs.Card.za.in.c.poſtulaſti.in vl.q.de re.idẽ car.in c.ex tranſmiſſa.l.ñ.not.de renun.

ſcrepat:fidei chriſtiane eſt contrarium.C.de
iude.et cel.celicolarū.in fi.et qui nō eſt mecū
ↄtra me eſt.ergo qui eſt in mortali largo mo
do infidelis pōt dici.xj.qō.iij.exiſtimāt.quid
enī ad nos de his qui extra eccleſiā ſunt.ſ.de
diuor.gaudemus.dicit̃ ergo infidelis ab infi
delitate ergo hereticus ſed talis dicit̃ reuer
ti:non conuerti.qđ dic vt no.ſ.de here.§.quis
dicatur hereticus.ꝛ.§.qn̄ ꝛ qualiter;ec.recō=
cilietur. hic autem ſpecialiter tractatur de
his qui nunꝙ fuerunt fideles: vt de paga=
nis ꝛ iudeis.

Qualiter cōuerti poſſint.

a †Propria volūtate nō inuiti.ſ.de iude.ſicut
iudei per regenerationem ſacri baptiſmi:vt
not.ſ.de iude.ſub rub. de iudeis.§.ꝛ in quib⁹
grauent̃.ver. hanc autē.ꝛ ſe.ꝛ.ſ. tractabit̃ de
baptiſ.§. quis ſit effectus. ¶Qđ ſi infidelis
ſeipſum baptizet et incōtinēti morit̃ ſaluus
ſit propter fidē ſacramenti lȝ deficiat fidei ſa
cramentū.ſ.de baptiſ.debitū. ¶Notandū eſt
autē circa hanc materiā qđ matrimoniū fi=
delium non abole.ur quo ad vinculū ex quo
ſemel tenuit ꝛ ſi ſentētia diuortij ferat̃.xxxij.
queſtione.vj.licite.ꝛ.c.interueniente. et ideo
ſi alter duorum fidelium labatur: neceſſe eſt
quod ad diuortium prouocetur quo ad tho=
rum ꝛ mutuā ſeruitutē nec in hoc caſu diſt.
velit alter cohabitare cum altero abſꝙ con
tumelia creatoris.licet Uinc ↄtrariū ſcripſe=
rit.in hoc per Goffre.reprobat̃ ꝛ bene. ¶Ubi
vero alter duorum infidelium ad fidem no=
ſtram conuertitur:monet apoſtolus fidelem
vt cohabitet infideli:quia poſſet eſſe multo=
rum occaſio lucrādorum.xxviij.queſtione.j.
iam nunc excipe iudeum cui cohabitandū
non eſt. et ſi habitare velit ſine contumelia
creatoris.xxviij.qō.j. iudei.ꝛ eſt ratio: quia
habent leges et prophetas noſtros. et ideo
timetur ne iudeus omnino ſubuerteret chri=
ſtianum: ſed ſi infidelis nolit cohabitare fi=
deli vel:velit ſed cum blaphemia ſaluatoris
vel vt trahat fidelem ad mortale peccatum
in his caſibus ſine iudicio: ꝛ preter ſenten=
tiam matrimoniale vinculum ſoluitur ipſo
iure.ꝛ eſt ratio diuerſitatis:quia inter infide
les non eſt ratum matrimonium: ideo ſine
ſententia ſoluitur ſed inter fideles ratum eſt
ideo ſententia requiritur.infra de deſpon.ſu
per rubrica de mr̃imonio.§. fi.ſub.§.vt autē.
¶Itē in primo caſu fidelis non ↄhit in ſcđo
ↄhit et vt licēter hoc faciat teſtes adhibeat:
ꝑ quos ꝓbet qđ infidelis non vult ei cohabi
tare ꝛc.vt ſupra. ¶Eſt etiam tertia differen
tia:quia propter vnicam fornicationem car
nalem poteſt vir diuertere ab vxore.xxxij.
queſtione prima dixit.et.c.in coniugio.infra
de diuor.gaudemus.in fine.ſed propter vnī=
cam ſpiritualem non poteſt niſi lapſus in ea
perſeueret. xxviij. queſtione prima non ſo=
lum. eſt autem hec cōuenientia: quod ſicuti
maritus propter fornicationem carnalem
vxorem ſuam a ſua cohabitatione exclude=
re tenetur ſi incorrigibilis ſit. xxxij. queſtio=
ne prima.ſi quis vxorem.ꝛ.c.ſequen. ſic ꝛ ſpi
ritualiter fornicationem et incorrigibilem.
xxviij.queſtione prima.non ſolum. ¶Sed ꝛ
vbi alter fidelium qui lapſus erat ad fidem
reuertitur cogitur relictus habitare cum eo
niſi antea fuiſſent per ſententiam ſeparati
infra de diuor. de illa ſed ſecundum Goffre.
hodie videtur correcta illa diſtinctio: quia
indiſtincte videtur dicendum qđ cohabita=
re debet vt innuitur infra de diuor. quanto
in fine quod verum eſt imo poteſt relictus
inuito reuerſo intrare religionem et ſic non
cohabitabit vt ſupra de conuer. coniu.c mu
lier.que determinat qualiter debeant intelli
gi ille due alie decre.cogitur enim cohabita
re.ſi non vult intrare religionem.ꝛ ſic intelli
ge quando non cogetur ſi intrare voluerit.et
ſic intellige de illa. ꝛ de hac materia plen⁹
not.infra de diuor.§.quot modis.verſic.non
ſolum.ꝛ ſequen. ¶Predicta omnia locū ha
bent: quando alter duorum fidelium labi=
tur poſt matrimonium cōſummatum. quid
ergo ſi ante conſummationem.ꝛ certe poſſet
dici quod ibi ſoluatur vinculum lata ſenten
tia diuortij in odium diuertentis et fauorē
fidei et relicti ſicut in fauorem reli.ꝛ religio=
nem intrantis ſoluitur. ad quod facit quod
not.ſupra titu.primo.§. fin.verſicu.ſed qua=
re magis.et ſe.hoc autem diffinitioni pape
relinquo ad quem ſpectat iura cōdere ꝗtū=
cunꝙ rationabile videatur nam duo faciūt
pro ſecundo.pro primo tria ſatis fortiora et
probabiliora. ſicut apparet ex precedētibus
ergo obtinere debent.argu.C. de edicto diui
adria.tol.l.vlt.ſupra de proba.licet.§.fi.nam
triplex funiculus difficilius rumpitur.ꝫ.de
treu. ꝛ pace.c.j.ſi dicas qđ in ſcđo timet̃ de
lapſu carnis idē ꝛ in primo.ſi dicas qđ in pri
mo ↄſideret̃ fauor matrimonij certe ꝛ in ſcđo
cōſiderari deberet fortius ꝗ in primo qꝛ pri
mus in ſacramētū matrimonij ꝛ autorē eiuſ
dē.ſ. deū radicē ipſi⁹.ſ.fidē ꝛ fundamētū om
ſacramētoꝝ.ſ.baptiſmū vt ꝫ.de p̄ſby.nō ba
ptiſ. veniēs cōmit. ergo nō dȝ expectari nec
dȝ in aliquo ſubueniri.ar.ſ.ne cle.vel mona.
c.ij.ſ.de vſur.qꝛ fruſtra. ¶Cōuertit̃ aūt ali=
qn̄ infidelis ꝓpt̃ amorē chriſtianoꝝ in quo
caſu ſi chriſtiane in necē chriſtianoꝝ virorū
machinate ſunt nō poterūt ↄhere cū cōuer=
ſis:qꝛ tale lucrū tali damno eccl'ia non com=
penſat.poteſt autem conuerſus mulierē cu=

ſuus virum interfecit in bello vel ↄuerſa xp̄ianum qui maritum ſuum in bello interemit matrimonialiter ducere cum non fuerit ꝓcuratus maritorum interitus defunctorum. j. eo.c.j. ⁊ de hoc plenius no. j. de eo qui du. in ma quam pol. per adul. ver. ⁊ ideʒ intellexit Hoſt. ⁊ ſe. ❡ Ergo pʒ q̄d non eſt committendum peccatum ſpe elecmoſyne. xiiij. diſt. q̄d ait. j. de vſur. ſuper eo q̄d intētio attenditur. ſ. de biga. nuper. ff. de cōdi. ⁊ demon. l. ij. in fi.

Quid iuris de prole ipſorum.

3 † Si pater conuertitur poteſt petere filium, ſi inuitus detineatur per interdictum de libe. exhi. ff. de li. ex. l. j. ſed ſi volens rei vē. adiecta cauſa de iure quirituʒ. ff. de rei ven. l. j. ſi nullo detinetur per offi. iudicis. ſ. no. de offi. iu. et cum fauor chriſtiane libertatis magis attendatur ꝙ aliud ex quo exceſſit triennium ab inuita matre adducētur. j. eodem. ex literis. et vbi dixit finis ꝓxi. c. bonus iudex arbitrabitur apud quem ſine periculo anime debeat commorari quia ſi ibi tenet de morte corporis hoc arbitratur. C. vbi pupillus edu. de. l. j. ⁊ ij. multofortius qn̄ timetur de morte anime. ar. ſ. de maio. et obe ſolite. C. de ſacro. ec. ſancimus. j. de ſimonia. matheꝰ i fi. et de h̄ plenꝰ no. j. de lſan. expo. §. j.

❡ De voto ⁊ voti redemptione. Rubrica.

1 Votum quid ſit. Et in quibus caſibus emitti poſſit. 11. Et qualiter ⁊ cuius autoritate. 12. Et per quē. 16. Et in quo caſu. 19.

2 Species votorum quot ſunt.

3 Votum de nō intrando religionē an valeat.

4 Jurans vel vouens ſe nunꝙ̄ futurū epiſcopum an teneatur ad obſeruantiam voti.

5 Solenne votum q̄d dicatur.

6 Vouere quis poſſit.

7 Perſone prohibite quo ad votū emittēdum.

8 Filius an poſſit dare eleemoſynam de peculio profectitio.

9 Vxor an poſſit votum hieroſolymitanuʒ inuito viro emittere.

10 Meretrix publica ſi emiſerit votum tranſmarinum nunquid poterit redimere.

13 Votum nullum neceſſitatis redemptionem vel commutationem recipit.

14 Diſcedi an poſſit a voto.

15 Heres an teneatur implere votum illius cui ſucceſſit.

17 Scholaris ſi ingrediatur monaſterium diſſolutum quod poſtea reformatur an teneat ad regulam obſeruandam.

18 Maritus ſi recipit ordinem ſacrum viuente vxore ſua vel ſciente et non ↄtradicente nunquid ei paratur preiudicium.

20 Ep̄s non poteſt dare autoritatem predicandi crucem.

Quia plerū ꝙ voto obligatur aliquis vt ad religionē tranſeat de cuius introitu. ſ. premiſit videamus de voto ⁊ voti redē. vt ſic. ❡ Dictum eſt. ſ. de reli. ſed qr poſtꝙ̄ quis ad relig. tranſiuit votum emittit: vel prius emiſſum ſolennizat dicamus de voto ⁊c. tractātes. ❡ Quid ſit votuʒ. ❡ Quot ſint ſpecies votorum. ❡ Quis vouere poſſit. ❡ In quibus caſibus votū emitti poſſit. ❡ Qualiter ⁊ cuius autoritate valeat redimi vel cōmutari ⁊ vtrum a voto diſcedi poſſit. ❡ Vtrum ⁊ per quē i votis valeat diſpēſari. ❡ In quo caſu et a quo crux debeat predicari.

Quid ſit uotum.

1 † a Alicuius rei licite faciende vel non faciende cum deli-
a beratione animi deo facta pollicitatio. ❡ Bene dico rei licite: quia ſi mala vel illicita eēt promiſſio non eſſet ſeruanda licet reſcindenda nam in malis promiſſis reſcinde fidem in turpi voto muta decretuʒ. xxij queſtio. iiij. in malis. ⁊ in talibus magis placent deo tranſgreſſores ꝙ obſeruatores. etiam ſi interuenerit iuramentum: vt in auten. ſcenicas mulieres. non ſolum ſi fideiuſ. preſtent. ſed et ſi iuſiuran. detur ſine periculo diſcedere. in rubro et nigro. col. v. et patet in his que not. j. eodem §. in quibus. ❡ Faciende vel non faciende ideo dixit quia omne votum et omnis promiſſio ad alterum ex his duobus reducitur et dare et non ↄ̄tuis aliquoties fieri videatur differentia: vt. ff. de preſcri. ver. naturalis. ff. de verb. ob. eadem. §. cato. ❡ Cum deliberatione animi ideo dictum eſt qr votū q̄d ex facilitate animi potius ꝙ ex arbitrio diſcretiōis emittitur nō eſt obligatoriū vſque

a ❡ Quid ſit votū. adde do. in rub. eo. tit. archi. xvij. q. j. i ſumma Domi. i. c. ij. e. tit. lib. vj. et quid ſit votū rationale et quid irrationale. vide per. s. tho. ij. ij. q. lxxxviij. argu. ij.

quaſ; j.eo.venientis.§.de re-
gu.ad noſtram.§.de cõuer.cõ
iu.chariſſimus.et.c.veniens.
¶ Deo quia ei fit votum et ei
reddi debet.j.eod.magne.§.j.
¶ Facta pollicatio. hoc ideo
q2 ſi non faceret ſ3 facere ꝓpo
neret aliqñ ſed adhuc nõ ple-
ne deliberaſſet: non obligaret̃
ſi nõ eſſet pl⁹ in voto ꝓceſſum.
j.eo.literaturam. ſecus ſi iam
deliberaſſet ꝛ firmiter ꝓpoſuiſ
ſet ſ̃ad deũ.xvij.q.j.qui bona.

a Quot ſint ſpẽs adde c.j.eo.ti.li.vj.doct. in rubr.q cle. vel; vo.s. Tho.ij.ij. q.lxxxviij.

Quot ſint ſpẽs [a]

2 votoꝝ.† Due nã aliud neceſſi
tatꝭ aliud volũtatis. ¶ Votũ
neceſſitatis dicitur illud quod
quis ꝓmittit in baptiſmo: vt
abrenunciare ſatane et pom-
pis eius: tenere fidem: ſeruare
decalogum et alia ſine quib⁹
ſalus non eſt de conſecratione
diſtinctione quarta primi. j.
queſtione. j. §. ecce cum hono-
ris. vnde cũ homo peccat poſt
baptiſmum dupliciter re⁹ eſt
ꝛ quia peccat in eo quod com
mittit et quia votum preuari-
catur. non tamẽ tanq̃ ꝓ duo-
bus mortalibus preſentia in-
ducitur: ſed tanq̃ pro vno cir
cunſtantia trãſgreſſionis ag-
grauato. ¶ Votum vero volũ
tatis dicitur illud quod quis
voluntarie emittit et ad qð q̃s
añ votũ nõ tenebat̃ ſ3 poſt vo
tũ aſtrigit̃ ſicut eſt votũ ꝯtinẽ
tie abſtinẽtie ꝑegrinatiõis ſ̃m
Ray.Goffr. de his ðr in pſal.
vouete ꝛ reddite.gl.j.ſi voueri
tis reddite deo veſtro: vt ſic ꝑ-
mum ad ꝯſiliũ: ſ̃m ad imperiũ
referatur.j.eod.magne. ¶ Qð
dictũ eſt votũ ꝯtinẽtie volũta-
riũ eſſe ſane inteligas volũta
rium eñ eſt ꝯhere vel nõ ꝯhe 3
re ſic per ꝯñs ꝯtinere vel nõ cõ
tinere. q̃libet tñ neceſſe h3 ꝯti-
nere niſi ꝯhat matrimoniũ vñ
ẽt imperator caſtitatẽ inducit
vniuerſis: q2 ſola poſſibilis eſt
cũ fiducia deo aias ꝑſentare. [b]
in auẽ.de lenonib⁹.§ ſancim⁹.
coll̃.ij. ꝛ iõ alibi dicit caſtitatꝭ
tiſſum⁹ amatores.l auẽ.q.mo.
na.effi.ſui.§.illð quoq;.col.vj.
ꝑ quas corrigunt̃ antiq̃ leges

b ¶ Deo animas pñtare.addð gl. in ca.poſt diſcurſus de pe.diſt. ij.glo.fi.in c.j.de voto.lib.vj.

que ꝯcubinas ꝯcedebãt: vñ ſ̃m aug.fornica
ri hoib⁹ ſemꝑ nõ l3.xxxiij.di.fornicari.i.nũ
q̃ l3.xxxij q.j.ij.nemo qð verũ eſt licẽtia cul-
pe: q2 nũq̃ talis culpa peccati mortalis eua
det: l3 tñ aliqñ licẽtiã pene: q2 nec ſemꝑ p ec-
cleſiã punit̃: ꝛ ſic intellige.xxxj.q.j.hac rõne.
ꝛ eſt ſimile q̃ legit̃.iiij.di.deniq;.ibi.ꝛ iõ cuꝫ
venia ſuo ingenio relinquẽdi ſunt. ¶ Itẽ qð
dictum eſt de voto abſtinẽtie: intelligas quo
ad illos dies in q̃b⁹ eccleſia nõ inducit ab-
ſtinere: nã in illis in q̃bus eccleſia ꝑcipit ab-
ſtinentiã nõ eſt volũtariũ abſtinere: ſ3 neceſ-
ſarium: vt p3 in his q̃ not.j.de obſer. ieiu.§.
pe ꝛ fi. ¶ Breuiter ergo dic qð voluntarium
votũ ðr illud q̃ ante emiſſionẽ voti relinquit̃
arbitrio cuiuſlibet facere vel nõ facere ita q̃
gratis ꝛ liberal̃r emittat̃ nõ ergo in redden-
dis decimis dicet̃ votũ volũtariũ ſ3 neceſſa-
riũ q2 q̃libet neceſſe h3 eas reddere niſi ſpã-
li ꝑuilegio eximat̃ vt no.§.de deci.§.ꝛ a q̃-
bus nemo sũt in neceſſatib⁹ liberalis exiſtit.
ff.de adimẽ.ꝛ tranſfe.leg.rẽ legatã.ſed ſi his
quibus vel de quibus decima nõ debet̃: vo-
tum remittat̃ gratuitum ꝛ voluntarium ðr:
ideoq; non eſt a viris eccleſiaſticis nimis im
probe exigendũ: vt.j.de cẽſi.ex parte.ꝛ ſic in-
telligas legem.ff.de po.l.ij.§.ſi decimã de bo
norũ vouerit.quedã ergo ſunt que niſi voue
rim⁹ nõ debem⁹: ſ3 poſtq̃ ea deo ꝓmittim⁹:
ſ3 poſtq̃ ea deo ꝓmittim⁹ neceſſario cõſtrin
gimur ad reddendũ xvij.q.j ꝛ p3.j.eo. l3 in
prin.ꝛ hec ſunt in noſtris oculis ꝛ officijs ſic
qð credendũ eſt in ꝯſpectu dei grauiora que
cum liceret nobis non impendere eã tñ dile-
ctionis impendimus.xxviij. qð.j. idolatria.
¶ Votoꝝ aũt volũtarioꝝ aliud ſimplex alið
ſolẽne. ¶ Simplex votũ ðr q2 ſimpl̃r ꝛ ſine
aliqua ſolẽnitate emittit̃.ꝛ horũ alið ꝯſiſtit
in faciẽdo: vt ire ad ſanctũ Jacobũ ieiunare
orare offerre certis tꝑibus ꝛ horis quib⁹ hõ
non aſtringit̃.aliud in nõ faciẽdo ſicut nõ ꝯ-
here matrimoniũ non recipere ordines.hec
eñ iõ dicunt̃ volũtaria: q2 ſine his ſalus eſt
j.q.j.§.ecce.cũ honoris. ¶ Unde nõ in ſubli-
mitate graduũ ſed in amplitudine charita-
tis acq̃rit̃ regnũ dei.§.de tẽ.or.ad aures l.fi.
¶ † Nunq̃d ergo v3 votũ ſi q̃s voueat nõ in-
trare relig.nõ vr̃ q2 impediret̃ ãplitudo cha
ritatꝭ ꝛ ipediret̃ ſal⁹ hoĩs q̃ p religiõis introi
tũ ꝓcurat̃ ꝛ diuia inſpiratio.§.de reg.l3.xix.
q.ij.due ſunt. ¶ S3 ꝯ q2 ſine reli.charitas eſt
abſit eñ qð oẽs ꝯiugatos dicam⁹ eẽ ſine cha
ritate qui ꝛ cõi cõſenſu in ꝓpria domo poſ-
ſunt viuere ꝯtinẽter.xxxiij.q.v. qð deo.ꝑte-
rea q2 intrare relig.ꝛ recipere ordines equi-
parantur: vt p3 in his que no.§.de ꝯuer.ꝯiu.
.§.fi.v.ſed nunq̃d ſi maritus.ꝛ ſe.ꝛ dicit Gra.
qui vr̃ hanc queſtionem ſoluere: qð ſi quis
a parentibus

a parentibus coactus vt clericatus tõſuraʒ
vel religionis veſtem ſuſcipiat ſe neutrũ fa-
cturum iuramento firmauerit. Quis aliqui b
bus videatur hoc iuramentum rep̄henſibi-
le: quia opus charitatis iuramēto ſe non fa
cturum promiſit/nulla tñ auctoritate ſerua
ri prohibetur ⁊ ſi nunq̄ hoc vel illud faceret
nõ ideo tñ minus ſalutem ꝓmereri vʒ cuʒ ēt
nonnulli in laici habitu ſanctiſſimi: ⁊ deo di
lecti inueniantur. xxvij. q. iiij. §. vlti. ante fi. et
lxj. diſt. c. ij. ¶ Solutio: votum tenetur ſerua
re quis indiſcretum fuerit niſi ſibi poſtea a
dño contrariũ inſpiret. illectus ergo non in-
tret. xx. q. iij. conſiſtit. ſ. de ↄuer. coniu. dudũ
ex reuelatione ſecure intret: vt. ſ. in primis
concor. j. de diuor. gaudemus. ⁊ hec ſolutio
ſatis cõprobatur. xij. qõ. ij. beatus. xvj. q. j. in
parochia. xxvij. q. ij. btã maria. ſ. de iureiur.
c. ij. ⁊ iunge qđ no. j. eo. verſi. dicas. ⁊ ſequen.
4 ¶ †Quid ſi quis iuret vel voueat ſe vnq̄ fu
turum ep̄m vr̄ q̄ ſeruare dʒ, ⁊ nunq̄ ↄtraue
nire: vt innuitur a Greg. lxxxv. di. Archi. nã
et hodie perfunctorie res agitur ⁊ ideo nihil
periculoſius hodie ad ſalutem. ſm Ange. vt
xl. di. ante oĩa. ſic ergo ſeruandum eſt ne per
contrariũ ſalus impediatur. xxij. qõ. iiij. §. fi.
¶ Sed cõtra: qꝛ hoc maius bonũ eſt q̄ reli-
gio. vt dʒ. ſ. de renun. niſi cum pridem. §. nec
putes. ſ. de reg. lʒ. §. pe. ¶ Sol. Hu. di. an ta-
lis intellexit q̄ in nullo caſu etiam neceſſita
te inſtãte fieret ep̄s: ⁊ tunc non eſt ſeruãduʒ.
ar. vij. q. j. ſcias. ⁊. viij. qõ. j. in ſcriptis. ſi autē
intellexerit quod non fieret ep̄s niſi magna 5
neceſſitate inſtante: et ſic venialiter peccaue
rit: qꝛ non dʒ quis iurare niſi neceſſitate vr-
gente. ſ. de iureiu. ⁊ ſi chriſtus. xxij. qõ. iiij. §.
illicitum. tñ non repelletur. qꝛ tale iuramen
tum non irrogat infamiam: ſed tm̄ ſolenne.
vj. q. j. infames. imo vnius anni penitētia oĩa
abolentur. xxiij. q. ij. qui ſacramēta ſi dubi-
tatur qualiter intellexit: intelligi dʒ / q̄ hoc
vltimo modo intellexit: qꝛ benigna eſt inter
p̄tatio facienda. j. de reg. iur. eſtote. ſ. de iur
iuran. ad noſtraʒ. iij. ſm Hug. ¶ Quid ergo
ſi papa nulla neceſſitate inſtante: qꝛ melior ⁊
idonceior eo inuenitur in eccleſia precipit qđ
ep̄atum recipiat dixit Hug. ego nõ obedireʒ
ei: ſed potius dño ſpiritus. xj. q. iij. ſi dominꝰ
et. c. qui reſiſtit. qꝛ redditio iuramēti de iure
naturali eſt: ⁊ in lege precipitur redde dño
iuramenta tua. xxij. q. j. ſi peccatum. poſſʒ tñ
a papa talem abſoluere a pena periurij:[a] et
ab infamia quo ad eccleſiam: ⁊ ſic per ↄñs
non repelleretur ab aliquo actu publico. ff.
ad munic. imperatores. ¶ Alij dicunt pape
obediēdũ eſt. ar. xv. q. vj. auctoritatē. ⁊. c. nos
ſctõx. ⁊. ca. nos iuratos. ¶ Dic q̄ niſi exp̄ſſe
conſtet de voluntate diuina contraria volũ-
tati pape ſemper eſt ei obediē-
duʒ. ⁊ eſt ratio qꝛ autoritas eiꝰ
videtur excepta[b] vñ non eſt vo
ti tranſgreſſor: qui autoritate
ſedis apoſtolice illud diſtulit
adimplere. j. eo. non eſt. ⁊ ad h̄
arg. ſ. de iureiur. venientes. de
reſcript. conſtitutus. ¶ Itē q̄a
non intelligitur hoc fieri auto
ritate puri hominis: ſed dei: cũ
ipſius vices in terris gerat. ſ.
de tranſla. epi. inter corporalia
⁊ duobus. c. ſe. ¶ Item dicas q̄
quotiencunq̄ expreſſim iraue-
rit vel vouerit: is vr̄ ſenſus q̄
ſ. nunq̄ fiat ep̄s eo procurante
nec ſe deneget deo vocãte. viij.
q. j. in ſcriptur. ſ. de elect. qua
liter ergo ſequatur electio in-
ſpirata quicquid intellexerit
non dʒ ſe denegare: qꝛ nec ſpũi
ſancto reſiſtenduʒ eſt: vt proba
tur actuum. vij. ⁊. xj. q. iiij. q̄ reſi
ſtit electioni igitur facte p̄ ho-
minem nullatenus conſentiat.
reuelationi ↄrie non reſiſtat. vt
no. ſimile. ſ. e. §. verſ. ſolutio. nã
et ſi ſpãliter vouiſſet reualatio
ni reſiſtere tale votum nullũ eſ
ſet cuʒ ſine mortali ſeruari nõ
poſſet: vt pʒ in his que no. j. eo.
§. in quibus. ver. hanc tamen
5 regulam. ¶ †Solenne votũ dr̄
votum continētie ſolennizatũ.
ſolum eñ votum cõtinentie ſo
lennizatur. ⁊ qualr̄ ⁊ quot mo
dis hoc fieri debeat: dic vt no. j.
qui cle. vel vo. §. quis vouēs. ꝟ.
hoc ēt teneas incunctanter. et
ſeq. ¶ Hic tamen notanduʒ qđ
quantum ad deum ſimplex votuʒ
non minus obligat q̄ ſolemne
nam ex ſui natura vtrumq̄ eã
dem obſeruantiam habet vtrũ
q̄ enim eſt imperpetuum ob-
ſeruandum vtriuſq̄ violatio
mortale peccatum inducit.
Utrumq̄ prohibet contrariuʒ
actum maius tamen peccatuʒ
eſt in fractione ſolennis voti q̄
ſimplicis. ⁊ ſolenne dirimit ma
trimonium: ſed ſimplex non di
rimit: et maior penitentia im-
ponitur in violatione ſolēnis
q̄ ſimplicis. ⁊ ratio eſt: quia q̄
frangit ſolenne votum peccat
in deum: offendit conſtitutionē
eccle. ⁊ homines conſcios ſcan

a ¶ Papa ta
lem abſol-
uere a pe-
na piurij.
adde gl. et
doct. in ca.
quanto. de cõ
ſue. ſpe. ti.
de le. in. §.
nũc oſten
dnm. verſ.
xxiiij. car.
in cle. j. ad
fi. de iuriu
rã. car. ſcti
ſixti. i trac.
d̄ ptãte pa
pe. qõ. xxx-
viij. s. tho.
ij. ij. q. lxxx
ix. ar. ix.

b ¶ Autori-
tas eiꝰ vr̄
excepta.
adde gl. in
c. de forma
xxij. q. vlti.
gl. i. c. que
ↄ mores. ⁊
viij. di. do.
in. c. veniē
tes. de iur
iuran.

dalisat ꝙ in ſimplici non con-
tingit ſm Hoſ. ⁊ hoc pleniꝰ no.
j. qui cle. vel vo § quis vouens
ver. ſed cum vtrumqꝫ. ⁊ ſeque.
¶ Quid ſi is qui ſimplex votũ
emiſit conſulat me vtrum poſ
ſit contrahere matrimoniũ tu
te reſpondeo non. ¶ Quid ſi vl
tra procedat ⁊ dicat quid ſi cõ
trarero. nũquid tenebit matri-
monium. non eſt rñdendum qꝛ
ſi reſpondeo non mentior. ⁊ ſic
pecco. xxij. q ij. primum. et cap.
omne genus. ſi rñdeo ſic. do ei
occaſionem cõtrahendi: ⁊ per
ↄ̃ñs mortaliter peccandi. et ſic
ego incurro mortale. ar. j. de ho
mi. ſicut dignum. § qui vero ſe
aſſerunt lxxxvj. diſti. tãta ergo
tacendum eſt. xxij. q. ij. ne quis ar
bitretur ſm quoſdam ſed certe
ſm hoc vr̃ ꝙ papa faciẽdo cõ-
ſti. vt ſi talis contrahat matri-
monium teneat mortaliter pec
cauerit: quia non ſolum cõſen
tit: ſed autoritatem ⁊ firmitatẽ
preſtat: ſed dic ꝙ papa in tali-
bus diſpenſare poteſt ſicut no.
j. eo. § qualiter ⁊ cuius autori
tate. ver. ſed ⁊ de votis non ta-
men intendit in hoc caſu ab ini
tio diſpenſare. ⁊ ideo tacendũ
eſt. ⁊ vr̃ tñ ꝙ ſi video ꝙ non po
teſt continere: vt maius pericu
lum euitetur poſſim ſic reſpõ-
dere ſcriptura dicit ꝙ matri-
monium tꝫ: tamen de concilio
vel conſenſu meo tu non cõtra-
hes ſed continebis. ſcias enim
ꝙ ſi contraxeris mortaliter pec
cabis. ⁊ deum grauiter offen-
des. argum. infra qui cler. vel
vo. veniens tamen ꝙ prius di-
xi tutius eſt. ⁊ iunge quod not.
infra de clan. deſpon. § vtrum
clandeſtina. verſic. quid ſi peto
et ſequent. ¶ Sed ⁊ votorum
aliud purum vt cum ſimplici-
ter emittitur aliud conditiona
le: vt cum conditio apponitur:
puta cum dicitur voueo ieiu-
nare/vel limina talis ſancti vi
ſitare. ſi deus mihi preſtiterit
ſanitatem vel filium vel filiam
qđ dic vt no. j. e. § ⁊ vtrũ a voto
rñ. j. et verſi. tertius.

Quis vouere poſſit

6 †Quilibet regulariter nullo iugo obſtante:
quia qui ſpũ dei ducitur non eſt ſub lege ſci
lꝫ publica. ⁊ dicitur lex publica lex canoni-
ca. verbi gratia. decretũ eſt in canone ne cle-
ricus de ſuo epatu ad alium tranſeat ſine li
teris commendatitijs. priuata vero lex eſt il
la que inſtinctu ſpũſſancti in corde ſcribitur
et hec lex vltima non eſt ſub prima: quia vbi
ſpũs ibi libertas. xix q. ij. due ſunt leges. ſu-
pra de re. licet. ergo quilibet poteſt vouere ni
ſi prohibeatur. j eo. l. licet. in princ. ſicut ma-
trimonium contrahere. j. de ſpon. cum apđ.
7 ¶ Prohibentur autem quedã perſone que
quo ad votum emittendum non habent libe
ram voluntatem ſicut. ¶ Epiſcopus. ¶ Cle
ricus. ¶ Monachus. ¶ Impubes. ¶ Uxor.
¶ Seruus. De ſingulis igitur videamus.
a ¶ Epiſcopus non põt [a] aliquod votũ emit-
tere ſine licentia pape: intelligas per qđ diſ
ſoluatur vinculũ matrimonij/quod eſſe in-
telligitur inter ipſum ⁊ eccleſiam ſponſam
ſuam: vt ſupra de reg. lꝫ. § illa ſemper regła
ſupra de renun. niſi cum pridem in fi. quod
qualiter intelligitur plene no. ȝ. de tranſlat.
epiſc. § cuius auctoritate. ¶ Item nec aliud
per quod ſponſe ſue graue preiudicium fa-
ciat. ſupra de iureiur. ſicut. ȝ. de preca. ca. ij.
vñ nec poteſt votum emittere peregrinatio-
nis per quod ipſum ab eccleſia oporteat ab
ſentare ſine licentia ſpeciali vel generali. j. e.
magne. § verum. etatis tamen votum abſti
nentie ⁊ eleemoſine temperate poteſt emit-
tere. arg. viij. q. j. clemens. ſupra de teſta. rela
tum. ij. § licet autem. ⁊ breuiter quodlibet vo
tum poteſt emittere per quod bonum exem
plum prebeat: qꝛ ad hoc tenetur. j. e. magne
§ j. ſupra de ſacra vnct. c. vnico. § ad exhibẽ
dum. vt viatore conſcientie. ⁊ ſe. ⁊ not. ſupra
de coha. cler. § quid ſit notorium. fama que
b habetur de homine. ¶ Clericus [b] etiam non
poteſt ſine licentia prelati ſui votũ peregri
nationis emittere. de conſe. diſ. v. non opꝫ. de
quo c. fit mentio. j. eo. magne. § verũ. nec aliđ
per qđ relinquere oporteat ipſum eccleſiam
ſuam. ar. ȝ. de renunc. admonet. niſi forte vo-
ueat relig. intrare in quo quidem caſu ſuffi-
cit petere licentiam. vt no. j. eo. ver. monachꝰ
talis enim non ſubeſt legi publice. vt no. ȝ. e.
§ rñ. j. poteſt tñ aliud votum charitatis vel
abſtinentie facere ſicut not. de cpo. ȝ. eo. verſ.
cpõs. ⁊ ſe. dicunt aũt quidam ꝙ votum tranſ-
marinum emittere poteſt ſine prelati licẽtia.
j. eo. ex multa. § pe. ⁊ fi. ⁊. ca. fi. alij hoc intelli
gunt de licentia prelati vel ſedis apo. ar. ȝ.
de cler. nõ reſi. c. fraternitati. ⁊ j. e. magne. §.
c verũ. ¶ Monachus equidẽ [c] nõ põt aliqđ vo
tum facere p qđ ipm ſine lña abbatis clau-
ſtrum exire oporteat. ar. xvj. q. j. ſi cupis. ⁊ ſ.

a ¶ Epõs nõ põt. addꝫ. c. lꝫ. ⁊ ibi do. de re. doc. in. c. j. de ſe pu. li. ſext. doct. in ca. magne. de voto.

b ¶ Clericꝰ. adde gl. in c. tꝫ de vo. c. vlt. lxxxj. diſti. c. non opꝫ. de cõ-ſe. diſtin. v. Inno. in. c. ſcripture. de vo. In. l c. ex parte. de cenſi ar chi. in. ca. ſcimꝰ. xxij. qõ. j.

c ¶ Monachus eqđẽ adde. c. monacho. et ibi doc. xx. q. iiij. ſctũs Tho. ij. ij. q. lxxxviij. artic. viij.

placuit.quãuis ſibi inſpiratum dicat.timen dũ eſt em̃.ne ſpũs ſatane in lu cis angelũ ſe transformet.j.ne cleri.vel mo.nõ.magnoper̃ niſi forte ad aliam religi.arctiorẽ tranſire ve lit:vbi quidem dꝫ licentiam humiliter pete re:ꝛ ſic intrare poteſt:q̃uis ipſam licẽtiam nõ potuerit obtinere:ſed ſi dubitetur de inſpira tione ſuperioris eſt arbitrio relinquendum: ne vcꝫ ſpũs ſe transformet.ſic loquitur.s̃.de regu.lꝫ ꝛ ſiſſi.j.ꝛ.§.ſi vero dubitetur. ꝛ de hoc no.de regu.§.ꝛ qualr̃ obligetur.ver.iteꝫ re ligioſus.ꝛ ſe.¶ Quid ſi ſuperior arbitretur inique.dic ad ſuperioris ſuperiorem recurrẽ dum.ar.j.de iure pat.nullus.s̃.de conceſ.pb. c.j.s̃.de cle.ne pro defectu.ad fi. ¶ Item nec votum abſtinentie ſingularis põt emittere monachus:neq; peregrinationis neq; aliqđ regulariter.ꝛ ſi hoc fecerit ſine licentia abba tis non dꝫ exequi ne ſit fratrum ſcandalum quibus ſe dꝫ conformare:vel ne detur ei oc caſio euagandi.xx.q.iiij.§.ij.ꝛ.iij.ꝛ.§.verum ẽt hoc.ꝛ ar.xlj.di.quiſquis.xvj.q.vij.i noua. s̃.de elec.cum cãm que.¶ Quid ſi votũ emi ſerat anteq̃ monaſteriũ intraret: dicas ideꝫ ſcꝫ ꝙ ſine lĩia abbatis ipſum exequi non.dꝫ arg.xxxiij.q.v.noluit.j.de cle.non or.mini. c. ij.j.de eo qui furtiue or.ſuſce. ꝛ.c.ij.j.de ſent. exc.cum illorũ.§.nos tñ.ꝛ precedẽ.naꝫ ꝛ oĩa tp̃alia vota videtur mutaſſe in religionis ob ſeruationẽ.j.eod.ſcripture.nec eſt neceſſaria circa peccati ſatiſfactionem. vbi totum vite tp̃s ſeruitio impeditur cõditoris.xxxiij. q.ij. admonere de pe.di.j.§.his autoritatibus. et vinculum obediẽtie patrie ſoluit introitꝰ ar ctioris religionis.xix.q.ij.due ſunt.s̃.de reg. lꝫ.ꝛ c.ſane.ꝛ ideo ſi intrando intendebat cõ mutare id ad qđ primo ſe obligauerit in nul lo remanet obligatus: ſi vero hoc non inten debat recurrat ad abbatem qui ſecum pote rit diſpenſare per iura ſupradicta:ꝛ ſine cu ius licentia hoc nõ poſſet exequi:vt p̃dixi. ſi tñ talis primo votum tẽporale adimpleret ꝛ poſtea ad religionem migraret tutius vide retur:q: tunc vtrumq; adimpleret.ar.j.eo.p tuas.ꝛ melius.j.de ſpon.cõmiſſum. ¶ Im

a pubes[a] ſilr̃ non poteſt ſe voto obligare ſine tutoris vel patris autoritate.xx.q.ij.ca.j.ꝛ.ij. qđ.dic vt no.s̃.de regu.§.ꝛ vtrum exire ꝟ.ſ.itẽ minor.xiiij.an.ꝛ ſe.ꝛ.§.fi. ¶ Sed nunqđ filiꝰ

b fa.[b] pubes põt vouere.de voto religiõis pla num eſt qđ ſic vt not.j.eo.p̃xi.inducto:aliud añt votum p qđ diſſoluatur p̃ria ptãs nõ vi detur ꝙ poſſit emittere:ad exẽplũ vxoris mo nachi ꝛ ſerui.tales em̃ perſone ſui iuris non ſunt.j.de ſen.exc.mulieres.ꝛ exp̃ſſiꝫ dicit.l.ꝙ nõ põt ſicut nec ipubes nec ſeruꝰ.vt.ff.đ pol licita.l.ij.§.j.ſatis põt dici ꝙ votũ ab eo emiſ ſum per quod grauiter preiudicaretur p̃rie

c ptãti vel pater inde ſcandali zaretur non debeat inuito p̃re obſeruari:ꝛ eſt ratio q: non eſt hoc voluntatis ſue cum nec in hoc habeat liberum arbitriuꝫ cum p̃ri obligatus ſit iure pa trie ptãtis:vt pꝫ in his q̃ no.s̃. eo.§.quot ſint ſpecies.ver.bre uiter.ex precedenti infra eo.in quibus.verſ.indifferentibꝰ.ex cipe votum religi.vt dictuꝫ eſt qđ inuito patre emittere poteſt nec propter hoc exheredari po teſt.vt.C.de epiſ.ꝛ cler.§.j.et in autẽ.de ſanctiſſ.epiſ.§.interdi

S cimus.coll.ix.¶ † Quid ergo ſi vouerit dare eleemoſynam de peculio profectitio dr̃ ꝙ nõ va leat:q: et alienum eſt ꝛ ſic quo dammodo furtum cõmitteret ff.de fur.ſi pignore.§.j.licet do meſticum ſit.ff.de penis.reſpi ciendum.§.furta. ꝛ talis elee moſyna non placet deo.xiiij.q. v.eleemoſina.ꝛ.c.preceden.ꝛ ſe quen.dicas conſiderandã qua litatem perſone patris ꝛ filij/ et eleemoſyne quantitateꝫ.ſm hoc.videtur ꝙ reddere poſſit e leemoſynam niſi pater expreſ ſim contradicat:ꝛ idem intelli gas de vxore ꝛ mercenario por rigente modicam eleemoſynã indigenti.argumen.ad hoc ex preſſum.ff.de donat.filiuſfam. §.primo.ꝛ.ij.ff.de leg.iij.ſi filie lxxxvj.diſti.paſche.nec etiam conſuetudo non eſt improban da.argumẽ.ſupra de dona. ce terum.et de teſta.relatum.ij.§. licet.et hoc plenius not.infra de penit.§.quibus ꝛ qualiter. ſub.§.quid de facientibus elee moſynã.¶ Sed nunqđ votum peregrinationis longinq̃ emit tere poteſt non videtur:quia ni mis preiudicaret patrie pote ſtati cui non debet preiudicare vt dictum eſt.argu.in his que not.ſupra eod.ver.epiſcopus ꝛ ver.clericus.excipe peregrina tionem voti tranſmarini.argu. infra eo.ex multa.§.qđ autem et neceſſariam ac ineuitabileꝫ: vt ſi forte ſit a canone per ſedẽ apoſtolicam abſoluendus.ar gu.infra de ſen.excommu.rela tum.¶ Uxor etiam[c] non poteſt

a ¶ Impu bes. Adde car.alexã. in ru.de ele. vel vo.et p s.tho.ij.ij. q.lxxxviij. arti.ix.

b ¶ Si filiꝰ familias. adde tex.ꝛ gl.in.c.mu lier.xxxij. q.ij.Io.de lig.in rũa pcim̃ de re. iur.lib.vj. Io.de im. in repet.c. cum cõtin gat de iur̃ iu.s.tho.ij ij.q.lxxx viij.artic. viij.

c ¶ Uxor ẽt. adde gl.i c.j.xxij.q.j do.i.c.ma nifeſtum. xxxiij.q.v. do.in.c.ex multa de vo.s.tho.i iiij.ſen.di. xxxij.

uouere ſine viri licētia peregrina
ri vel abſtinere ſeu ieiunare
nec relig. intrare. quinimo ſi añ
matrimoniū ꝯtractum votum ab
ſtinentie emiſerit non dꝫ inui-
to marito illud adimplere ſꝫ
⁊ ſi de licētia viri emiſerit votuꝫ
ab initio idē erit qꝛ ſemper in
talibus dꝫ obedire marito lꝫ
maritus peccet id qđ conceſſe
rat ꝓhibēdo. xxxiij. q. v. noluit
manifeſtū. ⁊ idē intelligūt qui
dam de viro vouēte: qꝛ non ad
imparia iudicant. xxxij. q. j. ſi
quis vxo. ⁊. q. v. p̄cepit chriſtia
na. alij dicūt ꝙ in voto abſtinē
tie vir ſuperioꝛ eſt qꝛ caput vt
ea. q. manifeſtū. hec imago. cū
apud. qđ ꝯcedas niſi per huiꝰ
votū fieret circa carnale debi-
tum p̄iudiciū mulieri ſꝫ Hug.
tale eñ ſeruare nō poſſet mu-
liere inuita: qđ nulla obſt. exce
ptio in quo caſu. j. de coniu. le-
pro. qm̄. §. fi. ⁊ ſm apoſtolū vir
non hꝫ ptātē ſui coꝛpoꝛis: ſed
vxoꝛ. ſ. de cōuer. coniu. quidā.
in fi. igitur nec votum peregri
nationis. poteſt vnus facere ſi
ne conſenſu alterius. ar. xxvij.
q. ij. ſi tu. xxxiij. q. v. qđ deo.
fallit hoc in voto trāſmarino:
qđ maritus preter voluntatē
vxoꝛis poteſt emittere vxoꝛ tñ
vt conſentiat eſt attentius ad-
monenda. j. eo. ex multa. §. qđ
autem. ⁊ que non vult remane
re ſequatur virum ſuum. j. eo.
qđ ſuper his. §. fin.
9 ¶ † Nun-
quid ergo et vxoꝛ poteſt hiero
ſolymitanum votum viro inui
to[a] emittere de hoc nihil dici-
tur expreſſe. ⁊ videtur quod ſic
quia non ad imparia iudican
tur vt not. ſ. eod. ver. proxi. qđ
enim dices: ſi ſit nobilis mu-
lier habens magnum comita-
tum: nec viro ſuo in dotem da
tum quam multi bellatores ſe
quentur. certe neceſſitati terre
ſubueniendum erit. et tunc ea
ratio videtur que in viro eſt. ar
gumen. j. eodem. ex multa. §.
quod autem. et videtur exp̄ſ-
ſum. j. eodē. quod ſuper. in fin.
¶ Sed contra quia vir caput
eſt mulieris vt not. ſ. eodē. ver.
xv. vnde et in vita et in moꝛte
debet ſequi virum non vir ipſam. xiij. q. ij.
vnaqueqꝫ. ſi enim vult ire ſine viro ſuſpecta
eſt mihi qꝛ fragilis eſt. ⁊ ſic dicit Oui. Caſta
eſt quā nemo rogauit. ſubtrahenda eſt ergo
vagandi materia et timendi ne angelus ſe
transfoꝛmet ſicut dictum eſt de monacho. ſ.
e. ver. monachos. nec ob. j. e. qđ ſup his. in fi.
qđ eñ dicit ibi mulieribꝰ aut intelligas que
non vouerūt. ⁊ qđ ſequitur cetere vero. expo
ne que non habēt viros et vouerunt. vel que
conſenſu maritoꝛū vouerunt. ¶ Solutio: pu
to qđ votum poteſt emittere etiā viro inuito
vtrum autem ipſum poſſit exequi eo inuito
diſtincte videtur vtruꝫ ſuſpecta ſit ⁊ infama
ta vel nimis iuuenis. in quo caſu perſonali-
ter non exequetur. et ſic intellige iura indu-
cta. ſ. eo. ver. ſed ꝯ qꝛ vir. abſit eñ vt ab eccle
ſia talis cōpenſatio admittat. j. de vſur. ſup
eo. ¶ Quid ergo faciet. redimat votum cum
ad eundem et ad pugnandum inhabilis iu
dicetur. j. eo. ꝙ ſuper his. §. rurſus. ſi vero ſit
vetus que multum profecit in diebus ſuis ⁊
matrona bone fame vadat nec votū redimat.
ſi ſecum multos poſſit ducere bellatoꝛes. et
ſic intellige quod no. ſ. ea. q. reſpō. j. qꝛ tūc ea
dem ratio in vxoꝛe eſt que ⁊ in viro: ergo idē
ius ſtatuendum eſt C. de libe. prete. vel exhe
re. l. j. et. C. ad le. fal. l. fi. ad fi. ⁊ de conſti. pe. l.
fi. in fi. argu. ad hanc diſ. ſ. de conuer. coniu.
cum ſis preditus. ⁊. c. vxoꝛatus. et ſi vis ſci-
re vtrum vnus coniugatoꝛum poſſit votum
continentie altero inuito emittere. ⁊ ad quid
teneatur is qui hoc facit vide quod no. ſ. de
conuer. coniug. §. qualiter poſſit conuerti.
10 ¶ † Quid ſi publica meretrix quaꝫ multi ſe
quuntur: quia nihil amoꝛe vehementius in
aut. q. mo. na. eff. ſi. le. §. illud. col. vj. votū emiſe
rit tranſmarinum: nunquid poterit votum
redimere: non videtur quia multi bellatoꝛes
eam ſequuntur vt arg. j. eo. qđ ſuper his. in
fi. dicas quod niſi coꝛrigatur nec ipā nec bel
latoꝛes ſui qui ex coꝛrupto amoꝛe ſequun-
tur ipſam admittendi ſunt neqꝫ votum ſuū
compꝛobandū: qꝛ nec oblatio ſua recipiēda
eſt vt no. de decimis. §. de quibus. ver. dicas
⁊ de parochijs. §. in quibus. ſub. § tamē ſciē-
dum. ver. quinto. ſi ſit meretrix. ¶ Seruꝰ nō
poteſt[b] votum religionis emittere ſine dñi
voluntate. liij. diſtin. ſi ſeruus ſciente. ⁊ ar. j.
de ſen. ex c. mulieres. ¶ Quid ſi profeſſus eſt
ante triennium per qđ dꝫ expectari. xvij. q.
ij. c. ſi quis incognitꝰ. dicas quod ſi decepit
monaſteriū: puta qꝛ ꝑ falſos teſtes pꝛobauit
ſe liberū: niſi dñs ipſum de gratia dimittere
voluerit: habitu queꝫ furtiue recepit ſpolia-
bitur ⁊ tanqꝫ indignus dño reddetur. arg. ſ.
de ſer. non oꝛdi. c. de ſeruoꝛū. ſi vero monaſte
rium eſt in culpa ſatiſfacere tenetur dño. ar.

a ¶ Et vxoꝛ poteſt hieroſolymita. votū viro inuito. add. abb. i c. ex multa. i. ſi. col. de voto.

b ¶ Seruꝰ non pt. ad de Ray. in ſum. ti. d' impedimento voti. l. §. itē ſeruus quē refert ⁊ ſequitur arc. in. c. ſi quis incognitis. xvij. q. ij. et p. S. tho. ij. ij. q. lxxxviij. arti. vij.

xiiij.di.ſi ſeruus abſente.ꝛ ꝙ deficit hic circa hunc articulum inuenies no.de regul.§.vel reuocari. ¶ Quid de voto peregrinationis a ſeruo facto.dicas ꝙ inuito dño non pōt ipm exequi niſi qñ neceſſaria eſt.vt.j.de ſen.excō.relatum in fi.ꝛ iunge alia que not.in filiofa.ſupra eo.ver.impubes.ꝛ ſe.ꝛ qđ ibi dictū eſt quo ad filiumfa.hic quo ad ſeruum intelligatur repetitum.cum fortius ꝙ patri filius et ſeruus domino ſit aſtrictus.

11 In quibus †caſibus et votuʒ emitti poſſit. In ieiunijs ꝛ orōnibus:eleemoſynis:peregrinationibus:religionibus/abſtinentijs: continētijs cōſiſtit votum:vt ptʒ.j.eo.c.j.ij.ꝛ.iij.et per totum.ꝛ in his que no.ſ.eo.per totum.ꝛ j.cod.per totum.ꝛ breuiter in omnibus pijs cauſis licitis ꝛ honeſtis faciendis vel cōtrarijs non faciendis regulariter tenet votuʒ ſecus ſi voueam prima ꝯ non faciendas.ſcđas faciendas.ar.ſ.de pac.c.fi.ſ.de iureiur.tua. et patet in his que no.ſ.eo.§.quid ſit votum ver.benedicto rei licite. ¶ Hanc tñ regulam tibi trado:ꝙ vbicunqꝫ voueo/vel promitto aliquid facere quo facto:vel aliquid non facere quo non facto ſalus corporalis vel ſpiritualis adimitur vel peccatū mortale incurrerem,non eſt ſeruandum votū neqꝫ iurm:neqꝫ pactum:neqꝫ conſuetudo neqꝫ lex/neqꝫ preceptum:neqꝫ aliquod aliud vinculum fraternitatis.xxij.q.iiij.§.fi.ꝛ.c.inter cetera.ſ.de iureiurā.ꝙto.ꝛ no.ſ.de offi.archi.§.qđ ſit eius offm.ver.quare aūt.de renun.§.cui.ver.graue ſcandalum.ꝛ ſe. ¶ In differentibus aūt q̄ ſi fiant non eſt pctm mortale:ꝛ ſi nō fiant nullum ſilr.pcti mortalis periculum incurrit tʒ votū ꝛ obſeruādum eſt.eſt ar.j.de no.ope.nūcia.cum ſn iuncto.§.ſup eo.niſi rōne perſone aliud dicatur q̄ inhabilis eſt ad vouendum ſup quo vide qđ no.ſ.eo.§.qs vouere p totū. dūmodo non ſit cōtrarium precedenti obligationi licite ꝛ honeſte.ar.ſ.de iureiur.eam te.in fi.ꝛ.c.veniens.in fi.tua nos.qꝛ nec tunc ſine peccato de facili exequi poſſet.arg.xxij.q.v.iuramenti. ¶ Quid ergo ſi quis voueat nō intrare religionem accipere clericatꝰ tonſuram nō recipere epatum.dic vt plene not.ſ.eo.§.quot ſint ſpecies.ſub.§.votorum. ¶ Et not.ꝙ ſi vouero facere:id qđ de neceſſitate tenebar facere:vel non facere:id qđ de neceſſitate tenebar vitare votum neceſſariuʒ dr duplici iure tunc illud teneor adimplere.ſin āt voueo facere id qđ non tenebar facere de neceſſitate:poterā tamen ſine peccato illud facere vel ſi voueo non facere id qđ de neceſſitate nō tenebar vitare poterā tñ ſine pctō euitare ſi vellē tale votum dici voluntariuʒ, vt plene not.ſ.eo.§.quot ſint ſpēs.Hoſti.

12 Qualiter & cuius †auctoritate valeat redimi vel cōmutari? Dicas ꝙ regulariter oīa vota q̄ voluntatis ſunt auctoritate dioc.ſiue ſuperioris ex cuius arbitrio dependēt:redimi ꝛ cōmutari pñt:dʒ aūt ſuperior ipſe conſiderare q̄litatem perſone/ ꝛ cām/et qualitatem ꝛ q̄titatem cōmutationis:vt ex hoc colligat an recōpēſatio melior deo magis placita ꝛ accepta.j.eod.ca.pmo ¶ Debet ēt conſiderare cām ꝑpter quam votum emiſſum eſt/nam ea ceſſante ceſſat facilius ꝛ effectus.j.eo.magne.in fi. ¶ In voto ēt peregrinationis ſic facienda eſt redemptio:vt expenſe que fierent in eundo morando:et redeundo ad alias pias cās eroganř.et vt labor itineris ieiuniorum vigiliarū ꝛ orōnū laboribus cōpenſetur.j.eo.magne.§.pen.ad fi.et ca.ſuper his.§.j. ¶ Sed ꝛ in voto tranſmarino eſt conſideranda vouentis intentio. vtrū.ſ.itēderet pegrīari vel bellare vt i pmo caſu habilis ad eūdū ꝙuis ihabilis ad pugnādū nō redimat ihabilis ꝟo ad eūdū redimat i ſcđo caſu ihabilis ad pugnādū:ꝙuis habilis ad eundū redimat niſi ꝯſilio ſtrenuꝰ ſit vel ſecum forte poſſit ducere magnuʒ numerum pugnatorū. ¶ Talis eñ eſt oīno impotens cum pꝛimus lingua:ſcđs per alios pugnare poſſit.j.eo.qđ ſuper his.§.pe.et fi. et.c.ex multa.§.ij.queſiſti.§.fi.in fi.vel niſi ſit agricola vel artifex q̄ ibi ſit vtilis:quamuis non multi talium ꝑpter breuitatē poſſeſſionum ꝛ paucitateʒ inhabitātium ibi ſunt oportuni.j.eo.qđ ſuper his.rñ.j. ¶ Sed inter illos q̄ hñt impedimentuʒ tpale,vt his dilatio concedatur ꝛ perpetuū vt ab his recipiatur redēptio eſt ſubtiliter diſtinguendū.j.eo. quod ſuper his.§.j. ¶ In clericis ēt vouētibꝰ cōſiderari opʒ vtrū clericꝰ cruce ſignatꝰ conſilio vel officio predicationis:vel qꝛ ſeruitio alicuius magnatis deputatus eſt:vel qꝛ ſecum multos bellatores pōt ducere ſit ibi vtilis vel neceſſarius.ꝛ tunc nō recipietur redēptio:vel non ſit ſibi oportunus:ꝛ tūc recipietur:vt.j.eo.ex multe.§.fi.ꝛ.c.poſtulaſti.naʒ q̄ ad pugnā perſonaliter faciendaʒ inhabilis eſt:vt pʒ.l.diſt.clericum qui paganum:niſi forte ſpūaliter pugnare/vel armis ſuis que ſunt orōnes ꝛ lachryme.xxiij.q.viij.§.j.ꝛ cēſura eccl'iaſtica.naʒ ſpūalia arma ꝑpria ſūt clericorū:vt in auten.d.n.extra de ſent.excō. dudum.rñ.j.quod dic vt no.ſ.de treu.ꝛ pa.§. quid iuſtum bellum ver.quinto ratione pſone.et ſeq.ſed ꝛ aliquoti.poteſt votuʒ redimere ēt ſi bellatores ducere poſſit.puta ſi ſit nimis ſenex fragilis ꝛ confractus.infra codeʒ magne.§.verum etatis ſupra de renūcia.niſi cum pridem.§.alia vero cauſa eſt. ¶ Itē opʒ

conſiderari vtruȝ ex facilitate animi iuuenis votum emiſſum eſt. ⁊ ſic eſt remittendum redemptione competenti recepta. ſ. e. veniētis. ¶ Nec pretermitti dȝ q' lȝ votum hieroſolymitanum magni fauoris ſit. vt pȝ. ſ. eodē. ex multa. §. quod āt. ſi tñ propter abſentiā vni' perſone totius terre ſiue prouincie vnius periculum immineret votum remittitur: vł differtur. nec eſt voti tranſgreſſor qui auctoritate ſedis ap. illud diſtulit adimplere. ſ. e. nō ē. ¶ Quāuis aūt inſtructus ſis p predicta ql'r votum tranſmarinum redimi vel differri poſſit. non tñ eſt tutum redemptionem recipere: vel differre: vel de ipſo aliquo alio modo itromittere ſine mādato ſedis apo. ſpāli ad quā ſolam hoc noſcitur pertinere. ſ. co. ex multa. rñ. ſ. in fi. ⁊ iō de mandato pape remittit' vel differtur: vel redimitur: ⁊ ipſe de hoc interp̄tatur. ſ. e. ⁊. c. nō eſt. ⁊. iiij. ſe. §. fi. Idē puto in voto crucis cuiuſlibet: qꝛ ad ipſum pertinet de talibus iudicare: vt pȝ in his que no. ſ. eo. §. fi. ver. nunquid autē ⁊ ſe. ¶ Sed in redemptione vel commutatiōe cuiuſlibet voti tria ſunt precipue attendenda / quid liceat ſcd̄m equitateȝ q̄d deceat ſm honeſtatem quid expediat ſm vtilitatem ſeu neceſſitatem. ſ. eod̄ magne. §. ſ. ideoq̄ ⁊ in voto abſtinentie habēda eſt ratio aſperitatis ieiuniorum panis et aque. ⁊ vouentis affluentia. ſ. e. c. ſ. magne. §. pe. in fi. vnde ⁊ aliquis pauper poſſet redimere votum cum pauca pecunia vel oratiōe ſi nihil haberet vbi regi vel comiti non ſufficeret magna. arg. ſ. de. maledi. c. ij. ¶ Sic patet quod auctoritate epi pōt quodlibet votū voluntarium cōmutari vel redimi excepto trāſmarino quod ſoli pape reſeruatur. vt not. ſ. eod. §. rñ. ſ. et ver. quamuis autem. eps autē non debet interponere auctoritatem ſuā niſi ob iuſtam cām ſicut liquet ex his que not. ſ. eo. verſi. proxi. ex precedentibus aliqui tamē voluerunt dicere qd̄ votum non admittat cōpenſationem vel diſpenſationem: vt no. ſ. eo. §. vtrum. ⁊ per quem et male. cum eñ in ec. primitiua primogenita mandarentur offerri quorum quedam dño reddebātur ſine commutatione vel redemptione vt primogenita leuitarum quedam redimebantur / vt aliarū tribuum: quedam cōmutabantur: ſicut p̄mogenitum aſini qd̄ cum oue commutabatur. reſtat quod ſic eſt ⁊ de votis. ſȝ quod aliqua ſunt que non poſſunt cōmutari / vel redimi: quedam vero poſſunt. qꝛ cum minus obligabat: tunc preceptum dñi q̄ hodie votum. vt ſ. eo. magne. §. cum igitur. q. d. votum ſucceſdit loco precepti dei ergo eius naturā ſapere dȝ ar. ff. ſi qs cau. ſi cū. § qui iniuriarum. ſ. ti. ſ. reuoluētes. §. ſ. ⁊. ij. inde eſt q' aliq̄ ſūt vota q̄ nullā redēptionē: nullā cōmutationē recipiunt: ſic oīa vota q̄ dicuntur neceſſitatis eſt rō: qꝛ nec omitti poſſent ſine peccato vt pȝ in his que no. ſ. co. §. proxi. ⁊. §. quot ſint ſpecies eius. ideoq̄ nulla eſt cōmutatio: nulla eſt redemptio ꝯ deum. xv. diſt. ſicut. xj. q. iij. q̄ reſiſtit. xxv. q. j. ſunt quidam. ¶ Sed ⁊ de votis voluntariis excipitur votum cōtinentie: nec redemptionē ponderationem ſeu cōpenſationem recipit ſm quoſdam: qꝛ ſm Salomonem non eſt digna ponderatio anime cōtinentis et nuptie replent mundum virginitas paradiſum ſm Amb. xxxij. q. j. nuptie. et abſq̄ virginitate puritate cōtinētie: ⁊ caſtitate oīa opera imꝑfecta ſunt ſm Ie. xxxij. qō. v. cum ſaluabitur. ⁊ caſtitas ſola eſt q̄ pōt cum fiducia deo aīas preſentare. vt in autē. de lenonibus. §. ſcimus. coll'. iij. nullam autē cōmutationem dabit homo ꝑ aīa ſua: q̄ etiā oībus rebus precioſior eſt. xij. q. iij. ſi habes. et ar. xxij. q. ſ. precipimus. ideoq̄ nec ſumm' pōtifex pōt contra hoc diſpenſare: vt expreſſim legitur. ſ. ti. ſ. cum ad monaſterium. in fi. alij cōtra inter quos eſt do. Hug. car. ſancte ſabine. ⁊ dicūt q' dñs papa poſſet ex magna cā diſpenſare in hoc puta ſi aliquis rex ſarracenorum cū tota terra ſua offerret cōuerſionem ſuaȝ: ſi aliqua ſanctimonialis daret ſibi in vxorem. ⁊ hi probabilius dicūt cū enīȝ votum ſimplex non minus obliget apd̄ deū: q̄ ſolenne. vt no. ſ. co. § quot ſint ſpecies. ſub §. votorum. verſ. hic tñ notandum. qua rōne potuit papa facere cōſtitutionē. q' ſi ſimpl'r vouens cōtraheret teneret matrimoniū: qd̄ nec primi negāt: eadem rōne poſſet hoc facere: ⁊ de ſolenni: qꝛ ſolennitas ex cōſti. ec. ē. nec eſt de ſubſtātia voti ſed ⁊ eadem rōne poſſit facere cōſtitutionem q' cōtrahere poſſet: lȝ hoc nō intendat ab initio: vt pȝ in his q̄ not. ſ. co. §. quot ſint ſpēs. ſub. §. votorū. verſ. pe. q̄ incipit quid ſi vltra procedat: ⁊ plenius not. de hoc. ſ. qui cle. vel vo. §. ſi quis vouēs. verſi. videtur igitur qd̄ ſumm' pōtifex. ⁊ ſe. q̄ ⁊ pape ⁊ diuine reuelationi obediēdum eſt: vt pȝ in his q̄ no. ſ. e. §. quot ſint ſpecies. ſub. §. votorum. ver. dicas. ⁊ ſe. nec ob. iura in ꝯtriuȝ inducta qꝛ autoritas Iero. loquitur de cōtinētia ⁊ virginitate mentis. vt. ſ. quis abſtineat a peccatis. ⁊ ſic ſm do. Hugo intelligēda eſt autoritas ſalomonis non eſt ponderatio aīe cōtinentis. nec ob. autoritas Amb. qꝛ intelligenda eſt ſic q' facilius ſaluātur virgines q̄ coniuga. vt. xxxiij. qō. v. qui ſiſtit. ſed propter hoc non damnātur nuptie vt ibidē probatur et ſ. de ſum. tri. c. ſ. in fi. ⁊. xxxij. q. ſ. nuptie. ⁊. c. ſe. ⁊. xxxj. q. j. aperiant. ⁊. c. ſe. Itē nō ob. q' legitur. ſ. ti. ſ. cū ad monaſteriū. in fi. vbi dicit q' abdicatio ꝓprietatis ſicut et cuſtodia caſtitatis adeo ſunt annexa regule monachali.

vtcõtra eã:nec ſummus põtifex poſſit Iniam indulgere:qꝛ illud verum eſt de iure cõi/ vel non decet eum ſicut ⁊ al's exponitur. xxxij. q.v.ſi pau.vel non poſſit ſine magna vel euidenti cauſa quã putet magis deo placere. j.cod.c.j.porro de plenitudine ptãtis põt de iure.ſ.ius diſpenſare.ſ.de conceſ.pꝫb.pro poſuit.igitur non peccat ſed meretur monialis obediẽdo in hoc dño pape cum et aĩa ſua ſaluari poſſit:⁊ multe alie dño acquirantur.in hoc eñi caſu Martha marie: ⁊ lya racheli ẽ merito preferenda.ſ.dorenun.niſi cũ pridez

13 .§.nec putes.ſ.de reg.licet.§.illa ¶ † Reſtat ergo ꝙ nullum votũ neceſſitatis redẽptionẽ vel cõmutationem recipit.⁊ ſic hoc genꝰ voti equiparatur precepto dñi de primogenitꝭ leuitis. omne aũt votum voluntatis recipit redẽptionem etiaꝫ in hoc caſu equiparatur precepto dñi de primogenitis aliarum tribuum vel cõmutationẽ ſicut eſt votum cõtinentie.hoc equiparatur precepto dñi de primogenito aſini vt probatur in his q̃ not.ſ.e. ver ſi pater. ¶ Item in omni voto voluntatꝭ redimẽdo.vel cõmutãdo autoritas pape ſufficit nullo caſu excepto epi etiam autoritas in olbus ſufficit exceptis duobus. ſcꝫ voto crucis:vt not.cod.verſi.quamuis ⁊ continẽtie.qꝺ ſoli pape relinquendum eſt.vt patꝫ in his que not.ſ.eo.ver.proxi.Item in omni voto redimendo vel commutando licite ⁊ canonice duo requiruntur.ſcꝫ cauſa que ſubſit ⁊ auctoritas ſuperioris vt ex ſuperioribꝰ colligi poteſt.que autem dicuntur vota neceſſitatis vel voluntatis.not.ſupra cod.§.in quibus.⁊.§.quot ſint ſpecies.

14 Et utrum a uoto † Diſcedi poſſit. Non regulariter imo reddi dꝫ ab vniuerſis.j.eo.licet in princ. nam ſicut ante votum emiſſum non cogitur quis vouere ita ex quo ſemel vouit cogitur reddere vt probatur.xvij q.j.ca.j.et not.ſ.eo. .§.quot ſunt ſpecies.verſ.votum vero voluntatis.⁊ ſeq.C.de ac.⁊ ob. ſicut ergo que ſine conditione vouentur ſine ꝯditione ſolui dñt xxxij.diſt.c.ſi.adeo aſtringitur vouens ꝙ ⁊ ſi voto non completo in epm eligaꝛ nõ dꝫ ꝯſentire q̃uſqꝫ votũ adĩpleuerit in caſu quẽ hẽs. j.e.p tuas.⁊ arg.j.de ſpõ.cõmiſſum.p q̃ iura cõprobaꝛ ꝙ ſi aliqs obligatus eſt ad aliꝺ faciendum:⁊ velit abſtinere a petõ ⁊ ſuã ſaluare cõſciam nõ dꝫ ſciẽter aliud facere p qꝺ impediatur adimplere id ad qꝺ prio fuerit obli

15 gatꝰ. ¶ † Sꝫ nũquid heres teneꝛ adimplere votũ illiꝰ cui ſucceſſit q̃cq̃d Ray.vel aliũ ſcripſerunt.ita dicas ꝙ ſi heres heredi adierit: tunc tenetur adimplere ſi vires hereditatis hoc patiãtur ẜm ea q̃ not.ſ.de teſta.§.ad qꝺ heres.ſub.§.tenetur aũt heres.ver.quid ſi nõ ſufficit hereditas.⁊ ſe.maxi.ſi ſpõte ſuſcepit vt.j.eo.lꝫ.nã voti obligationem ad heredem trãſire ꝯſtat.ff.de pollicita.l.ij.in fi.ſi ꝟo non adiit nõ teneꝛ: qꝛ nec heres eſt niſi forte hoc ꝓmiſerit ſponte: ⁊ tunc in oĩ caſu intellexit ꝑſonam ſuã obligare adimplere dꝫ nõ tã ob promiſſionẽ factã a teſtõre q̃ ob ſuã:ſꝫ ſi tã q̃ heres hoc ꝓmittebat ſperans here. adire poſtea tñ abſtinuit mutato cõſilio nõ teneꝛ. ar.ſ.de elec.venerabilem.§.fi.⁊ ſic et põt intelligi.j.e.lꝫ.ſed q̃cunqꝫ hereditatẽ adierit obligaꝛ vt ꝓbatũ eſt.⁊ arg.ſ.de ſolu.c.j.j.de vſu. tua. ¶ Lꝫ aũt illa rglr ſit votum adimplendum in caſibus tñ ab eo diſcedi põt. ¶ Primus caſus eſt ſi cõmuteꝛ in melius.j.e.ſcrip. ſ.de iureiur.c.iij.in pñ.vtrũ ãt hic requiraꝛ autoritas ſuperioris.vide.qꝺ no.ſ.e.§. q̃s vouere.ver.monachus.⁊ver.quid ſi votũ emiſerit ¶ Scꝺs eſt ſi non ꝓceſſit ad actum.j.eo. lſraturam.xvij.q.j.cõſaldus.⁊.§.ꝓced. ¶ Tertiꝰ eſt ſi ꝯditionale fuit ⁊ cõditio deficit.xxij.qõ. viij.nõ ſolum.⁊ hoc intelligas ſiue ꝯditio ſit ſpãlis et expſſa.j.de cõ.ap.§.verũ.⁊.c. de illꝭ et.c.ſup eo.⁊.ſ.de iureiu.c.iij.in fi. ⁊.ſ.de re. ſpol.olim cãm.ſiue ſit tacita q̃ ex ſui natura ineſt voto:puta ſi potero:ſi vixero:ſi deꝰ dederit:niſi deus aliter reuelauerit ẜm Hoſt.vt et ꝓbatur in his q̃ no.ſ.eo.§.q̃t ſint ſpẽs.ſub.§. votoꝝ.ver.ſolutio.⁊ ver.dicas.⁊ ſeq.⁊ de his cõditionibus multa exẽpla inuenies.ſ.de iureiurã.§.quot ſpẽs.ver.hꝫ.⁊ ſe. ¶ Quartꝰ eſt vbi vouens non habet liberam facultatẽ vouẽdi ẜꝫ ea q̃ no.ſ.e.§.q̃s vouere poſſit p totũ ¶ Quintꝰ eſt vbi auctoritate ſuperioris.⁊ ex cã dilatũ eſt:vel redẽptũ vel mutatũ.ẜm ea q̃ not.ſ.eo.§.p totum. ¶ Sextus eſt vbi votum ex ſui natura eſt illicitũ.vbi quidẽ non ſoluꝫ põt imo ⁊ dꝫ a voto oĩno diſcedi.ẜm ea q̃ no. ſ.e.§.in quibꝰ.⁊.§.q̃d ſit votum.verſ.bñdico. ¶ Notauit Hoſt.⁊ aliũ caſum q̃ põt dici. vij. qñ.ſ.cã propter quam votum emiſſuꝫ eſt ceſſet.j.e.magne.in fi.lꝫ ſecus ſit in voto reli.qꝺ ex falſa cã non vitiatur.vt.ſ.de cõuer.ꝯiu.ex parte.ij.§.j.in fi.⁊.c.dudum.tu dic ꝙ et i alio voto nõ ceſſat votum cã ceſſante: lꝫ redẽptio facilꝰ admittaꝛ.⁊ hoc eſt qꝺ dicit decre.j.eo. magne.§.fi.ꝓbatur ibi ſpecialiter vos induxit:⁊ ibi facilꝰ ceſſare potuit ⁊ effectus.ergo idem ⁊ ſi illud non ceſſet.nam facile erat vbi innuit ibi facilius ⁊ hoc intelligas vbi cauſa fuit inductiua ſiue cõpulſiua vel et finalis: ſed hoc non expreſſit C.de cõdi.ob cau.da.ſi repetendi ff.de ver.ob.quicq̃d aſtringende.⁊ ſic etiam põt intelligi.⁊ ſic intellexit Ray.ſ. de conuer.coniu.ex parte.ij.§.j.ad fin.ſi vero hoc expreſſit dicens/ quod ſi talis cauſa deficeret nolebat obligari tunc planum eſt qꝺ ceſſante cauſa / ceſſat effectus. ff. de pactis

condi.ap.c.fi.conditio em̄ contra naturā con
tractus appoſita contractū non vitiat.x.q.j.
c.ij.nec appoſita cōtra legem.xvi.q.j.ſi quis
laicus.¶ Solutio ſi profeſſionē fecit nullate
nus poteſt ad ſeculum reuerti vtrum autem
cogatur remanere ibi diſt. vtrum eſſet iuriſ=
peritus:⁊ tunc cogitur tenere regulā: qꝛ vi=
detur ſe obligaſſe ad id q̄ꝺ de iure ſciebat fie
ri debere nec debuit certiorari ex quo hoc
ſciebat.ff.de act.emp.⁊ ven.l.j.in fi.ȝ.de elec.
cum inter vniuerſas metropoles.vel ſimplex
⁊ idiota:⁊ tunc ſi fuit ei lecta ⁊ explanata re
gula ante profeſſionē vł poſt ⁊ dixit ſe obſer
uaturum idem eſt vt in auť quomodo opor=
tet epiſcopos.§.igitur ordinandus epiſco=
pus.col.j.ſi vero dixit quod nolebat ſe obli=
gare ad arctiorem vitam ducendā q̄ ibi du=
ceretur tempore ingreſſus poterit ad laxio=
rem religio.tranſire ſi nihil dixit poteſt cogi
ad remanendū ibi ⁊ imputet ſibi q̄ꝺ non ple
ne examinauit.nec em̄ prodeſt ei etiam ſi di=
cat dolo inductum ad hoc.et eſt ratio: quia
melior intelligitur fieri conditio ſua.ad hoc
ſupra de conuer.coniug.dudum. et c.ex par=
te.⁊ de reg.conſulti.⁊ q̄ꝺ me.cā.c.pe.xx.q.iij.
c.conſuluit. ſcꝺm Ray.ſi vero profeſſionem
non fecerat: dic vt not.ȝ.de re.§.ad quid te=
neatur.verſ. ſed ⁊ tenetur ad profeſſionem.
18 ¶ †Quid ſi maritus recipit ordinē ſacrum
viuente vxo.ſua vel hoc ſciente ⁊ non cōtra=
dicente nūquid ei paratur preiudicium:ad
euidentiam ſolutionis queſtionis iſtius ſci=
re debes q̄ quo ad hoc occidentalis ⁊ orien=
talis ec.in quibuſdā cōueniūt et in quibuſ=
dam differunt.¶ Primo in hoc conueniunt
q̄ꝺ tam clerici iſtius q̄ illius ec.in minori=
bus ordinibus contrahere poſſunt.xxxij.di.
ſi quis eorum lectores placuit.¶ Item in ſe
cundo conueniunt: qꝛ nec hi nec illi in ſacr.
conſtituti matrimoniū cōtrahere poſſunt vt
dicit conſtitutio ſynodi in orientali etiam ec
cleſia celebrare.xxxij.q.diſ.ſi quis eorū.xxxj.
diſt.nicena.lxxxiiij.diſtinc.cum in preterito.
¶ Differunt autē in alijs duobus primum
eſt qꝛ in orientali eccleſia promouenť clerici
etiam ſi nō promittāt ꝯtinentiā. xxxj.di.qm̄.
ſecus ſi in occidentalibus qui nunq̄ promo
uentur ad ſacros ordines niſi promiſſa con=
tinentia tacite vel expreſſe.xxviij.diſt.nullū.
xxxj.diſt.ante trienniū.ȝ.de cle.coniug.cum
olim.et.ȝ.de eta.et quali.a multis. ¶ Scꝺm
eſt q̄ orientales licite ꝓmoti ad ſacros ordi=
nes p̄nt vti matrimonio tam ꝯtcto.xxxj.di.ni
cena.q̄ꝺ non p̄nt occidētales.ȝ.de cle.ꝯiu.c.
j.ij.⁊.iij.⁊ alijs.c.ſuperius alle. ¶ Igiť ſi ꝯiu
gatus occidentalis fecerit ſe ordinari vxore
inuita vel ignorāte nullū vxori fit ꝑiudiciū:
imo vir exactus pōt reddere debitū quāuis
non debitum exigere vt.xxviij. diſ.diaconi.
xxvij q ij.multorū.q̄ ſi ea volente vel ſciente
nec per ſe vel per aliū cū poſſet hoc ꝓhibēte
ordinatus fuerit fit vxori duplex preiudiciū
vnū qꝛ oportebit eam decetero eo viuēte con
tinere.aliud qꝛ etiā mortuo viro non poterit
cum alio ꝯtrahere:⁊ ſi ꝯtraxerit ſcꝺm quoſ=
dam matrimoniū nullū erit quaſi in perſo=
na viri videať votū ſolēnizaſſe ar. xxx.q.iiij.
ca.j.⁊ vlti.⁊.§.fi.j.de co.ſpūali.martin⁹ ber.⁊
alij dicūt q̄ non pōt ꝯtrahere veto ſimplici
impediente:⁊ ſi contraxerit non valet vi con
ſtitutionis ecc.dirimente. et inter hos Ray.
xxviij.di.qꝛ ſunt culpe. ⁊ duob⁹.c.ſe.xxij.diſ.
ſeriatim.ad hoc.liiij.diſtin.ſi ſeruus ſciente.
¶ Sed nunquid cogiť intrare religio. Ray.
dicit q̄ non niſi ſit vxor in ep̄m prououendi
ȝ.de conuer.coniu.cōiugatus. ſane.tu tn̄ dic
vt no.de conuer.coniu.§.fi.ver.ſed nunquid
ſufficit vnū ex coniugibus.⁊ ſeq. Si vero ori
entalis clericus ſciente vxore ſua ſe fecerit
ordinari.quamuis Hug.dixerit q̄ꝺ nullum
paratur ei preiudiciū: etiā ſi non contraxe=
rit.tu tamen dic cum Jo.Lau.⁊ Ray.q̄ꝺ du=
plex paratur.vnum eſt qꝛ ipſo viuente tem=
pore ſue vite eidem non cōmiſcebitur. xxxj.
diſt.qm̄.aliud eſt quod ipſo mortuo non con
trahet vt ibidē.cum tamen alias nec ad tem
pus ea inuita poſſet orare apoſtolo prohibē
te.xxxiiij.q.iiij.apoſtolus.⁊ patet in his que
no.j.de ſponſa.ſub rubrica de matrimonijs.
§.quis ſit effectus.ver. ſed nunquid peccāt
coniuges.⁊ ſeq.⁊ hoc intelligas quando ma
trimonio conſummato promoueť ad ſacros
ordines cōiugatus.¶ Quid ergo ſi ante car
nis copulam promoueatur. dic vt plene no.
ȝ.de conuer. coniug.§.fi.ver.ſed quid ſi ma=
ritus.⁊ ſeq.

19 In quo caſu † & a quo crux

debeat predicari.Et q̄dē ꝯ ſaracenos ⁊ here=
ticos ꝑdicari pōt ⁊ dꝫ.j.e.q̄ꝺ ſup his.⁊.c.ſe.
⁊.c.fi.⁊.j.de here.excōicam⁹. ¶ Sꝫ nunq̄d ꝯ
ſchiſmatos ⁊ inobediētes ⁊ rebelles ꝑdicari
pōt: hoc nō eſt expreſſum in iure:⁊ iō vidi in
alemania aliq̄s ſup hoc dubitare:aſſerētes
q̄ ꝯ chriſtianos nō videbať equū et honeſtū
q̄ crux aſſumereť maxime: qꝛ nō inueniť in
iure exꝑſſum.ar.pro ipis.ȝ.de tranſl.epi.vel
electi.inter corporalia.§.ſed deniq̄.ij.q.v.cō
ſuluiſti.ȝ.ne ſede vac.illa ſed certe nō ſemꝑ
dꝫ req̄ri ius exꝑſſum:qꝛ plura ſunt negotia
q̄ vocabula.ff.de ꝟbo.ſigni.ver.l.iiij.iō iure defi=
ciēte eſt de ſimilib⁹ ad ſimilia ꝓcedēdū.ff.de legi.
nō p̄nt.ȝ.de reſcri.inter cetera.et naturalib⁹
vtendū eſt rōnib⁹. nā.⁊.l.rō cōmēdat.di.j.cō
ſuetudo.⁊ q̄ naturalis rō ec.inſti.de iure na
tu.§.q̄ꝺ vero naturalis rō.dicas ꝙ q̄ ſi crux

tra̅ſmarina q̄ ꝑ acq̄ſitione ſeu
recuperatio̅e terre ſancte tan=
tu̅modo predicat̃ videt̃ merito
predicanda:multo fortius pro
vnitate ecc̃ie co̅ſeruanda pre=
dicanda eſt crux contra ſchiſ=
maticos ciſmarina̅. arg.xxiiij.
q.j.loquit̃. ⁊.c.ſe. ⁊.c. ſchiſma.
xvj. q. ſi. ſicut dn̄i veſtimentu̅.
nec em̄ filius dei in mundu̅ ve=
nit:nec cruce̅ ſubijt vt acquire=
ret terra̅:ſed vt captiuos redi=
meret ⁊ peccatores ad penite̅=
tiam reuocaret:nec arida̅ imo
catholicam ecc̃iam deſponſa
uit.cum ergo maius periculu̅
immineat in hac vltima q̄ȝ in
prima:qꝛ precioſior eſt anima
q̄ȝ res.C.de ſacroſan.ecc.ſanci=
mus.i.magis ſubueniendu̅ eſt
lxj.di. quieſcamus. ¶ Si vero
offenſione perſonaru̅ conſide=
remus nemo dubitat quin ma
gis delinquant inobedientes
chriſtiani atq̄ȝ ſchiſmatici iq̄
ad fidem ſemel ſuſcepta̅ preci=
ſe cogendi ſunt q̄ȝ ſaraceni qui
nec ipſam inuiti ſuſcipere com
pellunt̃.xxiij.qo̅.v.ad fide̅.xlv.
diſt.de iudeis.nemo em̄ manu̅
mittens ad aratru̅ ⁊ reſpicie̅s
retro aptus eſt regno dei.j.eo.
magne. et minus malu̅ eſt via̅
dn̄i no̅ agnoſcere q̄ȝ poſt agni=
tam retroire.j. de apoſta. qui=
dam. in fi. ¶ Ite̅ ex quo quis
excōicatus per annu̅ [a] ſtetit in=
tegru̅ petri claues conte̅nens
non eſt ſine ſuſpitione hereſis:
vt no.j.de here.§. qualiter de=
prehendat̃.ver.ſinaute̅ ſola.et
ſeq.quid ergo ſi per.x. nam in=
ter preſentes preſcriptio eſt co̅
pleta:⁊ ſi pro vna perſona hoc
ſtatuit̃ q̄ȝuis etia̅ terra interdi
cta no̅ ſit.j.de here. excōicam⁹
itaq̄ȝ.§.moueat̃.quid de pluri=
bus perſonis co̅tumacibus et
excōicatis:⁊ vbi nedu̅ vnus lo
cus nedu̅ vna dioc. ſȝ tota vna
ꝓuincia hoc defende̅s eſt ſup=
poſita eccleſiaſtico interdicto.
nam in tali ſtatu hereſes nu=
triuntur vnde et dicit.c. quod
nullum eſt ſchiſma quin ſibi
aliquam hereſim confingat.
xxiiij.queſtione.iij.inter ſchiſ=
ma.ideoq̄ȝ heretici ⁊ ſchiſma=

a ¶ Excōicatus per annuȝ. adde ca.rurſus ⁊.c. q̄cu̅q̄ȝ. xj.q.iij. Innoce̅.in. c. cuȝ bone. de etate et quali. An to. de but. l.c.j.de iu=di.et an ta lis dȝ ꝑcipere fructus bn̄fi=cij vide p bal.in.c.j. in.iij., col. ꝺ iudi. ide̅ bal.i.c.ve=ritatis.de dolo ⁊ co̅=tu.in.iij. col.

tici equaliter ſunt euitandi.eade̅ queſtione
c.clericum.⁊.c.ſeq.ad idem.vij.queſtione pri
ma. deniq̄ȝ. prima queſtione prima. ſi quis
inquit.xxiiij queſtione. iij.§.j.inde Hieroni.
quis iam dubitabit hoc eſſe ſceleratius com
miſſum quod eſt grauius vindicatu̅. xxiiij.
queſtione.j.non afferamus.et ſi pro ſimplici
contumacia hoc accidere poteſt:vt infra de
penis.c.ſi.quid de detrahentibus poteſtati
romane eccle.⁊ pone̅tibus os in celum nam
qui romane eccleſie detrahit ⁊c. quod dic vt
no.ſ.de elec.§.quis eligi.ſub.§.item ſciendu̅.
ver.de contemptu clauiu̅ quid plura ſi quis
rationabiliter ⁊ ſubtiliter ac naturaliter con
ſiderare voluerit:licet crux tranſmarina in
oculis ſimpliciu̅ videatur fauorabilior: hoc
tn̄ iuſtior ⁊ rationabilior apparebit.
¶ Cuius autem autoritate hoc fieri poſſit:
planum eſt qꝺ autoritate hoc fieri poſſit il=
lius qui ſuprema̅ manum habet in eccleſia.
ix.queſtione.iij.per mundu̅. ⁊ ad quem de fi=
dei periculo ⁊ ſuper maiorib⁹ cauſis recur=
rendum eſt:vt not.ſ.de offi.leg.§.quid perti=
net.verſi.illud quide̅ notandu̅.⁊ ſeq.⁊ qui eſt
generalis vicarius crucifixi. ſ. de tranſla.
epiſcopi.j.ij.iij.⁊.iiij. ¶ Sed nunquid auto=
ritate alterius inferioris?non videtur qꝛ de
mandato eius talia fieri iubentur.j.de here.
excōicamus.§.ſi vero dn̄s tpalis.ſed licet ibi
dicat q̄ hoc ſignificandu̅ ſit ſummo pontifi=
ci:no̅ tn̄ alijs ꝓhibet̃ quin hoc facere poſſint
⁊ epi ⁊ ſuperiores poſſunt de hereſi iudicare
et conde̅nare.j. de here.ad abolenda̅. Ite̅ ad
predicandu̅ admittitur miſſus a ſuperiore ⁊
qui cura̅ habet:vt no.j.de here.§.ſi. ver.item
ad predicandu̅.Item talibus ꝯcedit̃ ide̅ pri=
uile.qꝺ accede̅tibus in terre ſancte ſubſidiu̅
eſt co̅ceſſum.j.de here.excōicaus.§.catholi=
ci.⁊ ſm Aug.tales impij ſunt atq̄ȝ ſacrilegi.
hi vero qui eos impugna̅t a locis ſuis amo=
uendo vel eos da̅nificando pecunias auferē
do diligentiſſimi rectores ⁊ pij conſultores
intelliguntur.xxiij.q.v.ſi vos contra ec.chri
ſti.⁊.c.ſeq. ⁊ ſcd̄m qꝺ dn̄s dicit in deuteron̄.
tales necandi ſunt et ciuitates igni cremanē
de:ita quod ſine habitaculo ſint ineternum.
xxiij.q.v.ſi audieris.ad idem ea.q.viij.legi.⁊
20 ca.occidit phinees.¶ † Puto q̄ eps non pōt
dare autoritatem predicandi crucem primo
qꝛ nec remiſſione̅ pōt facere tanta̅ quanta̅ re
quirit crux vt patet.j.eo.c.ſi. ⁊ de peni.cu̅ ex
eo.§.ad hoc. qꝛ per indiſcretas. Item qꝛ ad
ſolu̅ papa̅ pertinet de fide reſpondere ⁊ peri
culis ipſius taliter occurrere.xxiiij.q.j.quod
etiam ſi dubitatu̅ ſit. C.de ſum.tri.l.ſi. tertio
qꝛ ad ipm pertinet votu̅ crucis vt not.ſ.e.§.
qualiter.⁊ cuius autoritate.ver.qua̅uis au̅t
inſtructus. ¶ Si tn̄ epꝯ habeat iuriſdi.tēpo

talem in aliquos ex quo ſteterunt excōicati aliquo cōpetenti tpe: puta q tum q est eps & vicarius christi. xxiij. q. v. mulierē. tū q dominus tpalis ipſos tāq infideles & res ipſorum ſaluo eo q nullus occidat nec mutilet q ſemper excipere dz exponere pōt hoc, ſi pſequat iniuriā ecc. ſue vel reipu. ſecus diceret ſi vlciſci intēderet iniuriā pſonalē: ſup q vide qd no. S. de ſentē. & re iudi. ſub rub. de ſnia. §. quis debet ſniam. ver. item ratione rei. et ſe. quamuis et curialius & tutius faceret ſi ad ſummum pontificē recurſum haberet. ar. C. de pig. l. iij. & in his que no. de treu. & pa. §. qd ſit iuſtum bellum. ver. qd ergo de comitibus & ſe. ¶ Sz & tales ſine crucis ſignaculo autoritate ec. vel pncipis impugnari poſſunt cā iuſtitie obediētie & fidei defendende: nō cupiditatis vel pprie vltionis. ſic intellige. xxiij. q. j. qd culpatur. & q. ij. c. j. & ij. & q. iij. ſex differentie. & q. v. cum hō ab hole. & c. ſe. & ſic etiā poſſunt intelligi iura inducta. S. e. v. ſz nūqd autoritate alteri⁹. ¶ Quid ſi tales cōuertantur: nunqd poſt cōuerſionē tenentur eis ſatisfacere hi qui dāna dederūt: dicas q nō: imo eſt imputandū duritie & culpe ipſorum. J. de homi. poſtulaſti. ff. de reg. iur. qd quiſq ex culpa ſua damnum patitur. nec pter hoc alij q iuſte egerunt puniri debēt. C. de adult. gracchus. quia nec peccauerunt. xxiij. q. iiij. qui peccat. poteſt tamē quis gratis ſi voluerit miſereri. J. de hereti. vergentis. in fi.

¶ De ſtatu mona. & canoni. regulariū. Rub.

1 Monachi qualr debeant viuere. Et an poſſint populum regere. 3
2 Prior conuentualis qui per electionē creat ſine cā rationabili remouendus non eſt.
4 Cura et regimen animarum an poſſint committi monacho.
5 Monachus cui commiſſa eſt cura: an teneatur ſeruare regulam ſuam.
Et an poſſit fieri canonic⁹ in eccl'ia ſcłari. 6.
7 Monachi et canonici regulares in quo conueniant: et in quo differant.
8 Uiſitatio monachorum ad quem ſpectat.
9 Epiſcopus an viſitet monachos.
10 Monachi in quibus teneatur epō rndere.
11 Clericus ſecularis an poſſit habere prebendam in eccleſia regulari.

Diximus de regularibus in genere: nunc in ſpecie: et ſic de monachis. vel ſic dictū eſt. S. de conuer. ad relig. ſed q hi qui cōuertunt pro magna pte fiūt monachi vel canonici regulares. ſubijcitur hic tractatus de ſta. mona. et cano. regu. in quo dicendū eſt. ¶ Qualiter monachi viuere debeāt. ¶ In quo conueniūt & in quo differunt monachi & canonici regulares. ¶ Et vtrum populū regere poſſint. ¶ Et de viſitatione eorundem. ¶ Et in quibus teneantur reſpōdere epiſcopo.

1 Qualiter † monachi viuere debeant. Continenter & ſine proprio. contra quod etiam ſummus pontifex diſpēſare nō poteſt. J. eodem. ad monaſterium. in fi. ¶ Nec debēt diſcurrere vagabūdi. S. de off. ord. quanto. quia ſicut piſcis ſine aqua viuere non poteſt ſic nec monachus ſine clauſtro. xvj. queſtio. j. placuit. niſi hoc fiat ex cauſa abbate imperante: vnde & in regula beati benedicti precipitur de aliquibus prouideri per quorū manus eorum negotia procurentur. J. ne cleri. vel mo. c. j. ver. nec tamen iuſtum. ſed ſm Greg. viij. melius eſt quod alij committatur etiam dato ſalario. expedit enim prauo incommodo ſeruos dei eē quietos vt. S. de ſyndico. c. vnico. in fin. ¶ Camiſeis lineis[a] non vtuntur. ¶ In oratorio dormitorio refectorio et clauſtro ſecūdum conſue. antiquā proprij monaſterij ſilentium tenere debent. ¶ In refectorio nullatenus carnibus veſci debent etiam in natiuitate domini. J. de obſer. ieiu. c. vlti. ſed abbas nūc hos nunc illos poteſt ſecum in propria camera plenius reficere. et in refectorio, de aliquo competēti cibo. puta amigdalato delicatis pitantiam facere. ¶ Sed et qui minutione vel medicina indigent infirmatoriū ingredi debent: & cum infirmis carnes comedere non in proprijs cameris: vt omnia hec probātur. J. codē. cum ad monaſteriū. non tamen poſſet de facili ſtat⁹ vite ipſorum a iure comprehendi: quia diuerſa ſunt monaſteria & diuerſas habēt inſtitutio

a ¶ Camiſeis lineis. Adde cle. j. eo. tit. et ibi doc.

nes.⁊ ideo ad ipſas eſt recurrē
dum.ad hoc.xij.di.illa.ff.de le
gi.nō poſſunt.ff.de pſcri. ver.l.
iiij.¶ Non dꝫ aūt monachus
recipi precio nec peculiū hr̄e:
nec ſol⁹ in eccleſijs habitare ⁊
ſi qs exact⁹ .p receptione ſua
aliquid dederit ad ſacros or
dines nō aſcēdit.⁊ recipiēs oſ
ficij ſuſpēſiōē mulctat.ſ.e.mōa
chi.¶ Qui vero inuenit in mor
te cū peculio ſi nō penituerit i
ſterqlinio cū pecunia in ſignū
perditionis ſepeliēd⁹ eſt.ſ.eo.
cū ad mōaſteriū.§.⁊ ſi cū alijs
fratrib⁹ ſepult⁹ ſit exhumād⁹
eſt ſi oſſa diſcerni poſſent.ſ.eo.
ſup qdā. qd verū ē niſi de licē
tia abbatis rōne adminiſtra
tionis ppriū poſſideat.ſ.e.mo
nachi.§.qui vo. ¶ Itē priora
tus ſeu obediētie obtētu pecu
nie dari nō debēt:vt.ſ.e.mona
2 chi.§.priorat⁹.¶ † Prior autē
cōuētualis q per elec.creat ſi
ne cā rōnabili remouend⁹ nō
eſt:vt.ſ.e.c.monachi.§.vl.⁊ ad
hoc.lvj.diſ.ſane pueruſm.xvj.
q.vj.inuētū.xv.c.ij.ſ.de iudi.
ca.j.⁊ in talib⁹ poſſunt priora
tus cōfirmari.ſ.de pb.niſi cēt.
qd autē dixi tales nō poſſe re
moueri: intelligas niſi pūile.
vel ꝯſuetudo abbati pſtet hāc
iuriſdi.ſ.d cle.ſac.ſan.aliō in
ſimplicib⁹ priorib⁹ ſeu obediē
tiarijs q pro voluntate abba
tis remoueri poſſunt:vt.ſ.e.cū
ad monaſteriū.§.tales.ſ.de ſi
mo.p tuas.in fin.⁊ in auk.d.n.
extra de priuile.volentes.§.fi.
vnde nec ec. talibus confirmā
tur.ſ.de confir.vti.vel inuti.
ad noſtram.⁊.c.porrecta.

a ¶ Cura et regimē animarū. Ad de gl.i cle. ſ.de elec. doc.l.c.ſuper eo. de reg.doct.l c.p tuas. de voto.

Vtrum populum
3 †regere poſſint.dicunt quidā
qd olim ex diſpenſatione hoc
fieri poterat.lv.di.priſcis.poſt
ea fuit ꝯceſſum quod hoc fieri
poſſet ſine diſpēſatiōe vtilita
te ec.hr exigēte.xvj.q.j.i paro
chia.⁊.c.cū p vtilitate ecclie.
⁊.c.doctor.⁊.c.mōach⁹.¶ Alij
dicūt qd nec hodie etiā vtilita
tis cā hoc fieri pōt ſine diſpē
ſatione.ar.ſ.de cape.mona.c.
j.¶ Tertij ſcripſerūt ſicut pre

mi:ſꝫ ad hoc ſunt q pficī poſſunt in eccleſijs
tm̄ in quibus poſſunt plures monachi cōmo
rari ſolus aūt preſici non pōt monachus qꝛ
nec dꝫ ſolitarius manere ſine alio ſocio eiuſ
dem religionis:ve enim ſoli:qꝛ ſi ceciderit nō
hꝫ ſubleuantē.ſ.eo.monachi.reſpō.j.ad idē.
vij.q.j.nihil.⁊.c.illud.⁊.lxxxj.di.in omnibus.
¶ Tu dic cū Hug.⁊ magiſtro Bertrā.⁊ Goſ.
qd monachus poteſt preſici in eccleſia ſecu
lari cum cōſenſu abbatis.lviij.diſtin.c.j.⁊.ij.
xvj.q.j.ſic viue.⁊.c.ſe.lxxiiij.diſt.quorundā.⁊
hoc intelligas dicunt de ec. que ad mona
chos pleno iure non pertinent. in illis eīn ſi
ne autoritate epi non pñt monachi curā cō
mittere nec poſſunt monachum preſentare
inuito epo.et ſic intellige.xvj.q.j.per totum.
vſqꝫ ad.§.ecce in hoc.ſ.de capel.mona.c.j.vn
de q ibi dicit populus per mōachum nō re
gatur ſubaudi ſub obediētia abbatis vel epi
ſcopo inuito.ſꝫ eius voluntate concurrente
hoc fieri poteſt.et ſic intellige premiſſa iura
⁊ omnia capitula.xvj.q.j.ab illo.§.ecce i hoc
vſqꝫ ad.§.his olbus. nec enim dꝫ eps in hoc
cōſentire abbate retinente in monachū obe
dientie iugū:qꝛ ſi delinqueret ſtatim fugeret
ad abbatē nec poſſet corrigi vt deceret:⁊ hoc
conſiderauerūt iura.ſ.de priui.cum ⁊ plāta
re.§.in ecclijs.et.ſ.de preben.inſlateranū.xvj.
q.j.ſane.⁊.c.ſtatuendum.⁊ in talibus eccle
ſijs intelligas qd non dꝫ abbas ſuos mona
chos mittere ſolitarios vt dictum eſt:et pro
batur.ſ.de capel.mona.c.pe.et fi.ſed ſi abba
tes de aliquibus monachis gratiam faciāt:
debent cauere ne ipſe ordo recipiat fidelita
tes iuſtitiarias tributaria villas vel altaria
habeat contra inſtitutiones ordinis primiti
uas.alioquin cum alijs ſimilem ſentient in
legibus diſciplinā.et hoc caueant ciſtercienſ.
ſ.eodem.recolentes.¶ In illis autem ecclijs
que ad ipſos pleno iure pertinent ſufficit ſo
la autoritas abbatis ⁊ conuentus.xviij.que
ſtio.ij.viſis. et iunge circa hanc materiam q
no.ſ.de inſti.§.quis poſſit inſtituere.ver.ſi.et
ſ.de offi.ord.§.quid pertinet.ſub.§.ſunt au
tem quedam.ver.conſueuit etiam dici.et ſe.
4 et.ſ.de capel.mo.§.quid iuris.¶ † Sciēdum
a eſt igitur quod cura et regimen animarum*
committi poſſunt monacho et debet hoc etiā
fieri ex cauſa.puta quādo clerici ſeculares
idonei no inueniunt: qꝛ nulli ſunt in ſciētia
peſſimi quo advitam.argumen.xxj.queſtio.
j.c.j.in fin.ſ.de elec.nihil eſt.et.c.in cauſis.in
fi.merito igit vocatur monachus qui hone
ſtus in vita ⁊ bon⁹ eſt pdicator: vnde vbo et
exemplo oſtēdit qualiter in domo dñi opor
teat ꝯuerſari.ad hoc.ſ.e.cū ad monaſteriū.§.
prior.ſ.de cle.cū in cunctis.rñ.j.caueant igi
tur ſibi amici noſtri fratres predicatores et

minores q̄ colligentes grana que penes nos
inueniūt vix relinquūt paleas.nam curiali=
ter agerēt ſi aliquos reddendo noſtrā inopiā
ſubleuarēt.in hoc eñ caſu propter fecundi=
tatem ſpiritualē lippitudo lye rachelis pul=
chritudini eſt prelata ꝛ facilius conceditꝰ qȝ
monachus ad preſulatū aſcēdit:q̄ꝫ ꝙ preſul.
ad monachatū deſcēdat.ſ.de renū.niſi cum
pridē.§.nec putes.ſ.de regu.licet.§.illa ſem
per illa regula.nec dicas illud eſſe ſpeciale
in dignitate ep̄ali quo ad religioſum prefi= a
ciendū:quia in hoc potius eſt conſideranda
ſalus animarū.et aliqua rectoria inuenitur
que maiorem curā habet q̄ꝫ duo vel tres ali=
qui ep̄atus:vt pariſius eccl'ia ſancti Germa
ni in altiſſdoren̄.cuius rector curare habet
plus q̄ꝫ.xl mil.animarū forte tot habet quot
ebredunen̄.archiep̄s cū oībus ſuffraganeis
ſuis:ꝛ certe ꝛ in maioribus et in minoribus
hoc cōſiderari dȝ.arg.ſ.de preben.maioribꝰ.
ꝛ de eta.ꝛ qua.cum ſit ars artiū.ꝛ de talibus
religioſis q̄ ſic tranſlati ſunt intellige ꝙ poſ=
ſunt predicare penitentias dare primitias ꝛ
oblationes ꝛ decimas recipere.xvj.q̄.j.do=
ctos.ꝛ.c.ſeq.ideo ſecure dicas ꝙ officiū pre=
dicatoris in hoc priuilegiatum eſt vt mona
chus etiam ſolus ponatur in parochia ſine
ſocio eiuſdē ordinis qui forte haberi non po
teſt.ꝛ ſic loquitur manifeſte.j.co.quod dei ti=
morem.ꝛ habet alia priuilegia predicatoris
offi.qȝ dic vt not j.de here.§.qua pena falſi
predicatoris.cura tñ non cōmittatur laico
quātūcunqȝ religioſo:vt no.j.ne prela.vi.ſu.
ver ſed et videtꝰ.¶†Sed nunquid talis mo=
nachus tenetꝰ ſeruare regulā ſuam?et certe
quo ad tria ſubſtantialia de quibus no.ſ.de
regula.§.ad q̄d teneatur.nullo tpe abſoluitꝰ
q̄ꝫdiu in clauſtro moratꝰ nec ab obſeruatione
cōtinentie etiā ſi ec.parochiali preficiatꝰ.nā
ꝛ tales caſte viuere debent.vt.ſ.de vita ꝛ ho=
ne.cleri.vt clericorū mores.propriū tñ habe=
re pōt ratione adminiſtrationis cōmiſſe:ꝛ a
iugo obedientie et iuriſdi.abbatis abſoluitꝰ:
ſed imperio ep̄i ſubijcitꝰ qui de cetero abbas
ſuus erit.xvj.q̄.j.ſic viue.ꝛ.c.cunctis.ꝛ pȝ
in his que no.ſ.co.§.tu dic.ꝛ hoc intelligas
q̄ ſi ecc.in qua monachus preficitꝰ ſpectat ad
ep̄m quo ad oīa.xvj.q̄.j.in parochia:vel ſal
tem quo ad inſtitutionē ſicut vbiqȝ eſt de iu=
re cōi.ſi tñ monachi habēt ibi tpalia ſubie=
ctus eis remanet quo ad ea:et ep̄o quo ad
ſpūalia.xvj.q̄.ij.ſane.j.de capel.mo.c.j.ſ.de
preben.in lateranen̄.ꝛ in his caſibus non re=
get eccl'iam ſcd̄m officiū monachale:ſed ſer=
uabit cōſue.ec.ad quā tranſit.xij.diſt.illa.et
argu.xlj.diſt.quiſquis.¶Sed nunquid ex=
cuſatꝰ ab eſu carniū.dicas qȝ ſi hȝ ſociū non
excuſatꝰ:qꝛ tunc tenetꝰ regulā obſeruare.j.co.
quod dei timorē.in fi.niſi infir
mus ſit.de conſe.diſt.v.carnē.
vel niſi ep̄o qui vt not.abbas
ſuus factus eſt imperante:vt
pȝ in his que no.ſ.co.§.qua=
liter.verſi.in refectorio ꝙ ſi ſo=
cium non hȝ pōt ſe cum his
quibus viuit conformare.xlj.
diſt.quiſquis.ꝛ.j.co.recolētes
§.j.¶Si vero pleno iure per=
tinet[a] eccleſia ad monachos ꝛ a
pleno iure remanet ſubiectus
abbati.ꝛ ſeruabit omnia ſicut
prius:preterea tria.ſ.ieiuniū
ſilētiū ꝛ vigilias que cōmode
non poſſent in eccleſia ſeruari
ar.xliij.diſt.ſit rector.ꝛ eſt ra=
tio qꝛ nemo poteſt eccleſiaſti=
cis obſequijs deſeruire ꝛ ī mo
naſtica regula ordinate perſi=
ſtere vt diſtinctionē monaſte=
rij teneat qui quotidie in mi=
niſterio eccleſiaſtico cogitꝰ per
manere.xvj.q̄.j.nemo poteſt.
¶In omni aūt caſu habitū dȝ
deferre:etiam ſi ep̄s ſit.vt.ſ.de
vita ꝛ hone.cleri.ca.clerici.ad
fin.niſi forte ſcandalū genera=
ret:vel loca minꝰ tuta trāſeat
vbi ſupius poteſt mutare ha=
bitum ꝛ ſe alijs cōformare.ſed
circa carnē nō derelinquat.nā
ſub ſuperiori ip̄m tenetꝰ defer=
re inquantū cōmode fieri pōt
et ſic intellige.ſ.de vi.ꝛ hone.
cle.clerici.ver.ꝛ tabernas.ꝛ.c.
deus qui.¶Et quāuis aliqui
dixerint monachū factū ep̄m
indiſtincte abſolui per.c.xviij.
q.j.c.vnico.tu tamē intelligas
qȝ abſoluitur quo ad obediē=
tiam.diuinū offi.ꝛ alia de qui
bus.ſ.no.nō tamē quo ad ha=
bitū neqȝ quo ad obſeruatio=
nes alias quas cōmode ſerua
re poteſt ex quo ſocium eiuſ=
dem ordinis ſecum habet:vt
no.ſ.co.ver.ſed nunquid ſic in
tellige ſupradicta.ꝛ.xvj.q.j.et
c.de monachis.ꝛ hoc videmꝰ
de religioſorum factorum epi
ſcoporum cōſuetudine appro
bata.vel poteſt dici ꝙ de hone
ſtate hoc faciunt non de neceſ
ſitate:vel dic quod in totum
abſoluitur quo ad correctionē
abbatis.ꝛ ſic intellige.xviij.q.
j.c.j.non tñ quo ad correctio=

a ¶Pleno
iur.perti=
net.Adde
q̄ dicatꝰ ec
cl'ia pleno
iure ſubie
cta vid̄ gl.
in.c.cū in=
ter nos de
re.iur.gl.ī
c.qm̄ p cō=
feſſionē.d̄
p̄ui.gl.ī.c.
cū ꝛ plāta
re.e.ti.Jo.
de ſan.ī.c.
viſis.xvj.
q.ij.ab.ij.
ca.quere=
lā.ī.ij.col.
de elec.ab
ba.in.c.au
ditis.ī.iiij.
no.de pre=
ſcri.cardi.
in clemē.j.
xxvj.q.de
of.vi.Jo.d̄
imo.ī cle.
j.de exceſ.
p̄la.ꝛ q̄d ī=
portat ha
bere eccle=
ſias plē
iure ſubie
ctas.vide
per Abb.ī
diſputatio
ne ici.duo
clerici or=
dine ſigna
ti in.xxxj.
col.

nem metropol'. cui immediate ſubeſt lege metropolitica. ȝ. de off. or. paſtoralis. ¶ Quid faciēt regulares de ec. ad eos quo ad tpa pertinentib⁹ in q̄bus non poſſunt duo vel tres monachi cum parochiali preſbytero habitare: quia eccl'ia nō ſufficit: rn̄. preſbyter debet habere de eccleſia ſuſtentationem congruam nulla preſcri. vel ꝯria conſue. obſtante. ȝ. de preben. extirpande. et ſi quid ſupereſt hoc poterunt habere monachi ⁊ ſecū deferre. ⁊ in h̄ caſu intelligi dꝫ qḋ preſbyter dꝫ eis de tēporalibus rn̄dere. ȝ. de preb. in lateran. ſ. de p̄ui. cum ⁊ plātare. §. in eccleſiis. ⁊ no. ȝ. e. ℣. ſꝫ nunq̄d talis. ⁊. ſ. de capel. mona. §. quid iuris ſi nihil ſi ſupereſt nihil poſſunt h̄re. ff. de furt. itaq̄ fullo. ſi aliquid deeſt dio. tenet prouidere. ſm ea que no. ȝ. de paro. §. in quibus. ſub. §. hic tn̄ ſciendū. ver. tu dicas. ⁊ ſeq. et. ℣. vel niſi ſacerdos ita pauper ſit. ⁊ ſi vis ſcire qualiter tēporalia pertineant ad monachos, vide qḋ no. ȝ. de offi. ordi. §. quid pertinet. ſub. §. ſunt autem. ver. ſed qualiter poſſunt omnia. ⁊ ſeq. 6 b ¶ Quid ſi in tali eccle. ſiue capella poſſunt eſſe admin⁹ duo vel plures monachi retenta preſbytero congrua portiōe. reſpondeo tunc poteſt abbas ibi mittere monachos ſuos: ⁊ hi omnino ſub imperio abbatis remanent et tenentur ſeruare vitam monachalem vt patet in his que not. ȝ. eodeꝫ. ver. ſed nunquid talis. et verſicu. in omni autem. ⁊ ſunt ibi quaſi congregatio aliquando etiam ſi duo tātum ſint: vt argumē. ȝ. de elec. c. ſ. ⁊ in his que not. ȝ. eodem. verſi. tu dic. ¶ Sed nonne tales ſubſunt epiſcopi dic vt. ſ. eodem. §. ⁊ de viſitatione. verſi. ſed nunquid et epiſcopus. ¶ Sed quid fiet

a de officio diuino [a] in tali ecc. nam preſbyter tenetur ſequi offi. epiſcopat⁹ mōachus offi. monaſterij ſui vt patet in his que not. ȝ. codē. ℣. ſed nunquid talis. reſpon. ſi religioſi habent oratorium ſuum ita remotum quo non poſſint voces cōfundi ſeparatim faciant officium ſuū vt tales religioſi dum tamen ab offenſione iuris parochialis abſtineant: et in pace viuant magnis gaudent priui. vt patet. ſ. de exceſ. prela. nimis iniqua. et. c. nimis praua. et quãuis poſſint habere campanas ex ſpeciali priuil. vt illa conſtitutione nimis iniqua. circa medium: non tamen campanas ſine autoritate et licētia epiſcopi quod ſi habuerint epiſcopus hoc poteſt corrigere per ſeipſum etiam ſi hoſpitalarij ⁊ tēplarij ſunt ſ. de priuile. parentibus. ſi non habent oratorium cedent preſbytero cui ſpecialia ſunt cōmiſſa. et poſtea de licentia ſua vel antea officium ſuum faciant. alioqui ipe poteſt eos expellere ſine metu excommunicationis. ſ. de ſen. excommu. veniens. hoc autem male obſeruant monachi volente preſbytero donari contra ca. xciij. diſtinc. a ſubdiac. qḋ pōt in talibus exaudiri, caueant etiam ne voces confundātur adinuicē. ſup quo vide q̄ no. ȝ. de fer. §. ⁊ an ferij. ver. quid ſi magiſter. quid ergo modis omnibus neceſſe habent facere oratorium ſi ibi velint cōmode habitare. xij. q. ſ. neceſſaria ⁊ iunge q̄ not. ſ. ti. l. §. ſ. dicitur autem enim nam tales debent ſe a populo ſegregare vt. xvſ. qō. ſ. c. ſi cupis. ⁊. c. ſe. ⁊ preceden. ¶ Quid ſi ep̄s vult q̄ religioſus ſecū equitet: dic vt not. ȝ. de ma. et obe. §. ⁊ ad q̄d. ver. itē quid ſi ep̄s. ⁊ ſe. ¶ † Sed nunq̄d monachus [b] pōt fieri cano. in eccl'ia ſeculari ſic. ſm Hug. ⁊ Ber. lviij. di. c. ij. ibi nec prepoſit⁹. nec cano. qḋ potius facit ꝯtra. lxxiiū. di. quorundam. ſed eccleſia illa ſyracuſana monachorum eſt ſicut ⁊ cātuarien. ſm Jo. et ideo non facit per Hug. non credo cum Jo. quod hoc debeat fieri q̄ non eſt arandum in boue ⁊ aſino nec debent ſic ſimul eſſe diuerſe profeſſionis homines: vt. ȝ. de elec. cuꝫ cām que inter preſbyterum. xvſ. q. vij. in noua. non debet ergo poni monachus cū ſecularibus niſi propter curam animarum in qua hoc ſpeciale eſt vt not. ȝ. e. ver. ſciendum eſt. ſicut nec ſecularis debet poni cum regularib⁹ vt no. ſ. eo. §. ſi. ver. illud autem. ⁊ no. ſ. ti. ſ. §. ⁊ vtrū religioſi. ⁊ ſeq.

a ¶ Sed q̄d fiet de offō diuino. ad de gl. in. c. monach⁹. xvſ. q. ſ. ⁊ p gl. doc. in cle. ſi. de cele. miſ.

b ¶ Sed nū quid monach⁹. ad de abb. in c. ſup eo. ſ. col. de reg.

7 In quo conueniunt † cū quo differunt monachi et cano. regulares. Et q̄dem in tribus ſubſtantialibus de quibus not. ȝ. de regula. §. ad quid teneantur. conueniunt et ipſi et omnes religioſi de mundo. vnde nec cano. regularis debet habere ꝓprium vt. ſ. eodem. ſuper quodam. nec debet eſſe inobediens ſuo prepoſito vel priori. ȝ. de maio. et obe. cum in eccleſiis. de caſtitate

planũ q̃d ad eã omnes aſtringunt.ſ. de vi.et hone.cle.yt clericorũ.ſ.de ſen.excõ.ſi concubine. ideo dicit Nicolaus papa non putamus q̃ abſit religioſos cano. a ſanctorũ monachorum conſortio ſeiunctos.xx.q.iij.preſens.in fi.ſ.e.q̃d dei timorem. q̃d intelligas quo ad dicta tria ſubſtantialia indiſtincte. ¶ Item neutri clauſtrum exire debẽt niſi ex cauſa abbate imperante et neceſſitate monaſterij exigente.xvj.q.j. monachi.ꝛ.c.placuit.ꝛ.ſ.de poſtu.ex parte. ¶ Neutri igitur audire debẽt leges vel phyſicã.ſ.ne cleri.vel mona.non magnopere.et ca. ſuper ſpecula. ¶ Utrique debent dormire ꝛ veſci cõmuniter. ſupra de vi. ꝛ ho.cle. quoniã.xxxij. diſt. preter hec.ꝛ de conſe.diſt.v. in omnibus xij.q.j. ca.j ꝛ.ij. ¶ Utrique debent capl'm prouinciale facere.ſ.eo.in ſingulis.ꝛ.c.ſeq.

¶ Differunt autẽ in quibuſdã: q: q̃d dicitur ſ.eo.c.ij.ſed q̃ monachi per nullas villas et oppida ſinguli non ponant de cano.regularibus ſpecialiter non cauet.ſ.eo.q̃d dei timorem.ſm Hoſ.tu tamen idẽ iuris intelligas in vtriſque q: eadẽ ratio eſt vnde ꝛ monacho conceditur vt no.ſ.e.§.proxi.ver.ſciendũ eſt igit. ſed hec poteſt ibi notari differentia q̃ facilius ibi conceditur cura canonico regulari q̃ monacho regulari et q̃ canonici regulares inſeruiunt regule laxiori, nam et in eſu carnium ꝛ in habitu differunt ꝛ in quibuſdam alijs ſicut notorie cunctis patet.

Et de uiſitatione eorũdem.

8 †Ad hoc ſciendũ q̃ religioſi ſingulorum regnorum atque prouinciarũ de triennio in triénniũ capitulũ tenere debent: ita q̃d prelati ſimul conueniant vocatis in primordijs duobus abbatibus ciſtercieñſibus qui in his ſunt inſtructi qui duo alios duos de quibus eis videbitur ſecum adiungent.ꝛ iſti quatuor inquirent ꝛ corrigent que viderint corrigenda et ſtatuent viſitatores qui viſitabũt ꝛ ſingulas eccleſias hi autem viſitatores viſitabũt ꝛ monachos delinquẽtes per abbates proprios facient corrigi: et non exemptos abbates per dio. ſed exceſſus exemptorum pape nunciabũt: quod vide per ordinem.ſ.eodẽ.c. penulti.ꝛ vlti. ¶ Uiſitatio autem talium de plano fit et ſine ſtrepitu.ſ.de accuſa.olim.J. v.ꝛ.p.ꝛ no.in.e.tit.ſub rubrica de inquiſitionibus.§.et qualiter procedat.et.ſ.de ſimo.§. qui ad accuſationẽ. verſi.ego dico.ꝛ ſc.et de expenſis faciendis his qui cum abbatibus litigabant dic vt no.ſ.de accu.§. quis poſſit. ſub.§.admittunt.ver.hoc aũt q̃d dictum eſt. ¶ A correctione etiã nullus põt appellare. ſ.de offi.ord.l3.ꝛ de ap.ad noſtrã.et.c. reprehenſibilis.et.c.cũ ſpãli.ſ.ne cle. vel mo.relatum.q̃d intelligas niſi corrigens modũ excederet.xxiij.q.iiij.qui peccat.in fin.ꝛ not.ſ.de ſen.ꝛ re iu. ſub rubrica de ſnia.§.quo remedio.ſub.§.ſunt tñ caſus.ver.xv.ꝛ ſeq.nam nimie aſperitatis interpretatio nec correctionem recipit nec ſalutẽ. xlv.di.beatus. q̃d dic vt no.ſ.de tem.or.ſub.§.octaua regula.ꝛ ſub.§.decima regula ꝛ ſub regula. 9 ¶ †Sed nũquid ꝛ epũs monachos viſitabit ꝛ certe ſic vt ptz.ſ.eo.in ſingulis.§.porro.nam eſt quatũcunque exempti ſint poſſint nihilominus ratione delicti ſiue ꝯtus aut rei de qua q̃ſtio eſt corã locorum ordinarijs cõueniri ꝛ q̃tũcũque priuilegiati exiſtãt nec excõicari valeant ex quo ad prioratus intelligas ordinarijs ſubditos mittunt nihilominus ſubſunt eis: vt in aut.d.n. extra de priui. volentes.xñ.j.et.§. fi.põt ergo ipſos epũs viſitare: ſed non debet ſecum intromittere ſeculares: quod dic vt not.ſ.de offi. ordi.§ quid pertinet ſub.§.ſunt quedã.verſi.viſitabit aũt epũs.ver.qñ aũt prelatus religioſus viſitat et de quibus debeat corrigere vide.ſ.de tem.ord.ſub.§.quartadecima regula.verſi.ſed quare regularis ſecularis et ſeq.ſed exemptos delinquentes puniet ſm ea que no.ſ.de priui.§.qualiter amittatur.ſub.§.ſed ꝛ dici põt. ¶ Prior ṽo conuẽtualis ſine cã amoueri nõ debet quod dic vt no.ſ.eo.§ qualiter monachus.§.prior aũt.

Et in quibus teneantur epõ

10 reſpondere.†Et quidẽ tenent eũ recipere viſitantẽ vt ptz in his que no.ſ.e.§. proxi.ver. ſed nunquid ꝛ epũs.niſi forte in hoc exẽpti ſint vel priuilegiati vt ptz in his que no.ſ.de priui.§.quid operetur.ſuper quo vide q̃d not.ſ. de cenſibus.§.a quibus. ¶ De oblationibus vero quotidianis que.ſ.fiunt in priuatis diebus quibus populus non tenetur offerre de neceſſitate ꝓprie parrochie ſcd̃m ea que no. ſ.de paroch.verſicu. in quibus.ſub.§.hic tñ ſciendũ.ver.tu dicas.ꝛ ſe.et de his que cõferunt in vita inter viuos.vel ab his qui in ſanitate religionẽ eorum ingrediunt nihil preſtabunt epõ.ſic poteſt intelligi.ſ.e.c.j. xvj.q. j.cum pro vtilitate.nec preſtabunt quartam decimationẽ ꝛc.vt no.ſ.de offi.or.§.quid pertinet.ſub.§.ſunt autẽ quedã. ver. notauerũt. ꝛ que hic deficiunt ibi plenius poteris reperire; quia nec talia percipiunt de iure cõmuni cum curam non habeant vt patet in his que no.ſ.e.§.vtrum.verſi. ſciendum eſt.ergo ſi populũ vel curam habẽt hoc perſoluent. vt ibidẽ patet.nam ꝛ de proprijs terris tenẽtur decimas dare niſi priuilegiati ſint. ſcd̃m ea que no.ſ.de decimis.§.a quibus.ꝛ de his que cauſa mortis ſeu pro anima relinquuntur in infirmitatib' canonicã preſtabũt vt.ſ.

de ſepul.de his.vt ⁊ not. ȝ. de ſepulturis.ſub.§.vetꝰ.⁊.§.a q̄ꝫbus. ¶ Cathedraticū ꝟo non ſoluunt monachi .x.q̄ōne. iij. inter cetera.in fi.niſi de hoc in fundatiōe monaſterij ꝯueniſſet.xviij.q.ij.eleutheriꝰ.J.ð cēſibus.quāto. ⁊ quo ad hoc dicūtur mōaſterio nō ſubeſſe.l.dio. epis.xviij.qō. ij.ꝙ ſit.ȝ.de offi. or.cōquerente.⁊. ȝ.de prēb. de monachis.nec obſt.x.q.iij.iter cetera.vbi dicit monaſterioꝝ baſilicis ab hac ſolutiōis exp̄ſſione ſcilicetis q̄ exponi dꝫ baſilicis monaſterioꝝ.i.baſilicis que ſunt monaſteria al's corrigeretur p̄ alia iura:vel intelligē illis monaſterijs cū capellis exēptis:q̄ nunc eodē p̄uil. gaudēt capelle quo⁊ monaſteria.J.de p̄uile.q̄m. ⁊.c.cū capella.xvj.q.ij.viſis. ¶ Illud aūt l
11 ſumma notandū † ꝙ clericꝰ ſecularis non pōt hr̄e prebendā in ecclia regulari nec locū nec vocē hr̄e in capitulo vl' refectorio quāuis ita ſimpl'r bñficiari.et hec q̄ dicta ſunt de capitulo p̄uinciali faciēdo ⁊ viſitatione ⁊ correctiōe locū habent in monaſterijs abbates habentibus vel p̄ores vl' abbatiſſas. J. eo.c.fi.§.pe.⁊ vl. ¶ Pōt aūt abbas diſpenſare cū monacho vt extra refectoriū carnibꝰ veſcatur vt.J.eod. cū ad monaſteriū .§.in refectorio. ¶ Itē in ordinibus.J.de cleri.q̄ fur. ord.ſuſ. cū. ꝟ. ¶ Et cū monacho q̄ excōicatus ord.ſu.J.de ſen.excō. cum illorum. Sed ⁊ in capitulis de vagabūdis inquirendū eſt.ȝ.de regularibus.c.vlti.

a ¶ Dicit' autē xenodochiū.adde gl.in.§.ſāscimꝰ.xxxiij.qō.vij. glo. in verbo xenodochijs l cle. lr̄as.de p̄bē.doct.in cle. de xenodo. ⁊ in l. ſi q̄s ad declinādā C. de epiſ. ⁊ cle.

b ¶ Et ⁊ orphanotrophiū.adð bñdictū capiā i cle.p lr̄as de p̄ben.⁊ in.l. orphanotrophos . C. de epiſ. ⁊ cle.

¶ De religioſis domibꝰ. Rub.

1 Locus religioſus q̄s dicatur. Et cui ſubeſt.ſ.
2 Locus religioſus ⁊ ſacer hꝫ ſe tanq̄ genus ⁊ ſpecies.
3 Edes ſacre que dicantur.
4 Fundare q̄s poſſit locum religioſum.
6 Monaſterium vnū ſi alij vniatur ignorante ſuo epiſcopo an valeat vnio.
7 Religioſi an poſſint fieri ſeculares.
8 Seculares an poſſint fieri religioſi.
9 Abbas vel monachus quot habitaculis dꝫ eſſe contentus.

Quoniam monachi ſine clauſtro viuere nō intelligūtur poſſe ſicut nec piſces ſine aq̄. xvj.q.j.placuit.⁊.c.ſi cupis.ſꝫ degere debēt in locis religioſis ⁊ vacare orationibꝰ. iō p̄miſſo tractatu de monachis videamus de parochijs eorundem ⁊ ſic de religioſis domibus.dicendū igitur. ¶ Quis dicat' locus religioſus. ¶ Quis poſſit fundare locum religioſum. ¶ Cui ſubeſt. ¶ Et vtrū religioſi poſſint fieri ſeculares vl' ecōtra. ¶ Et quot habitaculis monachus ſeu abbas debeat eſſe contentus.

1 Quis dicat' † locus religioſus. Dictū eſt. ȝ. de ſepul.§.q̄d ſit ſepultura. ſed ſciēdum ꝙ hic ponitur domus religioſa pro ſacra . vnde exponēdum eſt de religioſis ideſt ſacris.vel ideo dicit religioſis vt includat loca religioſa et non conſecrata ſicut xenodochia.i.hoſpitalia.⁊c.J.eoð. de xenodochijs.⁊ iunge q̄ð no.J.c.ver. ⁊ not. ¶ Dicitur autem xenodochium [a] locus vbi peregrini ſuſcipiuntur. ¶ Eſt et orphanotrophium [b] vbi pueri vtroq̄ parente orbati nutriuntur et aluntur. ¶ Et eſt bethotrophium in quo pauperes ⁊ infirmi paſcuntur et curantur. ¶ Eſt noſochomium in quo egroti curātur. ¶ Eſt et gerochomium in quo ſenes et valitudinarij ſuſtentantur.he autem omnes ſpecies religionis approbate videntur.⁊ de his habes.ſ.queſtio.iij.ſi quis omnem. ante fin. et.C.de ſac.ſan.ec.l. vlti. C.de epiſ. et cler.orphanotrophos.et.l.omnia oratoria.in auſ. de reb.ec.non alie.§.j.col.ij.et de ec.ti.§.ſ.col. ix.ibi tamen videtur quod p̄lati nomine hoc vocent'. et de his ſimil'r habes. xxiij. q.vij. tributū.§.q̄uis.ante fi. ¶ Et ſunt he diuerſe ſpēs hoſpitalium ⁊ talia loca vñr ꝙ quilibet poſſit facere propria autoritate.ar.in ſti. de reruꝫ di.§.religioſuꝫ.tñ ex quo facta ſunt ad curam epi in cuius dio.ꝯſtructa ſunt pertinent:q̄ curare dꝫ vt offm̄ cui deputata ſunt exequantur.J.e.de xenodochijs. nec pati dꝫ q̄ð ex quo ſemel ſeruitio dei dedicata ſūt ad humanos vſus reuertant'.J.eo. ad hoc. ȝ.de rerum permu.mancipia.⁊.c.ſe. ¶ Videntur tñ dicere.c. ȝ.de rerum permu. ad hoc q̄ð nemo ſine autoritate epi talē locū poſſit ꝯſtruere.⁊ eſt verū ꝙ nō reputat' religioſus quo ad hoc vt de corpe ec. intelligat' niſi autoritas epi interuenit vel a p̄ncipio vl' ex poſtfacto. quod dic vt not.ȝ. de regula.§.q̄s ſit regularis .ver.

ris.ver.quid de ruſticis.⁊ ſe.⁊.J.eo.ver.vꝫ ãt
2 locus.¶ †Et no.ꝙ locus religioſus et ſacer
hñt ſe tanꝙ genus ⁊ ſpẽs.tranſit eñ nomie
ſpãli.⁊ vꝫ ſacer remanet in gñali /qđ vꝫ reli
gioſus ſic adoptio trãſit in noie ſpãli.⁊ vꝫ ar
rogatio remanet in gñali.⁊ vꝫ adoptio.ff.de
adop.l.j.§.vlti.ergo loc⁹ ſacer religioſus eſt:
ſed nõ ꝯuertit:iõ dixit de religioſis ⁊ non de
ſacris.vt ſub gñe ſpẽm cõprehendere poſſet
¶Df aũt locus ſacer ille qui rite.i.iuxta ec.
formam ⁊ per pontifices deo dedicatus eſt.
3 ¶Et edes ſacre.i.ec.⁊ domi q̃ rite ad miniſte
rium dei dedicata ſunt ſacra dr̃ /vt calices
veſtimenta ſacerdotalia ⁊ ſilĩa inſtit.de rerũ
di.§ nullus.⁊ hec dicta obligari prohibenẗ
preterꝗ̃ pro redẽptione captiuorũ.vt in di.§.
C.de ſac.ſan.ec.ſancim⁹ nemini.⁊.ẽ.de pign.
ca.j.J.eo.ad hoc.⁊ not.in ſum.de reb.ecc.non
alie.§.q̃ res.⁊.§.ſe.⁊ ideo dixi per pontificem
qꝛ ecc.edificanda nõ eſt ſine auctoritate dio.
de ꝯſe.diſt.j.nemo.de hoc dicetur.J.de ec.edi.
§.cuius auctoritate.qui tit.affinis eſt huic.
ſed hec eſt differentia: qꝛ ibi principalr̃ tra
ctatur de parochĳs ſecularibus edificãdis
hic de monaſterĳs.⁊ ideo ẽt dixit religioſis:
qꝛ monaſteriũ nec ſine licentia epi eſt edifica
tum.vt in autẽ.de monachis.§.illud.col.j.et
vt nullus fabricet oratoriũ domũ.col.v.de ec.
ti.§.ſi qs.col.ix.oia vero oratoria q̃ aliq̃ in do
mibus etiã proprĳs ex deuotione auctorita
te epi conſtruunt religioſa ſunt.xviĳ.q.ĳ.q̃
dam.de conſe.diſt.v.vnicuiꝗ.⁊.c.clerices.et
eſt idem oratoriũ qđ eccleſia ſeu capella.J.ẽ
ecc.edi.c.ſi.ſed nõ eſt ibi ſine auctoritate epi
celebrandũ.vt in.d.c.vnicuiꝗ. ¶Sed ⁊ mu
rus ciuitatis iõ ſctũs appellaẗ:qꝛ ſi aliquis
delinquat circa murũ rũpendo vel trãſcendẽ
do:qꝛ.ſ.nõ vult intrare per portã ſed p murꝫ
ẽm legẽ decapitãdus eſt.inſti.de rerũ diui.§.
ſancte.⁊ ideo qꝛ Remus frater Romuli tran
ſcendit murum decapitatus fuit.vñ Lucañ.
Fraterno primi maduerunt ſanguine muri.
et tangitur hec hiſtoria.ff.de reruꝫ diui.l.vi.
¶Sed nec auctoritate imperatoris hoc fa
cere:lꝫ ꝗ̃uis videatur ꝯdicere.ff.de reꝝ diui.
ſacra.§.j.ſed expone ibi principis.i.pape:qꝛ
duo principes ſunt.vt no.ẽ.de offi.or.§.quis
poſſit.⁊ de maio.⁊ obe.§.quis cui.⁊ de cõſti.
§.quis poſſit.vel dic ẽm ꝙ doc.dicunt ꝙ lo
quitur ẽm tempora ſua ẽm que princeps ſa
cerdos erat.⁊ iuuatur hec opinio.lxiĳ.di.va
lentinianus.ſed quicquid dicant hodie pla
num eſt ꝙ de his.nõ dꝫ ſe intromittere.ẽ.de
decimis.tua.⁊.J.vt pꝫ in his q̃ no.J.q̃ fin.ſunt
legi.§.qualiter ⁊ a quo.ver.ergo.⁊ ſeq.

4 **Quis †poſſit fundare locũ religioſum.** ¶ patet ex his que no.ſupra eo.
proxi.verſ.videtur tñ dicere ⁊ prece.ꝙ quilt
bet poteſt fundare locum religioſum rema
nente in noie gñali.ſed ſacrum non põt niſi
auctoritate epi vt dictũ eſt.et probatur.xvj.
q.j.quicunꝗ.xviĳ.q.ĳ.nullus monachus.et
in tribus.c.prece. ¶ Unũ tñ not.ꝙ ex quo do
mus ſemel facta eſt religioſa auctoritate epi
interueniente ad humanos vſus ſeu ſecula
res reduci non dꝫ.J.e.inter quatuor.⁊ ẽ hoc
gñale in oibus deo dicatis / vel conſecratis.
xix.q.ĳ.que ſemel ſupra de rerũ permu.mã
cipia de conſe.di.j.ligna.⁊.c.veſtimenta.⁊.c.
vaſa.ff.de relig.⁊ ſumpti.fune.ſi quis ſep ul
chra.J.eo.ad hoc.⁊ iunge quod not.infra eo.
§.et vtrum.⁊ accedit ad hãc materiã.xviĳ.
q.ĳ.peruenit.et.c.dudum.ſupra ti.j.c.fi.§.vl.

5 **Cui ſubeſt.** †Epiſcopo in cuius dio.ſi
tus eſt.xvj.q.vĳ.oẽs baſi
lice.xviĳ.q.ĳ.monaſteria.j ẽ.de inſti.cuꝫ ve
niſſent.rñ j.et.J.eo.ex xenodochĳs.ſubeſt ãt
quo ad duas leges.ſ.dio.⁊ iuriſdic.ſed ſcđm
Hoff.vtramꝗ eps remittere põt.vt.J.eo.con
ſtitutus.cum venerabilis.ad fi.xvj.q.ĳ.viſis
nam et decimas poteſt dare extra baptiſma
lem ec.xvj.ſtatuimus.⁊ iura ecc.detrahere⁊
et alteri dare.J.de exceſſ.prela.ſicut vnire.xv
q.ĳ.bone rei.dũmodo cum conſenſu capituli
hoc faciat.ẽ.de dena.paſtoralis.ſeꝫ poſſet in
cõtrarium allegari.nã ſubditus ſeipſuꝫ exi
mere non põt.ẽ.de fo.cõpe.ſi diligenti.et.ca.
ſignificaſti.xj.q.j.clericũ cuiuſlibet.⁊.c.cleri
cum nullus.ſic ⁊ econtra videtur ꝙ ⁊ poſſit
a ſe executere iuriſdi.ordinariã:ſed hoc veꝝ
eſt in totum.ff.de offi.preſi.legatus: qꝛ nec
eps ſine licentia pape põt renũciare epatui
ẽ.de renun.niſi cum pridem.ẽ.de reglarib⁹.
lꝫ.§.fi.ſꝫ in parte põt vt in primis cõcor quã
tumcunꝗ tñ eximat ſemꝑ vr̃.iiĳ.retinuiſſe.⁊
de his dictis duabus legibus plenius not.
ẽ.de offi.or.§.quid pertinet.ſub.§.ſunt auteꝫ
quedam.verſi.notauerũt.⁊ verſi.⁊ no.ꝙ quã
tũcunꝗ.qđ dic vt ibi not. ¶ Qđ etiã dictum
eſt quemlibet ſeꝫ locũ ſubeſſe epo infra cui⁹
dio.eſt intelligas eſſe verũ niſi probetur exe
ptus.J.eo.cõſtitutus.vel niſi preſcriptio ob
ſtet.ẽ.de preſ.auditis.J.e.cum venerabilis.et
c.ſeq.et ex quo aliquis locus exemptus eſt.
vel preſcript.munitus ſi preter conſenſum
fratrum obedientiam promittat prelat⁹ epo
nõ preiudicat iſtud monaſterio.J.c.cũ dilect⁹
fili⁹:qꝛ delictũ perſone nõ dꝫ redũdare in dã
num ec.xvj.q.vj.ſi epm.ẽ de excep.cũ vene
rabilis.§.intelleximꝰ.niſi forte q̃d ad poſſeſſio
nem arg.J.de iure pro.ex lris.⁊.c.cõſultatio
nibus.⁊ in ſeq.ꝯcor.ſic ẽt nec ſi tot⁹ cõuẽtus
ꝯſentiat ꝑiudicat ordinatio ⁊ ſnia lata.ẽ.de
dona.inter dile.J.de capel.mo.c.ĳ.ẽ de arbi.
6 cũ tpe. ¶ †Sꝫ nũquid ſi vnũ monaſteriũ aliꝗ

vniatur ep̄o ſuo ignorante nunq̄d valet vnio videtur q̄ ſic ſaltē ſi vniatur monaſterio regule actioris.ar.ꝫ.de regularib⁹.lꝫ ꝛ.c.ſane. vbi tñ licētia petita fuerit:lꝫ nō obtenta.vt in d.c.lꝫ.ꝛ q2 nec per hoc eximitur a iuriſd.ep̄ali.j.e.q2 monaſteriū.iō ep̄s dꝫ ratum habere qḋ alij prodeſt ꝛ ſibi nō obeſt.arg.ff.de aqua pluui.arcē in ſumma.§.itē var⁹.ff.de ſeruis expoꝛ.ſi ſeruus.ea.l.ꝫ.de cōmodato.c.vnio.ꝫ.de reſcrip.plerūq3.¶ Si ꝯ ad ep̄m pertinet vnio.j.de exceſ.p2cla.ſicut vnire.ꝛ ꝓuidētie ipſius cōmittitur qualr̄ ecc.ſue dio.cōſiſtere debeant.lxx.diſt.ſanctoꝝ.Itē paratur p̄iudicium ep̄o/q2 gaudebit p2iuilegijs monaſterij cui vnitur.ꝫ.de ſtat.mona.recolētes arg. C.de rei vend.l.j.Itē forte abbas monaſterij cui vnitum eſt nollet viſitare ꝛ ſic grauabit monaſteriū veniendo ibi bonis ſuis ſpoliando depauperando ꝛ ſic p2eiudicabit ep̄o cuius intereſt habere ſub ſe ſubditos locupletes in autē.vt iudi.ſine quoquo ſuffra.§.cogitatio.co.ij.ꝛ expedit ēt reip.ne quis re ſua male vtat̄.inſti.de his qui ſui iuris vl̄ alie. ſunt.§.ſed hoc tp̄e.¶ Solutio.dicas nō valere vnionē niſi auctoritas ep̄i interueniat:vt p3 in his que not.ꝫ.eo.§.r̄ñ.j.ꝛ.ꝫ.qḋ met.cā c.pe.¶ Sunt āt.iiij.cauſe q̄ vnionē inducunt ¶ Prima eſt tēpoꝛis turbatio ſeu qualitas. infra eo.monaſterium.xvj.q.j.tp̄is qualitas ¶ Scḋa duarū eccl'iarum vicinitas.vt in .d. ca.cum tp̄e.¶ Inde ver. Mantua ve miſere nimiū vicina cremone:q2 ꝓpter ſolā vicinitate3 fuit a quodā imp̄atoꝛe ſubmiſſa cremone.¶ Tertia ē paup̄tas.x.q.iij.vnio. Quarta eſt religionis defoꝛmitas.ar.j.e.ne cle.vl̄ mo.relatum.ꝫ.de ſta.mo.in ſingulis.r̄ñ.j.ibi adducent āt in huius p2imoꝛdijs nouitatis ꝛc.hāc aūt cām nō noiauerunt docto.ſ3 loco iſtius dixerūt q̄ quarta cā erat deſolatio vel deſtitutio clericoꝝ ſeu monachoꝝ.j.eod.q2 monaſteriū.ſ3 ibi nō eſt poti⁹ cā tp̄is q̄litas vel paup̄tas ſicut lr̄a dicit.¶ Si vis ſcire q̄t modis fiat vnio.vide qḋ not.ꝫ.ne ſede vacā.§.quot modis.¶ Qḋ aūt dixi quēlibet locu3 religioſum ſubeſſe ep̄o.dico.ꝫ.e.tñ.j.intelligas eſſe verū q̄ñ certum eſt de terminis ep̄atuum:q2 ep̄atus ꝛ eccl'ie limitare ſunt vt no.ꝫ.de parochijs.§.quid ſit parochia.¶ Scḋ ſi incertum ſit ad nouos terminos recurret̄ vel ēt ſ̄m quoſdā ad terminos iuriſd.ſcl'aris ciuitatū.¶ S3 ꝛ ille ep̄s tuend⁹ erit q̄ icolas anno quolibet cōfirmauit:ꝛ ēt baptizauit:ꝛ ſic intelligas.j.e.c.j.ꝛ.xvj.q.iij.lꝫ in reg.cum c.ſe.ꝛ.x.di.iij.l.iij.q.vj.hoc q̄ppe.q2 nulli turbanda eſt ſua poſſeſſio/q̄uſq3 de iure ꝓprietatis cōſtet.viij.q.iiij.nōne.xvj.q.iij.volumus. ꝫ.vt lit.pen.a memoꝛia.¶ Probātur aūt termini ꝑ lib.antiq̄s teſtes ꝛ fama.ꝫ.de ꝓba.cū cām.¶ Quid ſi nullo modo apparere poteſt de limitibus.forte lis dirimetur ſorte.arg.ff. de iudi.ſed cum ambo.xxj.di.cleros.xxvj.q. ij.ſors.imo dic q̄ ſi ambo ep̄i ſunt eiuſdem ꝓuincie metropo.q̄ de hoc cognoſcere dꝫ.ꝫ.de ſo.cōpe.ſanc.ꝛ poterit gratificare cui voluerit:vel ſibi retinere.arg.ꝫ.de deci.q̄m.ſi vero ſunt diuerſarū prouinciarū tunc ide3 facere poterit p2imas vel papa.¶ Qualr̄ autē aliquis eximi poſſit dr̄.j.de p2iui.§.quid opert̄. et qualiter poſſit aliqua res p2eſcribi.ꝫ.de p̄ſcri.reru3 immo.§.que exigātur.ſub.§.q̄rtū.

7 Et utrum † religioſi poſſint fieri ſeculares.Dicas q̄ perſona ex quo p2ofeſſa eſt nullo modo:vt de ſtatu mona.cū ad monaſteriū.in fi.niſi in caſu ſicut no.ꝫ.de voto.§.qualiter.verſ.ſed ꝛ de votis.ꝛ ſe.p̄hit tñ pp̄l'm regere.qḋ dic vt no.ꝫ.ti.i.§.ꝛ vtru3 locus tñ ſeu monaſteriu3 religionis perſonis deputatum:aliq̄ñ per ſingulares retinetur. vt.j.e.inter quatuoꝛ.ꝛ ſic ꝛ ſpurij in ſubſidiū admittūtur ad honoꝛes.ff.de decu.ḡnaliter. §.ſpurios.quod qualiter intelligatur.no.ſupra de regularibus.§.ad quid teneatur.ver. ſed et tenetur.

8 Vel econuerſo.i. † ſeculares poſſint fieri religioſi planū eſt de perſonis q̄ ſic p2out not.ꝫ.de reg.¶ Item locus deputatus ſecularibus religioſis deputari pōt de conſenſu dio.ꝛ ſeculariū clericoꝝ.nec coguntur clerici ſeculares recipere habitum: ſed p2ouidebitur eis in vita ſua.ſic loquitur j.de ecc.edi.ad audientiā.¶ Illud aute3 certum eſt q̄ papa ēt inuitis monachis pōt locum religioſum deputare clericis ſcl'aribus vel econtrario/cum de iure poſſit ſup2a ius diſpenſare.ꝫ.de conceſ.p2eben.p2opoſuit.q2 quilibet pōt auferre ius ſuum.ix.q.iij.nunc vero.ꝛ.c.per p2incipalem.verūtamen nec decet eum nec iſtud facere intendit.ꝫ.de monachis in ſingulis.§.poꝛro.cum ſimilibus.ꝛ argu.ꝫ.de reſcrip.c.ij.

9 Et quot † habitaculis monachi/ſeu abbas dꝫ eſſe contentus. Uno non tñ debent in diuerſis locis vel locu3 monachi querere vel habere/nec vnus abbas diuerſis monaſterijs p2eſidere.j.eo.ca.vlt.§. vlt.ꝫ.de elec.conſtitutus.cum ergo hoc ſpecialiter monachis p2ohibeatur:ꝛ idē de canonicis regularib⁹ intelligatur.ar.ꝫ.de poſtu.c.ij.videtur a contrario ſenſu clericis ſecularibus hoc conceſſum.ar.ff.de iudi.cum p2etoꝛ.qḋ dic vt no.ꝫ.de p̄bē.§.fi.ſub.§.ꝛ illḋ. ¶ Et q2 plerūq3 diſcoꝛdie pariūt nouitates. ꝫ.de cōſue.c.ān̄pe.ꝛ in ipſis cōſtituēdis euidens dꝫ eſſe vtilitas.ff.de conſti.p2in.in reb⁹

et omne collegium illicitu3 eſt niſi a iure vel principe approbetur.ff.de illicitis colle.l.iij. ſtatuitur q nullus nouã relig.inueniat ſed accipiat vnã de approbat͡ſ:qꝛ nimia religionum diuerſitas in ec.dei confuſionem inducit.j.e.c.vlt.rñ.j.ꝛ.§.j.¶ Et illud no.q ex fundatione ec.acquiritur ius pronatus. vt not. j.ti.j.§.ex quibus.

¶ De capellis monachorũ. Rubrica.

1 ☞ Monachi/in quibus capellis habitare poſſint.

2 Epi qd iuris habeãt in capellis monachoꝝ

3 Religioſi/ſi acquirunt capellas ex donatiõe epi/quod ius in illis habebunt.

PRoſequitur autem ctatu3 de monachis.diximus eciã.ſ.in duabus proximis rubricellis de ſtatu perſonaru3 ꝛ monaſterioꝝũ:ſed qꝛ non omes monachi in monaſterijs habitant:imo pleruͥq3 ad capellas vel prioratus mittũtur: et videamus de capel.monacho.¶ In quibus capellis monachi habitare poſſint.¶ Quid iuris habeant epiſcopi in capellis. ¶ Quid monachi.

1 In quibus † capellis monachi habitare poſſint.¶ In illis q̃ duob' ad minus ſubuenire pñt.ſolitarij eñi non habitabunt:qꝛ ve ſoli.ſ.de ſtat.mo.monachi iõ ſi quis abbas impetret vt liceat ſibi mõachos proprios ſolitarios ponere p capellas nõ valebit priui.niſi de dicto concilio faciat mẽtionem.j.e.ex pte. ¶ Uidetur tñ q ad mi'tres debeant inſimul cõmorari.j.eo. ad audiẽtiã. ſed qꝛ ibi dicit q monachi monachis ſocientur:intelligo q plures pluribus ſociẽtur ita q vnus vni alteri.ꝛ ſic de ſingulis.ꝛ ſic ples pluri' ſociãtur.fuerũt tñ viri magne auctoritatis ꝑpter ſupficiẽ illoꝝ verboꝝ decepti ſi ergo ſaltẽ duo nõ pñt ſuſtentari de facultatibus eccłie.tũc regenda erit capella p clericum ſclarẽ.vt in.c.ad audiẽtiam.ꝛ ſm iſ poſſet intelligi.ſ.ti.pxi.inter quatuor.ſ3 ꝛaliu3 poſui intellectum ꝛ in ſuperiori ſumma.§.ꝛ vtrum.ꝛ iunge qõ no.ſ.de ſta.mo.§.ꝛ vtrum ab illo ver.quid faciunt regulares vſq3 ad fi. ¶ Sed an clauſtralis ppłm regere poſſit.vt no.ſ.de ſtat.mo.§.et vtrum.

2 Quid iuris habeant † epiſcopi in capellis.Et quidẽ ſi monachi acquirunt capellas ex fundatione habebunt oĩa tpalia:qõ intelligas qꝛ ipſas in proprio ſolo et expenſis proprijs fundauerũt. ꝛ hic locũ h3 q ſacerdotes de ppłi cura epo rõne3 red dant abbati vero ꝑ rebus tẽpalibus ad monaſterium pertinẽtib' debitã ſubiectionem adhibeant.ꝛ ſic ſua cuiq3 iura ſeruẽtur.ſic loquitur.xvj.q.ij.ſane.ꝛ.c. ſtatuẽdum.ſ.de pb. monachis.ꝛ.c.in lateraũ.j.de priui.cum ꝛ plãtare.§.in eccłijs.j.eo.c.j.hñs ꝛ ius repñtandi ipſi religioſi.ſ.de ſup.ne pre.c.ij.ꝛ ex hoc p3 q qñ collegium aliqõ regulariũ ſeu ſecularium fundat aliquã eccłi.pinguius ius acqrit q̃ laicus.nam et ſi laicus hẽat ius repreſentãdi.v not.j.ti j.§.quid cõpetat in reb' tñ q̃s ec.cõfert nullam retinet ptãtem.x.q.j.nouerint.l3 ꝛ laico poſſint aliqui ꝓuẽt' in eccleſia; vice bñficij aſſignari.j.ti.j.preterea. et ſic põt intelligi.xiiij.q.vij.tributum.qõ ꝛ intelligas in ipſa fundatione.j.de cẽſib'.ꝓto. ałs cõtra cõſecrationẽ ecc.arg.C.de do.q̃ ſub mõ.perfecta.xvj.q.vij.filijs.ſed poſt cõſecrationem pñt ad vitã ſuam alique poſſeſſiões alicui laico ꝛ maxime patrono pro ſua ſuſtẽtatione aſſignari.ar.xvj.q.vj.illud.ꝛ.q.j.poſſeſſiones.¶ Illud dignum no.q in vtroq3 caſu amittit patron' ius repñtandi ſi loc' fundatus tñ creuerit q ibi ſit collegium ſiue cõgregatio.ſ.de cõſue.cũ dilect' niſi ſecus obtineat ex priuilegio ſpãli.ſ.de elc.ſacroſanc.j. de iure pa.nobis fuit.§.j.

3 ¶ Si vero religioſi acquirunt capellas ex dona.epi illud ius habebunt qõ eſt expreſſum ſi certo mõ collatio facta fuit.ſ.tit.j.cõſtitut'.ff.de pac.in tradi[t]ionibus.¶ Si pleno iure dedit quo ad tpalia ꝛ ſpũalia:ꝛ illud valebit.xvj.qõ.ij.viſis. ¶ Sed ſi ſimpliciter dederit epo nullo adiecto ſi aliquã partẽ percipiebat ibi eps illam dediſſe vr:ſi nullã tunc vr dediſſe oĩa tpalia: ſed ad hoc q donatio epi valeat neceſſarius eſt cõſenſ' ca.ſ.de dona.paſtoralis.ꝛ de his q̃ fi.ab epo.tua.ꝛ.c.paſtoralis.ſm hoc põt intelligi.j.titu.j.cura.¶ Si autẽ ex donatione epi de conſenſu patroni religioſi eccleſiã pcipiant:tunc vr laic' dediſſe ius patronat': qõ ibi h3.j.ti.j.illud.ꝛ.c.cum ſcdm.ſed ſi conſenſus epi interuenit:tunc vr dediſſe eps q õ ibi h3 ꝛ pronus ius pronat' qõ ꝛ ibi h3 vt i dicta de re.paſtoralis.ſm hoc vr q pronus poſſit conferre ius patronat' ſine ꝯſenſu epi qõ dic vt no.j.tit.j.§.et qualiter.ꝛ accedit.xvj. q.j.c.vl.ꝛ.qõ.ij.per totũ hoc tñ diſ.plenius et meli' vt no.ſ.de of.or.§ qd pertinet.ſub.§.ſũt aũt quedam.verſic.conſueuit.ꝛ ſe.dic vt ibi. ¶ Sed contra quem agetur ſi de ſubiectiõe capelle agitur.dic q ꝯ ſupiorem q̃ eſt in qſi poſſeſſione ſubiectionis capelle ipſi'.vt.ſ. ti. j.cum venerabilis.ſ.de elec.q̃relã.xvj. qõ.iij. inter memoratos.ſ.de reſcrip.ex parte. .S.et arg.de libe.exhi.l.final.ff.de ſerui.l.final i.ff. ſi ſerui.vend. is cuius.¶ Sed contra rectorem tenentem ecc.agi poteſt.ſupra de ap.ad

a ¶Quid ſit ius patronatus. ad de doct. in rubr. co. titu. archi. l. c. veniēs. xvj. q. vij. Paul. de eleaza. in cōmēto. c. nobis. de iure pat.

audientiā. ꝫ. de fi. inſtru. §. perpetuus vicarius. ꝫ. vt li. nō cōteſt. qm̄ frequēter. § vlt. xij. q. ij. quicunq;. ꝫ. de reſcri. ex parte. a
ſm Goffr. attn̄ illi qui in quaſi poſſeſſione eſt nō preiudicabit ſi hoc ignoret ſi aūt hoc ſciat preiudicabit ſibi cum ipm̄ valeat ꝓhibere. ſm ea q̄ not. ꝫ. de ſen. ⁊ re iudi. ſub rubr. de re iudi. §. quibus noceat. ſub. §. hec tn̄ regula fallit. ſed et ſuperior pōt ipm̄ ꝓcur. ſuū facere vel ēt ꝓcuratricē: ſi forte ſit abbatiſſa vel priorīſſa vt. ꝫ. de cōfir. vti li. dilecta. §. quia vero.

¶De iure patronat⁹. Rubr.

1 Ius patronatus quid ſit. Et ex quibus proueniat. 2. Et qualiter transferatur. 5.
3 Patrono quid competat.
4 Clericus ſiue laicus ſi ius patronatus habeat nō pōt eccleſiam conferre ex vi iuris patronatus.
6 Eccleſie conditio an grauetur multis patronis.
7 Plures ſi fundēt eccleſiam vel dotent ad quē pertinet ius patronatus.
8 Inſtitutio ſeu ordinatio eccl'ie ſi impediatur propter patronos quid iuris.
9 Scandalum quid vocetur.
10 Patroni eccleſiaſtici ⁊ ſeculares in quibus differant.
11 Nullus ſeipſum repn̄tare pōt quantūcūq; inueniat idone⁹.
12 Prelatus vacante eccl'ia proprio motu ſe vocat patronū: et ei confert eccl'iam in qua habet ius patronatus an valeat.

EGimus ſupra de preb. inſti. religioſis domib⁹ ⁊ capellis monachorū. ſed qꝛ pleruq; faciēda eſt inſtitutio predictorū ad repreſentationē patroni non al's. videam⁹ de iure pa. ¶Quid ſit ius patronat⁹. ¶Ex quib⁹ ꝓueniat. ¶Quid competat patrono. ¶Qual'r trāſferat. ¶Quid iuris ſi propter ipoꝝ patronoꝝ diſcordiā inſtitutio ſeu ordinatio ecc. impediat. ¶In quibus differunt eccleſiaſtici et ſeculares patroni.

Quid ſit ius patronatus. a

1 †Autoritas ſeu poteſtas ꝓueniens ex beneficijs ante conſecrationē eccle. collatis ſcđm Goff. ſed non placet qꝛ nō dicit que ptās vel qualis: ⁊ qꝛ etiā poſt ꝯſecrationē per edificationē acquiri pōt vt ptꝫ in his que no. j. e. §. proxi. dic ergo ꝙ ius patronatus eſt ptās repreſentādi inſtituendū ad bn̄ficiū eccle. ſimplex ⁊ vacās. vt ptꝫ in inferiorib⁹. ¶Dicit ⁊ alio modo ius patronatus qđ acqrit ex manumiſſione ꝓprij ſerui vt. ff. de iure pa. l. j. et per totū. ſed ⁊ aduocatus patronus dꝛ qꝛ patrocinium preſtat. qđ dic vt no. ꝫ. de poſtu. §. quid ſit poſtulare. ¶In hoc autem tractatu etiā patronus aduocatus vocatur ⁊ vicedominus ⁊ cuſtos ⁊ guardiā habens ⁊ ius frequentationis ſeu proceſſionis. xvj. q. vij. piementis. et. c. frigentius. hec em̄ oīa ſeu ſimilia pro eodē ſupponūt. j. e. preterea. ꝫ. de ſta. mo. in ſingulis. §. vlti.

Ex quibus proueniat.

2 †Ex fundatione eccleſie nā eo ipſo ꝙ aliqs fundat ec. ⁊ autoritate epi qꝛ alio modo fieri non dꝫ. vt not. ꝫ. de relig. do. §. j. ⁊. ij. ius patronatus acquirit. xviij. q. vij. filijs. ⁊. c. qui cūq;. xviij. q. ij. abbatē j. e. nobis fuit. rn̄. j. ⁊. c. quoniā. in prin. ¶Qđ ſi ep̄s ſit is q̄ ec. fundauit in aliena forte dio. hꝫ priui. repreſentādi clericū vn̄cūq; voluerit. xvj. q. iij. ſi qs epoꝝ. ꝯ illud. lxxj. di. hortamur. quaſi ſufficiat teſtimoniū epi. ar. vij. q. j. ep̄s de loco ſicut ⁊ monacho ſufficit teſtimonium abbatis. xvj. qō. j. monachi vacantes. ¶Idē vr̄ ſi eccl'iam dotauit ſeu ditauerit vt in dictis. c. Inde ver. Patronū faciūt dos edificatio fundus. ¶Quid ſi reedificauit ſeu reſtaurauit de cōſenſu epi hoc ponit ꝓ qōne ſed vr̄ ꝙ acquirit ius patronatus in aut. vt null⁹ edificet orat. domū. §. j. coll' v. nec eſt edificanda ecc. niſi habeat dotē vt ibi. ⁊. j. de conſe. ec. vel alta. cū ſicut. qđ dic vt no. j. de ec. edifi. §. cuius autoritate.

Quid competat patrono.

3 †Aliquid honoris ⁊ aliquid vtilitatis: ⁊ aliquid oneris. Inde ver. Patrono debetur honor onus emolumentū. Preſentet preſit defendit alatur egenus. ¶Patrono debet honor qui conſiſtit in repreſentatione: ⁊ reuerētia in repreſentatione ad prebēdas. ꝫ. de inſti. c. vlti. ¶Item ad eccleſias non collegiatas. ſbi enim nullus inſtituendus eſt niſi repreſentetur a patrono alias remouendus erit. j. co. illud. et. c. ex inſinuatione. xvj. q. vij.

decernimus patrono dicovero vel putatiuo et quaſi poſſeſſionem habente.vt.ſ.eo.cōſultationibus. ¶ In collegiata autem cum ibi prelatus eligendus eſt non requiritur in electione facienda conſenſus: ſed facta repñſentatur vt ſuum ſi voluerit preſtet aſſenſu; ſ; quamuis diſſentiret: non irritaretur electio nec conſuetudo ſeu abuſio poterit in contrarium allegari.ſupra de electio.cum terra. et cum inter vniuerſas.ꝛ.c. quod ſicut. ꝛ caplo ſacroſan.ꝛ.c.maſſana.hoc eſt quod diſ.ſ.eo.a nobis fuit.§.ſ.ꝛ ꝙ dicit ibi niſi ſec⁹.de ſua iuriſdit.exponendum eſt.i.de ſpeciali priuilegio pape.xvi.qō.ſ.hinc eſt etiam.ꝛ ad hoc.ꝫ. de decimis tua.ꝛ.ſ.eo.c.a nobis.j. alij exponunt de ſua iuriſdit.i.de ſpeciali conſuet.qḋ tamen intelligunt dictum de clerico patrono vt.ꝫ.de elec.cumana eccleſia vulterana.ꝛ de cauſa poſſeſſionis.cum eccleſia ſutrina.xviij q.ij.eleutherius.ſm.T. ¶ Item cōſiſtit in reuerentia quia debetur ei proceſſio.i.primus erit in proceſſione ſm Da.infra eo.nobis fuit §.vlti.xvi.qō.vij.piementis.ꝛ cap.ſequenti. ¶ Sequitur in verſu onus ſcilicet defendendi ꝛ tuendi eccle.ꝛ ideo poteſt dici aduocat⁹ ſeu defenſor vt ſupra dictum eſt: tenetur ergo pro poſſe eccleſiam ab oibus oppreſſionibus defendere: vt ſequitur in verſic. onus. ſ. xvi.q.vij.filijs multominus debet ea; opprimere.vt.ſ.eo.preterea.ij.arg.ſ.de natis ex libero vent.c.vnico.ꝛ de cenſibus.l; ff.de euic. vendicantem. ¶ Sequitur emolumentū qꝛ ſi vergat ad inopiam prouidere d; ei eccleſia, conſideratis facultatibus ꝛ dignitate pſone.ſ.eo.nobis fuit.in fi.xvi.q.vij.quicunqꝫ.ij. ¶ Item qꝛ de conſenſu epi poteſt in fundatione certum cenſum retinere.ar.ſ.eo. preterea.ij.xvi.q.vij.filijs.xxiij.q. vlti.tributum.ſ. de cenſibus quarto. ¶ Sed vltra nihil d; exigere vel alias iniurioſus eſſe etiā circa temporalia: ꝛ ſi contraueniat per cenſuram ecc. ſatiſfacere compelletur.ꝫ.de ſtatu mona. in ſingulis.§.vlti.hoc qñ laicus patronus eſt ſecus eſt qñ locus religioſus.vt not ꝫ.tit.ſ.§. quid iuris. ¶ Quod aūt dixi ꝙ nullus inſtituendus eſt ſine repreſentatione patroni: fallit qñqꝫ vt no.ſ.eo.§.quid iuris. ¶ Unū tamē
4 no.† ꝙ ſiue clericus ſiue laicus ius patronatus habeat: non tñ pōt eccleſiā cōferre ex vi iuris patronatus: ſed tñ repreſentare: ideo ſi vni conferat ꝛ poſtea alium repreſentet: non ob.ap.primi poteſt ſecundus recipi. ſ.e.cum laici.ꝛ.c.vl. ¶ Uerum ſi quis vtatur hac ſimplicitate verborum dono tibi eccl. ꝛ concedo donare intelligitur iuspronatus vt.ſ.qḋ autē.nam plerūqꝫ hoc nomen eccleſia pro iure patronatus ſupponit.xvi.q.ſi. ſi plures.ꝛ.c. nemini.ſm Goff.dic ſi per hec verba intēdit ipſam eccleſiam donare: ꝛ autoritas epi non interueniat nihil agitur: ꝛ ſic loquitur.ſ.eod quod aūt.§.vnico.ſi naūt ius patronat⁹ ꝛ conferatur collegio valet: ꝛ ſic loquitur.ſ.eod.et illud vtꝛ no.ſ.e.§.proxi.verſi.donatio. ¶ Et ſi quis clericus ex collatiōe laici recipiat ec. vel ipſam detineat: cum non per oſtium/ ſed aliunde tanq̄ fur ꝛ latro intrauerit ſi cōmonitus non renunciauerit ab officio ꝛ beneficio ſuſpendendus erit: ꝛ ſi contumacie ꝑteruitas exegerit deponēdus: ꝛ laicus excōmunicationis vinculo innodandus.ſ.eo.ꝑterea ij.ꝛ.c.relatū.olim aūt deponebatur indiſ.ſed corrigitur.xvi.q.vij.ſi quis deinceps.ꝛ.c.decimas placet.de hoc.ꝫ.de elec.quiſquis.

5 Qualiter transferatur† ſcilicet ius patronatus pt; his verſibus. ¶ Iura patronatus tranſire facit nouus heres. Res permutata donatio venditioqꝫ. ¶ Nouus heres qꝛ per ſucceſſionem transfertur.ſ. e.c.ſ.et.ij.etiā.ita quod ad quēlibet inſolidū: qꝛ diuiſibile eſt ſicut ꝛ cetera iura. ff.de ſuſ.vieci.ff.de iure pa.ſi libertus.ꝛ ſic inſolidum pertinet ad quēlibet quo ad oia ꝑterq̄ quo ad ſacerdotis repñtationē.ſ.e.c.ſ.ij.ij.ꝛ hoc ideo cum ſit res.ſimplex peruenit ad quemlibet heredem inſolidum etia; ſi ex diuerſis et inequalibus partibus ſint heredes: vt in allega.ll.ꝛ.ff.ad.l.fal.l.j.§.ſi vſufr.ꝛ oꝛ ſpūalia non diuiduntur.vij.q.ſ.nihil.xxiiij. q.ſ.loquitur.vnde alia incorporalia vt nomina et ſi non veniant.in fami.her.iudicio diuidēda ff.famil.her.l.ij.§.fi.et.l.heredes.§.ſ.C.famil. her.ea que veniūt tñ adiudicāda: ꝛ aſſignāda.ff.fami.her.l.iij.nec ſic in iure patro.quia nec vni aſſignatur nec diuiditur: ꝛ ideo inſolidum apud oēs cōſiſtit vt dictū eſt. ¶ Quid ergo ſi vnus conſtruit ecc.ꝛ plures ei ſuccedunt pt; ex premiſſis ꝙ omnes ſunt pñoni.
6 ¶† Sed nonne grauatur cōditio ecc.pñonis multiplicatis: imo magis alleuiatur: nā plures h; defenſores.xvi.q.vij.filijs. idem enim ius competit ſingulis inſolidum qḋ cōpetebat defuncto non ſ; portionē hereditatis vt dictum eſt: ex hoc ēt ſequitur diſcordia inter ipſos.arg.ꝫ.de conceſ.prebē.qꝛ diuerſitatem corporū.ꝫ.de reſcri.ſuper litteris. ꝛ ideo eps eccleſiam qḋ ei expedit poterit ordinare ſm ea que no.ſ.e.§.quid iuris. ex hoc etiā ſequitur poteſt ꝙ vnus ꝑpter inuidiā alterius remittet ius ſuum eccl.ꝛ ſic fiat libera vt innuit. ſ.eo.c.ſ.ideo ēt forte eſt qḋ nec diuidi pōt: nec adiudicari vt no.ꝫ.e.ver.nouus heres.vt eccle.facilius liberetur.arg ꝫ.de deci.cap.fina.
7 ¶ Quid ſi plures fundent eccl. vel dotent: et hic ſimpliciter dicendum ꝙ ius patronat⁹ ad ſingulos pertinet ꝛ inſolidum tñ in alēda

et in onere magis tenetur ecc. aſtricta illi qui plus expendit. vel ſm Hoſt.ar.ſupra de teſta. cum in officijs. ⁊ c.relatum.ij. in fi.⁊.c.raynutius ⁊.c.raynal. ibi vbi dicit pro rata. ¶ Res permutata qꝛ cū alio ſpirituali permutari poteſt.xvi.qō.vij. nemini.Ꝭ.de rerū permuta.ad a quēſ.⁊.c.vlti. ¶ Donatio/ da indiſ. donari poteſt cuilibet ēt laico ſm Io.Ꝭ.eod.ex inſinuatione.alij dicūt indiſtin.Ꝭ: niſi de auctoritate epi.Ꝭ.eo.nullus et.c.preterea. ij. nec ob.decret. ex inſinuatione.qꝛ ibi fuit quedam remiſſio.ſic.ff.de ſerui.ſeruitutes.§.ſi ſeruitus. ¶ Mihi vr̄ diſt.vtrum donetur clerico: ⁊ tunc non requiritur ꝯſenſus epi.vt in.c.inſinuatione. ⁊.c.illud.⁊.c.ſignificaſti.vel laico:⁊ tunc requiritur: vt in.c. preterea.maxime qn̄ fit in fraudeꝫ ⁊ transfertur in potentiorem/ vt ibi innuitur.⁊ eſt ratio/ qꝛ ius patronatus eccleſiaſticum eſt: vt pꝫ.Ꝭ.codē.de iure ſupra de iudi.quanto.⁊ ꝙ laicus ipſuꝫ habeat de gratia ſuſtinetur. Ꝭ. eod.qm̄.rn̄ſ.xvi.q.v.quis epo rum.qꝛ de his non hꝫ ſe intromittere laicus.Ꝭ.de reb.eccleſ. non alie.c.fi.Ꝭ.de iudi.decernimus.in alienatione ergo faciēda alij laico autoritas epi reqritur in reuocatione autem a laico facienda qn̄ ſcilicet confert eccleſijs vel perſonis eccleſiaſticis non requiritur.arg.Ꝭ. de his q̄ fi.a prela.cum apoſtolica.§.autoritates. et ꝙuis ibi requiratur conſenſus epiſcopi quia ibi loquitur de donat.eccleſiarum vel decimaruꝫ quas de iure cōmuni non poteſt poſſidere laicus. vt.Ꝭ.de preſcrip. cauſam: vnde nec clericus dꝫ ipſas in pignore recipere.Ꝭ.de decimis.capi.fi.tamen ratio q̄ ibi allegatur remoto conſenſu epiſcopi quo ad ius patronatꝰ quod quaſi poſſidere poteſt:vt infra eo.per totum.ſatis comprobat. quod no.nec ob.Ꝭ.eod. nullus:qꝛ poteſt dici ꝙ ius patronatus non eſt iuris eccleſiaſtici omnino vt patet.Ꝭ.eodem.

a ¶ Qr vēdi pōt. adde card.zab.i rub.eo.tit. i.ij.q.bal i c.ꝙto.ij.ij. col.d iudi. pau.de eleaſ. in diſputatiōe incip. pro nus eccle. ſcti marti. in.x.col.io pau.in reſpe.c.nobiſ in pe. col. de iuſ pa.

cum dilectus.§.nos igitur.ſed annexum.Ꝭ.c. de iure.⁊ ſupra de iudi.quanto. vel dic ꝙ illud qđ dicit.c.nullus.reglare eſt.fallit in iure patronatus.vt.Ꝭ.eſt ratio quā ſtatim no. et quia ius canon̄.de facili patitur ꝙ res ad naturā ſuam reuertatur.ff.de pact.ſi vnꝰ.§. ſi non vt tolleret.Ꝭ.de cenſi.cum venerabilis. ante fin.quod vltimum verius ⁊ melius eſt. ¶ Venditioq; qꝛ vendi pōt [a] nō ſpecialiter.Ꝭ. eo.de iure:ſed cum vniuerſitate tranſit.Ꝭ.eod et lr̄is.et ca.cum ſeculum.ſic eſt et in fundo dotali:vt.ff.de fundo dotali.l.i.Itē in ſacris et religioſis.ff.de contrahē.emp.in modicis. ff.de acquiren.rerum do.quedam.⁊ ſunt hec in ar.ꝙ ꝙuis comes vel marchio meruꝫ imperium ſpecialiter transferre non poſſit.ff.de offi.eius cui man.eſt iuriſd.l.i.⁊ no.Ꝭ de offi. dele.§.que delegari.ver.item ea que ſunt iuriſditionis.ſi tamen donauerit ciuitateꝫ aliquam vel caſtrum:tunc cum ipſa vniuerſitate transfertur niſi excipiatur:vt in dicto.c.ex literis maxime qn̄ retinet ſibi caualcatas vel aliquid ſpecialiter: vbi quidem omnia alia transferre videntur.arg.ff.de iudi.cuꝫ ꝓtor. et de teſtamen.ex eo.C.de procur.maritus.⁊ de pactis conuen.ſuper dot.l.vlt.⁊.Ꝭ.de ꝓſū. nonne.⁊ de his que fi.a epiſcopo. cum apoſtolica.in fi.ff.de aur.⁊ argē. lega.l.i.rn̄.i.⁊.§. penult.ff.de vino ⁊ oleo ⁊ tritico lega.l.ij.ff. de lega.iij.legatis ſeruis.rn̄ſ.i.

8 Quid iuris† ſi propter patronorū diſcordiam inſtitutio ſeu ordinatio ecc.impediatur? Hic remotis diſſenſionibus omnibus ita dicas ꝙ quocunq; modo impediatur ordinatio eccl.ponēdus erit economꝰ in eccleſia qui fructus reſeruet fideliter inſtituendo futuro ſupra de offic.ordi.cum inter vos. ¶ Et ſi patronorum vota diuiduntur: prefertur is qui maioribus adiuuatur meritis:et a pluribus preſentatur. infra eodem. quoniaꝫ in prima parte. ¶ Si numerꝰ equalis eſt recurrere ad merita.lxij.diſtin. ſi forte ¶ Si omnia equalia:potes dicere epiſcopū iterum repreſentare. lxxix.diſtinctio.ſi duo. ¶ Si nolunt vel non poſſunt concordare: ſꝫ adhuc repreſentat duos primos vel alioslocus erit gratificationi.ſupra de elec.venerabilem.§.obiectioni.verſicu.quod autem. nec in hoc caſu agi poteſt contra epiſcopum ab aliquo repreſentatorum/quia ipſi ſeſe impediunt in concurſu ſicut alias.ff. de vſufruct. quoties.ff.qui.mod.vſufruct.amit.ſi duobꝰ.§.cum in ſingulis.ff.de condit.inſtitut. ſi titius.ff.de teſta.duo ſunt titij.ſupra de offici. delega.ſane. ¶ Sed ſi neuter preſentatorum poteſt poni ſine ſcandalo: tunc epiſcopus ſimiliter ſi ſine ſcandalo fieri poteſt ſm quod

ſibi videbitur eccleſiam ordinabit.infra eod. quoniam. in ſecunda parte. ¶ Sed ſi nec epiſcopus eccleſiam ſine ſcandalo ordinare poteſt:tunc interdicere dʒ eccleſiam/ et reliquias extrahere in patronorum verecūdiaʒ et ruborem.j.eod.capi.j.et.ij. ¶ Quod ſi patroni necſic poſſunt compeſci/vel ad concordiam reuocari.in fin.credo recurrendum ad brachium ſeculare.ſupra de offic.ordina. c. primo.infra de here.excōmunicamus.§ moneantur. Quis et illud non inepte dici poſſit ꝙ.c.j.et.ij.locum habent quando epiſcopus poſuit ſacerdotem/nec patroni ipſum ꝑmittunt libere miniſtrare. ¶ Alij dicunt ꝙ corriguntur quod credo. ¶ † Sed dices quid vocas ꝯ ſcandalum. Reſpondeo quando patroni minātur ⁊ dicit quilibet ꝙ ſi ponit̄ aliꝰ niſi ſuus qui repreſentatur interficient eum: vt tamen iudex ex perſonis dicta penſet: vt.C. ſi quis impera.maledi.l.vnica.et.ff.de actio. et obliga.l.vlti.de hoc tamen dic vt not. ſupra de renun.§ cui.verſi. graue ſcandalum. ¶ Si vero queſtio moueatur ſuper iure pa. quia duo ſunt quorum quilibet dicit ſe eſſe patronum ibi:ſi queſtio moueatur etiam ſuper poſſeſſione ⁊ ſuper proprietate repreſentatione iam facta/ et petatur repreſentatus iam caſſari.quia hec queſtio expediri nō poteſt nemine repreſentato exiſtente nihilominus repreſentato mortuo:vel renunciāte poteſt iterum preſentare:ſed nō caſſabitur/nec confirmabitur quouſqꝫ queſtio terminetur. vt ſupra quod metus cauſa.cap.ij.reſp.j.⁊.§. vlti.⁊ vt lite penden.a memoria.et infra eod. conſultationibus. ¶ Sed ſi vacante eccleſia queſtio moueatur ſuper proprietate tātum alter nihilominus preſentabit.vt in cap.conſultationibus.⁊ argumen.ff.de aqua quoti. et eſti.l.vlti. ¶ Si vero mouetur de poſſeſſi. et proprie.qꝛ quilibet repreſentat ⁊ quilibet dicit ſe habere ius in vtroqꝫ diſtinguendum eſt.vtrum queſtio moueatur inter clericuʒ ⁊ laicum:vel inter clericos:⁊ tunc terminanda eſt cauſa infra.vj.mēſes.j.e.eaʒ te.ꝫ.de ſup. negli.prela.c.ij.in fi.j.de eccl.edifi.ad audiētiam.j. ¶ Uel inter laicos hincinde:et tūc ſpectantur.iiij.menſes tm̄.j.e.qꝛ in vltima ꝑte. et.c.cum propter quibus ſex menſibus. vel iiij.elapſis.pōt ep̄s eccle.ordinare libere ſaluo iure.illius q̄ obtinuit:vt in proxi.ca. hoc eſt qꝛ is qui obtinet cum obtinuerit ep̄m repreſentare poterit.j.eo.ſi vero.ver.ſic videat̄ eſſe in quaſi poſſeſſione.j.eo.conſultationibꝰ et iunge quod no.ꝫ.de cauſa poſ.ſub rubrica de cauſa proprie.§.ſi.ſub.§ illud.verſic.et hoc non eſt ꝑtermittēdum. quidam tn̄ dicūt illā decret.eam te.ꝑ poſteriorē cum propter. correctam eſſe.Hoſt.not.ꝙ.vj.menſes currūt a tp̄e vacationis.iiij.vero a tp̄e mote litis.ſʒ prima ſolutio magis placet. vt ptʒ in his q̄ not.j.eo.§ in quibus.verſ.et tempus.⁊ ſequ. ¶ Sed ⁊ hoc notandum/ qꝛ ſi delegatur cā iſta:et mandetur delegātis ꝙ ad repreſentationem illius qui obtinuerit eccleſiā ordinēt. intelligendum eſt.i.ordinari faciant ꝑ illum ad quem inſtitutio pertinet. ſupra de offi.de legat.ſuper eo.

10 In quibus differant † eccleſiaſtici ⁊ ſeculares patroni. Differunt i. tp̄e in penitentia:in ſubiectione: ⁊ in pena ſcōm quoſdam.Jnde ver. ¶ Clericus ⁊ laicus diſtant per plura patroni.Penitet ⁊ tp̄s ſubiectio penaqꝫ forſan. ¶ Penitet:qꝛ ſi laicus p̄ſentauit vnum ⁊ non fuit admiſſus/ vel etiā in ſuſpenſo detentus pōt penitere: ⁊ alium preſentare.nā poſteriorem preſentādo videt̄ primū reuocare.ar.ij.de procur.non iniuſte. ver.quod fieri pōt.ff.de procu.l.ſi quis.§.fin. nō tn̄ olno reuocatur qꝛ locꝰ eſt gratificatiōi j.eo.ꝙ aūt cōſul̄.ſicut alias.ff.de relig.⁊ ſūp. fune.l.ſi.de noua.ſtichum.§ ſi decē.ff.de peculio.ſumma.ff.depoſiti.ei apud quem. ff.locati.in naue.in fi.eſt tn̄ ar.cōtra.ff.de his q̄ i frau.cre.pupillus.in fi. tn̄ ep̄s qui malitioſe non admiſit primū tenetur ei in competenti bn̄ficio prouidere.j. eod.paſtoralis in fine.et preſumitur cōtra ep̄m:niſi aliud probet contra regulam.ff.de proba.quoties.ꝫ.qui dolo et hoc ideo qꝛ quilibet preſumitur dignus ⁊ bonus niſi contra probetur.ꝫ.de ſeru.in ord. fa.cap.vnico.⁊ de preſum.c.vlti.et ſic dolus per p̄ſumptionē probatur.ꝫ.de reſti.in iteg. ſuſcitata.C.de dolo.dolum.ff.de re mili.non oēs.§ a barbaris. ¶ Hec autem variatio cōpetit laico duplici rōne:vna quia i caſu iſto locus eſt penitentie ſicut et alias.ij.queſ.iij. ſi quis iratus.⁊.ca.ſi quem penituerit.⁊ q̄e ſexta.§ ſi vero.et.l.ſi quis libellos. ¶ Alia/ quia preſentato non acquiritur ius in re an teqꝫ per dioce.fuerit approbatus infra eodē. quod autem ſm̄ Goffr.de hoc dic vt no.infra eod.ver.illud autem dubium non eſt. ¶ Sʒ et nonnunqꝫ variātem admittit pretor.ff.de collationibus nonnunqꝫ. ¶ Eccleſiaſticus autem ex quo ſemel repreſentauit penitere non poteſt quouſqꝫ ſuper prima repreſentatione fuerit pronunciatum.infra eod. cuʒ autem.et cap.paſtoralis.ſic in elec.ꝫ.de arbi .ex parte tua.⁊ not.ꝫ.de elect.§.⁊ an mutari in ipſo igitur variatio reprobatur. et eſt ratio quicquid alias not.inuenias.vt not infra de ſpon.duorum.§ quot modis. verſiculo aut vtraqꝫ de preſenti. et ſequentib. Goffredus tamen dixit quod hec eſt ratio: quia multa licent laicis/ que non licent clericis: et cleri

cus plus dicit peccare ꝙ lai-
cus.xxv.di.nulli.j.q.iij.ſalua-
tor.x.q.iij.precipue.xxxij.q.v.
q̃ viderit.xix.di.nulli.j.de he-
re.excõicamus.§.preterea ff.
de re mili.omne delictũ.§.au-
get.ſ; hoc nõ eſt ſoluere ipm
quare ſ; ꝓbare ꝙ ita eſt: et ſic
ipſam multiplicare: iõ dic vt
ſ.¶ Secus ſi primũ cõferat ⁊
ſcd̃m repreſentet q: tũc ſecun-
dus potior ẽ nulla dñia habi-
ta iter p̃ronos: vt.j.e.cũ laici-
⁊.c.vlt.⁊ no.ſ.eo.§.ex qbus an
te fi.ver.vnũ tñ no.⁊ ſe.Et tp̃s
q: queſtio fit inter laicos ſpe-
ctatur tp̃s.iiij.menſiũ.ſi inter
clericos.vj.vt dixi.ſ.§.proxi.⁊
eſt rõ q: patronatus ius cleri-
ci oĩno eccleſiaſticũ cenſet: vt
ptz.j.e.ver.pxi.ſubiectio.⁊ ſe.
⁊ iõ ſicut al's ſpectant.vj.mẽ-
ſes in collationibus bñficioꝝ.
ſ.de conceſ.p̃ben.nulla.ita ⁊
hic.¶ Ubi aũt queſtio eſt iter
clericũ ⁊ laicũ perinde iudico
ac ſi iter duos clericos ꝓpter
dubium euentũ litis.ff.de pe-
cu.qd̃ debentur.aliud i ſpũali
bus ſic iuriſdi.ſubdele.trahit
ad ſe delegatũ cum benignior
ſit.ſ.de offi.dele.ſup queſtio-
nu;.§.ſi duo.ſ.de arbi.ꝑ tuas.
j.de conſe.eccle.vel alta.ꝙ in
dubijs.⁊ de verb.ſign.abbate.
¶ Si vis ſcire corã quo tracte
tur hec queſtio vide qd̃ not.ſ.
d̃ fo.cõpe.§.ij.ſub.§.ex p̃miſſis.
ver.vel iuris patrona.¶ Sub
iectio quia clericus patron⁹
etiam quantũ ad ip̃m ius pa-
tronatus ſubiectũ eſt eccleſie
magis ⁊ fortiꝰ ꝙ laic⁹.inde eſt
ꝙ legatus põt cõferre eccl.in
qua cleric⁹ h; iuſpatronatus
eo ignorãte vel etiam inuito:
11 nam põt cõferre ec.cui⁹ colla-
tio ad prelatũ ſpectat ꝙ plus
a iuris h; p̃lat⁹ in cõferẽdo ꝙ
patronus in p̃ñtãdo.ſ.de offi.
lega.dilectus.ſecus in laico.j.
eod.cum dilectus.et tamen ſi
ex paterna ſucceſſiõe habeat
cleric⁹ ius patronat⁹: ꝗtũ ad
h laic⁹ cẽſet: vt in d.c.cũ dile-
ct⁹.§.nos igit.ſecus ſi ex dona
tione acquiſiſſet.ſ.de p̃bẽ.dile
ctus.iij.⁊ eſt rõ q: tũc eadẽ ꝑ-

¶ Nullus ſeipſu; re p̃ſentare poteſt.ad-de Fran.pa.in tra-ctatu de ptãte capi-tuli ſede vacãte.q.v.ij.ptis.i vlt.col.gl.⁊ Bar.l.l.plane.ff.quod cu-iuſqȝ vni.nomi.

ſona cenſetur cum patre.C.de impu.et alijs
ſubſti.l.vlti.in fi.⁊ q: frater ei ſuccedere pote
rit ex teſtamento vel abinteſtato.j.eo.ex inſi-
nuatione.⁊ eſſet abſurdũ ꝙ nũc iudicaretur
ius patronatus oĩno eccleſiaſticũ nũc laica-
le.C.de cur.furi.l.pe.¶ Quãuis aũt ius pa-
tronatus laici nõ cenſeat eccleſiaſticũ quã-
tum ad ea q̃ dixi: eſt tñ de foro eccl'iaſtico.ſ.
de iudi.quanto.per hec bñ probat qd̃ not.ſ.
eo.§.qualr.ver.donatio.ergo ius patronat⁹
in tp̃e: in patientia: in ſubiectione eccleſiaſti
cum cenſet qñ ad clericum pertinet: ⁊ in tp̃e
melior eſt conditio clerici: ſed in alijs duob⁹
melior eſt conditio laici: ⁊ ſic in vno grauat
⁊ in alio releuat.ſic.ſ.de parochijs.c.j.et de
tranſla.ep̃i.inter corporalia.§.vlti.ver.de iu
reiur.l.eũ q̃.¶ Penaqȝ forſan.i.ſm quoſda;
q: dicũt ꝙ ſi cleric⁹ nõ idoneũ rep̃ſentet pri-
uat ea vice ⁊ eſt exp̃ſſa decre.ſ.de ſup.negli.
p̃la.ſic in fi.⁊ de ecc.edi.ca.iij l fi.ſic eſt ⁊ in
elec.vt no.ſ.de ele.§.quã penã ſecus in laico
vt elicit ſatis ſubtiliter.ſ.de offi.ordi.cũ in-
ter vos.⁊ facit pro his hoc qd̃ penitere po-
teſt: vt.ſ.eo.§.verſi.penitet.ſed expreſſum eſt
qd̃ ſi repreſentet indignũ etiam laicus deuol
uitur poteſtas ad ep̃m in aut.de ſantiſ.epi.
§.ſi qs oratori.col.ix.ar.⁊ in aut.vt clerici q̃
recedunt.§.fin.col.v.qd̃ ergo dixi ꝙ poſſit pe
nitere locum habet quando vterqȝ dignus
eſt vt bene probat.c.qd̃ autem conſul.et.c.cũ
aũt.ſed ſi primus indignus eſt planu; eſt ꝙ
ep̃s ſcd̃m nõ tenet recipe niſi velit gratifica-
re.ſ.de ſup.neg.prela.c.antepe.⁊ vlti.¶ Il-
lud aũt dubium nõ eſt qd̃ per repreſentatio-
nem acquiritur ius repreſentato ſi dign⁹ ſit
vt ptz.j.eo.paſtoralis in fi.in tantum qd̃ ob-
tinet ꝯ inſtitutum nõ p̃ſentatũ.ſ.de ſent.⁊ re
iudi.cum bertoldus.ſed tñ ius illud ꝗtum
ad ec.ad quam repreſentat euaneſcit ſi laic⁹
ſecundum p̃ſentauerit: nec obſtabit ap.p̃ui.
j.eo.paſtoralis.⁊.c.vlti.¶ Ubi ergo ver⁹ pa-
tronus laicus repreſentat nec poſtea variat
habet repreſentatus hoc ius qd̃ dixi.xvj.q.
vij.decreuimus.vbi autem variat ⁊ ſecund⁹
admittitur: tunc nullum ius habet prio rep̃-
ſentatus vt dictum eſt.¶ † Illud autẽ omit-
tendum non eſt qd̃ nullus ſeipſum repreſen-
tare poteſt [a] ꝗtũcunqȝ inueniatur idoneus.
j.eode;.per noſtras.viij.q.j.in ſcripturis.q:
hoc ipſo ſuſpectus eſt qd̃ ſe ingerit: vt.ff.de
procu.que omnia.ſicut ⁊ is qui ſibi tutelam
aſcribit.ff.ad.l.cor.de fal.vxori.§.qui ſe.nec
poteſt ſibi quis autoritatem p̃ſtare.ff.ad tre-
bel.l.j.§.fuit queſitum.ad idem.ff.de auto.p̃-
ſtan.l.j.ff.de teſta.tu.l.iij.⁊ ad idem.ſ.de ele-
ctio.qualiter.⁊ q: inter repreſentatum et re-
preſentantem debet eſſe differentia.argu.ſ.
de inſti.c.vlt.j.de baptiſmo.debitũ.opponit

tamen ex eo quod dicit.l. qꝛ tutor ſibiipſi poſſeſſionem tradit.ff.de contrahenda empt. ſi ſtulas.§.fundum. ſed dic qꝺ nõ dicitur proprie ſibi tradere:ſed egrediente familia pupilli ingreditur: vel aliud in temporalibus aliud in ſpiritualibus.nam ꝛ prima poſſunt emi ſecunda non. ¶ Sed nunquid filium
a ſuum[a] aut nepotem. videtur qꝺ non qꝛ eadem perſona intelligitur:vt no.§.co.ver.ſubiectio. ſed illud eſt fictione iuris in veritate tamen due perſone ſunt ꝛ quia ſuſpectus videtur hoc ipſo:arg.§.de preben.graue. ꝛ vt benefi.ec.ſine dimi.con. vt noſtrum.§.penul. ꝛ de etate ꝛ qualita.tuam.in fin.ſ.de cenſib[9]. cum cleri.credo contra:quis hac ſpe nõ debeat ius patronatus acquirere. ſ.eod.qꝺ clerici.ꝛ.c.conſuluit.vbi dicit propria autoritate per quod innuit qꝺ repreſentari poſſunt filij licet non propria autoritate inſtitui.vnde ꝛ dicit lex quod ſuffragium ſiue vox patris prodeſt filio.ff.qꝺ cuiuſqꝫ vniuer.no.illud:et eſt ratio quia ex arbitrio epi pendet vtrum ipſum admittat: imo potius tenetur repreſentare illum pauperem ꝛ idoneum ꝙ alios. argu.§.de coha.cle.ꝛ muli. c.j.ſ.de cenſi.cuꝫ apoſtolus.§.inhibemus.¶ † Quid ſi eccleſia vacan.prelatus proprio motu vocat patronum ꝛ ei confert eccle. in qua habet ius patronatus. quicquid alij dicant credo qꝺ põt conſentire voluntati prelati: quia nõ habet originem a ſeipſo.argu.§.de elec.cum in iure.ff.quod cuiuſqꝫ vniuer.plane.ſ. de ſortilegijs.c.vlt.nec ei debet conditio eius deterior fieri:ideo quia patronus eſt, et ec. fundauit imo melior.ſ.eo nobis.fin. §.de teſtamentis. cum in officijs.ꝛ de renun.ſane.ꝛ.c.veniens. et de fideiuſ.c.ij.nec obeſt quod ab aliquib[9] obijcitur: quia videtur eccle. ordinata ſine conſenſu patroni:quia hoc verum nõ eſt nec enim intereſt vtrum ab initio conſentiat vel ex poſtfacto quo ad hoc ſine conſenſu ſuo ordinata non videtur argumẽ.ſ. eodem. cura. et.c.ſuggeſtum.intereſt tamen quo ad inſtitu.proprie perſone faciendam:vt probatum
b eſt. ¶ Sed quidam contradicunt[b] dicentes quod vox electi nunqꝫ computatur in numero eligentium niſi talis forma data ſit:et ſic intelligũt.§. de electio. cũ in iure.et ſ.de ſortilegijs.ca.vlti.ſed certe male conuincuntur dicere: quia nunqꝫ ex vi forme poteſtatis conceſſe poſſet aliquis habere originẽ a ſeipſo ideo intellige vt ꝑdixi. ꝛ de hoc plenius not.de elect.§.qualiter.ſub.§.tertia.verſicu.quid ſi duobus vel trib[9].ꝛ ſequen. ¶ Et eſt notandum quod ſi ſacerdos repreſentauerit aliquem ordinandum ad ti.ecc. ſue de patroni ꝯſenſu poſt mortẽ repreſentãtis ad ordinẽ potior eſt repreſentatus ſi cũ alijs ad eccleſiã repſentet.ſic poteſt intelligi.ſ. eodem. poſtulaſti. vel forte alius repreſentari non poteſt ſed ſi conſenſus patroni non interceſſit quando fuit repreſentatus ad ordines nõ paratur ei preiudicium quo minus alium repſentare poſſit quaſi dicat ſed clericus intitulatus remouendus nõ eſt. ſic.§.de filijs preſbyte. propoſuit.licet Io. contradixerit inducendo.lxxiij.diſtinct. principali.xviij.queſtio. ij.eleutherius.xvj.queſtio. v. ſi quis. ff. de confirmando tu.l.vltima.
¶ Laicus autem non poteſt conferre eccle. vel aliquod eccleſiaſticum ſine conſenſu epiſcopi: quia pro non dato ha-
c betur[c] ꝛc. ſ. eodem. quod autem.et.c.nullus.et ſuggeſtuꝫ. quod tamẽ intellige ſicut not. §.eodem.§.qualiter. ver.donatio.et ſeq.

¶ De cenſibus et exactionib[9] ꝛ procurationibus. Rubrica. b

1 ¶ Cenſus quid ſit. ¶ Et qꝺ preſtet argumentum.2. Et qs imponere cenſum poſſit.3.
4 Cenſus quis ſit ſoluendus.
5 Nouus cenſus quis dicatur.
6 Cenſus in ꝗ caſu remitti põt.
7 Exactio ex qbus cauſis poſſit fieri. Et qualiter exigatur.12. c
8 Cathedraticum quid dicatur.
9 Rex francie an habeat priuilegium concedendi pedagia: vel mutãdi nouã monetam.
10 Laicus an poſſit ſine peccato exigere pedagium a clerico cum hoc habeat a principe ſeculari.
11 Chriſtiani an teneantur ſoluere pedagium ſarracenis.
13 Procuratio ex qua cã debeat.
14 Exactio a qb[9] dãda ſit. Et qb[9]. 15. Et qualiter faciẽda ſit. 16.
17 Legatus ſedis apoſtolice in viſitando quez ordinẽ ſeruet.
18 Eps viſitat monaſteria: ꝛ hoſpitalia ſecularia ꝛ religioſa.
19 Epiſcopus an poſſit viſitãdo capellanũ ſuum ꝛ eccleſias ciuitatis pcurationes exigere.
20 Epiſcopus an poſſit redẽptio

a ¶ Nunqd filiũ ſuuꝫ. adde gl.in c. qꝛ clerici.eo.tit.§. de iure patro. Ant.ꝺ bu.ſ.c.cõſuluit. eo. ti. Abb. in ca. ex ore. cir. princi. de his ꝗ fi. a maio. parte ca. idem Ab. in.c.ad noſtraꝫ. l vl. no. de iſti.

b ¶ Sed qͣdam ꝯtradicunt.adde hoſti. l c. qꝛ ppt. de elec.ꝛ ꝑ Ioan. de Imo. in.c. Iꝫ.eo.ti.

c ¶ Nõ dato habet. addꝺ.c.tradere.v.q.j. ꝛ in regula nemo.ꝺ regu.iur. lib.vj.

nem procurationis recipere.

Dictũ eſt ſupra de iure patronatus: et quoniã patronus aliquãdo exigit cenſum: aliquando exactionem: aliquãdo procurationẽ: aliquãdo aliq diuerſi. nunc dicendum de iure eorũ q cenſum poſſunt ab eccleſijs exigere: et ſic de cenſib⁹ exactionibus et procurationibus.

¶ Quid ſit cenſus. ¶ Qđ argumentum pſtet. ¶ Quis imponere poteſt. ¶ Quis cenſus ſit ſoluendus. ¶ In quo caſu remitti poſſit. ¶ Ex quibus cauſis poſſit fieri exactio in eccleſijs. ¶ Et qualiter exigaꝛ. ¶ Et ex qua cauſa debetur ꝓcuratio. ¶ A quibus danda ſit. ¶ Quibus danda eſt. ¶ Et qualiter facienda ſit.

a ¶ Quid ſit cenſus. ad de doct. in rubri. eod. tit. doct. in c. queſitũ. ſ. q°. iij.

b ¶ Quis imponere poteſt. Adde doct. in c. phibem⁹. et. c. ſignificauit. eo. titu. et per doc. in cle. ſ. eo. titu.

a Quid ſit cenſus.[a]

1 † Quedam penſio que de prouentibus eccleſie perſoluitur. ſ. queſtio. iij. queſitum. in fi. ſm da. ¶ Quicquid autẽ annuatim preſtatur in quãtitate vel ſumma vocari poteſt cenſus. ff. de cenſibus. etatem. cũ duabus. ll. ſequenti. ſ. eodem. olim cauſam. et c. in canonicis.

Quod argumẽtũ

2 †. pſtet. Et certe ſubiectionis. ſ. eodem. omnis anima. Aliquando etiam eſt indiciũ preſtite libertatis aliquando percepte protectionis ſicut infra diſtinguitur de priuile. recepimus. in hoc autem poteſt diſtingui. vtrum cẽſus imponatur ab epõ vel a papa. ¶ Si cẽſus ab epiſcopo imponiꝛ: tũc eſt ſignum ſubiectionis: licet alias ec. que ipſum preſtat priuilegio ſit munita. argu. c. vi. contra morẽ. ſ. de tranſac. preterea. ij. ſ. codẽ. omnis. et. c. venerabilis. et duobus precedẽtibus. ſ. de reli. domi. conſtitutus. et not. ſ. de reg. §. quis ſit regularis. verſicu. ſolutio. ſ. eodem. §. quis imponere. ver. ſed epiſcopus. et ſeq. ¶ Si vero a papa imponatur: et ei preſtetur: videnda et conſideranda ſunt verba priuilegij: vt no. ſ. de priuile. §. quid opereꝛ. ſub. §. regulariter. vł cenſuale. ergo preſtatio cenſus: non ſemp probat dominium vt not. ſ. de cauſa poſ. ſub rubrica de cauſa proprietatis. §. fin. ſub. §. illud. extra ſummam.

3 b Quis imponere † poteſt.[b]

Quicunq; habet ius in re tale quod hoc facere poſſit vt proprietarius id eſt dominus: inſtitu. de vſufru. §. ſine teſtamento. ¶ Item vſufructuarius. ſed is nõ põt imponere cenſum qui vltra vitam extendatur: cum ius q habent morte finiatur. inſtitu. de vſufru. §. finitur. ¶ Sꝫ circa mortem poteſt perceptionem fructuum in alium transferre non tamẽ ius. ff. de pericu. et com. rei vendi. neceſſario. §. vlt. et de iure do. ſi vſuf. cum ergo clericus vſuf. equiparetur. vt not. ſ. ne prelati vices ſu. ver. quid ſi quis prelatus. et ſe. non poteſt ec. cenſualem facere vltra vitam ſuam: argu. ſ. de pecu. cle. c. ſi. et de arbi. peruenit. qđ verum eſt ſi ſine autoritate epiſcopi conſtituatur. ſ. eodem. preterea. et. c. cum clerici. ¶ Poteſt ergo imponi cenſus perpetuus de nouo vel antiquus augmentari autoritate epiſcopi: vt in dictis. c. et. ſ. de preben. auaritie. et de offic. vicarij. ad hoc. qđ verum eſt ſi iuſta cã fiat alias non ſic intelligas. ſ. eodem. ſignificauit. ſ. de cle. non reſi. conquerẽte. et hoc eſt verum inter ſubiectos id eſt vt ſubiectus a ſubiecto acquirat ſꝫ ſibi acqrere a ſubiecto autoritate propria non poſſet vltra q̃ ab initio impoſitum fuerit. ſ. eodem. prohibemus. et. c. grauis. ad modum. poterit tamen hoc facere autoritate metro. et ex cauſa. ad hoc. ff. de admi. tu. non exiſtimo. et poteſt eſſe iuſta cauſa quãdo pauper eſt vt dominus vẽcieñ. et fructus creuerint: argu. ſ. codem. quanto. ſ. de preben. expoſuiſti. quod ergo dicimus prelatum procu. eſſe. ſ. de dona. c. ij. verum eſt ſed tamen cum bene adminiſtrat intelligitur habere generalem et liberam adminiſtrationem ſecus ſi conditionalem ecc. deteriorem faceret. ſ. de reſti. in inte. c. j. ff. de procu. procurator cui libera. ff. pro empto. q fundum. §. ſi tutor. et iunge quod not. ſ. de decimis. ſub. §. xij. ¶ Sed et illud ſcire debes qđ ſi propriã ecc. velit cõſtituere cenſualem ſine conſenſu ca. hoc facere non poteſt. ſ. de his que fi. ab epiſcopo. paſtoralis. et. c. tua et de dona. paſtoralis. excipitur. ſ. de dona. apoſtolice. Item patronus vt nota. ſupra de capel. mona. §. quid iuris. ¶ Sed et epiſcopus poteſt in fundatione ecc. per certum cenſum ſibi ſoluendum imponere. argu. ſ. codẽ. quanto. et no. ſ. eo. §. qđ argumentũ. ¶ Item

quando de conſilio ca. ſui confert eccle. aliquibus pijs locis ſcḋm decre.ſ. de his que fi.a prela.tua.⁊.c.paſtoralis. ⁊ poteſt ſibi retinere certū cenſum.vel quando eccle.eximit vel immunitatē preſtat.ad hoc.ſ.de conſue.cū dile.ſ.de tranſac.preterea. ⁊ eſt expreſſuz j.e.cum venerabilis.ſ.de relig.domi.cōſtitutus.argu.ff.de pact.in traditionibus. ¶ Itē in dedicatione,x.qō.ij.nec numerus.xviij.q.ij eleutherius. ¶ Itē in hoſpitalis vel pij loci approbatione ſcḋm ea que no.ſ. de reg.§.j.verſi.ſolutio. ¶ Item imponit a fundatore autoritate epiſcopi: vt not.ſ.titu. proxi.§.ex quibus.ver.item qr de conſenſu. ¶ Item ab alijs quibus ſunt eccle.ſubdite: puta matrice eccleſia ſ.de trāſac.preterea. ij.vel archi.ſ.de offi. archi.c.fi.ſ.de inſti. cum veniſſent. archipbr̄o.ſ.de offi.dele.ſuper eo.abbate vl' alio religioſo. nam et hi aliqñ habent eccleſias pro concor. indiſtincte. et not.ſ.de ſtatu mona.§.vtrū populū. verſi. tu dic. et ſeq.ſed hoc intelligas in his oībus caſibus auto. epi interueniēte: alias non eſſet cenſus perpetuus.j.eo.preterea nec debet eps cōſentire niſi ex iuſta cauſa: vt not.ſ.ver. poteſt ergo. ¶ De cenſibus ſic impoſitis intellige quod ſolui debent nec augeri. vt not.j.eo.ver. pxi. ⁊ probatur.j.eo.preterea.

4 Quis cenſus † ſoluēdus ſit.

Et quidē quantū ad ec.pertinet is qui cōſtitutus eſt autoritate epi vel ab initio retētus: alias eccle.cenſum augmentatū vel de nouo conſtitutū ſoluere non tenet: vt not.ſ.pri.§. poteſt dici nouus is qui poſt illud conciliū j.eo. prohibemus. conſtitutus eſt.j. eo.grauis.⁊ ſi quis a tpe illius decre.grauis.aſtrinxit ſe ſacr̄o ad ſoluendū talē cenſum ⁊ voluntarius canonice puniēdus eſt. vt in fi. illius decre.grauis. hic remouēdus eſt de eccl'ia.j. eo.cū clerici.in fi.ſ.de pact. accepimus.et de iureiur.tua nos.nā cenſus nou⁹ vel augmētatus non eſt ſoluēdus: vt probant dicte cōcor.et.ſ.de his que fiunt a prela.paſtoralis. j.eo.c.iij.⁊.c.eccleſijs. ⁊.c.ſe.⁊. c.ſignificauit. ⁊.c.cum venerabilis.ſ.de preben.extirpāde. l fi.⁊.c.auaritie.⁊.c.de mōachis.ſ.de trāſac. decetero.ſ.de ſup.negli. prelato.c. xviij.q ij. ſeruitium.⁊.c.hoc tantum.C.noua vectigalia inſtit.non poſſe.l.iij. ¶ † Nouum etiam

5 cenſum intelligas illum qui non fuit impoſitus tempore fundationis donationis conſecrationis exemptionis ſeu immunitatis indulte. his enim temporibus vel imponitur vel offertur ſcḋm Goffre. ſed et poſtea ex cauſa vt patet in his que no. eo.§.proxi.ver. poteſt ergo.⁊ preceden.⁊ ſeq. illud etiā ſcias ꝙ ex quo quis ſemel gratis obtulit cenſum: ⁊ ad ipſum ſoluendum ſe canonice et perpetuo obligauit qḋ prius forte voluntariū fuit nunc factum eſt neceſſariū.C.de actio.⁊ obli. ſicut.ſ.de voto.magne.§ j.⁊ ca.lz reſponſo.j.ſ.de cōmodato.c. vnico.ad fi.ff. commodati. in cōmodato.§.ſicut.xlij.diſt.de iude. ¶ Procuratio vero etiam ſine autoritate epiſcopi augetur.j. eodem quanto.⁊ argu. ſ. de conſtit.cum. M.ferr.§.mandamus.ff.de fideicō. li.generaliter.§. ſi quis alienum ſeruum.ff. qui ⁊ a quibus manu.liberi non fi. ſi mortis ſicut et penſio rerum locatarum creſcit propter vbertatem: ⁊ decreſcit propter ſterilitatem.ff.lo.⁊ condu.ſi vno anno.ſ.de loca.propter ſterilitatem: ſed contra.C. de alluuionibus.l.iij.ibi nē doleat.et.ſ.de reſti.in integ.c. j.ſ.de pecu.c. fi.ſ.de conſti. cum. M. ferr.§.j. ibi cunctꝫ per canonicoꝝ induſtriā ⁊c. ¶ Solutio prima iura loquuntur quando ex gratia diuina: vel ſine labore. ⁊ expenſis aliquibus accedit vbertas vel melioratio ſeu multiplicatio poſteriora vero quando labore et expenſis proprijs interuenientibus. in primo caſu augetur in ſecundo non auget.nec eñ par eadēꝫ ratio eſt amittere debita ⁊ lucra non capere. C.de codicil.l.vlti.§.pe.C.de iure deli.ſancimus.§.ſed ſi legatarij.C.de acqui.poſ.l.fi.prope fi. ¶ Cenſus autē ignorātie ſoluendus non eſt.j.c.peruenit.C.de pac. ſi certis annis.caue tamen tibi nam ſi agis poſſeſſorio obtinebis ſi cenſus ſubtract⁹ fuerit ꝗuis cām nullā probes.ſ.de elec.querelam.ſi vero petitorio ⁊ agis ex tempore ſuccumbes vt in proxi.ꝯcor.nam tp̄s nō eſt modus tollēde obliga.ff.de act.⁊ oblig. obligationē.ij.§. placet.C.de vſuris. creditor ſed ſi proponis cām ad quā pbandā inducas patientiā longi tpis obtinebis ſi tps probes.ff. de vſur.cum de in rem verſo. xvij.q.ij. ſeruitiū.⁊.ff.ſi ſeruitus vē.ſi qs diuturno.ff.de aq̄ plu.arcē.l j.i fi.⁊.l in ſumma.§. idē labeo.ff. de aqua quoti.⁊ eſti.hoc iur.§.duct⁹ aque. ſed ſm iura noſtra neceſſaria eſt pbatio longiſſimi tpis: qḋ dic vt not.ſ.de conſue.§.obtentus quanti tpis caueas tamen de cōſciētia: qr ſi proponas contra conſcientiā edificas ad gehennā.ſ.de preſcrip.c.fi.et.c.vigilanti. ¶ Quid ergo ſi aliquis cenſus preſtitus fuerit tanto tpe quo non extet memoria qñ vel ex qua cā impoſitus fuit nunquid eſt ſoluendus et ſi de cā nō appareat: dicas qḋ ſic vt pbant cōcor. ſupiores.xviij.q.ij. ſeruitiū.⁊ ſequētes.⁊.j.de verb.ſig.ſup quibuſdā.§.preterea. ¶ Quid ſi de nouo ſubtrahit dic ꝙ poſſeſſorio agi dz vel petitorio cauta tamē ſicut not.ſ.eo.ver.cenſus autem ignorantie. ¶ Quid ſi per.xl. annos tm̄ ſolutus fuerit: nec pōt liquere de cauſa inſtitutionis.vr qḋ

non teneať ad ſolutionē is qui ipſum preſti-
tit.j.e.peruenit. ⁊ ad hoc.j.q.j.nullū tempus
grauamē.x.q.iij. q2 cognouimus.J. de excessi.
prela.ſane.⁊.c.ad quorūdā. ⁊.C. ne vxor.pro
marito.l.fi. ¶ Sed cōtra.j.q.iij. queſitū.Ƶ.de
elec.cumana.Ƶ. de cauſa poſ.cum eccl'ia ſu-
trina.et.c.cum olim.C.de ſerui.l.j.et.ij. dicit
idem qđ in duabus primis proxi.queſtioni-
bus. ¶ Quid ſi nō eſt completū tempus pre
ſcrip.dic qđ non eſt ſubtrahenda ſolutio ꝓ-
pria autoritate alioquin ſpoliatus reſtitueť
Ƶ.de electio.querelā.ſed in petitorio obtine-
bit ſi proponat contra ipm ꝙ non teneať ad
talē cenſum preſtendū:q2 ſine cauſa preſtať
et iō petit ei interdici ſiue inhiberi ne de ce-
tero ipſum petat vel exigat et ꝓnunciari qđ
nō teneať decetero ad talē cenſum preſtādū
⁊ ſic intellige.J.eo.ꝑuenit ⁊ pōt cōpetere ne-
gatorie de qua inuenies plene not.Ƶ.de pre-
ſcrip.ſub rub.de preſcript.rerū imo.§.q̄ res.
ſub.§.itē nō currit. ver.q2 vero legē.⁊ ſequē.
⁊ ſub.§.de quibuſdā aūt. ¶ Quid ⁊ ſi epiſco
pus excōicauit illū qui de nouo ſubtrahat
hac de cauſa q2 propria temeritate hoc fece-
rat.⁊ quidē tenet ſnia nō obſtante etiā ap.ſi
quā fecit per quā vellet defendere hāc ſub-
tractionē ſm ea que not.Ƶ.de ap.§.qualiter
ſub.§.ego frater vbertus. ¶ Quid igiť facit
iudex ad quē appellatū eſt: ſi probatio epi
eſt in promptu de ſua poſſeſſione vel quaſi
condēnabiť excōicatus ad penſionē ſubtra-
ctam ſoluendā.Ƶ.de elec querelā.§.fi.⁊ ad ex
penſas hac occaſione factas ſi petanť ſcđm
ea que no.Ƶ.de dolo.ſub rubrica de cōtuma-
cia.§.qua pena.et ad ſatiſfaciendū cōpelleť
anteq̄ abſoluať q2 notoria eſt offenſa.Ƶ.de
iudi.c.j.J.de verb.ſig.ex parte.j.quo facto in
petitorio ꝓcedere poterit is qui excōicatus
fuerat ergo melius eſt ꝙ non ſubtrahat:ſed
ipm ad iudiciū trahat ſicut premiſſ.Ƶ.co.℟.
quid ſi non eſt completū ꝙ ſi epſ hāc excep.
hodie.J.vj.dies non ꝓbauerit in expenſis le
gitimis cōdēnabiť:⁊ in principali nihilomi
nus ꝓcedeť.vt in aut.d.n.extra de teſti.ſpo.
frequens. ¶ Quid ſi epſ timens hanc penā
dicat dñe nō habeo ꝓbationes paratas pla
cet ꝙ abſoluatis eum recepta cau. ⁊ ego cō-
tra ipm poſſeſſorio agā: nunquid eſt audien
dus.puto ꝙ ſic excōicato ꝯſentiēte ⁊ etiā in-
uito:dū tamen expenſas nō fecerit: vł alias
ſua nō intereſſit: ⁊ etiā ſi intereſt dūmodo epſ
ſatiſfactionē offerat non aliter.arg. de cōdi.
cā da.ſi pecuniā.ff.de inter.act.de etate.§.fi.
J.de ſen.excō.ſacro.§.verū.⁊ eſt neceſſe ꝙ ex-
cōmunicatus hoc ratificet cū cōditio ſua ex
hoc melior fiat.ff.de nego.geſt.ſoluēdo.ff.de
ſerui.vrb.predi.ſeruitutes.§.penulti.ff.quē-
admodū ſerui.amit.is cui via.in fin. ¶ Quid
ſi excōmunicatus timēs labores litigij et cō
demnationē expenſarū vltro offert ſolutio-
nem penſionis ſubtracte: ⁊ velit agere peti-
torio:⁊ hunc ſimiliter etiā inuito epo audiē-
dum puto:q2 ⁊ melior fit conditio epi cui ſa-
tiſfit ſine litigio:vt.C.per quas perſonas no-
bis acqui.l.ij.§.vſufructuarius quēadmo-
dum ca.ſi vſufru.mihi.ff.de condi.inde.dñs.
qđ intelligas ſi ⁊ de expenſis ſatiſfacere ve-
lit alias cōtra ar.ff.ſi cer.pe.cum fundus.§.
j.ad hoc.ff.de procu.ſi reus. ¶ Quid ſi pēdē-
te iudicio ſup petitorio veniet dies ſolutio-
nis nunquid eſt ſolutio facienda dicas ꝙ ſic
q2 pendēte iudicio nihil debet innouari:nec
ſua poſſeſſio alicui turbari.qđ dic vt no.Ƶ. vt
lite pen.ſub.§.patet ꝙ lite pen. ¶ Quid ſi ru
ſticus qui domino facit annuū ſeruitiū dicit
qđ de conſue.debet habere prandiū cum for
te prandium tantū valeat quantum eſt ſer-
uitiū:vel fere tm̄. ⁊ quidē ſi cōſuetudo in pa-
ce cōpleta ſit pro ruſtico iudicabo q̄uis do-
minus dicat qđ de gratia ſiue de curialitate
hoc actum fuerit.ſic eñ pro ruſtico preſumi
poteſt contra dominū ſicut pro dño contra
ruſticū.ad hoc.C.de agri. ⁊ cenſi. libus.lib.
xj. ¶ Quid ſi ſub tali proteſtatione admiſſus
fuit ad prandium.ſ.qđ de gratia admitteba-
tur fatuus eſt ruſticus ſi talem proteſtatio-
nem admittat niſi ⁊ ipſe replicet ꝙ ipſe in-
tendit ibi comedere de iure ſuo.ad hoc.ff.de
li.agno.l.j.§.denūciare.Ƶ.de poſtu.prela.bo-
ne me.ij.rñ.j.ff.de aqua quoti.l.j.rñ.j. ⁊.§.ari
ſto.⁊.§.trebel.x.q.iij.q2 cognouimus.J.de ver
bo.ſigni.abbate.§.ad hoc.et adde qđ de pro-
teſtatione no.Ƶ.de conſti.§.quando.ſub.§.lz
autem. ¶ Sic ergo in cenſibus ſeruitijs an-
nuis ⁊ ſimilibus non habet quis neceſſe pro
bare tit. ſecus in realibus ſeu corporalibus
inſti.de vſuca.§.nouiſſime.⁊.§.ſeq.C.de pre-
ſcrip.lon.tempo. diutina.⁊.l.antepe.⁊ tit.ibi
ſequenti.in q̄bus cauſis parat ſibi preiudi-
cium quolibet anno qui ipſum preſtat que-
ratur ergo de ſe non de alio ſicut is qui ceſ-
ſat lon.tempo.preſcrip. et aduerſus credi.l.
fi.Ƶ.de preſcrip. ſi diligenti. et eſt ratio q2 in
annuis ſecundo tranſigit.C.de plus peti.l.
vnica.⁊ ad vell.ſi mulier.ar.ff.de interro.act.
de etate.§.j. ⁊ cōmodati.eū qui.in fi.et l.ſeq.
In realib9 autē parať ꝑiudiciū p.l.q2 lz ne-
gligēs ſim:nō tñ videor donare imo poſſum
allegare iuſtā cām abſentie ⁊ violētie. inſti.
de vſuc.§.qđ aūt.C.đ annali excep.l.j.§.vl.Ƶ.
de pſcri.c.j.⁊.c.publico.§.hec negligētia.cer
tis modis puniť.C.de anna.excep.l.vlt.l fi.l
corpalib9 aūt volūtas donādi ſpurari pōt.ff.
de ꝓba.cū de indebi.⁊ de ꝯdi.inde.l.j.⁊ de re.
iur.cuius p errorē.C.de dona.cenſura.et qđ
dixi in agendo idem intelligas in excipien-

do. de hac tamen materia dic vt plene not. ſ. de preſcript. ſub rubrica de preſcri. rerū immobilium. §. que exigātur. ſub. §. quartum.

6 In quo caſu † remitti poſſit. Et certe epiſcopus ipſum remittit quādo ei placet. j. eo. cum venerabilis. qđ intelligas ex cauſa et de conſilio ca. ſui. ſ. de his que fi. a pla. tua. ꝛ. c. paſtoralis. ¶ Remitti aūt pōt ꝛ dꝫ qn̄ eccleſia ad tantā paupertatē deuenit ꝙ non ſufficit. ar. j. e. quāto. ꝛ de decimis. ſuggeſtum. ¶ Sed ꝛ ſi eccleſia ad pinguiorē fortunam puenerit tenet ſic. ſ. de ſolu. odoardus. ¶ Itē ꝓpter ſterilitatē nimiā remittit niſi cum vbertate preteriti anni: vel ſequentis valeat compenſari. ſ. de loca. ꝛ condu. ꝓpter ſterilitatem ſed propter modicum damnum non releuatur. ff. loca. ꝛ cond. ſi merces. §. vis maior. Itē remittitur tacite p lapſum temporis. j. eo. olim cauſam qđ dic vt plene not. ſ. de loca. ſub. §. propter ſterilitatem.

7 Ex quibus † cauſis poſſit fieri exactio neci. propter cathedraticū ꝙ eſt duorū ſol. x. q. iij. placuit. ꝛ. c. priſcis. ꝛ. c. illud ſ. de offi. ordi. conquerente. nec minoris quātitatis eſſe poteſt ſm Gof. j. eo. olim. x. q. iij. nec numerus. ꝛ forte hic ſolidus appellatur aureus. C. de ſpō. l. ij. inſtit. de pena temere litigan. in fi. ſm Goff. dic qđ erunt vſualis et cōis monete. j. de maledicis. ſtatuim⁹. §. per temporalem. vt ꝛ no. in ſumma eiuſdem ti. et eo. §. ſup verbo vſualis. monete. ¶ Quid ſi diuerſe monete currāt in dioce. forte melior debetur. ar. ſ. de iureiur. quanto in fi. vel mediocris. ar. x. q. ij. hoc ius porrectū. ff. de auro ꝛ ar. leg. ꝗ lancem vel minor. ff. de leg. iij. nummis. ff. de reg. iur. ſemper. ff. de lega. j. l. apud iul. §. ſcio. j. e. ex parte. ſcđm Gof. dicas conſue. ſeruandam ſi de ipſa appareat. ſ. de ſepul. certificari. ſi non apparet: puto ꝙ quelibet eccleſia ſoluere dꝫ pecuniā que in parochiis ſua currit: ſi diuerſe ſunt: tunc ſoluet illa que magis vſualis eſt ꝛ vulgaris argu. iiij. di. erit. ff. de flumi. l. j. ff. de fun. inſtruc. le. cum de lanionis. §. aſinā. j. de ſpon. ex literis. j. ¶ Quid ſi eccl'ia de nouo fundatur: ſoluat ſicut conuicine. j. eo. eccleſijs. ꝛ. c. ſuper eo. ſ. de offi. archi. c. fin.

8 ¶ † Cathedraticum [a] autem dicitur quod ob honorem cathedre ſoluitur. ſynodati cum quis frequentius in ſynodo datur: ſub quorū nomine velamine nō eſt criſma vendendū nec aliud ſpirituale ſiue eccleſiaſticum offi. vel beneficium. j. de ſimo. ea que. et. c. in tantum. ¶ Item exigit eps ſeruitium annuū ꝛ antiquum: ꝛ alij ſimiliter. qđ dic vt not. ſ. eo. §. quis cenſus. ꝛ preceden. ¶ Quid ſi moneta mutetur et ipſum cathedraticum mutandū dicam. vt de eadem pec. ſoluatur: cū dicam ipſam ſequi cōſue. regionis: vt not. ſ. eodem. §. reſpon. j. ꝛ verſicu. quid ſi diuerſe. et hoc intelligas qn̄ moneta ſepius mutat ita qđ vnū genus preſcriptū non eſt porro ſi aliqua moneta currit p annos. xl. et ſingulis annis fuit cathedraticum ſolutū ad illam monetam ꝛ elapſis. xl. annis mutetur moneta ad eſtimationē prime reddendum eſt niſi preſcrip. ſolutionis monete ſecundi generis ſit completa. ſic intellige. j. e. olim. ſ. c. canonicis. verum is qui mutauit pro lucro temporali in grauamē populi tenetur ad ſatiſfactionē etiam ſi rex ſit: maxime ſi primā iurauerat tenere. ſic loquit ſ. de iureiur. quāto. caueāt ergo ſibi principes mutātes monetam. nā apud deum in foro penitentiali aſtringunt ſicut ꝛ in nouis pedagijs. ꝛ que dicantur noua. no. j. e. ħ. exactionis et hoc intelligas niſi forte hec innouatio fiat populo cuius intereſt approbante. argum. ſ. de maio. ꝛ obe. c. fi. excipe imperatorem ſiue regē romanorum vt. ff. de orig. iur. l. ij. §. nouiſſime. inſti. de iure na tu. §. ſed qđ principi. ergo ad antiquam monetā vel eſtimationem eius ſolui dꝫ ꝛ idē intelligas ſi cenſus vini vel olei ad certā menſuram debet ſiue augeat menſura ſiue etiā minuat. ¶ Quid ꝫ ſi raymūdini vel papiē. ſoluti fuerit ꝛ in pace ſine, qōne, recepti p. xl. an. ꝛ aliq̄ pulcia: ꝛ nūc currūt turonē. p terrā. certe ad eſtimationem raymundiē. ſunt ſoluēdi etiam ſi ante illos. xl. an. cucurrerant turoē. quia is qui cōtinue p. xl. an. de minori moneta recepit: vr ꝙ amplius ſolui debuerat remiſiſſe. ar. in his q̄ not. ſ. e. §. qs cenſus. ver. ſic ergo in cēſibus. ¶ Et nunquid

9 † rex francie habet priuilegiū concedendi pedagia vel mutandi nouam monetam. reſpondeo ſicut papa. in. con a.

[a] ¶ Cathedraticum. adde glo. I. c. cōquerente. de offic. or. c. cōſtitutus. de relig. do. ꝛ in. c. placuit. x. q. iij.

ſimili qōne ſic videretur aliq̄bus: vt. j. qui filij ſint legi. per venerabilem. §. in ſup. mihi tn̄ non vr̄ niſi ⁊ populus ſibi eādem poteſtatem dederit, que ⁊ imperatori data eſt. arg. ff. de orig. iur. l. ij. §. deinde. q̄ȝ diffici le. ⁊. ff. q̄ cuiuſq̄ vniuer. ¶ Itē ſuffragium. §. ſi decuriones. ⁊ hi poſſent hoc concedere in ꝑ iudicium ſuorū ſuffraganeorum tm̄ non extraneorum. ad q̄ facit q̄ nota. ſ. de capel. mo. §. cui ſubeſt. verſi. qđ etiam dictuȝ eſt. ⁊ ſeq. niſi forte ⁊ extraneos dicas factos ſuos rōne territorij qđ verius eſt. arg. in his que no. ſ. de parochijs. §. quis intelligat. ⁊. ḡ. qđ de ſcholaribus. ¶ † Sed nunqđ laic᷑ poteſt [a] ſine pctō exigere pedagium a clerico cum hoc ius habeat a principe ſeculari et dicas q̄ non poteſt q̄ȝ nullus laicus poteſtatem hȝ in eccleſiaſticis etiam rebus. ſ. de con ſti. que in eccleſiarum. ⁊. c. eccleſia. ſ. de reb. ec. non alie. c. ſi. vnde nec imperator poteſt aliquem eximere a ꝑſtatione decimarum. ſ. de decimis. tua. j. multominus in perſonis poteſtatem habebit. j. de ſenten. ex com. ſi vero. j. §. j. quia res perſonas ſequunt̄ nec econtra. ff. de redhibi. ac. iuſtiſſime. xij. q. j. precipimus. j. de dona. inter vi. ⁊ vxo. c. pe. §. cum ergo naȝ ſm̄ apoſtolū tu quis es qui iudicas alienū ſeruum: dn̄o ſuo an ne. ſtat aut cadit. xxxiij. q. j. §. j. ⁊. ij. q. j. deus omnipotens. ſ. de iureiuran. nimis de iure diuino: nec in hoc etiā vo. renunciare poſſet clericus. ſ. de foro ꝯpe. ſi diligēti. ⁊. c. ſignificaſti. ad ħ vt in auť. vt clerici apud proprios ep̄os conueni. §. ſi vero eccleſiaſticuȝ. col. vj. ⁊ de ſanctiſ. epiſco. §. vt autem omnis eccleſiaſticus ſtat᷑ nec iuuare pōt conſuetudo ꝯtria cum ſit eccleſijs oneroſa: ⁊ iō remittenda: vt. ſ. de conſue. c. j. ¶ Quid ſi quis facit deportari bladū vel vinum vel al's res ad vſum ſuum. i. vite ſue ⁊ familie ſue neceſſarias: vt. ff. de vſu ⁊ ha. l. ij. §. j. et. l. plenum. §. j. nunquid tenetur dare pedagium ꝓ his rebus. ⁊ vr̄ qđ ſic: q̄ȝ ita tenet conſuetudo que in talibus ſeruāda eſt. ff. de publi. ⁊ vectiga. ⁊ publican᷑. §. ſi. ſed certe talis conſuetudo eſt irrationabilis: ⁊ ſic non eſt tenenda: vt. ſ. de conſue. c. ſi. dicas ergo proxi. dictam. l. intelligi quo ad loca. ⁊ res alias que cauſa mercimonij deferuntur vt ſequitur. nam in his tribuit ius conſuetudo cuius nō extat memoria: vt not. j. eođ. ver. exactiones. dicas igitur qđ de his de quibus dictum eſt. ſ. nullum debet pedagium exigi: quia non datur niſi de his reb᷑ que cauſa negotiationis ſeu mercimonij vehuntur. C. de vecti. ⁊ commiſ. omnium. ad ſi. qđ ſi quis contrauenerit ſm̄ legem decapitari debet: vt dicit lex expreſſe. C. de vecti. et cōmiſ. vniuerſi prouinciales. dicit tamē lex antiqua qđ preſes hoc ſignificare debet publicano per literam manu propria ſcriptam rerum quantitatē continentē: ⁊ ſi plus porteť illud cōmittitur. ff. de publi. ⁊ vecti. ſi publicanus. §. j. ¶ Item epiſcopus exigit quartā decimationum ⁊ oblationum. j. eodem. cum olim. x. queſtio. iij. vnio. eſt autem aliquando tertia aliquando media ſcđm diuerſas conſuet. ſ. de ſepul. certificari. ſed quas exactiones non ſoluunt monaſteria niſi cum diſ. qđ dic vt not. ſ. de ſtatu. mona. §. et in quibus. ¶ Item poteſt fieri exactio moderata ꝓpter emptionem quam fecit epiſcop᷑: vel ſi alias ec. cathedralis nimis fuerit debitis onerata. j. eodem. cum apoſtolus. §. nihilominus. ſ. de offic. ord. conquerēte. in fin. ¶ Quid ſi ſubditus dicat non eſt iuſta cauſa. dicas ađ ſuperioris arbitrium recurrendum. xiij. queſtio. iij. quia cognouimus. xj. queſtio. j. ſi clericus aduerſus. ſecundum Goffred. ita quod ſi epiſcopus re᷑ ſit recurratur ad metropol. ſi vero ſubditus reus eſt eligantur arbitri vt in dicto. c. ſi clericus. ⁊ argumē. ſ. de reſcript. paſtoralis. reſpon. j. ſi appellatum ſit recurratur ad iudicem ad quem eſt appellatum. ſ. de ap. vt debitus. et. §. cum ſpeciali. ¶ Iteȝ quandocunq̄ communis vtilitas terre hoc expoſcit. papa tamen primo conſulto ſi laici hoc petant et cum eius licentia. j. de immu. ec. non minus. et. c. aduerſus. ¶ Et breuiter quādocūq̄ hoc videbitur dn̄o pape cum ſit omniū dn̄s. xj. queſtio. iij. nūc vero. et. c. cuncta. ff. ad le. rho. de iactu. de precario. ff. ne qđ in lo. pub. l. j. §. ſi quis a principe. et. §. merito. et. C. de quadrien. preſcript. bene a zenone. de hac tamen materia inuenies tractatum pleniſſime. j. de immu. eccle. §. a quibus muneribus dic vt ibi. ¶ Exactiones autem pedagiorum [b] et ſalinariorum et guidagiorum reprobate ſint niſi ab imperatore

a ¶ Nunqđ laicus poteſt. Adde Bertachi. de firmo. i tractatu đ gabelľ.

b ¶ Exactiones auteȝ pedagiorum. adde doc. l. c. innouamus ⁊ in. c. peruenit. c. ti. ⁊ l. l. vectigalia. et ibi doct. ff. đ vectiga.

vel rege vel lateran. concil. ſint conceſſe: vel alias ex longiſſima conſue. cuius non extet memoria debite. infra de verborum ſignifi. ſuper quibuſdam. §. preterea. ff. de publi et vecti. vectigalia. ⁊ qui alias ipſas accipit niſi commonitus ſatiſfaciat ſecundum canones excõmunicandus eſt infra eo. innouamus. xxiiii. queſtione. iii. ſi quis romipetas. ⁊ ca. ſeq. ſed ſecundum legem perpetuo exilio dãnandus eſt. C. noua vec. inſtitui non poſ. l. vltima. quod autem dicunt quod rex poteſt concedere pedagium intellige de rege romanorum non de alio vt patet in his que not. ſupra eodẽ verſicu. quid ſi moneta. ¶ Sed nunquid ſine cauſa poteſt hoc concedere. Ray. innuit quod non imo requiritur cauſa vt quia conceſſum eſt pro defenſione ſtrate publice contra predones in terra vel piratas in aqua vel pro defenſiõe fidei ⁊ patrie contra paganos vel hereticos vel alia ſimilia iuſta cauſa in quibus caſibus ſi is qui recipit facit hoc propter qđ pedagium conſtitutum fuit licite ⁊ ſine ſcrupulo conſcientie illud recipit idem ſi nõ facit quia pax eſt in terra ſed proponit firmiter quod faceret imminente neceſſitate. argu. xii. queſtion. ii. nobis. ad fi. ff. loca. ⁊ condi. §. ſi vno. ⁊ hoc intelligit Raynal. ſiue nouũ ſit ſiue antiquũ. facit tamen hanc differentiam quod nouum nullatenus eſt recipiendum: niſi conſtet de cauſa propter quam impoſitum eſt antiquũ tamen recipi poteſt: et ſi de cauſa non poſſit euidenter liquere dũtamen conſcientia probabiliter valeat infirmari ꝙ ꝑpter vnam de cauſis predictis et ab illo conſtituere potuit fuerit ꝯſtitutũ: aliter rapina eſt: ⁊ tenet̃ recipiẽs ad reſti. ⁊ ſic intellexit iura ſupradicta ⁊ induxit. j. e. ꝑuenit. et. c. cũ apoſtolus. §. prohibemus. Breuiter puto ꝙ ſi a principe concedatur etiam cauſa non expreſſa vel cõſuetudo hoc approbet cuius non extet memoria ſine ſcrupuo recipi poteſt: vt no. ſ. eo. ver. exactiones. dico tamen ꝙ is qui pedagiũ recipit: tenetur ſaluare ſoluentẽ. j. diſtrictum ſuum in perſona ⁊ rebus: quia propter talia pedagium ſolui cõſueuit: ⁊ ſi hoc non facit peccat grauiter: qui et ſine pedagio ad hoc teneretur: non tamen dico ꝙ teneatur ad reſtitu. pedagii niſi ꝯſtaret ꝙ hac de cã fuiſſet cõceſſum ꝗ̃uis tenet̃ ad ſatiſfactionẽ plenariam qđ plus eſt ſi in defectum iuſtitie inueniatur. xxiii. q. ii. dñs. ⁊. q. v. adminiſtratores iii. q. vii. qui ſine peccato. in auf. vt diffe. iud. §. penul. ⁊ fi. col ix. C. de appel. ſi appel. ff. de iudi. filius. ⁊ inſti. de ob. que ex delic. naſ. ri. §. ſi enim ſolam Ray. vera eſſet aut vix aut nunꝗ̃ alicis pedagia recipientium ſaluaret̃. ¶ Sꝫ qđ ſi mercatores alicuiꝰ loci faciũt pactum de certa pecunia ſoluenda pro beſtia alicui dño terre: ita qđ ipſos ſaluet ⁊ defendat. hic locũ hꝫ opinio Ray. ar. de ꝯdi. ap. verum vt tñ ſcias ꝙ ſi dñs mercatoribus hũc metum intulit iniuſte recipit ⁊ olno tenetur ad reſti. vt. ff. qđ me. cauſa metũ. §. ſed licet. ſed ⁊ ſcire debes qđ hoc pactũ nõ tenet: niſi inter illos inter quos eſt habitũ. ff. de pact. ſi vnus. §. ante oĩa. ꝙ ſi talis non facit id quod promiſit nec mercatores tenentur fidem ſeruare. lxi. diſt. §. his omnibus. ſ. de iureiurã.

11 peruenit. ii. ¶ † Sed nunquid chriſtiani tenẽtur ſoluere pedagium ſaracenis. no. Ray. ꝙ ſic. dũ tamen ſarraceni ipſos tranſeuntes defendant. nam ⁊ hoſti fides ſeruanda eſt. xxiii. q. iiii. innocens. xxii. qõ. j. noli. ⁊ hoc dũmodo non vadant illuc tempore guerre: nec deferant merces prohibitas ſuper quo vide. j. de iudeis. ſub rubri. de ſarracenis. §. qualiter erga ipſos. al's ſi hoc facerent vt punirẽtur in quo delinquerunt eſſet eis iniungendum vt illud ponerẽt in redemptionẽ captiuoꝝ vel in ſubſidium fidei chriſtiane: niſi non eſſent ipſi idonei. nam ſi idonei eſſent ipſimet poſſunt ire de licentia ſacerdotis ⁊ ibidẽ expendere. ar. xvii. queſtione. iiii. ſi quis in atrio. ſ. de voto. magne. et. c. ꝙ ſuper his. ſcđm Ray. non puto ꝙ chriſtiani teneantur ad ſolutionem hanc: quia non ſunt ſubiecti chriſtiani ſarracenis. ſic no. in ſimili. q. ſ. eo. ver. ſed nũquid laicus vero ſi voluerit habere commoditatem terre ſarracenorum: oportet qđ ſoluat quia nec alias ſarraceni ipſorũ tranſitũ ſuſtinerent. ¶ Illud tamen not. ꝙ vbicunꝗ quis pedagium iniuſte exigit et vbicunꝗ trãſiens iuſtum denegat vel ipſum fraudat quilibet tenetur ad reſti. faciẽdam illi a quo extorſit vel quem fraudauit: ſeu heredi ſuo ſi inueniatur: al's erit ad pias cauſas iuxta dioce. arbitrium erogandum. xiiii. queſtione vi. ſi res aliena. ⁊. q. v. qui habetis. ⁊ §. ſeq. j. de vſu. cuꝫ tu. §. j. ⁊ adde quod no. j. de vſu. §. qua pena. ſub. §. eſt aũt vſur. tñ. j. ⁊ ver. quid ſi debitor vel heres. ⁊ ſeq.

12 Et qualiter † exigatur. Secundum qđ in ſumma. requirit non vltra et ſcđm vires facultatum eccleſiarum quod etiam in procur. locum habet infra. eo. ea que ⁊. c. ſopite. ⁊. c. cum inſtantia. ff. de offi. preſi. illicitas. §. illicita. ¶ Et illud not. qđ ſi quis voto aſtringat ſe ad certam menſuram annuam dandam ⁊ non determinet: eſt in arbitrio ſuo ad quam menſuram debet infra eodem ex parte. ad idem ſupra de decimis. capitulũ primum. §. primo.

13 Ex qua † cã debeat pro-

a ¶ Et qua cauſa debeatur pcuratio. Add. frãc. paui. i tractatu d viſitatione. vbi diffuſe.

a tio.[a] Ratiõe viſitationis ⁊ hoc preſcribi non poteſt. j. eo. cum venerabilis. ⁊. c. cum nuper. ſʒ tamen non ſubiect⁹ ipſam preſcribere põt. ſ. de preſcri. cum ex officij. ¶ Item debetur ratione conſuetudinis. xviij. q. ij. ſeruitium. Item rõne pacti. j. eo. quanto. Itẽ rõne priuilegij: et he tres ſpẽs preſcribi poſſunt.

14 A quib⁹ dãda † ſit.

Ab oĩbus ſubiectis niſi oſtendant ſe exemptos: adeo q͛d nec per epm remitti poſſit. j. e. cuʒ venerabilis: niſi forte per papam cõfirmaretur. ſ. de relig. do. conſtitutus. et hoc intelligitur de prima procura. ſcilicet que debetur ratione viſitationis que adeo debita eſt ꝙ quis nullas expenſas faciat epiſcopus propter viſitationẽ nihilominus eam recepit. et ideo etiam ab eccleſijs ciuitatenſi. j. eodem. venerabili. et eſt ratio qꝛ q̃ ſeminat ſpiritualia metere debet carnalia. argu. ſ. de ſepul. c. j. xiij. queſtio. ij. §. j. et ſeq. aliud in delegato. ſ. de vita et hone. cle. cum ab omni. ſed domus que non viſitatur eam non debet. j. eodem. c. vlt.

15 Quib⁹ † dãda eſt.

Legatis apoſtolice ſe. ⁊ nuncijs. j. eodem. cum inſtantia. Item archiepiſcopis per totã prouinciam. j. eodem. ſopite. ⁊ c. cum nuper. ¶ Iteʒ archidi. ⁊ decanis. archiepiſcopi vero non debent ducere vltra. xl. vl' l. equituras. epiſcopi. xx. vel xxx. cardi. xxv. archidi. v. aut vij. decanus. ij. ſed nec tot in eccleſijs in quibus pauciores ducere conſueuerunt. j. eodeʒ. cum apoſtolus. ¶ Item abbatibus. nam et tales viſitant: vt not. ſ. de ſtatu. monac. §. et de viſitatione. et ſi vna eccle. non ſufficit plures iungantur in vnam. j. eodem. procura. Et ſi vna grauata ſit tantum per alias conuicinas releuanda eſt. j. eodem. cum inſtantia. §. pe. ¶ Debetur autem tantum ſemel in anno regulariter, vt not. ſ. de offic. archi. mandamus. ¶ Sed et ſi neceſſitas exigit pluries debetur. xvij. queſtio. ij. non ſemel viſitandi. vel ſi de conſue. vt bis. j. eodem. cum venerabilis. et que hic deſunt circa hãc materiam inuenies pleniſſime notata. ſ. de offic. archidi. §. quod ſit ei⁹ offi. vt patet ex premiſſis. ⁊ ſeq.

16 Et qualiter † facienda ſit.

Moderate: vt not. ſ. eodem. §. et qualiter. nec enim luxuria cuiuſ in exemplis ſequenda eſt. ff. de dam. infec. ex damni. ideo prelati debent recipere cum gratiarum ac. ea que coram eis deportabuntur: nec debent ducere canes vel aues: et in ſumma ſic debent omnia gerere vt videantur querere non que ſua ſunt ſed que ieſu chriſti. j. eodem. cum apoſtolus. ⁊. c. procurationes. ¶ Sed nec debent eas recipere niſi perſonaliter accedãt ad locum et viſitent: excipitur tamen legatus. j. e. procurationes. ¶ Item epiſcopus poteſt viſitare per alium ſi non habet, de quo ei puideat tenentur prouidere ſubditi. ſic poteſt intelligi dictum. c. procurationes. in princi. ibi abſ manifeſta ⁊ neceſſaria cauſa alias epiſcopus ei prouidere tenetur. ⁊ ſic poteſt intelligi. ſ. de offi. ord. inter cetera. ¶ Qui vero eccleſiam in procura. grauauerit illud reddit eccle. grauate: et tantundem de ſuo. vt in fin. c. procurationes. ¶ Si vero in collationibus grauetur eccleſia in qua debet colligi procuratio. lx. ſol. a. vj. eccleſijs. quia quelibet non ſufficit et recipit a q̃libet. xj. ſol. vj. ſol. quos recipit vltra ꝙ deberet cogitur reddere eccleſijs ⁊ alios. vj. pauperibus elargiri. j. de immu. eccle. quia plerique. Si in expenſis grauet in quadruplum cõdemnatur. xviij. diſti. q̃m quidaʒ. ¶ Hodie vero prohibetur archiepo viſitanti ne ipſe vel quiſ ſuorum aliq͛d munus q͛dcun ſit vel qualitercun offerat p̃ſumat recipere excep. victualibus moderatis. quod qui fecerit maledictionem incurrit a qua nun niſi dupluʒ reſtituat liberatur. ⁊ idẽ eſt in quolibet viſitãte: vt in auten. d. n. extra eo. romana §. procurationes aũt. ¶ Sʒ nunquid hoc preſumit ſi egeat vel ſi modicum ſit. vide ſuper hoc quod no. j. de ſimo. §. qualiter committatur. verſic. munus. et ſeq. ¶ Quid ſi non viſitat: non ligatur: tunc illa cõſti. ſicut ex verbis ipſius aperte colligi poteſt. ¶ Quid ſi recipiat et poſtea celebrat anteꝙ penituerit: iudicium ſibi manducat ⁊ bibit ſicut ⁊ in quolibet mortali conſtitutus. ſ. de cohabi. cle. ⁊ mulie. c. fin. ſ. de temp. ordi. queſitum. de conſe. diſtinc. ij. quotidie. ⁊ c. acceſſerunt. et. c. pro dilectione. ¶ Que autem ſit forma viſitandi. not. ſ. de offi. or. §. qd pertinet. ſub. §. ſunt autem quedam. ver. viſitabit

autem

autem epiſcopus. ¶ Sʒ ⁊ archiep̄is forma inducitur hodie: vt primo ciuitatem ſuam. ſcd̄o dioceſim: deinde prouinciam: vel partē ipſius ciuitatis ⁊ dioceſis circueant: ſuffraganeos ⁊ eorum ſubditos cathedram ⁊ aliarum eccleſiarum capellas/monaſteria/eccleſias: ⁊ alia pia loca: clericos et populos viſitando libere receptis procurationibus a locis tantummodo viſitatis. et ſi archiep̄s commode non poteſt accedere ad vnamquāqꝫ eccle. pōt de pluribus locis ad vnum cōgruū clericos ⁊ laicos conuocare. ¶ Ex quo tñ ſemel exit vnam dioce. nunq̄ pōt cā viſitandi ad ipſam reuerti quouſqꝫ alie dioceſes ſue prouincie in totum vel in partē ſi ſecure pōt accedere ⁊ ſua denuo fuerint viſitate. ¶ Sʒ et ad ipſam quam exiuit dioc. ſi magis alijs viſitatione indigeat ad requiſitioneʒ dioceſ. reuerti poterit. vel de olim aut maioris ptis ſuffraganeorum ſuorum conſilio ⁊ aſſenſu: qd̄ ſi malitioſe renuant licentiam a ſede ap. cum fiducia requiratur. ¶ Semel aūt ſic viſitationeꝫ completa pōt ſecūda ſimilis fieri ſuffraganeorum prius conſilio requiſito: et in ſcriptis redacta diffinitione ſup hoc habita coram eis: ⁊ niſi alij magis indigeant in ſecunda viſitatione illos viſitet/ qui in prima non fuerant viſitati. ¶ Et in primo verbo dei propoſito querat de vita ⁊ conuerſatione miniſtrantium: de diuino cultu ⁊ alijs que ad hoc ſpectant off. de plano nullo ſacramento exacto intendens emendationi per ſalubria monita: nunc leuia nunc aſpera proferendo. ¶ Qd̄ ſi quos infamatos inuenerit denūciet ſi ſibi videatur ſuffraganeo ꝙ inquirat. Notoria crimina cum ex hoc de negligētia ſuffraganeorum liqueat canonice puniendo. ¶ Excepta procuratiōe ipſe vel ſui nihil recipiant. vt no. ſ. eo. ver. hodie vero. ¶ Precipitqꝫ aūt dn̄s noſter ep̄is alijſqꝫ prelatis ordinario iure, exceptis religioſis viſitātibꝰ: vt hāc formā ſtudeant obſeruare: vt omnia hec leguntur in autē. d. n. extra. eo. romana. hoc aūt debent obſeruare alij in his caſibus in qbꝰ poſſunt ⁊ ipſos tangunt. vt arg. ſ. de ſta. mona. c. vlti. ad fi. hoc enim certum eſt qd̄ illud quod. ſ. dicitur de conſilio vel conſenſu ſuorum ſuffraganeorum non poteſt in ep̄is: cū nec ſuffraganeos habent obſeruari: ſed et ſi ep̄s dioceſim ſuam exeat poteſt ipſaʒ nihilominus qñ ſibi placuerit ingredi ⁊ nō ſeruato locorum ordine viſitare. ¶ † Sed nūquid

17 legatus ap. ſe. in viſitando hunc ordineʒ obſeruabit: videtur ꝙ ſic: nam ⁊ is iure ordinario viſitat cum ⁊ ipſe ordinarius ſit: vt no. ſ. de offic. lega. in princ. ⁊ de offic. ordina. in pn̄cip. ⁊ . ſ. j. et. ij. ⁊ hec conſtitutio precipit oībꝰ ordinarijs exceptis religioſiſqꝫ hanc formā ſeruent. ergo oēs alij includuntur preterq̄ excepti. argu. ff. de offi. pref. vrbis. l. j. §. initio epiſtole. ff. de here. inſti. hoc articulo quiſqꝫ ſupra de maio. ⁊ obedien. ſolite. §. pen. ſupra de offi. archipreſby. c. ij. vt ſi quis epiſcopus defuerit. ⁊ in his que not. ij. de iure patro. §. qualiter transferatur. vt venditioqꝫ. ⁊ ſeque. ¶ Puto ꝙ non includatur multiplici rōne. ¶ Prima ratio eſt: qꝛ vices pape gerit. ſ. de offici. lega. c. j. ¶ Scd̄a/quia legatus in officio iuriſditionis maior eſt epiſcopo: vt pʒ. ſ. de offi. deleg. ſane quia. ⁊ c. paſtoralis. et de offic. lega. ſtuduiſti. ergo non includitur ſub clauſula generali. ar. ſ. de reſcrip. ſedes ap. cum autē. d. n. extra de ſentē. exc. qꝛ periculoſum. ¶ Tertia eſt/qꝛ ecc. ro. nō conſueuit cōtra ſe priuilegium concedere. ſ. eo. cū inſtantia. ¶ Ideo autem religioſi excipiūtur: quia et ipſi formam ſuam habent aliam quam ſequantur vt. ſ. de ſtatu mona. in ſingulis. ⁊ c. ſeq. et quia ipſi facilius amouentur ⁊ puniūtur q̄ ſeculares. vt. j. de accuſa. qualiter. ij. in fi. infra de ſimonia. per tuas. in fi. j. de appel. cum ſpeciali. in fine. ⁊ c. reprehenſibilis. §. fi.

18 ¶ Patet ex ſupradictis ꝙ † ep̄s viſitat monaſteria ⁊ hoſpitalia ſecularia/ ⁊ religioſa. vt pʒ. ſ. eod. §. ſed et archiep̄is. dʒ tamē cauere ab omni grauamine: ⁊ ſic procedere qñ religioſi poſtea viſitabunt: aliud inueniant correctione dignum. non tñ intelligas ꝙ ipſi factum ep̄i poſſint corrigere. arg. ſ. de ma. et obe. cum inferior. ſed hoc debent apoſtolice ſedi referre. vt probatur. ſ. de ſta. mo. in ſingulis. §. porro. et. §. preceden. ⁊ c. ſequ. §. ꝙ ſi abbas. itelligas tu vel metropol. cui ſubeſt ep̄s vt not. ſ. de offic. ordi. paſtoralis. ⁊ c. ad reprimendam. vel concilio prouinciali. ſ. de p̄ben. graue: ſed ⁊ pʒ ꝙ ſi aliqua ec. pauper ſit poſſunt plures ſimul coniungi: vt ſic ad procurationem faciendā ſufficiant. vt pʒ in his q̄ no. ſupra eod. §. ver. et archiep̄is in fi. ⁊ p̄bātur in autē. d. n. extra. eo. romana tñ. j. ⁊. §. j. ⁊ ad idem. ſ. de preſcri. accedentes ergo nō eſt hoc ſpeciale in legatis vel nuncijs ap. ſedis. vt not. ſ. de offi. archi. §. quid ſit eius offi. ver. ſed nunquid plures eccleſias. ⁊ ſequ. ¶ Sed nunquid pōt ep̄s viſitando capellanū ſuum et eccleſias ciuitatis procurationes exigere non videtur: quia tunc demū hoc pōt facere cum nō per ſue ciuitatis parochias fatigaꝛ: vt. xij. q. ij. charitatē: ſed ibi nō loquitur de viſitatione ordinaria: ſed ſubſidiaria. ſ. quādo mortuo ep̄o vocatur ad cuſtodiam: alius vicinus ep̄us cui ſufficere debet: ſi habet expēſas ſuas quas facit extra domū: quinimo videtur ꝙ ibi debet computare ea que domi expenderet ſicut video in illo qui de mandato principis in aliam prouinciam proficiſcitur

in autenti.de man.prīn.§.illud.colla.iij.et vt
iudices ſine quoquo ſuffrag.§.nulli.collā.ij.
aliud eſt.ergo in viſitatione ordinaria:cui ꝓ
curatio eſt annexa.j.eo.cū venerabilis.⁊ iō
cum epiſcopus poſſit viſitare predictas eccl.
vt in autē.d.n.extra eo.romana.reſpon.j.⁊.§.
j.merito ⁊ procurationem poteſt exigere. vt
infra eod.venerabilis.vbi hoc eſt expreſſum.
nam iuſtū eſt vt qui ſeminat ſpiritualia me
tat ⁊ carnalia.ad hoc.xiij.q.j.§.hiſita.⁊.j.de
ſimonia.cum ſit romana.in quo quidem nec
preſcriptio neqꝫ contraria cōſuetudo poteſt
obſtare.⁊ eſt ratio vt plene not.ſ.de offic.ar=
chi.§.quod ſit eius officium.ver.quare autē.
¶ Sed quoties poteſt quis viſitare. Dicunt
quidam ꝙ ſingulis annis ſemel poteſt ep̄s
viſitare ſi cauſa ſubeſt.x.q.iij.relatum. ⁊.ca.
cauendum.ſed ſi neceſſitas non ſubeſt: tunc
de triennio in triennium.ſ.de offici.archi.ar
chidiaconis.tu dic ꝙ ſemel tantum regula=
riter.vt patet in autē.d.n extra eo.romana.
.§.j.et.ij.⁊ vt no ſ.eo.§.quibus.verſi.debetur
22 autem.¶ † Et nunquid ep̄s pōt redemptio=
nem procurationis recipere:nō niſi perſona
liter viſitet.vt no.ſ.eo.§.verſ.nec debēt.⁊ hoc
ſatis apparet ex eo ꝙ procuratio hec annexa
eſt viſitationi.vt no ſ.eod.verſ..ſed nunquid
ep̄s.vnde bene ſequitur ꝙ vnum non poteſt
eſſe ſine reliquo.arg.ſ.de conſti.tranſlato. ſ.
de appel inquiſitiōi.ff.de neg.geſt.cum actū
ff.de mino.etiam ſi patre.§.j.multi tamē epi
ſcopi de lana potius curantes ꝙ̄ de anima:
hoc vſurpant etiam ſine cauſa:ꝙ̄uis ex hac
cauſa hoc videretur fieri poſſe/ puta quādo
epiſcopus non habet ſuſtentationem aliam
et infirmatur vel non audet viſitare.argu. j.
eo.procurationes.ibi abſqꝫ manifeſta et ra=
tionabili cauſa.et in autē.d.n.extra eo.roma
na.§.deinde liceat ei ibi quas ſecure viſitare
poterit qꝛ neceſſitas non hꝫ legem.j.de ob=
ſerua.ieiu.conſilium.§.fi.j.de regu.iur.quod
non eſt licitum. niſi forte culpa ſui in hanc
egeſtatem incidiſſet forte propter dilapida=
tionem cum talis eſſet potius puniendus.ſ.
de offi.deleg.venerabili.j.de accu.cum dile=
cti.⁊.c.prelatorū.⁊ ideo vt talis mendicaret
publice intereſſet.ff.depoſiti bona fides.xciij
diſtinct.diaconi.niſi dicatur dignitati parcē
dum.arg.ſ.de renunc.ad ſupplicationem. 3
¶ Item dꝫ fieri procuratio ſm̄ ꝙ cōſuetudo
eſt ſi conſuetudo non appareat ad conſuet=
vicinas recurrrendum eſt.j.eodem ſuper eo.
¶ Illud in ſumma not.ꝙ quelibet eccle.pōt
habere vnum manſum liberum de alijs aūt
ſenioribus debitum ſeruitiū impendet. j.e.
ca.j.et clerici tributa ſoluere debent.j.eo.oīs
anima.xxiij q.viti.conuenior.⁊.c.tributū. xj.
q.j.ſi tributum.quid eīn qꝛ et filius dei cēſū
ſuum ſoluit:ergo tu tantus qui putas non
ſoluendum.xj.q.j.magnum. ¶ Sed et miſe=
rabiles perſone ⁊ pauperes ſicut ceci in col=
lectis grauandi non ſunt cum ipſis poti⁹ ꝓ=
uidendum ſit de collectis.infra eod.licet.
¶ Quid ſi ducat equitaturas vltra numerū
conſuetum.dicunt quidam non procuretur.
et ideo excōmunicat ſubditum tenenda eſt ſen
tentia.xj.q.iij.c.j.et.ij.ſed videtur ꝙ in nullo
teneatur ſubditus.argu.ff.de aqua.quoti.et
eſti.l.j.§.trebatius.nec ſnīa tenenda eſt.infra
de exceſſ.prela.cum ad quorundam.⁊.c.ſane
nam et prouidendum eſt vt tenuis vite ho=
mines ſub pretextu aduentus officialiū bre=
ui ſuppellectili ad eorum vſus tranſlata in=
iurijs non verentur.vt.ff.de offic preſi. illici=
tas.§.ij.illud autem certū eſt ꝙ ſi iniuſte de
negetur procuratio excōicari pōt denegās.
j.eo.cum inſtantia.in fi. ⁊ ca.nuper.

¶ De ꝯſecra.eccle.vel altaris. Rubrica.

1 Eccleſia qn̄ ſit conſecrāda.Et a quo. 2
Et qualiter. 3 Et cuius auctoritate 4
5 Conſecratio an ſit iteranda.
6 Eccleſia cōbuſta / an debeat iterū cōſecrari.
7 Cemiteria in quibus corpora paganorū vel
hereticorū ſepulta ſunt/ nō debent ꝯſecrari.
8 Mulier pregnās ſi ſepulta eſt in eccl.nunqd
pōt conſecrari ea non abiecta.
9 Eccleſia/ an ſit reconcilianda pro furto ibi
commiſſo.
10 Altaria quomodo conſecrētur.
11 Calix/⁊ patena/cuius materie debent eſſe.
12 Miſſa/a quo ſit celebrāda. Et qualiter 13
Et quando. 16
14 Pranſus celebrans/an conficiat.
15 Clerici peregrini pn̄t ſimul dicere oēs horas
17 Corporis xp̄i/ tres opiniones recitantur.
18 Hoīes quoties debeant in anno cōicare.
19 Feſtiuitates que ſunt celebrande numerant
20 Chriſma ſingulis annis conficiēdum eſt et
renouandum:⁊ vetus in eccl'ia cremandum
21 Officia diuina/qualiter ſint celebranda.
Et a quibus. 22

Quoniam miſſe de
quarum celebratione,tractatu
ri ſumus celebrari non debēt:
niſi eccle.vel altaribus conſe=
cratis.ideo dicamus de conſe=
cratione eccleſie vel altaris.
¶ Vel ſic diximus ſupra de religio.domi. et
de cap. mo.⁊ quoniam ipſe cōſecrande ſunt
et altaria earundem dicamus de conſecra=
tione ⁊c.de alijs que conſecrantur/ vel bene=
dicuntur.⁊ de ſacro eucharistie:⁊ de celebra
tione miſſarum.et de alijs officijs.¶ Sciēdū

eſt igitur ꝙ in decretis in tractatu hoc talis ordo ſeruatur. ¶ Primo tractatur de eccleſ. conſecratione. ¶ Scd'o/ de ſacramento euchariſtie. ¶ Tertio/ de ſolennitatibus. ¶ Quarto/de ſacramēto baptiſmi. ¶ Quinto/de confirmatione, et de diuinis officiis. ⁊ de ieiuniis, et ſic diuiditur in .v. diſtinctiões ſic et nos eundem ordinem ſeruemus.

¶ Prima diſtincti. videamus. ¶ Quando ſit eccle. conſecranda. ¶ Et a quo. ¶ Et qualiter. ¶ Et cuius auctoritate. ¶ Et an ſit iteranda conſecratio. ¶ Et quando qualiter ſit reconcilianda. ¶ Eadem videamus de conſecratione alta. ¶ De chriſmate vero dicitur infra in diſtinctio. iij. in princi. conſequenter dicamus de aliis que benedicuntur. ¶ Uocatur autem hic eccle. deo dicata domus ad ſacramenta ⁊ diuina officia celebranda. de conſe. diſtinc. j. capi. j.

1 Quando autem † ſit eccleſia conſecranda. Tam diebus dominicis ꝙ priuatis. j. eod. c. ij. licet ordines diebus dñicis conferantur tantum. quod dic vt not. ſupra de tempo. ordi. §. quo tempore. ⁊ chriſma cōſecratur certo tempore vt dicam. infra eodẽ titul. diſtinctione. iij.

2 Et a quo. † Et ab ep̄o. de conſec. diſti. j. nemo. xij. q. ij. bone cuius auctoritate hodie ſufficit. vt p3 in dictis capi. et infra eod. c. ij. et. iij. nec poteſt hoc alij delegari niſi ſit ep̄s is cui delegatur etiam recōciliatio. infra eod. aqua. ⁊ not. ſupra de offic. deleg. §. que delegari. verſic. delegantur. aliquando quia ea que ordinis ſunt ſiue dignitatis minori ſe delegare non poteſt epiſcopus. vt ibi dixi.

3 Et qualiter † in ordinario inuenitur. Uerunt ſine miſſa non debet conſecrari. de conſe. diſt. j. ca. ij. ⁊ c. de fabri. in fi.

a ¶ Sed nunquid miſſa eſt de ſubſtantia. Bazi. dicit ꝙ ſic. Hug. dicit ꝯ ſm ipſu3 ſi epiſcopus conſecret pbr̄ dicat miſſam: eccle. cōſecrata erit: l3 aliud ſit in ordinibus. xxiij. di. quorundam. tu dic vt not. ſ. de ſacra vnctiōe §. et a quo/ et qualiter. ver. ſed nunquid miſſa. ita demũ etia3 facienda eſt conſecratio ſi eidem de dote prouiſum ſit infra eo. cum ſicut. quod dic vt no. j. de eccl. edi. §. cuiꝰ auto.

¶ Sed nec per ſomnia ⁊ quaſi inanes reuelationes: nec ſine reliquiis ſunt altaria erigẽda. de conſe. diſtin. prima. placuit vel altaria et ea. non op3 clericos. quod intelligi poteſt de altaribꝰ infixis ⁊ eccleſiis vt bene innuũt dicta capi. ſecus in tabula de conſe. diſtinc. j. concedimus. ſicut multi metropol. tenent de conſue. que a ſuis ſuffraganeis eſt ſeruanda de conſec. di. j. altaria. alij dicũt idem eſſe in tabula. ⁊ facit pro eis or̄o que ꝯſueuit dici in miſſa. Suſcipe ſancta trinitas ⁊c. vbi dr̄ ⁊ olm ſanctorũ quorum hodie feſtiuitas celebratur per vniuerſum orbem: ⁊ quorũ nomina et reliquie hic habentur ſed quod. ſ. pxi. dixi. verius vr̄.

¶ Dicunt et aliqui doctores ſufficere corpus chriſti loco reliquaru3: ⁊ hoc innuit liber pōtificalis. dñs tñ videtur per me conſultus habito conſilio patriarch. conſtantinopol'. et dñi ſab. quondam mutiñ. qui ei aſſiſtebant Lugduni. mihi reſpōdit contrarium: ⁊ hoc notatu3 fuit in exodo. xxvij. c. ⁊ precedẽn. vbi preceptum fuit qđ de lignis ſethim/ que ſunt imputribilia edificaretur archa dñi et Salomon fecit altare aureũ altaria vero non ſunt conſecrãda niſi lapidea. de. conſecrati. diſtinctione. j. altaria. dicitur autem ꝙ lateran. ligneum eſt ſm Hugonem.

a ¶ Sed nũquid miſſa de ſubſtantia. adđ gl. in. c. ij. đ cōſec. diſt. j. ⁊ glo. in. c. ꝙ ſicut đ ȷele.

4 Et cuius † auctoritate. Uidetur ꝙ eccleſia de nouo fundata ſine auctoritate pape non poſſit conſecrari. de conſe. diſtin. prima. capi. ſecũdo. ⁊ ſe. vſq3 ad capit. nemo. ſed illa capitu. non tenent per alia ibi ſequẽtia: quia ſufficit autoritas epiſcopi. vt dixi ſupra. §. et a q̃ et not. in diſt. §. cuius auctoritate. j. de eccle. edifi.

5 Et an ſit iteranda † cōſecratio? Non: ſicut nec alia ſacra. quod dic vt not. ſ. de ſacra. non iterã. §. et q̄ ſunt iteranda. ¶ Antiqui aũt doctor. aſſignabant. vj. caſus in quibus reiteranda erat conſecratio. Unde verſus. ¶ Ignis adulterium conſtructio cauſa remota. ¶ Mors dubium faciunt iterato templa ſacrari.

¶ De conſecr. diſtinctione prima ſolennitates. et capitul. eccleſie. vel altaria. et capitul. ſi motum. et capitulo. eccleſiis. ⁊ capitulo de fabrica. ¶ Super hoc ita tenendum eſt: qđ ſi foſ-

lūmodo tectū vel aliqua pars eius conbuſta eſt: ⁊ remanent parietes integri nō eſt ꝯſecrāda ec. vel altare: niſi remota ſit tabula altaris. ſ. ſuperior que appellatur mēſa. ⁊ dic mota.
4 mutata vel deſtructa enormiter. nec enim obſtaret ſi in exteriori parte ſui modicā fracturam paſſa eſſ. t. ſ. e. ligneis. eſt ergo neceſſe ꝙ appareat deformitas quā puto ad arbitriū epi redigendā. ❡ Sed ⁊ ſi ſigillum altaris. i. lapis cū quo ſignantur reliquie qd̄ cōſueuit apponi in medio tabule ⁊ aliqn̄ ponit̄ retro altare fractum ſit vel diminutum: altare recōſecrandum eſt: nō tn̄ eccleſia. ſ. e. c. j. ⁊ c. qd̄ in dubijs. de ꝯſe. di. j. ſi motum. ❡ Alia eſt ergo ꝯſecratio eccle. alia altaris. et ideo vna ſine reliqua fieri pōt:
6 vt ibi. ſ. e. c. j. † ❡ Si vero ita cōbuſta ſit eccle. ꝙ parietes ꝯbuſti ſint: vl' diruti oēs vel maior pars: dꝫ iterū ꝯſecrari. de conſe. diſtin. j. eccleſijs. ar. ff. de ꝯhen. empt. domū. Idem eſt ſm̄ Hug. ſi eccleſia tota vel maior ſimul deſtructa eſt: vel diruta ⁊ in eo caſu oīs ſolennitas adhiberi dꝫ. ❡ Si vero parietes ſucceſſiue reparati ſunt eadē eccle. intelligitur. ⁊ ideo ſufficit recōciliatio aque exorcizate: cum ſolēnitate miſſe. ea. di. c. de fabrica. ar. ff. de lega. j. qd̄ in rerum natura. ff. de iudi. ꝓponebatur. ❡ Pro ſanguinis
a vero effuſione [a] vel homicidio vel adulterio vel pollutione cuiuſcunqꝫ ſeminis quod intelligas etiam ſi vir ibidem vxorem cognouerit ſecūdum ea que no. ſ. de ſpō. ſub Rubrica de matrimonijs. §. qs ſit effectus. v. ſꝫ nunqd peccās ꝯiuges et ſequēti reconciliāda eſt ec. per aquā cū vino ⁊ cinere benedictā. ſ. e. ꝓpoſuiſti. de cōſe. di. j. eccleſijs. vn̄ verſus. ❡ Tēpla recōſecrāt dubium diſtractio flamma. ❡ Mēſa motus aquam ſpargis ſemen facit ⁊ mors. ❡ Vel ſic. ❡ Eccleſia reſecra ſi neſcis corruit ardet. ❡ Semen ſanguis aqua vult primum menſa remota. ❡ Vel ſic. ❡ Templa cruor ſemēqꝫ piant dubium regus atqꝫ. ❡ Dirutio reſecrant: ſed menſe fractio motus. ❡ Et hi vltimi magis placēt ⁊ pꝫ expoſitio per p̄dicta. ❡ Et hoc ꝙ premiſſū eſt de reconciliatione dicunt quidā verum eſſe ita demum ſi crimē per famam publicū ſit. ſ. de adulterijs ſignificaſti. tutius tn̄ vr̄ etiā ſi nō ſit publicum. hoc ideo dico vt is q̄ peccauit conterat̄ ⁊ confundat̄. ꝫ. de preben. cū ſcōm. ⁊ exemplo terreant̄ alij hoc videntes: ar. C. ad. l. iul. repe. l. j. ⁊ vt eccl'ia magis reuereat̄. ar. ſ. de cuſto. eucha. reliq. ſꝫ ita caute fiat ne etiā penitentie ſigno denudet̄. ſ. de peni. oīs. ꝫ. de offi. or. c. j. ⁊ idē eſt in eccl'ia nō ꝯſecrata. ſed hoc q̄cito fieri pōt dꝫ ꝯſecrari interim tn̄ recōciliabit̄ ne diuine laudis organa diuti' ſuſpendant̄. ſ. e. c. vl. nā ⁊ nō cōſecrata his p̄uilegijs immunitatis gaudet qbus ꝯſecrata vt de imuni. ec. ⁊ iūge ꝙ not. ſ. de pe. § in quo tenet̄. v. qd ſi qs tibi ꝯfitet̄: ꝙ dormiuit in ec-
7 cleſia. ❡ † Itē cemiteria in qbus corpa paganorum ſepulta ſunt vel hereticoꝝ nō debent ꝯſecrari. de conſe. di. j. eccleſiam. ⁊. c. eccleſiā. ❡ Idem eſt intelligendū de excōicatis. nā ⁊ ſi ibi corpora excōicatoꝝ ſepulta ſunt reconciliari debent. ſ. e. ꝯſuluiſti. ⁊ oſſa ꝓcul pellēda ſunt ſi ab oſſib' fidelium diſcerni poſſint. alioquin ſi diſcerni nō poſſunt commode melius eſt ipſa relinq̄ vna cū oſſibus fideliū q̄ oſſa ipſorum fidelium vna cum oſſibus infidelium exhumari: vt aperte probatur. ꝫ. de ſta. mo. ſuper quibuſdam. ꝫ. de ſepult. ſacra. corpora autem ſanctorum nemo preſumat transferre ſine autoritate ſeu lnla principis vel epiſcopi. de conſe. di. j. corpa. C. de ſacroſan. eccl. l. j. ſ. de venera. ſanctoꝝ. c. ij. idem vr̄ ⁊ de oſſibus fidelium. ſ. de relig. ⁊ ſum. fune. oſſa. ❡ Aliud eſt ergo in oſſibus fideliū q̄ nō expelluntur: aliud in oſſibus infidelium que expellunt̄ vt ſtati no. ⁊ eſt rō q: iſideles dum viuunt ab eccl'ia ejiciēdi ſunt. xxj. di. cleros. xxv. di. ꝑlectis. § ⁊ mortui q: qb' nō cōicauimus viuis nec mortuis: ꝙ dicvt no. ꝫ. ſepul.
8 §. qb' iterdicat̄. v. i ſūma. ❡ † Quid ſi mulier p̄gnās ſepulta eſt i eccl'ia nūqd pōt ꝯſecrari ea nō abiecta. dicit Hu. ꝙ ſic. dicit et ꝙ ſine leſiōe poterit ſepeliri q: periculū fetoris imminere poſſet ſi ſcinderet̄. ⁊ Io idē dixit. nā ⁊ partus pars viſcerū eſt. ff. de vē. inſpi. l. j. §. j. ⁊ iō pōt cū m̄re ſepeliri. arg. ff. de ſta. ho. q̄ in vtero. ⁊ inſti. de ingenuis. §. ſufficit. ⁊ tn̄ i vitate partus baptizat' non eſt. de cōſe. di. iiij. ſi quicquid eſt in hoīe: ⁊ hoc innuit Hug. verum eſſe etiā ſi partus viuificat' ſit nec obeſt ſi opponas ꝙ partus baptizatus non eſt. ſic non videtur ſepeliēdus: vt. pꝫ in his que no. ꝫ. eodem. ver. itē cemiteria. q: ſm̄ hoc ſeque-

a ❡ Pro ſanguinis vo effuſione. adde gloſ. notabilē in iſta materia. in. c. vnico. e. ti. lib. vj.

retur q nec mulier pregnans partu viuifica
to poſſet intrare eccl. recipere eucharistiam
et quedã alia q̃ paganis denegantur cuʒ pa
ganum habeat in vtero. qđ tñ conſtat falſũ
eſſe ergo ſicut in vita admittitur ab eccleſia
cum partu in vtero: ſic ⁊ in morte. argu. ꝫ. de
ſepul. ex pate in fi. ⁊ hanc opi. approba. Hoſ.
¶ Alij dicunt q mulier ſcindi debet: ⁊ ſi par
tus viuat baptiʒetur ſi mortuus eſt extra ce
miterium ſepeliatur/quia talis non dʒ po=
ni in cemiterio: vt not. ſupra eod. verſic. item
cemiteria: ⁊ talis baptiʒatus non eſt. de con
ſecra. diſt. iiij. ſi quicqd eſt in hoie. ⁊. c. ſi qua
mulier pregnans. ⁊ duobus. c. precedẽ. ar. ꝓ
his. ff. de euic. ſi pregnãs. ⁊. l. vacce. ff. de vſu
ca. ſi aliena. in fi. ¶ Opinio Hug. ſ. q mulier
ſepeliatur cuʒ partu viuo non placet mihi:
quia poſſet committi homicidiuʒ/imo ꝓcul
dubio cõmitteretur ſi partus viueret. vt pʒ
in his q̃ no. ſ. de homi. §. quid ſit homicidiũ.
ver. fi. et precedent. ¶ Scđa etiã non videtur
approbanda indiſt. qꝛ qua ratione admittit
mulier pregnãs ad baptiſmũ ſicut dicũt ca.
pro ipſis allega. ꝫ. eo. ver. alij eadem ratione.
põt admitti ⁊ ad ſepulturam vt ſit partꝰ. ⁊ ſi
in veritate baptiʒatꝰ nõ ſit habeatur tñ pro
baptiʒato. q̃tum ad hũc articu. ꝑtinet ne in
ciſio ſine vtilitate facta: puta qꝛ cõſtat q par
tus mortuꝰ eſt errorẽ inducat. argu. ff. de rei
vendi. que religioſis. infra eod. q in dubijs.
¶ Dicas ergo q ſi pro certo conſtat mortuũ
eſſe partum non incidetur mulier: ſed cum
partu ſepelietur. ⁊ in hoc caſu dicas veram
eſſe ſnīam hug. Nec obſtant iura q̃ nolunt q
paganus ſepeliatur in cemiterio qꝛ ipſa in=
telligo qñ paganus ſeparatus ab vtero ma
tris xp̃iane: vel in vtero mr̃is pagane ibideʒ
ſepultus fuit: ſecus ſi in vtero matris xp̃ia=
ne: qꝛ nec tunc commode diſcerni poſſet: ⁊ ſic
nõ eſt exhumandꝰ. vt pʒ in his que not. ꝫ. e.
ver. itẽ cimiteria. ¶ Si naũt certũ eſt q partꝰ
viuit vel dubitatur in hoc caſu oĩno locũ hʒ
ſecunda opi. ⁊ hoc aperte dixit lex regia que
vetat q nõ ſepeliatur anq̃ excidatur quã nõ
inueni ꝑ aliquẽ dictorũ magiſtrorũ allega=
tam. hanc. l. inuenies. ff. de mortuo inferẽdo.
negat regia lex. ad idem. ff. de penis. p̃gnan=
tis. ff. de ſta. ho. imperator. ¶ Quid rñdebo
ſi quis me cõſulat. in hoc caſu querã eſt mor
tuus partus: ſi dicat q non cauſa pietatis ⁊
humanitatis ſine metu alicuius irregulari=
tatis poſſum rñdere. pone cito baculũ in ore
mulieris et conſulas chirugicum peritũ. ſ. đ
homicidio. tua nos. ſi vero dicat q mortuus
eſt partꝰ querã qualr̃ es certus. ſi rñdeat cer
tus ſum. dicere potero. ſi hoc certũ eſt ſepeli
ri nõ ꝓhibeo: ſed nec precipio ſed tu etiaʒ ca
ue tibi. qꝛ ſi partus viuat tanq̃ homicida eſ
ſes puniendus ſi eam ſepelires ſicut etiã di=
9 xit lex regia ſuperius alleg. ¶ † Sʒ nũquid
pro furto ibi cõmiſſo reconcilianda eſt. ita te
net conſuetudo que in talibus obſeruãda vr̃
arg. ſ. titul. j. pernicioſus. cum ſuis concor. et
idem videtur pro qualibet violentia. ſ. eccle.
facta. arg. xvij. q. iiij. quiſqs. nam pro fornica
tione reconcilianda eſt vt dixi. ⁊ talia fornica
tioni equiparantur. xvij. q. iiij. ſicut. ſ. ea. cle.
in hoc tñ caſu cũ nõ ſit hoc expreſſe iure cau
tum ſufficit q per preſbyterum de mandato
ep̃i reconcilietur: licet in caſibus iure cautis
hoc fieri non poſſet: vt not. ſ. proxi. ver. debet.
¶ In oĩbus aũt cemiterium eodem priuile=
gio gaudet cum ecc. vt. xvij. q. iiij. ſi quis con
tumax. ⁊. c. ſeq. et. ſ. eodẽ. conſuluiſti. ⁊ de im=
muni eccl. cum eccleſia. ⁊ capitul. vltimo.
¶ Debet aũt fieri reconciliatio hec per ep̃m
nec de cetero hoc põt demandare preſbyte=
ro. qꝛ nec minori ſe: ſed qđ hactenus factũ eſt
per dñm gre. mediocriter toleratur infra eođ
a qua. ¶ Item in dubio iterum conſecranda
eſt eccleſia ſicut dixi de alijs ſacris. ꝫ. de ſa=
cra. non iteran. §. ⁊ que ſunt iteran.
10 ¶ Altaria † non tm̃ vnctione chriſmatis/ſʒ
et benedictione interueniente cõſecrantur. ⁊
non conſecrantur niſi lapidea. de con. diſt. j.
altaria: nec ſine reliquijs ſanctorum. ea. diſt.
de fabrica. c. placuit. Item eſt altare portati
le. ſ. modicum. quod tota die portatur de loco
ad locum in exercitu. ſ. et peregrinatione ⁊ ta
libus. ⁊ hoc non reconſecratur. quamuis mo
tum ſit: quia tota die mouetur: ⁊ ſuper tali
rite celebrat̃ de conſe. diſt. j. concedimus.
¶ Poſſunt etiam ſimulꝰ plures ep̃i: ⁊ plura
altaria in vna ⁊ eadem eccl. ab eodẽ cõſecra=
ri. infra eo. cum ſis. ¶ Veſtimenta vero ec=
cleſie quibus dño miniſtratur ſacrata ⁊ ho=
neſta debent eſſe: ⁊ a ſacratis hominibus tra
ctari non ab inſacratis. idem dicenduʒ de va
ſis ſacris: nec in alios vſus redigenda ſunt:
ſed potius cremanda ſi inutilia ſintꝰ vel vetu
ſtate cõſumpta. de conſe. diſt. j. altaris in ſan
cta veſtimenta. ꝫ. de religio. domi. ad hoc. et
de rerum permu. mancipia. et iniuſtum. ⁊ de
vita ⁊ ho. cle. ca. j. de cohabi. cle. et mulierũ.
capitu. primo §. vlti.
11 ¶ † Calix cum patena debet eſſe de auro vel
argento/vel ſtagno: non ligneus vel vitreus
de conſecra. diſt. j. c. vaſa. et capitul. calix.
¶ Sacrificium altaris/fieri dʒ in puro lin=
teo ⁊ mundo ab ep̃o conſecrato terreno. ſcʒ
de lino procreato ⁊ contexto. ⁊ ſicut Corpus
dñi noſtri ieſu chriſti in ſyndone linea ⁊ mũ=
da ſepultum fuit non ergo in ſerico panno:
vel intincto. et palle ſunt veſtimenta altaris
de con. diſt. j. altaris. et cap. nemo. de his. ſ. de
cuſto. eucha. et chriſmatis. ¶ Hic videnduʒ

de celebratione miſſarum.
¶ A quo celebranda ſit.
¶ Et qualiter. et quando.

12 A quo ſit † celebranda. Debet aũt miſſa celebrari a pbr̃o rite ordinato ſm traditionem eccleſiaſticã: qꝛ per alium perfici non põt. ſ. de ſum. trint. c. j. §. vna vero eſt. de conſe. diſt. j. c. j. et ca. ſicut. j. q. j. dictum. et ſic intellige. ī. de ſimoni. tanta. §. j. vbi dicit ꝙ oĩs peccator. ſubaudi de offi. ptãte nõ de merito vite poteſt cantare miſſam ſi in preſbyterum ſit promotus hec etiam verba aliter expoſui infra de ſimo. §. qua pena. verſ. ipſo facto. ⁊ debet eſſe ſine mortali alias iudicium ſibi mãducat ⁊ bibit. ⁊ de conſe. diſti. ij. timorem. ⁊ c. preceden. qꝛ ſuſpenſus eſt quãtũ ad ſe ⁊ quãtũ ad deum. ſ. de cohabi. cle. ⁊ mulie. c. vlti. ¶ Sed ⁊ ſi pollutio nocturna ex ſuperfluitate nature vel infirmitate euenerit hec nullo modo timẽda eſt: qꝛ hãc animus neſciẽs pertuliſſe magis dolendus eſt quã feciſſe. cũ vero ex crapula deſcendit. i. ex nimia ingurgitatione ciborũ qua membrorum receptacula aggrauantur ſi dormientẽ turpi inquinatione concuſſerit abſtinere dꝫ a perceptiõe euchariſtie: multofortius ab immolatione: ſed ſi turpis cõcuſſio nõ interuenit pcipere põt euchariſtiam: ſed non celebrabit ea die ſi alius adſit qui celebrare poſſit: ſed ſi alius non eſt ⁊ neceſſitas diei feſtiui vel mortui ſepeliendi exigat poterit ipſemet celebrare. Si vero ex turpi cogitatione precedenti: qꝛ concupiuit. ſcꝫ aliquam mulierẽ illuſio oriatur pateat animorea tus ſuus. vide enim a qua radice inquinatio illa procedit: quia quod cogitauit ſciẽs hoc ptulit neſciẽs. q. d. ꝑiter peccauit ſm Goff. vj. di. teſtm̃ de h dic vt no. ī. de adulterijs. §. vlt.

¶ Quilibꝫ clericus. adde doct. in. c. j. e. tit. et in. ca. j. eo. ti. li. vj. et per doc. in cle. dolẽ tes. eod. ti.

13 Et qualiter. † Ieiuno ſtomacho. ſacerdos enim debet eſſe ieiunus. nam ſi quis poſt cibum vel potum etiam minimũ diuina celebrauerit excommunicationi ſubiacebit. vij. q. j. nihil. niſi premiſſa dormitione al's eſt priuandus eſt beneficio ſuo. ī. de accuſ. ſi cõſtiterit. quod inductum ⁊ dictum eſt ob reuerentiã ſacri. et idem eſt in alijs ſacris eccl'iaſticis. de conſe. diſtin. ij. liquido. ⁊ diſt. v. vt ieiuni. lxxv. di. ꝙ a patribus. ſ. de tẽp. ordi. lr̃as. xxij. qõe. v. honeſtum. Ideo dicit ti. j. ca. j. ꝙ ereat ieiunꝰ vt cõmeãtibus ⁊ peregrinis poſſit celebrare et videtur ꝙ ſi aliquam ſpeciem comedit vel electuariũ nõ ſit ieiunus. ſecus ſi receperit medicinam. nam hoc nõ impedit miſſam. ſꝫ Io. ꝙ ſic põt probari. Qui penũ legat vr̃ legaſſe ea que eſus ⁊ potus noĩe continentr̃. ff. de penu, lega. l. ij. ſed hoc noĩe medicamenta non continẽtur/licet ſpecies cõtineantur. ff. de penu, legat. non oẽ. ¶ Dicas ꝙ ſi medicinam reciperet nõ diceretur ieiunus, quãtũ ad hoc de quo hic queritur. arg. in. d. c. nihil et. ī. ti. j. cum marthe. §. queſiuiſti. ⁊ in alijs iuribus ſuperius allegatis maxime qꝛ periculoſius eſſet poſt medicinã quam poſt aliã delectabilem comeſtionẽ. nã medicina ꝯſueuit eſſe abhominabilis: ⁊ ad vomitũ attrahere. ad hoc de conſe. di. j. calix. al's incepit ⁊ calix ¶ Sed q̃d ſi ſacerdos in mane abluendo os glutiat aliquam ſtillam aque nũquid impeditur miſſa: nõ puto niſi ex propoſito fiat argu. xxiij. q. v. de occidẽdis. xv. q. vj. c. j. talia eſ contenti poſſunt. ff. de ventre inſpi. l. j. §. fi. ſin aũt ex propoſito accidat potus ẽt minimus celebrationem impediret. vt. vij. qõ. j. nihil. ¶ Quid ſi pre nimia ſiti bibat: videtur excuſari. arg. ī. de regu. quod nõ eſt licitum: ſꝫ nõ puto ꝙ nõ debeat celebrare ⁊ ſi aquã bibit. nam ſm Ioãnicium aqua potus eſt niſi poſtea dormierit vel quieuerit ſm qd̃ no. ī. eod. verſi. ſeq. ¶ Debet autẽ dormire tanto tp̃is ſpacio quãtum eſt a prima vſq ad ſextam. ſiue quãtum a tertia vſq ad veſperã. qꝛ ſi in hora prima ſacerdos celebrauerit nõ dꝫ ſumere cibum vſq ad. vj. ſi in tertia vſq ad veſperam ne cum cibo euchariſtiã immiſcere videatur de conſe. diſ. ij tribus. ¶ Sed illud conſilium eſt nõ preceptũ: ⁊ ẽt hodie de ꝯſuetudine nõ ſeruatur: imo ſtatiꝫ miſſa celebrata q̃tidie cibũ ſumunt: ⁊ puto ꝙ ſufficiat celebrare volenti cibo ſumpto ſi dormierit. vel quieuerit ſine dormitione/tanto tempore qd̃ cibus potuerit eſſe digeſtus. argument. in dicta decretal. ſi conſtiterit.

14 ¶ † Sed nunquid pranſus celebrans conficit ſic: ſed grauiter peccat. quod dic vt not. ſupra de ſacra vnctione. §. a quo/et qualiter. verſiculo. ſed nunquid ieiunium.

¶ Debet autem dicere ſubdic. et videtur qd̃ quilibet cleric⁹ ª teneatur ad hoc. xcij. diſt.

ca.vlti.⁊ ſupiores horas ſuas canoni. indec-
clinabiliter.i.non reciprocando ordinẽ: non
ponat currum añ boues.ſ.ꝙ primo dicat ter
tiam ꝙ͂ primã: ſic intelligas.ſ.de offi. archi
preſbyteri.c.ij.non eñ dz dicere miſſam añꝙ͂
dixerit matutinum.ad qđ iuxta verbuz. pſ.
media nocte ſurgebã.ſ.de celebra.miſſa.ca.j.
in fi.non ergo ad cõcentum auiũ.nec eſt con
fabulandum infra chorũ.⁊ ſunt dicende ipe
hore honeſto modo.⁊ integraliter nõ ꝯtinua
ta ſincopa.ſ.de celebra.miſſ.dolentes. aliqui
libri habent ibi tit.de ſuffragio. ¶ Nec ſol⁹
põt miſſaz: nec ẽt alia diuina officia celebra
re: ergo nec põt horas canonicas ſolus dice
re: vt.ſ.de vita ⁊ hone.cleri.vt quiſꝗ pbr̃.⁊
de filijs preſby.propoſuit.ad fi.viij.q.j. illud
lxxxj.diſt.in omnib⁹.⁊ de hoc no.ſ.e.di.v.§.et
a quibus piece. ¶ Sufficit autem ſacerdoti
vnam miſſam celebrare in die: nam valde fe
lix eſt qui vnam celebrare põt digne: excipit̃
dies natalis domini. Vñ verſus. ¶ Tres in
natali miſſe debent celebrari. ¶ Quarũ pria
ſacram xp̃i ſignat genituram. ¶ Altera ven
turi deſignat gaudia chriſti. ¶ Tertia iam
natum ꝙ lex ſacra forte figurat. ¶ Item ex
cipitur neceſſitas. ſubaudi vel vtilitas qua
exigente põt plures miſſas celebrare: puta.
¶ Propter defunctos. ¶ Propter peregrios
¶ Propter hoſpites. ¶ Propter commean-
tes. ¶ Propter infirmos. ¶ Item ſi propter
raritatem clericorũ vel paupertatẽ eccl.due
eccl.cõmendentur vni ad hoc.ſ.de celeb. miſ
ſarũ cõſuluiſti.et.c.cũ creatura.⁊.c.te referẽ-
te.de conſe.diſt.ij.ſufficit.vj.diſtin.teſtamen
tum.xxj.diſt.c.j.in fi.et ca.qui plures.x.q.iij.
15 vnio.ſ.ti.j.ca.j.et.ij. ¶ Et no.† ꝙ clerici pere-
grini poſſunt ſimul dicere oẽs horas.ſ.p̃mã
tertiam: ſextam: nonã: veſperam: ⁊ poſtea fa
cere iter ſuum.qđ de curialibus exaudiri po
teſt.ſ.ti.j.c.j. ¶ Nec tñ diurne miſſe et ordina
rie pro peculiarib⁹.i.ſpecialibus ⁊ extraordi
narijs dimitti debent qr oẽs celebrãtur ꝓ ſa
lute viuorũ et etiã defunctorũ.ſ.tit.j.c.ij.ideo
nullus preſbyter debet eas dicere in publi-
co hoc modo: qr propter ipſas peculiares pu
blice que audiri debent ab oibus admittant̃
de con.diſt.j.et hoc attendendum eſt.naz ſm
continẽtiam dierum miſſarum ſunt ſolẽnia
celebranda infra ti.j.cum creatura. ¶ Item
pro pecunia vel adulationib⁹ laicorum nũꝙ͂
celebrandum eſt alias mortale peccatum cõ
mittitur.⁊ ſymoniacum eſt.ſ.de ſymo. ſicut
in eccl.corpore.⁊.c.nullus.⁊.c.ad apoſtolicã
et de conſe.di.j.ſufficit. ¶ Poteſt tñ ſacerdos
a locare operas ſuas.[a] vt puto.arg.ff.locat.et
con.qui operas ſupra de p̃bẽ ſignificatũ.xij
q.ij.charitatẽ.et no.ſ.de ſimonia.§ quatr.verſ.
in caſibus.⁊ ſe. ¶ Et quoties in die celebrat
toties corpus/et ſanguinẽ xp̃i
accipiat.de conſe.diſtin.ij.com
perimus.et ca.tribus.⁊ in vlti-
ma vice poteſt perfuſionem re
cipere: non in prima quia tunc
non eſſet ieiunus propter vinũ
receptum: ⁊ ideo ad miſſaz aliã
impediret.ſ.titu.j.ex parte.naz
vinum quod ſuperfunditur/li-
cet ſanguini miſceatur: non ta-
men efficitur ſanguis: ſed acci-
dentibus prioris vini commix
tum corpori: quod ſub eis latet
vndiꝗ circunfunditur nõ ma-
didans circunfuſuz: ipſa tamẽ
accidentia vinum appoſitũ vi- a
dentur efficere: quia ſi qua fue
rit appoſita vini ſaporem aſſu
mit: contingit ergo accidentia
mutare ſubiectum: et ſubiectũ
accidentia: quia cedit natura
miraculo et virtus ſupra con-
ſuetu.operatur infra titu.‸prio
cum marthe.§. queſiuiſti.

a ¶ Sacerdos locare opas ſuas adde gl. et doc.in.c.ſignificatũ.de p̃bẽd.gl.j.c.vnico.de cle.non reſi.lib.vj.innoc.in.c.iij.ne p̃lat.vi.ſuas.

16 Et quando. †.Ante ho-
ram tertiaz
non eſt miſſa public.celebran-
da.diſt.j.nocte.et capi.et hoc.
¶ Sed communibus diebus
poteſt celebrari in prima par-
te diei.eadem diſt.neceſſe.et.§.
prima parte.ſ.de offi. archipſ.
cap.j.⁊.ij.xliiij.diſt. non liceat.
In.xl.iiij.temporibus et vigil.
ſanctorum in hora nona.de cõ
ſe.diſt.j.ſolent in ſabbato ſctõ ⁊
in ſabbatis quatuor temporũ.
circa noctis tenebras initium.
lxxvj.diſtincio.quod a patri-
bus.et capitu.ordinationibus
et.lxxvj.diſtinc.capi.vlti.de cõ.
diſtin.prima.§.j.ieiunijs.
¶ Nullus autem Preſbyter
miſſam celebret/niſi duob⁹ pre
ſentibus qui ſibi reſpondeant
de conſecr.diſtinctione prima.
hoc quoꝗ ſtatutum. Sed cre-
do quod vnus ſufficiat. argu-
men.infra de verbo. ſignificat.
queſiuit.reſponſ.prima.et pa-
tet in his que not.ſupra codẽ.
§.verſiculo proximo nec ſolus
ſed et ſecundum Goffredum.
Si ſacerdos ſolus eſt in eccle-
ſia: non celebrabit ante tertiaz
infra tit.j.ca.j.x.iij diſt.non lz.
In cõuentualibus aũt eccle.
ſiue collegiatis: et ſi miſſa cãte

tur prima hora diei: vt dictum eſt nihilomi=
nus ⁊ in tertia ibidem eſt celebrāda. de con.
diſt. j. nocte. nam qđ ibi dicitur ante horā ter=
tiam miſſe minime celebrentur intelligendū
eſt de ſolennibus. ¶ In die aūt dñico quili=
bet debet audire miſſam totam. di. j. miſſas.
¶ Item ꝓ defunctis diebus feſtiuis celebrā
dum eſt. ſ. ti. j. cū creatura de conſe. diſt. ij. vi=
ſum. ¶ Et intelligit̄ miſſa completa qñ eps
vel epō abſente pſbyter bñdictionē dedit. de
con. di. j. cū ad celebrādas. ¶ Quicunq3 vero
presbytero verbū faciēte auditoriū egreſſus
fuit excommunicet̄. ea. di. omnes fideles. ⁊ c.
ſeq. ¶ Et qui die ſolēni pretermiſſo eccl'ie cō
uentu ad ſpectaculū vadit excōicetur. c. qui
¶ In ſacramento altaris nihil aliud offerat̄
niſi panis ⁊ vinum aqua mixtū. vinum. ſ. de
vuis ⁊ panis de frumēto. de ꝯſe. diſt. ij. in ſa=
cramento. ¶ Sed ſi neceſſe ſit botrus expri=
mi pōt in calice: ⁊ illud vinum cōſecrabitur.
de conſe. di. ij. cum omnem. ¶ Nec eſt celebrā
dum in pane fermentato ⁊ cypho ligneo nec
ſine igne ⁊ aqua. ſ. e. tit. j. c. j. ¶ Quid ſi ꝯficiat
quis de fermēto nihil aget ſm hug. de cōſe.
di. ij. in ſacramento. iuxta illud non in fermē
to veteri: ſed in azimis ſynceritatis ⁊ verita=
tis. greci tñ tenent ꝯtrarium: ſed debet ſequi
conſuetudinem roma. eccle. alioquin de oui=
li non erunt. ſ. de bapti. licet grecos. §. fi. ā. de
maioꝛi. ⁊ obe. ſolite. §. pe. ⁊ hoc in ſacramētis
eccleſiaſticis precipue eſt cauendum. ſ. de he
re. ad abolendā. reſpon. j. ¶ Quid ſi quis ꝯfi=
ciat de pane lolij. vr̄ qđ vere ſit ſacramētum.
nam ſicut dicunt agricultores experti de fru
mento naſcitur lolium ⁊ eꝯ. vt innuitur. lvj.
diſt. naſci. ergo prope eadem viſa eſt. ff. de ꝯ=
hen. emp. in venditionibus. ante fi. per quaꝫ
dicas q̄ nec de lolio nec de aceto confici pōt.
¶ Quid ſi piper vel alia ſpecies miſceatur
cum pane. ſolum id q̄ frumētum eſt trāſſub=
ſtantiatur ſcđm Hug. ¶ Quid ſi panis ſit ex
fermentato ⁊ azimo ſimul mixto. nihil agit̄
ſm Gof. ¶ In calice miſcēdum eſt vinum cū
aqua. de ꝯſe. di. ij. c. j. ⁊. ij. eſt tñ ponendum in
calice magis de vino ꝗ de aqua. ſ. titu. j. per
nicioſus. q̄ aliqui de facili amplectentur: vt
patet. ā. de vita et hone. cle. a crapula. ¶ Et
quare in confectione euchariſtie electus eſt
ſanguis, ex humoribus: aqua ex elementis
redditur vna ratio. de ꝯſe. di. ij. cū oēm. ſed et
alia reddit̄ rō ſ. tit. j. in quadā. hoc etiam ex
conſue. eccle. inoleuit que in talibꝰ eſt ſeruan
da: vt innuit̄. ſ ti j. pernicioſus. xj. diſt. eccle=
ſiaſticarum. ⁊ in baptiſmo. de cōſe. di. iiij. de
trinita. in diuinis officiis. de conſe. diſt. ij. in=
ſtitutio. xij. di. c. fi. ⁊ no. ſ. eo. in diebus autem
profeſtis ⁊ ſi vinū vel aqua deficiat nō eſt ve=
rum ſacrm̄. de ꝯſe. di. ij. cū oē. ante. fi. ⁊. c. ꝑ cc=
den. ¶ Sed ⁊ ꝓpter peccati ꝯſcientiā remoꝛ
dentem nō dꝫ ſacerdos decipere populū vel
potius ſeipſum fingendo ſe conficere ⁊ ſume
re corpus xp̄i: tacēs verba canonis ⁊ ſumens
panem de quo conficienda erat euchariſtia:
17 ⁊ vinū purum. ſ. ti. j. de hole. ¶ † De corpore
aūt xp̄i tres ſunt opi. vna dicit q̄ illa ſubſtā
tia que prius fuit panis ⁊ vinū poſtea ſit cor
pus ⁊ ſanguis. de con. di. ij. panis eſt in alta=
ri. ⁊. c. qꝛ corpus. ¶ Secunda aſſerit q̄ rema
net ibi ſubſtantia panis ⁊ vini ⁊ in eodē loco
⁊ ſub eadem ſpecie eſt corpus ⁊ ſanguis xp̄i.
argum. de con. diſt. ij. ego. ¶ Tertia dicit qđ
ſubſtantia panis ⁊ vini deſinit ibi eſſe. tranſ=
ſubſtantiatur enim in corpus et ſanguinem
⁊ tantum accidētia ipſorum ibi remanēt. ſ. ſa
por ⁊ color ⁊ pondus. ⁊ ſub illis ſpeciebus. i.
accidētibus eſt corpus xp̄i. ſ. tit. j. cū marthe.
§. queſiuiſti. ⁊ hanc tertiam videtur compro
bare concilium generale. ā. de ſum. trini. c. j.
§. vna eſt. ⁊ Inno. iij. ſ. ti j. cū marthe. §. verū
inter opiniones. ¶ Quelibet aūt iſtarū fatet̄
verū corpus eſſe in altari. ſed eſt alia quarta
peſſima; opinio que aſtruere nitit̄ nō eſſe in
altari corporis ⁊ ſanguinis veritatē: ſꝫ ima=
ginem tñ ⁊ ſpeciē ⁊ figurā. ⁊ hec reprobat̄. ſ.
ti. j. cuꝫ marthe. § ex eo. ¶ Uerū in hoc ſacro
ſunt tria ſubtiliter diſcernenda. ¶ Primum
eſt forma viſibilis. ¶ Secūdum eſt veritas
corporis. ¶ Tertium eſt virtus ſpiritualis.
¶ Forma aūt viſibilis eſt panis ⁊ vini. ¶ Ue
ritas carnis ⁊ ſanguinis xp̄i. i. ¶ Uirtus vni
tatis ⁊ charitatis. ¶ Sꝫ primū. ſ. forma viſi=
bilis non eſt res ſꝫ eſt ſacrm̄ gemine rei. ſ. ve
ritatis corporis xp̄i ⁊ virtutis et charitatis:
et ita eſt ſignans tantum. ¶ At ſecūdum ſcili
cet veritas eſt ſacramentum virtutis vnita=
tis: ⁊ eſt res viſibilis ſ. panis ⁊ vini. ⁊ ſic eſt ſi=
gnans ⁊ ſignatum. ¶ Uerū tertium. ſ. virtus
vnitatis non eſt ſacrm̄ ſed res tñ ſcꝫ duoruꝫ
ſacroꝝ precedentium. ſ. forma panis vini
⁊ veritatis corporis ⁊ ſanguinis chriſti: ⁊ ſic
eſt ſignatum ⁊ non ſignans. vt. ſ. ti. j. cū mar=
the. § diſtinguendum tñ eſt ſubtiliter. ¶ Sꝫ
nunquid cum corpore eſt ſanguis. ſic qđ dic
vt no. ſ. de baptiſmo. § que ſit eiꝰ forma verſ.
quid ſi in prolatione. ⁊ ver. ſeq. ¶ Nullꝰ eps
prohibeat ingredi ec. et audire verbum dei:
ſiue gentilem: ſiue hereticum: ſiue iudeum
vſq3 ad miſſas cathecuminorum. i. vſq3 ad ſe
cretam. xxxv. q. iij. de his. de con. diſt. j. eps. ſꝫ
contra. xxv. di. c. j. circa prin. xx. q. iij. clerici. ſ.
q. j. nō liceat. ¶ Dicunt quidā q̄ ille canon.
eps. non tꝫ vel dic qđ illud verbum quod po
nitur ibi. ſ. audire verbum dei ponitur ꝓ pre
dicatione. nā bene pōt prelatus cōuocare in
eccleſia excommunicatos: vt audiant predi=
cationem qua audita ſtatim exeāt. ſ. de ſent.

excommu. reſpon. ¶ Noue autẽ prefationes
antiquitus fuerũt inuente. ¶ Prima in pa-
ſchate. ¶ Secũda in aſcenſione. ¶ Tertia in
pentecoſte. ¶ Quarta in natali dñi. ¶ Quin
ta in apparitione. ¶ Sexta in feſto apoſtolo
rum. ¶ Septia de ſancta trinitate. ¶ Octa-
ua de cruce. ¶ Nona de ieiunio in quadra-
geſimali tempore tantum dicenda. de conſe.
di. j. inuenimus. ¶ His nouem addita eſt po
ſtea decima de glorioſa ⁊ beata maria virgi
ne domina noſtra matre dñi noſtri ieſu xpi
lxx. di. ſanctorũ. in fi. ¶ Sed ⁊ in canone que
dam ſunt addita que in textu euangelij non
cõtinent. ſed ea credimus ab apoſtolis ⁊ ſan
ctis patribus fuiſſe adiecta. j. titu. j. cũ mar-
the. rñ. j. et. xj. diſt. eccleſiaſticis. ¶ In diebus
autem profeſtis. i. in quib⁹ fiunt commemo-
rationes ſanctorum loco feſtiuitatis vt die-
bus ſabbatis de beata maria virgine lz pro-
pria prefatio decantet: ſymbolum tñ. i. credo
in vnum deum: ⁊ hymnus angelicus. i. glo-
ria in excelſis deo: ⁊ te deum laudam⁹. regu-
lariter dimittitur ꝙ dicatur vt inter verum
feſtũ ⁊ profeſtum poſſit dña denotari. j. tit. j.
conſilium. In talibus tñ nec deuotam. con-
ſue. reprobamus. xij. diſt. illa. ⁊ not. ȝ. co. ver.
in calice. ad idem eſt. lxxvij. diſt. vti nam omi
18 tempore. ȝ. de ſepul. certificari. ¶ † Ter in an
no homines cõicare dñt niſi pro grauib⁹ cri-
minibus impediantur. ſ. in paſcha penteco-
ſte ⁊ natali dñi. de con. di. ij. c. ⁊ ſi non frequẽ
tius. in cena vel ſaltẽ in paſcha niſi de ↄſilio
proprij ſacerdotis aliquis abſtineat propter
crimen. vt no. ȝ. et no. j. de peni. ⁊ re. ois. alias
viuens ab ingreſſu ecc. abſtineat et moriens
chriſtiana careat ſepultura vt ibi. ¶ Sz au-
guſtinus dicit: quotidie euchariſtie commu
nionem accipere nec laudo nec vitupero: oĩ-
bus tamen diebus dominicis cõicandũ hor
tor ſi tñ mens in affectu peccandi eſt graua-
ri poſſe magis dico illum ꝙ purificari. et iõ
ꝙuis quis pctõ mordeatur tñ ſi de cõmiſſo
dolẽs peccandi decetero non habeat volun-
tatem ↄfidẽs de miſericordia dñi intrepidus
⁊ ſecurus ad euchariſtiaz accedat. de cõ. di.
ij. quotidie. ſed hoc de illo dico quẽ mortalia
peccatata non grauãt vt ibi. ¶ Itẽ ambroſi⁹
in ſeq. ca. ſi quotieſcunqꝫ effunditur ſanguis
xpi in remiſſionẽ peccatoruz effundit debeo
ſemper cõicare qꝛ ſemp pecco. ſed qui nõ cõi
cauerit ſaltem ſemel in anno in paſcha ſicut
dixi catholicus nõ creditur: nec inter catho-
licos habeatur. de conſe. diſt. ij. ſeculares. qđ
intellige ex contemptu poſt monitionem vt
ibidem ⁊ ſe. c. ¶ Si per negligentiam aliqđ
de ſanguine ſtillauerit in tabulam lambe-
tur lingua ⁊ tabula radetur. ſi in terram lo-
cus radetur: et igne conſumetur et cinis in-
tra altare condetur et ſacerdos. xl. diebus pe
niteat. ſi ſuꝑ altare ſtillauerit calix ſorbeat
miniſter illam ⁊ tribus diebus peniteãt. Si
ſuper lintheum altaris ⁊ ad ſecundum lin-
theum peruenit. iiij. diebus peniteat. ſi vſqꝫ
ad tertium. ix. diebus. Si vſqꝫ ad quartũ. xx.
diebus: ⁊ lintheamina que tetigerint ſtillam
tribus vicib⁹ miniſter abluat calice ſubter-
poſito in quo recipiatur aqua ablutionis et
iuxta altare recondatur. de conſe. di. ij. ſi per
negligentiam. ¶ Hoſtia quã vides ante con
ſecrationem panis eſt in conſecratiõe de pa
ne fit caro ⁊ remanet ibi tantum ſpecies ſiue
forma panis: ⁊ ſub illa forma comedit. de
conſe. di. iij. h' eſt. ⁊. c. panis. c. de hac. ¶ Cho
ri angelorum aſſunt in ipa hora immolatio
nis: et in momento rapitur in celo miniſte-
rio angelorũ cõſociandũ corpori xpi. ⁊ ante
oculos ſacerdotis altari videtur vt dicit Gra.
de conſe. diſt. ij. quid ſi ſanguis agni. et licet
diuidatur in tres partes in ſingulis portio-
nibus totum corpus chriſti eſt ſicut manna
quod in eius figura proceſſit. de quo dicitur
quod qui plus colligebat non amplius ha-
buit ꝙ ille qui minus parauerat. diſtin. ij. et
ſinguli. ⁊. c. vbi pars. crede enim tm̃ et mãdu
caſti ſm Aug. di. ij. vt quid paras. ⁊. c. redde-
19 re. ⁊ accedat. j. c. j. cum marthe. ¶ † In. c. j. hu
ius diſtin. tertio dicitur que feſtiuitates ſint
celebrande: ſunt aũt he. ſ. dies natalis domi-
ni. Sancti ſtephani. Sancti ioannis euãge-
liſte: Innocentiũ. Sancti ſilueſtri. ¶ Octaua
domini. Epiphanie. Purificatio marie. San
ctum paſcha cuz tota hebdomada ſua. Ro
gationes tribus diebus. Aſcenſio dñi. San-
cti dies pentecoſtes. Sancti ioannis bapti-
ſte. Duodecim apoſtolorum: ⁊ maxime ſan-
ctorum Petri ⁊ Pauli qui mũdum ſua pre-
dicatione illuminauerunt. Sancti laurentij.
Aſſumptio beate marie virginis. Natiuitas
ſancte marie. Dedicatio ſancti michaelis.
Dedicatio cuiuſcũqꝫ oratorij ⁊ omniũ ſan-
ctorum. Et ſancti martini. ⁊ ille feſtiuitates
quas ſinguli epi per ſuas dioceſes: vel pſby-
teri celebrandas indixerint que non ligant
generaliter omnes. ſed circũmorantes tãtũ.
ad alias ferias non ſunt cogendi homines:
nec a labore prohibendi. Indictũ tñ ieiuniũ
quando denunciatum fuerit ab oibus obſer
uetur. ſuꝑ quo vide qꝫ nota. ȝ. de parochijs.
§. quis intelligatur parochianus. ver. quid
de ſcholarib⁹ ⁊ ſequenti. ⁊. j. de obſerua. ieiu.
in. §. quando ieiunandum ſit. et. §. ſequenti.
¶ His feſtiuitatibus adduntur per domi.
Gra. ſeptem precedentes penteco. paſcha. et
omnes feſtiuitates virginis glorioſe. et ſan-
cti dies pentecoſten: intelligũtur ipſa feſtiui
tas cum duob⁹ diebus ſequenti. ȝ. de ferijs.

c.vlt. ¶ Sꝫ reperio ꝙ a quinquageſima vſqꝫ poſt octauas paſche et ſeptē diebus feſtum ſancti ioānis baptiſte ꝓceden tibus non dꝫ iudiciaria ptās aliquē ad placitum bānire:id eſt corā ſe ſub pena bāni voca re:vt.xv.q.iiij.placita tpe etiā quadrageſime nō eſt criale iudicium exercendū.C.de ferijs. xl. alibi excipitur ſeptuageſima:vt.xxij.q.ij.decreuit. Sed dic illa iura omnia per contrariam conſuetudinē inumbrata:qꝛ nec quantū ad hoc a romana curia cōprobantur ẜm Jo.ꝙ dic vt not.ꝭ.de ferijs.§. qualr̄ diſtinguanṫ.⁊ §.an ferijs.ij. ¶ Chriſma ſingulis annis[a] conficiendum eſt ⁊ renouandū ⁊ vet⁹ in eccl'ia cremandū.di.iiij.l'ris.ɔficiēdū eſt aūt ab epō non ab alio ſacerdote de cōſe.di.iiij.ol tpe.j.ol anno. xxj.q.vj.p̄ſbyter.⁊ ad accipiendum chriſma diacon⁹ vel ſubdiaconus a ſingulis parochialibus eccleſijs mittend⁹ eſt:vt in illo.c.ol.ideo tenetur ep̄s in cena dn̄i chriſma celebrare in eccleſia catherali.j.eo.te referente.⁊ quolibet die dn̄ico diuinis intereſſe in eadē eccleſia. qꝺ in vtroqꝫ caſu intelligas niſi iuſta cā impediat.de ɔſe.di. iiij.ep̄s.vij.qꝺ.j.temporis ad fi.⁊ iunge qꝺ no.ꝭ.de iureiur. §.quot ſpēs.⁊ de cle.non re.§. qꝛ cleric⁹ pe.j.⁊ iunge qꝺ no. j.eo.diſt.v.§.⁊ a q̄bus.ver.ep̄s ⁊ ſeq. ¶ Jn hac diſt.iiij.tractatur de baptiſmo.dic vt.j.de baptiſ.in ſum.⁊ not.ꝙ man⁹ impoſitio ſolennis hꝫ fieri tm̄ p ſūmos pōtifices.i.epōs tm̄.vn̄ nec ſimplex ſacerdos ɔfirmare pōt.de cōſe.di.iiij.manus.⁊.c. nouiſſime.⁊ ꝭ de ɔſue. quāto. ⁊ de ſacra vnctione.c.vnico.§. baptiſmū.niſi papa hoc alicui ɔceſſerit p p̄uilegiū ſpāle.xcv. di.peruenit.alius eīn hoc cōmittere nō pōt:ſꝫ ip̄e tn̄ cuius diſſimulatio diſpēſationē inducit.j.e.aqua. ¶ Exorciſta tn̄ manus īponere pōt ſup energuminos.i.a demonib⁹ obſeſſos vel oppreſſos eadem di.ol-

a ¶ Chriſma ſingl'is annis. Adde tex.in.c.oi tpe.de ɔſe. di.iiij.⁊ in c.referēte. ꝺ cele.miſſa.

b ¶ Quid ꝺ his qui in ſcholis ſunt. Adꝺ car.i cle.j. ꝺ cele.miſ. Jo.ꝺ imo. i cle.vt hi q.i.ij.col. de eta. et q.idē io.ꝺ Jmo.i cle. j.ad fi.l vl. q.ꝺ magi. do.l.c.j.de cele.miſſa.

die vel.v.diſtin.nam ſecundū quoſdā incipit.v.diſt.in illo.c.oēs fideles.ſed ẜm alios in illo.c.ɔuenit de ordinatiōe clericoꝝ ⁊ officijs coꝛūdē.no.ꝭ.in ſuis tractatib⁹ ⁊ de his multa inuenies.xxj.⁊.xxij.⁊.xxiij.diſt.per totum. ¶ Jn hac diſtin.v.tractatur diuinis officijs qualiter ſint celebranda diuina officia. Et a quibus.

21 Qualr̄ ſint †celebrāda diuina officia. Et quidē ſunt celebrande feſtiuitates a verſpera in veſperā ⁊ ẜm conſuetudinē regionis laudabilem. ẜm qꝺ feſtum requirit debet citius incipi offm̄ ⁊ tardi⁹ terminari. Feſtū trinitatis ab aliq̄bus i octaua penteceſtes.ab aliq̄bus p̄ia dn̄ica ante aduētū celebraṫ:ſed eccl'ia romana nō celebrat ſpāliter:qꝛ tota die dicit gloria patri ⁊c.⁊ multa alia ad laudē ꝑtinētia trinitatis.ꝭ.de ferijs. c.j.⁊.ij. ¶ Et ſciēdū ꝙ die ⁊ nocte canēdū eſt: ꝙ non tm̄ voce ſꝫ corde deuote ⁊ honeſte.melior eīn eſt paucorū pſalmorū decantatio cū cordis puritate ac ſerenitate:ac ſp̄ūali hilaritate ꝙ̄ pſalmoꝝ modulatio cū anxietate. de pſ.di.v.nō mediocriter.⁊ eſt ſequēda ɔſuetudo metropolitane eccl'ie a ſuffraganeis. xij.di.de his.de cōſe.di.ij.in oib⁹.⁊.c.inſtitutio.⁊ diſt.v.ɔuenit.⁊ no.ꝙ nō ſufficit dicere tres pſalmos tpe paſchali ẜm morem romanum.vt de ɔſe.di.v.in die reſurrectionis.nec nimis clamādo ſeu vociferādo eſt pſallendū. xcj di.per totum.xcij.di.c.j.⁊ no.ꝭ.ea.diſtin. ij.§.qualiter.verſi.debet aūt dicere.:et ſeq.

22 Et a quibus. †Et quidē quilibet cleric⁹ ſeruitio eccleſie deputatus ad hoc tenetur maxime ſi in ſacris ſit:qꝛ ⁊ minores ſi eccl'iaſticis ſtipēdijs ſuſtē tentur.arg.ꝭ.de preben.cum ſcdm.⁊.c.extirpande.⁊ de clericis coniuga.diuerſis fallacijs.⁊ de poſtulando.c.j.j.ti.j.dolentes.et de his que no.ꝭ.de poſtu.§.q̄d ꝑtinet.ver.itē ad of.ſuū ꝑtinet ſtare.vn̄ ſi quotidianis horis ⁊ canonicis que.vij.ſunt.nō interſit nulla iuſta cā impedit⁹ poſt admonitionē ep̄i priuari pōt beneficio ⁊ excōicari vel etiā deponi. xcj.diſt.c.j.⁊.ij.xcij.di.vlti.⁊.c.ſi q̄s preſbyter. maxime ſi hoc fecerit ſolēnibus diebus. vij. q.j.ſi q̄s in clero.⁊.c.illud.⁊.c.ſi quis in clero. intelligitur ẜm alia capitula.⁊ iūge qꝺ no.ꝭ. eo.diſt.ij.§.qualiter.verſic.debet autem.⁊.ꝭ. de cleri.reſi.§.quis clericus. ¶ Quid de his qui in ſcholis ſunt:[b] nunquid excuſantur. dixerunt aliqui qꝺ ſi promoti ſunt ad titulū eccleſie tunc tenentur:vt.xcij.diſt.ſi quis preſbyter.ſi vero ad titulum ſue portiōis vel patrimonij non tenentur.ꝭ.de prebē.epiſcop⁹. ¶ Dic ẜm Goffre.quod omnes tenentur etiā ſi ab eccleſia tenuem habent ſuſtentationem,

⁊ ſibi imputent q ſemel conſenſerunt. argu. xxxij.q.v.horrendus. nam ſicut vir tenet mi niſtrare neceſſaria vxo. etiam ſi debitum red dere non poſſit.xxxij.q.vij.quod propoſuiſti ſic et talis clericus cuius a ſponſa ſua ſpiri tuali debitum ſuſtentationis non percipiat tenetur eam officiare et dicat cum apoſtolo ſcio ſatiari ⁊ eſurire abundare et penuriam pati.et omnia poſſum in eo qui me confortat xij.diſt.qđ dicit dominus ⁊ manus ſue ei mi niſtrant.xxij.qō.j.clericus.in fi.xcj.diſt. cleri cus victum.ideƺ ſi a principio fuerit eccleſia opulenta:nec facta eſt tenuis in vtroqꝫ tamē caſu debet ei epiſcopus:vel per vnionem al terius eccleſie vel alio modo ſubuenire.x.q. iij.vnio.⁊ ſic intellige.xvj.q.xvj.cps.de con ſe.diſt.j.omnes.ſic tenetur intitulatus eccle ſie ſeruire. ¶ Et epiſcopus ad minus dieb' dominicis ad hoc tenetur. quod dic vt no.ſ. eo.diſtin.ij.in fi.ver.chriſma. ſed ex hoc forte proceſſit qđ dominus Joannes archiepiſco pus.vj.ante tūc apoſtolice ſedis legatus ſta tuit in cōcilio manuache.,ſcƺ q prelati ſaltē ſemel in hebdomada debeāt celebrare:quia ſunt aliqui qui quater in anno vix celebrant de quibus conqueritur concilium generale. ſ.titu.j.dolentes. ¶ Et hodie ſunt prelati in hoc priuilegiati/quia permittitur eis tem pore generalis interdicti excluſis excōmuni catis ⁊ interdictis quandoqꝫ diuina celebra re.ſ.de priuile: qđ nonnullis. ſed ⁊ miniſtris eccleſie permittitur ſemel in hebdomada ce lebrare cauſa conficiendi corpus xpi qđ mo rientibus in penitētia non agatur.ſ.de ſent. excō.permittimus. ¶ Et qđ pſalmi cantan di ſint quotidie in eccleſiis in illo cantico ego dixi ibi dñe ſaluū me fac et pſalmos noſtros cātabimus cunctis diebus vite noſtre in do mo dñi.i.in eccleſia.ſ.titu.j.dolētes. adde qđ no.ſ.e.diſt.ij.§.⁊ qualiter.ver.debet aūt ſub diaconus.⁊ ſe. ¶ Sed ⁊ de ieiuniis celebran dis.dic vt no.ſ.de obſerua.ieiu.

¶ De celebratione miſſarū ſacramēto euchariſtie:⁊ diuis officiis. Rubri:

HEc rubrica ſic conti nuatur.qm̄ ꝯſecrationes de qb' di ximus.ſ.ti.j. habēt fieri ⁊ in miſ ſa ſicut no.ſ.ti.j.di.j.et qualr.iō dicam' de celebratione miſſarū ſacro eucha riſtie ⁊ diuinis officiis:hoc quo ad partē de ſacro euchariſtie expedit.ſ tit.j.di.ij.§.⁊ qn̄ ver.in ſacro altaris ⁊ ſe.qūtū ad diuina offi cia expedit:vt.ſ.ti.j.di.v.quantū ad celebra tionē miſſarū exponit.ſ.tit.j.diſt.j.§.j.ij.⁊.iij. ⁊ decre.que eſt.j.e.ſane. competētius pone tur.ſ.de cuſto.eucha.

¶ De baptiſmo et eius effectu. Rubrica.

1 ☞ Baptiſmus quid ſit. Et vbi fuit inſtitutus.2.
3 Baptizare qs poſſit vl debeat.
4 Nullus pōt ſeipm baptizare.
5 Pr vl mater an poſſint filiū ba ptizare neceſſitate imminēte.
6 Forma baptiſmi que ſit.
7 Baptizari pōt a quocūqꝫ:ſiue iudeo:pagano:heretico ⁊c.
8 Ordo ſi mutatur in baptiſmo an valeat.
9 Exorciſmus quid ſit.
10 Mulier ſi laborat in extremis: qualr pōt baptizari infans.
11 Baptizati inuiti an ſint bapti zati.
12 Baptizati ficte an ſint bapti zati.
13 Baptizatus in nomine genito ris ⁊ nati:⁊ ſancti flaminis:an ſit baptizatus.
14 Species baptiſmi quot ſint.
15 Effectus baptiſmi quis ſit.
16 Baptizatus an requirat qđ intendat baptizare.

QVoniā baptiſmus gnalis cū celebratione miſſe fieri ꝯſueuit:iō pre miſſo tractatu de celebratione miſſarū dicam' de baptiſmo. ¶ Vel ſic in ſupiori rubrica di ctū eſt de corpe xpi: q nihil i ſa crificiis maius eſſe pōt.de ꝯſe. di.ij.nihil. ſed qr baptiſm' in ter alia ſacra magis eſt neceſ ſarius ⁊ efficax:vtpote funda mentū omniū ſacramentorū. xxxij di.§.porro.ſ.de preſbyte. nō bapti veniens.videam' de baptiſmo. ¶ Quid ſit baptiſ mus. ¶ Vbi fuit inſtitutus. ¶ Quis poſſit vel debeat ba ptizare. ¶ Que ſit ei' forma. ¶ Quot eius ſpecies. ¶ Quis ſit eius effectus.

1 Quid ſit † baptiſmus.[a] Eſt ablutio exterior cū certa forma verborū ſine qua nemo ſaluari pōt: et que pficit ad ſalutē.⁊ colligit.j.q.j.de

a ¶ Quid ſit baptiſm'. adde.s.T. in.iij. parte.qō.lxvj. ar.j.idem tho.in.iiij. ſent.di.iij. ar.j.

trahitur.j.eo.non vt apponeres.§.de ſumma trinita.ca.j.§.vlti. ¶Quandoq3 autē vocatur baptiſmus ipſe character anime impreſſus. de cōſe.diſt.iiij. tunc valere.que enim eſt iſta tanta virtus aque vt corpus tangat ⁊ cor abluat: niſi hoc faciēte verbo: non quia dicitur:, ſed quia creditur. nam et in ipſo verbo aliud eſt ſonus trāſiens: aliud virtus manēs.j.q.j.detrahere.

a **Vbi fuit inſtitut⁹.**[a]

2 †Circa hoc diuerſe ſunt opiniones. nam quidā dicūt ipm fuiſſe inſtitutū per verba que ieſus chriſtus dicit nicodemo: niſi quis renatus fuerit ⁊c. de conſecra. diſt. iij. filius. ¶Secundi dicunt qđ quā miſit iudā cum alijs.j.q.j.dedit. ¶Tertij quā dixit diſcipulis ite baptizate oēs gētes ⁊c. de cōſecra. diſt. iiij. improprie in illo verbo eūtes ⁊c. ¶Io. putat ipm fuiſſe inſtitutū: cum dn̄s a Ioanne baptizatus eſt. vbi vim regeneratiuam contulit aquis. de cōſecra. diſt. iiij. per aquā. ¶Dic qđ ibi fuit inſtitutum facto et exemplo: verbo autem et precepto fuit inſtitutū cum dixit apoſtolis ſeu diſcipulis. eūtes in mundū docete oēs gentes baptizantes eos in noīe p̄ris ⁊ filij ⁊ ſpiritus ſancti. de conſecra. di. iiij. proprie.j.eo. debitum.⁊.c.non vt apponeres.

3 **Quis poſſit† uel** debeat baptizare. ⁊ certe nedū ſacerdos vel diaconus: ſed et hereticus ⁊ paganus ⁊ excōicatus. de cōſe. diſt. iiij. ſiue hereticus ⁊ quicunq3 dū tamē in forma eccleſie rite conferatur vt ptz.§.de ſum. tri c.j.§.pe. et in his que no.§.de temp. or.§.⁊ a quo. ver. hec igitur ſit fides tua. ⁊ prece. xxxij. di.§. verſi. tranſit enim ſol vel per lapideos canales ⁊ venit ad aureolā. xix. diſ. ſcđm. ſic nihil intereſt quis recipiat quo ad veritatē licet interſit quo ad effectū. de conſe.
4 di. iiij. ſicut in ſacris. ¶† Nullus tamen ſeipm pōt baptizare:

a ¶Ubi fuit inſtitut⁹. adde tex.j c.nulla. de cōſe. di. iiij. glo. in. c. ex quo. de cōſe. diſt. iiij. s. Tho. in iiij. ſen. di. j.q.ij. art.j. ij. iij. ⁊. iiij.

b ¶Ego eſt de ſubſtantia. Adde do.j.c.j.e. ti. ⁊ p pet. de pal. in iiij. ſen. di. iij.q.j.

c ¶Baptizo te in noīe trinitatis. adde gl. in c. multi. de cōſe. di. iiij. car. zaba. in.c.j. in.j. oppo. de ba. ⁊ in ſū. cōfeſſor. ti. de bap. q. xj.⁊. xij. et per pet. de pal. iiij. ſen. diſt. ij. q.j. in. iiij. col.

qđ dic vt no.j.eo.§.ſeq.ver. itē diſcretio. Hoc tamen officiū ad presbyterū tantū vel epm ⁊ diaconū in neceſſitate vel de predictorū mandato pertinet: vt ptz de cōſe. diſt. iiij. cōſtat. ⁊.c. veniſti. et.c.ſe. neceſſitate etiā inſtante quilibet ⁊ quelibet pōt baptizare. vt in di.c.conſtat.⁊.c.ſe.⁊ ſi quis in neceſſitate baptizauerit debet poſtea baptizatus deportari ad ſacerdotē qui queret que forma ſeruata eſt ſic intellige di.c.in neceſſitate. et.c. romanus. et c.ſeq.⁊ ſcđm qđ audiet vel iterū baptizabit: vel ſupplebit quod eſt omiſſum ſm ea que no.§.de ſacra.non iteran.§.⁊ que ſunt iterā-
5 da.⁊.j.eo.§.fi.v.in fi.⁊ ſeq. ¶†Sed nunquid pater et mater poſſunt filium baptizare neceſſitate imminente. quia tali tempore quilibet poteſt facere: vt dictum eſt. ⁊ argu.j.de obſer. ieiu. conſiliū.§.pe.⁊.j.de reg. iur. quod non eſt licitum. ⁊ adde qđ no. de cog. ſpi.§.fi. verſi. quid ergo ſi alter coniugum.

6 **Que ſit ei forma.**† Ad ei⁹ formā ſeu eſſentiam duo neceſſaria ſunt verbū ⁊ elementum.j.eo. non vt apponeres. vnde cum ſaliua non poteſt quis baptizari: vt ibi quis aqua deficiat. ¶Item neceſſarium eſt verbū ſcilicet qđ obſeruetur forma verborum videlicet q̄ dicat baptizans mergendo baptizandum ter. petre ego baptizo te in nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpiritus ſancti.j.eodē.c.j. Sed ⁊ ſufficit vnica immerſio ſi conſuetudo terre hoc approbet. de cōſe. di. iiij. de trina. ¶Sed nunquid hoc pronomen ego eſt de ſubſtantia. quidam dicunt qđ ſicut Io. ⁊ Guli. naſo. vt.j.eo.c.j. ¶Ala. ⁊ T. contra. nam verbū baptizo perfectū ſenſum generat ⁊ pronomen in ſe importat. de conſecra. diſtin. iiij. retulerunt. ¶Primi dicunt qđ ego eſt de ſubſtan-
b tia[b]. non enim dixit dn̄s ſum qui ſum: ſed ego ſum qui ſum. nec dixit ſum lux mundi: ⁊ nō ſine cauſa. nam plus importat cum dicit ego q.d. non alius, quia ad diſcretionē inuenta
7 ſunt hec pronomina. ¶†Hoc facit contra proportionē: quia nedum a deo nedum a ſacerdote nedum a chriſtiano: imo a iudeo pagano heretico ⁊ quocunq3 conferri poteſt: vt nota.§.eo.§.quis poſſit. dicas ergo ſufficere ſi dixit baptizo. nec dixit dn̄s vos baptizate ſed baptiſate vt dixi.§.cū ergo in ſcđa perſona pronomen non appoſuit nec in ipſa habemus neceſſe apponere: vnde ⁊ alibi pronomen dicitur abnudare. ff. de here. inſti. l.j.§.qui valet. nec intereſt vtrum ſtipuler habere licere vel mihi habere licere. ff. de verb. obli. ſtipulatio iſta. ſed tamen verbū ⁊c. q̄ in forma ſunt puto eē ſubſtātialia ⁊ neceſſaria.j.e.c.j. ¶Quid
c ſi dicat baptizo te in nomine trinitatis[c] vel in noīe xp̄i. vr̄ baptizatus quia qđ in predicta

forma explicite vł implicite intelligit̃ hic de con.di.iiij.a quodã.⁊.c.in ſynodo.argu.ſ.de ſumma trinit.c.j.§.ſacramentũ.ſed credo qđ illud reſpicit antiquũ tp̃s aplo℞.nã dñs dixit in noĩe patris ⁊ filij ⁊ ſpũs ſancti.⁊ nõ in noĩe trinitatis.⁊ ideo hec forma tenenda eſt. infra eodẽ.c.ij.⁊.c.debitũ.⁊.c.non vt apponeres.de conſe.diſt.iiij.ſanctũ.ſi non ſanctificatur.ſi reuera.⁊.c. in ſynodo.arg.ſ. de reſcriptis.cum dilecta.⁊ de offi.dele.prudentiã.cũ olim abbas venerabili ſed contra.xxx.qõ.iij. ſuper qđ. ¶ Item diſcretio debet eſſe inter baptizantẽ ⁊ baptizatũ: vt probat predicta autoritas:nam ſi baptizatis illum baptizatis:quia natura correlatiuo℞ hec eſt ꝙ vnũ non ſit aliud ergo nullus ſeipſum baptizare poteſt ad quod deſignãdum dominus nõ a ſeipſo ſed a Joanne voluit baptizari.vt dixi.ſupra.⁊.j.eo.c. debitum.ad hoc.xxxv.q.j.c.j.ff.de re.permu.l.j.ſ.de iure patrona.per noſtras.⁊ de inſtitutis.c.vlti. contra argu.ff. de adop. ſi conſul. et accedit de con. diſt.iiij. per aquam.⁊.c.cathecuminum. ¶ Item elementum id eſt aqua neceſſaria eſt: vt dixi qꝛ niſi quis renatus fuerit ⁊c.j.e.non.vt de con. diſtinc.iiij.c.j.⁊.j.q.j.firmiſſime. ¶ Licet autem totus puer non immergatur in aqua nihilominus baptizatus intelligitur dummodo quantalibet pars aque ſuper eum infundatur.ſm Jo.ſic etiam ſi ſuper renes et ſup ventrem ponatur.ſm Hugo. vel ſuper pedẽ ſcđm quoſdã.arg.de conſe.diſt.iiij.nec quęꝗ ſicut ſufficit etiam ſi ingredior partẽ fundi ad adipiſcendam poſſeſſionẽ totius fundi.ff. de acqui.poſſeſ. poſſideri.§.j.ſic.de peni.di.j. vulgaris.argu. de conſe.diſt.iiij.proprie ibi trium millium ⁊c.nam non poſſet aliter apoſtolus de quo ibi loquit̃ baptizaſſe vna die tria millia hominũ. ¶ Sed contra arg.eo.c. j.de corpore. ¶ Gratianus dixit qđ caput debet perfundi vel preter caput maxima pars corporis qđ ſatis vr̃ verius. nã ſi ſolus pes naſceret̃ non diceret̃ natus ſic nec renatus: ⁊ hec duo equiparant̃.j.eo. debitũ.⁊ ſemper caput magis attendi dꝫ qꝛ ibi viget magis ratio hoĩs.⁊ vbi caput eſt totum corpus eſſe vr̃.ff.de reli.⁊ ſum.fune.cum in diuerſis.j.de ver.ſig.cũ olim. ¶ Quid ſi ſubſtãtialia verba dicunt̃ ſꝫ corrupte:vꝫ etiã ſi dicat in noĩe patrias ⁊ filias ⁊ ſpũs ſanctas.nã cũ virtus illo℞ verbo℞ excludat demoniũ excludit ẽt precis ſeu vocis corrupte vitiũ.de conſe.diſt. iiij ſi nõ ſanctificat̃.c.retulerũt. ¶ Quid ſi aliquod verbũ qđ nõ eſt de forma ibi addat̃ ſeu miſceat̃: dicunt aliqui qđ ſi premittat̃. vt ſi dicat̃: Arma virũꝗ cano.ego te baptizo ⁊c. vel ſi poſt formã adijciat̃ ħ mõ ego baptizo te in noĩe patris ⁊ filij ⁊ ſpiritus ſancti ⁊ diaboli.efficax eſt baptiſmus:quia cum impertinentia extrinſecus adijciuntur non viciãt. ff.de verb.obli.que extrinſecus.ſi vero interponit̃:vt ſi dicat ego te baptiſo arma virũꝗ cano in nomine patris ⁊c.tunc vitiat et non confertur baptiſmus:nam ſi ordinationi teſtamenti aliquid impertinens miſceat̃ non valet licet ſi pertinens eſſet nõ vitiaretur.ff. de teſta.heredes.§.ſi.in forma autem baptiſmi eſſe verbum aliud a verbis domini alienum ⁊ impertinens cenſeri debet. ¶ Doctores tamen noſtri dicunt ꝙ ſiue premittatur ſiue ſequatur ſiue interponatur ſemper vitiatur baptiſmus ſcđm Goffr.quia forme nihil detrahendum eſt:vel addendum.de conſe.diſt.iiij.firmiſſime.⁊.c.ſi non ſanctificat̃.et c.de arrianis. ¶ Quid ſi dicat non ego te baptizo.⁊ qđ poteſt eſſe niſi quod vox ſonat.ff. iudicea.ſolu.iudicatum. ¶ Quid ſi dicat ego baptizo te in nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpiritus ſancti ⁊ omnium ſanctorum:non eſt baptizatus:quia nihil iungi debet in forma:vt ſtatim nota.ſ.eo.verſi.doctores.⁊ in hoc hodie omnes conueniũt ergo credamus eis.ff.qui
8 ſatiſdare cog.inter omnes. ¶† Quid ſi ordo mutatur vt ſi dicat ego te baptizo.in nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpiritus ſancti.dicunt quidam quod valet.argu.C.de teſta.prepoſtere. de reſcrip.cauſam.ff. de ſolu.nec enim ordo. ¶ Alij dicunt contrarium. argu.ff.de ſentẽ. ⁊ interlocu.omnium iudi.prolatam.nam ordo.verborum de forma eſt.⁊ hoc videtur ſecurius:vt tamen ſcias qđ eſt vis vtrũ dicat ego baptizo te vel ego te baptizo. dummodo alia aliqua verba non tranſmutentur. ¶ Quid ſi in prolatione verbo℞ interponatur mora naturalis ⁊ compendioſa vt de reſpirando:tuſſiendo: vel ſpuendo:non vitiatur.arg.C.de teſta. cum antiquitas.hec etiã queſtio poteſt locum habere ſi queratur de mora interpoſita in conſecratione euchariſtie:⁊ verba que dicuntur in cõfectione ſanguinis ſcđm opinionẽ illorum qui dicũt qđ vna forma illorum verbo℞ hoc eſt corpus meum ⁊c.⁊ illo℞ hic eſt ſanguis ⁊c.et iunge qđ not.ſ.de elec.§. qualiter.ſub.§.prima. hoc eſt ſuper verbo mox. ¶ Tu tamen teneas qđ due ſunt forme illorum verborum hoc eſt corpus ⁊c. per que panis in corpus trãſſubſtãtiat̃.⁊ illo℞: hic eſt ſanguis ⁊c.per que vinum tranſſubſtãtiatur in ſanguinem de conſe.diſt.ij.panis eſt in altari. ⁊ ſe.et ca. qđ ſit ſanguis. ¶ Sed nonne eſt ſanguis in corpore ⁊ corpꝰ in ſanguine: ſic ſed ꝑ admixtionẽ nõ ꝑ trãſſubſtãtiationẽ. ¶ Sed cũ paruuli intelligant̃ baptizati in fide parentũ ⁊ patrino℞.de conſecra.diſt. iiij.queri s.et.c.illud.quid erit ſi parentes vel patrini infide-

les ſunt. dicas quod nihilominus in fide
eccleſie baptizati intelliguntur. ⁊ in verbo chri=
ſti dūmodo forma eccl'ie fuerit obſeruata. de
conſe.diſt. iiij.romanus.ſed ſi forma obſerua
ta non ſit vel non intendebat baptizare ba=
ptizatus nihil agit: licet em̄ intentio offerē=
tis vel parentum non conſideretur: de conſe.
di.iiij.non aliud.conſideratur tamen intētio
baptizati baptizato contraria: vt apparet
in his que not. ſ. eodem.§.quis ſit effectus.
verſi.effectus autem iſte.⁊ ſeq.conſideratur
etiam intētio baptizantis qui ſi intendat nō
baptizare nihil agitur.quicqd gra.et alij di
cant vt.ſ.q.ſ.§.ecce qn̄.de conſe.diſtin.iiij.om=
nis.et.c.ſolet.ſed ſi intendit baptizare vel nō
habeat intentionem baptizato contrariam
valet.vnde ebrius baptizat.ſ.q.ſ.dedit.⁊ ap=
paret in his que not.ſ.eodē.verſicu. ſolutio.
aut baptizans. et ver.qd ſi baptizans nō in=
tendit.⁊ ſic intellige de con. di.iiij.quos a pa
ganis.⁊ hoc quando paruuli ſunt hi qui ba
ptizantur:⁊ qui nihil intelligūt.¶ Quid er=
go de adultis iſtorum fides cōſideranda eſt:
⁊ debent cathetizari et in fide inſtrui anteꝗ
baptizentur:et de conſe.diſtin.iiij.iudei quo
rum perfidia.et.c.ſe.vſq ad.c.ſine penitētia.
⁊ debet eſſe mora.xl.dierum ſi adultus ſit q̄=
dam penitentiam agere de commiſſis. de cō
ſe.diſtin.iiij.c.ne qđ abſit.ſed illud hodie non
ſeruatur imo.ſ.duos vl' tres dies ad arbitriū
epiſcopi poterit baptizari ſecundū Hugo.
¶ Ut autem plenius hoc intelligas ſcire de
bes quod antiquitus anteꝗ aliquis bapti=
zaretur cathetizabatur.i.ſcrutabatur vel in
ſtruebatur. nā catheciſmus grece latine di=
citur inſtructio qꝛ inſtrui debet in ſymbolo
⁊ in fide.idem vocatur ſcrutiniū qꝛ talis ſcru
tatur.i. interrogatur de articulis. de cathe=
ciſmo habes de cōſe.diſti.iiij.in catheciſmo.
⁊ tangitur de hoc.ſ.de co.ſpi. ꝯcto de ſcruti=
nio.ſ.de capel.mo.c. ij.in prin. et incipiebat
catheciſmus a quarta feria tertie hebdoma
de.xl. ⁊ tūc fiebat bis q̄rta hebdomada bis.i
quinta bis.ita ꝙ in ſabbato ante ramos oli=
uarum ſubſequēti fiebat ſeptimo.tūc et erat
vltimum ⁊ gn̄ale ſcrutiniū exorcizabatur etiā
adiurabatur.¶ † Exorciſm⁹ grece dr̄ latine ad
9 iuratio.vt cū dr̄ exi ab eo ſpiritus immūde ⁊
ſic ducebatur in ſancto ſabbato ad baptiſmū.
hec ergo. ſ.catheciſmus ⁊ exorciſm⁹ rudiū ⁊
neophitoꝝ ſunt ⁊ precedūt bap. non tn̄ ſunt
adeo neceſſaria:ꝙ ſufficit ad ſalutē:⁊ qn̄ ſine
ipſis poſſit baptizari. de ꝯſe. di. iiij.firmiſſi=
me.⁊.c.nec quēꝗ. abigitur tn̄ ſpūs immūdus.
i.debilitatur vt min⁹ noceat vl' oſtēdit in ꝓxio
abigendū ſm̄ hoc intellige.de cōſe. diſt. iiij.
cathecuminū.⁊.c.ſiue paruuli.vij.⁊.c.ſequē=
ti.hoc tn̄ hodie nō ſeruatur i paruulis,ſed oēs
in ſabbato ſancto deportantur ad baptiſmū.et
antea ſicut ⁊ qn̄ placet pr̄ſbyteris cathetizan
tur.In adultis etiā arbitriū epoꝝ ſeruatur:ſed
bn̄ eſt vt ante baptiſmū ſi pōt ſine piculo fie=
ri inſtruantur.¶ Sine piculo aūt nō ſine cā di
xi.qđ em̄ ſi qs iudeus veniat ad me petēs ba
ptiſmū ⁊ dicēs ꝙ ſtati baptizetur.alioqn ſi mo
rā adhibeo piculū eſt:ne alij iudei ipm̄ inter
ficiant ſi hoc perpēdāt. hoc habui de facto ⁊
qꝛ perpēdi ꝙ verū dicebat ſtati ei expoſui fi=
dem catholicā quāto diligenti⁹ potui et ba=
ptizaui.ad hoc in aut. quo.op3 epi.§.igitur or
dinādus eps.⁊ de ꝯſe.di.iiij.ne qđ abſit.ſin=
autē nullū periculū immineat:tūc vel p. viij.
mēſes vl' per al's arbitrarie ſunt hmōi inter
cathecuminos retinēdi.⁊ ſic intellige de con
ſe.diſt. iiij.iudei.⁊.c.ſe.¶ Et nunqd oī tpe d3
quis baptizari nō vr̄ niſi neceſſitate lāguo=
ris vel mortis vel belli periculo immmineēte
de ꝯſe.di.iiij.venerabilis.⁊.c.baptizādi. et.c.
de cathecuminis.⁊ ſe.⁊.ſ.dixi. ver. baptiza=
ri.vel dic ꝙ illud in adultis locum h3 tm̄ nō
in paruulis qbus p̄ter baptiſmū fluminis vl'
ſanguinis nulla ſalus promittitur.de cōſe.di.
iiij.nulla.nā in paruulis timendū eſt ne mor
te p̄ueniantur: in adultis aūt hoc nō timetur qꝛ
ibi cōuerſio mētis baptiſmi vicē ſupplere nō
dubitatur:vt.ſ.dixi.ver.baptizari.de ꝯſe. di.
iiij baptiſmi vicē in p̄n.⁊ poſt mediū ibi ſicut
aūt in latrone ⁊c.et.c.baptizādi ſibi. ¶ Quid
ſi quis baptizatur in noīe xp̄i nunquid eſt ba=
ptizat⁹:ſic de ꝯſe. di.iiij.a quodā. ⁊.c.multi.
ſ.q.ſ.firmiſſime.⁊.c.dedit. ⁊ tn̄ nō eſt baptiza
tus in noīe trinitatis.vt no.ſ. eo.ver.qđ ſi di
cat baptizo te in noīe trinitatis.⁊ eſt ratio qꝛ
in noīe trinitatis nō intelligitur niſi triū ꝑſona
rum eſſentie vnitas:ſed in hoc noīe xp̄i intel
ligitur vnct⁹ ⁊ vngēs ⁊ a quo vngitur vñ Am=
bro.ſi xp̄m dicas ⁊ patrē a quo vnctus eſt fi=
lius ⁊ ipſum q̄ vnct⁹ eſt filiū ⁊ ſpiritum quo
vnctus eſt deſignaſti.⁊ qꝛ non a trinitate ſ3 a
xp̄o dicuntur xp̄iani quaſi vncti denominētur
ab vncto.ſ.de ſacra vnctio.c. vnico. ſ. qꝛ vo.
ver.in frōte.nec dicas qđ corrigatur illud.c. a
quodā.ſicut dixit Bart.per illud de conſe.di=
ſtinct. iiij. in ſynodo . nam ille canon a quo=
dam nicolao eſt. et poſterior illo ca.ſynodo.
quod fuit zacharie ꝓpterea qui p̄ceſſit nico=
laum vt pz in cronicis. verū tn̄ dicerē hodie
nō eſſe baptizandū in noīe xp̄i: qꝛ nec cōſue=
tum eſt ſi tn̄ fieret valeret ſm̄ Goff. arg.ſ.de
iureiuran.quemadmodū.¶ Sed ⁊ grauiter
peccaret baptizans non puto qđ eſſet hodie
baptizatus ſm̄ Hug.vt pz in his que no.ſ.
eo.ver.doctores.⁊ quia romana eccle. nō ſer
10 uat.ſ.de hereti.ad abolendam. ¶ † Quid ſi
mulier laborat in partu adeo quod de mor=
te ipſius et prolis timetur apparet tamē ali

quid de ꝓle extra vẽtrẽ ſed nõ põt videri vtrũ
ſit maſculus vel femina, cõſulo obſtetrici qḋ
accipiat aquã ⁊ liniẽdo caput ſi apparet: vl'
faciẽdo cũ aqua crucẽ ſup ipſm dicat ſic crea
tura dei ego te baptizo in nõie patris. iterũ
liniẽdo dicat ⁊ filij. iterũ liniẽdo dicat ⁊ ſpiri
tusſancti. Si vero nõ caput ſed alia pars cor=
a poris apeareat [a] baptizari non põt ſm ea q̃
no. ſ. e. ver. licet aũt totus. ⁊ ſeq. ſi mulier mo
riatur ꝓcede ſicut no. ſ. de con. eccle di. i. § et
an ſit iteranda. ver. quid ſi mulier pregnãs.
⁊ ſe. ſi proles naſcit̃ deportet̃ ad ſacerdotẽ et
ſuppleat qḋ deeſt ſm ea q̃ no. ſ. co. § ei⁹ poſ=
ſit. vo. b tñ offm̃. ⁊ ſiue ſit maſcul⁹ ſiue femina
creatura vel bona res: vl' cara res vel bona
dies: põt cõgrue appellari: ſed nec vis eſt in
nõie cũ ẽt mutare poſſit dũ tñ in fraudẽ non
fiat: vt. C. de muta. no. l. vnica. ¶ Quid ergo ſi
q̇s putet baptizare puerũ: cui imponat no=
men petrus cum forte ſit puella nunquid ba
ptiſmus caret effectu videt̃ qḋ ſic q2 in ſexu
erratũ eſt. ff. de ↄtrahẽ. empti. alioquin. ad fi.
⁊ circa hoc poteſt allegari quicquid no. j. de
ſpon. ſub rub. de matrimo. § qualr̃ impedia
tur. ſub § i. ⁊ verſi. cõditio. ⁊. j. de ↄiug. ſer. §
⁊ an matrimoniũ. ¶ Sed cõtra q2 non videt̃
ꝙ tales errores impediãt baptiſmũ: quantũ
eñ ad dei cultũ non eſt maſculus neq3 femi=
na neq3 liber neq3 ſeruus: oẽs eñ in xp̃o ean=
dem mercedẽ accipiem⁹. in aut. de mona. §
hoc autem nobis. coll'. j. ⁊ licet homo erret in
ſexu non erret in perſona quã tenet ⁊ quã ba
ptizare intendit. vt patet in ſuperiori proxi=
ma queſtione. Item ſicut Joannes baptiſta
ait medius eſt qui baptizat: quẽ vos neſci=
tis: ſc3 ſpũs ſctũs q̃ errare nõ põt apoſtolus
nolite errare deus non irridet̃. nec ob. iura q̃
vident̃ ↄdicere: q2 aliud eſt in ↄtctibus i q̇b⁹
parat̃ alicui preiudiciũ: aliud i baptiſmo in
q̃ nulli parat̃ p̃iudiciũ vñ ⁊ ſi de facto dubi=
tet̃ an aliq̇s baptizatus ſit vnico teſti credit̃
de ↄſe. di. iiij. placuit. ⁊ in ↄſe. eccle. de ↄſe. di.
j. eccleſie. ſecus in ſacramẽto ordinis. xcviij.
di. affros. ſ. de cleri. peregri. c. j. ⁊. c. tue. q2 in
primis caſibus nemini parat̃ preiudiciũ in
vltimo pararet̃: vt colligit̃. j. q. j. § ecce cũ ho
noris. ¶ Solutio aut baptizans intẽdebat
baptizare perſonam cuiuſcunq3 ſexus eſſet
⁊ ſic eſt baptizata vt patet i his que no. ſ. in
proxima queſtione. Aut intendebat tantum
maſculum ⁊ non feminã baptizare ⁊ ſic non
eſt baptizata: vt apparet in his que not. ſ.
ea. q. rñ. j. ⁊ vo. ſed cũ paruuli. Aut de b nõ co=
gitabat ſed ſimpl'r baptizabat et tunc vr̃ ba
ptizata: vt apparet in his q̃ no. ſ. e. vo. ſed ↄ. ⁊
in. v. ver. ſed cũ paruuli. in his tamẽ vltimis
caſibus ſi adhuc viuat poſſet baptizari ſine
errore iuxta conſiliũ qḋ no. j. e. § verſic, ſed ſi

dubitet̃. qḋ vr̃ tutius. ¶ Quid
de furioſis baptizatis: ſi ſemꝑ
fuit furioſus tenet baptiſmus
argu. ff. de leg. ij. cum pater. §
ſurdo. vbi dicitur emolumen=
tum acquiri furioſo. nam ⁊ ta=
les paruulis equiparantur et
dormiẽtibus. ff. de acquir. poſ.
l. prima. § furioſus. nec grauã
tur actualib⁹ peccatis. iij. q. ix.
iudicas. ideo ſufficit ꝙ cõtradi
cere non põt. de cõſe. di. iiij. tũc
valere. ⁊. c. queris. ſi vero inci=
dat in furorẽ vel incipiat quis
dormire ⁊ baptizet̃: ⁊ ante erat
in propoſito baptizandi cha=
racter imprimit̃ ⁊ baptizatus
eſt. ¶ Sinautẽ erat in volun=
tate cõtraria. ſ. nõ baptizandi
nullun character imprimit̃. j.
eo. maiores. § ille vero q̇ nũq3
cõſentit. ¶ Quid ſi erat in pro=
poſito non baptizandi neq3 in
contrario, ſ. baptizandi. q2 nec
de hoc cogitabat. dic qḋ cha=
racter imprimit̃: vt apparet in
his que no. j. co. § fi. verſi. effe=
ctus autẽ iſte. ⁊ ſeq. ⁊ ſic etiam
intellige. j. eo. maiores. § item
queritur. xlv. diſtin. de iudeis.
11 xxvj. q. vj. q̇ recedũt. ¶ † Quid
de his qui baptizantur inuiti
ſi ↄditionalis fuit coactio cha
racterẽ recipit ⁊ baptizat⁹ eſt:
⁊ cogendus eſt fidem ſeruare.
xlv. diſt. de iudeis. q2 coacta vo
lũtas ẽ volũtas. xv. q. j. merito.
nec ĩpedit talis volũtas ordi=
nis ſacramẽtũ. lxxiiij. di. vt iſta
neq3 matrimonium. j. de ſpon.
veniẽs. xxxij. queſtione. iiij. in=
ter cetera. ¶ Si vero coactio
abſoluta fuerit nihil agit̃. nec
character imprimit̃. j. eo. maio
12 res. § item queritur. ¶ † Quid
de ficte baptizatis. characte=
rem recipiunt. ſed non rem ſa=
cramenti. i. nõ proficit ad ſalu=
tem niſi illa fictio recedat. de
con ſe. diſt. iiij. tunc valere. ⁊. c.
ſolet. j. q. j. ficti. ¶ Quid ſi bapti
zans non intendit baptizare
ſed baptizatus hoc intẽdit. di
cas quod nihil confertur. de
conſecra. diſtinc. iiij. ſolet que=
ri. j. q. j. § ecce quando. nam ⁊ ſi
per locum fiat ſtipulatio non
valet. ff. de actio. ⁊ oblig. l. iij. §

a ¶ Sz alia
pars cor=
poris ap=
pareat. ad
de Cardi.
alex. in. c.
baptizari
v. di. vbi ſe
quit̃ opi.
hoſ. h. cõ=
trariã opi
nionez te=
net pet. de
palu. l. iiij.
ſent. di. vj.
q. j. prout
refert ſte=
phan⁹ de
gaieta in
ſuo ſacra=
mẽtali. tit.
de ſacra=
mẽ. baptiſ
ma. in. xxx
vj. q.

verborum.ſm Goff.dic ꝙ ſuffi cit ſi 2ͣria intẽtio nõ adſit etiã ſi per locũ fiat ergo ꝗcquid in= tendat baptizans ſi baptizatᵘ intendit nihil recipe nihil agi tur vt pꝫ.J.eo.maiores.in fin. ¶Item ꝗcꝗd intẽdat baptiza tus ſi baptizans intendit: vel tradere vt traditur vt in dictis iuribus que ſic intelligo. vt et no.S.e.ℽ.ſolutio. vt baptizãs. ⁊ ver.ſed cuꝫ paruuli. ¶Sed nunquid poteſt quis ſeipſum baptizare non ſicut reconcilia re.de conſe.di.iiij.ſanctũ.vt et no.S.eo.ver.diſcretio. ¶Quid ſi quis baptizaretur cum vino vel cum ſaliua, nõ valet, imo requirit aqua nõ aliᵘ liquor J.eo.non vt opponeres.⁊ no.S. eo.§.reſpõ.j.⁊ ver.item elemen tum. ¶Quid ſi aliᵘ liquor ſit cum aqua mixtus.videtur qꝺ tunc teneat maxime ſi vinum miſceatur.argumẽ.S.de cele. miſ.in quadam.et de conſe.ec. vel alta.quod in dubijs.quod doctores admittũt ſi aqua pre ualet alias contra ſecus au= tem in ſacramento euchari= ſtie:in quo plus de vino requi ritur ꝙ̃ de aqua.S.de cele.miſ. pernicioſus. per quam decre. videtur contrarium poſſe dici. cum enim generalis cõſuetu= a do eccleſie teneatur: vt in ſola ⁊ pura aqua ſine alia mixtu= ra fiat baptiſmᵘ: videtur alia forma omnino reprobanda: vt ibi:et argumẽ.de conſe.diſtin. iiij.de trina.J.de here.ad abo= lendam.vnde et ſi fortuito ca= ſu hoc etiaꝫ factum ſit tutius videtur quod talis iterum ba ptizetur iuxta conſilium ſcri= ptum.J.eodẽ.§.fi.ver.ſed ſi du bitetur. ¶Quid ſi is de quo dubitatur vtrum baptiſmᵘ ri te collatᵘ ſit moriatur paruulus anteꝙ̃ ſenſum vel rationẽ eſſe ctualẽ habeat relinquo ipſuꝫ filio cui pater omne iudicium dedit. ¶Quid ſi latinus nõ in latina lingua ſed in greca vel hebraica vel alia extranea ba ptizat aliquem et profert ver= ba apta et congrua baptiſmᵘ tenet, nam et apoſtoli varijs linguis loquebantur ad hoc.C.de ſenten.et interlocu.om.iudi.iudices.et forma realis potius attendenda eſt quam verbalis.de cõ ſecra.diſtinct.iiij.retulerunt.et iunge quod not.S.de ſenten.et re iudi.ſub rubri.de ſen.§. qualiter proferri debeat.verſicu.poſſet et il=

13 lud dici. ¶†Quid ſi quis baptizetur in no= mine genitoris et nati et ſancti flaminis.dic qꝺ tꝫ qꝛ nec refert vtrũ ex equipollentibᵘ ꝗd dicatur.ff.de verbo.obli.que extrinſecus.⁊.l. ſi in nomine.J.de verbo.ſig.tñ his.ſm Goffr. hanc tñ equipollẽtiã nõ nimis proſequaris vt pꝫ in his que no.S.eo.ver.ꝗd ſi aliqꝺ ver bum ⁊ ſequẽ.cum ſequẽti qõne. ¶Et nunꝗd poteſt baptizari in nomine paternitatis ⁊ fi liationis ⁊ ſpiritualis ſanctitatis non ſcꝺm Gof. ¶Sed cum nemo ignorans vel non cõ ſentiens obligetur.C.de donatio.nec ignorans. vnde et is qui nihil intendit non obligatur. vt.C.de falſa mo.l.j. ¶Queritur quomodo paruuli qui conſentire non poſſunt obligan tur vel amentes vel dormientes: vt no.S.eo= dem.verſi.quid de furioſis.et ſequen.et tenẽ= tur aſtricti ad ſeruandas omnes ſponſiones factas ante baptiſmum de conſecra.diſtinct. iiij.reſpon.j.ſpeciale eſt in baptiſmo vt ali= quis ignorans obligetur per alium: ⁊ eſt rõ ſpecialitatis: quia per hoc fit melior condi= tio baptizati.cum a poteſtate ⁊ vinculo dia boli liberetur.⁊ ſic neceſſe habet hoc habere ratum.argu.de nego.geſt.ſoluendo.⁊.l.ſꝫ an vltro.ff.de ſolu.ſolutione.

14 Quot†eius ſpecies. Tres.eſt eñ baptiſmus fluminis [a] flaminis et ſanguinis. ¶Flumi= nis.i.aque de hoc dixi.S.§.pri. ¶Flaminis. i.ſpũs ſancti: vt ſi aliqs velit baptizari ⁊ hoc deſideret cum ſummo feruore animi: ſi nõ in uenit qui eũ baptizet ⁊ ſic moriatur ad eter= nam patriam cõuolat: ex quo baptiſmũ non contemptus religionis ſꝫ articulᵘ neceſſita tis excludit vt legitur de iudeo ꝗ ſeipſuꝫ ba= ptizauit.J.e.debitũ.de ꝯſe.di.iiij.baptiſmi vi cem ⁊.c.cathecuminũ.⁊.c.nõ dubito. ¶Inde legitur qꝺ cũ beatus Ambroſius valẽtinia= num duceret ad baptiſmũ mortuus eſt Va= lentinianus.vñ ambroſiᵘ doleo ventrẽ meũ qꝛ quem regñaturus erã perdidi ille tñ gra tiam quã popoſcerat nõ amiſit.J.de pſb.non bapti.apoſtolicã. ¶Dixit doleo ventrẽ per ſi militudinem ſicut poſſet dolere mater ſi ami ſiſſet partum. nã ſicut carnalr gignitur filiᵘ carnali actu interueniẽte ſic ſpũali interue= niente generatur ſpiritualis. ⁊ per characterẽ exteriorem character interior imprimitur aie ſicut baptizans quantum ad exteriorem pa ter ſeu paternus intelligitur ſic quãtũ ad in teriorem ſpiritus ſanctus.J.eodem.debitũ.⁊ ſic animꝫ

a ¶Baptiſmus fluminis.ad= de gloſſ.in c.apoſtoli cam.de pͣ= ſby.nõ ba. gl.ſumme de cõſe.di. iiij.⁊ gl.in c.firmiſſi me.xx.q.j.

ſic aīa eſt filia dei. inde propheta. audi filia ⁊ vide ⁊c. ẜ ſponſa. inde aplūs deſpondi vos vni viro ⁊c. ad hoc. ſ. de cog. ſpi. §. quo ⁊ eius ſpecies. ver. ſic ergo baptizans. ⁊ ꝓced. et. ſ. de pſby. non bapti. veniens. ¶ Et baptiſmꝰ ſanguinis quo ſancti innocentes baptizati intelliguntur/ vt ſi credens in xp̄m anteq̄ baptizetur occidatur pro chriſto. de conſe. diſ. iiij. baptiſmi vicem.

15 Quis ſit effectus. † Remiſſio oīm pctōꝝ. nam ſine penitentia oīa peccata tollit actualia et originalia. de conſe. diſtin. iiij. ſine penitētia. et de pe. diſt. vij. §. hoc autē. ⁊ c. ſeq. nullus ex pectet: vt probatur ꝙ talis moriens nec purgatorium tangit[a], ſed ⁊ per pniam ſi poſtea corruerit homo/ reſurget ⁊ reparabitur ⁊ nouus efficitur. ẜ. de ſum. trinitat. ca. j. §. ſacramentorum. ⁊ §. finali. et. l. diſtinc. ferrum.

¶ Originalia tamen remanent actu lʒ tollantur reatu de conſe. diſtin. iiij. non ex quo. licet autem baptiſmus tollat peccata nō tamen tollit notā ſeu irregularitateʒ ergo nec bigamiā. xxvj. diſt. acutius. ⁊ c. vna tantum. et ſi aliquis adultus baptiſmum accipit ficte, ſcʒ qꝛ non conterat q̄n recipit: lʒ character in eum imprimatur. non tamen gratia/ nec remittuntur peccata: ſed tunc demuʒ incipit operari cuʒ fictio recedit. de conſe. diſt. iiij. cum valere. nam gratia in baptiſmo non querit gemitum vel planctum: nō opus aliquod ſed ſolam cōtritionē cordis ⁊ fidē et ſic oīa gratis condonat. vt ibidem probatur. et ca. ſine pnīa ẜm Ambro. ad idem de. pe. diſt. j. §. ſimiliter. in fi. ⁊ hoc intellige quantum ad peccata actualia. nā originalia per vim ſacramenti remittunꝫ paruulis. ſecus in adultis in quibus requiritur cordis cōtritio. alꝰ etiā originalia nō remittētur. hoc intelligas etiam ſi dormientes baptizentur vel amētes ſed poſtea vigilant vel ſani facti ſunt ⁊ ſui cōpotes. nec conteruntur. Sed ſi nullum actuale pctm̄ cōmiſerant: vt, puta/ qꝛ a natiuitate continuo furore laborauerunt non video q̄re talibus non dicā peccata dimitti ⁊ originalia ⁊ actualia. ⁊ hec di. comprobātur. ſ. codē. maiores. §. ceterum. et ſequ. ẜm hoc: intellige qđ precedit ⁊ ꝙ legitur. de conſe. diſt. iiij. a. c. paruulo recenter nato. vſq̄ ad. c. manus q̄ꝫ. et. xxvj. qō. vj. qui recedunt. ⁊. ſ. eod. maiores. §. verum. ⁊ §. ſeq. hic vero. et ſe. ¶ Effectꝰ aūt iſte in ꝯdicente nihil operaꝫ: ſecus ſi aliq̄ coacti veniant ad baptiſmū: qꝛ tales cogēdi ſūt fidē quā ſuſceperūt ſeruare: nā ex q̄ non ꝯdixerunt characterē receperūt. ſ. eo. maiores. §. itē querīꝫ. ⁊ §. ille. tunc ꝙ characterē ſacꝫaleʒ imprimit oꝑatio cū obicē volūtatis nō inuenit reſiſtentē expreſſim/ vt in. d. c. maiores. § fi.

¶ Vn̄ imprimiꝫ et. ſi per iocuʒ fiat hoc vel deriſum: dū tn̄ is q̄ immergit intendat baptizare. et ſic intellige ẜm Hug. j. q. j. §. ecce. q̄n de con. diſt. iiij. quāuis et. c. ſolet. Ideo paruulus characterem recipit: licet reclamet q̄n peruenit ad etatem legitimam. de conſe. diſt. iiij. queris. et. c. paruuli. ¶ Sic ergo ſcđm

16 Hug. † reqritur ꝙ baptizans intendat baptizare: alias nihil agitur: ſed non requiritur intētio offerentium vel baptizatorum ſicut idem Hug. no. de cōſe. diſt. iiij. ſolet. ¶ Alij dicunt ꝙ nec intentio baptizantis requiritur. cum ſit ſacramentuʒ neceſſitatis: lʒ aliud ſit in ſacramentis que volūtatis ſunt. et in hac opin. videꝫ fuiſſe Gra. j. qō. j. §. ecce. cum honore dicas ꝙ in baptizante non requiriꝫ intentio que pro baptizato ſit: dummodo contraria non adſit vnde ⁊ ebrius baptizat. j. qō. j. dedit. qui tn̄ nihil intendit. nā quod ſobrius cauet ebriꝰ ignorans committit: neſcit quid loquitur: ſepultus iacet. xv. ſane. quod dic vt; not. ẜ. eod. §. que ſit eius forma. ver. ſed cū paruuli ¶ Sʒ ⁊ quamuis impreſſo characteri nō poſſint baptizati renunciare. ſ. de diuor. quāto. §. pe. tamen effectui characteris idest ſaluationi renunciare poſſunt baptizati. vt in ſupradict. ca. ſic tollitur contra ẜ. de reg. cum ſcimus. ſ. eo. maiores. §. ſʒ adhuc. ⁊ ſeq. ⁊ eſt ratio qꝛ character ſemel receptꝰ amitti nō poteſt: qꝛ quod factum eſt neq̄t non fieri. xxxij. q. v. ſi paulus. ff. de capt. et poſtli. reuer. in bello. §. facte. ⁊. ẜ. de or. ab ep̄o qui renunci. epiſco. c. j. ¶ In fine not; quod baptiſmus non eſt reiterandus ſicut nec cetera ſacꝫa. vt dixi ſupra de ſacra. non iteran. quod ſi quis fecerit. ſi clericus ſit deponendus erit de cōſe. diſtin. iiij. quibus eos. quod ſi laici hoc fecerint excōicandi ſunt et grauiori pena feriendi nec poſſunt ordinari. j. queſtioꝫ ſeptima. qui in qualibet.

¶ Sed ſi dubitetur de aliquo

a ¶ Nec purgatoriū tāgit. doc. in ca. ꝙ autē de pe. ⁊ remi. ibi anto. roſellꝰ. j ſua repet. et p doc. in cle. abuſionibꝰ. eo. ti.

a an ſit baptizatus a pōt baptizari: his verbis ꝑmiſſis. Si tu es baptizatus non te rebaptizo. Sed ſi baptizatus non es/ baptizo te in nõie patris ⁊c. ꝺ conſe. diſt. iiij. ſi nulla. ĩ. eo. c. ij. et hoc intelligas ſiue de facto: ſiue de iure dubitatio oriatur maxime in his caſibus in quibus ſunt diuerſe opiniones vt not. ſ. eo. §. que ſit forma. v̄ſi. q̄d ergo ſi quis putet. ⁊ ꝓcedēt. ad hoc. ſ. de reſcrip. ſciſcitatus. et not. ĩ. ti. j. §. j. verſi. ⁊ hoc ſcias. nec eñ videtur iteratum qđ neſcitur eſſe factum. ĩ. ti. j. veniēs. ſicut ⁊ dixi de eccleſia. ſ. de cõſe. ecc. vel alta. ſub. j. diſt. lxviij. diſt. preſbyteri quos ⁊. §. ſequē. ¶ Et dicunt quidā et licȝ eſſet primitus baptizatus nihilominus characterē recipit. ar. ĩ proxi d. c. q2 et poſſeſſio ex pluribus cauſis acquiri pōt. ff. de acq. poſſ. poſſideri. §. ex pl'ibus ſed non eſt verū q in hoc caſu ad vocē ſolūmodo refertur ſm Gra. lxviij. di. §. quid ergo. arg. ex eo q libertas ſeruo preſtita nihil addit. C. de manumiſ. vindicta. l. ij.

a ¶ Si dubitetur de aliquo an ſit baptizat⁹ adde an rebaptizat⁹ ſcienter ſit irregularis vide p archi. in. c. q̄ in aliq̄ circa princi. lj. diſtin.

¶ De preſbytero non baptizato. Rubrica.

1 S. Nō baptizatus accipiēs ordines an ſit ordinatus.
2 Preſbyter ſi mortu⁹ fuerit añ q̄ baptizetur. an cenſeatur baptizatus.
3 Cleric⁹ nō baptizat⁹ an ꝓficiat

b ¶ Sit fundamētum oim ſacroꝝ. adde gl. ſumme de cõ. diſt. iiij. c. p catheciſmū. de cog. ſpi. li. vj. gl. in ca. q̄cunq3 lxxvij. diſt. arch. in. c. caue. xxviij. q. j.

Egimus ſupra de baptiſmo: et eius effectu: dicamus de pſbro non baptizato. ¶ Quid iuris ſit de ordinibus receptis a non baptizato. ¶ Quid ſi mortuus fuerit antēq̄ baptizaretur.

1 Quid iuris † ſit de ordinibus. Receptis a non baptizatis. Videtur q talis ordinatus ſit dū tñ fidem haberet: q2 talis baptiſmo flaminis intelligitur baptizat⁹ vt pȝ ĩ his que not. ĩ. eod. §. prox. ſed dic q illud locum habet, quouſq3 p certo didicerit ſe non eſſe baptizatū poſtea vero iam incipiet cõtemnere ſacr̄m: et ſic ꝑdit baptiſmū flaminis. dic ergo q ſi euidēter deprehēdatur q ante baptiſmū fuerit ordinatus nihil recipit. ⁊ ideo baptizetur ⁊ iterū ordinatur. ĩ. c. j. ¶ Idem eſt ſi forma nō fuerit obſeruata: de qua dixi. ſ. tit. j. §. que ſit eius forma. et. ĩ. eo. c. veniens. ¶ Idem ſi dubium ſit vt not. ſ. tit proxi. §. fi. ver. ſed ſi dubitetur q2 non videtur iteratum qđ ambigitur eſſe factum. ĩ. eo. ca. vlti. §. fi. ¶ Et hoc ſcias q vbicunq3 dubium eſſe poteſt de iure vel de facto vtrum tenuerit ſacramenti collatio pōt conferri ſm formā eccleſie quā dixi. ſ. ti. j. §. q̄ ſit. ¶ Dubitatur de facto ſupra. tit. j. capitul. ij. ¶ De iure. ĩ. eo. c. veniens. nam in prima pte allegat q talis ordinandus ſit: q2 cū baptiſmus ſit fundamentum oim ſacramentorū b vt. xxxij. q. v. j. §. verum. ſi deficit fundamētū corruit ſi ſuperedificatum fuit: quia ſine fundamento ſicut in aere ſuperedificare nō pōt. j. q. j. cum paulus. ad idem. ĩ. eo. ca. j. q. j. ſi q̄s confugerit. et capi. ſi quis per ignorantiam. ¶ In ſecunda vero parte allegat in ꝯtrariū. ¶ In tertia vero parte dicit q cum poſſit dubitari de iure iterum conferri poteſt: ⁊ ſic videtur q ſiue de iure ſiue de facto dubitetur dicta forma ſeruanda ſit. ¶ Alij cõtradicunt et dicunt q vbi dubitatur de baptiſmo ſeruatur illa forma. ſed vbi certum eſt quod nō fuit baptizatus ſeruatur cõmunis. Et idem dicunt etiā in ordinibus conferendis qđ poteſt concedi dū tamen conferens nō intendat conferre niſi ſub conditione alias cõtra. naȝ et. c. veniens. certum erat q non erat baptizatus cum forma non fuiſſet ſeruata. ⁊ ideo credo verius qđ premiſi. nā ſic ois forma ſeruetur pōt eſſe piculū in alia nullum erit.

c ¶ Mortu⁹ fuerit añq̄ baptizaretur. adde an q̄s poſſit baptizari poſt mortē vide p archi. in. c. q̄to. ij. q. iiij.

2 c Quid ſi quis † Mortuus fuerit añ q̄ baptizaretur c. Vr q ſit baptizatus: q2 ſine baptiſmo nullus ſaluatur. de conſec. diſt. iiij. cathecuminū. et ca. firmiſſime. et. c. degenerante. et. c. nulla. xv. q. j. §. vt itaq3. ſed illa ca. locum habent qñ aliquis ſcit ſe nō eſſe baptizatū: contēnit baptizari: alias aūt in fide baptizatur. ſicut legit̄ de centurione. de conſe. diſ. iiij. non dubito. ij. q. vij. non ois cum latrone. de conſecr. di. iiij. baptiſmi vicem. dicendum eſt igitur qđ talis ſaluus eſt dummodo fidem habuit. ſ. propter fidem ſacramenti non propter ſacr̄m q2 illud deficit. ſ. titu. j. debitum. ⁊ ideo pro ipſo orandum eſt: q2 talis baptiſmus inuiſibiliter miniſtratus intelligitur cum ipſum nō contemptus religionis ſed terminus neceſſitatis excluſerit infra de conſue. quanto infra eodē apoſtolicam. et patet in his que not. ſupra titul. j. quod ſint eius ſpecies. et ideo expone. verſic. infra eod. veniens. §. vlti. ibi. nec male

⁊c.ſacramento .i. fide ſacramenti ꝑpter quã ſaluatur quis cum illud.ſcʒ ſaluetur intelligatur quando ipſum ſacrũ baptiſmi religionis ⁊c. ¶ Sed ſi quis de parentibus chriſtianis natus fuerit: ⁊ inter eos conuerſatus tamen violenter. preſumitur ꝙ baptizatus ſit vt hec preſumptio pro certitudine habeatur donec euidentiſſimis argumentis cõtra oſtendatur infra eo.veniens.in fi.de con.diſ. iiij.paruulos.⁊ idem intelligas de ordinib⁹ ſm Hoſt.qđ non videtur omnino.arg.j.q.j.§. ecce cum honoris.ſed et contra talem p̄ſumptionem probari poteſt: ⁊ ſic contra preſumptionem iuris tm̄ admittitur probatio.xxv q.iij.extraordinaria.xxxv.q.j.nec aliqua.ſupra de proba.propoſuiſti cauſam mr̄imonij

3 ¶ † Sed nunquid conficit is qui baptizatus non eſt dummodo ordinatus ſic dicunt quidam ꝙ non: quia nec ordines recepit.j.qõe.j. ſi quis confugerit.ſed certe ibi alia ratio reformat pactum: quia ibi loquitur de illo qui dum erat hereticus fuit ordinatus: ſecus de illo qui fidelis eſt: ⁊ ideo poteſt dubitari propter allegationem quã fecit Innoc. iiij.infra eo.veniens.§.j.et quia hoc indiſcuſſum reliquit in.§.ſeq.cum dicat hoc indubitabili caſu ⁊ timeri põt ne anime ſint decepte. ſupra de elect.dudum.ij.ſed ibi loquitur de illo q̄ malam fidem habet illud aũt certum eſt qđ quantum ad populum ⁊ deum et homĩes: ⁊ ſeipſum quo ad ea q̄ facit anteꝗ̄ dep̄henderet ſe non baptizatum perinde eſt ac ſi baptizatus eſſet propter fidem ſacramenti.arg.ẜ. de ſentẽ.et re iudi.ad probandum.ff.de offi. pre.barbarius.C.de teſta.l.j. ¶ Hoc autem intelligas quo ad ea in quibus ſubueniri poteſt: alia enim omnia dico reiteranda ſub illa forma que not.ſupra titu.j.§.vlti.verſ.ſed ſi dubitetur.cum ſit dubitabile iuris.vt.dixi. ſupra eo.§.j. ¶ Omnia dico que non poterãt fieri niſi per ſacerdotem ſicut benedictiones coniugum.infra de ſecund.nup.capi.j.et.ij. ¶ Et ſi conſecrauerat hoſtias infirmis/vt darentur eis dico iterum conſecrandas. ¶ Idem in penitentijs viuentiũ ſʒ parochiãi ignorantes in hoc oĩno excuſati ſunt. ſupra de coha.cler.veſtra.⁊.c.tua.

¶ De cuſtodia euchariſtie. Rubrica.

1 ¶ Euchariſtia qualr̄.debeat cuſtodiri.
2 Clerici poſſunt vti bonis veſtibus: dũ tamen ceſſent a prohibitis.
3 Euchariſtia nulli peccatori eccleſiaſtico eſt deneganda.
4 Euchariſ.nõ bñ cuſtodiens q̄ pena puniat.
5 Euomens euchariſtiam per ebrietatem vel voracitatem: quomodo puniatur.

AUdiſtis de preſbytero non baptizato/⁊ celebratione miſſarum. in quibus tractatum eſt de confectione Euchariſtie.⁊ criſmatis. Videamus de cuſtodia ipſorum. ¶ Qualiter debẽt
1 cuſtodiri. ¶ Que pena non cuſtodientis.

Qualiter † debent cuſtodiri. In loco ſingulari mundo ⁊ ſignato honorifice cuſtodiri debent ſub clauibus: ne manus temeraria ad ea extẽdi poſſit ad aliqua horribilia: vel nepharia exercenda. ſupra ꝺ cele.miſſa.ſane.reſpon.j.j.eo.cap.j. ¶ Hoc autem ſtatutum eſt propter illos qui inde ſortilegia cõmittunt. Et quia per laicos non eſt deportanda euchariſtia ad infirmos.de ꝯſe. diſtin.ij.peruenit. ¶ Poteſt tamen per diaconum deportari in neceſſitate.xciij.diſtinct. preſente.et.ca.diacones. ¶ Debet aũt ſacerdos monere ⁊ docere parochianos: vt quando euchariſtia eleuatur in eccleſia: vel quando defertur ad infirmũ deuote ſe inclinent et debet ſemper lumen precedere: qꝛ cãdor ẽ lucis eterne ⁊ eundo ⁊ redeundo ad infirmum debet ipſam portare honorifice ante pectus et cum magna deuotione: tranſgreſſores aũt ad arbitriũ ſuperioris puniũtur. ẜ.de cele. miſſ.ſane.§.j.et.ij. ¶ Nedum euchariſtia/vel criſma/ſed etiã eccleſia cuſtodiri dʒ: ideo nõ debent in ea poni ſupellectilia/niſi inſtanti neceſſitate aut propter hoſtiles incurſus vel propter incendia repentina.quibus ceſſantibus in loca priſtina/reduci debent oratoria aũt vaſa corporalia et veſtimenta om̃ia ſeruitio eccleſie deputata munda ⁊ nitida ꝯſeruentur: qꝛ nimis abſurdum vr̄ in ſacris ſordes negligere que dedeceret etiã in propha
2 nis.j.eo.reliqui. ¶ Et eſt arg. † ꝙ clerici pñt vti bonis veſtibus dũ tamen ceſſent a prohibitis.ẜ.de vi.⁊ hone.cleri.clerici.dũmodo nõ faciant hoc ad iactantiã.xxj.q.iiij.omnis iactãtia.diſſolutos enim ⁊ fractos veſtibus nõ recipiemus.xlj.diſt.per ſimoniam. ⁊.§.vlti. ¶ Statuitur etiã in regula fratrum minorum/ꝙ tales non reprehendũt̄ ſed poti⁹ vn⁹ quiſꝗ̄ ſeipſum deſpiciat: qꝛ ⁊ mulieres pñt deferre precioſas veſtes ſi placet viris.xxxiij. q.v.quod deo pari. Sed nec peluis: nec veſtimenta ſeu ornamenta vel vaſa altaris ſeu eccleſie ſeruitio deputata aliquid aliud tãgere debent: nec alijs vſibus deputari: nec ad nuptiarum ornamenta preſtari.de conſe.diſtinc.j.nemo per ignorantiam.et.c.veſtimẽti et eo.nuptiarum.qđ videtur intelligendum et quo ſunt per pontifices benedicta.vt.ẜ.de re.do.c.iij. ¶ Cum vero talia ſordida fuerint

diaconi cũ humilib⁹ miniſtris
intra ſacrariũ ipa lauẽt de ↄſe.
diſt.ſ.nemo. Et ſi fuerint vetu‑
ſtate cõſumpta incendio cõbu
rantur ⁊ cineres in baptiſterio
vel ſub foſſa ita qđ non poſſit
pedibus hominum cõteri recõ
dantur.de ↄſe.di.ſ. altaris. ne
ſemel deo dicata ad huma‑
nos vſus conuertãtur. xxix.q.
iij.§.ſemel.xiiij.q.ſi.ↄperimus.
xij.q.ij.nulli.li.iij.diſt. ex anti‑
quis.xvij.q.ſi.queſti.de conſe.
3 diſt ſ.lingua. ¶ † Euchariſtia
autem nulli peccatori eccleſia
ſtico denegãda eſt quãuis ſa‑
cerdos ipſum peccatorẽ ſciat:
de conſe.di.ij.non prohibeat.⁊
c.ſicut iudas. ¶ Sed notorio
prohibeť niſi peniteat.de ↄſe.
di.ij.ꝑ dilectiõe. ȝ.elec. oſius.
in ſi.⁊.c.licet de vitanda.§.an‑
tepe.ibi cum dathã ⁊ abiron.
ſ.de pe.omnis. ¶ Datur autẽ
aliqñ non baptizato.ſ.qñ cre‑
ditur baptizatus.ȝ.titu.ſ.c.ij.
ſic intellige ſupra.titul.ſ.ve‑
niens.§.ſ.

4 Que pena nõ † cu‑
ſtodientis. Hec eſt qđ ſi eucha
riſtiam vl' criſma ſacerdos mi
nus caute dimiſerit, ꝙuis ni‑
hil nephariũ inde contingat
tribus menſibus ſuſpẽdi dȝ.
C.eođ. ſi quid nephandũ inde
cõtigerit grauiori ad arbitriũ
iudicis ſubiacebit vltioni.ſ.e.
5 c.ſ. ¶ † Si quis autẽ per ebrie
tatem: vel voracitatem eu‑
chariſtiam euomit. xl. diebus
peniteat: ſi laicus ſit. nam cle‑
rici vel monachi diaconi vel
preſbyteri. lxx. diebus peni‑
teant.de conſe.diſtin.ij.ſi quis
per ebrietatem.epiſcopi.xc.Si
pro infirmitate hoc cõtigerit,
vij.diebus.

¶ De reliquijs ⁊ veneratione ſanctorum. Rubrica.

1 Reliqe antiq ⁊ approbate nõ debent venales exponi.
2 Corpora ſanctorum non ſunt transferenda de loco ad locum ſine licentia pape.
3 Canonizatio ſanctorum quo debeat fieri.
4 Cathalogus quid ſit.

Q Voniam conſecra‑
tio altaris de qua ſupradictũ eſt
ſine reliquijs fieri nõ debet de cõ
ſe.di.ſ. placuit.dicamus de reli‑
1 quijs ⁊c. ¶ Et ſciendum qđ † reliquie anti‑
que et approbate non debent venales expo‑
a ni [a]: nec extra capſam trahi noue vero [b] ſine
b licentia romane ecc.publice venerari nõ de‑
bent.ſ.eo.c.ij.C.de ſacroſan.ec. nemo marty‑
res. quia res ſacre vendi non poſſunt: vt.ȝ.
2 de contrahen.emptio.et vendi. ¶ † Sed nec
c trãſferenda ſunt corpora ſanctorum [c] de lo‑
co ad locum ſine licentia principis id eſt pa‑
pe de conſe.diſtin ſ. corpora.ergo ad papam
pertinet approbare ſiue reprobare qꝛ quem
approbat approbatus eſt: et quem reprobat
reprobatus eſt.xxiij. queſtio.ſ.hec eſt fides.⁊
c.quoniã vetus.⁊.q.lj.ſane ꝓferť. ¶ Ideo re
probantur hi qui hominem quendã in ebrie
tate occiſum tanꝙ ſanctum venerabantur ⁊
quia ebrioſi non poſſidebũt regnũ dei et ec‑
cleſia pro talibus vix permittit orare.ſ.eodẽ.
c.ſ. Ideo dicit vix quia ſi ſit aſſidua peccatũ
mortale eſt: et tunc non eſt orandũ ſecus ſi ſe
mel in anno ↄtingat vel aliqđ ſumit in cibo
vel potu vltra ꝙ deberet.de conſe. diſtinc.v.
nullus.xxv.diſtin.§.alias. et vide ſuper hoc
quod not.ȝ.de tempo.ordi. ſub.§.iij.cum no‑
ua regula. Ideo etiã dicit quod publice non
veneretur aliquis tanꝙ ſanctus: quouſqȝ ſit
d per papam approbatus [d] quoniam et per
malos aliquando fiunt miracula.ſ.queſtio.
ſ.teneamus. Ideo diligenter inquirendum
eſt de vita et ↄuerſatione et miraculis ⁊ om‑
nia tranſmittenda domino pape.vt ipſe ap‑
probet vel reprobet. ȝ. de teſta. venerabili.
5 ¶ † Et not. quod ad canonizandos ſanctos
et in ſanctorũ cathalogo. de quo habes.xix.
queſtio. iij. quoniam conſcribendos. et hoc
modo peruenitur. ¶ Primo oportet inquiri
de vita ſua: vt ipſa prior teſtimoniũ ferat ꝓ
laboribus multis nomine chriſti toleratis
pro moribus caſtis. ꝓ actibus ſtrenuis. xlj.
diſtin. miramur.oportet enim preſenti teſti‑
ficatione predicari. et bone fame preconijs
non taceri. xij. queſtio. quarta. maxime de
ſimplicitate et humilitate queri debet. ȝ. de
preſumpt.ex ſtudijs. ¶ Item vtrum in vita
perſecutiones paſſus fuerit.vij.qđ.ſ.ols qui
gemebat.et de cauſa perſecutionis.vtrũ ſci‑
licet quia volebat iuſtitiã exercere vel ꝓpter
charitatem.ſ.queſti.ſ. vide quantũ bonum.
¶ Item querendũ eſt de miraculis. ⁊ in vi‑
ta ⁊ poſt mortem factis in quo quatuor reqᷓ‑
runtur. ¶ Primum eſt qđ a deo non ex arte

a ¶ Nõ debent venales exponi. Add tex. l c.ij.eo.ti.c. ad hͦ. hͦ relig. do.gl. ⁊ Bal. l.l. iij.C.de ſacroſan.ec.

b ¶ Noue vero: Adde car.zab.in c.ſi.in. iiij. no.e.ti.

c ¶ Corpa ſanctorum. Adde in ſum.piſanella.in verbo relique.l §.cui⁹ autem.⁊ l ſũma.angelica l eodẽ verbo.

d ¶ Quouſqȝ ſit p papã approbatus. Adde Troilum malueciũ et frãciſcũ pauinũ et Martinũ de laude l ſuis tractatib⁹ de reliq.et vene.ſanctorum.

procedat.i.q.i teneamus.ii.q.vij.§.item balaam.i.q.i.prophetizauit. ¶ Scdm qd ſit cõtra naturam licet dicat lex q in his que raro contingunt miraculum eſt.in autẽ.de conſulibus.§.⁊ poſt illud.colla.iiij. ¶ Tertium eſt qd non ex vi verborũ ſed ex merito hominis hoc contingat. hoc ideo qr panis tranſſubſtantiatur in corpus miraculoſe. ſupra de celebrat.miſſa.cum marthe.§. queſiuiſti etiam ſed virtute verborum.de conſe. diſtin. ij.quia corpus:et.c.in quibuſdam. ¶ Quartum eſt q ſit ad corrobationem fidei.nam et herba tranſit in vitrum miniſterio hominis ſed propter hoc fides nõ corroboratur.⁊ iunge quod no.h.de elec.§.quis eligi.verſ.canõ tamen antiquus.⁊ ſeq. ¶ Et hoc intelligas de confeſſoribus:de martyribus autem non fit tanta examinatio. ſed queritur tantũ de miraculis. et cauſa propter quã paſſi ſunt. argu.de conſe.diſtin.iiij.cathecuminum. et
4 ca.baptiſmi vicem. ¶ † Eſt autem cathalo-
a gus [a] ſermo nomina aliquorum continens ordinate. a chata quod eſt iuxta ⁊ logos qd eſt ſermo ẽm Hug. ¶ Item hi qui cauſa deuotionis accedunt ad aliquam eccleſiã propter miracula que ibi fiunt non ſunt falſis/ vel fictitijs documentis decipiendi ſicut occaſione queſtus fieri conſueuit.i.eo.c.ij.in fi.

¶ De obſeruatione ieiuniorum. Rubrica.

1 ¶ Ieiunium quid ſit.
2 Ieiunãdũ qualiter ſit. Et qñ ſit ieiunãdũ. 5
3 Quadrageſime tpe a quibus abſtinẽdũ ſit.
4 Diuites an cogantur vti cibis pauperum.
6 Ieiunare an teneatur qlibet in qdrageſima
7 Aduentu domini/ an ſit ieiunandum.
8 Uigilia alicuius ſancti/ſi ſit in die dominica:an ſit in illa ieiunandum.
9 Epiſcop[us] an poſſit diſpẽſare in voto ieiunij.
10 Ieiunandum quando non ſit.

EGimus de uenera-tione ſctõrum: et quia aliquorũ feſtiuitates colende ſunt/ ⁊ vigilie ieiunande dicamus de obſeruatione ieiuniorum dicentes. ¶ Quid ſit ieiunium. ¶ Qualiter ſit ieiunandum. ¶ Qñ ieiunandum ſit. ¶ Et quando non.

1
b Quid ſit ieiunium. [b] Ad hoc notandum q ieiunium triplex eſt. ¶ Primũ eſt magnum et generale abſtinere.ſcʒ ab iniquitatibus et illicitis voluptatibus ſeculi quod eſt perfectum ieiunium.et ipſum eligit dominus de conſe.di.v.ieiunium. ¶ Scdm eſt diſcreta et moderata refectio.vt ſcʒ ſingulos dies abſqꝫ ciborum luxuria tranſeamus de conſe. di.v. ſit.et capitulo non dico.

¶ Et hec duo ieiunia omni tẽpore ⁊ diebus ſingulis ſunt ſeruanda. ¶ Tertium eſt ſubtractio prandij ⁊ poſt ce.cuiuſlibet cibi priuatio vſqꝫ in diem ſeqñtem.hoc eſt ſemel in die tantũ hora congrua comedere. ad hꝫ de conſecra.diſ.iij.de eſu. ⁊.iiij. diſtinct.deniqꝫ.

2 Qualiter † ſit ieiunandũ vt quilibet viriliter reſiſtat tentationi gule que ſcdm btm Greg.v.modis tentat ⁊ vicit. ¶ Primo cum aliquis indigentie tpa preuenit puta comedit ⁊ non indiget nec eſurit.

¶ Scdo quãdo non preuenit/ ſed lautiores.i.plura fercula qꝫ expediat vult habere. ¶ Tertio quando ea q̃ ſumenda ſunt expedit accuratius procurari. i. nimis curioſe vel delicioſe. ¶ Quarto/ qñ et ſi tps et qualitas ciborũ congrua in ipſa qñtitate ſumendi excedit.ſ. qñ nimis comedit qd crapula vocatur. ¶ Quinto qñ ⁊ abiecti[us] id ẽ vilius eſt qd deſiderat ipſo eſtu immẽſi deſiderij deterius peccat.vt hec probantur de cõſe.diſt.v.quinqꝫ modis.hec quiqꝫ tentationes diebus ſingulis ſunt viſitande cõprehẽduntur aũt hoc verſu. ¶ Prepropere. ¶ Laute. ¶ Nimis. ¶ Ardenter. ¶ Studioſe.⁊ iunge quod not.h.de temp.or.ſub.§.iij. ver. eſt igitur crapula.et ſequen.

¶ Sed tempore ieiuniorũ ab eccleſia inductorũ videtur abſtinendum eſſe nedum a carnibus:ſed et ab omnibus que ſementinam trahunt originẽ a carnib[us] /puta lacte caſeo ouis ceterum piſcium eſus vt ſit infirmitatis ſolatium non luxurie pariat incentiuum ſiue incendiuum conceditur deniqꝫ/ quia a carne abſtinet nunquã ſumptuoſa conuiuia beluarũ prepararet marinarum ſecũdũ Gra.iiij.diſtin.deniqꝫ. ¶ Sed contraria eſt cõſuetudo q̃ hoc non ſeruat cui talibus videt eſſe ſtãdũ vt.lxxvj.di.vtinã olĩ tpe

3 ¶ † Solutio:dic q in quadra-

a ¶ Eſt aũt cathalog[us] add c.qñ. xix.qñi.iij. et gl.in.c. quorũdã. xxxiiij.diſ.

b ¶ Quid ſit ieiunium, adde.doc.i rub.eo.tit. et p Card. alexã.in.c. deniqꝫ.iiij. diſtinc.

innuit in quibus nō de feſtiuitatibus ſʒ de vi
gilijs agitur. ad hoc. ff. de leg. j. ſi ſeruus plu
rium. §. ſi numerꝰ. ¶ Sed ⁊ de feſtiuitate po
teſt intelligi vt ſciant hoīes quo die celebra=
re debeant. Nā aliqui faciunt feſtū btī Bar=
tholomei die qua fuit excoriatus: alij die ſe-
quen. ⁊ in talibus nullus error eſt ſi conſue
tudo cuiuſlibet eccl'ie teneat. j. de ver. ſig. q̄ſi
uit. §. j. excipe feſtū paſche qḋ nō admittit cō
ſuetudinem ꝯriam. imo eſt p̄ vniuerſum or=
bem eodē tpe celebrādū. ⁊ hoc tenet quilibet
metropolitanus in cōcilio nūciare. ſ. qua die
vel kalendis occurrat. de conſe. diſ. iij. de ob
ſeruatione. ⁊ c. preceden. ¶ Tota ēt quadra
geſima ſumma obſeruatione obſeruāda eſt
q̄. xlij. dies ꝯtinet de quibꝰ dū ſex dies dn̄ice
abſtinētie ſubtrahūtur remanent. xxxvj. ie=
iunandi: q̄ ſunt decima pars totius anni q̄
conſtat ex. ccclxv. diebus his addūtur q̄tuor
dies dn̄icam in quadrageſima precedentes.
ita q̄ in capite ieiunij incipimus ieiunare:
vt ſic impleatur ſacer numerus. xl. dierum
quē ſaluator ſuo ſacro ieiunio ꝯſecrauit ſm̄
Gra. de con. di. v. quadrageſima. quorū ieiu
nium adeo aſtricte ſeruādum eſt: vt q̄ vnam
diē fregerit comedendo bis ēt ſi hoc fecerit
feria. v. in cena dn̄i totā quadrageſimā videt
violaſſe ſiue inhonoraſſe. de conſe. di. iiij. nō
liceat. c. nō opʒ. qḋ intellige ſm̄ Aug. q̄ſi ſplē
dide ⁊ p̄fecte comedit. ⁊ poſtea ſurgit ⁊ iterū
comedit. ſecus ſi parū comederet ⁊ poſtea ad
mandatū faciendum ſurgeret q̄ facto ad mē
ſam rediſſet: ⁊ comeſtionem inceptam com=
pleret. nā et talis ieiunus diceretur certe idē
videretur ſi vnā hoſtiā etiā cōpleta comeſtio
ne in ſignum cene ſumā ob purā deuotionē.
ar. xlj. di. q̄ſquis. ⁊. ff. de ven inſpi. l. j. § fi. ſi tñ
quinq̄geſimā. ¶ Sed q̄drageſima tm̄ eſt in=
dicenda de cōſe. diſt. iij. ſacerdotibꝰ. ¶ Sʒ ꝯ.
iiij. diſ. ſtatuimus. ⁊ duobus. c. ſeq̄ntibus. di=
cunt quidā q̄ illa. c. ſunt abrogata. alij q̄ de
conſilio intelliguntur ⁊ non de precepto. vel
dic q̄ laicis indicenda eſt q̄drageſima non
quinquageſima ⁊ ſic intelligitur. c. ſacerdo=
tes. Sacerdotes vero tenentur facere quinq̄
geſimaʒ: ⁊ ſic loquuntur ꝯria. c. euidenter ad
hoc. j. q. j. viliſſimꝰ. vij. q. j. qualiter. c. nec ſuffi
cere. xij. q. ij. q̄ diuina ⁊ certe ſatis debēt cleri
ci ⁊ maxime ſacerdotes ſaltē ad dentes curā=
6 dos addere duos dies. ¶ † Sed nunq̄d tenet
q̄libet in quadrageſima ieiūare. ⁊ certe ſic ni
ſi etatis fragilitas vel corporis debilitas vel
labor agriculture ſeu iuſta cauſa ⁊ neceſſa=
ria ipſum excuſet in quo quidem puto q̄ ⁊ a
dioceſano debeat liām obtinere. vt p̄batur
j. eo. conſiliū. §. cum aūt queſieris. ⁊ ſeq. not. j.
eo. ver. et cum neceſſitas. ¶ Idem intelligas
a de quatuor tp̄ibusª. nam cōſtitutum eſt qḋ

hec ab oībus hoībus cōi ieiu=
nio obſeruentur. ⁊ eſt celebran
dum primū ieiuniū in hebdo=
mada prima quadrageſime ⁊
tpe veris. ¶ Scd̄m in hebdo=
mada pētecoſtes tēpore eſta=
tis. ¶ Tertium vero in ſeptem
bri tempore autumni. ¶ Et q̄r
tum in decēbri tpe hyemis mo
re ſolito fiant. vt lex abſtinēne a
omnibus tpibus ſit aſtricta. lxxvj.
diſtin. ſtatuimus. ⁊. c. huius. et
ſi vis ſcire qua die incipies ie=
iunare docent hij verſus.
¶ Vult crux lucia cinis ⁊ cha
riſmata dia. ¶ Ut det vota pia
quarta ſequens feria. ⁊ ſecūdū
hoc intelligas eq̄ legitur. lxxvj.
diſ. c. j. ij. iij. ⁊ iiij. ⁊ ſequent.
¶ Sed ⁊ idem intellige de vi=
gilijs quorundam ſctōrū quo=
rum feſtiuitates ſpecificantur
ꝯ. de conſe. diſ. iij. niſi alia feſti=
uitas impediat: vt p3 in his q̄
not. ꝯ. eo. ver. alij. ¶ Et idē de
non ſpecificatis. que tamen a
ſingulis epiſcopis in ſuis ciui b
tatibus ⁊ dioceſibus inducun
tur: nam ⁊ hec ieiunia ab omi=
bus ſubditis ſunt ſeruanda. de
conſe. diſt. iij capi. primo. ad fi.
et diſtinc. v. ieiunia in eccleſia.
7 ¶ † Quid de aduentuᵇ dn̄i: ro
b me ieiunatur infra eo. conſiliū
⁊ §. j. in fi. vtrum aūt. ad hoc q̄li
bet aſtringatur. puto cōſidera=
ri debere conſuetudinē regiōis
vt apparet i his que not. ſupra c
eodē. verſi. nam quiſquis ⁊ cō
ſuetudine deficiente in dioceſi
epiſcoporum. vt apparet i his
que not. ſuper eod. verſi. proxi.
ꝯ̄uis et honeſtum ſit q̄ clerici
ieiunent ⁊ maxime ſacerdotes
vt apparet in his que not. ſu=
pra eodem. verſic. ſic vero quin
8 quageſima. ¶ † Quid ſi vigi=
lia alicuius ſancti in domini=
c ca dieᶜ incidat nunquid debet
ieiunari. nō videtur. naʒ die do
minico ieiunandum non eſt. vt
not. infra eo. §. et quando. ſic ꝯ
nec in die ſabbati p̄cedē. nā locꝰ
ſacer inter duo p̄dia poſitꝰ ipe
dit ſeruitutē. ff. de ſui. ſuitutes
§. ij. ⁊ vl. ⁊ ſi'r medium prediū
qḋ nō ſeruit. ff. de ſerui. ruſti. p̄.
qui ſella. §. in ruſticis. ⁊ videt

a ¶ Et q̄tuor tp̄ibꝰ. adḋ tex. in. c. de ieiunio. c. ſtatuimus c. ꝯ̄uis. ⁊. c ieiunium. lxxvj. diſt. et ad q̄d fuit inductū ieiuniū q̄tuor tp̄orū vide in ca. huius obſeruatione lxxvj. diſt.

b ¶ Quid de aduentu. Adde arc. flo. in. ij. parte ſue ſumme. ti vj. c. ij. in. §. nūquid ſunt dies.

c ¶ In dn̄ica die. adḋ tex. in. c. ieiuniuʒ. de ꝯſe. diſ. iij. ca. vtinam ⁊ ibi arch. c. lxxvj. di.

caſus decem l.ſ.de ver.ſig.que
ſiuit.§.j. Sʒ dic ꝙ lʒ in die dñi
ca qñ in ipſum vigilia apoſto
li incidit non ſit ieiunandũ vt
ibi:eſt tñ ieiunãdũ die ſabbati
precedenti:vt ſ.c.j.in fi. ⁊.ij.§.
j. nec ob. qđ de ſeruitutib⁹ eſt
obiectum: q2 ieiunium nõ eſt
ſeruit⁹ predialis: ſʒ obligatio
perſonalis:que ⁊ ſi die incidit
que ſolui non põt: die alia eſt
ſoluẽda ⁊ in hoc melius eſt ſol
uere die ꝓcedenti ꝙ̃ ſequenti.
ad hoc.ſ̃.de do.⁊ cõtu.cũ dile=
cti.§.ꝑterea. ff. de arbi.celſus.
¶ In decretis etiã inuenit̃ qđ
feria quarta q2 dñs ea die tra=
dit⁹ fuit.⁊.vj. q2 ea die paſſus
eſt ieiunandũ eſt:ſed ⁊ die ſab=
bati:q2 die illa inter triſtitiam
paſſionis: ⁊ letitiã dñice reſur
rectionis: includit̃ ieiunandũ
eſt ⁊ ab eſu carniũ abſtinendũ
de ꝯſe.di.iij.ſabbata. ⁊.c ieiu=
nia .tñ ad min⁹ die ſabbati ſi
q̃s ſe chriſtiane religiõis par=
ticipẽ eſſe deſiderat: niſi infir=
mitas vel feſtiuitas impediat
eſt ab eſu carniũ abſtinendũ.
de conſe.di.v.q2 dies. ⁊ hoc te
nent gallici comedẽtes carnes
in feria quarta . prouinciales
vero ꝯ̃trium ſeruant:ſed nõ eſt
vis nam et in his diuerſa con
ſuetudo tenenda eſt et ſeruan=
da:vt patet.ſ.eo. conſilium.§.
item de illis.vt et not. ſ̃.codẽ.
ver.naʒ quiſquis. ¶ Hoc etiã
ſcias qđ cuicunqꝫ ꝯcedit̃ vſus
ouorũ ⁊ caſei intelligitur con=
ceſſum qđ etiam ſagimine vti
poſſint ar.lxxiiij.diſt.preſby=
ter.⁊ ſic vtunt̃ cluniaceñ.ſed ⁊
ciſterciēñ. ⁊ quidam alij reli=
gioſi contrariũ ſeruãt. ¶ Iteʒ
feria ſexta poſſunt comedi car
nes ſi tñ natiuitas dñi in ea i=
ciderit ꝑpter feſti excellentiaʒ
niſi q̃s voto aſtrictus ſit vel re=
gulari obſeruantia abſtinen=
tia eſus carnis.ſ.e.c.vl.ad idẽ
de conſe.di.v. q2 dies.⁊ poteſt
abſtinere qui voluerit ex deuo
tione.vt.ſ.eod.c.fi. lxxvj.diſt.§.
obſeruantia.et not.ſ.eodem.§.
fi.verſi.item feſtiuitas. ¶ † Et
9 nunquid in voto poteſt ep̃s di
a ſpenſare ª. arg.quod ſic.ſ̃.de

a ¶ Nunq̃d i voto poſſit ep̃s diſpẽſare.ad de Inn. et Ant.đ bu. ſ.c dilect⁹. de tem.or. ſpe.ti.đ diſpen. in.§. nunc de epiſcoporum.

vo.c.j.inſpecta perſona ⁊ redẽptione quam
facere vult.ſ.vtrũ magis placere debeat deo
redemptio vel ieiuniũ.⁊ ſm hpc diſpẽſet vel
non diſpẽſet.arg.ſ̃.de vo.magne.§.cum igit̃.
nam et regulares q̃ his equiparant̃: aliqñ
comedũt carnes extra refectoriũ: in infirma=
torio tñ.ſ̃.de ſta.mo.cũ ad monaſteriũ. ¶ Et
cum neceſſitas legẽ non habeat vt de ꝯſe.di.
j.ſint.⁊.ſ̃.de conſe.ec̃cl̃ie.j.de re.iu. qđ nõ eſt li
citũ.de cõſe.di.iij.de penitentib⁹. ⁊ di.v.ieiu
nia in eccleſia.⁊.carnem.etiã tpe quadrage=
ſime põt diſpenſare ep̃s cum infirmis vt in
eis maius periculum euitet̃.de conſe.diſt.v.
quadrageſima.⁊ idem tpe cariſtie: dʒ tñ fieri
oratio apud deũ ne eis imputet̃: q2 bonaruʒ
mentiũ eſt ibi timere culpã vbi culpa mini=
me reperitur.ſ.e.cõſilium.§ cum aũt.⁊.§.vl.
v.di.ad eius.⁊ iunge qđ no.ſ̃.de voto.§.qua=
liter.⁊ cuius autoritate.⁊.§.ſeq.

10 Et quando † non. A die reſurrectionis vſqꝫ in diem
penteccoſten ieiunandum non eſt. et ideo vi=
gilia apoſtolorũ Philippi ⁊ Ia. non ieiuna=
tur.ſ.e.conſiliũ.rñ.j.nec vigilia Ioãnis euan
geliſte:cũ incidat in natale dñi vt ibi ad hoc.
lxxxvj.di.non aũt. excipiuntur de tempore
paſchali rogationum dies: vt de conſe. diſt.
iij.rogationes.⁊ de conſuetudine vigilia pẽ=
tecoſtes:qđ etiã dixi de rogationibus intelli
gas niſi ſint de conſuetudine approbate.ali=
bi enim conſiliũ eſt ſm Hugo. ¶ Itẽ excuſat
neceſſitas:vt pʒ.ſ̃.e.§.xxi.ver.⁊ cum neceſ=
ſitas. ¶ Itẽ honor dici nam die dñico nulla
tenus eſt ieiunandũ.de ꝯſe.diſt.iij.ne q̃s. ⁊.c.
ieiunia .ad fi.⁊ ſi q̃s hoc hodie ſtudioſe dixe
rit ieiunandũ eſſe. nõ creditur eſſe catholic⁹.
xxvj.q fi.ſacerdotes. ⁊ ſi pro penitentia a ſa=
cerdote accepta hoc ſine neceſſitate aliqua
fecerit ſicut maniche⁹ anathema ſit . xxxvj.
di.c.fi. ¶ Sed et eodẽ modo feria quita qua
deus ad celos aſcendit prohibet̃ quilibet ie=
iunare:vt de cõſe. diſt.iij.ieiuniũ. ſed hoc de
ꝯſuetudine non ſeruat̃ imo indiſtincte q̃nta
feria ieiunat̃. ¶ Itẽ feſtiuitas excuſat a ieiu
nio ideo in quinquaginta dieb⁹ feſtiuitatis
paſchalis non eſt ieiunandũ ſicut no.ſ̃.eođ.
.§.rñ.j.⁊ eſt rõ q2 illo tpe fuit ſpõſus cũ ſpõ=
ſa que cum delectaret̃ ſponſi amplexib⁹ non
fuit ſibi tũc tpis aliqua aſperitas indicẽda.
⁊ hec eſt vna ratio quare ieiuniũ penteccoſtes
eiuſdeʒ hebdomade reſeruat̃.lxxvj. ieiuniũ.
.§.non tñ.⁊ ſe.Eſt ⁊ alia vt ſi quid forte in fe=
ſtiuitate paſchali libertas negligens ⁊ licẽ=
tiam immoderatam cõmiſerit:ſequẽti abſti=
nẽtia expiet̃ lxxvj.diſt. igitur.Et eſt ter=
tia vt. ſ.ordines q̃ tũc tpis conferẽdi recepta
ſpirit⁹ ſancti gr̃a celebrat.⁊ hec rõ redditur.
ſ̃.de tẽpo.ordi.c.j.ſʒ ⁊ ſi quis his diebus feſti

nis non in contemptũ feſti.ſed ob verã deuotionẽ ⁊ carnis macerationẽ voluerit abſtinere hoc nõ improbamus:⁊ ſic intellige quod no.ȝ.co.§.proxi.ver.item feria ſexta.

¶ De purificatione poſt partũ. Rubri.

1 ☞ Purificatio olim qualiter fiebat. Et an hodie ſit ſeruanda.2.

ACtũ eſt in ſupioribus de ieiunijs celebrandis: dis: veneratione ſanctorũ: ſed q꜡ ex reuerẽtia ⁊ deuotiõe procedit: qđ mulieres poſt partũ ceſſant ad tp̃s ne templa ingrediant̃ apponitur hic rubrica de purificatiõe poſt partũ in q̃ videndũ. ¶ Quid circa h̃ olim ſeruabat̃ in lege veteri. ¶ Et quid hodie ſit ſeruandũ.

1 Quid circa † hoc olim ſeruabatur in lege veteri. Et quidem in veteri teſta. mulier poſt partũ reputabat̃ immunda. ideo prohibitũ erat ne mulier maſculũ pariens intraret templũ: vſꜫ ad.xl. dies ſi vero feminã pareret arcebatur ab ingreſſu lxxx.diebus.v.diſt.§.j.ſed contra eo.cũ enixa qđ quidã habent pro palea.vbi dicit qđ pro maſculo ceſſabat̃.xxxiij.diebus pro femina lxvj. Sed ibi cõſiderat̃ tp̃s circũciſionis maſculi qui in ſeptima die natiuitatis circũcidebat̃:in muliere vero tp̃s impoſitionis nominis que fiebat.in.xiiij.die natiuitatis ſue. Sed in.§.cõſiderat̃ tp̃s natiuitatis vtriuſꜫ. ratio autem huius probationis erat q꜡ ſicut phyſici aſſerunt tot diebus eſt ebrioſum fetus maſculinus vel femininus in vtero mortificatus:ſine infuſione anime,ad quod accedit.lvj.diſtin.naſci.

2 Et quid hodie ſit † ſeruandum. Et certe q꜡ hodie legis vmbra euanuit et illuxit veritas euãgelij poſſunt mulieres preter prolẽ emiſſam qñcũꜫ voluerit intrare eccleſiam acture gratias dño deo noſtro. ne pena videat̃ eis cõuerti in culpã.j.eo.ca. vnico.⁊.v.diſt.mulier.⁊.c.ad ei⁹. Sed ſi qua abſtinere voluerit ob venerationẽ ali'quã vel deuotionẽ nõ credimus improbandũ.j.e.ca. vnico.in fi.⁊.ȝ.ti.j.c.fi. quia bonarum mentiũ ⁊c.ȝ.tit.primo.ꝯſiliũ.§.cum aũt.v.diſt.ad eius vero cõcubitũ aliqñ eñi bonũ eſt abſtinere:etiam ab eo quod licite fit de conſecra. diſt.ij.quotidie.xj.qõ.j.aliud.ex hoc vr̃ q̃ loquat̃ de muliere vxorata : alia eñi eſt culpa vñ videret̃ q̃ hac pena plecti debeãt.arg in aut̃. de reſti⁹. ⁊ ea que parit in.xj.menſe §. vnum,ſi quidem,colla.iiij.

¶ De eccleſijs edificãdis vel reparãdis vel de nouo cõſtruẽdis. Rubri.

1 ☞ Eccleſia a quibus ſit reparanda.
2 Uſufructuarius tenetur ad ſacra tecta reparanda.
3 Eccleſia cuius autoritate ſit de nouo conſtruenda vel edificanda.
Et quid ſi ſit conſtructa in alieno ſolo.
5 Cathedralis eccleſia ſine licentia pape erigi non poteſt.
6 Eccl'ie noue ex quibus cauſis ſint faciẽde.
7 Oratoriũ quilibet maſculus vel femina de conſenſu epiſcopi poteſt ſibi conſtruere.
8. Reficere ⁊ de nouo facere quõ differant.

DIctum eſt ſupra de eccleſijs ꝯſecrandis:.ſ; q꜡ eccl'ie cõſecrate ſepe corruũt: ⁊ reparatione egent:ſubijcit̃ hec rubrica de eccleſijs edificãdis vel reparandis vel de nouo cõſtruẽdis. Uel ſic. Diximus.ȝ.qđ mulier poteſt intrare eccl'iam qñ vult ſed q꜡ pleraqꜫ loca carẽt eccleſijs que carere nõ debẽt videamus de eccleſijs ⁊c. hic dicendum eſt. ¶ A quibus ſit eccl'ia reparanda. ¶ Cuius autoritate ſit de nouo conſtruenda vel edificanda. ¶ Et quibus ex cauſis ſint noue eccl'ie faciende.

1 A quibus † ſit eccleſia reparanda. Et quidẽ ſi fabrica portionẽ ſuam habeat deputatã:ab illo qui percipit reparari debet x.q.iij.vnico.⁊.q.j.decernimus.⁊ ſi non ſufficit tũc rector ⁊ beneficiati ſm q̃ pcipiũt ibi cõferre debent.j.e.c.j.⁊.c.de his.xvj.q.j.ſi monachus.in quo caſu ſtatur diſpoſitioni epi ⁊ maioris partis ca.ȝ.de his que fiũt a ma.par.ca.c.fi.qui eñi emolumentũ percipit merito ⁊ onus ſentire debet:vñ verſus.Commoda qui ſentis iungas onus emolumentis.C.de cadu.tol.l.vnica.§.proxi.⁊.§.ne autem.C.de fur.maniſeſtiſſimi.§.pe.in fi. ¶ Un
2 de † ⁊ vſufructuarius tenet̃ ad ſacra tecta reparanda.ff.de vſufru.l.vſufru.legato.et.l. hactenus.C.de vſufru. cum ad quem. ¶ In quibuſdã ẽt regionib⁹ laici hoc faciũt expẽſis ſuis de conſuetudine:que iuuat̃ autoritate iuriũ proxime inductorũ nã ⁊ ipſoꝝ intereſt cũ ibi percipiãt ſacramẽta eccl'iaſtica ⁊ miſſas audiãt maxime vbi male vacãt decimis hoc erit obſeruãdũ.xvj.q.vij.qcũꜫ.⁊.c.et h̃ diximus ⁊ filijs ⁊ nepotibus.⁊ arg.q̃ cõpellendi ſunt talẽ conſue. ſeruare.j.de ſimo.ad apoſtolicã.in aut̃.de ſanctiſ.epiſ.§.pro conſuetudinibus.⁊ de ec.titu.§.ad hoc ſcimus. colla.ix.C.de ſacroſan.eccele.ad inſtructiones.⁊.l.priuilegia. ¶ Sed ſi talis cõſuetudo

nō reperiaṫ. puta ꝙ quarta fabrice quondā a ſanctis patribus deputata ad hoc teneṫ quicunq; ſit qui eā percipiat: nulla obſtante preſcriptione vel ꝯſuetudine. Sed ex quo eccl'ia reparata erit redibit ad ipm̄ ꝗ ipſam percipere conſueuit. ſic intellige. xij. q. ij. ab il lo. c. de rebus vſq; ad. c. ſtatuimus. non pōt preſcripta cōſuetudo: qꝛ irrationabilis. ſ. de ſepul. certificari. ⁊ de conſue. c. fin. nec currit preſcriptio contra ſalutem anime. ſ. de preſcrip. vigilanti. ⁊. c. fi.

3 Cuius autoritate † ſit de nouo cōſtruenda vel edificāda. In conſtruēda eccl'ia vel oratorio vel quacunq; domo religioſa dꝫ interuenire autoritas epi qui primariū lapidem ponere debet. de conſe. diſt. j. nemo. J. de priui. cum olim. §. j. dicit etiā lex ꝙ primo debet ibi eps orationem facere et ſignum crucis adorandū ⁊ honorandum. in auṫ. de mona. §. illud igitur. ante alia dicendum eſt colla. j. Et licet honeſtū ſit ꝙ ſi eps in propria perſona hoc faciat non tamē eſt neceſſariū. imo ⁊ per alium preſbyterū de licētia epi hoc fieri pōt. ſic intellexerūt Hug. ⁊ Jo. ad hoc. xxvj. q. vj. c. ij. et. c. preſbyteri. et c. fi. ſ. de offi. archipreſby. miniſteriū ante fi. ſed ꝯtra ar. ſ. de cōſe. ecc. vel alta. a qua. ⁊. ff. de ori. iuris. l. j. poſt prin. ⁊. j. qō. j cū paulus. ¶ Sed ⁊ primo debet aſſignari dos a fundatore. de cōſe. diſt. v. nemo. in auṫ. vt determi. ſit numerus cler. §. j. col. j. Et tāta debet eſſe dos que ſufficiat ad luminaria: et ad vitam miniſtrorū. xvj. q. vij. pie mentis. debet autē eps numerū clericorū ⁊ menſuram aliorum determinare. in auṫ. vt nullus fabricet oratorij domū. §. j. col. v. qō ſi ad hoc nō ſufficiat dos iuxta arbitriū epi detur ad cōparationem aliarum eccleſiarū: vt ibi. ⁊ ar. in auṫ. de eccle. ti. §. ſi quis autē voluerit fabricare. col. ix. ¶ Numerus aūt ſeruientiū debet eſſe ad minus duorū. ar. ſ. de vi. ⁊ ho. cleri. vt vnuſquiſq;. ⁊ de fi. preſby. propoſuit. vel trium. de conſe. diſt. j. hoc quoq;. ſ. de ele. c. j. Item debet tm̄ aſſignari: ꝙ ſufficiat ad hoſpitalitatem ⁊ ad iura epiſcopalia perſoluenda. ſ. de preben. de monachis. ⁊ de ſup. negl. prela. c. ij. ¶ Quod ſi eps hoc omiſit qñ poſuit primariū lapidē in tpe cōſecrationis reſtaureṫ qꝛ ad hoc teneṫ fabricarius et heres eius. ſ. de cōſe. ec. vel alta ſicut. j. q. ij. placuit. arg. ſ. de prebē. cū ſcōm apoſtolū. ⁊ de eta. ⁊ quali. accepimus. per quas dixit Ber. qō ſi vtroq; tpe omiſſum eſt eps teneṫ dotare eccl'iam ad ſimilitudinē illius qui ſine titulo ordinat clericos. ſ. de prebē. eps. ⁊. c. cū ſm. ſ. de eta. ⁊ qli. accepimus. ꝙ admitti pōt in ſubſidiū. ar. ff. de eo ꝑ quē factū eſt. l. fi. ⁊ de dolo elegāter. §. pe. ff. ſi menſ. fal. mo. dixerit. l. iij. §. j. ſi tñ propriū habet al's delictū perſone ⁊c. xvj. q. ij. ſi epm̄. vel forte dabit centeſimā vel quinquageſimā ſi cōmode pōt fieri. xij. q. ij. bone rei. ff. de do. apoſtolice. Ideo dixi in ſubſidiū: qꝛ fundatores teneṅṫ ſi ſoluēdo ſint. xvj. q. vij. pie mentis. ⁊ ar. ff. de ritu nup. qui liberos. ⁊ heredes eorū. in auṫ. de eccl. tit. §. ſi quis aūt voluerit fabricare. ⁊. §. ſi quis edificationem colla. ix. in quibus etiā dicit ꝙ ex que quis cepit edificare teneṫ cōſummare infra quinquenniū. ſi ſit oratoriū. Si autē eſt hoſpitale dochiū. ſ. vel xenochiū infra annū debet cōpelli. Sic videṫ ꝙ nec hoſpitale erigi pōt ſine autoritate epi qō verū eſt quantū ad hoc vt eccl'iaſtica gaudeat libertate ⁊ iuris ſit eccleſiaſtici: veruntamē quilibet pōt facere domum ad pauperes recipiendos etiā vſq; ad tpa. et talis locus vendi ⁊ emi pōt nec gaudebit eccl'iaſtica libertate et q̄uis largo mō religioſus intelligaṫ: ſic pōt intelligi inſti. de rerū diui. §. religioſum. ⁊ de hoc no. ſ. de reg. ſ. quis dicaṫ religioſus.

4 ¶ † Quid ſi eccleſia conſtructa ſit in alieno ſolo ⁊ conſecrata. dicas qō ſi dñs ſoli laicus erat ⁊ hoc ſciuit. et non cōtradixit ſibi imputabit. arg. liiij. diſt. ſi ſeruus ſciente. ¶ Si vero ignorauit vel cōtradixit teneṫ conſtructor dñm fundi ſeruare indemnē: vel eps in ſubſidium ſi in culpa fuit: puta qꝛ hoc ſciuit ⁊ eccleſie nō ꝓuidit. arg. ſ. de preben. cū ſm aplm̄. ⁊. xiiij. q. fi. cōperimus. lxx. di. ſanctorū. et in aliis iuribus ſuperius allegatis. ¶ Si vero ſolū erat alterius eccl'ie debet ei ſubeſſe. quo ad ius patronatus. xij. q. ij. apoſtolicis. xvij. qō. iiij. queſti:

5 ¶ † Cathedralis aūt eccleſia ſine licētia pape erigi non poteſt. ſ. ne ſede vacan. c. j. ſ. de tranſla. epi. c. j. et ſm hoc poſſet intelligi nec corriguṅṫ ca. de conſe. di. j. c. ij. ⁊ ⁊. ibi ſequentibus vt ipſa vꝫ de cathedrali tantū eccleſia intelligas loqui que etiā conſtrui debent nō in villis ſed ciuitatibus nobilibus. infra de priuileg. ca. j.

6 Et quibus † ex cauſis ſint noue eccl'ie faciēde? Si hoies mutent ſe ad aliquē locū de nouo fundandū: dum tamē ibi ſint. x. homines habitātes. ¶ Item ſi caſtrū edificatū ſit. x. qō. iij. vnio. lx. diſt. ſanctorū. in quo caſu poteſt ei vniri alia eccleſia propter nimiam paupertatē: vt in. d. c. vnoct ar. ſ. de preben. expoſuiſti. Sed hoc non pōt facere eps ſine capitulo. J. de exce. pre. ſicut vnire. ⁊. ſ. de dona. paſtoralis. in fi. q̄uis autem epiſcopus poſſit de vna terminatione duas facere ex cauſa: vt proxime dixi. ſicut et vna prouincia in duas diuiditur. ff. de offi. aſſeſ. ſi eadem. x. di. imperiali. ⁊ vna prebenda in

duas.§.de conceſ.pben.vacan.ſi plures bap-
tiſmales infra vnam terminationē eſſe nō
poſſunt.xvj.qō .j.plures. ¶ Sꝫ ⁊ ſi nimis di-
ſtet eccl'ia ita φ tēpoꝛe hyemali nō poſſunt
parochiani de facili conuenire:poteſt proui-
dere epiſcopus de capella conſtruenda aſſi-
gnatis etiā ſibi certis oblationibus vel mi-
nutis decimis ad antiquam eccleſiam perti
nentibus.J.eo.ad audientiam.qō intelligas
quando non paratur nimia leſio antique ec
cleſie qr tantum remanet ſibi qō poſſunt ſu
ſtentari eidem deſeruientes:alias hi qui ſa-
cerdotem petunt ei prouideant:vt ibidem.et
arg.§.de ſepul.c.j.et de dona.apoſtolice.J.de
ſimo.cum ſit romana.xij.q.j.§ qr ergo. ⁊ ſe-
quentibus.ver. vel ſi eccleſia iam conſtructa
fuerit vel nimis egeāt parochiani. dioceſa-
nus prouidere debet de conſec.di.j.⁊ arg.ff.
de reli.⁊ ſump.fune.ſi quis ſepulchrum.ſi.
j.qō dic vt not.§.de paro.§ in quibus. ſub.§.
hoc tamen ſciendum.verſi.vel niſi ſacerdos.
¶ Et hec eſt vna cauſa quare ꝯſtruitur vna
eccleſia in preiudiciū alterius non enoꝛme
ſcilicet quando parochiani non poſſunt cō-
mode adire eccleſiam. Jnde eſt quod lepꝛoſi
ſimul habitantes poſſunt hr̄e oꝛatoꝛium.et
ſunt priuilegiati ne de hoꝛtis ⁊ nutrimētis
aīalium dent decias.J.eo.cū dicat.videntur
ergo religioſi.ar.§.de deci.et parte. Sed non
puto φ hoc verū ſit niſi foꝛte ſit collegiū. in
quo promittāt illa que ſubſtantialia ſunt re
gule.de quibus habes.§. de ſta.mo. cum ad
monaſteriū.in fin.⁊ de maio.et obe.cum ſup
eccleſijs.ſcōm ea que not.§.de reg.§.quis di
catur religioſus.⁊ vide qō not. J. de coniug.
lepꝛo.nec ob. qō priuilegiati ſunt ſicut reli-
gioſi qr illud cā humanitatis ⁊ abhomina-
tionis dictum eſt:ſicut alias.§.de cēſi. licet.
¶ Secunda qualitas tempoꝛis hoc facit fie
ri.xvj.qō.j. et tempoꝛis qualitas. ¶ Tertia
incrementum populi.xvj.qō j.felix. ⁊.c.mul-
tis.⁊.c.precipimus.¶ Quarta ſi fiat autoꝛi-
tate pape.J.eo.ad audientiā.ij. alias regula
re eſt quod vna eccleſia in preiudicium alte-
rius cōſtruenda non eſt.xvj.q.j.eccleſie.⁊ ca.
quicunq. quod ſi fiat deſtruēda eſt maxime
ſi noui operis nunciatio facta rite preceſſit.
infra.de no.ope.nuncia. ca j.et.ij. ¶ Uerum
ſine preiudicio alterius licet epiſcopo pꝛo ſe
pultura ſua eccleſiam conſtruere. xij. qōne
7 ij.bone rei.§.de dona.apoſtolice. ¶ † Quili-
bet etiam maſculus vel femina poteſt ſibi cō
ſtruere oꝛatoꝛium de conſenſu epiſcopi. ſic
intellige de cōſe.diſt.j.vnicuiq clericos ⁊.c.
ſiquis etiam.xviij.q.ij. quidā.xij.q.ij.religio-
ſum. ¶ Sunt etiā cōſtruende eccleſie p loca
congrua de quib⁹ videtur epiſcopo. de con.
diſtic.j.eccleſias.non obſtante iuramento qō
fecit de re.ecle.non alie.J.e.tua.⁊ ſi ſuperflue
inueniantur vel deſtructe in pꝛudentia epi-
ſcopi remanet qualiter conſiſtere debeāt de
con.di. j. eccleſia vel altaria vel qō vniātur:
vt dixi.§.e.§.reſpon.j.vel aliud inde fiat ⁊ vi
detur qō etiam ſibi valeat retinere. §.de de-
8 ci.quoniam.¶ † Jn ſumma not.eſt qō aliud
eſt de nouo facere.ſ.addendo vel diminuēdo
pꝛimam faciem immutando.ff.de no.op.nū.
l.j.§.opus nouum.aliud reficere. i.ad priſti-
nam foꝛmam reducere.ff.de itine. actuq pri
ua.l.j.§ reficere.§.de no.oper. nun.l.j.§.ſi qs
edificium.vnde ſi domum vel eccleſiam vſq
ad fundamenta diruas ea mente: et eiſdem
lapidibus ⁊ cementis reficias non eſt eadē
domus:licet in naui ſecus ſit. ff.de ver.obli.
inter ſtipulantem.§. ſacrā. et.§ nauis.de iu-
di pꝛoponebatur.⁊ ideo in reedificādo eccle
ſiam dirutā:ſicut dixi requiritur autoꝛitas
epi xvj.q.ſi.ſi quis vult ⁊ ar.in auk. de eccle.
tit.§.ſi quis autē voluerit fabꝛica. ſec⁹ ſi reſi
cere velit.J.de iudeis ꝯſuluit. C. de ope.pub.
l.ſi.alias dicit.l. φ qui pꝛohibetur reficere ꝓ
hibetur reedificare. ff. de moꝛ. inferen.l.j.§.
edificare.

¶ De immunitate eccleſie cemiterij ⁊ rerum ad eas pertinentiū. Rubꝛi.

1 Immunitas quid ſit.
2 Et vnde dicatur.
3 Eccleſie perſone: ⁊ res eccleſiaſtice a quib⁹
muneribus debent eſſe immunes.
4 Clerici ſunt liberi ab angarijs ⁊ pangarijs.
5 Inferioꝛ impatoꝛe ſi a clericis vel laicis ali-
quid incertum vel extraoꝛdinariū petat:an
ſit excōicatus.
6 Immunitas eccleſie ⁊ cemiterij inquantū ⁊
ad quos ⁊ ad quid extendatur.
7 Laici non debent hoſpitium violentum pe-
tere ſeu exigere ab eccleſia tanq ex debito.
8 Eccleſia et cemiterium quam imunitatem
habeant.
9 Furtum committens in eccleſia:an defende-
tur ab eccleſia.
10 Excōicatus an poſſit gaudere immunitate.
11 Ruſtici eccleſie an poſſit rura deſerere: et ſe
alibi transferre.
12 Priuilegium immunitatis quare magis cō
cedatur eccleſie φ coꝛpoꝛi chriſti.
13 Negotia eccleſiaſtica que dicātur.
14 Pena violantium immunitatem que ſit.
15 Epiſcopum a ſede expellens:vel compꝛehē-
dens:vel manus violentas in eum inijciens
excommunicatus eſt.
16 Pꝛelatus ſi granauerit ſubditum occaſione
ſeruitij qō fecit legato plus extoꝛquendo φ
ſeruiat:cogitur reddere:et tantundem pau-

peribus erogare.

Quia immunitas eccleſiarum de quarum edificatione in ſuperiori titulo diximus ſepe violat potiſſime per laicos q nobis oppido ſunt infeſti. ij. q. vij. laici. ſubijcit. hec rubrica de immunitate ec. cimiterij et rerum ad eas pertinentium in qua diſcutiendum eſt. ¶ Quid ſit emunitas ſiue imunitas. ¶ Et vnde dicat. ¶ A quibus muneribus eccleſie pſone. et res eccleſiaſtice debeāt eſſe immunes. ¶ In quantum et ad quos et ad quid immunitas eccleſie et cemiterij extendantur. ¶ Que ſit pena violantium immunitatem eccleſiaſticam.

a ¶ Quid ſit emunitas adde gl. i. c. cū deuotiſſima et ibi arc. xij. q. ij. car. zab. in rep. c. p pendim9 j. de ſen. exc.

1 Quid ſit † emunitas a ſiue immunitas. Idem eſt qd libertas: ſic accipitur. ff. de iur. immunitatis. in ipſa rubrica et per totum: vnde dic de emuni. i. libertate.

b ¶ Et vnde dicat. add docto. ſup iſta rubri.

2 Et unde † dicatur. b Et quidem emunitas dr quaſi extra munia. i. munera data libertas ab e. qd eſt extra: vel dicitur imunitas quaſi ſine muneribus data libertas ab in q eſt ſine: vel dicit immunitas: quaſi puritas vnde dicis immunis nedū a muneribus vel honoribus: ſz a peccatis. j. de pur. cano. c. ſi.

c ¶ Angarie: alia pangarie. adde doc. in. c. nō minus de immuni. ec. cleſie.

3 A quibus † muneribus eccleſie pſone et res eccleſiaſtice debeāt eſſe immunes. Diſtinguunt doctores legū: et dicūt qd ¶ Munerū alia ſordida alia honeſta. ¶ Sordida ſunt vt calcis coquende: arene fodiende. et palacij cuſtodiendi et ſtabula curandi. ff. de mu. et hono. l. munerum. rñ. j. et. l. j. ¶ Honeſtarū alia ordinaria: alia extraordiaria. ¶ Ordinariorum alia angarie alia perangarie c alia rerū tm. ¶ Angaria dr munus pſonale. qñ ſcilicet quis tenet ire vel mittere in caualcatis domini: ſed expenſis ipſius domini. ff. de mu. et hono. l. munerum. verſic. item angariarum. ¶ Perangaria mixtū eſt. i. partim reale partim perſonale: vt qñ quis tenet ire vel mittere in caualcatis dñi expenſis euntis vel mittentis et eſt patrimoniale. ſic videtur qd ponatur angaria pro perāgaria. ff. de mu. et ho. munerum. §. patrimoniorum. et §. mixta. ¶ Extraordinariorum: alia pertinent ad publicā vtilitatem: alia ad pietatē: alia ad capitaneam voluntatem. ſic volo ſic iubeo ſit pro ratione voluntas. ¶ Publicam vtilitatem reſpiciunt defendere rem publicam: ire in exercitum principis contra ſaracenos et ſimilia. ¶ Pietatem vero reſpiciūt refectio viarum et pontium et ſubuenire domino in neceſſitate vel qr emptionem fecit. ¶ Uel qr captus eſt. ¶ Uel qr filiam maritauit. Uel qr miles fact9 eſt. ¶ Uel qr ad principem iuit pro ſuis negotijs. ¶ Uel alias expenſas intolerabiles et graues fecit. ¶ Uel alia quacunqz de cā depaupatus eſt. ¶ Uel nimis obligatus vel non hz quid comedat. ¶ In talibus et ſimilibus videtur quod ſubditi debeant domino ſubuenire. quia cum qlibet indigenti homo naturaliter et ex precepto domini ſubuenire debeat vt. ff. de ſer. expor. ſed ſi ſeruus ea lege. §. de commo. c. vnico. ad fi. lxxxvj. di. non ſatis. multo fortius in talibus debet vaſallus recognoſcere ſe dño obligatum: vt apparet in his que not. §. de feu. § qd ſit fidelitas et hoc quaſi vbiqz cōprobat cōſuetudo generalis que cum ſit cenſenda rationabilis ſicut per predicta apparet merito ab omnib9 eſt ſeruāda: vt. §. de elect. cum eccleſia vulterana. et de conſue. c. fin. § vnico. et iūge qd no. j. eodē. §. quid ſi ſine violentia. Hec aūt oia intelligas qñ iuſta ex cā eget: nec enim in predictis intendo fauere p dige expendētibus quibus eſt potius occurrendum. ar. §. de conſue. c. pe. ſuper quo vide qd no. §. de cenſi. §. ſi. ſub. §. patet. ver. et nunquid epiſcopus. ad fi. nā et ſm Aug. vtilius eſurienti panis tollitur ſi de cibo ſecurus iuſtitiam negligat qz ei panem frangere vt ſeductus iniuſtitie acquieſcat. v. q. v. non omnis. ¶ Ad ſordida autem munera non tenetur eccleſia. C. de epiſ. et cler. l. ij. et. l. placet. et l. pen. ad fin. et. l. preſbyteros. ¶ Ad ordinaria vero que regulariter ſunt ſicut ſunt tributa et cenſus certi: ſiue ſeruitia certa et annalia poſſeſſionibus q ad eos peruenerunt annexa tenentur. xj. qō. j. ſi tributum. et. c. magnum. xxiij. q. viij. conuenior. et. c. tributum. ſic intellige. §. de cēſib. c. j. in fi. et talia poſſunt vocari indicta id eſt rebus impoſita a quib9 nullus excuſatur. C. de indi. l. j. et. ij. lib. x. ſic poteſt intelligi. C. de mune. patrimonia. que

immunitatē.et a quibus muneribus vel ex=
actionibꝰ nemi.lice.ſe excuſare.l.ij.lib. x.alij
dicunt qꝺ indictū ponit̃ tp̃e fertilitatis.⁊ eſt
munus ordinariū:ad qꝺ quilibet tenet̃ ſed il
lud non ſubit eccl'ia.C.de ſac.ſan.ec.l.placet.
ſic intelligunt docto.ll. Sed prius dictū pōt
ſatis tolerari.ſ.qꝺ intelligat̃ de tributo vel
cenſu certe rei impoſito:ad qꝺ tenet̃ eccl'ia ſi
res ad ipſam perueniat cum eīm quelibet res
cum onere ſuo tranſeat.ſ.de ꝯtrahē.emp.ex
literis.§.fi.et de deci.paſtoralis.§.fructus.et
cum non ſit in hoie.ad fi.ff.de pu.⁊ ve.impe=
ratores. Aut alij vendat eccl'ia aut ſoluat
alias incidat in cōmiſſum.C.de epiſ.et cle.l.
iij.C.de exac.tribu.ſi diuina.lib.x.q2 reddi
debēt que ſunt ceſaris ceſari: et que ſunt dei
deo.ſ.de cle.cōiu.ex parte.in fi. Alij dicūt ꝙ
non cōmittit̃ ſed loco pignoris retinet̃ quo=
uſqꝫ de tributo fuerit ſatiſfactum: ſic intelli=
gunt dictā legem ſi diuina que hoc innuit
ad hoc.C.de fun.patrimo.ꝓfeſſio etiā.et.l.fi.
lib.x.alij dicūt qꝺ illa lex ſi diuina non tenet
ſm canones:vel expone diuina.i.imperialis
ſm Goſ.ꝙ in rebus eccl'iaſticis nulla ſollici=
tudo tranſactionis.i.cōmiſſionis ſignat̃.C.
de ſacroſa.eccle.placet.vñ ſi clericus vel ab
bas vaſallus regis cōtra dñm ſuum feloniā
cōmiſerit eo viuente feudū ad regē pertinet:
ſed eo mortuo debet ipſm rex reſtituere ſuc=
ceſſor.in lib.de feudis de ca.Coradi regis.c.
ſi clericus veluti ep̃s. Et eſt ratio q2 delictū
perſone ⁊c.xvj.q.vj.ſi ep̃m.ſ.de excep.cū ve=
nerabilis.§.intelleximus.ad hoc.C.de epiſ.
⁊ cle.ſi quis preſbyter.ad hec ergo tributa q̄
ratione patrimonij ſiue rei debentur tenetur
tantū eccleſia.C.de ſac.ſan.eccle.placet.⁊ de
epiſ.⁊ cle.quiſquis.excipe manſum eccleſie
i.dotem de qua dixi.ſ.ti.j.§.cuius autorita=
te.q̄ oīno debet eſſe libera.ſ.de cenſi.c.j.xxiij.
4 q.viij.ſm canonicā.¶ † Ab angarijs vero et
perangarijs ſunt clerici omnino liberi.C.de
epiſ.⁊ cle.l.ij.j.eo.non minus.et eorum vxo=
res ⁊ filij vt ibi.⁊.xvj.q.j.§.nouarum.et ipſo=
rum coloni.lxxxix.diſtinc.iudicatum.⁊.C.de
epiſ.⁊ cleri.omnia priuilegia.ar.C.de digni=
ta.l.iiij.li.xij.niſi cum imperator tranſit per
locum.C.de ſacroſan.eccle.neminē ſm Azo.
et alios doctores:quod puto verum quo ad
res deputatas alimonijs illorū qui eccleſie
deſeruiunt: ⁊ non multū abundant.C.de ſa=
croſan.eccl'.placet.⁊.l.priuilegia. Secus pu
to ſi ep̃s vel abbas tenet magnū ⁊ nobile feu
dum ab aliquo principe qꝺ conſueuit ei cer=
to modo ſeruire.nam in hoc caſu quis non
teneatur ire in caualcatis perſonaliter.arg.
xxiij.q.viij.§.j.⁊.c.is a quibus.⁊.ſ.de voto.
ex multa.§.vlti.puto tamē ꝙ debeat mittere
ſcd̃m ꝙ ſolitū eſt. Aut teneat beneficium ex
quo non vult facere ſeruitium.arg.ſ.de cle.
coniuga.qꝺ a te.⁊.c.diuerſis.⁊.c.ioannes.et
de preben.cum ſcd̃m.⁊ extirpande.⁊ hoc in=
telligo ſi ſit iuſtum bellum.qꝺ dic vt not.ſ.
de treu.et pace.§.de cuius belli.et.§.quid ſit
iuſtum bellum.alias ſi iniuſtum ſit:tunc de
bet recognoſcere imperatorē celi.xj.q.iij.iu=
lianus.nec propter hoc qꝺ in tali caſu non
mittit poteſt priuari feudo.argu.ſ.de pre=
ſump.c.fi.et de conſue.c.fi.faciet etiam inde
fidelitatem ſi conſuetum ſit:⁊ quicquid con=
ſuetudo feudi requirit preſtabit.ſ.de iureiu
ran.nimis.et quicquid iure expreſſum eſt.j.
de penis.in quibuſdā.§.j.⁊.c.fi.ibi vos eccle=
ſias ⁊c. Alioquin ſi preſcripſerit libertatem
contra dominū in libertate ſua tuendū erit
ſic poteſt intelligi.C.de epiſ.⁊ cle.l.j.et quod
ſufficit in talibus preſcriptio.xxx.an.in lib.
feu.de feu.dato in vicem.l.cōmiſ.c.quidam
obligauit.⁊ qualiter iurare debet ⁊ donare.
et ſi de feu.vaſalli interpel.ſi quis per.xxx.
vnde dicit.l.corradi.que incipit. Corradus
dei gratia ſub rubrica ꝯſtitutio.de non alie.
iudi.in fi.qꝺ noſtri anteceſſores habuerunt
habere volumus: illud vero qꝺ non habue=
runt nullo modo exigemus.ad idem.C.de ca
none largitionū titulorū princi.⁊ de auro co
ronario.l.vnica.lib.x.munera etiam ex lon=
ga conſue.intelliguntur.ff.de mune.⁊ ho.l.
j.reſpon.j.ad fi.hoc ſi preſcriptū fuerit bona
fide.alias curſus temporis non obſtabit.ſ.
de preſcrip.vigilanti.et ſic poteſt intelligi in
lib.feu.de capi.Coradi regis.§.preterea.et
qui debent ſucce.in feu.§.item ſciendum.et
in lege que incipit imperialem.§.vnde impe
rator lotharius.⁊ hoc eſt propter peccatum
mortale:vt not.ſ.de preſcrip.ſub rubrica de
preſcrip.rerum imo.§.que exigantur.ſub.§.
verum.maxime in ver.ſed nunquid maius
peccatū. ¶ Mere etiam perſonalia non ſu=
bit eccleſia.C.de epiſ.⁊ cleri.oēs qui vbiqꝫ.§.
priuilegium.excipe murorū vigilias a qui=
bus nullus excuſatur.j.eo.peruenit.niſi ſe=
nex ſit.C.de decurio.ſi vltra.lxx.libr.x.expe=
dit enim reipublice plures habere defenſo=
res.ff.de no.oper.nun.nam et reipublice.et
quilibet debet defendere patriā.xxiij.q̄one
viij.omni tēpore.pro cuius defenſione pa=
ter occidēs filiū excuſat̃.ff.de relig.et ſump.
fune.minime.⁊ hoc itellige quo ad hoies ec=
cleſie.clericiqꝫ eīm nō ſunt a matutinarum vi=
gilijs auocādi.lxxxviij.diſt.c.fi.xxj.q.iij.cy=
prianus.C.de epiſ.⁊ cleri.quiſquis.et.l.oēs.
qui vbiqꝫ.rñ.l.niſi forte tanta immineat ne=
ceſſitas qꝺ de precepto ep̃i aliud fiat.j.de re
gu.iur.qꝺ nō eſt licitū q̄ legē nō hꝫ.de cōſe.
di.j.ſicut.⁊.ſ.de obſer.ieiu.ꝯſiliū.ꝑ laicū aūt
nullatenꝰ diſtinguat̃.ſ.de ꝯſti.eccle. ¶ Vex

ad extraordinaria quecū ſint illa etiā ſuperindicta que ſemp ⁊ oīno prohibita ſunt niſi autoritate principis fiant. C. ſuperindicta. l. vnica. lib. x. quia non eſt munus publicum niſi a lege vel ſe. con. vel conſtitutione principis indicatur. C. de vaca. mu. publi. l. vnica. lib. x. omnes eccleſie ſunt immunes. xvj. q. j. placet. C. de ſacroſan. eccle. placet. C. de epiſ. ⁊ cleri. l. j. ij. ⁊ iij. Eſdre. vij. vobis autē dicitur vt oībꝰ ſacerdotibus ⁊ leuitis et ſacris cantoribꝰ ⁊ ſeruis ⁊ ſcribis tēpli huius nullum tributum nec vlla alia indictio irrogetur: nec quiſquis poteſtatē habet obijcere eis excipiunt legiſte ea que pertinēt ad pietatem: puta refectionē pontium vel viarum C. de ſacroſan. eccle. ad inſtructiones. vel vtilitatem publicā in duobus caſibus tantum ſcꝫ cum felix embula: vel imperator tranſit. C. de ſacroſan. ecc. placet. l. iubemus. ¶ Ego puto qđ hodie omnes ſunt immunes a talibus ⁊ maxime eccleſie reſpectu laicoꝝ. nam omnes tales exactiones extraordinarie indebite ſunt ⁊ condēnande. non ob. abuſu cōtrario. in auē. de ecc. tit. §. ad hoc ſancimus. ⁊ vt nulli iudicum. §. nulli vero licet. col. ix. hoc eſt qđ expreſſius dicit lex ſcilicet que incipit hac edictali. §. illicitas. cuius verba ſunt hec. Illicitas etiā exactiones maxime ab eccleſijs quarum abuſus iam per longa tēpora inoleuit per ciuitates ⁊ caſtella omnimodo condēnamus: ⁊ prohibemus: ⁊ ſi facte fuerint in duplū reddanē. Item alius. ſ. in quadā lege que incipit. ad decus et decorem. §. itē nulla cōmunitas. vel perſona publica vel priuata collectas ſiue exactiones angarias vel perangarias eccl'ie alijſq piis locis imponāt: aut inuadere eccleſiaſtica bona preſumant ꝙ ſi fecerint: ⁊ requiſiti ab eccleſia vel imperio emendare contempſerint triplū refundant ⁊ nihilominus banno imperiali ſubiaceant: qđ abſq ſatiſdatione debita nullatenus remittatur. ⁊ no. qđ omnes ſunt illicite niſi princeps precipiat: vt dictū eſt qui tamen ex cauſa hoc precipere pōt. j. de iureiuran. in noſtra. alias nihil eſt exigēdum: quāuis etiam dicatur ꝙ cauſa pietatis ſit. in auē. de māda. princi. §. j. ⁊ §. deinde competens. vbi eſt hoc expreſſum etiam de his que pietatē reſpiciūt. ⁊ §. non permittas qui loquitur de conſiliarijs queſtuoſis. et §. eos aūt. ⁊ preceden. ⁊ de defenſo. ciuita. §. ſed neq. col. iij. Eps etiā pro rebꝰ eccl'ie ſue nullam moleſtiā patiaē: nec ſportulas ſoluat q̄ cōtrauenerit duplū reſtituat: ⁊ cingulo nudetur. in auē. de ſan. epiſ. §. ſportulaꝝ. col. ix. per q̄ oīa iura antiqua q̄ videnē ſuadere cōtrariū corrigunē. cū eīn libertas fauorabilis ſit de facili preſcribiē ꝯ ſeruitutē. j. de priui. cū olim. §. pe. ⁊. c. ex ore. §. fi. non ſic ecōtra. C. de preſcrip. q̄ pro libertate ⁊ nō aduerſus libertatē. l. fi. ⁊ pretores fauēt libertatibꝰ. ff. de alie. iud. mu. cā fac. l. iij. §. j. vñ ⁊ fauores ampliant ⁊ odia reſtringunē. ff. de libe. ⁊ poſth. cū quidā. ⁊ de iure naturali ⁊ ꝑmeuo oīs res libera ꝑſumiē. inſti. de liberti. §. j. ſtabilis igitur dꝫ eſſe libertas. inſti. de iure naturali. §. ſed naturali. ⁊ de facili redit res ad id qđ vis ⁊ natura ſibi ab initio conceſſit. ff. de pac. l. ſi vnus. §. pactus. ver. qđ ſi non tolleret. ⁊. ſ. de cenſi. cū venerabilis. ergo niſi res probeē ſerua hodie preſumitur libera. C. de proba. ſiue poſſidetis. ¶ Hec vera putamus: niſi gratis ⁊ cōi ſenſu fiant ſiue inter laicos. j. eo. nō minus. et ca. aduerſus. ſiue inter clericos. ſ. de ſtatu mona. in ſingulis. §. huius vero. ⁊. c. ea ꝓpter. §. hoc eadē. vel niſi ſit eps vel alius de quo dixi. ſ. de cenſi. §. ex qbꝰ caſibus. vel niſi ſit cōſuetudo qđ in certis caſibus q̄ ad vtilitatē publicā pertinent vel pietatē reſpiciunt moderate deē: ⁊ hoc quo ad laicos. Secus q̄ ad clericos. ar. ſ. de ꝯſue. c. j. ⁊. ſ. de vita ⁊ hone. cle. c. fin. ⁊. j. de priui. tuarū. in fi. ff. de iure immu. ſemp. §. fi. ſic etiā pñt intelligi alia iura que poſui. ſ. eo. ver. ab angarijs. ⁊ q̄ no. ſ. de cenſi. §. ex qbꝰ cauſis poſſit fieri. ¶ Item hoc intelligas niſi ꝯſuetudo ſit ꝙ circa talia annuatim detur. ſic intellige. C. de agrico. et cenſi. dñi predio. lib. xj. ⁊ in qbus cauſis colonus cenſi. l. j. lib. xj. talis eīn q̄uis talia voceē cenſus eſt. nec ob. ſ. de cenſi. peruenit. q: preſumere debeo ꝙ ab initio fuerit ſic conuentū vel impoſitū. ff. de pact. in traditionibꝰ. ſ. de cenſi. qñ. ſ. de iurepa. preterea. ad qđ ꝓbādū ⁊ cōſcientiā informandā facit patientia preſtationis tpis cuius non extat memoria vt no. ſ. de cenſi. §. qs cēſus ſoluēdus eſt. ¶ Itē hec vera ſunt niſi a principe aliud mandeē laicis: ⁊ ſic intelligo iura alleg. ſ. eo. ꝟ. verū. vel etiā clericis rōne feudoꝝ que tenēt ab eo immediate a comite vl' a marchione ſub eo. nec ob. j. eo. nō minus. q: illud ius nō imponit legē impatori nec hoc facere dꝫ papa. ſ. de cle. venerabilē. ⁊ de iudi. nouit. ⁊. j. de ꝑui. c. j. ſicut eīn ad imperatorē nihil de decimis. ſ. de deci. tua. et ita nihil ad papā de feudo niſi rōne violētie peccati. ſ. de fo. cōpe. ex parte trāſmiſſa verū ⁊ de iudi. nouit. pōt etiā intelligi. j. eo. nō minus. ⁊. c. aduerſus. in patrimonialibꝰ nō feudalibus bonis in qbꝰ clerici etiā q̄ ad patrimonialia ſunt ꝓuilegiati niſi ſint mercatores. ſ. de vi. ⁊ ho. cle. c. fi. nec inuenies decretū vel ius canonicū qđ in feudalibꝰ impatori vel regi legē imponat. Sed inferioribꝰ tm̄ quaſi reputet abſurdū dñs papa ꝙ inferior rege eccl'ijs vel ꝑſonis eccl'iaſticis vel rebꝰ ſuis etiā feudalibꝰ legē impo-

nat.ſm hoc poteſt intelligi.ʒ.de rebus ec.nõ alie.cum laicis.xij.qõ.j.quicunq militum.r c.predia.r preceden.r ſeq.ʒ.de fo.compe.cõ queſtus. cũ eñ conductores prediorum fiſci vel ceſaris immunitatẽ habeãt ne depaupe= rentur.ff.de iure immu.ſemp.§.conductores r ſeq.r multo fortius ſeruitio domini inſiſtẽ tes.ar.xlij.q.j.ita diligere.C.de nup.ſi quis alũnam.in fi.ʒ.de deci.tua nobis.§.j.et.iij.cũ ergo princeps in his eccleſiam ſpãliter ꝑui= legiauerit: vt ꝓbant iura inducta.ʒ.ꝟ. ego puto qꝺ priuilegiũ nemo inferior impatore per cõſtitutionem ſuam tollere poſſit:vt ap= paret in his que no.ʒ.de ꝯſti.§.qualr ꝯſtitu= tionibus.r qꝛ qꝺ princeps concedit priuatꝰ auferre nõ põt imo decet eẽ mãſurũ. in auĩ. conſtitutio que de digni.§.illud.col.vj.et de nup.§.de augmẽ.r.xxviij.diſt.c.his.C.de ſa= croſan.ec.ꝑuilegia.r de epiſ. r cler.oĩa ꝑuile gia.nõ eſt mirũ ſi papa tueꝶ priuilegia eccle ſiarum r clericoꝝ.ʒ.de ꝯſti.que in eccleſiaꝝ. r.c.eccleſia.r de reb.ec.nõ alie. cum laicis.j. eo.non nimis.r.c.aduerſus.j.de ſen. excõ.no uit.r.c.grauẽ.qꝛ reſiſtendũ eſt violẽtijs corũ= denꝶ.j.de priui.c.j.ſup hoc vide qꝺ not.j.e.ꝟ.
5 ſed nec illa. ¶ † Ergo ſi inferior imperatore vel a clericis vel a laicis aliqͩ incertũ vl' ex= traordinarium petit vel hoc ſi faciat autori= tate imperatoris: vt dictũ eſt: vel autoritate pape alias excõicatus eſt:ſi violentiam inge rat.j.eod.aduerſus. r in quadruplum cogiꝶ reſtituere quod accepit. C. de excuſa. mune. placet.li x.¶ Quid ſi ſine violentia petat do= minus ſecularis egẽs ab eccleſia:vel clerico vaſallo ſuo:puto quod eccleſia tenetur ei da re ſi egeat:qꝛ cum teneaꝶ cuilibet in ſuis ne ceſſitatibꝰ ſubuenire: vt pꝫ in his que not. ʒ.e.ver.in talibus.r preced.multo fortius il= li a quo hꝫ beneficiũ.ʒ.de teſta.cũ in officijs. vnde r patronũ egentẽ alere debet: vt no.ʒ. de iure pa.§.quid ꝯpetat.ver.ſequiꝶ vtilitas in quo caſu puto ꝙ etiã eps põt diſtringere ſubditos ſi nolunt eſſe charitatiui. ʒ.de cẽſi. apoſtolus.§.iubemus.ſicut r ad hoſpitalita tem tenendã poteſt cogere. ʒ.de ꝯhen. emp. c.j.r.xlij.di.§.j.r.c.quieſcamꝰ.lxxxv.di.archi diaconum.ʒ.de ꝑbẽ.de monachis. ʒ.de ſup. neg.prela.c.ij.xvj.q.j. qm̃ quicquid.debet tñ fieri ſcriptura qꝺ nõ ex debito ſꝫ gratis daꝶ: ne i futurũ ꝑiudicet.vij.q.j.põtifices. nec ob. j.eo.aduerſus. qꝛ illud põt intelligi qñ petiꝶ violẽter. poſſunt eñ multa honeſte recipi q̃ inhoneſte petuntur. ff. de var. et extraordi. cogni.l.j.§.ẽ qͩdẽ res ſanctiſſia.r no. j.ꝺ ſimo. §.qͩ ſit ſimonia.ꝟ.mihi vꝶ.r ver. ſolo ex pa 6 cto.approbaꝶ ꝙ charitas r violẽtia reproba= tur. ¶ Quid ergo de militibꝰ noſtri tꝑis qͩ cũ violentia faciunt tallias ſemel vel ſecundo a

vel quoties eis vꝶ nunc plus nunc minus. Reſpondeo pre= dones r raptores ſunt r ad re ſtitutionẽ teneñꝶ:vt pꝫ ex pre miſſis:nec aliqua conſuetudo ſiue abuſus excuſat:vt probãt iura inducta.ʒ.e.ꝟ. ego. ¶ Et eſt ratio qꝛ cũ incerta ſit cõſue tudo quã allegant:quia nunc plus nunc minus non habet locum conſuetudo:vt apparet in his que not. ʒ.de conſue.§. vlt.ver.pe. r vlt. maxime cum violentia fiat. ar. inſti.de vſu= ca.§ furtiue quoq res. in quo caſu etiã ſerui denũciare poſ= ſunt ꝙ male tractãtur a domi nis.ff.de offi.prefe.vr. l.j.§.j.et §.quod autem.r inſtit. de his qui ſuis iur.ſunt.§.ſed hoc tẽ= pore. ſuperiora tam equitate rõnabili ꝙ .l. naturali diui= na ciuili r canonica confirmã= tur:r ad ſanã r claram ꝯſonã tiam reducunꝶ. ¶ Quid ſi fiat ſtatutum qꝺ aliqͩ certum deꝶ ſi ſit de cõi conſenſu ſubdito= rum:puto ꝙ vꝫ: ſed nõ aſtrin= guntur eccleſie:vt probant iu ra allegata.ʒ.eodem.ver.item hec vera ſunt. ad fin. ¶ Quid ſi detur alicui priuilegium ꝙ nõ teneatur ad collectas dan= das.in his caſibus in quibus alij communiter aſtringũtur non valet etiam ſi vicini con= ſenſerint. C. de decurio.vacua tis.lib.x.r iunge quod no.j.de peni.§.quibus r qualiter.ſub. §.quid de queſtis. ¶ Appa= ret que ad extraordinaria que ad publicam vtilitatem perti nent tenentur vaſalli recepta litera imperatoris vel ꝑncipis a aliter non:vt apparet.ʒ.e.ver. verũ ad extraordinaria. ¶ Ad ea que pietatem reſpiciunt te nentur charitatiue:et non vio lenter. ʒ.e.ver. itẽ hec ꝟa ſunt. r ver.qͩ ſi ſine violẽtia. ¶ Sꝫ ad ea que pertinent ad volun tatẽ capitaneã nullatenꝰ tenẽ tur.ʒ de ꝯſti.c.j. r.c.ne innita= ris.ʒ.de ꝑb.graue nimis.rñ.j.

In † quantum. Et ad quos et ad qͩ immunitas eccleſie r cemiterij extendantur. a Et q=

¶ Et cemiterij extendatur. Ad de not. in c. ſicut an tiquitus.j. c. quiſqs. r.c.ſe.xvij. q.iiij.gloſ. in. c. cõſu= luiſti. ꝺ cõ ſe.eccl. vel alta.arch. in.c.j.xiij. qõ.j.

a ¶ placita a ſecularia. adde tex.i c.decet.de in integ.e. tit.lib.vj.

dem diuerſimode plus vel mi-
nus ſm qđ diuerſas imunita-
tes hȝ eccleſia. Primo qꝛ in ec
cleſia placita ſecularia [a] non
ſunt tractanda.j.e.c.j.⁊ maxie
iudicia ſanguinis.ş.eo.cū ec-
cleſia dei. eccleſiaſtica vero ibi
poſſunt tractari.ij.q.ij.§.vlti.⁊
arg.ş.de appella.§. qua frōte.
⁊ de electio. quod ſicut. ¶ Sȝ
nec īfra eccleſiā ſepeliri debēt
aliq̄ niſi ſint epi aut abbates
aut digni preſbyteri aut fide-
les laici.xiij.q.ij.nullꝰ.⁊ intel-
ligunt quidam hoc de laico
fideli per quē.ſ.miracula fiūt
a fide.i.virtute. alij de quoli-
bet laico fideli.dic iſtud intelli
gendum de fideli ⁊ in dignita
te conſtituto:ſicut comite rege
iperatore:⁊ ſic de facto ſerua-
tur:de ſancto quicunqȝ ſit ille
nulla dubitatio in quoꝝ tūba
ſeu ſepulchro priuata pſona
poni non dȝ.C.de ſa.ſan.ecc.l.
ij.Alij intelligunt legē illā ali
ter.ſ.qđ laici non debent infra
chorū morari cū clericis qꝛ ve
rum eſt.ş.de vita et ho.cle.c.j.
Itē eccleſia incaſtellari nō dȝ
nec ibi debēt edificari propu-
gnacula vt inde fiat guerra vel
ibi recipiant hi qui guerrā fa
ciunt ⁊ precipue pdone s ꝯuis
autoritate epiſcopi tēpore iu-
ſte neceſſitatis hoc fieri poſſet
ad tps:puta propter metū pa
ganorum hereticoꝝ piratarū
latronum ⁊ ꝓ defendēdo iura
eccle.cū forte nō inueniat loc⁹
ita congru⁹ ad hoc vt in caſi-
bus et ſi non ſolū clerici ibi re-
fugium habeāt ſed etiam lai-
ci innocentes ⁊ fidē ac ius ec-
cleſiaſticum defendentes : ita
tamen quod neceſſitate ceſ-
ſante ⁊ incaſtellatio ceſſet.arg.
ş.de cuſto.eucha. relinq̄.xliij.
diſtinc.c.penul.⁊ fi.xxiij.q.vj.
ſi reos.⁊.c.hi q̄.xxiij.qō.v.reos.
ş.de obſer.ieiu.conſiliū.§.pen.
⁊.preceden.j. de reg.iur.quod
7 non eſt licitum.¶ †Laici etiā
non debent albergum ſeu ho-
ſpitium violentum petere ſeu
exigere ab eccleſia tanquā ex
debito.j.eo.ca.j.xlij.di.quieſca
mus.C.de epi.⁊ cle.l.j.charita
tiuum autem denegandum non eſt:vt appa
ret in his que not.ş.eodem.§.proxi.verſicu.
quid ſi ſine violentia.¶ Quid ſi poſſeſſio ali
qua perueniat ad eccleſiam:puta domus vel
poſſeſſio aliqua que tenebatur albergum fa-
cere certum ⁊ certo modo:et puto quod eccle
ſia teneatur:quia hoc eſt certum ſeruitium:
vt apparet in his que not.ş.eodem.§.proxi.
ver.ad ordinaria comprobatur.argu.abho-
minabili.j.de vſur.quanto.ş.de deci.de ter-
ris.⁊ fauorabili.ş.de decimis commiſſum.et
8 c.dilecti.et.c.licet.¶ † Immunitatem etiam
habet eccleſia ⁊ cemiterium vt intus non po
nantur ſupellectilia:ſicut notat.ş.de cuſto.
eucha.et ne qua violētia ibidem committa
tur:et extenditur vſqȝ ad.xl.paſſus ſi maior
ſit eccleſia ſcilicet matrix vel vſqȝ ad.xxx.ſi
minor puta capella eſt.xvij.q.iiij.ſi ſicut an-
tiquitas.⁊.c.frater.⁊.c.minor.capelle hō que
ſunt infra ambitum muroꝝ.ſ.ciuitatis vel
caſtri vel ville nō ponuntur in hac.xxx.paſ-
ſuum obſeruatione.xvij.q.xiij.quiſquis.Ex
quo ergo aliquis maleficus ſeu delinquens:
vel alius ad eccleſiam fugiēs infra dictū am
bitum ſe receperit eccleſia ipſum ſaluare de
bet.xxiij.qō.v.reos.nec mirum.nam ⁊ ad ſta-
tuam prefecti vrbis fugientes ſaluat lex.ff.
de offi.prefe.vr.l.j.§.j.ſed diſtic.¶ Cum quis
ad eccleſiam confugit.aut eſt ſeruus: ⁊ tunc
cautione iuratoria recepta qđ non male tra
ctetur a domino reſtituitur.C.de his qui ad
eccle.confu.l.preſenti.§.ſane ſi ſeruus.j.eo.
inter alia.§.fi.xvij.q.iiij.metuentes.et hoc ſi
ſine armis veniat vt ſe ſubtrahat ſeruitio do
mini.ſi vero cū armis irruerit cōtinuo extra
hatur.C.de his qui ad eccl.confu.ſi ſeruus.
¶ Aut iudeus qui obligatur chriſtiano et
is non recipitur quouſqȝ debita reddiderit
vniuerſa.C.de his qui ad ec.confu.l.j.¶ Aut
liber et chriſtianus et is aut confugit volēs
vitare litigium vbi ciuiliter conueniebatur
et is recipitur:nec eſt ei ex quo infra fines ec
cleſie eſt aliqua violentia inferenda.eſt tamē
infra fines repreſentandus iudici : vt poſſit
defendere per ſe vel alium ſicut elegerit.alſ
contra ipſum proceditur ⁊ diſtrahunt bona
ſi qua hȝ.Et ſi eccleſia hȝ tenetur reddere ⁊
iurare quilibet de eccleſia qđ eſt conſcius re-
rum ſuaꝝ ſicut hoc totum trahit.C.eo.pñti.
§.j.et ſeq.¶ Si vero maleficium cōmiſerat:
aut infra eccleſiaȝ aut prope intendens per
eccleſiam liberari alias non commiſſurus:
puta interfecit hominem in cemiterio:prope
eccleſiam et intrauit eccleſiam incontinenti
⁊ talem non defendit eccleſia.ş.eod.c.fi.⁊ ſic
poteſt intelligi aut.de man.prin.§.ſed neqȝ.
col.iij.vbi excipit homicidas adulteros et
raptores virginum. ¶ Alij dicunt quod
aut.corrigitur

autẽ.corrigitur per decr.ſ.eod.inter alia. nã
et raptorem virginũ defendit eccleſia. xxxvj.
q.j.de raptoribus.ꝛ hoc dicunt magiſtri cõi
ter.ſed põt intelligi ſicut dixi.ſ.qñ rapina ꝑ
pe eccl'iam facta eſſet.ſic loquitur lex ꝛ intel
ligitur:ſed capitulum qñ a longe venit ꝛ in=
ſequebatur:ꝛ iõ ad eccl'iam confugit:ꝛintelli
gas ẽt legẽ qñ non vult matrimoniuꝫ ꝯhere
alias ꝫ.ſ.de rapto.c.fi.xxxvj.qõe.deniqꝫ.et.c.
tua.ſicut promptum eſt.ll.cum canonibꝰ cõ
cordare.C.de inoff.dotibus.l.vnica.tñ de mẽ=
te canonum vr̃ fulciri cõis opinio magiſtro
rum quo ad adulterũ et virginũ raptorẽ ſm
qᵭ intelligunt groſſo modo qꝛ intellectꝰ ipo
rum magis cõuenit pietati.Sed grego.mul
tum fauet qᵭ dixi.ꝛ iura que induxi.ſ.eo.ꝟ.
quid ſi committit. ¶ Si autẽ longe ab eccle=
ſia crimen cõmiſſum eſt/ꝛ enorme puta pu=
a blicus latro[a] eſt qui quolibet die iudicari
poteſt.C.de ferijs prouin.qui impune occidi
tur.C.qñ li.vnicuiqꝫ.l.j.ꝛ.ij.xxiij.q.v.cum ho
mo.nam et multis exitio eſt.i.morti inferẽde
multis paratus eſt ſicut dꝛ de furioſo.ff.de of
fic.preſi.diuus. exitium eñ idem eſt qᵭ mors
qᵭ intelligas ſi nocturnus ſit:nam ſi diurnꝰ
occidi non debet niſi ſe telo defendat. ſ.de
homi c.ij.ꝛ talis non defenditur.de tali etiã
poſſunt intelligi qᵭ dñs dixit Exodi.ſi quis
b per induſtriam occidit[b].proximũ ſuum:ꝛ per
inſidias ab altari meo euellas eum ꝛ moria
tur.ſ.de homi.c.j.idem eſt ſi ſit depopulator
ſeu populator agroꝝ.i.vaſtator ſeu combu=
ſtor qui de nocte cõburit ſegetes vicinorũ:et
dꝛ a populor popularis/ſeu depopulor de=
popularis qᵭ in mala ſignificatione accipi
tur quaſi deſtruo deſtruis:ſeu diſpergo diſp
gis:ſed populo populas accipitur in bona ſi
gnificatione quaſi congrego congregas: ſeu
colligo colligis:ꝛ hi nullatenus defendunt
ſ.eo.inter alia.§.ꝛ hoc veruꝫ eſt.xvij.q.iiij.ſi
cut antiquitus.ꝛ alijs iuribus proxi.alleg.
¶ Alias autẽ quantũcunqꝫ enorme ſeu gra c
ue delictum commiſerit debent rectores ec=
cleſiarum iuuare ſibi vitam ꝛ mẽbra idonea
cautione recepta.arg.ꝫ.de reſti.ſpo. ex tranſ
miſſa.i.iuratoria tñ. xvij.q.iiij.ꝯſtituimus.
Sed ꝛ fideiuſſoria ac penali ſi timeatur ꝙis
qui eum petit non bene ſeruaret iurã ſuuꝫ
arg.ꝫ.de reſti.ſpo.ex trãſmiſſa.ꝛ.c.literas.§.
fi.et de preſum.literas.§.fi.ſuper hoc aũt qᵭ
inique fecit eſt alias legitime puniendus. ſ.
eo.inter alia.§.ſi liber.ſm hoc intellige. xvij.
q.iiij.reum.ꝛ.c.diffiniuit.ꝛ ſe.l.diſt.inter libe
rum et ſeruuꝫ.Et no.ꝙ ꝙdiu eſt intra eccl'iã
nõ eſt tñ per violentiam eijciendus nec deti
nendus nec ꝯſtringendꝰ/nec requies/nec ve
ſtis/nec victualia denegãda.C.eo.pñti.rñ.j.
§.j.ꝙ ſi quis facere attentauerit ſciat ſe ma
ieſtatis crimine irretitum ꝛ ſic
vltimo ſupplicio punietur. vt
not.ſ. ꝛ.§.que ſit pena.hãc aũt
libertatem hñt nedum infra ec
cleſiam ſed extra infra.xxx.paſ
ſus.vt ad requiſite nature vſũ
debitis exeat locis.xvij. qõ.iiij.
diffiniuit. licet hodie de facto
ſit hec immunitas in locis ꝙ
pluribus vſurpata. ꝛ vide qᵭ
not.ꝫ.eod.verſi.immunitatem.
9 ¶ †Quid ſi cõmittit furtuꝫ in
eccleſia nũquid defendetur:nõ
videtur qꝛ ſm Augu.nemo ad
ſupplicandum admitti dꝫ ibi/
vbi ſacrilegiũ commiſit.xvj.q.
iiij.frater ꝛ epo.ꝛ fruſtra legis
auxilium inuocat ꝛc.ſ.de vſur.
qꝛ.fruſtra in autẽ.vt lice.mr̃i ꝛ
auie.§.qꝛ vero.col.viij. ꝛ arg.ſ.
eo.c.fi.ſed Gof. dicit contra/ qꝛ
duo genera tm̃ hoim excipiun
tur.ſ.eo.inter alia.ꝛ eccleſijs ꝛ
perſonis eccleſiaſticis ſanctis
ignoſcẽdi gloria dereliquit. C.
de epiſco.ꝛ cleri.ſi quis in hoc
genus que potius facit cõtra:
cum ibi mandetur puniri iniu
ria ꝙuis enim nõ petatur nec
negat quin agere poſſet ꝛ pete
re:imo hoc conceditur.C.de iu
reiur.atrocem.etiam ſm cano.
poteſt peti ꝙ iuſtitia fiat ꝙuis
ſciamus ꝙ ſine effuſione ſan=
guinis fieri non poteſt:ꝛetiam
tradere poſſumus interſignia
furis nec imputatur nobis ſi ꝑ
poteſtatem vltra ꝙ.l. precipit
puniatur.ſ.de homi.tua.§. ad
vltimũ.et.c.poſtulaſti.ꝛ videꝙ
not.ꝫ.eod.ſi vero maleficium.
c ¶ Sed nunqd hoc priuilegiũ[c]
retinet eccleſia interdicta. non
videtur ex quo ibi nõ celebran
tur diuina.ſ.eo.eccleſie.nam et
clericus ꝙdiu interdictus eſt:
vel ſuſpenſus:vel excommuni
catus beneficiuꝫ non ꝑcipit. ꝫ.
de appella.paſtoralis.in fin.et
de eta.et quali.cum bone.et de
poſtu.prela.c.j.ꝛ de elect.cum
in cunctis.§.clerici.ꝛ ſupra de
conce.preben.quia diuerſitatẽ
infra de cle.excom.mini.poſtu
laſtis. nec habet executionem
officij.xxxij.diſt.nullos.ꝛ capi.
preter hoc.ꝫ.de cohabi.cler.et
mu.veſtra.et.capi.fin.infra de

a ¶ Publicꝰ latro add: doc.in.c.inter alia.de immu.ecc.

b ¶ Si qs ꝑ induſtriaꝫ occidit. ad de tex.i.c.j.de homi.

c ¶ Sꝫ nunqd hoc priuilegium. Add archi.in.c.frater nr̃.circa fi.xvij.q.iiij.et ꝑ archi.in.c.vxor fe licis.circa prin.xvij.qõ.iiij.

a ℂ Quid ſi eccl'ia non eſt ꝯſecrata. add cār. zab. in. ca. inter alia. in. iij. q. eo. titu.

b ℂ Quid de oratorijs priuatorū. Adde ãto. de but. i. c. eccleſie. de immu. ecc. ⁊ Abba. in c. ſi. de eccl. edifi.

c Coꝛp⁹ xp̄i deferenti. Adde ꝙ in iſta materia ſunt opiniones.

ſimo. tanta dic cõtra. nam ⁊ deſitus characterem retinet: et q̄ in ipſum manus violentas inijcit excõmunicatus eſt. lxxxi. diſt. dictum ſm Goff. hec enim reuerẽtia deo debetur qui nec reliquit nec eccleſia ſua: vnde et ſi ſine culpa ſua interficitur eccleſia non eſt propter hoc violanda: nec enī debet ei duplex iniuria irrogari ſufficit igitur quod illa die interdicto ſuſtiet et ſi cui vel in paucis amicorū multofortius inimicoꝝ laboribus cõſulatur. C. de negotijs geſtis. tutori degradato etiam planum eſt ꝙ priuilegium retinet niſi reddatur incorrigibilis: ſed poſtea ſecus. ꝟ. de iudi-

10 cijs. cum nõ ab hoſte ℂ † Quid ergo de excõicato nã talis aliū excõicare non põt. xxiiij. q. i. audiuimus. ergo non videtur ꝙ ſi quis in ipſum manus violentas iniecerit aliquem canonē incurrat: qꝛ nil ad nos de his qui foris ſunt. J. de diuoꝛt. gaudemus. ⁊ qꝛ nõ excõicatur niſi monitus. infra de ſent. excõ. ſacro. ergo qꝛ incorrigibilis: ⁊ ſic amittit priuilegiū. J. de ſen. excõ. contingit in audientiam poteſt dici hoc verū eſſe ſi ab homine excõmunicatur iuris oꝛdine ſeruato ſecus ſi a canone vel in vtroq; ex quo eſt in mora petendi abſolutionem. ꝟ. de conceſ. preben. qꝛ diuerſitatem ergo ſi per annum ſtat. J. de hereti. excõicamus. i. q. i. xi. qõ. iij. rurſus. ⁊ c. quiſquis. Goff. tñ ſequitur cõem opinionem magiſtrorū. ℂ Quid ſi eccleſia nõ eſt

a cõſecrata[a]. rñdeo nihilomin⁹ eſt priuilegiata. J. eo. eccleſie. ꝟ. de con. ecc. ca. ſi. ℂ Quid de oꝛa-

b toꝛijs priuatorū[b]. videt ꝙ hãc immunitatē habere debēt. ar. in autē. de ecc. tit. §. ſi qs in ſua domo. ⁊ §. ſi vero. col. ix. ꝟ. de cēſi. c. ſi. ⁊ de cõſecr. diſt. i. vnicuiq; et ca. ſeq. puto cõtra ſm Goffr.

11 ℂ † Ruſtici etiam eccleſie non poſſunt rura deſerere ⁊ ſe alibi transferre. J. eo. ca. iij. qð intelligas de aſtrictis glebe. C. de agri. ⁊ cenſi. cum ſatis. libro. x. et in autē. de queſtoꝛe. co. vi. de iudeis multoꝝ. quod dic vt not. infra. de natis ex li. ven. ℂ Sed cū eccleſia ſaluet ad ſe confugientem vt patet ex premiſſis quare non eſt idem in coꝛpoꝛe xp̄i. nam ſi iudicād⁹ ad moꝛtem coꝛpus xp̄i recipiat non propter hoc liberatur: imo nihilominus ſuſpēditur vel crematur: licet illa die putem iuſtitiam differendam. et ſic intellige. xiij. qõ. ij. c. ſi. arg. ff. de penis. pregnantis. vel foꝛte tribus diebus vel quatuoꝛ. arg. de conſe. diſt ij. c. omis homo. et capi. tribus gradibus. ℂ Et dicunt quidam ꝙ hec eſt ratio premiſſi quare quia cum eccleſia coꝛpoꝛalis ſit. J. i. q. iij. ſi quis obiecerit. põt ſaluare coꝛpoꝛa ⁊ penas coꝛpoꝛales remittere. coꝛpus vero dñi cibus eſt anime non coꝛpoꝛis. de conſe. diſt. ij. non iſte panis. et ideo animā tantum ſaluat non coꝛp⁹. Sed hec ratio non videtur ſufficiens/ quia eccleſia non ſolum coꝛpus ſaluat ſed animā in coꝛpoꝛe ⁊ coꝛpus xp̄i: etiam coꝛpoꝛi humano prodeſt dum ip̄m ab infirmitate alleuiat ſicut ⁊ penitentia. J. de peni. cum infirmitas. Ideo dixit Hug. ꝙ hec eſt ratio/ quia eccleſia ſic eſt priuilegiata: ⁊ non coꝛpus chriſti ⁊ ideo hoc priuilegium ad ipſum non extenditur. arg. vij. q. i. petiſti. xvi. queſt i. hinc eſt.

12 ℂ † Sed quare magis hoc priuilegium cõceditur eccleſie q̄ coꝛpoꝛi xp̄i cum ſine cõparatione maius ⁊ dignius ſit coꝛpus xp̄i q̄ eccleſia: de his non teneoꝛ reddere rationē cū ex voluntate ſola pendeant: ⁊ in facto conſiſtant. nam ſepe hi qui minus ſeruiunt ⁊ minus digni ſunt melius remunerantur ⁊ magis priuilegiantur ſit pro ratione voluntas ſiue foꝛtuna. ℂ Vel dicas ꝙ eccleſia cõfugiētem ad ſe ideo ſeruat ⁊ ſaluat: quia ex q̄ ad ipſam confugit fugiendo factus eſt liber: et ad ipſam liber venit: ⁊ ideo bene eſt rationabile ꝙ eccleſia ipſū tueatur in ea libertate in qua ipſum inuenit. Coꝛpus vero chriſti datur iudicato ad moꝛtem ⁊ in captiuitatē detento: ideo libertatem quam non inuenit tueri non poteſt nec iuſtitie preſumitur velle preiudicare qꝛ iuſtus dñs ⁊ iuſtitias dilexit. reliquit ergo ipſam in captiuitatem dñi tēpoꝛalis in qua ip̄m inuenit. ſic nec eccleſia ſeruū ad eā confugiētē a ſeruitute in q̄ ip̄m inuenit nõ liberat: ſꝫ ip̄m dño reſtituit: vt pbant iura inducta. ꝟ. e. ver. cum qs ad eccl'iā. Quid ſi qs dū fugit ad eccl'iā obuiauerit ſa-

c cerdoti coꝛp⁹ xp̄i deferēti[c] ⁊ ei adhereat nūquid ecc. talē ſaluabit. vtiq; q̄uis nõ ſit exp̄ſum in iure q̄libet catholicus hoc facere dꝫ/ ſicut pbat fides mulieris fluxū ſanguis patientis dicentis/ ſi tetigero tm̄ veſtimētū ei⁹ ſalua ero. ait ieſ⁹/ cõfide filia fides tua te ſaluam fecit. ⁊ ſalua facta eſt mulier ex illa hora. mathe. ix. circa mediū. nã ſi ſtatus ꝑfectã

ſaluat hoiem.vt no.ꝫ.ver.immunitatē.⁊ pba tur inſti.de his q̄ ſui vel alie. iuris ſunt.§.ſʒ hoc tpe vbi ſtatua ⁊ eccl.eq̄parant.⁊.§.fi. mꝉ rofortius corpus xpi cū ſit maius ⁊ dignius nec ei debeat res aliqua aſponi vt.xcv.di.ec ce.j.q.j.multa.de cōſe.diſ.ij.nil.nec ob.qḋ di cit Hug.⁊innuit hoc eſſe priuilegiū eccl'ie:⁊ iō non eſſe extēdendū.hoc eñ fateoꝛ ꝙ priui legium vni⁹ ecc.vel vnius pſone ad aliuʒ pri uatum nō extēditur:q2 nemo ſibi dʒ ḃ aucto ritate ꝑpria vſurpare:vt.j.de priuil.ſane.et ſic intelligas iura ꝑ Hug.inducta.porro cū ſupradictū priuile.ob honoꝛē dei ⁊ reuerētiā eccl'ie ꝯcedaꝛ:ex mente iuris eſt vtubi eſt ma ioꝛ rō fortius extēdatur: ⁊ iō vt priuilegioꝝ et olm creaturarū potius dño ꝙ̄ creature in talibus deferaꝛ ſicut alias in priuilegio lex facit.idem:vt inſti.qui.mo.ius patrie po.ſol uitur.§.filius ⁊ in auṫ.ꝯſtitututio q̄ de digni. §.j.et.§.pe.collat.vj.et.xiij.q.iij.ita diligere. odioſuʒ eñ ꝑuilegiū reſtringiꝛ:ſʒ fauoꝛabile ampliatur.ff.de libe.⁊ poſthu.cum quidam.

¶ Sed nec illa immunitas ꝑtermittēda eſt/ qḋ quilibet pōt regulariter rem ſuā eccleſie relinq̄re ꝯ quam multi tyrāni diuerſas ma chinationes ingerūt:⁊ iō ꝯ tales inuehitur ꝯſilium gñale.ꝫ.de rebus ecc.nō alie.cū lai cis.ibi non ſolū de alienatione feudoꝛum ac aliarū poſſeſſionū eccleſiarū ⁊ vſurpatiōe iu riſditionū:ſed etiaʒ de moꝛtuarijs ⁊c.i.ꝑ aīa relictis de quib⁹ aliqui ſtatuūt ꝙ eccl'is in fra ānū ⁊ diē diſtrahat.al's autoꝛitate ꝑpria relicta occupāt ꝯ.l.C.de ſacr.ſan.ec.gñali.et l.iubemus. vbi dicit ꝙ cuilibet leʒ res ſuas patrimoniales vel partē ſine cā moꝛtis vl'iu re inſtitutionis:vel quocūq; alio mō relinq̄ re eccleſie vel inter viuos donare: nec eſt ne ceſſe ꝙ talis donatio actis inſinuetur. C. de ſacroſan.ecc.illud.nā in donationib⁹ q̄ fiunt eccleſijs optima mēſura eſt immēſitas in au tēti.de nō alie.aut ꝑmu.rebus ecc.§.ſinim⁹. col.ij.adeo ꝙ ſi quis de curiali foꝛtuna eccl. reliquerit tales donationes ⁊ eccleſie lucra tiuoꝝ inſcriptionibus libere ſunt ⁊ imunes cur eñ non facimus diſcrimē inter res diui nas ⁊ humanas.C.de ſacr.ſan.ec. ſancimus ij.⁊ hec futurū tp̄s reſpiciunt.in autē.de ecc. ti.§.ad hoc ſancimus.⁊.§.ſe.ſi que vero.⁊ ſi q̄ cōſtitutio in ꝯtium pꝛomulgeꝛ irritanda eſt C.de ſac.ſan.ec.decernim⁹.C.de epi.⁊ cle.oia priuilegia.hoc eñ ius ꝙ eccl.relinquiꝛ.ma xime in vltimis voluntatib⁹ valde fauoꝛabi le eſt:tñ fauoꝛe vltime volūtatis.C.de ſac.ſā. ecc.l.j.tū fauoꝛe aie.xiij.q.ij.aie defunctoꝝ C.de ſac.ſan.ec.ſancim⁹.j.tum fauoꝛe ec.q̄ et habeꝛ loco filioꝝ.in autē.de ſan.epiſ.§.ſed ḃ ēn pn̄ti.ꝫ.de pba.in pn̄tia.§.pe.in fi.⁊ in auṫ. de ec.ti.§.ſi q̄s in noie magni dei.co.ix.⁊ pce.

nulla igitur ꝯſtōne nulla ꝯſuetudine ꝯtiū ſta tui pōt cum ſine pꝛiculo aie ſeruari nō poſſet ꝫ.de cōſue.c.j.⁊ fi.et de pꝛeſcrip.c.fi.hic igiꝛ triplex funiculus rūpiꝛ difficulter. ꝫ.de treu ga ⁊ pace.c.j.⁊ ad idem in his q̄ no.ꝫ.de pꝛe ſcrip.re.immob.§.que exigūtur.ſub.§.hoc q̄ ad res.ver.quartum.⁊ ver.in reb⁹ vero tpa libus laicoꝝ.⁊ ſe.vſq; in fi.vr̄ etiam ꝙ tales ſint excōicati ſm ea q̄ no.j.de ſen. ex.§.quis poſſit excōicare.rñſ.j.ver. ſeptimus.⁊ ſequē.

¶ Sʒ ꝯ q2 ſi ſic pñt tpalia relinq̄ eccl'ijs cito poterūt ad ipſam deuolui oia tpalia:q2 cum nil alienare poſſit eccl'ia ex q̄ ſemel rē acq̄ſi uit.ꝫ.de reb⁹ ec.nō alie.nulli.⁊.c.ſi q̄s.⁊ ꝑ to tum.C.de ſac.ſan.ec.iubem⁹.⁊ auṫ.ḃ iuspot rectū.⁊ in autē.de nō alie.reb⁹ ec. col.ij.et de alie.⁊ emphi.coll'.ix ꝑ totū.nunq̄ deſinit eē heres.vt in li. feu.de feu.alie.ſi clientul⁹:⁊ ex ꝑſſum eſt ꝙ nō lʒ feudū donare:nec ꝑ aīa iu dicare:nec in dotē dare ꝑ filia in li.feu.q̄l'r iu ra debeat vaſallus dño donare.Jō ſi vaſall⁹ religionem intrauerit feudū amittit. idem ſi clericus fiat in li.feu.ſi de feu.vaſal. iterpel. fuerit. clericus.⁊ de feudo femineo.§.ex hoc illud.q2 nec pertineat ad eum bñficium q̄ nō dʒ gerere offm:vt in li. feu. de inueſtitura q̄ titi⁹ accepit miles ar.ꝫ.de cleri.ꝯiu.qḋ a te. ⁊.c.diuerſis.⁊.c.extirpāde.⁊.c.ſup inoꝛdina ta q̄d plura nec vēdere:lʒ feudū nec pignoꝛa re nec ꝑ aīa iudicare.nec q̄q̄ modo alio alie nare pꝛeter dñi voluntatē.vt in li.feu.ꝯ feu. non ali.ſine ꝯſenſu maioꝛis dñi.imperialeʒ. §.habito.nec ob.ꝫ.de reb⁹ ecc.nō alie.cū lai cis.vel alia iura canonica:q2 nil ad eccl'iam de feudis.vt apparet.ꝫ.de fo. cōpe.ex tranſ miſſa.⁊.c.verū.nec ēt papa vult detrahere:ſi cut nec dʒ iuri regio etiā ſi de tēpoꝛali here ditate agaꝛ.j.q̄ filij ſint legi.latoꝛ.⁊.c.cām.q̄ ſic nec hʒ ſe intromittere de tpalibus niſi ī in pꝛimonio bti petri vbi dñatur in vtroq; gla dio.j.qui fi.ſint leg.ꝑ venerabilē.rñ j.ver. id aūt.⁊.ꝫ.de app.ſi duob⁹.§.j.nam diſtincte ſūt iuriſdictiones.in autē.q̄uo opʒ epi.rñ.j.in ꝑn. col.j.⁊.xcvj.diſt.duo ſunt.

¶ Solutio.q̄litas feudi ꝯſiderāda eſt nā ſi ſit de camera dñi ad tp̄s datum in tali hñt locum ꝯtia cuʒ nō ſit ꝑpetuū nec heres ſuccedat de tali loquitur l lib.feu.q̄b.mo.feu.amit.§.itē ſi q̄s feu.in cur te.⁊ in pꝛinc.li.q̄ feu.da.poſ.ꝑ totuʒ.⁊ de feu do guardie ſeu caſtaldie.Jtē illud ideʒ erit de comitatu in quo nō ſuccedit filius ſʒ ius antiquum quod tñ hodie vſurpatum eſt:ſic loquitur de feudi al'e.ſi clientulus. ⁊ de tali etiam ſeʒ tpali loquitur.j.de dona.inter vi.⁊ vxo.c.nuper.ideʒ ſi de natura feudi eſt ꝙ va ſall⁹ in ꝑpria pſona ſeruiat ⁊ in tali nō ſuc cedat cleric⁹ ēt ſi filius ſit cū non pſonaꝛ poſ ſit ſeruire.xxiij.qō.viij.§.j.⁊.capi.is a quibus

nec p aliū: qꝛ natura feudi q pſonale eſt hoc
non patit. ar. ꝟ. de offi. deleg. qm̄. ff. de ſolu.
inter artifices. C. de cad. tol l. vnica. §. ſi ꝟo ta
lis. ¶ Si ꝟo paternū ꝛ reale ſiue ppetuū ſit ꝛ
ꝯſueuit ſeruari per aliū: ſicut ꝛ vbiqꝫ fere eſt:
tunc habent locū prima iura: ꝛ ſi qd̄ ſit inter
dn̄m ꝛ vaſallū: vtrū ſit paternum vel nouuꝫ
bonus iudex eſtimare dꝫ cui deferat iuramē
tum: vt in lib. feu. de gra. ſucceſ. c. i. et. ij ꝛ de
inueſtitura quā titi⁹ accepit. §. item placet. ꝛ
ibi ſequē. qui ſibi ꝛ heredib⁹ vbi etiā loquit
de allodio. ꝛ de allodio eodē habes in lōbar
da de ꝓhibitis nup. i. vt epi de quo etiā dici=
tur q ſi alicui in feud. ꝯcedatur demū de ec
cleſie is cui cōceſſum fuerat in feu. non pōt
ipſum retinere niſi ſibi de nouo ab eccleſia
ꝯcedat ꝛ hic eſt caſus in quo vaſali⁹ amit=
tit feudū ſine culpa ſua: vt in li. feu. de pace
iuramen. firmā l. vnica. §. pe. Igit ꝯſuetudo
terre ꝯſideranda eſt. nā ꝛ inuenit feudum ſi
ne fidelitate. in li. feu. qualiter fiat inueſtitu.
c. nulla. Item inuenitur feudū liberum ꝛ im=
mune de quo nō tenetur quis facere niſi ſim
plicem recognitionē: vnde dꝛ vulgariter ego
teneo hoc caſtrū in feudum liberū: et ſic ſm
diuerſas cōſuetudines diuerſimode iudica=
bitur de feudo ꝛ non apparet certa conſue=
tudo iure ſcripto vtendū erit: vt in li. feu. ex=
plicit liber primus incipit ſcd̄s de feu. cogni
tione. c. cauſarū. per qd̄ apparet qd̄ iura lib.
feu. nō aſtringunt aliquos niſi ſit. l. imperia
lis. ꝛ in tali. ſ. in feudo paterno ſuccedit fili⁹
ꝛ ſi religioſus ſit in aut. de ſan. epiſ. §. nullā.
colla. ix. Antiquū vero feudū qd̄ qͣſi patrimo
nium eſt pōt dari niſi contraria conſuetudo
repugnet: vn̄ ꝛ prelatus pōt hoc dare in feu
dum qͣuis aliud ſit in nouo. i. de feu. c. ij. ꝛ in
lib. feu. de clerico q inueſtiturā facit. c. i. in fi.
¶ Hec ſolutio ex premiſſis comprobatur in
lib. feu. de capitulis Corradi regis. ꝛ. c. ſi qs
ea. l et hoc verum eſt niſi in fraudem fiat: vt
in li. feu. quid ſit inueſtitura. ca. noui ꝟo feu=
di inueſtitura puta patit ſe cōueniri aliqs
vaſallus ab eccleſia corā eccleſiaſtico iudice
ꝛ confitet in fraudē ſe vel pdeceſſores ſuos
magna dāna decediſſe eccl'ie: cū tn̄ falſum cō
fiteat. vn̄ in reſtauratiōe dānorū dat ei qcqd
hꝫ retēto ſibi vſufructu ad vitā ſuā: ꝛ de his
oībus fit libell⁹ et dicit ego iudico hic aīam
meā vt vitē extremū iudiciū in futurū iuxta
illd̄: ſi nos iudicarem⁹ nō vtiqꝫ iudicaremur
taliter colludendo non pōt feudum pro aīa
iudicari ſic pōt intelligi lex impialē. ¶ Hoc
tn̄ non eſt omittendū qd̄ in libris antiqs non
inuenit illud verbū: nec pro aīa iudicare. ex=
primo tn̄. vbi de tribus exponitur querela. ſ.
de pignoris obligatiōe ꝛ venditiōe ꝛ de qua
dam colluſione nole libelli facta ſatis appa=
ret qd̄ in §. habito intendit illis tribus me=
deri qd̄ facit p ordinē ſi remoueas illud ver=
bum ꝓ aīa iudicare ꝛ hoc ꝟiſimile eſt qꝛ iux=
ta petitionē formāda eſt reſponſio. C. de trāſ=
ac. vt rn̄ſum. i. de ſpon. de muliere. ꝟ. de ord.
cog. cū dilect⁹. §. fi. ff. cōi diui. vt fundus. C. de
fideicom. li. §. fi. i. de accuſa. qualr. ij. in fi. igit
vel illud verbū remoueas: vel qn̄ perſonale
vel qn̄ tpale eſt: vl' qn̄ fit in fraudē intelligas
vt dixi: qꝛ oīs colluſio reprobatur. ad hoc. ꝟ.
de pac. cū clerici. ꝛ. c. prece. et ſeq. ꝟ. de cenſi.
cum clerici. vt. i. de collu. detegen. clerici. c.
mādati p tuas. ꝛ. l. ab anaſtaſio. ¶ Nec ē em̄
veriſimile qd̄ rectores eccl'iaꝝ q interfuerūt
qn̄ illa ꝯſtitutio impialis ꝯſtituta fuit: vt di=
cit in prima rubrica ꝯ ſe qrelā expoſuiſſent:
nec ꝯſtitutionē fieri petūſſent. ar. C. arbitriū.
tu. l. fi. ꝛ. i. de cēſi. cū inſtātiā. reſpon. ¶ Nec
credendum eſt principē romanum qui iura
tuetur tot iura tā ſolēniter edita: tā fauorabi
lia ſicut ſcripta ſunt velle vno verbo tam du=
re et tam inique intellecto ſicut quidam in
telligūt tollere. de inoffi. teſt. ſi qn̄. ꝟ. de elec.
eccleſia. §. deniqꝫ. ¶ Nec etiam forte ſi vellet
hoc facere poſſet cū iura prima que priuile=
gia eccl'ie gn̄alia ꝛ gn̄aliter ꝯceſſa ꝯtinēt ſūt
autoritate apl'ica ppetuo ꝯfirmata. xxv. qn̄
ij. c. i. ꝛ. iij. et. c. eccl'iaſtice. ꝛ ſeq. et pce. Ergo
ex quo autoritas ſupioris interceſſit. ſ. ptās
inferioris. ꝛ. ꝟ. de iudi. cū veniſſet. et de ꝯfir=
mati. c. i. ꝛ. ij. papa aūt ſuperior eſt. ꝟ. de maio.
ꝛ obe. ſolite. ꝟ. de ele. venerabilē. §. i. non pote
rat aūt cogi imperator ab initio qd̄ hec pri=
uilegia daret ſꝫ ex quo dedit auferre nō pōt.
xxv. qō. ij. priuilegia. i. et. ij. ꝛ. l. fe. quecunqꝫ. ꝛ
ſic eccl'ie venerabilis ꝛ argu. C. de ac. ꝛ ob. ſi=
cut initio. ꝟ. de voto magne. maxime ex quo
romana ec. ipſa approbauit. ꝟ. de conſti. ec=
cleſia ſancte marie. xcvi. diſtin. bene quidem.
arg. xxiij. q. v. ad finem. nunquid enim dices
qd̄ populus romanus qui poteſtatem ſuaꝫ
trāſtulit in principē ꝛ poſtea abſtulit. vt no.
ꝟ. de cōſti. §. quis poſſit. ver. itē populus. hāc
reuocationem facere potuit ita q princeps
nullam habeat hodie poteſtatem ꝛ dignita=
tem quam Conſtantin⁹ dedit eccleſie roma=
ne vt papa cunctis ſacerdotibus et totius
mundi princeps exiſtat et eius iudicio que
ad dei cultū vel fidē chriſtianorū vel ad ſta=
bilitatē ꝓcuranda fuerint diſponat. xcvi. di.
ꝯſtantinus. idē imperator poſſet hodie reuo
care certe nec impator: nec cuilibet laico de
electione ſūmi pōtificis vel de reb⁹ eccl'iaſti=
cis lꝫ decernere autoritate ꝓpa: imo qcūqꝫ
ab eis ꝯſtituta ſunt p infectis habēda ſunt: ni
ſi ſubſcriptione romani pontificis fuerint ro
borata. xcvij. di. §. i. ꝛ per totum. ꝛ. xcvi. di. per
totum. ꝛ qn̄ imperator eccleſie donat optia

menſura eſt immenſitas:nec dȝ quis cauſa ri ꝙ hoc ei non liceat.ſic loquitur manifeſte in autẽ.de reb' eccl.nõ alie.ſi nimis.col.ij.ꝓ certo dare ⁊ auferre puerile eſt.hoc eſt qđ tãgitur.ſ.de re.ec.nõ alie.cum laicis.ibi quaȝ nõ tm̃ ſcti pr̃es ſed ẽt principes ſclares multis priuilegijs muniuerunt:ideoq̧ gñale cõcilium nemini iniuriat̃ ſed tuet̃ libertatẽ eccleſiaſticã ⁊ eccl'iaꝝ priuilegia ꝯſtitutiones ꝯtrias abrogando qđ ñi facere ẽt auctoritate l.q̃ quatuor ꝯcilia gñalia.recipit ⁊ vult ꝙ ſȝ ipſa iudicet̃.in autẽ.de ec.ti.rñ.ſ.col.ix.q̃ rõne em̃ vnũ gñale recipitur in his in quibus vertitur periculũ aie ⁊ aliud non recipiatur rõ reddi nõ poſſet ꝯ idem ius.C.de libe. p̃te. vel exhere.l.ſ.⁊ hoc in eccl'iaſticis negotijs. in autẽ.vt cleri.apud proprios epiſc.cõue.§. ſi vero eccleſiaſticũ.col.vj.

13 Sunt aũt negotia †eccleſiaſtica tã rõne pſonarũ ꝙ̃ rerũ.xj.q.j.§.ſi.ergo ĩ talibus ad ſolũ papam recurrendum eſt.C.ꝯſum.tri.l.ſi.q̃ ſi reperiat nimiã leſionẽ dñi tẽporalis cõſiliũ apponet.ſ.eo.nõ minus.⁊ ca. aduerſus.⁊ hoc facere dȝ.arg.ſ.de deci.ſuggeſtum.ſ.de ver.ſig.qđ per nouale.hoc eſt ꝙ alibi dr̃ qđ non hȝ iudicare de feudo niſi rõne pacti vel ꝯſuetudinis vel priuilegij. ſubaudi ſupradicti conceſſi eccl'iaſtice libertati. ſic intellige.ſ.de iud.nouit.nã talia priuilegia vſq̧ ad effuſionẽ ſanguinis tenet̃ ꝯdefendere cum eccl'ie gñalẽ ſtatũ reſpiciant. xxv. qõ.vj.ſunt quidã.⁊ q.ij.ſi eam deſtruerẽ.xv. di.ſicut ſancti euangelij. ❡ Tranſit tñ feudũ cum onere ſuo.ſ.de dona.inter vi.⁊ vxo.cum nuper.iõq̧ in caſib' dȝ ſubire onera rõne feudi q̃ alij ſubeunt ſi auctoritate imperiali fiat iterũ cognitio feudi nõ ad eccl'iam pertinet: ſed ad dñȝ feudi.⁊ quo ad talia nil ad papã de feudo niſi rõne violentie vel negligentie/ vel peccati ſic loqunt̃ iura.ſ.alle.de fo.cõpe. Et eſt rõ qr in his nõ priuilegiauit princeps eccl'iam:ꝯ nec papa dȝ ei iniuriari:nec forte poſſet ſua ꝯſtitutione:qđ dic vt no.ſ.eod.§ a quibus.ver.itẽ hec vera ſunt.⁊ iunge qđ no. ſ.ne prelati vices ſu.ver.ſed ⁊ videtur .⁊ ſeq.

14 Que ſit †pena uiolantiũ immunitatẽ eccl'iaſticã. Dixit ray. ꝙ dupl'r.ſ.ſpũalis puta excõicatio ⁊ pecuniaria q̃ qñq̧ maior qñq̧ minor inueniẽt.xvij.q.iiij. quiſqs.ſi qs ꝯtumax.iõ eſt arbitrio iudicis ꝯmittẽda:⁊ dȝ reddi illi pſone vel loco cui facta eſt iniuria. ſ.de ſent.exc.parochianos.ſ.de ſimo. de hoc xvij.q.iiij.ſi qs in atrio.tu dic ꝙ ſm canones violator eſt excõicandus.vij.q.iiij.nullus.et ca.ſi quis deinceps.⁊ fractor ⁊ incendiarius eccleſie excõicatus eſt ipſo iure.xj.qõ.iij.ca nonica.xvij.q.iiij.oẽs eccleſie.ſ. de raptorib' in literis.ſ.de ſen. exc.conqueſti. ❡ Sed et pena. xxx.librãꝝ examlati argẽti imponit̃.xvij.q.iiij.quiſquis inuẽtus.⁊ dãnum nouies cõponat vt ibi ſequitur in.§.ſeq. Sed ⁊ ſi quis ſeruum fugienteȝ ad eccleſiam inde violenter extraxerit nongẽtos ſolidos pro emunitate violata cõponat. c. ſi qs

15 contumax. ❡ † Qui vero epm a ſede expulerit vel cõprehenderit:vel in eum manus violẽtas iniecerit excõicatus eſt : et oia bona ſua cathedrali eccl'ie applicãtur.xvij.qõe.iiij.ſi quis deinceps.⁊ accedit.ſ.de iniuri. olim.⁊ de penis.in quibuſdaȝ alij vero violatores.ſ. res eccleſie rapientes nõ ſunt ipſo iure excõicati.ſ.de fo.cõpe. conqſt' ſm Hoff.niſi occaſione exactionis ſeu tallie aliquid occupẽt. tales em̃ ipſo iure excõmũicati ſunt.ſ.eo.non minus.⁊ ſucceſſo:es niſi infra menſem ex quo adminiſtrationem habuerunt ſatiſfecerint. ſ.eo. aduerſus.§. ſi.necnon ⁊ facientes ⁊ ſcribentes ſtatuta cõtra eccl'iaſticam libertatem.ſ.de ſen.exc. nouit. et.c.grauem. ꝙ dic vt no.infra de ſentent.excõmunica.§.quis poſſit excommunicare.verſicu. ſeptimo. ⁊ ſequent.

16 ❡ † Sed ⁊ ſi prelatus grauauerit ſubditũ occaſione ſeruitij qđ fecit legato plus extorqñdo ꝙ̃ ſeruiat cogitur reddere ⁊ tantũdem pauperibus erogare.ſ.eo.quia plerũq̧.ſi vero grauat in expenſis in quadruplũ condẽnatur.xviij.diſ quoniam quidem.ſi in procurationib' in duplum. ⁊ dȝ reddi eccleſie ꝙ̃ grauauit.ſ. de cenſi. procurationes in ſi. ❡ Sed ⁊ ſm legem quicũq̧ fugiẽtem ad eccleſiaȝ ſubducit crimine leſe maieſt. a irritetur.C.de his qui ad eccle. confu.l.ij. ❡ Qui vero in eccleſia vel alio loco venerabili ſeditionem vel clamorem vel tumultum fecerit vel in qualibet ciuitate vel vico conuenticulã collegerit:vel colligere attentauerit vltimo ſupplicio ſubiacet

a ❡ Subducit crimine leſe maieſtatis.adđ text.in.c. ⁊ ceralia. et ibi doc. eo. titu.

a ¶ Nam atrox cēſet iniuria. vide canoni. notab. ſup eo.ti.de iniur.& Spec eu.eo.titu.

bit.C.eo.denunciamus. qđ intellige ẜm autē.de ſanc. epiſ.§. ſi quis cum ſacra miniſteria. col.ix. ¶ Quid ergo ſi qs clericus ad preceptum prelati non vult exire eccleſiā cum al's prelatus non ſit celebratur⁹.& qđē pōt eijci ſine metu excōicationis.J.de ſen.excō. veniens & actione iniuriarū agi pōt ſi quid attētauerit cōtra ipſum.nam & atrox cenſetur iniuria[a] ſi ſacerdos ſacerdotalibus ſit indut⁹. C.de iniurijs.atrocem.& ẜm legem capitalis eſt pena vt in ꝑ xi.legibus alleg.& C.de epiſ.et cleri.ſi qs in hoc genus. vñ et tanq̄ ſeditionarius ꝑ tpalem ptātem ab oī plebe expelli dꝫ. i.decapitari.xi.q.iij.ſi quis eps in conſilio dānatus. & propter talia mutatur quis de rege in iumentū.xj.q.iij ꝙ reſiſtit.grauius em̄ eſt eternā q̄ tēporalē ledere maieſtatē.J. de here.vergentis.igitur priuari pōt bñficijs ſuis.ar.J.de exceſ.prela.grauem.&.c.tātam.nam & violator interdicti ſi ſit ſcl'aris bñficijs ſuis priuatur. & ſi proteruitas exigat deponitur.J.de cleri. excō.latrones fraternitati.poſtulaſtis.& adde qđ no.ſ.de maio et obe.§.fi. ¶ Sed ẜm legē fin. hac edictali.§.cōuenticulas.ꝗlibet cōſpirator pena vnius libre auri mulctatur predam faciēs & receptator & violator pacis eadem pena tenet̄:& dom⁹ deſtruitur & bona publicātur. de pena canonica habes.xviij. q.iiij.maior.&.c.frater.&.c. conſumatꝫ.vbi dicitꝫ nōgentos ſolidos det epo: & duobus.c. ſeq. &.c.diffiniuit & ſe.vbi dicitꝫ domus epi eodē priuileg.gaudet

17 ¶ † Si quis aūt perſonis eccleſiaſticis ter requiſit⁹ iuſtitiam denegauerit iuriſditionē amittit.vt not.ſ.de fo.cōpe.§.quib⁹ ex cauſis.verſ.doctores.nō vꝫ etiā pragmatica ſanctio cōtra priuilegia eccleſiaſtice libertatis impetrata.C.de ſacroſanct. ecc.priuilegia.ſunt em̄ clericis preſtande alimonie de publico vt ibi non ergo auferende:qꝛ ꝗ hoc faciunt peiores ſunt pharaone.J.eod.non minus. qđ ad oīa priuilegia non ſolum eccl'iarum & eccl'iaſticarum perſonarū:ſed etiam hoſpitalium et hoīm & rerum ſuarū extenditur:& ad furtū tempus trahitur & ꝙ ineternū valeant cōfirmatur per pragmaticā ſanctionē.C.de epiſ. et cleri.oīa priuilegia.violatores ēt priuilegiorum eccl'iarum vel diſſimulatores pena v.librarum auri afficiuntur.C.de epiſ.& cler. in eccleſijs.&.l.ſi eccl'ie venerabilis. ¶ Quid ſi quis in angarijs vel alijs exactionib⁹ ſubditum grauauerit recipendo aliquid extraordinarium quaſi ex debito ratione cuiuſcū ꝙ cōſuetudinis.xx.librarum auri pena afficitur applicandarū loci ſeruatoꝝ: puta comiti et cingulo ſpoliabitur:& qui fieri ſe acquieuit cadens propria ſubſtantia exilium ſuſtinebit.in autēti.vt nulli iudicum.§.nulli vero.co.ix.multas & alias penas legales poteris legere.vt.ſ.§.proxi.ver.ad extraordinarium.& preced.& ſequ.allegatis.

¶ Ne clerici/vel monachi ſecl'aribus negotijs ſe immiſceant. Rubrica.

1 ¶ Secularia negotia/ que dicantur.
2 Clericis que ſint permiſſa & que non.
3 Negotium vnde dicatur.
4 Clerici non debent fieri miniſtri laicorum.
5 Tabellionatus offm̄ dꝫ clericis interdici.
6 Tabellio eccleſiaſticus nō debet cōficere inſtrumētum in ſecularib⁹:nec ecōtra.
7 Eps habens iuriſditionem dꝫ habere vicarium laicū qui in crlalibus iuſtitiam teneat ſed per ſe non debet hoc facere.
8 Negotia omnia ſecularia ſunt clericis ꝓhibita niſi probentur conceſſa.
9 Laicus nullo caſu hꝫ vel exercet iuriſditionem ſpūalem:nec per ſe nec per alium.
10 Monachis que ſint permiſſa & que non.
11 Pena que ſit clericorū immiſcentiū ſe ſcl'aribus negotijs inhoneſtis & prohibitis.

IN principio huius tertij libri tractauit autor de vita & honeſ.cle.tam ſecularium q̄ religioſorū cōiter demū in multis locis tractauit de his ſeparatim.& in multis oñdit que erant licita his vel iſtis .nunc intendit tractare de his ꝗ predictis prohibita ſunt & permixtim vt ſic cauda huius libri concordet cuꝫ capite ne dicat ad aliū titu.ptinere:iō apponit rubri. ne cle. vel mona.ſecu.nego.ſe imiſ.in ꝗ videndum. ¶ Que ſunt ſcl'aria negotia. Que ſunt pmiſſa clericis q̄ nō. ¶ Que ſunt pmiſſa monach. que nō. ¶ Que pena immiſcētiū ſe ſcl'arib⁹ negotijs inhoneſtis & prohibitis.

1 Que ſunt ſecularia † nego

tia. Uix poſſent numerari:ſed ne rex exēplis
egeat paucis agam.ff.de preſcrip.verbis.l.j.
¶ Quicquid plus iuſto appetit hō turpe lu
crum eſt.j.eo.c.j.verſ.quicquid.⁊ dic appetit
et cōſequitur vñ tenetur ad reſtitutionē: qa
ſm Aug.non dimittitur pctm̄ ⁊c.j.de vſu.cū
tu.xiiij.q.vj.ſi res. ¶ Uel dic appetit in morā
do.nā primos motus poterit quis cohibere 2
iō cogitationis ſcz nude: ⁊ primi mot⁹ penā
nemo meretur.de peni.diſt.j.§.cogitationis.
ff.de penis cogitationis.ſz nimia affectio pu
nienda eſt.xxxij.q.iiij.origo. ¶ Munera iniu
ſta accipere vel habere.j.eo.c.j.ver.munera.
xiiij.q.v.non ſane.ergo non vendet ꝗs plat⁹
vel alius iuſtitiā. j.de pur.cano.c.fi.ante fin.
beāū em̄ qui excutit manus ſuas ab oī mu=
nere.xvj.qō.j.predicator.Ideo dr ꝙ iudex et
conſiliari⁹ eius dz deo et legi manus puras
ſeruare in autē.de man.prin.§ nō permittas
coll.ij ⁊ iuſiu. qđ preſtaṫ ab his.§.fi.coll.ij.
⁊ vt iud.ſine ꝗquo ſuffra.§.cogitatio.coll.ij.
¶ Pro aliquo ſclari queſtu ꝑcio aliquē con=
ducere.ff.de condi.cā data.l.dedi.⁊.l.pecuniā
ff.loca.⁊ condu.ꝗ opas.j.eo.c.j.ver.ꝑ aliquo.
¶ Cōtentiones verborū vel lites in iudicijs
quib⁹ finis imponēdus eſt.ff.ſi cer.pe.ꝗdam
eſtimauerūt.ꝫ.de do.⁊ ꝯtu.finē.lis aūt a cōtē
tione primit⁹ nomē ſumpſit.j.de ver.ſig.for⁹
§.lis vel rixa nedū verborū ſed verberū ama
re.imo dz bon⁹ iudex occurrere.ff.de vſufru.
equiſſimū.j.eo.c.j.ver.contētiones.in autē.ǒ
armis.in prin.coll.vj. ¶ In placitis ſclarib⁹
diſputare:excepta defenſione orphanoꝝ vi=
duarū.j.e.c.j.ꝟ.i placitis.qđ dic vt no.ꝫ.ǒ po
ſtu.§.quid ꝑtinet ver.ad offm̄. ¶ Cōductores
aut procuratores eſſe ſclarium rerū.j.eo.c.j.
ver.cōductores.qđ dic vt not.ꝫ.de loca.et de
procu. ¶ Turpis verbi vel facti eſſe ioculato
rem vel iocum ſecularē dirigere.xlvj.diſ. cle
ricum ſcurrilē.ꝫ.de offi.arch.c j.j.e.c.j.ꝟ.tur=
pis. ¶ Aleas amare.j.eo.c.j.ver.xxxv.diſ.c.j.
et fi.ꝫ.de vi.⁊ hone.cler.c. clerici.§.ad aleas.
j.de exceſ.prela.inter dilectos. ¶ Ornamētū
incōueniens propoſito ſuo querere. xxv.qō.
iiij.c.j.⁊.ij.ꝫ.de vita ⁊ ho.cle.clerici. ver.clau
ſa.⁊ ver.panis.ver.pe.⁊ fi.⁊.j.eo.c.j.ver.orna
mentum. ¶ In delitijs viuere velle. j.eo.ca.j.
ver.in delitijs.xxxv.diſt.eccleſie. ¶ Gulam et
ebrietatē ſequi.j.eo.c.j. ver.gulā.ꝫ.de vita et
honeſt.cle.a crapula. ¶ Pondera iniuſta vel
menſuras habere.j.eo.c.j.ver.pondera.ꝫ.de
contrah.emp.vt menſure. ¶ Negotiū.iniu
ſtum exercere qđcunqꝫ ſit illud.j.e.c.j.ver.ne
gotium. ¶ Canes vel aues ſequi ad venādū 3
j.e.ca.j.verſ.canes.j.de cle.venato.c.j.⁊.ij.qđ a
potiſſime ab epīs cauendū eſt dū viſitant. ꝫ.
decē.i.cū apl's. ¶ Et oibus ꝗbuſlibet cauſis
ſupfluis intereſſe.j.e.c.j.ꝟ.⁊ oibus.qꝛ de omī
verbo ocioſo ⁊c.Bern. nuge in
ore laicorum nuge ſunt:in ore
aūt clericorū ⁊ maxime ſacerdo
tuz blaſphemie ſunt. ¶ Et bre
uiter nō poſſunt oia numerari
qꝛ plura ſunt negotia ꝙ voca=
bula.ff.de preſcrip.ver.l.iiij.

Que ſunt † permiſ
ſa clericis:que nō. Et quidem
oia ſupradicta.j.eo.ca.j.ver.ec
ce.ois em̄ negotiatio ſecularis
que eſt de rebus ſclarib⁹ emē=
dis vilius ⁊ carius diſtrahen=
dis eſt clericis interdicta.lxxxj
diſt.fornicari.⁊.c.negotiatorē
et.ca.ejiciens.⁊ ſeq.qꝛ talia vix
ſine peccato fiunt. de peni.diſt.
v.qualitas. Honeſtum tñ ne
gotium nō eſt interdicendum.
xcj.diſt.clericus victum.de cō=
ſe.diſ.v.nunqꝫ vñ exemplo pau
li pōt clericus ſibi victū ꝗrere
manibus.ſupra de cenſi. cum
apoſtolus.x.qō.iij.cauendum.
quod etiam monachis interdi
cendū nō eſt:vñ ⁊ in regula bea
ti Bndicti precipitur prouide=
ri:ꝑ cui⁹ manus negotia ꝑcu=
renṫ.j.eo.c.j.ver.nec tñ intelli=
ge etiā ꝙ tā ſeculares clericiqꝫ
religioſi pñt vilius emere ⁊ ca
rius vendere dūmodo non fa=
ciant hoc ex propoſito puta e=
mit celarius bladum vel vinū:
vel aliquid aliud ꝑ totū annuz
ſupereſt aliquid vel qꝛ mona=
chi vel conuerſi mortui:vl' mu
tati ſunt vel boues:vel alia a=
nimalia vendant:ergo quod ſu
pereſt quāuis carius vendant
ꝙ emerunt:tamen hoc non eſt
eis prohibitū:quia ea ꝗ monā
ſterio vtiliora ſunt intēdere de
bent.ſic intelligo iura proxime
inducta.nam ad huius vite ne
ceſſitatē ſtudia ſūt diuerſa.xxj. a
q.j.clericus:ſec⁹ eſt ſi ex ꝓpoſito
fit,et his dedit⁹ ē:qꝛ tūc ſi mo=
nit⁹ nō corrigaṫ amittit ꝑuile.
clericale.ꝫ.de vi.⁊ ho.cle.c fi.ꝫ
vtāṫ clerici decre.j.de vſu.naui
gāti.cū ſicut.ꝓbatū ē eis ſimolē
negotiatio īterdicta. ¶ Dr̄ tāt
negotiū a quaſi negās ocium.
¶ Sz ꝓprie negotiū in cauſis
negotiatio i ꝯmercijs locū hz.
j.de ꝟb.ſi.for⁹.§.cōſtat.ſic debēt

a ¶ Dicitur autē nego tium.adde ca.ejiciens lxxxviij.di.

oēs clerici abſtinere ab oībus negotijs ſecularibus maxime inhoneſtis.j.e.c.j.ꝫ.de vi.⁊ ho. cleri. clerici. ¶ Prohibet̄ et in ipis ne cōtendāt in iudicio ſeculari niſi ꝓſequēdo ſuā iniuriā vel ſuorū.iij. q.vj.oībus et niſi pro miſerabilib⁹ ꝑſonis.ꝫ. de poſtu. ꝑla.ca.j.⁊.ij lxxxvj. di.ꝑuenit.nec ob.ſi dicat ſe egere cū ei teneat̄ eps ꝓuidere.ꝫ. de prebē.eps. ſm Gof.dic.ꝫ.de poſtulā.¶ Sed neq ꝑdia ſecularia cōducere dꝫ.j.e.c.j.⁊. ij.et in auꝫ.de ſan.epiſ.§.aliū autē. nā dei ſacerdotes ſacris vacare opꝫ.xxxj.diſt.ſacerdotib⁹.ff. de arbi.nō diſtinguemus.§.ſacerdotio.ꝓhit tn̄ etiā monachi nō noie ꝓprio:ſed noie monaſterij neceſſitate inſtāte predia laicorū ad firmas recipere.j.e. ſcd̄m.ſed ſi ſua ſufficiāt non lꝫ in auꝫ.de ſan.epiſ.§.aliter.col. ix. in vtroq tn̄ caſu decimas dabūt.ꝫ.de deci.delicti.

4 ¶ † Nō debēt clerici fieri miniſtri laicorū:al's ſi depr̄hendant̄ in fraudē nō ſubuenit̄ eis quaſi abutent̄ priuilegio clericali.j.eo.c. ij.j.de vſur.qꝛ fruſtra qđ qdam nude ⁊ pure intelligūt ſicut iacet qđ nō placet. Gof.qꝛ cū laici peccēt clericos a diuinis officijs auocando. xxj.q.iij. cyprian⁹.lxxxviij.di.c.fi. Ex hoc edicto nō debēt priuilegiū ſortiri cū potius puniēdi ſint.ar. xxvj.qō.j.legi.ff.de dona.inter vi.⁊ vxo.l.iij.§.j.ff.de regu.iur. nō fraudant̄.§.nemo.ff.de fur. itaq fullo.ff.de.mino.papinianus exuli. xxiiij.q.ij.didicim⁹. j.de dona.inter vi.⁊ vxo. ⁊ ſi neceſſe.intellige ergo decreta.qn̄ ter admonitus nō vult deſiſtere.j.e.ſed nec ꝓcuratores.ꝫ.de vita ⁊ ho.cle.c.fi.j.de ſen.excō. cōtingit.j.audiētia.vel dic:deprehendant̄.i.intercipiant̄.ſcꝫ in fraude cōmiſſa:nō aūt.in ꝑſona: ſicut et alias dicitur; qđ ſummam ſapientiam ſcilicet filium dei capere properabāt ſuis inſidijs.id eſt verbalibus captionibus. de penitē.diſt.vj. c.j.vltra medium.et eſt ſi.ff.de pig.act,l.fi.ſcd̄m Goffr, ¶ Ego intelligo literā quando eps publice denunciat in ſynodo ne quis ſe intromittat de talibus ſub pena priuilegij clericalis ⁊ qđ certus ſit quicunq cōtra denunciationē ſuam venerit per ipſum non defendetur. talis em̄ edicta loco trine monitionis ſuccedūt.ꝫ.de loca.⁊ condu.c.j.de ap. preterea.j.de ſenten. excō.a nobis. Si igitur aliquis clericus contra talem denunciationē prohibitoriam publice in ſynodo factā venerit de ſe queraꝫ quia ipo facto tanq incorrigibilis nudat ſe priuilegio clericali: quia incidit in factum damnatum:ergo de ſe queratur:quia in incertis non in certis locus eſt coniecturis.ad hoc.ff.de verbo.obli. continuus.ꝫ.de elec.cū inter vniuerſas.ff.de redhibi. ac.l.j.§. ſed ſi intelligatur.ff.de actio.empti ⁊ vendi.l.prima.in fine.

5 Clericis † em̄ in ſacris ordinibus conſtitutis debet tabellionatus officiū interdici[a].j. eo.ſicut te. qđ intelligas in ſecularibus negotijs:vt docet rubrica hec ſub qua collocatur. ¶ Quid ſi nihilominus cōficiat inſtrm̄ videt̄ q non valeat arg.x.diſt.vides.⁊.ꝫ.de dolo ⁊ cōtu.veritatis.ad fi.C.de legi.non dubium.Sed cōtra qꝛ fit ab illo qui iurauit et alias honeſtus eſt.ar.ꝫ.de preſeri.ad audiētiam.⁊ de preſump. illud, et multa ꝓhibent̄ fieri q̄ tn̄ facta tenēt.ꝫ.de iureiu. queadmodū.§.qđ ſi poſt hmōi.ad fi.⁊ ar. ꝫ.de preben. dilect⁹. ¶ Solutio.ſi publice ⁊ ſolēniter interdictū ſit non credo q valeat qꝛ talis cōficiēdo mortaliter peccat ꝓpter inobedientiāt vt no.ꝫ.de maio.⁊ obe.§.⁊ q̄ pena.ergo ſicut non valet teſtimoniū ſuū ita nec inſtrm̄.ꝫ.de teſti.teſtimoniū.⁊ arg. in his q̄ no.ꝫ.de teſti. teſtimoniū.⁊ ar.in his que not.ꝫ.ver.proxi. Sin aūt in occulto valet ne ad ipm venientes decipiantur qui poſſunt excuſari ꝓpter ignorantiā.ff.de offi.preto.barbarius.de ſymo.qm̄ ſymoniaca.j.ad fi. ¶ Sed nunquid in ſpūalibus pōt facere inſtrm̄? nō.ſi a laico conſtitutus ſit tabellio.arg.ꝫ.de deci.tua.et ꝫ.de iudi.decernimus.et de arbi. cōtingit.et ꝫ.de reb.eccle.nō alie.cū laicis.ſeni em̄ ꝓhibetur principale ⁊ acceſſoriū.ꝫ.de iudi.quāſto. ¶ Quid igit̄ fiet in eccleſiaſticis puto qđ eps pōt ꝯſtituere tabellionē[b] p totā ſuā dioceſim cui cura omniū cōmiſſa eſt.x.q.j.regēda.xij.q.j.eps.⁊.c. ꝑcipim⁹. ⁊ ſi ſic fecerit vocabit̄ ad ſcribēda acta eccl'iaſtica ſori.alias due ꝑſone honeſte ſubrogabunt̄ vbi tabellio nō habet̄.ꝫ.de ꝓba. qm̄ ꝯtra falſam.⁊ ſic intelligo q clerici ꝓhit eſſe notarij dn̄i pape v.q.j.quidā ſed ꝯſtitut⁹ a papa gn̄aliter cōficiet inſtrm̄.ix.q.iij.cuncta p mundū. ⁊.c.per principalē.pōt etiā eſſe notari⁹ archiepiſcopi vel epiſcopi;vt in.d.c.quoniā contra fal.

a ¶ Dꝫ tabellionat⁹ offm̄ interdicti. Adde qđ hoc fallit in caſu hereſis vt j. c. vt officiū. de here.lib.vj. gloſſ.⁊ ibi Abb.l.cle. j.de here. ant. d bu. in proe.decretaliū.l penul coſiliū.Abb.in c.fin.de ſepul. bart.l l.ſu⁹.ff.de teſt. bal.in l.nā patronus.C.de eo q̄ liber. doc. in.l.ſi qs ex argētarijs.l.§. j.ff.de edē.

b ¶ Eps pōt cōſtituere tabellionēꝫ. adde ſpec. ti.de inſtr. edit.l.§.reſtat.℣.ſed qs.car.3a ba.l.c.j.in ij.nota.de ſymo.Jo. de imo. in c.j.de fi.inſtru.Oldr. cōſi.lxxv. inci. quis poſſit.

ſam.arg.⁊.lxxvij.di.monach⁹.J.de ſymo.c.ſ.⁊.ij.ſicut epm.ſed talis non hȝ poteſtatē extra dioceſim illius qui ip ſum cōſtituit. ff. de iuriſ.om.iud.l.fi. Intantū ergo executio notarij ſiue tabellionis vel ſcriniarij extendi pōt inquantum conſtituentis conſtitutio. qḋ dic vt no.S.de cōſti.§.qñ cōſtitutio incipit arctare. ¶ Quia nec in alijs pōt autoritatē ſuā interponere.ff.de bo.auc. iudi. poſ. cum vnus. §.pe.que in talib⁹ deſideratur. duo em̄ operantur ⁊ faciunt fidē adhiberi hmōi inſtrumentis.ſ.preſtatio iuramenti .S. de p̄ſcri. ad audientiā.§.fi.ſcḋm eſt autoritas iudicialis a qua tabellio hanc recipit ptātem: vt patet in auten.de tabel.§.ſ.⁊ fin. col. iiij.⁊.S.de fide inſtru.c.pe.⁊.fi.quorum ſi vnum deficiat deficit ⁊ effect⁹.ar.C. de ſeruis.l.iij. nec ob.qḋ ſicut dicunt quidā ſigillū principis ſecularis facit fidē in ſpiritualibus:ergo dicunt ipſi:⁊ inſtrumentum tabelliōis ſui:qꝛ forſan pria propoſitio non eſt vera.¶ Quid enim ſi princeps dat literas ꝙ talis eps in preſentia ſua ꝓtulit ſniam diuortij inter quoſdam:nunqd faciet fidem:⁊ nunqd de ſententijs ⁊ proceſſibus coram prelatis habitus recurritur ad ſigillum principis ſecularis ſed nec eſt ſimile de ſigillo ⁊ tabellione: imo aliud eſt oino. ratio diuerſitatis hec eſt qꝛ ſigillo credit̄ tāꝙ teſtimonio ſigno autentico confirmato qḋ vbiꝗ ferri ⁊ fieri pōt:ſicut ⁊ teſtis teſtimoniū qḋ ex naturalibus organis pendet:⁊ ſine alicuius iuriſditionis preiudicio: exercetur tabellioni vero ratione officij publici ſibi cum debita ſolennitate cōmiſſi cuius exercitium non pōt excedere ꝓuincie terminos cōmittētis.ar.ff.de of.preſec.vr.l.ſ.§ initiuȝ epiſtole. ⁊.l.fi.qꝛ non dȝ quis ponere falcē in meſſem alienam.vſ.qō.iij. ſcriptum. et breuiter cum princeps ſecularis nequeat expreſſim dare poteſtatem alicui cōficiendi inſtrā. in ſpūalibus nec tacite hoc intelligitur poſſe:lȝ ſecus econtrario quo ad principē eccleſiaſticū cenſeatur:nec em̄ hoc accedit tunice ſed tunica homini.ff.de redhi.a c.iuſtiſſime. ad ꝙ accedit qḋ not.J.ꝗ fil.ſint legi.§.qualiter ⁊ a quo. ver.ioannes dicit.¶ Sed ⁊ poteſt dici qḋ ex quo quis ſimpl̄r eſt cōſtitutus tabellio ab illo qui hȝ hāc ptātē vbiꝗ pōt ꝯficere inſtr̄m ſicut ⁊ preſbyter ſemel ordinatus: vbiꝗ pōt celebrare. ſ.ſaltem de licentia illius ad cui⁹ iuriſditionem declinat.S.de cler.peregri.tue fraternitati.ſicut ⁊ voluntaria iuriſditio vbiꝗ exercetur.ff.de off.cōſu.l.vnica.⁊ not.S.de offi.leg.§ in quo loco.ver.itē ea.Sinaūt dicatur do tibi ptātem conficiēdi inſtr̄m infra talem dioceſim vel ꝓuinciā:tūc extra illā poſitus non hȝ exercitiū ſicut nec archiepus vtitur pallio extra ꝓuinciā ſibi commiſſam:vt not.S.de vſu pal.§.⁊ quo loco. ꝓbatur primū mēbrū in lōb. de ſcabinis ⁊ cancellarijs. l.fi. li.ij.Sed ⁊ quāuis cōcedi poſſit ꝙ tabellio eccleſiaſticus cōficere poſſit inſtr̄m in tpalib⁹: econtra tñ vt dictum eſt nunꝗ̄ eſt ꝓcedendum. Alij dicunt ꝙ cōſtitutus in ſpūalib⁹ tm̄ nullam ptātem hȝ in tēporalib⁹. ¶ Non dȝ ergo tabellio eccleſiaſticus inſtr̄m conficere in ſecularibus nec ſecularis in eccleſiaſticis: quia conuerſatio iſtorū ſecreta et diſcreta debet eſſe.ij.q.vij.laicos.⁊.C.de epi. ⁊ cleri.repetita.⁊ de teſta.conſulta.in auc.de ſan. epiſ.§.omnibus autem laicis.coll' ix.ergo ſi laic⁹ ſcribat vota ſingulorum in electionib⁹ hoc ipſo reprobabit̄ electio ſicut fuit factum in electiōne placētinī ſm̄ Jaco.vt ꝓbatur.S.de elec. maſſana. Conſulimus igitur ꝙ quilibet eps faciat tabellionem ſuū:nec de poteſtate ſua dubitam⁹. qui em̄ pōt epiſcopum conſecrare: regē inungere: multofortius tabellionem cōſtituere.ar.S.de deci.ex pte. iij.xliij. diſtinc.in ſynodo. ſed hoc non poterit demādari.ar. ff.de tuto. et cura. da. ab his. nec mandante. et tamen autoritate magiſtri cenſus poteſt ſibi tabellio alium conſtituere ex cauſa vera et neceſſaria qui compleat qḋ ipſe complere non poteſt.in auc. de tabel. .§.pe. col'.iiij. ad hoc de fi. inſtru.c.pe.et fin.Quis clerici in foro eccleſiaſtico poſſint eſſe tabelliones. In curijs tamen principuȝ prohibetur eis ne etiam ſcriptores fiant.J. eodē. ſententiam.§.nec quicꝗ̄. quod ſi in criminalibus ſententiaȝ ſanguinis [a] ſcripſerint vel dictauerint irregularitateȝ incurrent vt ibidem.reſpon.ſ.et per totum.lj.diſtinct.aliquantos.argu.xxiij queſtio.v.c.ſ.ij. et .iij. Poſſunt tamen clerici eſſe familiares principum et baronum et eis ſeruire in officijs diuinis.S. de ſer.non ordi. nullus.et Quis poſſint etiam.

a ¶ Snlam ſāguinis. Adḋ diffuſe p marſanum de ſe nis in reſpet: c. ſententiā ſanguinis.eodem.titu.

in ipſorum conſilijs intereſſe ⁊
ſuadere: vt iuſtitiam teneant.
xxiij.q.viij. peſſimā·in fi. ⁊ etiā
dicere in genere quando non
inſtat caſus qualiter homici=
de occidēdi ſunt.v.q.v.dilato=
ri.vt tamē potius conſulentis
ꝙ̄ ſuggerentis opera fugant.
ff.de qō.l.j.§.per queſtionē.ca=
ueant tamen ne caſus immi=
neat q̄n ſic dicūt.ar.ff.ſi cer.pe=
ta.certū eſt. ¶ Quid eñ refert
vtrū ſpecialiter nominet vel
generaliter cū ſciant lupū eſſe
in fabula.nam et ſi incitauerit
reus eſt.j.de homi.ſicut dignū
§.qui vero. ideo nec facto nec
verbo nec nutu puto ꝙ tūc de=
beat ſententiā dare: vel dicta
j.eo.ſnīam.j.de exceſ. prela.ex
literis.arg.j.de peni.omnis.§.
caueat.licet poſſit petere iuſti=
tiam fieri.j.de homi. poſtula=
ſti.⁊.c.tua.§.ad vltimū. ¶ Sed
ciuiliter ⁊ modeſte:non proca=
citer ⁊ cum pura intentione.ſ.
vt ſua recuperaret non vt iniu
rians ſibi occidatur.xxiij.q.v.
vnum ſolum.⁊.c.pena.⁊.c. non
vos.ff.de bo.lib.qui cū maior
§.j.nec imputabit ſi iudex pu
niat vltra ꝙ̄ deberet.ff.de euic.
7 ſi per imprudentiam. ¶ † Eps
a aūt iuriſditionē habēs [a] dꝫ ha
bere vicariū laicū q̄ in crimina
libus iuſtitiā teneat ſed per ſe
hoc nō debet facere.j.eo.cleri=
cis.xxiij.q.viij. his a quibus.⁊
licet debeat cauere ab atroci=
bus pōt tñ infligere penā fuſti
b gationis leuē: ⁊ penā exilij [b].j.
de calū.c.j.ad fi.ſ.de iudi.cum
nō ab hoie.ad fi.ſ.depoſiti.c.
j.dum tamē caueat a vindicta
ſanguinis.j.de rap. in archi=
epatu. qō intelligas de crude
li et periculoſa effuſione.j.de
cle.percuſ.c.ij.quis eñ de faci
li poſſet cauere ne in fuſtiga=
tione exiret gutta ſanguinis ⁊
tamen clericus verberat quā=
doqꝫ.v.q.v. illi qui. nam et pe=
nam characteris faciendi in
facie infligere poteſt: que non
poteſt fieri ſine effuſione ſan=
guinis ſaltē leui.ſed patiens
non minus incontinenti come=
deret.ſic intellige.infra de cri=
mine fal.c.iij.igitur ſi miniſtri excedunt non
imputatur epiſcopo qui precepit leuiter fu
ſtigari:dum tamen expreſſim prohibuit ne
ne atrociter verberet. argu.j.de homi.tua.§.
ad vltimū.⁊ ca.petrus diaconus. ⁊ de ſymo.
8 ſicut nobis. ¶ In ſumma no.† ꝙ omīa nego
tia ſecularia ſunt clericis prohibita niſi pro
bētur conceſſa:cum in rubrica prohibendo
tradat regula generalis.ad hoc.ff. de illici=
tis col.l.ij.ſ.de tranſla.epi inter corporalia.
§.ſed neqꝫ. ¶ Sic ⁊ multomagis ſunt laicis
ſpūalia oīa interdicta. nā clericus pōt habe
re tpalē iuriſditionē: ⁊ qō nō pōt exercere ꝑ
9 ſe ꝑ aliū exercebit.vt no.ſ.e.§. eps aūt.† Lai
cus vero nullo caſu hꝫ vel exercet iuriſditio
c nem ſpūalē [c] nec per ſe nec per aliū:vt ptꝫ in
his que no.j.qui fil. ſint legi.§. qualiter et a
quo.ver.ergo iuriſditiones ⁊ ſe.⁊.j.ne prela.
vices ſuas.ver.ſed ⁊ videt. Inde eſt qō licet
laicus vna cū clerico poſſit autoritate ſupio
ris de ſpūalib9 tanꝙ̄ arbiter cognoſcere nō
tñ tanꝙ̄ iudex niſi autoritas pape interueni
ret:vt no.ſ.de offi.dele.§.cui poſſit delegari.
verſi.ſi ignarus.⁊ ſeq ⁊.ſ. de arbi.§. de qua
re.ver.ſed ⁊ mixta.ſicut nec vna cū clerico eli
gere pōt.ſ.de elec.maſſana. ¶ Et eſt triplex
ratio:vna qꝛ hec eſt regula ꝙ laicus in nul=
lo pōt diſponere de reb9 eccle.etiā ſi religio=
ſus ſit.ſ.de rebus eccle.nō alie.cū laicis.er=
go ſemp tenenda eſt: niſi in cōceſſis ⁊ a iure
exceptis.arg.ff.de illicitis coll.l.ij.ſ.de trāſ=
la.epi. inter corporalia.§. ſed neqꝫ. ¶ Scda
qꝛ iuriſditio maior et dignior eſt ꝙ̄ poteſtas
cōpromiſſaria vt ptꝫ in his q̄ no.ſ.de ap.§.
quō decretalis ver. iudicibus.vñ non ſequit
ꝙ ſi a iure id qō minus eſt conceditur.etiā ⁊ id
qō maius eſt conceſſum videat licet econtra
ſequitur:vt patet ſupra de deci.tua.⁊.j.e.c.
ex parte.et.c.ſeq. ¶ Sed et ſententia arbitri
non per omnia ſententia eſt.ff.de his qui no.
infa.q̄d ergo.§.ex cōpromiſſo. ¶ Sed ſolus
papa ſpiritualia ſiue eccleſiaſtica concedit
laico:vt not.ſ.de offic.lega.§. quid pertinet.
verſi.laico ſacra donate. ergo omnis caſus
qui a iure vel papa expreſſim non conceditur
intelligitur denegatus.⁊ qō de vno concedi
tur de alijs denegat.ſ.de preſump. nonne.
¶ Aliud eſt ergo in iudicio qō neceſſarium
eſt ⁊ redditur in inuitum.ff.de verbo.obliga.
inter ſtipulantē. ideoqꝫ non voluntati iudi=
cis ſed neceſſitati iuris ſubijcitur.ff. ad tur=
pil.l.j.§.ſin aūt. Inde eſt quod non poteſt ſu=
perior clericum ſuum laico ſubijcere: quia
iam ſubijceretur perſona quod eſſe non po=
teſt qꝛ hoc non ſuſtinet ius.vt.ſ.de fo.cōpe.
ſignificaſti.⁊ patet in his que no.ſ.de offi.de
lega.§.quibus modis verſic.clericus. aliud
in arbitrio quod voluntariū eſt. ff.de arbi.l.

a ¶ Eps aūt iuriſditionē habēs. Adde tex. in.c.fi.e.ti. lib.vj.et ꝑ Abb.in.c.ij.de iudi. Et an talis eps iuriſditionē habēs poſſit habere officiales armatos ꝑ executiōe ſententie. vide ꝑ abb.i.c.ſignificaſti.i.iij.colū.de offi.deleg. vbi dicit al's fuiſſe interrogatus a q̄dā epo. idē Abb.i c.cū nō ab hoie.de iudi.i.ij.col.

b ¶ Et penā exilij. Adde text.et ibi doct.in in.c.accedēs.l.di.c.in ſynodo lxiij.diſt.c.hi q̄ epos.iij.q.iiij.c.audiētiā de cri.fal. tex.⁊ glo.i c.cū beat9 xlv.diſt.

c ¶ Vel exercet iuriſditionē ſpiritualē.adde Abb.in c.ij.de iudi.

iij.§.tā ⁊ ſi neminē.⁊ iō poteſtati iudicis relinquitur:qꝛ facti eſt ⁊ nō iuris.ff.ad muni.ordine.§.durioribꝰ.Igitꝰ ſicut in cōpoſitione que voluntaria eſt excuſat autoritas ſuperioris in ſpūalibus.ȝ.de preben.niſi eſſent.ſic ⁊ in compromiſſo.ȝ.de arbi.per tuas ⁊ iunge qđ not.ȝ.de poſtu.§.quid pertinet.ver.item ad officium ſuum pertinet ſtare ⁊ ſeq.

10 Que ſunt† permiſſa monachis:ꝗ nō. Et certe oīa que ꝑmiſſa ſunt:ſunt prohibita monachis ex quo clericis ꝓhibita ſunt:nam ad carentiā proprij.et ad obſeruantiam regularem vltra quā clerici aſtringuntur.ȝ.de ſtatu mona.cum ad monaſteriū in fi.⁊ ꝙdiu hoc ſeruauerint:non ſunt alij introducendi clerici vel laici.ȝ.de reb.eccle.nō alie.poſſeſſiones.Sed ſi delinquunt monendi ſunt vt abſtineant.ꝙ ſi incorrigibiles ſint poſſunt eijci de monaſterio ⁊ alij fratres alterius ordinis introducendi ſunt per quos religio retineatur.j.e.relatū.vt labores impiorum iuſti edant vt ibi.⁊.xxiij.qō.ſi quicunꝗ. ⁊ ſi aliud fieri non poteſt:tandem ponētur in monaſterio clerici ſeculares.ȝ.de relig.domi.inter quatuor.⁊ de hoc not.plenius.ȝ.de regula.§.ad quid tenetur.ver.ſed ⁊ tenetur ⁊ ſeq.¶ Et breuiter clerici debent viuere religioſius ꝙ laici: ⁊ religioſi religioſius ꝙ clerici ſeculares.arg.ȝ.de regu.conſulti.¶ Pōt tamen religioſus vtilitate monaſterij exigēte ⁊ abbate nihilominus imperante ſecularia exercere: honeſta tñ non inhoneſta.ȝ.de poſtu.c.ij.xvj.qō.j.monachi.⁊.c.placuit.ergo non audiant leges vel phyſicam.j.c.non magnam.qꝛ nec hoc audire debent hodie in perſonatibus.et ſacerdotio conſtituti.j.eodem.c.fin.

11 Que pena† immiſcentium ſe ſecularibꝰ negotijs inhoneſtis ⁊ ꝓhibitis. ¶ Ut indigni fiant delatione tonſure. nam tonſura clerici ſecularia exercentis videtur profecto in miniſterij noſtri vituperium redundare vt.ȝ.de cle.coniuga.ioannes ad fi. ¶ Ut fiant a miniſterio eccleſiaſtico alieni ſi fuerint procuratores laicorum.j.eo.ſed nec procuratores excommunicentur.j.eođ.ſm inſtituta.⁊.c.clericis.in fi.nec ſubueniaꝰ eis ab eccleſia.j.eo.ſacerdotibus.¶ Ut irregularitatem incurrant: ſi ſententiam ſanguinis dictant vel in loco in quo exerceaꝰ interſunt.j.eo.ſententiam.quod dic vt not.ȝ.eo.§ que ſunt permiſſa clericis.verſic.poſſunt.⁊ verſi.epiſcopus.¶ Ut ſi mercimonia exerceant ſicut laici: et tertio moniti nō deſtiterint priuilegium clericale de immunitate patrimoniorum amittant.ȝ.de vi.⁊ ho.cle.c.fin.Et ſi tanꝙ laici incedant exuentur oī priuilegio.j.de ſenten.excō.ꝯtingit in audientia.¶ Ut tabellionatus offm̄ exercentibus ꝯtra interdictum ex quo in ſacris ordinibus conſtituti ſunt beneficia eccleſiaſtica ſubtrahanꝰ.j.eo.ſicut te.qđ dic vt no.ȝ.eo.§.que ſunt permiſſa clericis.ver.clericis.⁊ ſequen.¶ Ut religioſi diſſoluti remoueanꝰ ⁊ alij introducātur.qđ dic.vt no.ȝ.e.§.que ſunt permiſſa monachis.¶ Et religioſi audientes leges vel phyſicam niſi infra duorum menſium ſpacium ad clauſtrum redierint ſicut excōicati ab omnibus euitenꝰ et in nulla cauſa ſi patrocinium preſtare voluerint audiantur ⁊ in choro et in menſa ⁊ in capitulo vltimi fratrū exiſtāt: ⁊ niſi forte ex miſericordia ſedis apoſtolice ſpem totius promotionis amittāt.j.eo.nō magno.ſed hodie in caſu religioſi ipō iure ſunt excōicati.j.eo.c.fi.§.j.¶ Que prohibitio extēdiꝰ ad archidiaconos decanos plebanos prepoſitos cātores ⁊ alios clericos ꝑſonatus habentes et preſbyteros:niſi infra duos menſes olim religioſis conceſſos deſtiterint.j.eo.c.fi.§.fi.¶ Alij clerici perſonatus habētes ſicut ſunt primicerius.ȝ.de conſti.cū acceſſiſſent.¶ Theſaurarius.ȝ.de ꝯceſ.ꝑben.cū noſtris.¶ Cācellarius.ȝ.vt bene.ec.c.vnico.¶ Precentor ⁊ ſuccentor.j.de exceſ.prela.inter dilectos.¶ Magiſter ſcholarium.j.ne prela.vices ſuas.quāto.¶ Cuſtos.ȝ.de of.cuſto.c.j.⁊.ij.¶ Sacriſta.ȝ.de of.ſacriſ.ca.j.¶ Archipreſbyter.ȝ.de offi.archipꝛ̄ſ.c.j.ij.⁊ iij.⁊ idē intelligas de alijs ꝑſonatibus ꝗ ſm diuerſas eccleſiarum conſuetudines ꝑſonatus habenꝰ.¶ Quid de habentibꝰ curā animarum:nunquid ligantur? curia tꝫ qđ non. nec immerito:cū eñ hec conſtitutio ſuꝑ ſpecula.penalis ſit: nō eſt extendēda ſed reſtringenda ſm Hoſt.ff.de penis.preſes.⁊.l.interpretatione.¶ Salua reuerentia vtriuſꝗ Iurium puto de rigore iuris tribus euidentiſſimis rationibus ꝗbus non poſſet ꝗs ſufficiēter de facili rñdere.¶ Prima eſt quia in penalibus diciꝰ ꝙ de ꝑſonatibus: ⁊ curam animarum habētibꝰ idē iudicium eſt habendū.ȝ.de elec.dudū.ij § tandem.⁊ de preben.de multa.¶ Scđa qꝛ ꝑ̄ſbyteri indiſtincte ligantur hoc eñ dicit aperte conſtitutio.pone ergo preſbyterum nullū vel ſaltem ſimplex beneficium ſine cura habentem,ligari negare non potes.quare ergo nō ligabiꝰ habēs curam animarū cuꝫ debeat ſacerdos fieri.ȝ.de elec.cū in cunctis.§.inferiora.⁊ ſeq.⁊ de eta,et quali.preterea.¶ Nunquid ex delicto ſuo quia ſcꝫ ordinari renuit vel qꝛ negligens eſt hoc priuilegiū reportabit.vnde que no.ȝ.e.§.que ſunt permiſſa clericis.ver.non debet.certe non debet eſſe melior conditio ſtulti ꝙ

periti.ff. qđ ſi vi aut clã.ſeruius necnõ facientis ſeruitium vel non ſeruientis dño Ieſu Chri ſto: q̄ facientis ⁊ ſeruientis.ꝫ. de preben.cum ſecundum.⁊.c. graue.in aut. de ſanctiſ. epiſc. .§.nulla vero.col.ix. ¶ Tertia eſt ratio quia dico ꝙ ꝯſtitutio in fauorez theologie inducta eſt ergo fauorabilis ē nõ odio ſa.vt apparet.ſ.e.ſuper ſpecu la.§.qꝛ ṽo. tales ergo a patro cinijs repellũtur. ſ. de priuile. ſuper ſpecula . et hec pena in fauorem animarum inducta eſt ergo eſt fauorabilis ſicut ⁊ ſententia excõicationis : ergo in dubio pro ipſa iudicabo . ſ. de cle.excõica.mini.illud.§.li cet. ⁊ iunge ꝙ not.ſ.de ſenten. excommuni.§.qual'r proferaꝫ. ver.tu teneas.¶ Et no ꝙ cum hec pena ipſo iure infligatur ipſo iure apponi poteſt ſicut ⁊ excõicatio.nec eſt recurrendũ ad epm delinquens pro ſnia ferenda:prout quidã cauilloſi allegant ad excuſandas excu ſationes in peccatis: ſicut ille de quo habes.ſ. de exceſ. pre la.inter dilectos.§.ſ.⁊.ꝫ.de cõ ſue.quanto.¶ Poteſt ergo iu dex coram quo aduocat talez repellere:etiaꝫ ſi aduerſarius taceat dũmodo notoriuꝫ ſit ꝙ talis ſit:ar.ꝫ.de exce.exceptio nem.⁊.ff.de poſtu . quos ꝑtor.

¶ Explicit Liber tertius.
¶ Incipit Liber quartus.

a ¶ Quid ſint ſpõſalia . Adde tert . in. c. noſtrates. xxx.qõ.v.

b ¶ Et vnde dicanꝫ. Adde doc. in rub. eo. titu.

¶ De ſpõſalibus ⁊ matrimonijs. Rubrica. 1 a

☞ Spõſalia q̄d ſint.⁊ vñ dicantur. 2. Et qual'r ꝯhanꝫ.6. Et qualiter diſſoluantur.10. 2 b
1
3 Arre quare permittuntur a lege repeti in quadruplum.
Species ſpõſalioꝝ quot ſint.
4 Sponſalia quis poſſit ꝯhere.
5 Maritus licet per nunciũ poſ ſit vxorẽ ducere:mulier tñ ꝑ ꝓ prium nunciũ nõ põt nubere.
7
8 Effectus ſponſaliorum q̄s ſit.
9 Sponſalia ꝯhens an ſit cogẽdus per eccleſiã matrimoniũ contrahere ⁊ conſummare.
11 Sponſalia prima ſi nuda ſint:ſecunda iuramento firmata:que teneant.
12 Matrimonium vt diſſoluaꝫ:quid requiriꝫ.

Os nunc hoc ex oſſib⁹ meis:⁊ caro de carne mea . ¶ Et ꝓpter hoc relinquet hõ patrem ⁊ matrem ⁊ adherebit vxori ſue:et erunt duo in carne vna ꝑ hec ṽba ꝓtoplaſti.i.primo plaſmati ſcꝫ adam matrimonium de quo autor tractare intẽdit inſtitutum fuit.vt not.ſ.eodẽ.ſub rubricella de matrimonijs.§.vbi.qđ eſt magnum ſacramẽtum in Chriſto ⁊ eccleſia ſicut paulus expo nit.vt.ꝫ.de bigamis.c.debitum.licet aũt clericis continentia indicatur tamen ſepius cadunt ⁊ deficiũt:qꝛ ſpũs prõptus eſt caro aũt infirma.vt apparet.ꝫ.in primis trib⁹ titulis ꝓximi libri.⁊ qꝛ qui non põt ꝯtinere dꝫ matrimonium ꝯhere ſm aplm: meli⁹ eſt nubere q̄ vri.¶ Explicito tractatu de vi.⁊ ho.cle. per quem clerico mulieris cõſortium ꝓhibetur:videamus de mr̃imonijs per quẽ mulierem ſecum hr̄e conceditur.ſic põt continuari cũ principio libri ꝓximi vel etiã cũ ſupiori re ꝓxima rubrica. Vel ſic.tractauimus de ꝯ ctib⁹ reꝝ i medio libri ſupioris ꝓxime nũc videam⁹ de ꝯctib⁹ ꝑſonaꝝ ⁊ ſic de mr̃imonijs: ꝑ que maſculi ⁊ femine ꝯiũgunꝫ. ¶ Vel aliter.qꝛ ordo clericoꝝ dignior eſt cetu laicorũ poſtq̄ tractauimus de cauſis clericoꝝ tractandum eſt de cauſis laicoꝝ ꝑcipue de his que ad iudiciũ eccleſiaſticũ ſpectãt.ſ.de matrimonio ⁊ qm̃ per ſpõſalia ad mr̃imonia ꝑuenitur . apponam⁹ rubricã de ſponſalibus ⁊ mr̃imonijs vidẽtes.¶ Quid ſint ſpõſalia. ¶ Et vñ dicãꝫ. ¶ Quot ſint ſpecies ſpõſaliorum.¶ Quis poſſit ꝯhere ſpõſalia.¶ Qualiter ꝯhantur.¶ Quis ſit effectus ⁊ qualiter diſſoluantur. ¶ Subſequẽter videamus de ſecunda parte rubrice.ſ.de matrimonijs.

1 a Quid ſint ſponſalia. † a Mento ⁊ repromiſſio futurarum nuptiarum:vt ff. eodẽ l.ſ.

2 b Et und' dicãt. † b Et q̄dẽ a ſpõdẽdo.i. ꝓmittẽdo. nã moris fuit veterib⁹ ſtipulari ⁊ ſpõdere ſibi vxores futuras.vñ ⁊ ſpõſi ⁊ ſponſe appellatio nota eſt.vt.ff.co.l.iiij. Et no.qđ dicit ſibi nã ꝑ hoc vr̃ ꝙ nõ alij qđ dic vt no.ſ.e.§ qual'r ꝯhanꝫ. ¶ Sed nunq̄d ex hac ſtipulatiõe agi põt ad intereſſe vel ad aliquã penã pecuniariã . rñ. nõ ibi ar.C.e. l.ſ. nam ſicut dicit alijs deſponſata põt renũciare ſpõſalibus: ⁊ alij nubere ergo ſine pena crialivel ciuili.ar.ff.de redhi. ac.cũ aũt.§.excipitur.ſ.nec em̃ dꝫ quis decipi legis autoritate.C.de his q̄ ve. eta. impe. l.ſ.⁊ eſt rõ qꝛ matrimonia debẽt eſſe libera in

contrahẽdo ⁊ diſtrahẽdo: ⁊ retinẽdo: vñ nec.
pena hac actione promiſſa peti põt. vt. C. de
inuti. ſtip. l. ſcđa. ff. de verb. oblig. l. titia. et l.
ſi ſtipulatio facta fuerit. ⁊. C. e. l. vlt. in fi. ⁊ de
nup. l. neq3 ab initio. j. e. gẽma. ⁊ hec eſt cõis
opinio ⁊ ſolẽnis: ꝙuis Azo aliquo tpe dixe=
rit hãc ſtipulationẽ cõmitti ad intereſſe: ſi fe=
mina diues erat ⁊ nobilis et vir diſcretus et
potẽs. Magiſter meꝰ Ja. dixit ꝙ refert vtrũ
pena ſtipulet̃ inter ꝯhentes ⁊ parentes coꝝ
in quoꝝ ptãte ſunt. ⁊ tunc peti non põt: ſin=
autẽ in extraneo tunc peti põt ar. ff. de con=
di. ⁊ demon. cum ita. ⁊. l. titio. j. § j. ⁊. l. mulie=
ri. ⁊. l. heres. § fi. qđ admitto niſi in fraudem
fiat: fit eñ fraus de perſona ad pſonã: vt no.
S. de cõtrahen. em. ⁊ ven. § qualr reſcindat̃.
ſub § illud aũt notandũ. ⁊ ver. ſe. Verbi gra=
tia: ſi inter amicos ꝯhentiũ fit ⁊ in tractatu
ipſius ꝯctus preſumo fraudẽ: ꝙuis extranei
ſint hi qui rñdent: ſecus ſi cũ tractat̃ de ma=
trimonio inter aliquas pſonas fit ſpõſio in=
ter extraneas de hoc matrimonio loquẽtes
⁊ forte inter ꝯtendẽtes quarũ vna dicebat ta
le matrimoniũ fiet: ⁊ alia nõ fiet: ⁊ tũc illa da
bis mihi centum ſi nõ fit: dabo. hic puto agi
poſſe qꝛ non eſt tã pena ꝙ ſponſio. ¶ Qualr
ꝓuidebit burgenſi diuiti volẽti collocare in
matrimoniũ filiã ſuã alicui nobili ⁊ potenti
ſed pecunia indigẽti: rñ. det magnã ꝙtita=
tem pecunie ꝓ arris ⁊ ſtipulet̃ ipſas in qua=
druplũ: tunc eñ qñ arre dant̃ ſi per donantẽ
ſtet quo minus matrimoniũ ſequat̃ amittit
arras. Si per recipiẽtem arras reſtituit: de
ſuo tantundẽ non amplius niſi per ſpeciale
pactũ arre in quadruplũ fuerit ſtipulate. in
tm̃ eñ põt extendi ſtipulatio ⁊ non vltra. vt
C. e. l. fi. § que oia. ¶ Fideiuſſores etiã aliqñ
dant̃. vt. j. de eo qui cog. cõſang. vxo. ſue. ve=
niens. ſed non põt peti pena ſicut probatum
eſt niſi legibꝰ ꝯſtituta. ſ. qꝛ arre aliqñ in qua
druplũ repetunt̃. vt not. S. proxi. ver. ſm hoc
intelligit̃. C. ſi nuptie ex reſcripto pet. l. vni=
3 ca. in fi. ¶ † Sed quare pmittit lex arre qua=
druplũ repeti ⁊ non penã cũ matrimonialis
cõſenſus liber eſſe debeat. vt. j. eo. cum locũ. ⁊
adeo videat̃ impediri liber ꝯſenſus per me=
tum amiſſionis arrarũ. ſicut per metũ amiſ=
ſionis pene ⁊ ſic vtraq3 eadẽ ꝓhibitionis rõ
videat̃ extẽdi. rñ imo diuerſa eſt ratio nam
pena eſt odioſa arra vero fauorabilis: pena
eñ eſt ſignũ matrimonij diſtrahẽdi ⁊ puniẽ
di diſſentiẽtẽ: ⁊ fit per verba negatiua ſic. ſ. ſi
non cõtraxeris dabis mihi penã centũ mar=
charũ ſed arra ſignũ eſt matrimonij ꝯhendi
⁊ remunerãdi ꝯſentientẽ. ad hoc inſti. de con
trahẽ. em. circa prin. ⁊ fit per verba affirma=
tiua. ſ. do tibi arras iſtas vt cũ filia mea con a
trahas q̃s lucrat̃ is q̃ recipit mrĩmonio ſe=

cuto ex ſpeciali pacto alia eñ
reddenda vr̃ ꝯctu pfecto. ff. de
act. em. et ven. ex empto. § is q̃
vina. ¶ Scđm hoc intellige. C.
eo. l. iij. que vr̃ innuere a ꝯtra=
rio ſenſu ꝙ recipiens ſemp lu
cret̃ arras niſi aliud dictũ fue=
rit a tradente. tradens ergo in
traditione rei ſue. ſcꝫ arre põt
pactũ apponere ſicut pl3. ff. de
pac. in traditionibꝰ ⁊ põt ſpe=
rari lucrũ ſeu retẽtio ſi matri=
moniũ ſequat̃: ſed per appoſi
tionem pene nihil põt lucrari
ſeu retineri: cũ nihil tradat̃ ſꝫ
potius mine ꝓponi videant̃.
Conſiderauit ergo lex qđ ſi is
qui arras recipit ꝯhat potius
inducit̃ ad hoc cã dilectionis
et fauoris et lucri qđ ipſm tra=
hit ꝙ metu quadruplationis
et ſic in hoc caſu matrimoniũ
preſumit̃ liberũ et ꝯctũ ꝓpria
volũtate: ſed in pena eſt quaſi
totũ ꝯtrium preſumendũ. Exor
tatio igit̃ premij fauorabilis
eſt ⁊ bonos remunerat ſed pe=
ne cõminatio odioſa et malos
punit. vt. ff. de iuſti. ⁊ iure. l. j. ⁊
ſic aliud in arra q̃ inducit ho=
minem fauorabiliter ꝯhendo:
aliud in pena que inducit ho=
minẽ odioſe ꝯcutiendo ⁊ terrẽ a
do. ad hoc. C. qđ me. cã. l. pe. et
vlt. ff. de cõdi. et demon. titio. j.
§ j. ¶ Ceſſat tñ hec pena ar=
rarũ. ſcđm legẽ qñq3 rõne tpis.
ſi eñ ſponſa ſponſum in eadẽ
ꝓuincia degentẽ per bienniũ
expectauerit: et cũ p ſponſum
ſtetiſſet alij nupſit nihil frau=
di. i. pene eſt ei q̃ nuptias ma=
turando vota ſua eludi diu=
tius nõ eſt paſſa. C. e. l. ij. Sin=
aũt ſponſus ad aliã ſe prouin=
ciã transferat dꝫ p trienniũ ex=
pectari. C. de diuor. ⁊ repu. l. li=
berũ. de hoc tñ dic vt no. j. e. § ⁊
qualiter diſſoluant̃. Sed et ſi
aliqua neceſſitas ſponſum im
pediat puta infirmitas aut
mors parentum ſeu capitalia
crimina aut longe peregrina=
tiones q̃ ex neceſſitate fiunt te=
net̃ expectare ſponſa quouſq3
neceſſitas illa ceſſet. ff. eo ſepe.
¶ Jtẽ ceſſat arrarũ petitio a ſi
ſponſus mortuus fuerit niſi

a ¶ Arrarũ petito. ad=
de an l ma
trimonio
vel ſpõſa=
libus poſ
ſint arre l
teruenire:
et q̃d ope=
retur. vide
gl. in. c. gẽ=.
ma. đ ſpõ
doc. l. l. vl.
C. de ſpõ.
doc. l. l. ti=
tia. ff. đ ꝟ.
ob. ⁊ đ ma
teria arra
rũ. vide in
l. ꝙ ſepe. ⁊
ibi glo. ff.
de ꝯhen.
em. et per
bal. i. l. mu
lier. C. de
ſpon.

forte cãm impedimẽti ꝓbauerit. C.de arris. nec diſtinguo vtrũ oſculũ interuenerit, ꝗuis in donatiõe ſponſalitia diſtinguat. C.de do. ante nup. ſi a ſponſo. ¶ Sed ⁊ ceſſat propter conditionem vel cãm legibus interdictã puta ſi de iure matrimonium ſequi nõ põt. C.e. l.vlt. §. patrem. ¶ Qđ ſi mr̃imonium recuſet propter impudicam conuerſationẽ ſue religionis: puta qꝛ nõ comedebat niſi herbas crudas ſm Azo. vel ſecteꝛ puta quia cruciabatur tota nocte ad crucibolum ſm Azo. diuerſitatis exemplum põt poni canonicũ de illo qui exiuit religionem qui non dꝫ ſeculariter viuere. ff. de regu. cõſulti. ad ſi. Itẽ exẽplum in his que no. j. e. ſub rubꝛicella de matrimonijs. §. j. ver. diuini. vel recuſetur qꝛ nõ poteſt gñare vel cõcipere: ſi hec nota erant tempoꝛe ſpõſalioꝛum ſibi imputabit q̃ ꝯxit. Si vero tenebantur arre reddũtur. ſed pena ſimpli remittit. C. eodẽ. l. ſi. §. his hoc quoqꝫ adijcim⁹. ¶ Adhuc ceſſat ꝓpter minoꝛitatẽ etatis: lꝫ pr̃ ⁊ mater: auus ⁊ auia teneant in duplũ: ſi arras receperũt. C. e. l. ſi. rñ. j. §. j. ⁊ ij. ¶ Quid ſi pignoꝛa data fuerint nunquid retinebuntur loco arrarꝫ? ſic ſm Azo. qꝛ equiparantur arris. vt C. ſi rectoꝛ ꝓuincie vel ad eũ perti. ſpon. d. l. vnica. qđ ſatis admitti põt ſi matrimoniũ de iure valere potuit et hoc pacto data ſunt pignoꝛa alioquin contra arg. j. de dona. inter vir. et vxo. ⁊ ſi neceſſe. ſ. de ar. expoſita. ⁊ apparet in his que not. ſ. eod. ver. ſed ⁊ ceſſat.

4 Quot ſunt † ſpecies ſponſalioꝛum.

¶ Due: nam alia eſt nuda ⁊ ſimplex alia firmata ⁊ duplex. ¶ Nuda ⁊ ſimplex dicitur cũ ſpõſus ſpõſe nude ⁊ ſimplr̃ ꝓmittit qđ eam ducet in vxoꝛẽ ⁊ ecõuerſo vt. ſ. eod. §. quid ſint ſponſalia. ⁊ j. eo. ad audientiam. ⁊ c. ſi inter. ¶ Firmata vero eſt duplex alia fit arris interuenientibus vel pignoꝛibus loco arrarꝫ datis: vt not. ſ. §. ⁊ vnde. Alia interueniente annuli ſubarratione. vt. xxvij. qõ. ij. ſi quis vxoꝛẽ. ⁊ c. ſi quis deſpõſauit. Et eſt notandũ qđ aliud eſt deſponſatio ⁊ aliud annuli ſubarratio cũ in dictis. c. diſiunctiue ponantur. arg. ſ. de reſcriptis inter cetera. deſponſatio aũt ꝯſiſtit. in pactione ſponſalioꝝ: ſubarratio aũt in ſponſalitia datiõe de qua dic vt no. j. de don. inter vir. ⁊ vxo. ſub rubꝛicella de do. propter nup. fit etiam aliqñ hec ſubarratio interuenientibus donis ⁊ munerib⁹ ſm moꝛem terre. j. de matri. ꝯ. cõ. interdi. ec. c. j. Utrum autẽ per hanc ſubbarrationẽ ꝓbet mr̃imonium no. j. ſub rubꝛicella de mr̃imonijs. §. qualr̃ ꝯhat. ver. illud ẽt ꝯſueuit queri. ¶ Alia fide interpoſita ſeu iuramento qđ idẽ eſt: vt not. ſ. de ar. §. qualr̃ cõſtituat. ſub §. ſed mens. ver. ⁊ idem eſt ⁊ pꝫ. j. e. preterea. j. ⁊. ij. ⁊. c. de illis. ⁊. c. veniẽs. ad nos. ⁊. c. commiſſum. ⁊. c. requiſiuit.

5 Quis poſſit † contrahere ſponſalia?

Is qui matrimoniũ: vt not. j. eod. ſub rubꝛicella de matrimonijs. §. quis poſſit vbicunqꝫ etiam pꝛohibet ⁊ ſponſalia. ff. eod. oꝛatio. ſed ⁊ etas minoꝛ attenditur ꝗ in matrimonio qꝛ in. vij. an. ſpõſalia ꝯhi pñt ⁊ foꝛte citra ſi malitia suppleat etatem et mulier tentata fuerit: vt pꝫ. j. eodẽ. iuuenis. et. j. de deli. pue. c. j. alias autem ante. vij. an. ꝯhentes nihil agunt: niſi poſtea ratificent. xxx. q. ij. vbi nõ eſt vnde nec pñt ſponſalia ante. vij. an. accuſari lꝫ denunciatio admittat vt. j. ti. j. ad diſſoluendũ. ſed ꝯ qꝛ in ſponſalibus non eſt determinata etas vt in matrimonijs. ff. e. in ſponſalibus. ij. in pꝛin. rñ. verum eſt qđ nõ tentata: cũ in ſponſalibus ſufficiant. vij. anni. vt in ſi. eiuſdeꝫ. l. vel non in mr̃imonijs: qꝛ in ſponſalibus vna et eadem etas eſt tam in maſculo ꝗ in femina. ſ. ſeptẽnium ſꝫ in mr̃imonijs eſt diuerſa: qꝛ. xij. an. ſpectantur in muliere. xiiij. in viro: ꝙ dic vt no. j. de deſpõ. impu. §. qualiter pꝛobat. ver. ij. ⁊ §. que ſponſalia. reſpon. j. ver. ſeq.

Qualiter contrahantur.

6 † Nude ⁊ ſimpliciter firme ⁊ duplr̃ qđ dic vt no. ſ. e. §. quot ſint ſpẽs. Cõtrahunt etiã per ſe inter pñtes ꝑ hec verba accipiã te in meã ⁊ accipiam te in meũ vl̃ alia verba ſil'ia ꝯſenſum exprimẽtia de futuro. vt. j. e. is qui fideꝫ. ⁊. c. ſi inter. §. verũ. ⁊. j. de ſpon. duo. c. j. Sꝫ in abſñtia ꝯhuntur. per lr̃as vel nunciũ conſtat enim abſentẽ abſenti deſponſari poſſe ſi abſens hoc ſciat: puta qꝛ nuncium miſit vel de ꝯſcia ſua fit. vel poſtea ratũ habeat ſubaudi ꝗuis de h̃ ab initio nihil ſciret. ⁊ h̃ q̃tidie fieri videm⁹ nec refert vtrꝫ ſcriptura interueniat: vel nõ. ff. e. ſufficit. ⁊. l ſe. ⁊. l. ſpõſalibus. iij. vt j. q̃ cle. vl̃ vo. veniẽs. ⁊. ſ. de ꝯuer. cõiug. ex pte xxx. q. v. nec illđ. xxxij. q. ij. honoꝛant. j. de matri. ꝯtra. ꝯ iterdic. ec. c. j. ⁊. ij. ¶ Hoc tñ notãdũ
7 circa hãc materiã † ꝙ lꝫ marit⁹ ꝑ nũciũ ſuũ poſſit vxoꝛẽ ducere mlr̃ tñ ꝑ ꝓpꝛiũ nũciũ nõ põt nubere: ſꝫ ⁊ vbi marit⁹ ꝑ lr̃as vl̃ nũciũ ꝯhit: nõ vr̃ vxoꝛ eẽ niſi deducat in domũ viri: ſicut dicit lex. ff. de ritu nup. mulierẽ. ⁊. l. ſeq. Sꝫ nõ puto ꝙ ſm canones ſint ſubtilitates hmõi admittẽde. ar. ſ. de do. ⁊ ꝯtu. c. j. ⁊ de iudi. dilecti. ſicut ergo vir põt per nũcium vxoꝛem ducere: ſic ⁊ mulier virũ: qꝛ nõ ad impa ria iudicant circa mr̃imonium. j. de diuoꝛ. gaudem⁹. §. qꝛ vo. ꝶ. nec vlli vnqꝫ in ſi. ⁊ ſol⁹ cõſenſus ſine traditione facit mr̃imoniũ niſi forte etas vel aliud impediat. vt no. j. e. §. ver.

contrahunt etiã. ⁊ ſub rubricella de mr̃imonijs.§.qual'r ꝯtrahat.⁊.§.qualiter impediat non ſolũ autẽ ſponſalia carnalia ꝯhi pñt.in abſentia:ſꝫ etiã ſpũalia.ꝫ. de preb꞉. accedẽs ⁊ de reſcrip.olim ex lr̃is. ¶ Ubi vero p nũciũ ꝯhunt ſpõſalia hec verba ſatis vident cõgrua ꝑmitto tibi de mãdato talis dñi mei ⁊ noīe eiuſdẽ ꝙ ipſe ducet te in vxorẽ et hoc in alam ſuã iuro.verſa vice puella nũcio rñdebit.promitto tibi noīe dñi tui recipiẽdi:et ſibi per te ꝙ ego ducam ipm̃ in virũ niſi per ipm̃ ſteterit ⁊ hoc iuro. Et ſi fit matrimoniũ de pñti poterit ſic dicere nũcius puelle talis dñs meus ſalutat te ⁊ mãdat tibi qḋ ipſe per me ſiue me mediãte ⁊ tibi nũciãte accipit te in ſuã ⁊ ꝯſentit in te tanq̃ in vxorẽ. ¶ Econtra puella poterit rñdere ⁊ ego te mediãte recipio dñm tuũ in meũ cũ ipſe me in ſuã te nũciãte recipiat:⁊ in ipm̃ ꝯſentio tanq̃ in dñm ⁊ maritũ:vel breuius ꝯſentio his q̃ mihi denunciaſti.hec cõprobant in iuribus allegatis ⁊ in ſalutatione ⁊ denũciatione beate et glorioſe ſemper virginis marie facta a gabriele archangelo ad hoc miſſo vt not. ꝫ.de biga.§.qualiter bigamus a ꝓmotione.verſi. ꝯtractu per verba gabrielis dicẽtis. Et ſunt hic plura ſpãlia. ¶ Primũ eſt ꝙ nũcius ſpecialiter ad hoc miſſus vel qḋ plus eſt etiam negocij geſtor alienũ factũ põt ꝓmittere et alij ſtipulari ꝯtra illud.ff.de ver.ob.ſtipulatio iſta habere licere.et inſti. de inuti.ſtip.§. ſi quis aliũ.⁊.§.ſeq. ¶ Scḋm eſt ſpãle ꝙ vbi litere mittunt ſine nuncio poſſit inter abſentes ſtipulatio fieri cõtra illud. inſti.de inuti. ſtip.§.itẽ verborũ.vel dic in ſponſalibus non eſt neceſſaria ſtipulatio ſꝫ ſufficit nudus cõſenſus ſicut in matrimonio no.ꝭ.e.ſub rubricella de matrimonijs §.qual'r ꝯtrahat.⁊ ap paret in ſuperioribus:⁊ in his q̃ no.ꝫ.e.§.⁊ vñ dicant. ¶ Tertiũ eſt ſpãle qḋ de alieno facto iurat.ꝭ.e.ex literis ſiluani. ꝯtra illud.ff.rerũ amo.l.marcellus.⁊.ff.de in litẽ iurando. videamus:ſed nõ tenet ad aliud ⁊c. vt no.ꝭ.de deſpon.impu.§.vlti.verſi.quid ergo. Quid ſi peniteat abſentẽ anteq̃ puella ad quẽ mittebat ꝯſenſerit ſed ipſa poſt talẽ pniam ꝯſenſerit vr̃ ꝙ nõ ſint ſponſalia.ar.ff.de iureiur. non erit.§.vlt.⁊.ff.de acqui. heredi.ſi ꝗs bona.§.pe.⁊.l.qui ſeruũ.C.de repu.lꝫ. ¶ Sed ꝯ qꝛ valeãt nihilomin⁹.ar.ff.de acqui.poſ.qui abſenti.⁊ de aqua plu.arc.in diẽ.ff.de diuor. ſi penituit.⁊.ꝭ.de deſpõ.impu.de illis.ꝭ.§.vl. ꝑ quã vr̃ poſſe dici indiſtincte ꝙ ex quo aliq̃s legitime etatis ſemel ꝯſenſit in aliũ non põt poſtea penitere.ſed illḋ loquit q̃n ꝯſenſus ꝑuenit ad illũ in quẽ ꝯſenſit. ¶ Solutio dic ꝙ ſi reuocatio ꝑuenit ad ꝓcuratorẽ re integra.i. anteq̃ mulier cõſentiret.nihil actum eſt.ar. ꝫ.de procu.in noſtra.⁊.c.mandato. Si vero peruenit poſtq̃ iam cõſenſerit.⁊ de hoc põt fieri fides eccleſie ſimiliter non valent ſponſalia:qꝛ nec vere:nec interpretatiue cõcurrit conſenſus:⁊ in his duobus caſibus poſſunt intelligi prima iura : qḋ ſi de mandato procuratoris ⁊ cõſenſu mulieris ſubſecuto fiat fides:ſed de diſſenſu ſeu pñia non liqueat: ſtabit eccl'ia pro ſponſalibus qꝛ non iudicat de occultis.ꝭ.de ſimo. ſicut tuis.l ſi.⁊ ſic pñt intelligi iura ſcḋa pro aduerſa parte inducta. Quid ſi non cõſentit nec diſſentit nec de hoc cogitat is qui nunciũ miſit tpe illo quo puella cõſentit:? dicas ſtandũ eſſe ſponſalibus tum propter fauorem matrimonij.ꝫ.de ſen.⁊ re iudi.duobus. tum qꝛ non hꝫ obijcere cõtrarie volũtati.ꝫ.de bap. maiores.in ſi. tum propter iuris poteſtatẽ ſcḋm quã etiã inter abſentes ſponſalia contrahunt.vt no. ꝫ.e.§.j.⁊ ver.ſeq.⁊ probat.xxxij.q.ij.§. cũ ergo. ¶ Cõtrahunt etiã ita demũ inter filiosfa. ſi parẽtes in quorũ ſunt ptãte conſentiãt qui vident cõſentire ſi ſcientes non ꝯtradicant.ff.e.l.ſpõſalibus.j.§.in ſponſalib⁹ vero vñ ⁊ pater filiã abſentẽ deſpõſat.ꝭ.de matri. contra.cõtra interdi.ec.ex literis.in prin.ſed illud intelligit q̃n poſtea cõſenſit filia vt ibi not.per magiſtros põt autẽ filia diſſentire ſi ſponſum dignũ ſibi eligat vel moribus ſuis indignũ:ſed que nõ ꝯtradicit ꝯſentire vr̃.ff. eo.l.ſponſalib⁹.j.§.ſponſalibus. ⁊.l in ſponſalia.⁊.l.ſed que patris.⁊.l.filio.nec ſemp ſequenda eſt volũtas mulieris contra volũtatem patris:qꝛ plerũq̃ ipſius femine conſilium inuenit aduerſus propria cõmoda laborare vt.C.e.l.pe. ⁊ ſic vr̃ requirẽdus ꝯſenſus parentũ alioquin nulla videntur facta ſponſalia etiam ſcḋm cano.vt.xxxv.queſtione.v.c.noſtrates.⁊.c. ſeq.xxxij q ij.§. cum dicitur.⁊.c.ſe.⁊.qõ. iij.c.j.ꝭ.eo.ex literis.ij. ⁊.c. ſicut ex literis.ꝭ.de deſpon.impu. cõtinebatur.xxij.qõne.iiij.tribus.⁊ qõne vlti.c.pueri. idem videtur de tutore. vt.xx. qõne.ij. c.j.et ij. Sed ⁊ hec omnia intelligas vera ſcḋm.ll. ſecus ſcḋm cano.vt ar. expreſſum.ꝭ. qui ma. accu.poſ.vr̃ ibi ſcḋm legem.q.d.aliud ſcḋm canones qui tamẽ in hoc caſu ſequẽdi ſunt. nam matrimonia iure poli non iure fori regunt.ij.q.iij.§.hoc diſtinguendũ.vel hoc intelligas de honeſtate.de neceſſitate eñ non requirit ſcḋm canones niſi cõſenſus ꝑſonarũ de quaꝝ ꝯiunctione querit.xxvij.qõ ij.ſufficiat.xxxij.q.ij c.vlti.ꝭ.e.cũ locũ.⁊.c.cũ apud. ⁊ ſine ipſo nihil agit q̃tuncũq̃ etiã pater et mater conſentiant.xxx.q.ij. vbi non eſt.ꝫ.de reſti.ſpo.ex parte.m. mulieres.niſi forte ipſi filij voluntati parentũ ſe ſubijciãt ⁊ tunc nõ dicitur liber ꝯſenſus.ꝭ.de condi.ap.ſuper.e.

⁊.c.per tuas. conſenſus eīn il-
loruz perſonaꝝ requiritur in
ſponſalibus qui in matrimo-
nijs.ff.e. in ſpōſalib⁹.l.§.j. ⁊.l.
ſponſalia.ergo ſicut cōſenſus
parentū ſolus nō faceret ma-
trimoniū inter filios ſic neq̃
ſpōlia:q꞉ neceſſe eſt q̄d is cui⁹
nole ſponſalia ꝯhuntur hoc
ſciat ⁊ conſentiat vel ratū ha-
beat.vt not.ſ.e.§.rū.j.⁊ hec in-
telligas eſſe ꝟa etiā ſi filij ſint
in cunabulis. ſicut dixit illud
c.xxx.q.ij.vbi.ſ.Sȝ ꝯ.j.e.c.j.et
de reg.cum te.⁊.c.cuȝ ſcimus.
xx.q.j.addidiſtis. ⁊ trib⁹. c. ſe.
de hoc dic vt no.j.de deſpō.im
pu.§.⁊ que ſpōſalia. ꝟ. ex his
pȝ.⁊.§.quid iuris. ver. ſi autē
pubes. ⁊ ver.quid ſi pubes.et
verſi.quid ſi impubes. Sed ⁊
contrahunt̄ ſponſalia aliq̄n ꝑ
parentes:aliq̄n per filios: ali-
quando ꝑ vtroſq;. vt ſtatim te
tigi.ſ.ver.ꝓxi.⁊ vide.j.eo.ſub
rubricella de matrimonijs.§.
qualr̄ impediat̄ ver.vij.ius. ⁊
j.de deſpon.impu.§.⁊ que ſpō
ſalia.verſi.ex his pȝ. Aliq̄n ēt
contrahuntur pure aliq̄n ſub
conditione.vt not. j. de condi
ap.§.que conditio.

a ¶ Spōſalia nulla ſunt adde tex. i.c.ſufficiat.xxx. vij. q̄. ij. tex. i.c. cū locum. de ſpon.gl.in c.vl.d ſpō. duorum.

Quis ſit effectus:

8 † Ut is qui ſponſalia cōtraxit
alij nubere ꝓhibeat̄: ⁊ vt mr̄i
monium ꝯhere ⁊ cōſummare
ꝑ cen. ec. cōpellat̄ niſi i caſib⁹
no.j.e.§.ſeq. ¶ Hoc verū eſt dū
modo ſponſalia pura fuerint
⁊ tenuerint ⁊ in pubertate ꝯ-
cta.j.eod.ſi inter.⁊.c.ſicut.j.de
ſpon.duo.c.j. Sed et ſi in pu-
pillari etate ꝯtracta ſint: nihi
lominus ſuo tempore cēſura
eccl'iaſtica exercetur maxime
ſi interuenerit iuramentū q̄d
⁊ in pupillari etate preſtatur:
j.ex lr̄is.ij.⁊ not.ſ.de iure iur.
§.quot comites. ſuper illo ꝟ-
bo iudicio. Itē hoc intelligas
q̄n inter ꝑſonas de quarū cō-
iunctione agitur cōſenſus in-
teruenit. naȝ ſi inter parentes
tantum deſponſata alij nube-
re non prohibetur niſi forte fi-
lius tacite ratificaſſet. ſic pōt
intelligi lex quam alij dicunt
correctā.C.e.l.j.xxvij.q.ij.deſponſatā. ꝓhī m
peti arre vel pignora retineri ſm ea que no.
ſ.e.§.⁊ vn̄ dicant̄.⁊ vide.j.de deſpon. impu.
§.ſi. ⁊ ꝓcedenti. ¶ Quid ſi cōditionalia ſint
dic vt no.j.de condi.ap.§.que cōditio in ſpō-
ſalib⁹. ¶ Effectus etiā is eſt vt generet quaȝ
dam publice honeſtatis iuſtitiā qua impe-
diente nullus de conſanguinitate ſponſi ſibi
ſponſam poterit copulare.j. e. ſponſa.xxvij.
q.ij.ſi quis.j.⁊. ij. q̄d ſi ſcienter tales inter ſe
contraxerint filij ſuſcepti ex hoc matrimo-
nio illegitimi cēſebunt̄.j.q̄ filij ſint le.referen
te.⁊ hoc verum eſt:etiā ſi circa.vij.an.ſpōſa-
lia cōtracta fuerint malitia ſupplēte etatem
⁊ puella tētata.j.e.iuuenis.alioq̄n ꝯct⁹ ſpon
ſaliorū circa ſeptimū annum habit⁹ nullus
eſſet nec pareret aliquam publice honeſta-
tis iuſtitiam:niſi in.vij.anno ratificaretur.j.
de deſpon. impu.c.ij.et .iij.et.c.duo. ſup quo
vide.j.eodē.§.quis poſſit contrahere. ¶ Sed
q̄uis prima ſponſalia inter maiores.vij.an.
contracta nulla ſint conſanguinitate impe-
diente nihilominus oritur hic iuſtitia. vt . j.
e.ad audientiā. ¶ Ex his no. q̄d q̄n ſpōſalia
nulla ſunt[a] conſenſu deficiente nō vident̄ ꝙ
generent hāc iuſtitiam ⁊ ſm hoc conſangui
neus furioſi cōtinui ſponſam eiuſdē furioſi
poterit ducere in vxorē:cū cōſenſus deficiat.
j.e.dilectus.xxxij.q. vij.neq; furioſus. ¶ Sȝ
nunq̄d hec iuſtitia publice honeſtatis hodie
locum hȝ.⁊ dicas ꝙ ſic.nam cū ipſam ſubla
tam inuentā in vno caſu tm̄.ſ.in ſobole ſuſce
pta ex ſcdis nuptijs:vt.j. e. ſub rubricella de
matrimonijs.§.qualr̄ impeditur. ver.x. ⁊ ſe.
vt.q̄d in alijs caſibus duret q̄ habent̄. xxxv.
q.iij.porro.ff.de ado.qui in adoptionē. ff. de
ritu nup.ſi qua mihi.§.ſi vxor.Et gn̄aliter vt
nullus de conſanguinitate ſpōſi ⁊c. vt.ſ.no.
verum quidā ꝯtrium notauerunt dicentes ꝙ
ex quo ſublata eſt in ſobole ſuſcepta ex ſcdis
nuptijs in quo maiori equitate fulciebatur
multo fortius in alijs reuocata videtur. ar.
a minori nā ⁊ de ſilib⁹ idē eſt iudicium.ff.de
legi.nō ꝓhī.⁊ ſic ſm iſtos hec iuſtitia in nul
lo caſu locum hȝ hodie niſi in ſpōſa fratris
de q̄ videt̄ prohibitū in teſtamento veteri ⁊
nouo iuxta illd. nō lȝ tibi habere ſpōſaȝ fra
tris.j.eo.ad audientiā.nec ob.xxxv.q̄.x.fra-
ternitatis.vbi dicit Greg.q̄d qui talia impe-
dimenta diſſoluit negat verbum dei:q꞉ illud
verum de inferiore papa. Sed nunquid ipſi
qui hoc ſcribunt ſunt inferiores:ergo prima
opinio verior eſt ⁊ per proxi. c. ⁊ per conſue-
tudinem comprobat̄. ¶ Quid ſi certum tp̄s
comprehenſum fuerit in ſponſalibus dic vt
not.j.eo.§.ſe. ¶ Unum tn̄ non omitto: Q̄uis
9 ſ.dixerim † ꝙ is qui ſponſalia contraxit:co-
gēdus eſt ꝑ eccleſiā matrimoniuȝ cōtrahere

⁊ conſummare

et cõſummare: aliqui tñ dicunt ↄtrariuȝ: q̄ꝛ inuite nuptie ⁊c. xxxi. q. ij. §. i. ⁊ c. i. et ſcdo.
¶ Alij aũt ꝙ vbi iuꝛm interuenit vt fides interpoſita eſt: hȝ locum cõpulſio: al's aũt non cõpelleretur. C. e. l. i. ⁊ expreſſum videt. J. eo. ꝑterea. ij. ad idem. J. eo. cum in tua. in fi. ⁊. J. de ſpon. impu. c. j. de illis. i. et. ij. verſ⁹ videtur ſm canones ꝙ et vbi ſponſalia nuda ſunt hȝ locum cohercio. nã ex nudo pacto actioneȝ damus vt not. S. de pac. §. q̃s ſit effectus. igitˀ ſi infra tp̄s aſſignatũ a iudice nõ appareat is qui vocatus eſt ad iudicium rõne contumacie excõicabitur. J. eo. non eſt vobis. et ſic indirecte compelletur: vt de nolente fiat volens. xxiij. q. vi. vides ſicut ⁊ dr̄ de illo qui nõ vult ordinari: vt no. de eta. ⁊ q̃. ord. §. ordo vbi circa hoc q̄rit. nec ob. J. e. ꝑterea. ij. q꞉ ideȝ eſſet ſi iuꝛm interueniſſet. dũmodo de impedimento fides fieret. J. de eo qui cog. conſang. vt. ſue. de illo ⁊ ideo ibi ſubaudiendũ eſt maxime cum eſſet ſponſa de futuro. J. de cõſan. et affi. ſup eo. ⁊. J. de teſti. ſup eo. §. ſuper illa. et de hoc. not. S. e. §. rñ i. ⁊. J. eo. §. proxi. verſic. item tertio. ⁊ ver. item octauo.

10 Et qualiter diſſoluantur. †

Per lapſum tp̄is. ſeȝ ſi certum tp̄s appoſitũ fuit ⁊ elapſum ſit. nam poſtea is per quẽ nõ ſtetit impune nubit. ſed alijs datur penitentia de fide mentita. J. e. ſicut ex lr̄is. ¶ Quid ſi terminus appoſit⁹ non ſit: videt expectandum tp̄s legale de quo dixi. S. eo. §. ⁊ vlti. ver. ceſſat tñ. vel melius dic ꝙ iudex inſpecta pſonarum qualitate tp̄s legale poterit abbreuiare vel prorogare quo elapſo renitentem excõicabit. vt ſtatim no. S. e. proxi. rñ. i. ⁊ verſ. vnum. et no. ſimile. S. de ele. §. vtrum. verſi. ſȝ eſto. ⁊ ꝙ ꝺ arbitrariũ ſit innuitur. ff. co. l. pe.

a ¶ Item ſcdo ſoluũtur propter infirmitateȝ [a] ſuperuenientẽ corporalẽ que inhabilem reddit puta q꞉ naſum amiſit ſponſa vel facta ẽ leproſa vel aliud ſimile: vel ſpũaleȝ: puta fornicata eſt vt. S. de iureiur. queadmodũ. rñ. i. et. §. quod ſi poſt. J. de coniu. lepro. ca. fi. vel ſi incidat in hereſim: nam ⁊ illud mechatio eſt xxviij. q. i. non ſolum. ⁊ vide. S. §. ⁊ vnde. verſi. quod ſi mr̄imonium in mr̄imonio. vt not. J. e. ſub ru. de matrimonijs. §. quis effect⁹ ¶ Itẽ tertio ꝓpter affinitatem ſuꝑuenientem. J. de eo qui cog. conſan. vt. ſue. c. ij. ⁊. c. fraternitati. ⁊. c. ex literis. In quo caſu ſi ſponſalia firmata erant ad minus duo teſtes idonei exiguntur: alioquin. i. ſi non erãt firmata ad dictum vnius ſoluũtur. S. de teſti. ſuper eod. §. vnico. ⁊ intelligunt quidam firmata per iuramentum vt. S. eo. preterea. ij. ⁊ intelligunt hoc dictum ob reuerentiam iuramẽti. argu. ſupra de iureiu. ca. ſi vero. ⁊ cap. veruȝ. et ſic ꝗuis deus non faciat differentiam inter ſimplicem loquelaȝ vel iuramentũ. xxij. q. v. iuramẽti. eccleſia tñ facit. tu dic firmata per verba de pñti. nam et ſi iuramẽtum interceſſerit poſſet illud deterius contingere: ꝙ in veritate nõ eſſet vxor: ⁊ ſic eaꝺ ratio manet ergo idem ius. ar. ſupra de conſti. tranſla. J. de cõſang. tua. ⁊ ſic ſubaudiendum eſt maxime. J. e. preterea. ij. vbi iuramẽtũ interueniſſet, vt no. ſupra eo. § proxi. verſ. fi. hoc tñ intelligas quando vnus teſtis non eſt ſuſpectus alioquin cõtrarium eſſet dicendum idõ bonus iudex arbitrabitur inſpecta qualitate perſonarum vtꝝ malitioſe vel bona fide vel a ſuſpecto vel non ſuſpecto hoc ꝓponatur: ⁊ ſic non admittet vel admittet. ar. S. de iureiu. iuꝛm. §. vl. Et conſulo ꝙ iudex ſecreto loquatur mulieri q̃ peccatũ dr̄ cõmiſiſſe. ⁊ ſi ſibi vr̄ ipſaȝ iuramento aſtringat dicere veritatem. ⁊ idem faciat de pſonis alijs ſi q̃ ſunt q̃ ipſum inſtruere valeant in hac parte: ſed ⁊ ſi quis malitioſe impedimẽtum obiecerit canonicã nõ effugiet vltionẽ. probantur hec. J. e. cuȝ in tua. ⁊. J. de clan. deſpon. cũ inhibitio. rñ. i. §. vl. ⁊ vide qꝺ not. de ſimili materia. J. de clan. deſpõ. §. vtrũ clandeſtina. ¶ Hanc doctrinã tenens magr̄ Jac. archi. laudunẽ. determiauit caſum ſatis extraneũ accidit eñ ꝙ filij quorũdam burgenſium leodieñ. cum quibuſdã beguinis ſiue beguinabus peregrinati ſunt: et cuȝ eſſent hoſpitati quadam die in hoſpitio inq̃ vinum optimũ vendebatur: et eſſent bñ potati ⁊ inebriati vn⁹ de illis ſurgens de nocte intrauit lectum cuiuſdam beguine et ipſam dormiẽtem ⁊ ignorãtem ſicut ꝑ eundem Archid. cõpertum fuit cognouit ⁊ impregnauit nec mireris quia quaſi idem accidit de Loth ⁊ filiab⁹ ſuis. que ipſum inebriauerunt et ſe neſcienti miſcuerunt. vt xv. q. i. inebriauerunt. demũ cũ parentes dicte beguine volẽ-

[a] ¶ Propter infirmita. adde ꝑ totum titulũ de coniug. lepro. et ꝑ totum tit. de frig.

tes palliare verecundiā ſuam deſponſaſſent ipſam fratri illius qui eam cognouerat hoc ignorantes ad dictum illius fuerunt ſoluta ſponſalia: qꝛ licet beguina factū negaret. tñ premiſſa diligenti inquiſitione inuentū eſt ꝑ circunſtātias ꝙ ſic erat: ſed nec illum ꝗ eam cognouerat habere potuit impediente iuſtitia publice honeſtatis. ❡ Item quarto propter fugam ſponſi ſi tranſtulerit ſe vir ad aliam prouinciā/nec inueniri poſſit. vt. j. eo. de illis ſuper quo vide ſupra eod. reſpon. j.

❡ Item quinto ꝓpter fortius vinculum ſupueniens: vt ſi ſponſus contraxerit cum alia per verba de pñti: niſi ſponſam antea carnaliter cognouiſſet. vt. j. e. veniens. ⁊ c. is qui. ⁊ ca. ſi inter. ⁊. j. de ſpon. duo. c. j. ꝙ ſi adoleſcēs ſponſam de futuro tentauerit non tñ cognouerit: ⁊ ſubſequēter cum alia ꝑ verba de pñti contraxerit adhuc ſoluũtur ſponſalia: qꝛ nihil obfuit conatus ſine effectu adoleſcentis.

11 ❡ † Quid ſi prima ſponſalia nuda ſunt ſcḋa iuramēto firmata videꝛ ꝙ ſcḋa ꝓiudicent primis. ar. j. e. preterea. ij. dic contrariū niſi forte carnalis copula interuenerit: quia tunc eſſet matrimoniū preſumptū. j. eo. is qui fidem. ⁊. c. ſi inter. ſed ſi eadē carnalis copula precedens ſponſalia nihil operetur. j. eoḋ veniens. ij. ſic ergo iurm̄ non ſoluit ſpōſalia precedentia niſi aliud iungatur: qꝛ nō eſt vinculum iniquitatis. vt. ꝫ. de iureiurā. quanto ar. xxij. q. iiij. in malis. ⁊. q. v. iuramenti. multominus preiudicant: ſi prima iuramēto fuerint confirmata. j. eo. ex literis. ❡ Item. vj. ſi ſponſus ad religionem tranſeat. vt. j. e. ꝯmiſſum. vt not. ꝫ. de conuer. coniug. §. qualiter. ❡ Item. vij. qñ ſponſalia contracta ſunt in pupillari etate: ⁊ veniens ad pubertatē cōtradicit. j. de deſpon. impub. de illis. ⁊. c. a nobis. ❡ Item octauo de cōmuni diſſenſu eorū qui conſenſerunt diſſoluũtur ſicut ⁊ ſocietas communi diſſenſu diſſoluitur. ff. pro ſocio. Utrum. §. pen. ⁊. l. actione. §. diximus. inſti. ꝓ ſocio. §. manet. ❡ Et hoc intelligas etiā ſi fides data ſit. vt. j. eo. preterea. j. quam decret. intelligo de iure cōmuni ſm̄. T. ⁊ Goff. quāuis Hugo ⁊ ſequentes ipſam intellexerint de comparatiua permiſſione quod dicit i ſi. ꝙ hoc poteſt in patientia tolerari iuxta illḋ multa per patientiam tolerantur ⁊c. ꝫ. de ꝓben. cum iamdudū in fi. vnde et ſcripſerunt ꝙ papa in dicta decre. preterea non papaliter ſed magiſtraliter reſpōdeat. ſed tu dic ꝙ papaliter reſpondit ⁊ de iure. ſicut em̄ communi cōſenſu ꝯtraxerunt ſic cōi diſſenſu poſſunt ſe abſoluere auctoritate eccl. j. de re. iu. omnis res. ⁊ no. de ſimili materia. ꝫ. de iureiur. §. quot comites. vſ. pe. ⁊ de cōuer. coniug. §. ſi. verſ. ſed quare magis. ⁊ ſequ. et infra de ſponſa. duo. §. de quibus. verſi. aut vtraꝗ de pñſenti niſi forte impuberes ſint qḋ dic vt no. j. de deſpon. impub. §. ſi. ver. ſi vero: ⁊ ver. ſed pro deo: pōt etiam intelligere ſi vis decre. qñ capitalꝭ diſcordia eſt inter ipſos: vnde dicit: ne deterius inde contingat ⁊c. in hoc em̄ caſu differtur reſtitutio ſeu etiā denegatur in matrimonio iam contracto: ⁊ etiam conſummato. vt ꝫ. de reſti. ſpo. ex tranſmiſſa. ⁊. c. literas. §. vlt. ⁊ vt no. in ſumma eiuſdem ti. §. qñ ſit facienda reſtitutio. verſi. x. quanto magis ſponſalia ſine metu periurij ſolui debent. poteſt em̄ dici ꝙ iuramentum habuit conditionem tacitam. vt arg. ſupra de iureiur. quemadmodum melius tamen eſt vt ipſam intelligas indiſ. ꝙ dicit ne deterius ⁊c. puta adulterium. Sed ⁊ ſi talis cauſa ſcꝫ capitalis inimicitia allegetur: ⁊ cōiter diſſentiant: facilius ſoluuntur. Sed ſi alter diſſentit tm̄ nec eſt diſcordia capitalis ſcꝫ forte ſibi diſſentienti nō videatur apta: vel qꝛ deſiderat aptiorem vel ditiorem: primo monebitur ⁊ poſtea cogetur j. eod. ex literis. ij. ⁊ ſm̄ hoc expone potius i. prius. j. e. requiſiuit. Sin autem capitalis ſit inimicitia. ⁊ inimicus deſideret matrimoniū compleri vt ipſam interficere poſſit: ſed ſpōſa diſſentiat. tunc non eſt cogenda ſꝫ potius monenda: ⁊ ſic illud potius ponitur electiue ſiue priuatiue: vt ſcꝫ ſic dicas potius eſt monenda ꝙ̄ cogenda. i. monenda eſt ⁊ non cogēda ſic expone. j. eo. requeſiuit. ar. in his ꝗ no. ꝫ. eo. §. ⁊ vnde. verſ. ſed et caſſat. ⁊ precedentibus. vnde notauerunt Ray. ⁊ Goffr. ꝙ ſi eps ex coniunctione talium vniuerſaliter preſumat vxoricidium vel guerrā fieri reſtringere dꝫ cenſuram vel diſſimulare alias nō medicinalis: ſed mortalis eſſet. ij. q. j. c. multi. et iſte caſus eſt ſm̄ Ray. in quo exiſtens in peccato mortali ad agendam pnīam non cogiꝛ ꝓpter periculum ꝙ timetur: qꝛ ſiue plectendo: ſiue ignoſcendo ⁊c. xxiij. q. oc. v. prodeſt. et argu. optimum. j. qui cle. vel vo. veniens. ⁊ in ſumma bonus iudex ex perſonis ⁊ qualitate facti dicta penſabit. vt. C. ſi quis impe. male. l. vnica. ff. quod met. cā non eſt veriſimile. ꝫ. de trāſla. c. vlt. in fi. ⁊ vide. ꝫ. e. ver. itē tertio ❡ Item nono ſi fama habeat qḋ inter ipſos ſit canonicum impedimētum ⁊ de fama vel ſcandalo doceatur. j. eo. cum in tua. j. de conſang. c. ij. ⁊. ꝫ. de teſti. ſup eo. ❡ Et no. ꝙ in quinto caſu. ſ. qñ contrahit cum ſcḋa ꝑ verba de pñti: ⁊ in ſexto. ſ. qñ tranſit ad religionem añ carnis copulam ſoluuntur ſponſalia ipſo iure in nullo autem alio caſu ſine auctoritate epi ſolui poſſunt. arg. j. de deſpon. impu. acceſſit. et ca. continebatur. j. rñ. ⁊. c. de illis. j. §. ſi vero alterutrum. ⁊ ca. duo pueri. ⁊ not. j. in ver. ſe. et vide qḋ not. ꝫ. eod. verſi. item tertio.

¶ Item decimo vbi aliquis vxoratus iurauit alicui mulieri ipſam poſt mortem vxoris ſue ducere in vxorem: ⁊ poſtea ipſam polluit vł propriam vxorem occidit vt illam cui fidem dederat poſſet ducere in vxorē. Idem ſi mulier machinata eſt mortē vt eum habere poſſet. nam ⁊ hi caſus dirimunt mr̄imonium iam contractum. vt no. j. eo. ſub rubricella de matrimonijs. §. qualiter impediatur. ver. v. ⁊ ſic in hoc caſu decimo ſunt tres caſus. Primus ſi polluit. Scd̄s ſi ipſe occidit. Tertius ſi machinatio interceſſit. qđ dic vt not. j. de eo qui dux. in matr. ver. ⁊ idem intellexit Hoſ. ⁊ ſeq. ¶ Sed et. ſ. eo. ver. item ſcd̄o potes tres caſ⁹ notare. Primus eſt infirmitas que ſponſam inhabilem reddit. Scd̄s fornicatio carnalis. Tertius ſpūalis. ſ. hereſis. ⁊ ſic ſi diligenter comparaueris: non ſolum octo caſus quos notauerunt antiqui doctores. ſed xiiij. in quib⁹ ſoluūtur ſponſalia poteris numerare: ⁊ poſſunt his verſibus comprehendi. ¶ Crimen. ¶ Diſſenſus. ¶ Fuga. ¶ Tempus. ¶ Et ordo. ¶ Scd̄a. ¶ Morb⁹. ¶ Et affinis. ¶ Vox publica. ¶ Cumqꝫ reclamant. ¶ Quodlibet iſtorum ſponſalia ſoluit eorum Jac. de aret. ¶ Crimen vt not. ſ. in verſi. item decimo. ¶ Diſſenſus. vt in ver. item octauo. ¶ Fuga vt in ver. item quarto. ¶ Tempus. vt. ſ. eodē §. rñ. j. ¶ Et ordo: vt in verſ. item ſexto. ¶ Secūda. vt in ver. itē quinto. ¶ Morbus vt in verſ. item ſcd̄o. ¶ Et affinis. vt in ver. item tertio. ¶ Vox publica. vt in ver. item nono. ¶ Cūqꝫ
12 reclamant: vt in verſi. item ſeptimo. ¶ † Verum in matrimonijs diſſoluendis requiruntur ſm̄ leges verba certa hmōi. ſ. conditione tua non vtar. ff. de repudijs. l. ij. §. in ſponſalibus. ¶ Item requirūtur. vij. teſtes rogati preter libertum proprium vel parentū eius qui diuertit. ff. de diuor. nullum. Item qꝫ non fiat calore iracundie ſeu motu colerico / qꝛ forte cito peniteret. ff. de repu. diuortium. ⁊. l. ſi penituit. Verū hec ſm̄ canones non procedūt: ſed hoc ſolum requirimus: qꝫ is qui ſolui deſiderat ſponſalia ſit ſane mentis. ſicut ergo furioſus non poteſt conſentire: ita nec diſſentire. j. eo. dilectus. ff. de diuor. l. iij. et etatis legitime. ⁊ qđ cā iuſta de quib⁹. ſ. dixi. probetur coram iudice cōpetenti: alias propria auctoritate non dꝫ ſponſum relinqre. j. de diuor. porro. xxxij. q. ij. ſeculares. xxxv. q. vj. multorum qđ ſi fecerit peccat grauiter: ⁊ ideo ē ei penitentia iniungenda. j. de deſpon. impu. duo pueri. in fin. ¶ Et eſt vna ratio: qꝛ nemo debet ſibi ius dicere. C. de iudeis nullus. Itē qꝛ eſt quaſi quedā pena reſpectu relicti que non eſt abſqꝫ iudice infligenda. xxxiij. qō. ij. §. in hoc capi. ſm̄ Vin. excipe duos caſus in quibus ſoluūtur ipſo iure. vt no. ſ. eo. verſ. item nono. item tertium. ſcilicet fornicationē notoriam. ſꝫ canones que not. j. de diuor. §. quot modis. ſub. §. generaliter. ⁊ de adulte. §. qua pena. verſ. ſed ſm̄ legem diuinam. ⁊ ſeq. ⁊ de hoc not. j. de clandeſt. deſpon. §. j. in commēto conſilij ſuper illo verbo contractus interdicatur expreſſe.

¶ De matrimonijs. Rubrica.

1 ¶ Matrimonium quid ſit. Et vñ dicaṫ. 4. Et vbi fuerit inſtitutum. 8.
2 Non excōicatus ſi cōtrahat cū excōicata an teneat matrimonium.
3 Matrimoniū cōſummatum quō diffiniatur.
5 Nuptie vnde dicantur.
6 Connubium vnde dicatur.
7 Coniugium vnde dicatur.
9 Mr̄imonium qs poſſit contrahere. Et qualiter contrahatur. 10.
Et quare ꝯtrahatur. 19.
11 Matrimonium ſpūale/ an contrahatur per ſcripturam.
12 Cōtrahens aliquis mr̄imonium poſtea alter negat alṙ concedit quid iuris.
13 Vir ſi dicat iuro vel promitto: vel dico tibi quod habeo te pro legitima vxore / an ſit matrimonium.
14 Sponſus ſi puellam nubilem ſubarrauit cōſenſu mutuo accedente: an inducatur matrimonium.
15 Anulus datus tpe ſponſaliorum de futuro quid denotet.
16 Premittens proteſtationem qđ nihil faciet vel dicet animo conſentiendi: an contrahat matrimonium.
17 Mr̄imonium ſi contractum fuerit ſine dote: an teneat. Et qualiter impediatur. 24.
18 Jurans contrahere cum aliqua muliere / et non exprimens cum qua ſi poſtea cognoſcit vnam carnaliter / nunquid cogetur cum illa contrahere.
20 Effectus matrimonij quis ſit.
21 Uxor / an teneatur ſequi virum quocūqꝫ ierit.
22 Cōiuges reddendo debitum in ieiunijs / vel natali dn̄i: paraſceuē: ⁊ alijs precipuis ſolēnitatibus vel in locis ſacris / an peccent.
23 Coniuges / an peccent aliquando in carnali copula.
25 Furioſus matrimonium / contrahere non poteſt.
26 Impedimenta matrimonij que ſint.
27 Coactio parentum an impediat mr̄imonium.
28 Matrimonium / qualiter diſſoluatur.
Et qualiter veſtiatur. 29.
30 Ratum matrimonium qđ dicatur.
31 Effectus rati matrimonij quis ſit.
32 Matrimonium quando dicatur perfectum.

vide in Rub. de bigamis in fine

a ¶ Quid ſit matrimoniū l rubr. de ſpon.

b ¶ Ab initio creati duo homines. adde tex. in ca. hec imago. xxxiij. q.v. tex in ca. principiū. de pe. di. ij origi nal'r Geneſis.j.c.

c ¶ Dicit̄ et maris ⁊ femine. adde doct. in rubric. de ſponſ.

d ¶ Et imperator dicitur auguſtus. adde glo. in pe. ff. vete. et glo. in pemio inſti.

e ¶ Excōicatus ꝯhat. adde gl. in c. nulla. de ꝯſe. di. iiij ſpe. tit. de ſpon. in. §. j. v. ſ3 nun quid. cardi. zaba. i. c. ſignifica ſti. ꝗ mat. eccu. poſ. idē car. in cle. j. in. ix. q. de pui.

EXpedita prima parte rubrice de ſponſali. videndū eſt de ſcḋa. ſc3 de matrimonijs: in q̄ dicem⁹. ¶ Quid ſit matrimoniū. ¶ Et vnde dicatur. ¶ Ubi fuerit inſtitutum matrimoniū. ¶ Quis poſſit cōtrahere matrimoniū. ¶ Qualiter contrahat̄. ¶ Et quare. ¶ Quis ſit effectus. ¶ Qualiter impediatur. ¶ Et qualiter diſſoluatur.

Quid ſit matrimonium.[a] † Coniunctio maris ⁊ femine indiuiduā vite ꝯſuetudinē retinens diuini et humani generis cōicatio: vt ꝓbatur inſti. de pa. po. in priu. et. ff. de ritu nup. l. j. ⁊ xxix. qō j. §. j. ⁊. ꝟ. de preſum. illud ad fin. et. C. de cri. expi. here. aduerſus. et. ff. rerum amo. l. j. ⁊. xxvij. q. ij. §. j. ¶ Maris ⁊ femine ideo ponit̄ q2 in codē ſexu non pōt cadere vt. C. ad. l. iul. de adul. cū vir. et j. de exceſ. prela. clerici. ⁊ i aut̄. vt non luxu. cōtra natu. Ideo nō fuerūt ab initio creati duo hoīes.[b] vel due mulieres: ſed primo homo demum mulier. xxxiij. q. v. mulierē. §. vlti. Nuptie ergo preter cōmixtionem ſexuum non habent in ſe xpi ⁊ eccl'ie ſacramentū. vt. xxvij. q. ij. cum ſocietas. Dicit̄ etiā maris et femine[c] in ſingulari non mariū et feminarū in plurali: quia nec vnus mas plures feminas nec vna femina plures mares ducere debet. j. de diuor. gaudemus. §. quia vero. ¶ Indiuiduā vō addit̄ q2 ei⁹ debent eſſe propoſiti: vt nūq̄ diuidentur: non ergo debent diſrumpere coniugalis cōpaginem vnitatis: vt. xxx. q. v. femine. ⁊. xxxij. qō. fi. in fi. Sic et imperator dicitur auguſtus[d] q2 talis propoſiti debet eſſe vt augeat rempublicam romanorum: vt not. in prin. inſti. ⁊ dicitur iuſtus quia reddit vnicuiq̄ ius ſuum ſaltē quo ad propoſitum animi. vt no. inſti. de iuſti. et iur. ¶ Certum eſt autē matrimonium aliquando diuidi vt: dicam infra. de diuor. et certum eſt principem non ſemper augere ⁊ iuſtum etia3 ſepties in die cadere. ſcḋm Azo. de peniten. diſtinc. eiū. ſeptics. imo dicit indiuiduam reſpectu matrimonij conſummati: atq̄ legitimi cuius vinculum in perpetuū nō diſſoluitur etiam propter fornicationē: vt no. j. co. quis ſit effectus. verſi. item effectus eſt. hoc tetigit ber. j. de conſan. de infidelibus. in glo. que incipit ſi matrimonium: ⁊ ideo dicitur vite quaſi diceret quādiu viuunt eſt indiuiduum: ſed per mortem diſſoluitur: mors enim omnia ſoluit. vt in auſ. de nup. §. deinceps. ¶ Indiuidua vero vite conſuetudo eſt talem ſe in omnibus exhibere marito qualis ipſa ſibi eſt. i. eſſe debet: ⁊ econuerſo ad indiuiduā itaq̄ cōſuetudinē pertinet abſq̄ legitimi ꝯſenſu viri aliq̄n orationi nō poſſe vacare nec ꝯtinētiā ꝯfiteri. vt. xxvij. q ij. §. cū ꝯ. ad fi. p3 igit̄ q̄ loquit̄ de ꝯſummato. Quis eni inter ꝯſummatū ⁊ nō ꝯſūmatū ꝗ ad eſſentiā matrimonij nulla videat̄ differētia q2 ſolus cōſenſus ⁊c. xxvij. q. ij. ſufficiat. differūt tamē in quatuor. ¶ Primo quo ad ſignificationē. ꝟ. de big. debitum. ¶ Scḋo quo ad bigamiā ꝯtrahendā. vt ibi. ⁊. xxxiiij. di. valentino. ¶ Tertio quo ad affinitatē ꝯtrahendā. j. de conſan. c. j. ⁊. c. qḋ ſuper his que ꝯtrahit̄ per cōſummationem ſiue per carnis copulā. ff. de gradibus nō facile. §. affines. qḋ dic vt not. j. de conſang. ſub rubricella. de affinitate. §. j. ¶ Quarto ꝗ ad religiōis ingreſſum. ꝟ. de ꝯuer. ꝯiu. ex publico. ¶ Diuini aūt iuris ē cōicatio: q2 debent eſſe eiuſdē ſecte. nā ſi ſint diſparis cult⁹. puta vnus iudeus alter xpianus vel paganus non pñt ꝯhere matrimoniū: imo ꝯtractū diſſoluit̄. C. de iude ne quis. xxviij. q. j. §. ex his in fi. Uñ in veteri teſtō ꝓhibuit dicēs. nō accipies vxorē de filiabus alienigenarū filijs tuis ne traducant eos poſt deos ſuos. Sed ſponſalia contrahere poſſunt ſub tali conditione vt infidelis ad fidem conuertatur. xxviij. queſtione. j. caue chriſtiane. non oportet hoc ſi tempore contracti matrimonij diſparis cultus fuerint, ſecus ſi ex poſtfacto quia tunc di. vt no. infra de diuor. §. quot modis. verſic. non ſolum. et iunge. infra eo. ſub §. vt autem. in fine. 2 ¶ † Quid ſi quis non excommunicatus contrahat[e] cum excommunicata. Aliqui dicunt quod nō tenet matrimonium pro quibus facit quia excōmunicatus etiam minori non poteſt eligi: ⁊ eſt a ſacramentis eccleſiaſticis ſeparatus. infra de cleri. excōmunica. mini. ſi celebrat. ⁊ tali ſunt omnes actus legitimi interdicti: vt patet in his que no. infra de ſenten. excommu. §. quis ſit effectus. Hugo tamen ſcripſit q̄

licet non debeat contrahi a tali matrimoniũ cõtractum tñ tz ar.xxviij.qõ.j.caue.ꝛ.J.de;eo qui dux in mr̃imo.quã pol.per adulterium. c.ſignificaſti.ꝛ de matri.cõtra.ꝭ.interdi.eccle. ex literis.J.de diuoꝛ.quãto.J.eo.cum apud. qđ ſm iura que modo currunt verius eſt.

¶ Si tñ inuenirẽtur alique congregatiões in quibus permitterentur contrahere ſicut hodie põt poni in exemplũ in repenitẽtibus
a et beguinabus [a] ꝛ monaſterijs canonicarũ ſecularium de quibus multa ſunt in germania:et legitur ſupꝛa de maio.ꝛ obe. dilecta. inter tales nõ impediretur mr̃imonium ꝙ̃uis diuerſe profeſſionis eſſent. C.de epiſ.audi.ꝛ ſi legibus.ꝛ de ſpon.l.fi. Sed tales dicũtur impꝛopꝛie religioſi:cum hec duo:ſcʒ carere pꝛopꝛio:ꝛ ſeruare continentiam ſint de ſubſtantia.vt.ꝭ.de ſtat.mo.cum ad monaſterium in fi. Sed largo modo dicuntur religioſi ſicut hi qui in ſeculo vitam religioſam ducunt.vt no.ꝭ.eo.ſub rubꝛicella.de ſpon.et.§. vnde.ver.qđ ſi matrimonium. ¶ Humani iuris,ideo iungitur ſm Azo.qꝛ ſm legem humanam cõtrahenduʒ eſt niſi canonica inueniatur cõtraria:in his enĩ non dedignantur leges ꝛc.vt no.ꝭ.in pꝛoemio.§.vnde habuit oꝛiginem.ver. hoc igitur exemplum.xxij.q. ij.ſunt qui. ¶ Habet ꝛ in eo cõicationẽ iuris humani.qꝛ ſi matrimoniũ legitimũ ſit vxoꝛ ſequitur foꝛũ viri.ſecus ſi matrimoniuʒ non teneret.vt no.ꝭ.de fo.cõpe.§.quibus ex cauſis.ver.item rõne matrimonij. ¶ Habet ꝛ in eo qꝛ ſm legem humanam agit aliquotiens ad decapitationem propter fidem mr̃imonij non ſeruatã vt not.J.de adulter.§.que ſit pena imponẽda. ¶ Sʒ ꝛ in eo hʒ qꝛ honeſtis ꝛ diſcretis vxoꝛibus ſunt aliqñ cõicanda cõſilia:vnde ꝛ imperatoꝛ de cõſilio cõiugis legem humanã pꝛomulgauit:vt in autent.vt iudic.ſine quoquo ſuffra.§.hec oĩa apđ nos cogitantes.co.ij. ¶ Qđ aũt in pꝛincipio dicit cõiunctio intelligendum eſt de cõiunctione aĩoꝛum non coꝛpoꝛum.ff.de re.iur.nuptias. et.ff.de do.inter vi.ꝛ vxo.cum hic ſtatus.§.ſi 3 mulier.ſm Jo.ꝛ Azo. Ego intelligo aĩoꝛum et coꝛpoꝛum cum dicã,hic diffiniri matrimonium cõſummatũ.vt no ꝭ.ver. indiuiduam. Nã per ꝯiunctionẽ aĩoꝛum ſignificat coniunctio fidelis aĩe ad deum.ꝑ cõiunctionẽ vero coꝛpoꝛũ:ꝯiũctio xp̃i ad eccl ꝭ.de biga.debitũ cõmixtio coꝛpoꝝ no.ibi cõiunctio maris ꝛ femine. Sed ne intelligeretur de ꝯiũctiõe aĩaliũm:iõ addit indiuiduam vite ꝛc.ꝑ ꝙ not. vnio ſiue cõiunctio aĩoꝛuʒ:eſt ergo reſpectu aĩalium coniunctio coꝛpoꝛũ tm̃ quã nos ſcʒ hoĩs mr̃imo.appellam⁹. Jõ nimis ꝯpetens vr̃ gloſſa expoſita.ff.de iuſti.ꝛ iu.ius naturale.ꝛ inſti.de iurenat.gen.ꝛ ciui.rñ.J.ibi hinc c

deſcẽdit maris ꝛ femine cõiunctio gl.i.coniũctio aĩoꝛum non coꝛpoꝛum:qꝛ ſm ipſam glo. nõ loqueretur de cõiunctione aĩalium:qđ tñ facere intendit: vt apparet in pꝛincip.vbi dicit ius naturale ꝙ natura oĩa aĩalia docuit:pʒ igitur ꝙ de oĩb⁹ aĩalibus loquitur. Dic ergo hinc. i.ex hoc iure naturali cõi aĩalibus.ſ.tam brutis ꝙ̃ rõnabilibus deſcendit;maris ꝛ femie cõiunctio.i.cõiunctio coꝛpoꝛũ et hoc eſt qđ exponit tex.J diſt. ius nature.nam coniungũtur ſe cõmiſcendo carnaliter.hec ꝛ illa quã.ſ.coniũctionem aĩo cõtrahendi factã nos.ſ.homines matrimoniuʒ appellamus.vt xxvij.q.ij.ex his oĩbus.q.di.reſpectu aĩalium brutoꝛũ cõiunctio coꝛpoꝛum tm̃ eſt:ſed reſpectu rationabiliuʒ eſt matrimonium:ꝛ ſic coniunctio aĩoꝛum et coꝛpoꝛũ.vñ qđ ibi dicit.cõiugatio.i.cõiunctio reſpicit gñaliter oĩa aĩalia qđ dicit mr̃imonium eſt ad rationabilia reſtringendum.ac ſi dicat quicqđ ſit de brutis talis cõiunctio non ẽ inter hoĩes abſ mr̃imonio toleranda:ergo hec cõiunctio cum matrimonio eſt rationabilis;ſed ſine matrimonio eſt brutalis.iõ põt dici ꝙ ipſa cõiunctio coꝛpoꝛũ eſt de iure naturali cõi. Sed ꝯiunctio aĩoꝛum eſt de iure naturali rõnabili.ſup hoc vide qđ not ꝭ.in pꝛoemio. §.vñ habuit oꝛiginem.verſ.hi naturali lege.ꝛ ſe.ꝛ.J.de ſpon. duo.§.q̃ quib⁹ pꝛeiudicent.verſ. aut vtraq de preſenti.cũ ſequ.
3 ¶ Mr̃imonium aũt non ꝯſummatũ ſic põt deſcribi. ¶ † Mr̃imonium eſt cõſenſus maris et femine habitus in p̃nti:quo ſicut animi legitime ſunt vniti ſic coꝛpoꝛa ꝑ carnalem copulã quo ad ꝓpoſituʒ legitime vniantur niſi aliter a deo fuerit reuelatum.vt patet infra eod.ſi inter ſupꝛa de conuer.coniug.ad apoſtolicã.et.c.ij.infra de big. debitũ.et in concoꝛ.et ſequent. ¶ Sic enim non obſt.qđ conſueuit opponi de matrimonio contracto inter beatam et glo-

a ¶ Et beguinabus adde de iſtis beguinis. vide tex.et qđ ibi no.i cle.J.de relig. do.ꝛ l cle. ad noſtrã. de here.

a ℭ Inter btã3 ꝛ glˀioſam vginẽ mariam ꝛ ioſeph. ad de gloſſ. et doct. in.c.qdam.de cõuer.cõiug. docto.in.c. cum locuz de ſpõ.cardi.zab.l rubric.eo.tit. Magr̄ ſentē.in.iiij.diſtin.xxx.

b ℭ Et vnde dicatur. adde doct. in rubr.eo. titu.gloſſa ſumme.xxvij.q.ſ.c.illud.de preſumptio.ꝛ in.ca.ij.de cõuerſi. in fide.

c ℭ Ubi fuit inſtitutuz. adde tex.i c.ſicut nõ ols.in.§.is ita.xxxij.q ij.tex.in.c.ſ.de voto. libro ſexto. originalr̄. Sene.ij.

rioſam virginem Mariã et ioſeph. [a] nam ſicut dicit. Augu. btã maria ꝓpoſuit ſe pſeueraturam virginẽ niſi deus ei aliter reuelaret. cõmittens ꝙ virginitatem ſuã diuine diſpoſitioni conſenſit in carnalez copulam non illo appetendo: ſz diuine inſpirationi in vtroqꝫ obediẽdo.xxvij.q.ij.§. cuz ergo Idem de eodez inter quos fuit perfectum matrimonium non ſignificatione ſed ſctitate. Uñ ſcribens ad quãdam q cũ viro ſuo votuz emiſerat dicit nõ: qꝛ pariter vos tẽperabatis a commixtione carnali: iõ marit⁹ tu⁹ eſſe deſiderat: imo tãto ſancti⁹ coniuges manebatis: ꝙto concorditer ſanctiora placida ſeruabatis.xxxiij.q.v.qđ deo. Itẽ de primo. Omne itaqꝫ nuptiarum bonuz impletũ eſt in illis parentibus xpi: proles: fides ꝛ ſacrm̄: prolem cognoſcim⁹ ipz dñm: fidem qꝛ nullum adulterium: ſacrm̄ qꝛ nullum diuortium ſolus ibi nuptiarum concubitus non fuit quia in carne pctĩ fieri non poterat: ſine ꝓuidentia cõcupiſcentia carnis que accidit ex pctõ ſine q concipi voluit qui futurus erat ſine pctõ.xxvij.q.ij. omne itaqꝫ. ℭ Dz igitur is q ꝯhit, ꝯſentire etiã in carnalem copulaz quo ad propoſitũ: ꝛ ſi poſt ꝯtum a tali propoſito recedere poſſit ſicut innuit deſcriptio proxime ſupradicta: nec obſt. imo cõcordat.J.c. cõmiſſum: qꝛ non dicit ꝙ is de quo ibi querit̄ voluiſſet religionẽ intrare. ſed quod ad hoc aſpirabat ſiue ſuſpirabat. ꝛ ideo cõtrahẽdo ſicut añ ꝙ aſpiraret iurauerat non efficitur reus voti nõ facti. datur igitur ei conſilium ꝙ ꝯhendo iuramentũ adimpleat. ſubaudi in carnalem copulam q ad propoſitum etiã perpetuo ſeruandum: niſi deus aliter reuelans ꝯſentiat. ꝙ ſi poſtea deus ei de nouo inſpiret põt recedere a tali propoſito/ ꝛ religionẽ intrare: ꝛ hoc innuit vbi dicit ꝛ poſtea ſi elegerit ꝛc. ℭ Si nautem ad tempus intenderet du

cere vxorem matrimonium nullum eſſz.J.de cõdit.ap.c.ſi.xxxij.q.ij.ſolet queri.ꝛ.c.aliqñ.

4 b Et unde dicatur. †[b] A matre ꝛ muniũ.i.offm̄ dr̄ eſt matrimonium quaſi matris offm̄: qꝛ dat mulieribus eſſe matres. Et ideo licet pr̄ ꝯſertionis ſit actor ꝛ pene vxoris dñs.xxxiij.q.v. hec imago tñ matrimonium plus aſcribit̄ matri ꝙ patri.qm̄ eius offm̄ plus apparet i matrimonio: ꝙ officium viri: nõ ante partuz oneroſus in partu doloroſus: poſt partuz laborioſus: noſcitur ſibi partus vt.S.de cõuerſ. infide.ex literis. hac eadem rõne põt dici qđ patrimonium potius a patre denoletur: qa vir magis ꝛ virilius laborat in acquirendo ꝙ vxor vel qꝛ in vno grauatur ꝛc.vt.S.de paroch.ij.s.c.J.ff.de iureiur.cum qui. ℭ Sũt aũt hec quatuor vocabula ſinonyma ſiue ꝯſignificantia matrimonium nuptie connubium coniugium ff.de ritu nup.in eo.§.hoc caput

5 ℭ† Nuptie dicuntur a nubendo: qđ eſt propriuz mulieris: vel vt ait Iſidorus ab obnubendo.i.a velando: qꝛ nupta vel ataðz incẽdere.xxxiij.q.v.hec imago.ꝛ.c.mulierem. velantur autẽ femine ideo vt nouerint ſe viris ſemper fore ſubditas.xxxiij.q.v.femine.vel dicuntur nuptie a nube: nam ſicut nubes tempus obfuſcat ꝛ turbidum reddit. ſic nuptie debent obfuſcare nuptam vt quo ad geſtus laſciuos ꝛ tactus corporales pertinet olbus reddatur obſcura ꝛ turbida ꝑterꝙ viro ſuo.

6 ℭ† Connubium aũt dicit̄ qſi ſemel nuptuz

7 ℭ† Coniugium quaſi cõmuni conſenſu iũctuz. ℭ Põt addi quintum.ſ.conſortium.qđ ꝛ ad ſeruos aliqñ trahitur.C.de ſeruis fugi. l.vl.ſed ſm leges inter ſeruos proprie dr̄ cõtubernium.C.de inceſ.nup.cum ancillis.ſecus ſm canones.vt not.J.de coniu ſeruo. In ſacerdote vero contubernium dr̄.vt.S.de cleric.coniuga.c.ſane ſacerdotes.

8 c Ubi fuerit inſtitutum. †[c] Et quidez in paradiſo ꝛ a domino.J.de fri.ꝛ maleſi.c.ſ.§ſ.ꝛ ante pctm̄.xxxij.q.ij.§.is ita reſpondet et propter multiplicationem prolis.xxxj.q.ſ cum igitur.xxvj.diſt.deinde. Unde ꝛ dicit lex ꝙ nihil eſt vtilius hominibus nuptijs tanqꝫ ſolis facere homines valentibus q d.nõ eſt homo niſi ex matrimonio ſit ſuſceptus: vt in autẽti.de reſti.ꝛ ea que pa.in.xſ.menſe.§.hec nos merito cõmouerunt.co.iiij. Et dicũt quidam ꝙ per hec verba fuit matrimonium inſtitutum.creſcite ꝛ multiplicamini ꝛc.th. T. dixit hoc non eſſe verum ſed fuit potius quedam benedictio nubentium: imo per hec verba protoplauſti ore prophetico prolata hoc nunc os ex oſſibus meis ꝛ caro ꝛc.vt.S.co in princ.rubricelle.de ſponſalib, ad hoc infra ꝙ

diuoꝛ.gaudemus.§.qꝛ vero.ꝛ.xxxiij.q.v. mulierem. ¶ Poſt peccatum vero ibidem et ab eodem ſm quoſdam. Sed ſm Gra.ab apoſtolo ꝛ extra paradiſum fuit inſtitutū ad remedium.ſ.vt carnis vitium cohiberetur. vñ apoſtolus. Unuſquiſq; habeat ſuā propter fornicationem.vt in di.c. his ita.ꝛ.xxij. q.ij. et vide quod not.infra eo.§.vlti. ſub.§.vt autem nihil.ꝛ infra de ſpon. duo.§.que quibꝰ. verſicu.aut vtraq;.

9 Quis † poſſit cōtrahere matrimoniū. Et quidem q̄libet pſona habilis ad cōſentiendū ꝛ exactum debitū perſoluendum.hoc eñ edictum prohibitoriū eſt. i. oīs qui non ꝓhibetur admittitur: ꝛ contrahere pōt.vt ſ.eo.cum apud.ſimile no.de procu.§. quiſquis.puer ergo vel qui genitalibus caret non pōt cōtrahere.Sed mutus ꝛ ſurdꝰ[a] pōt.ſ.eo.cum apud.ꝛ.c.tue.ſ.de fri.ꝛ maleſi. qđ ſedem.dr autē hic puer impubes qđ dic vt no.ſ.de deſponſa.impu.§.ꝛ que ſponſalia Itē furioſus[b] nō pōt contrahere qꝛ nō pōt conſentire.ſ.eo.dilectus.xxxiij.q.vij.neq; furioſus.hoc aūt intelligas de continuo furioſo qui loco abſentis ꝛ dormientis vbiq; habetur.ff.de ar.diem proferre.§ coram.ꝛ de acqui poſ.l.j.§.furioſus.Si tñ poſt mr̄imoniū ꝯtum in furorem incidat matrimonium et vxorē ꝛ filios in ptāte retinet.vt in d.c.neq; furioſus.ꝛ.ff.de ſta.ho.qui furore ꝛ de his q̄ ſui iuris ſunt.patre furioſo.ꝙ ſi habeat dilucida interualla in ipſis pōt ꝯhere. ar. vij.q. j.q̄uis triſte.iij.q.ix.indicas.C.de cur. fur. l. pen.ꝛ de codicillis.nec codicillos. igitur q̄ hoc determinare voluerit qualitatem furoris caute conſiderabit: qꝛ nec oēs qui īſane mentis apparēt philoſophi ſunt pleriq; eñ ſub vmbrata quiete moratur.ff de acqu.poſ quod meo nomine.§.ſi furioſo. ꝛ pleriq; in ſermōibus diſcreti apparent: qui quo ad bona pertinent furioſum exitum patiūtur.ff. de tu.ꝛ cur.datis ab his.l.his qui in ea.Sꝫ nū quid meretrix poteſt cōtrahere matrimoniū ſi ſe velit corrigere.xxxij.qō.j.non eſt culpandum infra codē.inter opera. ſecus ſi non ſit corrigibilis.xxxij.q.j.cap.j.Et breuiter quilibet poteſt contrahere matrimonium niſi ꝓhibeatur.vt not.ſupra codē.§.in princ.Qui autem ſint hi qui prohibentur. vide.ſ.codē. §.qualiter impediatur.

10 Qualiter † contrahatur. Et quidem publice contrahi dꝫ.vt dicam.ſ de clan.deſpōſa.nec refert vtrum perſonis ipſis ſtipulātibꝰ fiat rñſio vel alio intermedio pñtibus vel abſentibus: dūtñ hoc fiat cōtrahētibus ſcientibus vel poſtea ratificantibus.ff. de ſponſa.ſufficit.ꝛ.l.ſeq.ſuper quo.vide quod not.ſ.e.ſub rubricella de ſpon.§.qualiter.verſ. contrahatur. ¶ Cōtrahitur ēt ſolo conſenſu.ff.de re iudi. nuptie.ꝛ no.ſ.cod. ſub rubricella de ſponſa.§.qualiter cōtrahūtur etiam ita demū. Et hec eſt differentia inter hanc rubricellam ꝛ illam.qꝛ ibi conſenſus interuenit de futuro.hic autē requiritur de preſenti.ꝛ ſi is qui contrahit loqui pōt q̄uis ſolꝰ cōſenſus matrimonium perficiat.tñ verba requirit eccleſia hec.ſ.laudo te vel accipio te in meam: ꝛ ego te in meū.vl' alia quecunq; verba ſimilia cōſenſum exprimentia de preſenti. vt infra cod.ſi inter.ſ. de ſpon. duo.ca.j.nec eñ ec.l'ia iudicat matrimoniū niſi ꝓbetur conſenſus.ꝛ ideo ſm vulgarē duo requirit eccleſia: cōſenſum ſcꝫ et verba vbi loqui pōt is q̄ cōtrahit.vnde dicit ibidem Goffred.ꝙ corde ꝛ ore contrahitur matrimonium dum mutuo ſe concedunt vnus alij ꝛ mutuo ſe ſuſcipiūt.infra de ſpon.duo capit.j.Sed vbi loqui non pōt is q̄ ꝯ hec ſigna ſufficiunt hec ſatis aperte probari videnť. ſ. eo.cum apud.ꝛ.c.tue. ¶ Mihi videť ꝙ ſolum conſenſum req̄rit eccleſia quo ad eſſentiā matrimonij vnde ꝛ ſufficit ſi dicāt conſenſimus.ſ.de clan.deſpon. quod nobis.verba ut req̄rūť ad hoc vt conſenſus probetur: ſꝫ ꝛ ſi verba deficiant ſufficere debēt ſigna ēt in loq̄nte.vt apparet in his que not.ſ. codē.§. verſic.quid ſi dicantur.ꝛ ſeq.

¶ Nam qualitercunq; conſenſus probetur: non audeo aſſerere neq; conſulere: ſed nec ſcribere: vt hi quos deus coniunxit per hominem ſeparentur.ſ.de teſti. licet ex quadam in fin.Durum eſt enim contra ſtimulum calcitrare.

¶ Nam ꝛ ſi is q̄ loqui non pōt ꝑ mutuū ꝯhit.vt.ſ.eo. cū apud multoforciꝰ et is qui loqui pōt nullꝰ eñ per nūciū pōt fideicommiſſum relinquere: niſi is qui loqui poteſt.ff.de legat.

a ¶ Sꝫ mutus ꝛ ſurdus.adde. Bald.in.l. pen.C.q̄ teſta. facere poſ.Paul. de caſ.in.l. ex facto.in ij.not.ff.de vulga.et pupil.ꝛ q̄d de muto ꝛ ſurdaſtro. ſimul vide per cardi. alexā.in.c. cum apud in ſi.col.de ſpon.

b ¶ Item furioſus.adde.c.nec furioſꝰ.xxxij q.vij.tex.ꝛ doct.in ca. dilectus. de ſpon.et Spec.in titu.de ſpō. in.§.iij. ad fin.

iū nutu. ¶ Et nūqd ſufficit ſi ſcribat volūta=
tem ſuā ſine verbis: ita vꝫ arg. C. de teſta. iu=
11 bemus. in prin. ⁊ l. vlt. ad fi. ¶ † Et nunquid
per ſcripturam matrimoniū ſpirituale con=
trahatur ſic. xxvij. q. j. omnes femine. xx. q. j.
viduam. j. q. vij. ſaluberrimum. Et nunqd ſi
poſt nutū vel ſignum ſequat ſponſa virum: ⁊
ipſo facto ꝯſentiat ſine verbis erit matrimo=
nium: certe plus eſt conſentire factis quam
verbis. ff. de leg. ⁊ conſti. de quibus. ſ. de ap=
pel. dilecti. vnde nec refert vtrū qs verbo vel
facto conſentiat: vt ſatis ꝓbaſ. j. de cōiu. ſer=
uo. c. ſi. ibi nec verbo nec facto cōſenſerit. Qꝫ=
uis eni nō rñdeatur interrogationi ſufficit qꝫ
de ꝯſenſu appareat qualitercūqꝫ ſicut dicit
lex in cōſimili ꝯtractu. ſ. locationis ⁊ emptionis q
ſolo ꝯſenſu ꝯhitur vt ⁊ iſte. ff. de verbo. obli.
ſi ſtipuler. §. ij. in locādo. ff. de act. ⁊ obli. obli
gationū. j. §. fi. certe expreſſum eſt qꝺ nō in=
tereſt vtrum per verba vel p ſcripturā cōſen
tiat. quinimo ſi non ꝯdicat filia volūtati pa=
tris conſentire vꝫ: multofortius ergo ſi p nu=
tum vel ſignū aliud hoc declarat. ff. de ſpon.
in ſponſalibus. j. ⁊ l. ſponſalia. ⁊ l. ſeq. ff. de ri
tu. nup. l. ij. ad hoc. j. eod. is q fidē. ⁊. c. ad id. ⁊
xxix. q. j. §. j. v. his ita rñdetur. ¶ Sed ꝯ qꝛ nō
poteſt qs baptizari ex quo loq poteſt niſi in
ꝓpria pſona rñdeat: de conſe. di. iiij. cū pro
paruulis. So. aliud hic vbi verba non ſunt
de ſubſtantia contractus: aliud ibi vbi ſunt
de ſubſtantia. vt. j. qꝺ. j. detrahe. ſ. de baptiſ.
non vt opponēs. nec eni abſens vel p ꝓcura
torem poteſt qs baptizari ſicut ⁊ deſponſa=
ri. vt not. ſ. de ſponſa. §. qualiter contrahaſ.
quinimo aliud quia in baptiſmo nedum ver
ba ſed ⁊ forme verborum ſunt de ſubſtantia.
ſ. de baptiſ. capi. j. ſecꝰ in matrimonio in quo
ſufficiunt verba eqpollentia. j. e. ſi inter nos
non obſunt his que dixi qꝺ paruulo qui nō
pōt fari prodeſt cōſenſus patrini. de cō. diſt.
iiij. paruuli. qꝛ inductum eſt in fauorem ale:
et etiam ſi patrinꝰ annueret: forte nihil age
ret: imo neceſſe vꝫ qꝺ rñdeat volo ⁊ ſcdm hoc
mutus nec poteſt baptizare nec puerum te=
nere: qꝛ nec pōt rñdere nec filiorū ſymbolū ⁊
orationē dñicam docere: nec alia in fide in=
ſtruere: ad que tñ patrinꝰ fideiuſſorio noīe ſe
obligat ⁊ aſtringit. de conſe. di. iiij. nos ante
oīa. ⁊ accedit. ff. de admi. tut. l. j. §. lnia. nec ob.
j. eo. tue. qꝛ qꝺ dicit. Sed neceſſaria ſunt qꝫtū
ad eccleſiā verba ⁊c. ſubaudiri dꝫ vel ſigna:
⁊ tunc ſubauditū probant ſtatim ibi. nam et
multi ⁊c. Itē ſubaudiri dꝫ ſed nec ꝟba ſine
conſenſu ſufficiunt hūc ſubauditum ſtatim
probat ibi ⁊ pueri ⁊c. repete nā ⁊ dic: nam et
pueri ante annos ⁊c. nec ob. j. eo. cū apud. qꝛ
vacat ibi arg. a ꝯrio ſenſu. vel dic qꝺ in his
duabus primis decretalibꝰ loquiſ de vero
matrimonio ⁊ expreſſo. ¶ Quid ſi taliter di=
cat ſe verba ludendi aio ꝓtuliſſe: vꝫ qꝺ ſit p
matrimonio iudicandū tum qꝛ ad cōem in=
tellectum recurrendum eſt: nec eius ſimpli=
ci aſſertioni credendū eſt qui matrimonio ꝯ=
dicit. j. eo. ex literis. ⁊ ꝯſultationi. tū qꝛ in du=
bio ſemper eſt pro matrimonio iudicādum.
ſ. de ſen. ⁊ re iudi. c. vlti. j. q ma accu. poſ. vꝫ
tū qꝛ qꝺ tutius ⁊ certiꝰ eſt magis reſpectu aīe
interpretandū eſt: et vt res magis valeat qꝫ
pereat. j. de ver. ſi. abbate. §. vlti. j. e. iuuenis.
ff. de ritu nup. adoptiuus. §. j. in fin. alioquin
quilibet poſſet illudere matrimonio iā ꝯcto
⁊ dicere ludēs feci: ad hoc. ſ. de preſump. c. j.
j. de eo qui cog. conſan. vxo. ſue. ſuper eodē.
tum vt puniaſ in quo deliquit. ſ. de tranſla.
epiſ. quanto. §. ceterum. ¶ Sed contra vꝫ qꝛ
ſi cauſa ioci vel doctrine hoc fiat non oritur
inde obligatio. ff. de ac. ⁊ obli. obligationum
ſubſtantia. §. verborū. arg. xx. q. j. illud. xxij.
q. ij. qꝺ ait. ⁊ ſic deficiente conſenſu ⁊c. vt no.
ſ. eod. ver. contrahitur. ⁊ pro hac via pōt in=
duci qꝺ not. j. eo. ver. econtra vꝫ. ⁊. j. eo. ex lite
ris. j. ibi ſi matrimonium contracturi ad id
faciendum. q. d. ſiue veniunt hac intentione
nullus eſt contractus. ¶ Licet in hac que=
ſtione nunc pro matrimonio nunc ꝯtra fue=
rit iudicatum vꝫ tñ qꝺ papa hic eſſet ſuper
hoc cōſoluendus quia nouus caſus eſt: ⁊ de
maioribus cauſis. ar. ſ. de tranſla. epiſ. c. j. et
hoc in caſu cōſimili videſ cōprobare. Aug.
de con. diſtin. iiij. ſolet queri. ſed ſm iura que
modo currunt poteſt dici qꝺ ſi vterqꝫ iurat
qꝺ aio ludendi protulerunt verba non credē
tes contrahere ⁊ teſtes qui preſentes fuerūt
idonei iurant qꝺ credunt eos verum iuraſſe
maxime quia potati erant: nec erat hora fe=
bria contra matrimonium iudicaretur. nam
ebrius ignorās dr. xv. q. j. ſane dicimꝰ. ¶ Et
ſic non conſentit argu. C. de do. nec inuitus.
Quid enim ſi in ludo beati Nicolai vel alio
ſimili aliqs iuuenis pro ludo repreſentādo
cum aliqua pediſſequa alienis ornata veſti
bus contraxit nunquid iudicabitur matri=
monium inter tales. et quid ſi domina dicat
bubulco ſuo ludēdo laudo filiam meam in
vxorem ⁊ hoc ille facit ludendo. arg. qꝺ non
ſit matrimonium. ſ. de teſti. ſuper eo. reſpō.
j. de preſump. quia veriſimile. ¶ Sed ſi am=
bo confiteantur qꝺ intendebant contrahere
ſtandum eſt cōfeſſioni eorū. j. de clan. deſpō.
12 c. j. ⁊. ij. ¶ † Si autem alter negat alter cōfi=
teatur: benefaceret papa ſi ius conſtitueret
qꝺ matrimoniū teneret in penam illius qui
clandeſtine contraxit: ⁊ qui forte modo peni
tet: vnde ad inſtantiam illius non videtur
matrimonium ſeparandum. arg. j. de eo qui
dux. in ma. quam polluit per adult. c. j. ar. j.

q ſ. ſi ſi quis pe ignorantiam. ⁊ precedenti. et
de cõ. di. iiij. ꝙuis. ⁊ c. ſolet queri. ⁊ ad hoc fa
cit qđ no. s. de bap. §. quis ſit effectus. nec em̃
debent laici de ſacramentis eccleſie ludũ fa=
cere vel deriſum ⁊ ſic in dubio iudicare: ⁊ ad
13 de qđ not. ſ. e. ver. ſolutio. ⁊ ſe. ¶ † Quid ſi di=
catur iuro vel promitto vel dico tibi qđ ha=
bebo te ꝓ legitiã vxore: ⁊ quidem ꝙ dicit ha
bebo futuri tp̃is eſt: ⁊ ſic extenſiuũ. vnde non
obſtante qđ dicit promitto ꝙ preſentis tp̃is
eſt vr̃ conſenſus de futuro non preſenti. ar. ſ.
de conditio appo. ſuper eo. Sed dicas ꝯtra.
nam ſi quis iurat alicui mulieri ſe eam in
vxorem legitimaꝫ habiturum matrimoniũ
eſt inter tales. xxx. q. v. §. ſꝫ ſi obijcitur. in au
ten. ſi quis diuinis. qꝛ ſubaudiendum eſt de
cetero qđ tñ ſi expꝛeſſum fuerit dubitationem
non hꝫ: vt pꝫ. s. de iureiu. quemadmoduꝫ. in
prin. ſ. eo. ex parte. ⁊ ſufficiunt quecunqꝫ ver
ba cõſenſum exprimentia de preſenti: vt no.
s. eo. §. ver. contrahitur. ⁊. ſ. e. ver. item conſti
tuitur. et ſe. ¶ Quid ſi dicat̃ ꝙ non fuit vxor
vel non eſt. dicas ꝙ ſufficit ꝓbare qđ eam in
eccleſia publice deſpõſauerit ſubarrauerit:
vel qđ cũ matrimonij fuerint bñdicti: et po=
ſtea duxerit in domum ſuã ⁊ tenuerit ⁊ ha=
buerit vt vxorẽ ꝙuis nõ probent̃ verba mul
toties em̃ pre nimio tumultu audiri nõ poſ=
ſunt. multoties em̃ puella cultu verecundie
ducta ſuam non exprimit voluntatem. com=
probantur hec. ſ. eo. ex literis. ſ. C. de nup. in
coniunctione. ff. de ſpon. ſed que patris. qđ
verum intelligas niſi violentia allegetur. ꝙ
dic vt not. ſ. e. §. qualiter impediatur. ver. vij.
videtur etiã ſufficere ſi probetur qđ poſt cõ=
tractum matrimonium tenuit eam vt vxorẽ
atqꝫ traduxerit. vel qꝛ dicit qđ nunqꝫ dimit=
teret eam ſed ſemꝑ adhereret ei. nam talis
vxor poteſt dici. xxiiij. di. xp̃iano. xxij. q. ij. ſo=
let. Iteꝫ ꝙuis inſtrumẽta nuptialia ſola ad
probationẽ matrimonij nõ ſufficiant. vt not.
ſ. eo. ver. item conſtituit̃. ⁊ ſe. tñ probatur ma
trimonium per inſtrumentũ in quo ſe cõiu=
ges vocant et per donationẽ ꝓpter nuptias
mulieri factam tanqꝫ vxori cum fama ⁊ alijs
indicijs. s. de preſum. illud. ⁊ ſic põt intelli=
gi. ff. de ritu nup. in libere. ff. de cõcubinis in
concubinatu. alias aũt non matrimonium
ſed ſtuprum p̃ſumitur: niſi voluntas ꝓpria
ſuffragauerit ⁊ alia vota ſuccurrerit ſubau
di tacita vel expreſſa vt pꝫ ex p̃miſſis. ⁊. ſ. eo.
ſub. §. vt aũt in ver. preſumptoꝝ. ſic non ꝯdi
cit ſed cõcordat. xxx. q. v. alter. ⁊ accedit optie
in aut. quib. mo. na. effi. legi. §. qm̃ aũt. col. vj.
ff. de ſpõ. q̃ſitũ. ⁊ de ritu nup. minorẽ. ¶ Cõ=
uincuntur ergo male dicere hi qui notaue=
runt ꝙ inter eos q̃ loqui poſſunt nõ iudicat
eccleſia matrimoniũ niſi verba ꝓbentur. vt
not. s. eo. §. contrahit̃. ⁊ ſe. niſi dicas ipſos in
tellexiſſe de matrimonio vero ſeu expꝛeſſo. naꝫ
multis alijs modis ꝓbat̃ tacitũ ⁊ p̃ſumptũ:
⁊ hoc neceſſariũ eſt a iabus. ¶ Quid enim ſi
matrimonium qđ ꝯtctum fuit inter aliquos.
lx. an. ſunt vel amplius nũc forte malitioſe
forte vertatur in dubium nec poſſint ꝓbari
verba ꝯtctus: puta qꝛ oẽs teſtes qui preſen=
tes fuerãt obierũt breuiter ⁊ in ſumma vtrũ
verba requirant̃ vel nõ: ⁊ vtrum ſufficienter
probatum ſit vel non arbitrio relinquo iudi=
cis qui inſpecta qualitate ꝑſonaꝝ antiq̃tate
tp̃is carnis copula ⁊ alijs circunſtãtijs hoc
determinet: ꝙuis in magna parte ꝑ precedẽ
tia ⁊ ſequẽtia qualr̃ arbitrari debeat iſtrua=
tur em̃ no. ſ. e. §. qualr̃ impediatur. ver. vij. et
ſe. ¶ Illud etiam cõſueuit queri an ꝑ ſubar
rationem probet̃ matrimoniũ vel ſponſalia:
⁊ dixerunt quidã ꝙ ſi fiat a ſponſo ſponſe p̃
ſumitur matrimonium: ſin autem a parente
ſponſi tũc ſponſalia inducunt̃: tu dic ꝙ ſicut
iam tetigi. s. e. §. ver. quid ſi dicatur. refert tñ
vtrum ſubarratio publice fiat ante fores ec=
cleſie dicente ſacerdote benedic dñe arras
iſtas ⁊c. ſpõſo ſic fieri ꝯſueuit ſponſam poſt=
ea ſubarrante: ⁊ tũc anuli datio inducit mr̃i
moniũ. ⁊ ſic loquunt̃ ⁊ intelligi debẽt illa iu=
ra. xxvi. q. ij. ſi quis vxorem. ⁊. c. ſi quis deſpõ
ſauerit. xxx. q. v. noſtrates. ideo aũt interue=
nit anulus ⁊ eodẽ pignore corda iungãt. vñ
⁊ quarto digito anulꝰ inſeritur: qꝛ vt fertur
in eo quedã vena ſanguinis ad cor vſqꝫ pue=
nit. xxx. q. v. femine. Unde dꝛ qđ pubes anu=
lata p̃ſumit̃ ſponſa niſi ꝯſuetudo terre ꝯtriũ
operetur. s. de p̃ſum. illud. vel niſi forte puel
la coacta adduceretur q̃ ſtatim recepta bñ=
dictione aufugeret: ſicut di. ſ. e. ꝯſultatiõi. et
14 no. ſ. e. §. qualr̃. ver. vij. di. ¶ † Sed ⁊ ſi ſpon=
ſus puellã nubilẽ alr̃s ſubarrauerit cõſenſu
mutuo accedente: matrimonium inducitur
ſed ſi erat innubilis ſponſalia iudicantur. ſ.
de deſpõ. impu. tue. qđ dic vt not. ſ. de deſpõ.
impu. §. ⁊ que ſponſalia. ver. quid ergo ſi de=
15 ſponſa. ¶ † Quid ſi tp̃e ſponſaliorum de fu=
turo detur anulus: non põt aliud ſignifica=
re ꝙ ꝯtctus exprimit. ſ. ſpõſalia: conſueuerũt
enim talia iocalia ſeu clenodia munuſcula:
ſeu munera inter ſpõſos fieri. ſ. de matri. cõ.
cõtra interdi. eccle. c. ij. ⁊ ſic anuli datio eſt ſi=
gnum non facti matrimonij ſed futuri ſicut
alias arre datio eſt ſignum venditionis: non
preſentis vel preterite ſed future: vt inſtit. de
contrahẽ. emp. circa prin. ⁊ eſt arra contra=
ctus ꝑ ſe. ff. de act. emp. ⁊ vẽdi. ex empto. §. ſi
q̃s vina. ſic multoties ſine ꝟbis etiã interlo=
quẽtes matrimoniũ inducit̃. ſꝫ nec ꝟba ſine
ꝯſenſu ſufficere poſſunt. ſ. eo. tue. ¶ Quid er=
go ſi aliq̃s ita dicat Gulielme accipis Gema

mã vxoꝛẽ.⁊ ipſe rñdet ſic Guliel.accipit gẽ
mã in vxoꝛẽ poſtea.interrogat mulierẽ.gem
ma accipis Gulielmũ in virũ. ipſa rñdet ſic.
nunqd ꝑ hec ꝟba eſt matrimoniũ iudicandũ
inter tales:ꝗuis Gulielmus dicat ꝙ nunꝗ̃
ꝯ̃ſenſit:ita videt̃ qꝛ etiã ſi ſe non intelligunt
ad cõem verboꝛũ intelligent.ã recurrit̃.ĩ.co.
ex literis.j. nec eñ refert an Gulielmus ad
interrogata rñdeat:dũmodo ꝯſenſum expꝛi
mat vt ex premiſſis ver.ptz.ſicut nec in aliis
ꝯtractib⁹ q̃ ſolo cõſenſu perficiunt̃.ff.de ꝟb.
obli.ſi ſtipuler.§.ſi in locando.nec refert vtrũ
in pꝛima ꝑſona loquat̃ tabellio an in tertia
ã.de cõuerſi ꝯiuga.dudũ.§.fi.ad iſta qd plu=
ra:expreſſum videt̃.ĩ.e.tua nos. ꝙ ibi qual'r
tibi ꝯſtiterit ⁊c.vbi minus videbat̃ pro ma=
trimonio preſumendũ. ❡ Itẽ aut ipſe ꝯſentit
et tunc bene eſt:aut gemmã decipere inten=
dit:⁊ dꝫ ſic fraus in ſuo capite toꝛqueri:vt.ĩ.
de eo qui dux.in matrimonio.quã pollu.per
adulte.c.j.⁊ ar.ã.de reſcri.ſedes.⁊.c.plerũꝗ.
nã ⁊ in dubio docemur pro matrimonio iu=
dicare:vt.ã.eodẽ.§.verſic.quid ſi alter dicat.
❡ Econtra vr̃ ꝙ verba ꝯſenſum expꝛimen=
tia de preſenti neceſſaria ſunt.ĩ.eo.tue. hec
autẽ potius diſſenſum Gulielmi expꝛimunt
ꝗ̃ ꝯſenſum.nã ſi cõſentire vellet bene poſſet
dicere ergo ꝯſentio in gemmã: ⁊ non diceret
Gulielmus ꝯſentit.per hec eñ verba:cũ ter
tie perſone ſint:potius preſumi dꝫ alienũ fa
ctum eũ velle ꝓmittere ꝗ̃ ſuũ: ⁊ ſic nõ valet
qđ agit̃.vt inſtitu.de inuti.ſtipu.§.ſi qs aliũ.
ff.de verb.obl.ſtipulatio iſta.⁊ vr̃ expꝛeſſim.
arg.in aut̃.vt cũ de appel.cogno.§.fi.col.vj.
quinímo deridere videt̃ ac ſi diceret. Arma
virũꝗ cano.vt.ff. de verb.obli. q̃ extrinſecus
deficiente ergo ꝯſenſu Gulielmi deficit ⁊ ma
trimoniũ in quo conſenſus requirit̃ vtriuſꝗ
xxix.q.j.§.j.nec ob.ĩ.eo.ex lr̃is.j.qꝛ ibi certũ
erat ꝙ ꝯ̃here volebãt:vt dicit lr̃a.⁊ iõ nõ re=
fert q̃ lingua ꝯſentiãt vtrũ ꝑ ſe vl'.ꝑ interpre
tẽ.inſti.de verb.obli.§. vtrũ.ff.de ꝟb.ob.l.j.in
fine.ſed per hec ꝟba videt̃ ꝙ Gulielmus ve=
lit potius diſtrahere ꝗ̃ cõtrahere:ſicut al's
dicit̃ inſti.qui.mo.re contra.obli.§.is quoꝗ.
in fi.verba eñ ad hoc inuenta ſunt ꝙ per ea
intentio ⁊ conſenſus expꝛimat̃.xxij.q.ij.his
ita.ſed hic loquẽs cõſenſum alterius expꝛi=
mit nõ ſolũ vñ non eſt matrimoniũ: ⁊ hoc eſt
qđ dicit̃.ĩ.e.tua.in fi.ibi nec foꝛma ꝯtrahen=
di ⁊c.nec ob. ꝙ voluit fraudare gemmã.nam
hec fraus in aperto erat. ⁊ ſic a ſe ipſa dece=
pta videt̃.arg.ff.de redhib.act.l.j.§.ſi intelli
gatur.ff.de actio.empt. ⁊ vendi.l.j.in fi.ff.qđ
cum falſo tu.l.j.in fi. Si eñ gemma excipiat
de dolo Guilelmus replicabit de lata culpa
que dolo comparatur.ff. depo.ꝙ nerua.ff.de
verbo.ſigni.late. Solu.non abſurde dici po=

16 teſt quod ſi ſacerdote interrogante publice
ante valuas eccleſie ſic contractus fuerit et
poſtea ſecuta ſolẽnitas cõſueta erit pro ma
trimonio iudicãdum vt apparet in his que
no.ã.eo.§.ver.illud etiam.⁊ ver.quid ſi aliter
❡ Sin autem alio interrogante ⁊ poſt talia
verba copula carnalis ſecuta fuerit adhuc
ſtabit eccleſia pro matrimonio. nam carnis
copula verba de futuro trahit ad preſens
tempus preſumptiue.vt ĩ.eo.is qui.⁊.c.fin.
veniens.⁊.c.ſicut.⁊ de expꝛeſſo diſſenſu con=
ſenſum facit ĩ.eo veniens maioꝛata.⁊.c.con=
ſultationi.ĩ. qui ma. ac.poſ. inſuper. et pꝛo=
pterea videtur a conditione receſſum.ĩ.de
condi.app.de illis.⁊.c. per tuas.nec mirum
quia ⁊ ſpacium tempoꝛis hoc idem opera=
tur.ĩ.eo.ad id quod ⁊.c de muliere. ❡ Idem
videtur ſi traducta fuerit in domum ſpon=
ſi dum tamen coꝛrupta reperiatur.argu.in
his que no.ĩ.de frigidis.§.qualiter.ver.ergo
ſi mulier.alias ſola traductio nõ faceret ma
trimonium. ff. de ſponſ. queſitum. non ita ſi
ſponſus ad domũ ſponſe iret : quia domus
viri domicilium eſt matrimonij:non domus
ſponſe.ff.de ritu nup.mulierem.et.l.ſequen=
tibus.C. ſol. matrimo ſi ignoꝛans. qđ intel=
ligas quando puella eſt legitime etatis vel
etati pꝛoxima alioquin econtra:vt.ĩ. de de=
ſpon.impu.continebatur.reſpon.j.⁊.§.j.⁊ ſic
carnis copula in virgine ⁊ traductio in coꝛ=
rupta equiparat̃.vt ar.ĩ.e.veniens.j.ĩ.de cõ
iug.lepꝛo.c.fi.ã.de ꝓba. iurauit.de reſt.ſpol.
ex parte mulieris hoc ſi volũtarie traducta
fuerit:ſecus ſi inuita traducat̃ ⁊ detineat̃ et
fugiat ꝗ̃cito habuerit libertatẽ.ĩ.e.veniens
ad nos. et de deſpon. impub. ex literis. vn=
de ver. ❡ Effuge cum poteris ne conſenſiſſe
puteris. ſuper hoc vide qđ no ĩ.eo.§. quali=
ter impediat̃.ſub.§.j.ergo.ver.vij. vis.et hoc
membrũ diſtinctionis aperte pꝛobat lr̃a.ĩ.e.
tua.ibi ⁊ inter eos ⁊c.⁊ ibi ꝙ qual'r ⁊c.q.d.tu
dicis quod nunꝗ̃ cõſenſit in mulierẽ.nos tñ
non vidimus qualiter hoc conſtare poſſit:qꝛ
ex quo eam cognouit tum ex verbis precedẽ
tibus quãuis indirectis.tum ex carnali co=
pula ſubſecuta eſt: ꝓculdubio matrimoniũ
preſumendũ.arg. expꝛeſſim.ĩ.de con.ſp. per
tuas. Sed et lꝫ ſm legem aliud iudicet̃ qñ
ſponſus traducit̃.aliud qñ ſponſa vt no.ã.e.
ver.in pꝛin.tñ ſcđm ca.non ad imparia iudi
catur vt ptz in his que no.ĩ.e.de deſpon.im
pu.§. ⁊ q̃ ſponſalia. verſi.ex his ptz. ❡ Sin=
aũt eã nõ cognouit neꝗ traduxit.nõ iudica=
bitur matrimoniũ ⁊ hoc eſt qđ dicit.ĩ.e.tua.
ad fi.ibi cum in eo.nec ſubſtãtia ⁊c. nec foꝛ=
ma.ſ. verboꝛũ ⁊c. ſubaudi tu. nec alia iudi=
cia ꝑ que ſubſtãtia ꝓbet̃ ꝯtractus de quib⁹
dixi.ã.eo.§.quid ſi dicatur. et ſe. ❡ † Quid

ſit premittat proteſtationem qđ nihil faciet vel dicet alo conſentiendi: dic ſi cã decipiendi hoc faciat ad cõem intelligentiam recurrendum eſt: ⁊ ꝯ ipſum interpretandũ. j. e. ex lr̃is. j. xxij. q. v. §. ex his. ⁊. c. q̃cũqȝ. ⁊. q. ij. ne qs. Sed ſi timore mortis fieret: ſola verba nõ ꝓbarent matrimoniũ ar. j. eo. veniens. ij. ꝫ. de appel. ſi iuſtus metus. ꝫ. qđ me. cã. c. j. xxxj. q. ij. lothari⁹. ff. de ritu nup. ſimulate. liber eñ conſenſus requirit in matrimonio. j. c. cum locum. ꝫ. de procu. accedẽs. q2 inuite nuptie conſueuerunt habere triſtes exitus. infra e. req̃ſiuit. vt et no. ꝫ. ſub rubricella de ſpon. §. quis ſit effectus ¶ Hoc eñ iudicio eccleſie contẽtioſo nã in iudicio aĩe credetur ei: ſi dicat ſe nunq̃ cõſenſiſſe. et ſic intelligas. j. e. tua. vnde expone qđ ibi dicit qđ qualiter tibi conſtiterit: ſubaudi in iudicio contentioſo non videmus: q2 nec videri põt cũ probatio deficiat lȝ in foro penitentie ſit ei credendũ: nos autẽ quid iuris ſit reſcribentes dicimus ꝙ ſi ſubaudi tibi iſtud in confeſſione dixerit credendum eſt ei ꝙ res ita ⁊c. vſqȝ perſonaȝ ſubaudi: ⁊ ideo non debet ex illo facto ⁊c. q̃uis aliĳ ipſam aliter intelligãt ad qđ accedit qđ no. j. de clande. deſpon. § quare prohibeãtur. ¶ Ubi vero cauſa decipiendi et tantum carnalẽ copulam extorquẽdi: cõſenſit aliqs in aliquam ſi deceptor veram vult agere penitentiam neceſſe habet illam ſine fictiõe, aliqua ducere in vxorem: vel ſi hoc poteſt fieri debet ei dare virum cõuenientem. vel aliter ſatiſfacere iuxta teſtimoniuȝ veritatis ſi offers munus tuuȝ ad altare ⁊c ſm Ray. hoc melius comprobatur. j. de adul. c. j. ⁊. ij. xxxvj. queſtio. ij. tria. ⁊ iunge qđ not. ꝫ. eo. verſic. licet in hac queſtiõe. ⁊ ſeq ¶ Quamuis aũt dixerim qđ ſolo conſenſu contrahitur matri-
a monium [a] tamen nec cõſenſus de ꝑſenti ſemper matrimonium inducit niſi aliud interueniat puta qñ trãſfertur in arbitrium alienũ. j. de condi. appo. ſuper eo. cũ eñ ſubſtantia ꝯtus in alteri⁹ arbitriũ ponit: ꝯtr⁹ nullus reddit niſi ille fuerit arbitratus. C. de ꝯhen. emp. l. fi. ff. de ver. obli. ſi quis arbitratu. Jteȝ nec conſenſus inter perſonas innubiles habitus matrimonium inducit ſed ſponſalia ſm Goffre. et vt not. j. de deſpon. impube. § ⁊ que ſponſalia. ver. quid ergo. ⁊. ꝫ eodẽ. §. ver. ſed et ſi ſponſus. ¶ Circa hanc materiã queri conſueuit quis conſenſus matrimonium inducat vtrũ veȝ hoc faciat ꝯſenſus cohabitatiõis aut ꝯſenſus carnalis copule: ſi dicas qđ ꝯſenſus cohabitatiõis: ergo inter filiũ et matrẽ. inter fratrẽ ⁊ ſororem erit mr̃imoniũ. Si dicas ꝙ ꝯſenſus carnalis copule. ergo inter beatã Mariã virginẽ ⁊ ioſeph nõ fuit mr̃imonium. dicas igit ꝙ de neutro hoc ſimplr intelligendum eſt ſȝ de ꝯſenſu animoꝝ cã matrimonĳ ꝯiunctorum. i. de ꝯſenſu matrimoniali ſeu coniugalis ſocietatis ⁊ ꝓpoſiti reddẽdi debitum vt pȝ in his que not. ꝫ. e. §. j. ꝟ. matrimoniũ aũt non ꝯſummatum. qđ etiã pȝ ex prime mulieris formatione quã dñs nõ formauit de capite viri ne dña videretur. nec de pede: ne ancilla reputetur. ſed de latere vt collateralis ⁊ ſocia haberetur ex hoc conſenſu ſiue cõiugali ſocietate oportet eos ſcohabitare ⁊ indiuiduã vite cõſuetudinẽ retinere. xxvij. q. ſeq. §. cum ergo. ⁊ no. ꝫ. e. §. j. verſi. indiuiduã. Jtem conſtituitur aliqñ dote interueniente ⁊ datione propter nuptias. qđ dic vt no. j. de dona. inter virum ⁊ vxo. ſub rubricella de donatio a ne propter nuptias. ⁊ de doti.
14 promitten. ¶ † Quid ſi matri-
b monium ſine dote [b] contractũ fuerit. videtur qđ nullum ſit. xxx. q. v. nullũ. iĳ. q. iiĳ. conſanguineorũ. xxx. q. j. c. j. dic ꝙ illa cap. ⁊ ſimilia iura intelligẽda ſunt in matrimonio occulto ꝙ b probari nõ poteſt. vnde cũ nec de matrimonio nec de nuptiali benedictiõe: nec de dote nec de alĳs ſolennitatibus appareat per quas ſi de ipſis cõſtaret pro matrimonio preſumeretur: in obſcuro pro non matrimonio haberetur. requiritur ergo dos vt facilius probetur matrimo. arg. C. de ꝑſum. illud. non quo ad ſubſtantiaȝ matrimonĳ. nam licet matrimo. ſine dote conſiſtat: dos tamen ſine matrimonio non cõſiſtit: vt. C. de dona. ante nupt. cum mulier ergo poteſt contrahi matrimonium ſine dote. xxx. qõ. v. §. ſȝ obĳcitur. in auk. ibi poſita. ſi quis diuinis. ⁊ in auk. qb. mo. na. effi. legi. § qm̃. col. vj. quinimo mulier indotata ⁊ inops in ſubſtãtia viri ſuccedere dȝ: ſicut tradit i auk. vt liceat matri ⁊ auie. §. q2 vero. col. ix. ⁊ de exhi. ⁊ intro. reis. §. qñ ꝟo. col. v. poſita. C. vñ vir et vxor. auk. preterea. Sȝ nec in-

a ¶ Solo cõſenſu ꝯhitur matrimoniũ. ad de text. et gloſſ. in. c. cum locũ. de ſpon.

b ¶ Mr̃imonium ſine dote adde an poteſt eſſe matrimoniuȝ ſine dote et quid. econtra. vid gl. in. c. ꝑ veſtras. de do. iter vir. ⁊ vxo. tex. ⁊ gloſſ. in c. nullum. xxx. qõ. v. gloſſ in. c. ꝯſanguineorũ. iĳ. q. iiĳ. text. in. l. fin. C. đ do. ante nupt. l. iĳ. ff. de iure do. et per Bal. in. c. ſurauit. đ prob.

ſtrumēta nuptialia ſola ſine nuptijs ad pro-
bationē ſufficiunt.C.de nup.ſine nuptijs.ſic
nec probatur per inſtrumentū poſſeſſio.ff.de
fi inſtru inter dilectos.nec violētia.ff.de re-
ſti.ſpolia.cum ad ſedē.ergo quo ad eſſentiā
matrimonij ſolus ꝯſenſus ꝛc.ꝛ vide.ſ.eo.§.
rñ.ſ.ꝛ ver.contrahit.et verſi.quid ſi dicatur.
¶ Quid ſi ita dicat ꝓmitto tibi ꝙ ducā te in
vxorē et decetero tenebo te vt vxorē craſtina
die ꝯtrahit cū alia per verba de preſenti cui
adherebit.certe videt ꝙ ſibe:qꝛ verba ꝓmiſ-
ſa cum ſint futuri tpis tractum habēt.ff.de
verb.obli.ſi qs ita ſtipulatus ſtichū aut pā-
philū.ꝛ ad tertul.filij.ꝛ verba aliquid debēt
operari.ſ.de priuile.ex ore.ff.de leg.ſ.ſi qn is
videt ſenſus ego ducā te ꝛ ex quo te duxero
decetero ꝛc.ar.ſ.eo.ex literis.aliud ſi ſimpli-
citer dicat non premiſſo verbo futuri tpis du
cam vel habebo te in vxorē ſicut not.ſ.eo.§.
rñ.ſ.ver.quid ſi dicat viro. ¶ Quid ſi dixerit
promitto tibi qḋ ꝓuidebo tibi ſemper tanꝗ̄
vxori ꝛ illa idem rñdet certe niſi proteſtet de
intentione contraria pro matrimonio iudi-
candum puto. ¶ Quid ſi dicat tenebo te in
vxorē quouſqꝫ ponat mihi terra ſupra ocu-
los cā decipiendi ipam dicūt quidā ꝙ valet
matrimoniū indiſtincte ꝛ ſic ponūt caſum.ſ.
e.ex literis.ſed certe ſi apparet de diſſenſu ꝛ
dolo non eſt matrimoniū niſi forte carnalis
copula ſubſequatur:vt.ſ eodē tua nos.in fi.
¶ Quid ſi qs iurauit aliquā ducere in vxo-
rem:.puta Bertam ipſa berta abſente nun-
quid cogitur cum ea cōtrahere dico qḋ ſic ſi
cum ad ipſam peruenerit ratum habeat ꝛ ſi
poſt talem ratificationē eandē cognouerit
matrimoniū eſt preſumptū:vt.ſ.de conuer.
coniug.ex parte ꝛ de iureiur.ſi vero. ¶ Item
quid ſi in preſentia plurium filiarū Titij ita
dicat lotharius. ꝓmitto vobis oibus quod
vnam ex vobis ducam vxorē.et oēs reſpon-
dent placet vel quelibet per ſe dicit ego pro
mitto tibi ꝙ ſi elegeris mecū cōtrahere:ego
ducam te in virum et ipſe poſtea cognouit
vnā nunquid eſt matrimoniū ſic qꝛ ipſo fa-
cto conſentiunt argu.ff.de legi.de quibus.ꝛ
ſ.de app dilecti.ꝛ.c.vt noſtrū.ꝛ in alijs con-
cor.alleg.ſ.eo.ver.quid ſi ita dicat. ꝛ no.cōſi
milem queſtionē.ſ.ti ſ.§.fi.ver.quid ſi vnū ex
18 illis. ¶ † Quid ſi quis iurat ꝙ cōtraheret cū
aliqua muliere: ſed non exprimit cū qua et
poſtea cognoſcit vnā carnalr̄:nunqd cogit
cum illa ꝯhere:nō puto.qꝛ pōt aliā eligere:
nec deierat cū alia ꝯhēdo:equius tñ faceret
ſi cum illa ꝯheret quā corrupit ne diuideret
carnē ſuā in plures nō tñ titius qꝛ bigamꝰ
iudicaret per decreta.per quā alij dicūt ꝯ.ſ.
de bigamis.debitū.ꝛ ibi dixi. ¶ Sed nec re-
fert p̄ q̄ v̈ba ꝯhat dūmō ſenſum exp̄mat de

p̄ñti.ſ.de ſpō.duo.lꝫ ꝛ no.ſ.e.§.rñ.ſ.ꝛ v̈.qḋ ſi
dicat.nec eīm ſemp vis eſt in v̈bis.ar.ſ.de p̄-
cu.petitio.qḋ eīm v̈bis opꝰ eſt q̄ nullꝰ ſequi
effectꝰ vt.C.de do.l.vlt. ¶ Sed ꝛ inter p̄ñtes
ꝛ inter abſētes ꝯhit:qḋ dic vt no.ſ.e.ſub ru-
bricella de ſpōſalibꝰ.§.qualr̄ ꝯhant.rñ.ſ.et
v̈.ſeq.nō tñ eſt opꝰ ſcriptura in mr̄imonio:
q̄uis lex hoc deſideret qñ liberta ꝯhit cum
ſenatore vel vbi illuſtres ꝯhūt matrimonia
exceptis barbaris.in auć.vt liceat matri et
auie.§.qꝛ v̈o dudū.col.viij.vel ſi qs ꝯhat cū
concubina.inſti.de nup.§.fi.hoc aūt vltimū
de ꝯcubina exaudias q̄d ad legitimationē fi-
liorū q̄ ſm leges aliter nō intelligunt legiti-
mi.vt ptꝫ in his q̄ no.ſ.eo.q̄ fil.ſint legi.§.q̄-
liter ꝛ a quo.ver.vere autē legitimant.

19 Et quare † contrahatur ma
trimoniū? Due cāe principales ſunt.ſuſce-
ptio.ſ.ſobolis et vitatio.ſ.fornicatiōis.xxxij.
q.ij.§.his ita.ꝛ no.ſ.e.§.ver.vñ reſpectu pri
me cauſe.ſ.ſuſceptionis ſobolis pij parētes
vocant q̄ aio ꝛ voto ꝓcreādoꝝ liberoꝝ vxo-
res ducūt.ff.de ver.ſig.liberorū.in pen.char
ta.de ſcda cā dicit aplˢ ꝓpter fornicationē
non dicas exercendā ſicut quidā fatuus ſo-
cius meus: ſed vitandā vnuſquiſqꝫ habeat
ſuā vxorē:ꝛ vnaqueqꝫ ſuū virū.ad hoc.ſ.e.in
p̄ñtia.ꝛ.c.ſe.ſ.de eo q̄ cog.ꝯſan.vxo.ſue.ior-
dane.ſ.de frig.ꝛ malefi.c.pe.ꝛ.vl. ¶ Scdarie
aūt ſunt cāe multe.ſ.pſonarū ꝯiunctio:ami-
corū ꝛ diuitiaꝝ acquiſitio:pacis reformatio:
vxoris pulchritudo ꝛ ſi.ad hoc.ſ.titu.ſ.c.ij.
de ſepul.ex parte.qḋ ſi nō ꝓpter p̄dictis cās
p̄ncipales de qbꝰ nec cogitat ſꝫ ꝓpter ſcda-
rias ꝯhit qs matrimoniū dicas ꝙ q̄uis per
uerſe faciat:vel currꝰ ante boues ponat ma
trimonium tñ tꝫ.non ꝯſenſus de p̄ſenti ſuffi
cit.xxx.q.ij ſolet q̄ri.qḋ pꝫ etiā ex eo ꝙ legit
in geneſi.videns Jacob qḋ rachel eēt deco-
ra facie ꝛ venuſto aſpectu:eā diligēs ait ad
labā.vij.annis ſeruiā tibi pro rachele:et in
deuterono.ſi videris mulierem pulchrā in
medio captiuorū ꝛ amaueris eā volueriſqꝫ
vxorē habere introduces eā in domū tuā:er
go vita mala vel interiꝰ alicuius ꝑuerſa nō
cōtaminat ꝯiugij ſacrm̄.ſicut nec per ſacer-
dotē q̄tumcūqꝫ pollutū que ſancta ſunt co-
inquinari nō p̄ñt.vt.ſ.de coha.cle.et mu.ve-
ſtra. ¶ Porro bona matrimonij principali-
ter ſunt tria fides: proles ꝛ ſacramentū.vn-
de Auguſt.nuptile bonum tripartitum eſt
fides:proles: ꝛ ſacramentū.xxvi.qō.ij.omni
itaqꝫ. ¶ In fide attenditur ne poſt vinculū
coniugale cum alio vel alia coeat.ſ.e.ex par
te.Sed dñs Hu.car.ſic exponit.in fide attē-
ditur vt ſe adinuicem diligant ꝛ debitū red-
dant.ſeipſoſqꝫ fideliter et incorrupte cuſto-

diant. ad hoc. ff. ſo. ma. ſi cum dotē. §. ſi mari-tus. ⁊. ſ. de ꝯiu. lepro. c. ij. ⁊ vide qđ no. ſ. eo. §. quis ſit effect⁹. ¶ In ꝓle vt amāter ſuſcipia-tur ⁊ religioſe educet̃ ⁊ corrigat̃. ſ. de ſimo. lꝫ Heli. ergo bonum prolis non dr̃ ipſa proles que qñq; propter hereditariam ſucceſſionē querit̃: ſꝫ ſpes ipſa vel deſiderium quo ꝓles adhuc queritur vt ad ſeruitiū dei religioſe informetur. vnde multi habēt prolē qui non habent bonū prolis. nec propter hoc deſinit matrimoniū eē imo nihilominꝰ durat. ¶ Ve-rum ſm fratrem henricū theutonicū. ¶ In fide attēditur ne ſe alicui alij exponat. ¶ Ne coniugi petenti debitum ſe defendat vel ſub trahat. ¶ Ne eidem aliqđ peccatum ſugge-rat: ſed animam ⁊ corp⁹ ⁊ res ei fideliter cu-ſtodiat ⁊ animam a purgatorio excipiat et conſilium ⁊ auxilium iuſtum prebeat. ¶ In prole vero attenditur. ¶ Ne conceptus im-pediatur. ¶ Ut gratanter ſuſcipiatur. i. ſiue ſit filius ſiue filia agat inde gratias creatori nec murmuret etiaꝫ pre nimia paupertate. ¶ Ut ſtatim baptizetur diligenter ⁊ aman-ter ⁊ caute ac fideliter et religioſe nutriatur. ¶ In prima tenera etate etiā cum proprijs mammis exēplo beate marie virginis in in-fantia corrigendo ⁊ ſymbolum edocendo: et ad eccleſiam ⁊ ad predicationes ducendo ſi malum fecerit dolendo ⁊ caſtigando ſi reli-gionem intrauerit vel aliud bonum fecerit congaudendo. ¶ In ſacrõ vel coniugiū non ſeparetur vel vt eiꝰ propoſiti ſint: vt nūq; ſe-parentur: vt no. ṡ. e. §. j. ver. indiuiduā. ⁊ hoc eſt tertiū bonum. dr̃ ſacr̃m non ꝙ ip̃m ſacr̃m ſit cōiugium: ſed q2 eſt eiuſdē rei ſacre ſignū. ſ. ſpūalis ⁊ inſeparabilis ꝯiunctionis xp̄i et eccl. qđ q̃diu matrimoniū durat inſeparabi liter adheret ſuꝑ quo vide qđ not. ṡ. de biga. §. qual'r bigamus. Sed pr̃a duo bona qñq; comitantur matrimoniū: qñq; nō. multi eñi frangunt fidem: ⁊ multi ſunt ſine prole: ſed nunq; eſt matrimoniū ſine ſacramento: nam ⁊ ſi interduꝫ corporalis ſeparatio fiat cauſa fornicationis vel ex cōi conſenſu cā oratiōis ſacr̃alis: tñ ſeparatio inter fideles fieri non poteſt niſi cum deſinit eſſe vinculū matrimo nij puta per mortē vtriuſq; vel alterius con-iugum vel ꝑ ingreſſum religionis ante car-nis copulā. ſuper quo vide qđ no. ſ. e. §. q̃s ſit effectus. ¶ Ex hoc tñ qđ dixi. ṡ. ver. ꝓxi. qđ hoc tertium bonū eſt ſignum ſpūale ⁊ inſe-parabilis cōiunctionis xp̄i ⁊ eccleſie. eſt ar. ꝙ etiam per ingreſſum religiōis non ſoluat̃ a matrimoniale vinculuꝫ[a] ⁊ ad id. ſ. de diuor. q̃to. ibi vt ſacr̃m fidei ⁊c. Inn. tertius vr̃ fuiſ ſe in hac opinione. q̃uis dicat qđ nolit a ve-ſtigijs ſuorum ꝑdeceſſorum recedere qui cō ſulti ꝯilum rñderunt vt. ṡ. de conuer. ꝯiu. ex parte ſua hoc ſoluit̃. ſ. eo. ſub. §. vt aūt. verſic. quid ſit effect⁹ rati. ⁊. ṡ. de conuerſa. coniuga to. §. vlti. ver. ſed quare magis poteſt. ⁊ ſe. ¶ Sed nunq̃d hec tria ſunt adeo neceſſaria vt ſi aliqđ iſtorum defuerit: non te-neat matrimonium. dicas qđ ſi tp̃e ꝯtractus intendant con-iuges hoc ſeruare tenet matri moniuꝫ lꝫ poſtea mutauerint voluntatem vt pꝫ in his que not. ṡ. eodem. §. j. ver. matrimo nium aūt non conſummatuꝫ. ⁊ ſeq. Idem dixit Ray. ⁊ ſi ni-hil cogitent de his bonis. ſuffi cit enim quod non apponant conditionem vel pactum: vt contra faciant. ar. ſ. de cōdi. ap po. c. fin. hoc verum eſt in iudi cio eccleſie que de cogitatu vl' intentione iudicare non pōt: ſed et iudicio anime et in veri tate non videtur contrahi ma trimonium. niſi ſaltem de ter-tio bono ſcilicet de ſacramen-to cogitent. q2 ſi non cogitant ergo non conſentiūt vitam in-diuiduam ducēdam eſt enim ſacramentum ipſa inſepara-bilis animorum coniunctio vt not. ṡ. eodem. §. verſic. in ſacra mento. ſine q̃ nō eſt matrimo-nium vt apparet in his que no. ṡ. eodem. §. j. q̃uis ergo nō ſit verum matrimonium: erit tñ preſumptum ꝙ vero matri monio equiparat̃ q̃tum ad ec cleſiam vt apparet. ſ. e. is q̃dē de his tribus bonis legit̃. xx-vij. q. ij. omne. itaq;. ¶ Poteſt addi et tertia cauſa quaſi p̄n cipalis. ſ. ſolatiū humanitatis ſit in ſenib⁹. xxvij. q. ij. nuptia-rum bonū. Ideo lex papia. que ꝓhibet maiorē. xl. an. nubere abolita eſt. C. de nu. ſancimus. verum ſi maiori. l. an. enixa fue rit ſuccedit partus licet mira-bilis videatur. C. de legi. here. ſi maior.

Quis ſit effectus.

20 † Et quidem: quia dos eſt ali qua, et filij legitimi in pote-ſtate ex quo matrimonium le-gitimum eſt. ſecus ſi illegiti-mum eſſet. vt inſtit. de pa. po.

a ¶ Nō ſol-uatur ma trimonia-le vinculū. adde doc. in. c. ex pu blico. de conuer. cō iug. et gl. in. c. licite. xxxij. qō. vij. et an vxor ingre diens poſt copulam carnalem an marit⁹ lucret̃ par teꝫ dotis: ac ſi mor-tua fuiſ-ſet vide per Bald. i. l. deo no-bis. C. de epiſcop. ⁊ cleri.

a ¶ Niſi per mortez.ad de.l.cum duobus.l §.idem.ff. pro ſocio l autent.de nup.in §. deinceps. col.iiij.

b ¶ Nūquid vxor tene- netur ſeq virum.ad de doct.in c.de illis. de ſpon.et ibi optime diſtinguit card.alex. Cyn.in.l. liberte.C. op.li.bar. l.l.menia. in §.j.ff.de mu.le.

⁊ nup.§.ſi aduerſus.⁊.J.de do na.inter virum.⁊ vxorē.⁊ ſi ne ceſſe.qđ dic vt not.in ſumma eiuſdē tituli ſub rubriccella de dotibus ꝑmittēdis.et.J.q̄ filij ſint legi.¶ Itē effect⁹ eſt vt ex quo tenuit inter fideles ſemel ꝯtractuꝫ mr̄imoniū nullaten⁹ diſſoluatur niſi p mortē [a] que omnia ſoluit.vt no.§.eo.§.ver. indiuiduam etiam ſi alter cō- iugum efficiať heretic⁹: vel ce cus vel leproſus: vel aliquod aliud horrendum incurrat ꝗ̄ tumcunqꝫ ſit.vt.xxx.q.v.horrē dus.⁊.c.ſi qs vxorē.⁊.§.de iu- reiur.quēadmodū.§.qđ ſi poſt hui⁹ excipe cām fornicatiōis: illam eīm̄ ſolā excipit dn̄s.J.de eo q̄ cog.ꝯſan.vx.ſue.diſcretio nem.§.qđ ſi forſan. Sed ⁊ nūc fit ſeparatio quo ad thoꝝ tm̄ ⁊ mutuam ſeruitutē.nam vin- culum ſacramenti remanet il- libatum.vnde aut ſtabunt in- nupti aut recōciliatio fiet.xxx ij.q.vij c.j ⁊.ij.⁊.q.j.dicit dn̄s. J.e ex pte.J.de diuor.c.ij.§.de conuer.coniu.veniēs.de hoc. J.eo.§.qualr ver.ix.ligamē.et
21 b §.e.§.j.ꝟ.indiuiduā. ¶ † Sed nunq̄d vxor teneť ſequi virū [b] quocunqꝫ ierit:dic vt not.J.de cōiu.ſer.§.⁊ an ꝯſenſus.ꝟ.ar. habes. ¶ Et ēt eſt tāt⁹ effect⁹ matrimonij ꝯſummati ꝙ mu lier non hꝫ ptātem ſui corpo- ris ſed vir ⁊ eꝫ.vnde nec alter altero inuito pōt vitam muta re nec ad religionem ꝯuolare. xxvij.qō.ij.ſunt qui dicunt.et c.ſcripſit nobis.xxxiij.qō.j c.j. ij.iij.⁊.iiij.⁊.J.eod.commiſſum ⁊ not.§.eodē.§.et quare.verſi. in ſacramento. ¶ Sed et effe- ctus tantus eſt quod vir cogi- tur reddere debitum.et ſic ma trimonium conſummare licet affinitas ſupuenit: vt.J.de eo ꝗ cog.cōſang.vxo.ſue.§.et q̄d iuris ſit ſi cognoſcat ꝯſangui neam vxo.ſue.§.⁊ qñcunqꝫ et vbicūqꝫ exigiť reddi dꝫ niſi cō ſcientia ꝓbabilis remordeat. J.de ſecūdis nup.dn̄s.erroneā aūt ad conſiliū ꝑlati relinque re debet.J.de ſen.excom.inquiſ ſtioni yľ niſi ſuſpendatur per

eccleſiam.J.eodem.cum apoſtolica.in fin.et no.J.de matrimo.contra.ꝯ interdi.ec.§.quid iuris.ver.ſi vero cauſa ꝑpter quam.ſm hoc potes intelligere.xxvij.q.ij.ſi tu abſtines.xxx
22 iiij.q.v.c.j.⁊.c.noluit. ¶ † Sed nunq̄d peccāt coniuges exigendo vel reddēdo debitum in ieiunijs vel natali dn̄i paraſceue ⁊ alijs pre cipuis ſolēnitatibus de quibus habes.§.de ferijs.c.vlt.vel in alijs quibuſcunqꝫ vel in lo cis ſacris.dic quod exactus ſemper tenetur reddere:qꝛ contra hoc nulla eſt exceptio ad- mittenda.J.de coniu.lepro.c.ij.in fin.⁊ hoc ſi oportune inſtat exigēs ſicut iordana de qua habes.J.de eo qui cog.ꝯſang.vxo.ſue.iorda- ne. ¶ Eſt tamen caute vt differat inducen- dus: et ſi acquieſcere voluerit bene quidem alioquin debitum eſt ſoluendum:ſed exigēs peccat.xxxiij.q.v.noluit.vbi apoſtolus.j.ad Corinth.vij.nolite fraudare inuiceꝫ niſi for te ex conſenſu ad tempus vt vacetis oratio- ni.⁊ iterum reuertimini in idipſum ne ten- tet vos ſatanas propter incontinentiam ve- ſtram.Hoc autē dico.ſm indulgentiam non ſm imperium.⁊ Aug.chriſtiano cum vxore ſua aliquando conueniri non lꝫ.propter pro ceſſionis enim dies ⁊ ieiuniorum aliq̄ñ ꝯue- niri non lꝫ:qꝛ etiam a licitis abſtinendum eſt vt facilius impetrari poſſit ꝙ poſtulatur Alij dicunt ꝙ conſilium eſt non preceptum. ¶ Io.mediam viam eligens dixit ꝙ aliquā do eſt conſilium ſicut tempore ieiuniorum ⁊ minoribus feſtiuitatibus et ſic intelligit iu- ra et autoritates proxime inductas. Aliquā do vero eſt preceptuꝫ vtputa in precipuis fe ſtiuitatibus de q̄bus.§.dixi.vnde Aug.Quo ties vel dies natiuitatis vel relique feſtiui- tates ſubaudi precipue ſm Ioan.aduenerit non ſolum a concubinarum cōſortio ſubau- di quod mortale eſt ſm Io.ſed etiam a pro- prijs vxoribus eſt abſtinendū: ergo ſm Ioā. eſt mortale in proprijs vxoribus ſicut in con cubinis lꝫ non tm̄ cum hec duo hic equipa
23 rentur:ar.§.de conſti.tranſla. ¶ † Sed nun- quid aliquando peccant coniuges in carnis copula dic.qꝛ aliquando commiſcentur con- iuges cauſa ſuſcipiende prolis: et tunc nul- lum peccatum eſt.vnde Aug.Coniugalis concubitus generandi gratia factus nō ha- bet culpā.Apoſtolus.Si nupſerit virgo non peccat ſi eīm ſine peccato non poſſet fieri con iugalis concubitus non precepiſſet domin⁹ poſt diluuium eos copulare dicens.Creſci- te ⁊ multiplicamini cum iam ſine ꝯcupiſcen tia non poſſent commiſceri.Aliquando vero cauſa reddendi debiti et tunc ſimiliter non eſt peccatum vt pꝫ in his que no §.eodem.§. verſi.ſed nunquid peccant.⁊ ſeq.vnde Aug. redde debitum et ſi non exigis redde: et pro-

ſanctificatione perfecta deus tibi cōputabit
ſi nō qd tibi debet̃ exigis: ſed reddes qd de-
bes vxori. ¶ Aliqñ cā incōtinentie ſiue for-
nicationis vitande: ⁊ tunc eſt peccatū: ſed ve
niale. vñ Augu. forte aliquis dicet ſi veniam
ↄceſſit Apoſtolus: ergo peccatū ſunt nuptie
cui em̄ venia niſi peccato conceditur ⁊ infra
veniā ↄcedēs. Apoſtolus ↄcubitū attēdit cō
iugatorum vbi eſt incontinentia. incōtinētie
malum eſt qd vir cognoſcit vxorē etiā vltra
neceſſitatē procreandi filios ſed ⁊ ibi eſt nu-
ptiarū bonū: ⁊ ita non propter malū culpa-
bile eſt hoc bonū ſed illud malum ſit veniale
ꝓpter bonū nuptiale. Aliqñ aūt cā ſaturāde
libidinis ⁊ tūc eſt mortale. Uñ phs. Adulter
eſt in ſuā vxorē amator ardētior. Job. ſapiēs
iudicio amat coniugē nō affectu. nō regnat
in eo impetus voluptatis nec preceps fert̃
ad coitū nihil eſt fedius ꝙ̄ vxorē quaſi adul
teram habere. de his. xxxij. q. ij. per totum. et
q. iiij. origo.

24 Qualiter † impediatur. Hic ſciē-
dum eſt q. xiiij. ſunt impedimenta que impe-
diūt matrimoniū ↄtrahendū ſemꝑ ⁊ dirimūt
cū diſtinctione. nā ſi precedāt ↄſenſum cōiu-
galē tunc dirimunt ſed ſi ſequant̃ ipm ↄſen-
25 ſum non dirimunt: verbi grā. ¶ † Furioſus
matrimoniū ↄhere non pōt ⁊ ſi ↄxerit nullū
eſt matrimoniū. Si tñ aliqs ſane mentis cō-
traxerit ⁊ poſt ↄctū in furorē inciderit nō di-
rimit̃ mr̄imoniū iam ↄctū. xxxij. q. vij. neqꝫ fu
rioſus. ¶ Itē qui olno ſectus eſt ↄhere non
pōt ſed ſi ſecet̃ poſt matrimoniū nō diſſoluit̃
xxxij. q. vij. illi qui ſani. ¶ Itē affinitas prece
dens matrimoniū impedit ⁊ dirimit ſecus ſi
ſequat̃ ↄctū etiā ante carnis copulā. j. de eo
qui cogno. conſang. vxo. ſue. diſcretionē. ⁊. c.
tue. et hoc idem de alijs eſt intelligendum.
26 ¶ † Que aūt ſint hec impedimēta his verſi-
bus cōprehenſe. Error. Cōditio. Uotū. Co-
gnatio. Crimē. Cultus. Diſparitas. Uis. Or-
do. Ligamen. Honeſtas. Diſſenſus. Et affi-
nis. Si forte coire nequibis. ¶ Hec ſociāda
vetāt cōnubia: intelligas indiſticte. facta re-
tractant: ſubaudias ſi precedant.
¶ Primo ergo occurrit error. ſ. perſone vt ſi
credā contrahere cum gemma ego cōtraho
cum berta hic nullū eſt matrimonium. Hoc
autem impedimentum non ex conſtitutione
eccleſie ſed potius ex ſui natura procedit cū
enim in matrimonio conſenſus liber deſide-
retur: vt. j. e. cum locum. adeo qd ſine ipſo ce
tera fruſtrantur. vt infra eodē. tua nos. in fi.
et de ſpon. ca. fi. ⁊ not. ſupra eodē. §. qualiter.
et ſub rubricella de ſpon. qualiter. verſi. con-
trahuntur. apparet quod ſi ſit error in per-
ſonam nullū eſt matrimoniū, errās em̄ nō cō
ſentit. ff. de iuriſdi. om. iudi. ſi per errorē. ff. de
iudi. l. ij. C. de iu. ⁊ facti igno. cū teſtm̄. ⁊. l. nō
idcirco. Sed ad hoc vt iſte error rationabi-
lis ſit: neceſſe eſt quod is q̄ errat habeat ali-
quam notitiam perſone cum qua contrahe-
re intendit: aut per viſum: aut per auditum
aut per famā. quia in penitus ignotam non
affectum non cōſenſum dirigere poſſumus.
argu. ff. de contrahen. emptio. cum ab eo. §.
menſam. ⁊. l. in lege. ⁊ de pac. tres fratres. et
de tranſla. l. qui cum tutoribus. in fi. vnde ſi
conſentiat quis in perſonam abſentem ali-
qualiter vt dictum eſt ſibi notam quam pu-
tat eſſe preſentem conſtat quod non conſen-
tit in preſentem. ſed in illam quam eſſe pu-
tat preſentem: ⁊ ſi deficiente conſenſu perſo-
ne deficit et matrimoniū. ideo oportet quod
aliquam notitiam habeat perſone vt dixi
alias non errat in ea ſed decipitur in preſen
tem de quo ponūt magiſtri tale exemplum.
Aliquis anglicus ruſticus venit ad aliquā
mulierem romanam nobilem et dixit ſe eſſe
filium regis anglie cum nō eſſet. mulier nul
lam notitiam habens filij regis Anglie: nec
perſone nec nominis contrahit cum eo cre-
dens ipſum filiū regis Anglie: hic tenet ma
trimoniū: quia non errauit: ſed potius dece
pta fuit. vel non fuit error perſone ſed quali-
tatis: ſed certe cum vbicunqꝫ terrarum ha-
beatur notitia regis Anglie ſaltem per fa-
mam videtur quod is ſit error perſone: nec
enim in preſentem perſonam filij regis An-
glie conſentire videtur. nec em̄ refert vtrum
petatur ſeruus proprio nomine expreſſus:
vel qui natus eſt ex illa ancilla. ff. de rei ven.
ſi in rem. ar. ꝫ de teſti. licet ex quadam. §. te-
ſtes. ibi perſonis expreſſis nominibus ⁊c. et
j. de conſan. tua. ibi nominibus proprijs vel
equipollētibus indicijs ⁊c. dic qd hoc dictū
locū habet qñ non exprimit vnam circūlocu
tionē per quā habeat̃ notitia patris et filij:
per ↄſequens puta. dicit ſe filiū regis vel co-
mitis in genere non dicit cuius. vel ſi ſpeci-
ficat nulla habet̃ notitia filij neqꝫ patris vel
dicit ſe diuitē cum ſit pauper vel nobilē cū
ſit ruſticus vel bonū cum ſit malus: vel mu-
lier dicit ſe virginē cū ſit corrupta: talis em̄
error. ſ. fortune vt in exemplo diuitiarū. Itē
qualitatis vt in alijs exēplis nō impedit ma
trimoniū. vt. xxix. q. j. §. j ⁊ no. j. de cōiu. ſer. §.
⁊ an matrimoniū a ſeruo contractū. ¶ Scdo
conditio. id eſt conditionis error que impe-
dit ⁊ dirimit vt ſi credo contrahere cum libe
ra ⁊ cōtraho cum ancilla hic enim nullum
eſt matrimonium niſi eſſet ex quo ſciui ipſam
eſſe ancillā cognoſcēdo vel alio modo ↄſen-
tiam in eandē. j. de coniu. ſer. propoſuit. ⁊ de
hoc in ſumma ipſius tituli plenius dicetur.

a ℭ Solenne quod impedit. Ad de.c.j de voto.lib.vj.& ibi doct.

ℭ Tertio votū duplex.ſ.ſolenne qd̄ ipedit[a] & dirimit. ℭ Itē ſimplex ꝙ impedit ſ3 nō dirimit.j.q̄ cle.vel vouen.ruſſus.& c.ꝯſuluit. qd̄ dic vt in ſumma eiuſdē tit. ℭ Quarto cognatio triplex:& vtercꝫ impedit & dirimit.ſ.carnalis que hodie vſcꝫ ad quartū gradum tm̄ extēditur.j.de cōſang.nō dz.& i ſumma ipſi᷒ tit. plenius expedif. Item ſpūalis que triplex eſt; Una dr̄ paternitas. Alia fraternitas. Alia ꝯpaternitas.ꝙ dic vt notaf plene.j.de cog.ſpiri. ℭ Itē legalis que ſimiliter multiplex eſt vt plene dicef.j. de cog.leg. ℭ Quinto crimen triplex qd̄ impedit & dirimit ſ.ſi qs aliquā ꝑ adulteriū polluerit:& fidem dederit qd̄ poſt mortē prie eā in vxorez ducat. Secūdū ſi defacto ꝯtrit & polluit. probantur hec duo. j. de eo qui dux.in matrimo. quaz pollu.per adul.c.vlti. Tertiuz ſi machinatus eſt in mortem prioris vxoris ad hoc vt ſecundam haberet:vt.ſ. de ꝯuer.in fide.laudabilē.rñ.j.ſed.hoc nō ſufficit ſm Goſ. niſi & ſecundā polluerit viuente prima. j. de eo qui du.i matri. quā polluit per adulte.c.ſuꝑ hoc.&.c.ſignificaſti.ꝙ dic vt in ſumma eiuſdem tit.&.& idē intellexit Goff. & ſeq. ℭ Sunt et alia quedam crimina que impediunt: ſ3 nō dirimunt.vnde verſi. ℭ Inceſtus. ℭ Raptus. ℭ Sponſate. ℭ Mors mulieris. ℭ Suſceptus ꝓprie ſobolis. ℭ Mors preſbyteralis. ℭ Uel ſi peniteat ſolenniter. ℭ Aut monialem accipiat. ℭ Prohibēt hec coniugium ſociandum. ℭ Inceſtus vt ſi quis cognouerit ſcienter conſanguineam ſuaz vel affinem.xxxij.queſtio.vij.ſi quis viduam. et.c.qui dormierit.et. c. concubuiſti.de hoc.j. de eo qui cogno.conſang.vxo. ſue. ℭ Raptus ſcilicet ſi quis rapuerit vxorem alterius.xxvij.queſtio. ij. ſtatutum.ſecus ſi puellā rapiat vel alr̄s qr ſolutam:qr ꝯuis lex iter tales matrimoniū ꝓhibeat & capitalez penam inferat:vt.C.de rap. vir. l. vnica.et de epiſ.& cler.raptores. Canones tñ admittunt ipſam penitētia peracta:vt.j.de rap. c. pe.et vlt.xxxvj.qō.ij.denicꝫ. ℭ Et hec intelligas ſi puella rapta cenſentiat alioquin reddenda eſt prī & pōt habere locū pena legalis. xxxvj.qō.ij.de puellis.&.c. ſi aūt. &.c.placuit.qd̄ dic vt plene no.j.de rap.ſub rubricella de pena raptoris corporū. ℭ Sponſate:mors mulieris puta ſi quis interficiat vxorem ſuam. j.de diuoꝛ.c.j.xxxiij.q.ij.admonere. niſi forte ſit iuuenis & de ipſius incontinentia timeaf ea.qō.interfectores. et.c. in adoleſcentia. ℭ Suſceptus proprie ſobolis. ſ.ſi quis inſidiando matrimonio vt coniugē poſſit priua re debito et copiam ſui ſubtrahere cōem filium de fonte ſuſceperit.xxx. qō. j. de eo aūt. de hoc.j.de cog.ſpiri.§.quot eius ſpēs.verſi. ſi quis ſit effectus. ℭ Mors preſbyteralis. ſ. ſi quis preſbyterum interfecerit.j.de peni.c. ij. ℭ Uel ſi peniteat ſolenniter vt dicunt qui dam per illud.c.xxxiij.q.ij.de his antiqui.et eſt ratio ſm ipſos qr vouere intelligunf vnde & ſub regula eccleſie viuere debent.de pe. diſt.j.ꝯtrium & iudicantur perſone eccleſiaſtice.xj.qō.j.aliud. Hugo.xo ſcripſit ꝙ quilibet penitens ꝯtrahere poteſt matrimoniū niſi alicui ſit iniunctum noīe penitentie ne contrahat. Hoc tamen fallit ſicut dicebat in tribus caſibus.ſ.in vxoricidio: in raptu ſponſe alterius:& in inceſtu:in quibus ꝯtrahere prohibetur. Et eſt ratio:qr in his matrimoniū cōtaminatur:ſ3 & ab his caſibus excipiebat adoleſcentes ſicut probant iura inducta. ſ. eod. ver.ſponſate.et verſic.raptus.& ver.inceſtus. ℭ Aut monialem accipiat ſcilicet in vxorez xxvij.q.j.ibi igitur. ℭ Prohibent hec:ſcz crimina coniugium ſociandū ſubaudi ſed non dirimunt iam ꝯtractum:vt not.ſ.co.ver.ſunt et alia.&patet j.de eo qui cog.conſan. vxo.ſue. tranſmiſſe. ꝗuis quidam ꝯ aſſerant dicētes legiſlatorem hoc prohibuiſſe. C. de leg. non dubium.x.di.vides. ℭ Sexto cultus diſparitas:vt ſi vnus ſit iudeus alter paganus vel chriſtianus.xxviij.q.j.per totum.de hoc not. ſ.eo.§.quid ſit matrimonium. ver. diuinis. ℭ Septimo vis qr in matrimonio requiritur liber conſenſus.vt not.ſ.eo.§.qualiter cōtrahatur. verſic. quid ſi permittat. Sed hoc intelligas de vi ſiue de metu qui cadit in conſtantem.quod dic vt no ſ quod metus cā.§. qualiter diſtinguatur. verſi.j. &. ij.et patet.j. eodē.de muliere.et. c.veniens.ij.in fin. ℭ Et no.quod ſi mulier veniat benedicenda ante valuas eccleſie ſi poſtea negat ſe conſenſiſſe marito legitime probante contrarium non auditur mulier ſine teſte nec teſtis recipitur ſi carnaliter cognita fuerit.j.qui matri.accu poſ.inſuper.

poſ.inſuper.§.ſicut ibi.ſic poſtq̃ legitimo tẽpore accedent ſemel etiam copule carnali cõſenſit ꝛc.quod intelligo niſi ꝛ inuita fuiſſet cognita:ꝛ ante ꝛ poſt carnis copulam,reclamaſſet:hic eñ non putarem audiẽtiã denegandam.j.eo.conſultationi.ante fi.ꝛ de eo q̃ cog.conſang.vro.ſue.diſcretione.reſponſi.j. ¶ Ubi vero,nõ,apparet de reclamatione conſenſiſſe in fauorem matrimonij ſi carnaliter cognita fuerit:ꝛ ſic intellige.j.qui matri.accuſ.poſ.inſuper.ꝛ adde qð no.j.e.§.fi.ver.ſed qð ſupra dictum eſt.¶ Item conſentire preſumitur ſi longam moram traxerit cum marito.j.eo.ad id qð. Sed ſi incontinenti aufugit ꝛ vult ꝓbare coactionẽ nõ eſt ſibi audiẽtia deneganda:vt.s.nota.ver.vij.de hoc not. s.eod.§.qualiter contrahatur. verſi.ſolutio.

27 ¶ † Sed nunquid coactio parentum impedit matrimonium ꝛ dirimit: ad hoc dixerũt quidam ꝙ ſi patre cogente cõſenſerit filius mr̃imon.erit.ff.de ritu nup.ſi patre.qꝛ nõ eſt cogẽdus.ff.de ritu nupt.nõ eſt.ꝑputet ꝫ ſibi ſi ꝯſenſit cũ ꝯdicere poſſ3 ſec⁹ in filia q̃ ꝯdicere non poteſt niſi pater dederit ei turpem ſponſum vel moribus ſuis indignum:vt.ff.ð ſpõſa.ſed que patris. ꝛ ideo mine parentũ ipſa3 excuſare videtur.j.tit.j.ex literis.ꝛ.c. de illis ij. Alij ſicut Goffr.dixerunt ꝙ licet pater,cogat filium cauſatiue contrahere: preciſe tamen non,poteſt cogere.C.de nupt.nec filium ff.de ritu nupt.nec cogitur.ꝛ idem de filia ſ3 canõs.quicquid leges dicant incurrit tamẽ filia vitiu3 ingratitudinis niſi voluntati patris cõſentiat: ꝛ propter hoc exheredari poſſet in autẽ.vt cum de app.cogn.§.alicui.col. viij.ſuper hoc vide.qð not.de ſimili materia. infra de ſecundis nupt.§.vlti.verſic.ſed nunquid.¶ Supradicti loquuntur de coactione iuris.Sed quid de coactione facti.nam ita vel melius vel familiarius,poſſunt parẽtes comminari ꝛ verberare/ſicut extranei ergo non tenebit matrimoniu3.vt.j tit j.ex literis. nam ꝛ mine exheredationis timeri poſſunt: de quibus forte ibi loquitur.et vide qð not. infra tit.j.§.quid iuris.verſi.ſi vero impubes et.s.qð me.cã.§.qualiter diſtinguatur.verſi. inuenio th̃.ꝛ.§.qualr̃ retractet.ſub.§.qd aũt ſit met⁹ cã.ver.prim⁹.vbi eñ alicuius cõſenſus libere reqꝛitur d3 ois violentia ꝛ coactionis materia remoueri.vt.j.eo. cum locũ.s.de ꝓba.c.pe.ꝛ.s.de pcu.accedens.minor th̃ metus impediret cõſenſum mulieris ꝙ viri.argu.xxxij.q.vj.indignãtur.qꝛ citius terretur ꝛ fragilioris ſexus eſt: vnde mulier a mollitie cordis denominatur.xxj.§.illud. veruntamẽ quia nec veriſimile eſt ꝙ pater interficeret filiam:ꝛ ſi nunq̃ conſentiret:vt patet in his q̃ no.s.de ꝑſum.ſub.§.ſcða diuiſio.ver.alſ nature.Breuiter bonus iudex examinabit ꝛ determinabit inſpecta qualitate ꝑſonaru3 inferentiu3 vim et patientiũ ꝛ violentie ſeu coactionis loci ꝛ tpis ꝛ aſſiduitati minarũ ratificationis expreſſe vel tacite vel ꝯtinuatiõis diſſenſus.vtrũ debeat vel nõ debeat mr̃imonium iudicari:vt pt3 in his q̃ no.s.qð me.cã §.qualiter diſtinguatur. ver.ſed hoc a iudice.ꝛ de iureiur.ſub rubricella de iuramento voluntario.ſub.§.credendum.§.quando ſit deferendum.ver.quid ſi nõ appet.ꝛ.s.eo.§.qualiter.ver.ꝯuincunẗ.ver.ſolutio.¶ Octauo ordo.ſ.ſacer.nã ꝛ in minorib⁹ ordinib⁹ nõ ipeditur.vt.j.q̃ cle.vel voue. ¶ Nono ligamẽ.i. vinculũ prioris mr̃imonij qꝛ ligatus vni alteri cõiungi nõ põt.xxxj.q.j.qño virginibus. xxxij.qð.j.nuptie.niſi cui reueletur inſtinctu ſpũs ſcti.vt.j.de diuoꝛ.gaudemus.§.qꝛ vero. ver.nec vlli vnq̃ licuit.alioquin ꝯhens infamis efficiẗ.s.de biga.nuper.qð dixi vt no.j.de ſpon.duo.§.j.ꝛ.ij.j.de ſcðis nupti.§.vltimo. ¶ Nec l3 viuẽte priore de alia liberos ꝓcreare.xxxij.qð.iiij.§.j.ꝛ per totũ.¶ Nec excuſaẗ quis obtẽtu alicui⁹ cõſuetudinis.j.eo.tit.j.j. de ſpõ.duo.c.fi.¶ Nec obtẽtu alicui⁹ fragilitatis carnis.j.eo.in pñtia.vbi habes ꝙ quãtiſcunq̃ annis maritus abſens ſteterit expectandus eſt.qð dic vt no.j.de ſpon.duo.§.an liceat.ꝛ de hoc.j.eo.§ quis ſit effectus.ꝛ.j.eo. ſub.§.vt aũt.Decimo honeſtas.i.publice honeſtatis iuſtitia q̃ duplex conſueuit eſſe.vna ꝓueniens ex diſpenſatione q̃ tenuit. qð dic vt no.s.eo.§ ſub rubricella de ſpon.§.quis,ſit effectus.verſi.effect⁹ etiã is eſt.ꝛ ſeq ¶ Erat ꝛ alia que ex ſobole ſuſcepta ex ſcðis nuptijs habebat prouenire hoc mõ.Ecce maria accepit,petrũ in,maritũ:ꝛ petrus cã carnalr̃ cognouit.mortuo petro vel celebrato diuortio: ſi maria duceret.ſcðm virum:ꝛ ex eo prolem ſuſciperet proles coniungi non poterat alicui ex cognatione primi viri.ſ. petri vſq̃ ad quartum gradum vt legebatur extra j. de ſobole ſuſcepta ex ſcðis nuptijs. dilectus fili⁹. in nuptijs eñ non ſolum quid liceat de iure ſtricto:ſed etiã quid deceat ſm honeſtatẽ ꝯſiderandum eſt:vt inſti.de nup.§.ſi vxor.ꝛ.ff.ð ritu nup.ſi qua.§.ſi vxor.ꝛ.l.ſemper.nec erat vis vtrum proles ſuſciperetur ex ſecundis nuptijs.vel ex coitu fornicario.vt legebaẗ extra.ij. de ſobole ſuſcepta ex ſcðis nuptijs qꝛ nobis.ſ3 hoc hodie corrigitur.j.de conſan. et affini.non d3.¶ Unde nec hunc tit.in hac compilatione appoſuit compilatoꝛ:qꝛ.nihil ꝯtrium d3 in compilatione hac reperiri.vt.s. in prima conſtitutione.§.ſane. hec antiqua appoſui:quia licet ius non faciant ratio tamen viget.vij diſtinc.fuerunt. ¶ Undecimo ſenſus.ſ.deficiens vt in furioſo ſicut dixi.s.e.

.§.in princip.⁊ habes.j.eodem dilectus. ℭ Duodecimo affinis a Affinitas[a] cum primi gñis ſicut ⁊ conſanguinitas impedit et dirimit uſque ad quartuꝫ gradum:ſed ſm genus ⁊ tertium ſunt remota j.de conſang.non debet.⁊ not.in ſumma.eo.titu. ſub rubricella de affini.⁊.ſ.e.§. ver.iteꝫ affinitas.⁊ legit.xxxv. q.v c.j.ℭ Tertiodecimo ſi forte coire nequibis.qđ vt dic not.j. ti j.de frigi.⁊ male.ℭ Sunt ēt duo impedimenta que impediunt matrimonium ꝯtrahendum:ſed non dirimunt iaꝫ contractum.vnde verſus ℭ Eccleſie vetitum necnō tpe feriaruꝫ Impediunt fieri pmittunt facta teneri.qđ dic vt not.infra đ matri.ꝯtra. cōtra interdictum eccle.et.ſ.de ferijs.§.qui in eis verſi.item lꝫ matrimonium.

a ℭ Affinitas. Adde doc. in arbore affinitatis.

ℭ Unum tñ a memoria nō excidat q̄ ſi primū matrimoniū nullum eſt impediente conſanguinitate vel alio impedimēto perpetuo:ſm non dirimit quãuis ipſum etiam ſm pendente lite contractum fuerit.aget tñ penitentiaꝫ contrahens:quia ius ⁊ eccleſiam contempſit: et quo ad delinquentem ad tempus prout videbit iudici carnale cōmercium ſuſpendetur: ſic intellige.j.eod.veniens.j.et c.cuꝫ apoſtolica.⁊.j.de matri. contra.cōtra interdi.eccle.ex literis.ℭ Multis ⁊ alijs modis impediuntur nuptie ſm leges que cum prolixa ſint nec hodie teneāt membranas fruſtra nolui occupare.xix.diſtinct.ſi romanorum.

28 Et qualiter †diſſoluatur. Infra qui matri.accu.poſſ.⁊ de diuor.vbi plenius expeditur.vt aūt nihil de contingentibus vtilibus ⁊ neceſſarijs omittere videamur:notanduꝫ eſt q̄ ſp̄uis aliud ſint ſponſalia: Aliud matrimonium ponuntur tamen aliquando ſpōſalia pro matrimonio.vt infra eod.ex literis.⁊ matrimonium pro ſponſalibus vt.j.eodem gēma.⁊ infra titul.j.capitu.prio.

ℭ Unde ſciendum eſt q̄ matrimonium aliquãdo dicitur initiatum. Aliqñ cōtractum: Aliquando ratum. Aliqñ conſummatum. qđ dic vt not.ſ.de biga.§.quare bigam⁹.ver. initiatum.q̄uis quidam dicant initiari per verba de preſenti.xxvij q.ij.cum initiatur.⁊ ſm iſtos initiatum ⁊ contractum idē eſt. alij dicunt qđ initiatur per verba de futuro ratificatur per verba de preſenti conſummatur per carnis copulam:⁊ ſm iſtos ratum ⁊ contractum ideꝫ eſt.Sed neutra indiſtincte placet q̄r per ſponſalia initiatur:per verba de p̄ſenti contrahitur:in fide ratificatur:per carnis copulam conſummatur.⁊ ideo dic q̄ capitulum proxime inductum nō intelligitur de matrimonio contracto per verba de preſenti ſed per verba de futuro per que matrimonium initiatur ſicut oſtenditur in.§.ſeq. iuxta hanc diſtinctionem ibi poteſt ⁊ al'r diſtingui.⁊.c.ſeq.⁊ iunge quod not.ſ.de tranſla.epi.§.cuius auctoritate.ver.verum cū matrimonium.⁊ ſeq.Sed ⁊ qñq̄ accipitur conſummatum pro contracto tantum.j.de coniug.lepro.literas. ℭ Initiatum vero eſt aliquando nudum/aliquando veſtitum nudū appello quando verba ſponſaliorum nude

29 prolata fuerunt. ℭ† Ueſtitur autem tripl'r ſcꝫ fide vel iuramento preſtito quod ideꝫ eſt aut arris vel pignoribus datis loco arraruꝫ quod ſimiliter idem eſt. Aut anuli ſubarratione interueniente:quod dic vt no.ſupra.e. ſub rubricella de ſponſalibus.§.quot ſunt ſpecies.ℭ Contractorum autem aliud verū aliud preſumptum.verum eſt quando inter perſonas legitimas ad matrimonium cōtrahendum interuenit conſenſus legitimus de preſenti ſicut not.ſ.eo.§.qualiter contrahat verſic.contrahitur.ℭ Preſumptorum aliud contrahitur per carnis copulam verbis cōditionalibus vel indirectis vel coactis precedentibus. vt patet in his que not. ſupra eodem. ſupra qualiter contrahatur. verſiculo ſolutio. ℭ Aliud per traditionem voluntariam.vt not.in eod.verſiculo ſolutio.

ℭ Aliud per ſubarrationē vel alias preſumptiones de quibus plene not.ſupra.§.qualiter contrahatur.verſi.quid ſi dicatur.⁊ verſiculo illud.ℭ Aliud ſm quoſdam ex diuturnitate temporis ſeu curſu vt in illo qui non reclamat quando ad legitimam etateꝫ peruenit. vt infra titulo primo de illis.j. quod indiſtincte non placet. vt notat. infra titulo primo.§.quid iuris.verſiculo. quid ſi pubes contraxit cum impubere ⁊ ſequentib.

ℭ Sed quod ſupradictum eſt qđ per carnis copulam matrimonium preſumptum inducatur:intelligas quando conſentit in carnis copulam: ſecus ſi puella inuita et renitens

defloraretur: in quo caſu meritum virginitatis non amittitur: nec enim in anima poteſt caro corrumpi/ quin mens corrupta fuerit. vigeſimaſecunda queſtion. prima §. primo. et ſecundo. ⁊ infra titulo primo. continebatur §. primo. ⁊ infra qui matrimoñ. accuſar. non poſſ. inſuper. xxvj. queſtione tertia. prima in fine. j. queſtione prima. conſtat.

¶ Uerum ſi de reclamatione non appareat conſenſiſſe preſumitur in fauorem matrimonij. infra de condit. appo. de illis. ⁊ capitulo per tuas. infra titulo primo. de illis. ff. quod met. cauſ. capitu. primo. ff. de concubinis. in concubinatu. C. de exce. ſi quidem. ſupra de appell. directe. ⁊ de in integr. reſtitu. ex literis. infra qui matrimo. accuſa. poſſ. videtur. ⁊ adde quod no. ſupra eod. §. qualiter impediatur. verſic. ſeptimo vis. ¶ Eſt enim fauorabile matrimonium cum de ipſius federe agitur. ¶ Primo quia in dubio pro ipſo iudicatur. vt ſupra de ſenten. ⁊ re iudi. capi. fina. ¶ Secundo quia lite non conteſtata recipiuntur teſtes. ſupra. vt lite non conteſtat. capitul. j. et capitul. quoniam §. j. et ſecundo. ¶ Tertio/ quia minor eſt in iudicio per procuratorem. ſupra de reſtitu. ſpoliato. ex parte. m. mulieris. ¶ Quarto/ quia non tranſit in rem iudicatam. ſupra de ſententia ⁊ re iudicata. lator. tenor conſanguinei.

¶ Quinto/ quia pater ⁊ mater ibi teſtificantur. infra qui matrimo. accuſa. poſſ. videtur.

¶ Sexto/ quia non recipit tranſactionē/ nec ſuper ipſo compromitti poteſt ſupra de trāſacti. capitul. fina. et de reſtit. in integr. cauſa §. fin. ¶ Septimo/ quia pena non apponitur. infra eodem. gemma. quod dic vt not. ſupra eodem. ſub rubricella de ſponſa. §. et vnde dicatur. verſiculo ſed quid. ⁊ verſiculo ſed quare. ¶ Octauo/ quia filius agit contra patrem. infra eodem. non eſt vobis.

¶ Nono/ quia confeſſio non preiudicat. infra de eo qui cogno. conſanguini. vxoris ſue. ſuper eodem. quod verum eſt in preiudiciū matrimonij. vt ibi contra. infra de clandeſt. deſponſat. capitulo ſecundo.

¶ Decimo/ quia ſub conditione impoſſibili contractum tenet. vt not. infra de condit. appo. §. que conditio. verſicu. ſed opponitur.

¶ Undecimo/ quod teſtes de auditu reddentes cauſam admittuntur. infra de cōſanguinita. tua. ¶ Duodecimo/ quia aliquādo vnus et idem ſit accuſator ⁊ teſtis. xxxv. queſtione ſexta. epiſcopus in ſynodo. ⁊ capitulo de parentela. ſupra de teſtibus cogend. preterea.

Decimotertio/ quia in fauorem eius prefertur opinio veritati. infra qui filij ſint legiti. ex tenore. ¶ Quartodecimo/ quia ⁊ veritas prefertur opinioni. j. qui fi. ſint leg. per tuas.

30 ¶ † Ratum dicitur matrimonium inter fideles tantum. vt not. infra de diuor. §. quot modis. verſicul. ſin autem aliter. ¶ De conſummato not. ſupra eodem. ver. preſumptorum. et §. quid ſit matrimonium. verſicul. indiuiduam. ¶ Quis ſit effectus initiati ſiue nudi ſiue veſtiti. dicitur ſupra eodeꝫ. ſub rubricella de ſponſ. §. quis effectus. quis ſit effectus contracti ſiue veri ſiue preſumpti/ et etiaꝫ cōſummati dicitur ſupra eo. §. quis ſit effectus.

31 ¶ † Quis ſit effectus rati. Hic refert dominus arcana abſcondita. ¶ In matrimonio enim due notantur coniunctiones. ſcꝫ animorum et corporum. Prima ſcꝫ coniunctio animorū ſignificat charitatem que conſiſtit in ſpiritu inter deum ⁊ iuſtam animā. Secunda ſcꝫ cōiunctio corporum ſignificat conformitatem que conſiſtit in carne inter xp̄m et eccleſiam: vt ſupra de biga. debitum. Et hoc intelligas de matrimonio fidelium: cum enim baptiſmus ſit fundamentum omnium ſacramentorum. vt not. ſupra de preſbyt. non baptiſ. §. primo. patet quod in pagano vel iudeo hec cadere non poſſunt. Intelligo enim q̄ in vnitatem animorum fidelium cauſa matrimonij facta virtute ſacramenti batiſmi cooperante ambo ſimul vniātur deo in fide catholica: vt ſi ſint duo animi: cum poſt talem coniunctionem vniti vnus animus in fide vna ſicut poſtea in coniunctione corporum vna caro efficiuntur. vt ſupra de conuerſ. coniugat. ad apoſtolicam poteſt ergo ſponſus ante coniunctionem corporum alio inuito religionem intrare: qꝛ non ſoluitur ſacr̄m vnionis dei vel fidei: ſed potius augmētatur: nec ſoluit legē ſed adimplet ſicut ⁊ xp̄s deſponſando eccl. non venit legem ſoluere ſed adimplere. Uerū poſt cōiunctionē corporū hoc nō pōt: qꝛ nec conformitas q̄ cōſiſtit in carne inter xp̄m ⁊ eccle. rumpi vꝫ: hec igitur ratificatio operatur vt ſacr̄m fidei. i. baptiſmus inter fideles ſemel admiſſum. i. receptū nunq̄ amittat. ſeu aliquatenus eneruet: imo ratū. i. firmū efficiat cōiugij ſacr̄m. i. in tm̄ ſeu taꝫ indiſſolubiliter. vt ip̄m. i. ſacr̄m coniugij vnitum in fide catholica illo. i. ſacro perdurāte: ſubaudi inter illū qui in fide remanet: ⁊ deū ſiue illo perdurante. i. deo. i. q̄diu deus durauerit perduret. i. perdurabil'r perſeueret. ſic intelligas ⁊ exponas. infra de diuor. q̄rto. ¶ Ex his patet quare coniuges dicantur ſocij diuini ⁊ humani iuris. vt ſupra eodeꝫ. §. quid ſit matrimonium. et de ſimili materia not. ſ. de elect. §. vtrum mutari. ⁊ ſupra eo. §. et qualiter contrahatur. verſ. ex hoc tamē qd dixi. ⁊ hec vnio de qua locutus ſum comprobatur. ſupra de celebr. miſſa. cum marthe. §. verū inter opiniones. ⁊ de ſum. trin. ⁊ fide ca

3 2 tho.c.fi. ¶ † Liquet ex pmiſſis q matrimoniū ẽ perfectū ſignificatione poſt carnis copulam ſicut inter ꝯiuges eſt coniunctio volūtaria ⁊ naturalis. i. animoꝝ ⁊ corporū: ſic eccleſia chriſto copulatur voluntate: q idem vult cum eo ⁊ natura quia ad hoc vt eccleſia xpo copularetur: idē naturam humani generis aſſumpſit. vnde ſponſa ſponſo eſt charitate ſiue ſpiritualiter: ac nature cōformitate ſiue corporal'r copulata: vt no. ſ. de biga. § quare bigamus. ver. tertiū. ver. ex his. ⁊ ſeq. ẏ. mrimoniū! Ieſu filij dei viui. ⁊ ſe. ¶ S; ⁊ añ carnis copulā ẽ perfectū matrimoniū, ſanctitate: l; nō ſignificatione q dic vt no. ſ. e. § qd ſit matrimoniū. ẏ. mrimoniū aūt non eſt ꝯſummatū. ⁊ ſeq.

¶ Ultimo notandū eſt q mrimoniorum. Aliud perfectū et nō ꝯſummatum. ſ. eo. ver. pri. Aliud perfectū ⁊ cōſummatū. ſ. eod. ver. liquet ex premiſſis. ¶ Item aliud legitimū ⁊ non ratum: puta inter infideles ꝯctum legitimū eſt. legali inſtitutione vel prouincie morib⁹ tñ ꝯ iuſſionē dñi ꝯhitur. ſ; nō eſt ratū q ſine fide ſunt. vnde Aug. nō eſt ratū coniugiū qd ſine deo eſt. xxviij. q. j. c. j.. ver. itē Auguſtinus. ¶ Aliud ratum ⁊ nō legitimū: puta qñ inter fideles ⁊ legitīas pſonas. ſed ſine legitima ſolēnitate ꝯhitur qd clandeſtinū appellatur: vt no. ſ. de clāde. deſpon. § quot modis. ¶ Aliū legitimū ⁊ ratum puta qñ inter fideles et legitimas perſonas cū debita ſolennitate eſt contractum: de quo tetigi. ſ. eod. § qualiter contrahatur. ver. quid ſi dicatur. habet hec diſt. xxviij. q. j. § fin.

1 ¶ Quis dicatur impubes. ad de text. et gloſſ. in. c. ipuberes. eo. tit. c. j. eo. tit. lib. vj. gloſſ. in ca. ols. de pe. et re. et gloſ. in. l. j. C. de his q ve. eta. impetra.

¶ De deſponſatiōe impuberum. Rubrica.

1 Impubes quis dicatur.
2 Etates ſunt tres.
3 Pubes vnde dicatur.
4 Pubertas qualiter probetur.
5 Probatio pubertatis quomodo probetur.
6 Iuramentum viri quare exigatur in probatione matrimonij.
7 Sponſalia que cadant in impubere.
8 Sponſalia que nulla ſunt conſenſu deficiente vel etate impediente nullam iuſtitiam publice honeſtatis generant.
9 Sponſalia ꝓhibentur ꝯhi ante pubertatē.
10 Mulieri quando credatur ſuper mrimonio.
11 Contrahētes ſi ſint etatis diſparis qd iuris.
12 Impuberi quare non datur licentia contrahendi cum alio.
13 Pubes ſi cōtraxerit cum impubere: ⁊ impubes non contradicit aduemente legitia etate: an teneat matrimonium.
14 Contradictio ſeu reclamatio ſup matrimonio coram quo debeat fieri.
15 Pubes ſi contrahit cum impubere: nec expectat: ſed mutata voluntate contrahit cū alio pubere per verba de preſenti: an teneat matrimonium.
16 Iurans dare mihi vnam de filiabus ſuis in vxorem nō nominatam: qualiter liberetur a pmiſſiōe. Et qd ſi vnā ex illis cognouero. 17. Et quid ſi iuraſti dare mihi filiam tuam certam ⁊ determinatam cum plures haberes: ⁊ ſi non poſſem eam habere aliquo caſu interueniente debuit dare aliam an valeat talis conſenſus. 18.

QVia in ſponſalibus et matrimonijs de quib⁹ tractauimus etas certa determinata eſt tam legibus ꝙ decretis: vt. j. eodem. c. ij. vt ad eam declarandam materiam habeamus de deſponſatione impuberum id eſt pupillorum videamus. Uel ſic diximus. ſ. de ſponſalibus in genere. nunc dicamus in ſpecie. et videamus de deſponſa. impube. diſcutientes. ¶ Quis dicatur impubes. ¶ Et vnde dicatur. ¶ Et qualiter probetur pubertas. ¶ Et que ſpōſalia in puberem cadant. ¶ Quid iuris ſi aliqui etatis diſparis inſimul contrahant.

1 a Quis † dicatur impubes. a

Et quidem impubes dicitur reſpectu puberis. et e conuerſo. et cum contraria hec duo ſint vno ex his contrarijs probato ſatis eſt de reliquo facta fides: vt ff. de his qui ſui vel alieni. l. j. et. ff. de procu. pomponius. § ſi ſtipuler. Impubes autem dicitur ille qui adhuc non compleuit. xiiij. annos patre deſtitutus: talis tamen pupillus magis proprie appellatur ff. de ver. ſig. pupillus. de quo pſal. iudicare pupillo et humili orphano tu eris adiutor. Pubes vero eſt ex quo. xiiij. annum compleuit hoc in maſculo.

a Femina em̄ citius pubeſcit [a] q2 in.xij. anno xx.q.ij. ſi puelle.ij.q.v.§. diffinitiua. ⁊ eſt rō ſm̄ placent. q2 citius creſcit mala herba q̄ bona. Alij dicunt qḋ frigidior homo de mū=do eſt calidior calidiori muliere de mundo.⁊ ideo mulieres minus viuunt ⁊ citi⁹ ꝯſumūt. ¶ Quāto igitur facilius ⁊ citius cōſumunt tanto citius perficiūtur ⁊ creſcunt. vel dic ꝙ mulier eſt callidior ⁊ ingenioſior hoīe: vnde ⁊ facilius impetrat veniam etatis q2 in.xviij. anno. et homo in.xx.C.de his qui ve.etat.im pe.l.ij.verum quo ad matrimonia pertinet cum facilius ſit pati q̄ agere: breuis ⁊ plena
2 ratio reddi pōt. ¶ † Et no.tres etates [b]: infan
b tiam: impubertatem.⁊ pubertatē. Infantia vna ⁊ eadem die incipit q2 in prima die ort⁹ et deſinit: q2 in.vij.anno.vt.C.de iure delibe randi.ſi infanti.infra eo.ex literis.⁊.c.ſequē. ¶ Impubertas vero ſeu pupillaris etas ea dem die incipit.ſ.in ſeptimo anno ſed diuer=ſis diebus deſinit: q2.xij.anno.in muliere.et xiiij.anno in hoīe terminātur. vt not.ſupra eo.§.rn̄.ſ.et probatur inſti.de nupt.in prin. ⁊ quibus modis tute.fi.in princi. ¶ Pubertas diuerſis tp̄ibus icipit: quia in muliere in.xij. anno.in maſculo.in.xiiij.anno ſed eadē die deſinit.ſ.in.xxv.anno vt.C.ſi minor fact⁹ma. ſine dec.ra.ha.ali l.vlt.⁊ inſti.de curato.rn̄ ſ. et hec pōt dici pubertas ſemiplena: naꝫ ple na pubertas eſt.xviij.annorum: vt not. infra de fri.⁊ maleſi.§.qualiter ⁊ quando.verſ. vbi aūt. ¶ Infans ergo ⁊ pupillus ſub tutela cō ſiſtunt: pubes ſub cura: vt in dictis concor. Unde tales ſine tutoribus vel curatoribus i iudicio eſſe nō poſſunt.vt no.ſ.de iudi.§.que ſunt neceſſaria.ver.minores. ¶ Et not.quod hec nomina pupillus ⁊ impubes idē ſigni ficant: vt patet ſupra.e.§.rn̄ſi.ſ. Item pubes adoleſcens adultus idem.vt pꝫ.ſ.de ſpon. ca.fi.et capi.v.niens.⁊.ſ.c.ſ.et ca.puberes.

3 Et unde † dicatur. A pube id ē pudentia corporis hoc eſt pudore ſiue verecundia quaſi afficie batur is qui inſpiciebatur an barba inferior adhuc pungeret.vt dicam.ſ.eo.§.et qualiter et pꝫ infra eo.puberes rn̄.ſ. ¶ Vel dicitur pu bes a probitate animi.q2 tunc ita probus ef ficitur: ꝙ coire poteſt ſeu virum pati. vnde homines dicuntur puberes ⁊ mulieres viri potentes.vt inſti.de nupt.reſponſi.ſ.et patet ſ.eo.ver.iij. et §.ſeq.

4 Et qualiter † probetur pu=bertas. Tribus modis. ¶ Primo per aſpe=ctum corporis. Antiquiſſimo enim tempore inſpiciebantur loca ſecreta ſeu barbe infe=riores an barbe pungerent vel lanuginē du cerent.⁊ tunc iudicabatur pubes non aliter que probatio Iuſtiniano impe ratori in maribus quemadmo dum antiquitati in feminis vi ſum fuit apparuit pudibunda ideo bn̄ putauit dignus caſti=tati ſuorum eſſe temporum/vt talis probatio deberet per oīa auſufflari. vt.C.quando tutor vel cura.eſſe deſinit.indecoruꝫ et inſti.quib.mo.tute.fi.rn̄ſio.ſ. Hanc aūt dicunt doctores ob=ſeruandaꝫ etiam hodie quoad matrimonia contrahenda.⁊ſic intelligunt.ſ.eodem pubere. Et ſm̄ hunc intellectum ſic ex=pones.verſ.contractum eſt aūt pro ſed.ſed illi qui eſtimant.ſ. ꝙ per numerum annorum p̄=betur pubertas male itelligūt et iſ falſum quia certum eſt eum ſcꝫ ſolum puberem eſſe et non alium q̄ ex habitu corporis.⁊c. et pro his videtur expreſſum ius.ſ.de frigi. quod ſedem. ſed reſpondet.vt.ſ.eod.verſi.tertio ad fi.ſalua honorificentia ma=iorum meoruꝫ: hoc puto repro bandum: quia leges preceden tes contradicunt: ſed ipſi reſpō dent ipſas locum habere quo ad tutelas ⁊ curas.nam ⁊ i ma trimonijs inſpicitur mulier vt xxvij.qō.ſ.nec aliqua. ſ.de p̄= ba.propoſuiſti.⁊.c.pe.reſpon.ſ. non obſtant.naꝫ illa inſpectio non fit ad.probandā puberta=tem ſed virginitatē.⁊ illa inſpe ctio et aīn aliquando fallit q2 vt ibi dicitur manus obſtetri=cum.id eſt matronarum inſpi=cientium an illa de quo dicit ſit corrupta ⁊ oculus ſepe falli tur.et de hoc infra de frigi.no. ſic ergo male diceret decretal⁊ puberes certum eſt autem ⁊c. et etas certa in legibus ſtatui=tur ad matrimoniuꝫ contrahē dum.ſ.xij.annorum in muliere et.xiiij.in homine. vt inſtit. de nupt.in princi.et.ff.de ritu nu=pt.minorem.et de concu.l.pria in fi. Sed ipſi dicunt aliud ſm̄ canones certe imo idem vt pa tet ſupra in prin c.huius ſum=me.ſupra eodem titul. ⁊ ſupra de regu.cum virum.et.c.ſigni=ficatum.nam hi dicuntur anni diſcretionis. vt ibi.et ca.cuꝫ te.

a ¶ Femina citius pu=beſcit. adꝺ tex.gl.in. l ij.C.de hiſ q̄ ve.eta.ſi=petr. ⁊ per doc.in. ca. puberes ꝺ deſponſ. impube.

b ¶ Tres etates. adꝺ q̄t ſunt eta tes mundi vide gl. in pe.vſ.gl.⁊ l. heredita tum.ff. ad l.falci. Jo. de ana. in rub.de de=lic.pue. Bald.in re pe. c.ſi pr̄. de teſta.li=bro ſexto.

et infra eod.due. Sꝫ forte dicent illud in ma
trimonio ſpūali. In carnali em̄ hoc ſoluꝫ at
tenditur:an poſſint ſimul cōmiſceri. vt.j.eo.
ce illis.ij.et.c.vlt.⁊ inſpectione hoc iudicat̄:
et fit probatio annorū.j.eo. atteſtatiōes.⁊ ſic
aliud in ſpūali aliud in carnali:imo certe in
carnali multofortius.vt infra eod.cap. p̄xio.
¶ Quid em̄ dicerem ſm magr̄m meuꝫ ſi mu
lier pilos inferioris barbe ſibi eradicaret et
deplumaret ſicut quedā faciunt vt iuniores
appareant.he enim ſm ipſos imperpetuum
puberes non erunt niſi forte pariant: ⁊ ſcdꝫ
ipſos niſi partum habuerunt cōtrahere nō
valent. Unde nec virgines dici poterunt qd̄
eſt ſatis abſurdum vt appareat in his q̄ no.
s.de biga.⁊ patet ſupra de cle.coniuga.ſane
j.⁊ ſic opiniones iſtas ſ.ꝙ per numerum an
norum non probetur pubertas peſſima vide
tur mihi erronea ⁊ deteſtabilis. nam ſaltem
numero.xxv.annorū parcere debuerunt cuꝫ
dicat lex que conſenſuꝫ patris requirit i ma
trimonio contrahendo: ꝙ ſi filia maior.xxv.
annis cum intātum ipſam pater maritare di
ſtulerit ꝙ vitā turpem elegerit vel ſine cōſen
ſu ſuo nupſerit non eſt digna exheredatione
vt in autēt.vt cum de app.cogno.§.ſi alicui.
ex predictis col.viij poſita.C.de inoff. teſta.
aut ſi poſt.xxv.an.nec ob.j.eo.de illis.j.rñſi.
em̄ vt not.j.eodē.§.ſeq.verſ. ſi vero impubes
Itē nec ob.j.eo.c.vlt.q2 quod dicit poterunt
coniungi.ſubaudi ⁊ hoc factum fuerit al's d̄
hoc conſtare non poſſet:q2 ⁊ multi maiores
inueniuntur q̄ coire non p̄nt:⁊ ideo dicit i fi.
ꝙ lꝫ circiter.xij.annos haberet non t̄n cōſta
bat an malitia ſuppleuiſſet etatē q2 nihil ꝓ
batur de carnali copula.nec ob.j.eo.atteſta
tiōes.q2 ꝙ dicit iſpect(us) expōe.i.probationib⁹
eorum receptis ⁊ inſpectis/vel inſpectis in
facie non inferiori barba:in ea em̄ non eſt ve
riſimile ꝙ papa inſpiceret/vel poteſt aliter
intelligi.vt dicam.j.ver.quid tantum.in iſto.
cum oēs decretales dicant ꝑfectam etateꝫ ⁊
legiti.⁊ annos nubiles.xij.anni in muliere.⁊
xiiij.in hoie.vt.j.verſic.ij.nec obſt.decretalis
puberes.q2 aliter intelligo.vt dixi.j.verſi.iij
Dico igitur hunc primū modum.ſ.de inſpe
ctione corporis nec neceſſarium nec ſeruan
dum:nec ipſum vidimus noſtris t̄pibus nec
forte quantuꝫ ad hoc de quo hic queritur vi
debimus obſeruari: ⁊ ideo ſaltem dicemus
ip̄m per deſuetudineꝫ inſūbratum. q2 per de
ſuetudinē lex ⁊ conſtitutio arrogatur. vt no.
s.de conſue.§.q̄l'r.⁊.§.⁊ de virtute. ⁊ hoc in
telligas idem de inſpectione barbe inferior(is).
nā ꝑ aſpectū ſuperioris inducit̄ nō dico ꝓba
tio ſed p̄ſumptio.vt.ff.de mio.minor.xxv.an
nis ꝑ aſpectū talis q̄ aliq̄n releuat ip̄m a ꝓ
batione aliq̄n non ſm ꝙ euidentia oñdit/vñ

qñ pro eo p̄ſumitur dꝫ aduerſarius probare
ip̄m maiorē fore.vt.ff.de ꝓba. cū qui.⁊ no.s.
de reſtit.in inte.§.cui minor.⁊ de ꝓba.§.⁊ q̄t
ſunt.ver.itē minor.hec intelligas quātuꝫ ad
probationeꝫ pubertatis quā ex lanugine cō
ſiderandam dicūt vt innuit.c.puberes.ſec(us) ſi
querat̄ de mēbri defectu vel impotentia coe
undi.vt not.j.de.frigi.§.fi.in fi. ¶ Et hoc bo
5 nus iudex ꝯſiderabit diligenter. ¶ † Scd̄o in
ducitur probatio ꝑ numerū anni.ſ.xij.i mu
liere.xiiij.in hoie.vt.s.proxi.dixi.⁊.j.eo.verſ.
tertio.⁊ probat̄.j.e.lr̄as.⁊.c.cōtinebat̄.rñſ.j.
§.j.⁊.c.de illis.a nobis.de illis atteſtationes
duo pueri.⁊.c.vlt.⁊ expreſſium eſt.s.ti.j.c.vlt.
ibi cum qua nec fuit verum mr̄imoniū ex for
ma ꝯctus quaſi diceret ſi verba de p̄nti iter
ueniſſent:tunc tenuiſſet primū mr̄imoniuꝫ ⁊
nō ſm ex q̄ erat etatis legitime q2 adoleſcēs
vt.s.tit.j.c.pe.⁊ expreſſius.j.qui ma.acc.non
poſſ.inſup.⁊.ff.de ſpon.l.ij.⁊.ff.de ritu nupt.
minorē.iō ſi minor.xij.annorū vxor traduca
tur d̄r immatura.ff.de dona.inter vir. ⁊ vxo.
cū hic ſtatus.§.ſi q̄s ſpōſam.ad ideꝫ.ff.de cō
cubinis.l.j.in fi iō etiaꝫ d̄rꝙ plerūq3 añ adul
tā etatē voluntas alicui⁹ circa talia diſcerni
nō p̄ot.j.e.c.j.videret̄ t̄n ſpectand(us) num.xxv
annorū.dicit em̄ lex ꝙ q̄ vehemēter citi⁹ nu
ptias cōtrahunt nō minus.xv.annos ad h̄
procedunt vt in autē.de tēpo.non ſolut.pec.
ſuper do.§.gñaliter.v̄ſ.⁊ ſi quidē.col.vij. Sꝫ
dic ꝙ ibi non fit prohibitio imo frequens cō
ſuetudo hoim denotat̄: vñ non dicit nō pro
cedāt:ſꝫ nō ꝓcedunt q̄ſi diceret ita fit.nos t̄n
cōſiderare nō debemus q̄d fiat/imo q̄d fieri
poſſit ⁊ debeat vt.s.de elec.cum cām que.in
ter preſbyter.§.q2 agit̄. Unū t̄n no.circa hāc
materiā ꝙ lꝫ per numerū annorū probet̄ q̄s
pubes q̄ ad hoc vt poſſit in aliuꝫ mr̄imonia
liter cōſentire:q2 talis ꝯſenſus firmatur con
ſtitutiōe canonica. vt ꝓbant iura ſupradcā
nō t̄n eſt talis ſemꝑ potēs in oꝑe:vt pꝫ i his
que not j.de frig.§.fieri.ver.vbi āt maſculus
maior eſt.xiiij.ann.⁊ ſe. ¶ Tertio ꝓbatur pu
bertas ipſo facto ſeu ꝑ rei euidentiaꝫ.ſ.quia
malitia ſeu viri potentia aliq̄n ſupplet ꝙ in
etate deficit puta adoleſcēs cognouit puel
lam carnal'r vñ hinc em̄ q̄uis puella minor ſit
xij annis pubes iudicatur. vt.j.eo.ꝯtinebat̄.
rñ.j.et.§.j.et ca.a nobis.⁊.c.de illis.ij.⁊.c.vl.⁊
vocatur hec ꝑuentio aliq̄n malitia.vt.j.eod.
de illis.ij.et. C.ſi minor maio.ſe dixe.l.iij.ali
q̄n prudētia vel induſtria.j.e.tue. Aliq̄n viri
potētia.ff.quā.dies lega.ce.l.pe. Et in h̄ ca
ſu ſi vir dicat qd̄ cognouit vxorem ⁊ vxor ne
gat ſtatur v̄bo viri iureiur.firmādo.vt i dctā
decre.ꝯtinebātur.⁊.c.duo pueri añ fi.v̄.cum
vero vir.⁊.xxiiij.q.j.ſi quis acceperit.niſi mu
lier per aſpectum ſui corporis probet ſe vir=

b ginem ſicut dixi.ṡ.verſ.j.¶†Sed quare exi=
gitur iuramentū viri in illa continebatur:
cum ageretur ꝯ eum ꝯ illud.vj.q.ij actor.di=
cunt propter periculū aie:qꝛ de tanta re ſe=
gnius agendum nō eſt.vt.xliij.diſti. quieſca=
mus.imo cū diligentia inquirendū.vt.ṡ.ti j.
conſultationi.ꝛ dicam.j.de clandeſti.deſpō.
Sic ēt intellige.j.eod.atteſtationes. Uel dic
ꝙ in decretali ꝯtinebatur: ideo exigit iurm
qꝛ cū mulier nō cōpleuiſſet.xij.annos de iur
cōi fundat intentionē ſuā.nam preſumptio
iuris eſt ꝙ non ſit pubes.ꝛ ideo exigitur a vi
ro iuſmqꝛ ſic obtinet de iure cōi.vt not.ṡ.vt
benefi.eccleſ.ſub.§.datu: hic ꝛ alia regula.
Si eīm cōpleuiſſet.xij.annos mulier nullate
nus audiretur.vt.j.qui matri.accuſ.poſſ.in
ſuper.ꝛ.j.eo.de illis. nec etiā creditur verbo
viri ꝛ mulieris ſimul ſi dicerent ſe non poſſe
adinuicem permiſceri.vt not.j.de frig.ꝛ p b
cō funduntur qui dicunt pubertatē annorū
numero non ꝓbari vt dixi.§.j.Sic ergo intel
ligo decretalem impuberes. ꝙ per eam hec
oīa ꝯprobantur. tria eīm dicit:ꝛ in tres ptes
diuiditur.In prima oñdit vñ dicitur pubes
et qualiter probetur: ꝛ durat vſqꝫ ad.§. qui=
dam.In ſcđa ponit ſpeciem probationis/ et
durat vſqꝫ.§.ceterum.In tertia ponit aliā
ſpeciem.vnde ſic expone puberes ꝛc.puden=
tia.i.pudore ſeu verecundia: qꝛ hec loca ſcꝫ
inferiora ſeu ſecreta non notanda ſunt. prio
ſcilꝫ qñ puberis teſtes lanuginem ducunt.i.
piloſitatē continuā.§.in hunc modū.ſubau=
di ſuper verbo illi ducunt. hoc eīm mō anti=
qſſimo tpe probabatur pubertas. vt dixi. ṡ.
verſi.j.aūt pro.ſed.ſed hodie non obſeruatur
is modus imo ſicut quidā ſubaudi canones
pubertatē eſtimant.i.mediā viā conſideran
tes ꝙ ſm naturā et ſolitum curſum eius ve
riſimilius vꝛ pubertatem certo numero an=
norum determinant. ita ꝛ nos eſtimamus.i.
eum puberem eſſe iudicamus qui.xiiij.ꝛcet.
pubeſcat.i.lanuginem ducat.diceret quis ꝯ
ante.xiiij.annos nullus maſculꝰ pubes erit
continua.§.aūt pro ſed. Sed qui ita dicere
male ſentiret. Nam aliqñ virilitas ſupplet
etatem in homine ꝛ viri potentia in muliere
et ideo certum eſt eum puberē eſſe qui ex ha
bitu corporis.ſ.virilitate animi pubertatē
oſtendit.ſcꝫ per euidentiam rei qꝛ cognouit
aliquā mulierem quāuis minor eſſet.xiiij.
annis.ꝛ.ſ.ideo qꝛ virilis eſt in opere patet ꝙ
gñale ꝛc.ꝛ ſubaudi mulieres carnaliter co=
gnite ꝛ concipientes ſint viripotentes puer
pere ſunt.i.puberes iudicātur. ſiue pueros
parientes ꝗuis ſint minores.xij.an. que in
annis puerilibus.i.infra.xij.annos pariunt
Et ſic patet ꝙ leges ꝛ canones in etate nubi
li certos terminos poſuerunt.ſ. vt yltra.xij.
annos in muliere.vel.xiiij.in hoīe pupillarſ
etas non valeat extendi ſed bene admittunt
ꝙ quantū ad matrimonia pertinet citius ter
minetur vt ptꝫ.ṡ.in prin.iſtius ver.ꝛ.ff.quā=
do dies lega.ce.l.pe.ſic pꝫ ꝙ ad hūc numeꝝ
ratus eſt pretor.vt no.j.eo.§.proxi.ver. quod
aūt dixi.nec obſtat ſꝫ potiꝰ cōcordat.j.de fri=
gi.qō ſedē expone eīm qō ibi dicit. ſicut puer
qui nō pōt.i nō preſumit poſſe reddere debi
tum ꝛc.ſicut ſubaudi etiā adulti lꝫ pro ipſis
preſumatur quo ad pubertatē qui tñ impo=
tentes ſunt.ſ.naturaliter vel accidentaliter:
ſicut idem titulus tractat minime apti.
¶Ergo primꝰ modꝰ probandi pubertatem
reprobatur tanq̄ verecundꝰ licet ad proban
dam virginitatem vel arctationem vel frigi=
ditatem ſeu defectū mēbri admittatur vt pꝫ
in his que no.ṡ.eod.ver.primo.ꝛ de frigidis.
§.vlti.ver.ſi vero impotētia femine.ꝛ verſic.
Goffr.vero.¶Scđs admittitur ꝓpter ꝑſum
ptionem iuris ꝛ de iure.Unde ex quo proba
tus eſt numerus annorū ꝑſumimus ꝙ poſ
ſint adinuicem ꝯmiſceri niſi cauſa frigidita
tis aliud contingat.vt not.infra de frigidis ꝛ
malefi.qō ſedem in minore aūt hoc non pre
ſumitur niſi probetur vt in dicto.c.qō ſedem
Unde illud omne delictum cadit in pupillū
preter delictū carnis.vt j.de delict.puc.c.j.iō
non pōt accuſari.l.iul.de adult.Sed maior.
xiiij.annis ꝗuis minor.xxv. bene poteſt. vt
ff.de adu.ſi minor. ſic tenetur dupliciter mi=
nor an.vt.ṡ.de proba.c.in preſentia.§.verū.
diſt.caſ.hic inter plenam pubertatē ꝛ ſemi
plenam.vt not.j.de frig.ꝛ malefi.§.qualiter.
et quando.ver.vbi aūt maſculus. Adoleſcēs
vero ſi accuſatur.l.iul.de adul. ꝗuis depre=
henſus fuerit cum virgine deſponſata alte=
ri ſed minime cognita non propter hoc con=
uictus creditur. quia ꝛ ſponſa adoleſcentis
licet ab eo tentata fuerit non efficitur vxor ſi
euaſerit virgo vt ſupra titul. primo capitul.
vltimo.ꝛ infra eod.atteſtationes. Et hoc pro
batur per aſpectum corporis.vt dixi ſupra
verſi.poſt.caueat ergo ſibi ne corruptam at=
tentet:quia tunc preſumptio eſſet iuris.ꝛ de
iure ꝙ eam cognouiſſet. Quare contrarium
ꝓbari non poſſet niſi cauſa frigiditatis alle=
garet ꝛ probaretur ſm qō not.j de frigid. et
malefi.ꝛ ita licet alias dicatur ꝙ ꝑſumptio
iuris ꝛ de iur.non admittat ꝓbationē in cō
trarium:vt not.ṡ. de preſumpti.§. quot ſpe=
cies.verſ.alias iuris ꝛ de iure.hoc tamē his
duobus modis tantum poteſt improbari.
Uel dic qō ſcđm hoc hec preſumptio eſt iu=
ris ꝛ de iure:vel quando non allegatur vir=
ginitas vel frigiditas aliquando iuris tan=
tum. vt quando virginitas vel frigiditas vel
quando maleficiū cōprobat. ¶Tertius ꝓe=

modus omnino admittitur: et certus eſt et nunquam fallit quo ad matrimonia: quia in virili ſeu viri poteſtate non deficiunt tria bona matrimonij de quibus dixi ſupra titu.j.§.et quare.et ideo dicit decretalis puberes certum eſt autem etc. quamuis dominus Azo in hoc caſu contradixerit. dixit enim in ſumma ſua de nuptijs. quod ſicut cognatio impedit matrimonium ita et etas. Unde non tenebat matrimonium quamuis eſſet duplomate vſa mulier.non ob.ff.de verb.oblig. continuus. imo debet puniri de ſtupro qui violauit eam.ff.ad.l.iul.de adulte.inter liberas.vſ.j.et.§.j.ſed male dixit.vt apparet.ſupra. verſi.tertio.et.j.§.ſeq.ver.quod autem.

7 Et que † ſponſalia in impuberem cadant. Et quidem de futuro tamen non de preſenti ſi pupillus ſit: in infantem vero nulla cadunt ſponſalia.i.minorem.vij.annis.vt no.ſupra.de ſpon.§.quis ſit effectus. prohibetur tamen diſtricte ne coniungantur ante pubertatem:vt.j.eo.ver.quod intelligas prohibitum etiam per verba de futuro. et eſt ratio prohibitionis: quia non pot ratificari vſque ad pubertatem: vt patet.j.eo.quid iuris.vnde ſi non ſequerentur ſponſalia adoleſcens forte multas amiſit vxores et puella multos viros cum hincinde tota conſanguinitas denegetur.vt.ſupra.de ſponſa.§.quis ſit effectus vt patet.j.e.continebatur.in fi.Et hoc nota quod ſi ſponſa minor.vij.annis traducatur in domum ſponſi et ibidem.vij.annos adimpleat tacite ratificantur ſponſalia: quamuis antequam expleuerit ſponſus carnaliter cognouerit matrem ſponſe quare ſi poſt.vij.annos impletos cum matre ſponſe ſponſus contraxit debet inter ipſos diuortium celebrari.Et ſic patet quod affinitas precedens ſponſalia ſequentia non impedit quo ad generandam iuſtitiam publice honeſtatis impedit tamen matrimonium cum filia adimplendum ideo non habebat filiam affinitate precedente impediente neque matrem impediente iuſtitia ſequentis publice honeſtatis et ſic vni eſt impedimentum alterius et quo ad hoc intelliguntur ſolui ſponſalia ſicut no.ſupra.de ſpon. §.et qualiter diſſoluantur.ver.item tertio.quod intellige ſecundum quod hic no.Sin autem ſponſus cum matre ſponſe contrahat antequam ſponſa.vij.annos adimpleuerit ſponſalia ſoluuntur et ſic non poſſunt ſubſequenter ratificari nec tacite nec expreſſe idem eſt ſi non traducatur dum tamen ſimul maneant ſecundum Jo.and.et pot eſſe illa ratio: quia circa illam etatem aliquoties tentant infantes quod forte adimplere non poſſunt.ſupra.de ſponſa.iuuenis.et.c.adoleſcens.j.e.atteſtationes.et facit optime ad hoc.j.de eo qui cog.conſang.vxo.ſue. veniens.ibi ex conuerſatione diutina.de hoc dic vt no.j.eo. verſi.ex his patet quod ſi ſponſus ſponſam ſuam minorem.vij.annis non traduxerit ſed in domum patris vel matris ſiue ſponſe maneat ſecundum Joan.ſi.vij.annos adimpleuerit nunquam ratificantur ſponſalia niſi ſponſus in ſponſam iterum expreſſim conſenſerit anno.vij. adimpleto.ſic intellige et diuerſifica.infra eodem literas.que in primo caſu loquuntur.et capi.acceſſit.quod exaudias in ſecundo.Item ſi ſponſus ſponſam ante.vij.annum a ſe eiecerit cum proprio facto diſſentiat ſponſa voluntaria eiecta vel ſi effugiat ſponſalia ſoluuntur niſi et poſtea expreſſus conſenſus interueniat:vt argu.infra eodem atteſtationes.Ray.tamen indiſtincte ſcripſit quod ſponſalia contracta ante ſeptimum annum ſiue per filios ſiue per parentes ratificantur tacite completo.vij.anno. et matrimonium poſt incohoatam pubertatem preſertim ſi ſilʼ moretur:ſed niſi exponas preſertim.i.tamen hoc puto falſum.vt patet in his que no.infra eodem verſi. ex his.

8 ¶ † Sponſalia ergo que nulla ſunt conſenſu deficiente vel etate impediente nullam iuſtitiam publice honeſtatis generant ſecus quando nulla ſunt conſanguinitate: vt not.ſupra de ſpon.§.quis ſit effectus.Effectus etiam is eſt nam ſi puella cum fratre tuo conſanguineo ſed non vterino ſponſalia contraxit quamuis ſponſalia nulla ſint ex eo quod fratri tuo attinet in quarto gradu ex parte matris ipſius fratris tui te tamen qui de alia matre es impediente publice honeſtatis iuſtitia habere non poterit in maritum:vt ſupra de ſponſa.ad audientiam.et ſic habes.quod ſicut affinitas precedens non impedit ſponſalia ſequentia quo ad effectum publice honeſtatis iuſtitie generande.vt ſupra dixi ita nec conſanguinitas vt ſicut in precedenti vnum eſt impedimentum alterius ita et hic.nam fratrem tuum ſponſum ſuum habere non poteſt conſanguinitate impediente.nec te publice honeſtatis iuſtitia renuente. Alij intelligunt decretalem ad audientiam.quando tentata fuit ſecundum dicta ſupra.de ſpon.iuuenis.ſed melius eſt vt illam iuuenis trahas ad illam ad audientiam.ſecundum hunc intellectum videlicet quod ille iuuenis erat conſanguineus prime puelle:et ideo tum propter conſanguinitatem: tum propter conſanguinitatem: tum propter ſponſalia qualitercunque:tum propter tentationem que forte effectum non habuit naſcitur quedam publice honeſtatis iuſtitia:qua impeditur iuuenis remanere cum ſecunda puella conſanguinea prime et ſic triplex funiculus difficilius rumpitur et fortius operatur quam ſimplex:vt.ſupra.de treu.et pace.c.j.alias enim conatus non fuiſſet.ſupra.de ſponſa.c.fi.nec extraordinaria pollutio.vt.xxx.q.iiij.extraordina-

ria. Uel dic ꝙ conatꝰ ſine effectu gignit publice honeſtatis iuſtitiam.vt in.c.iuuenis. ſed non inducit matrimonium preſumptū.⁊ ideo iuuenis cum alia que nō ſit de ꝯſanguinitate ſpōſe ꝯhere non ꝓhibeť:vt in.c.vl.de ſpon. Itē extraordinaria pollutio.i.extra vaſa emiſſa nec effectu maritali tentata nō inducit publice honeſtatis iuſtitiam.vt in.c.extraordinaria.ſꝫ intra vaſa emiſſa ⁊ maritali effectu tentata non inducit:vt in.c.iuuenis. vt.j.de eo qui,cog.conſang.vxo.ſue.fraternitati. Et eſt in hac decretali duplex cā quare matrimonium dirimiť ſm Hoff.ſ.publice honeſtatis iuſtitia que ſurgit ex ſponſalibꝰ. et eadem ſiue affinitas de quaruꝫ altera an nata ſit ex pollutione vel pollutionis tentatione que forte compleri non potuit etatis defectu impediente: vt in illa iuuenis.ꝗuis cum prima nec verum matrimonium ex forma contractus fuerit nec preſumptū: cum conatus non habuiſſet:effectū:vt.ſ.de ſponſa.c.fi.

9 ¶ Uerū eſt qꝺ prohibenť ſpōſalia ꝯhi ante pubertatē:vt.ſ.⁊.§.quaſi.in princi. niſi iuſta cauſa inſtet puta bonum pacis.vt j.codem.c.vbi.vnde verſus. ¶ Ut pax ſeruetur moderamē iuris habeť.ad hoc.iꝗ.qꝺ.vſ. hoc quippe.ſ.de treuga ⁊ pace.c.j.⁊ eſt arg. ꝙ ſponſalia non debent cōtrahi ſine cōſenſu epi:vt no.j.de clādeſti.deſpō.§.quot modis. ver.quarta.ſup verbo cōmēti cōiugia. ¶ Si tn̄ contrahanť tenent.j.c.de illis.dummodo ſint maiores.vij.an.vt no.ſ.co.⁊.ſ.de ſpō.§. quis poſſit ꝯhere matrimonium.tamen non tenet nec cōtrahi poteſt quouſqꝫ perueniat ad etatem legitimam ⁊ ſic impubes non poteſt contrahere matrimonium niſi ſponſalia tantum. ¶ Quid ergo ſi deſponſat aliquam per verba de preſenti. dicūt quidam ꝙ nō vꝫ neqꝫ vt mr̄imonium etate impediēte neqꝫ vt ſponſalia cum ipſa ꝯtrahere non intendāt: ſed matrimonium:⁊ ſic ꝙ intendunt nō poſſunt: qꝺ poſſunt non intendunt: vnde voluntas ⁊ poteſtas adinuicem ſe impediunt.ſ.de offi.deleg.cum ſuper abbatia.⁊ inducūt pro ſe.j.e.a nobis.xx.q.j.firmam.j.de frigidis ꝙ ſedem.⁊.c.expreſſum videtur.ff.de ſpōſa.queſitum.tn̄ ſi in eadem voluntate ꝑſiſtunt vſqꝫ ad etatem legitimam firmatur matrimoniū ratihabitione tacita.j.coꝺ.de illis.hoc vltimum approbo ſi ſponſam cognouerit.ſ.de ſpon.is qui fidem.j.de cōdi.appo.ſuper eo. j.de eo;qui dux.in matri.ſignificauit.j.qui matri.accu.poſ.inſuper.vľ ſi ipſam in domū ſuam traduxerit.et ibidem legitimam etatē expleuerit.alioquin conſenſus expreſſus neceſſarius foret quo ad hoc vt vxor intelligeretur.vt.ff.de ritu nup.minorem.j.e.atteſtationes.ſicut idē notaui in ſponſalibus ꝯtis ante ſeptēnium.ſ.codē.§.rn̄.ſ. Sed,⁊ illud dico ꝙ ꝗuis non valeat matrimoniū cū impubere contractum vt matrimoniū valeat tn̄ ꝓut valere pōt. ſ.tanqꝫ ſponſalia: vt probatur j.e.a nobis.⁊.c.duo pueri.et.c. ad diſſoluendum.a contrario ſenſu expreſſum eſt.j.eo.c.vlt. ⁊ no.ſ.de ſpōſa.ſub Rubricella de matrimo.§.qualiter contrahatur.ver.ſed ⁊ ſi ſponſus. ⁊ in hoc concordant. T.Jo.et Hoff.⁊ vide qꝺ nota.j.eo.§.qꝺ iuris.ver.ſi autem pubes.⁊ ꝟ. ſi vero impubes.nec ob.ff.de ſpon.queſitum.qꝛ qꝺ dicit ſi fuerūt nuptie collate expone. i.per parētes ꝯceſſe ⁊ ideo traducta fuit nullis tn̄ verbis cū ſponſa habitis nec in preſentia ſua aliquomodo in ſpōſuꝫ ꝯſenſit tacite vel expſſe vel.iō ſola deductio ſine verbis ipſa non facit vt ibi legiť ⁊ ſequiť ſ.de reſti.ſpol.ex parte.m.mulieris. Dama.tamen Ala.et Ray.ſcripſerūt qꝺ tunc valeat matrimoniuꝫ vt ſponſalia qn̄ ꝯhentes intendebant contrahere ſponſalia nō aliter.⁊ ita ſi non vꝫ vt ago ⁊c.nō habet hic locum tamē expectare tenentur vſqꝫ ad etatem legitimam non ratione matrimonij: ſed ratione ꝓmiſſionis:qꝛ promiſerunt fidem matrimonialē.⁊ ſimꝫ.de.ar.xxij.q.v.iuramenti.ſꝫ hoc ſumunt potiꝰ ex capite qꝫ ex iure.⁊ ideo.T. adhereas ⁊ teneas vt prediri. ¶ Ex his ptꝫ qꝺ filijſa.aliqn̄ per ſpōſalia ꝯhunt.Aliquando per parentes ⁊ videť diſtinguere dec.inter filios puberes ⁊ impuberes.Dicit eīn ꝙ filiū adultum non pōt ꝯiūgere alij mr̄imonialiter ſi aliq̄ modo filius non cenſentiat.q.d.tacite vel expſſe.Impuberem aūt pōt cui vult matrimonialiter tradere et poſtqꝫ filius ad perfectam etatem peruenit omnino debet hoc adimplere: vt.j. codem.c.j. Et idem videtur diſtingui i matrimonio ſpiritualí.ſ.de re.cum te.⁊ ca.cum ſcimus.xx.q.j.addidiſtis.⁊ tribꝰ.

¶ Conatꝰ. adꝺ an conatus copula inducit matrimonium. vidē per Car.alex. in.c.iuuenis.in.iiij.no.de ſpōſa.⁊ ꝺ materia conatus vide p Felinū in tracta.de conatu.

c.ſe.nam ſicut ibi dicit monachum facit aut paterna deuotio ſubaudi quando eſt impubes. Aut propria profeſſio ſubaudi quando eſt pubes. cum ergo hec duo equiparentur: videt͛ q̄ tm̄ operat͛ vnum quantū ⁊ reliquū. ad hoc dic q̄d ſolus conſenſus parentū non obligat filios etiā quo ad ſponſalia cuiuſcunq; etatis ſint. xxx.q.ij. verſi. verū. tamen ſi ipſis filijs conſentientibus expreſſe vel tacite puta q̄r preſentes ſunt ⁊ non cōtradicūt parētes nōie filiorū ↄtraxerūt filij obligant͛. Idē eſt ſi ipſis filijs abſentibus et ignorātibus ſed poſtea ratificātib⁹. ad hoc. ff. de ſpō. l.iiij. et. v. Idem eſt ſi ſponſa inducta fuerit: vel ſimul manentes ad legitimā etatē perue niunt ſine cōditione ſm Io. q̄d intelligas ſi ſciebat ſponſalia contracta et aliquo modo videbantur conſentire. puta q̄r vocabant ſe coniuges vel alio modo q̄uis etiā puerili. ⁊ ſic poteſt pater nōie filij cōtrahere et ipſum obligare hoc quod innuitur. j. eo. c. j. ibi cui vult matrimonio tradere. q.d. licet filia tradi conſueuerit et traduci in domū ſponſi: vt no. ſ. de ſpō. ſub Rubricella de matrimonio §. qualiter contrahatur. ver. idē videt͛. et. ſ. eo. §. j. reſpon. tamen et filius tradi poteſt: q̄r que ad matrimonia pertinent non imparia iudicātur: vt. j. de diuor. gaudemus. §. quia vero. verſi. nec vlli vnq̄ licuit. ⁊ poſtq̄ filius peruenit ad legitimā etatē ſubaudi ⁊ ſi traditus ⁊ morando cū ſponſa: nec cōtradicēs oīno debet hoc adimplere. q.d. cum ſponſalia firmata intelligantur tacite eoipſo q̄ ſimul morabantur ⁊ non contradixit ad legitimam etatem. perueniens per cenſurā eccleſiaſticā cogetur contrahere matrimoniū ⁊ conſummare. ſcd̄m ea que no. ſ. de ſpon. §. quis ſit effectus. ⁊ §. qualiter diſſoluantur. ver. item octauo. Sicut ergo in matrimonio ſpirituali filij traditi a parentibus obligantur niſi aduenıente etate legitima contradixerit: vt no. ſ. de regu. §. ⁊ qualiter obligetur. ⁊ §. vtrū exire. ſic ⁊ in carnali. Ubi vero traditi non ſunt nec expreſſim nec tacite conſenſerunt non puto ipſos aliquatenus obligari imo adeo valida ſunt ſponſalia q̄ nec publice honeſtatis iuſtitia orit͛ ex eiſdem. et vide ſuper hoc q̄d no. ſ. de ſponſa. §. qualiter contrahantur. verſi. cōtrahunt͛. ⁊ ſcd̄m hoc q̄d hic no. intelligas iura ibidē poſita pro et contra. Alij dicunt q̄ illud q̄d legitur. j. e. c. j. oīno debet hoc ratum habere intelligendū eſt de honeſtate non de neceſſitate. Alij aſſerunt q̄ ſponſalia cōtracta per parentes nomine filiorum impuberum ipſos filios oīno obligant. ⁊ ſine conſenſu parentū contracta non valent ad q̄d pertinet. q̄d no. ſ. de regulari. §. qualiter obligetur. et. §. vel reuocari. et. ſ. de ſepultu. §. ⁊ apud quam eccleſiam. ⁊. ff. de ritu nup. ſi ita pater. ⁊. l. q̄d ſi filius. ⁊ l. filius emācipatus. ſed quo ad matrimoniū pertinet non ob. iuribus ciuilibus que parētum cōſenſum exigunt ſublatis etiā is proxime tactis duabus opinionibus ⁊ quibuſlibet alijs teneas vt predixi. ¶ Q̄d autē dixi impuberē matrimoniū contrahere nō poſſe niſi ſit ꝓximus pubertati: q̄ malitia ſeu potentia viri etatem ſuppleat ⁊ hoc neſcit͛ niſi per euidentiā vt p̄z. j. c. c. vlt. ⁊ no. ſ. e. §. qualiter. ver. tertio. ⁊. j. e. verſi. ſi vero impubes. ⁊ ita quantū ad hoc de quo hic querit͛ nulla niſi cognita fuerit videt͛ proxima pubertati Alij dicūt hoc arbitrariū eſſe. arg. ff. de iure delibe. l. j. ⁊. ſ. de donatio. apoſtolice. ⁊ hoc not. T. ⁊ Goffr. ſed Guli. na. dixit illā pubertati ꝓximā iudicari debere que eſt circa. xij. annū. per. viij. vel. xv. dies q̄r in illo tp̄e non poſſet perpēdi aliqua perſone mutatio. arg. pro ipſo bonū. ff. de vſuca. rerū mixturā. §. labeo. ⁊ arg. j. eo. c. fi. Sed ibi dicit ⁊ etatē in ea prudētia non ſupplebat. expone: i. per euidētiam rei q̄r ve3 nō fuerat cognita: ſupple nō ꝓbabat͛. Itē facit pro ipō. j. co. atteſtationes ſed dic q̄ illud q̄d ibi dicit circa finē. xiiij. anni. eodē modo intelligēdū. ſ. mulier vellet allegare ⁊ probare q̄d ſponſus eam carnaliter cognouiſſet: q̄r cū conatus fuiſſet eā cognoſcere: ſi inueniret͛ corrupta preſumeret͛ a viro cognita. ⁊ ideo mulier dubitatiue dixit ſe credere q̄ virgo euaſiſſet ⁊ credit͛ ei q̄r cōtra ſe ↄfitet͛. xxiij. q. ij. §. j. ff. de interro. ac. de etate. §. j. al's ſtaretur verbo viri. j. eo. cōtinebat͛. ¶ Huic obijcio nunq̄d mulier nedū cōtra ſe imo ⁊ ↄtra matrimoniū ↄfitet͛: ſic ergo nō d3 ei credi poſſet eſſe cū litē moueret vt ei crederet͛. j. de diuor. ex lr̄is. et de eo qui cogno. cōſang. vxor. ſue. ſup eo. ideo q̄d dicit. j. e. atteſtatiōes. credit ſubaudi: ⁊ vere credit ipam eā inſpici fecimus. xxvij. q.ō. j. nec aliqua. nā ad iudicē pertinet vt per ſe inquirat: vt no. j. de clādeſti. deſpon. §. quot modis. ſup verbo cōmenti: vtrū aliquod impedimētū obſiſtat.

10 ¶ † Uel dic q̄ tūc creditur mulieri q̄n nulla habet͛ ſuſpicio ↄtra ipam ſic credit͛ ei cōtra ſe: et vt plene not. j. de eo qui cogn. conſang. vxo. ſue. §. ⁊ quid iuris. ver. illud notandū. et ſequentibus. ſi tamen vellet mutare conſiliū ⁊ probare q̄ ea3 cognouiſſet circa. xij annū. vel q̄. xiiij. anno expleto in eā cōſenſiſſet admittēda eſſet. j. e. atteſtationes. in fi. alioquin ſi mulier eſt integra ſacramētū viri exigit͛ cū preſumptio ſit pro muliere ex eo q̄d tētata fuit vt ibi dicit. in fine. vel dic q̄ illud ad cautel3 propter periculū animarū: ⁊ intelligitur q̄n vir tenuit eā cognoſcere ⁊ hoc corā iudice allegat͛. vel quādo tm̄ ſteterūt ſimul

q ludex pōt pſumere malitiā et mulier fuit
ſemper cū viro ideo dz occurrere iudex peri
culo animarum alſ nō haberet locum ſm
T. Sic ergo dicitur aliquis pubes quando
eſt circa.xiiij.annum ſm Guli.na.q ꝛ ſi non
de.viij.vel.xv.diebus ſicut idez intellexit cō
cedatur de tribus videret poſſe ꝯcedi.ar. ſ.
de regula.ad noſtrā. ꝛ ſic etiā poſſet intelli=
gi.j.e.atteſtatiōes.ꝛ.c.de illis.ij.ꝛ.c. fin.ꝛ.ſ.
de ſpon.iuuenis.ar.C.de erro.aduo.l.iij.ꝛ qđ
quicquid.j.vel.ſ.notet verius eſt. vt appa=
ret in his que no.ſ.de regu.§.ꝛ vtrum exire.
ver.quinto.¶ Alij dicunt qđ tūc vr quis pu
bertati proximus: quando eſt in.xj.anno. vt
j.eo.ꝯtinebatur.§.j. Sed certe ibi fuit cogni
ta. Alij dicunt qđ quando tantū ſemeſtre tē
pus deficit ad cōplēdū ꝛ hoc expreſſim vr di
cere.l.ff. de excuſatio. tut non tm̄. ꝛ tunc em̄
poteſt facere furtum et alias delinquere.vt
j.de delic.pue.c.j.inſtitu.de obliga.que ex de
li.naſ.§.in ſumma.ff.de reg.iuris.pupillus.
ff.de fur.impuberē.ff.ad ſilleia.ſena.conſul.
excipiūtur.ff.de exceptio.doli.apud celſum.
§.que in tutore. ſz oīa hec verba ſunt bona.
Tu dic q. l.allegata tātum circa tutelas et
non matrimonia loquitur locum habet. in
matrimonijs.em̄ circa maiora periculū ver=
titur. ꝛ ideo cautiꝰ eſt agēdū.xlij.di.quieſca=
mus. Alia iura non faciūt ad rem. nec enim
ſequitur pōt furtum facere ergo mrimoniū
contrahere licet forte ſequeret ergo pōt ſpō
ſalia contrahere. Quis enim in vtroqꝫ cōſen=
ſus requirat tn̄ aliter ꝛ alr.nam in ſponſali
bus ſufficit cōſenſus doli capax. ꝛ ideo ſuffi
cit etas.vij.annoꝝ.vt nōt.ſ.de ſpōſalibus.§.
quis poſſit contrahere ſponſalia.ꝛ.ſ.eođ.§.
Reſponſo.j. Sed in matrimonijs non ſuffi=
cit qđ ſit doli capax imo requirit qđ ſit na=
turaliter potens.vt ſic loquamur put pbat.
j.de frigidis.qđ ſedē. q nō pſumit impubes
qđ expſſim pbat decretalis l ꝯtū allegata.
j.de deli. pue.c.j. ergo nunqꝫ intelligeretur
naturaliter potēs niſi pbet p euidētiā quan
tuncūqꝫ ſit pximꝰ pubertati: vt no. ſ.e.§.qli=
ter.ꝟ.ſcđs.ꝛ ꝟ.tertiꝰ. ꝛ ſic ſicut ptor certū nu=
merū annoꝝ.ſ.xviij.ratus eſt ad pcedēdū in
publicū: vt.ff. de poſtulādo.l.j.§.pueritiā. ſic
propter certū numerū annoꝝ de quo no.ſ.e.
§.ꝛ qualr.ꝟ.ſcđo ratus eſt ad matrimoniū
contrahendum. Et ſi ſubtiliter ꝯſiderare vo
lueris notabis qđ numerꝰ annoꝝ inducit p
ſumptionē iuris qđ ꝯhentes tūc ꝛ non ante
apti ſint ad mrimoniū ꝯhendū nō tn̄ eſt hic
pſumptio iuris ꝛ de iure: qꝛ aliquoties apti
ſint ante q tn̄ p euidentiā tm̄ pbatur: vt no.
ſ. ſz nec tūc ſemp potēs eſt qlibet vt apparet
in his que no.j.de frigi.§.qualr ꝛ qn̄.ver.vbi
aūt maſculus tn̄ eccłia ſemper ſtat ꝛ pſumit
pro matrimonio quouſqꝫ. ſicut ibi nota. hec
pſumptio improbet. ¶ Quid ſi adoleſcens
interim ad ſcđa vota cōuolauit: viri magne
autoritatis dixerūt qđ ſi naturaliter erat im
potēs quando receſſit a prima ꝛ ſecundā co=
gnouerit tenet matrimonium ſcđo loco con
tractum.ar.j.de frig. qđ ſedem. ꝛ in his que
not.j.de frigi.§.fi.ver.Goffre.vero pro et con=
tra.ſ.de ſponſali.adoleſcens puto contra: vt
j.eodem.atteſtationes.ꝛ de ſponſa duorum.
c.vlti.ꝛ.j.qui matri.accuſ.non pñt. inſuper.
ꝛ apparet in his que notantur.ſ.eo.§.quali
ter pbet.verſi.j.ꝛ.ij.ꝛ.ſ.eo.ver. quod autem
dixi.niſi ex defectu membri aliud acciderit:
vt nota.j.de frigid.§.fina.verſus finem.

11 Quid iuris †ſi aliqui etatis
diſparis inſimul contrahant. Diſ.quia aut
pubes contrahit cū pubere: aut pubes cum
impubere: aut impubes cum pubere. Si pu
bes contrahit cum pubere: Quis diſparis
ſint etatis quo ad etatez pertinet.ſi aliud im
pedimentum non ſubſit tenet contractus: ſi
ue ſponſaliorum ſiue matrimonij: vt ſtatim
notatur.ſ.eodem.§.proxi.verſi. penul. ꝛ vlt.
ſunt autem alia aliqua impedimēta de qui
bus notatur.ſ.de ſponſa. ſub Rubricella de
matrimonijs.§.quis poſſit cōtrahere matri=
monium.§.qualiter impediatur. Sin autem
pubes cum impubere contrahat tenet pu=
bes expectare donec impubes veniat ad le=
gitimos annos.ligatur enim adeo pubes q
non poteſt reprobare ſemel probatū: minor
tamē veniens ad annos legitīos ſi non ꝯſen
ſerit poterit reſilire.j.e.de illis.j.§.ij.ꝛ.c.a no
bis.ꝛ ex eo qđ in caſu promiſſo impubes ve=
niens ad pubertatem contradicere pōt ſcri=
pſerunt quidam doctores magni ſpōſum vł
ſponſam cogi non debere ad matrimonium
contrahendum Lau. Uincē.ꝛ quidā alij ſcri
pſerunt qđ ille decretales.de illis.ꝛ a nobis.
locum habēt cū ſponſalia ꝯhuntur inter mi
nores ſeptēnio. ſed hoc nihil eſt qꝛ reprobat
in decretali de illis ibi. Si vero alteruter iſto
rum ad annos pubertatis pueneri.j. eoſdē
annos alterutro exiſtente ſubaudi ſicut exi=
ſtebat cū ſponſalia ꝯhunt. i. ꝯtracta fuerūt.
Item illa decretalis a nobis.loquit in ſpon
ſalibus infra nubiles annos cōtractis. Ala=
ꝛ Dama.dixerunt qđ in decretali de illis.cō
trahentes et ſi ſeptēnes eſſent vel maiores tn̄
non intendebant cōtrahere ſponſalia q po=
tuiſſent ſed matrimoniū qđ nō poterāt etate
impediēte.ꝛ ideo adueniente pubertate libe
rum erat eis conſentire vel diſſentire: ſed hoc
reprobatur.ſ. eodem.§.et que ſponſalia. ver
ſicu.verum eſt.et ſequenti.¶ Item reproba=
tur.j.eodem.de illis.§.mulier autem.vbi

innuit q̄ mulier p verba de p̄ſenti ↄtraxerit. Unde dicit ad annos aptos m̄rimoniis venerat nupſit id eſt nuptias cōtraxit ergo perinde eſt ac ſi dixiſſet m̄rimonium vt apparet in his que no. ſ. de ſpōſa. ſub Rubricella de matrimoniis. §. ⁊ vnde dicat. vnde in decreta. ſequitur. Cum enī ſemel conſenſerit ſcʒ p verba de preſenti: amplius non poterit diſſentire. tu dic q̄ð. vbi puberes ↄtrahunt ſpōſalia: ſi alter in matrimonium conſentiat alter diſſentiat: is qui diſſentit per cenſurā eccleſiaſticam compellitur ſm ea que no. ſ. de ſponſa. §. ⁊ qualiter diſſoluātur ver. itē octauo. Si vero alter impubes eſt non cogitur imo ſi adueniente etate contradixerit ſponſalia interueniēte autoritate eccl'ie ſolui debent: vt notatur. ſ. de ſpōſa. §. qualiter diſſoluant. ꝟ. itē ſeptimo. ⁊ ꝟ. itē nono. ⁊ co. ver. ſi ꝟo impubes ⁊ ſequēti ⁊ ꝟ. ſʒ corā ꝙ. ⁊ ſequēti. ⁊ de clandeſti. deſponſa. §. j. ver. tertio nec mireris ſi impubes nō compellatur quāuis poſt infantiam ⁊ ante pubertatem ſpōſalia contracta teneant non tñ ſunt ad hoc ſeu intm̄ efficacia vt coactionem inducāt niſi forte is de cuius coactione agitur fuerit proxim⁹ pubertati de quo vt notatur. ſ. codeʒ. §. ⁊ que ſponſalia. verſicu. q̄ð autem dixi. ⁊ ſequenti. vel niſi is qui conſenſerit maxime iuramento interueniēte q̄ñ ad etatem legitimam peruenit nō contradixit. ſic intellige ne contradicat. ſ. de ſponſa. ex literis. ij. ⁊ ſic vnus cogitur alter non cogitur ſicut al's hoc cōtingit. nā ſi impubes religionē ingrediẗ ad annos diſcretiōis veniens requiriẗ vt in religionem conſentiat: ⁊ ſi cōſenſerit profiteaẗ alioquin redeūdi ad ſeculū licentia nō negeẗ. xx. q. j. illud. ſed ⁊ queriẗ a clericis volētibus ꝓmoueri ad ſacros ordines vtrum caſte ⁊ ſine vxore viuere volunt. ℭ Quid ſi hoc ſe ſpopōderint ſeruaturos promoueantur alioquin licentiam datam ab apoſtolo quam auferre non poſſumus non negamus. xxvij. diſtin. de his. ad idem in auten. quomodo oportet epiſcopos. §. igitur ordinandus epiſcopus. coll'. j. in premiſſo igitur caſu pubes compellendus eſt non impubes. idem contingit ⁊ alibi. j. de eo qui duxit in matrimo. quam pollu. per adulte. propoſitum. j. de adulte. c. j. ⁊. ij. et in hoc concordant. T. Jo. et Goffred. quibus aſſentio. pubes enim fortius obligatur ꝙ̄ impubes quia maturioris conſilij eſt: vt nota. ſ. codem. §. ⁊ que ſponſalia. verſi. et verum eſt. plerūq̄ꝫ enim etas impuberis q̄d videat ignorat. C. de fal. mone. l. j. ad finem. et ſciens fallere non videtur. ff. de ali. mutan. iu. cauſa facta. nā ⁊ ſi. vnde et ſecundum legem ſine conſenſu patris vel tutoris ↄhere non poteſt. nam ſine tutoris autoritate non

obligatur licet alium ſibi obliget: vt inſtitu. de inuti. ſtipul. §. pupillus ⁊ de auto. tuto. in princip. de hoc tamen dic vt notatur. ſ. de ſponſa. §. qualiter contrahantur. verſic. contrahuntur etiam. et. ſ. eodem. §. et que ſponſalia. verſic. ex his patet. ℭ Quid ergo ſi nomine impuberis conſentientis vel ratificantis pater ſponſalia contraxerit. et quidem filius nubere non debet: ſi tamen nupſerit tenet matrimonium. vt. j. eodem. duo pueri. ℭ Sed ſi fili⁹ hoc iurauerat eſt ei danda penitentia de fide mentita non parentibus. nā ⁊ ſi parentes hoc iurauerunt nō tenētur ad aliud niſi quod bona fide curent ⁊ laborent quod matrimonium ſequatur. cū enim alienum factum promittant dicendum eſt ipſos ad h' tantū et non vlterius obligari vt. ff. de verb. obligationib⁹. in illa ſtipulatione. et. l. quoties quis alium. inſtitu. de inutil. ſtipula. §. ſi quis alium. ⁊. ſ. de ſponſa. ex literis. ij. et. j. de matrimonio contracto contra interdictum eccleſie. c. j. xxxij. queſtio. vlt. c. vnico. ℭ Si vero impubes cū impubere contrahat tenent ſpōſalia dummodo ſeptēnes ſint vel maiores. ius tamen reclamandi remanet eis ſaluum: ſed et ſi ambo citra etatem legitimam reclamauerunt: cum maturitas conſilij ſiue diſcretionis deficiat minime audiūtur. vt. j. eodem. de illis. j. reſpon. j. Sed et ſi alter ipſorum cum prio ad pubertatem peruenerit non reclamauerit decetero non auditur: ſic intellige. ſ. de ſponſa. ex literis. Sʒ ſi tunc reclamauerit ille vel alius qui minor remanſerit nec in alium cōſentire voluerit. iudicio eccleſie poterunt ſeparari. vt. j. codē. de illis. j. §. j. et hoc ſiue per verba de futuro contraxerit: ſiue per verba de preſenti. vt. j. eodem. a nobis. dicit etiam decretalis quod ſi ita fuerint etati proximi quod poterūt copula carnali coniūgi id eſt quod fuerint carnaliter coniuncti: cum nec de hac potentia poſſit aliter apparere: vel quia non deerat triduum de etate: vt notatur. ſ. eodem: verſicu. huic obijcio. ⁊ ſeq. et ſecundum hoc expone quod poterunt id eſt poſſe preſumentur minoris etatis intuitu non poterunt ſeparari. ſi vnus in alium niſus fuerit ſubaudi preſumptione iuris et de iure conſenſiſſe intellige per carnis copulam ſupra de ſponſa. is qui fidem. vel per ꝟba q̄ñ erant proximi per tres dies vt notatur. ſ. ſic. intellige j. eodem. de illis. ij. Sed ⁊ ſi puberes ſint per illatam violentiam ſe poterunt excuſare niſi poſt violentiā accedat cōſenſus ſubaudi tacitus vel expreſſus. j. eodem. de illis. ij. verſi. ſed cuiuſcūq̄ꝫ. ⁊. c. ex literis. q̄ð dic vt no. ſ. de ſponſa. ſub Rubricella de matrimoniis. §. qualiter impediatur. verſicu. ſeptimo et ſeq

12 ¶†Sed pro deo quare non dat impuberi li-
centia ꝯtrahēdi cum alio ex quo reclamat li-
cet citra annos diſcretionis cum tñ tunc nō
deneget vt ſtatim notat.ſ.eo.ver.proximo.
Reſpondeo propter infirmitatē cōſilij vt ibi
dixi ⁊c.ver.ſi autē pubes.⁊ qꝛ poteſt eſſe qđ
cras vel poſt cras peniteret de ſcđa ſicut de
prima.ſ.eo.a nobis.⁊ ideo nō debēt ei leges
ſiue canones ludibrio fieri imo ⁊ i hoc iuue-
niles calores bonū eſt coarctare ſicut al's di-
cit lex.C.de bonis que liber.l.cum nō ſolū.§.
filijs.et.§.vbi aūt. maxime qꝛ nec in eis con-
trahere permittit niſi cauſa cognita.vt no-
tatur.ſ.eo.§.⁊ que ſponſalia.in princ.⁊ ideo
a cauſe cognitione non permittit de facili re-
ſilire.⁊ ſaltem interim ſilebit guerra propter
quā pacificandā ipſa forſan ſponſalia ſunt
contracta.ſ.eo.vnde ⁊ ſi in totum diſcordias
fugare ſeu pacificare non poſſumus tamen
prout poſſibile eſt refrenamus.ſimile not.ſ.
de treuga ⁊ pace.§.de cuius belli treuga.de-
liberabit ergo pupillus cum eſt in pupillari
etate an ſibi expediat conſiliū.nec eñi in bre-
ui tempore ſunt matrimonia ſine maturita-
te conſilij reſcindēda ⁊ dubiū non eſt omnia
omnino que conſilio recto geruntur iure me-
ritoq; ⁊ firmitate fulciri.C.de repudijs.du-
bium.nec tenetur quis ſequi conſilium alte-
rius: quia non eſt obligatorium.vt no.ſ.de
his que fiunt a prela.ſine conſenſu cap.§.in
quibus conſilium.verſi.ſed que eſt differen-
13 tia.¶†Quid ſi pubes contraxerit cum im-
pubere ⁊ impubes non contradicit aduenien-
te legitima etate.dicunt quidā ꝙ firmat ma-
trimonium ita qđ non poſſit decetero ad ſe-
cunda vota tranſire.ſic intelligunt.ſ.eo de il-
lis.ſ.§.fi.ſed qđ ibi dicit.non poterit diſſenti-
re expone.i.diſſentiendo verbis tantū ne con-
trahere compellatur efficere.imo nihilomi-
nus per cenſuram eccle.compelletur.vt no.
ſ.eo.§.verſi.ſinautem pubes.¶Item indu-
cunt.ſ.eo.a nobis.ſed expone quod ibi dicit
confirmetur matrimoniū id eſt contrahen-
do per verba de preſenti cōmuni conſenſu
firmetur nunq̄ enim alia ſponſalia ſeu ma-
trimoniū inter puberes habitum quo idē
eſt vt notatur.ſ.eo.§.et que ſponſalia.verſi.
quid ergo ſi deſponſat.niſi traductio vel car-
nis copula interueniat ſolo tractu tempo-
ris ſicut puto poterit confirmari.vt ibidē no-
tatur.nec eñi tps ſolū eſt modus tollēde obli-
gationis:multominus inducēde.vt no.ſ.de
cenſi.§.quis cenſus ſoluēdus eſt.ſed ⁊ intel-
ligi pōt matrimoniū cōfirmari qñ ſimul mo-
rantes explent etatē hi qui matrimoniū nō
ſponſalia ꝯtraxerūt.⁊ ſic pñt intelligi dicta iu-
ra ſecus ſi ſeparatim morabantur vel ſi nō
matrimoniū ſed ſponſalia contraxerūt ſicut
notatur ſ.in ſponſalibus.ſ.eodē.§.⁊ que ſpō-
ſalia.ergo quo ad iudiciū eccleſie ad hoc vt
pro matrimonio iudicet requirit ꝙ perſone
ſint nubiles idonee ⁊ legitime: ⁊ ꝙ inter eas
conſenſus de preſenti interuenerit tacitus
vel expreſſus ſicut innuit in his que notant
ſ.eo.§.ver.ſinaūt pubes.ibi ſi vero alter im-
14 pubes eſt non cogit ⁊c.¶†Sed coram quo
debeat fieri hec cōtradictio ſeu reclamatio.⁊
quidē coram epō.ſ.eo.duo pueri.§.i.⁊ ſic in-
tellige qđ legit.ſ.eo.continebat.Rñ.ſ.⁊.c.de
illis.ſ.§.i.vel corā miſſo dñico.i.officiali.ſ.de
frigi.c.i.§.i.⁊ ar.ſ.de reg.ca.ij.ſ.đ ꝯſan.c.i.§.
fi.vel alio iudice ſuo ⁊ idoneo.qđ dic vt no.ſ.
de matrimo.ꝯtco ꝯtra interdictū eccleſie.§.
a quo fieri poſſit.¶Quid ſi non pōt haberi
copia epi vel officialis dic ꝙ tunc ſufficit ꝙ
fiat corā preſbytero ꝓprio et in eius defectū
corā vicinis.arg.ſ.de appella.ſi iuſtus me-
tus.⁊ de offi.delega.paſtoralis.§.fina.vt tñ
q̄cito poterit corā epo veniat ⁊ cōtradictio-
nem ſuā proponere non omittat.vt.ſ.de ſen-
ten.excōmuni.decetero.in fi.¶Quid ſi non
reclamat verbo ſed facto: qꝛ ſcꝫ cum ſimul
morant vnus ab altero recedit ante legiti-
mam etatem:nec poſtea cōſentit ⁊ quidē ta-
lis reclamatio videt ſufficere vbi inter tales
non ſponſalia ſed matrimoniū cōtractū fuit
15 ſic loquit.ſ.eo.atteſtationes.¶†Quid ſi pu-
bes cōtraxerit cū impubere nec expectat ſed
mutata voluntate cōtrahit cum alio pube-
re per verba de preſenti dicas ꝙ ſcđm matri-
moniū tenet:qꝛ primū tenere non potuit im-
pediente etate:nec claudicare poteſt quo ad
effectum cum ſit relatiuū.eſt eñi coniunctio
maris ⁊ femine:vt notatur.ſ.de matrimo.§.
quid ſit matrimoniū.fortius tamen obligat
pubes q̄ impubes in hoc vt ſi impubes fa-
ctus pubes conſentiat alter cogit conſenti-
re ⁊ matrimoniū conſummare ſcđm Goffre.
⁊ vide.ſ.eo.verſi.quid ſi pubes contraxit.et
preceden.et verſicu.ſinautem pubes.ibi pu-
bes eñi fortius obligatur ⁊c.¶Quid ſi im-
pubes factus pubes expreſſim ratificaue-
rit:ſed alius diſſentit ⁊ vocatus per epiſco-
pum in iudiciū contrahit cum alia per ver-
ba de preſenti.adhuc puto ꝙ teneat ſm ma-
trimoniū vt apparet in his que notātur.ſ.
de matrimo.contracto contra interdictū ec-
cleſie.vt.ſ.de ſpon.§.qualiter.ver.item quin-
to.⁊ đ intelligas niſi ſponſa traducta eſſet
vel al's ſimul morarentur ſm ea que notan-
tur.ſ.eo.§.⁊ que ſpōſalia.Reſponſo primo
⁊ ver.ex his patet.traductio enim et carnis
copula equiparantur.vt infra de coniugio
16 lepro.c.fi.¶†Quid ſi iuraſti mihi dare vnā
de filiabus tuis in vxorem non nominatam
cum plures haberes? Reſpōdeo quācunq;

des liberaueris qꝛ in tui pro-
miſſoris eſt electione ſicut in
aliis promiſſionibus obtinet.
inſtitu. de act. §. preterea. ff. de
iure dot. plerūq. de cōtrahen.
emptio. ſi ita. ¶ Quid ſi omnes
moriantur preter vnam an ad
illā mihi dandā teneris: argu.
ff. qd certo loco. l. ij §. qui ſti-
chum. ff. de ꝯtrahē. empti. ſi in
emptiōe. §. ſi emptio. ¶ Quid
ſi mihi vnā obtuleris ſed ego
nō acceptaui illam ſed aliam
liberatus es a iuramento. arg.
ff. de condi. indebi. cum his. ff.
de verb. obli. ſi ſtipulatus ſim
17 da. ¶ † Quid ſi vnā ex illis co-
gnouerim ⁊ aliā habere nō po
pero: ar. ff. de ſol. ſtichū aut pā
philū. qd intellgās verū ſi cō-
tēplatiōe illi⁹ ꝯctus pcedētis
ipam cognouerim ſm Goſ. vel
ſi nō eſt mrīmoniū: ſaltē cogē-
dus ſum ꝯſentire: ar. ſ. de eo q
duxit in matrimonio ppoſitū.
imo certe vr̄ mrīmoniū pſum-
ptū. ar. ſ. de eo q duxit in matri
mo. ſignificauit. ⁊ c. veniens. ⁊
de ꝯiug. ſer. pꝓpoſuit. ſ. de cōdi.
appoſi. ſup eo. ⁊ c. p tuas. ¶ Et
nota ꝯſimilē qōnē ſ. titu. ſ. ſub
Rubricella de matrimoniis. §.
qualr ꝯhaꝛ. ꝟ. itē qd ſi l pñtia
18 pluriū filiarꝝ. ¶ † Quid ſi iu-
raſti mihi dare filiā tuā certā
⁊ nolatā cū plures haberes. et
ſi nō poſſez illā habere aliq ca
ſu interueniente debuiſti dare
aliā: ⁊ ſi nec illā tertiā et ſic de
ſingulis. vr̄ ꝙ talis ꝯſenſus. ſ.
ꝯditionalis null⁹ ſit. ff. de reg.
iur. act⁹. ſicut electio ꝯditiona-
lis nulla eſt vt l auꝛ: dñi noſtri
extra de elec. ſtatuim⁹. ſed p de
cretalē. ſ. de ſpōſa. ad audien-
tiā. ⁊ ea q notanꝛ. ſ. de cōdi. ap
poſi. pꝫ ꝙ ad pmā dādā tene-
ris iuxta poſſe: qꝛ nec ad aliā
obligat te hoc iuramentū niſi
qd bona fide labores ꝙ ipſam
habeā. vt no. ſ. eo. §. ꝟ. qd ergo.
¶ Sꝫ nunqd teneris ad ſcdaꝫ
⁊ qdā aut in primā ꝯſentit ex-
pſſe vel tacite: puta qꝛ ipa ſcie
te pñte ⁊ nō ꝯdicēte fuerūt ꝯ-
cta ſpōſalia. vel licet ignorāte
tn̄ ratificāt cū legitime eēt eta
tis, et ſic tenuerūt ſpōſalia iter

a ¶ Quot modis di-
canꝛ ſpon
ſalia clan
deſtina.
Adde de-
cto. l rubr.
eo. titu.

me ⁊ primā. ſ. de ſpōſa. ex lrīs ſiluani. ſ. de
matrimonio cōtracto cōtra interdictū eccle-
ſie. c. j. vnde ſcdam habere non poſſum. ſ. de
ſponſali. ad audientiā. ſ. eod. duo pueri. aut
prima in me nullatenus ꝯſenſit. ⁊ ſic tenebe-
ris ad ſcdam. et ſic de ſingulis vt apparet
ſ. eo. ex literis. ſ. de reſtit. ſpolia. ex parte. m.
mulieris ſuper quo vide quod notatur. ſ.
eo. §. et que ſponſalia. Reſpon. ſ. verſicu. ex
his patet

¶ De clādeſtina deſponſatione. Rubr.

1 ☞ Sponſalia quot modis dicantur clan-
deſtina. Et quare prohibeantur. 3.
2 Ciuitas vel caſtrum ſi fuerit interdicta: an
publicetur in predicationibus.
3 Sponſalia clandeſtina quare prohibeanꝛ.
Et an publicis preiudicent vel econtra 6.
4 Conſcientiarum genera que ſint.
5 Iuramentū an deferaꝛ ſemiplene probanti.
7 Clandeſtine contrahentes quam penam pa
tiuntur.
8 Proles illegitima que cenſeatur.
9 Epiſ ſi ſniam diuortij tulit inter duos: ꝯuis
erroneā ⁊ alter iſtorū autoritate epi ad ſcda
vota cōuolauerit proles ex hoc ſcdo matri-
monio ſuſcepta an cenſeatur legitima.
10 Conſtitutiones etiam legatorum apoſtolice
ſedis in prouincia oēs puniunt.
11 Epi an poſſint diſpenſare in penis illis in
quibus lator canonis ſibi reſeruauit. Et nū-
quid poterit abſoluere mulieres. 12.

EGim⁹ ſupra de ſpō
ſalib⁹ ⁊ matrimoniis. ⁊ quoniā
ipſa publice non clam iubentur
ꝯtrahi. vt dixi in ſumma de ma
trimonio. §. qualiter. dicamus de clandeſti-
na deſponſatione. ſubaudi prohibita. ſic. ſ.
de cohabi. cleri. ⁊ mulie. Uel ſic. Quoniā im-
puberes de quorū deſponſatione prime di-
xim⁹ pꝓhibenꝛ ꝯiugi niſi ex cā: vt. ſ. tit. ſ. hoc
ſeruet. ⁊ cā diligēter examinet: clandeſtina
ſpōſalia pꝓhibem⁹. ⁊ ſic videam⁹ ⁊ apponā-
mus ſpālē Rubricā d clāde. Uel ſic. dictū eſt
ſ. de ſpōſalib⁹ in gñe ⁊ in ſpē: ⁊ qꝛ qñq palā
ꝯhunꝛ: qñq clā. nā teſte Salomone aq fur-
tiue dulciores ſunt. dicam⁹ de clāde. deſpō-
ſa. exponem⁹. ¶ Quot modis dicanꝛ ſpōſa-
lia clandeſtina. ¶ Quare pꝓhibeanꝛ. ¶ Utrū
clādeſtina publicis pꝓiudicēt vel eꝯ. ¶ Quā
penā patiantur clandeſtine contrahentes ⁊
ſui preſentiā exhibentes.

1 Quot modis † dicātur ſpō-
a ſalia clandeſtina[a]. Et quidem quatuor vel
ſex. ¶ Primo quia omittuntur ſolēnitates

quedam que ibi requiruntur de honeſta-
te ſcilicet q̄ benedictio detur in facie eccle-
ſie et vt ſponſa ab his ſub quorū dn̄io ⁊ ptā
te eſt petatur ⁊ recipiatur et dotet̄ et cū du-
cta fuerit biduo vel triduo ſponſi orationib⁹
vacent ⁊ caſtitatem cuſtodiant: aliter enim
ſponſalia contracta adulterina credunt̄: nō
tamen eſt peccatum ſi omnia hec non inter-
ueniant. vt. xxx. q̄. ii. c. j. ii. ⁊. iii. ⁊ per totum.
¶ Secundo matrimonia dicuntur clandeſti
na q: clam contrahuntur ſine aliquibus te-
ſtibus. vt. j. eod. c. j. ⁊. ii. prohibetur autem ne
quis ſine dote iuxta poſſibilitatem ⁊ publi-
cis nuptiis id eſt conuiuiis, vel teſtibus pu-
blice vocatis contrahant. vt. xxx. q. v. nullū.
⁊ iunge quod nota. de ſponſa. ſub Rubricel-
la de matrimoniis. §. qualiter contrahatur.
ſub. §. quamuis autem. verſic. quid ſi matri-
monium ſine dote. ¶ Tertio modo dicitur
clandeſtinum quando aliquis contrahit ſi-
ne licentia ep̄i ex quo ſemel legatus fuit ali
cui etiam per verba de futuro multofortius
ſi per verba de preſenti. ⁊ hoc dixit. ſ. de ſpō
ſa. §. vi. v. ſi. q̄ intelligo fieri non debere etiā
ſi bāna de quibus ſequitur ꝓpoſita forent vt
ſic differat a ſequenti. Hunc tn̄ modum non
notauerunt doctores. ⁊ hoc intellige etiā de
maiori. i. pubere ſec⁹ de impubere. ille enim
prima ſpōſalia nō dʒ facere ſine licētia ep̄i. ⁊
is pōt dici quintus modus. arg. ſ. tit. j. vbi. ⁊
ca. acceſſit. ⁊. continebatur. ⁊ duo pueri. Re-
ſpon. j. Item quia contra interdictum eccle-
ſie: vt. j. de matrimonio contrac. contra inter
dictum eccleſie: ⁊ iunge quod notatur. j. de
eo qui fur. ordi. ſuſcep. §. j. ⁊ is poteſt dici ſex
modis. ¶ Quarto quia licet ab epiſcopo licē
tiam impetrauerit contrahendi: vt notatur
ſ. titu. j. acceſſit continebatur. de illis. j. §. j. et
capi. duo pueri. non tamen debet contrahe-
re niſi premiſſis bannis eccleſie: vt in con-
cilio generali. j. eodem. cum inhibitio. et ali-
bi dicitur: quod clam facere videtur qui ce-
lauit aduerſario nec ei denunciauit ſi mo-
do timuit eius controuerſiam: aut timere
debuit: nec ſecundum ſeruum cuius reſupi
nam eſtimationem ſequi patet ne melioris
conditiōis ſint ſtulti ꝙ periti. ff. quod vi aut
clam. l. iii. §. vltimo. et. l. ſeruus. Hoc autem
clam facere dicitur [a] quando quis non pre-
miſſis bannis eccleſie cōtrahit vt dictuʒ eſt:
ſicut probat concilium generale. j. eodem
cum inhibitio. cuius verba ſunt hec. Unde
predeceſſorum noſtrorum veſtigiis inheren
do clandeſtina coniugia penitus inhibem⁹
prohibentes etiam ne quis ſacerdos tali-
bus intereſſe preſumat: quare ſpecialē quo-
rundam locorum cōſuetudinem ad alia ge-
neraliter prorogando ſtatuimus vt cum ma
trimonia fuerint ꝯtrahenda in
eccleſiis p preſbyteros publi-
ce proponatur competenti ter
mino prefinito: vt infra illum
qui voluerit ⁊ valuit legitimū
impedimentū apponat ⁊ ipſi
p̄ſbyteri nihilomin⁹ inueſtigēt
vtrum aliquod impedimentū
obſiſtat. cū aūt apparuerit cō-
iectura probabilis contra co-
pulam ꝯtrahendi contractus
interdicatur exp̄ſſe: donec q̄d
fieri debeat ſuper eo manife-
ſtis ꝯſtiterit documētis. expo-
namus ſingula. ¶ Unde p̄de-
ceſſorū noſtroꝝ veſtigiis inhe
rendo in his q̄ rite ſtatuerūt:
vt hic vt. ſ. de iuramētis calū.
c. j. ſʒ ea que male dixerūt cor-
rigere poſſum⁹ cū nō habeat
imperiū par i parē: vt no. ſ. de
elec. innotuit. q: ſalua honorifi
cētia maiorū ⁊c. vt dixi in pro
emio. rn̄. j. ſub. §. de ipſi⁹ igit̄.
ver. q̄ ergo diuerſa reſcripta.
¶ Cōiugia. i. mr̄imonia de p̄
ſenti. hec enim v̄ba matrimo-
nium coniugium ſynonyma
ſunt: vt not. ſ. de matrimo. §.
et vnde dicatur. ¶ Quid ergo
de ſponſalibus non videtur
quod ad ea hec conſtitutio ſe
extendat et eſt verum quo ad
verba cum in nullo loco iſti⁹
conſtitutiōis loquatur niſi de
matrimonio vel coniugio per
verba de preſenti contrahen-
do vt apparet in litera. j. per
totum: ſed puto quod mens
aliud velit que ſequenda eſt:
vt. ff. de excuſ. tu. ſcire oportet
greca eſt. §. aliud. ⁊ ideo ex mē
te dico ſponſalia clandeſtina
ſicut coniugia vel matrimo-
nia prohibenda vel non bene
prouideretur periculis ani-
marum cū multis modis ſpō-
ſalia firmētur: et poſtea equi-
parentur matrimonio: vt not.
ſ. de matrimo. §. vltimo. ſub. §.
vt autem. ver. preſumptorū. et
j. eo. §. vtrum clandeſtina. ver.
quod ſi mulier. et ideo dixi in
Rubrica de clādeſtina deſpō-
ſatione non de clandeſtino ma-
trimonio: vt vtrunqꝫ include-
ret. et ad hoc. j. capi. j. ſecun-
dum quod expoſui. vno modo.

[a] ¶ Clā fa-
cere dicit̄:
adde doc.
in. l. clam
poſſidere.
de acquir.
poſ. ⁊ bar.
in. l. ii. C. de
his q̄. ex
publi. co.
lib. x.

a ¶ Conſuetudo hodie facit ius. Adde tex. in. c. cõſuetudo. ʃ. di. §. ex nõ ſcripto. in ſti. diu. na. car. zaba. l. c. ſi. de cõſue. idem Car. in. c. non ſatis. in ʃ. opp. ð offi. archi.

ʃ. c. §. vtrum. ⁊ patet. ʒ. in prin= ci. ſumme iſtius titu. ¶ Eſt et alia ratio ne videlicet hõ ad= mittat multos vxores et mu= lier multos viros ſm ea q̃ no= tantur. ʒ. de deſpõſa. impube. §. ⁊ que ſponſalia, qꝛ ſicut in eo. §. continetur q̃uis conſan= guinitas probetur: et ſic ſol= uantur ſpõſalia nihilominus publice honeſtatis iuſtitia in telligitur generata quare cõ= ſanguinitas hincinde ipedit: hec tñ de conſuetudine nõ ſer= uantur. ⁊ iunge qð notatur. ʃ. eo. commento. ſuper verbo cõ= tractus interdicatur expreſſe. ¶ Penitus inhibemus et in= fra penã apponimꝰ. §. ſi quis vero. et ſequen. Ne quis ſacer dos etiam ſi parochialis non ſit ſed ⁊ parochialis hoc pro= hibere debet nec regularis ali quis debet intereſſe: vt. ʃ. eo. §. ſane. Ex hoc autẽ ꝙ ſacerdo tibus ⁊ regularibus hoc ſpe= cialiter prohibetur vr̃ qð alij poſſunt ibidem intereſſe. arg. ff. de iudi. l. cum ꝓtor. Uel dic ꝙ ſacerdos accipitur pro quo libet clerico: vt. ʒ. de cohabi. cleri. ⁊ mulie. c. ij. ⁊. c. ſi autem. ⁊ de pign. c. ʃ xʃ. qð. ʃ. de perſo= na. ⁊ eſt verum qð oibus ꝓhi= betur etiam laicis quare oibꝰ dixi penitẽtiã iniũgendã his maiorem ⁊ alijs minorem: vt dixi. ʒ. §. quam penam. ſuper verbo commenti. ſed his tamẽ pena ordinaria no videtur im poni niſi ſacerdoti parochiali ⁊ regulari. Uel dic vt not. ʃ. eo. §. quã penã. ſup ṽbo cõmẽti regularis. ¶ Talibus ſcilicet matrimonijs vel ſponſalibus clandeſtinis. ¶ Preſumat ſed potius firmiter prohibeantur contrahi quouſq; fuerunt pu blicata. ¶ Quare ſcilicet quia ipſa precipimus publicari ne pericula animarum inde pro ueniant ſi clandeſtine contra= hentur. ¶ Speciale quorun= dam locorum puta beluacen= ſis eccleſie et quarundam alia rum: vt. ʒ. de ſpõſa. cuꝫ in tua. ⁊. ʃ. qui matrimo. accuſa. poſ= ſunt. cum in tua. ¶ Conſuetu dinem de ſpeciali conſuetudine ⁊ ſpecialiſſi ma generali ⁊ generaliſſima: dic vt not. ʒ. de conſuetu. §. et de virtute. ¶ Generaliter pro= rogando. et ſic hec conſuetudo hodie facit ius [a] et approbatur quia rationabilis viſa eſt: vt. ʒ. de conſuetu. c. vlti. ¶ Statuimus. i. firmum ius facimus vt cũ matrimonia ſub= audi ſiue ſponſalia. vt dixi. ʒ. ſuper illo ver= bo coniugia. ¶ In eccleſijs nõ ergo in alijs locis. argu. ʒ. de reſcrip. cũ dilecta. prope fi= nem. Uel dic quod hic non eſt vis dummodo parochianis hoc publicet ſimul vocatis et coadunatis: ſicut dixi. ʒ. de elect. §. vbi fieri debet. ¶ Ideo eñ dicit i eccleſijs: qꝛ ibi etiã non vocati coadunãtur ſingulis diebus do= minicis ⁊ feſtiuis: vt. ʒ. de parochijs ⁊ dieb' dominicis. ¶ † Quid ergo ſi ciuitas vel ca= ſtrum fuerit interdictum publicetur in pre= dicationibus: vt. ʃ. de ſenten. excom. reſpõſo. ⁊ ſic non deneget ſacerdos vocẽ ſuã captiuis continere nequeuntibus: ſed benedictionem non preſtet cum ipſam exceptã non inueniã a gñali interdicto. ſolus enim baptiſmus et penitẽtia moriẽtium ⁊ cruce ſignatorũ ac pe regrinorum atq; viaticum ⁊ cõfirmatio epi= ſcopalis excipiũtur niſi occaſiõe priuilegij apoſtolici aliud cõtingat: vt. ʒ. de ſpõſa. non ex verbis. ⁊. ʃ. de penitẽtijs. qð in te. ⁊ de ſen. excommu. Reſponſo. ⁊ hoc intelligas vbi hi qui petunt publicationem fieri ſunt maiori excommunicatione ligati. nam tales nulla= tenus audiret ſacerdos: cum non debeat eiſ= dem participare. ʒ. quod met. cauſa. ſacris. ⁊ patet in his que notantur. ʃ. de ſen. excõ. §. ⁊ que ſit pena. ¶ Quid ergo ſi tales ꝯtrahant et poſtmodum legitimũ impedimẽtũ appa= reat: nunquid proles illegitima; cenſebitur? ⁊ eſt dicẽdum qð ſic: ſi excõmunicatio iuſta fuerit. argu. ʒ. de ꝯceſ. prebẽ. qꝛ diuerſitatẽ. ff. de reg. iur. qð quiſq; ex culpa ſua damnum ſentit. ʃ. ð clerico excõmunica. mi. ſi celebrat. ¶ Preſbyteros ſcꝫ parochiales: qꝛ ad illos pertinet: vt dicam. ʃ. qð ſane ſubauditur vl' ꝑ alios de mandato ⁊ ꝯſenſu preſbyteroꝝ pa= rochialium qꝛ feciſſe vr̃ qui per alium fecit. ʒ. de offi. deleg. in literis. ʒ. de ſen. excom. mu lieres. ¶ Publice proponatur. i. in publico ſi ue in communi ita qð oẽs audiãt ne de cete= ro poſſit cauſari ignorãtia: vt dixi. ʃ. §. quam penã. ver. ſane. ſit ergo hec publicatio ꝓpter ignorãtes. ¶ Quid igitur ſi tota patria hoc nouit: ſicut fuit quando tractabat m̃rimo= nium inter dñm Ludouicum regem frãcoꝝ filium Ludouici qui auinionem obſedit ⁊ ac cepit; dñam; margaritam filiam dñi Ray mũ dini berengarij comitis prouincie. qui etiã Hen. iij. regi anglorum aliam filiam ſuam eleynor nomine matrimonialiter copula= uit nunquid

ult.nun qd dicetur matrimonia illa clande-
ſtina.ex eo q ſolennitas iſta ibidem obſerua
ta non fuit:non videtur quia certi certiorari
non debent.vt.ſ.de elec.cum inter vniuer.et
ff.de actio.empt.et vendi.l.j.in fi.maxime cū
per dn̄m papam Gregor.ix.fuerunt illa ma-
trimonia approbata:vnde non egēt alio ad-
minículo.arg.C.de teſtamen.omnium.et ſu-
pra de conſti.eccleſia.⁊ de electio.ſignifica-
ſti.⁊ ex quo pars melior hoim hec ſcit lata
culpa eſſet hoc ignorare.vt.ff.de verbo.ſign.
late culpe.xvj.q.j.qd dicitis.⁊.ſ.de poſtu.pre
la.c.j.⁊ hoc.ſ.q banna proponantur non ad
mittit etiam hodie conſuetudo in magnatū
matrimonijs ſicut comitum marchionum ⁊
conſimiliū qd pōt concedi q non ſit neceſſe
banna proponi qñ vocat vxorem a remotis
partibus ⁊ publice nuncios mittit: ſic enim
in facie eccleſie contrahi poterit matrimo-
nium inter ipſos: nec offenderetur mēs iſti⁹
conſtitutionis:tutius tñ eſt vt in eccleſia pro
ponat publice in hoc caſu:et aſſignetur ter-
minus vſq in diem craſtinam in q deſpon-
ſetur:vt ſic ſeruemus mentē ⁊ verba: ideo ſe
quitur.Cōpetenti termino.q.d.ſm qd eſt pu
blicatum ⁊ diuulgatum p famam diu eſt.vt
ſ.proxi.dixi.vel modo de nouo propoſitum
poterit breuior ⁊ debebit plixior termin⁹ aſ
ſignari ⁊ eſt arg.ad id quod no.ſ.de ſpon.§.
et qualiter.vel dic cōpetenti.i.trino.ſimilis
expoſitio.j.de ſentē.excō.ſacro.arg.ſ.de vita
⁊ hone.cleri.c.fi.⁊ de conſti.ex literis.xij.q.ij.
indigne.⁊ hoc innuunt decre.que dicūt ban
na proponenda in plurali loquendo.ſupra
de ſponſa.cum in tua.j.qui matri.accuſ.non
poſ.c.fi.ergo ſaltem duo termini aſſignandi
ſunt.ar.iiij.q.iij.ver.item numerus.§.ſic ex-
pone reſoluendo ſingularitatem in plurali-
tatem ſicut fit econuerſo.j.de priui.vt priui-
legia.in fi.dico tamen hoc arbitrarium ſcḋm
ea que not.⁊ ſic aliqñ tres terminos:aliquā
do vnum terminū aſſignabit.arg.hic.⁊.ſ.de
conuer.cōiuga.ex publico.⁊.C.de inge.diffa
mari.⁊.ff.d optione legata mācipiorū.ſicut
et no.ſ.de dolo ⁊ contu.§.qualiter deprehē-
datur.⁊ ver.ſeq. ¶ Sed quis arbitrabitur in
hoc caſu:certe ⁊ parochialis ſacerdos cui d
cōmittitur.⁊.j.ver.et ipſi preſbyteri.niſi for-
ſan inhibitio ſuperioris obſtet vel ſtatutum
aliquod ſynodale vt ptꝫ in his q notat.j.de
peni.§.cui ꝯfitendū ſit.rñ.j.ver.nec in hoc re
quiro.⁊ ſequentibus.in quo caſu eſt ad inhi
bentis arbitrium recurrendum.ar.ſ.de ma
io.⁊ obe.cum inferior. ¶ Quin voluerit ⁊ va
luerit.i.potuerit:⁊ hoc ideo dicit qr quilibꝫ
admittitur ad impediendum futurum ma-
trimonium non firmatur.vt ſupra de ſponſ.
preterea.ij.infra d cogna.ſpirituali.tua nos
hoc videtur contradicere.ſ.de ſponſ.cum in
tua.ſed aliquotiens impeditur quis infirmi-
tate vel annis puerilibus.vt.j.qui.ma.acc.
poſ.c.fi.dicam in ſumma ipſius titu.ſub ru
bricella que exceptiones.verſ.excuſatur tñ.
qd dic vt no.ſ.de ſpon.§.fi.ver.item octauo.
⁊ ver.item tertio. ¶ Legitimum.i.verum et
iuſtum.nam ſi malitioſum apponat: cano-
nice punietur.vt.j.eo.§.vlt.et ex hoc qd dicit
legitimū impedimentum.et.j.e.c.§.pari.ap-
paret q hec conſtitutio in quolibet iuſto im
pedimento locū hꝫ non ſolum in gradu phi
bito:vt dixi in eo.c.§.pari.⁊ precedenti:et iō
hic etiā ſequitur aliquod iuſtum impedimē
tum obſiſtat. ¶ Et ipſi preſbyteri.ſcꝫ paro-
chiales.vt.j.eo.c.§.ſane. ¶ Nihilominus ſcꝫ
non obſt.q hoc in eccleſia publicauerunt/et
cōpetentem terminum aſſignauerunt ꝗuis
nullus appareat qui aliqd opponat. ¶ Ni-
hilominus idest non ideo minus inueſtigent
i.per ſe ex officio ſuo diligenter inquirant.ſ.
ab antiquioribus conſanguineis ⁊ vicinis q
melius preſumūtur ſcire veritatem.vt.j.qui
ma.accuſ.poſ.videtur.hoc tñ intellige ſcḋm
ea que not.j.q ma.accu.poſ.ſub rubricella li
bellus accuſationis.ver.ſi ergo aliquis.⁊ p-
ceden. ¶ Utrum aliquod impedimentuꝫ ob-
ſiſtat.nota igitur qd quantumcūq partes re
nuncient productioni teſtium in matrimo-
nialibus cauſis ſicut iam vidi de facto ⁊ quā
tūcunq iurent qd vlteri⁹ non pbabūt.ſed re
nūciationi ſtabūt non obſtante tali iuro iu
dex ex officio ſuo veritatem debet inquirere
quouſq certificetur vt hic ⁊.ſ.de ſpon.ſicut
in fi.conſultationi.⁊.ſ.de iureiur.quēadmo-
dum.§.vlti.⁊.c.ad noſtrā.ij.et.infra de ꝯſan.
et affi.c.j.⁊ totum arbitrio boni iudicis ꝯmit
titur.vt.ſ.de ſpon.cum in tua.quaſi i medio
et infra de frigi.⁊ malefic.fraternitatis.⁊ ca.
vlti.ſ.de proba.cum cām.xxx.q.v.iudicātes
ſ.de fi.inſtru.cum Joannes.ad fi.quia de tā
ta re ſegnius agendum non eſt:vt.xlij.diſtin.
quieſcam⁹.lxj.diſ.miramur.ij.q.vij.c.fi.ff.de
carbo.edicto.l.j.§.ij. ¶ Cum aūt apparuerit
probabilis coniectura.i.probabilis preſum
ptio exemplum.ſ.de teſti.ſuper eo.ij.§.j.⁊ de
ſpon.preterea.ij.et.j.de conſan.ſuper eodeꝫ.
¶ Contractus interdicatur expreſſe.i.ſpecia
liter.vt no.j.§.quā penā.verſ.ſane.⁊ dic con-
tractus ſponſaliorum non firmatorum iure-
iurā.vel fide data multofortius nullo modo
contracto p de hoc not.ſ.de ſpon.ij.quis ſit
effect⁹.⁊.§.vl.ver.fi.⁊ ex hoc habes qd null⁹
dꝫ ꝯhere ēt ſponſalia ſine licētia ecc.⁊ eſt rō
vt no.ſ.eo.§.ſub verbo ꝯiugia.⁊ dic ſine lnia
preſbyteri parochialis intelligas quādo cō-
trahentes ſunt puberes.ſecus puto in impu
beribus:qr ibi licentia epiſcopi requiritur.

¶Item in diſſoluendo vt dixi.§.ver.iij.⁊ ver ſic.iiij.et de ſpon ver.fi.⁊ licet h̄ oc conueniat menti iuris propter pericula que inde pro=ueniunt: vt ptz.j.§.proxi et.§.vtrum.verſi.j. tñ ſi hoc in ſponſalibus non ſeruet: ſicut nec cõſuetudo ſeruat taliter contrahens nullaʒ penam ordinariam patietur.arg.ff.de penis ſi preſes.⁊ iunge qđ no.j.eo.§.quã.ver. nun=quid idem. ¶Donec quid fieri debeat. ſcilʒ vtrum debeant coniungi vel non. ¶Super eo manifeſtis conſtiterit documentis.i.inſtru mentis vel teſtibus.vt not.§.de fide inſtru.§. quid ſit inſtrumentuʒ.q: ſuper re incerta ⁊c. vt.xj.q.iij.graue.⁊ apparet.j.§.quare prohi=beantur: q ſi hoc interdicto ſpreto contra=xerint.vide penam infra eodem.§.quam pe=nam.verſi.ſi quis.

3 Quare †prohibeantur. Et q̄=dem. quia qui male agit odit lucem: vt.§.de offic. delega.conſuluit.⁊ ideo prohibentur etiam clandeſtine electiones.vt.§ de elec.quia pro pter.in fi.tenebre enim apte ſunt ad ſuſcipiẽ dum partum.vt.ff.de ventre inſpi.l.j.§.mit=tantur.prohibentur etiam propter pericl'm animarum. quia mutata voluntate alteri⁹ ſponſorum non põt fieri fides iudici: vñ con uolant ad ſcđa vota ⁊ parant ſibi laqueum nam in iudicio anime conſuletur eis vt non reddant debitum contra conſcientiã: in foro aũt iudiciali excõicabuntur niſi reddant: to lerent ergo excõicationeʒ.vt infra de ſen. ex com.inquiſitioni.⁊.§.de reſtit.ſpo. literas.§. pen. ¶Nemo enim contra ꝯſcientiã venire dʒ vt ibi.⁊.§.de preſcript.c.fi.⁊ de ſeruti.in ordi.

4 fa.ca.vnico.xxviij.q.j.§.j. ¶† Hic tñ not. qđ conſcientia ꝑ alia temeraria ſcrupuloſa ſiue ſinderiſiua.⁊ de hac põt intelligi.l.C.de fide inſtru.l.vlti.ante fi.ibi. cum forſitan quidaʒ ſub tali reuerentia tenti ⁊c.j.de ſimo.⁊ ſi q̃o=nes circa princ. hac habẽt plerię ſimplices theologi. ¶Alia dura voluntaria vel capi=tanea ſeu ſenſualis vbi quis non timet pec=care publice ⁊ de peccatis ſuis etiã gloriari j.de exceſ.prela ꝙ ſit graue in aute. de reſti tutio.⁊ ea que pa.in.xj.menſe.§.vnum ſiq̄dẽ. coll.iiij.⁊ hanc plerię legiſte hñt iudicãtes de peccatis ꝓ bñplacito voluntatis nõ cre=dentes peccare dũmodo ſm legẽ humanam iudicent: quia qui peccat legis auctoritate excuſat.xxiij.q.iiij.qui peccãt.& ſʒ ipſos for nicari petm̃ eſt.ff.de concubi.l.j. ¶Sed certe male dicunt vt appet in his q̃ not.§.de ſpõ=ſa.ſub Rubricella de mrĩmonijs.§.q̃d ſit ma trimo.ver.qđ ãt.in pñ.⁊ ſeq.tales decipit ini micus l lucis angelũ ſe trãſformãs.§.ne cle. vel mona.nõ magno. ¶Alia modeſta iuſta ſeu rõnabilis vt in bonis canoniſtis ad q̃ue dum laici ⁊ religioſi in caſib⁹ multis q̃s põt exẽplificare ꝑ ea q̃ not.§.de preſcrip. ſub ru=bri.de preſcrip.rerũ imo.§.q̃ ſunt neceſſaria. ver.mihi videtur.⁊ ſeq.recurrere debẽt ꝓ cõ ſcientijs informandis vt.j.de ſimonia ꝑ tuas ũ.j de ſent.exc.inquiſitioni.§.de cenſi.ſignifi cauit.⁊.§.de iure patro.cura. §.de ſtatu mo=na.c.pen.⁊.c.ſeq.§.de vita ⁊ hone. clericorũ. vt clericorũ.§.de offic.ordina.irrefragibili.§. de conſti.c.j.⁊.c.ne innitaris.⁊.c.fi.⁊ in cõcor dantijs ſignatis.§ eo.ver.nemo.⁊ precedẽ.iđ dicit dñs noſter q decet ⁊ expedit vt cõſcien tie puritati non deſit iudicium rationis.vt i aute.d.n. de regularibus.extra nõ ſolum.§. licet igitur. ¶Ergo pria angelica. ſecunda beſtialis.tertia vero rationabilis poteſt dici. ¶Igitur ſi qui primo clam cõtraxerint: ſe=cundo vnus ipſorum in facie eccleſie ad ſe=cunda voto conuoluat cõpellet ſcđa vota te nere.q̃uis enim vera prima ſponſalia tamen credenda non ſunt niſi manifeſtis indicijs cõ probentur niſi manifeſto indicio cõuincant niſi in iudiciario ordine publicentur: vt.xxx. q.v.§.is ita eccleſia.ergo non iudicat de occl' tis: ſed ſolus deus vt ibi.⁊.j.de ſimo.ſicut in fin. ⁊.c.ſeq.in fi.⁊ ideo multoties ligatus ꝑ eccl.abſolutus eſt apud deum.et ꝯ. j.đ ſent. excom.a nobis.ij.quod dic vt not.§.de ſpon. .§.et qualiter.ver.itẽ octauo.⁊ verſ.itẽ tertio.

5 ¶† Sed nunquid defertur iurm ſemiplene probanti.dic vt not.de iureiur.ſub.§.tunc re deundum.§.⁊ ſub quibus in illa queſtione:⁊ ver.quid de cauſa monachationis.⁊ not.qđ q̃uis clandeſtina matrimonia ꝓhibeantur fieri facta tamen tenent: ſi aliud impedimẽ=tum non ſubit.j.e.c.j.xxx.q.v.noſtrates. in fi. ſed obijcitur.§.de ferijs.capellan⁹. ſalua ta=men pena ſiue penitentia que ſemper eſt in=fligenda. ¶Quid ſi tales redeuntes ad cor ſecunda vota renuunt ⁊ ad terram ignotam aufugiunt ibidem confitentes peccatũ ſuuʒ et agẽdo pniam de cõmiſſis:⁊ quidẽ ſi cum lnla iudicis excõicati tranſeunt tuti vident ſin aũt ſi excõicati vł ſine lnla excõicari poſſũt et quocunę vadant debent ſententiaʒ obſer uare.eis enim periculoſum eſt ſi ſe ingerant infra de cleri excõ.mi.illud.§. illõ cõicantes auteʒ reddit probabilis ignorantia excuſa=tos.vt.j.de cler.excõ.mi.apoſtolice.⁊ vide qđ not.§.de dolo ⁊ contu.ſub rubricella de con=tumacia.§.qualiter deprehendatur.

6 Vtrum† clandeſtina publi cis preiudicent vel econtra: Et quidẽ ſi añ ſecunda vota perfecerint publice ambo ſpõ=ſalia clandeſtina ipſum matrimonium clan deſtinum voluerint eccleſie voce conſona pu blicare niſi iuſta cauſa impediat ſunt ab eo

cleſia admittenda:ꝛ perinde eſt ac ſi ab initio in faciem eccl. ꝯtraxiſſent.vt.j.e.c.ij.ꝛ.j.de cõſangui.ꝛ affi.c.j.ꝛ ſic intellige dictũ gratiani quod habes.xxx.q.v.§.is ita.ꝛ finez illius decre.xxx.q.v.aliter.ibi niſi voluntas ꝓpria ꝛc. ¶ Et eſt hoc verum quo ad firmitatẽ matrimonij:qđ ꝛ ante approbationem firmuz erat ſupra de ferijs capellanus. et quo ad ꝓbationem eccleſie:non tñ omnino quo ad legitimationem filiorũ quãuis aliqui contra ſentiant.de hoc tangitur.j.eo.§ proxi. verſi. ſi quis aũt.ꝛ ver.pari modo. ¶ Quod ſi mulier vel vir negauerit vero incũbit probatio. id eſt illi qui pro matrimonio ſtat.vt.j.e.c.j. nam ſi vir negat matrimoniũ contractum et mulier aſſerat: hic muliebris ſexus ꝯuertit̃ in virilem.ꝛ cõ.ꝛ ſic dicitur mulier vir a virtute animi:ꝛ mulier a mollitie cord'.vt.xxxij q.vj.§ ſed illud.Ambr.ꝛ hec expoſitio bona eſt ſi teſtes appareant: alias proprie ponit̃ viro.q.d. matrimonium ꝑ teſtes probari nõ poteſt:tamen coniunges confitentur ſponſalia ſi vir dicat matrimonium firmatũ ꝑ carnis copulam:ꝛ mulier neget.vel econtra ſtãdum eſt verbo viri/ qꝛ caput eſt mulieris.vt xxxiij.q.v.cũ caput.ꝛ q.j.ſi quis vxorem. nã ſi iuret ſe cognouiſſe creditur ei.vt.ſ.ti.j.continebatur.tñ.j.idem ſi iuret ſe non cognouiſſe.vt.ſ.ti.j.duo pueri.vñ expone ſi quis claz ſubaudi cognouerit aliquam.ſcꝫ quam publice deſponſauerit: ſcꝫ per verba de futuro ſicut vterqꝫ confitetur mulier vel vir ꝛc. deſponſationem ſubaudi firmataz carnali copula ſubſequente.viro incumbit probatio.ſ. quia ſtatur iuramento ſuo:ꝛ ſm hanc expoſitionem apparet quod hec prohibitio nõ ſolum in matrimonijs:ſed etiam in ſponſalibꝰ locum habet.vt not.ſ.eod.§ quot modis.ſuper verbo cõmenti coniugia.verſi.quid ergo hoc autem quod dicit ſtandum eſt iuramento viri aſſerentis ſe mulierem cognouiſſe:bñ verum eſt niſi vbi vir iurauerit ſe ipſam cognouiſſe mulier probet ſe virginem per aſpectum:vt dicam.j.de frigi.§ qualiter.ver.ſin autem maritus.Item qđ dixi eſſe ſtandum: verbo viri iurantis/ ſe non cognouiſſe mulierem cũ mulier cõtrarium aſſerat:itelligas qñ.ꝛ vir ipſam probat virginem per aſpectũ alioquin mulier pro mrĩmonio ſtatur:vt apparet in ſuperioribus ꝛ in his que not j. de frigi.§ ſi.quod ſi marito ꝛ ſeq.ꝛ ſic habes ꝙ clandeſtina precedentia preiudicant matrimonijs publicis cõtrahendis.quod credo verum ibi:vbi ambo cõtrahentes hoc confiterẽtur:etiam ſi ſecunda firmata ſunt iuramẽto vel fide data:quãuis ſecundis fiat eluſio qꝛ in dubijs tutior via ꝛ certior reſpectu ale eſt eligenda:alij tñ ꝯdicunt.ar.j.de ꝯſanguinit. et affini.ſuper eo. Sed certe pro me facit potius ꝙ contra. ꝛ hoc ẽt qđ dixi cõprobatur. ſ.de ſpõſa.iuuenis.j.de cler.exc.mi.nã illud et hec tutior eſt quia minꝰ maluz eſt ſi ſemel deſereretur ꝙ imperpetuum adulteretur. vt xxx.qõ.vij.quid in oibus adulterio grauius. Item nõ preſumo qđ aliquis debeat delerare.ar.q.vij.ſancimus.vnde ſi contrahentium non credetur in preiudicium ſeruorũ:dum modo ſponſalia iurata eſſent ſm quoſdam: vt infra de ſponſa.preterea.ij.qđ dic vt no.ſ. de ſponſa.§.ꝛ qualr̃ diſſoluãtur.ver.itẽ tertio ¶ Matrimonia aũt ſcđo loco publice cõtracta in foro iudiciali preiudicant precedentibus clandeſtinis.ſ. qui per teſtes legitimos probari non poſſunt:ſed in penitentiali ſecꝰ: vt not.ſupra.§.quare ergo ſtat eccleſia publicis quia diuinare non poteſt.vt ſupra.vt de neſi.eccle.vt noſtrum.§.j.nec vnꝙ credendũ eſt ſponſis: etiam ſi ambo vel oẽs pro primo clandeſtino cõfiteantur:ex quo antiꝙ ſecũdum contraheretur nõ fuit facta fides eccleſie per teſtes vel confeſſionem:ideo ſi qs bina coniugia clandeſtina contraxit in poteſtate ſua eſt ab initio quod maluerit publicare. Sed caueat ſibi ne primitus ſm publicet: nam poſtea non crederetur quod aliud ꝓceſſiſſet:niſi per teſtes probaretur:ꝛ hoc iuſte dicitur:alias multoties colluderẽtur adinuicẽ ſponſi.vt infra de eo qui cogno. conſangui. vxo.ſue.ſuper eo.ꝛ ſupra de teſtibus.ſuper eo. ij.et.j.de conſanguini.ꝛ affinita. ſuper eo.et idem eſſet ſi in preiudicium ſpiritualis mrĩmonij confiteretur:puta ſolennis voti.arg. j eod.quod nobis.ideo dicunt quidam quod exponi debet.vel diſiunctiua pro et:ne ſit cõtrarium j.de rapt.cũ cauſam.ſed vide ſuper hoc qđ not.j.de eo ꝙ cogno.ꝯſangui.vxo.ſue §.ex quid iuris.ver.illud notandum.ꝛ dixi ibi dixi. ¶ Quid ſi petit diuortium fieri inter me ꝛ vxorem meaz illa ratione qua dico me aliam viuã habere non probo:nũquid mortua illa contra quam agebam ꝯtrahere poſſuz. ¶ Vel quid ſi iuro de aliqua quã peto quod vxor mea eſt:ipſa vero nihilominꝰ ꝓpter defectum probationis abſoluit̃:nunquid ea viuente poſſum contrahere cum alia:dicas ꝙ in talibus et conſimilibus ſum mee conſcientie relinquẽdus.ſ.de iureiur.mulieri.xxxiij. diſt.habuiſſe. ¶ Sed pone qđ talis venit ad epm dicens/ dñe ego volo contrahere cũ tali ſcđo ex quo primã abſoluiſtis: nõ debeo niſi ꝓmiſſis bãnis.vt.j.eo.cũ inhibitio:iđ peto ꝙ mãdetis ſacerdoti meo qđ hoc publicet in eccleſia ſicut debet.quid conſules epo in hoc caſu.nam ſi admittat petitionẽ ꝙ tacite videtur dare licentiam cõtrahendi ſi nõ admittit eodẽ modo videtur eaz denegare: ſed neutrũ

ſi perpetuam.et.j.eo.verſi.etiā in conſpectu
eccleſie.ꝛ ſeq. ¶ De parentum ignoꝛātia.q.
di.lȝ in multis articulis debeat eſſe ignoran
tia excuſata.vt.ſ.de conſti.cognoſcentes.et
de reſcri.inter literas.ꝛ.ff.man.ſi pꝛocurato
rem.§.ſi ignoꝛantes. quinimo etiam in hoc
caſu ſi alter tantū coniugum impedimētum
ignoꝛet pꝛoles legitima remaneret:dūmodo
in facie eccleſie contraxiſſent.infra qui fi.ſint
legi.ex tenoꝛe.qꝛ non poteſt eſſe partiȝ liber
et partim ſeruus.vt.C.de ſtatu liber ſi duob⁹
ꝯ̄uis Laud.contradixerit per.l.C.de inceſt.
nup qui ꝯ.tñ ex quo clandeſtine vel ꝯ̄ inter=
di eccl.contrahunt non excuſantur quāuis
ambo parentes alias pꝛobabiliter ignora=
uerint.¶ Taliter ſi clandeſtine vel contra in
terdictum eccleſie.¶ Non expertes ſcientie
vel pꝛoximo affectatoꝛes ꝛc.videantur id eſt
pꝛeſumantur:ꝛ eſt pꝛeſumptio iuris ꝛ de iu
re quare pꝛobatio in contrarium non admit
teretur ſup quo.vide ſupꝛa de pꝛeſumptio=
nibus.§ quot ſpecies.ver. alia iuris et de iu
re.ꝛ ideo puniuntur contrahentes ratiōe do
li ſeu fraudis ſeu inobedientie.¶ Pꝛimo mo
do ideſt pari ratione quam pꝛoxi.dixi ¶ Im
pedimentum ſcilicet gradus pꝛohibiti vt.ſ.
pꝛoxi.§.imo quocunq̧ impedimentum pꝛo=
betur idem iuris videtur:quia eadem eſt rō
vt dixi magiſter tamen meus intellexit ſupe
rioꝛem.§.in gradu pꝛohibito impedimento
tantum hunc autem generaliter ſicut verba
ſonant:ſed non curo iudicare quia litera oc
cidit.vt.ſ.de ſacr.vnctio.c.vnico.§.penl'. j.de
verb.ſign.intelligentia.ꝛ capitu.in his.
¶ Etiam in conſpectu eccleſie ſcilicet cū am
bo malam fidem habent vt pꝛecedit. ¶ Se=
cus ſi alter bonam fidem haberet: vt dixi.§.
pꝛoxi.ſic ergo in duobus caſibus pꝛoles ille=
gitima cenſetur.ſcȝ ſi parentes clandeſtine
vel contra interdictum eccleſie contrahant:
ꝯ̄uis ambo impedimentum ignoꝛent.vt no.
ſupꝛa pꝛoxi.ver.in gradu pꝛohibito.ꝛ ſeq. et
ſi ambo ſcientes impedimentum etiaȝ in fa
ciem eccleſie cōtraxerint ꝛ hoc verū intelligo
ſi matrimonium parentibus viuentib⁹ fue=
rit accuſatum et diuoꝛtium celebꝛatum.
¶ Nunquid ergo poſt moꝛtem parētuȝ que
ritur de hoc matrimonio vel ēt poſt moꝛtem
alterius tantum. videtur qđ ſic infra qui fi.
ſint legi.latoꝛ.ꝛ.c.cauſam.¶ Sed contra/qꝛ
poſt moꝛtem nemo accuſari poteſt.xxxiij.q.
ij.admonere.circa tertiam partem pꝛime co=
lū.ꝛ.xxiij.diſt.quoꝛūdam.ꝛ C.ſi accuſa.vl're.
moꝛ.fu.l.j.ij.iij.et.iiij.¶ Quicquid in hoc ca=
ſu alij dixerint diſt.an ipſis viuētib⁹ mrimo.
fuerit īpeditū ꝛ tūc nihilominꝰ q̄rerēt de ipo
poſt moꝛtē rōne hereditatis.ꝛſic pōt itelligi
latoꝛ.ꝛ cōcoꝛ.ar.C.ſi accu.vel re.moꝛ.fu.l.j.vl.

et.C.ne de ſta.defun.ꝯ̄uis.non
q̄ ad detegendū delictū parētū
vel eos puniendos: qꝛ moꝛtui
puniri nō poſſent nec ꝯueniri:
vt.ſ.de reſcript.ſignificauit.et
ff.que ſen.ſine appellat.reſcin.
l.pe. ¶ Qđ ſi parente viuente
mrimoniū nō fuerit impeditū:
adhuc puto de hoc q̄ri poſſe in
fra quinquenniū rōne heredi=
tatis: et ſic ſilr̄ pōt intelligi
latoꝛ.elapſo aūt quinquennio
queri nō poterit.vt.C.ne de ſta.
defunc.in rubꝛi.ꝛ.l.ſi mater. et
ſic intellige caſum expꝛeſſum
pꝛo hac via.j.q fi.ſint le.perue=
nit.vnde quod dicit decretalis
decennio.j.de coniu.ſeruo.ſcȝ ī
facto cōſiſtat:ſic eñi de facto cō
tigerat:ſed idem eſſet de quin=
quennio vt pꝛobant alia iura q̄
dixi.ꝛ hoc intelligas verum q̄
ad illos qui in eccleſie facie cō
traxerunt vt dicunt iura p̄alle
gata:iniquuȝ enim eſſet ſi ex q̄
in facie eccle.ꝯxerunt ꝛ tāto tē
poꝛe ſilr̄ quiete mā̄ſerunt debe
ret poſt moꝛtē ipſoꝛum pꝛoles
illegitima iudicari:vt.j.qui fi.
ſint leg.cum inter.j.veterem.et
c.referente.ꝛ pȝ in his que no.
ſ.de ſponſa.ſub rubꝛica de ma
trimonijs.§.qualiter ꝯhatur. a ¶ Sētentiaȝ diuoꝛtij. Adde doct. in.c. gaudem⁹. de diuoꝛ.
verſi. conuincūtur ergo.ꝛ ſeq.
Secus puto de his qui clāde=
ſtine vel contra interdicta eccle
ſie contraxerūt ibi enim in per=
petuum queri pōt ꝯ̄uis parē=
tes moꝛtui ſint in quo caſu ma
nifeſte loquitur.j.qui fi.ſint le.
cauſam.ꝛ.c.cām.qđ verum eſt
niſi ꝛ in publicum clandeſtinū
fuiſſet poſtea añ q̄ōnem motaȝ
publicatū eccleſie ꝛ ſolēnizatū
nam ſi hoc eſſet perinde iudica
bitur de pꝛole ſuſcepta.i.nata
poſt publicationē ꝛ appꝛoba=
tionem eccleſie ꝯ̄uis antea ge
nerata:ꝛ de alijs ac ſi ab initio
in facie eccleſie contraxiſſet.vt
not.infra eodem.capitul.ij.i fi.
et infra qui fi.ſint legi tanta.et
ca.qđ nobis.ſuper quo vide ꝓ
no.ſ.e.§.vtrū clandeſtina.tñ.ſ.
¶ Unum tñ no.circa hāc ma=
9 teriam† ꝙ ſi ep̄s ſnīam diuoꝛ=
a tijª tulerit inter duos:ꝯ̄uis er
roneam ꝛ alter iſtoꝛum aucto=

ritate eiuſdem epi ad ſecunda
vota cōuolauerit ples ex hoc
ſcdo mrimonio ſuſcepta dz le
gitima iudicari. vt ifra qui filij
ſint leg. perlatum. §. fi. qd intel
ligas etiam ſi poſtea reperiat
eccl'iam deceptam fuiſſe. ar. i.
de frig. fraternitatis. §. i. ad fi.
ibi. et poſtea nupſit in cōſpectu
eccleſie. et c. ſic intelligas eccl'ie
permiſſionē. i. auctoritatem et a
parentū ignorantiā equipara
ri debere: vt inuitur. i. q fi. ſint
leg. referente qd intelligas niſi
et coniuges. ſcʒ ſcdi probētur
fraudis conſocij puta q corru
perunt teſtes vel iudicem/ vel
alias. ſciunt ambo ſententiam
inique latam: vt apparet i his
que no. i. de ſponſ. §. an liceat.
verſ. quid ſi non ſeruauit. et . i.
cum inhibitio. § pari. et ſic pōt
intelligi. i. qui fi. ſint legi. per
venerabilem. §. i. vel nō fuit or
do iudiciarius obſeruatus vel
continet allegationeʒ ſic obeſt
proli parentum mala cōſcien=
tia: ſed hoc non preſumitur ni
ſi probetur. arg. s. de pſumpt.
cap. fi. ¶ Sane ſi parochialis
quid ergo de non parochiali?
non videtur q habeat locum
pena q ſequitur: q non eſt ex=
tendenda. vt not. s. §. quam pe
nam. ver. ſi quis ſuper illo ver
bo in gradu prohibito: quia ad
parochiales tm̄ pertinet pro=
hibitio de qua ſequitur cū cu
ram habeant: vt. s. de offic. ar=
chi c. i. et de regu. c. fi. et de paro
chijs. eo tit. ¶ Prohibere ſpe=
cialiter ex quo apparet proba
bilis coniectura: vt patet i tex.
quē poſui. s. ſub ver quarto. ſu
per illo verbo conueniri. cū aūt
apparuerit: dicas etiaʒ q hoc
debet prohibere ſpecialiter et
generaliter. ſ. publicando pa=
rochianis/ hanc conſtitutionē
ne ignorātiam valeant allega
re: ſed et epi in ſynodis ſuis ar
chiepi in conciliis pūincıali=
bus idem facere debent: ne pa=
rochiani poſſint ignorantiam
allegare. i. de iudeis. ita quorū
dam. in fi. de accu. ſicut olim.
¶ Si ergo nō publicet hec cō
ſtitutio parochiani pñt igno=

a ¶ Supra et craſſa ignorantia. Adde. c. vt alarũ. de conſti. lib. vi. in. v. no. c. i. de ordi. ab epo.

rantiam allegare nec habebit locuʒ pena s.
poſita. arg. i. de ſimo. qm̄ ſimoniaca. ſed pbri
de parochianis rationē reddent epi de pſby=
teris archiepi de epis. vt. s. de offic. ordi irre=
fragabili. et de ſtatu monachorum cū ad mo
naſteriū. §. prior. ¶ Nō tñ credo q ad minus
epi poſſent de cetero aliquā ignorantiaʒ al=
legare. vt. s. de temp. or. vel nō eſt compos. et
dz cauere eps quales in preſbyteros elege=
rit. vt. s. de eta. et qua. cū ſit ars artiū. ſic ſupi
na et craſſa ignorantia[a] non excuſat etiā pſ=
byterū de cetero: q non pmittit ignorare ca=
nones penitētiales. vt. xxxviij. diſt. q in ipſis
et accedit. s. de ordi. ab epi. qui reſi. epiſ. c. i. et
i. de cle. excō. mini. apl'ice. ¶ Sed qd ſi ſit be=
ſtialis et ſimplex ſicut ruſtic9 in montanis q
cum grege ſuo viuit et paſcitur tota die? ex=
cuſabis euʒ: et accuſabis epm q taleʒ elegit:
vt ar. ff. de proba. cū de indebito. §. i. et de iuri.
om iu. ſi quis id qd. cū filiibus. Verius eſt tñ
q hodie hec ignorantia non excuſat a toto
aliquē, clericum. qd dic vt no. s. de ꝯſtitut. §.
qñ conſtitutio tñ eps tanq̄ maior magis de
liqt vt. s. de tranſla. epi. inter corporalia. §. fi.
et ibi quāuis idem archiepi et c. ¶ Contēpſe=
rit q non hʒ iuſtam cām conſtitutionē igno
randi: et dic cōtempſerit ſiue ex contemptu/
ſiue negligentia: ſiue timore: ſiue amore: pci
bus ſiue precio ductus. i. de ſimo. nemo. xi. q.
iij. quatuor. magis tñ puniūtur in vno q̄ in
alio: et ſequitur clauſula grauius puniēdus
et c. nunquid eñ erit canis mut9; nō audens
latrare. vt. xliij. di. ſit rector. ¶ Regl'aris aliō
q in ſcl'ari: arg. s. de pſump. nōne. et de his q
fiunt a prela. cum apl'ica. in fi. qd videtur in
nui q ad penā ordinariā de qua ſequitur et
dic regularis q̄uis non habeat curā. ſuper
quo. vide. s. de ſtatu mona. §. vtrum ppl'm re
gere. dz eñ eſſe in clauſtro ſuo: vt not. ibidē.
et. s. de ſyndico. vel dic qd preſbyter paro=
chialis non ſoluʒ patit hanc penā ſi intereſt
uno ſi ſcit contractū fieri debere: et non prohi
bet. ab alijs vero nō requiritur, qd hec prohi
beant: cū ad hoc ex officio ſuo non tenēatur
puniūtur tñ oēs illi qui interſunt ſcl'ares pſ
byteri et ēt regulares. et hoc videtur notare
qñ dicit: aut quilibet ēt regularis. q. d. aut q
libet ſcʒ preſbyter: nedum ſcl'aris ſed etiā re
gl'aris de quo nō videret fauore religionis.
ar. s. de dolo et ꝯtu. c. ij. ff. de relig. et ſump. fu.
10 ſunt perſone. ¶ † Cōſtitutiones ēt legatoruʒ
aplice ſedis in prouincia oēs puniunt: et cer
11 tam penā imponunt. ¶ † Et nūquid epi pñt
diſpenſare in penis illis ſi lator canonis re=
tinuit ſibi: non al's. ꝯ. i. de ſen. excō. nup. §. in
12 ſcdo. ¶ † Et nūquid poterit abſoluere mulie
res? vr q ſic. ar. i. de ſen. ex. mulieres. et fi. i. et c.
de monialib9. et idē vr de impuberib9 et alijs

priuilegiatis.de quibus no.j.de ſentē.exc.§.quis poſſit excōicare.ſub.§.ſecūda regula. ¶ Sʒ certe priuilegiū alicui vel in certis caſibus ɔceſſum non extenditur ad alios vt pʒ j.de priuil.ſane.ꝛ.ſ.de offi.lega.q̄ trāſlationem. ¶ Quid ſi q̄s petat aliquā in vxorē/ et iuret q̄ cū ea ɔxit per verba de pñti:ꝛ inducat vnum teſtem q̄ idem iuratus aſſerit: mulier tñ hoc negans propter defectum probationis abſoluitur: ſicut not.ſ.ver.quid ſi peto.nūquid ꝛ principalis ꝛ teſtis ſuus puniri debent cū per infm conſtet q̄ principalis q̄ clandeſtine contraxit: ꝛ q̄ teſtis interfuit: dicas q̄ ſic.arg.ff.de interrog.actio.de etate.§.j.ꝛ.ſ.de cōfeſſis.cū ſuper.ꝛ de electio.p inquiſitionem.C.de teſtibus.nullum.ꝛ vide qđ notatur.ſ.de confeſſis.§.qualiter intelligatur.ver.contra ſeq. ¶ Et ex hoc q̄ dicit quilibet et regularis innuit: q̄ etiā exemptus puniri pōt ab ordinario ſi circa hoc delinquat: qđ dic vt not.j.de priuilegijs.§.qualr amittatur.ſub.§.ſed ꝛ dici pōt. ¶ Ab officio p̄ trienium ſuſpendatur: ꝛ nūquid mitiorem penā pōt ep̄s imponere: nō videtur ab initio.arg.ſ.de offi.delega.de cauſis.q̄ vbi certa pena ſcripta eſt non dʒ iudex mitiorem vel duriorem infligere alias infamia graui notabitur vt.C.de via publica ſeu priuata.ſeruos qui.in fi.ꝛ ne ſanctum baptiſma iteretur.l.iij.ſed ea inflicta poterit ad minus diſpenſare ꝛ diminuere ſm̄ q̄ q̄litas perſone exegerit.arg.ſ.de iudi.at ſi clerici.j.de ſentē.excōi.nup de hoc dic vt notatur plene.j.de accuſatio.§.q̄s ſit effectus. ¶ Grauius naʒ etiā ex eodeʒ facto aliquis plus: aliq̄s minus punitur ſʒ q̄ culpa exigit.vt.ſ.de vita ꝛ honeſ.cler.vt clericorum.ꝛ.ff.de offi.preſi.cōgruit.ꝛfi.j.ꝛ.l.diuus ad fi. ¶ Sed his ꝛc.in gradu cōceſſo: mlto magis ergo in gradu prohibito: q̄ magis delinquūt: vt.ſ.de trāſlatio.ep̄i inter corporalia.§.penl.ꝛ fi.ꝛ de electione.nihil in fine. Rñdeo ꝛ ideo ſequitur condigna. ¶ Iniungātur ſic ꝛ etiā omnibus ſui preſentiam exhibentibus cum oēs delinquāt.ar.ſ.de offi.dele.c.j.ꝛ.j.de ſent.exc.quāto ne edicta eluſoria ſint.vt.ff.ne quid in loco publico.l.ſi et de iudi ſi pretor. ¶ Quid ſi pr̄ filiuʒ vel filiā cogit cōtrahere: videtur q̄ ſolus pater puniri debeat: arg.ff.de his qui no.infa.;liberorum.§.vlti.ꝛ.l.qui iuſſu.ꝛ ſeq. Sed ɔ̄ quia in matrimonijs contrahendis nō conſideratur niſi ɔſenſus eoꝝ de quoruʒ cōiunctione q̄ritur vt no.ſ.de ſpon.§.qualr contrahat.ver.ɔ̄ hūtur.ꝛ iō videtur q̄ vterq̄ delinquat.arg.j.de ſent.excō.mulieres.§.fi.ꝛ.c.vniuerſitatis.ad fi.ꝛ.ſ.de tēpo.ord.dilect⁹.dic q̄ inter coactionem ꝛ cōactioneʒ: ſicut inter vim ꝛ vim: erit per bonū iudicē arbitrandum.arg.ſ.de ſpōſa.de muliere.ſicut not.de ſili materia.ſ.de ſponſalibus.ſub rubricella de matrimonijs.§.qualiter impediatur.verſi.vij.diſti.ꝛ ſeq.ad.fi. ¶ Si quis abſt malitioſum: et malitijs holm
a non eſt parcendum[a].vt.ſ.de reſcriptis.ſedes.ꝛ.c.plerūq̄.ff.de rei vendi.in fundo.j.qui matrimonium accuſa.poſſunt.ſignificante.canonicam ad arbitriū iudicis ex.quo nō ſtatuit certā.ſupra de offic.deleg.de cauſis.§.j.ꝛ.ff.de iure delib.l.j.

¶ De ſponſa duorum. Rubrica.

1 ☞ Sponſalia bina quot modis contrahantur. Et quibus preiudicent. 3.
2 Fides pactionis que ſit.
4 Temporalia ſeu corporalia in quo conſiſtant.
5 Cōiugia bina an liceat habere.
6 Certus nuncius ſuper depoſitione mortis quis dicatur.
7 Contrahentes bina ſponſalia quam penam patiantur.

Diximus ſupra de ſpōſationes clandeſtinas phibēdas ppt pericula alarū/ q̄ inde ɔueniūt: ꝛ q̄ inter alia pericula non minimuʒ eſt non contrahere bona ſponſalia videamus de ſponſa duorum.

¶ Subaudi viuo uʒ: vt ſic habeas differentiā inter hūc titu. et illum.j.de ſecund.nupt. iſte enim loquitur quando ſponſ⁹ ſponſa legitima viuente cum alia de facto contrahit ibi vero loquitur quādo ſponſo mortuo alteri nubit quare decret. dñs in dicto titu.poſita quamuis communis ſit vtriq̄ titul. fuiſſet tamen ſub hoc competentius collocata.ꝛ illa ſupra. de ſponſa.in preſentia.

¶ Item hic ſpecialiter tractat et ſoluit quis ɔtractus firmior ſit primus vel ſecundus: ꝛ per hoc differt a ti.j.de eo qui dux.in ma.quā pol.per adul.quia cum per hunc doceamur primum contractum firmiorem

a ¶ Malitijs non eſt indulgendū Adde.c.vt circa de electio.lib.vj.c cū hi.in.§ ſi quis.de trāſactio. et in.l.is cui.ff.de ſu.

foꝛe ſcḋo ambobus ſponſis viuentibus: ibi ſpecialiter queriť ⁊ inſtruimur: vtrū ſcḋs cōtract⁹ poſſit ex poſtfacto ſoluto poſt per moꝛtem pꝛioꝛi vinculo cōfirmari qualiter decreta. j. eo. accepiſti. debuiſſet ſub illo'ri. melius collocari. Itē q: et ibi addit machinatione. ¶ Item loquiť de adulterio cōmiſſo maritali affectu: ⁊ per hoc differt ab illo. j. de adulte. vbi tractat de adulterio cōmiſſo nō maritali affectu. ¶ Poteſt etiā ſic continuari tractatū eſt. ſ. de duabus ſpeciebus ſponſalioꝝ ſcꝫ de manifeſta ⁊ clandeſtina nunc aūt tractare intendit de duabus ſpeciebus manifeſte ⁊ ſucceſſiue cōtractis vt cum duo diuerſis tempoꝛibus cūtrahāt cū eadē vnus de futuro ⁊ alius de pꝛeſenti: ⁊ ideo dicit de ſponſa duoꝛū idē intellige de ſponſo duarū: ſi contraxerit q̇s cū vna de pꝛeſenti cum alia poſtea per verba de futuro. vl'ecōtra. vñ ſicut intitulatur de ſponſa duoꝛum ſic poſſet intitulari de ſponſo duarum. ¶ Uideamus ergo. ¶ Quot modis bina ſponſalia contrahanť. ¶ Que ⁊ quibus pꝛeiudicēt. ¶ An liceat habere bina ſponſalia. ¶ Quam penam patiētur bina ſponſalia contrahentes.

1 Quot modis †bina ſponſalia cōtrahanť? Et quidē cōtrahunť multis modis: vt not. ſ. de ſponſalibus. §. quot ſunt ſpecies. ⁊ §. qualiter cōtrahantur. ſed hic de duobus tantū loquiť: q: aut cōtrahunť fide pactionis interueniēte: puta per vera de futuro: aut fide conſenſus: ſcꝫ de pꝛeſenti tp̄e
2 hincinde cōceſſa: ⁊ mutuo ſuſcepta. ¶ †Eſt ergo fides pactionis q̄ñ fidē alicui mulieri do q̇ḋ eam ducā in vxoꝛē que aliq̄ñ tranſit in fidē conſenſus: ſcꝫ carnali copula ſubſequēte: vt j. e. c. j. §. vnico. ideo remotis oībus alijs expoſitionibus: ſic expone q' ibi dicit q' eam duceret: accipe vel j. depoſitū. ⁊ dic vel p. ⁊ ſi permiſerit mulier cū: ſcꝫ qui ſibi dedit fidem q' eam duceret. rem ſcꝫ carnalē copulā ſecū habere. ſubaudi hec res ſiue carnalis copula habeť etiam pꝛo cōſenſu: id eſt equipollet fidei conſenſus de pꝛeſenti. q. d. hec carnalis copula matrimoniū pꝛeſumptū inducit: et hoc eſt q̇ḋ exponit Gloſ. ix. ſ. de ſponſalibus. is qui fidem. que alias ſuperflua fuiſſet niſi eſſet glo. iſtius verbi. v̄ba aūt q̄ interuenire debent in vtraq; fide no. C. de ſponſalibus. §. qualiter. ⁊ de matrimonijs. §. qualiter. et legitur. infra eodem licet.

3 Que & q̄bus †pꝛeiudicent. Et q̇dē aut vtraq; ſunt de futuro: aut vtraq; ſunt de pꝛeſenti. ¶ Aut pꝛima de p̄ñti et ſecunda de futuro. ¶ Aut pꝛima de futuro et ſcḋa de pꝛoſenti. ¶ Si vtraq; ſunt de futuro: pꝛioꝛa pꝛeiudicant poſterioꝛibus. ſitñ in vtriſq; fides vel iuramentū interuenerit: q: ſemper pꝛius iuramentū ſeruandum eſt: vt no. ſ. de iureiur. §. quot comites. verſi. item ſi duo iuramenta. q' ſi in altero tm̄ fides data fuiť vel iuramentum illud alteri pꝛeiudicat: q̇ḋcunq; ſit illud ſiue pꝛius ſiue poſterius. vt. ſ. de ſpon. ſicut ſcḋm quoſdā. tu dic vt no. ſ. de ſpon. §. ⁊ qualiter. ver. Itē quinto. ⁊ ſeq. ⁊. j. eo. ver. aut pꝛimo de futuro. et. ſ. de ſpon. ſub rubꝛica de matrimonijs. §. fi. ſub. §. vt autem. ver. pꝛeſumptoꝛū. ¶ Aut vtraq; de pꝛeſenti ⁊ in caſu iſto quocūq; caſu interueniente pꝛioꝛa pꝛeiudicāt poſterioꝛibus: q̄uis ſecunda iurata fuerint vel carnali copula roboꝛata: nō obſtante r̄ñſione ap̄licoꝝ ꝯtraria vt. j. eo. licet. vel cōſuetudine: vt. j. eo. c. vlti. et dixi. ſ. de matrimonijs. §. qualiter impediatur. ver. ligamē. ſed videť q' ſi ſcḋa vxoꝛ pꝛimo ſit cognita: potioꝛ ſit in iure q̄ pꝛīa: ſicut cōſuetudo mutinenſis tenebat: vt. j. c. fi. cum em̄ matrimoniū ſolo ꝯſenſu ꝯtrahať: vt ibidē dꝫ eſſe potioꝛ illa cui potius tradiť poſſeſſio coꝛpoꝛalis. ſic em̄ eſt in emptione ⁊ vēditione: vt. C. de rei vendi. quoties in pignoꝛe. vt. ff. qui poti. in pig. ha. potioꝛ. ſitñ contractus ſolo cōſenſu perficiuntur: vt inſti. de ob. §. ex conſenſu. ⁊. ff. de pig. act. l. j. ⁊ de pig. cōtrahiť. ⁊ l. creditoꝛ. §. j. ſed de ſimilibus ad ſimilia ꝓcedendū eſt: vt. C. de reſcrip. inter ceteras. ⁊. ff. de legibus non p̄ñt. dicunt doctoꝛes nō eſt ita. ſed hoc bene intellexerā. ¶ Unde quero q̄ ſit rō q: ſi ratio diuerſitatis reddi non p̄ōt: idem ius ſtatuendū eſt. vt. C. de libe. pꝛete. vel exhere. l. j. in fi. ⁊. j. de conſan. ⁊ affi. tus nos. in fi. dicit lex q' fauoꝛ liberoꝛū ⁊ conſtitutionū imperialium hoc facit: vt. C. de diuoꝛ. ⁊ repu. conſenſu. ſed hec ratio nulla eſt: q: ſi nulli liberi ſuperſunt. habet locū q̇ḋ dixi. ¶ Itē ſcḋa ratio etiā in alijs obligationibus adaptari valet: ergo nō eſt fauoꝛ cōſtitutionū imperialiū nec eſt redditio rationis: ſed potius volūtatis. ¶ Que eſt ergo ratio? Reſpōdeo ſi qua ratio reddi poteſt foꝛte hec eſt: q: ꝯſenſus matrimonij: in quo matrimonium ꝯtrahiť ſpiritualis ſiue naturalis eſt: ⁊ de iure naturali rōnali ⁊ a dño cōſtitutus vt no. ſ. de ſpon. ſub rubꝛicella de matrimonijs. §. j. ver. q̇ḋ aūt. et. §. vbi. ⁊ ideo naturalis vt. d. §. j. ſed conſenſus quo emptio cōtrahiť iuris gentiū eſt. ⁊ ciuilis ⁊ tp̄alis ⁊ ab hoīb⁹ cōſtitutus. ⁊ contra ius naturale ſ'm q̇ḋ oīa ſunt cōia: vt. viij. di. quo iure. ⁊ inſtitu. de iure naturali gen. ⁊ ciui. §. ius autem gentiū. ⁊ etiā hec ꝓbanť. di. j. ius naturale. ⁊. c. ius gētiū. ꝯſenſus ḡ mr̄imonialis ſemel ꝯtus imutabilis ⁊ ꝑpetu⁹ remanet. nā ⁊ autoꝛ imutabilis ē ⁊ etern⁹ naturalis immutabilis ꝓma

nēt nec eget ꝯſenſus iſte traditionis admini culo corporalis. nā ⁊ ſpūalia magis cōſiſtūt in bona volūtate et intellectu animi ꝙ in facto ſeu apprehenſione corporali. vt. xxij. q. v. periurare. econtra vero cōſenſus emptionalis: vt ita loquar mutabilis ⁊ momētaneus permanet: nam ⁊ autor ſuꝰ variabilis ⁊ mutabilis eſt: ⁊ humana mutabilia. vnde et dr cū oīs ſtatus noſter ſuo ꝑpetuo motu conſiſtit: quid eñ erit ſtabile inter hoīes ⁊ ita immobile vt nullā patiatur immutationem. in auꝫ. de nō alie. aut permut. reb. eccle. §. vt au
4 tem lex. col. ij. ¶ †Itē tp̄alia ſeu corpalia magis cōſiſtunt in facto ⁊ apprehēſiōe: ꝙ bona voluntate ⁊ intellectu ecōtra vero in ſpūalibus obſeruaꝫ. xv. q. j. c. fi. ⁊ ideo in matrimonio magis operaꝫ conſenſus tanꝙ firmior ⁊ traditio minus tanꝙ debilior: in emptione aūt magis operaꝫ traditio tāꝙ firmior: ⁊ cōſenſus minus tanꝙ debilior. ꝓbanꝫ hec ẜ. de tranſla. epi. inter corporalia. ⁊ de maio. et obe. ſolite. ⁊. ff. de veteri iure enucle. tāta. §. ſed qr diuine. ⁊ inſti. de iu. na. gē. ⁊ ciui. §. ſed naturalia. ⁊. v. di. §. j. ⁊. viij. diſt. §. j. ⁊. §. dignitatē. ¶ Que eſt rō ꝙ matrimonium carnale ſoluit ſponſalia carnalia ꝑcedentia ꝙuis iurata. ẜ. de ſponſaꝫ. ſicut ex lr̄is. §. j. ſed ſpūale matrimoniū cōtractū nō ſoluit ſpōſalia ſpūalia ꝑcedētia: imo nec vꝫ: vt. ẜ. de elec. c. cōſyderauimꝰ. ⁊. c. auditis. et. c. cū inter canonicos. ad fi. vnde ⁊ primo repreſentatꝰ remouet inſtitutū ſcḋo. ẜ. de ſen. ⁊ re iudi. cū bertoldus. ad fi. cū ſpūalia fortiora ſint ꝙ carnalia. ẜ. de tranſla. epi. inter corporalia. dici pōt qḋ mr̄imonium ſpirituale quo qs magis ligaꝫ vni eccl'ie vł vni dignitati ꝙ alij ex ꝯſtitutiōe eccleſie pendet. xiij. q. j. eccleſias. ẜ. de his que fiunt a prela. ſine cōſenſu capi. paſtoralis. ſꝫ matrimonium carnale ex ꝯſtitutiōe diuina. vt ptꝫ ex ꝑmiſſis. Poteſt igiꝫ in primo papa ꝯſtituere quicqđ placet non ſic in ſcḋo ad qḋ facit. ꝙ no. ẜ. de elec. §. vtꝙ mutari. ſup verbo copulatur. ℣. quare ergo ſoluiꝫ matrimoniū ſpirituale. et. ẜ. de trāſla. epi. §. cuiꝰ autoritate. vt pꝫ ex ꝑmiſſis et ꝑcedētibꝰ. nō eñ reſcinditur tm̄ ſacr̄m ſicut dicit. Aug. J. e. c. j. ad idē ẜ. de conuer. coniug. ex parte. ij. §. nos autē. ⁊ in his. que no. ẜ. de ꝯuer. coniug. §. fin. ver. ſed quare magis poteſt. ⁊ ſequenti. et forte ad cōſtitutionem illā que vult ꝙ electione ꝑria cui etiā adhuc nō ꝯſentit electus electione pendēte: nō fiat alia ſcḋa: ⁊ ſi fiat ſcḋa cui electꝰ ſecundo etiā cōſenſerit. vt ſic per mutuū cōſenſum videaꝫ iam contractū matrimoniuꝫ inter electū ⁊ eccleſiā nō valeat: ſꝫ ſecꝰ ſit in carnali faciēda mutus eſt forte princeps ad oſtendendum qḋ lꝫ nemini liceat ſibi dicere ius: minus tñ lꝫ homini ſpūali: id eſt clerico ꝙ carnali. i. laico ad hoc. ẜ. de ele. bōe me. §. cre. inde eſt qḋ effectꝰ matrimonij ſpūalis totus dependent ab autoritate iudicis ⁊ iuris poſitiui ne qs ſcꝫ autoritate ꝓpria ſe ingerat. ẜ. de ele. qualr. et. c. quiſquis. necnō confirmatus adminiſtret. ẜ. de prebē. cū iam dudum. ⁊ de tranſla. c. j. nec lite penden. ſe intrudat. ẜ. de cōceſ. ꝑben. poſt electionē. §. fi. ibi et qḋ inſtitutiōe facta ⁊c. de cōſtitu. eccleſia ſancte Marie. ⁊. c. cū. M. fer. in fi. effectꝰ aūt mr̄imonij carnaꝫ a iure naturali rōnali depēdet quo ad vinculum ⁊ in ſolo facto obligatiōis animi cōſiſtit. quare quilibet pōt ſe ingerere ⁊ ſolo conſenſu libero firmiter ſe ligare. ẜ. de ſpon. cū locū. niſi ex cā interdicaꝫ alicui. ẜ. de ſpon. cū apud. ideoꝙ tꝫ etiaꝫ ſi lite pendente fiat. ẜ. de ſpon. cū apoſtolica. ꝙuis penitētia imponaꝫ: qr ſine licentia vel clandeſtine ꝯtractum eſt. vt not. ẜ. de clandeſti. deſpon. ⁊. J. de matrimonio cōtrac. ꝯ inter. ec. nec cōtradicūt his ea que ꝑmiſſa ſunt in ꝑcedenti. ℣. ibi que eſt ergo ⁊c. nā matrimoniū viri ⁊ mulieris. ⁊ carnale ſpirituale pōt dici. carnale reſpectu matrimonij eccleſiaſtici ⁊ coniunctionis corporum. vt in hoc ver. ſpirituale reſpectu contractuum rerum ⁊ coniunctionis animorū. vt in precedenti. ¶ Item ideo electio prima fortior eſt regulariter ꝙ ſcḋa: qr ſpiritualis homo non dꝫ cōtra verbū ſuū aliquo mō venire: vt not. ẜ. de pac. §. quis ſit effectus. ⁊ ex hac ratione ꝓcedit qr primo oblatꝰ a patrono ſpūali ſeu eccl'iaſtico potior eſt ꝙ primo receptus contra vero ſeruatur in patrono tēporali ſeu ſeculari. vt not. ẜ. de iure patro. §. in quibus. ver. in penitentia. ⁊ iunge qḋ not. ẜ. de ꝯuer. cōiug. §. ij. verſi. ſed quare magis. ⁊ ſequentibus. ¶ Aut pria de preſenti ⁊ ſcḋa de futuro. ⁊ hic multofortius ꝙ in ſuperiori debent priora poſterioribꝰ ꝑiudiciuꝫ generare qr ſi id de quo magis vr̄ ineſſe nō ineſt: nec id de quo minꝰ. vt. ff. de ſeruis expor. cui pono. J. de ſenten. excōmu. cum illorum. ¶ Aut prima de futuro ⁊ ſcḋa de ꝑſenti: ⁊ tūc poſteriora tāꝙ firmiora ꝑiudicāt prioribꝰ niſi anteꝙ ſcḋa ꝯcta forēt prima ꝑſumpta ſint per carnis copulā vel traditiōnē vel lapſum temporis: qḋ dic vt no. ẜ. de ſpō. ſub Rubrica de matrimonijs. §. vlti. ſub. §. vt aūt. verſi. ꝑſumptor. tñ penitētia agēda eſt de fide mētita. J. eo. c. j. ẜ. de ſpon. ſi inter. et hoc verū qñ priora legitima fuerunt ſcꝫ ꝙ ſemper preiudicēt poſterioribus alias ſemper poſteriora firma manerent: ꝙuis contra interdictū eccleſie cōtracta: vt. ẜ. de ſpon. cū apoſtolica. ⁊ dicaꝫ. J. de matrimonio contracto cōtra inter. eccle. §. quid iuris. ver. ſi vero eam. ¶ Itē hoc intellige quando vtraꝙ publice ꝯcta ſunt ſecꝰ ſi clam. ibi enim aliqñ legitima illegitima

preponunť. vt no. ſ. e. §. quare. ⁊ §. vtrū. ¶ Item hoc intelligas quando apparet que ſunt priora que poſteriora. ſecus ſi dubitetur. qđ dic vt no. ſ. de teſti. §. que diuerſitates. ſub. §. in ꝯtrarietatibus. ver. quid ſi duo petant eandē vxorem.

5 An liceat † habere bina coniugia. Nequaꝙ: hoc eñ impedimentū ſemper validum fuit etiā anteꝙ aliqua cōſtitutione eccl'ie prohibereť. ſi quis eñ viuēte legitima cum alia cōtrahat adulteriū committit: ſicut lamech. vt. xxxj. q. ij. quomodo virginibus. quod dic vt not. ſ. de matrimonijs §. qual'r impediať. ver. ligamen. ¶ Et hoc adeo verū eſt q' ꝗuis vir fuerit in exercitū contra ſarracenos: vel in regionē longinquā ꝗuis neſciať vtrū ſit viuus vel mortuus ꝗuis vxor iuuencula ſtimulis carnis reſiſtere nequeat tñ ad ſecunda vota non tranſibit quouſꝙ certum nunciū receperit[a] de morte mariti. vt. ſ. de ſpon. in preſentia.

6 ¶ † Diceť autem nuncius is ſub quo militabat vel ſocius ſuus bone fame et honeſtus q̄ bene nouerit mortē ei⁹. ſi eñ talis corā ep̄o loci iureiurādo ipm̄ i v̄itate mortuū fore. depoſuerit iſ pſo anno ſcđm. l. incōtinenti ſcđm canones nubat in dño. ¶ Si preter hoc nupſerat tam ipa ꝗ is cui ſcđo iungiť velut adulteri puniunť qđ hodie ſcđm canones intelligendū eſt ſi ex quo certificati ſunt de vita prioris ſimul remanſerint. vt patet in his que no. j. co. ver. verū ſi primum ⁊ ſe. ¶ Sed ſi dictus nūcius deierauerit, illi qui mortuum mentitus eſt. in. x. libr. auri tenebiť obnoxius. vt. C. de diuor. ⁊ repu. vxor. in auť. hodie quātiſcūꝙ annis: ⁊ in auť. vt liceat matri ⁊ auie. §. quod autem. coll'. viij. ¶ Non ergo requiritur probatio ſed veriſimilis preſumptio: vt. ſ. vt lite non conteſta. quoniam. §. ſi vero alter, vel dic qđ refert vtrū preſens velit matrimoniū accuſare et canonicum probare impedimentū ⁊ tunc ſufficit veriſimilis preſumptio puta fama cōis ſine teſtibus. ⁊ ſic loquitur proximus. §. vel velit cōtrahere ſimpliciter contra matrimonium nihil opponens et tunc requiritur probatio certi nunciꝫ corā ep̄o facta. ſ. de ſpon. in preſentia. ſed qđ prius dixi verius eſt. nam et vnicus teſtis non ꝓbationē ſed preſumptionem inducit. vt no. ſ. de iureiu. ſub. §. nūc redeundū. et. §. qñ ſit deferendū. ver. qđ ſi obſcura. ¶ Verū ſi ꝯtigerit primū venire ſtatim dꝫ recedere a ſcđo ⁊ redire ad primū. qđ ſi nō facit adultera iudicať. vt. xxxiiij. q. ij. cū per bellicā. ⁊. c. cū in captiuitate. ⁊. c. ſi v̄go. ¶ Quid ſi non ſeruauit hanc ſolēnitatē ſed nupſit, licꝫ hoc facere non deberet cū. fama cōis eſſet in ciuitate qđ mortuus erat ſi ipa ꝓcurauit rumorē adultera eſt: vt. ff. de adul. miles. §. mulier. al's videtur excuſari: nam ⁊ ſi in dubio nupſerit ꝗuis hoc facere non debuerit: licet debitū non poſſit exigere exacta tamen reddet ſine metu adulterij: ſed ꝗcito de vita certificabitur debet relinquere adulterinos amplexus: vt. j. de ſecūdis nupt. dñs ac redemptor. certificata autē de morte nubat in dño. vt. j. de ſecun. nupt. ſuper illa. ⁊ ſm̄ hoc intellige qđ no. ſ. eo. ver. ſi preter hoc. ¶ Scđm legem ſuperiorē. C. de diuor. vxor tenebatur expectare per quadrienniū ſm̄. l. ff. veteris per quinquenniū. vt. ff. de diuor. vxores. ¶ Sed hodie quantiſcunꝙ annis ⁊c. vt. ſ. ¶ Quid ſi abſente altero ſponſo matrimoniū accuſetur. ¶ Qualiter debeat procedi. vide. ſ. vt lit. non conteſta. ver. Item vbi agiť. ⁊ ver. ſeq.

7 Quam † penam patiantur bina ſponſalia ꝯhentes[b]: In precedēti caſu ꝓut di. aliqñ nullā. aliqñ aūt bigamiā ⁊ infamiā ꝯhūt: vt. ſ. de bigamis. nup. q̄ eñ noīe ſuo nō iuſſu ei⁹ in cui⁹ ptāte eſt: vel ei⁹ noīe ꝗꝙ ne in ptāte hꝫ bina ſponſalia vel binas nuptias ꝯxerit: infamis efficiť[c] ipſo iure: vt ff. de his q̄ no. infa. l. j. i. ſi. ⁊. l. q̄d ergo. §. ſi qs. ⁊ §. qđ ait. et. C. ad. l. iul. de adul. l. cū excuſanť aūt ab hac i famia filij ſi iuſſu p̄ris i cui⁹ ſunt ptāte ꝯhant ⁊ patres notanť vt dicūt leges quas poſuit ſupra in ſuperiori ſumma prope finē: in illo verſi. q̄d ſi pater. ¶ Sed hodie forte ꝯriū eſt: cū filij nō teneanť ſequi volūtatem parentū in matrimonijs ꝯhendis: vt dixi. ſ. de ſpon. §. qualiter. ver. ꝯtrahunť. ¶ Itē qui ſcienter ducit deſponſatā alteri penitentiam. vij. annorū agere dꝫ: ieiunando carinā ſic dictā q꞉ caret cibis: id eſt quadrageſimā quolibet anno in pane et aqua vt. j. eo. acceſiſti. ¶ Hoc tñ not. q' decre. j. poſita q̄ incipit tua fraternitas. j. de ma. ꝯ. contra inter. ⁊cc.

a ¶ Quouſꝙ certum nunciū recepit. Ad de tex. l. c. dñs. de ſecun. nup.

b ¶ Quā penā patiantur ꝯhentes bina ſponſalia. vide gloſ. ſing. in. l. ⁊ caluatos. in. c. de bñ dicto. xxxij. q. j. ꝗ al leg. ſingu. Lud. ro. in ſuis ſingularib⁹. i litera. p i v̄. pena. et p Abb. in. c. cum habe ret. l. ij. no. đ eo q̄ duc i ma quā pol. per adul. abb. i c. cū ſit generale. de fo. cōpe. in xij. col.

c ¶ Infamiť efficiť. Adde text. i c. nup. de bi ga. Abb, i c. redijuit de ſpō. in j. col. abb. in. c. acceſiſti. in. ij. no. c. ti. l. j. in fin. ff de i ſa. et i. l. j. ff. de his q̄ no. infa.

collocat. ¶ Quid ſi contraham ſponſalia de
futuro cū duabus ſic dicens. ꝓmitto vel iu-
ro ꝙ cōtraham cū altera ex vobis. rn̄deo in
ea eſt electio: ſicut no in ſimili q̄ōne. ſ. tit. j. §.
vlt. ver. qd ſi iuraſti. ¶ Quid ſi ita dicā: pro-
mitto vel iuro ꝙ ꝯham cū vtraq; nihil agot:
q2 ꝛ ſi ꝯherē nō valeret: vt patet in his q̄ no.
ſ. eo. §. an liceat ſm Goff. ¶ Quid ergo ſi cū
vna ipſarū quib⁹ iurauit ꝯxit. ꝛ ea mortua
ſuperſtes inſtet ꝙ iuramētū adimpleat: pōt
dici ꝙ nō tenet: q2 q̄ñ hoc iurauit aut intel-
lexit ꝙ eodem tpe vtranq; duceret ſicut Gof.
intelligit. vt p3. j. e. ver. quid ſi altera. ꝛ ſic nē
tenuit. j. de diuor. gaudem⁹. aut diuerſis tpi
bus: et ſic ſi q̄ñ contraxit cum prima inten-
debat iuramētum ſeruare primum mr̄imo-
nium nullum fuit ſacro deficiente. vt p3 in
his que not. ſ. de ſpō. ſub rubricā de mr̄imo-
niis. §. j ver. indiuiduā. ꝛ. §. ꝛ quare. verſi. ſed
nunqd hec tria. Poteſt dici tñ contra. per ea
que ibi notaui. ſm ea que no. j. de eo qui du-
xit in matri. ¶ Quid ſi altera illarum apta
eſt ad contrahēdum altera inepta: videtur
quod teneat id qđ cum apta actum ſit: non
obſtante adiectione inepte. ff. de reg. iur. non
ſolent. C. de dona. ſancimus. de conſe. diſ. iiij.
ſi non ſanctificatur. dicas contrarium: quia
qui ſic contrahit ſicut ſuperius eſt expreſ-
ſum non intendit contrahere cum vna: ſed
cum vtraq;. ꝛ ideo intentio ſeu volūtas ꝛ po
teſtas adinuicem ſe impediunt ſ. de offi. de-
leg. cum ſuper abbatia. et arg. ff. de arbi. pe-
dius ſm Goffr. contrarium eſt illud genera-
le. ſi non valet prout ago valeat prout vale-
re poteſt. ſed non eſt multum curādum quia
rarus eſt caſus iſte: tamen eſt pro Goffre. ar-
gu. j. de condi. appo. c. fin.

¶ De conditionibus appoſitis in deſponſa
tione: vel aliis contractibus. Rubrica.

1 ☞ Conditio qd ſit: et quot modis accipia-
tur. Conditio apponitur per ſi. 2.
3 Modus apponitur per vt.
4 Species conditionum quot ſint. 5. 9.
6 Caſualis conditio que dicatur.
7 Filiuſſa. ſi inſtituatur ſub mixta conditione
an valeat inſtitutio.
8 Tacita quando dicatur ineſſe conditio.
10 Conditiones que conſiſtunt in dando imple
ri debent.
11 Conditio ſi ſit appoſita in non faciendo an
teneat.
12 Conditio que ſit in ſponſalibus tenenda vel
frangenda.
13 Spirituale mr̄imoniū non recipit ꝯditionē.
14 Impoſſibilis conditio vitiat contractum.
15 Pactum appoſitum in legatis ne is cui re-
linquat nubat: an valeat. Et
quid ſi relinquat ne ꝯhat. 16.

TRactatum eſt ſupra de ſpon-
ſa duorū: ſcilicet
qualiter aliq̄ pu-
re contrahat cum duobus. et
quia aliquando contrahit cū
vno pure ꝛ cum alio ſub condi
tione. ¶ Videamus de condi-
tionalibus deſponſationibus
ꝛ quoniam nedum in ſponſa-
libus ſed etiam aliis contracti
bus ꝯditiones multoties ap-
ponuntur. ¶ Dicamus plene
de cōditionibus appoſitis in
deſponſatione vel aliis contra
ctibus dicentes. ¶ Quid ſit
conditio et quot modis acci-
piatur. ¶ Quot ſpecies condi
tionum. ¶ Que ꝯditio in ſpon
ſalibus ſit tenenda vel fran-
genda.

1 Quid † ſit condi-
tio[a]: et quot modis accipiat.
Et quidē aliq̄ñ dicitur ꝯditio
ſtatus perſone. vnde dicit iſte
eſt ſeruilis conditionis: ille li-
bere. prout not. ſ. de matrimo-
niis. §. qualiter impediat. ver.
conditio. ꝛ. j. de coniug. ſeruo-
rum. ꝛ habes. xxix. q. iiij. libe-
ri. Itē dicitur ꝯditio rei vt in
ſeruitutibus ruſticorū vel vr-
banorum prediorū. ꝛ ſic accipi
tur. ſ. de re. eccl. nō alie. nulli.
¶ Sed hec dr̄ conditio quedā
ſponſaliorū vel ꝯtus ſuſpen-
ſiua promiſſio cui⁹ effectus cō
firmatio pendet ex futuro. nā
dationes et promiſſiones reci
piunt ꝯditionē: modū: caſum:
2 demonſtrationem. ¶ † Condi
tio autem apponitur per ſi. et
per cum. vt. ff. de condi. inde. l.
qđ promiſi. ꝛ de verb. ob. hui⁹.
ꝛ. l. ſi hui⁹. in fi. et. l. quodcūq;.
§. non ita. ſed quandoq; ſigni
ficat potius admonitionē: q̄ꝫ
cōditionē: vt. ff. de tute. muto.
§. ſub conditone. ꝛ. ſ. ti. j. c. j. §.
j. ſed qđ vno modo intelligit.
ff. de verb. obli. ſi. x. cū petiero.
3 ¶ † Modus aūt apponitur p
vt. cauſa per quia: vt. C. de fal-
ſa cā adiecta. in tit. per totū. et

a ¶ Quid ſit ꝯditio. Ad de doct. in rub. eo. tit.

de dona. que ſub mō. per totū. ❡ Demonſtratio ꝑ quē: vt cuꝫ dico ꝓmitto ibi ſeruū quē emi a titio. vel cū demōſtro ſeruuꝫ per adiectiua verba ſic dicēs: ſeruum meū ſtichū cocum do: lego. ar. ff. de cōdi. ⁊ demōſtra. demōſtratio. vñ verſus. ❡ Scito qꝺ vt modus eſt: ſi ꝯditio. qꝛ cā. ❡ Demonſtratio queꝫ. ſed adiectiua ſubacta: id eſt ſubſtantiuis adiuncta. vel ſic ſed demōſtratio aliqñ ē ſubacta: id eſt ſubijcit̄ ſiue oſtēdit̄ per adiectiua. ſ. ꝟba: vt. ſ. no. Iteꝫ vt aliqñ cām denotat: vt. ff. de ꝯhen. emp. ⁊ vendi. cuꝫ ab eo.

4 Quot ſpēs †condi tionum. Et quidē alia tacita: alia expreſſa: alia de preſenti tpe: alia de ꝑterito: alia de futuro: alia apponit̄ in inſtitutionibus: alia in legatis: alia in ſponſalibus. ❡ Si in inſtitutione hereditatis apponat̄ expſſa conditio ſtatim vꝫ: aut non vꝫ inſtitutio: ſi ſit conditio de preſenti: vel de preterito: vt ff. de rup. ir. te. cū in ſcdo. ⁊ tūc improprie dr̄ cōditio: cū nō ſuſpendat inſtitutioneꝫ. vt inſti. de ver. ob. §. conditiones. ⁊ ff. ſi cer. pe. itaqꝫ. ⁊ de ꝯdi. iſti. inſtitutio. §. vlt. ❡ Quid ſi dē futuro appōat̄ ꝯditio: aut ipoſſibilis aut poſſibilis ſi ipoſſibilis vł de iure: qꝛ turpis erat: vel de fcō: qꝛ natura reſiſtebat ei ꝓ nō ſcripta hr̄. vt inſti. de here. iſti. §. ipoſſibilis. ⁊. ff. de ꝯdi. inſti. l. j. ⁊ l. ꝯdi. q̄ ꝯtra. et. l. ſi qs inſtitutus. ⁊ l. conditiones cōtra edicta. nec di. an apponatur in faciendo vel nō faciēdo: vt. C. de inſtitu. ⁊ ſubſti. reprehenda. et. ff. de here. inſtit. ſeruum meum. §. vlti. ❡ Hoc autem ſciendum eſt quod ſi qs me heredeꝫ inſtituat: ſub hac conditione. ſi iurem aliquid me daturum vel facturuꝫ. pretor iuſiurandū remittit: et vult vt impleatur conditio ac ſi iuratum eſſet: quia multi timidi magis vellēt hereditatē amittere ꝙ iurare: vt. ff. de condi. inſtit. que ſub conditione. ⁊ ꝑ ſ.

a ❡ Caſualis condi tio: Adde an cōditio caſualis adiecta heredis inſti tutioni vi tiet vel ha beatur ꝓ non adiecta. vide ꝑ Bar. in. l. ſuus quoqꝫ. ff. de here. inſti.

⁊ §. quoties. nec eſt neceſſe p̄ro remiſſione ꝑtorem adire viuentē: cum ſemel remiſſum ſit vt. ff. e. que ſub ꝯditiōe. §. vl. municipib⁹ aūt hoc iuramentū non remittit̄. vt. ff. de manu. teſta. l. ſi qs. ⁊ de ꝯdi. ⁊ de. l. municipib⁹. hāc ergo remittit ꝑtor quaſi turpē. ſic ⁊ aliā: ſcꝫ inſtituo te ſi reliquias meas in mari proieceris. vt. ff. eo. quidā. ❡ Item ſi relinquo ſeruo meo hereditateꝫ cū liber erit: ſed in alieno tꝫ ꝯditio. vt. ff. e. l. ſeruus alien⁹. ❡ Sic ergo cōditio turpis vel incōueniens vł impoſſibilis remittit̄: vbi remiſſio expedit ei cui hereditas relinquebatur vel teſtatori qꝺ ſi nō expediat non debet retorqueri in leſionē ſuā id qꝺ fauore ei⁹ inuentū eſt: vt. C. de legibus. qꝺ fauore. puta filiusfamilias iſtitut⁹ heres a patre ſuo ſub cōditiōe a iure improbata pōt dicere inſtitutionē tenere ⁊ conditionē haberi pro nō ſcripta. vel ſi malit dicet inſtitutionē nullam: qꝛ nō eſt inſtitutus vel ptātiua cōditiōe. nā que facta ledūt pietatē: eſtimationē verecundiā noſtrā: ⁊ vt generalr̄ dixerim: q̄ ꝯ bonos mores fiūt: nos facere poſſe credēdū non eſt. vt. ff. e. filius. ❡ Et qꝺ dixi qꝺ habeat̄ pro nō ſcripta. itelligas qñ apponitur ei cui relinquit̄: ſec⁹ ſi apponeret̄ ei a quo relinquitur. vt inſti. de leg. §. vlt. ❡ Itē hoc verū eſt ſi inpoſſibilis ſit de iure vel natura: ſec⁹ ꝓpt̄ perplexitatē. vt ſi ita dicat titi⁹ heres eſto cū ſeius heres ſit. hic em̄ inutilis eſt inſti. vt. ff. eo. ſi titi⁹ heres. ⁊. ff. de here. inſti. l. iij. §. ſi qs.

5 ❡ Secūda diuiſio hec eſt. †qꝛ poſſibiliū quedam ſunt cōditionales. quedā caſuales. quedam mixte. vt. C. de cad. tol. l. vnica. §. ſin aūt aliquid ſub conditione. et de neceſ. here. l. fi. et qꝛ ſpālıter diffiniri nō poſſet que ſit ptātiua: qm̄ que cōſiſtit in dando ⁊ non dādo: faciendo ⁊ non faciēdo pōt eſſe poteſtatiua. recurrimus ad gnālitatē. ⁊ dicimus poteſtatiuam eſſe ex eo ꝙ plerūqꝫ et gnāliter accidere ſolet. vt ħ cōſtituo te ꝑſentē heredē ſi exieris de ſcholis. Quis em̄ poſſibile ſit te non exire ptātiua tñ dr̄ quia poſſibile et facile vr̄ ipſam hoim arbitrio adimpleri. vt. ff. de here. inſti. ſu⁹ quoqꝫ. §. puto. ❡ †Illa aūt dr̄ caſualis conditio [a] que pēdet ex inſidijs fortune. mixta vero eſt que pēdet ex inſidijs fortune ⁊ de alicui⁹ facto ſiue ptāte vt ſi trās mare agentē inſtituo ſub cōditione ſi in patria q̄ eſt ꝓuincia mauritanei regreſſus eſſes: vt. C. de inſti. ſi pater. ⁊. ff. eod. ſuu⁹ quoqꝫ. §. puto. ❡ Item caſualiū alia hꝫ ſe ad caſum et tūc ꝓ pura accipit̄ vt ſi ſol orit̄ cras. ff. de noua. ſi pupill⁹. §. q̄ ſub ꝯditiōe. ⁊ de ꝯdi. ⁊ demō. ſi ſub ea. ❡ Aut ad caſum alterutrū: ⁊ tunc inſtitutus heres nō niſi exiſtēte cōditiōe adire pōt. vt. ff. de acqr. here. l. is q̄. lꝫ petere poſſit bonorū poſſeſſionē ſm tabu. vt. ff. de bo. poſ

ſm tab.l.j.§.ſi ſub cōdi.etiā ſi nō potuit abin a
teſtato ſuccedere.ſm Azo.¶ Sed alij hic nō
admitunt niſi qđ abinteſtato ſuccedere po=
tuiſſet. Excipit̄ filiꝰ qui ſub ptātiua ꝯditiōe
tm̄ inſtitui pōt: ⁊ q̄dē ſub ea inſtitutꝰ patreꝫ
non facit inteſtatuꝫ. nā coheres ſuus ſtatim
adire pōt. ſubſtitutꝰ ꝟo nō: niſi poſt mortē fi=
lij: ſi tn̄ cōditio vltio momēto filij adimpleri
poteſt: puta ſi decē titio dederis: ſed ſi nō po
terit adimpleri vltio momēto: veluti ſi alexā
driam pueneris heres eſto: etiā viuo filio ad
mittetur ſubſtitutus: cū certū eſſe ceperit in
rerum natura cōditionē nō poſſe adimpleri
¶ Sed ⁊ ſi in ptātiua certa dies adiecta ſit:
puta ſi infra.x.dies capitoliū aſcenderis: ela
pſis.x.diebꝰ ſubſtitutꝰ admittet̄ filio repul=
ſo: vt.ff.de heredi.inſti.l.ſuꝰ quoq̄.vſq̄ ad.§.
puto.⁊.§.ſed ⁊ ſi filio.vſq̄ in fin.l. ⁊.l.ſed ſi in
conditione.rn̄.j.⁊.ff.eo.l.fi.¶ Quid ſi filiꝰ con
ditioni poteſtatiue parere noluit ipe ſe exhe
redat: ⁊ ideo de ſe querat̄. nā ſi paret ſtatim
heres efficit̄: nec ius abſtinēdi aſſequet̄: vt.ff.
de here.inſti.iam dubitari. ¶ Et hoc intelli=
gas ſi ea mente paruit vt heres eſſet. nam ſi
ideo vt verificaret ꝯditionalē inſtitutionē li=
ceret que ſibi deliberare poterit eaꝫ retinere
vel repudiare.ff.e.ſi q̄s ita hereditatē. et.l. ſi
pupillꝰ.⁊ de condi.cā da.l.j.§.ſi parēdi. ⁊ de
cōdi.⁊ demon.l.conditionibꝰ.¶ Si vero ſub
caſuali inſtituat̄ heres ſub eadē exheredan=
dus eſt: ſcꝫ in eiꝰ defectū: vt in p̄dicta.j.l.iam
dubitari. al's em̄ pure faciēda eſt exhereda=
7 tio: vt.ff.de libe.⁊ poſth.l.iij.§.pure.¶ † Quid
ſi iſtituat̄ filiuſſa.ſub mixta ꝯditiōe di.bulg.
vtrū ipediret̄ caſu: ⁊ tūc heres fiebat abinte
ſtato ſed ſi nō erat exheredatus in defectum
conditionis vel ſponte ſua non adimpleat: ⁊
tūc ipſemet exheredat ſe vt dictū eſt.ſ.in ptā
tiua. Sed Job viſum eſt nullam eſſe inſtitu=
tionem: q2 ab initio dꝫ eſſe certū valeat vl' nō
valeat teſtm̄: et facit pro ipſo.C.eo.l. ſi pr̄. q2
loquit̄ in mixta.⁊ dicit filiū nō prohiberi adi
re hereditatē.ſubaudi abinteſtato cuꝫ teſtm̄ 8
nullum ſit: vel forte ex teſtō adire nō poterit:
q2 ex ſuo fauore ē nullum.ar.ff.de iure do.ſi
res.§.j.¶ Sed nūq̄d idē in nepotibꝰ ꝙ dictū
eſt de filijſſa. ſic ſm quoſdā.arg.C.de inof.te=
ſta.ſi q̄s filiū.lex tn̄ dicit apte ꝯ.ff.de here.in=
ſti.ſuꝰ.rn̄.j.⁊.l.ſꝫ ⁊ ſi i ꝯditiōe.§.nepos.¶ Sꝫ
di.ē vtrū nepos obtineat locū filij: q2 pr̄ ipſiꝰ
nepotis mortuꝰ eſt: ⁊ tūc idē in nepote qđ et
in filio: ſecꝰ ſi filio p̄cedēte auꝰ eos iſtituerit:
ne filio mortuo ante annuꝫ nepotes irritent
teſtm̄ poſthumi: tūc enim ſub quanis ꝯditio
ne inſtituti nō irritabūt teſtm̄. ¶ Porro ſi fi=
lius ſubſtitutū filiū nō abinteſtato adire pōt
cum ſit proximior: vt.C.ſi quis omiſſa cā teſt.l.
vl.¶ Hodie vero q̄ ad quartā debitā iure na
ture a pure dꝫ inſtitui filiꝰ: ⁊ cō
ditio ſiue grauamē appoſituꝫ a
pro nō ſcripto habet̄: vt. C.de
inof.teſta.qm̄.ſ.de teſta.c.ray
nutius.⁊.c.raynaldus. ¶ Itē
conditionū alie apponunt̄ co
pulatiue: ⁊ tūc oībus parendū
eſt: alie diſiūctiue: ⁊ tūc cuivis
parere ſatis eſt: vt.ff.e.ſi here=
di.⁊.ſ.de reſcri.inter ceteras.
¶ Item ſi in vna cōditiōe plu
res pſone colligant̄: ⁊ in vna
ſola iplet̄ ꝯditio: ſatis eſt quā
tum ad illā conditionē imple=
tam: vt inſtituo duos ſeruos
ſi mei erūt cū moriar. nam ſi in
vno ꝯpleat̄ ille liber et heres
erit: vt.ff.e.l.ij.¶ Itē ꝯditionū
alie cōſiſtūt in dādo alie in fa=
ciendo: ſi i dādo adimpleri dꝫ
a ſciēte ⁊ poſt mortē: qđ dic vt
ff.de cōdi.⁊ demō.l.ij.¶ Si in
facto et facile ⁊ frequēter fieri
pōt poſt mortē tm̄: ſicut ⁊ p̄di=
cta adimpleri dꝫ: vt. ff.de ꝯdi.
⁊ demon.l.ij.¶ Si naūt nec fa
cile nec frequēter: vt ſi illi nu=
pſerit: ſi ille cōſul factꝰ fuerit:
q̄ñcūq̄ adimpleri pōt: vt.ff.de
condi.⁊ demō.l.huiꝰ cōditio.
⁊ ſi iam facta.§.ſciēdū eſt. ⁊.C.
de inſti.l.antepe.¶ Conditio=
ne aūt nō impleta nihil ꝯſeq̄=
tur q̄s: niſi impediat̄ p caſum
q̄n pēdebat ꝯditio ex facto in=
ſtituti tm̄ vel niſi impediat̄ p
eum in cuiꝰ pſona iuſſus eſt i=
plere cōditionē: vt.ff.eođ. que
ſub conditiōe.§.quoties. ⁊.l. ſi
q̄s teſtamēto.⁊.l.vt ex fratribꝰ
⁊.C.e.l.j. et de cōdi. inſertis.l.
legatū. ⁊ de hoc ſtatim pleniꝰ.
8 dicet̄.¶ † Tacita aūt ineſt cō=
ditio: cū filius rogatus eſt re=
ſtituere hereditatē poſt mortē
ſuaꝫ: itelligit̄ enim ſi decedat
ſine liberis.C.e. gn̄aliter.§ fin.
¶ Et que diximꝰ de ꝯdi.in in=
ſtitutione: eadē in ſubſtitutiōe
⁊ reſtitutione ſunt intelligen=
da. ¶ Sed hic notandum eſt
qđ ſeruus ſub cōditione inſti=
tutus heres: ſine iuſſu dn̄i cō=
ditioni parere nō pōt pupillꝰ
ꝟo etiā ſine tutoris autorita=
te parere pōt: vt.ff.eo.ſub ꝯdi=
tiōe.⁊.l.ſi pupillꝰ.ſufficit etiā
q̄ñq̄ parere conditioni defa

a ¶ Quo ad q̄rtā debi=
tā iure na
ture. adde
pet.đ vbal
dis i repe.
c.raynutiꝰ
đ teſtamē=
tis.

cto lȝ de iure nõ valeat qḋ actũ eſt: vt ſi quis
inſtitutus ſit heres: ſi ſeruũ hereditariũ ma
numiſerit. nã ⁊ ſi manumittendo nihil agat
tñ heres erit: qꝛ verũ eſt eum manumiſiſſe ⁊
poſt adiectionẽ libertas ſeruo data ꝑm volũ
tatẽ teſtatoris cõualeſcit. ff. e. mulier. §. ſi qs.
¶ Diximus de cõditionibꝰ appoſitis in inſti
tutionibꝰ. nũc vidẽdũ eſt de his q̃ in legatis
apponunt̃ in hoc tractatu ſicut ⁊ in ſupiori
b dist. † qꝛ cõditiones alie expreſſe alie tacite:
tacite ſunt: cuȝ ita legamus qḋ ex arethuſa
natũ erit: heres dato aut fructꝰ q̃ ex eo fun
do ꝑcipient̃ aut ſeruũ quẽ aliȷ nõ legauero:
vt. ff. de cõdi. ⁊ demon. l. j. §. vlti. aliud exẽplũ
poſui. ȿ. e. ꝟ. tacita. ¶ Itẽ q̃dã ſunt poteſtati
ue quedã mixte q̃dã caſuales. vt. ȿ. dixi ſub
§. pxi. ¶ Itẽ q̃dã ſunt in dãdo q̃dã in faciẽ
do: ⁊ ſi q̃dẽ cõſiſtit in dãdo: dȝ eã legatariꝰ de
mũ poſt mortẽ teſtatoris adimplere: vt. ȿ. di
xi ⁊ ſciẽter. nã ſi facto nõ vr̃ obtẽperaſſe ſi in
faciẽdo: ⁊ factũ facile reiterari põt: vt ſi aſſen
derꝫ capitoliũ idẽ ac ſi l dãdo. dic vt. ȿ. e. ſub
§. pxi. ꝟ. Itẽ cõditionũ alie cõſiſtũt in dando.
¶ Sed q̃dã appellãt ꝓmiſcuã cõditionẽ illã
q̃ reiterari põt nõ ꝓmiſcuã eã q̃ nõ iterat̃. ꝑ
dictis tñ regulis derogat̃ ꝓpter neceſſitatẽ
factoꝝ ⁊ volũtatẽ teſtatoris: qꝛ ipſa volũtas
in cõditionibꝰ primũ locũ obtinet ea q̃. ſ. vo
lũtas teſtatoris regit cõditionis: vt. ff. de con
di. ⁊ demon. l. in cõditionibꝰ. ¶ Cõditionũ eñ
q̃ in futurũ cõferunt̃ triplex natura eſt. nã q̃
dã ad id tp̄s: quo teſtator viuat: q̃dã ad id qḋ
poſt mortẽ eiꝰ futurũ ſit: q̃dã ad alterutrũ ꝑ
tinet tp̄s aũt vel certũ vel infinitũ cõprehen
di dȝ: nã hec cõditio do. x. titie ſi nupſerit mi
hi nõ niſi viuẽte teſtatore impleri põt. ¶ Illa
aũt ſi ad exequias meas venerit: nõ niſi poſt
mortẽ. Illa ꝟo ſi filio meo nupſerit: ⁊ in vita
⁊ in morte teſtatoris adimpleri põt. ¶ Pˀla
aũt cõditio ⁊ tertia in infinitũ q̃diu viuit ex
tẽdit̃. vt. ff. de cõdi. ⁊ demon. l. cõditionũ. ¶ Cõ
ditionũ aũt q̃dã cõſiſtũt in faciẽdo: q̃dã in non
faciẽdo ſi in faciẽdo: ⁊ eſt turpis vel impoſſi
bilis: ⁊ tũc remittit̃ oĩo cõditio ſi ſit adiecta
ei cui relinquit̃: vt. ff. de cõdi. ⁊ demõ. obtinuit
⁊ l. nõ dubitamꝰ. ſecus ſi adijciat̃ ei a q̃ relin
quit̃: vt. ȿ. e. §. rñ. j. ver. ⁊ qḋ dixi. ¶ Sin aũt ſi
poſſibilis ſed nõ turpis: ſi facta erat ſiue ad
impleta tp̄e teſtamẽti: ⁊ ignorãte teſtatore ꝓ
pura habet̃: ſi ſciẽte tũc exigit̃ ꝙ iterũ fiat id
qḋ voluerit teſtator: vt. ff. de cõdi. ⁊ demon. ſi
iam facta. ¶ Si ꝟo facta nõ erat: ⁊ ex facto le
gatariȷ tñ pẽdebat: vt ſi manumiſerit ſeruũ
ſi aſcẽderit capitoliũ: tũc ſi caſu impediat̃ to
tum cõſequit̃ legatũ: vt. ff. e. ſi qs ſub cõditio
ne. §. quoties. ſed ſi ꝑ aliũ impediat̃ nihil cõſe
quit̃: niſi libertatẽ: ſed impediẽs tenet̃ ſcḋm
qualitatẽ delicti vel. l. aqlie vel cõditione fur
ti vel actione in factũ: vt. ff. l. a quil. inde nera
tius. §. idem iulianus. et de condi. fur. l. iiȷ. et
de condi. cauſa data. l. iiȷ. §. vlt. ⁊. ff. de condi.
⁊ demon. q̃bus diebus. rñ. j. ⁊ l. q̃ſitũ. Illo aũt
nõ exiſtẽte ſoluẽdo: forte equũ erit ad legatũ
admitti. argu. ff. de eo per quẽ factũ erit. l. fi.
¶ Quid ſi ex fctõ legatariȷ ⁊ alterꝰ pẽdebat
vt ſi cõtrahat cũ illa: ſi moret̃ cũ illa: ſi dede
rit illi. x. ⁊ caſu impedit̃ legatarius: nihil cõ
ſequit̃ niſi libertatẽ: vt tñ poſt libertatẽ eidẽ
pecunia det̃: vel niſi ſint alimẽta: vt. ff. de cõ
di. ⁊ demõ. in teſtõ. ⁊ l. cũ ita det̃. ⁊ l. titio cen
tũ. §. ante nuptias. ⁊ l. illis libertis. ⁊ de cõdi.
cã da. l. iiȷ. §. vlti. et. C. de condi. inſertis. l. vlti.
¶ Itẽ q̃nq3 partẽ cõſequit̃: ſi ꝑ parte implet̃
cõditio q̃ in duos collata erat: vt. ff. e. l. pe. ⁊. l.
itẽ ſi. ¶ Sin aũt impediat̃ ꝑ illũ in cuiꝰ pſo
na poſita eſt cõditio totũ cõſequit̃: vt. ff. de cõ
di. ⁊ demõ. in teſtõ. ¶ Illud notandũ eſt ꝙ in
nullo caſu ⁊ in illa cõditione cõſequor quicq̃
ſi per me ſtet: vt in. d. l. in teſtõ. et. ff. de condi.
inſti. l. vlt. ¶ In caſuali aũt cõditione ſi caſu
deficiat: certũ me non admitti. ¶ Idẽ dico in
mixta: ſiue caſu ſiue ꝑ aliũ deficiat: qꝛ nõ pen
det ex facto meo tñ: vt colligit̃. C. de inſti. et
ſubſti. l. ſi patet. ¶ Si ꝟo nullo mõ impedior
implere cõditionẽ: adimplere eã debeo: ſicut
dixi ⁊ ſciens poſt mortẽ. nec aliter admittor
ad legatũ: niſi quicq̃ poſſit alicui imputari:
qꝛ impedit me: vt diximus ⁊ ꝓbat̃. ff. de cõdi.
⁊ demõ. q̃ heredi. §. vlti. ⁊. l. q̃ſitũ. ⁊. l. in teſtõ.
⁊ ſi tp̄s non ſit adiectũ parebo q̃ñ voluero: lȝ
videat̃ cõdicere. ff. de cõdi. ⁊ demon. hec cõdi
tio. Sed qḋ ibi dicit ſic accipiendã cõditio
nẽ: ſcȝ cũ primũ potuerit capitoliũ aſcẽdere:
ſic eſt intelligendũ: cũ primũ. i. poſt mortẽ te
ſtatoris nõ ante: vt ptȝ ex p̄miſſis. ¶ Si cer
tum tp̄s adiectũ ſit. ſ. illud parere debeo ⁊ cõ
putat̃ tp̄s ab adita hereditate nõ a morte te
ſtatoris: vt. ff. de condi. et demon. ſ. in diem. ſ.
¶ Itẽ nõ vr̃ ꝙ mihi cedãt dies q̃bꝰ ꝑ meiuũ
impedior: vt. ff. eo. q̃bꝰ diebꝰ. reliquo igit̃ ſe
quẽti tp̄e dȝ cõditio impleri: vt. ff. eo. pupillꝰ.
alˀs cũ pupillꝰ. §. diſiũcto. ⁊ ſi plures ſunt cõ
ditiones diſiunctiue ſufficit vnã impleri: vt
ibi. et dixi. ȿ. eo. ſub. §. proxi. ver. itẽ cõditionũ
alie apponuntur. et ſequẽtibus. ¶ Ubi autẽ
aliquis iuſſus eſt fore liber ſi rõnis reddide
rit quoddã ſpeciale ibi obſeruat̃: vt ſi quidẽ
niſi ſit in reliquis pura videt̃ datio liberta
tis: vt. ff. de euic. qui libertatibus. §. ſeruus;
ſed ſi aliquid eſt in reliquis non ſolũ tenetur
ad reddẽda reliqua: imo ⁊ dñm in reliquoꝝ
facto inſtituere: qꝛ cõputũ plene legẽdũ eſt ⁊
examinandũ: vt. ff. eo. cũ ſeruus. ſed quia for
te dñs poſſet inueniri nimis improbus: re
cte dictum eſt qḋ arbiter detur cuius arbi
tratu hec oĩa fiãt: ⁊ ſic nõ ĩpediet̃ libertas ſi

ſtet per heredẽ quo,minus reddanꝶ: vt ar.ſ.
de of.deleg. ſuſpicionis.⁊ ꝓbaꝶ.ff.de fideicõ.
liber.ſi pure ſit data.ff.de condi.⁊ demõſtra.
10 ſi cui libertas. ¶ †Impleri aũt debẽt ꝯditio=
nes que ꝯſiſtũt in dando ab eo q̄ voluit teſta
toꝛ dare ſi maioꝛ eſt:ſed pupillus ſine autoꝛi
tate tutoꝛis parere põt.nec ob.expleta cõdi=
tione aliũde heres neceſſarius eſſe põt.nam
hoc iure patrie ptãtis cõtingit. ¶ Itẽ ſeru⁹
vel filiuſa. ſine iuſſu dñi vel patris cõditionẽ
implere põt:q꞉ eo facto nemo fraudaꝶ. ff.de
cõdi.⁊ demon.cõditionib⁹. ¶ Itẽ dꝫ impleri
in ꝑſonam illi⁹ cui voluit teſtatoꝛ dari ſi ma
ioꝛ eſt:al's in ꝑſonã tutoꝛis vel curatoꝛis ſed
adulto vel pupillo nõ recte ſoluiꝶ:niſi poſtea
in vtilitatem eoꝝ cõuertaꝶ. ff. de ſol.ſi ſeru⁹
daret.x.⁊.l.ſtichũ aut pamphilũ.§.vſumfru
ctũ.nec neceſſe eſt qđ queram⁹ an ꝑſona illi⁹
cui dꝫ dari pecunia cã implẽde conditionis
poſſit cap̄e aut nõ.q̄d eñ ⁊ ſi in mari ꝓijcere
ꝑcepiſſet parendũ eſſet:vt.ff.co.meuius cui.
¶ Debeo aũt totã pecuniã cã implẽde cõdi=
tionis relictã ſoluere:ſi totũ legatum capere
debeo.al's ꝓ poꝛtiõe q̄ mihi ꝯtingere dꝫ.ſꝫ ⁊
ſi collegatari⁹ meus moꝛiaꝶ plurib⁹ relictis
here.non ſufficit ſi alter parat⁹ eſt ſoluere ꝑ
tem ſuam:imo neceſſe hꝫ ſoluere tm̄ quantũ
defunct⁹ ſoluiſſet:vt.ff.e.cũ fundus.ergo le=
gatarius ꝓ ea parte qua capit legatũ ⁊ pecu
niam ſoluere dꝫ:vt. ff. e.l.plauti⁹.§ idẽ ſcin=
ditoꝛ. ¶ Sinautẽ plures ꝑſone aliq̄d facere
iuſſe ſunt ⁊ factũ eſt diuiduũ:ſicut ſi aſcẽde=
rit capitoliũ.hic q̄libet ꝓ parte adimplẽdi ꝓ
p̄te admittiꝶ:q꞉ verbũ plurale diuiſiuũ gemi
nat ſignificationẽ ſingl'aris:vt.ʃ.co.falſa de=
monſtratio.§.q̄d ergo.⁊.C.de ꝯdi. inſertis.ſi
plures.ſi vero ſit indiuiduũ ſufficit vel ꝑ vnũ
ipleri niſi teſtatoꝛ aliud dixerit:vt. ff.de ma=
11 numiſ.te.l.ſi ita fuerit.⁊.ff.e.tales. ¶ †Quid
ſi ꝯditio ſit in nõ faciẽdo: q꞉ nõ põt in ꝑſenti
ex toto ipleri preſtita mutiana cautione:ſcꝫ
q̄ in poſterũ non veniat ꝯtra:ſoluiꝶ legatũ:
vt.ff.e.auia.§.mutiane.ꝟ ſi ita ꝯditio nõ põt
exiſtere viuẽte legatario vel põt cũ peſſimo
tñ omine:id eſt augurio:vt ecce legatũ eſt ti=
tie ſi a liberis nõ deceſſerit: lꝫ eñ viua titia
moꝛtuis liberis eius ꝯditio legati poſſit exi=
ſtere nihilomin⁹ tñ titia ꝯſequeꝶ legatũ ꝑſti
ta cautione:nec eñ dꝫ opponi matri tã peſſi
ma ⁊ ignominioſa iterp̄tatio:peſſima ⁊ igno
minioſa ideo dixi:q꞉ ſec⁹ eſt ſi relinquat vxo
ri alicui⁹ ſi nõ miſerit libellũ repudij nam ⁊
plerunq; mulieres gaudẽt de moꝛte marito=
rum:vt.ff.e.pater.§.ſoci⁹.interpoſita aũt mu
tiana cautiõe ⁊ res ⁊ fruct⁹ reſtituunꝶ:vt. ff.
eo.heres.§.q̄ põt. ¶ Illud notãdũ eſt qđ quo
tieſcunq; ſtat ꝑ heredem cui⁹ intereſt cõdi=
tionem nõ impleri ꝓ impleta hr̃. Itẽ ⁊ illud
qđ vbi ſunt ꝯditiones tacite nõ fiũt legata cõ
ditionalia:vt.ff.c.ꝯditiões. que al's debẽt ꝓ=
tinus agẽtẽ repellere:vt.ff.e.l.cas.ſi vero fue
rit expreſſa cõditio : ſec⁹ eſt ſi fuerit legatus
ſub ea cõditione ſub qua heres quis futur⁹
eſt:vt.ff. eodẽ. de condi.§.que hec ſcriptura.

12 Que† conditio in ſponſali

bus ſit tenenda vel frangenda? Et quidem
aut conditio eſt honeſta ⁊ poſſibilis:aut in=
honeſta ⁊ impoſſibilis:aut inhoneſta et poſ
ſibilis:aut honeſta et impoſſibilis : ſi condi=
tio honeſta et poſſibilis opponatur in ſpon=
ſalibus:vt ꝯtraho tecũ:vł ꝯtrahã ſi dederis
mihi centũ:vel ſi pater tuus vel patru⁹ con=
ſenſerit ſuſpẽditur cõſenſus ſiue ſponſalia
quouſq; cõditio extet:ſi tñ poſt talẽ ꝯſenſum
cõditionalẽ ali⁹ conſenſus interueniat de ꝑ
ſenti vel carnalis ſit copula ſubſecuta: vr̃ re
ceſſum a conditione: vñ ſtatim eſt matrimo=
nium q̃uis cõditio extet: adeo q̄ quo cõſtat
de carnali copula poſt ſponſalia: q̃uis ꝓbe
tur q̄ pater vel patruus ꝯdixerit ſi tñ nõ ꝓ=
batur exp̄ſſum q̄ ꝯtradixerit ante carnis co
pulã i dubio ꝓ mr̃imonio iudicabiꝶ vt hec ꝓ
banꝶ.ʃ.e.de illis.c.ſup.eo. ⁊.c.ꝑ tuas. ⁊.ff.de
ꝯhen.emp.⁊ vẽ.ſed celſus.§.vlt. q̄dam tñ di=
xerunt q̄ tunc vꝫ ꝯditio in matrimonio trãſ=
lata i alienũ arbitriũ qñ trãſferꝶ in arbitriũ
illoꝝ in quoꝛum poteſtate ſunt ꝑſone de q̄=
bus agiꝶ.ff.de ritu nup.l.nuptie.⁊ ſic loquiꝶ.
ʃ.e.ſup eo.ſecus ſi in arbitriũ extraneoꝛũ:ſed
tu dic idẽ de extraneis : id eſt his q̄ nõ habẽt
in p̄tãtẽ illos de q̄b⁹ agiꝶ ꝑ decr.ʃ.e.ꝑ tuas.
¶ Sinautẽ conditio apponaꝶ inhoneſta et
impoſſibilis: vt ſi dicam mulieri ꝯho tecum
ſi hodie miſſam celebraueris.ʃ.de penitẽtijs.
noua quedã.ꝓ nõ adiecta habeꝶ:⁊ ſic ꝯditio
frangiꝶ ⁊ matrimoniũ firmaꝶ.ʃ.e.c.ſ. ¶ Si ve
ro ſit inhoneſta ⁊ poſſibilis aut eſt ꝯtra ſub=
ſtantiã matrimonij:vt contraho tecũ ſi pro=
lem vitaueris ſi te adulterandã tradideris:ſi
melioꝛem nõ potero inuenire. hic nullus eſt
conſenſus:nec matrimonium valet.xxxij. q.
ij.c.aliqñ.⁊.c.ſolet.⁊.ʃ.e.c.vl rñ.ſ. ¶ Aut non
eſt ꝯ ſubſtãtiã mr̃imonij vt ꝯho tecũ ſi holeꝫ
interfeceris ſi furtũ aut rapinã cõmiſeris: et
tũc ꝓ nõ adiecta habeꝶ:et iõ tꝫ matrimoniũ.
vt.ʃ.eo.c.ſ.⁊.vlt.in fi. ¶ Sed opponiꝶ nonne
quelibet ihoneſta ꝯditio eſt impoſſibilis ne=
gari nõ põt.ff de ꝯdi.inſti.l.fili⁹.xx. qõ.ij.fa=
ciant.ſꝫ impoſſibilis ꝯditio vitiat ꝯtcuꝫ.ff.de
ver.obl.impoſſibilis.inſti.de here. inſti.§.im
poſſibilis.ff.de reg.iur.impoſſibiliũ.ff.de act.
⁊ obl.nõ ſolũ.ſ.de pac.c.fi.rñ.ſpãle eſt in ma
trimonio vt ꝯtcũ ſub impoſſibili ꝯditione te
neat.⁊ ꝯditio pro nõ ſcripta habeaꝶ ſicut ap
paret ex his que.ſ.⁊.ʃ.no.ſicut ⁊ inſtitutio=

nibus ⁊ legatis:vt no.ſ.e.§.j.ver.qḋ ſi de fu=
turo:⁊.ſ.eo.ſub.§.diximus.verſi.cōditionū
etiā quedā.in vtroq̃ fauore eſt rō ſpūalitatis.
¶ Aut eſt honeſta ⁊ impoſſibilis: vt ecce cō
traho tecū ſi imperiū mihi dederis:vel ſi ce-
lum digito tetigeris: ⁊ tunc ſiłr pro nō adie=
cta habet̄.vt.j.e.c.j.⁊.c.vlt.in fi. ¶ Fit ⁊ alia
diuiſio q̄ honeſtarū ⁊ poſſibiliū: alia ē volū
taria:alia neceſſaria. ¶ Uolūtaria dr̄ q̄ pōt
apponi ⁊ nō apponi: puta ꝯho tecū ſi dede=
ris mihi.x.de q̄ dixim⁹.ſ.e.ꝟ.ſi ꝯditio. ¶ Ne
ceſſaria ꝟo dr̄ illa q̄ ſi nō apponit̄:nihil agit̄:
vt ꝯho tecū ſi facta fueris xp̄iana.xxviij.q.j.
nō opꝫ. ¶ Quid ſi ante carnis copulā ꝓmit=
to ꝓteſtationē q̄ nō cognoſco ipam aio ꝯſen
tiendi ⁊ poſtea cognoſco: ꝓ matriminio iu=
dico.ar.ſ.de appel.ſolicitudinē.⁊ de offi.de-
leg.gratū ⁊ de elec.in geneſi.⁊ de ꝯſti.cū.M.
fer. ¶ Quid ſi ꝯho ſub ꝯditione hac ſi virgo
ueniat̄ et ueniť corrupta adhuc ſto ꝓ mr̄i
monio.ff.de ꝯhē.emp.alioqn.§.j.⁊.xxviij.q.
ij.§.j. ¶ Quid ſi ꝯho cū vna ſub ꝯditiōe poſt
ea cū alia pure ſubſequēter,extat ꝯditio. vr̄
q̄ prima ſit vxor.argu.ff.q̄ po.in pig.ha.po-
tior.j.de frigi.fraternitatis.cōtra credo.arg.
in his q̄ not.ſ.ꝟ.ſi ꝯditio. ¶ Quid ſi ꝯho ſub
cōditione:q̄ oino extitura eſt ſtatim eſt mr̄i=
moniū.vn̄ nō pōt poſtea cū alia ꝯhere:q̄uis
qdā ꝯdicāt.arg.ff.de ꝯdi.inde. qḋ ſi ea cōdi=
tione. ¶ Uerū ꝯtra hāc materiā opponit̄ ex
lege.ff.de reg. iur.act⁹ legitimi. So.act⁹ illi
nō ſunt ꝯctus ſed quaſi ꝯctus ſm Goffre.et
Ber.imo dic aliud ibi ⁊ aliud hic.rō diuerſi
tatis eſt hec:q̄ actus illi ꝓficiunt̄ autorita=
te iudiciali ſiue teſtatoris cui⁹ volūtas ſnīe
equiparat̄.ff.de teſta.l.j.ſed ſnīa nō dꝫ ferri
ſub cōditione.ij.q.vij.biduū. Itē act⁹ legiti=
mi nō recipiūt cōditionē:q̄ nō ꝑnt in pēden
ti eſſe.ff.de iudi.nō queadmodū.aliud in ma
trimonio qḋ ex ꝯſenſu ⁊ ſola volūtate ꝯhētiū
ꝓficit̄:⁊ plerūq̃ in pēdēti eſt.ſ.de ſponſa.cū
apud.⁊.c.tue.j.e.ſup eo.⁊.c.ꝑ tuas.⁊.j.de fri
13 gi.fraternitatis.ad fi. ¶ † Sꝫ ſigno forti⁹ cō
trariū:q̄ ſpūale mr̄imoniū nō recipit cōdi=
tionē:vt in auť.d.n.extra de elec.ſtatuimus.
ergo nec carnale.arg. ff.de tranſla. epi.inter
corporalia.vbi hic duo equiparant̄.ſo.aliud
in ſpūali cōiugio in quo nō dꝫ dari pecunia.
⁊ qḋ non recipit cōditionē.j.q.ij.q̄pio. aliud
in carnali in quo ſi det̄ vł ꝓmittat̄ pecunia
nō cōmittit̄ ſimo.j.e.de illis maxime q̄ in=
eſt carnali.qḋ dos det̄. vt ptꝫ in his q̄ not.ſ.
de ſponſa. ſub Rubrica de matrimonijs.§.
qualr̄ ꝯhat̄.ꝟ.qḋ ſi mr̄imoniū ſine dote.ſpi=
rituali ꝟo et eccłiaſtico ineſt q̄ nihil det̄.ſ.
de elec.ꝑ inquiſitionē.rō q̄ vbi pecunia in=
teruenit de corruptione timeri poteſt.xj.q.
iij.quatuor.oīa enī pecunie obediūt: ⁊ ſic ū

pecunia poſſet dari in ſpūali ſepius ꝓmone
ret indignus.qḋ oino ꝓhibet̄.ſ.de elec.cum
in cūctis.§.ſane. ⁊ ꝓcedē.⁊.c.cām q̄.⁊ de eta.
⁊ quali.accepim⁹.ſecus ſi in carnali.in quo
⁊ ſponſus minus idoneus admittit̄.ſ.de.cō
ſue.c.pe.j.de ꝯiug.lepro.ca.j.⁊.ij.in quo etiā
ſeruus repellit̄.j.de cōiugio ſeruo.c.j.et per
totū. Secus in ſpūali.vt.ſ.de ſeruis nō or=
di.c.j.⁊.c.cōſuluit. ¶ De cōditionibus autē
appoſitis in pactis ⁊ ꝯtractib⁹:dic vt.ſ.no.
de pactis.§.q̄ ſint diuiſiones.ꝟ. Itē pactoꝝ
quedā ſunt expſſa.⁊ ſequētib⁹.⁊ de cōtrahē.
emp.⁊ ven.§.⁊ de qb⁹ rebus.ver.pōt aūt fieri
vēditio.⁊ ſeq. ¶ Et no.q̄ in ꝯctib⁹ alijs a ma
trimonio aliqñ cōditio appoſita eſt ꝯſtitueñs
verbi gratia:do tibi.x.ſi tu feceris mihi do=
mum vel dederis mihi equū.nā demū te dā=
te equū vel faciēte domū ꝯſtituit̄ donatio.ff.
de ꝯdi.⁊ demōſtra.§.vlt. ¶ Aliqñ ꝟo eſt adi=
mens:vt cū dico dono tibi fundū : vel lego ſi
non manumiſeris ſtichū.ſtatim enī valet in
hoc caſu legatū vel donatio.ſed ſi manumi=
ſeris ſtichū vtrūq̃ admittit̄.ff.de cōdi.et de=
monſtra. cū ſub hac conditione. ¶ Quid ſi
res vel poſſeſſio aliqua detur eccłie ſub hac
cōditione ſi nō alienet̄ in caſu:⁊ eccłia alie=
net:nunqd adimet̄ vel reuocabit̄ donatio.vr̄
qḋ ſic.j.eo.verū. ¶ Sed qd ſi res illa alienet̄
in caſu cōceſſo a iure.puta ob redēptionē ca
ptiuoꝝ eccłie reparationē cemiterij amplia
tionē ⁊ ſimilia.videt̄ q̄ in talibus non reuo=
cet̄ donatio.nā ⁊ alienatio generalr̄ ꝓhibi=
ta in caſibus licita eſt.xij.q.j.aurū.ſ.de pig.
c.j.ideo licita vr̄ alienatio.C.de rebus ali.nō
ali.l.fi.in fi. ¶ Item hic pactione mihi liceat
alienare meā:reprobat̄ a iure.ff.de pact.l.pe
nulti.ſed expreſſe ꝯtradicit auť.de ali.⁊ em=
phy.§.ſancimus. coll.ix.C. de pactis inter
empto.⁊ ven.cū te fundū.⁊.l.fi.C.de cōdi.ob
cām.l.dictā. ¶ Ad hoc dicūt qdā dn̄i legū q̄
iure priuati nō pōt apponi tale pactū vt di=
cit lex allegata.ff.de pac.l.pe. ſed in reb⁹ do=
natis eccłie ſic:vt in dicto.§.ſancimus. et eſt
ratio quare valet:q̄ tūc ius eccleſie redit ad
ſuū ſtatū.ff.de pac.ſi vnus ex argētarijs.§.j.ſꝫ
ſi. ¶ Alij dic.an eccleſia cui ſic relictū eſt ha
beat alias poſſeſſiones:⁊ tūc valet pactū qḋ
inhibet alienationē rei illius. ⁊ ſic pōt intel
ligi dictus.§.ſancimus.an nō habeat alias
poſſeſſiones:⁊ tūc alienari poteſt.nam ſicut
caſus ſuperiores a iure inueniūtur excepti:
vt dictum eſt: ſic ⁊ a pactis ⁊ conditionibus
ſpiritualibus ſcđm Goffre.qui hanc vltimā
oponionem approbauit. ¶ Sed quid ſi in
donatione dicatur expreſſe ne etiam in tali=
bus caſibus liceat alienare. dicas donatio=
nem tenere et cōditionem tanq̃ turpem pro
nō adiecta haberi.j.e.c.vlt.ſm Gof. ¶ Illud
etiam

etiã notandũ eſt ꝙ ſi relinquatur libertas ſi
monaſte.ſeruierit.i.vt monaſterio ſeruiat.et
adiuncto ꝙ ſi ꝯuenerit redigatur in ſeruitu=
tem.ſi ante profeſſionẽ ⁊ ordinẽ ſacrũ receptũ
exierit:in ſeruitutẽ redigeť.ſed ſi poſt ordinẽ
ſacrũ receptũ officio iudicis cogeť ibi ſerui
re vel poſt ꝓfeſſionẽ emiſſã ⁊ ſic intellige.j.e.
cum ſi.propriũ.⁊.C.de epi.⁊ cler.auť.ſi ſeruꝰ
in fi.⁊.ff.de manumiſ.teſta.meuia.⁊.l ĩperato
res.⁊ per hanc diſt.ſolues ꝯrietatẽ ꝓximoꝝ
dictoꝝ iuriũ et magiſtroꝝ:qꝛ talis preſumiť
fuiſſe volũtas teſtatoris. ar.ſ.de ſtatu mo.cũ
ad monaſte.in fi.⁊ de ſeruis nõ or.miramur.
14 ¶ In ſumma.no.eſt † ꝙ ĩpoſſibilis conditio
vitiat ꝯctum.arg.ff.d act.⁊ obli.nõ ſolũ.⁊ de
vb.obli ĩpoſſibilis ſecꝰ aũt in inſtitutionibꝰ
legatis ⁊ fideicõmiſſis:qꝛ in his habeť ꝓ nõ
ſcripta.⁊ in ſponſalibus vt.ſ.dixi.⁊ legiť in=
ſti.de here.inſti.§.impoſſibilis.vñ ſi poſſeſſio
relinquitur eccleſie ſub ĩpoſſibili cõditiõe a
donatore:poſtea donũ reuocari nõ põt vt.j.e.
verũ in princ.ſicut ſi ꝯditio ſit poſſibilis ⁊ ho
neſta:qꝛ tunc ea deficiente deficit ⁊ legatum
ea ceſſante reuocatur: vt.j co.verũ in fi.⁊.ſ.
de dona.cũ dilectꝰ.⁊.ff.de condi.⁊ demõſtra.
ꝗ heredi.§.vlt.ſed alij aliter intelligunt decr.
verum. ¶ Nec illud eſt omittendũ ꝙ in ꝯcti=
bus reſcriptis ſeu alijs alie cõditiones non
intelliguntur:niſi ille de quibus in iure cau
tum eſt ꝙ intelligať.vt.ff.de ac.poſſ. ꝙ meo.
§.j.⁊ de verb.obl.quicq̃d aſtringende ſꝫ gña
les ſemp inſunt.xxxij.q.vlt.c.fi.ꝗ aũt ꝯditio=
nes intelligãtur in iuſtis.diximus.ſ.de iure
iur.§.quot ſpecies.⁊ ver.ſeq.
15 ¶ Illud in ſumma non puto ꝑtereundum †
ꝙ aliqñ in legatis apponitur pactum ne is
cui relinquitur nubat:⁊ ideo lex iulia miſcel
la ꝗ ꝑmittebat mulieri cui a viro ſub hac cõ
ditione vel mõ legatũ erat ad ſcďas nuptias
ſi tñ iuraret ꝙ cã ſuſcipiendorũ liberorũ hoc
faciebat:⁊ hoc infra annũ:nã eo elapſo nõ li
cebat ei capere legatũ niſi mutiana cautiõe
expoſita ſcꝫ ꝙ ad ſcďas nuptias non veniret
vt in autẽ.de nup.§.ꝗ vero abolita eſt.qꝛ in=
dicebat viduitatẽ.vt.C.de indi.vidui.tol.l.ij.
¶ Hic ergo ſciendũ eſt/ ꝙ ſi mulieri vel ma=
ſculo relinquo ne nubat:nõ adiecta ꝑſona vl'
ne nũbat alicui/vel ne nubat niſi arbitratu
illius remittitur ꝯditio cũ ſit publice vtilita
ti ꝯria:vt.ff.de condi.⁊ demon.cũ ita legatũ.
§.ſi arbitratu.⁊.§.meuio. ¶ Quid ſi centum
relinquũtur vt nubat ducenta ne nubat ac=
cipiet ducenta ſi nupſerit ⁊ nõ centũ reſidua
ridiculũ eñ eſſet ⁊ vt nuptã ⁊ vt viduam ad
mitti eam.ff.de ꝯdit.⁊ demon.titie. ¶ Si vo
lego mulieri ne nubat certe ꝑſone: vel ſi nu=
pſerit certe ꝑſone vel certis ꝑſonis: vel certo
loco:vel infra certũ tps nõ remittitur ꝯditio
niſi in fraudẽ.l.hoc foret adiectũ: cũ mulier
cũ alio vel alibi de facili nubere nõ poſſꝫ tũc
eñ reſcinditur qđ in fraudẽ.l.fit.(vt.ff.de ꝯdi.
et demõ.cũ ita legatũ ſit.⁊.l.hoc mõ. ¶ Sin=
aũt relinquã ſi titio nupſerit: ⁊ honeſte nube
re põt nõ remittiť: ſed ſi ei inhoneſtum erat
talẽ maritũ habere vr̃ dictũ ꝙ nemini nubat
qꝛ alijs nubere ꝓhibeť per verba mea.Itẽ
iſti nubere nõ dꝫ:cũ indignꝰ ſit.⁊ iõ remittiť:
vt.ff.de condi.⁊ demõ.cũ ita legatuꝫ ſit.§.vi=
deamꝰ.⁊ in his nõ hꝫ locũ mutiana cautio.
lꝫ in alijs ꝗ in faciendo ꝯſiſtunt vendicet ſibi
locũ:vt.ff.de ꝯdi.⁊ demõ.mutiane.⁊.l.cũ ita
legatũ eſſet.rñſi.j.⁊.§.i. ¶ Quid ſi relinquať
nõ vxori:ſed alij in hũc modũ relinquo tibi.
x.ſi vxor mea poſt mortem meã ad ſcďa vota
non tranſierit:ipſa tranſeunte expirat lega=
tum vt.C.de indic.vidui.tol l j. ¶ Eſt ergo ex
ſufflata iſta.l.quã iulius miſcellus ꝯſtituit.
vt.ſ.dixi in princ.qꝛ pleno iure capit mulier
relictum:ſi ab extraneo fuerit ſibi legatũ vel
etiam a marito ꝑmortuo ſine liberis.nã ſi li=
beros reliquit maritus ꝑmortuus ꝓprietas
legati reſeruať filijs prioris matrimonij: vt
C.de indic.vidui.tol l.ij. Ubi aũt relinquitur
mulieri ſi vidua erit:vel quoties vel cum vi
dua erit:vel maſculo qñ ad celibatũ.i.vidui=
tatem ꝑueniret ſpectať ꝯditionis euẽtꝰ ad hꝫ
vt valeat legatũ.vt.C.de indic.vidui.tol.l.iij.
mulier ẽ dꝛ ſtare in viduitate:maritus in ce
libatu.C.de adul.eum ꝗ. ¶ Hodie vero ſꝫ iu
ra autenticorũ. ſi mulier relinquať ne ſcďas
ineat nuptias:a quocũqꝫ relictũ ſit infra an=
nũ nõ petet legatũ niſi ſpes nuptiaruꝫ eſſe
deſinat:vt qꝛ monachata eſt vel ſolenne emi
ſit votũ ꝯtinẽtie poſt annũ vero ipm legatuꝫ
capit preſtita cautione de re reſtituẽda cum
fructibꝰ ſi ꝯfecerit.exigiť ãt cautio iuratoria
cũ hypotheca:ſi relicta ĩmobilis ſit ¶ Idẽ
ſi mobilis ⁊ nõ ſit ꝑſona ſuſpecta.alˀs ẽt fide
iuſſor exigiť ſi ꝑſtari põt ⁊ ꝯctis nuptijs reli
ctum vendicabiť cũ fructibꝰ ꝑteriti tꝑis:vel
ſi erat pecunia quã fenerauit: reſtituet vſu=
ram quã accepit:ſi in ꝓprios vſus cõuertit:
ſoluet tertiã centeſime: ꝙ ſi res facta ſit dete
rior medietatẽ periculi ſuſtinebit:⁊ idẽ ſer=
uatur in viro cui relictuꝫ eſt:ſi ad ſcďas nu=
ptias nõ peruenerit:vt in autẽti.de nup.§.ꝗ
16 vero.co.iij. ¶ † Quid ſi relinq̃tur virgini ne
ꝯhat:puto indubitãter ſeruari antiq̃s leges
ſm Azo.ſ.ꝙ ꝯhere poſſit ⁊ legatũ capiat: vt
ꝑmiſi. Sꝫ nũquid hoc hodie in oĩbus exſuf=
flatur:et antique leges reſuſcitãtur:cũ mu
lier mortuo viro nubere poſſit in dño:dic vt
no.j.de ſcďis nup.§.fi. ¶ Itẽ cũ ꝑ tales condi
tiones inducať q̃s ad continentiã ſeruandã:
quare remittuntur cum malus bonũ ſit con
tinere ꝙ̃ nubere.xxvij.q.ij.nuptiarũ.xxxij.q.

ſ.nuptie.xxxiij.q.v. tunc ſalua bitũ qui ſitit. ſꝫ certe talia volũ tatis libere debent eſſe.xxxij.q. ſ.integritas ƺ. de ſpon.cũ locũ ⁊.c.gẽma. ¶ Quid ergo de illo q̃ relinquit vxori ſue vſumfru ctum toti⁹ ſubſtãtie ſue quan diu erit ſine marito: et quidem idem vr̃: ac ſi conditio appoſi ta eſſet.arg.ſ.de verb.ſig.intel ligentia.⁊.c.in his.de hoc not. ƺ de locato.ſub.§.cum conſtet .§.qualiter cõſtituatur.ꝓ.q̃d ſi q̃s ita dicat.⁊ ſequen.

¶ Qui clerici vel vouentes matrimoniuꝫ contrahere poſſunt. Rubrica.

1 ☞ Clericus quis poſſit ↄhe re mr̃imonium: ⁊ quis non.

2 Clericus ad ſacros ordines ꝓ motus: ⁊ poſtea depoſitus an poſſit contrahere.

3 Vouens quis dicatur ⁊ q̃s nõ

4 Votum qualiter ſolennizetur.

5 Monacho an cõcedi debeat ꝙ ↄhendo votum frangat.

6 Iurãs aliquã ducere ĩ vxoreꝫ ſi poſtea voueat ſimpliciter ſe perpetuam continentiam ſer uaturum quo aſtringetur: iu ramento: an voto.

8 ¶ Cleric⁹ ĩ minorib⁹ ordinib⁹ ↄſtitutus. Adde.c.cũ olim.⁊ per totum tit. de cleri.cõ iuga. ⁊ an clericus in minoribus tm̃ poſſit a papa pro hiberi ne contrahat matrimo.

Hactenus tractauit auctor de mr̃imonijs puris et conditionalibus: docens qualiter contrahantur ⁊ qua etate: nũc incipit tractare de impedimen tis matrimonij que tetigi ſu pra ꝟ matrimonijs.§.qualiter impediatur. ⁊ primo ponit de impedimento ordinis ſeu voti tanq̃ de digniori. ideo videa mus qui clerici vel vouentes matrimoniũ contrahere pñt. ĩ quo videndũ eſt. ¶ Quis cleri cus poſſit ↄhere mr̃imo. q̃s nõ ¶ Quis vouens. ¶ Quis nõ.

1 Quis † clericus poſ ſit ↄhere mr̃imonium: ⁊ q̃s nõ ¶ Et quidẽ clericus in minori bus ordinibus ↄſtitutus[a] põt

2 ↄhere matrimoniuꝫ: ⁊ in ſtatu primitiue eccl. tales clerici ↄiu gati nihilomin⁹ bñficia ꝑcipie bãt eccl'iaſtica: qꝛ nihilomin⁹ ſeruiebãt.vt.xxxij.diſt.ſeriatim.⁊.c.ſi qui ꝓ. ſed hodie dic de bñficio: vt no.ƺ.de cleri. ↄiu. .§.quam penam.verſ.in amiſſione beneficij. ¶ Cõſtituti aũt in ſacris ordinib⁹ ↄhere nõ pñt: ⁊ ſi ↄxerint mr̃imoniũ ſeparãtur. vt.xxxij. diſt.erubeſcant.⁊.c.ſi q̃s eorũ.⁊.ƺ.de cle ↄiu. c.ſ.⁊ de etate ⁊ quali.a multis. ¶ Celebrato aũt diuortio ⁊ iniũcta pnĩa: ſi vita laudabiſ apparcat: ⁊ correctio poterit cũ eo ep̃s diſpẽ ſare: vt in ſuſceptis ordinib⁹ miniſtret.vt. ƺ. de cleri.ↄiug.ſane.ſꝫ ſi clericũ vulnerauit ne ceſſaria eſt auctoritas pape ꝓpter excõica tionem. ¶ Itẽ q̃ ad hoc vt ad ſupiores aſcẽ dat in ſcl'o ꝑmanẽs. nã ſi intrat religionem: ſuo iure poſſet ep̃s diſpenſare. vt.ſ.cap.ſ.⁊.ij. ¶ Verũ ſi incorrigibilis ſit vel crimẽ nimis craſſetur: interea exẽplo opus eſt: ⁊ iõ nõ di ſpenſabit cũ tali ep̃s ſi in ſcl'o remaneat niſi ĩ minorib⁹ ordinib⁹ ſed ſi ad religionẽ trãſeat ẽt in maiorib⁹ ordib⁹ poterit diſpenſare vt.ſ. c.ij.⁊.ſ.de apoſtaticis.c.ſ. de ſen.exc cũ illorũ arg.ƺ.de vita ⁊ hon.cler.vt clericorũ.§.ſ. et de elec.cũ in cũctis.§.pe.C.ad.l.iul.repe.l.ſ.ff.de penis.l.aut facta.§.vlt.⁊.l.capitaliũ.§ famo ſos.⁊ de hoc dixi.ƺ.de cohabi.cleric.⁊ mulie rum.§.et qualr̃ puniatur.⁊.ƺ.de bigamis.§.ſ. verſ.item qui caſtitatẽ. ¶ Vel dic ſi ↄhat cũ corrupta: diſpenſari nõ põt niſi religionẽ in tret. ſi cum virgine põt. ſed prima ſol. magis placet. ¶ Hoc ꝟ clericis occidẽtalib⁹. nã oriẽ tales ẽt in ſacris vtũtur mr̃imonio ↄcto ĩ mi noribus ordinib⁹.vt.ƺ.de vi.⁊ ho.cleri.vt cle ricorũ mores.in fi.⁊ de cler.ↄiug.cũ olim.⁊.ſ. de penitẽt.queſitũ. oriẽtalis eñ eccleſia votũ ↄtinẽtie nõ admiſit. qꝛ pro oĩbus ↄdixit pha nutius cõfeſſor cui merito credendũ fuit cuꝫ nunq̃ copulã nuptiarũ expert⁹ eſſet.vt.xxxi. 2 diſt.aliter.⁊.c.nicena. ¶ † Sꝫ nũquid cleric⁹ ad ſacros ordines promot⁹: ⁊ poſtea depoſi tus ↄhere põt. vr̃ ꝙ ſic qꝛ nomẽ depoſiti de letum eſt mr̃icula clericorũ.ij. qõ.ſ.nomen.et exuitur priuilegio clericali.liiij.diſt.ex anti quis.xvij.q.iiij.ſi quis deinceps.dicas ↄtraꝫ. nã ⁊ ſi cõmittit homicidiũ tñ ↄhere nõ põt.ſ. e.c.ſ.in fi.⁊ q̃uis depoſit⁹ ſit characterẽ tñ q̃ ale infligitur retinet nec per depoſitioneꝫ tolli põt: vñ ⁊ depoſitũ clericalr̃ viuere opꝫ.lxxxj. diſt.dictũ.⁊ characteri annexũ eſt votuꝫ ↄti nentie.lxxxiij.diſ.cũ in preterito. ¶ Sed q̃d ſi quis ꝑ ſimoniã fuerit ordinatus: cuꝫ chara cterem habeat vitiatũ.ſ.q.ſ. quibuſdã narrã tibus.⁊ quidẽ delictũ cõmiſſuꝫ nõ dabit ei ꝓ uilegium ↄhendi.ff.de mino.papinianus.ff. de dona.inter vi.⁊ vxo.l.iij.ff. qõ vi aut claꝫ. ſeruus in fi.ff.ex quib⁹ cau. maio.in inte.re ſti.ſed et ſi.§.actio.ff.ad.l.fal.ꝑcia.xvj.q.ſ. le gi.et iunge qõ no.ƺ.de dolo.§.vtrum ⁊ ꝑ quẽ ver.quid ſi maritus recipit.⁊ ſeq.

5 Quis †uouens quis non.

Hec qđ tractatur.xvij.q.j.⁊ primo dicit gra. ꝙ non tenet mrimoniũ a vouente ꝫctum. et durat hec pars vſqꝫ ad.c.nuptiarũ.⁊.§.pce. his auctoritatibꝰ.ibi vero incipit allegare i ꝫtium.⁊ dicit ꝙ bene tenet matrimoniũ.et durat vſqꝫ ad.§.vlt.⁊ dimittit qõnem inſolutam:ſed tñ ea ſoluit.xxvij.diſ.§.vlt.ita ſcꝫ qđ prima capitula intelligũtur de voto ſolenni alia de ſimplici.arg.j.eod.minimus.⁊.xxvij. qđ.j.c.j.ibi ⁊ in veſte laicali ⁊c. ¶ † Solenni-

4 a zatur aũt votum [a] p ſacri ordinis ſuſceptionem.vt patet.ꝫ.§.proxi.⁊.xxxij.diſt.placuit. xxviij.diſt.diaconi.⁊.lxxxiij.di.cum in preterito.Item per profeſſionẽ vel ſuſceptionem veſtis:q̃ tñ profitentibus dari cõſueuit p introitum religionis ⁊ anni lapſuꝫ maxime ſi cum alijs incipiat cãtare ⁊ in eccl'ia offerre. ¶ Item ſi ſeculo renunciauit ⁊ pompis eius et beneficio ꝯſtitutionis ſtatuimus. vt no.ꝫ. de regula.§.⁊ vtrum exire poſſit. ⁊ ptꝫ in decre.ſtatuimus.⁊.c.cõſulti.⁊.c.vidua.⁊.xxvij. q j.vidua. ⁊.xxvij.diſ.c.qđ interrogaſti. ⁊.ꝫ. de regula.porrectũ.¶ Uel ſi renũciauerit ꝓprio ⁊ obedientiam promiſerit: ⁊ continentiam vouerit in manu epi: abbatis vel abbatiſſe vel monachi intelligas ad hoc miſſi.ꝫ. de dona.inter dilectos.ſecus ſi nõ ſit miſſus. j.eo.veniẽs.poteſt ergo abbas recipere monachum per ſe vel per alium.vt.ꝫ.de regl'a. ad apoſtolicam.et.j.eodẽ.c.vlti.¶ Uel ſi voueat ſuper altare poteſt quis votum ſolennizare:q̃uis in domo ſita remaneat.ſecꝰ ſi ſimpliciter voueret ita ꝙ nullum iſtorum interueniret:vt infra eo.meminimus.ꝯſuluit inſinuante.⁊ ne poſſit negari ſi aliquod predictoꝝ interueniat dꝫ id fieri propria ſcriptura.vt.xxvij.q.j.oẽs femine.in qua ſcriptura profiteantur ſe religioſe viuere velle. xx.q.j. vidua ſm.T.et Ber.¶ Hug.dicit ⁊ cum hoc concordat Aug.ꝙ non refert vtrum votũ ſit ſolenne vel ſimplex:qꝛ vtrũqꝫ dirimit:cũ ſimplex non minus q̃ ſolenne obliget apud dominum.vt infra eodem rurſus ſolennitates predicte nõ ſunt de ſubſtantia voti:ſed ſigna et probationes ſunt ſi votum reuocetur i dubium.¶ Dicit ergo referre an votũ ſit de preſenti.vt ſi dicat perpetuo voueo continentiã et tunc impedit ⁊ dirimit/ vel ſi de futuro vt ſi dicat lapſo anno: vel poſt mortem vxoris mee ꝑpetuam voueo ꝯtinentiã.et hoc ꝓmitto/vł ꝓmitto ꝙ intrabo religioñ ⁊ tale votũ impedit contrahendũ ſed non dirimit iã cõtractum quia improprie dicitur votum:⁊ ſic intelligebat predictã cõtrarietatem. votum enim continentie ex quo de preſenti eſt ſiue ſit ſimplex/ ſiue ſolenne/ excedit omnia alia vota.vt.xxxij.queſt.j.nuptie.et eſt ſimile in matrimonio in q̃ cõſenſus de preſenti fortior eſt q̃ conſenſus de futuro vt.ꝫ.de ſponſa.ſi inter. ¶ Tertij dicũt ꝙ vtrunqꝫ votũ impedit.et qđ nullum votum dirimit qꝛ qua ratione dirimetur votum ſolenne:⁊ eadem ⁊ ſimplex cum idẽ ſit in ſubſtantia. ſolennitates enim deſubſtantia non ſunt:ſicut dixit.H.ſed tamen ipſa cõſtitutio eccleſie dirimit. ſi poſt votum ſolenniter factum contrahat.hec opinio magis placet.vt apparet in his que not. infra eodem. verſi.tu dicas.

¶ Ioan.dicit quod nullum votum eſt ſolenne: niſi cum quis ſe deuouet alicui religioni. vt infra eodem.capit.vltimo. nec eſt differentia inter ſimplex votum et ſolenne/dummodo poſſit conſtare eccleſie de voto. vnde ſi diceret coram tota eccleſia.voueo continentiaꝫ.niſi aliquod de predictis interueniat ⁊ poſtea contrahat tenet matrimonium.¶ Tu dicas ꝙ tãtum votum ſolenne dirimit ex conſtitutione eccleſie:ſed ſimplex impedit.vt infra eodem titul.rurſus.⁊ not.ſupra eodem .§.ſcđo.verſicu.⁊ ſolennizatur hec enim opinio hodie cõmunis eſt.⁊ quaſi ab oibus approbatur.tamen ſi mulier que ſimplex votuꝫ emiſit continere nõ poteſt:ne deterius inde contingat datur ei licentia ab eccleſia nubendi in domino.i.oſtenditur non denegata.⁊ ꝙ ſi contraxerit tenebit matrimoniuꝫ: ⁊ imponitur pnia de fide mentita deſtinatione. vel mentita cum matrimonium contraxit: ſicut poteſt intelligi infra eod. veniens.argumẽ.xxxij. queſ.ij. in adoleſcentia. ⁊ ſupra de iureiur.verum in ea queſtiõe poteſt et aliter intelligi. vt not.j. eodem verſicu.videtur. igitur qđ ſummus pontifex. et verſiculo ergo monacho.⁊ ſequentibus.¶ De hoc tamen dic vt notat ſupra de voto .§. quot ſunt ſpecies. ſub.§. votorum. verſicul.quid ſi is qui ſimplex

a ¶ Solennizaŧ anteꝫ votum. ad de text. et ibi doct.in ca.j.de voto. lib.vj.

votum.ⱦ ſe. ¶ Igitur ſi quis votum ſimplex emiſerit et poſtea contrahat tenet matrimonium: ſed agere debet penitentiam de fractione voti.xxvij.diſtinc.c.j.ⱦ.ij. ¶ Solenne vero impedit ⱦ dirimit vt dictum eſt. ¶ Sed cū vtrūqꝫ votū.ſ.ſimplex et ſolēne ſeruandū ſit.ⱦ violatio vtriuſqꝫ inducat mortale peccm̄ et abinitio minus apud deū obliget hoc ꝙ̄ illud: quis fecit fines eſſe diuerſos.rn̄deo eccleſia cōſiderat circūſtantias.xl.di hō chriſtianus.de pe.di.v.c j.J.de pe.de qui.ⱦ verborū ſolēnitates attēdit in voto ſicut in iuramento.xxij q.v.iuramēti. ⱦ diuerſum ius ſtatuit in vtroqꝫ diuerſam etiā penā imponit in fractione vnius ꝙ̄ alterius vt pꝫ.xxij. di.ſi vir. xxvij.q.j.virginibus. ⱦ.c.deuotū.ex hoc ergo ꝓbaꝛ grauiꝰ delinqui in fractione ſolēnis ꝙ̄ ſimplicis voti.qs eīm dubitet ſcelera tius eſſe cōmiſſum ꝗ grauius iudicatur. xxiij.q.iij.non afferamus. ſcd̄m Goſ. ¶ Hec etiā locū hn̄t in iur̄o ⱦ loquela ſimplici: nūquid eīm ſimplr̄ mētiens vel ꝯtra pactū non iuratū veniens patieꝛ penas periurij: quas no.Ꝫ.de iureiu.§.que pena periurij: certe nō: ergo quāuis dn̄s nō diſtinguat: eccl'ia tn̄ diſtinguit: vt.ff.de teſti.queſitū ſcio.ſicut eīm ad eccl'iam ptinet determinare vtrū iur̄m ſit licitū vel ſeruandū: vt.Ꝫ.de elec. venerabilē.§. pe.ſic ⱦ de voto vr̄.ſicut etiā in iuramēto vr̄ excepta autoritas pape: vt.Ꝫ. de iureiur. venientes.§.ſi.ſic ⱦ in voto vr̄ ſaltem ab initio: ſicut papa perſonas ad ꝯtrahendū matrimonium habiles ⱦ inhabiles reddit: vt not.J.ꝗ fil.ſint leg.§.qualr̄ ⱦ a quolibet ergo ſic vr̄ ꝙ hoc facere poſſit quo ad votū emittendū.Illud eſt ꝙ quāuis pupillꝰ maior infante poſſit peccare mortalr̄: vt no.J.de delictis puerorū.§.j.ver.pꝫ ex ſupioribus.nō tn̄ pōt vouere ꝯſtōne eccl'ie ꝓhibente: vt no.Ꝫ.de regu. §.ⱦ qualr̄ obligeꝛ. ſed nec in aliqbꝰ religionibus minor.xviij.annis vouere pōt: vt.Ꝫ.de regula. qꝛ in inſulis. nec aliqs hodie pōt ſe obligare.J.annū quantūcunqꝫ ꝓfiteaꝛ: vt in auꝫ.d.n. extra de regula. non ſolū.pꝫ ergo qd̄ ex quo eccl'ia ꝑ ꝯſtōnem ſuā votū impedire pōt: multofortiꝰ pōt inter vouētes diſtinguere ⱦ diffinire. qd̄ ſi ſolēniter vouētibꝰ cōtrahaꝛ non teneat matrimoniū.ſed ſi a ſimpliciter vouētibꝰ ꝯtrahaꝛ tenet matrimoniū nec mireris qꝛ lꝫ iſti et illi ex vi voti: per ꝯ̄ns iure naturali ꝯtrahere prohibeanꝛ: vt no.Ꝫ. eo.ver.tertiū attamē per ꝯſtōnem eccleſie tm̄ ſeparanꝛ.xxvij.q.j.de viduis.j.ⱦ.c.virginē.ⱦ.c.ſi qs ſacro.ⱦ.c. nubēdi.ⱦ.c.ſi qua virgo.ⱦ.c. vt lex ꝯtinenti.ⱦ ideo eccl'ia pōt ꝯſtōnem ſuā arctare ⱦ relaxare ſicut placet.ⱦ iūge qd̄ no. Ꝫ.de ſpō.duorū.§.ꝗ dbꝰ.ꝟ.aut vtraqꝫ ⱦ ſequētibꝰ.vr̄ igiꝛ ꝙ ſummꝰ pōtifex poſſet diſpēſare etiā cū monacho ꝓfeſſo ꝙ vxorē ductā retineret: tn̄ nō ꝯgruit potētie ſue. lꝫ nullo mō poſſet diſpēſare ꝙ vxorē duceret vl' ꝯcubinā teneret. ſic nec poſſet diſpēſare cū aliquo ligato alicui ꝑverba de futuro ꝙ cū alia ꝑ verba de p̄nti ꝯ̄heret.ſi tn̄ ligatꝰ ꝑ ſe hoc faceret lꝫ peccaret ꝯtrahens matrimoniū tn̄ teneret ſic vr̄ ꝙ lꝫ non poſſit monacho dare licentiā ꝯtrahēdi ſi tn̄ ꝑ ſe ꝯ̄xerit pōt ei dare licentiā retinēdi ⱦ cognoſcēdi: qꝛ lꝫ fregerit votū contrahēdo: ⱦ iō penitentiā agere debeat: tn̄ matrimoniū contractū iure naturali ſeu diuino conſiderato firmū ⱦ ratū eſt: ⱦ per ſolā conſtitutionē eccleſie ſepareꝛ.circa quā papa poterit diſpenſare: vt.J.de ꝯſang. qꝛ circa.Ꝫ.de reſti.ſpo.lr̄as.nā eius eſt interpretari cuius eſt cōdere.J.de ſen.excom. inter alia. ⱦ cuius eſt ligare ⱦ ſoluere.Ꝫ. de maio.ⱦ obe.cum inferior.nec habet imperiū par in parem.Ꝫ.de elec.innotuit.§.multa. vn̄ dicit Ange.qd̄ dānantur tales ſcꝫ ſimplr̄ vouētes ⱦ ꝯtrahentes non qꝛ coniugalē fidē poſterius inierunt ſed qꝛ cōtinentie primā fidē irritā fecerunt. xxvij.q.j.nuptiarū. ¶ Itē, pelagius talibus nullū laqueū debemus inijcere.c.de viduis. ij.per qd̄.c. vr̄ ꝙ ex quo ſimpliciter vouens firmiter ꝓponit in mēte cōtrahere.iam violauit votū.vnde ⱦ de talibus intelligiꝛ qd̄ dicit apoſtolus prima ad thimo.v. adoleſcentulas viduas deuita. cum eīm luxuriate fuerint in chriſto nubere volūt habentes dānationē: qꝛ primā fidē irritā fecerint.xxvij.q.j.c. j.in fi.ergo propter ſolā voluntatē videntur violaſſe votū.ⱦ ideo poſſet ex cauſa dari licētia cōtrahēdi ſimpliciter vouentibus ⱦ pn̄la de voto violato et hic eſt alius intellectus ꝗ pōt haberi.J.eo.veniēs.ⱦ hūc etiā ipſa litera plane ſonare vr̄. ſed forte tali eſſet dicendū nec ꝓhibeo nec cōcedo: qꝛ nec iſtud tibi a iure concediꝛ.vt pꝫ.Ꝫ.de iureiur. mulieri.ⱦ.c. J.pxi. allego ⱦ iunge qd̄ no.Ꝫ.de voto.§.qualiter.ⱦ cuius autoritate.ver. ſed et de votis.
5 ¶ † Ergo monacho nō dꝫ cōcedi: qꝛ ꝯ̄hendo votū frangat: vel qd̄ meretricē retineat ſicut innuit Aug.xxvij.q.j.nubēdi licentia qbuſdā tribuiꝛ illis vcꝫ qui virginitatē vel caſtitatē vidualē nequaꝙ̄ ꝓfeſſi ſunt. qbuſdā nō tribuiꝛ illis videlicet qui virgines non cōtinētes eſſe decreuerūt. ſubaudi. ſed ſi tales per ſe contraxerint: ⱦ cum eis diſpenſatum fuerit licite ſꝫ ſine pena matrimonio vti poſſunt et huic ſubaudi aduerſatur quod ſequitur fornicari autem nulli impune conceditur. ſubaudi quantūcunqꝫ diſpenſetur cum hoc ſine peccato mortali fieri non poſſet. ſm̄ hoc intellige.Ꝫ.de ſtatu.mo. cum ad monaſteriū in fi.notauerunt etiam Hug. ⱦ Bertran. qd̄ dominus papa poteſt facere monachū ca

a canonicum^a eccleſie ſeclʼaris.⁊ ſic intelligũt lviij.diſti.c.j.lxxiiij.diſt.quorundã.xvj.qõ.ſi. noua actione.⁊.qõ.j.ſi monachus ad clericatum.et per ꝯñs de monacho nõ monachum vnde qđ dicit dictum.c.cum ad monaſteriuz in fi.ibi nec ſummus põtifex poſſit:exponi dz i.non congruit potentie ſue ſicut exponitur.xxxij.q.v.ſi paulus.Joã. contra.ſed quis diſputabit de plenitudine poteſtatis: vide qđ not.ꝫ.de offic.deleg.ꝫ.quid pertineat.ver.qđ ergo ſi quis gerat ſe.⁊ ſequẽtibus. fateor tñ ꝙ hec ſtatuta vere poſitiua ſunt. circa hanc materiam in multis ⁊ ex ſola voluntate dependeret nam ſi verã ⁊ naturalem rationez cõſiderare vellet ecclʼia citi^9 ſtatueret ꝙ ſimplex votum mr̃imonium dirimeret ꝗ͂ publice hõeſtatis iuſtitia vel legalis cognatio vel etiã ſpũalis.ſed verum eſt ꝙ qđquid ligauerit ligatũ erit:et quicqđ ſoluerit erit ſolutuz vt.xxiiij.q.j.quicũqꝫ.nec vnꝗ͂ erraſſe probaẗ. eo.ergo a recta fide nec ſemper rõnez querere debes.nã fidei plenitudo cõplectitur que plena rationis inueſtigatione nequit cõprehendere mens humana ſꝫm Ambroſ.eo.non

b turbatur in fi.¶ † Quid ſi iuraui aliquã ducere in vxorem:poſtea voueo ſimplr̃ me ꝑpetuam cõtinentiã ſeruaturuz.r̃ñdeo preualet iur̃m qđ preceſſerit votum ſꝫm Hoſ.ad hoc.ꝫ. de ſponſa.cõmiſſum ſicut ꝯtingit in duobus iuramẽtis cõtrarijs.nã primũ preualet ex qꝫ vtrũqꝫ licitum eſt:vt not.ꝫ.de iureiur.§.quot comites.ver.item ſi duo.vnde ſi poſt fidez datam de ꝯtrahendo,emittatur votuz a muliere:quia non vſquequaqꝫ obligatorium eſt viro cui iuratum fuit mr̃imonium ꝯ̄hente datur licentia mulieri ꝯ̄hendi.j.eo.ti.veniens. ꝗ͂uis ⁊ aliter poſſet intelligi ſcꝫ de comparatiua permiſſiõe.vt not.ꝫ.eo.§.ver.tu dicas ¶ Põt et illud dici qđ in illa decre. veniens j.eo.diſpenſat papa ex certa ſcia tum ꝓpter animi turbationẽ:qꝛ quodãmodo perterrita emiſit mulier votũ.tum qꝛ non fuit inſpirata ſed in fraudem hoc fecit:vt.ſ.a viro quẽ deſponſauerat poſſet diuertere: tuz propter maius periculũ euitandum: qꝛ forte aperte dicebat ꝙ potius ſe interficeret ꝗ͂ cõtineret et ideo recipit papa ꝙ habere põt a nõ idoneo debitore.ad hoc.ꝫ.de ſpon. iuuenis.et.c. requiſiuit.ſed ⁊ põt intelligi ꝙ iaz contraxerit mulier:vt ibi innuit de fide mẽtita.⁊ ꝙ ꝑ̄cedit mr̃imonium ꝯ̄hat.expone.i.mr̃imoniũ ꝯ̄ctum teneat.⁊ ꝙ cõſequitur cui vult.i. cui voluit licẽtiam.ſubaudi in eccleſia ſolẽnizãdi:⁊ publice diſpenſandi.ꝫ. de clandeſti. deſponſa.c.ij.⁊ ſꝫm hoc plana eſt decre.qꝛ cum votũ ſimplex fuerit ꝯ̄ctum mr̃imo.tenuit: lꝫ contrahi non deberet. vt ſupra notaui.⁊ hic intellectus magis placet.

¶ Quid ſi primo ſimpliciter a voui.demũ iuro contrahere dicas ꝙ votum ſeruare debeo ꝙ preceſſit impoſita penitentia ꝺ temerario iur̃o.j.e.ca. rurſus. vbi vero prio iuraui de ꝯ̄hẽdo ⁊ poſtea ſuſpiro ad religionez hꝫ locum cõſiliũ decr.ꝫ.de ſpõſa.cõmiſſum.ſꝫm Hoſſ.Idez vr̃ in premiſſo caſu notato. ꝫ.eođ ver. quid ſi iuraui. vt apparet in his que not. ſupra eo. verſiculo.tu dicas.ibi videẗ igitur ꝙ ſummus pontifex ⁊c. ¶ Hoc etiã teneas incũctanter ꝙ ſola profeſſio vera vel preſumpta ⁊ ordinis ſuſceptio ſolennizat votum:ſicut apte colligi põt. ꝫ ꝺ regula.ſtatuim^9.xxvij.qõe.j.vt lex continentie.¶ Uera dꝛ profeſſio qñ verbo exprimitur.xx. q.j.vidua.ꝫ.de ꝯuer.cõiug.dudum.que tñ hodie.j.annuz facta non obligat ꝓfitentez ordini illorum qꝫ ipſam profeſſionẽ receꝑunt vt in autẽ.d.em̃.extra de regula.non ſolum.qđ dic vt not.ꝫ.de regula.§.vtrũ exire.℣. ſed quid ſi ingreſſus. ⁊ ſequen. ¶ Occulta vero ⁊ preſumpta inducitur; vel ex mora tẽporis puta qꝛ per annũ ſtetit ſine reclamatione.ꝫ.de regularibus. ad apoſtolicam.Uel per euidẽtia ſigna:puta qꝛ qñ ingrediẗ renunciat ſeculo:facit teſtm̃ ac ſi mori deberet ⁊ trãſſfert oĩa bona ſua in heredes ⁊ legatarios et in pias cãs:⁊ mutat habitũ. Uel qꝛ aſſumit habitũ ꝓfeſſor. vt ſi nõ eſt diſcretus ad minus legit cantat.⁊ facit oĩa ſicut ꝓfeſſus.ꝫ.de regula.vidua. et.c. ſtatuimus.xxvij diſt.qđ interrogaſti.ꝗ͂tumcũqꝫ aũt voueat niſi mutet habitũ vel profeſſionem faciat:nõ intelligitur votum ſolenne. ⁊ ſic ſolennizatur votum per habitus ſuſceptionem.ꝫ.de regula.ex parte. ⁊.j. eo.inſinuante.j.de priui.vt priuilegia.§.illud.⁊ hoc veruz qñ votũ precedit ſuſceptionẽ habitus.alioquin ſi habit^9 precedat votũ non ſolennizat.j. eođ ꝯſuluit.⁊ ſic dꝫ itelligi.ꝫ.de rlʼa. ex pte.ij.§.fin. ſic ẽt intelligitur ꝙ habitus nõ facit monachuz

¶ papa põt facere monachũ canonicuz Adde gl. j c.in noua. xvj.qõ.vij. abb.i.c.ꝙ ſup eo.in.j col. de rlʼa. ⁊ Abb.i.c. ꝙ dei timorẽ de ſta.mo.

ſed tñ ipſa ſcða adhuc ignorabat mortem ⁊
mr̃imoniū prime.dic ꝙ adhuc cum tertia re
manebit.ar.ſ.de elec.bone me.§.cremoñ.⁊
j.de ꝯiug.ſeruo.ꝓpoſuit.⁊.c.fi.inuenies ſilẽz
qōnem.j.de ꝯiug.ſeruoꝝ.§.fi.verſ.quid ſi ꝗs
2 cōtrahit cum ſerua ignoranter.¶†Quid ſi
contrahit cum duab⁹:vel decẽ inſciīs priore
viuente.rñdeo.locus eſt gratificationi. quia
quãtumcunqꝫ certificatum de morte prioris
primo cognouerit poſt mortem vxoris legiti
me retinebit.j.eo.veniens.¶ Sed q̃ ño intel=
ligatur inſcia:q: de remotis partibus venit
puta de lemotẽh.ciuitate ad maſſanã.vt.j.e.
veniens.⁊ finxit ſe celibatum vel diuortiū la
tum vel ſe ſolutū.vt.ſ.de ſpon. cum apoſto=
lica.⁊.C.ad.l.iul.de adul.eum qui.ideo iſcia
adulterium non cōmiſit:q: nō cōmittiṫ ſine
dolo:vt.ff.ad.l.iul.de adul.l.pe.⁊.xxxiiij.q.ij.
in lectuz.quare ẽt legitima viuente ſuſcepti
legitime cẽſentur.ſi tñ ẽm mr̃imoniuz in fa=
cie eccleſie ſit contractuz.ſecus ſi clam quod
dic vt no.ſ.de clandeſti.deſpō.§.quã penam
ſup verb.comẽt.⁊ in cōſpectu eccle. vt.j.q̃ fi.
ſint legi.§.an vtrūqꝫ genus.verſ. item.ſecus
⁊ ſeq.¶ Sin autẽ ſcða non fuit inſcia ſed cō=
ſcia.ſ. quia bene ſciebat eum habere aliam
vxorem legitimam:viuente priore non tole=
ratur:vt not.ſ de ſponſa duoruz.§. an liceat
et in princ.poſt mortem aūt diſtingue vtrum
alter ipſorum machinatus fuerit in mortez
legitime vxoris:⁊ tunc perpetuo prohibetur
coniunctio ⁊ diuortium celebratur.vt. xxxj.
q.j.ſi quis viuente.⁊.j.eoð. ſuper hoc.⁊.ca.ſi
gnificaſti.¶ Et intellige machinationẽ cum
effectu.ar.ſ.de ſpon.c.vl.⁊ de deſpon. impu.
atteſtationes.⁊ de pe.di.j.§. hec autez verba
et.ſ.de cle.non reſi.relatum.ſed quis proba
bit hec.dicūt aliqui ſufficere ꝙ probetur co=
natus.ſufficit em̃ q lex ſic ſcripta eſt.vt.ff.q̃
et a quibus ma.liber non fi.ꝓſpexit.⁊.vj.qō.
iij.ſcriptū eſt.⁊ de pe.di.j.ſi quis cū telo.verū
ſola cogitatio nō punietur.ff.de penis.l. co=
gitationis.ſed ex q̃ procedit ad actū puniṫ.
optimū.arg.ff.de diuor.c.j.⁊ ſic attẽdit pro=
poſitum delinquẽtis ⁊ affectus ſuus ẽt pluſ
q̃ꝫ factum.j.de ſent.exc.cum voluntate.⁊ ar=
gu.inſti.de obli.q̃ ex delicto naſ.§.furtū.et.§.
ſequẽtib⁹.vñ ⁊ ſi maritū in bello interficio nō
eo propoſito vt vxorez ſuam habere poſſem
mr̃imonium nō impeditur. vt.ſ.de conuer.
infidelium.c.j.verū opinio vt cū effectu intel=
ligatur:cōior eſt ⁊ magis ꝯſona iuri. ar.ſ.de
teſtibus lez ex quadã.in fi.¶ Si vero neuter
ipſorū machinat⁹ ſit in mortẽ prioris refert
vtrum carnalis copula interuenerit añ mr̃i
monium de facto ꝯctum:vel poſt legitima vi
uẽte:⁊ tunc ſi prla erat ſpōſa de futuro tãtuz 3
mr̃imoniū ſcðm nō impeditur.ſi de p̄ſenti:⁊ a
in ꝑpetuum non cōfirmabitur:ẽt ſi lata ſnia

diuortij ob cãm adulterij a pri
ma cōmiſſi:prla religionez in=
trauit:vt ꝓbatur.j.e.ti.c.ij.⁊.c.
ex lr̃arum.⁊.ſ.de ſponſa duoꝝ
accepiſti ⁊ ſic intellige ꝙ nemo
pōt retinere eam quã polluit ꝑ
adulteriū.vt.xxxj.q.j.c.j.⁊.c.re
latum.⁊ ola hec vera ſcias ſi p̄
muz mr̃imoniū de iure tenuit
alias valeret ſcðm.vt.ſ.de ſpō
ſa.cum apoſtolica.⁊.c.veniens
mariota.¶ Idẽ ſi dedit fidem
prima viuẽte ⁊ añ fidem dataz
vel poſt ſcðam prima viuente
cognouerit: nec hz hic locū di=
ſtin.vtrū ſcða ſit inſcia:q: ex q̃
fides ei datur cōſcia eſt:et ideo
eſt minus ꝯhere matrimoniuz
q̃ꝫ dare fidem : q: contrahens
matrimonium aliqñ excuſaṫ.
vt dixi.ſ.verſi.ad notitiaz. ſed
fidem recipiens nunq̃ꝫ excuſa
tur. vt.j.eo.ſuper hoc.⁊ ca.ve=
niens.⁊.xxxj.q.j.illð.§.hoc ſub
audiendū.¶ Quid ẽ eſt qð di=
cit.j.eo.cum haberet. ꝙ pl⁹ eſt
matrimoniū contrahere q̃ꝫ fidẽ
dare.dic plus eſt.i.maius vin
culuz eſt:vt pz.ſ.de ſpōſa.duo
rum.§.que quib⁹.ver.aut vtra
qꝫ.⁊ ver.aut prima de p̄ſenti.et
verſi.aut prima de futuro. Uel
dic plus eſt mr̃imoniuz cōtra
here et carnaliter cognoſcere.
i.maius impedimentū ⁊ mai⁹
peccatum eſt q̃ꝫ ſolam fidẽ daṙ
vt pz ex ſuperiorib⁹. ⁊ hoc eſt
qð dicit quã ſi fides dūtaxat.q.
di.ſine carnis copula.⁊ hic ſe=
quitur q̃d ſi ſola fides data ſit
vel ſoluz mr̃imo.ꝯctū ſine car
nis copula:prima viuente:vel
ſi ſcðam cognouit:prima viuẽ
te non tamen de facto cum ea
contraxit vel fidem dedit.mr̃i=
moniū poſt mortẽ prime nō im
peditur: ẽ ad hoc vt diuortiuz
celebreṫ duo neceſſaria ſunt:⁊
ꝙ cognouerit ⁊ ꝙ fidẽ dederit
vel de facto ꝯtraxit cū ſcða cō=
ſcia prla legitima viuẽte: alꝛs
vnū ex his duob' tm̃ ꝑ ſe nō cẽ
ceṫ iuſtū īpedimẽtū. vt.j.e.c.fi.
gre:⁊ ſic itelli.xxxj.q.j.deniqꝫ ⁊
.§.hec vltia.⁊.j.eo.ſignificaſti.
Et idẽ itellexit gof.de machia
3 tiōe.ſ.†ꝙ ſola machiatioᵃ ſine
a adulterio non dirimat mr̃imo=
nium:ꝯ̃uis em̃.c.fi.infra. eod.

a ¶ Sola machinatio. Add abb. in.c.j.eod. ti.⁊ Abb.i c.ſuper eo eod.tit.

neret:qꝛ tunc daꝛ licẽtia cum alia ꝯhendi:vt.ſ.
e.c.ij.in fin.ſup quo vide.ſ.ti.j.in fin.ꝛ ſic ali=
qñ exemplo opus eſt:vt dixi.ſ.ti.j.§.j.¶ Ue=
rum in gradibꝰ q̇ nõ ſunt diuina lege ꝓhibi
ti:aliqñ diſpẽſatũ inueniꝛ rõne tꝑis cũ igno=
rantibꝰ.xxxv.q.viij.de gradibꝰ.ꝛ impatoꝛ ẽt
motus eſt ꝓpter ſuſceptionẽ liberoꝛũ ꝛ tꝑis
diuturnitatẽ circa illa que ius ignoꝛãs cum
auunculo ſuo cõtraxit:vt.ff.de ritu nup. qui
in prouincia.§.diuus marcus.ꝛ.ſ.de cõſan.
ꝛ affinita.quia circa.

¶ De coniugio leproſorum. Rubric.

1 ☞ Leproſus ſi ꝯtinere noluerit:ꝛ inuenit ali
quam q̄ ſecũ ꝯhat:an ipſam ducere poſſit.
2 Mulier ſi ꝯhit cum leproſo per verba de fu=
turo ignoꝛanter:vel cum ſano facto leproſo:
an lepra ſuperueniẽs dirimat ſponſalia.
3 Leproſi de generali ꝯſuetudine eccleſie ſunt
a communione hominum ſeparandi.
4 Uxoꝛ ſana an teneatur ſequi virũ leproſum.

a QVoniam lepra ſol
uit ſpõſalia [a] de futuro non de
pñti.ne q̇daꝫ putent qꝺ ꝓpter
horribilitatem ꝛ abhominatio
nem huiꝰ infirmitatis:etiam
mr̃imonia de pñti debẽt ſolui.
apponit hic rubricã de ꝯiugio leproſorum.
1 ¶ In qua notãdũ eſt† ꝙ ſi leproſus cõtinere
noluerit:ꝛ inueniat aliquã q̄ ſecũ ꝯhat:ipſaꝫ
ducere põt:vt.ſ.e.qm̃.§.leproſus.ꝛ eſt rõ:qm̃
hoc edictũ ꝓhibitorium eſt:vt.ſ.de ſpõ.cum
2 apud.¶ † Quid ſi qua ꝯxit cũ leproſo ꝑ ꝟba
de futuro ignoꝛãter vel cũ ſano poſtea facto
leproſo lepra ſuperueniẽs ſoluit ſpõſalia ꝓ=
cedẽtia niſi forte iã traduxiſſet ſpõſam in do
mum ſuã:vt.ſ.e.lr̃as.¶ Uideꝛ tñ dicere hec
decre.ꝙ antecꝫ mr̃imonium ſit ꝯſummatuꝫ
poſſit ſolui.ſed ꝙ dicit ꝯſummatũ.expone.i.
ꝯctum.vel ideo hoc dicit:qꝛ ſi eſſet ꝯſumma
tum iudicareꝛ mr̃imonium ꝓſumptũ:vñ dic
ꝯſummatũ ſubaudi necꝫ ꝯctũ.ꝛ ſic ſpõſalia
tm̃ ſoluit:vt ibi.ꝛ.ſ.de iureiu.quẽadmodũ.ꝛ
no.ſ.de ſpõſ.§.ꝛ qualr̃ diſſoluaꝛ ꝟ.itẽ ſoluũ=
tur ſcꝺo ergo ſi traducta erat vel ꝑ verba de
pñti ꝯxerat in ꝑpetuũ nõ ſeparabiꝛ niſi ante
carnis copulã alter ad religioneꝫ trãſire vo=
luerit.nã ſi trãſeat is q̇ remanet nubere põt
in dño.vt pꝫ.ſ.de ſpon.ꝯmiſſuꝫ.ꝛ.ſ.ti.j.ve=
niens.ꝛ not.de conuer.coniug.§.qualiter.et
hoc intelligas qñ ſpõſa virgo eſt.nã ſi corru
pta eẽt poſt traditionẽ nõ poſſet ſeparari ni
ſi poſt moꝛtẽ:vt apparet in his que not.ſ.de
mr̃imoniis.§.qualr̃ ꝯhaꝛ.ver.idẽ vr̃ ſi tradu
cta fuerit.¶ Alr̃ aũt nõ ſolũ nõ ſeparabunꝛ.
imo ſanꝰ cogendus eſt:vt leproſo reddat de=
bitum ꝛ eꝫ.nec eñ propter le=
pram vel aliã infirmitatẽ quã
cunqꝫ alr̃ ſeparabunꝛ:vt.ſ.eo.
qm̃.rñ.j.ꝛ.§.vl.ꝛ.xxxij.q.hoꝛrẽ
dus.ꝛ pꝫ in his que not.ſ.de
mr̃imoniis.§.quis ſit effectꝰ.
¶ Debet ergo vxoꝛ ipm̃ viruꝫ
ſequi.vt.xxxiiij.q.ij.ſi quis ne
ceſſitate.ꝛ.xxxij.q.v.ſi qs vxo=
reꝫ.xiij.q.ij.vnaquecꝫ mulier.
q̇d eñ tã humanũ eſt q̃ vt foꝛ
tuitis caſibꝰ mulieris maritũ
vel vxoꝛẽ viri participẽ eſſe:vt
ff.ſol.ma.ſi cũ dotẽ.§.ſi maritꝰ
in fi.Monẽdi ergo ſunt:vt de
bitũ reddant.ꝙ ſi moniti acq̇e
ſcere noluerint nõ cogan̄ꝛ ſi cõ
tinentiaꝫ ſeruare volunt:vt.ſ.
ti.j.ſin aũt ſeruare nolũt vel nõ
poſſunt cogenꝛ:vt.ſ.ti.ij.§.vl.
et hoc teneas q̇cq̇d.ſ.ſequaꝛ.
¶ Alij dicunt ꝙ ſanus nõ co=
gitur ꝓciſe reddere debitũ:vt
in.c.j.ar.xxxiiij.q.ij.ſi quis ne=
ceſſitateꝫ.ff.de ope.li.ꝙ niſi.§.
j.ꝛ eſt ratiõe leproſi nimis im=
probi ſint in repetitiõe ſui iu=
ris ſeu exactiõe copule carna
lis.ſed potius cõtineat:nõ tñ
cogetur continentiam ꝓfiteri.
ſicut alr̃ tenetur aliq̇s ad ali=
quid faciendũ nõ tñ preciſe co
gitur:vt.ſ.q̇ cle.vl̃ vo.veniẽs.
Alij diſtinguunt inter lepram
que inficit:vt tunc non cogaꝛ
preciſe:vt in.c.j.ꝛ lepram que
nõ inficit:ꝛ tunc cogaꝛ ꝓciſe:
vt.ſ.ti.ij.§.vlt.ſed nõ placet.iõ
tene ſicut no.ſ.eo.monendi.et
vide qꝺ no.ſ.de clerico egrotã
te.¶ Illud in ſumma ſciendũ
3 eſt† ꝙ leproſi de generali con
ſuetudine eccleſie ſunt a cõio
ne hoim ſeparãdi:ſed vxores
tenenꝛ ſequi eos:vt.ſ.c.j.nam
et in veteri teſtõ precepit dñs
Moyſi:ꝙ Maria ſoroꝛ aaron
prophetiſſa ꝓpter detractio=
nis delictuꝫ qꝺ ꝯ ipm̃ moyſen
ꝯmiſerat lepra percuſſa extra
caſtra.vij.diebꝰ egredereꝛ:vt
mox ſanata mitteretur in ca=
ſtris:vt.xxxiiij.q.ij.hoc ipſum.
¶ Sin auteꝫ tot leproſi ſimul
fuerint ꝙ ſacerdotẽ valeãt ha
bere eis permittiꝛ.vt.ſ.de ec.
4 edifi.ad audiẽtiã.¶ † In hoc
tñ caſu queſiuit.Goffr.vtrum

a ¶ Lepra ſoluit ſpõſalia. Ad de.c.queꝫ admoduꝫ.ꝺ iureiur.ꝛ glo.in.c.ex pte.de conuerſi.coniu.

¶ Qđ loc⁹ ſit religioſus. Adde an collegiū leproſoꝝ cēſeat religioſū. vid gl. i.c. qꝛ cōtigit. ꝺ rel. do. i. no. in.c.cū dicat ꝺ ec. edifi. car. t cle. per literas. in. xij. q. de pbē.

b ¶ An ſeruus poſſit cōtrahere matrimonium adđ ſpe. eo. ti. ⁊ an poſſit cōtrahere ſine licentia domini vide gl. in.c.j. xxx. queſti. iiij. c. ſcdm. xxx vj. queſti. iiij. et in.c. j. ⁊ ibi doc. de cōiug. ſeruo.

vxor ſana teneaꝛ ſequi virum ⁊ dicit ꝙ nō cū in cōi dormiāt ⁊ in cōi veſcanꝛ. ſed ſi cella vel domus aliqua dareꝛ eis ſegregata in qua poſſent cohabitare. tunc ꝯtrium videreꝛ fore dicendū ſm Hoſt. innuit ergo qđ a locus ſit religioſus[a]. vtꝝ autē itelliganꝛ religioſi fore: dic vt no. i ſumma. ꝫ. de ec. edifi. ⁊ §. quibus ex cauſis ver. ⁊ hec eſt vna cā. ⁊ ſe. ¶ Quid de filijs: dicas qđ apud ſanū debēt morari ne inficianꝛ ſm Hoſt. ſup quo vide qđ no. ꝫ. de ꝯuer. infi. §. qualiter conuer. ver. qđ iuris. de prole.

¶ De ꝯiugio ſeruorū. Rubric.

1 ☞ Seruus an poſſ't ꝯtrahere mrimonium. Et cū qua. 2.
3 Conſenſus dñi an requiraꝛ in mrimonio ꝯhendo p ſeruum.
4 Seruus ſi ꝯxit inuito domino ⁊ dominus petat debitum ſeruitium: vxor eodem tempore exigit debitum ꝯiugale: cui teneatur obedire.
5 Dominus ſi vult vendere ſeruum ſuum vxoratum alicui q vult eum ducere ad partes remotas an poſſit.
6 Matrimonium a ſeruo cōtractum an poſſit ſeparari.
7 Errores ſunt quatuor.
8 Seruus ſi petit diuortiū celebrari libera ꝯdicente qđ iuris.
9 Partus an ſequaꝛ patrē ſi qs ꝯhit cum filia ſerui ⁊ libere.
10 Liber ſi cōtraxit cūancilla ignorans eius conditionem: ⁊ conditione illius detecta conſentit in ipſam an teneat matrimonium.

DIctū eſt ſupra de mrimonio in gñe nūc in ſpē. vel ſic. diximus de impedimento lepre que ſoluit ſponſalia: ſequitur de impedimento ꝯditionis hominis naꝫ hoc modo cōditio apponitur: vt not. ꝫ. de ꝯditi. appo. in pn. ⁊ ſic dicamus de coniugio ſeruorum videtes. ¶ An ſeruus poſſit cōtrahere matrimoniū. ¶ Et cum qua. ¶ Et an cōſenſus dñi requiratur. ¶ Et an matrimonium a ſeruo cōtractum ſeparari poſſit.

1 An ſeruus †poſſit contrahere

b re mrimoniū[b]: Et qđē ſcđm leg. nequaꝗ. nā copulationes ſeruorū cōtubernia vocat nuptias: vt. C. de ince. nup. ⁊ inutili. ⁊ in ancillis. te idē dicit decre. de nup. a ſacerdotibus de facto cōtractis: vel his q in ſacris ſunt. ꝫ. de cle. cōiu. ſane ſacerdotes. ſed lꝫ lex humana ita dicat de ſeruis non approbat hec lex diuina. ſeruus eñ a ſacris eccleſie que cā ſuſcipientis cōferunꝛ: vt eſt baptiſm⁹ cōfirmatio. euchariſtia. pnia. non arceꝛ: qꝛ nec vllus fidelis. arg. j. de pe. ⁊ re. oīs. ⁊ j. q. j. §. ſi ergo ſacra. ⁊ §. ecce ſi clericus. quare ⁊ matrimonium ꝯhere pōt: qꝛ quantū ad dei cultū non eſt maſcul⁹ neqꝫ femia neqꝫ liber neqꝫ ſeru⁹ oēs eñ in xp̄o eādē mercedē accipiemus: vt j. e. c. j. ⁊ in auẽ. de monachis. §. hic aūt vobis col j. eſt eñ hoc edictū prohibitorium: vt dixi. ꝫ. titu. j. verſi. j. ⁊ intelligas prohibitoriuꝫ quo ad ius canonicum non ciuile vtrum autem poſſit ad ordines promoueri. dic vt not. ꝫ. de ſeruis nō ordi. §. qualiter poſſit ſeruus ad ordines peruenire.

2 Et † cum qua. Cum ſerua ſeu ancilla: hoc planuꝫ eſt vt. j. c. j. ⁊ xxviij. qō. j. dictum poteſt. et cum libera ſeu ingenua: vt. j. c. ij. iij. ⁊ iiij. ⁊ xxxviij. q. ij. ſi quis ingenuus. quod intelligas quando liber ſeu ingenuus ſcienter contrahit cum ſerua. nam ſi in conditione erraret nullum eēt matrimonium vt ſtatim dicam. j. § et an matrimonium.

3 Et an †conſenſus domini requiratur. Dicas quod non: ſicut nec in alijs ſacramentis de quibus dixi. ꝫ. eodem. §. j. ergo etiam domino contradicente contrahere poteſt ſeruus. verumtamen non debet dominus ſeruitijs debitis defraudari: vt infra. c. j. vnde cum partus ſequatur ventrem vt ſtatim dicam. j. titu. j. efficietur partus ancille vxorate eiuſdem domini cuius erat ancilla: quicunqꝫ fuerit pater: ſiue liber ſiue ſeruus vt. ff. de ſta. ho. ⁊ ſeruorum. niſi conſuetudo terre contrarium operetur: vt. j. eodem. c. licet. ⁊ ꝫ. de ſeruis non ordi. capi. vltimo. vel. l. lombarda. quod dic vt not. in ſumma eiuſdem tit. ꝫ. de ſeruis non ordi. § quid ſi libertas. ¶ Utrum ſi domin⁹ ancillam ſuam dotem cōſcribendo ꝙ in liberis tantum mulieribus fieri conſueuit. vel tanꝗ liberam tradiderit alicui in vxorem: vel ſciens eam duci a libero homine taceat ex ſtudio dominium eius amittit ⁊ mulier eripitur in libertatem

¶ Idē eſt de ſeruo ſi ſciente vel tacente dn̄o
ſuo cū libera ↄ̄hat vt in auť. vt liberti de cete
ro·§·ſed ⁊ ſi q̄s.col.vj.in auť.de nup·§.ſi vero
ab initio.col.iiij.C.de latina liber.tol.l.vnica
4 ·§·ſed ⁊ ſi quis. ¶ † Quid ſi dn̄s ſerui qui eo
inuito cōtraxit petat ab eo ſibi exhiberi de=
bitū ſeruitiū ⁊ vxor eodē tp̄e exigit debitū cō
iugale: dic ſi dn̄o pareť graue preiudiciū: vt
ſi inimici ip̄m dn̄m aggrediantť.in hoc enim
caſu potius dꝫ dn̄o ſeruus obedire q̄ꝫ vxori
nimis importune: vt ar.ff.ad ſill'. ſe. cō.ſi q̄s
in graui·§·ſicut oēs al'a teneret dn̄s modicū
expectare q̄ꝫ cito poterit obedire et in mora
modici temporis nō eſt maximū dānū.ff.de
iudi.ſi debitoris.⁊ apoſtolus precepit debitū
reddi: vt.ꝫ.titu.j.c.j·§· eſt ergo dn̄o redēptori
magis obediendū q̄ꝫ homini .xj.q.iij.qui re=
ſiſtit.quare ⁊ dn̄o humano inuito ſeruus ad
ſeruū ſeruorū dei pōt accedere abſoluēdus.
niſi in fraudē fecerit ſiue cōmiſerit id ꝑpter
qđ excōicatus eſt dn̄s: vt debito ſeruitio de=
fraudeť: vel dn̄s ſine culpa ſua magnum ex
hoc incurreret detrimentū: vt.j.de ſent.excō.
relatum. ¶ In hac tn̄ q̄ōne dicunt aliqui: qđ
adinuicē ſe impediūt.ff. de vſufru.l.quoties.
¶ Alij ꝙ dn̄o ſemꝑ obediendū eſt qꝛ trāſiuit
ſeruus cum onere ſuo: niſi forte timeatur de
adulterio vide ſuper hoc qđ not.ꝫ. de ſpon=
ſa.ſub rubricella de matrimonijs·§. quis ſit
effect⁹.ver.eſt etiā ⁊ ſequē. ¶ Alij diſtinguūt
vtrū ſeruus ſciente dn̄o cōtraxerit.⁊ tunc te=
netur reddere debitū: vel eo ignorāte: ⁊ tunc
eſt dn̄o obediendū niſi adulteriū immineat.
5 ar.lxiij.diſt.ſi ſeruus ſciente. ¶ † Quid ſi dn̄s
vult vendere ſeruū ſuū vxoratū alicui qui ad
remotas partes eū ducere vult.n ūquid po=
teſt.dicunt quidā ꝙ ſic ⁊ vxor debet eū ſequi
ſicut ⁊ virū leproſum: vt not.ꝫ tit.j.ver.debet
ergo vxor verius videť ꝙ hoc non poſſit face
re dn̄s: nec eū transferre de vna terra ad aliā
matrimoniū enim rite contractū: nec poteſta
te dominica nec patria: vel vi cōditionis ap=
poſite in legato dirimēdū eſt: vt.C.cōmunia
vtriuſqꝫ iudi.poſſeſſionis.et. liiij.diſt.frater=
nitatem.j.qui matrimo.accu poſ. ſignifican
te.C.de inoffi.teſta.filia.⁊ de inſti.⁊ ſubſti.re=
prehendenda.⁊ de condi.inſertis.cum teſta=
torē.⁊.ff.de liber.exhiben.l.iij.⁊.ꝫ.de ſponſa.
non eſt nobis. nec obſtat.C. mandati.in re.et
de iudic.nemo exterus: vbi dicitur qđ cuili=
bet committenda ſua ſunt: quia expedit rei=
publice: ne quis re ſua male vtatur: vt inſti.
de his qui ſui vel.alie.iuris ſunt·§. penulti=
mo.⁊.ff de his qui ſui iuris vel alie. ſunt.l.ſi
dominus.vnde ſi iudex eccleſiaſticus ad de=
nunciationem ipſius ſerui: et ipſum domi=
num ex officio ſuo compeſcere poteſt.arg.ff.
de officio prefec. vrbis.l.j·§· quod autem,

¶ Argumentū habes ex ſuperioribus. ꝙ ſi
aliqua mulier ex hoc pacto ſeu conditione
vel modo detur alicui in vxorē.ꝙ debeant ſi=
mul ſemꝑ morari: ⁊ in certo loco: forte in do=
mo amicorū ipſius mulieris pactū ſeruan=
dū eſt.⁊ arg.in his que no.ꝫ. de conditio.ap=
po·§·que cōditio.℣.j.⁊ ver. de cōditionibus.
¶ In traditione eñ rei ſue: pōt quilibet qđ
vult pactū apponere.ff.de pactis.in traditio
nibus: ⁊ cōtractus ex conuentione legē acci=
piūt.ff.depoſiti.l.j·§·ſi cōuenerit.⁊.ff. de reg.
iur.cōtractus.⁊ hoc non eſt contra.l.imo po=
tius ſm.l.qꝛ ſimul morari debent: vt no.ꝫ.de
matrimonijs·§·quid ſit matrimoniū.ver.in=
diuiduam.ergo ſeruandū: vt.ff.de pac.iuris
gentiū·§·pretor ait.⁊ ꝑ hoc videť expreſſum.
xxxiij.q.ij.ſi quis neceſſitate.et ff.de operis
li.qđ niſi·§·j.pactū dico ſeruandū niſi aliqua
neceſſitas ſuperueniat impediens ne poſſit
ibi maritus cōmode remanere. puta ꝑpter
inimicitias capitales: infirmitatē aeris: vel
aliud ſimile qđ arbitrio iudicis cōmitto tūc
eñ vxor ſequereť virū: ne adulteriū cōmitta
tur: qꝛ tunc pactū cōtra legem inciperet eſſe.
arg xiij.q.ij. vnaqueqꝫ.⁊.xiij.q j.admonere.⁊
xxxj.q ij.de neptis ⁊ in his que no.de cle.nō
reſi.ver.que ſit pena.

6 Et an † matrimoniū a ſeruo

contractū ſeparari poſſit. Si cū ſerua cōtra=
xerit minime cū eiuſdē ſit conditionis niſi ex
cauſa: vt not ꝫ de matrimonijs·§ qual'r im=
pediatur.et infra de diuor·§. quot modis et
quibus ex cauſis. ¶ Si autem alter con=
iugū ſeruus eſt ⁊ alter liber.⁊ liber nō igno=
rauerit conditionē ab initio valet matrimo=
nium: vt dixi.ꝫ.eo·§·⁊ cū qua. Sed ſi ignora=
uerit error cōditiōis in ↄ̄ſenſum. ita qđ ma=
7 trimoniū ab initio nullum eſt. ¶ † Quatuor
eñ ſunt errores. ¶ Error perſone. ¶ Error
conditionis. et hi duo impediunt ab initio.
¶ Item error fortune: vt ſi credo ↄ̄here cū di
uite.⁊ inueniť pauper. ¶ Itē error qualita=
tis vt ſi is credať bon⁹ q̄ eſt malus.vel ſi cre=
dať virgo q̄ corrupta eſt vel ſana q̄ eſt lepro=
ſa.⁊ hi vltimi errores mr̄imoniū nō ſoluunt
vt.xxix.q̄ō.j·§·j.⁊ no.ſupra.de ma·§·qualiter
impediať.ſub·§·j ⁊ ℣.cōditio. ¶ Sed primi
duo ſoluunť niſi is q̄ liber eſt verbo vel facto.
puta cognoſcēdo carnal'r ſciēter in ſeruū con
ſenſerit ex poſtfacto.qꝛ poſtea nō poſſet diſ=
ſentire: vt.j.e.ꝑpoſuit.⁊.c.ad noſtrā. ¶ Quid
ſi mater alicui vel pater cuius cōditionem fi
lius ſequi debet iuxta conſuetudinē patrie
ſe pro libero geſſerit: ⁊ filius poſt mortē pa=
tris, nec ſuo nec patris noie q̄ōnem paſſus
fuerit infra decenniū nō ſolueť poſtea matri
monium a filio cōtractū ea ratione ꝙ ſeruus

ſti:vt.J.e.lꝫ.Et ꝙ dicit decenniū ſubaudi.ma
xime.nā idem ſi ꝑ quinquenniū:vt not. S.de
clandeſti.deſpō.§.quā penā.ver.pari in ver=
bo ꝯtinenti.ꝛ in ꝯſpectu eccl'ie.¶ Uel dic qꝺ
quinquenniū ſufficit quo ad hoc ne noīe pa
tris patiaꝛ qōnem: ſed decenniū requiritur
ſi noīe ſuo qōnem motā voluerit vitare. arg.
C.de pſcrip.lon.temp.que pro libertate.l.dū
modo bonā fidē habuit ꝛ hoc inter pſentes:
nam inter abſentes.xx.an deſideranꝛ: vt.J.e.
ti.l.ij.ꝛ de pſcri.long tem.l.vlt ¶ Qꝺ aūt di=
xi mr̄imonium impediri ꝓpter conditionis
errorem intelligas verum qñ liber credens
ꝯhere cum libera et ipſa inueniꝛ ſerua ſecꝰ
ſi crederet ſeruā eā que libera eſt.talis enim
error non impedit:qꝛ veriſimile eſt qꝺ in talē
libentius ꝯſenſiſſet.arg.S. de cōuer. coniug.
ex parte.ꝛ qui cleri.vel vo.veniēs. ꝛ iunge ꝙ
not.J.eo.ver.quid ſi ſeruus credit ꝛ intendit
ꝛ ſequēti.¶ Quid ſi quis ꝯhit cū ſerua igno
ranter. ꝛ dñs medio tpe ipſam manumittit.
ꝛ poſtea maritꝰ cognoſcit ꝛ neſciens manu=
miſſionē ꝛ credens liberā:dicunt quidaꝫ qꝺ
non eſt mr̄imoniū:qꝛ ex cōſequentia prioris
erroris cognoſcit eā.arg.C. ad vell'.ſi mulier.
ff.de mino.deniqꝫ.ꝛ de precario.ſꝫ ꝛ ſi manē=
te.ꝛ.S.de baptiſ.maiores in fi.Da. contra qꝛ
ex quo pceſſit tractatus de mr̄imonio ꝛ car=
nalis copula ſecuta eſt mr̄imonium induci=
tur.ar.S.de deſpon.impube.de illis.ij. ꝯriuꝫ
credo.ꝛ illud ꝙ dicit Da. locum hꝫ qñ ſciēter
8 cognoſcit.ar.xxxiiij.q.ij. itellectū. ¶ †Quid
ſi ſeruus petit diuortium celebrari libera cō
tradicente.qui errauerat. rñdeo nō auditur.
cum hoc inductum ſit in fauorē errātis vt.C.
de legibus.qꝺ fauore.ꝛ arg.S.de deſpon.im=
pub.de illis.j.§.j.ꝛ ideo nunꝙ ſolueꝛ niſi ad
petitionē ꝛ inſtantiam liberi. ar. S.de eo qui
dux.in ma.c.j.ſm Goffr. ſed non video ꝙ hoc
ſtare poſſit: qꝛ non pōt mr̄imonium claudi=
care:vt quo ad vnū teneat. ꝛ nō quo ad aliū.
qꝺ not.vt.J.eo.ver. qd ſi ſeruus credidit ꝛ intē
dit ꝛ ſequen.¶ Quid ſi lite pendēte ſeruꝰ exi
gat debitum a libero dixit.T.ꝙ potius ſuſti
neat excōicationem nam ſi redderet pararet
ſibi preiudiciū ſi vero nō intēderet.redderet
ſed fornicario coitu ipſam cognoſceret. pec=
caret mortaliter.ergo reddat.Goff.ad hoc.S.
de reſti.ſpo.lr̄as.§.porro. ꝛ.J.eo. ꝓpoſuit.ad
noſtrā ꝛ de ſen.excō.inqſitioni.¶ Hoc pōt eē
verum ſi certꝰ ſit de ſeruitute. ſecꝰ ſi hꝫ ſcru=
puloſam conſcientiam:qꝛ tunc excuſaretur.
ſi ad mandatum eccleſie ſolueret. argu.J. de
ſenten.excom. inquiſitioni. ꝛ optime probaꝛ
hoc.J.de frig.et male. fraternitatis.§.j.ad fi.
qꝛ lite pendente nihil eſt innouādum:vt no.
S.vt lite pendente.§.qualiter.ver.itē ſi cōtin=
gat.¶ Alij dicunt ꝙ reddere dꝫ ſed nō elige=
re.ar.J.de ſecūd.nup.dñs.¶ Tertiū ꝙ pōt red
dere ꝛ exigere quātuncūqꝫ ſit certꝰ ꝓpter du
biuꝫ euētū iudicij.ar.ff.de peculio. ꝙ debeꝛ.
ꝛ de adulterijs.denūciaſſe.ꝛ.C.de liberali cā
ordinata qꝛ nūꝙ inueniꝛ ꝙ debeat potiꝰ ex=
cōicationem ſuſtinere ꝙ̄ debitū reddere.niſi
vbi redderet cōmitteret mortale peccatū.et
hāc opinionē amplector.¶ Et ſi q̄ras q̄ affe
ctu cognoſcit eā dico ꝙ ꝯiugali nō tāꝙ libe=
rā:nō tanꝙ ſeruā:ſed potiꝰ tanꝙ illā cui q̄=
ſtio ſeruitutis moueꝛ. ꝛ ſic euētꝰ iudicij de
clarabit.vtꝝ cogaꝛ vel non eā retinere:ar.C.
de iudi:rem non nouā. ergo ſi contra liberta
tem ꝓnūcietur hꝫ locū decre. ſi ipſam poſtea
cognouerit antea eīn nō dꝫ dimittere vxorē
ꝓpria temeritate:vt.S.de deſpon. ipub.duo.
in fi. quantūcunqꝫ eā manifeſta exiſtat vt.J.
9 de diuor.porro. ¶ †Quid ſi qs ꝯhat cū filia
ſerui ꝛ libere. cū ſm conſuetudinē terre par=
tus ſequatur patrē:vt.J.e.lꝫ nunqd celebra=
bitur diuortium: vꝛ qꝺ ſic. ſi ꝯſuetudo terre
ſit preſcripta.ar.J.de cogna.ſpiri.ſuper eo.et
iunge qꝺ not. ibi in ſumma.§.q̄s ſit effectus.
ver.alij dicunt.ꝛ ſequenti.¶ Quid ſi liber ꝯ=
hat cū aſcriptitia nunqd celebraꝛ diuortiū ſi
errauit:quidā dicunt ꝙ nō:cū inueniaꝛ exp̄ſ
ſum iure canonico cū hoc edictū ꝓhibitoriū
ſit.nam ꝛ ꝯtrahere pñt:vt.C.de agri. ꝛ cēſi.l.
vlt.ꝛ ordinarij in auꝛ.de ſanctiſ.epiſ.§.aſcri=
ptitios.etiaꝫ inuito dño.vt ibi dicit ſecus in
ſeruo.ſed cōtra. ſ. ꝙ nō valeat mr̄imoniū.in
auꝛ.de nupt.§.aſcriptitios.col.iiij. ꝛ.ff.de li=
be.ho.exhi.l.ij.ꝛ.C.de agri.ꝛ cenſi.ne diutiꝰ.
¶ Primum verius credo. ¶ Quid ſi ſeruus
credit ꝛ intendit contrahere cum libera:et tñ
contraxit cuꝫ ancilla.dicas qꝺ matrimoniū
tenet:qꝛ non habet quid ei obijciat.xxxij.qō.
vj.nihil.J.de diuor ſignificaſti. ſm Hugu.et
Goffre.¶ Alij dicūt qꝺ ſiue erretur in melio
ri ꝯditione:ſiue in deteriori:ſiue in pari mr̄i=
monium non tenet.arg.ff.de arbi.ſed ſi in ſer
uum.naꝫ qui errat non conſentit. ff.de iuriſ.
om.iud.ſi per errorē.C.de iuris.ꝛ facti.ig.nō
idcirco ꝛ error nihil aliud eſt ꝙ̄ aliud ꝓ alio
putare.xxij.qō.ij.in quibus.xxxviij.queſtio.
vj.quamuis.error autē conditionis impedit
ꝛ dirimit:vt not.S.e.§.rñ.j. ¶ Tu dic qꝺ hoc
verum eſt qñ mulier errat. nam ſi ſciat ipm
eſſe ſeruum tꝫ matrimoniū non obſtāte erro
re viri. tunc igiꝛ error cōditionis mr̄imoniū
nullum reddit.qñ ꝯditio errantis fit deterior
ſecus ſi melior fiat ſed nec de pari poterit q̄=
relari.ꝛ hec opinio hodie eſt cōis.ꝛ iunge ꝙ
not.S.verſi.qꝺ aūt. ¶ Quid ſi liber contraxit
cum ancilla ignorans eius conditionem. de
mum ꝯditiōe illiꝰ detecta cōſentit in ipſam.
verbo vel facto.J.eo.ca.ſi ipſa tñ non ꝯſentit
nunquid eſt matrimonium inter illos, dicūt

quidam q̄ ſic ex vna parte. ſʒ hoc placet: q̄ mr̄imonium nō claudicat. eſt eñ duorū coniunctio: vt no. ṡ. de ſpō. ſub rubricella de mr̄imonijs. §. j. mulier tñ compelli pōt ad cōſentiendū rōne fidei date ar. ṡ. de deſpō. impub. de illis. j. §. fi. maxie q̄ mulier malitioſe diſſentire vr̄. ⁊ ideo ad ei⁹ petitionē nō dʒ mr̄imonium ſolui. arg. ṡ. de eo q̄ duxit in matri. quam poll per adul. c. j. ſed ſi contraheret cū alio compulſione pendēte teneret matri. ſerui ſicut not. ſimile. ṡ. de deſpon. impu. §. quid iur. ver. quid ſi pubes. ⁊ ſequen.

¶ De natis ex libero ventre. Rubrica.

1 Nati ſeu liberi cuius conditionem ſequantur.
2 Seruus quare ſequitur ventrem.
3 Filij nati ex libero ventre in quibus caſibus redigantur in ſeruitutem.
4 Eccleſia que libertatem tueri debet: eam impugnare non debet.

NE forte crederet q̄s filium ſerui fore ſeruū: quamuis mater eſſet libera eo q̄d inter ſeruum ⁊ liberum ꝯhere poteſt mr̄imonium vt. ṡ. dixi habito tractatu de conditione coniugatorum immediate videamus de conditione natorum: ſic patet quare interſeritur hec Rubrica de natis ex libero vētre. in qua videndum eſt. ¶ Cuius conditionem ſequantur nati ſeu liberi. ¶ Et in quib⁹ caſibus filij nati ex libero ventre redigantur in ſeruitutem.

1 Cuius †conditionem ſequātur nati ſeu liberi. ¶ Et quidem matris: naʒ ſi venter liber eſt ⁊ partus liber erit: cū ſemp ſequatur ventrem: vt. j. eo. c. vnico. ⁊ C. de rei ven. partus: adeo q̄ ſufficit matrem fuiſſe liberam: vel tp̄e conceptus: vel tp̄e part⁹: dū laborabat vel medio tp̄e: q̄ calamitas matris partui obeſſe non dʒ: vt inſti. de ingenuī. de hoc dic vt no. ff. de ſeruis non ordi. §. quid ſi ſeruitus. ⁊ §. quid libertas. nam quod in hoc ti. deficit. ibi inuenies plenius dictū: aliq̄n autem partus ſequit̄ conditionē patris. ſ. de ſpāli ꝯſuetudine approbata: vt. ṡ. ti. j. lʒ. ⁊ dixi in ſumma. ⁊. ṡ. de ſeruis nō ordi. c. fi. al's aūt ſemp ſequit̄ ꝯditionē vētris. ⁊ ita ſi vēter liber eſt: part⁹ liber erit: ſi ſeru⁹ erit par-
2 tus. ¶ †Sed que ratio quare ſeru⁹ ſequat̄ ventrem: q̄ ſm naturā q̄dlibet agens ſubiecto dʒ dominari. ⁊ apoſtolus dicit q̄ ois aīa dʒ ſubeſſe ſuperiori. ṡ. de cenſib⁹. ois aīa. vñ ⁊ mulier ſubiecta eſt viro tanq̄ ſupiori ⁊ capiti: vt. xxxiij. q. v. mulierē. ⁊. c. cū apud. iō p̄tus dʒ ſequi conditionem patris tanq̄ dñi ⁊ tanq̄ dignioris ⁊ non matris nā ⁊ ſm phiſicos ſemē hominis dignius eſt: ⁊ magis operatur in gñatiōe q̄ ſemē mulieris ergo hoc eſt ꝯ naturā ⁊ ꝯ ius ſicut obiecit mihi magiſter raymund⁹ phiſicus. ¶ Rñ. lʒ vir ponat ſemē pro maiori parte vel magis operet̄: tñ mater nutrit ⁊ in vētre viuificat̄ partus: vñ fructus ſequitur terrā ſiue ſit libera ſiue ſerua. ⁊ ei⁹ dñi ſit. rō eñ nō patit̄ alterius effici arborē q̄ illi⁹ in cuius fundū radices egit: vt inſt. de rerū diui. §. ſi titi⁹. ⁊. §. q̄ rōne. ⁊. ff. de acq. rerū do. adeo. in fi. ⁊. l. ſe. nec mirū ſi vilius ad ſe digni⁹ trahit ⁊ ei dominet̄: q̄ modicum fermenti totā maſſam corrūpit. ṡ. de offi. deleg. ſup q̄nū. §. ſi vero duo. ꝯ. ṡ. de cō. ec. vel alta. q̄ in dubijs. ⁊ adeo pt⁹ vētrē ſeq̄tur. q̄d ſm ꝯſuetudinē gnalē aliquarū regionum dñi matrū filios natos p̄ ſuis petūt ſecus de legitimis. ff. de ſta. ho. cuʒ legitie. ⁊. l. lex nature. niſi cā ſeruitutis aliud ꝯtingat: vt dixi. ṡ. ti. j. ⁊ q̄ bona ſit ſimilitudo de fundo ⁊ de ventre. vide. lxj. di. naſci.

3 Et in †quib⁹ caſibus filij nati ex libero ventre redigant̄ in ſeruitutē. Si fuerit fili⁹ ſacerdotis: vt. xv. q. fi. cum multe. ¶ Itē q̄ ſarracenis adminiſtrāt arma capiētium ſerui fiūt: vt. j. de iudeis. ita quorundā. ¶ Itē q̄ eiſdē vendūt galeas vel naues. j. de iudeis ad liberandā. ¶ Itē ſi maior. xxv. annis vendat ſe ad participandū preciū q̄d dic vt not. ṡ. de ſer. nō or. §. qualr̄ liber ſeru⁹ fiat. ¶ Item eſt ſeruit⁹ de iure naturali inuēta. ſ. pacti: vt. xxxv. di. ſexto die. ¶ Extra ſummā
4 no. † q̄ eccl'a que libertatē tueri dʒ: eā impugnare nō dʒ: vt hic dicit l fi. ſimile. ṡ. de reſtitu. ſpo. conquerēte. ⁊. ff. de euic. vēdicāte. ⁊. ff. de cōdi. inde. frater a fratre. ⁊ ſi ſerui. vendi. alicuius. ⁊. xxvij. di. vna tm̄. ⁊. xxv. di. c. vlt ⁊ xj. q. j. ſilueſter. ⁊. ff. de fideiuſ. tutor. ⁊ de reſcriptis. nōnulli. ⁊. j. de accu. qualr̄. j. fallit in marito qui alios prohibere dʒ ab vxore: ſed nō ſeipſum. ¶ Item contra. iij. q̄. vj. quamuis.

¶ De agricolis. Rubric.

1 Agricolarum multe ſunt ſpecies.
2 Dr̄ia q̄ſi nulla eſt iter aſcriptitios ⁊ ſeruos.
3 Cenſitus nomen quomodo accipiatur.
4 Cōſuetudo que eſt in aliq̄bus caſtris ⁊ locis q̄ ſi ruſticus decedat ſine filio vel alio deſcēdēti dñs totū occupet iure peculij an valeat.

HIc fecimus mētionē de duobus generib⁹ hoim. ſ. de ſeruis ⁊ liberis: ſʒ ſunt agricole. ſ. agrū colētes. q̄ nomē cū gñal

ſit multas ſpēs cōtinet ſub ſe
1 qꝛ agricolaꝝ. ¶ † Aliꝗ aſcripti
tiꝗ. ¶ Aliꝗ cenſiti. ¶ Aliꝗ ꝑpe-
tui. ¶ Aliꝗ coloni conditiona-
les. ¶ Aliꝗ inq̄lini. ¶ Aliꝗ ori-
ginarꝗ. ¶ Aliꝗ ſimplices colo
ni. ¶ Aliꝗ aſcriptitꝗ. i. per ſcri
pturam ſolo ſiue terre glebe a
aſcripti. i. aſtricti. Fides autē
fieri hꝫ de hoc genere ex dua-
bus ſpeciebus obligationū. ſ.
tam ſcripture ꝙ̄ profeſſionis
vel depoſitiōis apud acta: nec 3
ſcriptura ſola ſufficit. melius
eſt enim ex pluribꝰ cauſis oſtē
di conditionem: ⁊ non ſolū ꝓ-
feſſionibꝰ neqꝫ ſcripturis ho-
mines forte liberos ad deterio
rem trahi conditionē. vt. C. de
agri. ⁊ cēſi. cū ſancimꝰ. ſic ergo
ſit vna ſcriptura in qua ꝓmit
tunt dn̄o ſoli ſe nunꝙ̄ a ſolo di
ſcedere. ⁊ ex illa aſcriptitiꝰ cō-
ſtituitur ſed tn̄ per eam ſolam
aſcriptitius nō probatur imo
alia eſt ſcriptura neceſſaria in
qua cōfiteatur ſe eſſe aſcripti-
tiū. ⁊ ſic habes ꝙ ex iſtis dua-
bus ſcripturis probaꝛ ſic ſc̄da
confeſſio efficaciam preſtat. C.
ad velł. ſi mulier. ⁊ de plus pe
2 ti. l. vnica. ¶ † Eſt aūt ſciendū
qđ inter aſcriptitios ⁊ ſeruos
pene nulla eſt dr̄ia: vt. C. de
agri. ⁊ cēſi. diutius. pene ideo
dixit: qꝛ ſeruus pōt vēdi cum
peculio: vt ibi ſed aſcriptitius
nunꝙ̄ ſine ſolo: vt. C. de agri. ⁊
cen. l. ꝗ. ¶ Itē aſcriptitꝗ etiā ꝯ
dn̄i voluntatē in poſſeſſionibꝰ
in q̄bus aſcripti ſunt ordinari
pn̄t: vt in auť. de ſanc. epi. §.
aſcriptitios. ſerui non vt no. ſ.
de ſer. or. ¶ Item aſcriptitꝗ ⁊
ſciente ⁊ tacēte dn̄o contrahūt
matrimoniū: nec cōditione li-
berantur: vt. C. de agri. ⁊ cē. l.
vlti. lib. xi. ¶ Serui vͦo ſi ſciēte
dn̄o ꝯhāt liberi efficiunꝛ: vt in
auť. de nup. §. ſi vero ab initio.
hoc ſm̄ leges. nā ſm̄ ca. vterqꝫ
etiā ꝯ volūtatē dn̄i ꝯhit: ꝙ dic
vt not. ſ. tit. j. §. j. et in ſi. ¶ Aliꝗ
cenſiti id eſt a cēſibꝰ aſcripti:
vt. C. in quibus cauſis coloni.
l. ꝗ. et hi eodem modo conſti-
tuūtur quo ⁊ aſcriptitꝗ. eſt tn̄
differentia ſed non certa: vnde

a ¶ Nunq̄d
tales teſta
ri poſſunt.
adde ſpe-
cu. in ti. de
inſtru. edi.
in. §. cōpē-
dioſe. ver.
v. ⁊. verſi.
ſe. et per
Joan. de
ana. in. c.
multorū
de iudeis.

quidam dicūt ꝙ cēſitus eſt ille q̄ eſt ex aſcri-
ptitio natus: ſed azo dixit illū eſſe cēſitum q̄
rei certe annuatim preſtāde obligatꝰ eſt: vt
C. in q̄bꝰ cau. coloni cēſiti. l. ꝗ. ¶ Verū aſcri-
ptitius eſt ad rem incertā obligatꝰ: puta ter
tiam vel quartam partē fructuū vel mediā
ꝓut dn̄s legerit. ¶ Et nūq̄d tales teſtari poſ
a ſunt. [a] quidā dicunt qđ nō conſerui dicanꝛ:
vt. C. de agri. ⁊ cen. ne diutius. ⁊. l. quēadmo-
dū. Azo dixit qđ inter ſeruos pn̄t. i. inter eos
qui ſunt de familia. ſua ſꝫ nō inter alienos.
argu. C. de hereti. ⁊ manich. cognouimus. et
3 de inceſtis ⁊ inutilibꝰ nuptꝗs. ſi q̄s. ¶ † Et
eſt ſciendum qđ hoc nomen cenſitus aliq̄n
large accipitur. vnde etiam aſcriptitios cō-
prehēdit: vt. C. de agri. ⁊ cē. dn̄s aliq̄n ſtricte:
vt. C. in q̄bꝰ cauſis coloni cēſiti. do. l. ꝗ. ſicut ⁊
ſ. expoſuimus. ¶ Aliꝗ ꝑpetui. ſ. quos ꝓditor
ſtudioſus diligens ſuo colonatui perpetuo
acquiſiuit: erat eñ ſtatutū antiquitus ꝙ mi
ſeris ⁊ vilibus ꝑſonis redditꝰ certi ex publi-
co aſſignarentur tp̄e famis. ⁊ tunc qui validi
erant ſimulātes corporis miſeriā ⁊ inertiā ⁊
debilitatē partē reddituū ꝑcipiebāt. ⁊ ſic ve
ris miſeris prebendā ſuā diminuebāt quos
vulgo italici ſpaualgos vocāt. nos harlotos
ſiue ribaldos. hos ergo ꝓditor ſtudioſus ſed
diligens inq̄ſitor ſimulationē in publicū du
xerit ⁊ prodiderit ſi liberti erantqꝫ talia fin-
gebant in ſuo ꝑpetuo habebat colonatu. ſi
ſerui primus dn̄s eis carebat. ⁊ ꝓditori aſſi-
gnabanꝛ: vt. C. de mēdi. validis. l. vnica. §. in-
cipit ꝯctis. lib. xi. Sed hoc totū vꝛ correctum
fore ꝑ auť. de queſtore. q̄ ſerui dn̄is ſuis ſunt
reddēdi liberi in opus publicū dādi vel dic
ꝙ lex antiqua loquiꝛ de ſimulationibꝰ. auť.
vͦo de nō ſimulātibꝰ: qꝛ a diſpēſatore ſepe va
lidi cū inualidis ad elemoſynā admittunꝛ:
ſed cum hi ſimulatores tā grauiter punian-
tur. Quid iuris putas eſſe de occupantibus
plura bn̄ficia in ꝑiudiciū pauperū clericoꝝ:
vt. ſ. de pb̄ē. qꝛ itm̄. ⁊ de reſcrip. ad aures. dic
vt no. ſ. de reſcrip. §. que pn̄t obꝗci. ſub. §. ſed
q̄uo intelligimus. ver. paup. ⁊ ſeq. ¶ Aliꝗ co
loni cōditionales: q̄ cōſtituunꝛ hoc ſolo ꝙ ꝑ
xxx. annos in ſolo ſine ꝯtrouerſia fuerint: vt
C. de agri. ⁊ cen. cū ſatis. ⁊ hec ꝯſuetudo eſt
bona ſm̄ Azo. hoc etiā in certis rebus locū
hꝫ. vt. C. de ꝑſcri. xxx. annoꝝ. ſi q̄s emptiōis.
¶ Sed azo ꝯdicit qꝛ nō ex vna ſola cā ſed ex
pluribus cauſis liberi hoīes ad deteriorem
conditionē ſunt trahēdi. vt. C. de agri. ⁊ cen-
ſi. cū ſancimꝰ. et dixi. ſ. vͦ. aliꝗ aſcriptitꝗ. ⁊ iō
neceſſe eſt ꝙ ꝑcedat ꝓmiſſio in ſcriptis vel ſi
ne ſcrip. ꝙ perpetuo iure colonie ſe in fundo
fore ꝓmittāt. ⁊ poſtea ꝑ. xxx. annos ibi ꝑma-
neant: alˀs tp̄s non eſſet modus tollēde obli-
gatiōis: multo minꝰ īducēde. ar. ff. de actio. ⁊

ob.l.obligationū.tū prior inſa vt ꝯfirmari.ſ. de iudeis.c.i.§.i.⁊.ꝫ.de immu.ec.c.iij. ¶ Hos quidam putāt eſſe aſcriptitios cōditionales quib⁹ obuiat lex.C.de epali audi.l.nemini.⁊ ꝓpter aliud dixerūt falſum qꝛ colonus tpis trāſcurſu liberari pōt.vt.C.de agri. ⁊ cenſi. cū ſancimus. aſcriptitius minime:vt.C.e.ti. cū ſatis.Itē colonus cōditionē ſuā non mutat:⁊ ſi ſolo ſit aſcript⁹: vt.e.l.cum ſatis.ſed aſcriptitius bene mutat:vt eo.ti.ne diutius. ¶ Aliū ſunt inquilini:ſed ſm quoſdam inter inquilinū ⁊ colonū nulla eſt differētia.ar.ꝑ eis.C.de agri.et cenſi.diffinimus. Azo ſꝫ: qꝛ ꝓprie colon⁹ cōditionalis eſt q̄ cū ſua familia in fundo inhabitat nec a fundo recedere pōt.inquilinus vo eſt qui ⁊ ſi i fundo teneaꝛ in ſuburbio tū cōmoratur et in eo minus eſt aſtrictus ꝙ in aliqua parte ſuburbij domū conducēdo inhabitare poſſit.hoc eīn colono non licet. ¶ Aliij originarij ſcꝫ q̄ ex colono et cōditionali naſcunꝛ.⁊ ſm quoſdā in ipſo ſolo aliter eīn nō eſſet originalis. vt. C.de agri et cenſi.cū ſatis.§.caueant. ſed ſi hoc verū eſſet colon⁹ dn̄m ſua prole defraudare poſſet ducendo vxorē ad alia loca tpe pariēdi. vñ dixit Azo.ꝙ ſiue in fundo ſiue alibi naſcantur ad ſolū tanq̄ originarij ꝓpria vel p̄ſidis autoritate ſunt reducēdi.nā ſufficit ꝙ pater terram alicuius ſuſceperit colendā: vt eo.l.cū ſatis.⁊ ꝙ ibi dicit ſi in fundo fuerit nat⁹ ſub audiēdū eſt maxie. ¶ Aliij ſimplices.ſ. q̄ ſub certa annua mercede in pecunia numerata predia colenda accipiūt aliter eīn ſine pecunia non eſſet locatio.ff.depoſiti.l.i.ſi quis ſeruum. ¶ Et horū quidā ſunt partionarij.q̄dā ad nummū cōducti qui ſunt partionarij etiā fructib⁹ a ſolo ſeparatis ſed in eis nullū ius habēt:vnde nec furti agent:ſed dn̄m ad agēdum per actionē ex conducto cōpellere pn̄t:vt ff.locati.cū in plures. ¶ Si vero ad nummū cōducti ſtatim fructus vt a ſolo fuerint ſeparati vſufructuarij intelligunꝛ facti dn̄i : vt ff.de fur.ſi a pe.⁊ intellige ad nūmū cōducti ſcꝫ qꝛ dn̄o fundi certā pecuniā reddūt nō do minus eis.⁊ de his ſpeciéb⁹ ſiue generibus hominū loquiꝛ.ſ.de iudeis.c.multoꝝ.§.i⁊.ij. ¶ Quāuis aūt genera hominū ſic diuerſificentur : tū cōſuetudo cuiuſlibet terre attendēda eſt⁊ ſm eā ſunt iudicādi:nec certa regula tradi poſſet:cū in quibuſdā regionib⁹ partim naturā aſcriptitioꝝ:partim alterutroꝝ ſuperioꝝ ſortianꝛ, ⁊ ideo magis ibi faciēt ꝓuinciales ſi eis cōſuetudo ſua ſpecialis ſeruetꝛ:vt.ff.de offi. procōſul.ſi in aliq̄.nec vna eīn ꝯſuetudo alteri⁹ loci ꝯſuetudine ſubuertēda erit.xij. di.illud breuiter.ſed tū in dubio ſemper pro libertate iudicare debetis: vt.ꝫ. de ſenten.⁊ re iudi.c.vlti.xij.q.ij.cum redemptor.ſ.eo.c.vnico.ꝫ.ti.i.licet. ⁊.ff.de alie.mutan.iudi.cauſa facta.l.iij.⁊ de re.iur.libertas ¶ Quid aūt de ꝯſuetudine que eſt in caſtris ⁊ locis aliq̄b⁹.q̄ ſi ruſticus decedat ſine filio vel alio deſcēdenti dn̄s totū occupat iure peculij.dico ipſam ſeruandā ſi preſcripta ſit: qꝛ ⁊ iudeis ꝓpter loci ꝯſuetudinē habēt ſub ſuo dn̄io chriſtianos:vt no.ſ.de iude.ſub Rubrica.de ſeruis iudeoꝝ ⁊ ſarracenoꝝ:cū hoc ꝓhibeaꝛ in clericis ſpāliter de laicis vꝛ conceſſum.arg.ff.de ſucceſ.ab inteſta.c.ij.poteſt eīn dn̄s allegare ꝙ ab initio hoc pacto fuerint ſic caſſati.ad q̄d probandū inducet conſuetudinē que optima eſt legū ⁊ dubioꝝ interpres.ſic.ꝫ.de cōſue.cū dilectus.ff.de vſur. cum in rem verſo.⁊ vide ſuper hoc q̄d not.ꝫ. de cenſi.§. quis cenſus. et ad hoc in leuitico xxv.c.Ubi dicit terra quoq̄ nō vēdeꝛ in perpetuū qꝛ mea eſt: ⁊ vos aduene ⁊ coloni mei eſtis:⁊ vide ſuper hoc quod no.ſupra de cenſi.§.qui cenſus.

¶ De cognatione ſpirituali. Rubri.

1 Cognatio ſpirituaꝛ q̄d ſit.Et quot ſint eius ſpecies.2.Et qualiter contrahaꝛ.
4 Effectus cognationis ſpiritualis quis ſit.
5 Cognatio ſpiritualis non egreditur perſonas illas cum quibus contrahitur vel contrahi intelligitur.
6 Conſuetudo approbata per papam poteſt inducere impedimentum ⁊ remouere in his in quibus papa poſſet.
7 Cōmatres duas an aliquis poſſit habere.
8 Laicus ſi baptizauit puellā tpe neceſſitatis an poſſit eam habere in vxorem.
9 Filius ſacerdotis qui baptizauit puellā an poſſit contrahere cum ea.

Tractaturus magiſter de quodam impedimēto matrimonij.ſcilicet cō ſanguinitatis q̄ triplex eſt. ſcꝫ ſpiritualis de qua tractatur hic. et.xxx. queſtione iij.per totum. legalis de qua tractatur.ſ.titulo primo.et.xxxij.queſtione.ij. Item carnalis de qua tractatur.ſ. de conſanguinita. ⁊ affinitate.⁊.xxxv queſtionē.vj.per totum. premittit hic de ſpirituali tanq̄ de digniori: quia ſpiritualia digniora ſunt vt not. ꝫ. de maio. ⁊ obedien.§.quis cui eam preſtaret in qua videndum ¶ Quid ſit cognatio ſpiritualis. ¶ Quot eius ſpecies. ¶ Qualiter contrahatur. ¶ Quis ſit effectus cuiuſlibet ſpeciei. ¶ Et an aliquis poſſit habere duas commatres.

1 Quid † ſit cognatio ſpiritualis.[a] Et quidē propinquitas proueniēs ex ſacri dationevt in baptizāte.vel ad id.ſ.sacrm detentiōe:vt patrino et filio eius carnali qui ex hac detētione fit frater ſpūalis filioli patris carnalis vt apparet in ſequētib⁹.et tangunt hic tres ſpecies ſequētes que impediunt et dirimūt.vnde verſus. ¶ Dirimunt frater.ſ.e.c.ſ.et.iij.et.c.veniens cōpater.ſ.eo.martinus.atq; pater.xxx.q.iij.c.ſ.et.iij.

a ¶ Quid ſit cognatio ſpiritualis. Adde do.in rub.eo.tit.

2 Quot † eius ſpēs. Tres q̄ oēs tacte ſunt i deſcriptione. ¶ Prima ꝯpaternitas et attēditur inter ſpūalem patrem pueri et carnalē nā vnus compatrū ſemp eſt pater ſpūalis pueri et alter carnalis. vñ verſus. ¶ Un⁹ ſemper erit cōpatrū ſpiritualis. Alter carnalis nec fallit regula talis.et ex hoc apparet q ſinguli filioli ſingulos patrinos hr̄e debent non plures.vt.xxx.q.iiij.qd̄ aūt.et de cō.di.iiij.i cathecismo.et.c.non plures.quare etiam vir et vxor non debent ſimul tenere:vt ibi et no.ſ.§.fi.ẜ.quid ergo.et eſt rō:q3 l3 vnus debeat tenere ſi plures accedunt vr̄ inter ipſos ꝯhi quaſi quedā affinitas ſpūalis quare videt qd̄ ſine peccato cōmiſceri nō pñt.Itē q3 quot patrinos habet filiola tot maritos amittit.ſi.not.de deſpō.impube.et.§.que ſponſalia quod tamen in aliquibus regionibus male obſeruatur: quod dixi qd̄ ſinguli ſingulos patrinos habere debent intelligas reſpectu batizantis:vel ſuſcipiētis:quia vnicus debet eſſe baptizans et vnicus ſuſcipiens: ſed tamen vterq; eſt patrinus: nam omnes ſuſcipientes patrini ſunt:ſicut et baptizantes: vt probant iura inducta.ſ.eo.§.qs ſit effect⁹.ẜ.effect⁹ aūt ſecunde.et vt.xxx.queſtio.ſ.omnes. ¶ Si ergo baptizans repreſentat patrem ab actu ſuſcipiens matrem a paſſione vel quaſi:q3 ſuſtinet puerum ſacramentum autem loco carnalis copule ſuccedit:ſicut ergo monſtruoſum et impoſſibile eſſet ſi quis diceretur habere plures patres vel matres carnales.ita de ſpūalibus intelligendū eſt. et vide qd̄ not.ſ.de baptiſmo.§.quot eius ſpecies. ¶ Scd̄a dicitur paternitas: et hec attendit inter eū q baptizat et q baptizat:ſiue inter eū q ſuſcipit et ſuſcipit. que poti⁹ maternitas dici deberet.ar.in his que not.ſ.xxi.ẜ.de hac habes.ſ.e.§.qs ſit effect⁹.ver.effect⁹ aūt ſcd̄e. ¶ Tertia dicit fraternitas que attendit inter filiu3 tuum ſpūale3:et filios tuos carnales.de hac.ſ.eo.ſ.qs ſit effectus ver.effectus vero tertie. ¶ Licet aūt he tres ſpēs ſint et non plures tñ ſm Goffr.in baptiſmo nouē ꝓpinquitates ſiue attinētie aliqñ oriunt.et ſunt he. Prima propinquitas oritur inter preſbyterū baptizantem et baptizatū que eſt filiatio. ¶ Scd̄a inter ſacerdotē et patrē baptizati:et hec eſt cōpaternitas. ¶ Tertia iter ſacerdotē et matrē pueri que dr̄ cōmaternitas. ¶ Quarta que eſt inter filios ſacerdotis ſi quos h3 et baptizatum et hec eſt fraternitas.xxx.q.ſ.oēs.et.q.iij.ita. ¶ Quinta inter baptizatū et ſuſcipiētem de baptiſmo.et hec eſt filiatio. ¶ Sexta inter baptizatū et vxorē ſuſcipiētis:et hec ſilr eſt filiatio. ¶ Septia inter baptizatū et filios ſuſcipientis:et eſt fraternitas. ¶ Octaua inter ſuſcipientem et patrem ſuſcepti:et hec eſt compaternitas. ¶ Nona inter ſuſcipientem et matrem ſuſcepti et hec eſt commaternitas. cōprobant hec.xxx.q.iij.p totū.et.q.iiij.ſi qs vnus.et.c.ſpūalem.et.c.poſt vxoris.ſ.eo.c.ſ.et c.martinus.et.c.veniens.et.c.tua. ¶ S3 quicquid dicat. aut eſt paternitas ſiue maternitas vel filiatio que cu3 correlatiua ſint eadē ſpecies eſt.nam ſi pater vel mater eſt fili⁹ eſt et ſi filius eſt pater vel mater eſt:aut eſt ꝯpaternitas.et ſic ſunt tres ſpecies tantū:ad quarum alteram oēs dicte ꝓpinquitates ſiue attinentie reducuntur.

3 Qualiter † cōtrahatur. Patet ex premiſſis quod baptizando et tenendo: vt dixi.ſ.§.ſ.ver.prima. Sed nunquid in alijs ſacramentis contrahitur ſpūalis cognatio: H.dixit qd̄ ſic.nam ſicut ſunt.vij.dona ſpiritus ſancti.ſic.vij. ſunt ſacra:.ſiue baptiſmi dona. et in quolibet ꝯhitur compaternitas ſeu cognatio ſpūalis:vt.xxx.q.ſ.peruenit.ita qd̄ qdlibet impedit mr̄imonium ꝯhendum. et dirimit.ſūt aūt hec. ¶ Primū ſacrati ſalis collatio:de ꝯſ.di.iiij.ex hic. ¶ Scd̄3 auriū et nariū cū ſputo linitio.e.poſtea tāgūt. ¶ Tertium in fronte et pectore crucis ſignatio. eo.poſtea ſignant. ¶ Quartū olei ſacri.vnctio.

e.deniq̄. ¶ Quintū baptiſmi ablutio.c. venit. ¶ Sextū in vertice chriſmatis vnctio. poſtq̄ aſcendit. ¶ Septimū in frōte fixa p̄ epm ꝯfirmatio.c.p̄ſbyteri.⁊ r̄ndebat decr.q̄ ei ꝯdicit. ī.eo.ꝯcto.ꝙ ille filius fuit cōcubine tm̄ q̄ de alio viro eū ſuſceꝑat nō de petro amaſio ſuo al's non eſſet decre. ¶ Alij aūt vt Da. Lau. ⁊ T. dicunt cognationē ſpūalem ꝯhi in trib⁹ ſacr̄is tm̄.ſ.in cathecismo:baptiſmo:⁊ confirmatione.ſ; cognatio ꝯcta in cathecismo preſtat īpedimētū mr̄imonio ꝯhendo.non tn̄ eſt adeo valida vt dirimat iā ꝯctum.vt.ī.eodē. ꝯcto.reſtat ḡ ꝙ ꝑ duo tm̄.ſ.baptiſmū ⁊ cōfirmationē:valide ꝯhaꝛ:vt ar.xxx.q.j.ſi ꝗs filiaſtram.⁊.c.de his ꝗ.et.q.iiij.nō opꝫ. ⁊.c.ſuper quibus.et.ī.eo.ꝑ totū.⁊ ſm hāc opinio. intelligenda ſunt dicta.c.ꝑuenit.⁊ in cathecismo et ī hoc ꝯcordant Hoſ.⁊ Ray. ¶ Si q̄ras q̄re in cathecismo[a] nō ꝯhaꝛ.valida rō in promptu eſt.baptiſm⁹ em̄ ianua eſt et fundamētū oīm ſacroꝝ:vt.xxxij.di.§ verū in fi.⁊.ſ. de p̄ſby.nō bap.c.ij.vn̄ cum cathecismus p̄cedat baptiſmū ſequiꝛ ꝙ nō eſt ſacr̄m:ḡ nō ꝯtrahitur cōpaternitas valida ꝑ cathecismum.

¶ Itē an̄ baptiſmū nō eſt filius eccleſie. nec intrare pōt gl'iam eternā:vt de ꝯſec. diſt.iiij. firmiſſime. ⁊.c.nulla. ḡ nō eſt filius ſpūalis. q̄uo ḡ per euꝫ qui fili⁹ nō eſt ſpūalis ꝯhetur ſpūalis cognatio nullo mō q̄ antea q̄rēda ē perſona q̄ rō:vt.ff.de iure codicillo.quidā referunt.ſ.de deſpō.impub.ad diſſoluendum. ¶ Tertij vt Al.bazi.⁊ Gul.naſo.dicūt ꝙ in his tribus ſacr̄is cathecismo/baptiſmo:ꝯfirmatione ꝯhaꝛ ſpūalis cognatio īpediēs mr̄imoniū in vtroq̄ caſu ⁊ dirimēs.naꝫ hec tria equiparātur de ꝯſecra.di.iiij.in cathecismo. et.xxx.q.iiij.ſi quis vnus.nec ob.ī.e.ꝯcto.q̄ mulier nō tenuit eū in toto cathecismo:ſ; in ſola miſſiōe ſacrati ſalis quo cathecismi initiantur:vt de cōſecra.di.iiij.ſal.celeſtis ſapie vn̄ qđ dicit lr̄a in primo ſacrati ſalis.ꝑabulo.ſubaudi tm̄.et non in toto cathecismo.

¶ Snia da.vr̄ mihi rōnabilior.⁊ ſm ea expones verba.ī.e.ꝯcto q̄ res vix ꝯ.ma.impe.affi.ſubau.ſi tn̄ afferret.⁊ ita qđ vix fit tn̄ fit.ſic.ff. de iudi.vix certis ex cauſis:nō tn̄ ideo mr̄imon.cōtractū ſolueret vt p̄cedit q̄uis ēt ī toto cathecismo tenuiſſet eū em̄ impedimētuꝫ hoc ſurgat ex cōſtitutione eccl.nō eſt dilatādum ſed potius reſtringendū q̄ quos de⁹ cōiunxit hō nō ſeparet.ar.op.xxxiiij.qō.ij.ſi ꝗs cū mr̄e.§.ſc. ¶ Tn̄ q̄ diſſenſio magna eſt et iura hincinde ꝯtria ⁊ fortiſſima ſm diuerſas ꝯſuetudines terre q̄ ſcādalū ḡnaret videreꝛ hoc iudicādum.ar.ſ.de ſepul.certificari.⁊ in his q̄ no.ī.e.§.ꝗs ſit effect⁹.ꝟ.effect⁹ ꝟo tertie et verſ.alij dicūt.vel ꝯſulend⁹ eſſet princeps ſuꝑ h':q̄ noui caſus ⁊ dubitabiles ꝑ eū ſunt terminandi.vt.ſ.de tranſlatio.epiſc.c.j.et.ij.

4 Quis ſit † effect⁹ cuiuſlibet ſpeciei? Effect⁹ prime.ſ.ꝯpaternitatis eſt vt īpediat mr̄imo.ꝯtrahenduꝫ et dirimat iam ꝯctum:ſ; notādum eſt ꝙ ꝯpaternitas iā ſubdiuidiꝛ q̄ alia eſt directa.alia obliqua. Directa eſt cū ego ſuſcipio filiū berthe mulieris vel ipſa meum:nā in hoc caſu ipſa cōmater mea eſt directa.⁊ ego ꝯpater ſuus.⁊ iō inter nos mr̄imoniū ꝯſiſtere nō pōt.vt.ī.e.veniens.⁊.xxx.q.j.ca.j. ¶ Obliq̄ aūt vel indirecta ſeu emergēs eſt.qn̄ vnus coniugum poſtq̄ ſunt vna caro effecti filiū aliorum ꝯiugū ſuſcepit.nā in h' caſu ambo parentes ſuſcepti cōpatres efficiūtur ēt alteri cōiugum qui nō ſuſcepit.⁊ hoc per obliquū mediante.ſ.illo ꝯiuge q̄ ſuſcepit qui vna caro factus eſt illi cōiugi q̄ nō ſuſcepit qm̄ cōicant ſibi cōiuges actiones:vt.xxx.q.iiij.c.j.et.c.ſi ꝗs vnus verbi gr̄a.martin⁹ duxit ī vxorem berthā ⁊ lothari⁹ thebergam:⁊ eam cognouit poſtmodum vero lothari⁹ leuauit de ſacrofonte filiū Martini ⁊ berte in caſu iſto lothario ⁊ berta mortuis martinus.⁊ theberga nō poterunt ꝯhere ſiꝛ:q̄ quondam viuente lothario cuꝫ quo theberga vna caro facta erat. fuit ꝯtracta indirecta cōpaternitas inter hāc thebergam et martinum eius filiuꝫ lothari⁹ tenuit ipſo lothario mediante vt.ī.eo.martin⁹ bertā. ſecus ſi lotharius tenuiſſet filiū martini an̄q̄ vna caro fact⁹ fuiſſꝫ cū theberga.vt no.ī.e.§.⁊ aliquis et ſic directa inſtit. īpedit mr̄imoniū contrahendū ⁊ dirimit iam cōtractuꝫ:⁊ idē facit obliq̄ ſ.poſt carnis copulā:mediante altero ꝯiugū acq̄ſita.vn̄ verſus ¶ Reſpuo q̄ nr̄m cuiuſve leuat mea natū. Ut mea dicatur que mihi carne ſociaꝛ. ¶ Effectus āt ſcđe ſpeciei.ſ.pr̄nitatis ſpūalis īpedit ꝯhēdū.⁊ dirimit iā ꝯctū.⁊ ſic patrin⁹ nūq̄ pōt ducere filiolā in vxoreꝫ nec filiol⁹

a ¶ Quare ī cathecismo. adde c.ꝑ cathecismū.⁊ ibi do. eodeꝫ tit.cap.vj.

mr̃inā vt.xxx.q.j.de eo qđ interrogaſti.ꝛ.xxxiij.
q.ij.ſiqs.cū mr̃e.ꝛ.xxx.q.iij.ita diligere ¶ Ef
fectus vero tertie ſilr̃ impedit ꝛ dirimit.ſ.fra
ternitas ſiue primitas ſpũalis.vt.xxx.q.iij.
ita diligere. ſed ſup hoc articulo varie opi=
niones ꝛ varia iura oliʒ emanauerunt. alia
eñ dicebat filios duorū ↄpatrū poſſe ſil' iūgi
ſiue aň cōpr̃nitatē nati forēt ſiue poſt.vt.xxx
q.iij.ſup quib⁹.alia dicebat hoc verū eſſe de
natis aň cōpr̃nitatē:ſʒ de natis poſt hoc ꝓ=
hibebāt.vt.xxv.q.iij.poſt ſuſceptū. ¶ Sʒ po
ſterius ſm canonicā.prim⁹ tñ in ordie hodie
primus corrigit qꝛ ſiue aň cōpaternitatē na
ſcātur ſiue poſt ſimul pñt coniūgi.excepta il
la perſona qua mediāte vētum eſt ad cōpa=
ternitatē.j.e c.j.ꝛ ſic c.ſup quib⁹ qđ dʒ eſſe pa
ſchalis primi lʒ quidā libri habeāt paſcha=
lis ſcđi in ſubſcriptione ſiue inſcriptione cor
rigit.c.poſt ſuſceptū qđ fecit vrban⁹ ſcđs.vt
pʒ.xxx q.ij.ſup quib⁹.ꝛ.c.pitatiū.ꝛ.c.nō opʒ
et.j.e.ſup eo.ꝛ.c.tua nos. ¶ Uel dic qđ prior
corrigit poſteriorē:qꝛ maior nititur rōne. ſic
l.diſt.memor.poſt.c.dño ſancto.in fi.vñ poſte
rior.i.primus poſtpoſit⁹ corrigit poſteriorē.
i.vltimū qui primo ꝓferebat.ꝛ ſic prior erat
in vſu.ſic intelligi pōt.ꝛ exponi.j.e.c j.et ſic.
c.ſuper quib⁹ pōt eſſe paſchalis.ij.vñ ꝛ com
pater licite pōt accipere in vxorē filiā cōpa=
tris vel cōmatris ſue:dūmodo non ſit filiola
ſua lʒ honeſtum eſſet ꝙ a tali cōiugio abſti=
5 neret.vt.xxx.q.iij.illud. ¶ Et ideo no.† ꝙ co=
gnatio ſpũalis ſicut ꝛ cognatio legalis ꝛ pu
blice honeſtatis iuſtitia non egrediūtur pſo
nas illas cū quibus ↄtrahūtur vel contrahi
intelligūtur. quare ꝛ filiā filiole mee potero
ducere in vxorē: cū nuſꝗ inueniatur ꝓhibi=
tum.ꝛ hoc edictū ꝓhibitoriū ſit.ꝛ.ff.de ſpon.
cum apđ ſm da.T.ſʒ ↄ̃.ff.de ritu nup.p ado
ptionē in fi.ꝛ inſti.de nup.§.amitā.tñ conco=
dat.ff.de ritu nup.ſi qua.§.adoptiue. ¶ So.
iter oēs illos ꝗ i poteſtate ſunt prohibentur
nuptie celebrari vſꝗ ad gradum p.l.prohi=
bitum. is eñ qui adoptatur agnaſcit his ꝗ
in poteſtate ſunt.ff.de adoptio.qui i adoptio
ne.ſi ergo pr̃ meus adoptet filiam aliquam
hec ſoror mea eſt:ſed filia ſua non eſt neptis
mea qꝛ remanet in poteſtate patris proprij.
et ſic loquitur.§.adoptiue.ꝛ inſtit.eo §.eius.
ſed ſi aliquis adoptat aliquam neptē nuptā
carnalem in neptē adoptiuā tranſit in ptātē
ſuam.vnde ſi poſtea adoptat aliqueʒ extra=
neum in filiū qui pōt dici auūculus ſiue pa=
truus neptis adoptiue:inter tales nō poteſt
mr̃imoniū ſtare:idē pōt poni in amita ꝛ ma
tertera ꝛ nepote ↄuerſo mō poſito caſu.et ſic
loqͣtur lex p adoptionē.§.amitā. ¶ Sed ꝗ eſt
rō ꝙ non pñt habere amitā vel matertera
adoptiuā ſicut ꝛ ſpũalē:cum ſpũalia fortio=

ra ſint ꝗ carnalia:vt.ſ.de trāſlatio.epi.inter
corporalia qꝛ ſi ita eſt in adoptione: forti⁹ vl
ſaltē pari rōne dʒ eſſe in filiatione ſpũali.vt
xxx.q.iij.ita diligere.vñ in caſu iſto dicit im=
perator ꝙ nihil eſt ꝙ magis poſſit inducere
pr̃nam affectionē ꝛ iuſtā nuptiarū ꝓhibitio
nem ꝗ huius nexus p queʒ deo mediāte ale
patrini ꝛ filiole copulate ſunt.vt.C.de nupt.
ſi quis alūnam.in fi. ¶ Rñdeo/pr̃ acquirit fi
lio tpalia ꝛ ecōtra.ff.de libe.ꝛ poſthu.in ſuis
ꝛ inſti.p quas pſo.nobis acq̃.circa pn. ꝗuis
is cui acquirit non laboret ꝛ tñ laborare poſ
ſet.ſec⁹ in ſpũalib⁹.nā ꝛ ipm regnū dei pro=
prio labore acq̃ri opʒ.vñ etiā filius nō bapti
ʒatus negligens cōtēnens nunꝗ ſaluabit p
baptiſmū pr̃is:opa eñ illorū ſequūtur illos:
ꝗ qui nō laborāt nō māducabūt.ſʒ q̃ egeſta=
tem hʒ de ſe ↄquerit de conſe.di.iiij.cū puulꝰ
ꝛ ſic pʒ quare p vnioneʒ carnis ad vnionem
ſpũs precedentē.i.ad cognationē ſpũalem ꝟ
eſt ad cōpaternitatē vel mr̃nitatē non ptrāſi
tur.ꝗuis pertrāſeatur ad vniōnē carnalꝰ co
gnationis.vt.xxx.q.iij.poſt vxoris.ſicut ꝗ p
ꝓpriū bapti.nō per extraneū quilibet ſalua
tur:ſic p ꝓpriā ſuſceptionē nō extraneā acq̃
ritur cognatio ſpũalis ¶ Itē ſiue aň ↄpr̃ni=
tatē ſiue poſt naſcātur filij coniūgi pñt:niſi ꝺ
illa perſona agatur p quā ventū eſt ad ↄpr̃=
nitatē:vt pʒ ex premiſſis.ꝛ ſic hodie tenendū
eſt:q̃cquid quōdam inter ſe iura diſcrepare
viderētur ſm da.T.ꝛ lʒ cōſuetudo ↄ̃ua poſ=
ſet ipedire mr̃imoniū ↄ̃hendū:nō tñ dirimet
iam ↄ̃tum.ſ.de ſponſa.duorū.lʒ.ꝛ.c.p tuas
ſm Gof. ¶ Alij dicūt ꝙ ēt hodie ſeruāda eſt
ↄſuetudo q̃ ſcandalū induceret niſi ſeruaret
vñ ſi in aliqua terra mr̃imoniū ↄ̃ctum inter
filios duorū cōpatrū poſt cōpaternitatē ge=
nitos induceret errorē in pplo dei maximuʒ
ſcandalū gñaret:ſi ↄ̃ctum remaneret ſeparā
dum eſt:vt.j.c.j.in fi.ꝛ.c.ſup eo.ver.ceteruʒ.ꝛ
ver.itaqꝫ.nec ob.ꝙ poſſet opponi ꝙ mr̃imo.
fuit inſtitutū in paradiſo ꝛ a dño.vt no.ſ.de
mr̃imonijs.§.vbi legit xxvj.di.deinde oppo=
nitur.q̃s deus ↄiunxit/hō nō ſepet.vt.xxxiij.
q.ij.quos de⁹. qꝛ ex quo papa hoc approbat
vt in dictis decret.ita debem⁹ tenere.vt.xix.
di.in memoriā.ꝛ.c.di.cōtra morē.ꝛ.xj.diſ.ꝗ
neſciat nā ꝛ multa alia impedimēta p cōſti=
tutionē eccl.ſunt inducta ꝗb⁹ interuenientib⁹
ſeparātur ↄiuncti adeo per holem: ſʒ nō de=
bemus dicere ꝙ hō ſeparet:ex ꝗ hoc fit au=
toritate pape.imo deus hoc facit:qꝛ roman⁹
pōtifex nō puri hois ſʒ veri dei vicē gerit in
terris.vt.ſ.de trāſla.epiſ.inter corporalia.et
ea.quāto.ꝛ iō pōt de iure ſupra ius diſpēſat
inducēdo ipedimētū de nouo vt in exēplo po
ſito.ꝛ iūge qđ not.ſ.q̃ cle.vel vo.§.q̃s vouēs.
xl.ꝛ hec locū hñt. ¶ Adeo eñ hec ↄſuetudo

ſpectāda eſt.ꝙ lʒ hodie reſtricta ſit ihibitio carnalis copule ad quartū gradū.⁊ ſic in qnto recte ꝯhaꝛ.vt.ſ.de ſpō.cū inhibitio.⁊.j.ꝺ cōſan.⁊affi.nō dꝫ.⁊.c.fi.ſi tñ in aliq̄ terra ab hominabile habereꝛ ꝙ in qnto gradu remanerent ꝯiuncti:ſm ipſos eſſent ſeparādi: qꝛ papa hoc approbat.j.de cōſan.⁊ affi.qꝺ dilectio.nam pōt de iure ſupra ius diſpēſare remouendo antiquū impedimētū. quare reſtrixit inhibitionē carnalis copule vſqꝫ ad q̄rtū gradū.vt dixi.vñ ſi cōſuetudo approbaret ꝙ ego poſſem ꝯhere cū ſoroꝛe mea ſpūali.i.cuꝫ filia patrini mei.vel cuꝫ filiola pr̄is mei:ſub diſſimulatione p̄teriri dꝫ.vt.j.e.ſup eo.§.ver.⁊ ſic ille.§.reſpicit prin.decr. ❡ Sꝫ alij dicūt ꝙ reſpicit.ver.ceterū.⁊ ver.itaqꝫ reſpicit.prī.decre.Ma.dixit.ver.itaqꝫ ⁊c.i.ꝙ ſeparātur intelligi dꝫ ad tp̄s nō perpetuo,vt.ſ.de ſpō.cū ap̄lica.in fi.⁊.j.de mr̄i.ꝯcto ꝯtra interdic.ec. litere.❡ Alij intelligūt vt p̄miſi.ſ.e.vſ.ſꝫ alij dicunt.vꝛ tñ intelligere min⁹ ſubtilr̄: qꝛ ſm hunc intellectū nimis magnā violentiaꝫ facim⁹ litere.nec vnq̄ fuit intellect⁹ cōdentis: qꝛ ver.ita ponitur ꝯtinuatiue ⁊ expoſitiue vt natura ſignificationis docet.verū aūt aduerſatiue.nam hec dictio ita ſemꝑ cōſueuit ꝯtinuare ⁊ hec dictio verū aduerſari:quare ptꝫ ꝙ illi duo ver.ceterū.⁊ itaqꝫ de eodē martino loquūtur.ver.aūt verū de alio.quare innuit ꝙ vult redire ad primū caſum: huic āt intellectui manifeſte ꝯdicit.ſ.de ꝯſue.c.vlt.rñ.j. ⁊ c quāto.de trāſac.c.vlt.⁊ de ſponſa duorū.c. fi.⁊ qꝺ no.ſ.de ſpon.duoꝝ.§.q̄ quib⁹.vſ.aut vtraqꝫ de ph̄ti.ſꝫ pōt dici ꝙ ibi loquiꝛ de cōſuetudine q̄ ſcādalum non inducit.hec rñſio nō prodeſt.vt pꝫ.ſ.de renūcia.niſi cū prīꝺ.§. pro graui qꝫ ſcādalo:⁊ de voto ⁊ vo.redem. magne.§.cum ꝗ ⁊ſeq.⁊.j.de oper.no.nū.c.j.§. ſuper eo.⁊ de reg.iur.qui ſcādalizauerit.

6 ❡† Ideo dic ꝙ cōſuetudo approbata ꝑ papam:pōt inducere impedimētū ⁊ remouere in his in q̄bus papa poſſet:ſicut eſt in gradibus canonica inſtitutiōe prohibitis:et alijs ſīl'ibus.vt ar.j.de conſan.⁊ affi.qꝛ circa.ſec⁹ i ꝓhibitis.l.diuia in quib⁹ loquūtur ꝯtra.ad qꝺ accedit.qꝺ no.ſ.de teſti.§.⁊ verū poſt publicationem.ver.hec ſi ſit alia cā.❡ Sꝫ ⁊ cōſuetudo q̄ ſcandalū gñaret:videreꝛ poſſe approbari ꝑ papā quo ad p̄terita.ēt vbi ab initio ipſe diſpenſare nō poſſꝫ.ar.ſ.de ſpō.duo; c.fi.ibi in m̄rimoniis de cetero ꝯhēdis.q.d. ſecus in iam ꝯctis.q̄ forte ſine ſcandalo ſepari poſſent.ad hoc.ſ.de cō.ecc.vel alta.aq̄.⁊.ſ.ꝺ ſpō.duoꝝ.lꝫ.in fi.ꝑ quā vꝛ ꝙ papa ibi diſpēſare poſſit alioqn ex ſentētijs ap̄licoꝝ ale deceptē fuiſſent:alij dicūt ꝙ ⁊ p̄terita ſi accuſarētur ſeparenꝛ.ar.ſ.de p̄bē.cū iaꝫ dudū.in fi. itē ꝯſuetudo ex q̄ per papā reprobatur.ſ.qꝛ nullū ſcādalū inducit.nō excuſat.j.de ꝯſang.⁊affi.ꝙ ſuꝑ his.§.vnico.vel pōt intelligi i ḡdibus diuina lege ꝓhibitis.vel i diſſenſionib⁹ q̄s no.ſ.eo.§.q̄ꝛ ꝯhatur.⁊ dixi in ver.ſnla.T.

❡ Alij vero ſic intelligūt.ꝙ cōſuetudo q̄ ſcādalū gñat: ꝑſōas ad ꝯhēduꝫ legitīas illegitīas reddit.vt.j.e.c.ſuꝑ eo.de ꝯſā.et affi.qꝺ dilecto.⁊.xxxij.q.iiij.ob ꝯciūtur.hoc tñ nō poſſet facere ꝯſuetudo q̄tūcunqꝫ gñaret ſcādalum ꝙ perſone illegitime legitime redderētur.⁊ ſic manifeſte vꝛ loqui.j.de cōſan.⁊ affi.ꝙ ſuꝑ his ad fi.⁊.c.nō dꝫ.§.fi.ſed hoc nihil aliud eſt dictū niſi ꝙ ꝯſuetudo efficacioꝛ ſit ꝯ.l.diuinaꝫ.q̄ humanā.⁊ iō nō placet qꝛ ꝯdicunt iura.ſ.de teſti.lꝫ ex quadā in fi.⁊ de reſti.ſpo.lr̄as. itē qꝛ in dicto.c.obijciunꝛ mos reddit legitimas ꝑſonas illegitimas ad contrahēdū contra id qꝺ intendunt.ideoqꝫ tene.vt not.ſ.verſ.ideo dic quod conſuetudo.⁊ ſeq.

7 Et an † aliquis poſſit habere duas cōmatres.

❡ Hec queſtio incipit tractari xxx.qō.iiij.qui ſpūalem.et in illo et duobus ſequenti.⁊ capit. vltimo.probatur ꝙ licitum eſt duas commatres habere/ vel duos cōpatres ⁊ quod illicitū eſt:nam adinuicem ſibi cōtradicunt Raynu.ſoluit hoc modo:quia ſi vxoꝛ mea ſuſcipit filium berte de ſacro fonte: ⁊ poſtea vxorem meam carnaliter cognoſco: tunc Berta efficitur mihi commater: nec vnq̄ eam ducere potero;vt.xxx.qō.iiij.c. a j.⁊.ca.vlt.ſi aūt poſtea vxorem meā non cognouero: nō efficiꝛ berta mihi commater. et ideo mea mortua ipſam bertam in vxorem habere non prohibeor vt eo.cap.poſt vxoris.⁊ hoc di. gra.e.§.notādum.⁊ iō Io.⁊.T aſſerūt ipm̄ Gra in hoc caſu errаſſe.vñ dicunt ꝙ ſuꝑ hac qōe ita tenēdū eſt.refert eñi vtrum compaternitas ª vel commaternitas precedat matrimonium vel ſequatur: ſi precedit

❡ Utrum compaternitas.adꝺ tex.⁊ doct. in ca.j. de cogn. ſpiritua.

licite poteſt quis hr̃e duas cõmatres: verbi gr̃a maria ⁊ berta facte ſunt poſtea martinus contraxit cum maria ⁊ cognouit eã: maria iſta mortua poterit ↄhere cũ berta. ⁊ hec eſt cã: q: per vnionẽ carnis ſequẽtẽ nõ trãſitur ad vnionẽ ſpũs p̃cedẽtẽ: vt. xxx. q. iiij. poſt vxoris obitũ. ❡ Si aũt ſequat̃ cõpaternitas: ſiue commaternitas ⁊ m̃rimoniũ precedat ſub diſtinguitur: q: vxor tua ſuſcipit filium alterius mulieris illa cuius filius ſuſcipit̃: efficit̃ tibi cõmater vxore tua media quem cognoueras. ⁊ ideo mortua vxore tua non poteris eã habere in vxorẽ vt dixi in conuerſo caſu. ẜ. pxi. verſi. ob. aliquem. ❡ Quid ſi alia mulier filium vxoris tue quẽ de alio viro ſuſceperat tenuerit i baptiſmo: etiã poſtq̃ cũ vxore tua factus fueras vna caro[a] illa mulier eſt vel cõmater vxoris tue ⁊ non tua. non eñ fuit ibi commaternitas acquiſita qm̃ vxor tua nihil agit acqrendo ↄmaternitatem illã ſed potius paſſa eſt: ⁊ iõ mortua vxore tua: talem commatrẽ vxoris tue poteris vxorem hr̃e. ❡ Idem eſt ſi fili⁹ tu⁹ ab aliquo ſuſcipiatur quẽ genuiſti ex alia muliere: q: non eſt acqſita ↄpaternitas tue vxoris. ⁊ iõ te mortuo poterit hr̃e talẽ cõpatrẽ tuũ in maritũ: vñ i his caſib⁹ põt aliquis hr̃e duas ↄmatres: ⁊ aliqua duos cõpatres: vt. xxx. q. iiij. d ſpũalẽ. ⁊. c. ſeq. ❡ Et ideʒ vr̃ ſentire gra. c. §. fi. q: in caſu iſto nõ cõicat̃ paſſio ſpũalis: ſicut in p̃cedẽti ſupiori actio ſpiritualis: vñ vſus. ❡ Que mihi vel cui⁹ mea natũ fonte leuauit. ❡ Hec mea commater fieri mea non vʒ vxor. ❡ Si qua me natum non ex me fonte leuauit. ❡ Hanc poſt facta mee non inde vetabor hr̃e. ❡ Ambos compatres facit actio paſſio nunq̃. ❡ Item que eſt ratio. Reſpondeo vir ⁊ vxor per actionem carnaleʒ ſiue corporalem efficiuntur vnũ corpus: nõ vn⁹ ſpiritus cũ ergo actio corporalis ſit: paſſio vero mẽtalis: nõ eſt mirum ſi actio actionem trahit ⁊ nõ paſſionẽ. ẜm heñ. ſeñ. in actione eñ corpus acqrit: qđ eſt idẽ cũ alio ↄiuge. In paſſiõe animũ patitur: que non dr̃ eadem cũ ala cõiugis. ❡ Itẽ in actionibus acquirit vxor cõpaternitatẽ: p tactum propriũ corporis qđ eſt idem cũ marito in paſſionib⁹ aũt acquirit vxor per tactuʒ nati ſui quem ab alio ſuſcepit ſiue per tactũ patrini ſui. ⁊ qui cum marito nullam hʒ cõicationem. non eſt ergo mirũ ſi cõiuges actiones tanq̃ ꝓprias ſibi cõicant ⁊ nõ paſſiões tanq̃ extraneas. ❡ Quid ergo ſi alter coniugum proprium filiũ ſuſcipiat de ſacro fonte[b] vel filiũ mariti illegitimum quẽ de alia muliere ſuſcipit vxor an inter ſe ⁊ maritum ſuũ diuortium celebret̃. certe q̃cquid dicãt cano. antiqui hodie non ſeparabit̃ ꝓpter m̃rimonium: q: ignoranter fiat ignorantia dʒ eẽ excuſata. ſi in fraudẽ fraus et dolus non debẽt patrocinari: vt. j. co. ſi vir vel mulier. ſed tñ ei qui in fraudẽ hoc facit: quamuis propoſituʒ ſuum ſit ſine effectu eſt penitentia iniungenda: vt. j. eo. ↄtracto. in fi. ſed tali interdicit̃ matrimonium poſt mortẽ legitĩe vxoris: ⁊ no. ẜ. de matrimonijs. §. qualiter impediat̃ ver. ſuſceptus. ſed neceſſitate inſtante excuſata eſt. argu. j. de homici. c. ij. ⁊ adde qđ not. ẜ. de baptiſ. §. quis poſſit verſic. ſed nunquid pater.

8 ❡ † Quid ſi aliquis laicus baptizauit puellam tp̃e neceſſitatis: nũqd eam poteſt hr̃e in vxorem. ❡ Item quid ſi qs in minorib⁹ ordinibus conſtitutus cõtrahat cũ illa quã proprijs manibus baptizauit: nunquid dirimetur mãtrimonium vr̃ qđ ſic: q: filia ſua ſpũalis eſt. xxx. q. j. oẽs. ⁊. c. de eo qđ interrogaſti. per que dixit Ray. per ſequens. c. qđ impeditur m̃rimonium ↄhendum: ſʒ ſi queras vtr̃ contractum dirimatur conſulas principem cum nouus caſus ſit. ẜ. de tranſla. epiſco. c. j. ❡ Dico q̃ ſi ipſum ↄſulas. merito tibi obiurgando poterit r̃ndere: aut nõ intelligo quid queris: aut eſt conſultatio tua: nam ſi ſuſcipiens ſepararetur de quo nulli dubium eſt. multofortius baptizans qui principalis eſt: ⁊ cuius manibus baptizatur. ar. ff. de teſta. domitius. ⁊ hoc ſatis probat dictũ. c. cũ oẽs. vnde puto qđ hic errauit. T. ſicuti ſequenti queſtione. cui⁹ ſolutio comprobat iſtud idẽ.

9 ❡ † Quid ſi filius ſacerdotis qui baptizauit puellam et contrahat cum puella: nunquid valet ⁊ dixit qđ ſic: q: hoc edictum prohibitoriuʒ eſt ⁊ forte officialis cãtuarieñ. errauit in ſententia ſua occaſione iſtius opinionis quam potuit inuenire ſcriptam in ſumma T. de matrimo. ⁊ ſponſa. ſub Rubrica de cognatione ſpũali. ⁊ diuerſis ſpeciéb⁹ eiuſdẽ: ⁊ ſic patet qđ antiqui non ſemper. aſſerũt ve

a ❡ Una caro. Adde text. in. c. ſunt q̃ dicũt. xxvij. qõ. ij. text. in. c. qũo. virginib⁹. xxxj. qõ. j. originalr̃. geneſis. ij.

b ❡ Propriũ filium ſuſcipiat de ſacro fonte. Adde text. i. c. ad limina. xxx. qõ. j. ⁊ per abb. in ca. ſi vir. in. j. no. đ cog. ſpiri.

ritatem. vnde in hac qöne ꝛ proxi. ſuperiori. credo. T. male dixiſſe. vt. ſ. eo. c. vlti. grc.

¶ Quid ſi filius ſacerdotis ꝯhat cũ muliere quã pater ſuus recipit ad pnĩam. videtur ꝙ matrimoniũ debeat tolerari. naꝫ preſbyterũ cum tali cõmiſcetur punitur ſi publicũ fuerit. ac ſi propriã filiolam cognouiſſet: quia ſi epũs eſt. xv. ann. peniteat. ſi ſacerdos ſimplex. xij. an. peniteat. ſed tñ nõ deponitur. vt. xxx. q. j. oẽs. ꝛ c. non opꝫ. veruntñ. quãuis illi canones ita dicant: nõ contrahitur tãta affinitas inter filios ſicuti per baptiſmũ: quare dico tenere cõiugium: qꝛ nuſꝗ̃ inuenitur ꝓhibitum: nec ratio ſubeſt quare prohibeat̃. argu. ſ. de ſponſa. cum apud.

¶ De cognatione legali. Rubrica.

1 Cognatio legalis quid ſit.
2 Adoptio quid ſit. Et quis poſſit adoptare. 3. Et quis adoptari. 4.
5 Species cognationis legalis quot ſint.
6 Arrogatio quid dicatur. Et qualiter ꝯtrahatur. 7. Et qualiter diſſoluatur. 8
9 Pater non cogitur emancipare filium. Et in quibus caſibus cogatur. 10.
11 Effectus arrogationis quis ſit.
12 Matrimonium quõ ꝛ qualiter impediatur.
13 Mrĩmonium an impediatur inter filiũ adoptiuum patris adoptiui extranei / et filiam adoptiuam.

DIctum eſt ſupra de cognatione ſpirituali: nunc dicendum eſt de cognatiõe legali. Et videamus. ¶ Quid ſit legalis cognatio. ¶ Quot ei⁹ ſpecies. ¶ Qualiter contrahatur. ¶ Et qualr̃ diſſoluatur. ¶ Quis ſit effectus. ¶ Qñ ꝛ ql̃r impediat matrimoniũ vel diſſoluat.

1 Quid ſit legalis† cognatio

Et quidem legalis cognatio eſt quedã proximitas ex adoptione ꝓueniens: ꝛ quia iur̃ canonico de hac parum tractatur ad inſtructionem ſimplicium dicamus. ¶ Quid ſit adoptio. ¶ Quis poteſt adoptare. ¶ Quis adoptari.

2 Quid ſit †adoptio. [a] Extranee perſone in filiuꝫ vel nepotẽ vel deinceps legitima aſſũptio ſm. T. hoc nõ plꝫ: qꝛ nimis gñalis ꝛ inſufficiens: vñ dicit Pla. ꝛ Job. ꝙ adoptio eſt legalis actio ad ſolatiũ eorũ facta q̃ liberos non hñt pene naturã imitans. arg. C. eo. cuꝫ eñ. ꝛ. ff. de adoptio. ij. hoc nõ placuit Azo. qa ꝛ ab his qui liberos hñt fit adoptio. quãuis aliꝗs facilius cõcedatur. vt. ff. eo. nec ei. § coꝛ. et. § preterea. ꝛ. l. ſi quis nepotem. ꝛ inſti. eo. § licet. vñ dic ſm Azo. ꝙ adoptio eſt legitimus actus per quem quis efficitur heres vel reputatur filius qui non eſt: vt. ff. eod. l. j. ꝛ inſt. eo. § minorem. ¶ Sed certe deſcriptio pla. ꝛ Job bona eſt vñ dic ꝙ adoptio eſt legalis actio ad ſolatium eoꝛuꝫ facta. i. inuẽta principal'r qui liberos nõ hñt i. habere non poterant romani eñ antiqui conditores leguꝫ ꝛ alij ſolliciti fuerunt ne quis ſine herede decederet: ne defunctus afficeretur iniuria: vt inſti qui ꝛ quib. ex cauſ. ma. non poſ. § j. ſic ꝛ curarunt vt qui filios nõ poterant habere naturales: ſaltem filiũ legalẽ haberent. vt pꝫ. ff. eo. ſi pater. § vlt. ꝛ l. ſeq. ꝛ. l. ſi ei. § iij. ¶ Veruntñ hec cauſa fuit cõpulſiua: quia forte aliquis nobilis diues et potens dedit cauſam edicto ſicut caphurnia. nec ꝓpter hoc ſequitur ꝙ leꝫ ille nobilis q̃ filios habere non poterat huic edicto cãm dederit quin poſſit adoptare etiã is qui filios hꝫ. arg. ff. de poſtu. l. j. § ſexũ. verſi. origo. ꝛ bene dixerũt pene naturam imitans: ideo eñ natu minor maiorem adoptare non põt: quia pro monſtro haberetur ꝙ filius foret maior patre vt inſti. eo. § minorem.

3 ¶ † Quis poteſt adoptare[b] pꝫ ex premiſſis pro ꝑmis ꝙ maior nam minorẽ natu non eꝫ. ¶ Item is qui filios hꝫ: et qui non habet: vt inſti. eo. § femine neceſſe eſt aũt ꝙ is q̃ adoptat ſit paterfamilias. i. ſui iuris et talis qui generare poſſit: ſed ꝛ qui non põt: adoptabit: tamẽ dummodo non naturaliter impediatur: ſed ꝛ per accidens. caſtratus ergo. i. naturaliter frigidus. ſ. caſte natus nõ adoptabit. ſpado aũt. i. q̃ cũ gladio ſeu ſpada amiſit fratres. de q̃ ſatis loquitur. ſupra de corpore vitia. § et que impediunt. ꝟſicu. in eunucho. et infra de fri. et male. § impotentia. verſi. accidentali. ſcꝫ adoptare poſſit poteſt minor vero ſexagenario

a ¶ Quid ſit adoptio. adde glo. l. ca. j. eo. tit. Spe. eodẽ titul. in §. ij. l. pc. C. 5 adoption. s. Tho. in iij. ſent. diſtin. xlij. q. ij. arg. j. ij. et. iij.

b ¶ Quis ꝑt adoptare, adde car. zab. in ru. eo. ti. ff. de adop. ꝑ totum.

arrogare non poteſt niſi cauſa cognita quia
magis dꝫ dare operam creationi filiorū pro
priorum: ſed bene pōt adoptare. vt. ff. co. l ij.
§. illud. ⁊. l. ſi pater. § vlti. ⁊. l. ſeq. ⁊ inſti. codē
§. ſed illud. mulier aūt adoptare non poteſt:
ſed maſculus tantum: niſi et mulieri hoc pri
cipali reſcripto concedatur ad ſolatium filio
rum in bello peremptorum: vel fidei catholi
ce amiſſorum. vt. ff. cod. nam ⁊ femine. ⁊ inſti.
codem §. femine.
4 ¶ Quis † adoptari quilibet tam maſculus
ꝙ femina: dummodo ſit minor natu adoptā
tis. vt. ſ. proxi. §. ⁊. ff. co. adoptio. ij. adoptat
autem preſens ⁊ voluntarius tantum. vt. ff.
cod. neqꝫ abſens.

5 Quot ſunt ſpecies † cogna

tionis legalis. i. adoptionis? Scire debes ꝙ
nomē adoptationis gñale eſt trāſit aūt i ſpe=
ciale nomen ⁊ dicitur arrogatio tñ in gñali:
6 et dicitur adoptio. vt. co. l. ſ. in fi. ¶ † Dicitur
aūt arrogatio: quia is qui arrogatur rogat.
i. interrogatur an velit habere in patrē arro
gantem. itē arrogans interrogat an velit ha
bere arrogandum in filiū. vt. ff. co. l. ſ. in fine.
et. l. ij. ¶ He aūt due ſpēs. ſ. adoptatiōis ⁊ ar
rogationis fere in oībus veniunt. ideo dico
fere: quia in quibuſdam diſſonat. ⁊ ecce ado
ptantur filijfamilias nec tranſeunt in ptātē
adoptantis: arrogātur paterfamilias ⁊ trāſ
eunt in ptātem patris. vt. ff. cod. l. ſ. in fi. vnde
verſus. ¶ Arrogo qui ſuus eſt / ⁊ hꝫ meus
eſſe neceſſe. ¶ Patris adoptio ſuum nec pa=
tris deſinit eſſe. ¶ Itē adoptio fit cuiuſlibet
magiſtratus cōpetentis auctoritate dūmo=
do apud eum ſit actio. ſcilꝫ. quia habet me=
rum imperiū ⁊ mixtum ⁊ iuriſditionē. vt
ff. e. l. ij. de off. procon. l. ij. ⁊ ideo apud delega
tum non videretur fieri poſſe. arrogatio autē
fit tantū principis auctoritate. Item in arro
gatione requiritur verbū expreſſiuū vtriuſ
qꝫ: vnde infans non poteſt arrogari ſꝫ ado=
ptari tm̄. vt. ff. co. l. ſ. ⁊. ij. ⁊. l. in adoptionibus
et. l. etiā infante. ¶ Itē aliquo arrogato ſtatī
ipſe ⁊ res ſue et liberi qui erant in ptāte ſua
ſubijciuntur ptāti arrogatoris: vt ptꝫ ex ſu=
perioribus. ⁊. ff. co. ſi pater. ¶ Eſt ⁊ ſpeciale ī
arrogatione impuberis: que auctoritate pri
cipis fit conſideratur eñ an arrogans ſit ma
ior. lx. annis: qꝛ tunc poteſt: an velit arrogare
plures qđ non permittitur in libertū alienū:
vel maiorem ſe: vel eum q̄ fuit in tutela ſua:
vel diuitem. cum ipſe arrogator ſit pauper:
vel inhoneſte vite: ⁊ in his denegatur: ſed et
illa generalis cōſideratio habetur: vt ita de=
mū pmittatur: ſi arrogator naturali cogna
tione vel pura ⁊ felliſſima affectione ad hoc
pcedere videatur: vt arrogator ſatis de ſer=
uo publico de reſtituendis bonis: vel ad ꝗs
bona perueniſſent vt in ſtatu ſuo permāſiſſet
arrogatus: ⁊ per hoc prouidetur ſubſtitutis
et legitimis heredibus arrogati ⁊ legatarijs
et fideicōmiſſarijs: qui agere poſſent mortuo
arrogato: qua ſtipulatiōe ſeu cautione omiſ
ſa agi poteſt vtili actione ex ſtipulatione: vt
ſic hereditas vel legata petātur ex ſtipula=
tione tacita vel expreſſa. vt. ff. e. ſi pater. §. vl.
et. l. ſeq. l. non aliter. ⁊ l his verbis. ⁊. l. hoc āt
nam actione ex teſta. agi non poteſt ex pupil
lari ſubſtitutione vel pe. here. cum pupillare
teſta. emanauerit minima capitis diminu=
tione pupilli q̄ contingit per arrogationem:
cum mortuus ſit pupillus in poteſtate alie=
na. ſecus ſi ſui iuris deceſſiſſet: vt. ff. co. nec ei
§. eorum. ⁊ inſti. qui. mo. teſt. infir. § alio. ⁊. §
non tñ. ¶ Sed ⁊ illud in hac arrogatiōe ſpe
ciali notabis: qꝛ ſi arrogator eum emancipa
uerit ſine cauſa vel morte eum exheredaue=
rit tenetur relinquere quartam partem bo=
norum ſuorum preter bona que ad patrem
adoptiuum tranſtulit vel ei acqſiuit: qꝛ illa
habet precipua. et hec quarta conditiōe ex
l. peti pōt. vt inſt. e. §. cum aūt impuberes. ꝟſ.
ſed ⁊ ſi deſcēdēs. ⁊. ff. de ioff. teſt. papi. §. ſi qs
ex eis poteſt autem arrogator huic arroga=
to ſubſtituere vſqꝫ ad hanc quartam non vl
tra: nec extenditur vltra pupillarem etatem
et hec locum habent ſiue loco filij / ſiue loco
nepotis fuerit arrogatꝰ. vt. ff. co. ſi arrogator

7 Qualiter contrahatur. † Di=
ctū eſt

ſupra. §. proxi. qꝛ adoptio contrahitur impe
rio magiſtratus arrogatio autē auctoritate
principis interrogatiōe hincinde facta. vtrū
vnus velit reliquum pro patre ⁊ filio. vt in=
ſtit. co. rñſ. ſ. ⁊. § ſeq.

8 Et qualiter diſſoluatur. † Et
quidē

per emancipationē. eſt eñ emācipatio pñe
poteſtatis relaxatio coram cōpetenti iudice
facta. dicta ex eo ꝙ extra manum. i. poteſta=
tem patris ponitur filius. vt. ff. co. emancipa
ti. ⁊ inſt. qui. mo. ius pa. po. ſol. §. preterea. fit
ergo emancipatio coram iudice dicente eo q̄
emancipat qđ adoptatum ſua manu. i. ſua
poteſtate dimittit: ⁊ dicitur iudex cōpetens
ordinarius et extraordinarius. et etiā q̄ hoc
hꝫ ex conſuetudine. vt in dictis legibꝰ. et. C.
de emanci. l. ſ. ⁊ vl. ff. de manu vindi. l. etiā. §.
vlti. vel priuilegio ſpāli conceſſo a principe.
arg. infra de exceſ. prela. accedentibus. ¶ Fit
aūt voluntate patris: ⁊ voluntate filij cōcur
rente: ⁊ vtriuſqꝫ preſentia: nec locum hñt in=
iurioſa rapiſmata vel figurate venditiones:
ſed premium dimidie fructus pōt pater reti=
nere in rebus aduentitijs nō in caſtrenſi pe=

culio vel quaſi ſemper videtur retinere: niſi
remittat nolatim: ſed tn̄ emancipatus vl̄ pe
culium vel alias res emācipando loco p̄mij
donare precipit. vt.C.de emanci.l.vl. ꝛ inſtit.
eo.§.preterea.ꝛ.C.de bo.q̄ libe.l.antepe.§.j.ꝛ
§.pe. ¶ Quid ſi quis filiuz abſentē emācipa
re velit: ꝛ infantē qui conſenſu caret hoc fa=
cere poteſt auctoritate reſcripti a principe
impetrati: vt tn̄ hoc intimetur iudici ſub cu
ius iuriſditione conſiſtit impetrans ſi naūt
conſenſum haberet conſenſus illius emāci
pandi abſentis requiritur precedens vl̄ ſub
ſequens. ꝛ ſic abſens emancipari poteſt: nec
eīm alias concederet princeps reſcriptuz in
p̄iudiciū alicuius. vt.C.de emanci.nec auus
et ar.ā.de offi.dele.ſuper eo.ꝛ ad hoc in auē.
qui.mo.na.effi.ſui.§.generaliter.col.viij.
9 ¶ † Pater aūt non cogitur emācipare filiū[a]
a ſicut nec filius cogitur emancipari: vt dixi
vnde talis actus.ſ.emancipationis: vt ado=
ptionis videtur cōſiſtere in voluntaria iuriſ
ditione non in contentioſa. ꝛ fit cōſilio.i.apd
iudicem apud quem filij voluntas conciliat̄
voluntati patris ꝛ ecōuerſo videt̄ ꝙ in emā
cipatione neceſſaria ſit ſcriptura ſicut ꝛ con
ſenſus. ꝛ idem in adoptione qꝛ nec conſenſ⁹
nudus acquirit filiationez nec ſoluit nec nu
de epiſtole.ſ.ſine ſolennitate facte. vt.C.de p
ba.non nudis.ꝛ de emāci.nō nudo.ꝛ de ado
ptio.l.vlt.ꝛ de patria po.abdicatio.ff de pac.
10 ius agnationis. ¶ † Cogitur aūt pater filiuz
ſuuz emancipare in caſibus. ¶ Primo ſi ma
le afficit filium ſuū verberibus ꝯ pietatem.
¶ Secundo ſi cōpellat eum in corpus ſuuz
peccare. ¶ Tertio filius eſt arrogatus impu
bes ꝛ pubes factus probat ſibi non expedir̄
arrogatuz eſſe. ¶ Quartus/ſi pater agnoue
rit legatum ſibi tali modo relictum vt filium
ſuuz emāciparet. vt.ff.ſi quis a parente ma.
fuerit.l.diutius.et de cōdi.ꝛ demon.ſi cui. et
ff.e.nōnunq̄. C.de epiſ.audien.ſi lenones.
¶ Soluitur etiaz adoptio morte naturali: ſi
is qui adoptauit tp̄e mortis filij arrogati
ſui iuris erat: alias remanet in ptāte illius l
cuius erat pr̄: vt inſti.qui.mo.ius pa.po.ſol.
§.j.ꝛ.ff.e.ſi pater. ¶ Itē ſoluit̄ morte ciuili.ſ.
cum pater damnatur in metallum: vel i op⁹
metalli: vel deportatur in inſulam: nam ſi re
legetur nihilominus retinet liberos in ptā=
te ſua. vt inſtit.qui.mo.ius pa.po.ſol.§.cum
aūt.et.§.pene. ¶ Itē propter delictum etiā ſi
ne amiſſione ciuitatis vt ſi cōtraxit inceſtas
nuptias: vt in auē.de inceſ.nup.§.ſancimus.
¶ Itē in dignitate ſoluitur: q̄ liberaret curia
lez a curiali cōditione vt ſi fiat patriti⁹ ꝯſul
p̄fect⁹ pretorio: p̄fect⁹ vrbis: p̄fect⁹ orientis q̄
auguſtalis forte dꝛ q̄ſtor mgr̄ militū: p̄fon⁹
fiſci: p̄nceps agētiū in reb⁹ mgr̄ ſacri ſcrinei
memorie.magr̄ ſacri ſcrinei li
bellorū: magr̄ principū ſacrarū
epiſtolarū ꝛ ſacrarū cognitio=
num ꝛ diſpoſitinonū. vel ſi fiat
ep̄s. vt.C.de decurio.l.vlti.li.x.
ꝛ in autē.conſt.que de digni.§.
pe.co.vij.ꝛ inſti.qui.mo.ius pa.
po.ſol.§.filiuſſamilias. ¶ Itez
ſi feratur ſententia contra pa=
trem petentem filium nihilo=
minus in poteſtate remanet.
verum pro emancipato habet̄
vt.ff.de condi.indebi.l.iulian⁹
11 Quis ſit effectus. †
Et quidē effectus eſt vt acq̄ra=
tur filiatio et patria poteſtas
adeo qd pr̄ neceſſitate famis
inſtante filium vendere poſſit.
vt.C.de patri.qui filios di.l.vl.
lez videatur ꝯdicere verbū ibi
poſitum ſanguinolentos: ſz ex
ponitur.i.in ſanguine punien
dos. ¶ Item effect⁹ eſt vt impe
diatur m̄rimoniū qd dic vt no.
j.§.qn̄.item effectus eſt vt fili⁹
taliter acquiſitus ſuccedat pr̄i
ſed hec oīa intelligas ſm diſt.
hanc. ¶ Cū quis adoptat̄. aut
per adoptionem aut parroga
tionem. ¶ Si parrogationem
tūc pertrāſit in ptātem adoptā
tis: ita ꝙ ab inteſtato ſuccedit
et contra teſtm̄ querelam ha= a ¶ Pr̄. autē
bet cum in hoc caſu ius ſui he nō cogitur
redis ꝛ onus habeat ꝛ antiqua emācipar̄
iura remaneant intacta. vnde filiū. adde.
in hoc caſu locum h̄nt oīa ſu= gl.i.l.au⁹.
pradicta vt hec probantur. C. C.de emā.
eo.cum in adoptiuis.§.vl.ꝛ.C. ci.liber.gl.
de inof.teſt.parentibus.ꝛ.l.ſā= in.l.nō pōt
cimus.§.vlti.ꝛ.ff.eo.ſi arroga= ff.d adop.
tor.ꝛ inſti.de inoff.teſt.§.cauſā doc.in.ca.
autē. ¶ Si vero per adoptionē ꝯſtitut⁹ de
olim idē erat. vt inſti.eo.rn̄.j.et religi.do.
ff.eo.l.j.ꝛ.C.e.cū in adoptiuis.
rn̄.j. ſz hodie di.qꝛ aut adopta
tur ab auo paterno vel mater=
no vel ab extraneo.
¶ Si ab extraneo adoptatus
non tranſit i poteſtatem: ſed re
manet in poteſtate patris na=
turalis. ¶ Nec quicquam
prodeſt talis adoptio niſi quis
ab inteſtato iura ſuceſſiōis ha
bet. vt inſtitut.eodem.§.ſed ho
die.ꝛ.C.eodem.cum in adopti=
uis.§.ſed ſi quis. vtrum autez

impediatur matrimoniū in hoc caſu. vide q̄ not. j. §. ſeq. ℣. ex hoc patet. ℭ Si naūt ab auo paterno vel materno adoptat̄: tūc q̄ꝛ natura lia ꝛ ciuilia iura concurrunt idē iuris eſt qđ de arrogato: q̄ꝛ tranſit in poteſtatem quo ad inſtitutionē ꝛ alimentoꝝ p̄ſtationē et omnia alia que hincinde debētur. et hoc intelligas de auo vel p̄auo vel alio ſupiori a quo recte deſcēdit. ſecus putarē ſi darer in adoptionē alicui de collateralibus vt proauo vel fratri vel filio. ſic intellige inſti. e. §. ſi vero. ꝛ. C. eod. cum in adoptionis §. ſi vero. dic ergo vt in ℣. ſuperiori. ſi per arrogationem.

12 Quando † et qualiter impe diatur matrimonium: vel diſſoluatur ? Hic notandum eſt qđ triplex reſpectus habet in adoptione. naꝫ ibi ꝯ̄hitur cognatio in linea aſcendenti et deſcendēti: qđ idem eſt ꝛ in collaterali. ℭ Item affinitas cognatio deſcendentiū ꝛ aſcendentiū ꝯſideraſ inter adoptantem et adoptatū loco filij vel alioꝝ qui ſunt medij inter adoptātē ꝛ adoptatum. nā in hoc loco filij nepotis et pronepotis et deinceps adoptare lꝫ: lꝫ ſint pſone intermedie. vel habeatur vxor vel non ſed ſi non habetur contra naturā eſt quare dixi in deſcriptione pene naturam imitans quia non per omnia. vt inſti. eo. §. lꝫ. ꝛ. ff. eo. que in adoptionē. ꝛ. l. et q̄ vxores. ℭ Cognatio vero collateraliū attēditur inter illū qui adoptaſ ꝛ illos quibꝰ agnaſciſ. i. q̄ ſunt in p̄tāte adoptātis ip̄i adoptato ex latere veniētes. vt filij naturales ꝛ legitimi ipſiꝰ adoptātis. vel alij arrogati: vt. ff. eo. q̄ in adoptionē. et alijs legibus p̄xi. dictis. ℭ Affinitas aūt attēdiſ inter vxorē adoptātis ꝛ adoptatū: ibi em̄ nulla cognatio eſt vt ff. e. q̄ in adoptionē. eſt tn̄ affinitas vt ptꝫ. j. ℣. aſcendentiū. ſimiliter attendiſ inter adoptātem et filij adoptati vxorem ℭ Aſcendentiū ꝛ deſcendētium cognatio impedit matrimonium contrahēdum et dirimit iam contractum durante filiatione vel ſoluta per emancipationem vel alio modo. idem in affinitate legali. vt. ff. de ritu nup. adoptiuus. ꝛ. l. nihil intereſt ꝛ ſeq. quinctiā. ꝛ inſti. de nup. §. ergo. ꝛ. §. affinita. ꝛ ſeq. ℭ Collateralium vero cognatio impedit matrimonium ꝯtrahenduꝫ ꝛ dirimit iam ꝯ̄ctū durante adoptione: ſꝫ ea ſoluta non dirimit nec impedit iam ꝯ̄ctū. vt j. eo. c. vnico. ꝛ. xxx. q. iij. ita diligere. ꝛ. c. poſt ſuſceptum. ſic ergo frater naturalis ꝛ legitimus non poteſt contrahere cum ſorore adoptata certe nec patruus adoptiuus cum nepte adoptiua vel pronepte. vt patet. ſ. verſi. cognatio deſcendentium. et verſi. ſe. pari ratione nec cum filia patris adoptiui. ſi tn̄ frater tranſit in p̄tātē patris adoptiui. vt q̄ꝛ arrogatus eſt vel adoptatꝰ ab auo paterno vt materno ꝛ habeat filiam in p̄tāte eo t̄pe quo adoptatus fuit: vt ptꝫ. ſ. §. proxi. ver. ſi vero. ſecus ſi ab extraneo adoptatus fuit. item ſecus ſi mulier fuerit arrogata. nam cum filia talis fratris adoptiui vel ſororis adoptiue contrahere poteſt caꝫ nec naturali iure nec ciuili ſint coniuncti. ꝛ ſic intellige q̄ filij duorum fratrum adoptiuoꝝ ſubaudi licite ꝯiūguntur. ꝛ ſ̄m hoc nō corrigit inſti. de nup. §. fratris autem. ꝛ. §. duorum. ꝛ. C. de nup. in celebrandis. lꝫ mens legiſlatoris fuerit alia. vt ptꝫ in. l. illa in celebrandis. ſꝫ leges legibus concordare promptū eſt. vt. C. de inoffi. teſta. l. vna.

13 ℭ † Ex hoc videſ qđ inter filium naturalem patris adoptiui extranei ꝛ filiam adoptiuam matrimonium prohibetur durante adoptione: cum ciuili ſaltem iure iungātur. ſed tamen aliqui contradicunt contra quos facit quod legitur a ſenſu contra. inſtitut. de nup. §. ſtatus. ſed pro ip̄is facit ratio ſequēs. ℭ Si queras que ſit ratio qđ filius naturalis p̄ris adoptiui et aui ꝛ filia adoptiue poſſit contrahere cum filia filie adoptiue: cum ipſa filia adoptiua trāſeat in p̄tātē p̄ris: r̄ñdeo: q̄ꝛ cū mulier neminē habeat in p̄tāte ptꝫ qđ filia filie non pōt tranſire in poteſtatem patris adoptiui. ꝛ ſic nō agnaſciſ filio naturali. ℭ Et ad hoc inſti. de here. quali. ꝛ diffe. §. itaqꝫ. ꝛ eo. titu. §. illud. ꝛ. ff. eodem. ſi pater. ꝛ ideo filia arrogata etiam filio naturali patris adoptiui ſeu illegitimo iungi poteſt: q̄ꝛ nec iure ciuili ei agnaſci poteſt qui nō eſt in poteſtate vt inſtit. de pa. po. ſecus in cognatione ſpirituali vt. ſ. titu. j. c. vlti. nam fortior debet eſſe cognatio dei quam imperatoris vt. xxx. q. iij. ita diligere. et hec in iſta ſumma ſufficere debent.

ℭ De eo qui cognouit conſanguineam vxo. ſue. Rubrica.

1 Mulieres quot modis cognoſcantur.
2 Conſanguinea ſponſe ſi cognoſcatur quid iuris ſit. Et quid ſi conſanguinea vxoris.
4 Iudex bonus debet attendere vtrū bona fide fiat confeſſio contra matrimoniū.
5 Inceſtus impedit matrimoniū contrahendū ſed non iam contractum.
6 Cognoſcens conſanguineā vxoris ſue vſqꝫ ad quartū gradū cōmittit inceſtū.

B Lene iam expediuimus ſupra de cognatione ſp̄uali ꝛ legali: nunc videndū eſt de carnali ꝛ legali: ſꝫ q̄ꝛ affinitas: qn̄qꝫ precedit m̄rimonium ꝯ̄hendū: qn̄qꝫ ſequitur contractum ſine inceſtu: quandoqꝫ cum inceſta. quod contingit ſi cognoſcat conſanguineam vxoris ſue legitie vt ſciamꝰ quid iuris

ſit de his interſeram⁹ Rub. de eo qui cogno. con. vxo. ſue dicentes. ¶ Quot modis cognoſcuntur mulieres. ¶ Quid iuris ſit ſi cognoſcatur cōſanguinea ſponſe. ¶ Et quid iuris ſit ſi cognoſcatur conſanguinea vxoris.

1 Quot modis cognoſcūtur mulieres? † Et quidē duob⁹. ſ. ſpūaliter et carnaliter. ¶ Spūaliter diligendo: viſitādo: qđ tñ non multū frequentandū eſt vt. ȝ. de vi. et ho. cle. monaſteria. quāuis ergo quelibet bona mulier tam cōſanguinea ꝙ affinis vł extranea religioſa vel alia diligēda ſit tñ familiaritas nimia et cohabitatio reprobatur. xviij. qđ. ij. pernicioſam. vnde dicit Hieronym⁹. ſi cum viris habitent femine non deerit piſcarium diaboli vt patet. ſ. e. veniens. §. deinde. precipue etiam tactus vitādi ſunt: inde romeus de villanoua. Ni fugias tact⁹ vir eui tabitur act⁹. Hos ergo vita ne moriaris ita. Sic eg. quidā preſbyter ſororē ſuam quaſi preſbyterā diligēs: ſed quaſi hoſtē cauēs ipſam ad ſe propius accedere nō ſinebat. xxxij. di. preſbyter quidaȝ. ad idē. ȝ. de pſum. cū in iuuentute. igitur feminā quā videris bn̄ ꝯuerſantem: mēte dilige nō corpali frequētia: qr ſi bonum eſt non tāgere mulierē ⁊c. ſm Jo. xxxij. di. heſpitiolū. et iunge ea que no. ȝ. de coha. cle. et mulie. §. vtrū cohabitatio. Carnalr vero cognoſcitur mulier duob⁹ modis. ſ. licite et illicite. ¶ Licite cognoſcitur vxor a marito modo debito et horis debitis ad prolē ſuſcipiendam: ſic Adam cognouit vxorem ſuam Gen. c. iiij. ſi vero cognoſcatur cā libidinis ſaturande adulteriū dr. qđ dic vt no. ȝ. de ſpō. ſub rub. de matrimo. §. qualr ꝯhatur. ver. ſed et effectus. et ſeq. ſed ſi modo debito canonice cognoſcitur. ¶ Illicite dr autē cognoſci qñ cum peccato fit. ſ. eo. trāſmiſſe. rñ. ſ. ad ſi. ibi illicitam rē cōmittere nō expauit: talis autē. ¶ Aliqñ cognoſcitur fornicarie. ſ. qñ ſoluta a ſoluto quem poſſet habere in virum cognoſcitur. ȝ. de ele. innotuit. rñ. ſ. ȝ. de fi. pſby. c. ij. ¶ Aliqñ adulterine. puta qñ eſt ꝯiugata et alij adheret. ſ. q̄ fi. ſint le. cām que. ſ. de adul. per totū. ¶ Aliqñ inceſtuoſe. puta qñ admittit conſanguineū vel affinē vt in hac rub. et ſ. e. p totū. ſ. de diuortijs. ſignificaſti. ¶ Aliqñ cōtuberniose. ſ. qñ pſbyterū admittit cū quo de facto cōtraxit. ȝ. de cle. cōiu. ſane ſacerdotes. ¶ Aliqñ mōſtruoſe. ſ. ꝯ naturam ꝙ multis modis accidit etiam cū vxore. in qbus maius periculū eſt exprimere ꝙ tacere. fornicarius aūt coit⁹ qlibet illicitus largo mō et gñaliter appellatur. vnde ꝯplectitur. ¶ Adulteriū vt pꝫ. ſ. e. diſcretionē. §. nā et ſi. ſ. de diuor. ex lris. et inceſtum. ſ. e. c. ſ. dormire etiā dr qcunꝗ cognoſcit illicite mulierē vt. ſ. pꝫ de adult. ſignificaſti. qr peccat mortalr. pſal. Illumina oculos meos ne vnꝗ obdormiā in morte. i. in mortali peccato ſꝫ heu dormitauerunt oēs et dormierūt.

2 Quid iuris † ſit ſi cognoſcatur ꝯſanguinea ſponſe.ᵃ Et quidē ſoluuntur ſpōſalia vt not. ȝ. de ſpon. §. et qualr diſſoluant. ver. itē tertio. corrūpitur etiā publice honeſtatis iuſtitia. videor eīn cōmittere qſi inceſtū. i. vere inceſtū commiſſo vt no. ſ. de adul. §. qđ ſit inceſtus. et iō imponitur mihi penitētia paulo maior ꝙ p adulterio: qr inceſt⁹ adulteriū vincit vt. xxxij. qđ. vij. adulterij. qua peracta vel pte ei⁹ ex diſpēſatione eccłie potero ꝯhere cum alia vt. ſ. eo. c. ij rñ. ſ. ¶ Alij dicunt qđ ibi mater ſponſe erat vxorata. et iō ꝯmiſit ſpōſus filie adulteriū. et offēdit publice honeſtatis iuſtitiā. quare iponitur paulo maior penitentia ꝙ p adulterio. ¶ Uerū intelligo ſicut dixi: qr et ꝓpter ſolam offenſionē publice honeſtatis iuſtitie interdicitur mrimoniū ī poſterū ſicut et p inceſtu. vt ꝓbatur. ȝ. de deſpō. ipu. duo pueri. ad fi. ver. ſi vero legitie. et iō neceſſaria eſt diſpēſatio ſi ꝯhere velit: vt dixi. et iō ꝙ dicit ipa di. ij. ſ. e. ſi ſponſe nūꝗ carnalr adheſit ſubaudi maxie quātū ad hoc qđ ſequitur de diſpenſatione qr in vtroꝗ caſu diſpenſatur ſi ꝯtinere non pōt. vt xxxiij. q. ij. in adoleſcentia. ſed quo ad id qđ ſequitur eſt dña vtrū cognouerit quia ſi cognouiſſet ſponſam anteꝗ matrē ſponſe preſumptū eſſet matrimoniū vnde affinitas ſuperueniens ipm nō ſolueret: vtrū caȝ filiā ſ. ſponſam ſuā habere non poteſt ſiue ducere qr iaȝ duxerat ſed tamen ipa ſponſa habebit ipm. q. d. ipa exigere poteſt ſed ipe non vt. ſ. eo. tranſmiſſe. nec aliam ducet ipa ſponſa ltia viuente. nec poſt mortē intellige niſi timeretur de incontinētia vt dixi. vel dic nunꝗ caȝ. ſ. matrem ſponſe: vel aliaȝ. ſ. pterꝗ

ᵃ ¶ Si cognoſcatur cōſanguinea ſpōſe. adde doc. in cle. ſ. de conſan. et affini.

ſpōſam pōt ducere: ꝙ ſi primo cognouit ma
trē ⁊ ſcd̄o ſpōſam nunq̄ eā.ſ. matrē vel filiā
vel aliā pōt ducere: niſi timeat̃ de incōtinē=
tia vt ſepe dixi. ſic intellige.j.e.c.ij.§.vnico.et
c.ex lr̃is. ⁊ ſic affinitas precedēs impedit ma
trimoniū ꝯhēdū: ⁊ dirimit iam ꝯctū vt.j.eo.
fraternitati. ⁊.ſ.de ſpon. inuenis. et no. ꝙ de
affinitate p̄cedēti credit̃ teſtimonio vniꝰ etiā
illius q̄ delictū cōmiſit: quo ad hoc vt matri
moniū futurū īpediat̃ vt dixi.ſ. de ſponſa.§.
⁊ qualr̃ diſſoluant̃.ver.itē tertio. ſecus ſi iam
cōtractū eſſet: q̃ tūc non crederet̃ verbo vniꝰ
vt dicā in inferioribꝰ. ¶ Si vis ſcire an p ex=
traordinariā pollutionē cōtrahat̃ affinitas.
vide qd̄ not.ſ.de deſpon.impu.§.⁊ que ſpon=
ſalia.ver.ſponſalia ergo.

Et quid iuris † ſit ſi cogno=
3 ſcat̃ conſanguinea vxoris. Et quidē ſi iā co=
gnouerat vxorē anteq̄ cognoſceret ꝯſangui
neā: inceſtus cōmittit̃: ſed ſi primo cognouit
ꝯſanguineā q̄ vxorē ledit̃ publice honeſta=
tis iuſtitia ⁊ adulteriū committit̃. ff. de adul.
iudex.§.querebat̃. ⁊ de iniur.itē apud labeo=
nē.§.ſponſum. ⁊ in vtroq̄ caſu vxor monēda
eſt ꝙ ꝯtinentiā ſeruet quā ſi ſeruare noluе=
rit bn̄ erit al's affinitas ſupueniēs nō ſolue=
ret mr̃imoniū: nec vxor priuabit̃ iure ſuo ſi=
ne culpa ſua. ⁊ id̄ maritus exactꝰ debitū red
det ſed nō exiget. qd̄ etiā intelligo ſi ꝯtinere
poſſit al's de lnīa eccl'ie exigere poſſet cū ꝯhe
re valeat vt dixi.ſ.ꝓxi.§.⁊ ꝓſtat̃.j.e.traſmiſ
ſe.et.c.tue.et.c.iordane. nec poterit maritus
obijcere vxori adulteriū quam cōſanguineo
ſuo in vxorē de facto inuitā tradidit. ⁊ hoc te
nendū eſt hodie: quāuis ab aliq̄bus ap̃licis
fuerit di. vtrū inceſtus vel adulteriū manife=
ſtū fuerit vl' occultū alijs aſſerētibꝰ inter gra
dū ꝓximū ⁊ remotū fore potiꝰ di.vt.j.e.diſcre
tionem. ¶ Illud notandum eſt quod ſi am=
bo coniuges confiteantur in preiudiciū ma=
trimonij affinitatem preceſſiſſe non credi=
tur eis: quāuis rumor vicinie hoc acclama=
re videat̃: niſi p teſtes ītios cōprobet̃ alias
multotiēs adinuicē colluderēt ꝯiugati vt.j.
eo.ſup eo. multominus credet̃ extraneo vt.j.
eo.de illo. ⁊ hoc intelligas q̄ ad forū iudiciale
in quo eccl'ia nō iudicat de occultis vt.ſ.de
elec.ſignificaſti. ſecus in pniali. nā ibi ſtabit̃
cōfeſſioni cōiugū vel etiā ꝯiu. ⁊ iniunget̃ eis:
ne adinuicē miſceant̃ vt.j.e.veniēs. ⁊ de ſen.
excō.inq̄ſitiōi. et ſm hoc pōt intelligi ꝯ.ſ.de
deſpon.impu.c.atteſtationes. vbi credit̃ cō=
feſſioni cōiugū ꝯ mr̃imoniū: ſed reprobat̃ in
4 fi.illiꝰ decre. ¶ † Un̄ vr̃ ꝙ bonꝰ iudex debeat
attēdere vtrū bona fide fiat cōfeſſio ꝯ mr̃imo
niū.ſ.ab illo q̄ inſtat ꝓ mr̃imonio ⁊ tunc ſtat̃
ei: vt ibi al's ꝯ vt hic. ⁊.j.de diuor.ex lr̃is. nā

et inuenio ꝙ ſi monialis capta ſit: ⁊ eiecta et
deducta de mōaſterio a marito ſuo. ⁊ ꝯfiteat̃
qd̄ anq̄ intraret monaſteriū fuerat cognita
a marito credit̃ ei vt.j.de rapto.c.pe. ⁊ hoc id̄
q̃ nolebat habitare cū eo vt ibi dixit vn̄ cre=
dit̃ ei: q̃ ꝯfiteat̃ ꝯ id qd̄ intēdit q̄re nō eſt ve=
riſ'e ꝙ mēdaciū dicet. ar.j.q.vlt. ſancimus. et
ſ.de ꝓcu.in nr̃a.in fi. ſic nō ob.j.de rap.c.pe.
¶ Aliqui tn̄ exponūt ibi vel pro ⁊: dicētes ꝙ
ſicut nō credit̃ ꝯiugibꝰ ꝯ mr̃imoniū carnale
cōfitētibꝰ: ſic nec credit̃ religioſo ſi ꝯ mr̃imo=
niū ſpūale q̄ religioni ligatꝰ eſt cōfiteat̃.ſ.de
regula. vidua. xxvij. di. qd̄ īterrogaſti. cur eñ
erit īferior lex diuina. xij.q.ij. cū deuotiſſima.
Goffredus ꝟo notat qd̄ aliud eſt in matrimo
nio carnali aliud in ſpūali. ¶ In carnali eñ
nō credit̃ cōiugibꝰ: ſi cōfiteant̃ ꝯ mr̃imoniū:
q̃ timēdū eſt de colluſiōe vt.ſ.no.ꝟ.illd̄. ſi ꝟo
vterq̄ vel alter cōiugū cōfitet̃ in preiudiciū
ſpūalis ⁊ ꝓ carnali mr̃imonio admittit̃ con
feſſio vt.j.de rap.cū cā. ¶ Sed et ſi agat̃ ad
diſſoluendū mr̃imoniū ob cām ꝯſanguinita=
tis vel affinitatis nō ſtat̃ cōfeſſioni eorū niſi
ex fama cōcurrat. xxxv.q.vj. ſi duo. xxxiij.q.j.
req̄ſiſti. vbi ꝟo agit̃ ad ſepationē mutue ſer=
uitutis ꝯfeſſioni eoꝝ ſtat̃.j.de diuor.ex lr̃is.
¶ Si q̄ras rōnē q̄re in hoc caſu ſtat̃ cōfeſſiōi
⁊ nō credit̃ ſi cōſanguinitatē ꝯfiteant̃ vt no.
ſ.e.ꝓxi.ꝟ. ſed ſi agat̃. ⁊ ꝓbat̃. xxxj.q.ij. lotha
rius.j.de adul. itellexímꝰ. ⁊. xxxv.q.vj. ſi duo.
hec eſt q̃ in prio caſu nō timet̃ de colluſione
cū ſepati occaſiōe adulterij ꝯiuges pmaneāt
vn̄ altero viuēte alter ꝯhere nō pōt. xxxij.q.j.
dixit. in ſcd̄o ꝟo.ſ.qn̄ ſepant̃ occaſiōe ꝯſangui
nitatis oīno ſepant̃ ita ꝙ vterq̄ ꝯhere pōt.
xxxv.q.vj. ſi duo. l fi. ⁊.c. ab iſto. q̄re timēdū ē
ne colludāt. ſm Gof. q̃ quā q̄s nō diligit fa=
cile cōtennit. xx.q.iiij. pn̄s clericꝰ poſt mediū
c. ⁊ ad hoc facit qd̄ no. ſm Gof.ſ.e.ꝟ. Gof. ꝟo.
⁊ ver. ſi ꝟo.ſ. ꝙ credat̃ confitenti ꝯ mr̃imoniū
ſpūale. ⁊ maxime qn̄ cōfitēti diſplicet mr̃imo
niū carnale. ſicut no.ſ.e.ver. vn̄ vr̃. ¶ Sed h̄
non placet quia ſi crederetur confeſſioni con
iugū in preiudiciū matrimonij ſpiritualis
⁊ pro carnali: multi ⁊ multe religionem exi=
rēt. nec video rōnē diuerſitatꝭ q̄re alid̄ debeat
iudicari in mr̃imonio ſpūali: ⁊ aliud in car=
nali vt ptꝫ.ſ.e.ver. aliq̄ tn̄. nec ēt credendū eſt
illi q̄ dicit: ꝙ magis vellet ſeruire deo q̄ ma
rito adherere: q̃ poſſet eſſe ꝙ fingeret ſibi di=
ſplicere vt eiꝰ cōfeſſioni crederet̃. et id̄ dic ꝙ
in decre. cū cā. de rapto. alia eſt rō hic.ſ. q̃ cō
ſtabat de mr̃imonio ꝯcto anq̄ intraſſet mo=
naſteriū. ſubaudi ⁊ de traductiōe ī domo ſub
audi. ⁊ inſpecta fuit ⁊ corrupta repta: vn̄ nō
eſt p̄ſumēdū ꝙ ab alio corrupta ſit: id̄ in h̄ du
bio meliꝰ ⁊ tutiꝰ ē ſoluere ſpūale mr̃imoniū
q̄ carnale: ſꝫ ⁊ ſi oīno ꝯſtaret ꝙ ſibi diſplice=

vet poſſet h̃ſe locū q̈ dixi vt. ſ. de p̃ſū. tertio. cū famā ⁊ aliis adminiculis violētis vt ibi. ⁊ bre uiter puto ꝺ arbitrariū vt no. ſ. e. ꝟ. vñ vr. ⁊ vi de. qꝺ no. ſ. de clāde. deſpō. §. q̃re. ⁊ §. vtrū. et ſm̃ hoc poſſet intelligi. xxxv. q̃ō. vi. ſi duo. vbi ſtatur cōfeſſioni ⁊ fame. ſ. q̈ hoc verū eſt q̃n bona fide ꝯfitenꝭ vl̕ in foro pnīali vt. ſ. vt ſic celebreꝭ diuortiū quo ad thorū vouēte vtroq̈ caſtitatē. vel illud q̃n opponebaꝭ grad⁹ pri mus diuina. l. ꝓhibit⁹. ar. ſ. de diuor. porro. in fi. ⁊ ſic erat ſcādalū in ꝑplo. ſup quo vide q̈ no. ſ. de cogna. ſpi. §. qs ſit effect⁹. ver. effe ct⁹ ꝟo tertie. aliū di. inter rumorē vicinie ⁊ fa mam qꝺ mihi nō placet. vl̕ dic vt no. ſ. e. c. ſ. ⁊

5 §. vnde. ¶ † In fi. no. q̈ inceſt⁹ impedit m̃ri monium ꝯhēdū vt. ſ. e. ſi qs. ⁊ c. ex lr̃is. ſꝫ nō dirimit iam ꝯctū vt. ſ. e. trāſmiſſe. ſic eſt ſiſis ſimplici veto vt. ſ. q̃ cle. vel vo. rurſus. ⁊ dixi in ſumma. hoc etiā ſcias q̈ eq̄ abſtinēdū eſt a ꝯſanguineis vxoris ⁊ ꝑprijs: ⁊ iō cū eis in ceſtus cōmittiꝭ vt. ſ. ti. ſ. c. ſ. ⁊. xxxv. q. iij. equa liter. ⁊ q̃ō. v. porro. eodē mō ⁊ a ꝯſanguineis

6 ſponſe vt ptꝫ in his q̃ not. ſ. e. § ſ. ¶ † Ergo ſi quis cognoſcat ꝯſanguineā vxoris ſue vſq̈ ad quartum gradū inceſt⁹ cōmittiꝭ. ⁊ hꝫ lo cum q̈ dixi. ſꝫ ⁊ ſi cognoſcat ꝯſanguineā q̄n ti grad⁹ vel vltra nō impedit m̃rimoniū nec amittiꝭ ius exigēdi debitū. ⁊ ideꝫ intelligas ſi queraꝭ an is q̃ cognouit aliquā fornicario coitu poſſet ꝯhere cū cognata. hodie eīn taꝫ ꝯſanguinitas q̄ affinitas ⁊ publice honeſta tis iuſtitia quartū gradū nō excedūt. ſ. de cō ſang. nō dꝫ. ¶ Et q2 q̄dā ꝟba que hic appo nunꭍ ſunt inuſitata accedentib⁹ de nouo ad ius canonicū. ſcire debes q̈ filia vxoris mee ꝓuigna mea ſiue filiaſtra. ego ꝟo victric⁹ ſuus ſum: fili⁹ ꝟo mariti mei ꝓuign⁹ me⁹ ē. ego ꝟo nouerca ſum ſua. marit⁹ aūt filie mee gener me⁹ eſt. ego ꝟo ſocer ſu⁹ ſū ⁊ m̃r ſocr⁹. vxor vero filij mei mea nur⁹ eſt: ego ſocer et mater ſocr⁹ vt. ſ. dixi. ꝓbanꭍ hec. ſ. e. c. ſ. ⁊ c. trāſmiſſe. ⁊. ſ. de ſpō. ad id q̈. ⁊ ff. de ri. nup. adoptiuus. ſ. nunc videam⁹. ⁊ inſti. de nup. §. affinitatis. ⁊ ſeq. ⁊ ff. de gradi. cog. non fa cile. §. affines.

¶ De cōſanguinitate ⁊ affinitate. Rubrica.

1 ¶ Conſanguinitas q̃d ſit. Et vñ dicaꭍ. 2.
3 Spurius an poſſit contrahere cum filia il lius qui dicitur pater ſuus.
4 Linea ꝯſanguinitatꝭ q̃d ſit. Et q̄t ſint linee. 5.
6 Gradus quid ſit. Et qual̕r computentur. 7.
8 Computatio q̃ō fiat in linea collaterali. Et quomodo computatio conſanguinitatis.
9 Matrimonium vſq̈ ad quotum gradū pro hibeatur.
10 Conſanguinitas nulla inuenitur vltra ſe primum gradum.
11 Matrimonium contractuꝫ in quinto gradu reſpectu ſtipitis an teneat.
12 Arbor cōſanguinitatis quare depingatur. Et quare ſic. 13.
Et quot ⁊ q̄ ſunt ei⁹ regl̕e. 14.
15 Arbor qual̕r ſit legenda. Et q̄ circa eam ꝯſueuerūt queri. 16.

Diximus de eo q̃ cognouit con ſanguineā vxoris ſue per qꝺ quedā affinitas ꝯhiꭍ vt ergo ſcias q̄ ꝯſanguinea ꝓhibeꭍ ⁊ vſq̈ ad q̄tuꝫ gradū dicam⁹ de ꝯſan. ⁊ affi. ¶ Et primo vidēdū occur rit. ¶ Quid ſit ꝯſanguinitas. ¶ Et vñ dicaꭍ. ¶ Quid linea ꝯſanguinitatis. ¶ Quot linee ¶ Quid ſit gradus. ¶ Qual̕r computenꭍ. ¶ Uſq̈ ad quotū gradum m̃rimoniū prohibea tur. ¶ Qualiter arbor que hic conſueuit depingi intelligen da ſit ⁊ legenda.

1 Quid ſit† conſan guinitas.ᵃ ¶ Et quidem atti nentia vnius ꝑſone ⁊ alterā ꝓ ueniens ex eo q̈ vna illa⁊ de ſcēdit ab altera vl̕ ambe ex ea dem. ſm̃ da. ¶ Uel ſic. ꝯſangui nitas eſt vinculū ꝑſonarū ab eodem ſtipite deſcendētiū vel aſcēdentiū carnali ꝓpagatio ne ꝯctū. ſtipitem dico illā per ſonaꝫ a q̄ aliq̄ duxerūt origi neꝫ ſicut adā fuit ſtipes caim et abel ⁊ filiorū qui ab eis ꝓ ceſſerunt. ſm̃. T. vel iſaac eſau ⁊ iacob. ⁊ ideo iunxi aſcēden tium: quia ſurſum verſus fit computatio vt. ff. de proba. ſi. arbiter. ⁊ de gradi. iuriſcōſul tus. §. tranſeamus.

a ¶ Quid ſit ꝯſanguini tas, adde doc. in ru. e. ti. doc. in c. nō dꝫ. e. ti. doc. i ar bore ꝯſan guinitatꝭ ⁊ affin. gl. i. c. poſtre mo. de ap.

b ¶ Et vnde dicaꭍ. Ad de doct. in rub. eo. ti.

Et unde dicatur.

2 †ᵇ A cō ⁊ ſanguine quaſi cōeꝫ
b habētes ſanguinē: ſiue de vno ſanguine ꝓcedentes. vñ ⁊ ſpu riū ſeu vulgo queſiti ꝯſangui neos hꝭ intelligūtur ſiue co gnatos: nō tñ agnatos: q2 ius agnationis a p̃re deſcēdit: ſꝫ talis non hꝫ patrē. ius aūt co gnationis a matre deſcēdit: q̄.

ſemp certa eſt vt.ff.de l ius vo. q2 ſemp mater.⁊ iō retinet ius ſanguinis: q2 ſanguis nō men titur vt hec ꝓbant.ff.de grad. iuriſcōſultus.§.nomē.⁊ ſe.⁊.ff. vñ cogna.hac parte.⁊.l.ſi ſpu-
3 rius. ¶ † Uidetur ergo qđ ſpurius poſſit ꝯhere cū filia illius qui đr pr ſu⁹: q2 nihil attinet ſibi cū ius ciuile ipm nouerit. ff.de gradi.iuriſcōſultus.§.inter agnatos.⁊ ꝑ hoc videt expreſſum: q2 gradus cognationis cōputādi ſunt ſm ꝙ hereditates deferunt vt.xxxv.q.ij. ⁊.iij.c.j.⁊.ij.vñ qui cū ꝯſanguinea ſua dormierit ſine filijs morie vt ibi. ⁊ ea.cā.et.q.q̄dā lex.⁊.q.v.ad ſedē vt hāc cōputationē.et.q.vij.c.j.ſup hoc vide qđ not j.q̄ fil.ſint legit.§.an vtrūq3 genus ſuccedat.ver.q̄d de expoſitis. et precedē. et ſeq. cū ergo talis filius patrē non habeat nō h3 ꝯſanguineos ex parte pris quē nō h3 nec ꝓbari pōt. ⁊ ſic nō impedit matrimoniū inter ſpuriū et filiā illi⁹ q̄ đr pr ſuus:q2 nullo iure ſanguinis intelligi ei cōiunctus nec aliqs gradus eſt ibi. ar.ff. de iure codicillo. quidā referūt ⁊.ꝫ.de deſpō.impu.ad diſſoluēdum.⁊.ff.de iniuſt.rup. et irri. teſt.nā ⁊ ſi ſub ꝯditione. rñdeo ⁊ dico precedētia locū habere quo ad ea q̄ ꝓueniūt ex iure ciuili:ſed cū mrimoniū ſit de iure naturali vt not.ꝫ.de ſpon. duo.§.que qb⁹.ver. aut vtraq3 de pñti. ⁊ de ſpon.ſub rubricella de matrimonio.§.vbi fuerit inſtitutū. etiā inter tales dico matrimoniū ꝓhibendū cū pater vtrūq3 naturalr genuerit. vñ non eſt inſpiciēda niſi ſola cōiunctio naturaliter.ar.inſti. de iure na.gen.et ci. in prin.nā ⁊ naturalis filius ius agnationis nō h3.⁊ tñ inter ipm et nepotē pris matrimoniū ꝯtractū diſſoluit vt.ꝫ.de ꝓba.per tuas et hoc expreſſum eſt ff. de ritu nup.l.⁊ nihil intereſt.cū eñ ciuilis cognatio mrimoniū ſoluat vt no.ꝫ.de cogna.leg.multo fortius naturalis: q2 in mrimonijs ꝯtrahēdis nō ſolū q̄d liceat ſm iu s:ſed q̄d deceat ſm honeſtatē ſpectandū eſt.ff.de ritu nup. ſemp.nomē aūt cognatiōis aliqñ ſub iure ciuili ꝯprehēdit:aliqñ ſub naturali:aliqñ ſub vtroq3 vt ff.de gradi.nō facile.§.j. ħ dico ſi grad⁹ ꝓbari poſſit: tū p famā tū p ꝯfeſſionē ꝯiugū.ſ.q2 vxoratus viuēte lla vxore ſcđe adheſit de facto.⁊ expulit legitimā.⁊ ſic hec mulier adultera l domū adulteri.⁊ morādo cū eo pepit vt.j.q̄ fi.ſint legi.trāſmiſſe.⁊.c.cām q̄ ſup q̄ vide qđ no.ꝫ.de matri.§..q̄lr.ꝟ. q̄d ſi dicat. marie l gradu tā ꝓrio.ar.j.de diuoꝛ.porro.⁊ eſt exꝓſſum.ff.de ritu nup.adoptiu⁹.§.ſeruilis.idē ēt ſi publica fama ſit q̄ marit⁹ ſit fili⁹ pris ſpōſe quāuis vulgo q̄ſit⁹ ſi tñ ꝯiuges ꝯfiteant alr vñr relinquēdi ꝯſcie ſue ꝓpter ꝓbatiōis defectū ſaltē ſi dicant eē in gradib⁹ canonica inſtitutione ꝓhibitis nō diuina.qđ dic vt no.ꝫ.ti.j. §.vlti.ꝟ.illud notandū eſt.vt ſoluas ꝯtrietates ibi ſignatas ſm hūc intellectū.hic eñ nō deficit ius ſed ꝓbatio vt.ff.de te.tu.duo ſunt titij.⁊ de cōdi. ⁊ demō.luti⁹ titi⁹. nā ſi ꝓbari pōt ius canonicū poti⁹ inſpicit ius naturale q̄ aliud quare vult qđ filij tales alant vt.ꝫ. de eo q̄ dux.in ma. quā pol.p adul.cū haberet.in fi. qđ tñ denegāt leges vt.j.qui fil.ſint leg.per venerabilem.in fi.

4 Quid linea † cōſanguinitatis. Et quidē collectio ꝑſonarū cōſanguinitate coniūctarū diuerſos gradus cōtinens.⁊ numerus diſtinguēs:ſm da.ſed.T.dixit collectio ꝑſonarū cōſanguinitate coiūctarū ab eodem ſtipite deſcēdentiū diuerſos gradus continens qđ ſatis idem eſt.

5 a Quot linee ſunt. † a Tres: aſcēdētiū.ſ.deſcēdētiū ⁊ collateraliū ſeu trāſuerſaliū ſicut triplex eſt diuerſitas propinquoꝛū ⁊ ꝯſanguineoꝛū. ¶ Aſcēdētiū.ſ.illoꝛū a qb⁹ is de cuius ꝯſanguinitate queri originē duxit. ſicut pater ⁊ mater. ¶ Auus auia. ¶ Proauus proauia. ¶ Abauus abauia. ¶ Linea vero deſcendētium cōtinet in ſe illos a quibus deſcēdit is de cuius cōſanguinitate q̄ri deſcendendo. vt puta filius filia. Nepos neptis. ¶ Pronepos ꝓneptis. ¶ Abnepos abneptis. Eſt aūt linea tranſuerſaliū ſiue collateraliū que continet in ſe illos qui nobis ex latere ꝯueniūt a qb⁹ nō duxim⁹ originē.nec ipi a nobis verū tñ ab eodē ſanguine ꝓpagant vt. ¶ Frater ſoroꝛ. ¶ Filij duoꝝ fratrū q̄ fratres patrueles dicunt:ſeu ⁊ filij duaꝝ ſoroꝛū q̄ dicunt ꝯſanguinei. ¶ Et coꝝ filij. ¶ Et filij filioꝛū.⁊ ħ ſiue eq̄lr deſcēdāt vt i exēplo poſito. ſiue ineq̄liter.vt ¶ Patru⁹.amita. ¶ Auūcul⁹ matertera.⁊ ceteri ſupioꝛes ex trāſuerſo.oia hec ꝓbantur. xxxv.qō.v.ađ ſedē. ff.de gradi.l.j.et

a ¶ Quot linee ſunt. Adde docto. in arbore ꝯſan gui.⁊ affi. ⁊ per doc. in.c. nō đꝫ co.titu.

l.iuriſcõſultus.⁊.xxxv.q.v.p̄rīo gradu.⁊ no. ꝙ due linee deſcẽdentes vnã faciũt trãſuerſalẽ vt in hoc exẽplo.filij duoꝝ fratrũ attinẽt ſibi in linea trãſuerſali ⁊ tñ q̇libet eoꝝ deſcẽdit recta linea ab auo eoꝝ cõi.vñ q̇libet eſt in recta linea alia ab alia.⁊ ſic ſunt in duab⁹ lineis recte deſcẽdẽtib⁹ ⁊ vna trãſuerſali. ⁊ de oĩbus alijs intelligendũ eſt:tam remotioribus ꝙ̃ propinquis.

6 a **Quid ſit gradus.** †a Et quidẽ diſtãtia vni⁹ pſone ab alia in linea ꝯſanguinitatis ſm da.vl' ſm.T.gradus eſt habitudo diſtãtiũ pſonaꝝ qua cognoſcit̃ q̃ta agnatiõis ſubaudi vel cognatiõis diſtãtia due pſone inter ſe differũt vtraqꝫ approbari põt. ¶Dicti ſunt gradus ad ſilr̃itudinẽ ſcalaꝝ locoꝝ ve ꝓcliuiũ: q̃ ita gradiunt̃ vt de ꝓximo in remotiorẽ tranſeamus vt.ff.de gradi.iuriſcõſultus.§.gradus.

7 b **Qualiter cõputet̃.** †b Et q̇dẽ in linea aſcẽdẽti vel deſcendẽti.eo mõ cõputant̃.ſm.ll.⁊ ſm canones ſm hanc regulã. ¶Perſona pſone addita aſcendẽdo vel deſcendẽdo p carnis ꝓpagationẽ addit gradũ ſed nõ mutat genus vel ſic.¶Generata pſona gradũ adijcit.xxxv.q.v.ad ſedẽ.ẽt ſm legẽ in trãſuerſali vt.J.apparebit.¶In aſcẽdẽti ergo linea ⁊ deſcẽdẽti cõputat̃ ꝓut not.S.e.§.quot.ſo.aſcẽdẽtiũ.⁊ ſo.linea.nã pr̃ et mr̃ ſunt in p̄rīo gradu reſpectu cellule vacue q̃ eſt in medio arboris:quã vocãt doctores ioachim.⁊ ſic aſcẽde vſqꝫ ad q̃rtum gradũ i linea aſcẽdẽti in linea ſo deſcẽdẽti eſt fili⁹ ⁊ filia i p̄rīo gradu reſpectu eiuſdẽ ioa.⁊ ſic deſcẽde vſqꝫ ad q̃rtũ gradũ vt totũ ſignaui.S. ¶Idõqꝫ hec ꝯſanguinitas ſm hãc regulã poterit exp̄iri in linea aſcẽdẽti et deſcẽdẽti:ſi vna pſonarũ de quarũ q̃rit̃ ꝯſanguinitate deſcẽdit ab alia ꝯputatſ eis ⁊ oĩb⁹ pſonis intermedijs vna min⁹ tot⁹ eſt gradus ꝯſanguinitatis.i.ſi quatuor ſunt pſone. tertius eſt grad⁹ ſi q̃nqꝫ:q̃rt⁹ eſt grad⁹ ſm vim. verbi gr̃a:inter trũcũ ⁊ abauũ ſuũ q̃ eſt in linea aſcẽdẽti ſunt.v.pſone.⁊ ꝯputato trũco et abauo detrahe vnã remanẽt q̃tuor ergo in quarto gradu attinent ſibi.Itẽ inter trũcũ et abnepotẽ ſuũ cõputato trũco ⁊ abnepote ſũt v.pſone detrahe vnã remanẽt q̃tuor ergo in q̃rto gradu attinẽt ſibi.⁊ ſic eſt videre de ſingulis deſcẽdẽtib⁹ ⁊ aſcẽdẽtib⁹. ¶In collaterali aũt linea fit computatio ſm.ll.vno mõ ⁊ ſm canones alio.nã ſm.ll.cõſanguinitas ſic inuenit̃.ſi neutra pſonaꝝ de q̇b⁹ q̃rit̃ deſcẽdit ab alia.ꝯputa grad⁹ p q̃s diſtat vterqꝫ a cõi parẽte.⁊ quot⁹ nũerus eſt cõi parẽte detracto.tot⁹ eſt grad⁹.vñ ſi vna diſtat a cõi parente p q̃tuor pſonas alia p tres.cõputatio a cõi parente ſunt.vij.detrahe ip̄m remanẽt.

vj.ſi ergo attinẽt ſibi in gradu ſeptimo ⁊ obtinet hec cõputatio ſiue inequaliter diſtẽt vt in exẽplo.S.ꝓxime poſito.ſiue eq̃liter vt p3 in trũco ⁊ ꝓnepote ꝓauũculi ſui ⁊ ſic de ſingulis. vñ aliq̃ties ꝯtingit ꝙ vn⁹ gradus canonic⁹ duplicat̃ legal'r. duplex q̃druplat̃ triplex ſexcuplat̃ q̃druplex octuplat̃.ſicut ẽ videre i oĩb⁹ cellulis poſitis in linea trãſuerſali.⁊ i trũco coeq̃li.ẽt i qualibet alia trãſuerſali ⁊ eq̃li.ergo ſm.ll.frater ⁊ ſoror ſunt ſibi i ſcd̃o gradu.filij duorum fratrũ q̇ patrueles dicũt̃. i q̃rto.filij duoꝝ fratrũ patruelũ in ſexto.filij filioꝝ duoꝝ fratrũ patrueliũ in octauo. ſ3 ſm ca.p̄mi ſunt in p̄mo gradu.ſcd̃i in ſcd̃o.tertij in tertio.q̃rti in q̃rto. aliq̃ties ſo adijcit̃ ſm ll.gradui canonico vn⁹ grad⁹ vel plr̃es ſm ꝙ gradus diſtant ſicut eſt videre in q̇libet linea tranſuerſali et ineq̃li. ergo ſm ll.filius fratris diſtat a ſtipite tertio gradu. ſed ſm ca. ſcd̃o. itẽ ſm.ll.fratris nepos diſtat a ſtipite gradu q̃rto.ſ3 ſm ca.tertio.itẽ ſm.ll.fratris ꝓnepos diſtat a ſtipite.v.gradu.ſ3 ſm ca. q̃rto.itẽ ſm.ll.fr̃is ꝓnepos diſtat a ſorore ſtipitis.v.gradu.a ſororis aũt filia.vj.a ſororis ſo nepte.ſeptimo. ſ3 ſm ca.idẽ ꝓnepos diſtat a q̇libet iſtaꝝ pſonarũ.equal'r.ſ.quarto gradu. vt oĩa hec ꝓbant̃.xxxv.q.v.ad ſedẽ.et p totũ.et.ff.de gradi.iuriſcõſult⁹. ¶Ergo ſm ca. qui ſicut idẽ.c.ad ſedẽ ꝓbat.de ſola ꝯſanguinitate ꝯctãt.quo ad mr̃imonia.nõ quoad hereditates.ſm.ll.ſciendũ eſt ꝙ quoties i trãſuerſalib⁹ lineis due inueniunt̃ pſone eq̃l'r deſcẽdẽtes a cõi ſtipite q̃to gradu diſtat altera eaꝝ a cõi ſtipite toto gradu attinent inter ſe et ſic nõ diſtãt gradu ſed ſunt in eodem gradu.ar.xxxv.q. parẽtele ergo filij in eodẽ gradu attinent ſibi ⁊ ꝯſanguinei germani.⁊ cõſanguinei tertij ⁊ quarti quia equaliter deſcendunt. ¶Si aũt deſcendãt inequaliter quoto gradu attinẽt ſibi.

a ¶Quid ſit grad⁹.Ad de Bart.⁊ doc.in.l.ſi. de ſucceſ. edi.

b ¶Qual'r ꝯputetur. adde gl.in c.l3.ex q̃dã.d teſti. doc.i.c.nõ d3.et in.c. ſi.de ꝯſangui.⁊ affi.

et ſic remotior addit gradū vñ
nō ſunt in eodē gradu. ſed diſ=
ſtant gradu ſm regulā magi=
ſtrorū approbatā hāc.ſ. quoto
gradu remotior diſtet a ſtipite
toto diſtat ⁊ a quolibet.p aliā
deſcēdentiū ex eadē vt.j.e.c.vl.
grego.ſic in ſequēti.§.dilucide
computatur.

9 Vſq ad † quotum
gradū[a] matrimoniū ꝓhibeat.
Et certe olī ꝓhibebat vſq ad
ſeptimū gradū in collaterali=
bus incluſiue.ſm illos qui po
nunt filiū in primo gradu.ſm
Iſidorū vero excluſiue termi=
nant in ſeptimo:qr ipſe ponit
nepotē in primo gradu.xxxv.
q.iii.§.hac autoritate. ⁊ ibi ex=
ponūt magiſtri.patrē.ſ. filios.
filios.i.nepotes.⁊.xxxv.q.v.ad
ſedē.ad fi.verſi.ſunt eñ quidā.
¶ In aſcendēti aūt linea ⁊ de
ſcendenti vr ꝯſanguinitas in
infinitū extēdi. vñ ſm quoſdā
ſi adā hodie viueret nō poſſet
aliquā ducere ſm Hug.vt in=
ſti.de nup.§.j.ff.de ritu nup.nu
ptie.⁊.xxxv.q.iii. progenie.⁊.c.
de cōſanguinitate.⁊.c.in copu
10 latione. ¶ † Alij.non faciunt
vim qr vltra ſeptimū gradum
nulla conſanguinitas inuenit
vt.xxxv.q.v. ad ſedem.ver.illa
quoq. Sed dic non inuenit.i.
de facili nō pōt inueniri:quia
non pōt vel vix pōt ꝓbari pro
pter breuē vitā hominū. vt ibi
etiā dicit. ⁊ ad idē.ſ.de teſti.lz
ex quadā.rñ.j.ſed cum certū ſit
q ab adā oēs deſcēdimus ſi vi
ueret in incertis nō in certis lo
cus eſt coniecturis. ff.de verb.
obli.cōtinuus.vñ ſi poſſet pro=
bari bene dirimeret. ergo non
deficit ius: ſed ꝓbatio.vt no.ſ.
eo.§.⁊ vnde.⁊ adde.j.e.ver.ſed
nunqd in quinto ⁊ ſe. ¶ Tertij
dicūt q vltra.vij.gradū non re
perit ꝯſanguinitas:verū eſt in
linea collaterali. ¶ Hodie.ℏo
ꝓhibitio cōiugalis quartum
gradū cōſanguinitatis vel affi
nitatis nō excedit : ſed incluſi=
ue ꝓhibet vſq ad quartū gra=
dū:vt.ſ.de clandeſti.deſpō.cū
inhibitio. verba ꝯcilij. ¶ Pro=
hibitio quoq copule ꝯiugalis quartū ꝯſan=
guinitatis ⁊ affinitatis gradū decetero non
excedit qm in vlterioribus gradibus iam nō
poteſt abſq graui diſpendio huius ꝓhibi=
tio general'r obſeruari. ¶ Quid ſi hodie inue
niant aliqui cōiuncti in quinto gradu.ſed tñ
cōtraxerāt ante iſtā cōſtitutionē.dixit.T.cō
ſulendū principē cū nouus caſus ſit:cui ſigni
ficandū eſt tpꝰ.quanto ſimul ſteterūt. quali=
tas ꝑſonarū.numerus liberorū:⁊ in quo gra
du attinēt ſibi ⁊ vtrū timeat diſcordia ſuſci=
tari vel non:et oēs alie circūſtantie. vt ſcđm
hoc inſtructus rñdeat.nec eñ debemus pec=
catum noſtrū modis alienis accōmodare vt
ꝓpter eos ſimul dimittēdos peccemus.vt.j.
de ſimo.nemo. lxxxviij.di. quidē.lxxxvj.diſt.
culpā.xxxv.q.viij.de gradibꝰ.ff.de ritu nup.
qui in ꝓuincia.§. diuus.xxxv. q iij.gradus.
hoc dico de ſexto gradu vel ſeptimo . nam
quicqd ſit in.v.de his nō dimittemus ſimul
manere:vt extra.iij.de conſan.tue.ſm.T.⁊ fa
cit pro eo ar.j.e.qr circa.et q dicit cōſtitutio
deceteto non excedat.et quia conſtitutio non
reſpicit preterita:vt not.ſ.de conſti.§ quādo
cōſtitutio.ver.in futurū.⁊ ſequētibus.⁊ pro=
batur.xxxj.diſt.ante trienniū. ⁊.xxxv.q.iij. de
inceſtus. ¶ Primus eñ ꝯſenſus illegitimus
fuit:⁊ ſic non pōt ꝯfirmari ex poſt facto:vt.ſ.
de eo qui dux.in mat.quā pol per adul.c.ij.⁊
iij.⁊.c.cū haberet.ar.ff.de precario.ſed ſi ma=
nente. ¶ Aſſentio.i.ſi ante ꝯſtitutionis ipſiꝰ
publicationē ambo habuerūt ꝯſcientiā con
ſanguinitatis vel alter tñ. et is qui habuit
bonā fidē petijt diuortiū celebrari.ar.ſ. de eo
qui dux. in ma.quā pol.per adul.ca.j. alias
cōtra.vt in eo.ti.c. veniens. qr ſi cognoſcit eā
ſemel tacite ratificat matrimoniū:ꝓpter bo=
nam fidē alterius licet poſtea vterq intelle=
xit veritatē.arg.ſ.de coniugio ſeruo.propo=
ſuit.⁊.c.vlt. ¶ Si vero infra hos gradus.ſcz
qtuor hodie inueniant ꝯiuncti ſeparabunt.
nulla obſtāte diuturnitate tpis:qr tāto ſunt
grauiora pctā ⁊c.vt.j.eo.nō dz in fi.hoc intel
ligas vſq dū ꝯſanguinitas recordat ⁊ ꝓba=
ri poteſt.vt.xxv. queſtione.iij. progeniem. et
per totum.et infra eodem ex literis. et not.ſ.
eodem.§.⁊ vnde.nec ob. aliqua conſuetudo:
vt infra eodem quod ſuper his.in fin.quod
dic vt not. ſupra de cogna . ſpi.§. quis ſit
effectus.verſicu. effectus vero tertie niſi ſint
infideles q in infidelitate infra hos gradus
contraxerint et poſtea conuertantur. tales
enim non ſeparantur vt infra eo.de infideli=
bus.de hoc plenius infra eodem de diuor.§.
11 quot modis.ℏ.nō ſolū. ¶ † Quid ſi aliqs ꝯxit
in.v.⁊.iiij.gradu reſpectu ſtipitis:rñdeo : vz
matrimoniū: qr tales attinēt ſibi in.v.gradu
ſiue diſtant quinto vt not.ſ.eo.§.pxi.ℏ.ergo

a ¶ Uſq ad quotū gradū. Adde doc. in ca. nō dz eo. ti. ⁊ per doc. in arbore affi. ⁊ conſang.

ſic.⁊ eadē rōne in q̄nto vel tertio vel ſcd̄o.nec obſtat.j̄.e.q̄ dilectio.vbi exigit̄ q̄ vterq̄ ꝯhētium diſtat a ſtipite pari gradu: q̄ꝛ ibi circa diſpēſationē fit interp̄tatio. ⁊ arctat̄ vel multitudini ⁊ obſeruatę ꝯſuetudini ad euitandū ſcandalū vel differre vt innuit ibi in fi. ſcd̄m Hoſ. ❡ Sꝫ nūq̄d in q̄nto ⁊ p̄rio.nō puto ⁊ ſic abnepos q̄ in q̄nto gradu diſtat a ſtipite non poterit ꝯhere cū filia ſtipitis: ſicut nec cū ſtipite poſſet vt ptꝫ.ſ.e.§.rñ.j.imo etiā vr̄ qd̄ in infinitum ꝓhibeat̄ ꝯctus ꝑut no.ſ.e.§.ver. in aſcēdēti.⁊ ꝓbat̄.ff.de ri.nup.ſororis ꝓneptem iā ducere ꝓhibeo: q̄ꝛ ei parentis loco ſum.ergo in infinitū. ❡ Qd̄ etiā tal'r ꝓbo in veteri teſtō filij duoꝝ fratrū q̄ in ſcd̄o gradu ſunt licite ꝯhūt.⁊ tñ inter materterā ⁊ nepotem nō pōt m̄rimonium ꝯhi lꝫ in ſcd̄o gradu ſibi attineant vt.ſ.de reſti.ſpo.l'ras.rō diuerſitatis hec eſt: q̄ꝛ in p̄rio eſt ſcd̄s gradus trāſuerſalis in alio deſcendēs ⁊ dicit regula iuris ciuilis: q̄ cui⁹ filiā ducere nō lꝫ ei⁹ neq̄ neptē ꝑmittit̄.qd̄ ſemꝑ verū eſt in linea recte deſcēdēti vt inſti.de nup.§.eius vero mulieri.⁊.§.item amitā.⁊ ſic ptꝫ q̄ cū q̄b⁹ ſtipes ꝯhere nō pōt: nec fili⁹ eius.vñ oēs illi q̄ ſunt nepotes vel neptes ſtipitis: nepotes vel neptes filij ſui dicunt̄.⁊ ſic in infinitū vt in ſupradicta.l.ſororis. ❡ Et eſt rō q̄ꝛ filia ⁊ ſtipes vna caro probant̄.adeo q̄ etiā ſm̄ quoſdam inter ipſos nullus gradus reperit̄.vnde incipiunt primū gradū ꝯputare a nepotib⁹: ſm̄ quos hodie quart⁹ gradus excluſiue ꝓhibetur vt ptꝫ in his que no.ſ.e.§.rñ.j.xxxv.q.iij.§.autoritate.eſt ergo fili⁹ eadē pſona cū patre vt.C.de īpu.⁊ alijs ſubſti.l.vl.⁊ vox p̄ris vox filij.⁊ ꝯ͛ vt inſti.de inuti.ſtipu.§.ei q̄ tuo iuri.vñ etiā viuēte p̄re quodāmodo intelligitur dn̄s rerū hereditariarū vt.ff.de libe.⁊ poſth.in ſuis.iō dr̄ ſtipes parētes vel germani.i.filij ſtipitis.ſic em̄ exponit̄.j̄.co.tua nos. ❡ Et quare nō idē in nepte ſtipitis cū heres heredis in infinitū ſit ⁊ heres.ff.de pe.here.l.j.⁊.C.de here.iſti.l.vl.circa p̄n.q̄ꝛ hec ꝓhibitio nō tranſit in tertiā pſonā.ſicut nec excōicatio vt no.j̄ de ſen.exc.§.⁊ que ſit: pena.ver. hec aūt excōicatio.qua em̄ rōne diceres de nepte: eadē rōne ⁊ de abnepote te dicere opꝫ. ar.op.j̄.e.tua nos.⁊ ſic falſa eſſet gregoriana pro ⁊ ꝯ͛.ſ.de inof.te.ſi q̄s filiū. ❡ Sed mirabiliter ꝯdicit.j̄.e.q̄ dilectio.dic q̄ ſolutio eſt in litera: illud em̄ cōtingit propter multitudinem ⁊ ꝯſuetudinē q̄ ſcādalū generabat in regione illa de qua loquit̄ ſi i. q̄nto ⁊ ſexto gradu remanerent ꝯiugati.vñ hodie ſi idē ꝯtingeret in aliqua terra de cōiunctis in quarto ⁊ quinto gradu.idē forte eēt dicēdū.eēt ſtandū gregoriane vt no.ſ.de cogna.ſpiri.§.q̄s ſit effect⁹.ver.effect⁹ vero tertie. ❡ Sꝫ aliqui iudaiꝫantes faciūt vim in verbis indulgentie: q̄ꝛ fuit indultū q̄ in ſexto.et non fuit dictum q̄ ſexto gradu diſtātes poſſet ꝯhere. ⁊ aliud eſt eē in ſexto: et aliud diſtare.is intellectus corrigit̄.xxxv.q.iij.§.hac autoritate.⁊ c.p̄cedēti.cōtradicim⁹. ⁊ in eadē decre.qd̄ dilectio.q̄ꝛ ſatis apparet ibi vtruꝫ papa faciat vim in verbis vel in ꝯſuetudine ⁊ multitudine ⁊ ſcandalo.Itē.j̄.e.nō dꝫ.nihil aliud permittere.vr̄: niſi q̄ in.v.gradu ꝯhere poſſint.⁊ ſic qui faceret vim in ꝟbis falſa eſſet reg.nec eſt dicendū q̄ abrogent̄ decre.que loquunt̄. de.vi.⁊.vij.gradu.nō em̄ iuri derogat̄: ſꝫ exēplis q̄ ponit antiq̄: ſed ⁊ illa que pōt ex certa ſcia vt habeam⁹ materiā ad tractādū q̄d iuris hodie ſit: ⁊ q̄d iuris fuerit quōdā.ad hoc. vij.di.fuerūt.q̄ꝛ antiq̄tatis nihil ignorare de-

12 bemus.in inſti.de teſta.in p̄rin. ❡† Cōputatio aūt conſanguinitatis ſic fieri dꝫ.cū vis ſcire de ꝯſanguinitate aliquoꝝ quātū inter ſe differunt recurre ad ſtipitē ſeu cōem parētē a quo traxerūt originē hi de quoꝝ ꝯſanguinitate querit̄ vt dicas comitiſſa gebeñ.pepit comitiſſam ſabaudie ⁊ comitē guilhelmū gebeñ.q̄ fuerūt fratres in p̄rio gradu. ❡ Quid ſi trūcus in memoria nō habet̄.ſufficit incipere a germanis: ſꝫ non ab auūculo ⁊ nepte. vñ nō liceret incipere a comite guilhelmo gebeñ.a comitiſſa ꝓuincie beatrice imo ſi ꝯputabis. ❡ Comes guilhelmus gebeñ.a comitiſſa matilda ſabaudie fuerūt fratres.ecce p̄mus grad⁹. ❡ Comitiſſa matilda ſabaudie peperit beatricē comitiſſam ꝓuīcie.ecce ſcd̄s grad⁹. ❡ Comitiſſa beatrix peperit reginaꝫ elionor angloꝝ.ecce terti⁹ grad⁹.regina aūt elionor peperit filiū odoardū.ecce q̄rtus gradus.de quo ponam⁹ agit̄ i hac cā. ❡ Modo reuertaris ad aliū fratrem dices ex altera linea. ❡ Comes guilhelm⁹ genuit rodulphū de gebeñ.ecce ſcd̄s gradus. ❡ Iſte rodulph⁹ nō poſſet cōtrahere cū filia regine elionor: ſꝫ bene poſſet cōtrahere cū filia edoardi.Item pone rodulphus genuit henricū.ecce terti⁹ gradus.Item henricus genuit petrum.ecce quartus gradus qui eſt in quarto gradu cū odoardo filio regine elionor cuius regine filiā petr⁹ habere nō poterit in vxorē: ſed bene poterit habere filiam odoardi. ❡ Nec refert vtrum cōſanguinitas proprijs nominibus vel equipollētibus deſignetur vt hec omnia probātur.j̄.tua nos.⁊.ſ.de teſti.lꝫ.ij.ff.ſi cer. pe.certum.Et q̄ꝛ iudex qui de hac cauſa cognoſcit dꝫ eſſe ſollicitus ⁊ diſcretus et talis qui poſſit iudicare.et ſciat vt.j̄.eod̄.c.j.in fin. ❡ Notāde ſunt interrogatiōes quas facere dꝫ ēt ſi nō appoñat̄ a partib⁹.ar.ſ.de elec. cum nobis olim.§.pe.q̄ꝛ nec per pactum in hoc renunciare licet vt not.ſ.de clande.de-

ſpõ.§. quot modis. ſup verbo coniuncti inueſtigẽt. vtrũ aliqͦd impedimentũ ſit. ¶ Judex ergo faciet teſtẽ iurare in preſentia partium. poſtea ipſum ſeorſum interrogabit qũo ſcit parentelam ſi teſtis incipiat a ſtipite vel germanis ꝯſiderabitur qualr diſtinguet gradꝰ ſecundum ea que no.ꝫ.e.rñ.j.℟. cõputatio. ⁊ ſe.naꝫ ſi aliter ꝙ ibi oſtẽſum eſt cõſanguinitatẽ computauerit vix congrue cõputabit. ¶ Queritur etiam ſi viderit oẽs gradus: ſi dicat ſic queretur ſi habebãt ſe ꝑ conſanguineis. ⁊ tenebãt: ſufficit etiam ſi dicat ꝙ viderit perſonas primi gradus ſcḋi vel tertij pro conſanguineis ſe habere alr̃s non vꝫ. ¶ Sin aũt dicat qͦd aliquas ipſarũ viderit: ſed de alijs audiuit: querẽ a quo vel a q̇bus. ⁊ qñ. ¶ Si ab accuſatore vel teſtibus didicit non valet. ſi.x.teſtes ab vno didicerint non valent. Si duo bone fame a duobus vel.x.male: nõ valent: qꝛ iniquũ eſt illos admitti quorum repellerenẽ autores. ¶ Sꝫ ſi.x.male fame vl̃ leuis opinionis: a duobus bone fame audierint non valent. ẽ neceſſe qͦd ſaltẽ duo bone fame ⁊ graues ꝟ didicerint ab alijs duobꝰ eq̃lis fame. ¶ Debet ẽt q̃ri vtrũ ante litẽ motã teſtificata didicerit vel poſt: ſi dicat qͦd poſt repelliẽ. ¶ Si dicat ꝙ añ: interrogeẽ an preſens fuerit tpe ſponſaliorum an tacuerit an cõtradicere potuerit: ⁊ tũc repelleẽ alias admittetur. idem ſi ſciuit ſponſalia ꝯhi ⁊ non ꝯtradixit: quali tercũqꝫ hoc ſcierit. ¶ Uerũ tñ ꝙ teſtis reprobeẽ ex eo qͦd preſens fuit et tacuit nõ inuenio exp̄ſſum: qꝛ decre. cũ in tua. et j.q ma.accu.'poſ.nõ loquiẽ in teſte tñ ſuſpectũ eſt eius teſtimonium.ar.j.de frigi.⁊ male.c.j.⁊ ſuſpecti repellũẽ.ꝫ.de teſti.l.l'ris. ¶ Quereretẽ ẽt ſi ſcit vel credit ita eſſe ſicut teſtificatur.ſi gr̃a odio vel timore vl̃ ꝑcio inductus teſtimoniũ dicat ⁊ oĩa hec ꝓbanẽ.j.e.tua.⁊ qui ma.acc.poſ.cũ in tua.⁊.ꝫ.de clãde.deſpon.cũ inhibitio.⁊.ꝫ.de teſti.quoties. ⁊.c.cũ in tua. ⁊.c.licet.xxxvj.q.vj.de parentela. ¶ Itẽ queratur an ſit de parentela viri ⁊ mulieris vel extraneus.vt.xxxv.q.vj.conſanguineos. ⁊ dicam pleniꝰ de hoc.j.qui ma.acc.poſ. de hoc etiam no.ꝫ.de teſti.§.quis poſſit. ſub.§.hi vero oẽs.ver.itẽ queritur de etate. ¶ Illud queri cõſueuit: an hodie ſuccedat quis in.vj.vel vij. gradu ratione ꝯſanguinitatis. dicas qͦd ſic vſqꝫ ad decimum gradum.xxxv.q.v.ad ſedem.circa prin.nec obſtat ꝙ in eodem ca.ḋr. vltra ſeptimuꝫ nõ eſt gradus.ſic eñ ⁊ hodie dici poteſt: vltra quartum non eſt gradus.j.eo.non debet.nam rñdendum eſt ad vtrunqꝫ ꝙ verum eſt mr̃imonium impediendi: eſt tñ gradus ſuccedendi vt ibidẽ ideo ſuccederet vir vxori ⁊ econtra ſi oẽs cõſanguinei deficerent.C.vnde vir et vxor. qͦd eñ non mutatur quare ſtare prohibetur vt.C.de teſta. ſancimus.⁊ de app.precipimus. imo ſunt qui dicunt qͦd etiam cõmitteretur inceſtus cum cõſanguinea in quinto gradu: qꝛ cũ duo eſſent prohibita contrahere ⁊ inceſtum committere: non eſt facta relaxatio niſi vnius. ergo alterum remanet in ſua prohibitione.per.l.dictam.⁊ qꝛ ꝙ in vno ḋr in alio prohiberi videẽ vt arg.C.de proba.l.maritus.aliter tamẽ dicitur in glo.arboris.j.codeꝫ.§ ſeq.ſub.§.que conſueuerunt.ver.vij. quod verius eſt vt apparet in his que no.ꝫ.de eo qui cog.cõſang. vxor.ſue.§.quid iuris ſit.verſicu.ergo ſi cognoſcat.

a ¶ Qualiter arbor. Adde docto. in arbore conſan. ⁊ affi.

b ¶ Iniurie an atrox. Adde que dicaẽ iniuria atrox. vide l.c.cũ illoruꝫ.de ſen.exc.tã ta.ꝟ exceſ. preła.glo. in.c.fin.de do.inſtit.ꝟ iniur.l.§. atrox.

Qualiter arbor[a] que hic cõ-

ſueuit depingi intelligenda ſit ⁊ legenda. Et quidem hic diſcutiemꝰ. ¶ Quare arbor fuerit hic depicta. ¶ Quare ſic depingitur. ¶ Quot ⁊ que ſunt regule quarũ inſtructione genealogia totius arboris breuiter explanatur. ¶ Qualiter arbor legenda ſit. ¶ Que cõſueuerunt queri circa hãc lectionẽ arboris. ¶ Que notabilia circa hanc eandem lectionem ſint ſcienda et memorie commendanda.

13 ¶ Quare arbor† hic fuit depicta. certe quia vtile ⁊ expediens viſum fuit maioribus noſtris: gradus et attinentias ꝯſanguinitatis oculorum inſpectiõi ſubijci. nã ſegnius irritant animũ demiſſa ꝑ aures ꝙ que ſunt oculis ſubiecta fidelibus vt inſti. de gradi.§.fin. ſed ⁊ quedam alia ſunt que ſunt ſubijcienda oculis ſcꝫ. ¶ Agrorum menſuratio ⁊ limitatio.C.finium regun.l.iij.ff.finium regundo.ſi irruptione.xvj.queſtio.iij.inter memoratos.

b ¶ Iniurie an atrox[b] ſit eſtimatio.ff.de ſer.l.iij. ¶ Uentris inſpectio.ff.de ventre inſpici l.j.in princi. ¶ Locorum pudicitie occulta inueſtigatio

inueſtigatio.§.de proba.ꝓpoſuiſti.¶ Mulieris arctatio.⁊ idem eſt ſi queratur de alia inſtrumenti infirmitate a natiuitate contracta.ſ.de frigi.⁊ malefi.fraternitatis.⁊.c.ex literis.¶ Eunuchi ſectio vel inſtrumenti virilis defectio:ſicut iam probari feci: quia hec et conſimilia nõ poſſunt abſcondi oculis.vt no.§.de probat.§.et quot ſunt ſpecies.verſic. octauo.ſit etiam.ſ.de frigi.⁊ male.§.vlt.verſ. Goff.vero.nam ⁊ licet dicatur ꝙ ocul⁹ ⁊ manus obſtetricis plerũqꝫ fallatur. xxvij.qõe.j. nec aliqua.ff.de ventre inſpiciendo.l.j.rñſi ſ. tamẽ ſepius veniunt ⁊ dilucidant veritatem ideoqꝫ hec arbor a maioribus depicta eſt in decretis.⁊ autẽ.eſt.vt.xxxv.q.v.ad ſedez.circa finẽ.ibi aliter ergo ⁊ determinatis ⁊c.⁊ in princ.vlti.colũne.ibi nam ⁊ ſi in ſeptez gradibus canonice viſualiter numeretur ⁊c.

Non eſt ergo ſuperfluum ipſam depingere. naz ſicut tractat⁹ de conſanguinitate vtriqꝫ libro cois eſt ſic ⁊ arbor debet eſſe cõis: quin imo cum iura decretorũ quo ad inhibitionẽ graduũ.⁊ per ꝯñs quo ad picturã arboris ꝓ magna parte correcta ſint p hũc librũ: merito potius hic ꝙ ibi arbor depingenda eſt renouata:ſed nec nocebit imo placebit ⁊ ꝓderit lectio repetita.vt.C.de emen.iuſti.C.l.vnica.in medio ibi: cum nemini venit in dubiuz qđ repetita ꝑlectio probauit hoc ſatis vali-
14 dum ſatiſqꝫ eſſe famoſum.¶ † Quare ſic depingitur qꝛ cum arbor appelletur formã arboris imitatur.nã ſicut in arbore fructifera q̃tuor cõſiderãtur.ſ.trũcus:rami:flores ⁊ fructus ⁊ frondes:ſic in arbore ſcripta eadẽ cõſiderari opꝫ.Joachiz enĩ dicimus trũcũ.naz ſicut arbor naturalis ſurſum ꝓducit palmites:ex lateribus vero ramos extẽdit ſꝫ deorſum cõtinet pedamenta:ſic Joac.ſurſum erigit lineã aſcẽdentẽ ⁊ ex vtroqꝫ latere ramos collaterales emittit:ſed deorſum loco pedamentorũ ſubdit lineam deſcendentẽ. ¶ Igit̃ Joachim truncũ:lineas collaterales ramos attinentias fructus:frõdes vero quaſdaz dicamus qõnes ſiue auriculas q̃ in antiqua arbore ponebantur ſm cõem literam.vel dic ꝙ Joachim trũcus eſt linee vero collaterales rami ſicut alij dicunt:ſꝫ frondes pñt dici cellule puncti flores q̃ gradus determinãt. fructus vero appellabimus ipſos gradus ſiue attinẽtias vel perſonas.arg.xxxiij.q.v.tunc ſaluabitur.⁊ ſm hoc ſit ſatis congrua ſilitudo:nec puncti remanent ſine nota.

15 ¶ Quot † ⁊ que ſunt regłe quarũ inſtructione genealogia totius arboris breuiter explanatur:quinqꝫ ſunt ⁊ hę.¶ Prima rła eſt hec perſona perſone addita ꝑ carnis propagationẽ grad⁹ adijcitur.⁊ hꝫ locũ in aſcẽdenti linea ⁊ deſcendẽti.de hac dixi.§.e.§.q̃łr ꝯputetur.¶ Secũda rła talis eſt. q̃t ſunt pſone de quib⁹ querit̃ cõputatis attinẽtijs vna min⁹: tot ſunt gradus ĝ ſi ſunt q̃tuor pſone dicas ibi tertiũ eſſe gradũ inter extremos.ſi quinqꝫ ſunt pſone quartũ gradũ vt ſemꝑ vna pſona ſubducatur:⁊ ſic de ſingulis.⁊ hec rła locuz hꝫ inter pſonas quarũ vna deſcẽdit ab altera:vt eſt videre in linea aſcẽdenti ⁊ deſcẽdẽti.verbi gr̃a ſi q̃ratur q̃to gradu attineat trũcus ꝓnepoti ſuo:q̃tuor ſunt pſone cõputato trũco.ſubducas trũcum remanẽt tres pſone. ĝ ꝓnepos attinet trũco ſiue eſt ſibi in tertio gradu:⁊ hoc mõ oculata fide potes cõputar̃ de ſingulis ſurſum verſum.¶ Tertia rła eſt hec.ſi pſone de quib⁹ querit̃ nõ deſcẽdat vna ab altera:ſed collateralr̃ ꝓcedãt a cõi ſtipite ⁊ ſunt in linea equali q̃to gradu q̃uis iſtaꝝ diſtat a cõi ſtipite toto gradu differũt iter ſe ſm goſ.imo toto gradu attinẽt ſibi ſic no.hec rła per alia verba:⁊ plani⁹. §.e.§ qualr̃ ꝯputẽtur.ver.ĝ ibi quoties in tranſuerſalibus lineis ⁊c.¶ Quarta rła talis eſt.ſi pſone de q̃bus q̃rit̃ non deſcẽdãt vna ab altera:ſꝫ cõiter ꝓcedant a cõi ſtipite:⁊ ſũt in linea eq̃li.q̃to gradu diſtat remotior ab ipſo trũco toto ĝdu diſtat inter ſe vt ſemꝑ cõputatio fiat ab eo q̃ magis remot⁹ eſt ab ipſo trũco ad ipm truncũ.⁊ hę due dicte ꝑme regłe locũ hñt in collateralib⁹ tm̃:hoc ẽt plenius explicat̃ ſ. dic.verſi.ĝ ibi ſinaũt deſcẽdãt ⁊c.¶ Quinta rła talis eſt.quoto gradu diſtat aliqua pſõa a cõi ſtipite toto gradu diſtat a q̃libet deſcẽdentiũ ab eo.⁊ hec rła locũ hꝫ vſqꝫ ad fi.ad lineam eq̃litatis.vt ⁊ no.in.d.ver.ergo.

16 ¶ Qualiter † arbor legẽda ſit:ex quo p̃miſſa plene fuerũt ꝑlibata.ad hoc vt pleni⁹ intelligatur.dꝫ doctor apire librũ:⁊ ſcholaris ſilr̃. et dꝫ primo.notari cellulã mediã:in qua nihil ſcriptũ eſt ꝙ Joachim vocamus:a qua ⁊ ad quã cõputatio tota ꝓcedit ⁊ reducitur poſtea dꝫ legere lineam aſcendentẽ.⁊ cellulas ibidem cõtinẽtes dicendo q̃d ſcriptũ eſt in q̃libet cellula ⁊ notãdo pũcta ſuperiora rubea ⁊ inferiora nigra ⁊ numerũ eorũ:et q̃d ſignificent poſtea deſcendenti.deinde collaterali dextera poſtea de ſiniſtra.poſtremo de ſingulis deſcẽdentib⁹ ab auo:⁊ ab auia ꝓauo:ꝓauia:auo:auia:pr̃e:⁊ mr̃e trunci. fiat illud idẽ aperte ⁊ dilucide alo.lingua.digito.oculo.⁊ notando cõputãdo ⁊ determinãdo q̃łr.⁊ quoto gradu diſtent inter ſe.vel ſibi attineãt oẽs perſone in arbore conſtitute.aſſignet ẽt ⁊ determinet ⁊ approbet regłas ſupraſcriptas ⁊ demũ qõnes diffiniat ſuſequentes.

17 ¶ Que † conſueuerunt queri circa hanc lectionez arboris. ecce in primis querit̃ quare illa cellula in qua eſt Joachim vacua depingatur.et eſt illa ratio quia pro trũco ponit̃:

a quo ceteri ramuſculi producūtur: ⁊ iō etiā truncus appellatur: inde eſt qꝛ in illa cellula nō debent poni due perſone ſicut in aliis cellulis fit. cum eñ diuerſorū diuerſa nomia ſortiatur nā qñq3 vocatur pr: qñq3 filius: qñq3 nepos: qñq3 auus: ⁊ ſic de ſingulis. nō potuit ei cōgrue nomē imponi: ſed dꝛ cellula vacua nolatur ⁊ truncus. ad hoc. xxxv q. v. ſeries ſ3 et Joachim dꝛ ⁊ etiā ꝑtheus: propter diuerſitatē ꝓprietatū que illi attribuūtur: iuxta illud quo teneā modo mutātē ꝓpthea vultꝰ ¶ Scḋo queritur q̄re Joachim nō pōt ꝯtrahere cū filia abaui ex latere tranſuerſali ſm rl'am poſitā. ſ. eo. ver. prima. qꝛ vt ibi dꝛ: pſona perſone addita p carnis propagationē3 gradum adijcit. ad hoc cōuenit dici querite quos mundi arbor agitat. nā illa ratio nō pt3 lippis ⁊ tonſoribus. pōt tm̄ dici ſm Goſ. q hoc idē ꝯtingit qꝛ gradus canonicꝰ cōpoſitus eſt. vñ quāuis plures ſint diſtātie in ꝑſonis eadē tñ vr attinētia inter Joac. ⁊ ſobolem abaui ex parte trāſuerſali q̄ eſt inter ip3 Joachim ⁊ ipm abauū: conſiderato gradu i quo Joachim attinet abauo ſicut eſt videre in bācha. ſi eñ plures ſedeamus in vna bacha: l3 vnus altius ⁊ alius planiꝰ. in vna tñ bancha ſedemus: vel planius dicere potes: cū queritur de attinētia ſuperioris ad ſuperiorē non cōputatur aſcendendo ab inferiore vſq3 ad ſummū: vt ſic poſtea a ſummo fiet deſcenſus ad inferiores: q ſm hec fieret multiplicatio graduū. ſed aſcendiꝰ vſq3 ad collaterales illius de quo q̄ritur vñ in q̄one p̄miſſa ꝯputādū eſt: nō vſq3 ad abauū q̄ eſt in ſummo: ſed vſq3 ad proauū: ⁊ ſic ꝑueniendu3 eſt vſq3 ad collateralē: qui gradū attinet ſ3 gof. mihi vr q hec qō facilis ſit ſm regulas. ⁊ q ſolutio regulas deſtruat. nā qñ q̄ritur de attinentia inter Joachim ⁊ filiam abaui ex pte tranſuerſali iam nō queriꝰ de linea aſcēdenti ⁊ deſcēdenti. in qua tñ prima regula locū h3: imo de trāſuerſali inequali in q̄ non illa: ſed quarta ⁊ quinta locū hñt: ſm quas planum eſt videre rōnem quā queris. vel dic vt not. ſ. e. §. vſq3 ad quotū gradu3. ver. qd ſi aliquis cōtraxerit. ¶ Tetio fit alia qō quā no. ſ. eo. §. vſq3 ad quotū gradū. ver. qd ſit hodie. et ſe. ¶ Quarto queritur ſi perſone de quibꝰ ibi queſitū eſt fuerint ſeparate. ſm qō no. ibi vtrū de nouo poſſint cōtrahere. vr q nō. arg. xxxv. q. vj ab iſto die. dicas ꝯ. ar. ſ. de eo qui du. in ma. quā pol. p adul. c. j. ⁊ c. veniens. ſm Goſ. nec obſtat. c. ab iſto die. qꝛ loquitur qñ p impedimētum qō fuit ⁊ adhuc eſt diuortiu3 celebratur. nos vero querimꝰ hic de impedimento quod fuit: ſed tñ eſſe deſijt per ꝯſtitutionem non dꝫ. ¶ Quinto queritur vtrū hodie in quinto ſexto vel ſeptimo gradu ſit conſanguinitas. dic vt not. ſ. §. vſq3. ver. illud q̄ri ¶ Sexto, queritur vtrū in quinto ex vna pte ⁊ in tertio ex altera poſſit hodie cōtrahi. dic vt not. ſ. e. §. vſq3. verſ. quid ſi aliquis. ¶ Septimo queritur an hodie cōmittatur inceſtꝰ in quinto gradu. ⁊ certe nō: qꝛ q inceſtꝰ cōmittatur in talibꝰ hoc non procedit ex natura coitus: ſed potius ex cōſtitutione eccleſie que prohibuit certos gradus ⁊ ꝯſtituit i eis coitū fore inceſtuoſu3: ſicut ⁊ ꝓhibitio mr̄im. nō ex natura mr̄im. ſ3 ex ꝯſtōne eccl. ꝓcedit. xxxv. q. j cum ergo. ſuper quo vide qō no. ſ. eo. §. vſq3. verſ. illud queri. ⁊ ſ. de eo qui dux. in ma. quā pol. per adul. verſ. ⁊ idē intellexit. ¶ Octauo queritur cū proauus ⁊ ꝓauunculus ⁊ propatruus ſint in eadem linea: ⁊ in eodem gradu. quare Joachim magis diſtet a proauunculo: et propatruo q̄ꝫ proauo. dicas qꝛ illi dicuntur eſſe in eode3 gradu reſpectu abaui qui ſuperior eſt: nō reſpectu Joachim vel aliorum inferiorum. ¶ Nono q̄ritur q̄ꝫtum ꝯtendatur cōſanguinitas in linea aſcēdenti ⁊ deſcendenti. ⁊ vr q in infinitū. et hoc dicūt quidā aliꝫ quos ſequitur Goff. dicūt q hodie indiſ. tā in aſcendentibus q̄ꝫ deſcendētibus ſed etiā collateralibus: gradū quartū prohibitio non excedit. j. eo. non dꝫ. miror tñ q̄ꝫo ius indiſtincte loquens corrigat illō qō cum diſtinctione ſaluari pōt: vel q̄ꝫo loquēs in gñe corrigat illud quod in ſpecie loqtur: cum potius videatur qō in hoc caſu nouu3 trahat ad ſe antiquum. vt. ff. de legi. l3 ⁊ poſteriores. qō dic vt no. ſ. §. vſq3. ver. in aſcendēti. ¶ Que notabilia circa eandem lectionem ſint ſcienda ⁊ memorie cōmendanda ⁊ qd eſt ¶ Primū notabile eſt hoc q Joachim cum nulla perſona in arbore poſita ꝯtrahere pōt ¶ Scḋm notandum eſt/ q perſone poſite in vna parte arboris inter ſe contrahere nō pñt quia ſibi adinuicē attinent ⁊ hoc verum eſt: vſq3 ad vltima3 lineam equalitatis: que per filium coniungitur Joachim. na3 ſex vltime cellule ex vna parte arboris non attinent oībus ſuperioribus: ſicut oculata fide pōt videri. ¶ Tertiū notabile q illi qui ſunt poſiti in vna parte arboris pñt contrahere cu3 filis qui ſunt poſiti ex altera parte arboris exceptis tribꝰ lineis deſcendentibꝰ ex illa cellula in qua continentur pr̄ et mater. na3 illi inter ſe contrahere non pñt: preter abnepote3: qui poteſt contrahere cum illis qui ſunt i linea ſororis et fratris Joachim. ¶ Quartum not. eſt qō non fuit neceſſe arbore3 ex vtraq3 parte depingi: ſuffeciſſet eñ qō depingeretur ex vna parte tñ in modū vexilli. ſed forte factum, fuit ad decorem ſeu cauſa venuſtatis vel vt ſciremus noīa vtriuſq3 generis ſexus. ¶ Nam ex vna parte arboris ponunꝰ noīa

deſcendentiū per maſculinum ſexum: ex altera deſcendentium ꝑ femininū. ¶ Quintum no. eſt ꝙ quedam linee, ſunt ligate filio ꝑ trāſuerſum vt innuant ꝙ ille ſunt linee equalitatis. ¶ Sextum not. ꝙ licet Joachim ſicut et quilibet alius h̄z quatuor auos: duos paternos ⁊ duos maternos: ⁊ ſic ſi aſcendas in quolibet gradu duplicabis numerum ſuperiorum: nō tñ oēs ille perſone hic ponuntur nam et ille que ponuntur ſufficiunt ad doctrinam. ¶ Septimum no. ꝙ perſone que diſtant equaliter a cōi ſtipite dicuntur eſſe in gradu ⁊ facere graduꝫ: que aūt inequal'r dicuntur diſtare gradu. vt. xxxv. q. v. porro. ⁊. c. parentele. vt ⁊ no. ſ. eo. §. qual'r cōputentur. ver. ergo. ¶ Octauum not. ꝙ pūcta rubea deſignant gradus canonicos q̄ tali colore ⁊ in ſuperiore parte depinguntur ꝑpter excellētiam. puncta vero nigra deſignant gradꝰ legales qui tali colore ⁊ inferiori parte depinguntur vt ſcias quanta differentia eſt inter canonicaꝫ computationē que tractat de ſpiritualibus ⁊ legalem q̄ tractat de tp̄alibus ſuper quo vide qđ no. j. qui fi ſint le. §. qual'r et a quo. ¶ Nonū not. eſt qđ quo ad legales gradus pertinet in aſcendentibus ⁊ deſcēdētibus gradibus legalibꝰ locum h̄nt due prime regule ſuperius poſite in collateralibus vero talis eſt regula quot ſunt ꝑſone collateral'r a cōi ſtipite deſcendentes preter ip̄m ſtipitem tot ſunt gradus inter extraneos de quorum attinentia queritur. de hoc autem: et ſi vis ſcire quid ſit linea: ⁊ quid gradus: ⁊ qualiter computetur. vide qđ no. ſ. §. qualiter cōputentur. §. vſq; nam ea que hic deficiunt in eiſdem. §. ⁊ ſuperiori ſumma pleniſſime recolligere poteſt diligens ſtudioſus.

¶ De affinitate. Rubrica.

1 Affinitas quid ſit. Et eius diuiſio. 2
3 Genera affinitatis quot ſint.
4 Genera affinitatis qualiter inſurgunt.
5 Affinitas vſq; ad quem gradum prohibeat.
6 Conſanguineus quoto gradu diſtat ab vxore mea: toto gradu affinitatis diſtat a me.
7 Arbor affinitatis qualiter ſit intelligenda. Et qualiter exponenda ⁊ legenda. 9
8 Regule que ⁊ quot ſunt per quas affinitatiſ gradus ⁊ gn̄a dignoſcuntur.

Ex quo diximus de conſanguinitate. videamꝰ de affinitate. ¶ Quid ſit affinitas. ¶ Quot ſunt gn̄a affinitatis. ¶ Qual'r ipſa genera affinitatis inſurgunt. ¶ Vſq; ad quem gradū in ſingulis gn̄ibꝰ ꝓhibeatur. ¶ Qual'r affinitatis arbor intelligēda ſit et legēda.

Quid ſit affinitas. † a Et quidē ꝓximitas perſonaꝝ ex coitu ꝓueniēs oī carēs parētela. Ex coitu iō dixi qm̄ tā ꝑ fornicarium coitū quā ꝑ legitimū ꝯh'r affinitas ⁊ inſurgit. vt. ſ. ti. j. c. j. ⁊. ſi ⁊. c. diſcretionē. §. ſꝫ nec affinitas. ⁊. c. ex lr̄is. ⁊. c. veniens. ⁊. c tue. ⁊. xxxv. q. iij. nec eā h̄z. T. ſꝫ da. ꝯ q: affinitas ex nuptijs tm̄ inſurgit vn̄ ſm̄ h̄ affinitas eſt ꝯiūctio ꝑſonarū diuerſarū cognationū ꝑ nuptias copulata ſic vt altera ad alterius cognationis fineꝫ. i. metā accedat. vt ff. de gradi. nō facile. §. affines. et. §. ſciendū ad quā. l. ſaluādā no. Hoſ. qđ lꝫ ex dānato coitu nō oriatur affinitas: oritur tñ inde publice honeſtatis iuſtitia: ⁊ hoc ꝓbabil'r dici pōt ſm̄ Hoſ. ſed certe nō ob. alia rōne: q: illud verū eſt quo ad hereditates ⁊ tutelas deferendas: et ne cogatur teſtimoniuꝫ dicere ꝯ affinē. vt. ff. de gradi. iuriſcōſultus. de teſta. l. lege iulia.

2 ¶ † Affinitas ergo ciuilis ⁊ naturalis ⁊ legitima nō cōtrahitur niſi nuptijs interuenictibꝰ ſed naturalis ⁊ illegitima bñ ꝯh'itur ꝑ coitū fornicariū adeo ꝙ m̄rimonium impediet ⁊ dirimet: ⁊ facilꝰ ēt pōt probari ꝙ naturaliter illegitima conſanguinitas. ſup quo vide. ſ. de cōſang. §. ⁊ vñ. vel dic ꝙ affinitas poſt m̄rimo. cōtracta iniqua ē. et impropie ſic appellatur. argu. ſ. de eo q̄ cog. cōſang. vxo. ſue. tue. ad fi. ⁊. c. diſcretionem. ſed per matrimonium contracta equa eſt ⁊ rationabilis ⁊ iuris. ff. de gradi. nō facile. §. affines. et. §. ſciendum. dicitur aūt prima iniqua propter adulterium. quia nec ſine illo contrahitur primum matrimonium vnde ⁊ contracta ſine nuptijs iniqua pōt dici propter fornicationeꝫ: ⁊ ſic rōne peccati iniq ⁊ irrōnabilis iudicat'. ¶ Dicti ſunt āt affines quaſi ad fines alterius aſcēdentes vel affines quaſi propinqui. j. eo. ſuper eodē. imo dicti ſunt affines ex eo

a ¶ Quid ſit affinitas. Adde Jnno. ioā. an. ⁊ doc. in. c. affinitatis. de eo q̄ cogn. cōſan. vxo. ſue. et ꝑ Archi. i. c. j. de ſpō. lib. vj.

q̄ due cognationes que inter ſe diuerſe ſunt p nuptias ſubaudi vel per coitū copulātur. ⁊ altera alterius cognationis finem accedit. ff.de.gradi.non.facile.§.affines.

3 Quot ſunt genera † affinitatis. Tria: ſed vnū tm̄ hodie hʒ ꝓhibitionē. vñ in cōcilio gñali cū ꝓhibitiões de cōiugio in ſcd̄o ⁊ tertio affinitatis genere minime cōtrahēdo. ⁊ d̄ ſobole ſuſcepta ex ſcd̄is nuptijs cognationi viri non copulāda prioris ⁊ difficultatē frequēter inducant. ⁊ aliqn̄ periculū pariāt aiarū cū ceſſante ꝓhibitiōe ceſſet effectus: cōſtitutiōes ſup editas ſacri approbatiōe ꝯcilij reuocātes. pñti ꝯſtōne decernim⁹: vt ſicut cōtrahētes decetero libere copulent̄.

4 Qualiter † ipſa genera affinitatis inſurgūt. Et q̄dē p carnis copulā vñ regula ꝑſona gñata ex ꝯſanguinitate ꝑſona ſociata p carnis copulā mutat gradū ⁊ non gen⁹ attinētie vt dixi.ſ.de cōſan.§ qualr̄ cōputent̄. Alia aūt regl'a dicit ꝑſona ſociata ꝑſone p carnis copulā mutat gen⁹ attinētie ſʒ nō mutat gradū. vñ ꝟſus. Mutat nupta genus ſed gñata gradus. verbi grā: ego ⁊ ſoror mea attinem⁹. nobis in p̄io gradu gñis cōſanguinitatis petr⁹ cognoſcit ſororē meā carnal'r: ⁊ ſic ꝑſona petri ſociat̄ perſone ſororis mee per carnis copulā. hec ḡ carnis copula mutat genus attinētie q̄ alio genere attinet mihi ſoror mea.ſ. gñe cōſanguinitatis alio petrus.ſ. gñe affinitatis: ſʒ nō mutat gradū: q: in eo gradu conſanguinitatis in eo q̄ ego ſum ſorori mee.ſ. in eodem gradu affinitatis ſum petro.ſ. in p̄io. et qd̄ dixi de ſorore mea hoc idē itelligas de q̄libet cōſanguinea mea in q̄cūq; gradu: q: oēs mariti ꝯſanguinearū meaꝝ ſunt mihi affines i p̄mo gñe: ⁊ in illis gradibus. affinitatis in q̄b⁹ gradib⁹ cōſanguinitatis vxores eoꝝ attinēt mihi: q: ſi que eſt mihi in ſcd̄o gradu cōſanguinitatis maritus ipſius eſt mihi in p̄mo gñe affinitatis: et ſcd̄o gradu: et ſi q̄ eſt mihi in tertio gradu cōſanguinitatis maritus eſt mihi in tertio gradu ⁊ p̄mo gñe affinitatis: et ſic de ſingulis gradib⁹: qm̄ gradus cōputant̄ inter affines reſpectu cōſanguinitatis tm̄ vt.xxxv.q.v.porro. ⁊ vide qd̄ not.ſ.de eo q̄ cog.cōſang.vxo.ſue.§.vlti.in fi. ⁊ qd̄ dictū eſt de maritis cōſanguinearū meaꝝ idē intelligas p oia de vxorib⁹ cōſanguineoꝝ meoꝝ q̄ ſunt oēs mihi affines in p̄mo gñe affinitat̄: ⁊ i illis gradib⁹ in q̄b⁹ mariti eaꝝ cōſanguinei ſunt mihi: ⁊ ego ſil'r ſum eis affinis in eodē gñe ⁊ in eiſdē gradib⁹. ¶ Itē oēs cōſanguinei vxoris mee ſunt mihi affines in p̄io gñe affinitatis ⁊ in diuerſis gradib⁹ ſm̄ diuerſos grad⁹ cōſanguinitatis. et ſil'r oēs cōſanguinei mei ſunt affines vxoris mee: ⁊ in diuerſis gradibus ſed cōſanguinei mei nō ſunt affines cōſanguineis vxoris mee: iō pater ⁊ filius contrahere pñt cū matre ⁊ filia ⁊ duo cognati cū duab⁹ cognatis ⁊ auūculus ⁊ nepos cū duabus ſororib⁹ vt hec oia ꝓbant̄.i.e.c.j.et.c.qd̄ ſup his. ⁊.xxxv.q.ō.j.ſane. ex q̄ plerūq; multe attinētie oriunt̄. inde tale exemplū cōſueuit poni. due mulieres ducebāt duos pueros q̄ erant filij mulierū ⁊ filij fratres filiorū ſuoꝝ ⁊ filij fratres maritoꝝ ſuoꝝ: ⁊ vterq; patruus et nepos alterius qd̄ cōtingit ſi mater ⁊ fili⁹ pariſic ſi. cōtrahant cū matre ⁊ filio boñ. duo em̄ pueri ex his duob⁹ coniugijs ſuſcepti. ⁊ hoc exemplum infallibiliter verū reddūt. ¶ Scd̄m aūt genus p eādē regulā inuenit̄. pone q̄ petrus marit⁹ ſororis mee q̄ eſt mihi in primo gñe affinita. ⁊ p̄io gradu: mortua ſorore mea ꝯhit cū berta hec berta quondaʒ petro ſororio meo per carnis copulā ſociata mutat gen⁹: q: cū petr⁹ attineret mihi p̄io gñe affinitatis hic attinet mihi ſcd̄o gñe: ſʒ nō mutat gradū: q: attinet mihi p̄mo gradu ſcd̄i gñis affinitatis: ſicut petrus attinebat mihi p̄io gradu primi gñis. ¶ Vñ mortuo petro inter me ⁊ bertā matrimoniū cōſiſtere nō pōt. ſi ſeruet̄ ſm genus. ⁊ hic cōtrahit̄ ſm gen⁹ ex vna pte tm̄: qm̄ per mr̄imoniū cōſanguineoꝝ vni⁹ tm̄ ꝯtracta ē affinitas. ¶ Hoc aūt ſm.gen⁹ aliqn̄ ꝯtrahit̄ ex vtroq; latere: vt in hoc exēplo. p. ⁊ maria ſunt fratres: ego accipio mariā in vxorē et ſic petrus eſt mihi in primo gñe affinis. petrus accipit bertā in vxorē: illa eſt mihi affinis in ſcd̄o gñe: ⁊ primo gradu. et hoc gen⁹ cōtractū eſt ex vtroq; latere: q: vterq; cōſanguineoꝝ cōtraxit.ſ.p. ⁊ maria. ⁊ idē eſt ſi per oia inter vxorē meā et maritū ſororis mee. Item inter maritos duarum ſororū vel duarū cōſanguinearū ⁊ inter vxores duorum conſanguineorū.

¶ Tertiū vero genus affinitatis cognoſcit̄ p eandē regulā. ¶ pone em̄ duo cōſanguinei attinent ſibi in ſcd̄o gradu cōſanguinitatis. pone q̄ accipiūt vxores bertam ⁊ mariā. iſte due mulieres attinēt ſibi in ſcd̄o genere affinitatis et ſcd̄o gradu cū maria attineat ſibi in ſcd̄o gradu conſanguinitatis: vt pʒ ex ſuperiorib⁹. finge inter ipſos diuortiū celebratum. deinde martinus accipit vnam earū in vxorē.ſ. bertā. iam iſte martinus marie attinet in tertio genere. quare mortua berta non poterit contrahere cū ipſa maria: que ſibi attinet in tertio genere ⁊ ſecundo gradu affinitatis. ¶ Primū genus dicitur quia per primam carnis copulā ſiue mediante vna perſona contrahitur. ¶ Secundum quia per ſecundam carnis copulam ſiue mediantibus

duabus perſonis contrahitur. ¶Tertium quia per tertiam carnis copulam/ ſiue trib⁹ perſonis mediātibus naſcitur.

5 Vſq ad quem †gradum ᵃin ſingulis gñibus ꝓhibeat̄ ¶Et quidem primū genus vſq ad ſeptimū gradum olim ꝓhibebat̄: ſicut ipſa cōſanguinitas vt probatur expſſe.xxxv.q.iiij.de affinita.⁊.c.nullum.⁊.c.equalr. ¶Scdm vero genus prohibitionē habebat vſq ad qrtū gradum:ita q̄ nō licebat ꝯhere cū affine ſecūdi gñis in qrto gradu:ſed ꝯtum nō ſeparabat̄ tn̄ in ſcdo ⁊ tertio gdu ꝯtum ſeparabat̄. vt xxxv.qō.iij.de ꝓpinquis.⁊.c.hoc q̄z. ¶Sen⁹ tn̄ tertiū qd ex vno latere tm̄:⁊ ex vtroq aliqn̄ ꝯhitur ſupra ꝓxime.§.ſm aūt. ⁊ ver.hoc aūt ꝓhibitionē habebat vſq ad ſcdm gradū ſicut legit̄ expreſſe.xxxv.q.iiij.p duorū conſobrinorū.⁊ ſic accipit.T.a maioribus ſuis:lz quidā docto.dixerūt tertiū gen⁹ affinitat̄ nō eſſe:puertētes literā ipſius decreti ⁊ affinitatis arborē deſtruentes.hoc dicit gg ala.qui ſcripſit tertiū genus nūq prohiberi ⁊ illud.c. porro.legebat de primo gñe affinitatis. ¶Itē ſm genus ex vna parte tm̄ ꝯtuz dicebat nullū.l.prohibitū.⁊ illa.c.de ꝓpinquis. hoc q̄z legebat de ſcdo gñe ex vtraq pte oppoſito ⁊ ſine dubio male dicebat. Sz hodie nō hz prohibitionē niſi primū genus vſq ad qrtum gradū incluſiue ſicut ⁊ cōſanguitas: vt no.ſ.eo.§.qt ſunt gña.⁊ eo.§.rñ.ſ.vñ q̄ hic ſcripſi de ſcdo ⁊ tertio gñe plus eſt ad inſtructionez q̄ ad vtilitatē denariorū. eſt tn̄ fame vtilitas q̄a turpe eſt patritio nobili ob cauſas oranti ignorare ſua circa qd verſat̄. Seruius eñ ſulpitius q̄ ꝓ certo poſt marcū tullium primū locuz in orādis cauſis obtinuit: qr rñſum quintij mutij ab eodē ꝯſulti nō intellexit ab eo:vt dictū eſt obiurgatus fuit.vt.ff. de orig.iur.l.ij.§.ſeruius autem ſulpitius.

6 ¶Illud aūt in ſumma nō eſt ꝑtermittēduz† qd quoto gradu cōſanguinitatis diſtat conſanguine⁹ me⁹ ab vxore mea:toto gradu affinitatis diſtat a me.vt.ſ.dixi.vñ cū de affinitate aliquarū perſonaꝝ queritur:⁊ in q̄ gdu ſint recurrendū eſt ad pſonā illā q̄ mediante affinitas ꝯcta fuit:⁊ q̄rēdū eſt q̄to gdu conſanguitat̄ diſtat illa pſona de q̄ nūc agit̄.ſz ea q̄ notaui.ſ.de ꝯſan.§.vſq ad q̄tū graduz ver.ꝯputatio.q̄to g gradu diſtare inuenit̄ in ꝯſanguinitate:toto diſtat in affinitate: ſiue ſit primū gen⁹:ſiue ſm ſiue tertiū.ad h̄.ff.de gdi.iuriſcōſult⁹.§.parētes. ¶Cū g primum gen⁹ tm̄.⁊ vſq ad qrtū gradū tm̄ ꝓhibeat̄ pz ſi due ſint abneptes in linea trāſuerſali q̄ vocātur filioꝝ duoꝝ frm patrueliū ⁊ a lterā duxero i vxorē:ea mortua ſupſtitē hr̄e nō potero:qr ē mihi i qrto gdu p̄mi gñis affinitatis ſz filiā filie ſupſtitis ducer̄ potero:qr eſt mihi in q̄nto gdu:⁊ ſic excedit ꝓhibitā parentelā. ¶Sz nūquid linea recte deſcēdens ꝓhibita intelligit̄ in infinitū in pmo gñe affinitat̄ ſicut dixi in ꝯſanguitate.ſ.de ꝯſā.§. vſq ad q̄tū.⁊ credo q̄ ſic.ar. in his q̄ notaui.ſ.de eod̄ cog.ꝯſā. vx.ſue.§.vl.ver.l ſi.⁊ ar.iſtit.de nup.§.affinitatis. ¶Itē not.q̄ ſi aliqs ē tibi affinis p appoſitionē tibi factā:⁊ gñat tibi filiū de ꝯſangulea tua:fili⁹ ille gñatus eſt tibi ꝯſanguine⁹ nō affinis.Si vo gñat filiū de extrānea nō cōſanguinea tua:fili⁹ ille tibi nihil attinebit p appoſitionē tibi factā iō dixi q̄m ſi aliqs eſt tibi affinis p tui appoſitionē.ſ. q̄ tu appoſit⁹ ſis ꝯſanguitati ei⁹:ſi gñat filiū ille ē tibi affis: ſicut parēs ſu⁹ in eodē gñe ſz i alio gdu. ¶Itē no. q̄ lz moriatur ꝯſanguine⁹:q̄ mediāte ꝯhitur affinitas pſona q̄ ſupuiuit remanet affinis.vt.xxxv.q.x.ffinitatis.hoc de ꝯſan.⁊affi.cū hꝫ q̄ no.i ſeq.§ ſ.dicta ſufficiāt.de publice ho honeſtat̄ iuſtitia ⁊ ſobole ſuſcepta ex ſcdis nupt. d q̄ fit mētio in ꝯcilio gñali nō dz hic poni ſz dic vt notaui.ſ. de mr̄imo.§.qualr impediat̄. verſ.honeſtatis.⁊ ver.ſeq. ᵃ¶Uſq ad quē gdu₃ adde Inn. ⁊ Compoſtella.i.ca. nōnulli. d reſc.doc.l c.ſ.iij.q.v. ſpe.ti.d reſcri.pñtat. in.§.rōne. verſ. ſz q̄d de affinibus.⁊ vſſ. ſeq.

7 Qualiter † arbor affinitatis intelligenda ſit ⁊ legenda.Et quidez hic videndū occurrit quot et q̄ ſunt rl̄e p quas affinitatis gradus ⁊ gña dignoſcunt̄.Qualr ipſa arbor exponēda ⁊ legēda. ¶Que conſueuerūt q̄ri circa hanc lectionez. ¶Et que circa hanc materiaz ſpecialiter ſint notanda.

8 ¶Quot † ⁊ que rl̄e ſunt p q̄s affinitatis grad⁹ ⁊ gña dignoſcūtur:⁊ quidē quatuor ſūt he ¶Prima rl̄a hec eſt. Perſona de qua q̄ritur mr̄imoniū ꝯtrahente ac ꝯſummāte:oritur primuz gen⁹ ⁊ grad⁹ affinitatis iuxta gradus cōſanguinitat̄ inter virum ⁊ conſanguineos vxoris: ⁊ inter vxorē ⁊ ꝯſanguineos viri.cōprobat̄ hec rl̄a.ſ. eo.qd ſup his. ¶Scda rl̄a hec

eſt.quoto gradu ɔſanguinitatis diſtat q̇s a ɔſanguineo ſuo vel a conſanguinea ſua toto ğdu diſtat ab eiꝰ vxore vel marito ipſius. vt xxxv.q iiij de ꝓpinq̇s.⁊.c.q̄l'r. ¶ Tertia r'la hec eſt.ꝑſona addita ꝑſone ꝑ carnis copulaꝫ mutat genꝰ ⁊ nō gradū xxxv.q.iiij.§.hac auctoritate.⁊.c.ſe. ¶ Quarta talis eſt.ꝑſona addita ꝑſone ꝑ carnis ꝓpagationē mutat ğdū et nō genꝰ.xxxv.q.v.porro.has r'las pleniꝰ expoſui.ſ.e.§.qual'r ipſa genera.

9 Qualiter† Ipſa arbor exponenda eſt ⁊ legēda. Et q̇dē in medio arboris ponit̄ quedā linea q̄tuor ɔtinēs cellulas. ¶ In prima ⁊ ſuꝑiori linea ſic dꝫ ſcribi. ¶ Primꝰ gradꝰ. ¶ In ſcd̄a / ſcd̄s ğdꝰ. ¶ In tertia ſic. ¶ Tertiꝰ gradus. ¶ In quarta ſic. ¶ Quartꝰ gradus. ¶ Ponit̄ aūt hec linea in medio.ſ.inter f̄rem ⁊ ſororeꝫ. ¶ Et hoc iō vt detur intelligi q̓ a ɔſanguinitate ortū hꝫ affinitas.⁊ qđ ex vtroq̄ ſexu.ſ.virili ⁊ femineo hinc ⁊ inde affinitas ɔ̄hat̄ ⁊ q̓ gradus affinitatis ɔ̄hat̄ ſ̄m gradꝰ ɔſanguinitatis ſicut no.ſ.e.§.qual'r ipſa gñā ⁊ inferiꝰ explanant̄. ¶ Sꝫ et ab vno latere ꝓxime ſupradicte linee ponitur alia linea al's q̄tuor cellulas cōtinens. ¶ In p̄ıā et ſuꝑiori cellula ſic ſcribi dꝫ. ¶ Frater. ¶ In ſcd̄a ſic. ¶ Fratris filius. ¶ In tertia ſic. ¶ Fratris nepos. ¶ In q̄rta ſic. ¶ F̄ris ꝓnepos. ¶ Ex altero vero latere ponit̄ alia linea q̄ ſil'r al's q̄tuor cellulas ɔtinet. ¶ In p̄ıā ⁊ ſuꝑiori cellula ſic dꝫ ſcribi. ¶ Soror ¶ In ſcd̄a ſic. ¶ Sororis filia. In tertia ſic. ¶ Sororis neptis. ¶ In q̄rta ſic. ¶ Sororis ꝓneptis. ¶ F̄re ğ vxorē ducente ɔ̄hitur primū genꝰ affinitatis: ⁊ primꝰ ğdꝰ inter vxorē f̄ris ⁊ ſororē eiuſdē:det̄ ſorori filia:orit̄ ſcd̄s ğdus:addat̄ filie ſororis filia.ecce tertiꝰ gradꝰ. Naſcit̄ filie ſororis filia.ecce quartꝰ gradꝰ. ¶ Idē eſt in filijs. ¶ Ex vno āt latere arboris ponūtur cōſanguinei feminei ſexus:ex altero virilis. ¶ Iteꝫ filio f̄ris mr̄imoniuꝫ ɔ̄hente orit̄ inter eiꝰ vxorē ⁊ ſororeꝫ f̄ris cū ſuis poſteris primū genꝰ affinitatis: et talis gradꝰ ineq̄liꝰ ɔſanguinitatis ğdu inuenitur maritꝰ cum illis perſonis.⁊ idē oīno ſi nepos f̄ris vxorē duxerit.⁊ idē in ꝓnepote ¶ Hoꝝ aūt vxores ɔtinētur in linea illa q̄ ē iuxta f̄rem: q̄ linea q̄tuor hꝫ cellulas. ¶ In prima ſic ſcribi dꝫ. ¶ Uxor fratris olim relicta. ¶ In ſcd̄a ſic. ¶ Uxor filij fratris. ¶ In tertia ſic. ¶ Uxor nepotis fratris. ¶ In q̄rta ſic. ¶ Uxor pronepotis fratris. ¶ Nec mireris ſi in tot variationibꝰ graduuꝫ nō dicam mutari genꝰ:ſed affinitatis gradus tm̄.quia genus nō mutat̄ ꝑ carnis ꝓpagationem. vt apparet ex re poſita.ſ.eo.ſub.§.qđ. ver.q̄rta. ¶ Eodē mō ex altero latere arborē explanabis,nā ſororē mr̄imo.ɔ̄hēte oritur primū genus affinitatis inter virū ſororis ⁊ f̄rem eiuſdem cū ſuis poſteris. ¶ Sil'r ſororis filia ɔ̄hēte oritur primū genꝰ affinitatis inter virū ipſiꝰ ⁊ fratē ſororis cū deſcēdentibꝰ ſuis. Idē in ſororis nepte.idē in ſororis ꝓnepte affinitatis gñe nō mutato in variatione ɔſanguinitatis:ſed gradibus variatis ſicut variant̄ gradꝰ cōſanguinitatis cū illa ꝑſona q̄ mediāte affinitas eſt ɔ̄cta. ¶ Uiros vero iſtaꝝ continet illa linea q̄ eſt iuxta ſororē:hꝫ q̄tuor cellulas. ¶ In p̄ıā ſic ſcribi dꝫ. Uir ſororis olī relictꝰ. ¶ In ſcd̄a ſic. ¶ Uir filie ſororis. In tertia ſic. ¶ Uir neptis ſororis. ¶ In q̄rta ſic ¶ Uir proneptis ſororis. ¶ Sūt ⁊ due auricule ſiue cellule ex vtroq̄ latere arboris poſite. ¶ In vna ſic ſcribi dꝫ. ¶ Relictus relicte fratris. ¶ In altera ſic relicta relicti ſororis. ¶ He aūt due cellule ſunt ſole ⁊ lineas non hñt.⁊ ponūtur cauſa venuſtatis ſeu decoris vel ornatus.qđ dic vt.j.no.ſub.§.⁊ q̄ circa.ō his gradibꝰ ⁊ diuerſis gñibꝰ pleniꝰ ⁊ aptiꝰ not.ſ.eo.§.qualiter ipſa genera.

¶ Que cōſueuerunt q̄ri circa hāc lectionem ¶ Prima qō q̇d ſi hodie inueniat̄ aliqđ mr̄imo.ɔ̄ctum inter aliq̇s attinētes in ſcd̄o gñe ⁊ p̄ıo gradu affinitatis:q̄ tñ ɔ̄xerūt añ illam ɔſtōnem nō dꝫ.nūquid ſeparabūtur.⁊ vr̄ q̓ ſic.nā de hoc mr̄imonio iudicādū eſt ſ̄m illa iura q̄ obtinebat tp̄e mr̄imonij ɔ̄cti.vt l aut̄ē. vt cū de ap.cogno.§.j.col.viij.ſ̄m Goſ. de hoc dic ſicut no.i ſil'i qōne.ſ.co. ſub rubric.de cōſang.§.vſq̄ ad quotū gradū.ⁿſi q̇d ſi hodie. ¶ Scd̄a qō q̇d ſi tales de quibꝰ.ſ.ꝓxime q̄ſitum eſt ſeparari volunt de nouo inter ſe mr̄imonial'r cōſentire:dic vt not.in ſil'i qōne.ſ.e. ſub rubricella de cōſang.§ q̄l'r arbor.ſub.§.q̄ cōſueuerūt.ver.iiij. ¶ Tertia qō cū ex ſecūdo gñe affinitatis olim inſurgerēt duo ipedimēta.ſ.affinitatis ⁊ publice honeſtatis iuſtitia xxxv.q.iij.porro.q̄ritur vtrū impedimēto affinitatis ſublato ꝑ cōſtitutionē nō dꝫ videat̄ ſublatū ⁊ aliud:q2 ſi nō mutat̄:q̄re ſtare ꝓhibetur.C.de teſta.ſancimꝰ.dicas q̓ ſic.vñ ɔſtōne dr̄: vt ſic ɔ̄hentes.ſ.in ſcd̄o vel tertio gñe decetero libere copulentur.⁊ iō p3 q̓ hodie vxores duorū fratrū vel duorū cōſanguineorum nō ſunt affines q̄re ipſarū maritis mortuis p̄t aliquis vtrāq̄ ducere ſucceſſiue non ob.xxxv.q.iij.porro cui eſt derogatū. ¶ Iteꝫ reuocata eſt prohibitio de ſobole ſuſcepta ex ſcd̄is nuptijs.vt no.ſ.eod.q̄t ſunt gñā. q̄ties eīn vitiū ex vna radice naſcitur ɔ̄ns ē vt vna lege tollat̄.C.de nupt.ſi libertā.in fi.ad idē facit.C.de duo.re.debē.l.fi.in fi ⁊.ſ.de cōſti.trāſlato. ¶ Quarta qō eſt/vtrū hodie in ſola publice honeſtatis iuſtitia q̄ oritur ex ſpōſalibus de futuro vel de p̄nti nō ɔſummat' locū habeāt:vel alie ēt ꝑ illā cōſtōnem,nō dꝫ.nom

inueniunt̄ ſublate.dq̄ hoc dic vt no.ȝ.de ſpõ. §.quis ſit effectus.ver.ſȝ nūquid hec iuſtitia ⁊ p̄cedētib⁹. ¶ Et q̄ circa hāc materiā ſpālr ſunt notanda. ¶ Pmo no.eſt qualr̄ affinitatis gn̄a ↄ̄hant̄.⁊ quidē de hoc ſatis apte notatū eſt.ȝ.e.§ qualr̄ ipſa gn̄a hoc tn̄ ſciendum eſt: q̄ ad denotādū ſm gen⁹ affinitatꝭ ponitur in quibuſdā cellulis olim relict⁹ ol' relicta.q.d.in arbore antiqua ponebant̄ hec verba relict⁹ relicta quib⁹ ↄ̄hentib⁹ oriebat̄ ſm genus affinitatis.qd̄ hodie locū nō hȝ:⁊ idō due cellule ponūtur ad decorē.vt no.ȝ.eo. ſub.§ qualr̄ ipſa.ver.hec aūt.vel forte locuȝ hȝ quo ad cōputationē.nā ⁊ hodie ↄ̄hit̄ ſm et tertiū gen⁹ affinitatis:ſed p̄hibitio eſt ſublata.J.eo.non dȝ.ſm Goſ. ¶ Fr̄e ḡ ↄ̄hente oritur primū gen⁹ affinitatis inter ei⁹ vxoreȝ et ſororem eiuſdeȝ fratris cū poſteritate. fratre vero moriēte ⁊ vxore fratris olim relicta cuȝ alio ↄ̄hente: oritur ſm gen⁹ affinitatis inter ſcd̄m et vxorē cū poſteris ſuis mortua vxore et relicto ipſius cū alia ↄ̄hente: oritur inter illā et ſororē cum ſua p̄le tertiū genus affinitatis ⁊ hoc deſignat auricula illa relictus relicte fratris.idē dicas in alio latere arborꝭ nā forte ↄ̄hente orit̄ primuȝ gen⁹ affinitatis inter virū ſororis ⁊ fratrē cum ſua poſteritate: mortua ſorore ⁊ relicto ipſius cū alia ↄ̄hēte oritur inter illā ⁊ fratrē cū ſuis deſcendētibus ſcd̄m gen⁹.mortuo vero relicto ſororis ⁊ relicta ipſius cū alio ↄ̄hente oritur inter illā et fratrē cum ſua p̄le tertiū gen⁹:⁊ hoc ſignificet illa auricula in qua ſcribit̄ relicta relicti ſororis. ¶ Scd̄m no.eſt q̄ ſup cellula illa in qua ſcribitur vxor fratris olim relicta p̄tēditur filiū ſupra in q̄ ſcriptū eſt primū genus affinitatis ⁊ refert̄ ad cellulā illā in qua ſcribitur ſoror:⁊ ab alia cellula ſoror p̄ducitur filiū cū eiſdē verbis ⁊ reducit̄ ad eandem cellulā vxor fratris vt denotet̄ q̄ iſti inter ſe ſunt affines ⁊ eodē mō ſup cellula illa fr̄ erigit̄ aliū filiū h̄ns eadē v̄ba.ſ.p̄mū gen⁹ affinitatis:⁊ retorquet̄ ad illā cellulā vir ſororis. Itē ab illa cellula vir ſororꝭ ſumit̄ filiū cum v̄bꝭ eiſdē ⁊ reuoluit̄ ad illā cellulā fr̄ ad oſtēdendum q̄ inter ſe ſunt affines. ¶ Tertiū no.eſt q̄ affinitas eſt proximitas pſonaꝝ ex carnali cōmixtione p̄ueniens oī carēs parētela: q̄ dic vt no.ȝ.e.ti.§.quid ſit affinitas. ¶ Quartum no.q̄ affinitas nō oritur ex nuptijs literdictis.ff.de gradi.non facile.§.ſciendum.qd̄ dic vt no.ȝ.e.q̄d ſit affinitas.et ſic q̄tuor rl'is et quatuor notabilib⁹ expoſita eſt arbor iſta cetera q̄ deficiūt.ȝ.e.ſumma pleni⁹ eluceſcūt

¶ De frigidis ⁊ maleficiatis ⁊ de ipotentia coeundi. Rubrica. 1

1 ¶ Impotētia coeūdi q̄d ſit. Et q̄ impediat mr̄imonium. 3. Et quot eius ſpecies. 2

4 Mulier ſi ita lata ſit qd̄ non poſſit cognoſci q̄d iurꝭ. Et q̄d ſi vitio vulue mortuos p̄iat. 5. Et q̄d ſi naturalr̄ ſterilis ſit vel vitioſa. 6.

7 Uiolentia accidentalis que dicatur.

8 Impotentia occulta accidentalis q̄ dicatur

9 Homo ſi taliter maleficiatur q̄ nō poſſit cognoſcere vxoreȝ ſuam ſed bene reliquas an diſſoluatur propterea matrimonium.

10 Diuortium qualiter et q̄n fieri debeat p̄pter impotentiam coeundi.

11 Corrupta ſi dicat qd̄ marit⁹ fect⁹ eſt/vel defectū membri patitur: an ſit ei ſtandum.

12 Maritus frigidus ſi facit vxorem corrūpi vt dotem lucretur quid iuris.

13 Uir ſi nō eſt maleficiat⁹ nec naturalr̄ frigid⁹ ſed quaſi naturaliter frigid⁹ mouet̄ et erigit̄ ſed nullatenus perficit; vel habet duas virgas ⁊c.quid iuris.

14 Mulier ſi dicat q̄ vir non pōt eā cognoſcere allegās ſuper hoc defectū membri viri q̄uo fiet: Et quid ſi allegat magnitudinem mēbri viri dicens q̄ non pōt ipm̄ tolerare. 15.

16 Uir ſi hȝ mēbrum nimis carnoſum: an propterea diſſoluetur matrimoniū.

Triplex eſt genus hominum: aliō calidiſſimū: aliud frigidiſſimū naturaliter: aliud temperatum: ⁊ q̄n per calorē aliq̄d impedimentū naſcit̄ quo mr̄imonia ↄ̄trahi prohibentur vt in illo q̄ pre nimio calore cognoſcit matrē ⁊ filiam vel duas ſorores: vel duas cognatas.de quibus plene diximus.ȝ. de eo qui cogno.conſan.vxo.ſue dicamus de impedimento qd̄ ex frigiditate prouenit q̄n maleficiatus huic equiparatur: apponam⁹ rubricā de frigidis ⁊ maleficiatis.vel ſic. Inter alia impedimēta matrimonij de quibus tractare incepim⁹: frigiditas et maleficium inueniuntur: dicamus ergo de ipſis: vel ſic q̄n in matrimonio tria bona notari conſueuerunt.ſcȝ fides/proles/⁊ ſacramētū: vt no. ſupra de matrim.§ ⁊ quare.et prima duo nō cadunt in matrimonio contracto ab illo qui non poteſt reddere debitum.videam⁹ de frigidis ⁊ maleficiatis qui non habent potentiam coeundi.⁊ q̄ nedum iſti ſed ⁊ alij impotentes ſunt dicamus gn̄aliter de impotētia coeundi qua matrimonium non tam conſtitutione canonica q̄ naturaliter impeditur enucleantes. ¶ Quid ſit impotētia coeundi. ¶ Quot ei⁹ ſpēs. ¶ Que ipotētia coeūdi ipedit mr̄imo. ¶ Que non. ¶ Qualiter et q̄n diuortium ob hanc cauſam fieri debet.

Quid ſit † Impotentia coeundi. ¶ Et quidē vitiuȝ ſeu defect⁹ naturalis ſeu accidentalis quo q̄s impedit̄ alteri

carnal'r cõmiſceri:vt in inferioꝛib⁹ appebit.

2 Quot eius ſpecies. †Due: nam vt apparet in deſcriptiõe.¶ Alia naturalis.¶ Alia accidentalis.¶ Sed naturalis aliqñ ↄtingit ꝓpter defectũ etatis:tam in hoie ꝙ̃ in femina. ⁊ ſic eſt cõis vtriuſ ꝗ ſexus. ¶ Aliqñ ꝓpter frigiditatem nimiam : hec maſculina: q: tm̃ in hoie locum h3. ¶ Aliqñ ꝓpter nimiã arctationem:⁊ hec in femina. ¶ Accidentaliũ autem.¶ Alia violenta.¶ Alia occulta.

3 Que ĩpotẽtia † coeũdi ĩpedit matrimoniũ: que nõ.¶ Naturalis ipotẽtia cõis vtriuſ ꝗ ſexus eſt tpalis.nõ adueniẽte pubertate expirat: ergo ꝙ̃diu durat tm̃ impedit mr̃imoniũ ↄhẽdũ vt.xxx. q.ij.§.vnico.j.eo.qđ ſedẽ.inde dr ꝙ omne delictũ cadit in impuberem ꝑterꝙ̃ delictũ carnis : quare minoꝛ.xiiij.an maſculus de adulterio accuſari nõ põt.j.de delic.pue.c.j.ff.de adul.ſi minoꝛ.xxv.an.⁊ breuiter de hac impotentia et matrimonio talium dic vt plene no.ſ.de deſpon.impu.¶ Maſculina ꝟo naturalis impotentia.ſ.frigiditas ĩ hoie ꝑpetua eſt:⁊ impedit mr̃imoniũ ↄhẽdũ ⁊ dirimit iam ↄctũ: vt.xxxiij.q.j.c.j.⁊.ij.j.e.c.j.⁊.ij.⁊.c. laudabilẽ. ⁊ talẽ frigidũ apello caſtratũ: vt.j. ver.accidentalis aũt.nec dr in hoc caſu mr̃imoniũ ↄctum diſſolui: ſ3 a ꝑncipio nullũ fuiſſe: vt in aut.de nup.§.ſi ꝟo.col.iiij.¶ Femina aũt.i.arctatio in muliere vel aliud inſtr̃i impedimẽtum a natura ↄctũ.j.e. ex lr̃is. aliqñ illud ĩpedit ⁊ dirimit aliqñ non.di.eſt vtrum poſſit ei ſubueniri ope medicoꝛu3 ſine graui periculo coꝛpoꝛali: ⁊ tunc non impedit nec dirimit:al's ſi nullo mõ iuuari põt:vel põt ſed tñ graue periculũ imminet : ⁊ ĩpedit ⁊ dirimit. j.e.c.fraternitatis.§.hoc aũt.⁊.§.j.ꝟ.nos.tñ. q: non põt eſſe vxoꝛ que apta nõ eſt ad viriles amplexus. vel q: ĩnſtr̃m naturale ĩpeditum eſt:aut q: deeſt ↄpetens q: forte vix põt mingere:vñ ꝑinde ẽ ac ſi nõ hr̃et.j. e.ex lr̃is. ⁊.c.fraternitatis. rñ.j.⁊.§.j.arg.ff. ꝙ cuiuſ ꝗ vniuer.l.j. ad fi. ⁊ ꝗ ſatiſd. cog.quoties.et de ſuto.tu.nulla dr̃ia.ſ.de trãſla.epi. inter coꝛpoꝛalia.§.ſ3 ne ꝗ.vñ dicit.l.ꝙ mulier que ita arcta eſt:vt mater fieri nõ poſſit nõ eſt ſana: imo in redhibitione eſt ſicut ⁊ illa que nullo modo purgat̃.⁊ que bis in mẽſe purgat̃:q̃re ꝑ3 qđ ſemel in mẽſe purgari d3.¶ Si autẽ ſanari poſſet:perinde habet̃ ac ſi nunꝙ̃ moꝛboſa fuiſſet:vt.ff.de redhib. ac. querit̃.§.mu

4 lierẽ.⁊ duab⁹.ll.ſe. ¶ † Quid ſi ita lata ſit ꝙ nõ poſſit cognoſci : vt de facto fuit graſſam.

5 ¶ † Item qđ ſi vitio vulue moꝛtuos pariat.

6 ¶ † Itẽ qđ ſi naturaliter ſterilis ſit vel al's vitioſa coꝛpoꝛe:vel ſi vitio veſice collectũ hu

moꝛẽ ↄtinere nõ põt: ſed ĩ lecto mĩgit:vł iter coꝛas qñ d3 reddere debitũ.nõ turberis:na3 ſiłia ⁊ turpioꝛa audiũt̃:nec ſũt talia ab aiaꝝ medicis ignoꝛanda.⁊ vr̃ qđ hec impediãt et dirimant cũ duo bona matrimonij deficiãt: ⁊ cauſe pꝛincipales ⁊ finales pꝛopter quas matrimoniũ ↄhit̃ur ſ.fides ⁊ euitatio foꝛnicatiõis ⁊ ſuſceptio ꝓlis:de qb⁹ dixi.ſ.de matrimonijs.§.⁊ quare pꝛecipuũ.munus eñ feminarum eſt ↄcipere: ⁊ ↄceptũ tueri:⁊ tales ſunt in redhibi.ꝑterꝙ̃ illa que natural'r ſterilis eſt:vt.ff.de redhibi.ac.querit̃.rñ.j.⁊.§.j. et ij.dicas ꝙ qual'rcun ꝗ impotẽs ſit ad carnale debitũ reddendum : matrimonium impeditur:q: decre.non di.vt.j.e. qđ ſedẽ. ſecus ſi cognoſcibilis ſit quocũ ꝗ mõ: ꝙ̃uis cõcipere non poſſit:vt in lecto mingat: vel moꝛtuũ pariat:q: hoc edictũ pꝛohibitoꝛium eſt.vt.ſ. de ſpon.cũ apud. niſi foꝛte dñs papa ↄriũ rñderet.¶ Hec aũt oia intelligas qñ inter potentem ⁊ impotentẽ ↄctũ eſt mr̃imoniũ ignoꝛanter.nã ſi ambo ſciãt impotẽtiã ⁊ volũt ſimul ↄhere:vel poſt ↄtractũ ſimul remanere. hoc quidem poterunt nõ tñ credas qđ ſit mr̃imonium : ſed eſt decretũ q: qui talẽ hr̃e nõ põt vt vxoꝛem ſaltem habeat vt ſoꝛoꝛẽ equa lance:mulier habebit maritũ vt fratrẽ:vt.j.eođ. laudabilẽ rñ.j.ver.ꝙ ſi ambo.¶ Idẽ vr̃ ſi ſolus potẽs ſciuit.ar.ſ.de ↄiu.lepꝛo. ꝓpoſuit. ⁊.c.vlti. ⁊ de ↄuer.ↄiug quidã intrauit.et.ff. de.l.cõmiſſoꝛia.l.ij.¶ Quid ſi vter ꝗ ignoꝛat. h3 locum diuoꝛtiũ vt dixi.¶ Si aũt ſol⁹ potens ignoꝛat in ꝑtãte ſua erit vtrum velit diuoꝛtium celebꝛari.arg.ſ.de eo ꝗ dux.in ma. quam pol.ꝑ adul.c.j.⁊.c.veniens. ⁊ no. ſ. de ꝑben.§.qual'r.¶ Vtꝝ potẽs ſemꝑ ꝑſumit̃.ff. de pꝛoba.veri⁹.nec eñ credibile eſt:qđ potẽs ſcienter ↄhat cũ impotente.j.eo.ↄſultationi. Sed ſi ſcia ꝓbet̃:coget̃ eã retinere tanꝙ̃ ſoꝛoꝛem vt dixi q: eccleſia ro.ita ↄſueuit iudicare.ſic potes intelligere decre.ꝑcipientẽ:qua3 alij dicũt ↄſiliũ ꝑbentẽ. j.e. ↄſultationi.ar.ſ. de ſen.⁊ re iudi.in cauſis.x.di. ꝗs neſciat.xj. q.iij.nolite.nec obſt.xxxij. q.j.integritas. vbi dr qđ caſtitas ſuaderi ꝑt nõ ĩperari : q: illud verũ ab initio ſec⁹ ex poſtfacto:vt.ſ.ꝗ cle. vel vo.c.vlt.⁊.ſ. de bap. ⁊ ei⁹ effectu maioꝛes.§. itẽ querit̃.ver.vex.in fi.⁊ de ſtatu mo. cũ ad monaſteriũ.in fi.¶ Et põt dici has decretales intelligendas:qñ tale quaſi mr̃imoniu3 ↄhitur publice ⁊ in facie eccleſie : nec ipſum quaſi mr̃imoniu3 d3 ſciẽter admittere ſacerdos:niſi potens publice voueat ꝙ ea viuẽte non adhereat alijs:ideo poſtea pꝛeciſe cogetur.ar.xxxiij.q.v. ꝙ deo pari.⁊.j.e.fraternitatis.§.j.ver.vel niſi ſe voto . ⁊ de voto ſolẽni et ſimplici dic vt no.ſ.qui cler.vel vo.§.ſi quis. vouẽs quis nõ.quidã tñ dicũt ꝙ arctatio nõ

diſſoluit matrimoniuȝ. ⁊ ſic intelligūt dictū c.j.eo.ↄſultationi.ſed reprobantur.ſ. c.frater nitatis. alij ſic exponūt literam, ibi romana tñ eccleſia conſueuit ⁊c.ſubaudi cōſulēdo et monendo:non diffiniēdo vel ſententiando et hec eſt cōis opi.pōt ⁊ illud dici qḋ ꝗuis ma trimoniuȝ nō reſcindat̄ ad petitionē ſciētis: q.vł expreſſum votū emiſit: vel ſaltem tacitū preſumitur emiſiſſe.tñ ſi talis cū ſcḋa mulie re ↄtraxerit matrimoniū tenebit q2 votū ſim plex ꝗuis impediat:nō tñ dirimit matrimo nium iam ↄtum: qḋ dic vt no.ȝ. qui cle.vel vo.§.quis vouēs.℣ Sed certe nullū ius di cit qḋ aliquis compellatur talē retinere.Sȝ quid ſi ↄſentiunt ſimul morari . hoc poſſunt facere mulier tñ non pōt eſſe vxor ſed poteſt teneri tanꝗ ſoror:ſic eñ expreſſe loquuntur dicta iura.ſ.e.ↄſultationi.⁊.c. laudabilē. rñ. ſ.ad fi. ibi qḋ ſi ambo cōſentiunt ⁊c.q.d.viue re pñt caſte ſimul morantes.qḋ ni:nam hoc facere pñt. ⁊ ſi vere cēt mrimoniū iter ipſos. xxxiij.q.v.qḋ deo pari.ſed nec cogunt̄ votuȝ emittere.xxxiij.q j.integritas.intelligas.er go qḋ ꝗdiu in eis placebit ſic morabunt̄ nec eccleſia virum ꝗuis peccantē cū alia corri gere poterit de occultis. xxxiij.qō.v.xpiana. ſed nec vir niſi primo ex cauſa ꝓuocet ad di uortium cum effectu impetrabit ab eccleſia licentiā cū alia ↄhendi.⁊ hoc quicqḋ. ȝ.not.

7 fuerit eſt tenēdū. ℣ †Accidētalis aūt violen tia dr que violēter infertur:vt ſectio q2 impe ditur ſpado.i. is q̄ ſpada ſeu alio gladio viri lia amiſit matrimonium ↄhere:⁊ ſi cōtraxe rit ſeparabitur:ex quo ſectio pceſſerat.ſecus ſi poſt mrimonium contractum accidiſſet.nā ex quo ſemel tenuit mrimoniuȝ nullo impe dimēto ſuperueniēte tollitur vt no.ȝ.de ma trimo.§j.⁊.§.qs ſit effectus.et § vlt.⁊ de ſpō. duo.§.que qbus.ver.aut vterꝗ .de preſenti. ⁊.ȝ.de coniug.lepro.ſic intellige.ſ.e.qḋ ſedē: ⁊.xxxij.q.vij.illi qui ſani.⁊.xxxij.qō.ſi.hi qui matrimonium.⁊.q.j.dixit.℣ Quid ſi dubite tur vtrum precesserit vel nō pſumit̄ q impe dimentum matrimonium preceſſerit. arg.C. de edil.act.l iij.⁊ ſm hoc ſectio impedit ⁊ di rimit.ſuper quo vide qḋ no.ȝ.de cor. vitia.§. ⁊ que impediebāt.ver.in eunucho.℣ Quidā autem dicunt qḋ hac impedit̄ caſtratus . ſic ſcripſit.T.⁊ male:q2 caſtratus idē eſt qḋ fri gidus:vnde dictur caſte natus vt not. ȝ. de cogna.§.quis pōt adoptare. ⁊ legit̄ in inſti. de adopti.§. ſȝ illud.eſt tñ verum qḋ promi ſcue vtimur his verbis. ſpado caſtratus eu nuchus ſed vera ſignificatio ſe hȝ vt dixi eu nuchus aūt adutrūꝗ ſe hȝ.⁊ accedit.ȝ.vt lit. non ↄteſt.qm frequēter.§.ſi vo aliter.fuerunt tñ qui dixerunt qḋ ſpadones ↄhere pñt: q2 mrimonium in quibuſdaȝ eſt humanitatis

ſolatiuȝ.xxxvij.q.j.nuptiaꝝ.ar.xxxiij.q.v.qḋ deo pari.⁊ male. et pbaui. ⁊ pbat̄.ff.de iure do.ſi ſerua.§.ſi ſpadoni.ſecus ſi ſaltem vnū teſticulum quis hr̄et.q2 talis ↄhere poſſet. ⁊ ſic pōt intelligi.l.ſi.ff.de lib. ⁊ poſthu. ſed eſt queſitū.§.ſpadonem.⁊.ff.de edil.edic.ediles. .§.filius.nā ⁊ hic militat.ff. de re mili. qui cū vno,iō etiam dicit.l. q ſpadonū multa ſunt

8 gnā.ff.de verb.ſig.ſpadonū.℣ † Occulta ve ro accidentalis impotentia eſt illa que pue nit ex maleficio ſeu violentia aliqua ⁊ gladio aliqñ eñ maleficiant̄ hoies: ita q reddūtur impotētes oībus preterꝗ vni hoc maleficiū vocatur ſortilegiū ſiue factura. ⁊ ſi illa vxor ſit:bonum vr̄ tunc ſortilegium: cū adulteriū vitetur vnde hoc modo fuit maleficiatus co mes quidā q2 vt fertur et vt ego intellexi ab his qui veritatem nouerant per. xxx. an.ſte tit ⁊ amplius qḋ nō poterat cognoſcere niſi

9 vxorem ſuam ſed poſtea euanuit.℣†Itē ali qñ maleficiat̄ homo adeo qḋ non pōt cogno ſcere vxorē ſuā ſȝ bene cognoſcit oēs al's ⁊ ſi tale maleficiū ſequat̄ mrimoniū iā ↄtū nō dirimit ſicut dixi de alijs impedimētis. ȝ. ꝟ. pxi.℣ Si vero maleficium pcedit ⁊ mrimo nium ſequat̄:vt q2 ↄcubina ſua maleficiaue rat virū amaſiū ſuū ita qḋ alijs impotēs red debat̄ : ſicut multe inueniunt̄ vel q2 ſpāliter fuit factū maleficiū ne cū illa cū qua volebat ↄhere poſſet aliquatenꝰ rē hr̄e:refert vtrum impedimētū ſit tpale vł ppetuū.℣ Si tpale eſt maleficiū:nullū pſtat impedimentū mri monio.Si vero ſit ppetuum impedit ↄtrahē dum ⁊ dirimit iam ↄtū:vt.xxxiij.q.j ſi p ſor tiarias.℣ Sed qūo ſciet̄ an ſit tpale vel per petuum.rñdeo ab initio qḋlibet maleficium preſumitur tpale q2 oīs hō pubes credit̄ po tens ad coitū:ſed ex q̄ per trienniū cohabita uerūt ſimul dantes operā ſtudioſam carna li copule:ſi adhuc durat impedimētum pre ſumitur eſſe perpetuū:vt.ſ.eo.laudabilem.⁊ c.vlt.qdā tñ doctoꝝ ſentiūt in ↄriū dicētes: qḋ nullam maleficiū ſeparat iam ↄtum nec eſt ex ↄſuetudine romane eccl'ie qḋ ſeparet̄: vñ dicunt q illud.c.ſi p ſortiarias.hodie nō tȝ.⁊ eſt ratio q2 oē maleficium tpale ſolui po teſt ſine diuino miraculo : ſaltē p eū q̄ ipſum induxit:q2 quicqḋ ligat̄ ſolubile eſt. arg. ſ.e. fraternitatis.§.j.ver.nos tñ.⁊ auten.de nup. .§.nuptias.et facit pro eis exemplū comitis qḋ not.ȝ.eo.ꝟ.occulta.ſed opi. iſtoꝝ olno eſt abijcienda tanꝗ dura et nimis oneroſa.qm preſtaret materiā homicidio ⁊ adulterio. ſi hō ſtaret cū vxore et eā cognoſcere nō poſſet cū eſſet potens ⁊ idoneus alijs mulieribus. Itē nec ſemp ſolui pōt p illū q̄ fecit vel q2 ma leficus mortuus eſt vel q2 perditū eſt malefi ciū:vel q2 maleficus nō pōt vel neſcit delere.

¶ Item ſm Hoſ. rōnabiliter ꝓbatur eos male ſentire qm̄ due cāe principales ꝓpter quas ↄtrahitur matrimonium: vt dixi. ſ. ver. quid ſit ita. et in tali deficiunt ſed ipſis duabꝰ deficientibus mr̄imoniū nullū erit: ideo tene vt dixit Tan. fit etiā aliqn̄ maleficiū ne mulier cōcipiat vel abortū faciat. qđ dic vt not. j. de homi. § qđ ſit homicidiū. ℣. poſt infuſionem. ⁊ ibi habes de poculo amatorio.

10 Qualiter † & qn̄ diuortiū ob hāc cām fieri dꝫ. Quidā ſapiētes dixerūt: qđ ſi cā frigiditatis vel ſectiōis vl' arctatiōis allegatur ſtatim diuortiū celebrari pōt qm̄ iſta īpedimēta ſunt manifeſta: vt. j. eo c. j. Si vero maleficium allegatur: tunc expectatur triēnium. in aut. de nup. § per occaſionē. ¶ Et dixit qđ q̄uis probabiliter mouerentur: tn̄ indiſtincte credit triennium expectandū niſi manifeſtiſſimis ſignis ⁊ probationibus cōſtet illos frigidos eſſe: vel mulieres arctas. ſic itellexit. j. c. laudabilē. ¶ Sꝫ ⁊ audeo dicere ꝙ vtriq; errauerūt ſaluo honore eoꝝ: nec puto ꝙ hoc ſcripſiſſet. T. ſi circa hāc materiam perſpicaciter ſtuduiſſet: vn̄ oībus cancellatis ſic diſt. ¶ Si diuortiū celebrari petatur ob impotētiā coeūdi: ⁊ maſculina impotētia allegatur naturalis puta frigiditas: aut maſculus ꝓuocat ad diuortiū aut femina. ¶ Item aut maſculꝰ expleuit. xviij. annum. aut nō. ¶ Et ſi quidē maſculus maior. xviij. an. ad diuortiū ꝓuocat. ⁊ vxor ↄfitetur hoc qđ maritus aſſerit. dico tp̄s arbitrariū: aut vnus mēſis: aut triū: aut anni ꝑ qđ debēt ſimul morari. ⁊ preſtabunt ſacr̄m. de quo hēs j. c. ver. ſꝫ vir. ⁊ ſe. qbꝰ elapſis ſi ꝑ rectū iudicium eccl'ie pōt ꝓbari virū impotentē diuortium ſtati celebrabitur ⁊ mulier nubat in dn̄o: ſed viro indicetur ne aliquā ducat. ſi aūt duxerit ſubaudi ⁊ cognouerit reus ꝑiurij habebitur: ⁊ priora cōnubia reparāda erūt etiā ipa muliere ↄ̄dicente ſi fuit cōſcia fraudis. arg. ff. ad le. iul'. de adult. ſi vxor. § iudex. ⁊ § vlti. ¶ Si vero nō fuit ↄſcia pōt eū repellere obiectu adulterij. ar. xxxj. q. ij. de bn̄dicto. ⁊ q. [illegible] nihilominus. ſm Da. ¶ Eſt autē hoc rectū iudiciū maſculus iurabit ſe natural'r frigidū. i. ſe non poſſe cognoſcere aliquā mulierē: nec moueri ad volūtatem coeundi nā ſi aliquoties moueretur ſꝫ non poſſet ꝑficere: nōn eēt natural'r frigidus: vt. j. dicā. ver. ſi vir. ⁊ ver. ſeq. mulier iurabit ꝙ nunq̄ vidit ipm̄ moueri: nec virgā erigi: ſꝫ ſm magiſtrū meū cā diligenter manu palpauerit ⁊ oēm diligentiā adhibuerit: vt opꝰ carnale ſequeretur infra tp̄s elapſum a iudice ſtatutū: ⁊ qlibet habebit. vij. ꝓpinquos: vel ſi nō ſuperſunt vicinos bone fame q iurabūt ſe vere credere qđ cōiuges iurauerūt ⁊ ſic diuortiū celebrabitur. ſic intelligo. j. eo. c. j. rn̄. j. ⁊. c. laudabilē. § ſin aūt. ſꝫ hi. vij. ↄpurgatores cognoſcere debēt ↄuerſationē ꝑſonaꝝ. arg. j. de pur. ca. quot. ⁊. c. cū p. mā conella. ⁊. c. cū dilectꝰ. tn̄ nec illud omitto ꝙ membrū viri inſpiciēdū eſt ſicut ꝑ experientiā ſum edoctꝰ: ꝙ dic vt no. j. c. ℣. fi. ¶ Sꝫ nunqđ ſufficit ſi recipiatur ſacr̄m a duobꝰ vel tribus ꝓpinquis vel ipſis deficientibꝰ alijs bone fame: vel neceſſariꝰ eſt numerus ſeptenarius cōpletus. et qđem vr̄ qđ duo vel tres ſufficiāt: qꝛ in ore duoꝝ vel triū ſtat omne verbum. ſ. de teſta. cum eſſes. ⁊. c. relatū. ¶ Itē qꝛ numerꝰ cōpurgatoꝝ arbitrariꝰ eſt vt apparet. j. de pur. ca. quot. ⁊. c. ex tuarū. ¶ Itē ſꝫ in accuſatiōe ep̄i cardinalis requirantur. lxxij. teſtes: tn̄ tres vel etiā duo bone opinionis ſufficere videntur ij. q. iiij. preſul. ⁊. c. nullam. ⁊ § ſꝫ hic vel ſpāli. ⁊ facit ad hoc ꝙ no. ſ. de teſt. § quotꝰ numerꝰ. ſꝫ nō puto ꝙ in tā ſolenni ⁊ ꝑiculoſa cā cū nō inueniā ius expſſum a numero ſtatuto recedere debeamꝰ. ar. C. de fideicō. l. fi. xx. di. de qbus. xlij. di. qeſcamus. ſ. de trāſla. ep̄i inter corꝑalia. § ſꝫ neq;. ſ. de deci. ad audiētiā. ff. de poſtulā. l. j. § pueritiam. j. q ma. accuſ. ꝓhi. vr̄. ſ. de ſen. ⁊ re iudi. c. fi. nec eīm in hac cā vtendū eſt argumentis remotis vel cōſue. aliqua ↄ̄ ↄſtitutionem ro. eccl. ſ. de ſpōſa duoꝝ. c. fi. ⁊ ar. de teſtibꝰ. ſꝫ ex quadā. in fi. ¶ Idem dico ſi mulier ꝓuocat ad diuortiū ⁊ vir idē ↄfitetur: ſed tn̄ ſi vir cum alia ↄtraxerit: iurātes ſcꝫ ↄtra cōiuges rei ꝑiurij habebūtur. ⁊ penitētiā agēt ⁊ inſimul reuertentur. apparet enim modo qđ cā odij ⁊ ſuggeſtione diaboli hoc factū fuit: vt j. eod. c. j. § ſi aūt. ⁊. c. laudabilem. in fi. ⁊. xxxiij. q. j. c. j. ⁊. ij. nec in ſupradicis videtur diſtinguendum eſſe vtrum virgo ſit: vel corrupta. ex quo vterq; impotentiam confitetur: vt patet. j. eodem. c. j. rn̄. j. rn̄. j. ⁊. c. laudabilē. § ſin autem. ſecus ſi alter neget: vt apparet in ſequētibꝰ. ¶ Qđ ſi marito ꝓuocāte ad diuortium. ex hac cā mulier aſſerat ſe ab eo cognitam puto ſtādum verbo mulieris: niſi vir eam cōuinceret per aſpectum: vt in ſeq. ver. q̄uis ca. videatur dicere qđ in hoc caſu ſtandum ſit verbo viri: vt. ſ. de deſpō. impu. duo pueri. ver. fi. ſed non ob. qꝛ ibi ſiue cognouiſſet ſiue non poterat matrimonium ↄfirmari impediente iuſtitia publice honeſtatis: vnde creditur ei in preiudiciū ſuum. ¶ Sed ſi mulier ſe cognitam aſſerat ab eodē in caſu iſto merito ei credi debet: quia vt credo vix inuenietur: aliqua que hoc aſſereret niſi verum eſſet cum ſciret ſibi preiudicium gn̄ari: maxime qꝛ tales cōſueuerunt colaphizari ſtimulis ſatane: vt. ſ. de eo qui cog. cōſan. vxo. ſue. c. iordane. ¶ Item quia cū rea ſit: ⁊ ſi nihil

preſtiterit abſoluenda eſt: vt. vſ. q. vlt. acto. C. de pba. actor. ⁊ de edē. q̃ accuſari nā ⁊ multi incurrerēt periuriū. vt poſſent diuidi ab vxore: ⁊ non creditur cōtra matrimoniū: vt. ȝ. de eo qui cog. cōſang. vxo. ſue. ſup eo credendū eſt igiꝭ mulieri que pro matrimonio cōfiteꝭ ſic al'a exponiꝭ. ȝ. de clāde. deſpon. c. ij. qđ dic vt not. ȝ. de clande. deſpon. ⸿. vtrū clādeſtina. ver. j. ⁊ ſe. ¶ Si autē marit⁹ aſſerat ſe cognouiſſe vxorē muliere ꝯdicēte ⁊ diuortiū petēte ſtandū eſt verbo viri qui caput eſt mulieris: vt. ȝ. de deſpō. ipu ꝯtinebaꝭ. ⁊ xxxiij. q. j. ſi qs acceperit. niſi mulier ipm cōuincat de periurio p aſpectū corpis vt. xxvij. q. j. nec aliqua. ȝ. de pba. propoſuiſti. ⁊ c. pe. qđ dic vt no. ȝ. de pba. ⸿. et quot ſunt ſpēs. ver. octauo. fit ēt pbatio per inſpectionē. ergo ſi mulier ſit corrupta caueat cui nubet: qꝛ ſtatur verbo viri nec corrupta ſe pōt virginē oſtēdere: cum nō ſit. vnde ſm hoc intellige. j. eo. c. j. ⸿. illa autē ⁊ q̄ dicxi. cur tā diu. ſubaudi maxime qꝛ idē. ⁊ ſi ab initio reclamaſſet ex quo matrimoniū cōtractū erat: ſed et qꝛ tādiu tacuit eſt maior preſumptio cōtra ipſam. arg. in his que not. ȝ proxi. ver. q̄ ſi marito. ¶ Sed alij dicūt qđ ille ⸿. corrigiꝭ per ſequentē qđ mihi nō placet. nam ⁊ poſſet ſaluari aliter: vt ſcꝫ mulier corrupta cōtrahēs audiaꝭ. ſi in nouitate. ſcꝫ intra duos menſes pclamauerit. et ſi maritus ipſam ſe aſſerat cognouiſſe: vt. j. eo. c. j. ⸿. ſi. ⁊ arg. ȝ. de cōuer. coniu. ex publico. ſi autē per annū ⁊ dimidiū taceat poſtea non auditur. arg. ȝ. de ſpon. ad id qđ. ⁊ ſic expreſſim loquitur. j. eo. c. j. ⸿. illa autem. tu vero etiam et hoc obijcias. ⁊ dictum ⸿. illa autē. intelligas in corrupta ſequentē vero in virgine. ꝗuis in vtroq̄ vir mulierē ſe aſſereret cognouiſſe: ſed virgo ipſum per aſpectū conuinceret: qđ
11 corrupta facere non pōt. ¶ † Sed quid ſi corrupta dicat qđ maritus ſectus eſt vel defectum membri patiꝭ. ⁊ quidē audienda eſt in hoc caſu: vt ptꝫ in his que not. ȝ. eo. ⸿. proxi. verſi. accidentalis. et. j. eo ⸿. ver. ſi. ſed coram quo fiet hec reclamatio: dic vt not. ȝ. de deſpon. impu ⸿. ſi. verſi. ſed coram quo. ¶ † Et
12 quid ſi maritus frigidus ipſam corrumpi faciat vt dotem retinere poſſit. Et quid ſi vxor faciat ſe corrumpi vt partus quē ab amaſio ſuſcipiet in hereditate frigidi ſuccedat. nam multe fraudes ⁊ diuerſe circa huiuſ. adhibētur: vt ptꝫ. j. de pen. offic. nec ius nec magiſter poſſet cōmode ſiue de facili huius fraudibus obuiare. multe nāq̄ vie ſunt ad malū hominibus parate: vt in auē. de nup. ⸿. mitiores. vnde ſi circa hoc ius conderet de nouo forte. ipſius obtētu cōtingeret mille milia matrimoniorū legitimorū ſolui proximo qđ infirmitate legitima retineret: quare recte dictum eſt q̄ nullū ius per omnia ſufficere poteſt: vt no. ȝ. in proemio. ver. qui ergo diuerſa. ⁊ ideo de duobus malis minus malum eligendū eſt. ⁊ ad ea que frequentius cōtingunt ſunt iura adaptanda de rebus dubijs quotiēs. j. eo. de reg. iur. eſtote. ff. de legi. nā ad ea. ſup hoc etiā vide q̄ no. j. de peni. ⸿. quibus et qualiter ſub ⸿. quid de muliere. ¶ Sꝫ ſi vir dicit ſe moueri ad coitū: vel quia alias mulieres cognoſcit tunc ptꝫ qđ maleficium allegaꝭ. ⁊ ideo per trienniū continuū debent ſimul morari ad preceptū iudicis licet Hoſ. dicat qđ nō eſt vis in precepto iudicis: qꝛ non inueniꝭ in iure cautū: ſed tm̄ quo ad mentē videꝭ hoc ſatis cautū per hoc qđ debent cōfiteri peccatū vt ſequiꝭ. ergo nō inuenitur qđ tempus quo ſimul fuerunt ante confeſſionē nō debeat cōputari. hoc etiā inuenitur ſatis. j. e. laudabilē. in prin. ibi indulgendū ſit ſubaudi a iudice. nec ob. ſed cōcordat. j. eo. lr̄e qꝛ lꝫ ibi poſt octo annos videaꝭ petitio fctā fuiſſe: tm̄ intelligi pōt qđ cā fuit antea diutius ventilata: ⁊ ad preceptū iudicis penitentiam egerūt ⁊ ſimul cohabitauerunt: ſicut manifeſte inueniꝭ in primo reſpōſo. ad fin. ibi qui poſt plures terminos. ſubaudi a iudicibus datos: vt innuit qui per trienniū ꝯtineāt: ſnia diuortij fertur. ⁊ ſic intellige ⸿. quo circa. ergo ad preceptū iudicis debent ſimul morari hoc modo. ¶ Confitebunꭓ ambo peccata ſua: qꝛ aliqñ infirmitas ex peccato prouenit: vt. j. de peni. cū infirmitas. et iniungeꝭ eis recepto ſacramēto vt ſimul habitēt: ⁊ bona fide det vterq̄ operā cū oī diligētia ad debitū carnale hincinde reddēdū: vir in pficiēdo mulier in patiēdo: ita q̄ neuter aliquā fraudē adhibeat: nec per ipm ſtet q̃ minus carnalis copula ſubſequaꝭ. ⁊ ſi ſic poſt ꝯtinuū triennium ſimul cohabitauerūt ⁊ in capite trienij veniāt iterū ad epm dicētes ⁊ iurātes q̄ ſicut pmiſerāt fecerūt: nec potuerūt effici vna caro: tūc recepto illoꝝ iuramētoꝝ ⁊ ppinquoꝝ: ſicut no. ȝ. ẋ. ſi diuortiū. ⁊ ſeq. matrimoniū dirimeꝭ. ⁊ dabiꝭ vtriq̄ licētia cōtrahēdi vt no. ȝ ⸿. ẋ. ſed ⁊ quō. ⁊ habes. j. e. c. vlt. ⁊ xxxiij. q. j. ſi per ſortiarias. ¶ Uerū dici pōt: ſi ſimul cohabitauerūt p. viij. annos vel circa ⁊ ſine pcepto iudicis ⁊ nō repiaꝭ q̄ vir aliquā cognouerit tps arbitrariū erit qꝛ preſumiꝭ vir frigidus: vt. j. eo. c. vlt. ſic intellexit Hoſt. ſꝫ ſemp tuti⁹ eſt q̄ a tpe pcepti iudicis debeat trienniū ꝯputari: vt ptꝫ ex pmiſſis. ſi dicas piculū eſt ex q̃ tāto tpe ſimul ſteterūt. ⁊ ideo imputet ſibi: qꝛ tā diu tacuit. j. e. c. j. ff. de excep. do. pure ⸿. ſi. ¶ Sed quō intelligemus id qđ dictū eſt de ꝯtinuo: trienio nunq̄d intelligi debet qđ circa hoc debeant ſtudere die ac nocte. nō puto hanc mentē: ſed ſufficit

qꝺ per maiorē partē anni maxime per ver cō tinuū quo cōſueuerūt hoīes ad luxuriā fortiꝰ incitari ſimul cohabitauerūt ⁊ bona fide operā dederūt. ar.ff.de aqua quo.⁊ eſti.l.j.§. duo aūt gña.⁊.§.qꝺ aūt.ff.de ſerui.vr.pre.ſo ramē.⁊.l.ſeruitus.ꝙ ſi infirmitate vel alio caſu impediatꝰ vr tp̄s reſtituendū eſſe.ar.ff.de iti.actuqꝫ pri l.j.§.ij.iū.⁊.v.arg.ꝯtra.ff.de ſtatulibe.cū heres.§. ſtichꝰ. ¶Quid ſi p maritū ſtet:qꝛ nō vult cohabitare : vel p mulierem.dicas excōīcandū eē p quē ſtabit.⁊ cautionē idoneā exigendā vt cohabitet.ar. ꝫ.vt lite non conteſt.qm̄.§. vlti.⁊.j.tit.j.c.j.ij.⁊.iij.

13 ¶†Quid ſi vir non eſt maleficiatus nec naturaliter frigidus ſed quaſinaturaliter frigidus mouetur et erigitur ſed nullatenus perficit: vel hab; duas virgas vna impedit reliquā:vl' quācito apponit virgā ſemē ſpargit:vel bñ immittit: ſed nō pficit.multa talia ⁊ cōſimilia de facto habuiꝰ corā me.⁊ tam in iudicijs ꝙ̄ cōfeſſionibꝰ quotidie poteris experiri.⁊ dicas in talibus ꝙ ſi pōt iuuari electuarijs vel medicinis aliquibus planū eſt: ſi nō pōt in aliquibus ex his cōſulēdus eſſet papa:tñ ſi puella virgo ſit : ⁊ vterqꝫ cōfiteatꝰ in oībꝰ his ſpectandū erit trienniū : ꝙ̄ elapſo quaſi naturalꝛ frigidus que mulieres de ꝓuincia vulgariter deſbaruatū vocāt forte poterit diuidi: ſm ea que dixi de naturalꝛ frigido:tñ tutius eſt ꝙ papa ſup his que merito videbunꝰ dubitabilia ꝯſulatꝰ. Etiā no.ꝙ iudex in inferioribꝰ ⁊ ſupioribus ex officio inquirere dꝫ vtrū vir aliquā de vicinia cognouerit:vt.j.eo.c.vlt.an mulier virgo ſit ⁊ ſi mihi credere voluerit : oēm quā poterit ſtudebit diligentiā adhibere arbitrādo perſonas hincinde:⁊ ſtatim ⁊ qualitatē ⁊ famam tam principaliū ꝙ̄ acceſſoriorū.⁊ ſm h' via regia incidet.ſm qꝺ.ꝫ.et.j.docco : qꝛ totū cōmittiꝰ arbitrio ſuo.arg.ꝫ.de offi.deleg.de cauſis.et ff.de vſur.mora.⁊ de teſti.l.iij.⁊ de verb.obli. l.ꝯtinuus. ⁊ mādati lucius titius.⁊.ꝫ.de dona.apoſtolice.qꝛ nec per ius oīa terminari pñt.⁊ ideo vbi dubitabit ſemp cōſutat principe:qꝛ de tāta re ſegnius nō eſt agendū.xlij. di.quieſcamus.lxj.di. miramur.ꝫ.de trāſac. c.vlti.⁊ no.j.eo.ver.ſi.Ubi aūt maſculus maior eſt.xiiij.an.vel.xv.qꝛ in hac etate conſueuerunt eſſe puberes:vt not.ꝫ.de deſpon.impu.§.⁊ qualiter probeꝰ.ver.ſcdo inducitꝰ.ſed minor.xviij. adhuc non hꝫ plenā pubertatē licet pubes ſit.arg.ꝫ.de regula : qꝛ ⁊ in inſulis.plena em̄ pubertas eſt.xviij.an. in homine ſed in muliere.xvij. vt.ff.de adop. arrogato.§.non tantū.⁊ de alimen.⁊ ciba.lega.l.mela.j.rñ. ⁊ inſti.de adop.§. minorem.et ideo in hoc caſu ſcꝫ qñ eſt minor.xviij. an. lꝫ maior. xiiij.an.dico ſemper trienniū ſpectandū:vel quouſqꝫ.xviij.anni ſint cōpleti:vel vltra dari ad arbitriū iudicis.ſcd̄m qꝺ videbit qualitates perſonarū.⁊ tp̄s quo ſimul ſteterunt: vt.j.eo.c.ſi.quicquid allegeꝰ quicquid conteſtatur.⁊ ideo correcta eſt.l.que dicebat bienniū ſolūmodo expectandū.C.de diuor.l in cauſis.qꝛ edocti ſumus ex his que inter hoc prouenerunt:⁊ quoſdā amplius ꝙ̄ bienniū tp̄is non valentes:poſtea potentes oſtenſos miniſtrare filiorū ꝓcreationi.in auē.de nup. .§.per occaſionē. verū ſi lapſo triennio iurauerūt ſe nō poſſe carnaliter cōmiſceri.⁊ dicāt ꝙ vir nullatenus moueꝰ ad coitū : nec infra hoc tp̄s motus fuit apparet ꝙ frigiditas allegatꝰ:⁊ ideo ſi hac de cā celebreꝰ diuortiū:et maritus poſtea cōtrahat:ſeparabunꝰ ꝯhentes ſecundo.ſm hoc pōt intelligi qꝺ dicit litera.j. eo.laudabilē.rñ.j.vñ ꝙ ibi dicit ſi frigiditas prius ꝓbari nō poſſit:qꝛ ꝙ maritus ſubaudi erat.xiiij.an.vel.xv.ſed.T.dixit puta qꝛ manifeſta ſigna ⁊ ꝓbationes erant parate:⁊ſic nō videtur intellexiſſe literā ſed erraſſe:vt not.ꝫ.eo.§.rñ j.niſi forte excuſes eū: vt no.j.eo.ver.ſi.que em̄ alie probationes extare poſſent:niſi ꝙ tētet ⁊ det operā efficacē: ⁊ tñ edocti ſumꝰ ⁊c.vt.ꝫ.eo. ver.non tñ ignoro.⁊ qꝺ doc.ſentiunt cum.T.ſed ego expono qꝺ habes in.l in cauſis. imbecillitatē nature.ſ.qꝛ tarde pubeſcit:vt.ꝫ.de deſpon.impu. puber. ⁊ ſic imbecillitas nature.i.ſimplicitas ſeu mollities que ꝓuenit ex defectu etatis non eſt impedimentū perpetuū ſed ⁊ ſi in hoc caſu dicant cōiuges ꝙ bene mouebaꝰ ⁊ erigebaꝰ:ſed non poterat perficere:tunc apparet ꝙ ex cauſa maleficij ſoluitꝰ:et ideo dic vt no.ꝫ.eo.verſi.ſed ſi vir dicat. ¶Porro vbi accidētalis ⁊ violenta impotētia allegaꝰ:vt ſectio incontinēti poterit diuortiū celebrari et mulier in dño nubere : qꝛ hoc oculata fide probabiꝰ.ſm ea que no.ꝫ. proxi.ver.accidētalis aūt.⁊ de ꝓba.§.⁊ quot ſunt ſpecies.ver. octauo.fit etiam probatio per inſpectionem. ¶Si vero impotētia feminea allegaꝰ vt arctatio de qua dixi.ꝫ.§. proxi.ver. femina.tūc ſimpliciter ſecundū ea que dixi:aſſero matrimonium incontinenti dirimi poſſe hoc modo:vocabūtur matrone fide digne et experte in opere nuptiali.argu.ff.de ven.inſpi.l.j. reſpon.j. verſi. igitur.et ſuper periculo animarum obteſtabuntur et ſub fide ſua quod cam ſcilicet arctam cum manu et oculo diligēter inſpiciēt an ſit corrupta:et an poſſit fieri mater. et ſi referant ipſam corruptā conuincitur accuſans matrimonium : ſed quia ſepe fallitur manus et oculus poterunt iterum ⁊ alie vocari:magis experte que etiam diligentius hoc conſiderent: vt.ꝫ.de proba. ca.pe.ſin autē dicant ipſam virginē et inaptē

ſieri poſſe tūc impedimētū ex pte viri: ⁊ iō iu
dex diligēter inquiret an vir moueatur ad
coitum vel nō: ⁊ ſic pſumi frigiditatē vel ma
leficium. ⁊ pcederet ſm ea que no. ſ. eo. §. rñ.
j. ⁊ ver. ſeq. vſqȝ ad verſum porro. ¶ Quid ſi
mulieres aſſerant ipſam non poſſe fieri ma-
trem naturaliter: incōtinenti pōt diuortiū
celebrari. ⁊ dabiť viro lnia cuȝ alia ɔ̄hendi:
ſed mulieri cōtinentia indiceť: vt. j. c. frater-
nitatis. rñ. j. nec ob. ꝙ dicit in pncipio ibi: cuȝ
quo p multos annos: narrat em̄ factum. naȝ
nec anni pſunt niſi ſint aſſignati per iudicē.
ſm ea que no. verſi. ſed ſi vir. ⁊ epš nullū tpš
aſſignat: ſȝ incōtinēti ſniam tulit: ⁊ dicit pa
pa ꝙ iuſte pceſſit: lȝ decept⁹ fuerit. vt in. §. j.
eiuſdē decre. ꝟſi. nos tamē. ¶ Si tñ diuortio
lato mulier vel inueniat q̄ poſſit hui⁹ ſeras
reſerare ſiue medico iuuante ſiue virilitate
nature nūc apparet eccleſiā deceptam fuiſſe
retro. ideo priori viro reſtitueť niſi votū ſolē-
ne emiſiſſet: vel religionē intraſſet pfitendo:
vel niſi adulterata fuiſſet ⁊ marit⁹ exciperet
contra ipſam: ſȝ ſi maritū aliū duxerit q̄diu
caſus dubitabilis eſt. i. q̄diu pēdet lis q: for
te credit ſe iuſte ſeparatam vel q̄diu dubita
bilis eſt i. quouſqȝ prima vice cognita fuerit
nam poſtea ſcire pōt eccl'iam fuiſſe deceptā.
poteſt adherere ſcdo vt. j. eo. fraternitatis. §.
j. ⁊ ſic ſnia lata per errorē probabilem retra-
ctatur ex quo veritas inueniť. j. de pur. vul-
ga. ſignificātibus. ⁊ ff. de condi. ſine cā. l. ij. q:
hec ſententia nunq̄ tranſit in rem iudicatā:
vt ⁊. ſ. de ſen. ⁊ re iudi. lator. tenor. conſangui
nei. ſed ⁊ ſi reddatur apta priori per frequen
tem vſum ſecundi videtur qđ primo ſit reſti
tuenda: vt. j. eo. c. fraternitatis. §. vlt. ¶ Quid
ſi in prima vice ſeu poſt primam vicem. ji. ex
quo ſecundus vir eam cognouit primus re-
petat eam vel ipſa primum virum apparet
ex ſuperioribus ipſam reſtituendam. ¶ Et
quid ſi non pōt cognoſcere adhuc ipſa reſti-
tuatur. ſcđo. ⁊ ſic in infinitū. ſm Jo. ¶ T. di-
xit ipſam reſtituendā priori viro bis: nō ter-
tio: q: nec licet tertio appellare: vt. ſ. de ap-
pel. ſua. ij. qđ. vj. ſi q̄s in quacunq̄. C. ne in
vna eadēqȝ cau. li. tertio prouo. in rubro et
in nigro. ¶ Uľ tñ ꝙ ſi ſecundus eā cogno-
ſcit reſtituenda ſit primo: cum quo p triēniū
remanebit quaſi pſumať maleficiat⁹ fuiſſe.
ſm ea que nō. ſ. e. ꝟ. ſed ſi vir. ita ꝙ ſi interim
eā cognoſcere pōt cum ea remanebit. al's la-
pſo triennio reſtituetur ſecundo. ſine ſpe re-
ſtitutionis primo faciēde. ⁊ hic erit caſus in
q̄ q̄s poterit priuari iure ſuo. ſine culpa ſua
ſed non ſine cā: vt. ſ. vt lite non ɔteſt. q̄m fre-
quenter. §. ſi vero. ⁊ excuſať mulier de adulte
rio q: dolo caret: vt. xxxiij. q. ij. in lectū. et. ff.
de adul. l. pe. et ſm hoc pōt exponi q̄diu arti
culus iſte dubitabilis eſt. j. e. fraternitatis. §.
j. ad fi. ¶ Hoſt. vero ſic no. circa hūc articulū.
qđ ſi mulier non erat cognoſcibilis primo ſi
cut ſecundo: puta q: erant hoīes diuerſe cō-
ditionis ⁊ diuerſe nature: tūc nūc reintegra
bitur matrimonium nec reſtituetur prio vi-
ro. ſed ſi cognoſcibilis erat primo cuius ſibi
cōmiſceret: tūc hȝ locū reſtitutio ⁊ reintegra
tio. ⁊ hoc plane videnť ſonare litere. j. e. fra-
ternitatis. §. j. ⁊ facit p eo opinio viroꝝ ma-
gne autoritatis: quā no. ſ. de deſpō. impu. §.
⁊ q̄ ſpōſalia. ꝟ. fi. q̄ incipit q̄d ſi adoleſcēs. ſȝ
q̄s iudicabit de hoc. ſ. vtꝝ ſit eiuſdē conditio
nis ⁊ eiuſdē nature: ⁊ ideo ꝙ dicit. c. fraterni
tatis. cuius ſimili expone. i. hoīs: q: ſcđs eſt
homo ſicut ⁊ primus. neuter frigid⁹ neuter
maleficiatus. vterqȝ legitime etatis ideo ex-
pone: vt. ſ. not. ver. videretur tñ. ¶ Sed et ſi
diſſimulando. pōt notari in defectum vel ni
mia carnoſitate. ſeu quantitate vel in groſſi
tudine lancee virilis ſm Uinc. de quib⁹ dic
14 ſicuti. j. no. ¶ † Quid ſi mulier dicit ꝙ vir nō
poteſt eam cognoſcere allegās ſuper hoc de
fectum mēbri viri. in hoc caſu dic virum in-
ſpiciēdū per homines expertos ⁊ honeſtos.
ſicut dixi de muliere areta. ſ. e. ꝟ. ſi vero impo
tentia: q: eadē ratio eſt vtrobiqȝ ergo idē ſit
ius. ſ. de ɔſan. tua. C. de lib. pte. vel ex here. l.
j. et ad le. fal. l. fin. Nam eunuchi nedum per
ſectionem fiūt. ſȝ etiā ſic naſcunť: vt. ſ. de cor
po. vitia. c. ex parte bartholomei. ad fi. ergo
non melius q̄ oculata fide poterit hoc pro-
bari. et ad idem faciunt. et in hoc caſu poſ-
ſent intelligi iura inducta. ſ. de deſpon. im-
pu. §. ⁊ qual'r probeť. ver. primo. ſic etiā pōt
intelligi. j. eo. laudabilē. ibi ſi frigiditas pri⁹
probari nō poſſit. ⁊ gl. T. quā ibi fecit. ⁊ quā
reprobaui. ſ. eo. ver. vbi aūt maſculis. lȝ non
putem: qđ hunc habuerit intellectū. hoc ex-
pertus ſum in duob⁹ cauſis de facto in q̄b⁹
feci inſpici virum nedū per laicos: ſed etiam
per clericos. ⁊ inuentū eſt in vna. qđ vir ha-
bebat mēbrū admodū verruce. ⁊ ita puū qđ
vix poterat mingere. et teſtes erant admodū
cicerū ita ꝙ vix diligēter polpādo poterāt re
periri: in alia habebat vir teſtes ſup virgā: ⁊
ipſam virgā adeo ineptam qđ videbať mon
ſtrum. ⁊ inſup oīno imberbis erat: poſſet etiā
eſſe hermofrodita. ſunt ⁊ alia quedā ſigna ſe
creta que audiui ab aliquibus que ſcribere
erubeſco. ſȝ ſi iudex vult mihi credere cū hic
non litigeť de lana ſed de aīa: ⁊ p inſpectio-
nem ⁊ oēs alios modos: ⁊ circunſtantias ſu
periores ⁊ inferiores in hac materia: tam ex
parte viri q̄ mulieris omnē diligentiā quaȝ
poterit ad hoc vt veritatem inueniat: adhi-
bebit. ſimile not. ſ. deſpon. ſub rubrica de ma
trimo. §. qualiter contrahatur. ver. cum vin-

15 cuntur.ʒ.e.ver.qd ſi mulier. ¶ † Quid ſi mulier allegat magnitudinē mēbri viri dicens qd nō pōt ipſum tolerare: dixerūt aliq ipaʒ audiēdā ſi ſit inequalitas innaturalis ꝯſiderata alioꝝ diſpoſitione mēbroꝝ. ⁊ dicit Auicenna ꝙ mulier qñqꝫ non eſt anguſta: ſed nō ꝯuenit ei ſuꝰ par ⁊ ipa iteꝝ nō ꝯuenit pari: ⁊ indiget vnuſquiſqꝫ coꝝ ꝑmutatione. audiui tñ a muliere experta qd hoc vix aut nūqꝫ accidere pōt. dicunt aliq talia relinquēda eſſe iudicio expertarum. ego tñ papā cōſulerē in
16 hoc caſu. ¶ † Quid ſi vir habeat membrum nimis carnoſum: audiui ab expertis qd hec pōt eſſe inſta cā. nā ⁊ infirmitas que elephātia vocaꝛ poſſet dare occaſionem que reddit etiā naſum groſſum. et hoc de facto expertꝰ ſum. ⁊ ad has duas qōnes facit. ʃ.e. fraternitatis. § nec tñ. ibi cuius cōſimili. ⁊.c. qd ſedē. ¶ Quid ſi ita arcta eſt mulier ꝙ nulli eſt cognoſcibilis ꝑter diuinū miraculū vel inciſionem grauē: iuſta ē cā diuortij. vt. ʃ.e.c. fraternitatis. § peñ. ¶ Quid ſi a viro primo nullatenus pōt defloꝛari. ⁊ iō ſepata: ſʒ ꝑ frequētem vſum ſecūdi reddaꝛ apta primo. hic eſt diſſenſio. dicūt em̄ cōiter qd i hoc caſu nō eſt reddenda pꝛio: ⁊ ſic intelligūt. ʃ. e. fraternitatis. § ſi. alij contra ⁊ hi ꝓbabilius dicere videntur triplici rōne. ¶ Pꝛima eſt qꝛ per opꝰ humanum abſqꝫ diuino miraculo facta eſt pꝛimo apta: vt. ʃ. eod. fraternitatis. § nos tñ. ¶ Scda qꝛ nunc apparet qd impedimētuʒ fuit tꝑale qd ex poſt facto ceſſauit: ſʒ nulluʒ tꝑale impedimentū mrīmonium dirimit ſm oēs. ¶ Tertia qꝛ ſm teſtimoniū mulieꝝ apparet nūc eccleſiā fuiſſe deluſam ſic em̄ teſtificanꝛ qd mulier adeo eſt arta ꝙ nulli viro apta eſt: vt. ʃ.e. fraternitatis. rñ. j. qd teſtimonium ex quo a ſcdo viro cognoſcitꝛ apparet falſum fuiſſe. ⁊ iō ſnīa retractaꝛ: vt. ʃ.e. frñitatis. § nos tñ. ⁊ hoc amplector de iure ſer pro ꝯſuis tutius ſit ꝙ papa in talibꝰ nō expſſ. m determinatis cum noui caſus ſunt cōſulaꝛ.

¶ De matrimonio contracto contra interdictum eccle. Rubꝛica.

1 ¶ Interdictū qd ſit. Et a quo fieri poſſit. 2.
3 Matrimonium contractum contra interdictum eccleſie an teneat.

Poſt alia īpedimenta matrimonij conſequēter eſt de eccleſie interdicto videndum quod generaliter impedit ſed nō dirimit. hic igiꝛ videdū occurrit. ¶ Quid ſit eccleſie interdictum. ¶ A quo fieri poſſit. ¶ Quid iuris ſit de mrīmonio contra interdictum eccleſie contracto.

1 Quid † ſit eccleſie interdictum. Pꝛohibitio ꝯtrꝰ mrīmonialis: ſiue ꝑceptum ꝓhibitoꝛie factum. ſ. qñ pꝛohibet ne quid fiat. hoc enim interdictū ab interdicendo dꝛ: ſecus ab interdictis ciuilibus. nam illa ideo interdicta vocātur: quia inter duos datur. vt inſti. de interdi. § ſunt qui putant.

2 A quo fieri † poſſit. Et quidē aliqñ fit a canone. ſ. qñ papa ex certa ſcia cōſtitutionē faciēdo pꝛohibet contrahi mrīmonium. ⁊ hoc aliqñ inducit tēpoꝛale impedimentū. ⁊ tunc impedit mrīmonium ſed non dirimit. exēplū. ʃ. e. § qd iuris de mrīmonio. ꝟ. ſi tpalis. ¶ Aliqñ vero inducit impedimētū perpetuū: ⁊ tale interdictū impedit ⁊ dirimit. ⁊ de tali loquitur. xxxv. q. iij. cōtradicimus. ʒ. de ꝯſan. ⁊ affi. non dʒ. aliqñ iudex qui de hac cā cognoſcere poteſt. cum em̄ matrimonium magnuʒ ſacr̄m ſit in eccleſia dei: vt. ʒ. de ſpō. duoꝝ. c. j. de biga. debitum non poteſt de ipſo cognoſcere de iure cōi niſi ſit ep̄s. Sʒ qōnes ſuper eo moto ad ip̄m erunt ꝑferende: vt. xxxv. diſt. perlectis: vel ad officialem ſuū qui vocatur miſſus vel ab eo ſpecialiter delegatum: vt. ʒ. de frigi. ⁊ malefi. c. j. de regu. c. ij. ⁊ de inſtitutionibus. ex frequentibus querelis. ⁊. ʃ. eo. c. j. ⁊. ij. ſed ⁊ capitulum: archidiaconus: archipreſbyter: abbas: vel alius miniſter eccleſie ex ſpeciali mandato ep̄i vel ꝯſuetudine pꝛeſcripta hoc poteſt: aliter non. ſic intellige. ʒ. de teſti. alberticꝰ. ⁊ de teſti. cog. pꝛeterea. et qꝛ he due decre. dicunt ſcʒ capitulū cognoſcere poſſe: intelligi pōt generaliter ſede vacante: tum qꝛ ſuccedit in iuriſditione: tum pꝛopter periculum anime. ʒ. de maio. ⁊ obe. cū olim. ⁊ vt lite non conte. qm̄ in fi. § j. ⁊. ʃ. de here. ad abolendam. reſpon. j. ſed in alijs ſeruaꝛ conſuetudo vel pꝛiuilegium ſpeciale: vt. ʒ. de frigi. fraterni.. reſpon. j. ⁊ de reſtitu. ſpolia. litteras. reſpon. j. ʃ. de excef. pꝛela. accedentibus. ⁊. ʒ. de ꝯſang. ⁊ affi. c. j. ergo poteſt fieri interdictum niſi ab illo q de hac cauſa cognoſcere poteſt ſcd̄m Damā. ſed male dixit quia ⁊ a parochiali ſacerdote fieri poteſt: vt ptʒ. ʒ. de clande. deſpon. cum inhibitio: ⁊ tamen talis cognoſcere non poteſt. vt ptʒ ex premiſſis. duo enim requiruntur ad hoc vt aliquis de hac cauſa cognoſcat ſcilicet quod poſſit iudicare et ſciat iudicare: vt. ʒ. de conſang. et affi. c. j. in fin. quod quidam intelligunt ſaltē per experientiam ꝗuis canones ignoꝛēt. argu. C. de iudi. certi. et in auten. de iudi. reſpō. j. § j. colum. vj. quod mihi non placet: quia hic tractatur de periculo anime. aliud ergo de fundo: vnde conſulo epiſcopo idiote vt perito deleget: idem etiam ſi neſcit conſulere

peucatori: et ſicut ſpūalis iudex dʒ eſſe cautꝰ et diſcretus: vt.j.de peni.deus qui rñ.j.et c.of ficij.in fin.et c.oīs vtriuſqꝫ ſexus.§.ſacerdos. ¶ Quid ergo ſi is q̄ neſcit ſed idiota eſt fert ſniam.vr̄ ſnia lata a nō ſuo iudice.ergo non valet vt de cōſue.c.iij.et de iudi.at ſi clerici.et C.ſi a nō cōpetē.iudi.l.fi.et ſic ipſo iure nulla. examinet̄ ergo iudex: et ſi neſcit rñdere appa ret ipm̄ nō fore iudicē.de hoc em̄ aliter con ſtare non poterit.ar.ſ.de ele.cōgregato.et de eta.et quali.cū ſit ars artiū.et c.vlt.nec em̄ eſt delegāda niſi perito et exercitato: vt.xxj.di.§. j.et iij.q.ij c.vlt.et de pe.di.vj.ca.j.ſed nō puto qꝫ propter hoc ſolū ſit irrita ſnia ex q̄ hʒ pote ſtatē iudicādi: q̄uis ſciam nō hʒ nec etiā ir ritanda niſi ꝓbato errore: ſed tūc bene irrita bitur.ar.ſ.de frī. fraternitatis.§.j.et in fi.j.de ſen. et re iudi.tenor.lator. cōſanguinei. et hoc intelligo tam de errore facti q̄ȝ iuris.et ſm̄ b̄ qđ dixi.ſ.qꝫ alius non pōt de hac cā cogno ſcere niſi q̄ hʒ poteſtatē et ſciam exponendū eſt non pōt.i.nō dʒ.et ſic eſt ꝯ̄ſiliū: ſed ſi nō hʒ ptātem tūc nullo modo pōt imo irrita eſt: vt ſ.dixi: qꝛ nō a ſuo iudice lata.et ſm̄ hoc illud verbū pōt poſitū.ſ.de cōſang.et affi.c.j.in fi. proprie et improprie tenet̄: proprie reſpectu ptātis: et improprie reſpectu ſcientie.et iunge qđ no.j.de peniten.ſub rubrica de remiſſio nibus.§.primo.

3 Quid iuris † ſit de matri monio cōtra interdictū ecclīe ꝯtracto. Et q̄dē aut interdictū fit ſine cā.et tūc nullū eſt inter dictū.ar.j.de accu.cū dilecti.§.j.qꝛ ſine cā no lentē tranſigere pretor neminē audiet. ff.de trāſa.cū hi.§.vult igit̄ or o.et ar.xxiij.q.viij. accidit.et in his q̄ no.ſ.de libel.obla.§.q̄d de beat.ver.in pſonalibus.aut cū cā.et tunc ſub diſ. qꝛ aut cā eſt tpalis aut ꝑpetua. ¶ Si tē poralis: puta interdicit̄ ne ꝯ̄hat̄ propter fe rias.nō eſt cōtrahendū matrimoniū ꝯ̄ctū tñ tenet. de hoc no.ſ.de fer.§.quid no. ver.itē lʒ matrimoniū.et no. qꝫ in hoc caſu nō interdi citur cōſenſus matrimonialis: q̄ ſolo ꝯſenſu perficit̄: ſed ſolēnitas nuptialis: ſm̄ Goffr.et Ray.vt.ſ.de fer. capellanus.xxxiij.q.iiij.nō opʒ et c.ſeq. Itē interdicit̄ traductio ſolēnis vt.j.eodē.nec vxorem. Item carnalis copula ſecundū Ray.qđ intelligit Goffre.qñ eſt pre ceptū ſecus qñ eſt conſiliū ſm̄ ea que no.ſ.de ſpon.ſub rubricella de matrimo.§.q̄s ſit effe ctus.ver.ſed nunq̄d ego puto qꝫ hodie et con ſenſus et ſolēnitas iterdicāt̄.nā his diebꝰ nō interponet ecclīa autoritatē ſuā: ſicut de fa cto ſeruari videmus: nec ſine autoritate ec cleſie eſt mr̄imoniū ꝯ̄hendū alias penā hʒ et clādeſtinū iudicat̄: vt.ſ.de clandeſti.deſpō. cū inhibitio, et ſic per ꝯ̄ns oīa ſequētia ꝓhi bent̄ lʒ mr̄imoniū teneat ſi cōtrahat̄.et idem dicas in oībus caſibꝰ q̄ impediūt mr̄imoniū ꝯtrahēdū: ſed nō dirimūt iā cōtractū.q̄s not. ſ.de matri.§.qualr̄ impedit̄.ver. crimē.et ſe. ¶ Si ꝑpetua aut vera aut falſa.ſi vera incō tinēti ſeparant̄.et negotio examīato ꝑpetuū diuortiū fert̄.et ſic pendēte lite ſeparant̄.i.ſe paratim morant̄.vt.j.eo.c.vlt.et.xxxv.q.ō.iij. ꝯ̄dicimus.et.ſ.de cōſan.et affi.nō dʒ.in fi.et de eo q̄ dux.in ma.quā pol.per adul.cū haberet in fi.et de ſpon.duorum.tua.in fi.xxxiij.q iij. nō opʒ.x.di.vides. C.de legi.nō dubiū xxxv. q.iij.imperiali niſi cōſuetudo q̄ ſcandalū ge neraret et multitudo cōtrahentiū: vel defectꝰ ꝓbationis vel indulgentia dñi pape rite im petrata impedimētis ꝑpetuis canonica con ſtitutione inductis.diſpēſationē cōcedat: vt ſ.de cogna.ſpi.c.j.in fi.et c.ſup eo.et de cōſan. et affi.qđ dilectio.qꝛ circa.qđ dic vt not.ſ.de cog.ſpi.§.q̄s ſit effectus. ver. effectꝰ vō tertie ſ de eo qui dux.in ma. quā pol ꝑ adul.in fi. adeo qꝫ ſi etiā in facie ecclīe cōtrahat̄: et am bo parētes impedimētū ſciebāt ꝓles illegiti ma cenſebit̄: qđ dic vt no.ſ.de clāde.deſpō.§. quā penā.vō.pari. ſup illo verbo cōmēti.et in conſpectu ecclīe.et ſm̄ hoc etiā intellige.ſ.de deſpō.impu.ad diſſoluendū. ¶ Si vō cā pro pter quā ꝓhibitio fctā erat nō ꝓbet̄ vera.nō ꝑpter hoc ſolū qꝫ mr̄imoniū ꝯtra interdictū ecclīe ꝯtractū eſt dirimendū eſt: ſed tñ pnīa iniūgi dʒ de inobediētia: et ne preceptū eccle ſie deluſoriū videat̄ ad tp̄s pōt ſepari mr̄i moniū.et vtriqꝫ interdici carnalis copula.ſi tñ vterqꝫ habuerit malā fidē alr̄s illi ſoli cui interdictū factū erat. et ſciēs ꝯtraxit vr̄ inter dicendū ne exigat: et precipiendū vt ſoluat.et ſic intellige.j.e.c.j.ij.et.iij.et.ſ.de ſpon.veniēs mariota.et.c.cū apl̄ica.quo tpe elapſo libere pñt ſimul cōmiſceri: et eſt tp̄s arbitrariū q̄uis decretalis ponat vnū menſem.j.eo.c.j.in fi.et hoc idē.ſ.ſepari ad tp̄s pōt fieri q̄ñcūqꝫ cōtrahit̄ cōtra interdictū ecclīe cā factū ſiue ꝑpetua ſit ſiue tpalis: vera vel falſa. et ſm̄ b̄ pōt exponi ſeparant̄.ſ.ad tp̄s.ſ.de ſpō.duo. tua.in fi.et xxxiij.q.iiij.nō oportet.non liceat. ¶ Qđ aūt dixi pendēte lite cōiuges abinuicē ſeparandos: et poſtea ad tp̄s.intelligas verū quādo ab initio contra interdictū ecclīe ex preſſim factū ne contrahāt. eſt contractū ſe cus ſi ſine prohibitione aliqua inter ſe: vel in facie ecclīe cōtraxiſſent: qꝛ ex quo ius ſe mel acquiſitū eſt non eſt turbanda poſſeſſio vel quaſi: niſi probatione facta. et ſic ſoluit̄ ſ.vt lite pen.laudabilē.et.j.tit.j.cum inter. J. veterem.quod dic vt not.ſ.vt lite pendē.§. et qualiter.verſi.item ſi contingat. vel dic.qꝫ il la decre.laudabilē locum habet qñ ab initio in facie ecclīe ꝯtraxerūt. alr̄s ſi clam et oppo

natur ĩpedimētū ꝑpetuū et pēdente lite poterūt ſeparari et debebūt: qꝛ tūc ab initio ꝯ iter dictum eccl'ie ḡnale ꝯhiř: qḋ ꝓhibet clādeſtia mr̄imonia ꝯhi. ꝙ veri⁹ credo: vt. ſ. de claſ. deſpō. cū inhibitio. rn̄. ſ. ⁊. §. ſi q̄s aūt. ⁊. xxxiij. q. iiij. non opꝫ. ⁊ ſ. e. c. vlt. ¶ Hec locū h̄nt qñ matrimoniū ꝯhiř ꝯtra iterdictum eccl'ie ſcripte ꝯſtōnis vel ꝯtra interdictū iudicis inferioris pape. ¶ Quid ergo ſi ꝯtra interdictū pape interdicentis ⁊ ꝓnunciantis irritū ꝯtrahiř vr̄ qḋ nō valeat ar. ſ. de elec. innotuit. l fi. ⁊ de ꝓbē. inter cetera. ſ. de deſpō. impu. ad diſſoluendam. in fi. ⁊ de ſpō. duo. tua. l fi. ſi eñ ꝯſtō ſcripta ex cā hoc diceret irritū eēt multofortius ſi lex viua. arg. ff. de arbi. celſus. ⁊ de ꝑpē. ſi cū militi nā ⁊ vxor viua fortior eſt ꝙ̄ mortua. vt i auť. de inſtrō. cautela §. ſi vero tale aliquid ꝯtigerit q̄le i armenia. col. vj. dixit Goſ. ꝙ mr̄imonium ꝯtractū tꝫ p iura ſupioꝛa. mihi vr̄ in hac qōne ꝙ recurrendū ſit ad intētionem pape: q̄ ex cā reddit pſonas inhabiles ad cōtrahēdū. nam ſicut ḡnalē ſup hoc cōdi. ꝯſtōnem ſic ſpālem ⁊ localē et perſonalē. ad hoc. xxix. di. ſciendum. ſi ergo intēdit ꝙ mr̄imonium ꝯtra tale interdictū ſuū factum nō valeat nullum eſſe matrimonium iudicabo. ⁊ vide qḋ no. ſ. qui cle. vel vo. §. q̄s vouens. ver. tu dicas. ⁊ ſe.

a ¶ Dicunť aūt ſpurij. adḋ doc. i c. ꝯſuluit. de ſer. non ordi. c. niſi cuꝫ pridē. in §. ſpurius. de renunc. ⁊ ibi doct. bar. i l. ḡnaliter. in §. cū autem. C. de inſti. et ſub.

¶ Qui filij ſint legitimi. Rub.

1 ¶ Filioꝝ ḡna quot ſint. Et qui ſuccedāt. 3. Et q̄ alanť. 6.
2 Spurij qui dicantur.
4 Filij ſeruoꝝ ſuſcepti ex legitimo mr̄imonio legitimi nō ſūt.
5 Spurius omnis poteſt ſuccedere matri.
7 Matrimonium inter quos filios ſit prohibitum.
8 Filiatio qualiter probetur. Et que ſit cā legitimationis. 10.
9 Illegitimi qualiter ⁊ a quo legitimentur.
11 Papa non poteſt legitimare quo ad hereditatem temporalem: niſi in patrimonio beati petri. Et an poſſit diſpenſare cum filio adulterino. 12.
13 Imperator an poſſit auferre ius queſitum.
14 Legitimatus a papa ſimpliciter vel in forma ꝯmuni an ſit legitimat⁹ ad dignitates.

EGim⁹ ſupra de matrimonijs: ⁊ qꝛ ꝓles eſt vnuꝫ de bonis mr̄imonij nec tñ quelibet qꝛ nec quelibet habeť ex matrimonio: ⁊ ideo videamus q̄ filij ſint legi. dicentes. ¶ Quot ſunt ḡna filiorum. ¶ An vtrūq3 genus ſuccedat. ¶ An vtrūq3 genus alatur. ¶ An inter vtrūq3 ſit mr̄imoniū interdictū. ¶ Qualiter probeť filiatio vtriuſq3 generis. ¶ Qualr ⁊ a quo filij legitimenť vel ſui fiāt.

1 Quot †ſunt ḡna filiorum.

Et quidem ſeptem. nā alij ſunt. ¶ Legitimi ⁊ naturales vt ſuſcepti ex legitimo mr̄imonio. xxxij. qō. iiij. liberi dicunť et filij legitimi ſm legē veteris teſtamēti: ex dn̄is ⁊ ancillis: de voluntate vxoꝝ ſuſcepti: vt. xxxij. q. iiij. dicat. Iſmahel: recurrat. ¶ Alij legitimi ⁊ ciuiles. de his not. ſ. de cogna. leg. Alij legitimi ⁊ ſpirituales. de his no. ſ. de cogna. ſpiritua. ¶ Alij naturales tm̄ vt nati ex cōcubina indubitato affectu habita. ¶ Alij naturales ab initio. ſed ex poſtfacto naturales ⁊ legitimi. ⁊ hi pn̄t dici legitimati. ſ. e. c. tanta. ¶ Alij ſpūales tm̄. vnde oēs ſum⁹ filij pape, vel q̄ſi. ſ. de cri. fal. ꝙ̄ graui. ¶ Alij neq3 naturales neq3 legitimi reſpectu patris vt ſpurij. ſ. nati ex inceſtuoſo vel p legē etiā h̄uanā dānato
2 coitu vt. ſ. e. §. ſe. ver. ſpurij. ¶ Dicunť † autē
3 ſpurij[a]: vulgo queſiti quaſi de ſpuma riualium ſiue corriualium nati: que aūt ſit dr̄ia inter ſpurios ⁊ mā3ereſ ⁊ nothos: de quib⁹ h̄ēs. ſ. eo. p venerabilē §. pe. dic vt no. ſ. de fil. preſby. illa. n. dr̄ia que ibi no. inueniť in hyſtorijs in rubrica q̄bus nō eſt phas eccleſiā dei introire. vel pt̄ dici mā3er de ſcorto nat⁹ ſpurius q̄ patrē oñdit quē noiare phas non eſt. ſ. de adulterio natus. noth⁹ ꝓ nat⁹ de inceſtu. naturalis de ꝯcubina hec diſtinctio filiorū ſiue gḡ ci⁹ habeť. xxvj. q. vj. deinde opponitur. xxxiij. diſt. ſi q̄s viduā. in auť. q̄. mo. na. effi. ſui in. ſ. col. ⁊. §. ſi quis autē. col. vij. et in auten. vt liceat matri. ⁊ auie. §. fin. col. viij. xxx q. i. oēs. ⁊. q. iij. ita diligere. ¶ Hec aūt diſtinctio ſecundū iura ciuilia ⁊ canonica fit: non naturalia. nam ſicut ab initio oēs liberi naſcebanť: ſic naturales. vt ꝓbant. c. ſupius alleg. quare hodie etiā ſpurij naturalr generantur: non tñ ſunt legitimi. vñ ſicut medela adinuenta eſt vt ſerui libertatē ꝯſequanť: ſic qḋ etiā illegitimi legitimari mereanť. vt in auten. qui.

autē.q̄ mo.na.effi.legi.§.nouiſſimus.col.vj. ⁊ qui.mo.nat.effi.ſui.in ſ.co.col.vij. vide ſup hoc qđ no.ſ.de cōſan.⁊ affi.§.⁊ vñ dicatur.⁊ de filijs p̄ſby.§.q̄s dicaꝛ filius preſby.

3 An utrumq; genus ſuccedat. Et quidem primi.ſ.legitimi ⁊ naturales ſuccedunt ⁊olbus ꝑferunꝛ.vt in autē. de ſucceſſiōe.ab īte.col.ix.⁊ C.de ſuis.⁊leg.ꝓtotū.⁊ ī auꝛ.d ſucceſſiōe ⁊ dñr legitimi ex q̄ publice ī facie eccleſ.ↄ̄xerūt paretēs: q̄uis inter eos m̄rimonium nō poſſit eſſe:dūm alter ↄiugū habeat bonā fidē.vt.ſ.e.cū inter Jo.⁊.c.ex te nore.ſec⁹ ſi ambo ſciūt impedimētū.vt.ſ.eo. referēte. ¶ Itē ſec⁹ ſi clam cōtraxerūt ⁊ īpedimentū ignorabāt:q: tunc nō excuſanꝛ filij ſuſcepti ex tali m̄rimonio añq̄ eſſet p eccleſia3 cōꝓbatū puto tñ q ſi naſcatur poſt cōꝓbationem m̄rimonij q̄uis antea cōcepti ſint legitimi erūt.ſic intelligo.ſ.eo qđ nobis.arg. ff.de ſta.ho.⁊ ſeruo.⁊.l.q̄ in vtero. ⁊ inſtit.de inge.§.ſ.⁊ ſic eↄ̄ cōceptus ex m̄rimo.putatiuo ſed publice ↄ̄cto añ ſnīam/ſed poſt ſnīa3 diuortij nat⁹ legitimus reputaꝛ. vt.ſ.e.cum inter.ſup hoc vide.ſ.de clan.deſpō.§.quam penam.ſup verbo cōmēti ſuſcepta.⁊ ſup verbo ēt in cōſpectu eccl. ¶ Alij tñ hoc largi⁹ intelligūt dicētes q ēt nati añ approbatione3 legitimi cenſenꝛ poſt approbatione3 et facit ꝓ eis fauoꝛ prolis.⁊.ſ.de clan.deſpon.ca.ij. ſ.e.tanta.ſed ↄ̄ eos eſt odiū parētum.ar.ſ.de fil.p̄ſby.lr̄as.⁊ mens ⁊ verba ↄcilij gn̄alis.ſ de clan.deſpō.cū inhibitio.§.ſi q̄s vero.⁊ ſe.⁊ iſto addito tpamento:qđ dixi.nec ob.decr. a nobis.q: iam r̄ſum eſt nec decretaꝛ.tāta.q: loquitur in alijs ſuſceptis ex concubina.

¶ S3 q̄ poterit rō reddi:q filij ſuſcepti ⁊ nati in cōcubinatu legitimēꝛ p ↄ̄ñs m̄rimoniū ſuſcepti vero ⁊ nati in m̄rimonio clādeſtino illegitimi cenſeātur:cū vtens m̄rimonio caſte viuat.xxxj.di.nicena. ¶ Ali⁹ ꝟo luxurioſe et ſic plus vr̄ h̄re luxuria caſtitate ↄ̄.l.ī auꝛ. de reſti.⁊ ea q̄ parit in.xj.men.§.vnū ſiquidē col.iiij.r̄ñdeo.hoc facit cōſtitutio eccl.⁊diuerſa cōſideratio.prima eñ nō cōſiderat pctm̄: vel odium parentū:ſed fauorē prolis tm̄.iōq; eſt eñ fauorabilis dilatāda.ſcđa vero cōſiderat pctm̄ ⁊ odium parentū nō fauorem ꝓlis: ⁊ iō reſtringenda eſt ⁊ ſtricte interp̄tāda, prima eſt a iure ciuili.iuuaꝛ.ff.de cōcub.l.ſ. ⁊ l3 vterq; peccēt moꝛtalr̄: tñ magis ſcādalizaꝛ. et magis cōtēni vr̄ eccl'ia in caſu vltimo q̄ in primo.⁊ iō delinquētes diſtricti⁹ vult punire. puniūtur aūt magis parētes in filios q̄ ēt in ſeipſos.ff.qđ me.cā.iſti quidē. ⁊ iō ꝓtiā in filios punit ip'os.vñ hoc dr̄ eſſe parentū ſuppliciū:in autē.qui.mo.na.effi.le.§.ſi.col. vj.ad hoc.ſ.eo.per venerabilē.§.videbaꝛ.ꝟſ. ipſe quoq;.⁊.§.ſi.et adde qđ not.ſ.eod.§.fina: ſub.§.legitimātur.verſi.vereant.⁊ ver.finali.

4 ¶ Hoc ēt no.† q filij ſeruoꝝ ſuſcepti ex legitimo m̄rimonio legitimi non ſunt neq; q̄ ad ordines neq; q̄ ad hereditates:q: cū pr̄ nihil propriū habeat fili⁹ ei ſuccedere non pōt:vñ ēt fili⁹ ſacerdotis legitim⁹ p̄ri nō ſuccedit ī hereditate ſpūali.vt not.ſ.de fil.preſbyr.

¶ Itē cōmiſſo crie leſe maieſta.m̄rimo. non ſoluitur:⁊ tñ filij nō ſuccedent.C.ad leg. iul. ma.quiſquis.vj.q.ſ.verū.ver.ſi quis idem in crie hereſis.ſ.de here.vergētis. ¶ Legitimi vero ⁊ ciuiles ſunt adoptiui/⁊ hi aliq̄ñ ſuccedunt:aliq̄ñ nō q dic vt not.ſ.de cog.leg.§. q̄s ſit effectus.⁊ verſ.ſeq. ¶ Spūales aūt ⁊ legitimi ſunt filioli:⁊ hi q̄ ad ſucceſſionē extranei reputātur. ¶ Naturales tm̄. ſ.nati de cōcubina vnica q̄ in domo ⁊ indubitato affectu cōiuncta eſt.vt.ff.de cōcu.l.ſ.⁊.ij.⁊.iij.⁊ talī q̄ in vxorem haberi poſſet.vt.C.de ↄcubi.l. vnica ex teſtō ſuccedunt. ⁊ ſi quidē pr̄ legitimam ꝓlem habuit l3 naturalib⁹ ⁊ m̄ri coꝝ vnciam relinq̄re:vel ſoli ↄcubine ſemiunciā nō vltra.nā qđ vltra relinquiꝛ deſcendētib⁹ ſi ſupſunt applicaꝛ. ¶ Quid ſi deſcēdentes deficiant ſed aſcēdentes ſuperſunt relicta legitima parte aſcendētib⁹: q reliquū fuerit: l3 diſtribuere naturalib⁹. ¶ S3 ſi deſcēdentes ⁊ aſcendentes deficiunt: l3 eos inſolidu3 inſtituere. ¶ Abinteſtato aūt ſuccedunt naturales vna cū m̄re ſua virilr̄ ī duas vncias nō ſupſtite prole legitima liberoꝝ coniuge. ¶ Sed ſi proles legitima vel cōiunx ſupſint debent naturales ſaltē alia ſuccedentib⁹ arbitrio boni viri. ¶ Sicut aūt ⁊ inquantum ⁊ q̄ñ ſuccedunt liberi naturales parentib⁹ ita intm̄:⁊ tñ ſuccedunt parentes liberis vt par pietas ſeruetur eis.⁊ idem de naturalib⁹ nepotibus eſt ſeruādum.vt in autē.quib.mod. na.effi.ſui.§.diſcretis.vſq; ad illū.§.q̄ñ vero et.C.de natu.lib.l.vlt.⁊ in autē. ibi poſita l3.

¶ Quod āt dixi q ſupeſtes cōiunx legitia excludat liberos naturales ab inteſtato videtur iniquū:q: agnati excludunt cōiugem. vt C.vnde vir ⁊ vxor.l.vnica.at naturales excludunt agnatos in duas vncias nō ſuperſtite coniuge:vt ſ ꝑ3 ergo naturales ſaltem in duas vncias excludunt cōiugem:q: ſi vinco vincentem te multofortius vinco te. vt.ff.de diuer.⁊ tempo. preſcri.de acceſſionibus. ſed hic fallit regula illa.et eſt forte ratio fauoꝛ ⁊ honoꝛ m̄rimonialis propter quē noluit lex: q viuente vxore legitima naturales ſuccederent in memoriā matrimonij p̄teriti: nec mulier inde ſcandalizaretur.arg. C.re. amo.l.ij. ff.re.amo.l.ij.Item fallit regula in alio caſu ff.ad tertu.l.ij.§.obijcitur.Item.ff.quipo.in pig.ha claudius. ¶ Eſt etiā in mari triplex

gen⁹ piſciū morene locuſte pur pura ꝗꝫ piſciū vn⁹ ab alio vl cit:nō eꝫ.naꝫ morena a locuſta vincitur locuſta a purpura purpura a morena.hꝫ ergo ↄiunx ptātem diaboli.qꝛ naturali obeſt:ꝛ ſibi nihil ꝓdeſt.

¶ Ab initio aūt naturales: ſꝫ ex poſtfacto legitimi: qḋ contigit per ſubſequēs mr̄imoniuꝫ ꝛ alijs modis de quib⁹ ḋr. ſ.e. §.quaſr ꝛ a quo naturalib⁹ et legitimis in oībus eqparētur.

a ¶ Spurij āt manzeres et nothi.a adde q̄ differūt iſti iter ſe. vide gl.magiſtrā in.c. niſi cū p̄dē de renū.

¶ Spurij āt mā**ʒ**eres ꝛ nothi[a] cū iura agnationis nō hn̄t: vt no.ꝫ.de ↄſan.ꝛ affi.§.ꝛ vn̄ dicatur:nec pr̄i ſuccedūt:nec alicui ex pr̄na linea:ꝛ ſi quidē talibus relinquatur reſtituendū eſt ſoboli legitime: aut fr̄i:aut ſorori:aut pr̄i aut matri: ſi predicti nō extant:ſi extant ꝛ diſſimulauerunt vel tacuerūt īfra duos menſes inuadit fiſc⁹ res tales.ꝛ torquet amaſiā vt veritatem dicat de rebus ſibi vel alijs relictis.vt in autē.q̄.mod. na.effi.ſui.§.vl.ꝛ.C.de nat. li.l. l.heres etiā inſtitut⁹ſi talibus legatū tacitū conferat quartā ſuā amittit.C.ad.l.fal.etiaꝫ.ff. de vſur.cū quidā.§.tacito.ff. ḋ his qui.vt indi.aufer.hr̄.l.heres qui.ꝛ.l.in fraudeꝫ. ¶ Jmo ēt ſm.do.meum ſpurius nulli ſuccedit.ſ.ex inceſtuoſo coitu natus.vt.C.ad orfi.ſi qua illuſtris.ſec⁹ de vulgo q̄ſitis:qꝛ nl' lius iura ſanguinis retinēt.et mr̄ib⁹ ſuccedunt: multoforti⁹ naturalis.idē intelligas de ꝓximioribus linee mr̄ne. et eꝫ. ſic itelligebat.ff vn̄ cogna.hac pte.ꝛ.l.ſi ſpurius.ꝛ inſti. ad ſena.conſul.orfi.§. nouiſſimo.

5 b

b ¶ Oīs ſpuri⁹ poſſet ſuccedere mr̄i. adde gl.inſti.de adop.in.§. pe.gl.in.l. pe.C.ad orfi.gl.ꝛ Cy. in autē. ex ↄplexu. C. de ince.nu. ꝛ Spe.tit. de ſucceſſ. ab ite.l.§.ſ

¶ Alij dicūt ꝙ illa.l.ſi qua illuſtris.ſpālis eſt in illuſtrib⁹qui bus caſtitatis obſeruātia p̄cipuū debitū eſt vt ibi ḋr:tali eīn nō ſuccedit nat⁹ de inceſtuoſo coitu:ſed alijs bn̄ ſuccedit ſeꝫ mr̄ibus inferiorib⁹ pr̄i ꝓo ſiue ſupiori ſiue infimo nullo mō: qꝛ hoc eſt pr̄nū ſuppliciū.vt in autē.q̄ mo.na.effi.ſui.§.vl. col. vj.ff.ſo.ma.l.ſi ab hoſtib⁹. ꝛ ſic magis punit in pr̄e ꝗꝫ in mr̄e: qꝛ ꝛ hoc fieri dꝫ.vt.xxxij.qō.ij. indignātur. ¶ Ur̄ tn̄ ꝙ.d.me⁹ dicat meliuſqꝫ tales parētibus nō ſuccedūt vt in autē.q̄.mo.nat.effi.ſui.§.vl.co.vij.ſꝫ appellatiōe parētū pr̄ et mr̄ cōtinētur.vt.ff.de ſ ius vo.l.iiij.§.ſ.ꝛ de ver.ſig.ſi appellatiōe.ꝛ ḃ eſt qḋ indiſtincte dicit decr.ſ.e. p venerabileꝫ §.vlt.qꝛ ſi tales neqꝫ a pr̄e neqꝫ a matre alēdi ſunt.vt dicunt autē. multomin⁹ ſuccedēt.

¶ Et hoc intellige de natis ex inceſtuoſo coitu per.l.canone cōprobate:hoc iō dico: qꝛ ſꝫ canones oīs coitus ꝓhibetur ꝛ dānatur excepto cōiugali:vn̄ fornicari oībus oīno non lꝫ.i.nemini ſiue clerico ſiue laico aliquo mō lꝫ vt.lxxxviij.di.fornicari.ꝛ ſm hoc intellige. xxxv.q.iij.c.j.ꝛ.ij.ꝛ.c.q̄dam lex.ꝛ.q vij.c.vni.

¶ Uerūtn̄ ſatis poſſet dici† ꝙ oīs ſpurius poſſet ſuccedere mr̄i⁹ niſi illuſtris ſit.vt.ff.ḋ inoffi.te.ſi ſuſpecta.§.de inoff.nā oīs fili⁹ illegitim⁹ eſt:niſi ex iuſtis nuptijs ſuſcept⁹: vt pꝫ in his q̄ no.ꝫ.de mr̄i.§.vbi.ꝛ ad idē de ↄſe. di.iiij.firmiſſime.ꝛ ar.ſ.eo.p venerabilē.§.vl. in fi.vbi dicit tales priuādos. ſm.l.hereditate pr̄na.no.non dicit mr̄na.ꝛ iō vr̄ ꝙ in auf. qui.mo.na.effi.le.§.ſ.hoc nomē parentū pro pr̄ibus tm̄ ſupponat.ſed do.meus intellexit vt dixi.ꝛ vbi inueniebat ꝙ ſpurius agere nō poſſet:exponebat.i. vulgo q̄ſitus ſi auderet os ponere in celū ꝛ iunge qḋ no. ꝫ.de ſuc.ab inteſt.§.ſi.ſub.§.certa.ꝛ ſeq.

6 An † vtrūqꝫ genus alatur. Nati ex inceſtuoſo coitu nequaꝗꝫ ſm leges.vt no. ꝫ.e.§.pxi.ver.vr̄ tn̄.ꝛ.ſ.e.p venerabileꝫ.§.vlt. ſed ſm can.benigni⁹ agitur: qꝛ volunt ꝙ ēt tales ſm facultates vtriuſqꝫ parētis alātur vt.ꝫ.de eo q̄ dux.in mr̄i.quā pol.p adul.cum hr̄et in fi.ꝛ eſt rō diuerſitatis iuris ciuilis ꝛ cano.qꝛ ciuile hꝫ originem ab hoīe ſicut ius gentiū.vt inſti.de iure natu.§.ius aūt gētiuꝫ ꝛ iō rigidū.ſed canonicū a iure naturali ꝓcedit.v.diſt.§.ſ.ꝛ iō benignius agit:nec miruꝫ ſi vult ꝙ inſpecto iure naturali hoīes filios ſuos alant. nā ꝛ alalia ex hoc iure fetus pariunt ꝛ educāt:vt inſti.de iur.na. in pri.imo ſm ius cano.inſtante neceſſitate paſce fame morientē:qꝛ ſi nō paiuiſti occidiſti.ꝛ ſic ſm ḃ quodlibet genus ali dꝫ.vt.lxxxvj.diſt.paſce.

¶ Tn̄ ꝛ ſm.l.di.nam minores trienio magis egēt ſolatio mr̄no ꝗꝫ paterno. vt.ꝫ.de cōuer. infi.c.vlt.iō ab ipſa matre ali debent. ꝙ dic vt no.ſ.de infan.ꝛ lan.expoſi.§.ſi. q̄ parentes alere teneātur.ꝛ iunge qḋ not.ꝫ.de tē.or.§.et cui.ver.ſeptima rl'a hoſpitalem.

7 An inter vtrumqꝫ ſit matrimoniū interdictum: Jnter legitimos naturales ſic qḋ dic vt not.ꝫ.de conſang.§.ꝛ vnde dicatur. Jtem inter naturales ꝛ legitimos qḋ dic vt no.ꝫ.de cog.legali inter naturales et ſpūales.vt no.ꝫ.ſpiritualis. ¶ Quid de legitimis ciuilibus nūquid pn̄t ſimul contrahere:videtur ꝙ ſic/qꝛ hoc edictum prohibitorium eſt.

vt.§.de ſponſa.cum apud.contra qꝛ eadem rō publice honeſtatis iuſtitie remanet inter eos.nā legitimi loco naturalium habentur: quare non poſſunt ſimul cōtrahere. ar.xxx. q.iiij.ita diligere dicas ꝙ ſup hoc papa cōſulendus eſt:qꝛ de nouo emergit.ꝛ iō nouo iure indiget.ar.ff.de vē.inſpi.l.j.in princ. in dubio tñ pro matrimonio iudicarē.arg.§.de teſti.lȝ ex quadā in fi.maxime qꝛ tales ꝓhibitiones modice ſunt rationis: vt apparet in his que no.§.qui cle.vel vo.§ quis vouens. ver.ergo monacha.ꝛ ſeq. ¶ Quid de expoſitis ꝛ vulgo queſitis poſſunt contrahere cuȝ quolibet: quia non deficit ius ſed probatio. vt not.ſupra de conſang.§.et vnde dicatur.ꝛ verſicu.ſequenti.

8 a Qualiter † probetur filiatio* vtriuſqȝ ¶ Et quidem maternitas legitima ꝛ naturalis per teſtes probari pōt: ſcȝ per obſtetrices que interfuerunt. vt.ff.de ven.inſpi.l.j.§.de inſpiciendo.ꝛ § ſeq. paternitas aūt probatur per nuptias.nam quicūqȝ ſemel appoſuerit marito acquiritur q̄ eſt dn̄s ventris. ¶ Et eſt ratio vt not.ſupra de natis.ex libero ventre.§.j.verſi.ſed que eſt ratio.hoc eſt quod dicit lex illa: qꝛ mater ſemꝑ certa eſt filius autem is ē quē nuptie demōſtrant.vt.ff.de in ius vo.quia ſemper niſi forte maritus auunculū inueniat quando patet ꝙ ſuus non eſt.vt.ff.de his qui ſui vl' alie. iur.ſunt filiū.ff.de lib.ꝛ poſthu.ſi poſthum*. §.vlti.ꝛ de car.edict.l.j.§.pomponi. ſtatur ēt in hoc caſu verbo viri ꝛ mulieris.ſcȝ patris et matris.ſi ipſum filium nominent ꝛ appellent:ꝛ affectum paternuȝ gerant erga eum. talibus eñ preſumptionibus violentis ſtabitur prima facie niſi cōtra probetur.vt ſupra de ꝓſum.afferte.ꝛ ca.illud.ꝛ.ff.de adop.l.vlti.§.ſi vero.maxime ſi inueniatur in poſſeſſione filiationis:pōt tamen probari cōtra et ſic ſoluitur.C.de proba.non nudis in epiſtolis: et de teſta.neqȝ profeſſio.ꝛ.ff.de proba.imperatores grande ergo preiudicium facit pro filio profeſſio patris:vt.ff.de lib.agno.l.j.§.iuli.et q̄uis ab initio negauerit ſi tñ poſtea deuictus precibus aliquorum ipſum tanq̄ filium tenuerit.non poterit poſtea denegare.vt not.ſupra de proba.per tuas.ſed contra.j.e. per tuas.imo ſimile quia ibi ſtatur verbo viri:ꝛ non ſolum illi:ſed teſtibus iō vt proles legitima reputetur. nam ꝛ ſi qui aliquem filium noluerit ſtatur eorū verbo contrario: nec creditur filius in caſu quem habes.j.co. tranſmiſſe.ꝛ eſt ratio in illo caſu qꝛ ſi ibi ſtat verbo parentū cōtrario proles nō cenſebitur illegitima.nā ibi fuit nutritus puer tpe illo quo pater putatiu⁹ habebat vxorē legitimā quam expulerat ꝛ adherebat matri putatiue.ꝛ iō a vicia vt ibi dicit puer ille ſpurius credebatur q̄ indubiodȝ legitima cenſeri.ergo expoſitus dȝ legitimus reputari.arg.j.co.lator.ꝛ.c.ex tenore. et tñ non ꝓſumitur mr̄imoniū niſi probetur.vt.xxx.q.v.aliter certe idem vr̄ dicendum in expoſito qꝛ nō conſueuerunt exponi pro maiori parte niſi illegitimi.nā parentes legitimi lȝ pauperes eos nutriunt prout ꝓht.ar.ff.de legi.nam ad ea. ¶ Item legitima ꝛ ciuilis per teſtes ꝓbabitur. vt.ff.de prob. ab ea parte.C.de adop.l.vlt et de emanc.l.iiij. ¶ Item legitia et ſpūalis per teſtes. vt.§.de cog.ſpi.veniens.et cap.vltimo ¶ Naturales tm̄ per teſtes et famā ꝛ recognitionem et affectionem.vt.§.de proba.ꝑtuas. C.de nup.ſi vicinus. ff.de ritu nup.in libere. ꝛ de concu.in cōcubinatu.xxxij.q.iiij.liberi. ¶ Quid de ſpuria paternitate certe vulgo conceptus nō pōt patrē oſtendere vt.ff.de ſta.ho. vulgo natus de adulterio oſtēdit:ſed nō lȝ noiare: vt ibi ꝛ in ſti.de nup.§.ſi aduerſus. verūtamen ꝛ hoc probatur ꝑ famā ꝛ affectionem ꝛ nominationeȝ ſiue confeſſionem illius qui dicitur filius.arg.j.de pur.ca.accedens.§.de reſcrip.inter ceteras.et de filijs preſby michael et.ꝑ totū. pōt tñ filius ſacerdotis purgare ſe ſi ſola infamia laboret.vt infra de pur.ca.accedens. ¶ In ſumma not.eſt circa hanc materiam ꝙ ad ꝓbādam filiationem prodeſt parentum profeſſio.ff.de probat. etiam matris.ff.de libe.agno. l.j.§.iul'. ¶ Iteȝ affectio ſupra de preſumpti.afferte. C. de rei vxo.ac.l.vnica.§.ſileat. et arg. C.de adop.l.pen.§.ſi vero.xxiij. qō.iij.ca eſt vindicta.§.de inoffici.teſta.ſi mater. ff. de ritu nupt.non ſolum .ff. quod met. cauſa.iſti quidem.ff. de adulter.quod in ea. ¶ Sed licet hec pro filio preſumptionem inducant: non tamen probationem.faciunt quo ad ſucceſſioneȝ.ꝛ ſic intellige.codice de

a ¶ Qual'r ꝓbeť filiatio. Adde gl.ꝛ Inn.i c.michael de filijs ꝑſby.Inno.i c.qm̄ ē de ꝓba. Ioā. and.in.ca. afferte. de ꝓſum. Anto.de but. in.c.tranſmiſſe. q̄ filij ſint leg. Bar.in.l.j. in.§.j.ff.de lib.agno.

p:oba.nõ nudis.⁊ al's.ll.cõtra ſ.ſignatas.ſic ⁊ ſi pater filium ſuũ neget preſumptio eſt ꝯtra filiũ ſed nõ cõuincit vñ nec neganti ſtat.ff.de lib. agno.l.iij. ff.de inoffi.teſt. ſ3 inſtituta.§.j. ſm gloſ.dic vt dixi.ſ.e.§.p totũ.

9 Qualr † & a quo

a filij illegitimi legitimentur:vel ſui fiant? Et quidẽ ligitimant per principẽ tpalẽ quo ad tpalia per ſpũalem quo ad ſpũalia: q2 iuriſcõditiones ſunt diſtincte.vt in aut. qũo opor.epi. in prin.col.j. de ꝯſecra.diſt.iij. celebritatẽ.in fi. nõ ergo papa d3 intromittere ſe de legitimatione b facienda quo ad tpalẽ hereditatẽ: ſed d3 hoc dimittere impatori.vt.viij.di. quo iure.J.eo.lator.⁊.c. cãm.alias poneret falcẽ in meſſem alienã. vt.ſ.de ele. venerabilẽ. qđ non eſt faciẽdũ.vt.vj.q.iij.c.j. ¶ S3 ꝯtra q2 papa etiã de tpalibus ſe põt ⁊ d3 intromittere.J.e.c.j. xx.q.iij. preſes. xv.q.vj. alius. xxiij.q.j.loquit.H. dixit ꝙ imperator a ſolo deo h3 ptãtẽ in tpalibus papa in ſpũalibus. et ſic iuriſditiones ſunt diſtincte vt dicũt prime ꝯcordantie: tñ coronã recipit a papa ⁊ gladium ab altari.xciij. di.legitimos.et etiã ante fuit imperiũ ꝙ apoſtolatus. ¶ Ala.⁊.T.di dixerunt qđ ꝙuis imperium a ſolo deo dicatur proceſſiſſe: executionẽ tñ gladij tpalis accepit ab eccl'ia: q̃re papa maior eſt:⁊ vtroq3 gladio c vti põt nam ⁊ dñs vtroq3 gladio vſus eſt:⁊ Moyſes ad h'.ſ.de iudic. nouit.⁊ de maio.et obe. ſolita. ¶ Ego iuriſditiões diſtinctas aſſero:⁊ vtrãq3 a deo pceſſiſſe: vt dicit aut. qũo op3 epos. tñ quanto altera magis deo appropinquat tanto maior eſt.ergo ſacerdotiũ maius qđ probatur ex ordine ſcripture.d. nat.et ſic intellige ꝙ nõ multũ diſcrepãt ſacerdotiũ ⁊ imperiũ vt in aut. de alie. aut pmu.re. ecc.§.ſi minus.col.ij.nõ multũ diſcrepãt quo ad principiũ vñ procedunt; ſed multum diſcre

a ¶ Qualiter et a q̃ filij illegitimi legitiment. adde doct.in c.per venerabilẽ. eo. titu.

b ¶ Papa d3 itromittere ſe de legitimatione. Ad de Andre. de roſel.et Lo. de ſardis i ſuis tractatibus de legitimatione.

c ¶ Et vtroq3 gladio. adde glo.i verbo celeſtis.in.c.j. xxij.di.gl. in vbo cu3 ipſe i.c.nouit.de iud. doc. in.c.ſi duobus. de ap. Inno. in.ca.l3 et ſuſcepto. de foro cõpet.originalit Lu. xxij.

pant quo ad maioritatem. inde eſt ꝙ caput epi inungit ſed armus regis.⁊ eps chriſmate rex oleo. vt ſcias ꝙ eps eſt vicarius capitis noſtri.i.chriſti ⁊ vt oſtendatur quanta ſit dria inter autoritatem põtificis ⁊ principis poteſtatem.vt.ſ.de.ſa.vn.c. vnico.§. vnde in veteri teſtõ ⁊ precedenti q2 quanta eſt differentia inter ſolẽ.⁊ lunã tãta teſt inter ſacerdotem ⁊ regalẽ dignitatẽ vt.ſ.de ma. ⁊ obe. ſolite.§.preterea.ad fi. ¶ Que vba l3 per doctores diuerſimode exponant:tu tamẽ dic ꝙ ſicut luna recipit claritatẽ a ſole:nõ ſol a luna ſic regalis ptãs recipit autoritatẽ a ſacerdotali nõ ecõtra ſicut etiã ſol illuminat mũdum per lunã qñ per ſe non põt.ſ. de nocte. ſic ſacerdotalis dignitas clarificat mundũ per regalẽ.qñ per ſe non põt.ſ. vbi agitur de vindicta ſanguinis vt no.ſ.ne cle. vel mo.§. que ſunt permiſſa clericis.ver.eps vnde.⁊.l. ſecularis d3 ſeruire canonice.x.di.lege J.de priuile.c.ij. ¶ Per hoc etiã innuit ꝙ ſepties millies:⁊ ſexcenties.⁊ quadrageſies quater ⁊ inſuper eius medietatẽ eſt maior:ſacerdotalis dignitas ꝙ regalis. Legitur eni ſic in quinto libro almaieſti demõſtrati. ptolomei xviij.propoſite. ¶ Manifeſtũ eſt ꝙ magnitudo ſolis continet magnitudinẽ terre centies ſeptuageſieſſepties.⁊ inſuper eius quartã ⁊ octauã. ¶ In eodẽ. ¶ palã eſt ꝙ magnitudo ſolis cõtinet magnitudinẽ lune ſepties millies et ſexcenties et quadrageſies quater.et inſup eius medietatẽ. ¶ In eodẽ. Itaq3 magnitudo terre ꝯtinet magnitudinẽ lune trigies.i.xxx.vicibus. ⁊ nonies. ⁊ quartã ⁊ viceſimã eius l3 ⁊ primã ⁊ tertiã ꝯcluſionẽ appoſuerim.ideo q2 aliqui ꝯtriũ aſſerũt tñ pt3 ꝙ per ſcdam ꝯcluſionẽ quã poſui.ſ.e.v.palã id qđ aſſerui.ſ.e.v.per h' etiã innuit. ¶ Et in ſumma huius maioritas cõprobat. ¶ Tũ rõne ordinis ſcripture vt dixi.ſ.ver.ego. ¶ Tũ rõne ſubiecti qđ nobilius ⁊ maius eſt.ar.C.de ſacroſan.ecle ſancimus.xij. di. pcipimus. ⁊ quãto qs melioribus preeſt:tãtomagis ipſe maior ⁊ honeſtior eſt.in aut.de defenſo.ciui.§.nos igit. col.iij. ¶ Tũ rõne naturali.vt p3.ſ.e.v.q̃vba ⁊ ſeq. ¶ Itẽ ꝯ ſicut.⁊.ſ. pter naturalẽ ⁊ humanã rõnẽ filius dei incarnatus. ⁊ natus eſt ſic iuriſditio ſpũalis quã eccl'ie relinqt.ꝯ.⁊.ſ.⁊ preter naturã iuriſditionis trahit ad ſe principalẽ iuriſditionẽ tpalẽ ſi id qđ de iuriſditione ſpũali eſt:in ea incidat.vt p3 in his q̃ no.J.e.ver.ſalua reuerẽtia.⁊.ſ.de or.cog.ver. ſed que eſt ratio.⁊ ſic acceſſoriũ ſpũale fortius eſt ꝙ etiã tpale principale.ar.ſ.de iureiu.debitores.⁊ hec eſt rõ etiã naturalis quare de iuramẽto:etiã ſi incidẽter pponat in foro ſeculari nõ poterit iudex ſecularis cognoſcere ar.ſ de ele.venerabilẽ.§.pe.⁊.ſ.de iud.nouit.

·§.fi.ab hoc.S.de cele.miſſa.cū;marthe·§·q̄ſi=ſti.⁊ de conſe.eccle.qđ in dubijs. Idē puto ſi agenti obijciatur excōicatio.Idez ſi obijciat̄ plato ꝙ non fuit canonice electus vñ nō pōt agere vt platus.in his oībus ⁊ ſimilib⁹ puto ꝙ ſit ad iudicem eccl'iaſticum remittendum ar.op.in autē.vt clerici apud proprios epiſ. cōue·§·ſi vero eccl.col.vj.nō ſic.id qđ de tpa=li iuriſditione eſt cōtingat incidere in foro ec cleſiaſtico:puta crimē qđ penam corporalez inducit:nec eñ propter hoc executio ſiue ꝓ=ceſſus iuriſditionis eccl'iaſtice ſuſpēdet̄.imo de incidēti vel cōnexo diffinit.J.de donat.iter
10 vir.⁊ vxo.de prudentia.⁊.c.plerūq;.¶† Pōt ⁊ illud dici ꝙ cā legitimatiōis ēt ſi incidat in foro ſeculari principalis eſt nō acceſſoria nō eñ hereditas trahit ad ſe legitimationē.ſꝫ legitimatio hr̄ditatē;vñ nō ſequit̄.iſte poſſi=det hereditatē ḡ legitim⁹ fili⁹ ⁊ heres eſt.vt pꝫ.J.eo.cām.ſed bñ ſequit̄. legitim⁹ fili⁹ ⁊ he res eſt.ergo iuſte pōt poſſidere hereditatē.J. eo.qđ nobis.iō ſicut dos accedit mr̄imonio.J de do.inter vir.⁊ vxo.de prudētia.⁊.ff.de iur. do.ſi quis·§.ibi.ff.man.iul'.ff.pro ſocio acti·§. fi.ff.fa.her.ſi filia·§·hoc ampli⁹.⁊.l.ſi marit⁹. ¶Hec iura probant ꝙ ibi dꝫ eſſe dos vbi ſūt onera mr̄imonij.ſic ⁊ hereditas legitimatiōi accedit in vtroq; ēt principalis cā eſt matri=monialis.vñ vr̄ ꝙ q̄ pōt cognoſcere de prin cipali.ſ.mr̄imonio non pōt cognoſcere de ac ceſſorio.ſ.hereditate vel dote qꝛ cui denegat̄ principale ⁊ acceſſoriū.ff.de reg.iur.cū princi pale.J.de ſent.exc.cum illorū:lꝫ ꝯriuꝫ dicat̄. J.eo.cām.ij.ſo.pōt dici ꝙ papa voluit regi de ferre:ſicut ibi innuit:q̄ ipſaꝝ iudiciū ad ſe ꝓaſ ſerit ptinere.ſubaudi.nō tñ ſic eſt nec ob. qđ ꝓcedit ibi:ꝙ ad regē pertinet nō ad ecc.de ta libus poſſeſſionib⁹ iudicare.dicas eñ ptinet ſicut aſſerit vt ſequit̄.nō tñ ita eſt.vel dic pti=net ſi de ipſis agat̄ rei vē. qꝛ forte actor dicit ꝙ emit eas.vel ꝙ ſunt ſibi donate.vel qꝛ fuit inſtitutus heres a dño:lꝫ nō eſſet fili⁹. ſꝫ vbi petūtur rōne filiationis:ꝛ legatur legitima tio nullo mō ad ſcl'arē ptinet iudicare.ſꝫ bñ pertinet ad eū executio⁊ admittere legitimū ex q̄ de legitimatione fuerit corā eccl'ia facta fides.arg.S.de or.cog.tuā.J.eo.referente. ⁊.c. ptnas. ¶Hoc tñ legiſte vix ꝯcederēt nobis ſed de rigore iuris.⁊ rōne naturali ꝑnō dubi=to ſic tenendū nec enī ꝓſumit̄ legitim⁹ niſi ꝓ=betur.⁊ ſicut nec ꝓſumit̄ mr̄imo niſi ꝓbetur xxx.q.v.c.j.ſalua di.quā hēs.S.de clā. deſpō. ·§·quā penā.ver.pari mō.ſup vbo cōmēti. et ēt in ꝯſpectu ecc.⁊ ver.ibi.ſe.⁊ eſt rō.qꝛ ꝯſtat ꝙ hoīes nō naſcunt̄ mr̄imonial'r ꝯiūcti ſꝫ ſo luti.iō ſp ꝓſumunt̄ ſoluti niſi ꝯ ꝓbet̄ qꝛ q̄ ſe=mel dñs ꝓbat̄:adhuc ꝓſumit̄ dñs ⁊ fili⁹ ſu⁹. C.de ꝓba.ſiue poſſidetis.⁊ q̄ ſemel eſt heres

ſemꝑ heres ꝓſumit̄.ff.de mino.ait ꝓtor.al's ⁊ ſi ſine.§ pe.in fi.⁊ q̄ ſemel excōicat⁹ ſp excōica tus ꝓſumit̄ niſi ꝯ probet̄.S.de electi.venera=bilem·§·eos igit̄.ṽ.fuit &ꝫ.nec ꝓſumit̄ legat⁹ qs niſi ꝓbetur.J.de ele.exc.mi.ꝓpoſuit·§. pe. ⁊ vl.qđ eſt verū.q̄tū ad ſnīam exc.ecc.nam q̄ ad originale pctm̄ q̄libet ligat⁹ naſcit̄.qđ in baptiſmo dimittit̄.S.de bap.maiores·§·ſed adhuc q̄rit̄.⁊ ꝓcedēti q̄ ad culpā tñ.nam fo=mes remanet.de ꝯſe.di.iiij.c.ij.⁊.c.ꝑ aquam. ¶Tū qꝛ ſi ꝑ grām vel ſordes iudex ſecl'aris ferat ſnīam iudicez eccl'iaſticum occaſiōe pcti ſaltē q̄ ad pnīam recurret̄.S de offi.ordi. c.j.⁊ de iudi.nouit·§.pe.ibi cū eñ nō hñane ꝯſtōni ⁊c.nō dimittet̄ pctm̄ niſi reſtituat ab=latū.J.de vſu.cū tu·§·ſup his.xiiij.qō.vj.ca.j. ¶Tū rōne ꝯfirmatiōis vel infirmationis. S. de ele.venerabilē·§·j.⁊.ij.qđ ad ſupiorē tm̄ ꝑ tinet.S.de elec.nihil eſt.⁊ de ma.⁊ obe.cū īfe=rior.⁊ breuiter lꝫ pſone ſecl'ares q̄tūcūq; im periales: q̄tūcunq; regie ſubſint iudicibus ſpūalib⁹ ſm oēm legē ēt quo ad pſonas.J.de pe.⁊ re.oīs vtriuſq; ſex⁹.pſone tñ eccl'iaſtice nunq̄ ſubſunt q̄ ad pſonas pſonal'r.S.de re. ecc.nō alie.cū laicis.⁊ de ꝯſti.eccl'ia.⁊ pꝫ in his q̄ no.S.de immu.eccl.§.j.⁊.ij.lcꝫ q̄ ad res aliq̄ties ſubſunt.S.de iureiu.nimis.⁊ de iud. nouit.⁊ pꝫ in his q̄ no.S.de fo.cōpe.ſub·§·li=quet.ver.ego dico.⁊ ꝓce.⁊ ſeq. pōt igit̄ cleri=cus ſaltim ꝑrimoniale relinquere feudū qđ a laico tꝫ ſaltē de lnīa .pape.⁊ ſic ꝑ ꝯñs oē iu gum iuriſditionis laicalis a ſe excutere:ſed laicus nullo mō pōt iuriſditionē ſpūalez de=clinare.S.de paro.null⁹.dn alicui ꝑlato ſub=ſit pſonal'r:qꝛ nec cleric⁹ hoc pōt.xciij.di.nul la rōne.ix.q.iij cuncta ꝑ mundū ⁊.c.ꝑ princi palem:cū igitur pſone clericorūꝫ nullo caſu ſubſint iuriſditioni ſecl'ari laici vero ſubſunt ſpūali.⁊ de hac maioritate qs ſani capitꝭ du bitabit. ¶Tū auctoritatib⁹ ſctōꝝum dicētiū ꝙ quāta eſt dr̄ia inter metalli plūbū et auri fulgorē ⁊c.vt.xcvj.di.duo ſunt.⁊.c.cū ad veꝝ iō q̄uis iuriſditiōes ſint diſtīcte q̄ ad execu=tionē tñ impator ab ec.rōana iperiū tꝫ ⁊ pōt dici officialis ei⁹ ſeu vicari⁹ ab eccl'ia rōana in pſonā magnifici Caroli a grecis trāſtulit iperiū ī germanos. ⁊ papa ipꝫ ꝯfirmat ⁊ inū git:⁊ coronat vl' reprobat. ⁊ ēt deponit. vt pꝫ S.de elec.venerabilē·§·j.⁊.ij.nec eñ lex impa toris ligare pōt:niſi illos q̄s rōanoꝝ lex tꝫ. ⁊ eccl'ie catholice ſanctio qꝛ extra nō eſt ipe rium.vt in autē.de non alie.aut permu.re.ec cle·§·pe.col.ij.ergo papa ſuperior eſt. arg. S. de ele.innotuit.⁊.ff.de arb.nā magiſtrat⁹. S. de maio.⁊ obe.cū inferior.veruntñ qđ rite fa ctum eſt ꝑ imperatorē in tpalibus non dꝫ in fringi per papam/nec dꝫ ſe intromittere de ſubditis imperatoris niſi forte in caſib⁹ ſicut

bꝛ de archiepõ q̄ ad ſubditos ſuffraganeoꝝ.vt not.s.de offi. ordi.§.qd ptinet ad offm̄ ſuum ver.eſt aūt archiepā ⁊ ſeq.⁊ h̄ expreſſim cōprobat.j.eo.p venerabilem.§.rōnibus.ibi verū etiā in aliis regionib⁹ ⁊c.ꝙ vacante regno ⁊ imperio ſuccedit papa.vt.s.de elec.inter vniuerſas.⁊ not.caſus.s.de fo.cōpe.§.quib⁹ ex cauſis.ver.item in curia romana.⁊ ſe.nec mir. qꝛ xp̄s reliquit ipm ſucceſſorē ſeu vicarium ſuū ꝓximiorem ⁊ maiorē.vt.j.eo.p venerabilem .§.ſane.s.de tranſla.quanto.

¶ Ergo quo ad maioritatem vnū caput eſt tm̄.ſ.papa.nam vnus dꝫ tm̄ eſſe caput noſtruꝫ dn̄s ſpūalium ⁊ tpaliuꝫ: quia ipſius eſt orbis⁊ plenitudo ei⁹ vt.s.de deci tua nobis.qui oia cōmiſit petro.s.de ma. ⁊ obed. ſolite.⁊ de elec.ſignificaſti.i fi. et petrus vtrumq; gladiuꝫ habuit. vn̄ dixit/ ecce duo gladii hic.ideo etiā dn̄s dn̄orum non ſine cauſa dixit petro.⁊ tibi dabo claues regni celoruꝫ ⁊ not. non dixit clauem.ſed claues.ſ. duas vnā que claudat ⁊ apiat liget ⁊ ſoluat quo ad ſpūalia. aliam qua vtat quo ad tpalia lꝫ hoc verbū multis aliis modis exponatur.⁊ vt not.j.de peni.ſub rub.de remiſſionib⁹.§.j. ad hoc.j.eo. per venerabilē.§. rationibus.xi.diſt.capit.j.xxj. diſtin.in nouo.xx.diſti.§.pmo cum em̄ vnū corpus ſimus in xp̄o pro mōſtro eſſet q̄ duo capita haberem⁹.vt.s.de offi.or. qm̄ hoc ēt expreſſim innuitur. xcvj.di.cōſtantinus.⁊ ſi dicas. conſtantinus nō potuit illa cōcedere.rn̄debo ergo nec ppl'us ptātem ſuam in principē trāſferre:qđ tn̄ falſum eſſe conſtat. ſuper quo vide qđ not.s. de cōſti.§.quis poſſit.ver.iteꝫ ppl's. ⁊ ſeq.ſed ⁊ illud priuilegiuꝫ q̄ ad maioritatem factū reſpicit cum de iure ita debeat eſſe. vt pꝫ ex his q̄ not.s. ⁊ infra not.

a ¶ papa vere legitiat adde doc.i c.p venerabilem q̄ fil. ſint legiti. ⁊ ibi p Jochū ⁊ car. alex.i ſuis repetitiōi.

11 ¶ Dicit tn̄ Uin.Lau.⁊Tan.† q̄ papa nō pōt legitimare quo ad hereditatem tpalem niſi in patrimonio btī petri.vt.j.eo.p venerabilem.in fi.rn̄.j.¶ Jo.dicit q̄ hoc ve= eſt directe ſed indirecte hoc poteſt ſiue p cōſequentiam:qꝛ eo ipſo q̄ aliqueꝫ legitimat q̄ ad ſpūales actus vr per ꝯñs legitimat⁹ quo ad tpales.nā ſi maiora cōcedūtur ergo ⁊ minora:vt.j.eo.per venerabilem.rn̄.j.de deci.ex parte.ii.ſic ⁊ al's admittit indirecte per cōſequētiā quod directe denegat.ff.de auto. tut. l.j.⁊.ſi.q.iii.itē ſerui.reſpō.C.de tēpo.in ſte. reſti.petēde.in fi.⁊.ff.de pe.mortis.circa prin. C.ſi aduer.trāſac.l.j ſꝫ illud certū eſt q̄ imperator legitimare poteſt quo ad tēporalia nō quo ad ſpiritualia.ar.c.j.di.ꝯuenit.s. de deci. tua.⁊.j.¶ Salua reuerētia aliorum mihi vr dn̄m papā habere poteſtatē legitimādi quo ad ſpiritualia ⁊ tēporalia ⁊ ipm ſolū.vt innuitur.j.e.per venerabilē. rn̄.j.ibi pſertim ⁊c.cū em̄ cā matrimonialis ſpūaliter pertineat ad eccleſiā adeo q̄ ſecularis iudex de ipa cognoſcere nō pōt:etiā ſi inciderit:nec de legitima filiatiōe.vt.j eo.lator.⁊.c.cauſam.ii.⁊.s.de ordi.cogni.tuā. ⁊ patet in his q̄ not.j.de here. .§.qualiter deuitet.v.pe.⁊ fi.denegat cognitio multofortius diſpēſatio.argu.C.de his q̄ ve.eta.impe.l.ii.⁊.iii.⁊.iiii.q.vj. quāuis.⁊.c. dudū ⁊.j.de ſent.excōi.cū illorū.imo dicit.c. q̄ ad illū ſolū pertinet inſtitutio ad quē ſpectat examinatio.ii.q.iii.§.hic colligit.arg.ff. de regu.iur.cū principale.dicas tamē q̄ imperator legitimat.i.tanq̄ legitimū etiā ſpurium ad hereditatē ſuā admittere poteſt . et etiā in hoc pōt cū filio ſuo ꝓprio nō tanq̄ cū filio:ſꝫ tanq̄ ſubdito diſpēſare.vt ar.j.eo. per venerabilē.§.j in fi.⁊.ff.de adop. ſi cōſul.⁊.ff. de offic.ꝓcon.l.ii.⁊ ar.ff.ad munici.imperatoes.¶ Sꝫ papa vere legitimat⁹ ⁊ illegitimat cū em̄ ſm leges filii duorꝫ fratrum rite ꝯtrahāt:vt inſti.de nup.§.itē duorū.⁊.C.de nup. in celebrādis.⁊ etiā ſm.l.diuinā quam iudei ſeruāt.s.de ꝯſan.de infidelibus papa hmōi matrimoniū illegitimū fecit: ⁊ ſic filii ſuſcepti ex tali mr̄imonio hodie ⁊ ſꝫ.l.⁊ ſm cano. illegitimi cēſent ⁊ ab hereditate repellūt:vt s.de ꝯſang.nō dꝫ ⁊ no.i ſumma.§.⁊ vn̄ dicatur:multe em̄ perſone ꝓhibent.l.cano.cōtra here.q̄.l.diuina nō ꝓhibent : vt.s.de reſtituſpo.literas.§.opinioni.nā ſm.l.diuinā he tm̄. perſone ꝓhibētur ſcꝫ mater: nouerca: ſoror: neptis:amita:matertera:vxor patrui:⁊ vxor fratris : filia:⁊ priuigna.xxx.qđ.iii.pietatiū. viii.q.j.olim.xxxv.q.j.§.j. ⁊.c.j. ⁊ adde quod no.s.de reſcri.§.quas vires.ver.aut de factis et ver.item aptus.¶ Si vero illegitimos fecit ꝗtomagis poterit legitimare. nā ⁊ ſm. l. filii ſuſcepti ex mr̄imonio ꝯcto inter ſenatorem ⁊ libertam illegitimi ſunt idem inter pupillam ⁊ tutorē vel libertū ſuum. idem inter iudicem ⁊ ſubiectā cum qua ꝯxit tpe regis

vt.ff.de ri.nup.ſi quis in ſenatorio.⁊.l.ſ.tutor.⁊ ſeq.⁊.l.ſi quis in aliquo.⁊ multa alia exempla poni poſſent: q̄ oīa per ius canonicū ſūt hodie exſufflata. ¶ Sȝ hoc intelligas i filijs ſuſceptis ex matrimonio in q̄ diſpēſare pōt: ſcȝ qñ impedimētū a iure canonico inductū eſt: vt pȝ.j.eo.c.vlt.vbi papa cēſet legitimos fore filios infideliū ad fidem cōuerſoꝝ q̄uis in ſecūdo vel in tertio gradu cōtraxerint. vt ſ.de conſang.nō dȝ.vbi reſtringit inhibitionem.vñ ſunt legitimi q̄ olim legitimi cēſebātur.ad idem.xxxv.q̄ō.iij.quedam lex.⁊.c.q̄d
12 ſcripſi.ſ.de conſangui.q꞉ circa. ¶ † Nunq̄ ergo cum adulterino filio diſpenſare poterit vel cum illo qui ſuſceptus eſt ex mr̄imonio in primo vel ſcđo gradu in deſcēdenti linea Ƶcto: q꞉ nec in principali poſſet: vt.ſ.de trāſ.ac.c.vlti.non eīn pōt ponere os in celum: ſed cum filio ſacerdotis poſſet q꞉ talis cōſtitutione canonica prohibeť mr̄imoniū contraheř. ⁊ ſic intellige.j.eo per venerabilem.rñ j.⁊ expone adulterinis.i.ſacerdotalibus.vt.lvj.di.cenomanenſem.ſ.de filijs preſby.c.pe.⁊ vlti. ſecus in ſpurijs ⁊ manzerib꞉ q꞉ tales legitimari non pn̄t.vt.j.eo.per venerabilem.§.vlt. ¶ Dic tñ q̄ ēt cum talibus diſpenſare pōt. ⁊ ſic legitimare.i.ipſos ac ſi legitimi eſſent ad honores ſuos ſpūales admittere ſicut dixi.ſ. de imperatore. ¶ Quāuis aūt hoc facere poſſint principes nō tñ ꝯuenit eis q̄ priuilegiū hoc cōcedāt in preiudiciū illorū ad quos hereditas deuoluenda eſſȝ ſi diſpēſatio nō fieret.ar.C.de emā.nec auus.ſ.de offi.dele.ſup eo.⁊ de ſta.mona.in ſinglis.§.porro. ¶ Quā
a uis ĝ imperator ſit dñs[a] oīm tpaliuȝ.C.de q̄dri.p̄ſcri.bñ a ȝe.⁊.ff.ad le.rho.de iac.de p̄cario: nō tñ dȝ priuilegiū concedere in preiudicium alterius.vt in.d.l.C.de emā.l.nec auus
b ¶ Pōt tñ diſpenſare ſeu legitimare[b] ſi vult. idȝ papa quo ad eccl'iaſtica ⁊ ſecularia: vbi hȝ tpalem iuriſdītionē.⁊ in alijs caſib꞉ vt.ſ. dixi.⁊ ar.ix.q.iij.cum cuncta.⁊.c.p principalem.ſ.de app.ſi duobus.q̄d intelligas ſic: ne fiat p̄iudicium illi ad quē iam deuoluta ē hereditas.verū eo q̄ ius hȝ cōſentiente ꝓderit legitimatio q̄ ad oīa.ar.C.de pac.l.fi.al's nō
c proderit niſi quo ad ſpūalia[c] ⁊ honores ſclares.⁊ actus legitimos: ⁊ in quib꞉ non vertiť priuatū intereſſe: ſecus ſi adhuc nō eſt deuoluta hereditas ſed deuoluenda.vt.ſ.de ꝯſā. q꞉ circa.xxxv.q̄ō.viij.de gradibus.ff.de ritu nup.l.qui in prouincia. ¶ Per ſpūalem ĝ legitimationē neuter principū dȝ p̄iudicare: vt ius acq̄ſitū auferat.ſed vterq̄ īpedire pōt ne acquirať.ar.C.de iure deli.ſancimus.§.ſȝ
13 ſi legatariū.⁊ de codi.l.vlti.ꝓpe fi. ¶ † Imperator
d aūt pōt auferre[d] ēt acquiſitū ius: ſȝ forte non ſine pctō niſi ex magna cā fieret: vel niſi donandi alium habeat: ſȝ ea q̄ not.ſ.de p̄ſcri.ſub rubricel.de preſcrip.rerum imo.§.q̄ exigātur.ſub.§.verū.ver.ſed nūquid maius pctm̄. ſed papa nō pōt niſi caſualiter.lȝ p ḡnalem cōſtōnēȝ ſolus papa legitimet ⁊ illegitimet. ⁊ ſic ḡnaliter ptās ſolius pape eſt ſpūalis quo ad ſecularia in quibus vertiť priuatum intereſſe ſolius impatoris niſi in caſu: ſed quo ad eccleſiaſtica ſolius pape.cōis āt eſt vtriq̄ quo ad ſecularia in q̄bus non preiudicať alicui hoc ſaluo q̄ p papam vere legitimatur aliqñ: ſȝ p impatorē nū q̄ lȝ aliquis p ip̄m tanq̄ legitimus admittatur. ¶ Quicq̄d al's ſcriptū inueniať hoc puto ius ſtrictū.⁊ rōnem vñ q̄d ſedť j.de modis legi.improprie ponitur legitimatio. quare ſemp exponendū eſt vel ſaltē intelligendū legitimantur.i.tanq̄ legitimi admittūtur.in hijs ĝ dedignātur ſacre leges canones imitari. vt not.ſupra in proemio.§.vñ habuit originē. verſ. eſt ergo hec noſtra ſcientia:
¶ Quid ſi impator faceret l.vľ indulgeret reſcriptū q̄ ſpuri⁹ ſuccederet non ob.ll.predictis. Rñdeo forte valeret q꞉ p̄deceſſores non poterūt ſibi.l.imponere.vt.ſ.de elec.innotuit.C.ð legi.digna.ff.de arbi.nā magiſtratus. Ipſe eſt mundi dñs et oēs nationes ſub eo ſunt. ⁊ oīa dat e pōt ex certa ſciā. vt.ff.ad le.rho.de iac.dñe impator al's incipit de precario.⁊.C.ð iude. iudei.⁊ de quadri.preſcri.bñ a ȝenone.vij.q.j.in apib꞉.ix.q.j. §.hoc ſi quis ver.volum⁹.lxiij. diſtinc.adrianus.xxxij.q.viij. cōuenior.viij diſ.quo iur.ff.ne quid in loc.publ.l.j.§.merito.⁊ §.ſi quis a principe.contrariū teneas quāuis enim poſſit illegitimos ad hereditatē ſuam admittere tanq̄ legitimos ſicut premiſi. tamen non poteſt ſuper hoc generalem.l. condere q꞉ multi ſunt qui nō curarēt vnde filios haberēt: ex quo ſcirent quod ſibi ſuccederent. et ſic talis.l.eſſet cauſa multoꝝ

a ¶ Impator ſit dñs. ad de glo.in.c adrianus. el.ij.lxiij. di.Cy.barto.bal.⁊ ſalyc.in.l.cū ctos pplos C.de ſum.tri.Bal.in l.j.C.de ſū. trinit.

b ¶ Seu legitimare. adde doc.i c.p venerabilē.eo.tit. ⁊ p ant.de roſ.⁊ Lo.ð ſardis in tract. ſuis de legitimatione.

c ¶ Niſi q̄ ad ſpūalia. adde gl.in c.lege imperatoꝝ.⁊ ibi domi.ꝑ di.abb i.c. venerabil'. q̄ filij ſint legi.bar.in autē.ex cōplexu.C.ð ince.nu.

d ¶ Imperator āt pōt auferre. adde bal.i l.q̄ ſe pr̄is C.vnde li. pau.de ca. in.l.gall⁹. ⁊.§.quid ſi tm̄.ff.de li. ⁊ poſthu.

mortaliũ pctõꝝ. ergo abolẽda eẽt. ſ. de pſcri. c. ſi. j. de peni. cũ infirmitas. grãm tñ põt facere ꝑ reſcriptũ. vt dixi ⁊ iũge qđ no. j. de dona. inter vir. ⁊ vxo. ſub rubrica de dotibus ꝑmit. §. j. ver. ſin aũt pctm̃ collatũ ſit. ¶ Illud ſolet
14 queri † vtrum is quẽ papa ſimpl'r et in forma cõi legitimat videaꝛ legitimat⁹ quo ad dignitates. ⁊ dicit Gof. ꝙ nõ. ¶ Itẽ qđ ſi quo ad dignitates legitimat. nũqđ poteſt in epm̃ ꝑmoueri. dicit Gof. ꝙ nõ. ſed ad pſonatus ⁊ al'e dignitates minores tm̃ dꝫ hec indulgẽtia extẽdi. vt. ſ. de ꝓceſ. ꝓbẽ. ⁊ ecc. nõ vacã. dilectus. nã citra epatũ ſunt aliq̃ dignitates. ſ. de fil. pſby. nimis. ad q̃s reſtrigẽda eſt hec indulgẽtia. q2 odioſa. ff. de lib. ⁊ poſth. cũ qđã. ſ. de conſan. qđ dilectio. ⁊. ſ. de tranſla. lꝫ ſm Goff. in ſolutiõe huius q̃onis ꝯſentio. ſꝫ vbi ſimpl'r ⁊ indefinite legitimat. ſicut in ꝓxi. ſuperiori q̃one q̃ſitũ eſt ꝯtrũ põt dici: q2 perinde eſt ac ſi ab initio fuiſſet natus de legitĩo mr̃imonio. hoc em̃ facit. l. mortua. ſ. eo. tãta. multo fortius ⁊ viua. ff. de ꝯſti. prin. l. beneficia. ſicut em̃ ſimpl'r reſtitut⁹ ad oĩa reſtituiꝛ. C. de ſen. paſſis. l. j. ſic ſimpl'r legitimat⁹ ad oĩa legitimatus intelligi dꝫ. ar. xix. di. ſi romanoꝝ. j. de priui. q2 circa. ff. de offi. ꝓfec. vr. l. j. rñ ſ. nec mireris ſi magis opereꝛ ⁊ plenius intelligatur ſimpl'r ⁊ gñal'r legitimatio ꝙ̃ certa: q2 ⁊ alias ꝯtingit. ſ. de dona. paſtoralis. hoc quo ad impedimẽta canonica. ſecus de aliis vt pꝫ ex his que no. ſ. eo. ver. ego. ⁊ ꝓbaꝛ. j. e. tanta. ⁊ vide qđ not. ſ. de fi. pſby. §. q̃s poſſit. ver. quid ſi diſpenſeꝛ cũ aliquo. ⁊ ſeq.

¶ Legitimanꝛ aũt filij naturales. i. tanꝙ legitimi admittunꝛ ſi pr̃ inter viuos offerat filiũ ſeruitio ciuitatis ex qua oriũd⁹ eſt: de ſeniore vel noua roma. i. ꝯſtãtinopolitana. ⁊ offerat eos curie ciuitatis cuiuſcũꝙ metropol'. vel ſi pr̃ filiã ſuã copulauerit officiali curie alicui⁹ dictaꝝ ciuitatũ. vt. C. de natu. li. l. iij. ⁊ inſti. de nup. §. pe. ⁊ põt eos iſtituere heredes inſolidũ vel ꝑ pte ſi nõ ſupſunt alij naturales ⁊ legitimi. tũc em̃ equa lance eos inſtituere. i. nõ min⁹ relinquet legitĩo ꝙ̃ tali legitimato: vt l auꝛ. q̃. mo. na. effi. ſui. §. ⁊ q̃m. hoc aũt itelligas qñ naturales ex libera ſunt ſuſcepti. nã ſi ex ancilla ꝙ̃uis manumittanꝛ nõ tñ offeranꝛ ſi legitimi ſupſunt vt in auꝛ. q̃. mo. na. effi. ſui. §. ſi igitur. ver. ⁊ iſte modus. ¶ Quod aũt dictum eſt filio oblato curie idẽ obſerua de filia naturali mr̃imonial'r copulata curiali ciuitatis. de qua vel de cui⁹ viro ipſe eſt oriũd⁹. vl' ciuitatis metropol'. curiali ſi oriund⁹ ſit alterutra regaliũ ciuitatũ. q̃d em̃ intereſt vtrũ per filias vel generos ꝯſulaꝛ ꝯmoditatib⁹ ciuitatũ ⁊ vtrũ lex nouos faciat curiales. an foueat quos inuenit. vt. C. de na. li. l. iij. ¶ Eſt tñ neceſſariũ vt oblationi facte

vel copulatiõe filij ⁊ filie ꝯſentiant ne inuiti trãſeãt in ptãtẽ ⁊ ſi q̃dã ꝯſentiũt: q̃dã renuũt: ꝯſentientes tm̃ admittunꝛ. vt in auꝛ. q̃. mo. na. effi. ſui. §. gñal'r. ſꝫ ſi filij q̃ non ꝯſenſerunt reperianꝛ poſſeſſores paternarũ opũ lꝫ eas alienauerũt oĩmodo ad condi. in qua pr̃ eos eẽ, voluit amplificatꝫ opib⁹ inuiti cogunꝛ accedere. vt. C. de na. lib. l. iij. §. hoc hmõi. ¶ Itẽ ſi filij ſemetipſos offerãt. idẽ eſt ac ſi ꝑ parentes offerrenꝛ niſi legitima ꝓles ſupereſſet. in auꝛ. q̃. mo. na. effi. ſui. §. ⁊ iſte modus. ſed tñ pater ipſos offerre potuiſſet. vt dictum eſt.

¶ Item filij ꝑ oblationem legitimati ſuccedunt pr̃i ab inteſtato. nõ tñ aliis cognatis ex pte pr̃is. nec ipſi ſibi. vt in auꝛ. q̃. mo. na. effi. ſui. §. filiũ vero ꝑ hui⁹ cãm. ¶ Vere aũt legitimanꝛ naturales qñ pr̃ cum mr̃e eoꝝ ꝯhit. ⁊ lꝫ in hoc caſu ſcripturã exigat. vt inſti. de nup. §. vlti. ⁊. C. de na. lib. l. cũ q̃s. ⁊. l. nup. ⁊ lꝫ diſtinguat ſil'r vtrũ ꝯcubina ſerua fuerit vel libera: q2 ſi ſerua ⁊ manumittanꝛ nõ efficiũtur legitimi niſi nati poſt mr̃imoniũ ſi tñ extant legitimi ex alia vxore ſuſcepti. vt in auꝛ. de triẽ. ⁊ ſe. §. vlti. col. ij. nos tñ indiſ. dicimus etiã priores legitimari. vt. j. e. c. j. ⁊. c. tãta. in prin. ⁊ in auꝛ. vt liberti de cetero. §. ſi q̃s aũt. col. vj. nã idẽ dico etiã ſi ſerua ſit. ꝙ̃uis em̃ filij ex ancilla ſuſcepti nõ ſint legitimi quoad ſucceſſionẽ vel alios actus ciuiles: tñ ſunt legitimi. i. de legitĩo coitu nati. q2 inter tales eſt mr̃imonium ſm nos. vt no. ſ. de coniu. ſeruo. verũtñ ſi viuẽte vxore legitima ſuſcepetim ꝓlẽ de aliqua muliere: ꝙ̃uis poſt mortem legitime poſſim cũ adultera ꝯhere. cui nec ſidem dedi nec de facto cũ ea ꝯxi. nec ego nec ipſa machinati ſum⁹ in prioris mortem ſm ea que no. ſ. de eo q̃ dux. in ma. quã pol. ꝑ adul. tñ ꝓles ex adulterio ſuſcepta legitĩa effici nõ põt. vt. j. e. tãta. in fi. ¶ Legitimãtur etiam filij naturales ſine oblatiõe deficiente ꝓle legitima ſi pater principi ꝓces offerat. vt ſint ſibi legitimi ſucceſſores. etiã ſine mr̃imonio ⁊ mulier concubina iam defuncta ſit vel occultetur vel alias venire ꝓhibeaꝛ vel matrimoniũ quoquo mõ impediaꝛ. puta ſacerdotio duꝫ tñ princeps ꝓces admiſerit. vt in auꝛ. qui. mo. na. effi. ſui. §. illud tñ. idẽ ſi pater in teſtamẽto ſuo dixerit iſtos ſibi velle ſuccedere ſi tñ filij poſt mortẽ eius ſupplicauerint principi ⁊ oſtenderint teſtamẽtũ. tũc em̃ principis ⁊ legis dono heredes erunt dũmõ pr̃is volũtateꝫ amplectanꝛ. vt in predicto ti. §. ſi vero is q̃ ſolũmõ. ¶ Itẽ etiam ſi pr̃ non ſuplicauerit nec filius: nec in teſtamẽto volũtatẽ ſuã declarauerit. dũ tñ in teſtamẽto publice vel manu ꝓpria ſcripto habẽti ſubſcriptionẽ triũ teſtiũ fide dignoꝝ ſiue ſub geſtis monumẽtoꝝ dixerit hos filios ſuos eſſe: nec

adieceꝛit naturales ꝛ ſi plures ſunt filij.ꝛ al teri tantū hoc prebuerit teſtimoniū ſufficit alijs ex eadē matre natis vt in auẽ.vt liceat mat.ꝛ auie.§.ad hoc.col.viij. ꝛ hoc itelligas ſi legitimus non ſupeſt ꝛ qñ mater talis eſt que pōt haberi in vxoꝛē ꝛ que tenet in domo propria.vt in eo.§.ꝛ.§.ſi vero nō heres.ꝛ pōt eſſe cōcubina liberta ꝓpria ꝛ extranea ꝛ ingenua etiā ſi coꝛpoꝛis queſtū faciat.ꝛ que in obſcuro loco eſt nata.nā ſi ſit honeſta mater familias.cogitur eā hr̄e in vxoꝛe3.al's.l.iul'. de ſtupꝛo tenet.ꝛ qꝛ concubinatus per.l.nomen aſſumpſit extra penam legis eſt: et ſola animi deſtinatio concubinā conſtituit ꝛ cuiuſcunq̨ etatis haberi pōt:niſi minoꝛ ſit.xij. an.etiā in illo loco in quo adminiſtrat.vt.ff. de cōcubi.l.j.ij.ꝛ.iij.iiij.ꝛ.v.ꝛ.C.de ꝯcu.l.j.et hoc ſm leges humanas.ſ3 canones concubinam habere nulli permittunt.vt no.ꝫ.e.§.an vtrunq̨ genus ſuccedat.verſi.ſpurij.ſed que poterit.nec preſumitur matrimoniū niſi pꝛobetur: vt not.ꝫ.de matrimo.§.qual'r contrahatur.et accedit quod not.j.de adul.

¶ Qui matrimonium accuſare poſſunt vel teſtificari. Rubꝛica.

EX quo in ſuperioꝛibus plene expoſuimus qual'r ꝛ a quo matrimonium ꝯtrahatur. et qualiter impediatur:bene eſt qꝺ videamus qualiter diſſoluatur:ſed quia diuoꝛtium fieri non debet regulariter niſi libello accuſationis oblato : ꝛ intentione que ibi continetur plene pꝛobata:quia tutius eſt aliquos cōtra ſtatuta hoīm dimittere copulatos q̄ȝ legitie ꝯiunctos ꝯ ſtatuta dn̄i ſeparare:vt.ꝫ.de teſti.l3.ij. in ſi.ante tractatū de diuoꝛtijs.de accuſa. ꝛ de teſtifica. videam⁹: ꝛ ſic apponam⁹ rubꝛicā q̄ mr̄imoniū accuſare poſſunt vel teſtificari. ¶ S3 ꝛ qꝛ qñq̨ agitur ad matrimoniū cōiungendū. ¶ Qñq̨ ad diſiungendū. ¶ Et ad diſiungēdū aliqñ hoc modo qꝺ quilibet ꝯtrahere poteſt:vt qñ ſeparātur pꝛopter maleficiū:vel ꝓpter coſanguinitatem. ¶ Aliqñ datur alteri tm̄ licentia ꝯtrahēdi.ꝛ alteri ꝓhibet:vt qñ dirimitur ꝓpter frigiditatē hoīs vel arctationē mulieris. ¶ Aliqñ aūt neutri dat lnia.ſ3 agit tm̄ ad excludēdam mutuā ſeruitutē ꝛ carnale debitū denegandum vt in accuſatiōe facta ex cā foꝛnicationis ſeu adulterij.aliqñ etiā cā religionis intrande:de ſingulis per oꝛdine3 videamus.

¶ Si mulier petat in virū aliquem vel econuerſo petitoꝛio vel poſſeſſoꝛio:an et qualiter ſit reſtitutio facienda. Rubꝛica.

1 ¶ Mulier ſi petit aliquem in virum ꝛ cetera an detur libellus.
2 Et quomodo foꝛmetur.
3 Libellus quomodo foꝛmetur ſi mulier agat poſſeſſoꝛio.
4 Expenſe facte a muliere extra domum : an ſint a marito ſoluende.
5 Inducie deliberatoꝛie dari debent poꝛrecto libello.

1 SI mulier † petit aliquem in virū ꝛ e꜠:l3 ſm ꝯſuetudinem quarūdā eccleſiaru3 nō porrigatur libellus. tñ melius eſt et tutius q̄ det ita qꝺ is q̄ impetit ſciat a q̄ ꝛ ſup q̄ ꝛ q̄l'r ꝛ ſic deliberet : qꝛ libellus eſt de ſubſtantia iudicij.vt no.ꝫ.de libel. obla.§.vtrū.libell⁹.ꝛ auẽ offerat idi.loquit. ꝛ ar.ad hoc.ij.q.j.legū.ꝛ.ꝫ.de libelli obla.c.j. d3 ergo iudex eſſe diſcret⁹ q̄ de hac cā cognoſcit.vt no.ꝫ.de ma.ꝯtra.ꝯ interdi.eccleſie.§.a quo fieri poſſit ꝛ ꝟ. ſequēti. ꝛ cetera mr̄imonia diuerſis modis firment.vt not.ꝫ.de mr̄imonijs.§.ſi. ꝛ aliud in ſpōſa de futuro aliud in ſponſa de p̄ſenti.vt not. ꝫ. de ſpō.duoꝝ.§. que q̄bus p̄iudicet curare d3 vt certā ſn̄iam ferat.vt inſti.de a c.§.curare.xj.q.ō.ij grauẽ.
2 ¶ † Itē qꝛ aliud eſt ſi mulier agat petitoꝛio, vt ſi dicat. Agit berta ꝯ martinū dicēs qꝺ cū ipſe martin⁹ eā deſpōſauerit p ṽba de p̄ſenti ſeu ipſam laudauerit ꝛ in eā ꝯſenſerit tanq̄ȝ in vxoꝛem ꝛ ipſa in eū:dictus martin⁹ ipſam tenere renuit vt vxoꝛē. quare petit dicta berta eundē martinū ſibi in maritū adiudicari ꝛ eum cōpelli:vt ſibi tanq̄ȝ vxoꝛi adhereat.ꝛ vt eam maritali affectione ꝯtractet infra lectum ꝛ extra vt ꝓbat.ꝫ.de ſpōſa. c.j.ꝛ.c.ex ꝑte.ꝛ.c.veniēs matiota. ſ3 ꝛ in hoc caſu aliqñ pꝛocedit iudex ex offō vt.ꝫ.de ſpon.ad id qꝺ. ¶ Vel ſic pōt foꝛmari libell⁹. ¶ Agit berta ꝯ martinū dicēs qꝺ cū ſpōſalibus inter eos ꝯtctis eā carnal'r cognouerit ipſam tenere renuit vt vxoꝛe3 quare petit dicta berta ꝛc. vt ꝫ.cōpꝛobat.ꝫ.de cogna.ſpūa.c.vl. ꝛ de ſpon. is q̄ fidē.ꝛ de teſti. ex tenoꝛe. ¶ † Aliud eſt ſi
3 mulier agat poſſeſſoꝛio ſc3 in hunc modum. ¶ Agit berta contra martinum,dicēs qꝺ cū dictus martinus cū ea matrimonium legitime contraxerit et eandem in domum ſuam traduxerit.idem martinus ipſam bertam ꝓpꝛia temeritate a ſe abiecit: ꝛ quaſi poſſeſſione maritalis vinculi ſeu ſacramēti ſpoliauit vnde petit ipſum virum ſibi reſtitui et ſe in eandem quaſi poſſeſſionē reduci in qua erat anteq̄ȝ abieciſſet eandem.ad hoc infra de diuoꝛ.poꝛro.et ꝫ.de reſti.ſpo. ex conqueſtione. ex tranſmiſſa.ꝛ de offi.dele.cauſam matrimonij. ¶ Eſt tamē differentia inter modos agē-

di: qꝛ ſi mulier agit petitorio pōt maritus ex
cipere ꝯtra ipſam de ꝯſanguinitate vel quo-
uis alio iuſto impedimento. vt. ſ. de cogna.
ſpiritua. c. vlt. et de ordine cogni. c. j. ſecus ſi
poſſeſſorio agat: qꝛ tunc gn̄aliter non ob ex-
ceptione aliqua fit reſtitutio. ſed tn̄ ⁊ in caſi-
bus denegatur. qđ dic vt no. ſ. de reſti. ſpol.
ſub. §. in caſibus aūt. ver. nono. ⁊ ſe. ⁊ vide ſu
per hoc ſpecialia quedā que no. ſ. de matri-
monio ſub. §. vt aūt. Utrū autē poſſit vxor re
currere de petitorio ad poſſeſſoriū. dic vt no.
ſ. de cā poſ. ⁊ propri. ſub. §. his igit̄ qualiter
facienda ſit reſtitutio. dic vt no. ſ. de reſtitu.
ſpo. §. qs ſit effectus. qđ habeat neceſſe pba-
re petens reſtitutionem. dic vt no. ſ. de reſti.
ſpo. §. j. ver. ergo ſpoliatus. ¶ Eſt tn̄ notan-
dū q ſi mulier ppria volūtate exierit nō pōt
petere reſtitutionē niſi tūc demū qn̄ veniens
non admittit̄ per maritū. vt. ff. de acqui. poſ.
clā poſſidere. §. qui ad nūdinas. ⁊ l. ſi id qđ. §.
vlt. ⁊ de vi ⁊ vi ar. l. j. §. ſiue autē. et ſic vltima
mora nocebit: vt. ff. de peri. ⁊ com. rei vē. l. il-
4 lud. ¶ † Quid ergo de expenſis factis a mu
liere extra domū certū eſt q marit⁹ ei pvide-
re dꝫ ſm̄ qđ doꝫ ē qꝛ vbi dos ibi onera ma-
trimonij. ff. de iure do. ſi ītis. §. ibi et pro ſocio
l. actione. §. vlti. ⁊ famil̄. hercif. ſi maritus et
l. ſi filia. §. hoc amplius. ⁊ ff. ſol. ma. l. ſi cū do
tē. §. ſin aūt ppe ſi. q̄nimo ſi nō hꝫ dotē vel eā
amiſit ſui culpa iputādū eſt ei ⁊ iō dꝫ expē-
ſas facere cū ſit ps corpis ſui. ⁊ ſocia diuine
⁊ humane domus. vt no. ſ. de matrimonijs.
§. j. et §. vlt. quare tenet̄ ei pvidere ſm̄ facul
tates ſuas ⁊ dignitatē qꝛ vxores choruſcant
radijs maritorū. vt i aut. de ꝯſulibus. §. ſi ve-
ro nō eſt copulatus. col. iiij. ar. ad hoc. xxiij.
di. c. archidiaconi. ⁊ xxiij qō. ij. admonere. et
ſ. de renū. ad ſupplicationē. ⁊ de eta. ⁊ quali.
accepimus. et de prebē. cū ſm̄. ſicut ꝯ vr̄ q ſi
marit⁹ oīa bona ſua diſſipauerit recuperat
mulier dotē: de qua ambo ⁊ liberi ſuſtentāt̄.
vt. C. de iure do. vbi. ⁊. j. de dona. inter virū ⁊
vxo. per vr̄as. qꝛ nō ad imparia iudicant̄. vt
j. de diuor. gaudemus. §. ſane. ⁊ ff. de re iudi.
nō tm̄. et. ll. ſequētibus. ſꝫ in pmiſſa qōne nō
puto maritū teneri niſi ad expēſas quas fe-
cit. ex q ipſam venientē nō admiſit. ⁊ iūge qđ
no. j. de accuſa. §. quis poſſit accuſare. ſub. §.
admittunt̄. ✠. hoc aūt qđ dictū eſt. in his aūt
oib⁹ adulteriū obſtabit. vt. j. de diuor. ſignifi-
caſti. niſi mulier poſſit replicatione adiuua-
ri. vt ibidē. ⁊. ſ. de eo q cog. cōſan. vxo. ſue. di-
ſcretionē. §. j. ⁊. ij. ⁊. j. de adul. c. pe. ⁊ vlt. ff. ſol.
ma. viro. atqꝫ vxore. ſi ergo mulier ppria vo-
luntate exiuit non audit̄ petens reſtitutionē
qꝛ ipſa ſe priuauit. vt. xxxij. q. j. de beneficio.
¶ Sed qm̄ agēs neceſſe habet pbare inten-
tionē ſuā. vt. C. de edendo. qui accuſare. ſ. vt
5 eccle. bene. vt noſtrū. ſcire debes † q porrecto
libello inducie dari debent deliberatorie. vt
not. ſ. de libel. obla. de dilationibus. et pbat̄
iij. q. iij. offerat̄. ⁊. c. de inducijs. die aūt adue
niente vel etiā antecꝫ aſſignet̄ iurabit quili-
bet ſtare mādatis eccl'ie. ⁊ de veritate dicēda
ſicut gn̄alis ꝯſuetudo ſeruat̄. ⁊ probat̄. ſ. de
deſpon. impu. atteſtationes. et de appella.
queſtioni. ⁊ de cle. dudum, greg. §. partibus.
⁊. §. tādē. ⁊. c. cū dilect⁹. §. j. ⁊. ij. lꝫ alias ſacra-
mentū calūnie in his ſpūalib⁹ nō preſtet̄. vt
ſ. de iura. calū. lr̄as. nā hoc iuramentū. ſ. de
veritate dicēda in qualibet cā neceſſariū pu
to. vt. xxxj. q. ij. ſi verū eſt. ⁊. ſ. de iureiur. ex li-
teris. ⁊ tn̄ rn̄dendū eſt ſm̄ qđ quilibet credit
verū fore. nec deierat q̄uis aliter ſe habeat
res. vt no. ſ. de iureiur. §. quot comites. verſi.
in veritate. Goffr. tn̄ aliter notauit. qđ dic vt
no. ſ. de iura. calū. §. qn̄. ver. vnū tn̄ nō omit-
tas. ⁊ ver. primū. ⁊ ſe. ¶ Debet ergo interro-
gari primo agēs. ſcđo reus vtrū ſint vera ea
que in libello continent̄: ſi vterqꝫ aſſerat pla
num eſt qđ iniunget̄ eis q ſimul reuertant̄
niſi aliud canonicū obſiſtat. vt. ſ. de clande-
ſti. deſpon. c. ij. ⁊ de conſan. ⁊ affi. c. j. ⁊ inter-
rogabitur alteruter alterutro preſente. ar. ſ.
de iudi. at ſi clerici. ⁊ de dolo. ⁊ contu. put. et
j. de verb. ſig. forus. circa fi. aliter non obeſſet
cōfeſſio. vt not. ſ. de cōfeſ. §. qual'r intelligat̄
ver. pn̄te aduerſario. ſed quidā ſigillatim et
ſecreto ſiue ſeorſuꝫ eos interrogāt ⁊ male. ſi
tn̄ agat̄ in forma iudicij niſi forte hoc faciat
iudex cautus ad extorquendā melius veri-
tatē nec aduocatus dꝫ rn̄dere ad factū. vt. ſ.
de iudi. paſtoralis. et ſi qs dubitauerit pba-
biliter: inducias impetrabit ſm̄ ea que not.
ſ. de iura. calū. §. qn̄ preſtandū ſit. ver. ſed nū-
qđ q ſi maritus cōfiteat̄ ꝯtractū ſed excipia
tur de adulterio. ⁊ vxor ꝯfiteat̄ adulteriū ha
betur ei fides cōtra ſe. vt. j. de diuor. c. ex lr̄is.
ſed aliud ſi ambo cōiuges cōfiterent̄ impe-
dimentū pter qđ oīno matrimoniū ſeparet̄
vt. ſ. de eo qui cog. ꝯſang. vxoris ſue. ſup eo.
ſed ſi maritus matrimoniū negauerit tūc in-
cumbit pbatio mulieri ⁊ per quos teſtes cō
ueniet hoc pbari. vide ⁊ dic vt no. de teſtib⁹.
§. quis poſſit eſſe teſtis. ver. vbi aūt. ¶ Quid
iuris ſit ſi deficiat in pbatione oīno ſoluit̄ et
relinqt̄ mulier ꝯſcie ſue ⁊ vtꝝ ꝯbat necne. vt
ſ. de iureiur. mulieri. vtꝝ aūt in h caſu ſit de
ferēdū iuramētū dic vt no. ſ. de iureiu. ſub. §.
nec redeūdū. §. ⁊ i qb⁹. ✠. qđ de cā mōachatio
nis ⁊ hoc ſcias q mulier ad oīa reſtituēda ē:
ita q gaudeat pacifica poſſeſſiōe: ⁊ plena ſe
curitate. vt. iij. q. j. reintegrāda. ſed ſi mulier
ex aliq̄ cā veriſimili. dicat ſe virū ſuū habere
ſuſpectū cū vir cā ſibi petat reſtitui ad offm̄
iudicis ſpectat iubere cauere ſufficiēti cau.

tione q̄ in lecto & in mēſa & in oīb⁹ tractabit eā ſicut vir dꝫ tractare, vxorē nec ledet in pſona vel rebus vel aliquo modo eā dehoneſtabit: ſalua correctione maritali et honeſta et hāc cautionē dꝫ marit⁹ pſtare p iuramentū vt xxxii. q. ō. ſ. de bñdicto. forma iuramēti hec eſt. dicet em̄ iudex marito ab iſta die i antea iſtā ꝯiugē tuā quā iniuſte dimiſeras ita tenebis, ſicut maritus ſuā coniugē dꝫ hr̄e in dilectione & debita diſciplina nec eā p vllū malū īgeniū a te ſeparabis nec ea viuēte aliā accipies. ſic de⁹ te adiuuet & hec ſancta dei euanlia: vt. xxxv. q. vi. ab iſto die in ante iſtā cōiugem. ſꝫ ſi mulier nō ꝯfidit de iuramēto viri: qꝛ forte vir parū timet iuramentū, illā cautionem dꝫ preſtare quā magis timebit. ſ. pignoratitiam vel fideiuſſoriā ſub pena ꝓmiſſa: vt arg. ꝸ. vt lite nō ꝯteſt. q̄m frequēter in fi. & de teſti. ſpō. ex trāſmiſſa. & c. lr̄as in fi. de pſum. lr̄as. §. fi. & ff. māda. ſi mādato titij §. vl. xxiii. q. v. ꝓdeſt. & q. iiij. ea vindicta. qꝛ ſicut ibi vr̄ illa pena infligēda eſt que magis timetur. & in his iudex ex pſonis dicta & facta pēſabit. vt. C. ſi quis imperatori maledixerit. l. vnica.

¶ Quis admittatur ad accuſationem matrimonij. Rubrica.

1 ☞ Diuortium quando petitur propter errorem ſoli coniuges admittuntur.
2 Maritus & vxor admittuntur ad accuſationem matrimonij.

OStendimus qualiter agatur ad matrimonium cōiungendum: nūc videamus 1 qualr̄ agatur ad diſiungēdū dicentes quis admittat̄ ad accuſandū. ¶ Sciendū eſt igitur qꝺ ſi agat̄ ad mr̄imonij vinculū diſiungendū: aut impedimentum ꝑpetuū qꝺ ꝓponit̄ non eſt peccato ſubiectum. puta de frigiditate arctatiōe vel maleficio agit̄: ad hoc ſoli cōiuges admitti dn̄t cū nec alioꝝ interſit de h̄ agere. vn̄ & innuit extraneis pn̄t ſimul morari. vt. ꝸ. de frigi. ꝯſultationi. dūmodo caſte viuāt xxxiij. q. v. qꝺ deo pari. alr̄s de adulterio accuſari poſ-
1 ſent. ꝸ. de off. or. c. ſ. ¶ † Itē vbi ꝓpter errorē petitur diuortiū ſoli ꝯiuges admittunt̄. ar. 2 ꝸ de cōiu. ſeruo. ꝓpoſuit. Idē q̄n agit̄ ad thori ſeparationē. vt not. ſ. de diuor. §. quot modis. ꝟ. ſ. ¶ Aut tale eſt impedimētū q̄ peccato ſubiacet. puta agitur de cōſan. vel affi. vbi quilibet admittēdus eſt & ſic actio vel accuſatio iſta pupularis vr̄: vt. ꝸ. de cogna. ſpiritu. tua nos. qꝛ hmōi cōiūctiōes nepharie ſunt & coitum inceſtuoſum inducūt: vt apparet in his que no. ꝸ. de eo qui cogno. ꝯſan. vxo. ſue. ¶ Verū tn̄ decretū dicit q̄ extranei repellūt̄ dū aliq̇s de ꝯſanguinitate ſupeſt tales em̄. ſ. ꝓpi. puta pater: mr̄: ſoror: frater: patru⁹: matertera: & tota eoꝝ ꝓcreatio ceteris pferunt̄. vt plene ꝓbant̄ hec oīa. xxxv. q. vi. ꝯſanguineos. ꝸ. de ſen. & re iud. tenor. & hoc itelligas tā de accuſatiōe: q̄ꝫ teſtificatione. & rō eſt qꝛ teſtes q̇ meli⁹ veritatē ſciūt ſu t aliis pferendi. vt. ff. de teſti. domiti⁹ & tales plus laborāt in ſciēda genealogia ſua tū chartis tū recitatiōe maioꝝ. vt. ſ. e. vr̄. C. de l ite. reſti. mino. de tutela. & de libe. cā. ſi filiū ad idē ff. de adulte. l. ſ. §. fi. & l. ſi marit⁹. & C. de adulte. l. quāuis. ¶ Tn̄ in multis locis hoc nō obſeruat̄ & male dū tn̄ ꝓpinqui ſuperſint honeſti & antiq̇ & bone fame: qꝛ ſi ita non eſt ſunt extranei ſine ſuſpiciōe. ſꝫ ſi tales deficerēt: tūc etiā vicinos bene fame admitterē. & ſic itellige. ꝸ. de cog. ſpi. tua nos. ar. ꝸ de fri. laudabilē. & c. fi. qꝺ intelligo niſi fama creſceret. tūc em̄ ēt extraneū admitterē. ar. i his q̇ not. ſ. e ſub rubricella q̄ exceptiōes. ꝟ. ſꝫ nunq̇d iſ. & ſe. & ff. de accu. §. q̇s poſſit accuſare. & de denū. §. q̇s poſſit denūciare. & de inq̇. §. q̄n ꝓcedat̄. & ꝸ. de cog. ſpir. §. q̇s ſit effect⁹ ꝟ. effect⁹ ꝓ tertio. & ꝸ. aliū di-
2 cūt & ſe. ¶ † Itē marit⁹ & vxor admittunt̄ ad accuſationē. ar. ſ. de diuor porro. & c. ſignificaſti. & ſ. de ſen. excō. inquiſitiōi. & ſm̄ hoc intellige. ꝸ. de cōſan. c. & non dꝫ in fi. vbi habes qꝺ nullo tpe obſtante accuſator auditur.

¶ Libellus accuſationis. Rubri.

1 ☞ Libellus accuſationis qūo formetur.
2 Matrimonium improprie dicit̄ accuſari.

EGo petr⁹ † conſanguineus gulielmi in tali gradu accuſo mr̄imonium ꝓuoco ad diuortiū q̄ten⁹ de facto ꝯſiſtit iter ipſum gulielmū & margaritā vxorē ſuā & puto ꝓnūciari mr̄imoniū inter ipſos nullum fuiſſe. & vtriq̄ dari licētiā cū alio ꝯhendi hoc illa rōne: qꝛ pdicti. g. & m. attinēt ſibi in quarto gradu ꝯſanguinitatis. & hoc offero me legitie ꝓbaturū. & ꝯprobat̄. ſ. c. ſ. & c. ſup. & ꝸ. ꝯſan. j. c. & c. nō dꝫ. & de teſti. ſeries. & de ꝓba. iurauit. & de reſt. ſpo. lr̄as. §. ꝓpterea. & ſequē. ¶ Verū illud ſcias † q̄ mr̄i-
2 moniū improprie dr̄ accuſari q̄m huius accuſatio vel actio & ſi de crīe ſit non tn̄ eſt crīalis ſꝫ mixta inter crīalem & ciuilēꝫ. ꝸ. de ꝑcu. tue. ſic & querela inofficioſi teſtamenti mixta eſt. vnde plerūq̄ vocat̄ querela: vt. ff. de inof. teſt. l. ſ. eo q̄ q̇ querelā ꝓponit petitionē hereditatis exercet. vt. ff. de inoffi. teſt. q̇ de inofficioſo. & ſic ſapit naturā ciuilis actiōis. aliq̄n vero vocat̄ accuſatio. C. de inof. teſt. eū q̇. multe & alie mixte ſunt qꝺ dic vt not. ꝸ. de ꝑcu. §.

in qb⁹.ꝛ ſcias ꝙ vbicūqꝫ de ꝑpetuo īpedimē to agiť ſiue a ꝯiugib⁹ ſiue ab extraneis petē dū eſt.vt ꝓnūcieť mr̄imoniū nullū.ꝛ vt ꝯiun cti nephărie ſepareňt.ꝑ ſcripturā aūt nō po teſt abſens abſentē accuſare.j.e.a nobis.ij.q. vlti.ꝑ ſcripta nec denūciare.j.de accu.inqͥſi tionis.ſm Goff.alij ꝯdicūt vbi de ſede.matri monij agiť:cū cōtumacia exigēte recipianť teſtes ꝯtra abſentē.ſ.vt lite non ꝯteſt.c.j.ꝛ.c. qm̄.§.j.ꝛ.ij.vel dic ꝙ tūc hꝫ locū denūciatio. ar.ſ.de deſpō.īpube ad diſſoluēdū. ¶ Oblato libello qͥlibet iurabit ſtare mādatis eccľie ſ.qͥlibet ꝯiugū.nā citādi ſunt cū factū princi paľr eos tāgat.ſ.de reſti.ſpo.ex lr̄is.j.de ac cu.illa prepoſitoꝝ.alias nō valeret ſnīa:ſi is ordo iudiciarius nō ſeruareť.ſic intellige.ſ. qui filij ſint legi.ꝑ venerabilē.§.j.ſed ſi cōtu maces appareāt.tūc nō vſqꝫquaqꝫ ſeruať or do iudiciari⁹.qꝺ dic vt no.ſ. vt lite.nō ꝯteſt. §.itē vbi agiť de mr̄imonio.ꝛ citationes ſcri bi debēt ꝛ taliter fieri ꝙ ꝓbari poſſint.arg.j. de ſen.excom.ſacro.qꝺ dic vt no.ſ.de dolo ꝛ cōtu.§.quaľr cōprehēdať.ꝟ.dico nō eſſe cre dendū.ꝛ de ꝓba.§.qͩ dꝫ ꝓbari.ſuꝑ ꝟbo ſunt in ſcriptis redigēda.ꝛ ſi hi quos negotiū pͥn cipaliter tāgit defendere nolūt:puto qꝺ accu ſatio publicanda ſit in eccľia.ꝛ ſi qͥs affinis vel cognatus velit defendere mr̄imoniū au dieť.ꝛ demū his deficiētibus qͥlibet extrane⁹ admitteť.ſicut dixi in accuſatione.ſ.§.oſten dim⁹.ar.ff.ex qb⁹ cauſis in poſ.eať.hoc aūt. ꝛ de dā.infe.l.iiij.§.ptor.ꝛ ex qui.cau.ma.in inte.reſt.ergo quinimo etiā inuitis ꝯiugib⁹ puto defenſorē audiendū.ar.ff.de libe.cau.l. j.ij.ꝛ.iij.ꝛ de appel.nō tantū.ꝛ hoc ꝓoptime cōprobať.ſ. qui filij ſint legi.per latū.ꝛ.j.c.j. ¶ Si ergo aliqͥs apparet defenſor audieť.ꝛ poterit repellere accuſatorē ante litē ꝯteſt.ſ. de deſpon.īpu.ad diſſoluendū.ſꝫ lite ꝯteſta ta minime cū hec exceptio dilatoria ſit.ſ.de ſen.ꝛ re iu.inter monaſteriū.ſi nullus defen ſor apparet iudex de plano inqͥret.et ſi corā eo ꝓbeť impedimētū inter ꝯiuges ſnīam di uortij feret adhibita grauitate que adhiberi dꝫ circa tantā ſnīam qͥnimo ꝛ hoc facere pōt nullo accuſatore cōparēte nimia infamis or ta.ſed ſemꝑ citādi ſunt qͦs res tāgit.ꝛ publi cādū eſt an aliqͥs velit accuſare vel defende re.ſic intellige.j.de diuortijs.porro.in fi.ꝛ de accu.quaľr.ij.§.dꝫ.ꝛ ea que no.ſ.de clā.de ſpon.§.quot modis.ver.quarto.ſuꝑ verbo il lo cōmenti inueſtigent.ꝛ ſe.ſ.de proba.ſicut conſuetudo.ꝛ.c.ad noſtram.

¶ Que exceptiones competant contra accuſatorem matrimonij. Rubrica.

1 Matrimonia legitime ꝯcta etiā obtētu patrie poteſtatis non dꝫt dirimi.

2 Repulſus ab accuſatione:an ſit repellēdus a denunciatione.

3 Epiſcopus officio ſuo debet inquirere ſi in famia orta ſit.

4 Judex qͫ ex offō ꝓcedit actore apparēte et nullo defenſore cōparēte quid agere debeat.

Dictum eſt quis accuſator admittať:dicamus qb⁹ exceptionibus repellať. ¶ Primo pōt obijci ꝙ extraneus eſt vn̄ nō eſt admittēdus aliqͥ de parētela bone fame ſuꝑſtite.vt dixi.ſ.§.oſtēdim⁹. ¶ Scḋo ꝙ eſt excōicat⁹.vt.ſ.de exce.exceptionē. ¶ Tertio ꝙ nō eſt mr̄imoniū neqꝫ ſpōſalia etate impe diēte.ꝛ iō qꝺ nō eſt accuſari non pōt:vt.ſ.de deſpō.īpu.ad diſſoluēdū. ¶ Quarto qꝛ nō ꝓ ſequiť publice accuſationē ſuā: ſꝫ clā porri git libellū ſuū.vn̄ nō eſt audiēdus cū iurare noluit nec voce ꝓpria aliqͥd depromat.vt.j.e. a nobis.j.de accu.inqͥſitiōis.ꝟ.nec ad petitio nē.ꝛ.ij.q.vlti.ꝑſcripta. ¶ Quinto qꝛ accuſat grā turpis qͥſtus:puta vult extorquere pecu niā a marito ꝗ vxoris vehemēs amator exi ſtit vn̄ ꝛ in hͦ caſu mr̄ repelliť:vt.j.e.ſigniſi cāte.ij.q.j.ꝓhibeť.C.de inoffi teſta.filia.ꝛ de inſti.ꝛ ſubſti.reꝑhēdēda.ꝛ de cōdi.inſti.cū te 1 ſtatore nec em̄ mr̄imonia legitiē ꝯcta ēt ob tētu patrie ptātis dirimi opꝫ vt.ff.de libe.ex hi.l.j.in fi.ꝛ.l.ſeq.ꝛ ar.ſ.de ſponſa.nō eſt vo bis. ¶ Item qꝛ malo zelo moueť gn̄aliter:qꝛ hꝫ odio alterū ipſorū coniugū:vel ex aliqua iuſta cā ꝛ probabili eſt ſuſpectus:vt.j.de ac cu.cū p.mā conella.ꝛ.c.dilectus.vel qꝛ eſt ꝑ iurus.vel aľs infamis:vt.j.de accu.cū opor teat.ſ.de ſpon.cum in tua. ¶ Itē qꝛ ſciuit qͫ matrimoniū ꝯtractum fuit ꝛ ſciebat impedi mentū ꝛ tacuit.etiā ſi clandeſtinū erat.nā ex quo cert⁹ erat nō debuit certiorari.ſ.de ele. cū inter vniuerſas.et ff.de ac.emp.ꝛ ven.l.j. in fi. ¶ Uel qꝛ nihil oppoſuit.j.tpˢ in eccľia aſſignatū qͫ banna edebanť ī eccľia:vt.ſ.de ſpō.cū in tua.de clande.deſpō.cū inhibitio. ¶ Excuſať tn̄ ſi erat extra ꝓuinciā ſiue dio ceſim vel qꝛ denūciatio nō potuit ad eū ꝑue nire puta qꝛ infirm⁹ erat nimis vel furioſus vel īpubes:vel ſi iurare voluerit ꝙ poſtea di dicit īpedimētū: nec ad hͦ ex malitia ꝓcedit quāuis hoc audierit etiā ab his ꝗ pn̄tes fue rūt ꝛ tacuerūt:vt.j.e.cū in tua. ¶ Sed ꝯ qꝛ il li a qb⁹ audierūt īpedimētū nō admitteť:ꝰ nec iſti. Abſurdū eſt em̄ illos admittere. qͥꝑ repelluňt autores.ꝛ.ſ.de teſti.lꝫ.ij.ꝛ.j.de he reti.fraternitatis. Solutio illud in teſte:hoc in accuſatore ratio diuerſitatatis hec eſt:qꝛ accuſator non ꝓbat ſed teſtis ꝯre mr̄imonio

pꝛeiudiciū nō parat. ¶ Quid ſi tpꝰ lapſum eſt: ſꝫ adhuc nō eſt mrīmoniū ꝯtū. dico eū ſemper audiēdū re integra. i. anteq̄ mrīmonium ꝯtū ſit vt ponis quātuncūq̄ ſiluerit: ſ. de ſpōſa. cū in tua ar. ſ. de ele. in cauſis. §. fi. ſ. de ꝯſan. ꝛ affi. ſup co. ꝛ de eo q̄ cog. ꝯſan. vxo. ſue. de illo. ¶ Quid ſi iō tacuit: q2 nō habebat ꝓbatiōes paratas mō vr̄ repellendꝰ. ar. ſ. de ꝯſan. ꝛ affi. c. j. ꝛ. iij. q. vij. plerūq̄. ſic nec repellit̄ ſi iō tacuit: q2 vidit aliū accuſantē quē vult docere ꝑuaricatū fuiſſe ff. de ꝑuarica. l. iij. ꝯ: q2 nudo ꝟbo potuit īpedire: vt. ſ. de
2 ſpōſa. ꝑterea. ij. ¶ † Sꝫ nūq̄d is q̄ repellit̄ ab accuſatiōe repellendꝰ eſt a denūciatiōe. arg. ſ. de iureiu. quēadmodū. §. fi. ꝛ. ſ. de deſpō. impube. ad diſſoluēdū nā ad denūciationē canonicā que circa ꝯmittendū peccatū attenditur q̄libet admittitur. ſ. de co. ſpiri. tua adquem addmittit̄ etiā is q̄ accuſare non pōt. ſ. de iureiu. quemadmodū ad fin. in qua etiā qualiſcūq̄ notitia ſufficit. xxij. q. v. hoc vr̄. et a in qua turpitudo pꝛopꝛia non ob. ſ. de ſponſa. ꝑterea. ꝛ in qua iuramentū ꝓcedens non impedit. xiij. di. nerui. ¶ Sed hec in denūciatione euāgelica non ꝓcedunt ſm Gof. qꝛ dic vt not. j. de accu. ſub rubꝛicella de denūcia. §. quis pōt. ver. gof. notauit q̄ q̄libet tu dic q̄d in matrimonio vbicūq̄ ꝓpter ſuſpicionē repellitur ab accuſando repelletur etiā a denunciādo: vt. j. de accu. cū opoꝛteat. ꝛ. c. ſe. ne ꝑ vnā viā expulſus ingrediat̄ ad idē ꝑ aliā. q̄d eē nō dꝫ. ſ. de ꝓcu. tue. ff. ꝓ ſocio. ideoq̄. ff. de cōdi. inſti. que ſub cōditiōe. ꝛ vide q̄ no. ſuper hoc. j. de accu. ſub rubꝛicella de denū. §.
3 quis pōt denūciare. ¶ † Uerū eps ex officio inq̄rere pōt ſi infamia oꝛta ſit: vt. j. de diuoꝛ. poꝛro. ſicut ꝛ facit q̄n aliq̄s accuſat et nullꝰ appareat defenſoꝛ vt dixi. ſ. ꝓxi. rubꝛicella
4 pꝛope fi. ar. ſ. de off. oꝛdi. c. j. ¶ † Judex autē q̄n ex officio ꝓcedit actoꝛe apparēte ꝛ nullo defenſoꝛe cōparēte dꝫ eē cautꝰ: nā dꝫ attēdere vtrū ꝯiuges diligāt ſe adinuicē vere: ꝛ tūc ꝯfeſſio amboꝛū ꝑiudiciū parat cū aliis adminiculis in pꝛio gradu ꝛ ſc̄do vel ficte tūc etiā nullam ꝑſumptionē inducit ſm ea que not. ſ. de co. q̄ cog. ꝯſang. vxo ſue. §. ꝛ q̄d iuris. ꝟ. illud notandū. attēdere dꝫ etiā vtrū accuſatoꝛ vl' teſtis ſit notoꝛiꝰ excōicatus. facrilegꝰ: foꝛnicatoꝛ: vſurariꝰ. ꝛ ſic ipſum ex officio ſuo repellet. ar. ſ. de teſti. teſtimoniū. ꝛ de except. exceptionem. attendat etiam an fama eſt q̄d ſint cōſanguinei: q2 ꝛ hoc adminiculū ꝑbet. ſ. de ſponſalibus. cū in tua. xxv. q. vj. ſi duo. j. de diuoꝛ poꝛro. ꝛ ſemꝑ in dubio pꝛo mrīmonio iam ꝯtō iudicet: vt. ſ. de teſti. l. ij. in fi. et ff. de penis abſentē. ¶ Itē ſi ſnīam diuoꝛtij tulerit dꝫ tradere literas que totum proceſſum contineant vt dicā. j. de diuoꝛ. §. vlt. ver. debet autem iudex ſententiā. ꝛ ſequen.

¶ Qui teſtes req̄rant̄ in accuſatione matrimonij ꝛ q̄bus exceptionibus repellant̄. Rubꝛi.

1 ¶ Teſtis ſi non vult iurare repellitur.
2 Et q̄liō debeat iurare.
3 Denunciatio aliq̄n fit in ſcriptis aliq̄n ſine ſcriptis.

Quia in accuſatione matrimonij teſtes deſiderantur videamus quales debeant eſſe. ꝛ certe bone opiniōis: ꝛ oī exceptione maioresᵃ: nō domeſtici nec familiares nimis ꝛ ſuſpecti: vt ſ. de ꝯſanguinitate ꝛ affinitate. c. j. et de teſti. in lr̄is. ꝛ. c. lꝫ. ꝛ j. eo. inſuper. et bꝛeuiter q̄ non pōt eſſe accuſatoꝛ: de quo dixi. ſ. pꝛoxia rubꝛicella. nec teſtis: vt j. d̄ accu. cū opoꝛteat. ¶ Admittuntur ergo ꝯſanguinei et etiam extraneis pꝛeferunt̄ q̄n queritur de conſanguinitate: vt. j. e. vr̄. q̄d dic vt no. ſ. ſub rubꝛicella. q̄s admittat̄. ꝛ hoc verum eſt q̄n q̄rit̄ vtrū mrīmonium q̄d pꝛetextu conſanguinitatis accuſat̄ ſit dirimendum vl' nō. ſicut dicit dicta decre. vr̄. xxxv. q̄. vj. c. j. idē eſt ſi queratur an filiū aliquoꝝ poſſint ꝯhere. ꝛ ꝯſanguinitas opponatur. ſ. de ſpō. cū in tua. j. co. cū in tua. Si vero agat̄ vtꝝ matrimonium ſit ꝯtum tunc habet locū di. que habet̄. ſ. de teſti. ſuper co. eſt ergo hoc ſpāle in mrīmonio vt parētes admittantur in teſtes ſunt ꝛ multa alia ſpālia qꝛ dic vt no. ſ. de ſponſa. ſub rubꝛicella de mrīmonijs. ad fi. ſub. §. vt aūt. ꝟ. ꝛ
1 cū fauoꝛabile. ꝛ ſe. ¶ † Repellitur aūt teſtis ſi noluit iurare: vt. j. e. a nobis. ſ. de teſtibꝰ. nuper quātecunq̄ religionis ſit. vt ibi nec credo q̄ in hoc valeret renunciatio partiū. ar. ſ. eo q̄ cogno. ꝯſan. vxo. ſue ſup c. ꝛ in his que no. ſ. de clādeſt.

ᵃ ¶ Omni exceptiōe maiores. adde gloſ. inſtitu. de inu. ſtipu. car. zaba. in. c. mulieri. de iureiu. Bar. in l. admonēdi. ff. eodē. ti. alex. de imo. conſi. xviij. inci. viſo pceſſu cāe verſ. tentis iter antoniū. in pꝛimo volu.

deſpon.§.qt modis.v.q̄rto ſu-
per illo verbo commenti vtruꝫ
aliquod impedimentū. ¶ Se-
cundo tertio ⁊ quarto repelli-
tur ſicut .ſ. dixi de accuſatore
⁊ qualiter inquiri debeat. dic
vt not.ſ. de conſang.§.vſq; ad
quotum gradum.verſi. ⁊ quia
2 iudex. ¶ † Debet autem iura-
re teſtis: qđ veritatē ꝓ vtraq;
parte nec grā nec amore: vel
odio: vel pecunia dicet vt.ſ.de
teſt.quoties.que hic deficiunt
circa teſtium receptionem et
examinationem. in ti. de teſti.
pleniſſime notātur. ¶ In ſum
3 ma notandum eſt † qđ denun
ciatio aliquādo fit ſcriptis ali
quando ſine ſcriptis. ſed me-
lius ⁊ tutius eſt vt in ſcriptis
fiat ſicut dixi.ſ.de accuſa.⁊ ar
gu.ſ.de reſti.ſpolia. literas.et
j.e.a nobis. ⁊ magis ꝓprie dr
mr̄imoniū denūciari q̄ accu-
ſari: cū nec inſcriptio fiat: ſed
denunciatur vt a peccato rece
dant ⁊ poteſt fieri in hunc mo
dum. ¶ Ego petrus denūcio
vobis domine epiſcope matri
monium qđ tractatᷣ inter mar
tinum ⁊ bertam contrahi non
debere: qꝛ ſunt conſanguinei
vel affines in quarto gradu ⁊
hoc ſcit talis ⁊ talis. vel ſi iam
contractum ſit dicet matrimo
nium qđ ꝯtctū eſt inter marti-
num ⁊ bertam de facto nō de-
bere tolerari de iure ꝓpter ta
lem cauſam. ⁊ cā ſcit talis ⁊ ta
lis. nec puto qđ hic ſit neceſſa
ria trina monitio: que exigi-
tur qñ alias denūciantur cri
mīna. vt dicam infra de accu-
ſatio. ſub rubricella de denun
cia.§.quis pōt.ver.in vtroq;.⁊
ſeq. ⁊ eſt ratio: qꝛ quātumcūq;
admoneretᷣ nō poſſet cā dimit
tere propria temeritate: vt.j.de
diuor.porro.⁊. c.ſeq. Item qui
dam diſtinguunt gradꝰ in li-
bello.arg.ſ.de teſti.ſeries.⁊ de
conſan.tua nos. ſꝫ hoc nō pu-
to neceſſariū in libello: ſꝫ in te
ſtimonio tm̄. ¶ Item in his li
bellis plures cās puto poſſe
adijci indiſtincte qꝛ cum de pe
riculo anime queratur non re
fert ex qua cauſa periculum
euitandum probetur de hoc dixi.ſ.de libelli
obla.§.quid debeat continere.ver.T.dixit.

a ¶ Quid ſit diuortiuꝫ. adđ gl. i.c. ſ.xxxij.qō. vij.l.ſi concubina. ff. rerū amo. doc. i rubr. de diuor.

¶ De diuortijs. Rubrica.

1 ☞ Diuortium quid ſit.
2 Et vnde dicatur.
3 Et quot modis: ⁊ quibus ex cauſis fiat.
4 Libellus in actione diuortij quō formetur.
5 Separatio thori ſi ſit facta an adhuc rema-
neat matrimonium.
6 Jus mariti in quatuor conſiſtit.
7 Maritus volens accuſare vxorem ſuam de
adulterio an audiatur.
8 Paria delicta mutua compenſatione abo-
lentur.
9 Sententia diuortij ſi lata ſit ex cā fornicatio
nis ab vxore cōmiſſa et maritus inciderit in
idem crimen nunqđ cogetᷣ vxorē recuperare.
10 Coniuges ſi fornicantur vnus ſpiritualiter
alter temporaliter nunquid fiet compēſatio
hincinde.
11 Uir ſi adulteretur occulte vxor autem mani
feſte: nunquid poterit vir accuſare vxorem ⁊
dimittere ſine peccato.
12 Judex cauere debet ne reputet teſtē idoneū
lenonem ſeu ſociū vel participē eiuſdē cris.
13 Diuortium qualiter fieri debeat.
14 Judex debet ſnīam diuortij partibus trade-
re in ſcripturam publicam redactam.

QVoniam accuſatio-
ne premiſſa et facta reſponſione:
et habita probatione ſententia
diuortij ferenda eſt: dicamus de
diuortijs. ¶ Quis poſſit ſententiam diuortij
ferre dic vt not. ſ. de matrimonio contracto
contra interdictum eccleſie.§.a quo fieri poſ
ſit. hic autem videndum. ¶ Quid ſit diuor-
tium. ¶ Et vnde dicatur. ¶ Quot modis et
ex quibus cauſis fiat. ¶ Qualiter fieri de-
beat.
1 a Quid ſit † diuortium. [a] Et qui
dem in-
ter virum et vxorem legitime ſeparatio fa-
cta. legitime ideo dicitur. quia ſcriptum eſt:
quos deus coniunxit homo non ſeparet ſci-
licet violenter ſine lege abſq; ratione. non
enim homo ſeparat quos pena dānat: quos
reatus accuſat: quos maleficium contra.xxx
iiij.queſtio.ij.quos deus.
2 Et unde † dicatur. Et quidem dici
tur diuortium
a diuerſitate mentium. vel quia hi qui ma-
trimonium diſtrahunt in diuerſas partes
eunt: vt.ff.eo.l.ij.⁊.ff.de verbo.ſig.in ſtuprū.
.§.diuortium.⁊.l.inter diuortium.

5 Quot† modis & quib⁹ ex cauſis fiat. Et quidē aliqñ fit quantū ad thori ſeparationē tantū quādoq; quantū ad fedus matrimoniale diſſoluendū. ¶ Quantū ad thori ſeparationem fit qñ.ſ.vir vel mulier fornicat. vt.xxxij.q.j.dixit dñs: ⁊.q.vij iteruenientе oēs accuſationes. Uerū talis adultera accuſari poteſt quo ad penā legalē vel canonicā infligendā: et tunc quilibet admittit vt tractat.j.de adulte.in ſumma.ſed quo ad diuortiū ſeparandū non admittitur aliquis niſi maritus.vt no.ſ.titu.j.ſub rubricella q̄s admittat.ſed is audiendus eſt ⁊ debet libellum porrigere ꝯtinentē nomen mariti accuſantis ⁊ vxoris accuſate ⁊ illi⁹ cū quo adulterium dr̄ perpetratū ⁊ locū ⁊ annū et menſem in quo perpetratū eſt.et ſub quo cōſule. ſed non cogit quis diē apponere vel horam. ſed et nomē iudicis corā quo accuſat apponendū eſt: licet nō propriū ſaltē appellatiuū. ¶ Jnde verſus. ¶ Conſule menſe die coram pretore profeſſus. ¶ Tu deferre reū crimen loca, pone ſodalē. ¶ Et licet hora dies non menſis pretereat. vt.ff.de accuſatione libelloꝝ.⁊.ij.q.viij.libelloꝝ.non tñ debet maritus ſe inſcribere.i.ad penā talionis ſe obligare.ne ipſo ſuccumbente affectū voluntatis ſue conſequeret: ſed tamen per procuratorē poteſt cauſam agere ⁊ vxor ſe defendere: q̄a hec q̄ſtio non eſt mere criminalis ſed mixta tutius tñ ⁊ melius tractat in preſentia principaliū perſonarū. vt oīa hec probant. ſ.de procura.tue.ij.q.vlti xxxiij.qō.ij.admonere.

4 ¶ † Libellus igit poteſt cōmode concipi in hunc modū. ¶ Anno dominice incarnationis milleſimo trigeſimonono domino Gregorio nono ſummo pontificatui preſidente ⁊ domino Hugone epiſcopo digneñ. regnante.x.kalen.decembris indictione.xij. ¶ Ego martinus accuſo bertā vxorē meā de adulterio apud te dñe falco iudex dñi digneñ.epi. qr dico illam commiſiſſe adulteriū in burgo digneñ.in domo Guilie. menſe nouēbris preſentis anni cum petro andree qḋ offero me legitime probaturū: ideo peto ab eius cohabitatione et ea ſeruitute qua ei ſum ligatus abſolui.⁊ dotē ccc.libra.quā ab ea conſecutus fui cū centū libris que faciunt tertiā partem quātitatis dotis cū ipſa berta liberos non habeat.mihi adiudicari. et in his eam mihi cōdēnari. Sed ſi berta liberos habeat: tunc nō petet niſi dotē quā percepit ſibi adiudicari. ¶ Qḋ ſic formādus ſit libellus probatur in ſuperioribus iuribus.⁊.j.de dona. inter vi.⁊ vxo.plerūq;.⁊.C.ad.l.iul.de adulte. auf.ſi adulterio. ¶ Sed hoc notandū eſt ꝙ ſi dotē petat inſcribere debet quo ad ipam.vt in auf.(vt liceat matri.et auie.§.quia ꝓ plurimas.col.viij. alia autē ſubſtantia ſua applicat fiſco vel monaſterio in q̄ retrudit. vt in auf.vt nulli iudi.§.adulterā.col.ix. ¶ Supone vxorē filiā fam.nunqd maritus adhuc lucrabit dotē profectitiā que ad patrē redire debet.vt no.j.de dote poſt diuortium reſti.§. cui dat.verſi.ſed ⁊ iſta actio ⁊ ſequēti.⁊ videt qḋ ſic qr intelligit propriū patrimoniū mulieris.ff.de mino.deniq;.ad fi.nec dos in bonis patris eſt.ff.de col.do.l.j.in fi.⁊.l.pe.nā ⁊ dos ſequit filiā ſiue emancipatā ſiue exheredatā.⁊.C.de rei vxo.act.l.vnica.§.videam⁹.⁊ alias facit filia condi.patris deteriorē.ff.re ꝑ amo.l.iij.in fine.in verſi.ſed ⁊ ſi pater.⁊ videtur caſus.l.C.ad.l.iulia.de adulte.l.fin.ad fi. ¶ Sed contra qr non poteſt pater defraudari dote p filiā.ff.de diuortijs ſi filia.et in auf. de nup.§.eſt quoq; colū.iiij.arg.C.de pactis filius.⁊ de rebus credi.nec filius.ſiue per ſtipulationē ſiue per.l.redeat ad patrē.C.de iure dotiū.ſi genero.⁊.l.ſi dotē.⁊ de rei vxo.act. l vnica.§.accedit.de pactis cōuentis ex morte.⁊.argu.pro hac via.ff.ſolu.ma. filie qr ſoli patri cōpetit exercitiū actionis licet ꝯſenſus filie exigat.ff.ſol. ma.non ſolū. ¶ Solutio ſi dos recaſura ſit ad patrem non lucrat ipam maritus.ſed ſi non ſit recaſura bene lucrabitur.ff.ſol.ma.l.ij ⁊ ſic intellige.C.eo.titu.conſenſu.§.ſi vero cauſam ⁊ ſequen.ſm iulianū.

5 ¶ † Sed nunquid ⁊ ſi ſeparatio thori facta ſit adhuc remanet matrimoniū.⁊ ſic non eſt locus petitioni dotis.ar.in his. que nota. ſ. de matrimonijs.§.quis ſit effectus.⁊ ideo videtur qḋ viuente filia nequeat pater recuperare dotem ⁊ habes optimū ſimile in prelato vaſallo alicuius principis. nam ſi prelatus cōmittat felloniā cōtra dominū amittit eccl'ia feudū quādiu ꝑlatus viuit: ſed poſtea recuperat vt in.l. feudorum. de capitulis Corradi regis.§.ſi cleric⁹ veluti ep̄o. Sicut autē maritus pōt accuſare vxorē: ſic et vxor maritum: quia quantū ad hoc non ad imparia iudicant: vt infra eodem gaudemus.§. ſane.⁊.xxxij qōne.j. ſi quis vxorē. et qōne.v. precepit dñs chriſtiane.⁊ queſtione. vij.apoſtolus contra.argu.xxxij.queſtione.vij.quid in omnibus.⁊.c. Uxor.ſed ibi falſa litera.verūtamen facilius auditur vir q̄ mulier. vt in proxi.ca. vir enim habet priuilegium qḋ iure mariti.ſcilicet ſine inſcriptione metuq; calūnie.j.lx.dies vtiles pōt accuſare vxorē qḋ vxori denegat. vt.xxxij.q.j.§. hoc in mulierib⁹.⁊.l.ſe.iiij.q.iiij.§.aliqñ. ¶ Qḋ aūt mulier accuſet i hac cā quo ad penā canonicā habes.ſ.vt lite nō ꝯte.c.j.ſecus in pena legali.vt not j.de adul.§.qḋ ſit adulteriū.in fi.ſic

6 intellige.xxxij.q.j.§. hoc in mulierib⁹. † Jus

ſed mariti in quatuor cõſiſtit. Primo quia ex ſola ſuſpiciõe adulterij ream facit.iiij.q.iiij. §.aliqñ.C.de adul.quis. j.de adulterijs.maritis.qḋ intelligas de preſumptione violenta.ſm Goff.xxij.qõ.j.dixi.ꝫ.de preſump.lr̃is. ¶ Scḋo qꝛ pferturaliis volentibus accuſare vt dicta.l.quis.ꝛ.ff.de adul.ſi marit⁹. ¶ Tertio qꝛ nõ inſcribit ſaluo eo qḋ dr.ꝫ.de procu. tu⁊ nouo tñ iure cum marit⁹ agit ad penam legalem in foro ſeculari contra vxorẽ inſcribere tenetur vt in auſ.vt liceat matri ꝛ auie.§.cãs. ¶ Quarto quia de calũnia non punitur niſi euidens ſit.C.de adult.iure mariti.ff.de adul.is eius.§. vlti.ſed ſm iura canonica non vr̃ qḋ pena talionis locũ habeat: ſiue criminaliter agaṫ ꝫ.de pcu.tue.ſm Gof. ¶ †Ge-
7 neraliter ergo auditur maritus volens accuſare vxorem ſuam de adulterio dicẽte dño in euãgelico qḋ nullus dꝫ dimittere vxorem niſi cã fornicationis ergo hac cã poteſt eã dimittere etiã ꝑpria autoritate. ꝛ ſi petat reſtitutionem obſtat exceptio adulterij vt.j.e.gaudemus.§.ſane.ꝛ.§.fi. qḋ dixit T.verum eſſe ſi ſit crimen notorium.vel ibi mulier hoc confitetur:vt.j.co.ſignificaſti.ꝛ.c. ex literis.alias ſi occultum ſit non obſtaret talis exceptio petenti reſtitutionẽ vt.ꝫ.de reſti. ſpoli.Itẽ cũ quis.ſm.T.ꝛ c.in literis.ꝛ.c.ex con qõne.j.eoḋ. porro.tñ j.lꝫ obſtaret in petitorio.xxxvij.q.ij.agatoſa.ſcḋm Bla.alij dicũt qḋ in vtroqꝫ obſtat exceptio adulterij quis occulti:dum tñ in breui poſſit probari.arg.ꝫ.depoſiti.bona fides.§.fi.ꝛ.C.de compẽſatio. l.fi. ¶ Dicas ꝙ exceptio occulti adulterij cuius probatiões offeruntur parate obſtat petẽti reſtitutionem quo ad thoꝝ. ar.ꝫ de reſti.ſpoli.lras.§.propterea.nã ꝛ ſi infra.vij.dies ꝓbari poſſit notorium dr. vt in auſ.d.n.de ſenten.excom.extra.c.ſolet.§.i pria.qb⁹ elapſis plana fiet reſtitutio niſi fuerit facta fides.et ſic poteſt intelligi.xxij.q.ij.eccleſiaſtica hiſtoria. ¶ Et hoc intellexit Goffre.de adulterio cõmiſſo poſt electionem, nam cõmiſſum ante nõ obeſſet petẽti reſtitutionẽ vbi quis ꝑpria autoritate dimiſiſſet vxorẽ:vt cõuincitur.j.e. ſignificaſti.j.de adul. intelleximꝰ.ꝛ ar.xxxv. q.vj.mltoꝝ.xxxiij.q.ij.ſeculares.ꝛ ſic ſm ipm non lꝫ viro vxorem dimittere autoritate propria:etiã ob cãm fornicationis ad qḋ facit qḋ not.ꝫ.de ſponſa.§.vl.ad fi.ſed ꝯdicit ei.xxxij. q.j.dixit dñs.ꝛ per totũ. ideo intellige ſm qḋ not.ꝫ.ab illo.ver.dicas.vſqꝫ ad ver.ꝛ hoc ſm quem intellige omnia iura ſuperius allegata.ſm hoc obſtat mulieri reſtitutionẽ petẽti adulterium:hec qõ no.j.e.ex lr̃is.ꝛ de adul. c.fin. ſed qñqꝫ iuuatur mulier exceptione vel replicatione:vt. ꝫ.de eo qui co. conſan. vxo. ſue.diſcretionem.§.nã ꝛ ſi. ¶ Primus caſus eſt ſi et ipſe eodẽ vitio laborat. nam ſi in caſu precedenti vir excipiat de adulterio ipſa replicabit de eodem vitio ꝛ ſi maritus accuſet ipſa excipiet.vt. xxxij.qõ.vij. nihil iniquius ꝛ.q.ij.per totũ.ꝛ.j.eo.ſignificaſti.ꝛ.c.ex lr̃is.ꝛ ita cum maritus non debeat eſſe vxori autor tollendi bonos mores non dꝫ ab ea exigere caſtitatẽ quã ipſe non ſeruat: vt.ff.de adul.ſi vxor.§.iudex. ¶ †Imo paria delicta[a] mutua 8
ꝯpenſatiõe abolenṫ vt.ff.ſo. ma.viro atqꝫ vxore.j.de adul.c.pe.ꝛ vlt.ff.de inoffi te.l arenã. ¶ Scḋs eſt ſi ipſemet eã ꝓſtituit nã obſtat ſibi exceptio vl̃ replicatio lenocinij:vt. ꝫ.de eo q̇ co.ꝯſan.vxo.ſue.diſcretionẽ ꝛ.ff. de adul. l. ij.§.ſi publico. ¶ Terti⁹ eſt qñ caret dolo:puta qꝛ credebat virũ defunctũ ꝛ ita duxit aliũ nã legitimo veniẽte ea recuperare cogiṫ dũmodo ex quo habuit notitiã vite viri non permiſerit ſe a ſcḋo cognoſci.vt.xxxiiij.q.ij.cum per bellica.j. de ſcḋis nup. dñs eadem rõne excuſatur ſi latenter ab alio cognoſcaṫ quẽ credebat maritũ ſuum qꝛ marito nimis dormiente qui in ſummitate camere iacebat.venit aliquis ꝛ intrauit cum ea in lectũ ꝛ cõcubuit cum ea tanꝗ̃ maritus.ſuper quo credetur ſacramento ſuo habito reſpectu ad honeſtatem:et alias probabiles cõiecturas vt xxiiij.q.ij.in lectũ.arg.xxxv.qõ.iij.extraordinaria eadẽ rõne excuſaṫ ea que ſm ritũ ſuũ libello repudij recepto alij nubit nã talẽ fornicationẽ nõ poterit ei marit⁹ obijcere vtroqꝫ poſtea ad fidẽ conuerſo: ſecus ſi cũ alio fornicata foret:vt j e.gaudemus.§.pe.ꝛ vlti.ꝛ ita adulteriũ ſine dolo nunꝗ̃ cõmittiṫ: vt.ff. de adul.l.pe. ¶ Quartus eſt ſi vi fuit oppreſſa, vt.xxxij.q.v.ꝓpoſito.ff.de adulte.viꝫ paſſa.ꝛ l.pe.qḋ intelligas de vi abſoluta non conditionali.omnes enim cauſationes apoſtolus amputauit.xxxij.qõ.ij.omnes cauſationes.

Quintus

a ¶ Paria delicta.adde l.ſi ambo. ff.de cõpẽſa gloſ.i.c. cum ſup. de conceſ. preben.

¶ Quint⁹. ſi reconciliauit eam ſibi poſt adulterium cōmiſſum: vel ſi eam adulterantē ſcienter retinet. vt. xxxij. q. i. c. i. §. ⁊. iij. ſcdo eſt̄ reprobauit mores quos ſemel approbauit. vt ff. de adul. ſi vxor in fi. in quo caſu reus eſt lenocinij. ſ. quando ſine reconciliatione ſcienter talem retinet: ⁊ quando eam ſibi reconciliat debet ipſa mulier duobus annis vel tribus penitere. ⁊ q̄diu illa penitet abſtineat ſe ab ea. vt. xxxij. q. i. ſi quis. ⁊ c. ſi quis. ⁊ c. apud. ⁊ ſi nō perſeuerat in adulterio ſed penitet poſt penitentiam poteſt eam retinere maritus. vt eadem cā. ⁊ q̄. ea. non erit. nec eo inuito poteſt mulier religionem intrare: quia eam inuitam poteſt reconciliare etiam ſi ſententia lata ſit: ⁊ infra duos annos ipſam a religiōe quam intrauit reuocare. vt. C. de adul. autē. hodie. ⁊ ꝫ. de cōuer. coniu. gaudemus. nec ꝓderit mulieri exceptio rei iudi. vt. ff. de excep. rei iudic. euidenter. nec tamen debet ipſam ſepe reconciliare. vt infra de adul. ſi vir ſciēs vtroq; autem caſu bigamus efficitur. q̄d dic vt not. ſupra de bi. §. quot ſunt ſpecies. verſi. quinto. ⁊ verſic. nono. ⁊ legitur. xxxiij. diſti. ſi cuius. ⁊ c. ſeq. antiqui vero faciunt de tertio caſu tres: ⁊ ſi hoc facere volueris notare po=
9 teris ſeptem caſus. ¶ † Quid ſi ſententia diuortij lata ex cauſa fornicatiōis ab vxore cōmiſſa: maritus incidat in idem crimen. nunquid cogetur vxorem recuperare. quicq̄d allegatur dico q̄ ſic: quia res de facili ad naturam ſuam redit. arg. ꝫ. de offi. deleg. ſuper q̄ſtionum. §. porro. ⁊ ff. de pactis. ſi vnus. §. pactus. ⁊ ſeq. ⁊ argu. ff. de condi. inde naturaliter. nam pro marito faciunt duo adulterium ab vxore commiſſum ⁊ ſen. rei iudicate. que de iure ciuili eſt pro vxore faciunt plura adl'terium. ſcʒ a viro cōmiſſum per quod exceptio adulterij vxoris tollitur: periculum incontinentie vinculum matrimoniale q̄d nec fractum erat preceptum apoſtoli contra q̄d nulla exceptio. ſ. ciuilis tm̄ prodeſſe debet. vt ſupra de coniug. lepro. c. ij. in fi. et equitas a iure naturali deſcendens non eſt ergo mirū ſi omnia hec exceptionem rei iudicate tollūt cum fortiora ſint. vt arg. ꝫ. de frigidis. fraternitatis. ⁊ de ſent. ⁊ re iudica. lator. tenor. conſanguinei. ⁊ arg. ff. de pac. ſi vnus. §. pact⁹ ne peteret. debet ergo pronunciare pro muliere cuius iura potiora ſunt. arg. ꝫ. qui cle. vel vo. veniens. de treuga ⁊ pace. c. i. ⁊ C. de iurꝫ et facti igno. l. i. ⁊ de edicto diui adri. tol. l. vl.
10 ſupra de poſtu. prela. bone. ij. §. fi. ¶ † Quid ſi vnus coniugum fornicatur carnaliter alter ſpiritualiter: nunquid fiet compenſatio carnalis ⁊ ſpiritualis fornicationis hinc et inde non videtur nam he fornicationes diuerſaꝝ ſunt ſpecierum. vnde non compenſant̄ ſicut nec de ſpecie ad quantitatem fit ꝯpenſatio. ff. de compenſationibus. ſi conuenerit. ſʒ contra quia fornicationes iſte ſimiles ſunt ⁊ idē quo ad diuortium operatur. xxviij. q. i. idolatria. ⁊ c. iam nunc. ⁊ multofortius idem operari debent quo ad reconciliationē. quia proniores debemus eſſe ad coniungendum quā ad ſeparandum. ar. ſupra vt lite non cōteſt. ca. i. in fin. ⁊ hoc no. Goffre. ad idem ſupra de teſti. licet ex quadaʒ in fi. tu dicas quod ſi accuſetur quis de ſpirituali ⁊ excipiat̄ de carnali in accuſatione nihilominus procedetur ⁊ ſi conuincatur accuſatus nec reuerti voluerit: nec compenſatio admittetur. ſed poſt cōuerſationem compenſatio locum habet ſin autem ſuper carnali proponatur accuſatio et de ſpirituali excipiatur exceptio admittetur: ⁊ ſuper ea primitus procedetur: et ſi de ipſa appareat ⁊ lapſus non peniteat vlteri⁹ minime audietur. ad q̄d accedit quod no. ꝫ. de or. cog. ⁊ . i. de heretic. §. qua pena. ſm hoc intellige iura inducta ſuperius pro ⁊ cōtra. ⁊ ad hoc fauor fidei ⁊ animarum pericula nos inducunt que ⁊ probantur. ꝫ. de conuer. infin. ex literis. ꝫ. de excep. exceptionem. infra eo. de illa. ⁊ cap. quanto. ⁊ capi. gaudemus.
11 ¶ † Quid ſi vir adulteretur occulte: vxor āt manifeſte: nunquid vir poteſt accuſare vxorem ⁊ dimittere ſine peccato non quia vxorī non deficit ius excipiendi ſed probatio. ff. de admi. tuto. duo ſunt titij. forte niſi vir egiſſet penitentiam ⁊ non vxor. xxxij. q. i. ⁊. ij. ſecūdū Goffre. ¶ Sed nunquid digne penitens pōt repellere accuſantem. videtur q̄ ſic arg. l. diſtin. ferrum. imo poſt chriſti conſortiū adulter non vocatur. xxij. q. i. non erit. dicas ꝯtra: quia penitentia non tollit actionem nec accuſationem. xxiij. q. ij. admonere. multomin⁹ exceptionem. ff. de ſuperficiebus. l. i. §. q̄d aūt ff. de regu. iur. in viro. § cui damus. Item q̄ vir dimittat vxorem in caſu iſto lex eſt. xxxij. queſt. i. dicit ſed quod legis eſt in penitentia non deletur: ſic nec in baptiſmo. xxvi. diſ. vna tantum quod etiam peccatum non eſt ſolui inter peccata credi non debet. xxvi. diſt. deinde. ſm Goffre: ⁊ iunge ea que not. infra de dona. inter virum et vxo. ſub rubri. de dote poſt diuortium reſti. §. fi. ¶ Sed nulla iſtarum ſupradictarum exceptionum maritus repelli poteſt: conteſtabitur lis: ⁊ fient poſitiones et ſi mulier confiteatur habebitur ei fides contra ſe. vt infra eodē ex literis. ⁊ infra de adulte. cap. penul. quia nec vinculo matrimoniali paratur preiudicium. ⁊ ſi non ob. ꝫ. de eo. qui cogno. conſang. vxo. ſuper eo. ſi negauerit recipientur teſtes quos iudex diligenter examinabit querendo a quolibet teſte. vbi vidit: ⁊ quo tempore ſi vidit nudum cuʒ nuda

in eodem lecto iacentes: ſi ſeſe agitantes ſi opus illud exercentes: ſi vterq; erat apte etatis ad illud opus exercendū ſi vidit cōmiſcētes ſi qua ſecretiora putauerit inquirenda: ſi de nocte vidit eos cameram intrare ⁊ mane egredi: ſi pluries hoc contingit: ſi fama loci hoc habet ſi ſtrepituȝ audiuit tenui pariete diſtans. cum ipſos vidiſſet intrare: ſi ſolus erat. ⁊ tunc non probatur: ſi aliquis erat cuȝ eo: ⁊ tunc probatur dummodo ⁊ ille aliusin hoc ipſo iuratus concordet. inquiret etiaȝ ſi p tenebroſa ⁊ obſcura loca ⁊ ſuſpecta viderit perſonas de quibus agitur ſepius ſimul conuerſari ⁊ vagari ſolum cum ſola. ⁊ de fama loci. hec enim adminicula ſunt q̄uis nō faciant probationem plenam hec oīa cōprobantur. ꝫ. de preſumpt. illud. ⁊ c. literis. et .c.

1 2 iij. ⁊ de teſtibus preterea. ¶ † Caueat autem iudex ne lenonem ſeu ſocium vel participeȝ eiuſdem criminis teſtem idoneum reputet: quod quandoq; ex confeſſione eiuſdē teſtis deprehenditur. ſed participes repelluntur. vt. ꝫ. de teſtibus veſtibus veniens. ⁊. C. de teſtibus. q̄n et no. ꝫ. de teſtibus. quis poſſit ẜ. Item in cā cōis criminis. ⁊ ſe. vñ qd dicit decretalis. ꝫ. de teſti. preterea conſcios expone. id eſt certos: q̄ diſtabant tenui pariete. vt dixi. ⁊ no. φ ſi maritus deprehenderit vxorē in adulterio etiaȝ cum ſacerdote: poteſt tenere vtrumq; inuitum ⁊ ſine excōicatione. per. xx. horas. vt vocet teſtes per quos poſſit probare adulterium. vt. ff. de adul. capite. ⁊ in hoc caſu lȝ manus inijcere ſine metu excōicationis. vt. ꝭ. de ſen exc. ſi vero alicuius ptātis. §. vl. ¶ Si ergo accuſans deficit in probatione abſoluetur accuſatus ⁊ debet eſſe cautus iudex. ſ. φ ſi teſtis dicat de adulterio commiſſo alio menſe vel alio loco: vel cum alio q̄ cum illo de quo in libello cōtinet̄ nō faciat ſcribi quia nec de illo agit̄: ſed potius dicat talis teſtis iuratus. ſup tali facto nihil ſcit de eo ſuper quo producitur: ſinautem dilucide probetur. q̄ tales requirūtur ꝓbationes: vt. C. de proba. l. vl. ⁊ de pe. q̄ ſnīam tunc feret ſnīam diuortij. ¶ Effectus eius ſententie hic eſt qd maritus abſoluit̄ ab eius cohabitatiōe ⁊ ſeruitute mutua. ⁊ adiudicatur ſibi dos: quia ſm petitionē quā no. ꝫ. formanda eſt ſnīa: vt ꝭ. de ſimo. lȝ heli. ꝫ. de ordi. cog. cū dilectus. §. vlt. C. de fideicō. liber. l. vl. ff. cōi diui. vt fundus. pōt intrare religionē ea inuita. xxvij. q. j. agathoſa. ⁊ in ſeculo viuere continēter al's eā recuperare cogitur etiā ſi iuraſſet eā nō recipere: vt. ꝫ. de iureiu. tua nos. ⁊. ꝭ eo. ex literis. ſm φ. T. intellexit φ ibi lata fuit ſnīa quia dicit φ cū cōſilio capituli. cōtinentiam indixit vtriq; eps ſubaudi. ſm. T. ſententiam diuortij ferendo quo ad thorū ⁊ ſic ſententie

tales ferende ſunt de concilio capituli: vt. xv. q. vij. epiſcopus. ⁊. c. nullus. lxxxvi. diſti. ſi qd de quocunq; veruntamen vinculum matrimoniale nō diſſoluitur. vt no. ꝫ. de matrimo. §. quis ſit effectus exceptiones autem ſupradicte cū peremptorie ſint obijci poſſunt q̄ñcunq; ante ſnīam vt. C. ſen. reſcin. nō poſ. peremptorias. ⁊ ſi de nouo emergant etiam poſt ſententiā ſm quoſdā. ar. ꝫ. de offi. deleg. inſinuante quod nō puto verum ſaluo eo quod not. ꝫ. eo. verſi. quid ſi ſententia diuortij. Itē effectus iſte eſt vt maritus dotem lucretur vt ꝭ. eo. tit. j. plerūq;. cum tertia parte quantitatis eiuſdem dotis ſi mulier liberos non habet. C. de adult. aut. ſi adulterio. ¶ Nō ſolum propter fornicationem carnalem ſeparatur matrimonium: ſed etiam propter ſpiritualē ſed diſtin. vtrum alter duorum infidelium cōuertatur ad fidem noſtrā. vt quidem ſi alter eum relinquat. quia non vult ſequi eum qui recto tramite incedit. vel ideo vult ſequi: cuȝ vt eum trahat ad mortale peccatum. vel cuȝ eo cohabitet in contumeliam creatoris: ſoluitur ius matrimonij circa eum qui relinquit̄ in fide ⁊ expone ius matrimonij: ius quod ꝓuenit ex matrimonio id eſt quo alter alteri tenetur reddere carnale debitum. ideo poteſt dari licentia contrahendi: vt. ꝭ. eo. quanto. ad fi. reſpon. j. ⁊ hoc caſu intelligitur autoritas apoſtoli dicētis: ſi infidelis diſcedit diſcedat quia non eſt frater vel ſoror ſubiectus ſeruituti ⁊ in huius. xxviij. q. j. infidelis ⁊ ſi contraxerit anteq̄ alter cōuertatur tunc in ipſo contractu ſecūdo ſoluitur ius matrimonij. i. vinculum matrimoniale: quia non erat ratū ſed ſi conuertatur infidelis anteq̄ contraxerit conuerſus fidei matrimonium cogit̄ conuerſus antiquus nouum conuerſum recuperare q̄uis dum erat in infidelitate libell' repudij miſſus fuerit: quia tale repudium veritate euangelij reprobatur. nec obſtat quod de nouo cōuerſus cum alio in infidelitate cōtraxiſſet. a quo carnaliter cognitus fuiſſet licet obeſſet adulterium cum alio non marito ſaltem putatiuo commiſſum: vt. ꝭ. eo. gaudemus. §. qui autem vſq; ad fi. nec obſt. quod in ſecundo gradu vel tertio conſanguinitatis vel affinitatis ſibi attineant: vt. ꝭ. eo. gaudemus. reſpō. j. ⁊. c. vl. ⁊. ꝫ. de cōſan. ⁊ affinita. de infidelib'. nā ⁊ filij ex tali matrimonio geniti ſiue ante cōuerſionē ſiue poſt ex quo oēs ꝯuerſi ſunt legitimi reputantur: vt. ꝫ. qui filij ſint legi. c. gaudemus puto tñ in hoc caſu φ antiquus conuerſus poſſit intrare religionē inuito nouo conuerſo ex quo antiquus fuit licentiatus per eccleſiam. ar. ꝫ. de ꝯuer. ꝯiug. c. vlti. ¶ Sinautē alter dictorū fideliū labat̄ in hereſim: licet maior appareat contumelia.

citatoris nunꝙ̄: tamen relicto dabit̃ licentia contrahēdi. ⁊ per hoc obuiatur malitijs quo rundā qui plerunqꝫ fingerēt heresim. ⁊ ab ipſa poſtꝙ̄ relictus nupſiſſet reſilirent. ⁊ nuberent cui vellēt quare cogez relictus adherere reuertenti ſi ſententia diuortij lata non fuerit quo ad thorū: vt. ſ. e. quāto. §. j. ⁊ ſe. ⁊ eſt rō diuerſitatis: qꝛ inter fideles matrimoniū ratū eſt ⁊ verū ſed inter infideles nō eſt ratū ꝗuis verū ſit qd̄ dic vt no. ſ. de matrimonijs. §. qualiter. verſi. quis ſit effectus rati. pōt ergo ſnīa diuortij ferri quo ad thorū ꝓpter carnalē vel ſpiritualē fornicationē ſemꝑ tñ cōiuges permanent: vt. ſ. eo. c. ij. nā ex quo matrimonium ſemel tenuit ⁊ conſummatū fuit inter fideles nunꝙ̄ pōt vinculū dirimi niſi morte. xxxij. q. vij. c. j. ⁊. ij. ⁊ in auf. de nupt. §. deinceps. ſꝫ ꝓpter fornicationē pōt accuſari q̄ ad mutuā ſeruitutē: ⁊ ſi ſnīa lata ſit nō cogit̃ relict⁹ cohabitare reuertēti ſiue ipꝫ recipe. vt. ſ. e. de illa. qd̄ verū eſt ſi relict⁹ vult religionē intrare. alias cogez. vt. ſ. de cōuer. cōiug. capi. vlt. fit etiā ſeꝑatio quo ad mutuā ſeruitutē ꝑ introitum religiōis. qd̄ dic vt no. ſ. de cōuer. cōiuga. §. qualiter. ⁊ iūge qd̄ no. ſ. de cōuer. infidelium. §. qualiter conuerti. ꝟſic. notandum eſt autem. ⁊ ſe.

13 Et qualiter † fieri debeat.

Patet ex ꝑmiſſis ꝙ q̄ñ agit̃ de crie adulterij quo ad thori ſeꝑationē in oib⁹ ordo iudiciarius ſtrictiſſime ſeruād⁹ eſt. ſꝫ q̄ñ q̄rit̃ de federe mr̃imonij nō vſqꝫ quaqꝫ ſeruat̃. l. nō per oia. vt. ſ. vt lite nō cōte. c. j. qꝛ altera ꝑte abſēte ꝑ cōtumaciā recipiunt̃ teſtes: vt. ſ. vt lite nō cōte. q̄ñ frequēter. §. j. ⁊ ſe. Sꝫ vtraqꝫ ꝑte ꝑſente ſeruand⁹ eſt ordo iudiciari⁹: vt pꝫ. ſ. vt lite nō ɔteſt. accedēs. ij. §. fi. ⁊ l his q̄ no. ſ. ti. j. ſub illa rubrica libell⁹. ex q̄bus aūt cauſis fiat diuortiū: querēdo de federe mr̃imonij. ſ. vtꝝ tenuerit necne: ptꝫ ex his que no. ſ. de matri. §. qualiter impediat̃. ⁊ in ſuo tractatu de quolibet ſpāliter no. ⁊ ſicut dixi ꝙ in cauſa matrimoniali ſeruatur ordo iudiciarius vtraqꝫ parte ꝑſente: ſic eſt in cā appellatiōis vt ptꝫ. ſ. de teſta. raynaldus. ⁊. C. de tēpo. ap. l. vlt. §.

14 illud. ¶ † Debet aūt iudex ſnīaꝫ diuortij partibus tradere in ſcripturā publicā redactaꝫ ne filij ſuſceptis ex ſcdo mr̃imonio ꝓbatione deficiēte valeat ꝑiudiciū gn̄ari. ⁊ ſi hoc nō fecerit poterūt teſtes q̄ ſnīe interfuerūt publica ri. ⁊ qualiter dꝫ fieri publicatio no. ſ. de fi. inſtru. §. de publicatiōe. ⁊ ne aliqua dubitatio vel itricatio oriat̃ dꝫ iudex ponere totū ꝓceſſum. ſ. qualiter libellus oblatus fuerit ⁊ illos ad quos ꝑtinebat citauerit ⁊ ipſis ꝑſentib⁹ liteꝫ ɔteſtari fecerit. ⁊ ꝙ viderūt iurare teſtes ciuenūciauerit. ⁊ ꝓpoſitis hincinde diligenter auditis ⁊ allegationib⁹ deliberatiōe habita atqꝫ cōſilio cū ꝑitis ⁊ ſtudio circa libros ſnīaꝫ tulerit: vel qualiter libello oblato accuſatio nem in eccleſia publicauerit. ⁊ his ad quos ꝑtinebat ɔtumacib⁹ ⁊ nullo defenſore cōparēte ex officio ꝓceſſerit ⁊ teſtes receperit ⁊ diligenter examinauerit. ⁊ ſic cōſilio habito ſententiā tulerit. de q̄bus oībus erit a teſtib⁹ qui interfuerūt ſnīe inquirēdū. ⁊ ſi non probant ꝓceſſum ſnīa nō valebit. cōprobat̃ hoc. ſ. de teſti. ſignificauit. ⁊ capi. albericus. ⁊ de teſti. ſpo. cū ad ſedē. in fi. ⁊ de ꝓba. q̄m cōtra falſaꝫ ⁊ q̄ filij ſint legi. ꝑ venerabilē. §. j. C. de re iudi. geſta. Sed ſi ꝓceſſus in nullo impugnet̃ nec aliq̄d fuerit queſitū omnia ꝑſumunt̃ ſolēniter acta: vt. ſ. de teſti. ſicut. in inſti. de fideiuſſoribus. in fi. ⁊ de hoc plenius dixi in titulo gn̄ali de teſti. ⁊ de ſen. ⁊ re iudi. ¶ Quid ſi ſnīa lata non ſit in ſcriptis: nunq̄d valet. dicūt quidam ꝙ ſic. ſic. ſ. de teſti. alberic⁹. ſed certe nō dicit quin in ſcriptis recitata fuiſſet. ſꝫ ꝙ nō fuit redacta in publicā ſcripturā. quare videretur di. vtrū altera. pars fuerit cōtumax et tūc valeret vel ꝑſens ⁊ tūc nō valeret. vt. C. de ſen. ex peri. re. l. j. ⁊. ij. ⁊. ij. q. j. in primis. in fi. ⁊ vt dixi. ſ. e. §. reſpō. j. vel dic ꝙ nō refert dum modo de veritate cōſtet: qꝛ nec iſta ſnīa trāſit in rem iudicatam. qd̄ dic vt not. ſ. de ſen. ⁊ re iudi. ſub rubrica de ſnīa. §. qualiter ꝓferri debeat. ver. q̄d de cā matrimoniali. ⁊. §. quo remedio ſub. §. hoc tñ notandū ¶ Iteꝫ in ſumma no. ꝙ ſi vxor machinata ſit in mortē viri ⁊ conata fuerit. ꝗuis vir q̄ aliquē occiderit defendēdo ſi ſine pena ſit tñ mulier poſt mortem viri ſine ſpe coniugij ꝑmanebit vt. j. e. c. j. ⁊ ſicut ꝑ. l. iudiciū de morib⁹ ſublatū eſt: qd̄ nō tolerabat ꝙ mulier ꝓpter vnū malū morem poſſet repudij libellum mittere. ſꝫ pluribus coadunatis ⁊ coniūctis tm̄: puta ſi ſingulis diebus erat ebria vel in electo ſolita erat mingere vel turpiora ⁊ horribiliora facere ad hoc. C. de diuor. l. vlt. §. vl ſic hodie nec ex vna ſola cā nec plurib⁹ ſimul iūctis quātūcūqꝫ horribilib⁹ lꝫ libellū repudij mittere cū talem repudiationē in euāgelio veritas deteſtet̃. vt. j. e. gaudem⁹. §. q̄ aūt. ⁊ ſic ceſſant oēs leges q̄ loquunt̃ de libello mittēdo fornicationis ſola cā excepta ob quā ēt īfidelis pōt mittere libellū repudij: ⁊ vxorē dimittere nō tñ aliā ducere. ⁊ ſic pōt itelligi. j. e. gaudem⁹. §. pe. ⁊ vlti. ⁊ de hoc no. ſ. e. pxi. §. ſub. §. gn̄aliter. qd̄ dic vt no. ſ. de ſponſa. §. vlti. de matrimonijs. §. quis ſit effectus. ⁊. j. de adulte. §. q̄ pena. ver. ſed ⁊ ſecundum legem diuinam. et ſequen.

¶ De donatione inter virum et vxorem. Rubrica.

QVoniam iudex q de mrimonialicā cognoſcit cognoſcere habet de acceſſorijs: ſicut de dona. inter vir. ⁊ vxo. factis vtrū valeāt necne. ⁊ de doti. reſti. bene eſt vt poſt tractatum de diuortijs de his acceſſorijs videam⁹ quid iuris ſit. ſed qꝛ diuerſa ſunt gña donationū: qꝛ aliqñ dat ſponſus ſponſe: aliqñ vir vxori. hunc ordinē ſeruabimus vt nihil de contingentib⁹ omittamus. ¶ Primo tractabim⁹ de donationib⁹ ꝓpter nuptias ⁊ ſponſalitijs. ¶ Scdo de dotibus promittendis ⁊ conſtituēdis. ¶ Tertio de dona. ſimplicib⁹ inter cōiuges vetitis. ¶ Quarto de dote poſt diuortium reſtituēda. que eſt ſecunda pars huius rubrice.

¶ De donatio. ꝓp̄ nup. ⁊ ſpōſalitijs. Rubr.

1 ¶ Donatio propter nuptias quid ſit. Et quomodo fiat. 2.
Et qua actione repetatur. 5.
3 Donatio propter nuptias improprie appellatur ſponſalitia largitio.
4 Donatio et dos propter nuptias poteſt qñcunq augeri ⁊ diminui ex voluntate.
6 Sponſalitia donatio quid ſit.
7 Et quare reuocetur.

NVnc hic uidēdum eſt. ¶ Que ſit donatio propter nuptias. ¶ Qual'r fiat donatio propter nuptias. ¶ Qua actione repetat̄. ¶ Quid ſit ſponſalitia donatio.

1 Que ſit † donatio propter nuptias: Illa quā ſpōſus ſpōſe facit: vl' alic⁹ius noīe: ⁊ alij noīe ſponſe fieri pōt: vt. ff. de iur. do. pfectitia. rñ. j. §. qd ⁊ ſi quis pr̄i. ⁊ §. ſed ⁊ ſi curator ⁊ §. ſed ⁊ ſi ꝓponas. §. ſed ⁊ ſi pr̄. ſicut ergo marito dat̄ dos nec aliq̄ dos eſt ſine mrīmonio vt dicā. j. de dotib⁹ ꝓmittēdis. ſic vxori dat̄ danatio ꝓpter nuptias: nec ſine mrīmonio eſſe pōt. vnde hec donatio antiferna vocat̄ ab anti. qd eſt ꝯ ⁊ ferna qd eſt donatio ſiue dos: vt. C. e. l. vl. ⁊. j. eo. nuper l ſi.

2 Qualiter † fiat donatio ꝓpter nuptias. Et qdē fieri pōt ante nuptias vel poſt marito dicēte tale qd dono tibi propter nuptias vel in dotalitium ⁊ ſufficit ꝙ in poſſeſſionem mulier inducat̄: non tñ percipere fructus: imo maritus ad ſuſtētationē ſui ⁊ vxoris. Alias cum equalitas hincinde requiratur nullam vtilitatem ꝯſequeret̄ maritus ex dote recepta. cū tantūdem perciperet mulier de ſuo ⁊ ſic dos non ſuſtineret onera matrimonij qd eſſe dꝫ: vt. ff. de iure do. ſed is. §. ibi. ⁊. j. de vſuris. ſalubriter. quinimo dico ſufficere qd modo ſolenni tñ verbo fiat donatio: qꝛ ſtipulatio ſola requirit̄ i auẗ. de equalitate dotiū. §. hoc igit̄. col. vij. alias ſequeretur qd pauperes non poſſent vxores ducere aliqua dote data: cū equalitas hincinde requiratur niſi forte inueniret amicū qui ſibi cōmodaret pecuniā ditis gr̄a. i. vt diues videretur quouſq tradidiſſet ⁊ poſtea recuperaret: vt. ff. commodati. ſed mihi. §. vl. ⁊. l. ſeq. vel dic qd poteſt conſuli per ea que not. j. eo. ſub ꝓxi. rubrica. §. qꝫ ꝯſtituat dotē. v. aliqñ. non tñ exigit̄ inſinuatio quantū ad mulierē lꝫ excedat ſummā quingentorū aureorū ſed quo ad virum requirit̄ qꝛ niſi inſinuatio facta ſit non lucrabitur dotē: etiam pacto locū habente vltra q̄ngentos ſolidos. ⁊ ſic ſpālis fauor mulieris non ꝓtendit̄ ad virū. ſed ius cōe tm̄ ſibi ſeruatur: vt. C. e. auẗ. eo decurſu eſt. ⁊ in auẗ. vt ſpō. lar. rñ. j. col. ix. ⁊ vt fratrū filij. §. illd quoq col. ix. ¶ † Et no. ꝙ ibi ꝓprie appellat donationē ꝓpter nuptias ſpōnſalitiam largitatē. ſic hec eadē improprie vocatur dos. j. e. ⁊ ſi neceſſe. ⁊. c. nup. rñ. j. ad qd 3
ergo fit hec donatio. Rñdeo vt mulieri optie ſit ꝯſultū in dotē ſol. ma. qꝛ de ea ſatiſfiet mulieri. ſi maritus nō habebat aliūde. vñ ſi immobilis ſit marit⁹ cā alienare nō poterit nec obligare vtpote alienā. vt in. d. auẗ. §. hoc igitur. ⁊ ſequē. Item q̄uis mulier poſſit renunciare tacite hypothece: ēt ꝯſtāte mrīmonio: non tñ iuri ꝙ hꝫ in donatiōe ꝓpter nuptias niſi ſcdo ꝯſentiat: vt. C. ad velleia. ētiam ꝯſtāte. ⁊. l. iubemus ⁊ auẗ. ſiue a me. ſed ſicut dos dꝫ redire ad heredes vxoris: ſic donatio propter nuptias ad heredes mariti. ⁊ ſemꝑ pingui⁹ ius hꝫ in dote vxor diuortio celebrato. vt in auẗ. de equa. do. §. his conſequēs. col. vj. ⁊ vt immobilia ante nuptias circa fi. col. v. vnde ſi mulier cōſentiat non ſolū ſemel ſed bis alienationem donatiōis ꝓpter nuptias parat ſibi preiudiciū: maxime ſi in cōes vſus pecunia ꝯuertat̄. vt ſupra de ꝯtrahen. empt. peruenit. C. ad vell'. auẗ. ſiue a me. ſuper hoc verbo vide qd not ſ. de contrahen. empt. §. qualiter reſcindat̄. ver. de ꝯtu ad ꝯtum. et de iureiu. §. qūo cenſet̄. ver. nedum. iur̄m ſuꝑ vſuris. ⁊ accedit. j. e. nup. in fi. ibi dicit ꝙ mulier dat dotē viro vir mulieri donationē propter nuptias. ¶ Fiebat oli hec donatio ante nuptias. ⁊ iō vocabat̄ donatio añ nuptias ſed hodie conceditur fieri etiā poſt nuptias: ⁊ vt nomen. rei conſequens ſit mutādum eſt nomē: ⁊ vocabit̄ donatio ꝓpter nuptias: vt inſti. de dona. § eſt ⁊ aliud ⁊ ſic hodie et ante nuptias ⁊ poſt fieri pōt ptrū ſtante nuptias

ſit pōt excedere quātitatē dotis. ⁊ infra ſubſiſte
re: vt. C. de pact. conuentis. l. ex morte. ſed vbi
ſit poſt matrimoniū ɔtctū: nō debet excedere
quātitatē dotis ipſa dote iam preſtita: vt. C.
eo. ti. l. vl. §. ſi ergo. ⁊ eſt rō ne qd in fraudē do
nationis inter virū ⁊ vxorē ꝓhibite attentet
ſed hec hodie aliter ſe habēt nā ⁊ in quātita
te ⁊ in pacto dʒ eē eqlitas vt in auť. de equa
li. doti. §. hoc igiť. co. vij. ⁊ ſemꝑ maius pctm̄
de lucrādo ad minus reduciť. vt. C. de pac. cō
uētis ſup dotē. l. legē. ¶ Quid ergo ſi in vno
apponať pactuʒ de lucrādo in alio minime
nam minus dr qđ nullū eſt: vt. ff. de tributo.
act. illud. §. minus. nūqd ergo perinde eſt ac
ſi in neutro nullū fuiſſet pactū appoſitū. non
imo pactū ſup dote factū ⁊ ad donationē ꝓ
pter nuptias extendetur vt. C. e. l. vlt. §. ſinaūt
4 donatio. ¶ † Pōt aūt donatio ⁊ dos ꝓpter nu
ptias qñcunqȝ augeri ex volūtate ſʒ ⁊ dimi
nui: vt. C. eo. ſi ɔſtante. hodie vero altera par
te augēte neceſſe eſt ꝙ ⁊ altera augeat. ita ꝙ
ſi marit⁹ nullos creditores hʒ: mulier pōt au
gere in reb⁹ qbuſcūqȝ al's ne qd fiat i fraudē
creditoris neceſſe eſt ꝙ mulier augmētū pre
ſtet in reb⁹ immobilib⁹ ſi ipſas habeat ⁊ ſic
apparētib⁹ nā ſi res immobiles habeat ⁊ di
cat ſe augmētū feciſſe i pecunia ⁊ creditores
negāt: nullo in hac pte vteť priuilegio dotis
aduerſus creditores alios anteriores: vt in
auť. de equa. do. §. aliud qʒ. colū. vij. ſʒ ſi cre
ditores ɔfiteāťur nō vteret mulier ꝓuilegio
nā cuilibet habeť fides ɔ ſeq. š. de diuor. ex
literis. xxiij. q. ij. §. j. ff. de interro. act. de etate.
§. j. ¶ Dʒ aūt dos redire ad mulierem nulla
ɔſuetudine obſtante: qꝛ publice intereſt mu
lieres indotatas nō remanere. ff. ſol. mat. l. j.
ſed ꝑ pactū qđ hincinde factū ſit eqľr ipſam
amittit. donatio aūt propter nuptias ad ma
rituʒ vel eius heredes ⁊ dos ad heredes mu
lieris reuertiť: niſi pactū impediat: vel ɔtria
cōſuetudo terre. ſic intellige. j. eo. c. ſi. §. vnico
vel forte in vtroqȝ caſu ɔſuetudo impedit re
petitionē: qꝛ ɔſuetudo dʒ eſſe cōis. ſicut ⁊ lex
vt. iiij. diſ. erit aūt lex. nā cōſuetudo legē imi
tatur. vt iſti. de iure naturali. §. ex nō ſcripto.
primū dictū tñ benignius vř. ꝙ nō memini il
lud verbū in legib⁹ poſſe reperiri. quare vř ꝙ
dñs Grego. illud appoſuit in fauorē mulierꝝ
vñ nō eſt retorqndū in leſionē earū. C. de legi.
qđ fauore. ⁊ ar. in autē. de eqli. do. l. j. §. his cō
ſequens. col. vij. ff. de bo. dā. l. vl. §. pe. ff. de iur
do l. j. ff. de priuile. credi. l. ij. §. ſi ſpōſa. ⁊ l. iter
eſt. nā ⁊ relatio ad ꝓximū dctm̄ facieda eſt et
marit⁹ pōt ſibi acquirere victū ex multis cau
ſis ex quib⁹ mulier nō poſſet: q forte cōpelleť
meretricari: nec viris debetur tāt⁹ fauor ɋ̄
tus mulierib⁹ vt dictis iurib⁹. ⁊ ptʒ. C. eo. ſi a
ſpōſo ⁊ in dubio ꝓ dote interꝑtandū eſt. ff. de
reg. iur. l. in ambiguis. j. ⁊. ff. de iuredo. in am
biguis. ⁊. l. nuptura. in fine ⁊ faciūt ad idē iu
ra inducta infra rubrica ſequēti de dotib⁹ ꝓ
mittendis. §. qd iuris de pactis. ⁊ ſequēti. ⁊ ſic
de ɔſuetudine gallicana q̄cūqȝ acqrit marit⁹
ɔſtāte matrimonio ſibi ⁊ vxori ſue cōiter acq
rit. vñ ⁊ ſoluto matrimonio ſunt cōmuniter
diuidēda: vt. j. e. c. ij. alias aūt de iure cōi pre
ſumitur viri eſſe quicqd vxor hʒ. niſi ꝓbetur
qđ aliunde queſierit. ff. de donatio. inter virū
⁊ vxorem quintus mutius. C. co. etiam.

5 Qua †actione repetatur. Et qđ
ſi donatio conſiſtit in ſpecie: ⁊ traditio facta
fuerit peteť directa rei vendicatione ſi nō in
terueniat vtili. ſic intellige in auť. de equali
do. §. ſin autē. ſub poteſtate. vbi aūt in quanti
tate ꝓmiſſa. ageť ꝑſonalis exceptio. ⁊ ſic aget
mulier cōtra heredes mariti pacto exiſtēte.
¶ Quid ergo ſi nulla donatio facta eſt ex par
te: ſʒ mulier tm̄ dedit dotē. nā neqȝ qualitatē
quā dixi approbat ɔſuetudo nūqd ſoluto ma
trimonio agat mulier ad donationē ſibi ad
iudicandā q̄ facta nō eſt. quidā dicūt qđ po
teſt agere mulier ad tātam quātitatē quāta
eſt dos: vt C. e. auť. dos data. ſʒ dñs azo ɔ. nā
dos nō dʒ cedere lucro mariti niſi ex qbuſdā
pactionibus: vt. C. de rei vēdi. act. § illo. nō er
go donatio ꝓpter nuptias peti poteſt: vt deť
hoc ipſo qđ dos data eſt cum equis paſſibus
ambulēt pōt tñ agi cōſtāte matrimonio con
dictione ex lege vel iudicis offō vt ɔſtituatur
donatio ꝓpter nuptias ſi tñ mulier dotē de
derit vel obtulerit. ⁊ cū res ſit mobilis eā cōſi
gnauerit ⁊ depoſuerit: at ſi per dilationē dos
nō datur ⁊ donatio denegať. vt in auť. vt era
eti inſtātis dotis. §. vlt. colla. vij. ergo cōſtāte
mr̄imonio pōt ſibi cōſulere mulier ⁊ pactuʒ
de dote extendeť ad pactum donationis pro
pter nuptias alias ſoluto matrimonio non
poterit peti donatio que nulla fuit.

7 Quid †ſit ſponſalitia donatio. A ſpon
ſo ſponſe: vel ecōuerſo facta collatio: ſed
econuerſo ſcilicet qđ ſponſa ſponſo confe
rat raro cōtingit. qꝛ feminarū genus auariſ
ſimū eſt: vt. C. eo. ſi a ſponſo. ⁊. ff. de donat. iter
vi. ⁊ vxo. ſi ex ſtipulatu. ⁊ ad velle. ſe. con. ſʒ ⁊
ſi ego. in fin. ¶ Huic aūt donationi lʒ ſimpľr
fiat. i. nō ꝓpter nuptias ineſt tñ ſemp tacite
cōditio nuptiarū. ſ. ſi mr̄imoniuʒ ſequať: ita
ꝙ ſi nō ſtetit ꝑ donātem totū recupat ꝑ cōdi
ctionē ſine caſu vel retinet ſi adhuc nō tra
diderat. vt. C. eo. cum veterū. ¶ Si vero ſtete
rit per caſum diſt. vtrū ſpōſus ſponſe dona
uerit. ⁊ tūc ſi nō interuenit oſculū totū reuo
catur. oſculo aūt interueniente reſoluiť dona
tio ꝓ parte dimidia tm̄. vel ſpōſa dedit ſpōſo

⁊ tūc totū reuocaꝛ: interueniat oſculū vel nō interueniat: vt. C. eo. ſi a ſponſo. ⁊ eſt forte illa rō: qꝛ ſpōſa vtroqꝫ caſu dꝛ dare oſculū ſponſo nō recipere. fit eñ gratia ſponſi vt ad propria alacrioꝛ redeat. ſed ſpōſa ſemꝑ grauaꝛ ⁊ verecundia afficiꝛ ſeu rubore quare vtroqꝫ caſu fit īterpretatio ꝓ muliere. ſic tñ valet donatio ſi ante matrimoniū contractū fiat. naꝫ ſi conſtante, hꝫ locū qđ dicā ꝭ. in rubricella de donationibus ſimplicibꝰ. ¶ Quid ſi dubiteꝛ vtrū donatio fcā fuerit ante matrimoniū vel poſt. di. vtrū donauit ſpōſus ſponſe in domo ſponſe: ⁊ tunc vꝛ facta ante matrimonium ⁊ tenet donatio. an donauerit ei in domo propria ſcilicet ꝓpria ipſius viri cū iam traducta eſſet. ⁊ tūc videtur facta cōſtāte matrimonio quare nō valebit: vt. C. eo. cum in te. ¶ Et lꝫ ſolo cōſenſu matrimoniū cōtrahaꝛ tñ forte qꝫtū ad hanc ꝓbationem nō videꝛ cōſtare quouſqꝫ traducta quare in itinere poterit ei donare: vt. ff. de donationi. inter virū ⁊ vxorē

7 l. pen. §. j. ¶ † Hec donatio ſponſalitia ex ingratitudine reuocatur ſicut ⁊ alie donationes ſimplices: vt no. ꝭ. de donatio. §. qualiter reuocetur. improprie autēꝫ ⁊ contra idioma ſermonis donatio ſponſalitia donatio propter nuptias plerunqꝫ vocatur: vt no. ꝭ. e. § qualiter fiat. verſi. ⁊ nota.

¶ De dotibus promittendis ⁊ conſtituendis. Rubrica.

1 Dos promiſſa qualiter petatur.
Et quid ſit dos. 4.
Et qualiter diuidatur. 6.
2 Specialia quot inueniantur in dote ꝓmiſſa.
3 Maritus ſi cauit ſe recepiſſe id quod nō recepit: quid iuris.
5 Mulier ſi cautiones feneratitias conceſſerit marito loco paraphernalium ⁊ hoc publico inſtrumēto aſſeripſerit, cui cōpetāt actiones.
7 Dos qualiter cōſtituatur ⁊ quis eā ꝯſtituat.
8 Et in quibus rebus conſiſtat. 9. ⁊. 10.
11 Commodum vel incommodū aucte dotis vel deteriorate ad quem pertineꝛ.
12 Periculum euictionis dotis ad quē ꝑtinet.
13 Pacta in dote qñ apponantur ⁊ a quibus et quis ſit eorū effectus.
14 Filia ſi paciſcatur ſine patre faciendo cōditionem patris meliorem prodeſt patri.

QVia dos preſtatur ſicut donatio propter nuptias: de qua ſupradictum eſt mulieri ⁊ aliqñ habet initiuꝫ a ſtipulatione. aliqñ a pollicitatione: quia pollicitatio eſt ſolius offerentis ꝓmiſſio. vt. ff. de pollicitationibus. l. tertia lꝫ abuſiue ⁊ equiuoce pollicitatio recipiat promiſſionis nomen: vt. ff. de edi. edic. l. ſciendum. §. j. ¶ De his videamus dicentes. ¶ Qualiter petatur dos ꝓmiſſa: ſi incipiamus a ſtipulatione vel pollicitatiōe. ¶ Quot ſpālia hic inueniuntur. ¶ Quid ſi maritus cauerit ſe recepiſſe id quod non recepit. ¶ Quid ſit dos. ¶ Qualiter diuidatur. ¶ Quis cōſtituat dotem ⁊ qualiter conſtituatur. ¶ In quibus rebus conſiſtat. ad quem pertinet commoduꝫ vel incommodum aucte dotis vel deteriorate. ¶ Ad quem pertinet periculum euictionis eius. ¶ Quid iuris de pactis in ea appoſitis.

1 Qualiter † petatur dos promiſſa. Et quidē ſi ſtipulatio interceſſit: ⁊ certuꝫ ꝓmiſſuꝫ fuit repetitur condictione certi. ſi incertum agiꝛ actione ex ſtipulatu vt inſt. de ver. ob. ſi autē nuda pollicitatiōe promiſſa fuit: de iure: in alijs actio nulla daretur vt. C. locati. ſi tibi q̄ alias ſi tibi. que aliud in dote: vt. ꝭ. eo. §. quot ſpālia datur ergo ex ſtipulatu marito vel patri eius ad hoc vt dos tradatur qñ incepit a promiſſione: ſecus ſi incepiſſet a donatione quamuis quidam contradixerint per. l. C. de iure do. l. j. ⁊ cōpetit ex ſtipulatu ſiue vtilis preceſſit ſtipulatio ſiue minus vtilis ſiue nulla: vt. C. de rei vxo. act. l. vnica. Rñ. j. ſepe eñ fingit. l. ſtipulatiōes. vt. ff. de ado. his verbis ⁊ ſi cui pluſqꝫ per. l. fal. niſi. §. item ſciēdū. cuꝫ ergo dicat. l. j. in actiōe huiꝰ ex vtroqꝫ latere ineſſe tacitā hypothecam ptꝫ qꝛ ex actio daꝛ vtrinqꝫ: ſed qđ dixi act. hāc locū habere etiaꝫ ſi inutilis ꝑceſſit ſtipulatio: nō ē ſimpliciter intelligēdū: qđ eñ ſi ſtipuloꝛ mihi funduꝫ in dotē dari. ⁊ domus ꝓmittaꝛ certe nō vꝫ imo inepta eſt rōne diſſenſus. qđ ergo ſupra dixi locū habet quando inepta eſt ratione inepte conceptionis. opꝫ enim in rem qualitercūqꝫ conſentire: vt dixi. ꝭ. de contrahen. empt. § et de quibus rebus. ver. cum autem dixerim. ⁊ ſeq. ¶ Quid ſi dos euicta fuerit. dixerunt quidaꝫ quod ſi vxoꝛ dedit marito ⁊ tradidit agit maritus contra vxorem de euictione actiōe ex ſtipulatu: vt. C. de rei vxo. act. l. vnica. §. et vt plenius. ibi. de rebus dotalibus euictis. ⁊ ideo corrigitur. C. de iure do. l. j. ſed certe in dicto. §. non dicitur quod detur ex ſtipulatu re euicta. ſed quod tacita hypotheca datur contra eum vel eam. qui vel que promiſit dotem ſiue faciat animo donandi: ſiue pro ſe ſiue dicat ſe non teneri. ſiue putet ſe teneri: relinquitur enim pietatis cā. ex qua ſolutū repeti non pōt vt. ff. de condi. cauſa data ſi doſaturus. §. ſi quis indebitam. ff. de iure do. ꝓmit. Rñ. j. ⁊. l. quēadmodū. §. pr. ⁊ de condi. inde. cum is. ver. ſi mulier.

Quot † ſpālia hic inueniū-

a tur. ¶ Primo qḋ ex nudo pacto[a] oritur actio C. de dotis promiſſi. ad exactionem. ¶ Secūdo q꞉ valet promiſſio ſi ita dicat ſocer. p̄mitto qḋ dabo tibi dotem non adiecta ſpecie vel quantitate arbitrio tuo: vt. C. de do. promiſ. ſi cum ea nec ob. l. j. eiuſdem tituli. q꞉ ibi non interuenit promiſſio ⁊ conſtabat eam non interueniſſe: licet in inſtrumento contineretur de promiſſione facta legatum ſic autem relictum non teneret. ff. de le. ij. l. ſ. ff. de iu. do. cū poſt. §. gener. ¶ Tertio quia pactū tacite preſumitur interueniſſe: nam ſi voluntate donantis plura ſcripſiſti in inſtrumēto te accepiſſe nōie dotis quā acceperis p̄ſumit̄ pactū ſubſecutū de his petendis que deſunt vt. C. e. ſi volente. ¶ Quarto in promiſſione paterna ſimpliciter facta: quia ſi ſimpliciter fuerit a patre promiſſio preſumitur ꝙ de rebus proprijs promiſerit. ꝙ ſi pater in inſtrumento dixerit ex rebus paternis ⁊ maternis vel aduētitijs dotem ſoluēdam ⁊ pater non eſt ſoluēdo fieri debet ſolutio de bonis filiorum. ſed ſi ſoluendo eſt de bonis proprijs ſoluet: vt. C. e. l. vl. ſecus forte ſi alius extraneus promittat nam ⁊ in auia habemus qḋ ea que impēdit de patrimonio neptis potius videtur expendiſſe ꝙ̄ ſuo. ff. de nego. geſt. neſennius. ⁊ idē in tutore: vt. ff. de admi. tu. cum poſt mortem. §. j. ¶ Quinto quia tacite hypothece inſunt ⁊ ſic tacite obligantur res promittentis dotem ſicut ⁊ ſuſcipientis. ⁊ hodie omnes omnino dotes actione ex ſtipulatu petūtur: vt. C. de rei vxorie actio. l. j. reſponſo primo. ⁊ §. vt plenius.

Quid ſi† maritus cauerit ſe recepiſſe id quod non recepit. Hic debes ſcire quod dotem in quantitate facit numeratio in ſpecie autem facit preſtatio non p̄miſſio vel ſcriptura quantum ad hoc vt mulieri repetitio detur nec enim repetere poteſt niſi re ipſa dederit dotem. vt. C. de dote cauta nō numera. l. ſ. ⁊ qui potiores in pig. ha. aſſiduis ⁊ hoc eſt verum niſi ſilentium poſſit marito imputari. vt quia tacuit toto tempore matrimonij conſtantis. ſed non durauit per biennium ⁊ eo ſoluto per annum. ſi autem biennio durauit. ſed citra. x. annos ⁊ ita tacuit toto tempore cōſtantis matrimonij. ſoluto matrimonio habet exceptionem ipſe et heres ſuus infra tres menſes tantum quod ſi matrimonium vltra. x. annos durauit ⁊ ſemper tacuit. imputatur ſibi ⁊ heredi ſuo niſi ſit minor xxv. anno. nam ſi minor eſt iuuatur beneficio reſti. in integ. vt. C. de dote cauta non numerata. l. vlti. ⁊ auten. ibi poſita.

4 Quid †ſit dos. Quod a muliere vel eius parte marito vel eius parti propter onera matrimonij datur vt ꝑpetuo ſit penes. cum id eſt quandiu durat matrimonium niſi maritus vergat ad inopiā. vt no. J. de dote poſt diuor. reſtitu. §. ⁊ quando competit. ⁊ dicitur dos ferna id eſt donatio que propter matrimonium conceditur. et ſine ea non poteſt eſſe nec prohibetur propter matrimonium ſicut ſimplex donatio. vt. C. de dona. ante nuptias cum multe. ⁊ ad hoc vt dos ſit oportet quod matrimonium contractum ſit non ſolum de facto ſed de iure vt. ff. de iure dot. lege tertia. ¶ Sunt et alie quedam res que parafernales vocant̄ ⁊ a muliere iuxta dotem in domo viri inferuntur. ſic dicte. a para qḋ eſt iuxta ⁊ ferna quod eſt dos. ⁊ ſi ea mente inferantur quod fiant viri eius erūt alias mulieris ſed in dubio p̄ſumitur mulier eas ſibi retinuiſſe. ⁊ ideo depoſiti conuenietur maritus vel etiā mandati ſi viro cuſtodiam cōmiſit. ⁊ ſimiliter potuerūt vendicari. ſed ſi dominium tranſlatum ſit in maritum agetur cōdictiōe certi vel ſine cauſa vel ob cauſam ⁊ he tres appellantur apud gallicos peculium: vt. ff. de iure do. ſi ego ſcie. §. dotis. De his autem non debet maritus ſe intromittere muliere inuita: quia quamuis bonum videatur mulieri que ſeipſam viro committit res etiam eiuſdem pari arbitrio gubernari: tamen equitas que contrarium vult in hoc caſu prefertur. vt. C. de pactis conuentis. que ſuper dote. l. hac.
5 lege. ¶ † Quod ſi mulier nomina id eſt cautiōes feneratitias marito conceſſerit loco parafernarum et publico inſtrumento hoc aſſcripſerit actiones quidem competunt mulieri. ¶ Sed tamen maritus eius nomine eas mouere poterit ſine cautione rati. cum certum ſit eum habere mandatum. ¶ Sed et mulier hoc

a ¶ Ex nudo pacto. adḋ glo. in. c. literatura ꝫ. de voto. in no. in. c. nouit de iudi. doc. l. c. ſ. de pact. bar. in. l. fideiuſ. l. §. q̄ certo. ff. de fideiuſſor. bal. in auk. ad hec. C. de vſur.

exigere poteſt per ſe vel per alium quem voluerit antequam maritus exigat. ꝛ maritus in hac exactione adhibere debet eam diligētiam quam proprijs rebus preſtat et ſi mulier fecerit ſibi pro his ſpeciale pignus a marito obligari eo debet eſſe contēta alias omnes facultates viri pro his obligantur tacite.vt.C.de pactis conuentis ſuper dote.l.vltima.¶ In alijs autē rebus que nec dotales ſunt nec parafernales agit maritus quāuis non conſtet eum habere mandatū: cauerat tamen de rato ſed ſi mulier in vna re eū permittat ſpecialiter agere in alijs videtur prohibuiſſe.vt.C.de ꝓcuratoribus lege maritus.

6 Qualiter †dos diuidat. Et q̄dem alia profectitia alia aduentitia et dicitur profectitia que a patre vel auo vel ꝓauo vel ſuperioribus tanq̄ a patre profecta eſt ſcilicet de bonis eius nec refert vtrū filia vel deinceps in poteſtate ſit vel emancipata: q2 non ius poteſtatis ſed nomen parentis facit dotem profectitiam ergo profectitia eſt ſiue ipſe dederit vel alius mandato eiuſdem vel eius nomine et eo ratum habente vel curator ſuus ſi prodigus ſit.ſed ſi repudiauit hereditatem: vt gener ſibi ſubſtitutus admitteretur et eam in dotem haberet. Juli. probat hanc nō eſſe profectitiam quia nihil erogauit: ſed non acquiſiuit. idem in legato cōprobatur hoc.ff.de iure doti.profectitia.rň.j.et §.j.ꝛ.§.vlti. Sed forte iulianus veritatē ſimpliciter eſt locutus.aliud fictiōe iuris: quia patris facto dotem conſtitutam negari non poteſt.ꝛ duo actus videntur interueniſſe. q2 pater primitus hereditatem adierit vel legatum acceperit.ꝛ poſtea in dotem dederit. vt ff.de fundo do. ſi nuptura.§.vlti.ꝛ inſtit. per quas per.no.acquiritur.§.j. ſed ſi pater non tanquam pater ſed extraneus dederit dotē non eſt profectitia vt ſi pater voluntate filie in dotem dederit: quod ei debebat: vel ſi extraneus parenti donauerit vt pro filia ſua in dotē det.erunt igitur iſte aduentitie que nō proficiſcunt a parente: vt.ff.de iure do. profectitia.§.ſed ſi patri.ꝛ.§.vlti.ideo bene appoſui rubricam de dotibus promittendis ꝛ cōſtituēdis in plurali.ꝛ in genere quia plures ſunt eius ſpecies ꝛ varia earum iura.vt.j.de rei vxori. actione in ex ſtipulatu actionem transfuſa. l.vnica.§.accedit. ꝛ de iure dotiū. l.auia.

7 Quis †cōſtituat dotem & qualiter cōſtituat. Et quidē a qualibet muliere noīe ſuo.vel ab alio extraneo noīe eiuſdem.ꝛ hoc conſtituitur ex voluntate.vt.ff.e. promittendo.rň.j.ſʒ ex neceſſitate conſtituit a patre auo ꝛ ſuperioribus. ſed non a matre niſi heretica ſit.vt.C.de dotis promiſ.l.vlti. ibi neq̄ enim ꝛc.ꝛ.ff.de coll.dedit.ꝛ.C.de iure doti.neq̄ mř.ꝛ de hereticis cognouimus. ¶ Item ꝯſtituitur ex neceſſitate a tutoribus ꝛ curatoribus ſcʒ ꝓ dignitate natalīū ꝛ facultatibus vnde ſi vltra facultatē ꝓmiſſum eſt ipſo iure nō tʒ ꝓmiſſio: vt. C. de ep̄ali audiē. tam dementis.ꝛ.ff eo.quero.ꝛ.l.ſiue ḡnalis. hinc eſt q̄ ſi pr̄ dare iuſſerit dotem filie. arbitrio tutoris vr̄ electū arbitriū boni viri.nec eſt difficile hoc eſtimare ex dignitate ꝛ ex facultatibus ex numero liberorū: vt. ff.de leg. iij.ſi filie.ꝛ.ff.eo.cū poſt.§.nuptijs.¶ Qd̄ aūt dixi ꝓmiſſionē dotis vltra vires hereditatis a tutoribus vel curatoribus factā nō valere: intelligendum eſt q̄n bona fide ꝓmiſerūt: q2 de equitate gaudent exceptione: vt. ff. de admi.tut.cū poſt.§.j. ſed ſi alio donādi vel decipiendi hoc facit tutor vel curator: tūc tʒ in ꝑiudicium curatoris ſʒ ſi minor fecit ꝓmiſſionem ipſo iure nulla eſt quo ad hoc qd̄ vltra facultates ꝓmiſſum eſt: vt.ff.e.ſiue ḡnalis.ꝛ hoc intellige q̄n ꝓmiſit ducēta ꝛ nō hēat niſi cētū ſec9 ſi ducēta haberet lʒ centū deberet q2 tūc tʒ ꝓmiſſio.ſed reſtituit: vt.ff.de mino. ſi ex cā.§.in dotis. ſʒ heres mulieris nō reſtituitur cum ipſe ſuo ꝛ cōi iure dotē repetere poſſit.ſed ꝯdicit lex q̄ dicit eū reſtituēdū.C.ſi aduerſus dotē.l.j.ſʒ illud itellige q̄n mulier fecerit pactū de lucranda dote.vel dic q̄ agitur pro fructib9 p̄teriti tpis.ar.ff.de vſufruc. queſitū.¶ Alr̄s nō ꝓhibetur mulier vniuerſa que hʒ in dotē dare: vt.C.de iure do.nulla niſi decepta ſit ſcʒ q2 vltra facultates promiſit: vt dictū eſt.vel niſi ideo q2 nimiū feſtinauit.ſ.q2 nupſit ante tp̄s vt. C.de ſecun. nup. hac edictali.ꝛ.ň.j.vel niſi habeat filios qb9 facit iniuriā: q2 magis dat in dotē ſcd̄o marito q̄ relinquat cuilibet filiorū.vt in dictis legibus vel niſi dos inofficioſa ſit: vt. C.de inoff.
8 doti.l.vnica.¶ †Cōſtituit ēt dos ſtipulatiōe vel nuda pollicitatiōe vt no. ꝯ.§.q̄lr̄ petat.ꝛ cū adiectione pſone vt ſi mulier ꝓmittat.x.in dotē ꝛ ea ſoluere marito ſuo aut titio.hoc eni titio ſolut p̄t: ſʒ marit9 tenet qui ſibi ſtipulatus fuerit.nec mirū: q2 ꝛ maritus eā alij creditori ſuo delegare poſſet: vt.ff.eod. ſi mulier ita dotē.ꝛ inſti.de iuti.ſtipu.ſi q̄s alij.¶ Promittit dos etiā aliq̄n pure aliq̄n ſub ꝯditiōe expſſa vl' tacita.nā hec ꝯditio ſemꝑ tacite ineſt ſi nuptie ſecute fuerint.quare ſi nunq̄9 remittatur: defeciſſe vr̄ cōditio: nec conualeſcit ſtipulatio lʒ poſtea nupſerit: q2 ſtipulantes ſic de primis nuptijs intellexiſſe credunt: vt ff.e. ſtipulationē.ꝛ. l.ēt lʒ.ꝛ.l.dotis ꝓmiſſio. ¶ Aliq̄n etiā promittit ſolui ad diē: vel vſq̄ ad certum tp̄s.vnde ſi fiat ꝓmiſſio ſolutiōis

faciende vſq3 ad annũ numerat̃ annus a die
matrimonij ↄcti:vt.ff. e.tali facta ſtipulatio
ne.ſed ſi tp̄s apponatur incertum : vt ſi mihi
ꝓmittat dotem cũ morietur nõ v3 promiſſio:
q2 extenditur ad hoc tp̄s quo matrimoniu3
nõ ſit futurũ. ſi vero ſimpliciter ꝓmittat:ego
poſtea facio pactũ de nõ petẽdo quãdiu vi=
xerit.v3 vtraq3 pactio:vt. ff.e. iulian⁹ ſcribit.
ſic mulier nõ poteſt pretẽdere ſolutionẽ vſq3
ad tp̄s mortis ſue:q2 nulla dos que onerib⁹
matrimonij ſeruire nõ poſſet. aliud in patre
vel extraneo:quia illi bene poſſunt pretẽdere
vſq3 ad tp̄s mortis ſue.⁊ eſt rõ:q2 poſſent mo
ri matrimonio conſtante vel ſi peniteat eos
cum conualuerit ↄdicetur donatio:vt. ff.e.l.
ſi pater mulieris.¶ Traditiõe etiã cõſtituit̃
dos ſiue tradat̃ res marito:vel alij nole ſuo:
dum tñ marito precipiente: vel poſtea ratu3
habente.al's ſpectat periculũ ad mulierẽ ſ3
ipſa repetere põt qđ dedit:vt.ff.e. quẽadmo
dum.§.j. nec refert an res naturalis tradat̃
vel incorporalis:quaſi tradatur : vt ſi conſti=
tuerit marito vſumfructũ in fundo ſuo dotis
cã quo caſu ſi maritus amittat vſumfructũ
non vtẽdo mulier nihil petat cũ ad ipſam re
uerſus ſit . ⁊ iam vt culpent alij re ſc3 mari=
tum:q2 negligẽs fuit me ſc3 vxorem lauda=
re neceſſe eſt ſc3 ipſum virũ ex negligẽtia ſua
lucrum habuerit . ſi aũt mulier alienauerit
proprietatẽ rei q̃ ſine ei⁹ emolumẽto plenior
eſt facta:dotis exactione tenetur ei maritus.
nã ſi vſumfructũ nõ amiſiſſet:nõ vtẽdo ↄmo
do mulieris cederet eius reſtitutio:q2 ⁊ ſi nõ
protinus ad eam tranſiret:tñ vel precio vel
beneficio ſine incõmodo mulieris ad ꝓprie=
tatem reuerteret̃:q2 ꝓprietatẽ a marito eme
ret.⁊ ſic illa pecunia dotalis efficeretur. ſ3 ⁊
ſi vir vſumfructũ non amiſerit. mulieri habẽ
ti fundũ cedet vſumfructũ:⁊ ſic cum proprie
tatę conſolidabitur.⁊ ſi mulier non ſit fundi
domina h3 actionem ↄ̄ virum vt dimittat a
ſe vſumfructum:q2 mulier eius precium con
ſeq̃ ab illo ſperat aut cui ius alij magis vult
facere gratiam q̃3 ad inimicũ proprietariu3
transferre:vt.C.e. cũ in fundo.§.q͛ ſi mulier.
ſed ⁊ ſi mulier habens vſumfructũ in fundo
viri dimittat cũ a ſe:vt vir plena proprietate
fruatur : ſi matrimoniũ morte vxoris ſoluit
nihil eius heredi reſtituetur. q2 vſufructua
rij morte extinguitur vſuſfructus ſed ſi mor
te viri vel diuortio ex cã lato ſoluatur : tunc
vſuſfructus reſtituitur mulieri vt. ff.e. cũ in
fundo.rñ.j.¶ Acceptilatione etiã ↄſtituitur
dos.ſ.qñ mulier accepto fert marito ſuo de=
bitori cã dotis cõſtituẽde.⁊ tũc etiã ineſt con
ditio ſi nuptie ſequant̃:vt.ff. eo. ꝓmittẽdo.§.
acceptilatione.⁊.l.ls.rñ. j.nec refert vtrũ mu
lier accepto ferat : an extraneus q2 tũc vr̃ q̃=

dam breui manu acceptilatũ ⁊ a muliere in
dotẽ datũ:al's per liberã ꝑſonam nõ acquiri
tur ↄdictio.ſi ṽo nuptie ſequant̃. ⁊ puta obli
gatio acceptilata fuit ſo.ma. nõ ipſa eſt reſti
tuenda.ſ3 erit diſſoluẽda infra ſua tp̄a : ſi ṽo
obligatio fuerit in diẽ vel ↄditionalis ⁊ con=
ſtante matrimonio dies venit vl' ↄditio exti=
tit:idẽ vt pridẽ al's ſol. matri. reſtituẽda erit
obligatio in ſtatũ priſtinũ:vt.ff.eod. l.j.§.j.q2
obligatio prima adueniente die extinguitur
per acceptilationem:ſed obligatio que ſequi
tur acceptilationem non extinguit̃.vt ibi ꝓ=
batur.⁊.ff.de ſo.ſicut acceptilatio. ¶ Nõ ſo=
lum acceptilatiõi ſolẽni ſ3 ſimplici remiſſio
ne debiti conſtituit̃ dos.⁊ ſi erat quãtitas ad
ip̄m in dote3 erit ⁊ reſtituet̃ infra ſua tp̄a:vt
ſ.ſi autē3 erat ſpẽs:et illa ſpecies erat viri
quadã breui manu põt res ipſa videri pue=
niſſe ad virum:⁊ ſi erit ancilla partus ei⁹ ſo=
luto matrimonio reſtituet̃ mulieri tanq̃3 do
talis . ſi autem ſpecies non erat viri magis
vr̃ ad eum liberatio perueniſſe quã ipſa res
ideoq3 ſi erat ancilla debita part⁹ ei⁹ mulie=
ri non debet̃:vt.ff.eo.ſi ſponſalibus.§.j.idẽq3
eſt ſi mlier nuptura filio meo mihi ꝓmittat
in dotem.ſ. qđ fili⁹ me⁹ ſibi d3:niſi appareat
mulierem ſenſiſſe vt in dotem cõuertatur id
q͛ oportet me preſtare nomine filij per ac.de
peculio vel de in rem verſo.vt.ff.e.nuptura.
tunc eñ ſpectabitur quantũ ſit in peculio vl'
in re3 verſo tp̄e promiſſionis ſi poſt nuptias
facta ſit promiſſio ſi ante ſpectatur quantũ
fuit in peculio tp̄e nuptiaru3 poſtea ſecuta
rum.idem ſi mulier promittit mihi alterna=
tiue qđ filius meus ſibi d3 vel qđ ſibi debeo.
ſed hoc vr̃ datum in dotem id quod pater d3
q̃uis diſt.vtrũm facta ſit promiſſio ante nu
ptias vel poſt:vt.ſ.⁊.ff.e.ſi pater.§.j. ⁊ l.q͛ ſi
nuptura.¶ Delegatione etiã ↄſtituit̃ dos ſ3
refert vtrũ delegat p̄rem auũ vel ꝓauum vel
extraneum:ſi patrẽ:nullus iudex audire d3
mulierem que vult qđ imputet̃ marito:q2
cum.ſ.patrẽ ad ſolutionẽ faciẽdã nõ iuſſerit
multominus cur ipſam non ↄuenit.ibi ipſa=
met fecit promiſſionem. ſi vero extraneũ de=
legauit qui ipſi mulieri obligatus erat non
ex cauſa liberalitatis imputatur marito qđ
ab eo non exegerit. ſi factus ſit non ſoluẽdo.
idem ſi ex cauſa liberalitatis obligat⁹ erat
in.x.⁊.x.promiſit:q2 q̃uis ſi conueniretur a
muliere cui dederat nõ cõdemnaretur vltra
id qđ facere poſſet: tñ a marito cui nihil do=
nat inſolidũ conueniretur:vt.ff.de re.iudi.ne
ſennius.ſed ſi talis debitor ꝓmiſiſſet viro ſol
uere id qđ mulieri debebat non poterat ad=
iecta quantitate tunc non videtur promiſiſ=
ſe id ſolũ qđ mulier ab eo poterat extorque=
re:q2 verba cum effectu intelligenda ſunt vt

ff.ne quis eum qui in ius voc.vi ex.l.pe.§.do
cere.ſed q̃uis mulier non poſſet ab eo extor=
quere: niſi in quantũ facere poſſet vt.ff.eo.ſi
extraneus.illud tamen imputat̃ viro ſi ip̃m
per acceptilationẽ liberauit: vt.ff.eod.vir ab
eo.ſinautem accepto ferat delegatum iuſſu
mulieris ipſe quidẽ perdit dotem ⁊ res mu=
lieri perit: ſi accepto ferat poſt nuptias.mu=
lier tamen tenetur mandati actione et hoc
ipſum conuertet̃ in dotẽ ad qđ mulier iudi=
cio mandati remanet obligata. vnde qđ dixi
rem mulieri periſſe per conſequens efficitur
nam ſi ceperit de dote agere debito merito ſe
cum cõpenſabit id in quo erat obligata ma=
rito qđ ſi marit⁹ ante nuptias accepto ferat:
⁊ poſtea nuptie ſequant̃ nihil vr̃ in dotẽ eſſe
⁊ ita res mulieri perit.ſin autẽ nuptie non ſe=
quantur nulla eſt acceptilatio deficiente cõ=
ditione vel tacite inerat ꝓmiſſioni dotis per
conſequens ⁊ acceptilationi vt.ff.de iure do.
debitor mulieris.⁊.l.non eñ.⁊.l.ſine.ſi tamẽ
mulier velit conuenire debitorẽ quem ſpon=
ſo delegauit pendente conditione nuptiarũ
non poteſt: vt.ff.eodem.ſi debitor.ſcd̃m Azo.
¶ Nunquid ergo promittenti dotem compe
tit hec exceptio ſcilicet q̃ non condemnetur
niſi in quantũ facere poteſt.in hac queſtione
tam iura q̃ doctores diuerſificare videntur.
tu tamen dicas referre vtrũ mulier cui facta
eſt donatio agat puto matrimonio ſoluto cũ
ipſo cõſtante nõ fuiſſet exacta dos nec eſt im=
putandũ marito qui non fuit mora petendi:
⁊ ſic exceptio cõpetit.ſic põt intelligi.ff.de iu
re do.ſi extraneus.ibi vtcũq̃.i.aliquantulũ.
ſcd̃m qđ ſequitur parcendũ marito qui cum
non precipitauit ad ſolutionem qui donaue
rat.q.d.non imputat̃ ſi non venit cum ſacco
paratus.ff.de ſol.qđ dicimus ergo ſi fuit in
mora imputabitur.expone ergo qđ dicit in
fi.legis.qđ ali⁹.ſ.donaturus.ei⁹.ſ.mulieris
periculo ait cui acq̃rit̃: cũ nec in mora exigẽ=
di fuerit maritus.⁊ ip̃a nunc agat.Sed ⁊ qđ
ſ.dixit.ibi quicũq̃ in id qđ facere poſſet ſi cõ
ueniſſet.ſubaudi mulier cui donatio facta
fuit.hoc eñ diuus pius ⁊c.⁊ nihilominus le
gitur.ff.de re iu.inter eos.§.is quoq̃.et.l.cũ
ex cauſa. ¶ Quid ſi maritus agit matrimo=
nio conſtante.et is qui dotem promiſerat et
cõtra quẽ agit ſocer erat nihilomin⁹ in frau
dem factũ fuit.durante matrimonio hec ex=
ceptio cõpetit.ff.de re iu.ſicut aũt.⁊.l.ſed hoc
ita ſoluto vero matrimonio ⁊ cõſtante ſi pro
miſſio facta fuerit fraudulẽter puta q̃ ꝓmi=
ſit dotem maximã quã ſciebat ſe ſoluere non
poſſe filiam ſuã alias non ducturo inſolidũ
condẽnabit̃ ſm hoc intellige premiſſas.ll.ff.
de iure do.l.pe.ibi; ceterũ ſi manẽte affinita=
te ⁊c.⁊.l.ſi extraneus ibi; ſed ⁊ ſi pater ⁊c.nec

etiã in hoc caſu cõtrariũ pactum ſeruandũ
eſt: vt patet in his que no.ſ.eo.ver.ſed quid.
¶ Si vero is ↄtra quẽ maritus agit erat ex=
traneus.di.quidã vtrũ ꝓmiſſio primo facta
fuerit mulieri que talẽ poſtea delegauit ma
rito ⁊ tũc inſolidũ condẽnat̃.ſic intelligũt.ff.
de re iud.neceunius.ibi: ⁊ quid de eo qui ꝓ
muliere ⁊c.vel vtrũ marito ⁊ nõ mulieri pro=
miſſio facta ſit.⁊ tunc condẽnabit̃ in quantũ
facere poteſt.⁊ ſic intelligunt.ff.de iure do.ſi
extraneus.alij dicũt q̃ refer vtrũ is qui pro=
miſit hoc ex neceſſitate fecerit.puta q̃ erat
debitor mulieris.et ſic inſolidũ condẽnatur.
vel ex mera liberalitate.⁊ ſic cõpetit hec ex=
ceptio.ſ3 hoc reprobat̃ in dicta.l.neſennius.
vbi dicit q̃ donare volebat: ⁊ ſic nõ faciebat.
hoc ex neceſſitate.tu dicas ip̃m indiſtincte
inſolidũ ↄdẽnandũ.nã quo ad extraneũ atti=
net ſemp.i.indiſtincte hoc verũ eſt, vt.ff.de iu
re do.l.pe.in prin.⁊.d.l.neſennius.nec eñ di
cit q̃ primo mulieri dederit vel ꝓmiſerit: ſ3
⁊ pro muliere cui donare volebat marito ei⁹
dotẽ ꝓmiſit ergo nõ eſtis in diſt.quã alij fa=
ciunt.nã ⁊ ſi de muliere nihil dictũ ſit tñ ipſi
acq̃ri accipiemus ad quã rei cõmodũ reſpi=
cit.ſicut dicit.d.l.ſi extraneus.in fin.quã alij
pro ſe inducũt.ſed tu expone ip̃am ꝑut not.
ſ.e.ver.nunq̃d ergo extraneus.igit̃ ſemꝑ in=
diſtincte inſolidũ condẽnabit̃.niſi pactũ con
trariũ obeſt.vt.ff.de pact.ſi q̃s crediderit.vel
ſolue ſicut azo.vt not.ſ.e.§.de legatione.ibi
idẽ ſi ex cã liberalitatis ⁊c. ¶ Sed q̃d ſi is q̃
nõ ↄdẽnãdus eſt in id qđ facere põt paciſcat̃
q̃ inſolidũ ↄdẽnet̃.dicas q̃ ſi hoc priuilegiũ
ↄpetebat fauore perſone.puta pater erat vel
ſocer vl' maritus nõ valet pactũ.ſic intellige
ff.ſol.ma.alia cã.§.elegãter.⁊ ſequẽtes.ſi aũt
rõne ↄctus cõis hĩcinde ſicut in pro ſocio et
tutele tenet pactũ ſic intellige.ff.pro ſocio.ve
rum.§.j.⁊ ſe.ff.de re iudi.ſi cõuenerit.⁊.l.pre
ce. ¶ Quid ergo in liberali ↄtractu dicas nõ
valere pactũ.arg.ff.de redhibi.ac.res dona=
tas.j.de cẽſib⁹.ex parte.⁊ ſupradicta.l.alia.
§.eleganter.⁊ hoc non ſic interpretamur: ne
quis a munificentia retrahat̃.ar.C.ad treb.
ſancimus.⁊ de reſcin.vendi.rata. ¶ Sed q̃d
ſi mulier agat contra ſupradictũ extraneum
matrimonio cõſtante.ſm caſum quẽ habes
C.de iure do.ver.adhuc dicendũ eſt q̃ et hic
inſolidũ condẽnet̃.cũ vices mariti gerat ar.
ff.ſi quis cau.ſi eũ.§.qui iniuriarũ.⁊ ad hoc
fauor mulierũ ⁊ onera matrimonij.⁊ qđ is q̃
promiſit potuit legẽ apertius dicere nos in=
ductum.arg.ff.ſolu.ma.l.j.⁊.ff.de pactis.ve=
teribus.arg.j.qui ma.accuſa.poſ.videtur.ſ.
de ſenten.⁊ re iudi.c.fi.

9 In quibus †rebus conſiſtat.

ꝛ quidē in reb⁹ ꝓpriis: ꝛ in his in q̄b⁹ aliq̄s hꝫ vtile dn̄iū puta feudalibus reb⁹ ſi ſic acceperit qḋ ſibi ꝛ heredibus ſuis feudū ſit ꝯceſſum: lꝫ in his non poſſit aſſignari dotem vxori ſue ſine cōſenſu dn̄i. Sed ꝛ ſi q̄s acceperit ab alio terrā aliquā quādiu vixerit tm̄ poſſidendā nec talē in dotē pro filia dare pōt niſi dn̄o conſentiēte vt. j. eo. nup. ad hoc. C. de litigioſis l. vl. C. mādati ꝑ diuerſas. ꝛ C. cōia de le. auf. res q̄ ſubiacet q̄ faciūt ꝓ ꝛ ꝯ. ¶ † Iteꝫ conſiſtit dos in pecunia ꝛ in reb⁹ corpora. et incorpora. vt. ꝫ. ꝓxi. §. itē in rebus immobilibus ꝛ ſꝑebus eſtimatis ꝛ nō eſtimatis. ſed ſi in eſtimatiōe decipiat̄ alteruter etiā maior xv. anno. etiā ſine alterius dolo: etiā non vltra dimidiā iuſti ꝑcij: vt aliquid in dotē ſpālē ꝯſtituat̄ ſuccurrit̄ ei: q2 non ꝯuenit aliquē lucrari cū iactura alterius. vt. ff. eo. l. j. §. vlti. ¶ Si ergo mulier decepta eſt qḋ ſeruū minori eſtimatū in dotē tradit reſtituet̄ in integrū vt vel ſuppleat̄ iuſtū ꝑciū: vel ſeruus reddat̄ data electiōe marito: ꝛ hoc ſi ſeru⁹ viuit: al's vel mulier dꝫ eſſe contēta eſtimatiōe niſi dolo mariti fuerit decepta vl' niſi mulier minor fuiſſet que ante mortē ſerui potuiſ inuenire emptorē iuſti ꝑcij vt. ff. eo. ſi res. §. j. ſꝫ hoc qḋ dixi dolo mariti eſt forte ſm opinionē ſecuolę q2 principis cōſtitutio aliud dictare vr̄. C. ſolu. matri. l. ſi circūſcripta. ¶ In caſibus in q̄bus etiā habet̄ dos ꝓ conſtituta nō ſit. dos em̄ que prius in mr̄imonio data eſt vertit̄ in poſterius matrimoniū niſi aliud ꝓbet̄ cōueniſſe: qḋ ſi nō diuortiū ſꝫ iurgiū fuit dos eiuſdem mr̄imonij eſt: vt. ff. e. l. dotē. ꝛ. l. qḋ ſi non diuortiū. hec ſi mulieris erat actio de dote ꝑ ma. nam ſi erat extranei: nō cōuertit̄ in ſcḋm matrimoniū dos niſi cōſentiente ſtipulatore dotis. vt. ff. e. ſtipulatio de dote. ¶ Quod dixi dotem prioris matrimonij in poſterius ꝯuerti: itelligas p̄re mortuo. nā ſi ſupeſt ꝯſenſus patris requirit̄. ar. ſol. matri. l. ij. vel forte ſm canones. ſecus eſt cū filia inuito patre poſſit nubere. ar. in his que not. ꝫ. de ſponſalib⁹. §. qual'r ꝯhatur. ꝛ arg. j. eo. prudētia. ꝛ de ſecū. nup. c. pe. ꝛ vlt. Imo certe ꝙuis matrimoniū teneat non vr̄ hec dos acceſſoria: ſꝫ dꝫ ſibi imputare is qui cū ea ꝯxerit. puta q2 marit⁹ vilis perſona erat. ar. C. de ſpō. l. penul. ꝛ de nuptijs vidue ꝛ. l. l cōiūctiōe. ¶ Sꝫ ſi cū volūtate patris ꝯxerit: nō lꝫ patri quicꝙ diminuere de dote ꝑoris mr̄imonij. vt in auf. de equali. do. §. q2 vero iam. l. ſcripſim⁹. col. vij. poſita. C. de rei vxo. act. auf. ſed ꝙuis nec em̄ ſtandum eſt voluntati filie; cui⁹ ꝯſiliū ꝯ ꝓpria cōmoda plerūꝗ laborat vt. C. de ſpō. l. pe. ꝛ accedit. ff. de pactis dota. l. j. §. pacta. ¶ Pōt ergo quelibet res in dotē dari minor tm̄ immobilia dare nō poteſt niſi decreto interpoſito.

vt. C. de admi. tuto. lex. ¶ Itē aſſignari debet ſm dignitatem ꝛ facultates: vt nota. ꝫ. §. proxi. reſpon. j. ꝛ verſi. ſequen.

11 Ad quem † pertinet cōmodum vel incōmodum aucte dotis vel deteriorate. Si quidem dos eſtimata fuit periculū pertinet ad maritū niſi res ante nuptias ex toto periret. vt. ff. e. plerunꝗ. §. ſi autem. ꝛ de periculo. ꝛ com. rei vendi. qḋ ſi pendente. ſed ſi dos ineſtimata fuit: pertinet ad mulierem ꝛ periculum ꝛ commodum. vt. ff. eo. plerūꝗ. rn̄. j. ꝛ. §. j. §. ij. ideꝙ eſt. ꝛ ſi dos ſit eſtimata: ſꝫ electio reſeruata eſt marito exp̄ſſim vel tacite. vt aut rem aut eſtimationem preſtaret cū enim alternatiue obligat⁹ ſit. ſua eſt electio niſi in ꝯtrariū actum ſit vt. ff. eodē. plerūꝗ. §. vlti. ꝛ. C. de condi. inde. l. vlti. idem ꝛ ſi eſtimata ſit dos non vt p̄ſtetur eſtimatio: ſed vt appareat quantum deterior facta ſit ſolu. ma. vt. C. de iure do. ſi inter virum. ꝛ in hoc caſu ſi maritus ſic eſtimatam ancillam receperit ꝛ cām deteriorationis culpa ꝯtingentis vel ſine culpa: non tm̄ periculū peremptionis in ſe ſuſceperit non retinet̄ partus ancille. idē ſi piculū peręptiōis ſꝫ nō deteriorationis in ſe ſuſceperit: ſꝫ ſi vtrūꝗ caſum in ſe ſuſceperit. l. deteriorationis ꝛ perēptiōis: tūc retinebit partū. vt. ff. eo. ſi emācipata. ꝛ. C. ſolu. matri. l. ij. ꝛ iunge qō no. ꝫ. eo. §. q̄s conſtituat. ꝯ traditione. ¶ Sin aūt doti eſtimate cōtingat augmentuꝫ. ſi qḋ ꝯcetum ſit puta alluuio. vel ſimile. idem eſt in lucro ꝛ in damno. ¶ Si vero augmentū ſit ſecretū: puta fructus ſi ꝑcipiatur conſtante matrimonio pertinet ad virum. ſi tm̄ ſuſtinuit onera matrimonij. al's ſecus. vt. ff. eo. dotis. rn̄. j. ꝛ. §. ſed ſi fruct⁹. et ſolu. matri. in inſulam. §. vſuras ꝛ de excep. do. l. vlti. rn̄. j. ¶ Hoc in fructibus ꝛ fetibus animaliū. ſecus in partu ancillarū: q2 non eſt in fructu: vt. ff. eo. plerūꝗ. §. ſerui. ꝛ. l. cū poſt. §. vl. ꝛ de vſuris in pecudum. ꝛ inſti. de rerū diui. §. in pecudū. Itē ſecus in his que nō ex re vel opera ſerui dotalis acquirunt̄. vt de rei vxo. ac. §. cūꝗ. Itē ſecus in arboribus decidēdis que nō fuerūt cedue vel germinales. Itē ſecus in lapidicinis ꝛ inuentis ꝛ ceſis: ſi tales ſunt: vt ibi lapis non naſcat̄. nam ſi tales ſunt vt renaſcant̄ ibi q̄les in gallia ꝛ in aſia. fruct⁹ earū ꝑtinet ad maritū. vt. ff. eo. dotis. ꝛ ſoluto matr. l. ſi ante. ꝛ. l. diuortio. §. ſi fundū. ¶ Sed nunquid hoc verū eſt vbi quis onera matrimonij ſubſtinuit etiam ante nuptias. puta puellā nendū nubilē duxit ꝛ eā aluit ꝛ ſuſtentauit. ꝛ pōt dici de eq̄tate qḋ ſic. ¶ Si vero poſt nuptias percipiatur fructus ex ꝑdio pro portione eius tp̄is quo ad matrimonium ſtetit in vltimo anno fructus pertinent

ad virum. pro alia aūt portione qua nō ſtetit matrimoniū reſtituunt mulieri: deductis impēſis: qꝛ nec aliter dicunt fructus: ⁊ cōputatur primus annus matrimonij quantum ad hoc de quo hic querit ab eo tpe quo iſta duo cōcurrūt. ſ. ꝙ matrimoniū ɔ̄ctū eſt: ⁊ predium datū eſt in dotē: vt. ff. ſolu. matri. de diuiſione. ⁊. l. ſi ante. et. l. fructus. et. l. diuortio. rñ. j. et. §. impendia. et. §. vlti. ſecus aūt eſt in pecunia data in dotē: nec eñ eius vſurā preſtat maritus niſi poſt annū. vt. C. de rei vxo. actio. §. exactio. ¶ Cum aūt dos eſt eſtimata omne cōmodū ⁊ incommodū ſpectat ad maritum poſt matrimoniū cōtractū. vt. C. de iure do. cum dotem. ⁊ no. ſ. eo. § rñ. j.

12 Ad quem† pertinet periculum euictiōis eius. Ad mulierem. diſt. ſi eñ eſtimata eſt tunc agetur ex empto ſi poſt nuptias periit ſi ante mulieris damnū eſt ſimpliciter: vt. C. de iure do. l. j. §. ſin autē. ⁊. l quoties. ⁊. ff. eo. plerūqꝫ. §. ſin aūt. qđ autē ɔſequet maritus: ſiue ſit ſimplū ſiue duplū: in dotem conuertetur: qꝛ et ſi vera ſit venditio non tamen eſt ſimplex: imo ſit dotis cauſa. vt. ff. eodem quoties. ¶ Sin aūt dos fuit ineſtimata ⁊ dationes dotis preceſſit pollicitatio vel ꝓmiſſio de dote danda aget vir contra promittentem ex ſtipulatione vel pollicitatione. qꝛ nō eſt datū qđ dari debuit: vt per euictionē declarat. vt. ff. de verb. obli. vbi. §. vlti. ⁊ de act. empti. ⁊ vendi. l. ratio. ſed ſi donationē nulla preceſſit pactio: non tenet mulier de euictione: niſi dolo dederit rem alienā vel alij obligatam. tunc eñ in onere matrimonij non famoſa actio de dolo ſed in factum competit: vt. C. de iure do. l. j.

13 Quid iuris† de pactis in ea appoſitis: qñ apponant: et a quibus: ⁊ qs ſit effectus. ¶ Qñ apponantur ante nuptias ⁊ poſt. ff. eo. rñ. j. nō tñ in omni caſu neqꝫ ab oībus hoc pactū fieri pōt. ſi eñ vir cū vxore paciſcat cōſtante matrimonio: cauſa donationis ⁊ pactū conferat in tpˢ matrimonij non valet: vt ſi vir conuenit vxori dare fructus annuos vł mercedes fundi dotalis: verūtñ ſi cōſumpſit in proprijs vſibꝰ id qđ donatū eſt habet exceptiones qꝛ et actionē haberet ad petendū ſi tantūdē de ſuo proprio cōſumpſiſſet. vt ff. e. quidā. ⁊. l. inter ſocrū. §. cōuenit. ⁊ de dona. inter virū ⁊ vxo. qđ autē. §. j. ⁊. l. ſi id qđ. §. vlti. ⁊. l. ſi ſtipulata. ⁊ eſt rō: ne donationes inter virū ⁊ vxo. factas ɔfirmari ɔtingat eadē rōne non valet pactū appoſitū ne agat ob res donatas vel impenſas neceſſarias. vt ff. eo. conueniri. ¶ Sin autē pactū collatū ſit poſt matrimoniū ſolutū tenet: niſi inuitet aliquis ad furandū vt ſi demū naſcit hec actio vt. ff. eodem conueniri. ⁊ rerum amo. l. rerum quidē. ſed poſt diuortiū fieri poteſt pactū de rebus pridem donatis vel amotis: vt. ff. eo. ob res. ⁊ iunge qđ not. ſ. de cōſue. §. qualiter probari. ver. ſi. et. ſ. qui filij ſint legi. §. qualiter ⁊ a quo. verſi. quid ſi imperator faciet legem. ¶ Sed ⁊ ſi cōuenit vir cum vxore ante matrimoniū. vel poſtea vt quoquo modo ſol. matri. liberis interuenientibus dos apud virum remaneat. ſi quidē ſoluit morte mulieris ⁊ liberi ſuſcepti fuerunt: ſeruatur pactū ſin autē ſoluat matrimoniū morte viri non ſeruatur: qꝛ fieret cōditio mulieris volentis ſcđo nubere deterior vt. C. eo. l. ij. ⁊. l. inter virum. ⁊. l. quāuis pater. ſed ſi diuortio ſoluat tenet pactū. vt. ff. de dote preleg. l. j. reſpon. j. ¶ Hac eadem ratione ſ. qꝛ deterior fit conditio mulieris volentis ſcđo nubere non valet pactū de dote vlteriore die reddēde: niſi poſt diuortiū fiat: ⁊ ex cauſa. vt. ff. eo. eo. l. licet. ⁊. l. de die. ⁊. l. attilicinꝰ. ⁊ eſt ratio: qꝛ ⁊ ſi ante nuptias fieret hoc pactum: tñ aliqua eſt cauſa amoris futuri: ſed diuortio facto non cōſueuerunt ſe diligere diuertentes quāuis pleriqꝫ cum bona gratia diſcedant: vt. ff. de dona. inter virū ⁊ vxo. cum hic ſtatus. §. diuortiū. vñ etiā ſi añ nuptias pactū fuit: ⁊ iiſdem tporibꝰ reddatur dos que ſoluta fuerit: ⁊ tpˢ ſolutionis vſqꝫ ad quinquenniū differat nō valet pactū niſi pater hoc fecerit de ɔſenſu filie: que ſibi heres extitit: vt. ff. e. attilicinꝰ. ⁊. l. aliud. ¶ Poteſt ergo mulier paciſcēdo facere cōditionē ſuā meliorē non deteriorē: puta ſi appoſuit terminū propinquiorē nō vlteriorē. vt. ff. eo. idē. ſed ⁊ ſi poſtea apponat terminum legalem: vꝫ: qꝛ redit ad id qđ ſibi ius ⁊ natura cōceſſit: vt. ff. de pactis. ſi vnꝰ. §. pactus. ℣. ꝙ ſi nō vt tolleret. ⁊ ſi paciſcat vt fructus percepti vlteriori anno lucret mulier: valet pactū. vt. ff. eo. bebius. §. vlti. deteriorēꝫ igitur facit conditionē qñ paciſcitur de dote nullatenꝰ reddēda: vel vlteriori die reddēda vt. ff. eo. ſi pater. §. ex pactis. ⁊. l. vt aūt. ⁊. l. liberis. rñ. j. vel ſi paciſcatur vt maritus ſolūmodo dolum preſtet nō culpā: ⁊ eſt hoc ꝓpt vtilitatē nubentiū: alˢ eñ pōt remitti culpa lꝫ non dolꝰ. vt. ff. de ɔmodato. ſi vt certo. §. interdum. ⁊ depoſiti. l. j. §. ſi conuenit. ¶ Sed et paciſci pōt vt periculū nominis debitoris legati ptineat ad maritū. nam ⁊ vt dos eſtimata que eſt periculo viri ſit periculo mulieris paciſci pōt. vt. ff. e. pōponius ait. ⁊. l. cū maritus. facilius eñ remittit culpa viri circa pſonam extraneā ꝙ̄ cū res ſibi traditur in dotē. ¶ Quid ſi inter virū ⁊ vxo. fiat pactū non aīo donādi etiā ɔſtante matrimonio bene tenet vnde ſi ſit vtile mulieri poteſt paciſci: vt fiat

ꝑmutatio.dotis de pecunia ad rē ⁊ de re ad pecuniam vt.ff.de iure do.ita ꝯſtāte.⁊.l.qꝺ ſi fuerit.⁊.ff.eo.ſi mulier. ¶ Sic ⁊ vȝ pactio vt pꝛedia eſtimata in dotē cōuertanť:⁊ tenetur maritus de dolo ⁊ culpa.vt.ff.e.cū maritus. rñ j.Jdēq; ſi fiat pactū vt quāti plus venierit pꝛediū id in dotē ſit vȝ. nam ⁊ ſi minoꝛis ꝑcij ſit mulier ſupplebit.⁊ ſi dictū ſit qꝺ quāti venierit tātū in dotē ſit:vȝ ſiue vendať pluris ꝙ valeat ſiue minoꝛis.ꝙ ſi culpa mariti minoꝛis venierit id ipſum mulier cōſequeť. qꝺ ſi maritus nō vendat pꝛeſtabit iuſtā eſtimationem vel eā que facta eſt:vt.ff.e.ſi pr̄.§.pe.⁊ vl. ¶ Jtem ſi cōuenerit vt fructus in dotem cōuertanť ⁊ mulier onera mr̄imonij ſuſtineat vȝ vel ſi maioꝛē pecuniā dedit vt maioꝛ pars fructuū in dotē cōuertanť.vt.ff.eo.ſi ꝯuenerit. ¶ Jtē ſi paciſcať vt fruct⁹ ſoluanť creditoꝛi mulieris ſi pactū ſit ante nuptias vȝ ſed dos diminuiť ſi mr̄imonio ꝯſtāte non vȝ:qꝛ pura donatio eſt:vt.ff.eo.liberis.§.vlt. ¶ Sȝ ⁊ ſi mulier dedit viro fundū.c.eſtimatum.⁊ eūdē.reddat marit⁹ ſoluto mr̄imo.vel c.data mulieri electiōe.⁊ marit⁹ poſtea vēdat fundū ducēta teneť marit⁹ vł ducēta reddere vel fundū.c.eſtimatū.⁊ hoc verū eſt ſi vēditio facta fuerit de volūtate mulieris al'ſi ſine volūtate venierit oīmino tenetur reſtituere fundū ſm̄ pactū:vt.l.e.l.vl.rñ.j. ¶ Jtē pōt paciſci de fructibus dotis vxoꝛi dandis: vt ipſa tñ de ſuis ſe alat: ſȝ qꝺ vltra fruct⁹ dotis datur reuocabiť.vt.ff.de dona. inter virū ⁊ vxo.ex alo.nec eñ iſta ē donatio: ſȝ qſi qdā cōpenſatio:qꝛ ⁊ ſi nihil dotis habuerit maritus dȝ tñ neceſſaria exhibere. ⁊ imputabit ſibi ꝙ mulierē recepit indotatā:vt.ff.de dona. inter virū ⁊ vxo.ſi qs ꝑ vxoꝛe.ff.e.inter ſocerum.§.ꝯuenit. ¶ Jtē ⁊ ſi non fruct⁹ dotis vir dederit vxoꝛi ſȝ faciat pactū de nō petēda dote ꝑmiſſa: ⁊ ipſa faciat pactū de ſuſtinendis oneribus matrimonij valet:qꝺ ſi mulier poſtea dederit etiā ſummā marito vt eā alat: poſterius pactū ſeruabiť.vt.ff.eoꝺ.ſi pater.§.ex pactis. ¶ Jnterponunť etiā pacta ſup dote reddēda ⁊ hoc ita demum vȝ ſi fiat conſentiētibus oībus q̄ dotem repetere poſſunt alias nō.vt.ff.e.l.j.§.pacta.ſed diſtin.nā ſi extrane⁹ dotē dederit poteſt qꝺlibet pactū apponere incontinenti in ipſa datiōe ex quo dedit non pōt niſi ꝯſentiente muliere.vt.ff.eo.ob res.§. ſi extraneus. eſt aūt extraneus quilibet qui non hȝ mulierem in poteſtate:⁊ talis ꝑſumitur donare niſi expreſſim ſibi reddi ſtipuleť. vt.C.de rei vxo.ac.§.accedit.⁊ de pactis cōuētis ſuper dote.ex morte.in fi. ſed pater qui eā habet in poteſtate ſtipulari ſibi poteſt dotē reddi qñcunq; ante nuptias dādo dotē. poſt nuptias aūt nō pōt niſi incōtinēti.ff.ſol.ma.

quoties.ſimplex etiā pactio incōtinēti facta nō nouat actionē dotis patris ⁊ filie ꝑ.l.ꝯpetēte.vt.C.de iure do.auia.⁊ no.j.de dote poſt diuoꝛtiū reſti.§.cui dať. ver.eſt ⁊ alia.⁊ pꝛecedenti.⁊.§.⁊ qñ cōpetit. ¶ Quid autē ſi pater ex interuallo ſtipuleť ſine ꝯſenſu filie cū iā vtriq; ꝑ legē ſit acqſita actio. certe ſoli patri nocebit pactum ⁊ ꝓderit:vt ſi pact⁹ eſt de dote vlterioꝛe die pſtāda.nec eñ nocet filie niſi cōſenſerit.vt.ff.eo.cū dos.⁊.l.aliud. hoc tñ pr̄ ēt añ diē noīe filie agere pōt ſicut ⁊ i tutoꝛe dr̄.C.de bo.q̄ libe.l.vl.§.ſin aūt pr̄e.⁊.§.fili⁹ autē.et de bonis maternis.l.j.⁊ de admini. tuto.§.qdā. ſi nāūt pact⁹ eſt de dote citerioꝛe die pꝛeſtanda cōmodū eius tp̄is erit patris. vel ſi in initio ꝯuenit de non repetēda poſtea conuenit de repetēda ſolus ipſe aget ſi vero ſola mulier de dote experiatur non ꝓderit ei neq; nocebit pactū patris.ff.ſo.ma. l.ij.C.ſoluto ma.l.ij. ¶ Pater etiā ſibi ⁊ certe perſone conſulere pōt.ſ.ne ab eo vel filio ſuo petatur dos:vel ne petať cōſtāte mr̄imonio: qꝛ vr̄ dictum ip̄o ſocero viuēte.nā ſi intelligereť vxoꝛe viuente nō valeret:qꝛ fruct⁹ dotis nō ſentirent onera mr̄imonij.vt.ff.eo.au⁹.⁊.l.cū pr̄ ⁊.l.vl.§.vl.⁊ ſi marit⁹ nō petit ſocero moꝛtuo tenebiť culpe noīe.vt.ff.e.ob res.§.vl. ¶ Pōt etiā paciſci incōtinēti de dote ſibi reddēda vł tali filio ſuo expꝛeſſim noīato filia moꝛtua:⁊ dabitur filie vtilis actio ſi pr̄ ⁊ filia ꝑmoꝛtui ſint: ⁊ ſi dixerit pater qꝺ pꝛemoꝛtuo illo filio reſtituatur heredibus ſuis: vtilis eſt ſtipulatio:vt.ff.e.ſi ita conuenit ⁊.l.cū pr̄. 14 ¶ †Quid ſi filia paciſcatur ſine patre faciendo ꝯditionem melioꝛē ꝓdeſt ⁊ pr̄i qꝛ ꝑ filiā patri acqritur.nō ꝑ patrem filie.ſ.directe. nam ⁊ qñq; vtilis datur actio.ſ.qñ ſibi pr̄ tāꝙ heredi voluit ꝓuidere:ſed ſi filia fecit pactum quo cōditio dotis fiebat deterioꝛ ipſi agenti emācipate vł patre moꝛtuo ob.qñq; exceptio vt dicetur.j.de dote poſt diuoꝛtiū reſti.§.⁊ qñ ꝯpetit.vbi ponunť caſus in qbus defert ei actio dotis:⁊ ver. huic vero. ſȝ vtili patri nō nocebit pactū filia ꝑmoꝛtua.ſed ſi a viuente ⁊ cōſentiente repetat adiecta ꝑſona filie ſibi oberit.ff.eo.cū dos.lȝ videatur ꝯdicere.ff.ſolu. ma l.ij.vbi dicit nec eā actionē amiſſam quā hȝ.adiuncta filie ꝑſona.ſȝ ibi loquiť qñ filia fecerat ꝙ marit⁹ ꝓmiſerat extraneo dotē reddi vt:ita ſibi ⁊ pr̄i ꝑiudiciū pararet.qꝺ nō potuit.ſed ſi hec filia cum marito ſuo paciſcatur ad actionem ſibi parandā puta ꝓmittendo ei penam ſi ipſa vel pater ab eo dotē repetat:non nocet patri niſi adiuncta filia agat. tunc enim ex qualibet cauſa neceſſe hȝ filiā defendere:ex qua conueniri poſſet licet maleficium ſit:puta furtū vel iniuria. vt.ff.rerum amota.l.j.§.vlti. ⁊ hoc cum pater non rema-

net obligat⁹ ex pſona filij.ex il lo Jctu ex quo ipſe agit ppter filij pſonã..tũc etiã ſiue cũ filio: ſiue ſine eo agat p filia rñdet. vt.C.de cõpenſa.l.ſi cõſtante.et cõmodati.l.pe.ff.de pig.ac.l.ſi ſeruos pignoratos.

¶ De dona. ſimplici=bus inter cõiuges ve=titis. Rubricella.

1 Donationes inter coniu=ges quare prohibite, ſunt et quo iure.
2 Donatio inter ſponſos ⁊ ſpon ſas valet.
3 Donatio facta concubine an teneat.
4 Donationes que valeant ab initio.
5 Donatiões cauſa mortis ſunt tres.
6 Donationes quedã ſunt con=ceſſe inter virũ ⁊ vxorẽ. Et qua tenus reuocentur. 7 Et qua liter.8.
Et inutiles qualiter ratihabi tione confirmentur.9.
10 Reuocatio per diuortiũ qua=liter fiat.

a ¶ Nunqd donatio cõcubine.ad de bar.l.l. affectiõis. ff.de dõat. bar.l.l.do natiões in cõcubinã. ff.e.abb.in c.fi.de do=na.inter virũ ⁊ vxo.

b ¶ Quid ð clerico donãte cõcubine. Addõ doc.i.c.fi.⁊ in.c.relatũ el.ij.de te=ſta.Jo.an. i.c.de his. de ſepult. Jo.an.i re gula ſine culpa .de reg.iur.li. vj.i merc. pcẽ.de an=cha.cõſil. ccxlviij.in cip.dubiũ facit.

EX quo ui=dimus de dona.li citis videam⁹ de illicitis.ſ.de his q̃ fiũt inter virũ ⁊ vxorẽ.cõſtante matrimonio dicentes.¶ Qua=re prohibite ſunt donationes inter coniuges et quo iure. ¶ Que donationes ab initio valent et ſic per conſequentiã ſcias omnes alias inutiles fo=re. ¶ Quatenus reuocentur. ¶ Qualiter reuocenẽ.¶ Qua=liter inutiles ratihabitione cõ firmentur.

1 Quare† prohibi=te ſunt donationes inter coniu ges et quo iure. Et certe mori=bus ne mutuo amore inuicem ſpoliarentur: non temperan=tes donationes ſed profuſa er ga ſe facilitate abutentes nec eſſet eis ſtudium liberos po=tius educandi.¶ Eſt ⁊ illa ra=tio:qꝛ ſi valerent multotiẽs matrimonia di=ſcuterẽtur.id eſt,ſepararenẽ nolente donare eo qui poſſet.et ideo matrimonia venalia fo rent:quare maiores noſtri donationes pro=hibuerũt amorem honeſtum ſolis animis eſtimantes fameqꝫ coniunctorũ, conſulentes ne concordia precio conciliari videretur ne ve melior in paupertatẽ decideret ⁊ deterior ditior fieret.vt.ff.e.l.j.ij.⁊.iij.in prin. ¶ Hoc ſi matrimonium de iure tenet:alias enim de iure ſtricto valet donatio: ſed fas non eſt ea=ratam tenere ne melioris conditionis fiant delinquentes ꝙ non delinquentes. vt.ff.eo. l.iij.§.videam⁹.⁊.C.eo.ſi ex volũtate. ¶ Sic ergo dabitur repetitio donanti ſi vtrũqꝫ pu=tabat mrĩmoniũ valere.ſed ſi ſciebat vtrũqꝫ non valere vel ſolus donator fiſcus repetet quia indignus eſt is cui donatum eſt vt reti=neat vt.ff.eo.cum hic ſtatus.§.vlti.⁊ de le.j.l. vlti.argu.contra.j.eo.⁊ ſi neceſſe.⁊.ſ.qui filij

2 ſint legiti.c.pe.¶ † Tenet autem donatio in=ter ſponſos et ſponſas: etiam ſi ducta fuerit in domum que per etatem vxor non poterat eſſe:vt.ff.eo.cum hic.§.ſi quis ſponſam.et.l. inter eos.qð dicas verũ niſi ſit proxima pu=bertati:ſcðm ea que no.ſ.de matrimonijs.§. vltj.ver.preſumptorũ.⁊ de deſpon.impu.§.⁊ que ſponſalia.ver.qð autem dixi. ¶ Si autẽ dubitatur vtrũ matrimoniũ teneat vel non di.vt not.ſ.de dona.propter nuptias.§.quid

3 ſint ſponſalia.verſi.quid ſi dubiteẽ.¶ † Sed
a nunqd donatio cõcubine[a] facta tenet.vtiqꝫ niſi miles ſit in is qui dedit:vt.ff.eodẽ.l.iij.§. ſed ſi aliqð in fi.⁊ de dona.l.affectionis.et.C. eo.ſi ancillã.quid de clerico donante concu=
b bine[b].dic vt not.ſ.de dona.§.⁊ cui. ¶ Sicut aũt prohibite intelligunẽ donationes inter coniuges:⁊ ſic inter illas perſonas que cõiu=ges aliquo mõ cõtingunt per patriã poteſta tem qð quatuor modis cõtingit.ſcꝫ qꝛ vnus coniugum eſt in poteſtate tua:vel quia tu es in poteſtate ſua:vel quia tu ⁊ ipſe eſtis in po teſtate eiuſdẽ:vel qꝛ tu ⁊ ipſe habetis cõiuges in poteſtate ⁊ iõ duo cõſortes ſibi donare nõ pñt.ſi ergo aliq̃ iſtoꝝ modoꝝ cõtingo maritũ alicui⁹ nõ potero ⁊ vxori ſue donare:⁊ q̃ vxo rẽ aliquo de pdictis modis cõtigit marito ſuo dõare phibeẽ: ſꝫ ſi null⁹ iſtoꝝ modoꝝ inter=ceſſit dõatio nõ phibeẽ:vt l ſocru ⁊ nuru ſibi adiuicẽ don̄tib⁹ dr.¶ Itẽ q̃ cõtigũt cõiuges p poteſtatẽ etiã ſibi adinuicẽ donare non pñt. non ergo poteſt vxor mea donare filio meo. fa.niſi quo ad proprietatẽ:quia vſuſfructus patri q̃rereẽ:niſi ipſe filius meus miles ſit: tũc etiã quo ad oĩa valet donatio:qꝛ et filius meus miles de caſtrenſi peculio põt donare vxori mee cum in eo paterfa. intelligaẽ:pro=banẽ hec omnia.ff.eo.l.iij.§.qui in eiuſdem

vſq ad.§.non tamen.&.C.eo.nec inter eas.ff. ad ma.l.vſq.

4 Que† donationes ab initio valēt. Hoc ſcire debes q̄ ꝓhibenẗ donatiões oēs oino p̄ quas donās pauperior recipiēs ditior efficiẗ aliquo aūt iſtoꝝ deficiēte dona tio tꝫ ergo ſi marit⁹ nō ſit paupior donatio vꝫ.puta marit⁹. inſtitut⁹ repudiat hereditatem donationis cā:vt vxor ſubſtituta acqrat hereditatē vel abinteſtato ſuccedat. Idēq ſi hac de cā legatū repudiat: vel ſi rogat⁹ ſit reſtituere hereditatem vxori ſue:& ipſe reſtituit nulla quarta detracta ſcienter talis donatio nō improbaẗ.ſecus ſi erraſſet in facto: qꝛ tūc haberet indebite ſolute quarte repetitionē:vt.ff.eo.ſi ſponſus.§.ſi qs. ¶ Itē ſi maritus rē alienā vxor ſue donauerit vꝫ donatio qꝛ nō fit paupꝛior.& vxore eā poterit vſucapere.ff.eo.ſed & ſi ꝯſtante.& no.de hoc.§.de preſcrip.ſub rubrica ti.pro donato. ¶ Sed & ſi donator fiat pauperior recipiens autē tpaliter locupletior nō fiat:tenet donatio vt ſi alteruter alteri locū aliquē dederit ſepulchri cā & ſi recipiens corp⁹ intulerit facit locū religioſum ſed ſi nō intulerit ꝯuis locū vēdiderit nihilominus donātis remanet. ¶ Sed & ſi recipiēs ibi inferaẗ ꝯuis mero iure ipſo ꝑ mortuo videaẗ donatio tacite reuocata: benignius tñ eſt vt eā dicamus valere. Idem ſi donet ei ad oblationē faciendā vel eccleſiam fabricandā:vel ad al's pias cās: nec moueat te q̄ hoc non feciſſet niſi a marito recepiſſet: qꝛ nihilomin⁹ vꝫ cū ipſa locupletior nō fiat: & tñ fieret paupior ſi de ſuo erogaret. vt.ff.e. ſponſus.§.ꝯceſſa.& ſic ſumma eſt rō que pro religioſis facit.vt.ff.de relig.& ſump.fu.ſunt ꝑſone.& ar.§.de teſta.c.vl.& de dolo & cōtu.c. ij. ¶ Itē valet ſi ad vnguēta emēda vir dederit vxori cū vxor locupletior non fiat vel ad alios colores emēdos. nā in cameris mulierum pixides inuenies: et rerū mille colores. vt dicit Ouidi⁹.nec refert vtrū eādē pecuniā vel tātūdē de ſua ibidē erogauerit:vt.ff.e.qđ aūt.§.ſi maritus. ¶ Itē nec locupletior eſt ſi donauerit ei ſeruū cā manumittēdi:vt.C.e.ſi maritus.ſꝫ anteq̄ libertas iponaẗ remanet ſeruus donātꝫ ſi poſt certū tps fieri debuit manumiſſio antea facta non vꝫ:& ſi infra certum tps eo elapſo fieri non pōt: reſoluiẗ enī hec donatio diuortio interueniēte. & ſi talis erat ſeruus q̄ de iure manumitti nō poterat: non tꝫ donatio nec ꝯſtitutiōe diui marci vnq̄ arripietur in libertatē cū dñium tranſlatū nō ſit: vt hec ꝓbanẗ.ff.e.q̄ aūt.§.pe.& vlt.&.l. ſi ante. ¶ Sꝫ & ſi donator paupior fiat & recipiens locupletior tꝫ donatio: ſi in fine finiti matrimonij ſit collata:vt ſi marit⁹ vxori nō donauerit mortis cā ſꝫ quouſq mors ſecuta ſit remanet res donātis.vt.ff.eo.ſi eū.§.vlti.&.l. & qꝛ.&.l.ſꝫ interim. & hoc ḡnaliter intelliges qualitercunq fiat donatio cā mortis.vt.ff.e. ſed interī.§.ſꝫ qđ dꝛ.niſi ita fiat q̄ nullo caſu reuoceẗ:tūc eñ videtur donatio inter viuos: vnde nec falcidia detrahiẗ ex ea. vt.ff.eo.vbi ita. ¶ †Sunt autē tres ſpēs donationis cā 5 mortis.vna cū qs nullo metu ꝑīti ſꝫ ſola cogitatione mortalitatis donat. alia cū qs donat imminente ꝑiculo.tertia qñ donat vt ſtatim fiat res accipiētis propter imminēs periculū vel demū morte ſecuta.vt.ff.de dona.cā mortis.l.ij.et iſte tres ſpēs īter virū & vxorē cadūt:ſꝫ morte demū ſecuta videnẗ ab initio valuiſſe:etiā ſi ſic fiebat donatio.vt ſtatim fieret res accipiētis:vt.ff.de dona.cā mor.ſi mortis cā inter virū & vxo.&.ff.eo.ſi ſeruus. ſꝫ fallit hoc in tertia ſpē donatiōis cā mortis.ſ.qñ ita danẗ vt fiat res accipiētis demū morte ſecuta.qꝛ ille retro nō trahiẗ ꝯuis morte cōfirmetur.&ī hac donatiōe que retro nō trahiẗ patiuntur quedā regule exceptionē. vt dicit lex in qualib.& regula.ff.de reg.iur.l.j.videamus ergo ꝑmit' caſus hui⁹ donatiōis quos aladuertit marcellus. ſcđo regulas que recipiunt exceptiōes in hac ſpecie. ¶ Eſt autē primus caſus qñ maritus filiefa.vxori donauit et ipſa eo viuo facta fuit ſui iuris: vel eꝯ vxor donat marito ſuo filiofa. eo viuēte ſui iuris facto.nā res pleno iure pertinet ad eū cui donata eſt: qꝛ ſui iuris eſt eo tpe quo donator moriẗ per ꝯriū ſi tpe donatiōis erat donatarius paterfa.ſꝫ ſi tpe mortis filiuſfa.inueniatur nihil quereẗ filio ſꝫ patri in cui⁹ ptāte inueniẗ. Itē ſi is cui alter donare volebat interpoſuerit filiūfa.vel ſeruū alienū vt ei pncipaliter donareẗ & ei⁹ fieret res ſed recipiēs poſtea tradat ei qui eū interpoſuerat quaſi valeret donatio et traditio facta interpoſito ſed talis interponēs decipiẗ in cogitatione ſua:ſꝫ diſt.lex vtrū iſte iterpoſit⁹ ſit ſui iuris tpe mortis donātis: & tūc tꝫ donatio & traditio.al's queretur pꝛī vel dño ſm ꝑdicta.vt.ff. e.ſꝫ interim.§.ſꝫ qđ dꝛ.&.§.maritus vſq ad illum.§.marcell⁹. ¶ In his igiẗ caſibus fallūt ille regule que dicūt tps ꝯct⁹ inſpiciēdū. valeat vel nō valeat:& que dicūt ſpectari tps ꝯctus vt acqraẗ pꝛī.ſi fili⁹ ꝯxerit eo tpe quo in ptāte erat.vt.ff.de verbo.obli.ſi filius. et inſti.de inutili ſtipula.§.j.& ſic non ſpectaẗ initium facte donationis: ſed tps mortis illius donauit:& ſic regule predicte exceptionis recipiunt:& eſt ratio qꝛ lꝫ donatio cā mortis ſit pactum vel quaſi ꝯctus tñ habet ſimilitudinem legatoꝝ quib⁹ per oīa comparaẗ fere: vt inſti.de dona.§.hec mortis cā donationes. ſed in lega.ſpectatur tempus mortis teſtato

ris.cõditio pſone legatarij: vt acquirat̃ ei ſi
ſui iuris eſt vel patri ſi eſt in ptãte: ſicut er=
go in trãſmiſſione legatorũ ſpectat̃ tp̃s mor=
tis teſtatoris: ſic et in donatione cã mortis
tp̃s mortis donatoris.vt.ff.de reg.iur.que le
gata.ꝛ de pig.ſi legata.ꝛ qñ dies le.ce.ſi poſt
§.vlt.ꝛ de dona.cã mortis.l.vlt.ꝛ lꝫ aſſigna
ta varietate euidẽtius appareat regulas vi
tari tñ ꝛ ſi nulla varietas ſtatus interueniat
nihilominus recipiũt exceptionẽ. ¶ Et qd̃ ſi
interpoſitus iſte tradit rẽ ſibi donatã inter=
ponẽti donatore viuẽte: ꝛ poſtea donatore vi
uente decedat interpoſitus.diſtinguit lex an
fuerit interpoſitus ab eo q̃ donauit:ꝛ tũc res
ip̃ius ſtatim facta eſt ꝛ ideo traditio ei⁹ egit
aliq̃d vt tñ pẽdeat donec mors ſequat̃ an in=
terponat̃ ab eo cui donabit̃ et tunc donatio
euaneſcit qꝛ nullo fuit interpoſiti: quia ſicut
non poſſum trãſferre dñiũ in ꝯiugẽ meã: ita
nec in interpoſitũ ab ea ſed ſi iſte interpoſi=
tus dicat̃ ab ea interpoſitus vt ꝓcurator nõ
donatarius: nunq̃ȝ in eũ trãſit dñiũ in caſib⁹
ꝫ.no.qꝛ q̃rit̃ dñiũ interponẽti ꝛ non ip̃i.vt.ff.
de acqui.rerũ do. ſi ꝓcuratorẽ: ſed ſi inter=
ponit̃ ab eo q̃ donat nihil ĩpedit in eũ trãſire
dñiũ: vt ſtatim dixi: ꝛ ꝓcedit hec q̃ſtio in his
ſpẽbus donationũ quas.ꝫ diximus trahi re
tro ni in caſibus ſupius dictis in illo.ver.eſt
autem primus ꝛc.

¶ Eſt ꝛ alia donatio que cõfert̃ in tp̃s ſoluti
mr̃imonij ꝛ iõ tꝫ ea.ſ.q̃ fit diuortij cã ſepe eñi
euenit vt ꝓpter ſacerdotiũ vel ſterilitatẽ: aut
ſenectutẽ: aut valitudinẽ: aut malitiã ſatis
cõmode retinere mr̃imoniũ nõ poſſit: ꝛ iõ fit
diuortiũ bona gr̃a ꝛ diſſoluit̃ mr̃imoniũ. vt
ff.eo.vitricus.§.j.et.l.ſed interim.§.fi.et.l.vel
ſenectutẽ.ꝛ.l.ꝛ ideo h̃ põt ĩtelligi ſi vterq̃ȝ vo
uerat caſtitatẽ: ꝛ intret religionẽ: habita di.
vtrũ ſint iuuenes vel ſenes ſm̃ q̃ no.ꝫ.de cõ
uer.cõiug.§.qualr̃ poſſit cõuerti. ¶ Idẽq̃ȝ ſi
fiat donatio ĩ h̃ caſu deportatiõis vl̃ exilij fu
turi: vt.C.e.l.ſꝫ ꝛ ſi mors.ꝛ.l.ĩter virũ. ¶ Qd̃
dictũ eſt de donationib⁹ ꝓhibitis idẽ intelli
gas de vẽditiõib⁹ nolatim ſimulatis.ſiu̾o vẽ
ditio vera eſt ſed de p̃cio remiſſum donatio=
nis cã diſt.vtrũ ille q̃ vẽdidit erat alias vẽdi
turus: ꝛ tũc tꝫ vẽditio ſed reuocat̃ qd̃ de pre=
cio dimiſſum eſt vl̃ nõ erat alias vẽditurus.
ꝛ tũc nulla eſt vẽditio: vt.ff.e.ſpõſus.ꝫ.circa.

6 ¶ † Porro inter virũ ꝛ vxorẽ q̃dã donatiões
ſunt ꝯceſſe.etiã ſi nõ ſint collate in tp̃s ſoluti
mr̃imonij q̃uis donator fiat paupior ꝛ reci=
piẽs locupletior.ſ.in caſib⁹. ¶ Prim⁹ caſus
eſt ſi vir vxori dederit in refectionẽ domorũ
cõbuſtaꝝ ĩquãtũ extructio expoſtulat.vt.ff.
eo.qd̃ ſi vir. ¶ Scd̃s ſi donauit vxori annuũ
vel menſtruũ et tradidit ad ſui ſuſtẽtationẽ
vſq̃ȝ ad vires dotis: nã qd̃ vltra tradit̃ reuo=
catur: nec marit⁹ ex ꝓmiſſione poterit cõue=
niri ſiue dedit pecuniã cuius lucrũ vxor ha=
beat vel fructus p̃dij: vt.ff.eo.ſi ex anno m̃.j.
§.j.ꝛ.l.de fructibus.ꝛ.C.eo.ſicut. ¶ Tertius
ſi vn⁹ ſeruis vel aĩalib⁹ vel veſtib⁹ alterius
vſus fuerit: vel in domo ſua gratis habita=
uerit donationis cã valet donatio.vt.ff.eo.ſi
vir. ¶ Quart⁹ ſi vir ꝓ vxore vectigal ſoluerit
maxĩe ſi cã viri ꝓficiſcit̃ vxor. vectiones aũt
vxoris ꝛ miniſtrorũ ei⁹ marit⁹ ſoluẽs repete=
re nõ põt.nõ eñi donat q̃ neceſſarijs onerib⁹
ſuccurrit.vt.ff.eo.ſi qs ꝓ vxore. ¶ Quintus ſi
ſerui viri vxori opas p̃ſtiterũt vel eꝫ.nõ eñi
amare tanq̃ȝ inter infeſtos ius ꝓhibite dona
tionis tractandũ eſt.ſed inter ꝯiũctos maxĩo
affectu ſed ſolã ĩopiã timẽtes.vt.ff.e.ſi id qd̃
§.ſi qs. ¶ Sext⁹ ſi vir ſoluit in p̃nti qd̃ in diẽ
dꝫ vxori: vt.ff.e.ſed ſi vir.§.ꝙ vir. ¶ Septim⁹
qñ vxor donat marito gr̃a honoris vel digni
tatis adipiſcẽde: ſꝫ eaten⁹ ẽ ratũ donũ q̃ten⁹
gr̃a dignitatis ſupplẽde op⁹ ẽ. idẽ eſt ſi gr̃a
nõ dico honoris ſꝫ q̃ſi honoris det̃ puta gr̃a
claui lati: qꝛ nõ mere dignitas erat: vl̃ vt eq̃
ſtris ordinis fiat: vl̃ gr̃a ludorũ.ſ.p̃parãdoꝝ
autoritate publica.nõ tñ dico ꝙ valeret ſi do
naret̃ vel alea luderet: vt.ff.eo.qd̃ adipiſcẽ=
de.ꝛ.l.nã.ꝛ.l.nuper.ꝛ accedit.ff.fami.herc.ſi
filia.§.neratius aũt. ¶ Octauus qñ fit dona
tio inter imperatorẽ et auguſtã: qꝛ imperia=
lis contractus vicem legis obtinet.vt.C.eo=
dem.l.pluraliter.

7 Quatenus † reuocent. Eaten⁹ quate=
nus hec duo ꝯcurrunt ſcꝫ inquantũ donator
pauperior ꝛ accipiẽs factus eſt locupletior:
vt.ff.e.ſi ſpõſus.§.vlti.ſi ergo ex pecunia ſibi
donata vxor cõparauerit ſibi prediũ vr̃ locu
plex intm̃ quãti eſt prediũ.nõ tñ vltra id qd̃
donatũ eſt: vt.ff.eo.qd̃ aũt.§.idẽ diu⁹.ꝛ.l.vxor
marito.ꝛ.l.ſi id qd̃.§.ſi ex.x.ſecus ſi maritus
ſoluerit pro vxore creditori eius aĩo donãdi:
tũc eñi eatenus vr̃ locupletior: quatenus ere
alieno liberata ẽ: vt eo.ſicut mulier. ¶ Quid
ſi mulier pecuniã ſibi donatã in rem ſibi vti
lem vel neceſſariã cõſumpſerit locuplex vi=
detur ſi in voluptariã non tenet̃: vt.ff.eo.ſed
ſi vir.§.non vr̃.ꝛ.l.qd̃ aũt.§.ſi marit⁹. ¶ Hoc
autem.ſ.q̃tuꝫ intelligat̃ locupletior: tp̃s li=
tis ꝯteſtate cõſiderat̃ vt.ff.e.qd̃ autẽ.in p̃n.ꝛ
§.idẽ diuus. ¶ Et eſt no.ꝙ q̃uis heres acci
pientis non teneat̃ ſi accipiens in vita ſua
ꝯſumpſit in rẽ nec vtilẽ nec neceſſariã: tenet̃
tñ heres ſi ipſemet ꝯſumpſerit: vt.ff.ad.l.fal.
ꝙ de bonis.§.ex donationib⁹.ꝛ hec oĩa vera
ſunt ſi vnus cõiugũ alteri donauit p ſe vel p
perſonã interpoſitã: vt.ff.e.l.ij.ꝫ.nã tm̃.qd̃ ſi
vterq̃ȝ alteri donauit: et ſi vterq̃ȝ locupletior
fact⁹ ẽ vtriuſq̃ȝ donatio reuocat̃.ſiu̾o neuter

factus

factus eſt locupletior: neutrius donatio reuocatur. ſinautem vnus factus eſt locupletior: alter non neutrius donatio reuocatur compenſatione hincinde admiſſa / ſi matrimonium conſtat vel per diuortium ſit ſolutum. ¶ Idem ſi ſoluatur morte illius qui non eſt fact⁹ locupletior: ſed ſi ſoluitur morte illius qui factus eſt locupletior reuocata eſt donatio in eum collata. vt. ff. eo. quod autem §. ſi vir ⁊ vxor. ⁊ l. cū hic ſtatus §. quod ait.

8 Qualiter † reuocetur. Reuocat̄ aūt donatio in vxorem collata directe ſiue p obliquū. ſi enim viro ⁊ alij obligata erat inſolidū ⁊ vir accepto ferat mulieri: neuter liberat̄ q: cum expreſſum ſit. inualidū neq; valet qd tacite ineſt. Si aūt accepto ferat̄ cū reo mulieris ipſe quidē liberat̄: mulier p cōſequēs nō eſt obligata. ¶ Et generaliter tenēdū eſt q inter virū ⁊ vxorē aut ptinētes ad eos p poteſtatē per ſe aut per interpoſitas perſonas acta donatiōis cā nō valeāt: q ſi aliarū extrinſec⁹ rerū perſonarū ve cā commixta ſit: ita q ſeparari nō poſſit donatio nō impedit̄. vt ecce tenebat̄ mihi vxor mea cū alia ad rem indiuiduā preſtandā ex cōi pdio. vel in cōi corū pdio erat iā impoſita ſeruit⁹: puta iter vel actus vl̄ via. vt ff. ad. l. fal. l. j. §. ſi vſuffructus. ſi aūt hñt rem diuiduā pōt ſeparari pſona ⁊ res. vñ ſm qd diſtinctū eſt ⁊ dictū liberari poterit extrane⁹ ⁊ nō mulier. vt. ff eo. ſi ſpōſus §. ſi maritus. ⁊ §. gñaliter. ¶ Fit etiā reuocatio donatiōis ſi res corporalis tradita fuerit p directam rei vēdicationē ſi acceptilatū eſt nulla eſt acceptilatio: ⁊ ideo priſtina actione agit̄ ſi fuit pmiſſum nulla eſt promiſſio. ff. e. l. iij. §. ſciēdū. ¶ Fructus aūt reſtituētur vbi donatari⁹ ſciuit donationē non tenere. ſinaūt credidit eā valere lucrifacit eos. vt. ff. de vſuris. l. fruct⁹. et. ff. eo. de fructibus. ¶ Eſt aūt notabile q donatio qñq; cōcurrit cum iure cōi: ⁊ iō non tm̄ ſed reuocat̄. naꝫ ſi donationis cā vir vl̄ vxor nō vtatur ſeruitute decennio vel vicennio amittitur. verū poſt diuortiū ſubaudi vel ante vel ſubaudi maxime cōdicetur. Item ſi aliq̄ exceptione in iudicio ſubmoueri voluerit donationis cā facta abſolutione per iudiceꝫ vꝫ qdē: ſed condicetur: vt. ff. e. ſi ſponſus §. ſi vxor

9 Qualiter † inutiles ratihabitione cōfirmantur. Hic notandum eſt q donatio reuocat̄ expreſſim: reuocatur ⁊ tacite expreſſim p pniam ſubaudi verbis expſſam ⁊ ſupremā. nam ſi vxori donauit: deinde penituit mox deſijt penitere valebit donatio: q: hic ſicut in legatis ſolemus dicere āmbulatoris ē volūtas vſq; ad vite ſupme exitū. ⁊ heres donatoris actionem habebit ſi euidenter appareat donatorē in vita ſua reuocaſſe: ſed in dubio procliuior erit iudex ad pnūciandū donationē valere: nec dat̄ heredi ptās reuocandi ex pſona ſua: vt. ff. e. cū hic ſtatus §. ait §. penitentiā ⁊ de hac materia nota pleni⁹. ſ. eo §. q donationes ſub §. ſed ⁊ ſi donator. ⁊ ver. ſeq. ¶ Item expreſſim fit reuocatio ſi maritus rē obligauit donatā vel alienauit quoquo mō: vt. C. eo. ſi maritus tuus. ¶ Sed quid ſi ad hoc eo animo fuit vt donatū vellet fingere mulierē in poſſeſſionē precariā remāſiſſe paratā ſatiſfacere creditori vꝫ donatio. nā ⁊ ſi ab initio rē obligatā hoc aīo dediſſet valeret: q: mulieri volenti ſatiſfacere dabit̄ doli exceptio. q̄nimo ⁊ ſi ſatiſfeciſſet. i. ſatiſfacere pmiſiſſet p doli exceptionē aſſeq̄ret̄ vt creditor ſibi mādet actiones ei ꝯ maritū ꝯpetentes: vt. ff. eo. cū hic ſtat⁹ §. ſi maritus. ¶ Tacite aūt fit reuocatio p diuortiū niſi in diuortio iterū voluerit donationem valere. plerique enī cū bona grā diſcedūt: plerique cū ol offenſione: ſꝫ ſi nō fuit diuortiū ſꝫ friuuſculū. valebit donatio friuuſculo q̄eſcēte. ¶ Quid tñ diuortiū factū eſt deinde reſtauret̄ q: eccl'ia reperit ſe deceptā ſm decreta. ſ. de frigidis fraternitatis. ⁊ in diuortio vel mutata fuit volūtas vel eadem durauit nūquid tenebit donatio ſi donator decedat ꝯſtāte mrīmonio. ⁊ pōt defendi q ſic. ar. ff. e. ſed interim §. ſi marit⁹: et. l. cum hic ſtatus §. ſi diuortiū. ⁊. C. e. a marito. ¶ Itē fit reuocatio tacite cū ſocer ſocero donauit: ⁊ alter eorū vel vterq; copulatos emancipauerit. vt. ff. eo. l. cū hic ſtatus §. ſicut lꝫ puenerit ad eū caſum q incipere potuerit. ¶ Itē tacite fit reuocatio ſi prius decedat is cui datū eſt q ille q donauit. nā ⁊ ſi ille q donauit prior decedat cōfirmat̄ donatio morte ¶ Quid ergo ſi ſimul moriantur naufragio: ruina vel incendio: vel ſimul ab hoſtibus capiātur dici pōt donationē valere ⁊ hoc ex verbis orōnis defenditur. ait enī orō ſi prior vita deceſſerit qui donatū accepit: nullius momēti fit donatio: ſed ſi inuicē deceſſerint nullus prior. idē ⁊ ſi ſil' capiunt̄ ⁊ neuter reuertat̄: q ſi vn⁹ redierit alter nō: is vr̄ ſupuixiſſe q rediit. ⁊ hec eadē in donationib⁹ cā mortis factis locū hñt. vt. ff. e. cū hic ſtat⁹ §. ſi ambo. ¶ Et qd dixi in pmoriēte donatore ſuat̄ vt ſi dānat⁹ ſit in metallū vel in ſeruilē cōditionē ex q̄litate pene deduct⁹. vtrobiq; enim cōfirmat̄ donatio ſi nō excedat legitimā q̄ntitatē q̄ngentorū ſolidorū: vel ſi excedat ⁊ fuerit inſinuata: nō ſed ſi nō fuerit inſinuata cōfirmat̄ ſilentio donātis. imo expreſſa ꝯfirmatio neceſſaria eſt ⁊ expſſa voluntas: vt ſic nō videat̄ ab initio valuiſſe. nā vbi ſilētio confirmatur fingit̄ valuiſſe ab initio. vt. C. e. donationes. ¶ Sinaūt marit⁹ dānat⁹ nō fuerit in

metallũ lcʒ fuerit deportat⁹.ꝛ ſic retinuit libertatẽ ꝗuis ciuitatẽ amiſerit:donatiões ad huc manẽt in pendẽti:qꝛ nec mr̄imoniũ his caſibus diſſoluit̃.ꝛ ſic ꝑ mortẽ cõfirmat̃ vt.C. eo.res vxoris.hec ſm.l.nã ſm cano.ꝙ in hoc caſu ꝓualẽt idẽ intelligas de dãnato in metallum vel in virtutẽ qḋ de deportato:qꝛ nullus caſus mr̄imoniũ ſequẽs ipm vinculum mr̄imoniale ſoluere põt.vt no.ſ̄.de mr̄imonijs.§.q̇s ſit effectus.ꝛ de cõiug.lepro.verſi. alias aũt.❡ Scḋm ſupradicta intelligas.ĩ. eo.donatio.rñ.ſ.ꝛ quicq̇d dictũ eſt de donat. in virũ ꝛ vxo.ꝓhibita eadeʒ pene intelligas de donatiõib.inter parentes et filios factis. ❡ Hec enim iuris impoſſibilitate prohibet̃ cum vna eadẽqꝫ perſona eſtimet̃ fili⁹ ꝛ pater fictione iuris vt.C.de impu.ꝛ ali.ſubſti.l.vlt. ſicut vir ꝛ vxor ſunt duo in carne vna:vt.ſ̄.ḋ cõuer.cõiug.ad aplicam.ꝛ ideo nõ valet donatio facta a pr̄e in filiũ:qꝛ vr̄ de vna manu ponere in alterã:nã man⁹ filij eſt man⁹ pr̄is ſicut ꝛ vxor.inſtit.de inuti.ſtipul.§.ei qui tuo iuri.ꝛ de hoc not.ſ̄.de cõſan.§.vſqꝫ ad quotũ gradũ.ver.ꝛ eſt ratio.❡ Fallit aũt in caſib⁹. ſcʒ in dote.ꝛ donationibus ꝓpter nuptias:ꝗ equis paſſibus ambulãt: vt dixi.ſ̄.de donat. ꝓpter nuptias.§.q̃liter fiat.ver.fiebat.ꝛ ſeq. et deſcẽdunt de bonis patris:vt.ff.de col.do. l.vl.Itẽ cũ donat mobilia filiofamĩ.cũti l caſtra.vt.C.fami.hercif.ſi filius.❡ Itẽ valet remiſſio vſuſfruct⁹ in rebus aduentitijs.❡ Itẽ donatio facta in alimẽta: vt.C.de bonis ꝙ liber.cũ non ſolũ.§.vbi aũt in vnũ.ꝛ ſeq.al's nõ tenet mero iure ſi tñ donauerit pr̄ filio ꝯferẽdo in eum ſupremũ iudiciũ vel tãqꝫ extrãeo cõfirmat̃ morte cũ eadem determinatione ꝙ oñdit ꝯfirmari donatio.factã īter vi.ꝛ vxo.vt C.e.donatõies.❡ Et qḋ dicit.l.donatiõnẽ tra hi retro ſilentio cõfirmatã:intelligas ꝗtũ ad fructuũ ꝑceptionẽ vt eos intelligat̃ ſuos feciſſe:vt.ff.de le.ij.cũ.pr̄.§.pater filie.vel vt nõ teneat̃ de dãno dato:nõ ꝗtuʒ ad hoc vt dñiũ ab initio videat̃ fuiſſe tranſlatũ.cuʒ eñ expſſa voluntas hoc nõ potuerit operari: multo minus tacita.quare remãſit res in bonis donãtis tpe mortis.ꝛ iõ venit ꝑcipiẽda in fami. hercif.iudicio:vt.C.de inoff.teſta.ſi pr̄.ſʒ ſi datum eſſet vt in peculio haberet: non veniret percipiẽda:ſed diuidenda ꝓ hereditaria portione.vt.C.de colla.ſi donationẽ.❡ In ſũma hoc nõ pretermittes ꝙ lcʒ dixerim cõfirmari donationes cõiugũ inter ſe vel parentũ in liberos hoc vr̄ habere locũ tm̄ in donatione ꝑ traditionẽ completã.nã ſi ꝓmiſſio in ſuis finibus ſtetit: nõ putauit papi.cõueniri poſſe donatoris heredẽ:lʒ durãte voluntate donator deceſſerit niſi vir ꝓmiſerit vxori aliq̇d annuũ ad ſui ſuſtẽtationẽ dari.vt.ff.co.ſtipulata.ſed forte opinio papini. corrigit̃ ꝑ oſoneʒ diui ſeueri ꝙ ait donationis obligationẽ eſſe ciuilem ꝓmortuo donatore.vt.ff.co.l.cuʒ hic ſtatus.poſt principium.

❡ De dote poſt diuortiũ reſtituenda. Rubrica.

1 Dos qua actione petatur vel repetat̃.
2 Actio repetionis dotis cui detur. 4. Et inꝗtum datur. Et qñ competat. 6.
3 Differentia ꝙ ſit inter pr̄em ꝛ extraneum.
5 Expenſe neceſſarie que dicãtur.
7 Predium dotale quid dicatur.
8 Et quid quaſi dotale.
9 Priuilegium dotis quod ſit.
10 Res mobilis dotalis an poſſit alienari.
11 Actio de dote contra quem detur.
12 Condẽnatio in actione de dote qualiter formari debet.

IN prima parte rubricelle ſatis expeditũ eſt qualiter promittat̃ ꝛ cõſtituatur dos et ẽt donatio ꝓpter nuptias: vt ꝑtʒ in ſpecialib⁹ rubricis q̃s de hac materia poſuim⁹.ſ̄. ſed qꝛ ſo.mr̄imonio ſicut ad mulierẽ vel heredes ei⁹ redire debet dos ſic ꝛ donatio ꝑꝑ nuptias ad virũ vel heredes ſuos niſi in caſib⁹:vt.ĩ.eo.c.vl.§.vnico. et no.ſ̄.eo.ſub rubri.de dona.ꝓpter nuptias .§.qualiter fiat donatio.verſi.dʒ aũt dos. videamus de dote poſt diuortiũ ſubau.gñal'r: et in caſu ẽt cõſtante mr̄imonio reſtituenda ſcʒ patri mulieris dicẽtes.❡ Qua actiõe repetatur dos.❡ Cui datur hec actio.❡ Et in quãtum datur.❡ Et qñ cõpetit. ❡ Quid ſit ꝓdium dotale.❡ Et qñ ꝛ quo priuilegio gaudeat.❡ Et ꝯ quem detur actio de dote. ❡ Et qualiter cõdemnatio in ea formari dʒ.

1 Qua actione † repetat̃ dos vel ẽt petatur.Et quidẽ actione ex ſtipulatu ſublata rei vxo.actio ꝛ a tributo.actione ex ſtipulatu qḋ in ea bonũ viſum eſt:vt.C.de rei vxo.ac.l.vnica.rñ.ſ.vñ hoc caſu eſt ac. ex ſtipulatu bone fidei.❡ Quãuis ſit al's ſtricti iuris.vt.C.de rei vxo.act.§.ſʒ et ſi nõ ignoram⁹

2. Cui datur † hec actio. Marito vel eius patri ad hoc vt dos tradatur:ſi enim a datione dos inciperet locũ hec actio non haberet licet quidam contradixerint:vt.C.de iure doti.l ſ.et competit actio ex ſtipulatu etiã ſi ſtipulatio non interuenerit.C.de rei vxo.actio. l.vnica.quod dic vt not.ſupra eodem. ſub rubrica de dotibus promittendis ꝛ conſtituendis.§.qualiter petatur. ❡ Sed iſta actio ex ſtipulatu cõpetit mulieri ꝓ dote repetenda: et heredi eius ſiue ipſa dederit dotẽ ſiue alia

pſona extrāea:niſi extrane⁹ q̄ dotē dedit eād dotē incōtinēti pact⁹ fuerit ſibi reddi. ſ3 ſi pr̄ vel auus qui filiā vel nepte3 h3 in poteſtate dotē conſtituit tunc cōis eſt actio patri ⁊ filie.⁊ etiam pater pluſculum h3 ſc3 exercitiū de conſenſu filie tpe litis conteſtate q̄ tn̄ filia ſemp videtur conſentire ſi nō h3 iuſta3 cām contradicendi.vt.ff.ſolu.matrimo.l.ij.§.vlt.⁊ l.ſi pater ſine.⁊.l.non ſolum.⁊.l.dotem. ⁊.C.d rei vxo.act.§.accedit. ¶ Quandoq3 etiā agit pater ſine conſenſu filie quando ſc3 filia latitat:ne patri conſentiat: ſed ⁊ arbitrari debet iudex vtrum filia bone opinionis ſit ⁊ pr̄ leuis:⁊ tunc repellat patrem: vel econtra filia leuis pater bone fame ⁊ tunc admittatur.vt ff.ſolu.matri.l.ij.et.l. ſi cum dotem.§.eo autē tēpoꝛe. ¶ Hoc ſi filia in poteſtate eſt: alias ſi emancipata vel ſit exheredata ſoli filie incipit competere actio:vt dos ei in quartā computetur vel conferatur ſi deceſſerit pater inteſtatus. vt.C.de rei vxo.actio.§. videamus. et.§.et hoc.⁊ hoc eſt mirabile q̄ actio, ex ſtipulatu que eſt ex cōtractu nō trāſit ad heredem etiam lite conteſta.ſicut alias.ff.de operis libertoꝝ.ſi operarū. qd vix alibi reperit̄. nam alias perſonalis eſt hec actio ⁊ ꝑpetuo heredibus datur ⁊ in heredes vt.C.de rei vx. act.§.maneat. ¶† Eſt ⁊ alia differentia inter

5 patrē ⁊ extraneum vt extraneus accipiatur ōis ille qui non habet mulierē in poteſtate quia pater incontinenti paciſcendo de dote ſibi ſoli reddenda: non immutat tunc actionem acquiſitam per.l.ipſi patri ⁊ filie.nec eā innouat niſi ſtipulatio intercedat ſecus ſi ſtipuletur incontinēti.i. q̄cunq3 ante mr̄imonium poſtea non:vt.ff.ſolu.matri.quoties et eſt ratio quia ſtipulationes conſueuerūt nouare:non pacta ſimplicia.extraneus autem incontinenti paciſcendo acq̄rit ſibi actionem pꝛeſcriptis verbis. ⁊ eſt ratio quia ſibi non erat conſultum per.l.vt.ff.de noua. cum eni3 nec in hoc caſu eſt actio nouata vel ſublata filie:q2 nulla queſita erat: ſed ſi incontinenti non paciſcatur mulieri videtur donaſſe: vt ſupra eodem .ſub rubricella de dotibus pꝛomitten.§.fi.verſi.interponuntur etiam pacta ¶ Patre autem pꝛemoꝛtuo agit filia.vt. C.d rei vxo.actio.§ videamus.Item filia pꝛemoꝛtua agit pater.vt.C.ſolu.matri.dos nec diſti. extent liberi vel non.vt.C.de rei vxo.act.§. ſileat.argu.C.de bonis que liber.l.ij.ff.de iure doti. ſuccurſum eſt ſed hoc verum eſt ſcd̄m Martinum ⁊ Pla.ſi matrimoniu3 ſoluatur diuoꝛtio.ſecus ſi moꝛte: quia tunc ſuccedūt liberi tanq̄ in pꝛopꝛium patrimonium mulieris.vt.ff.de minoꝛi.denicq3.§ ſed vtrum in fi.⁊ inſtu.de heredum quali.⁊ diff.§.ſin autē. et hoc eſt verum ſi filia erat materfami.nam ſi eſſet filiafami.idem videbatur.M.ſ.q̄ non poſſet maritus retinere dotem etiam obtētu liberoꝝ.ſed.B.⁊ Iob.indiſtincte intelligunt vt diſt. ¶ Cōſuetudo tn̄ ſentētie.M.adheret ſiue ſit materfami.ſiue filia. ¶ Hoc aūt notādum eſt q̄ vbi redit ad patrē iure poteſtatis non licet patri diminuere ipſam dotem filie ſcd̄o nubere volenti.niſi foꝛte ſubſtantia ſua aliqua clade foꝛtuna diminuta ſit:q2 tūc nō cogitur vltra virtutem ſubſtantie:vt in autē. de equali.do.§.q2 vero iam. col.vij quod dic vt no.ſupra eod.ſub rub.de dotibus pꝛomitten.⁊ conſti.§.in quibus rebus.ver.in caſib⁹. et ſeq. ¶ Quid ſi viuente patre filia non nupſerit cum extraneo inſtituto dotem ꝑcipiet ſed ſi inſtituatur heres vna cū fratrib⁹ dotē conferret.vt.C. cōia vtriuſq3 iudicij.l.fi.

4 Et† in quantum datur. Ad id repetendum quod datum eſt in dotem ⁊ eius acceſſiones.vt not.ſ̄.eod.ſub rubrica de dotibus pꝛomitten.§.ad quem ꝑtinebit commodum. ¶ Nec poteſt obijci huic actioni edictum de alterutro.ſ.vt vxoꝛ ſit contenta. vel relicto a marito vel dote:debet eñ vtrūq3 conſeq̄ niſi maritus ꝑ dote ei reliquerit:vt.C.de rei vxo. actio.§.ſciendū. ¶ Itē nō obijciūtur mali moꝛes vxoꝛis:niſi ſint de ſpecificatis per. l. per quos debet amittere dotē.vt.C.de rei.vxo.ac. §.taceat. ¶ Itē non obijcitur amotio rerum mariti:niſi foꝛte hincinde q̄ātitas conſiſtat vbi quidē pōt fieri cōpēſatio.vt.C.de rei vxo. ac.§.ſed nec.⁊ de cōpēſa. neq3.⁊.ff.ſolu mr̄i. rei iudic.§.j. ¶ Itē nec obijciūtur res donate a marito cū pꝛopꝛia actio cōpetat.vt.C.eo.§. taceat. ¶ Itē nō obijciuntur impēſe facte di. tn̄ ſi neceſſitate facte ſint. ⁊ dos in q̄ātitate et ſpecie cōſiſtit ipſo iure minuunt dotis q̄titatem expenſe in ſpem facte:q̄ ſi dos in ſola ſpecie conſiſtit.puta fundus datus fuit in dotem:et tot expenſe facte ſunt ſemel vel pluries q̄ fundi eſtimationi eq̄parantur ipſo iure deſinit fundus eſſe dotalis niſi mulier ſpōte infra annum obtulerit viro eſtimationem impenſe.q̄ ſi q̄titas expenſaru3 nō eſt tanta quanta fundi eſtimatio nulla parte deſinit fundus dotalis eſſe:ſed tn̄ retineri poteſt niſi impenſe ſoluantur.vt.ff.de iure do.ſi is q̄ ſtichum.§.pe.⁊ vlti. ſed ſi expenſe vtiles fuerit ⁊ ſine voluntate mulieris facte ſunt. h3 locū actio negotioꝝ geſtoꝝ.ſin aūt eius volūtate actio mandati locum h3 ſi ſint vtiles vel neceſſarie in voluntarijs autē ſiue voluptarijs licet fiāt volūtate mulieris:actio nō dat̄ ſed permittit̄ deductio operis fieri ſine leſiōe tn̄ pꝛioꝛis ſpeciei.vt.C.e.§.ſed nec ob impēſas.

5 ¶† Sunt autem expenſe neceſſarie quibus non factis res deterioꝛ futura eſt vel omni=

no peritura. ¶ Utiles vero que rem meliorē
reddūt ſed deteriorē rem eſſe non ſinunt volū
tarie aūt ſiue voluptarie ſunt que duntarat
ornant: ⁊ ad delectationē fiunt non etiā fru=
ctum augēt vt viridaria: aque ſalientes: in=
cruſtationes: picture: loricationes: vt.ff.de
verb.obl.impenſe.⁊ accidit ff.de impenſis in
rebus dota.factis.l.j.℣.iij.⁊.iiij. ⁊ per totum.
¶ Nedū aūt cōpetit hec actio ad id qđ datū
eſt in dotē: ſed etiā ad id qđ eractū eſt in iu=
dicio noīe dotis quare ſi maritus ꝓpter evi=
ctionē duplū cōſecutus ſit: ⁊ duplū reddet: vt
ff.de iure do.quoties.

6 Et † quādo cōpetat. Et quidē re=
gulariter ſo=
lu.ma. vt dicit rubrica in rebus immobilib⁹
ſtatim.ſecus ſi in pecunia conſiſtat.qđ dic vt
no.j.eo.§.qualr condēnatio. ¶ Itē diuortio
facto quo ad thori ſeparationem culpa viri.
nam ſicut culpa vroris dotē ſi lucraf vir.vt
j.eo.pleruq̃z.⁊ not.§.de diuortijs.§.quot mo=
dis.ver.libell⁹ ⁊ ſeq. ¶ Fit etiā qñq̃z eractio
matrimonio nō ſoluto puta viro deportato:
cuius affectionē vror nō mutauit. ¶ Itē qñ
maritus vergit ad inopiam. vt.C.de iure do.
vbi.⁊.l.in rebus.§.omnis autē.⁊ de repudijs
l.j.⁊.l.conſenſu.§.hoc niſi.de qua tñ dz alere
maritū egentē.ff.de iure do.mutus.§.manē=
te.alias non daf hec actio ꝯſtante matrimo=
nio: q̃uis maritus ſoluere poſſit. niſi vt vror
ſe ⁊ ſuos alat aut fundū idoneū emat: aut in
eriliū vl in inſulā relegato parēti preſtet ali
moniā: aut egentē virū fratrē ſororē ve ſuſti=
neat.ff.de iure do. mutus.§.manente ⁊ ſolu.
matri.l.q̃uis. ¶ Qđ aūt dixi dotē exigi poſſe
cōſtante matrimonio vbi maritus vergit ad
inopiā intelligas qñ euidētiſſimū eſt mariti
cuiuſdā ditiſſimi facultates ſufficere nō poſ
ſe ad eractionē dotꝭ ⁊ alioꝝ onerū q̄ viro im=
minēt.vt.ff.ſol.ma.ſi ꝯſtāte. ¶ Hodie aūt in=
telligif vergi ad inopiā quo ad eractionē do
tis.er quo maritus incipit ſua ſubſtātia ma
le vti: vt in auf.de equa.do.⁊ illud quoq̃z.co.
vij.⁊ dixit Azo hoc exaudiendū ſm opinio=
nem vel famam cōmunē.ſ.qꝛ cōiter dr male
incipi gerere factū ſuū vt.ff.de fundo inſtru=
cto.le.l.cū delanionis.§.aſinā. ¶ Goffr.dixit
hoc intelligendū ſi dilapidet alias ꝓpter ſo=
lam inopiā non redderef ⁊ ſic intelligif auf.
¶ Sec hoc tantū vr deſtruere quedā decret.
que dicit ꝙ maritus etiā pauper ⁊ inops po
teſt petere dotē ⁊ ei reſtituēda eſt ſub ea cau=
tione quā pōt preſtare: qꝛ ſatis pōt ei modi=
cū dotis credi cui creditū eſt corpus vroris:
vt.j.e.per vr̃as.ſed dic ꝙ ibi loquif qñ vir ab
initio pauper erat: diligēs tñ et bon⁹ pater=
fa.et ideo nō habef ſuſpectus vt inſti.de ſu=
ſpe.tu.§.pen.⁊ vlti.vñ in hoc caſu idē dicit.l.

cuius autoritate dñs Innocē.iij.pater iuris
in hūc modū rñdit.hanc.l.habes.C.ne fide=
iuſ.dotiū denf.l.ij.ſuploza vero intelligunf
qñ pauper eſt vel inops ⁊ hoc vitio ꝓdigali=
tatis vt.§.de cōſue.c.pe.in hoc eñ caſu nō re
ſtituef ei ſed potius auferef ei ⁊ mulieri re=
ſtitueref vel ſi mulier ſuſpecta ſit: vel etiam
vir ignotus ⁊ pauper et timeaf de fuga.cō=
mendari dz alicui mercatori vt de parte ho
neſti lucri onera matrimonij ſupportenf.ne=
gotiatio eñ honeſta eſt licita. vt.j.de rapto=
rib⁹ excōi. ⁊.C.de epiſ.et cle.l.ij. ¶ Et hoc eſt
qđ diſtin.idē dñs Inno.in dicta decre.per ve
ſtras.prope fi.ibi vel ſaltē alicui ⁊c.vnde ſu=
per illo vel ſubaudiēdū eſt vt premiſi.vbi eñ
maritus ſuſpectus eſt nō eſt ei tradēda dos.
etiam ſub fideiuſſoria cautione.⁊ eſt duplex
ratio. ¶ Prima qꝛ ſatiſdatio animū tutoris
maliuolū non immutat.vt inſti.de ſuſpec.tu
to.§.nouiſſime.et.ff.de ſuſpec.tu. qꝛ ſatiſda=
tio. ¶ Scđa eſt ratio: qꝛ fideiuſſores dotium
dari ꝓhibentē: ſed circa hoc diſt. vtrū def a
muliere marito pro dote ſibi preſtāda: ⁊ tunc
valet.vt.ff.de iure do.promittēdo.⁊.l.mutus.
rñ.j.vel a marito vrori pro dote reſtituēda.⁊
tunc ſi ante matrimoniū vel cōſtante matri=
monio def.non tenet datio ſic rubrica innuit
C.ne fideiuſ.do.den.l.j.⁊.ij.⁊.j.e.per veſtras.
¶ Quidā tñ dicūt qđ maritus nō cogif dare
ſi tñ dederit tenet ad exemplum teſtamētarij
tutoris.vt inſti.de ſatiſda. tuto.§.ſed ſi ex te=
ſtamento. ¶ Sed certe rubrica prohibitoria
eſt.⁊ ſic non valet qđ cōtra factū eſt: vt.ff.ne
q̄d i lo.publi.l.ij.rñ.j.⁊.§.j.⁊ no.§.de bñfi.ec=
cle.⁊ ne ſede vacan.rubrica aūt ꝓhibet mari
to ne det vrori auf.ter prohibet ne petat qđ
fit vtriuſq̃z cauſa.ne.ſ.cauſa perfidie genere=
tur ſi ergo fit cōtrariū non valet.C. de legib⁹
non dubiū.ff.de dona.inter virū ⁊ vro.l iij.§.
ſciendū.⁊ de fideiuſſo.cum lex ſimile.ff.de ar
bitris.ſed ſi in ſeruū.§.ij. Sed et quidā diſt.
vtrū ex certa ſcia renunciatū ſit.l. ⁊ tūc valet
datio: aut p ignorantiā.et tunc non valet.ff.
ſi quis cau.ſed ⁊ ſi quis.§. penulti. Sed non
eſt illud verum in prohibitis.ex cauſa matri
monij: qꝛ matrimonia debēt eſſe libera: vt.§.
de ſponſa. gemma.⁊ not.§. de ſpon.§.q̄d ſint
ſponſalia. nec fiet fraus de pſona interpoſi=
ta.ſicut nota.§.de contrahen.emptio.§. qua
liter reſcindaf.ſub.§.illud autē. ¶ Uerū do=
minus Inno.videf velle ꝙ ſub cautione tra
datur quā maritus preſtare poteſt.j.eo. per
veſtras.ergo ſub fideiuſſoria ſi ipſam preſta
re poſſit.ſed expone ſub ea cautione ſcilicet
nuda quam poteſt ſubaudi de facili preſta=
re vt quā poteſt: id eſt debet quia aliam pre
ſtare non debet: vt dictum eſt.⁊ ſic facit pro
⁊ loquitur de potentia iuris nō facti.duplex

enim eſt potentia:vt.ſ.de reſcriptis ſuſcita‑ tus: ſed ſi maritus ſoluto matrimonio fide‑ iuſſoꝛem dederit:tenet datio. vt.ff.ſolut.ma‑ trimo.ſi conſtante.§.quoties.⁊.C.de rei vxo. actio.§.cum autem. ¶ Licet autem dixerim dotem poſſe exigi ſolu.matrimonio.⁊ quãdo ꝙ eo conſtante.aliter tamen ⁊ aliter fit exac‑ tio.nam ſolut.m̃rimonio:ita fit vt mulier de dote exacta quicquid voluerit faciat. ſꝫ vbi fit matrimonio conſtante non habet mulier licentiam alienãdi:ſed poteſt vti fructibꝰ ad ſuſtentationem ſui et mariti ⁊ filioꝛum.vt.C. de iure do.vbi. ¶ Mulier etiam quãdoꝙ exi‑ git dotem per rei vendi.ſolu.matrimonio.ſci‑ licet quando res date fuerunt ineſtimate.idẽ poteſt matrimonio conſtante ſi maritus ma‑ le inchoauerit vti ſubſtantia ſua.vt.C.de iu‑ re do.in rebus ideꝫ dic ⁊ de rebus eſtimatis quod intellige quando vir non eſt ſoluendo ad eſtimationem preſtandam ſicut dicitur in re empta ex pecunia donata quando vir cui donata erat factus eſt non ſoluendo.vt.ff.de donatio.inter virum ⁊ vxo.l.vxoꝛ marito.

¶ In his autem rebus / habebit mulier rei vendi.vtilem.mariti enim eſt dñium directũ de ſubtilitate legis ⁊ de iure naturali: vt in‑ ſtit.de rerum diui.§.per traditionem.⁊.C.de rei vendi.doce.⁊ de iure do.in rebus.nec ob. qđ ibi dicit naturaliter res in dñio mulieris permanſiſſe.hoc em̃ pꝛo marito.veruꝫ eſt ſcꝫ ꝙ ipſa intelligatur dña rerum dotalium de iure naturali: qꝛ ex his alitur ⁊ ſuſtentatur. et pꝛopter pꝛomiſcuum vſum videtur dña ſi‑ cut filij q̃dammodo dicuntur dñi viuente pa‑ tre:vt nihil deſit eis preterꝙ adminiſtratio: vt.C.de furtis.ꝙuis.ff.rerum amota.l.j.et in‑ ſti.de heredum qualitate ⁊ diff.§.ſui.ff.de li‑ beris ⁊ poſthu.in ſuis.ſic ergo quantum ad hoc mulier dña intelligitur quodammodo ⁊ ideo dicitur hanc rei veritatem non eſſe dela‑ tam ſiue confuſam ꝓpter ſubtilitatẽ legis q̄ dicit transferri dominium in maritum et tñ talis ſubtilitas quo ad commodum vel in‑ commodum non quantum ad ſubtilitatem legis notari põt:vt.ff.ad velleia.aliquando. ¶ Huic vero vtili rei vendic.que datur mu‑ lieri matrimonio conſtante obijcitur vſuca‑ pio triennij ⁊ pꝛeſcriptio longi tẽpoꝛ.ex quo mulier põt mouere actionem.vt.C.de iure do.in rebꝰ.§.vlt.ſecus in dotali pꝛedio ineſti‑ matoꝛ qꝛ illud nec alienari põt: neꝙ pꝛeſcri‑ bi:vt.C.de rei vxo.actio.§.⁊ cuꝫ lex.C.de fun‑ do do.etiam.⁊.l.ſi fundum.ſuper quo viden‑ dum quid ſit pꝛedium dotale quando ⁊ quo priuilegio gaudeat.

7 Quid ſit † predium dotale.

Et quidem cum hec duo concurrunt.ſ.quod matrimonium ſecutum eſt.et traditio pꝛedij interuenit: vt nota.ſ.de dotibus pꝛomitten. §.quis conſtituat.verſi.tradi‑ tionem.nec diſ.vtrum pꝛediuꝫ a ſit ruſticum vel vꝛbanum[a] nec vtrum totum datum ſit in do‑ tem vel pars eius:vt.ff.de fun‑ do dotali.l.dotale pꝛedium.l.j. et.§.j.et.§.dotale. ¶ Videtur tñ quod et ſine traditione fiat dotale pꝛedium:vt.ff.de fundo dotali.l.ſi fundum.quia alio poſſidente et vſucapiente fun‑ dum mulieris dederit eũ in do‑ tem.et ſic cepit eſſe dotalis: vt ibi dicitur:ſed intellige quan‑ do mulier induxit eum in poſ‑ ſeſſionem volens ei dominiuꝫ acquiri:et ſic acquiſituꝫ fuit ei dominium licet non poſſeſſio: ſic.ff.de acqui.rerum do.liber homo.§.quicquid tñ.et de do‑ na.inter virum ⁊ vxo.ſi vxoꝛ fi‑ lio. ¶ Verum regulare eſt ⁊ fre‑ quentius conſueuit accidere: vt per traditionẽ vacue poſſeſ‑ ſionis transferatur dominium in accipiẽtem.vt.C.de diſtract. pig.qui pꝛedium.⁊ de pꝛobati‑ cum res.alij dicunt ꝙ in illa.l. ſi fundum.fuit ceſſa actio.ſed certe tũc non diceretur fundꝰ dotalis:ſed actio ceſſa:nec eſſꝫ marito acquiſitũ dñium.vt.ff. de iure do.ſi ſponſalibus.§.fi. et.ff.famil.herciſc.l.plane.

¶ Itẽ dotale eſt pꝛedium qñ ẽ ineſtimatũ.eſtimatum em̃ em‑ pti pꝛecium eſt vt.C.de rei vxo. ac.l.vnica.§.⁊ cum lex iulia.ni‑ ſi eſtimatum eſſet vt apparet quanti factum eſſet deterius: vel niſi ſic eſtimetur vt mulie‑ ris ſit electio qđ repetere ma‑ lit.vt.ff.de fundo do.l.ꝙ ſi fun‑ dus.⁊.C.de iure do.ſi inter vi‑ rum. ¶ Nec refert an mulier det in dotem pꝛediuꝫ quod ha‑ bet vel titius ſibi debet: ſed ſi titius debet pꝛedium.aut.x.in poteſtate ſua eſt quod malit ꝑ‑ ſtare. ſi autem debet pꝛedium aut ſtichum:moꝛtuo ſticho ꝑ‑ dium debetur ſi fundum coꝛ‑ nelianum aut ſempꝛonianum alterum pꝛeſtando liberatur: ſed ſi coꝛnelianuꝫ alienauerit

a ¶ Vtrũ ꝑ‑ diuꝫ ſit ru‑ ſticũ vel vꝛ‑ banum. Adde in.l. dotale.ff. de fundo dotali.gl.j. l.eo iure.ff quibꝰ mo. pignus tacontra.

non dƷ ſempronianum alienare.qđ ſi fecerit
de facto ⁊ poſtea cornelianũ recuperet ⁊ ip̃ƷƷ
preſtet:videt̃ ſempronianum ab initio recte
alienatum.vt.ff.de fundo do. ſi marito debi⸗
8 tori ⁊.l.erit. ¶ † Predium aũt quaſi dotale
cenſetur qñ traditur ſponſo matrimonio nõ
dum ſequuto. Item ſi legetur dotali ſeruo:
vt.ff.de fundo do.l.iij.⁊.iiij.Item ſolu.matri.
nam ⁊ ſi marit⁹ ſit in ſeruitutẽ hoĩs redact⁹:
vel ſeruitutem ꝑpene dñs tñ vel fiſcus ipſum
alienare non põt ꝙuis fiſcus ſemper idone⁹
ſucceſſor ſit ⁊ ſoluendo.vt.ff.de fundo do.l.ij.
et.l.etiam directo.

9 Quando & quo † priuile⸗
gio gaudeat. Et certe priuilegiuƷ magnum
eſt qꝛ non poteſt alienari.vt.ſ̃.dixi qđ verum
eſt niſi neceſſitate inſtante. vt puta ſoci⁹ qui
habebat predium cõmune cum muliere pro
uocat maritum ad diuiſionem:ipſe autẽ ma
ritus prouocare non põt:ne alienatio volũ⸗
taria videatur.vt.C.de fundo do.mariti ff de
condi.furti l.⁊ ideo.Item alienatur de neceſ
ſitate qñ maritus non vult cauere de dãno
infecto:ſed ⁊ per vniuerſitatem tranſit ad he
redem mariti:cum ſua tñ cauſa ne vƷ aliene
tur.vt.ff.de fundo dot.l.j.Itẽ ſi expediat mu
lieri vt in pecunia conuertatur:vel vt cũ alio
ꝑdio permutetur.vt.ff.de iure dot.l.vlt.alias
aũt nec predium alienari põt/nec ſeruit⁹ re⸗
mitti.ne ꝑ hoc conditio predij deterior fiat:
vt.ff.de fundo do.lex.⁊.l.ſeq.alias eſt.§.⁊ in⸗
cipit iulianus.⁊.l.ſed nec. ¶ Et verbum alie
nationis late accipitur ꝓ quolibet cõtractu
per quem dñium transfertur: vt.C.de fundo
do.l.j.⁊.ff.de verb.ſigni.alienationis.⁊ no.ſ̃.
de reb.eccl.non alie.§.quid ſit alienatio.imo
largius.ſ.pro quolibet cõtractu.ſ.per quem
ius in re conſtituitur.vt.ff.de rebus alie. nõ
ali.l.fi.vnde vſucapio ⁊ preſcriptio hoc noĩe
cõtinetur.ſ.intelligas quo ad hoc ne ichoa
ri poſſit.nam ſi prius inchoata fuit bene ꝑfi
citur.vt.ff.de fundo do.ſi fundum. ⁊ de verb.
ſig.alienationis.nec prodeſt cõſenſus mulie
ris.vt inſti.quibus alie.lƷ vel non.rñ.j.lcƷ ſe⸗
cus in donatione ꝓpter nuptias.vt.ſ̃.de cõ⸗
trahen.emp.⁊ ven.ꝑuenit:⁊ in autẽ.vt imo⸗
bilia añ nuptias.coll v.⁊ de equali do.§.vlt.
coll.vij.qđ dic vt no.ſ̃.de iureiu.§.qñ cenſe⸗
tur.ver.nedum ſuper vſuris. ¶ Quid ergo ſi
dotale predium fuerit alienatum certe con⸗
ſtante mr̃imonio põt ip̃m maritus vendica
re veniens contra proprium factũ:qꝛ nec ꝓ⸗
ceſſit de iure:vt.C.de agri.⁊ cenſi.quẽadmo⸗
dum li.xj.mr̃imonio aũt diſſoluto reuocabit
mulier alienationẽ niſi ſol. mr̃imo. paciſcat̃
ne petat:vel niſi heres extiterit marito ⁊ de⸗
ductis legatis quãtitatẽ dotis eſt habitura
de hereditate mariti.nãƷ quod ex hereditate
ſeruare non põt a poſſeſſore vendicabit:vt.ff
de fundo do.l.dotale.§.ſi vxore. ꝓdeſt etiam
poſſeſſori ꝙ prediuƷ dotale lucro mariti ceſ
10 ſit.vt.ff.de fundo do.fundum dotalẽ. ¶ † SƷ
nunquid res mobilis dotalis alienari ꝑt in
ſeruo.expreſſum eſt:qđ põt a marito manu⸗
mitti dũtñ ſoluendo ſit.vt.ff.de ſeruo pigno⸗
ra.l.j.⁊ ideƷ forte in alijs:alias fruſtra videt̃
ſcripta.l.iulia.in fundo do.ſi idẽ eſſet in alijs
rebus mobilibus.⁊ qđ in vno vetatur:ĩ alijs
permiſſum vr̃:vt.ff.de fundo inſtru.⁊ inſtru.
le.queſitum.§.idẽ rñ. ¶ Itẽ nõ eſt delata ſub
tilitas.l.qꝛ mulier in rebus dotalibus hƷ hy
pothecariã actionem: vt.C.de iure do.in re⸗
bus.quare pƷ qđ non eſt directe dña.res eñ
ſua nemini obligari põt: niſi alius habeat
ius in re.vt.ff.de exce.rei iudi.l.pen.§.j.⁊ ad
trebel.debitor.⁊ de pign. act.ſi rem alienam
vtile ergo dñium non impedit hypotheca⸗
riam actionem:ſicut alias.C.ad trebel.autẽ.
ꝯ rogatos. ¶ Item non eſt delata ſubtilitas
l.quia ſolus vir põt iubere ſeruum dotalem
adire hereditatẽ ⁊ non mulier niſi reſtituat̃
ei mr̃imonio cõſtante.vt.ff.ſol.matr.ſeru⁹ do
talis.⁊ ſolus vir vendicat rem dotaleƷ.vt.C.
de rei ven.doce. qꝛ maritus obligat⁹ eſt ad
reſtitutionem rei dotalis:⁊ tenetur de dolo ⁊
culpa ⁊ ſeuitia quaſi pro reb⁹ alienis: ⁊ the
ſaurũ inuentum quaſi in alieno reſtituit ꝓ
dimidia.vt.ff.ſoluto mr̃imonio.diuortio.§.ſi
fundum.al's incipit ſi vir. ⁊.l.ſi conſtante.§.
ſi maritus.

11 Et cõtra † quem detur actio
de dote. Et quidem actio que marito ꝯpetit
datur ꝯ promittentẽ ſiue pro ſe ꝓmiſerit ſi⸗
ue pro alia:ſiue faciat alodonãdi ſiue non:ſi
ue putet ſe teneri:ſiue nõ:intelligitur eñ re⸗
lictum pietatis cã:ex qua ſolutum repeti nõ
põt:vt.ff.de ꝯdi.cã data.ſi donatarius.§.ſiqs
indebitam.⁊ de iure do.ꝓmittendo.rñſ.j.⁊.l.
quẽadmodum.§.pr̃.⁊ de cõdi.⁊ demõ cũ his
.§.ſi mulier. ¶ Datur ẽt mulieri contra mari
tum ⁊ heredem ſuũ ad dotẽ repetẽdaƷ actio:
vt no.ſ̃.§.cui dat̃.ver.ſed ⁊ iſta.in fi. ¶ Actio
aũt que datur mulieri magis priuilegiata ẽ
ꝙ illa q̃ datur viro:lƷ eñ vterqƷ habeat taci
tam hypothecam:tñ hypotheca mulieris ꝑ
fertur creditorib⁹ tp̃e prioribus in tacita hy
potheca.vt.ff.q̃ pot.in pig.ha.l.vlt.qđ dic vt
no.ſ̃.de pig.§.qualiter cõtrahatur.ver.cõuẽ
tionalium.qđ non reperitur in hypotheca
viri circa res promiſſoris dotis. ¶ Item hoc
priuilegium nõ datur heredi mulieris extra
neo ſed filio ei⁹ tñ vel nepoti. vt.C.de priuil.
dotis.l.vnica.⁊ qui poti.in pig.ha.l.vltĩ.
¶ Itẽ mulier hƷ aliqñ rei ven.in rebus dota

libus.vt no.§.§.ꝛ qñ.ver:mulier ēt.quod nõ reperitur in viro circa res ꝓmiſſas in dotē.

12 Et qualiter † condemnatio in ea formari debet.Et quidē ſi res immobilis ꝛ ineſtimata data fuerit in dotem inconti nenti fit cõdēnatio.in rebus aūt mobilibꝰ vł ſe mouētibus:vel etiā incorporalibꝰ poſt annum:qđ tñ ad funus neceſſarium eſt ſtatim exigitur.vt.ff.ſolut.mat.ſi filia.videt̄ tñ velle hec lr̄a ꝙ continuo agi poſſit:lꝫ non ſoluat̄ ante tp̄s.olim aūt ſoluebatur ānus bima tri madie.vt.ff.de pac.do.l.aliud.¶ Si ergo imo bilia ſtatim ſol.mat.non reſtituūtur.tñ mari tus ꝛ heres ad fructus ꝛ penſiones.in mobi libus aūt ꝛ ſe mouētibus tenetur ad vſuras poſt annum ꝛ vecturas nauiū ſiue iumētoꝝ et operas ſeruoꝝ vel queſtus ciuiliū ꝑnno narum.vt.C.de rei vxo.act.§.exactio. ꝛ forte dies pro dño ſiue muliere interpellat. vt ibi innuit.¶ Habet aūt maritus beneficium ne cõdemnetur vltra ꝙ̄ facere poſſit: imo hñda eſt rõ ne egeat: qꝛ abſurdum eſſet ꝙ mulier videret mendicātem quē toties vidit ſupra pectus ſuū exagitantē nõ tñ deducit̄ es alie num.¶ Itē maritus aliqñ inſolidū condem natur.ſ.ſi in odium mulieris deſijt facere poſ ſe:vel diminuit ſubſtātiā ſuam:vel ſi mulier cum conueniat ꝙ dolo malo diminuerit res dotales.¶ Uel ꝙ eiꝰ dolo interierit res dota lis:vt.C.de rei vxo.ac.cū aūt i exactiõe. et.ff. ſol.mat.l.ēt.§.lꝫ ſꝛ.l.maritꝰ.ꝛ de re iudic.non tm̄.ꝛ.l.ſicut aūt.ꝛ.l.ſed hoc.ꝛ.l.inter.in fi. ꝛ.l. cum procuratore.ꝛ.l.ſi fideiuſſor.§.ſi maritꝰ. l.ſciendum.ꝛ de reg.iur. l.in cõdemnatione. ¶ Alias aūt hꝫ predictū bñficium:nec ipſuꝫ amittit rõne pacti:qꝛ contra bonos mores ē tale pactum.vt.ff.ſolut.matri. alia.§.primo. ¶ Item nec rõne ſententie:qꝛ ꝙ̄uis inſolidū cõdemnatus ſit adhuc retinet bñficium.vt.ff de iudi.neſennius.§.vlt.cauere tñ dꝫ de reſi duo ſoluendo ſi perueniat ad pinguiorē for tunam.vt.C.de rei vxo.ac.§.cum aūt.¶ Sed et maritus aliqñ obijcit cõpenſationē ꝑpter res amotas.vt.C.rerum amo.l.j.vñ videndū eſt actione rerum amotarū ¶ Qñ locum hꝫ. ¶ Cui detur.¶ Et ꝯ quem.¶ Et in quātuꝫ. ¶ Qñ intentetur.¶ Et qualis ſit.

¶ Rerum amotarum. Rubrica.

1 ¶ Actio rerū amotarū qñ locum hꝫ.
2 Et cui detur. 3 Et contra quem.
4 Et in quantum.
5 Et quando intentetur.
6 Et qualis ſit.
7 Dos reſtituenda eſt mulieri mr̄imon. ſoluto.

1 De actione rerum amotarū qñ locum hꝫ.¶ Et ꝙ dem quatuor ſunt neceſſaria ad hoc vt locum habeat.ſcꝫ ꝙ res mariti ab vxore dolo ma lo amoueatur vel eꝯ:vt.ff.rerū amotarū. ꝯ.§.item cum.ꝛ.l.mulier ꝛ.l.ꝑmittenduꝫ vxo rem accipe nurū ꝛ pronurū: ſi tñ vir ſuus ſit in ꝑtāte ſui prīs. nam ſi eſt emācipatus cõi iure tenebitur nurꝰ ſocero ſuo actiõe furti vt ff.e.ꝯ.rñſ.j.ꝛ.l.nihil.§.vxor.¶ Scđo reqritur qđ mr̄imo.teneat ď iure.¶ Tertio ꝙ mr̄imo niūꝫ ꝯctum ſit vñ cõcubina actione iſta nõ te netur.vt.ff.e.ſi cõcubia.¶ Sed nõ refert vtꝝ res amote eſſent ꝓprie vel pignori date / vel dotales vtrū ꝓprijs manibus amoueātvł cõ ſiliū vel auxiliū datū ſit vt amouerētur:ꝛ ſuf ficitꝙ celate ſint vel cõtracte.vt.ff.e.ſi ꝯcubi na.§.res.ꝛ.§.vl.ꝛ.l.ſed ꝛ ſi diuortij.ꝛ.l.ſi rem quā.ꝛ.l ob res amotas. ¶ Quarto requirit̄ ꝙ dolo malo fiat alias ceſſat cū naſcatur ex delicto.i.ex furto.lꝫ qdā eſtimauerint coniu ges inter ſe nõ cõmittere furtū ꝑpter cõem vite ſocietatē qn viciſſim res vniꝰ ad alteruꝫ ꝑtineat.¶ Sed alij melius ſenſerūt.ſ.furtuꝫ inter ſe facere:ſicut inter patrē ꝛ filiū: ſꝫ non eſſe furti actione.vt.ff.e.l.j.ꝛ.l.ſi mulier.§ vlt. ¶ Ergo ꝑnaliter vbicū actio furti inter ex traneos cõpetit hꝫ locū hec actio inter cõiu ges.¶ In caſu tñ nõ fit furtū. ꝛ tñ datur hec actio vt cū ſeruꝰ mulieris iuſſu dñe diuortij cauſa res mariti amouerit:hic eñ non facit furtū qꝛ nihil tractat cā lucri ſui: nec vr̄ opē ferre furtū faciēti cū mulier nõ facit furtum ꝛ lꝫ ſeruꝰ in facinoribꝰ dictis dñe nõ deberet obtēperare:tñ hic hꝫ locū hec actio: vt.ff.eo. l.ſi mulier.§.ſi ſeruus.¶ Quid ſi ſoluto mr̄i monio res mariti ex iuſdā amoueātur locuꝫ non hꝫ hec actio ſed furti agit̄ vt.ff.e.ꝛ ideo. rñ.j.in honorē ergo matrimonij turpis actio vel penalis.vt furti vel rerū amotarū nõ dat̄ mr̄imonio conſtante.vt.C.e.l.ij.ꝛ.ff.e.l.ſcđa. ¶ Exigitur igitur ꝙ fiat amotio conſtante matrimonio cauſa diuortij. ꝛ quod ſecutum ſit diuortiū:vel ꝙ fiat cauſa ſperate mortis: et ſequatur mors.vt.ff.eo.ſi mulier.rñ.j. et.l. rerum quidem: ſi ergo mulier res amouerit cum de viri vita deſperaret: et vir mortuus fuerit:datur heredi ſuo actio rerum amota. et de peti.here.ꝛ ad exhibendum. ꝙ ſi mor tuo viro res amouerit ante hereditatem adi tam non facit furtum.ideo vendicabitur res aut veniet in hereditatis peti.vt.ff.eodem. contra.§.ſed ꝛ ſi morte.

2 Cui† detur. Et quidem coniugi cu ius res amote ſunt ꝛ heredibus eius. vt.ff.eodeꝫ.mulier habebit

⁊.l.marcellus.rñ.j.⁊.l.ſi mulier.§.vlti.

Et contra † quem. Et quidem con
tra ꝯiugē quon
dam amouentem ſiue ex proprie perſone fa=
cto ꝯueniat̃ ſiue alterius. puta ſerui ſui vel
alterius cui extitit heres:qđ mirabile eſt: q̄ꝛ
ſic deberet mihi teneri actiōe furti vxoꝛ mea
ſicut is tenebat̃ cui ſucceſſit. ¶ Itē ſi ſeruus
ſuus mihi furtuꝫ fecerit deberet mihi tene=
ri actione furti noxali:ſed in vtroqꝫ caſu pro
pter reuerentiaꝫ perſonarum furtiua tm̄ cō=
petit condictio ⁊ non furti actio:vt. ff.eođ.et
ideo.§.ſi ſeruus. ¶ Item cōpetit contra pa=
trem ex perſona filiefa.vt videlicet condēne=
tur inquantum locupletioꝛ factus eſt.vel do
lo malo fecit quominus fieret. Sꝫ ſi agatur
de dote noīe filie:in totum defendere tenet̃.vt
ff.e.⁊ ideo.§.vlt.⁊.l.de dolo ⁊.l.titia.⁊ ſic mul
ta conſequimur defendendo que non poſſu=
mus conſequi agendo:ſic. ff.de compenſa. l.
ſi cum filiofa.⁊ de redhibi.ac.ſi ſeruus man=
cipium.⁊ ſi cer. peta. cum fundum.§.ſeruus.
¶ Et quod dixi de filiafami.ſeruatur in filio
fami.amouente. ¶ Item heredes amouen=
tium tenentur condictione furtiua ſicut he=
redes furis: ſed tamen non omnino ſic: quia
heres iuris tenetur etiam ſi nihil ad eū per
uenit.ſed his heres tenet̃ in tantum inquā=
tum ad eum peruenit.vt.ff.eodem. contra.§.
item heres.et.C.eo.l.vlti.

4 **Et inquantū.** †Et quidē vt res reſti=
tuat̃.nec diſt. an heres
extet vel deſierit extare caſu vel ſine caſu pu
ta mulier res amotas diuortij tpe comedit
vendidit vel donauit vel quauis alia rōne cō
ſumpſit.vt.ff.e.ſi cōcubina.§.nō ſolum.⁊.l.et
ideo.§.item verum eſt. ¶ Quid ſi res non re=
ſtituatur eſtimat̃ res quāti actoꝛ in litē iura
uerit:non em̄ equū eſt inuitū precio alterius
ſuas res vendere:vt.ff.eo.ſi cum dos.§.ſi mu
lier.⁊.l.nō em̄. ¶ Et ſi quidē p̄ſtita ſit eſtima=
tio rei ab amouente ⁊ poſtea deſinat poſſide
re habet actionem in rem q̄ꝛ emptoꝛis loco
habendus eſt.vt.ff.eo.ſi ꝓpter res. ¶ Hoc ſi
ille qui agit reruꝫ amota.ꝓbauit intentionē
ſuam.ſ.res amotas fuiſſe. ſi autem non ꝓba
uit permittit ei.l. deferre ſacramentū reo vt
iuret diuortij cauſa nihil amotum eſſe: dum
tamen actoꝛ prius de calūnia iuret. ¶ Iura=
re autē cogitur reus ſi ip̄e dicatur amouiſſe.
ſecus ſi dicatur q̄ filius amouit:ex eius per
ſona agitur ꝯ̄ patrem. hic enim pater de fa=
cto filij non cogitur iurare cum ſit iniquum
de alieno facto iurare alium. Idcirco nec he
res eiꝰ qui amouiſſe dicitur iurare cogitur:
nec lꝫ referre ſacr̄m non magis q̄ꝫ ſi furti cō=
ueniretur:vt.ff.eodē.marcellus.§.qui rerū.et
§.vlti.⁊.l.non magis.

5 **Quando intentetur.** Et quidē ſoluto ma
trimonio. ſed et ſi pendēte iudicio reintegret̃
matrimonium ſoluit̃ iudicium rerum amo=
tarum ⁊ ſi reintegrato matrimonio iterū ma
trimonium accuſat̃ facto diuortio iterū ma=
net actio rerum amotarum ob res amotas
cauſa prioꝛis diuoꝛtij. ¶ Item ob impenſas
⁊ donationes in prioꝛe matrimonio factas:
vt.ff.eodem.reintegratum.⁊.l.vlti.

6 **Et qualis † ſit hec actio.** Et q̄dē perſo=
nalis:perpetua ⁊ p̄toꝛia eſt vt.ff.reꝝ amota.
l.ſi mulier.§.hec actio. ¶ In ſumma nō eſt p̄
termittendum q̄ ſol.matri. dꝫ reddi dos mu
lieri ⁊ donatio ꝓpter nuptias marito.⁊ que
cōiter obuenerunt diuidēda ſunt.⁊ q̄ cogno
uit de m̄rimonio ⁊ de his acceſſoꝛijs cogno=
ſcere dꝫ.vt.j.e.c.j.⁊.ij.⁊.c.de prudētia.⁊.c.vl.
in fine.ſuꝑ quo vide q̄ no.ſ̄.de dona.inter vi
rū ⁊ vxo.ſub rubꝛica de dona.ꝓpt̃ nuptias.
§.qualiter fiat.ver.dꝫ autem. ¶ Quod auteꝫ
dixi qđ iudex dꝫ cognoſcere de dote. intelli=
gas qñ fuit petita ⁊ ꝓbata quātitas añ ſen=
tentiam.⁊ idē credo ſi maritꝰ petat mulíereꝫ
in vxoꝛem quā dicit ſecū ꝯ̄xiſſe ⁊ dotē promi
ſiſſe. in vtroqꝫ em̄ eſt ratio. q̄ꝛ cui cōmittitur
principale ⁊ acceſſoꝛiū.ff.de iuriſdi.om.iudi.
l.ij.ſ̄.de offi.deleg.p̄terea.⁊.c.prudētiā.§.pe.
⁊ vl.⁊.c.ſuſpicionis cā ⁊ eadē die poſt ſniam
poteſt in hoc iudex ſupplere.vt ar.ff.de re iu
di.Paulus.al's die lapſa petat̃ vel etiā eadē
cum nō conſtet de q̄titate nō vr̃ qđ iudex ec
cleſiaſticus debeat ſe intromittere:ar. ſ̄.de of
fi.delega.in literis.ff.de re iudi. iudex. et ſm
hoc poſſunt intelligi iura que ꝯ̄dicere viden
tur.j.e.c.ij.ſ̄.de coniug.ſeruo.c.ij. in pleriſqꝫ
tñ regionibus eccleſia indiſ.has cauſas au=
dit.etiam ſi principaliter moueant̃ q̄ poteſt
de conſuetudine.vt.ſ̄.de iudicijs. nouit.rñ.j.
ad fi.⁊ vide qđ no.ſ̄.de foꝛo compe.§. ex qui=
bus cauſis.ſub.§ ex premiſſis ptꝫ. ſed ⁊ hoc
de iure eſt:vt not.ſ̄.qui filij ſint legi.§.quali=
7 ter ⁊ a quo.ver.pōt ⁊ illud dici. ¶ †Dos igit̃
reſtituenda eſt mulieri m̄rimonio ſoluto.ſed
obſtat aliqñ conſuetudo.j.e.c. fi.§.j.aliqñ pa
ctum vt ibidē.qđ dic vt no.ſ̄. eo. ſub rubꝛica
de dona. ꝓpter nuptias.§.j. ver. dꝫ aūt dos.
⁊ p̄cedentibus. ¶ Obſtat aliqñ adulteriū:vt
j.e.pleruꝫqꝫ.inde eſt qđ ſi q̄s nuptias inceſtuo
ſas ſcienter ꝯ̄xerit dos ⁊ donatio ꝓpter nu=
ptias cōfiſcari debet ſi vtrunqꝫ ſciebat impe
dimentū.vt.C.de inceſtis ⁊ inutilibꝰ nuptijs
qui ꝯ̄. niſi papa propter bonuꝫ pacis aliter
diſponat:vt.j.eo.⁊ ſi neceſſe:vel diſt. vt not.j.
eo.ver.quid ergo. ¶ Itē de bonis ſuis teſtari
non pōt adultera i extraneos:ſed ſm ius co=
dicis in deſcendentes lꝫ vſqꝫ ad tertiū gradū

f.ꝑnepote in aſcēdētes vſq; ad ſm. ſ. auū. et
in perſonas linee collateral'.vſq; ad tertium
gradū puta fratrē ⁊ patruum ſ; ab heredita
te arcenť:qui inceſtis nuptijs ꝯhendis ꝯſiliū
prebuerunt:al's autē vocanť ꝑſone iſte. etiā
ab inteſtato:vt.C.de inceſtis ⁊ inutili. nup.ſi
quis.¶ Excuſať autē; is q̄ in facto errauit:
dum tn̄ in cōperto errore abſtinuerit.¶ Ite;
iuuať q̄s obtentu minoris etatis dū tn̄ fact⁹
maior abſtinuerit.C.de inceſtis nuptijs q̄ ꝯ.
ſin aute; in iure erratum fuerit:quātū ad pe
nam adulterij non excuſať maſcul⁹ vel femi
na:ſ; mulier ab inceſtu excuſať in totū. Itē
maſculus ſi errauit in gradib⁹ canonica cō=
ſtitutione prohibitis ſiue iure ciuili:puta q;
credebat aliquā poſſe nubere ſuo tutori,: qḋ
lex ꝓhibet:ſm canones minime. ſin aūt erra
uit in gradib⁹ vel impedimētis diuina lege
ꝓhibitis:tunc nō excuſať maſculus in totū
ſ; quo ad penā releuatur vt. ff.de adulterijs.
ſi adulteriū.§.nō nunq;.in fin.ibi cū in adul=
terio ⁊c.⁊.§.ſtuprū aūt in fi.nec ob.in. C.de in
terdicto matri inter tuto.⁊ pup.l.j.q; ibi clā
fuit ꝯctū.vn̄ p̄ſumiť ſciētia.ſec⁹ ſi palā q; tūc
preſumitur bona fides: vt.ff.de ritu nup.l.vl
ti.⁊.ꝫ.de clādeſti. deſpō.cū inhibitio.¶ Quid
ergo ſi alter ſciuit impedimentū alter igno=
rauit vtiq; quantū ad ſcientiā habent locu;
ſupradicte pene.Itē quantū ad inhibēdā re
petitionē dotis vel donationis propter nu=
ptias:ſufficit qḋ is q̄ vult repetere ſciuit im=
pedimentū ⁊ ſciebat a iure ꝓhibitū.nā ſi ſci=
ret impedimentū ſed errabat in iure cōpetit
repetitio non actio de dote ſed condictione
ob cām vel ſine cā.vt.C.de condi.ob cām da.l.
j.⁊.ff.de cōdi.ſine cā.auunculo.⁊ ſm hoc pōt
intelligi.ꝭ.ſꝫ ſi neceſſe. Sꝫ placē.dixit qḋ ⁊ ſi
non erraſſet in iure repeteret. cū cā matrimo
nij data ſit ⁊ cā ſecuta non ſit.⁊ ſic nō vr̄ da=
tum tā ob turpē cām:q̄ȝ ob nullam:vt dicit.l.
auunculo.⁊ fortaſſe opinionē eius ſecut⁹ eſt
papa.ꝭ.eod.⁊ ſi neceſſe. ſed inſpecto iure ciui
li verius eſt qḋ intelligatur qn̄ errauit in iu=
re.arg.ff.de condi.cauſa da.l.j.in fi.⁊.l.ij.⁊.C.
ſo.matri.ſi ignorās. Itē ignoranti pōt relin=
qui a ſciēte in teſtamēto.ſed ignorās nō pōt
ſciēti relinq̄re.vt.ff.de ritu nup.preferť.⁊ de
leg.j.l.vlti.¶ Iure aūt autenticorū imponiť
acrior pena ſcienti ⁊ cōtrahenti inceſtuoſas
nuptias:q; tam dos q̄ȝ bona oīa ꝯfiſcantur ⁊
damnanť in exilium ⁊ cingulo denudātur ſi
quo potiantur.⁊ ſi viles ſunt verberantur.ſ;
ſi habent filios legitimos ex priori matrimo
nio:tunc ſubſtātia filijs applicatur ⁊ filij effi
ciuntur ſui iuris:ſed patrem alere tenentur
ſed filijs deficientibus omnibus aſcendenti= a
bus ⁊ collateralibus excluſis confiſcanť bo=
na.vt dictum eſt.vt in auť. de inceſtis ⁊ nefa

rijs nuptijs.rn̄.j.col.iij.ſed per
aliud auť. videtur qḋ vſq; ad
tertiū gradū d; hereditas ge=
neri conſeruari.vt in auten.vt
nulli iud.§.vlti.col.ix.excepto
crimine le.maieſta.in quo ve=
tera iura precipit ſeruari vel
dic qḋ illud auť. vt nulli iudi.
locū h; i dānat⁊ ad mortē na=
turalem ⁊ ciuilem.vt q; dam=
natur q̄s in metallum vel de=
portatur in inſulam.⁊ ſic dr̄ ꝑ
ſcriptus.ſed vbi propter deli=
ctum nihilomin⁹ remanet ci=
uilis ⁊ imponiť ei pena ꝯfiſca
tiōis bonorū vel oīm vel ꝑtis
ſm q̄litatē delicti.vl' q; dixi de
ꝯfiſcatione ſpeciale eſt in hoc
delicto inceſtarum nuptiarū.
in alijs aūt auť. vt nulli iudi.
generaliter eſt ſeruādum ſm
Azo.¶ Sꝫ pone q; marit⁹ ac
cuſauerit vxorē de adulterio:
quo probato ferť ſnīa quo ad
thorū ⁊ quo ad dotē quā ami=
ſerit mulier:vt.ꝭ.eo.plerūq; de
mum mulier vl' ali⁹ petit mr̄i
monium nullū ꝓnūciari ꝓpť
ꝯſanguinitatē vel aliud impe
dimētū ꝑpetuū:quo ꝓbato ꝓ=
nunciať matrimoniū nullum
fuiſſe:nūq̄d mulier poterit do
tem repetere non obſtāte pria
ſnīa.T.not.q; ſic q; nūc appa
tet qḋ nō fuit mr̄imoniū:ergo
ꝑ ꝯſequēs nec adulteriū com=
miſſum nec; dos fuit.C.de cō
di.ob cām.l.j.ꝭ.eo.ſi neceſſe ibi
vt pote cū inter eos matrimo=
nium ⁊c. apparet ergo qḋ de=
cepta fuit eccleſia in pria ſen=
tentia.ergo eſt reuocāda:quia
ex euētu pendebat. ꝫ.de frigi=
dis.fraternitatis.§.j. ⁊.§.vl. et
veritate manifeſta non obſtat
res iudicata. ꝭ. de pur. vulga.
c.ij.et.viij. diſtinc. veritate. ꝫ.
qui filij ſint legi.ꝑ tuas.§.nos
igiť.ff.de condi.ſine cā.ſi fullo
l.auunculo.et.C.de re iudi.l.j.
nam et per ſcḋam ſententiam
tollitur prima.ꝫ.de ſent. et re
iudi.inter monaſterium. et. c.
ſe.⁊ ex noua cauſa. ꝫ.de diuor
tijs.ex literis.ꝭ. eodē.⁊ ſi neceſ
ſe.Item quid obfuit conat⁹ a
cum iniuria nullū habuit effe
ctū.ꝫ.de ſpon.c.ſi.ff.q; q̄ſq; iu=

a ¶ Quid obfuit conatus. ḋ materia conatus vide ꝑ Felinū in tractatu ḋ conatu.

ris.l.j.in fine. ¶ Sed. ꝯ qꝛ res iudicata pro veritate accipiṫ: vt. ff. de reg.iu. res iudicata. ff.fami.herc.cũ putarem. nã ⁊ prima ſnia a qua appellatuꝫ non fuit ius fecit inter partes etiam ſi ꝯ ius litigatoris lata fuerit.ꝫ.de ſen.⁊ re iudi. cũ inter vos.ff.de libe. agno. ſiue ꝯ pronunciauerit.ideoq ⁊ ſnia ſecunda ꝯ hãc primũ lata nulla eſſet.ij.queſti. vj.§.diffinitiua. ¶ Solutio: puto q non põt repetere dotẽ nec i hac materia ꝯſidero veritatẽ ſꝫ mẽtẽ ⁊ intentioneꝫ cũ opere ſubſecuto. ar.ꝫ.de biga.nuper. ⁊.c.vl.nã ⁊ ſi in veritate adulteriũ nõ cõmiſerit tñ adultera fuit: intẽtione ſua ꝯſiderata ſm quã iudicãda eſt.nã ex corde ꝓcedũt adulteria ⁊ delicta . xv.q.vj.c. j.xxij.q.v.ꝗ piurare. de pe.di. j.ſup trib⁹.ff.de fur. ꝗ iniurie. J.de ſen.excõ.cũ volũtate ⁊ iniuria ex affectu ꝯſideraṫ.xv.q. j.illd. nec eñ negari põt ꝙn h mulier ex affectu mẽtis iniuriam faceret illi quẽ vere maritũ reputabat. ⁊ ſic in dolo fuit ſine quo non cõmittiṫ adulterium. ff. de adul.l.pe. xxxiiij. queſtio.c.ij. in lectũ.ſicut eñ in dotalibus bona fides vt ibi.et ꝫ.qui filij ſint leg.ex tenore.ſic ⁊ mala.fides ſi adſit cõuincere dꝫ, vt probatum eſt. et in hac opinione fuit Lau.⁊ Goffre. ⁊ Ber.⁊ Jo. ¶ Et licet pria ſnia ſeꝫ.T.benignior ſit qꝛ magn⁹ fauor attẽdiṫ circa dotẽ vt.ꝫ. de ſen.⁊ re iudi.c.fi.ff.ſo.ma.l. j.tñ ſnia Lau.verior eſt:qꝛ delictuꝫ ꝓpꝛiũ omne priuilegiũ excludit.C.vbi ſenat. vel clariſ.l.j.in fi. per hãc etiã ſniam occurritur quarũdaꝫ malitijs que forte falſas ꝓbatiões inducerent ad conſanguinitatẽ probãdam adulterio commiſſo ne amitterent dotem ſuã. ⁊ in talibus occurrendum eſt.ꝫ. de diuor.quanto.§.fi.et breuiter ſatis puto ſolutã hãc queſtionem in.l. dicentem q donatio facta inter virum ⁊ vxoreꝫ non valet vbi matrimoniũ tenet. certe nec ſi matrimonium tenet:ne melior ſit cõditio delinquẽtis ꝙ nõ delinquentis vt.ff.eo.l.iij.§.j. ⁊ ad idẽ in auť. de reſti.⁊ ea que parit in.xj. menſe.§.vnũ ſiquidem.⁊.ff.qd vi aut clã.ſerui⁹. ⁊ etiã ſi mřimonium putatiuũ ſit:tñ qꝛ nomẽ matrone aſſumpſit adulteriũ cõmiſit quare de adulterio poterit accuſari:qꝛ nec mřimoniũ nec etiaꝫ ſpẽ mřimonij pmittiṫ violare. ff.de adul.ſi vxor. rñ j.⁊.§.j.⁊.ij.⁊ adde q no.ꝫ.de ſen.⁊ re iudi. ſub rubrica de ſen.§. quot ſint ſpẽs. ſub.§.ſꝫ nunquid eſt hoc ſimpliciter verũ.

¶ De ſecundis nuptijs. Rubrica.

1 Secunde nuptie que dicantur.
2 Contrahere ſecundas nuptias an ſit licitũ.
3 Duo ſi ꝯhunt mřimoniũ ⁊ ambo bñdicãtur ⁊ ante ꝯſummatũ mřimoniũ ferṫ diuortium propter impedimẽtũ cõſanguinitatis ⁊c. nũquid benedictio dabitur ſecundis nuptijs.
4 Secundo nubentes ſecundum legem qualiter puniantur.
5 Mulieris nimis feſtinantis ad ſecundas nuptias pene multe.
6 Pene mulieris nimis feſtinãtis ad ſecũdas nuptias: vtrum ⁊ a quo remittantur.

Audiuiſtis de nuptijs in gñe que valẽt ⁊ que nõ nunc in ſpẽ verũ ſcde nuptie licite ſint.vel ſic. ¶ Dixim⁹ dotẽ poſt diuortiũ reſtituendã: ⁊ merito.dotatas eñ eſſe feminas ad ſobolẽ procreandam:⁊ ciuitatem liberis replẽdã reipublice intereſt.vt.ff.ſol.ma. l. j. qꝛ ergo diuortio facto ⁊ dote ſalua facta aliqñ ſcde nuptie ꝯhunṫ ad hãc ſobolem ꝓcreandam dicam⁹ ¶ Que dicantur ſcde nuptie. ¶ An licitũ ſit ſecundas contrahere nuptias . ¶ Quare et qualiter puniantur ſcdm. i.ſcdo nubentes. ¶ Utruꝫ et a quo he pene remittantur.

1 a Que † dicantur ſecunde nuptie.[a] Et quidem quecunq ſequunṫ primas ſecunde dicunṫ:etiam ſi milleſime ſint vt C. eo.ſi quis.§.talem.lꝫ vulgo dici conſueuerit. quod ſtatim poſt primum ſequitur.que autẽ ſit differentia inter hunc ti.⁊ illũ. ꝫ. de ſpon. duorum:dic vt ibi not.

2 b An † licitum ſit [b] ſecũdas cõtrahere nuptias. Sic ſecundum Aug.ꝗ non damnat bigamos nec trigamos : nec ſi dici poteſt octogamos.vt.xxxj.queſtio.j.aperiãtur.ſequitur tamen irregularitas.et ideo ꝓmoueri non põt ad ordines ſacros.vt not. ꝫ. de bigamis.ſed ꝯ.qꝛ lꝫ ſm apoſtolũ liceat ſecundo ꝯhere tñ ſm veritatis rõnẽ vere forni

a ¶ Que dicantur ſecunde nuptie.adde. ca.j.et.ij.⁊ ibi doc.eo. titu.

b ¶ An licitum ſit.adde doct. in c.ij. eo.tit.

catio eſt.vt.xxxj.q.j.§.ſed obijcitur.in fi.ꝛ tribus caſibus ſe. ſed dic ꝙ illud verũ eſt qñ illicite ꝯiungunt.vel quo ad ordines recipiẽdos. vel illud dictũ eſt ad exhortationẽ viduitatis nõ ad dãnationẽ ſecũdaꝝ nuptiarũ.vt.C. eo.§.verũ hoc.de hoc.ꝫ.de biga.ꝭ.ibi i cellula quita.ꝛ ver. ergo bigami. ¶ Nubẽs ergo ſcdo adulter nõ eſt ſicut ſimplr vouẽs.imo ꝗ tales diuideret grauiter peccaret. vt. xxxij. diſt.c.j.ꝛ cõiugatus dꝫ in caſtitate viuere vt xxx.di.nicena.et ſic licite ſunt ſecũde nuptie. xxxj.q.j.deus maſculũ.et.c.ſeq. ¶ Uel dic qꝺ illicite ſunt quo ad bñdictionẽ: qꝛ niſi virgo cũ virgine ꝯxerit non dꝫ ſacerdos intereſſe. vt.xxxj.q.j nõ dꝫ bñdictionẽ prebere.ꝛ ſic de ſponſatio dꝫ fieri in virginitate: vt not.ꝫ.de cle.cõiug.§.quã penã.vel quo ad hoc vt benedictio det.de qua not ꝫ.de clan. deſpon.§. quot modis. verſi.j. ergo ſiue vir ſiue mulier ad bigamiã tranſeat: qꝛ notoriũ eſt eũ vel eã corruptã eſſe benedictio nõ preſtat.ꝛ qꝛ cum alias benedicti fuerint nõ dꝫ benedictio iterari.vt.j.eo.vir.ſicut dꝛ de alijs ſacramentis non iterãdis.ꝫ.de ſacramẽtis nõ iterãdis.§. et que ſunt iteranda.non tñ eſt vis in corruptione ſed in benedictiõe: vt apparet in his
3 que no.j.e.ver.quid ergo ſi duo. ¶ † Sed qd ſi duo contrahãt matrimoniũ et ambo benedicantur:demum ante ꝯſummatũ matrimonium fertur diuortiũ propter impedimentũ cõſanguinitatis probatũ vel aliud canonicũ ꝛ vtrũqꝫ ipſoꝝ cõuolat ad ſecũda vota:nunquid benedictio dabit in ſcdis nup. et videt ꝙ ſic qꝛ intentio prime benedictionis deficit per ꝯñs et effectus. ar.ꝫ.de offi.deleg. cũ ſup abbatia.ꝫ.de prebẽ.c.fi. nũc eñ apparet qꝺ prime nuptie que nulle fuerunt non poſſunt videri benedicte.argu.ꝫ.de deſpon.impu.ad diſſoluendũ.ff.de iniuſto rup.teſt.nam et ſic. cũ ſi.ꝛ deficiente principali deficit ꝛ acceſſorium.de re.iur.cum principale.nec valet qꝺ ſequit ex eo vel ob id.ꝫ. de ele.qualiter. nec obeſt conatus qui effectum non habuit.ꝫ.de deſpon.c.fi.ꝛ videt in benedictione ineſſe cõditio.ſ.ſi nuptie ſecute fuerit ſicut dꝛ in dote ff.de iure dotium. ſtipulationẽ. quid plura non ꝓhibet benedici niſi bigamiã tranſiens vt.j.eo.verſi.ſed tales non ſunt bigami.ꝫ.de biga.debitũ.xxiiij.diſt.valentino. ¶ Item benedictio videtur magis reſpicere cõſummationem matrimonij ꝙ̃ contractũ. vnde dicit ſis ſecũda in ſobole ꝛc. Itẽ decre.j.eo.vir vr loqui de corrupta qñ dicit vir vel mulier.et non dicit virgo. argu.ff.de act.emp.ꝛ ven.§. ſi qs virginẽ.xxxiiij.di.§.vidua vero. ¶ Sed
a contra:qꝛ mulieris appellatione[a] etiã virgo continetur vt in euangelio. quid mihi ꝛ tibi mulier,ꝛ iterũ:mulier ecce filiꝰ tuꝰ, ad idẽ.ff. de ꝟ. ſig.ſi mulieris.ff. de edil. edic.§.q̃re.ꝛ.§.mulierẽ. preterea nuptie nõ dicunt ꝓprie bñdici ſed ipſe perſone et nõ põt negari quin benedicte ſint ipe perſone. argumen. ꝫ.de temp. or.cõſultationi.ſpiritualis eñ benedictio tante efficacie eſt ꝙ ſemꝑ tranſit niſi inueniat obicem contrarie voluntatis ſupra de baptiſ. maiores. in fin. etiam ſi per deriſum vl iocum fiat: vt.j. queſtione.j.§. ecce. et nota ſupra de ſpon.ſub rubrica de matrimo.§. qualiter contrahitur. verſicu.quid ſi alter. et ſequẽ.et de baptiſmo.§.quis ſit effectus.benedictio ergo ſemel recepta amitti non poteſt ſupra de diuor. quanto. quia quod factum eſt nequit nõ fieri.xxxij. queſtione.v. ſi paulus ff de capti. et poſtli. in bello.§. facte. nec obeſt quod intentio videtur deficere: quia licet intentio nuptiarum deficiat: nõ tamen intentio benedictionis imo et dans et recipientes intelligebant dare benedictionẽ ꝛ recipere ꝛ matrimoniũ tenere.ſupra de ſpon. ex literis j.et c.cõſultationis.ideoqꝫ non caret effectu: quod tali tempore datum eſt ꝛ receptum: arg.C. de teſta.l.j.et. iij.queſtione.vij. §.tria.et op.argu.ꝫ.de ordi.ab epiſcopo qui reſigna. c.j. et de ſacramen.non iteran. c.fi.et de ſacra vnctio. capi. vnico et de biga.nuper.ꝛ.c.fi.ꝛ etiam ſi nõ valet vt ago valet tamẽ prout valere poteſt:ſicut dicit generale brocardum ꝛ natura magis ſpectanda eſt quã vitium temporale.ff.de libe.ꝛ poſthu. ſi quis poſthumos. reſpon.j. hoc etiam acceſſoriũ forte fortius eſt principali.ꝛ ſic remanet: quãuis principale deficiat.ar.ꝫ.de iureiur. debitores. vel dic qꝺ aliud eſt in acceſſorio ſpũali et naturali ꝙ̃ tpali: vt ptꝫ ex ſupioribus.et in his que no.ꝫ.de ſpon. duorũ.§.quibus.ver.aut vtraqꝫ de preſenti.ꝛ ſeq.ꝛ ſi cõditio ſubintelligitur:valet quod agitur ꝛ conditio, pro non adiecta habetur

a ¶ Mulieris appellatiõe. an veniat mulier ſol.matrimonio non obligata vide per Benedictum ca prã in. c.j. in notabilibus. de ſpõ.li.vj.

argumentũ ſupra de condi appo.ca.fi.in fi. nec ob.quod dicit infra eodem.vir. ibi ad bigamiam.expone enim. id eſt ad ſecunda vota infra eodem.c.j.ſed hoc dicit:quia per ſecunda vota ſepius contrahitur bigamia ergo non eſt vis niſi in benedictione iam recepta que iterari non debet ſicut apparet in illo.c.vir.ibi quia cum alia vice benedicti ſint non debet eorum benedictio iterari.argumentum.ſ.de biga.quia circa.quod verius puto quicquid alij dicant. ¶ Pro hac autem benedictione nihil exigi debet obtentu etiam alicuius conſuetudinis : nec pro charta:vt infra de ſimo.ca.j.⁊.c.cum in eccleſia.j. queſtione.ij.ſicut epiſcopũ. ¶ In aliquibus tamen eccleſijs obſeruatur de ꝯſuetudine praua quod indiſtincte benedicũtur : in alijs nõ reſpiciunt bigamiam viri:ſed mulieris tantum dicentes quod benedictio tantum mulieri preſtatur:ſed male dicũt : quia non ad imparia iudicantur:vt ſupra de diuor.gaudemus.§.ſane. in fine.et ſiue vir ſiue mulier alias receperit benedictionem non debet benedictio iterari .communis enim eſt. vtriqꝫ neqꝫ vnus ſine altero eam recipere poteſt.et ideo ſi alter eorũ ſecundo contrahat non dabitur benedictio.nam caro benedicta trahet ad ſe non benedictam : vt ſit tota vna ſimul effecta per carnis copulam.ſ. de regula. ad apoſtolicam. cenſeatur benedicta. argu.ſ. de cõſecratione eccleſie vel alta.quod in dubijs.ſanctificatur enĩ vir infidelis per mulierem fidelem. et ecõuerſo:vt.xxviij.queſtione j.§.j.⁊.c.ſi quis frater.Et notauit tamẽ Ber. quod conſuetudo attendenda eſt ⁊ toleranda:ſi papa ipſum ſciat non alias. et facit ad hoc quod not.ſ.de cogna.ſpi.§.quis ſit effectus.⁊ verſic.tertio.⁊ verſicu. alij dicunt.ſed certe in ſacramẽtis ⁊ huiuſ.non. excuſat conſuetudo niſi per papam : vel per ius approbetur.ſ. de tempo.ordi.capi.ij. ¶ Goffredus dixit qð talis benedictio iterari poteſt ſicut ⁊ extrema vnctio: vt nota.ſ.de ſacra.non iteran.§.et que ſunt iteranda. quia benedictio que ſuper homines fit non prohibetur iterari.j.queſtione.j.manus. quaſi dicat hoc non fit ſuper aſinos ſed certe nec aliqua benedictio ſacramẽtalis ſuper aſinos fit ſed ſuper homines :nec tamen ſequitur quod quelibet valeat iterari : quod ergo innuit illud capitulum manus: quod benedictio que fit ſuper homines iterari poſſit : verum eſt niſi vbi in iure prohibetur:vt.infra eo.ca.j.et.ij. ¶ Quid ergo ſi duo ad bigamiã tranſeant: qui tamen nunqꝫ fuerunt benedicti:vtiqꝫ tales poterũt bñdici : vt apparet ex pdictis ſic nõ eſt vis in bigamia:ſed poti⁹ in bñdictiõe: vt ꝓbat.j.eo.c.ij.io teneas. vt dixi quo ad futura et qð hactenus factũ eſt mediocriter tolerari poteſt.argu.ſ.de conſecratione eccle.vel altari.aqua. quia facte cauſe infecte fieri non poſſunt. ff. de capti. et poſtlimi.reuer.in bello.§.facte. ¶ Capellanus igit̃ qui benedictionem dabit contra ea que premiſimus ab officio beneficioqꝫ ſuſpenſus cum teſtimonio epiſcopi proprij literarum ad ſedẽ apoſtolicã eſt mittendus. quare videtur qð alius diſpenſare non poſſit:v.j.eodẽ capitulo primo.ſed qð dixi licitas fore ſecũdas nuptias: verũ eſt mortuo primo viro. vel ſi per certum nuncium receperit aliqua de morte prioris viri:ſecundũ ea que nota.ſ.de ſponſa duorũ.§.an liceat habere. et habes infra eodem.dominus.

4 Quare † & qualiter puniãtur.Secũdũ.l.ſecũdo nubentes. ⁊ quidẽ puniuntur propter duo ſcʒ propter nimiã feſtinationẽ:⁊ propter non ſeruatã affectionẽ filijs prioris matrimonij: nimia feſtinatio in mulieribus tantũ punitur infra annũ continuum a morte mariti computandum. vnde et ignoranti cedit tempus:et ideo lapſo anno eadem die poterit lugubria ſumere ⁊ deponere : vt. ff.de his qui notan. infa.genero. triſtior autem habitus ⁊ alia inſignia remittuntur. ⁊ loco iſtorũ annus abſtinentie ſubrogatur:vt.C.in quibus cau.infa.irr.decreto. et hoc intelligas quãdo ſine culpa mulieris matrimonium ſoluitur.nam ſi culpa ſua per quinquenniũ abſtinere iubetur: vt.C. de diuor.l.cõſenſu.§.hoc niſi. ¶ Hoc poteſt exaudiri per ea que no.ſ.de matrimonio contracto ꝯtra interdi.eccle.§. quid iuris.⁊ de eo qui cogno.conſang.vxo.ſue.§.⁊ quid iuris.verſi. in fin.ſic ergo vxor lugere cogitur virum ſed maritus non luget vxorem: vt.ff.de his qui notan.infa.vxores.qualitercunqꝫ matrimonium ſoluatur:ſiue diuortio ſiue per mortẽ: vt.C.de repu. conſenſu.§.vir etiam. ¶ Item cognati vel agnati non coguntur lugere:vt ff.de his qui no.infa.l.libertorum.reſpon.j. ⁊.l.parentes. ¶ Hec autem feſtinantia propter duo punietur ſcilicet propter turbationem ſanguinis:⁊ ne videlicet de prole dubitetur cuius ſit:vt.ff.de his qui not.infa.liberorum.§.ſi talis et.C.de repu.conſenſu.§.qð ſi propter hoc. ſi ergo pregnans remanſit et peperit et maritus talis fuerit qui non erat lugendus:puta hoſtis perduellionis ſtatim nubere poteſt vt.ff.de his qui no.infa. liberorum.§.ſi talis.⁊.§ non ſolent.ergo in hoc caſu elapſis tribus menſibus a morte prioris viri nubere poteſt : cum enim neceſſe ſit vt concepto partu ex priore marito pariat infra menſes nouem et dies octo ſi nubat poſt

tres menſes nunꝙ poteſt parere ex ſecundo infra nouem menſes a morte prioris cõputandos: cū partum ex ſcdo marito conceptū haberi oporteat in vtero ad minus ꝑ ſeptem menſes. vt. ff. de ſta. ho. ſeptimo. ¶ Item punitur hec feſtinantia ſecundo ratione ſcilicet ne quam ſuſpicionis maligne cauſam ꝓſtet viro ſcdo eo qđ velociter ad nuptias feſtinauit: vt in auẗ. de reſti. ⁊ ea que parit in. xj. mē
5 ſe. §. vnū ſiquidē. ante finē. colla. iiij. ¶ † Mulieris autem nimis feſtinantis pene multe ſunt: licet matrimonium immaturum id eſt nimis maturum teneat: vt in auten. de reſtitu. et ea que parit in. xj. menſe. §. vnum ſiquidem. ibi ad legitimas ⁊c. nam punitur in ꝑſona propria quia infamis efficitur ipſo iure. Item in rebus proprijs quia vltra tertiā partem non dabit in dotem ſecundo viro nec in vltima voluntate relinquetur: vt. C. eo. l. j. reſpon. j. ⁊ §. preterea ſcdo viro. ſed alij dare poteſt ſicut voluerit ſm Azo. ¶ Item punitur in rebus alienis ſꝫ diſt. in perſona relinquentis ſit prior maritus vel ali⁹ ſi prior maritus aliquid reliquit excluditur mulier relicto omnino. defertur autem ſcꝫ decem perſonis de cognatione ipſius prioris viri hoc eſt filio ⁊ filie matri ex alio etiā matrimonio habitis. ¶ Secundo nepoti et nepti eiuſdem. ¶ Tertio patri ⁊ matri eiuſdem. ¶ Quarto auo et auie eiuſdē. ¶ Quinto fratri ⁊ ſorori eiuſdem vel forte frater ⁊ ſoror: quia in eodem gradu ſunt cuꝫ auo auia admittuntur. vt. C. eo. l. j. §. his libi ꝙquam hoc ⁊c. ¶ Quid ſi relinquens fuerit agnatus vel cognatus vſqꝫ ad tertium gradum bene capiet ab eo: ſed in quarto gradu non capiet: neqꝫ ab extraneo: vt. C. eodem. l. j. §. omnium. ⁊ §. eandē quoqꝫ. hoc in relictis: nam donata a marito inter viuos: et marito amittere debet forte per ſententiam. C. eodem. l. ij. ¶ Sed nūquid applicabuntur et his quibus diximus applicari relicta. lex enim non exprimit: ideo dixit Azo ad quoſlibet mariti hr̄des ſuo ordine deuolui. ¶ Quid ſi cognati eiuſdem ei donauerint inter viuos et forte capiet: quia non inuenitur prohibitum. hoc locum habet ſiue liberos habeat ex priori marito ſiue non habeat: ſed quo ad remiſſionem penarum eſt differētia: vt not. j. §. vtrum. ¶ Quas autem penas diximus ſubſtinere mulierem
a infra tempus luctus[a] nubentem: eaſdem patitur mulier que contra ſacramentum ſuſcepta liberorum tutela legitima ſecundo antequam eis tutorem fecerit ordinari: et quod eis debet ex geſtione tutele ſoluerit et in pl⁹ punitur: quia nō ſuccedit filijs ab inteſtato: nec ex teſtamento ſeu ex vi ſubſtitutionis: ſi fili⁹ forte moriatur in pupillari etate: ſed ſuperior ſuccedit vſqꝫ ad tertiū gradum: vt dictum eſt. probantur hec. C. ad tertul. ſe. ꝯſul. omnē. ⁊ in auẗ. de nup. §. ſin autē tutelā. quod dic vt nota. j. de delic. pue. ſub. §. illud. ¶ He eedē imponuntur pene ei que parit in. xj. menſe vel infra tempus luct⁹ ſtupro cognita eſt: qꝛ hec deciesmillies plus peccauit ꝙ ea q̄ nupſit: vt in auten. de reſtit. ⁊ ea que parit. §. vnum. cum autē mulier poſt diuortiuꝫ culpa ſua factū nimiuꝫ feſtinat nubere: dicit lex quod matrimonium eſt ipſo iure nullum: hoc exaudias ſecundum ea que nota. ȝ. de matrimo. §. qualiter impediatur. ver. aut monialē. et ſeq. et ipſa eſt infamis et dotem amittit: vt. C. de repudijs. conſenſu. §. hoc niſi. ¶ Sic vidiſti de pena que imponitur propter nimiam feſtinationem qua ſpecialiter mulier aſtringitur nō maritus: reſtat videre de illa que imponitur ꝓpter non ſeruatam affectionem filijs prioris matrimonij que cõmunis eſt viro ⁊ mulieri: ⁊ quam patiuntur etiam ſi poſt tempus luctus nubant. in hoc enim caſu punitur parens in rebus ꝓprijs: nec enim poteſt donare ſecundo marito ex cauſa dotis vel donationis ſimplicis q̄ morte confirmari ſolet vel in vltima volūtate relinquere vltra ꝙ vni filiorum prioris matrimonij cui minor portio derelicta eſt nec tamen legitima aliquis ipſorum defraudari debet niſi ex cauſis que inofficioſo querelas excludūt. ¶ Et quod dixi de matre mea: idē de auia mea. ſubaudi ſi mater non ſuperſit: et de proauia: et de patre meo. auo vel proauo. et ſi vltra ꝙ vni ex filijs prioris matrimonij detur ſecūdo viro vel ſecunde vxori ipſo iure non valet: ſed applicatur filijs ꝑoris. matrimonij. et per l. hac edictali. C. eodem. ſed. l. vlti. vult quod applicetur nedum liberis prioris matrimonij: ſed et ſecundi. autentica.

a ¶ Infra temp⁹ luctus. adde Bal. in auten cui relictū. in. ij. co. C. ḋedi. di. adria. tol. vbi dicit qđ aīa defūcti cõtriſtatur. ſ. ſecūd; nuptijs vxoris.

autem reſuſcitat. l. hac edictali. et dicit qđ ad ſolos liberos prioris matrimonij pertinet. et ſi quis eorum moritur relicta ſobole legitima ad eam defertur: vt in autenti. de nup. §. optime vero. coll. iiij. nec obſt. C. de dona. ante nup. l. ſi liberis. nec enim dico quod mulier teneatur ſeruare dotem filijs prioris matrimonij: ſed tantum tenetur dare cuilibet ipſorum vt dictum eſt quantum dat ſecundo viro: vndecunqꝫ habeat: vndecunqꝫ proueniat. ¶ Sed illud queritur quod tempus debeat ſpectari vt ſciamus an tantum reliquerit. et dicit autenti. ſpectandum tempus mortis binube vel binubi parentis. poteſt enim eſſe quod hec mulier legauerit vel inter viuos donauerit ſecundo viro vltra ꝙ vni filiorum: ſed poſtea reuocauit: quia ambulatoria eſt voluntas: vt. ff. de dona. inter virum et vxo. cum hic ſtatus. §. ait oratio. ¶ Item poteſt eſſe quod omnia dedit in dotem ſecundo marito. Sed quia mortua muliere ad filios ſuos redire debet: nulla querela hic opus eſt: vt in autenti. de nupt. §. quia vero hactenus. ſed ſi ponas mulierem pactam de dote lucranda: ibi tempus donationis dotis conſiderandum eſt: non tempus mortis cum mulier ſimplici voluntate tale pactum immutare non poſſit ſicut legata: imo et ſi cum alterius voluntate vellet diminuere dotem: et dotis pactum in preiudicium filiorum non liceret ei: vt. C. de dona. ante nupt. l. pe. §. vlti. nec dicas illam. l. corrigi. per autenti. imo confirmatur in autenti. de nupt. §. de augmentis. ¶ Item punitur hec mulier in his omnibus que cōſecuta eſt a priore marito: qualitercunqꝫ ad eam peruenerint quo ad proprietatem. nam vſumf. in die vite ſue retinet: vt in auten. de nup. §. ſi vero expectet. et. c. eodem. femine. et defertur ꝓprietas filijs prioris matrimonij: ſiue ſint heredes vtriuſqꝫ parētis vel alterius vel neutrius licet olim ſaltem poſterius morientis oporteret eſſe heredes. repelluntur autem ſi ſint ingrati vtriqꝫ parenti: vel ſaltē poſterius morienti: vt in auten. de nup. §. ſolutum igitur. ⁊ ibi debebūtur ⁊c. et. §. quoniam infirmas. ibi ſuper his quocunqꝫ lucris ⁊c. et ſi quidem ſunt ingrati alij grati ad gratos equaliter defertur hoc beneficium et ſi res mobiles fuerint: nihilominus conceditur mulieri vſuſfructus. ſi tamen idoneam fideiuſſionem prebuerit quod earum rerum precium vel eaſdem res reſtituat liberis prioris matrimonij vel eorum filijs: et taxabitur precium per arbitros a matre communiter electos ſacramento preſtito vel de eſtimatione iuſte facienda quod ſi fideiuſſorem prebere non poteſt vel non vult: predicte res apud liberos prioris matrimonij manere debent: ſi tamen et ipſi idoneam fideiuſſionem prebuerint mulieri quod vſumfructum ipſarum rerum preſtent ſecundum precium taxatum: tertiam partem centeſime vſure ſingulis annis: vel ſi liberi omnes moriantur anteꝗ mater: res omnes mulieri reſtituantur. ſin autem aurum erat in donatione vſurarum cautio exponitur vt dictum nec exigitur aurum ab heredibus niſi et viri ſubſtantia aurum habeat. et idem intelligas de qualibet re mobili ad quam ſoluendam non ſufficit defuncti ſubſtantia. ſed ſi neuter hanc fideiuſſionem prebeat vel offerat eedem res apud mulierem remanebunt vſqꝫ in diem vite ſue: et bona ſua omnia tacite pro his reſtituendis obligabuntur ex eo die ex quo he res ad eam peruenerint: vt. C. eodem. hac edictali. §. his illud. ⁊ in autentica de non eligen. ſecundo nuben. §. aliud vero. columna prima et de nupt. §. quia vero. ſed ſi vterqꝫ offerat ſatiſda. aut inter ſe cōcordabunt: aut ſorte dirimetur: alias mulier preferenda eſt ſicut prope dixi quando neuter offert: quia contrariorum eadem eſt diſciplina. ſecundum hoc intellige ſupra de pigno. cum conſtet. quod autem dixi de tertia centeſime vſurarum: hodie non tenet cum vſure reprobate ſint vtroqꝫ teſtamento ⁊ vtraqꝫ l. vt dicam. J. de vſur. vnde hec et ſimilia ſuppelet interpreta. per decret. 3. titu. j. per veſtras. ſcilicet vt pecunia ponatur ad aliquā menſam: et partē honeſti lucri accipiet mulier vſufructuaria loco vſure vt ibi dicit: vel dic vt ibi not. J. de vſu. §. an aliquo caſu. verſicu. ſeptimo. in fin. ¶ Quod autem dixi res reſtituendas mulieri mortuis liberis prioris matrimonij intelligas ſi decedunt ſine liberis abinteſtato. alias liberi ſuccedūt liberis et liberi prioris matrimonij poſſunt teſtari inter fratres: vt tamē falcidia ſua non priuetur mater. ¶ Itē abinteſtato ſuccedit mater vna cum fratribus et ſororibus defuncti in virilem portionem vt tamen in rebus que ad defunctum a patre peruenerunt habeat mulier vſumfructum tantum. vt in autentica de nup. §. hinc nos. et. §. quoniam mater. ¶ In donatione autem propter nuptias diſ. ſi enim non fecit pactum de lucranda dote: idem quod dixi de alijs rebus. Sed pone quod pacta fuit de lucranda tertia parte donationis propter nuptias ſi filios non haberet. ſi vero haberet lucraretur totam ſi decedat vnus ex filijs ſuccedat in tertiam partem eius partis que contingebat defunctum ex donatione propter nuptias quaſi videatur equipollens ſiue non habeat filios: ſiue habeat: ſed decedat et ſi mulier

aliquid ex his rebus alienauerit confirmatur alienatio pro ſupradicta portione. pro alijs autem partibus in quibus ſuccedunt fratres defuncti alienatio nulla eſt. quod ſi nulli fratres ſuperſunt: et ſic mulier inſolidum heres extet confirmatur in totum alienatio ſed et fratres ab hac ſucceſſione repelluntur. ſi fratri defuncto ingrati extiterint volentes ei parare mortem aut criminalem inſcriptionem aut ſubſtantie iacturam. vt in auten. de nupt. §. quoniam infirmas. et §. quoniam ingratitudinem. et §. hinc nos. vbi patet quod non eſt diſtin. nubat mulier ante mortē filij vel poſtea: et ideo corrigitur auſ. de non eligen. ſecundo nuben. §. cum igitur. que dicit indiſt. eam vocari in plenam proprietatem: et tunc illa auten. corrigebat. l. C. ad tertul. in ſucceſſione. ſed illa prior auten. corrigitur per hanc poſteriorem de nup. et ſic. l. C. reſuſcitatur. ¶ Uel not. tria genera rerum: dotem: et donationem propter nuptias: in quibus tene quod not. ſ. de donatio. inter virum et vxorē ſub rubrica de donatio. propter nupt. Item ea que obueniunt filijs ex hereditate paterna in quibus non ſuccedit mater niſi quo ad vſum fructum: vt in auten. de non eligen. ſecun. nuben. §. hinc nos diu perſcrutantes. ¶ Item ea que obueniūt filijs non ex hereditate paterna: ſed aliunde et in eis ſuccedit mater etiam quo ad proprietatem: vt in auten. de non eligen. ſecundo nuben. §. cum igitur reliquum. ¶ Quecunq̧ autem dicta ſunt de muliere ſecundo nubente idem intelligendum eſt de viro ſecundo nubente preterq̄ in cautione et ſatiſdatione que non videtur poſſe interponi inter patrem et filiumfami. vt. ff. ad trebel. l. imperator. C. de bonis que libe. cum oportet. §. non autem. ſi vero nullus ad ſecundum matrimonium conuolauerit: vir dotem quam lucratus eſt a priore vxore ſeruare tenetur filijs prioris matrimonij: vt in autē. ne quis virum quod ex dote eſt. colū. octaua. ſed hodie conceditur viro et vxori virilis portio ſecundum numerum in dotem et donationem propter nuptias: vt aliquid amplius habeat is qui ſecundo non nubit. alia autem que lucratur vir vel mulier a precedenti coniuge habet poteſtatem: vt in auten. vt fratrum filij §. penulti. colū. nona. et. C. eo. hac edictali §. vltimo. ſi tamen lucra in alium expreſſim non transferat preſumitur ea ſeruare filijs prioris matrimonij heredem ergo extraneum inſtituendo non videtur filijs adimere: vt in auten. de nupt. §. ſoluto igitur. ſed per. l. C. adimere videbatur extraneū. inſtituendo pro ea parte pro qua heres extat: vt. C. eodem. ſi quis. §. primo et ſecundo.

¶ Illud non eſt omittendum: quia quod dictum eſt de ſucceſſione parentū binuborum. nō corrigit per auſ. de heredi. que abinteſta. colū. ix. quia vt ait Ir. non fit ibi mentio ſecundarum nuptiarum: vnde quod dicitur ibi indiſ. hic determinatur: vt. C. ad tertulis. l. finali. in fine.

6 Utrum† et a quo he pene remittātur. Et quidem ſcdm quoſdā pena infamie vel alia tangens perſonam mulieris vel illius cui nubit remittitur tantū per apoſtolum: ſed pena rerum minime remittitur: quia nec preſumitur quod de mente apoſtoli fuerit: vt de his ſe intromitteret: licet hoc facere poſſit ſi vellet: vt apparet ex his que not. ſ. qui filij ſint legiti. §. qualiter. et a quo. verſi. et ſeq. ſed hoc non eſt preſumendū. arg. ſ. de ſtatu mona. in ſingulis. §. porro. ſic intelligunt. j. eodem. ſuper illa. vel dic qđ pena q̄ imponitur propter nimiā feſtinationem de qua dictum eſt a principio ſumme vſq̧ ad ſub. §. ſic vidiſti de pena. aliquando remittitur a principe: ſi enim filios non habeat ſolo reſcripto remittitur infamia. idem ſi filios habeat et ſolius infamie remiſſio poſtuletur ſecundū Bzo. ¶ Si autem poſtulet remiſſionem certarū penarum ſupplicatur: licet ei: non tamen habebit aliquam vtilitatem reſcri. niſi filijs ex priore matrimonio natis pure et ſine conditione et ſine retentione medietatem vſuſfructus ſubſtantie ſue dederit inter ipſos equaliter diuidenda. quod ſi aliquis ipſorum moriatur relictis filijs: hi loco defuncti ſuccedunt: ſi nullos filios habebat: tunc ſuccedūt ei fratres matre excluſa: quod ſi omnes fratres ſine liberis moriātur vltimo ſuccedit hec mulier et ſic recuperat ſuum ſemiſſem ex morte vltimi fratris. alia autem bona inter matrem et fratres viriliter diuiduntur et poterant eſſe olim alij legitimi ſucceſſores: puta fratres conſanguinei ex parte patris tantum: vt. C. ad tertul. ſi qs. et. l. ſi qua. et in auſ. de nupt. §. pene ſiquidem. ¶ Sed hodie non eſſent legitimi: quia mater prefertur fratribus coniunctis ex altero parente tantum. vt in auſ. de heredi. que ab inteſtato. §. ſi igitur defunctus. ſi ergo a principe remittitur infamia: vt. ff. de his qui not. infa. ſolet. et. j. de ſimo. ex diligenti. in fi. et. ſ. de ſentē. et re iudi. cū te. et etiā ſenatu: vt. ff. de poſtulan. l. prima. §. de qua. multofortius ab apoſtolo: vt. j. eod. ſuper illa. quia mulier mortuo viro ſuo ſoluta eſt a lege viri ſui: ergo iuxta preceptum apoſtoli ſtatim nubat in domino: vt ibi dicit. ¶ Sed nunquid alie pene remittuntur: et ita videtur quia ſi circa principale diſpenſatur in acceſſorium. arg.

§.titulo j.de prudẽtia.alias mulier de autoritate apoſtoli decipietur: quod non eſt dicẽdum:vt.C.de his qui ve.eta.l.j.nec debet eccleſia alicui inijcere laqueũ:vt.xvij. queſtione.ij.de viduis.ij. qz ⁊ in his ſacre leges non dedignant̃ ſacros canones imitari:⁊ iõ nulla iactura legalis infamie affici dʒ mulier que conceſſa ſibi ab apoſtolo vtitur poteſtate:vt.j.eodem.cum ſcðm. ¶ Et hoc quidam: vt Da.indiſt. ſcripſerunt. ⁊ eſt ratio:quia hodie matrimonia iure poli iudicantur non iure fori.ij.queſtione.iij.§.hinc colligitur.Jtẽ quare punietur ſi contrahat matrimoniũ. nam ⁊ talis dicitur caſte viuere. xxxj.diſtinctione nicena. ¶ Alij vero contra:quia nõ eſt veriſimile quod vno verbo omnia iura ſupra dicta ⁊ ſic rõnabilia voluerit apoſtolus ſubuertere.argumen.§.de electio. eccleſia. et licet indiſtincte dicat apoſtolus . mulier mortuo viro ſoluta eſt a lege viri nubat in domino:tamen cum diſtinictione poteſt intelligi nubat ſcilicet poſt annum:nullo filio prioris matrimonij ſuperſtite. ⁊ ſic quod lege omiſſum eſt non omittetur religione iudicantis. argumen.ff.de teſti.queſitum ſcio.et argu.ij. queſtione.iij.§.hinc colligitur. ¶ Et hoc patet ex hoc quod in.c.vltimo. j.eodem. hec verba continebantur extra.iij.cum igitur ad ſecunda diſponas vota.tranſire : ſciens.quod nubere melius eſt ꝙ vri:tuum in domino ꝓpoſitum commendamus : et ne id tibi vel ei qui te duxerit in iacturam vel infamiam ab aliquo imputetur autoritate preſentium expreſſius inhibemus:que hodie ſunt reſecata per compilatorem : quaſi voluerit intelligere quod infamia remittatur per apoſtolũ: ſed non iactura aliarum rerũ. ¶ Uel dic mediam viam tenendo quod pene quas poſui a principio vſqꝫ ad ſub.§. ſic indiſtincte remittuntur.ſed alie locum habent. ¶ Tamen de veritate et rigore iuris indiſtincte puto veram opinionem Da.quam not.§.eodem.verſicu.ſed nũquid. quia nihil ad imperatorem vel leges quo ad matrimonia: vel ex ipſis ſequentia:vt apparet in his que not. §.qui filij ſint legiti.§.qualiter ⁊ a quo.ver.⁊ in ſumma hec maioritas et ſequenti. ⁊ hoc videtur Jr.voluiſſe:vt not.§.de ſucceſ. abinteſta. ſub §.ſi vidiſti.verſic. vbi nulla ſecundarum nuptiarum ſit mentio.et. §. eodem.§. proximo. ſub.§.vltimo.in fine.

¶ Explicit Liber Quartus.

¶ Jncipit Liber Quintus.

¶ De accuſationibus:denunciationibus: ⁊ inquiſitionibus. Rubric.

Utinam ſaperent hões ⁊ intelligerent:ac nouiſſima prouiderent. Sed oẽs ſumus filij ade:et ideo peccatores. Et quia maleficia non debent remanere impunita: dicamus qualiter puniantur filij ſuſcepti ex matrimonio: de quo.§.premiſimus. ¶ Uel ſic.egimus. §. de ciuilibus actionibus:nunc de criminalibus. ¶ Uel ita.viſo de accuſatione matrimoniali in ſpecie.§.vel proximo qui matrimonium accuſare poſſunt.nũc de accuſationibꝰ plene ⁊ generaliter,tractandum eſt.ſic videamus de accuſationibus denunciationibus ⁊ inquiſitionibus dicentes . ¶ Quot modis puniatur crimen alicuius. et quidem quinqꝫ. ¶ Accuſando. ¶ Excipiendo. ¶ Denunciando. ¶ Jnquirendo. ¶ Sine ordine vt in notorijs:vt.j.eodem.ſuper his. ⁊.c.qualiter. ij.§.penul.nec contradicit illud.c.ſuper his. nam verũ eſt ꝙ crimẽ tribus modis põt apponi vt ibi.ſed quinqꝫ modis agit̃ ſiue queritur de criẽ ⁊ꝑunitur.vt ſupra dictum eſt de ſingulis igit̃ ſingulatim ⁊ per ſe videamus.

¶ De accuſationibus. Rubrica.

1 ¶ Accuſatio quid ſit.
2 Accuſare qs poſſit.Et qui prohibeantur. 3.
4 Monachus an poſſit accuſare abbatem ſuũ vel priorem.
5 Laici an poſſint accuſare clericos.
6 Accuſari quis poſſit . Et in quibus caſibus fallit. 7.
8 Procedi qualiter debeat in accuſatione.
9 Accuſatus ſi ſit legitime citatꝰ: ⁊ nullo modo veniat:an notabuntur bona.
10 Mulier ſi grauiſſimum commiſerit crimen qualiter punitur.
11 Captiuus ſi euaſerit cuſtodiam qualiter puniatur cuſtos.
12 Effectus accuſationis quis ſit.
13 Committens crimen ꝓpter quod merito decapitandus eſſet:ſi mutetur in penam pecuniariam non poteſt conqueri:et quare.
14 Mortale crimen quodlibet an inducat depoſitionem.
15 Clericus ſi confitetur crimen quod fecit ante ordinationẽ ſuam:vel conuincitur peccaſſe ante ordinationem ſuam an poſſit officio frui.
16 Penitentia pacta de aliquo crimine an poſſit ſuper eo accuſari.
17 Epiſcopus licet honorẽ dare poſſit:non tñ poteſt ſolus auferre.
18 Electus in epiſcopũ ⁊ confirmatus an poſſit

aud ire

audire cauſam clericorum criminalem.

Ic uidendum eſt. Quid ſit accuſatio. ¶ Quis poſſit accuſare. ¶ Quis accuſari. ¶ Qualiter procedatur in accuſatione. ¶ Quis ſit effectus accuſationis.

1 a Quid ſit accuſatio. [a] Et quidez criminis alicuius hois apud iudicē competentem inſcriptione interueniente legitima facta delatio. vnde ⁊ accuſare nihil aliud eſt ꝙ reum criſ aliquez per libellum deferre vel facere ad vi dictam: vt hec colliguntur. J. eo. ſuper his. C. qui accu. non poſ. cum rationibus. ⁊. l. ignorat. ⁊. l. ſi quis ex familiaribus. ibi ſcius eſtimationem ⁊c. ff. de accu. libellorum. ibi reaz deferre ⁊c. ⁊ de priua. delic. l. vlt. ⁊ ad. l. iul. de adul. l. ij. §. ſi publico. vbi deficit accuſator qz libellus non fuit oblatus. ⁊ arg. ff. de ſuſpe. tuto. l. iij. §. preterea. ſed hoc fallit in caſib⁹ in quibus non cogitur aliquis inſcribere: vt not. J. §. qualiter.

2 b Quis † poſſit accuſare. [b] Et quidez qui cunqꝫ non prohibetur: ſicut in edicto de procuratoribus ⁊ de teſtibus/ ⁊ de matrimoniis conſueuit dici: vt. ff. de procura. l. mutus. ff. de teſti. l. prima. S. de ſpon. cum apud.
3 ¶ † Prohibentur aūt quidam propter ſexum vt mu-
c lieres[c]. vt. xv. q. iij. de crimine. ij. q. j. prohibentur. ff. eo. l. ſi. ⁊ hoc regulariter verum eſt. Fallit autem in caſibus. Admittuntur enim
d in ſimonia[d] legis iulie. de annona. ⁊ maieſtatis ⁊ cornelie. teſtamenti hereſis. fraudati cenſus. fraudate annone ⁊ ſuſpecti crimine. xv. queſt. tertia. ſane nemini. ff. ad legem iuliam de anno. l. vltima. ⁊ ad. l. iuli. maieſt. in queſtionibus. ⁊ de accuſ. l. ſecunda. inſtitut. de ſuſpe. tuto. §. primo. ⁊ que proſequuntur ſuam iniuriam vel ſuorum: quia tunc ſemper omnes admittuntur. ff. eodem. l. prima. et lege ſecunda. reſpon. prima. ⁊ qui appellatione ſuorum contineantur ibidem legitur. ¶ Sed ⁊ ſecundum iura canonica admittitur mulier in crimine fraudate annone. ij. queſtione prima. prohibentur. §. mulierem. ¶ Simonie infra de ſimo. tanta. ⁊ idem dici poteſt in exceptis aliis criminibus: puta dilapidationem. ij. queſtion. ſeptima. quapropter. nam equiparatur crimini fraudate annone in quo mulier admittitur vt dictuz eſt. ¶ Et not. quod in caſibus in quibus mulier admittitur non inſcribit: nec in turpil. incidit. ff. ad turpil. l. prima. §. accuſatione. ⁊. leg. mulierem. nec ob. C. ad turpil. ſi femina. nam ibi deſtitit ab accuſatione pacto corrupta.

¶ Alij propter etatem vt pu-
e pilli[e]. ij. queſtio. prima. prohibentur. ff. eodem. qui accuſare. ⁊. l. ſecunda. §. pupillus. niſi in caſibus in quibus admittuntur tutore auctore. ff. eodem. l. prima. §. primo. ergo cum pupillus prohibeatur relinquitur ꝙ adultus auctoritate curatoris valeat accuſare. ff. de auto. preſtan l. datur. argu. ff. eodē. qui accuſare. ⁊ de popu. act. l. mulieri. C. de auto. tutor. clarum. licet de adulterio accuſare non poteſt etiam adultus niſi velit thorum proprium vindicare. ff. ad. l. iuli. de adulte. ſi maritus ſit in magiſtratu. §. lex. ¶ Item ſecus in teſtimonium: quia in criminalibus teſtificari non poteſt minor viginti ann. vt. ff. de teſti. in teſtimonium. ¶ Alij repelluntur pro-
c pter bonum publicum: ne ſcilz ledatur res publica: vt milites qui iurant ſe non euitaturos mortem propter rem publicaz vt. C. qui accuſa. non poſſ. l. nō prohibetur. ⁊. l. ſi crimen. ſic et hi qui magiſtratum ⁊ poteſtatem habent prohibentur aliū accuſare durante officio: quia nec ipſi interim ſine fraude cōuenire poſſunt. ff. ad legem iuliam. de adulter. ſi maritus ſit in magiſtratu quod intelligas de his qui habent merum imperium: ſecus in modicis ſm Goffredum. ff. de iniur. nec magiſtratibus. ⁊ de accuſ. qui accuſari. ¶ Alij propter crimen:
d quia criminoſus criminoſum accuſare non poteſt. iij. queſti. vij. qui ſine. ⁊. capitul. poſtulatus. ⁊. §. porro. ad fin. j. queſtio.
e prima. mulieri. etiam ſi modo non ſunt criminoſi: quia ſufficit ſi fuerunt ſex. queſti. prima. crimen. xxv. diſtincti. capitulo vltimo. ſuper quo vide ſupra de teſti. §. quis poſſit eſſe teſtis verſiculo fama. ⁊ ſequen.

¶ Hac eadem ratione ⁊ infames repelluntur[f]: vnde condē-
f natus de crimine repellitur cū infamis ſit. ff. eodem qui iudicio. ſed ſecūdum. l. hoc verum eſt ſi extraneum accuſare velit

a ¶ Quid ſit accuſatio. adde. c. plerumqꝫ. ij. qō. vij. l. ſi ignorat. C. ꝗ accuſ. non poſ. l. liberorū. ff. de acc. Bal. i l. j. C. ex de li. defunc.

b ¶ Quis poſſit acc. adde bald. l. qꝺ ſenat⁹ ff. de iniu. bal. in. l. j. ff. de publ. iudic. bal. in. l. j. ff. de iure fiſci.

c ¶ Propter ſexū. adde ſpe. e. ti. ꝟſ. itē ꝙ a muliere. ⁊. l. ſenatus. ⁊. l. ꝗ crimen. ⁊ ibi Cy. C. ꝗ acc. nō poſ. Fallit qn̄ pſequitur ſuam vl' ſuorū iniuriā. ſm Jo. de ana. in ca. ſup his. in ſi. i. iiij. col. de accuſ.

d ¶ Admitūtur. adde tex. in. c. tāta. d ſimo.

e ¶ Propter eta. ad. an tal' poſſit accuſaꝛ ſi autori. ꝓtorie. vide p ang. in. l. j. in. §. pupillis. ff. de accuſ.

f ¶ Et infames. adde an tal'. poſſit accuſaꝛ

alium iſa‑
mem.v ide
p ſpe. ti.de
acc. in.§.ſ.
ver. item q
infames.&
eum ſequi
tur ange.l
l.qui accu
ſare. in.ſ.
colum.ff.de
accu.

ſed accuſatorem ſuum reaccuſare poteſt: ſi ciuitatem vel libertatem non amiſit: puta quia non eſt deportatus nec in metallum damnatus ſed relegatus.vt.ff.de publi.iudi. is qui. quod mirabile videtur qz condemnatus publico iudicio infamis eſt.ff.de public.iudi.infamen. Sed forte ei remitti debet ſi prouocatus voluerit ſeul ciſci.argu.ff.de bo.lib.qui cum maior.§.ſi libertus.& ſi obtineat non videtur calumniari: ſecus ſi ſuccumbat. ff.eodem.ſi cui. §.primo. de bonis eorum qui ante ſententiam.l.ſ. ſcdm Azon. hec tamen ſm canones non procedunt: vt patet infra eodem ver.eadem ratione.& ſequen.

¶ Sed & illi propter crimen ſuum prohibentur qui ad ſacrilegos magoſque concurrunt. ij queſt.ſeptima. quiſquis.

¶ Alij propter preiudicium vt ſi accuſo te de furto. ſerui mei mihi die martis ſubtracti: tu accuſas me q ipſum precedenti tempore interfeci: hic enim tua ſecunda accuſatio preiudicat mee prime.vt.C.qui accuſ. non poſſ.lege prima. ¶ Alij propter ſuſpitionem calumnie vt qui ſemel calumniati ſunt. ff. eod.ſi cui.§.iſdem.ibi ſi cauſam &c.vel quia ſemel deſtiterunt. ff.ad turpil.l.ij.infra eodem veniens. & qui ſubornati contra me falſum teſtimonium tulerunt quia tunc preſumuntur inimici mei quare me accuſare non poterunt.vt infra eodem. cum.p.manconella.&.l.meminimus. ¶ Ergo inimici & ſuſpecti repelluntur: vt.iij.q.v. quia ſuſpecti & cohabitantes inimicis ſeu amici inimicorum quia infeſtationes blaſphemie affectio ſolet amicitie incitare vt infra eodem repellantur. et cap.cum oporteat. C.de inoffi. teſta.liberi.ff. de offici.prefec. vr.l.j.§.cum patronus.

a ¶ Inimici
tie repellū
tur. adde
c.nulli epo
rum.iij.q.v
ij.& per ar
chi.in.c.ac
cuſatores.
iij. q.v.

¶ Sed que inimicitie repellantur[a]. dic iſtud arbitrarium eſſe: quia et in fraudem hoc poteſt quis aſſerere: vt etiam a teſtamento repellantur: vt.J.eo. inquiſitionis.et de ſimo.per tuas. ¶ Eadem ratione repellitur ſm canones accuſatus et condemnatus ſi velit accuſare accuſatorem ſuum quamuis Azo contradixerit. vt no.ſ.ver. alij propter crimen. ¶ Sed certe ſuſpectus eſt ergo repellendus infra eod.cum.p. ¶ Talis enim infamis eſt ergo non audietur niſi ſuam vel ſuorum iniuriam proſequatur.ſ.de teſti.c.fi.ff eod.qui iudicio. ¶ Jmo nec pendente accuſatione ipſum reaccuſare poteſt nec alium accuſare: qz timendum eſt ne ſocios habere vellet: et tñ non minus arderet.ij. q.e. j. multi.i fi.iij.q.xj.c.ſ.ſ.de teſti.c. vl.ff.de pub. iudi.is qui. Sed hoc intelligas qñ vult me reaccuſare de pari vel minori crimine nec proſequitur ſuam iniuriam vel ſuorum alias ꝯ: vt.C.qui accu.non poſ.neganda.& qui po.in pig.ha.l.fi.nam de maiori pōt: vt iij qōe. xj. neganda.& patet.ſ.ver.alij propter preiudicium.C.de adul.adulteri. ¶ Alij propter ſuſpitionem turpis queſtus.ſ.qui matri.accu. non poſ.ſignificante. hac ratione repellitur is qui duos in diuerſis iudicijs accuſauit: et vult accuſare tertium iudicio nondum finito ſed & ſi duos in eodem libello accuſet: quamuis coram eodem iudice tertium accuſare nō poteſt: niſi ſuam vel ſuorum iniuriam proſequatur.C.qui accuſ.non poſ.cum rationib[9].et.ff. de adul.inter liberos.§.vlt.&.ff.eo. hos accuſare.§.iul'. & hac ratione repellitur qui ob accuſandum vel non accuſandum vel teſtificandum vel non teſtificandum: aliquid accepit in quo caſu preſbyter videtur ſimoniam committere.J.de ſimo.nemo.& talis in.l.iul'.repetun.incidit.vt.ff.ad.l.iul'.repe.l.j.§.j. &.ij.et.l. eadem.§.fin.& in.l.corn.q.ſ. concuſſionis.

¶ Alij propter participationem eiuſdem criminis.J.de adult.c.pe.& vlti. &.ſ.de teſti.veniens.ſ.C.de lib.cā.ſi filium.vnde & maritus repellitur propter lenocinium.ff.de adul.l.j.§. ſi publico.& hoc intelligas.ſ.participem non admittendum eſſe: niſi forte denūciatiue ſeu exceptiue agatur.ſ.de teſti.qm.J.de adul.ſignificante ſm Gof.& iunge quod no.ſ.de cōfeſ.§.qualiter.verſ.contra ſe.& ſeq. ¶ Alij propter reuerentiam ſiue conditionem ſuam: vt quia ſunt liberti vel liberi vel ſerui: vel familiares quibus & imponuntur pene varie pro varietate perſonarum.ff.eo.qui accuſare. in fi.et.l.hi.reſpon.§.j.et.C.qui accuſ. non poſſ. iniquum.et.l.ſi quis ex familiaribus. & l.vlti.

¶ Sed nec beneficiati admitti debent ꝯ eccl. ſ.de poſt.c.fi.nec liberti eccleſie ꝯ eccleſ. xij. q.ij.liberti.&.c octaua.ſm Gof.tñ familiares admittuntur ꝯ epm.J.eod.nulli.& canonici ꝯ prelatum.J.e.l3.&.c.veniens.& monachi ꝯ abbatem.J.e.olim.Jo.A.&.p.&.c.ex pte. Hoc aūt non eſt ꝯ eccl.cui expedit vt malus prelatus

re moneatur.ptz.j.eo.qualiter.ij.z.c.ſlatorū ¶ Alij propter paupertatem:vt q̄ minus q̄ quinquaginta aureos habent in bonis:vt.ff eo.alij.z.l.nōnulli. ¶ Alij propter parentelā primus nāq;:puta frater: z ſi de leui crimie accuſare poſſit:de magno tn̄ non pōt niſi pſequatur ſuam iniuriam vel ſuorū.vt.C.qui accuſa.non poſ.ſi magnū.et.l.propter. z.l.ſi ſororem.ff.eo.hi. Sed hoc fallit in liberis:vt in ea.l.§.j. ¶ Hec omnia inuenies.ij.q.j.prohibentur.ff.eod.qui accuſare.iij.queſt.vlti.cap.j.et.c.omnibus.

¶ Admittuntur oēs ſupradicti excepto inimico capitali q̄ nunq̄ admittitur.iij.qō.v.c.ij.z.j.de ſimo.lz.z.c.per tuas.etiā in exceptis criminibus de quib⁹ dixi.ſ.vt prohibentur. et.eſt de exceptis hereſis:in quo frater admittitur.ſ.de preſum.lr̄as.z ſimonia.z tn̄ nō admittitur inimic⁹.j.eo.cum prela.xv.qō.iij ſane.z.c.nemini j.de ſimo.tanta.ſ.de cōfeſ.c.j.xl.diſt.ſi quis papa.al's aūt etiā cōtra clericos q̄ annua erant male fame admittūtur in his criminibus ēt laici crioſi.ij.q.j.in prls. j. de ſimo.tāta.z.c.per tuas. ibi tales ꝯ talem. et alijs vero laicus vel quiuis alius q̄ eūdez ordinē non hꝫ accuſare non poſſet. ij.qō.vij. ipſi apoſtoli.z.c.teſtes.z per totū. niſi ſuam vel ſuorum iniuriā proſequantur in quo ad teſtimonium nō admittūtur:vt.ſ.de teſti. de cetero. ¶ Hoc aūt qō dictuz eſt qō non auditur ille qui minor eſt in ordine volens accuſare maiorē corrigitur.ij.q.vij.lator.z.c.preſumunt.nā clericus epm̄ accuſare poteſt. vt ibi.z monachus abbatē in quo caſu cum pprium non habeat:dꝫ ei prouideri de bonis monaſterij.vt.j.eo.ex parte.z.c olim.J.U.et p.§.fin. z idem videtur dicendum in ſingulari ſi egeat:quia nihil intereſſe videtur quo ad hoc vtrū proprio carere debeat vel careat imo plus eſt factis q̄ verbis.ff.de legi.de q̄bus.ſ.de app.vt nr̄ m.ergo ſubueniendū eſt mendicanti z egēti.ar.ſ.de preben.cum ſm aplm.ſ.de renun.ad ſupplicationē.ſ.de ſol. odoardus.ff.de fur.itaq; fullo.xcij.diſt. diaconi.igitur in hoc caſu fortius eſt ſubueniē dum ſeculari q̄ regulari qui forte proprium hꝫ.ſ.de ſta.mo.ſuper quodā.z.c.cum ad monaſterium.§.j. ¶ Ideoq; regulari loculos habenti dico occurrendum:z hoc auxiliuz denegandū.ſ.de offi.or.q̄to.ſ.ne cle.vel mo.c.ij.z ſeculari egēti ſiue clericus ſiue laic⁹ ſit: de bonis cōibus ſiue in quib⁹ ius hr̄e pſumitur:dico ſubueniendū.nam z hec volūt iura. C.de ordi.cogni.l.ſi.ff.de inoff.teſta. ſi inſtituta.§.pe.ff.de petit.here.diuus.§.ſed z ppter familie.z.l.heres furioſi.§.ſed z ſi.ff.de liber.agno.ſi q̄s.§.ſolent.z.l.ſi neget.ff.de iure de libe.filius.ff.vt in poſ.leg.l.pe. ¶ Quid ſ ſi cōtingat mr̄imoniū accuſari: et mulier non habeat quid expendat: dico maritum cōpellēdum ad expenſas mulieri faciēdas.vt arg.in predictis iuribus z potiſſime in duob⁹ vltimo allegatis:z in his q̄ no.ſ. q̄ matri.accu.poſ.ſub rubrica. a ſi mulier petit in virum.ver.q̄d ergo de expenſis. in quarū q̄ntitate z eſtimatione dignitatem z facultatē mariti conſiderari opꝫ.arg.ff.de leg.iij.ſi filie.ff.d ali.z ci.le.cum alimenta. ff.de iur.do.quero.z.l.cum poſt di-
4 uortium.§ gener. ¶ † Poteſt igitur monach⁹ abbatē [a] ſiue priorem ſuū vbi abbas nō eſt accuſare vt dixi:ſed alium accuſare non.vt.j.eo.ex parte. q̄ intellige cōtra voluntatem abbatis:ſed de voluntate abbatꝫ admitteretur vtilitate monaſterij exigente.arg.ſ.de poſtu. ex parte.C.de bo que libe.l.vlt. ij.q.vij.cum paſtoris. alias niſi interſit monaſterij non ſufficeret licentia abbatis:cuz mortuus ſit mundo.xvj.qōe.j.placuit.q̄uis denūciare poſſit ad penitentiam non ſolū fratrē:lꝫ ēt extraneū quelibet fidelem ēt abbate ꝯdicente.ad hoc eni tenetur q̄libet ſm hug.qꝛ gnal'r dictuz eſt:ſi peccauerit in te ff tuus zc cuius dicti ſiue precepti executionem nulla obligatio iuramenti vel voti:vel obedientie/vel profeſſionis debet impedire:cum magis obediendum ſit deo q̄ hominibus. ad hoc.xj.qō.iij.iul.ſupra de iur. do. quemadmodum.§. vltim. et de iud.nouit ij.queſt.prima ſi peccauerit ſupra de teſti. in ol.ſm.T.de hoc.j.in rubrica d denun.§.quis poteſt. ¶ Alij vt Ala.et.S.na.intelligunt q̄ q̄nis monaſterij nō interſit:monachus tamen accuſare poſſit de licentia abbatis.ij.queſ.vij. cum paſtoris aſſend.dicto.T. ſcilicet qō non admittatur monachus ad acuſationem alterius niſi interſit monaſterij ab bate nihilominus impetrante:cum nec aliter etiā in ciuilibus admittatur.vt.ſ.de ſyndi.

a ¶ Monachus abb. adde gl.in c.cū paſtoris.ij.q.vij et an antiq̄ eū accuſet requiritur q̄ ab eo petat veniaꝫ vide p Jo. an.i addit. ſpec.tit.de inquiſitio.in §.vl.in pn̄. roſ i ſuis li bellis in ti. de ſta.mo. in verſ.ſed qm̄.et p archi.iij.q.j. in ſumma.

a ¶ Qđ dcm̄ eſt ꝺ laicis nō admittendis. ad de.e.ex pte adc.ꝺe teſ. c. cum. p. mãconella.ca. cum oportea. ꝛ.c.qualr: de acc.ꝛ p glo. ſũme. ij.qō.vij

b ¶ Nō mortuus. adđ glo. ſũme. xxiij.q. ij. ꝛ in.§.p cōtrariũ.iſti. de here. q̄ abinteſta.

c.vnico ꝛ de poſtula. ex parte.

5 ¶† Super eo aũt qđ dictũ eſt

a de laicis nō admittēdis [a] ꝯ clericos dixit Baze et Melēdus ꝙ laici bone fame admittunť ꝯ clericos ꝛ illa.c.ij.q.vij.ꝛ.c.ſ. ꝛ.ij.ꝛ p totũ intelligunt de laicis crioſis ſꝫ eis' apte ꝯdicit. ſ.teſti.de cetero. niſi i exceptis criminib⁹: vt dixi. In illis em̄ dicũt quidā qđ oēs laici crioſi ꝛ infames admittunť ad accuſandũ ꝛ teſtificandũ:etiaꝫ meretrix.ſ.de ſimo.tāta. ¶ Alij dicunt qđ null⁹ laicus admittiť ꝯ clericos etiā in exceptis cribus: niſi grauata ſit eoꝝ opinio:vel niſi qs ſuā vel ſuoꝝ iniuriam ꝓſequať:prout no.ſm Ds.ſ.e.ver.admituntur.et ſic ſentit Goff. qꝛ gnāľr ꝓhibenť laici clericos accuſare. ij.qō. vij.ipi apľi.ꝛ.c.teſtes.ꝛ p totũ. Si q̄ras in quo ſint ergo cria excepta.rñ.qꝛ infames admittuntur ꝯ laicos nō ifamatos ꝛ ꝯ clericos infamatos. ij.q.ſ. in primis. ¶ Itē in teſtes admittũť etiā ꝯ clericos alijs adminiculis interueniētib⁹.ſ. de ſimo. licet. ꝛ.c. per tuas.ſcđm Goff. ¶ Tho.vero mediā viaꝫ eligens dixit ꝙ ſi oēs laici ſint bone vite ꝛ bone fame ꝛ clerici ſiľr admittuntur laici exceptis crib⁹ in alijs minime:niſi ꝓſequanť ſuam iniuriā vel ſuoꝝ:vel niſi in caſu.ſ.de ſer. non ordi. nullus. al's hec cria non videnť excepta.ſi vero clerici ſunt crimioſi vľ infames tales non admittuntur niſi et clerici fuerint male fame quia tunc admittuntur niſi ſint inimici:vt colligitur.ſ.eođ. cum p.ꝛ de ſimo. tāta. per tuas. lꝫ heli.ſ.de teſti.de cetero.ij.q.ij. in primis.circa fi.Itē excipiũtur participes:vt.ſ.de teſti.veniens.ſ.ꝯ laicos vero ſimoniacos quilibet ꝛ indifferenter admittitur ad accuſandum ꝛ teſtificandum:vt.ſ.de ſimo.tanta.reſpon.ſ.ꝛ.c. ꝓcedē.ſi dñs.ꝛ c.licet.§.ꝛ qꝛ. exceptis cōſpiratoribus et inimicis capitalib⁹ vt ibidem.§.vlt. ¶ Dixit tamē Ioā. qđ laici ſi bone fame ſint

poſſunt accuſare ꝓlatũ ſuũ:qꝛ ītereſt bonum hr̄e prelatũ.ar.ij.q.vij.clericos. xxiij.diſ.c.illud. ſed ſm eundem cōior eſt opinio qđ non poſſunt niſi ſuam vel ſuoꝝ iniuriaꝫ ꝛc.vt.ſ. ¶ In fi.no.regulariter hoc verũ eē qđ ꝗlibet admittitur ſi ſuā vel ſuoꝝ iniuriā ꝓſequať. vt no.ſ.e.ver.ꝓhibenť.ꝛ ꝓbať.ij.q.ſ.ꝓhibentur.ff.e.hi tñ.iij.q.ſi.oībus. ¶ Itē hoc regulare eſt qđ qui non poteſt accuſare: nec denũciare:nec teſtificari:nec ordīes recipere: ꝛ ſic hec quatuor regulariter equiparanť vt probantur hec.ſ.eodē.cum oporteat.ꝛ.ſ.de teſti. c.vlti.ꝛ.ij.qō vij.teſtes. ¶ Fallit qꝛ aliqñ pōt quis accuſare qui nō pōt teſtificari:vt.ſ.qui matri.accu.non poſ.c.vlti. ꝛ de teſti. licet. ij. ¶ Item aliqñ quis pōt denũciare:ꝛ non poteſt accuſare.ſ.de deſpō.impu.ad diſſoluendum.ꝛ de iureiur.quēadmodũ.§.vlt. ¶ Igiť ſi legitim⁹ nō fuerit accuſator nō fatigeť accuſatus.ſ.eo.c.ſ.niſi intm̄ vt ſi forte infamat⁹ ſit purgatio indicatur.ſ.e.veniens.in fi.ſ.de coha.cle.ꝛ mu.c.pe.ſ.de confeſſis.c.ſ. in fin. ij.q.v.preſbyter. vel vt iudex ex officio inquirat.ſ.eodem.qualiter.ij.ſ.de collu. detegē.crimina.ſm Goffre.

6 Quis† accuſari poteſt. Et qui deꝫ maſculus et femina ꝓſens tm̄:non abſens:vnde contra abſentem libell⁹ nō poterit offerri:vt C.eo.abſentē. ꝛ de exhi.vel tranſferēdis reis.

b l.ij.v.q.ij.relatum. ¶ Item viu⁹ nō mortu⁹. xxiij.diſt.illud.xxxiij.qō.ij.admonere.niſi in caſibus quos habes.ff.e.ex iudicioꝝ.ꝛ ad.l. iuľ.pecul.l.vl. ¶ Itē de hereſi.xxiiij.q.ſ.c.fin. vel ſi heretic⁹ inſtituit heredes. ſ. de here.ſi quis eps.vel ſi in notorio crie deceſſerit.lxxxvij.diſt.neqꝫ.xxiij.qō.v.placuit. Item in crie apoſtaſie.C.de apoſta.apoſtatarum. ꝛ.l.iuľ. mares.ꝛ repe.vt dicunt.ll. ſuperiores. ſꝫ ꝛ ſi conſciuerit ſibi mortem vel poſt litem ꝯteſt. vel poſtꝗ deprehēſus fuit in ſcelere auferũtur bona heredib⁹:qꝛ duri⁹ eſt ſeipm̄ occidere ꝗ̄ principē trucidare.ff.de bo.eo.qui ante ſen.mor.ſibi cōſci.l.iij.C.ſi re⁹ vel.accu.mor. fu.defuncti. ¶ Si vero pendēte appellatione moriatur ꝛ bona expſſim adempta ſunt perficienda appellatio eſt. Si aũt tacite extinguitur crimē:per ꝯñs ꝛ. q. bonoꝝ:vt.C.ſi re⁹ vel accu.mor.l.vl.ꝛ vide ſuper hoc qđ not.ſ. de appel.§.quid ſi pendēte appel. et de clan. deſpon.§.quam penam.ſub.§.parimodo. ꝟſicu.nunquid ergo. ¶ Accuſať pubes ꝛ etiā impubes:dummodo capax ſit intellectu: vt ff.de re iudi.pupillum.not.de hoc.ſ.de delic. pue.verſicu.patet ex ſuperioribus. et ſeq. et verſicu.ſed nunquid. vnde et ex ingratitudine in ſeruitutem redigitur:vt inſti. qui. mo. tu.ſin.§.item ſi in ſeruitutem.et accedit.C.de

pe. impunitas. ¶ Pōt accuſari liber: pōt et ſeruus: ſed non de oī crīe: q2 non de illo qd pe cuniariā penam imponit: cū propriū non ha beat: ergo non accuſatur. l. iul. de vi priua. inſti. de publi. iudi. §. item. l. iul. de vi priuat. ¶ Itē non accuſatur. l. illa q̄ imponat penā amittende ciuitatis: q2 nec ciuis eſt/ nec ca put h3 de iure ciui. vñ nec. l. pōpeia de pari. accuſatur: q2 pr̄em non h3: imo ſpurius itel ligitur: vt. C. de ſuis ꝛ legi. ex libere. ſ3 de iur canonico: q2 a naturali origine habuit puni tur. arg. in his q̄ no. ē. de ꝯiug. ſeruo. §. j. et §. et an conſenſus. et qui fi. ſint legit. §. an vtrū q3 genus alatur. natura eñ olim cōis eſt: ſic et deus ꝛ ius canonicū. vñ maiori ſimplicita te gaudet: ꝙ ciuile. ē. de iudi. dilecti. Itē nec l. cornelia. de iniu. forte accuſari pōt: q2 ſolet plerūq3 imponi pena amiſſionis ciuitatis ar bitrio iudicis: vnde cornelius actor illius. l. ait nec hac. l. accuſaretur ſeruus. ¶ In hac tñ. l. ꝛ oībus ſupradictis in quibus ſeruū ac cuſari non poſſe diximus intelligas quo ad penā ſtatutā ꝛ ordinariā infligendā: recipie tur ergo accuſatio vt duriorē penā patiat. l. corporalem ꝙuis pecuniariā effugiat. S3 ꝛ illud certum eſt q3 pena metalli ꝛ natura lis mortis ſeruis cōuenit. cōprobātur hec. C ad. l. iul. de iudi. pub. ſeruos q̄. in fi. ff. eo. hos §. oībus. Sed ꝛ dñs ꝑ ſeruo poteſt defenſio nem ſuſcipere. ff. eo. ſi ſeruum. ꝛ de publi. iu di. ſciendum. nūquid igitur monach9 pōt ac cuſari vtiq3. vt pt3. j. de ſimo. dilectus filius. A. nō tñ quo ad penam pecuniariam: q2 pro prio caret. xij. q. j. nolo. niſi forſitan abbas vel let eum defendere: ſicut de ſeruo dictū eſt ſu pra. ꝛ adde qd not. j. de ſimo. §. qua pena. ſub §. per iudicem. ¶ Licet autē dñs poſſit re cipere defenſionem ſerui vt proxime dixi: aliud eſt in libero accuſato cuius defenſionē quo ad principalē cām nullus recipere po teſt: ꝙuis admittatur ad allegādas cauſas abſentie. l3 Mar. cōtra dixerit: vt probatur. j veniens. C. eo. reos ff. de pub. iudic. l. vlti. §. j. vtrum aūt hoc indiſtincte ſit verum: que[r]ūt aliqui: ꝛ dicas q3 nō imo diſtincte: vt not. ſu pra de procu. §. ꝛ in qua re. ¶ Et de filiſſa. certum eſt q3 accuſari poſſunt ſm Azo. Sed et ſeruus mittendus eſt ad ſedem apoſtoli: ſi clericum percuſſit ſm diſ. decret. j. de ſenten. excommu. relatum.

7 ¶ Regulariter † igit verū eſt q3 pōt qlibet ac cuſari. fallit tñ in caſib9. ¶ Primo excipiunt q̄dam pſone in ppetuū propter ſumme digni tatis honorē. ꝛ q2 ſolute ſunt legib9 vt papa ꝛ imperator q̄ ſup ſe iudicē nō hñt: vt p3 l his q̄ no. ē. q̄ fi. ſint legi. §. qualr ꝛ a q̄. ꝛ de cōſtit. §. qñ ꝯſtitutio. verſ. rō. ſed dic q3 imperator rō ꝯ ne pcti accuſari pōt corā papa cui oēs reges et principes peccōrꝫ ſubditi ſunt. vñ ꝛ imperator in his ſub mittit ei caput ſuū. ꝛ. l. ſuas. vt C. de ſum. tri. l. vlt. et. l. j. ꝛ in au tē. vt clerici apud ꝓprios epōs cōuc. §. ſi vero eccleſiaſticū. col la. vj ē. de iudi. nouit. ſup hoc vide qd no. ē. de ele. §. qs eligi. ſub. §. item ſciendū. verſic. nedū in prelatis. ꝛ ſeq. papa ergo tā ꝙ ſuperior oēs iudicat et ipſe a nemine iudicatur. vt. ix. q. iij. aliorū. ꝛ. c. ſeq. ē. de elec. licet. in fi. ꝛ. c. venerabilem. ¶ Excipit vnum ſolum crimen ſup quo a papa accuſari poteſt [a] conuo cato forte ſuper hoc ꝯcilio gñā li. vt. xl. diſt. ſi papa. et patet in his q̄ no. ē. de offi. leg. qd perti net. ver. illud quidē. ꝛ ſeq ſed ꝛ papa aliqñ ſe ſubmittit iudi cio imperatoris. vt. ij. q. vij. nos ſi incōpetenter. q2 ꝙuis minor ſit eſt tñ receptū q3 imperio mi noris iudicis ſe ſubmittere poſ ſit: vt ff. de iuriſdic. om. iudi. eſt receptum. ¶ Alij ad temp9 re cipiuntur propter honorē pu blicum ꝛ adminiſtrationē ſibi commiſſam vt magiſtratus. q̄ durāte officio non pōt niſi cir ca adminiſtrationē delinquat vt. ij. q. j. prohibentur. vñ ſi alis accuſaretur ꝙuis accuſatio admittatur differtur tñ exactio vſq3 ad fi. honoris ſui. vt. ff. ad. l. iulia. de adul. ſi adulteriū §. vlt. ꝛ. ff. eod. l. hos tñ. prima. ¶ Quid ergo de comitibus et alijs iudicibus ordinarijs nr̄i tpis. dicit meus dñs q3 pñt ac cuſari et cōueniri: ne ius meū in perpetuum amittā. nam. ll. ſupradicte loquūtur de his q̄ tpalem iuriſditionem hñt. vt ff. de iudi. pars lſarum. ꝛ de in ius vo. l. ij. vnde quod differe batur tunc non auferebatur. ff de iudi. ſi debitori. quare nec ſi bi nec ſuis poterat ius dicere cōtra ipſum poterat dici. vt. ff. de iuriſdi. om. iu. qui iuriſ. ho die ſecus ne ius meum amittā vel ipſe vel ſui ſuum cū perpe tui ſint ꝛ ordinarij naſcant nō creentur q3 pt3 ex mente. l. que dicit q3 vbi periculum erat ne actio tpe periret: audiebatur

[a] ¶ Super quo papa accuſari poteſt. Ad de doct. in ca. in fidei fauorē. de hereti. lib. ſexto.

vſq; ad litem p̄teſt.vt.ff.de offi. p̄to.ſenatus. quare ⁊ ep̄i accuſantur a ſubditis cū ꝑpetui ſint.vt pt3.ſ.§.proxi.ver.hoc ſ̄t.qđ dictū eſt. arg.tñ eſt q̄ nō pñt accuſari hi niſi primū ħ a principe fuerit ipetratū.ff.de fideic.liber.cū vero.§.vl.⁊.l.ſeq. Sed qđ dicit dñs me⁹ veriſſimū3 puto:legati ḡ dñi pape vel impatoris vel alij tpales durante admiſtratiōe nō accuſant.ff.e.l.hos.nec hi q̄ hñt ius reuocandi domū.vt.ff.de iudi.l.ij.qđ dic vt not.ſ.de except.§.qđ ſit effectus.ſub.§.itē effect⁹ eſt aliquoties.⁊ vide qđ not.ſ.de appel.ſub rubri. de recuſa.§.ex quib⁹ cauſis.de ſent.⁊ re iudica.ſub rubr.de ſent.§.qđ d3 ſniam.ver.ſ3 nūquid ſuis ⁊ ſeq. ¶ Aliqui ēt in perpetuū excipiūtur: puta ſi quis ſemel accuſat⁹ fuerit abſolutus ſup illo crimine non pōt decetero accuſari.j.eo.de his qui.xxxv.q.ix.veniam. ¶ Quia de delicto vnius hoīs ſepi⁹ querendum nō eſt.ff.nau.cau.ſta.l3 in fi.ſ.de offici. leg.l3 ſiue abſoluat ab obſeruatione iudicij: vt in.l.l3.ſiue a parte vel per abolitionem remiſſum fuerit:vel abſolutus ſit accuſatus p ſniam:q̄ remiſſum ſemel delictū in vltionez non reducitur.vt.xx.q.iij.ſi illic.⁊.q.iij.§.notandum.ij.q.fi.niſi in duobus caſib⁹.j.ſi accuſator ſcđs doceat primū preuaricatū fuiſſe:vt.ff.de preuari.l.iij.vel pſequat ſuam iniuriam vel filiorū:⁊ doceat ſe ignoraſſe accuſationē a primo fuiſſe propoſitā.vt.ſ.e.ſi cui.§.ijſdem. ¶ Sed nūquid pendente iudicio ſup vno crie pōt ab alio accuſari diſt.vt not. ſ.de or.cog.ver.ſin aūt vtraq; crimīalis.⁊ vſ. ſeq. ¶ Itē non accuſat is cū quo diſpenſatū eſt.qđ dic vt no.j.e.§.qđ ſit effectus.verſi.ſed nunquid. ¶ Itē ab alio delat⁹ aliū accuſare non pōt.ij.qđ.j.phibetur.qđ dic vt no.ſ pxi. §.ver.alij propter ſuſpicationem calumnie

8 Qualiter † in accuſatione procedatur. Et quidē libello oblato in pñtia accuſati.vt.ſ.dixi.§.proxi.rñ.j.qui d3 cōtinere nomē accuſantis ⁊ accuſati ⁊ crimē ⁊ mēſem ⁊ locū in quo cōmiſſum eſt.qđ dic vt.ff.e. libellorū.et in autēt.de exhi.reis.§.ſuſcepto. ⁊ no.ſ.de diuor.§.quot modis.ver.q̄ntū.⁊ ſeq. ¶ Hoc ſiue crimē ſit publicū ſiue priuatū.vt ff.de priua.delic.l.vlti.⁊ pōt dici q̄ nō ſit neceſſe iſcribere:q̄ naturaliter ineſt inſcriptio cum calūniantes ad vindictā poſcat ſimilitudo ſupplicij.vt.C.e.l.vlti.ſm Azo.ij.q.fi.ǭquis. et.q.iij.calūniatorū.et.c.qui nō probat. ⁊ ſumatur.j.de calū.c.j.et.ij. ¶ Alij dicunt q̄ inſcriptio neceſſaria eſt.ar.C.de fide inſtr.l.iij.⁊ de exhibend ⁊ introdu.reis.l.ij ibi ſolenni l. ⁊c.iij.qđ.viij.libellorū.ver.itē ſubſcribere. qđ ſm canones veri⁹ eſt cum ſine inſcriptiōe accuſatio nō admittatur,i.reus rñdere non cogatur.vt.j.c.ſuper his.ver.cum ſed in modū. et.c.qualiter.§.pen. ¶ Pōt ergo dici q̄ adueniente die ad deliberandum data nō cogetur rñdere reus niſi accuſator inſcribat:ſ3 nec accuſator inſcribere cogitur: imo ſine metu calumnie ⁊ pena aliqua pōt añ inſcriptionem reſilire:vt.j.eod.l3.§.vlt.ver.q̄ vero.ij.q.iij.ſi quem.⁊.c.ſi quis iratus.ſed poſt inſcriptionem non pōt deſiſtere niſi ex cā.C.de aboli.l. ij.et.ij.q.iij.paulum.ex cā aūt pōt peti abolitio:dumtñ reus non ſit paſſus aliquā3 iniuriam carceris vel vinculorū.C.de aboli.falla citer. ¶ Itē l3 poſſit q̄s deſiſtere ab accuſatione citra inſcriptionē factā:vt dixi.tenetur tñ accuſatione iniuriarum illi cui libellū obtulit.vt.ff de iniur.Itē apud labeonem.§.ſi q̄s libello ¶ Pōt etiā aliq̄s poſt inſcriptionem deſiſtere de conſenſu accuſati: ⁊ aliquando hoc facit auctoritate principis.qđ dic vt no. j.de calū.§.qualr ſine metu calumnie ¶ Sūt tñ caſus in quibus inſcribere non eſt neceſſe. Primus ſi crimē leue ſit. nam hoc de plano ſine ſcriptura iudex diſcutiet:vt.ff.eo.leuis. q̄nto magis hoc in ciuilibus locū h3.vt no.ſ. de libel.obla.§.vtru3 libellus.ver. ⁊ hoc verū eſt.⁊ ſeq. ¶ Scđs in his q̄ executores denūciant.C.eo.l.ea quidē.ff.de offi.pfe.vi.l.j.§.pe. j.eod.ſicut olim. ¶ Tertius q̄ñ mulier accuſat proſequēdo ſuā iniuriā vel ſuorum.xv.q. iij.de crimine.⁊ not.ſ.e.§.quis poſſit accuſare.ver.⁊ no. ¶ Quartus in crimine apoſtaſie C.de apoſta.l.apoſtatarum. ¶ Quintus/ vbi xpianus iudeā in vxorem duxiſſe accuſatur. C.de iude ne quis. ¶ Sext⁹ vbi marit⁹ accuſat vxorem iure mariti de adulterio infra.lx. dies.iiij.q.iiij.§.aliq̄ñ.C.de adul.l q̄uis.et.l. iure mariti.de hoc tñ dic vt no.j.de adult.§. et inter q̄ tpa.ver.item maritus et pater.⁊c. ¶ Septimus in accuſatione falſe monete.C de falſa moneta.l.j. ¶ Octauus vbi tutores accuſant de falſo pducentem inſtr̄m contra pupillum ſuū: vbi manifeſta calumnia detegatur.C.qui accu.non poſ.l.ij ⁊ hoc ideo q̄ hoc faciunt ex neceſſitate officij:idē ergo vbi heres accuſat de neceſſitate vendicādo mortem defuncti cui ſuccedit.vt.ff.de his q̄bus vt indi.l.tutor. ¶ Nonus in crimine abigeatus.C.de abige.l.j. ¶ Decimus in caſib⁹ in quibus ſine accuſatore aliquis cōdemnatur puta in notorijs.C.eo.ea quidem.iiij.qđ.iiij. §.aliq̄ñ.⁊ de hoc.j.ſub rub.de crībus ſine ordi.puniēdis.vbi ⁊ alios caſus poteris reperire ¶ Oblato libello ſicut pmiſimus dabuntur forte reo.xx.dies ad deliberandū: ſicut in cā pecuniaria: nam ad diſponendas res ſuas cōponendoſq; meſtos penates dantur ſm.l. xxx.dieſq;:vt.C.de exhi.re.nullus ¶ Aduenientē aūt die ad deliberandū data debēt oppōi

exceptiones ad accuſato ſi quas hʒ añ lit.cõ teſt.poſtea non põt cuʒ nomẽ accuſati inter reos recipiatur vel ſtatim vel poſtea in conti nenti ſine cõtrario actu.vt.C.de adulte. adul teram.ꝛ.ff.de adul.ſi maritus.§.pſcriptiões qd intelligas ſi dilatorie ſit q̃ repellit accu ſantem:non tñ alios vel ſimiles. in perẽpto rñs aũt põt dici ideʒ ꝙ in ciuilibus.ſ.ꝙ poſt lit.contc.poſſint opponi:vt.C.ſen.reſcin.non poſſe.l.vl.vꝛ tñ ꝯ in excep.lenocinĳ q̃ perem ptoria eſt:ꝛ tñ non põt opponi niſi anteq̃ no men alicuius inter reos ſit receptum:vt.C.de adul.qñ.et.l.ita nobis.ꝛ.ff.de adul.l.j.§.ſi pu blico.in fi.ꝛ de hoc no.ſ.de excep.§.ꝛ qñ.ſub §.hoc de dilatoria.ver.itẽ in ciuilib⁹.ꝛ ſequ. ¶ Si ergo nullaʒ exceptionẽ opponat reus iurabitur de calumnia.ſ.de iura.calũ.§.in q̃ bus.ꝛ cõteſtabitur lis: ꝛ ſi cõfiteatur planuʒ eſt quod haberetur ei fides ꝯtra ſe.ĳ.q.j.nos in quocq̃.ſ.de re pmu.cum olim.ꝛ donec pro nuncietur in publicis vinculis detineri iube tur.per.l.ff.de cuſto.ꝛ exhi.reorum ſi cõfeſſ⁹. ¶ Si naũt negauerit reus id ſuper q̃ accuſa tus fuerit dʒ iudex in cã procedere. non eñ dicatis ſuffragĳs decretorũ vel relationum qꝛ talibus credere non dʒ:imo exigitur ꝙ ac cuſator habeat probationes luce clariores. v.q.vj.mẽnam.C.de pba.ſciant cũcti.C.eo.ti. ſingulis.ꝛ que oĩno cõcordent nõ diſcrepent. C.de pe.qui ſnĩam.ꝛ de cohabi.cle.ꝛ mulie. tua.¶ Queſtioni aũt iubeꝛ adeſſe reus ꝛ rea ſiue accuſator ꝛ reus:ꝛ datur aduocatis fa cultas interrogandi.vt.ff de adulte.ſi poſtu lauerit.§.qõni.¶ Itẽ ab accuſatore eñ pba tiones requirũtur: niſi in caſibus quos not. ſ.vt bñſ.eccle.ſub.§.datur hic ꝛ alia regula in quibus hincinde probatiões admittunꝛ: ꝛ probatur.vt.C.de aboli.fallaciter.ꝛ de fal ſis.l.vbi ſemper.tñ obtinet regula vt reus in dubio abſoluaꝛ.C.de eden.q̃ accuſare.ꝛ ſem per obtinet ẜm oẽs.qd qui nõ probat qd in tendit preſumitur calũniari.niſi probet ꝯ.C de aduo.diuer.iudi l.j.ꝛ dicetur.ſ.de calũ.§. qñ dʒ rñderi.ꝛ ſub.§.iudex.ver.ego.¶ Fallit tñ in caſibus.puta in marito accuſante iure mariti vxorẽ de adulterio.C.de adulte.q̃uis ff.ad turpil.l.j.§.calumniatoribus.qd dic vt not.ſ.de adulte.§.et infra que tpa.verſi.item maritus ꝛ pater.ꝛ ſeq.

¶ Nec ſi vterq̃ veniat locuʒ hñt:alr̃ ſi reus cõtumaciter ſe abſentet:citari dʒ ter p inter ualla.xxx.dierũ ſicut dicimus in ciuilib⁹.ſ. de dolo ꝛ contu.§.qualr̃ depꝛhendantur.ꝛ de iudi.ſub.§.porrecto.nõ ter per ſingulos tres dies:lʒ quidã hoc dicãt p.l.ff.de publi.iudi. inter accuſatorẽ.nec eñ dicit ꝙ ſic ſit faciẽdũ ſʒ ꝙ ſic factum fuit:imo innuit nõ faciendũ.

9 ¶ †.Quid ẜ ſi accuſat⁹ citat⁹ ſit legitĩe ꝛ nul lo mõ veniat an notabũtur bona:nec feretur diffinitiua ſnĩa:vt.ff.de pe.l.abſenteʒ.ꝛ.C.de req.reis.l.j.ꝛ no.ſ.vt lit.nõ ꝯte.ꝟ.itẽ excipiũꝛ accuſatore nõ viuente citabiꝛ pdicto mõ:ſʒ ꝛ pena imponiꝛ.vt.C.q̃ accu.non poſ d crimen et.ſ.certũ tpe.l.ĳ.et ad turpil.l ĳ.¶ Sʒ reũ vocatũ neceſſe eſt exhiberi vel trãſmitti:ſi tñ iudex hoc preceperit.vt.C.de exhi.reis.l.vlt. alias non dʒ hoc fieri ſine pcepto iudicis ni ſi in caſib⁹.¶ Pͥo caſu fallit in falſo incẽta rio.vt.C.ad fal.incen.l.j.in prin.¶ Scđo i de ſertore militie:latrone publico:ꝛ raptore vir ginis.nã cũ tales occidere liceat ẜm.l.multo fortius lʒ inuitos repñtare.C.qñ liceat vnicuiq̃.l.j.ꝛ.ĳ.de rapto.virgi.l.vnica.¶ Idem forte in fure.ff.de fur.interdum.§.qui furem. ¶ Trãſmittẽdus eſt aũt qñ accuſator eſt i lo co in q̃ deliquit:ꝛ ipſe eſt alibi:vt in autẽ. vt nulli iudi.§.ſi ꝟo.ꝛ no.C.de ſo.cõpe.C.q̃bus ex cau.ꝟ.itẽ rõne delicti.¶ Miles ẽt alibi ſi de liquit trãſmittitur ad magiſtrũ militũ ꝛ ſi eſt militare delictũ:puta qꝛ alienauit arma ſua tunc mgr̃ militũ ſolus cognoſcit ꝛ fert ſnĩaʒ ꝛ idem in ciuili cã:vt.C.de iuriſ.om.iu.magi ſterie.ꝛ de off.mgr̃i.militũ.l.j.in fi.ꝛ de re mi li.l.vlti.rñ.j.li.xĳ.ꝛ de re mili.qui cõmeatus. ¶ Quid ſi cõe delictũ ꝛ enorme is cognoſcet apud quẽ cõmiſſum eſt:qꝛ cẽ priuilegiũ hu ius excludit.vt.C.vbi ſena.vel clariſ.l.j.ff.eo. l.vl.alias pñs hʒ cognitionẽ tm̃:ſed trãſmit tit ad magr̃m militũ vt penã imponat. vt.C. de exhi.reis.l.j.ff.de exhi.reis.de militib⁹.ꝛ.l. nõ eſt.ꝛ de re mili.ꝛ.l.iĳ.rñ.j.nec di.inter cali gatum ꝛ non caligatum:qꝛ ꝛ caligatum di cit.i.remittendum.

¶ Reo exhibito vel trãſmiſſo ꝛ oblato libel lo.vt dcm̃ eſt:rĩ.fert vtrũ cõfiteaꝛ crimẽ:ꝛ tũc cuſtodiꝛ:vt dixi.ſ.ꝟſi.ſi ẜ nullã.eſt tñ velociꝛ ipõnẽda pena:vt.C.de cuſto.reo.l.vlti.ſ.vt cũ modico tpe ſteterit in carcere:ꝛ ducãꝛ poſtea apud acta,vt appareat an in cõfeſſione pſi ſtat:vel velit eã corrigere:ꝛ q̃ſi ſub publico teſtimonio cõmemoratio amiſſi criminis fiet: vt iudicib⁹ immodice ſeruiẽtib⁹ freni q̃dam tẽperies adhibita videaꝛ.vt.C.de cuſto.ꝛ ex hi.re.ſi quis mea.¶ Sʒ ſi crimẽ negauerit ꝛ eſt graue accuſat⁹ dʒ detrudi in carcereʒ:vt ff.e.diu⁹.ꝛ fiet ſtatim inq̃ſitio crĩs. ꝙ ſi differ ri opʒ cuſtodieꝛ accuſat⁹:vt tñ ferreas mani cas:et inherentẽ oſſibus nõ patiaꝛ interim. ¶ Sed ſi q̃litas crĩs poſtulauerit plixiores cathenas nõ cruciãtes hr̃e dʒ.carcer eñ ad cuſtodiẽdũ nõ puniẽduʒ eſt inuent⁹.ff.de pe. aut dãna.§.ſolent.nec eñ dʒ eſſe in tenebris ſed luce hoĩs neceſſaria ſubleuari dʒ:ꝛ i no ete cuſtodia geminetur ꝛ in veſtibulis carce ris ꝛ ſolibꝰbus alr̃s ſalubribus.i.tutiorib⁹ ſi ue ſalutaribus locis.dʒ recipi.Diciꝛ aũt veſti

bulum loc⁹ ante carcerẽ vt portic⁹ ante do=
mũ. ⁊ dr̄ ab aue q̄ꝛ ibi ſalutabãtur antiq̄ ſm
Azo. ſed ſm dn̄m meũ nõ eſt porticus: imo lo
cus in carcere cõſtitutus: ſic forte dict⁹ q̄ꝛ ibi
veſtiebat̄. ad hoc. ff. cõi diui. arboꝝ. §. de veſti=
bulo. lix. diſt. ſi officia. Iterum aũt adueniẽte
die ad lumẽ reduci dꝫ incarceratus: vt. C. de
cuſt. re. l. j. ¶ Poſſunt plures eiuſdem ſexus
in vno carcere ſiue clauſtro recipi. Sꝫ diuer=
ſi ſexus diuerſos carceres req̄rũt. vt. C. de cu
10 ſto. reo. l. q̃m. † Sed mulier hodie in monaſte
rio includit̄ ſit grauiſſimũ ſi crimen pro quo
accuſat̄: p priuato aũt fiſcali debito vel pua
ꝺ delicto dato fideiuſſore dimittit̄ ſi non põt
dare ⁊ hoc iurauerit: iurat de iudicij obſer=
uatione. in debito aũt per ſe aut virũ ſuũ aut
quẽuis alium legitime r̄ndebit: ⁊ ſi noluerit
r̄ndere in rebus ſuis legitime procedetur: vt
in auť. vt nulli iudi. §. neceſſariũ. ¶ Maſculi
ergo ſoli hodie cuſtodiunt̄ per ſtratores qui
eis ſternũt lectos: ⁊ cõmẽtarieñſes q̄ comitant̄
captiuos: ſꝫ cũ humilitate cuſtodiendi ſunt
non affligẽdi fame vel ſiti vel frigore nec ſub
trahenda eſt eis audiẽtia: adeo q̄ neminem
audiãt vt vel a nemine audiant̄ clamãtes ſi
cuſtodes ꝯ hoc fecerint maxime interuenien
te pecunia: capitali pena afficiendi ſunt al's
iudex infamat̄ ⁊ p motu ſuperioris iudicis pi
culũ ſubibit: ⁊ cõmẽtarieñſis ſingulis. xxx. die
bus dꝫ ingerere iudici nu͂merũ perſonarum
varietatẽ delictoꝝ clauſoꝝ: ordinẽ etatẽq̄ cũ
ctoꝝ: al's exacto infert. xx. lib. auri. iudex cir
ca hoc negligẽs priuatur dignitate ⁊ mul=
11 ctat̄. x. lib. auri. vt. C. de cuſto. reo. l. vl. ¶ † Qđ
ſi captiu⁹ cuſtodiã euaſerit: patit̄ cuſtos eã
dem penã quã pateret̄ incarcerat⁹: vt. C. de
cuſto. reo. ad ꝯmẽtarieñ. niſi cuſtos pbet ipꝫ
euaſiſſe caſu fortuito: vt. ff. de cuſto. reo. l. vlt.
nec tyroni cõmitti dꝫ cuſtodia: al's in culpa
eſt qui cõmittit: ⁊ duob⁹ ad min⁹ ꝯmittenda
eſt: alias pena imponit̄: vt. ff. de cuſto. reo. l.
vlti. ¶ In hac cuſtodia detinet̄ quouſq̄ cã
finem accipiat: vt. C. de exhi. re. l. ij. in fin. nec
tñ ſtatim condẽnatur: q̄uis ꝯſtat de crie: imo
iterum redit in carcerẽ: ⁊ poſtmodũ adducet̄
⁊ audietur ſi quid obijcere velit: vt. C. de cu=
ſto. re. l. ſi q̄s. vel illud intellige qñ ꝯfeſſus eſt:
vt not. ſ. eodẽ. ſub. §. reo exhibito. ⁊ habes. ff.
de queſti. l. j. §. diuus. §. ſi q̄s. ſed qñ cõmittit̄
per teſtes nihil expectatur: vt. C. de cuſto. re.
l. j. et. l. vlti. in prin. niſi quando ſeuerior pena
impoſita eſt: vt. C. de pe. ſi vindicari. ¶ Sed ſi
crimen graue non ſit: non incarceratur ſꝫ po
teſt dimitti ſub cuſtodia militum vel ſub fi=
deiuſſoria cautione. ⁊ hoc iudex eſtimare de=
bet pro qualitate perſone ⁊ criminis: attẽto
honore ⁊ ampliſſimis facultatibus: innocen
tia ſeu fama pſone ⁊ dignitate eius qui accu
ſatur: vt. ff. de cuſto. re. l. j. ⁊ dãnatur fideiuſ=
ſor in certam quantitatem ſi eã promiſit: al's
ſm ꝯſuetudinem ſi appareat: ꝯſuetudine xo
deficiente arbitrio ſuo cui hoc cõmittit̄: ſed
extraordinariã penã iponit fideiuſſori: ſi do=
lo nõ exhibeat reum: vt. ff. de cuſto. reo. ſi q̄s
reum. ¶ Sed ⁊ dñs pro ſeruo põt fideiubere
anteq̄ recipiat̄ in vinculo ⁊ poſtea niſi poſt
longum tp̄s hoc deſideret: vt. ff. de cuſto. reo.
ſi ſeruus. ¶ Hec ſm. l. locũ habent: ſed et ſm
canones ſi reus cõtumax fuerit excõicatur:
ſi infra annum nõ venerit interpretatione iu
ris pro conuicto habetur. xj. q. iij. rurſus.
j. de here. excõicamus. j. §. j. ⁊ ideꝫ eſt in cã in
qua locũ miſſio non hꝫ. xj. q. iij. quicunq̄. ſm
Gof. tu dic vt not. ſ. de offi. dele. §. q̄ iuriditio.
ver. vel pſonalis. ⁊ ſeq. ¶ Si vero infra annũ
venerit ſatiſfactiõe expẽſarũ pmiſſa audiet̄.
ſic intellige. ſ. de iudi. c. j. ſed ⁊ ſi actor nõ ve=
nerit excõicat̄. v. q. j. quidã. ſꝫ ⁊ ſi poſtmoduꝫ
veniat ⁊ de accuſatiõe peniteat: audiet̄. j. eo.
ſꝫ. ij. q. iij. ſi quẽ penituerit q̄ dic vt ſ. e. §. j. xo.
hoc ſiue crimẽ ſit publicũ. ⁊ ſe. ſꝫ ⁊ ſm cano=
nes clericus delinquẽs ⁊ incorrigibilis põt
ſub arcta cuſtodia detineri: vt. j. de ſen. excõ.
vt fame. ⁊ breuiter i vtroq̄ foro hãc cuſtodiã
arbitrariam puto conſuetudine approbante
et. l. cooperante. vt. ff. de cuſtod. reorum. l. j.

12 Quis † ſit effect⁹ accuſatio=
nis. Et quidẽ vt reo conuicto imponat̄ pena
ordinaria ⁊ certa ſi in iure ſtatuta inueniat̄.
nam iudex qui molliorẽ aut duriorẽ penam
impoſuerit q̄ ſcriptã repererit graui iſamia
notatur al's arbitrio ſuo pena ꝯmittit̄: vt. C.
de iudi. publi. vel priua. ſeruos qui. in fi. ⁊ ne
ſanctũ baptiſma reite. l. iij. ſ. de offi. deleg. §.
j. ⁊ de tranſac. vlt. in humaniorẽ tñ ſemp de=
clinare dꝫ ſniam vt ibi. ¶ Uerũ ⁊ vbi in mo=
dum accuſatiõis agit̄ põt iudex penã legis
mitigare ex cã: puta qñ nõ ex pposito vel ca
ſu pcedente culpa fuit delictũ cõmiſſum ita
q̄ delinquẽs dolo caret. ff. de pe. reſpiciendũ.
§. delinquũt. vel q̄ꝛ non hꝫ effectũ iniuria. ff.
de penis. ſi q̄s aliq̄d. §. teſtamentũ. ⁊. §. inſtru
menta. ff. de fal. l. j. §. is qui. ⁊ hoc etiã in ma=
iorib⁹ delictis ſeruandũ eſt. ff. de pe. l. abſen=
tem. §. ſi. vñ ⁊ ex eodẽ delicto aliq̄s plus ⁊ ali
quis minus punit̄. ſ. q̄ pl⁹ vel minus eſt cõ=
miſſum delictũ. ff. de offi. pro. congruit. ff. j. ⁊
l. diuus. §. pe. ſ. de vi ⁊ ho. cle. vt clericoꝝ. §.
ne vero. iuſtũ eſt cõi vt ſicut accuſanti ex cã
parcitur ſi non probauerit q̄đ intẽdit: vt no.
j. de calũ. §. qñ dꝫ. ſic ⁊ accuſato q̄uis cõui=
cto: vnde et etati parcitur quo ad hoc vt pe=
na mitior imponatur excepta pena. l. iul. de
adul. ſubaudi vel ꝯſimili. ff. de mino. auxiliũ
§. in delictis. ⁊ de hñ no. j. de delic. pue. ver. ſꝫ

ſi conueniatur.ꝛ ſeq. Item parcit̃ ſenectuti.
ff.de termi.amo.l.ij.ſed al'r punit̃ nobilis:ali
ter plebeius:aliter liber:aliter ſeru⁹.ff.de pe.
ſi qs aliqd.ff.ad le.cor.de fal.l.j.§.fin. ff.de re
mili.non oēs.§.fin.ff.de fal.l.falſi.§.ordie.vel
qꝛ ꝑ laſciuiā delinquit.ff. de ſic.l.iiij.§.j.ꝛ de
hoc not.j.de pe.§.fin.,¶ Sed ex cā augeri po
teſt pena : puta qñ multis graſſantib⁹ opus
eſt exēplo.ff.de pe. aut facta.§.fi. ꝛ hoc in or=
dinarijs crībus.¶ In extraordinarijs aūt di
cetur pena diminui vel augeri: cū iudex non
ſeruat id qđ in talib⁹ ſeruari ꝯſueuit.ar.ff.de
dam.infec.ſi finita.§.j. ff. de flu. l. j. C. de edi.
pri.ſi preſes.ꝛ meli⁹. ff.de var. ꝛ extraor. cri.
ſaccularij.§.ſunt quedam.ſm dños.ll.qui ſic
intelligūt ſupradicta iura. ꝛ.ff. de his q no.
infa.§.qđ ergo.§.pena grauior.C.ex q. cau.in
fa.ir.ſi poſſidoniū.ꝛ.l.ſi ſeuerior. ¶ Puto tñ
de mēte vtriuſq; iuris ꝙ vbi qs crīaliter ac=
cuſat̃ ꝛ confitet̃ ſe commiſiſſe delictū:tunc ꝙ
poſſit ex cā iudex penā diminuere.ar.C.ad.l.
cor.de ſic.l.j.ꝛ ar.ꝫ.de ele.innotuit.§.mulcta.
l.di.c.iij.lvi.diſ.qꝛ ſimpl'r.ꝛ ſic intellige.ff.ad
muni.ordine.§.j.niſi forte timore probationū
confiteretur:vt no.j.ſub.§.queritur.ver.ſi cō=
fitetur.vel niſi immineat periculum eccleſie
vel anime vt apparet in inferiorib⁹.¶ Si ꝟo
negat adhuc idem eſt vbi hoc exp̄ſſum in iu
re reperit̃.ꝛ ſic intelligas ſupiora iura ꝛ ꝯſi=
milia alias neq; mollior neq; durior iponet̃
q̃ iure expreſſum ſit imo in hoc caſu ſic ma
ior iudicabitur ſicut minor: vt.ꝫ.de iu.nouit
§.j.ver.ceteroꝝ.ij.qō.ix.c.fi.ꝛ excōicat⁹ ſicut
nō excōicatus.ꝫ.de excep.cū inter priorē.§.j.
ꝛ ſm hoc intelligas.ꝫ.de iud.at ſi clerici.§.j.
ꝛ.ij.ꝛ.c.cū non ab hoie.ad hoc.ar.ꝫ.de ſo.c.fi.
de ꝓba.cū de indebito.C. de nō nu.pe. aut̃ q
propriam:ſic nō expedit alicui negari vl' mē
tiri C.eodē.l.fi.C.de calū.l.fi.ff.de tribu.act.il
lud.§.pe.mirū eñ vr̃ ꝛ iniquiſſimū eſſet ſi ca=
lumniam accuſatoris dicerem⁹ puniri ſup=
plicij ſimilitudine:niſi in ꝓbatiōe deficit. qđ
tñ verū eſt ꝛ accuſati calumniā que ꝑ nega=
tionē ab eo factā p̄ſumit̃ dicerem⁹ ex quo cō
uictus eſt poſſe ꝑ iudicē moderari.cū.l.aper=
te innuit circa fi.ff.ad turp.l.j.§ ſin aūt ꝓnun
ciauit.ff.ad muni.ordine.§.j.q̄ſi dñi.ll.intelli
gunt ſicut volūt.dicūt eñ qđ poſt ſniam latā
non eſt in ptāte iudicis:vt in ꝓxi. l.j. ꝛ. ff. de
pe.hodie. vel hoc non pñt iudices ſine cā ſed
ex cā ꝛ in ipſa ſñia pñt de pena diminuere ꝓ
pter cās ſupradictas.Sed certe nec ip̄a ſnia
hoc pñt:vt ꝓbāt iura inducta.ꝫ.e.§.rñ.j.niſi
cū temperamēto:ꝙ hic pono: excipe etiā fu=
gientē ad eccleſiā.ꝫ.de immu. eccl. iter alia.
nam . et penas ob maleficia ſolui magna rō
ſuadet.ff.de fideiuſ. ſi a reo §. id qđ vulgo.et
idē intelligas ſi in modū denūciationis aga=
tur:vel ex officio vbi tñ certa pena infligit̃ ni
ſi periculū eccleſie vel anime immineret: hec
enim ſemper vitāda ſunt.ar. ꝫ.de his que fi.
a maio.par.ca.c.j. ꝛ de iu.do. ſicut noſtris. j.
eod.prelatorum:ꝫ.de preſcrip.c.fi. ꝛ de con=
ſue.c.fin.vt ꝛ patet in his not.infra codē.ſub
rubri.de inquiſitio.§.qs ſit effect⁹. ꝛ de denū=
ciationibus.§.pe.ꝛ fi.¶ Sed ſi certa pena ꝑ
ius nō imponit̃ arbitraria erit:vt hic ꝓbant
ꝯcor.ſignate.ꝫ.eod.rñ.j.¶ Ubi vero iudex ex
officio puro ꝓcedit nec imminet in diminu=
tione periculū eccleſie vel aīe poteſt penā ex
cā diminuere: vel grauiorē imponere:et ſic
poſſunt intelligi ſine calūnia iura quaſi oīa
ſupradicta vt tamē caueat ipſe iudex qđ vbi
vertitur periculū aīe ſine delectu ꝑſonarum
ꝓcedat.ꝫ.de ſta.mo.ca que.§.j.al's aūt in his
12 que ex offō pendent vel vbi lex hoc ꝑmittit:
ꝛ penas diuerſas imponēdo hoc arbitrio iu
dicis relinquit parcēdū eſt ab initio dignita
ti pariter ꝛ ꝑſone.ꝫ.de offi.dele.c.paſtoralis.
rñ.j.ꝛ.c.ſane qꝛ.ad fin.ſm hoc intellige. ff.de
pe.reſpiciēdū.rñ.j.ff.ad.l.cor.de fal.l.antepe.
ꝛ qđ dicit alibi lex qđ in incēdio ſeu naufra=
gio oīno vt in ceteris cauſis ex perſonarū cō
ditione ꝛ rez qualitate diligēter per iudicē
pene ſunt examinande:ne durī⁹ aut remiſſi⁹
q̃ cauſa poſtulauerit infligatur. ff.de incen.
rui.vel nau.l.iiij.§.diuus.ꝛ.ff.ad. l.iul.pecu=
latus.ſacrilegij penam.¶ Iudices tñ noſtri
tꝑis non ex cā legitia diminuūt vel cōmittūt:
ſed immiſericorditer ꝛ crudel'r agētes : atq;
iuſtitiam in aīarum ſuaꝝ ꝑiculū ꝑuertentes
delinquētib⁹ parcūt:qꝛ puniri debēt ꝛ ꝓ pe=
cunia iuſtitiā vēdūt punientes pecuniā ꝓ de=
lictis:qđ dic vt no.ꝫ.de offi.or.§.qđ ꝑtinet.ꝟ.
dꝫ etiā punire delinquētes.ꝛ ſeq. ſm hoc in=
telligas quod no.j.de rap.ſub.§.in ſum.ꝛ.j.
ſub rubri.de inqſitio.§.qs ſit effect⁹.ꝟ.ſi vero
13 dilapidatio.¶ † Unū aūt no.circa hāc mate=
riā: q vbicūq; aliqs cōmiſit crimē ꝓpter qđ
merito decapitādus eſſet : et mutat̃ in pecu=
niariā:nō poteſt cōqueri:et ſi iudex velit hr̃e
qcqd poſſidet tꝑale.nā ſicut legit̃ Iob.ij.pel=
lē pro pelle:ꝛ cūcta q̄ hꝫ hō dabit ꝓ aīa ſua:
qnimo ꝛ talis dꝫ qcqd fuerit poſtulatus. ex
eo.xxj.diſt.dñm illius occidēt. qđ ſi preciū ei
fuerit impoſitū : dabit ꝓ aīa ſua qcqd fuerit
poſtulat⁹.¶ Eſt ergo is effect⁹ vt cleric⁹ ac=
cuſat⁹ ꝛ cōuict⁹ degradet̃ ſi q̄ntitas criminis
hoc exigit.accuſatio eñ ad degradationē in
tendit̃ et iō dr ꝙ iuxta formā iudicij ſnia di=
ctari dꝫ.j.e.ſup his.ꝛ. c.qual'r.ij.§.j. ꝛ de pe.
ꝛ de ſimo.lꝫ heli.§.j.¶ Sed q̄ ſunt illa crimi
na q̄ depoſitionē inducūt: ꝛ qdē non inuenit̃
expreſſum canone.nā cleric⁹ tumultū faciēs
in ſynodo nō deponitur.v.q.iiij.loco.nec qui
cantauerit duas miſſas ſub vna cōrone. de

conſe.diſt. ij.relatū. nec epō ſi
citatus ad ſynodum nō venit.
xviij.diſt. ſi quis aūt.⁊.c.decer
nimus.⁊ tñ qlibet peccat mor=
taliter.ſilr pro temerario iura
mento nō deponit̄ qs.ſ.de iu=
14 reiur.ſicut. ¶ † Tradūt aūt q̄=
dā pro regl'a qd̄ quodlibet cri=
men mortale inducit depoſi=
tionē:niſi ſpecialr a canone ex
cipiatur.ar.ſ.de iudi.cū nō ab
hole.c. at ſi clerici. ¶ Alij di=
cūt qd̄ nullū crimē inducit de=
poſitionē niſi ſpecialr a cano=
a ne exprimat̄[a]. que ſnīa maio=
ri equitate nitit̄ ſm Joā. ¶ Et
grā exēpli dico tibi q̄ hec ſunt
capitalia crimina:q̄ depoſitio=
nem inducunt. ¶ Sacrilegiū.
¶ Homicidiū. ¶ Adulterium.
¶ Fornicatio. ¶ Falſum teſti
moniū. ¶ Rapina ſub quo cō=
tinet̄ vſura. ¶ Furtū. ¶ Sup=
bia. ¶ Inuidia. ¶ Auaritia.
¶ Et ſi longo tpe teneat̄ iracū
dia. ¶ Ebrietas ſi aſſidua ſit.
vt.xxx.diſt.§.aliqs. ¶ Itē dila
pidatio.vt.xij.q.ij.aplicos.⁊.c.
preſbyteri. Sed olim ſuſpen=
debat̄ ab adminiſtratione: ho
die ſcd̄m quoſdam pendēte cā.
iij.qō. ij.q⁊.C.de ſuſpec.tuto.l.
cum.q̄ verum eſt ſi ſuſpectus
ſit alr̄s datur coadiutor ad cu=
ſtodiendū vt.j. de ſimo.lʒ.§.q⁊
vo.j.eo. prelatorū.ſ.de offi.de=
lega. venerabilis. et de ſel'.in
quorūdā.⁊ qlibet admittit̄ ad
accuſandum.vt in aut.de non
alie.re.ecc.col.ij. ¶ Itē piuriū
ſ.de temp.ord. queſitū.ſ.de re
ſcri.c.ij.ſicut homicidiū ⁊ ince=
ſtus.vt de dolo ⁊ contu.verita=
tis. ¶ Duplex contumacia.vt
in clerico excōicato vel ſuſpen
ſo miniſtrante vel interdicto:
vt.ſ.de vi.⁊ ho.cle.vt clericoꝝ
§.ſi qs igit̄.⁊ no.j.de cle.excōi.
mini. ¶ Simonia: vt.j.de ſi=
mo.de hoc.⁊.c.ea que.j.e.cum
dilecti. ¶ Et demum publica
crimina, ſcilicet et capitalia:
qa hec omnia capitalia ſunt.
vt.ff. de publi. iudi.l.j.et.ſcda.
¶ Sed et quedā ſunt crimina
priuata que depoſitionē indu=
cunt.vt furtū ⁊ ſimilia.vt infra
de penis.tue. ¶ Et pōt dici qd̄

a ¶ Niſi ſpe
cialiter a
canone ex
primatur.
adde glo.
ſum.xv.q.
viij.quam
etiā ſequi
tur Jaſ.in
l.j.ſ pe.col.
C.de trāſ=
actio.

cria mortalia,inducta a iure naturali depo=
ſitionē inducūt q̄cūqʒ ipſa ſint.vñ.⁊ pro inobe
dientia depoſitus eſt adā.⁊ ſic hodie inobe=
diens deponitur vt.ſ.de maio.et obe.ſi quis
arg.non tamē pro omni. ſcʒ quādo inſurgit
ex his que ſtatuta ſunt in cōſtitutione cano
nica,vt patet.ſ.eo.ver. ſed que ſunt.⁊ de his
patent exempla.j.in titu.ſeq.⁊ in fi.huius ti.
¶ Ergo ſine accuſatore nemo damnandus
eſt.id eſt degradandus.licet alias ſit punien
dus.vt.j.de ſimo.dilectus filius.A.vnde ait
dñs mulieri.mulier vbi ſunt qui te accuſant
nemo domine, ait illi, Jeſus:nec ego te con=
demnabo: vade ⁊c.ideo tradi t̄ regula qd̄ ne
mo condēnat̄ ſine accuſatore:vt.ſ.de beneſi.
eccle.vt noſtrū.fallit in caſibꝰ qs not.in ſum
ma eiuſdē ti.ſub.§.itē tradit̄ hic alia regula.
15 ¶ Queritur autem.xv.q.viij. † ſi clericus cō=
fitetur crimen qd̄ fecit ante ordinationē ſuā:
vel conuincitur peccaſſe ante ordinationem
ſuam:an poſſit officio frui:⁊ hoc di.an ſit ta=
le crimen quod inducat depoſitionē:aut nō:
ſi non inducat depoſitionem acta peniten=
tia poterit remanere in ordine.lxviij. diſtin.
ſicut. ¶ Si vero inducit depoſitionem ⁊ con
fitetur in penitētia non abſtinebit ab officio
l.diſt.his.ſimiliter ſi confitetur in penitentia
non abſtinebit extra ius q⁊ non obeſt.xv.q.v.
preſbyter.⁊.ſ.de iudi.at ſi clerici.verūtamen
ſi in publico confitetur ſuſpenditur ab offi=
cio ⁊ beneficio.vt.j. de excel.prela.& ſit gra=
ue.⁊ argu.j.eo.ſi conſtiterit.ſ.de elec.per in=
quiſitionem:nam vndecunqʒ claruerint cri=
mina puniri debent.xxiiij.q.iij.ecce. ¶ Si ve
ro confitetur in iure crimen fornicationis de
ponitur ab officio qd̄ ſuſcepit illo crimine ce
lato:ita tamen qd̄ nomen illius ordinis reti=
net:et in alijs inferioribus poteſt miniſtrare.
vt.xv.queſtione.viij. ca.j.⁊.c.ſi quis preſby=
ter. ¶ Si confitetur adulterium vel ſimile
omnino deponitur. vt.lxxxj. diſt.ſi quis cle=
ricus.xiij. diſt.c. vlti.l.diſt. ex penitentibus.
xxxj.diſtin.ſi quis ſine.⁊.c.ſi quis epiſcopus.
ſed hec capitula intelligit Joan.quādo con
fitetur timore probationum tunc eñ ſiue an
te ſiue poſt commiſerit idem eſt vt et appa=
ret in his que no.infra.de here.§.qualiter de
prehendatur.ver.aduerte. tamen.⁊ ſeq.⁊ te=
tigi.ſ.e.§.⁊ ñ.j.puto tñ.⁊.j.eo.ſub rubr.de in=
quiſitio.§.⁊ qualiter.ver. ſed nunquid. ¶ Si
vero ſponte confitetur ad tempus debet ſu=
ſpendi ⁊ acta penitentia vel parte ex diſpen
ſatione epiſcopi reſtituitur.xv.qō.viij.c.ij.et
loquitur ibi de fornicatione ſine qua hodie
pauci inueniunt̄.l.diſt.q⁊ trina ſantitas.de=
fectus igitur noſtri tpis ⁊c.xxxiiij.di.frater=
nitatis. et ideo remanet in ordine et promo=
uet̄ ex diſpenſatione nō alr̄s ſi fuerit infamꝰ.

tus: alr̃s p ſolã penitẽtiã abolet. vt.xxxiij.di. habuiſſe.r.ẽ.de cleri. coniuga. ſaue. ij. r de tempo: ordi.c.vlt. r qui clerici vel vouen.c.j. ſed de iure cõi deponeret ex nimio rigore.vt lj.diſtin.ſi quis epiſcop⁹.qd dic vt no. ẽ.de co ha.cleri.r mulie.§.r qualiter. ver.ſed nonne fornicatio.r ſeq.

16 ¶ Sed †nunqd pnia peracta de aliquo crie poteſt accuſari ſuper eo? Rñdeo pro mortali peccato duplex pena debetur ſcʒ eterna r tẽporalis.vt dicam. j. de penis.§.qbus. r quot dictis.ſub.§.illud.ver.ſacerdos igitur.r tpalis duplex.ſ. penitentialis publica vel occulta:vt.j.de peni.ois r p totũ. r iudicialis publi.vt.j.e.p totũ. ¶ Scire ergo debes q p ↄditionem r penitentiã eterna remittit: r aboletur.xxx.qõ.ij.nõ erit.r.c.apud miſericordẽ.l. diſt.ferrũ.vj qõ.j.qui beat⁹. ¶ Penitentialis vero occulta per ſacerdotem propriũ iniungitur r moderat.j.de pent.ſignificauit.et. c. deus qui.r.c.ois.ſed per proprium epm remittitur.j.de peni.q antez.r.c.cũ ex eo.§.ad hec. et per eundem imponit publica qd dic vt no.ẽ.de offi.archipſbyteri.§.que pertinẽt. ver.quinto.r ſeq.r.j.de peni.ſub rubri.de remiſſionibus.§.qs poſſit facere. ¶ Per diſpẽſationez aũt tpalis iudicialis remitti: ergo ſi non eſt diſpenſatũ accuſari poteſt ad tpalẽ iudicialem penã imponendã: ſecus ſi diſpenſatum fuerit.r ſic intellige.j.de ſchiſma. fraternitatis.ẽ.de filijs preſby.ex tua.xxv.diſt. c.vlt.xxxiij.q.ij.admonere.j.qõ.j.ventum.xv. q.ij.preſbyter.C.de gñali aboli. per totum.p penitentiã igitur animã ſaluare poſſum⁹: ſʒ non infamiã abolere.ij. q. iij.§.hinc colligit. iij.q.iiij.cõſanguineoꝝ.ſufficit ergo q antea fuerit criminoſus.vj.q.j.qui crimen.ij.q.vij. querendum. et.c. ſi qui ſunt. ¶ Temporalis autem pena iudicialis nulli occulto peccatori imponit. ¶ Sed nec penitentialis niſi ↄfitẽti. ſic intellige q dicitur latẽtia delicta vindictã nõ hñt.xxxij.q. v.chriſtiana.vj.q.j. ſi oĩa.ij.q.v.conſuluiſti.xxxij.diſt. erubeſcãt. in fi.r ideo ſi qs ſit emendatus de crimine. l. q pniam egerit ꝗuis ſecũ diſpenſatũ nõ ſit: non repellit ab accuſatiõe vel teſtimonio in cauſa ciuili: dũmõ ipm infamia nõ ↄcomitetur: alr̃s hoc ẽẽt iponere penã ordinariã ſine ſnĩa q ẽẽ nõ dʒ: r ſic nõ ob.ẽ.de teſt.teſtimonium.r de excep.deniqȝ.qd dic vt no.ẽ.de teſti.§.j.ver. infamis.vr̃ tñ qd nemo poſſit accuſari ſuper crie q commiſit ante promotionẽ ſuam.arg.j.de purg.cano.c.fi. Sed dic q ibi

17 non dr̃ hoc ſed non cogit ſe purgare. ¶ †In ſumma non eſt pretermittendũ q lʒ ſol⁹ epũs honorem dare poſſit: tñ ſol⁹ auferre nõ põt: vt.xv.qõ.vij.c.j.r.c.vl.ideo epũs accuſatus line penitentia.xij.epoꝝ degradandus non eſt: ſed in degradatiõe pſbyteri reqrunt ſex r i degradatiõe diaconi tres: vt. xv.q. vij. ſi qs timidus.r.c.felix.r.c.ſi autez. idem de ſubdiacono.qr priuilegio gaudet eodẽ: vt.ẽ.de ſer. nõ ord.miramnr.r ar.de eta.r qli.a multis.i fi. alios aũt inferiores ſol⁹ epũs cũ ↄſenſu canonicoꝝ ſuoꝝ dãnare põt. vt.C. eo.ſi autẽ.r.c.ſeq.xxxj.diſ. ſubmittitur. ¶ Hodie vero epũs ſine ſpãli mãdato nõ deponit: ꝗuis metropolitanus cũ epis epis poſſit examinare cãm: vt iij.q.vj.ꝗuis.r.c.dudum.r.ẽ. de tranſla.epiſ.c.j. ¶ Itez epũs poteſt condemnare non dico degradare ſacerdotẽ r priuare beneficio cũ clericis ſuis: vt conſuetudo gñalis eccleſie ſeruat.xviij.q.ij.ſi qs abbas. xvj. qõ.vij.inuentũ.ẽ.de iudi. at ſi clerici.xj.q.iij.ſi qs epũs. ¶ Idẽ videretur in degradatione: vt arg.in eiſdẽ capl'is.r.ẽ.de iudi.cum non ab homine.cũ nec facile ſit tot epos cõuocare: vl quod dicit degradare poſſunt epi: verũ eſt ſi legitim⁹ numerus adſit[a] alr̃s nulla eſt depoſitio facta.ar.ẽ.de elec.trãſmiſſa.r.j.eodem.ad petitionez.et qui fil.ſint legi.per venerabilem.§.j.r de hoc no.j.de peni. §.cui confitendũ ſit.ſub.§. cui epiſcop⁹.verſi.triceſimũnonũ. ¶ Quod eñ nõ mutatur quare ſtare phibet: vt.C.de re.ſan cimus.et de app.precipimus. in fin. Sed in denunciatione et inquiſione non requirit numerus epoꝝum. Sʒ ſufficit qd in preſentia clericorũ fiat: vt not.j.in ſuis ſpecialibus Rubricellis: de ↄſuetudine tamẽ audiunt epi per ſe vel per officiales ſuos oẽs cãs ad forum ſuum pertinentes indiſtincte ſine penitẽtia canonicoꝝ ſuoꝝum: qd quo ad examinationẽ cauſe non reprobo: ſʒ quo ad diffinitionem puto in grauioribus de neceſſitate iuris ipſorum conſilium requirendum. ẽ.de his que fiũt a prela. ꝗto.

18 r.c.nouit. ¶ †Sed nunqd electus in epm r cõfirmatus põt.

[a] ¶ Si legitimus numerus adſit. adeo qt i epi reqrũtur i dgradatione ſacerdotis. vid gl. i.c. non poteſt de re iudi.

audire cām clericoꝝ criminalē: vt̄ ꝙ nō: niſi forte vbi crimē in modū exceptionis opponitur: qui tn̄ non pōt ordinare neqꝫ degradare. ꝫ de parochi. nullus. qḋ etiā de minorib⁹ clericis eſt intelligendū. v. q. vj. q: iuſta. nam ⁊ tales degradant̄. xj. q. iij. ep̄s. xv. q. vj. ſi aūt ſcd̄m Goffre. nec eñ dꝫ de hoc cognoſcere ex quo non poſſet iudicare. arg ꝫ. de cau. poſ. et ꝓprieta. cū ſup. ad. ¶ Magiſter vero meus dicit contra. q: ꝗuis non poſſit diffinire: pōt tn̄ cognoſcere. arg. iij. q. vj. ꝗuis. ⁊ c. dudū. et eſt ratio: q: cum cā criminalis per biennium duret. C. de iudi. properandū. et electus conſecrandus ſit infra ſex menſes. ꝫ. de tranſla. epiſ. inter corporalia. §. ſed neqꝫ. patet ꝙ cognoſcere ad preſens ⁊ ꝓnunciare cū cōſecratus fuerit: nō diſcrepāt ſed concordāt. ¶ Tu dic qḋ talis pōt cognoſcere et etiā pronūciare degradantiū: ꝗuis degradare non poſſit. arg. ff. de dam. infec. l. ij. §. duas. ⁊ de re iudi. a diuo pio. ⁊ de offi. eius cui man. eſt iuriſdi. l. pe. §. vt poſſeſſio. vbi cognitio miſſionis faciende demādat̄: q: iuriſditionis eſt. pōt ergo delegatus decernere ponēdū in poſſeſſionem ſed tn̄ ponere non poſſet: q: illud meri imperij eſt. ff. de iuriſdi. om. iudi. iubere. ff. ad municip. ea que. §. magiſtratus. ⁊ ſic electus confirmatus pōt ꝓnūciare degradandū ita tamē ꝙ in examinatiōe legitimus numerus ep̄oꝝ adſit ⁊ ad eius preces poterit per conuicinos ep̄os degradari ſicut et ordinari. ꝫ. de elec. ſuffraganeis. ⁊ ſic etiā videt̄ loqui. ꝫ. de cleri. non reſi. ex tue. ante fi. ibi degradationis ſniam nō promulget ſubaudi ſententiando ⁊. demū per ep̄os exequēdo nam ipſe nō poſſet per ſe. loquit̄ eñ ibi de preſbytero cardinali qui nec ordinare poſſet ſed hoc intellige. xv. q. vij. ep̄s. ⁊. c. ſi quis. ⁊ ſeq. et. ꝫ. de elec. tranſmiſſa. que prima facie cōtradicūt. ¶ Qui aūt nō probauerit qḋ obiecerit penā talionis patitur: vt no. j. de calū. §. quādo.

¶ De exceptionibus. Rubrica.

1 ☞ Crimen quare opponatur: ⁊ quādo.
2 Crimine in modum exceptionis oppoſito et probato in aliquem ſic remouetur quādo is qui confirmatus eſt non erat in quo eſſe debebat.

1 Hic breuiter † uidendū quare opponat̄ crimē: ⁊ qn̄. ¶ Si eñ oppont̄ vt qs ab accuſatione remoueat̄ in modū exceptionis pōt opponi de maiori crimine vel minori: q: criminoſus criminoſum accuſare non pōt: vt dixi. ꝫ. §. quis accuſare. in ſupiori Rubrica. nec eſt neceſſe ꝙ tunc inſcribat̄: q: non agit̄ vt pena aliqua ordinaria infligat̄. j. eo. ſi ꝓ his. ver. cū autē. ¶ Idē ſi obijciat̄ ꝯteſtē in modū exceptionis: qḋ dic vt no. ꝫ de teſti. §. j. ſup ṽbo infamis. ⁊ ṽ ſe. ¶ Unū tn̄ no: ꝙ lꝫ excipiat̄ de crimine tn̄ in caſu inſcribere opꝫ ēt extraordinarie. ꝫ. de ꝯfeſ. c. ij. alicui extraordinarie in caſib⁹ ibidē not j. ar. c. ſup his. pōt igit̄ obijci crimē. vt quis ab accuſatione vel teſtificatione amoueat̄: ſed nō pōt obijci ad hoc vt repellatur ab exceptione: q: cuilibet heretico et cuilibet excōicato reſeruat̄ legitima defenſio: ergo quantūcunqꝫ criminoſus ſit poteſt defendere ſe: vt no. ꝫ. de exceptio. §. ⁊ qn̄. ṽ. illud. ⁊ ſeq. ⁊. §. a qb⁹. ¶ Si n aūt obijcit̄ crimē ad hoc vt qs repellat̄ a beneficio: ⁊ ante cōfirmationē nō eſt neceſſaria inſcriptio q: adhuc nullū ius acqſitū eſt quo ad exercitiū adminiſtrationis: ⁊ impedit ſolum ꝓmouendū: nullus eñ infamis admittitur ad bn̄ficia: vt. j. eo. olpotēs. lxxxj. di. tantis Daniel. ar. C. de ꝓcur. reū. j. de exceſ. p̄la. inter dilectos. ꝫ de teſti. lꝫ ex quadā. ſed non deijcit iā ꝓmotū q: ad hoc nō agit̄. ꝫ. de or. cogni. cū dilect⁹. ⁊ ſine accuſatore nemo priuādus eſt poſſeſſione ſua: vt not. ꝫ. rn̄. ꝓxi. §. vlt. ṽ. ergo ſine. ff. de liber. agno. l. j. in fi. ꝫ. de teſtib. teſtimoniū. punit̄ tn̄ aliqn̄ niſi purgauerit ſe: punit̄ et in alio q: ex q̄ ſemel repulſus eſt ꝓpter crimē repellit̄ hoc ip̄o in alijs bn̄ficijs: ꝓpter infamiā ſi ip̄m cōmittat̄: ⁊ deſmulgata eſt. vt. ꝫ. de elec. ſup eo. ij. q. j. ꝓhibētur. ¶ Si ṽo obijcit̄ crimē in modū exceptionis vt pars a beneficio repellat̄ poſt ꝯfirmationē puta tp̄e ꝯſecrationis vl̄ ordinationis neceſſaria eſt inſcriptio: ⁊ not. ꝙ vnus ſolus pōt in hoc opponere ſe: ſed calūnia ei⁹ puniēda erit: vt. l. auſ. qūo opꝫ ep̄os. §. opꝫ aūt ipſo ordinationis tp̄e. coll'. j. iō ſe dꝫ obligare ad penā extraordinariā: q: crimē hoc mō ꝓbatum priuat illū cui obijcit̄: ⁊ iure qḋ ꝓ cōfirmationē acqſierat: vt. ꝫ. de elc. trāſmiſſa. ⁊ de tranſla. epiſ. vel electi. inter corporalia qḋ poteſt locū hr̄e in ꝑſonatib⁹ ⁊ pſonatib⁹: q̄ certos ordines requirūt: vt. ꝫ. de elec. cū in cūctis. et de eta. ⁊ quali. c. j. Idē ⁊ in alijs forte ſi ad ordines velint ꝓmouerī niſi cū eis diſpenſatū foret ex certa ſcīa vtiles forte valde vtiles forent eccl'ie. arg. ꝫ. de eta. ⁊ quali. querīs. et. c. tuā in his q̄ not. ꝫ. rubrica ꝓxi. §. vl. ſub. §. lꝫ nunqd. ṽ. vſqꝫ ad ṽ. i ſumma. ¶ † Et eſt verū ꝙ ſi remouet̄ qs crie ꝯ ip̄m i modū exceptionis oppoſito ⁊ ꝓbato: qn̄ is q̄ ꝯfirmat⁹ eſt nō erat i ordine in q̄ eſſe debebat: al's ſine accuſatore nō dānaret̄ poſt ꝯfirmationē: imo ⁊ ſi nō deficit niſi corporalis poſſeſſio: q: iam inueſtitus erat et nō ſit infamatus is cui obijcit̄ non audit̄ recipiēs quouſqꝫ inueſtit⁹ pacificā poſſeſſionem adeptus fuerit: nec poſtea niſi

accuſet: ⁊ ſi malitioſe opponat in expēſis cō demnandus eſt qḋ credo ꝯſtare eoipſo ꝙ ꝑ ponentes cria ꝓpoſita non ꝓſequentur vel ꝓſequunt̄: ⁊ ſuccūbūt: vt. J.e. accedēs. ⁊ ſic ar. qḋ victus victori in expēſis ꝯdemnandus ſit indiſtincte: qḋ dic vt no. ₰. de dolo ⁊ contu. ※. qua pena. ſub. ※. hoc de expēſis. ver. lꝫ aūt. et ſeq. ⁊ ſm hoc intellige. ₰. de appel. ꝯſtitutus. ij. in fin. ₰. de conceſ. preben. poſt electionem. ⁊. C. de edi. diui adri. tol. ij. ⁊ ad. l. cor. de falſis. l. ij. ideoq̈. qꝛ crimen in hunc modū exceptionis obiectū poſt confirmationē ante ꝯſecrationē vel ordinationem nō priuat eū cui obijcitur bñficijs que ante fuerat ꝓſecutus: niſi inſcribat ſe excipiens ad penam ordinariam. Sed qꝛ amittit id qḋ acquiſierat ꝑ cōfirmationem ideo inſcribit ad penam extraordinariam ꝓ motu diſcreti iudicis iponendam: ⁊ ſic de oībus arbitrarijs recurrenduꝫ eſt ad arbitrium boni viri. i. iudicis. ff. de iure delibe. l. j. ff. de verb. obli. continuus. et melius. ff. de iniur. ſꝫ ſi vnus. ※. ait. j. ad idē. ₰. de offi. dele. de cauſis. ⁊ de trāſac. c. vlti. ⁊ cū hec qō non ſit crīalis: lꝫ queratur de crīe per procuratorem rite tractat̄: vt oīa hec ꝓbant̄. j. e. ſup his. ⁊. c. accedit. ꝙ no. ₰. de exce. ※. ⁊ a qḃus. ¶ Que aūt pñt obijci contra accuſatorem not. ₰. rubrica proxi. ※. quis accuſare.

¶ De denunciationibus. Rubrica.

1 ☞ Denunciatio quid ſit.
2 Denunciare quis poſſit.
3 Peccatum occultum ab eo cuiꝰ intereſt poteſt denunciari.
4 Denunciare quis poſſit.
5 Procedi qualr̄ debeat in denunciatione.
6 Denunciatores an poſſint recipi in teſtes.
7 Effectus denunciationis quis ſit.

Vidimus qualiter puniatur crimē accuſando vel excipiendo videamꝰ qualr̄ denūciando dicentes. ¶ Quid ſit denūciatio. ¶ Quis pōt denūciare. ¶ Quis denūciari. ¶ Qualiter procedatur in denunciatione. ¶ Quis effectus.

1 Quid ſit denunciatio. a| Crīs alicuius apud iudicē ſine iſcriptiōe legitīe facta delatio: ad pniam peragēdā vel aliā penam legitimam imponendam: vel etiam ad vtrūq̈: vt colligitur. J. e. c. ij. ⁊ iij. ⁊. c. ſuper his. et c. cum dilectus filius. J. ⁊. ₰. de iudi. nouit.

2 Quis pōt † denūciare. Js q̄ accuſare: ſed ⁊ aliquoties repellit̄ qs ab accuſatiōe: ⁊ tñ admittit̄ ad denūciationē: ꝙ dic vt no. ₰. de accu. ※. qs accuſare. ¶ Sunt b tñ q̄ dicūt ꝙ q̄libet admittit̄ b ad denūciationē. ar. xlv. diſ. ſꝫ illud. xxiij. q. j. q̄ſqs. ⁊. q. iij. tā ſacerdos. qꝛ cuilibet hoc deſi eſt: ſi peccauerit in te. ⁊. qō. j. ſi peccauerit. q. vij. qua propter. ⁊. ₰. de teſti. l omni. ⁊ ſic q̄libet tenet̄ ad denūciationē vt probant iura īducta. ⁊ hoc Hug. de plano ꝓcedit: vt not ₰. e. ſub rub. de accuſatiōibꝰ. ※. qs poſſit. ſub. ※. admittunt̄. verſi. hoc aūt. ¶ Sed qꝛ hec opī. multos cōſtitueret trāſgreſſores: iō ꝧ alij hoc benigniꝰ interp̄tātes dicūt ꝙ ilud mādatū euāgelicum ſi peccauerit nō extendit̄ niſi ad illos q̄ in magiſtratu ſunt. Sꝫ ad illos oēs extendit̄ ſiue ſint clerici ſiue laici: ergo q̄cūq̈ familiā hꝫ tenet̄ corrigere. xxij. q. v. nō putes. ar. xxiij. q. iiij. duo iſta noīa. xvij. qō. iiij. de p̄ſbyteroꝝ quo ad alios vero ꝯſiliū eſt reſpectu pcti iā cōmiſſi. nā reſpectu pcti cōmittendi: quo ad oēs preceptū eſt. xxij. q. v. hoc vr̄ ſm Goſ. ar. opti. ff. de pactis. ſi vnus. ※. pacta. ⁊ qḋ ſit preceptū quo ad p̄latos: ꝯſiliū vero quo ad alios eſt argu. xxij. q. iiij. c. j. ſm hoc poteſt intelligi. ₰. de iu. nouit. reſpon. j. ※. j. ibi cū eīn humane ⁊c. ⁊ ſic vel quo ad p̄ceptuꝫ vel quo ad ꝯſiliū cuilibet deſi eſt ſi peccauerit ⁊c nō ergo refert a quo denunciet̄. xxij. qō. v. hoc vr̄: naꝫ ⁊ pticeps criminis et vilis pſona admittitur. b ₰. de ſpon. preterea ſecūdo. ₰. de cogn. ſpi. tua nos. et vbi de bona fide agitur nō eſt diſputandum de apicibus iuris. ff. mandati ſi fideiuſſor. cōtra qḋ nunq̈ admittantur niſi honeſte perſone. xxxj. qōne. vj. epṡ in ſynodo. ₰. de teſti. cogen p̄terea. qꝛ ad actiones populares non admittuntur niſi homines integre fame. ff. de popu. actio. pupillaris. ₰. de ſpō. cum in tua. ¶ Jo. dixit quod quilibet admittitur cum non agatur niſi ad correctioneꝫ. ₰. de ſen. ⁊ re iudi. cum. J. ⁊. A. ⁊ melius. ₰. qui ma. acc. nō poſ.

a ¶ Quid ſit denunciatio. Adde car. ꝫa. l. c. j. ḋ iu. abb. i. c. j. ḋ no. op. nunc. ⁊ ḋ materia denunciationis. viḋ Jnn. in. c. nouit. ḋ iudi. arch. in c. ḃ iure. xxij. qō. v. bar. i. l. diuus. ff. de cuſto. reo. bal. i aut̄. ad hec. C. de vſur. ⁊ quid ḋ denūciatiōe euāgelica. vide p. S. T. ij. ij. qō. xxxiij. et p Ricar. de media villa. l. iiij. ſē. diſtin. xix. q. ij. ⁊. iij.

b ¶ Quilibꝫ admittit̄. adde. c. cū in tua. de ſpon. c. cū in tua qui matri. ac. po. c. cū in hibitio. de clā. deſpō. gl. in. c. ad diſſoluen dū. de deſpō. ipub.

ca.vlti. ¶ Te.notauit q infames ⁊ criminoſi inimici ⁊ cōſpiratores repellunt a denūciando:vt eſt expſſum.J.eo.cū oporteat.⁊.c ſeq.qꝛ legitimꝰ actꝰ interdicit infamibꝰ.S. de teſti. lꝫ ex q̄dā.⁊ vr̄ q ſnīa ſua hodie approbet in di.p Gre.S.de teſti.c.vl Goff.no.q q̄libet admittat dūmō bono zelo denūciet niſi ſit criminoſus.talis em̄ cū crimina ſua nō correxerit nō p̄ſumit bono zelo:ſed male nūciare. diſtinxit th̄ inter denūciationē de petō commiſſo:quā dixit euangelicā: et denūciationē que fit de cōmittēdo quā dicit canonicā ⁊ ad hāc vltimā q̄libet tenet:vt.S. no.⁊ q̄libet admittit.S.de cog.ſpi.in q̄ q̄cūqꝫ notitia ſufficit xxij.q.v.hoc vt.⁊ in qua turpitudo ꝓpria nō obſiſtit.S.de ſpon.p̄terea.ij.quā etiā iuramētum p̄cedēs non ipedit.xiij.di.nerui.ad quā nō faciendā iuramētū ꝓpriū nō aſtringit:vt S.de iureiur.queadmodū.§.fi.q̄ oīa in denūciatione euāgelica nō ꝯtingūt ſm̄ Gof.ſꝫ certe dn̄e Gof.ſupradicta iura ⁊ ſpāliter capl'm ꝓrime inductū queadmodū loquunt in denūciatione quā euāgelicā appellatis: vn̄ in fi.ipſius capl'i queadmodū dicit q denūciare pōt ipam ad pnīam peragēdā: ergo loquit nō de petō cōmittēdo:ſꝫ iā cōmiſſo:pnīa em̄ fieri dꝫ de petō p̄terito nō de futuro. pꝫ.J.de cleri.exco.mini.§.illud. vn̄ dico q denūciatio penitētialis eſt euāgelica: ⁊ ad hāc quilibet admittit. Judicialis ṽo canonica eſt ad quā non quilibet admittit: vt apparet ex ſe. ¶ Ego audeo aſſerere q crimē alicuiꝰ denūciat aliqn̄ ad ſpālē pnīam pagendā ⁊ correctionē ſolā. Aliqn̄ ad aliā penā imponendā: ꝓut innuit deſcriptio.S.poſita.§.q̄d ſit.⁊ pꝫ J.e.q̄s ſit effectꝰ.⁊ p̄cedēti. ¶ Aut em̄ petm̄ occultū eſt:aut manifeſtū.ſ.fama nō dico notoriū. ¶ Qn̄ occultū eſt non pōt denūciari crimen niſi ad pnīam peragendā ⁊ in hoc caſu q̄libet xp̄ianus admittit:⁊ ſic intelligo autoritatē dn̄i. Si peccauerit: qꝛ non refert q̄s ſit denūciās:dūmō aīa ſaluet: ⁊ ſic q̄ ad eū ⁊ ad ea q̄ ſolꝰ dei ſunt:nō diſcernimꝰ inter perſonas:qꝛ apud ipm̄ nō eſt acceptio pſonaꝝ.S. de p̄eben. venerabilis. ⁊ de cōiug. ſeruo.c.j. nec em̄ ferēdus eſt peccator ſi in hoc caſu velit de iuris apicibus diſputare:vt in peccato ſuo remaneat cū non agat ad aliquā temporalem penā arg.S.de cōſue. q̄to.⁊.c.vlt.J.de ſimo.nō ſatis.et.c.cū in eccle.⁊ th̄ pōt eſſe q̄ꝺ is qui denūciat ſuam propriā vtilitatē: hoc conſiderat: puta is quē denunciat abſtulerat ſibi rem ſuā:⁊ per hanc viā eam recuperabit: qꝛ nō dimittit peccatum niſi reſtituat ablatū. xiiij.q.vj.ſi res.J.de vſuris. cum tu.ſi S.de iudi.nouit. hoc eſt etiā q̄ꝺ dicit autoritas dn̄i:ſi peccauerit in te. et ſic intellige iura pro Jo.inducta. ¶ Q̄ꝺ ſi in hoc caſu velit 3

let denunciare:ad hoc vt tpalis pena imponeretur.ſcꝫ q̄ꝺ amitteret beneficiū vel ſimile hoc caſu repelleret:qꝛ tunc demū ad hoc poteſt quis denūciare qn̄ crimen manifeſtū eſt fama: huic th̄ obſtare videtur q̄ꝺ legit.J.eo. qualiter.§.vlti. ſed et tunc. diſt. vtrū ſit bone fame nec inimicus neqꝫ conſpirator neqꝫ ab eccleſia preciſus. et tunc pōt denunciationē proſequi alias repellet. ſed iudex ex officio ſuo procedet. argu.J.de collu.dete. crimins. xxiij.q.iij.ecce.⁊ in his que no.J.co.ſub Rubrica de criminibus ſine ord. puni.⁊ ſi per teſtes fide dignos inuenerit veritatem puniet eum.vt J.e.§.ſeq. nec ob.q̄ꝺ inimicis denunciauerit.⁊ ſic manifeſte loquit.J.eo.cū oporteat.ar.⁊.S.de iud.nouit.ver.nos igit.J.eo.lꝫ in fi.⁊.c.veniēs.in fi.⁊ alia iura pro The.inducta.S.eo.ver. ſunt th̄ arg. expreſſum.S.de preſum.cū in iuuentute. ⁊ de pur.ca. cum in iuuentute. ¶ † Itē pōt denunciari peccatū occultū ab eo cuius intereſt.vt.S.dixi quo ad ſpecialē vtilitatē vel lꝫ ſpecial'r non interſit: intereſt th̄ general'r ⁊ etiā tpaliter.puta prelatus eſt cuius intereſt habere bonū ſubditum.vel ſubditus cuius intereſt habere bonum prelatmm.vel intereſt rōne reipu.nam et tunc quilibet admittit. vtputa ſi bona eccleſiaſtica dilapident:vt no.S.eo.ſub Rubrica de accuſationi.§.quis poſſit.ver.prohibetur.⁊ ſequēti. ⁊ probatur in auc. q̄uo oportet ep̄os ante finē.§.licentiā.colla.j.⁊ de nō alie. re.eccle.§. pe.qui incipit hoc vobis. colligit ij.vel ſpecialiter intereſt qꝛ frater ſuus aīam ſuā dānat.vt dixit Guli.naſo.ſed hoc intelligo ſm̄ predicta.ideo exponit lr̄a dupliciter ſi peccauerit in te.i.ſi offenderit te. vel tibi iniuriat vel in te.i.in dānatione tui ſi peccatum celaueris ergo in quo te ſciente delinquit.ij.q̄ꝺ.j. ſi peccauerit S.de iudi. nouit.ſic igitur error cui non reſiſtit approbatur.xj. queſtione.iij.qui ꝯſentit.xxiiij. queſtione.iij. qui aliorū xxvij. q.j.ſi cuſtos.S.de offi.deleg. ca.j.⁊ ſic manifeſte loquit.lxxxvj.diſt.culpa. ¶ In vtroqꝫ tamē caſu repellet ſi ad tēporalem et iudicialē penā infligendā denunciat ⁊ monuerit eū quem denunciat charitatiue ter qn̄ manifeſtū eſt.et corā teſtibus. vt.J.co. c.ij.et.c.ſuper his.⁊.c. cum dilectus filius.et J.eo.c.qualiter.§.pe.⁊ de ſimo.lꝫ heli. ⁊ ſic in hoc caſu neceſſe eſt q̄ꝺ hec tertia admonitio probetur per teſtes.ſ.quādo denūciās intendit facere denunciationē. ad hoc vt denunciatus priuetur beneficio ſuo:vel al's temporaliter per iudicē puniatur:⁊ talē denunciationem iudicialē appello ⁊ canonicā ad quā vt pꝫ non eſt quilibet admittēdus. ſed ſunt exceptiones legitime admittende. S. de offi. delega.ex parte. ij. ſecus ſi velit denunciare

quo ad hoc. vt corrigatur ⁊ emendet̃ de pctõ tunc em̃ cum nemini paretur tpaliter preiudicium: ſufficit bina denunciatio. p̃la ſacro denunciantis probatur cũ moneat̃ inter ſe ⁊ ipſum ſolum. ⁊ ſcđa per ſacr̃m eiuſdẽ ⁊ vni⁹ teſtis vel duorum tertio ſi ſe non corripuerit fit eccleſie denunciatio. vt. ꝟ. de teſt. in omni. ⁊ de iudi. nouit. ⁊ hanc denunciationem appello penitentialem ⁊ euangelicam ad quaꝫ faciendam puto quẽlibet admittendũ. vt no. ꝟ. eo. ver. Coffr no. q̃ quilibet lꝫ hoc nouũ ſit ipſa veritas ſi dicere audeo recitatur. ¶ Ergo breuiter ad peccatum expiandũ quilibet admittitur. ¶ Si vero alicui tp̃aliter preiudicium pararetur tunc qui non admittitur ad accuſandum: nec ad denunciandum: qđ dic vt not. ꝟ. de accu. §. qui accuſare. et ſic q̃n poteſt obeſſe maliuolus eſt q̃uis ꝓdeſſe poſſet. Si autẽ poſſit prodeſſe ⁊ non obeſſe non eſt maliuolus vt. xxij. q. v. hoc vr̃ igitur ſi in modum accuſationis procedat̃ omnis ſubtilitas iuris requiritur: niſi in exceptis vt no. ꝟ. de accuſa. §. quis poſſit ſub. §. admittũtur. ¶ Si vero ſimpliciter deponatur crimen in modum denunciatiõis ad temporalẽ penã infligendam tunc ſimiliter ſm rigoreꝫ iuris proceditur. ¶ Quod ſi ad ſpiritualem penitentiam imponendam vel in modum inquiſitionis de prelato de plano ⁊ ex officio queratur tunc ſm equitatem. ⁊ de hoc diſtic. ꝟ. de ſimo. per tuas. ¶ Ubi vero ratiõe priuati intereſſe is denunciat qui accuſare nõ poteſt: iudex ex officio ſuo procedet ⁊ ſi nulla monitio preceſſerit exemplum. ꝟ. de deſponſa. impub. ad diſſoluendum. ⁊ in his que not. ꝟ de pigno. ſub. §. ſi conſtet. §. quid ſit vſufr. verſi. eſt et legalis. et. ꝟ. eod. ver. ſed dico. ⁊ ſequen. ⁊ talis denunciatio iudicialis puta poterit appellari. ¶ Tamen ſm. l. non videtur q̃ aliquis poſſit denunciare niſi executor vel officialis. vt. C. eod. titu. l. ea quidem. ⁊. ff. de offi. prefe. vrbis. l. j. §. penulti. nec tamen ſemper talibus credi debet. quod dic vt not. de dolo et contu. §. qualiter deprehendatur. verſi. dico. ⁊ precedenti. ¶ Sed dico qđ etiam ſecundum. l. quilibet admittitur ad denunciationem etiam ſeruus ſi ſua interſit. vt. ff. de offi. prefe. vr. l. j. §. quod auteꝫ dictum eſt. intereſt autem cuiuſlibet ne delicta remaneant impunita. vt. ff. ad. l. aquil. ita vulneratus. et. ꝟ. de ſenten. excom. vt fame. verum ſi non probatur delictum tenetur denuncians actione iniuriarum. ſin autem probatur nec bonum eſſe nec equum denunciantem ob eam rẽ condemnare quia peccata nocentium nota eſſe et expedire et oporteret. vt. ff. de iniurijs. cuꝫ qui. ¶ Quinimo et ipſi iudices ſeculares ex officio ſuo inquirant. vt no. ꝟ. eodem. ſub Rubrica de criminibus ſine ordi. punien. ¶ Sꝫ ⁊ ſi quis denunciauerit crimen alteri⁹ et poſtea ꝓſequi noluerit re integra vr̃ q̃ deſiſtere poſſit: ſicut dixi in accuſatore. ꝟ. de accuſatio. §. qualiter. verſi. hoc ſiue crimen. et ſequen. ¶ Si vero re nõ integra deſiſtere velit puniri debet quia detractatores ab officio degradantur ⁊ excommunicantur. intelligas ſi accuſentur et conuincantur ⁊ ſi emendauerint ſe q̃uis reſtituantur ad cõmunionem nõ t̃n ad clerum. xlvj. diſt. clericus. ⁊. c. ſequen. ſumma enim eſt iniquitas talium. vt. vj. q. j. ſumma. eſt enim homicida interpretatiuus: vt queſtio j. deteriores. et. xj. queſtio. iij. quiſq̃s. et de pe. di. j. homicidiorũ. qđ t̃n dic vt plene no. ꝟ. de maledicis. §. qual'r qđlibet genus.

4 Quis denũciari.

† Quilibet: ſubditus em̃ denũciari põt: vt. ꝟ. de offi. archipreſbyteri. c. vlti. Item dñs ſeu prelatus. ꝟ. eo. c. ij. ⁊. c. cũ oporteat. ⁊ ſeq. ⁊. c. prelatorum. Sequitur igit̃ qđ ⁊ par denunciari poſſit. niſi in vtroq̃ caſu denuncians per exceptionem repelli poſſit. qđ dic vt no. ꝟ. eodem. quis poteſt denunciare. ⁊ ver. ſeq. ⁊. ꝟ. eodem. §. ſeq. ver. ſin autem denũcietur. ⁊ ſeq.

Qualiter procedat̃ in de-

5 nunciatione. † Et q̃dẽ in diuerſo mõ. di. aut em̃ fit denũciatio ad correctionẽ peccati t̃m: aut ad priuationẽ bñficij t̃m: aut ad vtrũq̃ t̃m ſcꝫ tam ad priuationẽ q̃ correctionẽ: vt pꝫ ex his que no. ꝟ. eo. §. quis põt denũciare. ver. ego video. ¶ Si denũciatio fiat ad correctionem pcti t̃m vocabit̃ peccator. ⁊ preſtabit iuramentũ de veritate dicenda: tam denuncians q̃ denunciatus. ¶ Si t̃n denunciatus pctm̃ negauerit. Et ſi nõ iuratus vel iurat⁹ confiteat̃ crimẽ coget̃ pniam agere ⁊ ſatiſfacere p̱ cenſurã eccle. vt de ſpon. ad audiẽtiaꝫ idem ſi neget ⁊ probet̃ p̱ teſtes: vt. ꝟ. de vſu. p̱ totum ⁊ dicam. ꝟ. de peni. ¶ Si vero cõuinci non põt ⁊ nulle ꝓbabiles cõiecture apparẽt abſolui debet ⁊ iniungi pnia denũcianti: ex eo qđ iniuſte preſumitur denunciaſſe: al's ſi non velit denũciatus pniam iniunctã recipe apparentib⁹ ꝯiecturis: vel etiã denunciãtis ꝯ quem preſumit̃: qꝛ non probauit: dꝫ iudex iniungere purgationem illi vel iſti publicaꝫ vel priuatã habita cõſideratione pcti denunciati an ſit manifeſtum vl' occultũ: vt. ꝟ. de peni. c. j. ⁊. c. queſituꝫ. ⁊ ſi renuerint preſtare vel defecerit in p̃ſtanda puniat̃ tanq̃ conuict⁹. vt no. ꝟ. de pur. ca. no. §. fi. ¶ Sin aũt denũcietur crimen ad priuationem beneficij t̃m: vel etiã ad vtrũq̃. ſ. ad correctionẽ ⁊ priuationẽ: tunc ſiue iudex ſit ordinarius ſiue delegat⁹ ad locum accedat ſi põt in quo degit is qui

denunciat̃:et faciat porrigi libellũ denũcia=
tionis anteꝗ̃ veniat ipm̃ offerri denũciato
aſſignata die vtriqȝ parti in qua debet deſcẽ
dere:ꝗ̃ adueniẽte faciet venire partes et litẽ
conteſtari:ſi tñ denũciatus nil obijciat con=
tra denunciationẽ.nam ⁊ ſi vult obijcere po
teſt puta q: eſt inimicus vel excõicatus vel
q: non monuit ipm̃ vel q: dicit denunciatio
nem nõ debere procedere ex eo q: non eſt in=
famatus de illo crimine in quo caſu primo
de fama op; inq̃ri:qđ dic vt no.ſ.e.§.qs põt
⁊ verſi.ſeq.põt etiã obijcere circa iudicẽ.vt.j.
eo.ſub Rubrica ſeq.§.⁊ qual'r.ver.vñ ⁊ iudi=
cem ⁊ ſeq. ¶ Sed ſi is qui denũciatus eſt ni=
hil obijciat: neqȝ iudex aliquid obijcere de=
bet niſi caſualiter.vt.ſ.de exce.exceptionẽ.et
ſic intelligo qđ non eſt ſubito procedendũ ad
inq̃ſitionẽ ex quo denũciatus aliq̃d obijcit:
q: quelibet exceptio iuſta admittenda eſt:vt
ſ.de offi.deleg.ex parte.et de excep.cũ inter
priorẽ.⁊.ſ.de deſpon.impube.ad diſſoluen=
dum. Sed ſi nihil obijcit̃ tunc procedat: niſi
forte denunciatus iter arripuerit ad ſe.apo.
ſine fraude. ſic intelligo.j.eo.cum oporteat.
¶ Si non põt accedere ad locũ iudex tũc ci=
tabit partes:⁊ ſi denunciatus cõtumax ap=
pareat etiã lite non cõteſta. poterunt teſtes
recipi ſicut dicã in inquiſitione.j.de inquiſi=
tio.§.⁊ qualiter.ad fi.ver.ſunt etiã recipiẽdi.
¶ Alias lite ꝯteſt.⁊ recepto iuramento fient
poſitiones ⁊ ꝓbatiões: ⁊ recipient̃ teſtes q̃s
denuncians nolauerit.vt.j.eo.cũ oporteat.et
6 c.ſeq. ¶ † Sed ⁊ denũciatores vident̃ poſſe
recipi in teſtes:vt.ſ.de teſti.in ol.j.de ſimo.l;
eli.§.cũ igit̃ ibi oẽs monachos q̃ vel pro ipo
vel cõtra ipm̃ ⁊c. Secus ſi in modũ accuſa=
tionis agat̃:q: qui ſemel apparuit inter ac=
cuſatores teſtis eſſe non põt.j.eo.cũ P.⁊ hoc
Hoſt.intelligit indi. Sed dic ꝙ prima cõcor=
dantia intelligẽda eſt ſicut loquit̃.ſ.qñ fit de
nunciatio ad p̃lam.in ſcđa agebat̃ de ſimo
nia ⁊ cõtra regularẽ. qđ dic vt no.j.de ſimo.
§.qui ad accuſationẽ.v.ego.al's aũt ordo iu
diciarius eſt ſeruãdus. vt expreſſim innuit̃
ſ.de dolo ⁊ ꝯtu.veritatis.§.tandẽ.§.nos igit̃
¶ Nec debet prelatus denũciatus grauior
exiſtere ſubdito pendente cã denũciationis.
vt.j.e.cũ dilectus.⁊.c.olim.et breuiter hinc=
inde propoſita diligẽter audiri debẽt.vt.j.e.
cũ oporteat.iudiciaria ei grauitas ſemꝑ ſer=
uari debet.vt.j.eo.l; rñ.j. et ſi denũcians per
cõfeſſionẽ denũciati:vel al's ꝓbauerit qđ in=
tendit feret̃ ſnia contra denunciatũ: al's de=
nunciãs puniãdus eſt.vt.j.de calũ.c.ij.⁊ ibi
dicã. ¶ Nec iſtud omittendũ eſt ꝙ ſi denun=
cians probauerit denunciatũ male fame po
teſt denuncians probare ſe bone fame.vt.j.
eo.licet.in fi.et.ſ.de ſpon.cum in tua. ¶ Qđ

aũt dixi iudicẽ citare partes verũ eſt in ordi
nario iudi.ſ.⁊ in delegato niſi certã formã ha
beat accedendi ad locum. tunc eñi alibi non
poterit examinare factũ.vt.ſ.de reſcriptis.
cum dilecta.⁊ de offi.delega.venerabili.⁊.c.
quoniã.⁊.j.eo.prelatorum.

7 **Quis ſit † effectus.** Et q̃dẽ vt de=
nũciatus cõ=
uictus remoueat̃ a beneficio: vel interdicat̃
ei ordinis executio:vel iniungat̃ rei reſtitu=
tio.puta qñ quis non põt agere perfectã pe=
nitentiã eo retento:qđ viciose adeptus eſt:et
ſuꝑ quo denũciatio facta eſt:vt in vitio ſimo
nie in ordine j.q.j.ſi quis neqȝ.⁊.q.vij.requi
ritis.vel beneficio. xiiij.di.nerui.vel re furti=
ua vel violẽta. xiiij.q.vj.ſi res aliena.vel per
dolum queſita: quã ſicut violẽta reddere q̃s
tenet̃.ſ.de reſti.ſpolia.ſepe.vel qñ periclitat̃
adminiſtratio a qua remoueri d; admini=
ſtrator etiã ꝓpter negligẽtiã diſſolutã ⁊ in=
corrigibilẽ.vt.ſ.de offi.cuſto.c.j.⁊ de offi.ar=
chidia.ea que eſt ergo pctm̃ mortale in pre=
lato negligentia diſſoluta.lxxxj.diſt.dictum
xviij.q.ij.abbas.C.de offic.prefe.preto.oriẽ=
tis.l.ſi quos.⁊ in magiſtro tolerari non d;.vt
C.de ꝓfeſſo.⁊ medi.l.ij.li.x. vt tñ regulariter
ferat̃ ſnia iuxta formã iudicij.vtputa ſi agit̃
ad correctionẽ tm̃:ſpũalis pena tm̃ imponet̃
⁊ nihilominus iniũget̃ ſatiſfactio tꝑalis in
caſib⁹ ſupradictis ⁊ ſil'ibus ſi q̃ requirant̃ ſi ad
tꝑalẽ ⁊ ipa ꝓnunciabit̃. ſi ad vtrãqȝ ⁊ vtrãqȝ
infliget iudex:vt.j.e.q̃l'r.§.pe.⁊ de ſimo.l;.§.
j.ergo in hoc caſu neceſſe eſt ꝙ libellus offe=
rat̃ ad hoc vt ſciat iudex qual'r d; ꝓnũcia=
re.vt arg.inſti.de act.§.curare.Sed in hoc ca
ſu h; denũciatus exceptiones ⁊ ꝯ teſtes ⁊ ꝯ
dicta.vt no.ſ.§.pxi.ver.ſin aũt denuncietur
ſicut ⁊ ſi ageret̃ in modũ inquiſitionis habi
ta diſtinctione inter regularẽ et ſecularẽ:vt
j.eo.qual'r.in fi.et de ſimo.per tuas.et iunge
qđ no.ſ.de offi.cuſto.in fi. ¶ Itẽ effectus is
eſt vt qui nõ ꝓbauerit qđ intẽdit de calũnia
puniat̃.vt no.j.ti.j.§.quali pena.ver.nedum
autẽ.ergo non licet iudici parcere.vt no.j.eo.
ſub Rubrica ſequẽ.§.fi.et.ſ.eo.ſub Rubrica
de accuſatio.§.quis ſit effectus.verſi.puto.
et ſequen.

¶ De inquiſitionibus. Rubrica.

1 ☞ Inquiſitio quid ſit. Contra quem fieri
poſſit. 3 Et quis ſit eius effectus. 9.
2 Inquirere quis poſſit. Et quando ad inqui=
ſitionem procedatur. 4. Et qualiter. 5.
6 Religioſis prouideri debet etiam lite pen=
dente.
7 Iudex ſi vult inquirere:⁊ ſubditus dicit no=
lo quod inquiras; ſed prefigas terminũ ac=
cuſare

cuſare volentibus: quia paratus ſum me purgare. quis eorum audiet.

3 Infamatus an poſſit probare innocentiam ſuam per familiares et cubicularios.

Dictum eſt qualiter procedatur in modum denũciationis/nunc de inquiſitionibus videndum. ¶ Quid ſit inquiſitio. ¶ Quis poſſit inquirere. ¶ Contra quem inquiſitio fieri poſſit. ¶ Qñ procedatur ad inquiſitionem. ¶ Et qualr̃ procedatur. ¶ Quis ſit effectus.

1 2 Quid ſit inquiſitio. a † Alicuiꝰ criminis manifeſti ex bono ⁊ equo iudicis cõpetentis canonice facta inueſtigatio. vt colligitur in inferioribus.

Quis poſſit inquirere. † Is q̃ poteſt corrigere ⁊ punire. vt epi. ſ. de offi. ordi. ca. j. ¶ Sed archiepi de epis: ⁊ patriarche de archiepis. vt pꝫ. j. e. qualr̃. ⁊ de ſimo. de hoc. et c. dilectus filius. a. et. c. lcꝫ heli. ¶ Sed ⁊ aliqñ inqrit is q̃ non põt punire: ad hoc vt ſuperiori denunciet: hoc tñ facit autoritate ſuperioris. vt. j. eo. ſicut olim. ſ. de teſti. cogẽ. preterea. ⁊. C. de accu. ea quidẽ. ⁊ in cõcor. quas notaui. ſ. de denũc. §. qs põt denũciare. verſi. tñ ſm. l. ¶ In quo caſu intelligi põt ꝙ iudex ſuperior procedit ad inqſitionẽ ex officio denũciantibus nõ proſeq̃ntibus: cum tales debeant eſſe iurati: ⁊ publici ſint: qꝛ publice electi: etiã ꝗuis non ſit infamatꝰ is ꝯ quẽ fit inquiſitio ſed nõ remouebitur a bñficio. imo pena infligetur arbitrarie ⁊ occulte. vt. j. eodeꝫ ſicut. xvij. diſti. qñ quidẽ. ⁊. j. de ſimo. dilectꝰ filius. a. ¶ Ideo aũt prelatꝰ ex officio inqrere dꝫ: qꝛ ſanguis ſubditorũ ab eo requiretur in die iudi. vt. ſ. de offi. archid. c. j. ⁊ c. ad hoc et de offic. archipreſb. c. ij. ⁊ de offi. primice. c. j. ⁊ de offi. ordi. irrefragabili. ⁊ de regularibus. c. vlt. ⁊ de ſtatu mo. cũ ad monaſteriũ. §. prior. ¶ Uñ lꝫ heli ſummus ſacerdos bonus exiſteret. ſ. quãtum in ſe erat: qꝛ tñ exceſſus filiorum ſuorũ efficaciter nõ correxit ⁊ in ſe vindictã diuinam excepit: dum filijs ſuis in bello peremptis idem de ſella corruens fractis ceruicibus expirauit. vt in dicta decre. licet. ⁊. xxxvij. diſt. legant. ergo tanto diligentius dꝫ prelatus aſſurgere ad puniẽdos ſubditos: quanto damnabilius offenſas eorum deſereret incorrectas. vt. j. e. qualr̃. ij. §. pe.

Contra quem inquiſitio fieri poſſit.

5 † Patet ex ſuperioribus: ꝙ ꝯtra ſubditum ſiue ſit prelatus ſiue alius. verũtñ facilius fit cõtra ſubditos minores ꝙ̃ ꝯ ſubditos epos: q̃ ex officio ſuo tenẽtur nedum arguere ſed etiam corrigere: excõicare: interdicere: aut ſuſpendere: ex quibus frequenter odium multorũ incurrunt. vñ verẽdum eſt ne cõcuſſis colũnis corruat edificiũ vt. j. eo. qualiter. ij. §. j. xij. qõ. ij. gloria epi. ¶ In his tñ delictũ pbatum eſt ſeuerius ꝙ̃ in ſubditis caſtigandum: nã ſm beatum Greg. ſi peruerſa vnq̃ꝫ perpetrauerint: tot mortibꝰ digni ſunt: quot ad ſubditos ſuos ꝑditionis exẽpla trãſmittunt vt. xj. q. iij. precipue: ergo tot mortibus quot numero pñt ſubditi reperiri ¶ Si ergo ſacerdos q̃ eſt victus delinquat: faciet delinquere pplm̃ q̃ eñ a prelatis fiunt de facili trahuntur a ſubditis in exemplum. vt. ſ. de voto ⁊ vo. redem. magne. naꝫ ſi clerici vnũ deum ꝑdicãt ⁊ aliũ colunt: dicent laici vbi eſt deus clericorũ: vt ibi dr̃: debet ergo prelatus eſſe ſpeculator ⁊ ſpeculum. vñ in prin. thobie verſi ficati. ¶ Eccleſie turoñ. apex olim ſpeculator. ¶ Et ſpeculũ preſul: bartholomee faue. ⁊ ꝓbatur. ſ. de elec. cum in cũctis.

a ¶ Quid ſit inquiſitio adde Inn. in. ca. dilecto. de ſen. excõ. dy. in regl'a. actꝰ legitimi. ff. re. iur. lib. vj. doc. in. l congruit. ff. de offic. preſi.

Quando procedatur ad inquiſitionem.

4 † Et quidem aut inquiſitio fit aliq̃ proſequẽte vel denũciante. et tunc dic vt no. ſ. de denun. aut ex officio. ⁊ aliqñ deficiente denunciatore etiã ex officio inquirit iudex. vt. ſ. de denuncia. §. qs põt. ver. qñ occultũ. ⁊ hic ſubdiſ. vtrum queraſ de inquiſitione facienda ꝯ regularẽ. de quo dic vt. j. de ſimo. §. qꝛ ad accuſationẽ. ver. ego dico. ⁊ ſeq. vel ꝯ ſecularem. ⁊ tunc aut ꝯ epm aut inferiorem. ¶ Si inqſitio fiat ꝯ epm: ſiue ſit regularis ſiue ſecularis. nunq̃ꝫ pcedit niſi qñ fama tanta eſt ꝙ nõ poteſt amplius ſine ſcandalo tolerari: ſiue ſine periculo dilapidationis. vt. j. eo. qualiter. ij. §. j. ꝑ pe fi. et. c. prelatorũ. ⁊ de pur. cano. cum in iuuentute. ſ. de preſum. cum in iuuentute. ſ. de dolo et contu. veritatis. ¶ Si fo

fiat inquiſitio ꝯ clericum ſecularem inferio=rem ep̄o ſufficit frequens fama ⁊ clamoſa inſinuatio: lꝫ non inducat ſcandalum. Sed nec ad primā infamiam moueri dꝫ ſuperior immo tunc demū qn̄ ⁊ ſepius aures pulſat. cōprobantur hec. ī. e. ſuper his. ⁊. c. qualiter: ij rn̄. ſ. ⁊. §. ſ. ⁊. ī ð ſimo. lꝫ heli. §. j. ⁊. lxxxvj. di. ſi qd de quocunqꝫ. ij. q. ſ. deus ops. Sꝫ ⁊ aliq̄ ties fit ex puro officio ſine fama: vt no. ī. eo. §. proxi. circa prin. ⁊. ſ. eo. §. quis poſſit.

5 Et qualiter procedatur. †Ali quan do ſm iuris rigorē: vt qꝛ fit aliquo ꝓſequēte: ſiue denūciante ad penā tp̄alem imponēdaꝫ aliq̄n de plano qn̄. ſ. ex offō fit ⁊ lcꝫ tūc aliꝰ ordo ſeruetur. vt. ī. ſequitur. ¶ Si fit aliq̄ ꝓ=ſequente lis cōteſtabitur ⁊ in alijs ꝓcedetur ſicut not. ſ. de denū. §. qualr̄ ꝓcedatur. vl̄ ſin aūt denūcietur qđ intelligas niſi gn̄alis fiat inquiſitio tā in capite ꝙ̄ in mēbris. tūc enim de plano proceditur ⁊ ſine ſtrepitu. ī. e. olim ſm Gof. ēt ſi nulla fama precedat: vn̄ ⁊ quoli bet anno viſitat ep̄s quālibet eccleſiā. ⁊ tunc iquirere dꝫ ex offō ſuo tā de clericis ꝙ̄ de lai cis. ſic pōt intelligi qđ no. ſ. de offic. archid. §. qđ ſit eius offm̄. ſub. §. pꝫ. ⁊. ī. eo. ſub rubr. de crimi. ſiue oꝛ. puniē. ver. is aūt ordo. ⁊ ſe. et ſ. eo. §. quis poſſit. ¶ Eſt ⁊ ſcda dr̄ia: qꝛ qn̄ ꝯ ſingularē perſonā fit inquiſitio nō admittū=tur teſtes niſi legitimi: ſed vbi fit gn̄alis inq̄ ſitio vbi recipiūtur teſtes ꝙ̄tumcūqꝫ crimioſi ⁊ eſt rō. qꝛ ea que domi fiunt nō pn̄t de facili p extraneos: ſed tm̄ p domeſticos cōprobari. ſ. de teſti. veniens. ij. §. fi. C. de diuoꝛ. ⁊ repu cō ſenſu. §. ſin aūt alr̄. iō qꝛ tales admittuntur q̄les inueniūtur: niſi ſint inimici capitales ⁊ cōſpiratores: hi nēpe fidem nō facerent niſi dicta ipſorū per alios ꝓbarētur. hic ḡ de pla no ꝓceditur. ¶ Eſt ⁊ tertia dr̄ia: qꝛ vbi agit̄ de crīe ſingularis pſone iurāt teſtes plenam dicere veritatē. ī. de ſimo. lꝫ heli. §. cum igit. ver. qꝛ tn̄. ¶ Qn̄ vero agitur de ſtatu ecc. tūc iurant duobus modis. ſ. ꝙ dicāt veritatem plenā. q. d. nil celent de veritate ⁊ merā. ſ. ſine adiūctiōe falſitatis ſup oībus hiſqꝫ ſciūt vel credunt in ſua ecc. reformāda tā in capite ꝙ̄ in mēbris exceptis oīno occultis q̄ nullo mō ꝓbari pn̄t. illa em̄ ſoli deo relinq̄mus q̄ ſeru tator eſt cordiū vł q. ſ. ſi oīa. xxxij. diſt. erube=ſcant. in fi. ſ. de iudi. nouit. ⁊ eſt hoc ſatis ex=preſſum. ī. de ſimo. ſicut nobis. §. fi. ⁊. c. ſeq. ī fi. ⁊ tūc ſtatur dicto teſtis ſiue iurati: ita ꝙ non licet ei aliquid addere vel diminuere: niſi for te in cōtinēti corrigeret: vt. ſ. de teſti. cogē. ꝑ= teres. ¶ Vel iurēt ꝙ ad interrogata rn̄debūt in quo caſu ſi ep̄s interrogatus vtrū aliena=uerit bona eccl'ie: dixerit ꝙ ſic. lꝫ ei poſtea in terptari. ſ. ꝙ hoc fecit neceſſitate debitorū vt gente. ⁊ ſi cōfeſſus fuerit ſe aliquos ſimonia ce ordinaſſe: lꝫ fungere. verum eſt ignorāter et ſi dixerit ſe aliqua de naufragio ꝑcepiſſe. lꝫ declarare. verū eſt cā cuſtodie vt oīa hec ꝓ bātur. de ſen. ⁊ re iud. cum. J. ⁊. B. ⁊. ī. e. qua=liter. ⁊. c. ſeq. nō tn̄ teſtificari debēt ſup occul tis: ſicut no. ⁊ probatur in dicta decr. qualr̄ ij in fi. ⁊ ſi teſtificati ſunt nō valet teſtimoniuꝫ qꝛ iurati deponunt: vt. ī. eo. inquiſitionis. §. j.

6 ver. ad hoc rn̄demus. ¶† Et dꝫ religioſis ꝓ uideri etiā lite pēdente. cū ꝓpriū nō habeāt: vt. ī. eo. ex parte ⁊. c. olim. J. V. ⁊. P. qđ dicvt not. ſ. e. ſub rubr. de accu. §. quis poſſit. ſub. §. admittūtur. ver. hoc aūt qđ dictum eſt. ¶ Et ſi quis ꝯfiteatur ꝯ ſe ⁊ habet̄ ei fides. vt. ſ. de elec. per inq̄ſitionē. Sed ⁊ ſi duo cōcordāt ꝯ alium occulto crīe nō condēnatur cū nec in=quiri debuerit de occulto: vt. ſ. not. ver. eſt et tertia ⁊ ſeq. nec eſt ꝓcedendū ad inquiſitionē eoꝝ q̄ in ſchedulis occulte traditis cōtinent̄ ſunt aūt teſtes in ſecreto examinādi. ⁊ eſt re pellendus ſi cōfitea t̄ ſe inimicū illiꝰ ꝯ quem teſtificatur: niſi in fraudē hoc faceret qđ erit p iudicē ſubtiliter inq̄rendum. vt. ī eo. inqui=ſitionis. §. j. ¶ Sed ⁊ dici pōt ꝙ ſi de ſtatu mo naſterij vel ecc. tm̄ querat̄ aliquo impetrāte ⁊ proſeq̄nte lis ꝯteſtabitur. libellꝰ offeret̄ ab alio qui ꝓſequit̄: in q̄ proponit ea in quibus petit eccl. reformandā. ⁊. ſ. de teſti. cum olim verum qn̄ iudex ex offō ſuo ꝓcedit hꝫ locuꝫ qđ dixi. ī. eo. ſicut olim. ēt ſi ad inſtantiā ali=quoruꝫ impetrata ſit inq̄ſitio ex quo gn̄alis eſt: nec ipſi qui impetrauerāt ꝓſequūtur: vt ſ. de ſen. ⁊ re iudi. cū. J. ⁊. B. ¶ Qđ ſi al's ꝯtra ſingularē perſonā inq̄ſitio fiat ⁊ iudex ex offō ꝓcedit: dꝫ prelatꝰ cum aliquibꝰ de canonicis ſuis deſcendere ad eccl'iaꝫ in qua degit is q̄ infamatus eſt: nō quidē a maliuolis vel ini=micis: lꝫ ab honeſtis ⁊ diſcretis. vt. xi. q. iij. ſ. cūctis. ⁊. ī. e. qualr̄. ij. §. j. ⁊ rn̄. ſ. ⁊ vocabit illuꝫ ꝯ quem dꝫ fieri inq̄ſitio niſi ſe p cōtumaciaꝫ abſentauerit. ſ. de teſti. in inte. c. ij. ⁊ de dolo et cōtu. veritatis. in quo caſu primo inq̄rit ð fama ibi vbi cōuerſatus eſt qꝛ meliꝰ ibidem inueniet veritatē. vt. ſ. de ele. poſt. ⁊. c. ſcriptū xxiij. di. illud. ⁊. xxij. q. ſ. paratꝰ. xxiij. q. iij. ſup prudentia. talis em̄ eſtimationis hr̄ qualis q̄=lis eſt, in ciuita te ſua. vt. ff. de qōnibꝰ. de mi=noꝛe. in fi. ⁊ inquiret a bonis ⁊ grauibꝰ an ta lis ſit infamatꝰ de tali crimine. ſi dicāt qđ ſic recipiet duos teſtes vł tres qui ſi iurati hoc idem aſſerant ꝓcedat poſtea ad inq̄ſitioneꝫ. al's propter dicta paucoꝝ nō iudicabitur in famatus is cuius fama apud bonos ⁊ gra=ues leſa nō exiſtit. ſic intellige. ī. e. inq̄ſitiōis. vn̄ non ꝓcedet ad inquiſitioneꝫ cum non dꝫ fieri ſup occultis. vt no. ſ. e. §. ver. vel iurāt. et ꝓced, nec ob. ī. e. c. fi. vbi ad denūciationē qn̄ ꝙ

mandatur inquiri: qꝛ et ſi ſuperioꝛ cām committat nihilominus eadē ꝛ q̄libet alia ltima exceptio ſalua manet ſm Hoſt. ſ. de offi. dele. ex parte. ij. Si vo p̄ns eſt is ꝯ quē fit inquiſitio vocand⁹ eſt: ꝛ ſunt ei exponēda ꝛ ſcribēda crimina de quib⁹ inquiri dꝫ. v. q. ij. ſi p̄mates ꝛ ſi dicat ſe nō eſſe infamatuꝫ: inquiret iudex primitus de fama. vt. ſ. dic vbi. ¶ Si dicat ꝙ pn̄iam egit ꝛ ſecū diſpenſatuꝫ eſt. audiet̄ quidem. ꝛ ſi hoc probauerit abſoluet̄ ſm ea q̄ not. ſ. e. ſub rubꝛ. de accu. § quis ſit effect⁹. ſub § ſed nūquid pena. ꝛ ſi petit diem ad deliberādum dabo ꝛ quālibet iuſtā exceptionē tam ꝯ dicta teſtiū q̄ teſtes ſibi reſeruabo: vt j. e. qualr̄. ij. § dꝫ. ¶ Uſi ꝛ iudicē pōt recuſare ex iuſta cā. arg. j. eo. ad petitionē. ꝛ. c. qualr̄. ij. § fi. ad fi. ibi: nō ex odij fomite. ꝛ eſt expreſſuꝫ ſ. de ap. cum ſpeciali. ¶ Uel pōt dicere ꝙ criminoſus eſt. iij. q. vij. iudicet. xxv. di. c. vl. xxvj. di. vna tm̄. ꝛ iunge ea que no. ſ. e. ſub rubꝛic. de denūciationib⁹. § qualr̄ ꝓcedatur. ver. ſin aūt denūcietur. ꝛ ſe. ¶ Et ſi cōfiteatur crimē ad rōnem potius hr̄ ei fides ꝯ ſe: ꝛ remouet̄ ab adminiſtratione ſi crimē hoc exigat. j. e. ſi cōſtiterit. ꝛ. c. cum dilecti. in fi. ꝛ. j. de exceſ. p̄la. ex lr̄is. ꝛ. j. eo. ad petitionē Gualterij. ij. q. j. nos in quēq̄. ſ. de cōfeſ. cum ſup. ¶ Sꝫ nūqd mitiꝰ agendū eſt ſi cōfiteat̄ q̄ ſi cōuinceret̄. dicas ꝙ ſic ſi añq̄ videret probationes paratas cōfeſſus fuerit. l. diſt pbr̄. ꝛ. c. ſi quiſꝗ poſtera. ij. q. j. in primis. xij. q. j. nō dicatis. mīaꝫ petens cum lachꝛymis veris nō fictis ꝛ iudicium nō requirēs. ſ. de elec. innotuit. § mlr̄a. ſ. de tranſla. epiſ. inter coꝛpoꝛalia. § vlti. niſi habeatur ſuſpect⁹. ar. ff. de accu. ſicut. § iiſdē ſ. de preſum. mandata. xlv. diſ. diſciplina. ſꝫ ſi ex quo vidit probationes paratas confeſſ⁹ ſit pro cōuicto hr̄. vt in ſuperioꝛibus cōcoꝛ. ꝛ j. de ſimo. de hoc. vel dic in vtroq̄ eſſe arbitrarium: inſpecta qualitate perſone ꝛ criminis vt. j. co. inq̄ſitionis. rn̄ſi j. ꝛ. ſ. de tranſla. c. fi. et apparet in his q̄ not. ſ. ſub rubꝛi. de accuſ. § quis ſit effectus. verſ. puto tn̄. ꝛ ſe. ¶ Sin aūt crimē negauerit tunc requirūtur teſtes q̄ nō valent de auditu vel credentia teſtificātes. j. eo. inquiſitiōis. § vlti. q̄ ēt cogendi ſunt teſtimonium ferant. vt. ſ. de teſti. cog. § in quibus cauſis. verſ. contra iſtos. ꝛ ſeq. Sunt ēt recipiendi lite nō cōtē ſt. qm̄. § in alijs nec em̄ eſt cum quo lis cōteſtetur niſi cōteſtaret̄ cuꝫ fama vel iudice. vt. j. eo. ptꝫ qualr̄. ij. § j. ibi nō tanq̄ idē ſit accuſatoꝛ ꝛ iudex ꝛc. ꝛ emendati de crimine admittūtur cū ciuiliter agat̄: vt qs ab adminiſtratiōe remoueat̄. vt. ſ. de teſt. teſtimonium. niſi ſint inimici vel ſpiratores vt. j. de ſimo. per tuas. ꝛ vide qꝺ not. ſ. eo. ſub rubꝛica de accu. § qualiter. ſub § oblato. ver. aduenien te. ꝛ ſe. ꝛ accedit. j. e. cum opoꝛteat. et ſeq. c. ¶ Sed ſm Hoſt. hanc differentiā notabis inter inquiſitionē q̄ fit ex officio: ꝛ illaꝫ que fit aliquo ꝓſequēte: qꝛ vbi iudex ex offō ꝓcedet faciat iurare illuꝫ ꝯ quē procedit: vt ſup eo de quo inquirit ad īterrogata rn̄deat. j. eo. cum dilectus: ſed qn̄ fit aliquo ꝓſeq̄nte tunc nō faciet illū iurare: ſed is qui ꝓſeqtur ꝓbabit ſi pōt ꝛ ſi nō probauerit punietur. j. e. cum opoꝛteat. ꝛ. c. ſeq. ego tn̄ puto ꝙ in vtroq̄ cogatur iurare dicere veritatē. vt pꝫ in his q̄ not. ſ. eo. ſub rubꝛica proxi. § qualr̄. nec aliquod ius dicit qꝺ nō cogatur iurare imo potius cōtrarium ſ. de proba. ſicut conſuetudo. ꝛ. c. ad noſtrā. ¶ Sed ꝛ ſm Hoſt. ſcda dr̄ia eſt: qꝛ vbi iudex ex officio procedit publicatis atteſtationib⁹ de vno ab alijs teſtib⁹ inquirere pōt. ij. q. j. notum. ꝛ. q. v. hꝫ hoc propꝛiū. ꝛ. c. mennā. vbi vero procedit aliquo ꝓſeq̄nte tunc nō liceret alios recipere: qꝛ timeret̄ de ſuboꝛnatione. ar. in his q̄ no. ſ. de teſti. § ſub quibus. añ fi. ver. ſed nūquid qꝺ puto verum niſi foꝛte eſſet cā in qua vertet̄ periculū alē: vt quidē liceret itez alios recipere. arg. ſ. de ſpon. ſicut ex literis. in fi. ꝛ pꝫ in fi. in his que not. ſ. de teſti. § ꝛ vtrū poſt publicationē. ꝟſi. ſi tangit periculū ale ꝛ ſe. ¶ † Quid ſi iudex 7 vult inquirere: ſubditus vero dicit nolo qꝺ inquiras ſed prefigas terminū accuſare volētibus ꝛ ſi null⁹ apparet: parat⁹ ſum me purgare vr̄ qꝺ ſubditus audiri debeat: qꝛ qꝺ petit oꝛdinarium eſt: qꝺ iudex dicit extraoꝛdinarium ad qꝺ nō eſt recurrendū q̄diu oꝛdinarium ſupeſt arg. ij. q. j. multi in fi. ff. de minoribus in cauſe ij. ꝯtrium tn̄ tenendū eſt: quia purgatio ſequitur inq̄ſitionē. ar. j. de pur. ca no. iter ſollicitudīes. vbi ꝛ appet in his q̄ no. 8 j. e. § fi. ver. is ergo eſt oꝛdo. ¶ † Sꝫ nunquid infamatus pōt probare innocētiā ſuam per familiares ꝛ cubiculàrios ſuos nō vr̄: quia domeſticū teſtimoniū reprobatur: no. ſ. de teſti. § quis poſſit. ver. Itē de iure ciuili. ꝛ ſeq. ſed ꝯtrium verū eſt. xij. q. ij. manifeſte. ij. q. vij. cum paſtoꝛis. ꝛ ptꝫ in his que not. ſ. de teſti. § quis poſſit. verſ. ſed qño ſciētia. ¶ Quid ſi is qui non eſt de dioceſi impetret fieri inquiſitionem cōtra prelatū extraneū. et quidē p̄ſumitur ꝙ nō charitatiue ſed odioſe moueatur cū nō interſit ſua ſm Hoſt. ſec⁹ ſi ſit de eccle. vel dioc. xvi. q. vij. filijs. ſ. de re. ec. nō alie. ſi quis pbr̄oꝝum. ¶ Quid ſi adiutoꝛ inquiſitionis aliqua excep. repellatur nunqd alius admittetur vt iudex ex offō ſuo procedet: dic quod alius admittetur j. eod. cum opoꝛteat ar. ff. de inoffi. teſ. poſthum⁹. § j. ſm Hoſt. dic etiam ꝙ iudex ex officio ſuo procedet. vt nota. § eodem. ſub Rubꝛica de denunciationibus. § quis poteſt. verſicul. quod ſi in hoc caſu. Pam ꝛ ſcdm Hoffre. cum in inquiſitione

ex offō ſupioris procedat iterū iterari pōt.ij. q.v.habet.⁊.c.mēnam.qđ tñ exaudias pendente inquiſitione.vt no.ſ.e.§.ver.ſed vbi,iudex.ſecus in inquiſitione finita: qꝛ nō dꝫ de delicto eiuſdē hoīs ſepius.inquiri.ſ.de offi. lega.lꝫ.ff.nau.cau.ſta.lꝫ.§.fi.niſi ex noua fama.vl' niſi inqſitores vl' teſtes de corruptione cōuincerent.ſ de colluſi.detegē. cum clamor.⁊ ar.in his que not.ſ.eo.ſub rubrica de accuſa.§ quis accuſari.verſi.aliqui etiā imperpetuū. ¶ Quid ſi fama hꝫ ortū a maliuolis.dic non eſſe pcedēdū in inquiſitione.ſ.e. qualiter.ij.rñ.ſ. de purga.cano. cū in iuuentute.⁊ ptꝫ in his que no.ſ.eo.§. ver.ꝙ ſi al's contra ſingularē. ſed cum difficile ſit pbare huius ortū cū ab incerto autore pcedat.de conſecra.di.iiij.ſanctū dici pōt ꝙ ⁊ ſi eſſet inquiſitio non tamē ceſſabit purgationis indictio.§.fi.ver.ad qđ ſm Goffre.dic vt no.ſ.eo. ſub Rubrica de denunciatio.§. quis poteſt. ver.ego audio.⁊ ſe.

Quis ſit effectus. †Et qdē ſcđm Goffr. aut agit cōtra prelatū aut cōtra priuatū. Si agat cōtra prelatū tunc remouendus eſt ab adminiſtratione exemplo villici.ſ.eo. qualiter.ij.nec erit pena arbitraria.nā facti queſtio in arbitrio iudicātis eſt: pene vero pſecutio nō ei volūtati cōmittit: ſed legis arbitrio reſeruatur.ij.q.iij.§.notandū.ff.de verb. ſigni.ſi qua fuero. Si vero fiat ꝯtra priuatū: tunc eſt arbitraria pena.ſ.eo.inquiſitionis.rñ.j.in fi.⁊ ar. ſ.de ſimo.c.de regularibus.⁊.c. dilectus.excipit tñ crimina que no.ſ.eo.ſub Rubrica pxi.§.quis ſit effectus.ab illo verbo vel interdicat vſqꝫ ad illud verbū. vel qñ periclitat. ¶ Tu ſcđo dic qñ agit de gñali ſtatu: is eſt effectus ꝙ corrigēda ⁊ reformāda ſunt omnia tam in capite ꝗ̄ in mēbris circa perſonas et ſtatū ipſius eccleſie ita ꝙ cōſuetudines laudabiles ⁊ preſcripte non remoueant. Sed loco irrationabiliū vel nō preſcriptarū ponantur ſtatuta rationabilia: ſine cuiuſꝗ iniuria vt ar.de ꝯſtitu.cū oēs.in fi.⁊.c.cū.M.§.vlti.ſ. de maio.⁊ obe.ſolite. ⁊ de cōceſ.preb.ex parte.in fi.⁊ de his que fiunt a ma.par. ca.c.j.ſ. de cōſue.cū ꝯſuetudinis.⁊.c.vlt.ff.de cōſti.cū omnes. in princi.l.pe.et de legibus minime. ¶ Quid ſi inquiſitio ꝯtra perſonas pceſſit ⁊ tale crimē probatū eſt. qđ etiā poſt penā impedit executionē vt homicidiū ⁊ ſimonia ſiue in ordine commiſſa ſiue in beneficio.vt.ſ. de tempo.ordi.c.vlt.et.ſ. de ſimo.accuſatū.et is contra quē inquiſitio pceſſit eſt ſecularis idē effectus ſequit qui ⁊ ſequit accuſationē ⁊ ſic degradat cum nota infamie.vt.j.q.iij.c. vlti.ſ.de ſimo.inſinuatū. ¶ Secus ſi regularis.ſ. de ſimo. de hoc. ⁊.c.dilectus filius, A.

In hoc ergo grauant ſeculares: ſed in alijs releuant: qꝛ ex leuioribus cauſis remouent regulares. vnde nec ſupradicta forma vſqꝫ quaqꝫ ſeruat in regularibus.vt.ſ.e. qualiter ij.in fi.⁊.c.olim.J.U.⁊.P. multe cū exceptiones conceduntur ſecularibus que regularib' denegant.vt.ſ.de ſimo. per tuas. ſed tñ ordo ne innocens condemnet reſeruat regularibus.ſ. ad petitionē Gualterij exemplū.ſ.eo. olim.J.U.⁊.P.§.j.⁊.ſ.de excep.cū inter pretorē. ¶ Si vero dilapidatio pbet que preſumit eo ipō ꝙ magnā ſummā pecunie quā inuenit expendit. et in aliā cauſam eccleſiā obligauit: niſi forte probaret cariſtiā defectū fructuū expenſas neceſſarias augmentatas vel aliud ſimile.vt infra de ſimo.licet heli.§ qꝛ vero.dꝫ remoueri a villicatiōe ſcđm euāgelicam veritatē: vt.ſ.eo. qualiter.ij.§.j.ſed ſi aliud crimen probatū ſit arbitraria erit pena.vt infra eo.qualiter.§.j. ver. ſed cuꝫ.⁊ hec omnia habentur.ſ.eodem inquiſitionis.rñ.j. ¶ Hoc autē qđ dixi ſimoniacū nō debere habere executionē videtur contradicere.ſ.de ſimo.ex tue.et.c.mattheus.ſed ibi loquitur de occulto qui quantū ad eccleſiam non eſt ſuſpenſus ſecus quo ad deum.⁊ quo ad ſe.ſ.de ſimo.ſicut in fi.⁊.c.ſeq.in fin.ſ.de coha.cle.et mulie.c.vlti.vel.di.ſm Goffre. vtrū ſit ſimoniacus in ordinum ſuſceptione.⁊ tunc ꝗ̄uis occultus ſit ſuſpectus eſt quo ad ſe ⁊ quo ad alios.j.q.j.reperiuntur.ſicut notorius fornicator.ſ.de coha.cle.⁊ muli.veſtra.⁊.c.fi.⁊ eſt ratio qꝛ talis ſimoniacus habet characterē vitioſum.j.q.j.quibuſdā narrantibus.⁊ a tali nō debet quis recipere ordines.j.q.j.ſi qui a ſimoniacis. ¶ Uel ſit ſimoniacus in ordine collato.et talis non ſuſpenſus hoc ad alios ſ.de ſimo.per tuas. ⁊ ideo a tali poſſunt recipi ordines: quādiu ab eccleſia tolerat: ſcđm Goffre.ſuper hoc vide qđ not.ſ.de tem.ordi. §.⁊ a quo.ver.hoc igit. ¶ Si autē de crimine ſuper quo inquiſitum eſt non cōſtat per confeſſionē neqꝫ per teſtes niſi de fama. Si crimen de quo inquiſitū eſt hꝫ facti perſeuerantiā: puta adulteriū erat vl' fornicatio: admonendus eſt primo ſeorſum: poſtea corā teſtibus. ⁊ ſi infamia adhuc durat. ⁊ ſuſpēdit vſqꝫ ad ſatiſfactionē condignā.ſ.de purga. cañ.ſi qs preſbyter. al's nō ſtatim dꝫ ſuſpēdi pter infamiā niſi enormitas delicti vel ſcādalū hoc expoſcat.ſ.de purga.cano. inter ſolicitudines. Ceterū ſi oēs teſtes dicant ipm innocentē nō ſuſpendit: nec purgatione onerat: niſi ex abundanti ad tollendā facti infamiā.ij.q.v.hꝫ.⁊.c.mēnā. ſm Goffre. ergo ſm ea que dicta ſunt cedere dꝫ iudex: et ex quo de infamia conſtat indicenda eſt purgatio: ad quam demū recurritur accuſatore deficiē=

clatore ⁊ teſtibus deficientibus ⁊ ſi ipſam ꝑ ſtiterit abſoluetur al's punietur tanꝗ cõuictus. vt. ſ. de pur. ca. c. ij. ⁊. c. nos inter alia. et c. ex tuarũ. ⁊. cum. ꝑ. ⁊ de ſimo. de hoc. ⁊. c. in ſinnuatum. ⁊. ſ. de coha. cle. ⁊ mul. tua. ⁊ de ꝓbat. c. ij. ⁊. c. noſtram. ij. q. v. oibus. xv. q. v. ca. j. ¶ Is ergo eſt ordo. accuſator idoneus apparens ꝑ oibus audit̃ ipſo deficiente denũciãs iſto nõ apparẽte fama vo publica exñte ⁊ frequẽter accuſante: iudex debitũ ſui officij exequetur. ⁊ ſic in neutro caſu erit idẽ accuſator ⁊ iudex vt probatur plene ꝑ iura ꝑalleg. ⁊. ſ. eo. qualr. ij. §. j. ⁊ de ſimo. lꝫ Meli. §. j. in fi. omnibus vero alijs probationibus deficiẽtibꝰ ad purgationẽ canonicam ꝑuenitur tanꝗ ſuffragiũ miſerorũ. vt no. ſ. de pur. ca. §. qñ ſic in inquiſitione ordo iudiciariꝰ qui ꝑmiſſꝰ eſt ſeruari dꝫ qui ſi omittit̃ totũ retractabit̃. vt ſ. eo. qliter. j. ⁊. c. ad petitionẽ Gualterij. ſ. q ſi. ſint legi. ꝑ venerabilem. §. j. ¶ Itẽ is effectꝰ vt qui non probauerit qđ intẽdit de calũnia puniat̃. vt no. ſ. eo. ti. j. §. qli pena. vo. nedũ aũt. ¶ Vñ dico ꝙ vbi fit inquiſitio aliq̃ proſeq̃nte vel denũciante non lꝫ iudici penã ſtatutã in iure diminuere: vbi vero in iure non reperitur certa pena ſtatuta vel arbitrarie puniret̃ denũcians ſi in probatione deficeret: vel vbi iudex ex puro offõ procedit nec eccl. nec aie piculum imminet: arbitraria erit pena. ſic itellige ſuperiora ⁊ qđ no. ſ. eo. ſub rubri. ꝑxi. §. quis ſit effectus. ⁊ ſub rub. de accuſatiõibus §. quis ſit effectus rei puto. ⁊ ſeq.

¶ De criminibus ſine ordine puniẽdis. Rubrica.

AVdiuimus qualiter quatuor modis crimina puniũtur. ſ. accuſando: excipiendo: denunciando ⁊ inquirẽdo. alr tñ ⁊ aliter in oibus his ordo iudiciarius aliquis ſeruatur in illo ſtrictiꝰ: in hoc ſimpliciꝰ. nunc ponit de quinto mõ. ſ. qualr puniantur ſine ordine. ⁊ eſt ſciendũ ꝙ notorius peccator ⁊ ſine accuſatore ⁊ ſine teſte ⁊ ſine aliqua examinatione punit̃ vt. ſ. e. euidentia. ij. q. j. de manifeſta. ſ. de elec. bone memorie magiſ. §. cõtra. C. de accu. ea quidẽ. in aut. qũo opꝫ epos. §. vlt. ⁊ tit. ſe. §. hec nobis. ſ. de clan. deſpõ. cũ inhibitio. ⁊ cũ i tua. ⁊. ff. qui ſatiſda. cog. ſi vero. §. d pro rei qualitate. ⁊ de inte. reſti. l. j. ſ. de fil. pſby. qm. ſ. de pur. ca. cũ dilectus. ij. q. j. ſcelus. ⁊. c. lothariꝰ. ſ. de teſti. cogen. ſup eo. iõ in his ordo eſt iudiciarius ordinẽ iudiciariũ nõ ſeruare. vt. ſ. de iur̃ doti. ad nr̃am. iij. ⁊ iõ abſens ⁊ non citatus ꝯdẽnatur ab apoſtolo. ſ. de ap. cũ ſit romana. in fi. ſecus in manifeſtis. xj. q. iij. corũ qui accuſantur. ſ. de diuor. porro. quare dꝫ cauere iudex ne notoriũ reputet hoc qđ manifeſtum exiſtit: vt. ſ. de reſcri. cum cõtingat. §. pe. ⁊ de ap. ꝑuenit. ⁊. c. cõſuluit. Sed di. quot modis dicatur notoriũ: ⁊ q̃ pena imponatur in quolibet ⁊ qualiter qđ dic vt no. ſ. de coha. cle. ⁊ mu. §. quid ſit notorium. ⁊ de tẽ. or. ¶ Idem q̃ ad excõicationis ſniam ferendã ſemꝑ dꝫ mouere ter delinquentẽ is ad quem correctio ꝑtinet ꝗtũcunq; pctõr notorius ſit vt. ſ. de ſen. excõ. ſacro. ⁊ de app. cum ſpãli. ¶ Sũt ⁊ aliĩ caſus in quibus fit cõdemnatio ſine ordine ⁊ ſine accuſatore. ¶ puta in tutore male adminiſtrãte ⁊ ſuſpecto. ff. de ſuſpe. tu. l. iij. §. ꝑterea. ¶ In teſte corã iudice vacillãte vł male teſtificante. de teſti. nullum. ¶ In calũniatore. ij. q. iij. §. notandũ. C. de cal. l. j. ff. de bõis lib. qui cum maior. §. ſi libertus. qđ dic vt no. ſ. ti. j. §. fi. ver. punit. ⁊ precedenti ¶ In marito accuſante vxorẽ de lenocinio ꝯuicto i modum replicationis. ff. de adul. l. j. §. ſi publico. ¶ In crie falſi ſm quoſdã. C. de falſis. vbi. ſꝫ lex illa intelligi dꝫ qñ de falſo nõ incidenter. ſed principalr agebatur. ⁊ de his caſibꝰ plenius no. ſ. de bñfi. ecc. ſub. §. item traditur hic alia regula. Alias regulare eſt ꝙ nemo patitur penã ordinariã ſine accuſatore. ij. qđ. j. nihil. ff. de mu. ⁊ ho. reſcripto. §. ſi quis accuſatore. Sed extraordinariã patitur multĩ modis, vt apparet. ſ. in tribus ꝑximis rubricellis. Sed ⁊ clericus de delicto ſuo glorians ſine ordine punitur: licꝫ non accuſetur: vt. ſ. de exceſ. prela. ꝗ ſit. oẽs ẽt indiſtincte extraordinarie puniri pñt ſm ea que not. in ſeq. verſi. ¶ Is aũt ordo de quo not. ſ. in rubrica ꝑxi. ſeruatur ſm canones qñ inquiſitio fit ad hoc vt aliquis a bñficio ſuo remoueat̃: ſed ⁊ ſm leges ⁊ canones ad quẽlibet iudicẽ ꝑtinet exceſſus ſubditorũ laicorũ ⁊ aliquotiens clericorum ẽt ſine aliqua fama inquirere ⁊ punire: hoc eñ publice intereſt. ſ. de ſen. excom. vt fame. §. j. ff. ad. l. aquil. ita vulneratus. §. fi. ff. depoſi. bona fides. rñ j. ff. de fideiuſ. ſi a reo. §. fi. C. ad. l. iul. repetun. l. j. ⁊ no. ſ. c. ſub ꝑxi. rubrica. §. ⁊ qualr. circa princi. ⁊ procedet̃ i his de plano ſine aliqua ſolẽnitate. ita qđ iudex malos expellat: ⁊ bonos admittat: alias i pecunia: puniendo aliqñ corpus torquendo vł excõicando vel ſuſpendendo ꝑut viderit expedire: qꝛ hec oia arbitrio ſuo cõmitto attenta qualitate perſone ⁊ delicti ꝗtitate ⁊ qualitate etatis ſexus conditionis loci cauſe et tpis. vt ſ. de tranſlã. c. fi. ff. de offi. ꝑfe. vrb. l. j. et. ij. et de offi. procon. nec quicꝗ. §. de plano et de offic. pſto. l. iij. ⁊. l. illicitas. ⁊. l. ſeq. et. l. congruit. ⁊. l. diuus. ⁊. C. de off ꝑfec. illyrici et ori. l. iij. in auten. de collatoribus. §. iubemus iij. colla. ix. ⁊ in auten. d. n. extra de cenſibus. romana. §. notoria. ⁊ de pe. romana. ⁊ de ſen.

exco͂. ſolet. §. in prima. ⁊ po͂t pe na imponi impedienti inquiſi tionem fieri. vt. ff. de ſer. fu. l. iij ⁊. l. j. §. j. ⁊. §. hoc au͂t. ⁊ ſ. de off. or. c. j. ⁊. c. irrefragabili. ⁊ de vi. ⁊ ho. cle. vt clericoꝝ mores. hic e͂t iudex de occultis inq̄rit ali quo denu͂ciante puta teſte ſy nodali: vt. j. e. ſicut olim: ⁊ iun ge q̄d no. j. de ince͂dijs. §. jq̄ pe na. ⁊ preced. datur em̄ cuilibet lnia denunciandi maxime ſm̄ legem. no͂ ſolum officialibꝰ ci tra inſcriptionem aliquam. C. de accuſ. ea quide͂ iiij. q. iiij. §. aliq̄n. Sed e͂t cuilibet arg. ff. de peti. here. Item veniunt. §. a q̄ ff. de admi. tu quida͂ decedens. §. fi. nedu͂ libero ſed ⁊ ſeruo. ff. de of. preſc. vrb. l. j. §. q̄d au͂t. in ſti. de his qui ſui iuris vl' a lie. ſunt. §. fi. j. de collu. detegen. cri mina. xxiiij. q. iij. ecce qui etiã denu͂ciatores his q̄ denu͂cia͂t aſſiſtere iubentur vel prohibe͂ turvt hꝫ alia lr̃a. ff. ad turpil. ab accuſatione. §. nu͂ciatores. ſed nec ſtatim eis credendum eſt. C. de accuſ. ſinguli. ¶ Sin aut̃ delinquens vocatus ꝯfi teatur ad ro͂nem poſitus. j. eo͂d ſi co͂ſtiterit. vel notorius eſt: vt probant co͂cordãtie ꝓxime in ducte. ⁊. ſ. de coha. cle. ⁊ mu. c. fi. ⁊ duobus precedentibus. vt alias iudex ꝑ ſe certificari poſ ſit ex mero ⁊ puro off̃o ſuo aliq̄ ties interdicet matrimon̄. fieri ſ. de deſpo͂. cuꝫ in tua. ſ. de cla͂. deſpo͂. c. iiij. in fi. aliq̄ties pn̄aꝫ imponet. ſ. de ſpo͂ſ. ca. iiij. in fi. aliquoties exco͂icatu͂ denu͂ciet ſ. de teſti. cog. ꝑuenit. ij. ⁊ com pellet teſtes dicere veritate͂. vt not ſ. de teſti. cogen. §. inquibꝰ cauſis. ver. ſed ꝯ. ⁊ verſ. dico. et §. ⁊ quare. vel aliquoties deli quens per ip̄m iudice͂ arbitra rie punietur e͂t ſi ꝯ ip̄m iudice͂ vel familia͂ ſua͂ committatᷣ/ ex quo notoriu͂ eſt. vt in aute͂. d. n. extra de penis. romana. ⁊ ſicut de facto ſeruant iudices maxi me ſeculares quicq̄d tn̄ facie͂t in occultis non puto de rigore iuris q̄d ſit legitima defenſio deneganda. Sed in notorijs cuꝫ nec poſſit haberi legitima

a ¶ Quis dicatur calu͂niator. adde in. §. notandum. ij q. iiij. cle. j. de re iud. tex. in. l. j. i princ. ff. ad turpil.

denegatur. C. de accu. ea quidem. ⁊. l. ſinguli. C. de pe. qui ſenten. vnde q̄ntumcunq̄ ſit ali quis infamatus ſemper ei ltima defenſio re ſeruatur. ſ. de exce. cum inter priorem. j. eo͂d. qualiter. ij. §. dꝫ igitur. in notorijs po͂t delin quens puniri arbitrarie. ⁊ ſic po͂t iudex eccle ſiaſticus in pecunia punire notoriu͂ delinq̄n tem dummodo proprium marſupiu͂ non far ciatur: quia auaritia in talibus reprobatur vt infra de pe. lꝫ. ar. ſ. de deci. c. j. ⁊ de cenſi. c. ex parte. ⁊. c. ca que. ¶ Sed ſi hoc facit bono alo q̄d preſumitur ex eo quod ſibi non reti net: ſed pauperibus erogat lꝫ quidem: q̄ꝛ pe na que magis timetur infligenda eſt. ⁊ co͂tu macia creſcente dꝫ augmentari ⁊ pena. vt. ſ. vt lit. non conte. q̄n̄. in fi. ergo ſiue plectendo ſiue ignoſcendo hoc ſolum bn̄ agitur: vt vita hoim corrigatur. vt. xxiij. q. v. prodeſt ſeueri tas. ⁊. c. eſt iniuſta. co͂uertentes au͂t ad corſu ſcipit deus: vt in aute͂. vt non luxurientur ꝯ naturam in princ. colla. vj. quod dic vt plene not. ſ. de offic. ordina. §. quid pertinet. verſic. debent etiam punire delinquentes.

¶ De calumniatoribus.

Rubrica.

1 Calumniator quis dicatur. Et quali pena afficiatur. 11

2 Tergiuerſator quis dicatur. Quis preuari cator. 3 Tergiuerſator q̄lr̄ puniatur. 9.

4 Deſiſtere ab accuſatione qualiter quis poſ ſit ſine metu calumnie.

5 Abolitio gn̄alis que dicatur. Que ſp̄alis. 6. Et quid ſi accuſator petijt abolitionem. 7.

8 Puniri quando quis debet de calumnia.

10 Accuſare quis dicatur.

Quia calumniantes depoſcit ſimilitudo ſupplicij ad vindictam. vt. C. de accu. l. vl. ⁊ ple riq̄ calumnioſe accuſant vt ð pe na iſtorum ſcias quis numerus ſcit: poſt ti tulum de accuſationibus apponit rubricaꝫ de calumniatoribus in qua videndum.

8 ¶ Quis dicatur calumniator.[a] ¶ Quis ter giuerſator. ¶ Quis preuaricator. His enim tribus modis accuſatoru͂ temeritas detegitᷣ vt. ff. ad turpill. ſenatuſco͂. l. prima. in princi. ſubſequenter eſt videndum. ¶ Qualiter ſine metu calumnie poſſit quis deſiſtere ab accu ſatione. ¶ Qn̄ debet quis puniri de calu͂nia ¶ Quali pena calumniator afficiatur.

1 Quis dicatur calumniator † Qui falſa crimina intendit. ij. queſt. tertia. notandum. ⁊ talis le. rennia punitur. vt. ff. ad tur. l. j. §. calumniari. ⁊. §. calumniatoribꝰ intelligas q̄n ſcienter hoc facit ſm̄ Goffr. j. e. ca. ij. dic vt. j. eo. §. quando.

4 Quis tergiuerſator. †[a] Is qui terga vtit
a accuſato: & citra abolitionem in vniuerſum deſiſtit ab accuſatione: & tunc punitur p tur pi.ff.ad turpill.l.j.§.tergiuerſari.&.C.ad tur pil.l.ſecunda.

5 Quis preuaricator. †[b] Is q̃ ve ra crimina
b abſcondit prodita cã ſua.nã preuaricator dr quaſi varificator q̃ aduerſa3 partẽ adiuuat prodita cã ſua q̃ nomẽ labeo auaritia: certa ratione tractũ ait.nã qui p̃uaricatur ex vtra q̃ parte cõſiſtit: quinimo ex aduerſa: vt.ff.de his qui not.infa.athletas.§.pe.&.ff.de p̃ua ri.l.j.& tales extraordinarie puniuntur.vt.ff. de preuarica.l.ij.&.l.accuſator.&.l.ab impe ratore.aduocatus aũt non proprie preuari cator dr: & iõ ſiue in publico iudicio ſiue in p̃ uato preuaricatus fuerit extraordinarie pu nitur.vt.ff.de preuari.l.preuaricationis.oẽs leges iſte canonizate inueniuntur.ij.q.iij.§. notandum.&.§.preuaricator.

4 Qualiter ſine† metu calum nie quis poſſit deſiſtere ab accuſatione. Et q̃ dem per abolitione3.eſt.eñ abolitio accuſa tionis peremptio.abolitionu3 aũt alia gñalis alia ſpãlis. ¶ Gñalis abolitio eſt illa qua
5 oẽs accuſationes perimũtur & hec a ſolo pri cipe indulgetur abolentia aliqua vel ob ho norem domus diuine vel ex aliqua cã ex q̃ ſi accuſator intra p̃ſtituros.xxx.dies non repe tierit reum non incidit in turp nec eñ vr de ſiſtere qui exẽptum reum non defert.eximit aũt reus abolitione publica interueniente: vt.ff.co.ſi interueniente. S3 & aliqñ princeps remittit penã non tñ remittit corporalẽ infa miam: & iõ dãnatum notat i.notandũ relin quit.vt.C.de gñali abolitio.l.vl.j.q iij.§.p̃ua
6 ricator ad fi. ¶ † Spãlis aũt abolitio eſt il la: qua vna tm̃ accuſatio extinguitur: & trib⁹ modis. ¶ Primo per principẽ ſpõte ſua hoc facientem propter diẽ inſignẽ aut publicam gratulationem: aut ob rem pſpere geſtam. ¶ Scdo per accuſatorẽ hoc poſtulantem. ¶ Tertio p mortẽ accuſantis vel accuſati vl biennũ tranſactum ſine culpa accuſatoris: vt.ff.de aboli.abolitio.&.l.vel ob rem.&.l.aut priuatum &.C.ſi reus vel accuſator mor.fue. l.ij.&.l.defunct⁹.&.l.ſi vt pponis. ¶ Illa aũt q̃ a principe nullo poſtulãte indulgẽ: indu cit ferias repentinas. ¶ S3 illa q̃ fit accuſa tore poſtulante a quolibet ordiario q̃ de crie cognoſcit tribui põt a delegato: ſ3 & ordiari⁹ p tribunali ſedens cognoſcit: & nõ de plano ſ3 nec delegare hoc põt.vt.ff.c.l.j.§.abolitio. ij.q.iij.preuaricator.verſ.abolitio priuatim. ¶ Hoc igit indulgẽ cã cognita vtraq̃ pte p̃nteverſaẽ ãt in cãe cognitiõe an p calũniã accuſationẽ ppo fuerit: & tũc abolitio denegaẽ: an p errorẽ: & tũc ſi re⁹ carceris verberũ ſuſtinuerit iniuriã: nõ niſi eiuſdẽ cõſenſu cõcedit: ſ3 ſi nõ ſuſtinuit ẽt eo ↄtradicẽte indulgẽ. J.xxx.dies niſi corpa liberorũ holm fuerint laceſſita tormẽtis.tũc eñ ẽt vtroq̃ volẽ te cõceditur poſt.xxx.aũt dies nõ daẽ. ¶ Itẽ ſunt caſ⁹ in qb⁹ nullo mõ & nullo tpe concediẽ abolitio: in quib⁹ tã accuſato ri q̃ accuſato incũbit pbatio: puta in maieſtate violata: aut pria oppugnata vl tradita aut peculato admiſſo: aut ſacris deſertis aut crimine falſi.vt.C. co.fallaciter. &.l.pe. & ad.l.cor
7 ne.de falſis.vbi. ¶ † Sciẽdum eſt aũt q̃ ſi accuſator abolitio nem petiit pptera q ab accu ſato pecuniã accepit vt deſiſte ret denegaẽ niſi cognatos ac cuſaſſet vel pſequereẽ ſua3 in iuriã vel ſuox: vt.C.e.l.vlt. S3 hoc q̃ dixit de cognatis intelli gas qñ p fallaciã ñ accuſauit alij hoc intelligũt ẽt ſi p falla ciam nec diſtingue vtrũ ſit cri men ſup quo trãſigi liceat: nã poſſe vel nõ poſſe trãſigi reſpe ctu accuſati dr accuſatori aut ſ̃mp illicitũ eſt pecunia inter ueniente deſiſtere.vt.ff.ad tur pil.ab accuſatione.C.ad tur. ſi femina.niſi in duob⁹ predictis caſibus. ¶ Abolitione autẽ a principe indulta l3 accuſatori repetere reũ intra.xxx.dies vti les cõputandos ex eo die quo ferie finite ſunt: vt.C.de gene. abolitio.l.j.&.ff.eo.aut priuatũ .§.triginta. Sed vbi aliquis im petrat abolitionẽ nõ admittiẽ. poſtea niſi p̃nceps ei idulgeat & ſic impetrat abolitionẽ abo litionis.vt.C.eodem.l.prima.& ff.eod.l.mulier.§.vltimo. aboli tio autem principis locum nõ habet in illis criminib⁹ in qui bus accuſatori & accuſato in cumbit probatio.vt.ff.eodem. lege penult. Sed & citra inſcri ptionem licet deſiſtere ab accu ſatione.vt no.ſupra de accu.§. qualiter procedatur.ver.hoc ſi

a ¶ Quis ter giuerſa tor.adde ſi li. in rubr. eo.titu.

b ¶ Quis p̃ uaricator. adde.c.p̃ uaricator. ij.q iij.c.j. de pe. gl. i c.pe.de re ſti.in inte. li.vj.l.j.&.ij ff.de p̃ua ricatiõib⁹.

ne crimen.ꝛ not.ſ. eodem §.ſeq. ſub §.ſic pa=
ter.vbi no.per alios caſus in quibus ſine pe
na licet deſiſtere.

8 Quando debet † quis de ca
lumnia puniri. Et ſi quidẽ ſi in ꝓbatiõe defi
ciat:vt.ſ.eo.c.j.ꝛ.C.de aduo.diuer.iudi.l.j.ff.
de teſti.l.ij.§.diu⁹.C.de famo. libel. l. vnica.
in fi.ꝛ ad.l.iul de vi publica. ſi quis fundu3.
ꝛ de fructibus.ꝛ lit.expen. non ignorat. ꝛ de
pena iudicis qui male in. auẽ. nouo iure.ij.
q.iij qui non probauerit,ꝛ q viij ꝗſquis.ꝛ.c.
qui crimen. ¶ Niſi aliud ſuadeat iudici pre
ſumere officiũ neceſſitas:vt.C.ꝗ acc. nõ poſ.l.
ij.ff.de his ꝗ.vt indi.tutorẽ vl' pſonaꝝ nimia
proximitas:vt.C.e.mẽ.ꝛ.l. calũnie. Uel eius
cui ſucceſſit autoritas vt. C.e.l. mẽ.§.ſ3 extra
neus.ꝛ.ff.de bonis li.ꝗ cũ maior.§.vlt. ¶ Uel
damnũ rei fatalis:vt. ff.de bonis li. qui cum
maior.§.ſi patris. ¶ Uel intim⁹ dolor admiſ=
ſi criminis vt.ff.ad.l.iul.ꝺ adul.quãuis adul
terium. ¶ Uel delicti enormitas:vt.C.de fal=
ſa mo.l.j. ¶ Uel ꝓmiſſionis teſtiũ deceptio.
ij q.iij.paulũ. ¶ Uel temeritas ſeu calor ira
cundie quo ꝑuentũ eſt ad accuſationẽ. nã in
conſultus calor vitio calũnie caret. ij.q.iij.§.
notandũ.in fi.ꝛ.c.ſi quis iratus.hoc ẜm cano
nes.nã ẜm leges teneretur quis: l3 tali mo=
tu deliquerit ex quo pſeuerauit in motu l3
mitius puniatur.C. de adul. gracchus. niſi
obſtet pſcriptio.ff. de iniu.ſi nõ cõuitij. Sed
ſi non perſeuerauit ſine pena eſt. ff.de diuor.
l.iij.ff.de re.iu.quicquid. ꝛ pſeuerare intelli=
gitur ex quo fideiuſſores dat. ff. de publi.et
ve.l.licitatio.non ergo is qui in probatione
delicti deficit protinus calumniari pſumiẽ
vnde eius inquiſitio ſpectat ad iudicem qui
reo abſoluto animi deſtinatione.ff.de ver.ſig.
fugitiuus.cum poſt ſniam abſolutionis hoc
non liceat.C.e.ti.l.j.de accuſatoris intẽta. in
cipiet querere qua mẽte vel ductus ad accu
ſationem proceſſit: ꝛ cõdẽnabit eum ſic vel
abſoluet quoꝝ alterum ex forma ſnie appa
rebit.ij.q.iij.§.notandũ. ¶ In ſupradictis au
tem caſibus ſimilibus põt exaudiri. non eñ
vtiqꝫ qui non ꝓbat ꝓtinus calumniari vr̃.ff.
ad turpil l.j.§.calumniatoribus. ꝛ.C. eo.qui
non ꝓbaſſe.vel ſic intellige:non eñ vtiqꝫ ꝛc.
quaſi diceret nõ eſt neceſſariũ argumentũ:vt
probat:ergo eſt calũniator: põt nãqꝫ ꝯtrium
eſſe:eſt tñ probabile argumẽtũ. ¶ Iudex igi=
tur ſi per probabiles coniecturas accuſato=
rem erraſſe repererit:abſoluet eum puta qꝛ
ſemiplene probat. Si naũt nullo modo ꝓbet
neqꝫ famã neqꝫ aliquid in euidẽti calumnia
reperiẽ.ꝛ ideo legitima pena feriẽdus: vt. ij.
q.iij.§.notandũ.ꝛ.ff.ad turpil.l.j.§.calũniato
ribus.ꝛ.ſ.eo.c.j.ꝛ.ij. ¶ Sed quidã dicunt qꝺ
nullus preſumitur calũniari niſi cõuincaẽ.
¶ Alij dicunt qꝺ ſacramento ſuo purgat ca
lumniam accuſator.argu.ſ.de teſti. pſentiũ.
ꝛ.c.vl.ꝛ qui matri.accu.poſ.c.vl. ¶ Alij aſſe=
runt ꝙ in illis cauſis in quibus non iuratur
de calumnia preſumiẽ calũniari eo ipſo ꝙ nõ
probat.in alijs minime. ¶ Alij diſtinguũt in
ter alia criminalia ꝛ ciuilia. ¶ Ego puto ge
nerale: ꝙ ꝗ non probat calũniari preſumiẽ ſi
ue iuretur ſiue non iuretur:ſiue ſit ciuilis cã
ſiue crĩalis. Sed non ſp̃ punitur tanꝗ̃ calũ=
niator:imo ad arbitriũ iudicis hoc redigo: ꝗ
ꝯſideratis ꝓbabilib⁹ cõiecturis inter quali=
tates pſonarũ ꝛ criminũ diſcernat:ꝛ ſic ꝓnũ=
ciet.ar.in his que no.ſ.eodẽ.§.rñ.j. ver.niſi.ꝛ
ſeq.ꝛ ſub.e.§.rñ.j.ꝛ de hoc no. ſ. de dolo ꝛ cõ
tu.§.qua pena.ſub §.illud aũt. ¶ Quod ſi iu
dex pronunciat accuſatorem calũniatũ fuiſ=
ſe cõdemnat eum.ꝗ̃uis eñ de pena nihil di=
xerit tñ legis ptãs aduerſus cũ nihilomin⁹
exercebitur:qꝛ l3 facti queſtio ſit in ptãte iu=
dicis. ſ. vtrũ videaẽ calũniari vel nõ pena tñ
ꝓſecutiõis nõ eius volũtati mandaẽ: ſ3.l.au
toritati ſeruaẽ. ¶ S3 ſi iudex ꝓnũciet nõ ꝓ=
baſſe ꝗ pepercit accuſatori vt.ff.ad turpil.l.j.
§.calũniatoribus.ij. q.iij.§. notandum ꝙ ex
cã facere d3 nam ꝛ iuſtam cãm potuit hr̃e ve
niendi ad iudiciũ: vt factum eſt et probaẽ.C.
eo.qui nõ ꝓbaſſe. Sed ſi iudex non queſiuit
de calumnia ſiue nõ pronunciauit durante
primo iudicio adhuc pronũciare põt poſtea
non põt.C.e.l.j.niſi de nouo calũniator accu=
ſetur.C.de aduocatis diuer.iudi.l.j.incõtinẽ
ti poteſt lata ſnia qꝛ talia intereſſe videnẽ:vt
no.ſ.e.§.quali pena.ver.puniẽ ergo ꝛ ſeq.
9 ¶ Sic p3 qñ ꝛ quare punitur calũniator † ſ3
ꝛ tergiuerſator per turpil. ſena. cõ. puniẽ vt
no.ſ.§.ꝗs tergiuerſator. ¶ H3 aũt locũ tur=
pil.qñ ꝗs ab accuſatiõe publi.crĩs cauſa ia3
ordinata deſiſtit vt.C.ad turpil.l.j.ſec⁹ in pri=
uato crĩe puta ſtellionatus expilate heredi=
tatis:furti iniuriaꝝ accuſatores cohercebi=
tur:vt.ff.e.ſi ꝗs.§.ſi ſtellionatus. Itẽ cã ordi=
nata.ideo dixi:qꝛ ſi lis non erat ꝯteſtata l3 li
bellum obtulerit:vl' crimẽ minat⁹ fuerim:nõ
teneor hoc ſenatuſcõſulto:vt.ff.ad turpil. ꝗ=
ſitum.nec eñ accuſo ſ3 accuſare volui: vt.ff.
rem rat.ha.l.amplius.ẜm Azo. ¶ Sed Io.
viſum eſt locum habere turpil.ſi poſt libellũ
oblatum quis deſiſtat:vt. ff. ad turpil. in ſe=
natus.§.ꝗ poſt.ꝛ.l.de calũnia.ꝛ.l.pe. ¶ Sed
do.Inn.iij. hoc diffiniſſe vr̃: dicens qꝺ citra
inſcriptionem l3 deſiſtere ſine pena. l. ergo a
ꝯtrario ſenſu poſtea non l3 ꝗ̃uis etiã lis nõ
fuerit ꝯteſtata:vt.ſ.de accu.l3.§.vl. ver.qꝛ ve
ro. ¶ Is tñ.deſtitiſſe vr̃ qui in totũ renũciauit
non qui diſtulit nam ſi neceſſitates ſuperue=
nerunt quibus impeditus pſeq non potuit:

eis ceſſantibus pōt ꝑferre accuſationē ⁊ vindictam poſtulare. Sʒ qui infra tpꝰ a iudice ſtatutum reū non ꝑtulit deſtitiſſe vř: vt.C.ad turpil.l.vl.⁊ ff.e. ab accuſatiōe.§.deſtitiſſe.et l.⁊ ſenatus.§.qui poſt.⁊ C.qui acc.non poſ.ſi ea. Sed ⁊ q̄ tranſigit cū aduerſario deſiſtit: vt.ff.e.ab accuſatiōe.nec diſtingue an liceat tranſigere: qꝛ lʒ reo redimere ſanguinē ſuū quocū m̄ pōt.vt. ff. de bonis eoꝝ q̄ an̄ ſen. moꝛ.ſibi cōſci.l.j.⁊ de preuaric.l. in oībus. ſʒ accuſatoꝛ incidit in turpil.vt C.e.ſi femina ⁊ l.q̄uis.⁊ ad.l.iul.de adul.ſerui.§.j. tutoꝛ aūt moꝛtuo pupillo cuius nomine accuſationeʒ inceperat ipſam proſequi non teneř vt.ff.ad

10 turpil.diuꝰ. ¶ †Accuſare vero vř qui accuſatoꝛem ſubiecit vel ſubmiſit vel inſtigauit vel mādat alicui.⁊ inſtruit euʒ ad accuſationem capitalē faciendā: dādo ꝓbationes: allegando rōnes: ſcribendo accuſatiōes.⁊ merito eſt hoc nā diffidendo crimini qđ mouet et exuendo ſe periculo calumnie vel deſertoꝛis merito calumniātis ⁊ deſiſtētis pene ſubijci dʒ: niſi ſuboꝛnatꝰ accuſatoꝛ ꝓbauerit crimē qꝫ intēdere ſuſcepit nec intereſt p ſe an aliū q̄s inuādet accuſationē hic tn̄ qui miniſterio vtitur alieno non ex verbis ſed ex ſnīa ſena. conſul. puniř: ſubmiſſus aūt accuſatoꝛ punitur verbis ⁊ ſnīa ꝓpter hoc ſolum qꝫ miniſterium alieni timoꝛis ſuſcepit: vt. ff. eo.l.j.§. antepe.⁊.l.in ſenatꝰ. rn̄.j. ¶ Sed nec is accuſat qui dicit aliquē in hoc ſena.ꝯſul.incidiſſe.vt ff.e.l.j.§.antepe. ¶ Minoꝛ aūt.xxv.an.impune deſiſtit ⁊ mulier.vt.ff.eo. l.j.§.accuſationē. ſed cōtra C.ad turpi.ſi femina. pōt diſtingui vt ſi de iure admittař: puta qꝛ ꝓſequiř ſuaʒ iniuriā vel ſuoꝝ.tunc incidit. alʾs nō incidit. hoc lʒ diſtincte in alio accuſatoꝛe reprobeř in dicto.§.accuſatoꝛe. vel dic ſi deſiſtit pacto interueniēte: tūc incidit: alʾs ſ̄: ſʒ ⁊ ipune deſiſtunt oēs hi de quoꝝ calūnia vero ꝑmittitur agi: vt ff.ad turpil.in ſenatꝰ.§.eos. ¶ Eſt autem pena huiꝰ infamia ⁊.v. libꝛe auri extraoꝛdiaria pena ⁊ q̄ntitas ꝑmiſſa ꝓ exhibitione exigiř: vt.ff.de p̄uaricatio. l.iij. C.de exhi. re.l.iij ⁊.C. ad turpi.l.ij.alios aūt caſus in q̄bus ſine pena deſiſtere lʒ not.ſ.eod.§ qualr.

11 Quali pena† calūniatoꝛ afficiatur. Et quidē pena calūnie eſt eadeʒ vel ſiľis que imponereř accuſato ſi cōuictꝰ fuiſſet.⁊ eſt hoc apertū ſi crimē erat oꝛdinariū ſʒ ſi erat extraoꝛdinariū imponiř eadē que tali imponi cōſueuit vt.C.de cal l.vl.ij. q.viij q̄ſquis.⁊.e.q.crimē.⁊. ff. de p̄ua. ab imperatoꝛe.ff.ad turp.l.⁊ in p̄uatis ⁊ ſi foꝛte eadē pena imponi nō p̄t puta qꝛ ſubdia conꝰ accuſauit diaconū vnde nō p̄t amittere gradū quē non hʒ degradatus ſubdiaconatu ⁊ in ſupplementū pene verberibꝰ publice caſtigatꝰ in exiliū depoꝛtař vt.j.e.c.j.v.q.vj qꝛ vnde decre.ſumpta fuit. ¶ Nedū aūt calūniās accuſatoꝛ puniř ſed ⁊ denuncians ⁊ inquiſitionē impetrans ⁊ ꝓſequens ꝓ arbitrio iudicis: vnde ſi quis p̄latū ſuū denunciauerit ⁊ nō pꝛobauerit ſufficienter qđ intēdit ab officio ⁊ beneficio ſuſpenditur quis ne facile ad ſuorum infamiam pꝛoſiliat pꝛelatoꝛum qđ hec ſuſpenſio durat quouſ innocentiam ſuaʒ purgauerit. intelligi pōt iuramento ſolo in caſu hoc ex eo qđ aliqđ ꝓbauerit lʒ non ſufficienter: vnde etiā nō debuit ſuſpendi. Sed h̄ factum eſt ad terroꝛem vt ptʒ.j.e. c.ij. ¶ Itē q̄cunq pena oꝛdinaria locum non hʒ ad extraoꝛdinariam aſtringere ſe dʒ quilibet etiā ſi in modū exceptiōis opponař crimē habita di. quā no.ſ.in rubꝛica.de excep.ſub ſumma de acc.⁊ ſi quelibet calumnia puniri debet extraoꝛdinarie ſaltem pꝛo motu iudicis: vt. ſ. de accu.ſuper his.⁊ patet.ſ. eodem.§.reſpō. j.C.de accu.ea quidem.ff.ad turpil. ab accuſatione.§.nunciatoꝛes.C.de decurionibus.l. j lib.xij. ¶ Punitur ergo calumnia ſolo officio iudicis cum crimen intentatum non eſſet commiſſum ſententia declaratur ſed poſtea ex interuallo non poteſt.C de calum. l.j. niſi foꝛte eadem die. argu. ff.de re iudi. paulus. reſpon.j vel incontinenti: vt.ff. ad turpil.l.j. §.calumniatoꝛibus. ibi reo abſoluto ⁊c. ſed intelligi debet animi deſtinatione. vt not. ſ. eodem.§.quando.ver.non ergo.ea enim que incontinenti fiunt ineſſe videntur: vt.ff.ſi cert. pe.lecta.C.de pactis.petens. ſ.de ele.officij. ¶ Sed videtur qđ etiam ex interuallo poteſt calumnia puniri: vt.j.eod.c.j ¶ Sed dic qđ illud fit autoꝛitate pape ⁊ fuit factū cauſa exempli: vt ceteri terreātur.: ſicut ⁊ dixi de c.ij.j.eo.ti ſ.eo.ver.nedū.vn̄ nō eſt trahendū ad cōſequentias: vt inſti. de iure naturali.§. plane. ¶ Uel dic qđ decreta.hec.ſ. j.e.c.j.intelligitur q̄n rem petētante ſnīam qꝫ puniret calūnia aduerſarij ſed iudices noluerūt exaudire: vt innuit litera: vn̄ negligētia vel dolus iudicis non dʒ prodeſſe calūnianti.et ideo puniř poſtea.ſed.l.loquiř q̄n nō fuit petitū ⁊ ideo reus dʒ ſibi imputare. ad hoc.ſ. de do.inter vir.⁊ vxo. de pꝛudētia. ⁊ de teſti. per tuas. ¶ Sed quō pōt condēnari nullo libello oblato cōtra eū. rn̄.qꝛ factū notoꝛiū eſt iudici.et ideo in hoc caſu nec accuſatoꝛ nec teſtis exigiř: vt no.ſ.de accu.ſub rubꝛica de crimini.ſiue oꝛ. pu.nec em̄ iudicio, meo lites ex litibus oꝛientur.C. de fi.inſtru.l.vlti. in fi. ⁊.ſ.de reſcriptis.nonnulli.

¶ De ſimonia et ne aliquid pꝛo ſpūalibꝰ exigatur vel pꝛomittatur. Rubꝛica.

a ¶Quid ſit ſimōia.ad de gl. ſum me.j. qō j. doc.i.c. ne mo. de ſimo.doc.in c.pe.eo.titu.doc. in rub.e.ti.s. tho.ij.ij.q. j. idē tho.I iiij. ſen. ar ti.xxv.

1 ☞ Simonia quid ſit. 2. Uñ dicat̃.3. Qualr̄cōmittatur.4. Et qualiter inducatur. 8.
5 Sacerdos an poſſit locare operas ſuas.
6 Clericus ſi precio appreciat⁹ vigilet cum defuncto: et dicat pſalterium:an ſit ſimonia.
7 Judex ſi nō vult excōicatū abſoluere niſi prius ſoluat certā pecunie quantitatem an ſit ſimonia.
9 Pactio omnis an inducat ſimoniam.
10 Qui admittūtur ad accuſandum ſimoniacum.
11 Simoniaci qua pena feriantur. Et que diſpenſatio circa eos adhibeatur. 15.
12 Simoniace conferens ordinē decetero executionē dare non poteſt.
13 Hereticus excōicatus ⁊ depoſitus an poſſit conficere.
14 Secularis conuictus in modum inquiſitionis quare degradatur ⁊ non regularis.
16 Epiſcopus an poſſit diſpenſare in ſimonia commiſſa circa officia mortuorum ⁊c.

Dictū eſt ſupra de accuſationibus in gñe. ⁊ q̃ ſup criminib⁹ pro ponunt̃ icipit tractare de ip̃is primo ponendo rubricā de ſimonia tanq̃ de illo crimine cui⁹ reſpectu alia ꝓ nihilo reputant̃ vt.j. qō.j. ptz.⁊.q.vlt.⁊ c.vlt.⁊.ſ.e.per tuas.§.cet ras. vñ etiā ⁊ hereſis appellat̃.vj. q.j.§.ſed lz.tñ aliqñ dicunt̃ aliqua cria maiora reſpectu maioris pene q̄ imponit̃: ⁊ ſic ſolue.ſ.co.ꝑ tuas. ad fi.rñ.j.⁊.c.lz §.pe.puta crimē leſe maieſtatis: ſed in veritate minus eſt: q̃ plus eſt offendere diuinam maieſtatē q̃ tpalē: vt.ſ.de here.x̄gētis.hic vidēdū. ¶Quid ſit ſimōia. Et vñ dicat̃. ¶Qualiter cōmittat̃. ¶Qui ad accuſationē ſimoniaci admittant̃. ¶Qua pena feriant̃. ¶Que diſpenſatio.⁊ a q̄ circa eos adhibeat̃. ¶Quid de pecunia data occaſiōe ſimōiace prauitat̃.

1
a
Quid ſit ſimonia. †a Et quidem ſtudioſa volūtas: ſiue cupiditas emēdi vel vēdendi ſpiritualia vel ſpūalibus annexa ſm Ra. ⁊ alios doct.antiquos ſed hec deſcriptio non v̄r bona: q̃ innuit q̄ ſola intentione ſimonia committat̃. hoc tñ falſum eſt quo ad eccl'iam: lz quo ad deū verū ſit: vt.ſ.e. tua nos.in fi.nā ſi q̄s tali intentione duct⁹ intrauerit monaſteriū aliqō ⁊ recept⁹ ſit q̄ aliqd daret ſi tñ nullo pacto interpoſito intrauit lz poſtea aliqd dederit nō cogit̃ renūciare bñficio ſiue ꝯſortio tal'acq̄ſito nec recipiēs reddere qō recepit imo talis ſimonia ꝑ pnīam abolet̃: q̃ hic nō offendit̃ eccl'ia ſed ſolus de⁹: vt.ſ e.c.vlt.q̄ ex intētione iudicat holem.xxij.q.v.q̄ piurare.ſed eccl'ia nō iudicat de occultis: ſed ſolus de⁹: vt.ſ.e.ſicut in fi.⁊.xxxij.q.v. xpiana.iō dr q̄ ſi oia q̄ in hoc ſeculo cōmittunt̃ ꝑ eccl'iam punirent̃ locū diuina iudicia non hñt: vt.vj. q.j.ſi oia. ¶Sz ꝯ.ſ.de vſu.ꝯſuluit.xiiij.q.iij. c.j.vbi ſola intētiōe ſine pacto cōmittit̃ vſura.rñdeo falſum eſt in iudiciali foro: vt.ſ.de vſuris.in ciuitate. ſed in iudicio aīe inducit̃ vſurarius vt taliter recepta reſtituat vt dicit decre.cōſuluit. Quare ergo ⁊ hic non eſt idē vt in iudicio aīe inducat̃ abbas: vt preciū reſtituat: ⁊ mōachus vt beneficio ſiue cōſortio taliter acquiſito renunciet̃ pōt dici q̃ vſura vtraq; l. condēnat̃. indif.et ideo eſt prohibita in nouo teſtamēto: q̃ condēnata eſt in veteri. ¶Idem ergo in prohibitis: q̃ ſimoniaca ſicut in ſacris. vñ et dñs vēditores colūbarū eiecit de tēplo.j.q.j.ex multis.et ſic pōt intelligi.j.q.j.qui ſtudet.⁊.c. reperiunt̃.⁊ q.iij.nō ſolū.⁊.j.q.j.eos. Sed decre. Gre.allegata.ſ.e.c.vlti.loquit̃ de ſimoniacis: q̃ ꝓhibita. emere em̄ beneficiū in veteri teſtamēto non erat prohibitū hodie igitur eſt ſimoniacum: quia prohibitum.⁊ ſic not. Uincen.ſ.de offi.delega.ex parte.j.vnde ⁊ hodie ſimoniacum eſt emere vicariā caſtaldionatū aduocatiā: ⁊ hmōi.ſ.e.ad noſtrā.j.q.j.ſi quis ep̃s ⁊.q.iij.ſaluator.⁊ in his nō obeſt ſola voluntas ſed requirit̃ actus ſm Hoſt.verū eſt quo ad eccl'iam: vt dixi. ¶Uel pōt dici q̄ iō aliō eſt.ſ.e.c.fi.vt.ſ.nō reſtituat̃ ei id qō dedit: q̃ monachus nihil ꝓpriū habere pōt vñ q̄tūcunq; reſtitueret̃ ſibi preciū: ſemꝑ monaſteriū permaneret.ſ. de ſta.mo. cū ad monaſterium. Sed ei qui dedit pecuniā vſurario iō reſtitueret̃: q̃ ꝓpriū hz. ¶Ex h̄ v̄r q̄ ſi ep̃s tali ſpe duct⁹ ordinauerit clericū ſecularē et poſtea pecuniā recepit: quā ſpauerat in iudicio aīe inducatur vt pecuniā reddat.⁊ cl'ico dici dz q̄ eādē itētiōez habuit ne ſuū offm̄ exequat̃ q̄uſq; ſecū fuerit diſpēſatū. Sz q̄ ad eccleſiā celebrabit: qō ſatis admitti pōt: q̃ ſi

cut dictū eſt eccl'ia nō iudicat de occultis: vl' aliter vt dicā.j.§.qđ de pecunia. ¶ Scđa ratione non vr̄ bona ſupradicta deſcriptio: qꝛ innuit ꝙ ſine ſtudioſa cupiditate vēdēdi vel emēdi ſpiritualia committatur ſimonia: qđ falſum eſt: vt pꝫ in inferioribus. ¶ Mihi vr̄

2 qđ ſic deſcribi pōt. ¶ † Simonia eſt ſpūaliū vel annexoꝝ ſpiritualibus precedēte pacto promiſſionis ꝯdōnis: modi ſeruitij p̄cum vel cuiuſuis tpalitatis receptio ſiue donatio: vt in inferiorib⁹ aparebit. ¶ Uoco aūt ſpūalia ordinē ab eccl'ia: ⁊ qđlibet bn̄ficiū ſpūale qđ gratis ⁊ neceſſario dꝫ conferri: vt.ſ.de p̄ben. relatum. ⁊ de offi.archiepi.c.vl. ſpūalib⁹ aūt annexa ſunt fruct⁹ ꝓuenietes ex his beneficijs ſpūalib⁹. ⁊ ita ſi emit alterum iſtoꝝ ſine quo nec reliquū ꝓuenit: neutrū inemptū delinquit. ſpūalia nāqꝫ ſine tpalib⁹ in nullo ꝓficiunt ſicut nec aīa ſine corpe corpal'r viuit: vt.j.q.iij.ſi quis obiecerit.ſm Da. hoc intelligo qñ fructus in perpetuū vēduntur. i. ipm ius percipiendi: vt.ſ.de reb.ec nō alie.ad audientiā j.q.iij.ſi qs p̄bēdas.j.eo.nō ſatis.ſec⁹ ſi ad tpa vendunt̄ fruct⁹ nō ipm ius pcipiendi vt dicā.j.ne p̄la.vices ſuas.ver.itē platus. ⁊ ſe. Sꝫ ⁊ hic di.vtrū emat qs ppetuo fruct⁹ a p̄lato qui hꝫ ius cōferēdi. ⁊ tūc eſt illicitū an ab illo qui beneficiū recepit a quo pōt fructus emere in ppetuū. i. ꝗdiu vixerit bn̄ficiatus. ſm Lau.ar.ſ.vt bn̄fi.ec.ſine dimi. ꝯferātur.c.vnico.§.fi. ⁊ que ſit rō dixi. j.ne plati vices ſuas.§.ſꝫ quare. ¶ Itē ⁊ eccleſia pōt dari retēto ibi certo cēſu in ppetuū cōi cōſenſu epi ⁊ capituli.vt.ſ.de reli.do.ꝯſtitutus.⁊.j.e. querelam. ſed precedēte pacto donationē vl' receptionē ſecutaꝫ: neqꝫ ante neqꝫ poſt aliqđ dꝫ exigi vel recipi vel etiaꝫ nullo precedente pacto exigi violēter obtētu alicui⁹ ꝯſuetudinis etiā: ſi cōſuetudo ſit vt det̄ aliqđ pro paſtu vel paſtulo vel pro voce vel pro calamo ſiue ſcriptura vt.j.e.c.j.⁊.j.q.iij.ſi qs obiecerit. ſi qs p̄benda. ſed gratis pōt offerri gratis oblatum ſicut tꝫ curia ⁊ ꝓbatur.j.e.dilect⁹ fili⁹ A.⁊.c.⁊ ſi ꝗones.§.vlt. ¶ Uel dic ꝙ annexa ſpūalib⁹ ſunt iura patronat⁹ que ꝓhibent̄ vendi ſicut ⁊ ſpūlia: vt.ſ.de iure pa.c.de iure ⁊.c.qꝛ clerici. ⁊ de re.pmu.queſitū. ⁊ de iudi. ꝗto. dr̄ aūt ſpūali annexū pp quādā ꝯniam: qꝛ.ſ.cadit in laicū. ⁊ a laico quaſi poſſideret̄: cum nullū aliud ius ſpūale in laicū cadat p̄terꝗ ius funerandi.ff.de mor.inferendo.l.j.⁊ preter ius eligendi ſi ex priuilegio ꝯpetat.ſ. de iure pa.nobis.ſm Goſ. idē etiā vr̄ in multis alijs iurib⁹ ſpūalib⁹ ex quo a papa cōcederetur: vt.xxxij.di.§.vex ſ.de decimis.a nobis.⁊.c.tua.⁊.j. ¶ Sꝫ ⁊ annexū ſpūali eſt ius pcipiendi ꝓuent⁹ rōne canonie vel p̄lature. nā lꝫ ſpūale ſit tale ius tñ dr̄ ānexū ꝓpt̄ tpalitatē q̄ ineſt pcipiēda ſꝫ Goſ. ¶ In his ergo ois ꝯdō ois ꝓmiſſio oē pactū tpalis ꝯmoditatis inducit ſimoniā: vt.ſ.de re.permu ꝗſitū. ⁊ de pactis.c. vlt.⁊.j.q.iij.ꝗpio.ſec⁹ ſi poſtea gratis offerat̄.j.e.tua nos.rñ. j.⁊.§.j.⁊ no.ſ.eo.§.itē ⁊ eccl'ia, quedā eñi ſunt q̄ ⁊ ſi in honeſte petant̄ ⁊c.vt.j.de magiſtr̄. §.vtrum a ſcholarib⁹.§.ſi pro magiſtro. Sꝫ caueat quilibet de intentione mala vt not.ſ.e. §.rñ.j. Itē licita cōditio ⁊ que de iure eſt apponi poteſt.vt.c. di.in ca.⁊.ſ.de ele.ſignificaſti.

Et unde dicatur.

3 †[a] Et qđē a Simone mago dr̄ ſimōia q̄ p̄m⁹ i nouo teſtō voluit emere gratiam a beato petro. vocat̄ ēt cupiditas gieziti a ca: ide giezite a giezi ſeruo eliſei: qui prio in veteri teſtō gratiam ſanitatis vēdidit naamā p̄ncipi militie regis aſſyrioꝝ vnde fuit percuſſus lepra qua naamā laborabat ⁊ naamā ſanatus eſt.vt.j.q.j.q̄ ſtudet.⁊.c. cito turpem. ⁊ ideo dr̄ qđ tales cū giezi ⁊ ſimone accipiāt portionem.j.e.non ſatis.⁊.c.ſe. et c. ſicut pro certo. ſic ⁊ qui ſibi aſſumit honorem cum dathā ⁊ abyron quos viuos terra abſorbuit participare iubetur: vt ſ.de ele.ſed euitāda.§.ſi quis autem. ¶ Ex premiſſis patet quod proprie loquendo venditor ſpiritualiū gieziticus emptor b vero ſimoniacus eſt. Sed vſus obtinuit vt vterqꝫ ſimoniacus appelletur ſecundum Goffre.

Qualiter commit-

4 tatur. † His verſibus comprehende. ¶ Munus lingua caro timor atqꝫ fauor popularꝭ. ¶ Impediunt gratis ſpūale

a dari. ¶ Mun⁹ qđ triplex eſt[a] ideo dictum eſt beatus q̄ excutit manus ſuas ab oī munere. nam eſt mun⁹ a manu: qꝛ.ſ.datur pecūia. Itē a ligua.ſ.fauor vt ſequit̄. Itē ab obſequio puta ſeruitus indebite impenſa j.q.j.ſunt nonnulli. intelligas

a ¶ Et vnde dicat̄ ad de doct.in rub.eo.ti.

b ¶ Mun⁹ qđ triplex eſt. Adde text. in.c. ſunt nonnulli.j.q.j.c.⁊ ſi qōnes ꝯ ſim. gloſſ. in.c. ſtatutum. in.§.inſuper. de reſcrip.li.vj. glo.in.l.cū plures.in.§.tutor.ff. de admi. tu.

grant ſuire

a ¶ Quicqd agant ho mines. ad de car.3a. in.c.cū ab omni.in.j. no.de vi.ꝛ ho.cleri.ꝛ ibi Abba. poſt cum.

pacto precedente in vtroq; ca
ſu.vñ ſi ꝑmitto tibi eccl'iam:vt
negotiū meū in curia romana
promoueas ſimoniacū eſt: vt
j.e.cū eſſent.ſecus ſi ſeruio tibi a
hac ſpe ductus.ſ.ſecūdario q
mihi benefacias: ſed ſimplici=
ter ſeruio gratis.q.d.ſi princi=
pal'r ſeruio tibi gratis ſcdario
a te expectās beneficiū. nō de=
linquo.vt ar.lxj.di.q̄d ꝓderit.ꝛ
ff.de pe.here.ſed ſi hac.l.§.con
ſului.ſed ſi ſeruio tibi principa
liter vt bñficiū mihi des ſecun
dario gratis tūc delinquo ſed
etiā in hoc caſu ſufficit mihi ꝑ
pniam ſatiſfacere creatori: vt
no.ſ.§.quid ſit. ꝛ ſm hanc diſ.
intellige.j.e.tua nos.ſm Goff.
ꝛ alia quedā iura q̄ pro ꝛ con=
tra inducunt.ſ.qm̄ ſeruire poſ
ſim.lxj.diſ.miramur.lix. diſt.ſi
officia.ꝛ.lxxiij.diſt. conſuluit.
lxxvij.diſ.in ſingu.viij.q.j.qui
epiſcopatū. ꝛ contra.viij.qō.j.
ſunt in eccl'ia.xij.q.ij.habebat.
¶ Uel aliter pōt di.ſm Goffr.
q2 aut obſequiū eſt corporale
aut ſpūale.Si corpale ſit ꝛ ho
neſtū: vitiū ſ2o inducit dū pa=
ctū tñ non interueniat vt ſi q̄s
ſeruiat epō ſuo i honeſtis: pu=
ta cūdo romā:aduocādo ꝑ eo:
ꝓcurādo ſua negotia ꝛ hoc in
nuitur.j.qō.j.ſunt nōnulli.ibi
munus ab obſequio eſt ſerui=
tus indebite impēſa ꝛ hoc in=
telligas vbi dignū et honeſtū
preſtat obſequiū vt dictuz eſt.
Si vero indignus dignuz: vel
dignus indignū preſtet obſe=
quiū : non caret vitio ſimonie:
qō ſi obſequiū ſpirituale ſit:et
ex pacto preſtetur vitiū indu=
cit niſi beneficio vel perſona=
tui ſit annexum.ſ.de preben.
ſignificatū.ſcdm Goffre. ꝛ niſi
j.e.ver.ꝛ ſunt hec.¶ Sed mu=
nus a manu ſemper ſimoniā
inducit niſi adeo modicū ſit q
aim promouentis non debeat
mouere inſpecta qualitate ꝑ=
ſonarū ꝛ cauſa ꝛ tempore vn=
de aliquando equus datus ſi=
moniā nō inducet multomin9
electuariū vl' vinū vel que al's
modici precij ſunt. vt.j. eod.ex
tue.ſic et pro modico, ꝛ ſi que=
ſtiones qō intelligas ſi pactum nō preceſſit:
alias etiā pro.vj.ſolidis ſimonia cōmittit.vt
j.eo.ex tue.ſic et pro modico cōmittit furtū.
xiiij.q.vlt.c.vlti. ¶ Dic q quicq̄d agant ho=
a mines intentio iudicat oēs quo ad deum vt
no.ſ.eo.§.q̄d ſit.ꝛ iunge qō no.j.eo.ſ2.querit
de encenijs.ꝛ ſeq.ideo dixit Lau. ¶ Mune=
ribus dandis attēdas quatuor iſta.¶ Quis
dans quiſve petens:que res:que cā petēdi:
vetus eñ prouerbiū eſt neq; oēs : neq; oia:
neq; ab oibus. nā valde inhumanū eſt a ne=
mine recipere velle ſed ꝛ oia ꝛ ab oib9 viliſſi=
mum:vt.ff.de offi.procō.ſolēt.§.vlt.ergo eſcu
lentū ꝛ poculentū quod infra triduū cōſumi
poſſit recipere lz : vt.ff.de offi. preſi.plebiſci=
to.¶ Et breuiter cōſiderandū eſt q̄d offerat.
xix.di.ſerui. ¶ Itē quale cōferat.xlix.diſt.c.
pe.ꝛ vlti. ¶ Itē a quo offerat.ar.iij.q.viij.in
gradibus. ¶ Itē pro quo offerat.j.q.j.dictū
eſt.ū. ¶ Itē anteq; offerat.de conſe.di.ij.ꝛ di
xit.¶ Itē q̄ intētione offerat. viij.q.j.in ſcri=
pturis.ſ.de elec.officij.¶ Itē quātū offerat.
xvij.q.j.ananias.vñ ſeneca q̄dā cynicus.i.ri
baldus rephēſor.dr eñ cynic9 a cynos qō eſt
canis:inde cynic9 q̄ſi mordax ſiue caninus
reprehenſor.quidā ergo talis petijt ab anti=
gono rege talentum.rñdit plus eſſe q; cinico
debebat dari.tūc cynicus petijt denariū.rñ=
dit minus eſſe q; regē deceat dare.ꝛ ſic repu
lit ipm:poterat ei tñ dare talentū tanq; rex ꝛ
denariū tanq; cynico. ¶ In talibus vero ex=
ceptis a iure pōt recipi munus.ſ.gratis offe
ratur.j.q.j.quicquid inuiſibilis.ꝛ.q.ij. q; pio
in fine.et capitulo placuit.infra eodem dile=
ctus filius. ꝛ notatur ſupra codē.§. quid ſit.
vſi.in his ergo.Itē qn illa ꝯcurrūt q̄ no.ſ.e.
verſicu ſed minus.ꝛ ſequē.Item pro operis
ſpiritualibus:vt quis ad hoc officio non te=
netur.xij.q.ij.charitatē. qō dic vt no.j.e.ver.
ꝛ ſunt hec.¶ Itē cū eleemoſyna datur pro vi
ta eterna ꝛ remiſſione peccatorum que ſunt
eleemoſynis redimēda.xiij.queſtione.ij.ani
me.ſupra de teſt.capi.ſi.prima queſtione pri
ma.ipſi ſacerdotes. ¶ Item pro redimenda
vexatione.infra eodem dilectus.quod dic vt
not.infra eodem ſub.§.lingua.verſi.ſed nun=
quid licet. ¶ Sextus caſus eſt in viſitatio=
nibus ſupra de cenſi.cum apoſtolus et con=
ſecrationibus. infra eodem cum ſit romana
pro his enim expenſas ſuas poteſt viſitator
vel conſecrator recipere : quia nec tenetur
q̄s ꝓprijs ſtipendijs militare. ſupra de pre=
ſcrip.cū ex officij.ꝛ ſic nō peccat.q2 q̄ peccat
non facit hoc legis autoritate.xxiij. queſtio=
ne quarta.qui peccat infra de priuile.vt pri
uilegia. vbi de licentia pape celebratur ſine
peccato in eccleſia interdicta. licet ergo con
ſecratori procurationem recipere ꝛ ſic con

ſecraret: ꝛ nihilominus hoc vl̄ gratis facere.
ȷ.de vit.ꝛ ho.cle.cum ab omni. iiij. q.iij.ver.
item vẽturis. ¶ Non tñ intelligas qḋ ꝓ ipſo
actu conſecrandi aliquid exigat: alias ꝯtra.
ȷ.q.ȷ.ſtatuimus. ¶ Sed pro labore vie.xij.qō.
ij.charitatem.pro ipſo aũt labore recipi põt
etiam ſi in eccleſia in ciuitate ſit.ȷ̄. de cẽſi. ve
nerabili.nam ſi magis laboret eundo ad ec=
cleſiã dio.; laborat tñ etiã in eũdo ad eccl'iam
ciuitatis, ſm Hoſ.ſed cũ labor talis ſpũalis
ſit quẽ prelat⁹ tenetur de neceſſitate ſubire
et ex officio ſibi iniuncto melius eſt vt dica=
mus qḋ hoc ius dat conſuetudo.ſ.e.ad apo=
ſtolicam.ꝛ qꝛ equum eſt vt qui ſeminat ſpũa
lia metat ꝛ tp̄alia ſicut pꝫ per multa exẽpla.
xiij.qō.ȷ.§.qꝛ ergo. quinimo hoc accidit rõne
connexitatis vt.ȷ̄.de cenſi. cum venerabilis.
vnde ſicut nec viſitatio ſic neqꝫ procuratio ra
tione viſitationis ipſius debita preſcribetur.
ȷ̄.de preſcript.cum ex officij.§.nos igitur.ad
hoc.ȷ̄.de conceſ.preben.non vacan. poſtula=
ſtis.ȷ̄.de conſti.tranſlato. ¶ Et ſunt hec in
5 argumentuꝫ †.ꝙ ſacerdos poſſit locare⁹ ope=
a ras ſuas ſi nõ hꝫ al's vnde viuat vt.xcȷ.di.c.
ȷ.ij.ꝛ.iij.ꝛ.ȷ.q.ȷ.iudices.ȷ.q.ij.c. pe.ꝛ vl. ꝛ.x.q.
iij.relatum.xij.q.ij.charitatẽ.ꝛ.c.quicunqꝫ.et
c.eccleſiaſticis.ꝛ ar.optimum.xij.q.ȷ.illi qui.
ſ.titu.ȷ.c.fi.Sed caueat qḋ principalẽ inten=
tionem ſuam non ad pecuniã referat: ſed ad
remiſſionem ſeu veniam obtinendam.ſi vero
ſacerdos eccleſie ſit diſpenſatus ꝛ intitulat⁹
talis nihil ex pacto debet recipere etiam ob=
tentu ſumptuum.de conſe.diſtinc.iij.ſufficit.
ſunt tñ parochiani cogendi ad ſoluenduꝫ id
qḋ conſuetudo laudabilis introduxit.ſ.eod.
ad apoſtolicam.in fine. ꝛ ſic dandas oblatio
nes.xvȷ.q.ȷ.ſtatuimus.xxxiij.q.ij.ꝓpter hoc.
in fi. ¶ Quid ſi oblationes non ſufficiant. dic
vt not.ȷ̄.de parochia.§.in quibus. ſub.§.hic
tñ ſciendum.verſic. vel niſi ſacerdotes.ꝛ ſeq.
6 ¶ † Quid ſi clericus precio appreciatus vi=
gilet cum defuncto ꝛ dicat pſalterium.rñdeo
ſi ita fecit pactum pro ſex denarijs legã pſal
teriũ ſimonia eſt. Sed ſi ita dixit pro ſex de=
narijs vigilabo cum defuncto hac nocte non
eſt ſimonia: cuius tacite inſit qḋ debeat lege
re.ar.ȷ̄.de cle.ſignificaſti.in fi. ꝛ de preben.ſi
gnificatum.ꝛ.ff.de here.inſti.ſi quis ſempro
nium.ꝛ ſic laborem queꝫ non tenetur ſubire
ex neceſſitate ſiue ex officio vẽdere poteſt nõ
ſpiritualem. ¶ Uerumtamen licet ſacr̄a ec=
cleſiaſtica gratis ſint conferenda: nec quicqꝫ
recipi debeat pro ſepulturis aut exequijs
mortuorum vel benedictionibus nubentiuꝫ
vel alijs ſacramẽtis eccleſiaſticis: vel bene=
dictionibus conferendis: nec pro chriſmate
nec pro oleo licet nomen mutetur.vt.ſ.eo. cũ
eccleſie.ꝛ.c.ea que.ꝛ.c.ad noſtram.et.c.ſuaꝫ.
ꝛ.c.in tãtum. precipitur tñ qḋ
laudabiles conſuetudines ob
ſeruentur.vt.ȷ.qō.iij.queſituꝫ.
xviij.di.de eulogijs.in aut. de
ſanctiſ.epiſ.§.pro cõſuetudini
bus. ¶ Sꝫ ꝯtra qꝛ nulla ꝯſue
tudo ꝓdeſt.,vt.ſ.eo.ſatis.et.c.
ſe.nec pro eccleſia ꝯferẽda vel
conſecrãda vel abbate vel ab=
batiſſa ponenda in ſede aliqḋ
eſt dandum vt ibi: nec pro in=
ueſtitura eccleſie dꝫ archidia
conus marcham exigere argẽ
ti: vel archipreſbyter vaccam
albam: vel aliquam pecunie
quantitatem nec pro conſecra
tionibus ep̄orum benedictio=
nibus abbatum ordinationi=
bus clericoruꝫ lꝫ de corrupte
la taxatum ſit quantum ſit iſti vel
illi tribuendum: ſicut quidaꝫ
faciunt qui volunt habere ca=
cabos ſeu ſcutellas ꝛ manuter
gia: vt.ſ.eo.in tm̃.ꝛ.c.ſicut pro
certo et etiam pro paſtu nihil
exigi debet: vt dixi.ȷ̄. de eo.§.
quid ſit.ver. item ꝛ eccleſia. et
probatur.ſ.eo.veniens.vñ nec
canonico de nouo recepto ſub
trahenda eſt prebenda hac ra
tione qḋ nõ vult dare prandiũ
qḋ conſueuerunt dare canoni
ci de nouo recepti: vt. ſ.eodeꝫ.
Jaco. ¶ Solutio ex pacto ni=
hil recipi debet obtentu alicu
ius conſuetudinis: ſed ſi gra=
tis offeratur recipi poteſt: vt
not.ȷ̄.§.quid ſit.ver. in his er=
go.ꝛ.ȷ.queſtio. ij. ſicut epiſco=
pum. ¶ Uel melius aut cleri=
ci exigunt a laicis obtentu cõ
ſuetudinis: et tunc non debẽt
clerici retinere pignus ſpiri=
tuale.imo gratis debent ſepe
lire vl' bñdictiões dare: ꝛ poſt=
ea veritate cognita ꝑ ep̄m loci
cogẽtur laici laudabilem cõ=
ſuetudinem obſeruare.pia de
uotione fidelium erga matreꝫ
dei eccleſiã introductã: vt.ſ.e.
ad apoſtolicaꝫ. Aut clerici cle
ricis. ꝛ tunc ſi clerici petentes
exigant id in quo propria vti=
litas et priuata verſatur: pu=
ta paſtum vel paſtillum quia
ipſorũ deus venter eſt: vel quã
cunqꝫ pecuniam volueris pro
prijs vſibus cõuertendã: nõ vꝫ

a ¶ Sacer=
dos pt lo=
care. adde
glo.ꝛ doc.
in.c.ſugge
ſtũ.de pre=
ben.glo.in
c.vnico.de
cle.nõ reſi.
lib.vj.Jn=
no.in.c.iij.
ne pla., vi=
ces ſuas.

vt in concoꝛ. quas ſignaui. ƺ. c. ver. ſed contra. ¶ Quid ergo ſi de conſuetudine ſit qꝺ canonicus de nouo receptus debeat cappam facere vel certam pecunie q̃titatem dare fabꝛice eccleſie: vel luminarijs vel in alijs que ad diuinū cultuƺ tm̄ pertinent. dico conſuetudineƺ ſeruandam tanq̃ laudabileƺ. arg. ƺ. de preben. ſignificatuƺ. et de his que fi. a ma. par. ca. c. fi. ⁊ de teſta. officij. c. vlti. ⁊ j. eo. ad apoſtolicam: non tamē retineatur p̄benda loco pignoris. ar. eiuſdem decre. vl' dic ꝙ bene pōt retineri. ſi hic ſit conſuetudo: qꝺ non aſſignetur p̄benda quouſq̃ cappam fecerit. in hoc eīm caſu poterit deꝰ a clerico facto canonico ſpirituale exigere. vt ſic ꝺ ſpirituali ad ſpūale quaſi quedam pmutatio fiat. vt. ƺ. de re. pmu. ad queſtiones. ¶ Et ſic in hac exactione priuata canonicoꝛum vtilitas reprobat̄ tm̄ non publica. arg. ƺ. de conſti. cum omnes. ⁊ c. cum. M. ⁊ c. ex parte. quia timetur ⁊ auaritia vnde nec clerici a clericis decias exigunt. ƺ. de deci. c. j. ⁊ ij. et de cenſi. ea que. ⁊ de prebē. auaritie. Laicis autē eſt gratis gratia conferenda: vt. j. eo. in tm̄. §. j. ⁊ j. de magiſtris. prohibeas. ¶ Quid de his qui habēt diuerſa cemiteria: vnum in quo non intrat niſi canonicus ſit vel frater: aliud cōe. eſt tamen taxatum pro quāto extraneꝰ poteſt cenſeri frater ſiue pro q̃to in cimiterio fratrum poterit ſepeliri. dico hoc ſimoniacum. j. eodem. audiuimus. ⁊ c. ſicut. quia pro terra nihil recipi debet vt. ƺ. ſepul. obolende. nec pro officio. vt dictum eſt ƺ. ver. in caſibꝰ. ¶ Quid ſi maioꝛ crux nō deportet̄: niſi certo precio habito: ⁊ hoc ſine dubio ſimoniacum eſt: et ſpecies mali ⁊ auaritie ſignum ergo reprobandum: vt. j. eodem. audiuimus. ⁊ no. ƺ. eoꝺ. ver. quid ergo in fi. ¶ Quid de his qui faciunt pactum de lecto redimendo [a] certo precio anteq̃ corpus deportetur ad eccleſiam certe ⁊ lectus ⁊ pāni tpales ſunt. ergo ⁊ vēdi ⁊ redimi ⁊ donari ⁊ permutari poſſunt taƺ ab initio q̃ ex poſtfacto. ¶ Quid ſi clerici nolūt corpꝰ ſepelire niſi prio iterpoſito pacto de lecto reddēdo. ſpecies mali eſt: cum fiat pactum de temporali ad ſpirituale. ƺ. de re. permu. c. vlti. ¶ Quid ſi deportato corpore ad eccleſiā amici volunt recuperare lectum: ⁊ etiam violenter ipſum deportādo ad domum ſuaƺ. rñdeo nihilominus dƺ corpus gratis et honoꝛifice ſepeliri. ¶ Sed cū conſuetudo eccleſie gñalis ſit vel quaſi qꝺ lectus retineat̄ a clericis poſſunt amici per cēſuram eccleſiaſticam cohercen ad lectum reſtituendū: qꝛ talis cōſuetudo laudabilis. ⁊ in hoc caſu ⁊ ſimili pōt intelligi. j. eodem. ad apoſtolicā. ¶ Quid ſi cōſuetudo ſit ꝙ ſacerdos debeat habere veſtes quas deferebat moꝛtuus tpe moꝛtis vt in caſtro clariaci viañ. dio. dico ipm gratis ſepeliēdum ⁊ laicū cohercendū. ſ. heredem vel illū q̃ poſſidet ad veſtimenta reddenda. vt in proxi. decre. cuiꝰ autoꝛitate hec iudicaui qñ erā cum dño Jo. achipreſbytero viañ. tunc apo. ſe. legato. ⁊ eadem hec approbāte. ſed nō dƺ ſacerdos retinere loco pignoꝛis exequiū qꝺ gratis conferri dƺ etiā ſi alꝰ ei obligatꝰ eſſet vt. ƺ. de ſepul. parochiano. ⁊ de natis ex libero vē. c. vnico. ¶ Quid ſi cōſuetudo ſit ꝙ nubens benedictionē recipiēs det. vj. denarios. vel. v. ſolidos. ⁊ hoc idem iudico vt gratis cōferatur benedictio ⁊ poſtea cogatur reddere per cenſurā eccleſiaſticā. nō tñ occaſiōe ſcripture quā non petit laicus ſicut fit Gratiae: qꝛ ſicut nō dƺ manū vēdere ita nec calamū vt j. c. j. ⁊ j. q. ij. ſicut epm. ſecus eſt foꝛte ſi nubētes velint habere ſcripturā ⁊ ipam petant a tabellione laico vel etiam clerico qui de ſuo non tenetur facere beneficiū. x. q. ij. precarie. ¶ Quid ſi p̄ſbyter noluit baptizare [b] puerū niſi primo ſoluto cereo vel dato denario ſuper hoc cōſuetudinē allegās. ſicut fit vapinci: ſuper hoc coꝛrexi p̄ſbyteros: qꝛ gratis baptizare dñt ⁊ poſtea cogere patrinum vt ſoluat id qꝺ ꝯſuetudo laudabilis introduxit. j. eo. ad apoſtolicā. ⁊ ita hec decre. eſt quaſi cētrum iſtiꝰ tituli. ⁊ in hūc modū infinitas qōnes ſoluit. ¶ Querit̄ de encenijs vtrū ſimoniā inducāt: ⁊ vr̄ qꝺ nō dū tñ nō pducat̄ numerus ad q̃titatē. ff. de of. procō. ſolēt. § non ante. ⁊ §. fi. licite eīm recipit̄ eſculētū ⁊ poculētum ꝗ infra triduū ꝯſumi pōt. ff. de off. preſi. plebiſcito: vñ ⁊ q̃ pphete offerebant̄ ſtipes magis exiſtimabātur tabernacl'i q̃ munera pphete. j. q. j. iudices ſm Gof dic vt no. ƺ. eo. ver. ſed munꝰ. ⁊. ƺ. de cēſi. §. fi. ver. hodie vero. ¶ Et nunq̃d p modico ſimonia cōmittit̄ ſic. nā. xxx. ſolidi ipaƺ inducūt. j. c. veniēs. ⁊ vide

a ¶ pactuƺ de lecto redimendo. adde doc. in cle. dudum. de ſepul.

b ¶ Si preſbyter noluit baptizare. adde c. baptizādus. j. q. j. car. ꝫa. in c. cū in eccleſie. in. j. q. deſimo. s. tho. ij. ij. q. ca. ar. ij. ideƺ Tho. in. iiij. ſen. diſ. v.

ſ.e.ex tue.ꝛ dn̄qꝫ oboli.j.q.j.iudices.al's incipit duces ꝛ tremiſſis.j.q.j. placuit vt nullus cꝑoꝝ.dr aūt tremiſſis tertia pars ſolidi:inde dictus qꝛ tremiſſis ſolidū conſtituit.ſcd̄m Iſido.de hoc tremiſſe legit.C.de veſte mili.l.fortiſſimus.li.x.Itē ſimoniacus cōparatur furi.j.q.j.ordinationes.et in furto nō diſtinguitur q̄titas.xiiij.q.vj.c.fi.Itē cōparat ſimonia crimini vſurarū.qꝛ vtrūqꝫ ſola volūtate cōmittit:vt not.s.eo.§.qd ſit.ꝛ in vſura non diſtinguit.imo ꝑ cupella vini vel ꝑ pomo cōmittit.nā q̄cqd ſorti accedit vſura eſt.xiiij.q.iij plerīqꝫ.dic ꝙ q̄tūcūqꝫ ex pacto detur ſimonia eſt.ꝛ neceſſaria eſt renūciatio.ſꝫ q̄tuncūqꝫ ſine pacto fuerit corrupta intētio ſufficit per pn̄iam ſuo ſatiſfacere creatori.j.e.c.fi.vbi ꝟo non cōſtat de mēte corrupta cōſiderant circūſtantie:de quibus habes.j.eo.ꝛ ſi qōnes ſm Goffre.dic vt no.s.e.§.quid ſit ꝛ.§.qual'r.ver.ſed munus.ꝛ ſeq. ¶ Itē queritur vtrū cōmittat ſimonia ſi aliqd detur ꝑ calice vel veſtibus vel linteaminibus bn̄dicēdis ꝛ dicūt quidā qꝺ nō niſi hoc inueniat expreſſum.vt eſt videre in chriſmate:baptiſmo:cōione:euchariſtia:balſamo:ſepultura:ꝛ baſilicis dedicādis.j.q.j.dictū.ꝛ.c.placuit.vt null9.ꝛ.c.placuit.vt vnuſqſqꝫ.j.e.cū i eccl'ie.ꝛ h' idē ſcripſit frater Ray.Sꝫ Gof.no.ꝙ i qlibet miſterio eccl'iaſtico ſimonia cōmitti pōt.j.e.ad noſtrā.qꝺ veri9 puto. ¶ Sꝫ nūqd is q̄ ſimoniace bn̄ficiū acqſiuit:tenet ad oēs fructus quos percepit ꝛ q̄ ꝑcipi potuerunt.ſic eſt em̄ fur ꝛ latro.j.q.j.ordinationes.et ideo ſicut fur ſemꝑ eſt in mora:et ad dāna tenet.C.qꝺ me.cauſa.l.j.C.de condi.fur.l.fi.C.de fur.ſubtracto:ꝛ ad oēs fructus ꝛ vt violentus.s.de reſti.ſpo.grauis.general'r enim ſine titulo poſſidēs tenet ad oīa damna ꝛ lucra percepta ꝛ percipiēda.ff.de rei ven.ſi nauis.§.generał'r.Idē eſt ſi habeat titulū:ſed talē qui pro nō titulo ſit habēdus.C.de agri co.et cenſi.quēadmodū.ff.quod met.cauſa.ſed ꝛ partus.

¶ Lingua caro ꝛc.i.preces carnales que timetur vel qb9 fauet ſimoniā inducūt:his tn̄ di.ſi em̄ promouet qs ſuis precibus[a] ad prelaturā:maxime que per electionē confert cōmittit ſimo.ꝛ in hoc caſu intelligo ꝙ nullus dꝫ ſibi aſſumere honorē ſed qui vocat a deo tanq̄ aaron vt.s.de ele.qual'r.viij.q.j.in ſcripturis.j.q.vj.ſicut is.ꝛ.q.j.ordinationes.ꝛ.c.nullus itaqꝫ.nā honoris augmentū non ambitione ſed labore ad vnūquēqꝫ cōuenit peruenire.vt.C.de re mili.ꝯ publicā lib.xij.q̄tūcunqꝫ dignus ſit vt.s.de inſti.c.vlti.ꝛ de iure pa.per noſtras.et de elec.per inquiſitionem.

¶ Pro ſimplici autem beneficio poteſt pro ſeipſo preces offerre dumtamen dignus ſit.vt.j.eo.tua nos.§.j.in princ.et de cle.excom.mini.propoſuit.

¶ Si autē alienis precibus quis promouetur et ſpiritualibus non inducūt ſimoniam.ar.xliij.diſt.principali.j.q.j.la torē.niſi conſanguinitas ipos trahat.j.q.j.de ordinationib9.argu.s.de preben.graue.et vt bene.ecc.vt noſtrū.qꝛ iniuſtus amor cordis ſimoniā inducit.j.qō.j.ſi quis neqꝫ ſanctis.et.c.ſunt nonnulli.vbi dicit ꝙ ſuccedunt loco precū.T.et.G.na.s.qꝛ nullo dato ꝛc.nō ꝯmittit ſimo.j.qō.ij.q̄pio.ꝙ intelligo quando conſanguineus indignus eſt.al's prelatus fortius tenetur ei q̄ extraneo prouidere.argu.s.de coha.cleri.ꝛ mu.c.j.ſanguinem igitur tuū.ſ.dignum ꝛ legitimū ne deſpicias j.q.j.filium.ꝛ.c.quibuſdā.ad fi.prelati vero noſtri tp̄is hoc nimis amplectentes preter ſuū ſanguinē hodie quaſi nihil reputant fore dignū:inde Ber.mira res habent epiſcopi cui cōmittant animas:cui aūt res tp̄ales cōmittāt:non inueniūt:nam ep̄s alicui nepotulo ſuo de facili cōmittit multa milia alatum cui nō cōmitteret duo pira. ¶ Sed et ſi quis pro me preces vel pecuniā offerat vel promittat:cū expreſſim ꝯdixerim:non obeſt mihi vt.j.e.ſicut nobis.§ pe.ꝛ de homicidio.petrus.ſecus ſi me ſciēte ꝛ patiēte:tūc em̄ dicor interponere voluntatē meam turbatā:ꝛ ideo quātūcūqꝫ occultū ſit renūciare debeo ſi aiam ſaluare volo.memor illi9 verbi nihil ꝓdeſt homini ſi vniuerſum mūdū lucret aie ꝟo ſue detrimentū patiat:vt.j.c.mattheus. ¶ Si ꝟo hoc fit me penit9 ignorāte:et ab inimico volente ꝓmotionē meā de q̄ ſperat impedire non ꝯmittit ſimonia quo ad me ne ex dolo ſuo reportet qꝺ intendit:vt.j.eo.ſicut nobis.§.pe.et c.nobis fuit.rn̄.j. ¶ Qꝺ ſi amicus meus pecuniā dedit ſimoniace ꝓmoueor ſꝫ nō ſū ſimoniac9:teneor tn̄ renūciare:vt.j.e.de ſimoniace.ꝛ.c.ƀ regl'arib9

a ¶ Suis ꝑcib9 ad ꝑlaturā.ad de glo.i.c.qbuſdā.j.q.j.gl.i.c.Epyphaniū.ea.cā.et.q.ſanc.Tho.i.iiij.ſenten.di.xxv.

a ¶ Jus ſpi
rituale ad
de gl. in.c.
quanto.ō
in.
b ¶ Pro ol
beneficio
acq̃rendo.
adde.c.re=
periunt.j.
q.j.⁊ in.c.
tāta. et ibi
doct.de ſi=
mo.

⁊ dicā pleni⁹.ſ.e.§.qua pena.
¶ Sed ſi p̄ces offerat ⁊ ꝑ p̄la
tura iniuſte ſunt p̄ces: maxie
q̄n eſt laicus cuius vultus ti=
meri pōt:vt.s̄.de ele.oſi⁹.et.c.
quiſq̄s.⁊ de iure pat.ꝑpterea.
xvj.qō.vij.ſi q̄s deinceps.niſi
forte prelat⁹ nō habito reſpe=
ctu ad p̄ces ex ſuo dūtaxat of=
ficio eū inſtituat neceſſitate vł
vtilitate exigēte ecclīe vt.s̄.de
eta.⁊ qua.tuā. ¶ Ubi aūt pro
ſimplici bn̄ficio ⁊ is ꝑ quo of=
feruntur indign⁹ eſt: ſimonia
committiꝶ j.q j.de ordinatio=
nibus.⁊.c.ſunt nōnulli. ¶ Sꝫ
ſi dignus eſt ⁊ p̄ces principa=
liter nō ſequanꝶ:non eſt ſimo=
nia.j.q j.quibuſdā.ar.ad hoc.
s̄.de eta.⁊ qua.tuaꝫ. ¶ Sicut
a aūt ius ſpūale[a] vēdi nō poteſt
ita nec redimi.vt.ſ.c. querelā.
nec pro pecunia reſignari.j.q.
j.nullus ep̄s.ij. nā in his oīb⁹
tranſactio oīs pactio reprobatur.
vt.s̄.dixi ⁊ ꝓbaꝶ.s̄.de pac.
cū pridē. ⁊ de trāſactionib⁹.ſu
per eo.xvj.q.vij. ¶ Sꝫ nunq̄d
lꝫ mihi redimere iniuriā meā
ſine metu huius criminis:pu
ta ep̄s iniuſte excōicat me vel
infert minas ſuper bn̄ficio au
ferendo: qꝺ iniuſte poſſideo.
do ei pecuniam vt ſententiaꝫ
iniuſtam reuocet. vel ab iniu=
ria hac deſiſtat ⁊ quidē ego li=
cite redimo ius meum lꝫ ip̄e il
licite recipiat.ar.ſ.q.iij.queſi=
tum.ſ.de magiſtris ꝓhibeas.
et de vſur.c.j. redimam⁹ t̄ p̄s
ſm apl'm:quoniam dies mali
ſunt.ar.ſ.e.ad aures. ⁊. c.dile=
ctus.⁊.ſ.⁊.C. mandati ꝑ diuer
ſas.⁊. ff.de bonis coruꝫ q̄ ante
ſniam mor.ſibi cōſci.l.j.nec ob
ſtat.ſ.eo. querelā. vbi videtur
vtrunq̧ prohiberi. ſ. emi ⁊ re=
dimi. qꝛ ibi exponiꝶ redimi. i.
ꝑ pecunia aſſignari. Idē nec
obſt.ſ.eoꝺ.nemo.qꝛ ibi nō redi
mitur vexatio: ſed emiꝶ abſo=
lutio ſm Goſ.vel aliter vt ſeq̄=
tur.ſed ſi iuſte excōicat⁹ ſit q̄s
vel iniuſte acq̄ſiuit bn̄ficiū:hic
inde committitur ſimonia.ar=
gu.ſ.eodem.j.qō.j.nullus ep̄o.
ij.et.§. preced. ergo redemptio
rei ſpiritualis permittitur ve=
xato iniuſte ⁊ redimenti.Sed prohibeꝶ vexā
ti ⁊ pro vexationis ceſſatione recipienti.

7 Quid ſi† iudex non uult ex

cōicatum abſoluere:niſi prius ſoluat certaꝫ
pecunie q̄ntitatē? Dic vt not.ſ.de excel.p̄la.§.
j.ver.quid ſi petiꝶ rōne ↄſuetudinis ⁊ prece=
denti. ¶ Licet igiꝶ ep̄o redimere decimas de
manu laicoꝝ.ſ.de vſuris.c.j. qꝺ intelligas ſi
redimat a milite:ſecus ſi emerat a vicinis cū
alias volunt ipſas ſoluere hi qui ad hoc te=
nentur:ſic no.Ioā.j.q.iij ꝯuenit.ſed cōtra ex
preſſum.xvj.q.vij.decias.j.q.iij.altare. ¶ Un
de fuerunt q̄ dixerunt ꝙ illud intelligiꝶ q̄n ſi
ne autoritate ſuperioris redimit.Sed auto=
ritate ſuꝑioris lꝫ.ar.s̄.de p̄bē.niſi eſſent.et.c.
in lateranēſi.⁊ de his que fiunt a p̄la.cū apo
ſtolica.⁊ de re.ꝑmu.c.j.⁊ de trāſac. ſtatuim⁹.
⁊.c.de cetero.⁊.c.veniens.ff.de his q̄ no.infa.
furti.§.qui iuſſu. ¶ Alij dicunt qꝺ ideo ꝓhi=
betur ep̄is a laicis decimas redimere ne lai
ci accipiāt exemplum ⁊ credāt ſe ius habe
re:ſed tn̄ non hn̄t:vt.s̄.de p̄ſcri.cū eām. ¶ Il
lud vr̄ verius ꝙ autoritate ſuperioris hoc fie
ri poſſit vt ⁊ cā mali exēpli viteꝶ:qꝛ diceꝶ eis
qꝺ a deo detinēt eas ꝯ alam ſuā cū ſpūales
ſint: ꝙ etiā redimi nō pn̄t niſi ſuꝑior interpo
nendo autoritatē ſimoniā purget. q̄ al's iſta
occaſione cōmittereꝶ. p̄terea qꝛ inducendus
eſt laicus per ſuperiorē vt proprie parochie
reſtituat ⁊ bn̄dicetur ꝙ ſi inde vult pecuniā
recipere ſimoniā cōmittet.etiam adeo quod
ſuperioris autoritate ex parte ſua eā nō po=
terat purgare.⁊ iūge ꝙ no.s̄. de deci.§.fi.ſub
§.xij. ¶ Quid ſi faciā pactū pn̄tatori: ꝙ non
inquietabo ip̄m ſuꝑ titulo obtinēdo.ꝓculdu
bio ſimoniacū eſt:vt.ſ.c.ꝑ tuas.iij.de hoc.ſ.e.
§.qua pena.ſub.§.ꝑ iudicem. ver. ſꝫ et ep̄s.
8 ¶ † Item ꝓ ol bn̄ficio acq̄rendo[b] data pecu=
b nia vel promiſſio facta ſiue ſit bn̄ficiū ſecula
re.i.ſecularis eccleſie ſiue religioſum ſimo=
niam inducit:etiam ſi data ſit a parentibus
ꝓ ignoto ignorante:vt.ſ. c.ex inſinuatiōe. ⁊ de
regularib⁹.c.ſicut nobis.§.pe.⁊.c.nobis.⁊.c.
tua nos.qꝺ dic vt not.s̄.§.j.verſi. mihi autē.
¶ Sed ⁊ notandum eſt: qꝺ ſicut ſimoniacus
eſt mediante pecunia vel pacto rem ſpiritua
lem acquirit:ſic ⁊ reſignari.ſ.eo.querelam.s̄.
de teſti.veniens.nam dare intelligitur quic=
quid ſibi debetur remitti.viij.q.iij.talia.ff.de
cal.quin etiam.⁊.ff.de ↄdi.cā da.ſil'r.lꝫ ſit ar.
contra.ff.qui.mo.pi.vel.hipo.ſol.l.j.§.cū de=
bitor.C.ad velleia.etiā.ff.de his que in frau.
credi.ſi pignus. ¶ Et eodem modo ſimonia=
cum eſt pecunia peccatorem reconciliare vel
non recōciliare.ſ.eodem.nemo.⁊.c.ad aures.
nec mireris ſi duo contraria in idem recidūt.
nam et alias hoc contingit: vt ſi precium
recipiatur

recipiatur ad accuſandum vel teſtificādum vel non eligendum: vel nō denūciandū. hec em̄ oia ea.l.puniūtur.ij.q.j.ꝓhibent: et acce dit.j.q.j.§.qui aūt pecuniā.Sed ob.c.j.qōe.j. Sunt quidā qui violentia vel fauore non p̄mittunt eccleſias ordinari hos decernimus vt ſacrilegos iudicandos.Sed dic vt ſacrilegos ſubaudi.ꝛ nihilominus vt ſimoniacos ſm̄ Goffr.ꝛ oēs cōiter qđ intelligo qñ ex pacto violentia infertur, alˀs nō puto hoc ſubaudiendum.

9 ¶†Sed nec ois pactio ſimoniā inducit.ꝛ iō penā non meretur.nā ꝛ poſt pōt dari:vt in ea oratoriū conſtruatur.ē.de reſti. ſpolia.olim.j.ꝛ ſub certo pacto pōt dari licētia ipm̄ oratoriū cōſtruendi.xviij.q.j.eleutherius.ē.de reli.do.cōſtitutˀ.ē.de cenſi.quāto. arg.j.e.ex inſinuatione.talia em̄ pacta ſpūalia reputātur:ſicut ꝛ illud.ē.de preben.ſignificatum.ſicut.ē.de ſeruis nō ordi.nullus.ē. de ele.ſignificaſti.x.q.j.c.j.ꝛ in traditione rei ſue pōt quilibet qđ plꝫ pactū apponere.ff.de pac.in traditionibˀ.ē.de condi.appo.verūtn̄ ¶Sed nūquid añ promotionem pōt cautio exigi vitio ſimonie nō: ſed poſtea pōt.viij.q. iij.:talia.i.q.ij.ꝗ pio:dūmodo pactū non precesſit:alˀs ꝯ.viij.q iij.artaldus.poſtea ēt, ꝓſtatur cautio que ex antiqua conſuetudine cōprobatur.lxiij.di.qꝛ ſancta.excipe ſuperiorē qui ꝛ añ confirmationē ꝛ poſt cautionē debitam pōt exigere.ē.de elect.ſignificaſti. xxiij. diſt.quāꝗ.xxviij.diſt.de ciraculane.ē.de iureiu.c.di,adoptatum.nā ꝛ auctoritas ſuperioris plerūꝗ tollit.ē.de pac.cum pridem.ē.de tranſac.ſtatuimus.ē.de preben.niſi eſſent.ff. de his qui no infa.furti.§.qui iuſſu.nō tn̄ añ electionem ſiue promotionem.vt arg. ſupra de ele. officij.

10 Qui† ad accuſationem ſimoniaci admittātur.Et quidē ſm̄ Da.oīs perſone etiā irregulares.j.eo.tanta.ſ.ſi clericus ſit male fame cum em̄ accuſatio ſimonie ad inſtar accuſationis leſe maieſtatis procedat.vt.xv.q.iij.ſane.C.de epiſc.ꝛ cle.ſi ꝗꝗ.et in crimi.leſe maieſt.criminoſi ꝯ clericos non admittātur.ſ.ſi ſint bone fame.vt.ij.q.j.in primis.ergo nec in crimine ſimonie. eſt tn̄ certū ꝙ cum accuſator nō probat ſed teſtis: multi admittūtur ad accuſandū qui a teſtimonio repellūtur.ꝛ iō eſt inter accuſatores ꝛ teſtes ſubtiliter diſtinguēdum:vt.j.eo.lꝫ heli.§.pe. ad fi.ergo quilibet vr̄ admittendus.arg.j.ſi dñs.ꝛ.ca.ſicut ſimoniaca Sed de hoc dic vt ple.not.ē.de accuſ.§.quis accuſare.ꝛ verſic. ſeq.ꝛ maxime ꝑ Ber. vero. Ad teſtimonium aūt non videnť admittēdi criminoſi ꝯ clericos.ꝯ regulares aūt admittūtur:ſed ſint infamati illi regulares ꝛ ſint teſtes emendati de crimine:ꝛ agatur ciuilr̄ ad remotionē ab administratione:vbi teſtibus opponātur inimicitie capitales vel cōſpirationes.j.eo.ꝑ tuas ſcđm Da. ¶Ego dico ꝙ teſtes ēt criminoſi ꝛ maxime emēdati de crīe:ꝗ alijs adminicłis fulciūtur qđ credo neceſſariū qñ ſint criminoſi non emēdati:alˀs maxime nō participes in ſcelere ꝛ munere zelo iuſtitie teſtificātes quibus minora crimina opponūtur: vt.j.eo.per tuas.rñ.j.§.preterea.ꝛ ſeq.ꝛ ver.ceteras.ad mittūtur ꝯ regularē inferioris gradˀ grauiter infamatū ꝗ ſine ſcandalo de facili remoueri pōt:vt.j.eo.ꝑ tuas.rñ.j.ver.Item vtruꝫ ꝛ ſeq.et ver.ille quidē qñ agitur ciuilr̄. et ſꝫ tēperātiā equitatis nō vt deponatur ab ordine ſꝫ vt remoueatur ab adminiſtratione: vt.j.eo.per tuas.rñ.j.ver.vtrum is.ꝛ ideo tales ꝯ talem taliter merito admittūtur: qꝛ ex leuioribus cauſis remouenť:ſicut quorūdaꝫ religioſorū approbata cōſuetudo depoſcit vt j.eo.ꝑ tuas.§.fi.ꝛ.ē.de appella.qꝛ nos.ꝛ.ē.de accuſa.qualr̄.ij.in fi.ꝛ ideo de plano dꝫ ꝓcedere inqſitio regulariū ꝛ ſine ſtrepitu:qꝛ ſeruos dei his ſubtilitatibˀ non decet inuolui. ¶Uerumtn̄ eſt ſi crimina ꝛ alia apponenť illas exceptiones ſibi ſeruareꝫ ꝯ teſtes ita ꝙ nullus criminoſus ꝯ eos admittatur etiā ſi adminiculis fulciatur.vt.ē.de accu.olim. J. U.et P.ē.de ſta.mo.c. monachi.§.priores. ¶Et adeo dicā ſeruādam diligenter ꝓdictā diſtinctionē ꝙ ſi vnū mēbrum deficiat teſteꝫ repello:ꝛ ſic criminoſos ſine adminiculis ēt in crimine ſimonie etiā ꝯ regularē inferiorē gradu nō admitto. ¶Illos ēt qui nō zelo iuſtitie ſed malignitatis fomite teſtificātur: repello vt inimicos capitales ꝛ cōſpiratores: vt.j.e.per tuas.§.nos vero. ¶Itē ipredictos repello ſi agatur ad depoſitionē gradus:vel ēt ſi denūcieť crimē ꝑ aliquē ad hoc vt ꝗs remoueať ab admiſtratione: qꝛ tunc ſm̄ iuris rigorē ꝓcedi dꝫ:vt no.de denūcia.ſub titu.de accuſationibˀ. ¶Itē nec ipſos admitto ſi ſecularis accuſeť vel regularis ſuperioris gradus.puta ep̄s vel inferioris bone opinionis vel qui nō pōt ſine ſcādalo remoueri. ¶Alij dicunt ꝙ hec decretalis corrigitur ꝑ Greg.ē de teſti.teſtimoniū.Sed dicā illā intelligēdā ſm̄ predictā diſtinc.etem̄ abſurdum reputo exiſtimare ꝙ dñs Gre.hanc decre.ita equaꝫ ſic rōnabilem multis vigilijs do.Inno.p̄ris iuris adinuentā vno verbo ſubuerteř voluiſſet:vt no.ē.de ele.eccleſia.ij.§.deniꝗ. ¶Iteꝫ participes nō admittuntur,.ē.de teſ.veniēs et.c.perſonas.C.de teſti.qm̄.iij.q.iiij.ca.j.ij.et iij.ij.q.vij.teſtes.ſed cōtra.ē.de teſt.extra mediatores.ſed ibi loquitur de mediatore ꝗ admittitur.in illa vero veniens.de illo qui ſociˀ eſt qui repellitur.Alij dicunt ꝙ illa veniens

loquitur de participe ſceleris ⁊ muneris vt tetigi.s.eo.ver.ego ſꝫ extra de participe ſcelerꝫ tm̄ ❡ Sed certe adhuc vr ꝙ etiaꝫ particeps criminis admittatur: vt.lxxix.diſ.ſi quis papa.⁊.xv. q.iij.nemini.vn̄ dicunt ꝗdaꝫ ꝙ ad accuſationē admittit: vt ibi ſed ad teſtimoniū vt in illa ve niens. Alij vt.T.dicunt ꝙ cri minoſi nō admittūtur ēt in ex ceptis niſi accuſatus an fuerit male opinionis.vt.ij.q.j. I pri mis.j.eod per tuas.⁊ vide ſup hoc qđ not.s.de teſti.§.ꝗs poſ ſit eſſe teſtis.ver.ꝑtē in cā.cōis criminis.mediatores aūt ſimo nie ſimoniaci ſunt.j.q.j.ſiquis eps.⁊ nota infamie percelluntur j.q.iij.ca.fi. ❡ Sed qūo repelli pōt particeps criminis.nam ſi dicat nō potes ꝯ me teſtificari: qꝛ fuiſti meus ſocius in eodem crimine.ſic cōdēnabitur vt con feſſus: qꝛ tanꝙ̄ fatuus ꝯ ſe cōfi tetur.vt.s.de donat.inter dile ctos: ⁊ de cōfeſ.c.j.⁊.ij.et.ij.q.j. ca.j. ❡ Si dicat non feci qđ mi hi imponit: ⁊ ſi feciſſem tu nō potes eſſe teſtis tanꝙ̄ eodē vi tio laborans ſic mentitur.⁊ lex non docet mentiri xxiij.q.iij. ꝗ peccat.docet tn̄ ſocium cris re pellere.vt.C.de libe.cā.ſi filiuꝫ ſed ibi manifeſtum eſt ipm̄ eſſe participē: qꝛ dicebatur ꝙ pr̄ fi lium ſuū vendiderat gn̄o ſuo: vn̄ vtriꝙ̄ deeſt accuſator: quia nullus tā proximus cōiūctus poterit ignorantiā allegare vn̄ iudex pōt ipm̄ repellere ex offō cum notoriū ſit.vt ar.s.de exce pti.exceptiones. ❡ Scđm.T. ſic pōt proponere Ego excipio ꝯ te qꝛ dico te illud crimen cō miſiſſe: ſup quo vis accuſare me vel in quo vis teſtificari vn̄ dico te non fore audiendum ⁊ ꝙ vera ſit exceptio offero me ꝓ baturū. Si vero iudex taleꝫ ex ceptionem non admittat iſte appellabitur. vt ſupra de ap pella. interpoſita.

[1] Qua † pena feriatur.

De hac materia ſic not. Goffr. qꝛ ſimoniac⁹ in ordine đponē dus eſt: qualitercunꝙ̄ de hoc conſtiterit ſiue per modum accuſatiōis ſiue inquiſitionis ſiue denūciationis.s.de accuſ. ſuper his.⁊.c.inquiſitionis.⁊ not.s.de accu ſub rubrica de inquiſitionibus.§.quis ſit ef fectus.ver.ꝙ inꝗſitio. ❡ Simoniacus aūt in bn̄ficio vel dignitate cōſtitut⁹ ꝑ accuſationē deponitur: ꝑ inquiſitionē amouetur.ſupra de ele.per inquiſitionē.⁊ idē ꝑ denūciationē cū nō poſſet agi vera pn̄ia: illo vel illa retenta. xiij.diſt.l.nerui. ❡ Simoniac⁹ ēt i dignitate ſuſpenſus eſt ipſo iure[a]: ⁊ decipit aīas cum adminiſtrando nihil agat.arg.s.de elec.du dum.ij.⁊ idem in bn̄ficio curā aīarum hn̄te qꝛ de his idem iudicium hn̄dum eſt: vt in ꝓ xima decre.§.pen.⁊ arg.s.de filijs pſbr.c.fi. ❡ In ſimplici vero bn̄ficio aūt occultuꝫ: ⁊ ſic ſuſpenſus eſt quo ad ſe tm̄: ſicut ⁊ quilibet in mortali cōſtitut⁹.aut notoriū ⁊ ſic ſuſpen ſus eſt quo ad ſe ⁊ ꝗ ad alios.arg.s.de coha bi.cle.⁊ mu.c.fi. ❡ Si vero ſimonia cōmittatur circa monachū[b] conuicti ꝑ modum accuſa tionis deponūtur tā recipientes ꝙ̄ recepti: ſed ſi de hoc ꝑ inquiſitionem cōſtitit: recepti amouētur: ⁊ in arctioribus monaſterijs col locātur ad pn̄iam peragendā recipientibus aūt iniungitur pn̄ia: ⁊ donec ipſam ꝑegerūt ab executione ſacrorū ordinū ſuſpendūtur.j. eo.cum dilectus filius.A. ❡ Sed q̄re nō re mouentur priores vel abbates recipiētes ēt ꝑ modum inꝗſitionis cōuicti: cū hec ſit pena ſimoniacorū ordinaria: vt no.s.e.ver.de hac materia.⁊ ſeq.rn̄deo illud locum hꝫ in ſimo nia cōmiſſa circa dignitatē hn̄tem admiſtra tionem: ſecus ſi ꝯmittatur in bn̄ficijs ꝯferēdis: vel monachis recipiendis in ꝗ caſu loquitur il la decre.dilect⁹ vt ibi multitudo erat in cā.s de tēpo.ord.c.ij.vel nō erat vtile monaſterijs veteres iam amouere ꝓlatos.s.de renun.c.j ſm̄ Goff.de hoc dic vt no.j.e.§.ſub.§.ꝑ iudicē verſ.ſed ꝗ eſt rō. ❡ Tu vero ſi placet de pena ſimoniacorū ſic notabis: ꝙ ſimoniaci diuer ſas penas patiuntur: naꝫ ſimoniaci penam patiuntur ipſo facto.

❡ Item puniuntur per iudicē aliquādo ad tps aliqn̄ in ꝑpetuū. ❡ Ipſo facto penā pa tiūtur ſimoniaci: qꝛ ſi quis ſimoniace fuerit ordinatus intus ort⁹ occidit vt.j.q.j.ꝗbuſdā j.e.accuſatū.⁊.c.quoties.⁊ hꝫ caracterē furti uum.j.qōe.j.ordinationes.⁊ ita ipſo iure ſu ſpēſus eſt: iō dꝛ ꝙ ꝙ̄uis ois pctōr: ſubau. nō ꝓcidas ab eccl'.ꝑ ſn̄iam iudicis vel canonis ⁊ ſic tollitur obiectio de excōicatis ⁊ ſuſpenſis ꝗ excludūtur a participatione ſacroꝝ.ij.q.iij engeltrudā.s.de excep.a nobis.j.de cler.exc. ſi celebrat toleratus ⁊ penitēs.⁊ ſic nō ob.qđ obijci ꝯſueuit de cōſtituto in mortali: ꝗ ſuſpē ſus eſt ꝗ ad ſe vt ſequitur: qđ locū hꝫ i enormi bus ēt occultis: ⁊ nō in mediocrib⁹ notorijs.

a ❡ Suſpenſus eſt ipſo iure. adde gl.in.c.reperiūtur.j.q.j.gloſ.et Archi.l.c.ad đ.xxij di.gl in.c.de his.el.ij.l.diſt.

b Circa monachum. Adde ꝙ đ abbate dā te pecuniā vt fiat monachus. adde Joā.an.in.c.fi.đ ſimo.idem Jo.an.l.c.ex ꝑte.el.j.de offi.dele.glo.⁊ docto.in.c.cū pridem.de pac.⁊ glo.in.c.tua.đ ſimo.

nam hoc etiã poſt peractã pniaʒ executionẽ ordinis detinet impeditã. ṡ. de renũ. niſi cum pridem. l. di. de his. ṡ. de tẽpo. ordi. c. fi. lʒ aũt talis pctõr. ſ. nõ preciſus tolerat⁹ ꝛ penitens celebrare poſſit, tñ ſimoniacus nõ põt: vt. j. e. tãta. ſʒ. ꝫ. j. eo. tue. dixit Da. ꝙ ibi loquitur ꝺ occulto. ſed decr. tãta intelligit̃ de notorio. ille eñi ſuſpenſus eſt. j. q. j. reperiũtur. xxxij. q. ij. ꟍ. verũ. ℂ Et hoc intelligas ꝗ ad alios ꝭm T. nam ꝗ ad ſe eſt ipſe ſuſpenſus ꝗtũcunqʒ occult⁹ ſit ſicut quilibet pctõr. ṡ. de coha. cle. et mu. c. vl. j. q. j. ſi ſacerdotes. vel dic ꝙ ſi eſt ſimoniacus in ordine ẽt occult⁹ ſuſpẽſus eſt / ꝗ ad oẽs: qꝛ nõ hʒ characterẽ: intelligas quo ad executionẽ j. q. j. c. ij. ꝛ ſic loquitur. c. tãta. ℂ Nec ob. j. eo. ex tue. ꝗ dicit ꝙ nõ põt ꝓhibere ab executione: ſubaudi facti. q. d. de facto põt exequi cũ crimẽ ſit occultũ ꝛ tu ſcias hoc tanqʒ ſacerdos q̃re nõ potes eũ ꝓhibere vt. ṡ de tẽp. ordi. extra nullũ. ꝛ de offi. ordi. ſi ſacerdos. ꝛ iõ intellige ꝭm. G. na. in illo ꝗ ſimoniace recepit bñficium qꝺ certũ ordinẽ reqrebat ꝓut legitur. ṡ. de eta. ꝛ quali. c. j. ꝛ in homicida: vt. ṡ. de accu inquiſitiõis. ꝛ de tẽp. ord. q̃ſitum. ſed ille qui dat ordinẽ non eſt ſuſpẽſus niſi quo ad ſe tm̃: nec ſimoniacus in religiõe vt. ṡ. eo. veniẽs. ꝛ. c. dilectus filius. A. vñ ille ꝗ cõfert ordinẽ cum nõ ſit ſuſpenſus ꝗ ad alios ipſo iure executionẽ dat. Sed ille qui ſimoniace recepit nõ poſſet eaʒ dare: qꝛ non hʒ. j. q. vij. Daibertũ. ꝛ iõ non põt celebrare. j. qõ. j. ſicut eunuchi. ꝛ. ca. ꝗbuſdã narrã. ibus. Alij aũt hoc pñt de ptãte officij / nõ de ptãte meriti. vt. j. eo. tãta. nã de ptãte officij põt heretic⁹
12 celebrare. vt. j. q. j. ꝙ ꝗdam. ℂ Jo. tñ dixit † ꝙ qui ſemel ſimoniace cõtulit ordinẽ decetero executionẽ dare nõ poterit: ꝗtũcunqʒ occultum ſit quãtũcunqʒ recipiens ignoret. vt j. q. j. ſi quis a ſimoniacis. ꝛ iõ dꝛ ibi miſericorditer. ꝛ. e. q. reperiũtur. et. ca. quibuſdã. Sʒ hoc vr̃ reprobari. j. e. ꝑ tuas. ij. ꝑ quã vr̃ dõm ꝙ ſi recepi ordinem ab illo quẽ ſimoniacũ ignorabam executionẽ habeo ꝗuis ẽt a quibuſdaʒ hoc audierim niſi me cõſcia remorderet. ſilr̃ habes. j. de ſen. exc cum illorũ. rñ. j. ꝛ ꟍ fi. vbi in eodẽ caſu ſclaris deponitur: ſed tm̃ ſuſpẽditur regularis. ℂ Dicũt ẽt quidã ſimoniacum ꝗtuncũqʒ occultuʒ ſuſpenſum eſſe ꝗ ad oẽs. vt. ṡ. not. ꝛ notoriuʒ fornicatorẽ. xxxij. di. ꟍ. verũ. ꝛ. c. nullus ꝛ. c. ꝑter hoc. ꝛ. c. ſi queras quare iura canonica hec duo criã a deo ꝑſequũtur. rñ. ſimonia eſt morb⁹ cãceroſus: ꝛ iõ ferro ignito opus eſt: eſt etiã malũ vſitatum. j. q. j. reperiũtur. Jtẽ fornicatio cõe vitiũ eſt. l. di. qꝛ tua ſctitas in fi. ꝛ iõ in his pena exacerbari dʒ in vtroqʒ. ff. de penis. aut facta. ꟍ. fin. ℂ Suſpẽſus ãt vel excõicatus / vel depoſit⁹ executionẽ officij nõ hʒ ꝗuis characterẽ retineat. vt. j. q. j. ꟍ opponitur.

13 ℂ Jo. ꝫ ꝛ dicit † ꝙ heretic⁹ excõicatus[a] ꝛ depoſitus cõficere põt ꝛ alia ſacra miniſtrare. j. q. j. dñs. ꝛ. c. nõ nocet. ꝛ. c. dictum eſt. de conſe. di. iiij. nõ in nobis ꝑterea ꝗ eſſet rõ / q̃re dãnatus adeo poſſet cõficere ꝗdiu toleratur ab eccl'ia: ſed dãnat⁹ ab hoie nõ. q. d. non video ꝭm Jo. ℂ Sed alij dicunt ꝙ nũqʒ conficiunt tales: nec executionem hñt. nã vt dicit pelagi⁹ ſi veritate ducerent̃ nõ eſt xp̃i corp⁹ qꝺ hereticus conficit vt. xxiiij. q. j. ſchiſma. nã hoc ſacr̃m vnitatis eſt. de cõ ſe. diſt. ij. qꝛ paſſ⁹ ꝛ iõ extra vnitatẽ eccl'ie confici nõ põt. vt. j. q. j. eccleſia. ꝛ c. ſacerdotes. qꝺ ẽt verũ vr̃ ꝭm Inno. qꝛ hoc ſacr̃m nemo põt perficere niſi ſacerdos catholicus qꝛ extra eccl'iam nullus ſaluatur: nec ꝭm claues eccl'ie ordinatus. vt. ṡ. de ſum. tri. c. j. ꟍ. vna. ℂ Eſt verum ꝙ tales epi licet ordinãdo aliquã executionem nõ transferãt quã non hñt tñ characterem quẽ hñt transferunt mortuum nudum qualẽ habent: ꝛ iõ ſi ordinatus ignorans fuerit põt cum eo ꝑ epm miſericorditer diſpenſari dum modo ignorãtia facti fuerit ꝓbabilis non craſſa nec ſupina: alr̃s papa ſolus diſpenſare poſſet. vt. ṡ. de ord. ab eo ꝗ reſigna. epa. c. j. ꝛ. ij. q̃re patet ꙗ cõficit qꝛ ſine miſſa ordines non celebrant̃: vt. ṡ. de elect. qꝺ ſicut. ꟍ. ſuꝑ eo. ꝛ ꙗ excõicatus celebret et cõficiat. cõprobatur ṡ. de ſacra. nõ ite. a nobis ꝭm Ber. ꝛ vide qꝺ not. j. de ſchiſma. ꟍ. quid iuris. ꝛ ꝭm hoc intellige iura ꝗ faciunt ꝓ hac via. ix. q. j. ab excõicatis. ꝛ. c. ordinationes. ꝛ ꝗ faciunt cõtra. ix. q. j. c. j. ꝛ de conſecr. diſt. iiij. quõ. ꝛ j. q. j. qui ꝑfectionem. ꝛ. c. verũ eſt. ꝛ. xxiiij. q. j. audiuimus. ar. ad hanc di. j. e. ꝑ tuas. ij. ꝛ. ṡ. de appel. ſi duobus. de hac mater̃. dic vt plene determinaui. ṡ. de tẽp. ordi. ꟍ. ꝛ a ꝗ. verſi. hec igit̃ ſit fides tua. excipe tñ depoſitũ ꝭm Goffre. vt ibi no. ꝛ. j. de cler. excõ. mini. ꟍ. j. ver. ſed nũquid depoſitus,

a ℂ Hereticus excõi. adde. c. ij. xix. diſ. ca. oſtẽditur. et. c. quõ. ꝺ cõſe. di. iiij text. ꝛ glo. l. c. ſubdiaconus. xxiiij. q. j.

a ¶ Sola volūtate. adde text et ibi doc. i. c. fi. de ſimo.

¶ Per iudicē aūt pena imponitur: ſed refert vtrū querat de crimine in modū accuſatiōis vel in modū inq̄ſitionis. ¶ Si in modū accuſatiōis ⁊ is q̄ accuſatur infamat⁹ eſt d3 iudex eum ſuſpendere ab executione ordinis ad tp̄s. ſ. quouſq3 didicerit an verū ſit id ſup quo accuſat: vt. ſ. e. accuſatū. ⁊. c. quoties. Idē ſi occult⁹ ſit: ex q̄ hn̄t certa indicia: ⁊ ſic pōt intelligi. ſ. e. ſicut ſimoniaca. vł aliter vt ſtatim dicā. ¶ Qđ ſi accuſatoꝛ intentionē ſuā ꝓbauerit ſiue per cōfeſſionē ſiue ꝑ teſtes q2 nō refert de modo: dūmodo crimen ſufficiēter ꝓbet: d3 ꝑtinus eliminari ab eccl'ia dei. i. extra limites poni: vt. ſ. eo. ſicut. hoc eſt cū graui infamia que ſequit d3 deponi: vt. 4. q. ō. iij. c. vl. ſ. q. ij. preſbyter. xv. q. ō. iij. ſane. C. de epi. ⁊ cleri. ſi quē ꝙ. Si vero in modū inquiſitionis querat de hoc crīe: ſi infamat⁹ ſit ſecularis qui adept⁹ eſt beneficiu3 ſimoniace ignorāter cogit renūciare ſ3 nō deponitur. ſ. e. ex inſinuatiōe. Si vero ſcienter ſil'r deponitur: vt ſ. de accuſa. inquiſitionis. ſ3 ſi regularis eſt: ⁊ eſt ſimoniacus in oꝛdine idē erit. arg. in his q̄ no. ſ. e. ꝓ ipo facta. ⁊ ſeq. ⁊. ſ. e. ꝑ tuas ſi vero i bn̄ficio ⁊ ignorāter ſunt ꝓmoti: renūciare tenentur: vt. ſ. e. de regularibus in fi. dāt. ⁊ tn̄ ⁊ recipiētes ſunt pena canonica feriēdi: vt. ſ. e. ſicut nobis. §. pe. ⁊ vlti. ¶ Ubi vero ſciēter ꝓmoti ſunt ad cōſoꝛtiū regl'are, pena depoſitionis remittitur: verū tn̄ recepti circa conciliū gn̄ale de monaſterijs que tal'r adepti ſunt remouentur ⁊ in alijs monaſterijs arctioꝛis regule retrudūtur: ſ3 cū his qui recepti ſunt ante concilium miſericoꝛditer diſpenſa: vt in alijs locis eiuſdem oꝛdinis collocentur vel ſi ꝑ nimia multitudīe hoc fieri non poteſt: ꝑmittitur vt in eodem monaſterio poſt liberam reſignationem remaneāt mutatis prioꝛibus ſedibus ⁊ inferioꝛibus aſſignatis. ſcđm hoc intellige. ſ. e. de regularibus. rn̄. ſ. ⁊. c. dilect⁹ fili⁹. A. ⁊ cōciliū gn̄ale. qn̄ ſimoniaca labes. ¶ Sed ⁊ cū his q̄ citra conciliū ſunt recepti aliqn̄ per papam diſpenſatur. ⁊ qđ dr̄ de monachis etiā ad abbates extenditur: ſ3 non cogunt monachi renūciare ſpūalibus vel abbates renūciare tp̄alib⁹: que hincinde acq̄ſita ſunt nullo precedēte ſ3 ſola intētiōe: qđ dic vt no. ſ. e. §. q̄d ſit. ⁊ habes. ſ. e. c. vlt. vbi dicit q2 tale pactum per pnīam ſolā abolet: et ſic collige q2 facilius ⁊ tuti⁹ remittit iniuria facta deo q̄ hoi: per qđ p3 ratio quā q̄rit Jo. ſ. e. §. rn̄. ver. ſuſpenſus aūt ⁊ ſe. ¶ S3 que eſt
14 rō † q2 ſecularis cōuictus in modū inq̄ſitionis degradat ⁊ nō regl'aris: rn̄. q2 i inq̄ſitione ſecularis ſubtilitas iuris requirit: ⁊ ideo in his criminibus exceptis de ſtricto iure ꝑnunciatur: ſ3 in inquiſitiōe regularis de plano procedit: et ideo de plano puniet: vt p3 in his que no. ſ. eo. §. quid de accuſatione. ⁊ ſub titu. de accu. in rubrica de inq̄ſitionib⁹. Ite3 q2 regula eſt approbata vtq̄ in vno grauatur in alio releuat: vt. ſ. proximo. ver. ſ3 et ep̄s. ⁊ ſeq. ¶ Quid ſi q̄s ꝯfert bona ſua eccleſie ſimpl'r ſine pacto: hac tn̄ intētiōe vt ꝑ bona tp̄alia que offert ſpūalia valeat adipiſci: ipſa al's nō datur⁹ nec ipm eſſent al's clerici recepturi: ad hoc dicit decre. q2 tam ille q̄ iſti apud diſtrictu3 iudicē q̄ ſcrutatoꝛ eſt coꝛdiū culpabiles iudicant. ſ. e. tua. §. l3 aūt. vnde cū non dicat ſimoniaci iudicātur puniēdi ſunt propter prauam intētionem fuerunt tn̄ qui dixerunt qđ nō ſunt ſimoniaci: tn̄ ſunt tanq̄ ſimoniaci puniendi ꝓpter prauam intentionem cū opere ſubſecuto. arg. ſ. de biga. nup in fi. ⁊. c. a nobis. ¶ Tu dic q2 ſimoniaci ſunt: q2 ſola volūtate [a] committit ſimonia qđ dic vt no. ſ. e. ver. ſi vero ſciēter. ⁊. ſ. e. § j. ¶ Quid ſi monaſterium non abundat imo eſt tenue ⁊ depreſſum nimia paupertate: nūquid poteſt pecunia dari ⁊ recipi ſine vitio ſimonie? nō. ſatis tn̄ poteſt concedi q2 hec verba poſſint dicere hi q̄ ſunt de cōuentu volenti intrare. nos libenter ⁊ gratis recipiemus te ad cōſoꝛtium noſtrum ſpūale: ſed cū bona noſtra non ſufficiant nobis ⁊ tibi depoꝛta tecū vnde viuere poſſis: vel ſic. ꝓuideas tibi vn̄ viuas: tunc enim ſi ingrediens aliqua tp̄alia conferat: non committitur ſimonia. nec ob. ſ. eodē. qn̄. vbi dicit. paupertatis pretextu volentes vitium huiuſmodi palliare. nā illa intelligēda eſt qn̄ non ſic caute proceditur: imo recipientes pactum faciunt ⁊ certum foꝛum et cum ſic cōmiſerunt nitunt pretextu paup̄tatis excuſare. ¶ Sed hoc pretextu non parcit delinquenti. ff. de ritu nup. palam. §. non eſt ignoſcendum. ſ. de diuoꝛ. ex literis. nam eſſet ſanctius fame moꝛi. xxxij. q. ō ſti. iiij. ſicut ſan

ctius ⁊ oĩa mala de mundo pati. xxxij. qõ. v. ita ne. nec ob. ꝙ a furto excuſat famis neceſſitas de cõſe. diſ. v. diſcipulos. qꝛ tali tꝑe oĩa ſunt cõia. ff. ad. l. rho. de iac. l. j. §. cum in eadẽ naui. ❡ Sed ſi nõ fuit tanta neceſſitas nõ excuſat in totũ. j. de fur. ſi quis per neceſſitatẽ.

a ❡ Quid de monaſterijs[a] vbi nullum pactũ ĩponitur: eſt tñ taxatũ quantũ puella ingrediens dare dꝫ: ⁊ quidẽ talis taxatio reprobatur. j. eo. ſicut ꝓ certo. ⁊. c. in tm̃ in fi. Ideoqꝫ ſi pactum interponatur de tali cõſuetudie obſeruãda ſimoniacum eſt: vt. j. eo. veniens. ⁊. c. in tm̃. §. cũ vero expreſſus. idem eſt ſi grat' recipiatur: ⁊ poſtea cõpellatur recept' ad talẽ conſuetudinẽ obſeruãdam. j. eo. audiuimus ⁊. c. Jacobus ſinaũt oĩ cõuẽtione oĩ pulſiõe ceſſante gratis deẽ id qđ eſt cõſuetũ nõ ꝯmittitur ſimonia; q̃ ad militantẽ eccl'iã: q̃uis hoc ſit ſimoniacũ quo ad deũ argu. j. de vſu. cõſuluit. xiiij. q. iij. pleriqꝫ. et eſt expſſũ. j. eo. c. fi. qđ dic vt no. ꝫ. eo. §. j. ❡ Sed nũquid poſſit circa hoc aliqđ remediũ haberi ſic vt moniales puellã gratis ⁊ ſpũaliter recipiãt: ⁊ ſi ita pauperes ſint ꝙ nõ poſſunt eidẽ in neceſſarijs ꝓuidere agant ꝯ patrẽ ad alimẽta ad q̃ tenet vt no. ꝫ. de ꝯſe. in fi ⁊. j. de iſan. ⁊ lãg. expoſitis: ⁊ ſi mortu' eſt agat ad ꝑtẽ hereditatis ſue: vt in autẽt. de ſan. epis. §. nullã pe. colũ. colla. ix. ❡ Sed eps qui recipit promiſſionem ſiue iurm̃ ab ordinãdo ꝙ eũ non inquietet ſuper petendo titulo vel repñtator q̃ ſil'e pactũ recipit penã hꝫ: qꝛ repreſentator ipſo iure ab executione ordinũ eſt ſuſpenſus ꝑ trienniũ ordinator vero ⁊ ordinatus ſine diffinitione tpis a collatione ⁊ executione ordinis ſint ſuſpẽſi: donec grãm ſe. apo. mereãtur. vt. j. eo. ſi quis ordinauerit Grego. ❡ Si q̃ras quare he diuerſe pene ſtatuũtur rñdeo ordinans ⁊ ordinat' magis delinquũt q̃ repñſentator cum in ptãte eorũ ſit ordinẽ cõferre vel recipe: ⁊ iõ magis puniũtur in hoc ꝙ tps nõ apponit: vñ põt tps triennij vel decennij excedi: ⁊ ſic plus punit ſm rgl'am. ꝫ. de trãſ. epi inter corpalia. §. vlt. ⁊ de elec. nihil in fin. rñ. j. j. de cleri. exc. mini. latores. ſed ⁊ repñtator magis punitur alio reſpectu: qꝛ ſuſpẽdit ab executione oĩm ordinũ ſed ordinãs tm̃ a collatione ordinis q̃ cõtulit: ⁊ ordinat' ab executiõe eiuſdẽ ordinis: ⁊ ſic puniũtur in eo in q̃ delinquerũt ſm rl'am. ꝫ. de tẽpo. ordi. lr̃as. ⁊ de iure pa. paſtoralis. Itẽ qꝛ in vno grauãtur in alio releuantur. nã hec eſt regula apꝓbata. vt no. ꝫ. proxi. ver. ſed q̃ eſt rõ vt in fi. ⁊ ꝓbatur. ꝫ. de parochi. c. j. ⁊ de trãſlat epi. iter corporalia. §. vl. ⁊. ff. de iureiur. eum q̃. ❡ Sꝫ quare oẽs hi nõ degradãtur cum ſeculares ſunt. dicunt quidã ꝙ nõ ſunt vere ſimoniaci nam tꝑe quo pactuꝫ fuit non erat aliquid in obligatiõe: ſed certe hec rñſio non ꝓficit cum ſpes eſſet debitum iri. ar. inſtit. de ver obli. §. ex cõditionali: vñ non põt negari: quin illa ſpes q̃ etiam poſtea oĩno extitit remiſſa ſit: ⁊ ſic eſt ſimonia vera cum idẽ ſit remittere qđ dare. j. e. querelã. et ꝫ de teſt. veniens. nã eps vl' repñtator in ipſa ordinatione vl' repñtatione obligatur ad titulum aſſignãdum ordinato vt. ꝫ de preben. eps. ⁊. c. cũ ſecũm. ꝫ aliqđ cõmoduꝫ ſentiret inde ſi tñ pactũ valeret: ⁊ ſic eſt ſimoniacum vt expſſum eſt. ar. ff. de calũ. l. j in fi. ⁊. l. ij. ⁊. iij. rñ j. q̃re decre. Greg. intelligenda eſt in foro pnali nõ in iudiciali. q. d. caueat ſibi ordinans ⁊ ordinatus ⁊ repñtator tale pactũ interponẽs ⁊ recipiens: qꝛ q̃uis occultũ ſit/ ⁊ ꝓbari non poſſit: tñ hanc penaꝫ ipſo facto a canone patiuntur: ⁊ ſic ipſo iure ſuſpendũtur. ❡ Si naũt crimẽ probari nõ põt indicitur purgatio infamato: ⁊ in qua ſi deficiat punitur tanq̃ conuict': vt infra eo. de hoc. ⁊. c. iſinuatũ.

15 Que† diſpenſatio

et a quo circa eos adhibeatur ❡ Hic di. vtrũ quis ſit ſimoniac' ⁊ ſimoniace promotus: vel ſimoniace promotus: ſꝫ nõ ſimoniacus: vel ſimoniacus: ſꝫ non ſimoniace promotus. Itẽ vtrũ ſimonia cõmittatur in ordine vel in bñficio. ❡ Si quis ſimoniacus eſt in ordine. ſ. q̃ dedit pecuniã vt ordinaretur in ſubdiaconũ vel diaconũ: vel ſacerdotem hic non pñt epi diſpenſare[b]. j. eo. nobis. qꝛ non pñt diſpenſare niſi in adulterijs ⁊ minoribus criminibus vt. ꝫ. de iudi. at ſi clerici quinimo ſm q̃ſdam etiam diſpenſare non poteſt cum tali: quia ſimoniac' neceſſe habet renunciare ei ꝙ ſimoniace acquiſiuit: vt. j. queſtio. prima. ſi quis neqꝫ ſanctis ſed ordini aliquis non poſſet renunciare cum anime impꝛimatur. xxxij. queſt. vij licite. neqꝫ executioni. quia illa non habet: ideo non poteſt vitiuꝫ pur

a ❡ Quid de mõaſterijs adde not. j. c. nõ omis mulier. xxxij qõ. ij. quẽ. Bald. alle iu. l. ſi quẽq̃. l. §. cum ſane. C. de epiſc. ⁊ cle. ſꝫ vltra bal. allego bonã glo. ad hoc in verbo ꝫ ꝑ mrĩmo. ꝯhẽdo. ea. cã ⁊. q. ⁊ illã gl. ſeq̃t ibi archi. ⁊ ꝑ doc. in c. cũ in eccleſi. de ſimonia.

b ❡ Nõ pñt epi diſpenſare. adde gl. in. c. pñtium. j q. v archi. in. c. ſtatuim'. j qõ. j.

gare.xiiij.q.vj.ſi rex. ¶ Sed hoc non credo: imo pōt papa cum tali diſpenſare: qꝛ poteſt ſe vltro offerre ad depoſitionē.xxj.diſt.nunc aūt. Sicqꝫ pōt renūciare quantū in eo eſt: ⁊ ſi papa diſpenſet ſecū purgabitur vitiū ordis. j.q.v.pñtium.nā ⁊ vitium furti purgaꝫ re furtiua apud furē manente dñi voluntate.ff.de vſuca.ſi fur.j.q.j.ꝙ quidam.ver.ſi forte.idem in violento detentore. ff.de precario. certe.§. iulianus.⁊ cōprobaꝫ.j.eo.per tuas.ij.⁊.iij.et c.pe. ¶ Multofortiꝰ ꝙ ſi nō ſit ſimoniacus: lꝫ ſimoniace ꝓmotus.ſ.qꝛ eo ignorante data ē pecunia: ⁊ idō forte in hoc caſu ſi tñ occultuꝫ ſit poterunt epi diſpēſare.ar.j.eo.ſimoniace. ¶ Sed qd ſi qs promotꝰ ſit ſimoniace ad religionē aliquā: dicvt.ꝫ.pxi.§.ſſ.ſi vero.⁊ pōt adhiberi diſpenſatio ab epo: ſi eo ignorante fuit pecunia data. Alij dicunt indiſ.ſtādum fore cōcilio gnāli.j.eo.qm̄. ¶ Qđ ſi quis aliđ bñficiū ſimoniace adeptus fuerit: ⁊ erat ſimplex poſt liberā reſignationē ipſius pōt recuperare ipm bñficiū ex diſpenſatione epi: vel ēt capituli epo cōſentiēte.ꝫ.de elec.ſi alicuiꝰ in fi.j.eo.ex inſinuatione. ¶ Sed ſi platuraꝫ vel dignitatē adeptus fuerit: ſi ſine aliqua accuſatione venerit ad epm: ⁊ ꝓprio motu renūciauerit poſtulans humilr̄ vt ipſius renūciatio admittatur: facta renūciatione poterit recuperare ipam platurā ex diſpenſatione ſui epi: qui in hoc nō deliquit ſi tñ vtilitas vel neceſſitas eccl.hoc expoſcat: vt.j.q.v.pñtium.⁊.c.quicūqꝫ. ¶ Si vero in iudicio cōtenderit vel vocatus fuerit timore ꝓbationum confeſſus fuerit: nō pōt eps cum eo illa vice diſpēſare: vt.ꝫ.de elec.ſi alicuius.⁊.j.e.nobis fuit.§.j.⁊ ſm hoc intellige j.qō.j.erga vij.q.j.pñtium.⁊.ꝫ.de ele.ſup eo.⁊ j.q.j.c.j.et c.vlti. ¶ Uel breuius dic ꝙ in ſimplici bñficio diſpenſat eps cum caplo cum cā ⁊ ſine cā dum tamen prorogatiua meritorū iſtud expoſcat ſic intellige ſupra de elec.ſi alicuius. in fine.infra eodem.ex inſinuatione.

¶ In duplici aūt poteſt diſpenſare: etiā vice ea ſi neceſſitas eccleſie hoc expoſcat.vt in c.pñtium.alˀs nō pōt eps diſpenſare: vt l.c. nobis fuit.§.j.verum eſt illa vice: ſed ſcđa bñ pōt: vt in c.ſi alicuius in prin.⁊ ſic decretum antiquū determinat Greg.ſi alicuiꝰ.⁊ Greg. determinat Inno.nobis fuit.ff.de legi.nō eſt nouum.et.l.ſequen. ¶ Quod autem dixi epiſcopum diſpenſare poſſe intelligendum eſt qñ non ſibi ſed alicui de ſocijs ſuis ipo ignorante fuit pecunia data: alˀs ſi ipſe deliquiſſet indignus eſſet ptāte diſpenſandi.arg.ꝫ. de cleri.cōiuga.diuerſis.⁊ hoc innuitur.j.q.v.pñtium: vbi dicit per pecuniā non epo: ſed cuidā principum eius datā. ¶ Et hec itelligenda ſunt de ſimoniace promoto non ſimoniaco.nam ſi ſimoniacus eſſet.ſ.qꝛ ſciuiſſet ſimoniam interueniſſe: non poſſet eps diſpenſare in duplici vllo modo: ſed forte in ſimplici poſſet inſtante neceſſitate eccleſie alˀs non. ¶ Sed cōtra: qꝛ calcedoñ.cōcilium adeo cōdemnat ſimoniacum in beneficio: ſicut ſimoniacum in ordine: vt.j.qō.j.ex multis.tñ vim hꝫ euangelij.xv.diſt.ſicut.⁊ ad hoc.j.q.j ſi qs eps. Sol. illud qñ ſimoniacus eſt hic aūt loquitur
16 qñ ſimoniace promotꝰ vt dixi. ¶ † Sed nunquid eps pōt diſpēſare in ſimonia cōmiſſa circa officia mortuorū: bñdictiones nubentium: ſepulturas chriſmatis: venditiones ſacrorum vaſorum ſeu veſtimētorū benedictiones: ⁊ conſimiles minores ſpecies. dicūt magiſtri ꝙ ſic poſt peractā pniam eo ꝙ nō prohibetur.argu.j.de ſent.excō.nuper.nec obſ. q.j.erga.qꝛ loquitur in ſimonia eo in dignitate: ſicut ⁊.j.eod.nobis.in fi.ſm Hoſt.

Quid de pecunia data oc-

caſione ſimoniace prauitatis ⁊ certe vr̄ danda illi eccleſie in cuius iniuriā data fuit vt.j.eo.de hoc.⁊.c.conſulere.⁊.c.audiuimus.et in autē.de ſan.epis.§.ſed neqꝫ.⁊.§.ſi vero laicus ¶ Sed ꝯ: qꝛ reſtituenda eſt illi cui dedit: vt.j.eo.veniens. ¶ Sol.ſm.G.na.dic ꝙ vbi totuꝫ capitulū deliquit reſtituenda eſt illi q dedit: vt in illa decreta.veniens.ſed ſi vnus vl' duo vel aliquis extraneus deliquit: tunc hꝫ locū decr.de hoc. ¶ Sic ⁊ turpia lucra ſunt ab heredibus extorquenda.ff.de calum.in heredē j.de vſu.tua. ¶ Sed ſm.T.ſi is qui dedit pecuniam vult remanere in ſeculo: non reſtituitur ei. Si vero vult intrare religionem: tunc eſt ei reſtituenda ne ſit oneroſus monaſterio ad qđ tranſit ar.xvj.q.vj.delapſis.xvij.q.iiij. ſi qs in atrio.xxvij.qō.j.ſi quis rapuerit.ꝫ.đ ſepultu.c.j.ff.de iure doti.iure ſuccurſuꝫ eſt. ⁊ accedat ad hoc.ff.de calum.l.generalr̄.§.illud.⁊.l.in heredem.§.ſed etiam. ¶ Prelatus vero aliquid ab eccleſia extorquens p ſimoniam dꝫ reddere duplicatū.vt.j.eod.audiuimus.ſed ſi per impreſſionem tūc reddet quadruplicatū.xviij.diſtinctione quoniam quidem.j.queſtione prima.concuſſionis. ¶ Concutere aūt dr̄ qui pretextu officij ſibi cōmiſſi comminando aliquid ab inuito extorquet.ff. de concuſſi.l.j.⁊.ij.et.xxiij.q.j.militare.

¶ Ne prelati vices ſuas vel eccl'ias alijs ſub annuo cenſu vel precio concedant.
Rubrica.

1 Iuriſditio vēdi nō pōt. Et eaꝫ recipiēs
nō dꝫ dare pecuniā pro ea recipienda. 2.
3 Prelatus dꝫ gratis iudicare. Et non dꝫ eccleſiam vacantem ſub annuo cenſu vel certa
pecunia data concedere. 4.

¶ Et quare non poteſt fructus eccleſie ſue vacantis vendere. 6.

5 ¶ Fructus eccleſie an poſſint vendi laico.

7 Rector eccleſie an poſſit conductitijs pbrīs curam committere.

Supra poſuit magiſter de ſimonia in gñe nunc i ſpecie ideo apponit hic rubricā ne prelati vices ſuas ꝛc. in quo notandum eſt ꝙ non lʒ alicui prelato maiori ſiue minori vices ſuas .ſ. iuriſditionem ſibi cōpetentē alij pro pecunia concedere: vt l ipſa
1 rubrica. ꝛ .j. eo. c. j. rō multiplex eſt. ¶ † Prīa rō: quia ſi iuriſditio vendi poſſet emptor maiores faceret cōdemnationes: ꝛ ſic ſubditos aggrauaret ꝛ iudicia ſubuerterētur equitate repulſa: vt .j. eo. c. ij. ſi ergo hac rōne conſiderata quāta pars pecunie dare ꝓhibetur: multo magis quota: qꝛ hoc etiam aduocato dari non dʒ: cui tn̄ quota datur: vt not. .ꝫ. de poſtu. ꝰ quis poſtulare. ver. ꝛ illud. cū eīn cōdēnatio ſit in ptāte iudicis ſaltē in arbitrarijs: magnā multā leuaret: forte vt maiꝰ lucrum perciperet: ḡ ſi iuriſditio ꝛ offīn prelature cōducitur in grauamē ſubiectorū ꝛ ſubuerſionē iudiciorū non eſt dubiū redundare: qꝛ dum ſumptꝰ q̄ritur predo graſſatur. xxij. q. j. militare. ¶ Itē eſt ſcda ratio: qꝛ talis conceſſio continet ſimoniā. nā qui vicariam conſtituit curā tradidit. .ꝫ. de offi. vica. c. fi. ꝛ iō ꝓ vicaria pecuniam dare ſimoniacum eſt. .ꝫ. ti. j. ad nr̄am. Item alia rōne cōtinet ſimoniam qꝛ vez prelati gratis debent iudiciū reddere j. q. iij. vendentes. ꝛ c. nō ſolum. ꝛ in auc. vt iudices ſine quoq̄ ſuffragio. colla. ij. ſpūalia eīn vendi ꝓhibētur: ꝛ iuriſditio ſpūalis eſt. j. q. iij. ex multis. vnde ꝛ vendere caſtaldionatū vel economatū ſimoniacū eſt. j. q. j. ſi qs eps. et. q. iij. ſaluator. ois eīn iuriſditio ois ptās a deo ꝛ ſpūalis vr̄: vn̄ illud. nō haberes in me ptātem niſi datū eſſet tibi deſup: propterea qui me tradidit tibi maius pctm̄ hʒ. ꝛ eſt h̄ arg. ꝙ ſi quis dat pecuniā vt in imperatorē promoueatur vel in ptātem vel rectorē alicuius ciuitatis ſimonia cōmittit: qꝛ ipſa iuriſditio ſpūalis eſt. de hoc. .j. eo. ver. in ſum. et
2 ver. ſeq. ¶ Patet ex premiſſis† ꝙ is q̄ recipit iuriſditionē non dʒ dare pecuniam pro ipſa adipiſcenda: econtra aūt is qui iuriſditionē cōmittit/ pōt bene ꝛ dʒ dare ſalarium in q̄rta parte: ꝛ non in quota: vt dictū eſt. arg. expreſſum. .ꝫ. de offic. ordi. inter cetera. ꝛ de appel. peruenit. ꝛ de preſcrip. cum ex officij. ꝛ de clerico egro. de rectoribus. x. q. ij. precarie. xij q. ij. charitatem. ꝛ is habebit curā animarū: et iuriſditionem delegatam nō ordinariam: ꝛ ad tps non ꝑpetuū: niſi qn̄ vicariꝰ conſtituitur: vel coadiutor perpetuꝰ datur: vt in ſupradictis iuribꝰ proxime allegatis. ¶ Tertia
3 ratio eſt: † qꝛ cum prelatꝰ gratis debeat iudicare. xiiij. q. v. non ſane: ꝛ mūdas ſeruare manus: nullumq̄ contingere lu-
a crumᵃ: ſi iudicia venalia exponit: deum ꝛ legem offendit: vt i autē. de man. prin. ꝰ opz. col. ij xj. q. iij. qui recte. ¶ Sed opponitur nonne idē eſt remittere qd dare quo ad ſimoniam committēdam. .ꝫ. ti. proxi. q̄relā. .ꝫ. de teſti. veniens. et tn̄ video ꝙ eps pōt iuriſditionē ſub ānuo cenſu remittere. .ꝫ. de reli. do. cōſtitutus. ¶ So. dic ꝙ priuilegium libertatis indulgēs pōt cenſum retinere pro tēporalibus que remittit. .ꝫ. de cenſi. cū venerabilis. quinimo in traditione rei ſue pōt retinere quod placet. .ꝫ. de cenſi. quanto. nec retentio cenſus vitiū ſimonie inducit: qꝛ nō retinetur tali pacto: vt iuriſditio remittaꝶ: hoc enim ſimoniacum eſſet. vt. .ꝫ. de tranſact. preterea. quarto loco ſed vt antiqua ſubiectionis ꝓbatio inducatur. .ꝫ. de cēſi. ois ala. et eſt iudiciū libertatis. .j. de priuil. recipimus ſcḋm Goffred.
4 ¶ † Itē prelatus nō dʒ ecclīā vacātē ſub annuo cēſu vel certa pecunia data ꝓcedere: vt. .j. c. peñ. ꝛ .ꝫ. de ſimo. nō ſatis. ꝛ h̄ intelligēde ecclia. i. de ꝓlatura q̄ nec conductitijs preſbyteris cōmitti dʒ. xxj. q. ij. precipimꝰ. nam ecclia. i. fructus ꝛ obuentiones ratione eccleſie peruenientes ab illo qui ecclīam hʒ intitulatā vel cōmendatā vendi pn̄t ſub certo cenſu: ꝛ tuēda eſt pactio: vt. .j. eo. c. vlt. non obſtāte q̄rto ſtatuto dioceſanorū vt. .ꝫ. de locato. veſtra. qd intelligas vſq̄ ad certum tps ꝛ modicum non in perpetuum: vel ad nō modicum. nam talis hʒ ius in re/ ꝛ agere poteſt et defendere. ff. ſi ager vectiga. l. j. ꝰ qui in perpetuum. ff. de ſuffic. lege prima. ꝰ quod ait. vel dic ꝙ leges ille locum habent in rebus priuatorum tantum et de hoc not. .ꝫ. de re. eccl. non.

a ¶ Nullus contingeret lucrum. ad de tex. in c. lʒ. xj. q. iij. et tex. in c. cum eterni. de re iudi. lib. vj.

alie.§.j.et.§.2 quib⁹ ex cauſis. 2 dummodo eccl'ias vel deci‑ mas.j.q.ij.peruenit.nō tradat ad firmā laico. ar.ē.de eta.2 q̄ li.c.ij. nec monacho ergo a ꝯ‑ rio clerico ſeculari poteſt eccle ſiam ſuā ad firmā tradere:vt ē ne clerici vel mona. ſm inſti tuta. ſed et monacho pōt noīe monaſterij vt ibidē.2 de ſimo‑ nia querelā. ℂ Sꝫ 2 vr̄ ꝙ poſ‑ ſit fieri talis vēditio laico reli‑ gioſo.argu.ē.de deci.ꝯuis ſit graue.dum tamē adminiſtra‑ tionem ſpūalem non habeat: qꝛ illam hr̄e nō pōt quantūcū ꝙ religioſus exiſtat.ē.de ꝯſti. eccleſia ſctē Marie. 2 de re.ec. non alie.cū laicis.xcvj.diſt.bñ q̄dē.xvj q.vij.c.j.2.§.cū ergo et c. in noua. 2.c. ſe. vſꝙ ad.§.vt ergo.2.c. pꝛe. Si ergo nec eīn lꝫ laicis eccl'ias regere nec ob lationes accipe.x.q.j. qꝛ ſacer dotes.2 duob⁹.c. ſe.2 vr̄ ibi di ci qd̄ tales ſunt excōicati. nec mirum qꝛ nec etiā ſacra vaſa vel veſtimenta ab inſacratis hoib⁹ tangi dn̄t. de ꝯſe di.j.in ſctā.2.c.veſtimēta. gnal'r ēt ꝓ‑

a hibitū eſt oib⁹ laicis ꝙ de ſpūa libus[a] ſe nullatenus intromit tāt.ē.de cle.c.maſſana.ē.de ar bi.contingit.ē.de iudi.decerni mus.ē.de pſcrip.cām.ſic intel lige.ē.de deci ꝯuis. 2.c.ꝓhi‑ bemus nec vr̄ excuſare epi au toritas ī hac pte:vt ibi.lxxxix. di.iudicatū.2 iūge qd̄ no.ē. ne cle.vel monachi.§.que ſunt ꝓ‑ miſſa clericis, ſub.§. clericis. ante finē. ꝟ.ſic 2 multomagis. 2 ſeq. ℂ Poteſt igitur illud di

5 ci † qd̄ fructus eccleſie poſſunt vendi laico non tñ qd̄ admini‑ ſtret ſꝫ ponetur alius q̄ et red‑ det.arg.ē.de locato. veſtra. ſ. de iude.ex ſpeciali. et de hoc. ē ti.j.§.quid ſit ſimo.ver. mihi videtur. nam 2 quamuis fru‑ ctus ex ſpūalibus bñficijs pro ueniāt nō tñ ſunt ſpūales: vñ 2 vendi poſſunt:vt tñ in hac vē ditiōe ſiue locatiōe nihil ſpūa le ꝯmiſceatur. ē.de re. permu. ad qōnes. ℂ Quid ſi quis pꝛe‑ latus fructus vendiderit vſꝙ ad.vij.an.2 incōtinēti pecuniā

a ℂ De ſpūa lib⁹. adde c. bñ q̄de ꝫ xcvj.di. 2 ī c. decerni‑ mus.ō iu‑ di.ſed ho‑ die laici et dn̄i tpa‑ les ſe itro‑ mittūt ne‑ dū de tpa‑ libus ſed etiam ſpi‑ ritualib⁹. et ita ſer‑ uatur.

receperit totius ſeptēnij poſt receptionē mor tuus eſt:nunq̄d ſucceſſoꝛ tenet̄ ſtare vēditio ni.2 ſic ſi pecunia verſa ſit in vtilitatem eccle ſie.ar.ē.de ſolu.c.j.xij.q.ij. hoc huius placi‑ ti.2.c.q̄cunꝙ ſuffragio.alias ꝯ. ē.de pꝛeca.c. j.2 imputet ſibi is q̄ pecuniā tradidit:niſi for te a pꝛincipe impetratū eſſet ſpāli ꝑuilegio. cauſa forte theologie vl' peregrinatiōis ſan cte terre vel alia quacūꝙ de cā. ad hoc. ſ tit. j.ſuper ſpecula. tūc enim ꝯhens ꝑuilegio pꝛincipis decipiend⁹ non eſſet.C.de his q̄ ve. eta.impetra.l.j. ℂ Goff.vero no.ꝙ locatio nō excedit vitā locantis: qꝛ cū beneficia ſint pſo nolia:ꝯctus circa illa habiti pſonas ꝯcedē‑ tium non excedunt.ar.ē.de pꝛeben. niſi.ē.de tranſac.decetero 2.c.veniēs.ē.de vſu pal. ad hoc.nam 2 clericus vſufructuario cōparat̄: vt not.ſ.e.ver.ſed quare.nō poteſt.ſed vſufru ctuarius rei vſumfructū quem hꝫ vltra vitā ſuam locare non pōt.vnde 2 ſi cōductoꝛ circa ipſam rem expenſas fecerit ſibi imputabit: qꝛ hoc euenire poſſet ꝙ vſufructuari⁹ moꝛe‑ retur 2 pſpicere debuit.ff.de loca. 2 cōduc.ſi quis domū.§.hic ſubiungi. Si forte ab here de vſufructuarij repeti poſſunt. ar.ē.de reb. eccle.non alie.ad audiētiā ſm Gof. ſed certe ſi pecunia in vtilitatem eccleſie verſa fuerit neceſſe eſt vt vel pecunia reddatur: vel rata locatio habeatur.ar.ē.de ſol.c.j.2 de fideiuſ‑ ſoribus.qd̄ quibuſdā.ff.de condi. indebi.nāꝫ hec natura.xvij.q.ij.c.vlti.ideo tene vt no. ē. ver. pxi. ℂ Quid ſi q̄s obligauerit fruct⁹ ec cleſie obuētiōes 2 oia ad eccl'iā ſuā ptinētia nunq̄d trāſit cōmodū iuriſditiōis ſi eccl'ia iu riſditionē habeat.dicas ꝙ ſic:niſi fuerit exce pta:quāuis ſpāliter vēdi debeat:vt no.ē.eo. ſic 2 multa alia trāſeunt tacite cū vniuerſita te:vt not.ē.de iure pa.§.qual'r tranſferatur.

6 ver.venditioꝙ. ℂ † Sed quare non pōt pꝛe‑ latus fructus eccleſie vacantis vendere ſꝫ in titulatus poteſt qui minoꝛ eſt. rñdeo qꝛ pꝛe‑ latus non habet ius in re.i. in fructibus: vt ptꝫ.x.q.ij.ſi q̄s epſ.2 habet neceſſe gratis cō ferre:vt.ē.de offi.archipꝛeſby.c.ſi.2 de pꝛebē. relatum.ſed vbi pecunia intercedi: gratifica tio remouetur.vt inſti. de manda.§. vlti. nec ad eterne retributionis pꝛemium habet ꝯſi‑ deratio:vt.ſ.eo.c.pe. intitulatus autem ha‑ bet ius in re: ideoꝙ poteſt fructus vendere quamdiu viuit:2 ſic vſufructuario cōparat̄: vt.xvj.qōſtio. vj.illud.ē.de peculio.cle.c.vlti.

7 ℂ † Sed nunquid poteſt rectoꝛ eccleſie cōdu ctitijs pbr̄is curam committere vel etiā cō‑ ductoꝛi fructuū eccleſiaſticoꝛum ad tēpus. reſpondeo. pauper ſacerdos poteſt operas ſuas ad tempus locare:vt not.ē.tit.j.§.qua‑ liter committatur. verſicu.2 ſunt hec in arg. ℂ Item fructus poteſt vēdi ad tēpus vel ad

firmam tradi vt ſtatim not. vterq; etiã puto ꝙ poſſit cura cõmitti ꝑ idẽ tp̃a: gratis tñ ⁊ ſi ne pactione aliqua ⁊ autoritate epĩ interueniente. ṡ. de offi. vicarij. ad hoc ſup quo vide qđ no. ṡ. de offi. vica. §. ⁊ in quibus caſibus. rñ. j. ⁊ ver. ſeq. ℂ Sed cauẽdũ eſt ne hec duo miſceanẗ. ṡ. de re. ꝑmu. ad q̃ones. hoc eñ prohibitum eſt ⁊ ſic intellige. xxj. q. ij. p̃cipim⁹. vr̃ etiã ꝙ ſine autoritate epi poſſit ꝯmitti cura ad tp̃a per modicũ ꝓfectiõe neceſſaria imminẽte. ar. ff. de offi. eiuscui man. eſt iu l j. ṡ. de arbi. c. ij. j. co. querelam. qđ forte admitti poteſt per vnũ duos vel paucos dies al's ṡ. x. q. j. per totũ: qꝛ nec peregrinari põt rector eccleſie ſine licentia epi. de cõſe. di. v. nõ oportet. nec in totum iuriſditionẽ ſuã ꝯmittere. ff. de offi. pręſi. legatus. quãuis in qbuſdam poſſit. ff. de iudi. cũ pretor. §. j. j. de peni. oẽs. ℂ In ſumma no. ꝙ is q̃ iuriſditionẽ aliquã per pecuniam acquirit ab offi. ꝙ taliter adeptus eſt: ⁊ a clero remouend⁹ eſt ꝓcedẽs autẽ priuaẗ ꝑtãte conferendi: vt quilibet puniaẗ in eo in q̃ deliquit: vt. j. e. c. j. ⁊. ij ṡ. de iure pa. paſtoralis. ⁊ de tem. ord. lr̃as. q̃nq; etiam deponitur. lxxxj. di. dictũ. q̃nq; ad tp̃s ſuſpẽdiẗ: vt. j. q. j. q̃cquid. ℂ Scđm aũt leges talis incidit in. l. iul. de ambi. nã hec lex locũ hꝫ q̃n q̃s per pecuniã ſe facit eligi ad aliquã dignitatem ſeu adminiſtrationẽ. Sed in ciuitate romana nõ vẽdicat ſibi locũ: qꝛ princeps illi eligit magiſtrũ q̃ ſolutus eſt lege [a]: ideo dicunt ꝙ in curia romana non cõmittiẗ ſimonia. ad idem. ar. qđ no. j. ti. j. §. vtrũ a ſcholarib⁹. xv. di co. hꝫ ergo locũ in ciuitatib⁹ aliĩs ⁊ municipibus in q̃b⁹ electio ad populũ vel clerũ ꝑtinet: vt. ff. ad. l. iul. de ambi. l. j. rñ. j. C. ad. l. iul. repe. l. vlt. Sed quo ad iuriſditiones eſt hoc intelligendũ q̃n pecunia daẗ clam alicui priuato: qꝛ ex hoc vr̃ aſpirare ad pecuniã publicam ſubripiẽdã. Sec⁹ ſi ꝓmittit in publica cõtione ciuitati vel municipio volẽs prodeſſe tm̃modo non preeſſe: vt. ff. de pollici. l. j. ver. ſi q̃s ⁊ de admi. tuto. nõ eſtimo. viđ. q. j. q̃cunq;. ⁊. ff. de offi. preto. barbarius. ℂ Habet etiam locũ hec. l. ꝑ nouo vectigali inſtituto ⁊ ſi q̃s ingrediẗ domũ cognoſcentis de criali cã ſiue ſit accuſator vel accuſat⁹ ⁊ imponiẗ huic pena. c. ſolido. ⁊ infamie. Sꝫ ſi q̃s aliũ
1 cõuicit in integrũ reſtituiẗ nõ tñ pecunia recipitur. Sꝫ data in quadruplũ repetiẗ: vt. C.
b ad. l. iul. repe. l. vl in fi. ℂ Itẽ hꝫ hec. l. locum cũ q̃s ſuſcipit dignitatẽ vel adminiſtrationẽ ſcđo quã prius tenuerat ⁊ iponiẗ pena deportationis: vt. C. ad. l. iul. de ambi. l. vnica. Sed fallit in aſſeſſore: vt. C. de offic. aſſeſ. liceat. et in proconſule qui. vj. faſcibus et vicibus poteſt creari: vt. ff. de offic. proconſu. l. ante pe. vel dic. vj. faſcibus i. ſex menſibus: quia non amplius durabat eius officiũ ſecundum Azo. pauca tamen ex his hodie de ꝯſuetudine obſeruare videmus de hoc. ṡ. eodem. reſpon. j.

ℂ De magiſtris ⁊ ne aliq̃d exigatur ꝓ licentia docẽdi. Rub.

1 ☞ Magiſter quis dicatur. Qualis debeat eſſe. 2. Quam ſcientiã docere dꝫ. 4. Et qualiter. 6. Et an a ſcholarib⁹ collectã facere vl' leuare poſſit. 7.
3 Religioſus ⁊ maxime monachus an poſſit in magiſtrum aſſumi.
5 Mathematica quid ſit.
8 Exigens aliquid pro licentia docendi qua pena puniatur.
9 Clericus inſiſtẽs ſtudio an debeat percipere fructus beneficij ſui.
11 Scholares q̃. ꝑuilegio gaudeant.

Quia ſciẽtiã donũ dei eſt vt. xvj. q. j. reuertimini. et not. ṡ. in ꝓemio. in j. col. ver. de ipſius igitur. ⁊. j. §. vtrũ a ſcholarib⁹. ver. ⁊ tales. ⁊ ver. quid ſi magiſtri. ⁊ ideo tanq̃ ſp̃ualis vendi nõ dꝫ: iõ poſt tractatũ de ſimonia ſubijciẗ hec rubrica i qua videndũ. ℂ Quis dicatur magiſter. ℂ Qualis debeat eſſe. ℂ Quam ſcientiam docere debet. ℂ Et qualiter debet docere. ℂ Utrum a ſcholarib⁹ collectam leuare poſſit. ℂ Quid iuris ſi aliq̃d exigatur vel promittat pro licentia docendi. ℂ An clericus ſtudio inſiſtẽs debeat percipere fructum beneficij ſui.

Quis †dicatur magiſter. [b] Is qui alicuius rei ſiue negotij pre ceteris curã gerit. vnde ⁊ magiſtratus vocantur per deriuationem a magiſtro, veniendo et preceptor cuiuſlibet diſcipline magiſter vocari põt: a monẽdo ſiue monſtrando: vt. ff. de verb. ſig quibus ergo et magiſter vocatur

a ℂ Qui ſolutus. eſt lege. adde. l. digna vox. C. de leg. l. princeps. ff. de legi. l. ex ꝑfecto C. đ teſt. §. fi. xxv. q. j. ⁊ i. c. iuſtũ eſt ix. diſt.

b ℂ Quis dicaẗ magr̃. Adde glo. in cle. ij. de magi. ex q̃ iſerẗ ꝙ docẽtes abachum nõ ꝑñt appellari magiſtri ſꝫ barba. in c. j. đ loca. in. j. col. ver. ex q̃ſi ferro. ⁊ an docẽtibus abachum deẗ immunitas que daẗ ꝓfeſſoribus literaliũ ſtudiorũ. viđ ꝑ Io. đ ana. i rub. de magi. i iiij. col.

qꝛ regimen habet pre ceteris:vt.ff.de extraoꝛ.acti l.j.§.magiſtrum.et gñaliter quicūꝙ aliū inſtruit vel regit ab eo merito magiſter vocat̄. vnde hoc nomē cōpetit carpētariis ꝛ quaſi oībus cōſimilibꝰ quare doctoꝛes legū dedignant̄ magiſtri vocari et male q̄ ſic vocant̄ in pꝛoemio.ff.§.penult.dicit tñ placētinus ꝙ ſi dico petrus magiſter venit intelligi debet de carpentario vel ſimili. Sed ſi dico magiſter petrus:tunc intelligit̄ de magiſtro literarū:ſicut ꝛ qñ dr̄ bonus hō eſt:intelligit̄ de ſancto et honeſto.Si vero dicat̄ hō bonus eſt intelligit̄ de virili ꝛ pꝛobo.

Qualis† debeat eſſe. Et quidez idoneꝰ.ſcz honeſtus et diſcretus in ſcia quā docere intendit:vt.j.c.j.ꝗ.ꝛ.iiij. magiſter eñ pꝛimū moribus demū facūdia illos quos docet precellere dz:vt C.de pꝛofeſſo.ꝛ me.l.magiſtros.li.x.imperitus ergo matheſeos riſui patebit: vt.xxxvij.di.qui de menſa.nā q̄ alios docere debet:non dz querere ab aliis edoceri : vt in auſ.de ſancti. epiſ.§. damꝰ.ideo neophitus ad hoc onus aſſumi nō dz quāuis ingenioſus ſit. Sed is q̄ ſciam a maioꝛibus ſuis traditam ſibi ſeruat:ꝛ eo modo quo audiuit docet:vt.xxxvij.di.relatū.ꝛ.s.de ele.cū in magiſtrū.qḋ de theologia potiſſime intelligendū eſt et ſeruandū : qꝛ ibi ꝯ dicta ſanctoꝝ patrū non eſt dicendū niſi autoꝛitate pape fieret in quibuſdā qꝛ ꝛ ſi papa ꝯ fidem ſcribere vellet non crederē ei.in aliis aūt ſciētiis poſſumus dicere ꝯ maioꝛes qḋ dic vt no.s.in pꝛoemio. rñ.j.ver.quid ergo diuerſa ſcripta.

¶ Utrū aūt ſufficiens ſit magiſter vel nō de facili depꝛehendi pōt in lectionibus ꝛ diſputationibus.inſufficientia eñ magiſtri nulla pōt tergiuerſatione celari:vt.s.de etate et qua.c.pe.ꝛ vlt.a quolibet tñ debemus addiſcere ſine indignatiōe:vt no.s.in pꝛoemio rñ. j.ver.nec dedignetur. ¶ † Sz nunqd religioſus ꝛ maxime monachꝰ pōt ꝛ dz in magr̄m aſſumi nō vr̄:qꝛ ſm Jo.non docētis ſz plangentis hz offm̄ : nec dz paſcere ſed paſci : vt xvj.q.j.monachus ꝛ multis.c.ibi ſe. Itez qꝛ ſm Gre. nemo pōt eccl'iaſticis officiis ſimul ꝛ monachali regule deſeruire.xvj.q.j.nemo. multominus monachali ꝛ mgr̄ali.ꝛ ſicut dr̄ in cōcilio hiſpalen.in vno ꝛ eodē officio non debet eſſe diſpar ꝓfeſſio ꝛ coherere ꝛ ꝯiungi nō poſſunt quibꝰ nota ꝛ ſtudia ſunt diuerſa. xvj.q.vij.innoua.igitur non videtur ꝙ clerici ſeculares ꝛ regulares quo ad officiū docēdi ſimul coniungi poſſunt qꝛ ſm Hug. bonꝰ monachus vix bonum clericuz faciet. xvj.q. j.legi.Sed ſi nō facit bonum clericum: ergo nec bonum magiſtrū.tales igitur repelli debent ab officio magiſtrali : qꝛ in talibus male concoꝛdaret cithara cū pſalterio.arg.s.de ele.contu.diuerſis.ꝛ.c.ꝙ a te. ¶ Sed ꝯua qꝛ ſm Jo.ad ruſticum monachū multo tpe dz diſcere monachꝰ que poſtea doceat. Sz caueat ne tyꝛo vſurpet:ꝛ ne pꝛius ſit magiſter ꝙ̄ diſcipulus. xvj.q.j.ſic viue.et.c.ſi clericatus.Item ſi monachus idoneus eſt pꝛe ceteris:qꝛ eminentis ſcie eſt ꝛ vite ſctiſſime:nunquid eſt melius talē ponere in cathedrā ꝙ̄ inhoneſtū vel non tā honeſtū clericū ſecularem.ſic ſm Jo.cryſo.arg.xl.di.multi ſacerdotes.ꝛ Ambꝛo.xvj.qō j.ductos. ꝛ.c.ſeq.maxime cū gratis doceāt ꝛ ſic in hoc eccl'ie cathedrales valeāt releuari:vñ non ſunt ꝓhibendi ſm lateran̄ ꝛ gñale conciliū.j.eo.c.j.ꝛ pe. nec eñ ſunt ꝓhibēdi idonei.j.eo. quāto idoneus autē dr̄ qui moꝛibus ꝛ facundia alios antecellit:ſicut no.s.eo.§. ¶ Scđo aūt talis ingerit ſe:et ſic eſt repellendus : vt in pꝛimis concoꝛ. aut a ſuperioꝛe ſuo mittit̄ et ab illo ad quē pertinet licentiat̄ ꝛ ſic eſt admittendus:vt.xvj.q.j.moderamine.ꝛ.c.ſunt nōnulli ꝛ.c.ſi clericatus.ꝛ.c.monachos. ꝛ.c.nos aūt. ꝛ.c.in parochia.ꝛ.c. ſe.dū a ſcientiis ꝓhibitis abſtineat. de hoc dic vt no.s. de cleri.vel mona.§.qua pena.cum eñ ſpāliter ꝓhibeatur religioſis de quibus ſciētiis:vt.s.ne clerici vel mo. nō magno.de aliis hoc ꝯceſſum videt̄.s.de pꝛeſump.nōne.maxime de theologia ad quā indiſtincte admittēdi ſunt taz ſeculares ꝙ̄ regl'ares qꝛ gñal'r ꝛ indiſtincte Hono.iij.hoc inducit.j.c. ſup ſpecula.hec ēt reqrit ſalus aiaꝝ ꝛ publica vtilitas vt apparet.s.ne cle.vel mo.ſup ſpecu. q̄ ꝓferenda eſt priuate.s.de renū.niſi cuz pꝛidē.§.nec putes igit̄ in hoc potiſſime obedire dz abbati monachus cū non ſolū vtilitas ꝓpꝛij monaſteriū:ſed gñalis eccl'ie hoc expoſcat. arg.xvj q. j.monachi.s.de poſtulā.ex parte.ꝛ.ꝟ.de poſtu.pꝛela.bone.j.§.nos igit̄. ꝛ de cle.non reſi. ad audiētiā.ꝛ iūge qḋ no.s.de ſta.mo.§.vtrū pplm.ꝛ.j.de here.§.fi.ꝟ.liquet ex ꝓmiſ.et ſe. ¶ Non ob.ꝙ monachus nō docētis hz offm̄ qꝛ illud veꝝ eſt niſi ad aliud offm̄ eligat̄:nec illud Grego.nemo pōt ꝛc.qꝛ illud verū eſt ſimul ꝛ eodē momēto: ſz diuerſis hoꝛis pōt exercere,vtrāꝙ vitā ſicut ꝛ pleriꝙ faciūt clerici ſeculares nec hiſpalen.,cōciliū:qꝛ verū eſt ꝙ ſub vno ꝛ eodē tecto nō dñt eſſe diuerſe ꝓfeſſiōis hoīes.c.ꝯrie.vt ibi. Sz certū eſt ꝙ ſub vna ꝛ eadē vniuerſitate diuerſoꝝ coꝛpoꝝ hominū gña ſunt diuerſa. Sed nec q̄ ad offm̄ magiſteriū ꝑtinet clericoꝝ ſecularū et regularū ſtudia diuerſa ſunt:quia vtriꝙ ſtudēt vtriꝙ docēt eādē doctrinā.ſ.grāmatici grāmaticā.dialectici dialecticā:et ſic de ſingulis. poꝛro ſi vniuerſitas mgroꝝ ꝛ ſcholariū ꝯſideret̄:certū ē ꝙ ſingulariū ſciaꝝ modi ꝛ ſtudia

ſunt diuerſa: ⁊ tñ vnũ corp⁹ faciũt: ⁊ inſimul coherent: ⁊ inſimul ꝯiungunt. nec ob illud Aug. qđ bonus monachus vix facit bonum clericum quia et ſi fiat vix tamen fit. ſic. ff. de iudi. vix certis ex cauſis.

4 Quam† ſcientiã docere debeat. Et quidẽ quãlibet que ad inſtructionẽ anime vel corporis vel rerũ faciat nõ improbatuꝫ: ergo grãmatica: dialetica: rethorica: muſica: geometria: arithmetica: aſtronomia doceri poſſunt: ⁊ pre oĩbus theologia: vt. xxxvij. di. ſi qs grãmaticã. ⁊ ꝑ totũ. ❡ Quid autẽ doceant artes iſte his verſibus ꝯprehende. ❡ Grãmatica. ❡ Quicqđ agãt artes ego ſemper ꝑdico ꝑtes. ❡ Dialetica. Me ſine doctores fruſtra coluere ſorores. ❡ Rethorica. Eſt mihi dicẽdi ratio cum flore loquẽdi. Triuiũ. ❡ Muſica. Inuenere locũ ꝑ me modulamina vocum. ❡ Geometria. Rerum mẽſuras ⁊ earum ſigno figuras. ❡ Arithmetica. Explico per numerũ que ſit ꝓportio rerũ ❡ Aſtronomia. Aſtra viaſqꝫ poli vendico mihi ſoli. Quadriuiũ. ❡ Ars etiã mathematica ad inſtructionem doceri poteſt nõ ad exercitiũ. vt

5 xxxvij dif. legimus. ⁊. c. q̃ de menſa. ❡ † Sed mathematica quo ad vtrũqꝫ legi põt. mathe ſie eñ cum aſpiratiõe ſignificat quadriuiũ: ⁊ eſt penul. ſyllaba breuis. Sꝫ mateſis ſine aſpiratiõe eſt ſciẽtia diuinãdi. vnde verſus. ❡ Scire facit matheſis ſꝫ diuinare mateſis. Inde matematici q̃ capitali pena plecti debent: vt. C. de malefi. nemo. ⁊ de hac dꝫ ꝙ culpa ſiĺis eſt tã ꝓhibita diſcere ꝙ̃ docere. C. de malefi. culpa. ❡ Diuinãt aũt tales matematici vel q̃ circa ſomnia: vł garritũ vł volatũ auiũ ⁊ obſeruãt dies: caĺ. horas lunã: pũcta ⁊ tꝑa: qđ ꝓhibitũ eſt vt. xxvj. q. vl. ab illo. c. nõ lꝫ. vſqꝫ l fi. ⁊ dicã. J. ð ſortile. §. q̃t ſint ei⁹ ſpẽs ⁊ ſequẽ. ❡ Tales ſm. l. ad limẽ altarꝫ accedere non debẽt: alˀs ꝯcremant: nec aliqs dꝫ eos ſuſcipere ſeu ꝯſulere alˀs deportant: et bona oĩa publicãt: et diuinator gladio vltore feri dꝫ: vt. C. de malefi. null⁹. ⁊. l. nemo. ⁊. l. culpa. ❡ Et ſi qs tali arte mulierẽ ad luxuriã ꝓuocauerit: beſtijs ſubijcit vt. C. de malefi. multi. ❡ Idẽ forte ſi aliquẽ veneno extinxerit: qꝛ hoc plus eſt ꝙ̃ gladio perimere. vt. C. de malefi. l. j. Sed hi omnes le. cor. teneri videntur tantũ. ff. ad. l. corne. de falcis. l. j. §. j. Quilibet autem admittitur ad accuſationem talium: ſicut in crimine leſe maie. quia ⁊ diuinã maieſtatẽ offendũt: ⁊ ſi quis per teſtes cõuictus fuerit: eculeo deditus vngulisqꝫ ſulcantibus latera perferet penas. C. de malefi. et ſi excepta. ❡ Maleficiũ aũt nullus ꝓpria temeritate perimat: qꝛ preſumitur ꝙ hec faciat ne facinoris reos ſocios publicaret. vł ſub ð pretextu inimicum occidat: vt de malefi. l. vlt. ❡ Sed hi q̃ ð faciunt ne labores hoim ventorum grandiniſqꝫ lapidatione ſternantur nõ pena ſꝫ premio ſunt digni: vt. C. de malefi. eorum. ❡ Hec ars. ſ. matematica ꝓhibita eſt qꝛ iniqua ⁊ illicita quo ad exercitiuꝫ vt dictũ eſt. Sed eſt quedã alia: q̃ quãuis licita ſit quãtũ in ſe eſt: tñ illicita reputat reſpectu quarundam perſonarum quibus auditus prohibetur. quod dic vt no. ȝ. ne cle. vł mo. §. q̃ pena.

6 Et † qualr debeat docere. Pˀrio ponendo caſum: ſiue dicendo ſenſum lr̃e. Scđo legendo lr̃am ⁊ exponendo et etiam cõſtruendo ſi difficilis appareat. ❡ Tertio inducẽdo ſimilia ❡ Quarto inducendo ꝯtraria ⁊ ſoluẽdo ⁊ diſtinguẽdo. ❡ Quinto q̃ſtiões faciẽdo et determinãdo. ❡ Sexto dicẽdo notabilia. ad que et qualr induci debeat decretalis: non tñ hec oĩa ſemper per ordineꝫ ſeruari pñt. vel qꝛ obliuiõi traditur vel qꝛ nõ plene prouidetur. ❡ Sunt etiã qui gl. legũt ſicut text. qđ ideotis placet ⁊ mouent ex eo: qꝛ corrigunt apparatum ⁊ ſic curãt de verbis tñ. Sꝫ certe quo ad intelligẽdam mẽtem ⁊ retinendã neqꝫ magr̃o expedit neqꝫ ſcholari. ❡ Magiſter nõ dꝫ parcere in cathed. ſibi nec alijs quomin⁹ veritatẽ dicat: ſm ꝙ didicit ⁊ credit vex cẽ. vt. xxxvij. di. relatũ. qꝛ ſi veniret ꝯ ꝯſciẽtiã ad gehẽnã edificaret: ⁊ grauı⁹ peccaret ꝙ̃ et aduocat⁹. xj. q. iij. precipue. dictũ eñ aduocati nõ ſequit ſꝫ poti⁹ ipugnat. Sed ad diſcẽtem credere oportet: ideo a ſi magiſter male doceat. faciet delinquere ſcholares. ȝ. de voto et vo. redem. magne. ❡ Si vis ſcire an vn⁹ magiſter poſſit locare ſcholas aliũ contiguas. vide quod not. ȝ. de feri. §. vlti. ver. quid ſi magiſter.

7 Vtrum †a ſcholaribus[a] collectã facere vel leuare

a ❡ Utrum a ſcholaribus. Adde g'oſ. in c. de qbuſdam. xxxviij. diſtin. doct. in. c. quia nonnulli. ð magiſtris.

poſſit. Diſt. doctores ⁊ dicūt indiſt. ꝙ ſic ſi nō
percipiat ſalariū de publico. non eñ tenet
proprijs ſtipendijs militare vt not. ſ. de ſi. §.
qualr cōmittat. verſi. in caſibꝰ. ⁊ ſeq. ar. xij. q.
ij. quicūq̃. ⁊ c. eccl'iaſticis. xxviij. q. j. iam nūc
in fi. ſicut ⁊ iure peritus pōt vēdere ꝯſiliū iu=
ſtum. xiij. q. v. nō ſane. xj. q. iij. nō lꝫ. ⁊ ar. ſ. de
vi. ⁊ hone. cle. cū ab oi. ⁊. iiij. q. iij ꝟ. Itē vetu=
rus. iō ſtatutū eſt ꝙ in oibꝰ locis in q̄bꝰ ſup=
petunt eccl'ie facultates: ſiue ſit cathedralis
eccl'ia ſiue alia ponat magiſter in grāmati=
ca: cui cōpetens beneficiū aſſignet ſeu perci=
piat fructus vnius prebēde: non tñ ꝙ ꝓpter
hoc canonicus efficiat. j. e. qꝛ nonnullis. § j.
qḋ antiquitus de oibus locis per alexandrū
de eccleſijs cathedralibus tm̄ ſtatutū fuit. j.
eo. c. j ⁊. xxxvij. di. de quibuſdā. ¶ Quid ſi eo
pacto recipiat in canonicū aliquis magiſter
vt ſcholas teneat dicunt ḃ ſimoniacū: qꝛ ois
pactio ceſſare dꝫ vacāte tñ ꝓbēda pōt iſtud
onus ei annecti: vt. ſ. de prebē. ſignificatum.
Sed ⁊ vr̄ ꝙ tali pacto recipi poſſet q̄ſi intel=
ligat fieri ꝑmutatio de ſpūali ad ſpūale vt
ſ. de re. ꝑmu. ꝯd qōnes. vt ptꝫ in his q̄ not. ſ.
eo. in prin in ꝯtinuatione rubrice. ⁊. j. e. ꝟ. ta=
les. ⁊ ver. q̄d ſi magr̄i. ¶ Et nunq̄d currit tp̄s
vj. menſiū canonicis q̄ aſſignauerūt preben=
dā magiſtro: vt no. ſ. eo § rn̄. j. ſi nō eligāt nō
autoritate ꝯcilij gn̄alis. j. eo. qꝛ nōnullis. licꝫ
curreret ſi fructus retinuiſſent ad tp̄s. ar. ſ.
vt bn̄fi. eccl. vt nr̄m. et. j. q. iij. ſi q̄s obiecerit. ſi
q̄s ꝓbēdā. Quid ſi nulla vacat ꝓbēda: expe=
ctet quouſq̃ vacet. ar. ſ. de preben. dilectꝰ. ij.
vel q̄libet de eccl'ia det tm̄ de ſuo: ꝙ vnā pre
bendā faciat. ar ſ. de his q̄ fi. a ma. pte ca. fi.
et. ſ. de ec. edifi. c. de his. nec ob. ſ. de prebē. c.
antepe. qꝛ illa intelligat qñ aliq̄s priuatus
volebat recipi: petens ꝙ ſibi aſſignaret pre=
bēda que defalcaret de prebēdis alioꝝ: ergo
in diuiſione illa verſat priuata vtilitas. Hic
autē publica q̄ priuate preferēda eſt: vt. ſ. de
poſtula. ꝓla. bone. j. § j. ſ. de renū. niſi cū pri=
dem. § porro. ¶ In metropolita. autē eccl'ia
theologus ponat ⁊ grāmaticus niſi de duo
bus nimis grauata foret. in q̄ caſu dꝫ ꝓuide
ri theologo in metropoli. et per aliā eccl'iam
ciuitatis vel dioceſis grāmatico. ¶ Et tales
magiſtri clericos eiuſdē eccl'ie ⁊ etiā paupe
res extraneos gratis docere dn̄t: ſed ab alijs
ſcꝫ extraneis diuitibꝰ pn̄t collectā leuare. ſic
intelligūt. j. e. c. j. ⁊. c. qꝛ nōnullis. Sꝫ ꝯtra qꝛ
ſcia dei donū eſt. xvj. q. j. reuertimini. circa fi.
vnde vēdi nō dꝫ. j. q. iij. nō ſolum: imo gratis
eſt grā ꝯferēda: vt ibi. ⁊. ſ. de ſimo. intm̄. § j. ⁊
j. eo. ꝓhibeas. ⁊ vere philoſophātes pecuniā
contēnunt vt. xij. q. ij. gl'ia epi. al's incipit ſo=
crates, ⁊. ff. de iure imu. in honoribꝰ. § ꝓbis.
Item doctores philoſophantes inter quos
ſunt iuris ciuilis ꝓfeſſores. ff. de iuſti. ⁊ iure
l. j. ſi pecuniā exegerint ꝯtra ꝓfeſſionē ſuā fa
ciūt. C. de muni. ⁊ ori. l. profeſſio. li. x. ¶ Dico
ſi magiſter pauper ſit vel obligatꝰ ſiue per=
cipiat ſalariū ſiue nō licite recipit collectam
ſicut de epō dr̄ qui q̄uis nō poſſit exactiōes
vel tallias in ſacerdotes facere: permittit tñ
vt ſi manifeſta cā ⁊ rōnabilis extiterit poſſit
cū charitate moderatū ab eis auxiliū poſtu=
lare: vt de cēſi. cū apl's. § inhibemꝰ. ⁊ de offi.
ordi. cōquerēte. in fi. ſic ⁊ ſcholares magiſtro
ſuo ſubuenire debēt: qꝛ cū quilibet in neceſſi=
tatis articulo aſtringat vt ptꝫ in his q̄ not.
ſ. de poſtu. § vlti ver. Itē oēs. ⁊ ꝟ. ſed nunq̄d
pōt. ⁊ ver. q̄d ſi clericus. multo fortius magi=
ſtro. ideo dicit. l. qḋ cum ſabinus nō haberet
ampliſſimas facultates ab auditoribꝰ ſuis
plurimū ſuſtentatus: vt. ff. de orig. iur. l. ij. §
⁊ vt obiter. vlt. col. eſt ergo docētis neceſſitas
releuāda: vt. j. e. qꝛ nōnullis. eſt ei dandū in=
ſpecta ſcia facūdia ⁊ labore. arg. ff. de var. et
extraor. cogni. l. j. § in honorarijs. ſ. de pre=
ben. de multa. ⁊ inſpecta dignitate ⁊ facul=
tatibus ſcholaris: vt. ff. de admi. tu. cuꝫ plures
§ curator. Itē vr̄ ſi in vrbe romana doceat.
nam talis imunitatē hꝫ ſiue ꝑcipiat ſalariū
ſiue nō percipiat ſalariū: vt. ff. de excu. tu. in
l. greca ſi duas § amplius. ad idē arg. in his
que not. ſ. tit. j. ver. in ſumma. ⁊ ver. ſm̄. l. aūt.
nā ⁊ q̄ ꝓſtat obſequiū dꝫ ꝯſequi bn̄ficiū. xij. q.
ij. charitatē. ſ. de preben. cū ſm̄ apoſtolū. ⁊. c.
extirpāde § cū igit. ⁊ ſcholares mḡros dita
re dn̄t ſuis munificentijs. ff. de dona. aq̄lius.
⁊ vtil'r fiūt expenſe in mercedibꝰ mḡroꝝ. C.
de neg. geſt. ſi paterno. ⁊ ſacerdotes q̄ in tem
plo erāt aliqua recipiebāt pro ſumptu. j. q. j.
duces vel indices. ad idē. ff. de offi. ꝓſi. plebi=
ſcito. ff. de offi ꝓcōſu. ſolēt § fi. in tali eñ arti
culo conſtituto intelligo hec iura, et ſimilia.
¶ Si ꝟo magr̄o nulla neceſſitas immineat
⁊ hꝫ ſalariū qḋ ſufficit ad victū ⁊ veſtitū ni=
hil dꝫ exigere. Ideꝫ dico ſi percipiat bn̄ficiū
de quo debeat ſuſtētari ⁊ poſſit poterit tamē
gratis oblatū recipere: vt. ſ. de ſimo. dilectꝰ
filius. in fi. x. q. iij. priſcis. xij q. j. eccl'iaſticaꝝ
xviij. di. de eulogijs. j. q. j. q̄cq̄d inuiſibilis. et
c. placuit. ⁊ ſic accedit qḋ dici ꝯſueuit: ꝙ q̄dā
ſunt que lꝫ inhoneſte petant: honeſte tñ re=
cipiuntur: vt. ff. de vari. ⁊ extraor. cog. l. j. ver.
eſt quidē res ſanctiſſima. ¶ Si vero non ha
bet ſalarium neq̃ beneficium vel habet ſed
non ſufficit vel non percipit in ſcholis qua=
tenus deeſt exigere poteſt: vt dixi. ſ. verſi. di=
co. ⁊ eo. § j. ſed in nullo caſu dꝫ aliq̄d exigere
a paupere cū ipius pauptati debeat potius
ſubuenire vt. ſ. de cenſi. lꝫ. ¶ Et hoc intelli=
gas in magiſtro qui aptus eſt ⁊ idoneus ad
docendū. Ceterū ſi q̄s. tp̄e ꝓueniat: ⁊ cathe=

dram nimis immature aſcenderit magiſtra lem intendẽs magis addiſcere ꝙ docere: ſuũ negotium gerit nõ alienũ. ff. de neg. ge. ſi pu pilli. §. iij. ⁊ tali ⁊ ſi ſua nõ ſufficiãt nõ eſt pro uidendũ ex debito in expẽſis. Sed ſibi impu tet: qꝛ ſuã imperitiã nõ aduertit. ff. ad. l. aql. idem iur. ſm Goſ. ❡ Quid ſi magiſtri quibꝰ prouiſum eſt ꝯpetẽter: nihilominus a cleri cis eccleſiarũ in quibꝰ bñficiati ſunt et alijs pauperibꝰ tallias exigunt nunqd ſimoniã ꝯmittunt: dicas ꝙ ſic, nã in tẽplo vendẽtes ſunt qui hoc qđ de iure qbuſdã cõpetit ad p̃ mium largiuntur. j. q. õ. iij. vẽdentes. Itẽ non
a ſolũ vẽditores colũbarũ[a] ſunt ⁊ domũ dei do mum negotiatiõis faciunt q̃ ſacros ordines largiendo p̃ciũ pecunie vel laudis vel hono ris inqͥrũt: verũ ibi q̃ꝫ q̃ gradũ vel gratiã in eccleſia ſpũalẽ quã dño largiẽte perceperũt nõ ſimplici intẽtiõe ſꝫ cuiuſlibet humane re tributiõis cã exercẽt: vt. j. q. iij. nõ ſolũ ſꝫ gof.

8 Quid †iuris ſi aliquid exi gaꝫ vel ꝓmittaꝫ ꝓ lnia docẽdi. ⁊ certe exactũ reſtituiꝫ ⁊ ꝓmiſſuꝫ remittiꝫ: vt. J. e. ꝓhibeas. tñ. j. ſic. S. de iure do. ex adminiſtratiõis. et. J. de vſuris ꝑ tuas. ff. qđ met. cau. metũ. §. lꝫ et ꝑtor. dꝫ eñ cuilibet idoneo gratis ꝯcedi do cendi lnia ab eo q̃ hãc ꝑtãtem hꝫ de cõſuetu dine vel de ꝓuilegio vł de iure: puta cãcella rio pariſiẽſi ⁊ archidiacono bono mgr̃o ſcho larum vel ſacriſta vel p̃centore vel ep̃o: ſed ſi conſuetudo nõ apparet ad ep̃m et capl'm ſiꝫ pertinere vꝛ: vt. J. co qꝛ. §. vex. ❡ Et ſi qs ido neum volentẽ docere impedierit vel ab eo ali quid exegerit: officijs ⁊ dignitatibꝰ ſpoliari p̃cipiꝫ. dignũ eſt eñ vt nullũ fructũ ab eccle ſia habeat: q̃ cupiditate animi dũ vendit do cendi licẽtiã ꝓfectũ eccleſiaſticũ nitiꝫ impedi re: vt hec probanꝫ. J. e. c. j. §. pe. ⁊ vl. ⁊. c. quãto. ❡ Sed ⁊ ſi qs in locis ꝯgruis mgr̃os ponere diſtulerit ſuperior inferioris negligẽtiã ſup plebit: vt. J. c. ꝓhibeas. ❡ Sed nunqd ſi is ad quem de priuilegio vel ꝯſuetudine vel de iu re ꝑtinet dare licẽtiã docẽdi: ꝓpter hoc pecu niam exegerit ſimoniã ꝯmittit. non. neqꝫ eñ venditur vel emiꝫ ſpũale ſpũali annexũ: ſed committiꝫ crimẽ cõcuſſionis cum p̃textu of ficij ꝑ impꝛeſſionẽ exigiꝫ ꝙ nõ dꝫ: vt pꝫ in his que not. S. de ſimo. §. ſi ꝟ. ſi ⁊ iõ qui exigit eſt dignitate ⁊ officio ſpoliandus. J. eođ. c. j. ⁊. c. quanto. in fi. ſm Goſ. eſt tñ ꝯ ar. in his q̃ not. S. ti. j. ver. prima ratio. ⁊ ſeq. ❡ Et lꝫ ex parte dantis ⁊ recipiẽtis videaꝫ turpitudo v̄ſari: ⁊ ſic videaꝫ potior ꝯditio poſſidẽtis ꝙ repetẽ tis. ff. de cõdi. ob tur. cau. l. iij. ⁊. xiiij. q v. non ſane. tñ in hoc caſu et ꝓmittenti ſucurritur ⁊ ſoluenti. J. e. prouideas. non in fauorem ꝓ mittentis ⁊ ſoluentis. ſed in odium exigẽtis.

vel dic ꝙ nõ verſaꝫ hec turpi tudo ex parte ſoluẽtis: ex quo enim idoneus eſt idoneũ ⁊ iu ſtum eſt qđ requiriꝫ. J. e. c. j. er go ſi impediꝫ vel non permitti tur facere ꝙ a iure approbaꝫ: lꝫ ei vexationẽ ſuã redimere. S. de ſimo. dilectus. ſm Goffre. ❡ Quid ſi is qui hꝫ ꝑtãtẽ cõ cedendi licẽtiam docẽdi vult in propria ꝑſona regere: nun quid põt alijs licentiã denega re. ar. ꝙ ſic. xcij. di. Sed ꝯ cre do etiã ſi valde idoneus ſit. ar. S. de offi. archipreſby. c. pe. nã adhuc impedit docentem ad diſcere ⁊ dicẽtem. talis eñ au diret forſan aliũ qui nõ audiet ipſum ⁊ amor magiſtri ⁊ mo dus docendi ⁊ loquentie mul tum in huiuſmodi operãtur.

9 An †cleric⁹ ſtudio inſiſtens debeat percipere fru b ctum beneficij[b] ſui. Et certe i ſtudio theologico ſic dũmodo licentiam habeat a prelato q̃ ſi malitioſe licentiã differat a ſupiori põt peti arg. S. de iure pa. nullus. ❡ Sine licẽtia aũt prelati proprij nullus dꝫ adi re ſtudiũ de cle. nõ reſi. relatũ. ⁊ no. S. de cle. nõ reſi. §. ij. ꝙuis ſtudens dicatur abñs ex cã ꝓ babili: vt ibi: ⁊. ff. ex q̃. cau. ma. necnon. ⁊ eſt rõ: qꝛ nõ dꝫ dari licentia etiã in theologia niſi hoi bone indolis: ſiue docili. alij etenĩ meliꝰ facerẽt ſi ſe ina nibus ſumptibus nõ vexarẽt. ar. ff. de inoffi. te. l. j. Sed doci les etiã mittẽdi ſunt ⁊ ad ſtu dium theologicũ inuitãdi: in hoc caſu. ſ. qñ inuitanꝫ ⁊ mit tunꝫ dꝫ mittens eis ꝓuidere in neceſſarijs: vt. J. eo. ſup ſpe cula. tñ. j. ❡ Alias aũt i ꝓpria volũtate docentibꝰ in theolo gia ſiue ſtudentibꝰ nõ ſubue nitur ab eccleſia in oĩbus ne ceſſarijs põt tamen tales ꝑ. v. annos integros percipere fru ctus p̃bendarũ ſuaꝝ autorita te ſedis apo. ſuffulti quã hñt a conſtitutiõe ſuper ſpecula. non obſtante ꝯria conſuetudi ne vel ſtatuto: cũ denario frau dari non debeant in vinea dñi

a ❡ Vẽditores colũbarũ. adđ tex. i. c. do cet. de imu. eccle. lib. vj.

b ❡ Debeat percipere fructũ bñficij. Adde Jo. and. in ca. ij. ⁊ ibi Do. đ pri. li. vj. c. ſup ſpec. et ibi doc. đ ma giſ. Joan. de imol. in ca. tue. de cle. nõ reſi.

operantes:vt.ſ.e. ſup ſpecula. ·§ſ.¶ In aliis ergo ſciētiis nihil percipiēt ex debito a ꝯtrario ſenſu niſi gratiā ei faciat: vel hoc habeat eccleſia de ꝯſuetudine ſpeciali:ſed nec ſtudēs in theologia quotidianas diſtributiōes ꝑcipiet: vt.ꝫ. de ꝓbē. lꝫ.ſꝫ vbi hñt oīa in cōi ſm decre.ꝫ.de vi.ꝛ ho.cleri. qm̄.niſi ſpāli priuilegio impetret: vt ſ.de verbo.ſigni. olim. ¶ Uel dic ꝙ in eccleſiis in quib⁹ ſunt diuiſe prebende nō percipiat quotidianas diſtributiōes:vt in.c.lꝫ. Sed hi hñt oīa in cōi. ſm decre.ꝫ.de vi. et ho.cle.qm̄ eſtimabitur quantū poſſet expendere ſi pñs eſſet: vel saltē quolibet die dabit ꝓcuratori ſuo id qđ perciperet ſi pñs eſſet ꝛ etiāꝫ quotidiane diſtributiones que dant pñtibus lꝫ non interſint horis canonicis: ꝛ ſic intellige.ſ.de ver.ſig.oli. alias in eccleſiis illis in quib⁹ hñt oīa cōia hoc priuilegium fruſtratoriū eſſet in nullo autē caſu quotidianas diſtributiones que tm̄ dant his qui interſunt horis canonicis ꝑcipiet niſi ſit forſan talis eccleſia in qua nihil ꝑcipit qꝫ niſi interſit horis canonicis vel niſi hoc impetret ꝓuilegio. ſ.ſpāli.ꝛ vide ꝙ no.ꝫ.de cle.nō reſi. circa princ. ¶ Sed ꝛ ſi cui indultum fuerit vt in ſtudio fructus ſuai ū percipiat prebēdarum de ſtudio generali intelligendum eſt:nō de ſtudio ſpāli alicuius caſtri vł ville cū hoc in fraudē fiat:vt. ꝫ. de cle. non reſi.tue.ꝙ dicit ibi no.¶ †In ſumma not. oēs ſcholares ad quēcunqꝫ locū veniāt cā adiſcēdi:hoc impiali priuilegio gaudent ꝙ nullus iudex eis iniuriam inferre preſumat:nec dānum ſuſtineant etiam ob alterius hominis eiuſdem ꝓuincie delictum:qđ aliqñ ex quorundam peruerſa ꝯſuetudine factum fuiſſe reperitur.¶ Temeratoribus autem huius legis pñſſime.ꝛ iudicib⁹ ſeu rectoribus illius tpīs q̄ hoc vēdicare neglexerint ipo iure infamia irrogata:ab omnibus his res oblate in quadruplum exigūtur: ꝛ dignitate ſi qua potiebantur in perpetuum carent. ¶ Quid ſi ꝯ ſcholariū litē mouere voluerit dat ſcholari electio vtrum malit coram dño ſuo vel magiſtro ſiue loci epo conueniri. ¶ Si quis aūt ipm ad alium iudicē trahere attentauerit pro tali conamine a cā ſua cadet etiā ſi iuſtiſſima moueretur:vt in conſti. feu.de ſcholaribus ꝛ eorū priuilegiis.l.federici. que incipit habita.qđ qualiter intelligatur quo ad electionem iudicis pertinet plene not. ꝫ .de foro compe·§·quibus ex cauſis.ver.Item ratione priuilegii.ꝛ ſequen.

a ¶ Qui dicantur iudei. Adde doc.l rub. eo.titu.

10

¶ De iudeis ꝛ ſarracenis ꝛ eoꝝ ſeruis. Rub.

1 Iudei qui dicant. Et vnde dicant. 2. Et in quibus tolerent. 3. Et in quib⁹ grauent. 5.
4 Eccleſia an peccet dū ſinit iudeos rit⁹ ſuos obſeruare.
6 Blaſphemus xp̄i an poſſit exercere vim poteſtatis in homines xp̄ianos.
7 Iudei an cogantur ſoluere decimas de terris ſuis ꝛ oblationibus.
8 Pena que imponatur non ſeruātibus priuilegia iudeorum.

De his qui ſpiritū ſanctum per ſimoniā blaſphemant expoſuimus. ꝫ. nunc dicam⁹ de his qui deum male colēdo inhonorant:ꝛ ſic de iudeis ꝛc.ꝛ qꝛ hec rubrica tripartita eſt primo dicamus de iudeis. ſecundo de ſarraſſenis. tertio de ſeruis eorum videamus.¶ Qui dicantur iudei. ¶ Et vnde dicantur.¶ In quibus tolerentur. ¶ Et in quibus grauentur.¶ Que pena imponatur ipſorum priuilegia non ſeruantibus.

1 Qui † dicantur iudei. Hi⁹ qui ad lraꝫ moſaicam legem tenent ſcilicet circūcidendo:ꝛ alia legalia ad literam faciēdo: ideo hi qui nimis adherent litere iudaiꝫare dicunt: vt.ꝫ.de ſacra vnctio·§·penulti. quod xp̄iani facere non debent:vt.v. di·§ſ.ꝛ.vſ.di·§ pe.ꝫ. de celebra.miſ. cum marthe·§·ceterum. ꝛ de conſti.tranſlato.

a 2 Et † unde dicantur. A nomine digniozis trib⁹. ſ.a tribu iuda.que inter alias bellicoſior extitit:ꝛ in bellis primam aciē ꝛ regni priuilegium obtinuit ſcilicet vt de ea ſola rex crearetur:ſicut ex tribu leui ſacerdotes accipiebantur.dicuntur etiam hebrei ab heber.cuius familia cultum tenuit vnius dei ceteris idololatria fedat ſm Da.

5 In† quibus tolerent. Et certe vt habeāt veteres ſynagogas[a] et eas reficiant ſcd̃m priſtinam formā ſi corruerint. vt altius non latius non precioſius pro magno em̄ debēt habere. q̄ in veteribus ſynagogis ⁊ ſuis obſeruantijs tolerātur: vt ĩ.eo.iudei.⁊.c.cōſuluit: vt.C.eo.l.vlti.§.illud.⁊ in eam vetent̄ xp̄iani irruere: vt.C.eo.in ſynagoga.ſic not. q̄ aliud eſt reficere aliud de nouo facere vt.ff.de ope.no.nun.l.j.§.opus nouū.et.§.qui edificiū.et de iti.actuq̧ pri. vnde.§.reficere. eſt in contrariū argu.ff.de mor.inferen l.j.§.edificare. ¶ Itē permittit̄ eis matrimonia contrahere inter ſe.l.j. ¶ Sed addit.l. qđ hoc facere debent ſcd̃m legē romanā nō iuxta ritus ſuos: ſed cauere debent ne cū xp̄ianis ꝯtrahāt: vt C.nemo.et.l.ne q̃s. ſed decre. permittit quod iuxta ritū ſuū ꝯtrahāt: vt.ſ.de cōſang.de infidelib⁹.⁊ dixi in ſumma de diuortijs.§ quot modis.ver.non ſolū.et de conſang.§.vſq̧ ad quotū gradū.verſi ſi vero infra hos gradus. ¶ Item permittit̄ eis agere ⁊ ꝯueniri apud iudices noſtros ordinarios non apud ſeniores eorū: ſed arbitrū pn̄t eligere etiam iudeū cuius ſniam ordinarius exequet̄ qđ eſt mirabile vt.C.eo.iudei romano. ¶ Sed nec in ſabbatis ſuis trahi debent ad iudicium nec ipſi alios trahent: q̄ feſtiuitates ſuas ab eis permittimus celebrari: ⁊ ſibi laudabiles q̃s habuerunt attentius conſuetudines conſeruantur: nec debent cedi vel percuti vel occidi ſeu in ſuis feſtiuitatibus perturbari: nec pecunia vel alie res auferri ſine iudicio poteſtatis terre: nec ſepulchra eoꝝ offendi obtentu alicuius pecunie: vt.C.eo.die ſabbato. et infra codē.ſicut iudei.§.j.⁊.ij. ¶ Permittitur etiam eis ſua prout melius poſſunt vel poterunt vendere ſicut chriſtiano: quia nullum eſt cuiq̧ ſua cōmittere: vt.C.de iude.nemo exterus. nec debent chriſtiani in eos ſeuire: ⁊ ſi ſceleribus teneant̄ ideo enim iudicialis vigor in medio poſitus eſt ne quiſq̄ audeat ſumere vltionem: vt C.eodē nullus. ¶ Quid ergo ſi iudicialis vigor in medio poſitus non ſit: dicit pla. vacare hic arg. a contrario ſenſu. Sed Azo contra edmittens qđ tunc poſſumus nobis dicere ius cauſa tuitionis vel noſtruʒ recuperandi vel nobis debitū: nō vt vltio ſumat̄ vulnerādo vel occidēdo.ar.ſ.de decuri.gn̄ali.li.x.⁊ in aut̄.vt iudi. ſine quoquo ſuffr.§.ſi quis aūt.col.ij.⁊.C.qn̄ liceat ſine iudi. vindictam ſumere.l.j.ff.ad.l. aquil.itaq̧ queadmodū ſi quis.⁊ ad.l.iul̄.de adul.marito.ſi ergo iudex nō ſit in medio ad arma ⁊ rixas poterit ꝯueniri nō dr̄: cur ⁊ arma ⁊ rixas ⁊c.ff.de vſur.eq̄ſſimū.⁊ parū ē iura eē in ciuitate ⁊c.ff.de ori.iu.l.ij.§.poſt originē.nec refert vtrū iudex non habeat̄ vel inutilis habeatur.ſ.de tranſla.ep̄i.inter corporalia.§.ſed nec.et.ff. qđ cuiuſq̧ vniuer.l.j.ff. qui ſatiſ.co. quoties. qđ dic vt not.ſ. de treu.et pa.§.q̃d ſit iuſtū bellū.et.ſ. de reſti.ſpo.§.q̃s ſpoliatus.ſub.§.intelligendū. ⁊ ver.ſeq.⁊.ſ.de ſen.⁊ re iudi.ſub rubricella de ſnia.§.q̃s ſniam dʒ.ver.fallit ꝟ forte et ſe. ¶ Licet ergo ꝓpria culpa iudeos ſeruituti ſubiecerit: ipſos tn̄ tolerat pietas chriſtiana: ſed ipſi ingrati pro grā reddūt cōtumeliā pro familiaritate ꝯtēptū: impendentes nobis illā retributionē quā iuxta vulgare ꝓuerbium. mus in pera ſerpēs ĩ gremio. ignis in ſinu ſuis ꝯſueuerūt hoſpitib⁹ exhibere. xiij.q ij. his ita. nam ſūt q̃dā q̇ qđ nephādū ē decere nutrices xp̄ianas hn̄tes.nō ꝑmittūt lactere filios.cū corpus xp̄i ſumpſerūt: niſi primo ꝑ triduū lac effuderint ĩ latrinā q̃ſi intelligūt qđ corp⁹ xp̄i incorporet̄ ⁊ ad ſeceſſum deſcendat. ¶ Sed falſum eſt vt de ꝯſe.di.ij.trib⁹ gradibus ⁊.c.credere.⁊ alia inaudita cōmittūt ⁊ deteſtabilia q̄ a fidelib⁹ ſunt minime tolerāda.ne ſi hec negligāt que inducūt cōfuſionē fidei indignationē diuinā incurrant: q̄ facientes ⁊ ꝯſentiētes ⁊c.ſ. de offi.del̄.c.j.ĩ. de ſen.excō.q̄ſto.hec habent̄.ĩ.e. ⁊ ſi iudeos. rn̄.j.§.j.

4 ¶ † Sʒ nōne peccat eccleſia dum ſinit iudeos ritus ſuos obſeruare: vt.ſ.dictū eſt: non q̄ nō approbat.ſed ꝑmittit qđ aūt ꝑmittimus nolētes percipim⁹.i.ꝯcedimus q̄ malas hoim volūtates ad plenū prohibere nō poſſumus.xxxj.q.j.hac ratione. Item ſi eccleſia eos non tolerarer. videretur eos ad fidē preciſe velle cogere.qđ fieri non debet.vt no.ĩ.e.§.ſeq.ver.hanc autem.

5 Et in† quibus grauent̄. Et certe olim anteq̄ crucifigerent dominum noſtrum ieſum Chriſtū non grauabantur in aliquo imo multis gau.

a ¶ Veteres ſynagogas. adde c.iudei.e.ti.⁊ in.l.fi.C.eo.et an iudei poſſint edificare ſynagogas in terris nouiter factꝪ ſine licentia pape: et an interior ab eo poſſit diſpēſare vide ꝑ Car.zaba.in.c. iudei.cl.j. in.j.col.de iude.

debāt priuilegijs ⁊ pp̄lis pecu
liaris ſiue ſpūalis dn̄i dicebā= a
tur. Sed hoc ſuo delicto perdi
derūt: ſic intellige. C. eo. iuſſio.
nā illud priuilegiū de quo ibi
loquit̃ ſua culpa pdiderunt in
morte precioſa dn̄i nr̄i ieſu xp̄i
que ipſos ſeruos nos autē libe
ros fecit vt. ſ. e. ⁊ ſi iudeos. rn̄ ſ. b
.§. fi. ¶ Hāc aūt ſeruitutē ⁊ gra
uamina ſequētia vitāt ſi ſpōte
voluerit baptizari qd̄ pn̄t ſibi
ꝯtradictiōe cuiuſcꝫ ſꝫ nō cogū
tur nā xp̄i fidē habere nō credi
tur qui ad fidē xp̄i cogit̃ preci=
ſe venire: vt. ſ. eo. ſicut iudei. rn̄.
ſ. Sunt igit̃ inducendi ad fidē
ſuſcipiendā autoritatib⁹ ⁊ rō=
nib⁹ blādimētis poti⁹ ꝙ aſpe
ritatibus: qꝛ coacta ſeruitia nō
placēt deo. lxv. diſ. qui ſincera.
inducat̃ ergo bn̄ficiētie ꝯſola=
tione vl' informatione doctrine
ad colendū deum. xxiij. q. iiij.
c. fin. nec timeāt amiſſionē pri
monij: qꝛ eis reddi pcipimus
in integrū. nam ſi in iudaiſmo
ipm retinet qs multofortius
xp̄ianus ⁊ ad hoc ſcl'ares po=
teſtates per excōicationē cogi
pn̄t: vt. ſ. e. iudei. ij. qd̄ intellige
niſi ſint dom⁹ vl' fundi de vſur. c
cōparati. ad quaꝝ reſtitutio=
nē tenent̃ vt no. ſ. eo. ꝟ. cogunt̃
in fi. ⁊ ideo vēdi dn̄t ⁊ reddi: vt
ſ. de vſur. cū tu. quāuis aūt nō
cogant̃ preciſe fidē ſuſcipere:
tn̄ ſi ſemel ad fidē puenerint. i.
baptizati fuerint. etiā per iocū
cogunt̃ preciſe fidē ſeruare. ſic
intellige. ſ. de bapti. maiores. §.
vlti. et. xlv. diſt. de iudeis. et de
hoc no. ſ. de cōuer. infide. §. ql'r
cōuerti pn̄t. ⁊ de bap. maiores
.§. qs ſit ei effect⁹ ꝟ. effect⁹ aūt.
¶ Si ꝟo fidē recipere renuūt
generant̃ ipſi iudei in multis.
¶ Primo quia vniuerſitati iu
deorū legari non pōt. C. eo. ti. ſ.
l. ſ. Sed nunqd ſingulis: forte
ſic ſm Azo. arg. ff. de re. dubi.
cū ſenatus. nulli tn̄ clerico hoc
facere licet etiā ſi iudeus fra=
ter ſuus ſit. alias poſt mortem
eius dicitur anathema vt. ſ. e.
tit. ſ. ſi quis epſ. ⁊ c. in eos. xx=
iiij. q. ij. ſane profert̃. lꝫ tn̄ pa=
ſcere eos. arg. lxxxvi. di. paſce.

qꝛ adhuc pn̄t ad fidē puenire cū de nemine
ſit deſperandū.ᵃ de pe. di. vij. nemo. xxxij. q. ij.
ancillā. xiij. di. quieſcamus. xſ. q. iij. qm̄ mul=
tos. Scd̄o grauant̃ qꝛ ad dignitates eligi p
hibent̃: vt. C. e. l. vltī niſi alicui indulgeatur
ſpāli priuilegio principis et ſic ſoluit̃. ff. de
decu. l. gn̄aliter. §. vlt. vel dic q ibi nō erat iu=
deus. ſed ſupſtitione iudaica laborabat vel
corrigit̃: qꝛ ad nullā dignitatēᵇ ad nullū offi
ciū vel miniſteriū admittunt̃ ita q xp̄anos
⁊ maxime clericos ſeu eccleſias grauare poſ
ſint ab his em̄ abſtinere dn̄t. al's per ꝓuin=
ciale cōciliū qd̄ ſingulis annis tenere preci=
pit̃: vt. ſ. de acc. ſicut olim. monitione pmiſſa
eſt diſtrictione qua cōuenit cōpeſcendū. nāꝫ
xp̄ianus princeps niſi hoc corrigebat vl' cor
rigi faciat, excōicādus eſt. xp̄iani oēs a par=
ticipatione iudei in mercimonijs ⁊ alijs cō=
peſcēdi quouſcꝫ iudeis ſatiſfaciat ita vꝫ vt
quicqd occaſiōe hui⁹ officij adept⁹ fuerit in
paupes xp̄ianos iuxta ꝓuidentiā epi erogā
go offm̄ qd̄ irreuerēter aſſumpſit cū rubore
dimittat: vt. ſ. e. cū ſit: ⁊ in ꝯcilio toletan̄. de q
eadē decre. mentionē facit qd̄ ꝯciliū tole. ha=
bes. liiij. di. nulla. xvij. q. iij. ꝯſtitui. ⁊ ar. ſ. e.
ad liberādū ante fi. ibi niſi p totū qd̄ ex ꝯmer
cio. ⁊c. ¶ Pn̄t tn̄ principes reddit⁹ ſuos iu=
deis vēdere deputato xp̄iano cuſtode eccle=
ſijs vel clericis nō ſuſpecto. p quē iudei ſiue
ſarraceni ſiue xp̄iani iniuria iura regalia cō
ſequant̃: vt. ſ. co. ex ſpāli. ¶ Eſt aūt rō hui⁹
phibitiōis: †qꝛ abſurdū viſum ē ꝯcilio gn̄a=
li vt blaſphem⁹ xp̄i vim ptātis exerceat in
holes xp̄ianos vt. ſ. e. cū ſit. ⁊ c. ſ. l fi. dn̄t ḡ ca=
uere iudei ab iniurijs xp̄ianoꝝ nam ſi in eos
ſeuierint maxime illos q̄ de nouo xp̄ianati
ſunt. ſ. neophitos ꝯburent̃: ſm. l. vt. C. eo. l. ij.
Sed ſm canones cogunt̃ ſatiſfacere paſſo i=
iuriā. ¶ Quid ſi iude⁹ epi ſubdit⁹ clericū p=
cuſſerit dꝫ eū epſ multa pecuniaria punire
ad arbitriū vel alia q̄ magis videbit̃ expedi=
re. puta fuſtigationē citra ſanguinis effuſio
nē. ſ. de rap. in archiepātu ⁊ leſo faciet ſatiſ=
fieri al's ſi iudeus nō eſt de ſuo ſed de alieno
dn̄io dn̄m ſuū moneat ſubaudi ⁊ ꝯpellat. ar.
ſ. eo. iudei. ij in fin. ⁊. ſ. de maledi. c. fi. vt eccl'ie
dn̄e clerici. ſ. q̄ p ipm vr̄ paſſa iniuriā vt arg.
ij. q. ſ. nulli in fi. ij. q. vij. accuſati. ⁊. ſ. de foro
cōpe. c. ij. ⁊ iniuriā paſſo faciat ſatiſfieri cō=
petēter. ad qd̄ iudeus per ſubtractionē ptici
pationis xp̄ianoꝝ in mercimonijs ⁊ alijs cō
peſcet̃ ſic intellige. ſ. eo. poſtulaſti. ¶ Et ſi lꝫ di
cta autoritas nihil ad nos de his qui foris
ſunt. ſ. q. ſ. multi. xlv. di. qui ſincera. ⁊. ſ. de di=
uor. gaudemus reſpō. ſ. illud intelligi debet
q̄ ad religionis eis inuitis regulas canoni=
cas imponēdas vel ipſos directe ⁊ ſpiritua=
liter puniendos; tamen multum ad nos vt
ipſos

a ¶ Cūꝫ de nemine ſit deſperandū. add. c. corripiantur. xxiij. q. iij.

b ¶ Ad nullā dignitatē. adde q iudei non pn̄t eē doctores q̄a ſi nō ſunt capaces dignitatꝫ et doctoratus eſt dignitas ⁊ p ꝯſequens nō pn̄t eē doctores. vt i. c. quāto. de magiſ. ⁊ dicit Bart. in. l. oēs. C. de cu. libr. x. vbi dicit ſe reſpōdiſſe duob⁹ iudeis doctis in medicina. ⁊ p bar. ⁊ Sali. in. l. fi. C. de iude. Bart. in. l. gn̄aliter. ſ .§. fi. ff. de decu. bar. in ꝓemio. C. Petr. de anc. in clemen. ij. de magiſ. ab. in. c. cū ſit. de iude. ab. in. c. ꝓpoſuiſti. ad fi. de proba.

ipſos nobiſcum ſiue ſub nobis hitatos in ꝑ= a miſſis cōpeſcam⁹ ꝛ in ſequētib⁹. vt ꝛ appꝫ l his q̄ not. ſ. eo. §. hanc aūt: ꝛ ſeq. ¶ Tertio vt ipſi a cōione xp̄ianoꝝ̄ aſſidua abſtineāt ne ſimplices ab eis corrūpanť. xxviij. q. j. ſepe. ſ. eo. ad hoc. ¶ Quarto vt ab actis ltis repellā tur. ij. q. vij. alieni: vñ non ferūt teſtimonium
a ꝯ xp̄ianū [a]: vt. ſ. de teſti. iudei. qđ dic vt not. in ſumma. e. ti. §. qs poſſit eſſe teſtis. ver. fides ¶ Quinto vt xp̄iana mancipia nō habeant qđ dicvt no. ſ. ſub rub. de ſer. iudeo. ver. canones. ꝛ ſe. ¶ Sexto vt in diebus lamētationū et dñice paſſiōis in publicum mime ꝑdeant vt infra eo. in nōnullis. §. j. ꝛ vt in die paraſceues hoſtia ꝛ feneſtras clauſas teneant: vt in eod. qꝛ ꝛ ne in contumeliam fidei noſtre aliquid dicant alr̄s licita amittūt: ſi ſe ab illicitis non tēperauerint: vt C. e. iudeos. qꝛ priuilegium meretur amittere qui permiſſa ſibi abutitur ꝑtāte. xj. q. iij. priuilegiū ¶ Septio vt tā maſculi ꝙ femine aliqđ ſignū apertuꝫ deferant in oi xp̄ianoꝝ̄ ꝓuincia ꝛ oi tp̄e: vt ſic a xp̄ianis ꝑp̄is qualitate habitus diſcernātur marſilie differunt rotā ſericā añ pect⁹ ad modū ſtelle, ꝛ mulieres oꝛalia in capite, ꝛ hec ſigna ꝑcepit fieri dñs Jo. archiepꝰ vieñ. tūc ap. ſe. legatus in ꝯcilio manuaſche ſic et habitus nouitioꝝ̄ diſcerni ꝑcipiť ab habitu profeſſoꝝ̄. ſ. de reg. ſtatuimus. Sic in q̄litate veſtis diſcerni dꝫ meretrix a matrona. ff de iniur. l. j. ſi quis virgines. ꝛ miles a ꝑuato. vt. ff. de lo. ꝛ cō. ſi ignorās. ꝛ mulier a maſculo per longū crinē diſcerniť. qđ eſt ꝯ pulſiales. xxx. diſt. ſi qua femina. ¶ Hec dr̄ia eſt inter iudeos ꝛ xp̄ianos iō facienda: qꝛ in quibuſdam partibus tāta cōfuſio inoleuit ꝙ ꝑpter ignorantiā ꝯtingit ipſos aliq̄n carnalr̄
b adinuicē cōmiſceri [b] q̄ cōmixtio ſeu ꝯiunctio merito cōdemnať ꝛ ne ſub hoc velamine velint aliqui errorē ſuum palliare: iō eſt q̄litas hitus diſcernenda: vt. ſ. e. in nōnullis. rñ. j. et idem de ſarracenis vt ibi. nam ſi xp̄ianus ſarracenam vel iudeā cognouerit ignorāter nō teneť de iudaiſmo vel paganatu. ar. xxxiij. q. ij. in lectū. ſ. de cleric. exc. apoſtolice. a talium igitur cōmixtione eſt olno abſtinenduꝫ. xix. q. j. caue. ¶ Octano: vt ꝙtūcunqꝫ boni medi
c ci ſint [c] nihil lucrētur cum xp̄ianis: quia nec ipſos vocare debent in ſuis infirmitatibus: nec ab eis recipere medicinā. nec cum eis in eiſdem balneis balneare. xxviij. q. j. nullus. et. c. oēs. ¶ Nono vt nec xp̄iani cuꝫ eis comedant. qđ dic vt no. ſ. ſub rubrica de ſarracēis. §. qualiter. verſ. licet aūt xp̄iani. ¶ Cum aūt iudeus xp̄ianū blaſphemās vel in eū ſeuiens puniatur multofortiꝰ ſi deū blaſphemauerit eſt ꝑ ꝑtātē ſclarē pena ltis feriēdus nec enim debem⁹ diſſimulare ei⁹ opprobꝛia q̄ ꝓbꝛa nr̄a

a ¶ Non ferunt teſtimonium contra xp̄ianum Adde doct. in. c. cum ſit de iude. glo. in verbo. viri. in cle. j. de teſti. Joā. de ſantu. in. c. nō pōt ij. qō. vij. ꝛ in quo caſu iudeus pōt eſſe teſtis ꝯ xp̄ianum. vide per glo. in verbo oꝛthodoxe in. l. q̄m de her. ꝛ ideꝫ tꝫ Frāc. de aret. lcꝫ eā nō allegat in. c. ꝑhtiū de teſt.

deleuit. vt. ſ. eo. in nonnullis. §. vlt. ¶ Sed que eſt pena hec? dicunt quidā ꝙ pecuniaria. vt. ſ. eo. poſtulaſti. ꝛ eſt hoc matrimonium in foro eccleſiaſtico. Sed in ſeculari hoc nō credo verū: imo legali que eſt decapitatio etiā in chꝛiſtiano: vt dicā ſ. de maledi. §. qualr̄ quodlibet genus puniatur. ver. blaſphemantes aūt ſuper verbo cōmēti. cui ēt ſi renuerit recipere ac peragrare ꝛc. ꝛ ſeq. ꝛ legitur in autē. vt nō luxu. contra naturam. §. vlt. col. vj. hec not. papa q̄n dixit ꝑ ꝑtātem ſecularē cōdigne aiaduerſionis adiectiōe ſic. ſ. de fal. ad falſarioꝝ̄. §. j. ꝛ. ſ. de iudi. cū non ab hoie. ꝛ. ſ. tit. j ad abolendā. §. j. aiaduerſio eni merum imperiū denotat. vñ in hoc caſu aiaduertere eſt aiam a coꝛpoꝛe vertere. vt. ff. de iuriſ. om. iud. l. iij. nec excuſabit ſe aliquis me iudicē cā ludi. qs enim ludos appellat ex quibus crīa oꝛiuntur. vt conſtōne. ff. veteris. §. illud vero ſane. nā ludus noxius in culpa eſt. ff. ad. l. aquil. nam ludus ad hoc. ſ. de ꝑſum. ca. j. ꝛ. C. de relig. ꝛ ſum. fune. et alea. ꝛ luſo. l. greca. quaꝫ q̄daꝫ hñt ꝛ incipit alea ꝛ ludus. ¶ Quid eīm de iudeo q̄ corā me reddebat cōputū alicui i capella ſancti nutrij dñe comitiſſe ꝓuincie ꝛ iratus leuauit manus ſuas verſus crucē ꝛ dixit poti⁹ vellē eſſe ſuſpēſus ſicut ille fuit q̄ illic pēdet ꝙ vnꝙ magis vellem reddere ꝯputuꝫ corā vobis dicebat eīm ſe intellexiſſe hoc đ quodā hoie q̄ pendebat i patiꝫ

b ¶ Aliq̄n carnalr̄ ad inuicē cōmiſceri. Adde qua pena puniūtur iudei cognoſcentes carnaliter xp̄ianā. vide ex. in. c. hinc apparet. xxiij. q. v. ꝛ in. §. palaꝫ ꝛ i. §. mlta eīn. ij. q. vij ꝛ ꝑ C ldr. ꝯſil. cccxxiij. inci. q̄lr̄ puniať iudeus. vbi dicit ſe vidiſſe viril[ia] incisa ante palatium in ciuitate vianenſi.

c ¶ Quātuncunqꝫ boni medici ſint Addō doc. i c. null⁹ eo. tit. limita niſi aliud ſuaderet qualitas tp̄is: puta peſtis in qua deficerent medici ſm̄ Maria. de ſenis in capitu. primo de iude. argu. capit. qualitas tempoꝛis. xvj. q. j. Scđo limita niſi vocarētur ad curā in q̄ medici xp̄iani defeciſſent maxime ſi in ea iudeus excelleret: quia propter eminentē ſcientiam relaxatur legis diſpoſitio ſm̄ Bal. in. l. ſed ꝛ reprobari. in. §. valde. ff. de excu. bo.

bulo extra ciuitatē. ꝛ ex parte ſeptētrionis ſtabat tam crucifixus ꝙ̄ ſuſpenſus merito ꝗcq̄d intelligeret ſaltē vt alij terreāt͛ fuit in quingentis ſol͛. regaliū condēnatus. arg. ſ. eo. ad liberādam in fi. ꝛ de re iudi. eſtote. nā ſunt aliqua ꝙ̄ mala ſunt in ſe: nec pn̄t bono aīo fieri vt ptȝ. ſ. de iureiur. ꝛ ſi xp̄s. §. quidam.

1 Sȝ et malo verbo ꝛ malo hoīe non dȝ preſumi niſi malum. ſ. de ele. oſius. ꝛ de cle. nō reſi. c. j.

3 ¶ Puniūtur etiā ꝛ alijs penis iudei ſicut ꝛ heretici de quib⁹ dicemus. ſ. ti. j. §. pena. ꝛ §. j. ꝟſ. et qui nouam. ꝛ prece. ¶ † Cogūtur etiam iudei decimas ſoluere de terris ſuis ꝛ oblationibus. ſubaudi ꝙ̄ a fidelib⁹ ꝓ anniuerſario ſup. domo aliꝗ̄ relinquūtur. ſed domus poſtea ad eos tranſit cum onere ſuo al͛s offerre nō tenētur. ꝛ ſic itellige ſ. de deci. de terris. ꝛ. ſ. de vſur. quanto. vel dic vt not. ſ. de parochijs. §. in quib⁹. ſub. §. j. ver. vel niſi rōne ꝯſuetudinis eodē mō cogūtur ad vſuras reſtituēdas. ſ. de vſu. poſt mirabilē. al͛s xp̄iani iudeos grauare nō debent. ſ. eo. ſicut forte circa pēſionum exactiones: vt per hoc cōpellātur ad rectitudinē feſtinare. xxiij. q. vj. iam vero.

4 Que † pena imponatur ipſoruȝ priuilegia non ſeruātibus. Et certe iudeo nō cōtento ſuis finibus nō eſt priuilegium ſeruandū: vt. C. e. iudeos. ſ. e. ꝛ ſi iudeos. xj. q. iij. priuilegium. Sed ſi iudei quiete degant ꝛ aliquis eis res ſuas auferre cōuictus in duplū reſtituere cogitur / ꝙ ſi iudex diſſimulauerit eandem penā patit͛ et idē in pagano: vt C. ꝺ paga. ꝛ ſar. ꝛ tēpl. xp̄ianis. hoc ſm̄. l. ſed ſm̄ cano. quicunqꝫ venerit ꝯ ea que not. ſ. eo. §. in quibus tolerentur. ver. ſȝ nec in ſabbatis honoris ꝛ officij ſui periculum patietur / aut excōmunicationi ſubdetur niſi preſumptionem ſuā digna correxerit ſatiſfactione. vt infra eod. ſicut iudei in fi. ¶ Sed et ſi iudei delinquant in ſupradictis vel alijs veniendo ꝯ canonicas ſanctiones puniūtur qn̄qꝫ in perſonis. ſ. eo. in nōnullis. xxviij. diſt. ſepe. qn̄qꝫ pecuniariter. ſ. eo. cum ſit in fi. ꝛ no. ſ. eo. §. ꝛ in quibus. ver. quid ſi iudeus. ꝛ ſeq. qn̄qꝫ per penā ſpūalem indirecte q: excōicātur fideles eis participātes. ſ. eo. et ſi iudeos. in fi. ſ. de deci. de terris. ſ. de vſur. quanto.

¶ De ſarraceniſ. Rubrica.

1 ¶ Sarraceni qui dicātur. Et vn̄ dicāt͛. 2 Chriſtiani qual͛r ſe debeant habere erga ſarracenos.

4 Portantes aliquid ad ſarracenos qua pena puniantur.

Ex quo uidimus de iudeis / videamus de ſarracenis ¶ Qui ſunt ſarraceni. ¶ Et vnde dicantur. ¶ Qualiter erga ipſos chriſtiani ſe debeant habere.

1 Qui† ſunt ſarraceni. a Hi qui 2 deos innumeros deaſqꝫ imo demones colunt ꝛ adorāt, nec nouū teſtm̄ / nec vetus recipiunt quibus interdicitur ne ſub nobis degentes faciāt ſacrificia vel inſpecto iecore aīalis vel extis. i. interioribus permittunt vel diuinent aliꝗd futurū. vt. C. de paga. l. ij. ¶ Eorū etiam templa claudi percipiuntur ſub pena mortis et amiſſionis bonorū. vt. C. de paga. l. j. ſicqꝫ nemo aperiat delubra. i. templa ſic dicta: q: deluduntur a demonibus nemo dicat aperiat aīo venerātis vel adorantis multomagis ꝓhibetur infandis. i. nefandis ſimulachris: vel imaginibus honorē reddi vel impios poſtes templorum redimi. i. ornari. fertis. i. coronis vel prophanos ignes accendi aris altaribus vel adoleri. i. cremari: igneis thura: vel victima cedi vel pateris. i. ſciphis: libari vina. i. guſtari. ſicqꝫ ꝓhibet ſacrilegium religionem reputari: vt C. de paga. l. ij. ꝛ. l. pen. ꝛ vl. feſtos aūt conuentus ciuiū oī tn̄ ſacrificio et ſupſtitione exploſis non prohibet. C. de paga. vt prophanos. ¶ Oīa aūt tēpla ſarracenorum applicant͛ reip. vt imperator vbicūqꝫ velit poſſit donare ſicut fecit ceſar phoca ꝗ dedit btō Bonifacio templum qꝺ vocat͛ pantheon: ad hoc. C. de pag. oīa. ¶ Qꝺ ſi pagani aliquod reſcriptuȝ impetrauerint ꝓ euerſione ornamentorum publicorū operum ꝙ̄ ſeruanda ſunt. ſicut ſacrificia prohibentur abiecte huius charthe de manibus timentiuȝ ad principem referantur. vt. C. de pa. ſicut ſacrificia. hi etiam penas patiuntur maximorum hereticorum: nam ꝛ heretici dicunt͛: vt dicam. ſ. tit. j. §. j. ꝛ qui nouem ꝛ precedenti. et §. qua pena. ver. ꝯtē dicit. l. ꝛ ſe. ꝛ ver. quo āt ad penas vbi loqtur de ſamaritanis ꝙ̄ ſarra

a ¶ Qui ſūt ſarraceni. Adde archid. in. c. iſmael. in princi. lvj. diſt.

ceni ſunt.vt not.j.e.§.ſeq.ver.qdã.¶ Itẽ non debẽt tenere publica officia ſicut dictũ eſt de iudeis.ſ.ti j.§.tin quib⁹ grauẽtur.ẜ.ij. ⁊ ſe.

Et unde dicantur. [a] A ſarra vxore abrahe voluerunt nuncupari:⁊ tñ ab ea nati non ſunt nec originem habuerunt: imo ab agar ancilla ſarre.quaſi agareni vel agariani deberẽt potius nũcupari.de hoc.xxxij.q.iiij recurratur.⁊.c.dixit ſarra ad abrahã.vñ cõpetenti⁹ dicimur filij ſarre que fuit legitima qꝛ in ſarra firmata eſt eccleſia. ⁊ ideo pagani vel iudei nõ dñt ſub ſe xp̄ianos hr̃e:ne filij libere.i. ſarre hoc eſt xp̄iani filijs.ſ.extra fidez catholicam poſitis famulentur ancille.ſ.agar. vt j.eo.⁊ ſi iudeos.§.pe. ¶ Quidã tñ ex his.v.libros moyſi recepꝫerũt Sed pphetas reſpuerunt qui ſamaritani a ſamaria ciuitate dñr et iõ in euangelio dr non coutũtur iudei ſamaritanis:hi aũt ad fidem ſuſcipiendã inducuntur.ſicut diximus.ſ. de iude.§.et in quibus.ver.hanc autem.

5 Qualiter † erga ipſos chriſtiani debeant ſe hr̃e.Et quidẽ degẽtes ſub impio non dñt impugnare nec in eos ſeuire al's puniũtur:vt no.ſ.de iude.§.vl.alij aũt q̃ dñium romane eccleſie non recognoſcũt.ſiue imperij romani ĩpugnandi ſunt:vt not.ſ.de treu.⁊ pa.§.qd ſit iuſtuz bellum.⁊ de voto.§. in quo caſu.⁊ a quo crux debeat predicari. et.j.de herẽti.§.qual'r deuitet' vt ſic eccl'ia. et precedẽt.⁊ ſeq.non ḡ ſunt fouẽdi a xp̄ianis nã pditioni pximũ eſt barbaros inſtruere q̃liter validiores reddantur ꝯ catholicos. q̃re nullus eis q̄uis tã℞ legati ad partes iſtas accedant:dꝫ vendere ferrũ factũ vel infectuz non ſcuta:nõ arcus/ nõ ſagittas: nõ cuiuſcꝫ gñis arma al's ẜm.l.decapitabitur xp̄ianus bonis publicatis:vt.C.q̃ res expoꝛ.nõ dñt.l.ij

4 ¶ † Sed ẜm ꝯcilium lateran.tales excõicati ſunt ipſo iure ⁊ fiunt ſerui capientiũ ⁊ bonorum olim amiſſione mulctantur:quib⁹ iĩgũtur:⁊ hi qui in galeis pyraticis ſiue nauib⁹ ſarracenoꝝ regimẽ ⁊ gubernationis curam exercent.⁊ hec ſnia crebra ⁊ ſolennis dꝫ per eccleſias maritimarũ vrbiũ proferri ⁊ ſolenniter publicari:vt.j.eo.ita quoꝝundã.¶ Sꝫ ⁊ cõcilium gñale huic pene ſubijcit illos qui

b eis vendunt lignamina galearũ vel naues [b] vel galeas/vel i machinis vel in quib⁹alijs ſubaudi ſit'ibus cõcilium vel auxilium ſarracenis impendunt in diſpendiũ terre ſancte ⁊ lꝫ bona ſua ſine ſpe recuperationis amittãt: ⁊ ſerui capientiũ fiant:nõ tñ abſolui merent' niſi lucrũ qꝺ pceperint ex cõmercio tã dñato:tãtũdem ſuo trãſmiſerint in ſubſidiũ terre ſctẽ: ⁊ ſi ſolutũ non fuerit id in penam aliam cõmutatur:vel dic ꝙ illud qꝺ dixi de pena ſeruitutis ⁊ amiſſionis bonoꝝ locum hꝫ qñ ẽt inuitus capt⁹ eſt. Sꝫ ſi voluntarius redit ad eccl'ie gremiuz vitat penã ſeruitutis ⁊ amiſſionis bonoꝝ:⁊ meretur abſolutionem ſi quod lucratus eſt: et tantũdem de ſuo ⁊c. naꝫ hanc [a] penam intelligere nõ poteſt de ſeruo facto qꝛ poſtea de ſuo nihil ſoluere poſſet qꝺ verius credo.ſic intelligo.j.eo.ad liberandam. ¶ Nedũ aũt prohibẽtur xp̄iani predicta ſarracenis vẽdere imo vinũ ⁊ oleuꝫ ⁊ q̃dlibet aliud liquamen.nã hec ad eos deferenda nõ ſunt ẽt cũ guſt⁹. q.d.ita parum ꝙ inde guſtare pñt.vt.C.q̃ res expoꝛ.dñt.l.j.

¶ Quid ḡ de aridis.l.nõ prohibet:⁊ ſic vr̃ permiſſum. arg.ff. de re permu.ad qõnes.⁊ de offici.archipreſ.c.ij.⁊.ff.de pba. ab ea parte.ẜm Azo. Sed placen.dixit ꝙ rõ liquidoꝝ ẽt ad aridos fruct⁹ tranſit ⁊ bñ vt ꝫ p paret ex ſequẽ.tñ in his nõ imponit.l.certam penã ⁊ ſic arbitrarie puniri põt qui talia eis vendit.arg.j.eo.poſtulaſti.⁊.ſ de offi.deleg.de cauſis. ¶ Sed decreta.tales excõicat qui iaꝫ ampiius cũ ſarracenis mercimonium habuerint p ſe vel p alios aliquo ingenio aliq̃ ſubſidia mercimonia vel conſil'ia alia tranſmiſerint q̄diu inter nos ⁊ ipſos guerra durauerit: vt infra eodem. ꝙ olim.

¶ Et qꝺ dicit in princi. Sane lꝫ hoc fuerit in lateran.cõcilio diſtricte prohibitum.ſ.ne q̃s lignamina ferruz vt dictũ eſt. ſ. nos tñ oẽs illos qui nedũ ea:ſꝫ q̄uis alia ad ſarracẽos deportauerint excõicamus ⁊c. vt innuunt ſequentia: nec hanc excõicationẽ vitabit is q̃ tẽpore treuge ad ipos talia deportat nec piuriũ ſi hoc iurauerat:qꝛ aliud eſt pax aliud treuga : vt not.ſupra de treuga et pac.§. quid ſit treuga. ⁊.§ qd ſit pax. Sed talis licet deportare cauſa captiuoꝝum redimendoꝝuz non tñ arma/ ⁊ ꝙ ea non deferant debent corã iudice ante℞

[a] ¶ Et vñ dicãtur.adꝺ Ioã.an.et doc.in rubric.de iudeis.

[b] ¶ Uendũt lignamia galearum vel naues Adde tex. in.c. ita q̃rundam.⁊ c.ad liberãdã.de iud. ⁊ p bonifaciũ. viij. in extrauagãti.inci. ꝯ illos. et text. ⁊ ibi bal.in.l. C. que res expoꝛ. po. et text.in.fi.l. C.de pe.

iter accipiãt firmare ꝓprio iuꝛe:vt.ſ. eo. ſi=
gnificauit.rñ.j.⁊.§.vlti. ¶ Illud tñ vr ꝙ tpe
treuge poſſint xpiani cũ cõmercio adire ale
xandriã.dũmodo caueãt a mercibus ꝓhibi=
tis de qb⁹.ſ.diximus.vt.ſ.eo. ſignificauit.§.
j. ¶ Licet aũt xpiani non debeãt mãducare
cũ iudeis ſubaudi ſub nobis degentibus.vt
xxviij.q.j.nullus.⁊.c.oẽs. cũ ſarracenis tñ ſcʒ
nobis ſubditis poſſumus comedere: vt.xj.q.
iij.ad menſam. rõ diuerſitatis hec eſt qꝛ iu=
dei ꝓpter abuſionẽ ſcripturarũ ⁊ ꝯtemptum
ciboꝛũ noſtroꝛũ magis vñr fidẽ noſtrã impu
gnare.ad hoc.xvij.qõ.iiij.infideles. ¶ Cum
alijs autẽ ſarracenis.ſ.hoſtib⁹ comedere nõ
debemus niſi predicatores ſimus qb⁹ hᷣ in=
dulgeꝛ ſpeciali priuilegio ⁊ põt quilibet ha
bita prelati licẽtia eis predicare. ¶ Sed tñ dñt
abſtinere a carnalibus dieb⁹ prohibitis: vt
ſ.e.ꝙ ſit ar.ſ.de ſen.excõ. cũ volũtate.§.j.⁊ ſic
intellige.xj.qõ iij.ad menſam. dũtamẽ id qꝺ
apponiꝛ nõ ſit idolis imolatũ:qꝛ tũc ſancti⁹.
eſſet mori fame ꝙ tali cibo veſci.xxxij.q.iiij.
ſicut ſancti⁹.Qꝺ qdã itelligũt qñ fieret ad ve
nerationẽ idoli.alˀs in ſumma neceſſitate fa
mis cum horroꝛe et execratione poſſet inde
quis ad ſuſtentationẽ nature ſumere qꝛ ne=
ceſſitas nõ habet legẽ.de conſe.di.j.ſicut.ſ.de
reg.iur.qꝺ non eſt.⁊ neceſſitas ꝯtraria eſt vo
luntati.ff.qꝺ met.cauſa.l.j. ⁊ nullũ eſt pecca
tum niſi voluntariũ. xv.q.j.c.j.⁊.c. illa.excu=
ſat ergo neceſſitas ab eſu idolotiti ſicut et a
rapina.de cõſe.diſt.v.diſcipulos. ⁊ a furto.ſ.
de fur.ſi qs ab homi.ſ.de homi.interfeciſti.⁊
a violatione quadrageſimalis obſeruãtie.ſ.
de obſer.ieiu.cõſiliũ.§.fi.ſꝫm Jo. ¶ Uel dic ꝙ
cum ſarraceni hodie diſcernant cibaria no=
ſtra:nõ licet cũ his cõedere ſiue ſubditis ſiue
hoſtibus niſi alicui cõcedaꝛ ſpeciali priuile
gio.vt.ſ.e.ꝙ ſit.vel niſi in ſumma neceſſita=
te vt dictũ eſt.⁊ ſic corriguntꝛ ſupioꝛa capitu
la q̃ hoc cõcedebant vel intelliguntꝛ in pre=
dicatoꝛib⁹ vel priuilegiatis:vt no.ſ.⁊ ſic in=
tellexerũt Lau. et Jo. qꝛ ꝯuis verba alioꝛũ
que de iudeis tm̃ loquuntur deficiant:mens
tñ et ratio durat ad hoc.ſ.de conſti.tranſla.
ff.de pe.here.item veniũt.§.ait ſenatus.

¶ De ſeruis iudeoꝛum et ſarrace=
noꝛum. Rubꝛica.

1 ☞ Judei ⁊ ſarraceni an poſſint habere mãcipia.
2 Serui hereticoꝛum impune poſſunt dños ſuos relinquere:⁊ ad eccleſiam confugere.
3 Chꝛiſtianũ nullus poteſt habere in ſeruũ.
4 Chꝛiſtiane non debẽt iudeis infra domũ ſer uire:nec filios eoꝛum nutrire.
5 Seruus baptizatus an remaneat ſeruus ſicut prius.

1 Quia † iudei & ſarra
ceni de qb⁹ pꝛemiſimus plerũꝗ
emũt mãcipia an eis hr̃e liceat
videamus.⁊ certe ſic ꝓhibitũ eſt
in.l.ne chꝛiſtianũ mãcipiũ vel hereticus vel
paganus vel iudeus habeat vel poſſideat
vel circuncidat alias ad libertatem perue=
nit ipm mancipium ⁊ ſi xpianũ erat:anteꝗ̃
ab eis poſſidereꝛ ſiue poſtea xpianatũ fuit.
Sed hoc intellige qñ emit ipm cauſa ſer=
uiendi ſibi vt apparet ex ſequẽtibus.hereti=
co etiã imponiꝛ capitalis pena hoc ipſo qꝺ
habuit vel circũcidit. Sed ſi pagani vel iu=
dei mancipiũ non chꝛiſtianũ circũciderint
capite puniuntur pꝛopter circũciſionem qꝺ
non fieret propter ſolam poſſeſſionẽ.vt.C.ne
chꝛiſtianũ mãcipiũ in ipa rubꝛica.⁊.l.vnica
de epi ⁊ cle.l.vlt.poniꝛ aũt pena capitalis ꝓ
pena exilij.vt.C. de iude.iudei. ¶ Caõẽs aũt
ꝓhibẽt: ꝙ null⁹ iude⁹ baptizatũ vel bapti=
ʒari volentẽ in ſuo ſeruitio audeat retinere.
vt.ſ.c.vlt.in prin.ſꝫm di. ¶ Utrũ ſit vernacu=
lus.ſ.ꝓpꝛia ancilla natus et domi nutritus
⁊ talis ſi velit fieri xpianus: ſtatim eripiꝛ in
libertatẽ nullo precio dato.C.de epiſ.⁊ cleri.
deo nobis.§.is ita.et ar.liiij.di.fraternitatẽ.
¶ Uel emptitius et tunc ſubdiſ. ¶ Utrũ iu=
deus emat xpianũ:⁊ tunc eripiꝛ in libertatẽ
vt.ſ.eo.multoꝛum.in prin.⁊.liiij.diſtin.man=
cipia. ¶ † Similiter ſerui hereticoꝛũ impu=
ne poſſunt dños ſuos relinquere et ad eccle=
ſiam confugere.C. de hereti. et manicheis.
¶ Uel paganũ ⁊ tunc ſi emit cã ſeruiẽdi ꝙ=
cito baptizari deſiderat audiendus eſt: ⁊ in
libertatẽ eripiꝛ ⁊ baptizaꝛ ſine cuiuſꝗ calũ
nia ꝙcito voluntas ipſius fuerit patefacta
ſic intellige.liiij.di.fraternitatẽ.C. de epiſ.et
cle.l.vlti.ſ.eo.ſicut.⁊.ſ.e.c.j.in fi. Sed ⁊ ſi mã=
cipiũ xpianũ emptũ fuerit cã mercimonij:et
ipm.ſ.tres menſes venalẽ exponat : nec per
ipm ſteterit quo minus vendiderit: quãdo=
cunꝗ deſiderauerit fieri xpianus:ſiue.ſ.tres
menſes ſiue poſt:põt quilibet ipm redimere
datis.xij.ſol.⁊ xpianus qui ipm emit põt eũ
libertati donare vel baptizatũ ſuo ſeruitio
retinere.ſic itellige.ſ.e.c.j.§.datis. ¶ Qꝺ ſi.ſ.
tres mẽſes ipm venalẽ nõ expoſuerit ꝓſumi
tur emptũ cã ſeruiẽdi. ⁊ ideo ſi vult baptiza
ri in libertatem eripitur . ita quod iudeus
non audebit vendere nec alius comparare:
ſequitur igitur ex premiſſis quod ſi baptiza
ri renuerit poteſt ipſum in perpetuum poſſi
dere. eſt ergo inductũ in fauoꝛem fidei chꝛi=
ſtiane:vt patet.infra eo.c.vlti.et.liiij.di.fra=
3 ternitatem. ¶ † Sequitur etiam ex pꝛemiſ=
ſis quod nullus poteſt habere chꝛiſtianum

a in ſeruum[a]: nam ſi nemo videtur dñs mem=
b broꝝ ſuorum[b].ff.ad.l.aqui. liber homo.§.
multominus extraneoꝝ: ⁊ mltominus eccle
ſie.ꝫ.de re.permu.mācipia. ¶ Sed oēs xp̄ia=
ni ſunt membra eccleſie/igitur xp̄iano ne=
mo poterit dñari: ſed tñ ↄ̄triū verum eſt, qꝛ
xp̄ianis: vt pꝫ in his; q̄ no.de ſer.non or.⁊.j.
eo.ver.ſed quid ſi xp̄ianus.⁊ ſeq.nec ob.opi=
nio.ꝫ.dicta qꝛ equiuocatᷣ in dño ⁊ membris.
Itē nemo dñs eſt mēbroꝝ ſuoꝝ veruꝫ eſt
quo ad mutilanduꝫ vel eis abutendū ſic nec
extraneoꝝ. Sed bñ eſt dñs quo ad nutriēdū
⁊ eis bñ vtendum ſic ⁊ extraneoꝝ.⁊ iunge ꝙ
not.j.eo.ver.ſed nunqd ſeruus baptizatus ⁊
ꝫ.eo.ver.ſed ⁊ mancipiuꝫ in fi. ¶ Quid ſi ali⁹
emit ip̄m emptum cā ſeruiendi vel poſt tres
menſes infra quos ip̄m nō expoſuerit vena=
lem.rñſ.ſi ſcienter emit imputabit ſibi: qꝛ ni=
hilominus erit liber. Sed ſi ignorabat agat
ↄ̄ iudeum ad intereſſe qui ip̄m decepit.ar.ff.
de ↄ̄hen.emp.liberi hois. ¶ Sed cui⁹ mone
te intelligūtur.xij.ſol.ſupradicti.rñdeo de cō
ſueta hoc intelligunt quidā.j.de maledi.ſta=
tuimus.§.ſi reſpectu religionis.ar.ff.de leg.j.
ſi ſeruus pluriū.§.ſi numerus.⁊ de leg.iij.nū
mis: ⁊ de ↄ̄hen.empti.imperatores.iiij.diſt.
erit aūt lex. ¶ Alij qs ſequitᷣ Goffr.dicunt ꝙ
c erūt aurei: ⁊ ſic exponūt.xij.ſol.i.xij.aureos[c]
ſic inſti.de pena temere litigā.§.fi.C.de ſpon.
oibus.C.de fal.mo.ſi quis nūmos. nam et in
ſilī caſu.l.dicit.xx.ſol.dandos ne libertas re=
uocetur.ff.de manumiſ.teſt.cū ex falſis. alia
dicit.xx.aureoꝝ.de inoff.teſt.pap.§.fi.dabun
tur aūt hi ſoli a quocunqꝫ xp̄iano emptore.
liiij.di.fraternitatē. ¶ Quid ſi plures empto
res ſimlᷓ occurrāt.j.tres menſes loc⁹ erit gra
tificationi.ar.ꝫ.de ele.venerabilē.§.obiectiōi
⁊ de iure pa.cum aūt.⁊ ff.ad ſylle.ſe.cō.ſi qs
in graui.§.ſi cum oēs.ff.de re.⁊ ſum.fu.l.fi.et
hoc intelligas vbi pares ſunt q̄ occurrūt: alˀs
ep̄s dꝫ eligere magis idoneuꝫ.ar.ff.de accu.
ſi plures.ff.de popula.acti.ſi plures. ¶ Sed
nūquid redēptus fiet ſeru⁹ redimentis in ca
ſu iſto nō ſed reſtituet ei precium vel ſeruiet
ei tp̄e: vt no.j.eo.ver.ſe. ¶ Quid ſi nullus eſt
emptor niſi forte precium datū fuit cā pieta=
tis nō aīo repetendi.ar.ff.de neg.ge.neſenni⁹
ff.de re.⁊ ſum.fu.ſi quis.§.prohibente. ¶ Qđ
ſi nullus emptor appareat/ nihilomin⁹ erit
liber: ⁊ queret precium oſtiatim.ff.de manu=
miſ.l.iij.§.ſeruus.vel ſi hꝫ preciū ſoluat.inſtit.
de noxa.act.§.dñs.vel ſi nullo mō pōt haberᷓ
ſeruiat ei ꝑ quinquēniū.arg.C.de cap.⁊ poſt
limi.reuer.l.vlt.xxxvj.q.j.de raptorib⁹. ¶ Sic
fauor fidei priuat aliquē ſeruo vt dictum eſt
Itē priuat aliquē filio ſuo vt.ꝫ.de ↄ̄uerſi.infi.
c.vl. ¶ Itē priuat aliquē vxore ſua.vt.xxviij.
q.j.ſi fidelis.de diuor.q̄to.⁊.c.gaudem⁹. Pꝫ

ꝙ nullū xp̄ianum mancipiū iu
deo ſeruire dꝫ.vt.j.e.c.j. in prī.
mltomin⁹ liberi xp̄iani iudeis
ſeruire dñt: iō xp̄ianos vl xp̄ia
nas non lꝫ iudeo hr̄e infra do=
muꝫ aſſidue ſeruiendi: neqꝫ tā
qꝫ nutrices/ neqꝫ tāqꝫ obſtetri=
ces. alˀs xp̄iani ipſi cum eis ha
bitātes excōicantur: ſi diſcederᷓ
nolint.⁊ idem intelligas de ſar
racenis vt.j.e.iudei.ij.⁊ c.ad hᷓ
Et ſi iudei ipſos xp̄ianos vo=
lentes diuertere nō dimittant
ſub excōicatione inhibetᷓ oib⁹
xp̄ianis ne cū eis cōmerciū ali
quod audeāt exercere.vt.j.e. et
ſi iudeos.in fi. ¶ † Ex hoc etiā
qđ dixi ꝙ infra domū non dñt
xp̄iane iudeis ſeruire: vl filios
ſuos nutrire vr̄ conceſſuꝫ a cō
trario ꝙ extra domū liceat. vñ
iudeis lꝫ habere aſcriptitios
colenos ⁊ originarios xp̄ianos
qꝛ ex quo tales colendis terris
diutius adheſerūt cōditionem
loci ſequātur: ⁊ iō in poſſeſſiōi
bus iudeoꝝ remanent ad iura
colenda ⁊ pēſiones ↄ̄ſuetas eis
reddent.⁊ cūcta q̄ de colonis vl
originarijs iura precipiūt pa=
gent.⁊ nihil eis oneris extra hᷓ
indicetur: qꝛ tales diſtrictione
legum liberi iudicātur ꝙ ſi iu=
deus talē ad aliū trāſferre vo=
luerit vel ad aliud obſequium
deputare ius colonariū et ius
dñij ſibi iuris ſeueritate dāna=
uit.i.ipſo facto ſibi abſtulit.vt
infra eo.multoꝝ.§.j.⁊. ſecūdo.
¶ Et eſt ar.ꝙ ſi quis mutat pe
dagium de loco ad locum/ vel
plus.cōſuetuꝫ exigit ꝑuilegiū
pedagij amittit ſicut curia im
perialis tꝫ ⁊ bene quia priuile
gium pedagij meretur ⁊c.xj.q.
iij.priuilegiū.⁊ no.ꝫ.de iude.§.
⁊ in quibus grauentur.ver.vj.
¶ Qui autē dicātur aſcriptitij
coloni[d] vel originarij dicvt ple
ne no.ꝫ.de natis ex libe.vē.ſub
.§.ſic fecimus.⁊ verſ.ſe. ¶ Liqt
ex premiſſis ꝙ non obſtat au=
ctoritas apl̄i dicentis. ¶ Sub
diti eſtote dñis veſtris.non tm̄
bonis ⁊ modeſtis ſed etiam di
ſcolis: quia intelligi dꝫ de his
qui in gleba ſeruiunt nō domi.
ſic ſupra de cen.ols. ¶ Sꝫ qđ

a ¶ Nullus pōt hr̄e. adde tex.l c.mācipia liiij.diſt.

b ¶ Dñs mēbroꝝ ſuoꝝ adde gl in c.nō iuferē da.xxiij.q.iij.gl.in.c.ex pte.de corpor.vitia.abb.l.c cū olim de re iu.do=mi.in.c.ſi=cut.iij.q.j. Cynus l.l. reſcripta. C.ſi ↄ̄ ius vel vti.publicam.

c ¶ xij.ſolid adde gl.in rubri.C.de vete.numiſ.libr.x. gloſ.et ibi bal.in.l.fi. C.cōmu.de le.Cy.in.l.pe.C.de dona.Saly.i l.illđ.C.de ſac.ſan.ec. Io.an.in di.Spe.ti.de inſtru.edi.i.§.porro.in fi.

d ¶ Qui dicātur aſcripti co.adde l.oēs.⁊ ibi doct.C.de agri.⁊ ceſi.lib.xj.

ſi xpianus a xpiano mãcipiuz emerit ſiue cã mercimonij/ ſiue cã ſeruiendi nunquid põt ipſum ſeruuz ꝛ in ſuo ſeruitio retinere: ſic vt inſti. de iure pſona. §. ſeruitus. ꝛ de Zhen. emp. §. ꝙ ſi fugerit ſeruus qui venit et a contrario ſenſu. J. e. c. ꝛ ca. ſi. et ar. J. co. ꝛ ſi iudeo. iudeũ tñ ſecum in ſua familia nõ habebit. xxviij. q. j. ſeq pe. ꝛ c. null⁹. ¶ Quid ſi talis ſeruus empt⁹ baptizari voluerit. rñdeo non dꝫ prohiberi qꝛ vbi ſpũs ibi libertas. xix. q. ij. due ſunt. de renun. niſi cũ pridez. §. ſed dices. ¶ Quid ſi dñs nõ permittat dicens: ꝙ hoc non facit ſeru⁹ ex charitate: ſed ne ſic ſicut pri⁹ verberetur vel male tractetur. nihilomin⁹ compellendus eſt dñs: qꝛ in dubio tutius eligendum J. de regu. iur. eſtote. ſic ꝫ põt intelligi. J. e. ſicut iudei ibi abſqꝫ calũnia. nam ꝛ alr̃s talia ſunt ſuperioris arbitrio ꝯmittenda. S. de regula. lcꝫ. §. talis ergo. ꝛ §. quo circa. ¶ † Sꝫ nũquid ſeruus baptizatus manebit ſeruus ſicut prius. ſic nam et ſeruitus de iure diuino [a] eſt introducta. xxxvj. diſti. ſexto. et confirmata de iure gent. j. diſti. ius gentium. ꝛ de iure canonico approbata. xj. q. ij. ab illo. c. ſi quis. de ſeruis vſqꝫ ad ca. eccleſiarũ ſeruos. puto tñ ꝙ non eſt ita deſeruiẽdum in eo ſicut prius imo eſt inter alios ſuos non xpianos tractandus leniter ꝛ benigne. arg. S. de maio. ꝛ obe. per tuas. naꝫ nec in ſeruũ aliquem eſt nimis acriter ſeuiendum. inſtit. de his qui ſui iuris vel alie. ſunt. §. dominoꝝ et iunge quod not. ſupra codẽ. ver. ſequitur.

5

a ¶ Seruit⁹ de iure diuino. adde Card. ale. in. c. ꝗ iure in. j. colũ. viij. di.

b ¶ Quis dicatur heretic⁹. adð glo. in. c. ꝗ dignior. xxiiij. q. j. gl. in. c. illi ꝗ. xxiiij. q. iij gl. ꝛ doc. i ca. firmiſſime. de here. archi. i c. ij. de here. li. vj. do cto. in rub. eo. titu.

¶ De hereticis. Rubric.

1 Hereticus quis dicatur. Et qualiter quis in hereſi deprehendatur. 3.
2 Secte hereticorum ꝗ ſint.
4 Hereticus nolẽs iurare dicẽs ꝙ eſt pctm̃/ vel ẽt hoc non exprimens pro conuicto habeť. Et qualiter heretic⁹ deuiteť. 5. Et qua pena feriatur. 8. Et a dignitate deponitur. 9. Et qñ ꝛ qualiteř eccleſie reconcilietur. 12.
6 Cognitio examinatio ꝛ cõdemnatio criminis hereſis ad quem ſpectet.
7 Catholici an poſſint propria auctoritate hereticos ſpoliare.
10 Degradatus qñ ſit tradendus curie ſeclari.
11 Dñi tpales qñ excõicari poſſint.
13 Receptatores credentes ꝛ fautores hereticorum/ qua pena puniãtur.
14 Sententia lata ab hereticis eſt nulla.
15 Falſus predicator qua pena puniatur.
16 Ordo predicatorũ/ eſt precipuus in eccleſia.

Audiuimus de iudeis ꝛ ſarracenis qui per fidelitatem ꝛ duritiam ꝛ prauam intelligentiã ſeu cecitatem dñm nõ recognoſcunt: ſed ipm̃ potius blaſphemant ꝛ inhonorant. nunc agendum eſt de hereticis qui apoſtatando a fide i deũ multiplr̃ peccaŕ vñr. ideo videam⁹. ¶ Quis dicatur hereticus. ¶ Que ſunt ſecte hereticorum. ¶ Qualr̃ deꝑhendatur quis i hereſi ¶ Qualiter deuiteť. ¶ Qua pena feriatur. ¶ Qñ ꝛ qualr̃ eccleſie recõcilieť. ¶ Que pẽa imponatur credentib⁹ receptatoribus ꝛ fautoribus. ¶ Que pena ſit falſi predicatoris.

1 b
Quis † dicatur hereticus. [b]

Et certe qui falſam opinionez de fide vel gignit vt ſabellius macedo. vel ſequitur vt macedoniani ſabelliani. nam quilibet apoſtatãdo a fide i ſpm̃ ſanctũ peccare videtur. xxiiij. q. iij. heretic⁹. ꝛ ꝗ gignit hereſiarcha vocať: vt arri⁹ ide arriani. vt. e. q. quidã aũt. §. ſabelliani. ꝛ §. macedoniani. ꝛ §. arriani. et. c. qui aliorum: ꝛ ideo theodoſi⁹ ſtatuit vt cuiuſcelus ſunt hoies in deſerẽdo vel differendo dñi imitati eius vocabulũ merito ſortiãtur. vt. C. eo dãnato. ¶ Multis tñ modis dꝛ hereticus largo ſumpto vocablo. dubius em̃ in fide hereticus dꝛ ꝛ infidelis: vt. J. co. c. j. ¶ Et ſimoniacus ois maxime qui ſacrã peruertit. j. q. j fertur. ꝛ c. quiſqs. ꝛ c. eos qui. ꝛ q. vl. pꝫ. vj. q. j. §. ſed licet vñ ꝛ hoc nomẽ ſimoniac⁹ pro hereticis ponitur. C. e. l. itẽ excõicatus. nã ꝗ non eſt mẽbrum eccleſie hereticus iudicatur. i autẽti. de priui. doti. heret. muli. nõ preſtã. poſt prin. ibi ꝛ ad hoc oẽs qui non ſunt mẽbrum ſancte ꝛ apoſtolice eccleſie ꝛc. col. viij. ꝛ pbaŕ iij. q. j. c. ij. ¶ Et ois qui male interpretaŕ ſacram ſcripturã. i. qui ipſam alr̃ intelligit ꝙ ſpũs ſanctus efflagitat a quo ſcripta eſt. lcꝫ ab eccleſia non receſſit. xxiiij. q. iij. hereſis. ¶ Et qui nouã opinionem inuenit. c. q. hereticos. xxxvij. diſtinc. c. relatum eſt. ꝛ dixi. S. de magiſtris. §. qualiter ꝛ largo modo ois qui

non tȝ articulos fidei. ⁊ ſm hoc iudei ⁊ gẽti-
les heretici ſunt. ſm hoc non oĩs heretic⁹ eſt
excõicatus. ¶ Dr̃ etiã hereticus qui priuile-
giũ romane eccleſie ab ipſo ſummo eccl'ia
rum capite traditũ conatur auferre. xxij. diſ.
oẽs. ¶ Et qui cõionem catholice eccleſie non
recipit in autẽ. de priui. do. here. mulieri. non
preſtan. poſt prin. ver. igitur ſacrã cõionẽ ⁊c.
col. viij. ¶ Et qui tranſgreditur precepta ſe-
dis ap. xix. di. nulli. ¶ Et qui vult ꝯuenire de
cre. ep'lis apoſtolicis. xix. diſt. nullos. ¶ Et q
cas non recipit. xx. diſt. de libellis. nam pari
iure cẽſent decreta ⁊ decretales. xix. diſ. in fi.
et pctm̃ paganis eſt ap'icis preceptis ꝯue-
nire. lxxxi. diſti. ſi qui ſunt preſbyteri. ¶ Sed
ſtricto modo dr̃ hereticus qui al'r ſentit arti-
culis fidei ꝙ romana eccleſia. xxiiij. q. j. hec ē
fides. ⁊ c. qm̃. eſt aũt fides de re nõ viſa. de pe.
di iiij. in domo. ⁊ de cõ. di. iiij. venit. ⁊ qui nõ
recipiunt. iiij. concilia. C. e. quicunqꝫ. ⁊ de ſũ.
tri. l. vlt. ⁊ in autẽ. de eccl. ti. §. j. col. ix. vñ impe
rator vult ꝙ ipſe ⁊ ll. ſue in his ſequantur ꝑ
oĩa ſacras regulas: vt not. ſ. in proemio. §. vñ
habuit originem. ver. eſt igitur hec nr̃a ſnĩa
⁊ ſeq. ⁊. j. e. §. qual'r deuitetur. ver. ſi quis etiã
et. §. qualiter deꝑhendatur. ver. ſed ⁊ attẽden
da eſt ſimplicitas. ⁊ ſeq. in fi. ¶ Item de eu-
chariſtia pnĩa mrĩmonio ⁊ alijs ſacr̃is eccl'e
nõ eſt aliter ſentiendũ ꝙ romana eccl'ia ſen-
tiat nec docendũ. ¶ Hi eñ qui hoc faciunt ſi
notorium ſit: ⁊ oẽs alij vel hi ꝗbus ab initio
occulti ex quo ſinguli epĩ per dioceſes ſuas
cum conſilio clericoꝝ: vel clerici ipſi ſede va
cante cum cõcilio ſi oportuerit vicinoꝝ epõ
rum hereticos iudicauerint ſunt ꝑpetuo vin
culo anathematis innodati. vt. j. eo. ad abolẽ
dam. rñ. j. ¶ His annectũtur ⁊ hi qui aduer-
ſantur fidei catholice: ꝑut ſtatuit dñs Inno.
iij. pr̃ iuris diuini canonici ⁊ humani. ſ. de
ſum. tri. ⁊ fide cat. firmiter. ⁊ dãnam⁹. vñ cuꝫ
cis dꝫ cõtinuari itaqꝫ poſitũ. j. eo. excõicam⁹
itaqꝫ. q: ex predictis capi. vt puto inferre intẽ
dit. ¶ Sed ⁊ his credentes hodie ꝑ do. Greg.
cõiunguntur. vt. j. eod. excõicamus. ij. §. vlti.
¶ Hereticoꝝ eñ alij perfecti. i. errore ſuo
firmi ⁊ excecati: hi nõ timent mortẽ: ſciũt er-
roris articulos ⁊ exponũt. ⁊ lꝫ multa falſa ꝓ
dicent: tñ nõ dicunt ꝯ id qḋ credũt: nec ꝯ mẽ
tem ſuã aliquid aſſerunt: ⁊ ſic nullaten⁹ men
tiũtur. alij ſunt credentes erroribus eoruꝫ. et
ſic põt intelligi. j. eo. c. j. ¶ Dr̃ aũt heretic⁹ ab
hereiſcor hereiſceris. i. diuido diuidis. inde
famil. her. i. iudicium ſubſtantie diuidende.
Inde ⁊ heremita q̃ſi diuiſus ab alijs. ita ⁊ he
reſis dr̃ diuiſio. i. ſeparatio a fide catholi. ſm
azo. heretico igr̃ vel ſchiſmatico. ⁊ poſt pau
ca. i. breuiter me expediã ꝙ oĩ hoĩ q̃ nõ tꝫ eccl'ie
catholice vnitatẽ. neqꝫ baptiſmus neqꝫ ellee
moſyna quãtũlibet copioſa. ſ. quo ad ſaluã-
tionem. neqꝫ eñ quo ad minus ſuppliciũ to-
lerandum. de pe. di. iij. ad fi. §. põt etiã. ⁊ vt ci
tius conuertat̃ ſeu bona tpalia promerẽda.
xxij. q. j. ſi qualibet. in fi. ideo dr̃ ꝙ de nemine
d. ſperandũ eſt. de pe. diſ. vij. nemo. xxxij. q. ij.
ancillam. Sꝫ neqꝫ premiſſa neqꝫ mors ꝑ xp̃i
noĩe ſuſcepta proficere poterit ad ſalutẽ ſm
eugenium. vt. j. firmiſſime.

2 Que ſunt † ſecte hereticorũ

Et quidẽ in decretis. lxxx. ſpalẽs cõnumerã-
tur. ſed. xj. vltimas nõ noiauit autor nomine
ſpali. ⁊ in fi. ponit regulã gñalem ꝙ quicũqꝫ
aliter ſentit vel intelligit ſcripturã quã ſenſ⁹
ſctiſpũs flagitat a quo ꝯſcripta eſt lꝫ de eccl.
nõ receſſerit: põt tñ heretic⁹ appellari. vñ nõ
tenet̃ nec dꝫ in talibus rñdere ignorans. iõ
ait ap'ls vt probati manifeſti fiant. hi eñ in-
quit a deo bñ probati ſunt qui bñ pñt docer̃
vt oĩa hec habentur. xxiiij. q. iij. quicunqꝫ. et
ver. ſed vſqꝫ in fi. queſtionis.

3 Qualiter † deprehendatur

quis in hereſi. Et quidem ſi papa certaꝫ for-
mam mãdet ipam ſequat̃. vt. ſ. de reſcri. cuꝫ
dilecta. ⁊ de offi. del'. venerabili. ¶ Sed et de
hoc q: i põt ꝑ accuſationẽ ⁊ inquiſitioneꝫ de
nũciationẽ. ſup quo vide in ſingulis rubricel
lis. ſ. de accuſ. ⁊ denun ⁊ inquiſitiõi. ¶ Ut tñ
ſcias eſſe preceptũ ſingulis archiepis ⁊ epis
vt quilibet ꝑ ſe vel archidiaconũ ſuũ: vel al's
honeſtas idoneaſqꝫ ꝑſonas bis aut ſalteꝫ ſe
mel in anno ꝓpriã parochiã circũeat. in qua
fama ẽ hereticos habitare ⁊ ibi tres vl' duos
boni teſtimonij viros: vel ẽt totã viciniã ſi ex
pedire viderit iurare cõpellat ꝙ ſi qs hereti-
cos ibidẽ ſciuerit vel aliquos occulta cõuẽticu
la celebrantes: q̃re habent̃ ſuſpecti: vt. C. de
epis ⁊ cle. ꝯuẽticula. ⁊. j. e. cum ex iniũcto. rñ.
j. ſ. de off. del. ꝯſuluit. §. j. xcj. q. iij. cõiuratores
⁊ no. j. §. vlt. ver. ſi q̃ras. vel ſi ſciũt aliquos a
cõi cõuerſatione fideliũ vita ⁊ moribus diſſi-
dentes. i. diſcrepantes per qḋ ſimpl'r hñr ſu-
ſpecti. ar. xlj. diſt. quiſquis. ⁊. §. vl. lxxxvj. diſt.
inferiorũ. xxiij. q. iij. ꝓpterea epõ ſtudeat indi
care. xxj. q. j. ſi qs ꝑ capillum. ſ. de ſimo. nemo
accuſatus ãt ſiue iudicat⁹ ſi vocat⁹ ꝑ epꝫ ſe
ab obiectis non purgauerit. ſubaudi ad ar-
bitrium epi. vt not. infra de pur. ca. §. quotus
numerus. vel ſi poſt purgationem exhibitaꝫ
in priſtinam labatur perfidiaꝫ canonice pu-
niatur. vt infra eod. excommunicamus. §. ad
hcimus. ¶ Aduerte tamen ſane intelligẽdo:
quia vocatus aut confitetur errorem ſuum
aut negat. ¶ Si confitetur vocatur timore
probationis: et iudex videat ipſum contritũ
et ſperet de conuerſione ſua: põt ei parcere in-

iſcta pnia ſalutari: multoforſ tius hoc facere dȝ ſi volūtari⁹ acceſſerit ad pniam. Itē multoforſtius ſi in inqſitione certū terminū oppoſuerit pmittens q̄ ſi infra illud veniret ⁊ peniteret miſericorditer ſecū agere tur: ſicut de facto vidi. et ſic poteſt intelligi. l. q̄ poſt mortē patris heretici nō publicati fili⁹ ſponte veniens ⁊ penitēs hereditatem habeat vt. C. e. manicheos. ⁊ tūc purgat ſe. i. adiurat hereſim put dicā. j. §. qñ. ⁊ ſi poſt talē purgationē ſiue abiurationem in ipſam reciderit tūc canonice punieṫ. i. ſine alia audientia puniend⁹ ſeculari iudicio relinqueṫ. idē ſi iā purgauerat ſe infamat⁹ ⁊ poſtea recidiſſe in hereſim conuincatur: ſic intellige. j. eo. ad abolendaȝ. §. illos quoq̄. ¶ Si ꝟo negauerit ⁊ ꝯuictus fuerit cōdemnari dȝ p eccl'aſticū iudicē: ad quē iſtud ptinet. vt. j. eo. ad abolēdā. §. j. rñ. j. ⁊ §. j. ⁊ ij. ⁊ no. j. e. §. qualr deuiteṫ. pñtib⁹ a ptātibus ſecularibus vel eoꝝ balliuis ſiue baiulis vł prepoſitis caſtellanis vł caſtaldionibus ſeu miniſtralib⁹ vt ad aduerſione debita puniaṫ. vt. j. e. excōicam⁹ itaq̄. rñ. j. ¶ Et qr inter ſollicitudines noſtras illa dȝ eſſe pcipua vt vulpeculas. i. hereticos q̄ latēt ad modum vulpecule capiam⁹. vt. j. de pur. ca. inter ſollicitudines. notandum eſt qđ heretic⁹ deꝓhenditur. etiā is q̄ leui ſaltem argumento a iudicio catholice religiōis ⁊ tramite ſiue a ſi de catholica detegiṫ deuiare. vt. C. e. l. ij. ⁊ ſic iudicia fidē faciunt. arg. ff. ne vis fiat ei q̄ in poſ. miſ. eſt. ſi qs. §. vl. ⁊ de car. edic. carbonianū. §. cāe cognitio. q̄cquid em̄ diſcrepat a fide chriſtiana fidei xp̄iane ꝯtrium eſt: iuxta illud q̄ nō eſt mecū ꝯ me eſt. C. de iude. celicolꝫ. in ſi. xxiiij. q. j. qm̄. in ſi. ¶ Sȝ qđ vocas tu leue argumentū intelligo leue. i. pbabile. ⁊ qđ de facili apparet. ⁊ ſic vocaṫ leue ꝑpter leuē pbationē puta ſuſpectus eſt ne valdē ſit q̄ nō iurat. ¶ † Si ergo nullaten⁹ vult iurare dicens qđ pctm̄ eſt vel etiā hoc nō exprimēs p ꝯuicto habeṫ. vt. j. e. excōicam⁹ itaq̄. §. ſi qui aūt. ¶ Item ſi graui infamia laborat de alio gñe hereſis quocūq̄ volueris. puta qr ꝯuerſatur cum hereticis ⁊ familiaris eſt eis ſi clericus ſit ab officio ⁊ bñficio ſuſpendiṫ ꝑpter immanitatem cris ⁊ purgatio arbitraria pbatione deficiēte legitia indiciṫ: quā ſi pſtare renuit vł deficit in pſtāda p ꝯuicto habeṫ. ⁊ ſic etiam pōt intelligi. j. e. excōicam⁹ itaq̄. § adijcimus. al's ſi ipam pſtet abſoluiṫ purgatiōe ⁊ abiuratiōe recepta publice. ſic tñ vt ſi bon⁹ cleric⁹ fuerit p pdicationē ſuā publice hꝛ̄ticos q̄s familiares habuit deteſteṫ. ⁊ vbi q̄ deſtruat et cōfundat ad qđ etiā ex officio ſine accuſatore aliq̄ pcedeṫ. vt oia iſta pbātur. j. de purga. ca. inter ſollicitudines. ⁊ h' intellige tam de clerico q̄ de laico grauiter et cum ſcandalo infamato. ¶ Si autem ſola ſuſpicione habenṫ notabiles lȝ nō grauī tñ probabili. ⁊ ſic nō ob. ij. q. v. oibus iuxta conſiderationē ſuſpiciōis qualitatēq̄ pſone indicetur purgatio: quā ſi preſtare renuit excōicatur. ⁊ ſi i excōicatiōe p annū vnū ſteterit tā q̄ heretic⁹ ꝯdēnaṫ. ⁊ ſic leui. i. pbabili. ar. vt j. eo. excōicam⁹ itaq̄. § q̄ aūt. ¶ Idem de fautorib⁹ defēſorib⁹ ⁊ receptatorib⁹ a hereticoꝝ ſi hac de cā pre annū ſteterint excōicationis vinculo innodati. l. qđ magna pena ipoṅiṫ. vt not. j. e. excōicamus itaq̄. §. credētes. ⁊ idē de credētib⁹ vt ibi. ¶ Sȝ hodie credētes ſine alia excōicatione heretici iudicanṫ. vt. j. e. excōicam⁹. &c. in ſi. lȝ poſſet trahi ad inocētiā ſȝ nō puto de mēte q̄ trahaṫ. nō tñ ꝑpter hoc innocēs abrogaṫ. nā inter credētes ⁊ credentes diſtingui pōt. de hoc dixi. s. e. §. j. ver. ſed ſtricto. in ſi. ¶ Sȝ nunqd idē pro alio crie condemnat⁹ ſit. et. l. q̄ hereticus iudiceṫ: ſi p alia cā excōicatus per annū ſteterit non habetur tñ ſuſpectus de hereſi etiā ſi pro contumacia fuerit lata ſnia. ⁊ ideo pōt indici purgatio vt purget ſe niſi per papam forte nobilitati pcaṫ: ſi tñ ſatiſfacere vult al's fideles ſi quos hȝ a fidelitate q̄diu dn̄s in ſnia ſteterit abſoluiṫ vt. j. de pe. c. vlti. ⁊ ar. s. de cta. et qua. cum bone. nec facias vim i eo q̄ decret. ille loquunṫ de biennio et triennio. narrant enim factum: qr ſi cōtigerat ſed idem eſt etiā ſi per annum: vt. s. prori. ver. dicunt ca. qđ ſi quis criminaliter vel ciuiliter accuſatus: ſiue conuentus ⁊ contumax excōicatus p annum ſteterit eo lapſo p cōuicto hꝛ. vt. xj. q. iij. rurſus. ⁊ c. q̄lqs ſup hoc vide. j. e. ver. cōſiderandum. ⁊ ſe. in ſi. ⁊ q̄ no. s. vt lite nō ꝯte. § vlti. tñ bona accuſati ꝯtumacis annotat que recuperat venitēs. j. eo. elapſo. bona ꝯfiſcanṫ: lȝ ſi ſe velit defendere audiatur de crie lȝ bo

a ¶ De fautoribus defenſorib⁹ ⁊ receptatorib⁹. adde an iſta tria differāt inter ſe. vide p Archi. i c. ij. de hereti. li. vj.

na nō recuperat. vt. ff. de req. reis ann⁹. ¶ Er go ſola ſumptiōe vel ſuſpicione ꝙuis vehe menti: non tñ ꝓbabili de tanto crīe non ꝯdē natur qs ex quo negat ⁊ paratus eſt eccleſie obedire. Sꝫ ex ſuſpiciōe ⁊ obſtīatiōe ⁊ lapſu
a anni ꝑ quē excōicat⁹ ſtetit ꝯtēnēdo eccleſiā ⁊ etiā petri claues: vt dicit illa. j. de pe. c. vl. ⁊ de excel. pla. c. vl. alias ſi ſuſpicio habeꝛ ꝙ uis vehemēs. ⁊ parat⁹ ſit hereſim abiurare ⁊ recepta tñ ſecuritate cū iuramēto: q̄ timore pene tpalis debeat cohercere admittiꝛ ⁊ im poniꝛ ei diſcreta pnīa ex qua appareat. vtꝝ in tenebris ambulet an in luce ⁊ ſi bene agē do pnīam catholicū ⁊ vere cōuerſum ſe oñde rit: non dꝫ indebite moleſtari alias ſi fictam pnīam agat tāꝙ heretic⁹ condēneꝛ. et ſic nō ꝯdicit his que diximꝰ. Sed cōcordat. ſ. de ꝑ ſum. lr̄as. ⁊ vide qđ no. ꝯ de ꝑſum. §. vlt. ⁊ eſt notandū. Conſiderādū etiā puto an erret in articul' fidei quos qlꝫ ſcire dꝫ maxīe cleric⁹ ⁊ ſunt. xij. vel. xiiij. vt no. ſ. de ſū. tri. c. quoties. ⁊ q̄ articuli nō ꝯprobanꝛ. ſ. de ſū. tri. c. j. ⁊ C. de ſū. tri. l. vlt. ⁊ ſi ſup his interrogat⁹ aliquē articuloꝝ denegauerit ſiue nō crediderit ni ſi pēiteat: ſalu⁹ ēe nō poterit: q2 hꝰ eſt fides ca tholica ⁊c. ¶ Sꝫ ⁊ attēdēda eſt ſimplicitas ī his ⁊ in alijs ⁊ ſic leue ar. ſufficiet. vel nō ſuf ficiat et vehemēs ſuſpicio ſ̄m qđ dn̄t iura al legata. ſ. de ꝑſum. lr̄as. ⁊ C. e. ti. l. ij. nā ⁊ ſi di ſputādo ꝯitas queraꝛ vel alīqs librū fecerit in quo errauerit. ſi tñ aſſerat ſe credere id qđ ſacroſancta catholica romana ecclīa credit ⁊ pat⁹ ſit correctionē recipe ei merito pcen dum vr̄. ar. ſ. de ſū. tri. l. vl. §. ſi qs igiꝛ. eſt em̄ romana eccl'ia vt ibi dicit oīm eccl'iaꝝ ⁊ dn̄a ⁊ magiſtra. ⁊ hoc idē aſſerit imperator. C. de ſum. tri. l. vl. et i auꝛ. de ecc. ti. rñ. j. ⁊ §. j. col. ix. ¶ Et ſic dꝫ iudex cōſiderare qs eſt q̄ loquiꝛ et cui: et q̄d et qñ. nā ex ꝑſonis dicta pēſan da ſunt. q2 ſi per errorē aliqs lapſus ſit venia dignus eſt ex quo vere penitet intelligas. vt C. ſi qs imperator maledixeirt. l. vnica. nec lu bricū lingue facile ad penā trahendū erit. vt ff. ad. l. iul. maie. famoſi. ar. ſ. de trāſac. c. vl. in fi. ergo ſi obſtinata mēte, et ex ſtudio dicas ec cleſiam ſiue eccleſiaſticos iudices non habe re ptātem ſoluēdi et ligandi vel cū eis de fi de catholica ꝯ articulos fidei diſputaueris hereticus iudicaris. vt. C. e. q̄cunꝙ. ⁊ hoc cō probatur. ff. de re mili. l. milites. §. irreuerēs. non eſt tñ de fide catholica coadunatis tur bis publice diſputandū. vt. C. de ſū. tri. nemo clericus credere igiꝛ aplicā eccl'iam ⁊ ipm̄ ſe qui et ei obedire eſt de articulis quare bellis hereticus iudicaꝛ vt in ſymbolo. ⁊. C. de ſum. tri. l. j. q2 etiā iniuſte ligat⁹ ſnīam excōicatio nis ſuare dꝫ. xj. q. iij. ſnīa. vñ pōt dici qđ ſi ꝑ talem cōtemptū ꝑ annū in excōicatiōe ſtete rit: ex quacūꝙ cā volueris: de beat hereticus iudicari: et ſic intelligi poteſt qđ no. ſ. e. ꝟ. ſꝫ nunquid. ⁊ accedit. ſ. e. §. j. ver. dicit etiā heretic⁹. ⁊ ſe. ⁊ iūge q̄ no. j. e. §. ſe. ꝟ. ⁊ hꝰ intelligas.

5 Qualiter † deuite tur. Eodēꝫ modo quo eccleſia precepit vt ſequiꝛ. j. eo. §. etiaꝫ ſi ſit pr̄ filius vel marit⁹. q2 in hoc caſu nō eſt frater vl' ſoror huic ſeruituti ſubiect⁹: ⁊ ideo ſi infidelis diſcedit diſcedat ſ̄ꝫ aplm̄. vt. xxviij. q. j. ſi infidelis. ⁊ no. ſ. de diuor. §. q̄t modis. ꝟ. non ſolū. ¶ Uitari aūt dꝫ ex q̄ eſt ꝑ eccl'iam ꝯdēnatus vl' de nunciat⁹ ergo aut nō teneꝛ vi tare vt a ꝯrio ſenſu. j. excōica mus itaꝙ. §. ſi ꝟo cleric⁹. ꝟſi. ſi quis aūt. ſicut dr̄ de vſurario. j. de vſu. q2 in oībus. qđ intelli gas de occulto nā notori⁹ vitā dus eſt etiā ſine denūciatione. cū nulla poſſit tergiuerſatiōe celari: puta q2 publice ꝑdicat ꝯ fidem: ad hoc. ſ. de coha. cle. ⁊ mu. c. vl. ⁊ c. nr̄a. ⁊ etiā impe tendus. xxiij. q. viij. diſpar. ⁊ c. ſe. ⁊ ſ̄m hꝰ intellige. xxiiij. q. j. c. j ⁊ ij. ⁊ §. j. ⁊ viij. q. iiij. nonne. ¶ Et lꝫ hec decre. diſ. inter he reſim dānatā ⁊ non dānatā: tñ hodie oēs damnate ſunt quo cunꝙ noīe cenſeanꝛ. vt. j. e. ſi cut ad abolendā. ⁊. c. excōica mus itaꝙ. j. de pur. ca. iter ſol licitudines. ¶ Sꝫ occult⁹ non eſt vitādus publice licet in oc culto ipſum iudicem euitan dum. argumen. j. de ſenten. ex com. cum non ab homine. ⁊ eſt eccleſie ꝙcitius nunciandū. vt dixi. ſ. §. pxi. rñ. j. ¶ † Ergo cognitio examinatio ⁊ cōdem natio iſtius criminis ad eccle ſiaſticum iudicē pertinet prin cipaliter non ad ſecularem li cet ſecularis executionem ha beat ad quod facit quod no. ſ. qui filij ſint legi. §. qualiter et a quo. nam et ratione pecca ti eccleſia iuriſditionēꝫ habet etiam in temporalibus. ſ. de iudi. nouit. §. non igitur. et ſe. hoc enim indubitandum eſt: quod deus eſt omnib⁹ prepo

a ¶ Lapſuꝫ an ꝑ quēꝫ excōicat⁹ ſtetit. addō Ab. in. c. j. ō iud. Ab. j. c. grauē. in. iij. no. ō penis. et ꝑ Conſtā. in ca. j. ō ſen. excō. li. vj.

nendus.viij.diſt.que contra mores.in fi.xj.q.
iij.iulianus.⁊.c.qui reſiſtit.ergo ⁊ eſt eius vi
carius.ſ.de tranſla.epi.inter corporalia.⁊.c.
q̃pto.ſ.vt benefi.ec.ca. vnico.vñ dñs ad Hie
remiã.Ecce cõſtitui te ⁊c.xxxvj.diſt.§.ecce.ſ.
de ma.⁊ obe. ſolite.§.potuiſſes. ſm Goff.⁊ iõ
ſeculares tanq̃ inferiores ſiue ſint tpales ſi=
ue perpetui in principio adminiſtrationis
ſue tenenṫ iurare publice ꝙ a terris ſue iu=
riſditioni ſubiectis diuerſos hereticos ab ec
cleſia denudatos ſtudebũt exterminare bo=
na fide totis viribus:vt.j. codẽ excõicamus
itaq̃.§.moueanṫ. ¶ Debẽt etiã iurare vt re=
quiſiti a iudicibus eccl'iaſticis ipos bona fi=
de ⁊ efficaciter iuxta officiũ ſuũ adiuuẽt con
tra hereticos:qđ ſacrm ſi preſtare renuerint
vel preſtitũ tranſgreſſi fuerint:illo quo potie
banṫ honore priuari dñt. intelligas qñ erat
tpalis ptãs. nec ad aliũ eligiṫ:ciuitas aũt q̃
his inſtitutis reſtiterit ſi ad cõmonitionẽ epi
nõ emẽdauerit:aliarũ carere dz cõmercio ci
uitatũ et epali dignitate priuari. vt.j.eo. ad
abolendã.§.ſtatuimus.⁊.§.ciuitas. ¶ Sed ſi
dñs tpalis.i.ſecularis ſed perpetuus moni=
tionẽ eccl'ie ſpreuerit: per metropolitanũ et
cõprouinciales epos eſt excõicãdus et ſi nec
ſic reſipuerit:ſed in excõicatione per annum
ſteterit ſignificandũ eſt ſummo põti. qui an=
no elapſo vaſallos ſuos a fidelitate denun=
ciet abſolutos terrã exponet catholicis occu
pandã ſaluo iure dñi principalis.ſi ipſe par
ticeps non ſit: nec aliqđ obſtaculũ ſupradi=
ctis opponat:al's eandẽ penã patitur etiã ſi
nullũ dominiũ ſup ſe recognoſcat. vt. j.e.ex=
cõicamus itaq̃.§.ſi vo dñs. ¶ Si eccl'ia ꝯ re=
belles brachiũ inuocat ſecl'are.xj.q.iij.ſi qs ſa=
cerdotũ.⁊.c.petim⁹.iõq̃ manu militari ſunt
hrticis bõa oia auferẽda.qꝛ ſꝫ Jſid.⁊ Aug.
⁊ alios ſctõs ⁊ ipa bona nullo iure pñt hrti
ci poſſidere.naturali.nõ qꝛ ſm ipm ſũt cõia.
j.di.ius naturale.nec iure diuino ſicut filius
dei oñdit dicẽs.Aufereṫ a vobis regnũ: ⁊ da
biṫ gẽti facięti fructũ ei⁹.itẽ: Labores ipiorꝫ
iuſti edent. ¶ Itẽ oĩa ſunt iuſtorũ.viij.di.quo
iure.xxiij.qõ.vij.c.j.ij.et.iij argu.ſ.de cle.vel
mo.relatũ.ſm Goffr.⁊ Ray.itẽ nec ciuili nec
canonico.vt ptꝫ in his q̃ not.j.e.§.qua pena.
7 ¶ † Sed nunqđ catholici ꝓpria autoritate
pñt hereticos ſpoliare:videṫ ꝙ ſic.nã ⁊ eccle
ſia dedit gñalem autoritatẽ ⁊ priuilegiũ cru
cem ſumẽtibus cõtra ipos. vt no.j.e.verſi.hi
aũt ad idẽ.xxiij.q.v.ſi audieris.⁊.q.viij.omni
timore.⁊.c ſeq. ¶ Sed tutius eſt qđ ſemper
fiat ſpeciali edicto principis vel eccleſie ne
alias ex cupiditate vel vltione potius q̃ ex
iuſtitia vel obedientia pugnare videantur.
xxiij.q.j.quid culpatur.et.q.ij.c.j.et.q.iij.ſex
differentie ſm Ray.⁊ Goffre.⁊ iunge qđ not.

ſ.de voto.§.fin. ¶ Hi autẽ qui ſancte crucis
aſſumpto charactere ſe aſtrinxerint ad he=
reticos exterminandos illa gaudẽt indulgẽ=
tia illoq̃ quoq̃ priuilegio ſunt muniti.que ad
terram accedẽtibus cõceduntṫ.vt.j.eo.excõi=
camus itaq̃.§.catholici. ¶ Si qs epũs negli=
gens ſup his fuerit vel remiſſus ⁊ certis ap=
paret indicijs ipm negligentẽ circa extermi=
nium fermẽti heretice prauitatis deponen=
dus eſt ⁊ alius ſubrogandus qui velit ⁊ poſ=
ſit qđ dictũ eſt adimplere. vt.j. excõicamus
itaq̃.§.vlti.ſ.de ele. in cauſis.in fi.non enim
prodeſt alicui priuilegium exemptionis vel
aliud:quominus ſup eo fiat inquiſitio ⁊ pu=
niatur ⁊ preceptũ eccl'iaſticũ teneaṫ.vt.j.eo.
ſicut ait.⁊.c.ad abolendã.in fi.et.c.excõ.itaq̃
§.ſane clerici.in fi. ¶ Sed et ſi quis epũs per
predicationẽ ſuam aliquẽ locum in hereſim
lapſam ad fidem catholicã ꝯuerterit ſpacio
triennij ipm preſcribit:vt.ſ.de preſcrip.ca.j.
¶ Epũs aũt dz eſſe caut⁹:qꝛ nõ dz pro nihilo
ꝓuinciã ꝑtextu hereſum cõmouere nec gra=
uamen inferre.vt in aut.de mã.pn.§ neq̃ oc
caſione religionũ.col.iij. ¶ Et hoc intelligas
qñ nulla indicia apparẽt ⁊ qñ nõ eſt ꝓuin=
cia infamata. al's q̃ reſiſtere vellet excõicaṫ.
nã vt.ſ.ſm aut.ad eccl'iam ꝑtinet hoc iudi=
ciũ.vt in aut.de pri.do.here. mu.non preſtã.
col.viij.circa prin.igiṫ ⁊ ad hoc oẽs ⁊c.⁊ totũ
ſtudiũ imꝑatoris eſt vt ſubditi deũ recogno=
ſcant ⁊ honeſte viuãt.q.d.ſi aliqua lex inue=
niatur nutriẽs pctm̃ mortale nõ eſt ſequẽda
neq̃ tenẽda qꝛ nõ eſt intẽtionis noſtre ſic in=
tellige.qđ legiṫ in aut.vt non luxu. ꝯ naturã
in prin.col.vj.⁊ qñ op3 epos. col.j.in aut.de
ec.ti.rñ.j.col.ix In eccl'aſticis em̃ negotijs ⁊ ex
aminatio ⁊ punitio ⁊ mulctatio ad iudicẽ ec
cleſiaſticũ ꝑtinẽt nõ ad ſeculares q̃ in nullo
dñt i talib⁹ ꝑcipe qnimo nec de his aliqđ ſci=
re dñt.vt i aut.vbi clerici apđ ꝓpos epos cõ=
ueni.§.ſi vo eccl'iaſticũ.col.vj.C. de ſum.tri.l.
ij.⁊.l.victor.ibi ſuſcipimus aũt ⁊c.nõ ergo dz
legiſta de peccatis mortalibus iudicare vel
diffinire:qꝛ nec de eccl'iaſticis ad ipm quicq̃
ꝑtinet.vt apparet in his q̃ no.ſ.q̃ fi.ſint legi.
§.qual'r ⁊ a quo.vo.cũ rõne naturali.⁊ ſe.nec
dz eccl'iam vel iuriſditionẽ eccl'iaſticã impu
gnare. vñ quilibet iudex ſecularis teneṫ iu=
rare hoc ꝙ ſequiṫ cõicato ſiue ſancte fidei ca
tholice ⁊ apoſtolice eccl'ie:⁊ nullo mõ nec vl
lo tpe aduerſabor ei. nec aliũ quẽcũq̃ ꝑmit=
to ſiue ꝑmittã inquantũ poſſibilitatẽ habeo.
vt in aut.iuſiurã.qđ preſta.ab his qui admi
ni.ſuſci.circa prin.vt ibi.et cõicator ⁊c. col.ij.
Sed q̃ dicit quẽcũq̃ nullũ excipit.ſ.de ma.⁊
obe.ſolute.§.pe.imo ⁊ ipe imperator veneraṫ
papã tanq̃ patrẽ ⁊ cupit augmẽtari fidẽ ca
tholicã.et ſi qđ dubiũ moueṫ ſanctitati ſue

deferre: ꝛ referre ꝛ credere ſicut credit deo noſtro gratias agere: ꝛ hereticos exterminare. vt.C.de ſum.tri.l vlt. ꝛ de offic. prefec. ꝑtorio affrice.l j. Si ergo vr̄ ſeculari q̄ eccleſiaſtic⁹ violēter grauet eū nō dꝫ violēter reſiſtere ſicut q̄dā faciūt: ſꝫ ſummo pōtifici ꝯqueri dꝫ. de hoc.ſ.eo.§.j.ver.dꝛ. ꝛ ſeq. ꝛ.§.proxi.ver.fi.

s Qua †pena feriat̄. Et certe magna ꝛ non ſolum vna ſꝫ multis ꝛ diuerſis ꝛ hoc iō qꝛ hereticus oēs offendit. qd̾ cū in religionē diuinam committitur in oīm fertur iniuriaꝫ. ꝛ ideo publicū crimē dꝛ. vt.C.e.ti.manicheos. non ergo debemus dimittere inultū opprobrium illi⁹ q̄ ꝓbꝛa noſtra deleuit. vt.ſ.de iude.in nōnullis.§.illud. qꝛ lōge graui⁹ eſt diuinam q̄ꝫ tp̄alē offendere maieſtatē. vt.j.e.ꝟgentis. ꝛ in auſ. vt nō luxu. ꝯ naturam. col. vj. ꝛ dꝛ.j.de maledi. ¶ Qd̾ aūt ad penas pertinet notandū eſt: q̄ leges diſtinguūt inter hereticos. nam quidā ſunt q̄ turpia ꝑdicāt ꝛ in maxio ſunt errore: vt manichei ſamaritani borborite pagani mōtaniſte caſtodrogi ꝛ orphite q̄bus per legē oīs legitim⁹ act⁹ interdicitur. vt.C.e.q̄cūqꝫ. ꝛ.l.qm̄ multi.§.idcirco. cum alijs hoibus nihil ex legib⁹ vel morib⁹ hn̄t cōe hi nec inter viuos paciſci. nec in vltima volūtate aliq̄d alicui relinquere pn̄t ēt filijs īfidelib⁹ ſm azo. ꝛ.T. nec etiā fidelib⁹ ſꝫ pla. Jo. ꝛ La. ꝓ Azo. C.e.manicheos. ꝛ.l.cognouimus. ꝛ auſ. ibi ſignato. idem de neſtorianis. vel dꝛ qd̾ bona hereticoꝝ deuoluētur ad agnatos vl̄ cognatos orthodoxos: nec dꝫ dici ſm gof. q̄ corrigant̄.ll. ꝑ decre.j.e.vergētis. niſi in terris que tp̄aliter ſubſunt iuriſditioni romane eccleſie. vt in prin. decre. innuitur manifeſte. nā. ll. maiori eq̄tate nitunt̄ q̄ꝫ decre. nec puniendus eſt fili⁹ ꝓ pr̄e. C. ne filius ꝓ pr̄e. ꝛ pena ſuos dꝫ tenere autores.ſ. de his que fi.a ma.par.ca.queſiuit ꝛ eccleſia oēs dꝫ iuuare: oēs amare. viij.q.j.clemēs nec alicui dꝫ claudere gremiū. C.de ſum. tri.l.fi. ergo equitas legū ꝑferenda eſt in reſtricto ꝛ rigore canonico. C.de iudi.placuit. l. di.cos. ff.de penis.ſi plures. nec ob. q̄ in crīe leſe maieſtatis puniunt̄ heredes: qꝛ ibi timuerūt. l. ne filij eſſent pr̄ni crīs imitatores. vj.q.j.quiſquis cū militibus. q̄ timor fallit ex quo eccleſia ꝑ certa indicia videt q̄ filij ſunt orthodoxi. ¶ Pro pla.j.eo.vergentis. ꝑ q̄ꝫ dn̄t magr̄i Jo. ꝛ Lau.l.corrigi. qꝛ tales oīno tāq̄ꝫ crīe leſe ma. tenent̄ ꝛ ideo bona oīno confiſcantur a ꝛ publicant̄. nec moueat te filioꝝ exheredationis miſericordia: qꝛ in multis caſibus filij etiam ſm diuinū iudiciū corp̄aliter puniuntur: vt pꝫ.j.q.iiij.§.item pctō iſraelitarū.j.q.j.cito. ꝛ ſm canonicas ſanctiones aliq̄n fert̄ vltio non ſolum in autores ſceleris: ſed etiaꝫ in progenies dānatoꝝ. vt.ſ.de fi.preſby. per totū. xv.q. viij. cū multe.j.de pe. in q̄buſdā. vt dicit decre.ꝟgētis. et eſt rō qꝛ forte pr̄ magis verebit̄ exheredationem filij q̄ꝫ ꝓpriā. ff. qd̾ me. cā. iſti q̄dē. ꝛ no.ſ. de ꝑſump.§.j.ꝟ. al̓s pſone. al̓s aūt regl̓are ē q̄ eſt: bōa dānatorū ad hr̄des perueniūt. C.de bo dā. auſ. bona. ꝛ hoc veri⁹ vr̄. ¶ Uerūtn̄ ꝛ prima ſn̄ia ſaluari poteſt qꝛ ſuia azo. et leges ſue. i. pro eo inducte intelligi pn̄t qn̄ heretic⁹ mortu⁹ eſt an̄ accuſationē ꝛ denunciationē cuꝫ occultus eſſet: ſn̄ia ꝟo pla. locū hꝫ poſt accuſationē ꝛ publicationem ſm ea que not.ſ.pxi.ver.vitari. ꝛ.§.qual̓r dep̄hendant̄.ver. aduerte. vel dic q̄ etiā poſt ſententiam latam pōt intelligi vera lex ꝛ ſn̄ia azo. Sꝫ intelligit̄ loqui de miſericordia nō de rigore. ꝛ de hoc dicit decre.ꝟgētis ibi: nec ad eos ꝛc. ꝛ ar.j.eo. excōicam⁹ itaqꝫ.§.ſane. ¶ Manichei aūt de ꝑfidiorib⁹ ſunt: vt.C.eo.q̄cunqꝫ. ꝛ in apoſtatis idem dꝛ: vt.C.e. de apoſta. apoſtatarū. hi etiā ſm.l. nedū circa alios. ſꝫ nec inter ſe teſtificantur: vt.C.e.manicheos. ꝛ.l.q̄cūqꝫ. ꝛ.l.qm̄ multi. ꝛ ad.l.iul.ma.l.pe. ſm hoc ītellige q̄ oēs heretici ſ̄ſcꝫ occulti teſtari pn̄t in filios fideles nō infideles.ſ. qꝛ ſi apparet de infidelitate parūci ꝓderit teſtm̄ cum bona ſint publicanda: lꝫ ſi ante ꝯdemnationē reſipiſcant ꝓſit eis q̄ ad partem legitimam ſine fructibus tn̄ qd̾ ſi omnes infideles ſunt ſuccedit fiſcus.ſ. ipſis cōuictis et publicatis. et hoc intelligit.l. de ꝑdictis maiorib⁹ hereticis de alijs autem dicit quod cognati ſi inueniant̄ ſuccedunt: ſi non inueniunt̄ ꝛ hereticus laicus erat ſuccedit fiſcus: ſi cleric⁹ infra annū ſuccedit eccleſia quo elapſo fiſc⁹ ſuccedet. vt.C.e.cognouim⁹. et auſ. idem de neſtorianis. et in auſ. vt cum de ap. cog.§.gnalem. ¶ Iſti etiā heretici filias ꝛ neptes neceſſe habent dotare et donationem propter nu-

a ¶ Bōa oīno ꝯfiſcantur. ad d̾.c.ꝟgētis. ꝛ.l.c. ad abolēdam. d̾ hr̄ti. ꝛ.i.c. cū ſcd̾m. e.ti.li.vj. et an iſta bona ſint d̾ fiſco eccl̓ie vl̓ d̾ fiſco ſeculari. vide l.c. quicūqꝫ nos. c. quēadmodū ꝛ.l.c. d̾ reb⁹. xxiij.q.vij. ꝛ d̾ diſputauit Richar. malumbꝛa. et poſt eum Joā. cal. ꝓut refert Jo. an.l.d.c. cū ſcd̾m. i nouella.

ptias ꝑ liberis ↄſtituere.vt.C.
e.cognouim⁹.§.vlt.inter ſe etiã
viciſſim teſtificant̃:ſed ⁊ cõtra
orthodoxos teſtificant̃ in con=
tractibus ⁊ vltimis voluntati=
bus.iudicialia aũt teſtimonia
id eſt que fiũt ſup teſtimonijs
vel confeſſionibus expoſitis in
iudicio denegata ſunt hereti=
cis ↄtra catholicos.vt.C.e.qui
cunq̃.qđ dixi eos inter ſe teſti
ficari poſſe. intelligas de iu=
deis ⁊ paganis. ↄtra orthodo=
xos aũt nullo modo vident̃ ad
mittendi.ſ.de teſti.iudei.⁊ no.
in ſum.§.qs poſſit. ver.fides di
cunt aũt quidã in nouellis cõ=
tineri q̃ ↄtra orthodoxũ teſtifi
cari nõ põt hereticus: niſi vbi
curialis ad curiã reuocat̃ vel
dic.ſ.dicta intelligi poſſe de re
ceptatorib⁹. arg.in his q̃ no.j.
e.§.qua pena.quibus legitimi
actus ꝑmittunt̃.j.annũ cõpu=
tandũ a tꝑe dnũciationis.ſed
poſtea ꝓhibet̃ vt ibi dixi verſ.
hanc aũt. ¶Itẽ dicit.l. q̃ ſi qs
doceat hereſim patit̃ penã de
portationis: ſed ſcholares in
x.lib.dãnant̃.q̃ ſi conuenerint
in templũ vel ſacrificiũ dãnan
tur ad mortẽ:vt.C.e. quicunq̃.
.§.nemo hui⁹ liberos. ⁊ de pa=
ga.l.j. ¶Cuʒ etiã tales penas
patiant̃:nullis gaudẽt priui=
legijs:vt.C.co.curiales.⁊ aut.
Item priuile.do.nec capiũt ex
alicuius vltima voluntate vt
C.e.l.vlt.nec creant̃ miniſtri ec
cleſie nec alios pñt creare: vt
C.e.oẽs. ⁊ de epĩa.au. archige=
rontas nec ad regimen reipu.
creari debent.C.de iude.l.vlti.
¶In nullo aũt loco cõuenire
dñt vt hereſim doceãt al's dñi
locoꝝ ↄſentientes priuant̃ et
eccl'ie aſſignant̃ loca. q̃ ſi dñi
ignorẽt ⁊ autores eorum viles
hoc ſcierint fuſtigant̃ ſed ho=
neſti condẽnant̃ in.x.li.auri.vt
C.e.quicũq̃.§.nemo huius li=
beros.⁊.§.q̃ ſi.⁊.§. eos vero.et
ſic loca q̃ tenent heretici eccl'ie
applicant̃:vt.C.e.cuncti. Sed
cõtra q̃ ↄfiſcari dñt. vt.C.co.ſi
qui orthodoxe. certe hodie ec=
cleſie preferent̃.vt in aut.de ec.ti.
.§.ſi aũt orthodoxus, ¶Cano=
nes autẽ qbus in hac parte ſtandũ eſt penã
¶Excõicationis. ¶Deportationis.¶Rex
oim ablationis. ¶Militaris perſecutionis
¶Curie ſecularis traditionis imponũt. naʒ
oẽs hereticos gazaros paterenos pauperes
de lugduno paſſaginos ioſepinos amandi=
ſtas ſponitas ⁊ alios qbuſcũq̃ noĩb⁹ q̃ lʒ di=
uerſas facies.i. diuerſi gñis ſint tñ caudas
hñt adinuicẽ colligatas:q2 de varietate ↄue
niũt in id ipm.i.ad eundẽ finẽ.ſ.infernalẽ tẽ=
dunt. excõicant̃ ipſo iure anathematizant̃:
vt.j.excõicamus.rñ.j. Greg.ita qđ ex quo de
ipſorũ errore ↄſtiterit vel q2 notoriũ eſt: vl' q2
conuicti ſunt ſi clerici ſunt degradati tradũ=
tur ſi laici relinquũt̃ ptãti ſeculari aiaduer=
ſione debita puniẽdi:ita qđ bona laicoꝝ con
fiſcant̃:bona vero clericorũ eccleſijs a qbus
ſtipẽdia ꝑceperat applicant̃.vt.j.eo.ad abo=
lendã.⁊.c.excõicamus itaq̃.rñ.j.di.legali re
pulſa q̃ legit̃.C.eo.qm̃.vt diſtiguit̃ inter ma=
iores hereticos et minores: q̃ ſi plures ſint
eccl'ie inter ipas ſm qđ magis ꝑcipiebat ab
vna q̃ ab alia diſtribuunt̃.vt arg.ſ.de teſta.
9 relatũ.ij.in fi.¶†Deponit̃ etiã hereticus ſi=
ue ſit clericus ſiue laicus papa vl' imperator:
vel alius inferior ab omni dignitate.xj. diſt.
ſi papa. xxiiij.queſtione prima. qui contra
pacem. j. eodem. ad abolendam .§.j.et.ij.et
degradatus traditur curie ſeculari vt ibi.
¶Qualiter aũt debeat tradi ptãti ſeculari
clericus degradat⁹.rñ.dixerũt aliq̃ q̃ eccl'ia
manualiter.⁊ corporaliter debet tradere de=
poſitũ curie ſeculari et ſic intellexerũt.j.e.ad
abolendã.ſ.de iudi.cum nõ ab hoie.j.de cri.
fal.ad falſariorum. Sed iſte prauus intelle=
ctus corrigẽdus eſt.nã ⁊ eccleſia pro talibus
interdicere debet.xxiij.q.v.reos.C.de epĩa.au
di.additos.quomodo ergo traderet ipos ma
nualiter.puniẽdos.ideo dic q̃ preſente ſecu=
lari ptãte eius eſt degradatio celebranda et
cum fuerit celebrata dicet̃ ei vt in ſuũ forũ re
cipiat degradatũ.⁊ ſic intelligit̃ tradi pro eo
debet tamẽ eccl'ia efficaciter intercedere:vt
circa mortis periculũ eius ſentẽtia modere=
tur:vt.j.de verb.ſigni.:nouimus.⁊ licet in he
reſi lex imponat penam vltimi ſupplicij.vt
C.e.arriani. quam mortẽ interpretatur alia
lex.ff.de penis.vltimũ ſuppliciũ de conſuetu
dine tamen tales cremant̃: q2 ⁊ viui crema=
tio vltimum ſuppliciũ eſt.ff.de pe.capitaliũ.
10 ¶Et not† qđ licet quilibet degradatus[a] nõ
a ſit tradendus curie ſeculari q̃cito degrada=
tus eſt: quia duplici pena conteri nõ debet
vt ſupra de iudi.at ſi clerici in fi.tamen in tri
bus caſibus incontinenti tradit̃. ¶Primus
b eſt in crimine hereſis[b]:vt.j.e.ad abolendã.§.
primo. ⁊.ij. quod verum eſt niſi incontinen=
ti poſt deprehenſionem redire voluerit ad

a ¶Quilibʒ degradatus. Adde c.cũ nõ ab hoie.de iudi.c. cũ nõ ab hoie. ꝺ ſent. excõ. in ca. tue. de penis. et in.c.degradatio. ⁊ ibi doct. de pe.libr. vj.

b ¶In crimine hereſis. Adde glo.in ꝟbo poſt modũ in.c. cũ nõ ab hoie. ꝺ iudi. ⁊ gl. in ꝟbo tradat̃. in ca. nouimus. de ꝟb.ſig.

agendā perpetuā penitētiā in carcere detrudendus: vt. ſ. e. excōicam⁹. §. dānati. ⁊ hec eſt forte cōueniens ſatiſfactio de qua loquit̃ decre. ad abolēdā. vel pōt aliter intelligi. vt no. ſ. eo. §. qualr̃ deprehēdat̃. ver. aduerte. Quare autem talis tradit̃ ꝑpetuo carceri: rō eſt: q̃ ſi haberet liberū aditū ⁊ exitū timendū eſſet ne alios corrūperet. ⁊ de ſimoniacis ita fit que ⁊ hereſis vocat̃. vt no. ſ. de ſi. §. q̄s dicat̃.
a verſi. ⁊ ſimoniac⁹. ¶ Scd̃us eſt in falſario[a] domini pape. vt. ſ. de cri. fal. ad falſariorum. ¶ Tertius caſus eſt cū quis ꝓpter calūniaȝ
b quam intulit ꝓprio epō[b] deponitur. xſ. q. ſ. ſi quis ſacerdotū. ⁊ eſt rō. q̃ tale delictū capite luendū eſt: vt. ff. de re mi. oē delictum. §. cōtumacia. ⁊. l. milites. §. irreuerens. ⁊ qui nō obedit epō indubitanter reus exiſtit ⁊ reprobus ⁊ qui ſcandalizat epm̄ dn̄m ſcādalizat. xciiſ. di. nulla rōne. ⁊ duobus. c. ſeq. viiſ. q ſ. quos. ⁊ de hoc not. ſ. de maledi. §. qualr̃ quodlibet genus. ver. ſed ⁊ dicit capitulum. ſ. de ma. et obe. §. fi. ¶ Patiunt̃ etiā penā here. circa bona que publicanda ſunt. ſ. eod̄. vergentis. qd̄ dic vt. ſ. eo. §. verſi. quo aūt ad penas. ⁊ ver. in nullo aūt loco. ¶ Item nec libri taliū recipiēdi ſunt: ex quo actores ſunt dānati: vt. ſ. c. fraternitatis. ſ. de te. lȝ ex quadam. niſi autoritate pape aliqd̄ boni eliciat ſicut fuit factuȝ de origine. xxiiſ. q. ſ. ſane ꝓfert̃. ar. ſ. de ſum. tri. c. vlti. ¶ Nec talibus dandū eſt conſiliuȝ vel auxiliuȝ. vt. ſ. e. ſicut ait. nec clerici aliqd̄ ei relinquere debent. vt. ſ. ſi quis. et. c. in eos. et not. ſ. de iude. §. ⁊ in quibus grauant̃. ver. ſed nunqd̄ ⁊ ſeq. ¶ Abſolutos etiā ſe nouerint a debito fidelitatis hoim ⁊ totius obſequiſ. puta quia mercenarius erat quicunq̧ lapſis manifeſte. i. notorie in hereſim aliquo pacto vel aliqua firmitate tenebant̃ aſtricti. vt. ſ. e. abſolutos. imo etiā vaſalli dn̄oꝝ tpaliū qui requiſiti ⁊ moniti terrā ſuam purgare neglexerit ab heretica feditate abſoluuntur ⁊ fidelitate ſ̃m ea que no. ſ. e. §. qualiter deuitet̃. ver. ergo q ſeq. Ergo vaſalli nec ſpeciali ſtipulatione vel iuramento tenētur aſtricti. arg. xv. q. vſ. iuratos. ⁊. c. nos ſanctorum. q̃ intelligitur ſacr̃m hr̄e conditionem tacitam hanc ſcȝ ſi in fide permanſerit. arg. xxiſ. q. iſ. ne quis. ⁊ no. ſ. de furciu. §. quot ſpecies. verſicu. habet autem iuramentū. ⁊ ſeq.
11 ¶† Et not. qd̄ dn̄i temporales non ſolum ꝓpter ſuam hereſim: ſed etiam aliorum quos dū poſſunt admoniti exterminare negligunt excommunicari poſſunt. ⁊ terre ipſorum exponi catholicis occupande. ſ. excommunicamus. §. ſi vero dn̄s tēporalis. Idē ſi princeps negligens inueniat̃ circa regni regimē ⁊ iuſtitiam faciēdā. xviſ. q. iiſ. ſi quis deinceps. ſſ. q. j. nullus. c. ſ. xxxiſ. q. v. preceptū. vnde Zacharias papa ludouicum regem francorum predeceſſoreȝ pipini patris caroli depoſuit hac de cauſa. xv. qō. vſ. alius. ¶ Patiuntur etiaȝ ⁊ alias penas de quibus dicam. ſ. eodeȝ que pena imponat̃. vt not. ſ. e. §. qualiter deuitetur.

12 Quando† et qualiter eccleſie recōcilietur. Et certe an̄ cōdemnationē. vt not. ſ. eo. §. qualiter deprehendatur. verſi. aduerte. ⁊ ſeq. Uel etiam poſt incontinenti: vt no. ſ. pro xi. §. ver. ⁊ nota. ⁊ illa recōciliatio fit autoritate epi: ſȝ poſt cōdemnationem ex interuallo non poteſt recōciliari niſi autoritate pape. argumen. ſ. eodem. excōi. itaq̧. §. ſane. ⁊ ſic intellige ꝙ eccleſia nemini claudit gremium ſuum. C. de ſum. tri. l. vl. ſ. q. vſſ. ſi q̄s oēm. ⁊ delicti veniam penitentib⁹ dam⁹. C. c. manicheos. ⁊ ꝙ de⁹ q̄ non vult mortē peccatoris corrigētem ſuſcipit. vt in aut̃. vt non luxu. ꝯ naturam in prin. col. vſ. ¶ Recōciliatio aūt fieri dȝ preſtito iuramento quo hereſis abiurat̃: ⁊ fides catholica: ad mandatum eccleſie ꝓmittitur tenenda forma aūt iuramenti habet̃ ſ. qō. vſſ. quoties. de cō. di. ſſ. ego berengarius. ⁊ clerici ſpōtanee reuertētes recipiuntur in ordinib⁹ ſuis ex diſpenſatiōe. ſ. q. ſ. oēs. ⁊. q. vl. ſaluberrimū. ꝙ ſi poſt hoc iuramentum tanq̄ canis ad vomitum redeat ſine aliqua audientia et ſpe mie remota dānatur. vt not. ſ. eodem. §. qualiter deprehēdatur. ver. aduerte. ⁊ ſequen. ⁊ cuilibet iniūgēda eſt penitentia ex qua appareat vtrū ſit vere vel licite conuerſus. vt not. ſ. eodem. §. qualiter deprehēdatur. ver. ergo. ¶ Sed queritur an cum talibus vt promoueri poſſint valeat diſpenſari. et patet ex premiſſis qd̄ ſic. nam de iure communi tales ex quo reconciliati ſunt ad communionem laicalē recipiūtur. ſ. queſtio. vſſ. c. ſ. ad quod notandum quod

a ¶ Falſario. Adde gl. in ꝟbo mor. in. c. ſi q̄s ſacerdotum. xſ. qō. j.

b ¶ Propter calūniam quā intulit ꝓprio epō. adde qd̄ ꝓpter hoc nō tradit̃ curie ſeculari niſi data incorribilita te vt eſt gl. fin. in. d. c. cū non ab hoie. doc. in. c. fin. de teſti. cogē.

circa eos quadruplex diſpēſatio adhibet̄.ſ. ¶ Semiplena vt recipiant̄ in ordinib⁹ iam ſuſceptis ſublata eis in poſterū oī ſpe ꝓmotionis.j.q.j.ſi quis heretice. ¶ Plena vt poſſint ſacerdotes fieri ⁊ nō vltra.l.q.vij.conuenientibus. ¶ Plenior vt poſſint eſſe epi.non tamen primates.xij.diſtin.nos conſuetudinem. ¶ Pleniſſima ad omnes ordines et dignitates valeant promoueri.xxiij.queſtione iiij.ipſa pietas.

13 Que† pena imponatur credentibus receptatorib⁹ ⁊ fautoribus. Et certe magna de credentibus dixi ſ.e.§.ver.ſtricto fautores ⁊ receptatores qui hereticis ali qͦd ꝯſiliū vel auxiliū.i.eos q̄ in domo vel terra ſua tenere fauorē aut negotiationē cū eis exercere preſumpſerint ⁊ tales ipſo iure ſunt excōicati.⁊ ſi in iſto peccato deceſſerint: omi priuilegio carēt nec oblatio ꝓ eis facta recipitur nec inter xp̄ianos accipiūt ſepulturā.vt.j.ſicut ait.qꝛ plus ſolet timeri qͦd ſpāliter iniungit̄ ꝙ qͦd ḡnaliter imperat̄.xxiij.diſt. ꝙꝙ.ff.de iniur.itē apud labeonē.§.hoc edictum prohibet̄ aduocatis ⁊ ſcriniarijs.i.tabellionibus qui in ſcrineis inſtr̄a reponūt ne hereticis credētib⁹ vel fautorib⁹ eorūdē i cauſis vel factis vel ſub his litigātibus preſtēt patrociniū cōſiliū auxiliū vel fauorē:nec pro ipſis ꝯficiant ſcripta aliq̄ vel publica inſtr̄a. ꝙ ſi iſti aduocati vel ſcriniarij cōuenerūt ab offō ſuſpenſi ꝑpetue decernunt̄ infamie ſubiacere.vt.j.eo.ſi aduerſus. ¶ Hanc aūt penā patiunt̄ ſcriniarij ⁊ aduocati:ſi prebeant ſupradictis receptatorib⁹ ꝯſiliū ex quo ſunt ꝑ eccl'iam excōicatione ꝛuocati.i excōicati denūciati.vt ⁊ no.ſ.e.§.qualr deuitet̄ et lapſo anno a tpe denūciationis.vt ſequit̄. ¶ Sin aūt talis receptator vel fautor ad vnitatē eccleſie redierit infra annū cōputandū a tpe denunciationis admittitur quo elapſo nō dico tanꝙ hereticus ſed tanꝙ rebellis et inobediens penas patitur ſubſequentes.ipſo em̄ iure infamis fit nec ad publica officia vel cōſilia nec ad electionē aliquā admittit̄ inteſtabilis eſt.i.teſtimoniū ferre nō pōt:nec teſtādi i.teſtm̄ faciēdi hꝫ liberā facultatē nec ad hereditatē accedit ſubaudi ex teſtato vl' inteſtato ⁊ ſic a ꝯtrario infra annū iſta poterit exercere ſc̄m qͦd pōt intelligi qͦd not.ſ.ſc̄m.l.§.qua pena.⁊ ꝟ.ſe.⁊ ſic erit caſus ſpāliſſim⁹ in quo cōicabitur cum excōicato ſine excōicatione: quod autoritate pape fieri poterit:ſicut ſine peccato celebrat̄ in eccl'is interdicta: vt.j.de priui.vt ꝑuilegia.⁊ cū excōicato cōicat̄.j.de ſen.ex.ſi vere.Sed ſi credo ei poſſe participari in his ⁊ ſe.infra annū ſi ꝓmittat bona fide ſe recōciliaturū eccl'ie:ideo igit̄ in hoc caſu habene mollificant̄ ⁊ reſtringunt̄ vt premijs ⁊ donarijs poſſit retrahi ab errore.q̄ cm̄ nimis emūgit elicit ſanguinē.vt.ſ.de renū.nīſi cū pridē.§.ꝑpter malitiā.vel dic ꝙ elapſo anno repellit̄.⁊ ab his iſamia legali.i.ꝑpetua infra annū ꝟo repellit̄.et ab his infamia canonica qua abolet̄ ꝙcito redijt ad gremium eccl'ie ſicut no.de apoſta.ſ.de apo.§.qualr.ꝟ. ſi vero.⁊ ſeq.qͦd verius eſt.itē elapſo anno ꝑpetuo oīb⁹ r̄ndet in iudicio ſꝫ nullus r̄ndere ei tenet̄ ſic.ſ.de iudi.intelleximꝰ.puto tn̄ qͦd ſibi reſeruet̄ q̄libet iuſta equa ⁊ ꝑemptoria exceptio ſiue defenſio.ar.ſ.de excep.cū inter priorē.Secus dn̄t q̄dā de dilatorijs:qꝛ nō ꝑmittūt eis de iuris apicib⁹ diſputare.ad hoc ff.mā.ſi fideiuſſor.§.q̄dā.niſi forte ſibi cōpetat exceptio de ſuſpecto.ar.ſ.de ſi.per tuas.⁊ de accu.cū dꝫ.iij.q.v.qꝛ ſuſpecti.⁊.c.accuſatores.iiij.Sed dec.nō di.ſ.de excep.cuꝫ inter priorē.⁊.c.dilecte.dilecti.ſignificauerūt.venerabilē.

14 ¶ † Itē ſnīa ab eo lata nulli⁹ eſt momēti:nec inſtr̄a ab eo cōfecta aliquā obtinēt firmitatē. Sed cū autore ꝯdēnato dānant̄.et idē in ſili'b⁹ ꝑcipit̄ obſeruari: puta qn̄ excōicatus notorius ſnīam ꝓfert.ſ.de ſen.⁊ re iu.ad ꝓbādū.vt hec oīa hn̄r.j.eo.excōica.itaqꝫ.§.credētes. ¶ Sed ſi receptator cleric⁹ erat: qꝛ pctō maior exiſtit maiori pena punit̄:⁊ idō ab offō ⁊ bn̄ficio deponit̄.⁊ ſi q̄s tales fautores ex quo per eccl'iam vitati ſunt vitare cōtēpſerit:vſqꝫ ad cōdignā ſatiſfactionē excōicationis vinculo innodat̄.vt.j.e.excō.itaqꝫ.§.ſi ꝟo clericus. ¶ Tales etiā receptatores denūciatos etiā.j.annū nō dn̄t admittere clerici ad diuina nec eis prebere eccl'iaſtica ſacr̄a nec ſuas oblatiōes vel eleemoſynas recipe aut eos tradere eccl'iaſtice ſepulture.al's ſuo ꝑuari dn̄t offō.ad qͦd nunꝙ reſtituent̄ abſqꝫ iudicio ſe.apo.ſpāli.⁊ idē de regularib⁹ clericis eſt ſeruandū:qb⁹ ⁊ hec pena adiūgit̄ vt ſibi ſua priuilegia minime obſeruent̄ in illa dioceſi in qua talia preſumpſerint perpetrare.vt.j.eo.excō.itaqꝫ.§.ſane clerici.

15 Que† pena falſi predicatoris. Ad hͦ ſciēdū q̄s dicat̄ falſus p̄dicator.et debes ſcire ꝙ q̄libet laic⁹ et religioſus falſus dꝛ qꝛ oīb⁹ īterdicit̄ offm̄ p̄dicādi.vt.j.e.ſicut i vno corpe.nā vt ibi dicit alios dedit dn̄s apoſtolos alios ꝓphetas alios doctores.i.alios populariū iſtructores ſiue laicoꝝ.⁊ ſic ptꝫ ꝙ laici audire dn̄t ⁊ obedire clericis nō docere vl' impare.ſ.de cō.eccle.⁊ de re.ec.nō alie.cū laicis.ſ.q̄ fi.ſint leg.ꝑ venerabilē.§.rōnibus. ¶ Uñ ꝙuis laici vl' et clerici ſcholaſtici ſint i.bōi clerici:nō tn̄ dn̄t rep̄hēdere p̄latos ſuos ſiue ſacerdotes ſimplices: q̄ ꝑpt̄ p̄rogatiuā officij dij vocat̄.vñ i lege ſcriptū ē.dijs nō de-

trahes.nō qḋ ſit niſi vn⁹ de⁹ ſiue q̄ ſint p̄res dij.Sȝ q: p̄res ſunt q̄ vicem dei gerūt in terris.⁊ hoc intelligas q̄ nō dn̄t rep̄hēdere p̄latos publice vel etiā in occulto cū rep̄hēſiōis vel detractiōis. niſi ⁊ p̄lat⁹ ſpōte ſe ſubmitteret de innocētia ſua ꝯfiſus in quo caſu intelligitur illud dn̄icū.q̄s ex vobis arguet me de pctō.⁊ ſi male locut⁹ ſum ⁊c. Itē in occulto lȝ ipſum p̄latū inſtruere,cū correctiōis.i quo caſu intelligit̄ q̄ aſina balaā rep̄hendit.ij.q.vij.ſecuti ſunt.⁊.c.nos ſi incōpetenter. verſi. Item cū balaā.hec ꝓbant̄.j.e.cū ex iniūcto. ·§·vlti.℄ Sȝ nec dȝ aliquis occulte p̄dicare. vnde illud p̄dicate euāgeliū omni creature.⁊ qḋ auditis in aure p̄dicate ſup tecta.vt.j.eo. cū ex iniuncto.rn̄.j.℄ Itē ad predicandū nō admittit̄ aliq̄s q̄uis dicat ſe vidiſſe deum in ſomnijs q̄ mittit eū lȝ hec miſſio:ſi de ipſa cōſtaret eēs alios ſuperaret.℄ Sed non creditur certe niſi ꝓbet̄ miraculo . vnde cum dn̄s mitteret moyſen in egyptū ad filios iſrael dedit ei ſignum vt ꝯuerteret virgā in colubrū ⁊ virgam colubrē reformaret.vt de cō.di.ij.reuera. Sȝ nec cuilibet miraculo credendū eſt. vt.l.di.ſi q̄s p̄poſtera.⁊ not ſ. de reli.⁊ vene.ſan c.ver.iō etiā dicit.Sȝ ſufficit ad miſſionē probandam ſcripture diuine teſtimoniū. vn̄ Jo.bap.ego vox clamātis in deſerto diri. vi. dn̄i.ſicut ait Eſaias ꝓpheta. ℄ Nō ergo admittitur aliquis etiā cleric⁹ niſi mittat̄.vt.j. eo.cū ex iniuncto·§·j.q.d.niſi lnlam h̄ēat a ſuperiore ſuo.vt.ſ.de iude.c.q̄ ſit.§.j.vl'niſi habeat curā:q: talis hoc hȝ a lege reſpectu parochianorum.vt ſ.de eta.⁊ quali.c.pe.⁊.j.e. cum ex iniūcto·§·vl.⁊.ſ.de of.or inter cetera. ℄ Sed ⁊ ep̄i ex teſtimonio ſcripture vbiq̄ p̄dicare p̄nt: cū eis dicat dn̄s.euntes in mūdū vniuerſum p̄dicate euāgeliū omni creature. Mat.vl.vn̄ ⁊ dicit decre. q̄ null⁹ audeat p̄dicare p̄ter dn̄i ſacerdotes[a].xvj.q j.adijcim⁹.q̄ de ſacerdotib⁹ ep̄is ſp̄aliter intelligi pōt.nō ergo refert q̄s ep̄orum p̄dicet ſȝ qḋ predicet. ſic pōt intelligi.xix.di. ſm̄ qḋ verū ē niſi ab illo cui⁹ eſt dioceſis ꝓhibeātur,tūc em̄ abſtinere debent.vj.q.iij.ſcriptū.vel illud intelligitur non de falce p̄dicationis ſed iuriſditionis alij aūt p̄dicere nō dn̄t ꝓp̄o ſibi nō ꝯmiſſo niſi a ſe.ap.vel loci ep̄o hāc obtinuerit p̄tātem:vt hec ꝓbant̄.j.e.excōicam⁹.§.q: ꝟo nōnulli.ibi:ꝓcēs ſubaudi ep̄i q̄ ab illo cui⁹ ē dioceſis ꝓhibiti vel alij q̄cūq̄ volueris nō ꝓpt̄ 16 autorē ⁊c.℄ † Liquet ex p̄miſſis q: ordo doctorum.i.p̄dicatoꝝ precipu⁹ eſt in eccl̄ia dei: vt.c.cū ex iniūcto·§·j.in p̄n. ⁊ priuilegiat⁹.ſ. de ſtatu mo.q̄ dei timorē.℄ P̄rio p̄uilegiat⁹ eſt vt laic⁹ nō admittat̄.℄ Scd̄o:vt nec clericus nec miſſus niſi publice p̄dicet vt p̄ȝ in ſuperioribus.℄ Tertio:vt vicari⁹ fiat ep̄i et

ei ꝓuideat ep̄s . ℄ Quarto:vt in cathedralibus ⁊ regularib⁹ eccleſijs tales p̄ ceteris eligātur qui coadiutores ep̄i fiant. vt.ſ.de offic.ordi.inter cetera. ℄ Quīto:vt ab excōicatis eleemoſynas recipiāt ⁊ vſurarijs: j.de ſen.ex.cū volūtate.℄ Sexto:vt electio citius cōfirmet̄.ſ. elec.in cauſis.℄ Septimo: vt alterius ep̄atus eccl̄ia acq̄ratur.ſicut no.ſ.eo·§·qualr̄ deuiet̄.ꝟſi.ſi q̄s ep̄o.℄ Octauo:vt cibum gentiliū comedat. ſ.de iude.q̄ ſit . ℄ Nono : vt liceat regularibus diuerſaꝝ ꝓfeſſionum ſe l vnū habitū. ſ. ſupius ꝯfirmare.ſ. de vi.⁊ ho. cle.de⁹ qui.℄ Sed et predicatorū ordo ⁊ fratrum minoꝝ tāq̄ fideles clypei fidei orthodoxe ⁊ expugnatores obuiantiū ex aduerſo ſp̄ali ſunt hodie priuilegio decorati.vt.j.de excel.p̄la.nimis iniqua ⁊ nimis praua.Item priuilegium eſt offm̄ predicandi.vt not. ſ. de ma.§. an clericus ſtudio inſiſtēs . de ſta.mo.§ vtrū populum. verſi. ſciendū eſt igit̄.⁊ ſe. ℄ Si queras quare dȝ p̄dicatio publice fieri.rn̄.q: cōis eſt ⁊ oib⁹ venire volentibus paratum eſt regnum dei,vnde ⁊ officium p̄dicationis in hoc noſcit̄ priuilegiatum:q: tp̄e interdicti pōt fieri predicatio taȝ excōicatis q̄ ēt interdictis.vt. j. de ſen.ex rn̄ſo.qḋ dic vt not. ſ.de ꝯſe.ec. vel alta·§ ⁊ quando.ver.null⁹ epiſcop⁹.⁊ ſeq.eſt ⁊ alia ratio. quia timetur de conuenticulis maxime c̄ꝗ eccleſiam vt.C. de ep̄is ⁊ cle.ꝯuenticulā.⁊ no. ſ eo.§. q̄lr̄ deprehēdat̄. ⁊ per ꝯñs de conſpirationibus ⁊ cōiurationib⁹maxime hereticoꝝ.de quo no.ſ.de ſyndi. ſub ·§·q̄d ſit ſocietas.⁊ ver. ⁊ ꝯſpiratores.⁊ prece.⁊ ſe. ⁊ legit̄ in auf.de interdi.col.ix.℄ Pena autem excōicationis imponitur clericis p̄dicātibus ſine licentia.⁊ ſi nec ſic reſipuerit q̄ citius alia cōpetenti pena plecteut̄.vt.j.e.excōicam⁹ itaq̄.§. quia ꝟo nōnulli.⁊ eſt rō vt ibi dicit ne ſub pretextu pietatis

a ℄ P̄reter dn̄i ſacerdotes.adḋ gl.in. c. in ſctā . xcij . di. Inno.i c.excōicamus. i·§·ſi vero. i ſua gl . de heret . Car. i cle . dudū. in.xiiij. q. de ſepul

virtutē ipſius impugnet et ſic timetur de fermento heretice prauitatis.vt.ſ.proxi.dixi. et cum dicat competenti pena et b non determinet arbitrariā innuit, argu.ſ.de offic.delega. de cauſis.

¶De ſchiſmaticis. Rubrica.

1 Schiſma quid ſit.Et vnde dicatur.2.
3 Schiſmatici qua pena feriantur.Et an ꝯferant ſacramēta.
4 Ordinatiōes facte a ſchiſmaticis non valent.

Dictū eſt ſupra ō hereticis: ſꝫ qꝛ interdum ſchiſma inducit hereſim: qꝛ oē ſchiſma intēdit ſibi conſtituere eccl'iam ꝛ vniuerſalez eccleſiā impugnare.xxū.q.j.loquit.ſubijcit de ſchiſmaticis l qua vidēdū eſt. ¶Quid ſit ſchiſma. ¶Et vnde dicat. ¶Qua pena ſchiſmatici feriātur. ¶Quid iuris de ordinationibus ab eiſdē factis.

1 Quid † ſit ſchiſma.[a] Et quidē illicita diſceſſio eorum quoꝝ vnitas eſſe debet ſeu illicitus ab vnitate vel ab vniuerſitate diſceſſus ſm Goſ. vel dic ꝙ ſchiſma eſt illicita diuiſio per inobediētiam ab vniuerſitate eccleſie facta, vt.xxiiij.q.iij. iter ſchiſma ꝛ hr̄ſim. Ideoqꝫ ſchiſmtici volentes dei eccleſiam diſcindere peccāt in fide quo ad articulum illū credo in ſpm̄ ſanctū ꝛ vnā ſanctā eccleſiam catholicam: ad hoc xxiiij.qō.j.aduocauit.ꝛ qtuor. d c.precedentibus.

2 Et unde †dicatur: Et certe ō nomen ſchiſma grecum eſt ꝛ dicitur a ſciſſura vt xxiiij.q.j.ſchiſma.cū em̄ fides catholica vna ſit tm̄ ꝛ vnionez deſignet,vt no.ſ.de biga.§.q̄re bigam⁹.ỽ.in cellula quinta.et ſe.ꝛ ỽ.vndecia.ꝛ ſe.ptꝫ ꝙ ſi qs ab hac vnitate recedat diuiſus eſt ꝛ ſic ſchiſmaticus.veſtimentuꝫ enim dñi ideo ſciſſum nō fuit ſed de eo ſortiti ſunt qꝛ eccl'ia ſcindi non dꝫ ſed tota in vnitate conſiſtit.vt.xvj.q.vl. ſicut dñi veſtimentum.¶Differt aūt ab hereſi[b] in pꝛl.naꝫ hereſis in ſui prin.hꝫ peruerſum dogma. ꝙ non hꝫ ſchiſma. Sed ſi ꝑdurat cadit in hereſim:qꝛ fingit ſe ab eccleſia recte receſſiſſe.ꝛ iō cenſet heretic⁹.vt.xxiiij.q.iij. iter ſchiſma.ꝛ ſic peccat in illū articulum credo in ſpm̄ ſanctum ꝛ vnam ſanctā eccleſiā ꝛc.vt not.ſ.e.§.qd ſit ſchiſma.vel eſt inter hec duo talis differentia qualis inter gen⁹ ꝛ ſpēm qꝛ oīs hereticus eſt ſchiſmatic⁹: ſed nō ꝯuertitur niſi ſchiſma durauerit.vt.ſ.no.ꝛ vide quod not. ſ.de hereti.§.quis dicatur.ver.item excommunicatus.ꝛ ver.dicitur autem.

3 Qua † pena[c] ſchiſmatici feriantur.Et certe puniunt a deo ꝛ hoībus.vt ſciant hoīes ꝙ̄ graue ꝛ ꝙ̄ deteſtabile ſit hoc crimen oñdit dñs in chore datam et abyron quos terra viuos abſorbuit.¶Sed exemplo alio hoc oñdit nam cum decem tribus ſciſſe fuiſſent a tribu iuda ꝛ bēiamin: ꝛ relicto rege ſuo alium ſibi foris cōſtituiſſent: ꝛ tandē iret ad eos hieroboā: vbi peccata ſua exprobraret eiſdem et vltionē futurā ꝑdiceret panem apud illos edere ꝛ aquā bibere vetit⁹ eſt: qd cum nō cuſtodiſſet ſtati diuina cēſura ꝑcuſſus eſt:ꝛ inde regrediēs impetu a morſu leonis in itinere necat⁹ eſt.vij.q.j.deniqꝫ. vnde nec dubitādū eſt ſceleratiꝰ eē delictū qd ē grauius vindicatū.xxiiij.q.j.nō auferam⁹.¶Nec ob.ꝙ alibi dr̄ hereſim eſſe maius inter crimina eo ꝙ primū locū tꝫ in penis.xxxij.q.vij.qd in omnibus, nam ſi crimen hereſis mai⁹ ſit nouo ſchiſmate tn̄ ex quo ſchiſma iudicatū ꝛ cōfirmatum fuerit idē eſt crimē ꝛ vtriqꝫ eſt pena eadē infligēda.vt ptꝫ in his q̄ no.ſ.eo.§.ꝛ vñ dicat.ỽ.differt.¶Ab hoīb⁹ ēt puniūtur nā excōicant ꝛ ſi non reſipuerint deponūtur:vt.xxiij.di.in noīe dñi, ꝛ ſi al' nō poſſunt diſtringi inuocādū eſt brachiū ſeculare.xj.q.j.petimus.ſ.de off.or.qm̄ in qbuſdā.§.pe. et fi.¶Et dicitur proprie ſchiſmatic⁹ qui nō recognoſcit ptātē romane eccleſie.[d] ſic em̄ efficitur ouis extranea ab ouili: vt.ſ.de ma.et obe.ſolite.§.peñ.vnde ſi aliter occupet cathedram ꝙ̄ debeat puta minus canonice eſt electus fur eſt ꝛ latro.vij.q.j.nō furē.xxiij.q.iiij. tres pſonas.ſ.de iure pa.relatū.etiā ſi de paſtore ſe.ap.queras ꝛ ibi etiā multoforti⁹ locum dꝫ hrē:vt.ſ.de ele.lꝫ de vitāda.xxiij.di. in noīe dñi.Ideo Octauianus Jo.maledicit qui vocatus fuit victor iniuſte cathedrā occupauit.vixit autē in cathedra annis octo ꝛ mēſib⁹ ſeptē huic ſucceſſit Guido:q ꝛ paſcalis vocat⁹ fuit ſm goff.¶Hoꝝ facta dānant j.co.c.ſi

a ¶Quid ſit ſchiſma. adde cap. ſchiſma. xxiiij.qō.j. gl.in.c.qꝛ diligentia ō ele.doc. in rubr.de ſchiſmaticis.

b ¶Differt aūt ad hereſi. Adde gl.l.c.iter hereſiꝫ.xxiiij.qō.iij. doct.l.c.firmiſſime.ō here.Inn. in rub.de ſchiſma.

c ¶Qua pena. Adde.a c.ſi qs inquit.j.q.j. c.didicimus.xxiiij.q.j.c.lꝫ de elec.c.j. ō ſchiſma. lib.vj.S. T.ſcda ſecunde.qō. xxxix.originaliter numeri xvj.ca.

d ¶Qui nō recognoſcit ptātez rōane eccleſie.addō gl.in.c.nō vos.xxiij. queſti.vj.

ſ.eo.c.ſ. ¶ Octauian⁹ etiaȝ ꝯ papam alexã.
ſchiſma mouit et fouit vt tractaꝫ ꝑ docto. ꝭ.
de ele.qꝛ diligentis. ¶ Reprobus ẽt ⁊ valde-
marius ſchiſmatici fuerunt vt.ꝭ.de ſacra.nõ
iteran.c.a nobis. ¶ Federicus ẽt auus iſti⁹
contra Innoc.iij.ſchiſma mouit.⁊ Otto im-
perator ſilr quem tñ Inno.idẽ excõicauit.
¶ Fede.imꝑator iſte.iij.cõtra dñm Gre.ix.et
tandẽ ꝑ Inn.iiij.depoſit⁹ fuit ꝯcilio lugdun.
dȝ ḡ quilibet ſchiſmatic⁹ timere ⁊ aiaduer-
tere ꝙ licȝ aliqñ nauicula petri fluctuet ſub-
mergi tamen non poteſt.xxiiij.queſtio.ſ.non
turbabitur.

4 Quid † iuris de ordinatio-
nibus ab eiſdem factis. Et ꝓ certo ꝭm quoſ
dam irrite habentur ordinationes ab eiſdem
⁊ ab ordinatis ab eis.vt.ix.que. prima.ordi-
nationes. ⁊ recipiẽtes a talib⁹ bñficia impe-
tratis carent alienationes rerũ eccl'iaſticaꝝ
ab eis facte irrite ſunt:⁊ ad eas ſine ol onere
reuerti ꝑcipiũtur.xij.q.ſ.alienatiões. ⁊.c.ſi q̃
de rebus:nec em̃ talis ꝑlat⁹ regere põt. Ideo
tpe talis prelati dr ecclesia vacare.ꝭ.de pre
ſcri.c.ſ.⁊ de trãſla.epi inter corporalia.§.ſed
neq̃. ¶ Et nũquid ſi ex altera pte aliq̃d acq̃-
ſiuit cõpenſari dȝ dãnũ cum lucro.ff.de neg.
geſt.ſi negotia.nequaq̃.ar.C.ð legi.qð fauo
re.⁊.ff.de mi.ſi index. ¶ Si qs ꝯ hoc venerit
ordinationib⁹ vel alienationib⁹ innitens ex-
cõicatus eſt.⁊ hi q̃ de tenẽdo ſchiſmate ſpõ-
te iuřm prebuerint ſacris ordinib⁹ ⁊ dignita
tibus ſuſpenſi manent.vt hec oia habentur
ſ.e.c.ſ. ¶ Et hoc idẽ intelligas qñ epũs contẽ-
nit excõicationẽ ⁊ facta taliũ irrita habenꝫ:
vt hodie ꝑoptime ꝓbatur.ſ.de exce.pla.c.vl.
ẽt ꝓbatur qð hi q̃ a talib⁹ bñficia q̃ catholi-
cis ⁊ obediẽtibus abſtulerant ſcienter recepe
runt ẽt aliũs bñficijs ſi q̃ habebãt ſuſpẽdunꝫ
nec dȝ quis ꝓ aliq̃ metu mortali pctõ ꝯſenti
re.ꝭ.de his q̃ vi me.ve.cã.ſi ſacris.xxij. qõ.v.
ita ne. ¶ Nedũ aũt ordinationes a ſchiſma-
ticis facte irrite ſunt imo ⁊ ſi ab excõicatis:
vel ab his qui reſignauerũt epatui.hi tñ oẽs
characterẽ recipiunt. ⁊ ſi ab hereticis ordi-
nati forent.dũmodo ordines in forma eccl. ꝯfe-
rãtur.vt.j.q.j.§.q̃uis.xxiiij.q.ſ.§.his autori-
tatibus.⁊ ꝟ ſiue ſciẽter ſiue ignorãter qs rece
perit. Bertrãdus dicit ꝓ tãto igitur dñr irri
te:qꝛ executione carẽt.i.q.ſ.ꝙ quidã.lȝ Io.fa
uẽtin⁹ alr cẽſerit:q̃ſi nõ recipiaꝫ character:
cũ extra eccleſiã collatũ ſit ſicut alleg.Gra.ſ.
q.ſ.§.opponitur. ¶ Sȝ falſum eſt cũ poſſit cũ
talib⁹ diſpẽſari q̃ ad executionẽ.nec egẽt alia
ordinatione.⁊ hec diſpẽſatio ſit circa ignorã
tes.nã ſciẽtes indigni ſunt.ꝭ.de or.ab epõ.c.
ij.⁊.ix.q.ſ.c.j.ij.⁊.iij.⁊ de hoc.ſ.q.ſ.dñs decla-
rauit. ¶ Qð aũt excõicatus ꝯferat ordines ꝓ
batur.ꝭ.de or.ab epõ.c.ij.ad ꝟ. ⁊ vide qð no.
ꝭ.de ſi.§.qua pena.ver.ſuſpẽſus.⁊ ſe. Sȝ di-
ſpenſatio fieri dȝ ex certa ſcia.vt.lj.diſ.qui in
aliq̃.ꝭ.de cle.cõiu.diuerſis.lxxj.diſ.q̃cũq̃.⁊ ex
cã.vt.lj.di.clerico iacẽte.lv.di.priſcis.xvj.q.ſ
cũ pro vtilitate.⁊ ab eo q̃ hȝ ptãtem diſpen-
ſandi:vt ꝓbatur.ſ.e.frnitati. Sȝ qs eſt ille q̃
in hoc caſu diſpenſare põt:dñt quidã ꝙ epũs
ar.ꝭ.ꝑxi.c.cũ em̃ papa ibi nõ recipiat diſpẽ
ſationeȝ cõceſſiſſe vr alijs.ꝭ.de prebẽ.graue.
ſ.de ſen.exc.nuꝑ. ¶ Alij dicunt ꝙ ad ſolũ pa
pam ꝑtinet.arg.ꝭ.de hereti.excõicamus.ſ.§.
ſane qꝛ cum ordinatis in apoſtaſia alius di-
ſpenſare põt.vt.ſ.ti.ſ.c.fi. ¶ Ego diſ.vtrũ ſciẽ
ter recepit qs ordinẽ a ſchiſmatico vel here-
tico vel excõicato:⁊ tunc ſolus papa diſpen-
ſat vel ignorantia duct⁹ ꝓbabili ⁊ nõ ſupia:
⁊ tunc ꝑ diſcretũ prelatũ cũ eo poterit diſpẽ-
ſari:qꝛ ⁊ ordinati ab hereticis diſpẽſatiue ad
mittũtur in ordinib⁹.vt no.ꝭ.de here.§.qñ ⁊
qualr.⁊ hec diſ.probaꝫ.ꝭ.de or.ab epõ q̃ reſi
gna.epi.c.j.⁊.ij. Sed ſi q̃ratur de epatu:ſolus
papa diſpenſat. vt.ꝭ.de cle.quia diligentia.
¶ Sunt tñ ⁊ aliq̃ caſus in quibus nõ põt di
ſpẽſare niſi papa.qð dic vt no.ꝭ.de tẽp. or.§.
et a quo.ver.dicas ḡ ꝯſe.⁊.ſ.de peni.ſub rub.
de diſpẽſa.§.quis poſſit diſpenſare. ¶ Mirũ
tñ apparet ꝙ taliter ordinat⁹ recipiat chara
cterem.depoſit⁹ em̃ qualr dare poterit quod
non hȝ vel excõicat⁹ vel heretic⁹,vel ſchiſma
ticus ꝯ.ſ.q.vij.daibertũ.ꝭ.de iure pa.ꝙ aũt.ꝭ
de conſue.c.q̃to.in fi.ff.de offi.ꝓconſul.l.iiij.
§.antepe.ꝟñ.q̃tũcunq̃ deponatur vel excõi
cetur:vel ẽt renũciet dignitati ⁊ ordini: cha-
racteri tñ ordinis epalis ſemel impꝛeſſo renun
ciare nõ põt.arg.ff.de offi.preſi.legat⁹. et de
pactis.ius agnationis.⁊.C.de pa.po.abdica
tio.⁊ iõ cum illo charactere ſemꝑ remanent
aliq̃ reliquie ordis ſicut dr ð illo q̃ cedit actio
nes.ff.de peculio.qs ḡ caſus.⁊ ꝓ ſocio.l.ij. et
iij.⁊.C.de noua.l.iij.hec eniȝ incorꝑalia talis
nature ſunt ꝙ pñt in aliũ trãſferri: ⁊ nihilo-
minus retineri ſicut doctor transfert ſciam ī
ſcholarẽ ⁊ eaȝ nihilomin⁹ retinet.vñ nõ det
talis ordinans qð nõ hȝ ſed poti⁹ qð hȝ: ſcȝ
characterẽ:nõ tñ efficacẽ transfert:qꝛ nec effi
cacem hȝ.⁊ iõ quo ad executionẽ neceſſaria
eſt diſpẽſatio:qꝛ nudus character trãſfertur
ſed per diſpẽſationẽ calorẽ ſumit ⁊ viuificaꝫ
ſic ⁊ electio nuda veſtiꝫ ꝑ publicationẽ.ꝭ.de
ele.publicato.⁊ pacta nuda veſtiũtur.vt no.
ꝭ.de pac.§.q̃ ſint diuiſiones ſub.§.ſuꝑeſt.xſi.
veſtiꝫ aũt pactuȝ ⁊ ſequẽ.nã ⁊ aliqñ trãſfert
qs actiones vel defenſiones efficaces in aliũ
⁊ tñ penes ſe inefficaces eſſent. vt.ff.de fide-
iuſ.cũ is.de noua.⁊ delegat.doli.ſic ⁊ aliqui
ſunt q̃ honeſte viuũt ſuſtentati bñficio q̃ ab
alio detẽto forſitã ali⁹ eſuriet.vñ vulgariter

di nescit hō stult⁹ siue prauus de q̄ viuit discret⁹ siue prob⁹. non mireris ergo si character iste transfertur a deposito ⁊ nihilomin⁹ remaneat penes ip̄z ¶ Iste em̄ character sp̄ualis ē ⁊ inuisibilr spū sancto coopera̅te cōfertur p impositionē manuum factam iuxta ritum ab ap̄lis introductū.s.petro Iac. ⁊ Ioā qn̄ miserūt Pau.⁊ Barnabā ad predicandū.vt.lxv.di. §.porro.lxxv.disti.ꝙ dic.S. de sacra vnct.c.vnico.§.j. ⁊ de sacra.nō iteran.c.vlti.⁊ de bapt. maiores.§.item quare.⁊.§.vlt. ⁊ ca.debitum. ¶ Est aūt alius character corpore⁹ ⁊ inuisibilis.s.coctura ferri candentis:q̄ furum facici imprimitur: de hoc S.ne cle.vel mo. sententiam.et J.de cri.fal;ad audientiam: Sȝ cum iste corporeus semel admissus nunq̄ amittatur:imo si delere crederes eum poti⁹ augmentares multominus deleri pōt primus cum sp̄ualis sit: vt S.de diuor.q̄to.§.ij.⁊.S.de trāsla.epi.inter corporalia.rn̄sio.j. transfertur igitur in casibus premissis character inefficax ⁊ q̄si mortuus:sed p dispēsationem viuificatur vt premisimus.

¶ Sic legitur de leena q̄ embrionem emittit.i.frustuȝ carnis.s.fetum formatum sine aīa sed postea p vlulatum in eum aīam infundit: dr autē embrio partus format⁹ in vtero anteq̄ aīa infundatur: ab e/ qd est sine/⁊ brion qd est mensura. ecōtra est de elephante: nam per duos annos partum deportat in vtero. ¶ Si queras q̄re leo mortuum siue non viuificatuȝ emittat fetum: elephans autē per duos annos suū in ventre deferat: rō redditur: q2 leo aīal est calide ⁊ sicce cōplexiōis: vn̄ si fetus in ventre viuificaretur pre nimio calore extingueretur. ⁊ ideo embrionem emittit elephans vero aīal est melancolicum ⁊ frigide cōplexionis: iō si cito pareret: paruȝ viuere posset ꝑȝ mgr̄um Ray. ¶ † Sic pȝ ꝙ schismatic⁹ confert ecclesiastica sacramenta. et de hac materia inuenies plene no.S.de temp.ordi.§. et a quo.ver. hec igitur sit fides sua.deposit⁹ etiam conficit:s̄m Goffr.vt ibi no.⁊ nō conficit s̄m eundem.vt no J.de cle.ex mini.§.j.ver. sed nunquid depositus.⁊ seq. dic vt ibi not. ¶ In summa no.q⁹ schismatici cum vestimentis sacerdotalibus benedictis, ⁊ in altaribus consecratis celebrauerint non propter hoc erit benedictio vel consecratio iteranda. vt.S.de sacra.non iteran.c.ij. ¶ Item not. qd ecclesia schismatica ex quo conuersa est ⁊ recōciliata oīa iura sua recupare dȝ.S. de ele. quia diligētia.⁊ de maio.⁊ obe.inter q̄tuor. in fi.xv.q.vj.iuratos.c.nos sctōrū. ¶ Schismaticus aūt volens redire ad vnitatem ecclesie admittitur. Sed ad mandatum ep̄i satisfacere tenetur:⁊ dȝ recipi cum manus impositione vt accipiat sp̄m sanctū qui extra ecclesiam nō est nec dari pōt.xxiij.q.j.dicim⁹. et ca.pudenda.⁊ cap.schisma. ¶ Sed et si q̄s reconciliatus dicat secum circa ordinem misericorditer dispensatum hoc tenetur probare s̄m ea q̄ not.S.eo.§ nedum aūt.vers.ad fin. ibi sed dispensatio fieri debet ⁊c.et versic.seq. qui incipit sed quis est ille.

a ¶ Quid sit apostasia. adde doc.i rub.eo.tit. gl.in.c.ex parte. de tēp.ord.c.j et fin.⁊ ibi doct.de as po.gl.in.c. consuluit. de re.gl.in c.si.l.dist.

¶ De apostatis ⁊ iterantibus baptisma Rubrica.

1 Apostasia quid sit. Quot sunt apostasie species. 2.
3 Apostate qualiter puniantur. Et recipiens ordinem sacrum in apostasia/an sit excōmunicatus. 4.
5 Pena que sit iterantium baptisma.

Quoniam heretici & schismatici de quibus autor premisit in apostasiam cadunt: ideo apponit de apostatis annectens de iterantibus baptisma: dicamus igitur. ¶ Quid sit apostasia. ¶ Quot species apostasie. ¶ Qualiter puniantur apostate. ¶ Que sit pena iterantium baptisma.

1 Quid sit apostasia. †a Et q̄dē temerarius recessus a statu fidei obedientie vel religionis quam quis professus est se tenere. et dicitur apostasia quasi post stat⁹: id est retrogradatus status: ideo apostasia est retrostatio vel retrogradatio. vnde apostata dicitur q̄si retrostans. vt.xxvj.questio.vlti. non obseruantis. is non est aptus regno dei cum ad aratrum manum posuerit/⁊ respiciat retro: vt xxij.q̄ōne.j.sancimus. et supra de voto magne.§ primo.

2 Quot † species apostasie. Et quidem tres: scȝ perfidie inobedientie et

Irregularitatis. ¶ Apoſtaſia perfidie dicitur
qua quis peruertitur ⁊ recedit a fide ſicut Iu=
lia.apoſtata.de hac.ij.q.vij.nō poteſt. ¶ Et
ſcias q̄d ſi quis iudeus ad fidem noſtrā ſpon
tanee cōuertatur:cogitur dimittere rit⁹ ſuos
vt.ſ.de conſtit.tranſlato:qꝛ maledict⁹ homo
qui terrā dñi duabus vijs ingreditur necdꝫ
quis veſte indui lana linoq; contexta. vt.ſ.d
ele.cū cām q̄.melius eſt etiā.i.minus malum
eſt viam dñi nō cognoſcere q̄ poſt cognitam
retroire.vt.j.eo.quidam. ¶ Sed apoſtaſia in
obedientie dr:qua quis preceptū maioris ſui
tranſgreditur ſpontanea voluntate:vt adam
et eua:⁊ qui ſacris nolunt canonib⁹ obedire
vt.ſ.de maio.⁊ obe.ſi quis.⁊.c.illud.ij.q̄ō.vij.
alieni.iij.q.iiij alieni.⁊ de hac no.ſ.titu.pri.
§.j.ver.dicitur.⁊ ſeq. ¶ Itē apoſtaſia irregu c
laritatis eſt:qꝛ quis a ſtatu aſſumpte religio
nis ⁊ profeſſe vel a ſacris ordinibus recedit: d
et tanq̄ laicus conuerſatur vel habitu poſt=
poſito tanq̄ clericus ſecularis: vt monach⁹
clericus conuerſus de qualibet iſtarū habes
l.diſt c.ſi.xlvij.diſt.quātum.lꝫ.xvj.q.j.legi.iij
q.iiij.btūs.fit ergo hoc plurib⁹ modis dimit=
tendo tonſuram:vxorē accipiendo ex quo is
qui ꝯſtit eſt in ſacris:q̄d dic vt not.ſ.qui cle.
vel vo.§.quis clericus veſtem religionis ab=
ijciendo ad ſeculū redeundo. vt.ſ.de vi.⁊ ho.
cle.ex lrīs.j.de excō.in audientiā. et.c.ppen=
dimus.xx.q.iij.c.ij.et.iij.xxvij.q.j.oēs.j.c.c.j.
et.c.quidam. ⁊.c.pe.⁊ vlti.

3 Qualiter † puniantur apo=
ſtate.[a] Si ſit apoſtaſia perfidie tanq̄ infa=
mes oīno repelluntur.ij.q.vij.non pōt.vj.q.j.
infames.⁊ de cōſe.di iiij celebritatē. ⁊ accu=
ſari pñt perpetuo p̄ libellum ⁊ ſine libello et
viuente apoſtata non tollitur accuſatio tpe:
eo tñ mortuo tollitur q̄nquennio.⁊ inchoari
pōt poſt mortē:ſicut in crimine leſe maieſ. et
confiſcātur apoſtatarū bona niſi habeant li
beros vel cognatos:vt.C.eo.l.j.⁊.ij.⁊.l.apoſta
tarum.de his bonis.dic vt not.ſ.de here.§.q̄
pena feriatur.ver.quo aūt ad penas.et ſequen.
¶ Alieni eñi ſunt apoſtate a teſtamentis ⁊ te
b ſtimonijs.[b] nec in ſtatū priſtinū reuertuntur
etiam acta pnīa: q̄d intelligas quo ad indi=
gnationem principis non quo ad ſaluationē
qꝛ eccleſia nulli claudit gremiūꝫ:vt not.ſ.de
hereti.§.qn̄ ⁊ qualiter. ¶ Expellerētur autē
de ciuitate niſi qꝛ pena maior viſa eſt impa=
torꝫ verſari inter hoīes ⁊ hoīm carcere ſuffra=
gijs.vt.C.eo.hi qui ſanctam. ¶ Sed vbi apo
ſtate clerici ſunt ne predicatione ſua falſa in
gregem dñicum contagionem generent ex=
pelluntur de ciuitate ſicut oēs heretici.vt.C.
de ſum.trini.⁊ fi.ca.l.ij.C.eo.l.vltima.ſic ouis
morbida eijcitur ab ouili, ne inficiat ſanas
oues.ſupra de ſtat.mo.ea que
§.ij.⁊ breuiter cum tales here
tici ſint:§.patet in his que no
ſupra eod.§.proxi.verſi.primo
de pena iſtorum.dic vt not.ſu
pra de here.§.qua pena.
¶ Si vero ſit apoſtata inobe=
dientie infamis efficitur durā=
te apoſtaſia ⁊ a teſtimōio repel
litur:⁊ excōicatur.iij.queſ.iiij.
ſi quis a ſuo.xj.q̄ō.iij.ſi autem
nobis.⁊ ſi non reſipuerit degra
datur.vt in ſeq.verſic. ⁊ iunge
quod not.ſupra de maio. et o=
bed.§.finali.
¶ Q̄d ſi fuerit apoſtaſia irre= b
c gularitatis[c] ea durante ab ac
cuſatione ⁊ teſtimonio repellitur
d ⁊ infamis eſt[d] ipſo iure.ij. que
ſtione ſeptima.alieni.iij. queſ.
iiij beatus.⁊.ca.ſi quis.nec ad
dignitatem eligi poteſt.xvj.q̄=
ſtio.prima.legi.et clericus ad
monitus ſi ſe non correxerit de= c
ponendus eſt.xxij.queſtio.iiij
ſine ornatu.et capit.precipim⁹
xj.queſtio.iij.ſi autem.⁊ duo=
bus.capit.ſequent.Item caret
priuilegio clericali.vt infra.e.
capi.primo. ¶ Hec locum ha=
bent ſi conſtet de apoſtaſia.Sꝫ
et ſi quis fuerit de hac graui=
ter infamatus deficiēte proba=
tione ad purgationem preſtā=
dam eſt cenſura eccleſiaſtica d
cohercend⁹. vt.j.e.tue.ſic infra
de purga.cano.accedens.ſ. de
proba.ad noſtram.⁊ cap.ſicut.
¶ Sed ⁊ ex quo de apoſtaſia
conſtiterit ⁊ minis ⁊ blandimē
tis non poteſt induci ad male
dimiſſum habitum reſumen=
duꝫ:poteſt ſub graui cuſtodia
carcerari:ita q̄ ſibi vita miſe=
ra reſeruetur:⁊ ſic teneatur q̄=
uſq; a tanta nequitia reſipi=
ſcat.vt infra eodem. a nobis.et
ſic oderunt peccare boni virtu
tis amore:oderunt peccare ma
li formidine pene.ff.de iuſti.et
iur l j.ū.q.j.ſi peccauerit. xiiij.
q.vi.ſi res.xxvij.q̄ō.j.c.vlti.ſ.d
tempo.ordi.capitu.vlti.xlv.di
ſtin.qui ſincera.xxiij.queſ.i:ij.
dꝫ homo. ideo etiam reſeruatur
ſibi vita:vt vitā ſibi penaꝫ eſti=
met.ſic in crimine leſe maieſt.
ſupra titul.j.vergentis.lxxiiij.

a ¶ Qualiter
puniātur.
Adde glo.
in.ca.ſi.de
regu.et ibi
Car.3a in
vij.q.gl.in
c.tue frā ni=
tati.d apo
ſta.⁊ in ex
trauagāti
bñdicti in=
cipien.pa=
ſtor bon⁹.

b ¶ Et teſti=
monijs.
Adde tex.
in.c.btūs.
iij.q.iiij. et
per doc.in
c.j de apo
ſta.

c ¶ Apoſta=
ſia irregu=
laritatis.
adde an a=
poſtata ſit
irregular.
vide p dñꝫ
in.c.j.in.ij.
no.de tēp.
ord.lib.vj.

d ¶ Et infa=
mis eſt.ad
de tex.in.c.
īfames.vj.
q.j c.ſi q̄s.
a ſuo.iij.q.
iiij.gl.i vſ.
apoſtate.i
c.j.de tēp.
or.li.vj.⁊ p
Io.d ana.
in rubr.de
apo.et di=
cit.s.tho.
ij.ij. queſt.
clxxxvi.ar
gu.ſi nōta
les efficiū
tur peſſimi

di.quorũdã. ¶ Sic et clericus
vxorẽ ſuã ligare põt:ſi cũ alio
deliquerit vt pena docẽte reſi=
piſcat.xxxiij. queſtione.ij. pla=
cuit. ¶ Sed ⁊ ſi monach⁹ apo
ſtata in apoſtaſia ordinẽ ſacrũ
receperit: ꝗtũcunqꝫ recõciliet
abbati et pniam egerit non tñ
põt abſqꝫ diſpẽſatione ſe. apo.
miniſtrare ĩ ordie ſic ſuſcepto.
vt.j.eo.c.vlt. ſecus ſi tranſiens
ad aliã religionẽ ibidẽ ordinet
in preſbyterũ. vt.ś. de tẽpo.or.
a ex parte. Sunt ⁊ alij caſus[a] in
qb⁹ nõ põt diſpenſare niſi pa=
pa: quos no.ś.de tẽp.ord.§.⁊ a
quo.⁊.j.de peni.ſub rub.de di=
ſpẽſatio.§.quis põt diſpẽſare.
4 ſub.§.ſunt aũt caſus. ¶ † Sed
nunqd talis eſt excõicatus di=
cunt quidã qđ ſic; ideo dicũt ꝑ
falſis refutandus eſt. iij.q.iiij.
beatus.⁊.j.de ſent.cum non ab
hoie.§.ij.ś de vi ⁊ ho.cle.c.vlt.
⁊.j.e.c.j. ¶ Sed dic ꝙ refutan=
dus eſt in accuſatione et teſti=
monio.⁊ ſic intellige ꝙ premiſ
ſa trina monitione nudat pri=
uilegio clericali.vt.j.de; ſen.ex
cõi.in audiẽtia.⁊.c. ꝯtingit.eſt
tñ excõicandus nõ excõicatus
vt.j eo. tuc.ś.de regula.c. vlti.
xxvij q.j.oẽs.⁊.c.⁊ qr. Sed ho=
die religioſus relinquens ha=
bitũ excõicatus eſt ipõ iure.vt
in aut. d. n. extra ne cleri. vel
mo.grauius. ¶ Licet aũt mo=
nachus vel monacha pluries
exierit mõaſteriũ abbas tñ co=
gendus eſt eum volentẽ reuer=
ti recipere. vt.xxvij.q.j. perue=
nit.⁊ ca.nec; aliqua.⁊.c.qr.xvj.
q.j.quidã monachi.qđ ⁊ intel=
lige ſm determinationẽ. ca.de
regula.c.pe. ¶ Sed ſi primum
monaſteriũ ſit de diſſolutione
ſuſpectũ tũc cũ oĩbus bonis q̃
primo monaſterio obtulit de=
trudẽdus eſt in monaſterio ar
ctiori.vt. xxviij.q.j. et qua mo=
nacharũ.et.c. ſi quis rapuerit.
ſed ſm monaſteriũ non habe=
bit bona niſi quo ad vſumfru=
ctum tantum in vita detruſi.
xvj.q.vj.de elapſis. ideoqꝫ ipſo
mortuo redibunt ad primum b
monaſteriũ ſic.C.de epiſ.⁊ cle.
raptores, ſicqꝫ delictã perſone
ĩn detrimentũ monaſterij non redũdat: quia
in vita detruſi onera perſone non ſubit .nec
ob.qđ forte redditus bonorũ ad onera plu=
rium perſonarũ ſufficiun: qr ⁊ poſſet eſſe qđ
non ſufficerent.lex aũt debet eſſe cõis.iiij.di.
erit aũt lex. hoc tñ intellige ſm diſt.quã not.
ś.de cle.cõiu.§.⁊ in quo releuat.ver. ſolutio.
⁊ ſe. ¶ Uerũ in clerico aliud eſt.nam ſecula=
ris clericus ſtatim poſtꝗ deliquit põt depo
ni.xlviij.diſt.qm multa. ¶ Quid ſi clericus q̃
primã tm tonſuram accepit ipam dimiſerit
nunquid eſt cogendus ad ipſam reaſſumen=
dam: ſic. nam per primã tonſuram clericalis
ordo confert.ś.de eta.et qua.cum contingat
talis ergo clericus eſt. xxj.diſtin. cleros.hiij.
diſt.ex antiquis.ergo cõpellendus ad tonſu
ram male dimiſſam deferendã.ś.de vi. ⁊ ho.
cle.ſi quis ex clericis. xx q.iij eos. ſm Goffr.
qđ intelligas niſi vxorẽ duxerit vel aliud in=
terueniat. ¶ Quid ſi ducat vxorem. dicunt
quidam qđ ſi corruptã vel ſcđam duxit non
cogit deferre tonſurã qr talis irreuocabili=
ter a clericatu receſſit. xxxij. diſt. ſeriatim.et
omne priuilegium amiſit.lxxxiiij.diſt.quiſ=
quis.ceterũ ſi virginẽ ducat compelli debet
preterꝗ in tribus caſibus. Primus eſt quã=
do clericus nullo modo vult retinere priuile
gium clericale. Secundus ſi ſine ſcandalo
vxoris non poteſt deferre tonſuram. Tertius
cum iuſta de cauſa expoſcit tonſurã luxu=
riari et habitũ transformari.ś. de cleri.con=
iug.Joãnes.ś.de vi.⁊ ho. cle.argu.ś.qđ me.
cau.c.j.ſm Hug.⁊ rai. ¶ Tu dic clericũ con=
iugatũ non eſſe cogendũ niſi ratione benefi=
cij eccleſiaſtici vt dicit illa decre. Jo. ad fi.ſi
tamen ſua ſponte deferat tonſuram ⁊ habi=
tum priuilegium retineat clericale: non quo
ad res: vt.ś.de vi.⁊ ho.cle.coniug.ex parte.⁊
ca.Joã. Sed quo ad perſonã.xvij.q.iiij.ſi qs
ſuadente. quod priuilegiũ indultũ eſt in fa=
uorem clericorum ⁊ odium laicorũ.j.de ſent,
excom.contingit.ij.j ¶ Quid ſi conſtitutus in
ſacris de facto ducat vxorem demum ad cle=
ricatum redeat nunquid poteſt cum tali eps
miſericorditer diſpenſare. non videtur.nam
clericus aſſumendo ſacrũ ordinem ⁊ votum
continentie ſolennizare videtur. xxxij. diſt.
ſeriatim.hoc ſi poſtea contrahat et vxorem
cognoſcat magis delinquit votũ ſolẽne vio=
lando ꝗ ſi adulteriũ cõmitteret. argu.xxvij.
q.j.mulieres.et.c.ſe. Sed eps non poteſt di=
ſpenſare ſuper adulteriũ.ś.de iudi.at ſi cle=
rici.§. de adulterijs ergo nec in iſto. tu tñ dic
contra vt expreſſim probatur.ś. de cle.con=
iug.ſane ſacerdotes. Sed cui acquirit mo=
b nachus fugitiuus[b].ſuo monaſterio ſicut et
ſeruus in fuga conſtitutus. xviij.q.ij. abba=
tes,ff.de acquiren. poſſeſ.l.j.§. per ſeruum.

a ¶ Sunt et
aliij caſus.
Adde glo.
in.§.niſi ri
gor.j.q.vij
ſpec.tit.de
diſpẽ.ſi .§.
diſpenſa.]

b ¶ Cui acq̃
rit mona=
ch⁹. Adde
doct.i.c.fi.
de re.⁊ an
et qñ mo=
nach⁹ fu=
gitiu⁹ de=
beat repe=
ti ⁊ reſti=
tui priori
mõaſterio
a q̃ receſſit
vide in .c.
ioãnes de
reg.et tex.
⁊ glo. in.c.
qdã.xvj.q
j.⁊ an mo=
nach⁹ qui
aufugit a
monaſte=
rio poſſit
capi ꝓpa
autorita=
te. vide p
bal. in l.j.
C. vbi qs
decur.

¶ Quid ſi talis ingrediatur ſm monaſteriū rite ꝛ canonice cuius erunt queſita tempore quo in fuga fuit: ſcđ: niſi aliud actum ſit. xvi q. vi. de elapſis. in auten. de ſan. epiſ. §. ſimoniacus. colla. v. et. xviij. q. i. capi. vnico.

¶ Quid ſi ſine licentia abbatis ſecūdum monaſterium ingreſſus fuerit: ſi priſtinū monaſteriū ipſum vagabundū neglexerit cēdūt bona queſita ſcđo monaſterio: qꝛ primum monaſteriū ipſm ꝓ derelicto habuit. ideoqꝫ ei nō acquiſiuit. ſicut dꝛ in ſeruo pro derelicto habito qui priori dño non acquirit. C. de la. lib. toll. l. vnica. §. ſancimus. ſed apprehendenti eum. ff. de ſtip. ſeruo. quod ſeruus. certū ſi primum monaſterium nō neglexerit: ſed vacabundum repetijt: primo monaſterio acquiſiuit. in auten. de ſan. epi. §. ſi vero monachus: ſm Goffre. dic vt not. j. titu. j. §. fi. verſ. fina.

¶ Quid ſi fugitiuus reductꝰ in monaſteriū nolit reaſſumere habitum. rñ. debet ſub graui cuſtodia incarcerari. j. co. a nobis.

5 Que ſit pena † iterantium

a baptiſma[a]. Et quidem ſm canones clerici deponendi ſunt. arg. de con. diſ. iiij. eos quos. et ca. quibus. laici vero excōicandi et pena plectendi grauiori vt ibi nec poſſunt ordinari. l. diſt. qui in aliquo. j. q. vij. qui in qualibet. vnde nec acolitus qui miniſterium ꝑbuit capellano rebaptizanti fratrē ſuum vſus inſano ſortilegarum mulierum cōſilio vt ab infirmitate graui liberaret ſi publicum ſit nō pōt ad vlteriores ordines promoueri: niſi intret religionē cuius fauore cum eo diſpenſetur. Sed ſi occultum ſit ꝛ ageret pnīam promoueri pōt vt releuetur in totum pretextu etatꝭ tenere vel fraterne ſalutis. vt. j. co. c. ex lrarū.

¶ Scđm legem āt cū reiteratio baptiſmi ſit quedā ſpecies hereſis: imponitur pena baptizanti ꝛ rebaptizato qui dolo malo fecerīt id eſt ſcientes prohibitum. aliter non intelligerentur doloſi. C. e. l. ij. vltimi ſupplicij. qđ mortē interpretamur. ff. de pe. vltimū. C. ad. l. cor. de ſic. l. j. ¶ Ep̄s autem ſacerdotio ſpoliatur. vt. C. ne ſanctū bapti. reite. l. j. Sed ſcđm azo. ideo nō excuſabitur a pena mortis: imo grauiori pena afficiendus eſt: cum in officio ſibi deputato peccauerit. in quo plurimū honoris ſibi extiterat collatum. vt. C. de epiſc. et cleri. preſbyteri. ꝛ. ff. de capt. ꝛ poſtli. reuer. l. iij. §. in bello. ꝛ ar. ꝫ. ti. ij. excōicamus itaqꝫ. §. ſi vero clericus. alias dicatur nobilitati parcendum. vt. C. de peni. decurionū. ſupra de officiī. deleg. paſtoralis. xl. diſt. homo chriſtianus. Sed contra. ꝫ. de iu. at ſi clerici ꝑ quam dicas ſufficere penā depoſitionis. ¶ Hoc qñ certum eſt aliquem baptizatum fore. Secus ſi dubitetur quod dic vt not. ꝫ. de baptiſmo. §. finali. verſi. ſed ſi dubitetur.

¶ Item hec vera ſunt: quando perfecte baptizatus erat: ſin aūt erat cathecuminus vel cathezizatus ſeu initiatus a miniſterijs orthodoxorū: ꝛ poſtea ſm morem hereticorum rebaptizatus ſeu baptizatus fuerit imponitur baptizanti ꝛ baptizato pena exilij. ꝛ. x. li. auri. vt. C. ne ſanc bapt. l. vltima.

¶ Queri conſueuit an in reiteratione baptiſmi character recipiatur. ꝛ dixerunt quidam ꝙ ſic. ꝛ idem in reiteratione ordinis alias per reiterationem male ꝛ improprie diceretur iniuria fieri ſacramento ꝙ tamen dicitur. j. co. ex literarū. j. q. j. ꝙ quidam. de con. diſt. iiij. oſtenditur. Item quia ꝛ actus qui effectū non haberet non induceret irregularitatem. Nam et alias non preſtat impedimentum qđ de iure non ſortitur effectum. ſupra de deſpō. impu. litera. et capitulo acceſſit.

¶ Tu tamen dic ꝙ character non iteratur. lxviij. diſtinc. §. qđ ergo conſecratur. ꝛ caſualiter preſtatur impedimentum qđ de iure non ſortitur effectum. vt patet ſupra de bigamis. nuper. ꝛ capitulo finali. ſupra de ſponſa. ad audientiam. quod etiam dicitur in hoc caſu iniuriam fieri ſacramento per reiterationem ad intentionem reiterantium non ad veritatē refertur.

a ¶ Reiterātium baptiſma. Adde Jo. de ana. in capit. ij. in ij. column. de apoſta.

¶ De his qui filios occiderūt ¶ Rubrica.

1 Pena legis pompeie de paricidijs in quibus locū habeat. Et que ſit eius pena. 2 Parentibus ad quorum latus filij ſuffocati reperiuntur quādo et qualis penitētia ipanaꝛ.

Poſt illa crimina que in deū principaliter cōmittuntur: reſtat videre de his q̄ in hominem ꝛ nihilominus in deum. Sed ꝛ quia inter hec homicidium grauius reputatur:

de ipſo dicēdū eſt verū qꝛ oīa homicidia excedit pricidiū vł ſtricidiū ⁊ qm᷑ reputat̄ de ipſo ꝑmittit autoꝛ apponēs rubꝛ. de his q̄ filios occiderīt. ⁊ qꝛ tales ſcidunt in. l. pompeie. de paricidiis videamus. In quib᷒ caſibus pena. l. pompeie. de paricidiis locum habeat. ¶ Que ſit eius pena. ¶ Quando et qualis penitentia imponatur parentibus quorum filii ad lat᷒ ſuffocati reperiuntur.

1 In quibus caſibus pena legis pompeie de paricidiis locum habeat? Et quidē locum habet / vbi quis occidit parentem / vel aliquem filiorum. nam aſcendentibus ⁊ deſcendentibus in infinitum locū habet: et nomine parētum omnes aſcendentes. nomine vero filiorum omnes deſcendentes: continentur. vt. ff. de in ius vo. quicunqꝫ. §. vltim. ⁊ lege ſi hac. §. liberos. ¶ Sed ⁊ in collateralibus quibuſdam locum habet vt in fratre patrueli vel cōſobꝛino. et in pꝛoximioꝛibus eius ⁊ in affinibus quibuſdaꝫ dicitur: ſcilicet vxoꝛe viro nuru genero vitrico priuigno ſocero patrono. vt. ff. eod. l. pꝛima et lege ſed ſciendum. ¶ Sed et qui pꝛeſtiterunt opem eadem. lege tenentur: ⁊ etiam durius puniuntur ꝙ ſi ipſimet hoc cōmiſiſſent quod eſt notandum. vt. ff. eod. vtrum. ⁊ l. ſi ſciente. ¶ Sed et ſi quis venenū emerit vt patri daret: ꝙuis non dederit eadem. l. tenetur. frater autem eius qui totum cognouerit: ſed patri non indicauerat relegandus eſt medicus vltimo ſupplicio affligendus. Eadem etiam lege tenetur pater qui in venenatione filium ſuum occidit / ⁊ qui nouercam adulterauit. ¶ Sed in hoc caſu depoꝛtatur tantum pater. quia magis moꝛe latronis ꝙ iure patris eum interfecerit. Nam patria poteſtas in pietate debet conſiſtere: non in atrocitate. vt. ff. eod. l. pꝛima. in fi. et. ꝗ. et. l. diuus. nec ob. pꝛedictis qđ dꝛ. ff. e. l. pe. q̄ alias pſonas occiderit preter patrem et matrem / auum ⁊ auiam capitis pena aut vltimo ſupplicio plectuntur qđ enim dicit pꝛeter patrem ⁊c ſubaudi vel ſimiles. Uel dic illos ſolos verbis ⁊ ſententia. l. pompeie contineri. Sed ⁊ alii multi continētur ſententia. vt. d. l. ſed ſciendum. vel poteſt aliter intelligi. vt ſtatim dicam. infra eodē. §. ſeq. verſi. imo hoc ideo dicit.

¶ Que ſit eius pena. Adde doc. in rub. eod. titu.

2 Que ſit † eius pena. [a] Et certe vt patricida virgis ſanguineis verberatus in eculeo. id ē ſacco coꝛii cocti inſutus cum cane gallo gallinaceo id eſt, cappone iuxta vulgare. ⁊ cuꝫ vipera et ſimia in pꝛofundundum maris iacetur. vel in amnem pꝛoximum iuxta ritum regionis: vt omnium elementoꝛum vſu viu᷒ carere incipiat. ⁊ ei celuꝫ ſuperſtiti terra moꝛtuo auferatur. Sed ſi mare vel amnis pꝛoximus non inuenitur beſtiis ſubiicitur: vt hic pꝛobatur. C. eo. l. vnica. ⁊ ff. eod. l. penulti. ¶ Et notanduꝫ eſt quod nulla alia pena imponi debet. vt. C. eod. l. vnica. ⁊ ideo mirabile eſt quod dicit l. ff. eod. l. pꝛima. locum habere l. coꝛ. de ſic. ſed dic locum habet quod reus ea tenetur: ſed non accuſatur: vel dic illud imitandum eſſe: vel locum habet: quia vtrobiqꝫ imponitur capitalis pena ſecūdum Azo. Imo hoc ideo dicit quia aliqui pꝛedictoꝛum tenentur hac. l. aliqui. l. coꝛ. de ſicca. vt ſupra not. pꝛoxi. §. verſi. ſed et ſi quis. nec ob. ff. eod. ſed ſciendum. dico enim ꝙ hi qui. l. coꝛ. de ſic. accuſantur ⁊ puniuntur ſententia huius. l. continentur: quia moꝛiuntur ſicut et iſti: leꝫ non eodem modo: ⁊ ſic non verbis ſed rebus inſpectis eadem. l. puniuntur: ſcꝫ vltimo ſupplicio. C. cōia de le. l. iii. in fin. ſed hoc expone vt inſtit de publi. iu. §. alia deniq̄. cum lex pꝛimafacie contradicere videatur.

3 Quando † & qualis penitētia imponatur parentibus quoꝛum filii ſuffocati ad latus reperiuntur. Et certe aut certū eſt ꝙ ipſimet interfecerunt ſcienter diabolo inſtigante / ⁊ ſic imponenda eſt pena maioꝛ ⁊ grauioꝛ ꝙ pꝛo alio homicidio ar. in ſuperioribus ⁊. ſ. de homicidio. cū iuramento de peni. diſti. j. aut facta. ¶ In hoc tn̄ caſu marit᷒ vxoꝛē recuperat quā coactus abiurauerat. ⁊ ipſa pn̄iam agit ſm̄ arbitrium epi: ita ꝙ ſi alios hꝫ filios ipſos poſſit pacifice gubernare: vt. ſ. eo. intelleximus. ¶ Sꝫ ſi maritū non hꝫ inducenda eſt vt aliquā religioneꝫ intret ad qđ ſi induci nequerit: tuti᷒ eſt ei dare lniaꝫ nubendi in dn̄o vni ſoli: ⁊ ſi multos inhoneſtos admitteret amatoꝛes. vt. ſ. e. veniens. ſic ꝫ de conuer. coniug. veniens. ⁊ eſt hoc veruꝫ qn̄ timetur de incōtinentia. vt dixi alias ꝫ. vt.

not.§.de ſpō.ſub rub.de matri.§.q̄lr īpediāt ver.ſpōſate.⁊ de eo qui cogno.cōſan.vxo.ſue §.qd iuris ſit. ℭ Aut certū eſt q̄ non interfe-cerunt:nec in culpa ſunt:ſʒ caſu fortuito cō-tingit illud:⁊ tūc de ſtricto iure in nullo tenē tur.arg.J.de homi.ex lr̄is.Joā.⁊.c.vl.niſi ad cautelā velint penitere. qd̄ ſemper velle dn̄t ꝓpter duplicitatis ambiguum. ⁊ q: ex q̄ de periculo aie agitur eſt via tutior eligenda. ad hoc.xxiij.q.v.excōicatorum.xxxiiij.q.ij.in lectum nā ⁊ bonarū mentiū eſt ⁊c.vt.§.de ob ſer.ieiu.cōſilium.§.cū autē.⁊.v.diſ.ad ei9 ꝓo §.de ſpon.iuuenis.⁊ iō dr̄ q̄ nec debent parē tes oīno eſſe ſecuri de morte taliū quare ſem per precipiūtur penitere: vt.J.e. de infantib9 tn̄ in dubio p̄ſumitur qd̄ nō ex certa ſcīa/ſed potius ex incuria hoc puenerit. §. de p̄ſum. afferte.vn̄ ⁊ repentini caſus iniquitas p con iecturā materne pietatis emendāda eſt.C.de inoffi.teſta.ſi mr̄.nā quō pōt mr̄ filiū obliuiſ-ſci.ij.q.vj.ad romanā.ſed ⁊ oēm affectuʒ vin cit paternus.C. de cura.furi.l.j. in princip. Jdeo ſemꝑ aliquā pn̄iam debent agere velle q: ex quo agitur de periculo aie ſecurior via eligenda eſt.vt.§.no. ℭ Aut certum eſt q̄ nō adhibuerunt oēm diligentiā quā debuerūt. ⁊ ſic culpa preceſſit caſum : ⁊ tunc ſi grauis ſit culpa imponitur pn̄ia.v. vel.vij.annoruʒ ſm̄ arbitrium penitētiarij.l.diſ.ſi qua femia et.c.ſeq.Si quis ſponte occulta ſi occultum ſit publica ſi publicū ⁊ maior ſi in lectū ſuffo cetur q̄ꝫ in cunis. ⁊ maior ſacerdoti greco q̄ꝫ laico.vt.J.de peni.q̄ſitum.⁊ lʒ diſpenſetur q̄ ad eccleſiā per penitētiā que arbitraria eſt vt ibi.non tn̄ quo ad homicidiuʒ quod enorme dictum eſt ⁊ indiſpenſabile. l.diſt. miror.

ℭ Aut culpa que preceſſit caſum leuis fuit: ⁊ tunc imponitur pn̄ia trium annorum. Sʒ hoc intellige.J.eo.de infantibus.clerici ēt pa rentes ſi per induſtriā occiderint deponūtur. vt.J.de peni.queſitum.monendi etiā ſunt pa rentes quod tam tenellos ſecum in vno non collocent lecto ne negligentia qualibet inter ueniente comprimantur/ vel ſuffocentur. vt ij.queſti.v.conſuluiſti.

ℭ De infantib9 ⁊ languidis expoſitis.Rub.

Qualiter filij a parentibus inſtigāte diabolo proprijs manibus occidātur premiſimus §.nunc ponit qualr̄ interfeciſſe videantur ipſis expoſitis ⁊ alimētis denegatis.⁊ ſic videamus de infantib9 ⁊ languidis ſubaudi ēt maioribus.xxv.ann.tam filijs q̄ꝫ ſeruis ſeu libertis/ vel cuiuſuis conditionis expoſitis hic videamus. ℭ Apud quē filius morari debeat ⁊ nutriri diuortio fctō. ℭ Qui parentes alere teneātur. ℭ Quib9 exceptiōi bus filij ab alimentis repelli pn̄t. ℭ Quid iuris de infantibus ⁊ languidis expoſitis.

1 Apud † quem filius morari debeat aut nutriri diuortio facto. Et certe ſi filius ſit minor triennio regulariter verū eſt q̄ penes matrem dʒ manere:maior aūt triē nio penes patrē ſed iudex eſtimare dʒ apud quem cōmodius moretur. vt tn̄ poſt trienniū apud matrē expenſis patris alatur:vt.C.ſol. ma.l.j.⁊ de pa.po.nec filium. Un̄ q: hoc ad arbitrium iudicis ptinet minor triennio apd̄ patreʒ conuerſum educatur in fauorē fidei: ne mater que in iudaiſmo remanet:ad infide litatis errorem ipm̄ trahat.vt.§.de conuer.i fide.c.vlti.⁊ no.in ſum.eo.tit.§.quid iuris de prole.Hodie tn̄ diſ.diuor.facto vtrum pater preſtiterit diuortiū cām an mater. ſi pater p̄-ſtat expenſas matri filioruʒ q̄ non puenit ad ſcdas nuptias:apud quem filius nutrietur. ⁊ ſi pater nō ſit idoneus:pauperes filij a ma tre locuplete ſunt alendi queadmoduʒ egēs mater a filijs locupletibus eſt alēda.et quod dixi de patribus et filijs in aſcendentibus et deſcendentibus in infinituʒ extende q̄ ſi ma ter cauſam preſtiterit:tunc apud patrē alen di ſunt.ſubaudi expenſis matris etiaʒ ſi ma iores ſint triennio.vt hec omnia probantur/ in auē.vt liceat mr̄i ⁊ auie.§.illd̄ q̄ʒ.coll.viij

2 Qui parentes† alere teneātur. Pater ex ſuperioribus q̄ aſcendētes ad-inuicem dn̄t ſibi alimēta preſtare.certe ⁊ oīa onera inuicem ſufferre excepto ere alieno. vt ff.de li.agno.ſi quis alia liberis.§.non tātuʒ et.§.parens.hoc tn̄ ꝓuenit a natura ⁊ offi-cio iudicis expeditur:vt not.§.de offic.iu.§.j. ℭ Et tn̄ diſt.inter patrem ⁊ lineam paternā aſcendentem: ⁊ matrem ⁊ lineam maternaʒ aſcendentem.Nam pater ⁊ linea ſua ita de-mum tenetur ſi legitimus ſit:mater autem et linea ſua cogitur:etiam ſi vulgo conceperit. ℭ Jtem mater non cogitur alere filiū legiti-mum niſi patre ſuo:ſʒ filij ⁊ ſuperiorib9 de-ficientibus.certum eſt enim id quod filia pa rit non auo materno ſed paterno eidem one-ri eſſe.vt.ff.eod.ſi quis alia libe.§.vtrum.et.l. quemadmodum. ℭ Sed et mater poteſt ex-penſas a patre repetere/exceptis his que materno affectu erogaſſet:etiam ſi apud pa trem educaretur.vt dicta.l.ſi quis.§.ſi mater. ℭ Sunt et alie differentie in tempore.vt no. poteſt ex his que dixi ſupra proxi.§.

ℭ Quod autem dixi patrem ita demum te-neri ad alimenta filiorum ſi legitimus ſit ſe-cūdum legē intelligas.nam ſm̄ canones oēs tenentur ſiue legitimi/ſiue illegitimi.vt not. ſupra qui.fi.ſint le.§. an vtrūq̄ gen9 alatur.

3 ## Quibus † exceptionibus filij ab alimentis repelli pñt.

Et quidem his. ¶ Non teneor tibi preſtare alimẽta: qꝛ accuſaſti me. ¶ Vel qꝛ tibi põt ſufficere in alimẽtis vel ex bonis tuis vel ex artificio tuo. et hoc intelligas ſiue parentes agant cõtra filios vel econtra: vt. ff. e. ſi quis a lia liberis. §. ſed ꝛ filius. ꝛ. §. idẽ iudex eſtimare. ¶ Item ſi pater agat cõtra heredẽ extraneũ filij ſui repellit: niſi in ſumma egeſtate deductus fuerit. vt. d. l. ſi quis. §. item reſcriptũ. ¶ Sed nec diſtinguit in liberis vtrũ ſint in ptãte vel nõ vt. d. l. ſi quis. rñ. j. ¶ Vel dicit pater non teneor tibi: qꝛ non es filius meus. in quo caſu ſummatim debet iudex cognoſcere de filiatione. ꝛ ſi probet decernet alimenta preſtari alias nõ ſed ꝛ ſi iudex pnũciauerit ali oportere nõ preiudicat veritati. nec eñi pnunciat ipm filiũ ſed ali debere vt. d. l. ſi quis. §. ſi vel parens. ¶ Et eſt forte illa ratio: qꝛ ſup incidẽti qõne nõ ſit plena ſed ſemiplena examinatio alias ſi plena fieret preiudicaret vt. C. de or. cog. l. ij. ¶ Vel forte eſt illa ratio: qꝛ qñq; pater cogit alere etiã nõ filiũ ſuũ. nã ſi vxore denũciãte ſe pregnantẽ maritus denegauerit nõ vtiq; ſuus efficiet ille part⁹: ceterũ ſi eſſet ſatis. iniurioſum foret ſi qs longo tpe abeſſet ꝛ reuerſus vxorem pregnantẽ inueniret et idcirco reijceret. cogit tñ alimẽta preſtare donec ꝯſtet de filiatione ſicut dictũ eſt vt. ff. de lib. agno. l. j. §. idem iulianus ſcribit. ¶ Iudex etiam qui huic rei preeſt dꝫ iubere alimẽta preſtari pro modo facultatum vt. C. de alen. libe. l. ij. ꝛ ff. e. l. ſi qs. §. alimẽta. ſicut no. de pcuratiõe q̃ debet prelatis. ſ. de cenſi. §. ex qb⁹ cauſis. ꝛ. §. ꝛ qualiter. ¶ Et ſi alimẽta non preſtant: ex quo decretũ eſt captis pignoribus ꝛ diſtractis: is cui iniunctũ eſt alimenta preſtare ſatiſfacere cogitur. vt. ff. eo. ſi quis. ꝛ. §. ſi quis ex his.

4 ## Quid † iuris de infantibus ꝛ languidis expoſitis.

De hoc merito videndum eſt. exponũt eñi. i. extra ſe ponũt aliqui infantes lãguidos ante ecclias pietatis offõ. relegato vt alij eos vidẽtes pietate moti recolligant ꝛ educẽt. lxxxvij. diſt. ſi expoſitus. ꝛ exponunt filij ſerui ꝛ liberti. j. eo. c. vnico. eſt tñ diſt. inter infantes ꝛ languidos. ¶ Si eñi infans ſit ſeptẽnis ſiue paruus puer vt. C. de iure deli. ſi infanti. C. eo. l. ij. ꝛ vlti. exponat a patre ſciente dño vel patrono vel ignorante: ſed poſtea ratũ habẽte, filij ſui iuris officiuntur. ſerui coloni liberti aſcriptitij libertatem conſequuntur: ꝛ de ſuo ad voluntatẽ teſtari poſſunt: ꝛ ꝯtrahere ꝛ ſibi acquirere ꝛ omnia ſicut liberi agere vt plene habetur. C. eo. l. vlt. Videretur tamen qḋ pater capitalem penã pati deberet. vnde dicuntur filij ſanguinolẽti in rub. C. eo. de partibus qui filios diſtraxerunt. l. ij. qꝛ hoc crimen ſanguine expiandũ eſt: ad hoc. ff. de libe. agno. necare. lxxxvi. diſ. paſce. ideo dicitur pater hoc facere ex ploſo id eſt relegato officio pietatis paterne quaꝫ nulla vincere poteſt q̃diu habitat infra limites regni ſui vt not. ſ. de preſump. §. j. ver. alias perſone. ſm hoc intellige. j. eo. c. vnico. in prin. ꝛ ver. nam ꝛ hoc caſu. ¶ Si vero expoſitus ſit ab extraneo eo ignorãte nec ratũ habente dicit Hug. ꝙ conteſtatione publice facta in ecclia audit. j. x. dies quib⁹ elapſis ſi quis eum repetere vellet: tanq̃ homicida tenetur ꝛ diſtringit eccliaſtica ſeueritate. ſic intellexit. lxxxvij. di. c. vl. ¶ Fiet aũt hec ꝯteſtatio in epiſtola ꝯtinente vt quicũq; ius hꝫ in tali puero exeat et pbet et ſic filiũ recuperet ꝛ in loco pub. ponet. arg. v. q. j. quidã. in fi. ſm Goffr. ꝛ de ꝯſimili ꝯteſtatione legit. ff. de inſti. act. ſed ꝛ ſi pupillus. §. de q̃ palã. et ſeq. ¶ Poſt talẽ conteſtationẽ habitã elapſis. x. diebus nemo auditur vt dictũ eſt. qḋ poteſt exaudiri niſi iuſta cauſa abſentie vel ignorantie petentẽ excuſet ſcḋm tenorẽ decre. ſcꝫ qui mat. ac. poſ. c. vlti. ꝛ ideo dicit dictum ca. lxxxvij. diſt. c. ſi. calumniator extiterit. ꝛ ſic ſi audiuit conteſtationẽ et ſciebat vxorẽ enixã debet puerũ petere infra. x. dies. al’. videt expoſitionẽ ratã habere. ꝛ ſic nõ audit ſcḋm ea que no. ſ. proxi. ver. ¶ Hi eñi dies a tpe ſcientie cedere dñt. ar. ſ. de cõceſ. preb. qꝛ diuerſitatẽ. et de ſup. ne. prela. licet magiſter. et ſi ſit iuſto impedimẽto detentus is qui petere debuit reſtituẽdus videt ex generali clauſula ff. ex quib. cau. ma. in inte. reſti. l. j. Alij dñt ꝙ vtiles ſunt nec currũt niſi petẽs copiã experiundi habeat. ff. de edil. edic. cũ ſex. ff. de diuer. ꝛ tẽ. preſcri. l. j. ¶ Sed ꝛ ſi nulla cõteſtatio facta fuit vel etiã fuit facta: ſed pater vel dñs ignorauit in nullo preiudicat ei: multo min⁹ ſi inuito exponat. ꝛ ideo repetit infantem: ſed reſtituet impẽſas factas: niſi a fure repetat. ſic intellige. C. eo. l. j. ij. ꝛ. iij. Sed quo ad expenſas di. põt vtrũ facte ſint circa eruditionẽ pueri. ꝛ tales indiſtincte repetunt. C. eo. l. j. vel circa alimẽta ꝛ tunc ſubdi: quo aio facte ſunt. Vtrum voluerit de ſuo expendere vel hoc fecerit aio hũanitatis et pietatis ne periret. ꝛ ſic non põt vel põt repetere. arg. ff. de relt. ꝛ ſum. fu. ꝛ ſi qs. §. interdũ. Legiſte tñ diſt. quã feci de. x. diebus non hñt. ſed nec leges eorũ contradicũt. ꝛ ideo ꝙ ipſis. ll. omiſſum eſt non dꝫ omittere religio inſtruẽtis vt ff. de teſti. queſitũ ſcio. ¶ De languidis autẽ indi. dic ꝙ ſi pater vel dñs filiũ vel ſeruũ languidũ expoſuerit: cuiuſcunq; etatis ſit: ſola

nitur patria poteſtas ꝛ dñica: ꝛ efficitur ſui iuris ꝛ liber. Si em̄ eū in totū adiuuare non poterat ſaltē debuit eū in xenonē nutrire vel eo modo quo al's melius poterat adiuuare: ꝛ nō exponere vt.C.de lati.libe.tol.l.vnica.§. ſed ſcimus.ꝛ.J.eo.c.vnico.;ver.qđ ꝛ de p̄dictis. ¶ Quid ſi xenodochium nō inuenit̄ nec ipſum iuuare pōt.ꝛ ſic exponit eum ex neceſſitate ꝯpulſus dicas qđ ipſum repetere pōt qñcunq̄.C.eo.l.j.ꝛ hoc innuitur.J.e.c.vnico. vbi dicit relegato pietatis officio. ꝛ in fi. vbi dicit alimēta impie denegari:ꝛ in his caſib⁹ in quibus inuitus qs exponit hꝫ locū q̄ no. de conteſtatione.§.coḋ.ver. ſi vero expoſitus ſm Hoſt. ¶ Sed quid ſi dñs vel pater filium ſuum vel ſeruū maiorē infante non exponat ſed alimenta deneget hic vident̄ leges ꝛ doctores adinuicem ꝯtradicere. Scripſit enim Azo in ſumma ſua: qđ nō ſit liber:ſed habetur ꝑ derelicto.ꝛ ideo occupanti conceditur vt expreſſim legit̄.ff.ꝓ derelicto.l.vl. Sed ꝛ fecit vim in eo qđ dñs dixit in proxi.l. ancillā. fore patri reſtituēdā: ꝛ fruſtra: qꝛ ex quo ſeru⁹ habet̄ ꝓ derelicto nō efficit̄ liber nec ſibi acquirit. Sed ſi qs eū occupauerit: ſu⁹ ſit ꝛ acq̄rit ei ſtipulationē:vt.ff.de ſtip. ſeruoꝝ. q̄ ſeruus.ff.de noxa.ſi ſeru⁹. patet igit̄ q̄ talis nō efficitur liber iō dixerūt qdā magiſtri legū ꝛ ſumme Azo.adherentes q̄ Grego.ꝯ textū. l.ſcripſerat.J.eo. c.vnico.ver.ꝛ de p̄dictis.ibi vel ſi alicui. ¶ Sed ſm rogeriū is cui alimēta denegant̄ liber efficit̄. ideo dixi dictas leges correctas p auī. de nu.§.ſi vero ab initio putabat.ver.ꝛ multoforti⁹. ¶ Uel di.ſm ala. vtrū denegētur alimenta ſano.ꝛ tūc occupāti cōceditur:vt in.l. antiq̄s vel denegent̄ alimenta lāguido ꝛ tūc eripit̄ in libertatem:ſicut ꝛ qñ exponit̄. ꝛ ſic manifeſte loquit̄ aut. ꝛ hoc eſt qđ dixit Greg.J.c. c. vnico.ꝟ.q̄ ꝛ de p̄dictis.ibi vel ſi alicui eoꝝ ſubaudi languidorū:ſꝫ ſi exponas eoꝝ. ſ. filioꝝ libertorū vel ſeruoꝝ:tūc ꝯfirmat̄ ſnīa rogerij:ꝛ.ll.antique corriguntur:ꝛ hoc innuit aut.dictū vbi dicit qđ ſerui ꝓ derelicto titulū ſui: ꝛ nō alioꝝ exiſtentes.q.d.l.vlt.ff.ꝓ derelicto volebat q̄ occupanti ꝯcederent̄: ꝛ quo ad hoc habebant̄ pro derelicto ſꝫ nos volumus in fauorē libertatis qđ hodie ꝓ derelicto habeant̄ quo ad hoc vt ſui fiant ꝛ nō aliorum exiſtāt. ¶ Sin autem ſnīam alani tenere volueris:ſic expones aut.illi nāq̄. ſ.languentes derelicti ſiue expoſiti vel quib⁹ alimēta denegata ſunt intelligunt̄ a nexu dñice p̄tātis vt poteſtā ꝯſtituti.liberi ſubaudi eo ipſo q̄ languidi expoſiti ſunt:vel eis alimenta denegata.ꝛ ſubaudi.non eſt mirum in hoc caſu ſi liberi fiāt. nā ꝛ ſi ſeruis non languidis. ſed ſanis alimēta denegentur.ſer. ꝓ delicto. titu.j.ſcđm qđ legitur in ti. ꝓ derelicto.tales ſerui. ſ.nō lāgn̄di ſui exiſtentes.ſ. occupantiū ꝛ non alioꝝ.ſ. antiquorum dñoꝝ qui alimenta denegarūt non in poſterū inq̄etabunt̄.ſ. occupantes ab his ꝛc.i.ab antiq̄s dñis qui eos neglexerūt. ꝛ ſic p̄ōptū erit leg.legib⁹ cōcordare vt.C.de inoffic. doñ. l. vnica. ꝛ is vr̄ eſſe intellectus Hoſ. ¶ Scđm hoc magis ſubuenit̄ languido cui alimēta denegāt̄:q̄ ſano.mouent̄ em̄ iuris viſcera pietate:tū ꝓpter languores ſeu infirmitatis miſeriā:tum ꝓpter fauorē libertatis:cui ꝯtores fauēt vt de ali.iud.mu.cau. fac.l.iij.§.de ſen.ꝛ re iudi.c. vl.ꝛ ideo hec opinio magis placet qꝛ equior eſt ꝛ iura concordant q̄ ſcđm alios corrigunt̄. ¶ Suſcipiētes aūt talē infantē expoſitū vel lāguidū cui alimenta denegabantur nullū ius acq̄runt in ꝑſona ipſi⁹.quāuis ab initio eos hoc alo nutrierint:ꝛ educauerint ne videant̄ quaſi mercimonio ꝯcto pietatis offi.geſſiſſe vt. C. eo. l. vlti.ꝛ.J.eoḋ.c.vnico.ver.ſane. Fauet tñ ius in quodā alēti.nā ꝛ ſi qs volēs donare expēſas expoſitā filiā a patre alucrit ꝛ ipſam filio ſuo copulare deſiderauerit:pater vero ꝯdicat de facto:qꝛ de iure nō pōt tenetur pater expenſas reddere vt.C.de nup.patrē.ꝛ nihilomin⁹ matrimonium ꝑfici poteſt. ¶ In ſumma notandum grande peccatū fore expoſitionē infantiū qꝛ cū multoties ignoret̄ ei⁹ ꝯſanguinitas poterit ꝯhere cū ſorore vl' ꝯſanguinea ꝛ ipſam vxorem hr̄e: qꝛ nō deficit ius ſed ꝓbatio ſicut ꝛ de hoc not.§. de conſangui.§.j. ꝛ ver.ſe.ideo expones de hoc peccato tenet̄ ꝛ puniendus eſt ſicut expoſitus ſi ſciēter cū tali ꝯheret puniretur.ad hoc.xxxiiij.qō.ij.infectum.ꝛ.J.de penitentijs.officij. ¶ Quid ſi abbas non vult recipere monachū fugitiuū q̄ tenet̄ ſalua diſciplina regulari vt.§.de regu. c.vlt.ꝛ no.§.de apoſtati.§.qualr.;ver.lꝫ.dicūt doctores q̄ ſi ſic diſceſſerit ꝛ aliqđ lucrū reliquerit denegat̄ monaſterio repetitio:ex quo malitioſe denegauit alimēta: ar.J. e.c.vnico. C.de latina lib.l.vnica.§. ſed ſcimus.ff.ꝓ derelicto.l.vl.lxxxvij.diſt.c.vl qđ admitti pōt ſi in hoc totus ꝯuentus deliq̄t alias delictum ꝑſone nō dꝫ redūdare in dānum eccleſie. xv. q.vj.ſi epm̄.al'r tñ ſoluitur ſecundum alios. §.de apoſtatis.§.qualiter.ver.ſed cui acquirit monachus.ꝛ ver.quid ſi ſine licentia.

¶ De homicidio voluntario vel caſuali. Rubrica.

1 Homicidium quid ſit. Et quot eius ſpecies.2. Et quot modis committitur. 5.
3 Homicida qs dicat̄. Et qua pēa feriat̄. 4.
6 Medico an imputetur homicidium.
7 Diſpenſatio que adhibeat̄ circa homicidiū.

X quo de
homicidio in ſpe-
cie diximꝰ audia-
mꝰ i gñe. plerũqꝫ
enim pmiſſa ſpẽ ſubijcit genꝰ.
ꝫ.de reſci.ſedes aplica.et ple-
runqꝫ premiſſo gñe ſubijcitur
ſpecies vt.ꝫ.de offi.ord.ad re-
primendam.⁊.c.cũ ab eccleſia-
rum .dicentes igitur de homi
cidio in gñe videamꝰ.¶Quid
ſit homicidiũ.¶Quot ſpecies
homicidij.¶Quis dicat ho-
micida.¶Qua pena feriatur.
¶Que diſpenſatio circa eum
adhibeatur.

Quid ſit homicidium.

1 dium.†a Et certe occiſio homi
a num intelligat ab hoīe facta.
nam homicidiũ ſonat in actũ
hoīs ſm Hoſ.Eſt aũt dictũ ho
micidiuꝫ ab hoīe ⁊ cedo cedis
cecidi pducta media vnde ver
ſus.Cedo facit ceſſi:cecidi ca-
do:cedo cecidi. ergo dr homi-
cidium quaſi hoīs cedium.vñ
in aīali poſſet dici aīalcidiuꝫ.
ideo cum homo ex duobꝰ con
ſtet.ſ.corpore ⁊ aīa vt.ꝫ.de ce-
le.miſ.in quadã.⁊ de here.cuꝫ
xp̄s.patet qꝺ non iudicabitur
homicidiuꝫ ſi ictu meo mulier
abortum fecit⁊ puerperiũ ad-
huc nõ erat formatũ ſiue erat
inalatum id eſt ſine aīa.nã ter
ra in vulua qꝺ ſuũ eſt recipit:
receptum cõfouet : cõfotũ cor-
porat: corporatũ etiã i mẽbra
diſtinguit.⁊ inter illas ſecreti
ventris anguſtias manus dei
ſemper operat ⁊ ſic aīa infun-
ditur nã idem eſt creator cor-
poris ⁊ anime ſm Hier.vt.lvj.
diſt.naſci. Sed ſm Aug.cum
de anima magna ſit qꝺ non
eſt precipitanda ſententia . il-
lud tamen aſſerit qꝺ ſi puer-
periũ adhuc non eſt formatũ:
qꝛ adhuc nõ eſt aīa infuſa nõ
eſt homicidiũ.¶Poſt infuſio-
nem aũt aīe homicidiũ iudica
bitur:vt.xxxij. q.ij. qꝺ non for-
matum.⁊.c.ſe.moyſes. hoc di.
in monacho qui cũ cõmatre lu-
dens eam abortire fecit.j. e.ex
literarũ.¶Sed ꝫ qꝛ ſi alicui
factum ſit vel datum ad potandũ quominus
poſſit gñare concipere vel parere vt homici-
da tenetur vt.j.c.ſi aliquis.¶Sol.dicũt qui
dam illud hr̄e locũ quo ad penam legalem.
nam quo ad illã põt homicida cenſeri ſicut
⁊ is ſm.l. homicida iudicat q̇ poculũ ama-
toriũ dedit.ſic intelligũt.ff.de penis.ſi q̇s ali
quid.§.q̇ abortiõis.ff.ad.l.cor.de ſic.ſi mulie-
rem.⁊ iũge qꝺ no.j.e.§.q̇s dicat. ver.tenetur
ẽt ⁊ is.nõ th̄ eſt irreglaris talis homicida.⁊
ſic non pprie dr homicida ſed conditionalr.
vnde etiã pnia ſpũalis eſt ei iniungẽda . ſic
lxxxvj.di.paſce.lxxxvij.diſtin. c.vl. ff.de libe.
agno.necare.lv.diſ.ſi q̇s abſciderit.¶Sꝫ cer
te talis etiã ſm.l.nõ dicet homicida verꝰ ſed
interpretatiue . nã ſi puerperiũ informatum
erat tenet pcutiẽs. l. aqlia tãqꝫ de corrupto:
non tanqꝫ de occiſo.ſic intellige. ff.ad.l.aql.ſi
ſeruꝰ ſeruũ.§.ſi mulier.⁊.l.quintꝰ.ſicut dr de
oliua vel ſegete imatura collecta.ff.ad.l.aql.
ſi ſeruus ſeruũ.§.ſi oliuã. ¶In hoc etiã caſu
intelligo qꝫ mulier que ſibi vim intulit.ſ. aſi
puerperiũ informatũ ne parere poſſet nõ af-
ficitur vltio ſupplicio ſed in exiliũ mittit. ff.
ad.l.cor.de ſic. ſi mulierẽ. ſi enĩ formatũ eſſet
damnet ad mortẽ ad hoc eſt qꝺ voluit diſtin
guere alia.l.dicẽs ſi aũt homo ex ea cã perie
rit:ſummo ſupplicio delinquẽs afficiet alr̄s
aũt humiliores in metallũ dãnant.honeſtio
res vero amiſſa parte bonorũ in inſulã rele-
gant:qꝛ lꝫ non ſit homicidiũ res th̄ mali exẽ
pli eſt.hoc manifeſte diſtingue.ff.de pe.ſi ali
quis.§.qui abortionis.ſic ergo.ql. et canones
quo ad hoc non diſcrepãt ſed cõcordant li-
cet diuerſas penas inducãt faciendas ſicut
⁊.ꝫ.not.de his qui fil. occi.§.que ſit eius pe-
na.⁊.§.quando.

a ¶Quid ſit homici-
dium, Ad
de.c.homi
cidium.de
pe.di.et p
doc. I rub.
huiꝰ titu.

Quot ſpecies homicidij.

2 †Due.ſ.ſpiritualis:et corporalis. ¶Spiri-
tualis octo modis committitur nã inter ho-
micidas ſpũales cõnumerãtur detractores
fratrum ⁊ eos odientes . Item iniquitatem
oppreſſionem ⁊ iniuſtitiam facientes. Item
fratribus mala perſuadentes:vt hec pbant
de pe.di.j.homicidiorum oīs iniquitas.⁊.c.
noli.⁊ generalr omnis iniquꝰ motus ad no-
cendum fratri in homicidij genere compu-
tatur.de pe.diſt j. homicidiũ. Itẽ homicida
cenſetur q̇ tpe neceſſitatis denegat alimẽta
lxxxv.di.paſce.¶ Corpale vero homicidiuꝫ
eſt corpis peremptio.de pe.di.j.homicidiuꝫ.
⁊ in his ſunt ſpẽs due. ſ.voluntaria ⁊ caſua-
lis vt apparet in ipſa rubrica . ¶Uolũtariũ
aũt homicidium petm̄ eſt:qꝛ ꝫ prohibitionẽ
diuinam non occides.xxiij.qõ.v.ſi non lꝫ, ni
ſi fiat iuris ptomiſſione , qꝛ index licite occi-
dit malefactores qꝛ bri qui faciũt iudiciuꝫ ⁊

iuſtitiā in omi tpe.ſcdm dauid. ideo nō cēſeť homicida iuſtitiā faciēs ꝗ ad penā: qꝛ lex occidere vř delinquentē: nō iudex vt.xxiij.q.v. iudex. ¶ Excuſať in is qui aliquē ſeꝫ ſua defendēdo occidit.ſ.eo.c.ij. Itē ſi in iuſto bello laicus aliquē interficiat ſine pena eſt.xxiij. queſtione.i quid culpatur. quod iuſtum bellū.dic vt no. ſupra de treug. ꝛ pa.§.quid ſit iuſtum bellum.

Quis dicatur homicida.

3 †Is qui hoīem interficit vt ptꝫ.s.§. quid ſit homicidiū.ꝗ et ſicari⁹ appellať.ſ.e. ſicut digniū.§.hi quoqꝫ ſic dicti a ſica. i.enſe vel cultello ab vtraqꝫ parte ſcindēti.vñ dř. ¶ Eſt ſica mucro latēs. ¶ Eius tñ interpretatio larga eſt:vt cōtineat ꝛ telum ꝛ lapidē ꝛ lignū ꝛ qōlibet ferrū. talis ergo homicida ſine ſicarius teneť.l.coꝛ.de ſic.vt oīa hec pbanť inſti. ti.de publi.iudi.§. itē lex coꝛ.de ſic. ¶ Scdm aūt quo ad hoc vt quis teneať.l.coꝛ de ſic dř homicida quicūqꝫ hoīem occiderit. ¶ Cuiuſve dolo malo incendiū factū erit. ¶ Qui ue hoīs occidēdi furtiue cauſa faciēdi cū telo ambulauerit. ¶ Qui ve cū magiſtrat⁹ eſſet publico ve iudicio preeſſet operā dediſſet ꝙ ꝗs falſum iudiciū pfiterer vt ꝗs ꝯtinereť vel condēnareť. ¶ Itē ꝛ is ꝗ hoīs necādi cā venenum ꝯfecerit: habuerit dederit vēdiderit. ¶ Qui ve falſum teſtimoniū dolo malo dixerit quo ꝗs publico iudicio rei capitalis dānareť. ¶ Qui ve magiſtrat⁹ iudex ve qōnis in capitali cā pecuniā accepit vt pu.l.reus fieret. ¶ Et qui hoīem occiderit puniť nō habita differentia cuiuſmodi hoīem occiderit vt.ff.eo.l.j.§.ꝛ.l.iiij.rñ.l. ¶ Sed cū homicidiū ſine dolo nō cōmittať:neceſſe eſt ꝙ dolus interueniat.nec accipiť hic lata culpa pro dolo.quare ſi ꝗs ſe precipitando aliū occiderit vel licet putatoꝛ iactādo ramū nō clamauerit ad cohertionē.l.coꝛ.de ſic.nō pertinet.ait enī imperatoꝛ volūtatē ſpectādo nō exitū:vt ff.eo.in.l.ꝛ.l.diuus. ¶ Hinc eſt ꝙ infans vel furioſus hac l.nō teneť qꝛ alterū cōſilij innocentia tuetur alterū facti infelicitas excuſat vt.ff.eo.infans. ¶ Hac.de cā excuſanť et iudex ꝛ executores ei⁹:vt no s.§.ꝗt ſpēs. ¶ Et ꝗ deſertorē occidit vřlatronē publicū ſeu nocturnū vřdiurnū cū telo aggredientē:vt.C.ꝗn lꝫ vnicuiqꝫ ſine iudi.vindi ſume.l.j.ꝛ.ij.ff.ad l.aql.l.iiij §.vlt.et.ff.e.furē.ſ.e.c.ij ꝛ.iij. ¶ Vel trāſfugas vt.ff.e.l.iij §.vl.ꝛ.C.eo.is ꝗ.ꝛ.l.ſi vt ꝛ ſic tpā alleuiat pctīn vř aggrauat:vt.C.de adul.gracch⁹. ¶ Igiť ſi ad defenſionē meā aliū occidero:nō teneoꝛ vt no.s.ꝗt ſpēs.ẜ excuſať.qō dic vt no.s.de reſt. ſpo.§.ꝗs ſpoliatus.ſub.§.itelligēdū eſt aūt.ꝛ ẜ.ſe. ¶ Itē ſi ƀ feceris ad opinionē meā ſeruādā: vt ſi occidi. eū ꝗ mihi vel liberis meis ſtuprū inferre volebat vt.ff.e.l.j.§.idē diuus. ¶ Sꝫ ꝛ ſi ꝗs p laſciuiā mortē dederit vel medicus malū exemplū pbēdo:aduerſa medicamēta dederit vř etiā ad ꝯceptionē:ſꝫ ꝗ accepit mortua fuerat a tāto excuſať nō a toto.nā talis p quinquēniū relegať vt.ff.e.l.iij.§.j.ꝛ.l.ij.Sed ex ſenatuſcōſul.o. ¶ Is autē ꝗ hoīem caſtrauerit:ſi ſeru⁹ fuerit vltio ſupplicio dānať:is ēt ꝗ paſſus eſt ꝗrimoniā exponēs audiri iubetur:qꝛ nemo liberū vel ſeruū caſtrare inuitū dꝫ:nec aliꝗs volūtarie ſe ad caſtrādū pbere: medico aūt ꝗ ꝯuenerit capitale erit ꝛ is ꝗ ſpōte pbuerit ad caſtrādū. Sed et ꝗ tibias.i.inſtra ferrea ꝗb⁹ ꝗs leuiter caſtrať faciunt in eadē cā ſunt:vt. ff.eo.l.iij.§.ij et.l.hi quoqꝫ.ſm Bꝫo. ¶ Sed hoc intelligēdū eſt de his ꝗ cā mercimonij ƀ faciūt:vř cā libidinis.ſ qꝛ volūt ꝙ cuſtodiāt vxorē ſuā:vt.ff.eo.l.iij.§.ꝗ hoīem. Secus ſi ex cā infirmitatis ſup ꝗ vide qō not.s. de corpe viti.§.ꝛ ꝗ impediāt.ẜ.ꝗd enī ſi maritus.ꝛ.ſe. ¶ Teneť ēt ꝛ is ꝗ pigmētarius eſt ſi cui.ſ.temere cicutā ſalmandrā cōmitū picuo cāpas:aut bubroſtim:mādragorā:vel luſtramēti cā dederit:catharicas ꝛ is cui⁹ familia ſciēte eo adipiſcēde recupādē ve poſſeſſionis cā arma ſumpſerit ꝛ ꝗ autoꝛ ſeditiōis fuerit et ꝗ naufragiū ſumpſerit ꝗ ve falſa iudicia ꝯfeſſus fuerit ꝯſitēda ve curauerit ꝗ ꝗs innocēs circūueniret vt ff.e.l.iij.§.alio ſenatuſcōſulto. ¶ Itē ꝛ is teneť qui filiū ſuū circūcidit niſi iude⁹ ſit cui ƀ pmiſſum eſt. Sꝫ ꝛ teneť ꝗ mala ſacrificia fecerit vel habuerit vt.ff.e.circūcidere.ꝛ l.ex ſenatuſcōſul. ¶ Quauis autē ſm.ll.omnes ſupradicti homicide reputenť ſicut expeditū eſt. tñ ſm canones aliud ꝗ ad ordines ſpectat recipiēdos ꝛ executionē ipoꝛum.nā quo ad ƀ dř homicida ꝗcūqꝫ hoīem interficit ſciēter vel occidi fecerit vel iudicauerit vt.l.di.de his clericis.ꝛ.lj diſt. aliquātos.ꝛ dixi.s.ne cleri. vel mo.§.ꝗ ſunt pmiſſa. ſub.§.clericis ēt in ſacris.ẜ.pñt tñ clerici.et ſeq.ꝛ de obligatis ad ratioci.§.ꝗs dicať.ver. Itē executoꝛ.ſ.ſnla p̄ ct.s eo.§.ẜ.ſolutio.ꝛ ƀ ſiue voluntarie accidit ſiue cā.cū di poſita.ſ. e.§.ꝗ pena.ver. Sꝫ ꝛ ſm ea.Sꝫ ꝛ dici pōt qō lꝫ ſupradictos dicāt teneri.l.coꝛ. de ſic.nō tñ eadē pena imponiť:ꝛ ſic alio ꝛ alio modo tenentur vt no.ſ.e.§.ꝗ pena. ¶ Quo aūt ad deū pertinet et pnīas volūtas hoīs ſpectať non exitus: vt dixi.s.pri.§.ver. Sed cū homicidiū.nā ex corde homicidia pcedūt adulteria blaſphemie ꝛ alia peccata: qꝛ de⁹ nō ex operibus iudicat ſꝫ ex corde ꝛ aīo.xxiij.q.viij.occidit.xv.q.vj.c.j xxij.q.v.ꝗ piurare.xvij.q.iiij. oēs.ꝛ iunge qō not.ſ.eo.§.qua pena.verſi.ꝗd ſi neceſſe habuit.et ſeq. ꝛ ver.lingua.ꝛ verſi. ergo ſi quis in rixa. ¶ Sed canones quo ad.

ordines nõ animum ſolũ ſpectant niſi exit⁹ ſequaṫ. quoad homicidiũ pertinet. j. eo. ſicut dignum. §. j. xv. q. j. quis nõ iratus. ⁊ ideo quo ad ordines aliq̃n vtrunq̃ incipiendũ eſt: et voluntas ⁊ exitus vt. j. codẽ. ſi gnificaſti. j. ⁊. ij. c. exhibita.

Qua pena feriat.

4 †Et quidẽ ſm. ll. altiores deportantur: ſed humiliores beſtijs ſubijciuntur. ff. eo. l. iij. §. vlt. ⁊ l. pe. ſm Azo. vel dic q̃ ſi quis accuſeṫ. l. cor. de ſic. ⁊ conuincaṫ: capite punieṫ q̃n accuſatur ex eo q̃ hoiem interfecerit: vel q̃ p eum nõ ſteterit: vt inſti. de publi. iudi. §. itẽ. l. cor. ⁊ ſic in vero homicidio q̃libet capite puniẽdus eſt: iuxta illud dñicum: qui gladio pcutit gladio peribit. ¶ Sed q̃n accuſaṫ ex eo q̃ homicidiũ interpretatiuũ cõmiſit: de quo habes varia exempla. ſ. c. §. quis dicaṫ. vel q̃n conſtat de hoc iudici p inq̃ſitionẽ h3 locũ dictũ Azo. ⁊ vide ſup hoc q̃d no. ſ. e. §. q̃d ſit homicidiu3. ¶ Scdm canones aũt iniungẽda eſt pnia. v. vel. vij. anno. vt dicã. j. de pe. §. q̃ pnia. ℣. vndecim⁹. ⁊ ſe. ⁊ not. ſ. de his qui fi. occi. §. q̃n ⁊ qualis. ver. pe. quã ſi facere renuit ſi ſit laicus excõicatur. ſi vero ſit clericus: ſiue p accuſationẽ 5 ſiue p inq̃ſitionẽ ꝯuict⁹ ſit degradatur: niſi cũ eo miſericorditer diſpenſeṫ vt. l. di. ſi quis voluntarie. ⁊ c. ſi quis viduã. ⁊ ſ. de accu. inq̃ſitionis. ¶ Et hoc intelligas q̃n iniuſte ⁊ voluntarie homicidium eſt ꝯmiſſum: in quo caſu cleric⁹ deponitur. l. di. ſi quis viduã. nec cũ eo diſpenſatur vt. j. e. §. que diſpenſatio. ver. cum volũtario. ſi vero laicus fuerit ad ianuã eccleſie ſemper iaceat: ⁊ communionẽ in exitu vite ſue ſuſcipiat. j. diſtinct. ſi quis voluntarie. ¶ Quid ſi neceſſe habuit interficere: niſi neceſſitas fuit euitabilis tãq̃ homicida pniam aget: ſi ineuitabilis peccat. j. eodem. c. ij. nec arctatur ad penitentiam niſi ꝓpter dubplicitatis ambiguũ. xxij. q. v. excõicatorum. Sed interi⁹ d3 dolere ⁊ peccatis ſuis imputare q̃ ad tantã neceſſitatẽ euenerit ⁊ penitẽtiam agere bonum eſt: q̃ bonarũ mentiũ ⁊c. j. e. interfeciſti. v. di. ad ei⁹. in fi. ¶ Quid ſi caſu cõmittaṫ. ſi dabat operã rei licite ⁊ adhibuit diligẽtiã quã potuit nõ iputaṫ. S3 ſi dabat operã rei illicite vel non adhibuit diligẽtiã quã potuit tanq̃ homicida tenetur: ⁊ hoc p iura poſita. j. e. ℣. vero facto. ¶ Licet aũt frater ray. ſcripſerit q̃d voluntariũ homicidiũ ſemper eſt mortale nõ aſſentio q̃ aliquotiens eſt voluntarium ⁊ iuſtũ; eſt: ⁊ in nullo imputatur vt pt3 in his q̃ no. j. e. ℣ lingua. ¶ Ite3 q̃ dixi tribus modis ꝯmitti homicidiu3 [a]. ſ. precepto ꝯſilio ⁊ defenſione: ⁊ q̃libet iſtorũ eſſet mortale intelligas q̃n preceptũ eſt iniuſtum: vel q̃n is p̃cipit qui non h3 autoritatẽ: alias ꝯ. xxiij. q. iiij. queſitũ. idẽ intelligas de conſilio iniuſto vel corrupto. xxiij. q. iiij. illud idẽ de defenſione illicita ⁊ rebelli: alias ꝯ vt pt3. xxiij. q. viij. ab illo. §. his ita. vſq̃ ad. §. in regiſtro. ⁊ C. vñ vi. l. j. C. ad. l. cor. de ſic. l3 in p̃mis duob⁹ caſibus indi. fiat irregularitas vt ſequiṫ eo. ℣. lingua. ¶ S3 ſm canones ipo iure patiṫ penã homicida: q̃ fit irregular: vt. j. eo petitio. quare quãtuncũq̃ occultũ ſit quãtũcũq̃ pniam egerit. nec ꝓmoueṫ nec ſuſcepto ordine vtiṫ: vt. ſ. de tẽp. ord. q̃ſi. ⁊ de accu. inq̃ſitiõis. hic autẽ diſ. op⁹ eſt: q̃ põt his verſib⁹ cõphẽdi. ¶ Ligua cõſilio p̃cepto p̃dis: ⁊ actu. ¶ Nulle neces caſu duo bis diſtigue ſuprema. ¶ Id eſt duo ſuprema. ſ. neceſſe ⁊ caſu diſtinguunṫ. S3 ſupmũ. ſ. caſu diſtingues: bis ⁊ ſubdiſtigues. ¶ Ad euidẽtiã igiṫ ꝟſuũ p̃cedẽtiũ: ⁊ toti⁹ tractat⁹ notare debes † q̃ homicidiũ duob⁹ modis cõmittitur lingua ⁊ facto ligua ꝯſilio vt aſſeſſor: vľ quis alius exhortator: vľ incitator ⁊ p̃ceptor vt iudex vel quis alius p̃cipiẽs: q̃ ſi iuſte fiat peccatu3 nõ eſt. neq̃ q̃ ad p̃cipiẽtẽ: neq̃ q̃ ad exequẽtẽ. xxiij. q. v. miles cũ miniſter: cũ hõ. ⁊ c. ſi homicidiũ: q̃ ẽt intelligas cũ nõ fit ex odio vel zelo iuſtitie vt cum odio hñr peccata non hoies. lxxxvj. di. odio. nõ ex delectatiõe fundendi ſanguinẽ humanũ: nõ amore ſpoliorũ non p̃cio ſ3 p ſola obediẽtia hoc fit cũ dolore cordis ⁊ animi cõpaſſiõe. nã vera iuſtitia cõpaſſionẽ h3 falſa dedignationẽ: vt in ſuperioribus iurib⁹. ⁊ xxij. q. iiij. lex eterna officiis nõ eſt crudelis q̃ malos pcutit. ⁊ lxvi. vera iuſtitia. t̃n ſiue iuſte ſiue iniuſte hoc cõtigerit. in vtroq̃ caſu impedit ꝓmouẽdũ ⁊ deijcit iã ꝓmotũ: vt. l. diſt. ſi q̃s viduã. de pe. di. j. periculoſe. ⁊. j. e. ſicut dignũ. §. q̃ꝛo. ⁊. §. vl. ⁊ c. ſignificaſti. ij. §. ℣. ⁊ ſi pcuſſor. hoc eſt q̃ dicit p̃mus ꝟſus. ligua ꝯſilio p̃cepto pdis. ¶ Et hoc etiã ſi añ baptiſmũ ꝯmiſſum [b] fuerit q̃ in baptiſ=

a ¶ Tribus modis cõmitti homicidiu3. Adde diffuſe per Car. alex. in. c. omnis autẽ Alex. in. j. col. iij. diſtinct.

b ¶ An baptiſmum cõmiſſum. Adde. c. gaudem⁹. de diuor.

mo delet peccatū et oīs irregularitas ex peccato ɔcta ſz illa que ſine peccato puenit: vt hec eſt nō delet. i baptiſmo em̄ culpa dimittitur nō tn̄ lex abolet.xxvi.di.deinde.et.c.vna tm̄ ſnia bam. alij dicūt qd homicidium cōmiſſum ante baptiſmū ſiue cū peccato ſiue ſine peccato vt in exēplo poſito nō impedit poſt baptiſmum ad hoc inducūt. lj.di.aliquātos ſic.c.ſi qs poſt acceptū.et.l.di. ſi qs viduā.ſm Hug.et hāc vltimā opinionē putat Goff. veriorem eſſe. ¶ Et ſi opponas ex eo q legitur. xxvi.di.c.deinde.et.c.vna.rn̄. aliud hic rō diuerſitatis hec eſt ibi loquit de irregularitate ɔcta ex mrīmonio qđ ſacrm eſt apud oēs. lz apud infideles ratū nō ſit ſ.de diuor.gaudemus. c. quāto. ibi ergo infidelis ɔhens cū ſcda vxore nō peccat irregularitatis tn̄ notā incurrit ipo facto que in baptiſmo deleri nō pōt cū nec ex peccato qđ nō fuit pceſſerit vt ibi dicit. hic autē loquit de lege iuſtitie cui exercitiū ifideles nō hn̄t. carēt ei iuriſditiōe tpali.iuxta illud.auferet a vobis regnū et c. et iuxta illud cū venerit ſanctus ſanctoꝝ ceſſabit vnctio veſtra. Sed nec ſpūalem hn̄t vt.ſ. de conſti.tranſlato.igitur cū oi iuriſditiōe careant iudicare nō pn̄t nec dn̄t.ſ. de iudi.at ſi clerici.ff.de iur.om iud.l.fin.et.l.qr.nā et infames ſunt q normā legis xpiane abijciunt.vj. q.j.infames.infamib aūt ſunt oēs actus legitimi interdicti.ſ.de teſti.lz ex quadā.rn̄.j. ad fi.de excef.pla.inter dilectos.rn̄.j.i fi.ïōq ſnia ab eis lata quāuis i ſe iuſta tn̄ rōne pſone pferētis q iudex nō eſt neq eſſe pōt.nulla eſt.ſ.de accu.ad petitiōnē.§.cū igit.ſ.de offi. dele.venerabili.§.fi.pt3 ergo per ɔhs.q ſi qs ante baptiſmū aliquē pronūciauerit corpalr puniendū peccat pnunciādo qr vſurpat qđ ſuum nō eſt.et ex hoc peccato ſequit irregularitas que in baptiſmo deleri pōt. ¶ Quid ergo ſi infidelis q neceſſe hz obedire ad preceptum iudicis exequit ſniam ipſius rite latam holem ſuſpēdēdo: vl alr occidēdo: et quidem hic nullū peccatū cōmittit: nec video rationem quare in hoc caſu ſnia bā nō vendicet ſibi locum: nec quare aliud ſit in hac not. q irregularitate bigamie. nec obſtant ca. pro alijs inducta aliquātos.ſi qs poſt acceptū.ſi qs viduā a ɔrio ſenſu: qr intelligi pn̄t in homicidio volūtario: et iniuſte cōmiſſo et ſic etiā vhr loq ſicut ipſoꝝ lectio inuit manifeſte. ſic intellige q qcqd ab hoie dictū vel factū et cogitatum eſt tpe illo quo concupiſcentie mēte ſubiecta ſeruiūt: ſc3 ante baptiſmū qualrcunq vbo vel ope vel cogitatu peccādo p baptiſmum ſubſequens totū abolet. et quaſi nō factum ſit habeat.de cō.di.iiij.c.ij.et.l.di.ferrū. ¶ Illud aūt certū eſt q quicūq poſt baptiſmum in cā ſanguinis iudex fuerit vl aſſeſſor vel notari vel executor vl aduocatus ſiue p actore ſiue pro reo: lz aliqui diſſentiāt vt not. ſ.de poſtu.§.qd ptinet ad officium.vꝫ.illud tn̄ ſciēdū. et gnaliter quicū. p aliqđ miniſteriū in iudicio ſanguinis pbuerit irregularitatem incurrit. lj.diſ. aliquātos.et.c.ſi qs poſt acceptum.ſ. ne cle.vel mo.ſniam. j.de excef.prel.ex lrīs. ¶ Uerū circa hanc materiā hoc notabis q ſi cleric tradat[a] latronē ptāti ſeculari petens q ipſum puniat citra effuſionē ſanguinis: lz ptās i latronē aladuerterit nō pp̄ter hoc irregularis efficit: nec etiā nocet ſi ſcholaris ad conuincendū latronem tradiderit interſignia. ¶ Itē ſi ſimplr deponat querelā de iniuriātib ſibi et eccl'ie quāuis tales vix abſq ſanguinis effuſione valeāt coarctari: ſic loqt manifeſte. j. eo. tua nos.§. ad vltimu3.et.c.poſtulaſti ad idē. xxiij. q.ij.maximian.xxiij.qō. v.c j.et.c.vnū.et.c. pena. et.c.cu3 vos.ar.ff.de bo.lib.qui cū maior.§.j. ¶ Sed hec iura q̄ſo ne fatue intelligas qr hoc verum eſt qn̄ non intendebat q moreretur: nec iſtud gerebat in aīo. Sed expſſim inſtabat vt fuſtigaretur citra effuſionem ſanguinis.j.de rapto.in archiepiſcopatu.vel poneret in exiliū. j.de ver.ſig.nouim.vel q detruderet in ppetuū carcerē.ſ. de here. excōicam. Ere.§.pe. et de apoſtatis.a nobis.xxiij.q. v.nō vos.ad fi. et maxime hoc fieri pōt qn̄ eſt leue crimē qđ non inducit morte3 vt eſt.ff.de bo.libe.j.q cum maior.§.j. hic em̄ et ſi iudex ex offō: vel p imprudētiā penā mortis infixerit mihi imputandū non erit: ſed potius debet delinquens hoc imputare duritiei ſue. j. eodem.poſtulaſti. in fin.argu. ff.de euic. ſi per imprudentiā. ſ.de contrahen.emp.c. vlt.abſit enim quod ea que p bono et licito facimus. ſi preter voluntatem noſtram cuiq malū cōtigerit nobis debeat imputari vt.xxiij.queſtio.v.de occidē-

[a] ¶ Si clericus tradat. Adde text. et ibi doct. in.c. prelatis.ſ homi. lib. vi.

dis. Notandū q dr preter voluntatem: nā si intentio noſtra erat vt ad mortem dānaretur irregulares eſſemus qbuſcunq verbis fuerit intētio velata: lʒ per eccleſiā nō phibeamur niſi et conſtet p confeſſionē vel probationē vel q nihil volebamus. Sed aperte hoc dicebamus ſic intellige ɔtria .ſ. de exceſ. pla. ex literis .xxiij .q.v.c.ſ. ⁊ c. vnū ſolū. de pe. di .j. piculoſa. et ſic pbatione deficiēte dicas ipm relinquēdū conſciētie ſue. ſicut dicā .ſ. eo. ver. Itē hoc intelligas quāuis quidā hoc aliter ſentiāt. ¶ Quid ergo ſi placet tibi in mente q ſuſpenſus eſt ⁊ ratum habes et certe ratihabitione retrotrahitur ⁊ mandato cōparatur: q iſtud in maleficijs generaliter traditur. ff. de vi ⁊ vi ar. l. ſ. §. qtiens. ⁊ hoc intelligas verum ſi gaudeas de morte perſone. Sec dicendum eſt ſi letaris et das gratias deo q maleficiū punitur lʒ doleas de perſona ⁊ cōpatiaris figure dei et triſteris qd inique fecit vel ɔmiſit quare tā grauiter eſt punita. arg. ſ. eod. c. ij. C. de penis. ſi quis in metallū. ſ. de ſent. ex. c. vt fame. ideo dr gladius ei ɔmiſſus ad laudem bonorū ⁊ vindictā malorum. ſ. e. poſtulaſti. ẞ. de ma. ⁊ obe. ſolite §. ſ. Sed ⁊ propter ratihabitionē nō efficieris irregularis cū factum deficiat in quo lex promotionis conſiſtit. x v. qōne. ſ. ca. fin. ¶ Facto aūt ſiue actu committitur homicidiū tribus modis: aut voluntate: aut neceſſitate: aut caſu: hoc dixit finis primi verſus: ⁊ ſecundi. ¶ Si quis actu committat homicidium ⁊ voluntate ſpontanea deponitur vt. ſ. eodem. ſi quid dignum §. vlt. etiam ſi ſarracenum interfecerit vt. l. diſtinct. clericū qui paganū. ⁊ de his. ⁊ .ſ. codē. ca. pe. i. quo caſu ſi magiſter vel ſacerdos diſcipulum vel famulum ſuum corrigendo vulnerauerit: quamuis vulnus letale non ſit ſi tamē ex eo infirmitatem mortis incurrit, homicida ⁊ irregularis iudicatur quia qui occaſionem mortis pbet et mortem dediſſe videtur. ¶ Secus ſi alia infirmitate non ſecuta ex vulnere deceſſiſſet. vt. ſ. eodem. preſbyterum. ⁊ c. de cetero. ⁊ c. ad audientiā. ⁊ ſic precepto nimia ſeuitia in culpa eſt. ff. ad. l. aquil. l. iiij. in fi. ⁊ l. v. ⁊. ff. de loca. ⁊ con. Itē queritur §. item iulianus. ¶ Item ſecus ſi propter imperitiā medici vel ſui negligentiam moriatur vt. ſ. dicā. §. que diſpenſatio. ¶ Et quia dixi de caſu ſiue de occaſione mortis intelligas de propinqua. ſic intellige. ff. e. nihil intereſt. ⁊ ad. l. aq. qui occidit §. pe. Sec de remota. nec enim ideo qd faber cultellū fecit homicida iudicatur argu. ff. loca. et cō. qui domum habebat in fin. ⁊ ſ. eodem. tua nos. Reſpon. ſ. ⁊ c. exhibita. ¶ Item hoc intelligas ſi certum eſt qd is de q querit homicidiū perpetrauit. in dubio autem relinquo ipm ɔſciētie ſue vt. ſ. eo. exhibita. ⁊ c. petitio. ⁊. ẞ. de iureiu. mulieri. xxiij. diſt. habuiſſe. ẞ. de eta. ⁊ qua. ad aures tutius tn̄ faciet ſi in dubio ſe reputet homicidam vt ſi abſtineat cum nullū periculū ſit ei abſtinere: ſed celebrare periculuʒ poſſet eſſe. Sed ſi conſtet qd percuſſerit etiam per officiū iudicis repelli poterit ſic intellige. ſ. e. ad audientiam. et. c. ſignificaſti. ij. §. qd ſi diſcerni. ſm Tan. ẞ. de ſpō. iuuenis. ſ. de cle. ex. c. illud. §. licet autem. de hoc dic vt in ſeq. verſi. Sed nūquid oēs. ⁊ verſi. tn̄ ſatis pōt dici. ¶ Quid ergo ſi quis in rixa mortu fuerit et neſcitur quis interfecerit nunqd oēs rixantes [a] iudicabuntur homicide: ⁊ quidē quo ad pctm̄ ptinet hi q pcuſſerunt q voluntate occidēdi venerunt qūuis nō pcuſſerūt ⁊ q venerūt vt occiſoribus auxiliū pberent. oēs hi tanq homicide teneñ. diſcret tn̄ ſacerdos maiorē pniaʒ dabit primis q ſcdis ſecūdis q tertijs. Sed nec illi ſunt immunes: q potuerūt eripere: et non eripuerūt. probanñ hec. xxiij. q. ſi. ſi quatuor. ſ. e. ſicut dignum. xxiij. q. iij. non inferenda. ⁊. c. ſi. ¶ Sed nūquid oēs hi ſunt irregulares. ⁊ ab ordinibus repellunñ vr qd ſic: q oēs homicide iudicandi ſunt adminus quo ad promotionem ⁊ ordines indiſtincte pter incertitudinem. ar. xxiij. q. vi. c. vi. ff. ad. l. aql. Item mela §. lʒ ſi pl'es. ⁊ de his qui deie. vel eff. l. ij. §. vlti. ⁊. l. ſe. niſi forte certū ſit qd ex vulnere alterius interierit: tunc eni̇̄ tenetur is tanq de occiſo: alij vero tanq de vulnerato: ⁊ ideo quo ad penā. l. cor. de ſic. vulnus cuiuſcunq contēplandū ⁊ inſpiciendū eſt: vt. ff. ad. l. aql. huic ſcripture. ⁊ ad. l. cor. de ſic. l. vlt. nec dicas aliud ſm canones. imo idē. ſ. q vulnus ad h iſpiciēdū eſt vt appareat cui icto periſt vt. ſ. e. ſignificaſti. ij. §. ſ. ⁊ §. vlt. ¶ Io. tn̄ dixit oēs repellendos. ſufficit eni̇̄. q ſumpſerint, ar. l. di. aliquātos lʒ alij interfecerint vt

[a] ¶ Nunqd omnes rixantes. ad de ang. in l. cum exhibuiſſet. in §. ſi plures. ff. de pub. ⁊ vec.

J.de cleri.percu.ꝯtinentiā.l.di.ſi qͥs poſt.⁊.c.
prece.licet nō imputeꝛ ſi alius nō interficiat
me inuito cū ego nō vulnerauerim etiā ſi ami
ci mei ꝯtra prohibitionē meā aliquē interfi=
ciāt iniuriantē mihi nō teneoꝛ vt J.c.petrus
J q.iiij.qꝛ preſulatus.ƺ.de ſimo.ſicut. Sed ſi
volūtas turbata ſit puta qꝛ nō ꝯceſſi expreſ=
ſim nec ꝯtradixi imputaꝛ vt.ƺ.de ſimo.Mat
theus.idem vꝛ ſi amici mei interfecerint me
ignorante.arg.ƺ.de ſimo.nobis.⁊.c.ſicut no=
bis.⁊.c.de regularibus. ¶ Gul.na.ꝯtra.⁊ di=
cit neminē in dubio repellendū.ar.J.eo.peti=
tio.⁊ dicta decre.ſignifi.nec ob.J.de cleri.per
cuſ.ꝯtinentia:qꝛ intelligēda eſt qn̄ ꝯſcientia
remordet eū qui ſumpſerit arma.alꝛs eīn nō
eſt repellēdus niſi ipſe repellat ſe.ar.J.de cle
ri.percuſ.preſentiū latoꝛ: ⁊ hoc cōprobat ex=
trauagās.ƺ.de tēp.oꝛ.nullū eoꝛū. ¶ Alij di=
cūt ꝙ ſi ꝯſtet ꝙ percuſſerit is qui ordinari de
ſiderat:ſemꝑ in dubio repellaꝛ.J.c.ſignifica=
ſti.§.qͦ ſi diſcerni.ſed ſi negat ſe ꝑcuſſiſſe re=
linquiꝛ ꝯſcie ſue vt in extrauagātibꝰ nullū.⁊
J.de cleri.ꝑcuſ.c.pe.et fi. ¶ Tn̄ ſatis pōt dici
ꝙ in vtroqꝫ caſu ſit ſue ꝯſcie relinquendū: qꝛ
nec.§.pxi.qͦ ſi diſcerni pōt.dicit ꝙ cogatur
abſtinere. Sed qͦ dꝫ ħ facere ꝗſi cōſulendo.
Itē qꝛ in decre.petitio ꝯſtat ꝙ ꝑcuſſit: ⁊ hoc
qn̄ plures ſunt:ſecꝰ ſi vnꝰ tm̄ ꝑcuſſerit vt no.
ƺ.eo.§.Itē hoc intelligas. vel dic ꝙ in vtroqꝫ
caſu relinquiꝛ ꝯſcie ſue niſi tāta laboꝛet infa
mia ꝗ graue ſcādalū gn̄et vt.J.e.ex lr̄is.⁊ ac=
cedit qͦ no.ƺ.de cog.ſpir.§.qͦs ſit effectꝰ.ver.
alij dicūt. ¶ Illud aūt certū eſt ꝙ ſi clericus
ꝑcuſſit nō letalr̄ nec aīo occidēdi nec ad occi
dendū venit:nec alios ꝓuocauit ⁊ ictꝰ ſuus
diſcerni pōt:nec de occiſo teneꝛ:nec ordines
recipere ꝓhibeꝛ:lꝫ alij ꝑcuſſerint et occide=
rint:vt in.d.§.qͦ ſi diſcerni ſm̄ Goffre. ¶ Si
ꝟo qͥs facto homicidiū cōmittat nō volūtate
ſed neceſſitate: aut neceſſitas fuit euitabi=
lis:aut ineuitabilis. ¶ Si neceſſitas euitabi
lis erat ad maioꝛes ordines nō aſcendet nec
in ſuſceptꝭ toleraꝛ:niſi ex magna diſpēſatio=
ne:alij dicūt qͦ poſt peractā pn̄iam̄ de iure
cōi poteſt exequi ordinis offm̄ iam ſuſcepti.
Sed ad ſuꝑioꝛes non aſcēdat:niſi ex magna
diſpēſatione: ſic intelligūt diuerſimode.l.di.
de his clericis.J.⁊.ij. ¶ Si aūt fuit ineuitabi
lis:dico ꝙ in nullo imputatur: vt eſt expreſ=
ſum.l.di.qꝛ te.J.c.c.ij.⁊.iij.et.c.latoꝛ.lꝫ Joan.
hanc decre.pxi.ex diſpēſatione intellexerit
dicens ꝙ ad ſuperioꝛes ordines nō aſcēdet:
niſi ex diſpenſatione: ⁊ hoc idē innuit Goffr.
lꝫ eīn in ſuſceptis ordinibus toleret ad ſu=
peioꝛes tn̄ aſcendere non poteſt:nam ſi neceſ
ſitate voluntarie tn̄ cecidit.et lex promotio=
nis in facto conſiſtit.xv.q.J.c.fi. Hug.etiā di=
cit ꝙ homicida in nullo caſu promouetur:⁊

ꝙ potiꝰ debet quilibet ꝑmittere ſe occidi ꝙ ue de
alium occidat.xxiij.q.v.ita ne.ƺ.qͦ me.ca
ſa.ſacris.⁊ verbum cōſuluit qͦ poniꝛ.l.di.
his poniꝛ pro precipiꝛ:vt.xxviij.q.ij.J.ſic eīn.
¶ Uerius credo ꝙ in nullo imputeꝛ in hoc
caſu J.qn̄ non potuit vitare:puta fugiēdo de
fendebat ſe timens moꝛtē ſi caperetꝛ et alius
inſequebaꝛ eū iniuſte.Secus ſi iuſte dicen=
dum eſt.arg.ƺ.de eta.⁊ quali.ca J. ¶ Alij po=
nunt tale exemplū clericus tenebat gladiū
in manu ad defenſionē ſuā: paganus irruit
in eū:ita ꝙ clericus nullo modo potuit vita=
re:et ſic paganus moꝛtuus eſt cū gladio quē
clericus tenebat preter ꝓpoſitū ipſiꝰ clerici.
Sed in hoc exēplo potius pōt dici homici=
diū caſuale. ¶ Ego intelligo vt dixi.i.quādo
fugiēdo defendebat ſe:⁊ qͦ dicit.J.e.c.ij.in fi.
peniteat,expone.i.penitere bonū eſt.ar.in cō=
coꝛ,quas no.e.§.qͥs dicaꝛ homicida.ver.hac
de cā.Sed hoc intelligo qn̄ imminebat peri
culū coꝛpoꝛis:ſecus ſi timebat de rebꝰ ⁊ ſecꝰ
ſi fugere potuit:ħ eīn facere teneꝛ ſi pōt:ſicut
dn̄s in egypto qn̄ herodes ipm̄ querebat in=
terficere:vt.xxij.q.iij.§ J.ſic itelligo ꝟba ap̄li
dicētis:nō vos defendētes ſed date locū ire:
xxiij.q.J.§ J.et qͦ pati debemꝰ.e.q.niſi bella.
iō imputaꝛ mōachis qͥ fures ligauerūt timē
tes ꝑiculū rerū: qꝛ expediebat potiꝰ poſt tu=
nicā relinq̄re palliū ⁊ aufugere:ꝙ pro rebus
vilibus ⁊ tranſitoꝛijs tam acriter in eos exar
deſcere:vt.J.eo.ſuſcepimus. ¶ Si vero facto
cōmiſerit qͥs homicidiū caſuale et adhibue=
rit diligentiā quam potuit ⁊ debuit ⁊ dabat
operā rei licite:puta pulſando cāpanas vel
reficiendo eccl'iam cecidit tintinabulū vel la
pis ex muro vel lignū ⁊ ſic aliquē interfecit.
Sed ꝗcito vidit caſum clamauit alta voce
caue caue:fuge fuge:in nullo imputaꝛ ſi ca
ſus foꝛtuitos non preuidit: qꝛ nec preuideri
pn̄t:ſm̄ hoc intellige.J.eo.dilectus filius.ex
literis.ij.ſignificaſti.J.⁊ ca.ioannes.⁊.c.vlti.
6 ¶ † Ideo licꝫ medico imputeꝛ culpa ante fa
ctū puta qꝛ intromittit ſe de medicina cū ſit
idiota. Et culpa in ipſo facto puta qꝛ licet
diſcretus ſit in arte: non tn̄ ſequiꝛ traditio=
nes artis ſed capitaneā voluntatē.Et culpa
poſt factū puta qꝛ peritus erat et traditiōes
artis ſequiꝛ ſed nō adhibet diligentiā circa
cuſtodiā ipſius infirmi. ¶ Si tn̄ neqꝫ ante fa
ctū neqꝫ in facto neqꝫ poſt factū in culpa de=
prehēdebaꝛ: nō imputaꝛ ſi infirmus vel fa=
tuitate ſua vel auaritia vel in caſu foꝛtuito
moꝛiaꝛ:recurrat ergo qͥlibet medicus ad cō=
ſcientiā ſuā:vt.ƺ.de eta.et qualita.ad aures
J.c tua.⁊.ff.de offi.pͥſi.illicita.§.ſicuti.ff.ad.l.
aql.redimere inſtit.ad.l.aql.§.iperitia.et ar.
J.c.c.exhibita.Sed in hoc caſu ꝓpter graue
ſcandalū interdicetur ei executio ꝙuis nihil

deliquerit.ſ.e.ex literis.ſ.a cõ trario ſenſu.ſ.e.ſignificaſti.ij. §.ſ.ad fi. ¶ Eſt etiã conſilium Goſ.qđ promoti ⁊ maxie ꝓmo uendi ab ope practicali ⁊ po tiſſime chirurgico qđ inciſio nem ⁊ aduſtionem requirit ab ſtineant.ſ.ne cleri.vel mo.ſen tentiam.ſ.e.tua nos cũ in nul lo vacillare debeat ꝯſcia ꝓmo uendi.xxxiij.di.laici. ¶ Quid de preſbytero qui dixit infan ti ſibi commẽdato qđ duceret equam in quãdam ripam flu minis:ſ ʒ caueret a flumine:in ſans intrauit flumẽ ⁊ ſubmer ſus eſt:pculdubio hũc preſby terum culpabilẽ iudico qꝛ de buit ſuſpicari hoc euenire poſ ſe ſicut imputatur diacono q̃ non remouit falceʒ qua accin ctus erat cum ſciret ludi ꝯſue tudinem vt.ſ.eo.continebatur. ⁊ ſacerdoti q̃ nõ remouit cul tellum a corrigia cũ qua ver berauit famulũ:vt.ſ.eo.ad au dientiam. ita qđ nõ aſcẽdit ad maiores nec vtitur iam ſuſce ptis vt ibi:niſi cũ eo ꝑ papã di ſpenſetur vt in illa continebatur.⁊.l.diſt.clerico iacente. ad hoc.l.diſ.ſepe.⁊.c.hi q̃ arborẽ. ⁊.c.ſi duo. ¶ Quidã tñ dicũt ꝙ ⁊ ſi in caſuali homicidio ho micida adhibuerit omnẽ dili gẽtiam quã potuit ei tñ impu tatur quo ad irregularitatem licet non imputet̃ quo ad cul pam qꝛ lex opus requirit de⁹ voluntatem.xv.q.ſ.ſi quis non iratus.ſed verius eſt ꝙ in nul lo imputetur. ¶ Sed ſi dabat operã rei illicite ſemp imputa tur ſiue adhibuerit diligentiã ſiue nõ.l.di.clerico. ſi quis vo luntate.ſ.eo.ꝯtinebant̃.in qua decretali eſt illicitus ludus qꝛ ludebat cũ laico.ar.ij.q.vij.lai cos.xxiij.di.his igit̃.⁊ iõ lud⁹ noxius in culpa eſt. ſ.de pre ſump.c.ſ.ff.ad.l.aq̃.nã ludus. ff.de furtis. in furti actione.§. cum eo. Sʒ clericus cũ clerico ludere põt.ſ.e.lator. exhibita ſit ⁊ Iſaac ludebat.xxxij.q.iij. recurrat.⁊ Joſeph.xxij q.ij.ꝙ ait Joſeph.ſ.qõ.ſ. ecce. illicita igitur res nocet,ff,de re.iu,cuị

a ¶ Non tñ in propria pſona.ad de gl.in.c. ſuſcepim⁹. đ homi.gl. l.c.ex mul ta.de vo to.gloſ.in c.ego eñ. de iureiu. abb.l.c.ij. de immu. ec.ab.in.c. clerici arma de vi.⁊ ho ne.cle. Jo. de lig.in tracta.de bello.c.l.⁊ capi.lxxx. Jnn.in.c. olim.el.ſ. de reſtitu. ſpolia.

pa.ſ.e.dilectus filius.in fi.⁊ tua nos.tñ.ſ.vbi hoc notabis qđ nõ cõgruebat monacho quã uis perito alienum offm̃ vſurpare.xv.q.ſ.§. vt itaq;.⁊ facit ad hanc di.l.ſi quis viduam. ⁊.ſ.de cle.pug.in duel. Henricus. ¶ Quid ſi quis vadat ad interficiendũ aliquẽ ⁊ tu ipm̃ ſcienter aſſocias nõ tñ ipſum incitas ad per petrandum homicidiũ nec cũ ipo ſuper hoc aliqua verba habuiſti: nec ipſe tecũ vel ha buit:⁊ tu ex alo diſſuaſiſti ei. tñ cũ nolit tibi acquieſcere timẽs de ipſo nihilominus ipm̃ aſſocias ⁊ eius animi es vt ſi forte inſequere tur eum defendas ⁊ ſic p te aſſociatus homi cidium ꝯmittit: ⁊ quidẽ homicida es.ſ.eo.ſi cut dignum.nec poteris ꝓmoueri. ſic intelli ge ꝙ defenſiõe ꝯmittitur homicidiũ.ſ.de cle ri.pugnan.in duel.Henri.l.di.ſi quis viduã. ⁊ iſte caſus non cadit ſub aliquo membro di cte di. ¶ Illud notandum ꝙ quamuis cleri ci poſſint inducere milites ad bellum ꝓpter defenſionem reipu.vt.xxiij.q.viij.igitur.hor tatus omni tpe:vt pridem.⁊.q.ij.dñs.lxiij.di. adrianus.nõ tñ in propria pſona [a] pugnare debent vt.xxiij.qõ.viij. quicunq;.l.di.clerici. de his.ſ.e.c.pe.⁊ in auť.d.n. de ſen. exc.ꝑtm dudum. ¶ Sed nunquid imputatur clerico ſi quis ibi moriatur nõ vt.xxiij.q.viij.de occi dendis.ſ.eo.c.pe.licet ſit arg.contra.xx.q.iij. eos.qui.xxiij.q.vi.c.ſi. ¶ Sed nunquid epi ⁊ alij clerici incurrunt irregularitatem hortã do laicos ⁊ monẽdo qđ iuuẽt eos ⁊ arma ſu mant ꝓ fide catholica vel etiam ꝓ iurib⁹ ec cleſie ſue defendendis vel repetẽdis.dicas ꝙ non:imo ſm̃ Ray.peccaret talis ꝓlatus gra uiter ſi ſileret.ar.xliij.diſt.ſit rector.⁊ hoc pro bant iura inducta.ſ.eo.ver.proxi.⁊ ver.pre ceden.⁊ verſi.verum circa hanc materiam.⁊ ſeq.⁊.ſ.de here.§.qualiter deuitetur.ver.er go cognitis.⁊ ſeq.verſi.ſic eccleſia.⁊ ſeq.⁊.ſ. de voto.§.in quo caſu.⁊.ſ.de treu.⁊ pa.§.qđ ſit iuſtum bellũ.ante fi.in ver.qui incipit:alij dicunt indiſtincte.⁊ ſeq. quinimo ſi epũs non poteſt aliter ius ſuum recuperare põt ipſuʒ concedere in feudum alicui principi poten ti qui ipm̃ recuperet:⁊ hic eſt caſus in quo non obſtante iuramento ſuo poteſt hoc mo do bona eccleſie alienare vt.ſ.de feu.c.ij.⁊ not.ſ.de ali.iu.mutan.cau.fac.§.an actio.ꝑ ſicu.donari poteſt etiaʒ inter viuos. ¶ Quid ſi epiſcopus fuerit preſens in bello ⁊ in ipſo multi fuerunt hincinde occiſi nunquid eſt ir regularis.ita videtur ſecundum Ray.qui in conſimili materia ſequitur opi.Jo.nec ob.ſ. codẽ.petitio.quia ibi hi cũ quibus erat preſ byter ab infidelibus grauiter inuadebant̃. Sed tales male concordant cum dño cõra do archiepiſcopo colonieñ.tu dic de hac ma teria vt not,ſ,e,ver,quid ergo,ſi quis in rixa.

⁊.ſ.de

et.ſ.de cleri.percuſ.§.q̄ pena.verſ.qḋ ſi quis in conflictu. ¶ Nec eſt pretermittendū q̄ nō eſt immunis ab homicidij culpa qui potuit hoiem a morte ſed noluit liberare.ſ.co.ſicut dignum.§.illi ēt.lxxxvj.diſ.facientis.xxiij.q. iij.nō inferenda. ꝛ.c.qui pōt.ꝛ.q.v.reos.et ħ cum ꝯſtat illum iniuſte occidi.de pe.di.j.pi= culoſe.xxiij.q.iiij.ca.fi.ꝛ lꝫ aliqui hoc intel= ligant in iudice qui ex officio hoc poteſt de= fendere.qꝛ ille ſolus vt dicūt ex precepto ad hoc tenetur.xxiij.q.iij.qui malos.ꝛ.q.iiij.for te.in fi.tñ eſt ſanum cōſiliū:vt ēt quilibet pri= uatus idē faciat ſi ſine periculo ſui corporis hoc facere pōt ſm Goffr.qꝛ ad hoc teneri vr̄: vt in autē.d.n.de ſen.excō.dilecto.§.ꝛ quidē ꝛ iunge quod no.ſ.de ſent.excō.§.quis poſſit excommunicare.ver.quintus.

7 Que diſpenſatio† circa eū adhibeatur. Hoc ſcias ſi quis aīo interficiē= di aliquem vulnerauit quāuis vulneratus mortuꝰ nō ſit irregularis efficitur pcutiens: ſic ꝛ ſi vindictā ſanguinis dictet ſi tñ pueniatur ad detrūcationē mēbroꝝ ꝗuis ſanguis effuſus ſit pōt diſpenſare eṗs.ad hoc.ſ.e.pe= titio.ꝛ de cleri.pug.in duel.c.j.ꝛ.ȝ.ne cle.vel mo.ſnlam ſanguinis. ¶ Si vero pueniatur ad detrūcationē mēbroꝝ ſine homicidio pa pa diſpēſare pōt.ꝛ ipſe ſolus.ȝ.de corpo.vi. c.j.ꝛ de cle.egro.vel debili.miniſt.preſbyteꝝ Cum voluntario aūtª homicida non lꝫ di ſpenſare ēt pape:vt l.di.minor.j.qō.vij.ſi qs oēm.Et ſi paganū interfecerit.l.di.clericuꝫ q̄ 1 paganū.i.nō decet eū q̄ diſpēſet:ꝑt tñ ſi vult vt.ȝ.de ꝑceſ.pb.ꝑpoſuit.niſi ſit homicida iu ſtitie q̄ ex cā l ſuſceptis ordinibꝰ tolerař p pa pam.lꝫ non diſpēſet q̄ ad ſuperiores aſcen= dat.vt.lj.di.aliquātos.ꝛ.§ pced.Ber. ¶ Cir= ca homicidiū neceſſitatis euitabilis nō faci= le diſpēſatur:ſed ſi neceſſitas fuerit ineuita= bilis dař cōſilium q̄ nō miniſtret.l.di.de his cleri.nō tñ iō deponitur:ſꝫ in ſuo ordine tole ratur de iure ꝛ abſq̄ diſpēſatione ſm Lau.ꝛ ſic loquiř.ſ.e.c.§.qḋ dic vt no.ȝ.e.§ proxi.ꝟſi. ſi vero quis:ꝛ ſe. ¶ Sed cū caſuali lꝫ ſm ea q̄ no.ȝ.in di. ¶ Fit aūt circa iſtū triplex diſpen ſatio. ¶ Magna vt promotꝰ ad ſacros ordi= nes nō in eis:ſed in minoribꝰ toleretur.vt.ſ. eo.cōtinebař. ¶ Maior vt in ſacris tolereř.l. di.clerico.ſ.e.tua nos.rñ.j. ¶ Maxia vt ꝑmo ueatur.ſ.e.lator.ſm Gof. ¶ Sed ꝛ cū volun= tario homicida pōt diſpēſari circa bñficium vt.ſ.de cle.pug.in duel. Hericꝰ in fi.ar.xxviij di.pbr̄m.xciij.diſ.diaconi.ȝ.de renū.ad ſup= plicationē. ¶ Quid ſi qs in infantia homici= dium cōmittat vr̄ q̄ ad minus p papā diſpē ſabitur:cū nec talis teneař.l.co. de ſic.ff.e.in fantē.de cō.di.iiij.eos.xv.q.j.illud.ff.de acqr. poſ.l.j.§.j.ſ.de delic.pue.c.j.ꝛ ꝺ ſen.exc.c.j.ꝛ vl.C.de fal.mo.l.j. ff.qui ꝛ a quibꝰ ma.libe.nō fiāt pupillis ar.ȝ.xv.q.j.ſi quis nō iratus.credo q̄ poſſit ꝛ deceat ipſum in hoc caſu canonice di ſpēſare:qꝛ potius vr̄ caſualis q̄ȝ voluntariꝰ.ꝛ cum caſuali di ſpenſari pōt.vt no.ȝ.de neceſ= ſario euitabili ꝛ ieuitabili:dic vt no.ȝ.eo.§ proxi.ver.ſi neceſ= ſitas.ꝛ ver.ſeq.

¶ De torneamentis.
Rubrica.

1 Torneamenta q̄ dicātur.
Et quare prohibentur. 2
3 Pena que imponatur inobe= dientibus.
4 Clericus ſi moriatur in tornea mentis an debeat carere ſepul tura.

Sepe contingit qḋ in torneamē tis ꝑpetrantur ho micidia de quibus ȝ.diximꝰ:iō ſubijcit rub.ꝺ tor= nea.ſub.ꝓhibitis.hic videamꝰ ¶ Que dicantur torneamēta. ¶ Quare ꝓhibētur. ¶ Que pe na inobediētibꝰ infligatur.

1 Que dicātur Tornea menta† Et certe nūdine q̄dā ſiue ferie in quibꝰ milites ex cōdicto vel ꝯducto ſiue edicto: qꝛ triplex ē lr̄a ad oſtationem ſuarū viriū ꝛ audacie temere cōgregātur: vt colligitur.ſ.e.c.j.ꝛ vocat hec decr.ferias tales deteſtabiles: lꝫ.l.ꝑmittat aliquid facere ad oſtendendas vires:ſiue haſtā vel pilum iaciēdo vel currēdo:vel ſaliēdo:vel luctādo/vl pugnā do in his ēt caſibꝰ ex.l.titia pu blia ꝛ cornelia ſpōſionē facere lꝫ vt.ff.de ale.ſolēt.ꝛ.l.ſeq.Sꝫ ꝛ veſcēdi cā ludere.vt in.l.ſe.et ſi quis in collucratione:ſiue in publico certamine dānū de= derit nō teneř.l.aql:cū virtutꝫ gl'ia:ꝛ nō aīo iniuriādi ħ fctm̄ ſit.vt.ff.ad.l.aql.q̄ actione.§.ſi qs in collucratiōe vt de his no. ſ.ꝺ excef.pla.§.fi.ſub.§.lꝫ tñ lu dere.ꝛ ver.ſe.nec tales iſames fiūt vt.ff.de his q̄ no.infa.athle tas.hoc ſi pugnet qs cā virtutꝫ

a ¶ Cum vo lūtario aū tētic.adde abb.in.ca. ſicut dig= num.eo.ti. ꝛ per dn̄m in ca.ſi qs poſt acce= pta.l.di.

oſtendende.sec° ſi hoc facit cā auaritie.ſ.opa ſua locādo tūc em̄ ſiue pugnauerit/ſiue nō infamis efficit.vt ff.de poſtu.l.j.§.beſtias. h ſūt torneamēta ſm can̄. reprobātur pp cām q̄ ſequit nō ob.q cā ludi ſcm̄ dicat.nā ludus noxius in culpa eſt.ff.ad.l.aql.nam ludus.ḡ de preſum.c.j quis em̄ ludos appellet ex q̄bus crimina oriūtur.vt in proemio.ff.vete.§. illud vero ſatis neceſſarium.

2 Quare prohibētur. † propter mortes hominū ⁊ aiarū pericula q̄ inde ſepe ꝓueniunt vt.ſ.e.c.j.dn̄t em̄ futura picula p̄caueri.et dʒ q̄libet diſcret° ſibi ꝓſpicere in futurū:qꝛ dʒ cogitare hoc euenire poſſe.vt.ḡ.de ele.lʒ.⁊ de ſer.nō ord.c.j.⁊ de obli.ad rō.c j.xxiij diſti.in noīe dn̄i.xxū.q.j.in nouo.⁊ de cōſe.di.ij.pueniit.ḡ de iureiurā.⁊ ſi xp̄s.§.quedam.ff.lo.et con.ſi quis domum.§.hic ſubiungi.⁊ſic.ſed an ex locato.

3 Que pena inobedientib° inſligat.Et q̄dem ſm.ll.nulla vt no.ḡ.e.§.j.ſʒ ſm can̄ q̄ occidit dʒ penā pati homicide voluntarij qd dic vt no.ḡ.tit.j.§.q̄ pena.et ver.ſeq. ¶ Sʒ nūquid in torneamēto neceſſitas iminēs excuſabit.vt no.ḡ.ti j.§.pe.verſ.ſin aūt fuit.nō:qꝛ ad hāc neceſſitatē vltro et ex ꝓpoſito ſe igeſſit.ar.ff.qd me.cā.ſi mulier rn̄.j.nā ab initio fuit ineuitabilis.ḡ ſibi ipu;tet vt pʒ in his q̄ no.ḡ.e.§.pxi.inducto. ¶ Is aūt q̄ in torneamētis occidit carere dʒ eccl'iaſtica ſepultura q̄uis ſi ibi mortuus fuerit.i.mortale vuln° accepit ei poſcēti pnia nō negetur.vt.ſ.e.c.j.ad fi p ꝯñs igitur nec viaticū eſt negādum.vt ar.xxvj.q.vj.ſi q̄s de corpe.l.di.penitētes.⁊.ſ.de pe qd in te.⁊ ſic ꝓcedit q plus eſt ⁊ qd minus eſt denegat.ſilr̄.lxxxviij di eps gubernationē.j.q.j.ſi qui epi.⁊.xxxiij.q.ij.latorē.lxxx.di.epi.nō in caſtellis.ff.de ri.nu.l.orone C.qn̄ impator inter pupil.⁊ vi.l.vnica. ¶ Cōtra xiiij.di.nulli liceat.xxiiij.qō.vl.xxxij.q.vij.ap'ls.in fi.xxiiij.q.j.miramur.ḡ de deci ex ptc.ſ.de ſen.ex.cū illorū.ff.de ſer.ex pot.ex pacto. ¶ Solutio.ꝯtra vera ſunt ⁊ regulā faciunt q in ſ.l'ibus dicit ſpāle eſt:⁊ eſt hec rō ſpālitatis:vt hoc terrore deſiſtāt milites ab his ferijs.vt.ſ.de rap.c.ij nam quo ad alam nihil obeſt vilis vel prodeſt ſpecioſa ſepultura.vt.ḡ.de ſepul.ſacris.xiij.qō.j.ale.hi aūt ſoli hanc penam patiūtur qui alo ludendi veniūt ⁊ ibidē decedunt ſubaudi: vel vulnus letale accipiunt.vt no.ḡ.pxi.verſi.circa prin. ¶ Sin aūt cauſa repetendi debita ſua ibidem veniēs mortuus fuerit caſu fortuito non denegabitur ſepl'tura:maxime ſi corp° xp̄i ſuſcepit:⁊ ſacri olei fuerit vnctione punctus:vt.ſ.e.c.ij.io dicit maxime:qꝛ ſufficiunt certa indicia pnīe:vt.ſ.de ſent,exc,ā nobis.ij.

et ſic voluntas ⁊ ꝓpoſitū diſtingūt maleficia ſ.de ſen.exc.cū voluntate.ff.de fur.q̄ iniurie; rn̄.j.⁊ ſemper eſt ad aiam recurrendū.vt.xxij qō.ij.is autem.⁊.cap.homines.

4 ¶ † Item ſi clericus moriatur ibidem non videtur ſepultura priuandus q̄uis pro eo non oretur:nec oblatio pro eo fiat.vt.xxiij.q.vl quicunq̄.certe ſi ludendo mortu° eſt:non vr̄ q penaʒ vitet.ſecus forte in ſequēti qōne q̄ incipit q̄d ſi aliquis illuc accedat. ¶ Quid de militibus q̄ illud accedunt alo pugnandi nen tn̄ occidunt nec pcutiunt:tn̄ ab alijs alīq ſunt occiſi:nūquid tales milites poterūt promoueri.dixit Goff.qd nō eo q ad reʒ dānatā ⁊ prohibitā acceſſerūt:⁊ idē dicit de illo q̄ intereſt bello illicito.impedit enī talis pter culpam precedētē.vt.xv.q.j.c.fi.⁊ de pe.diſ.j.ſi quis cum telo.⁊ ar.a ꝯtrio ſenſu.ſ.de cleric.pcuſ.pſitium.⁊.c.cōtinebat ſm Goffr.et melius.h.diſ.ſi quis poſt acceptuʒ.⁊.c.p̄ceden.

¶ Quid ſi aliq̄s illud accedat cauſa videndi hmōi ludum.ſi ſit clericus vr̄ q eādem penā debeat pati.ar.ḡ.de vi.⁊ hone.cle.c.clerici,⁊.ad aleas ⁊ in auté de ſanc.epiſ.§.iterdicim° co.ix.Sʒ laicis hoc vr̄ cōceſſuʒ.vt.ff.de his q̄ no.infa.l.ij.§ ait ptor.ar.ad hoc.ḡ.ne cle.vel mo.ſnlam.Sed ꝯ.qꝛ hi ſoli patiūtur penam qui alo ludendi illuc accedunt:vt dixi cum ḡ cōſtitutio penalis ſit ⁊ odioſa reſtringēda eſt ⁊ non dilatāda.de pe.di.j.§.pena.ff.de pe.ſi preſes.⁊.l.interpretatione.⁊ alex.iij.q̄ vtrāq fecit tam cōcil.lateran̄.q̄ decre.potuit interpretari p decr.cōcili.qꝛ eius eſt interpretari cuius eſt condere.vt.ſ.de ſen.excō.inter alia Sed forte hʒ locum pena decret.xxiij.q.vlti.quicunq̄.j.vt not.ḡ.ver.item ſi clericus moriatur ibidem.

¶ De clericis pugnātibus in duello. Rubrica.

1 ☞ Duellum quid ſit. Et an ſit offerendum vel recipiendum. 2.

3 Clerici pugnantes in duello/qua pena puniantur.

IN ſuperiori titulo diximus de pugnā voluntaria cauſa etiam virtutis ꝓbande prohibita: nunc dicendum de pena prohibita: que ab aliquibus offertur: ⁊ recipitur probatione deficiente:⁊ſic apponit autor rubr.de cleric.pug.in duello.vel ſic.diximus de torneamentis in quibus multi pugnant.nunc de clericis ⁊c.in quibus duo pugnant.dicamus igitur. ¶ Quid ſit duellum ¶ An ſit offerendum vel recipiendum. ¶ Que ſit pena clerici pugnantis in duello.

1 Quid ſit duellum. † a Et quidē ſingularis pugna inter aliquos ad probationem veritatis inuenta. nā qui vicit probaſſe intelligitur. et ſi nō vicerit in probatione defeciſſe vr̄ ꝛ dicit̄ duellum quaſi duorū bellum. monomachia autem dicitur pugna ſingularis inter duos a monos qđ eſt vnum / ꝛ monachia qđ interpretatur pugna: ꝛ hec ꝓbant̄. ſ. e. ca. j. ꝛ. ij. ꝛ. ſ de pur vul. ſignificātib⁹. ꝛ. ij. q. v. monachiā.

2 An ſit † offerendum uel recipiendum. Et certe nequaꝗ imo etiā ſm̄ .l. romanā reprobatur. vt. C. de act. ꝛ ob. negantes. ꝛ de gladiatoribus. l. vnica. quāuis enim dauid ꝛ goliath ſimul pugnauerint: non tn̄ ꝓ lege teneri dꝫ: qꝛ in talibus deus tētari vr̄. vt. ij. q. v. mennā. ꝛ dꝛ. ſ. de purg. vul. § quare ſit prohibita. deus aūt tētari non dꝫ. xxij. q. ij. quare. nec ob. q crimē leſe maieſ. dicitur crimen perduellionis. ff. ad. l. iul. maie. l. vl. non ideo em̄ perduellionis vt perduellū admittatur in eo ſicut quidā intellexerunt: ꝛ male Sed dꝛ perduellionis. i. crimen hoſtis vl̄ hoſtile. ff. de ver. ſig. quos nos hoſtes. vt no. ſ. de maledi. § j. ſub. § alij maledicunt principem. verſ. aliqñ vero tales. ¶ Nec excuſat ꝯſuetudo loci ſicut quidā dicere volunt inducētes ꝓ ſe illud qñ mos erat: crimē non erat. xxxij. q. iiij. obijciuntur qꝛ illud cōceſſum fuit diuina reuelatione qui mos qñꝗ interdum etiaꝫ fas cenſetur. ꝑ quē ſicut Jacob a mendacio: iſraelite a furto: ſanſon ab homicidio. ſic et patriarche qui plures legunt̄ habuiſſe vxores ab adulterio excuſantur. ſ. de diuoꝛ. gaudemus. § qꝛ vero pagani. ¶ Nec admittas diſt. illorum qui dicūt referre vtrum ꝗs offerat: vel oblatum ſponte ſuſcipiat. ꝛ tunc mortaliter peccat vel inuitus iudice precipiente cum aliter euadere nō poſſit: vel res ſuas ſaluare. ꝛ tunc excuſatur. arg. ſ. de homicidio. interfeciſti. § j. ff. de iuſt. ꝛ iu. vt vim. nam ꝛ ſi preceptū iudicis a tāto excuſet. nō tn̄ a toto. arg. ſ. qđ me. cau. ſacris. ꝛ de tēp. oꝛd. dilect⁹ et potius debemus iacturā rerum ſuſtinere ꝙ huic malo cōſentire. ſ. de homici. ſuſcepimus. ꝛ oīa mala pati. xxxij. q. v. ita ne. ad hoc ēt pertinet qđ no. ſ. de ſortilegijs. § qđ ſit ſors. īō clericus qui duellum offert / vel oblatum ſponte ſuſcipit ſiue victus ſit ſiue victoꝛ de rigore iuris deponi dꝫ. vt. ſ. e. c. j. licet cum eo diſpenſari poſſit. ſm ea ꝙ not. ſ. de homi. § ꝙ diſpenſatio. ¶ Et ſi homicidium contingat fieri in duello oēs irregularitatem contrahunt qui duello conſenſerunt: ſiue pugnantes fuerint ſiue iudices precipientes: ſiue aſſeſſores vel conſiliarij / vel ſcriptores / vel aduocati: vel quiuis alij. argu. ſupra tit. ij. ſicut dignū et infra eod. capitu. ij. et patet in his que not. ſ. de homi. § ꝙ pena. verſic. illud autem. ꝛ infra eodem. § proximo.

¶ Lex tamen lombarda ꝛ municipalis in multis caſib⁹ admittunt duellum. ꝛ conſtitutio Fede. dicit ꝙ ſi quis hominē infra pacem conſtitutum occiderit poteſt ſemper duellū defendere ꝙ ad tuitioneꝫ ſui corporis eum occidit: ꝛ ſic abſoluitur niſi notoꝛium eſſet ꝙ impugnando feciſſet: vt in conſti. Fede. de pa. tenen. capi. ſi quis hominem. ſed nō debet aliquo caſu admitti: vt dictum eſt: qꝛ probatio deceptoꝛia eſt: ꝛ ideo ſententia in rem iud. non tranſit. imo veritate comperta retractanda eſt. vt infra de purga. vulga. cap. ij.

3 Que ſit † pena clerici in duello pugnantis. Et qđem irregularitas ꝛ depoſitio vt not. ſ. § proxi. ꝛ arg. lj. diſt. ſi quis. poſt. ꝛ tales pugiles homicide iudicantur. lꝫ nō in ꝓpria perſona ſed per alios pugnent: qꝛ homicidium tam facto quaꝫ precepto conſilio ſiue defenſione non eſt dubiuꝫ poſſe cōmitti. vt. ſ. eo. c. quod dicvt not. ſ. de homi. § qua pena. et verſ. ſeq. et infra eo. § ver. ſi tn̄. ꝛ ſeq. cum ergo ex hoc facto ſequatur mors hoim. eadem eſt cauſa prohibitionis de qua diximus. ſ. tit. j. § quare ꝛ plus. qꝛ deus hic tētari vr̄. vt. ſ. dixi ¶ Si tn̄ necꝙ mors nec mutilatio interuenerit pōt cū pugnāte quo ad bn̄ficiū miſericoꝛditer diſpēſari. ſ. eo. c. j. ꝛ. ij. in fin. ſic. xxviij. diſtic. pbr̄m. l. diuſtudeat. lꝫ ergo cum homicida nō diſpenſetur. vt not. ſ. de homi. § que diſpenſatio. ver. cuꝫ voluntario. illud eſt verum quo ad officium. ſecus quo ad bn̄ficiū vt probāt iura predicta ſecundū Goffredū. imo nec quo ad beneficium curam habens animarum annexam diſpenſabit inferioꝛ papa / ſi ſit voluntarius. ¶ Secus quando nec homicidium / nec mutilaSum. Hoſt.

a ¶ Quid ſit duellum. adđ an duellum ꝛ bellum equiparentur. vide p Salyc. in. l. qđ magno. in ſ. not. C. cōmi. vel epiſto.

tio interuenit vt. ſ. dictū eſt. ¶ Sʒ nunqd talis habebit beneficiū vt titulū aut vt ſtipendium. dicūt quidā q vt ſtipendiū: vt ſic quaſi laicus habeat ⁊ extra eccleſiam. ſic. xxxij. diſtinc. ſi qui vero. ⁊ hoc innuitur ſatis. l. di. ſtudeat. alij inter quos eſt Hoſ. dicunt q vt titulum vt. j. eodem. c. j. ⁊. ij. in fin.

De ſagittarijs ⁊ baliſtarijs. Rubrica.

Vonīa homicidiū de quo. ſ. p̄miſim⁹ grāde delictū iudicatur: ideo artē illā mortiferam ⁊ odibilē baliſtariorū ⁊ ſagittariorū aduerſus xp̄ianos ⁊ catholicos exerceri decetero ſub anathemate prohibemus: vt. j. e. c. vnico. ¶ Hoc aūt intelligendum eſt de bello voluntario ⁊ iudiciali: ſecus de romano. q. dic vt no. ſ. de treu. ⁊ pa. §. quid ſit iuſtum bellum. ⁊ ꝯ ſarracenos nō prohibentur. ſ. de iudi. ita quorūdam. ⁊. c. ad liberandū. nunqd ergo ꝯ ipſos conceditur: ita vr. ar. xxv. di. qualis ſ. de pſum. nōne. qđ non admitto. ar. ſ. ne cle. vl' mona. ſniam. lʒ ſit ar. ꝯ in his que no. ſ. de homi. §. pe. ver. illud. nā vbi iuſtum eſt ꝓlium nō refert qualr pugnetur vtrū occulte vel ex inſidijs. xxiij. q. ij. dñs iubet. iuxta illud nil refert armis ꝯtigat palma doliſve. ⁊ alibi dolus an virt⁹ quis in hoſte requirat. Sed forte nihilominus baliſte et arcus ꝓhibentur ꝓpter nimiam duritieʒ ⁊ ſubitam mortis illationē: vel meli⁹ in bello iniuſto oēs indiſtincte ꝓhibeo. In iuſto vero perſonas clericorū cohibeo: ſʒ legē laicis non impono. ¶ Sʒ nunqd qui venit ꝯ hunc canonē eſt excōicatus: cū hoc prohibeatur ſub pena anathematis. ita vr. ar. lxiij. di. ſalernitane. ⁊. j. de eo qui fur. or. ſuſ. c. j. dicūt quidaʒ
1 illud hr̄e locum qn̄ prohibitio ſit ab hoīe ſecus ſi a lege. xxx. di. per totum. ar. ff. de arbi. celſus. ¶ Sʒ dic qđ etiam ſi ab hoīe hec verba dicantur non eſt excōiat⁹ qui venit ꝯ: ſed excōicandus niſi ita dixerit quicunqȝ furtū fecerit excōicatus ſit. ideo ꝓhibemus ſub pena anathematis ne furtum fiat: vel niſi appareat qđ proferens hec verba proferat alo ferendi ſniam. arg. j. de verbo. ſig. in his. tūc enim veniēs ꝯ eſt excōicatus. ſic intellige et ſolue ꝯ. ſ. de lo. ⁊ con. c. j. de iure pa. relatum. per decre. ſ. de ſimo. ſicut nobis ⁊ ſic qn̄ canō late ſnie non precedit vel hoc non intēdit ꝓferens qđ premiſi cōminatio eſt: vt C. cōmi. vel epl'as in rubro ⁊ in nigro. ſ. de ap. cū ceſſante. Sed qn̄ precedit vel hoc intendit ꝓferens facit ſniam vt. j. de ſen. excom. a nobis. j. Sed qualiter ꝯſtabit de intentione ꝓferentis. dic qȝ hoc expreſſit. aliās a verbis nō eſt recedēdum. ff. de le. iij. non aliter. ⁊ de exc. ac. l. j. §. ſi is qui nauē. ver. in re igit dubia. ¶ Sed nunquid in dubio quilibet dʒ ſe reputare excōicatum. vt. j. de cle. ex. mini. illud. §. lʒ. ſic qn̄ factum dubium eſt ſed hec verba certa ⁊ clara ſunt ex quib⁹ non pōt elici ſnia lata: niſi alie circunſtantie appareāt. ¶ Quid igit ſi iudex monuit ter malefactorē q emendaret ⁊ quarto hoc precepit ſub pena excōicationis forte hic dʒ reputare ſe excōicatum. ar. xj. q. iij. indigne. ⁊. j. de ſen. exc. ſacro. ergo tutū eſt q abſtineat ⁊ ſe excōicatuʒ reputet donec ꝯſuluerit ꝓferentē. ar. ſ. de ſpō. iuuenis. j. de re. iur. eſtote. nā ⁊ excōicatio medicinalis eſt nō mortalis. ij. q. j. multi. dicim⁹ aūt q canon iſte nō eſt late ſnie ſed ferende: nec dʒ aliqs ſe reputare excōicatū p talia verba: niſi aliqs appareat de predictis ad hoc. ſ. ne cle. vl' mo. clericis. §. j. ⁊. ij. ⁊ iunge q no. j. de ſen. ex. §. qualr proferatur. ver. ſolutio. ⁊ ſe. ¶ Sunt tn̄ qui dicunt referre vtrū dicat in pena excōicatiōis. ⁊ tūc eſt canō late ſnie qȝ refert vel dicat ſub pena ⁊ tūc eſt ꝯminatio. ſed hoc ex ſeipſis habent. ⁊ ꝯ tex. lxiij. di. ſalonitane. ⁊. ſ. de lo. c. j. alij dicunt referre vtrū iudex precipiat diffiniendo ⁊ tunc veniēs ꝯ eſt excōicatus an cōſtituendo: ⁊ tunc eſt excōicand⁹. ¶ Alij dicūt referre vtrū iudex p̄cipiat aliqd fieri ſub interminatione anathematis ⁊ tūc nō eſt canō late ſnie. ſ. de iur. pa. relatū vel ſub diſtrictione: ⁊ tunc eſt canon late ſentētie. ſ. de immu. eccleſie. non eo minus. in fin. tu dic vt. ſ. eodē. ver. ſed dic vſqȝ ad ver. ſunt tamen.

¶ De adulterijs ⁊ ſtupro ⁊ alijs criminibus ad incontinētiā pertinētibus. ⁊ de nocturna pollutione. Rubric.

Adulterium quid ſit Et quis admittatur ad eius accuſationem. 2. Et infra que tempora. 3. Et que ſit pro eo pena imponenda. 7.

4 Accuſari quis poſſit de adulterio.

5 Procedendum qualiter ſit in accuſatione adulterij.

6 Mulier an poſſit marito obijcere lenocinium.

8 Stuprum quid ſit. Qn̄ committatur. 9. Infra quod tp̄s puniatur. 10. Et qualiter. 11.

12 Inceſtus quid ſit. Et qualiter puniatur. 13.

14 Leno quis dicatur.

15 Lenocinium qua pena puniatur.

Gim⁹ ſupra de homicidio et quia in decalogo ꝓhibito homicidio ⁊ ſtatim mechia prohibetur ideo et nos hunc ordinem ſeruemus. ſic dicamus de adulterijs. ¶ Quid ſit adulteriuʒ.

¶ Quis admittatur ad accuſationem. ¶ Et intra que tpa. ¶ Quis poſſit accuſari de adl'terio. ¶ Qualiter in accuſatione ſit procedẽdum. ¶ Que pena ſit imponẽda annectẽtes. ¶ Quid ſit ſtuprum. ¶ Quando cõmittatur ¶ Infra qđ tpe puniatur. ¶ Et qualiter puniatur. ¶ Quid ſit inceſt⁹. ¶ Et qualiter puniatur. ¶ Quis dicatur leno. ¶ Que ſit pena lenocinij ſub quo no. de pollutiõe nocturna.

1 a Quid ſit adulterium. a † Et q̄dem alieni thori violatio. vt. xxxij. q. non mechaberis adulterium eñ proprie cũ nupta cõmittitur ff. eo. inter liberas. §. lex iul. ¶ Et dr adulterium quaſi tranſitus ad alterius thoruz vel tranſitus thori vnius ad alteruz. vñ non eſt adulterium ſi marit⁹ aliquã ſolutam cognoſcit: vel et non ſolutam ea rõne qđ ab vxore ſua diſceſſerit: ſed ea ſola qꝛ thorũ alteri⁹ maculauerit, nec eñ dicim⁹ marituz corrũpi vt feminaz quare mulier maritum ſuũ non põt accuſare de adulterio ea rõne ꝙ ſuũ thoruz vel etiã alienũ violatũ dicat: qꝛ in publico iudicio nõ admittitur mulier niſi ſuaz vel ſuoꝝ iniuriã proſequatur. vt. C. eo. l. j. ꝛ qui ac. non poſ. de crimi. ¶ Hoc q̄ ad penã legalẽ infligẽdam. ſecus quo ad abſolutionẽ mutue ſeruitutis. ſ. vt fiat ſeparatio thori. ibi. n. dr adulterium alieni thori violatio: vt dictum eſt vel ſui thori deturpatio. ꝛ ſic qñꝙ cõmittit adl'terium reſpectu vtriuſꝙ. ſ. cognoſcẽtis et cognite: vt cum vterꝙ cõiugat⁹ eſt: qñꝙ reſpectu cognoſcentis tm̃: vt cum vxoratus ad ſolutam accedit. tunc eñ propriũ thorũ ꝛ vxorem ſuaz coinquinat. xxij. q. j. in coniugio qñꝙ reſpectu cognite tm̃: vt cum ſolutus ad cõiugatam accedit: nam ꝛ illa ſimiliter coinq̃nat virũ ſuũ qꝛ vir ꝛ vxor non debent ad imparia iudicari. vt not. ꜩ. de diuor. §. quot modis. verſi. quantum ad thori. in fi.

2 Quis admittatur † ad accuſationẽ. Et quidem ſi accuſet corã eccleſiaſtico iudice nullus admittitur niſi maritus. vt not. ꜩ. qui ma. accu. poſ. ſub rub. qui admittãtur ad accuſationez. ¶ Sed ſi accuſatio fiat corã ciuili tunc admittitur maritus p̄ oĩbus nã maritum genitalis thori iudicẽ eſſe opz. C. eo. quãuis his et pater mulieris preferendus eſt: niſi pater doceat gñm infamen: aut arguat eum magis colludere cum vxore ꝙ̃ alio accuſare: al's autẽ prefertur maritus: vt dictũ eſt qui ꝓpenſiore iniuria: et maiori dolore motus accuſationem exequitur et ſi pr̃ primo libellos obtulerit: nec diſt. teneat matrimonium aut non. ſi vulgaris vxor vel nõ. nec enim ſoli atrides vxores ſuas amant. Inde virgilius. ¶ Coniuge p̃cepta non ſolũ tangit atrides. ff. eod. ſi vxor. §. plene. nec ob. C. eo. ſi ea q̄ adulterium. qꝛ ibi nullo modo erat vxor: ꝛ ponitur ibi adulteriuz pro ſtupro. promiſcue eniz vtimur his verbis/ licet proprie adulterium in nuptam cõmittatur. propter partũ ex altero cõceptum compoſito nõie. ſtu- a prum vero in virginem viduã ꝙ committitur. vt. ff. e. inter. §. b lex. ¶ Nedum aũt maritus b ſed ꝛ ſponſus ad accuſationẽ e admittitur c / qꝛ nec matrimonium nec ſpem matrimonij ꝑmittitur violare niſi forte ſpõſus velit accuſare illum q̄ primo cum ea matrimonium contraxit. vt. ff. eod. ſi vxor. §. diu⁹. et. §. ſi minor. l. miles. § querebatur. ꝛ. C. eo. propter violatã. ¶ Sed nec ob. ꝙ maritus ſit filiusfa. nã ꝛ talis etiam inuito patre de adulterio põt agere ꝛ conſequi vindictã proprij doloris. vt. xxvij. q. ij. qui deſponſatam. ꝛ. ff. eo. inter. § filius. ꝛ. l. filiuſfa. ¶ Hoc aũt vr̃ conſiderãdum ſi ſit liber an ſeruus: naz ſeruus et violatum contubernium non poterit vindicare vt C. e. ſerui. ꝛ hoc eſt verum quo ad penam legalem. ſec⁹ puto quo ad abſolutionem mutue c ſeruitutis. ar. in his que no. ꜩ. de coniu. ſer. § j. ꝛ fi. ver. etas vero mariti non eſt conſiderãda. arg. ꜩ. de reſti. ſpo. ex parte. nã et minor. xxv. ann. admittitur. curatore ſuo actore ꝓ ſuo thoro vindicando non alieno. vt ff. eo. ſi maritus. § lex. ꝛ. C. e. propter. § ſed ꝛ ſi ipſa.

3 Et intra que tẽpora. † Et quidẽ poſt maritũ admittitur pr̃ mulieris iure mariti. i. vt p̄ferat iure mariti ceterꝭ. ſ. lx. di. et eſt mirabile de his. lx. dieb⁹ quia ꝛ marito ꝛ patri dantur: vtriꝙ tamen ſimul cedũt quãuis vnus alij preferatur. vt. ff. eo. ſi maritus. nam ꝛ ſi neuter eorum accuſet: tamen vtriꝙ cedunt. Sed cum infra. lx. dies occupat maritus accuſationẽ: id qđ reſiduum eſt de. lx. dieb⁹ nõ cedit patri/ donec cepit accuſ. Hoſt

a ¶ Quid ſit adulteriũ. adde: c. meretrices. xxxij. q. ij. c ſicut alienus. vij. q. j. inno. l. c. diſcretioñ ꝺ eo q̄ cog. ꝯſan. vxor. archi. in. c. dñs. lvj. d.

b ¶ Nedum aũt marit⁹ adde gl. in. § i mulierib⁹. xxxij. q. j. car. zaba l. c. tue. de procur. Cyn. in. l. j. C. de adul.

c ¶ Et ſponſus ad accuſ. admit. adde gl. in c. quemadmodum. ꝺ iureiur. l. ſi vxor. in. §. diu⁹. ꝛ ibi Ang. in ſũmario. ff. ad. l. iuliã

cuſare poſſe.vt.ff.eo.ſi maritus ꝑuenit. ⁊.l.ſi
maritus ſit in magiſtratu.in prin. ¶ Preferṫ
aũt maritus infra.lx dies ẽt ceteris poſt in=
choantibus accuſationẽ. Sed his elapſis ꝑ
fertur tñ concurrẽtibus ⁊.nõ preuenientibꝰ:
niſi forte patrẽ concurrentez excipiamꝰ poſt
maritum autẽ pater eodem modo ceteris ꝑ=
fertur vt.ff.e.l.j.§.vlti.⁊.l.ij. ¶ Item maritꝰ ⁊
pater infra.lx.dies iure mariti accuſant. et
ideo ꝯ̃uis non probent qᵭ intendunt:non tñ
preſumuntur calumniari:niſi calumnia eui
dens eſſet.vt ff.eo quãuis.⁊.l.is cuius.§.vlt.
et.iiij.q iiij.§.aliqñ C.eo quãuis infra eodez
maritis:non tñ ex ſola ſuſpitione mulier dã=
nabitur.ij.q j.primo.ff.de pe.abſñte.Rñ j.niſi
ſit ſuſpitio iuris C.e.autẽ. ſi quis ei.ꝫ. de co=
ha.cle.⁊ mu.c.ij ⁊ no.j.§.qualr in accuſatiõe
ver itẽ iure nouo ſm hoc intellige.xxij.qõ.j.
dixit dñs. ¶ Sed forte hic que dicta ſunt de
calumnia ⁊ de inſcriptione hodie corriguṅ
qꝛ hoc ipſo ꝙ nõ probat maritus preſumiṫ
calũniator:vt in autẽ.vt lice.ma.⁊ auie.§. qꝛ
vero plurimas. ⁊.§.cãs.⁊.§. ſi vir de adulte=
rio.⁊.ij.q.vlt.c.ij.⁊.iij. vel intelligitur qñ ela=
pſis.lx.diebus nõ iure ſpãli ſed cõi fit accu=
ſatio ſm Gof.qᵭ nõ placet. Sed dic vt not.j.
eo.§.qua pena.verſi.iure vero nouo. ¶ Deſi
ſtentes aũt ab accuſatione in turpiṫ. incidũt
vt.C.e.abolitionẽ.ſi ſine abolitione deſiſtant
vt ibi.⁊.ff.eod.l.j.§.j.⁊.l.queſitũ. nec ob ff. ad
turpil.l.in ſenatus.§.eos. qꝛ illud in ꝓntis
intelligendũ:⁊ hoc intelligas qñ extraneus
accuſat de calumnia aũt mariti agitur ſi ſit
aperta. ¶ Itẽ poſt hoc tꝑs ⁊ qñq̃ intra:vt ſi
infra.lx.dies negauerit acturum de adulte=
rio:poſtea iure mariti non auditur/ ſed iure
extranei admittitur infra quatuor mẽſes vti
les.vt.C.eo.iure mariti.ff.e.l.iij.§.hoc in ma=
ritis.⁊ ſi maritꝰ.§.ſi ſe negauerit. ¶ Forte et
iure mariti admittũtur quedã enumerate ꝑ=
ſone.ſ.pater/frater/⁊ auunculus. vt.C.e. ꝯ̃=
uis.ar.opt.j.de ſent.exc.ſi vero.§.nec ille cõ=
pellendus eſt.poſtea alij oẽs admittũtur: cũ
publicum crimen ſit vt dicit.l.dicta quãuis.
¶ Cõputantur ãt ſex mẽſes a die diuortij cõ
putati in ea que nupta eſt a tꝑe autẽ cõmiſſi
crĩs in vidua cõputatur qnquẽniũ continuũ
quo elapſo quilibet repellitur niſi impediaṫ
per preuenientis ⁊ perſeuerãtis accuſationẽ.
tñ Iob viſum eſt quinq̃nniuz fore vtile a ſui
princi.vt ff e.ſi mariti.§.ſex.⁊.§ preterea.⁊.§.
quinquẽniũ.⁊.l.qnquenniũ. ¶ Sed de hoc
dubitari põt an extranei habeant ſex mẽſes
in nupta an quatuor.⁊.l.videtur innuere de
q̃tuor.ff.eo.l.iij.§.hoc in maritis.

4 Quis poſſit accuſari de adl'terio. Et certe his qui dolo cõmiſit. ¶ Adul-
terium eñi ſine dolo nõ committiṫ. vt.ff.eõ. l.
pe.is ergo qui ex certa ſcia maritalem thoꝝ
violauit accuſari põt:vñ tñ libera.ſit mulier
paſſa eſt adulterium:nã quo ad ſeruas atti=
net locum hꝫ actio iniuriarũ ⁊ de ſeruo cor=
rupto.⁊.l.aquil.vt.ff e l.pe.⁊ l.miles.§.pe. et
l.inte.⁊.C.de diuor. vxor.dic vt not ꝫ.eo.§.qs
admittatur.ver.hoc aũt ¶ Accuſaṫ aũt tam
adulter q̃ adultera ⁊ qñq̃ nõ coniugata ve=
lut ꝯiugata tenetur.ſ.vbi cõiugata velut cõ
iugata miſit libelluz diuortij marito ſine cã
vt poſtea cũ macularet viduitatẽ ſtupri q̃dã
procacitate.vt.C.eo.l.pe. ¶ Itẽ tenetur et is
qui vel que domũ ſuã prebuerit vt ſtuprum
adulterium vel cum aliena matreſa. vel.cuz
maſculo fieret ſciens vel queſtũ ex adulterio
ſue vxoris fecerit.nã cuiuſcũq̃ conditiõis ſit
velut adulter punitur ⁊ appellatione domꝰ
quecunq̃ habitatio continetur.vt.ff.eod.qui
domũ. ¶ Sed ⁊ tutor qui pupillã ſuã ducit
in vxorẽ ꝯ ſe.cõ.tanq̃ adulter tenetur ſm ca.
credo cõtra ar.in his q̃ not.ꝫ.de ſpon.§.⁊ q̃lr
impediatur.ver.vlt. Sed ſi ſtuprauerit eaz ſi
ne matrimonio : tunc illud admitto: ⁊ patiṫ
maiorem penã quaz alias imponatur ꝓ ſtu
pro minorẽ tanq̃ raptor quãuis ⁊ tãtaz de=
buerit pati:⁊ ſic illud quãuis ponitur aduer
ſatiue non correctiue.vt.C.eo.ſi quis eam cu
ius tutor fuerit corruperit.l.vnica. Itẽ in cu
ratore ſi adultã ſuã ſtuprauerit.vt.ff.eo. qui
pupillam ¶ Magiſtratus etiã in honore po
ſitus ſeu quocunq̃ miniſterio publico: reus
poſtulari põt.ſed differtur eius accuſatio ⁊
cauet iudicio ſiſti.in fin.honoris.ff.eodem.ſi
adulterium.§.vlti.

5 Qualiter in accuſatione ſit procedendum. Et certe dicunt quidã maritũ
admittendũ ſine libello:ar.C.e.quãuis. Sed
qᵭ dicit eũ non teneri vinculo inſcriptionis:
non dicit iõ quin teneatur libellum ſcribere.
Sed iõ qꝛ ſi nõ probat nõ propter hoc ꝑſumi
tur calũniari ſm.l.antiquã. vt no.ꝫ.eõ.§.⁊ in
tra q̃ tꝑa.ver.item maritus ⁊ pater ⁊ ſeq.dic
ergo ꝙ neceſſe hꝫ inſcribere:⁊ ſe ad penã ta=
lionis aſtringere.vt.ꝫ.de procu. tue.⁊ iunge
qᵭ not.j.eod.qua pena.verſi iure vero nouo.
¶ Inſtituitur ãt accuſatio de adulterio ſolu
to demũ m̃rimonio niſi primitus quis de le=
nocinio maritũ accuſauerit.hodie aũt etiam
matrimonio cõſtante põt inſtitui:⁊ ſic accu=
ſatio vera oſtenditur:tunc repudiuz poterit
mitti.vt in autẽt.vt lice.ma.⁊ auie.§.qꝛ vero
plurimas.collatione.viij ¶ Dꝫ aũt accuſaṫ
pñs pñtem non per procuratorẽ.vt not.ꝫ.de
accuſa.§.quis accuſari. ⁊ iurgia ciuilia / vel
crĩalia q̃ ſunt de eodẽ crĩe dñt poſtponi.vt.C
e.adulterij accuſatione. ¶ Pñt ãt in ꝑncipio

opponi dilatorie exceptiones.ſ.anteꝙ quis in
ter eos pñs nõ abſens probabili cã neceſſa=
ria recipiatur.vt.ff.eo.l.ſi maritus.§.preſcri
ptiones.⁊.§.j.⁊ vt no.de accu.§.qualiter.ſub
§.oblato.ver.j. ¶ Puta dicit nuptã a ſe non
eſſe inchoandã accuſationẽ niſi nuptias pre
ceſſerit nũciatio.ſ.qđ non nubet:qꝛ de crimie
adulterij nolebat eam accuſare:nec diſti.per
quem fiat nũciatio liberum vel ſeruũ vel q̃lr
fiat.ſ.in iudicio vel extra.nã in ea que diuer
tit:nec adhuc nupta eſt põt accuſatio incipi
vel a vidua/vel ab adulterio. ¶ Item excipe
põt ꝙ non rite accuſatur iure mariti.cum.lx
dies lapſi ſint:vel qꝛ non plures ſunt admit=
tendi ad accuſationẽ:lꝫ ſecus ſit in crimine
inceſtus vt oĩa hec probãtur.ff.eo.l.ſi marit⁹
ij.§.pe.⁊ vlt.⁊.l qui vxori.⁊.l.denũciaſſe.et.l.
vim paſſaꝫ.§.duos.⁊.§.inceſti.⁊.l.nihil.§ vl.
¶ Peremptoria aũt exceptio qñcunqꝫ oppo
ni põt.vt ſi dicat.v annos vel ſex menſes ela
pſos.de quib⁹ no.ſ.eo.§.⁊ intra q̃ tẽpora.⁊.ſ.
deſiſtẽtes aũt.⁊ ſe.vt.C.eo.adul.poſt quinq̃n
nium.ff.eo.ſi maritus preuenerit.vel ſi mari
tus dicatur deſtitiſſe.vt.ff.eo.l j.§ j.⁊.l.aboli=
tionem:vel ſi dicat mulier adulterũ abſolu=
tum fore.tunc eñi exceptionem ſemꝑ hꝫ mu
lier niſi per colluſioneꝫ abſolutus ſit. Si eñi
colluſio detegatur lꝫ dũ nupta eſt defendaṫ
diuortio tñ facto accuſari poteſt:⁊ tñ condẽ=
nato adultero nõ preiudicatur adultere:nec
cõfeſſio vnius nocet alteri.vt.ff.eo.denũciaſ=
ſe.§.quare.⁊.l.adulter.§ pe.⁊ vlt.⁊.ſ.eo.ſigni
ficaſti. ¶ Iteꝫ excipit qꝛ maritus impudice
viuens non fuit vxori autor colendi bonos
mores que res põt etiã virum dãnare:nõ tñ
ob cõpẽſationẽ mutui crĩs in vtroſqꝫ cõicaṫ
vt.ff.eo.ſi vxor.§.iudex.⁊.ſ.c.intelleximus.et
c.tua.ſ.de diuor.ſignificaſti.ff.ſo.mat.viro at
qꝫ vxore.ſ.de iureiur.tua.xxxij q.vj.ꝑ totuꝫ.
¶ Repellit ẽt vxor maritum.qꝛ cũ expuliſſet
eam ꝓpter adulterium de quo accuſat:po=
ſtea reconciliauit eam ſibi vel ſciẽter retinuit
vel eaꝫ cognouit.⁊ ſic ſero accuſat mores ei⁹
quos ſemel approbauit.vt.ff.e.ſi vxor.§.pe.ſi
eñi retinet eam puniendus eſt tanꝙ patron⁹
turpitudinis.xxxij.q.j.ſi quis vxorẽ.⁊.c.j.⁊.C
eo.l.ij.qꝛ mortaliter peccat ſi eaꝫ nõ denũciet
ad pñiam.ij.q.j.ſi peccauerit.nõ obſtante iu=
ramẽto ſiue piurio in ꝯtrarium pſtito.ſ.ꝙ nõ de
nunciaret.vt.ſ.de iureiur.quẽadmodũ.§.vl.
et quãuis ẽt pñiam egerit nihilominus tñ eã
accuſare põt ad hoc vt ab eius cohabitatiõe
diſcedat.xxxij.q ij.admonere puniretur er=
go tanꝙ patronus turpitudinis ſi anteꝙ pe=
niteat eã ſcienter cognoſcit.Sed poſt pñiaꝫ
eam reconciliare põt non ſolum ſemel ſꝫ ſe=
ptuageſies ſepties.i.in infinitum.ſic expone
da eſt illa auctoritas poſita.ſ.de iureiu.quẽ
admodum.§.vlt. ¶ Sed ꝯ qꝛ non dꝫ eam ſibi
ſepe reconciliare.vt.ſ.e.c.iij.in fi. ¶ Solutio
nõ ob.qꝛ illud dr ad terrorẽ ⁊ qꝛ ad interceſſio=
nem eccleſie nõ reconciliabit eam ſepe ne ec
cleſia videatur ei dare licentiã peccãdi.nec ẽ
intercedẽdum ſi incorrigibilis appareat.qꝛ
iam conſuetudini deputauit.C.de epiſ.au.l.
iij.⁊.ff.de re mili.l.iij.§ ſi tyronib⁹.⁊.ff.de pe.
l.iiij.xxv.q.ij.ita nos.⁊.xxxv.qõ.iij.extraordi
naria.imo nec in hoc caſu ipſam reconcilia=
re dꝫ vt pꝫ in his q̃ no.ſ.e.§ qua pena.ver.q̃d
ergo ſi maritus certus eſt. ¶ Igitur vxore re
conciliata poſt pñiaꝫ non punitur maritus
tanꝙ patronus criminis ſi eam retineat.
¶ Sed nunquid bigamus efficitur.ſic vt
xxxiiij.diſt.ſi cuius.⁊ ſic vr̃ decipi marit⁹ au
toritate iuris.xxxij.q.j.ꝙ aũt.⁊.c.non erit.et
priuatur iure ſuo ſine culpa/ſed nõ ſine cã:
qꝛ ſacramentũ matrimonij ſemel diuiſum ꝑ
penitentiam reintegrari nõ potuit:nec etiaꝫ
baptiſmuꝫ.quãuis pctm̃ aboleatur.vt.xxvj.
diſt.deinde ⁊.c.tm̃.⁊ no.ſ.de biga.§ quare bi
gamus.verſi.iij.⁊.ver.ix.arg.contra.ſ.de bi=
ga.ca.penul.ſm hoc intellige.ſ.eo.ſi vir ſciẽs
¶ Itẽ ob.viro ꝙ accuſationẽ iam factam ei
6 remiſit.xxiij.q.iiij.ſi illic. ¶ Iteꝫ põt mulier
obijcere marito lenociniuꝫ:hac eñi exceptio
ne mulier ⁊ extraneus repellunt maritũ ac=
cuſantem:⁊ preterea ipm̃ pene ſubijciunt:et
eſt hec rõ quare ſeruus dño eam obijcere nõ
poteſt qꝛ obtinere vr̃ quandam ſpẽm accuſa
tionis:nam ⁊ ea imponitur pena.vt.C.ead.l.
qm̃.⁊ lata hoc aũt demum verũ ſi obijciatur
hec exceptio ab initio anteꝙ nomẽ accuſati
recipiatur inter reos poſtea vero nõ repelle
ret:mulier tñ ipſam poſtea marito obijciẽs
ipm̃ onerat:ſed ſeipſam non releuat:nec ma
ritum ſubijcit pene.vt.ff.eo.l.j.§.ſi publico.⁊
eſt arg.violentum ꝙ exceptio peremptoria
nõ opponatur in crĩalibus qñcũqꝫ añ ſñiam
niſi dicatur hoc ſpãle in crimine lenocinij ꝙ
qđ dic vt not.ſ.de excep.§.⁊ qñ.ſub.§.hic de
dilatorijs.ver.in ciuilibus ⁊ ſe. ¶ De quibuſ
dam ex his exceptis ⁊ multis alijs.not.ſ.de
diuor.§.quot modis.ſub.§.generaliter.ergo
auditur maritus.⁊ ver.ſeq. ¶ Sed ⁊ ſi mari=
tus vxorem caupone prepoſuerit:nõ poteſt
accuſari:quia vtilitas vite talem non patiṫ
laqueis alligari:vt.C.eo.q̃ adulteriũ.hoc tñ
ſm canoñ.non ꝓcedit ſm Hoſt. ¶ Sꝫ nunq̃d
marito accuſanti đ adulterio carnali obſtat
exceptio de ſpũali adulterio ab eo commiſſo
nõ vr̃ nã iſte fornicationes diuerſaꝝ ſpecieꝝ
ſunt.ḡ nõ ꝯpẽſanṫ.ff.de pig.act.ſi ꝯuenerit.
dicas ꝯ nam idem operãtur quo ad mr̃imo=
nium ſeparandũ.xxviij.q.j.idolatria.⁊.c.iaꝫ
nũc.⁊ de h̃ plenius no.ſ.de diuor.§.quot mo
dis.ver.quid ſi vnus coniugũ. ¶ Alie auteꝫ

exceptiones que olim habebāt locū in ſolē=
nitate verborū exiſtētes: vt ſi caderet a ſylla
ba cadebat a cā hodie non hñt locum eſt eñ
īndignū vt pſtigia verſuti iuris excludat vl=
tionē pudoris.i. caſtitatis violate que retine
tur pudore vt.C.eo.ita.ꝛ dr preſtigium quaſi
preſtringens aciē oculorū.ſ.obumbratio que
dam q꜡ videtur alicui videre id qđ non videt
vt in mimis ꝛ incātatoribus ptz inde dicebā
tur preſtigia quedam obumbrationes verbo
rum quibus obumbrant delicta. ꝛ ideo dice
batur ius verſutuꝫ q꜡ per quaſdā verſutias
i.machinationes verborū repellebatur quis
ab accuſatione ſm Azo.vel ſm mar.dicitur
verſutum ius ad exemplum veſtimenti qñ il
lud eſt intus qđ debet eſſe extra.ꝛ econuerſo
ſic erat verſutum ius q꜡ qđ erat puniendūꝫ
abſoluebatur:ꝛ qđ erat abſoluendum punie
batur. ¶ His autem exceptionibus vel ſimi
libus non obiectis admittitur accuſatio. ꝛ ſi
lege non ꝓhibeatur accuſatoris perſona.ſe=
cundum ea que no. ſ. de accu.§.qs poſſit ac=
cuſare.ꝛ afferunt probationes per teſtes ex
traneos ſed ꝛ domeſtici ſpāliter ī hoc crimi=
ne cum queſtione recipiuntur vt.C.de adul.
ꝛ de diuor.conſenſu.§.vir.ꝛ. ff.eod. vim paſ=
ſam.§.vlt.ꝛ prohibetur manumiſſio ſeruorū
vxoris ꝛ ſi eos nō habuit in ſuo vſu infra.lx.
dies.ꝛ poſtea qñqꝫ vt ſi tam breui tēpore ac=
cuſatio adulterij nō potuit terminari:ſꝫ pa=
tris ſerui ꝛ extranei ita demū prohibent ma
numitti ſi habuit in vſu eos mulier vt.ff.qui
ꝛ a qui.manu.ꝓſperit.ꝛ.C.e.l.iij. ꝛ.l.vl. ꝛ pu
blicantur ſerui accuſati vel accuſate ꝛ accu
ſantis pris mulieris nō extranei vt. ff. eo. ſi
poſtulauerit.§.iubet. ꝛ.§.rō.§.haberi. ꝛ.§.de
eo.prouidet tñ dño ſeruorūꝫ per cautionem
que exponit in ſimplum: vt ſi moriat in qō=
ne ſeruus accuſati pro ſe cōputet vnā medie
tatem q꜡ et eius gratia torquetur ſeruus ac
cuſati.aliā vero medietatem petet ab accuſa
tore ꝯdictiōe ex.l.vel ſi fiat deterior predicto
modo petat preciū deteriorationis. ꝛ ſerui ſic
deteriorati pciū habeat a fiſco vt. C.in q.cau.
ſer.pro pmi.accipi. liber. l.pe. Sed vbi ſeru⁹
accuſatus torquetur: preſtatur duplū ita de
mum ſi fuerit abſolutus vt.ff.e.l.iij:ꝛ.l ſi po=
ſtulauerit.Reſpon.ſ.ꝛ.c pe.ꝛ vlt.ꝛ.l.qđ autē.
¶ Plerunqꝫ tñ per preſumptiones.i.conuin
citur adulteriuꝫ:vt ecce ſi quis de adulterio
fuerit accuſat⁹ ꝛ obtētu ꝓximitatis ſe excu=
ſauerit ſi poſtea cū ea ꝯhat:habet ꝓ cōuicto
vt.C.e.ſi qui adulterū. ¶ Itē iure nouo ſi qs
ei quem de vxore ſuſpectū hꝫ ter in ſcriptis
denunciauerit ſub preſentia teſtium fide di=
gnoruꝫ:nec cū ea ꝯuerſet ſi poſtea inuenerit
eum ꝯuenictē vxori ſue in domo ſua vl' vxo=
ris vl' adulteri aut in popina aut in ſuburba
nis.ſiue periculo perimet eū ſed ſi alibi eos
ſimul inuenerit trib⁹ teſtibus ꝯuocatis tra=
dat eum iudici q nulla alia ꝓbatiōe qſita hꝫ
puniendi licentiam ſi tñ in ſacro oratorio in
ueniantur loquētes poſt trinā denūciationē
dictam lꝫ merito vtrāqꝫ perſonam defenſori
eccleſie.i.prelato tradere aut alijs clericis ꝛ
ad eorum periculuꝫ hi duo ſeruentur diuiſi
donec iudex hoc cognoſcens mittat ad epm
ciuitatis quatenus iſti trandantur ei:vt de=
beant ſubſtinere tormentū : vt in auf. vt lice.
ma.ꝛ auie.§.his quoqꝫ.ꝛ.§.q꜡ vero. ita cōpa
tiuntur.col.viij.de hoc tñ dic vt no. ſ. de im=
mu.ecc.§.in quantū.in diſ. q incipit cū qs ad
eccleſiā cōfugit.ꝛ ver.ꝛ ſe. ¶ Qualitercunqꝫ
aūt ſiue p probationes apertas ſiue per pre=
ſumptiones violentas vt dictum eſt ꝓbato
crimine ferenda eſt vtraqꝫ parte preſente ni=
ſi accuſator patefacto crimine iuſta de cau=
ſa abſit:vt.C.eo.quamuis indubitati.

Que pena ſit imponenda.

7 †Et certe ſecundum cañ.cleric⁹ deponit lai=
cus excōicatur.lxxxi. di. ſi quis clericus.ar.
xvi.q.i.illi qui.ꝛ vide ſup hoc qđ not.ſ.de co
ha.cle.ꝛ mu.§.quam penā patiuntur. ¶ Sꝫ
ſm.l. moſaicam mulier lapidabat vt. xxxiij.
q.v.hec imago. In foro etiā pniali iniungit
aliquoties reſtitutio faciēda ſm ea que not.
j.de pe.§.quibus. ꝛ qualr ſub.§.qd de mulie
re ꝛ filiuꝫ ſuſcepit de adulterio. ¶ Scdm ve
ro legeꝫ ciuilē talis tenet.l.iul.de adulterio.
ꝛ eſt mirum qđ vocat iulia:cū lata fuerit ab
octauiano Aug.vt.ff.co.l.i.q non reperit vo=
cari iulius ſed auūculus ſuus dict⁹ eſt gai⁹
iulius ceſar qui autoritate ſua nō ppli cōni
uentia habuit imperiū. ¶ Sed forte ob reue
rentiā auūculi voluit octauianus.l.iuliā ab
ei⁹ noīe nūcupari. vel forte cepta fuit hec.l.
ab auūculo ſed nepos perfecit . ¶ Pena aūt
huius.l.capitalis eſt:ꝛ ſic tam maſculus qꝫ
mulier mori precipiuntur vt inſti. de pu. iu=
di.§.item lex iul.de adul.ꝛ.C. eo.caſtitati vel
dic qđ in maſculo hoc verum eſt nā imponit
pena quaſi ꝓ ſacrilegio ꝛ ſic ſacrilegos nu=
ptiarum gladio puniri oportet vt.C.e.quā=
uis adulterij. ¶ Iure vo nouo autēticorum
mulier verberata in monaſterio mittit quā
lꝫ viro recuperare infra biēniū. quo trāſacto
vel viro prius mortuo mulier tōſa in mona=
ſterio ppetuo in habitu remanet monacha=
li.duabus partib⁹ ꝓprie ſubſtātie liberis ſi
hꝫ applicādis tertia mōaſterio liberis aūt nō
extantib⁹ deuoluit tertia pars ad parentes
huius iniqtatis nō participes ſeu ꝯſentien=
tes due monaſterio tradi debēt parētib⁹ vo
deficientib⁹:oīs ei⁹ ſubſtātia monaſterio q̄rit
tur pactis dotaliū inſtrumentorū oī caſu ſer=

ſeruādis:vt in au. vt nulli iu.§.ſi qñ.col.ix.C.
co.auk.ſed hodie.⁊ ſi maritus in probatione
deficiat:tenet ad talionē vt i auk.vt lice. ma.
⁊ aui.qꝛ ꝓo plurimas.⁊.§.cās.col.viij.lauk.
vt nulli iu.§.adulterā.col.ix. ¶ Sed opponi
tur.ſm hoc vir volēs recedere ab vxore:indi
recte cōſequet intētionē ſuā qꝛ eo deficiēte in
ꝓbatione in monaſterio detrudet:⁊ ſic ſepa-
rabit ab vxore. Rñ raro ꝯtingit caſus iſte.⁊
ideo nō eſt curandū.ff.de leg.nā ad ea.vel dic
ꝙ iudex aliter eū puniet in caſu iſto vel in bo
nis ſuis vel al'r caſtigādo.arg.ſ.de accu.ſup
his.§.poſt ꝯfirmationē.⁊ de calū.c.j.vel me-
lius vir non ꝯſequet intētionē ſuā niſi vxori
placuerit qꝛ poterat ipm ſibi inuitū reconci-
liare.ſic ⁊ marit⁹ vxorē ꝯ:uctā:ſic pōt in eodē
§.comprehendi.⁊ accedit.ſ. de procur. tue.
¶ Ergo per publicā pſonā iponit pena ſm
premiſſa:ſed ⁊ p priuatā iponit l. pmittēte.
pr̄ eñ qui h̄z filiā i ptāte occidere pōt oēm
adulterū cū ea inuentū ſine pena aliq̄ ſed h̄
in domo ꝑpria vel gñi dz tñ vtrūqꝫ ſimul in-
continēti occidere nō alterū tm̄ vt.ff.e.l.pr̄.et
l.nec in ea ⁊.l.qđ ait.⁊.l.nihil intereſt.mari-
tus aūt adulteꝛū deprehenſum in domo ſua
tm̄ ⁊ humilē ⁊ cui non dz reuerētiā occidere
pōt vt.ff.eo.marito.xñ.j ⁊.l.adulteriū.§.libe-
ro.vel retinere.p.xx.horas.vt teſtes inducat
qui poſtea accuſatori teſtimoniū ferāt vt.ff.
eo.capite.Sed hoc genus teſtimonij nō mul
tum approbat pla.niſi cū adultera detineat
adulterū ſociatū.et eſt ꝓ eo.ff.qđ me.cā me-
tū.aut vani hoīs.⁊.l.ſe.hodie aūt etiā i aliis
locis vr̄ adulter poſſe occidi ſm ea que no.ſ.
pri.itē iure nouo.¶ Qđ ſi ali⁹ vl' in alio loco
ꝙ lex pmittat fuerit occiſus:pena imponit
ſed mitigatur vel rōne tpis.puta qꝛ nox erat
vel rōne doloris:qꝛ iuſt⁹ dolor difficile tpat
iō imponit pena deportatiōis vel relegatio
nis ꝓut iudici videbit tpanda:vt.C eo.grac-
ch⁹.⁊.ff.e.ſi adulteriū.§.ſi marit⁹.vxorē autē
nō lz occidere ꝙuis i adulterio dephēſam:
ſed ſi qs h̄ fecerit non punit.l.cor.de ſic.ſi eñ
hūilis eſt in op⁹ ꝑpetuū dat ſi hōeſtior i inſu
lā relegat vt.ff.e.ſi adulteriū.§.ſi marit⁹ h̄ tñ
no.ꝙ nō pōt qs penā relegatiōis i inſulā vl'
deportatiōis iferre niſi ꝑnceps vel papa vel
is q̄ bñficio ꝑncipis ꝑuilegiū cognoſcēdi vi-
ce p̄fecti obtinere meruerit.ff de leg.iij.l.j.§.
his qb⁹.⁊.§.a p̄fectis.lex aūt diuina hoc ꝯce
dit ḋ gladio ſpūali nō materiali.vt.xxxiij.q.
ij.interfectores.⁊.§.ſe.⁊ c.iter h̄. ¶ Sz ⁊ ſm.l.
diuinā lz marito vxorē dimittere ob cām for
nicatiōis illā ei ſolā excipit dñs.xxxij q.vij.
dñs.⁊.c.oēs cauſatiōes. ¶ Sz nunqd h̄ fieri
pōt ſine licētia eccl'ie.qdā dñt ꝙ ſic.hug.⁊or
ꝙſi oēs moderni dñt ꝙ nō.tu dicas ꝙ h̄ ali-
qñ pōt fieri:nō tñ neceſſe eſt:qꝛ dñs dñoꝝ h̄

pmiſit nec iuſſit ſm Aug.xxxij q vij.c.j.⁊.ij.⁊
c.apl's.⁊.ea.ſeq.⁊ p totū.⁊ ſm Jo.vbicūqꝫ eſt
fornicatio vel fornicationis ſuſpicio libere
vxor dimittit.xxxij.q.j.dixit dñs.ad idē.j.de
eo q̄ cog.ꝯſan.vxo.ſue.diſcretionē.§.nā et ſi.
al's ſi eā adulterā ſciēter cognoſceret nō re-
cōciliatā nec penitētē puniret.vt.xxxij.q.j.ſi
qs vxorē.⁊.c.ſeq. ¶ Ergo q̄ ad carnale debi-
tū non recōciliate ſz ipenitēti reddēdū iubet
dñs ipam dimitti p iterptationē ſctōꝝ q̄ di-
cta.ca.fecerūt ⁊ vt appet i his q̄ no.ſ.e.§.q̄r.
ṽ.repellit. Sz h̄ pmitti nō iubet ⁊ q̄ ad aliā
mutuā ſeruitutē ſic itellige.xxxij.q.vij.apl's
⁊ q̄ ad h̄ intellige ꝙ lz viro ⁊ nulli alij ſubau
di eo inuito vxorē iudicare.vij.q.j.ſicut alte-
ri⁹.vt a ppet in his q̄ no.ſ.q̄ matri.a ccu.poſ.
ſub rubrica qs admit.ad accu. ¶ Sz nec h̄ iu
bet neqꝫ pmittit:qꝛ nec de h̄ loquit q̄ ad lu-
crandā dotē.vel penā aliā q̄ nō eſt ſine iudi-
ce infligēda vt appet i his q̄ no.ſ de ſpō.§.ſi.
ad ſi. ¶ Uerūtñ ſi dimittit ſine autoritate ec
cl'ie.ipſi agēti obſtat exceptio fornicationis
tñ.nec adhuc q̄ ad h̄ vt eccl'ia ipam nō au-
diat aliqđ ſibi iudiciū ꝑparat.imo ipam au
diet eccl'ia cū effectu quouſqꝫ de erie ſctā fue
rit ſibi fides. ¶ Quid ergo ſi marit⁹ cert⁹ eſt
de adulterio.ſed nō pōt vxorē ꝯuincere ⁊ iō
ab eccl'ia q̄ de occultis non iudicat excōicat
ſuſtineat excōicationē ſi ipam incorrigibilē
ſentiat aut corrigibilē reconciliet.vt.ſ.ad h̄
j.de ſen.excō.inquiſitioni.⁊.ſ.de reſti.ſpo.lras
§.pe.nā ſi ſciat ipam incorrigibilē puta qꝛ
ipam cū adultero dephēdit ⁊ dixit ei effrōs
ꝙ ꝑpter ipm maritū nō dimitteret qn cū illo
⁊ aliis peccaret ⁊ volūtatē ſuā faceret:eūdē
maritū q̄ ad deū talis ſnīa nō ligabit.ad hoc
j.eo.ſi vir ſciēs.xxxij.q.j.ſi qui vxorē.⁊.§ qđ ſi
adulterio.igit ſi ꝯ autoritatē eccl'ie ipam lz
dimittere vt ptz ex ꝑdictis multofortiꝰ ſine
autoritate.j.qñ nō ꝯdicit nec ꝯtriū lz ꝑcipit li
centiā eñ datā a dño auferre nō poſſum⁹:qꝛ
nec ab aplo q̄ minor eſt.xxviij.diſt.de his ad
ſi.nec ob.ꝙ nō lz ſine autoritate eccl'ie ob ali
quā cām vxorē dimittere qꝛ hec eā ab illa re
gula excipit vt ptz i his q̄ no.ſ de ſpō.§.vlt.
in ſi. ¶ Ubi vero eccl'ia ꝑponit ⁊ autoritate
eiuſdē dimittit.ob.ſibi nedū fornicatiōis ex-
ceptio ſz ēt rei iudi.q̄ ēt litis ꝯteſtationē ipe-
dit vt in auk.d n de lit.ꝯte.exceptiōis.pōt er
go vir ob cām fornicatiōis ab vxore cōmiſſe
ipam dimittere vl' iudicio eccl'ie vl' ꝑpria vo
luntate.nec mirū nā ⁊ ipſa adultera hoc fa-
cit.vt.ſ.de dona.inter vir.⁊ vxo.plerūqꝫ.⁊ in
vtroqꝫ caſu ob.mulie.exceptio ēt quo ad do-
tē niſi ⁊ marito replicatio obſit.vt ibi.⁊.j.eo.
intelleximus.que decre.hāc ſatis determi-
nat qōnē ſm hoc intellige.hic ⁊ vide qđ no.
ſ.de diuor.§.quot modis.ſub.§.gñal'r.

Quid ſit ſtuprū.

8 † Et q̃dez ſtuprū eſt illicita defloratio verginitatis. xxxvj. q. j. §. j. vbi dicit que ſit dr̃ia iter coitus illicitos dicit ei q̄ fornicatio ꝓprie cōmittit̃ cū ꝯcubina vidua ſiue corrupta. Sz ſi virgo volēs cognoſcat̃ parentibus nō ꝯdicētib⁹: tūc dr̄ proprie ſtuprū: lz ſi inuita vel parentibus ꝯdicētibus mr̃imonio nō interueniente tūc dr̄ raptus ſec⁹ ſi mr̃imoniuz interueniret vt. j. ti. j. c. pe. adulterium vero cōmittit̃ cū vxorata vt dixi. s. §. j. de inceſtu habes. j. eo. § q̃d ſit inceſtus. dr̄ tñ ſtuprū proprie ꝯmitti cū virgine tm̄. lz improprie dr̄ cōmitti cū vidua. vnde largo modo pōt dici ſtuprum cōmixtio turpis et illicita corporum ſolutorum.

a ℂ Quādo committitur. Adde doc. i rub. de adulte.

Quando committitur.

9 † a Et certe cōmittit̃ qñ quis hz rez illicitā cū virgine vel vidua, niſi ſit meretrix vel licita cōcubina ſm. ll. itē ꝯmittit̃ in puerū vt. ff. e. inter. §. j. et l. ſtuprū. rñ. j. ⁊ §. j. ſed ſm can. ꝯcubit⁹ nunq̄ eſt licit⁹ vt ptz in his que no. s. de eo qui cog. ꝯſang. vxo. ſue. §. quot modis. ver. illicite. ⁊ ſeq.

10 Infra † quod tēpus puniat̃.

Et certe infra q̃nquennium admittit̃ accuſatio: qñ ſine vi cōmiſſum eſt ſtuprum ſi autem ꝑ vim ſit oppreſſus maſculus vel femina ſine ꝑfinitione tpis admittitur vt. ff. e. mariti. §. quinquennium. ⁊ §. vlti.

a ℂ Quid ſit inceſt⁹. adde. c virginibus. xxvij. queſti. j. et in capi. lex illa. xxxj. q. j.

Et qualiter puniatur.

11 † Et quidem ſm. l. ſi honeſti ſunt q̄ deliquerūt ps dimidia bonorū ſuorū publicanda eſt. Si vero humiles ſunt relegantur ⁊ in corpore coercent̃. vt inſti. de pu. iudi. § itē. l. iul. de adulte. ⁊ hoc intelligas qñ ſine violentia committit̃. nā ſi violenter opprimatur q̄s imponitur pena capitalis vt inſti. de pu. iudi. § ſinaūt ꝑ vim. Idem qñ committit̃ in puerū etiam ſine violētia aliqua vt. C. e. cū vir. Itez ſi tutor ſtuprauerit eā cui⁹ tutor fuit deportatur. ⁊ eius bona publicant̃; vt. C. eo. ſi quis eā cui⁹ tutor fuit corrupuerit. l. vna. ℂ Mulier etiā que cū ſeruo ſuo occulte rem habuiſſe detegitur ſubijcit̃ ſnie capitali. ℂ Sed bona perueniūt ad cognatos: lz alias applicētur fiſco vt. C. de bo. dā. l. ſi ſeruus. etiā manumitti non pōt vt. C. de colluſi. dete. l. j. et. ff. de here. inſti. his verbis. § j. imo comburi precipitur: vt C. de mulie. que ſer. proprijs ſe immiſ. l. vnica. ℂ Sed ſm ca ſi q̄s virginē defloraucrit dotabit eam. ſic. ff. de dona. inter vir. ⁊ vxo ſi q̄s vxori. ⁊. C. de dote cau. nō nume. l. ij. eam ducet vxorem ſi pater puelle cōſenſerit. ſed ſi pr̃ renuit ſubaudi ⁊ puella: alias cōtra. vt. j. ti. j. c. pe. rñ. j. xxvij. q. ij. ſufficiat. s. de ſpon. cum locū. tenetur aſſignare dotē iuxta modum quem virgines accipe ꝯſueuerunt: vt. j. e. c. j. ſcz conſiderata ꝯſuetudine regiōis ⁊ facultatibus aſſignantis. ⁊ dignitate puelle iuxta arbitrium boni viri. argu. C. de epi. aud. l. pe. ⁊. ff. de iu. do. quero. ⁊. l. ſiue generalis. ⁊ de leg. iij. ſi filie. ⁊. xxx. q. v. nullum. Sed ⁊ ſi ſtuprator ipſam accipe renuit in vxorem caſtigatus ſiue verberat⁹ excōicatuſq̧. ſ. quo ad communionem ſacr̃orum quouſq̧ videbitur iudici reuocandum in monaſterium ad agendam perpetuam pniam retruditur de quo nunq̄ exibit. vt. j. eo. peruenit.

12 b Quid † ſit inceſtus.

b Et certe illicita maculatio commiſſa cum conſanguinea vel affine ſiue ſit matrimonium ſiue non: vt. ff. co. ſi adulterium. reſpon. j. et de hoc ſatis dixi. s. de eo qui cog. conſang. vxo. ſue. § ⁊ quid iuris ſit ſi cognoſcatur conſanguinea vxoris ⁊ committitur inceſtus cū filia filie vel filij vxoris vt in leuitico. c. xviij ⁊ vincit adulterium. xxxij. q. vij. § ſunt. n. ⁊. c. adulterij. malum. et not. j. eodem. § ſc. ver. illud tamen certum eſt.

13 Et † qualiter puniatur.

Si quidem cōmittat contra. ll. ſcienter eadem pena imponitur ſecūdum. ll. que pro adulterio ſiue per ignorantiam iuris a marito committit̃ pena mitigatur: ⁊ ſic exaudiri debet quod dicitur puniendi correctione inceſtum excuſari: vt. ff. eodem. ſi adulterium. § nonnunq̄. et. § inceſtum. ℂ Sed ſi committitur a femina ꝑ ignorantiam iuris naturalis vel gentiū punitur vt maſculus. ſi per ignorantiam iuris ciuilis excuſatur in totum ⁊ idem in minore. vt. ff. eodem. ſi adulterium. § j. ⁊ § idem imperatores. ⁊ § inceſtuz. ℂ Sed ⁊ ſi diſtrahat illicitam coniunctionem anteq̄ accuſetur nō tenetur hac pena: vt. ff. e. ſi adulteriū. § idem pollioni. ⁊ eſt hic preſtitū quinquenniū vt in

lenocinio :vt.ff.e. mariti.§. hoc quinquẽniũ. ¶ Illud tñ certũ eſt q sp maiora ſunt pctã ſcientiũ ꝙ ignorãtiũ.ꝛ q inceſtus maior eſt adulterio ſed fornicatio ab adulterio vincit̃ licet enĩ vſus naturalis in meretrice ſit mortalis in vxore tñ eſt venialis. Sed ſi ꝯtra naturam meretrix cognoſcat̃ execrabilis eſt. in vxore aũt execrabilior iudicat̃.vt.xxxij.q. vij.queadmodũ.ꝛ.c.adulterij.ꝛ ab illo.c.quẽadmo. vſq ad.§.his autoritatibus. tractat̃ que crimina incontinentie maiora vel minora iudicentur.

14 a Quis †dicatur leno. [a] Et q̃dez q̃ adulteriũ vel adulteram ſubiecit vel cooperto ſtupro pecuniã accepit: vel dãnatã de adulterio duxit: vel queſtũ ex adulterio vxoris fecit vel deprehenſam adulterã retinuit. Secus ſi ſuſpectã habeat ꝛ pretextu incredulitatis ignorantiã ſuã valeat obũbrare. Sed ꝛ pena lenocinij tenet̃ is cuius ope vel cõſilio dolo malo factũ eſt vt deprehenſi in adulterio pecunia vel pactione alia interueniẽte ſe redimerẽt:vt.C.e.l.ij. ꝛ.l.caſtitati.ꝛ.ff.e. is cuius.rñ.j ꝛ.§.ſi iure. ꝛ.l.mariti.reſpon.j. ꝛ.§.j.ꝛ.ij.ꝛ.iij.

15 b Que ſit†pena lenocinij. [b] Eadem que ꝛ adulterij:vt.ff. de mi.auxiliũ.eſt quinquenniũ preſtitũ vt ff.e.mariti.§. quinquenniũ. In fine videndũ de pollutione nocturna de q̃ dixi.s̃.de ꝯſe. ec.ſub di.ij.§. ꝛ a q̃ ſed hic pleni⁹. ¶ Dicũt aũt q̃dã q qñ ex infirmitate ꝓcedit nõ eſt pctm̃:vt.xj.di.c.j.ibi oĩno hic illuſio nõ eſt timẽda qꝛ hãc alus ꝛc. Greg.hec pollutio paſſio eſt et poti⁹ imputat̃ ad penã ꝙ ad delectationẽ ꝛ iõ in hoc caſu nõ ꝓhibetur q̃s a ꝯfectione eucharistie multominus a ꝑceptione ſm Hug. ¶ Illa võ q̃ ꝓcedit ex crapula eſt veniale.vt in. co.c. hꝫ enĩ exinde alus aliquẽ reatũ ꝛ in hoc caſu non ꝓhibet̃ q̃s a ꝑceptiõe euchariſtie ꝓhibet̃ tñ a cõfectione qꝛ pl⁹ eſt ꝯficere ꝙ ꝑcipe.nã q̃cũq ꝯficit ꝛ ꝑcipe dꝫ nõ ecõuerſo. de ꝯſe.di.ij.relatũ.niſi forte neceſſitas imineat. puta dies feſtus occurrit in q̃ nõ cõſueuit celebrare, niſi ꝓlat⁹.vł nõ eſt ali⁹ ſacerdos.ar.de ꝯſe.di.j. ſicut.l.v.di.pꝛiſcis.xxj.q j.ſic itellige.vj.di.teſtamẽtũ.ꝛ.c.ſe.ꝛ itelligas pctm̃ ħ ꝓuenire ex ingurgitatiõe nõ ex pollutiõe: qꝛ nullũ peccatũ cõmittit̃ dormiẽdo:vt no.j.e.§.ſꝫ ꝯ dicit lex.ꝛ ſe. Sꝫ illa q̃ ꝓuenit ex cogitatiõe ꝓcedẽti pctm̃ eſt. hic tñ di.q ſi illa cogitatio nõ ꝓceſſit ad ꝯſenſum tũc veniale eſt alias mortale. ¶ Et ſꝫ opinionẽ iſtoꝝ accidit ſꝫ Lau. q aliq̃s neſciẽs peccat mortał̃r ꝛ veniał̃r.et operat̃ etiã bonũ ꝛ meret̃ ad vitã eternã qꝛ ꝛ ſi corpus dormit aĩa tñ vigilat, vñ illud cor meũ ad te de⁹ vigilat. ¶ Idem dicũt in furioſo: ſi culpa ſua inciderit in furorẽ.xv.q j.ſi q̃s in ſi.imo neſciens peccat.xxij.q. vij. queadmodũ. ¶ Sed ꝯ dicit.l. q̃ dicit qꝺ neſciẽs nõ peccat.ff.de act.ꝛ ob. ex maleficijs .§ ſi q̃s abſens. ¶ Itẽ vr̃ q dormiẽs non peccet. xv.q j.ſi cõcupiſcentia.ꝛ dormiẽs furioſo cõparat̃.ff.de acq. poſ.l.j.§.adipiſcimur ꝛ ita non peccat. ¶ Si ergo in nocturna pollutiõe hõ nõ venit ad ꝯſenſum nullo modo peccat. ¶ Sed ſi ꝓuenit peccat mortał̃r.hanc opinionẽ fouet hug. ꝛ ꝓbat̃.vj. diſt nõ eſt pctm̃.ibi luxurie ꝛc.ꝛ.xxij.q.v. qui periurare. qꝛ volũtas ꝛ ꝓpoſitũ ꝛc.ſ.de ſen.excõ. cũ volũtate. ¶ Et dicit Aug. q omne pctm̃ eſt voluntariũ adeo q ſi non eſt volũtariũ nõ eſt pctm̃. xv.q.j.§.ſed hoc. ¶ Itẽ beatus leo dicit qꝺ ſine delectatione nullũ eſt pctm̃.in ſermone epiphanie q̃ incipit dies circa ſi. ¶ Greg. tñ videt̃ dicere q peccatũ ſit in pollutione nocturna vt ſupradictũ eſt.vnde in deuteronomio.xxiij.c.dicitur qꝺ ſi dormiens peccauerit lauatur aqua. ¶ Tu dicas qꝺ ſi vigilando ꝛ ex propria ſollicitatione accidat mortale eſt: ſi dormiendo non peccat mortaliter niſi cogitatio precedens ad cõſenſum perueniat vt dictũ eſt. tunc etiã reputatur peccatum mortale:non ipſa pollutio que dormiẽdo accidit.ſed ipſe ꝯſenſus qꝛ qui viderit mulierẽ ad cõcupiſcendũ eã ꝛc.xxxij.q.v. q̃ viderit.multi tñ quocũq caſu accidat abſtinẽt ꝓpter reuerentiã ſacri. ꝛ eſt bonũ conſiliũ nõ tñ peccat mortał̃r ꝯueniẽs. niſi vbi pctm̃ cõmiſſum eſt:vt no.ar.xiiij.q.j.q̃ſq̃s. Sꝫ ꝛ ꝺ honeſtate dꝫ ſe pollut⁹ etiã ſi nõ cõſenſerit reputare pctõrẽ. qꝺ totũ ꝓbat Iſido.vj.di.nõ ẽ peccatum. qꝛ talis pollutio ſolet procedere ex immundia cogitationib⁹ precedẽtibus et hoc debet ſuſpicari: quia bonarũ mentium eſt ꝛc.v.diſt.ad eius vero concubitum.

a ¶ Quis dicat̃ leno. adde.l. palam in.§. lenas ꝛ ibi doct. ff. de ritu nupt.

b ¶ Que ſit pena lenocinij. Adde.l. q̃ domuꝫ. in.§. mater. ff. de adul.

¶ De raptoribus ⁊ incendiarijs ⁊ violatoribus eccleſiarum. Rubrica.

QVoniã crimẽ adulterij de q̃. ſ. plene tractauimus ſepe cõmittit' mulierib⁹ raptis: ſubijcit hic rubricã de raptoribus addens de incendiarijs ⁊ violatorib⁹ eccleſiarũ. ¶ Et iõ primit⁹ videam⁹ de raptorib⁹ rerũ. ¶ Scḋo de pena raptorum corporum. ¶ Tertio de incendiarijs. ¶ Quarto de violatoribus eccleſiarum.

¶ De raptoribus rerũ. Rubri.

1 ¶ Raptor quis dicatur. Et qua actione teneatur. 3.
2 Predo quis dicatur.
4 Actio vi bonorum raptorũ qñ locum habeat. Et cui detur. 5. Et cõtra quem. 6. Et infra qḋ tempus. 7. Et qualis ſit. 8.
6 Raptor criminaliter accuſat⁹ qua pena teneatur.

DIcam⁹ quis ſit raptor. ¶ Quis p̄do. ¶ Qua actione teneat' raptor. ¶ Quando locũ h̃z. ¶ Cui datur. Et cõtra quẽ. ¶ Infra qḋ tp̃s ⁊ inquantũ. ¶ Qualis ſit. ¶ Qua pena teneatur raptor criminaliter accuſatus.

a ¶ Quis ſit raptor. ad de doct. in rubr. eo. ti.

1 Quis † ſit raptor. [a]

Et quidẽ q̃ res alienas mobiles vel ſe mouẽtes dolo malo alicui aufert vl' etiã mulieres. vt p̃z ex ſe. ⁊ hoc de rebus priuatorum non eccleſiarum. nã in illis diceretur cõmitti ſacrilegiũ. xvij. q. iiij. nulli liceat. ⁊ c. predia. ſ. de ſo. ↄpe. ↄqueſt⁹. dr̃ tñ proprie ↄmitti rapina in rebus raptis in mulierib⁹. vt. j. eodem. c. j. ⁊ xxxvj. qõ. j. ſ. j.

2 Quis † predo. Is q̃ alios predat' vt q̃ itinerarijs ſiue itinerantibus auferũt bona ſua. ¶ Scḋo dr̃ p̄do miles q̃ vltra ſtipendiũ ſibi taxatũ querit. Ideirco eñ ſunt militibus ſtipẽdia ↄſtituta ne dũ ſumpt⁹ q̃rtur p̄do craſſet'. xxiij. qõ. j. militare. ¶ Tertio dicit' p̄do p̄lat⁹ q̃ vltra q̄ legatio ſentiat extorqueat a ſubditis querẽs poti⁹ p̄dã q̄ ſubſidiũ in ſubiectis. ſ. de cẽ. plerũq;. ¶ Quarto iudex pecunijs ſeu patrimonijs inhiãs: qui alienum iurgium reputat predam ſuam. C. ad. l. iul. repe. omnes.

Qua actiõe teneat' raptor.

3 † Ui bo. rapto. hec eñ ꝓ rapina ſeu depredatione ↄpetit et ꝓ damno dato. ſ. vbi q̃s collectis hoibus dãnũ dederit: ⁊ tenet' collector ſeu collectores ex primo edicto p̄toris infra annũ in quadruplũ poſtea in ſimplũ ſ; nec credit azo collectores excuſari quonim⁹ teneantur de iure cõi ſi damnũ dederint. ¶ Ex ſcḋo aũt edicto agit' ↄ̃ eum q̃ q̄uis hoies nõ collegerit tñ collectis hoibus a quocũq; vel quacũq; occaſiõe turba collecta dedit alicui damnũ in ea ⁊ agit ↄ̃ eum q̃ dedit damnũ infra annũ in duplũ. poſt annũ vero in ſimplũ. turba aũt proprie dr̃. x. aut. xv. holm nõ paucioru. Item ⁊ hoc ſcḋo edicto tenet' ille cuius dolo malo. in turba damnum datũ eſt. ff. eodem. l. ij. reſpon. ſ. l. pretor ait cui⁹ dolo malo. ⁊ quod dixi ſm azo. quod teneatur homo collectus ſiue coactus nedum qui coegit ꝓbatur. ff. eo. l. ij. ſ. ſi vero homines.

4 Quando † locũ habeat hec actio. p̃z. ſ. in deſcriptione. q' ſpãliter locũ h̃z in rebus mobilibus vel ſe mouentibus. ⁊ probatur. in inſti. e. ſ. que nõ ſolũ. nõ ergo h̃z locũ ſi res immobilis p vim occupata ſit niſi in caſu. ſ. qñ expellor de fundo i quo ſunt mobilia nam gr̃a mobiliũ hac actiõe agi põt et nihilomin⁹ interdicto vnde vi gr̃a rei immobilis: vt. ff. de vi ⁊ vi. ar. l. j. ſ. ſi fundus. dicunt' autẽ immobilia ꝓprie inuadi mobilia vero occupari vel rapi. vt inſti. e. ſ. que nõ ſolum. ſed improprie domus dr̃ etiã occupari. vt. C. de rei ven. domũ. ¶ Uis etiã interuenire d; ablatiua non ↄpulſiua. nã ſi aliquo mõ etiã tacite deprehendat' patientis volũtas ceſſat hec actio ⁊ plures ſunt ſpẽs violẽtiarum. vt no. ſ. de his que vi metuſve cã fi. ſ. quid vis. ⁊ ſ. ſeq. ¶ Item op; q' dolo violẽtia inferat'. nã ſi quis rẽ propriã violenter rapuerit credẽs ſibi licere: ceſſat hec actio l; mulctet' p cenſi. ſi quis in tantã. inſti. eo. ſ. ſed nedũ talia ⁊ precedẽ. ⁊ iũge qḋ no. j. de fur. ſ. quid ſit furtũ. ver. fraudulosa. vis eñ ſine dolo nõ ↄmittitur ſed dolus bene ↄmittit' ſine vi vt. ff. eo. l. ij. ſ. doli. ⁊ ſ. hac actione. ¶ Et h̃z locum nedum pro pluribus reb⁹ ſed etiã ꝓ vna modica: vt. ff. eo. l. ij. ſ. qḋ ait pretor. ¶ Si etiã pu

blicanus pecus meū adduxerit: dū putat me aduersus .l. vectiga. aliqd cōmisiſſe. ⁊ ſic moriaṫ nō teneṫ ꝙuis errauerit. Secus ſi ideo incluſit ne paſcaṫ ⁊ vt fame perirēt: q2 tūc tenetur. ff. eo. l. ij. §. ſi publicanus.

5 Et cui † datur. Et certe ei ex cui⁹ bonis res rapta eſt ꝫ nō eſſet i bonis. ſufficit n. ꝙ interſit nō fuiſſe raptā. puta q2 erat ei cōmēdata vel locata vel pignorata vel depoſita vel vſufruct⁹ ꝯſtitutus i ea maxie ſi iterſit ſua: eā nō fuiſſe raptā nō vt accipiat dñij eſtimationē. Sꝫ ħ ſolū ꝙ ex ei⁹ bonis. i. ex ei⁹ ſbā res ḋr ablata cū pēa ſcꝫ triplici. ⁊ gñale eſt ꝙ cui daṫ actio furti i re ſubrepta clā. eidē deṫ in re ablata. aut pro re depoſita daṫ actio furti depoſitario ſi i re depoſita culpā admiſit vl' ꝓ cuſtodia pecuniā recepit. vl' ſe depoſito obtulit vtili⁹ tñ ḋr ꝙ ꝙuis ceſſet furti actio. ħ tñ cōpetat cū nō minima ſit dr̃ia. inṫ furē q ꝙtū pōt crimē ſuū celat ⁊ raptorem qui ſuum delictum publicat. vt. ff. eo. l. ij. §. in hac actione.

6 Et cōtra quē eſt. Cōtra raptorē et eū q ei ꝑbuit opē vel ꝯſiliū. vt no. ſ. de fur. §. ꝯ quē. ꝟ. daṫ etiā. ⁊ ſ. e. rub. de pena rapt. corp. ver. is aūt raptor. ⁊ ſe. nō tñ vr̃ teneri furti q preſtitit opē rapine. vt. ff. de fur. cū vēdidero. §. cū raptor. ¶ In heredes ꝟo nō daṫ etiā in eo qđ ad eos peruenit q2 ſufficit ꝙ teneaṫ ꝯdictiōe furtiua vl' ꝓ tor nō eſt hāc actionē pollicit⁹ in hr̃des ꝯpetit tñ ꝭm naturā aliaꝝ actionū q inſurgūt ex maleficio. hr̃dib⁹ aūt rapinā paſſi ⁊ ei⁹ ſucceſſorib⁹ daṫ hec actio. vt. e. l. ij. §. vlti. ¶ Sed ꝭm canones hr̃des teneṅ iuxta facultates defuncti: vt. ſ. e. l. ſris. qđ dic vt no. ſ. de ſepul. §. qb⁹ interdicaṫ. Nec eſt ꝑtermittēdū ꝙ raptor nedū hac actiōe ſꝫ rei vē. ꝯdi furtiua. et act. fur. ꝯueniri pōt furti dico non manifeſti niſi i caſu. ſ. qñ qs ex domo in q nemo erat rapuit. tūc eñ teneṫ iſta act. de bonis raptis in qdruplū et furti nec manifeſti acti. tolliṫ: vt ff. de fur. ſi qs ex domo. ꝭm. ꝑ. ¶ Sꝫ ꝭm azo. forte tolliṫ actio furti in facta excōicatiōe. ꝑ hanc actionē nō dico ꝙ impediaṫ natiuitas vni⁹ ꝑ alterā vñ ſi prio agit actiōe furti. ħ nō denegaṫ i eo qđ pl⁹ ē i ea: vt. ff. e. l. j. ¶ Pōt et illđ dici raptorē nō teneri furti nō māifeſti ſi dephēdaṫ i rapina. ꝫ. ꝑ. dixerit ꝯ ſicut innuit lex ꝑdicta ſi qs ex domo. vñ ſic ꝑt itelligi qđ dicit lex cū raptor oi mō furtū faciat māifeſtus fur eſtimād⁹ ē ſua publicatiōe ⁊ ex dñi dephēſiōe. ⁊ iō teneṫ vtraqꝫ actiōe. Sed illū cui⁹ dolo raptū eſt nō teneri furti nō manifeſti: q2 nec eſt dephenſus. ſꝫ vi bo. rap teneṫ. ⁊ cur nō teneaṫ furti nō manifeſti cū illđ ab initio ſit ꝯmiſſum nō video ꝫ lex videaṫ dicere cōtrariū. ff. de fur. cū vēdidero. §. cū raptor.

7 Infra † quod tp̃s & inquantum. Et qdē. ſ. annū vtilē daṫ in qdruplū. in q qdruplo ineſt rei ꝓſecutio. iudei tñ expiunṫ in duplū ꝯ xp̃ianos raptores. vt no. ſ. qđ me. cā. §. qualr̃ retracteṫ. ſub. §. puniuntur. rñ. ſ. ⁊ ſub. §. hꝫ. ⁊ ꝟ. ſe. poſt annū aūt in ſimplū daṫ vt. C. eo. ti. l. ſ. ⁊. ij. ⁊ vlti. Utilē annū accipiēs. ccclxv. dieꝝ i qb⁹ hꝫ ꝑtātē expiūdi ꝯ raptorē vl' dñm raptoris ⁊ ſi nō dño actū ſit. ſ. annū ⁊ ab eo exactū. deinde agaṫ cū manumiſſo ob. except. rei iud. vt. ff. eo. l. iij.

8 Qualis † ſit. Perſonalis eſt ⁊ ex maleficio ⁊ ꝯtinet rei ꝓſecutionē ⁊ pene. ſꝫ actio furti ꝯtinet penā tm̃. vt inſti. e. §. qdruplū. Itē actio furti ſemꝑ ē ꝑpetua: vt inſti. de ꝑpe. ⁊ tēp. act. in ꝑn. Itē furti actio qñqꝫ daṫ ēt furi. vt. ſ. đ fur. §. cui deṫ. ꝟ. ex honeſta cā. ſꝫ de hac nō repiṫ ꝙ raptori deṫ. Itē de furto alij fctō qñqꝫ repiṫ qđ ali⁹ agit. nō ita in rapina. Itē filio rapto ꝫ rapina cōmittaṫ vt. ſ. e. in archiep̃atu nō tñ aget pr̃ vi bo. rap. q2 fili⁹ nō eſt in bonis: nec ex bonis ſꝫ furti expieṫ vt inſti. de oblig. q ex delicto naſcunṫ. §. interdū pōt ⁊ illđ dici vt per rapinā etiā modicā creditor cadat a iure crediti nō ita forte cadet etiā ꝑ furtū magnū ꝭm Azo.

9 Qua † pena teneaṫ raptor criminalr̃ accuſat⁹? Et certe aut qris de raptore ſiue ꝑdone reꝝ aut corpoꝝ nā ⁊ corpora qñqꝫ rapiunṫ: vt ꝑtꝫ. ſ. in. §. qd ſit raptor. Gñalr̃ igiṫ videam⁹ de penis inferētis violētiā ſubſequēter ſpāliter de pena raptoꝝ virginū ſiue corpoꝝ. ¶ Eſt ergo ſciendū ꝙ ſi qs cū armis cōmittat violētiā ꝭm. l. pōt. l. iul. de vi pu. accuſari q locū hꝫ ēt ſi qđ fiat qđ ꝓ violētia reputeṫ: puta q2 arma in domo hūerit cā ſeditiōis ſec⁹ ſi cā venatiōis vl' itineris vl' nauigatiōis vl' cā mercimoniꝫ: vl' q2 ex hr̃ditate obuenit habuerit: vt. ff. de vi pub. l. ij. ⁊ iij. rñ. ſ. ⁊. §. ſ. ¶ Sꝫ qñqꝫ nō ꝑūiṫ violētia: puta ſi fiat ad ſui defēſionē: vt no. ſ. de reſt. ſpo. §. qs ſpoliat⁹ ſub. §. intelligēdū ē aūt. ⁊ ꝟ. ſe. ¶ Alias ille q eſt expulſus cuꝫ aliqd fecerit ad vindictā vel cuꝫ ex interuallo poſſeſſionē ſuā recuꝑauerit ꝑdonē de ea expellēdo ciuiliter ⁊ cr̃aliter punitur: vt. C. de vi pu. ſi qs. ⁊ inſti. de pub. iudi. §. itē lex iuli. de vi. ¶ Sꝫ ſi aliqs incontinēti legitime reſtituerit culpas olm delictoꝝ tpe violentie cōmiſſoꝝ ſiue ex parte aggrediētis ſiue aggreſſi aliqs occidatur: in aggredientē ꝯſtat redūdare debere: vt C. e. qm̃ multa facinora. ⁊. ff. ſi q. pau. fe. di. l. j. §. cū arietes. ¶ Hac autē. l. teneṫ pubes cuꝫ telo in publico ambulans. Et qui peſſimo exemplo conuocata ſeditione villas expugnauerit. ¶ Et qui cum telis ⁊ armis bona

rapuerit etiã ex incẽdio pter materiã. ¶ Et
qui puerũ vel feminã vel quecunqꝫ per vim
ſtuprauerit. ¶ Et qui incẽdio telo vel armis
rapiẽdi cã interfuerit. ¶ Uel d ſim volẽtẽ res
ſuas ſeruare ꝓhibuerit. ¶ Uel quis poſſeſ-
ſorem de domo agroue ſuo: aut naui deiece-
rit ꝯcuſſerit expugnauerit. ¶ Uel ad hoc fa- 1
ciendũ hoĩes ꝯmodauerit. ¶ Uel hoiem do- 2
lo malo incluſerit obſederit. ¶ Uel hoiem ſe 3
peliri ꝓhibuerit. ¶ Uel aliquẽ ſibi p violẽtiã
obligauerit: quis obligatio lege reſcidatur
vt. ff. e. l. iij. §. eadẽ lege. ⁊ l. ſeq. rn. j. ¶ Eadem
lege tenet̃ qui cũ imperiũ ptãtemue haberet
ciuẽ romanũ aduerſus ꝓuocationẽ necaue
rit ⁊ verberauit: vel hoc fieri iuſſit. ¶ Uel vt
extorqueat̃ aliqd in collũ iniecerit. ¶ Uel le-
gatos oratores comiteſue pulſauerit vel in-
iuriam irrogauerit. ¶ Uel reũ vinctũ vl' alio
modo impedierit quominꝰ rome infra certũ
tp̃s adſit. ¶ Et q executionẽ iudicij vel ꝓnũ
ciationẽ impedierit. ¶ Uel al'r q̃ maior iuſſe
rit decreuerit impetrari fecerit. ¶ Et q noua
vectigalia exercuerit: vt. ff. eo. l. iul. ⁊. ſe. q do
lo. ⁊. l. vl. appellatione aũt teli oẽ id cum quo
noceri põt accipitur. ſꝫ lꝫ telũ hr̃e cã ſalutis
ſue tuẽde: vt. ff. e. armatos. ⁊. l. hi q edes. Pe-
na aũt huiꝰ. l. hec eſt liberi deportant̃ ſerui
vero occidunt̃ ſi inſcio dño vim cõmiſerint.
nam ſi eo iubente in metallũ dãnant̃. vt. C. e.
ſeruos. Sed vbi hõ pulſatꝰ eſt verberatꝰ nõ
tñ occiſus aque ⁊ igni interdicit̃: vt. ff. e. q do
lo. §. vl. ¶ Si aũt violẽtia ſine armis cõmiſſa
ſit tenetur violẽtus. l. iul. de vi priua. ⁊ iõ pri
uata dr̃ quaſi ſimplex nõ q crimẽ huiꝰ. l. ſit
priuatũ imo publicuꝫ eſt: vt. ff. de pu. iud. l. j.
¶ Pena ꝟo huius. l. eſt tertie partis bonoꝝ
ademptio vt. C. e. tutoris. ⁊ amiſſio dignita-
tis ⁊ pena infamie. Sꝫ ex ꝯſtitutionibꝰ pnci
pum q in naufragio aliqd diripuerit. extra-
ordinarie punit̃: vt. ff. e. l. j. ¶ Sed ⁊ põt dici
ex hac. l. penã relegatiõis imponi in alijs ca 1
ſibus ar. ff. de termi. amo. l. ij. ⁊. C. eo. qm̃. niſi
homicidiũ occaſione violẽtie ꝑpetret̃: vbi ca
pitalis pena infligit̃ vt. d. l. qm̃. Sed ⁊ is qui
in itinere rapit cũ armis capite punit̃. Si ſi-
ne armis deportat̃ vel in exiliũ mittit̃. vt. ff.
de penis. capitaliũ. §. craſſatores. ¶ Sꝫ ſi in
loco priuato ſine armis tertia parte bonoꝝ
mulctatur. vt dixi. ſi cũ armis deportat̃. vt in
ſti. de pu. iudi. §. item. l. iul. de vi. ſm dſ. quam
poſui. §. ver. pena aũt. ¶ Tenetur hac. l. is q
tenet̃. l. ſupiori dũmodo ſine armis fuerit. vt
ptꝫ. ff. e. l. j. ij. ⁊. iij. ⁊ p totũ. ⁊ hi q iprobe i alie-
nam litem coeũt. vt quicqd ex ꝯdemnatione
in rem ipſius redactũ fuerit cõicetur: vt. ff. e.
ex ſenatuſ. ¶ Sed ⁊ is qui res debitoris ſui
ſcꝫ nõ obligatas ſibi ſine autoritate iudicis
occupauerit, tertia parte bonorũ mulctat̃. et
infamis fit. vt. ff. eo. l. vlti. ¶ Si vero obliga-
te erant ius crediti amittit. vt. ff. e. l. pe. quod
met. cau. ca. extat edictum.

¶ De penis raptorum corporum. Rubrica.

¶ Raptor corporum ꝓprie quis dicatur.
Cohertio rapine ad quem pertinet.
Sepultura quare denegetur raptoribus.

EX quo uidimus de
pena raptoris rerũ bene eſt vi-
deamus de penis raptorũ corpo
rum. vnde ſciẽdũ eſt q ſi qs mu-
lierem rapuerit penam pati dꝫ: ita demum
ſi mulier honeſta erat. Secus ſi inhoneſta
puta meretrix: qꝛ tũc nõ tenet̃: vt. C. de raptu
virgi. l. vnica in princ. ⁊. ff. de fur. verum eſt.
¶ Illud autẽ ſm. l. non diſtinguit̃ an mulier
volens fuerit an inuita ſpõſa ꝓpria. an alie
na: coniugata vel non: ſed acerbius punitur
hoc crimẽ adulterij adiectione: vt. C. de rap.
virg. l. vnica. §. q multo magis. ⁊. §. ceteros.
¶ Sed ⁊ crimen raptꝰ excedit. l. iul. de adul.
poteſtatem. vt. ff. de vi. pu. qui cetu. in ſi. quid
dicatur raptꝰ: vide. §. de adul. §. quid ſit ſtu-
prum. ¶ Committitur autem raptus nedũ
in virgine ſed et in vidua et ſanctimoniali.
xxxvj. qõ. ij. raptores. ⁊. c. ſi quis non dicam.
¶ Iſidorus vero generalıꝰ accepit raptum.
i. pro quolibet illicito coitu. xxvij. queſti. ij. c.
raptus eſt. ſed ſicut premiſi proprie dicit̃ ra-
ptus. ¶ Illud eſt notãdũ q aliud eſt fornica
tio aliud ſtuprum aliud adulterium aliud
inceſtus aliud raptus. vt patet in his que
no. §. de adul. in ſuis ſed horum oĩm peſſimũ
eſt: quod contra naturam committitur. quod
execrabiliter fit in meretrice ſꝫ execrabilius
in vxore. xxxij. queſtio. vij adulterij. Sed ex-
cedit hec omnia cum vir nubit in feminam.
C. de adul. cum vir. ¶ † Dicitur ergo raptor
proprie cum puella de domo patris abduci
tur violenter vt corrupta in vxorem habea-
tur. ſiue puelle tantum ſiue parentibus ſiue
vtriſqꝫ vis inferatur. xxxvj. queſtio. j. §. cũ er-
go. ¶ Is autem raptor capite punitur: nec
patitur bonorum diminutioneꝫ. ſi rapta an
cilla erat vel libertina. Si vero ingenua ca-
pitali pena raptori impoſita eiꝰ bona rapte
applicantur: que tamen hodie amittit ſi ra-
ptoris conſortium eligat vt in autenti. de
mulieribus que proprijs rapto. nubũt. §. ſan
cimus. colum. ix. ¶ Hec eadem pena impo-
nitur omnibus qui raptorem ſunt comitati.
Sed qui alias opem preſtiterunt penaꝫ ſub
eunt tantũmodo capitalẽ. ſerui aũt ⁊ ancille
huius facti culpabiles cõburũtur, ⁊ denega
tur condẽnato appellandi facultas. vt. C. de

rap.vir.l.vnica.§.ſinaũt poſt cõmiſſum.⁊.§.⁊ ſi quidẽ.⁊.§.ſinaũt.⁊.§. penas.⁊.§.vl.⁊ quoꝝ ap.non reci. obſeruare:⁊ in auť.de rapt.mulie.q̃ raptoribus nubũt.col.ix. ¶ Hoc aũt de lictũ vindicare p̃nt parẽtes rapte conſangui nei tutores et curatores forte et comites eorũdem. Idẽ forte et ſi femina rapuerit virũ: q̃uis hoc perraro ꝯtingat nec põt pater iniuriã iſtã remittere:vt.C.e.l.vnica.§.parentibus qđ verũ eſt ꝑcio ſed precibꝰ remitti põt vt.ff.de vi pu. q̃ cetu.§.qui vacantẽ. ¶ Sꝫ ⁊ is q̃ puerũ ingenuũ rapuerit.⁊ incluſum fame verberibuſve affecerit eſt ſeueriſſime per iudicẽ puniẽdus:vt.ff.de vi pu.l.⁊ eũ raptores ꝓ puerorũ abuſionis cã exquiſitis penis capitalibꝰ puniunť.C.de adul.cũ vir.ff. de ſic.l.iij.§.qui libidinis. ¶ Canones aũt ſupradictã ipenã tẽperãt.nã raptor efficiť ſeruus rapte niſi ſe velit redimere.xxxvj.q.j. de raptoribꝰ.Itẽ dꝫ cũ ſuis fautoribꝰ excõicari. xxxvj.q.ij.c.j.⁊.iij. ¶ Sed ⁊ inter tales.ſ.raptũ ⁊ raptã matrimoniũ admittũt.q̃uis parentes ꝯdicant.vñ crimẽ raptus nõ cõmittiť matrimonio precedẽte.⁊ ꝓpria vxor de monaſterio rapi põt ⁊ extrahi.vt.j.eo.cãm que. ⁊.c.vlt.qđ dic vt no.ꝫ.de maio.§.⁊ qualr̃ impediať.ꝟ.raptus.⁊.ꝫ.de eo qui cog.ꝯſan.vx. ſue.§.⁊ qđ iuris.ver.illud notandũ.⁊ ſe.et.ꝫ. ti.j.§.⁊ qualr̃ puniať. ⁊ quidẽ ſm.l.ꝟ. ſed ſm can. ¶ Sed nunqđ ſi puella ꝯtrahat matrimoniũ cũ raptore perdet ſubſtantiã raptoris ſibi datã a lege. ſicut expreſſim legiť in auť.de rap.mu.coll.ix.dicas q nõ.⁊ aſſeras q.l.illa abrogata ẽ hodie per canones. quo ad interdictionẽ matrimonij ⁊ quo ad penã contracti ſm Goffre.ſicut no.ꝫ.de ſimili materia.ꝫ.de ſecun.nu p.§.ſi.

2 ¶ In ſumma no.† q cohertio rapine pertinet ad iudicẽ infra cuius dioc.cõmiſſa eſt q̃uis aliũde venerit: ⁊ ibidẽ remittendus eſt ſi recedat:nec ꝓprius epõs dꝫ eũ recipere ad diuina ex quo admonitꝰ eſt per eũ infra cuius dioc.deliquit quouſq ibidẽ redierit ⁊ plene cum ita emendauerit: vt.j.e.c.j.⁊.j.de verbo. ſigni.ex parte. ⁊ ſic rõne delicti ſortiť qs forũ j.de ſen.ex cõ.a nobis.vj.q. iij.placuit.qđ dic vt not.ꝫ. de fo.cõ pe.§.quibus.ex cauſis.ver. item ratione delicti. ¶ Põt etiã cohabitatio rapine corporal̃ epis delegari a pricipibꝰ qui epĩ cum nõ poſſint infligere penã ſanguinis. xxiij.q.viij.his a qbꝰ.ꝫ. ne cle.vel mo.ſnlam poterũt penã legalẽ in pecuniariã ꝯmutare vl̃ citra effuſionẽ ſanguinis fuſtigare.j.ſi nõ accuſanť. ¶ Sꝫ ſi accuſarenť tũc nõ p̃nt penã diminuere.⁊ iõ debẽt reſeruare vĩdictã regie ptãti:ſic itellige.j.e.l.archiepatu.ſic.xiiij q.vj.c.ij.xij.q.ij.fraternitas.ꝫ.ő iude.poſtulaſti.q̃ſ.igiť qs accuſať pẽa ordiaria iponiť nõ molliot nec durior.C.ne ſan.ba.rel.l.iij.et ſic intelligas.ꝫ. de iudi. at ſi clerici.§.j. ſi certa inueniať vel arbitraria eq̃tate pẽſata imponiť:vt.ꝫ.de of.dele.de cauſis.ſed ſi ex of.ꝓcedit põt imponi mollior vel durior ꝓut iudici videbiť.ſm h̃ intellige epm diſpẽſare poſſe: vt no.ꝫ.de iudi.at ſi clerici.§.vlt.⁊ ſm hoc intellige.ff.de his q̃ no.iſa.qđ ergo.§.pena grauior.⁊.C.ex qbus cau.infa.irro. ⁊ ſi ſeuerior. ¶ Sꝫ crile creſcẽte dꝫ maiorẽ iponere ad terrorẽ ⁊ ꝓpter ſcãdalũ iponere minorẽ ⁊ ſeueritati detrahere:vt.ꝫ.de tranſa.ca.ſi. ⁊ de coha.cle.⁊ muli.c.clericos.e.ff.de pe.aut facta. ⁊.C.ad.l.iul.repetũ.l.j.de hac tñ materia dic vt plene.ꝫ.de accuſa.§. qs ſit effectus. rñ j.⁊ ver.ſe. ¶ Item ſcðm canones pena raptoris eſt vt excõicetur ab illo epõ in cuius dioc. deliquit:vt no.ꝫ.eodẽ.§. reſpon.j. et habes.infra.eodẽ ca.j.et ſi admonitus in vita vel in morte emendare noluerit vel emendandi firmam et plenam ſecuritatẽ prebere :cũ hoc facere poſſit:et penitẽtia denegať dum viuit in hoc peccato: vt.j.eo. ſup eo.rñ.j. denegať aũt pnia ſm quoſdã ĝnaliter tam de iſto peccato q̃ de alijs:qꝛ ſi de alijs daretur nõ eſſet fructuoſa:qđ dicas verum eſſe quo ad penã eternã vitandã valet tñ quo ad minus ſuppliciũ tolerandũ.vt de pe.di.iij.§.vlt. ⁊.c.vlt. ⁊ ideo dic pniam dandã de alijs ſiue cõſiliũ. Sed de iſto denegať: ex quo nõ vult ſatiſfacere cũ poſſet.ſic.xxvj qõ.vj.cognouimus.et de pe.di.iij.ſunt qdã.⁊.j.de peni.q qdã. Sed ſi nõ poſſet ſatiſfacere nõ denegať dũmodo ꝓmitteret ſe emẽdare ſi pueniret ad pinguiorem fortunã cũ actio inanis eſſet:vt not.ꝫ.de ſolu.§ qs ſit eiꝰ effectꝰ.⁊.j. de pe.§.qbꝰ ⁊ qualiter ſub.§.qđ de rapina.⁊ ſub.§ qđ de predã emẽtibus.⁊ ſub.§.q̃ ſit forma. Licet aũt in vita ſua renuerit ſatiſfacere.⁊ ſemper ꝯtumax apparuerit in morte tñ nõ negať eccliaſtica ſepultura nec pnia dũmodo iuxta formã eccleſie fuerit abſolutus.⁊ ſatiſfecerit vel idoneã ſecuritatẽ prebuerit:vt.j.eo. ⁊ ſup eo.§.j. ¶ Quod ſi in morte contritus fuerit ſed emẽdare nequiuerit cum in vita potuiſſet q̃uis eidem penitẽtia parũ proſit.ſcꝫ quo ad penã temporalẽ que non remittitur niſi per ſatiſfactionem. infernalis enim ſiue eterna ſola contritione aboletur ⁊ pro quolibet peccato hec duplex pena debetur.de pe. diſt.j.in pñ. xxvj q.vj. cognouimꝰ. xxiij.q.v.quid ergo.et ideo quia contritus eſt viaticum non negať per ꝯns nec pnia. xxvj.q.vj. ſi qs de quocũq l.di.penitentes.j.de pe.qđ in te. ¶ † Si q̃ras 3.

quare denegať ſepultura cum viaticũ qđ eſt maius oibꝰ ſacris ꝯcedať. de ꝯſe.di ij.nihil. rñ.hoc fit ad terrorẽ ⁊ ꝓpter inobedientiã et ꝯtumaciã ſuã in qua lõgo tpe fuit: qꝛ hoc cã

ſiderandū puto ſm ea que no. §.de hereticis.§ qualr deprehendatur.ver.ſi aūt ſola.⁊ ver.ergo ſole pſumptiões.⁊ ar. §.de homi.ſicut dignū.§.pe .iō non debent clerici ſepulture talis intereſſe nec elemoſynas eius ſiue oblationes accipere: vt.j. e.ſuper eo.§.ꝙ aūt.ſic.§.de tornea.c.j.j.de vſu.q2 olbus.xvij. q.iiij.minor.xxxiij.q.ij.latorē. ¶ Si vero ſup hoc,nūq̄ fuerit admonit⁹ vel fuerit. Sed modico tpe cōtumax ſtetit abſolutus per ꝓpriū ſacerdotē erit ſepeliendus ⁊ heredes cogēdi p cenſurā eccleſiaſticā vel iuxta facultates ↄ̄functi ſatiſfaciāt his quib⁹ defunct⁹ damnū dederat vel iniuriā irrogauerat. vt.j.e.ex lris.⁊ not.§.de ſepul. .§.quibus interdicat. ver.itē hec locum hn̄t. ¶ Clerici aūt qui ↄtumacib⁹ in vita pniam dederint vel penitētes in morte qui diu ſteterāt cōtumaces ⁊ nunc erāt inopes ſepelierint vel elemoſynas receperint vel rapinam eius participauerint bn̄ficio eccleſiaſtico careant ⁊ ordinis ſui dānum irrecuperabiliter patiant.vt.j.e.ſup eo.§. vlt. ¶ Hoſ.vero ſic diuerſificat hec iura .dixit eīn ꝙ ſi raptor ſatiſfacere nolit cum poſſit vel emendandi plenā ſecuritatē preſtare denegat ei beneficiū pnie. Si vero vſq; ad obitū in obſtinatione perdurauerit . et tunc emendationē vel emendādi ſecuritatē prebuerit pnia ⁊ ſepultura eccleſiaſtica ↄcedūtur. Sz ſi in morte ſatiſfacere non poſſit ↄtrito viaticū ↄceditur: ſed ſepultura denegat. j. eo.ſup eo. ¶ Si vō in morte cōſtitutus ſatiſfacere ꝓmittit ſi cōualeſcat ⁊ ante ſatiſfactionē deceſſerit: non negabit ſepultura ſed ad ſatiſfactionē,heredes ↄpellent.j.eod. ex lris.ſm Hoſ.tu dic no.§. ¶ Sed ⁊ ſi qs romanos vt alios xpianos ꝓ negotiatione vl alijs honeſtis cauſis nauigio vectos aut corpore aut reb⁹ ſuis ſpoliare p̄ſumpſerit excōicationi ſubdatur.i.ſubdit⁹ ſit ipo iure ſi monitus nō ſatiſfecerit.vt.j.eo.excōicatiōi.rn̄.j. j quē ſubaudio p.§.ſe.⁊ vide circa hoc ꝙ no. §.de treu.⁊ pa.§.quot ſint ſpēs. ꝟ.itē canonica.⁊ de peregrinātibus.§.⁊ quo priuilegio.

¶ De incendiarijs. Rubrica.

1 Incendium quid ſit.
2 Ruina quid ſit.
3 Naufragium quid ſit.
4 Diripiens aliquid ex incēdio ruina vel naufragio qua actione teneant. Et qua pena.8.
5 Actio in factū de incēdio ruina ⁊ naufragio cui det. Et contra quem.6.Et in quātum.7.
9 Incendiarius qua pena teneatur.

In hac ſecūda parte tituli iūgendū eſt de ruina et naufragio ꝙ videdū ē. ¶ Quid ſit incendium. ¶ Quid ruina. ¶ Quid naufragium. ¶ Qua actione teneatur is qui ex his aliqd diripuerit. ¶ Cui detur. ¶ Contra quē. ¶ Et in quātum. ¶ Qua pena tales afficiātur. ¶ Et qua pena incendiarius teneatur.

1 a Quid † ſit incendium. [a] Et quidem ꝓprie incenſus ſiue accenſus ediū. vn̄ incēdiarius eſt q domū vel horreum alicui⁹ incēdit abſq; iuſſu ei⁹ qui hz ptātem indicēdi bellū. ſup quo vide qd no.§.de treu.⁊ pa.§.quid ſit iuſtum bellum. ¶ Incēdiū igit ꝓprie ↄmittitur in domibus grāgijs ⁊ ſi.puta oib⁹ predijs vrbanis ⁊ ſuburbanis. Sz ſi in ruſticis ponat ignis dr conbuſtio:vt.ff.e.l.j.ſ.atth pmiſcue vr his verbis vtendum eſſe:vt.ff.eo.qui edes. ¶ Fiunt aūt incēdia plerūq; culpa in=
b habitātiū:[b] vt.ff.de offi.pfe.vigilū.nā ſalutē. rn̄.j.ibi.⁊ q2 plerūq; ⁊c.aliqn autē aliud ↄtingit caſu fortuito ita qd nihil imputari pt:vt ff.eo.l.pe. aliqn vero dolo malo data opera. ¶ Ideoq; incendiarius eſt qui domos alienas arbores vel ſegetes incendit igne appoſito ex odio vel vendicta .xvij. q. iij. cum deuotiſſimā.xxiij.qō.viij.peſſimam.

2 Quid† ruina. Et quidem caſus domorum ſiue parietū que vi ⁊ plerunq; caſu contingit propter materie vitium:plerunq; fit ſerio bona fide cauſa reedificationis : plerunq; dolo malo cauſa deſtructionis et plerunq; bona fide cauſa vindicte:puta ſi edes alicui⁹ delinquētis ad preceptum iudicis diruantur.

3 c Quid† naufragium. [c] Et quidem naufracta ſubmerſio rerum ⁊ corporum:qd plerunq; contingit caſu fortuito puta propter vim tempeſtatis vel fulminis:vt.ff.ad.l.rho. de iac.de

a ¶ Quid ſit incendiū. add doct.j rubri. e.ti.

b ¶ Culpa i habitantium.add. l. vendita. ff.de picu. ⁊ ↄmo. rei ven.Cy.et ſaly.l.d.data.opa.C. q acc. non poſ.bar.in l.ſi qs ex argētarijs in.§.ptor. ff.de eden.

c ¶ Quid naufragiū. adde an inuadētes res naufragij ſint ipo iure excōicati.vide per car. Alex. in.c.fin.in pnci.ij. di.

de iac.de precario. al's dñs impator.lex eſt greca.⁊ ꝑ totum: aliq̄ dolo malo a piratis ⁊ ſi.de quibus legitur.ſ.de iude. ita quorūdā et.j.de pe. ꝙ in dubijs. aliq̄ a piſcatoribus lumen oſtendentibus vt nauigātes in piculum fallant quaſi in portū aliquē delaturi: et ſic nauigantes in periculū deducant ⁊ ſibi execrandam predā acq̄rant qd dꝫ religioſa cōſtātia pſidis pulcie euitare: vt.ff.e.ne piſcat.

4 Qua †actione teneatur is q ex his aliquid diripuerit. Actione in factū ex edicto de incendio ruina ⁊ naufragio/vt ff.eo. l.prima.

5 Cui detur. Et certe dānum paſſo vt.ff. eo.l.j.⁊ heredi ſuo.vt.ff.e.l. iiij.in fi.⁊ incipit in aliquibus libris pedius. ⁊ in alijs libris.meuius. ¶ Sed ⁊ hi qui ex miſeria fortune naufragorū aliquid rapuerint vel lucrati fuerint dolo malo inquantū edicto pretoris accuſatio datur intm̄ etiā ſi ſco ſunt aſtricti: vt.ff.eo.q̄ naufragiū.in fin.

6 Contra †quem. Cōtra illū qui ex incendio rui.nau.rate naueq̄ expugnata aliquid rapuiſſe recepiſſe dolo malo dāni vel q̄d meis rebus dediſſe dicetur ſub.⁊ quinceſ.vt.ff.eo.l.j.in pn. ſic non ſufficit aliquid dicere niſi ⁊ pbeſ.ſ. de cōceſ.pben.cum ſup.⁊.c.ex pte.⁊ de hisq̄ fi.a ma.par.ca.c.j.ff.de pecu.q̄ ola.⁊ q̄uis ex his cauſis crīales actiones cōpetāt: vt.j.e.§.qua pena.tn̄ recte fecit pto2 q̄ ⁊ forenſes.i.ciuiles actiones cōceſſit: q2 ex his cāis publice intereſt vel rapi.vt.j.eo.l.j.§.j. ¶ Ex incendio raptum accipere debem⁹ ſiue in loco in quo incendium factū eſt rapiatur ſiue in adiacentibus predijs: ſufficit em̄ ꝙ cā incendij ꝑpter tumultum vel trepidationē raptum ſit quēadmodum ſolem⁹ dicere in bello amiſſū qd occaſiōe belli amiſſū eſt: vt.ff.e.l.j.§.ex incēdio.Idē in ruina.vt.ea.l.§.itē ruine. ¶ Sꝫ et illd vr̄ ex naufragio raptū ꝙ ipo naufra.durāte raptū eſt.nā ⁊ ſi poſt naufragiū.ſ.ex magno interuallo raptū eſſet nō hēret locū iſta actio.Sꝫ poti⁹ delinq̄ns furti aſtringereſ.vl' vi.bo.rap.ſicut ⁊ is qui rē alio loco repoſitā ſubtraxit vel rapuit de naue aūt vel rate expugnata idem interpretamur expugnaſ aūt nauis cū ſpoliatur aut mergiſ/aut diſſoluatur/aut ꝑtundiſ.i.pforatur: aut funes eius ꝑcindūtur: aut vela: aut anchore inuoluunſ ſeu inuoluātur de mari: vt.ff.eo.l.j.§.vl.⁊.l ij et.iiij.rn̄.j.⁊.l.ſi quis ex naufragio. ⁊.l.ſequē. ¶ Scḋm hoc intellige ꝙ qui accipit res ex naufragio cōmittit furtum.ff.de acq.re.do.q̄ acti.in.fi.⁊.C.de fur.in eo. ¶ Ad hoc autē vt hoc edictum locū habeat neceſſe eſt ꝙ incendium ruina vel naufragium in veritate ſcm̄ ſit.ſuſpitio em̄ nō prodeſſet: vt.ff.e.l.j.§.ſi ſuſpicio.ſimile.ff.qd me.cā.metum. ꝑ.rn̄ j.⁊ de vi ⁊ vi ar.l.iij.§.ſi quis aūt viſis.nedum aūt is tenetur qui ex naue vel rate expugnata aliquid rapit vel expugnat: imo ⁊ is q̄ alijs expugnātibus rapuit.vt.ff e.l.iij.§.deinde. ¶ Cum aūt is demū teneatur q̄ dolo malo occupat: pꝫ ꝙ ſi hoc facit iō vt vero dño eā reſeruet: vel ſi ignar⁹ hoc fecit nō tenetur hoc edicto.vt.ff.e.l.iij.§.ſed etem̄ additū eſt: ſicut not.ſ.de accu.ſub rub.de inquiſitio.§.⁊ qualiter.ver.vel iurāt q' ad interrogata vn̄ ⁊ cui libet lꝫ ex naufragio res ꝓprias recolligere: q2 dolo caret.vt ff.e.l.v't rn̄.j. ¶ Ignorantia aūt excuſat vt dixi niſi luxurie aut dolo ſit ꝓxima.vt.ff.e.l.pe. ¶ Sed ⁊ ex hoc procedit ꝙ ſi defendendi mei cā vicini edificium incēdio orto diſſipauerim non tenco2 ſibi.⁊ ideo vulpianus reprobat labconē qui ait in hoc caſu ⁊ meo nole ⁊ familie iudiciū dandū.vt.ff e.l.iij.§. ꝙ ait pto2. ¶ Uel dic labeonis ſnīaꝫ veram: vbi iuſtus non fuit metus: q2 adhuc non puenerat ignis vſq̄ ad domū vicini quā diſtruxi.tunc em̄ teneor in ſimplū act.l.aql. ¶ Sed ſi peruenerat vel iuſte dubitabā an perueniret: q2 forte tps ventoſum erat: hꝫ locum qd vulpian⁹ dixit: neq̄ em̄ dare videor eque pituris edib': vt.ff qd vi aut clā.ſi ali⁹.§.eſt ⁊ alia exceptio. ¶ Quāuis ēt non peruenerat: iuſte tn̄ putabā ignem perucnturum adhuc ceſſat actio.ſic intelligiſ.ff. ad.l.aql.ſi quis fumo.§.ꝙ dr. ¶ Sic ⁊ parcitur ei q̄ gr̄a mercium ſuarū ſeruandarū alienas proiecit in mare: vt ff.de preſcri.ver.qui ſeruandarū. rn̄ j. ¶ Sꝫ nūquid a vicinitate dꝫ emendari dom⁹ vicini.in precedenti caſu de ſumma eq̄tate cōſulo iudici vt hoc officio ſuo fieri faciat:ar.ff.ad.l.rho.de iac.l.j.§.equiſſimū.⁊ q̄ po.in pig.ha.interdum.⁊.l.ſe.⁊.ff.eod.ne q̄d. ⁊ iunge qd no.j.eo.ver.illud aūt ⁊ ſeq. ¶ Nō ſolum teneſ is q̄ rapuit: ſed ⁊ is q̄ recepit.receptores em̄ nō minus puniūtur q̄ aggreſſores q2 nec minus delinquūt.datur ergo hec actio ꝯ illū q̄ rapuit.ſ.vi.⁊ daſ ꝯ illū q̄ amouit.ſ.ſine vi.q̄ ēt ex eiecta naue vi forte vētorꝫ aliq̄d rapuerit hoc edicto teneſ.vt.ff.e.l.iij.§. non rn̄.⁊.§.nō ſolū.⁊.§ q̄ eiecta. ¶ Si tn̄ ratis tua vi fluis in agrū meū delata ſit.non al'r cogor tibi dare ptātem extrahendi niſi ⁊ dei ꝑterito dāno mihi caueas.vt.ff.eo.ratis.ff.ad exhibendū celſus.§.ſed ſi ratis. ⁊ de dā.iſec. pto2 ait.§.hoc edictū.⁊.l.hoc amplius.§.neratius. ¶ Illud aūt eſt no.dignū ꝙ ſi non inueniatur is qui rapuit res ex naufragio hi qui iuxta litora maris in quo nauis infra vl' fracta fuerit infra fines agitur cuiuſq̄ pdia poſſideat.ſiue moraſ ex edicto diui adri.tenētur.et a preſidibus cōdemnari dn̄t damnum

paſſis ⁊ ſic poſſeſſores territorij q̃uis ēt nihil rapuerāt:⁊in ei eo qḋ dānū paſſi ſibi naufragio adēptū ꝓbauerit ꝯdēnenẽ. ¶ De his ēt ques aliqḋ diripuiſſe probatuȝ fuerit ⁊ de latronibus ius dicetur ſiue grauis ſula. ¶ Et vt facili⁹ probatio hui⁹ admittaẽ permittit dānum paſſis adire p̄fectos:⁊ corā teſtibus nūciare/coſq; reos petere:vt ꝑ modo culpe ēt vincti: vel ſub fideiuſſorib⁹ ad p̄ſidē tranſmittanẽ. ¶ A dn̄o q̄ȝ poſſeſſionis in q̄ h̄ admiſſuȝ eſt fideiuſſores exigūtur ne iudiciū fugiat. ¶ Nul⁹ āt miles vel priuat⁹ liber vł ſeru⁹ ēt principis dȝ interuenire naufragijs colligendis:vt ff.e.ne qḋ ex naufragijs. ⁊.C. de naufrag.l.j.li.xj.⁊ ꝯtra.C.de fide inſtru.iudices.⁊ de hereti.q̄ȝ multi. ¶ Quare āt poſſeſſores hi teneanẽ eſt rō naturalis q: ſic dn̄t cuſtodire territoria ne etiā ab extraneis ibi aliquid diripiaẽ. Inuigilent ḡ ⁊ ponāt cuſtodes ne detrimētū idē patiātur ſm qḋ legitur ff.de off. p̄fec.vigilū.l i. ij.⁊.iij. ¶ Sic ⁊ teneẽ dn̄s poſſeſſionis in q̄ falſa moneta ꝯflata eſt ſi tp̄e q̄ cudebaẽ pn̄s erat nō obſtāte ꝙ dicat ſe ignoraſſe:vt.C.de fal.mo.l.j.§.j. ¶ Sic et ſi de ruina aliqḋ in tuas edes ceciderit tenebe ris ad exhibēdū lȝ nō poſſideas.vt.ff.ad exhibē.celſus.§.ſed ſi ratis.in fin. ¶ Eſt ⁊ alia rō:q: nō eſt p̄ſumendū ꝙ ipſi ignorauerint vł ꝙ extranei h̄ fecerint ar.ꝫ.de p̄ſum.q̄ꝫto.⁊.c. q̄ſdā.⁊ de poſtu.c.j.⁊ xvj.q.j.qḋ dicit.ff.de qḋ. de mino.in fi. ¶ Et cū incertū ſit q̄s de vicis ſiue cōpatriotis h̄ fecerit: q: q̄libet negat ſe h̄ ſcel⁹ cōmiſiſſe:nec pōt ꝓbari q: nec fures ad ducūt ſecū teſtes ꝑ q̄s ꝯuincātur. Sȝ certis indicijs ꝯuincūtur.vt.ff.de re mili.l nō oīs.§. a barbaris.rōne incertitudis oēs teneẽ ex ſūma eq̄tate ſicut not.ſil'e.ꝫ.de homi.§ q̄ pena. ver.ſȝ nūquid oēs hi.⁊ ſeq.⁊.ꝫ.e.ver.ſȝ nūqḋ. ¶ Eſt ⁊ alia rō naturalis:q: multi celarēt vicinos ſuos ſi nullā penā aliā paterētur.q̄ ſi viderint ꝙ ipſos ſoluere oporteat ſuā ꝯſciaȝ denudabūt.fit igiẽ h̄ ne maleficia remaneāt īpunita.vt ff.ad.l aq̄l.ita vulnerat⁹.in fi.⁊ de fideiuſ.ſi q̄s a reo.ꝫ de ſen.ex.vt fame. ¶ His iurib⁹ pōderatis ⁊ ꝯſideratis fecim⁹ ſtatutū in caſtro rodulpho:vbi multa talia fiebāt et incēdia cōmittebātur:nec q̄ feciſſet de facili poterat reꝑiri:ꝙ ſi de cetero tale qḋ acciderit cōitas caſtri ſatiſfacere teneẽ vbi malefactor reperiri nō poſſet: q̄ poſtea ceſſauerit ¶ Nec p̄termittendū eſt ꝙ ſi qḋ de domo ſiue de villa expugnatis raptum ſit q̄uis verba edicti deſint:tñ ex mente.l labeo ait hic edicto locū fore.nec eñ min⁹ in mari q̄ȝ in villa/vel econuerſo poſſum⁹ per latrūculos infeſtari. vt.ff. eo.l.iij.§ labeo ſcripſit. ſic et ex mente edicti diui adri.ꝫ.proxi.verſ poſiti. dici pōt ꝙ ſi q̄s extraneus in ciuitate aliqua vel eius territorio fuerit ſpoliatus:vel res ſuas furto amiſerit:cōitas teneatur:hec actio ⁊ contra heredes datur:vt.ff.eo.l.iij.in fin.

7 Et †inquantum. Et certe cōtra illū q̄ damnū dedit infra annū in quadruplū ⁊ poſt annū in ſimplū vt.ff.eo.l.j.⁊ fi.j.heredes āt teneṅẽ quatenus ad eos ꝑuenit.nō vltra.vt ff.e. pedius.in fin. ¶ Sed ⁊ ſenatuſcō.claudianis tp̄ibus facto ſi q̄s ex naufragio clauos vel vnū ex his.ſub audi duob⁹ clauis.duo eñ claui ſunt in naui principales qui eā rectā tenēt:⁊ ſi q̄s vnū ex his abſtulerit oīm reruȝ nomine tenetur. ¶ Itē aliud ſenatuſcō.factū eſt.vt hi quorū fraude aut cōſilio naufragi.i. naufragiū paſ tientes ſuppreſſi per vim fuiſſent ne naui ſiue periclitātib⁹ opitulētur: afficiantur penis.l.cor.que de ſic.lata eſt.⁊ hi qui rapuerit lucratiue fuerint dolo ma. in q̄ntū edicto p̄toris actio datur in tm̄ fiſco teneātur. vt.C.e. l.iij.in fi.⁊ dixi.ꝫ.eod.§.cui detur.

8 Qua †pena tales afficiātur

Et quidē plurimū intereſt.an peritura collegerint/an que ſeruari poſſ.nt flagitioſe ſubripuerint.ideoq; ſi grauior preda vi appetita videbitur liberi quidē fuſtibus ceſi ſunt i triennium relegandi ſordidiores in opus publicum eiuſdē tp̄is.i.qḋ erit eo tp̄e vel.i. ꝑ triennium dādi ſerui flagellis ceſi in metalluȝ dānandi.hoc ſi magna pecunia fuerit. alias liberi fuſtibus ſerui flagellis ceſi ſunt dimittēdi ſi iudici videatur.oīno eñ vt in ceteris cauſis.⁊ ſic in hui⁹ ex perſonarū cōditione ⁊ rerum qualitate diligēter per iudicē pene ſunt eſtimande ne quicq̄d durius aut remiſſi⁹ q̄ȝ cauſa poſtulauerit infligatur:vt.ff.e.l.iiij.§. diuus. ¶ Et intelligas hanc penam locū habere q̄ñ delinquentes ſunt nō ſoluendo.vt.ff. eo.qui edes.⁊.ff.de pen.l.j.⁊.q̄ñ iudex ex officio ſuo nō procedit: nec eſt accuſatus ſm ea que not.ꝫ.in ꝓxi.rub.ſuperiori.ſub.§ in ſūma.nam ⁊ tales accuſari pn̄t.l.iul.de vi. ſcılȝ qui rapuerunt quicq̄ȝ ex incendio preter materiam:vt not.ꝫ proxi.rub.§.qua pena. verſi. hac aūt l.a iudicibus extraordinarie puniūtur.vt.ff ad.l.iul.de vi priua.l j. ¶ Secūduȝ canones aūt tales niſi ablata reddiderit ſub audi cōpetenter admoniti excōicati remanēt ipſo iure.cum ſm regulā fidei.ſ.qua precipimur proximū diligere: ſicut nos ipſos. vt in princ.decretoruȝ.⁊.l di.ponderet.⁊ de pe.di. ij.charitas.potius debemus patientib⁹ naufragium auxilium prebere quā impugnare vt infra eodem excōmunicationi.intereſt eñ bonis beneficio ſuo proximum afficere.vt de cōmodato.ca.vnico.⁊.ff.de ſeruis expor. ſeruus q;.ca.l.ideoq; nec fiſcus ſibi aliquid vendi-

cat cum calamitate alterius.vt.C.de naufra
giis.l.j.lib.xj.& iunge qd not.j.de peniten.§.
quibus.& qualiter.ſub.§.quid de naufragiis
¶ Nec poſſunt ſe excuſare homines obtētu
alicuius cōſuetudinis vel potius corruptele:
q2 lex rhodia iudicat nautas ſiue ↄſuetudo:
eorū in his in quibus imperatorū leges non
aduerſantur ſubaudi quo ad ſuperiora. vt
ff.ad.l.rho.de iac.l.greca dñe imperator.als
deprecatio.& ar.li.feu.de ſcholaribus. & eorꝫ
priuilegiis.l.vnica.& de pace tenenda & eius
violatoribus. l.j.

3 Et qua † pena incendiarius
teneatur.Et quidem ſm.l.quicunqꝫ in ciuita
te data opera incendium fecerit/ ſi in humi-
liore loco ſit beſtiis ſubiicitur.ſi in aliq ;gra-
du capite punitur/aut inſulā deportatur.vt
ff.eo.l.vlti.¶ Qui vero alibi puta in villis vl'
in caſtris edes aceruū ve frumēti iuxta edes
poſituꝫ cōbuſſerit vinctus verberatuſqꝫ igni
necari iubetur ſi dolo malo hoc fecerit ſubau
di & humilis ſit.ſin autē negligentia ſua hoc
contigerit:aut noxiā in dānum ſarcire iube
tur:aut ſi minus idoneus fuerit leuiter caſti
gatur.appellatione autē edium ois ſpecies
edificii cōtinetur.vt.ff.eo qui edes.¶ Incen-
diarii igitur doloſi capite puniūtur crimial'r
accuſati.Sed negligentes puniūtur.vt.ff.de
pen.capitaliū.§.incendiarii fortuita tñ incen
dia ſi cum euitare non poſſent ꝑ negligētiaꝫ
tñ eorum apud quos orta ſunt dāno vicis
fuerunt ciuiliter exercentur. vt qui iactura
affectus eſt dāni diſceptet vel modice vindi-
cetur vt ibi.& ff.ad l.aquil.ſi ſeru9 ſeruum.§.
ſi quis inſulam.cū tribus.§.ibi ſeq. ¶ Iudex
etiaꝫ aliquando negligentes caſtigat:aliqñ
ſeuera interlocutione cōminatus fuſtium ca
ſtigationē remittit: dꝫ etiam admonere ſub-
ditos vt cum armis & dolabris curam adhi-
beant. Sed & cuſtodes & inquilinos admone
re ne per eorꝫ negligentiam incēdiū cōmitta
tur:vt vnuſquiſqꝫ in cenaculo aquā habeat
ad extinguēdum igneꝫ vt hec probātur.ff.de
offic.prefec.vigiluꝫ.l.j.ii.& iii. ¶ Sed ſm cañ
a incendiarii predicti excōicantur [a] nec abſol-
uuntur.niſi dāno reſarcito & iuramento pre-
ſtito qꝫ ignem vlterius nō apponant.vt.xxiii
queſt.vlti.peſſimam.& heredes coguntur ſa
tiſfacere damnū paſſis ſm ea que not.ſupra
rubric.proxi.ſub.§ in ſumma.verſi.Item ſm
canones. ¶ Sed nunquid ſunt ipſo iure ex-
communicati.ita videtur.vt.j.eo.ſuꝑ eod.;et
ca.in literis.xii.q.ii. cum deuotiſſimaꝫ.xxiii.
queſt.iii.ſi quis membrorum.xj.que.iii. cano
nica.Sed contra.xxiii.qō.vlti.peſſimā.xii.q.
ii.indigne.xvii.q.iii.quiſquis.¶ Solutio ſꝫ
magiſtros incendiariiꝫ eccleſiarum.ſ. qui ec-
cleſiam vel locum religioſum:
vel cimiterium: vel ea que in-
fra ſpacium priuilegiatum.ſi
cut legitur.xvii.q.iiii.ſicut an-
tiquitus incenderint vel effre-
gerint ſunt excōicati ipſo iure
ita qꝫ ex quo denunciati ſunt
in eccleſia:non pñt abſolui ni-
ſi per papam. vt.j.de ſent.exc.
tua nos.& c.conqueſti.& ſic lo-
quuntur prime concordantie:
excipitur mortis periculū im-
minens.vt.j.e.ſuper eo. & c.in
lr̃is.Alii aūt non ſunt excōica
ti ſed excōicandi.vt dixi.s̃.ver.
Sed ſm canones.ſm Ala.nec
obſtat.xvii.q.iiii.oēs. ibi enim
lucius excōicauit incediarios
ſui tpis ſm Goſ.q d.eo.ſ.lucio
mortuo canon ceſſauit: q2 nec
vltra tempus ſuuꝫ extendeba
tur.ad hoc.ff.de pe.l.finali.
¶ Sed Ioannes dixit oms ex-
cōmunicatos ex quo ſunt pu-
blicati. ¶ Conſuetudo autem
approbata ipſos reddit excōi-
catos ipſo iure qꝫuis denun-
ciati non ſint. ſiue in eccleſiis/
ſiue in villis incendium cōmi-
ſerint dolo malo quam dicas
ſeruandam cum optima ſit le-
gum interpres. vt not.s̃ de cō-
ſue.§.& de virtute.ver.ii.& quia
excōmunicatio medicinalis eſt
ii.q.j.multi.& quia bonarū mē
tium &c.v.diſt.ad eius vero. et
arg.i.ii.diſtin.§.leges.et.xj.qō.
iii.cap.j.& ii.ſupra de ſpon.iu-
uenis.j.de cle.excō mini.illud
.§.licet aūt.& ſupra de homi.ſi
gnificaſti.ii.§.quod ſi diſcerni.
Sed ſi conſuetudo non appa-
ret de iure ſtricto ſentias cum
Ala.

a ¶ Incēdia
rii predicti
excōicant
Adde abb.
in cap.tua
nos de ſen
tē exc. Ar-
chidi.in.c.
inferior.in
j.co.xxj.di.

¶ De violatoribus eccleſiarū.

¶ Rubrica.

1 Violator quis dicatur.
Et qua pena ſit afficiendus. 2

EXquo uidi
mus de duab9 ptī
bus tituli videa-
mus de tertia;& ſic
de violatoribus eccl'iarū dicen
tes. ¶ Quis dicatur violator
eccl. ¶ Qua pena ſit afficiēd9.

1 Quis † dicatur uio

lator eccl'ie. Quicūqꝫ ipſam ecclesiā frangēdo oſtia capiēdo res ſuas vel inuadēdo priuilegia ſua nō cuſtodiēdo vel corrumpēdo offendit de qb⁹ habetur.xvij.q.iiij.per totū.

2 Qua † pena ſit affi

a ciēdus.ᵃ Dic vt no ꝰ. pxi.rub. ·§.vlt.ꝟ.ſolutio.ꝛ.ꝰ.de imu.ec. ·§.in ꝯtū.ꝛ ad quos. p totū.et ·§.q̄ ſit pena.ꝛ legiꝰ.ſ e. ſup eo. ꝛ.c.in lſis.ꝛ.xvij.q.iiij p totū.

a ¶ Qua pena ſit afficiēdus.ad de ca.non minus.et ibi doc.de imu.eccle.

¶ De furtis. Rubri.

1 Furtum quid ſit. Et vnde dicatur. 3.

2 A furto quare quis excuſeꝰ.

4 Actio furti cui deꝰ. Et contra quem. 5. Et inquantum. 6. Et qualis ſit. 7.

V Idimus ſupra de raptoribus q̄ fures pñt appellari vñ oīs raptor fur eſt. Sed nō cōuertiꝰ:nemo eñ improbior fur eſt: ꝙ q̄ rapit:vt inſti. vi bo.rap.et ſic videam⁹ de furtis in gñe:ex quo vidimus in ſpecie enucleātes. ¶ Quid ſit furtū. ¶ Vñ dicaꝰ furtum. ¶ Cui deꝰ actio furti. ¶ Contra quē deꝰ actio furti. ¶ Et in quantū deꝰ. ¶ Et qualis ſit ipſa actio apponētes rubricā de ſeruo corrupto. ¶ Et de cōditione furtiua poſtremo videntes. ¶ Qua pena fur afficiatur.

1 Quid ſit † furtū.ᵇ

b Et quidē fraudulosa ꝯtactatio rei aliene mobilis corporalis: q̄ fit inuito dño alo lucrādi.ſcꝫ rē vel poſſeſſionē vel vſum qḋ etiā iure naturali ꝓhibitū eſt: vt.ff.eo.l.j.§.vl.ꝛ inſti.de obli.q̄ ex delic.naſ.§.j.nā ꝛ diuina teſtaꝰ autoritas qḋ tibi non vis fieri ꝛc.vt in ꝓn.decre.Itē hoc eſt vnū de preceptis decalogi. furtū nō facies.fraudulosa iō dixi: qꝛ ſi credat ſibi licere per vim rē ſuā ſubripere nō teneꝰ furti:neqꝫ vi.bo.rap.vt inſti.vi bo.rap.§.tñ. ¶ Itē nec teneꝰ ſi

b ¶ Quid ſit furtū. Ad de no.in.c. ſi.de cōſti.li.vj.Hoſt. in ſum.ti. de cor.vici.in.§.ꝛ q̄ ipediāt.ꝟ. ſcđa rō eſt doc.l rub. de fur.inſti.de obli. q̄ ex deli. naſ.in.§.j. ꝛ in.l.ſi de condi.fur.

credat ſe facere dñi volūtate: qꝛ nō facit dolo:vt.ſ.eo.diceꝰ.ꝟ.q̄ ſit inuito dño.ꝛ pbaꝰ inſti.de obli. q̄ ex deli.naſ.§.placuit. ad idē.ff. ad.l.fauiā.ꝺ plagi.l.legis fauie.ꝛ qḋ no.ſ.e. titu.ſub rubri.ad.l.fauiā.de plag.§.j.ver.ſed qui ſupradicta.ꝛ ſe.ꝛ.ꝰ.de rap.§ qñ locū hꝫ. ver.Itē opꝫ.ꝛ.ꝰ.de adul.§.qs poſſit.ꝛ de homici.§.qs dicaꝰ.ver. Sed cū homicidiū.ꝛ.ſ. de cri.fal.§.j.nā ſicut pbaꝰ in predictis nec furtū nec crimē plagij nec violētia nec adulteriū nec homicidiū nec falſitas cōmittiꝰ ſine doloſa intentione: ergo ꝗcq̄d agāt hoīes intentio iudicat oēs th qñqꝫ teneor ſine intētiōe:vt ſi ſubripio ſaccū pecunia plenū: etiā ſacci noīe furti teneor:ꝗuis ipm ſaccū furari nō intenderim. ¶ Sed ſolā pecuniā:vt.ff. eo.qui ſaccū. ¶ Contractatio iō apponiꝰ:qꝛ ſine ea nō cōmittiꝰ furtū:lꝫ volūtas vel verbū vel ſcriptura interueniat:vt.ff.eo.l.j.§.j.et l.ſi qs vxor.§.neqꝫ.et.l.inficiādo.ꝛ.l.falſus.§. ſi qs nihil. ¶ Sed ſufficit ꝯtatio interpretatiua:vt ſi falſus ꝓcur.volēs indebitū exigere alijs delegauerit ſoluendū ſe pñte.nā propter preſentiā ſuā in ſe ꝯta vꝛ: vt.ff.eo.falſus.§.ſed ſi is.vel ſi dico ſeruo tuo apud me manenti.vade ꝛ vadit: veni ꝛ venit: vt.C.eo. alienū. ¶ Cōtractatio etiam ſignificat oēm abductionē vel baiulationē: puta equū vel aliud alal abducit:vt.ff.e.ſi qs aſinā. ¶ Nec augeꝰ aſſidua contractatione: ꝛ ſic ex prima tñ agitur:vt.ff.e.ei qui. ꝛ no.ſ.e.§.et qualis. ¶ Rei intelligas ſiue modica ſit ſiue magna.nā in hoc caſu nō rei furate ꝗtitas:ſed mens furantis attendiꝰ.xiiij.q.vj.c.ſi. ad idē inſti.de re diui.§.gallinarū. ¶ Aliene ideo dictū eſt:qꝛ in re plene mea nō poſſum cōmittere furtū. Secus ſi alius hꝫ mecū rē cōem: vt.ff.eo.ſi ſocius.niſi forte ꝓpter iure poti⁹ meo vti ꝙ furti conſilio:vt.ff.pro ſo.merito. Sinaūt alius in re mea hꝫ ius vel creditor eſt:vel bone fidei emptor facio quidē furtū ꝛ teneor ac.furt.Sed res nō eſt furtiua:vt.ff.e. cū eſs.§.j.et.l.ſi is qui rē pignori.in prin.ꝛ de vſuc.ſequiꝰ.§.ſi rē.et ꝓ empto.l.ſi rē. ¶ Sic ecōuerſo qñqꝫ fit furtū ꝛ res eſt furtiua:non th agiꝰ furti:vt cū filij ꝛ ſerui furtū nobis faciūt:vt.ff.e.ſerui.ꝛ inſti.de obli. que ex delic. naſ.§.hi autē. ¶ Regulare th eſt ꝙ vbicunqꝫ furtū cōmittiꝰ ꝛ res furtiua fit ꝛ agaꝰ furti. ¶ Iō etiā dꝛ aliene: qꝛ ſi nullius eſſet:puta qꝛ hereditaria nō poſſet in ea furtū cōmitti: niſi ab aliquo detineret iure cōmodati vel pignoris vel vſufruct⁹: vt.ff.e. hereditarie. ¶ Sed ꝛ rei ciuitatis non romane idē ſi res ſit alicui⁹ ciuitatis alteri⁹ ꝙ romane ꝛ ſubripiaꝰ agiꝰ furti:vt.ff.e.ob pecuniā.ꝛ qḋ dixi de re hereditaria idem de re illius quē mortuū puto.ff.e.ſi quis ex bonis ciuis.reſpon.

¶ Mobilis iđ apponitur: qꝛ immobiliū furtum nō fit: abolita eſt em̄ ſn̄ia ꝯdicentiū: vt inſti. de vſuca. § qđ aūt. ſuper hoc vide quod no. ſ. de pſcri. ſub rub. de pſcri. rerū immobiliū. § q̄ res ꝓ. res ꝓo niſi iuſtis titulis ⁊ traditionibꝰ. ¶ Sed ſi cretā abſtuli de fundo tuo furtū ꝯmiſi: non qꝛ fodi ſed qꝛ abſtuli. ff. eo. ſi crete. ⁊ l. verū eſt ꝙ plerīq;. ¶ Corpalis ideo adijcit: qꝛ incorpalia tradi vel poſſideri vel ꝯtrectari nō pñt: vt. ff. de ac. re. do. ſeruꝰ q̄ bona fide. § incorpales. ¶ Que fit inuito dn̄o merito dictū eſt: qꝛ ſi credit dn̄m ꝯceſſurū nō tenetur. Sed in culpa pōt eſſe eſtimatio. vñ tenebit cōmodati vel depoſiti ſi pceſſerat cōmodatū vel depoſitum ſi valde ſupine id putabat: vt. ff. e. qui re. ¶ Qđ ſi puto dn̄m ꝯceſſurū fuiſſe ſiue vero ſiue falſo hoc putē: nō ꝯmitto furtū qꝛ nihil dolo facio. Sꝫ ⁊ ſi nolente dn̄o ꝯtrecto: ſed puto ꝯtrectare eo volente furtū q̄dē fit. ¶ Sed nō ꝯuenior furti. ff. eo. inter oēs ꝯſtat. § pe. ¶ Sed nec pōt dici inuitus: ſi ſemel mihi conſenſit: vt qꝛ rem habuit ꝓ derelicto: vel proiecit vel dedit mihi ptātem accipiendi ⁊ vendendi ꝓ debito: vt. ff. e. falſus. § ſi quis. et § ſi iactū. ⁊ l. cum creditor. C. de pig. creditores. ¶ In caſu tñ nō teneor ēt ſi dn̄s nō cōſenſit: puta ſi cā famis nimie accipio rem ſuā. ⁊ comedo vel veſtimēto coactus nimia nuditate in q̄ caſu non teneor de altare ſpoliato veſte vel pecore. de ꝯſecra. diſti. v. diſcipulos. qꝛ furtū nō cōmittitur ſine dolo: vt not. ſ. e. verſ. fraudulosa: ⁊ qꝛ in tanto periculo redimꝰ ad ius naturale ſm ꝙ oīa cōia ſunt: vt inſtit. de iure naturali gē. ⁊ ci. rñ. j. xlvij. diſ. § i. xij. di. c. j xij. q. j. dilectiſſimis. ff. ad. l. rho. de iac. l. j. § iđ xxiij. q. vij. ꝙ aūt. xlvij. diſt. ſi hi. ⁊ ideo debeo credere dn̄m permiſſurū q̄uis nō permittat ⁊ ſic nō cōmitto furtū: vt inſti. de obli. q̄ ex delic. naſ. § placuit. ¶ Sed ſi eſſet modica neceſſitas nō excuſor in totū: ſed teneor reddere vel tribus hebdomadis ieiunare. vt. j. e. ſi q̄s ꝓ neceſſitatē. ¶ † Sed queritur quare excuſatur quis a furto in hoc caſu ⁊ mulier in caſu cōſimili non excuſetur a fornicatione. ff. đ ritu nup. palā. § non eſt. rñ. qꝛ tpe famis res neceſſaria ad viuendū fit cōis: vt dixi ꝙ i mulieribus nō cōtingit ſm Goff. imo rō eſt: qꝛ in primo caſu ius naturale ſubuenit et excuſat rō naturalis. in ſcđo ius diuinū cōtradicit et accuſat turpitudo ⁊ horror ꝓueniēs ex pctō vt probant iura inducta. ſ. eo. ver. in caſu ex đ. l. palam. ⁊ in autē. de reſti. ⁊ ea q̄ parit in. xj menſe. § vnū ſi quidē. col. iiij. Itē in pr̄io caſu ſalus corporalis adimeretur niſi liceret rem alienam occupare in ſcđo vero ſi fornicari concederetur corporalis vita debilitaretur ⁊ ſpūalis adimeretur cum ſine mortali cōmitti non poſſet, ad hoc. xxij. q. iiij. § illicitū. ver. ex modo iurādi tunc eſt illicitū iuſm ⁊c. Sed quare excuſat quis ab homicidio ꝓpter neceſſitatem ſue defenſionis commiſſo. vt. ſ. de homi. ca. ij. ⁊ non excuſatur mulier a fornicatione. vt. ſ. not. ver. proxi. rñ. qꝛ is qui aliū aggreditur aīo occidendi ſi occidat ipſe quodā modo ſe occidit: ⁊ alius iđ excuſatur. ar. ff. ſi quadru. pa. fe. di. l. j. § cum arietes. ſm Goffr. Sed ⁊ oīa iura ꝑmittunt defenſionem. ff. de iuſti. ⁊ iure. vt vim. mulier aūt improba nō defendit ſe ſed impugnat vt ptꝫ. ſ. de eo q̄ cog. cōſan. vxo. ſue. iordane. ideoq; mulier cū peccet voluntarie nō excuſatur. Sed defendens ſe cum inuitꝰ ⁊ ad tuitionē ſui corporis ꝯmittat homicidiū excuſatur. ¶ Quid ḡ ſi mulier inuadatur: ⁊ inuita ⁊ renitēs coactione abſoluta cognoſcat. certe excuſatur quinimmo et ſi virgo fuerit corona duplicatur. xxxij. q. v. ca. j. ij. ⁊. iij. ⁊ ſe. ¶ Itē in caſu fit furtum q̄uis cōtractatio fiat dn̄o nolente: vt ſi ſeruus nolente dn̄o ⁊ cōſentiente mihi deportet rem dn̄i ſm qđ ſibi dixerā: vt. C. eo. ſi quis. ⁊ ſic voluntas ⁊ ꝓpoſitū meū diſtingunt maleficiū. ff. eo. qui iniurie. ¶ Sed ⁊ đꝛ dn̄s inuitus ēt ſi videat rē auferre q̄uis nō ꝯdicat. vt. ff. e. l. pe. ¶ Animo lucrandi rem vel poſſeſſionem vel vſum: ideo đꝛ qꝛ ſi q̄s habeat aīm dānificandi vel non lucrandi vel habeat aīm libidinem exercendi cū meretrice ancilla aliena. nam ſecus eſt in nō meretrice ancilla aliena qꝛ tunc mulieris voluntate nō vꝛ fieri. Sed lꝫ meretrice ſit vſus: qꝛ tñ non fit ad aliquod pecuniarū cōmodū conſequēdum non agit furti. vt. ff. eo. verū eſt. ⁊ l. fullo. vel ſarcinator. § qui ancillā. ¶ Item ⁊ eoꝝ tm̄ q̄ quis voluit lucrari tenetur furti: vt đꝛ de eo qui vniones tm̄ de arca noluit auferre: ⁊ de aceruo aliquid exportare: vt. ff. e. vulgari. ⁊ l. ſi quid fur. rñ. j. § j. ⁊ ij. ⁊ l. verū eſt. ¶ Ergo ⁊ vbi voluit lucrari vſum rei tm̄ tenebitur eſtimatio ſolo vſu: ⁊ nō proprietate ſm quoſdā. alij dicunt proprietatē plenā eſtimādā: qꝛ nō pōt ſic ſeparari vſus rei a re ſicut ſeparatur frumētum ab aceruo: ⁊ cū iure dominij teneat fur dn̄o actione furti dꝫ plena ꝓprietas eſtimari: vt. ff. eo. qui iumento. et. l. ſi vendidero. § cum autem. ¶ Poteſt tñ aſſignari q̄nq; fieri furtū ſine aīo lucrandi vt ſi ſeruū tuū quē de furto ſuſpectū habeo mihi tradas vt eū in q̄ōnem habeam ⁊ ego trado prefecto vigilum q̄ſi in facinore deprehenſum teneor hic furti niſi dn̄ium in me tranſtuleris. vt. ff. de condi. cau. data cum ſeruus. ¶ Qđ de iure naturali prohibitū eſt ideo iunctū vt magis et fortius intelligas reprobatum. quandoq; tamen furtum non punitur de iure ciuili. vt ſi fiat ei apud quem luditur in alea. vt. ff. de aleatoribus. l. prima.

a ¶ Unde dr̄ furtum. ad a de. l. j. ff. de furt. ⁊ in. §. furtum. inſtitu. de obli. que ex deli. naſcū tur.

3 Vnde † dicatur fur

tum a A furuo. i. nigro eo ꝙ clā ⁊ obſcure: ⁊ plerunqꝫ de nocte fiat: vel dr̄ a fraude vel a ferendo. i. auferēdo: vt. ff. eo l. j. vel dr̄ a furno in quo fur plerūqꝫ latet. vñ verſꝰ. Fur latet in furno latro ſe ꝑparat vltro.

4 Cui detur actio fur

ti. Ei cuius intereſt ex honeſta cā̄ q̄ regula nimis eſt larga. et multas exceptiones recipit nā̄ et eius cui debeť res ex ſtipľone vel ex cā̄ emptionis intereſt ex honeſta cā̄. Idēqꝫ in fideiuſſoribus colonorū ⁊ creditoribꝰ in rebus obligatis ⁊ mulieribus in rebꝰ dotalibꝰ ⁊ in tutoribus: ⁊ curatoribꝰ negotiorū geſtorū: q̄ tñ nō agūt. vt. ff. eod. is cui ex ſtipulatu. ⁊. l. cū q̄. ⁊. l. interdū accidit. ⁊. l. iniurie. §. q̄ alienis. ⁊. l. is cuiꝰ intereſt non ſurripi. iō talem rglām tradit Azo. ¶ Actio furti dať ei cuiꝰ intereſt ex honeſta vel ꝓbabili cā̄ rōne dñij vel quaſi rōne poſſeſſionis vel cuſtodie quamdꝫ dño cuius voluntate rē detinebat. ¶ Ex honeſta vel probabili cā̄ iō dr̄: qꝛ lꝫ furis interſit rē quā̄ ſubripuit ſaluā̄ eſſe: nō tñ agit furti. ¶ Sꝫ ſi ab initio iuſte detinuerit: puta ex cā̄ cōmodati vľ depoſiti: ſed poſtea furtum cōmittat alij ꝯcedendo vľ aliter ꝙ̄ deberet vtendo nihilominus aget furti iſpecto iuſto initio. ¶ Itē hic eſt caſus in q̄ fur furti agere pōt: vt. ff. eo. ita. §. ſed fur. ⁊. l. q̄ vas. §. ſi q̄. lꝫ videatur ꝯ. ff. e. euꝫ q̄. §. is āt apꝺ quē. ¶ Sed pōt diſ. vtrū ſubripiatur cōmodatario eidēqꝫ furi: ⁊ tunc nō agit vel ei cui conceſſit: ⁊ tunc agit vel an committit furtum vtendo: ⁊ tūc nō agit ſeu alij concedendo: ⁊ tūc agit. ¶ Rōne autem dñij ideo dixi/ qꝛ dño datur actio cōmiſſo furto in re ſua ſi tñ ab aliq̄ poſſideatur vel ſi detineať. alr̄s cōtra. vt no. in re hereditaria. ꝯ. eo. ver. aliene. ⁊ ſeq. Idemqꝫ ⁊ poſt aditā̄ hereditatē: añ appꝛehenſam poſſeſſionem. vt. ff. de vſuca. ſi hō. ¶ Vel quaſi rōne poſſeſſionis ꝑ hoc cōprehenditur vſufructuarius bone fidei emptor pr̄ rōne operaruꝫ vel affectionis cui filio ſubtracto datur actio furti nō condictio. ſed mr̄ non agit. Itē creditor etiā̄ ſi debitor ſuus ſoluendo ſit: ſi tñ res ſit ei tradita vľ ſpāli pactione obligata: ſecus ſi gn̄ali ſm̄ q̄ſdam. vel dic qꝫ ſpālis ponitur ꝑ expenſa ſm̄ Azo. vt. ff. eo. q̄s vxori. §. ſed ⁊ ſi rem. ⁊. l. ſi is qui rem pignori. ⁊. l. ſi filius. ⁊. l. mr̄. ⁊ inſti. de obli. q̄ ex delic. na. §. interdum. ⁊. §. furti autē ¶ Imo ⁊ dñi tenentur hn̄tibus ius in re: vel ex honeſta cā̄ tenētibꝰ ſi eam ſubripiant cuꝫ interſit ipſorum detinētium forte ꝓpter impenſas quas melius erat per retētionem deducere ꝙ̄ vltro agere. vt. ff. eo. creditoris. ⁊. l. qui iniurie. §. vlt. ⁊. l. ſi is qui reꝫ cōmodaſſet. de pig. ac. ſi pignore. ſed hec ſi res in quam vnus hꝫ dñium alius ius puta vſumfructū vel obligationem pignoris ab extraneo ſubripiatur: pōt vterqꝫ hanc act. intētare. vt. ff. e. inter oēs. §. ſi ſeruus vſufructuarius. ⁊. §. hec actio. ¶ Vel cuſtodie ideo dictum eſt: qꝛ coloni qui nūmis colunt act. furti. ⁊ cōditiōe furtiua agūt partiariꝰ non agit contra dñm: vt agat contra furem ⁊ qđ exegerit ſibi reddat forte qꝛ fructus nondū tenuerat dñi voluntate. ¶ Item fullones ⁊ cōmodatarij agunt: qꝛ eorum intereſt: ſed non agunt eorū fideiuſſores vel patres quaſi patruꝫ videať intereſſe ratione peculij: agunt tñ patres ex perſona filiorum precario rogantes ⁊ depoſitarij cū de culpa non teneantur non agunt furti niſi prius contra eos lite conteſta. res forte ſubripiatur. vt. ff. eod. eum qui. §. preterea. ⁊. §. an pater. ⁊. §. is qui precario. ⁊. §. non ſolum. ⁊. l. ſi quis vxor. §. ſi ſeruus tuus.

5 Contra quē datur actio fur

ti. Contra furē ēt ſi pubes ſit dūmodo ſit doli capax. vt. ff. eo. l. impuberē. Agit etiā̄ pater cōtra filium ſi caſtrenſe peculiuꝫ habeat. alr̄s non eſſet iudiciū inter eos: vt. ff. eo. ne cū filio ¶ Sed ex eodem peculio caſtrenſi ſi pr̄ filio ſubripiat tenebitur furti: ſed cum teneri act. in factum: tutius eſt. ¶ Itē vir ꝯ vxorem/ vel econtra non agit act. furti matrimonio ꝯſtā te: ſed datur actio in factū: et qui opem tulerunt furti tenentur. vt. ff. eo. ſi quis vxori. ⁊. C. re. amo. l. ij. ¶ Et tñ in fure di. vtrū ſit liber: ⁊ is indiſt. tenetur: vel ſeruus ⁊ is verbis ⁊ verberibus poterit caſtigari: ſed non iudicio cōueniri: niſi rem cōtractauerit poſt manumiſſionem. vt. C. an ſeruus ex ſuo facto. l. vlt. ⁊ de noxa. act. l. j. inſti. de obli. que ex delic. naſc. §. hi autem. ff. eo. ſerui ⁊ filij. ¶ Uidetur tñ qꝫ ꝓ furto qꝫ ſeruus facit dño dum in fuga eſt poſſit agere dñs contra eum qui cepit bona fide

poſſidere.vt.ff.e.ſerui.§.vlti.ſed dic ꝙ vbi loquitur de dño.i.bone fidei emptore qui dñs eſt de iure pretorio.⁊ hoc pꝫ ex eo:q2 loquit̃ de vſuca.ſerui ſi ergo verus dñs eſſet nõ ageret.vt.s.dictũ eſt.¶ Agit ergo bone fidei emptor ſerui contra verum dñm ſerui ſi tñ patiatur furtũ eo tpe quo eſt apud proprietarium: ſecus ſi ſubripiat bone fidei emptori/ dum eſt apud eum:q2 tunc non aget bone fi. emptor contra dñm noxaliter: cum ipe alijs teneatur ſi alijs ſubripiat.eſt eñ regula ꝙ is qui tenetur noxali actione ipſam non poterit excidere.vt.C.eo.l.pe.¶ Sed ſi ſeruus extraneus mihi ſubripiat qui in euꝫ nullũ ius habeo:certũ eſt mihi teneri dñm vł bone fi.vł male fidei poſſeſſoreꝫ:vt.ff.de noxa.l.j.⁊.l. nõ ſolum. ¶ Liberi aũt nr̃i ⁊ mercenarij nobis ſubripientes furtum quidẽ cõmittũt:lꝫ ipos act.furti non poſſumus cõuenire ſi res viles fuerint:nec ſunt talia furta publice vindicãda.vt.ff.eo.ſi libertus patrono.⁊ de penis reſpiciendum.§.furta.¶ Datur etiã contra eũ qui tulit opem vel ꝯſilium furti dolo ma.nec diſt.vtrũ ſint ſocij vel non.dat aũt ꝯſiliũ qui perſuadet ⁊ inſtruit aliquẽ ad furtũ faciẽdũ: opem qui miniſteriũ ⁊ adiutorium p̃bet.ille igitur qui pãnum rubeũ oſtẽdit fugauit pecus vt in fures incideret tenebitur furti ſed ſi fugauit per laſciuiã:tenebitur ac. in factum ꝓ dãno dato in pecudibus:vt inſti.de ob.q̃ ex deli.naſ.§.interdum.⁊.ff.e.in furti.§.pe.⁊ vlt. et.l.nam ⁊ ſi.¶ Ita demũ tenetur q̃s de ope ⁊ cõſilio ſi furtũ ſecutũ ſit:vt.ff.eo.ſi is q̃.§.ſi tu. ¶ Solum aũt conſiliũ nõ aſtringit me furti actio.niſi furtũ alias ꝑpetrãdum non fuiſſet et conſiliuꝫ meũ preceſſiſſet.nec diſt.vtrũ fur poſſet ꝯueniri actio. furti vel nõ.ſatis eſt eñ ꝙ furtũ cõmiſſum ſit:vt ſi ſeruis vel vxoribꝰ furtũ faciẽtibꝰ quis dederit opẽ vel cõſilium ſed ⁊ ſi duo ſerui ſibi pſuaſerint vt fugerent: alter alterius fur nõ eſt. Secus ſi ſe adinuicẽ eclauerint:vt.ff.eo.qui ſeruo.¶ Itẽ qui p̃ſtat opẽ q̃ꝫ tenet̃ ſicut is q̃ preſtat opẽ ⁊ ꝯſiliũ. vt ſi tu ſciens me velle furari cõmodaueris mihi ferramenta ad oſtium frangenduꝫ vel ſcalas ad aſcendendum:lꝫ nullum principaliter dederis cõſilium ad furtũ faciendũ.vt.ff eo.ſi pignore.§.pe.¶ Et no.ꝙ is qui opeꝫ tulit tenet̃ furti in duplũ tñ:etiã ſi manifeſtuꝫ ſit nec tenetur ꝯdictione furtiua.vt.ff.eo.is q̃ opem.⁊ de condi.furti.proinde.

b Et inquantum det̃.ad duplũ vel q̃drupluꝫ ⁊ i õcuplũ.ſꝫ l.lõbardaꝫ.ſed hodie non extẽditur vltra q̃druplum.vt.xij.q.ij.in legibus.⁊ inſti.de act. §.oẽs.⁊ not.s.de ẽmen.emp.§.ad quid vẽditor.diſt.habita inter furtũ manifeſtuꝫ/ ⁊ non manifeſtum ¶ Eſt aũt manifeſtũ furtum q̃ñ fur deprehenditur cũ re furtiua anteꝙ̃ perueniat ad locũ deſtinatũ.locꝰ aũt deſtinatus intelligitur in quo eodeꝫ die manere diſponebat:⁊ nõ refert per quem depħendatur vtrũ per dñm vel aliũ.vt.ff.eo.q̃ deſtinauit. ⁊.l.furem.¶ Idẽ erit ſi ad eum cõprehendendũ occurſum ſit niſi ſubripientis ſtatus mutatꝰ ſit ſeruus ergo mihi ſubripiens manumiſſus depħẽſus tenebitur mihi furti nõ manifeſti. ¶ Sed et ſi cum tibi furtũ facere hoc vidiſti aſcõdiſti tñ te:ne te occiderẽ erit tñ tibi furtũ manifeſtũ.vt.ff.eo.ſi quis.⁊.l.pe. ¶ Sed nec refert vtruꝫ fur capiat̃ in furto vel relicta re fugiat cũ viſus eſſet.vt.ff.e.ſi quis in ſeruitutem.§.vl.¶ Aliud aũt furtũ eſt nõ manifeſtũ qđ ex predictis intelligi põt.ſ.q̃ñ nõ eſt depħenſus nec viſus.vt.ff.eod.nec manifeſtum. ¶ Ex furto manifeſto agit in quadruplũ ex nõ manifeſto in dupluꝫ:vt duplũ dicatur reſpectu rei vtilitatis extrinſece ⁊ intrinſece. quicquid eñ ſimplandũ eſt ꝑ cõdict.duplat̃ per act.furti in cõdi.aũt eſtimatur res quãti plurimi cepit eſſe poſtea a tpe more.¶ Item eſtimatur ꝙ potuit iuſte lucrari ſine alterіꝰ iniuria vt hereditates vel legata q̃ per ſeruũ acquiſiuiſſem ſi mihi nõ fuiſſet ſubtractus. ¶ Itẽ eſtimatur dãnum penarũ vel cõſiliuꝫ in qđ incidit propter furtũ.hoc tñ dãnuꝫ nõ eſtimatur ꝙ vſucapionẽ non cõpleuerіꝫ furto impeditus:vt oĩa hec probãtur.ff.de ꝯdit. furti.in re furtiua.⁊.ff.eo.ſi quis vxori.§.vlt. et.l.inficiando.§.j.⁊.ij.⁊.l.is cui.§.vltimo. ¶ In talibus aũt vel cautiõibus amotis nõ ſolum ipſorũ preciũ ſed ⁊ ſumma q̃ in eis cõtinetur eſt eſtimanda tñ alie ꝓbationes debite pecunie nõ ſuperſunt:vt.ff.e.qui tabłas ¶ Põt autẽ hic ſubijci regula gñalis ꝙ vbi defertur alicui actio furti rõne dñij dominiũ et predicte vtilitates eſtimãtur:ſed vbi cõpetit rõne intereſſe: ſolum intereſſe eſtimatur. vt.ff.e.ſi vendidero.§.cum aũt.ergo creditor aget ac.furti credito tenus ſi ſine culpa ſubripiatur ſibi pignus ab extraneo.ſi vero culpa ſua aget ad ſummaꝫ pignoris cum ipſe teneatur debitori de culpa.

¶ Sed vbi debitor ſubripuit creditori aget creditor ad ſummam debiti tantum:etiam ſi in culpa ſit quam debitor cuius dolus preponderat ei non poteſt obijcere culpam. vt ff.eodem. creditoris. ⁊.l.creditori

¶ Fullones autem vel conſimiles agunt furti ſi culpa ſua interuenerit: ⁊ non dñs cuiꝰ non intereſt non perire rem cum iudicio locati eam a fullone recuperet:ſed ſi fullo non ſoluendo eſt.Aget dominus quia eius periculo qui nihil habet nihil eſſe poteſt.

¶ Et ſi in hoc caſu eſt actio iſta ambulatoria.vt digeſtis eodẽ.Itaꝙ̃ fullo. et lege cum

qui·§·idē ſcribit.ꝛ inſti.de oblig.q̄ ex delicto naſ·§·itē ſi fullo. ¶ Furto aūt in re cōmodata admiſſo hꝫ dn̄s electionē an furē cōueniat an cōmodatariū. ¶ Sed vna actio per alterā tollit̄:niſi dn̄s furtū ignorās elegerit agere ꝯtra cōmodatariū. ¶ Sed vbi ſciēter ipm̄ elegit:tenet̄ fur cōmodatario: qui cōmodatariꝰ vel ſarcinator vel fullo nō reſtituit dn̄o id qđ ꝯſequit̄ act. furti cū ꝑpter furtū incōmodū ſenſerit. Sed creditor reddit debitori ſi qđ vltra debitū ſuum exegerit:qꝛ rem vſus gratia nō hꝫ:ſicut ſuperiores et hoc intelligas qn̄ extraneus ſubripit creditori.ſi em̄ ei debitor ſubripiat tūc ei nō reſtituit:nec in debitū cōputabit:vt.C.eo.l.vlt.rn̄.ſ.ꝛ·§·ſ.ꝛ inſti. eo·§·que de fullone.ꝛ.ff.de pig.ac.ſi pignore et loca.ꝛ cō.is qui. ¶ Dat̄ etiā ꝯ furē rei vē. qua ꝗuis actū ſit nō tollit̄ cōdi.iudex tn̄ aliter nō ꝯdēnabit:ꝗ ſi ſibi cōditionē remittat q̄ ſupeſt ei gr̄a vtilitatis.ſinautē petitor ꝯſecutꝰ eſt ꝑ ꝯditionē eſtimationē litis fure non poſſidēte: ꝛ poſtea incipit poſſidere pōt dn̄s rē vēdicare ſi paratꝰ ſit litis eſtimationē reſtituere. ff.e.l. eū q̄. ¶ Nedū ſupiores actiones ꝯpetūt ꝯ furē imo actio cōmodati. ¶ Si forte rē ſibi cōmodatā ſubripiat.Sed primo cōueniat̄ furti.i. cōditiōe furtiua extinguit̄ actio cōmodati. ꝙ ſi primo ꝯueniat̄ actione cōmodati ꝯdictio furtiua ipo iure nō tollit̄: ſed ꝑ excep.et eſt rō qꝛ minꝰ ꝯtinet̄ in prima ꝗ in ſcđa.ſic intellige.ff.e. ſi is cui.actio aūt furti penalis nō tollit̄ ꝑ aliquā ipſarꝫ:vt.ff. pro ſocio rei cōis. ¶ Ampliꝰ ꝓuidet̄ dn̄o q̄ per furtū rē ſuā amiſit.ſ.ꝙ furtiua nō vſucapiat̄ q̄ūſcꝫ res ꝑuenerit i ꝑtātem eiuſdē dn̄i ſciētis vere ꝛ interꝑtatiue:puta qꝛ litis eſtimationē recepit:vt.ff.e.ꝗuis.ꝛ.l.ad dn̄m.et de vſuca.ſeqnit̄·§·ꝙ aūt. ¶ Qđ ſi ex re furtiua:puta ancilla ꝑ artus editus ſit: ꝛ ancillā pregnātē ſubripio vel nō pregnātē:ſed apud me ꝯcipit ꝛ parit furtiuꝰ eſt ptꝰ ꝛ teneor ac. fur. Sinaūt pariat apud aliū bone fid.poſſeſſorē ꝗuis partꝰ furtiuꝰ ſit:nō tn̄ agit furti qđ intelligas in vacca furtiua.ꝗuis ꝯdicat ff.de vſuc.ſi aliena·§·ſ.qꝛ illud corrigit̄ ſcđm Azo.ff.e.q̄ vas·§·ſi ancillā.et in his caſibus certū eſt partū vel fetū vſucapi nō poſſe.ſ.qn̄ peperit apud furē: vel cōcepit apud furē et peperit apud bone fi. poſſeſſorē. ſinaūt cōcipiat ꝛ pariat apud bone fi.poſſeſſorē:non eſt furtiuus nec dat̄ actio.furti. ¶ Sed nunqđ impedit̄ vſucapio. dic ꝙ ſi ſciat matrē alienam anteꝗ conciperet impeditur ſi poſt et ſimpliciter ſciuit alienam non furtiuā:et ſic ignorat vitiū rei non impedit̄ vſucapio: vt ff.de vſuca.ſequit̄·§· de illo.ꝛ·§·ſi anteꝗ.ꝛ.l. iuſto·§·ſi poſſeſſionis. et.C. de fur. ancille.et pro emptore.l.ſcđa.ſed ſi anteꝗ pariat ſciat furtiuam impeditur vſucapio. Si vero hoc fieri pōt partū interpellat̄ vſucapio:niſi dominū certificauerit ſe habere ancillā ꝛ partum eius. ſi tamen ipſum certificauerit poteſt ꝛ denunciare debet: ꝙ veniat ꝛ agat cōtra ipſum ſi ius habet qꝛ ipſe paratus eſt reſpondere. ¶ Et hoc valde notandū eſt qđ poſterior ſentētia in partu impedit hic vſucapionē: qꝛ in partu cōmittitur furtū cum in ipſum non habeā titulū lꝫ haberē in matrē vt.ff.pro ſuo. ſi ancillā. ſecus ſi in eo haberē titulū.ſm̄ Azo. ¶ Agit̄ aūt cōtra furē duobꝰ modis.ſ.ciuiliter ꝛ criminaliter. ¶ Ciuiliter agitur ad penam pecuniariā.ſcꝫ dupli ſi ſit nō manifeſtū:quadrupli ſi fuerit manifeſtū: inſti.de obli.que ex delic.naſcun·§·pena.agitur ꝛ ciuiliter ad ipam rem per cōdi.furtiuā vt.no.ꝫ.e. ſub rubrica de cōdi. furtiua.ꝛ.ꝫ.e. ·§·ver.ex furto nō manifeſto.ꝛ ſeq. ¶ Criminaliter vero agitur ad penā legalē infligendam.qđ dic vt no.ſ.eo.qua pena. poſt rubricam de condi. furtiua ꝛ iunge qđ no.ſ.de penitentijs·§·quibus ꝛ qualiter.ſub·§·quid ſit de furibus.

7 **Et qualis.** †Sit ipſa actio famoſa : vt inſti.de pena temere litigantiū·§·pe.vn̄ non pōt facere preſes prouincie quominus condēnatū hac actio.ſequat̄ infamia.ff.eo.non pōt.hoc ſi in propria pſona condēnatus fuerit ideo ſanum eſt conſiliū vt fur ꝓcuratorē cōſtituat: et ſic tam ꝓcurator cōdēnatus ꝗ dn̄s infamiā vitet:vt.ff.de his qui not.infa.furti·§·ſi quis alieno. ¶ Sed et caueat ꝙ ſuper furto ſine iuſſu iudicis non cōponat:nec pactū faciat alias infamiā incurret quā euaderet ſi iuſſus iudicis ſine cōuentione partiū interueniret.ff.de his q̄ no. infa.athletas·§·ſi.ꝛ.l.ſeq.et.l.furti.rn̄.ſ.ꝛ·§·q̄ iuſſu. ¶ Eſt etiā hec actio perſonalis ꝛ ex legibus datur actio furti non manifeſti : ſed actio furti manifeſti ex edicto pretoris ideo annalis vr̄ : ſed tn̄ perpetua eſt.i. duratura vſqꝫ ad.xxx. an.a tpe furti cōmiſſi cōputandos:qꝛ ex prima tm̄ ꝯtractione nō ex ſequētibꝰ dn̄o competit hec actio. ſic intellige qđ no.ꝫ.e·§·qđ ſit furtū.ver.ꝯtractatio. qđ locū hꝫ: niſi dn̄iū rei mutet̄:tūc em̄ ex prima ꝯtractatione que fit mutato dn̄o dat̄ hec actio nouo dn̄o:ſed ea q̄ cōpetit teſtatori heredibus ꝛ ſucceſſoribus eius vl'ibus dat̄.vt.ff.e.ſi dominum.et de ſeruo cor.ſi heres.ꝛ accedit qđ no.ꝫ.eo·§·ꝯtra quē.ver.eſt tn̄ in fure. ¶ Hec actio.ſ.furti in heredes non dat̄: niſi lite conteſta. ꝯ defunctū etiā ſi ad eū aliqđ ꝑuenit cū penalis ſit:ꝯditiōe tn̄ furtiua tenet̄ heres ꝛ ſi nihil ad eū ꝑuenerit. ¶ Sed ꝛ illud notādum ꝙ actio furti ipſo iure per pactū tollit̄: vt.ff.de pac.ſi tibi.ꝛ.l.ſi vnus·§·pactus.

¶ De ſeruo corrupto. Rubrica.

Qui datur actio de ſeruo corrupto. dño cuius ſeruis corpus directa ſed vtilis dať illi q̄ hꝫ ius in ſeruo: vt vſuarijs vſufructarijs creditoribꝰ ꝛ bone fi. emptoribꝰ. nec ob. ff. eo. l. j. §. j. vbi dꝛ bone fi. emptorē nō agere: qꝛ illud verum eſt rōne ꝓprietatis ſꝫ ratione operarū bene agit: vt dictū eſt: ꝛ rōne incōmodi qđ paſſus eſt nec ꝓhĭt duo rōne proprietatis experiri: ſed pro ꝑte experiunť duo ſocij. ff. e. ſi q̄s ſeruū. rñ. j. ꝛ §. j. ¶ Corrūpiť aūt ſeruus ſiue de bono fiat malꝰ: ſiue de malo deterior: ꝛ fit ꝺ ꝑſuaſiōe. ē aūt ꝑſuadere plꝰ q̄ꝫ cōpelli ꝛ cogi ſibi ꝑere. ff. e. l. j. §. ꝑſuadere. ¶ In hac ac. eſtimať q̄ꝫti ſeruꝰ deterioratꝰ. ē in corpore vľ in aīo ex ꝑſuaſiōe mala ꝛ ope ſubtracte: ſiue dānū qđ dedit incōtinenti poſt corruptionē vel poſtq̄ꝫ ꝯfugit a dño: ſed damnū ex interuallo datuꝫ nō eſtimať. ꝛ reſtituitur damnū datū in duplū nec diſt. viuat an mortuus ſit ſeruꝰ vel manumiſſus. ff eo. ſi q̄s. §. vlt. ꝛ. l. in hac. ꝛ. l. neratiꝰ. ꝛ. l. doli. §. hec actio. ꝛ. §. vlt. ¶ Eſt aūt hec actio quantū ad rē forte perpetua heredibus datur: ſed nō in heredes qꝛ penalis eſt. ff. e. hec actio. penaliter ēt non datur viro in vxorē: mr̄imonio ꝯſtāte. ff. eo. l. vl. ¶ Sꝫ illud notandū q̄ patri dať pro filio vľ filia corrupta l. eā ſūmā quā ſuo iureiurādo eſtimauerit vt tñ iudex eſtimationē refrenare poſſit. ſicut in actione iniuriaꝝ dꝛ. inſti. de iniur. §. pena. ff. de iniur. ꝯſtitutionibus. vľ forte iudex eſtimabit ſummā ad quā cōpetat. arg. ff. de cuſto. re. l. ſi q̄s. imo hodie iudex eſtimabit ſummā vſq3 ad quam iuret ſicut dꝛ in expenſis: vt not. ſ. de do. ꝛ ꝯtu. ſub rubrica de contumacia. §. qua pena. ſub. §. eſt ergo modus. ver. eſtimabit ergo iudex. et ſeq. dať igitur patri hec actio vtilis officio iudicis eſtimanda quoniam intereſt noſtra animos liberorum noſtrorum nō corrumpi: vt. l. ꝛ tantum. ff. de ſerui. ruſti. predio.

¶ De condictione furtiua. Rubrica.

1 ☞ Condictio furtiua cui detur. Et contra quem. 2. Et inquantum. 3. Et qualis ſit. 4.
5 Fur qua pena afficiatur.

De cōdictiōe furtiua per quā res ſubrepta repetiť videamus cui deť. ¶ Et ꝯ quem. ¶ Et inquantū. ¶ Et qualis ſit.

1 Cui detur. † ſoli dño ꝛ heredi eiꝰ vt. ff. e. l. ſed nec. lꝫ de herede dubitauerit pla. Sed dixit dari quaſi ſit alter ipſe. hoc ita ſi dñium non mutetur. nā eo mutato facto ꝛ ſpontanea voluntate dñi expirat hec cōditio: nec di. vtrũ inter viuos vel vltima volūtate alienauerit: dummodo pura ſit alienatio. nā ſi ꝯditionales ꝯditiōe pendēte agit dñs ꝛ heres ſuus vt reſueniat in ꝯdēnationē quāti emptorē inuenire poſſet: lꝫ ſi pendēte lite ꝯditio extet abſoluitur reus ſi nō extet recondēnabiť vt dixi nec caueť ei de reſtōne faciēda cōditiōe forte exiſtente: vt. ff. e. ſi manifeſtus. §. vl. ꝛ. l. ſi furtiuus. ¶ Si nā ſit muteť dñiũ non volūtate dñi: ſed neceſſitate nihilominꝰ durat ꝯditio. vt ecce res cōis mihi ꝛ tecū ſubrepta eſt interim ꝯuenis me cōi diuidūdo qđ potes lꝫ nō poſſideamus. ff. fa. her. Itē labeo. §. vl. ſi quidem tibi ꝓuocāte me res eēt adiudicata duraret tibi ꝯditio qꝛ nō amiſiſti dñiū eiꝰ partis q̄ tibi ꝯpetit iure cōi. mihi aūt duraret in parte mea cū pars mea me inuito tibi adiudicata foret: ꝛ iō in hoc caſu ſatis eſt aliq̄ñ interfuiſſe mea lꝫ nūc nō interſit. Sꝫ in actiōe furti eſt hoc gñale: vt. ff. de fur. l. inter oēs. ſed et ſi mihi ꝓuocato res adiudicata ſit ꝓculdubio durat ꝯditio maxime rōne partis mee qꝛ nec eiꝰ dñij deſij eſſe dñs: vt. ff. eo. ꝛ iō. ¶ Qđ ſi is cui ſubrepta eſt nō eſt dñs ſed hꝫ ius in re: puta creditor eſt dať ei actio incerti: vt. ff. eo. ꝛ ideo. §. vlti. ¶ Sed ꝛ ſi non erat dñs nec habebat ius in re ſed ſolam poſſeſſionē dabitur ei ꝯdictio triticaria: vt. ff. de ꝯdi. triti. l. j. et ij. ¶ Sed vbi ſolā detentionē habebat: puta commodatarius erat vel depoſitarius vr̄ oī auxilio deſtitutus vel forte dabiť ei actio in factum. ar. C. de agri. ꝛ cenſi. l. ſi coloni. ſcđm Azo. alij dicūt agēdū ꝯdictiōe ex illa. l. C. de fur. ꝛ ſeruo cor. l. vl. §. ſed cū in ſcđa. ſm vber. de bobio. He aūt actiones ita demū cōpetūt ſuperioribus perſonis ſi nouate nō fuerint: vtputa ſtipulatꝰ ſum a fure q̄ mihi ꝑ conditionem neceſſe habebat reddere te hoc aīo nouandi. ꝯſtat eñ talē ſtipulationē valere lꝫ ſi rem ipſam ſtipularer nulla ſit ſtiplo: et tñ ſuperior ſiue pria ſtiplo idē ꝯtinere vr̄. ff. de ver. obli. ſcire. §. vl. ꝛ. ff. e. parui. ꝛ iō expreſſa nocent nō expſſa nō nocēt. ¶ Itē ſi non ſtipulor aīo nouandi nō fit nouatio: ſꝫ nec res furtiua vr̄ oblata vt purgeť mora niſi in ꝓñtia fuerit: vt. ff. de ſolu. qui decē. §. j. ¶ Sed ꝛ ſine ſtipulatione ſi fur obtulerit rem purgat moram. Secus ſi paratus ſit excipere actiōes: vt. ff. eodem. parui. ꝛ. l. vlti. ꝛ. C. eo. l. vlti.

2 ¶ Et ꝯtra quem. ꝯ furem ꝛ heredes eiꝰ et ſi plures ſint quilibet pro hereditaria parte teneretur: vt. ff. eo. ex furtiua. ꝛ. l. ſi ꝓ fure. §. cōditio. ꝛ. l. in conditione. Sed ſi forte ad vnū ex heredibus res inſolidum peruenerit ipſe in totum poterit conueniri. ff. commo. l. iij. §. he-

res aũt. Sed ſi plures ſint fures quilibet tenet inſolidũ ↄdi. furtiua: ſed vno ſoluẽte ceteri liberant. in aut. aũt furti vnus aliũ nõ liberat niſi aliud ſpãliter dicatur in pluribus tutoribus qui de reb⁹ pupillo ſubtractis tenent in duplũ act. de rõnibus diſtrahendis vno em̃ ſatiſfaciẽte alij liberant: q2 non tam vident rẽ inuito dño ↄtrectare q̃ ꝑfide agere: vt. C. e. l. j. ⁊ ff. de admi. tu. l. tres. ¶ Dat etiã ↄdictio ↄ raptorẽ: vt. ff. eo. ſiue manifeſtus. §. ei. ſed non cõpetit ↄ eũ q̃ tulit opẽ in rapina vel furto: vt. ff. eo. ꝓinde. ¶ Qđ aũt diximus furẽ ↄdi. furtiua teneri: intelligũt q̃dã de fure nõ manifeſto. manifeſtus em̃ non tenetur in trib⁹ caſib⁹. ſ. cũ rẽ ſubtractã occidit vl' fregit: vel effudit ff. eo. l. ſiue. ¶ Sed dic ꝙ illa tria ponunt cã exẽpli. ¶ Quid em̃ ſi fur non occidit ſed vulnerauit. ¶ Itẽ q̃d ſi non fuerit captus cũ re: ſed viſus ⁊ ad eũ depꝛehẽdẽdũ occurſum eſt nã manifeſtus eſt: vt. ff. de furtis. ſi q̃s in ſeruitute. Sed q̃s negabit eũ teneri ↄdi. furtiua cũ rẽ mihi ſubreptã habeat vel eius furto mihi abſit. ¶ Cõpetit etiã in dñm ſerui ſurripiẽtis de eo ꝙ ad eũ ꝑuenit. ¶ Sed pro reſiduo dat noxaliter ſic et dat cõtra partẽ ipi th̃ filiofa. cõdici põt: vt. ff. eo. ſi ſeruus. ⁊ inſti. de noxa. ac. §. vlt. Sed ſi ſeruus manumiſſus ſit nõ dat directa cõdictio furtiua cõtra manumiſſum niſi liber factus ↄtractet: vt. ff. e. qđ ab alio. al's eſt. §. illius. l. ſi ſeruus. qđ non ſeruat in act. furti vel alia noxali vt ibi dicitur.

3 ¶ Et † inquantũ ad rẽ reſtituendã etiã ſi melior facta ſit impenſa ipius furis vt. ff. e. l. ex argento. ⁊ eſtimat quãti pluris fuerit res a tpe furti etiã ſi ſine culpa eſſe deſierit: q2 ſemper intelligit fur in moꝛa eſſe: vt. ff. e. in re. §. ſi ex cã. ⁊ l. qui furtũ. ¶ Conſiderat intereſſe meũ: puta q2 non potui habere hereditatẽ in qua ſeruus mihi ſubrept⁹ inſtitutus fuerit vel incurri penã quã pꝛomiſerã niſi ipm ſeruũ infra certũ tps traderẽ. Sed ⁊ fructus percepti veniunt iure actionis percipiendi officio iudicis: vt. ff. eo. l. iij. et in re. §. vlti. de hoc not. ſ. ſub rubrica de furtis. §. ⁊ inquantum. ver. ex furto. Sed nunq̃d ſi rem furtiuã ſuis expenſis melioꝛauerit expẽſas illas repetet: non vt not. ſ. eo. §. rñ. j. nec is qui a fure mala fide emit. ſ. de rebus eccle. non alie. ad audientiã. xvj. q. iij. vniuerſos. x. q. iij. hoc ius poꝛrectũ in fi. niſi de euic. ꝓſpexerit. ⁊ tunc ↄ ſuũ actoꝛẽ agere poſſit. C. de euic. ſi fundum emptoꝛ autẽ bone fi. expenſas repetet. C. de reſti. in integrũ. c. j. xij. q. ij. vulterane. in aut. de non alie. aut permutandis rebus eccleſie. §. ſi quis igitur. colla. ij.

4 ¶ Et qualis ſit † ciuilis et ꝑpetua heredibus dat et in heredes lz turpis ſit non infamat ſicut nec cetere cõdictiones ſed ⁊ perſonalis eſt. ad hoc inſti. de oblig. que ex delic. naſ. §. vlt. ⁊ ff. de obſequijs. ⁊ l. honoꝛi. ⁊ l. lz. ⁊ de acti. ⁊ oblig. ceſſat. ⁊ inſti. de ac. §. appellam⁹. ¶ Tenet autẽ heres furis inſolidũ nõ quatenus ad ipm ꝑuenit ſi ſolus ſit. Sed ſi plures heredes fuerint quilibet tenet ꝓ ea parte ꝓ qua heres eſt. ff. e. in conditione. dũtamen intelligas ꝙ ſi res furtiua in totũ ad vnum ex heredibus peruenerit tenet ipſam nõ ſolũ pro parte reſtituere: ſed totã. ff. cõmo dati. l. iij. §. heres. ſm̃ Goff. ¶ Cõſueuit autẽ queri vñ naſcat hec actio ⁊ dixerũt quidã eã naſci ex maleficio alij ex varijs figuris cauſarũ. i. ex quaſi maleficio vel quaſi ↄtctu: ⁊ ſic intelligũt. ff. de act. ⁊ ob. l. j. ¶ Sed hoc nõ poteſt dici ꝙ ſoꝛtiat naturã actionũ q̃ dant ex maleficio vel quaſi q2 ille dant noxaliter et in manumiſſum. Sed hic ↄtrariũ eſt: vt not. ſ. ſub. §. ⁊ cõtra quẽ. v. cõpetit etiã. ¶ Itẽ ille nõ dant in heredẽ ſi ad eũ nihil ꝑuenit: vt. C. ne ex delic. defunc. l. vnica. ſed hoc dat: vt inſti. de obl. q̃ ex delic. naſ. §. vlt. ¶ Nec ob. ff. de cõpenſa. ꝙ ambo. §. quoties. cũ em̃ dicat cõpenſationẽ locũ habere in actio. que ex maleſi. naſ. ⁊ ſubijcit idẽ in ↄditi. furtiua. vñ innuit ꝙ nõ oꝛiat ex maleficio. hoc em̃ ꝓnomẽ idẽ in diuerſis ſolet notare eandẽ iuris cenſuram. ¶ Itẽ nec pꝛopꝛie imitat actiones q̃ ex cõtractu naſcunt vel quaſi: q2 ille nõ dãtur noxaliter ſed peculiotenus: vt. ff. de his qui deiece. l. j. §. cũ ſeruus. Sed hoc datur vt dixi. ſ. §. ⁊ contra quẽ. ver. cõpetit etiã. ¶ Dicas igit hanc actionẽ foꝛe anoꝛmalã: ⁊ ex varijs figuris cauſarũ naſci: q2 varia ⁊ diuerſa habet inſignia cũ oĩs generis actionibus aliquid cõmunicet: partim cu3 his que ſunt ex contractu vel quaſi: partim cum his que ſunt ex delictio vel quaſi ergo oĩs obligatio tripartite naſcitur: quia aut ex contractu ſubaudi vel quaſi aut ex maleficio ſubaudi vel quaſi: ſicut ſubaudit quaſi per totũ circulum. inſti. de obl. que ex quaſi ↄtractu: aut ex varijs figuris cauſarũ ſicut iſta anoꝛmala. ſic intellige. ff. de act. ⁊ obli. l. j.

5 Qua pena † fur afficiatur.

et quidem aut ſurripuit rem priuati: et tunc ſi criminaliter agatur ſecundum. l. vel fuſtigabitur vel in exilium mittetur ſcdm arbitrium judicis ſed non occidetur nec membris mutilabitur: vt in aut. vt nullus iudi. §. quia vero nos. colla. ix. poſita. C. de ſeruis fugi. l. iij. aut. ſed nouo iure. ¶ Quod intelligas quando occulte et ſine armis commiſſum eſt crimen. alias ſi aggreſſuram feceꝛit: ſiue cum armis: ſiue ſine armis in domibus vel in itineribus: vel in mari penis le

gitimis ferietur: vt in. e. aut. Sunt autem pene legitime ꝙ fures ipſi capite puniantur vel ſuſpendant̃ ſi ſepius hoc ꝯmiſerint ⁊ famoſi ſint ceteri in metallum damnant̃ vel etiã in inſulam releganẗ: vt. ff. de pe. capitalium. §. famoſos. ⁊. §. craſſatores. ⁊ ꝗ egit crĩaliter nihilominus ⁊ põt agere ciuiliter vt. ff. de fur. l. vlt. ¶ Sed ⁊ ſm conſtit. federici. ij. ſi quis. v. ſol. valens vel amplius furatus fuerit laqueo ſuſpendat̃ ſi minus ſcopis et forcipe excorietur ⁊ tundat̃: vt in lib. feu. de pace tuẽda ꝯſtitutio. j. c. ſi duo hoĩes. §. ſi quis. v. ſol. ¶ Tamen ſcđm canones: ſi furtum occultum eſt ⁊ ſponte eſt confeſſus poſt reſtitu. ſi tamen ea facere poteſt intelligas ⁊ pñiam peractam: vl' partẽ pñie recte ad ſacros ordines ꝓmouetur: vt. j. e. ex lr̃is. Si tñ ipſe ꝗ eſt in ipſo pctõ dep̃henſus fuerit cũ cõſtet eũ in mortali mortuũ eccleſia non orabit pro ipſo. Sec⁹ ſi ante mortem p̃ſbytero: aut diacano. ſ ſi preſbyter nõ adeſt cõfeſſus ſit: qꝛ tunc nõ negatur cõio: vt. j. e. c. ij. ad hoc xxiij. q. v. placuit. ¶ Accuſatus autem ⁊ cõfeſſus vel cõuictus deponitur ⁊ in monaſterio detrudit̃: vt ſ. de iudi. at ſi clerici. §. j. ⁊. c. cum nõ ad hoĩe. ⁊. j. de penis. tue. ¶ Illud ſciendum eſt qđ ꝗ cum fure partit̃ ſcꝫ partem capiẽdo vel ipm̃ occultando vel opẽ vel conſiliũ dando: vt inſti. de obliga. que ex delic. naſ. §. ſi ꝓ ope occidit aĩam ſuam: reus aũt indicat̃ qui querẽte poſſeſſore furẽ non indicat: vt. j. e. qui cũ fure. ¶ Et accipe poſſeſſorem quẽlibet cui⁹ intereſſit. ff. de verbo. ſig. interdum. ¶ Et ſic quilibet tenetur indicare furẽ. ar. ff. de iure fiſci. ex quibuſdam. §. diuus. C. de fal. maiorem. ⁊ de fur. ciuile eſt. ⁊ de his ꝗ ad ecc. confu. pñti. et ff. de recep. l. j. ⁊. ij ⁊. C. de his qui reos vel latro. occulta. l. j. ¶ Sed ꝯ qꝛ non teneor indicare ſine iudicio. i. ſalario. nec eĩm turpiter accipio: vt. ff. de condi. ob tur. cauſam. l. iiij. §. vlt. ⁊ de preſcrip. ver. ſolent. ¶ Quibus. l. dicunt ſtandum legũ doctores dicẽtes ꝙ nullo iure ſpãli cogitur ꝗs indicare furẽ: tñ iudex ex bono regimine ⁊ eꝗtate quã dꝫ habere pre oculis: vt. ſ. de cã. poſ. paſtoralis. in fi. ⁊. ff. de eo qđ certo loco dari opꝫ. ꝙ ſi epheſi. compellet ſcientem ad furẽ indicandũ. arg. in ſuperioribus iuribus. ⁊. ff. de offi. p̃ſi. l. iij. ⁊. l. ꝯgruit. C. de fugitiuis. l. j. ij. ⁊. iij. magiſtri mei dicũt. aliud ſm. ll. aliud ſm cano. ¶ Poteſt dici qđ in foro iudiciali ſiue canonico ſiue ciuili refert vtrum noluit indicare propter lucrũ qđ inde ſentit vel qꝛ paticipauit vel qꝛ fure pecuniam recepit ne indicaret: et tunc tenetur ſicut fur. et hoc eſt quod not. decre. j. eodẽ. qui cum fure partitur. talis eñ turpiter recipit etiam ſm. l. vt. ff. de condi. ob tur. cau. ſi a ſeruo meo. aut non vult indicare propter amicitiam ⁊ humanitatẽ quã cũ eo hꝫ: ⁊ tunc non eſt cogẽd⁹: ſꝫ eſt in p̃tãte an velit vẽdere amicitiam ꝓ denarijs ſicut quidã faciunt a duocati: amicos quoſcũꝗ habeãt ꝓ pecunie impugnantes: ⁊ tales nõ turpiter accipiũt: vt ff. de ꝯdi. ob tur. cau. Idẽ eſt. §. ſi tibi iudiciũ. turpiter aũt acciperent ſi indicare tenerent̃: vt. ff. de condi. ob tur. cau. l. vl. ⁊. ſ. de ſimo. c. nemo. ¶ Dico tñ qđ ꝗuis tales nõ accipiũt turpiter inhoneſte tñ petũt vel exigunt hac de cã: vt legit̃. ff. de var. ⁊ extraord. cog. l. j. §. eſt quidẽ res ſanctiſſima. In primo ergo caſu doloſe nõ vult indicare: ⁊ ideo cogẽd⁹ eſt ⁊ ꝗd ſi datũ eſt ꝑ act. de dolo repetit̃. ¶ In ſecũdo licitũ ⁊ iõ nõ repetit̃ hoc eſt qđ di. l. ff. de preſcri. ver. ſolẽt. ⁊ ſic parcit̃ amicitie ⁊ vicinitati ſeu ꝓximitati. arg. ff. de recep. l. ij. ⁊ de ver. ſig. late. §. amicos. ¶ Sed iudicio anime ꝓculdubio reus iudicat̃: ⁊ ſic loquit̃. j. e. qui cũ fur. ⁊. nõ fur ſolũ ⁊c. ⁊ accedit. C. de famoſis lib. l. vnica. ¶ Illud aũt nõ reprobo qđ iudex ex offõ eũ cogat ꝓut no. ſm dñm meũ. ſ. eo. ver. ꝗbus legib⁹. Sꝫ ⁊ ꝗuis nõ cogat̃ aliquis indicare coget̃ tñ idicatũ teſtificari: vt ptꝫ in his que not. ſ. de teſti. cog. §. in quib⁹. ¶ Et ſciendũ eſt ꝙ ſi furi dedero: vt mihi reddat rem meã vel indicet vel etiã ſocio ei⁹ per ꝯdi. ſubaudi furtiuam ſm dñm meũ repetit̃: vt. ff. de ꝯdi. ob tur. cau. l. iiij. in fi. Aut ſurripuit hoĩem: ⁊ ſic cõmittit̃ crimen plagij aut rẽ ſacram: ⁊ ſic cõmittit̃ crimẽ ſacrilegij: aut rem publicam: ⁊ ſic committitur crimen peculatus: vt. xvij. queſtio. iiij. qui ergo. de ſingulis igitur apponam⁹ rubricas ſpeciales.

¶ Ad legem fauiam de plagiarijs. Rubric.

1 ☞ Lex fauia de plagiarijs qñ locũ habeat.
2 Pena que ſit legis fauie de plagiarijs.

Hic uidendum eſt. ¶ Quando hec lex locum hꝫ. ¶ Et que ſit pena hui⁹ legis.

1 ¶ Qñ hec. l. locuꝫ hꝫ cũ quis liberum hoĩem vel ſeruũ alienum ſciẽs vẽdit vel aliter alienat: vel ipſum victũ retinet vl' celat vel ei ſuadet vt a dño fugiat: vt. ff. e. l. j. ⁊. l. le. fauia. ⁊. l. cũ. ⁊. l. pe. §. vl. multomagis ſi ꝗs liberũ vel ſeruũ de ciuitate in ciuitatẽ vel quẽuis aliũ locũ exportauerit: vt. C. eo. ti. qm̃. ¶ Sed ꝗd ſi ſupradicta facit ignorãter credẽs filiũ ſuũ vel ſeruũ ſuum non tenetur vel credit hoc voluntate dñi facere: vt. ff. eo. l. le. fauie. ¶ Sed hoc ſm pla. ex audi ſi probabiliter errat: vt. C. e. l. plagij criminis tu. tñ ſubaudi maxime ſm Azo. ſatis enim eſt ꝙ nõ committat dolum vnde nec lata culpa hic dolo cõparabit̃ ſicut nec i. l. cor.

vt.ff.ad.l.cor.de ſic. l lege. ⁊.C. de his qui ſibi aſcribūt.l ti.ſe. conſul. ¶ Item excuſat̄ ſi putat alienū cū ſuus ſit vt plus conſiderem⁹ veritatem ꝙ opinionē:vt.ff.de falſis. impuberem.§.⁊ ſi ſeruo. ¶ Sed ⁊ ſi qs ſeruum ſuū vēdiderit pure: dū in fuga eſt hac. l. tenetur:ſec⁹ ſi percipiat perſequendū ⁊ vēdendum ſi apprehēſus fuerit vel ſi dicat emptionē valere ſi fuerit apprehenſus.Itē ſecus in abſente ſeruo qui non eſt fugitiuus. Itē ſecus in coheredibus ⁊ ſocijs:vt.C.e.in fug. ff.e. l.iij.a prin.vſq; in fin.⁊.ff.de ēhen.emp.l. ꝙ ſepe.§.ſi qs amico. Itē ſec⁹ in eccleſia que pōt vendere ſeruum ſuū fugitiuū: vt.xij.qō.ij.fugitiui.et.ꝫ.de re. permu.iniuſtū.vel illa ca.ex audienda ſunt ſm predicta.

2 ¶ Et que ſit pena huius.l.⁊ qdem criminalis infligit̄ ⁊ ciuilis.Crialis vt ſeruus vel libertus q̄ in.l.cōmiſit beſtijs ſubijciat̄. Ingenuus aūt ignobilis gladio feritur:ſ; nobilis in metallū damnat̄:⁊ ſic ſemper capitalis pena imponit̄: vt.C.e. l.vl.in fi. ¶ Et ſi q̄ furat̄ hoiē morte morit̄ a .ſ. ciuili vt dictū eſt:vel materiali: vt. ſ. eod.c.j. ¶ Scdm hoc canones impōnunt penā mortis: ſed ꝫ.ꝫ. ne cleri.vel mo.ſnīam.iō dic morte.ſ.canonica ſiue ſpūali. i. excōicationis vinculo innodat̄. ſic.ꝫ.d maio.⁊ obe.ſi qs. ¶ Uerum ex ſupioribus pꝫ pls.errasse.q̄ dixit hoc crimen extraordinariū niſi vbi orbat̄ pater filio.nā.C.e.l.qm̄.loqtur gnāliter in libero ⁊ ſeruo et accuſatio publica eſt:vt.C. co. plagij. ¶ Ciuilis aūt pena pecūiaria olim ſtatuta fuit ſ; hodie ceſſat:vt.ff.eodem.l.vlti. datur tn̄ actio de ſeruo cor.ciuilis ⁊ furti ſi malo animo quis alienos ſeruos ſuſceperit vt preſtet eis refugium fugiēdi:vt.ff.de ſeruo cor.l.j.in princ.§. perſuadere.⁊.l. vt tn̄.§.de filio. ⁊.ff.co.l. pe.§.idem princeps. qō dic vt not. ꝫ. in rubrica de ſeruo cor. ¶ Sꝫ ⁊ furti actio ⁊ ſerui cor,

a ¶ Qui furat̄ hoiem morte morit̄. adde in auꝫ.ſ; nouo iure.C. d ſer.fugi. gl.l.l.capitalium. in §. famoſos. ff. de pe. et ibi bar.bal.in l.nemo. C. d epiſc.audi.ang.ſ.l. qō ſi nolit. §. qꝛ aſſidua. ff. de edil. edi. Io. an. in c.tus: de homi.

datur et plagio nō ɔmiſſo:vt qꝛ non corrupit vt fugeret nec ſubripuit vt exportaret ſed ſi teneretur de plagio etiam predictis actionibus tenetur:vt.ff.eodem.l.pe.reſpon.j.⁊.ij.

¶ De crimine ſacrilegij. Rubrica.

1 Sacrilegium qualiter committatur. Et que ſit eius pena.ꝫ.

2 Quaſi ſacrilegium qualiter committatur.

SEquitur. De crie ſacrilegij. dicamus igitur: Qualiter cōmittat̄ ſacrilegium. ¶ Et quaſi ſacrilegiū. ¶ Et que pena ſit ſacrilegij.

1 ¶ Qualiter † ɔmittat̄ ſacrilegiū qn̄ ſacrum de ſacro aufertur vel ſacrū de non ſacro vel non ſacrum de ſacro vt.xvij.queſti. iiij.quiſquis.ver. ſimiliter. ¶ Azo tamen nō admittit duo membra vltima.Sed primum tm̄ dicens qꝺ in duobus ſedis committitur furtum quicquid dicerent decretiſte:ideo dicit. l. locus facit vt idem crimen ſit furtum vel ſacrilegium et capite luendum vel minore ſupplicio:vt.ff.ad.l.iul.pecu.diui. et de penis.aut facta.§.locus.ſed.l. illa ſic ſupplēda eſt locus ſubaudi vel res arrepta facit vt idem crimē ⁊c.Item alia lex diui.ſic eſt ſupplenda res priuatorum ſi in edem ſacrā depoſite ſubtracte fuerint furti actione ſubaudi non tantummodo ſacrilegij eſſe: et ſic concordant cū. c.quiſquis.;ſic promptum erit leges canonibus concordare:vt.C.de inoff.do. l.vnica.alij dicunt aliud ſcdm.ll.⁊ aliud ſm ca.quod cum crimen ſacrilegij canonicū ſit minime dici debet in autenti. vt cle. apud ꝓprios epiſcopos conueni.§.ſi vero eccleſiaſticum.colla.vj.⁊ patet in his que no.ſ.de vſur. §.an aliquo caſu.reſpon.j.⁊ ver.ſeq.et.§.preceden.ver.ſi. ſacrum autem locū intelligas qui rite deo per pontificē conſecratus fuerit non priuatim autoritate alicui⁹ ſacerdotis vel laici.non priuatus dicitur etiam ſi interueniat talis autoritas edicule autem vel res ſacerdotum incuſtodite non ab aliquo violēter ſubripiantur amplius ꝙ furto et minus ꝙ pro ſacrilegio imponitur pena. vt. ff. ad l.iul.peculatus ſacrilegij capite. ⁊ inſtit.de rerum di.§.nullus. ¶ Sed ſecūdū ca.eccleſie ⁊.xl.vel.xxx.paſſibus circunquaq; poſitis debetur immunitas.q dic vt no.ſ.de immu.ec. inquantum.ver. immunitatem. et quicunq; perſonis eccleſiaſticis iniuriam irrogauerit ſacrilegium committit:vt.xvij. qō. iiij. quiſquis.⁊.c.ſc.⁊.§.qui autem.et.C.de epiſ.⁊ cle. ſi quis in hoc genus.⁊ de iniurijs.atrocē.vnde quod dixi.ꝫ.eodem.verſi.ſacrum edicule autem vel res ſacerdotū ⁊c. intelligas qn̄ ex

tra. ſl. paſſus poſite ſunt: et ideo dicit ampliꝰ ꝙ ꝑ furto et minus ꝙ ꝑ ſacrilegio: qꝛ q̄ſi ſacrilegiū ē. et no. J. e. ſub. §. ſe. v. et malefactores.

2 ¶ Et quaſi †ſacrilegiū quał'r committat a

a qn̄ quis diuine legis ſanctitatē omittit igno rantia autē violat per negligentiam vel con temptū. itē diſputare de principali iudicio. crimen eīm ſacrilegū eſt diſputare vel dubitare an is dignus ſit quem elegerit imperator. ¶ Jtem recipere honorē in terra propria niſi alicui hoc vltro conceſſerit imperator: vt C. eo. l. ij. et iij. ſimiliter de iudicio ſummi pontificis diſputare nō lꝫ: et ſacrilegū reatum incurrit qui iudeis publica officia cōmittit: vt xvij. q̄. iiij. §. qui autem. et c. ſequen. ¶ Honores vero nemini ſunt offerendi: niſi perraro ob penuriā hominū. ff. de decur. eos. ¶ Pretores autem rome fieri non debent niſi rome larem fouerit: vt. C. de of. pretor. ¶ Jtē procuratori ceſaris quilibet pōt aſſidere in ſua ꝓuincia quia pu. ſalario non fungitur: vt. ff. de aſſeſ. l. vl. ſecus in aſſeſſoribus aliorꝫ iudicū: vt. ff. qui. ex cau. ſi cui. Sed et malefactores et raptores rerum eccleſiaſticaꝝ et clericoꝝ ſm ca. ſunt quaſi ſacrilegi puniēdi: vt no. J. de foro compe. cum ſit gn̄ale. et c. ꝯqueſtus. et etiā ſicut homicide tenentur. xij. q̄. ij. qui abſtulerit. quicunqꝫ predia. nulli liceat. de hoc plenius. J. de immu. eccle. §. inquantum. et §. fi.

3 ¶ Et que pena† ſacrilegij et certe inſpecta et perſone et rei conditiōe et temporis etatis vel ſexus crimen clementius et ſeuerius caſtigatur. plerīqꝫ eīm iudices ſacrilegos dānant ad beſtias pleriqꝫ viuos exurūt alij in furcam ſuſpendunt. Sed moderanda eſt pena vſqꝫ ab beſtiarum dānationē eorū q̄ manu facta templum effregerūnt: et dona dei noctu tulerunt. ceterum ſi quis interdiu modicum de templo tulit pena metalli cohercendꝰ eſt aut ſi honeſtior ſit deportādus: vt. ff. ad. l. iul. peculatus. et ſacrilegij. l. ſacrilegij penā. Uerum quis perſonis eccleſiaſticis iniuriā irrogant capite puniuntur: vt in iuribus allegatis. J. eodem ſub. §. qualiter. verſi. ſed ſm ca. ¶ Jtem minor excōicationis pena imponit̄: vt not. J. de immu. eccl. §. que ſit pena.

¶ Ad legem iul. peculatus. Rubrica.

1 Lex iulia peculatus qn̄ locum habeat.
2 Pena que imponat̄ in lege iulia peculatus.

Dicamus. Qn̄ habeat locū hec lex. Et que pena imponatur.
3 ¶ † Quando habeat locum hec lex. et certe habet locum pro pecunia publica itercepta vel quoquo modo contaminata vel ſi in aurū vel argentum vel eꝰ publicis aliquis indet. i. intꝰ det hoc eſt aliquid adſiciat vel immiſceat ferrū. ſ. vł ſil'e in ſacra vt in vaſis eccl'e. in religioſa vt in ornamentis ſepulchri. nec ſeparantur ab interficientibus vel cōtaminantibus qui dolo malo curauerint: vt ab alio intercipiatur vel ꝯtamineturvel qui in rem ſuā verterāt niſi ſint tales quibus vtiqꝫ liceat peruertere in rē ſuā. ¶ Sed ſi donatū deo immortali qs acceperit vł itercéperit ſiue abſtulerit hac l. tenetur. vt. ff. eo. l. j. et iij. rh. j. ¶ Secus eſt vbi aliqs inuenit theſaurum in aliquo loco: nec enim fit locꝰ religioſus ꝓpter theſaurū etem eī ex monumēto non quaſi religioſus ſit tollit̄. qd enim ſepelire qs prohibet̄. id religioſum facere non pōt. at pecuniam quis ſepelire nō poteſt niſi forte cā cuſtodie: vt ff. eo. l. iij. §. vl. et de acqui. poſ. peregre. ¶ Jtem ſecus in pecunia priuati vel alterius ciuitatis ꝙ romane in his eīm furtum ꝯmittitur. ff. de fur. ob pecuniam. ff. e. l. iiij. §. fin. ¶ Sed et in caſu in pecunia p̄uati cōmittitur peculatꝰ puta ſi ego fingens me creditorem fiſci cū non ſim a debitore ſuo pecuniam exegerim: vt. ff. e. ſacrilegij capite. §. e. Secus ſi exigā ab eo q̄ mihi et fiſco dꝫ. non eīm intercipit̄ pars que fiſco debetur qꝛ nihilominꝰ debitor remanet obligatus: vt. ff. e. peculatus. nequaqꝫ. ¶ Hac etiā. l. tenetur qui tabulā eneā vł auream continentem leges ſummamve agrorū ad quid aliud finxit vel aliud immutauerit vel in tabulis publicis aliqd interleuerit vel immutauerit vel minorem pecuniam ſcripſerit ꝙ quod vēdidit ipa reſpublica vel locauerit: vel qui muros ciuitatis perforauerit vel aliquid inde abſtulerit: vt ff. eodem. qui tabulaꝫ. l. hac lege. et l. qui perforauerit. item in eo q̄ predā ab hoſtibꝰ captā ſurripuerit talis etiā in quadruplū cōdemnat̄: vt. ff. l. pe.

a ¶ Qual'r cōmittat̄. addo q̄ modis cōmittit̄ ſacrilegium vide text. gl. l. c. ꝺ viro. xij. q. ij. Jnno. in c. cuꝫ ꝑ cā. de ſen. excō. doc. l. c. ꝯqſtꝰ. de foro cōpe. doc. i cle. ſi qs ſuadēte. ꝺ penis.

i ¶ Et que pena † imponat capitalis aduerſus iudices q̄ dū adminiſtrant pecuniā publicam intercipiunt: ſʒ ꝯ alios q̄ eis miniſterium p̄bēt. i. ab eis ſcienter ſuſcipiunt ſʒ ꝯ alios qui hac. l. tenentur ſtatuit pena deportatiōis ⁊ ē accuſatio pu. ⁊ q̄nquēnio ſopit ⁊ in heredes dat: vt inſti. de pu. iudi. §. Itē. l. iul. peculatus. ⁊ ff. eo. peculat⁹ crimē. ⁊ l. vl. ¶ Eſt et alia. l. iul. de reſiduis que locū hʒ ꝯ eū qui pecuniā publicā ad vnū vſum delegatā in aliū vertit: vt. ff. e. l. ij. vel eā retinuerit. ⁊ hac. l. tenet is apud quē ex locatiōe emptione alimētaria rōne alia vel eā aliqua tota pecunia publica vel ps ei⁹ quam accipit reſedit. dānatus aūt amplius tertia pte quā dʒ punitur vt. ff. eod. l. iiij. §. lege. ¶ Quam penā dicit pla. interpretatiōe ſua extēdi i quadruplū. Sʒ hoc eſt ꝯ ſignificationem verboꝝ: dic ergo amplius tertia pte. ſ. qr pecuniā quā dʒ reſtituet ⁊ tertiā partē eiuſdeʒ vt ſi de. xxx. xl. ſoluet. ſic. C. de l offi. te. l. ſi q̄s ſuo. ¶ Cū eo aūt q̄ pecuniā a debitore erarij recepit vt ad erarū deferret ⁊ eā retinuit nō pōt agi pecunie reſidue actione: qr cū priuat⁹ eā deberet adhuc priuata remāſit nec eſt facta publica ſʒ qui recepit inter debitores ꝯputatur: ⁊ ideo is q̄ hoc imperio vtitur ab eo ipaʒ pecuniā exigēt pign⁹ capiēdo corp⁹ retinēdo mulctā indicēdo ſed ſi p annū retinuit eo elapſo tenetur hac actione qr lex iulia reſiduoꝝ iam pecuniaʒ poſt annum reſiduam iuſſit vt. ff. eodem. titu. cum in eo. in heredes aūt datur hec actio: vt. ff. eodem. l. vl.

¶ De vſuris. Rubri.

1 Uſura q̄d ſit. Et vnde dicatur. 2. Et p quib⁹ rebus detur. 4. Et ex quibus cauſis.
3 Species vſure quot ſint.
6 Uſure veniūt ex mora vl' quaſi mora iure cōmuni ⁊ ſpeciali.
7 Uſure qualiter petātur ſi deducte ſunt in ſtipulationem.
8 Exigi an poſſit aliq̄d vltra ſortē aliquo caſu.
9 Contractus vſurarius qualr' detegatur.
10 Pena que ſit vſurarioꝝ.
11 Uſura cui reddēda ſit. Et q̄lr poſſit repeti. 12.
13 Pena ſi adiecta ſit niſi pecunia mutuata ad certam diem ſoluatur: an p̄ſumemus ipſam in fraudem vſurarum adiectam.

Prelibauimus. ſ. de furtis: ⁊ raptorib⁹ ⁊ qr null⁹ improbior fur vel raptor q̄ vſurari⁹ et quo ad reſtitutiōis legē parū refert vtrū per furtū vel per rapinā vel vſurā res puenerit ad aliquē. xiiij. q. iiij. ſi q̄s vſuram. idō poſt trac. rapine et furti ſubijciamus de vſuris dicentes. ¶ Quid ſit vſura. ¶ Et vnde dicatur. ¶ Quot ſint eius ſpēs. ¶ Pro quib⁹ reb⁹ detur. ¶ Ex quib⁹ cauſis. ¶ Qualr' petantur ⁊ quare. ¶ An aliquo caſu vltra ſortē quicq̄ licite exigat. ¶ Qualr' contractus vſurarius detegatur. ¶ Que pena vſurarioꝝ.

1 a Quid ſit † uſura. ᵃ Quodcūq̄ ſolutiōi rei mutuate accedit ipſius rei vſus grā pactiōe interpoſita vel hac intentiōe habita in ꝯtu vel exactione hita ex poſtfacto. ¶ Q̄dcūq̄ idō dr qr ſiue ſit pecunia ſiue ſpes fruct⁹ ſiue electuarium vel cupella vini ⁊ poſtremo q̄dcūq̄ nomen iponas ex quo vltra ſortē exigis vſura eſt: vt. xiiij. q. iij. vſura. ⁊ c. plerīq̄. ſic. ꝯ. de ſimo. Itē. ⁊ c. ea q̄. ¶ Rei mutuate idō dr qr i ꝯtu mutui tm̄ locū hʒ ſm gof. ⁊ ray. ⁊ q̄ſi oēs. ſed tu iūge regul'r hic ideo dico: qr in caſib⁹ aucte legis vſure p̄ſtātur lʒ nullū mutuū ſit ꝯtū: vt pʒ in his que not. j. e. §. p q̄b⁹. ⁊ §. ex q̄b⁹. ſʒ regul'r nō p̄ſtat niſi in mutuo. Eſt aūt b mutuumᵇ q̄d de meo fit tuū ⁊ hʒ locū mutuū in his reb⁹ que pondere numero ⁊ menſura ꝯſiſtunt vt in maſſa auri vel argenti pecunia oleo frumento: vt. ff. ſi cer. pe. l. ij. inſti. q̄. mo. re ꝯhitur ob. circa prin. q̄d ergo ſcripſit ray. non cōmitti vſurā niſi i his reb⁹ tm̄ in q̄b⁹ cōſiſtit mutuū intelligas quo ad ꝯtū: qr i alio ꝯtu regul'r nō dʒ cōmitti vſura: vt. ſ. no. porro q̄ ad vſurā aliud eſt nā ſi tibi mutuo aliq̄d ⁊ tu p illo mutuo ꝓmittas mihi veſtem vel equū vl' ꝯdiū aliq̄d vl' aliud q̄ nec i numero mēſura vl' pōdere ꝯſiſtat vſura eſt: vt. xiiij. q. iij. plerīq̄. ⁊ c. vſura ſi. igit aliq̄d hac de cā exigat, vſura ē ſec⁹ ſi nō eēt mutuata ſʒ locata: vt no. ſ. de loca. ⁊ cō. §. j. ¶ Et ē rō ſʒ q̄dā qr piculū rei locate ad locatorē ptinet ſʒ rei mutuate ad dbitorē vt. ff. de rei ve. ſi nauʒ īdēq̄ icēdiū nō liberat dbitorē vt. C. ſi cer. pe. icēdiū ſʒ h' rōne ꝯſiderata fen⁹ nauticū licitū eēt q̄ tn̄ falſū eſt: vt C. e. nauigāti. ¶ Alij dicūt hāc rōnē qr mutuū dʒ eē gratuitū ſʒ ex q̄ pecūia interueni

a ¶ Quid ſit vſura. add. doc. i rub. e. ti. gl. i. c. q̄d dicam. xiiij. q. iiij. doct. in. c. q̄m. de vſur. io. mo. i. c. j. de vſur. li. vj. Jo. an. i regl'a peccatū de regulis iur. li. vj. Pau. de eleazar. in cle. j. de vſur.

b ¶ Eſt aūt mutuum. add. an ſit drīa inter mutuuʒ ⁊ ꝯmodatū. vid. l. ij. cū gloſ. et ibi Bar. C. de his q̄ ex publi. rō. lib. x. et q̄d i depoſito vide p Ja ſo. l. i. ſi q̄s nec cāmin princi. ff. ſi cer. peta.

ret trãſfret i locationẽ ꝓut no.s. ð ꝯmo.§.qd ſit ꝯmodatũ.ℏ. gᷓtuita.⁊ ð lo.§.qd ſit locatio. ¶ Tu dic ꝙ illa eſt rõ:q2 rei locate dñiũ reti nemus adeo ꝙ cõductor de ꝓpꝛietate qõnẽ re ferre nõ põt.C.de pig.ac.nec creditores.⁊ iõ ꝓ vſu rei ꝓpꝛe quã credimꝰ pecuniã recipimꝰ qð licitũ ẽ:q2 nec alıqs cogit̃ de ꝓpꝛio bñficiũ facere.x.q.ij. precarie.xij.q ij. precarie. ¶ Sed rei mutuate dñiũ trãſferimꝰ.iõ ꝓ vſu rei ꝓpꝛie debitoris i pꝛobe pecuniã exigimꝰ ab eodẽ.ad h̃.ff.de rei vẽ.ſi nauꝫ.Itẽ vſus rei locate aliqͣs eſt ſine ꝯſumptiõe ⁊ vſus aũt rei mutuate nullꝰ ẽ ſine ꝯſumptiõe.¶ Ipſiꝰ rei vſus gr̃a iõ ðr q2 ſi nõ gr̃a vſus.i. ꝯſũptiõis ſꝫ loco pene apponeret̃ ſine fraude aliõ eẽt. ptꝫ.s.de ar.dilecti.xij.q.ij.fraternitas ẽ aũt dr̃ia inter vſurã ⁊ penã.nã vſura p̃ſtat̃ rõne ſpacij tp̃is nẽpe qcqͣd ad mẽſem dat̃ ad ꝯputationẽ anni redigit̃:vt.C.e.aut.ad h̃.ſed pena nõ p̃ſtat̃ ſm ſpaciũ alicuiꝰ tp̃is ſꝫ ſm qð iter ptes ꝯuenit ⁊ vt pactũ ſeruet̃.j.de pe.cõſtiturꝰ.¶ Uel ſic pẽa p̃ſtat̃:q2 nõ fit qð cõuenit vl̃ q2 nõ ſoluit qð debet̃.s.de arb. dilecti. ¶ Sꝫ vſura p̃ſtat̃ vt ſors nõ ſoluat̃:ſꝫ ſortꝫ ſolo differt̃.j.e.ꝯſuluit vñ vſura ⁊ pẽa aliqñ vident̃ ꝯtꝛic: imo aliqñ vſura excludit penã C.de iure do.impe.l.ij.qñqꝫ ip̃m debitũ.ff.de po.ſi hoiem.§.qͣties.ſm gof. pactiõe iterpoſita ⁊c.addit̃ iõ q2 ſi nullo pcõ ab initio interueniẽte nec exactiõe ex poſt h̃ita debitor aliqd gratis offerret recipi poſſet ſine aliq̃ pacto:dũmõ mala intẽtione ab initio caruiſſet: nullã eñ maculã oblatio ſuſcipiẽti igerit q̃ nõ ambiẽtis petitiõe ꝓceſſit.j.q.ij.ſicut ep̃m. ſiĺr no.s.de ſi.§.qd ſit ſi.ℏ.vl.porro ſi hac itẽtiõe p̃ncipal'r ductꝰ vt aliqd mihi dares tibi ſi mutuaſſem pecuniã: al's nõ mutuaturꝰ:ſꝫ i foro iudiciali nõ poſſet cẽſeri vſurariꝰ:vt.j. e.in ciuitate.tñ i pn̄ali iducẽdꝰ ſuꝫ vt pecuniã ſic receptã reſtituã q2 p btm̃ lucã euãgeliſtã:imo p dñm dcm̃ eſt mutuũ dãtes nihil inde ſperãtes:vt.j.e.c.j ⁊.c.ꝯſuluit.rñ j.xiiij. q iiij. ſi feneraberis. ſi tñ al's eẽt mutnaturꝰ ſꝫ ſcðario ſpero ꝙ mihi ſubuenias vel me remuneres in nullo vl̃ in modico pecco.ar.lxj. di.qd ꝓderit.lix.di.ſi officia. lxxvij.di.ſingulis.j.q.ij.ꝙ̃pio.s.de teſta. cuꝫ in officijs.ff de pe he.ſꝫ ⁊ ſi.§.ꝯſuluit s.de ſimo.tua.vl̃ ſi dicat̃ ſimpl'r ⁊ indiſtincte ſola ſpe cõmitti vitiũ vſuraꝝ.dici põt ꝙ ad purgationẽ delicti nõ ẽ opꝰ reſti.ſꝫ ſufficit pn̄ia ſola:ſicut ðr i ſimonia.s.de ſimo.c.ſi.ſm Gof.h̃ nõ placet:ſꝫ dic vt no.s.nã huic intẽtioni decre.ꝯſuluit.l.co manifeſte ꝯdicit.⁊ q̃re aliud ſit i vſura ꝙ̃ in ſimo.vide qð no.s.de ſimo.§.qd ſit ſimonia.

2 Et unde † dicat. Et qdẽ ðr vſura ab vſu rei quia dat̃ ob vſum rei.i. pecunie. vel ðr vſura q̃ſi vſurea ſiue vſueta.i.vſus eris h̃ ẽ pecunie qð ad idẽ recidit.,noĩe aũt pecunie ꝯtinet̃ qcqͣd hoies in bonis hñt j.q.j.totũ.ſed nõ ꝯmittit̃:niſi in ꝯtu mutui.ꝙ dicvt no.s.e.§.ℏ.rei mutuate.

3 Quot † ſunt eiꝰ ſpẽs. Due prima eſt ſpũalis ⁊ equa:ſcða corporalis ⁊ iniq̃. ¶ Primũ fenꝰ.i. ſpũale,equũ aſpicere ⁊ exercere debemꝰ.vt qð h̃ miſericorditer tribuimꝰ a dñio qui multipl'r ⁊ i ꝑpetuo menſurã tribuit recipe valeãmꝰ.xlvj.di.ſicut nõ ſuo.nã ꝓ vno centuplũ accipiemꝰ ⁊ vitã eternã poſſidebimꝰ.Aug.hõ miſer cur feneraris hoi:fenerare deo ⁊ cẽtuplũ accipies:et vitã eternã poſſidebis.Scðm ꝟo fenꝰ ſcꝫ corporale ⁊ iniquũ ẽ illõ de q̃ h̃ ſpãliter tractatꝰ hr̃ ⁊ ſubdiuidit̃. ẽ eñ fenꝰ ſortis ⁊ fenꝰ fenoris q̃ ſꝫ exercet. ẽt ſm.l.antiquã iſamis ẽ.iij. q.vij.§ tria.⁊ no.j.e.§.q̃l'r.ℏ.⁊ h̃ notãdũ.Sed ſm iura canonica i vtraqꝫ mortale pctm̃ cõmittit̃ ⁊ infamia irrogat̃.vj.q.j infames.

4 Pro † quibus rebus detur. Et qdẽ ſpãl'r ꝓ pecũia. largo aũt mõ ꝓ ol re in q̃ mutuũ ꝯſiſtit:ſꝫ i ſpẽbꝰ nõ hꝫ locũ niſi i caſibꝰ nã ſm.ll poſſeſſor hr̃ditatis bone fidei in hr̃ditatis petitiõe fructuũ ꝑceptoꝝ añ lit. ꝯte.p̃ſtat vſurã poſt lit.ꝯteſt.vt.ff.de peti. here.heres.§.vlt. ¶ Itẽ ſi teſtãtor legauerit mihi rẽ vt ea diſtracta pecunia vteret̃ et heres in preſtãdo morã adhibeat tenet̃ ad vſurã ſꝫ ſi legatũ ſit vt ea re vtar:nõ ſine rubore vſuras deſiderabo. ¶ Itẽ ſi teſtãtor hr̃dẽ dãnet vt ſtatuas vl̃ imagines ponat in mũicipio elapſa die a iudice aſſignata ⁊ hr̃de morã faciente vſuras p̃ſtabit vſqꝫ ad tertiã cẽteſime vt h̃ ola ꝓbãt̃.ff.e.l fideicõmiſſo.§.vl.⁊.l cũ qdã.§.vl.

5 Ex quibus † cauſis. Et qdẽ ſm.ll. antiq̃s ex ſtipulationibꝰ h̃itis inter ptes vl̃ pacto nudo i ꝯtractu bõe fidei incõtinẽti appoſito.vt.ff.de pac.l bone fidei.ff.e.cũ qdã.§ ex locato.⁊ depoſiti plebeia.§ luciꝰ.i ſi.⁊.l qntꝰ.⁊.C.de pac. inter emp.l initio.¶ Idẽ in ꝯtctibꝰ ſtricti iuris.ff ſi cer. peta.lecta.§.ſed cum ſortis. niſi in caſu.ſcilicet quando mutuum in numero cõtractum eſt nam tunc neceſſaria eſt ſtipulatio.ſoluta autem: nec reperitur vt indebita nec in ſortem accepto fertur.vt.C.e.ꝙ̃uis. ¶ Si tamen debitor talem vſurã ſoluat creditor non nominatim ſed ſimpliciter non accepto fertur in talem vſuram niſi pro ipſa pignus ſibi obligatũ foret ſed ſi creditor pignus ſibi obligatum diſtraheret: licet accepto ferre preciũ etiam in vſura nudo pacto debita.vt.ff.de ſolu.in his.§.vlti.⁊.l.paulus reſpondit.§.paulus. ¶ Sed ſi mutuum in menſura contractũ ſit etiam ex nudo pacto debet̃ vſura.vt.ff.eo.l.etiã.¶ Itẽ in traiecti

a ¶ Centeſimam vſuram ſtipulari. adeo q̄ dicatur vſura centeſima. vide gl. in. l. fi. C. de pe. here. et gl. l. c. q̄m xlviij. di.

tia pecunia ēt ex nudo pacto priuatus vſuraꝫ petit. vt. ff. de nau. fe. periculi. §. l his. ¶ Eſt autē traiectitia pecunia ſiue nautitia que ꝑiculo creditori in nauigio ſuſcepta datur traij= cienda. quaſi nautica eſt qn̄ pe= cunie mutuate in me ſuſcipio periculū lꝫ aliqua ꝯditio non exiſtat puta ſi piſcator nō ca= pit piſces: ſi athleta ſuperetur in pugna ⁊ exiſtēte ꝯditiōe ad ipſuꝫ qđ credidi recipiā cū cē teſima vſura. vt. ff. de nau. fe. ꝑi culi. ¶ Hic ergo poſſum cēteſi

a mam vſurā ſtipulari [a] que an no reuoluto ſortē duplicat ⁊ i= cipit currere ex quo nauē naui gare ꝯueniat: ⁊ q̄diu pertinet periculum ad creditorem vt ff. de nau fe. l. ij. ⁊ l. j. ⁊. l. nihil. ¶ Pertinet etiā ad creditoreꝫ periculū ſi debitori nihil poſ= ſit imputari vbi ꝓo nō ſeruauit locum nauigij vel ſi illicita in naui trāſportabat: ptinet peri culū ad ipm̄ debitorē cū in cul pa ſit: vt. C. de nau. fe. cū ꝓpo= nas. alr̄s neq̧ caſus fortuit⁹ ne q̧ incēdiū liberat debitorē. vt C. ſi cer. pe. incēdiū. ⁊ iſti. quib⁹ mo. re ꝯhi. ob. §. j. ⁊ iūge q̧ no. j. eo. §. an aliquo caſu. ſub. §. in alijs autem caſib⁹.

6 ¶ Ex mora ēt veniūt vſure vł quaſi mora iure cōi ⁊ ſpāli: lꝫ ꝓpter caſuū varietatē plene nō poteſt diffiniri qn̄ cōmittatur vt ait. l. ff. e. mora. Sꝫ tn̄ ſꝫ Azo. mora fit iure cōi cū qs maior. xiiij. an. eſt. vt. ff. de ꝟb. ob. ſi pu pillus. ¶ Interpellat⁹ ꝓ diei appoſite lapſum vt. ff. de ꝟ. ob. ſi fundū. ⁊. C. de ꝯhē. ſtip. ma= gna. ⁊. ꝫ. de lo. c. ſi. i ſi. ¶ Uel ꝑ lit. ꝯte. vt. ff. de ꝟ. ob. nemo. in fi. ¶ Uł ꝑ ipi⁹ hoīs cui debetur de nūciationē ꝯgruo loco ⁊ tpe fa ctā vt. ff. e. mora. ⁊ de ꝟ. ob. ſi ex legati. ¶ Cū intelligat ſe debe re vel intelligere dēat: vt. ff. de re. cre. q̧ te. ¶ Nō omiſſa rei re petende inſtātia ſine cā diſtu= lit rei ſolutionē vł preſtationē: vt. ff. e. mora. ⁊. l. ſciendū. ¶ Ef fectus aūt more is eſt i ꝯctib⁹ bone fi. ⁊ legatis. et fideicō. qđ lꝫ ſtricti iuris ſint, in hoc eq̄pa rantur ꝯctib⁹ bone fi. C. in q̄bus cau. in inte. re. nō eſt neceſſaria. in minoꝝ: vt pariat vſu= rā ſec⁹ i ꝯctib⁹ ſtricti iuris. vt. ff. e. mora. §. j. ⁊ de le. ij. ſi qs ſuo. ⁊. l q̄ ſolidū. rn̄. j. ⁊. C. de lcō. in de. l. ¶ Hec mora etiā facit rē vł intereē eſti= mari tanti offō iudicis q̄ti erat tpe more vel poſtea fuit qn̄cūq̧ ante ſniam niſi mora pur gata foret. vt. e. de edē. vbi. §. j. ⁊ de triti. l. pe. ⁊ vl. ⁊ de ac. emp. rō. §. ſi ꝑ venditorē. ⁊ de re. iu. ſi cālis. ⁊ de condi. fur. in rē ⁊ de verb. ob. quo ties in diē. ¶ Inducit etiā petitionē fructuū per offm̄ iudicis in quolibet ꝯctu ſi petā, qđ aliqn̄ fuit meuꝫ vel ei⁹ a quo habeo cām: alr̄s exigitur li. cōte. in ꝯctu dūtaxat ſtricti iuris. vt ff. de vſur. videam⁹. ij. §. ſi accuſationē. ⁊ rn̄ j. ⁊. §. j. ⁊. §. ex cā ⁊. §. ſi poſſeſſionem. ⁊. l. ij. ¶ Et aliqn̄ punit in tertia pte debiti. vt. ff. de inoff. te. ⁊ ſi qs ſuo. ¶ Et facit etiā rei ꝑiculū indi= ſtincte ptinere ad reū ēt ſi erat ꝑitura penes actorem q2 ſatis eſt q̧ poterat nō ꝑire vt. ff. de le. j. cū res. §. vl. nec ob. ff. depo. ſi plures. §. vl. q2 lꝫ eſſet ibi cōuent⁹ non tn̄ erat in mora q2 hēbat probabilem cām reſiſtēdi: puta ꝓ= pter expenſas. ⁊ hoc expreſſim ꝓbatur in auf. depo. ⁊ de nup. coll. vj. cum inibi dicat teneri eum qui interdicit depoſitario ne mihi reſti tuat de caſu fortuito multomagis teneretur depoſitarius ſi ſine cā detineat et perfidius facit. ¶ Tamē circa realem actionē illud ſpā liter eſt notandum q̧ ſi erat bone fi. poſſeſſor ab initio ⁊ ſit fact⁹ male fi. ex poſtfacto vel in mora ſit di. an eodē modo eſſet ꝑitura penes actorem ⁊ tūc nō tenetur. vt. ff. de rei ven. l. item ſi verberatū. §. vl. alr̄s tenetur ergo proficit ini= tium bone fi. ſicut alr̄s in. e. ti. ſine aliena ſed ſi iuſtam cām habuit litigādi indi. nō tenetur. vt eo. vtiq̧ autem. ¶ Et illud ſcias qđ qn̄q̧ dr̄ quis male fi. qualrcunq̧ ſciat hereditateꝫ ad aliuꝫ pertinere quo ad fruct⁹ ⁊ ſilr̄a. vt. ff. de pe. here. itē veniunt. §. petitā. ⁊. §. a quo. et l. ſed ⁊ ſi. l. §. ſi ante. Itē in rei vē. fit male fi. poſ ſeſſor lit. cōte. q̄tum ad fruct⁹ vt C. de rei vē. certum. remanet tn̄ bone fi. poſſeſſor quo ad vſuca. triēniū complendā ⁊ vt ſuos faciat fru ctus ſi obtinuerit alias ipſos reſtituet ſicut ⁊ rem vſucaptam poſt lit. ꝯte. vt. ff. pro emp. l. ij. in fin. ⁊ eo. ti. qui ſcit. §. vlti. ⁊ de rei ven. ſi poſt. Item q̄tum ad fatalitatem. vt. ff. de pe. here. illud. ſed quo ad ꝑſcriptionē nullo mo= do vr̄ poſſeſſor q2 interrumpitur li. conte. vt no. ꝫ. de li. ꝯte. §. quis ſit effectus. C. de rei. vē. mo re. ¶ Iure autem ſpeciali fit mora fauore li= bertatis circa fideicommiſſariam libertateꝫ hoc ipſo quod non preſtatur ⁊ hoc inducit vt matri detur manumittendi cā. vt. ff. de fidei= com. lib. cum vero. §. apparet. ¶ Iteꝫ fauore curſus bienniꝫ ⁊ hoc ſilr̄ petit vſuras. C. de iure do. l. vl. §. vl. ¶ Fit etiam ſpecialr̄ ꝓpter

odium ſicut in fure ⁊ predone.vt.ff.de vi ⁊ vi
ar.l.j.§.rectiſſime.⁊.l.pe.Itē in meticuloſo ſʒ
ſ eo di.vt.ff.qđ me.cā.Itē ſi cū exce.§.q̄ſi hō.
¶ Spāli ēt iure fit mora in pſona minorū Ꝟ
ipſo ꝙ q̄s eis nō ſoluit qđ pure dʒ.vt.C.in q̄.
ca.u.in inte.reſti.nō eſt neceſſ.in minorū.nam
ſi debeat in die vel ſub ꝯdi.nō pōt ei imputa
ri ſi nō ſoluat interim cū nec ſoluere teneat̄.
Itē ſi pure ⁊ debeat pupillo nō habenti tu=
torem:q̄ nec tali ſoluere potuit q̄d ergo po=
terit ei imputari nec ob.ꝙ in minoribus ſit ī
lucro ſuccurrendū.vſure eñ non propter lu=
crum ſed ꝑpter morā nō ſoluentiū infligunt̄
ff.eo.cū quidam.§.ſi pupillo. ¶ Purgat̄ aūt
hoc ſi minor factus ſit maior ⁊ qđ eſt mirabi
le.vt.ff.de leg.ij.titia ſeio.§.vſuras.⁊ ſic pur
gatur re ipſa curſu tp̄is. ¶ Re etiam ipſa fit
mora fiſco.ſ.ſi nō ſoluatur qđ debetur ex ſuo
ꝯctu.vt.ff.eod.cum quidam.§.fiſc⁹. ¶ Mora
aūt cōis purgat̄ ſtipulatione nouandi aīo in
terpoſita:vel nō nouādi:ſi tñ erat in p̄ntia.vt
ff.de condi.fur.qui.⁊ de ſo.q̄.x.§.j. ¶ Purga
tur aūt oblatione depoſitione cōſignatione.
vt.C.eo.acceptā.ſed opʒ depoſitionē durare
alias non videtur depoſita.ff.e.debitor.et in
l.accepta.in fine. ¶ Porro vbi vſura nonduʒ
currit puta ꝑmiſſa erat maior ſi nō ſolueret̄
minor minore oblata ipſo iure nō currit ma
ior.vt.C.eo.l.ſi per te nō ſtat.idem ſi creditor
perſiſtat in petitione minorū cū poſſent maio
res petere.vt.C.eo.aduerſus.⁊.l.q̄uis. ¶ Ex
quaſi aūt mora veniunt vſure vt ecce emptor
re ſibi tradita nō ſoluit precium.vt.C.e.l.ij.⁊
de act.emp.curabit. ¶ Itē vbi creditor pecu=
niam redactā ex vēditione pignoris vltra q̄
ſibi deberet̄ in re ꝓpria ꝯuertit.ff.de pig.ac.
q̄uis.§.vl.⁊.l.ſi āt. ¶ Idēq3 in ꝓcuratore ⁊ cu
ratore q̄ pecuniā dñi in ꝓpriā vtilitatē cōuer
tit.vt.ff.mā.idēq3 ⁊ ſi ꝓcurator.de ne.ge.q̄ ſi
ne. ¶ Sed ſi feneraucrit.dixerūt q̄dā ꝙ tenet̄
q̄ſi ex mora:ſed Azo dixit ꝙ cōuenitur ſicut
de ſorte.Itē ſi adhibuit morā cōuenit̄ nō tā=
q3 ad vſurā ſed ad intereſſe:ſicut de ſocio qui
moraʒ adhibuit in reddendo eo ꝙ ex ſocieta
te lucratus fuit.ff.pro ſo.ſocius qui.⁊ de ad=
mi.tu.§.ſi vſuras.

7 Qualiter †petātur.ſi dedu
cte ſunt in ſtipulationē vel pactionē ꝯdi.cer
ti.Porro ex duob⁹ preſumūtur in ſtipulatio
nem deducte.ſ.ſi in inſtr̄o ꝯtineat̄ ipſas pro
miſſas preſumitur ꝙ īterrogatio preceſſerit.
vt.C.de ꝯhen.ſtipu.l.j.C.e.l.j. ¶ Itē ex diutur
nitate tp̄is.vt.ff.de in rem ver.l.cū de in rē ꝟ.
¶ Qđ intelligas qñ induco ſolutionē longi
tē.ad probandā ſtipulationē ſecus ſi ago ex
tpe.vt.C.e.creditor ⁊ de opis lib.l.opis.arg.
ff.de a c.⁊ ob.obligationum fere.§.placet.⁊.ff
de regu.iur.fauorabiliores.⁊ de ac.⁊ obl.ar=
rianus. ¶ Ubi aūt vſure petūtur iure actio=
nis pōt ſubijci regula ḡnalis /.vt ſiue duret
principalis actio ſiue nō nihilomin⁹ agat̄ ꝑ
vſura.Sed vbi ex mora debētur pōt implora
ri iudicis offm̄ q̄diu p̄ricipalis actio durat
cui deſeruit ipm offm̄ ſiue incidenter extēdi=
tur ergo ſi actio principalis vel hypotheca=
ria noīe debiti pro pignore ꝯpetens ſolutiōe
vel preſcriptione ſit ſublata ammodo agi nō
poterit pro vſuris.vt.C.eo.in bone fi.§.ſed ſi
finitum.⁊.l.eos qui.tñ j.⁊ depo.l.iiij.⁊.ff.de eo
qđ certo loco da.opʒ.centū.porro ad vſuras
futuras nō extenditur offm̄ iudicis.vel q̄ ad
iudicē non pertinet futuri tp̄is ꝯctus:vel q̄a
in p̄tāte actoris eſt exigere ſortē maxime ex
ſola debitā.vt.ff.eo.l.j.§.nec tñ. ¶ Petūtur āt
vſure minores ſm̄ diuerſitatē perſonaꝝ.nā
illuſtres ⁊ ſupilluſtres trientes tm̄ ſtipulari
p̄nt. ¶ Sed negociatores vſq3 ad beſſem alij
oēs ſtipulantur ſemiſſes.vñ verſus.Diſcant
illuſtres ſtipulari poſſe trientes.Et mercato
res p̄nt ſibi querere beſſes. Querere ſemiſ=
ſes p̄nt cōiter oēs. ¶ In traiectitia aūt pecu
nia lcʒ ſtipulari vſq3 ad centeſimaʒ vſuram
que equiparatur ſorti in anno.vt not.ſ.§.ex
quibus cauſis.ver.eſt aūt.vt eñ centeſimus
numerus plenus ⁊ perfect⁹ eſt:⁊ nihil vltra
ipm numeratur niſi ad principiū redeas:ita
vſura centeſima eſt plena ⁊ perfecta/ q̄ nul=
la maior inuenitur.⁊ eius reſpectu dr̄ p̄ſtari
vſura vſq3 ad tertiā cēteſime ⁊ eadē dr̄ triens
reſpectu ſortis vt ꝯputatione ad annū facta
triēs nō trāſcēdat tertiā ptēʒ ſortis:puta ſors
eſt.xxx.ei⁹ vſura triēs erit.x.eiuſdē vſura bis
erit.xx.⁊ eiuſđ vſura ſemis erit.xv.vt hec oīa
plene ꝓbāt̄.C.eo.ti.l.eos q̄. ¶ Sʒ ⁊ illaʒ quā
ſtati vocaui ſemiſſem vocatur ſextupla a ſex
qđ eſt totum/⁊ plica qđ eſt pars ſiue medie=
tas que ⁊ alio modo dr̄ emilia ab emi qđ eſt
medium ſiue dimidiū/⁊ alon qđ eſt totum:q̄
ſi totā ſortē continet quo ad debitū ⁊ medie=
tatē totius q̄ ad vſurā.⁊ ſic ꝯtinet medietatē
cēteſime.ſm̄ hoc intellige.xlvij.di.q̄m. Uſu
ra aūt cēteſima raro p̄ſtatur vt ꝑ traiectitia
pecunia ⁊ ꝑ expenſis factis in rem cōem reſi
ciendam ⁊ pro re iudicata.⁊ ꝑ eo ꝙ tutor pe
cuniam pupilli clanculo cōuertit in vtilita=
tem ſuā.vt.ff.de nau.fe.nihil intereſt.§.ꝙ in
ſingulos.⁊.l.periculi.⁊ de ne.geſt.qui ſine.et
C.de vſur.rei iudi.l.fi.⁊ de edif.priua.ſi vt ꝓ=
ponis Ultra ea q̄ dixi non pōt q̄s vſuras ſti=
pulari ēt obtētu alicuius ꝯſuetudis.vt.C.e.l.
pe. ¶ Illud ſciendū eſt ꝙ fructus cuʒ vſuris
ex ſpeciali pacto ꝯpētari p̄nt vt.C.eo.ſi ea.qđ
intelligas admiſſum propter incertitudineʒ
fructuū:q̄ probabiliter dubitatur vtruʒ vſu
ris valeāt coequari. ¶ Et hoc notādū ꝙ ſi in

ſtipulatione q̄titas vſuraruꝫ adiecta nō fuerit leuiores que freq̄ntant̄ in regione debētur. vt.ff.de admi.tu.tutor.§.qui ex ceteris.oēs alie illegitime dicū tur.vn̄ nec ex earū promiſſiōe naturalis obligatio naſcitur: nec ſi iure vſurarū promittan tur vt.C.e.eos.§.ſi q̄s autē.ꝛ l. vlt.ꝛ fenus huius exercētes in fames ſunt.vt.C.eo ex q̄b.cau. infa.irro.improbuꝫ. ¶ Sꝫ nec omitti dꝫ legē in quibuſdā caſibus certū ponere numer̄ vſurarum. ponit eniꝫ ſemiſſes q̄n ab herede indigno auferṫ hereditas.vt.C.de his quibus vt indignis.l.j. ¶ Statuitur etiā triens creditori q̄ rem eccl'iaſticam accepit obligatā.vt in autent.de alie.ꝛ emphit.§.hoc ēt ſup ipſis.col.ix. ¶ Itē in agricolis ſtatuitur: vt p modio accipiat in anno octauā partem modij: ꝛ pro pecunia quam dedit accipiat ſiliquaꝫ vnā p ſol. vt in autēt.nullū mutuantem agricole.al's incipit vt nullus mutuās agricole.col.iiij. olim tn̄ pp̄ter incertitudinē p̄cij q̄tuncūq; licebat ſtipulari vſurā vt.C.e.oleo. ¶ Hoc de iure humano:nā propter mūdi neceſſitatē non potuit imperator ex toto caſſare obligationē vſurarum:ſed tn̄ minuit.lege aūt dei q̄ veteri nouoq; teſtō continet̄ oēs vſure prohibite ſunt extra ete:vn̄ non valet qḋ ſequitur ex eo vel ob. id.C.de legi.non dubium.cum ꝛ imperator dicat ſacros canones imitari in autē.vt cle.apḋ proprios epos.§. vlt.col.vj.ꝛ q̄uo opor.epos.§.ſꝫ ſic em̄.certū eſt ſi quideꝫ ꝙ lex minoris nō derogat legi ſuperioris:q: nec par in parem pōt vt de arb.nā magiſtrat⁹.ꝛ ad trebel.ille a quo.§.tēpeſtiuū. q̄ſi ergo ſeruus aboleuit legē dn̄i ſui certe hoc eſſet cōtra naturā vn̄ ꝛ paulo dictū eſt durū eſt tibi ꝯ ſtimulū calcitrare.azo.

8 An †aliquo caſu ultra ſortem quicq; licite exigat̄ Audiſti azo.p̄xi.innuenteꝫ ꝙ nā:ꝛ eſt verū ḡnaliter q: vſurā a vtriuſq; teſtamenti pagina [a] deteſtatur: vn̄ etiā pro redimēda aīa captiui nō pōt exerceri vt.j.eo.q: ꝛ.c.q̄m.ꝛ.c.ſuper eo.nec em̄ p̄ter tu pietatis eſt impietas cōmittenda.j.q.j.nō eſt putanda.ꝫ.de conuer.infide.c.j.xxxiij.q v ſi dicat.xiiij.q.v.c.ij.ꝛ.iij ¶ Et ſm l.hoc locū hꝫ:nam impator approbat.iiij.cōcilia.in autē.de ec.ti.rn̄.j.col.ix.ſed in niceno vſure p̄hibite ſunt.vt.xlvij.di.q̄m multi p ꝯns ꝛ ſm legem hoc aūt remanet qḋ dicit lex fruct⁹ ſemper in ſorteꝫ cōputari debere: ſicut not.ꝫ.de pig.§.q̄n efficaciter.ver.illud aūt certum eſt. ꝛ ſe. ¶ Quidā legiſte voluerunt dicere: ꝙ nō ob.cōcil.nicenū.xlvij.diſt.q̄m illud tn̄ de clericis ꝛ nō de laicis loquit̄.ꝛ iō vr̄ laicis conceſſuꝫ:q: qḋ de vno p̄hibetur ꝛc.ꝫ.de p̄ſū nō ne.ſed certe q̄uis illud cōciliū de clericis tn̄ loq̄tur auctoritas tn̄ ſacra q̄ in eo inducitur ḡnalis eſt.ꝛ tā in clericis q̄ in laicis locū hꝫ. ¶ Sꝫ cū de pctō agit̄ ſilet virt⁹ legis ciuilis pacti cōſuetudinis iur̄ i.vt no.ꝫ.de off.archi. §.qḋ ſit ei⁹ offm̄.ver.q̄re. āt ꝛ in talib⁹ impator vult ꝙ leges ſue ꝯſequātur nedū p̄dicta iiij ꝯcilia ſed ḡnaliter canones.vt no.ꝫ.l.pe mio.§.vn̄ habuit originē ver.eſt igit̄ hec nr̄a ſcia.ꝛ ſe.canon̄.aūt hoc p̄hibēt tā clericis q̄ laicis: vt pꝫ in his q̄ no.j e.c.j.ꝛ.ij.ꝛ.ꝫ.de iur iu.ad nr̄am.ꝛ de pig.cū cōtra.ꝛ.c.ſignificāte ¶ Eſt ꝫ ḡnaliter ver̄ ꝛ hoc firmiſſime teneas ꝙ nō lꝫ vltra ſortē aliquid exigere fallit in caſibus. ¶ Primo [b] q̄n eccl'ia accipit in pignore a vaſallo ſuo feudū qḋ ab eadē tꝫ vt tn̄ vaſallus interim nō remaneat obligat⁹ ad feudum ſeruiendū.vt.ꝫ.de feu.c.j ꝛ.j.e.c.ꝯqueſt⁹. ¶ Qḋ dicunt quidā ſpāle in feudo eccl'iaſti. ꝛ eſt verum ꝙ in alio nō reperitur exp̄ſſum. ¶ Moueor tn̄ q: aut licitū eſt aut illicitū.ſi licitum ergo ꝛ in laico:q: eadē rō ꝫ idem ius. ꝫ.de conſti.trāſlata.C.de lib.p̄teritis.l.j.ꝫ.de ꝯſan.tna.Si illicitū multomin⁹ dꝫ ꝯcedi clerico q̄ laico/lꝫ vſura reſpectu laicorū ſit execrāda:reſpectu clericorum eſt execrabilior vt j.e.c.j.ꝛ.ij.nā ꝛ multa licēt laicis q̄ clericis illicita ſunt.vt.lxxviij.di.fornicari.ꝫ.de teſt.ſilius.ꝛ ne cleri.vel mo.c.j.ꝛ p totū. ꝫ.de vit.et ho.cle.c.ſi.multofortiꝰ ergo in ſecl'ari feudo hoc dico locū habere.ar.de dona.p tuas:q: non debēt eſſe viri eccl'iaſtici exactores.vt.ꝫ. de cenſi.ex parte.ad fin.Si em̄ venialitas reputat̄ reſpectu laicorū multofortiꝰ reſpectu clerico.j.qḋ.j.null⁹ itaq;. Et pōt in vtroq; illa naturalis ratio aſſignari: q: vaſallus ſm dn̄m meum nō eſt dn̄s q̄uis habeat vtilem actionem.vel ſm alios non eſt maior dn̄s directo ſed vtiliter tantū.vn̄ vaſallus preſumit̄ velle donare fruct⁹:q: ad antidora eſt naturaliter obligatus.arg.ꝫ.de te. cum in officijs. ꝛ de pe,here.ſed ꝛ ſi lege.§. conſuluit. ꝛ arg.

a ¶ Utriuſq; teſti pagia adde.c.q̄m multi.xiiij q.iiij.c.q̄m q.iiij. mlti. xlvij.diſ.leuitic. xxv. exodi.xxij. Deutero'. xxiij.ꝛ.xxviij. p̄o.xxiiij. Ezech. xviij.ꝛ Lu. ce.vj.

a [b] ¶ Primo adde gloſ. ſumme.xiiij.q.iij.car. di.in cle.j. in.§.ſane.ꝛ xvj.q devſur.Io.de ana.in.c.j. e.ti.abbas in c.ꝯqueſtus.eo.ti. barto.in.l. at qui naturaꝫ in.§. nō tn̄ ſortē ff.de ne.ge. bar.cōſi in ea . frāciſc⁹ prorem.

op. in autēt. de nō eligē. ſe. nubē § nō ſolū. ad fi. ⁊ col. j. ibi hic aūt aliqd ad eſſe peregrignū ⁊c. q̄ res de facili reuertitur ad id qđ ius et natura ab initio cōceſſit. vt. ff. de pac. ſi vnus § pact⁹. ⁊ § ſeq. ⁊ ꝫ. de of. dele. ſup qōnū § porro. ⁊ de cen. cū venerabilis. ibi nec intelligat̃ ⁊c. nec ob. ſi dicas ꝙ nō ſemꝑ trāſfertur feudū in vaſallū: imo plerūqȝ is q̄ poſſidet, et a nemine recognoſcit recipit illud ab illo propria volūtate vel vt a tyrānibus defendat̃ vt dicta rō vr̃ deficere dico ꝙ nō ob. talis oppoſitio: q̄ q̄uis plerūqȝ ſic fiat tamē pro maiori pte primo mō fieri cōſueuit ⁊ illud qđ cōiter fit nō qđ raro ſpectādū ē. ff de legi. nā ad ea Itē ⁊ ſi ſcđo mō ſtat naturā feudi recipit. ergo ſicut feudū iudicandū eſt. ar. ꝫ. de ſta. mo. recolētes § fi. ⁊ de voto. magne § cum igit̃. ſi qs caute. ſi eū § qui iniuriarum. ¶ Preterea ex tenore decre j. de feudis appet ꝙ nō eſt priuilegiū: ſed ad cōſultationē factā rñdetur de iure. ¶ Itē aut eſt vſura aut non. Si eſt quō papa priuilegiabit aliquē ꝯ preceptū dñi. dicunt quidā ꝙ hoc eſt vſurariū q̄ ꝓhibitū: ſed non pl3. ⁊ accedit qđ no. j. eo. ver. in alijs. et ſe. ¶ Quid ergo de emphiteota ⁊ forte idē q̄ eadē rō vel dic ꝙ diſſimile eſt q̄ nō ita gratuita recepit ſicut vaſallus cū pro intuitu donauerit certā pecunie q̄ntitatē/vel dic papā ſuꝑ hoc cōſulendum. ¶ Quid de vſufructuario ꝓprietario obligante: ſi hʒ cām liberā a ꝓprietario idē vr̃ alias ꝫ. no. tñ ray. ꝙ qdam volunt hoc priuilegiū extēdere ad colonias: et male q̄ in colonijs hoc priuilegiū nō inuenitur expreſſum ſicut no. in ſumma de caſibus. ſub tit. de deci. § quid ſi miles detinet iniuſte. ⁊ ſe. q. d. hoc priuilegiū excuſet ab vſura qđ non puto: vt no. ꝫ. e. verſ. moueor tamē. ¶ Scđo fallit qñ clericus redimit a laico poſſeſſionem tēporalem ab eccl'ia cuius eſt res ſibi nō beneficio aſſignata ⁊ laicus male tʒ ſiue feudū qđ hʒ obligatū eccl'ia recipit noie eccl'ie. ſic intellige. j. e. c. j § vl. ⁊ c. cō queſt⁹. ne cōtradicat. ꝫ. de ſimo. querelā. ſi forte illđ velis intelligere de decima/ vel de alio bñficio ſpūali ne ꝯdicat. ꝫ. de deci. c. fi. vel pōt intelligi ſm qđ no. ꝫ. ne p̄cla. vices ſuas. ver. itē ſi prelatus ⁊ ſe. ⁊ de ſimo § j. ver. hoc intelligo ⁊ precedē. ¶ Tertio qñ ſine ol pacto dat̃ gratis oblatum caueas tñ de intentione praua: q̄ ſi illā haberes principal'r in foro pn̄ali. inducendus es vt illud qđ vltra ſortē accepiſti reddas vt. j. e. conſuluit. ⁊ c. in ciuitate. ⁊ not. ꝫ. de ſimo § quid ſit ſimonia. ⁊ ꝫ § j. verſ. pactione. ¶ Quarto qñ quis vēdit plus ad tp̄s: cum tñ non eſſet incontinenti vēditurus. et ꝓbabil'r dubitatur vtrū id qđ vendit̃ ſit plus vel minus ſolutionis tp̄e valiturū. Idē ſi certe menſure ad tp̄s emātur. ⁊ probabil'r dubitatur. vt. ꝫ. ſic intellige. j. eo. in ciuitate. ⁊. c. cōſuluit § ⁊ an negotiator. ⁊ c. vlti. ⁊ § j. ⁊ ſcđo. ¶ Hoc nō l3 clericis: eis eñ vilius emere, et carius vendere turpe lucrū eſt: vt. xiiij. qō. iij. quicūqȝ. ⁊. ꝫ ne cle. vel mo. ſm inſtit. ¶ Cōſulo ēt vſurarijs laicis ꝙ notēt mentē verboꝝ ſ. qñ non erāt vendituri tp̄e ꝯctus. deus eniȝ cor interrogat ⁊ nō manū. xiiij. q. v. ſi qđ inueniſti. xv. q. vj. ſi ſacerdotib⁹. in fi. xvij. q. v. qui periurare. ¶ Quid ḡ ſi de cetero h' ꝓponant vſurarij vt faciant fraudē legi. Itē qđ ſi dāt x. ſol. tp̄e meſſiū pro. x. ſextis in paſchate ſoluendis nūquid probabil'r dubitari pōt ꝙ minus valet bladū in paſchate q̄ in meſſib⁹. idō melius ⁊ tutius faciēt ſi a talibus ꝯctibus deſiſtant. vt. j. e. in ciuitate. dubitari eñ pōt vtrū minus vel plus valeat q̄ de futuris ⁊ ꝯtingētibus ſm Ariſtotelē nō eſt veritas determinata. porro nō pōt dubitari ꝓbabiliter. ſ. ſm curſum regionis qui cōſiderand⁹ eſt ꝓut innuit mens verbi ꝓbabiliter. ⁊ ar. ꝫ. de ſpō ex literis ⁊. ff. de fundo inſtru. le. cū de lanionis. § aſinā. ⁊ de flumini. l. j. ¶ Quid ſi vendas ꝑ precio ꝙ inſtanti currit: ſed ſi plus valet vſqȝ ad paſcha vult qđ illud plus ſ. bi detur. ſi vero minus valet nō vult ꝙ preciū minuat̃ procul dubio ipm iudico vſurariū: cum ipm in pactis videā claudicare: ⁊ ar. C. de ſolu. l. pe. ff. de dam. infec. qui bona § ſi quiſqȝ ⁊ ꝓ ſocio ſi nō fuerit § ariſto. ¶ Quinto repetit fideiuſſor a debitore vſuras ⁊ acceſſiones qs occaſione debiti habuit neceſſe ſoluere creditori forte q̄ iurauerāt ſm Hoſt. vt ꝫ. de fideiuſſo. peruenit. ⁊ c. ſe. cōſtitutus. qđ dic vt not. ꝫ. de fideiuſ. § ac quid is pro quo fideiuſſit. ¶ Sexto/ qñ ſocer obligat genero ſuo pro q̄ntitate dotis poſſeſſionē aliquā. hic eñ nō cōputat generi fructus in ſortē: ⁊ eſt rō: q̄ plerūqȝ nō ſufficiūt fructus ad onera mr̃imonij ſupportanda. vt. j. eo. ſaluber: ſed vbi dos ibi onera matrimonij. vt. C. de iure do. ꝓ oneribus idōqȝ cum dotali pecunia prediū obligetur. ſic vt ex aliquo honeſto lucro pecunie dotalis ſi habētur ſuſtentarētur onera matrimonij: vt ꝫ. de do. inter vi. ⁊ vxo. per veſtras. ſic ex fructibus predij qđ in locū precij ſuccedit. j. eođ cum tu. in fi. ff. de leg. ij. imperator in fi. ⁊. l. ſe. ſm Hoffr. ⁊ huic rōni conſonat textus. ¶ Sʒ certe reddi pōt: et alia rō hec. ſcilʒ vt dos remaneat ſalua mulieri. quā alias cōſumi contingeret. ⁊ ſic vtilitas publica lederetur. ff. ſolu. ma. l. j. ⁊ quia hic nullum contrahitur mutuum. vt. j. not. prima ratio etiā mutuo adaptari poteſt. nam ſi recipio predium tuū obligatum pro. x. lib. quas tibi mutuo: ⁊ de quarum lucro viuere proponebā predium ſuccedit loco precij ⁊ tñ fructus cōputantur in ſortē. j. e. c. ij. Sʒ hoc idō eſt/ q̄ mutuū ꝯhit̃ in q̄

regalariter ⁊ nõ in alio ɔctu: ħʒ locū hoc qḋ dicitur de vſura. vt no. ſ. e. §. j. ver. rei mutuate. ⁊ ſeq. nec ɥſaƚ. ibi publica vtilitas porro in ꝓmiſſiõe dotis verſaƚ: vt. ſ. no. nec mutuū aliqḋ eſt ɔctum. ⁊ ideo fructus in ſortē minime cõputanƚ. ¶ Quid in ɔtrario caſu vt ponamus ſoluto matrimonio heredes mariti obligauerunt mulieri poſſeſſionē aliquā ꝓ dote ſua qꝛ nõ habētvñ ſoluāt nūqd fructus ɔputanƚ in ſortē dicas ſic. vt. ff. de ſolu. titia. ⁊ arg. ff. qbus ex cau. in poſ. eaƚ. fulcini⁹. rñ. j. ⁊ de ven. i poſ. mit. l. j. §. vlti. ⁊ vt i poſ. leg. is cui. §. queri. ⁊ de le. j. filius. §. apud marcellū. ⁊ imputet ſibi qꝛ non recipit inſolutū. ¶ Septimo ſm lau. qñ vēdo tibi fundū certo precio vt infra certū tp̄s mihi ſoluas nõ ſatiſfacis lapſo termino potero vſuras petere cum fruct⁹ rei vēdite tuos facias. ⁊ mihi tñ nihil ſoluiſti. vt. C. e. l. ij. ⁊ idē in ɔctibus bone fi. et tunc nõ repetiƚ quaſi vſura ſm ꝙ intereſt moram adhibitā nõ fuiſſe. ff. ꝓ ſocio. ſociū. ꝙ intelligas qñ intereſſe eſt intra rē. vƚ cū petitur cā damni vitādi: ꝯ nõ lucri captandi. ff. de ac. emp. ⁊ vē. ſi ſterilis. §. cū ꝓuenditorē. ⁊ iõ caute dicit canon. incrementa ſuſceperit. xiiij. q. iiij. ſi qs oblitus. ſm Goſ. vel dic iſto caſu cõpetere accuſationem ex ɔctu vƚ offñ iudicis non ad vſuras ſed ad intereſſe qḋ verius eſt ff. de dolo. eleganter. §. non ſolum ⁊. C. de ac. emp. ⁊ ven. l. j. de petitiõe aūt intereſſe dic vt not. ſ. de ſen. ⁊ re iu. §. qs ſit effect⁹ ſub. §. Sʒ ⁊ qꝛ. ⁊ ſe. ver. ſi. ¶ Itē põt intelligi in his caſibus in qbus ex mora veniūt vſure de quib⁹ dixi. ſ. e. §. ex quib⁹ ſub. §. ex mora. qꝛ hic non dicoꝛ aliqd recipere vltra ſortē ſed poti⁹ intereſſe. ⁊ ſm cañ intereſſe peti poteſt. xiiij. q. iiij. qm̄ ibi ad queſtū ⁊c. ⁊ xij. q. ij. ſi quis de cleri. ar. ff. de eo qḋ certo loco. l. ij. §. vlti. ⁊ pro ſocio. ſocium qui modo. ⁊ idē forte eſt vbi vſura a lege permittiƚ. ⁊ loco pene nõ frauduleter ſuccedit: ſicut no. ſ. depoſiti. §. cui detur. ver. ſed ⁊ ſi extraneus. ſed contra. xiiij qõ iiij. plerice. ¶ Sol. illud in mutuo. ⁊ qḋ dꝛ quicqd ſorti accedit vſura eſt. illud eſt verū qñ ex pacto datur vel aliqd excogitaƚ in fraudē vſurarū. diuina etiā pagina in mutuo tm̄ vſurā ꝓhibere vƚ vñ in euāgelio mutuū dantes nihil inde ſperantes. Et pſal: qui pecuniā ſuā nõ dedit. i. mutuo ad vſurā tradidit. ꝙ dic vt no. ſ. e. §. j. ver. rei mutuate. ¶ Octauo vƚ qḋ poſſis hr̄e vſurā ab eo cui merito nocere deſideras. vt. xiiij. qõ iiij. ab illo ſm Io. ⁊ qs eſt ille hoſtis romani imperij. vt. C. de cõmer. ⁊ mercatori. non ſolum. vnde infideli poſſum tradere pecuniam ad vſuram dicitur eñ in deuteronomio. xxiij. c. Nõ feneraberis fratri tuo pecuniam: vel aliam rem ad vſurā ſed alieno. Inde iudei dicūt ꝙ vſuras licite recipiūt a xp̄ianis. ⁊ male prout ſequiƚ. Ideo coguntur ipſas reſtituere. vt not. j. eo. §. vlti. nam in deuteronomio. xxviij. c. circa prin dicit feneraberis gentib⁹ multis. ⁊ ipſe a nullo fenus accipies. ⁊ in eo. c. vltra mediū aduena fenerabit tibi ⁊ tu nõ feneraberis ei. ꝯ iõ alij expōnūt illud capi. ab illo ſic ⁊c ⁊. id eſt ſicut nulli nocere debes ſic a nullo petas vſurā. ¶ Nono ſi vēdo tibi rem meā tali pacto ꝙ ſi ſoluo tibi vſqꝫ ad duos annos res reuertaƚ ad me hoc eñ facis fructus tuos vt. C. de pac. inter emp. ⁊ ven. l. cõmiſſorie qḋ intelligas qñ precium iuſtum eſt ⁊ nihil fit in fraudem vſurarum alias ꝯ ſ. de ɔhen. emp. ad noſtram ad hoc. C. de pac. inter emptorē. ſi fundū. ¶ Decimo qñ pecunia commodaƚ ad pompā. ff. cõmo. l. iij. §. pe. ⁊ l. ſeq. ¶ Undecimo qñ nole pene ꝓmittitur: dūmodo nõ fiat in fraudem vſurarum. xij. qõ. ij. fraternitas. ⁊ c. in legib⁹. ⁊. ſ. de arbi. dilecti. in fi. ¶ Duodecimo qñ vēdo fructus ad tp̄s licet eñ plus ſatis percipiat emptoꝛ de fructibus nõ tñ tenetur mihi aliud ſarcire rõne icertitudinis. vt. C. e. ſi ea. ⁊. ff. de her. vƚ ac. ven. cū hereditatem. ⁊. l. ſeq. ¶ Tertiodecimo ſi is qui mutuauit occaſione mutui laborē ſubijt in cui⁹ cõpenſationē fruct⁹ perceptos ſuos facit. vt. ſ. de re. eccle. non alie. ad noſtram. vel illud fecit papa qui dñs eſt vt citius recuperari poſſet res eccleſiaſtica ar. ſ. de reb. eccle. non alie. c. ad audiētiam. hi vero caſus iſtis verſibus continētur.

¶ Feuda fideiuſſoꝛ pro dote ſtipendia clerici
¶ Uenditio fructus cui velles iure noceri.
¶ Uendens ſub dubio preciū poſt tempora ſoluens. ¶ Pena nec in fraudem lex cõmiſſa
ria gratis. ¶ Dās rē pompa: pl⁹ ſorte modis datur iſtis.

¶ Que tñ ola intelligas qñ nihil attentaƚ in fraudem vſurarū ⁊ ꝓbabiliter dubitaƚ de fructibus cõſiderata cõſuetudine regionis vtrū ſint plus vel min⁹ precio valituri. j. e. c. vl. ⁊ ſic ratione ꝓbabilis incertitudinis multa ſunt licita que alias non licerent vt. xiiij. q. ij non eſtimemus ⁊. ff. de vē. inſpi. l. j. §. j. ⁊ de iudi. ſi qs ex aliena. ⁊ in hoc cõmunē opinionē hominū dico cõſiderandā ſm dñm meum. argu. j. de ſpon. ex literis. ff. de flumi. l. j. ⁊ de fundo inſtru. lega. cū de laſnionis. §. aſinam. ⁊ not. ſ. eodem. ver. qd eſt ergo. ⁊ prece.

¶ In alijs aūt caſibus olb⁹ nõ lʒ regulariter vltra ſortē quicꝙ recipere. qꝛ qcqd ſorti accedit vſura ē ⁊ vſura illicita ē ⁊ vtriuſqꝫ teſta. ⁊ vtriuſqꝫ iuris pagina deteſta. vt no. ſ. eod. §. reſpon. j. ⁊ quodcunqꝫ nomē imponas vſura eſt vt. xiiij. q. iij. plerice. ols eñ vſura ⁊ ſuperabundantia prohibetur in lege. vt. j. e. cõſuluit. ⁊ ſic non eſt vis in mutatione nolſ. vt no. ſ. de ſimo. ea q. ⁊. c. in tm̄. ¶ Sʒ nunqd ꝓ

traiectitia pecunia debetur vſura. vř q̃ ſic qꝛ ibi nõ eſt periculũ debitoꝛis ⁊ ſic excedit naturã mutui ẜm ea q̃ no. ṡ. eo. §. ex quib⁹ cauſ. ver. eſt aũt traiectitia. rõ eñi naturalis q̃ pro mutuo nõ poſſit exigi vltra ſoꝛtẽ: hec vř eſſe: qꝛ res mutuata tranſit in dñium recipiẽtis put no. ṡ. §. j. verſ. rei mutuate. ⁊ ſeq. ⁊ ſuũ eſt piculuʒ vñ ꝯ naturã eſt q̃ rem pꝛopꝛiaʒ ſibi locẽ: ſi eñi petã a te. x. qꝛ cum pecunia tua lucraris: nunq̃d tibi apparebo furioſus ſic procuł dubio. ℭ Sed hec rõ vř deficere in traiectitia cum periculũ recipiat in ſe creditoꝛ. et al's video q̃ nec vſuraria perceptio ſ reputať periculi rõne: ſicut nec dñs vſuras ſue pecunie exigit q̃ꝫ procuratoꝛ ſub ſuo piculo mutuauit. ff. man. idemq̃ꝫ. §. ſi mandauero. nec ſocius a ſocio ſi cõem pecuniã ſuo pericł'o mutuauit. ff. pro ſocio. §. ſi vnus. Item ex q̃ creditoꝛ in ſe retinet periculuʒ locare põt vſum rei pꝛopꝛie. ꝯtus ãt locationis licitus eſt et cõceſſus: ſicut not. ṡ. de loca. ⁊ cõdu. quare. ꝗ ꝓhibentur in hoc caſu. vt. j. e. c. ſi. rñſ. j. Greg. rñdet aliud in creditoꝛe aliud in locatoꝛe: qꝛ creditoꝛ generaliter transfert dñium locatoꝛ retinet. Itẽ res locata vſu deterioꝛ efficiť qδ in mutuo non cõtingit qꝛ nõ eadem pecunia que mutuo accipitur ſed alia eiuſdem gñis redditur. ff. de re. cred. cũ quid. In traiectitia etiã pecunia ⁊ ſi creditoꝛ in ſe retineat piculum pecunia tñ ſalua remanente habiturus eſt dñs aliquid vltra ſoꝛtẽ quẽcunq̃ꝫ exitum cõmerciũ habeat ſiue creditoꝛ lucreť in mercibus ſiue perdat: ⁊ iõ cõtrahiť nauticũ fen⁹ vñ ⁊ ſic intitulatur. in. C. ⁊. ff. de nau. fe. ſcδʒ Hoſt. ideo vt oſtẽdat qδ vſura eſt dicit. j. e. nauigãti receptur⁹ aliquid vltra ſoꝛtẽ ergo vſura eſt ex quo vltra ſoꝛtẽ recipit. j. e. ꝯſuluit. ſʒ he rñſiones nõ ſoluunt oppoſita: ideo dic q̃ hec eſt ratio naturalis quare pecũia traiectitia non obſtãte q̃ creditoꝛ in ſe periculũ retinet vſuraria reputetur: qꝛ aut recipiẽs iuuat ſe de denarijs aut nõ: ſi nõ iuuat ſe iniquũ ẽ q̃ creditoꝛ ab eo lucrũ exigat q̃ non habuit ſi iuuat ergo nõ remanet dñium penes creditoꝛem: qꝛ cõſumptione amittiť ⁊ efficiť alterius. vt. ff. de ſolut. ſi alieni. ⁊. ff. ſi cer. pet. ſi a furioſo. §. vl. ⁊. l. ſe. nam ⁊ ſi fur. ⁊ ſi res empta efficitur debitoꝛis ẽt de aliena pecunia ẽpta ſit: qꝛ hec ẽ regl'a. vt no. ṡ. de ꝯhen. emp. §. vl. quare pʒ q̃ nõ dʒ ab eo lucrũ exigere ſi re ꝓpꝛia vtitur: ⁊ cũ ea lucretur. vt. ṡ. dixi piculũ igitur qδ in ſe retinet ipm in nihilo releuat: ſʒ potius oneratũ relinquit. imputet ergo ſibi qꝛ appoſuit periculũ eñi in ſe recipe voluit ⁊ potuit: ⁊ ideo valet pactũ vltra ſummã exigere voluit ſed nõ potuit ⁊ ideo non valet. vt ſupra de pac. c. ſi. partẽ lucri potuit ſtipulari vt. ṡ. de dona. inter vir. ⁊ vxoꝛ. per veſtras. ſed noluiſſet ideo nδ habebit quare ſibi dici poteſt quod voluiſti non potuiſti: qδ potuiſti noluiſti: vt. ṡ. de offi. dele. cũ ſuper. ⁊ C. ſi quis alteri vel ſibi. multuʒ intereſt. ℭ Uſura igitur repꝛobatur ſed ſocietas admittitur. et honeſtũ lucrũ eſt. pꝛout not. ṡ. de donat. inter vir. ⁊ vxo. ſub rubꝛ. de do. pꝛomiſ. §. ⁊ qñ competit. verſ. qδ autem dixi. tamẽ diebus conceſſis mercimoniũ exerceatur. al's illicitũ eſt: vt. ṡ. de fe. c. j. ℭ Quid ergo ſi cõtrahatur ſocietas q̃ vnus ponat pecuniã a ⁊ alius operam licitum eſt dũtamen lucrum ⁊ dãnum communiter ſentiant.

ℭ Quid ſi periculum pertinet ad recipientem inſolidum ⁊ lucrum inſolidũ ad tradentem illicita eſt talis ſocietas ⁊ etiaʒ leonina. ℭ Poꝛro fieri põt q̃ recipiens periculũ ſentiat inſolidum ⁊ lucruʒ partiatur. q̃ꝫuis quintus mutius cõtrariũ ſcripſerit in hoc per ſeruium repꝛehenſus: quod et ipſum tamen Seruius ſic intelligit q̃ ſi in q̃buſdam mercibus recipiẽs lucratus fuerit ⁊ i quibuſdã amiſerit lucro cũ damno cõpẽſato ſi quid lucri ſupereſt debeat diuidi inter eos: qꝛ nec lucruʒ intelligitur niſi dãno ex tota ſocietate deducto: ſi dictũ nõ fuerit in ſocietate quota pars dari debeat. vtrũ tertia media vel quarta de media parte lucri dictũ vř: vt hec oĩa ꝓbãtur. ff. ꝓ ſocio. ſi nõ fuerint. ⁊ inſti. ꝓ ſoci. §. de illa. ⁊ ſe. ℭ Hoſt. tñ ⁊ alij adherent quinto mutio ⁊ ſeruiũ repꝛehendunt. ſed ſi fraus nõ interueniat dixit Albꝛicus q̃ de rigoꝛe iuris ⁊ ex vi pacti et natura cõtractus appꝛobati ⁊ liciti talis ſocietas eſt licita nã pro maioꝛi parte mercatoꝛes lucrantur: ⁊ iura ad eaq̃ frequentius accidunt adaptãtur. ff. de legi. nã ad ea. nec moueat te q̃ periculũ pecunie ad recipientem inſolidũ pertinet ⁊ non totum lucrũ. nam ⁊ cõtractus ex conuentione legẽ accipiunt. ff. depoſiti. l. j. §. ſi ꝯuenit ff. de reg. iur. cõtract⁹ quidã. ff.

a ℭ Un⁹ ponat pecuniã. Adde ca. plerique. xiiij. q. iij. Car. zab. i c. nauigãti. in vlt. q. de vſur. ſa ly. in autẽ. ad hec. in xiiij. queſ. δ vſu. lau. de rodulphis i tracta. de vſu. q. xx.

de pac.in emptionibus.ꝛ.l.in traditionibus.
ff.ad.l.aquil.ſi ſeruus ſeruū.§.ſi calicez.ꝛ ad
hanc opinionē Albrici ꝯfirmandā pṅt mul=
ta induci:qꝛ ꝛ hoc in multis alijs caſib⁹ con
tingere pōt.¶ Quid em̄ ſi mercatoꝛ vēdat ti
bi equū ſuū ꝛ tradat precio.c.li.tali pacto in
terpoſito ꝙ quicq̄d tu q̄ miles es lucraberis
ſup equo cuz eo diuidas ꝛ quicq̄d ipē q̄ mer
catoꝛ eſt cuz.c.lib.lucrabitur in mercimonio
tibi cōicet.ꝛ certe hoc pactū tꝫ ſi dicas nō ē
mirum:qꝛ cum vterqꝫ pactū apponat vt po=
ſuiſti cōe eſt periculū ꝛ vtriqꝫ imminet huic:
et mihi:quare pōt tolerari.rñdeo certe ꝛ ſi ab
altera parte tm̄ fuerit in ipſo cōtractu vl' pau
lo añ vel poſt incōtinenti appoſitum valet:
vt probatur.C.de pac.in bone fidei.ꝛ.l.petēs.
et.ff.de pac.iuris gen.§.ſed cum illa.ꝛ.§.q̄ni=
mo.ꝛ tñ nemini dubium quin ad mercatorē
periculū.c.lib.ſibi tradita℞ inſolidū ptineat
et ad te militem periculū equi tui.¶ Itez in
cōmodato plurimūqꝫ ad cōmodantē piculū
rei cōmodate inſolidum ptinet:ꝛ vſus cōmo
di ad cōmodatarium inſolidum vt ptꝫ.ſ.de
cōmo.ca.vnico.¶ Idē in re locata ex certo ſa
lario:ꝛ in multis alijs ꝯtractibus idē poterꝭ
reperire in quib⁹ ad vnū pertinet lucrū inſo=
lidum ꝛ periculū inſolidū ad alterū nec tur=
beris inde multofortiꝰ poſſet cōcedi ꝙ ſic poſ
ſit ſocietas ꝯhi ꝙ ad vnū totū pertineat peri
culum ſociorū ꝛ lucrū debeat diuidi iter eos.
¶ Itē ad maritū periculū pecunie dotalis ſi
bi tradite ptinet inſolidum cum dñs ſit.C.de
rei ven.doce.ꝛ tñ de cōſuetudine vel ex vi pa
cti lucrū cōicabit nō ſolum ex dote ꝓueniēs
ſed aliter qualitercūqꝫ. ſic pōt intelligi.ſ. de
dona.inter vir.ꝛ vxo.c.ij.¶ Hanc ēt ſocietatē
vr̄ cōprobare ſatis aperte decre. ſ.de dona.
inter vir.ꝛ vxo.p veſtras.ad fi.nec em̄ intelli=
gendum eſt ꝙ dos cōmittatur mercatori pe
riclo viri ꝛ mulieris.ar.ff ſolu ma.l.j.ſꝫ hac
ſocietate habita vt dote ſemp ſalua remanē
te pars lucri reddatur.de qua vt ibi dicit one
ra mr̄imonij ſupportētur.¶ Sed q̄uis talis
ſocietas ſm Al.nō iure ſocietatis ſꝫ ex vi pa
cti licita poſſit dici tñ nō eſt oino equa.ideo l
iudicio aie conſulerem ꝙ ſi is qui pecuniam
recipit ipſū m fortuito caſu amitteret is qui
tradidit ei parceret ꝛ graue detrimentū eius
vitaret ſicut no.in ſili qō.vt.j.e.verſic.quid de
his ꝛ idem cōſulerē.¶ Eſt tñ veritas ſm iob
ꝛ Azo.ꝙ talis ſocietas nō tꝫ.nā quo ad ſocie
tatem pertinet niſi aliud dictuz ſit ꝙ partes
ſemp equales ſunt:pōt tñ agi in ꝯtrium.ſcꝫ ꝙ
ad vnū pertineant due partes lucri ad aliuz
tertia ſi vnus plus cōtulerit ſocietati vel pe
cunie vel opere/vel cuiuſlibet artis is q̄ pl⁹
recipit.ff.p ſocio.ſi fuerit.inſti.pro ſocio.§.j.
aliter non qꝫ ſocietas quoddam ius fraterni
tatis eſt.ff.pro ſocio.verū.rñ.j.ꝛ hec eſt rō ſpe
cialitatis quare ex vi pacti talis ſocietas nō
valebit q̄uis in alijs contractibus pactū ap
poſitum teneat:vt.ſ.no.nec ob.inſti.pſoci.§.
et adeo ꝯtra quinti mutij.qꝛ qȯ ibi dicit poſ
ſe cōueniri vt quis lucri partē ferat ꝛ de dā=
no nō teneatur intelligi opꝫ de dāno ꝛ lucro
mercimonij vel opere nō de capitali.ꝛ hoc ē
qȯ dicit ſeruius.neqꝫ em̄ lucrū intelligit̄ niſi
oi dāno deducto neqꝫ dānum niſi oi lucro de
ducto.ſed pōt coiri ſocietas ita vt eius lucri
qȯ reliquū in ſocietate ſit oi dāno deducto ps
altera feratur.ꝛ eius dāni qȯ ſil'r relinquat̄
pars alia capiatur.ff.pro ſocio.quintus mu=
tius.Ideoqꝫ ſi in vna cauſa ps fuerit expſſa:
veluti in ſolo lucro vel in ſolo dāno.in altera
vero omiſſa in eo quoqꝫ qȯ pretermiſſum eſt
eandē partē ſeruari opꝫ.inſti.ꝓ ſocio.§.illud
expeditum eſt.Ideoqꝫ ſic ſcripſit Hoſt. in ſū=
ma ſua.vis dare pecuniā tuā nauiganti:vel
ad nundinas eunti ſeu alij mercatori ſine pa
cto pone tu pecuniam ꝛ alius operā perſona
lem ꝛ pecuniaz tantā vel minorem plerunqꝫ
em̄ qȯ pecunie deeſt opera ſuppletur: ſed et
cōmunicetis pericula lucra ꝛ dāna.ff.ꝓ ſo=
cio.l.v.§.j.ꝛ ſi nō fuerit.ꝛ ſeq.¶ Quid de his
qui oues vendunt vel donant ꝛ tradunt mo=
naſterijs ſub hoc pacto ꝙ pro qualibet oue
recipiant in anno duos ſol.cum fruct⁹ cuiuſ
libet ouis valeat.v. ſolidos vel quatuor: ſed
q̄uis oēs oues tradite moriāt̄ nihilomin⁹ re
manet ex pacto monaſterium obligatū ac ſi
viuerent.ſed poſt mortē tradētis ptinēt oēs
ad monaſteriū etiā ſi numerus centuplicat⁹
foret ex vi pacti.dico hoc licitū ar.ſ.ver. goſ.
tñ.ꝛ ſeq.ver.xij.nec pōt eccleſia reſtitutionē
petere ex quo in traditione leſa nō fuit et q̄=
uis euētus mortalitatis ſequatur nec em̄ vr̄
circunſcriptus minoꝛ qui vſus eſt iure cōi vt
C.de in inte.reſt.mino.l.vl.ff.de neg.geſt.ſꝫ an
vltro ꝙ veruz intelligas niſi oues infecte eſ=
ſent ꝛ ad mortem parate.ꝛ ꝓſpexit monaſte
rium mortalitatē euenire poſſe vt.ff.de mino.
verum.§.ſi locupletiori.
¶ Conſulo tamen tradenti / quod ſi talis ca=
ſus euenerit inſpecto lucro quod fecit mo=
naſteriū in omnibus quas forte longo tēpo
re habuerat inſolidū exigat vel remittat et
partiatur ꝛ ſentiat partē damni:nec vnq̄ cū
iactura monaſterij velit locupletari.vt.ff.de
cōdi.inde.nā hec natura.Itē caueat ſibi tra
dens.nā niſi totus conuentus cōſentiat non
tenetur monaſterium de ouib⁹ vel abbati cā
cellatio ſub pacto precedenti vel cōſimili vel
donantis.vt ſupra depoſi.capi.j.ꝛ not.ſupra
de his que fi. a prelat.§.in quibus requiri=
tur conſenſus, verſiculo, item quo ad obli=
gationem.

¶ Quid de his qui emunt ab eccleſijs vel mo
a naſterijs certas poſſeſſiones tenēdas toto
tpe vite ſue: ita vt poſt mortē eorum ad eccle
ſiam redeant Ray. et Hoſt. iudicauerūt talem
ↄtractum vſurarium eo quod hoīes ſperant viuere
et ſic hoīes ſperant ſe amplius percepturos
de prouentibus poſſeſſionum quam ſit pecunia quam
dederunt: et ſola ſpe ↄtrahitur vſura: vt no. s. eo. §.
j. ver. pactione. ſi tamen dat quis vnā poſſeſſionē:
vt et recipiat aliā equalētem licitus eſt ↄtractus
ſm ea que not. s. de pcā. §. j. et. ij. ¶ Certe ſal=
na pace ipſorū minus bene videntur ſenſiſſe. nam
ita hoīes pñt ſperare lucrū in hoc vltio ↄtra
ctu ſicut in primo. et adeo licitus eſt contractus
primus. s. emptio. et vend. ſicut et vltimus. s. pca=
rium niſi in fraudē fiat. nam vtrumque approbatur
a iure. vt et de ↄtrahen. empt. et de pca. per totū. ipſi
met etiam ſcripſerunt quod nō hz locū ↄtractus vſura
rius niſi in mutuo et ego iunxi regulam vt oppoſi
tionem multorū caſuū euitarē ſicut no. s. eo.
§. j. ver. rei mutuate, ideo dic quod ↄtractus iſte ſi=
cut et ille de quo not. s. eo. verſ. quid de his qui
oues rōne incertitudinis excuſantur. C. eo. l. ij.
et de pac. l. j. et. ff. de condi. et demō. l. j. ¶ Si tamen
ponas pro ↄſtanti qđ prauā intentionem ha=
beant et quod eos remordeat cōſcia non excuſo:
purgent ergo conſciam. s. de pſcri. c. fi. et. j. e. in ci
uitate. Sed ego de illis non ſum ſicut no. ſi vere
s. de preſcri. ſub rub. de preſcrip. re. imob. §. q
exigūtur ſub. §. ver. quicqđ. Quid ſi quis mu
tuat veterē annonā vt recipiat nouā: ſi ideo
hoc facit vt meliorē recipiat vſura nō caret.
j. eo. ↄſuluit. et. c. in ciuitate. Si autem ideo ne
ſua ſibi parcat vel forte vt accipienti gratiam
faciat nō cōmittit vſurā ſm Hoſt. ¶ Quid ſi
quis pecuniā mutuet recepturus ad certū ter
minum alterius gñis monetā vel aurū vel ar=
gentū/vel aliā ſpeciem. rñdeo ſi ideo hoc fa=
cit vt in eſtimatione lucretur vſurarius eſt ſm
Hoſt. ſicut hi qui de nūdinis in nūdinas mu
tuant quā vſurā execrabiliorē oībus iudico
ↄtumcūque ſub ſpecie venditionis vel pmuta
tionis vel alterius cōtractus velentur cum exce
dat centeſimā de quo no. s. e. § qualiter petantur
ver. petūtur autē. et ſeq. et qđcūque nomē impo=
natur ex quo fraudulenter vel mala intētiōe
fit et aliquid ſorti accedit vſura eſt. j. e. ↄſuluit
xiiij. q. iij. plerique. ¶ Quid de notarijs qui ſup
vſuris ſcienter cōficiunt inſtrumenta periuri ſunt:
quia quando creantur iurant quod hoc non faciēt ergo
decetero nec teſtificari poterunt: nec publica
conficere inſtrumenta. periurus enim teſtificari non
pōt ↄtumcūque pñiam egerit. s. de teſti. ex pte
ade. et. c. fi. ex hoc etiam ſunt infames quibus ſūt
actus legitimi interdicti. s. de teſti. licet ex quadam
rñ. j. ad finē. ¶ Quid de prelatis ſubſcribenti
bus et ſigillantibus etiam ſi prelatus non le
git tenorē vel legit ſed vſura velata eſt: quia
forte apponitur maior quan=
titas / quam in veritate mu=
tuata ſit nec diligenter ſcru= a
tatur et inquirit: et ideo non in=
telligit fatue agit: ſed in verita
te non conſentit. C. plus valere
quod agitur. l. fi. ff. de pig. act.
gaius. ſi vero legit et veritatem
inuenit particeps eſt vſurarū:
et ſi non commodi. nā ſubſcri=
ptio in multis iuris articulis
conſenſum et approbationē in
ducit ſupra de re iudi. cū inter
nos. C. ſi cer. pe. mutuo. C. de ad
mi. tuto. ſi non ſubſcripſiſti. C.
de dona. nec ignorans. C. de fi=
deiuſſo. ſi pater. C. de re eccleſi.
non alie. l. ij. et cum ſigilla pre=
latorum reddant inſtrumenta auten
tica. s. de fi. inſtru. ſcripta laici
per hoc credentes ↄtractus huius.
per eccleſiam approbari ſecu=
rius peccant. et ideo de prela=
tis talibus dici poteſt laqueus
iuuenum omnes vos. ij. qō. vij.
paulus. quamuis etiā quo ad lai=
cos vſuras recipere diuini iudi=
gnum animaduerſione iudi=
cij habeatur maiorem tamē in
currunt formidinem quod fomitē
ſui erroris in prelatis inueni=
unt dum eos in deuia mortis
impellunt qui predicatione eo
rum ad viam vite fuerant re=
uocādi ſicut alias dixi i caſu ↄſili
s. de deci. quamuis.

9 Qualiter† contra=
ctus vſurarius detegatur. Hoc
dixi ſupra de pigno. § quibus
pactis. et de contrahen. empti.
§. fina. ſub. § illud autem. ver.
de contractu ad contractum.
¶ Et breuiter dico ipſum dete
gi per teſtes et indicia: vt ſi ve=
niam ad creditorem petēs mu
tuum et ipſe dicit qđ non mu=
tuabit quia bene ſcit quod nō poſ
ſet ibi facere vtilitatem ſuam:
ſed ipſe emet a me aliquam poſ
ſeſſionem meam vel aliam rem
et faciet mihi hunc amorem:
quod reſtituet mihi rem eodem
precio vſque ad certum tempus
Ego dico ex quo aliud non poſ
ſum. et ego faciam ſi de hoc cō
ſtet iudici per teſtes preſumet
Sum. Hoſt. DD iiij

a ¶ Qui e=
mūt ab ec.
monaſter.
adde Arch.
in. c. qcūque.
xiiij. q. iij.
Joā. an. in
rub. de vſu.
Cy. et bal. i
l. pr puelle
C. de inoff.
teſta. Cy. et
et bal. in. l.
ea pactiōe
et ibi Ang.
et ſaly. C. de
vſu. Pau.
de caſtr. et
Alexā. de
imo. l. l. de
fideicō. C.
de trāſact.
Lau. de ro
dul. in re=
peti. c. ↄſu=
luit de vſur
in. ij. pte. in
xv. q. idē in
trac. vſura
rū. q. xj. et per
Lo. re. ↄſi.
cccccxxij.
inci. per ple
niori diſcuſ
ſione. in. iij
dubio.

hoc factũ in fraudẽ vſurarum maxime ſi lõge citra iuſtũ preciũ emat. vt. s. de ꝯhẽ. emp. ad noſtrã. ¶ Itẽ ſi pacta claudicant qꝛ oĩa poſita ſunt in fauorem debitoris vt pone i ptã te creditoris eſt an velit ꝯctuꝫ reſcindi qꝛ cõputat fructus in ſortem quos nõ pſumit iacta re velle: ſi verus fuiſſet ꝯctus ⁊ ſui eſſent. ar. ff. de pba. cũ de idebito. qꝛ recepit aliud vltra ſortem qꝛ ꝯſueuit exercere vſuras. s. de pig. illo. ¶ Quid de baratis ⁊ penis appoſitis. dic vt. s. de ꝯhen. emp. §. fi. ſub. §. illud. ver. de re. ⁊. s. de pig. §. qbus. ver. quid ſi debitor. ⁊. j. e. §. ſeq. ſub. §. eſt autem vſura. ver. qd ſit pena. vt tñ ſcias penam i q̃titate appoſitã pſumptionem vſure inducere ſicut ibi dixi ſecꝰ ſi ſpei vel facto apponatur: ſubaudi ab illo q nõ eſt vſurarius: vt. ff. de ac. emp. lucius. ⁊. s. de reli. do. ꝯſtitutꝰ. de quo dixi. s. §. pxi. ẜ. xj. Sed tunc ſi exigat pena non vr agi poſſe ex ꝯctu niſi in eo in quo excedit. vt. ff. p ſocio. ſi quis a ſocio. niſi eẽt appoſitum rato manẽte ꝯctu. vt. ff. de trãſac. q fidẽ ſm. B. ſup quo vide q no. s. de arg. §. qualr ꝯſtituat. ſub §. ſꝫ mens. ẜ. ⁊ nũqd pena recepta. ⁊ ſic ſemp pſumendũ eſt ꝯ vſurarios. vt no. s. q me. cã. §. qualiter diſtinguat. ⁊ ſufficit fama cũ certis indicijs. vt not. j. e. §. que pena ſufficit autem.

10 Que[†] pena uſurariorum[a] Multiplex ⁊ diuerſa. Unde notãdum. ¶ Quod alia pena iponit a canone. ¶ Alia a iudice. ¶ Alia ab aduerſario ope exceptiõis. De ſingulis igitur videamus.

¶ Alia pena imponit a canone que triplex eſt: nã vſurarij manifeſti nec ad cõionẽ altaris admittunt nec xpianã ſi i hoc pctõ deceſſerint accipiunt ſepulturã: ſꝫ nec viuoꝝ oblationes recipi debẽt. q ſi qs clericus ꝯuenerit qđ accepit reddere cogit ⁊ donec ad arbitriũ epĩ ſui ſatiſfecerit ab officio ſuo manet executiõe ſuſpẽſus. vt. j. e. qm̃. de quo conſilio ſemper cõſueuit fieri mẽtio in lrĩs ꝯ vſurarios impetratis. cũ dr eos ad reſtituendum quicqđ vltra ſortẽ pceperint p penã in lateran. cõcilio ꝯ vſurarios editã cõpellatis. vt de ꝯtrahẽ emp. ad nr̃am. de iureiur. ad noſtram. Unde ab hac pena ſemp incipiendũ eſt: ⁊ pena eſt p̃mitꝰ imponẽda. ¶ Sed cui reſtituet clericus oblationẽ quã a tali accepit. dãti non ar. xvij. q. iiij. ſunt q opes. xij. q. ij. nulli liceat. dicũt quidã vt. alanꝰ q epõ loci vt aufert eccleſie in penã accipiẽtis ſic. xx. q. iij. conſtituit. al's regulariter obtinet q delictum pſone ⁊c. vt. xvj qõ. v. ſi epm Fulr. na. dicit q reſtituitur illi q obtulit in opprobriũ ſui. ar. s. de homi. ſicut dignũ. §. eos ⁊. j. eo. cũ tu. §. ſup his. ¶ Sꝫ quõ intelligeo vſurarios manifeſtos[b] fore. rñdeo manifeſtos voco notorios vel euidẽtia facti. ſ. qꝛ vſurarius menſam tꝫ paratã ad pecuniã mutuãdã cuilibꝫ ſub vſuris. ſicut meretrix in pſtibulo cuilibꝫ pꝫ. ar. s. de coha. cle. ⁊ mul. tua. ⁊. c. fi. ⁊ i hoc caſu ipo iure penam patit canonis ptaxatã: vel manifeſtos intelligã notorios iuris: puta qꝛ per epm ſunt in ecclĩa publicati. Secꝰ ſi adhuc ab ecclĩa tolerent vt arg. s. de coha. cle. ⁊ mulie. nr̃a. nã ſi manifeſti ſunt p famã tñ: nõ tñ notorij ideo patiunt hãc penã ipo iure ſꝫ per publicationẽ. ſic itellige. j. e. cũ tu. rñ. j. ¶ Sufficit aũt ad publicationẽ faciẽdã q vocati ꝯfiteãt vl' negãtes p teſtes ꝯuicant s. de coha. cle. tua. ¶ Sufficiũt et ⁊ certa argumẽta cũ fama. j. e. cũ tu. q̃uis aũt nullꝰ appareat accuſator ſup hoc pcedet nihilominus eps ex offõ vt ibi. ſup hoc vide. s. de proba. §. ⁊ quot ſũt ſpẽs. ⁊ ẜ. ij. ⁊. ẜ. iij. q̃cito aũt ſatiſfaciunt: hec pena ceſſat. vt. j. e. cũ tu. rñ. j. ſic. lxxxj. diſt. ſi qui ſunt. ¶ Quid ſi notorium ſit aliquem vſuras recepiſſe: hi tñ qui ſoluerunt nõ repetũt vel qꝛ nõ audent vel qꝛ iurauerũt nõ repetere. rñ. ecclĩa vel ex denũciatione alicuiꝰ vel ex puro offõ ſuo pcedet in hoc ⁊ vſurariũ ad reſtitutionẽ faciendã cõpellet. j. eo. cũ in dio. ⁊. s. de iureiur. ad nr̃am. ij. s. de inſti. ⁊ cum veniſſent. ante fi. ⁊ iũge q no. j. e. ſub. §. alia ab aduerſario ver. quid ſi nullus apparet. ¶ Quid ſi eps in vita vſurarij recepit oblationem: ſꝫ in morte nõ admittit ipm ad ſepulturam. ſed ipm aſſerit puniendũ. vt j. eo. qꝛ in oĩbus in fine. nam cui cõicamus viuo ⁊c. vt no. s. de ſepul. §. quibus interdicat. ¶ Quid ſi publicatꝰ decedat ſed heres ſatiſfacit de vſuris dico non eſſe ſepeliendũ: niſi certis indicijs appareat de contritione. arg. xxiij. qõ ij. nec quicq̃. ⁊. xxv. qõ. vj. qui recedunt. ⁊. j. de ſen. excõi. a nobis. ij.

¶ Alia a iudice que aliqñ ſequit ex ſuperiori inflicta cũ pena canonis ſi cõtumacia ep̃i

a ¶ Que pena vſurariorũ. Adde doct. in c. q̃p̃. de vſur. li. vj. ⁊ per doc. in cle. j. eodem. titu.

b ¶ Uſurarios manifeſtos. adde gl. in c. j. de vſu. li. vj. gl. in c. q̃p̃. eo. ti. glo. in cle. eos de ſepult. ⁊ ibi car. in. xix. q abb. i. c. cũ i dio. d vſu. Lau. de rodul. i tractatu vſurarũ. q. lxxxvij.

gat ⁊ vſurarius clericus ſit:ab officio benefi cioq̃ ſuſpendit. ¶ Si laic⁹ excōicatur. vt.j. e.pterea.in pn. ⁊ ſi nec adhuc cleric⁹ deſiſtat degradand⁹ eſt.vt.j.e.c.j.xiiij.q.iiij. canonū. ⁊.c.qm̄.⁊.c.ſi qs oblit⁹.quā tn̄ penam euadit ſi deſiſtat.nā de iure cōi niſi parcat degradā dus eſt.ſic itellige pmiſſa iura.⁊.xlvij.di.c.j. ⁊.ij.ſm Hoſ. ¶ Sȝ ⁊ ſi laic⁹ ſit ⁊ pria pena in flicta ſe nō emēdauerit maiori excōicatione percutiet.j.e.qm̄.⁊.c.pterea.i fi.⁊ ſic creſcēte ꝯtumacia ⁊c.vt.ſ.vt lit.nō ꝯte.qm̄.§.vl. ¶ Et hoc intelligas:q̄n delegat⁹ eſt cui mādat ꝙ incipiat a pena cōſilij:ſecus ſi mādet qđ per cenſurā eccleſiaſticā eū cogat. ¶ Itē ſec⁹ ſi ordinari⁹ ſit.talis.n.ab initio pōt excōicare. ſic itellige.ſ.de pig.ſignificāte.ſ.de iureiur. debitores.⁊.c.ad nr̄am.⁊.j.eo.tuas. ¶ Quid ſi iuraui vſuras reddere dic vt no.ſ.de iure= iur.§.q̄ño cenſet.ver.ſi igit. et ver.⁊ hoc not. ¶ Hac pena cogit vſuras reddere:nedū vſu rarius quimo ⁊ heres ſuus ſiue ſit fili⁹ ſiue extraneus.vt.j.e.tua nos.⁊.c.michael. ff. de reg iur: ex qua pſona. ⁊ tenet hrs q̄uis ad eum nihil pueñit ar.xlj.qō.ij.eps qui filios. xcvj.di.bn̄ quidē.ff.de cuic.ſi parētes.j.q.iiij. eccleſia.§.itē peccato.⁊.itē pctō Iſraelitarū ibi maxīe ⁊c.xvj.q.vj ſi eps.ſicut heres tenet condictione furtiua.ff.de cōdi.fur.ſi p fure. §.cōditio.ff.vi bo.rap.l.ij.§.vlt. ex quo em̄ in vniuerſum ſuccedit preſumit res pueniſſe ad eum:vt.j.e.tua.ſm Io.lȝ Lau.⁊ ala.dicāt qđ nō teneat heres niſi quaten⁹ vires here= ditatis patiunt.vt.ſ.de ap.q̄ fronte.⁊ de ra= pto.in lr̄is.tu dic vt no.ſ.de ſepul.§.vlt.⁊ de rapto.ſub.§.i ſumma notādū.⁊.⁊.ſe. ¶ Quid ſi alter heredū factus ſit nō ſoluēdo.nūquid alius tenet inſolidū.nō vr̄.ar.ff.de fideiuſ in ter eos.§.cū inter.ſed ꝯ.ff.ꝯmoda.l.iij.§.hr̄s. ⁊ de fideiuſ.tut.ſi fideiuſſores.dic ꝙ inſolidū tenetur inq̄tū ad ipm ſaltē de hereditate p= uenit.nam ⁊ res hereditaria obligata vr̄.j.e. cum tu.§.fi. ¶ Quid ſi lr̄e impetrentur cōtra vſurariū:⁊ morit ante citationē nūqd p hui⁹ lr̄as heres ſuus poterit ꝯueniri.ar.ꝙ ſic.j.e. tua., q2 turpia lucra ſunt ab heredib⁹ extor= quenda.vt.ff.de calū.in heredē.C.ꝯ.arg ff.q̄ ſatiſd.cog.ſi deceſſerit.⁊ q̄ ſen.ſine ap.reſcī.l. pe.niſi de herede fiat mentio in reſcripto: ſi= cut.ſ.de ꝯtrahē.emp.ad nr̄am.⁊ de offi.del. cū olim.⁊.c.p.⁊.g.nō ob. alia iura q2 loquun turin ordinario q̄.heredē iudicare poterit vt defunctū:vt probat hec ſolutio.ſ.de reſcrip. ſignificauit. ¶ Itē q̄uis pignus pignori da= ri poſſit fruct⁹ tn̄ pceptī ſortem extenuant. ⁊ ideo quicūq; ſit poſſeſſor tenet mihi rē reſti= tuere lȝ ipſam alij obligauerim dūmō credi tori prio fuerit ſatiſfactū.⁊ p quotcūq; man⁹ ambulauerit poſſeſſio idē iuris erit.vt.ſ.de

pig.illo.⁊.c.cum ꝯ.ſup quo vide qđ not.ſ.de pig.§.q̄n efficaciter intentet. ¶ Quilibet aūt cogitur ad vſuras reſtituendas chriſtianus ſiue iudeus clericus ſiue laic⁹:vt.j.e.c.j.⁊.ij. ⁊.c.poſt miſerabilem.⁊.c.q̄to. ¶ Qualr aūt cogatur iudeus dic vt no.ſ.de iude.§.⁊ in q̄= bus grauent.⁊ ver.ſe.⁊ ſpāliter in vlti.ver. ⁊ ver.ij. ¶ Videt tn̄ qđ iudeus poſſit moderā= tas vſuras recipere vt a ꝯrio ſenſu innuitur. j.eo.q̄to.⁊ q̄ dicant moderate not.ſ.§.qualr petantur.ver.petuntur.⁊ ſeq. Sed dic qđ ibi vacat ar.a ꝯtrario ſenſu.ſicut.C.de epi.⁊ cle. conuenticulā. vl ideo dicit immoderatas q2 omnis vſura immoderata eſt. ⁊ iō hodie oīs vſurarius infamis eſt:q2 oīs vſura reprobata.ad hoc pertinet qđ no.ſ.eo.§.quot ſint ei⁹ ſpecies.ver.ſm.⁊.§.an aliquo caſu.rn̄.j.§.in alijs.§.qualiter petātur.ver. ⁊ hoc notandū. ⁊ ſic iudei ab oī vſura recipienda ſe debent abſtinere.vt.j.eo.poſt miſerabileȝ.⁊ patet.ſ. §.an aliquo.ver.viij.

11 ¶ Eſt † aūt vſura reddenda ei a quo extorta eſt vel heredi ſuo. ⁊ ſi talis non inueniat eſt pauperibus erogāda.vt.j.e.cum tu.§ ſuper his.⁊ ar.ſ.de homi.ſicut.§.eos.q2 nō dimitti tur pctm̄ ⁊c.vt in dicta decre.cuȝ tu.⁊.c.xiiij. qō.vj.c.j. ¶ Quid ſi debitor vel heres ei⁹ ab= ſens eſt dicunt quidā ꝙ vſurari⁹ adhuc dȝ mittere vſuras: ſed ſumptib⁹ debitoris ab= ſentis.argu.ff.de ope.liber.opere. Si autem ſumma expenſarū itineris excedit ſummam vſure pauperibus eroget:vt.j.q.vj.anterior. ſ.de iudi.cū ſit. Sed ſi de eius pximo aduen tu ſperetur:tūc pecunia deponet ⁊ ꝯſignabi tur de vſur.acceptā. ſm Goff. ⁊ hec que dixi ſ.qđ vſurarius vſuras tenetur mittere illi a quo extorſit vera ſunt ſi vſurarius nouit vbi debitor habitat alias nō tenetur vagari. ar. ff.de ope.liber.qđ niſi fiat.§.j. ¶ Ego di.vtrū vſurarius qui tūc malefidei eſt vt pt3: trāſfe rat ſe alibi q̄ vbi exercuit vſuras et tūc pro= prijs ſumptib⁹ tenet mittere vel an is a quo extorte ſunt ſeu heres eius alibi ſe tranſtule rit ⁊ tunc hȝ locum ꝙ dicunt ſicut aperte p= batur hec diſt ff.de rei ven.ſi res; ⁊.l.ſi vero. ⁊.l.ſeq.⁊ de leg.j.cum res.§.j.⁊ de eden. ptor

12 ait.§.vlt.⁊ ſeq. ¶ † Sed q̄ño pōt vſura repeti cum indebita ſit vtroq; iure.vt no.ſ.§ an ali quo caſu ꝯtra.l.ff.de cōdi.ide.l.j.⁊ de reg.iur. cuius per errorem.⁊ not.ſ.de ſol.§ qs ſit ei⁹ effectus.verſic.pater autem familias.et ſeq. quare nec ſoluere cogor.vt.ſ.de iureiur.de= bitores.in prin.ideo poſſet dici qđ ſi ſoluo cū non iurauerim repetere nō potero.argu.ibi. Sed nō credo hoc verū ⁊ dic ꝙ repetere poſ ſum propter prauam pactionem preceden= tem.ppter quam adeo eſt pecunia indebita ꝙ nō pōt retinere ſine peccato.obiectio ergo

locum hꝫ in indebitis: quorũ ſolutio ꝑ legẽ
non reprobať. ⁊ hoc ptꝫ ex eo: qꝛ ſi ſoluo vſu
ras vſurario etiã nulla pactiõe ꝓmiſſa ipas
mihi nihilominꝰ reſtituere dꝫ vt. ſ. e. ꝯſuluit.
⁊ no. ṡ. eo. § an aliquo caſu. v. iiij. hoc etiã pro
batur. ṡ. de iureiu. ad nr̃am. ij. ſed ⁊ cum oĩs
vſura dãnata ſit non vr̃ qꝺ ex tali ꝓmiſſione
etiam naturalis obligatio oriať ar. C. e. eos.
§ ſi quis aũt. ⁊ l. fi. ſic ergo põt repeti cũ vtro
qꝫ iure indebita cẽſeať: vt ptꝫ in his que no.
ṡ. eo. § an aliquo caſu. rñ. j. ⁊ § prece. ver. fi. ⁊
ṡ. de ſolu. § fi. ſub § ſi quis antẽ. ¶ Licet etiã
vſurarius ſemꝑ intelligať eſſe in mora. vt. ff.
de fur. ſubtracto. ⁊ ff. de vi ⁊ vi arma. l. j. § re
ctiſſime. ⁊ de le. j. cũ res legata tñ ſi nota pau
pertas eũ excuſat vel cedat bonis excuſatus
eſt ⁊ abſoluẽdus eſt teneť tñ ſatiſfacere ſi ad
pinguiorẽ fortunã ꝑuenit. i. habita rõne ne
egeat. ff. de re. iu. in cõdẽnatione ſuꝑ quo ex-
ponet idoneam cautionẽ: vt. ſ. e. cũ tu. § pe. et
ṡ de ſolu. odoardus. ⁊ ff. qui bo. ce. poſſ. is q̃.
et poteſt quilibet cedere ante lit. ꝯte. ⁊ pñtia
liter vel in abſentia ꝑ nunciũ vel ꝑ epiſtolã.
vt. ff. de ceſ. bo. l. pe. ⁊ vl. qꝺ dic vt not. ṡ. de ſo-
lu. § quid ſit eius effectꝰ ſub § hoc autẽ no-
tandum. ¶ Hoc in iudicio ꝯtentioſo. nam in
penitentiali diceť ei qꝺ totũ reſtituat: ita qꝺ
nec retineat obolũ: qꝛ nõ dimittitur peccatũ
niſi reſtituatur ablatum. ſ. eoꝺ. cũ tu. § ſuper
his. xiiij. q. vj. ſi res ablatum dico ſiue per ra
pinam ſiue ꝑ furtũ ſiue ꝑ vſurã. vt. ṡ. e. in pñ.
ad idẽ. xiiij. q. v. ſi q̃d inueniſti. ꝭm Hoſ. ¶ Sꝫ
q̃ñ amittet priuilegium rationabile ſibi ex
iuſta cauſa datuꝫ. vide qꝺ no. ṡ. de preſcrip.
ſub rubrica de preſcri. rerum immobi. § que
exigantur. ſub § verũ quicquid nã ⁊ ſi tpe fa
mis licet ſine peccato accipere alienũ. vt no.
ṡ. de fur. § quid ſit furtum. ver. que fit inuito
dño. ⁊ ſeq. multofortiꝰ ⁊ retinere. ⁊ iunge qꝺ
not. ſ. de pe. § quibꝰ ⁊ qualiter. ſub § ſed que
forma. verſic. qꝺ ſi nulla ⁊ prece. ¶ Nedum
aũt vſurarius obligatꝰ eſt imo ⁊ de poſſeſ-
ſione ex pecunia vſuraria empta eſt debitori
ſatiſfaciendum. vt. ſ. eo. cũ tu. § vl. ar. ff. de le-
ga. ij imperator. § vlti. ⁊ l. ſeq. ⁊. ṡ vt lit. pen.
eccleſia. qꝺ intelligunt quidam q̃ñ ex lucra-
tiua cauſa ad alium peruenit ſecus ſi ex one
roſa. argu. ad hoc inſtit. de le. § ſi res aliena.
¶ Aliĩ intelligunt hoc indiſt. in odium vſu-
rarioꝝ ⁊ vſuraꝝ ar. ff. de do. inter vi. ⁊ vxo. l.
vxor marito. curet ergo emẽs cautius nego-
tiari: vt. C. de fur. l. ciuile. ⁊ ſic ꝭm iſtos eſt hoc
ſpeciale vt detur actio in rem ad vendicãdas
poſſeſſiões de pecunia actoris emptas: ſicut
⁊ alibi. C. de rei ven. ſi de pecunia. ⁊ l. ſi vt pro
ponis. ⁊ in quibuſdã aliis caſibus quos not.
ṡ. de contrahen. emp. § fi. ¶ Hoſt. tñ hoc non
admittit imo dicit indiſtincte agendum eſſe
in perſonali actione contra vſurariũ vel here
dem eiꝰ. et iudex ex officio cõpellet vſurariũ
reddere vſuras ſi hꝫ vñ ſoluat ſine poſſeſſio-
num diſtractiõe alias ꝯpellet eũ ad vẽdẽdas
poſſeſſiones ⁊ ſic faciet ſatiſfieri de vſuris ſic
intellige. ſ. eoꝺ. cũ tu. § poſſeſſiones. ¶ Quid
ſi vſurarius de pecunia fenebri emat prediũ:
demum diſtrahit. ⁊ ex illa pecunia aliud pre
dium emit: nunq̃d idem iuris eſt qꝺ in prio.
dicas qꝺ ſic. ar. ṡ. vt lit. pẽ. eccl'ia. j. ff. de leg.
ij. imperator. § fi. ⁊. l. ſeq. ¶ Quid ſi poſſeſſio
empta ex pecunia vſuraria perueniat ad ex-
traneum tertiũ poſſeſſorẽ: nũq̃d cogeť ipam
vendere ⁊ ſatiſfacere de vſura. nõ ꝭm Hoſ. ni
ſi poſſeſſor ex cã lucratiua poſſideat. ⁊ vſura
rius ac heres eius excluſus ſit ⁊ inuentꝰ non
ſoluendo. ad hoc inſti. de le. § ſi res aliena. ff.
de eo per quem fa. eſt ex hoc edi. rñ. j. ¶ Sed
quid ſi talis poſſeſſio ꝑuenerit ad illum qui
vſuram ſoluerat ⁊ ex cã lucratiua: nunquid
extinguitur eius actio quam prius habebat
contra illũ de quo. ṡ. pri. premiſi ex cã lucra
tiua tertium poſſidentẽ. ſic. ff. de act. ⁊ oblig.
oẽs debitores. ꝭm Hoſ. vſurariꝰ tñ vel heres
eius minime liberatur. vt. ff. de ver. ob. inter
ſtipu. § ſi rem quam ex cã lucratiua. ⁊ ſeq. ff.
de ſolu. quot. id qꝫ. ff. de le. ij. l. ante pe. § impu
berẽ. ff. de leg. iij. nutu. § j. ¶ Quid ſi tibi mu-
tuo pecuniã vt tu mihi alia vice remutues.
nunquid vſurarium eſt ſic. q̃uis eñ mihi ob
ligareris ad antidora. ff. de peti. here. ſed ⁊ ſi
lege. § cõſuluit. tñ illã naturalẽ obligationẽ
in ciuilem deducere ſpẽs lucri eſt ⁊ ideo vſu
ra eſt ꝭm Hoſ. ⁊ Ray. moueor in ꝯtrium. qꝛ ex
hoc nihil accedit ſorti. nec aliquã ſuperabũ
dantiam video ⁊ al's inuenio qꝺ id qꝺ debeť
in pactum deducere poſſum. ṡ. de ꝓben. ſigni
ficatum. ṡ. de cle. ſignificaſti. qꝺ tñ alias non
liceret imo ſimoniacum eẽt. quid eñ ſi mihi
debes. x. que nõ poſſum recuperare: ⁊ mutuo
tibi alia. x. tali pacto vt optime ſatiſdes qꝫ in
fra certũ tpſ. xx. ſoluas. ¶ Itẽ nũq̃d mutua-
re q̃ſi q̃dã ſpũalitas eſt ꝙ de ſpũali ad ſpũale
põt fieri cõpẽſatio: ſicut ⁊ ꝑmutatio. ṡ. de re.
ꝑmu. ad q̃ões. nec ob. illꝺ verbũ dñi mutuũ
dantes nihil inde ſperantes: qꝛ intelligendũ
eſt nihil qꝺ ad lucrum vel ſuperabundantiã
pertineat vel qꝺ ſit plus re. vt ptꝫ. ſ. e. conſu-
luit. ⁊ xiiij. q. iij. per totũ. Porro ſperare poſ-
ſum qꝺ in eodem gñe ſine damno mihi ſub-
uenias: ⁊ in pactum deducere. nam ⁊ hoĩem
beneficio hominis affici intereſt. ff. de ſer. ex-
por. ſeruus. ea. l. ſꝫ qꝛ multi caſus poſſent ac-
cidere quibus interueniẽtibus tu amitteres
rem mutuatam vel pecuniam ⁊ ego lucrarer
prime opinioni debes adherere quia in tali-
bus qꝺ tutius eſt tenendum eſt. ṡ. de ſpõ. iu-
uenis. ¶ Quid ſi fenerator partẽ pecunie fe

nebis reſtituat ei a q̄ habuit vel heredi ſuo ⁊ de volūtate eiuſdē partem retineat. dicunt theologi indiſtincte q̄ non eſt liberatus niſi totū offerat dicas q̄ ſi ex pacto fiat liberat⁹ nō eſt.arg..ſ.de ſimo.veniēs. Si autē vſurarius partem liberaliter ⁊ ſine pacto ſoluat ⁊ offerat ⁊ de alia parte miſericordiā petat:et debitor liberaliter remittat liberatus eſt creditor nec tenet̄ vlterius ad reſtitutionē ſicut nec teneret̄ ſi gratis recepiſſet gratis oblatū ſm̄ Goſ.vt no.ſ.eo.§.an aliquo caſu.ꝟ.iiij.et j.de pe.§ qb⁹ et q̄lr.ſub.§.ſʒ q̄ forma. ¶ Dic tn̄ bon⁹ iudex ex certis cōiecturis motū ſui animi informabit.nā ſi debitor eſt pauper et inops ⁊ vſurari⁹ diues ⁊ potēs nō preſumo q̄ debitor ipſum vſurariū ex corde liberet ſʒ hoc facit:qr vltra recuperare non pōt ⁊ vt illud tātillū qđ offert recuperare nō omittat. ſi vero debitor ſit diues ⁊ potēs q̄ ↄſueuit mimis ⁊ ioculatorib⁹ tantūdē de ſuo vel pl⁹ frequēter donare ꝑſumi pōt q̄ ex corde hoc faciat.Itē ſi aliqua honeſta ꝑſona.puta ſacerdos vel ep̄s tractet ⁊ dicat debitori tantū faciā tibi reddi ſi ex corde aliud remittis nō decipias me q̄ mediator ſum nec creditorē cuius aīe ſalutē q̄ro.⁊ debitor r̄ndeat ſe ex toto corde liberare creditorē quare nō dicā ip̄m liberatum non video.nec enim curo qualitercunq̄ ſatiſfactum ſit: dummodo ſit ſatiſfactum.ff. de pigno.ac.ſi rem alienā.§. omnis. ff.de ver.ſig.ſatiſdationis.ff.q̄ ſatiſ.cog.l.j.ff. de iureiur.nō erit.rn̄.j.⁊.l.remittit.⁊ no.ſimile.j.e.ſub.§.pri.ver.ſed nunq̄d ſufficit.⁊.ſ. de ſimo.§.q̄ diſpenſatio.ꝟ.ſʒ hoc nō credo.ad h̄ ſ.de iureiur.c.fi.ad fi.ſ.de tranſac.c.fi.ad fi. ſ.de iureiur.veniēs.⁊.c.quintauallis.C.ſi q̄s aliquē teſt.ꝓhi.l.fi.j.de peni.deus qui.et.c. oīs.j.de iniur.in noſtra.in fin. ¶ Si qui moriant̄ in ↄtiū hoc faciet odiū vſurarū. Quid em̄ ſi quis alij ex alia cauſa iniuriet̄.⁊ quidē h̄ admittet q̄libet theolog⁹ q̄ ↄcordia poſſit tractare.⁊ pars ei⁹ qđ debet̄ ex pacto remittit:alias titulus de trāſactionib⁹ eſſet inutilis ⁊ quare non idē in vſura.certe qr qui nimis emūgit elicit ſanguinē. vt.ſ.de renun. niſi cū pridē.§.propter maliciā. in fi.non ſcribo hoc in fauorē vſurariorū: qr nec eis aſtrictus ſum.ſʒ nolo a rōnabili recedere vt theologis faueā.⁊ in deſperātiā inducā hoīes ac parē laqueū animarū:ad hoc.xxvij.q.ij.de viduis.ij.dicendū eſt igit̄ ⁊ tenendū q̄ precib⁹ poſſit vel iuſſu iudicis ſine pactione partiū remiſſio fieri. ⁊ ſic dicā talē vſurariū abſolutuʒ.vt.ff.de his qui no.infa.furti.§.pactus.⁊ ſequē.⁊.ſ.de preben.niſi eſſent.§.quia igitur

13 hec ordinatio. ¶ † Quid ſi pena adiecta ſit niſi pecunia mutuata ad certam diem ſoluatur nunquid preſumemus ipſam in fraudem vſurarum adiectam: non niſi ex qualitate perſone creditoris vt ſi forte cōſueuit exercere vſuras. ſic debent intelligi.ff.de act. emp.et vendi.iulianus.§.ibidem.ſ.de pig. illo in fi.ſcđm Goffre.potius puto hoc arbitrarium.Quid em̄ ſi creditores hoc audientes currerent omnes cōmuniter ad penas in mutuis ſtipulādas certe maiores eſſent vſure q̄ꝫ prius cum pena conuentionalis in infinitum extendatur.vt.ff.de verb.obli.in conuentionalibus.inſtitu.de inuti.ſtipu.§.alteri.C.de ſen.que pro eo q̄ intereſt profe.l.vnica.certe multis craſſantibus opus eſt exemplo.ff.de pe.aut facta.§.fi.eſt ergo preſumendum cōtra ſtipulantē penā in mutuo niſi petat̄ pena que loco intereſſe ſuccedit: de quo dic vt no.ſ.eo.§.in aliquo caſu.verſi.vij.⁊.§. qualiter contractus.ver.quid de baratis.et de ſen.⁊ re iudi.§.quis ſit effectus.ſub.§.⁊ qr ⁊ ſeq.ver.fi.vel niſi releuet̄ ex honeſtate perſone.ar.ſ.de procu.in noſtra.§.nos vero.j.de no.ope.nun.cum ex iniūcto.§.ſuper eo. Sed breuiter hoc arbitrarium dico.

¶ Alia ab aduerſario exceptionis: qr ꝓ popē exceptio. remouet̄ a dignitate:ſi forte elect⁹ ſit ⁊ ſi in ludo mutuauerit.xj.pro.xij.nō ob.q̄ dicat h̄ ſe feciſſe cā ludi ſub obtētu alicui⁹ cōſuetudinis ſeu corruptele vt.j.de exceſ.prela.inter dilectos.qđ dic vt not.j.de exceſ.prela.ſub.§.clericus vero. ¶ Itē ſi quis impetrauerit literas ſuper vſuris non audit̄ niſi primo reſtituerit:ſi quas aliquādo extorſit vſuras:qr fruſtra legis auxiliū inuocat qui cōmittit in legē.vt.j.eo.qr fruſtra. ¶ Sed nunquid ſufficit q̄ cautio exponat̄ no.arg.ſ.de re iudi.cum aliquibus.ff.de pig.ac.q̄ ſi non ſoluerit.de conſti.pec.promiſſor.§.cōſtituto. niſi forte magna cā interuenerit.vt.ff.de re iudi.l.iiij.§.ait pretor.puta.qr non eſt ſoluēdo: vt.ſ.de ſol.odoardus. vel ſi is cui debet̄ ↄtētus eſt.vt.ff.de pig.act.ſi rē.§.oīs.et ar.ſ. de re iudi.qđ ad ↄſultationē. ⁊ no.ſi.ſ.eo.ſub.§.pri.ꝟ.q̄d ſi fenerator. ¶ Quid ſi null⁹ apparet q̄ agat ↄ ip̄m.dic ſm̄ Jo.et.B.q̄ facta denūciatione in publico:ſi nullus appareat audiet̄.ſic q̄ inuenit reʒ alienā ad euadendā penā furti dʒ facere preconizari ſe talē rem inueniſſe:ſi cuius eſt veniat ⁊ reddet.vt.ff.de fur.falſis.§.qui alienū.⁊.§.ſeq.ad idē.v.q.iij. q̄dā maligni ſp̄us.ſ..de clā.deſpō.cū inhibitio.ſ.q̄ ma.accu.nō poſ.cū in tua.tu dic q̄ ſi public⁹ ⁊ notori⁹ eſt.ſm ea q̄ no.ſ.§.qua pena ꝟ.ſʒ q̄ño iudex ex offō repelleret eū q̄ꝫuis nullus appareat.arg.ſ.de iureiur.ad noſtrā ij.⁊ de excep.exceptionē.dicēdo q̄ primo eijciat trabē de oculo ꝓprio.et poſtea feſtucam de oculo ꝓximi.j.q.j.multi.iij.q.vij.§.porro. ⁊.c.q̄ ſine.⁊.c.poſtulatus.⁊ qr ſi nullus petat

tamē reſtituere tenetur vt.j.eo. cum tu.§.j.ꝙ ſi notorius non erat.ſed occultus ⁊ aduerſarius obijciat ⁊ incōtinenti paratus ſit probare audietur ⁊ hoc probato repelletur.arg.ſ. de reſti.ſpolia.literas.§. propterea. Sed caueat qualiter excipiat ne crimen ſuū videat̄ ꝯfiteri ꝗ ſi ocultus eſt. ⁊ nihil ei obijciat̄:admitto.J.et.B.ſnīam. ¶ Quid ſi notoriū ſit ꝙ vſuras habuit ſed is a quo extorſit eas non inueniat̄ nec heres eius.rñ.faciet iudex pecuniam fenebrē pauperibus erogari.et ſic admittet impetrantē.j.eo.cū tu.§.j. ¶ Quid ſi vſurarius cōtra quem impetratū eſt moriat̄ ante citationē.nunqd heres ſuus per eaſdē literas poterit conueniri.dic vt no.ſ.eodē.§. alia a iudice.verſi. quid litere. ¶ Quid ſi debitor iurauit non repetere vſuras nec recipere:⁊ quidē iuramentū tenet prout innuit̄.ſ. de renun.cū inter.p.ganfredi.ſ. qđ met.cā. ad audientiā.debet tamē cogi vſurarius ꝙ iuramentū relaxet.arg.ſ.de iureiur.c.j.vel ſi hoc fieri non pōt:non audiet̄ quouſqꝫ ſe liberauerit:in hoc ergo caſu erit pauperibꝰ eroganda.ſi eccleſie fiat fides.ſcđm ea que not.ſ. eo.ſub.§.ver.qđ ſi nullus.⁊ ver. qđ ſi notoriū ſit.alioquin impetrās non audiet̄.et hoc pōt debitor denūciare eccl'ie nō obſtāte iuramento predicto. ¶ Quid ſi iurauit nō denūciare. temerariū eſt iuramentū.ſ.de iureiur. quēadmodū.§.illud aūt in fi. ¶ Quid ſi is cōtra quem impetratū eſt appellauerit. nunquid repellitur in cauſa appellationis. ita videt̄ ex verbis.j.eo.quia. Sed cōtra.ſ.de exceſ.cū inter priorē.⁊.c.fi. ¶ Sed qđ ſi vſurarius impetrās appellauerit idē vt pridē.quo ad cāꝫ appellationis.ſed ſup principali nunqꝫ audiet̄ niſi pꝰus reſtituat vt.ſ. ¶ In ſumma notandū eſt ꝙ heres debitoris vſurā repetit.vt 1
j.e.cū tu.§.j. ⁊ contra heredē creditoris agit. vt.j.eo.tua.ideoqꝫ ſi qs impetrauerit literas 3
ſup vſuris.a ſe vel a patre cuiꝰ heres exiſtit extortis ſibi reſtituendis non audietur.vt et 4
ipſe reſtituat vſuras quas pater ab alijs ex 5
torſit.vt.j.eo.michael. cum enim ex perſona 6
patris agat ⁊ ipſum defendere tenetur.vt.ff. 7
de reg.iur.ex qua perſona.⁊.ff.de procu.ſer 9
uum quoqꝫ.§.pe.⁊.l.mutus.§.pena. ¶ Quid ſi non fecerit in lr̄is mētionē de patre nunqd tūc ex pſona pr̄is cōtra eū excipiet̄: nō videtur ex quo de patre mentionē nō fecit:nec pſona ſua agit: ⁊ hoc quidā cōcedunt dicētes ꝙ nunqꝫ iungit̄ de patre in clauſula literaꝝ niſi qn̄ ex pſona patris vult agere.arg.ex ſuperioribꝰ.tu dicas ꝙ ſi heres ſit vel vniuerſalis ſucceſſor bona de pecunia vſuraria poſſidens ex cauſa lucratiua excipi poteſt contra ipſum cū ſucceſſor ſit vitiorū.ar.in his q̄ no.ſ.eo.ſub.§.alia a iudice.ver.hac pena.et ver.nedū vſurarius.et.ff.de calū.in heredē.et de diuer.⁊ tēp.pſcri.cū heres.et.C.de acqui. poſ.vitia. ¶ Secus ſi heres nō eſt nec bona poſſidet empta de pecunia vſuraria ꝗnis alia bona a pr̄e tuo titulo donationis receperit bona fide. C. de dona.eris alieni. et.l.ſi patri tuo. ¶ Quid ſi aliqs tutor curator vel pcurator non noīe ſuo pprio ſed alieno vſuras recepit nūquid repellit̄ ſi vſuras repetit ab illo q̄ ab eo vſuras extorſit:niſi ⁊ ipſe reſtituat illas quas recepit noīe alieno. videt̄ ꝙ ſic.ar.xlvj.diſt. ſicut nō ſuo.et.ſ.de pec.cleri. c.pe.⁊.iij.q.iiij.ſanguineoꝝ. j.de ſentē.excōi. mulieres.Sed quidā ꝯtra: qꝛ nec ab ipſo recipi pñt:vt dicūt cū nihil verſum ſit in vtilitatē ſuā. ¶ Sed certe male dicūt qꝛ in delictis nō attēdit̄ an vſum ſit: ſꝫ ipm factū ⁊ volūtas ⁊ propoſitū delinquentis .xxij.q. v.qui periurare.j.de ſenten.excōi.cū voluntate.nam ⁊ ſi pcurator meꝰ deijciat te de fundo tuo teneor tibi interdicto vnde vi. nihilominus et ipſe quia in hoc paruit licet nihil ad eum peruenerit.vt.ff.de vi et vi.ar.l.ij.§.cum procurator.nec tenetur pcurator fenerare : quia nec tutor pecuniā pupilli dūtamen pprīā pecuniam non feneret vt.ff.de admi.tu. tutor qui repertoriū.§.pecunie.⁊.l.cū plures tutelam. §.vlti.⁊.l.ſeq.§.non eſt audiendus. fateor tñ ꝙ ſi is in cuius vtilitatē verſum eſt primo et principaliter tenet et alius in ſubſidiū. ff.de eo per quē fa.eſt.ex hoc edi.ff.de dolo.eleganter.§.penulti ⁊ iunge quod no.infra de peni. §.quibus et qualiter. ſub.§. quid de vſur.et ſub.§.vlti.

¶ De crimine falſi. Rubrica.

☞ Falſitas quid ſit. Qualiter cōmittat̄.2. Qualiter puniatur.8.
Falcitates varie committuntur circa reſcripta ſedis apoſtolice.
Quaſi falſum quando committatur.
Aſcribens ſibi aliquando excuſatur.
Probatio qualis requiratur in falſitate.
Accuſatio qualis ſit in falſitate.
Libellum falſum vel famoſum cōponens ſi deuincitur decapitatur.

PRoſequēs autor materiā ceptā de criminibus apponit de crimine falſi. vt ſic qm̄ vſurarij de qbꝰ pmiſimꝰ plurimūqꝫ falſitatē cōmittūt vt vſuras extorquere poſſint videamus de crīe falſi dicentes. ¶ Quid ſit falſitas. ¶ Qualiter cōmittat̄. ¶ Qualis probatio in ea requiratur. ¶ Qualis ſit accuſatio. ¶ Et qualiter puniatur.

1 2 **Quid † ſit falſitas.** a Et quidem nihil aliud eſt ꝙ immutatio ỽitatis ex certa ſciētia facta. nec enim cōmittit ſine dolo vt in aut. de inſtru. cau. in prin. col. vi. xij. q. ij. hoīes. ꝛ c. is aūt. ꝛ C. eo. nec exēplū. ff. e. qd ſit falſum. ꝛ. l. diu⁹. vl̄ dr̄ imitatio veritatis eo ꝙ falſatores ſtudent imitari ea que ỽa ſunt vt falſa videant veri ſimilia ſm Azo. vn̄ ꝛ in dicto autentico duplex eſt lr̄a immutatatio ꝛ imitatio ỽitatis.

Qualiter † cōmittatur. Et certe aliqñ cum ſcriptura: ſiue ſcribat quis falſum ſiue deleat verū: vt res. i. rei veritas nō apparet: nec diſ. vtrum ſit teſtm̄ inſtrumentū ve publicum vel priuatū: vtrūve ſint tabule lignee vl̄ ceree vel rōnes. vt. ff. eo. l. j. §. qui in rōnibus. ꝛ. l. paulus. §. paulus. ꝛ de hoc. j. e. ſub. §. porro. ver. v. ¶ Dicto etiam cōmittitur falſum vt teſtis falſificus ꝛ iudex ſciēter inique ꝯ cōſtitutiones iudicans. ꝛ qui teſtem vel iudicē corrumpit ꝛ recipiēs pecuniā ne veritatē dicat vel vt teſtem inſtruat lectionē prauā edocendo: vel qui falſis legib⁹ innitit allegando ꝛ ſic cōpilatio antiqua non vr̄ alleganda. vt hec pbant. ff. e. l. j. §. itē qui ab inſtruēda. ꝛ. §. ſed ſi qs. ꝛ. §. qui iudicē. ꝛ. §. ſed ꝛ ſi iudex. ꝛ. l. eos. ꝛ. l. vi. ꝛ. ȝ. in prima ꝯſtitutione huius libri. §. vlti. ꝛ. C. de vete. iure enu. l. ij. §. hec autē oīa. ꝛ. §. eandē penā. ¶ Non aūt qlibet mentiens hac. l. tenet: vt. ff. e. qd ſit. Sed ſi qs mētitur p̄ſidi vl̄ pricipi ꝛ p obreptionē aliqd obtinuerit hac. l. tenetur. vt. ff. e. ſi qs obrepſerit. vnde ꝛ mēdax predicator carere dz impetratis. ȝ. de reſcri. ſuper lr̄is. C. ſi ꝯ ius vel vtili. pub. ꝛ ſi legibus. ꝛ de diuer. appa. l. ij. ideoqꝫ puniēdi ſunt iudices qui vetuerūt precū argui falſitatem. C. ſi ꝯ ius vel vti. publ. l. puni. ¶ Falſidicus aūt teſtis tribus perſonis eſt obnoxius prio deo ideo imponit ei pnīa ſeptem ann. vij. qō. j. quicūqꝫ. ſcdo iudici: iō infamis ſit. xxij. qō. v. ſi qs conuict⁹. ꝛ verberib⁹ caſtigat. v. q. v. illi qui. vel extraordinarie punitur. vt. C. de teſt. nullū. tertio pxīo ꝛ iō iuxta modum leſionis punit. iij. q. ix. nihilominus. ſic loquit. j. e. c. j. xj q. iij. quiſquis. ¶ Sz ꝛ dicto ꝯmittit falſum aduocatus vel pcu. q̄ aduerſario ſecreta cāe apuit vel inſtrumēta prodidit. ff. e. is qui depoſita. ff. de pe. ſi quis aliqd. §. ſi quis inſtrm̄. ꝛ. §. inſtr̄a. aliqñ etiā condemnant ad intereſſe. xij. q. ij. ſi qs. de clerici. alias tenet iniuriar̄. ff. depo. l. j. §. ſi quis tabulas. ff. ad le. aqui. ſi quis teſtm̄. §. ſed ſi qs tabulas. ꝛ etiā talis pditor dici pōt. xlvj. diſtin. clericus. ꝛ ſic falſum ꝯmittit qui ſecretum aperit. ȝ. de offic. dele. cum olim magr̄. ¶ Falſum ſimiliter committitur in moneta ꝛ menſura. vt. ff. eodē. quicunqꝫ. ꝛ. l. lege. et. l. pe. §. j. ȝ. de ỽhen. emp. c. j. ꝛ ponitur exēplū i moneta de his qui nūmos aureos partim raſerunt vel tinxerūt: in quo caſu liberi beſtijs ſubijciunt ſerui vltio dānant ſupplicio. Sz ꝛ de diminutiōe habes exēplū ȝ. de iureiur. quāto item ponit exēplū de eo q̄ in auro aliud vitū addiderit vel argēteos nūmos vel adulterinos falſauerit: vel eoꝝ tale qd nō pɦibuerit: vl̄ nūmos ſtagneos vl̄ plūbeos emerit vel vēdiderit dolo malo qui tñ falſam monetam pcuſſerit ſi in totū formare noluerit ſuffragio iuſte pnīe abſoluetur. p menſura aūt falſa duplici pena imponit ꝛ inſup relegatur vt. ff. e. q̄ falſarū. et. l. pe. et. l. quicunqꝫ. ¶ Item facto ꝯmittitur falſum in partu ſuppoſito de quo priuata ꝛ ppetua ē accuſatio nā de eo ſoli accuſant parentes vel h̄. i ad quos ea res ptinet: non qlibet ex pplo: vt publicā accuſationem intendāt. vt. ff. e. q̄ falſam. §. j. ꝛ. l. lege corne. §. j. ꝛ in notorum ſigilloꝝ corruptiōe. ȝ. de fi. inſtr. inter dilectos. ¶ Uſu etiā ꝯmittit, ſz differt ab alijs qꝛ hic ſe liberat abſtinēdo ab vſu falſe ſcripture: dūmodo vl̄ vtētes falſitatē nō cōmiſerint. vt. C. e. ſi falſos. hoc ēt in reſcripto ſummi pontificis locū habet: ſi tñ vtentes falſitate diligenter prio lr̄as examinent: ꝛ eos ſera pnīa nō accuſet. vt. j. eo. ad falſarioꝝ. rn̄ j. ¶ Eſt autem ſera pnīa ſm quoſdaꝫ qñ lis ꝯteſtat poſtqꝫ falſitatem cognouit. argu. ff. de in ius vocā. ꝙuis. et rem ra. ha. amplius. ¶ Alij dicūt ſeram penitentiā qual'cunqꝫ poſtea vſus fuerit. arg. j. e. accedēs. et de exceſ. pl. inter dilectos. §. verū. ¶ Ego dico ſeram pnīam vt proxime. Sed ꝛ ſi nō fuerit vſus ſero penitet: niſi infra. xx. dies reſcriptum deſtruat vl̄ reſignet alioquin infra. xx. dies cōnumerādos a tpe notiōis penā excōicationis vitabit. ſz ipſis lapſis ligatus eſt ipſo iure. ſic intelligo. j. s. data. §. vl. ꝙuis alij in-

a ¶ Quid ſit falſitas. adde ho. i ſūma. ti. d̄ dolo ꝛ ꝯtu. in. §. j. ver. fallacia vero. ꝛ p doc. i rub. d̄ crimi. falſi.

telligant illud de ſnia lata a dioceſano.ar.ꝑ me.ſ.de exceſ. prela.illud.rñ.ſ.⁊.iij.q.iij.offeratur. ¶ Sed⁊ aliter intelligit hoc Hoſ.vt not.ſ.e.ꝟ.ſꝫ ⁊ in eo. ¶ Preterea vſu cōmittit falſum ſi qs ſe ꝓ milite geſſit cū non eſſet vel illicitis inſignibus vſus eſt vl' falſo duploma [a] te.i.iterdicto certi loci itinere breuiori via cōmeauit. ⁊ talis eſt ꝓ admiſſi qualitate grauiſſime puniēdus.vt.ff.e.eos qui.§.vlt.⁊ idem eſt in nō ordinato qui gerit offm̄ ordinati.ſ.de cle.non or.mini.c.j.⁊.ij. Idē in eo qui ſub ꝑtextu clericū munus clericale non adimpleat alijs ſe muneribꝰ ſubtrahere conat.C.de ſac.ſan.ec.q ſub ꝑtextu.ꝫ.de vi.⁊ ho.cle.c.fi. Idē in eo q cū nō ſit clericꝰ tñ clericus nitit eccl'iaſticū bñficiū obtinere.ꝫ.de traſ.ex lr̄is.ꝫ.de reſcrip.cū a deo. ¶ Sꝫ ⁊ in eo [b] qui vſu falſum ꝯmittit di.nā ſi quis falſum fabricat nō vtēdo non releuat a pena falſi.ſꝫ is releuatur ad cuiꝰ manū deuenit falſum inſtrumentū qꝫ aliꝰ confecerat nec noluit vti vel ēt vſus eſt ignorāter:vt.C.e.ſi falſos codicillos.nā ſi innocētiā ſuam ꝓbet ⁊ eū a quo accepit exhibet liberat:vt.C.e.l.maiorem.ad idē.ſ.de exceſ.ꝑl.inter dilectos.§.ꝑterea.falſum eñ non ꝯmittit niſi dolo vt not.ꝫ.eo.§.quid ſit falſitas ſed ꝯ.ſ.e.ad falſarioꝝ.dic qꝫ ſpāle eſt in falſario dñi pape vt ſi qs vtat falſis lr̄is apl'icis etiā ignorāter nō excuſet vt ibi.⁊ eſt rō qꝫ lr̄e papales cū multa diligentia ⁊ exq̄ſita curioſitate fiūt.ꝫ.de reſcri.cum adeo.xxxv.q.ix.apl'ice.vel dic qꝫ illa decre.ſ.e.ad falſarioꝝ.loquit cū qs falſis lr̄is a ſe ipſo obtētis vtitur vbi nulla eſt excuſatio: vt l.ll.ꝫ.dictis qꝫ vitiū rei ꝓprie non excuſat.C.de reſcin.ven.q̄ſqs.ſm Hoſt. ſed hoc nō placet qꝛ ignorās liget.nā ⁊ q̄uis multum examinent reſcripta apl'ica tñ multe falſitates cōmittūtur:vt ptꝫ in his que no.ſ.eoꝫ.ſub.§.porro.⁊ ver.ſeq.⁊ alique ſunt que de facili non apparent.vt not.ſ.eodem.ſub.§.ver.ix.⁊.ſ.eodē.§.fi.verſi.ſi aūt ita latet falſitas.⁊ ꝓcedē.ſiqdē ⁊ ſemꝑ dꝫ eſſe ꝓbabilis ignorantia excuſata.ꝫ.de cle.ex.mini.apl'ice.dic ergo ſicut not.ſ.eo.de hoc.§.et qualiter puniat.ꝟ.in falſario dñi pape.⁊ ꝟ.preceden.porro.⁊.ꝫ.eo.ab illo ver.vſu etiam committit.vſqꝫ ad ver.preterea. ¶ Multis ⁊ alijs modis ꝯmittit falſū[a] vt ſi qs teſtm̄ celauerit:amouerit:rapuerit:deleuerit:interleuerit:ſubiecerit: vel falſum teſtm̄ ſcripſerit: ſignauerit:recitauerit dolo malo vel ea fieri curauerit:vt.ff.e.qui teſtm̄. Itē qui edicta corruperit vel qui rē duobꝰ alienauerit niſi ad tps relegatur nec bona auferuntur ſicut ⁊ in eo qui iudicem corruperit.vt.ff.e.l.pe.⁊.l.qui duobus.is autem qui rē duobꝰ inſolidū obligauit erie tm̄ ſtellionatꝰ tenetur.vt.ff.de cri.ſtel.l.iij. Item qui inſtr'a apud ſe depoſita prodiderit aduerſarius deponēs falſum cōmittit vt.ff.eodem.l.j.§.is qui.⁊ de pe.ſi quis aliquid.§.ſi quis.

3 ¶ Porro † circa reſcripta ap.ſe.falſitates varie committuntur. ¶ Primo cū modulus vere bulle falſatur [b] qꝛ fit alius eiuſdem forme ⁊ ſic falſa bulla in hoc falſo modulo impſſa falſis lr̄is apponit. ¶ Scdo cū foramen vere bulle ſubleuat ſupius ⁊ inferius cū aliquo ſubtili inſtr'o⁊ ſic extrahit filū: ⁊ bulla remanente foramine ſubleuato ꝑ qꝫ filū falſarū literarum mittit⁊ vt nihil appareat falſitatis foramina ſubleuata cū paruo malleſiculo leniter percūduntur. ¶ Tertio ſcindit filū ſub plicatura vere litere ⁊ ſic extrahitur filū de vera litera.quo facto ipſum filū ſcarpitur et poſtea immittit in lr̄a falſa ad modū vere plicata ⁊ adiecto filo ꝯſil'is canapis reſtauratur ſciſſura fili antiq ita qꝫ reſtauratio ſub plicatura finitur vt falſitas melius obfuſcetur. ¶ Quarto q̄ſi ſcdo ſubleuat forma bulle vere ex ſuperiori parte tm̄. Sꝫ in inferiori nō tangit: ſubleuato ꝟo ſuperiori foramine ſcindit altera pars fili pēdēs quaſi in medio bulle:quo facto pars ſciſſa de bulla extrahit ipſa bulla ſubſtētata cū altera pte fili que remanet integra ⁊ immiſſo ſumme partis inciſe per foramina plicature falſe lr̄e reuertit ad locum vñ exiuit ⁊ poſtea foramē bulle cū malleſiculo tundit ſicut eſt ſupius ꝑlibatū. ¶ Quinto cum lr̄is bullatis ⁊ redditis in eis quid per raſurā tenuē immutat ſup hoc tñ diſtinguitur:vt no.ꝫ.de fi.inſtr.§.quibus inſtrumentis.verſi.qꝫ ſi inſtr'o.diſtinguitur eñ vtrum raſura ſit in loco vbi ius cōſtituitur ⁊ tunc obeſt an in facti narratiōe ⁊ tūc non obeſt:vt.ꝫ.de fide inſtr.ex literis. ¶ Alij dñt vt Lau. in quocūqꝫ loco fuerit raſa charta non obeſt dūmodo ab eadē manu fuerit reſcripta

a ¶ Multis ⁊ alijs modis ꝯmittitur falſuꝫ. adde gl.ſ.c.in memoriam.xix.di.⁊ ꝑ doc.in.c.vera iuſtitia.xlj.diſtin.

b ¶ Bulle falſat. Adde de pen.vide in.c.ad falſarioꝝ de crimine fal.

qđ ex incauſto et de ſpecie lr̄e et alijs multis modis deprehēdit̄ vt.C. de fide inſtru.cōparationes.⁊ de teſta.ſi vnus. ¶ Uincē.dixit q̄ ſi in facto eſt raſura ⁊ ꝯſtat q̄ ab impetrante ſit facta obeſt.ar.ſ.de reſcrip.ſignificante.et c.rodulphus.ſi dubitat̄ nō obeſt ⁊ ſic intellexit decre.ex lr̄is ⁊ hoc qn̄ lr̄e aperte ſunt.nā ſi clauſe tūc nō obeſt raſura.ff.de his que in teſt.delē.cācellauerat.ar.ſ.de fide inſtru.inter dilectos.et de offi.dele. cū olim magis.et dictis.ll.cōparationes.⁊ ſi vnus. ¶ Ego diſtinguo:vt no.ſ.de fi.inſtru.·§. qb' inſtr̄is.ꝟ. q̄ ſi in inſtr̄o.⁊ ſe.dic vt ibi. ¶ Diſtinguit̄ em̄ vtrum ſint lr̄e de ſimplici iuſtitia vt.j.e.accedens.⁊ vtrū ſit raſura paucaꝝ lr̄aꝝ.j. co.c.fi. ¶ Sed hodie p̄ceptū eſt q̄ in lr̄is dn̄i pape nec in magno nec in modico audet qs manū apponere ēt lr̄am vnicā vel punctū vnicū corrigēdo exceptis officialib' qb' hoc eſt cōmiſſum alioqn manū apponēs ex canone lato i curia ip̄o facto ſn̄iam excōicationis incurrit q̄ nō pōt p aliquē citra ſedē ap̄licam relaxari. ¶ Sexto cū v̄a charta vel abolita ⁊ cū calce ⁊ alijs puta cauterio furfure cinerib'.et ſi de nouo reſcribit̄ iuxta ꝯſuetū artificiū dealbata. ¶ Septimo cū charte totaliter abolite ⁊ abraſe alia ſubtiliſſima charta eiuſdē q̄litatis ⁊ q̄titatis inſcripta cū tenaciſſimo glutino counit̄. ¶ Octauo qn̄ qs apud ſedē apoſtolicā cōſtitut' nō de manib' dn̄i pape vel bullatoris ſui vel alteri' ad h̄ offm̄ deputati lr̄as recipit in q̄ caſu laic' excōicationi ſubiacet cleric' officij ⁊ b̄nficij ſuſpēſione dāna̅t̄ ſubaudi niſi.j.xx.dies peniteat ſed ſi perſona magne autoritatis fuerit per nunciū idoneū lr̄s ab eiſdē recipere pōt vt.j.eo. dura.alius aūt in curia rōana p̄ntialiter exiſtēs p nūciū ſpālē nō ip̄etrat lʒ q̄libet abſēs ip̄etrare valeat p nūciū ſpālē vt.ſ.de reſcri.nōnulli.·§.vl. ⁊ ſic diuerſificāt dicta iura. ¶ Alij dn̄t decre. 4
dura fore correctā:q2 i deſuetudinē abijt nec ſeruat̄. ¶ Sed tales male ꝯſiderauerūt mētē verbi ibi appoſiti apđ ſedē ap̄licā ſubaudiē dū em̄ eſt cōſtitutus. ¶ Nono cū qs accedēs ad bullā falſas lr̄as caute p̄ijcit vt de vera bulla cū alijs ſigillent̄. Sed he due vltie ſpecies nō p̄nt facile cōuinci niſi in mō dictaminis vl' in forma ſcripture vel qualitate charte.in ceteris aūt i adiūctione filoꝝ dep̄hēdit̄ vt in tertia ſpē vel in colluſiōe bulle vt in prima ſpecie.vix enim erit q̄ modulum falſum nō diſcrepat a vero ſaltem in puncto vel motione bulle vel obtuſione ſiue obtunſione: quia forte tonſum eſt ne appareant ictus preſertim ſi bulla non ſit equalis propter p̄cuſſionē mallei.ſʒ alicubi magis tumida ⁊ alicubi magis dep̄ſſa qđ in.ij.⁊.iiij. ſpē ꝯtingit.has ſpecies falſitatis habes.j.eo.licet.

¶ Dep̄hēdit̄ etiam falſitas ſi papa vocet ep̄os ſiue ſup̄iores dilectos filios ⁊ ſi vocauerit reges ⁊ principes vel quoſcunq̄ clericos inferiores ep̄is venerabiles fratres.⁊ ſi ſe ponat in ſingulari nūero vel vni ſcribens cuicunq̄ voluerit cū in plurali numero ponat q2 tales litere ꝯtra ſolitū ſtilū curie impetrant̄ ⁊ ſic tā in bulla q̄ in filo ⁊ charta et ſtilo curie ſunt taliter intuēde ne qs veras p falſis vel falſas pro veris admittat.j.e quā grauī. ¶ Sic dʒ decetero obſeruari antiquitus em̄ Greg.ex hūilitate aliqn̄ ꝯ̄triū obſeruauit vt.ſ.de preſcrip.nihil.⁊ de p̄ba.c.j.xxiij.diſ cōis fili'.⁊.xcix.diſt.ecce ¶ Ep̄i autē ſubditos ſuos fratres vel ſocios appellāt.viij.q.j. q̄d aūt.viij.q iij.cauēdū.j.de exceſ.p̄la.c.j. ſic ⁊ conſiderādus eſt ſtilus curie in clauſulis q̄ apponi ꝯſueuerūt i lr̄is ap̄licis vt.ſ.de eta.⁊ quali.accepim'.⁊ de fide inſtru. q̄ ſup his.⁊ de cōfir.vtili.porrecta.et. c.pe.⁊ vlti.⁊ de p̄bē.cū ſcđm.⁊.j. de pe.cū ex eo. ¶ Sʒ ⁊ ſi qs ſine ſpāli mādato lr̄as ap̄licas noīe alterius ip̄etrare p̄ſumpſerit niſi ſit ꝯiuncta p ſona eſt tanq̄ falſarius puniendus:vt.ſ de reſcrip.nonnulli.in fi. ¶ Hec igit̄ ꝯ̄ reſcripta ap̄lica opponunt̄ ⁊ multa alia de qb' dixi.ſ. de reſcrip.·§.⁊ que p̄nt obijci.ver.j. ⁊ ver.ſeq. ¶ Precepto ēt cōmittit̄ falſum qn̄ ep̄s in priuilegijs noīa fratrū abſentiū ſcribi p̄cepit:vt ſ.de his q̄ fi.a p̄la.qn̄.·§. abſentiū. Idē in tabellione ⁊ teſtamentum irritum eſt:vt. C.eo. qui veluti.⁊ de teſtamentis.hac ꝯſultiſſima. Idem eſt ſi aliqui de capitulo ſubſcripſerint nomine capituli alijs ignorantibus ⁊ tales ab officio et beneficio ſuſpenduntur ſeu ſuſpenſi nunciant̄:vt.ſ.de teſti tā lr̄is.·§ vlti.⁊ de p̄ba.tertio. ¶ Multa ⁊ alia ꝯ̄ inſtr̄a obijci p̄nt:qđ dic vt no.ſ.de fide inſtr.·§.qb' inſtr̄is ⁊ ſub.·§. Itē obijcit̄ inſtr̄o.⁊ ver.ſequen.
¶ Quaſi † aūt falſum cōmittit̄ qn̄ tutor vel curator aſn̄ depoſitū offm̄ cū fiſco ꝯ̄hit viuēte eo de cui' tutela vel cura agit̄. Secus ſi eo mortuo q̄uis h̄r̄di nō reddiderit rōnē. Item ſec' ſi h̄r̄ditario iure i fiſcalē ꝯ̄ctū ſuccedat ēt pupillo vl' adul.viuēte. ¶ Itē ſec' ſi p̄rio ꝯ̄trat cū fiſco ⁊ poſtea ſuſcepit tutelā vel curā lʒ ab ea ſe potuerit excuſare vt.ff e.l.j.·§ tutores. ¶ Itē ⁊ q̄ſi falſuʒ cōmittit̄ qn̄ ſibi i teſtō aſcribit aliqs vt inde ſentiat ꝯmodū vel etiā ſuo ſuo niſi in fideicōmiſſaria libertate in q̄ his q̄ aſcribit morā fecerat:vt.ff.ad.l. cor.de fal ip̄uberē.·§ itē ſi ſeruo. ¶ Pōt autē aſcribi ei q̄ bōa fide fuit vel i q̄ vſufr.habet̄.ff.e.ip̄uberem.·§.⁊ fiſci.⁊.·§.ſi dn̄s.⁊ ſic in ſeruo bona fide poſſeſſo magis conſideratur veritas q̄ opi.ſimile.ff.de fur.inter oēs.·§. pe. ¶ E contra traditur in generali magis conſiderandā opinionē q̄ veritatē:vt.ff.de vſufr.ſi qs.⁊

de acqui.here.ls q̄ putat. ⁊ de le.ij.l.j. in p̄n. ¶ Hoc aũt qđ dixi me poſſe aſcribere ſeruo quẽ bona fide poſſideo intelligas verũ eſſe niſi forte ɔtẽplatione mei legeꝛ ſeruo bona ſi de poſſeſſo vł fructuario tũc eni aſcribere nõ debeo cũ mihi q̄raꝛ: vt.ff.de vſufr.ſed ⁊ ſi q̄d. ¶ Sicut ẽt mihi aſcribere nõ debeo ſic nec ei in cuius p̄tãte ſum vel q̄ in eadẽ p̄tãte eſt mecũ:vt.ff.eo.de eo.qđ eſt mirabile: q: mihi nihil acquiriꝛ.ſed p̄ri vel dn̄o tm̄. ¶ Põt tñ in filio illa rõ aſſignari q: etiã viuẽte p̄re q̄dãmodo dn̄s rerũ paternaꝝ intelligiꝛ.vt inſti.de he.quali.⁊ diff.§.ſed ſui. in ſeruo autẽ illa eſt rõ.q: a dn̄o ſuſtentaꝛ ⁊ expectat premiũ ab eodẽ.nõ tñ idẽ eſt cũ q̄s aſcribit vxori ſue.vt.ff.e. vxori. ¶ Sed etiã põt intelligi ꝙ p̄r teneaꝛ vel dn̄s q̄ñ eoꝝ voluntate aſcribitur:vt et dr.ff.eo.diuus. ¶ Sin autẽ ſeruo meo libertatẽ aſcribã vt a me magno precio redimaꝛ teneoꝛ idẽ ſi mihi legeꝛ fundus cũ titio.⁊ titio aſcribã.vt.ff.eo. impuberẽ.§.pe. ¶ Filio etiã meo aſcribere nõ debeo dũ eſt in p̄tãte niſi a cõmilitone ſuo hoc legatũ deferaꝛ:vt.ff.ſi p̄r filio.vel niſi ſit fili⁹ apud hoſtes.tunc eni ſi in captiuitate decedat nõ teneoꝛ ſecus ſi reuertaꝛ: vt.ff.e.impuberẽ.§.j. ¶ Alias filio in p̄tãte mea ɔſtituto ẽt ex aduentitia cã nõ debeo aſcribere cum cõmodũ vſufru.ad me pertineat.vt inſti.p̄ q̄s pſo.no. acq̄.§.j. ¶ Sʒ ſi aſcribã extraneo p̄ʒ ex premiſſis ꝙ nõ teneoꝛ ẽt ſi ſeru⁹ ſit q̄ poſtea mihi ſubijciaꝛ.vt.ff.e.de eo.§.vlt. ¶ Sic p̄ʒ q̄ñ q̄s dicaꝛ ſibi aſcribere. Nũc dicam⁹ qualr̄ in teſtõ aſcribaꝛ et certe ita demũ ſi ſignatũ ſit ⁊ oĩa adimpleta q̄ in ɔfectione teſtamẽti neceſſaria ſũt.nã nec iterdictũ de tabulis exhiben.aliter cõpetit. nõ aũt exigiꝛ vt ſit ꝑfectũ quantũ ad preteritiones vel exheredationes vel irritationes.vt.ff.de tabu.exh.l.j. ¶ Incido autẽ in penã qualitercunq̄ cõmodũ inde ſequar largo modo ſumpto vocabulo ſiue legatũ ſiue hereditatẽ ſiue fideicõmiſſum ſiue libertatẽ ſiue exheredationẽ illi⁹ qui nõ exheredatus irritaret teſtm̄. ⁊ ſic mihi heredi vel legatario noceret ſine adeptione legatoꝝ a me relictoꝝ.vt.ff.eo.ſi q̄s.§.ſi inſtitut⁹. Itẽ cõmodũ intelligo quoquo modo ad me prima facie deferaꝛ licet alij reſtituere tenear.vt.ff.e.filius.§.vlt.l.cum quidam.

5 ¶ Excuſaꝛ† autẽ aliq̄ñ is q̄ ſibi aſcribit vt ſi duob⁹ heredib⁹ inſtitutis aliq̄s dixerit ꝙ ſi alteruter heres ſine liberis deceſſiſſet ei qui ſupereſſet ⁊ liberos haberet hereditas redderet:vel ſi ſine liberis vterq̄ deceſſiſſent vt hereditas deinde alia manu ſcriptori teſtamenti reſtitueret hoc eſt teſtamẽtario vel teſtatori.i.illi qui teſtamẽtũ ſcripſit.remittitur pena.et de benignitate ɔſequitur fideicommiſſum.vt.ff.e. diuus.§.vlti.filius etiã hereditatẽ patris ſibi aſcribere q̄ põt de equitate non de iure ſtricto vt.C.de his q̄ ſibi aſcri.in te.l.j.⁊.ff.e.fili⁹ emãcipat⁹.rñ.j. ſec⁹ in patrono.nã ip̄e caret legato ⁊ venia impetrata excõicari põt.,et amittit bo. poſ.ɔ̄ ta.vt. ff.eo.ſi q̄s legatũ.§.vlt.⁊ ſic pinguius ius hʒ filius in hereditate p̄ris q̄ patronus in hereditate liberti. vñ per bonorũ poſſeſſionẽ ɔ̄ tabu. irritat fili⁹ teſtm̄ in totũ: patron⁹ ꝑ parte.iõ ip̄m filium cuilibet creditori exequam⁹:vt inſti.de ſuc.liber.§.ſi vero.⁊.ff. de leg.preſtã. l.j. ¶ Excuſaꝛ etiã q̄s ꝑpter ignorantiã iuris ſi profiteaꝛ ſe a legato diſcedere vt. C.de his qui ſibi in te. aſcribũt. ſenatuſcõſulto:⁊ hoc de equitate: ſec⁹ de iure ſtricto. vt.ſ.eo. diuus.in prin. ¶ Preſumeꝛ aũt ignorantia propter malitiã:vt.C.de his qui ſibi aſcri.in te.qđ ad habitus.⁊ propter ruſticitatẽ:vt.ff. de probaꝛ.cum de indebito.§.ſin autẽ is qui. ¶ Itẽ excuſaꝛ ſi ſeruus vel filius iuſſu dn̄i vł p̄ris ſibi aſcribat vł legatũ a ſe relictũ.adimat:vt.ff.eo. ſenat⁹. et.l.ſi q̄s cũ.§.j. ali⁹ aũt extneus nõ excuſaꝛ nec valet iqđ ſibi aſcribit q̄nimo tãtũdẽ de ſuo fiſco p̄ſtare teneꝛ:vt.ð. l.ſenatus.⁊.l.ſi quis cũ.§.j. et.l.impuberẽ.§. qui codicillos.⁊.C.de his q̄ ſibi aſcri.in te.ſenatus. ¶ Sed ⁊ iuſſus matris filiũ excuſat ⁊ voluntas filij matrẽ que ſibi aſcribit.idẽ ⁊ ſi ſeruus matris eidẽ aſcribat:hi aũt excuſantur a pena: ſʒ legato carẽt niſi teſtatoꝛ ſp̄ali ſubſcriptione ſua dicat ſe agnoſcere legatũ. ſi aũt generali non nolando perſonã aſcribẽtis.valet quantũ ad filios vel ſeruos teſtantis tantum.ſed quo ad extraneos pro nihilo eſt:vt.ff.e.l.j.§.inter.⁊.l.diu⁹.§. plane.et.§.itẽ ſenatus.⁊.§. queri.et.C. de his q̄ ſibi aſcri.in teſta.l.vlti.⁊.l.ij. vbi autẽ onus tantũ q̄s ſibi aſcribit tenet in preiudiciũ ſuũ:vt.ff.eo.vxori.§.j. ¶ Illud no.dignũ ꝙ licet in teſtamẽto mihi aſcribere non debeã me tamẽ dictante ⁊ alio ſcribẽte legatũ ſeu fideicõmiſſum rite relinquitur:vt.C.de teſta. dictantibus.alias aũt aſcribens teneꝛ pena.l.cor.de fal.niſi venia tribuaꝛ: vt.C. de his qui ſibi aſcri.in teſta.l.ſenatus.et ſeq. ¶ Sin aũt teſtatoꝛ codicillis ſignificauerit titiũ teſtamentũ dictaſſe ſubaudi in quo titius ſibi aſcripſerat legatũ ⁊ ſic nõ ſolũ dictauit ſed ſcripſit. nõ excuſaꝛ titius.debet ergo a legato abſtinere ⁊ pena falſi ſpeciali beneficio principis remitti põt ſic loquiꝛ.C.de his qui ſibi aſcri.l.ij.

6 Qualis† probatio in ea requiratur. Et quidem luce clarioꝛ ſit quomodo criminaliter proponatur. nam accuſanti et accuſato incumbit probatio. et acerrima debet fieri indago.nõ declinãdo ad dexterã vel ſiniſtrã.

vel ſiniſtram.vt.C.e.vbi.⁊ de auctore ſcripto re de falſo arguere qđ habet nō ob.prerogatiua decurionat⁹ vel alia.vt.C.e.ſi quis decurio.¶ Ueruꝫ in qōne falſi ſunt q̄dam ſpālia ſm Hoſt.nā lꝫ ab initio requirat ꝓbatio luce clarior tñ ex quo de inſtro producto habet certa ſuſpitio de falſo,ꝓ falſo habet:niſi a parte producente veritas cōprobetur.⁊ ad penā ꝓceditur:vt.C.de proba.iubem⁹ qđ alias cōtingit regulr.ij.q.j.primo.ff.de pe.abſentem ¶ Scđo condemnat quis ſine accuſatore qđ alias non ꝯtingit reglr.ij.q.j.nihil.ff.de mune.⁊ ho.munerū.§.defenſores.⁊ in euangel. mulier / vbi ſunt qui te accuſant.nemo dñe. nec ego te cōdemnabo.¶ Tertio ſi crimē falſi incidat pronūciatur in eo.C.eo.l.j.verſi.qđ alias non ſeruatur.ſm.l.C.de or.iudic.adite. ¶ Quarto qꝛ de hoc crimine conuictus ſtatim deponitur.⁊ traditur curie ſeculari^a.l.e. ad falſariorum.qđ generalr non obtinet.ſ.đ iudi.cū non ab hole.ſm Hoſtr.ſed caſualiter tñ.vt not.ſ.de here.§.qua pena.ver.⁊ no.

¶ Sinaūt ciuiliter agat leuius procedit examinatio.vt.C.eod.vlt.pōt eñ de falſo agi criminaliter vel ciuilr quocunq̄ iudicio propo nens elegerit primitus inſtituto:vt.C.eo.damus.lj.et quidē dixerūt criminalr primitus agendum.arg.C.de fide inſtru.l.ij.⁊.l.vlt.

¶ Cognoſcitur aūt de falſo ciuiliter ꝑ exceptionem vel replicationem ⁊ q̄nq̄ per actionem in factū.nam qui nole pretoris lras falſas ediderit edictū vl falſuꝫ ꝓpoſuerit.actione in factū penali tenet.q̄ forte ꝯtlet.agentis itereſſe.vel loqtur de pena.l.aureorū:q̄tenet is q albu̅m ptoris corrupit.vt.ff eo.q nole pto. ⁊ de iu.om.iud.ſi quis id qđ.⁊ de in ius vo.l.j. pe.⁊ ſm hoc agitur.infra.xxx.ann.ſic intelligas q̄ contineat intereſſe.⁊ non ſit penalis. alioquin infra annū tñ:vt.ff.de his q deiec. vel effu.ſi vero hec autē actio.¶ Illud tñ ſm Hoſt.notā.eſt.q̄ quedā lre.dñr falſe.q̄daꝫ falſate.¶ Falſe dñr duobus modis.¶ Primo qꝛ per falſi ſuggeſtionem vel veri ſuppreſſionem impetrātur que largo mō dñr falſe.ff.e. tit.ſi quis obrepſerit.hec iuriſditionē cōferūt ſm ipm ⁊ ſi nō excipiatur.valet ⁊ tꝫ qđ fit earum autoritate.de q tu dic vt not.ſ.de reſcri. §.que pñt obijci.ſub.§.ſed nūquid proceſſ⁹. ¶ Scđo dñr falſe que ſilitudinē veraruꝫ aliquaꝫ ptendunt nihil tñ veritatis hñt:qꝛ nec verā bullā:nec verā ſcripturā.⁊ iſte lre q̄ nulle ſunt dñr falſe:ſicut ⁊ is qui nō eſt tutor đr falſus tutor.⁊ falſū teſtm̄ qđ nō eſt teſtm̄:⁊ niniquusmodi⁹ q nō eſt modi⁹.ff.de ver.ſi.paul⁹ he nō ꝯferūt iuriſditionē.nec vꝫ qđ fit auctoritate illarū.vñ ſnia lata auctoritate talium lrarum nō eſt executioni mādanda.ſ.eo.ſup eo.imo ꝯ talem ſniam ⁊ exceptio cōpetit ⁊ reſtitutio datur.ff.de iudi.ſi ptor ⁊ idē ſi ꝑ falſos teſtes ſnia lata ſit.ff.de re iudic.ſi diuus.⁊ lex dicit q̄ iudicati executio ſolet ſuſpendi ⁊ ſoluti dari repetitio ſi falſis inſtrīs circūuentaꝫ eſſe religionem iudicantis crie poſtea falſi illate manifeſtis ꝓbationibus fuerit oſtēſum.qđ verum eſt.ſi iudex fuerit falſa inſtrumenta ſecutus.C.ſi ex falſ. inſtru.l.fi.⁊.l.qui falſas.⁊.l.j.⁊ ſ.de ſen.⁊ re iud.cum.I.et.A. ſꝫ ⁊ ſi executor inuenerit ſnlaꝫ latam ꝯ ius litigatoris eam nihilominus exequi dꝫ niſi apđ delegatū afficere poſſit vt ab đ onere ipm abſoluat.ſ.de offic. deleg.paſtoralis.§.quia vero. ¶ Falſate vero dñr lre que et ſi aliquid veritatis hñt / puta verā bullam vel veram ſcripturam.vel verum vtrūq̄ aliquid tñ immutandū eſt de primordio veritatis.vt no.ſ.e.§.qualiter ꝯmittat.ſub.§.porro.ver. ij.⁊.v.⁊ ver.ſeq.iſte ſilr iuriſditionē non tribuunt.⁊ breuiter tene de his qđ no.de alijs.ſ.e. verſi.ſecundo dicūtur falſe.

¶ Hoc etiam teneas q̄ vbi auctoritate taliū lrarū ſnla lata.ē reuocāda eſt.ſine temporis pſinitione.vbi aūt a vero iudice lata eſt:ſed pretextu falſi ſi ciuilr agatur ꝑ ac.in factū:reuocatur vſq̄ ad.xxx.annos.ff.de re iud. diuus.ſi criminalr.vſq̄ ad.xx. C.e.ti.querelam.ſi per modum exceptionis impugnet perpetuo.qm̄ exceptiōes ꝑpetue ſūt ff.de exce.doli.pure.§.fi.⁊ inſti. de exce.§ perpetue.C.eo.titu.ſi pactum.ſm Hoſt.de hoc dic vt not.ſ.de excep.ſub.§.hec de dilatorijs.verſ.ſed nunquid.

7 Qualis^† ſit accuſatio.Et certe priuata niſi vbi tāgit cōiter oēs vt in falſa moneta menſura.⁊ in teſtō celata de leto:vt.ff eo.paul⁹.pōt tñ dici publica ſꝫ Azo.qꝛ inter publica iudicia numeratur.vt.ff.de pu.iu.l.j.inſt.de pu.iu §.itē lex cor.de fal.Accuſatio aūt de falſa moneta locum hꝫ cum quis fabricauerit falſam monetam

a ¶ Et traditur curie ſclari.adđ glo.ordia. in verbo relinquatur. l.c.ad abolendaꝫ.de here.⁊ gl. in verbo mox.in.ca. ſi quis ſacerdotum. xj.q.j.

vel fabricari fecit: vel ſup eo dedit auxilium vel cõſiliũ: vel nõ prohibuit eam fabricari q̃ tñ in totũ eam fabricare noluit iuſta pnla excuſatur. vt. ff. eo. qui falſam. Sed ꝛ ſi q̃s aureos nũmos tingat. vel fingat vel radat capite punitur. vt. ff. eo. qui nũmos. ¶ Quid ſi nõ ſint aurei. forte nõ tãtã patiet̃ penã. ſed ꝑ fabricatiõe cõburitur. vt. C. de fal. mone. l. pe. ¶ Dicunt tñ quidã ꝙ ſi in aureis ſolidis q̃s reperiatur adulter cõburitur. ſi in alia moneta capite punitur. ꝛ ſic intelligũt. ll. ꝑxi. alle. ꝛ. C. de falſ. mone. l. j. §. j. ver. actore. ꝛ capitalẽ penã interpretãtur minorẽ. i. deportationẽ. ¶ Sed ꝛ ſi fur ex auro vel argento monetã publicã falſo faciat illo punito pecunia in theſauro publico cõſeruatur. vt. j. q. j. ꝙ q̃dã in medio. ¶ Specialia cõſueuerũt notari q̃dam circa falſa mone. ¶ Primo ꝙ quilibȝ admittitur ad accuſationeȝ ſicut in crĩe leſe ma. ẽt infami. vt. C. de fal. mon. l. pe. ¶ Scdo q2 cõuictus de ſocijs ſiue cum ſociis interrogat̃ ꝯ illud. ꝧ. de confeſſis. c. j. ¶ Tertio ꝙ q̃libet põt hunc falſariũ capere ꝯ illḋ. C. de exhi. ꝛ intro. reis. neminẽ. ¶ Quarto / q2 dãnatus nõ appellat ꝯ illud. ff. de ap. non tantum ¶ Quinto / q2 ſi dñs in proximo ꝯſtitut⁹ erat publicatur prediũ in quo ꝯmiſſum eſt ſcel⁹. ẽt ſi dñs ignorauerit. niſi vbi prio ſcire cepit ſcelus ꝑpetratũ. ꝙ ſi dñs longe abfuerit nullam patitur penã: ſed actores eius q̃ miniſterium preſtiterũt capite puniũtur. vidue aũt ꝛ ſi proxime ſint de ſola ſciẽtia tenẽtur. Sȝ impuberes quorũ etas q̃d videat ignorat. nec ꝑpter ſcelam puniũtur lȝ tutores ſi in ꝓximo ſint cum nõ debeãt ignorare quid in re pupilli agat̃: in tñ puniãtur inq̃tũ a pupillo fuerat inferendũ. vt oĩa hec ꝓbãt̃. C. de fal mo. l. j. ¶ Nec excuſat̃ quis obtẽtu reſcripti principis ſubau. fraudulenter eliciti ſup ere cudẽdo ſed penã meret̃ ſuſcipiens ꝛ furtũ ꝓprie petitionis amittit nec iurm ſup hoc ſcienter preſtitũ tenendũ eſt. ¶ Sed potius de periurio pnia peragẽda. ignorãter tñ iurans etiaȝ a periurio excuſat̃. vt. ꝧ. de iureiu. q̃nto. ꝛ iũge qḋ no. ꝧ. de cen. §. ex quib⁹ cauſis. verſi q̃d ſi moneta mutetur. ꝛ ſeq. ¶ Mutãdi ꝓpriũ nomẽ vel cognomẽ dat̃ facultas cuilibet libero ſicut ab initio quodlibet imponit̃ dummodo in fraudẽ nihil fiat. Sed in ſeruo ꝛ libero defraudare volente pena falſi cohercet̃ vt. C. de muta. nois. l. vnica. ꝛ. ff. e. falſi nomis ad qḋ accedit. ꝧ. de ſpon. tua nos. ꝛ. j. de cleri. nõ or. miniſt. c. j. ꝛ. ij. ꝛ de ſent. exc. ꝑpendim⁹.

8 Et qualiter † puniatur. Et q̃dẽ ſm. l. pena falſi ꝛ quaſi falſi eſt deportatio ꝛ bonorũ publicatio ſi falſarius liber fuerit. Sed ſi ſeruus vltimo ſupplicio afficietur. vt. ff. e. l. j. §. vlt. ꝛ inſtit. de pu. iu. §. item lex cor. de fal. aliſ q̃n aũt minor pena imponit̃. vt no. ꝧ. §. qualr cõmittat̃. ver. facto. ꝛ ver. preterea. ꝛ ver. multis aliijs modis. aliq̃n acrius vt in fal. mone. no. ꝧ. §. qualis ſit accuſatio. ver accuſatio ãt. ꝛ ſe. punitur ꝛ aliq̃n pena relegationis. ff. eo. hodie. ff. de extraor. cri. annona. §. onerãt aliq̃n etiam pena extraor. punitur. vt. ff. de pen. ſi dardanarios. ¶ In iudicio vero aĩe aliq̃n imponitur pnia. xxx. dierum. vt. ꝧ. de ꝯhend. emp. c. ij. qḋ dic vt no. in ſumma. e. n. §. q̃bus. ¶ Porro ſm cano. pena multiplex eſt. Nam falſarius dñi pape qui ꝑ per ſe vel alium falſitatem exercet ipſo iure cum oĩbus fautoribus ꝛ defenſoribus ſuis anathematis vinculo eſt innodatus. j. de his qui ſcienter vtunt̃ lr̃is fal. ap̃licis. Sed tales. j. xx. dies a tpe notionis penã excõicationis euitãt. ſm ea que nota. ſupra. §. qualiter committatur. verſicu. itẽ vſu etiã committit̃ hoc dico de vtẽtibus. non de falſantibus. vt. j. eod. ad falſariorum. ¶ Quid ergo ſi quis per. xx. dies lr̃as tenuit ex quo falſas literas nouit poſtea ꝓduxit in iudicio: ꝛ cũ redargueretur de falſitate incõtinenti detraxit vel renũciauit proculdubio excõicatus eſt. ſed tñ ſi occultum ſit eũ eccl̃ia nõ vitabit currũt igitur eidem. xx. dies a tpe ſcie occulte quo ad deum. Sed quo ad eccl̃iã a tpe ſcientie publicate. ad qḋ accedit. ꝧ. de ſi mo. ſicut nobis ꝛ. c. tua nos. in fi. ꝛ. j. de ſen. ex cõ. a nobis. ij. qḋ aũt dixi ꝙ. j. xx. dies vitet̃ pena: vt. j. eo. dura. intellexit Goffr. in literis q̃s quis per alium impetrauerit. nã ſi ꝑ ſeipſuȝ vel conſci⁹ fuit vel eſſe debuit ſtatim pena incurritur: vt. j. eo. ad falſariorũ: vt ꝛ not. ꝧ. e. §. qualiter cõmittatur. ver. ſed ꝛ in eo. ¶ In falſario ẽt dñi pape diſtinguit̃ vtrũ de falſitate dubitetur vel certũ ſit. ¶ Si dubitetur tũc eſt falſarius capiẽdus ꝛ in carcerẽ mittendus ꝛ ſuper pena eſt ſumm⁹ pontifex conſulendus vt. xix. diſt. in memoriã. ſic intellige. j. e. ſuper e. ꝧ. de reſcrip. c. ij. ¶ Si aũt pro certo ſciret̃ ꝙ eſſet falſarius nõ per ſuſpicionẽ ſed ꝑ rei euidentiã ſi clericus ſit degradand⁹ eſt ꝑ̃tati ſeculari tradendus ſm conſtõnes legitimas puniendus ꝑ quã ꝛ laici cõuicti legitime puniantur: vt. j. ad falſariorũ. §. j. clerici etiã ipſo iure in hoc caſu officijs ꝛ bñficijs perpetuo ſunt priuati vt ibidẽ. ꝛ intelligitur de illo qui ſe vel alium falſauit. ¶ Sed vbi quis ſciẽter vtitur lr̃is ab alio falſatis / non eſt ipſo iure priuatus ſi clericus ſit. Sed eſt officio ꝛ bñficio ſpoliand⁹. i. ſuſpẽdendus. ſubaudi nihilominus excõicatus quouſq; digne ſatiſfecerit. laicus etiaȝ ꝑ eandẽ ſniam excõicationis ipſo iure illatã ſatiſfacere cogit̃ ꝯpetẽter intelligas in vtroq; ad arbitriũ pape: q2 nec per aliũ reſtitui poterit nec abſolui. ſic intelligo. I.

to.ad falſarioꝝ.§.qui vero.in prin.⁊.c.dura.§.vlt.arg.ſ.de prebē.graue.§.pe. ¶ Uel pōt dici ꝙ cuius abſolutionē papa ſibi retinuerit non tñ ſatiſfactionē cum dicat in iſtis ⁊ in illis.ſ.clericis ⁊ laicis malitiā grauius ꝙ negligentiā puniendā ꝙ.ſ.qꝺ dixi de pena imponenda in vtētibus literis ab alio falſatis: ⁊ de malitia grauius ꝙ negligentia punienda.etiam de his qui falſas literas īpetrant ſtatuitur obſeruādum.vt.ſ.e.ad falſarioꝝ.§.qui vero.ver.ita tñ. ¶ Eſt āt malitia qñ ex ꝓſſim ꝯuincit̄ de ſcīa. ¶ Negligentia qñ fuerint affectatões ignorate ꝗa añꝗ vterēt̄ nō examinauerunt diligēter vl' ꝑ ſe exaiauerūt: cū ſiplices eſſēt nec ꝯſiliū cū peritioꝛibꝰ habuerunt: ⁊ iō ſunt in culpa cuius ignorantiā allegent.vt.ſ.e.ad falſarioꝝ.rñ.ſ.⁊.ſ.de clan.deſpon.cū inhibitio.§.ſi quis vero.⁊.xxxvij.diſ.§.vl.⁊.ff.ad ma.l.pe.⁊.ſ.de cler.exc.ap'licce.talis eñ negligētia ꝑpe dolum eſt.vt.ff.mā.ſi fideiuſſoꝛ.⁊ de redhibi.act.l.ſ.§.ſi intelligat̄. ¶ Sin aūt ita latet falſitas qꝺ in apto videri nō pōt.⁊ ꝑ ſe ⁊ per alium oēm diligentiā adhibuit nō imputarē ei alias ſ:vt.ff.de redhi.act.l.ſ.§.eam.⁊.l.ob que vitia.⁊.ſ.de homic.Jo.⁊.c.vl.⁊.l.diſt.ſi duo. ¶ Et ſi quis accuſet̄ falſas lr̄as ap'licas impetraſſe.⁊ ipſis vſum fuiſſe cogūtur teſtes nolatim teſtimoniū ferr̄.vt.ſ.de teſti.cogen.cū contra magiſtrum. ¶ Hodie etiā ꝯtra tales eſt ſnīa excōicatiōis ſub certa forma lata in curia.vt no.ſ.§.qualiter cōmittat̄.ſub.§.porro.ver.v.⁊.ver.ſ3 hodie. ¶ Si quis aūt clericus literas regis falſauerit charactatur in facie.primo a ſuis oꝛdinibus degradandus:prouiciam abiurās: ⁊ ſic abire permittitur:vt.ſ.eo.ad audiētiam ⁊ idem intelligo de falſario cuiuſlibet principis ſecularis:qꝛ de ſimilibꝰ idē iudiciū:vt.ſ.de tranſact.inter coꝛpoꝛalia.§.ſ.⁊ de reſcrip.inter ceteras.⁊ de ſtatu.mona.ſuꝑ quoſdaꝫ. ¶ Falſarius vero epi deponitur ⁊ in monaſterio detruditur.vt.l.diſt.ſi quis clericꝰ.ſm Da.vel dic ꝙ eſt ab officio ⁊ bñficio ſuſpēdēdus ſiue ſuſpenſus nūciandus ſicut ⁊ falſarius capituli donec indulgentiā ſedis ap'lice mereatur:vt.ſ.de teſti.tā literis.§.vltimo. ¶ Uel melius dictū Da.intelligitur qñ l modum accuſationis cōuincitur criāliter accuſatus in modū autē inquiſitionis conuictus hꝫ locum qꝺ dixi vt innuit illa.decre.tā lr̄is.vel qñ falſarius ciuiliter cōuincitur ad hoc vt beneficio eccl'iaſtico priuet̄ qꝺ hꝫ locuꝫ ēt in falſario deleg.vel quocūꝗ vis alio.vt.ſ.ꝺ reſcrip.olim ex literis in fin.⁊ de offi.dele.cuꝫ olim magiſter.cum ergo ab obtētu remoueatur multofoꝛtiꝰ ab obtinendo repellitur.vt.ſ.de exceſſ.prela.inter dilectos.§.preterea. ¶ Sed ⁊ que ſit pena falſe charte ex dicto/ vel tacito legitur.vt.ſ.de reſcri.ſuper literis. ¶ Et not.ꝙ ſm quoſdam non ſufficit ꝓbare teſtes eſſe falſos niſi probentur coꝛrupti.vt.ff de re iudi.diuus.ſ.de ꝓba.lꝫ.§.itidem quoꝗ teſtes.⁊ hoc dicebat pla. ¶ Alij probabilius dicunt vt Job.ꝙ ſicut ſufficit probare inſtrumentum falſum eſſe:vt.C.ſi ex falſ.inſtr.l.pe.⁊ vlt.ſic ⁊ teſtes cum pares habeant hincinde vires inſtrumenta ⁊ teſtes.C.de fide inſtr.in exercendis.⁊ facit pꝛo eis.ff.de except.quī agnit.C.de tranſac.ſi ex falſis.non ob.illa de cre.licet.quia ibi ſe aſtrinxit ad ꝓbandū vtrū ꝙ. ¶ Sed nunquid ſufficit probare teſtes eſſe coꝛruptos:ar.ꝙ ſic.ij.q.vj.§.diffinitiua.ꝟſ.venales.ſ.de vi.⁊ hone.cle.cuꝫ ab omni ecōtra videtur ꝙ non:qꝛ non ſufficit probare coꝛruptionem:niſi probetur ꝙ iudex ſecutꝰ fuerit dicta coꝛruptoꝛum.ſ.de re iud.cuꝫ.J.⁊.A C.ſi ex falſis inſtrum.falſa.ſ.de teſt.ſicut nobis.Similiter non ſufficit probare falſitateꝫ niſi probetur iudicem ſecutum eſſe illam.vt pꝫ per predicta iura. ¶ † In fi.notanduꝫ ꝙ qui falſum libellum vel famoſum de aliquo cōpoſuit cōuictus decapitatur.v.q.ſ.ſi quis:vel foꝛte depoꝛtatur:⁊ efficitur inteſtabilis.iiij.q.iij.ob carmen ſm canones ſubijcit̄ verberibꝰ.v.q.ſ.c.ſ.Si vero ſponte cōfitetur mitius cum eo agit̄.ea.q.c.ij.in fi.⁊ hoc cum innocens infamatur.Secus ſi nocēs ſm Joā.peccata eñ nocentium nota eſſe ⁊ opoꝛtet et expedit.vt.ff.de iniu.cuꝫ ꝗ.⁊.C.de iniur.l.iij. ¶ Quod intelligit Azo in iudicio:naꝫ nemo debet extra iudicium aliquē etiam innocētē infamare.Sūma eñ iniquitas eſt detrahere ⁊ qui fratri ſuo detrahit homicida eſt.vj.qō.ſ.ſumma.tria eniꝫ gña homicidioꝛum dicebat eſſe btūs Petrus.⁊ penam eoꝝ parilem ꝗtum ad deum.ſ.de peni.di.ſ.homicidioꝛuꝫ ſicut eñ homicidas dicimꝰ interfectoꝛes ſic detractoꝛes ⁊ obedientes vt no.ſ.de homi.§.quot ſpecies.⁊.infra.de iniur.§.quot modis. ¶ In ſumma notādum eſt ꝙ ſnīa lata occaſione falſarū literarū nullius eſt momenti.et opponi pōt exceptio falſa etiā poſt ſententiaꝫ apud executoꝛem.ſ.de ſen.⁊ re iud.ſup.eo.⁊ ff.de iud.ſi pretoꝛ.niſi eſſet falſitas talis que ipſo iure nō redderet literas inutiles:ſꝫ ꝑ exceptionem tūc eñ exceptio talis omiſſa poſt ſnīam non opponetur.vt.ſ.de ſen.⁊ re iu.inter monaſterium.nā ſub pretextu nouoꝝ inſtrūrum ⁊c.vt.ſ.de ſen.⁊ re iudi.ſuboꝛta ſꝫ Jo.ꝺ hoc no.ſ.eo.§.qualis.ver.illud tñ.⁊ſe.⁊.ſ.de reſcri.§.que poſſunt obijci.ſub.§.ſed nūquid proceſſus.dic vt.ibi.

¶ De ſoꝛtilegijs. Rubrica.

Soꝛs quid ſit. 1

Et in ꝗ caſu prohibeat̄ vel ꝯcedatur. 3.⁊.4.

2 Species ſortis quot ſint.
5 Pena que ſit ſortilegiorum.

EGimus ſupra de falſitate q̃ nihil aliud eſt q̃ immutatio veritatis. ⁊ ſortilegi ſunt q̃ ſub nõie fictẽ ⁊ ſic falſe religiõis ꝑ quaſdam quas actorũ ſeu apl'orũ vocant ſortes diuinatiõis ſciẽtiã ꝓfitent̃: aut quarũcũq; ſcripturarum inſpectione futura promittunt: vt. xxvj. q. j. §. vnt co dicam⁹ de ſortilegijs qui ⁊ falſarij dici poſſunt: videntes. ℭ Quid ſit ſors. ℭ Quot ſint eius ſpẽs. ℭ In quo caſu prohibeatur vel cõcedat̃. ℭ Que ſit pena ſortilegiorum.

1 a ## Quid † ſit ſors.

a Et certe ſm Aug. ſors nõ eſt aliq̃d mali: ſed res in humana dubietate diuinã iudicãs volũtatẽ: vt. xxvj q. ij. ſors. ⁊ ſm hoc ſors licita eſt: probat̃ ꝑ exẽpla infinita. xxvj. q ij. §. j. ℭ Sed ſm leonem papã. iiij. ſors nihil aliud 2 b eſt q̃ diuinatio: ⁊ maleficium a ſanctis patribus dãnata. et ideo ꝓhibet ne exerceat̃ deceтero ſub anathematis interdicto: vt. xxvj. q. v. ſortes. ⁊ ſm h̃ ſors illicita eſt nec credenda eſt neq; exercenda vt. xxvj. qõ. ij. §. his ita rñdetur. ⁊. c. ſeq. et q. v. per totum. ℭ Sors enim eſt ars diuinandi. diuinatio autem proprie in malo accipitur. prophetia vero in bono. vnde ca. dicit nunq̃ diuinatio in bonam partẽ accipit̃. videbantur eñ quidã ſancti eſſe ſibi prophete. Sed q: pecuniã; accipiebãt ꝓphetia eoꝝ ẽ fctã diuinatio ⁊ diuinatio eoꝝ q̃ videbat̃ ꝓphetia declarata eſt diuinatio. j. q. j. nũq̃. nec ob. qđ dicit Augu. ſors non eſt aliq̃d mali: vt no. ̃s. eo. §. rñ. j. dic eñ ſors nõ eſt. i. non erat aliquid mali dum permittebatur. S; hodie mala eſt ex quo ꝓhibetur. nec eñ in hoc exemplum ſequi debemus qđ ionas vel matthias dicat̃ fuiſſe electus ſorte vt. xxvj. qõ. ij. non ſtatim. ⁊. c. ſeq. ℭ Uel qđ ioſue ex ꝓcepto dñi per ſortem exquiſiuit peccatũ achor. j. q. iiij. §. item pro peccato achor. ℭ Uel q: ſaul ſorte deprehẽdit ionathã filiũ ſuũ comediſſe fauũ mellis contra edictum qđ poſuerat. xij. q. ij. §. itẽ opponitur. q: illa ⁊ ſimilia permittebant̃ ante euãgeliũ que tpe perfectioris diſcipline ſunt eliminata. xxvj. q. ij. §. is ita. ergo hoc tpe licitum erat q: fiebat autoritate diuina. vnde facientes excuſant̃ a ſortilegio ſicut a rapina. vt. xiiij. q. v. dixit ⁊ ab homicidio. xxiij. qõ. viij. occidit. ⁊ ab adulterio: vt. ̃s. de diuor. gaudemus. vt ⁊ no. ̃s. đ cle. pug. in duel. §. an ſit offerẽdũ. ṽ. nec excuſat. ⁊ ꝓcedẽ. ⁊ ſe. ℭ Itez alia ratione non obſtant exẽpla q: priuilegia ſingulorum non faciunt legem communem. vt xxvij. qõ. ij. non exemplo. ℭ Uel dic qđ ſors non eſt aliquid mali in ſua natura prohibetur tñ ne propter aſſiduitatem vtendi labantur hoĩes in idololatriam. ſicut dicitur de iuramẽto ⁊ vini potatiõe. ̃s. de iureiur. ⁊ ſi xps. §. quedam ℭ Uel aliter ſors non eſt aliquid mali imo ad exempla. ̃s. dicta ſi qui poſſunt ſine peccato in caſu quem habes. j. eo. §. quo caſu. ver. vlti. ℭ Uel ſic ſors non eſt aliquid mali quo ad ſcientiã ſed exercitiũ malũ eſt quod dic vt not. ̃s. de magiſt. §. quam ſcientiam. ⁊ verſi. ſeq.

2 b ## Quot † ſint eius ſpẽs.

b Scire debes qđ genus diuinationis a perſis fertur allatum fore. Uarro aũt diuinationũ dixit quatuor genera fore ſicut ſunt quatuor elementa. fit eñ diuinatio in terra que vocatur geomantia. a gees qđ eſt terra ⁊ mancos qđ eſt diuinatio. fit etiam in aqua: ⁊ hec vocatur idromantia ab hydor qđ eſt aqua. Itẽ fit in aere que aerimantia appellatur ab aere. Itẽ in igne que nõiatur pyromantia a pyr qđ eſt ignis. et q̃ dicantur ſortilegi ⁊ qualiter not. ̃s. eodẽ. titu. in prin. ℭ Diuini autẽ dicti ſunt: quaſi deo pleni. quia diuina re ſe fore plenos ſimulant ⁊ aſtutia quadam fraudulẽta hoĩbus futura coniecturant. Sed Aug. dicit duo genera fore artem ⁊ furorem ſcilicet q: alij per quãdam doctrinam hoĩm falſam ſeu ſuperſtitioſam ex quibuſdã ſignis cõiecturãdo in multis cõmittũt ſiue delinquũt alij quaſi furioſi a demonijs attriti vaticinia predicũt. Sunt autem diuerſa nõia taliũ ⁊ ſecte diuerſe. q̃d autem obſeruẽt: ⁊ qualr̃ diuerſis nõibus nũcupent̃ legit̃. xxvj. q. ij. illud. ⁊. qõ. iij. ⁊. iiij. c. j. ℭ De generibus etiã demonũ varia nunciãtium inuenies. e. q. ſciẽdũ. ℭ Et q: demones per exteriora mentes hoĩm ⁊ motus animoꝝ cognoſcant ⁊ deprehendãt res occultiſſima eſt: vt ea. q. quodã loco. ℭ Alij igit̃ demones conſulunt ex quibus quaſi licentiori paritus

a ℭ Quid ſit ſors. adde doc. in ru. eo. ti.

b ℭ Quot ſint ei⁹ ſpecies vide l in ſumma piſanella. in ṽbo ſortilegiũ. in §. j. ⁊. ij. ⁊ ꝑ Sanctum Tho. ij. ij. qõ. xcv.

te auruſpicum.i.horas ⁊ tpa obſeruantium et inſpicientiū ⁊ augurū.i.ad volatus auiū et voces intendentium aliaq; ſigna rerū vel obſeruantias improuiſas hoīm occurrētes ferentium libri ad hoc genus pertinent.q.d. minus delinquūt.vt.xxvj.qō.ij.illud. ⁊.q.v. non oportet.⁊.c. aliquanti. que omnia prohibentur. vt ibidem.

3] In quo † caſu prohibeatur vel concedatur. Et quidē ſors in omni caſu gnaliter prohibita eſt[a]. vnde apoſtolus dies obſeruatis ⁊ menſes/⁊ tempora/⁊ annos. vnde timeo ne forte ſine cauſa laborauerim in vobis.xxvj.q.ij.§.his ita reſpondetur. ¶ Ligature igitur ſiue remedia que medicorū quoq; diſciplina cōdemnat ſiue in precantationibus: ſiue in notis que characteres vocant/ ſeu alijs quibuſq; rebus ligandis vel ſuſpēdendis conſiſtant q̄uis phyſica vocetur vt nature prodeſſe videatur ſicut in ſummo aurium / vel digitis cauſa ſortilegij de oſſibus ſtrutionum anſulas.i.anulos deferre dānate ſunt. Aut ſi tibi ſingultienti dicatur: vt dextera manu pollicem teneas his adiungūt: et hi qui ſaltum mēbri timent. ¶ Uel q̄ duobus amicis iunctim ambulantibꝰ puer/ aut lapis interueniens ipſos diuidat maluz nūciatum credant. ¶ Uel q̄ domi redeūt ſi pes forte offenſus fuerit. ¶ Qui etiam ſeruant conſtellatiōes ſiue ſub qua ſtella aliquis natus ſit: vel quota ſit luna. ¶ Nulla etenim talia vel his ſimilia ſunt a vere fidelibus obſeruanda/nec futura diuinanda ſeu prenūciāda: nec futura in tabulis ſeu codicibus requirēda nec aliqua diuinatio vel ſors credenda: vt.xxvj.q.ij.illud.⁊.c.ſed ⁊ illud.⁊.q.v.§.j.⁊ p totum.⁊ infra eo.c.j.⁊.ij. ¶ Sed nūquid in colligendis lignis vel putandis vineis vel terris colendis/vel in dandis potionibus lz lunam conſiderare ⁊ tpis qualitatē: dicas q̄ nō ſi fiat ſupſtitioſe vel ſi credat neceſſitatē ineſſe ſuperioribꝰ. ſuperiora eīm nō ſunt rerum cauſe: lz ſint ſigna rerū ⁊ ſic intelliges.xxvj. q.v.c.iij.alias aūt hoc lz.ſicut docet aſtronomia.⁊ ſicut ſeruant nedum medici ſed ⁊ coloni experti.⁊ facit ad hoc qđ no.ſ.e.§.verſi. ligature ibi q̄ medicorū ⁊c. hec eīm ex arte ſunt non forte ⁊ naturalr conſiderātur: non ſupſtitioſe. Supſtitioſa igitur reprobātur. Nam p demonū fallaciā illuditur curioſitas humana qn̄ hoīes impudenter ſcire appetunt qđ nulla rōne eis cōpetit inueſtigare. vt.c.q.nec mirum.ad fin.prime colūne. ¶ Sed ⁊ qualr mulieres que profitentur ſe nocturnis horis equitare cum diana vel herodiade: a demonibus illudūtur. inuenies.xxvj.qō.v. epi. ¶ De preſbyteris vero qui altaria denudāt: vel cantant requiem pro viuis vt moriantur legitur.xxvj.q.v. quicunq;. ¶ Hodie igitur non eſt.i.eſſe non debet auguriū in iacob nec diuinatio in iſrael. q̄ enim ſine ſaluatore ſalutē vult habere: ⁊ ſine ſapientia ſe prudentem fieri exiſtimat non ſanus ſed eger: nō prudēs ſz ſtultus in egritudine aſſidus laborabit ⁊ in fatuitate noxia pmanebit. vt.xxvj.qō.ij.qui ſine ſaluatore. ¶ Et breuiter nec dies egyptiaci nec kal. Janua.nec initia mēſiū nec dies nec mēſes anni nec curſus lune vel ſolis: vel ſyderum nec ſortes apłorū obſeruari debent nec carmina herbarum nec pictatiole.i.characteres ſcripti credi debent. Imo hec ⁊ ſimilia preter ſimbolum ⁊ orōnem dn̄icam cōdēnantur. vt.xxvj.q.vlt.ſi qs kalendas.⁊.c.preced.⁊.c.ſeq.⁊.q.v.non lz. ¶ Uerūtn̄ demoniū ſuſtinēti lz petras vel herbas habere ſine incantatione.eo.c. ſi. ¶ Sed ⁊ hi qui p.xij.celi ſigna naſcentium mores actus et euentus aut quem effectum vite habeat qui naſcitur conātur predicere reprobātur.xxvj. q.iiij.igitur.verſi. genethliaci appellati ſunt.⁊.q.ij.illud.verſi. neq; ab hoc genere ſuperſtitionis. Sed nūquid licet recurrere ad ſortes.et ad inſpectationē aſtrolabij vel alias inſcriptiones pro rebus perditis recuperandis: dicunt quidā q̄ ſic dūmodo nō fiant inſpectiones huius cū inuocatione demonū vel alicuiꝰ ſupſtitionis: dicas cōtrā vt.ſ.e.ex tua ⁊ apparet in his q̄ no.ſ.eo.§.ver.nec furta ⁊ p̄cedē.⁊ ſe.nec ob.xxvj.q.ij.hi qui. nec ob. q̄ non ſtati tn̄ cū nō ſupeſt humanū auxiliū recurrere poſſumꝰ ad diuinū.xxij.q.ij.qlr qr loquūtur de cōparatiua permiſſione.nec ob.xxxvij.di.ſi qs grāmaticā.nā lz dicatur ibi q̄ geometria/ ⁊ arithmetica habeant in ſua ſcia veritatē ſubdit tn̄ q̄ non ſint ſcientie pietatis: vel rn̄de vt no.ſ.e.§.qđ ſors ver.ſors igitur eſt ars diuinādi ⁊ ſeq. vſq; in fi. ¶ Nec moueat

[a] ¶ Gnalr prohibita eſt. Adde gloſ. ⁊ ibi Jo.de anani.in.c.fin. de ſortil.et per Arch. xxvj.q.ij. i gl. ſumme

quis q̄r plerun̄q; euenire videt q̄ ab aliis predicuntur. hoc eñ permiſſu dei fit: vt ipſi qui hoc vident vel audiunt/ ꝓbentur quali fide ſint vel deuotione erga deum: vñ in deuteronomio ait populꝰ moyſes: ſi ſurrexerit i medio tui ꝓpheta: aut qui ſomniū ſe vidiſſe, dicat ⁊ predixerit ſignū aut portentum: et venerit qđ locutus eſt: ⁊ dixerit tibi eamꝰ ⁊ ſeq̄mur deos alienos quos ignoras ⁊ ſeruiamꝰ eis: non audietis verba prophete aut ſomniatoris: q̄r tentat nos deus noſter: vt palā ſciat vtrum diligatis eū/ aut nō in toto corde noſtro ⁊ in tota aīa noſtra deū vr̄m ſequimini: ⁊ ipſum timete mandata eius cuſtodite ⁊ audite, vocem illius ipſi ſoli ſeruietis: et ipſi adherebitis. vt. xxvj. q. v. nec mirū. §. vlti. ¶ Plerūq; etiā per malos miracula fiunt q̄ dic, vt not. s. de venera. ſanc. ¶ Et ſic ꝓhibet oīs ſors oīs diuinatio ⁊ oīs fantaſia: q̄r ad ſolum deū pertinet notitia futurorū. vt xxvj. q. v. §. j. ff. de iudi. ſed ⁊ reſtituatur. §. vl. vñ appetens talia peccat nō modicū q̄r vult videri ſimilis deo propter q̄ lucifer a celo cecidit adam paradiſum amiſit: nec eñ papa ſuſtinet q̄ aliquis attentet ea q̄ ſibi retinuit priuilegio ſpeciali. vt. s. de tranſac. epi. cap. j. et de vſu pallij niſi ſpecialis. ⁊ de offici. lega. q̄ tranſlationem. Ideo in omnibus prohibita eſt ſors etiam in electionibus. vt infra eodē capitu. vlti. ⁊ not. s. eodem. §. quid ſit ſors.

7 ¶ † Sors etiam aliq̄ñ conceſſa eſt ⁊ permiſſa ſ. ſi fiat ad dirimendas lites vel ſi contētio ſit de electione aliquorū: ⁊ in oībus inueniatur paritas vtrobiq; exemplo matthie ſm Joā. Lau. ⁊ Rayn. vt. xvj. queſtione. ij. non exemplo. ⁊. queſtione. v. non licet.

¶ Sed illud ſpeciale fuit vt ibi dicit: iō ſortis vſus in electionibus ꝑpetua ꝓhibitione dānatur: vt. j. eo. c. vlt. Quis idem dicant deū poſſe conſuli ſortibꝰ apoſtolorū exēplo q̄ eas non faciebant niſi collecto cetu fratrū ⁊ precibus ad deum effuſis: vt dicit beda. in. c. non exemplo. qđ nō credo verum niſi fieret autoritate pape: dic ergo q̄ in caſu iſto vel iterū eligetur vel ſuperior gratificabit ſm Goffr. qđ dic vt not. s. de elect. §. qualiter ſit faciēda electio. poſt verbū concilij ⁊ ſanior. ver. vbi āt oīa equalia ſunt. ¶ Sed in iudicijs dubijs ipſum admitto in his que tēporalia ſunt. vt. ff. de iudi. ſed cum ambo. ⁊. C. cōia de leg. ſi duobꝰ. xxj di. cleros. ⁊ ſic intellige q̄ ſors non eſt aliquid mali. vt no. s. §. quid ſit ſors. ⁊. ff. famili. h[...] que ſunt. ⁊ de fideicōmi. liber. generaliter. §. quid ergo qđ ⁊ ipſum intelligas de ſorte ſimplici que fit cum loris vel cū paleis ſine aliqua ſuperſtitione.

Que ſit pena † ſortilegiorū

Et quidem ſecundum legem honorum publicatio ⁊ decapitatio: vt nota. ſupra de magi. §. quam ſcientiam verſicul. ars. ſed ſecundum canones imponitur ſpiritualis penitētia. xl. dierum. vt infra eo. ca. j. ⁊ ſi peccatum notorium eſt euchariſtia denegatur de conſecra. diſt. ij. pro dilectione. ¶ Item eccleſiaſtica pena infligitur: quia ſi clericus ſit deponendus eſt: ⁊ in monaſterio detrudendus ſi laicus excōicandus quod exaudi quādo dictam pniam agit renuit ſi criminaliter accuſetur. ſic intellige xxvj. q. v. nō opꝫ. ⁊. c. ſi quis epiſcopus aut preſbiter. ⁊. c. aliquanti. ⁊. qōe vij. admoneant. vt tamen q̄ñ pniam contēnit agere ab excōicatione incipiendum ſcias. et xxvj. q. v. ſi quis clericus: ſed creſcente contumacia augmentari debet. ⁊ pena etiam in laicos q̄ ſi ſerui ſint verberibus caſtigātur ſi liberi in ꝯcluſione digni diſtrictaq; ſunt in pena redigendi. vt ea. queſti. contra idolorum. ¶ Epiſcopus etiā tales turpiter dehoneſtatos de parochia ſua eijcere debet. xxvj. qōe. v. epiſcopi. q̄r decaluare poteſt eos. i. veſtes ⁊ capillos ante/ ⁊ retro incidere/ ſicut in quibuſdam locis de conſuetudine obſeruatur: et de hac decaluatione loquitur. xxxij. queſt. prima de benedicto. Sed tales infames ſūt. ij. queſtione octaua. quiſquis.

¶ Cum igitur omnia per deum facta ſint ſi quis credit poſſe fieri aliquam creaturā: aut in melius aut in deterius immutari aut trāſformari in aliam ſpeciem vel aliam ſiſitudinem niſi ab ipſo creatore fiat proculdubio infidelis eſt pagano deterior: vnde omnibꝰ nec talia vel his ſimilia credant: ⁊ eſt publice nūciandum ſecūdum Goffredum. vt. xxvj. queſtione. v. epiſcopi. ad fin.

¶ Eccleſia tamen in caſu ſortilegia credit: ⁊ propter ipſa matrimonia ſeparat. xxiij. queſtione prima. ſi per ſortiarias. quod dic vt nota ſupra de frigidis. §. qualiter. verſicu. confitebuntur. ⁊ ſequen.

¶ De colluſione detegenda.

¶ Rubrica.

Quoniam in accuſationibus criminum de quibus dictum eſt ſepe colluditur dicamus.

¶ Quid ſit colluſio.
¶ Quis colludat. ¶ Qualiter quis a lite diſcedere poſſit.
¶ Qua pena colludens feriatur.

1 a Quid ſit †colluſio. a Inter actorem ⁊ reuʒ latens ⁊ fraudulenta cōuentio q̄ interueniēte aliquando delicta remanēt impunita, vel ēt cōmittūtur vt colligitur. ⁊ .co.c.j. ⁊.c. audiuimus. ⁊ ca. vlt. que aliqñ cōmittitur in crlalibus: aliqñ in ciuilibus: vt ibidem, aliqñ in cā ſtat⁹ puta cum dñs accepta pecunia vel al's malitioſe permittit ſe a ſeruo ſuo in ſtatus iudicio ſuperari que colluſio detegenda eſt: et datur premium detegēti q̄r adiudicat̄ ei ſeruus. vt. ff. eo. l. j. q̄d dic vt no. ʒ. de ſent. ⁊ re iu. §. quibus noceat. ver. v. ⁊ ſeq. ℂ In criminalibus quoq̄ cōmittitur qñ ſcʒ accuſator veras criminū probationes, abſcondit ſeu diſſimulat: falſas vero excuſationes admittit. et per hoc incidit in vitium preuaricationis et extra ordinem punitur. ij. q̄. iij. §. preuaricator. verſi. ſciendum. ⁊ §. preuaricationem. vel qñ accuſator in vniuerſum ab accuſatiōe deſiſtit: ⁊ per hoc incidit in vitium tergiuerſationis: ⁊ in. v. li. auri punitur ⁊ infamis fit. ff. de preuari. preuaricationis. in fin. Sed ſi abſens eſt accuſator: ⁊ tacitus nolit procedere grauius punitur. ff. de pe. abſentem. §. ſc̄do. ℂ Sed ⁊ clerici plerūq̄ colludentes ſup eccleſia quam poſſident ſe ſuperari p̄mittunt retinentes eandem ⁊ certā penſionem ſuperanti reddentes: vt ſic ſuperantes in eccleſia ipſam poſt mortem ſuam ſuccedant ſed non valet q̄d agunt imo tales eccleſia ſuper quā colluſum eſt ſunt merito ſpoliādi ſeu priuādi cum in fraudem epiſcoporū ⁊ aliorum ad quos collatio ipſarum pertinet talis colluſio attentetur. vt. ⁊. eo. audiuimus.

2 Quis colludat. †Et quidem colludit principalis p̄ſona que ad iudiciū prouocauit vel p̄uocata eſt colludit ⁊ aduocatus q̄ ſi in cauſa crlali colluſerit extra ordinem punitur. ij. q̄. iij. §. notandū. ver. preuaricator. Colludit ⁊ procurator qui doloſe ſe patitur ſuperari ↄtra quē agitur de dolo ſi ſoluendo ſit alias ↄ illum cum quo colluſum eſt in ſubſidium niſi in ſe transferre paratus ſit actionem. ff. de dolo. eleganter. §. pen̄. argu. ff. de eo per quem factum eſt. l. fi. ℂ Colludit laicus colludit ⁊ clericus. ⁊ p̄ʒ in his que no. ʒ. eo. §. proxi.

3 Qualiter †quis a lite diſcedere poſſit. Et certe aut eſt t̄palis aut ſp̄ual' ſi t̄palis aut ciuilis eſt aut crlalis aut mixta. ℂ Si ciuilis ſit lis: pōt quilibet diſcedere a lite per pactū vel tranſactionem/ niſi famoſa ſit actio in quo caſu ſi paciſceretur ſine lnia iudicis infamis remaneret reus: ſed iuſſu p̄toris liceret ſine aliqua infamia. vt. ff. de his q̄ not. infa. athletas. §. vlt. ⁊ l. ſeq. ⁊ l. furti. §. pactus. ⁊. §. qui iuſſu. alias autē libello ſemel oblato aduerſario ↄdicente non lʒ diſcedere ſine metu expenſarū. vt. C. q̄n et qñ iudex. autēt. qui ſemel. et no. C. de libe. obla. §. vtrū actor. ℂ Si vero crlalis cā ſit lite nō conteſt. diſcedere lʒ. vt. ʒ. de accu. lʒ. §. quia vero. ff. ad tur. mulier. ⁊ l. queſitum niſi nomē receptum fuerit' inter reos: vl' niſi ex hoc ipſe accuſatus remaneat infamatus ēt reo nō conſentiente al's non lʒ niſi de cōſenſu iudicis ⁊ rei: vt. C. d̄ abo. l. iij. ⁊. v. q. j. quidaʒ. ℂ Si aūt accuſator aliter deſtiterit incidit in turpi. ſi crimen q̄d intentabat publicum erat. vt. C. ad tur. l. j. ⁊ punitur fideiuſſor ei⁹ in q̄titate promiſſa. ⁊ ipſe extra ordinē punit̄ pro motu iudicis cum nota infamie: vt. C. ad tur. l. ij. ⁊. ff. de cuſto. ⁊ exhi. reorū. l. vl. ⁊ de preuaricat. ſi is ℂ Sed ſi priuatū erat. extra ordinem punit̄. ff. ad tur. ſi q̄s repetere in fin. ℂ Nec ſ̄m leges. nā ſ̄m canoñ. oē crimen publicum cenſetur. vñ nō lʒ diſcedere p̄ tranſac. ſeu grām ſine auctoritate iudicis factam. al's nihilomin⁹ querel̄ de crimine ēt ſi extraordinarie in modū inq̄ſitionis querebat̄. vt. ⁊. e. c. j. ⁊. ij et vlti. Iudex t̄n in crle in quo diſpenſare pōt indulgere poterit abolitionē ⁊ grām facere ſi partes cōſentiāt. v. q. ij. ſi primates. ⁊c. di. c. j. ⁊ ca. ſtudendū. ij q. iij. ſi quem penituerit. §. p̄uaricator alias inquiret. vt dictum eſt. C. de genera. abo. l. ij. ⁊ l. indulgentia. ℂ In cauſa aūt mixta: puta quando agitur ad thori ſeparationem. vt ſupra. de procu. tue, quandoq̄ recedi pōt ante ſnīam: vt. ʒ. de adul. ſi vir ſciens. ⁊ de diuor. ex literis nec mirū nam ⁊ cōdemnatā de adulterio pōt ſibi vir recōcilia re. ʒ. de cōuer. coniu. gaudem⁹ ʒ. de dona. inter vir. et vxo. plerumq̄. xxij. q. j. de benedicto. q̄r non ſolum ſepties ⁊c. vt ſupra. de iureiuran. quemadmodum ℂ In ſpirituali t̄n licet qñq̄ p̄ gratiam a lite diſcedere.

a ℂ Quid ſit colluſio, adde glo. ⁊ c. iij. eo. tit. gl. in. c. cū clerici. ij. q vij. doct. in ru. e. ti. ⁊ de man. vid̄ p̄ Bart. in. l. poſt ↄctuʒ ff. de don. ⁊ an colluſio cōmittit̄ ⁊ cā ciuili vl' criminali. vide p̄ Archi. in. c. ſi quem. ij. q. iij. Ioā. de ana. ſuper iſta rubri.

❧ Sed qui ſine iuſta cã diſcedit puniť.ij.q. vj.qua propter.ſ.de ſi.nemo. Sed ab ea nõ lꝫ diſcedere per tranſa. vel pactũ ꝗuis admittatur amicabilis cõpoſitio.qḋ dic vt no.ſ.de tranſa.§.⁊ in quibus ceſſet.ver.Item ceſſat in ſpũalibꝰ preter ꝙ in cã matrimoniali: vt ſ.de tranſac.c.vlt.⁊ de rerum permu.ca.vlt. ❧ Ubi vero in cã criali vel ſpũali aliter ꝗs deſiſtit ꝙ debeat ad iudicẽ ptinet nihilominus ex officio ſuo inquirere ſ.ca.j.et ĩi.C.de aboli.l.ij.⁊.l.fallaciter.ita qḋ ſi in modũ accuſationis agebať.quereť iterũ de antiquis criminibus.alias ſi colluſum nõ eſſet vel ſi ageretur in modũ inquiſitionis quereť de nouis tñ.ſ.eo.c.fi.⁊.ſ.de cele.miſ.lřas.Ubi vero colluſum eſt iterũ quereť nec eñ tenet ſnia per colluſionẽ lata.ij.q.iij.ſi quẽ penituerit.ff.eo. l.ij.⁊.iij.⁊.l.ſnia.Ideo ſicut ꝓbata preuaricatione denuo accuſať abſolutus.ff.de preua. l.iij.ſic ⁊ probata colluſione.vt dictum eſt.de hoc no.de ſen.⁊ re iud.ſub rubrica de re.iu.§. quibus noceat.ſub.§.hec tñ regula.ver.⁊ qḋ dixi.⁊ ſeq.❧ Sed vbi ex iuſta cã vult deſiſtere quis iudex abolitionẽ indulgere debet.C. de aboli.l.j.⁊.ij.q.iij.§.abolitio.

4 Qua pena colludẽs † feriatur.⁊ quidẽ ſine pena tranſire non dꝫ vt.ij.q. iij.ſi quẽ penituerit. ❧ Clericus eñ ſup bñficio colludẽs priuať eo: vt.ſ.e.§.j.ꝟ.ſed ⁊ clerici.Qualř etiã in crialibꝰ puniať.no.ſ.eo.§. ver.in crialibus.In cauſa ſtatus iqui colludit pdit ius i pſona illius de cuius ſtatu agebať.⁊.applicat illi ꝗ colluſionẽ detexit.ff.e.l. j.C.eo.l.fi.de in ius voc.adoptiuũ.§.patronũ. ❧ Qualř etiã puniať aduocatꝰ et ꝓcurator colludẽs no.ſ.e.§.ꝗs colludat.❧ In alijs autẽ ciuilibꝰ cauſis puniť colludẽs ꝑ motu iudicis quẽ deluſit.ſ.de of.dele. de cauſis ⁊ breuiter oẽs calũnioſi ꝑ qualitate admiſſi criminis extra ordinẽ puniunť: vt.ff. ad tur. et in priuati ⁊ ſi priuatũ ſit crimen offõ iudicis culpa cohercetur vt.ff.ad tur.ſi ꝗs.§.vlt.⁊ de preuarica.l.ij.vt not.in ſuperioribus et.ſ.de calũ.§.quãdo.⁊.§.quali pena.

❧ De delictis puerorum. Rubri.

1 Minor ſi delinquat an ⁊ qñ puniať. 3.
2 Delictum proprie quid dicatur.
4 Pupillꝰ ꝓximꝰ pubertati an puniať tpalř.
5 Mater debet pupillo tutorẽ petere cõfeſtim ⁊ in quibus caſibus excuſatur.

1 Quia nedũ † delicta a maioribꝰ annis ꝯmiſſa puniẽda ſunt:imo ẽt ſi a minoribꝰ annis committanť: lꝫ nõ ita ſeuere vt ptꝫ ex ſe,videamꝰ de delictis puerorũ ex ꝗ vidimus de delictis maiorum dicentes qñ et qualiter puniant et certe diſtinguendũ eſt vtrũ minor delinquat ex culpa ſeu negligentia non ex propoſito animi:an ex certa ſcia. ❧ Si minor delinquat ex culpa ſeu negligẽtia nõ eſt ex ꝓpoſito mero iure obligať. Sed tñ reſtitutionẽ petere põt:ſiue ciuilř ꝯueniatur:ſiue criminalř accuſeť.C.ſi aduer. delic. l.j. ❧ Si ꝟo ex certa ſcia deliquit: ſiquidẽ ciuiliter ꝯueniať nõ reſtituiť niſi potuerit ꝯfiteri ne tenereť dupli et maluit negare hic eñ in hoc ſolũ reſtituiť vt pro ꝯfeſſo habeať. Itẽ ſi potuit tranſire maxime in negotio ſiue act. penali reſtituiť vt habeať ꝑ tranſacto.ſ.tanta ꝗtitate quãta trãſigere potuit. ꝙ ſi certa ſumma nõ apparet accipieť ⁊ eſtimabiť arbitrio boni viri ꝗ veriſimile eſt cũ tranſigere potuiſſe:vt.ff.de mino.ſi ex cã.§.nunc videndũ.⁊.§.ſi in cõmiſſum nec efficiť infamis: cũ autoritate iudicis fiat trãſactio:vt. ff.de his ꝗ no.infa.furti.§. ꝗ iuſſu. ❧ Sed ſi cõueniať ex delicto ſuo cõmiſſo ex ꝓpoſito non pcipiť ei tñ ſm quoſdã in falſa.mo.fallit hec regula qꝛ parcitur impuberi.C.de falſa mo.l.j.ad fi. Sed certe ibi nõ dř ꝙ deliquerit quinimo excuſať ⁊ pſumiť ignorare:ergo in ꝓprio delicto nõ parciť vt.C.de penis impunitas.xv.q. j.illa.xxj.q.v.ſi ꝗs cuiuſlibet. vbi ꝗ clericũ dãnatũ per epm defenſare vult: nõ excuſať ꝓpter etatẽ vel ſexũ:ſed nec in alijs pciť:niſi ꝗtenus miſeratio etatis produxerit iudicẽ ad mediocrẽ ſiue mitiorẽ penã:vt. ſ.e.c.j.⁊ de cõſe.di.iiij.ca.eos.ff.de mino. auxiliũ.§.in delictis:ſic et pciť ſenectuti. ff.de termi. amo.l.ij. ad idẽ.ſ.de apoſta.ex literaꝝ. ❧ In adulterio aũt vel alio crimine qḋ pro adulterio lex iuľ.punit: puta ſi preciũ accepit pro cõperto ſtupro: vel domum prebuit ad ſtuprum vel adulterium cõmittendũ diſtricte punitur in illo enim eidem parcitur aduerſus precepta legum venienti cum committat in legem:vt ff.de mino.auxiliũ.§.in delictis.⁊.l.ſi ex cauſa. ❧ Sin autem petat ſibi ſubueniri in delictis non a ſe ſed ab alio commiſſis puta vt liceat ei accuſare delinquentem qui liberatus eſt a pena criminis: preſcriptione temporis nullo modo reſtituitur ratione etatis licet maior reſtitueretur ratione abſentie:vt.ff.de mino.auxilium.⁊ ex quibus cau.ma.ſi quis.

2 ❧ † Et dicitur proprie delictum quod committitur in omittendo dictum: quaſi derelictum plerũꝗ tamen ponitur et pro his quẽ omittunť.⁊ pro his que fiũt ſeu cõmittunť. Itẽ lꝫ maior ſui corporis ludibriũ faciẽs ipſo iure infameť:vt.C. ex qui.cau. infa.irro.l.pe. ipſe ſeruatur illeſus: vt ibi forte qꝛ ſe tantũ ledit non alium. ❧ Item iuuatur minor ſm pla. ipſo iure vbi. hꝫ ratũ delictũ ab alio cõ

miſſum quaſi nō vere crimē admittat q̄ ratū
hz.ſed ſm Azo.hoc nō ꝓbatur.l.imo ratiha
bitio cum fiat al ſcla retrotrahit:vt.ff.de vi ⁊
vi ar.l.j.§.quoties.⁊ de re.iu.hoc iure.rñ.j.
¶ Ptz ex ſuperiorib⁹ ꝙ locut⁹ eſt azo de mi=
nore maiore.xiiij.an.minor eñ.xiiij.an. nō te
netur.l.iul.de adul. ff.de adul. ſi minor. So=
let tñ in q̄buſdā malitia anticipare tp̄a pu=
bertatis.ſ.de deſpon.ipu.a nobis. ⁊.c.pube
res ⁊ aliq̄n tentāt qđ forſan ꝯplere nō pñt.ſ.
de ſpō.iuuenis.⁊.c.fi.in quo caſu ip̄os pecca
re intelligas ſi al's mulieres tētauerūt ꝗ̄ꝫ vxo
res ius tñ p̄ſumit ꝙ in pueris locum nō hñt
peccata que mēbris genitalib⁹ cōmittunt.j.
eo.c.j.vnde vr̄ ꝙ oē delictū cadit in puberem
preterq̄ꝫ delictū carnis ꝙ intelligas quo ad
ſpūalem.⁊ pniaꝫ a ſacerdotte petēdā.ex quo
tū.vij.annos exceſſit q̄ꝛ talis pōt mentiri ⁊ ve
rum dicere vt dicit Aug.in ep̄la ad renatuꝫ
ep̄m.ſic enim hr̄ in gl.ſup capitulo.de ꝯſe.di.
iiij.paruuli.ſeptēnis etatis pueri ⁊ mētiri et
verum loqui: ⁊ ꝯfiteri ⁊ negare iā pñt ⁊ ideo
cum baptizant ⁊ ſymbolū reddūt ⁊ ipſi pro
ſe ad interrogata rñdent nā ⁊ mēdacijs ⁊ ꝑ=
iurijs plena ē puerilis etas.j.e.c.j. ⁊ q̄ꝫuis iu
rare non debeāt.xxij.q.v.pueri. ⁊.c. puuli.et
c.honeſtum.,ſi tñ iurauerit vꝫ pupilli iurm.
poteſt ergo puer deierare.ff.de lib.cā.l. vlti.⁊
furtū cōmittere:vt.ff.de fur. impuberē. etem̄
malorum mores infirmitas al excuſat: vt.C.
ſi aduer.dictum.l.j. hoc denotat mēs verbi
poſiti.j.e.pueris grādiuſculis.nō dixit īfan=
tib⁹.nec dixit pueris grādib⁹ ſed grādiuſcu=
lis.q̄ſi di.maiorib⁹.viij.annis loquor infan=
tibus ergo in nullo imputaret:vt.C.de iure
deli.ſi infanti. q̄ꝛ ei⁹ etas q̄d videat ignorat.
C.de fal.mo.l.j.de ꝯſe.diſti. iiij.eos.ff.de edil.
edi.cū aūt.§.excipit.vñ nec peruenire pōt:q̄ꝛ
ſciens fallere non vr̄.ff.de iureiurā. q̄ iuraſ=
ſe.⁊ de iur.⁊ fac.ign.l.vl.⁊ de ar.diē ꝓferre.§.
coram.⁊ de acq̄. here.pupill⁹.⁊ ex q̄.cau. in
poſ.ca ſi pupill⁹. Inuenit tñ in dialogo ꝙ q̄
dā puer.v. an.iurās dteſtās ſeu blaphemās
a diabolo raptus fuit:ſꝫ in illo malitia ſup=
plebat etatē:nā ſi nō eſſet doli capax etiā ſe=
ptennij nō iputaret peccatū. ff. de reg. iur.
pupillus.ff.ad.l.aquil.ſꝫ ⁊ ſi quēcunq̄ꝫ.§.j.ff.
de dolo heredibus.§.j. illud aūt.regulariter
dr in iure ꝙ minor.vij.an.nō ſentit:vt. ſ.not.
⁊ ideo non punitur. Sic ⁊ alienatus a mēte
non tenetur.xv.q.j.aliquos.⁊.c. illa.xvij.qō.
j.ꝯſaldus.qđ quidā dñt verū niſi culpa ſua
incidat q̄s in furorē.xv.q.j.ſi q̄s inſaniēs.alij
non admittūt hanc diſtinctionē. maior igit
vij.an.delinquere pōt quoad deum ⁊ ſpūali
5 ter punitur vt dixi. ¶ † Sꝫ nunq̄d in maior.
vij.an.minor.xiiij.tpal'r puniēd⁹ eſt dē ſpūa=
li pena nō eſt dubiū vt dixi q̄ꝫuis miti⁹ aga=
tur cū eo:vt no.ſ.e.ꝟ.ſed ſi ꝯueniatur.⁊ ſic in
telligo.j.eo.c.j. tp̄alis aūt pena vr̄ qđ non ſit
imponenda:vt.j.e.c.ij.Sed ꝯ in cor. ſigna.ſ.
ver.ſed ſi cōueniat.⁊.C.aduer.delictū.l.j.⁊.ff.
de dam.infe.dāni.§. ſi pupillus. ⁊ ad ſil.ſe.
4 cō.l.ij.§.impubes. ¶ † Ideo dñt quidā qđ ſi
pupillus ꝓxim⁹ ſit pubertati punit etiā tp̄a
liter. Si autem ꝓxim⁹ ſit infantie nō tenet
ſic diſtinguitur.ff.ad.l.aquil.ſꝫ ⁊ ſi.§.iniuriā.
⁊.ff.ne vis fiat ei qui in poſ. mi.l.j.§.hec edi=
tio.⁊ de doli exce.apud celſum.§.illa. ⁊.§.ſe.
⁊ de fur.impuberē ⁊ de reg.iu.pupill⁹. ⁊ ſm
hoc intelligunt concordātie ſignate.ſ.ꝟ.pro
xi.de infante vel proximo infantie.nec ob. j.
eo.c.ij.q̄ꝛ ibi abbas volebat punire patrē pro
filio vnde illicite faciebat:vt. C. ne pater pro
filio.l.vnica.⁊.ff.de mino.ſi pater.q̄ꝛ peccata
ſuos debent tenere autores:vt. ſ.de his que
fi.a ma.par.ca.queſiuit.Sed cum dicat qđ ſi
infra.xiiij.an. delictum ꝯmiſit nihil exigat a
patre abbas ptꝫ a ꝯtrario ſi poſt. xiiij.an. cō
miſit poteſt abbas a patre exigere penā niſi
dicas ꝙ ꝯtineat grauā in principio.vel niſi
ſubaudias maxie multoties eñ vacat. arg.
a ꝯ̄trio ſenſu:vt.ſ.de teſta.ad hoc.⁊.C.de epi.
⁊ cle.conuenticulam. ¶ Vel dic qđ ſi minor.
xiiij.an.delinquat tenetur rñdere quatenus
intereſt illius ꝯtra quem deliquit. vel lꝫ vl=
tra teneatur mero iure poteſt petere reſtitu=
tionem.ar.ex his que no. ſ.e. ꝟ.ſi vero ex cer
ta.ſed tñ loris ⁊ virgis caſtigare pōt:vt.ſ.ad
ſil.ſe.cō.l.ij.§.impuberes. ⁊ per parentes le=
niter ꝑ iudices vero ſeuere ſm qđ atrocitas
facti requirit:vt. C.de emēdatiōe propinquo
rum.l.vnica.⁊ ſi quatenus pena tp̄alis pecu
niaria vltro intereſſe delictum paſſi requirit
ſubuenitur minori ſꝫ in corporali nō ſubue=
nitur niſi quatenus ⁊c.vt.ſ.ſed ſi ꝯueniatur.
⁊ de hoc no.j.de peni.§.cui ſub.§.cui pueri.
¶ Illud no.dignū ꝙ in quodā omiſſo iuuat
minor mulier ip̄o iure.ſ.q̄n nō petijt tutorē fi
lio ſuo.C.ſi aduerſus delictū.l.ij. et lꝫ de hoc
no.ſ.de pig.§.qualiter cōtrahatur. ſub.§.cō
uentionaliū.ver.quinimo.⁊ ſe. hoc tñ pleni⁹
terminatur igitur q̄ꝛ.hec materia practica=
toria eſt ſcire debes ꝙ nō ſolū matri impon
tur neceſſitas petendi tutorē quinimo oībus
qui ex teſtamento:vel abinteſtato ad ſucceſ=
ſionem eiuſdē pupilli ꝓximi vocātur q̄ꝫuis
olim repelleret ab inteſtato tm̄.ff.e.l.j. ⁊.l.fi.
vt.C.de leg.heredi.ſciāt.legatū ꝟo ſiue fidei=
cōmiſ.ſibi ſub hac ꝯditiōe ſi pupill⁹ inteſta=
tus vel ſine liberis mortu⁹ fuerit relictū non
amittit.ff.e.l.fi.§.pe. ¶ Si ꝟo is q̄ ad ſucceſ
ſionē vocat ꝓrio tutorē nō petierit a ſucceſ=
ſione pupilli repellit ⁊ ſequēs poſt ip̄m ad=
mittitur. ¶ Iō q̄ꝫ ſi mr̄ non petijs admittunt
hi q̄ venirēt ſi mr̄ nō fuiſſet aut ſi nēo ſit bo=

na vocabunt. ff.ad tertul.ſe.con. ſiue inge= nua.§.fina. Sed ꝙdiu aliquis de parente= la ſupereſt fiſcus excluditur. C. vnde vir et
5 vxor.l.vnica. ¶†Debet ergo mater tutorem petere filio ſuo cõfeſtim.i.vbi primũ pretoris copiã habuit huic rei ſedẽtis:niſi forte infir= mitate vel alia magna ex cã impediaᷓ tutorẽ petere:ita tñ vt nullo modo annale tp̃s exce dat:vt.ff.ad tertu.ſe.cõ.l.ij.§. cõfeſtim.quaſi dicat circa annũ aliqua põt admitti excuſa= tio ⁊ penã patiᷓ mulier ſi excuſationẽ afferat ſ3 elapſo anno nõ poterit excuſari ea rõne ꝙ tutorem petere fuerit impedita. et eſt ſimile qđ no.ſ.de reſcriptis.§ ꝙ cui preiudicet ver. ſed quomodo intelligimus. ¶Quid ergo ſi per totũ annũ impedita fuerat et quidẽ mit= tat procuratorẽ ad petendum anteꝗ̃ annus elapſus ſit.C. qui petant tu. vel cura. cum a matribus. ¶Quid ſi non põt inuenire pro= curatorẽ faciat cõteſtationẽ ante lapſum an ni.argumen.C. de annali exceptio. vt perfe= ctius.⁊.ſ.de offi.ord.paſtoralis.§.fi. ¶Quid ſi ſemel copiã pretoris habuit et ſic in mora fuit:⁊ poſtea cõpulſa ſiue admonita a liber= tis vel parẽtibus infra annũ tutorem petijt ⁊ quidẽ in penã incidit. Secus ſi nõ habuiſſet copiã iudicis nec in mora fuiſſet qꝛ tunc nõ excluderetᷓ.ff.ad tertul.ſiue.§. ſi mater.verſi. quid ergo ſi petijt. ¶Quid ſi ideo non petijt qꝛ pater qui ipſam tutricem reliquerat hoc prohibuit. ⁊ quidẽ incidit niſi petat.vel ad= miniſtret:vt eo.§.verſi.quid ſi pater. ¶Quid ſi filie vel nepoti vel nepti nõ petijt vel ſi nõ petijt curatorẽ ſubaudi ad litẽ etiam impu= beri dari.non matris ſollicitudo in petẽdis: curatoribus nedum tutoribus verſatur vbi impuberi curator peti debet.ff.eodẽ.l.prima. ¶Item quid ſi cum pregnans eſſet vel cum pupillus apud hoſtes eſſet non petijt bonis curatorẽ dari. ¶Itẽ quid ſi furioſo nõ petijt dari tutorẽ vel curatorẽ ⁊ quidẽ in oĩbus his caſibus in penam incidit vel ex verbis vel ex mente:quia eadẽ ratio eſt in oĩbus : vt in eo. §.ver. filijs autem.⁊ ſeq. vſqꝫ ad ver.non ſo= lum. ¶Quid ſi indignum.i.minus habilem ad tutelam ſcienter petijt. Si tribus tutelis oneratũ vel alias priuilegiatũ et talis ſuſce= pit excuſata eſt ſi locupletem et pretor dedit ꝗ̃uis moribus indignũ excuſatur ſi pauper eſt non excuſatur ꝗ̃uis iudex errans ipſum dedit:vel petitionem ſecutus matris. in hoc eñ caſu delictũ iudicis eſt. Sed ⁊ matris pu nitur cõſiliũ ſed nec excuſaᷓ ſi priuilegiatus ſe excuſauit:vel vbi pretor indignum dedit. ¶Sed et punitur ſi tutorẽ per patrẽ minus legitime datũ decretũ non petijt cõfirmari.ff. eo.qui petant tuto.vel cura.l.fi.rñ.ſ. et ſi tu= tore dato excuſato vel reiecto vel mortuo cõ= feſtim aliũ nõ petijt ⁊ ſi datũ nõ cõpulit im= miſcere ſe tutele:ꝗ̃uis illud nõ imputeᷓ ſi ſu ſpectũ nõ accuſauit:ſic oĩa hec probanᷓ eo.l. ⁊ eo.§.ab illo ver.nõ ſolũ.vſqꝫ ad.§.cõfeſtim.⁊ ff.eodem.l.ij. niſi forte pluribus datis ⁊ vno remoto vel mortuo alius ſuperſtes ſuffi= ciat. Sed ſi tutore accuſato decernaᷓ alius adiungi incidit mater in penã ſi non petijt: l3 nõ teneaᷓ facere ſuſpectũ.vt.ſ.no.ff.eo.l.ſi .§.ſ.⁊.§.fi. ¶S3 nec excuſaᷓ mater iure igno rantie velamento. vel ꝙ dicat filios natura= les ⁊ nõ legitimos: nam ⁊ talibus debet tu= torem petere alias ſe ſucceſſiõe indignã red= det vt.C.qui petant tuto.vel cura.l.fi. ¶Hec que dixi vera ſunt ſi filius impubes moria= tur:ſed excuſaᷓ mater ſi filius pubes moriᷓ: ꝗ̃uis ei impuberi tutorẽ non petierit infra annũ vt.C.ad tertul.ſe.cõ.matres.et.l.omnẽ. C.de leg.here.ſciant. ¶Scđo excuſaᷓ ſi mor= talitate filij preueniaᷓ.ff.ad tertul.l.ij.§.con= feſtim. ¶Tertio excuſatur ſi infirmitate vel alia cauſa legitima vel qꝛ non habuit copiã iudicis.impedita fuit.qđ dic vt no.ſ.eo.ver. debet ergo.⁊ ſeq. ¶Quarto excuſaᷓ ſi ꝓcura tor quẽ ad petendũ tutorẽ miſerat mortuus eſt.C. qui petãt tu. vel cu. cũ a matribus. qđ intelligas niſi ex quo audiuit mortẽ ꝓcura= toris in mora fuerit petendi:vel aliũ ꝓcura= torem mittẽdi:vt pꝫ in his que no.ſ.eo.ver. Sed ⁊ puniᷓ.⁊ ver.qđ ſi ſemel. ¶Quinto ex= cuſaᷓ rõne minoris etatis.no.ſ.e.ſub.§.rñ.ſ. ¶Sexto excuſaᷓ ſi filijs penitus egenis non petijt. ¶Septimo ſi cũ nõ eſſet in mora in pe titione tutoris a libertis vel parentibus pre= uenta fuit:ſicut probanᷓ hi duo caſus.ff.ad tertul.l.ij.§.ſi mater.ver. qđ penitus egenis. ⁊ ſe. ¶Octauo excuſaᷓ ſi ꝓpter vtilitatẽ pu= pilli hoc omiſit vel qꝛ legatũ maius heredi= tate ſub hac cõditione ſi tutorẽ non haberet pupillo relictũ erat:vel quia hereditas erat grauiſſimis debitis onerata vñ expediebat ꝙ non inueniretᷓ tutor ꝗ poſſet cõueniri.vt.e. l.§.tractari.⁊.§.ego etiã ſi mater.in hoc ergo vltimo caſu petãt creditores dari pupillo tu torẽ:ſi ſibi crediderint expedire.C. qui petant tu.l.iiij.admonitis his ad quos pertinet.ff.e. l.in greca ſi quidẽ aliꝗs vel fenerator. ¶No= no ſi mater cõmunis filij inſtituta ſit heres ita vt filio pubere facto hereditatem reſti= tuat ſi tamen ſatiſdatio fuerit remiſſa:vt ea. l.§.penul. ¶Decimo excuſatur vbi indignũ petijt ignoranter ſatis eſt enim eam petijſſe talem qui ex inquiſitione per pretorem habi ta idoneus apparuit.ff. eodem.l.fina.§. fi.et ſecundum hoc intellige quod not. ſ.eodem. verſicu. quid ſit indignum. Secus ſi ſcien= ter vt ibi nota. et probatur.ff.eodem.l.greca. que incipit ſi minores.

¶ De clerico venatore. Rubrica.

1 Venatio quot modis dicatur.
Et que ꝛ quibus ſit licita vel illicita.2.ꝛ.3.
3 Piſcari clericis permittitur.
4 Clericus venator qua pena puniatur.

Dictum eſt de delicto puerum ꝙ plerunqꝫ per laſciuiã delinquunt ꝛ q꞉ clerici venantes eodem modo delinquunt.ſ. ꝑ voluptatem ꝛ laſciuiam ꝛ q꞉ iuuenes potentiores ſunt ad venandum ſubſequẽter apponit de clerico venatore.vbi videndũ eſt. ¶ Quot modis dicatur venatio. ¶ Que ꝛ quibus illicita ſit vł licita. ¶ Que pẽa clerici venatoris.

1 Quot modis † dicaẽ uenatio. Et quidem venationum alia oppreſſiua.vnde in geneſi. cepit nembroth robuſtus eſſe venator coram dño.i.hominũ oppreſſor ꝑmittente dño.vj.di.§.his ita. ¶ Alia adulatoria que fit ab hiſtrionibus ꝛ ſimilibꝰ quoties cauſa placendi dicunt bona de aliquo ipſum falſo commendando. ¶ Alia arenatoria.ſ. cum quis recepit ſalariũ vt in arena pugnet cum beſtijs feris ſecꝰ de manſuetis. Item ſecus ſi pugnet non pro pecunia ſꝫ vt probitatem ſuam probet ſeu virtutem experiatur vt in cõcor.ſigna.ſ.eo.§.ſe.ver.item de arenatoria. ¶ Alia occupatiua: ꝛ hec aliqñ eſt ſaltuoſa ꝛ clamoſa que in ſaltu ſeu in nemore fit canũ auium hoim multitudine congregata. ¶ Aliquando eſt quieta ꝛ recreatiua: puta quia priuatim exercetur cauſa recreationis.

2 Que † et quibus illicita ſit vel licita. Et quidem oppreſſua omnibus illicita eſt. de hac.vj.diſtinct.§.his ita. ¶ Item adulatoria hominibꝰ illicita et infamiã infert.vt lxxxvj.diſtin.qui venatoribus.ꝛ.xlvj.diſtinc.ſunt nonnulli. ꝛ.vj.q.j.plurimi.iij.q.vij §.tria.ver.idem de arenatoria.vt.iij.q.vij.§.tria.§.vel qui opas.ꝛ.ff.de poſtula.l.j.§.item ſenatus ꝛ.§.beſtias. ꝛ de hac loquitur. lxxxvj.diſtin.qui venatoribus. et duobus.c. ibi ſeq.ſm Gof. ¶ Occupatiua autem ſaltuoſa ꝛ clamoſa licita eſt laicis: ꝛ ſic poteſt intelligi.ff.de vi pu.l.j.ꝛ Inſti.de re diui.§.fere igiẽ beſtie.ff.de acqui.re.do.naturalem.ꝛ.l.pompo. Sed clericis eſt oino interdicta vt.lxxxvj.diſtinc.qui venatoribus.ꝛ.c.amputatis. ſed mens proximi decreti etiam de laicis intelligitur quibus tempore quadrdrageſime ꝛ ieiunioꝝ ũ hec venatio prohibetur.vt not.ſ. eodem.ver.ego dico. ¶ Sed quieta ꝛ recreatiua ꝯceditur clericis ſcilicet quando fit non cauſa voluptatis ſꝫ recreationis ad incitãdum forſitan appetitum vel calorem naturalẽ. argu.ſ.de homi.dilectus filiꝰ. ꝛ.capellanus.ꝛ.ſ.de iureiur. ꝛ ſi chriſtus.§.pe.de ꝯſe.diſ.v. ſint ibi ieiunia.ſ. et.ſſ. licet ſm quoſdam epiſcopo omnino ſit interdicta.ſic intelligunt.xxxiiij.diſtin.c.j.ꝛ.ſ.eodem.c.j.ſm Io.an. et. T. et quaſi omnes.licet eñ clericis cã neceſſitatis vtilitatis vel recreationis cũ retibus laqueis ꝛ canibus: venari dummodo cum ſilentio ꝛ modeſtia fiat nam ꝛ monacho licet linea texere pro piſcibꝰ capiendis.de conſe.diſt.v.nunꝗ.

3 ¶ † Sed certe piſcari conceditur: venari prohibetur [a].et eſt forte illa ratio quia venatio fit cum clamore: piſcatio cũ quiete.vel quia maior delectatio et diſſolutio eſt in venatione ꝙ in piſcatione. venator eñ currit per deuia ſicut diabolꝰ cuꝫ ducit animam captiuam. ſecũdum Goffr.et Ray.videtur tamen quod ita ꝓhibetur piſcatio ſicut venatio.ad quod facit quod legitur de beato martino in vita ſua vbi ſic legiẽ mergos in flumine cum piſcatur. piſcium predam ſequi ꝛ rapacem ingluuiem aſſiduis vigere capturis forma inquit beatus martinus hoc demonum eſt inſidianẽ incautis. capiũt neſcientes: captos deuorãt exſaturariqꝫ nequeunt deuoratis: ſed non ita eſt propter rationẽ predictã. Nec legimꝰ ꝙ dñs vocauerit venatores ſꝫ piſcatores piſcatio eñ ſine pctõ fit: ſed venatio vix ſine peccato erit. ad hoc pertinet quod dicit greg.in omelia ferie quarte poſt paſcha piſcatorẽ petꝝ mattheum vero theloneariũ ſcimus: ſed poſt cõuerſionem ſuam ad piſcationem petrus rediit. mattheus vero ad theolonei negotium non reſedit. quia et aliud eſt victum ꝑ piſcationẽ querere.aliud theolonei lucris pecunias augere. ¶ Sunt enim pleraqꝫ negotia que ſine peccatis ex-

a ¶ Piſcari cõcediẽ venari ꝓhibetur.adꝺ gl.i verbo piſcatores.in.c.eſau.lxxx.vj.diſt.

hiberi vel vix aut nullatenus
poſſunt qđ ergo ad peccatum
implicat: ad hoc neceſſe eſt vt
poſt conuerſionē animꝰ nō re=
currat. ¶ Perraro igiť ⁊ ex cā
neceſſitatis vel vtilitatis ſaltē
recreatiue ⁊ nō aliter clericis li
citū eſt venari: vt. ſ. no. ⁊. j. e. ℣.
clericis vero. ¶ Ego dico vena
tionem oībus interdictā ſi fiat
eo tpe quo hoīes debent eſſe in
a eccleſiis [a] ⁊ orare ſiue ſint cle=
rici ſiue laici. lxxxvj. diſt. am=
putatis de ꝯſe. di. iij. irreligio=
ſa. ⁊ di. v. ieiunia qꝛ venatorez
in venatione mortuū ſubaudi.
ne obijciať de beato euſtachio
neminem legimus ſanctum vt
manifeſte probať. lxxxvj. di. q̄
venatoribꝰ. ⁊. c. ſe. ¶ Uel illud
intellige de venatione arena=
toria que illicita eſt vt nota. ſ.
eo. § ver. idē de arenatoria. et
ſic nedum in ieiunijs imo ⁊ die
bus feſtiuis quibus hoīes de=
bent venire ad eccleſiā illicita
eſt. nā cū his diebus debeat. q̄s
ab vxore ꝓpria abſtinere: ſicut
no. ſ. de ſpō. ſub rubrica de ma
trimonijs. § q̄s ſit effectꝰ. ver.
ſed nunq̄d peccāt coniuges. et
ſe. multo fortiꝰ a venatione niſi
forte neceſſitate famis ingruē
te. arg. ſ. de fer. lz. Idē ſi apri:
vel vrſi: vel alie fere venirēt va
ſtare ſegetes ⁊ vineas clericoꝝ
vel etiā monachorū. ar. opti. C.
de fer. l. ij. j. de reg. iur. ꝙ nō eſt
licitū. alijs autē diebus licita
eſt laicis pro carnibus ⁊ pelli=
bus habēdis. alias nō ſm ray.
⁊ Goff. qꝛ ⁊ de ipſa venatione
decimas dare iubenť. xvj. q. j. q̄
cunq;. ⁊. ſ. de deci. nō ex ꝑtāte
§. j. per qđ vř qđ indiſt. eis li=
ceat tñ tēpore ꝯpetenti. ar. j. de
deci. ex tranſmiſſa. ¶ Clericis
b vero illicita eſt [b] ſi nimis appo=
nant mentē in venatione ita ꝙ
eccleſia in ſpiritualibus vel tē
poralibus exinde detrimētum
patiatur vel aliquod onus in=
de habeat vt probatur. j. eodē
c. j. ⁊. ij. ⁊. ſ. ne cle. vł mōs. c. j. er
go neceſſitate eccleſie exigen=
te: licita eſt etiā clericis et mo.
ſicut not. ſ. eo. ver. proxi. Item
cauſa vtilitatis ſeu recreatiōis
vř qđ aliquoties poſſunt venari: ſicut not. ſ.
eo. ver. ſed quieta. etiam ſi epī ſint vel alij ꝑ=
lati. vt tñ non proficiſcantur cū canibus vel
auibus qñ debēt viſitare ⁊ predicare vt. ſ. de
cenſi. cum apoſtolꝰ. §. archidiaconi. ſic intel=
lige. ſ. ne cleri. vel mona. c. j. ℣. canes vł aues.
nec ob. ſed ꝯcordat. xxxiiij. di. c. j. per qđ. c. di
cunt aliqui venationem epīs omnino prohi
beri: vt no. ſ. eo. § verſi. ſed quieta. qꝛ non di=
citur ibi qđ ille epiſcopus venator eſſet tan=
tummodo: ſz incontinēs ⁊ qꝛ circa epālia de=
ſes erat ⁊ negligens nec de ſpūalibus in ali=
quo curabat: vt apparet ibi nulla grauitate
morum ⁊c. ⁊ ſic de eccleſia ſub eius regimine
periclitabatur: vt aperte colligitur ex eiuſ=
dem capituli lectiōe ſed nec obſunt. j. eodem.
c. j. et. ij. quia non magis ibi prohibetur epi=
ſcopis venatio q̄ alijs ſeruis dei ſalua pe=
na. quod dic vt not. j. eodem. cap. fin. ¶ Ali=
qui etiam dicunt quod omni tempore illici=
ta eſt religioſis. argumen. xxiij. queſtione fin.
ſi nulla. in fin. ſed tu dic vt ſupra. ¶ Quid
enim ſi redditus nedum laicorum ſed clerico
rum etiam religioſorum in venatiōe cirogril
lorum et cuniculorum ſicut in partibus pro
uincie vel aliarum ferarum incluſarum in
parcis ſicut in partibus gallie et francie pro
magna parte conſiſtunt: nunquid licet eis
etiam proprijs perſonis ſi familia ſaltem de
ficiat recolligere: ⁊ vendere venationē ſuam
ſine peccato: dumtamen hoc faciant tempo=
re competenti.

4 Que pena † clerici venato=
ris ſi epūs ſit tribus menſibꝰ a canone: ſi pſby
ter duobus: ſi diaconus ab oī officio ſuſpēdi
tur. ſed vř ꝙ magis puniať minor q̄ maior
contra illud. ſ. de iureiu. cū quidā. xl. di. ho=
mo chriſtianus. xix. di. nulli. ſed dñt ꝙ nō eſt
verum: qꝛ maior eſt pena in epō vel preſby=
tero ꝓpter maius ſcandalū. nam ſicut ex ꝑ=
ſona iniuria conſiderať ⁊ iudicatur magna
vel parua ſic ⁊ pena. ar. inſti. de iniur. § atrox.
¶ Ego dico ꝙ hoc non ſufficit neq; ꝓdeſt: qꝛ
ſm hoc deberet ſuſpēdi epūs duobus mēſibꝰ:
preſbyter tribꝰ nō eſt ideo dicas ꝙ minꝰ pu=
nitur diaconꝰ: qꝛ cum tpūs non ꝑfigať poterit
iudex ipſum reſtituere infra duos dies vel
tres vel qñ placuerit ſecus de epō vel preſby
tero in quibus certum tpūs ſtatuiť. arg. ſ. de
offi. deleg. cauſis. ⁊. ff. de iure deli. l. j. ſubdia
conus aūt eodem honore gaudet quo ⁊ dia=
conus qꝛ ⁊ eodem priuilegio: vt. ſ. de fer. non
or. miramur ⁊ de eta. ⁊ q̄li. multis. ¶ Alios
autem oēs inferiores dico arbitrarie puniē=
dos cum nulla certa pena imponatur: vt. ſ.
de off. dele. de cauſis. vt tñ in oībus trina mo
nitio vindictam precedat: vt. xij. q. ij. indigne.

a ¶ Tpe quo
hoīes de=
bent eē in
eccłia ad=
de. Car. in
cle. ne in
agro in. §.
porro. de
ſta. mona.

b ¶ Clericis
℣o illicita
eſt. addē q̄d
ſi venatio
ſit ꝓhibi=
ta clericꝫ ꝑ
ꝯſtitutio=
nez epī an
ītelligiť đ
ꝑmiſſa cle
ricis cā re
creatiōis
vīđ ꝑ Do=
mi. de ſcō
gemi. in. c.
j. in. ij. col.
de iur. cal.
lib. vj.

¶ De clerico percuſſore. Rubri.

1 Percuſſor quis dicatur.
2 Percutere in quo caſu ſit licitum.
3 Clericus percuſſor qua pena puniatur.

Edum per laſciuiã delinquit clericus venãdo imo ꝑ elationẽ ꝑcutiẽdo. ſic dicamꝰ de clerico ꝑcuſſore. ¶ Quis dicatur percuſſor. ¶ In quo caſu licitum ſit percutere. ¶ Que pena clerici percuſſoris.

1 Quis † dicatur percuſſor.

a *Is qui eũ qui nullo iure ſibi ſubeſt verberat etiã leuiter vel ſubditus etiã crudelr. ẜ etiã ꝑcuſſor ꝙ ſermone inutili corda audientiũ ferit vt colligit̃. xlv. diſt. ſane. ĩ. eo. c. ij. ⁊ de ſen. ex. cũ volũtate. ¶ Eſt igit̃ duplex ꝑcuſſio ſcʒ ſpũalis ⁊ corpalis. ¶ Spũalis ꝑcuſſio ẜ predicatio ꝯtinua. inutilis, vel indebita ⁊ plixa qꝛ eſt tp̃s tacẽdi ⁊ tp̃s loquẽdi: vñ dʒ prelatus cauere ꝙ nec multũ taceat nõ loquẽdo ſuꝑflua dicat. xliij. ſi rector. Si em̃ leue diſcrimẽ incũbit põtificibꝰ ſoluiſſe qḋ cõgruit ſic obſeruare debẽt ne indignis ⁊ nõ intelligẽtibus ſecreta miſteria ⁊ ꝓfunda reuelent qꝛ iudiciũ animi eſt talia talibus vulgare: qḋ fit vel locacitate incauta vel adulatione vel iactatione. xliij. di. diſpenſatio. ⁊ §. ſe. ⁊ viij. q. j. opʒ. ¶ Inutilis etiã et indebita eſt predicatio ſi grãmaticã exponat ꝑplo. lxxxvj. di. c. cũ multa. imo dʒ ꝯſiliũ dñi annũciare. xliij. diſtl. epheſis. ⁊ ꝓpõere ante oculos hoim̃ dei iudicia ⁊ terrere cruẽtas ꝯſclas ⁊ pniam ſuadere. ij. q. j. ſi peccauerit. ¶ Sʒ ⁊ ſicut dicit Augu. turba iniquoꝝ cũ facultas eſt in pplis ꝓmouẽdi ſermonẽ gñali obiurgatione feriẽda eſt: ⁊ maxĩe ſi occaſionẽ atqꝫ oportunitatẽ ꝓbuerit. aliqḋ flagellũ deſuꝑ dictũ ꝙ eos appareat ꝓ ſuis meritis vapulare. xxiij. q. iiij. non põt. tñ neminẽ noiabat. viij. q. ij. qḋ aũt. in fi. in qbꝰ oibꝰ ꝑfecto dat̃ intelligi quãta in predicatione ſacerdotis dʒ eſſe diſcretio ꝗſi frõte caruerit ꝗſi torto naſo indignus ſacerdotalis officij iudicat̃. xliij. diſt. §. fi. ¶ Percuſſio ṽo tpalis eſt illa ꝙ fit manu vel pede vel capite vel cubito vel pectoris hũeri impulſu vl̃ cũ baculo ſiue lapide vl̃ alio gñe armoꝝ ꝙ ſi ex malicia vel odio fiat pctm̃ eſt. xlv. di. btũs. ⁊ de hac ſatis no. ĩ. e. §. ſe. nec excuſat̃ qs ſi dicat ludẽs feci. ẜ. de preſum. c. ſi ff. ad. l. aql. nã ludus. ẜ tñ ex ꝑſonis ṽbis tpe ⁊ q̃litate facti arbitrabit̃ bonꝰ iudex. nã ⁊ ſi qs ſpãliter ⁊ ex ludo ꝑcutiat nõ delinquit. ff. de iniur. illud. ⁊ no. ẜ. de homi. §. qua pena feriatur. ver. ſed ſi dabat operam rei illicite.

2 In quo † caſu licitũ

b ſit percutere ᵇ ⁊ certe de ſpũali no. ẜ. eo. §. pxi. ſed de corporali tetigi ibidẽ. ver. ꝑcuſſio ṽo tpalis. ⁊ de hac ptʒ ex deſcriptiõe ꝙ qñ ſubditi delinquũt ṽberari ꝑñt leuiter nõ tñ crudeliter et cã correctionis non ex odio. xlv. di. cũ btũs. xxxv. di. añ oia ĩ. e. c. ij. ẜ. de rap. in archiepãtu ſiue ſubditi ſiue laici: vt in pxi. cõcor. ⁊. C. de emẽda. ꝓpinquo l. vnica. ſiue diſcipuli preceptoris: ergo nimia ſeuitia culpe annumerat̃ vt. ff. ad. l. aql. preceptoris. ẜ. de homi. ad audiẽtiã et. c. preſbyterũ ſiue clerici. ¶ Nã ⁊ ep̃s põt corrigere clericos delinquẽtes. xxiij. q. v. circũcelliones. leuiter tñ. xxiij. q. v c. j. ad fi. ⁊ per alios faciat ꝑcuti ſi oportuerit nõ per ſe. ꝓpriis em̃ manibꝰ nõ dʒ epũs aliquẽ ꝑcutere hoc nempe extraneũ eſt ſacerdoti: vt. lxxxvj di. ſi nõ liceat in auſ. de ſan. epi. §. ſed neqꝫ col. ix. C. de epiſ. et cle. auſ. ſed neqꝫ. ¶ Et hoc verum eſt de clericis inferiorũ ordinũ in minoribꝰ ſecus, ſi ſint in ſacris vel ſint ſenes et honorate perſone tales em̃ nõ ſunt ſubijciendi verberibꝰ niſi grauiſſime delinquãt. xlv. di. cũ btũs. xxxv. di. añ oia. qḋ hodie Grego. ſic interpretat̃ vt oibꝰ magiſtris et prelatis ⁊ dñis et ſenioribꝰ clericis ꝯſanguineis liceat diſcipulos inobedientes ſubditos minores ꝓpinquos in minoribus ordinibus cõſtitutos ⁊ adoleſcẽtes diuina officia perturbãtes vel alias delinquentes leuiter corrigere ⁊ bonis operibus ⁊ moribus informare. vt. ĩ. de ſen. excõ. volũtate. §. vlti. alios ergo non licet percutere ſine metu excõmunicationis. quod dic vt no. ẜ. de temp. ordi. §. et cui in regula apoſtoli que incipit decima regula nõ percuſſorem niſi hoc plenius determinetur: vt infra de ſentẽ. excõ. §. quis poſſit excõmunicare. ſub. §. ſuper illo autem canone. verſic. viij. ⁊ ſi. ¶ Quid ſi verberando laua

a ¶ Quis dicat̃ ꝑcuſſor. Adde doc. in rubri. eo. ti.

b ¶ In quo caſu licitũ ſit ꝑcutere Adde. c. ſignificaſti. cl. ij. et ibi doc. de homi. ⁊ i cle. ſi furioſus et ibi doc. eo. titu.

gulis excutiatur vtiq; pcuſſor delinquat. ī.de rapt.in archi eṗatu.ſ.de ſen. ex. cū illoꝝ.§.ſ. ad fi.ɀ eſt.hoc verū ſi grauiter percuſſerit ɀ ex propoſito ſec⁹ ſi leuiter pcutiēdo guttā forte ſanguinis excuſſerit. ar. ſ.c.ij. ɀ.ī.de cri.fal.c.iiij. abſit eñ vt ea que ꝑpter bonū ɀ licitū faeimus aut hēm⁹ ſi qd p hoc ꝑter.nr̃am voluntatē cuiq; mali acciderit nobis debeat imputari:vt.xiij. q.v.de occidendis ideo hoc arbitrarium dico cū nec certa regula tradi poſſit.arg. ī.de don.apoſtolice.§. pe.ɀ de offic.delega.de cauſis. ❡ Prelatus aūt dɀ percutere ſubditos ſiue monachos ſiue alios per clericos nō p laicos alias vterq; eſt excōicatus. et qui precipit ɀ qui verberat:vt ſ.de ſentē.excōi.vniuerſitatis. niſi forte ſint incorrigibiles q̄ non pñt cōmode p clericos cōprehēdi:tūc eñ per laicos pñt tñ vt non in plus ſe extendat violētia laicoꝝ q̄ reqrit rebellio clericorum:vt.ſ.de ſen. exc. vt fame.§.laici. ❡ Abbas igr̃ in ꝓpria pſona pōt monachū a. flagellādo ſiueverberādoᵃ diſciplinare vñ ɀ btūs Gre.ſcribit beatū benedictū quendam monachū virga percutiēdo ſanaſſe quem cū acerba monitione ſanare nō potuerat.xl.v.di. §.Salomō.poſt.c.cū beat⁹.ad idem.xxiij.q.v.quid ergo hoc: tñ ita dɀ facere ſupior vt ipm ſubditum pietas matrē diſciplinatio vero patrē exhibeat. xlv.diſtinc.§. hinc etiam alibi poſt ca.ſed illud.

a ❡ Abbas igr̃ in propria pſōa. addō ɀ qd ſi abbas excederet moduɀ in correctiōe an ipſi pñt conq̄ri de iſto exceſſu . vide p ange. in.l. ſi dñe.in.ſ. col. ff. de his q̄ ſunt ſui vl̃ alie. iur.

3 Que †pena clerici 6 percuſſoris. Et quidē percuſſor prohibet̃ per apl̃m ordinari:vt.xlv.di. q̄ſi p totū. ❡ Sed ſi quis eum ſepius quē nō lɀ vel eum quē lɀ aliter q̄ conceſſum ſit percuſſerit q̄uis mors ſecuta nō fuerit: ɀ monitus ſe non correxerit deponit̃: vt. ſ.e. c.ſ.xlv.di.c.ſ.ɀ.c.vl. ❡ Sed ɀ ſi ſubditum ſemel nō habito reſpectu ad ordinem ſibi datum ꝑps cedi crudeliter iuſſerit ɀ in continenti mortuus fuerit homicida iudicatur.ar.ar.l.di.ſi qua femina. ſinautē per octo menſes vel amplius vel min⁹ ad arbitriū iudicis redigēdū vixerit ɀ poſtea moriat̃ q̄uis preſumat̃ q̄ ex alia infirmitate mortuus ſit ſuſpendēdus eſt nihilomin⁹ ad tp̃s vel vſq; ad duos mēſes. vel ſm q̄ videbit̃ inſpecta pſona:vt. ſ.eo. ꝑterea.ɀ ſi ſe nō emēdauerit deponitur:vt.ſ.e.c.ſ.ɀ.ī.no. ❡ Quod ſi q̄s in cōflictu fuerit repellēdo violētiā in quo aliqui mortui ſint ſuſpendit̃ per biennīū:vel ſm qḋ videbitur iudici quo elapſo digne exeq̄ pōt officium ſuū.ſ.e.preſentiū.ſed ꝯtra.ſ.e.continentia.vbi q̄uis religionem intret non ꝓmouetur niſi vſq; ad ordinē ſubdiaconatus. dicunt quidā q̄ vbi ſumpſit arma vnde fuit in culpa.ar.xxiij.q.viij.§.ſ. ɀ.c. conuenior.ī.de vo.ea que.§.de clericis.ſed certe hoc nō ſufficit q: et in decr.preſentiū. lapides ſumpſit et etiam ꝓiecit qḋ plus fuit q̄ armorum appellatione continent̃:vt.ff.de vi ɀ vi ar. idē eſt.§. armis.ɀ de vi pu. armato. ɀ de ꝟ. ſi. ſi armorum.q̄ ergo dicit lr̃a. c. continentia ad frugē ɀc.ſubaudi maxime .et hoc dicit ſubdiaconatus ſubaudi et preſbyteratus dūmodo ꝯſciētia non remordeat nec infamia ſcandalizante laboret:vt.ff.de homi.c.petitio.ɀ.c.lr̃is ꝓmoueri.et in preſbyterū etiam vt dictū eſt vt ſit tanq̄ altaris ſacerdos ɀc.aliȷ dicunt q̄ cōſciētiā remordeat ipm ſed his cōtradicit qḋ dicit litera ibi q̄ illa homicidia neq; factorɀc. dic ergo:vt not.ī.de homi.§.qua pena.verſi. facto autem ſine actu ɀ ver.quid ergo.

❡ De maledicis. Rubrica.

1 Maledicorum quot ſint genera: ɀ q̄ admittantur ad eorum accuſationem.2.
3 Genus quodlibet maledicorum qualiter puniatur.
4 Blaſphemātes deum vel quēlibet eius ſctm̃ qua pena puniantur.
5 Jurantes per caput p ventrē per capillū ɀc. chriſti qualr̃ ɀ qūo peccent ɀ puniātur.
6 Pena blaſphemātium quare poti⁹ imponit̃ pecuniaria q̄ corporalis.Et cui applicet̃.7.

PEr relationem et ſuperbiam delinquit clericus non ſolum percutiendo ſɀ ɀ maledicendo . Jdeo apponit̃ rubrica de maledicis non de clerico maledico vt quidā libri habent : ſicut in antiquis intitulatum erat.Sed debes habere de maledicis in genere:quia prima decre.pertinet ad clericos, ſecunda ad laicos ergo vtroſq; includere debes,hic videndum. ❡ Quot ſint genera ma-

ledicorum. ¶ Qui admittātur ad accuſatio-nem cuiuſlibet. ¶ Qualiter quodlibet genus puniatur.

Quot † ſint genera maledicorum. Et certe tria. ¶ Alij enim maledicūt ſiue blaſphemare preſumūt dn̄m ieſum xp̄m. ¶ Alij perſonas hominū. ¶ Alij facta ipoꝝ & dicunt maledici quaſi maledicētes. ¶ Generaliter etiā pōt dici maledicus is qui obloquit̄ de alio hoīe diſtrahēdo ei & eum aliquis deprimēdo. j.e.c.j. de quo no. j.eo.§ ver. alij maledicunt equales. Dicitur maledicus blaſphem⁹ dei & ſctōꝝ. j. e. ſtatuim⁹. ¶ Quāuis autē primo tractandū eſſet de maledicis dei tanq̄ de precipuis. arg. ſ. de ſum. tri. que primo intitulat̄ in ipo libro. in pmo tractabimus de maledicis hoim vt innuit ordo decretaliū. j.e. & eſt rō q2 ab ipſis argumēta ſumemus ad penas maledicis maieſtatis altiſſime inſligendas. ¶ Sciendū igit̄ q maledici hoim diuidunt̄ q2. Alij maledicūt principē. Alij ſuperiorem ſuū cui ſubſunt tanq̄ dn̄o. ¶ Alij equales ſibi vel inferiores vel ſupiores nō reſpectu ſubiectionis: ſed reſpectu nobilitatis morū ſcie dignitatis diuitiaꝝ.

¶ Alij maledicūt principē. ſ. eccl'iaſticū. i. romanū pōtificē vel ſecularē. i. impatorē. nā hi duo pncipes ſunt vt. xcvj. diſt. duo ſunt q̄ppe impatores auguſte. & tales aliq̄n maledicūt verbis: aliq̄n aūt delinquūt opponēdo ſe et mouēdo ꝯ eos. ¶ Si q̄s tn̄ vbis pncipi eccleſiaſtico maledixerit dicēdo publice aliq̄ vba in depreſſionē officij ſui & beneficij arbitrarie puniri d3 per iudicē ppriū ſi clericus ſit. alias q ei⁹ exēplo ceteri territi ꝯ romanā eccl'iam decetero non prorūpant: vt. j.e.c.j. Idē credo de laico q2 nemo principi ſuo detrahere d3: vt. xxiij. q. j. paratus. Sed ꝯtra q2 ſi calore iracundie ſit non d3 ad penā trahi. ij. q. iij. § notandū. et. c. ſi q̄s iratus. nā ſanctitas cuilibet ſacerdoti ignoſcēdi gloriā dereliquit: vt. C. de epiſ. & cle. ſi q̄s in hoc genus. xiij. q. iiij. inter querelas. ¶ Dicūt q hoc contingit propter iniuriā romane eccleſie illatā quā remittere non debet: & ſi ſuā remittere vellet. argu. lxiij. di. ſalonitane in quo loquit̄. xxiij. q. iiij. guliſarius. & c. ſi is. arg. j. de ſen. exco. cum deſideres. § vlt. & c. cōtingit. & ſic etiā nō ob. C. ne q̄s in cā ſua iudicet. & ff. de arb. l. vlti. ¶ Uel dic q bn̄ pōt q̄s punire ppriā iniuriā ſibi factā maxime ſuſupiorē nō h3. ar. xlv. di. & q̄ emendat. & dicta iura loquunt̄ de benignitate ſiue de cōſuetudine: q2 nec aliquis tenet̄ remittere iniuriā ſibi factā niſi velit. de pe. di. v. c. vlt. xxiij. q. iiij. ſi illic ſm. C. nō credo verū q aliq̄s debeat vlciſci ppriā iniuriā etiā ſi ſupiorē non habeat yn̄ ſug illud Jo. viij. ego non q̄ro gloriam meam. eſt qui querat & iudicet dicit Greg. illatas cōtumelias patris iudicio reſeruat: vt nobis profecto inſinuet quantū nō patientes eſſe debemus: dum adhuc vlciſci non vult & ipſe qui iudicat hoc ideo dicit: q2 ſicut ibidem precedit. pater omne iudicium dedit filio. quaſi dicat Greg. conſidera miſer homo. nam iudex iudicum eſt: et tn̄ non vult in facto pprio iudicare: ergo nec alius hoc preſumere debet quantum eſt de ſtricto iure niſi alius ſupponat ſe mādatis ſuis: in quo caſu ſi immoderatū quid precipiat rediget̄ ad arbitriū boni viri. vt. ſ. de iureiur. veniēs. & c. quintaualli. et l3 papa ſolutus ſit legibus. C. de legi. digna vox. tn̄ ipſe delegat. j.e. c. j. ad q̄d accedit. ff. de offi. preſi. ſenatus. & de iuriſdi. om. iudi. q̄ iuriſditioni. & l. pretor. hoc pbat̄. ſ. de reſti. ſpo. cō querente. & ſ. de accu. qualiter. ij. in ſi. rñ. j. ibi non tanq̄ idē ſit accuſator &c. dico etiā q perſona et dicta penſanda ſunt: vt. j. ſequit̄ in pri. & q̄uis cōmiſſam cōtra eccl'iam punire poſſit. q̄d dic̄ vt no. ſ. de ſen. & re iud. ſub rubri. de ſen. § q̄s d3. vlti. Itē rōne rei & ſe. ¶ Si naſt aliq̄s dixerit imperatorē perfidū atrocē rufum vel q̄d ſimile profundit ſi ex leuitate proceſſit: condēnandus eſt id eſt pro ꝯtēptu puniendus eſt. Secus ſi ex certa ſcia hoc nō dixit. lubricū enī lingue nō eſt de facili ergo aliq̄n ad penā trahēdū: vt. ff. ad. l. iul maie. famoſi. Sed ſi ex infamia ſiue furore ſubaudi nō ficto ſed vero ꝯtingit: tunc eſt miſeratione digniſſimū: vt. ff. de offi. preſi. cōgruit. & de penis. reſpiciendū. et de re milita. omne. § vlt. Sed ſi deliberatione habita hoc dixit puniendū eſt vt dixi ergo eum qui talia protulit dicimus remittendum id eſt tranſmittendum ad principem qui pendet ex qualitate perſonarū vtrum crimē pretermittendum ſit an exquiri debet et puniri. ſic intellige. C. ſi quis imperato. maledixerit. l. vnica. eodē modo dic de maledico pape hoc excepto quod non remittitur ad papam ſed iudex hoc eſtimabit: vt infra eodem capi. j. et argumen. ſ. de tranſactio. capi. fin. ¶ Poteſt et illud dici quod hoc locum habeat quādo priuatim maledixerit: ſed decre. quando publice. nam in publico non eſt ludendum tali ludo maxime inter laicos qui eccleſie ro. et clericis oppido ſunt infeſti. ij. q. vj. laici. vnde ex hoc punitur clericus etiam ſi dicat hoc ludendo q̄uis laicus non puniretur: vt. C. ſi quis impera. maledi. l. vnica. q2 dicit ſi ex leuitate contemnēdum eſt & eſt ratio vt. ſ. de exce. prela. q̄ ſit graue. et. xj. q. iij. precipue. et. ſ. de iureiuran. cum quidā. & de vo. & vo. redemp. magne. § j. & quia nō debet prebere laicis prauum exemplum. & ſecundum hoc pōt exponi: vt pena illius ſcilicet

clerici maledici alijs ſcʒ laicis ⁊ clericis terrorem ⁊c. vt. ij. q. qd. vij. q᷑ propter. ẽ. de iude. ad liberãdam. ⁊ de calũ. c. ij. ❡ Aliquando vero tales delinquũt facto opponendo ⁊ moliendo contra principes incidũt in. l. iul. maie. qua tenẽtur ⁊ oẽs hi qui contra vrbem roma. ſiue populum aliquid moliuntur vel qđ is de quo queriť ad hoſtes profugit vel ipſos qualr̃cunq; iuuat ſcʒ armis vel pecunia vel conſilio vel qđ ſubiectas prouincias nititur rebelles facere vel qđ ſeditionẽ mouet in ciuitate vel qđ magiſtratus occidatur vel princeps vel hi q̃ circa latus eius militant: vel qđ arma ſumit. vel ꝙ occupat loca contra rempu. iõ hoc crimen appellat perduellionis ſecundum quoſdam: quia his caſibus probatio per duellum admittebatur. ſecus in inferioribus. ſed ſm Azo. alia eſt ratio nominis ſcʒ q᷑ perduelliones dicunť hoſtes vt. ff. de ver. ſig. quos hoſtes vnde dicitur crimen perduellionis. i. hoſtile de his. ff. eo. l. j. ⁊. ij. ⁊. iij. et iiij. ⁊ hec vltia ratio vera eſt: pͥma falſa: vt no. ẽ. de cleri. pug. in duel. §. an ſit offerendum.

a ❡ Alij blaſphemant dñm nr̃uʒ ieſũ xp̃m. Adđ qua pena ſint puniendi tales ſm ius ciuile vid l auť. vt non luxu. ꝯ natu ram in. §. ⁊ qm̃ collat. vj. de iure canonico hr̃ l ca. qđ ergo. xxiij. q. ij. §. auctoritas. ẽ pe. di. iiij. ter. ⁊ gl. in c. ſi igitur. xxiij. que. iiij. doc. in cap. ſtatui mus. ẽ cle ri. percuſ.

❡ Porro ſi alias cõmittať crimen le. maie. non ꝯ principem vel publicã rem non đr crimẽ perduellionis. ſed leſe maie. tm̃: vt ptʒ. j. per exempla. hoc ꝓbatur. ff. ad l. iul. maie. l. vlti. ⁊ eſt ratio q᷑ verbum vrbis ſimpl'r prolatũ romã ſignificat: vt inſti. de iure. na. gẽ. ⁊ ciui. §. ſed ius. ⁊. ẽ. de voto. magne. rñ. j. ⁊. ẽ. de offi. vica. tua. ⁊. j. de pe. ſignificauit. ❡ Cõmittitur ergo crimen leſe maie. tñ non perduellionis cũ quis ſtatuas pͥcipis aut imagines iam conſecratas ꝯflauit ſecus ſi nõdum eſſent conſecrate vel ſi eſſent re probate ꝙ hodie intelligi põt de imaginibus ad honorẽ dñi conſecratis. ❡ Item ſecus in eo qui vetuſtate conſumptas reficit: ⁊ in eo qui lapide iacta to incerto fortuito ſtatuam at tigerit; vt. ff. e. l. ſtatuas. ⁊. l. nõ contrahit. ⁊. l. cuiuſcunq; in fi. ❡ Item teneť hac. l. qui hoc crimẽ accuſatum de cuſtodia fecerit exire: vt. ff. eo. l. iiij. in fi. ❡ Et qui obſides ſine iuſſu principis interfecerit ⁊ qui de prouincia nõ diſceſſit cum ei ſucceſſum ſit. l. cum ſucceſſor in regimine aduenerit: vt. ff. e. l. j. ⁊. ij. ❡ Eſt ⁊ aliud crimen quaſi leſe maieſta. vt in priuati carceris exercitio et in falſa mo. vt. C. de priua. car. l. vnica. ⁊ de fal. mo. l. pe. ❡ Sed crimen ſimonie ad inſtar criminis leſe maie. perſequitur. vj. q. j. §. porro. ẽ. de ſimo. lʒ heli. §. pe. ⁊ crimẽ hereſis. ẽ. de heretici vergentis. ❡ Alij maledicũt ſuperiorem ſuũ cui ſubſunt tanꝗ dño qđ faciendum non eſt ſiue dñs ſpũalis ſit ſiue tpalis: vt. ẽ. de maio. ⁊ obe. omnes. ⁊ de cenſi. omnis anima. xxiij. q. v. paratus. ⁊ maxime cauendum eſt de ſpiritualibus q᷑ dijs id eſt ſacerdotibus non detrahes. ẽ. de here. cum ex iniuncto. §. vlt. ẽ. de maio. ⁊ obe. ſolite. ⁊ de vtroq; habes. xxij. queſtio. v. §. his autem principibus. ⁊. c. ſeq. ſi apud carnales. ⁊. c. dicat. ⁊. §. ſeq. preterea. ⁊. c. ſequenti.

❡ Alij maledicunt equales ſibi vel inferiores vel ſuperiores non reſpectu ſubiectionis ⁊c. quod et prohibitum eſt quia nedũ principibus ſed nec fratribus detrahendum eſt. vj. queſtio. j. ex merito. ⁊ duobus. c. ſe. ſed nec ſuperior inferiori ſuo detrahere debet. vnde nec ſui commẽdandi cauſa debet aliquis dicere quo minor alius fiat. xcix. diſtinct. nullus. ⁊. c. ecce. xj. queſtio. iij. ſi quis vero. inde. ⁊ dauid detrahẽtem proximo ſuo hunc perſequebatur. xxiij. queſtio. iiij. nimium. ⁊. c. qui peccat. tales etiam homicide iudicantur: vt de pe. diſtin. j. homicidiorum. ⁊ de his dic vt no. ẽ. de cri. fal. §. ⁊ qualiter. verſi. in. fi. ⁊. j. de iniurijs. §. quot modis.

❡ Alij facta ipſorum quia quidam ſunt qui vituperant quicquid alij dicunt vel faciunt lʒ dubia eſſent in meliorem partem interpretãda: vt. j. de re. iur. c. eſtote. j. q. vij. ſancim⁹. ẽ. de procu. in noſtra in fi. de ſeru. in or. fa. c. vnico. ⁊ de preſump. c. vlti. ff. de reb. du. quoties. ⁊. l. in ambiguis. aliud ſi euidẽs bonũ ſit vel euidẽs malum: q᷑ tũc nobis licitũ eſt iudicare. vt. ẽ. de iureiur. ⁊ ſi xp̃s. §. quedam. et de electiõe. oſius. ⁊ de cle. nõ reſi. c. j. j. de reg. iur. eſtote. ff. de v̓bo. ſigni. probrũ. et de adul. ſi adulterium.

❡ Alij blaſphemant dominum ieſum chriſtum a aliquando facto: ⁊ ſic hʒ locũ. ẽ. de iude. ⁊ de here. per totum. aliquando verbis: et ſic habet locum iſte titulus.

2 Qui † admittãtur ad accuſationem cuiuſlibet. Et certe in maledico pͥncipis ſiue ſpiritualis ſiue tẽporalis quilibet admittitur

admittitur ſiue ſit miles ſiue ſit minor: infamis pauper familiaris pr filius libertus patronus mulier: nã coniurationẽ lucij catilie iulia mulier detexit ⁊ marcum tulliũ ꝯſulez in iudicium eius inſtruxit. vt.ff.eo.famoſi. et l.ſe.ſerui ẽt torquẽtur contra dños,ſideculoꝝ rum.ſ.qꝛ fidem faciunt/vel qꝛ ſcindunt carnem tormentaq́ꝫ ſpreta: omni ꝓrogatiua accuſanti: ⁊ eius accuſato inſligunt. vt.C.eod. nullus.⁊.l.vlti. ¶ Ad accuſationem aũt maledicoꝝ hoim alioꝝ non vr admittend⁹ niſi is cuius intereſt: vt.J.de excef.ꝓla.grauẽ multominus ad accuſationem illoꝝ qui facta vel dicta reꝑhendunt nõ perſonas: lꝫ iudex hec ⁊ is ſimilia ex offõ punire debeat.vt.ʒ ő offi.ordi.c.j.õꝫ tñ q quodlibet crimen ꝫ cañ. publicũ eſt: vt no.ʒ.de colluſione·§·qualr. vſ. ſi vero crialis. Sed ad accuſationem maledicorum dei proculdubio quilibet admittitur multofortius q̃ in ſu perioꝛib⁹ qꝛ frater vxor vel ſeruus nõ eſt ſubditus huic ſeruituti. vt no.de here·§·qualiter deuitetur.⁊ de diuoꝛt. ·§·quot modis.ver.non ſolum.

3 Qualiter† quodlibet gen⁹ puniatur. Et certe in crimine leſe maieſ. filij delinquẽtes puniũtur: qꝛ lꝫ nõ decapitentur ſunt tñ infames nec alicui ſuccedunt: lꝫ filie de bonis mr̃nis falcidiã habeãt. vt.C.e.l. pe. ⁊.ff.de penis.l.crimen. ¶ Crimine ẽt cõmiſſo nihil alienari põt: nec emãcipatio fieri vel manumiſſio. vt.C.e.l.pe·§·emãcipatio. alias ꝯtrium eſt.vt.ff.de dona.poſt ꝯctuꝫ. ¶ Itẽ accuſatio inchoari pt poſt mortẽ vt.C.e.l.vl.q intelligas de crie perduellionis.vt.ff.e.l. fin. qđ dic vt no.ʒ.eo.§.ſub·§·alij maledicunt principem.verſ.aliq̃ tales aũt delinquũt. Et notandũ q qui patefecit cõiurationẽ anteq̃ vſ⁹ eſſet vel ad actũ ꝓceſſiſſet veniã merer ⁊ premium. Sed ſi ad actum iã proceſſerat veniã meretur nõ premiũ: vt.C.e.l.pe.in fi. ¶ Sꝫ ſi aliquo iſtoꝝ modoꝝ non excuſetur re⁹ huius cris ſiue perfecerit crimen.ſiue ad actuꝫ ꝓceſſerit: dando vel recipiendo ſacr̃m,ſuper crimine cõmittendo vel aliud ſimile faciẽdo gladio dꝫ ferire ⁊ eiuſdẽ bona oĩa publicari. eadem eñ ſeueritate voluntas ſceleris hui⁹ qua ⁊ effectus punitur.vt.C.eo.l.pen. poſita vj.q.j·§·verum.ver.quiſquis cũ milib⁹.nãꝫ ⁊ pena huius.l.ſiue cõtra principẽ ſiue ꝯ rem pu.quis molitus fuerit aîe amiſſionẽ ꝯtinet vt inſti.de pub.iud·§·iij.in quo caſu crimen morte nõ extinguir.lꝫ in alijs caſibus.ſcꝫ qñ nec ꝯ principẽ necꝯ rẽp.ꝯmittir extinguir.ff. ad.l.iul.maie.l.fi. ¶ Et a denudante querir de pricipib⁹ q in hoc caſu ſpeciale eſt vt.ʒ.de confeſ.c.j. ¶ He pene locum hñt in maledicis in facto. Secus ſi verbis: qꝛ tunc arbitrarie puniuntur: vt no.ʒ.e·§·j.ſub·§·alij maledicunt principem.ver.ſi quis verbis.⁊ ver.ſeq. ¶ Porro ſi quis dño ſuo ſuperiori maledixerit arbitrarie punitur: vt prox.dictũ eſt.ſed ſi facto cõiurationẽ faciendam vel conſiliũ vel auxilium inimicis dando degradatio ſeq́ dꝫ ſiue decapitatio maxime ſi eum percuſſerit. xj.q.j.conſpirationũ.⁊.c.coniurationũ. Sed ⁊ dicit.c.q ſi quis cleric⁹ cõtumeliã aut cõuitia eꝑo intulerit degradat⁹ incõtinẽti tradir curie ſeculari ⁊ tanq̃ mẽbrum putridum ab eccleſia in qua bñficiatus abſcindir. vt.xj.q. j.ſi quis ſacerdotũ.ʒ.de malo.⁊ obe.ſi quis.J de excel.prela.grauem. ¶ Item ſi eꝑm dñm ſuũ publice denegauerit: vt ibidem vr ſi ei auxilium nõ prebuerit ⁊ occidi permiſerit: vr ſi manus violentas in eum intulerit.vt.ff.de re mili.oẽ delictũ·§·j.⁊·§·vlt ⁊.l.milites·§·irreuerens miles.nec mirũ naꝫ qui eꝑo ſuo nõ obedit.indubitãter reus ⁊ reprobus exiſtit.⁊ deum ſcandalizat qui eius ſacerdotem/vel eꝑm ſcandalizat.xciij.di.nulla ratione. et.c. ſeq.xj.q.iij.ſi autem vobis.⁊ duobus.c.ſequ. vbi dicitur q talis deponendus eſt: ⁊ de tali poteſt intelligi q clericus maledicus ſi in iudicio de hoc fuerit conuictus degradet. xlvj. diſt.clericus maledicus.⁊ iunge qđ no.ʒ.de here·§·qua pena feriatur. verſ.iij.

¶ Qui vero equalibus vel alijs dñis maledicunt verbo vel facto puniuntur arbitrarie facta.ſ.eſtimatione iniurie arbitrio iudicis ſm iniurie q̃titatem ⁊ etiam qualitatem: et hoc ſi ciuiliter agatur. ¶ Si aũt criminalr extraordinaria pena officio iudicis maledico irrogatur: vt inſti.de iniur·§·in ſumma.indicantur etiam in foro penitentiali homicide: vt no.ʒ.e·§·j.ver.alij maledicunt equales non tñ ideo qꝛ ita graue ſit crimen detrahere ſicut occidere: ſe qꝛ ſicut homicida pena punitur eterna: vñ in euangelio q̃ dixerit fratri ſuo racha reus erit gehenne. De his oĩbus dic prout no.ʒ.de cri fal·§·⁊ qualiter.verſ.in fi.⁊ de homici·§·quot ſint ſpecies.verſi. ſpũalis.⁊.J.de iniurijs·§·quot modis.⁊ ver.ſequẽ. ¶ Sed ⁊ hanc penã gñaliter oẽs maledici ſuſtinent qꝛ infames ſunt ab eccleſia extorres redduntur.vj.qđ j.deteriores.⁊ niſi peniteant regnũ dei non poſſidebunt ⁊ maledicti erunt: nam ⁊ ait Salomon. Sicut auis in incertum,volãs ⁊ paſſer quolibet vadens ſupple q̃ncq́ꝫ retro volat ſic maledictum fruſtra prolatum venit ſup euꝫ qui miſit illud.vt.q. iij.illud plane.in fine.

4 ¶ Blaſphemantes† aũt deum vel aliquem ſctõrum ſuoꝝ puniũtur.vt.J.eo.c.ij.cui⁹ verba ſunt hec.ſtatuimus.i.firmũ ⁊ perpetuum ſtatutum facimus inuiolabilr obſeruanduꝫ vt ſi q̃s laicus cleric⁹ cũ non dꝫ publice pe-

Sium.Poſt. FF

nitere:vt.ſ.de biga.c.j.l.di.quicunqꝫ.⁊.lj.diſ.
qui in aliquo.hoc etiã apparet ex verſu.j.po
ſito p tpalem ꝯ deum vel aliquẽ ſanctoꝝ nec
mirum ſi ſocij de priuilegio gaudent:qꝛ etiã
ſocij imperatoris:vt no.ſ.e.§.j.ſub.§.alij ma
ledicunt principẽ.ver.aliqñ vero.⁊ arg.ff.de
rei ven.que religioſis.⁊.ſ.de iud.ꝗto marie
beata ⁊c.bñ dicit qꝛ maior ⁊ dignior eſt.vt.j.
de penit.noua quedã.⁊ ideo ſua maior iniu=
ria reputatur.nã conſiderata pſona iudica=
mus maiorem iniuriã vel minorem inſtit.de
iniur.§.atrox.j.de ſen.exco.cum illorũ ꝗre ta
les magis ſunt puniendi.vt.xxiiij.q.j.qui ꝯ
pacem linguã in blaſphemiã dicendo ꝙ de⁹
non eſt potens ipm vituperando ſicut ribal=
dum.qui eñ blaſphemiã dicit in deũ peccaꝛ
ðr in ſpm ſanctum ⁊ tale pctm neqꝫ in hoc ſe
culo nec in alio remittet.xxv.di.qualis.ſub=
audi niſi penituerit.l.diſt.ferrum.ſ.de ſum=
ma tri.c.j.§.pe.qđ dic vt not.j.de peni.§.de q=
bus pctis.ſub.§.ſed ⁊ quicunqꝫ peccat.

5 ¶ †Quid ſi iurat p caput per ventrem vel p
corpus vel per capillum.ſi hoc facit affirmã=
do ſicut burgũdiones francigene:⁊ dicunt p
alm dei nõ hꝫ locum lr̃a:ſecus ſi hoc fecit de
teſtando vel vituperando ꝗuis iratus ſicut
ijdem burgũdiones ⁊ francigene dicunt per
ventrẽ vel per caput qñ irati ſunt.hoc pbat
xxij.q.j.ſi quis p capillũ.⁊ in aut.vt nõ luxu.
ꝯ naturã.col.vj.¶ Hoc aũt ſm Goffr.intelli=
gas cuꝫ blaſphemia nõ calore iracundie nõ
ebrietate vel dementia prolata eſt alias cuꝫ
blaſphemo benignius ageretur.ij.q.iij.ſi qs
iratus.⁊.c.notandum.C.de rebus credi.l.ij.C.
de iniurijs.ſi nõ conuicij.ſm Goff.puto ꝙ ꝯ
iraſcentes deo vel ipſum cauſa iracũdie blaſ
phemantes hec pena ſpũaliter ſit inducta:
nec eñ aliquis ipm blaſphemat de facili ni=
ſi iratus:⁊ de hoc ſatis denotat mens verbo
rum relaxare preſumpſerit:vt tñ inter iras=
cundiam ⁊ iracundiam diſtinguas:qꝛ tanta
poſſet eſſe ꝙ dementie equipareṫ:⁊ tunc põt
hr̃e locum qđ dicit Goffre.ſed quo ad verba
dicta in depreſſionẽ romane eccle.vt.j.eo.c.j.
potius hꝫ locũ qđ dicit.⁊ adde qđ no.ſ.e.§.j.
ſub.§.alij maledicunt principem.verſ.ſi aũt
aliquis dixerit imperatorẽ publice relaxare
ſecus ergo ſi priuatim:qꝛ tunc nõ puto ꝙ pu
blicam pniam agat.ſic.ſ.c.proxi.p epm ſuũ
quaſi dicat ꝙ per aliũ reconcilari non poſſit
cum ſit de maioribus criminibus:imo maxi
mum inter oia.l.di.in capite.⁊.xxvj.q.vj.c.ſi.
pene.i.pñie ſpũalij ſubdatur inferi⁹ annotate
vcꝫ vt.vij.diebus dñicis pre foribus eccleſie
in manifeſto dum agũtur miſſaruꝫ ſolennia
blaſphemus exiſtens vltimo illorum die dñi
co pallium ⁊ calciamenta non habeat ligat⁹
corrigia circa collum.ſeptẽqꝫ precedentib⁹
ſextis ferijs in pane ⁊ aqua ieiunet eccleſiã
nullatenus ingreſſurus:qꝛ q̃ peccat in deuꝫ
peccat in eius eccleſiã:⁊ ideo priuaṫ ingreſ=
ſu.ſic.xũ.q.j.de viro.xvij.q.iiij.ſicut nec eius
pena remittenda qui peccãt in deũ.lxiij.diſt.
ſalonitane.xxiij.q.iiij.ſi is qui.¶ Quolibet
quoqꝫ pdictorũ dierum tres ſi poterit alioqñ
duos reficiat pauperes ſiue vnuꝫ:⁊ ſi nec ad
hoc eius ſuppetant facultates id in penam
aliaꝫ cõmutetur.lxxxij.diſt.pbr̃.ſ.de dolo et
ꝯtu.finẽ.⁊ de vo.c.j.xxij.q.iiij.innocentes.ff.ð
penis.l.j.¶ Cui ẽt ſi renuerit recipere pages=
re pniam ſupradictaꝫ eccleſie interdicaṫ in=
greſſus:⁊ in obitu eccl'iaſtica ſepultura ſic ſ.
de vſur.qꝛ in oibus.¶ Sed dicet quis nimis
apparet dura hec pena.rñ.durior eſt lex q̃ di
cit tales capite puniendos cuius verba ſunt
hec dixerat.ſ.luxuriantes ꝯ naturã decapi=
tari dñt ſequitur his ſiue ⁊ iſtis adiungim⁹
abſtinere ab huius blaſphemijs verbis ⁊ iu
rare per capillos ⁊ caput ⁊ his proxima vbs
ſubaudi prohibemus.Si aũt ꝯ hoies facte
blaſphemie impunite nõ relinquũtur mul=
tomagis qui ipm deum blaſphemat dign⁹
eſt ſupplicia ſuſtinere.vt in autẽt.vt nõ luxu.
ꝯ natu.circa medium.col.vj.¶ Eleganter lo
cutus eſt iuſtinian⁹ ſacratiſſim⁹ imperator
q.d.ex perſona iniuriã eſtimam⁹:vt dixi.ſ.ſu
per verbo maxime btãm.ſed eſto ꝙ pape vel
impatori maledicaṫ:vel ẽt interficiantur ab
aliquo ⁊ ꝙ ſit ſtatuta pena ꝙ currat per ciui
tatem is qui hoc fecerit vel ſic arbitrarie pu
niatur:nũquid magis punitur hic delinqñs
quaꝫ ſi decapitareṫ pro iniuria quacũqꝫ vis
deo illata nulla vel minima eſt cõparatio ſer
ui ad dñm:ideo dicit Inno.grauius fore eter
nam quã tpaleꝫ ledere maieſtatẽ.vt.ſ.de he
reticis.vergentis,nec debemus diſſimulare
eius opprobria q̃ probra noſtra diluit.vt no.
ſ.de iudeis.§.⁊ in quibus grauẽtur.ver.cuꝫ
aũt.nec mirũ:nã is etiã qui humanaꝫ natu=
ram non erubuit dignus eſt pecunijs ⁊ glr̃is
⁊ alijs oibus condẽnari:vt in autẽ.vt defun.
ſeu funera coꝝ non iniurien.§.j.col.quinta.
¶ Grauior etiã eſt pena canonis antiqui q̃
dicit clericum degradandũ laicum excõican
dum ſiue anathematizandum.xxij.q.j.ſi qs
per capillum.ideo dico hodie penitẽtia corri
gendum clericum ⁊ arbitrariã non hãc que
publica eſt ſed occultam agere debere:ſꝫ lai
cus hanc pniam aget.ſi laicus vel cleric⁹ re=
bellis fuerit:vel ſepius in hoc delicto cõmi=
ſerit hꝫ locum pena legis vt laicus decapite
tur in foro ciuili:in canonico anathematize
tur.i.eccleſie interdicatur ingreſſus ⁊c.vt.ſ.
dixi clericus vero degradabitur.vt dictũ eſt.
ar.ſ.de cle.vena.c.j.⁊ ſupra capitu.proximo.
¶ Facta igitur inteligitur gr̃a dño Grego.

ab initio parcit ⁊ meliorem ⁊ leuiorem penã imponit cum maiorem infligere poſſet: et ſic non eſt querendum ſicut quidã idiote faciũt de decr. iſta ſed gratias agendũ eſt: vt arg. ꝫ. vt bene. eccleſia. vt noſtrũ §. j. de etate ⁊ q̃lita te accepim⁹: ⁊ hoc iuſte dixi: ꝙ creſcente ꝯtumacia creſcere dꝫ ⁊ pena qꝛ hoc dicit Inno. ꝫ. vt lite nõ cõteſt. q̃m frequenter §. vlti. et ſic dictũ patris iuris ſequoꝛ. Nã ⁊ ſufficit ſequi ſn̄ias diſcretoꝛuꝫ ẽt ſi male dicerent: vt. ff. de iure pa. diui fratres. ¶ Per tpalem preterea §. iſte ſic põt continuari: dixi. ꝫ. quaꝫ pn̄iam debeat agere blaſphem⁹: ⁊ ſi ipſam recipere non vult dꝫ ei interdici ingreſſus eccleſie: et carebit eccl̃iaſtica ſepultura. Sꝫ ⁊ talis rebellis aliam penã tpalem patietur: ⁊ hoc eſt preterea p̱ tpalem ⁊c. Sed nõ credo ꝙ iſte ſit verus intellectus: iõ ſic cõtinua dixi blaſphemum per ſpũalem iudicem ſpũaliter puniẽdum. Sed qꝛ pro quolibet pctõ duplex pena debeť ſpũalis ⁊ tpalis. de peni. di. j. §. j. ⁊ ẽt no ꝫ. de rap. §. q̃ pena. ſub §. in ſumma. ver. Iteꝫ ſꝫ canon. talis nec tpalem effugiet vltionem ⁊ hoc eſt preterea. i. p̃ter penã ſuperius aſcriptam q̃ tpalis eſt: ⁊ per ſpũalem ptãtem infligitur imponetur ⁊ tpalis quare ſtatuim⁹ repete qđ per tpalem ptãtem ⁊c. ¶ † Sed q̃riť quare hec pena pecuniaria additur. R̃ndeo qꝛ cõiter magis timeť q̃ etiã corporalis: ⁊ iõ illa imponitur que magis timetur. ꝫ. vt lite nõ conteſt. q̃m frequenter §. fi. ſm Hoſt. ſed ꝯ. ff. de penis in ſeruoꝝ. in fin. dicẽ lꝫ minima corporalis grauioꝛ ſit qualibet pecuniaria tñ ab aliquibus facilius ſuſtinetur: ſed certe pauci tales ſunt qui magis vellẽt corporalr̃ puniri q̃ ſoluere tam modicam pecunie q̃titatem: ideo non facias ꝯparationẽ de pecuniaria pena ad corporalem: ſed audacter potes facere ad ſpũalem de qua premiſit: qꝛ hodie magis timetur pena quinq̧ ſolidorũ q̃ etiaꝫ excõicatio. vel melius dic ꝙ alia ratio reformat pactũ: vt no. ꝫ. eo. c. ſup verbo p̱ tpalem preterea. ¶ Coactionẽ. ſ. excõicationis.

¶ Si neceſſe fuerit: puta qꝛ tpalis ptãs non curat: lꝫ admonit⁹ ſit per epm̃ vt penã leuet ſic. ꝫ. de heretic. ad abolendã §. ſtatuim⁹. ⁊ §. ſeq. ⁊ capi. excõicamus §. moueatur. ⁊ §. ſeq.

¶ Adhibita ꝯ eam. ſ. ptãtem alias ꝯ eum. ſ. ptãtem vtrũq̧ eñ dicere poſſum⁹. vt. ꝫ. de iudi. c. vlt. ⁊ de homici. tua nos §. ad vltimũ. vel dic contra eum. ſ. blaſphemũ ſubaudi ⁊ fautores ⁊ defenſores ſuos qui forte nõ p̱mittũt eum puniri ſic. C. de his q̃ latro. vel ali. occul. l. j. ꝫ. de hereti. c. ij. ⁊ c. excõicamus §. credentes. ⁊ ſic vna poteſtas iuuatur per reliquam et vnus gladius per reliquũ: quia vnuꝫ ius ſemper altero eget: vt. x. diſt. q̃m. xcvj. diſt. cũ ad verũ. ꝫ. de offi. ordi. c. j. ⁊ c. q̃m. ⁊ I ti. j. c. ij. ⁊

fin. ¶ Si diues fuerit quadraginta ⁊c. Et ſi adhuc. ſ. ad viginti ſolið. ſaltem ſoluendos. ¶ Nõ ſufficiant quinq̧ ſolið. ⁊c. q. d. vltra. xl. non cõdemnabit: ⁊ ſi multũ fuerit diues/ nec quinq̧ q̃uis pauperrimus ſit: ſed inter quadraginta ⁊ inter. v. ſicut videbitur poterit cõdemnare. ſi. ꝫ. de decimis. c. j. ⁊ ꝫ. de appella. oblate §. j. ⁊ de donat. aplice §. pe. ⁊ de cenſibus. cum apl's. in fi. ⁊ accedit. ꝫ. de offi. deleg. de cauſis. ⁊ in lib. feudoꝝ. de pace tuenda. capitulo ſi quis alium. ⁊ . de pac. edictum. ⁊ capit. ſeq. ⁊ §. ſeq.

¶ Uſualis monete. ar. ꝙ vbicunq̧ in lege ponitur certa q̃titas pecunie intelligiť de moneta que per terrã currit. cõtrarium notant doctores aliq. de hoc not. ꝫ. de iudeis. ſub rubrica de ſeruis iudeo. verſ. ſed cuius monete. ⁊ ſeq. ⁊ ſupra de contrahen. emptio. ⁊ vendit. §. quibus menſuris. verſic. ⁊ ſunt hec. vera. eſt aũt motus dñs Grego. ex eo ꝙ lex dꝫ eſſe cõis quantũ poſſibile eſt: et conuenire cõſuetudini regionis. vt. iiij. diſt. erit aũt lex. vñ et verba ſm intellectũ cõem patrie exaudiẽda ſunt. vt ſupra de ſpon. ex literis ⁊. ff. de flumi. l. j. ⁊. ff. de lega. j. ſi ſeru⁹ pluriũ §. ſi numerus et de leg. iij. nũmis. ⁊ de fun. inſtruc. ⁊ inſtru. lega. cum delanionis §. aſinaꝫ. ff. de legibus. de quibus. ⁊ de reg. iur. ſemp. ꝫ. de ſepulturis. de vxore. in fi. ſi ergo vẽdo certo precio/ et non determino monetã ſubauditur de moneta que currit in terra/ ſic intelligitur de menſura regionis conſueta. ff. de contrahen. emptio. ⁊ vendi. imperatores. ꝫ. de cenſib⁹. ex p̃te.

¶ Quid ſi diuerſa moneta vna maioꝛ altera minoꝛ in caſu iſtius decret. videtur ꝙ minimum imponere debeamus cum penalis ſit argu. de peniten. diſt. j. §. pene. ⁊. ff. de penis. interpretatione. l. ſi preſes. ⁊ argu. ff. de regu. iur. ſemper. et ſupra de cenſi. ex parte. ff. de liberis. ⁊ poſthu. cum quidam. ¶ In cõtractibus autem fiet interpretatio contra illũ cui⁹ gratia pactum apponebatur vel apponi debuit ſiue ſit venditoꝛ vt ſic queras de precio ſiue ſit emptoꝛ vt ſic queras de menſuris. vt no. ꝫ de contrahen. emptio §. quibus menſuris. ad finẽ. ⁊ probatur. ff. de pactis. veterib⁹. et. ff. de contrahen. emptio. ſi in emptio. ⁊ locati. ⁊ conduc. inſulam. ⁊ iunge qđ no. ſupra de cenſibus §. ex quibus cauſis.

¶ Pena mulctetur oppoſito in adiecto quia mulcta eſt in poteſtate iudicis / pena autem minime: ideo a mulcta appellatur; ſed a pena non appellatur. vt. ff. de verbo. ſignificat. ſi qua pena eſt. ¶ Sed dic quod ideo hoc dicit/ quia a quadraginta vſq̧ ad. v. mulctari dicitur cum arbitrarium ſit: ⁊ nihilominus pena reſpectu terminoꝝ quos excedere nõ lꝫ ff. de p̱uaricatio. p̱uaricatiõis. in fi. C. de mõ

multcta x.eos. ꝛ ꝗ accidit. C. de appellatio. ꝛ in multctis. et. ff. ad turpil. l. j. §. final. nec tñ hꝫ quilibet poteſtatem multctādi. vt. C. de modo multctarum. procuratores. ꝛ. l. ſeq. qḋ dic, vt no. ꝭ. de ſen. ꝛ de re iudica. ſub rubrica de ſententia. §. quo remedio. ſub. §. ſed ꝛ caſus ſunt.

7 ❡ † Sed cui applicabitur hec pena. dicunt quidam qḋ hoc crimen eccleſiaſticū eſt ideo ꝙ ſoluenda eſt epo. in vſus pauperū conuertenda. arg. ꝭ. de iudeis. cū ſit nimis obſurdū. §. fi. ꝭ. de vſuris. cum tu. §. j. vel ſi vis diſtingue perſonas ꝛ diſtribue penas vt pena clerici blaſphemantis ſoluatur epo ꝛ pena laici poteſtati ſm Hoſ. indiſtin. puto qḋ hec pena ſoluatur illi qui condēnat hoc eſt poteſtati ſeculari: vt innuit ſupra ibi per tpalem p̄terea ptātem ꝛc. abſurdum enim vr̄ mihi qḋ iudex tpalis mulctaret ꝛ eps mulctam reciperet. ꝛ quāuis crimen eccleſiaſticum ſit tñ ex certa ſcientia dicit dñs papa poteſtati ſeculari hoc cōmittit: ꝗ cū imburſet pecuniam ad vlciſcendas tales iniurias facilius inclinabit animi ſui motum ꝗ ſi negligens fuerit per epm̄ precipit coherceri. diſtinctio etiā pſonarum non hꝫ hic locū qꝛ nec ad clericos hec extendit decretalis vt pꝫ in hoc qḋ no. ꝭ. ea. decre. ſup ꝟbo ſi ꝗs nullā. i. hoc. ſ. quin. v. ſolid. ſoluat. ❡ Quid ſi nō hꝫ quinqꝫ ſol. rn̄deo currat per ciuitatē vl' in penam aliā tpalem cōmutetur. vt not. ꝭ. eo. rn̄ſo. j. ſuper illo verbo id in penam aliā ꝯmutet. ꝛ ar. ff. de iuriſdi. olm iudicū. ſi quis id q. vnde dic nullā in hoc miſericordiā. ſ. quin puniat in quinqꝫ ſolidos vel alias tpaliter. ❡ Hec em̄ clauſula ſm Hoff. non ad ſuperiorem ſpūalem ſed ad hanc proximā pecuniariā referenda: hec etiā que hic dicunt de pena tpali iudice ſedente ꝓ tribunali fient. Porro in iudicio ale diſcretus ſacerdos molliēdo rigorē circa ſuperiorem ſpūalem penā poterit diſpenſare: nec negabit miſericordiā dei apud quē nullas patitur venie moras conuerſio nec miſericordie dei mēſuras poſſumus ponere: nec tpa diffinire. xxv. q. vj. his qui in tpe. ꝛ. c. his qui diuerſorum ſm Goffre. qꝛ vbi paterfami. largus eſt diſpenſator non debet eſſe tenax: nam ſi deus benignus eſt: vt quid ſacerdos eius auſterꝰ vult apparere: vt. xxvj. alligāt. ❡ Sed cū hec pnia ſeu pena ſatis leuis ſit: prout no. ꝭ. eo. c. ſup verbo ſupplicia ſuſtinere verſu grauior: conſulo epiſcopo ad quem pertinet: vt not. ꝭ. e. ſuper verbo per epm ſuū. quod ſm hunc canonem penitentiam imponat ſi vnꝗ poteſt. xxvj. qō. vj. ſacerdotes. nec tamen nego quin ex cā valeat diſpenſare. xxvj. qō. vij. penitentibꝰ. j. de peni. ſignificauit. ❡ Quid enim ſi ſit aliqua pſona nobilis vel in dignitate poſita ꝗ potius vellet dare pecuniam magnā pauperibus quam huiuſmodi penitentiam agere merito in hoc caſu erit petm̄ elecmoſynis redimēdū. ar. j. de ſen. exc. mulieres. §. de his vero maxime ſi mortuus ſit vel in periculo conſtitutus. xiij. q. ij. anime defunctorum. xxvj. q. vij. c. j. ꝛ ſequenti. de peni. di. vj. §. j. ꝛ. c. qui vult cōfiteri. ❡ Quod ſtatutum. ſ. qḋ ſupra ſtatuimꝰ. ❡ Inter alia ꝛc. vt efficacius teneantur. ❡ Iurant enim iudices et conſules et poteſtates ſeruare ſtatuta ciuitatis ſiue aliqñ ꝛ in aliquibus locis de conſuetudine qñ ad regimen aſſumuntur vt ſupra de iureiurando venientes. ꝛ ideo hoc dicit vt ſaltem iuramentum ſuum vereantur ꝙ ſi hoc facere nolint excōicari poſſunt vt ſupra no. ſuper illo verbo ſi neceſſe fuerit. ſed et ſi non apponatur nihilominus teneri debet cum oēs liget: vt. ꝭ. de cōſtitutionibus. c. vl. et ex hoc no. qḋ iudices tpales in eccleſiaſticis ꝛ ſpiritualibus etiam in foro ſuo quāuis nō ſubſint tpaliter dño pape neceſſe habent iudicare ſm canones: vt ſupra de teſtamētis. relatum. ꝛ de iudi. clerici. ꝛ de ſcđis nuptijs. c. fi. in auſ. de eccl'iaſticis tit. §. ſi vero eccl'iaſticis coll. vj. literā aūt huiꝰ. §. ſic ordinabis in ꝯſtructione p̄terea repete. ſtatuimꝰ ꝙ per tpalem ptātem mulctet blaſphemꝰ coactiōne dioceſani epi adhibita ꝯ eam. ſ. ptātem ſi neceſſe fuerit ſubaudi mulctabitur aūt blaſphemus ſi diues fuerit pena. xl. ſolidorum vſualis monete alias ſi non eſt tñ diues repete mulctabitur pena ſolidorū. xxx. ſiue. xx. ſ. ſi nec. xxx. ſoluere pōt. ꝛ ſi ad id. ſ. ad. xx. nō ſufficiat. repete mulctabit pena. v. ſolid. nullam in hoc ꝛc. expone vt. ꝭ. plene dixi.

❡ De clerico excommunicato depoſito vel interdicto miniſtrante. Rubrica.

1 ☞ Clerici excōicati qualiter puniātur. Et qualiter excuſentur. 4.

2 Excōicatus quare tenetur dicere horas canonicas ſaltem extra eccleſiam.

3 Depoſitus vel degradatus. celebrans an conficiat.

5 Diſpenſari an poſſit cum clericis excommunicatis.

Autor proſequens materiam ſcilicet clerici p elationem delinquant ſuperbiā ꝫ ſeu furorem apponit rubricā ꝫ de clerico excommunicato depoſito vel interdicto miniſtrante. de his videndum. ❡ Qualiter puniantur. ❡ Qual'r excuſentur. ❡ Et an cū eis diſpenſari poſſit.

1 Qualiter †puniantur. Ut hoc melius intelligas primo notare debes/ q duc ſunt
a ſpēs excōicatiōis:nā alia maior alia minor[a]
¶ Maior excōicatio excludit a ſacrorū participatione ⁊ fidelium cōione:minor aūt excōicatio a participatione tm̄ ſacrorū excludit.§.de except.a nobis.J.de ſen.excō.cap.pe. J.eo.ſi celebrat.nec ob.iij.q.iiij.engeltrudam. vbi videtur dici totum cōtrarium:qr engeltruda non ſolum fuit excōicata minori excōicatione que a fraterna ſocietate ſeparat: ſed etiā a maiori que a corpore xpi reſcindit: vt ibi dicit. nam exponenda ſunt verba illa ſic vt intelligas fraternā ſocietatem quā cōtrahimus in cōione ſacrorum:corpus autē xpi intelligas eccleſiā vt ibi dicit: per eccleſiam vero intelligas collegiū fidelium.de cōſe.diſ. j.eccleſia.¶ Notandum eſt etiam q due ſūt ſpecies minoris excōicationis vna que excludit a ſacramentis: ⁊ hec qñq contrahit a iure per participium excōicati excōicatione maiori.J.de ſent.excō.nuper.qñq ab hoīe per ſentēriam.v.q.j.c.ij.¶ Alia eſt ſpecies excōicationis minoris que ſeparat a cōione fidelium non ſacramentorū.v.q.ij.preſenti.et q.iiij.in loco.⁊ xviij.di.placuit.xxxiiij.diſ.quorundam.lvij.diſt.ſi quis de alterius.¶ Excōicatus igitur maiori excōicatione vel interdictus vel ſuſpenſus ab hoīe diuina officia celebrans in ordine ſuo degradandus eſt. vt J.eo.latores.etiā ſi matutinum vel veſperam in officio ſuo dicat.vt.xj.q.iij.ſi quis epūs in conſilio.xij.q.ij.qui ⁊ humanis.nec ob.J.eod clerici.vbi dicit niſi moniti ſine dilatione redierint:qr ⁊ ſi redierint deponi pñt de rigore ꝗuis ſuſcipi poſſunt diſpenſatiue.ſm Goffr.
b ¶ Sed cum in degradatione preſbyteri[b] ſex epī requirantur in degradatione aūt diacōi tres.vt.xx.q.vj.felix.⁊.c.ſin aūt.⁊ idem in degradatione ſubdiaconi:qr eodem priuilegio gaudet:vt.§.de ſeruis non ordi.miramur. ſi non habentur epī pñt clerici per propriū epz olbus beneficijs eccleſiaſticis ſpoliari.ſic pt intelligi:J.e.fraternitati.⁊.c.poſtulaſti.§. vl. ¶ Uel q ibi dicit beneficijs ſubaudi ⁊ officijs vel ibi non agitur de clerico nō interdicto miniſtrāte. Sed de clerico non interdicto officiante eccleſiam interdictā ſm Goffred. ¶ Et hoc intelligas de celebrante excōicato ſolenniter vt prius.J.eo.illud tenetur tm̄ horas ſuas etiaz extra eccleſiam dicere ad modum priuati non in ordine ſuo.arg.xj.q.iij. quis epūs.ij.⁊.c.ſequēti.lxxxj.diſt.dictuz.§.de regula.cōſulti.ibi nō tm̄ vt ſeculariter viuat. infra de pe.q in te.dicit inde Goffre.q ſecreto non officiando eccleſiam ſed ſolus legēdo non cantādo/⁊ ſic plane vt a nemie audiat dicere poteſt ⁊ debet horas canonicas:ſed non puto q excōicatus maiori excōicatione debeat etiā intrare eccleſiā excōicatione durante ſm dictū egidij cardinalis vt apparet in cō cor.ſigna.§.eo.ver.maior excōicatio. qr nec interdictus qd eſt minus dz facere de cōſuetudine tm̄ praua excōicati intrant eccleſiā: dūmodo ibi non celebretur:ſed nūq hoc fit ſine peccato.⁊ qd dicit Goff.locum hz tpe gñalis interdicti: quo ad clericos q non ſunt excōicati/ nec interdicti:ſed interdictum ſeruauerūt:nec interdicto cām vel occaſionem prebuerunt: vt aperte probat.J.de pe. q in te. §.j.⁊.J.de priuil. q nonnullis. ¶ Excōicatus igitur maiori miſſam celebrare non dz quōcunq nec ſacra eccleſiaſtica ptractare.vt.xxviij.diſti.preſbyterum nec horas canonicas infra eccleſiā dicere:ſed extra: vt no.§.eo.ver.⁊ hec intelligas.⁊ verſi.dixit tamen Goffred.
2 ¶ †Si queras quare excōicatus tenetur dicere horas canonicas[c] ſaltem extra eccleſiaz. rñſi.qr oneris ſunt/ ⁊ ideo hoc onus non tollitur alias cm̄ pdeſſet ſnīa cōtra quem lata eſt qd euidenter iniquū eſſet.ff.de excep.rei iud.euidenter.⁊.§.de iudi.intelleximus pena etiā nō hz immunitatem.ff.de interd. et re.relegatorū.§.fin.nec aliqd cōe hz delictum cum venia.ff. de mino.pōp.ideoq dicenduz q ad dicendas horas canoni. teneatur: alias ex delicto ſuo cōmodum ⁊ exonerationē ſentiret qd eſſet prorſus abſurdū. argu.ſupra de dona.inter virū ⁊ vxo.⁊ ſi neceſſe.ff.de neg.geſ. ſiue hereditaria.⁊ de hac materia not.infra de ſenten.excō. §.qua pena.ſub.§.ſed nūquid excōicatus poteſt intrare eccleſiam: ſic patet q clerici excōicati celebrantes deponēdi ſūt. ¶ Idem videtur ſi celebrēt in eccleſia interdicta maxime ſi excōicati deſiſtere nolint:vt tm̄ ſcias q monachi ⁊ regulares eccleſiarum cōuentualiū preci

a ¶ Alia maior alia minor. Adde doc.in rubri.de ſen.exc.⁊ in.c. a nobis.e. titu.

b ¶ In degradatione pſbyteri.adde glo.J.c. non pōt.§ re iudi.

c ¶ Excōicatus tenet dicere horas cano. Adde doc.cle.dolentes de celebra.miſſa. doc.in.ca. cū excōicato.xj.q.iij. ⁊ p Archi. in.ca.pbr. xxiij.diſti.

piuntur actioribus monaſterijs tradi ad perpetuã penitẽtiam peragendam.vt.j.eodem poſtulaſtis.§.vltim. ¶ Puniũtur etiam in hoc q2 beneficia q̃ acquiſiuerunt in ſnia dormiẽtes retinere non poſſunt niſi cũ eiſdem miſericorditer fuerit diſpenſatum.⁊ eſt ratio: q2 beneficium ratione officij cõfertur. lxxxj.diſti.ſi quis a modo.⁊.c. ſi quis ſacerdotum.⁊.ca.eos. ⁊ c.eque.ergo nõn poteſt eis dari beneficium qui non poſſunt facere officium. ¶ Quinimo nec fructus beneficiorum ſuorum antiquorum percipere debent q̃diu in ſnia dormiunt: quia non conſueuit/nec debet percipere beneficium qui non facit ſeruitium.ȝ.de appel.paſto.§.fi.xxxij.diſtin.preter hoc. ¶ Sed nunquid recõciliatus fructus medij tpis quo excõicatus extiterat recuperabit nõ ſicut nec regreſſo iure poſtliminij reſtituunt̃ ſtipendia ei⁹ tpis quo apud hoſtes fuit. C.ď re mili.ſtipendia.lib.xij.⁊ de h̃ not.infra de ſent.exc.§.quis ſit eius effectus.verſi.Itẽ vt quã diu.⁊ ſeq. ¶ Et ſi in ſnia cõtumaces longo tpe puta triẽnio vel biennio vel etiam anno fuerint poſſunt olbus beneficijs ſuis [a] ppetuo ſpoliari.ad hoc infra eo.poſtulaſtis.xj.j.ſupra de clericis coniuga.diuerſis.⁊ de clericis non reſiden.cum ad hoc.xj.q.iij.ruſus.⁊.c.quicunq3.⁊.ȝ.de hereticis.excõicam⁹ §.j.⁊.ij.⁊ §.credentes.§.de penis.ca.fi.ſic ergo tales eligere non poſſunt nec eligi.ȝ.de conſuetu.cum dilectus.§.quia nobis.⁊ de electio.cum inter.R.⁊ [b] de etate ⁊ qualitate.bone.⁊ de conceſ.preben.quia diuerſitatem. conferentes etiam talib⁹ beneficia ſcienter a collatione ſuſpendũtur donec ſup hoc veniã mereantur vt puniãtur in quo ipſos non eſt dubium deliquiſſe.vt.j.eo.poſtulaſtis.§.j. ¶ Sed per quem merẽtur veniam dico p ſuperiorẽ niſi forte hac de cã in concilio ſuſpenſus eſſet: vt arg.ȝ.de electio.nihil.et de p̃ben.graue. ¶ Itẽ ſufficit probare clericũ ſemel excõica. fuiſſe niſi ipſe pbet fuiſſe abſolutũ añq̃ bñficium ſibi pferretur maxime ſi is qui eum excõicauit poſtea ſecum participauit.vt.j.eo.propoſuit. ¶ Tertio puniuntur quia repelluntur a teſtimonio: ⁊ q̃libet actu legitimo hoc ipſo q excõicati ſunt: niſi forte ad cautelam ſnia relaxetur ne cõis ordinatio valeat ipediri: ⁊ vt rex veritas ſaluafiat: vt.ȝ.de teſtib⁹.veniens.ij.in fi.⁊ de excep.ap̃lice.⁊ de accuſa.olim.J.U.⁊.P.

¶ Suſpenſi aũt a canone puta minore excõicatione notati.vt.j.de ſentẽ.excõi.nuper.vel alias ſuſpenſi a bñficijs non dico ⁊ officijs celebrantes grauiter delinquũt non tñ irregularitatis notã incurrunt: nec eligere phibẽtur: nec ea que iuriſditionis ſunt puta excõicare abſoluere condẽnare.vt.ȝ.de elec.tranſmiſſam exercere. ¶ Non tñ põt talis eligi q2 eligeretur ad ſuſceptionem eox ſacrorum.j. a quibus a ſanctis patribus eſt priuatus.vt j.eo.ſi celebrat.ȝ.de except. a nobis.j.de ſen. excõ ſignificauit.ſm hoc intellige.ȝ.de elec. p inquiſitionem.⁊.c.illa. ¶ Cum ergo ligat⁹ minori excõicatione tñ iuriſditionem exercere poſſit.vt dictum eſt ⁊ abſolutio ſit de iuriſditione.ff.de re iudic.l.j.⁊.iij.⁊ p3 q prelatus meus ligatus minori excõicatiõe me põt excõicare etiã maiori excõicatione multofortiꝰ ab eadẽ abſoluere ⁊ multofortiꝰ a minori. et ſic poteſtas hec duobus collata non expirat vtroq3 minoris excõicationis vinculo ligato l3 alij aliter intellexerunt.j.de ſent.exc.duobus. ¶ Nam ⁊ l3 talis non debeat conferre ſacra eccleſiaſtica: ⁊ ſi confert peccet leuiter ſm Goffr.ab eo tñ collata non carent effectu q2 non dr participare ſed ſolus recipiẽs participat.i.partem capit q2 ad vtilitatem ſuam confertur: ſi tñ quis pertinaciter ſe ingerat cõioni holm excõicari debet quo facto nec cõferre d3 ſacramenta nec conferens executionem tranſfert celebrando etiã grauiter peccat: vt olа hec colliguntur.j.eo. ſi celebrat. et not.ȝ.de ſchiſmaticis.§.quid iuris de ordinationibus. ¶ Miru3 tñ videtur q ligatus minori excõicatione celebrando [b] grauiter peccat nec tñ irregularitatẽ incurrit.j.eo.ſi celebrat.cum ex oi mortali peccato quilibet conſtituatur irregularis irregularitate canonica.xxv.diſt.§.nunc aũt.⁊.c.primum cũ promptus ſit ſuſpenſus quo ad ſe.j.q.j. ſacerdotes Solutio.qđ dicitur in dicto.ca.ſi celebrat. ſic intelligas ibi nullus notã ⁊c.ſc3 q̃tu3 ad illud qđ ibidem ſequitur v3 quominus eligat et quominus ea que iuriſditionis ſunt exequatur ſecus in his que officij ſunt.ſecũdu3 Goffre. Sed certe litera huic intellectui maniſeſte contradicit.⁊ quidem non ſequitur q

[a] ¶ Ppñt olbus bñfic. ſuis. Adđ Inn..in.c. cũ bone. ď eta.⁊ q̃lit. doc.in.c.xri tatis.ď do. ⁊ ptu.doc. in.c.cũ ſm de p̃ben.et p Anto de butri.c.j.ď iudi.

[b] ¶ Minori excõicatione celebr. adđ arch. in.c.excõicatos.xj.q iij.⁊ an legat⁹ de latere poſſit diſpẽſare cum irregulari qui celebrauit dum eſſet excõicat⁹. vid p Spe cul.titu.de legat.in.§. nũc de epõrum.xl.ſ3 nunqd epſ vel legat⁹. ⁊ quid de epõ vide p gl.in.c. minor. l.diſti. gl.in.§.niſi rigor j.q vij.gl.i.c.j. de eo q oꝛ. fur.rec. arch.in.c.q̃ ď cã.ij.q.iiij. et an epſ poſſit diſpẽſare cu3 irregulari q celebrauit ſuſpenſus.vide p Lapp. alleg.xiij. in fin.

ſũ qr nõ eſt irregularis eligere non prohibeatur. multi enĩ ſunt qui non ſunt irregulares: et tñ prohibentur eligere: vt pʒ in his q̃ not. ʒ. de elec. §. quis poſſit eligere. vnde ſic expono nullus notã ⁊c. ſubaudi ſuper cuius diſpenſatione neceſſe ſit recurrere ad aplicam ſe. ſicut. j. de ſent. excõ. cum illorũ. nam de illo conſueuit eſſe dubitatio: ⁊ ad remouendã illam dubitationem illud. c. ſi celebrat. factuʒ fuit. põt ergo eps in hoc diſpenſare. ʒ. de cle. coniu. ſane ſacerdotes. ⁊ etiã is qui ab excõicatione minori põt abſoluere ſic conſuetudo tenet. ⁊ illa decre. ſi celebrat. innuit. ⁊ arg. j. de ſent. excõ. nuper. ⁊ cum illorum. qđ aũt dixi ligatum minori non poſſe eligi verum eſt qñ ſcienter electus eſt vt dicit illa decret. ſi celebrat. ¶ Quid ergo ſi ignoranter vt dicũt qdã idem vnde ſubaudiũt. ſub illo verbo ſcienter maxime ergo cõtra ſi vterq; ignorat etiam ſi electus ligatus ſit maiori excõicatione. arg. de cõſe. di. iiij. c. j. inſti. de excep. §. ꝑtere. ʒ. de ap. dilectis. ij. q. v. quãto. puta qr abſens excõmunicatꝰ eſt: nec venit litera ad ipm: nec per aliquem audiuit ſnĩam latam: nec ipe nec eligentes. arg. iiij. q. v. c. j. ⁊ ff. man. ſi mandaſſeʒ et de acqui. poſſ. qui abſenti. ⁊ l. ſi quis. iiij. §. j. ⁊ ij. q. vj. §. biduum. lxxxij. diſt. propoſuiſti. ff. de dec. ab ordi. faci. l. vlt. ⁊ que ſen. ſine ap. reſcin. l. j. §. item cum ex edicto. ⁊ hoc innuit a contrario ſenſu. j. de ſen. exc. ſignificauit. ʒ. de procu. c. vlt. ⁊ de ſent. ⁊ re iud. ad ꝓbandũ. ⁊ hoc intelligas qñ nõ ſunt in aliqua culpa: qr diligenter inquiſierunt nec aliud audire inde potuerũt: ⁊ non fuit ſnĩa publice lata: alˀs ꝯ. ʒ. de elec. cum terra. ⁊ c. innotuit. § vlt. ver. parentes. ʒ. de fal. ad falſariorũ rñſi. j. et de poſtu. prela. c. j. ¶ Quid ſi alter ſcit / alter ignorat. videtur ꝙ in ptãte ignorantis ſit. vtrum valeat electio. arg. ʒ. de coniu. ſeruo. propoſuit. qđ credo qñ ex parte eligentium ignorantia fuit: argum. vij. queſtio. j. ſi quis eps. ⁊ ſic probabilis ignorantia excuſat non erronea. vt. j. eo. aplĩce. ʒ. de or. ab epo qui reſigna. c. j. ⁊ vide de conſimili materia. ʒ. de ꝓcu. §. quis dari. verſ. is vero qui non hñt perſonam. ¶ Clericus aũt depoſitus vel laicus excõicatus ſnĩam cõtemnẽs excõicatur cum pticipibus: ⁊ ſi nec adhuc ceſſauerit recurrẽdum ad brachium ſeculare. vt. j. eo. c. ſi quis pbr̃. ſic. ʒ. de here. ad abolendã. § j. xvij. diſti. nec licuit. xxiij. q. v. de liguribus. ʒ. de iudic. cum nõ ab hoie. in fi. ⁊ de off. ord. c. j. in fi. et. j. de exceſ. prela. c. vlt. in fin.

5 ¶ † Sed nunquid depoſitus ſeu degradatus celebrans conficit videtur quia ordinẽ non amittit: vt patet. xix. queſtion. tertia. eos j. queſti. j. ꝙ quidam. de conſe. diſt. iiij. oſtenditur. xxxij. qõe. vij. licite. ʒ. de diuor. ꝯto. ¶ Sed cõtra. l. di. accedens. xj. q. iij. eps. lxxij diſt. dictum. xxiij. q. viij. clericis. liiij. diſtin. ex antiquis. Solutio non põt conficere potuit enĩ eccleſia ei auferre ptãtem conficiẽdi: quã contulit ordinando ꝯuis character qui ibi infigitur non poſſit auferri. ⁊ ſic intellige primas concor. ſm Goffre. idem tñ not. ꝯ in hoc caſu. ſicut plene inuenies notatum. ʒ. de te. or. § ⁊ a quo. ver. hec igitur ſit fides tua. ⁊. ʒ. de ſchiſmat. § quid iuris de ordinationibus. dic vt ibi. ſufficit enĩ ad hoc vt conficere poſſit ꝙ ſemel rite fuerit ordinatus. vt innuit et aperte dr̃. ʒ. de ſum. tri. c. j. §. vna. a contrario ſenſu qđ ar. fortiſſimuʒ eſt. ff. de offic. eius cui man. eſt iuriſdi. l. j. ver. huius rei.

4 Qualiter † excuſentur ſi ꝓbabiliter ignorant. vt. ʒ. proxi. dʒ tñ ſemper i dubio abſtinere excõicatꝰ vt. j. eo. illud. §. lʒ ꝙuis per famã hoc audiat. vt ibi dicit. ⁊ ſupra de reſcri. cum contingat. ff. de admi. tut. qdaʒ decedens in fi. ⁊ de pe. here. item veniũt. § a quo. qr ſnĩa excõicationis ſemper timẽda eſt vel tremenda vel tenenda eſt etiaʒ ſi iniuſta ſit. vt. xj. q. iij. c. j. niſi in caſibꝰ in quibꝰ nec timenda eſt: nec tremenda. ¶ Primo ſi ſnĩa a non ſuo iudice feratur vt a ꝯrio ſenſu innuit vt. j. eo. clerici. ⁊. ʒ. de iudi. at ſi clerici. ⁊ x. qõ. iij. ſnĩa. ⁊. j. de priui. cum olim eſſemus. § fin. ¶ Secũdo ſi a ſuo iudice ſed excõicato. xxiij. q. j. audiuimus. ¶ Tertio ſi a delegato excõicetur contra intentionẽ delegantis. vt. ʒ. de prebẽ. c. fi. audiui etiã a dño ottone cardi. qui tulit ſnĩam in decre. ʒ. de teſta. Ray. pe. filius ꝙ ſi delegatus precipiat aliud fieri ſed iniuſte. ⁊ ideo excõicet nulla eſt ſnĩa vt in proxi. decre. aliud in ordinario: ⁊ eſt ratio qr iuriſditionem hʒ latiorem ⁊ firmiorem: imo eſt rõ. vt ſupra de preſcriptionib. ſuper literis in fi. ¶ Quarto ſi ſententia ꝯtineat in ſe intolerabilẽ errorẽ. ¶ Quĩto ſi poſt legitimã appellationem lata ſit: vt ʒ. de offi. deleg cum contingat. ⁊ infra de ſenten. excommuni. per tuas. ¶ Sexto ſi ab intruſo vel a iuriſditione ſuſpenſo feratur: talis enim non poteſt excommunicare. xij. q. ij. alienationes. ⁊ ca. precarie ſupra de conceſ. preben. qr diuerſitatẽ corporum. ſupra de elec. noſti. ¶ Septimo ſi ferat a violãte interdictum hominis. vt videt poſſe probari. infra de exceſſ. prela. cap fi. § preſo. et not. in ſum. eiuſdem titu. ſub § fin. verſi. in ſumma not. ¶ Alias autem ꝙtumcunq; iniuſta ſit, ſententia locum habet pena. vt. ij. q. iij. ⁊ cap. . et. ij. ⁊. ca. ſi epiſcopus forte. ⁊ cap. ſi quis preſbyter. ⁊ capitu. nemo contemnat. licet ſit argu. contra. xj. queſti. tertia. non debet. ⁊ §. ſeq. ⁊ capi. ſequen. ⁊. ʒ. de offi. ordi. ad

reprimendam. ſed illud intelligẽdum qñ ſeruauit ſententiam: nam tunc ex quo conſtat de iniuſtitia vlterius nullam penam ſuſtinebit ſcilicet quia ſolui debet ſine difficultate: vt. ſ. de reſcript. ab excommunicato. j. de ſententen. excommu. ſacro. dico etiam ipſam ſeruãdam quamuis ſit lata contra ordinem iudiciarium: vt in proxi. decre. licet quidam contrarium notauerint dormientes vt puto ⁊ inducentes. ſ. vt lite non conteſta. accedens ij. q. vj. §. diffinitiua. ſed illa regula in ſententijs excommunicationis fallit cum ſit medicinalis. vt. ij. q. j. multi. xxiiij. q. iij. corripiantur. ⁊ c. notandum. in fi. ſaluo eo quod not. ſ. de ſenten. ⁊ re iudi. ſub rubrica de ſententia. §. qualis. ſub. §. pura. ver. quid ergo ſi dico excommunico te. et ſequenti.

5 An † cum eis diſpenſari poſſit. Sic ſed per quem: per papã indiſ. vt. j. eo. illud. in fi. ⁊ c. a poſtolicæ. ¶ Sz nunquid diſpẽſare poteſt in hoc caſu eps non quia nec cum excõicato promoto in excõicatione diſpenſare poteſt. vt. j. de eo qui fur. ordi. ſuſce. c. j. ⁊ vlt. ⁊ de ſen. excõ. cum illorum. j. rñ. nec etiam legatus niſi ſpeciale habeat mandatũ. vt. xj. q. iij. ſi quis eps. ij. ⁊ c. placuit. videtur tamẽ quod excuſentur ſi admoniti deſiſtant: vt. j. eo. clerici. ⁊ c. poſtulaſtis. §. vlt. ſed illud intelligas ex diſpenſatione pape vt ſequitur. ⁊ probatur. lxiij. diſt. ſalonitane. vij. q. j. ſi quis preſbyter. ij. q. v. qua de cã. nam ſolus princeps ſolutus eſt legibus. xxv. q. j. §. vlti. ff. de legi. princeps. 1
¶ Princeps etiã ſolus diſpenſat cũ depoſito. ar. ſ. de cle. non reſi. in ec. vel prebẽ. ex tue. 3
¶ Et hoc intelligas qñ ab omnibus ordinibus depoſitus fuit. ¶ Si autẽ a preſbyteratu tm̃ tunc eps poteſt recipere ipſum in ordinibus inferioribus. ar. xv. q. viij. qui amiſerit. ⁊ c. ſi quis pbr̃. ſed contra. xj. q. iij. eps. vbi dicit qd ſi depoſitus in ſecunda ſynodo inueniatur innocẽs: nõ põt eẽ qd fuit niſi gradus amiſſos recipiat de manu epõrũ corã altari: ſz illud poteſt intelligi de illo qui iniuſte dãnatus fuit. ſ. per falſos teſtes vel falſa inſtrumenta: poſtea probat ſe innocentem ſed ſi iuſte tũc ſolus papa reſtituet: vt not. j. de peni. ſub Rubrica de diſpenſationibus. § qs poſſit diſpenſare. ſub. §. ſunt autẽ caſus. ¶ Videtur tñ qd hoc verum ſit. ſ. quod tales excõicati celebrãtes degradentur niſi propter multitudinem ſeueritati detrahatur. dicit enĩ decre. quod ſi. xl. ſint vel pauciores tũc oẽs ſunt deponẽdi: ſi plures principalibus delicti depoſitis poteſt eps cum alijs diſpenſare: oẽs tñ ad tps ſunt ſuſpendẽdi ⁊ eſt eiſdem diſcreta pnia iniungẽda: vt. j. eo. latores. ad hoc. l. di. vt conſtitueretur. xliiij. comeſſationes. ix. q. j. ordinatiões. xxiij. q. iij. non põt. ⁊ c. ipſa pietas. j. q. vij. quoties. ſ. de temp. ord. c. ij. ⁊ ad hoc qd dixi de numero. xl. accedit. ſ. de teſt. c. cũ cãm que.
¶ Alij dicunt qd illud fit ex ſpãli mandato pape: ⁊ ideo dicit fraternitati tue mãdamus: nõ dixit. ⁊ ſidemus ſed innuit lr̃a qñ papa debeat diſpenſare qd non credo quia volũtas ſua debitũ eſt ⁊ ius: quare cũ vno ſolo ſi vult poterit diſpẽſare. ¶ Dic ergo quod cũ illo qui admonitus deſiſtit põt eps ſi voluerit diſpenſare quo ad hoc vt nõ deponatur: nõ tñ quo ad irregularitatem contractam ſicut tz conſuetudo. ſic põt intelligi. j. eo. clerici. ⁊ c. poſtulaſtis. vt no. de hoc. ſ. eo. §. j. ⁊ ver. ſeq. videtur etiã aliud vbi excõicatus ab ordinario incurrit irregularitatem quia ſniam ordinarij violauit poſſet ordinarius ſecum diſpẽſare ſicut ⁊ abſoluere: quia cui committitur principale ⁊ acceſſoriũ: vt. ſ. de offi. deleg. prudẽtiã. §. pe. ⁊ fi. ⁊ innuitur hoc. j. de ſen. excõ. cũ illorum. ſed ſicut dixi cõſuetudo refragatur. ¶ Illud autẽ certum eſt qd cũ illo qui excõicantium ſe ſciens diuina officia in contemptum clauiũ quia admonitus diligẽter noluit deſiſtere preſumpſerit. nõ dico celebrare: ſed potius quantũ in ipſo hoc eſt prophanare nõ põt aliquis circa ſedem apoſtolicã diſpenſare etiam ſynodus. xj. q. iij. ſi qs eps dãnatus. ⁊ c. ſi quis eps in cõcilio. ad idem. j. de exceſ. prela. c. fi.

¶ De clerico nõ ordiato miniſtrante. Rubrica.

1 ¶ Non ordinatus qualiter ⁊ a quibus debeat abſtinere. Et qualiter excuſetur. 2.
3 Diſpenſari per quem ⁊ in quo poſſit cum clerico nõ ordinato miniſtrante.

DIctum eſt ſupra de clerico excõicato miniſtrante ſubijcitur de clerico nõ ordinato miniſtrante. ſciẽdum igitur. ¶ Qualiter ⁊ a quibus nõ ordinatus debeat abſtinere: ⁊ qualiter puniatur. ¶ Et qualiter excuſatur. ¶ Per quem ⁊ in quo cũ eodem poſſit diſpenſari.

1 Qualiter † & a quibus nõ ordinatus debeat abſtinere: ⁊ qualiter puniatur. Ad hoc ſcias quod nullus debet exercere aliqd officium tanquam ordinatus cũ nõ ſit: ergo non dicat quis epiſtolã tanquam ſubdiaconus cum non ſit: nec dicat euangeliũ tanquam diaconus: nec miſſam tanquam ſacerdos: nec etiã baptizet tanquam ſacerdos: nec aliqd aliud offim eccleſiaſticũ attẽtet tanquam ille qui non eſt: alias ab eccleſia abijciatur: ⁊ nunquam magis ordinetur: ſubaudi niſi per papam cum eodem fuerit diſpenſatũ: vt. j. eo. c. j. ⁊. ij. xj. q. iij. priuilegium. xxv. q. ij.

ſic decet. ſic punit̄ in eo qđ preſumendo deliquit: vt. ſ. de immu. ec. c. vl. ſ. ti. j. poſtulaſtis. ff. de fur. qui vas. §. furem. idem vr̄ ſi non ſit rite ordinatus. puta qꝛ nō recepit impoſitionē manus. j. c. iij. ꝗuis ibi ponat̄ ꝓ ordinatione de quo dic vt not. ſ. de ſacra. nō iterā. §. ⁊ que ſunt iteranda. ⁊ de ſacra vnct. §. a quo⁊ qualiter. tales etiam in crimen falſi incidunt: vt not. ſ. de cri. falſi. §. qualr̄ ꝯmittat̄. ℣. ꝑterea.

2 Et qualiter †excuſatur. Et certe premiſſa locum habent qñ dicit aliquis tanꝗ̄ in officio ꝯſtitutus ꝙ adhuc nō rite recepit: vt dictum eſt: ſecus aūt ſi dicat epiſtolā tanꝗ̄ clericus tpe neceſſitatis ſcꝫ qꝛ alius preſens non eſt: ꝗ̄ ſubdiaconus ſit: nec tꝫ manipulū in manu: ſic. ſ. de vi. ⁊ ho. cler. vt quiſꝙ pbr̄. ¶ Item ſecus ſi baptizet tpe neceſſitatis: tanꝗ̄ quis alius preſumendo officium ſacerdotis. xxx. q. j. ad limina. xciij. diſt. diacones. de conſe. diſ. iiij. ꝯſtat. qꝛ a quolibet cōferri pōt: not. ſ. de baptiſmo. §. quis poſſit. ¶ Item ſecus ſi quis dicat in priuato euangelium: nā ⁊ monialis aliqñ ipſum dicit. ſ. in matutino. xxvij. q. j. diaconiſſam. excuſat etiā ignorātia a tanto lꝫ nō a toto: vt. j. ti. j. c. vnico. miſſa autem neqꝫ publice neqꝫ priuatim celebranda eſt: niſi a pbr̄o rite ordinato: qđ dic vt not. ſ. de conſe. ec. vel alta. ſub di. ij. §. a quo. ad hoc. lxviij. di. pbr̄i. j. q. vij. daybertū. ſ. de iure pa. qđ aūt in fi. de conſe. di. j. c. j. in fi. ⁊ qđ no. ſ. de cri. fal. §. qualis ſit accuſatio. verſi. mutandi.

3 Per †quem & in quo cū eodem poſſit diſpenſari. Et certe nullus cū ipo diſpenſare pōt: quo ad hoc vt ad maiores ordines aſcendat: niſi ſolꝰ papa: ſicut no. de furiore. ſ. tit. j. §. an cū eis. pōt tñ vt puto ep̄s cū tali diſpenſare: vt in ordine ſuſcepto remaneat ipſo tñ primitus iuxta arbitriū biennio vel triēnio ſm̄ qđ placuerit ſuſpenſo ⁊ ſic bñficiuꝫ poterit retinere vt tñ ſibi diſcreta pn̄ia iniungat̄ ita ꝙ in ſeculo ſecurius remanere valeat ꝗuis eidē religionē intrare tutius ſit ad ſalutem: vt. j. e. c. ij. ¶ Goff. tñ no. ꝙ ep̄s diſpenſare non pōt in hoc vt ſuū offm̄ exequatur: ſed circa beneficiū diſpenſare poteſt vt ⁊ dixi ne ſuſtētatione priuatꝰ ad ſeculū reuertatur. j. e. c. ij. ſic plerūꝙ diſpēſat̄ in beneficio non in officio. l. di. ſtudeat. xxxviij. diſt. pbr̄m. lxxxj. di. dictū ne in vituperiū cleri mendicet miſer clericus in plateis. xciij. di. diaconi. ſ. de renun. ad ſupplicationē. ſ. de ſimonia. mattheus. in fi. ¶ Quod ſi aliꝗs hoc faciat cauſa ioci ⁊ certe ludꝰ noxius in culpa eſt. ff. ad l. aquil. nam ludus. ſ. de homici. continebatur. non tamen credo quod hanc penam patiatur niſi ſeruaret ſolennitatem: licet alias debeat penitere. argu. ff. de ver. ob. obligationum. xv. q. j. illud. in fi. quia voluntas ⁊ propoſitum diſtinguūt maleficia. j. de ſent. excō. cum voluntate. arg. contra. qꝛ ⁊ ſi baptiſmꝰ per iocum fiat: charater imprimitur. vt not. ſ. de rap. §. quis ſit effectus. ver. effectus aūt.

¶ De clerico per ſaltum promoto. Rubrica.

☞ Clericus quare prohibetur ꝓmoueri ꝑ ſaltum. Et quam penam patiatur. 2. Et qualiter excuſetur. 3. Et an ⁊ quō diſpēſetur. 4.

NEdum clericus nullo modo ordinatꝰ prohibetur adminiſtrare officia eccleſiaſtica quinimo ⁊ nō rite ordinatꝰ qꝛ nulla differentia eſt vt. ff. ꝗ ſatiſda. cog. quoties. ⁊ de ac. tu. nulla dr̄ia. ideoꝙ apponit̄ de clerico ꝑ ſaltuꝫ ꝓmoto in qua rubrica videndum eſt. ¶ Quare prohibeatur. ¶ Quā penā patiatur. ¶ Qualr̄ excuſetur. ¶ A quo diſpenſetur.

1 Quare †prohibetur. Dixi. ſ. p xi. ſ. quia nulla differentia ⁊c. ⁊ quia de gradu in gradum aſcendendū eſt: vt. xciij. di. legimus. ad fi. ff. de mu. ⁊ hono. vt gradatim. ⁊. l. hono⁊. §. gerendorum. C. vt dignitatum ordo ſeruet̄. l. j. ⁊ ij. lib. xij. ⁊ per certa interſtitia. lxxvij. di. in ſingulis. ⁊. c. quicūꝙ ⁊ ſe. caſum igit̄ appetit ꝗ ad ſūmi loci faſtigia poſtpoſitis gradibus per abrupta querit aſcenſum. xlviij. diſ. ſicut. iō querēdū eſt de ordinibꝰ clerici peregrini ne forte ſaltum fecerit: vt. ſ. de cle. peregri. c. j. in fi. ¶ Sed nunqđ talis recipiat characterem. dicit Hug. qđ ſi laicus ordinet̄ ad aliquem ſacrum ordinem clericatu non premiſſo nullum recipit: nam ſicut mulieris ⁊ viri coniunctio vnum faciūt corpus: vt. ſ. de regularibus. ad apoſtolicam. ſic clericatꝰ ⁊ ſacerdotium vnum faciunt ep̄m ad hoc. xl. di. ſicut ſed ſi de minoribus ordinibus habeat aliquem recipit ſacrum. ¶ Vin. vero dixit ꝙ bene recipit quis ſacruꝫ ꝗuis nullū habeat de minoribus preter ep̄alem quem nemo recipere pōt niſi ſacerdos ſit: vt. j. de exceſ prela. ex literis. prope fi. ver. cum igitur. ſi tñ ordinetur in ep̄m quis: non recepto ſubdiaconatu vel diaconatu: ep̄s eſt: dumtamen fuerit ſacerdos: ſed illum ordinem quem nō recipit conferre nō poterit arg. j. q. j. gratia ⁊. c. ventum. ⁊. q. vij. daybertum. ⁊ de cō. diſt. iiij. quō. ¶ Mihi i vr̄ ſcđm bertrandum ꝙ qualiſcunꝙ ordo conferatur ſiue gradatim ſiue ꝑ ſaltum quod character conferatur nō tamē executio: dūmtñ a cui confertur xp̄ianus ſit:

als ꝙ cũ baptiſm⁹ ſit fundamentũ oim ſacramentorum.vt.ſ.de pbro nõ bapt. veniẽs.vñ fundamẽto deficiẽte ſupedificari non põt ergo a ꝯtio poſtea põt.ſcʒ ꝗ ad characterẽ non tñ quo ad executionẽ: ⁊ ideo qđ omiſſum eſt caute ſupplendũ eſt ⁊ diſpẽſandũ vt hic ꝓbatur.l.ij.diſt.ſollicitudo.j.eo.c.vnico.⁊.ſ.de temp.or.quod tranſlationẽ.⁊. c.cõſultationi.⁊.c.lras.⁊.c.dilect⁹.⁊ apparet in his que no.ſ.de ſchiſma.§.ꝗd iuris.⁊.ſ.de ſacra.nõ iteran.c.j.⁊.ij.dũmodo in forma eccleſie ꝯferatur.vt ibi nõ obſt.xl.di.c.ſicut.nã qđ ibi dicit clericatus ⁊ ſacerdotiũ faciũt ſacerdotẽ verũ eſt rite ordinatũ cũ alijs ordinibus gradatim ⁊ canonice receptis.porro ꝗuis inordinate collatus ſit nihilomin⁹ tñ eſt ordo ſacerdotalis.nec obeſt.j.de exceſ. prela.ex lris.nõ eñ negat qn character epalis transferat: ſʒ ꝙ ipſum exercere nõ põt qđ puto verũ adeo qđ nihil ꝯfert talis eps niſi in ſacerdotio promotus ſit ꝗuis ipſe characterem receperit ⁊ eſt ratio qr cũ mortuus ſit ⁊ frigidus male dabit alijs vitã.nec ob.ſ.de or.ab epiſ. ꝗ reſi. epiſ.c.j. qr ibi innuit character ſacerdotalis qui aliquas reliquias pſtat characteri epalis.j.quo ad characterẽ in alium trãſferendũ non tñ tm̃ põt iuuare ꝙ in aliũ transferat viuificantem: ſiue viuũ: vt not.ſ.de ſchiſma.§.ꝗd iuris. ℭ Quid ſi aliꝗs minor.xiiij.anno. ꝓmoueat ad ſacros ordines nunꝗd cogit cõtinere ſi qñ peruenerit ad legitimã etatẽ ꝯhere velit.quidã dicunt qđ ſic.ar.j.e.c.vnico.ſ.de tẽp.or.vel non eſt cõpos vt ita plus poſſit ordo ꝗ votum.alij contra.arg.xxxij.q.j.integritas.⁊.ſ.de regularib⁹.ad noſtram.ſignificatum.cum ſimus.cum virum.⁊ iunge qđ not.de hac materia.ſ.de tẽp.ord.§.⁊ cui ſub.§.fin.qui incipit.ſed ⁊ preter regulas ſupra dictas.verſi.requiritur etiam etas.⁊ ſeq.

Quam † penam patiatur. Ut ab adminiſtratione abſtineat alias incidit in penam ſuperioris tituli cum non ſit rite ordinatus vt patet in his que no.ſ.ti.j.§.j.

3 Qualiter † excuſetur. In totũ non excuſatur: minuitur tamen pena propter ignorãtiam: ꝗuis non probabilem omnino.vt.j.eodem.c.vnico.et ſi dubitet an omnes ordines gradatim receperit credi debet de honeſtis viris inter quos conuerſatus eſt: vt ibidem. ⁊.ſ.de preſbytero non bap.veniens.

4 A quo †.diſpẽſetur ſi ſciẽter promoueatur per ſaltũ non tñ miniſtret. Iniungetur pnia: ⁊ ſupplebitur caute ꝙ incaute omiſſum eſt: ⁊ ſic per epm diſpenſabitur. arg.l.ij.di.ſollicitudo.⁊.ſ.de ſacra.non iterã. c.j. ℭ Idem ſi miniſtrauit ſed credebat ſe ꝓmotum fore gradatim: lʒ vicini ꝯtrium aſſerant: cum idem promotus in minori etate in hoc cõſentiat: ⁊ supplebit gradus omiſſus ⁊ diſcreta pnia iniũgetur: ⁊ id qđ factum neſcitur: non videbitur reiterari: vt.j.eo.c.vnico.⁊ de conſe.di.j.eccleſia ſolennitates.⁊ di.iiij.ſi nulla. ℭ Si tñ ſciẽter per ſaltum promotus in ordine: non gradatim recepto miniſtrauerit: incidit in mẽtem ſuperioris tituli: ⁊ ſic nõ poteſt cum eo niſi per ſedem apoſtolicam diſpenſari: quod dic vt not.ſ.in ſuperiori titu. §.per quem ⁊ in quo.

ℭ De eo qui furtiue ordines ſuſcepit. Rubrica.

1 Furtiue ordinari qualr quis dicat. Et qua pena puniatur.2.

3 Diſpenſari a quo poſſit.

Tractatũ eſt ſupra de clerico per ſaltũ ꝓmoto: et qr plerunqꝫ furtiue ſaltũ faciũt: ſupponit rubricã de eo ꝗ furtiue ordines ſuſcepit in qua dicendũ. ℭ Qualr dicatur quis furtiue ordiari. ℭ Que pena furtiue ordines ſuſcipientis. ℭ A quo cum eodem diſpenſetur.

1 Qualiter † dicat quis furtiue ordinari. Et certe cum quis citra cõſcientiam epiſcopi proprij: ſine examinatione ꝓmouetur: vt.xliij.diſt.extra conſcientiam.et xxiiij.diſt.qñ epiſcopus.in quo caſu non proſunt lre arch.vt.ſ.de offic.archi.ſignificaſti. ℭ Item ordinatur furtiue quando quatuor minoribus ordinibus non contentus vna et eadem die ſubdiaconatus ordi.recipit: vt.j. eodem.cum.h. ℭ Uel cuʒ duos ſacros ſimul recipit.vt.j.eodem.innotuit. ℭ Uel cum gradu omiſſo ſaltum facit: vt.ſ.titu.j.capi.vnico. ℭ In quibus caſib⁹ nec ſuperiori ſuo obediens excuſat.ſ.de temp.or.dilectus.tamen ſuperior tanꝗ maior plus delinquit: ⁊ ideo magis eſt puniend⁹.vt.ſ.de trãſla.inter corporalia.§.vlti.

2 Que † pena furtiue ordines ſuſcipientis. Et certe vt ei de rigore iuris interdicatur executio ordinum ſuſceptorũ: vt j.eodem.c.innotuit.multominus aſcendere poterit ad maiores ⁊ hoc intelligas etiã qñ vna die recipit oẽs ordines minores ⁊ vnũ ſacrum ſiue duos ſacros ſimul: vt not.ſ.eodem.§.j. ℭ Sed opponitur primum ordinem bene recipit: ergo nõ dʒ puniri in execu

tione ꝓpius.rñ.imo male:quia gerit in alio ꝙ aliũ recipit. et ita animi deſtinatione peccat in receptiõe ꝓmi.ff. de v̄b.ſig. fugitiuꝰ.in ſcdo ꝯo peccat re ipſa. et ſic qꝛ in vtroqꝫ peccat in vtroqꝫ punit̄.ſm Goffre. vel dic vt not.ſ. de tempo.or.§.qualr.ver.ſed nunqd.in.c.lr as.

3 A quo† cum eodem diſpen ſetur. Et quidẽ aut fuit ꝓhibitio facta ne ds ordines furtiue ſuſciperet ſub.interminatio ne anathematis.i.que fuit anathema et tũc cũ excõicatus promoueat̄ non põt aliqs ſecũ diſpẽſare niſi papa ſm ea que no.ſ.de cleri. excõ.mini.§.fi. ¶ Aut nõ fuit facta excõica tio et tunc põt cũ eodẽ eps pro ſuo arbitrio diſpenſare iniuncta pnia cõpetẽti. ¶ Sed ⁊ ſi excõicatus ꝓmoueat̄ pmittit papa ꝙ cum eo diſpenſet̄,ad religionẽ migrãte:⁊ ſic ſolus papa diſpẽſat: vt.j.c.j.alr̄s in minoribꝰ ordi nibꝰ tm̄ diſpẽſat eps vt ibidẽ innuit a ꝯtrio.et xxv.di.qualis. ¶ Sed ⁊ ſi religionẽ intraue rit põt cũ eo abbas ſuus diſpenſare ſi vide rit expedire. vt.j.e.cũ.h.⁊ de ſen.excõ.cũ illo rum.⁊ hoc in caſu illo ĩ quo recipit quatuor minores ⁊ vnũ ſacrũ ſimul. ¶ Alij intelligũt ꝙ in illo.c.cũ.h.j.eo. intelligendũ eſt de abba te epõ.aliquoties eñ eps in vna eccl'ia eſt ab bas in alia:vel forte eccleſia eadẽ eſt epalis ⁊ regularis.ſic.ſ.de iudi.cãm que.ſed tu intel ligas ſicut premiſi. ¶ Si vero duos ſacros in ſeculo quis receperit nõ diſpenſat eps cũ eodẽ. Sed ſi tranſit ad religionem dũmodo laudabiliter conuerſetur poterit cũ eo dioce ſanus de licentia ſedis apo.diſpenſare:vt.j. eo.innotuit.

¶ De exceſſibꝰ prelatorũ ⁊ ſubditorꝫ. Rubr.

1 Prelati qualiter excedãt ⁊ qualiter pu niantur.
2 Clerici cõiter quomodo delinquunt.
3 Subditi quomodo delinquant in ſupiores.
4 Clericus mutuans.xj.pro.xij.etiam ad ludũ cenſetur publicus vſurarius.
5 Crimina.xvj.notantur circa ludum.
6 Prelatus debet ſubditos corrigere et ſi mo dum excedat deponi debet

MVltipharia per di uerſas rubricas oſtẽſum eſt in ſuperioribus ꝙ in pluribꝰ con tingit clericos delinquere etiã contra ſuperiores ſuos ⁊ iura offendere:ſed ne prelatis aliqua ex hoc ſubre pat elatio ſubijcit̄ hic rubrica de exceſ.pre la.et in ſubditos ꝙ nec ꝓlati queſo ad aiam reuocẽt: currũt eñ inter infamiã et bonã fa mã vt ſeductores ⁊ veraces.vj.q.j.ſunt plu rimi.ſm Goffr.vel ſic. Sed qꝛ prelati plerũqꝫ delinquũt in ſubditos et ſubditi in prelatos ſubijcit̄ rubrica de exceſſibꝰ prelatorũ ⁊ ſub ditorũ in qua notandũ. ¶ Qualiter excedãt hinc ⁊ inde. ¶ Et qualiter puniat̄ exceſſus.

1 Qualiter† excedãt hinc & inde ⁊ qualiter puniat̄ exceſſus. Et certe de linquũt prelati in ſubditos exigẽdo tallias ⁊ exactiones indebitas vbi quidẽ puniunt̄.ſi ſint exenia in quadruplum multofortius ſi ſit extortũ vt.xviij.di.qm̄ quidẽ. ¶ Sꝫ ſi gra uãt aliquẽ in ꝓcurationibꝰ ducẽdo equita turas vltra numerũ in lateran.cõcilio ꝯſtitu tum reſtituẽt in duplũ eccl'ie leſe.vt.ſ.de cen ſibus.cũ apl's.⁊ ſnia lata occaſione iſta nõ te net:vt.j.eo.cũ ad quorundã. ¶ Sed ⁊ ſi occa ſione ꝓcurationis que debet̄ legato vel ſub uentionis apl'i.ſedis leuauerint vltra ꝙ de bẽt cogunt̄ illud reſtituere eccl'ie et tantũdẽ de ſuo pauperibus erogare:vt.ſ.de immu. ecc.qꝛ plerũqꝫ. ¶ Sed ⁊ dignitate priuãdi vi dent̄:vt.ſ.de cenſi.ea q̃. ¶ Tales igit̄ debent mãdare memorie ꝙ manus ſuas deberẽt ſer uare innoxias deo et principi nullũqꝫ lucrũ ꝯtingere:vt in aut. de man.prin.§.j col.ij.C. de ſuperindicto.l.j.lib.x.ff.de dã.infec.ex dã ni.in aut. de collatoribus.§. hoc quoqꝫ.col. ix.niſi ex magna cã:et in ſpũalibus caſibus exigãt charitatiuũ ⁊ moderatũ auxiliũ.xvj. q.j.§.noua ꝯ.ſ.de cenſi.cuꝫ apl's.ſ.de iu.pa. preterea. quod dic vt not.ſ.de iure imm.§.a quibus muneribus. verſicu. antepenulti.et preceden.et ſeq.ſ. de cenſibus.§. ex quibus cauſis. ¶ Item excedunt iniuſte excõmuni cando interdicendo ſeu ſuſpendendo: vel qꝛ hec faciunt ſine conſenſu capituli ſui:vt.xv. q.vij.nullus. vel quia non ſeruant ordinem iudiciarium:vt.j.eo.ca.j.puta qꝛ ſnias ſuas fulminant ⁊ excõmunicant.j. nulla premiſſa monitione: vt.ſ.de ap.reprehenſibilis.ij.q.j. nemo.:vel quia ſine cauſa quod cauendũ eſt cum hec ſit maior pena que inueniatur in ec cleſia.xxiiij.qõ.iij. corripiantur.vel qꝛ ex odij fomite ad hec procedũt:vt.ſ.de accuſa.qua liter.ij.§.j.ad fi.xj.q.iij.§.ſi ergo.⁊.§.cuꝫ ergo. pena aũt excõicantis iniuſte infligit̄ vt dam natus ſeparetur a cõione quantũ viſum fue rit ſupiori.xxiiij.q.iij. de illicita.ij.qõ.j.nemo eps. ¶ Sed etiã ſi talis ſnia ferat̄ poſt appel lationẽ legitimã degradari debet ꝓferẽs ſal tem in criminalibus. ij.q.vj. decetero. ¶ Itẽ tenet̄ ad intereſſe:vt.j.de ſen.excõ.§.caueat.⁊ iniuriarũ act.vt.xj.q.iij.illud.⁊ temerarium. ¶ Et crimine ſacrilegij.xxiiij.q.iij.nõ imper petuũ.⁊ extraordinarie puniri põt.arg.j.eo. c.j. ¶ Ergo non dꝫ quis excõicari ex leui cã: qꝛ non niſi ꝓ mortali:vt.xj.q.iij. nemo epor.

⁊.c. ſeq. ¶ Hoc eſt em̄ ſnīam fulminare. qñ. ſ. ex leui cā. vel alias iniuſte ferť nec ſeruať or do iudiciarius: vt. j. eodē. c. nimis praua. §. j. Nec refert vtrū nulla cā ſubſit vel iniuſta. ar. ff. de auto. tu. nulla dñia. ¶ Unde ſi ſacerdos excōiceť niſi furē reuelauerit nulla eſt ſnīa: vt. j. eo. dilectus. qꝛ hoc ſcit tanq̄ deus. vt. ſ. de offi. or. ſi ſacerdos. ergo in hoc caſu maior eſt quolibet ordinario. ar. ſ. de offi. dele. ſane. qꝛ. xciij. di. c. vlt. ⁊ ſic ab inferiori ligari nō po teſt. vt. ſ. de maio. ⁊ obe. cum inferior. ⁊ talis ſententia cōtinet in ſe intolerabilē errorē. ergo non valet vt. ſ. de offi. dele. cū contingat. ⁊ j. de ſent. excō. per tuas. ¶ Et illi qui non ſeruant ordinē interdiciť ingreſſus eccleſie per mēſem: vt. j. de ſentē. excō. ſacro. rñ. j. ¶ Sed hodie delinquenti circa hoc noua pena imponitur qđ dic vt no. ſ. de ſentē. ⁊ re iudi. ſub rubrica de ſnīa. §. qualis. ſub. §. pura. ver. qđ ergo ſi dico excōico te ⁊ ſequētī. ⁊ de hac materia inuenies. j. de ſen. excō. §. quis ſit eius effectus. ſub. §. hi ſunt effectus. ¶ Quid ergo ſi interim celebrat deponendus videť: qđ dic vt no. ſ. de cleri. excō. miniſ. §. qualiter puniatur. et. j. de pe. ſub rubrica de diſpen. §. quis poſſit diſpenſare. ſub. §. ſunt autē caſus. ver. tertiodecimo. ¶ Sed ⁊ excedūt qꝛ in iudicijs clericorū ſuorū non vtunť conſilijs contra id qđ legiť. xv. q. vj. c. pe. ⁊ fi. hec em̄ tenentur facere: ſicut ⁊ preſens preſentibus officialibus ſuis iudicare debet. C. de ſententijs ⁊ interlocu. om. iudi. cum ſnīam. qđ dic vt no. ſ. de his que fi. a prela. ſine ꝯſenſu ca. §. in quibus ꝯſilium. ſ. de accu. §. j. fi. ſub. §. ſed nunqđ. ver. in ſumma ⁊ ſeq. ¶ Nec parū excedūt quidā nimiū rigorē ſeruādo: alij in nimia relaxatione rigoris: cū ex vtroq; vnū faciendū ſit temperamentum vt nec vigor iuſtitie ſit rigidus nec manſuetudo ſit diſſoluta. xlv. di. diſciplina. ¶ Alij ſuperbe predicando: ⁊ ſine cōpaſſione condēnando. xlv. di. habet hoc ꝓpriū. et c. vera iuſtitia. ¶ Alij indignos ad ordines ꝓmouendo. ⁊ de quibus dicit. c. ꝙ hoc facit nimia remiſſio ſacerdotū noſtrorū qui pompā multitudinis querūt et putant ex hac turba aliquid ſibi dignitatis acquiri: vel quibus aliud preſtare non poſſunt diuinos ordines largiunť qđ tñ diſtricti opꝫ eſſe iudicij. magnū em̄ eſt oē qđ ratum eſt. lviij. di. ſi officia. ¶ Alij exquiſita ⁊ ſingularia cibaria exquirendo nam aliquoties: ſicut dicit Hiero. natus in paupere domo: ⁊ in tugurio ruſticano qui vix milio et cibario. i. familiari pane ruſgientē ventrē ſaturare poterat: nunc ſimilā ⁊ mella faſtidit. xij. q. ij. glīa epi. ¶ Alij circa diuitias et ornamenta, omne ſuum ſtudium apponendo. Sed de miniſtris nullā aut modicam curam habent, vnde Hiero. marmora nitēt auro ſplendēt laquearia gemmis altare diſtinguitur ⁊ miniſtrorū xp̄i nulla eſt dilectio. xij. q. ij. gloria epi. vtinā hec hodie circa altaria ponerenť. ¶ Alij ſe ſuperbe extollendo vbiq; qđ dicente capl'o ep̄s in eccleſia in ꝯceſſu preſbyterorū ſublimior ſedeat intra domum vero preſbyteroꝝ collegā ſe eſſe cognoſcat. vt. xcv. diſt. ep̄s. ¶ Alij qꝛ ſine certa quantitate pecunie nolūt abſolutionis beneficiū impartiri. ſ. de ſimonia. ad aures. qđ intelligas qñ ipſam pecuniā petunt pro beneficio abſolutionis: qđ ſimonia cū eſt: ſecus ſi pro pena ſiue mulcta impoſita ⁊ neglecta: qđ dic vt no. j. de ſen. excō. §. ⁊ qualiter. ſub. §. ſcđm. ⁊ ver. no. ꝙ aliquot. ¶ Quid ſi petiť ratione cōſuetudinis non videť valere talis cōſuetudo: qꝛ irrationabilis eſt: vt arg. in dicta decre. ad aures ibi, qm̄ igiť indignū ⁊c. dic ſi cōſuetudo ſit ꝙ pro abſolutione petať nō valet. ſ. de ſimonia. non ſatis. ſi aūt ſit cōſuetudo ꝙ petať pro ꝯtumacia puniēda valet ar. j. de penis. dilectus. ſ. vt lite nō ꝯteſt. qm̄ frequenter. §. fi. ⁊ ideo dicendū eſt de ſtatuto. In his ergo caſibus abſolui debet libere excōicatus ⁊ eo abſoluto cogi pōt ad ſatiſfaciendum; de pena. Sed ante non pōt exigi cū nec pro illa fuerit excōicatus. ſic intelligi. ſ. de ſimonia. ad apoſtolicā. ⁊. c. ad aures. ⁊ iunge hic qđ no. ſ. de ſimonia. §. qualiter. ſub. § lingua. ver. ſed nunquid lꝫ nihil. ⁊ ſeq. ¶ Excedunt etiā detrahendo vel diminuendo redditus ſubditorū qđ facere non debent ſed potius eos defendere ⁊ tueri: vt. ſ. de reſtit. ſpo. conquerente. ver. etiam bene probatur ꝙ nō debet ſibi dicere ius ſuperior. Sed coram iudice, contra ſubditū litigare cogiť ergo dāna data reſarcire: vt. ſ. de reſti. ſpo. grauis. ⁊ pena extraordinaria puniri pōt et ſunt oīa reintegranda. vt. j. e. c. ij. nec debēt eos irrationabiliter grauare vel inhoneſte tractare: ſed tanq̄ filios ⁊ fratres fraterna charitate tueri: ⁊ honorare: vt. j. eo. c. j. ⁊. ſ. de ma. ⁊ obe. per tuas. non ergo debent derogare inferiorum honoribus. j. eo. ad hec. qꝛ ſicut nolunt graui s oneris ſarcinas ferre ita nec debent alijs importabile pondus imponere. ij. q. vj. qui ſe ſcit. ⁊. c. qui ſcit ſe. ¶ Utrū autem vacante dignitate vel prebēda poſſit diminui redditus dic vt no. ſ. ne ſede vacā. §. ⁊ de qua ſede ⁊ vt benefi. eccle. §. j. ¶ Sed et excedūt denegādo ſacramenta eccleſiaſtica et malitioſe: et ſine cauſa in quo caſu videť quod alibi poſſunt accipi. argu. ſ. de preſcri. cum olim. quod eſt verum in priuilegiatis vt ibi ⁊ in caſibus cōceſſis: vt. ſ. de regularib9. lꝫ. ⁊ de ſepulturis. c. j. alias ꝯtra. ſ. de tēpo. or. ꝙ tranſlationē. et ca. ad aures. j. de peni. oīs. ſed eſt recurrendū ad ſuperiorē. ſ. de iurepatro. nullus. Sed et

aliqua ſunt ſacramēta que vrgēte neceſſitate a quolibet accipi pñt: vt de conſe.diſt.iiij. ſanctū eſt.§.de offi.ordi.paſtoralis.§.preterea.prelatus etiam excedit cōſentiēdo: q fur purgetur in ſua preſentia cum ferro candenti et dictando vel cōſulendo penā ſanguinis: et ſi is preſentiā ſui exhibeat: in quo caſu deponendus eſt: vt.j.co. ex lris.et.§.ne cleri.vel mo.ſniam.nec tñ prohibet imo pcedit q reges cōſultis prelatis iuſtitiā faciant.xxiij.q.v.peſſimā.in fi.qđ intelligūt quidā etiā quādo periculū mortis reo imminet: ſed in genere.ſcʒ vt dicat bene dicit lex qđ adulter eſt capite puniēdus: vt.v.q.vj. delatori.caueat tñ q magis conſulat ꝙ ſuggerat: vt argu.ff.de queſtionibus.l.j.§. qui queſtionē. ¶ Hoc credo falſiſſimū. imo ſi imminet periculū dʒ inſtare q citra mortē puniat: vt.§.de iudicijs. cū non ab hoīe.xxiij.q.v.reos etiā. vbi tradit brachio ſeculari: vt.j de ver.ſig.nouimus.et ſm hanc decre.intelligo decre.ſupius poſitā ſcʒ quo ad clericos quos punire non debent quantūcunq excedant: quouſq degradati ſint.vel intellige ſm ca.§.de offi.ordi.c.j.et de homicidio tua.§.ad vltimū. et ca.poſtulaſti. alias.contra.l.di.ſi quis viduā.qđ dic vt no. §.de homicidio.§. quis dicat homicida.et.§. qua pena. ¶ preterea delinquūt inſtituēdo ſeipſos in eccleſijs ſibi ſubditis: vnde coguntur eas dimittere: vt habes.j.eo.ad aures.et eſt rō: vt no.§.de iure pa.ſub.§. illud aūt. Sʒ nec dʒ de vna filia duos generos facere alioquin ea vice priuat iure conferendi: vt.j.co. inter dilectos.ij.vlti.

¶ Illud ſciant ſuperiores: q nō debēt decurtare religioſorū priuilegia.alr ſua decurtabuntur: vt.j.de priuilegijs.dilecti ergo nihil exigant ab abbatib9 ꝯtra ordinis inſtituta.j. eo.ſane.§.de ſimonia.ne dei eccliam.nā et ea ad que abbates tenent ſcripta ſunt. xviij.q. ij.hoc tm.et.c.abbates.§.de offi.or.cōquerēte. ideoq ſi epi indebita et inſolita exigant: pñt hoc abbates iure pprio denegare.j.co.ſane. et.c.cū ad quorūdā.x.q.j. quia cognouimus. niſi prelatus eſſet in poſſeſſione vel quaſi ei9 qđ exigit: tunc em̄ illud ſubtrahere ſubdito nō liceret: vt.§. vt lite pen.a memoria. xvj.q. iiij. volum9.xvij.di.§. hinc diſtinguendū.ſm Goffre.§. de electio.querelā. Uerſa vice igit caueāt religioſi ne ſuis priuilegijs abutant et ne pꝑter indulgētias inſoleſcāt: ſed in humilitate regulari ſic degāt: vt ecclīaꝝ prelati promptiores ſint ad exhibendū eis de ſuis malefactoribus iuſtitie cōplementū: corūq priuilegia diligētius et perfectius ſtudeant obſeruare.§.de decimis.nuper in fin. Ceterū ſi ſimilē cū alijs vitā ſuſceperint ſimilē ſentiēt cū eis in legibus diſciplinā.§.de ſta.mo.

recolētes.ſcđm Goffre.qđ dic vt.j.de priui.§. qualiter amittatur. ſub.§. ſed et dici poteſt. ¶ Sunt aūt hodie oēs religioſi priuilegiati: vt non cogant ſecularib9 pctā ſua ꝯfiteri vel euchariſtiā recipere.et ipam pñt in ſuis oratorijs reſeruare. et fratres in ſuis cemiterijs proprijs ſepelire: et ſepulturā eligere: ita qđ nec cōpellunt ad ecclīam parochialē primo funus deferre.campanā lʒ eis habere et proprium cemiteriū.et qñ voluerint horis tñ cōpetentibus celebrabūt fratres ſacerdotes clericos et laicos necnō numerū cereorū et lampadarū et alia ornamēta iuxta voluntatē.intelligo et poſſibilitatē habebunt: et primas miſſas quo primo voluerint in ſuis eccleſijs intelligas celebrabūt et quicqđ eis offert ad diuina officia: vel confert pia deuotione fidelium inter viuos.intelligas vel ad ornamenta et pias cās bona fide relīquit integre percipient: vt.j.e.nimis iniqua. ¶ Ordo aūt fratrum predicatorū et minorū in his etiā hodie ſpecialiter eximit vt cōpellant venire ad ſynodos vel capitula ſeu ſcrutinia: nec conſtitutionibus ſuperiorū ſubiacent: nec fidelitatem.i.obedientiā alicui faciāt iuramento firmatā.quid ergo de manuali. videt a ꝯtrario q ipſam facere debeant.ar.§.de inſti. ad decorem.et de maiori. et obe.legabat. vel dic ſeruanda priuilegia ſpecialia ſi qua habēt: alr cōtra.xvij.q.ij.abbates.et.c.abbatibus.xciij. di.a ſubdiacono.et.c.nulla tñ. ad pceſſionē p leui cauſa non coguntur venire.q.d.ad letanias poſſunt vocari.ar.de cōſe. di.iiij.rogationes.et.xxiij.q iiij. non pōt. poſſunt etiā ad honorabiles ciuitates non obſtāte prelatoꝝ propterua phibitione accedere. nec cogunt de fructibus hortorum vel de habitaculis ſuis decimas dare ꝙuis prelati dicant q ſi alij ibi morarent decimas haberēt inde poſſunt etiā ſibi miniſtros et cuſtodes pficere nec tenent in his prelatis aliquibus obedire: vt.j.co.nimis praua.et occaſione iſta q in his non obediunt aliqui prelati in eos ſnias tulerint non vident valere: vt.j.co.ſane.quā etiam potes intelligere per aliam.§.de ſimonia.ne dei eccleſiam.

2 ¶ Cōiter delinquūt clerici incontinentia q cōtra naturā eſt laborātes pꝑter quā tres ciuitates.ſ.ſodoma gomorra atq ſegor que et pluribus alijs nolbus eſt vocata et due propter vicinitatē ipſarū.ſ. adamā et ſeboym.et ſic quinq incendio conſumpte ſunt vt.j.co. clerici.de pe.di.j.§. Sed et continuo.et in au. vt non luxu.contra naturā col.vj.xxxij.q.vij. flagitia.§.de vi.et ho.cle.vt clericorū. ¶ Sed cum nubit vir in feminā.i.admodū femine vi reſporrecturam: quid cupit vbi ſexus perdit locū ſuum vbi ſcelus eſt id qđ nō proficit

ſcire vbi ſeruus mutat̃ in alteram formã vbi
amor querit̃ nec videt̃. tales ergo infames in
ſurgentibus legibꝰ armatis viribꝰ ſunt vlto
re gladio feriẽdi: vt. C. ad. l. iul. de adul. cum
vir. ¶ Sed ẜm canones ſecularis clericꝰ de=
ponitur. vel ſubaudi religioſus in arctius
monaſteriũ retrudit̃: vel dic vel pro ⁊ ad per=
petuam pniam peragendã. ¶ Sʒ laicus ex=
cõicatur. ꝭ. e. clerici. Sed nec debet clericꝰ de
ſua incõtinẽtia publice gl'iari. al's ꝑpter ſcã
dalũ ⁊ infamiã ortã ab offõ. ⁊ bñficio ſuſpẽ=
detur ſed nec cõfeſſio dʒ mulieri cum qua ſe
ſcelus cõmiſiſſe fatetur ꝑiudicare in aliquo.
vt. ꝭ. eo. ꝙ ſit graue. ar. ij. q. v. interrogatum.
ꝸ. de confeſ. c. j. ꝸ. de adulte. ſignificaſti. ⁊. ff. de
adul. denunciaſſe.

5 ¶ Subditi vero † delinquũt in ſupiores ſub
trahendo ſe ab obedientia qđ nõ poſſunt fa=
cere etiam autoritate archiepi cum non ha=
beat poteſtatem in ſuffraganeorũ ſuoꝝ ſub=
ditos: vt. ꝭ. e. ſicut. niſi in caſibus quos not. ꝸ.
de offi. or. §. qđ ꝑtinet. ver. eſt aũt ipſe archi=
epiſcopus. ⁊ ſeq. ad hec accidit. ꝸ. de renun.
admonet. ⁊. c. lecte. ⁊ de foro cõpe. ſignificaſti.
¶ Offendunt ꝑterea ꝑlatos ſubditi erigẽdo
contra ipſos ceruicẽ ⁊ calcaneũ. in quo caſu
ſi vicariꝰ inſurgat ꝯ ꝑſonã eccl'ie falſo aſſu=
mendo ſibi ꝑſonatũ nedũ priuat̃ bñficio pro=
pter fidẽ non ſeruatã: vt. ꝸ. de iureiu. querelã
ſed in toto epatu ad executionẽ ſui officij de
cetero nullatenus admittet̃: vt. ꝭ. e. illud aſtri
cti eñ ſunt vicarij ad ſeruiendũ eccleſijs ⁊ ꝑ=
ſonis: vt. ꝸ. de offi. vicarij. ad hec. Sʒ ⁊ archi.
qui cõtra fidẽ homagij preſtiti ⁊ debitã reue
rentiam epm dñm ſuũ fore denegauerit vel
ſuper rebus ſpũalibus ipm ad forũ ſecularẽ
traxerit vel inuaſori ipſius epi ſeu ſocioꝝ eiꝰ
⁊ fratri eiuſdẽ cum ſuis cõplicibus cãm vel
conſilium ꝑbuerit tanꝙ membrũ putridum
debet ab archidiaconatu ⁊ eccleſia remoue=
ri ꝑpetuo: ita qđ bñficia ſua ꝑ illos ad quos
donatio ꝑtinet ꝑſonis idoneis cõferant̃: vt. ꝭ.
eo. grauẽ. ſic priuat̃ clericus q̃ ꝯ eccleſiam a
qua beneficiũ obtinet ꝓ extraneis aduocatꝰ
vel ꝓcurator eẽ preſumpſerit. vt. ꝸ. de poſtu=
lando. c. vl. arg. ꝸ. de dona. c. fi. xcj. di. ſi impa=
tor. ⁊. xxij. q. v. de forma. ¶ Itẽ offendunt ſu=
periores qñ ſunt tãꝙ ſingulares in aliqua
eccleſia: et fabricant de nouo ſigillum quod
nunꝙ cõſueuerunt hr̃e qđ facere nõ debent:
⁊ ſi fecerint nõ debẽt vti eo. vt. ꝭ. e. dilecta. er=
go a ꝯrio ſi tanꝙ collegiũ cõgregati ſunt lʒ
eis ſigillũ hr̃e: vt ꝸ. de app. ſignificauit. et. ꝸ.
de elec. cũ inter. R. iuniorẽ. ⁊. R. ſeniorẽ. lʒ tñ
cuilibet hr̃e ſigillũ tanꝙ ſingulari ⁊ priua=
to: q̃ ⁊ laico lʒ. vt. ff. de ꝓcu. ſi ꝓcuratorẽ. ⁊. C.
de rebus eccle. alie. vel non alie. l. ij ⁊ ẜm cer
tum ordinem quẽ hʒ vel offm̃ vel rectoriam
vel dignitatem in qua quilibet ꝯſtitutus eſt
faciet fieri characterem ſiue impꝛeſſuram. de
ſigillo quippe anuli talis cõſuetudo imagi=
naliter exprimit̃: qualis habet̃ in ſigillo eo=
dem eſſentialiter. q. d. ſculptura ſiue imago
regis repñtat regẽ: epalis epm: ⁊ ſic de ſin=
gulis: vt. ꝭ. de pe. c. ij. §. principiũ. ver. qđ nãꝗ
boni. et. ꝸ. de fide inſtru. iter dilectos. §. Sed
contra. arg. ff. qui teſtamentũ facere poſ. ad
teſtium. §. ſignũ. Sed ⁊ ſi q̃s ꝓprium ſigillũ
non habeat põt alieno ſignare. dʒ aũt hoc ex
primere in hunc modũ: ⁊ q2 proprio carebã
ſigillo tali ꝑſentes lr̃as ſigillaui. ar. C. de te=
ſtamentis. ſi vnus ⁊ inſti. de teſtamẽtis. § poſ
ſunt. vtrũ aũt tale ſigillũ fidẽ faciat ⁊ ꝯ quem
dic vt no. ꝸ. de ꝓba. §. ⁊ quot ſunt ſpẽs. ver. de
cimo. ⁊ ſe. ¶ Sed quõ ſcietur vtrũ aliq̃ ſint in
eccleſia tanꝙ ſingulares: vel tanꝙ collegiũ.
rñ. per ſpãle priuilegiũ eis ꝯceſſum ſi appa=
reat. arg. ꝸ. de ꝯſue. cum dilectus. §. j. ⁊ de ele.
ſacroſan. ⁊. ff. de collegijs illici. l. iij. verſ. ⁊ in
ſumma qđ dic vt not. ꝸ. de ſyndico. ſub. §. qđ
ſit ſocietas. ver. tradit̃ aũt hec regula. ⁊ ſeq.
qđ ſi non apparet ꝯſiderandus eſt vſus eccle
ſie. ſi eñ nunꝙ habuerũt oẽs tractatꝰ nõ ele
gerunt: nec ꝑ ſyndicum rñderũt: nec arcam
cõem vl' ſigillũ cõe hactenꝰ habuerũt ſingu
lares iudicant̃. vt. ꝭ. e. c. dilecta. al's ſi hec que
proxime dixi conſueuerunt hr̃e et exercere
collegium iudicat̃. vt. ꝸ. de ele. c. j. ⁊ de ſyndi=
co. c. vnico. ⁊. ff. quod cuiuſꝗ vniuerſitatis. l.
j. ¶ Quãuis aũt ſingulares in preiudiciũ ꝑ=
lati non poſſint ꝑ ſeipſos collegiare vt: pʒ ex
ſuperioribus: põt tñ hoc fieri autoritate pa=
pe: vel de ꝯſenſu dioceſani: etiã inuito patro
no in fauorem eccleſie: ſʒ ſi archidiacono vel
alicui clerico paret̃ enorme ꝑiudiciũ: eſt eidẽ
in alijs reſtaurandum ſic intelligo ſupradi=
ctas decre. cum dilectꝰ. ⁊ ſacroſctã. ⁊ de vita
⁊ hone. cle. qm̃. ⁊ de eccl. edifi. ad audientiã.
ij. ⁊ de maio. ⁊ obe. cũ inferior. ⁊ de iure pa.
nobis fuit. § j. ſumma ergo eſt rõ: que ꝓ reli=
gioſis facit: vt. ff. de relig. ⁊ ſump. fune. ſunt
perſone. arg. ꝸ. de do. ⁊ contu. c. ij. ¶ Abbates
autem debẽt eſſe cõtenti ſuis finibus nec de
bẽt attentare ea que ſunt epalis dignitatis:
ſicut eſt cognoſcere de cauſis matrimoniali
bus que requirunt maiores iudices. vt dixi
ꝸ. de matrimonio ꝯtcto contra interdictũ eccl.
§. a quo. ¶ Item non debẽt iniungere publi
cas penitentias. l. di. in capite. ꝸ. de off. archi
preſby. c. ij. nec literas indulgentiaꝝ cõcede=
re: vt. ꝭ. de penitentijs. quod autem. ⁊. c. cũ ex
eo. §. ad hec. et. c. ſeq. niſi forte ſpeciali priuile
gio: vel alia cauſa legitima ſuffragante: pu=
ta preſcriptione. nã et poteſt abbas quedam
ſpiritualia iure preſcribere. ꝸ. de preſcri. au=
ditis. ⁊. c. olim ẜm Hoſt. vel alia cã puta con

ſuetudine iam ꝯſcripta ex qua etiam ad ar=
chidiaconum pertinet cognoſcere de cauſis
matrimonialibus ⁊ alijs.ſ.de reſtitu.ſpolia.
literas.⁊ de offi.archi.c.fi.ad idem preſtat.ſ.
de iudi. nouit. et de foro compe. cum contin=
gat ſic intellige.ſ.co.accedentibus.multomi=
nus licet hec abbatiſſis:vt.ſ. eodē de penitē=
tijs.noua. ¶ Religioſi enim debent eſſe con=
tenti ſuis priuilegijs:qđ dic vt not.ſ.co.ſub
§.illud.verſi.verſa vice.
4 ¶ Clericus † vero etiam ad ludū.xi. pro.xij.
a mutuans publicus cenſetur vſurarius[a]:nō
non obſtante conſuetudine gallicorum qui
ſub quadam curialitatis imagine conſueue
runt huiuſmodi vitium palliare que dicen=
da eſt potius corruptela.ergo tanꝗ infamis
talis repellitur a dignitate ad quā vocatur:
quia ſcđm leges porte dignitatis patere nō
debent vilibus ⁊ indignis:vt.ſ.co.inter dile=
ctos.ſ.reſpon.C.de digni.neꝗ famoſi.lib.xij.
⁊ de infamibus.l. vnica.lib.xi. ⁊ ſunt eiſdem
omnes actus legitimi interdicti : vt.ſ.de te=
ſtibus.licet ex quadā.in fi.reſpon.ſ.⁊ ſic vſu=
rarius repellit̃ ab obtinendo.xlvij.di.de pe=
tro.Sed ſi penitere voluerit: poteſt prelatus
ſecū diſpenſare in iam obtento: vt.xxxv.diſt.
b c.i.¶ Sunt igitur ludi noxij[b] vitandi : ſicut
taxillorū:vt.ſ. de vi.et ho.cle.c.clerici.Sunt
eñ idigni et peſſimi ⁊ ſeruiles:quorū effect⁹
iniuria eſt.q̃s eñ ludos appellet illa ex qb⁹
crimina oriunt̃: vt in ꝓemio.ff.veteris.§.illđ
5 vero ſane.¶ † Notant̃ autē in ſumma de ca=
ſib⁹.ix.crimina circa ludū:ſed nulle aut pau
ce ꝯcordātie inducant̃.nos vero.vij.iunxim⁹.
⁊ ſic ſunt.xvi.que iſtis verſibus cōprehēdes.
¶ Hec cum taxillis ludendo crimina fiunt.
¶ Eccl'ie ſpret⁹ vſuraꝗ ſiue rapina.¶ Scā=
dala vł nuge blaſphemia ſeu faciēdi.¶ Fur
ti doctrina violētia crimina falſi. ¶ Et mor=
tis cā deceptio ꝓditioꝗ. ¶ Tpis ⁊ deſideriū
corruptio iunges. ¶ Iſtis preditis adulatio
vitaꝗ turpis.¶ Eccl'ie ſpretus.qꝛ cōtemnit̃
prohibitio ſctē matris eccleſie:vñ pctm̃ ario
landi.i.circa idolorum aras nephar:as pre
ces immittēdi ideo eñ arioli ſunt vocati:vt
xxvi.q.ij. ⁊.iiij.c.i.⁊ paganitatis in hoc com
mittitur.lxxxi.diſtin.ſi qui ſunt preſbyteri.et
quatuor euangelia contēnere probat̃ inobe=
diens.vt.xx.diſt.de libellis.in fi.⁊ per inobe=
dientiā relabitur quis in culpā protoplauſti
id eſt primo plaſmati.ſ.ade.xxxiiij.di.quorū=
dam.nō eſt ergo tutū contēnere petri claues
vt.ſ.co.c.vlti.¶ Vſuraꝗ.ſ.maxime:vt.ſ.ver.
clericus vero. illa eñ vſura pōt in die eqpe=
parari ſorti ⁊ vltra.⁊ tñ maior vſura que re=
periebat̃ in.l.antiq̄ q̄ vſurā ꝯcedebat eſt cēte=
ſima q̄ nō in die nō in mēſe: ſed in anno eqpa
rat̃ ſorti:vt dixi.ſ. de vſuris.§. qualr̃ petant̃

verſicu.petuntur.⁊ ſe.¶ Siue
rapina. vult enim ludēs et in=
tendit ꝓximū ſpoliare:vñ quo
ad deū qui cor reſpicit raptor
reputat̃:vt.xiiij.q.v.ſi qđ inue
niſti.⁊ de h̄ crimine dic vt not.
plene.ſ.de raptoribus.ſ. qua
pena. ¶ Scandala:ex hoc eñ
boni ſcandalizant̃ ſed vitan=
dū eſt ſcandalū etiā minorū:vt
ſ.de renun. niſi cū pridē.§ pro
graui.ſ.titu.i.c.ij.§.vlti.¶ Vel
nuge.multiplicant̃ eñ mēda=
cia et verba ocioſa et vana de
quibus tenemur reddere in di
ſtricto iudicio rōnem:qꝛ de oī
verbo ocioſo ⁊c. hec aūt vitan
da ſunt:vt. xliiij.di. cōuiuia.et
cauēdū ē ne qñꝗ ſine iudicio
volet irreuocabile v̄bū vt.xliij.
di.i fi.ad h̄.ſ. de cele.miſ.dolē=
tes.⁊ mortale pctm̃ ē mētiri.vt
no.ſ.đ iureiu.§. q̄t comites.v̄.
dicit tñ Aug. ad idē.ſ.vt bñfi.
eccle.vt noſtrū.§.pe.⁊.ff.de tri=
bu.act.illud.§.pe.¶ Blaſphe=
mia qꝛ fruſtatim decidunt̃ mē
bra illius qui te proprio rede=
mit ſanguine ⁊ ſanctorū eius.
ergo peiores iudeis:qꝛ illi ſal=
tem corpus integrū reſeruaue
runt.ecce magna hereſis.de h̄
ſ.de maledicis.c.ij.qđ in ſum=
ma eiuſdē titu.§.fi. ſub.§.blaſ=
phemantes.⁊ ſe.¶ Seu faciē=
di furti doctrina.qꝛ cū oīa ami
ſerit luſor diſcit furari inopia
cogēte ipſum:vt.ſ.de fur.ſi q̄s
per neceſſitatē. ecce furtum qđ
mortale eſt:vt xxv.di.§.crimi=
nis.dic vt no.ſ.de fur. poſt ru=
bricellam de condi.fur.§. qua
pena fur afficiatur.ver.tamen
ſcđm canones.⁊ ſeq.¶ Violen
tia.aliquoties enim ad hoc vt
aliquis ludat violenter detine
tur.vt.ff. de aleatoribus ſolēt
ecce ſeruitus iniuſta. inſti. de
iure perſonarum.§.i. ¶ Cri=
mina falſi : quod amittitur in
falſis taxillis faciendis et ex
certa ſcientia commendandis
ſiue locandis.ſ. de contrahen.
emp.c.ij.⁊ de hoc dic vt not.ſ.
de cri.fal.§. qualr̃ cōmittat̃.et
.§.qualiter puniat̃.¶ Et mor=
tis cauſa quia de ludo veniūt
ad verba : de verbis veniūt ad

a ¶ Cenſet̃
vſurarius
adde doct.
in.c. ꝗꝗ.
de vſuris.
lib.vi.

b ¶ Ludi no
xij. Adde
gl. in. c.cle
rici. el.ij.đ
vi. ⁊ hone:
cleri. et ibi
abb. gloſſ.
ſūme. xxx=
v.diſ.Car.
in cle.fi.de
vi.⁊ hone.
cle. in fi. ſꝫ
⁊ tales. in
x.q. Inno.
in.c. lator.
de homi.
alb. laut.
iterdicim⁹
C. de epi.⁊
cle.Bal.in
l.fi.,ff. qua
rum rerūꝫ
actio non
da. bar.in
l.ſi q̄s.ff ꝓ
empt. Jo.
bap.de ca
cialupis
aduocat⁹
cōſiſtoria=
lis Paris
de puteo ⁊
Conſtā.in
ſuis tra=
ctatib⁹ de
ludo.

verbera: de verberibus ad vulnera: de vulneribus ad homicidia, ergo a prio de ludo ad homicidiū: qr qui occasionē damni dat dānum dediſſe vr. ff. ad. l. aquil. qui occidit. §. in hac. ꝛ. J. de iniurijs. c. vlti. §. vlti. ecce iniuria. ecce homicidium. quibus iudex ex officio occurrere dꝫ. vt. ff. de vſufruc. equiſſimū. ❡ Deceptio. is enim qui melius ſcit decipere: melius credit ludere: vnde Seneca. aleator quāto in arte peritior: tanto nequior: ſed eccleſia neminem dꝫ decipere: vt. C. de dona. ꝑ tuas. nec alicui laqueum inijcere: vt. xxvij. qō. j. de viduis. ij ꝛ de hoc. S. de colluſionibꝰ. §. j. et §. qua pena. ꝛ de dolo. §. j. ꝛ. §. vlti. ecce dolus et fraus ꝛ machinatio que nemini debēt patrocinari: vt. S. de reſcrip. ſedes in fi. ꝛ de dolo et contu. c. ij. ꝛ de elec. c. ij. ❡ Perditioq̧ tpis: et bonorum operum. nam ꝑpter ludos rudes ſcholares amittunt tps ſuuꝫ: vt in proemio. ff. veteris. §. illud ſane. qd lugēdum eſt iuxta illud. ❡ Damna fleo rerum eo: ſed plus fleo damna dierum. ❡ Quiſq̧ pōt rebus ſuccurrere: nemo diebꝰ. Licet eñ res amiſſe aliquoties recuperentur: amiſſio tñ tpis nunquam poterit reſtaurari. Et deſideriū. ſ. lucrandi ecce cupiditas que mater eſt oim malorum. vt xlvij. diſti. bonoꝝ. in auč. vt iudices ſine quoquo ſuffragio. §. cogitatio. colla. ij. S. i prima conſtitutione. ꝛ de conſtitutionibus. nam cō cupiſcentiam. ❡ Corruptio multiplex. ſ. proximorum inſipientium quos malo exemplo corrumpit: ꝛ ſic delinquit. xj. q. iij. in cunctis. ꝛ. c. precipue. S. de elec. cum in cunctis. et de voto. magne. §. j. S. de ſacra vnc. c. vnico. §. ad exhibendum. ideoq̧ dici poteſt qd dño ieſu chriſto: cuius ſerui ſumꝰ omnes: tenetur luſor de ſeruo corrupto. arg. ff. de ſeruo. l. j. ꝛ. l. vt tantum. §. vlti. ꝛ. l. ſeq. corrumpit. ❡ Junges iſtis predictis adulatio. commendatur enim ludens de pctō ſuo: ꝛ iniquus benedicitur. lxxxvj. diſtinc. donare. ꝛ. c. ſeq. qui venatoribus. vnde dicunt homines: pulcher ꝛ bonus luſor eſt dominus meus. que adulatio clericis capitale crimen eſt. xlvj. diſtinc. §. ecce queritur. ꝛ. c. ſunt nonnulli. ꝛ. c. ſeq. et dicit lex quod non oportet ludendo augeri malitiam. ff. de ſeruo cor. l. j. §. ſed vtrum. ❡ Uitaq̧ turpis. ecce offenſio honeſtatis. et ſic leditur primum preceptum iuris. S. in prima conſtitutione. §. ideoq̧. nam illa ratiōe quia inhoneſtum eſt prohibetur clericis. S. de vi. et honeſtate clerico. clerici. ꝛ in autenti. de ſanctiſ. epi. §. interdicimus. quod autem maior pars criminū ſupiorum ex ludo oriatur elici poteſt ex. l. ff. de aleatoribꝰ. l. j. et ex. l. greca. que incipit alearum ludus. §. excōi. queſtionis. ff. veteris. qui. §. incipit. illud vero ſane. ❡ Licet tamen ludere ſm leges in caſibus. vnde ver. Ludere reſcēdi cauſa permittitur id eſt cauſa conuiuij: atq̧ haſtam vel pilum iaciendo: vel ſaliendo curſum vel bellū: necnon luctam faciendo. q. d. non cum taxillis. ❡ Cauſa virtutis ſcilicet probande etiā ſpōdere id eſt ſpōſionem facere licebit. ſ. ex. l. titia. ꝛ publia. ꝛ cornelia. ff. de alea. ſolent. §. ſenatus. ꝛ. l. ſeq. ꝛ de hoc no. S. de torneamen. §. j. ❡ Sed ꝛ lex greca alearum ludus quinq̧ ludos amittit ſcilicet tonnionouolō. ludꝰ eſt vbi iactus in longum protrahitur ſicut forte eſt ludere ad paletū: vel ſagittare. toncōdo monouolō. ludus eſt vbi iactus in breue ſpacium retrahitur. ſicut forte eſt ludus pilarum. ketindacca ludus eſt vbi pondus dentibus eleuatur. keypon ludus eſt quo equite currente: res in ſignum poſita lancea eleuatur. kepichictu ludus eſt cum ligno ſeu alia materia ob fraudis ſuſpicionem tali iactantur: ſed ſecundum catonem ſapientem: troco lude: alees fuge. ❡ Ueruntamen nota qd ꝗuis clerici aliquos ex his ludis poſſint inter ſe exercere cauſa recreationis: non tamē omnes nec aliqueꝫ vna cū laicis ſimul mixtis: vt. S. de homicidio lator. et. c. continebatur. ❡ Jn ſumma not. quod epiſcopus violans interdictum hominis: ipſo iure ſuſpenſus videtur in tantum quod non poteſt aliū excommunicare nec beneficia conferre: ꝛ qui ei obedierit oībꝰ bñficijs eccl'iaſticis eſt priuandus: ꝛ offō ꝛ bñficio ſuſpendēdus et ad ſedem apoſtolicam tranſmittendus pro meritis recepturus. ad quod ſi neceſſe eſt inuocabitur brachium ſeculare: vt. J. eodem. c. vl. ſecus vr ſi violet ꝗs ꝑceptū canonis. vt. S. de cleri. excō. mi. ſi celebrat qd dic vt ibi not. §. j. ℣. ſuſpenſi. ꝛ eſt ratio qr mitius agit cū lege ꝗ̄ cum miniſtro eiꝰ: vt. ff. de arbi. celſus. ꝛ de
6 compenſati. ſicut militi. ❡ † Jn ſumma etiā not. quod prelatus debet ſubditos corrigere et ſi modum excedat deponi debet. xlv. diſtinct. cum beatus. non tamen propter hoc debet petere veniam a ſubditis quos correxerit ne cōdemnet ꝑpter nimiā humilitatē. lxxxvj. diſtinct. quoniā. nec ſubditus dꝫ eſſe plus ſubiectꝰ ꝗ̄ expedit. xcix. di. ecce. ij. q. iij. admonendi. ❡ Et ſi negligēs eſt prelatꝰ circa correctionem legat qualiter ſummꝰ ſacerdos cadēs in terra fractis ceruicibus expirauit: vt. xxxvj. diſtin. legant. ꝛ. S. de ſimonia. licet heli. ad hanc enim correctionem faciendam tenetur ex officio: vt. xxxvij. di. §. eis igitur. ❡ Et ſi peccat ſubditus in eū ꝓcedatur ſecundum gloſſam euangelij quam nota. S. de accu. ſub Rubrica de denunciationibus. §. quis poteſt. ꝛ. §. qualiter procedatur. Jtē contra negligentem proceditur ſicut contra delinquentem: quia error cui non reſiſtitur approbatur.

approbatur.l.xxxiij.diſt.error.⁊ ſuſpenditur negligens ab officio.c.di.c.j.⁊ poteſt deponi. lxxxj.diſtin.dictum. quid enim excuſabit paſtorem ſi eo neſciente lupus ouem comedat: vt infra de regulis iuris.ꝙuis.facientes eũ culpam habet qui quod poteſt non corrigit lxxxvj.diſt.facientis alias culpam.⁊.c.prio.⁊ xxiij.queſt.iij. qui poteſt nec caret ſcrupulo ſocietatis occulte ⁊c.vt infra de ſent. excõm. quante.ij.queſti.vij negligere.ſi de exceſſib⁹ ſuperiorum ⁊ inferiorũ vis plura videre iũge quod not.j.de penitentijs.§.cui confitẽdũ ſub.§.cui ep̃s.⁊ ſeq.vſq; in fin.§.

De noui operis nunciatione. Rubrica.

1 Nunciatio noui operis quid ſit. Et ad que pertineat. 2 Quare fiat. 3. Quis poſſit facere. 4 Cui fiat. 6 Qualiter tollatur. 10. Qualiter fiat. 8.
5 Nunciatio quare non habet locum in ruſticis predijs.
7 Nunciatio facta in abſentia an valeat.
9 Nuncians an habeat neceſſe iurare de calumnia.
11 Remiſſio tacita qualiter fiat.
12 Effectus renunciationis quis ſit.

Premiſſum eſt ſupra de exceſſibus in gñe. Sed quia ſubditi vel alij edificando aliq̃ties excedunt: ⁊ talis exceſſus p̃ noui operis nunciationem reſtringitur: videamus de noui operis nunciatione dicẽtes. Quid ſit nunciatio noui operis. Ad q̃ opera pertineat. Quare fiat. Quis poſſit facere. Cui fiat. Qualiter fiat. Qualiter tollatur. Quis ſit effectus.

1 Quid † ſit nunciatio noui operis. Illi qui de nouo in alterius preiudicium edificat legaliter facta prohibitio: vt colligitur ex inferioribus. Nunciare enĩ nihil aliud eſt quo ad hanc materiam ptiet ꝙ prohibere. vnde non refert vtrum quis dicat nuncio nouum opus: vel prohibeo nouũ opus: vt.ff.eo.l.j.§ nunciamus.infra eo.ſignificantibus al'r accipitur.ſ.de accu.vt ibi not. ſub Rubrica de.denunc.§.j.

2 Ad † que opera pertineat. Et certe ad ea que in ſolo fiunt: vnde ſi quis meſſem colligat vel arborem ſuccidat: ad h' edictũ nõ ptinet: vt.ff.eo.l.j.§.hoc autẽ edictũ.iij.⁊ aduerſus futura: nõ p̃terita ſi et p̃terita demoliri intendas recurrẽdũ eſt ad interdictum: quod vi aut clam.⁊ alia que publica iura tuentur.vt.ff.eo.l.j.§.hoc autẽ edictum.j. Illud autem non refert vtrum fiat edictum ſiue opus infra oppidum vel extra in villa vel agro: loco priuato vel publico: ex quo ſolo adheret.vt.ff.eo.l.j.§.ſiue autem. Non ergo pertinet nunciatio no. ope. niſi ſicut vox ſonat ad noua opera. Opus aũt nouum videtur facere qui vel edificando de nouo: vel detrahendo priſtinam faciem operis immutat.ff.eo.l.j.§.apud nouum.ſecus ſi reficiat vel vnum cementum addat vel ſubtrahat: tunc enim hoc remedium locũ non habet.ff.eo.l.j.§.ſi quis edificium.⁊.l.ſtipulo. §.opus autem.⁊ ſic aliud eſt facere aliud reficere.ff.de itinere actu priua.l.vnde etiã.§. reficere.ſ.de iude.conſuluit.⁊.c.iudei.eſt tñ arg.contra.ff.de mortuo inferendo.l.j.§.edificare. Hec aũt nunciatio ad edificationẽ etiam eccleſie porrigitur cum nõ ſit cõſtruẽda in preiudicium alterius.vt.j.eo.c.j.niſi in caſibus quos not.ſ.de ecc.edificandis.§.fin. ver.⁊ hec eſt vna cauſa.⁊ ſeq. Excipiũtur riui ⁊ cloace/⁊ oĩa generaliter in quorũ mora periculum vertitur illa eñ purgari ⁊ fieri poſſunt ſpreta denunciatione quia publice ſalutis intereſt riuos ⁊ cloacas curare.ff.eo. de pupillo.§.ſi quis riuos.⁊.§.ſequen.

3 Quare † fiat. Et certe tribus de cauſis.aut grã iuris noſtri conſeruandi: aut damni depellendi: aut publici iuris tuendi gratia.vt.ff.eo.l.j.§.nunciamus.⁊.§ nunciatio.ibi ſequenti.

4 Quis † poſſit facere. Et quidem quicũq; priuatus qui commodo afficiatur etiã ſi ſeru⁹ ſit.ff.quod vi aut clam prohibere.§.ſi quis p̃ ſeruũ.Sed pro opere facto in loco publico non tenet nunciatio a ſeruo facta ſic intellige.ff.e.de pupillo.§.j.homo tñ liber etiã hoc opus nunciare poteſt: q2 in tali caſu oĩs ciues admittuntur.Nam ⁊ hoc reipublice intereſt.ff.eo.in prouinciali.§.ſi.⁊.l.ſeq.nam rei pub.dumtñ bone fame ſit ⁊ maſculus is qui denunciat: alias contra.ff.de popu.acti.l.popularis.⁊.l.mulieri. Maior.xx.anno. nunciare poteſt: ſed ⁊ pupillus ſi priuato cõmodo afficiatur non aliter: vnde non poteſt nũciare quo ad ius publicum pertinet.ff.eo.de pupillo.rñ.j. Sciens denunciare poteſt ſʒ ⁊ ignorans q̃d opus fiat.ff.e.l.j.§ põt.⁊ expone q' id eſt quale: puta neſcit vtrum debeat eſſe camera vel cellarium neceſſe tñ q' ſciat habere edificium quoddã inſtar operis. ff. eo.ſtipulo.§.opus. Poteſt autẽ nunciare dominus poteſt ⁊ habẽs ius in re: puta emphiteota ſuperficiarius.ff eo.in prouinciali §.ſi ergo.⁊.l.de pupillo.§.ſextus ⁊.§.naturalem. Unde ⁊ clericus nunciare poteſt ⁊ religioſus.j.eo.c.j.⁊.ij.ꝙuis dominus non ſit.

ſupra de dona.c.ij.nam ⁊ creditor admittitur.ff.e.creditori ¶ Uidetur igitur ꝙ hñs ſeruitutem poſſit nunciare.⁊ di.eſt tamen vtrum habeat pſonalē aut realem.¶ Si quis perſonalem ſeruitutem habeat: tūc ei a quo ſeruitutem habet nūciare non poteſt alij vero pōt. ff.de remiſſionibus.l.j.§. Item iuliano.¶ Si realem ⁊ ruſticā nunciare non poteſt licet ſeruitutem valeat vendicare.ff. eod qui viam. ¶ Si vero vrbanaꝫ hēat tunc poteſt.ff.de ſerui. vrba.pđi.inter ſeruitutes.§.fina. ¶ Hoc tamen videtur reprobari.ff.famil.herciſ.l.in famil. herciſcunde iudicio.vbi innuitur ꝙ ſiue realem ſiue predialem habeat nunciare poteſt. ideo dicunt alij ꝙ neuter pōt nunciare dño rei a quo cauſaꝫ habet.Sed alij vicino edificāti pōt.ff.e.l.j.§.fina.⁊.l. ſecūda. ¶ Sed ⁊ hec ſolutio tolli videtur.ff.e.de pupillo.§ ſext⁹.ver. impoſitiuam.ideo intelligunt alij.l.iſtam dictaꝫ in fami.her ciſc.iudicio in vrbanis ſeruitutibus tantū. ¶ Si queras rationem quare aliud in ruſticanis aliud in vrbanis ſeruitutibus [a].Rñdeo qꝛ nunciatio nō habet locum quo ad predia ruſtica:vel opera ruſticana:ſed q̄ ad vrbana:⁊ opera ipſoꝝ vt pꝫ in his que not.š.eod.§. ad que
5 opera.¶†Si queras q̄re nunciatio non habet locum in ruſticis pđijs.Rñdeo fauor agricultuꝛe hoc non tolerat ne modico momento pereat ⁊c. C. de ſeruis.l.iij.in fi. comprobantur hec.ff.de aqua plu.arcen.l j.§. de eo opere . ff. eodem.l.j.§. hoc aūt edictum.š. de treuga et pace.capitulo.innouamus. ¶ Quicquid tñ domini dicant vel intelligant:indi.dici poteſt ꝙ is qui ſeruitutem habet nūciare poteſt nouum opus ſiue domino ſiue vicino.Sed quādo dño nunciat nō tenet nunciatio.,ff.eo.qui viam.ſubaudi q̄ ad h'vt opus demoliatur.Sꝫ tantum eſtimabitur vſuſfruct⁹ vel alia ſeruitus quecunqꝫ ſit

[a] ¶ Aliud in vrbanis ſeruitutibus Adde bar. to.cepolla in tractat. de ſerui.vrba.predi.

illa.vt.ff.e.l.iij.⁊ quo ad hoc tꝫ.ff.eod.de pupillo.§.ſextus.verſi.impoſitiuam.ff.de ſerui. vrba.predi.inter ſeruitutes.§.Sinauteꝫ fiat vicino tunc tenet adeo ꝙ opus demoliendū eſt niſi facta ſit remiſſio: q̄ ideo in hoc caſu vtilis ⁊ in ſuperiori inutilis iudicatur:⁊ hoc in ſeruitute qualibet locum hꝫ ſicut manifeſte dꝛ ff de remiſſionibus.l.j.§.item iuliano. et.§.ſeq.qui incipit idem iuli.⁊ ſm hoc intellige.ff.ſi ſeruitus vend.⁊ ſi forte.§ j.ff. famil. her.l.in fami.her.iudicio. ergo.§.fi.l.j ff.e.intelligi debet qñ vſufructuarius dño nūciat. nec obſtat:ſed concordat.l.ſequens:quia nō eſt continuanda aduerſatiue ſicut dñi legū legunt ipſam.Sed expoſitiue:hoc modo dixi.š.l.proxi.§.fi.ꝙ vſufructuarius opus nouum ſuo nomine nunciare non poteſt ⁊c. vt ibi patet:ſed hoc intelligi debet quando nunciatio fit domino.nam ſi vicino fieret bñ valeret. ⁊ hoc eſt quod dicit.l.ij.ſi autem domino predij ⁊c.dic ergo autem pro ſed.'ſed hoc quod dictum eſt.š.eo.l.proxi. in fi.verum eſt quando opus nouum domino nunciatur. Nam ſi domino predij nunciauerit inutilis erit nunciatio:ſcilicet quo ad hoc vt op⁹ nouum demoliatur. ⁊ ideo inutilis eſſet remiſſio.vt.š nota.Secus ſi vicino nunciaret.naꝫ tunc opus demoliendum eſſet: niſi remiſſio facta eſſet:vnde ſequitur:neqꝫ enim ſicut aduerſus vicinum:ita aduerſus dominū agere poteſt:ius ei non eſſe inuito ſe altius edificare.Sꝫ ſi ex hoc facto ⁊c.ſic exponit ibi iul. cuius eſt.l.illa dictum magiſtri vlpiani q̄ facit primā.l.ſm mentem illius.§.item iuliano l.j.ff.de remiſſio.que.§.facit idem iuli. ⁊ ibidē exponitur qualiter intelligat: qđ vlpianus ibidem indi.dixerat in precedenti.§.vbi dr. ius hꝫ nouum opus nunciandi:qui aut dñꝫ aut ſeruitutem hꝫ.q̄.§.directe cōtradicit.ff.e. l.j.§.fi.cum vnus dicat ꝙ pōt: alius ꝙ nō poteſt:ideo Ulpianus vr̄ ſibiipſi cōtrarius niſi p diſtinctionē iuliani ꝯtinuatiue ⁊ expoſitiue hic ⁊ vbi poſitā intētionē eiuſdeꝫ vlpiani exponeres ⁊ ſaluares:⁊ accedit ad hoc.ff.de dam.infe.pculus.ideoqꝫ leges.ff.eo.l.ij.ff. de remiſſionibus.l.ij.§.item iuliano.eiuſdem iuliani ſunt ⁊ idem dicunt ſeu innuūt: ⁊ quaſi eadem verba ponūt.¶ Is vero qui nullū ius hꝫ:nec ſe hr̄e contendit:nunciare non poteſt qꝛ nec vſufructuarius ſemp nunciare poteſt nec etiā admittitur cōtra illam a quo cauſam hꝫ.ff.eo.l.j.§.fi.⁊.l.ij.nec habens predialē ſeruitutem.vt not.š.eod.verſi.ſi realem. multo minus ergo admittitur is qui nullum ius ſe hr̄e contendit:niſi forte fiat nunciatio p ope quod fit in loco publico.hic enim admittitur ⁊ ſi nullum ius priuatum habeat: vt no.š.e. rñſi j.nam ⁊ ſolent loca publica ſingulorum

vſibus deſeruire.ff.ne quid fiat in loco publico.l.ij.§.j.& ideo admittitur nũciatio.ff.eo.de pupillo.§.ſextus.ver.publicã. ¶ Nedum et noīe proprio pōt quis denunciare:ſed & alieno:vt not.ff.eo.l.j.§.item nunciationem. Semper tamen requiritur cauſa ſi petatur nũciatio.nec enim aliter poteſt quis nunciare niſi ſe vel illuz cuius nomine nunciat:qꝛ forte tutor vel curator vel procurator ſi ius eſt dicat ius habere prohibēdi.vt.ff.e.ſtipulo.rñſio.ſ. ¶ Unde & ſextus diffinit triplicem eſſe cām.ſcꝫ naturalem:vbi quis dicit ſe eſſe dñm rei in qua edificatur.Itē publicã.ſ.quando ꝓhibet aliquem in publico edificare.Itez impoſitiuam qñ.ſ.dicit ſe ius habere in re nō dico dñium:puta vſumfr.vel aliam ſeruitutez.ff.eo.de pupillo.§.ſextus.& iunge qđ not.j.eod.§.qualiter.ver.requiritur. ¶ Sufficit autez ꝙ nuncianti dicas ꝙ opus fiat in preiudiciũ vel detrimentũ eccleſie ſue vel ſuum.j.eodez ca.j.reſpō.ſ.et capi.ij.§.ſuper eo.&.c.iiȷ.rñſi.ſ. ¶ Sed ſiue cauſa ſit vera ſiue falſa ſemꝑ tenet nunciatio in odium ſpernētis nunciationem:edicto pretoris inductam ideoqꝫ demoliendum eſt opus ſiue iure ſiue iniuria edificatum fuerit poſt nũciationem.ff.eo.l.j.rñ ſ.et.l.pretor.§.interdictum.&.§.qui igitur.&.§.ait pretor.&.§.quicquid autem.de quibus.ll.fit mentio.j.eo.c.j.§.fraternitati tue.

6 Cui fiat. †Et quidem oībus exiſtētibus in re ipſa:ſeruo vel libero dño:vel fabro vel opifici:maſculo vel mulieri:maiori vel minori.ſufficit eñ in re preſenti ſic fieri nunciationem.vt dño poſſit renunciari.ff.eo.de pupillo.§.nunciare autē.& preceden.et l.opis.&.l.cuilibet.&.l.ſi ſatiſdationez.§.tutori.&.l.non ſolum.rñ.ſ.nec obſtat abſentia dñi ex quo ad ipm peruenire poteſt:vt dictũ eſt:et ad idem.arg.ff.qđ vi aut clam.aut qui alr.§.j.ad fi.ff.de dam.infect.l.iij.§.toties.ſic.j.eod.cum ex iniuncto.reſpon.ſ.Sed intellige qđ et ibi fuit facta nunciatio ſucceſſori:alias non cogeret̃ ſucceſſor proprijs expenſis opꝰ tollere:vt ibi dicit:qꝛ nec ſucceſſor ſicut nec heres in hanc penam ſuccederet.vt.ff.eodez l.penul.argu.ꝫ.de ſolu.c.j.licet quo ad interdictum ſuccedat:vt not.infra eo.§.qualiter tollatur.verſ.tacite. ¶ Quid ſi fiat nunciatio dño operis:non tamen in ipſo opere:puta quia abſens eſt:& quidem lex dicit hanc nũciationem nullius eſſe momenti.ff.eodez de pupillo.§.ſi quis autem forte.qđ dñi legum intelligunt quo ad opus qđ factum eſt poſt nunciationez anteqꝫ dominus veniret ad locum.Ceterum quo ad opus illud quod poſtqꝫ peruenit ad opus intellige vel peruenire potuit.argu.ff.de verbo.obli.continuus.factum eſt cum prohibere.ſ.potuerit operari:et non prohibuerit:bene tenet nunciatio:ſicut apparet a contrario ſenſu rationis quaz reddit in dicto.§.ſi quis forte.ibi ceterũ ſi alibi &c.& ibi vt confeſtim &c. Nam & ibi fit in re ipſa dño abſente non confeſtim diſcedunt operari ab opere:ſed tunc demũ cum dñs ꝓhibet operari. ¶ Si dicas ſm hoc nō videt̃ differentia eſſe vtrum fiat operarijs in re ipſa dño abſente vel dño abſenti non in re ipſa:qꝛ vtrobiqꝫ non demolitur:niſi id qđ factum eſt poſtqꝫ dñs rediit:dictus autem.§.voluit notare differentiã:& ꝙ in vno caſu valeret nunciatio in alio non valeret:ſicut aperte dicit.rñſi.ſ.retulit ſe ad ea que plerunqꝫ accidunt Sepe enim contingit:ꝙ quandoqꝫ fit nũciatio operarijs in re ipſa:operarij recedunt:qꝛ credunt hoc dño expedire & ſic accidit ꝙ ipſo facto tenet nunciatio:vnde ꝙ ibi dicit vt confeſtim ab opere diſcedatur:ſubaudi ſicut accidere ſolet.at vbi non fit nunciatio in re ipſa non pōt accidere vt ſtatim facta nunciatione ſed demũ poſtqꝫ dñs venerit ab opere diſcedatur:& ideo abſurdum eſſet ſi diceremus valere nunciationem quo ad opus quod interī bona fide fit ſumptibus dñi qui in nulla culpa deprehenditur demoliendum.argu.ꝫ.de conſti.cognoſcētes.ergo quo ad illud opus nũciatio nullius eſt momēti.& hoc eſt qđ ibi dicit.Ceterum ſi alibi nunciatio fiat ſubaudi quam dicamus ſtatim valere.Illud incōmodi.ſ.iniqui & abſurdi ſequitur qđ ſubaudi qui non deliquit damnetur contra.l.ff.de act.& obli.ex maleficijs.§.j.qꝛ dum venit̃ ad opus:ſi quid fuerit operis per ignorantiam:ſcꝫ operariorum qui ignorabāt nunciationē factã fuiſſe factum qđ nō pōt imputari operarijs ignorantibus nec dño cũ non ſit in mora:demoliendum erit:nam eueniret.ſ.ex predictis ſi dicamus nũciationem ſtatim valere ſequitur vt contra edictum pretoris ſit factũ ſubaudi quod non eſt dicendum ne in dictã abſurditatem incidamus.

¶ Porro quare quo ad opus illud qđ factuz eſt poſtqꝫ dñs potuit prohibere operarios:et non prohibuit dicamus nũciationem non valere:cum & illa que fit in re dño abſente:tũc demũ valeat vt apparet in his q̃ not.ꝫ.e.rñ.ſ.ratio reddi nō pōt ergo idem ius eſt.ar.C.de liber.preteritis vel exhereda.l.j.ſecūdũ Azo. ¶ Poſſet & illud dici ꝙ nunciatio q̃ fit per lapilli iactum dño abſenti facta nullius ſit momēti:qꝛ neceſſe eſt ꝙ in re ipſa fiat:& ſic pōt intelligi ꝙ legitur.ff.eo.de pupillo.§.j.vſqꝫ ad.§.ſi pluriũ.ij.alie aũt fieri pñt etiã dño abſenti:vt in ea.l.§.ſi qs ipſi.&.§.meminiſſe.&.ff.quod vi aut clam.aut qui aliter.§.ſi quis denũciauerit:ſed vr̃ ꝙ nũciatio facta in abſētia non valeat alia rōne:naz q̃ nũciat referre

debet in teſtationē quid & quantū opis ſit fa ctum.vt no. j.e.§.ſeq.ver.eſt & ꝯſiliū.l.ſed hoc in abſentia ſciri nō pōt:ergo nec exprimi:ergo nec nūciari. Rñdeo nō ſequit̃:pōt eñ eſſe ꝙ nunciator ſcit quantū erat edificiū die ſabbati in ſero & hoc oſtendit teſtibus per quos hoc probare poteſt demū dominico nunciat: nam omnibus diebus fieri pōt nunciatio.ff. eo.l.j.§.itē nunciatio.certe quicquid poſtea edificabitur dūmodo ita prope ſit dñs quod prohibere poſſit operarios eodem die dñico puta qt in eadē ciuitate vel in hortis eſt demoliendum erit. ¶ Nunciatio igitur poteſt fieri dño preſenti in opere & abſenti:& ſi plures dñi ſunt ſufficit vni nunciare: nam oēs aſtringunt̃:edificanti tñ tantū nocebit.ff.eo. de pupillo.§.ſi pluriū res.& l.edibus cōib⁹. Intelligo aūt omnes aſtringi:ex quo ad eos peruenit vel peruenire potuit nunciatio:nā nec domino abſenti nocet: quantūcūqꝫ in re fiat:quouſqꝫ certificatus ſit vel certificari potuerit.ff.eo de pupillo.§.nunciare autem.in fine:ibi ſic vt dño poſſit renunciari ſcḋm Io.
7 & Azo. ¶ † Uerūtamen quicquid gloſſent et verba et mens iurium manifeſte innuunt ꝙ non valeat nunciatio in abſentia facta ſicut probant iura ſupra inducta ſpecialiter.ff.eo. de pupillo.§.ſi quis autem forte.et patet in his que no.j.eo.§.ſequen. verſi.his vero qui nūciat.nec qḋ valeat in abſentia quo ad hoc edictum pertinet expreſſum ius aliquod me mini me vidiſſe:nam denunciatio que fit per lapilli iactum hoc patet qḋ in re faciēda eſt: vbi enim iaceretur lapillus alibi ꝙ̄ in opere.Si enim opus fieret rome qualiter eſſet ſignum illius noui operis nunciandi lapillus qui pariſius iaceret̃:nec ob.ff.eo.de pupillo.§.nunciare autē.in fi.nec eñ dicit quod nunciatio facta in re preſenti domino abſente non valeat: ſed qḋ valet :ſic vt dño poſſit nunciari quaſi dicat dummodo fiat tali qui hoc poſſit domino nunciare ſubaudi ſi ꝙ̄uis non nunciauerit:nā ſtatim tenet nunciatio:vnde & ſtatim ab ipſo opere diſcedere debet: vt dicit.§.ibi ſequens.que incipit. ſi quis autem forte.nam & aduerſus abſentem inuitum ignorantem procedit nunciatio.ff. eodē.l.j.§.aduerſus. ¶ Item mirabiles ſunt gloſſe dominorū:nam Ulpianus ponit ſummam ſuam.ff.e.l.j.§.nunc videamus.vbi inter cetera permittit exponere in quib⁹ locis nūciatio fiat & illḋ incipit deponere.ff.eo.de pupillo.§.nūciationē vbi dicit nūciationē in re pñti faciendā meminiſſe oportebit.i.eo loco vbi opus fiat ſiue qs edificet ſiue in choet edificare et domini gloſſant quod non oportebit.Item in.§.ſequen.nunciare.dicit quod domino non oportet nunciare:et domini dicunt quod oportet. Item in ſequēti.§.ſi quis forte dicit quod ſi fiat alibi puta in foro nunciatio nullius eſt momenti:et domini dicunt qḋ valet. pro deo quo iure gloſſulant contra textum:nam & mens contradicit.ff.eodē operis.et.l.fina. nec ob.ff. quod vi aut clam.aut qui aliter.§.ſi quis denūciauerit. quia illud verum eſt quo ad interdictū qḋ vi aut clam. de quo ibi loquitur: ideoqꝫ dici poteſt:quod in hoc edicto non eſt neceſſe quod nunciatio fiat domino. Sed ſufficit quod in re fiat quicunqꝫ qui ibi fuerit domini operiſue nomine vt expreſſim legitur.ff.eo.de pupillo.§ nunciare.Secus in interdicto:in quo oportet domino nunciari ſi preſens eſt: vel abſens: ſi poteſt haberi copia alias ſufficit quod fiat procuratori: vel amicis: vt. ff. quod vi aut clam.aut qui aliter.§.ſi quis denunciauerit. ¶ Quāuis enim in multis ſint ſimilia hoc edictum et illud interdictum ,tamen in multis differunt:nam ad aliud & ad aliud aliter & aliter competit hoc ꝙ̄ illud: vt patet.ff.eo. l.j.reſpon.j.et §.j.et.l.pretor.§. hoc interdictū perpetuo.et.ff. quod vi aut clam. ſemper.§. hoc interdictum.vnde et poteſt dici quod illud interdictum quod vi aut clam non cōpetit et vi denūciationis: niſi edificās de nunciatione certificatus ſit: hoc autem competit et ſi ignoret. Sed quo ad hoc tantum: vt opus patiatur tolli.ad hoc.ff. quod vi aut clam.ſi alius. reſpon.j.& §.ait iuli. Si dicas durum eſt teneri vel aſtringi dominū ignorantem: Reſpondeo tamen lex ſic ſcripta eſt. ff.qui & a quibus manu.liberi non fi.proſpe xit.dicendum eſt tamen qḋ licet ignorans et abſens ligetur parcitur ei:ſi vbi primum ſciuit interdixit opus fieri & nūciationi acquieuit.arg.C.de fal. mo.l.j.§.j.& opus factū patiatur tolli.argu.ff.eo.l.penult.& fi.ſed ſi non acquieſcit tunc proprijs expenſis cogit̃ demoliri.j.eodē.cum ex iniuncto.ſcḋm hoc poteſt intelligi.ff.de alie. iudi.mutā. cauſa fac. l.iij.§.opus ola etiam alia iura a dñis inducta:in alio caſu loquuntur: et ideo non inſiſto:quia hoc ſpeciale eſt contra regulā aliorum.& tangitur ratio ſpecialitatis.ff.e.operis.& l.vltima. quia res vbi edificatur conſideranda eſt non perſona: vt ibi dicit: ideoqꝫ rei facienda eſt nunciatio non perſone: inde eſt quod ſi in pluribus locis fiat opus: non ſufficit vna nunciatio: imo tot requiruntur nūciationes quot ſunt opera:vt patet.ff. eo. de pupillo.§.ſi in pluribus.nec requirit̃ ſcriptura de neceſſitate:ſed quo ad interdictum quod vi aut clam. ſcriptura requiritur:et in abſentia pōt fieri nūciatio: quare videtur ꝙ quantū ad interdictū illud ſufficeret vna nūciatio:dum tamē exprimerentur omnia opa

in ſcriptura:vt innuitur in.l.ſepe inducta. ff. quod vi aut clã.aut q̃ a l'r.§.ſi qs denũciauerit:vel põt dici q̃ tũc ſunt tot denũciationes ſimul facte quot opera.ff.de ver.obli.ſcire debemus:ſed ſiue vna ſiue plures intelligãtur hoc ſemp verũ eſt q̃ ſimul ⁊ eodẽ momẽto facte ſunt qđ nõ põt eſſe q̃ ad h'edictũ imo neceſſe eſt q̃ plures ſint ſeparate in diuerſis locis:⁊ diuerſis tꝑibus facte. ¶ Sʒ dicunt dñi hoc intellige.ſ. qđ valeat denunciatio facta in re abſente dño:ex quo dñs certioꝛatus eſt vt not.vñ ſm ipſos dices q̃ dño nunciandũ eſt:ſed ſi plures dñi ſint ſufficit q̃ vni fiat denunciatio. ¶ Hoc etiam itellige vbi in re ipa fit vni de dñis nunciatio:ſec⁹ putarẽ ſi abſenti fieret q: res inter alios acta ⁊c.C. res inter alios acta.l.j.ij.⁊.iij.ʒ.de ſen.⁊re iudic.c̃quis regulariter.⁊ eſt rõ quia qñ fit in re ipſa res quodãmodo videtur affici:⁊ ideo oẽs tenent̃ cum oẽs ꝑ indiuiſo poſſideant.ff.eo.l.fin. at vbi in abſentia fit:nõ res afficitur ſʒ pſona ⁊ ideo illa ſola aſtringitur ⁊ ligat̃ inde eſt q̃ ſi plures dñi ſint quibus opus preiudicet et vnus tm̃ annũciet non releuat:q: põt eſſe q̃ alter habeat alter nõ habeat ius prohibẽdi. ff.e.de pupillo.§.ſi pluriũ dñoꝛum.⁊ſic vr̃ nũciatio pſonalis:nec res afficitur cõiter ſicut i ſuperioꝛi caſu nec affici põt ſm Az0. qđ intelligo qñ noie ſuo tm̃ nũciat̃ ⁊ diuerſo iure ⁊ diuerſis cãm hñti.nam ſi nomine ſuo ⁊ ſociorum vnus, bñ ſufficeret:vt ptʒ in hĩs que not.ʒ eo.§.quis poſſit.ver.nedum. Item ſi ꝑ indiuiſo ⁊ ex eadem cauſa poſſiderẽt oibus ꝑdeſſet.ar.C.de diuer.reſcrip.l.j.C.ſi vnus.ex plurib⁹ appella.l.j.⁊.ij.ʒ.de appella.vna ſententia.⁊ ſic intellexit Job.ad hoc.ʃ.eo.cap.ij. ¶ Item vni ex ſociis edificanti non poteſt fieri nũciatio.ff.e.in prouinciali.§.j. ⁊.ſecundo. ¶ Sed nec ſeruitutẽ habens põt dño nũciare:ſicut not.ʒ.eo.§. quis poſſit.verſ.quicquid tamẽ.dicunt verum q: in cõmuni edificandi: ſeu demoliendi ſocius inuito ſocio ius non hʒ:quia non ſolus dominus eſt:.vt.ff.de ſeruitu.vrba.predi.parietem.⁊.l.ſed ſi inter me et te.§.fina.prohibendus eſt ne edificet.ff.cõi diui.ſabinus.prohibitione autem facta:etiã per lapilli iactum opus nouum edificãt ꝑoſtea per cõi diuidundo iudicium.vt.l.illa ſabinus.ſi tamẽ toti ſocietati expediat.ff.de ſerui.vrba.predio in rem cõmuneʒ.vel etiam ſi non expediat per interdictum qđ vi aut claʒ cogitur demoliri. ff. qđ vi aut clam.l.j.⁊.iij. et.l.vim facit.idem eſt ſi non prohibuit quia neſcuit.vt.ff.qđ vi aut clam.l.iij.in fi.⁊ dicta l.ſabin⁹.in fi. Sin aũt ſciuit ⁊ non prohibuit de dãno tm̃ agit per cõi diuidũ.iudiciũ:qđ ſi conſenſerit nec de dãno hʒ actionem.vt in dicta.l.ſabinus. Sed et ſi taceat ſocius callide ſciens opus ſolum:⁊ ſic per ↄſequens ſibi ꝓ media parte cedere hoc facere poterit:nec expẽſas cogitur reſarcire.C.de edificiis priuat. ſi is contra quem.ſm hoc intellige.ff.eod.in prouinciali. ¶ Illud etiam not.q̃ ſi aliquod opus fiat ad emolutioneʒ alterius vel quod materiam ſeditionis prebeat vel in publico nullatenus eſt tolerandũ.ff.de opi publi.l.iij.

8 Qualiter † fiat. Et quidem per verba. Item per pretoris inhibitionem. Itẽ per lapilli iactum.ff. đ pupillo.§.meminiſſe. ¶ Illud aũt qđ dico de iactu lapilli intelligunt quidã vbi nulla ꝟba interueniunt. Sed Job intelligit qđ hec verba ⁊ ſimilia interuenire pñt: nuncio tibi nouum opus per iactum lapilli:⁊ ſtatim proiiciat lapidem in ipſo opere:⁊ aliqui hoc dicũt ter faciendum.argu.ff.de re iudi. cõtumacia xꝗ.qđ.ij.indigene.ʒ.de conſtit.ex literis.ʃ. de ſenten.excõi.in audientia. ¶ Dicunt etiã aliqui vt Az0.qđ licet verba non debeãt interuenire tñ nutu dʒ oſtendere in iactu lapilli/ ne quid noui fiat. ¶ Si vis potes dicere qđ c̃ptum adinuicem requiruntur verba in loquẽte:nec eñ ols qui lapidem proiicit intendit nouum opus nunciare:ſin autẽ mut⁹ eſſʒ tunc ſufficeret lapilli iactus cum nutu cõueniente ⁊ aliis circũſtãtiis.probatur hoc.ʒ.de ſponſa.cum apud.in fi.⁊.c.tue.⁊ idem dicunt quidam in matrimoniis.ſ.qđ non ſufficit cõſenſus ſine verbis vt aperte innuũt proxime inducte decreta.ſed de hoc dic vt plene not. ʒ.de ſpon.ſub rubrica de matrimoniis.§ q̃liter.ver.mihi videtur.⁊ ſequen. ¶ In hoc tamen nullaʒ vim conſtituo per que verba fiat nunciatio:verũ ſ.aliquis dicat nuncio vel ꝓhibeo vel interdico ne h' opus facias vel nouum opus vel aliquid ſimile:q: nec refert qđ ex equipollentibus fiat.ff.de re iudica. in ſũma.al's incipit in ſententiis.ʒ.de teſtibus.licet ex quadam.ʒ.de procurato.petitio:nec q̃ lingua fiat:vtrum greca vel latina.arg.C.de teſtamen.qñ indignum.ſm Az0. dumtamẽ intelligatur.de inſti.act.ſed ſi pupillus.§.pſcribere.ver.literis. ¶ Requiritur etiã ad h' vt nunciatio teneat:q̃ cãm quam nunciat dicat.arg.C.de edi.dĩ.adria. tol.l.fi.ff.đ trãſac. cum hi.§.vult igitur oꝛatio.⁊ ſeq.ʒ.de accu. cum dilecti.§.pe.ante fi.⁊ hoc verũ eſt ſi requiratur:vt no.ʒ.§ quis poſſit.verſi. ſemper tamẽ:al's ſufficit ⁊ ſi nude fiat nũciatio ſine cauſa.ff.eo.de pupillo.§.toties.⁊.§.precedenti.q̃ nunciatur ſicut dicitur. ⁊ in teſte. in autẽ.de teſtibus.§.ſancimus.⁊ no.ʒ. de teſti.§. ſuper quibus.verſi.de cauſis.ſub.§.⁊ cuncta. verſi. quamuis enim. ¶ Is vero qui nunciat neceſſe habet quo loco opus nouum nunciet demonſtrare ad hoc vt is cui nunciatur ſciat

a quo loco abſtineat: ⁊ in quo loco edificare poſſit: hoc ſi in partē fit nunciatio: ceterum ſi in totum ſufficit ſimpliciter dicere nūcio nouum opus.ff.eo.de pupillo.§.qui nūciat.⁊ſe. ¶ Eſt ⁊ conſiliū legis qđ ſi quid edificatum ſit: in teſtatione poni dꝫ vt ſic facilis ſit ꝓbatio q̄tum debent de ipſo opere demoliri. dicet ergo tabellio tali anno ⁊c. cum eſſem vocatus a tali ⁊ ad talem locum: ⁊ non eſſet ad huc eleuatus murus per vnum cubitum: ſicut menſuraui videntibus ⁊ p̄ntibus teſtib⁹ infraſcriptis: talis qui vocauerat me nūciauit nouū opus tali in re ipſa p̄nti ⁊ exiſtenti ⁊ hoc ꝑ lapilli iactum: vel ꝑ nūciuꝫ a iudice miſſum: vel per verba ſm qđ erit: dꝫ etiā apponi longitudo ⁊ latitudo ⁊ qualitas operis hi ſunt moduli quos docet ſumere lex: ⁊ hec eſt teſtatio de quibus habes.ff.eo.nō ſolum.§.j.⁊.§.pe. Sed ⁊ inſtr̄o dies et hora: ⁊ quod opus futurum ſit apponi debet: ⁊ caueri dꝫ ne obſcure aut perfunctorie quid agatur: neq̄ arctari debet aduerſari⁹ abſens cui denūciatio fit: vt ītra diē ad prohibendum opus non valeat occurrere.ff.qđ vi aut clā.qui al'r r̄n.j.⁊.§.ſi quis denunciauerit. Sed illud loq̄tur de alio martino: qđ dic vt no.ſ.eo.§.cui
9 fiat.verſ.veruntū.⁊ ſeq. ¶ † Sed ⁊ is qui nūciat neceſſe hꝫ iurare de calūnia ſi exigat̄ ꝙ eſt intelligendum q̄n denūciatione facta aditur pretor ſiue iudex poſtulās ſibi remitti renunciationē: niſi ille qui nūciauit iurauerit: ab initio eñ non exigitur p̄toris autoritas.ff e.l.j.§.nūciatio.ex hoc edicto ergo ſi facta nūciatiōe adeatur iudex iurabitur ſi exigatur alioquin nunciatio remittitur. ſic intellige ff.eo.de pupillo.§.qui opus nouū.nec dicas hoc corrigi ꝑ autē.de his qui ingre.ad ap.§.ſi.collat.v.q2 illud intelligitur de iuramento qđ preſtatur poſt litis cōteſt.qđ.non eſt p̄ſtādum niſi ſemel: vt ibi dicit porro.l.de pupillo.§.qui opus.loquitur de iur̄o qđ preſtat̄ añ lit.cōteſ.ſicut ⁊ alia iura.ff.de dā.infe.qui bona.§.qui dāni.⁊.§.ſi quis ſtipulaturus.ff.qui ſatiſ.cog.de dic.§.iubetur.ff.de iureiurand.l.iuſiurandum.§.quis iuſiurandum. ¶ Qui vero alio nomie nunciat: neceſſe hꝫ ſatiſdare rem ratam dñm habiturū.ff.e.de pupillo.§.qui procuratorio.qđ locum hꝫ ſm Bul. cum de mandato dubitatur: aliū hoc dicunt ſpeciale ⁊ cautionem preſtari debere. Et ſi de mādato conſtet ſicut ⁊ alibi.ff.ad trebel.quidaꝫ ⁊.ff.de mi.illud.ad fi.legis.

10 Qualiter † tollatur. Et quidem ꝑ interdictū de remiſſionibus: ⁊ per ſubſeq̄ns interdictū quod appellatur prohibitorium, de quo habes.ff.e.pretor ait.§.deinde.ſiue expreſſim ſit facta remiſſio,vt.ff.de remiſſ.l.j.in principio, et.ff.eo.ſi opus nouum.ſiue tacite qđ multiſ modis accidit: puta q2 tranſactio ſecuta ē auctoritate pretoris: vel ſine qu2a nec aliud q̄rit pretor q̄ȝ vt controuerſias dirimat: ergo ſi conueniant inter ſe vel ſponte recedant: dꝫ hoc ratum habere.ff.eo.l.j.§.⁊ poſt operis.et
11 .§.ſeq idem queritur. ¶ † Tacite eñ fit remiſſio poſt mortē renunciatoris anteq̄ȝ aliquid edificatum eſſet: nā ſi poſt edificationē moreretur: heredi cōpeteret interdictū: porro morte illius cui nunciatū eſt non extinguitur: qđ et ex hoc apparet: quia in ſtipulatione q̄ ex hac cauſa interponitur heredis fit mentio.ff eod.non ſolum.§.morte.⁊ ſequē.§ quod ſi is. Sed nec ſuccedit heres quo ad penā: vt not. ſ.eodem.§.cui fiat.reſpon.j.ad fi.⁊ ſic intellige.ff.eo.pretor.§.hoc interdictum. ¶ Fit ⁊ tacite remiſſio ſi ſatiſdetur infra annum de opere demoliendo ſi apparuerit iniuria edificatum: vel ſi per nunciatorem factū ſit quominus ſatiſdetur.ff.eo.pretor.§.deinde ait pretor.⁊.§.hoc interdictum.⁊.§.hoc autem.⁊.§.ſi alteri.ceterum poſt annū hoc interdictum locum non habet.ff.eod.pretor.§.final.

¶ Quid ergo ſi infra annum paratus ſit ſatiſdare de opere demoliendo is cui nūciatio facta eſt nūcians vero dicat non eſſe recipiēdam cautionem: q2 vult probare ſtatiꝫ ꝙ ipſe habet ius in re. Et quidem in hac queſtione multi multa dixerunt que ſcribere non expedit: q2 expreſſum eſt ꝙ is qui offert ſatiſdationem expectare tenetur volentem probare vſq̄ ad tres menſes infra quos niſi de preiudicio ſuo probauerit: poſtea preſtita ſatiſdatione vel oblata ⁊ recuſata edificare pōt: ergo vſq̄ ad tres menſes eſt electio nūciantis: vtrum velit cautionem oblatam recipere vel preiudicium ſuum probare: elapſis vero tribus menſibus eſt electio offerentis infra annum vtrum ſcꝫ ſatiſdare velit vel probationum longiores inducias expectare qđ tēp⁹: ſcꝫ trium menſium non videtur reſtrigi poſſe: q̄uis Azo hoc dixerit ſicut audiui a dño homine bono qui de hoc dicebat ſe dubitare ſicut no.poſt ipſum.ff.eo.pretor ait.§.ſi quis paratus.probantur hec.C.eo.ti.l.vnica.aliq̄ tamen libri non habent hanc rubricam: ſed ponitur ſub titul.de edificijs priuatis: ⁊ hoc hodie ſatis aperte exponitur.j.eo.cap.finali ⁊ ſm hoc intelligi dꝫ.c.j.eod.ſignificantibus ff.eo.ſi prius.⁊ iura ſuperius allegata.

¶ Remittitur ⁊ nunciatio ſiue tollitur ſi is q̄ nunciauit nolit iurare de calumnia. qđ dic vt not.ſ.eod.§.proxi.verſ.ſed ⁊ is qui nūciat. ex quo autem pretor remiſit ſuam nunciationem impune edificatur.ff.eod.ſi opus nouū. quantumcunq̄ vero tollatur ſeu remittatur nunciatio potius tamen per nunciationē per

bonorum amiſſa non recuperatur niſi aliud interueniat: quod dic vt not. infra eod. §. ſequē. verſ. alius effectus. ⁊ ſequen.

12 Quis †ſit effectus. & quidē et quicquid edificatum eſt poſt nunciationē et ipſa ſcripta ſiue iure ſiue iniuria edificatum fuerit totum demoliatur expenſis ipſi⁹ edificantis. ff. eo. l. j. rñ j. ⁊ l. pretor. § j. ⁊ §. ſe. j. eo. cū ex iniuncto. ſic eſt ⁊ in excōicatione q̄ tenet: ⁊ ſi iniuſta ſit. xj. q. iij. c. j. facit hec autoritas clauium. primū vero ſpretus pretorꝭ ſm Goffre. vt not. ſ. eo. §. quis poſſit. ver. fina. ¶ Eſt ⁊ effectus vt rem afficiat vñ ⁊ is tenetur ad quecunqꝫ potius peruenerit. ff. eo. l. fi. non tñ quo ad penam ſuccedit: vt not. ſ. eo. §. cui fiat. reſpon. j. ¶ Itē effectus eſt vt ſi iſcui nunciatum eſt nolit rem defendere trāſferat in eum onus probationis. ff. eo. ſi priuſqꝫ intellige ſicut not. ſ. eo. §. proxi. ver. quid ergo ⁊ tolluntur hi effectus ꝑ remiſſionem tacitā vel expreſſam. vt not. ſupra eod. §. proxi.

¶ Alius effectus eſt: vcʒ qñ fit per verba cōſtituat poſſeſſorem illum cui fit: etſi antea nō poſſideret. ff. eo. l. j. §. in operis. ſecus qñ fit ꝑ lapilli iactum vel auctoritate pretoris. ff. eo. de pupillo. §. meminiſſe. ¶ Ratio diuerſitatꝭ hec eſt: qꝛ vbi per lapilli iactum fit nūciatio non eſt ſignū hominis formidoloſi timidi vel fugitiui vel vecordis: ſed eſt ſignuʒ audacis et pugnaturi ⁊ parati perinde poſſeſſionem ſuam retinere ſi alius non acquieſcat. Idem eſt qñ per pretorem adit proponens dñe talis edificat in meo: mandetis ei ꝙ exeat ſtatī de terra mea alioquin timeo ne cum ego et gens mea armati ſumus ⁊ parati ad vim q̄ mihi infertur propulſandam non exeat alr ꝗ vellet. in his ergo duobus caſibus non apparet ꝙ habeat aīm amittendi poſſeſſionem vbi vero ſine pretore venit ad edificantem et ſine lapilli iactu dicit ei verba placida ſicut homo miſerrimus. dñe vos facitis mihi iniuriam qꝛ edificatis in meo rogo voſqꝫ exeatis vel nūcio vobis nouum opus. hic enim cū viribus, carens verborum querat faſtidium. querens ⁊ ſupplicans ꝙ exeat voce humili ⁊ depreſſa merito preſumitur ꝙ ſuſpicetur ſe poſſe repelli. ⁊ ſic amittit poſſeſſionem que ſolo aīo ⁊ de facili amittitur. ff. de acqui. poſſ. l. j. §. in amittenda. ⁊ l. ſi id qđ. §. fi. ſm Azo. ad idem. ff. de vi ⁊ vi ar. l. iij. §. ſi quis viſis armatis. ⁊ ſeq. ⁊ preced. ⁊ effectus iſte per remiſſionem non tollitur: qꝛ licet ſolo aīo amittatur: poſſeſſio nō tñ ſolo aīo niſi aliud interueniat ſicut nec acquiritur vel recuperatur. C. de acqui. poſſ. licet. ¶ Hec ita demum vera ſunt ſi nunciatio tenuit aliquoties enī nulla eſt. vel ratione denūciantis qui non pōt nunciare: quia non hʒ perſonam idoneā. vt not. ſ. eo. §. quis poſſit. vel qꝛ non eſt interpoſita eo mō q̄ dꝫ: vt patet ī his q̄ no. ſ. eo. §. cui fiat. ⁊ §. qualiter fiat. ¶ Uel qꝛ alia actio cōpetit puta cōmuni diui. vel famili. her. vel cōfeſſoria. vt. ff. eo. in prouinciali. § j ij. ⁊ iij. arg. ff. de dam. infec. ſi heredib⁹ ⁊ l. qui bona. §. de illo. ff. fini. reg. l. iiij. §. ſi cōmuneʒ. in. fi. ff. de mi. in cauſe. ij. in prin. ff. de eden. quedā ſed videtur ꝙ bene cōcurrat cum cōfeſſoria. ff. eo. de pupillo. §. ſextus verſic. impoſitiuam. Sed ad aliud cōpetit hoc edictum domoliendū ad aliud confeſſoria ad ſeruitutem. ſ. vendicandam. ff eodem. l. prima. §. fi. ⁊ l. ij. ſicut not. Azo. ff. de dam. infec. trebatius. ⁊ l. proculus. de hoc tamen dic vt no. ſupra eodem. § quis poſſit. verſic. quicquid tamen dicant. ⁊ ſequē.

¶ De priuilegio ⁊ exceſſibus priuilegiatorum. Rubrica.

1 Priuilegium quid ſit. Et quare dicat. 2 Et cui ſit concedendum. 7. Quanto tempore duret. 8 Quid operetur. 9 Qualiter amittatur. 10.
3 Species priuilegiorum quot ſint.
4 Limitatum priuilegium terminos ſuos nō tranſgreditur.
5 Concedere priuilegium quis poſſit.
6 Imperator an poſſit priuilegiare eccleſias et perſonas eccleſiaſticas.
11 Priuilegiatus quando dicatur abuti priuilegio ſuo.
12 Exemptus ſi delinquat infra dioceſim alicuius nunquid poterit puniri ab epiſcopo infra cuius dioceſim delictum commiſſum eſt.

Viſo de exceſſibus p̄latorum ⁊ ſubditorum non priuilegiatorum. ſcilicet in duobus titulis proximis. Dicamus de priuilegijs ⁊ cetera. Uel ſic. Diximus ſupra titulo primo. quod nullus edificare debet in alterius preiudicium poſt nunciationem noui operis.

¶ Et quia hec queſtio plerumqꝫ per priuilegia conceſſa terminatur plerumqꝫ etiam obtentu priuilegij conceſſi exceſſus iſte committitur vt de his plenam notitiam habeamus: appponamus rubricam de priuilegijs et exceſſibus priuilegiatorum differentes.
¶ Quid ſit priuilegium.
¶ Quare dicatur priuilegium.
¶ Quot ſint ſpecies priuilegiorum.
¶ Quis poſſit priuilegium concedere.
¶ Cui concedendum eſt. ¶ Quanto tempore. ¶ Quid operetur.
¶ Qualiter amittatur.

1 Quid † ſit priuile-
2 gium.[a] Et quidē priuatū ſiue ſingulare ius ꝙ cōe indultuꝫ. nec enim eſt priuilegiū niſi aliquid indulgeat ſpāle. nā ſemꝑ dꝫ aliquid ſpāliter operari. ſ. eo. in his. ſ. de verb. ſig. abbate. §. cōtra qđ fuerat. C. de theſauris l. vnica. li. x. ff. ad muni. l. ſ. ad fi. ff. de leg. ſ. ſi qñ. xxv. qō. ſ. §. fi. ff. de vſu ⁊ habi. diu9. rñ. ſ. ff. de carbo. edic. ꝙ labeo. C. de inoffi. teſta. l. fi. quaſi in medio ver. Sed prior queſtio erat ibi qꝛ nō oībus paſſim ſed quibuſdam perſonis priuilegiis locū conceſſum eſt: plerūqꝫ tñ id qđ de iure cōi competit indulgetur: vt. ẟ. de iureiur. ⁊ ſi xp̄s. §. fi. ẟ. de ꝓcu. qꝛ in cauſis. ſꝫ tūc exponi dꝫ indulgem9. i. indultum eſſe oſtendim9 vel operatur: qꝛ magis ꝯſueuit timeri ꝙ ſpāliter cauet̄ ꝙ̄ qđ gñaliter indulgetur nā ⁊ ꝑ bullas magis terrentur hoīes lꝫ ius cōe contineat ꝙ̄ per iura. ad hec xj. di. quis neſciat. xx. di. quāꝙ̄. ẟ. de here. ſi aduerſus. Itē qꝛ plerīqꝫ ſciunt priuilegia talia qui ignorant iura. Item qꝛ iura male obſeruantur: ⁊ ideo per priuilegia innouantur. ad hoc. ẟ. de treug. ⁊ pa. c. ij. ſed et que general'r dicūtur neglecta videnẗ niſi ſpecialiter denotētur. ff. de iniu. item apud labeonem. §. ait pretor.

a ¶ Quid ſit ꝑuilegiū. Adde tex. in. c. priuilegia. iij. diſtin. c. ſi ergo. xxv. q. ſ. doct. I rubrica. e. titu.

2 Quare † dicat̄ priuilegium. Quia priuatam legem tribuit: vt pꝫ in his q̄ not. ẟ. eo. §. proxi. nā ⁊ priuilegiuꝫ inde dictum eſt: quaſi in priuato feratur: vt di. iij. priuilegia. Sed dicūtur priuilegia quaſi priuata legia. eo qđ priuatam legem ſingulis generent. xxv. queſtio. ſ. §. vlti. ver. priuilegia namqꝫ dicunẗ. Inde dicit Hieronỹ. quod priuilegia ſingulorum legem communem facere non poſſunt. vt eodem §. verſicu. item Hieron. et. xxvſ. queſtio. iij. non exēplo. ¶ Unde quod romana eccleſia alicui concedit per ſpeciale priuilegium abſurdū eſt autoritate ꝓpria plurare. ſ. eo. ſane.

3 Quot † ſint ſpēs priuilegiorum. Et quidem aliud generale aliud ſpāle. ¶ Generale eſt quod corpori vel eccleſie conceditur. ſcđm Goffre. ¶ Tu dic qđ generale eſt quando cōtinet in ſe plures articulos: vel quando plurib9 perſonis vel ratione pluriū perſonarum vel rerum conceditur. vt. ſ. eo cum ⁊ plantare. ẟ. de preſcri. veniens. ⁊ c. audiuis. ẟ. de fil. pſbyt. ex tue. vl' qñ. per ipſum generalis poteſtas conceditur vt ibidem. ⁊. ẟ. de offi. lega. quod tranſlationem. ¶ Speciale igitur dici poteſt qñ loco vel vni perſone vnus articulus conceditur: vt pꝫ in his que no. ẟ. de reſcrip. §. qđ continet ius cōe. ⁊ §. qđ gratiā ſpecialem. ¶ Sed ⁊ poteſt dici aliqđ priuilegium ſpeciale ⁊ generale diuerſis reſpectibus ſicut mons dicit̄ magnus ⁊ paruus diuerſis reſpectibus. vt ſ. vnum priuilegium ⁊ idem dicatur ſpeciale reſpectu gñalioris: dicatur ⁊ generale reſpectu ſpecialioris: ſicut colligitur. ẟ. de tranſla. epi. c. ſ. ẟ. de off. dele. c. ſ. ⁊ c. ſtuduiſti. ⁊ c. ꝙ tranſla. ⁊ ſic etiā pōt intelligi qđ legitur. ẟ. de ſepul. in noſtra. §. ſ. in prin. ibi qđ tam ex priuilegio ſubaudi generali ꝙ̄ indulgentia ſpeciali. ⁊ iunge qđ no. ſ. eo. §. quis poſſit ver. ofis. ¶ Horum aūt. ſ. generaliū ⁊ ſpecialiū. ¶ Aliud reale. ¶ Aliud ſingulariter pſonale. ¶ Aliud communiter perſonale. ¶ Aliud ſingulariter ⁊ communiter corpale. ¶ Aliđ tm̄ cōiter corpale. ¶ Reale ē ꝙ eccl'ie dignitati ciuitati: vl' alicui loco vel alicui vel aliqbus pſonis occaſione loci ſiue cuiuſqꝫ rei conceditur. ſ. e. olim cū eſſemus. ⁊ c. ſeq. ẟ. de conſue. cum olim. ⁊ tale priuilegium perpetuū eſt ⁊ rei adheret ⁊ ſic ſemper durat niſi forte res perimatur vel deſtruat̄. ſic intellige. xxv. queſtio. ij. c. ſ. ij. ⁊. iij. et per totum. ff. de cenſi. etatē. vel niſi in partē detrahatur per aliud ſequens priuilegium. ẟ. de offic. ordi. duo ſimul. vel in totum reuocetur ex cauſa. xxv. queſtio. ij. ita nos. vel amittatur. ẟ. de ſta. mo. recolentes. §. ſ. ſed ⁊ re perempta perimitur ſupra de cōſti. cū acceſſiſſent. ff. de leg. ſ. l. cum res. §. fi. ¶ Singulariter ꝑſonale poteſt dici qđ alicui vel aliquibus ꝑſonis certis ⁊ proprijs nominibus expreſſis perſonaliter conceditur. ẟ. de offic. lega. volentes. ⁊ tale perſonam illius cui conceſſum eſt non egreditur etiam ſi obtētu dignitatis concedatur. ẟ. de vſu pal. ad hoc. in quo etiā caſu ſi aliam dignitatem adipiſcatur priuilegio conceſſo non vtitur. ẟ. de poſtul. prela. bone. ij. §. fi. tale etiam priuilegiū ad ſucceſſorem non transfertur. niſi hoc exprimatur ſicut fit. ẟ. vt. lit. pen. c. ſ. qꝛ ſingulariter pſona

lia cum pſonis extinguunꝫ: nec ad alios ex-
tendanꝫ. vt͂ q. ſ. petiſti. ꝫ. de conceſ. preb. con
ſtitutus. inſti. de iure natu. §. ſed ꝙ principi.
ver. plane. niſi in caſu ſpeciali fauore legati
apoſtolice ſedis aliud dicatur. ꝫ. de offi. dele.
q͂m. §. pe. ꝛ fi. ¶ Et quod talia pſonalia cum
perſonis extinguanꝫ: realia vero cum rebus
tranſeant et remaneāt. probatur. ꝫ. de inſti.
cum veniſſent. ff. de aqua q̄t. ꝛ eſti. l. j. §. equiſ
ſimum. ff. de reg. iur. priuilegia. ¶ Cōiter pſ
ſonale voco quod certis perſonis cōiter cer-
tis ex cauſis ꝛ incertis articulis conceditur
ppꝛijs nominibus non expreſſis vt poteſt
poni exemplum in minoribus. xxv. anno. qui
gaudent priuilegio reſtitutionis in integrū.
ff. de mino. l. j. et per totum. ¶ Item in abſen-
tibus cā rei publi. ff. ex qui. cau. ma. in integ.
reſti. l. j. et p totū. ¶ Sed ꝛ l mulierib⁹ q̄ ꝛ pri
uilegiate ſunt quo ad fideiuſſiones ex benefi
cio velle. ff. et C. ad velle. per totū. ¶ In filijs
etiam familias qui ꝛ iuuantur per macedo.
mutuum ꝯhendo. ff. ꝛ C. ad macedo. p totū.
¶ Alia ēt multa ꝛ varia talia exēpla in vtro
ꝙ iuris corpe ſparſa poteris repire. ¶ Sin-
gulariter aūt ꝛ cōiter corporale eſt illud qđ
alicui vniuerſitati corpori vel collegio ſic cō-
ceditur qđ quilibet ſingularis de vniuerſita-
te pōt de tali priuilegio ſingulariter ſe iu-
uare. ſic. j. de ſen. excō. cōtingit. ꝫ. de fo. com-
pe. ſi diligenti. ¶ Cōiter vero tm̄ corporale
dices illud qđ ſi competit vniuerſitati qđ no
mine ipſius allegari pōt in priuilegiū: ꝛ quo
ipſa vniuerſitas pōt ꝛ nō vniuerſitatis ipſi⁹
ſinguli ſe iuuare. ſic. xij. q. ij. quia manumit
titur. ff. de in ius vocan. ſed ſi hac. l. §. qui ma
numittitur. ff. qđ cuiuſ. vniuer. ſicut munici-
pium. ¶ Ergo corporalia priuilegia hic ap
pellantur ea que cōceſſa ſunt vniuerſitatib⁹
corporibus collegijs: puta clericis. C. de ſac.
ſan. ec. priuilegia. que ꝛ diuerſa ſunt de quo
rum qbuſdā inuenies ſatis not. ꝫ. de immu.
ec. §. a quib⁹ munerib⁹. ꝛ §. inquantū. ¶ Pre
a dicatoribus minoribus [a]. ꝫ. de exceſ. prela. ni
mis iniqua. et. c. nimis praua. j. eodē. in his.
¶ Hoſpitalarijs templarijs. j. e. c. ij. ꝛ. c. dile
cti. ꝛ. c. ſi de terra. ꝛ. c. porro. ꝛ tale priuilegiū
cum collegio perit: vt patet in his que no. ꝫ.
eo. ver. reale. ꝛ duob⁹ ſequen. nec concedi pōt
quouſꝙ collegiū ſit. ꝫ. de eccle. edific. ad au-
dientiam. ij. ¶ Sed ꝛ priuilegiorū aliud per
petuum aliud tpale: vt pꝫ in his que not. ꝫ.
eo. ver. reale ꝛ ſeq. ¶ Qđ aūt ppetuū eſt ad ſuc
ceſſores trāſit. C. de decurio. neꝙ dorotheum.
li. x. ff. de reg. iur. priuilegia. ¶ Itē priuilegio-
4 rū aliud limitatū aliud idetermiatū. ¶ † Li-
mitatum priuilegiū terminos ſuos nō tranſ
greditur: quia non ſunt tranſgrediendi. ꝫ. de
ſepul. c. j. ad ſi. de tali loquiꝫ. ꝫ. vt lit. pen. ca. j.

ꝫ. de vſu. pal. c. j. de preſum. mā
data. ꝫ. de offi. lega. nouit. ff. de
offic. procōſu. l. iiij. §. pen. ff. de
iuriſdi. om. iudi. l. fi. ¶ Limes
autem ex quatuor conſideraꝫ
ex perſona ex cā ex loco ſiue re
ex tpe. xix. diſt. c. j. ꝛ. ij. ¶ Inde
terminatum aūt ſemper ꝛ vbi-
ꝙ locum hꝫ niſi aliquid detra
haꝫ: ſic. j. e. dilecti. ꝛ. c. antiq. §.
dominice. ¶ Et breuiter que ꝛ
qualis dicatur ſpēs ex lectiōe
priuilegij nec alr̄ apparebit:
vt. j. eo. porro. ꝫ. de vſu pal. c. fi.
ar. ff. de trāſac. de his. ꝫ. de off.
deleg. cum in iur. ꝫ. de reſcrip.
cum contingat. C. de man pn.
l. vnica. xcvj. diſt. nobiliſſimus.
ꝫ. de fide. inſtr. c. j. ꝛ. iij. ꝛ trib⁹.
c. ſe. niſi et tenor probetur p te
ſtes. j. e. cū olim. eſſem⁹. in fi. vel
per aliud inde ſumptū inſtrm
et publicatū. vt. ꝫ. de fi. inſtru.
c. fin. qđ qualr̄ intelligaꝫ. not.
ꝫ. de fi. inſtr. §. de publicatiōe.

5 Quis † poſſit priui
legium concedere. papa ꝛ im
perator q̄ ſupra ius ſunt nec
aſtringuntur legib⁹. ꝫ. de con-
ceſ. preben. propoſuit. C. de le-
gi. digna vox. ſcđm Ja. ꝛ Hoff.
vnus tamen in ſpiritualibus
alius in temporalibus regula
riter q̄uis et caſualiter papa
quo ad temporalia poſſit pri-
uilegium cōcedere. Sed impe
rator nūꝙ quo ad ſpiritualia:
vt patet l his que not. ꝫ. qui fi.
ſint legi. §. qualiter et a quo.
6 ¶ † Sed nunquid imperator
poteſt priuilegiare eccleſias ꝛ
perſonas eccleſiaſticas. ſic vt
patet in his que not. ꝫ. de im-
mu. ecc. §. a quibus munerib⁹.
ꝛ ꝫ. inquantū. quod dic vt not.
ꝫ. de app. §. a quo. verſicu. ſed
pone. ſuper illo verbo priuile-
gio. ¶ Poteſt ꝛ epiſcopus pri-
uilegium concedere. ꝫ. de reli-
gio. domi. ꝯſtitutus. ꝫ. de cenſi.
conſtitutus. cum venerabilis.
xvj. queſtio. ij. viſis. ꝫ. de ſen. et
re iudi. cum inter vos. j. eodem.
cum olim. ij. reſpon. j. dū tamē
hoc faciat de ſui capituli volū
tate. ꝫ. de iure patro. paſtoꝛa.
ſecundum Hoffre. ꝫ. de exceſ.

a ¶ Predica
catoribus
minorib⁹.
Adde an
iſta priui-
legia ꝯceſ
ſa talibus
extēdanꝫ
ad hꝛmi-
tanos. vid
per ange.
in. l. qcq̇d.
C. de aduo.
diuer. iud.

prela.ſicut vnire.multo fortius patriarcha.§.de cleri.non reſidenti.in ec.vł pben.cū ad hoc. ¶ Et breuiter intelligi poteſt qđ quicunq̄ pōt conſtitutionē facere ꝛ quatenus ꝛ in quibus poteſt ꝛ priuilegiū ꝛ indulgentiam dare pōt ſuper quo vide quod not.§.de conſtitu.§.quis poſſit.ꝛ.§.qualiter conſtitutionibus.¶ Sed ꝛ maioritas dignitas ꝛ prioritas tēporis dāt priuilegium quod dic vt not. §.de maio. et obe.§.in quibus. ꝛ.§.q̄ ſit pūilegiū. ¶ Dns etiā qui ſuper omnes eſt dedit priuilegium beato petro ꝛ ſucceſſoribus vt generalem ꝛ ſupremam manum ſup omnes obtineat ſedes apoſtolica:ideo dicitur hoc priuilegium generale:ex quo poſtmodum emanarunt canonica inſtituta. vt. §. de transla.epi.c.j. Sed dicitur et ſpāle ideo q̄ nulli alij hec prerogatiua competit ſicut teſtatur antiq̄tas ꝛ decreta ſanctorum patrum qui et priuilegium dare poſſunt:vt patet.§. de transla.epi.quanto.reſpon. j.¶ Quinimo ꝛ cōſuetudo priuilegium ſiue priuatam legē inducit.quod dic vt no.§.de cōſuet.§.ꝛ de virtute.

Cui †cōcedendum eſt. Et quidem ſubdito regul'r nō alij vt breuiter me expediā. regulam trado qđ illi pōt concedi priuilegium quem conſtitutio ꝓcedentis arctare poteſt. quod dic vt plene not.§.de conſtitu.§.quando conſtitutio.ſed ꝛ aliquoties poteſt priuilegiū concedi illi quē conſtitutio cōcedentis non arctat. Sꝫ illud caſuale eſt: vt patet l his q̄ no. §.§. priori. verſic. ſed nunquid imperator.et.§.de diuor.gaudemus.et de iudc.per totum.

8 Quanto † tēpore duret.[a] Hic diſtiguēdū eſt ſicut plene no.§.de ꝯſti.§.qn̄ conſtitutio.ſub.§.lꝫ aut nulla.l di.q̄ incipit cū priuilegiū.ꝛ ver.ſeq.

9 Quid † operetur. Id quod ſonat quod ſciri non poteſt niſi per inſpectionem ꝛ fidem occultam:vt patet per iura inducta.§.eodem.§. quot ſunt ſpecis. ſub.§.ſed et ſi priuilegiorum. verſicu. et breuiter.¶ Quod verum eſt niſi iniquitatē apertam contineat.quod dic vt not.§.de reſcrip. §.quas vires. ſub.§.poteſt autem quis impetrare.et ſequen.verſi. ¶ Item hoc verum eſt niſi obſcurum ſit et non poſſit fieri interpretatio citra illum qui conceſſit:q̄ ei⁹ eſt interpretari cuius eſt condere:ergo quouſq̄ is qui conceſſit reſpondit negotium ſuſpendit. j.de ſenten.excom.inter alia.§.de iud.cum venīſſent.debet autem diligenter cōſiderari tenor priuilegij.j.eodem. porro.ꝛ.c. recepim⁹. ſed potius eſt intentioni inſiſtendum q̄ verbis.j.queſtio.j.marchion.xxviij.diſtinct.ſedulo.ff. de legi.ſcire. j. de verb. ſigni. intelligentia. et.c.in his.potius enim ſententia ſpectanda eſt q̄ verba. ff. de fun. inſtruct.lega. cum delanionis.§.aſinam. ꝛ potior eſt mens q̄ vox.ff.de ſuppel.lega.labeo.ꝛ tamē ſi fieri poteſt latiſſime interpretandum eſt.§.de dona.cum dilectus. ad fin. ff. de conſtitut.prin. beneficia.niſi preiudicet iuri alieno:quia tūc reducit ad ius commune ſi fieri poteſt .§. de conſuetu.cum dilectus.§.pe.ꝛ fin. argumen. C.de emanci.nec auus. dum tamen aliquid operetur alias enim non eſſet priuilegium. vt not.§.eodem.§.j.et.ij.¶ Sed ad quem pertinet interpretatio. regulariter ad illum qui conceſſit priuilegium : vt iam not. quod dic vt not.§.de reſcript.§.et de ipſius interpretatione.¶ Item eſt hoc verum dummodo non ſit amiſſum quod dic vt not.j.eodem.§.qualiter amittatur. ¶ Ergo ſi quis per papam priuilegiatus ſit ne teneatur dare decimas priuilegium ſeruandum erit. de quo dic vt plene not.§.de deci.§.a quibus. ¶ Leproſis etiam ſeruandum eſt ſuum priuilegium qđ commune eſt omnibus et ſingulariter competit de priuilegio et vtrum cenſeantur religioſi.dic vt not.§.de eccle.edi.§.cuius autoritate.ver.hec eſt vna cauſa.¶ Sed et communiter viuentes habent priuilegium cōmune ꝛ ſingulariter competens vt citra ſe. apo.abſoluantur : niſi exceſſus difficilis extiterit et enormis.§.de vita.et hone.cleri.qm̄.qđ dic vt not.in ſumma eo.titu.§.j.ver. habent tn̄ priuilegium cōe.ꝛ.j.de ſen.excom.§.quis poſſit excommunicare.ſub.§.ſcđa regula.ver.quartuſdecimus.¶ Aperientur etiam ſemel in anno interdicte eccleſie in iocundo aduentu templariorum et hoſpitaliorum ꝛ aliorum conſimile priuilegium habentium. j. eodem. cum et plantare.§. quod ſi templarij. quod ſic debet intelligi vt et ſi plures eccleſie in eadem ciuitate vel caſtro vel alio loco fuerint

[a] ¶ Quanto tempore. Adde. c.j. ꝛ.ij.xxv.q. ij.car.l.c.p tuas.l.ij. qđ.de ma. ꝛ obed. regula. decet. de regu. iur.lib. vj. et per Jo. an. in a regula ꝑ uilegiuꝫ. de re. iu. lib. vj. in mercuria.

vna tantũ aperiatur.j.eo. priuilegia.§.illud etiã.ſic intelligi debet qḋ vni tm̃ hoſpitalario vel ſemel in anno aperiat̃ et nõ pluribus venientibus.ſm Goffre.qḋ intelligas quo ad priuilegiũ cõmune ⁊ generale qḋ ⁊ cõmuniter tantũ non ſingulariter competit. Porro ſi quelibet domus eſſet ſpecialiter priuilegiata in aliqua prouincia vel dioceſi:idẽ putarẽ ꝙ vno adueniẽte: ⁊ amiſſo illo anno priuilegium locum amplius non haberet. Sed ⁊ ſi plures domus in eadem prouincia haberent indulgentiã ſpecialẽ ꝗuis eius ordinis eſſent: videtur quelibet admittenda quo ad vnam perſonã: et ſic poteſt intelligi qḋ legitur.ſ.de ſepul.in noſtra.§.j.in princi. ¶ Admittetur aũt de domo ſic priuilegiata is qui primo venerit.arg.ff.de ꝓcu.c.pe.ver. qui licet.qḋ ſi duo de eadẽ domo ſimul occurrãt et habent ſiḋe ꝓcuratores ambo ſimul admittuntur: alias vnus ſine reliquo admittẽdus nõ eſſet.ar.ſ.de offi.dele.cã.m.niſi aliud dictũ eſſet in procuratorio. ar.ſ.de offi.deleg.vno. ¶ Quid ſi diuerſa ꝓcuratoria habeãt poſterior videtur admittendus.ſ.de procu.ca.pe. verſi.quod fieri.ff.de procura.ſi quis.§.fin.ſuper quo vide qḋ not.ſ.de procura.§.quis dari.verſicu.non ſolum.⁊ ſeq. ¶ Edificantibus etiam eccleſiam ſeruabitur priuilegium repreſentandi cum ius patronatus ex hoc acquirant.qḋ dic vt no.ſ.de iurepa.§.ex quibꝰ proueniat. hoc vbi ſingularis perſona fundauit eccl'iam: ſiue laicus ſit ſiue clericus in fundo tñ patrimoniali. nã ſi abbas vel quicunq̧ prelatus in fundo eccl'ie fundat eccleſiam tẽporalia ſua facit: qḋ dic vt not.de capel.mo.§.quid iuris.⁊ de offi.or.§. quid pertinet verſi.conſueuit etiã dici. ¶ Priuilegiatis aũt ne poſſint excõicari vel ſuſpẽdi ab aliquo citra mandatũ ſedis apo.ſi rõne loci conceſſum ſit hoc priuilegiũ ⁊ delinquãt in loco priuilegiato vel citra ſeruabitur priuilegiũ ſuum:niſi forte notoriũ delictũ cõmitterent: nam in illo omne priuilegium ceſſat.j.eo.patentibus.⁊.c.tua.nam ceſſat auxiliũ iuris cõmunis in hoc caſu:vt.ſ.de ap.cum ſit romana.et.c.peruenit.C.quorũ app.nõ recipi.l.ſi. ſm Gof.⁊ iunge qḋ no.ſ.de ſen.⁊ re iudi.ſub rubrica.de ſenten.§. quo remedio. ſub.§.his tamen notandũ.ver.itẽ quãdo inſignis.⁊ de ap.§.qualiter ſub.§.ſi vero in iudicio. verſic. quod intelligas. ¶ Ceterũ ſi in alio loco vel circa delinquunt: priuilegiũ defendet eos.j.eo.cum capella.et.c. quoniã per confeſſionẽ. ſm Goffre.de hoc tamẽ dic vt.no.j.eo.§.qualiter amittat̃.ſub.§. ſed et dici põt. ꝟ.dici põt in di.⁊ ſeq.⁊ prece. ¶ Operat̃ ⁊ priuilegium vt religioſi quibꝰ hoc ꝯceſſum eſt cõfratribꝰ ſuis non excõicatis vel interdictis nominatim poſſint tp̃e interdicti eccleſiaſticã ꝯcedere ſepulturã:qḋ de his confratribus tm̃ debet intelligi ꝗ ꝗuis in ſeculo manentes eorũ ordini ſunt oblati mutato habitu ſeculari:vel qui inter viuos bona ſua dederũt:retento tantũmodo vſufructu qui tamen nec ſepeliri debent in eccleſijs interdictis ꝗuis in alijs libere poſſint eligere ſepeliri:vt.j.eoḋ. priuilegia.§.j. alias autem licet annuatim dent duos vel tres vel plures denarios non magis ex hoc priuilegiũ ꝙ̄ ceteri cõmunes homines conſequantur:vt ibi.⁊.j.eoḋ.cum ⁊ plantare.§.de confratribus.

¶ Poſſunt ⁊ nonnulli religioſi tempore generalis interdicti [a] ſubmiſſa voce excõmunicatis ⁊ interdictis excluſis nõ pulſatis campanis diuina officia celebrare: quod ⁊ ad epiſcopos extenditur:quod et intelligi debet:niſi ⁊ eiſdem ſpecialiter contigerit interdici et dũmodo cauſam aliquam nõ preſtiterint interdicto nec aliquid fraudis ingeſſerint tale compendiũ ad iniquũ diſpendium protrahentes.j.eodem quod nonnulli. ¶ Sed et hoc hodie ad om̃es miniſtros habentes curã conceditur ſemel in hebdomada:cauſa cõficiendi corpus chriſti qḋ morientibus ⁊ penitentibus non negatur.j.de ſenten.excõ.permittimus. ¶ Sed et oĩbus clericis qui cauſam interdicto non dederint conceditur ꝙ tempore generalis interdicti excõicatis excluſis ⁊c. vt ſ.eo.ſub.§. rñ.j.cum ſilẽtio tumulent̃: ita quod in eccleſijs conuentualibus conceditur ꝙ bini et bini vel ſimul tres perſonas horas canonicas de quibus habes ſ.de cele.miſ.c.j. valeant legere potius ꝙ̄ cantare.i. legere ⁊ non cantare voce ita demiſſa quod exterius audiri nõ poſſint.j. de peni.et quod in te.et ex mente horum verborũ apparet qḋ excõmunicatus qui ſtat ad oſtium eccleſie:licet nõ

a ¶ Tp̃e generalis interdicti. Adde calde. in tracta. de eccleſiaſtico interdicto vbi diffuſe.

intret et inde audit miſſam nō
ſeruat ſnlam: ſacerdos etiam
qui ſcienter ſic celebrat morta
liter peccat.ſ.de cleri. excō.mi
ni.ſi celebrat.j.de ſentē.excōi.
nuper.ꝛ ſi per hoc excōicaret:
et poſtea celebraret notā irre=
gularitatis nō euaderet: ſicut
nec facit qn̄ eſt excōicatꝰ ideo
qꝛ celebrat in eccleſia interdi=
cta ſm quoſdā ſ. de cle. excōi.
miniſtr.poſtulaſtis.§.fin.qd̄ tn̄
intelligas ſm ea q̄ no.j.de ſen.
excō.§.ꝛ que ſit pena.ſub.§.ne=
ceſſe.v.ſed nunqd participās.
¶ Sed ꝛ ſi interdictū latuʒ ſit
occaſione priuilegiatoꝝ ipſis
interdictū nō ſeruātibꝰ non lʒ
aliis exemplū excedēdi ſume
re. Sed tn̄ qādiu interdictū ſic
latū violauerint: ne aliquoꝝ
fletu rideāt: cōcedit aliis de li
centia ſedis apo.ſine trāſgreſ=
ſione aliqua celebrare.j.e.pe=
tiſtis. ¶ Regulariter autē te=
neas ꝙ per aliqd̄ priuilegiuʒ
ſiue indulgentiā iuri dioceſa=
no nullū fieri preiudiciū intel=
ligitur niſi de ipſo ſpecialiter
caueat.ſ.de deci.dudū.§.fi.ſ.
de cōfir.vti.ca.fi.cū ergo.ſ.de
offi.dele.ſuper eo.ante fi.ibi nō
tamen.eſt noſtre intētionis ꝛc.
inde eſt ꝙ ſi aliquibus religio
ſis concedat vt eccleſias ſuas
ſubaudi in quibus habēt ius
tantum repreſentandi in pro=
prios vſus poſſint conuertere
decedentibus rectoribus ea=
rūdem non eſt tn̄ eis licitū ſine
licentia dioceſani poſſeſſionē
talium introire.j.eo.paſtora=
ralis. ¶ Sed cōtra.j.e.in his.
vbi licet vti priuilegio cōceſſo
ſine ꝯſenſu epi.Solu.in decre.
paſto.ideo requirit licētia epi
qꝛ ei pararet preiudiciū ꝛ con
tēni videret niſi requireret: et
qāuis dicatur ꝙ licētia epi re=
quirēda ſit nihilominus tn̄ va
leat priuilegiū et ſaluū rema=
net: nam ꝛ ſi eps malitioſe re=
nueret conſentire: haberet re=
curſus ad ſuperiorē.arg.ſ.de
iurepa.nullus.ſ.de ſup.neg.
prela.c.j.In cōtrario aūt nul=
lum eſſet priuilegiū ſi neceſſe
eſſet licentiā petere cuʒ actus

de quo agit celeritatē deſideret.ff.de dā.in=
fec.l.j.ff.de exercito.acti.l.j.ꝛ fi.j.ad fi.et ſine
aliq̄ priuilegio liceret celebrare cū licētia etiā
publice et etiā in ſecreto ſine licētia.ſ.de cle=
ri.pereg.tue. Itē per priuilegiū decre.paſto.
preiudicat priuato intereſſe epi ꝛ reipu.quo
ad hoſpitalitatē elemoſynā ꝛ iura epiſco=
palia perſoluenda.ſ.de ſup.negli.prela.c.ij.
ſ.de offi or.cōquerēte.§.fi.ſ.de prebē.de mo=
nachis.ſ.ne ſe.vacan.c.j.ideoqꝫ etiā ipſe eps
pōt obiicere ꝯtra tale priuilegiū: quia poſſet
eſſe qd̄ falſa cā paupertatis inſerta ſit.ar.ſ.
de offi.dele.ſignificātibus.ꝛ ideo nō valet.ſ.
de cōſang.ꝛ.affi.qꝛ circa.ſ.de offi.or.ex par=
te.j.de ſen.excō.cuʒ pro cauſa.ſed in decre.in
his ſecus eſt cū per ipm̄ priuilegiū diuinus
cultus augmentet qd̄ amittendū eſt.ſ.de cō
ſti.ex parte reipu.augeat ꝛ peccata excipien
tur.xiij.q.ij.aie defunctorū.ſecus ergo ſi pre=
iudicaret alicui tēporaliter: vnde et dicit in
decre.in his.ante fi. dum tn̄ ab aliis que iure
parochiali proueniunt prorſus abſtineant.
¶ Per illud autē priuilegiū.j.eo.paſto.pre=
iudicat iuri parochiali: ſi vires habeas ꝛ per
ꝯſequēs epiſcopali.x.q.j.c.j.ij.ꝛ.iij.qꝛ nec ali
quis ſine licētia ſua inſtituēdus eſt.ſ.de in=
ſti.ex frequentibus.ſ.de cleri.pereg.c.fi.ſ.de
renun.admonet. ¶ In hoc tn̄ caſu ſufficit ꝙ
etiam viuēte rectore habeat licētia ꝛ poſſeſ.
adipiſcat.ſ.de cau.poſ.cum eccleſia. ¶ Cen
ſuale vero priuilegiū aliqn̄ operat exēptio=
nem: vt quādo dicit in priuilegio ꝙ preſtan
dus eſt cenſus ad iudiciū libertatis percepte
aliquando vero notat protectionē tm̄ vt qn̄
dicitur in priuilegio ꝙ preſtādus eſt ad iudi
ciū percepte ꝓtectionis: vt.j.eo.recepimus.ꝛ
per hoc vltimū in nullo preiudicat iuri dio=
ceſano: vt ibi dꝛ qꝛ nec cenſus ꝓtectionis ali
quē eximit.j.eo.ex parte.ij.ꝛ iunge qd̄ not.ſ.
de cenſi.§.qd̄ argumentū preſtet. ¶ Sed nec
ꝑ priuilegiū innouatū aliqd iuris acquirit:
ſed antiquū tantūmodo cōſeruat.j.eo.ex par
te.j.et ſi contradicat innouationi non debet
fieri niſi cauſa cognita: vt.ſ.de confir.vtili.
cum dilecti.j.eo.cum olim eſſemus.qꝛ ꝛ vo=
candi ſunt oēs quoꝝ intereſt: ꝛ quos res tan
git ſicut no.in publicatione.ſ.de fide inſtru.
§.de publicatione.ſub.§.ꝛ qualiter fiat.ꝛ de
hac materia inuenies notandū.ſ.de cōfir.vti
li.§.qualiter fiat.

10 Qualiter amittatur.[a] Multis modis.

¶ Primo amittitur priuilegium vnico actu
contrario ſupra.de conſti.acceſſiſſent. ¶ Se
cundo ſpacio decennij ff.de nundi.l.prima.
¶ Tertio ſpacio.xxx.an.vel.xl.infra eodem.
ſi de terra.et capi.accedentibus. ¶ Quarto
tempore limitationis elapſo.C.de preci.im=

a ¶ Qualit amittat. Adde gl. ꝛ doc.in.c. ſuggeſtuʒ de deci.ꝛ ꝑ ſpe.ti.de in=ſtru.edit.§.nūc aūt v.penulti.

per.offe.dt.et l.reſcripta. ¶ Quinto p ſnīam. ꝫ.de ſen. et re iudi.ſuborta.§.fi. ¶ Ad hoc aūt vt hec mēbra que adinuicē ſibi videnſ ꝯria ſane intelligas dī.ſm qđ not.ꝫ.de cōſti.§.qñ conſtitutio.ſub.§.lꝫ autem in diſ.que incipit cum priuilegiū.et ver.ſe.vbi hoc pleniſſime expeditur. ¶ Sexto tollitur priuilegiū primum per ſcđm faciens mentionem expſſam de priore.ꝫ.de preſcrip.veniens.ſm Goffr.de ꝗ dic vt plene no.ꝫ.de reſcrip.§.qđ cui ꝑiudi cet.ver.ſi vtraqꝫ ſcriptura ſit ꝑuilegiū. et ſeq. ¶ Septimo per ꝓdentis reuocationem.ar. ff.de iudi.iudiciū ſoluitur.qđ tñ facere nō de cet ſine cā ne incōſtātie vel leuitati aſſcribaſ qꝛ nemo dꝫ venire ꝯ factū ſuū.ꝫ.de cler.ꝯiu. diuerſis fallacūs.ꝫ.de fil.preſby.veniēs. et ꝙ dꝫ defendere nō dꝫ.īpugnare.ꝫ.de natis ex libe.vē.c.vnico.ff.ſi ſerui.ven.altiꝰ.ff.de ꝯdi. inde.frater a fratre.et turpe ē ꝓprio teſtimonio reſiſtere.ꝫ de ꝓba.per tuas.ſed ꝗuis nō deceat hic poteſt ſi vult: ſuper quo vide qđ not.ꝫ.de offi.delega.§.ꝗ delegari.℟.ſed nun quid poteſt reuocare.et.ꝭ.eo.ſub.§.vlt.ver.ſed quid ſi ille idē. ¶ Ex cauſa tñ et decet et dꝫ et poteſt fieri reuocatio puta qñ enormē leſionem incipit inferre alīj.vnde ſi religioſis con cedatur priuilegium de nō dādis decimis ꝓ pter nimiā paupptatē qua laborāt: demū intñ ditenſ poſſeſſiōībus ꝙ enormiter ledunſ parochie: et ipſi etiā ſi decimas dent de ſuis redditus pñt alias commode ſuſtētari ceſſabit ꝑuilegium: tū ꝓpter ſcādalū tum ꝓpter enormen leſionē iuris parochialis: tū qꝛ cā ꝑuilegīj ceſſat.ſic itellige.ꝫ.de deci.ſuggeſtū et.c.nuper.ꝭ de.ver.ſig.qđ p nouale.arg.ꝫ.de cenſi.quanto. ¶ Item ſi quis nō ſeruat priuilegia ſupiora conceſſa ſubditis eius.ſ.non ſeruantis priuilegium merito decurtatur.i. reuocatur.ꝭ.e.dilecti. ¶ Item concedaſ ante priuilegium alicui canonico ꝙ fructus prebende ſue poſſit percipere in abſentia: valet tamen ſi concedatur ſcđo tertio et quarto: et ſic quaſi de ſingulis: ita ꝙ eccleſia iam incipit ſeruitoribus ſuis deſtitui: ſiue ab vno ſiue a diuerſis ſiue etiam a ſede apoſtolica ta lia ſint priuilegia impetrata: debent oēs nō obſtantibus priuilegīīs ad ſeruitiū eccleſie reuocari. et.ff.de cle.non reſi.cū ad hoc. et ar. ad idem.ꝫ.de dona.aplīce.rñ.j.ad fin. ¶ Qđ tñ dici de aplīce ſedis indulgētīīs intelligas qñ hoc fit de ſpeciali mandato: alias ꝯ.ꝫ.de iud.cū veniſſent.et.c.qꝛ.v.ſm qđ vno modo le gitur: nam ſi ſuperior indulgentiam inferioris ex certa ſcientia confirmauerit non puto quod poſtea ſine conſenſu ſuperioris poſſit ipſam inferior reuocare: vt patet in his que not.ꝫ.de conſti.§.qñ conſtitutio.ſub.§.arctat etiam.in diſt. que incipit cum queritur an capitulum ver.ſi conſtat.et.ꝫ.de confir.vti.§. quis ſit effectus.ver. et vt id qđ confirmatur ſuum faciat: ideo imperator vel eſt priuilegium conceſſum eccleſie per dñm papā quē. conſtat ſuperiorem eſſe oībus ex certa licentia confirmatū nō poterit reuocare: ſup quo vide quod not.ꝫ.de iure immu.§.inquantū. ſub.§.ſed nec illa.verſicu.nec etiam forte. et ſeq. et ſi de maioritate pape dubitas: vide qđ no.ꝫ.qui fi.ſint leg.§.qualr. et a quo. ¶ Octauo tolliſ per renunciationem propriam et ex preſſam.ꝫ.de deci.nup.qđ intelligas quo ad. ius tangens renunciantem tm: ſecus ſi papam vel alium tangat: vt patet in his que no.ꝫ.de conſti.§.qñ conſtitutio.ſub.§.lꝫ aūt. in diſ.que incipit cum priuilegium.ver.ſi pa pa. ¶ Item nec clericus poteſt renunciare ſuo priuilegio cuilibet: etiam ſi iurauerit vt patet.ꝫ.de fo.compe.ſi diligenti. quod dic vt no.ꝫ.de foro compe.§ quibus ex cauſis.ſub.§ illud ſcias.pleniſſime inuenies not.ꝫ.de renun.§.que poſſunt renunciari.

¶ Ultimo amittitur per abſurdum: qđ expo ni poteſt per nō vſum vel per ꝯrium vſum. puta aliquis priuilegiatus eſt ne decimas det quolibet anno petunſ ab eo quolibet an no dat vel exemptus eſt conuenitur ſepe et ſe pius coram ordinario: et ipſe reſpondet nec allegat aliquid de priuilegio exemptionis vel allegat et non oſtendit: certe huic merito dici poteſt priuilegium mereris amittere: qꝛ permiſſa tibi abuſus es poteſtate.xj.q.iīj. priuilegium.permiſſum enim erat ei non da re decimas vel non reſpondere coram ordinario: et ipſe hac poteſtate ſibi permiſſa abu ſus eſt: neceſſe tamen eſt qđ preſcriptio.xxx. anno.contra priu legium ſit completa.ꝭ.e.ſi. de terra.imo vꝫ qđ.xl.annorum.ꝭ.eo.accedētibus.dic vt.ꝫ.de conſtitu.§.quando conſtitutio.ſub.§.licet autē.in di.que incipit cum priuilegium.ver.ſi fauorem eccleſiarū. ¶ Sꝫ quid ſi allegat priuilegium: et oſtēdit: ſed is cui oſtenditur non acquieſcit: quia forte potentior eſt cui pares eſſe non puſſumus.ff.de ali.iu.mu.cau fa.l iīj rñ.ꝭ. et certe. non poteſt nec debet ei violētia imputari.ff.commoda. ad eos.ff.loca. et ꝯdu.ſed de dāno.nō obſtante ſi dicatur qđ non fuit vſus et ꝙ contrariū factum eſt: quomodo eñ vtar priuilegio niſi allegando et de ipſo fidem faciendo: certe decetero mihi imputandum non eſt niſi forte ſententia ferretur contra me et non appellarem.ꝫ.de ſenten.et re iudic.ſuborta. Sed tu qui ꝯtrauenis temeritate propria punien dus es.vt.ꝭ.eodem.dilecti. ¶ Sed quid ſi ille idem qui conceſſit cōtrauenerit: ſi papa hoc faciat non audeo dicere cur ita facis.xix.di. in memoriā.xj.queſtio.iīj.qui reſiſtit: ſi alius

inferior non poſſum repugnare: nam priuile gium lex priuata eſt: vt not. ſ. eo. §. qd ſit priuilegiū. ⁊ §. quare. quilibet aūt legem ſuam reuocare poteſt: quinimo faciendo contrariā prime prima tacite reuocaꝛ. ſ. de cogn. ſpi. ca. j. ff. de legi. non eſt nouum. ⁊ l. ſeq. nec poteſt ſe quis aſtringere. l. propria. quia nemo poteſt ſibi dare legem a qua reſilire nō poſſit ff. de arbi. l. penul ff. de leg. iij. ſi quis in prin. teſtamenti. ff. ad trebel. ille a quo §. tempeſtiuum nec ſucceſſori. ſ. de elec. innotuit §. j. ff. de arbi. l. iiij. ¶ Contra: quia beneficio hominis non debemus decipi ſed iuuari. ſ. de cōmo. c. vnico. ff. cōmoda. in cōmodato §. igitur ſi pupillares. concedendo etiam priuilegium videꝛ cōcedens quaſi cōtrahere ⁊ paciſci ne decimas petat vel exemptū reſpondere compellat: ergo reuocari non pōt. vt. C. de actio. ⁊ oblig. ſicut in initio. ff. cōmo. in cōmodato §. ſicut autē. pacta etiam ſeruanda ſunt. ff. de pact. iuregen. §. ait pretor. ¶ Puto ꝙ ſi priuilegium ſemel tenuit: non poſſit reuocari a ꝯcedente ſine pena: ſi ſine cauſa hoc faciat. arg. ff. de regu. iur. conſilij. ff. de condi. cauſa da. ſi pecuniā. adminus eṁ tacitū pactum ineſt. ff. de pac. l. ij. qꝺ ſi nudū ſit tṁ ſm canones ſeruandū eſt: vt no. ſ. de pac. §. qd ſit effectus. vtrum autē ⁊ qualiter papa ex hoc puniri debeat: non eſt meū ponere os in celū ſed ipe videat. ix q. iij. aliorū. ⁊ c. ſeq. ⁊ qꝺ no. j. de peni. §. cui cōfitendū ſit. ſub §. cui papa. porro ex cauſa tangente rempu. reuocari poteſt. vt patet per exempla poſita. ſ. eo. §. tamē j. ver. ex cauſa. ⁊ ſe. niſi a ſuperiore confirmatum ſit ex certa ſcientia: vt ibi not. ver. qꝺ tṁ ⁊ probatur. ſ. de relig. domi. cōſtitutus. Item re integra videꝛ ꝙ reuocari poſſit. ſ. de elec. in cauſis. §. fi. ¶ Quid ſi priuilegiū pape coram aliquo iudice allegaꝛ ⁊ oſtendiꝛ obijciꝛ autē ꝙ priuilegiū vires non habeat nunqd de hac queſtione poterit cognoſcere iudex ordinarius, vel etiā delegatus non videꝛ. ſ. de iud. cū veniſſent. qꝺ tṁ intelligas qn ordinarius de iure cōi agit ꝯ ſubditū petēs ab eo rē circa quā priuilegiū allegaꝛ. de tali priuilegio nemo pōt cognoſcere niſi papa ⁊ ſi alius de ipſo cognoſcat: nullum pape paratur preiudicium ſic intellige. ſ. de ſenten. ⁊ re iudica. ſuborta. ſupra de arbi. cum tempore. ſ. de reſti in integ. cū veniſſent. ſ. de ele. ꝯſtitutus. ſ. de capel. mo. c. ij. ſm Goff. vel ſm eūdē dici pōt ꝙ vbi verba ſunt ambigua: nullus pōt iudicare de ambiguo niſi papa: qꝛ eius eſt interpretari cuius ⁊ cōdere vt. j. e. vt priuilegia. arg. ſ. de ſequeſtra. poſ. ca. j. C. de legibus. l. j. qꝺ ſi verba clara fuerunt ⁊ indubitata: tunc poteſt alius cognoſcere abſoluendo: ſi reperiat ꝙ cenſum ad iudicium liberta tis vel condēnando ſi preſtabit, ipſum ad iudiciū percepte protectionis. j. eo. recepimus. quia in incertis non in certis locus eſt coniecturis. ff. de verbo. obli. continuus. ſ. de elec. cum inter vniuerſas. tṁ poſtea papa nihilominus ſuum ius ꝓſequi poterit. ſ. de ſen. et re iudi. ſuborta. ad fi. etiā ſi ipſemet pronunciauerit. ſ. de capel. mona. c ij. §. fi. qꝛ ⁊ alius ꝺ poſſet. ſ. de dona. inter dilectos §. fi. de hoc no. ſ. e. §. qd opereꝛ. ꝟ. itē hoc verū eſt: niſi obſcurū ſit. ⁊ ſ. de confir. vtili. §. qꝺs ſit effectus.
11 ¶ Sed ⁊ dici pōt † qꝺ priuilegiatus abutiꝛ priuilegio qn eo male vtitur: puta facit ꝯtra intentionē cōcedētis. ſ. de poſtu. prela. gratū ¶ Vel qꝛ viuit iure cōi relinquēs vitā priuatam: ꝓpter cuius obſeruationē priuilegiū cōceſſerat princeps: vnde in hoc caſu nō poteſt priuilegiū allegare. ſ. de ſta. mo. recolētes §. j. j. de verb. ſig. abbate. ad fi. ſ. ne cle. vel mo. c. j. ſ. de vi. ⁊ hone. cleri. c. fi. ¶ Vel qꝛ nō ſunt ꝯtenti terminis ſuis imo ꝯtra tenorē priuilegij excedūt: puta eccleſias vel decimas recipiunt de manu laici ſine ꝯſenſu epi. excōicatos ⁊ nolatim interdictos admittūt ad diuina in eccleſijs que ad ipos pleno iure nō pertinent: inſtituūt ⁊ deſtituunt epo inconſulto quādo ſemel in anno admittunꝛ tpe interdicti ſepeliunt corpora defunctorū confratres ſuos: lꝫ in domibus proprijs remaneant nec habitū mutēt: volūt tenere exēptos: alꝭ etiā iura epiſcopalia ⁊ parochialia vſurpādo in quibus caſibus eccleſie ſubaudi ſiue in qbꝰ hec preſumūt eccleſiaſtico ſubiaceāt interdicto: ⁊ qꝺ egerint irritū iudicaꝛ. j. e. cū ⁊ plantare. §. fi.
12 ¶ † Sed quid ſi exēptus delinquat infra dioceſim alicuius nunquid pōt puniri ab epo infra cuius dioceſim eſt delictū commiſſum: ⁊ primo probo ꝙ ſic: nā rōne delicti ſortiꝛ quis foꝝ. iij. q. vj. ibi. ⁊ no. ſ. de fo. cōpe. §. quibus ex cauſis. verſi. itē ratione delicti. ¶ Ubi ergo quis deliquerit ibi punieꝛ: eṁ priuilegio ceſſante. C. vbi de cri. agi opoꝛ. auꝭ. qua in prouincia. ¶ Ideo dꝫ non permittas delinquentes aliquibꝰ priuilegijs: vt in auꝭ. de man. princi. §. qꝺ ſi delinquentes. colū. ij. ¶ Nec obſt. cingulū dignitatis quominus examineꝛ violētia: et ſi reperta fuerit puniaꝛ adeo ꝙ ēt delinquēs dignitatis cingulo ſpolietur: vt in auꝭ. vt iudi. ſine quoquo ſuffra §. volumus. col. ij. pro ⁊ ꝯ. eo. ti. §. ſi qꝺs aūt preter hoc. ¶ Concedēs ēt, priuilegiū nō vꝛ intellexiſſe ꝙ priuilegiatꝰ occaſione ꝓuilegij delinquat: ſꝫ potiꝰ abſtineat: vt. ptꝫ i his q̄ no. ſ. e. ſub. §. rṅ. j. ⁊ duobꝰ. ver. ſeq imo ſi qꝺs occaſiōe ꝓuilegij deliquat fruſtra ipꝫ inuocat cū ꝯmittat in legē. ſ. de imu. eccꝉ. c. fi. j. de vſu. qꝛ fruſtra. ¶ Nec eṁ pretextu priuilegioꝝ creſcere dꝫ flagitioꝝ autoritas. C. de ꝓuil. ſchꝰ.

l.ij.li.xij. ¶ Nec remiſſio peccatorū dat licentiam delinquēdi.j.q̄ō.vij.exigunt. ¶ Et oēm honorem reatus excludit: ⁊ ideo ſi q̄s in aliq̄ culpa vel crie deprehenſus fuerit intra prouinciam in qua facinus ꝑpetrauit nō obſtā te preſcriptione fori: publicis legibus ſubiacebit C.vbi ſena vel clariſ.l.j. ¶ Ideo etiā datum vī exemptiōis priuilegium ne q̄s ab ordinario opprimatur ergo ſi exempt⁹ opprimit ordinariū: amittere dꝫ priuilegiū vt puniatur in quo deliq̄t.ꝫ.de iure pa.paſto.xj.q.iij.ꝑ priuilegiū. ¶ Quid plura nec cōſuetudo nec lex nec pactum nec appellatio tuebitur hoīem in delicto.ꝫ.de ꝯſue.c.fi ꝫ. de preſcri. c.fi.ff.de pac ſi vnus.§.pacta. ꝫ.de appel. cū ſpāli.§.porro.nec iuramentum.ff.de pac.iuregentium.§.itē ſi quis pactus ſit.ver.⁊ gñaliter.ꝫ.de iureiur.tua nos.ergo ſicut a correctione appellari non pōt.ꝫ.de offi.ord.lꝫ.ita nec ꝯ ipſam exemptionis priuilegium poterit allegare: vt exp̄ſſim innuit.j.e.tuarum.§.j.ad fi.ibi ab officio beneficioq̄ꝫ ſuſpēdas nullo prorſus priuilegij beneficio vel appellationis remedio preualente. ¶ In contrariū probo: exempti eñ[a] ſubſunt pape immediate: et ideo etiā ſi delinquāt ab alio puniri nō poterunt.xvj.q.j frater noſter.⁊ expreſſim vī.ꝫ.de ſup.neg.pre.ſicut nobis.§.fi.ibi: mandamus quatenus niſi a iuriſditione tua exēpte ſint eccleſie ſupradicte ꝑdictos exceſſus ſtudeas rationabiliter emēdare: ergo a ꝯrio ſi exempte ſunt non lꝫ emendare ſed potius eſt hoc ſummo pōtifici nunciandū ſicut exp̄ſſim habetur.ꝫ.de ſta.mo.in ſingulis.§.ordinetur.⁊ ca.ea que.§.hec eadē. ¶ Preterea papa bene ſcit q̄ō exēpti delīquunt ⁊ q̄ō ſunt in alijs diocēſibus ⁊ tñ dicit ꝙ nō puniant vt dicunt iura priuilegiata.ideoq̄ꝫ q̄ꝛ nō vult q̄ō alij̄s exēptoꝝ delicta puniat: ipſemet punit ipſa: vt patet.j co.cum ⁊ plātare.§.fi ⁊ dicit ꝙ punire vult.ꝫ.de prebē.in lateranēſi.que loquitur de eodem Martino: vult eñ q̄ō ſoli ſubiaceant ſedis apoſtolice poteſtati: vnde ⁊ ſi tales cadant in hereſim ſpāliter cōcedit: q̄ō in hoc crimine q̄ō immaniſſimū eſt ⁊ periculoſiſſimum puniant ⁊ condemnent ab ordinarijs: non tñ iure ſuo ſed tanꝙ ſedis aplīce delegat⁹: hoc eſt exp̄ſſum.ꝫ.de here. ad abolendam.§.fi.ergo ipſi non vident hoc facere: ſed papa.arg.ꝫ.de tranſla. epiſ. inter corporalia.§.ſed neq̄ꝫ.ptꝫ igitur q̄ō in alijs criminibus niſi ⁊ papa hoc ꝯcedat ab inferioribus minime punientur nā ⁊ ꝑconſul qui maior eſt poſt principē nō poteſt ſe intromittere de cauſis fiſcalibus.ff.de offi. ꝑcōſul. nec q̄cq̄ꝫ.§.vbi. ¶ Si queras rationē naturalē: talis pōt reddi de priuilegio exemptiōis non pōt iudicare niſi papa. ꝫ.de iudi. cum veniſſent. multominus de perſona exempta: q̄ꝛ dig⁹ior eſt pſona exempta ꝙ priuilegiū.ad hoc.ff. de redhi.act.iuſtiſſime.xij.q.j.precipimus.ꝫ.de dona.inter vi. et vxo.per veſtras.§.fi. ¶ Poteſt ⁊ alia reddi.ſ.excellētia iuriſditionis: vt ſicut ordinatū a papa: alius ſine ſpāli mādato ordinare nō poteſt ꝑpter man⁹ excellētiam. ꝫ. de tempo.or.cū in diſtribuendis.ſic nec retentum iuriſditioni pape: ab ordinaria exēptum ali⁹ poterit iudicare: vt innuit illa decreta. ꝫ. de here.ad abolendam.§.fin.et hec eſt bona ſimilitudo: quia qui non poteſt ordinare nec iudicare.ꝫ de paro. null⁹ epiſcopus.et eſt hoc verum in exempto: vel ſi incipias a iudicio vt dicas qui non poteſt iudicare nec ordinare.alias cōtra ꝫ. de ma.⁊ obe.per tuas. ¶ Et hoc quidam indiſtincte cōcedunt: ⁊ ſi vis hanc opinionem tenere de iuribus contrarijs te poteris breuiter expedire: vt ſcꝫ dicas ꝙ vbicunq̄ꝫ inuenis quod ordinari⁹ punit exēptos: hoc fit autoritate principis ⁊ in ceteris caſibus: ergo ipſi hoc nō faciunt ſed princeps: vt patet in his que not.ꝫ.eodem.verſi. preterea papa. ¶ Uel ſic puniri debent delinquētes non obſtante priuilegio dignitatis vł nobilitatis vel fori vt dicſit infra contraria. Sed obſtabit priuilegium exemptionis: niſi in caſibus conceſſis: nam ⁊ priuilegium imperiale obſtat. C. vbi quis de curiali. vel cohar. aliave conditione conue.l.ij. Sed et priuilegium dignitatis obſtat in caſu: nam nec illuſtres puniuntur niſi a iudicibus a principe deputatis. C.vbi ſena. vel clariſ.l.iij. reſpon.j.nec obſt.ſi delinquant etiam occaſione priuilegij: q̄ꝛ ⁊ propter hoc acri⁹ puniri debebunt: ſed per iudicem ſuum ſcilicet papam: cui erit hoc referendum: vt no.ꝫ.eodem.ver. in cōtrarium. ſic igitur lꝫ differatur peccati punitio: tamen non aufertur ſꝫ eſt iudicis ſui

a ¶ Exēpti eñ. Adde an exēpt⁹ poſſit ſe ſubijcere ordīario. vid pabb. i diſputatiōe icip. duplici ordine inſigniti. et p eūdē abb. in.c.ſignificaſti.de fo.cōpe.e an exēpti ſi velint pñt pōcre cām ſuā i manib⁹ iferioris a papa. vid glo.in.c.j. de off.leg. et an excep̄tio pdat per pſcriptionē. vide in.c.auditis.et in c.cū ex offi cij. ꝑſcri. ⁊ in.c.cuꝫ perſone.ꝺ puil.li.vj.

ſnla expectanda: vt ptz. ṡ. de iudi. at ſi clerici. iij. q. vj. q̄uis. ⁊. c. dudū. nam ſicut in primis iurib⁹ habes cleric⁹ quantūcūq̄ delinquat non tñ poteſt puniri per iudicem ſecularem: vt dicit illa. at ſi clerici. nec eps a metropolitano degradari. ¶ Solu. dic q̄ aut exempti delinquūt notorie aut occulte. ¶ Si exēpt⁹ notorie delinquit puniri pōt per ordinariū. vt ſ. e. parentibus. ⁊. c. tuaꝝ. ⁊ ſic intelligi debent iura inducta. ṡ. eod. ſub. §. reſpō. ſ. ⁊. ver. ſeq. vſq̄ ad ver. ꝯtrium probo. ⁊ patet ibidē in ver. quid plura. ¶ Si vero occulte deliquat tunc nō pōt puniri niſi a papa: ⁊ ſic poſſunt intelligi iura inducta. ṡ. e. ſub. §. ver. in ꝯtrarium. ſed certe per eadem iura inducta: que loquunt̄ nedū in occultis: ſꝫ etiā i notorijs: hec ſolutio reprobatur. ¶ Ioan. diſt. vtrum exemptus delinquat circa rem in qua priuilegiatus eſt: ⁊ tunc nō poteſt puniri niſi per papā puta ſi male ſe gerit in officio ſuo male ſeruat religionē: dilapidat bona monaſterij: ⁊ hoc ſatis innuit̄. ṡ. de ſtatu mon. ea que. §. hec eadē. aut delinquat circa rē nō exemptam non exemptis preiudiciū inferendo: et tunc puniri poteſt per ordinariū. ſ. eo. tuarū. ⁊ vr̄ comprobari hec diſ. per Goffr. vt no. ṡ. e. §. quid operet̄. ver. priuilegiatis. ⁊ ſeq. ⁊ per iura. ſ. eo. cū capella. ⁊. c. qm̄ per cōfeſſionem. ¶ Reprobat̄ aūt. ſ. e. parentibus. vbi delinquunt circa rem: imo in ipa re exempta: ⁊ tñ puniuntur ⁊ in illa tuaꝝ. §. verum. vni ⁊ circa rem priuilegiatam que eſt vt poſſint mittere nuncios pro eleemoſynis colligēdis delinquunt: ⁊ tamen puniunt̄. ¶ Si dicis hoc ideo eſt q̄ aliis preiudiciū ecc. reſpondeo nō ꝓdeſt hec reſponſio: nā ⁊ vbi epō ⁊ iuri parochiali ⁊ etiam reipu. parat̄ preiudiciū hic nō lꝫ ⁊ ſi notoriū ſit: vt ptz. ṡ. de ſup. neg. prela. c. ij. nā inſtitutio ⁊ deſtitutio p̄ſbyteri de q̄ ibi loquitur non poteſt eſſe notoria. ar. ṡ. de ele. bone. ij. §. j. ⁊. ij. ⁊ de tranſla. quāto. §. ceterum nec multa alia de quibus loquitur ibi. ¶ Di ci poteſt indiſ. qđ exempti puniri nō pñt per inferiorē a papa: vt no. ṡ. eo. ſub. §. v. in ꝯtriū. ⁊ ſeq. vſq̄ ad ver. ſolu. ⁊ ſm̄ hoc oēs alie opiniones caſſant̄. Sed ne videar tantoꝝ doctorum ſentētias vno verbo tollere velle: ſic diſt. ¶ Qñ queritur vtꝝ exempt⁹ delinquens puniri debeat refert vtrū in priuilegio hoc expreſſim contineat̄ qđ q̄tuncūq̄ delinquat a nemine citra ſedē aplicam iudicet̄ vel puniat̄: vl' alia quecūq̄ verba ſimilia idē expſſius innuentia: et tunc ſtandum eſt priuilegio ſicut ſonat. ſ. e. porro. ſic itellige. ṡ. de ſup. neg. prela. c. ij. ⁊ ſic pñt intelligi ola iura po. ſita. ṡ. eodē. ſub. §. verſi. in ꝯtrium. vſq̄ ad ver ſolutio. ¶ Aut in priuilegio hoc non cōtinetur expreſſim: et tunc videtur q̄ indiſ. poſſit puniri: niſi et ſpālis dignitas tueatur tales. hoc vr̄ dicere lex cuius autoritate ſic incepi diſtinguere. C. vbi quis decu. vl' coar. l. ij. ibi. ¶ Exceptis vcꝫ his qui armata militia ꝓdi ti ſunt: vel aliis q̄ ſpāli bñficio principali pu ta q̄ ſpāliter hoc exprimitur ſeſe defendant ⁊ ibi ꝑter eos etiā qui ſpecial'r exempti ſunt. ¶ Sed ⁊ hoc poteſt ſubdiſtingui: q̄ ⁊ ſi hoc in priuilegio ſpecialiter non caueat̄: ſed ſimpliciter eximit̄: puta q̄ đꝫ in p̄uilegio qđ cē ſum preſtat ad iudiciū ꝑcepte libertatis. ſ. recepimus. in caſu iſto autem delinquit in reꝫ vel citra rē priuilegiatam non preiudicando alij autem preiudicādo. Itē aut notorie aut occulte. ¶ Si exemptus delinquat circa priuilegiatam: rē ſine p̄iudicio priuato alterius referendum eſt pape: ⁊ ſic loquit̄ de ſta. mo. ea que. §. hec eadē. ⁊ ſic priuilgiatus manet in percepta libertate: vt innuūt verba priuilegij: ⁊ ſcđm hoc etiam poteſt intelligi. ṡ. de ſup. negli. prela. c. ij. q̄ ſi eccleſie ille exempte ſunt: ergo cōmittitur delictum in re priuilegiata nec epō cui nō ſubſunt eccleſie pōt aliquod preiudiciū generari. ¶ Si aūt alij preiudicat ⁊ palā ſiue notorie delinquat corrigi poteſt qđ male facit ꝑ cenſurā ecclīaſticā: vt ſ. e. parentib⁹. ⁊. c. tuarū. §. verū. ergo ꝑ excōicationem ſuſpēſionē officij ⁊ bñficij. vt ibi dicit. vt ptz. ſ. e. de ver. ſig. querenti. qui ꝑ cēſuram. nō tñ ꝑ depoſitionē vel beneficij priuationem, vt in dicta decre. ea que. §. hec eadē. ⁊ ar. ṡ. de cle. non reſi. ex tue. ad fi. ⁊. ij. qđ. vj. q̄uis. ⁊ hoc propter ſcādalū qđ alijs iminet ex notorio delicto exēpli pnicie. arg. in eadē decre. ea q̄. §. j. xlv. di. ſed illud q̄ nec quo ad hec verba vel mens priuilegij extendunt̄. vr̄ em̄ ꝑcepiſſe libertatē nō peccati impunitatē: vt dicunt iura inducta. ṡ. eo. ver. ꝓcedēs. ⁊ ſe. ¶ Si vero occulte delinquat ſiue manifeſte non tñ notorie h̄ delictū citra ſedē aplicā nec examinari poterit nec puniri. ⁊ ſic intelligē xvj. q. j. frater noſter. niſi forte teneat capellas non exēptas rōne quarū teneat̄ ire ad ſynodum vel aliqđ facere: q̄ tūc puniri poſſet q̄ ad ipſas capellas ſi nō faceret qđ deberet. ſ. e. ex ore. §. fi. ſm̄ hāc diſ. iura ſaluant̄ ⁊ diuerſe opiniones ad ꝯcordiā reducunt̄: ⁊ ꝓbant̄ hec in aut̄. d. n. extra. eo. volentes.

¶ De purgatione canonica. Rubrica.

1 Purgatio canonica quid ſit. Quādo ſit inducenda. 3.
2 Species purgationis quot ſint.
4 Numerus compurgatorum quotus ſit.
5 Compurgatores quales eſſe debeant.
6 Purgat⁹ an valeat accuſari de eodem crīe.
7 Pena que ſit deficientis in probatione.

Uſq̄ modo

Scꝫ modo tractatū eſt in ſuperioꝛibus de delictis ꝛ exceſſibus puniendis: ſed quia plerūqꝫ dum de his agitur ad purgationem canonicā peruenitur. videamus de purgatione canonic. ſm Goff. ¶ Uel ſic. qꝛ priuilegio ceſſante de quo ſ. ti. j. expediuimus vbi quis delictum commiſit ſi cōuicit puniri dꝫ ſm ea que no. ſupra tit. j. §. fi. ſub §. ſed ꝛ dici pōt. ꝓbatione aūt deficiente cogitur ſe purgare: viſo tractatu de priuilegijs: videamus de purgatione canonica dicētes. ¶ Quid ſit purgatio canonica. ¶ Quot ſint ſpēs purgationis. ¶ Qñ ſit indicenda purgatio. ¶ Qualiter fieri debeat. ¶ Quotus numerus compurgatoꝝ: ꝛ quales compurgatores requirantur. ¶ An purgatus de eodem crimine valeat accuſari. ¶ Que ſit pena deficientis in purgatione.

1 Quid ſit † canonica purgatio.[a] ¶ Et quidem purgatio eſt de obiecto crimine innocentie oſtenſio. ſm Da. ꝛ Goffre. tu dic ꝙ canonica purgatio eſt nocētis infamie eccl'iaſtice innocentie canonice facta detectio. ¶ Bene dico innocentie: qꝛ infamatꝰ ad honores promoueri non dꝫ. ſ. de accuſat. oḃs. lxxxj. diſt. tantis daniel. xxxiij. diſt. laici. ff. de mune. reus. multa ꝛ alia mala inde ꝓueniunt: vnde dꝛ crudelis eſt qui famā ſuā negligit. xij. q. j. nolo. ſuper quo vide qđ not ſ. ð coha. cle. ꝛ mulie. §. quid ſit notoꝛium. ¶ Infamie ideo dixi: qꝛ nedum de crimine infamato indicitur purgatio ſicut innuit deſcriptio Da. imo ꝛ de alio. nam ſi quis dicatur filius ſacerdotis purgat ſe deꝰ tali infamia. J. co. accedens. ꝛ tñ nō eſt peccm̄ illius ſed patris. lvj. diſt. naſci. ſicut de hoc ꝛ alijs quibuſdam caſibus no. J. co. qñ ſit indicenda. ver. hoc tñ notabis. ꝛ ſeq. ¶ Eccl'iaſtice innocentie iō ꝑiungitur qꝛ ex quo purgatio ꝓſtita eſt non debꝫ nocere infamia precedēs: vt no. J. eo. §. purgatus. pōt tñ eſſe ꝙ nocens eſt ſed eccleſia non reſpicit occulta lꝫ vera ſint vnde iudiciū ſuū fallit ꝛ fallitur. J. de ſen. ex c. a nobis. ſic intellige ꝙ purgans ſuā innocētiam oſtendit. J. e. ex tuarum. ¶ Canonice facta detectio. quare dixi ptꝫ in his q̄ no. J. eod. §. qualiter fieri debeat. ¶ Uel melius purgatio canonica eſt alicuius bone opinionis ob malam famam ſuggillate ſeu propulſate ad ſatiſfaciendū credentibus ꝛ ſuſpitionē tollendam canonice facta declaratio. vt colligit. J. e. moniales. et. c. ſi qs de gradu. ꝛ c. ſi quis pſbyter. ad fin.

2 Quod† ſint ſpecies purgationis. Due. ſ. canonica que approbatur ꝛ de qua in hoc tit. ſpāliter tractat. ¶ Item vulgaris que reprobatur: vt. J. eo. ex tuarū. de qua. J. tit. j. ſpecialiter tractatꝰ hētur.

3 Quando† ſit indicenda purgatio. ¶ Et quidē qñ quis infamatus eſt apud bones ꝛ graues de aliquo crimine deficiente accuſatoꝛe ꝛ ꝓbatione certa. J. e. ſi quis pſbyter. ꝛ c. quotiēs. ꝛ duobus caſibus ꝓcedentibꝰ: ꝛ. c. nos inter alios dumtñ infamia non habuit oꝛtum ab inimicis J. eo. cūꝫ in iuuentute. §. j. ſm Goff. ꝛ idem vř in hoc caſu ſi tanta ſit infamia ꝙ ſcandalum gñet. ar. J. eo. c. iij. in fi. ꝛ. c. inter ſollicitudines. §. j et ſic intellige. J. e. accedēs. circa prin. a ſuis emulis ꝛc. Idēꝫ ſi non gñet ſcandalum. ꝛ ipe ꝓcurator offerat ſe inſtanter et importune. J. eo. cum in iuuentute. §. cete. ſ. qꝛ procurator.
¶ Alij dicunt indiſ. purgationem indicendā eſſe: ex quo qs apud bonos ꝛ graues infamatus eſt vt. J. eod. cum dilecto. §. fi. ſ. de accuſ. qualiter. §. j. ꝛ hec tenent. T. ꝛ. B. ꝛ iunge circa h qđ not. ſ. de accuſ. ſub rubꝛica de inquiſitionibus. §. quis ſit effectus. verſi. ſi autem de crie. ꝛ ſeq. vbi inuenies foꝛmā huiꝰ articuli plenius expeditā hoc tñ notabis qđ nedum ꝓpter infamiā peccati ſiue delicti iniungitur purgatio imo ꝛ propter infamiā ꝛ defectus: vt. J. e. accedens. ꝛ not. ſ. eod. §. que ſit purgatio verſ. infamie. ¶ Itēꝫ qñ queritur de impotentia coeundi: vt no. ſ. de frigi. §. qual'r ꝛ qñ verſi. eſt autē hoc rectum iudicium. ꝛ ſeq. ¶ Aliqñ etiāꝫ indicitur illi de quo habetur ſuſpicio ꝙ per ſubreptionem impetrauerit. ſ de offic. oꝛdi. ex parte. ¶ Sed ꝛ in ciuilibꝰ aliquando iniungitur ſicut vno modo legit. ſ de ſen. ꝛ re iudi. qđ ad conſultationem. ſm Goffre. imo regulare eſt qđ arbitrio iudicis committat: vt acto re in ꝓbatione deficiente ꝓſumptione vero ꝓ ipſo faciēte reo deferat iuramentū ad ſuam

a ¶ Canonica purgatio. adde an tollatur infamia delicti. vide p archi'. J. c. olbꝰ. J. fi. ij. queſt. iij.

innocentiam oſtendendam.ꝫ.de iureiur.c.fi.§.fi.qđ dic vt plene no.ꝫ.de iureiuran.ſub.§.nunc redeundum.§.quando ſit deferendum.
¶ Hoc etiam teneas: ꝙ tunc demũ ad hanc purgationem recurrendum eſt: qñ alie ꝓba tiones deficiunt: nõ ob.praua corruptela ſa xonie ⁊ dacie: vbi ſi rem tibi ſubreptã in vna manu quis teneat ⁊ offerat purgationẽ quã tuncꝙ habeas teſtes paratos abſolutione preſtita purgatione que corruptela reproba tur.ꝫ.de probat.ad noſtram ẽcõtra: nec illi ꝗ per teſtes probauit intẽtionem ſuam: eſt iura mentum indicendum.ꝫ.de proba.c.ij.in no toriis igitur cum nulla probatio requiratur non eſt indicenda purgatio.ĩ.eo.cum dilecto.§.pen.⁊ de hoc not.ꝫ.de accu.ſub rubric.de inquiſitionibus.§.fi.ver is ergo eſt ordo.

Qualiter fieri debeat.

Hec eſt forma infamatus iurabit ſe immunẽ ab eo quo la borat infamia: vnde ſi infamatus ſit quis qđ eccleſiam ſancti petri ſimoniace preſbytero petro dederit iurabit ſuper ſancta dei euan gelia ꝙ pro eccleſia ſancti petri preſbytero petro dãda nec ipſe.ſ.infamatus per ſe nec per ſubmiſſam perſonã nec aliquis pro eo ſe ſciente precium receperit.ĩ.eodem. quoties.
¶ Nec illud omitti debet ꝙ ſi quis in digni tate certa vel ordine conſtitutus infamatus ſit de ſimoniaca venditione iuſtitie incõtinẽ tia vel quouis alio crimine non cogitur iura re ꝙ nunꝗ cõmiſerit hec crimina/ vel alia ante promotionem ſuam: ſic em̃ poſſet cogi ꝙ a tpe natiuitatis ſue non peccaſſet mortali ter: quod eſſet iniquum: vt probatur.xxxiij.diſt.fraternitatis.⁊.ĩ.eo.accepimus.§. primo
¶ Sed ſufficit qđ iuret qđ a tpe ꝓmotionis ſue illa nõ cõmiſerit.arg.ꝫ.de eo qui cog.cõ ſan.vxo.ſue.diſcretionẽ.⁊.c.pe.⁊ fi.ꝫ.de iure iur.quẽadmodum.in prĩn.ꝫ.de teſti.cogẽ.ꝑ terea.§.hmõi vero teſtes.ꝫ.de eta.⁊ quali.ac cepimus.§.j.ꝫ.de elect.ſcriptum.§.fi. ⁊.§.pe.⁊ prece.ad fi.⁊ ẽſt hoc expreſſum.ĩ.eo.tit. ac cepimus.§.fi.¶ Videtur tñ contra arg. infra eo.inter.§.ipſum igitur.ſed reſponde.vt no.ĩ.eo.§.quotus.ſub.§.quales.ver.⁊ nõ tm̃.⁊ ſeq.
¶ Illa autẽ forma ꝙ obtentu alicuius pnle dicat ſe immunem ab obiectis criminibꝰ re probatur olno: nemo em̃ ſcit vtrum dignꝰ ſit odio vel amore: vnde ⁊ ſi ſimplex fuero: hoc ipſum ignorat aĩa mea: quare hoc temera rium eſt iurare: vt.ĩ.eod.accepimus.§.porro.
¶ Compurgatores aũt iurabunt ꝙ credunt infamatum verum iuraſſe: vt.ĩ.eo. quoties.ĩ fi.ĩ.eo.c.fi.in fi.non ergo iurabũt ꝙ immunis ſit ſimpliciter. Sed bene pñt hoc iurare ꝗ̃tũ ad propriam cõſcientiã.ĩ.eo.conſtitutꝰ. quõ em̃ poſſunt hoc ſimpliciter ⁊ pro vero ſcire ꝺ eſſet incurrere anceps periuriũ.ff.rex amo. marcellꝰ.ff.de iureiurã.videamus.vnde ẽt dr ꝙ multum diſcrepat paternũ ⁊ hereditariũ iuramentum.C.de reb.credi.⁊ iureiu. gñalr ⁊ ſſ.j.ideo etiã reprobatur teſtis qui aſtruit ꝓ bare negatiuam.ꝫ.de cauſa poſſ.⁊ ꝓprie. cum eccleſia ſutrina.§.nos igitur.

4

Quotus numerus compur

gatorum: ⁊ quales compurgatores requirã tur. De numero dic ꝙ eps purgat ſe manu duodena ſui ordinis ſacerdos ſexta diaconꝰ trina.ij.q.v.olbus ſi legitimi.⁊ ca.preſbyter. ſi a plebe.⁊ ſic põt intelligi.ĩ.eo.ca.j.vñ verſ.
¶ Pontifices parium manus expurgat duo dena.¶ Sexta ſacerdotem leuitã tertia pur gat.¶ Maior maiori minor eſt adhibẽda mi nori ¶ Quẽ plebs infamat: purgabitur ĩ ma nifeſto.arg.ĩ.de peni.c.j.ſupra de ſimo.ex tue ¶ Ques chorus ante chorũ ſua ſit purgatio preſto.i.parata.⁊ nota ꝙ dicit quẽ plebs ⁊c. ⁊ quem chorus ⁊c.q.d.ſi publice infamatus ſit inter laicos coram ipſis purgabit ſe. Si vero inter clericos tm̃ infamatus ſit tunc co ram clericis tm̃ ſe purgabit: ⁊ innuitur.ĩ.eo. ca.ij.in fi.⁊.ꝫ.de accuſat.qualiter.ij.§.j.ad fi. nam vbi naſcitur malum ibi moriatur.ij. q.j ſi peccauerit.¶ Sed certe hodie tenent oẽs ꝙ numerus cõpurgatorũ arbitrarius eſt: vñ duo primi verſus corrigũtur: ⁊ abijciẽdi ſũt: tertius.ſ.maior maiori ⁊c.tenendus eſt: ſꝫ ꝙ dicit eſt adhibẽda: ſubaudi arbitrio iudicis: vt probatur.ꝫ.de ſimo.cum eſſent.ad fin.ꝫ.de accuſ.cum.p.mãconella.⁊.c. inquiſitionis.§. pe.in fi.ij.q.v.olbus.in fi.ĩ.eo.ex tuarũ.⁊ cũ in iuuentute.§.fi.¶ Eſt tñ caſus in quo forte numerus arbitrarius non eſt.ꝫ.de frigi. lau dadilem.§.j.quod dic vt no.in ſumma eiuſđ ti.§.qualiter.ver. ſed nunquid ſufficit.
5 ¶ Qualesꝰ aũt debeant eſſe cõpurgatores. primo requiritur ꝙ ſint eiuſdem ordinis: vt not.ꝫ.e.§.rñſ.j.eſt tñ notandum ꝙ qñ hi qui eiuſdẽ ordĩs ſunt inimici ſũt infamati: vel eſ ſe preſumũtur: admittũtur compurgatores ordinis inferioris.arg.ꝫ.eo.cum in iuuẽtute.§.fi.ij.q.v.ſi legitimi.idem vr ſi tot epi nõ in ueniũtur.ĩ.eo.quoties.quinimo ex eadẽ cã clericis deficientibus laicis admittuntur.ij. q.v.olbus vel etiam femine.arg.xviij.q.ij. in decima.¶ Tales aũt requiruntur ꝯpurgato res qui vitam ⁊ conuerſationẽ infamati co gnoſcant.ĩ.e.cum.p.mãconella.qui ẽt vicini ſint ⁊ honeſti.ĩ.e.cum dilectus.¶ Et non tm̃ debent habere notã infamati vitã ⁊ conuer ſationẽ pñtem: ſed etiã preteritam: vt ptꝫ ĩ.eo.inter ſollicitudines.§.ipſum igitur ibi ꝗ conuerſationem ⁊ vitam ipſius non tã mo derno tempore nouerint ꝗ̃ tranſacto: ⁊ ſic vꝫ

q̄ a tpe natiuitatis debeat quis ſe purgare ꝯ idq̄ qđ not.ſ.eo.§.qualiter.ver.nec illud.⁊ ſe quen. Sed dic q̄ ideo hoc dicit: q2 ſi in prete rito fuiſſet malus non inueniret de facili cō purgatorem.ar.j.eod.ca.j.ſ.de preſum.man data.ff.de edend.ſi quis ex argentarijs.§.j. ibi quid em̄ ſi humilis ⁊ deploratus ⁊c.

¶ Uel ſpeciale eſt in crimine hereſis qđ pur get ſe de preſenti ⁊ preterito: ꝑpter periculū fidei ſicut ⁊ ſpeciale eſt q̄ cum decimaquar ta manu ſui ordinis purgatio indicitur: ⁊ q̄ cōpurgatores requirūtur vita probati vt ibi dicit in precedenti.§.attendentes.⁊ hoc pro pter immanitatem criminis: ⁊ periculū fidei: vt infamia cōuertatur in famā: ⁊ oē ſcandalum ⁊ ſuſpitio de catholicorū mentibus deleatur.vt.j.eo.c.§.precipias. ¶ Alias autem ſufficit q̄ quis purget ſe de tpe poſt ſuā promotionem elapſo: vt not.ſ.e.§.proxi. ver.ſed ſufficit. ¶ Nō ergo dz inquiri de purgatorū nationibus: ⁊ alijs circunſtantijs: ac ſi deberent ordines celebrari: vtinā3 nempe epi nr̄i tpis ſic diſcuterent ordinandos: ſed ſufficit: q̄ ſint bone fame in ſuis ordinibus miniſtrā tes: nec in iudicio pro crimine cōdemnati: et q̄ ab eccleſia tolerentur: vt.j.eo.cōſtitut⁹.nō ergo ſufficeret q̄ miniſtrarent in ſuis ordini bus ab eccleſia tolerati: ſi infamia laborarēt licet ſecus ſit: quando queritur vtrum ab infamato poſſumus recipere eccleſiaſtica ſacramenta vt not.ſ.de coha.cleri.et mulie. ve ſtra.⁊ ca.fina.⁊ penul.

6 An purgatus de eodem crimine valeat accuſari. Dicunt quida3 q̄ ſi ac cuſatione pendēte fuerit indicta purgatio ⁊ ꝑſtita poſtmodū de eodē crīe accuſari nō pōt ſicut in abſolutiōe ſeu abolitione obſeruaẗ.ſ de accu.de his.xxiij.q.iij.ſi illic.iij.q.iij.§.abo litio.ne de delicto eiuſdē hōis ſepius queraẗ ff.nau.cau.ſtab.licet niſi in caſibus.ff.de pre ua.l.iij.ff.de accu.ſi cui.§.iſdem.ſecus ſi nul la precedente accuſatione fuit purgatio indicta ⁊ preſtita: nā tunc denuo pōt accuſari. arg.ij.q.v.hoc habet proprium.⁊.c.mēnā3 ibi em̄ purgatus ſe purgat ſi tn̄ ceſſauerit ac cuſator.i.ſi nullus eū accuſet. innuit ergo q̄ poſt primā purgatione3 admittiẗ accuſatio. ad idem.ar.xxiij.q.ij.admonere.vbi qs poſt pniam accuſatur. Itē ſicut poſt abſolutionē indicitur purgatio ita poſt purgationē ad mittenda eſt accuſatio.ſupra de accu.veniēs ¶ Lau.dixit q̄ ſiue accuſatio preceſſerit ſiue nō nunq̄ purgatus pōt de eodem crīe accu ſari: q2 iuſiurandum maioris autoritatis eſt q̄ ſnia.ff.de iureiu.l.ij.⁊ idem ꝯſequiẗ qs per iuſiurandum qđ p ſniam.ff.de iureiur.ſed ⁊ ſi.§.ſi cū.⁊ pretor tuetur iuſiurandū.ff.de iureiuran.l.iij.§.j.⁊ periurium ſolum dñm h3 vltorem.C.de rebus credi.⁊ iureiur.l.ij.C.de arb.autēt.decreuit.⁊ iuſiurādum bona fide. exactum actionē popularē conſumit. arg.ff. de iureiurād.cum qui.§.in popularibus.

¶ Dicas q̄ rōne infamie de nouo exorte pōt iterum accuſari ⁊ indici purgatio.arg.ſ.de iura.calum.ceterū.ſ.de teſti.cogē.preterea.ſ de except.paſtora.j.eod.c.cum in iuuentute. rñ.j.§.j.⁊ fi.⁊ ſic pōt intelligi.ij.q.v.hoc h3.et c.mēnam. ¶ Sin aūt queratur de infamia ꝑcedente iurm̄ purgationis ⁊ terminus aſſignatus fuit infra quem apparet accuſator: ⁊ nō apparuit non poterit accuſari.arg.ſ.ꝺ clan.deſpon.cū inhibitio: niſi mala fide indi cta eſſet purgatio: q2 tunc poſſet iteru3 accu ſari.arg.ff.de iureiu.cum qui.§ in populari bus.⁊.l.ſi duo.§.fi.vel niſi immineret pīculū ale: ⁊ is qui vult accuſare abſens fuiſſet.ſ.q̄ ma.accu.poſ.c.ij. ¶ Uel dic q̄ ſiue terminus aſſignatus fuerit ſiue non: ſiue accuſatio ꝑ ceſſerit ſiue non poſt purgationem preſtita3 ratione infamie preterite accuſari non pote rit: niſi accuſans ſuam vel ſuorum iniuriam proſequatur.ff.de accuſ.ſi cui.§.iſde3 vel ni ſi doceat primum accuſatorem preuaricatū fuiſſe.ff.de preuari.l.iij.vel niſi velit probare quod purgans deierauit qđ fieri pōt: cū ſa crm̄ purgationis ſit iudiciale: ⁊ contra iudi ciale iurm̄ probatio admittitur.ff.de iureiu. admonendi.ſm̄ Gof.C.de rebus credi.l.fi.

7 Que ſit pena deficientis in purgatione. Regulam trado tibi q̄ ſicut pu niretur de crimine de quo impetebatur ſi cō uinceretur conſiderato modo agendi ſic pu nietur ſi in purgatione deficiat.vñ ſi accuſeẗ quis de crimine qđ depoſitionem inducit et indicatur purgatio in qua preſtāda accuſa tus deficit deponetur.ſ.de ſimo.de hoc autē idem ſi in modū inqſitionis agatur: ⁊ ſi ec crimen exceptum ⁊ immane de quo quis etia3 in modum inquiſitionis deponitur puta ho micidium ſimonia.ſ.de accu.inquiſitionis. ſ.de ſimo.per tuas.vel hereſis.j.eo.inter ſol licitudines.ſed contra.ſ.de ſimo.inſinuatu3 vbi non fit depoſitio.ſed tantum priuatio a beneficijs.⁊ tamen eſt crimen exceptum.ſcil3 ſimonia.dic q̄ ibi plures deliquerant: et iō parcitur multitudini: quia graue erat omēs deponere.argu.ſ.de cleri.excom.miniſt.lato res.alˀs autē ſi vnus eſſet tantum: vel pauci fieret depoſitio. igitur ſi in modu3 exceptionis opponatur crimen vt excludatur quis a beneficio defectus purgationis eandem penam inducet.ſupra de accuſat.accedens.ſm̄ Goffredum.vel dic q̄ vbi in modum accuſa tionis queritur de crimine locum h3 qđ ſu

pꝛedictum eſt. vbi vero in modum denunciationis vel inquiſitiõis arbitraria erit pena. ſm ea que no. ꝫ. de accu. §. quis ſit effectus. ⁊ ſub rubꝛica de inqſitionibus. §. qs ſit effectus.

¶De purgatione vulgari. Rubꝛica.

1 ¶Purgatio vulgaris q̄ ſit. Et quare ſit pꝛohibita. 2.
3 Sentētia que inſurgit ex purgatione vulgari an valeat retractari.

Diximus ſupꝛa de purgatiõe canonica: nūc dicēdū eſt de vulgari. ¶Quid ſit vulgaris purgatio. ¶Quare ſit pꝛohibita. ¶An ſententia que ex tali purgatione conſurgit valeat retractari.

1 Quid† ſit uulgaris purgatio.ᵃ Quidem quam ſibi vulgus inuenit vel ſequitur canonice repꝛobata pꝛobatio: vt. ꝫ. ne cle. vł mo. ſn̄iaꝫ. ⁊ apparet ex ſeq. ſicut eſt duellum: purgatio aque frigide: ferri candentis: caſei benedicti ⁊ ſimilia: vt. ꞇ. e. per totum. ij. q. v. monomachiam. mennā. conſuluiſti. et que dicūtur iudicia peregrina. vt. ꝫ. ti j. ex tuarum.

ᵃ ¶Quid ſit vulgaris purgatio. Adde do: in rubꝛic. eo. tit.

2 Quare† ſit ꝓhibita. Multiplex eſt ratio qꝛ inuēta fuit diabolo fabꝛicāte. ij. qō. v. mēnā. et. c. ꝯſuluiſti. ¶Scōo qꝛ deus p eam tentari vř. ꞇ. eo. c. fi. ¶Sed ꝙdiu hꝫ hō aliud qȯ faciat dn̄m tentare non debet. xxij. q. ij. querit̄ cur patriarcha. xxiij. q. fi. ſi nulla. ¶Tertia qꝛ per eam is qui in nulla culpa eſt ſepe punitur: vt. ꞇ. e. ſignificantibus. ꝙ eſt ſatis per uerſum. lxv. diſt. ſatis peruerſum. ꝫ. de cōſtit. c. ij. nec etiam officium athletarū ſm leges locum hꝫ. C. de gladiato. l. vnica. li. xj. C. de act. ⁊ obli. negantes. licet ſit arg. contra. ff. ad le. aquil. qua actione. §. ſi quis in colluctatione, nec ob. quod de goliath ⁊ dauid poſſet opponi: qꝛ illud fuit factum oꝛdinatione diuina: ⁊ ideo dauid excuſatur. ij. q. v. mennam. ſicut ⁊ petrus qui geminum cōmiſit homicidium. xxiij. q. vlt. occidit. ⁊ patriarche plures vxores habētes. ꝫ. de diuoꝛ. gaudemus. ſpecialia enim nō ſunt trahenda ad conſequentiam. ꝫ. de conceſ. pꝛeben. conſtitutus ad fin.

3 An† ſn̄ia que ex tali purgatione inſurgit valeat retractari. Non vř: qꝛ ſi non appellet̄ in rem trāſit iudicatā lꝫ aliter ſe habeat veritas. ꝫ. de ſen. ⁊ re iudi. cū inter vos. ⁊ per ea que poſtea emergūt ſn̄ia nō retractat̄. ꝫ. de ſen. ⁊ re iudi. iter monaſteriū. ⁊ c. ſe. nec erroꝛ detectus ſn̄iam retractat. ff. fa. herc. cū putarē. C. de ꝯdi. inde. l j. ¶Cōtrariū tn̄ tenendū eſt: nam erroꝛe detecto retractabitur vt expꝛeſſum habet̄. ꞇ. e. ſignificātibꝰ. niſi iudex ſicut ex officio ꝓceſſerat cōdēnauerat: ſic erroꝛe manifeſte detecto eodē officio retractare pōt: ſicut ⁊ interlocutoꝛiā ex officio retractat etiam. x. diebus elapſis: qȯ dic vt no. ꝫ. de ſent. ⁊ re iud. ſub rubꝛica de ſn̄ia. §. quot ſint eius ſpēs. ver. nō trāſit. qn̄imo ⁊ ſi iure oꝛdinario lata ſit nihilominꝰ retractari pōt cū ſit lata ꝯ ius ſcriptum: et ideo nulla eſt. ij. qō. vj. §. diffinitiua. ver. ſi ſn̄ia. C. de ſen. ⁊ interlo. om. iu. pꝛolatā. qȯ dic vt no. ꝫ. de ſen. ⁊ re iud. ſub rubꝛica. §. quot ſint eiꝰ ſpēs. ſub. §. diffinitiua. nam et ꝓpter delictū aduerſarij aliqn̄ retractat̄. C. de diuoꝛ. ex lr̄is. ſm. B. ff. de iure iur. admonēdi. C. de trāſac. ſi ex falſis. in hoc enim caſu detecto erroꝛe apparet ꝙ ſn̄ia falſa ⁊ nulla lata fuerit autoꝛitate nullius ſeu falſe ⁊ repꝛobate pꝛobationis: ſic ergo vtroqꝫ iure eſt merito retractanda. ſm Jo. ꝫ. de exceſ. cum venerabilis. Intelleximus. C. de fal. querela. ſn̄ia etēm pꝛopter erroꝛē ꝓbabilē retractat̄. xxxiij. q j. c. ij. ꝫ. de frig. fraternitatis ff. de ꝯdi. ſine cā. ſi fullo. ff. qn̄ act. de peculio annalis eſt. l. j. §. ſi. alias eſt. l. ij. ff. de iureiur. admonēdi. xxxv. q. ix. ſn̄iam. ⁊. c. graue. ꝙ dic vt not. ꝫ. de ſent. ⁊ re iudi. ſub rubꝛica de ſn̄ia. §. quot ſint eius ſpēs. ſub. § ſꝫ nunqd eſt hoc ſimpliciter verum. ver. ſꝫ quid ſi poſt ſn̄iam. ¶Si vis ſcire qd ſit duellū: qd monomachia: ⁊ alia que in hoc tit. deficiunt. ⁊ vide ⁊ iunge qȯ not. ꝫ. de cle. pug. in duello per totum.

¶De iniurijs ⁊ damno dato. Rubꝛic.

1 ¶Iniuria quot modis dicat̄. Et quot modis fiat. 3. Et quis poſſit eam facere. 2.
4 Iniuria oīs que infertur in coꝛpꝰ: aut ad dignitatem: aut ad infamiam pertinet.
5 Actio iniuriarū cui detur. Et cōtra quos. 6. Et inquantum. 7. Et qualis ſit. 8.

Ractatum eſt ſupra de criminibus et exceſſib⁹. Sed q̄r iniurie ex his proueniunt: et dāna freq̄ntius inferuntur: iō apponit hic rubricā de iniurijs ⁊ dāno dato. ¶ Uel ſic: q̄r accuſatore deficiente in ꝓbatione ⁊ purgatione canonica p̄ſtita abſoluitur reus: vt apparet l his q̄ no. ſ. de purga. cano. ⁊ ſic accuſator ſiue denūciator act. iniuriarū ⁊ de dāno dato tenet̄. ff. de iniurijs. itē apud labeonē. §. ſi qs libello. ⁊ .j. eod. olim. premiſſo tractatu de pur. videamus de iniur. ⁊c. explicātes. ¶ Quot modis dicat̄ iniuria. ¶ Quis poſſit iniuriā facere. ¶ Quot modis fiat iniuria. ¶ Cui detur hec actio. ¶ Cōtra quos detur. ¶ Et inquantū detur. ¶ Et qualis ſit hec actio. Subſequenter apponemus rubricas de damno dato. ⁊ de pauperie.

1 Quot† modis dicat̄ iniuria

Et quidē generaliter dicitur quicquid nō iure fit. ¶ Spāliter aūt dicit̄ iniuria ᵃ iniq̄tas ⁊ iniuſtitia iudicātis: quaſi ſit ius iniquum ſiue iniuſtum ex eo ſic dicta qḋ iure ⁊ iuſtitia caret. ¶ Dicitur etiam iniuria culpa. vt in. l. aquil. ¶ Sed ⁊ iniuria dr̄ contumelia alicui facta vel dicta: ⁊ ſic accipitur in iſto tractatu: probatur hoc inſti. eo. tit. in princ. ⁊. ff. eo. l. in prin. ⁊. l. item apud labeonem. §. conuitium. ⁊. §. abduxiſſe.

2 Quis †poſſit iniuriam facere.

Hi qui ⁊ pati pñt ⁊ ecōuerſo. fallit aūt in furioſis: ⁊ infantib⁹ qui doli capaces nō ſunt q̄ lȝ patiant̄ iniuriā ſuā t̄ñ facere nō poſſūt. pōt eñ qs pati iniuriā ⁊ ſi neſciat. Sȝ null⁹ facit niſi q̄ ſcit ſe iniuriaȝ facere: vnde ſi cum quis certat vel per iocum percutiat non tenetur iniuriarum. ff. eo. illud. ⁊v. q. j. illud.

3 Quot† modis fiat iniuria.

ria. Tribus: re verbis ⁊ literis. ¶ Re fit iniuria quoties manus infert̄. ¶ Uerbis irrogatur iniuria qñ conuitium fit. ⁊ dr̄ cōuitium a concitatione: vel a conuentu: hoc eſt a collectione vocū. cū eñ in vnum plures voces cōferuntur ſpāliter conuitium dr̄: quaſi conuotiū: qḋ fit nedum p̄ñti ſed etiā abſenti nam ſi quis ad domum vel tabernā tuā venerit cōuitiū facit etiā te abſente ſi vociferatus ſit vl̄ alios ad vociferandū induxit cōtra certā pſonā. nā incerte nulla eſt executio. ff. eo. l. j. §. iniuriam. ⁊. l. item apud labeonē. §. conuitium. ⁊. §. feciſſe. ⁊. §. cui. ¶ Literis vero fit iniuria cum quis librū vel carmen vel hiſtoriam ad infamiam alicuius pertinentem ſcripſit vel compoſuit vel edidit vel dolo malo fecit quo quid eorum fieret: puta dimiſit ſcripturā cadere in platea. ff. de verb. ſigni. late nec diſtinguitur vtrū noīe ſuo vel alterius hoc edidit expreſſo noīe proprio illius queȝ infamare intendit vel non expreſſo. eoḋ mō tenet̄ qui hmōi ſcripturā curauit vendere vel emere. eodē modo tenetur ⁊ ſine ſcriptura: ſi in notam vel ſignum aliquod horum prodiderit: puta veſte lugubri / vel ſqualida vtit̄ in iniuriā alicuius vel barbā dimittit vl̄ capillos ſubmittit. ff. eo. item apud labeonem. §. ait pretor. ne quid infamandi cā. ⁊ ſeq. v. q. j. q̄daȝ maligni ſpūs. ¶ Et not. q̄ de famoſo libello agi pōt criminaliter ſm. ll. ad penam capitis tam ꝯ illum q̄ fecit q̄ꝫ contra illum qui inuenit: niſi ipſuȝ corruperit: vel cōbuſſerit: vel inuētum nulli reuelauerit C. de famo. lib. l. vnica. v. q. j. ſi quis famoſum libellum. ⁊ poteſt l hoc caſu quilibet de populo accuſare ⁊ accuſatori conſtituit̄ p̄cium ſubſtantie accuſate pſone vel ſi erat ſeruus producit̄ in libertatem: quid eñ ſi publica vtilitas ex hoc emergat. ff. eo. l. fin. et. l. ſenatuſcōſultum. et. C. de famo. libel. l. vnica. pōt ⁊ ciuiliter agi: vt dictum eſt actione iniuriarū que non publici iudicij ſed priuati cōtinet q̄relam. C. e. l. iniuriarū. ff. de cōſti. §. vnico vñ ⁊ de oī iniuria ēt ſi deſcēdat. ex. l. corne. ciuil'r agi pōt vt ibi. ⁊ de oī alia q̄tuncūq̄ atroci. ff. eod. pretor edixit. §. poſſe hodie. ¶ Sed ſm ca. qui famoſum libellum conficiunt: flagellantur ⁊ excōicantur. v. q. j. q̄ in alterius. ⁊ cap. hi qui. ¶ Sed ⁊ ſi certum ſit quis confecerit poteſt accuſari ⁊ deponi cum ſit graue crimen: ⁊ accuſatione ac dānatione digniſſimum. xxv. diſt. §. nunc autem. ¶ Sed ⁊ iniuriam facere intelligitur qui iniuriā debitoris ſi deiuſſores idoneos reprobat / vel interpellat / vel domū abſētis ſignat. vel liberum pro fugitiuo capit: vel ſtuprū etiam in ſeruā committit: vel aliquē hȝ ludibrio: vel in inferiorem vicinum aliquid proijcit: vl̄ in

a ¶ Dr̄ iniuria. Adde. Cyn. in. l. ſi non cōuitij in. vlt. q. C. de iniur. bar. in. l. iniuriarū. in. §. ſi quis. ff. de iure iur. ⁊ per doc. i rubr. de iniur. ⁊ damno dato.

ſuperiorem fumū immittit.ff.e.ſi creditor.ꝛ.l. ſi iniurie.ꝛ.l ſi liber.ꝛ.ſtuprum ꝛ.l.ſi quis.et l.pe. ꝛ.ff.qui ſatiſda.co.ſi vo.§.fi.in his vero ſeptem caſibus agendum eſt actione iniuriarum non quaſi pro libello vel facto famoſo: imo dꝫ oſtendi ꝙ hec facta ſint aio iniuriādi.

4 ¶ Item ſciendum eſt † ꝙ oīs iniuria: q̄ infertur in corpus: aut ad dignitatem: aut ad infamiā pertinet. In corpus fit cum quis pulſatur verberatur: vel cum quis vi domū alterius ingreditur. in his aūt tribus caſibꝰ agitur iniuriarum ex.l cor.ꝛ eſt pulſare ſine dolore cedere: verberare cum dolore. Sed ꝛ dr verberare abuſiue qui pugnis cecidit. ff.eod item apud labeonem.§.verberaſſe. domꝰ vero accipienda eſt non ſolum ſi propria ſit: ſꝫ ꝛ ſi conducta fuit: vel gratis conceſſa: ſed tñ ad meritoria vel ſtabula non ꝑtinet: vt oīa hec probantur. ff.eo.l.j.omnē ꝙ.ꝛ.l.lex cor. de iniurijs.rñſi.j.ij.ꝛ.iij. ¶ Forte ꝛ in his caſibꝰ agetur iniuriarum de iure pretorio cuꝫ filio familias pulſato detur patri pretoria actio iniuriarum filio vero detur ex.l.cor.ff.eo.lex cor.§.illud. ¶ Ad dignitatem vero minuēdā fit iniuria cū comes matrone abducitur.ꝛ dr comes qui comitatur ꝛ ſequitur: ſiue liber ſit ſiue ſeruus: mulier vel maſculus: vel etiam pedagogus: non tñ tenetur qui cepit abducere. Sed qui abduxit vt comes non eſſet cū ea: ſed nihil intereſt vtrum vi hoc fecerit: vel perſuadendo vt eam delinqueret. ff.co. l.j.§. omnemꝙ.ꝛ.l.item apud labeonem.§.comitē et.§.abduxiſſe. ¶ Ad infamiā aūt alicuꝰ iniuria cum alicuius pudicitia attentatur: niſi femina ancillari vel meretricia veſte induta ſit hoc fit per appellationē vel aſſectationē. appellare dr blanda oratione pudicitiā alicuius attentare. cum ſcꝫ agiť vt ex pudica ipudica fiat: ſed qui verbis turpibus vtitur non tentat pudicitiam: ſed ꝛ iniuriarum teneť. Aſſectari vero eſt cum quis tacitus frequenter ſequitur contra bonos mores. aſſidua eñ frequentia quaſi nonnullā infamiā prebet. ff.eo.l.j.§.oēm quidem.ꝛ.l.itē apud.§. teneť. ꝛ.§.ſiquis.ꝛ.§.item aduerſus ꝛ.§. q̄ turpibꝰ. et precedē.ꝛ.l ſed eſt q̄onis.§.fi.ꝛ.l.ſeq.

5 Cui † detur hec actio. Paſſo iniuriam ſiue per ſe qđ non eget exemplo. ſiue per alium: nam ꝛ ſacerdoti datur hec actio maxime ſi ei induto ſacerdotalibus iniuria ſit illata q̄ ꝛ atrox dr in hoc caſu C.eo.atrocem.ꝙuis capitalem penā remittere debeat. C. de epiſco. ꝛ cler.ſi quis in hoc genus. ¶ Patitur auteꝫ iniuriam quis per alium ſicut pater ꝑ filiuꝫ quem hꝫ in ꝑtāte. inſti.e.§.patitur vſꝙ adeo vt ſi filiū meū ēt ꝯſentiētē vēdideris vel ludibrio habueris. vel in popinā vel ad aleā duxeris iniuriarū mihi teneris meo noīe: nō tñ noīe filij qui conſenſit: qꝛ nulla eſt iniuria q̄ in volentē fit. hec ita ſi ſciebas ipm eſſe filiuꝫ familias: ſcꝫ ignorares cuius. nā ſi credebas ipſuꝫ eſſe patrēfamilias nulla mihi pr̄i dabitur actio. ff.e.l.j.§.vſꝙ adeo.ꝛ.l.eum.§.cū aliquis.ꝛ.l.ſi quis ſeruum. ſatis eſt eñ ꝙ cuicūꝙ patri voluiſti facere iniuriam aliud eſt cū quis facit mihi iniuriā quē putat eſſe petrū cum tñ ego ſim gulielmus. preualet eñ qđ principale. vt.ſ.eſtimemꝰ eum mihi iniuriaꝫ facere: nam certus ſum ego lꝫ putet me aliū eſſe ꝙ ſim. ff e.§.ſi iniuria. ¶ Ubi vero filio familias non conſentiēti ſed inuito fit iniuria datur ei actio iniuriarum ꝛ ſuo noīe. ff. de act ꝛ ob. filiuſfamilias. exercitiū aūt actiōis patri cōpetit adeo vt non tm̄ ipſe pr̄ verūetiam ꝓcurator patris gñalis vel ſpecialis preferať filio in exercendo actionē: niſi forte pater vel procurator moretur agere vel abſens ſit vel preſens ſed non idoneus. ꝛ actionē remittit: tunc eñ lꝫ filio agere etiā inuito patre. naꝫ ſi pater eſſet honeſta perſona poſſet actionē remittere etiā filio inuito. Sꝫ ꝛ vbi pater abſens eſt cauſa cognita datur filio actio vel ēt denegatur. de iniuria vero illata nepoti agit filius auo abſente ad cuius offm̄ ꝑtinet etiā viuēte auo filiū in oībus tueri ꝙ ſi filius egerit denegať patri actio noīe filij.ꝛ ecōtra: vt hec plene probanť. ff.eo. ſi vnus iuſſu.§. ait pretor. vſꝙ ad fi.l. ¶ Hodie vero nō vr̄ ꝙ pater ꝙ̄tūcūꝙ honeſtꝰ ſit poſſit remittere actionem filio competentem ipſo inuito. ar C de bo. ma.l j.ꝛ de bo. que lib.l.fi. ſecūdum Azo. Non ſolū patimur iniuriā ꝑ liberos quos in ꝑtāte habemus ſed etiaꝫ per ſeruos noſtros in duobus caſibus. Primus caſus eſt ſi fiat eis etiā leuis iniuria: ſed ad ſuggillationem noſtram. Scđs qñ ꝛ ſi nō ad ſuggillationem noſtrā atrox tñ iniuria infertur eis maxime ſi verbereť vel q̄oni ſubijciať. ſin vero alia iniuria inferať nō dať actio niſi cauſa cognita: nā ſi leuiter maledicať ſeruo vel percutiatur non datur actio ac ſi infamatus ſit vel facto aliquo vel carmine ſcripto conſideranda eſt qualitas ſerui ſit bone frugis ordinarius vel diſpēſator an vulgaris vel mediaſtinus vel male notus ſit vel male fame.ꝛ ſic cōſiderata qualitate tā ſerui ꝙ iniurie dabiť actio vel denegabiť lꝫ iniuriator crediderit ſeruū liberū eſſe. ſic intellige qđ dr iniuria facta ſeruo inulta nō relinquitur a pretore. inſti.e.§. ſeruis aūt ipſis. ff.e.itē apud labeonē. verſi. pretor ait.ꝛ.§.ſi quid.§.pretor ait ſi quid.ꝛ.§. interduꝫ.C.eo.dñm.licet aliqui intellexerint ipſum ſeruū agere poſſe vbi eſt atrox iniuria quod non placuit Job.nec Azo. ¶ Uidereť tñ ꝙ nulla actio deberet dari dño niſi ad ſug.

billationē ſuā iniuria illata eſſet ſicut nec da
tur patri filio verberato: vbi verberans crede
bat filiū eſſe patremfamilias: vt.ſ.no.ſed cer
te ibi aliud eſt quia ꝛ ſi nō detꝰ patri datur tñ
filio: ſicut ꝛ ſi faciam iniuriam vxorate: quā
puto viduam non detur marito actio ſed mu
lieri.hic aūt ſi dño denegaretur cū nulla de-
tur ſeruo actio remaneret iniuria impunita.
quod eſſet iniquum inde eſt ꝙ datur actio
vel vxori liberti.quando patri vel marito de
negatur ne ſcʒ remaneat impunita.ff.eo.nō
ſolum.§.penul.hoc ita niſi verberans credat
ſeruum ſuum eſſe proprium quē verberat:
vel alterius ꝗ ſit: cū ſi ſciret cuius eſſet non
verberaret.hic enim actio denegatur.ff.e.itē
apud labeonem.§.interduʒ. ¶ Sed ꝛ ſi quis
ſeruū cōem verberauerit non tenetur cū iu-
re dominū factum ſit.ff.eo.itē apud.§.ſi com
munē. ¶ Ubi etiā alienus eſt omnino non li
cet ei iniuriā facere.C.eo.l.j.eſt tamen diſtin.
vtrum verberatus ſit aduerſus bonos mo-
res vel ſine iuſſu dñi queſtio habita ſit: vel
cū iuſſu.ſeu modum exceſſerit is qui ipſum
in queſtione poſuit: tūc tenetꝰ vel leuiter cau
ſa correctionis: tunc non tenetꝰ. in magiſtra-
tu etiam dicitur ꝙ ſi ſeruū honorē ornamen-
taqꝫ petulantis attentantē occiderit nō tene
tur.queſtio autem cōtinet ornamēta ꝛ corpo
ris dolorem ꝛ malam manſionem. Sed nu-
da interrogatio vł leuis territio ad hoc edictū
nō pertinet.ff.eo.itē apud.§.pretor ait ꝙ ſer-
uū.ꝛ.§.adijcitꝰ.§.qōnē.ꝛ.§.qōnis. ¶ Quod ſi
ſeruus meus nō ſit licet in eo habeā vſum-
fructū vel bona fide poſſideā nō poſſum age-
re niſi in meā iniuriā fuerit verberatus. ꝛ in
hoc differt a ꝓprio licet aliqui neſcierint in-
ter eos differentiam aſſignare.ff.e.itē apud.
§.penul.ꝛ antepe.

¶ Sed per vxores noſtras patimur iniuriā.
ideoqꝫ ſi quis vxorē tuā ꝛ filiū verberauit du
plex tibi actio cōpetit.C.e.l.ij.nō aūt patiun
tur vxores ꝑ maritos.nā vxores ꝑ maritos
defendi volumus nō econtra. ¶ Sed ꝛ ſocer
noīe nurus vxoris filij quem in ptāte habet
agere pōt ꝛ ſic fiet vt ex vna iniuria tribꝰ cō-
petat actio.nec vna per aliam cōſumetꝰ puta
vxori mee filiefamilias iniuria facta eſt: nā ꝛ
mihi ꝛ patri ꝛ ipſi vxori cōpetit actio: vt in-
ſti.e.§.patitꝰ.ff.eo.l.j.ꝛ ſi.ꝛ.l.ij. Sed ꝛ ſponſo
intelligas de preſenti datur actio.ff.eo.item
apud.§.ſponſum quoqꝫ. ¶ Sic ꝛ eccleſie cō-
petit nomine clerici: quod dic vt no.j.de ſen.
excō.§.ꝛ qualiter hec abſolutio.ſub.§.fm hoc.
ſed cui applicabitꝰ.ꝛ ſeq. ¶ Item ſi fiat iniu-
ria cadaueri defuncti cuius ſumus heredes
agere poſſumus.ſpectat enim ad eſtimatio
nem veſtram ſi qua ei fiat iniuria idē eſt ꝛ ſi
fama eius cuius heredes ſumus per aliquē
laceſcatur.ff.e.l.j.§.item aut per ſemetipſuʒ.
ꝛ ſeq.§.ꝛ ſi forte.ꝛ.§.quoties. ¶ Et poteſt qs
agere per ſe poteſt ꝛ per alium.ff.eo.non ſo-
lum.§.agere.

6 **Contra quos detur.** Cōtra eum qui fecit in-
iuriam ꝛ in eum qui curauit vt fieret. ꝛ in il-
lum qui mandauit iniuriam fieri ꝛ in ipſuʒ
qui alium conduxit vt iniuriam faceret: ꝛ in
perſuadentem: vt inſti.eo.§.non ſolum.ff.eo.
nō ſolū.rñ.j.ꝛ.§.ſi mādatū.§.ꝑculus. ¶ Eſt
tñ notandum ꝙ hec actio datur noxaliter
quodammodo mirabili.eſt enim in arbitrio
domini an velit ipſum ſeruum qui iniuriaʒ
fecit verberādum exhibere vt ita ſatiſfaciat
ei qui iniuriam paſſus eſt vel noxe dederat
eum vel litis eſtimatio.ſuſtineat.ff.e.ſʒ vniꝰ.
§.cum ſeruus. ¶ Illud etiā notabitis ꝙ ab
iniuria excuſatꝰ quis ratione delicti qd vere
commiſerat is cui conuiciatū eſt.nam pecca
ta nocentium nota eſſe ꝛ expedire ꝛ oporte-
re.ff.eo.cum qui nocentem.ꝛ.C.e.ſi quidē eſt
auiā tuam.verſi nam ſi perſeueret. al's tenetꝰ
iniuriarum nunciator.ff.eo.ſi non eſt nuncia
tor. ¶ Quid ſi voces aliquem cucurbitā vel
baſtardum: ꝛ verum dicis vtiqꝫ iniuriarum
teneris vt patet ex premiſſis.ꝛ.l.vj.di.naſci. ꝛ
iunge quod no.ſ.de teſt.cogen.§.in quibus.
verſi.non ergo cogitur.ꝛ verſi.ergo ad proba
tionem.niſi hoc dicas ex cauſa: puta qꝛ vult
promoueri.ſ.de purg.ca.accedēs.vel qꝛ pe-
tijt hereditatem quā poſſides.ſ.qui filij ſint
legi.cauſa.ꝛ ca.lator. ¶ Excuſatꝰ etiaʒ quis
qꝛ fecit iniuriā cauſa venerande reipu.vt ſi
magiſtratus ſcutū alicuius pforauerit qꝛ in
libello ſe male habuit.ff.eo.ꝙ reipu. idē ꝛ ex-
cuſatur ſacerdos a canone ratione turbatio
nis diuini officij.j.de ſenten.excommuni.ve-
niens. ¶ Sed ꝛ ratione dignitatis preſumitꝰ
pro aliquo ꝙ nō animo iniuriandi qs agat:
vt ſi miniſter reipu.iubet aliquem duci quia
decreto pretoris non obtemperat: nam iuris
executio nō hʒ iniuriā: ſed nec tenetꝰ qui non
patitꝰ mihi honores decerni: ꝛ ſi cui cōpetat
cōductio ꝛ diuini iuris aliū introduxerūt nō
tenetꝰ iniuriarū: ꝛ idē in ceteris muneribus ꝛ
honoribꝰ. ¶ Sūt ꝛ alij caſus in qbꝰ qs excu
ſatꝰ.ff.e.iniuriarū.rñ.j.ꝛ.§.j.ꝛ.ij.ꝛ.iij.ꝛ ſequ.ꝛ
que iure poteſtatis a magiſtratu fiūt ad in-
iuriarum actioneʒ non pertinent.inde eſt ꝙ
nec magiſter incidit in canonem: ſi cauſa cor
rectionis ſcholarem in minoribus ordinibꝰ
conſtitutum percuſſit.j.de ſenten.excommu.
cum volūtate.§.ſi qui vero. ¶ Sed nec aſtro
logus vel alius ſortilegus: tenetur iniuria-
rum ſi furem dixerit eum qui non erat ſed
alias eum tenent conſtitutiones.ff.eodem
iteʒ apud.§.ſi quis aſtrologus.quia capita-

liter puniri dz.C.de malefi.z mathema.l.nemo.z not.ſ.de ſortile. ¶ Sed nec datur liberto aduerſus patronū.ff.e.non ſolū.§.q̄ꝗ.curare tn̄ dz iudex ex officio iniuriā compeſcere.C.e.cum nec patronos. ¶ Tenetur aūt appellator ſi iudici a quo appellat conuitiū dixerit:z cū graui infamia condēnat.ff.e.iudici. ¶ Sed agitur ꝯ eum qui in mari ꝓhibet me piſcari:vel in loco publico agere vel ſedere:vel re mea ꝓpria vti nō ſinit.ff.eo.iniuriarum.§.ſi qs me ꝓhibeat. ¶ Et ꝯ eu3 qui per iniuriam ad tribunal alicui⁹ me interpellauerit vexādi mei cā.ff.e.iniuriarū.§.ſi quis ꝑ iniuriam. ¶ Quamuis aūt ꝯductori q̄ publice hoc conduxit det licentia ꝓhibendi ne qs ſic piſcet quo minus cōditione ſua fruat vel cui a principe priuatū ius conceſſum eſt: vt ff.e.ſane.idē intellig. ſi de longa ꝯſuetudine acquiſiuit ibi aliqs ius priuatū arg.ſ.de verb.ſig.ſup quibuſdā.§.preterea.alias tn̄ in mari qd cōe eſt ſicut aer non pōt prohiberi quis vt dictū eſt etiā ſi ante edes meas velit piſcari.z q̄ hoc facit iniuriarū tenet qz prohibuit ſed nec aucupari prohibet quis niſi q ingredi quis alienū agrum prohibere pōt.in lacū tn̄ qui mei dn̄ij eſt vtiq piſcari aliquem prohibere poſſum.ff.eo.iniuriarum.§.ſi.z prece. ¶ Si quis vero petat aliquē de libertate in ſeruitutem quē ſcit liberū eſſe: vel proclamāti de ſeruitute in libertate ſcienter reſiſtit: vel per calumniā ne id faciat ꝓpter euictionē vt eam ſibi ꝯſeruet:iniuriarū tenet. ff.e.non ſolum.§.fi.z.l.ſi quis de libertate. ¶ Agit z cōtra illum qui liberū infamandi grā ſeruum dixit.C.e.qui liberos.z.l.ſeq. ¶ Et q̄cunq cā minuende opinionis alicuius aliquid fecerit vel dixerit iniuriarū tenetur.C.eo.ſi nō es nunciator. ¶ Et circa eū agit qui veneno vl' alio modo mentem alicuius alienauerit. ff.e. item apud.rn̄.ſ. ¶ Et ꝯ ipſum qui lz non percuſſerit manus tn̄ quaſi vapulaturus ſine ꝑcuſſurus leuauit is tn̄ tenetur vtili act. ff.eo. item.§.ſ. ¶ Sed z ſi quis ſnlam ferendā iudicauerit:vl' rem meā per iniuriā occupauerit vel non obligatum quaſi debitorem appellauerit iniuriarum tenet.ff.e. item apud.§.idē ait.z.§.ſi quis bona.z.§.ſi quis pignus.et.§.ſi qui non debitorē. ¶ Et notādum qd alique iniurie a liberis irrogate leues vel nulle reputantur que tamē a ſeruis facte graues intelliguntur creſcit enim contumelia ex perſona facientis.ff.eod.ſed ſi vnius.§.quedā.qd dic vt not.ſ.eodem.§ ſeq. ver. augetur.z ſeq.

7 Et† inquantum detur. Inquātum paſſus iniuriā ad animū reuocauerit: vt ita iuret ſm̄ quoſdā.ego iuro q pri⁹ vel poti⁹ nollem lucrari cent.ū.q̄ pati hāc iniuriā.ſed ſm̄ Azo. ſic debet dicere pri⁹ vellē centū de meo amittere: q̄ talē iniuriam me paſſum fuiſſe qz pene molliende ſunt nō exaſperande et ne quis in infinitū iuret eſt a iudice taxatio premittenda.ff.eo.ꝯſtitutionibus. in fi.inſti.e.§. pena.ff.de penis.l.pe. ¶ Inde eſt qd cōe florētinum quia banniuit epm̄ feſulanum cōtra deum z eccleſiaſticam libertatē propter iniuriam banni z expenſarū dānorū eſtimationē: taxatione iuramento premiſſa in mille libris vſualis monete predicto epo cōdemnatur. ſ. eo.olim. Sed q̄tum ad iniuriam intelligendum eſt ſicut dixi.ſ.qd iuret qs q vellet plus tm̄ de ſuo amittere q̄ talem iniuriā recepiſſe. ¶ Certū eſt em̄ qd graui⁹ quis ſentit ſi de ſuo amittit q̄ ſi non lucret de alieno. ¶ Poteſt etiam iudex dicere iura vſq ad centū pro quanto nolles hanc iniuriam tibi factā fuiſſe. non dicant pro quanto nolles ipſam tibi fieri ſed factā fuiſſe:qz ſemp eſt relatio ad tps quo facta fuit.nam ſi poſtea grādis dignitatis factus fuerit non augetur iniurie eſtimatio.ff.eodem. iniuriarum. ij. augetur tamen eſtimatio conſiderato tpe quo iniuria facta eſt propter multa. cōſideratur em̄ eſtimatio ex perſona ex tēpore: ex re ipſa. ¶ Exꝑſona cum magiſtratui vel parenti vel patrono fit iniuria ab humili homine:vel liberis:vel libertis:vel archidiacono:a clericis. ſ. de eta. z qua.cum bone.z adde qd no.ſ.de maio. et obe.§.fi. ¶ Tempore vt ſi in ludis vel in conſpectu pretoris fiat vel in ſolitudine:atrocior enim eſt que in cōſpectu. ¶ Re vt ſi vulnus eſt illatum vel os percuſſum.ſed z quantitas vulneris conſiderat z locus vulneris: vtrum in oculo:vel in alio loco. ¶ Et notandum qd atrocitas eſtimanda eſt nedum ſi corpori: ſz z ſi non corpori iniuria inferatur puta veſtimentis ſciſſis:comite abducto:conuitio ꝯdicto in foro:vel in theatro inferatur.ff.eodem. pretor edixit.§.vlti.z.l.ſe.rn̄.ſ.z.§ ſ.l.ſed et ſi vnus.§.quedam.inſti.eod.§.atrox. z.§.pena. ¶ Sed z augetur qn̄ expenſe z damna ſimul cum iniuria eſtimantur.ſ.e.olim. z no.ſ.e.ħ. inde eſt. ¶ Is aūt qui agit clare aperte z dilucide dz formare bellū cum diſcrimine em̄ aliene eſtimationis vagari nō dz. tenetur ergo exprimere nomen iniurie nec dicat illam iniuriam ſed ponat certam. et ſi plures ſunt omnes non ꝯiungat.ſ.in eodē libello. nec em̄ permitteret ei de ſingulis agere ſeparatim. ff.eodem.pretor edixit.reſpon.ſ.z.§.quod autem pretor.z.§.ſi nihil plures.

8 Et† qualis ſit hec actio. Pretoria niſi in illis caſibus in quibus diximus ipſam ex l.cor:deſcēdere.vt no.ſ.eo.§.quot modis.ſub.§.item ſciendum.ver. in corpus. z cauetur

eadem.l. ne pater vel patronus vel socer vel priuignus vel victricus vel gener vel consobrinus vel qui de consanguinitate vel affinitate iniuriati est sit iudex.ff.e. lex cor.'ne forte ratione affectionis nimis estimaret iniuriam ſm Azo.imo qr suspecti non debēt esse iudices.iij.q.v.qr suspecti.ꝛ no.s.de app.sub rubri.de recusa. ¶ Et not.q ſm Mar.ꝛ pla. actio ista est perpetua quādo.s.descēdit ex.l. cor.qr actiones ex lege descendentes perpetue sunt.insti. de perpetuis et temp.actionibus.rū.j. alēs aūt ad exemplū pretoriarū annalis est ꝛ est annus cōtinuus: nisi vbi facta est iniuria per metum tunc enim est annus vtilis.ff.qd me.causa.item si cum excep.§.fatis. ¶ Sed Bul.Job.ꝛ Azo. semp ipsam esse annalem dixerunt et annū continue currere nisi vbi per metū illata est.vt dictū est,C.eo.si nō conuitij que loquit et in atroci iniuria.q derogat regule generali que dicit actiones ex lege descendētes perpetuas esse ſm ipos: sed certe salua pace ipsorū non loquit in aliquo illorū triū casuum qui descendūt ex lege cor.ꝛ etiā si hoc esset posset intelligi qn agebatur iure pretorio.ſm ea que no.s.e.§.quot modis.sub.§.item sciendū. versi.forte.et preced. ¶ Heredi non datur hec actio nec in herede:nisi lit. cōtest.nam ad solam vindictam est pdita.insti. de perpetuis et tēpo. actio.§. nos omnes.et.§. penales.ff.eo. iniuriarū j.et iij. ¶ Famosa est.ff.de his qui no.infa.athletas.§.fi.etiam ex persona serui.C.ex quibus cau.infa.irro.iniuriarū remittit autem infamia per principē: qd qn leuis vel nulla est: puta qr dixit quis equū suum non minoris esse valoris q capillos capitis tui facile est impetrare.s.de sen.ꝛ re iudi.l.cū te. ¶ Est speciale in actione ista qr pacto tollit.ff.de pac. si tibi.§.quedā. ¶ Sed et dissimulatione tollitur.insti.§.fi. nā si passus iniuriā ipam statim ad animū non reuocauerit suum postea ex penitentia remissam iniuriā recolere non poterit.ff.eo.non solum.§.j.non tamen intelligas ipsam non esse natam: nisi dicat hanc iniuriam ad animū reuoco licet quidā imponant bulgaro hoc dixisse.arg.legis proxime supra inducte.nam q dicit statim ad animum reuocauerit subaudi tu. sed ipsam remisit dissimulādo.puta ludēdo comedēdo bibēdo cū illo q iniuriā dr fecisse: vel expssim p pactū vel transactionē.vel iuramentū. vt ibi sequit: porro ꝛ si non dicat ad animū reuoco patet quod nata est.alias male diceret ipam aboleri vel tolli vel remitti que nec nata est nec vlla esset.ff.de v.ob.decē.ff.de iniust.rup. et irri.testa.nā ꝛ si.s.de pcti.cū accessissent.§. pe.ꝛ fi.s.de rescri.pastoralis.§.fi ante fi.ꝛ illud notabis q de omi iniuria pōt agi ciuilr ꝛ criminalr.ꝛ tollitur vnū iudiciū p aliud.ff. eo.qd senatus.ꝛ.l. ptor edixit.§.j. qd ideo est qr vtrūqz pponit ad vindictā. ¶ Porro si de atroci iniuria actum est actiōe iniuriarū nihilominus agi pōt ad estimationē damni ex lege aqui.ꝛ eōtro.ff.eo.item apud.§.si quis verberato.nec eni in actione iniuriarū habet rō damni sed cōtumelie:vt. s. no.§.ꝛ inquantū. ꝛ.C.eo.dūm. Item in hac actiōe spāle est vt illustris p pcuratores accusent vel accusent ꝛ q ferat snia q ipos etiā absentes ꝛ nō q pcuratores.C.eo.l.fi. ¶ Ubi vero ciuiliter agit contra aliquē hac actione caute faciat si pcuratorem constituat. qr si nec ipse nec pcurator suus infamie notam incurreret. imo ipsam vitabit.ff.de his qui no.infa. l.furti.§. si quis alieno.quod est dignum nota.

¶ De damno dato. Rubrica.

1 Damnum quid sit.
2 Actio ex damno dato cui competat. Et quando habeat locum. 3. Et quibus detur.
4. Contra quos. 6.
5 Liber homo si moriatur nunquid habet locum actio de damno dato.
7 Actio confessoria que dicatur.
8 Actio de dāno dato inqtū dect. Qualis sit.9.

Hic uidendum est qd sit damnum. ¶ Que actio cōpetat ex damno dato. ¶ Quando locum habet hec actio. ¶ Quibus detur. ¶ Contra quos competat. ¶ Inquantum detur. ¶ Et qualis sit hec actio.

1 Quid sit † damnum. Diminutio vel redemptio patrimonij.ꝛ dicit a demo vel a diminuo ꝛ patrimoniū.ff. de dam. infec.l.iij.iō damnum restaurandū est ꝛ aliud est damnorum restauratio: aliud satisfactio expensarum.j.eodem.in nostra.

2 Que † actio cōpetat ex dāno dato. Et quidē aquilia sic dicta ab aqlio plebis tribuno qui ipsam in auentino monte tpe discordie populi ꝛ plebis constituit et post modum cōcordia facta vice legis est habita.ff.ad.l.aquil.l.j.ff.de ori. iur.l.ij.§.deinde cum esset.

3 Quando † locū habeat hec actio. Et quidem qn damnum culpa alicuius datum est.aliter eni non tenetur quis de iniuria vel de damno.j.eodem.c.fi.rū. j.ad leg. aquil.sed ꝛ si.§.iniuriam. ¶ Ergo duo requiruntur ꝛ quod damnum datum sit: ꝛ qd culpa dantis damnum precesserit.igitur si nul-

lium damnum datum ſit ceſſat hec actio vt ſi oliuam meã naturã decerpſiſti vel ſegetẽ ſecuiſti vel ſeruũ meũ puerũ caſtraſti: ⁊ precioſiorẽ feciſti. hic eñ nihil mihi diminuiſti: ſed cõditionẽ meã meliorẽ feciſti et expenſas ꝗs in predictis feciſti donaſti. i. fingeris donaſſe ſi aũt aliquid horum interemiſti ſiue ſubripuiſti: furti teneris: ⁊ pro ſeruo caſtrato iniuriarum erit agendũ. aut ex edicto edilium aut ex. l. xij. tabu. in quadruplũ. ſi aũt oliuã vel meſſem immaturã collegiſti damnũ dediſti. ⁊ ideo locũ hꝫ hec actio. ff. ad. l. aql. ſi ſeruus ſeruum. §. rupiſſe. ⁊. §. ſi oliuã. ⁊. §. ſi ſalictũ. ⁊. §. ſe ff. de edil. edic. ediles. §. ſꝫ etem. ¶ Sꝫ et neceſſe eſt ꝙ facto hoīs interueniẽte dãnum detur vſqꝫ adeo vt ſi vſufructuari⁹ riuos patiatur corrũpi vel vites nõ ſucciderit nõ tenetur. l. aql. l. fi. de vſufru. ſi cuius. §. deniqꝫ. nec ob. ff. ad. l. aql. ſi ſeruus ſeruũ. §. ſi fornicari⁹. qꝛ qđ dixi locũ hꝫ: cũ ſine facto hoīs ex corruptione ipſi⁹ rei damnũ ꝓuenit. porro ſi ꝓpter negligẽtiã hoīs ignis nõ ex ipſis rebus ſed extrinſec⁹ ꝓueniat aqlia agiẗ: vt in. §. ſi fornicari⁹. ⁊. j. e. ſi egreſſ⁹. ſicut ⁊ vbi ex negligẽtia plauſtrariꝰ lapides ceciderunt. ⁊ dãnũ dederunt. ff. ad. l. aquil. ſi ſeruus. §. ſi ex plauſtro. ¶ Culpã etiam oĩno neceſſe eſt interuenire: alꝛs ceſſat hec actio. ⁊ ideo nec furioſus nec īfans dolo carẽs: actiõe iſta tenereẗ. Secus ſi ſit doli capax. ff. ad. l. aql. l. v. §. iniuriã. j. de deli. pue. ca. j. ¶ Jõ; nõ teneẗ ꝗ defendẽdo ſe dãnũ dat dũ tñ modũ ſeruet. alꝛ ꝯ. ff. ad l. aql. ſcientiã. §. ꝗ cũ aliter talis eñ culpa careret qꝛ ſm legem facit. ff. de iuſti. ⁊ iur. vt iuri hac rõne excuſor ſi furem nocturnũ interfecero: vt dꝛ in tabernario repoſcẽte lucernam vt nõ hoc cũ clamore teſtificet. ſꝫ de die nõ lꝫ: niſi ſe telo defendat: ſꝫ ⁊ quẽcũqꝫ ferro me petẽtem ꝗuis nõ ꝑcutientem interficere lꝫ. ſuffi cit eñ terror armorũ ſꝫ ſi potui ipm capere nõ occidẽdo ⁊ occidi hac actiõe teneor ⁊ aſtringor. ff. ad. l. aquil. l. iiij. §. fi. ⁊. l. v. ⁊. l. ſi ex plagiis. §. tabernarius. ꝯ. de homicid. c. ij. ⁊. iij. ¶ Sꝫ nec magiſtrat⁹ teneẗ ꝗ ſuo reſiſtente im ꝑio damnũ dedit ſi aũt ſine cã hoc faciat tunc teneẗ. ff. ad. l. aql. quẽadmodũ. §. magiſtratus. ff. de iniur. iniuriarũ. §. quẽ iure. qđ dic vt no. ꝯ. de treuga ⁊ pace. §. ꝙ ſit iuſtum bellũ. ¶ Sine culpa etiã eſt ꝗ alteri⁹ impulſu vel vẽtorũ violẽtia dãnũ dedit. ff. ad. l. aql. quẽadmodũ. §. ſi nauis. ⁊. l. ſi ex plagiis. §. in cliuo capitolino. ¶ Illud autẽ nõ excuſat a culpa ꝙ ꝗs dicat ſe ignoraſſe ſi põt ei aliqđ imputari vt ſi puto ꝑcutientẽ me ꝑcutere et percutio alium. ff. ad. l. aql. l. v. §. j. ⁊. l. ſciẽtiã. §. pe. vnde ⁊ in hac actione culpa leuiſſima imputatur. ff. ad. l. aql. in. l. ideoqꝫ ſi quis ciſternam fecerit ⁊ ipſam apertã dimiſerit vel ſic non cooperuit ꝙ animal non poſſit in eã cadere: ⁊ bos ibi ceciderit teneẗ. j. eodem. c. ij. ¶ Hec aũt culpa plerũqꝫ ꝑcedit caſum vt in exẽplo. ꝯ. ꝓxime poſito: ⁊ ibi ꝗs facit foueã in loco per quẽ publice itur ⁊ in mulione ꝗ ꝑ imperitiam ⁊ infirmitatẽ impetũ muli retinere nõ põt. vl ꝗ male compoſuit lapides in plauſtro vl in ſtipulã ſuã ignẽ appoſuit die ventoſo vel qꝛ nõ adhibuit diligẽtiã quã debuit. qꝛ qui occaſionẽ dãni dat damnũ dediſſe vꝛ: porro ſi oēm diligentiam adhibuit ita ꝙ nihil omiſerit de cõtingentib⁹ nõ teneẗ. ff. ad. l. aquil. ꝗ occidit. §. in hac. l. ꝗ foueas. et. l. idem iuris. §. ⁊ mulionẽ. ⁊. l. ſi ſeruus. §. ſi ex plauſtro. j. eo. ſi egreſſus. ⁊. c. fi. reſpon. j. ⁊. §. nec ignorãtia. ⁊ fi. ¶ Qñqꝫ vero culpa ſequiẗ factũ vt in medico qui bene ſecuit: ⁊ poſtea circa curã negligens fuit. ¶ Quandoqꝫ in facto vt ſi medic⁹ imperite ſecuerit. ff. ad. l. aql. qua actione. §. fi. ⁊. l. idẽ iuris. ⁊ ꝓbantur hec tria. ꝯ. de eta. ⁊ quali. ad aures. ver. de homici. tua nos. ¶ Culpã vero ſemper intelligas ſic vt etiã dolus nomine culpe cõtineaẗ ſicut aperte innuitur. ad. l. aql. l. v. ſi iniuriã. ff. de mino. ſi ex cã. §. ſi mulier. vbi denegaẗ actio mulieri: qꝛ culpa. i. dolo a marito diuertit. nam ſi ſine dolo hoc feciſſet reſtitueret: vt eadem. l. §. nunc videndũ. ergo quicqđ dolo fit culpa fieri intelligiẗ ſed non ꝯuertiẗ: nec ob. qđ dicit lex ſi dolo vl culpa quid factum eſt. ff. de admi. tut. Sꝫ tutoris qꝛ ſignificatio verbi qñqꝫ reſtringitur ex adiunctis vel ſuppoſitis ſpecieb⁹ ſm Azo. ¶ Quãdoqꝫ tñ de culpa non agitur: qꝛ culpa vnius cum culpa alterius compenſaẗ. at qñ ex vna parte dolus committiẗ ex altera culpa deprehẽdiẗ dol⁹ culpe preponderat: ⁊ ideo in caſibus ſolus dolus venit in hac actione ꝙ eſt qñ culpa reperiẗ ex ꝑte damnũ paſſi: vtputa plures iaculantur in campo percuſſus eſt ſeruus per illum campũ tranſiens non tenetur percuſſor: ſed imputatur ſeruo qui non debuit intempeſtiue per campũ iaculatorium iter facere. Sed ſi dolus interueniat teneẗ percuſſor: puta quia data opera in eum iaculatus eſt. nam ⁊ ludus noxi⁹ in culpa eſt. Sic ⁊ imputatur illi qui ſe tonderi patiẗ in loco periculoſo: vbi de conſuetudine cũ pilla ludebatur. vnde non tenetur tonſor forte nec percuſſor: niſi data opera illũ qui radebaẗ percuſſerit. ſic intellige. ff. ad. l. aquil. Itẽ ſi obſtetrix. §. fi. ⁊ l. Item mela. ⁊. l. ex plagiis. §. fi. Sed nec tenetur qui putat arborem ſuper eum locum per quem non eſt iter publicum vel priuatum: niſi data opera in tranſeuntem ramum iecerit: ſed et ſi iter erat ⁊ proclamauit non tenetur ideqꝫ diſtinguitur in eo ꝗ facit foueam cã ceruorum capiendorũ. ff. ad

l.aquil.ſi putator.et l.qui foueas.l.di.hi qui
arborē.ſm hoc intellige.ſ.eo.c.j.⁊ no ꝫ.de ho
mici.§.qua pena feriatur.ꝟſic.ſi vero facto
commiſerit.⁊ ſequen.

4 Quibus† detur. Et quidē directa datur hero.i.dño
rei in qua damnū datum eſt ⁊ eius ſucceſſori
vniuerſali appellatione etiā dñi hereditas
cōtinetur.ff.ad.l.aquil.Itē mela.§.legis.⁊.l.
ob id.⁊.l.liber homo.§.ſi ſeruus. ¶ Utilis ve
ro datur his qui non ſunt domini:puta vſu-
fructuarijs bone fidei poſſeſſoribus titulū ha
bentibus alias vr̄ ꝙ agere poſſint poſſeſſo-
res.ff.de reli.⁊.ſump.fune.l.ij.§.j.ff.de ſeruo
cor.l.j.§.j.ſed habens titulum aget vtili acti.
vel in factū rōne operarū.ff ad.l.aquil.ſi do-
minus.ff.de edili edicto.iuſtiſſime.§.fi. ¶ Sꝫ
⁊ creditori cōpetit vtilis actio in factū.nam
vbicunq̄ cōpetit vna et alia ſm azo.aget tñ
creditor.l.aquil.ita demū ſi debitor ſoluēdo
non ſit:vel ſi ꝑſonalis actio tpe ſit perempta
cōprobant̄ hec.ff.ad.l.aquil. Itē mela.§.vlt.
⁊ antepe.⁊.l.qui occidit.§.pignori. ¶ Si ve-
ro in re mihi debita vel ꝓmiſſa det̄ damnū
nec aliqđ ius mihi cōpetit in re:qꝛ nec tradi-
ta fuit nec obligata ſiue pignorata eſt mihi:
datur debitori hec actio.ſꝫ ipam cedit mihi
creditori.ff.ad.l.aquil.huic ſcripture. ¶ Qđ
ſi aial mihi promiſſum occidit̄ ab illo q̄ pro-
miſit:perpetuat cōtra ſe actionē ⁊ ꝯtra fide-
iuſſores:⁊ cōtra patrē ſi tenebat̄ ex filij per-
ſona.ff.de verb.obli.ſi ex legati.⁊ l.ſi ſeruus
ſtipulatus.§.de illo.§.nūc.⁊.§.an fili⁹. ¶ Sꝫ
ſi a fideiuſſore occidat̄ poſt morā rei ⁊ ſuam
tenetur priſtina actione ⁊ directa:ſi poſt mo
ram ſuam tantū tenet̄ prima actione:ſed vti
li.ſi ante morā ſuā ⁊ rei principalis:tenetur
de dolo tantū.ff.de dolo.ſi fideiuſſor ff de vſu
ris.mora.§.fi. ¶ Sinaūt occidat̄ a me ſtipu-
latore anteq̄ debitor ſit in mora liberat̄ de-
tor ⁊ ego teneor ei actio.hac. Sed ⁊ ſi debitor
erat in mora adhuc liberaret ego tñ non te-
neor ei.l.aquil.legis.aquilie. ¶ Ubi vero ab
extraneo occidit̄ liberat̄ debitor.Sꝫ ego cre-
ditor agam de dolo ff.de dolo arbitrio.§.fin.
¶ Scripſit tamē qđ reg.qđ ſiue occiſor mihi
creditori voluerit nocere ſiue non ſemꝑ dabi
tur actio l.aql.debitori.ſed ipam cedet mihi
creditori vt qđ dicitur creditori dari de dolo
ſic exponat̄.i.actio legis aquil.ceſſat ꝓpter
dolum. ¶ Sed ⁊ datur vtilis actio libero ho
mini vulnerato non directa qꝛ nemo dñs eſt
membrorū ſuorū.ff.ad.l.aquil liber homo.et
tūc aget̄ rōne operarū amiſſarū ⁊ impēſarū:
ſed deformitatis ratio nō habetur.ff.ſi qua-
dru.pau fe.di.ex hac.ſ.e.c.j.in quo caſu agit
pater etiam filiofa.mortuo pro impenſis et
operis amiſſis.ar.ff.ad.l.aquil.qua actione.

reſpon.j.⁊.§.ſi quis in colluctatione.et adde
quod not.ſ.eodē verſi. Sed azo reſpondet.et
5 ſequē. ¶ † Quid ſi liber homo moriat̄ nun-
quid locum habet hec actio.et quidem ſi in
publico certamie occiſus ſit:ceſſat hec actio:
quia non iniurioſe factum eſt:ſed cauſa glo-
rie et virtutis.Sinautem in priuato:redun-
dat in eum crimen qui cauſam malorū pre-
buit.C.ad.l.iul.de vi pu.quoniā.ff.ad.l.aql.
qua actio.§.ſi quis.ſic ergo tenebit̄.l aquil.li
cet liberū hominē interfecerit.ſecundū azo.
¶ B.contra:et eſt pro ipſo.ff.de edil.edicto.
qua vulgo.et duab⁹.ll.precedē:ff.ad.l.aql.
huic ſcripture.§.fin. ¶ Sed azo reſpondet ꝙ
heres teſtatoris non agit quia abſurdū eſſet
vt ſui teſtatoris conſequeretur eſtimationē
ff.ad.l.aquil.nam ſicut.§.ſi dominus ſeruū
nec ob.l.ff.de edil.edicto.quia ibi non fuit dā
num datū a libero homine ſed a fera beſtia
licet in curia liberi hominis interuenerit.et
ideo non poteſt agi.l.aquil.⁊ eſt hoc mirabi-
le:quia in hoc caſu non datur.l.aquil.here-
di.ipſi autem defuncto daretur ſcdm Azo.
imo certe defuncto non daretur quia defun-
ctus nec de occiſo agere poſſet:nec de vulne-
rato.ff.ad.l.aquil.nā ſicut.§.ſi dñs. ¶ Illud
tamen certū eſt ꝙ pro vulnerato agere poſſet
idem homo vulneratus ſi viueret:vt no.ꝫ.e.
ver.ſed ⁊ datur ⁊ q̄uis liberū corpus non re
cipiat eſtimationē ab homine eſtimantur ta
men impenſe:⁊ opere etiā future que preſta-
ri non poſſunt a mortuo vt ibidem no.⁊ pro-
batur.ff.de his qui deie.vel effu.l.fi. ¶ Sed ⁊
a lege quādo fit eſtimatio que poteſt potius
pena dici.nam ſi eſſet vera eſtimatio aliter
eſtimaretur nobilis aliter ignobilis.Sed nō-
di imo aliqñ dicit.ꝙ.l.aureorū condēnatio
fiet.ff.de his qui deicce.vel effu.l.j.§.hec in
factum actio.aliqñ ſolidorū ducentorū.ff.de
edil.edic.qua vulgo ⁊ forte fit illa eſtimatio
ratione operarū amiſſarū et impenſarū que
de facili probari nō poſſunt nec eſtimari.nā
aliter eſtimandū eſt in iuuene:aliter in ſene
aliter in debili:aliter in robuſto:aliter in vno
tpe:alter in alio.ff.de cōdi.inde.ſi non fortē.§.
libertus.ff.de ſol.inter artifices in aut.de in-
ſtru.cau reſpon j.col.vj.aliter in vna regio-
ne q̄ in alia.ff.ad.l.falci.precia.§.fi ff.de eo
qđ certo loco dari opor l.iij.§.fin.⁊.l.ſeq.Nec
aūt actio que de occiſo cōpetit non datur he-
redi iure hereditatis.imo popularis eſt q̄-
uis is cuius intereſt vel qui affinitatē vel cō-
ſanguinitate occiſum contingebat pre cete-
ris admittatur.intelligas pro dimidia par-
te.nam ꝓ alia dimidia aget fiſcus.ſm Azo:
argu ff.ad ſille.ſena.con l.lege.§.fin.⁊.C.de
aſſe.l.iij.ſed et annalis eſt. ¶ Si vero libero
homini nocitū eſt ibi ꝑpetuo dat̄ ſi aliud ve-

lit agere infra annū: ſed nec heredi competit iure hereditario: quaſi non ſit damnū pecuniariū: nā ex bono ⁊ equo introducta eſt probant hec oia. ff. de his q̄ deiece. vel effu. ſi vo plures. §. hec aūt actio. ¶ Sed qualiter eſtimabunt opere future vbi liber homo debilitatus eſt. nā incertū eſt hoc. ff. de iudicijs ſed ⁊ ſi reſtituat. ⁊ ſic non pertinet ad iudicē. ff. de vſuris. l. j. §. j. ad fi. nec pōt dari certa ſcientia de incerto. xj. q. iij. graue. C. de ſentē. que ſine certa quantitate proferunt. l. iij. reſpondeo 6 tractus futuri temporis non pertinet ad iudicem. vt ſuper incerto ſnīam ferat vel ſuper vſura que eo tpe quo petit non debet: vt. ff. de vſuris. l. j. Sed bene pertinet quo ad eſtimationē certā faciendā eius qd iam debetur ſiue in obligatione eſt vt in materia de qua agimus qua facta certam poteſt dare ſnīam ne ex dolo vel culpa ledentis alius reportet damnū. ff. de dolo. l. j. eſtimabit igitur iudex quantū poſſet viuere is qui debilitatus eſt ⁊ in quo conſueuit ⁊ ſcit operari vel ſeruire domino alicui qui ei ꝓuideret in victu et veſtitu: ⁊ ſalariū certū daret vel aliter eū remuneraret: vt ptȝ in his que no. j. eo. §. ver. Sed ⁊ a lege. ⁊ ar. ff. ad. l. fal. hereditatū cōputationi ff. de tranſac. cum hi. § modus. ff. de pſg acti. vel vniuerſorū. ff de vſuris. qui ſemiſſes. quo facto deferet iuramentū vſqȝ ad certā quantitatē de qua ſibi videbit. ff. de edili. edic. quas vulgo ad fi. ar. ꝫ. ꝙ metus cauſa. c. fi. ij. q. j. in primis. C. vñ vi. ſi qñ. in aut. de indi. §. oportet. col. vj. ſic ⁊ alias fit condēnatio in futurū ff. ſi ſeruitus vendi. harū. ⁊. l. egi. ꝫ. de ſepul. in noſtra. § talē. et eſt ratio qꝛ is q̄ agit de eo tpe quo agit hȝ ius ꝓhibēdi in futurū ſicut ⁊ in materia noſtra hȝ ius petēdi quo ad futurū tps. vt no. ꝫ. ¶ Sed ⁊ pena certa ſtatuta eſt cōtra occiſores clericorū: qd dic vt no. j de penis. §. que quibus. ſub. §. interfectoribus. ¶ Qd aūt dicrū eſt de publico certamine nō hȝ locū in ſeruis ſed in liberis hoibus tantum cōmodatario aūt neqȝ directa neqȝ vtilis cōpetit. ff. ad. l. aquil. Itē mela. § cum. Secus in actiōe que pro pauperie cōpetit. ff. ſi quadrupes paupe. fc. di. l. ij. lȝ aliqui ꝯdicāt ſed qd dicit lex nō cōpetere actionē. l. aquil. intelligas directa ſcdm Azo.

¶ Dicuntur et alio modo competere directe actiones ⁊ vtiles nam ſi damnū detur a corpore in corpus directa competit puta ſeruū tuum ſtrāgulaui. Si a nō corpore in nō corpus dat actio in factū vt ſi miſericordia motus ſeruū tuū cō peditū ſolui. cōſtat eīm ꝙ corpus ſerui non eſt leſum ſed ipſa ſolutione dānificatus eſt ſed magis propter fugam ſerui ſequentem. Sed ⁊ in hoc caſu poteſt dici cōpetere vtilem acti. l. aquil. ſm Azo. ¶ Quod ſi detur a corpore in non corpus cōpetit vtilis actio. l. aquil. puta anulū tuū de manibꝰ tuis excuſſi vt in mari caderet in hoc eīm caſu excuſſione mea dānificatus es lȝ corpus non ſit leſum. Idem eſt ſi detur a non corpore in corpus puta pāno rubeo fugaui armētum tuū precipitata ſunt pecora. ¶ Probat hec diſtictio. inſti. e. § fi. ⁊ § ceterū. vt ergo directa detur neceſſe eſt ꝙ a corpore in corpus damnum datum ſit ⁊ qd dñs agat.

Contra † quos competat.

Contra eum qui damnū dedit. C. e. l. ij. ⁊ in eo qui opē dedit. j. e. c. fi. rñ. j. vñ ſi alius retinuit ⁊ alius interemit is qui retinuit l. aquil. tenetur. Sed ⁊ is qui canē irritauit ſi canē tenuit ſi non tenuit tenet actione in factū. ff. e. item mela. § alius. ⁊ § itē cum eo. ¶ Quid ſi plures percuſſerūt ſi apparet cuius ictu interierit ille tenet de occiſo ceteri de vulnerato vnde ⁊ ictum cuiuſlibet in hoc contemplari opȝ. ff. de ſic. l. fi. ¶ Sed ſi non apparet cuiꝰ ictu res interierit oēs tenent de occiſo ne maleficia remaneant impunita et vno ſoluente penam ceteri non liberentur. Sed vno ſoluēte eſtimationē rei ceteri liberent cum ita ſit in conditione furtiua. C. de condi. fur. l. j. qd delictum grauius eſt iſto. ff. e. illud. ¶ Eſt autem pena vnum ſimplum ratione inficiationis ⁊ in eo obtinet qd dictum eſt. Sed et pena poteſt eſſe in repetitione. xxx. dierū vel anni ⁊ hoc tollit propter rei perſecutionē preſtitam. j. de act. ⁊ ob qui ſeruū. § fi. multomagis ceſſabit hec pena contra vnum ſi ab alio eſt damnū reſtitutū ⁊ repetitionis ſit habita ratio. ¶ Ubi autem plures vulnerauerunt ſeruū meū non eodē tpe ſimul collecti ſed diuerſis temporibus. vnus hodie alius cras tenetur vterqȝ de vulnerato tantum ſi vtriuſqȝ vulnus mortale non fuit licet mea negligentia mors ſerui fuerit ſubſecuta. Sȝ ſi vtriuſque vulnus mortale erat et certum eſt eum moriturū ex primo vulnere tenetur vterqȝ de occiſo. eſtimatio tamen non eadē in vtriuſqȝ perſona fiet. nam qui primo vulnerauit tm̄ preſtabit q̄tum anno proximo tpe vulneris cōputando fuerat valiturus: poſterior vero tanti tenetur q̄ti anno quo vita deceſſit plurimum vendi poſſet: ⁊ eſtimationes hereditatis amiſſe ſi forte ſeruus heres ab aliq̄ fuerit inſtitutus. et idem in vno homine plura vulnera inferente ſeruatur: probantur iſta ff. eo. l. item mela. § celſus. et. l. huic. § ſi ſeruus. ⁊. l. ait lex quanti. ⁊. l qui occidit. § fi. et l. illud. § fi. et. l. ita vulneratus. et. l. ſi ex plagijs. reſpon. j.

¶ Agitur et contra illum qui iuſſit damnū dari. et excuſat is qui dedit ſi tm̄ precipiens

habuit ius ꝑcipiēdi puta dñs vel pater erat
cui parendū eſt.niſi in atrocioribus:ſed ſi nō
habuit ius imperandi:tenet᷑ vterq;.probant᷑
hec.ff.e.liber hō ſi iuſſu.ff.de regu.iur.ad ea.
ff.de iniurijs.nō ſolū.§.proculus.ff.de aqua
plu.ar.ſi colonus.in fi.inſti.de noxa.§.omis.
¶ Si vero ſeruus dānum dederit tenet᷑ dñs
noxaliter ſi ipſum poſſideat. Sed ſi alius ſi-
ue bona fide ſiue mala fide poſſidebat tenet᷑
poſſeſſor. Sed ⁊ ſi cōis ſeruus meus et tuus
dederit alij damnū vterq; noſtrū tenet᷑ inſo-
lidū.ſinaūt te iubēte mihi damnū dederit te-
neris mihi ex tua perſona.l.aquil.ſi non cō-
ſenſiſti ceſſat noxalis actio. datur tñ cōi diui
dundo vt autē mihi adiudicet᷑ ſeruus aut li-
tis eſtimatio in ſimplū preſtet᷑.⁊ ad idē tenet᷑
is cui tu vendidiſti partē tuā. Sed ⁊ tenetur
ſeruus liber factus:ſeruo vero mortuo agere
non poſſunt niſi de eo qđ ad te ſociū meū per
uenit.ff.e.ſi ſeruus ſeruū.§.j.et.§.ſerui aūt.ff.
de noxali.acti.ſi ſeruus cōis.⁊.l.antepenult.
ff.fam.erci et puto.§.fi.ff.de furtis.ſi ſeruus
cōis. ¶ Nec ille excuſat᷑ qui confitet᷑ ſe dam-
num dediſſe ꝗuis non ipſe ſed alius dederit.
Sed ſi damnū datū non eſt non tenet᷑.vnde ſi
confitearis te ſeruū meū occidiſſe vel vulne-
raſſe ꝗuis nō occideris vel vulneraueris tu
ſed alius cōfeſſoria actio tua.i.actus ꝯfeſſio-
nalis remittit mihi ꝙ nō habeo neceſſe pro-
bare te ipm occidiſſe. cogor tñ probare eum
a quocunq; occiſum eſſe nam ſi viueret vel
morte naturali mortuus eſſet non obeſſet cō-
feſſio.ff.eo.inde neratius.§.fin.⁊.l.hoc aper-
tius.⁊.l.proinde.ff.de inter.act.ꝯfeſſionibus.
⁊.l.ſi is.⁊ ſic actio ponit᷑ pro actu. ſicut.C.de
ſacroſan.ecc.auf.hoc ius.ff.de dona.inter vi
rum et vxo.l.iij.§.fi.aliter accipit᷑ ꝯfeſſoria in
ſeruitutibus.vt no.ſ.de preſcrip.ſub rubr.de
preſcrip.rerū.immo.C.qr res.ſub.§. Itē non
currit preſcriptio.ver.quia vero legē.⁊.l.ſeq.
7 ¶ † Uel pōt dici actio confeſſoria.act.aquil.
que datur in confitentē ex cōfeſſione ſua illa
eñ remittit᷑ cōfitenti:non agenti. ⁊ probantē
hoiem viuū eſſe ẜm Azo. ¶ Ubi aūt tutor cu
ra.vel procura.vel quiuis alius cōfitet᷑ abſen
tem dñm occidiſſe hominē vel vulneraſſe:vti
lis cōfeſſoria dat᷑ in eos:nec eñ poſſunt dño
abſenti preiudicare: niſi ratū haberet vel ſu
per confeſſione facienda ſpeciale mandatū
dediſſet.ff.e.proinde.§.ſi procurator.ff.de in-
ter.ac.ſi defenſor.⁊.l.qui ſeruum.ff.de confeſ.
certū.§.ſed an ⁊ ipos.⁊ in hoc caſu datur iu-
dex non rei iudicande.ſ.vt iudicet vtrū dānū
datū ſit an non.ſed eſtimande.ſ.vt eſtimet ꝗn-
tum ſit damnū ⁊ eſtimationē in condēnatio-
nem deducat:quia nulle alie ſunt partes iu-
dicis in taliter confitentē: ſic intellige.ff.eo.
proinde. ¶ Quid ſi actor malit probare dam
num:⁊ magni litē facere.reus vero qui fatet᷑
damnū dediſſe paratus eſt eſtimationem iu-
dicialē ſoluere non audiet᷑ actor:qr boni pre
toris eſt litem dirimere.ff.ſi cer.pe.quidā eſti
mauerunt. ¶ Hoc cū nullo libello oblato ad
ſimplicē poſtulationē actoris confitet᷑ reus
ſinautē iudiciario ordine ſolēni cauſa capta
eſſet tunc eſtimaret᷑ damnū per probationē
actoris inſti.de ver.obl.§.fi.ff.de preto.ſtip.l.
fi.ſed ⁊ rei reſpectus teſtificari poſſet.ar.ff.de
ſer.l.ij in fi ff.finium regū.ſi irruptione.C.de
admi.tu.lex. ¶ Quid ſi ꝓbatio deficiat nun-
quid iudex deferet iuramentum actori:forte
non niſi impetuoſa violentia datū ſit damnū
ſicut legit᷑.C.vnde vi.ſi quando.ſ.qđ me.cā.
c.fi. ¶ In eſtimatione etiā damnū eſt cōmu-
ne et non ſingulare precium attendendū.ff.
eod.ſi ſeruum meum ſcđm Azo.ff.ad.l falci.
precia rerum.⁊.l.in lege falcidia.j.⁊.ij.§.fi.

8 **In quantum† detur.** In ſimplum ſi reus fatea
tur ſe damnū dediſſe.in hoc autē ſimplo non
tm̄ ipſius corporis in quo damnū datū eſt ſit
eſtimatio ſed etiā vtilitates corpori coheren
tes ſunt eſtimāde ſiue ſint intrinſece vt ſi oc-
cidiſti vnū de duobus bobus et alter qui re-
manet neſcit trahere ita bene cum alio eſti-
mabitur eñ quantū deterior factus eſt: ſiuē
extrinſece:vt ſi occidiſti ſeruū quem ſub pe-
na debebam tradere vel ſi heres inſtitutus
erat ſicut probatur per diuerſa exēpla alia
inſti.e.§.illud.ff.eodē.ait lex.⁊.l.proinde.et.l.
inde neratius. rñ.j.et.§.idē iulienus.et.§.ſed
⁊ ſi ſeruus: ¶ Patet igitur ꝙ per.l.aquil.dā-
num nobis datum cōſequitur:et amiſiſſe di
cimur qđ aut conſequi potuimus:aut cogi-
mur erogare.ff.de regu.iur.non videtur.ff de
eo quod certo loco.l.iij.§.fi. eſtimatio vero cō
muni precio fieri debet.vt no.ſ.eod.§.proxi.
ſub.§.agit᷑.et contra illū ver.ſi. ¶ Et in ſum-
ma generaliter dicam omnia cōmoda que
rem precioſiorem facerent veniunt in eſtima
tionem quorū,omniū fiet eſtimatio:ſi ex pri-
mo capite.l.aquil.agatur ꝗtū plurimū res
retrofuerit infra annū.ff.eo.inde neratius.§.
in ſumma. ¶ Ad qđ ſciendum ꝙ olim erant
tria capita ſiue capitula.l.aquil.ſed hodie ſe
cundo ſublato duo tantūmodo locū habent.
¶ Ex primo capite agitur de homine occiſo
⁊ de quadrupede occiſa que numero pecu-
dum eſt ⁊ gregatim habet᷑. vt ſunt oues: ca-
pre:boues: equi:muli: aſini:ſues: ſed canis
inter pecudes non eſt: ſed nec alique beſtie
in numero pecudū ſunt:ſicut vrſi:leones:pā
there: elephantes aūt ⁊ cameli quaſi mixta
ſunt:nam ⁊ iumentorum operam preſtant ⁊
natura eorum fera eſt:ſed quia in eis preua-
let natura et benignior. primo capite conti-

nentur.inſti.e.ti. §.q aute.etem his aut verbis.ff.eo.l.ij. ¶ Ceteru de omni alio dano caueť per tertiu caput qd hodie eſt ſm: ſiue damnu qs dederit ex eo q uſſerit vel fregerit vel ruperit: et poniť rupere pro corrupere. vnde ſi loliu vel auena in meſſem aliena inieceris vt ea inquinares iterdicto qd vi aut clam teneris dno: colono: ſed colono agete cauere dz amplius non agi. ¶ Sed et teneris actione in factu.l.aquil. ſubſidiaria no directa.na directa locu habet vbi res corrupitur vel mutatur: hic aut ſeges nec corrupta eſt: nec mutata lz aliud ſit applicitu cuius ſeparatio eſt moleſta. ¶ Tenebiť ergo.l.aquil.is qui vinu effudit vel acetu fecit vel aliter vitiauit: nam et hoc rupti appellatione ptineť. ¶ Ite rumpere dr quis loris vel pugnis cecidit vel telo: vel quouis alio vulnus vel tumore inflixit: et fit hec eſtimatio quanti plurimi retro fuit res infra.xxx.dies. ¶ Probanť hec oia. inſti.eo.§.capite.ff.eo.ſi ſeruus ſeruu.§.huius legis.et.§.tertio capite.et.§.ſi qs.et.§.inquit 9 lex. ¶ Sic iſte due actiones retro reſpiciunt ſicut ianus de quo dr. ¶ Jane biceps anni tacite labentis origo. ¶ Tu ſolus ſuper his poſt tua terga vides. et dic ſuper his.ſ menſibus.q.d.tu ſolus ſuperas alios menſes: in hoc qr poſt tua terga vides.ideoq depingiť cum facie duplici ante et retro reſpiciens. ¶ Si queras quare primu caput ad maius tps referať q tertiu: rñdeo qr in primo agiť de occiſo.in ſecundo de vulnerato: ſeu rupto et ideo in primo qr maius delictu continet eſt acrius puniedu.ff.de offi.preſi.diuus pius. quis em dubitet ſceleratius eſſe comiſſum: qd grauius vindicatur.xxiij.q.j.non afferamus. Ubi vero is qui conueniť negat ſe damnum dediſſe et per teſtes conuinciť condemnatur in duplu et duplabiť omne id qd ſimplandu diximus.C.eo.contra negante. Siue per iurameti delatione a reo facta actor probauerit in ſimplu tantu teneť.ff.e.inde neratius.§.hec actio.ff.de iureiur. eum qui.ff.qd me.ca. Jtem ſi cum cepti.§.quadruplabiť. ff.de ſeruo cor.in hoc.ff.de libe.ca non tantu hoc aute vtru confiteať conſiderabiť ante litis conteſt.qr ante non poſt penitere pot niſi minor eſſet qui reſtituereť.ff.de noxa.act.electio.§.neq. ¶ Habet aute locum hec duplicatio.et in directa et vtili acti.et in factum patet.vt.C.eo.l.penult.

¶ Et in ſumma ne quaſda.ll.ex codi.videamur omittere ſcire debes.qd ſi quis percuſſerit proximu eſtimatione operarum: et impenſas in medicos factas ei tenetur reſtituere.J. 1 eo.c.j. ¶ Si quis aute iumentu alterius in- 2 terfecerit: fouea in qua cecidit faciedo quod mortuu eſt ſuu erit ſed eſtimatione preſtabit J.eo.c.ij. ¶ Qd ſi bos meus cornupeta qr bene non cuſtodiera ipſum tuu interfecerit reddam boue pro boue: qd aute mortuu eſt meu erit.J eo.ſi bos. ¶ Sed et ſi in agru vel vinea tua ego vel animalia mea damnu dederim eſtimatione preſtabo.J.e.ſi leſerit. ¶ Hec aut ſic intelligeda ſunt ſi animal meu ptra naturam ſui generis motu ſit ad danum danduz puta bos cornupeta eſt qui conſueuit eſſe domeſticus tuc redda eſtimatione vel aial pro noxa trada.ff.ſi quadru.pau.fe.di.l.j.§.et generaliter.inſti.ſi quadru.pau.fe.di.in pn.J. eo.c.fi.§.q ſi aialia.et diceť plenius.J.e.ſub rubri.de paupie. ¶ Sed et ſi qs domu vel agru alterius volutate ſucceſerit oia ſublata vel ſuccenſa teneť reſtituere: et per trienniu penitere.J.e.ſi qs domu. ¶ Jn oibus vero iſtis eſtimationibus intelligas arbitriu iudicis requirendu vt ptz.J.e.in noſtra.in fi.inſti.de act.§. preterea quaſda actiones.et in his que not. S.e.ſub rubr.de iniur.§.et in quantu.

Et † qualis ſit hec actio. Ciuilis no pretoria: na legis vice ceperut obtinere pleſbiſcita: vt no.S.eo.§.q actio. et ideo perpetuo copetit cu ex.l.deſcedat.inſti.de perpe.et tpa. ac.in pn. ¶ Heredibus dať niſi in caſu: vt no. S.eo.§.qbus deneť.et in alio puta qn no intereſt ſua vt ſi interfeciſti ſeruu que herede inſolidum et liberu inſtituera.hic em neq ſubſtitutus ei: neq legitimus meus heres aget qr ſi viueret neuter eſſet heres.ff.e.inde neratius §.j. ¶ Sed ſi p parte inſtituiſſem ipm coheres eius aget aql.ff.e.ſi dns. ¶ Jn heredes io no dať niſi de eo qd ad ipos peruenit.ff.e.inde neratius.§.hac actione. vel niſi lis fuerit conteſt.C.ne ex delic.defun.l.vnica.ptra videtur ſm canones.ar.S.de ſepul.parochiano.S.de raptoribus.ſup eo. ¶ No eſt famoſa cu deť viro ptra vxore etia matrimonio pſtante.ff.e.ſi ſeruus.§.ſi cu maritus. et dabiť tm in ſimplu fauore matrimonij q pſtate neq famoſa neq penalis actio locu hz.ff.de ſeruo cor.l.fi.ff.re ru amo.l.ij. ¶ Eſt tn penalis natura ſui hec actio rone pteriti tpis: in quo forte plurimu fuit res q nuc ſit.licet qnq pena no exigat ſic et homo ſemp riſibilis eſt lz no ſemp rideat: et homo ronalis q uis non ſemp rone vtať.ad hoc inſti.eo.§.his aut verbis. ¶ Sed et ſtricti iuris eſt hec actio. et ex maleficio. vt inſti.de ob.que ex delic.naſcuntur.

¶ De pauperie. Rubrica.

Et pauperies quid ſit. 2 Actio que naſcatur in pauperie.quando habeat locum hec actio. 3. Et cui detur. 4. Et contra quem. 5. Et qualis ſit. 6.

QVia in titulo iſto de triplici tractatu fit mētio: ſcꝫ de iniurijs ⁊ damno dato ab hōīe in quo locuꝫ hꝫ aquil. ⁊ dato ab animali in quo locum hꝫ de pauperie: ideo has Rubricas dignū duxi per ordinē apponendas. ¶ In hac aūt rubrica de paupie videndū occurrit. ¶ Quid ſit pauperies. ¶ Que actio naſcatur de pauperie. ¶ Qn̄ locum habet. ¶ Cui detur. ¶ Cōtra quem competat. ¶ Qualis ſit actio.

1 Quid ſit† pauperies. Damnum datuꝫ ſine iniuria facientis. nec eīn poteſt dici aīal iniuriam feciſſe qḋ ſenſu .i. ratione caret. ff. eo. l .j. §. ait pretor. impropꝛie tñ aliqñ dr iniuriaꝫ committere etiam res inanimata. ff. commo. ſi vt certo § plane. ſi commodaui.

2 Que† actio naſcat̄ de pauperie. Actio in factū: ſed ⁊ dici poteſt ſimpliciter de pauperie nulla alia facta adiectione ⁊ deſcendit ex .l. xij. tab. ff. eodem. l .j. reſpō .j. inſtitu. eodem. reſpon .j.

3 Quando† locum habet. Et qdem ita demum locum hꝫ ſi nullius hōīs inſtinctu vel culpa interueniente aīal ꝯ naturam .i. cōſuetudinē ſui generis damnū dederit licet ſua conſuetudo talis ſit puta equus peſſundans fuerit. nā maior pars nō peſſundat vel bos cornupeta quia ⁊ maior pars nō cornupetit: ergo ſi equus calcitrādo vel peſſundando vel cornupeta cornupetādo cōtra veritate damnū dederit hꝫ locū hec actio qḋ ſi ꝓpter loci iniquitatem .i. aſperitatē vel duriciē ſeu preſſurā ſeu ꝓpter culpā mulionis: aut ſi plus iuſto onerato quadrupes dānum dedit: ceſſat hec actio ⁊ agit̄ ex .l. aquil. ꝯ eum q̄ in culpa fuit. ff. ad .l. aql. ſi ex plagis. §. quidā. ¶ Sed ⁊ ſi canis cū duceret̄ ab aliquo aſperitate ſua euaſerit: et damnū dederit ſi ab alio non fortiore ſꝫ equali. ar. ꝟ. de frigi. fraternitatis §. j. ibi cuius ꝯſimili ⁊c. ff. de le .j. legato. in pꝛin. firmius contineri potuit vel ſi per eum locū duci nō debuit: ceſſat hec actio ⁊ tenet̄ .l. aql is qui in culpa fuit. ¶ Itē ſi inſtigante aliquo aīal damnum dedit et ſi equus dolore cōcitatus calce petierit: ceſſat hec actio: ⁊ tenetur is qui equum percuſſit vel vulnerauit. magis act. in factū ꝗ̄ .l. aql. quia non ipſe ſuo corpore damnum dedit. ¶ Item ſi eo palpante equum calcitrauerit. ¶ Quod ſi vna quadrupede incitāte alia dānum dedit: eius que cōcitauit nomine noxaliter eſt agendū: ſiue per ſe quadrupes damnum dederit; ſiue ꝑ aliā rem quā tetigerit vt omnia hec ꝓbant̄. ff. eo. l .j. ab illo §. ait ꝑtor. vſqꝫ ad §. in beſtijs. ⁊ inſti. eo. § j. ⁊ ij. ¶ In feris autem beſtijs non hꝫ locum hec actio qꝛ cum natura eorū fera ſit: non vr̄ dare damnū contra naturam ſui generis: vt inſti. e. §. hoc autem. ⁊ hoc intelligas de actiōe directa. nā in his vtilis locum hꝫ: ſi tñ nulli poteſt culpa aſcribi in eo qḋ damnū eſt: lꝫ in culpa ſit ex eo qḋ aīal habuit. inſti. e. § fi. ff. e. l .j. § in beſtijs. ¶ Si vero equꝰ in quo inſideo mulam tuam olfaciat: ⁊ mula tua recalcitrans crus meum frangat: ꝯ te de pauperie agi pōt. ff. e. agaso. ¶ Ita demum autē datur hec actio directa ſi quadrupes damnum dederit. nam ſi bipes fuerit competit vtil̄. ff. eodē. l. penul.

4 ¶ Et notandum eſt † quod is qui de pauperie tenetur poteſt etiam quandoqꝫ ex edicto edilium conueniri quo prohibet̄ ne quis canem verrem aprum vrſum leonem pātherā et generaliter aliud ve qḋ noceret aīal ſecum ſolutum habeat vel ligatū que contineri nō pñt vinculis: quo minus qua vulgo iter fit: cuiꝗ̄ nocere poſſint vel damnum dare ſi aduerſus hoc factum erit: et homo liber perierit ducenti ſolidi preſtabuntur qḋ ſi eiſdem citra mortem nocitum fuerit quanti bonum ⁊ equum iudici videbitur cōdemnabitur: vt tñ deformitatis rō minime habeat̄ qꝛ liberū corpus eſtimationem nō recipit ſed impēſarum in curatione factarum ⁊ operarū amiſſarū ⁊ quas quiſqꝫ ꝓpter debilitatem amiſſurus eſt. ff. eo. ex hac. ff. de edil. edic. hi enim non erunt. ad hoc inſti. eo. § ceterū. ⁊ de obli. que ex quaſi malefi. naſ. § ab hoīe. ¶ Ceterarum vero rerū damnū datū in duplū reſarcitur ⁊ nihilominus agi pōt de pauperie ſiue aīal rerum ſit ſiue nō. ſic enim generaliter dicit aliud ve ꝙ noceret. ¶ Actiones ꝟo ex quo penales ſunt pro eodē facto cōpetunt ſimul concurrere poſſunt. probantur hec omnia. inſti. eodem §. pe. ⁊ fi. ff. de edili. edic. hi enim. ⁊ l. generaliter. ⁊ .l. qua vulgo.

¶ Ad huius materie euidentiam ſic diſtingue. cum plures actiones penales eidē ꝯtra eundē cōpetūt aut oēs ſunt penales aut oēs ſunt rei perſecutorie aut alie penales alie rei ꝑſecutorie. ¶ Si oēs ſunt penales: ⁊ oēs ex vno delicto competūt: tunc vna tollit aliā perceptione niſi in eo in quo excedit. ff. vi bo. rap. l .j ff. de acti. ⁊ obli. qui ſeruum. ⁊ ñ .j. et .l. cum ex vno delicto. licet ſimul concurrant: et ſic non tolluntur ꝯcurſu ſed perceptione tm̄. vt inſti. eo. §. vlti. ¶ Ubi aūt plures actiones penales ex diuerſis delictis inſurgunt vna nō tollit alterā perceptiōe. ff. de pꝛiua. delic. nunꝗ̄. Si vero oēs ſunt rei perſecutorie et ꝯ eundem competūt tunc tolluntur adinuicē ꝑceptiōe non ꝯcurſu. ff. loca. ⁊ con. ſi merces

·§·culpe. ¶ Qđ ſi ꝯ diuerſos:
tunc etiā perceptione nō tollū
tur.ff. de tabulis exhi. locū·§·
condēnatio. ¶ Uerū ſi alia eſt
penalis.alia rei perſecutoria.
ſi illa que eſt penalis eſt pena
originalit er tunc vna per re=
reliquam non tollit.ff.de fur.ſi
pignore·§·cū furti.hoc tn̄ fallit
in caſu.ff.nau.cau.ſta.idē·§·j.
⁊ eſt rō ſpālitatis qꝛ altera ibi
competit de iure cōi altera de
iure ſpāli. ¶ Sin aūt illa que
penalis eſt nō eſt originalr̄ pe
nalis.tunc vna ꝑ alteram tolli
tur.ff.qđ met⁹ cā. metū·§·licet.

5 Cui †detur. Dānū paſſo ⁊ heredi=
bus ei⁹ ſiue ſit dn̄s rei ſiue de=
tentor.puta ꝯmodatari⁹ eſt vel
cōductor vel fullo qꝛ ipſorum
intereſt qui ſunt alij obligati.
ff.eodem.hec actio.

6 Contra †quem cō=
petat. Contra dn̄m quadrupe
dis preſentē non preteritū igit̄
ſi ante lit.cōte. moriat̄ animal
vr̄ extincta hec actio, ſecus ſi
poſt.ff.e.l.j.§.⁊ cū in quadrupe
dibus.ff.de noxa.act.ſi pluriū.
·§·.fi.in fin. ibi et mortuo ſeruo
⁊c. ¶ Idemq̧ multomagis ſi
poſt lit.ꝯte.ab alio aīal occida
tur.nam ibi dn̄o actio.l.aquil.
competit ꝯtra occiſorē ⁊ libera
tur ab eo cui pauperies facta
eſt ꝑ ceſſionē legis aquil.actio
nis.ff.eo.l.j.§.ſi poſt litis. ¶ Si
vero animal qđ nocuit pluriū
dn̄oꝝ eſt ſinguli i ſolidū noxa=
liter tenent̄.ff.eo.l.j.§.ſi cōe.ex=
cuſari tn̄ pōt dn̄s quadrupe=
dis ſi dānū dederit ab alio cōci
tata.nā cū arietes vl̄ boues cor
nua ꝯmiſiſſent ⁊ alter occidit al
terum ſi quidē occiſus eſt his
qui aggreſſus ē ceſſat h̄ actio.
ſed ſi is q̄ non ꝓuocauit pereat
locum hꝫ.ff.eo.l.j.§. cum arie=
tes. ¶ Datur autem hec actio
in eum qui ꝯfeſſus eſt quadru
pedem eſſe ſuam ⁊ ſi ſua nō ſit.
ff.de interro.act. ſi quis iiurie.
ſed ⁊ in heredes dat̄ ceteroſq̧
ſucceſſores in quaſi heredes
⁊ in quaſi quoſlibet dominos.
ff.eodem.l.j.§.fin.

a ¶ Quid ſit pena. adđ doc.in ru: bri. eo. tit.

7 Qualis †actio ſit. Noxalis eſt ⁊ cō petit ad eſtima=
tionem noxie.eſt autem noxia ipſum delictū
aut ſi is contra quē agit̄ nolit p̄ſtare eſtima=
tionem liberat̄ dando aīal qđ nocuit et ipm̄
animal dr̄ noxa vnde ꝟſus. ¶ Noxia delictū
delinquens noxa vocat̄.probant̄ hec. ff.e.l.j.
in prin.inſti.e.rn̄.j.et ſatis poteſt dici vt hac
actione dāni reſtitutio ſit in obli.noxe aūt de
ditio in permiſſiōe:ſicut ⁊ noxia ꝯmiſſa rōne
li aīali.i.ſeruo.ff.de re iudi. miles·§·j. ⁊.ū. ⁊
hoc manifeſte innuitur.j.e.c.ſi·§·q ſi aīalia.
¶ Interdum tn̄ nō liberat̄ dn̄s ꝑ noxe dedi=
tionē.puta ꝓpter mēdaciū ſuū.vt ſi qs i iure
interrogatus an ſua eſſet quadrupes ifidit
non eſſe ſuam.nā ſi ipſam ſuā eſſe conſtiterit
condemnabitur inſolidū. ff.eo.l.j.§.interdū.
¶ Item ſi fera tua mihi damnum dedit ⁊ nō
curaſti eā quam debuiſti diligētiā adhibere
inſolidū teneberis j.e.c.ſi·§· q tn̄.ff. e.l.j.§.ſꝫ
⁊ ſi canis.⁊·§·generalr̄. ⁊·§·in beſtijs. ¶ Hec
actio ciuilis eſt ⁊ proficiſcit̄ ex.l.xij. tab.ff.e.
l.j.rn̄ j.⁊·§·ait pretor. ¶ Sed nunquid datur
in duplum:? dicūt quidā q ſic ad exemplū. l.
aquil.vt not.ſ.eo. ſub rubrica.de dam.dato.
·§·⁊ inquantum ſub·§·vbi vero. Sed azo cō=
tra: qꝛ pene non ſunt ampliande ſed potius
reſtringende.ff.de penis.interpretatione.

¶ De penis. Rubrica.

1 Pena quid ſit. Et cui ſit imponenda. 8.
2 Species penarum quot ſint.
3 Pene que dicantur perſonales. Que reales. 4. Que mixte. 5. Que ⁊ quibus ⁊ per quem inferende ſunt. 6. Et quando. 10. Et a quibus. 11.
7 Iudices a quibus penis debent abſtinere.
9 Cogitatio an debeat puniri.

VSꝫ modo ſatis tractatum eſt de diuerſis crībus. ſꝫ
quia ipſa cria punieda ſunt nec
remanere debeāt impunita.j.de
ſen.excō.vt fame·§·j.ff.ad.l.aql.ita vulnera
tus·§·fi. dicam⁹ de penis. ¶ Quid ſit pena.
¶ Quot ſunt ſpecies penarū. ¶ Que ⁊ qui=
bus ⁊ per quem inferende ſunt. ¶ Quando
ſunt inferende. ¶ A quibus et ex quib⁹ cau=
ſis extenuentur.

1 Quid ſit † pena [a] delicti. Debita
a cohertio ſeu ſatiſfactio.l. vel alio iure limi=
tata: quia pene certe ſingulorum peccatorū
ſunt vel pena eſt noxie vindicta ⁊ eſt genera
le nomen omnium delictorum vt colligitur.
ff.de ver.ſig.aliud fraus, et.l.ſi qua pena eſt.
⁊ de hoc

et de hoc not.ſ.de ſent.ↄ re iudi.ſub rubric. de ſenten.§.final.ꝛ ſub.§.ſed ꝛ caſus.vbi inuenies notatum quid ſit mulcta ꝛ que ſit differentia inter penam ꝛ mulctam.

2 Quot †ſint ſpecies penarū.

Generaliter ſunt tres. nam alie perſonales: alie reales inducte in odium perſonarum: alie mixte.

3 ¶ Perſonales† ſunt ſm iura cano.iſte. Suſpenſio.Excōicatio.Depoſitio.Intruſio.Incarceratio.Verberatio.Characteris impreſſio.Seruitus.Priuilegij clericalis denudatio.Curie ſeculari facta expoſitio.¶ Relegatio ꝛ ſi qua poſſint alie reperiri.De ſuſpēſione excōicatione depoſitione legitur.xxiij.qō.iiij.forte.ſ.de iudi.cum non ab homine.De intruſione inuenies.lxxxi.diſt.dictum. ꝛ.c.ſi quis clericus.xvi.q.vi.de lapſis.xxvij.q.i.ſi q̄ monacharum.ꝛ.c.ſi quis rapuerit.i.eod.tue. De incarceratiōe.ſ.depoſi.graui.ꝛ ſupra de apoſta.a nobis.i.de verbo.ſign.nouimus.de verberatione.v.q.v.illi qui.vi.q.i.§.verum.in fi.iiij.q.iij.§.Item in criminali.verſi. ſi ca rei conditio.xxiij.q.v.circumcelliones.circa tn̄ vindictā ſanguinis intelligas grauem.ſ.de rap.in archiep̄atu.ſ.de cleri.percuſ.c.ij.De characteris impreſſiōe.ſ.de crimi.fal.ad audientiam de ſeruitute.xv.qō.fi.cum multe.ſ.de iude.ita quorundā.§.pe.De priuilegij clericalis denudatione.ſ.de vita ꝛ hon.cleri.§.fi.i.de ſen.excō.in audientiam.ꝛ.c.contingit.ij.De traditione facienda curie ſeculari.ſ.de crimi.fal ad falſariorum.§.i.ſ.de heretic.ad abolendam.§.illos. ꝛ qualiter fiat hec traditio legitur.i.de verb.ſignifi.nouimus.rn̄.i.de relegatione ꝛ etiam traditione.ſ.de iudi.cū non ab homine.ad fi.que plerunq̄ iniuſte infligitur/ ꝛ de facto tantum.ſ.de arbi.c.ij.§.i.

4 ¶ Reales† vero in odium perſonarū inducte he ſm canones poſſunt dici in poſſeſſionē rei petite vel alias ꝑ modo debiti declarati miſſio.ſ.vt lit.non ↄteſ.qm̄ frequenter.§.in alijs. ꝛ ſeq.ſ.de eo qui mit.in poſ.cauſa rei ſer.per totum.¶ Offici priuatio.ſ.de coha.cleri. et mulie.ꝛ de cleri.coniu.quaſi per totum.ↄtra de iureiuran.querelam.qd pleruq̄ ex vi obligationis fit.ſ.de ele.cum dilectus.§.pen.ꝛ fi. ¶ Eiuſdē ſuſpenſio ſiue ſubtractio.ſ.de cleri.non reſi.cum ad hoc.ꝛ.c.ex tue.ſ.de ap.paſtoralis in fi.ꝛ.c.peruenit.ſ.de heretic.excōicamus.§.i.¶ Rerū olim cōfiſcatio.ſ.de iude. ita quorundam.ꝛ capi.ad liberandam.

¶ Pecunie mulctatio.ſ.de rap.in archiep̄atu.ſ.de iude.poſtulaſti.ſ.de maledi.ca.ij.qd dic vt not.ſ.de ſen.ꝛ re iudi. ſub rub.de ſnia. §.fi.ſub.§.ſed ꝛ caſus.ſ.de offi.or.§ quid ꝑtinet,verſi.dꝫ etiam punire delinquētes.ꝛ ſeq.

5 ¶ Mixte† autē poſſunt dici que partim ſūt perſonales: partim reales: puta qn̄ eccleſia induxit exilium:nam ad iudicem eccleſiaſticum hoc pertinet ex cauſa nam eccl'ia habet inſcriptionem proſcriptionem exiliū relegationem.l.diſtin.accedens.ij.q.vi.biduum.xvi q.i.§.nouarum.ꝛ.l.placet.hec tn̄ inter ſe differunt.vnde verſus.¶ Exul abit ſine ſpe patrie redituſq̄ rei.Inſcriptus manet in pr̄ia. ſed re ſpoliatus.Amitit ꝓſcriptus opes nō poſſe reuerti.Quiſq̄ relegatus ſua cū remeabit habebit.¶ Pōt ergo dici relegatio perſonalis.vt no.ſ.eo.§.ſub.§.perſonalis.verſic.fi. q̄ incipit de relegatione:ſed ſicut probant iura his verbis promiſcue vtimur. ¶ Sed et mixte poſſunt dici.terre interdictum gn̄ale.ſ.de offi.dele.ſane.ſ.de ſpon.non eſt nobis.

¶ Abſolutio vaſallorum a fidelitate.xv.qō. vi.nos ſanctorum iuratos.ſ.de hereti. c.fi.i. eo.c.fi.¶ Iuris patronatus priuatio.i.eo.in quibuſdam.ꝛ.c.grauem.¶ Reliquiarum de eccleſia extractio.ſ.de iure pa.c.ij.¶ Sunt ꝛ alie varie pene contra raptores hereticos et fautores eorū ꝛ iudeos ꝛ ſarracenos/ ꝛ alios varie delinquentes in iure canonico ſparſe quas in ſingulis ſuis tractatibus plene curauimus denotare.¶ De penis aūt legalibꝰ dic vt not.i.eo.§.que quibus. ¶ Sed nunqd perſonalis pena pōt commutari in pecuniariam.dicas ꝙ nō/ qꝛ non ſunt puniende res pro delictis in aute.de man.prin.§.opꝫ.col. iij.i.eo.lꝫ.xv.q.v.illud.nec ob.ſ.vt lit.nō conteſ.qm̄ frequenter ad fi. vbi dr̄ ꝙ pena q̄ magis timetur imponi dꝫ. ſcꝫ miſſio in poſſ. vel excōicatio.naꝫ quelibet illarum eſt debita et ordinaria pena pro cōtumacia q̄uis magis ordinarium ſit:ꝙ fiat miſſio ſi poſſit locū hr̄e ſ.vt lit.nō conteſ.tue cuſaliter tn̄ mutari pōt perſonalis in pecuniariā.ſ.de rap.in archiep̄atu ſ.de iudeis poſtulaſti.ſm Hoſt.tu dic vt no.ſ.de offici.ordi.§ qd pertinet.ver.dꝫ ēt punire delinquentes:ꝛ ſe.hoc etiā nō omitto qꝛ lꝫ Hoſt.reſtringat illud qd dr̄ ꝙ pene que magis timetur infligenda eſt:ad duos caſꝰ tm̄ de quibus loquitur litera.ſ.vt lit.nō conteſt.qm̄ frequenter,in fi.vt.ſ.innuit. eſt tamē gn̄alius intelligendum quo ad correctionēꝫ holm pertinet:nam ſiue plectendo ſiue ignoſcendo hoc ſolum bene agitur/ vt vita holm corrigatur.xxiij.q v.prodeſt.ideoq̄ qn̄q̄ augmentatur pena ex cauſa: ꝛ qn̄q̄ diminuitur vt plene not.ſ.de ac.§ quis ſit effectus.¶ Et nunquid realis ſiue pecuniaria in perſonam cōmutatur/ſic qn̄cunq̄ damnati inopes inueniūtur hocēm regulare eſt.xij.q.ij ſ̄rnitas xiiij.q.vi.ſi res aliena.xij.q.ij.§.libertꝰ.ff.de i̅ius voc.l.fi.no.ſ.de maleſi.§.qualiter.ſuper verbo cōmenti:id in penam aliam ↄmutetur.

6 Que †quibus & p quem inferende ſunt. hic notādum eſt q̄ delicta [a] quatuor modis cōmittuntur. Facto vt furta ꝛ homicidia. Dicto vt cōuitia ꝛl fide aduocatiōes. Scripto vt falſantes inſtrumenta ꝛ famoſos libellos conficientes. Conſilio: vt ꝯiurationes ꝛ latronum cōſilia: quouſqꝫ alios ſuadendo immiſiſſe: al's immiſſe: alias monuiſſe ſceleris eſt inſtar. ¶ Septem ēt modis attenuatur vel aggrauatur pēa. ſ. Cauſa. Perſona. Tempore. Loco. Qualitate. Quantitate. Euentu. Cauſa, vt in verberibus a magiſtris vel a parentibus illatis cauſa correctionis non iniurie. puniūtur aūt cum quis cā iracundie pulſatꝰ eſt. ¶ Perſona dupliciter ꝯſideratᷓ eius qui deliquit ꝛ qui paſſus eſt. aliter eñ puniūtur ſerui ꝙ̄ liberi: ꝛ aliter ꝙ̄ in parentē vel prelatum: aliter qui in extraneum vel equalem: vel ſubditum manus intulit ſꝫ etatis rō habetur. ¶ Loco vtrum in eccleſia ſeu cemiterio in pretorio vel loco priuato quis delinq̄t: nam locus facit vtrum ideꝫ de quo agitur furtum vel ſacrilegium iudicetur vtruꝫ ne acriꝰ vel mitius puniatur. ¶ Tpe vtrum de die vel de nocte vt diſcernamus emanſorem a furtiuo vel effractore vel diurnum furem a nocturno. ¶ Qualitate. vtrum ſit furtum manifeſtū acrius vel leuius delictum. ¶ Quantitate. vtrum q̄s oueꝫ ſuem, vel totum gregem ſubripuerit. ¶ Euentu. puta a demente commiſſum eſt. tñ apud grecos fortuiti caſus exilio voluntario luebantur. ¶ Furtoꝝ etiam domeſticorum ſi leuiora ſunt: nec admittitur accuſatio ſunt publice punienda. puta ſi ſeruus dño libertꝰ pͦ rono mercenarius ei cum quo moratur rem ſubripiat: nec etiam ꝓbis leuioribꝰ furtis ſimilr agi pōt ¶ Probāᷓ hec. ff. eo. reſpiciendū. §. furta. ꝛ l. fctā ꝛ. l q̄dam. ff. de fur. ſi libertꝰ patrono. ꝛ. §

homici. ſicut de pe. diſt. j. l. aut facta. ¶ Sed in aliquibus terris ſcelera grauius puniūᷓ: et multis craſſantibus opus eſt exemplo. vt d. l. aut facta. §. pe. ꝛ fina.

¶ Perpēſa igitur qualitate delicti imponūtur pene ſm. l. quarū. vij. ſunt ſpecies. tres et ſunt capitales: quatuor nō capitales. ¶ Capitales ſunt vt ſi caput amputetur gladio nō cum ſecuri vel falce. ¶ Item ſi furcis ſuſpendatur vel viuus cremetur vl' vngulis feraꝝ beſtiarum latera ſulcentur. Item ſi beſtijs ſubijciatur non vt lapidetur: vel crucifigaᷓ: vel de ponte vel monte iactetur, q2 hoc fieri non dꝫ. ff. eo. aut damnū. §. vita. ꝛ. l. ſi diutino. §. non pōt. ꝛ. l. capitaliū. ꝛ ñ. j. ꝛ. §. famoſos. et l. ſi quis aliquid. §. j. ꝛ. ū. C. de malefi. ꝛ math. ſi excepta. ſm Azo. ¶ Scđa ſpecies capitalis eſt: que đ2 morti ꝓxima puta metalli coherci o alij tñ damnātur in metallum: et hi grauioribꝰ vinculis puniuntur. alij in opus metalli ꝛ hi leuioribus. alij in miniſteriū metallicorum. i. vt ſeruiant dānatis in metallū q̄ ſi in perpetuū ſit: ſerui pene ſunt. ſi ad tpˢ ciuitatem amittūt: ſed dānati in metalluꝫ libertatem ꝛ ciuitatem ꝙ̄uis ꝛ ſeruus ſic damnari poſſit. itaqꝫ dñs eius dominiū amittat. Secus ſi ad vincula ſit dānatus. ff. e. aut dānum. §. eſt pena. ꝛ. §. inter eos. ꝛ. §. miniſteriū. ꝛ. §. ſeruos. ¶ Tertia ſpēs capitalis eſt deportatio in opus publicum: non dico dānatio in metallum ꝛ hec libertatem cōſeruat: ſed ciuitatem adimit. ff. eo. quidā. hanc pſes ꝓuincie infligere non pōt: ſed eſt a principe confirmanda. maiores autē iudices ſicut pſectus ptorio prefectus vrbis hanc penā imponunt. ff. eo. diui fratres. ¶ Non capitalis vero pena eſt que ad eſtimationem nō periculum capitis ptinet. ꝛ eſt q̄druplex. ¶ Prima relegatio ad tpˢ: vel ēt in perpetuū: dum tñ bona non adimat. ¶ Scđa infamia vl' dignitatis amiſſio. ¶ Tertia ad dignitatē ſeu officiū vel forum interdicta a ſpatratio. Quarta verberum caſtigatio probantur hec. ff. eo. capitalium. ꝛ ñ. j. ꝛ. §. certe pene. ꝛ. l. ſi q̄s forte. §. fi. ꝛ duabus. l. ſe. ff. eo. de iterdictis ꝛ relegatorum. §. ad tpˢ. ¶ Et not. q̄ plus eſt interdicere foro ꝙ̄ aduocatiōibus. nam in priore caſu dꝫ abſtinere dānatus ab oībus forēſibꝰ negotijs in foro. in ſcđo vero dꝫ abſtinere ab aduocationibus in foro ſed alijs in foro non prohibetur operam dare. ff. e. moris.

7 ¶ Sunt † ꝛ quedam pene a quibus debent iudices abſtinere ne ſcꝫ in facie alicuiꝰ ſcri-
[a] batur pena nec eniꝫ debet facies maculari a q̄ eſt ad ſiītudinem celeſtis pulchritudinis figurata. C. eod. ſi quis in metallum. ¶ Nec dꝫ adduci piſtoribus vel alicui alij corpori nō cō poſito ēt obtentu religionis. C. eo. ne quis.

[a] ¶ Delicta. adde q̄ dicātur delicta nolata a ꝛ q̄ innolata. Uide p Bart. in. l. nūqꝫ plura in. iij. co. ff. de pub. iudi. Barto. i l. ſi familia ff. de iuriſ. om. iu. barto. in. l. j. in ij. col. ff. ad turpi. bar. in. §. vñ q̄re. ff. de publ. iu. bar. l l. ſenatus. ff. de act.

[b] ¶ Nec eñ dꝫ facies maculari. adde ꝛ an vꝫ ſtatutū q̄ p certo delicto aliquis buletur in frōte. vide per ang. in. d. l ſi q̄s in metallum. ꝛ p Marianū de ſenis. in rep. ca. q̄lr el. ij. in. x j. arti. 8 acc. ꝛ p eūdem Maria. l. c ſi. de fo. cō pe. ꝛ an p̄cutiens in capite đꝫ pcutere l facie. vide p do. l. c. vnico de ſacr. vncti.

¶ Itē veterani ⁊ eorum liberi in p̄mo gradu tantū: pena metalli ⁊ o͛pis publici non afficiuntur. ¶ Itē nec decuriones vel eorū liberi vel parentes in quocūq; gradu ſint q̄ nec furcis ſuſpendi debent nec cōburi: ⁊ ſi ſic dānati fuerint liberandi ſunt conſulto tñ prius principe: vt vel pena permutetur vel liberet̄ C.eo.honor.ff.eo.moris.§.fi. ¶ Nec liber hō ſic pōt dānari: vt in perpetuis vinculis detineatur.C.eo.incredibile. ¶ In omni etiā ſupplicio ſecurius punitur ſeruus q̄ liber. Infamis q̄ bone fame exp̄s.ff.e. capitaliū.§.fi.

8 ¶ Eſt † aūt pena imponenda illi q̄ deliquit qr pena ſuos d3 tenere autores.Ẽ.de his q̄ fi: a ma.par.ca.q̄ſiuit.C.e.ſancimus.⁊ ꝯſideraẗ p̄ns ſtatus publicis criminib⁹ ⁊ in crimie iniuria ꝑ.ff.ſi ex noxa.cā agatur.l.pe.In priuatis vero ſtat⁹ preteritus.vñ ſi t͞pe delicti erat ſeruus nunc factus ſit liber tanq̄ ſeru⁹ punietur ⁊ ecōtrario.ff.e.l.j. ¶ Non eſt ḡ vn⁹ ꝑ alio puniend⁹ neq; vxor ꝑ marito vel eꝯ̄io.

a nec fili⁹ pro p̄re [a].vel eꝯ̄io.Ẽ.de pig.ex lr̄is. §.j.C.ne vxor ꝑ ma.in rubro ⁊ in nigro.xv. q.vij.illud.j.q.iiij.ca j.Ẽ.de purg.vulg.ca.ij. ¶ Sz ꝯ̄.xv.q.vi.cum multe.vj.q.j.q̄ſq̄s.Ẽ.de ſpon.non eſt vobis.Ẽ.de offi dele.ſanc.⁊.c.p. et.g. ¶ So. prima iura q̄ nolunt q̄ alius ꝑ

b alio puniat [b] locū h̄nt quo ad penas eternas in quibus ḡnal̄r verū eſt/ q̄ pctā ſuos debēt tenere autores.⁊ q̄ fili⁹ non portabit iniq̄tatem p̄ris ⁊c.hoc tñ fallit in originali pctō q̄ ad oēs tranſit ⁊ ab adam deſcendit.vñ apl's. Per vnū hoīem intrauit mors ⁊ per oēs trāſiit: ⁊ iterū in adā oēs peccauimus.⁊ eſt rō: vt not.Ẽ.ti.j.§.de quibus pctis.ver.originale.et ſe.iura vero poſteriora in quibus punit̄ vn⁹ ꝑ alio locum h̄nt quo ad penas t͞pales.⁊ ſic loquitur.xxiiij.q.iij.ſi habes.j.q.iiij.verſi. itē ꝑ pctō.ſm Goff. Sed ſm Hug.⁊ Jo.ad intelligentiaz hui⁹ materie notabis q̄ triplex eſt pena.ſ.eterna t͞palis ⁊ ſpūalis. ¶ Eterna pena nūq̄ punitur vnus ꝑ alio.vt j.q.iiij.c.j.et c.iā itaq;.niſi ſit imitator ſceleris vbi quidē non tā ꝑ alieno q̄ pro ſuo delicto punitur.j. q.j.cito turpe.Ẽ.de renū.niſi cum pridem.§.ꝑſone vero irregularitas.⁊ ſic intellige.j.q.iiij §.ꝯ̄ dñs ad moyſen. ¶ Corporalis pena duplex eſt.quedā eñ ꝯſiſtit circa corpus: et illa ſepe punitur vn⁹ ꝑ alio.vt p3 ꝑ diuerſa exēpla.j.q.iiij.§.itē pro pctō ciuium. Quedā circa ſtatū: vt eſt ſeruitus vel infa. ⁊ illa ēt ſepe punit̄ vn⁹ ꝑ alio.vj.q.§.verum.xv. q.ſi.cum mulete.Ẽ.de fi.preſbyt.lr̄as.⁊ q̄ſi ꝑ totū.Ẽ.de pur.c.accedēs.j.eo.ad aures.⁊.in quibuſdā. ¶ Spūalis v͛o pena quadruplex eſt. Pr̄a eſt pena excōicationis ⁊ illa nūq̄ punit̄ vn⁹ ꝑ alio.xxiij.q.iiij.ſi habes. ¶ Scd̄a eſt pena interdicti loci: ⁊ illa freq̄nter punit̄ vnus pro alio.Ẽ.de ſpō.nō eſt vobis.Ẽ.de off.dele.ſanc.⁊.c.p.⁊.g. ¶ Tertia remotio ad oblationibus: ⁊ illa ſil'r punitur vnus pro alio xvij.q.iiij.miror. ¶ Quarta ordinis: ⁊ illa punitur vnus pro alio: nā maritus repellit̄ ab ordinibus ꝑpter delictū vxoris xxxiij.diſ.ſi cuius.Itē ſi pater emit eccl'iam ꝑ filio ipſo ignorante l3 nō repellatur ab ordinibus eccl'iam tñ amittere d3. j.q.v.ca.j.Ẽ.de elec.ſi cuius.Ẽ. de ſimo.de regularibus.⁊ duobus.ca.ſeq.Breuiter expedias te q̄ vnus nō punit̄ ꝑ alio: ſ3 pena ſuos teneat autores regulare eſt. fallit tñ in caſib⁹.Ẽ. notatis: ⁊ in multis alijs non notatis/ q̄ diligens lector pōt colligere per ſeipſum. Eſt igit̄ r'a q̄ nemo priuatur iure ſuo ſine culpa ſua.Ẽ.de ꝯſti.cognoſcentes.lvj.diſ.ſatis puerſum. xvj.q.vlt.inuentū: ſubaudi vel ſine cauſa: ⁊ hoc eſt qđ expōit decre.Ẽ.vt lit.nō cōteſ. q̄ñ freq̄nter.§.ſi vero aliter abſens.⁊. ſi aūt ⁊ de carnali cōiugio.l fi. ¶ Cauſa vero ꝯſueuit his verſibus denotari. Pauptas odiū vitiū fauor ⁊ ſcelus ordo. Perſonas ſpoliant ⁊ loco iure ſuo. ¶ Pauptas ꝑpter quā vniūt̄ due eccleſie.⁊ alter amittit dignitatē ſuā.xvj.qō.j.⁊ t͞pis q̄litas. ¶ Odiū.ſ.ciuiū interficiētium ſuū ep̄m.xxv.q.ij.ita nos j e.ad aures.⁊.c.in quibuſdā. ¶ Vitiū.ſ.lepre.Ẽ.de cleri.debili.tua nos. ¶ Fauor.ſ.conſtātinopolitaneciuitat͛s.xxij.q.renouante. ¶ Et ſcelus.xxvij.q. fin.multorum.⁊.not.Ẽ.c.verſi. corporalis ⁊ ſeq.⁊ verſ.ſcd̄a.et ſe. ¶ Ordo propter cuius fauorem dñs ſeruū ſuū amittit.liiij diſt.freq̄ns ḡnalis.⁊ accedit.ff. de opc.lib.interdū vbi rōne dignitatis ſuperuenientis amittit quis operas quas habebat in liberta: quia indignum eſt quod liberta ſeruiat ex quo tantam adepta eſt dignitatez.

¶ Inferioribus preterea clericorum a iure certa pena infligitur.

¶ Nam ſi quis interfecerit

a ¶ Nec filius. ꝑp̄e.adđ glo.in.c.q̄buſdā. de pe.gl.Cy. ⁊ Saly.in l.j.C.đ lib. ⁊ eo. liber. bar.in.l.eū q̄.ff.de iterdi.⁊ releg. bal.in.l.fi. C.de lib. cau.Spec. tit.de loca. in.§. nunc aliq̄.verſi. cxliiij.

b ¶ Alī⁹ pro alio. adde gl. ſumme xxiiij.q.iij. gl.⁊ Dy.in r'a nō d3 dē de reg. iur.lib.vj. Domi.in.c. impatores in.ij.col.x. Di.bal.⁊ ſaly.in.l.q̄ſquis.C.ad l.iul.maie. oldra.ꝯſil. xcvj.inci. an ex delicto.

preſbyterum ſexcentorū ſolidorum ſi diaco=
num quadringentorū ſi ſubdiaconū tricen=
torum ⁊ forte hodie eſtimabitur ſicut diaco=
nus.argu. ſ.de ſer. non ordi. miramur. et de
eta.⁊ qualita. a multis ſi epm nongentorū ſi
monachū quadringentorū ſolidorū pena eſt
puniendus.⁊.xvij.q.iiij.qui ſubdiaconū ⁊ c.
ſequē. preter penitentiā que eſt. xij.annorū ſi
preſbyter interficiat.j.titu.j.c.ij. ¶ Sed cui
applicabit hec pena: dicunt quidā q̄ con=
fiſcanda eſt.C. de mo.mulcta.l.mulctarū.ſed
contra q̄r vbi de viuorū correctione agit̄ fiſci
ratio non habet.C. de ſecū.nup.l j.§ j. ¶ Di=
cas q̄ pene exacte per iudices eccleſiaſticos
ratione delicti damnū vel iniuriā eccleſie cō
tingentis eccleſie quā ſi ɔtingit erogāda eſt.
vnde cōpoſitio preſbyteri de qua.ſ.no.eccle
ſie quā tenebat reddi debet.j.eo.c.ij.ad idem
ſ.de ſimo. audiuimus.xxvij q.j.ſi q̄s rapue=
rit.xviij.diſt.quoniā quidē.ſ.de cenſi.procu=
rationes.in fi.in aut.de ſanc.epiſ.§.ſi quis ra
puerit.xvij.qō.iiij.ſi q̄s deinceps.C.de raptu
vir.l.vnica.ſm Goffr.iō iniuria facta clerico
vł ⁊ eccłie cuius eſt irrogata.vn̄ ⁊ ip̄a agere
pōtēt ſi clerico q̄ ad pſonā ſuā fuerit ſatiſfa
ctū.j.de ſen.exc.cū deſideres.§.fi.ad idē.ſ.de
fo.ɔpe.c.ij.ſ.de iud̄e. poſtulaſti.⁊.ij.q.vij.ac=
cuſatio.l fi.⁊ de hoc no.j.de ſen.excō.§.⁊ qua
liter hec abſolutio.ſub.§.ſm.h.ſed cui appli
cabit.⁊ ſe. ¶ Si vero dānū vł iniuria aliquē
priuatū reſpiciat applicabit ei pena ſiue ſit
conuētionalis.ſ.de arbi.dilecti.⁊ ar.j.eo.cō=
ſtitutus.ſiue ſit a iure inducta ſ.titu.j.c.ij.et
iij.⁊ fi.ſiue a iudice infligat.vt no.ſ tit j.ſub
Rubr.de iniur.§.cui deē.⁊.§.⁊ incōtum ſcd̄m
Gof.tu dic vt no.ſ. de offi.ordi.§. quid perti=
net.h.debet etiā punire delinquentes. ¶ Po=
teſt eñ iudex eccleſiaſticus in expenſis puni
re ſine tpe diffinitiue ſnīe.j.e. caſū.ſiue antea
ſ.de app.reprehenſibilis.ſ.de ſeque.poſ.ad
hoc.ſ.de do.⁊ cōtu.cū dilecti.in fi.ſ. de pcu.
auditis.ſm Goff.de hoc dic vt plene no.ſ.de
dolo.ſub Rubrica de ɔtumacia.§.qua pena.
ſub.§.punit̄ etiā cōtumax vel doloſus.⁊ ſeq.
¶ Itē imponere pōt mulctā pecuniariā.j.e.
dilectus.nam oībus magiſtratibus permiſ=
ſum eſt iuriſdi.ſuā defendere penali iudicio
exceptis diuini iuriſditionē.ff.quis ius dicē
ti non obtempe.l.vnica.ff.ſi q̄s in ius vo.non
ierit.l.ij.vn̄ ⁊ penas pecuniarias imponere
poteſt ordinarius.ff. de iudi.l. ij.§.fin. Item
delegat⁹.C.de ſportu.l.ij.itē arbiter.ff.de ar=
bi.non ex oībus ſm Goffre.de mulcta impo=
nenda. dic vt plene not.ſ. de ſnīa et re iudi.
ſub Rubrica de ſnīa.§. quo remedio. ſub.§.
ſed ⁊ caſus ſunt.de arbitro dic vt no.ſ.de ar=
bitris.§.qualiter ad effectum.ſub.§.ſunt au=
tem diſſimilis.verſi.ſed nunquid poteſt pu=

nire contumacē.et ſeq. ¶ Sed nunquid pn̄t
perſone eccleſiaſtice penas exigere dic quod
poſſunt ſi a iure inducte ſunt ſicut ſunt ille
de quibus not.ſ.eo. ſub.§.reſpon j. ⁊ habes
xij.q ij.ep̄s qui mancipiū xxiij.diſt.quāq̄.in
fi.xij.q.ij. cum deuotiſſimā. xvij.q.iiij.ſi quis
contumax quiſquis.ſi quis domum qui ſub=
diaconum. Idē eſt et in conuentionali.ſ.de
ar.dilecti.ad fi.j.eo.conſtitutus. ¶ Sed con
tra.abſit eñ vt eccleſia cum augmento reci=
piat: q̄ de terrenis rebus videtur amittere
⁊ lucra preciis querere.xij.qō.ij.fraternitas.
ſolutio loquitur in penitētiali foro.nec ob.ſ.
de cēſi.ex parte.quia loquitur in voto cuius
mēſura incerta erat: et ibi redditur ratio il=
lius reſponſionis in litera.nec ob.ſ.de dolo
et contut.c.j.q̄r intelligit̄ qn̄ infra annū reus
offert cautionē de ſtando iuri. nec obſt.j.eo.
ſnīa.q̄r ibi pro maiori parte ſatiſfactum erat
in fortē: ⁊ nihilominus pena inſolidū peteba
tur qđ erat iniquū ſed non denegatur quin
pro rata peti poſſit. ¶ In q̄ tn̄ ſic di. vtrū ſub
pena pmittat̄ id qđ conſiſtit in dando vel fa
ciendo: ſi in dando conſiſtit inſolidū commit=
titur: ſed ob.doli excep.ſi ſolida pena petat̄.
ff.de ver.ob.l.ij.§.fi.ff.ſi quis cauti.ſi ſeruū.§.
ſi plurium.⁊ ſic intellige.j.e.ſnīa. ¶ Si in fa
ciendo ⁊ factū eſt indiuiduū: tūc ſimiliter cō
mittit̄ inſolidū.ff.fami. hercis. heredes.§.an
ea.ff.de verb.ob.ſtipulationū.§.fi. ¶ Si vero
diuiduū: tūc pro parte tantū cōmittit̄ pena
ff.rem ra.ha.ſi procurator.⁊ hoc diſ.ff.de ver.
obli.l.iiij.§.cato. ¶ Sed quidā dicūt indiſ q̄
qn̄ promiſſio in facto conſiſtit ſemper inſoli=
dum committit̄ pena: ſed de equitate non fit
condemnatio niſi pro parte.ff.de verb.ob.in
executionibus in prin.⁊.§.penul.ff.depoſiti.
ſi duo heredes.ſm Goff. Tu dic de hac que=
ſtione.vt no.ſ.de arbi.§.qualiter conſtituat̄.
ſub.§.ſed mens.ver.ſed nunquid religioſi. et
ſeq. ¶ Sed ⁊ ſi quis ep̄m interfecerit: bona p
pria applicāda ſunt eccleſie ſponſe ſue.xvij.
qō.iiij.ſi quis deinceps. multofortius debet
priuari feudo qđ ab eadem eccleſia tenet ita
qđ ſibi vel ſucceſſorib⁹ ſuis ſubaudi vſq̄ ad
q̄rtū gradū: nec iſtud feudū reſtituat̄ nec de
nouo aliud ɔferat̄: q̄r pena mitior eſt q̄ pri=
ma.ſic intellige.j.e.ad aures.nā ⁊ hodie qui
cūq̄ clericū alicuius eccłe nedū canonicū re=
ctorē vł p̄latū occidere vł mutilare p̄ſumpſe=
rit: oī iure qđ in eadē eccłia vł ab eadē eccłia
hz vł tenet priuari dz: ita q̄ ſua poſteritas
vſq̄ ad quartū gradum in clericoꝝ collegiū
nullatenus admittat̄ neq̄ in domibus reli=
gioſis prelationē aliquā aſſequatur.j.eo.in
quibuſdā.§.ſacri.⁊ iunge qđ no.ſ.de iniuriis
ſub rub.de damno dato.§.quibus detur.vet.
ſed ⁊ datum vtilis.⁊ ſeq.

¶ Illud autē non eſt omittendum φ cogitationis penam nemo meretur. ff. de penis. cogitationis. de peni. di. j. cogitationis. ſuper q̄ potes ſi placeat diſtinguere. in hunc modū
9 ¶ † Cū querit̄ vtrū cogitatio puniri debeat vel locus ſit pnie refert vtrū querat̄ de delictis vel cōtractibus. ⁊ vtrum agatur in foro contentioſo vel penitentiali. ¶ Si q̄ritur de delictis ⁊ agatur in foro cōtentioſo aut volūtas ſtetit in ſuis finibus ⁊ non eſt proceſſum ad actum: ⁊ ſic nullā penam meretur. vt l. dictis. ll. cogitationis. ff. de furtis. ſi qs. ⁊. l. j. ⁊. l. inficiando. ff. de acq. poſſeſ. poſſideri. §. ſi rem apud te niſi in caſibus ſicut hereſis. ꝫ. de hereti. ad abolendam. ⁊. c. excōicamus. §. credētes. Itē in crimine leſe ma. C. ad. l. iul. ma. qſquis. ⁊ in eo qui cogitauit fugientē de eccl'ia
a extrahere[a]. C. de his qui ad eccle. cōfu. l. fi. ſꝫ Job. ibi tn̄ proceſſit ad actū ⁊ eodē modo pōt intelligi precedens. l. quiſqs. ¶ Si vero volūtas ad actū progreditur: ⁊ actus pficitur puniend⁹ ē q̄tūcunq; peniteat. nemo eniꝫ indt lex tali pctō pnia inductus innocens eſſe definit. ff. de edil. edi. qd ſit fugitiuus. poſt prin. ff. de fur. qui ea mente. ff. vi bono. rap. nō prodeſt. ff. φ quiſq; iuris. l. iij. rn̄. j. ff. de poſtu. l. j. §. beſtias. niſi in caſibus in quib⁹ infra certa tpa pnie locus eſt. ff. de ſeruis fug. l. j. §. j. ff de pu. vecti. l. j. §. φ ſi fecerit ff. φ me. cau. Itē ſi cuꝫ exceptione. §. ſatis clementer, C. de criſtel. l. j. ¶ Qd̄ ſi actus nō perficiatur ⁊ is q̄ pceſſit ad actum ipm pficere potuiſſet: ſed noluit: q: penituit non incidit in penā: imo ei pcendū eſt. ff. ad l. cor. de fal. q̄ falſam. ff. de liu. itē apud labeonē. §. ſi curauerit. niſi mortē ſibi conſcierit: vbi punitur cōſcia criminis iaꝫ cōmiſſi. ff. de bonis eo. qui mor. ſibi cōſci. l. iij. ſm Job. ⁊ niſi in crīe leſe maie. ⁊ in illū q̄ molitus eſt de eccl'ia extrahere fugientē. vt not. ꝫ. eo. ver. ſi queritur de delictis. ¶ Si autēꝫ ideo nō perfecit actū: q: nō potuit: leꝫ bn̄ voluiſſet pficere puniendus ac ſi feciſſet. ff. ad. l. pōpe. de parricidijs. l. j. in fi. ff. de re mili. l. iij. §. is qui. C. ſi q̄cunq; predi. pote. l. j. C. de epi. ⁊ cle. ſi quis non dicā. C. de furt. ſi qs alieno. C. ad. l. iul. de adul. cuꝫ q̄. C. de inceſ. nup. q̄ ꝫ. ⁊. l. ſi quis inceſti. C. de ſepul. viola. l. j. ff. ad. l. cor. de fal. ſi quis legatū. ff. ad. l. cor. de ſic. diuus. ꝫ. de biga. nup. ⁊ c. a nobis. ⁊ ſm hoc intellige φ voluntas ⁊ ppoſitū diſtingūt maleficia. ff. de fur. qui iniurie. J. de ſen. exc. cū volūtate. xj q. iij. φ pdeceſſor. ⁊ φ ſi quis gladiuꝫ ſtrinxerit vel cum telo cā occidendi holeꝫ ambulauerit: vt homicida tenetur. ff. ad. l. cor. de ſica. l. j. ⁊ has leges pro magna pte canoniꝫatas inuenies. de pe. diſt. j. ſi qs non dicā. ⁊ ſe. q̄s oēs intellige ſm premiſſam diſ. ¶ In contractibus φ nihil obeſt / vel pdeſt cogitatio niſi ꝯtus pficiatur. ff. de ꝯdi. ⁊ demō. hec cōditio. C. de fide inſtru. ꝯtractus. nec pdeſt conatus ſine effectu. ꝫ. de ſpō. ca. fi. nec ſufficit gerere mente, niſi exprimatur ore ad hoc. C. de cōdi. ob cām. ſi repetendi. ff. de ꝟ. ob. quicquid aſtringende. C. de nup. imperialis. §. ſed ⁊ ſi talis C. de ac. ⁊ ob. ſi quidē donationis cauſa. C. qd̄ met⁹ cā. cū te. ff. de aur. ⁊ ar. lega. l. ij. ff. de dona. l. v. §. fin. ⁊. l. gn̄alr̄. ff. de dote preleg. cū quis. §. j. ff. de duobus re. deben. duos. ¶ Contractu aūt inito ⁊ pfecto locus eſt pnie: ſi erat innominat⁹ re integra ſi non intereſt aduerſarij. ff. de condit. cauſa dat. ſi pecuniam. ⁊. l. dedi. ¶ In nolato ēt gratia alterius tm̄ cōtractu locus eſt pnie reſpectu illius cuius gr̄a eſt ꝯtum. ff. depoſiti. l. j. §. pen. niſi forte aliquis decipiatur. vt. ꝫ. de procu. mandat. et. c. auditis. ꝫ. de reſcrip. ex pte decani. vbi ēt leꝫ ptinere valet id qd̄ iam actū eſt: vt ibidē. ⁊ arg. ꝫ. de reſtit. ſpo. audita. §. pe. ſed nec in preiudiciū illius cuius gratia habitus eſt contractus penitere, lꝫ niſi ex cauſa. ꝫ. cōmodati. c. vnico. ⁊ de locato. pter ſterilitatē. C. de dona. que ſub mo. perfecta donatio. C. de reuoca. dona. l. fi. ꝫ. de dona. ca. fi. ¶ In contractu ꝟo habito gr̄a vtriuſq; non eſt locus pnie: niſi ⁊ ambo vel oēs ſi plures ſunt ꝯſentes peniteāt C. de ac. ⁊ ob. ſicut in initio. C. d̄ ꝯſen. emp. non idcirco. ⁊ ſm h̄ etiā pōt intelligi. ꝫ. de elect. in cauſis. §. fi. vbi perfici intelligitur poteſtas data: ex quo hi q̄ receperunt inceperunt ea vti. Ideoq; cum res non eſſet integra: ⁊ gratia vtriuſq; poteſtas conceſſa poſtea non potuit reuocari vt ibi dicit. oībus eñ expediebat vt cito prouideret̄ eccleſie non quod differetur. ꝫ. de elec. ne pro deffectu. ⁊. c. cuꝫ inter vniuerſas. ¶ Hoc in foro contentioſo nam in penitētiali ſiue in iudicio anime ſola voluntas punitur: vt patet de peni. diſt. j. homicidorum ⁊. v. ca

a ¶ Fugientem de eccleſia extrahere. Adde. c. inter alia. de immu. eccleſ.

ſibus ibi ſeq. ꝛ ca. ſuper tribus vj. diſ. te ſtm̄. xxxij. q. v. ſicut em̄ ꝛ ca. qui viderit. viij. q. j. ſciendū deus em̄ non ex operibus iudicat ſed ex corde. xxij. q. v. qui ꝑiurare. ꝛ cor reſpicit, nō manū. xiiij. q. v. qđ inueniſti. ꝛ ex corde [a] ꝓcedunt adulteria homicidia ꝛ cetera peccata. xv. q. vj. ca. j. ante medium ꝛ ad fi. talia em̄ cum latentia ſint ſoli deo ꝛ ſacerdoti eius vicario ſi cōfitetur relinquimus vindicanda vel remittenda. Sic intellige xxxij. diſt. erubeſcant. ij. qō. j. ſi oīa. xxxij. qō. v. xp̄iana. ſ. de peni. oīs ꝯſtus ꝛ intrinſeca ꝑ extrinſeca [b] ſepius preſumātur. ad hoc. xxviij. q. j. nec aliquam. xxxj. q. ij. ſi verū. de conſe. di. iij. de penitentibus. xxxij. q. v. nec ſolo. qđ intelligas de cogitatione deliberata. ſz ex quo quis cōſentit peccato faciendo multo fortius ſi delectabilis ſit: vt de pe. diſtin. j. ſuper tribus.

¶ Quid ergo de tentante. ꝛ certe cogitatio tentans dummodo reſiſtatur in nullo punitur: ſed potius meretur: qꝛ nec coronabitur niſi qui legitime certauerit: et primi motus nō ſūt in poteſtate noſtra: ꝛ btūs qui tenebit ꝛ allidet ꝑuulos ſuos ad petrā. ſic etiaꝫ pōt intelligi de pe. di. j. cogitationis. ꝛ ſcđm hoc conſueuit exponi mortaliter qđ legitur. j. que. iiij. ꝯ contra.

¶ Sed ꝛ quantumcunqꝫ quis ad actum proceſſerit ꝛ ipm̄ ꝑfecerit: ſemꝑ eſt locus penitentie in hoc mundo quo ad deuꝫ ꝛ eccleſiam ſponſam ſuam. de pe. di. j. ſi agimus pn̄iam. et. c. ſeq. penitentes em̄ ꝛ reuertentes ad cor ſuſcipit deus. vt in autenti. vt non lux. contra naturam. circa princ. colla. vj. nec eccleſia alicui claudit gremiū ſuum. C. de ſum. tri. l. fi. ꝯ pe. j. q. iiij. ſi quis omnem.

10 Quando † ſunt inferende. Cauſa diligenter examinata: a lite conte. in confeſſuꝫ 1 vel conuictum ferenda eſt ſententia non aliter. ẞ. de conſtit. 2 eccleſia in fi. ij. q. j. nos in quēqꝫ 4 lite vero non conte. punitur ſm̄ leges pecuniariter vel pena imponitur q̄ eſtimationem contingit: ꝛ pōt procedi vſqꝫ ad relegationē in accuſatorem aūt nunqꝫ grauius procedūt qꝫ pena turpilliani contineat: ſed nec dꝫ aliquis ſuſpicionibus condēnari: qꝛ tutius eſt delinquentē abſoluere qꝫ innocentem ꝯdemnare. ff. eo. abſentem. ꝛ in criminali probationes luce clariores exigūtur. C. de ꝓba. ſciant C. de falſis. vbi. ꝛ. v. qō. vj. c. epiphanium. ſed ꝛ qñqꝫ preſumptiones ſufficiunt. vt not. ẞ. de adul. ꝯ qualiter in accuſatione. ante fi. verſic. plurimumqꝫ ſti. ꝛ ſeq. ꝛ iunge qđ no. ẞ. de ac. ꝯ qualiter procedatur. ſub ꝯ oblato libello. verſi. ſi autē negauerit.

11 A quibus † & ex quib⁹ cauſis extenuentur. Et quidē a maioribus iudicibus de cauſa cognoſcentibus extenuātur ex cauſis. ¶ Primo propter etatem. ẞ. de delic. pue. ca. j. in princip. ¶ Scđo propter violentiam abſolutam. ẞ. qđ met. cauſ. ſacris. l. di. ponderet. xxxij. q. v. propoſito virginali. ¶ Tertio propter ignorantiam. xxxiiij. qōe. j. cum per bellicam. ꝛ. q. ij. in lectum. ẞ. de cleri. excō. apoſtolice. ¶ Quarto propter extremā neceſſitatē. ẞ. de fur. ſi quis propter neceſſitatem. ẞ. de homi. interfeciſti. ¶ Quinto ꝓpter diuinam reuelationem. ẞ. de diuor. gaudem⁹ ¶ Sexto gn̄aliter propter quālibet iuſtam cām. ff. qui ſatiſda. cog. l. fi. ẞ. de pig. ſignificāte. ẞ. de iureiur. breui. xv. qō. j. ꝯ vt ita qꝫ ebrietas. xv. q. ij. ſane. ꝛ. c. inebriauerunt. ff. de offi. preſid. diuus. ꝛ de hoc not. de accu. ꝯ quis ſit effectus. verſic. verum.

¶ In penis etiam infligendis conſideratur nobilitas. xxiiij. q. j. qui cōtra pace. ſ. eod. cap. fi. ¶ Dignitas. ẞ. de offi. deleg. ſine. ꝛ. c. paſto. ij. q. vij. quiſquis. xlv. diſt. cum btūs. ¶ Diuerſa qualitas. ff. eo. in ſeruorum. ¶ Ordo. l. di. contumaces. ¶ Etas. ẞ. de delic. pue. ca. j. in fi. ꝛ c. ij. ¶ Metus. ẞ. qđ me. cau. ſacris. l. diſ. pſbyteros. ¶ Inſania. xv. q. j. ſi quis inſaniens. ¶ Qualitas delicti. alr̄ em̄ punitur vis publica qꝫ priuata furtum manifeſtum qꝫ non manifeſtuꝫ. ff. de vi pub. prius. per totū. ꝛ no. ẞ. de fur. ꝯ ꝛ inquantum. verſi. j. ꝛ. ij. ꝛ ſequē. ¶ Qualitas tp̄s locus ꝛ euentus. ff. eod. aut facta. ¶ Multitudo delinquentiū. l. diſtin. vt conſtitueretur. ẞ. de cler. excom. mini. latores ꝛ iunge quod not. ẞ. de accuſ. ꝯ quis ſit effectus. ꝛ dic vt ibi not.

¶ De penitentijs ꝛ remiſſionibus. Rubrica.

Pn̄ia quid ſit. Et quibus ꝛ quot dieb⁹ ſit ad eam properandum. 3.
Actiones penitentie quot ſint.
Contritio qualis eſſe debeat, Et an ſola con

---

[a] ¶ Ex corde. Adde originalr. Matt. xv.

[b] ¶ Per extrinſeca. Adde glo. l. ꝯ ceruos inſtit. de rerum diui. gl. in. c. ꝛ ſi qōnes. de ſimo. doc. l. c. j. de cler. non reſi. l. his q in ꝯ diuus. ff. đ acq. re. do. l. naturalē in ꝯ l his. ff. de edili. edict.

feſſio deleat peccatum. 6.
5 Effectus contritionis quis ſit.
7 Confiteri quis debeat. Et cui ſit confitendum. 14. Et qñ. 45. Et qualiter. 46.
8 Confeſſio de quibus peccatis ſit facienda. Et qualis eſſe debeat. 12.
9 Peccatũ actuale mortale quid dicatur.
10 Peccata mortalia que ſint.
11 Differentia que ſit inter mortalia ⁊ venialia:
13 Circunſtantie que ſint q̃ adherent peccato.
15 Papa cui teneatur confiteri. Cui cardinales 16. Cui curiales. 17. Cui patriarchs. 18.
9 Archiep̃s cui teneatur confiteri.
20 Ep̃s cui teneatur confiteri ⁊ de quibus confiteri oporteat.
21 Abbas cui teneatur confiteri. ⁊ que ſint vitia in quib⁹ abbates ꝑ magna parte ſũt irretiti.
22 Monachi cui confiteri teneantur: ⁊ que ſint cõia vitia monachorum.
23 Decanus cui. Et in quibus cõmuniter peccent decani.
24 Archidiaconus cui ⁊ in quibus cõiter delinquant. Et cui archipbr̃. 25.
26 Prepoſitus cui confiteri teneatur.
27 Sacriſta/ ſiue theſaurarius cui.
28 Magiſter ſcholarium cui.
29 Cantor/ cui teneatur confiteri.
30 Canonici cui ⁊ in quibus cõiter delinquunt
31 Doctor ſiue magiſter/ cui ⁊ in quibus peccãt cõiter doctores.
32 Aduocati/ cui ⁊ in quibus peccent.
33 Juriſconſultus cui.
34 Preſbyter parochialis cui ⁊ in quibus cõiter delinqunt preſbyteri.
35 Imperator cui teneatur cõfiteri. ⁊ in quibus peccent imperatores.
36 Reges cui. ⁊ in quibus cõmuniter peccent.
37 Dux cui ⁊ in quibus delinquant duces.
38 Marchio cui ⁊ in quibus delinquant marchiones.
39 Baro cui teneatur confiteri.
40 Miles ſimplex cui. ⁊ in quib⁹ peccẽt milites.
41 Mercator cui. ⁊ in quib⁹ peccẽt mercatores
42 Ruſticus cui. ⁊ in quibus peccent ruſtici:
43 Pueri cui teneantur confiteri. ⁊ in quib⁹ cõiter peccent.
44 Ruſtici in alienis parochijs hyemantes vl' eſtiuantes cui teneantur confiteri.
47 Penitentiam que impediant.
48 Hoiem que inducant ad veram penitentiã faciendam.
49 Interrogationes que debent fieri in confeſſione.
50 Circunſtantie in confeſſione inquirende.
51 Effectus vere penitentie quis ſit.
52 Recidiuum ne quis patiatur poſt veram penitentiam ⁊ ſalutem ſpiritualem conſecutam que valeant.
53 Sacerdos in quo teneatur illi cuius confeſſionem audiuit.
54 Confeſſus ad quid teneatur confeſſori.
55 Penitentia an debeat iterari.
56 Peccata ſemel confeſſa an oporteat iterum confiteri. Et an ſemel remiſſa redeant iterum. 57.
58 Opera de gñe bonorum an proſint ficte cõfitenti vel in peccato mortali exiſtenti.
59 Suffragia eccleſie quibus mortuis proſint.
60 Que pena ſit pro ſingulis peccatis iniũgẽda
61 Reſtitutio male acquiſitorum quibus ⁊ q̃r ⁊ in quantum ſit facienda.
62 Forma que ſeruanda ſit in reſtitutione male acquiſitorum.

Miſericors & miſerator dominus cuius miſericordie non eſt numerus miſericorditer ſemper agens: ac ſalutẽ peccatorum ſitiens per huius mundi pelagus periculoſe nauigantibus et q̃ſiq; fluctuantibus ⁊ remedia multa obtulit inter que ſpecialiter parauit duas naues ſiue tabulas. ad hoc de pe. diſt. j. multiplex miſericordia dei. ¶ Prima tabula eſt baptiſm⁹ in quo vetus homo exuitur: ⁊ nouus induitur: de quo ſatis dictum eſt ſupra de baptiſmo ⁊ eius effectu per totum.

¶ Secũda tabula eſt penitentia que ꝑ peccatum mortale naufragium paſſis neceſſaria eſt ſm Jo. de pe. diſt j. ſcda tabula. poſt. c. ſuper tribus ⁊ hec per q̃. neceſſaria eſt: etiã vna conſideratione habita pluſq̃ baptiſm⁹: q2 per ipſum non ſubuenitur niſi ſemel ⁊ ꝓficit ad ſalutem ſed per veram pniam ſepius nam quiſq; prolapſus fuerit in peccatũ per hanc ſemper poterit reparari: ſecũdũ concil. gñale. ẽ. de ſum. tri. ca. j. §. pe. tñ ſm Ambro. pauci ſunt hanc agentes. vñ ipſe ait. plures inueni innocentiam baptiſmalẽ ſeruaſſe: q̃ veram pniam egiſſe. de pe. diſ. iij. reperiſtur. et diſ. j. ſunt q̃ arbitrantur. ideo ne imperitia ſacerdotum ſimplicium eis potiſſime ſit nociua: dicto ⁊ expedito tractatu. ẽ titu. pri. de penis que in tribunali corpori infligunt: dicamus nunc de his q̃ imponũtur in iudicio aiarum: ⁊ ſic apponamus rubricã de peni. ⁊ remiſ. plenarie tractantes. Quid ſit pnia. Quot ⁊ que ſunt actiones pnie. Quibus et quot dictis ſit ad penitentiam properandũ. Quis debet confiteri. De quibus peccatis facienda eſt confeſſio. Qualis debet eſſe confeſſio. Cui confitendum ſit. Quando ꝯfitendũ eſt. Qualiter ſacerdos debet ſe habere erga confitentem. Que impediant pniam. Que inducunt hoiem ad veram penitẽtiã faciẽdã. Que interrogationes fieri debent: vel pñt al

audiente confeſſionē. Quis ſit effectus vere pnie. Que valēt ad hoc ne qs poſt verā pniam ⁊ ſalutem ſpūalem cōſecutam patiatur recidiuū. in quo tenetur ſacerdos illi cuius ꝯfeſſionem audiuit. Et ad quid tenetur is qui ꝯfeſſus eſt cōfeſſori. Utrū pnia dʒ iterari. An pctā ſemel confeſſa iterū neceſſe ſit cōfiteri. Et vtrū peccata ſemel dimiſſa iterum redeant Et an ficte penitēti vł in mortali peccato exiſtenti ꝓſint opa de gńe bonorum. Quib⁹ mortuis ſuffragia eccłie proſunt. Que pena ſit pro pctīs ſingulis iniungenda. ¶ Quibus ⁊ qualr a qbus ⁊ in quantū faciēda eſt reſtitutio male acquiſitorum.

1 Quid † ſit penitentia. [a] Secūdum Aug. pnia eſt quedam dolentis vindicta puniens in ſe ꝙ dolet ꝯmiſiſſe. de pe. diſ. iij. pnia ē. Sʒ ſm Amb. et Grego. penitentia eſt mala preterita plangere ⁊ plangenda iterum non committere. de pe. diſt. iij. c. j. ⁊ vj. vnde ⁊ pnia dicitur quaſi penā tenēs vł pene tentio a puniendo qꝛ reqrit qđ peccator ſempꝫ ſe peniteat vlciſcendo qđ commiſit peccādo. alioqn ſi paucis diebus qs pniam agat: demū ad pctā redeat: merito ꝯcutit primi paſtoris ſententia qui ſic ait. Canis reuerſus ad vomitū et ſus lota in volutabro luti. de pe. diſtinc. iij. c. iij. ⁊ c. ſunt quidā. ⁊ c. irriſor. ⁊ breuiter ad hoc faciūt multe autoritates ſanctorum poſite. ⁊ de diſt. iij. a prin. vſqꝫ ad §. ſed verba. circa prin. tertie colūne. Occaſione quorꝫ verborum dixerūt aliqui qđ ſi quis veram pniam egerit: nūqꝫ poſtea mortalr peccabit. ꝙ falſum eſt: vt ꝓbar in his que not. ſ. e. in cōtinuatione rubrice. ver. ſcđa tabula. Sʒ he autoritates non ſunt ad diuerſa tempora: ſed ad illum tantum in quo quis agit penitentiam referende: vt illo ſcilicet tempore quo quis commiſſa plangit alia nō committat nec etiā

a ¶ Quid ſit pnia. adđ gl. ſūme 6 pe. di. j. ⁊. i c. nouim⁹ in fin. de verb. ſig.

b

committere proponat: vt dicit Gra. in. d. §. ſʒ verba. ¶ Unde ibi dicit Iſidorus. irriſor eſt non penitens qui adhuc agit ꝙ penitet: nec vr deum poſcere ſubdit⁹ ſed ſubſannare ſuꝑbus. Aug. inanis eſt pnia quam inſequens culpa coinquinat. Idem. nō proſunt lamenta ſi replicētur peccata. ¶ Greg. quid ꝓdeſt ſi peccata luxurie quis defleat adhuc tamē auaritie eſtibus anhelat. et precedit. qui ſic alia deplorat: vt iterum alia ꝯmittat: adhuc pniam agere aut ignorat aut diſſimulat. Iſidorus. multi lachrymas indeſinēter fundūt ⁊ peccare non deſinūt quoſdam accipere lachrymas ad penitentiam cerno ⁊ affectū penitentie non hr̄e. Aug. penitentes ſi th̄ eſtis: penitentes ⁊ non irridentes mutare vitā mutare mores recōciliamini deo. ¶ Sufficit ergo ad veritatem pnie cōmiſſa plangere ⁊ firmiter in aio ꝓponere alia non ꝯmittere: que ſi committantur: apparet nunc qđ pria pnia non fuit perfecta nec ꝓdeſt ad ſalutem: niſi homo per aliam penitentiam iterum reparetur: ⁊ hoc probat gra. per multa. dicta ſanctorum. de pe. diſtinc. iij. ſi ab illo. §. ſed verba ſuperius inducta. vſqꝫ ad. §. qđ frequēter penitenti. ⁊. c. adhuc inſtant ibi ſeq. et alijs ſeq.

2 Quot † et que ſint actiones pnie. Tres ſm Aug. ¶ Pꝛima eſt que nouū holem parturit ⁊ fit ante baptiſmuʒ niſi eū baptiʒatum ſubaudi adultum ⁊ diſcertū peniteat vite veteris nouam vitā inchoare nō pt recipit th̄ characterem: lʒ nō grām quouſqꝫ fictio recedit. ab hac vo paruuli ſoli ſubaudi ⁊ furioſi continui qꝛ non pht vti libero arbitrio excuſanr. vt not. ſ. de baptiſ. §. qs ſit effectus. ¶ Scđa vero actio pnie eſt quā qs facit poſt baptiſmum de peccatis mortalibus. de qua no. ſ. eodē. §. quid ſit pnia. que. ſ. agitur de his que legis decalogus cōtinet. ⁊ de quibus apłs ait. ſi noſipſos iudicarem⁹ nō vtiqꝫ a domino iudicaremur. ⁊ ſcđm gregorꝫ aut homo ipſe in ſe penit⁹ punit: aut deo vindicans cum homineʒ percutit. ¶ Tertia eſt agenda de peccatis venialib⁹ que humane fragilitati quuis parua tamē crebra ſubrepunt: ⁊ que ſi collecta cōtra nos fuerint: ita nos grauabunt ⁊ opprimēt ſicut vnum grande peccatum. ¶ Quid enim intereſt ad naufragium vno grādi fluctu nauis operiatur an paulatim ſubrepens aqua in ſentinā ⁊ per negligentiā culpam derelicta atqꝫ contempta impleat nauem atqꝫ ſubmergat propter hoc neceſſe eſt vt ieiunia et orationes et elemoſyne inuigilent. in quibus cum dicimus dimitte nobis debita noſtra mnifeſtamus habere nos qđ nobis dimittatur atqꝫ in his verbis humiliantes animas noſtras

quotidianam quodāmodo agere pnīam nō
ceſſamus probantur hec de peni.diſti.j.tres
actiones.ꝛ.c.ſeq.de conſe.di.iiij.tūc valere.ꝛ
c.agant ꝛ.c.ne qđ abſit.ꝛ.c.ſine penitentia.

3 Quibus † et quot dietis ſit
ad pnīam properandum Et quidem tribus.
nā tres ſunt diete vꝫ. Cordis cōtritio. Oris
confeſſio. Operis ſatiſfactio. ¶ Chryſoſto.p
fecta pnīa cogit peccatorem omnia libenter
ſufferre.in corde enim eius ꝯtritio:in ore cō
feſſio in ope tota humilitas.hec eſt pnīa fru
ctuoſa.de pe.diſ.iiij.perfecta.qꝛ enim tribus
modis deum offendimus.ſ.delectatione co
gitationis:impudentia locutiōis ꝛ ſuperbia
opis: vt ꝯria ꝯrijs curent̄: delectatiōe cogi
tationis opponitur contritio: impudētie lo
cutionis cōfeſſio ſuperbie operis ſatiſfactio.
arg.ſ.de reg.iur.omnis res. ꝯ.de bap.maio
res.§.hic vero dicim⁹.de his Hier.exponēs
verba amos prophete comminātis azahel
regi damaſci: ꝛ dicentis ſuper tribus ſcele
ribus damaſci: ꝛ ſup quatuor non conuer
tam eū.verbo Hiero.iuxta tropologiam poſ
ſumus dicere.primum peccatū eſt cogit aſſe
que mala ſunt.ſcđm cogitationib⁹ acqeuiſſe
peruerſis.tertium qđ mente decreuim⁹ ope
re cōpleuiſſe. quartū poſt peccatum nō age
re penitentiā et ſuo ſibi complacere delicto.
de pe.di.j.ſuper tribus. ¶ Hi ſunt tres mor
a tui[a] quos dn̄s legit̄ ſuſcitaſſe.ſ.filia archiſy
nagogi quā ſuſcitauit infra domū qꝛ ipſam
intus inuenit:ecce petm̄ cogitatiōis.de hac
de pe.di.j.§.nō ſunt hec.ꝛ.c.que penitet.in fi.
Item filius vidue quem ſuſcitauit ad portā
ciuitatis.ecce petm̄ locutionis de hoc de pe.
di.j.fleat. lazar⁹ quē ſuſcitauit i ſepulchro iā
fetentē.ecce petm̄ opationis.de hoc.de pe.di.
j.quātūlibet.vel dic q̄ p filiū vidue intellige b
re poſſum⁹ petm̄ opationis in quo includit̄
peccatum locutiōis: qꝛ vix perpetrat̄ malū
opus quin ꝛ malū verbū pcedat: p lazarū
vero petm̄ ꝯſuetudinis.ꝛ notandū q̄ puellā
vbo: puerū motu lazarū cū fremitu clamore c
ꝛ lachrymis reſuſcitauit.vnde ver. Mors ma
la mors intus malus act⁹ mors fortis vſus.
Tūba puella puer lazar⁹ iſta notāt. ¶ Hāc
verbo hunc motu lachrymādo ſuſcitat illū.
ſ.lazarum.Chriſt⁹.in ſuſcitatione em̄ puelle
nō inuenim⁹ aliquas lachrymas emanaſſe.
Sed in ſuſcitatiōe filij flebat turba que ipm̄
ſequebatur.in ſuſcitatiōe vero lazari flebat
martha flebat ꝛ Maria pro fratre ſupplicā
tes.flebat ꝛ turba que Mariam fuerat ſecu
ta lachrymis marie incitata.ſ quo docemur
publice peccantibus ſuffragia eccleſie ꝛ ſan
ctorum neceſſaria fore:vt probat̄ de pe.di.j.
que penitet.circa ſi.vnde Ambr.fleat p me
mater eccleſia:ꝛ culpā tuā la
chrymis lauet.de pe.di.j.fleat.
¶ De his trib⁹ dietis vt locu
tus fuiſſe moyſes dicēs.de⁹ he
breorum vocauit nos:vt eam⁹
viam triū dierū in ſolitudine:ꝛ
ſacrificem⁹ dn̄o deo nr̄o:ne for
te accidat nobis peſtis aut gla
dius.i.culpa in pn̄ti ꝛ pena in
futuro. ¶ In hoc triduo queſi
uit glorioſa virgo Maria filiū
ſuum ꝛ inuenit. hec eſt ſcala
cū trib⁹ gradib⁹ quā vidit Ja
cob erectam a terra vſq in ce
lum ꝛ dn̄m innixum ſcale. eſt
autē innix⁹ ꝓpter tria. ¶ Pri
mum eſt vt gigas gemine ſub
ſtantie penitētē ꝛ ſcalā.ſ.pnīa
fortiter ſuſtineat. ¶ Scđm eſt
vt aſcendēs cū forte laborauer
it et fatigat⁹ fuerit in ipm̄ re
ſpiciat.iuxta pſ. Jacta cogita
tū tuū in dn̄o ꝛ ipe te enutriet.
Matth.xj. venite ad me oēs q̄
laboratis ꝛ onerati eſtis et ego
reficiam vos.vnde Aug.pijce
te in deū non enim ita crudelis
eſt vt ſe eripiat ꝛ te cadere per
mittat. ¶ Tertiū eſt vt vſq ad
cacumen ſcale aſcendenti ma
num porrigat ꝛ ipm̄ ſuſcipiat
et cum tripudio in ſuam glo
riam introducat.

¶ Prima igit̄ dieta eſt contri
tio circa quā quatuor ſunt no
tanda. quid ſit contritio: que
inducūt contritionē qualis de
bet eſſe contritio: ꝛ quis ſit effe
ctus contritionis.

¶ Quid ſit ꝯtritio[b]. dolor pro
peccatis verus ꝛ anxius cum
propoſito abſtinendi ꝛ ſatiſfa
ciendi confitendi aſſumpt⁹ in
de Johel.ij.ſcindite corda ve
ſtra[c] ꝛ non veſtimenta veſtra.
¶ Iſte dolor vt ait ber. debet
eſſe triplex.ſ.acer acrior acerri
mus. acer debet eē q̄ dominū
meū noſtrū et omniū creatorē
offendimus acrior qꝛ patrem
noſtrum celeſtem qui nos mul
tipliciter paſcit impugnaui
mus. acerrimus vero: qꝛ redē
ptorē noſtrū qui nos redemit
proprio ſanguine ꝛ a peccato
rum vinculis liberauit ꝛ a cru
delitate demonum et acerbi
tate gehenne potenter eripuit.

a ¶ Hi ſunt tres mortui. Adde tex.i.§.deniq verſi. tres qꝫ đ pe.di.j.ꝛ i c. hinc ēt. de pe. diſtin.ij.

b ¶ Quid ſit ꝯtritio. adde ſanctū tho. i.iiij. ſen.diſtin. xvij. qō ij. ar.j.ꝛ tāta pōt eſſe cōtritio cordis quod abſq ſatiſfactiōe extrinſeca i hoc ſeculo euitabit penas purgatorij. ſm Archi.in.c.q bōa.xvij. qō.j.

c ¶ Scindite corda veſtra. adde tex.i.c.porro.in.§.facilius.ꝛ.i c.ſi qs aliquando.đ pe.di.j.

quãtum in nos eſt iterũ cruci-fiximus. ¶ Sed de trib⁹ debe-mus dolere ſcilicet de cõmiſſo pctõ de amiſſo onere de amiſ-ſo tempore vel dic q̄ cordis cõ-tritio eſt a malo ad bonũ a dia-bolo ad deum conuerſio. vnde Johel. ij. conuertimini ad me in toto corde veſtro. conuerſio autẽ eſt cordis vndiq̧ verſio: de pe. di. j. cõuertimini. ¶ Que inducũt contritionem. ¶ Pmo commiſſorum cogitatio. vnde Ezech. Recogitabo omnes an-nos meos in amaritudine ani-me mee. ¶ Secundo pudor de peccatis cõmiſſis. Job. res di-gnas cõfuſione agunt. naum iij. reuelabo pudẽda tua in fa-cie tua. tre. iiij. denigrata ẽ ſu-ꝑ carbones facies eoꝝ. ¶ Ter-tio deteſtatio peccati propter cuius vtilitatem ipſe peccator vilis factus eſt et abiect⁹. Hie. ij. Quã vilis facta es nimis: ite-rans vias tuas. Jo. viij. q̄ facit pctm̃ ſeruus eſt peccati. Aug. homo ne tibi vileſcas appẽde te precio. phs. maior ſum ⁊ ad maiora natus q̄ꝫ vt fiam man-cipium corporis mei. Seneca. ſi ſcirem deos ignoſcituros et homĩes ignoraturos dedigna-rer tñ peccare ꝑpter vilitatem ipſi⁹ peccati. ¶ Quarto timor de die iudicij. Hiero. quoties diem illum conſidero toto cor-pore contremiſco. Jdem. ſiue comedo ſiue bibo ſiue aliquid aliud facio ſemper videtur il-la tuba terribilis inſonare au-ribus meis. ſurgite mortui ve-nite ad iudicium. Gre. quid fa-ciet virga deſerti: vbi concutie-tur cedr⁹ paradiſi j. pe. iiij. ſi iu-ſtus vix ſaluabitur: ipius vbi apparebit. ¶ Quĩto timor pe-ne gehenne. Apoca. xix. ap-prehenſa eſt beſtia et cum illa ſeudo propheta: et qui acce-perunt characterem beſtie: et qui adorant imaginẽ eius miſ-ſi ſunt in ſtagnum ignis. Jdẽ xxj. timidis ⁊ icredulis et exe-cratis ⁊ homicidis: ⁊ fornica-toribus et veneficis ⁊ idolola-tris ⁊ oibus mendacibus pars illorum in ſtagno ardenti igne ⁊ ſulphure qđ eſt mors ſcđa. Ad ro. vj. ſtipẽ-dia peccati mors. ¶ Sexto dolor de amiſſio-ne pr̃ie celeſtis. Apoca. iij. tene qđ habes: vt nemo accipiat coronam tuã. eodẽ. xvj. beat⁹ qui vigilat ⁊ cuſtodit veſtimenta ſua: ne nu-dus ambulet ⁊ videant turpitudinem eius. ¶ Septimo dolor de multiplici offenſa crea-toris: vt no. ẽ. e. ſub. §. qđ ſit contritio. ver. iſte dolor. ¶ Octauo ſpes. ſcꝫ triplex venie qua pctm̃ remittitur: gratie qua bene operatur: glorie qua remunerabitur. Apoca. iij. ecce ego ſto ad hoſtium ⁊ pulſo ſi quis audiuerit vocem meã. ⁊ aperuerit mihi ianuã: intrabo ad illum ⁊ cenabo cũ illo ⁊ ille mecũ: qui vi-cerit dabo illi edere de ligno vite ⁊ ſedere me-cum in throno meo huic hoſpiti panis pa-randus eſt vt no. j. eo. ver. noli igit̃ cum cain. ¶ Filius etiã dei ⁊ p̄curſor ſuus i principio ſue predicatiõis clamat. pniam agite ſubau-di ſecuri de premio qđ ſtatim ſubiungit̃: vn-de ſequit̃ appropinquabit enim regnum ce-lorum. Jtem matthe. ix. non veni vocare iu-ſtos[a] ſed peccatores ad pniam. ¶ Et nõ ſolũ dñs: ſed etiã tota celeſtis curia nõ min⁹ dul-citer q̄ꝫ efficaciter hortat̃ miſeram aiam ad pniam faciẽdã. Cãti. vj. reuer. reuer. ſunami-tis reuer. reuer. vt intueamur te. quater dicit reuertere propter quatuor gñã pctõꝝ. q. d. o ſunamitis. i. aia captiua. quã. ſ. diabol⁹ pro-pter delicias hui⁹ mundi ⁊ pctã que ꝯmiſiſti trahit ad inferos captiuatã. attẽde tibi: ⁊ re-uertere a pctõ immunde cogitatiõis. reuerte-re a pctõ turpis locutionis. reuer. a pctõ pra-ue operatiõis. reuertere a pctõ obſtinate cõ-ſuetudinis. de q̄b⁹ not. ẽ. e. §. rñ j. ver. hi ſunt tres mortui. ⁊ ſe. ¶ Jterũ quatuor modis re-uertere ſcꝫ per cordis contritionẽ: operis ſa-tiſfactionem: bone vite ⁊ honeſte ꝯuerſatiõis continuationẽ: qꝛ q̄ perſeuerauerit vſq̧ in fi-nem hic ſaluus erit ¶ Hec aũt debes facere vt intueamur te. i. vt ſi poſſumus videre in te imaginem ⁊ ſimilitudinẽ dei. ⁊ ſic eſt vox ce-leſtis curie vel noſtrã. ⁊ ſic vox eſt trinitatis. vel intueamur te ſcꝫ ꝑ dilectionem ⁊ gr̃am: vt ſm Jo. xiiij. ad te veniamus per gr̃am et apud te manſionẽ faciam⁹ per gr̃e efficaciã: vt ſic a pr̃e recipias potẽtiã tuam a filio ſciẽ-tiam vel ſapientiã a ſpiritu ſctõ voluntateꝫ ſpõtaneã bñfaciẽdi ⁊ bñ operandi qđ nõ põt eſſe dũ fueris in pctõ. Eſa. iniq̄tates vr̃e di-uiſerunt inter vos ⁊ deũ vr̃m. Salo. in mali-uolam aiam[b] nõ introibit ſapiẽtia nec habi-tabit i corpe ſubdito pctis ſꝫ pnia repata re-uertit̃ ibi de⁹. Oſee. ij. ſpõſabo te mihi i fide ⁊ ſponſabo te mihi in iudicio ⁊ miſerationib⁹ ⁊ ſpõſabo te mihi in ſempiternũ. ¶ Spõſa-bo te mihi i fide. i. baptiſmo fidei. ⁊ ſi hoc vin-culũ ꝑ pctm̃ ruperis ſiue fregeris iterũ ſpon

a ¶ Nõ ve-ni vocare iuſtos. ad de tex. i. c. multi. ij. q. j. c. hec autẽ vita. xxiij. q. one iiij. origia liter. luce v. ⁊ Mar-ci. ij.

b ¶ Jn ma-liuolam animam. Adde Ar-chi. in. c. te uertimini ad me. xvj. queſtio. j.

ſabo te in iudicio et miſerationibus.i. ſacro
pnie per qđ miſerationes multas et ſepius
ↄſequeris: ⁊ ſi ſic deceſſeris ſponſabo te mihi
in ſempiternū mecū cū vtraq; ſtola in meum
cubiculū in die iudicij introducēs. ¶ Vel ter
dicit ſponſabo te. ad notandū triplex teſtimo
nium triplicis dilectionis.ſ.cordis oris ope=
ris.vñ et ter queſiuit xp̄s a petro an dilige=
ret eum.ꝫ.de electi. ſignificaſti. Iterū ter di=
xit ſponſabo q: ter ſiue tribus modis deſpō=
ſatur aīa peccatrix in cōuerſione.ſ.per cōtri=
tionē cōfeſſionē ⁊ ſatiſſactionē: vt no.ꝫ.eo.§.
rñ.j. ¶ Hec tñ verba Hiero. ſic exponit ſpon
ſabo te ⁊c. no. miam dei meretrix diu fornica
ta ad virum reuertit̄ nec recōciliari viro ſed
ſponſari dr. ⁊ vide diſtantiā inter dei ⁊ homi
num cōiugia hoīes de virginibus non vir=
gines faciunt ſed deus meretricibus iun=
ctus virgines reddit. ¶ Item cum ſcđo dicit
ſponſabo. duas apponit determinationes.ſ.
iudicium in ſingulari ⁊ miſerationes in plu
rali ad priuilegiū miſericordie denotandū.
¶ Si vero adhuc de miſericordia ⁊ venia du
bitas curre ad exempla. Dauid. de pe. di. iij.
c. Dauid. ⁊. c. ſe. marie Magdale. petri mat=
thei thelonarij pauli perſecutoris latronis
in cruce pendentis ⁊ aliorum ꝙ pluriū quos
poſt peccata grauiſſima reſpexit miſericor=
dia ſaluatoris in odorē horū vnguentoꝝ cur
rendum eſt. vnde Ber. ſuper can. olno ꝓpter
manſuetudinē que in te predicat̄ currimus
poſt te dñe ieſu audientes qđ non ſpernas
pauperē peccatorē non abhorreas non hor=
ruiſti confitentē latronē non lacrimantē pec
catricem non cananeā ſupplicantē non de=
prehenſam in adulterio nō ſedentē in thelo
neo non ſupplicantē publicanū non negan=
tem diſcipulū nō perſecutorē diſcipuloꝝ nō
ipſos crucifixores tuos in odore horum vn=
guentorū currimus. ¶ Idem peccaui pctm̄
grande turbat̄ cōſcientia ſed non perturba=
bitur vulnerū eñ dñi recordabor. Idē quid
tam ad mortē qđ nō chriſti morte ſoluatur.
¶ Aug. loquēs ad deum patrē merito mihi
ſpes valida in chriſto eſt. q: ſanabis oēs lan
guores meos. per eum qui ſedet ad dexterā
tuam: ⁊ te interpellat pro nobis alioquin de
ſperarem. multi enim ⁊ magni ſunt languo=
res mei multi et magni ſunt. ſed amplior eſt
medicina tua. Idem ille tuus vnicus rede=
mit me ſanguine ſuo non calumnientur me
ſuperbi quoniā cogitabo preciū meū. ¶ No=
li igitur cum cain deſperare de venia: q: pl⁹
pōt deus dimittere ꝙ tu peccare: ſed nec cū
Orige nimis preſumas de dei miſericordia:
ſed ita granum.i. aīam vel cogitationē inter
duas molas has.ſ. timoris ⁊ miſericordie cō
teras: vt ex farina ſic trita buratello diſcre=
tionis mūdata: aqua lachry=
marū cōmixta bonū panē ⁊ de
lectabilem in clibano cordis
igne charitatis decoctū dares
⁊ offeras hoſpiti tecum ſenare
cupienti ⁊ ad oſtiū ꝓpulſan
ti: vt no ꝫ.co. ſub.§. ver. viij.
4 ¶ Qualis† debet eſſe cōtritio
vniuerſalis cōtinua habēs ꝓ=
poſitū confitendi ⁊ ſatiſfaciēdi
vnde Ezechi. recogitabo ⁊c. vt
no.ꝫ.co. ſub.§. que inducūt in
prin. p̄s. lauabo per ſingulas
noctes lect me. la. ſtra. meū ri=
gabo. Idez qm̄ ego in flagella
paratus ſum ⁊ dolor meus in
conſpectu meo ſemp nec eſt ſa
tis ꝙ doleat ſed ex fide doleat
et nō ſemp doluiſſe doleat. ſm
Aug. de pe. di. iij. ſi apl's in fi.
5 ¶ Et qs ſit†effectus cōtritio=
a nis^u. ptz ex vi noīs ſatis ꝙ de
bet eſſe ↄñs rebus inſti. de do=
na.§. eſt ⁊ aliud. xx. diſt. cleros
ꝫ. de preben cum ſcđm apl'm.
¶ Dicitur eñ ↄtritio quaſi ſi=
mul vel ex toto tritio. ¶ Qđ
paſſiue pōt intelligi et actiue.
paſſiue: q: totum cor ad literā
quaſi teritur: ⁊ ſcindit̄ pre ni=
mia anguſtia dolo ira. ⁊ indi=
gnatione que cōcipit conuer=
ſus cōtra ipſa peccata. Iohel
ij. ſcindite corda veſtra. et non
veſ. veſtra. de pe. di. j. ſcindite.
p̄s. ſacrificiū deo ſpūs contri.
cor ↄtri. et humi. de⁹ nō deſpi.
¶ Punge igitur ⁊ percute cor
tuū: ſi neceſſe fuerit: ēt ſpinis
clauis et lanceis ⁊ alijs q̄bus
ipſe xp̄s pro te fuit punctus in
cruce vt ꝓbāt autoritates pn=
ſite. ꝫ. eo. ſub.§. que inducunt
ver. id eſt peccaui grande pec=
catū ⁊ ſequē. Ber. viſa chriſti
paſſione q̄s tam delicioſus vt
non abſtineat quis tam mali=
cioſus vt nō peniteat q̄s tā du
rus vt nō ↄdoleat. Greg. ſi paſ
ſio domini ad memoriā reuo=
cetur nihil adeo durum quin
equo aīo toleretur. ¶ Actiue
pōt ēt intelligi: q: ↄtritio tāꝗ
fortiſſima machina ↄterit totā
cōgeriē pctōꝝ q̄ quaſi quidā
murus ſeparat deū a peccato
re; vt patet in his q̄ not. ꝫ. eo.
ſub.§. que inducunt̄. ꝟ. đ autē

e ¶ Quis ſit
effect⁹ cō=
tritionis.
adde an ef
fect⁹ ↄtri=
tiōis ſit re
miſſio pec
cati, vide ꝑ
ſcm̄ tho.
in. iiij. ſen.
diſt. xvij.

debes facere. Itē dirumpit la-
queos ⁊ cathenas diaboli. ps.
laqueus cōtritus eſt ⁊ nos li-
berati ſumꝰ. ¶ Itē qꝛ deſtruit
carcerē infernalē quem demo
nes in inferno parauerāt pec-
catori et eneruat vires demo-
num qđ ſignificatū eſt in ſanſo
ne q̄ poſtq̄ creuerāt capilli eiꝰ
viribus reſumptis ꝯcuſſit du-
as colūnas et domus corruit
ita ꝙ ipſe cum philiſteis mor
tuus eſt. per ſanſonē intellige
peccatorē penitentē. per capil
los dona ſpūs ſancti. per con-
tritionē vires reſumi ſiue reſti
tui per duas columnas duas
ꝯcupiſcentias. ſ. cōcupiſcentiā
carnis ⁊ ſupbiā vite. vel cōcu-
piſcentiā malū perpetrandi et
pigritiā ſeu negligentiā bonū
operādi: talis penitēs interfi-
cit ſe. i. veterē hoīem quē exuit
domū infernalē ſibi paratam
ſubuertit. philiſteos. i. demo-
nes occidit: qꝛ ptā eorū in ta-
li penitente extinguiť et vires
ad nocendum ei decetero ener
uanť. ¶ Hec eñ cōtritio iuxta
ps. cōterit brachiū peccatoris
⁊ maligni. ſ. diaboli: iſta repa-
rat muros hieruſalē quos de-
ſtruxerat nabuzardā. vñ. ps.
benigne fac in bona voluntate
tua. i. cōtritione a te ſolo gra-
tis data vel dāda. Sion. i. ale
vt ſequať et ſic edificenť muri
hieruſalē. ſcꝫ per ipam cōtri-
tionē. ¶ Hec eſt que parit pro
lem boni operis. vñ Geñ. dictū
eſt Eue. i dolore paries. ¶ Et
breuiter et cōtritio mūdat ani
mam a reatu culpe. liberat a
pena gehenne: ab horrenda
demonū ſocietate ⁊ a viliſſima
peccati ſeruitute: ſꝫ ⁊ reſtituit
bona ſpūalia que hō amiſerat
per peccatū ſocietatē. ſ. ſpūa-
lem cōionem bonorum eccle-
ſie que dicit particeps ego ſuꝫ
oīm timentiū te. de filio ire fi-
lium gratie reddit de filio dia
boli filiū regis altiſſimi. et per
ꝯns efficit heredē dei cohere-
dem autem chriſti.

a ¶ Oris cōfeſſio ⁊ ſatiſfactio. Adde gl. ⁊ Archi. i. §. ecōtra. de pe. di. j.

6 Illud autem ꝗri cōſueuit
vtrū ſola cōtritio ſine cōfeſſio-
ne pctm̄ deleat ſuper ſuo va-
rie ſunt opiniones. ¶ Primi dicūt ꝙ ſola cor
dis cōtritio non ſufficit ſi preſbyter adſit de
peni. diſt. j. c. ſi. ¶ Scdi dicūt ꝙ per ſolā con-
tritionē fit remiſſio ſed conditionalis. arg. de
pe. diſt. iij. ſane. in fi. ¶ Tertij dicūt: ꝙ ſufficit
cōtritio ſi facultas nō ſuppetat penitēdi. ar.
xlv. diſt. due. Gratia. ſcripſi hoc lectoris arbi
trio relinquendū: de pe. diſt. j. §. quibus auto
ritatibus. ¶ Quarti dicūt ꝙ per contritionē
ſolā pctm̄ non deleť. aſſerūt eñ ꝙ ſicut tribꝰ
modis deū offendimus. ſ. corde ore ope: ſic et
tribus modis ſatiſfacere neceſſe habemus.
vt innuit chryſo. de pe. di. iij. perfecta. ⁊ no. S.
co. §. rñ. j. ver. chryſoſtomus. nec obſtāt auto-
ritates que innuūt per ſolā contritionē pctā
aboleri: qꝛ intelligende ſunt cū oris cōfeſſio-
nem articulus neceſſitatis excludit. ſ. cū qs
vere cōuertiť ſed morte preueniť ab aliquo
alio iuſto impedimēto cōfiteri vel ſatiſfacere
impediť. ¶ Hugo dixit ſola cordis cōtritio-
ne deleri pctm̄ in adulto ſi vere conteritur. et
ꝓponit decetero non peccare et de cōmiſſis
cōfiteri ⁊ ſatiſfacere. ⁊ ſi poſtea oris cōfeſſio ⁊
ſatiſfactio a non ſequať pctm̄ iam dimiſſum
in contritione non redit. peccat tñ mortaliter
is qui pōt cōfiteri ⁊ ſatiſfacere ⁊ hoc non fa-
cit. ⁊ ſic intellige. de pe. diſt. j. magna. nec ob-
ſtant autoritates innuentes peccata nō di-
mitti ſine confeſſione et operis ſatiſfactione:
qꝛ intelligi debēt. de cōfeſſione interiori que
eſt recognitio peccati in mēte ſua vel propo-
ſitū cōfitendi vel gratia qua ſic homo diſpo
nitur vt doleat de peccato ⁊ ꝓponat cōfiteri
⁊ ſatiſfacere ſi locus ⁊ tp̄s affuerit. et idē in-
tellige de ſatiſfactiōe interiori que eſt dolor
interior ⁊ amaritudo anime de peccato com
miſſo et vt abſtinere proponat. de pe. diſt. iij.
ſatiſfactio. ⁊ c. ſi apoſtolus. ⁊ di. j. §. ex his au
toritatibus. ¶ Sed ei ſic opponiť ex quo ſo-
la ꝯtritione deleť pctm̄ ad quid opꝰ eſt oris
confeſſione ⁊ ſatiſfactione. ⁊ ipſe rñdet qꝛ ne-
ceſſaria ſunt ad humilitatē ⁊ iuſtitiā exercē
dam. de peni. di. iij. ꝓductior. ⁊ vt ſatiſfiat ec-
cleſie q̄ leſa eſt ex pctō. ¶ Hec vltima opinio
celebrior ē. ⁊ hanc teneas nō tñ intelligas ꝙ
ipſa ꝯtritio pctā dimittat. ſed in ipa ꝯtritiōe
gr̄a dei ꝯdonat oīa liberaľr: vñ Ambro. ver-
bum. i. filius dei tollit pctā. de pe. di. j. verbū.
Aug. nemo tollit pctā niſi ſolus xp̄s qui eſt
agnus tollēs pctā mundi. de ꝯſe. di. iiij nemo
tollit. ¶ Sed ⁊ cordis ꝯtritionē precedit gr̄a
ſpūs ſctī: ſicut exteriorē ſatiſfactionē ꝑcedit
interior ꝯtritio intelligas in oībꝰ gr̄a ꝑuenī
te. vñ. ꝟ. Quicqđ habes meriti preuētrix gr̄a
donat. Nil deꝰ i nobis ꝑter ſua dōa coronat.
de ꝯſe. diſt. iiij. gr̄a. vñ peccati remiſſio attri-
buēda eſt gr̄a dei q̄ eſt cā cauſe. naturaľr eñ
ꝑcedit gr̄a ꝯtritionē ſequiť ide dilectio, qm̄ q̄

gratiã hʒ diligit inde ſequit̃ cõtritio qm̃ qui diligit cõterit̃ q: offendit ⁊ ex hac cõtritione ſequit̃ pctõꝝ remiſſio ſicut pceſſus iſte colligitur de pe. diſ. j. ois qui nõ diligit manet in morte. ¶ Charitas aũt eſt via ad ɔtritionẽ ⁊ pctõꝝ remiſſionẽ. ſicut em̃ ſine via nemo peruenit quo tendit ita ſine charitate que dicta eſt via nõ ambulare poſſunt hoies ſʒ errare. ⁊ ſine charitate qͥ quis verã cordis ɔtritionem poterit hr̃e. ſm Hug. q. d. nõ poterit. de pe. diſt. ij. §. ergo ſi charitatẽ deo exhibeamus. ⁊ c. ſeq. et §. cũ ergo qui criminal'r peccat. ⁊ c. ſeq. ¶ Proſper. Charitas eſt vt mihi videtur recta volũtas. ¶ Ab oibus terrenis ac pñtib⁹ prorſus aduerſa. ¶ Inſeparabil'r deo iuncta ⁊ vnita ignem quodãmodo ſpũs ſancti a quo eſt ⁊ ad quem refertur incenſa. ¶ Inquinamẽti ois extranea. ¶ Corruptionis neſcia. ¶ Nulli vitio mutabilitas obnoxia. ¶ Super omnia que carnal'r dicunt̃ excelſa. ¶ Affectationũ oim̃ potẽtiſſima. ¶ Diuine cõtẽplationis auida. ¶ In oibus ſemꝑ inuita. ¶ Summa actionũ bonarũ. ¶ Salus moꝝ. ¶ Finis celeſtiũ pceptoꝝ. ¶ Mors criminum. ¶ Uita virtutum. ¶ Uirtus pugnantiũ. ¶ Palma victoꝝ. ¶ Anima ſctãꝝ mentiũ. ¶ Cauſa meritoꝝ bonorũ. premiũ perfectorum. ¶ Sine qua nullus vnq̃ deo placuit. ¶ Cũ qua nec potuit aliqͥs peccare nec poterit. ¶ Fructuoſa i penitẽtib⁹. ¶ Leta perſeuerantibus. ¶ Uictorioſa in martyribus. ¶ Operoſa in omnib⁹ oino fidelibus. ¶ Ex qua qcq̃d eſt boni opis videt de pe. di. ij. Charitas eſt vt mihi vr̃ columna prima. ¶ Qd aũt. ȝ. no. ꝟ. h[illegible] ma opinio. ſ. q ſolus xp̃s peccata dimi[illegible]: non intelligas excludi patrẽ neq; ſpm̃ ſctm̃: nã inſeparabilia ſunt opera trinitatis de con. di. iij. ois. in fi. ⁊ diſt. iiij. qñ. circa mediũ. xj. q. iij. illud. ¶ Et q hec opinio vltima verior ſit pt; per exẽplũ a lazari quem dñs prius ſuſcitauit[a] ⁊ viuificauit dicens lazare veni foras et is demũ qui fuerat viuus egreſſus fuit a diſcipulis abſolutus. xj. q. iij. inter vera. Patet hoc etiã p x. leproſos q̃ in via mãdati ſunt anteq; ad ſacerdotes venirẽt. Item exemplo leproſi quẽ dñs a peccato mundauit ⁊ poſtea vt ſm legem ſacrificium offerret ſacerdoti precepit de peni. di. j. §. ſi autẽ cor noſtrũ. ſm Goffre. ⁊ Ray. ¶ Tu dic qd quicũq; chriſtianus mortaliter peccat duplici vinculo ad ſatiſfaciendum aſtringit̃ vnũ quo ligat̃ quo ad deum ⁊ iſtud in ɔtritione remittit̃ illud quo ad eccleſiam ⁊ hoc p confeſſionẽ ⁊ ſatiſfactionẽ iniunctam ⁊ abſolutionẽ pbr̃i relaxatur ⁊ hec cõprobant dicta exẽpla: ⁊ hoc etiã expꝛeſſius cõprobatur. ſ. de ſen. exco. a nobis. ij. §. ibi vinculũ ergo quo peccator ligat⁹ eſt apud eccleſiã in culpe remiſſione. ſubaudi p contritionẽ obtẽta diſſoluit̃. illud aũt quo ligatus eſt apud eccleſiam cum ſnĩa remittitur ſubaudi: vl'cũ a preſbytero abſoluitur relaxatur vt ibi ſequitur in exemplo lazari. et hoc intelligas ſiue peccatũ ſit notoriũ: de quo ibi vr̃ loqui ſiue occultũ q̃uis de occultis apparere nõ poſſit niſi p cõfeſſionẽ nec ip̃a eccl'ia poſſit punire ȝ. de ſimo. tua. in fi. ⁊ c. pce. i fi. ¶ Sacerdos igit̃ dei miniſter ei cui iam dñs per cordis contritionem peccatũ dimiſit ſatiſfactionem imponit ⁊ penã tpalem iniungit alleuiat vl' remittit. ⁊ ſm hoc intellige de peni. di. j. multiplex. ⁊ c. quẽ penitet in fi. ⁊ diſ. v. conſideret in fi. qui et iudex inſtitut⁹ eſt aiarum. de pe. di. j. vbũ. ⁊ ſic dñs remittit eternã penã pſbyter tpalẽ: q: p quolibet peccato hec duplex pena debetur. de peni. di. j. ſi pctm̃. ⁊ c. ſi primi hominis. ⁊ di. vij. c. fi. qd tñ ſic intelligas qd primo et principal'r eternã meretur peccator qui ſi non cõteratur nulli alij aſtringatur. ſin autem conterit̃ a deo pena eterna remittitur ſed in tpalem commutatur vt in eiſdẽ ca. cõprobatur: ⁊ hãc tpalem poteſt ſacerdos remittere in totũ vel in partem. ſm ea que not. ſ. eo. ſub rubrica de remiſſio. §. ad quid valeret. ver. illud etiã cõſulimus nullũ aũt peccatum ſine pena eſt. aut em̃ punitur tpaliter per hoiem aut eternaliter per deum: vt not. ſ. e. §. de ſit effectus. ſub §. is igitur effectus. ¶ Tria ꝟo no. circa hanc materiam. ſ. confeſſionem: contritionem mundationem. confeſſio nõ eſt res ſigni. ſed ſignũ tantum. ſ. contritionis contritio vero eſt res ſigni ſcilicet cõfeſſionis ⁊ eſt ſignum ſcilicet mundationis: mundatio autẽ non eſt ſignum alicuius rei: ſʒ eſt res ſigni tantum ſcilicet cõtritionis ſicut no. ſ. ȝ. de confe. eccle. vel alta. diſtin. ij. §. ⁊ quãdo ver. ſed primum ſcilicet forma viſibilis ⁊ ſeq.

a ¶ Quem dñs prius ſuſcitauit. adde doc. in: c. fraternitatis. de frigi.

a ¶ Eſt autē cōfeſſio. ad de doct. et marie Ja. zochuz de ferraria i repe. c. ois vtriuſq ſe xus. co. ti.

b ¶ In vtero matrꝭ ſcti ficati. Ad de glo. i. c. vnuz era riū. xxv. di. gl. in. c. niſi cū prudē de renun. Archi. i. c. firmiſſime de cōſe. di. iiij. Cardi. zaba. in. c. maiores. ỏ bapti. Ad de quartū ſctificatu z i. iob ſcdm Vin. i. d. c. niſi. ꝛ cū ſe quitur ibi car. zaba. in. j. col.

a ¶ Originale peccatū. Adde Jn no. ꝛ doct. in. c. maiores. de bapti. ꝛ gloſ. i. c. baptiſmū. de conſe. di. iiij.

¶ Scdā dicta eſt, confeſſio de qua ex quo de prima. ſ. contritiōe ſatis no. bene eſt vt de ipa aliquid dicamus. Eſt autem

a confeſſio [a] ſcdm quod hic accipitur canonica coram ſacerdote peccatorum facta declaratio ꝛ dicitur confeſſio quaſi ſimul vel ex toto vndiq faſſio. nam ille confitetur qui totum et certum fatetur. ff. de confeſ. certū. Super quo vide quod no. ſ. de cōfeſ. §. qualiter intelligatur hec regula. ver. certū. ꝛ precedenti.

7 Quis † debet confiteri Omnis peccator quicūq ſit ille qui actuale peccatum cōmiſit. hoc ideo dico quia ſine peccato originali null[9] eſt genitus de ſemine viri et mulieris quāuis aliqui in vtero

b matris ſanctificati [b] legātur. ſicut Hieremias: Joannes baptiſta: beata ꝛ glorioſa dña noſtra. negant enim veritatē ſeducti: ſcdm Aug. qui ſe abſq peccato iacture audēt. in multis em̄ offendim[9] omnes. nec infans vnius diei abſq peccato eſſe poteſt. de peni. di. iiij. §. item q frequenter. ꝛ. c. ſeq. adhuc inſtant añ fi. ꝛ poſt mediū ver. negant enim veritatem: ergo ſi in dignitate conſtitutus ſiue priuatus clericus vel laicus mulier vel maſculus: pauper vel diues: nobilis vel ignobilis iuuenis vel ſenex ex quo ad annos diſcretionis peruenerit confiteri tenetur vt dicit cōcilium generale. j. eo. omnis et patet in his que not. j. eo. §. que penitentia ſit. Sed intelligas hic annos diſcretionis ex quo. ſcilicet quis diſcernit inter bonū et malū. ſuper quo vide qđ not. ſ. de deli. pue. ver. ptz ex ſuperioribus. ꝛ ſe. j. e. §. cui. ſub. §. verū ꝛ ſeq. ¶ Et breuiter hec tria ſunt in precepto ſcz contritio confeſſio ꝛ ſatiſfactio de contritione not. ſ. eo. §. quib[9] et quot dictis. ſub. §. qđ ꝯtritio. ꝛ ſub. §. quis ſit effect[9]. ¶ De cōfeſſione i treñ. ij. effunde ſicut aquā cor tuū. ps. effundite corā illo corda vr̃a. Jaco. v. Confi. alter utrum pctā veſtra. de ſatiſfactione vero legit in Matthe. iij. facite dignos fructus penitētie. ¶ Itē hec oia ſ precipi intelligunt a dño cū dicit agite pnīam ꝛc. ſ. prima ꝯtritio bona eſt: ꝯfeſſio melior ſatiſfactio optima. de peni. diſt. iij. perfecta. ꝛ di. v. conſideret. ꝛ. vj. di qui vult. ꝛ diſt. vij. §. j. ergo videt q ſine cōfeſſione ſalus nō eſt qđ verū eſt ſi contēnat aliter ſola cōtritio ſufficit: vt no. ſ. eo. §. quibus. et quot dictis. ſub. §. illud aūt queri ꝯſueuit. ꝶ. hu. dixit. ꝛ ſe. ¶ Nunquid ergo tēpore neceſſitatis eſt ꝯfitendū heretico. vel ſchiſmatico. non qꝛ non habet eccleſie claues niſi ſit catholicus. de pe. diſt. j. verbum dei. et. c. quem penitet. ꝛ diſtinc. j. conſideret. ꝛ di. vj. c. j. ꝛ. di. iij. inter hoc hyrcum. j. et. ij. ſed dolere debet peccator de peccato qꝛ tam diu diſtulit confiteri. ꝛ hoc ei ſufficeret ſm ea que not. ſ. in. §. cui. ſub. §. et ver. proxi. inducto. nā forte talis poneret ipm cito in deſperationē vel aliquē errorē ſicut pharifei iudā confitentē eis: cui dixerūt quid ad nos tu videris de pe. diſt. vj. c. j. a talibus em̄ vel etiā notorijs pctōribus nullū ſacramentū recipiendū eſt excepto baptiſmo. xxij. di. §. verū. j. q. j. ſacra. nam ꝛ primi excōicati ſunt qui non poſſunt abſoluere xxiij. q. j. audiuim[9]. niſi minori excōicatiōe ligati. ſ. de clerico excō. mini. ſi celebrat.

8 De † quibus peccatis faciēda eſt cōfeſſio. Hic notandū quod omne peccatum aut originale eſt aut actuale. actualium aūt aliud ve[niale] aliud mortale. ¶ Ori

c ginale peccatū [c] di[citur] illud qđ omnes trahimus ab adā: qui cum ſine peccato creatus eſſet per peccatū corruptus eſt: vt probatur de pe. di. iij. §. romanos. ver. princeps. ꝛ ſe. ꝛ precedentibus ꝛ ſic ſemen ſuū corruptum ꝛ abhominabile factum eſt nec potuit poſtea aliquis nō corruptus de tali ſemine generari: vt not. ſ. eo. §. pxi. rh. j. facile eſt em̄ vt naſcat a corrupta arbore fructus corruptus ꝛ qđ a leproſo generet leproſus: ꝛ ideo cum formato corpori in vtero matris de tali ſemine infunditur aīa: vt. lvj. diſtin. naſci. neceſſe eſt vt ipa aīa quodāmodo inficiat ꝛ corrūpat ſicut appet qñ bonū vinū ponit i vaſe corrupto: ꝛ ibi morā trahit: vt de pe. di. iij. §. ſiue aūt qs dicat. ꝛ. c. ſeq. ꝛ ibi vaſe em̄ fetido vel oleū vel vinū facile corrūpit ad idē. ff. cō. in rebus. §. fin. ff. loca. ſed addes. §. j. ff. de act. empt. ꝛ ven. tenet. §. ſi vas de radice em̄ infecta bonus fructus exire nō pōt. j. q. j. fert. ꝛ a tali pctō q naturalr ineſt a natura corrupta procedēs qs nō pōt purgari per pnīam: aīa tñ que ex hoc deturpata erat abluitur in baptiſmo. ar. de pe. di. ij. §. nō ē mirū. ꝶ. quicūq:

ſine quo baptiſmo ſaluari nõ poſſumus: de ↄſe. di. iiij. placuit. Sed ꝛ in adultis neceſſaria eſt cordis ↄtritio. de pe. di. j. tres actiões. qđ vt no. ff. de bap. §. quis ſit effectus. ¶ Veniale vero pctm̃ a dr illud qđ quotidie ↄmittimus qđ ↄuenit ex orignali peccato: cuius fomes remanet in hoie quantũcũq; baptizetur ꝛ ideo de facili labitur quare ſine veniali iſta vita non ducit̃. i. vix ducit̃ ſm greg. xxv. di. qualis. de hoc intelligit̃ qđ ſepties in die iuſtus cadit: de pe. diſt. iij. ſepties. ¶ Nunqđ ergo tale pctm̃ ↄfitendũ eſt, ad hoc vr̃ reſpõdere beda. q̃ nõ. vnde ipſe ait exponens illa verba apoſto. confi. alterutrũ peccata veſtra ſcʒ coequalib⁹ quotidiana ꝛ leuia: grauiora vero ſacerdoti pandamus ꝛc. ꝛ. j. ſed ꝛ grauiora coequalibus pandẽda ſunt cũ deeſt ſacerdos ꝛ vrget periculũ. Venialia vero etiã ſacerdotis oblata copia lʒ cõfiteri etiã coeqli. c ¶ Et hoc ſufficit vt pleri ꝙ doctores dicunt dum tñ ſacerdos non ↄtemnat̃. ꝛ ſm hos nõ eſt neceſſe confiteri venialia ſacerdotibus. et ſi ipſius copia habeat̃ dũmodo hoc ex cõtẽptu non pretermittatur et merito. nã ipſe cõtemptus mortalis eſſet etiã ſi ꝑſona ↄtẽneretur q̃diu ab eccleſia toleratur: vt. ſ. de coha. cle. ꝛ mul. veſtra. ¶ Alij inter quos eſt Ray. dicunt qđ nedum mortalia ſed etiam venialia ſacerdoti qui ligandi ꝛ ſoluendi ptãtem habet pandenda ſunt ſi ipſius copia habeatur. arg. pro eis de pe di. j. agite penitẽtiã. ¶ Tu dicas diſtinguẽdum eſſe inter venialia ꝛ venalia. habent enim tres gradus ſicut apl's teſtatur. ſ. ligna fenũ et ſtipulã. xxv. di. §. nunc autẽ. ꝛ §. alias. ¶ Per ligna maiora venialia intelligunt̃: ꝛ que nimis ſunt inueterata vel in conſuetudine iam deducta que ex iſta frequentatione ꝛ ↄtẽptu mortalia reputant̃ vel ſequunt̃. ꝛ. ſ. de iureiur. ꝛ ſi xp̃s. §. quedam. ꝛ ſm hoc intellige q̃ dicit Aug. nullum pctm̃ adeo veniale qđ non fiat criale dum placet: vt. xxv. di. §. crĩs. ꝛ §. ſequenti. ¶ Hinc etiã Aug. ꝛ iſte debet cõfiteri ſi fieri poſſit. de his dicitur vitaſti grandia. vide ne obruaris harena qꝛ ſm Aug. non refert ꝛc. vt no. ſ. e. §. quot ꝛ que ſunt actiones ver. ter tia. ¶ Per fenũ intelligas minora et hec cõfitenda ſunt ſaltem in gñe de peni. di. iij. de quotidianis. ¶ Per ſtipulam intellige minima venialia: q̃ in ſola cogitatiõe ↄſiſtunt ꝛ q̃ ad cõſenſum nõ ↄueniũt vt de pe. di. ij. ſicut tribus. ꝛ de his duob⁹ gñibus intelligas qđ b multis modis mundant̃ et delent̃. ¶ Primo b per dignã euchariſtie ſumptionẽ de cõſe. di. ij. cum oẽ crimẽ. ꝛ. c. ſi quotieſcunq; iteratur. ¶ Scđo p aquã bñdicte aſpſionẽ de ↄſe. di. iij. a quã ſale cõſperſam bñdicimus populis vt ea cuncti aſperſi ſanctificent̃. ꝛ. j. coinquatos ſantificat ꝛ purgat ꝛ cũcta bona multiplicat ꝛ inſidias diaboli auertit. ꝛ a fantaſmatis ꝟ̃ſutijs hoies defendit. ¶ Tertio per ieiunia ꝛ eleemoſynaꝝ largitionẽ. lxxxij. di. preſbyter. de pe. diſ. j. medicia. ꝛ. c. quamobrem. ꝛ diſ. iij. ſane cauendũ. ¶ Quarto p orationeʒ dñicã. de pe. diſt. iij. de quotidianis. ¶ Quinto per deuotaʒ tunſionem pectoris. de pe. diſt. j. tres actiones. ꝛ diſt. ij. ſi eſt inquit. ¶ Sexto p gñalem ↄfeſſionẽ c in eccleſia factã de pe. di. iij. de quotidanis per quẽ nõ ſolum venialia ſʒ etiã mortalia de q̃bus non poteſt recordari deleri intelligunt̃. vñ aug. ſi a mẽte penitẽtis aliqua exciderint confitetur veritatem deo cũ generaliter dixerit de⁹ q̃ noſti occulta cordis opera mea ꝛ delicta mea a te nõ ſunt abſcõdita quibus veniã largiaris. et hec eſt veritas cõfitentis quã diligit de⁹ vñ ps. ecce veritatẽ dileriſti ſm ray. ¶ Caueat tñ ſibi peccator. nam ſm Jo. cryſoſtomum nullũ inuenit̃ delictorũ tale remedium: ſicut eorũ ↄtĩnuata memoria qđ intelligas qñ recordat̃ conterẽdo nõ delectando alias contra. lxxxj. diſt. b vʒ dʒ ergo recordari pctm̃ quo ad contritionem. ꝛ qui hoc nõ facit in periculo videt̃ ↄſtitut⁹ ideoq; ſcđm Ambro. imputari debet pctõri ſi oblitus ſit quia forte contempſit ꝛ diſtulit conſiteri. de pe. diſtinc. iij. §. ſiue autem quis dicat. c. iudas. et. c. in falcibus. talis enim videtur ignorãtie affectator: qui ſicut ꝛ ſciens punitur: vt ſ. de clan. deſpon. cum inhibitio. §. ſi qs vero huius clandeſtina. et de tali intelligi poteſt quod dicit Jo. chryſo. ſi non obliuiſcaris peccatorum tuorum: tunc eorum recordaberis volens quãdo in toto mundo publicabuntur: ꝛ in conſpectu proferẽtur olm tam amicorum tuoruʒ q̃ inimicorum. de pe. di. j. §. non ſtra intelligendum eſt ꝛc. et ſecus nunc autem ſi recorderis. vel intellige h̃ de illo q̃ ſine gnia

¶ Venialẽ ꝑo pctm̃. adđ q̃bus modis cõmittũtur pctã venialia vid in. c. de q̃tidianis. et ibi archi. ꝟ pe. diſt. iij. doc. ꝛ. c. ois vtriuſq; ſex⁹. de pe. ꝛ remi. ꝛ ibi diffuſe per Jo. zochũ de ferraria i ſua repetitione famoſa.

¶ Primo. ad de gl. ordinariam in iſta materia i proe. rj. lib.

¶ Per gñalẽ cõfeſſionem. adde gl. in ꝟbo opʒ in. c. j. de pe. di. v. Jo. mona. i extrauag. bonifacij. lrip. antiquorum.

vitam finiuit vł de illo qui ad
monitus ſepe ſepi⁹ ſemꝑ vſq̧
ad vltimum exitū obſtinat⁹ ex
titit: ⁊ tunc tm̄ ficte contritus
non potuit emēdare ſm decre.
ꝫ.de rap.ſuꝑ eo.§.j. ⁊ ſm hoc
poteſt intelligi dictū Ambro:
qđ not.j.eo.ſub.§.actuale.ver.
item ſm greg. ⁊ ſeq. ¶ Septi=
mo purgant̄.venialia ꝑ bn̄di=
ctionem ep̄alē:vn̄ in le.nume=
ri.dixit dn̄s ad moyſen ⁊ aarō.
vos ponite nomen meū ſuꝑ fi=
lios iſrael.ego aūt benedicam
eos.j.q.j.dictum ⁊ malachi. ij.
maledicam benedictionib⁹ ve
ſtris.ſ.o vos heretici ⁊ ab eccle
ſia remoti: ego bn̄dictionibus
illoꝝ qui tolerant̄ ab eccleſia
benedicam.ad hoc.j.q.j.male=
dicam. ⁊.§.⁊.c.ſeq. ¶ Que aūt
dicātur pctā venalia [a] enume
rat aug.dicēs que autē ſint mi
nuta pctā lꝫ oībus nota ſint tn̄
q꞉ longum eſt vt oīa replicent̄
opus eſt vt ex eis aliqua nomi
nemus q̄ties aliq̄s in cibo aut
potu accipit q̄̄ neceſſe eſt ad=
minuta pctā nouerit ꝑtinere.
¶ Quoties pl⁹ loquit̄ q̄̄ opꝫ.
pl⁹ tacet q̄̄ expedit. ¶ Quo=
tiespauperē iportune petentē
exaſperat. ¶ Quoties cum ſit
corpore ſanus aliīs ieiunanti=
bus prandere voluerit. ¶ Aut
ſomno deditus tardius ad ec=
cleſiam ſurgit. ¶ Quoties ex=
ceptio filioꝝ deſiderio ſupple
vel cā reddendi debitū : vel q꞉
cōtinere nō pōt. vxorem ſuam
cognouerit. ¶ Quoties i carce
re poſitos tardius requiſierit.
¶ Infirmos tardius viſitaue=
rit. ¶ Si diſcordes ad concor=
diā reuocare neglexerit. ¶ Si
plus aut proximum aut vxo=
rem aut filiam aut ſeruum ex=
aſperabit q̄̄ opꝫ. ¶ Si cuiq̄̄
maiori ꝑſone:aut ex volupta=
te aut ex neceſſitate adulari vo
luerit. ¶ Si pauperibus eſu=
rientibus nimium delicioſa vł
ſumptuoſa cibaria ꝑparaue=
rit. ¶ Si ſe aut in eccleſia aut
extra eccleſiā fabulis ocioſis
de quib⁹ in die iudicij rō reddē
da eſt occupauerit. ¶ Si dum
incaute iuramus : ⁊ cū hoc ꝓ=

a ¶ Pctā venialia.adde an peccata venialia ſint vitāda. vide gl. ⁊ archidi. in ca. ſi aliquid.xxij. q.iiij.

pter aliquam neceſſitatem implere non pote
rimus vtiq̧ periuremus. ¶ Et cū omni faci=
litate vel temeritate maledicim⁹:qm̄ ſcriptū
eſt neq̧ maledici ſubaudi ex odio niſi peni=
teant regnum dei poſſidebunt. xxv. diſt.§.
nunc aūt.⁊.§.alias.ver.que autem ſunt mi=
nuta peccata. ¶ Multis vero modis dicitur
pctm̄ veniale non tn̄ ſimpliciter veniale eſt.
¶ Sed dꝛ veniale ; q꞉ venia dignum eſt. ſic
enim pctm̄ mortale poſt confeſſionē factum
dicitur veniale.de peni.di.j.ſerpēs. ⁊.c.ſicut
primi.qđ in veteri le.morte non puniebat̄ ſꝫ
cerimoniīs expiabat̄.de peni.di.vj.c.j. Item
illud qđ hꝫ cām venie annexā. ſ. ignorantiā
vel modicā negligentiā.vnde apl's ignorans
feci ⁊ veniam merui:de peni. diſt.iiij.§.finis.
dum tamen ignorantia non ſit ſupina.xvj.
diſt.q̄ dicitis.j q.iiij.itē pctm̄ achor.xj.q.iij.
excellentiſſimus.ꝫ.de cle.excō.mini.aplice.
9 ¶ Actuale† vero mortale peccatum dꝛ illud
qđ cōmittit̄ ex voluntate ꝓpria. Aug. omne
peccatum adeo voluntarium eſt qđ ſi non ſit
voluntarium non eſt peccatū. ⁊ ſm Ambro.
diabolus neminem aſtrictū iugo ſeruitutis
poſſidet niſi ſe primo ei pctōꝝ ere vēdiderit.
xv.q.j.non eſt qđ cuiq̄̄. ⁊ duob⁹.c. preceden.
¶ Origo aūt peccati diabolus eſt qui per li=
berum arbitriū cecidit ſm Greg. de peni.di.
ij.principiū. Inuidit vero hoi quem ſua fal=
cidia decepit. hꝫ enim mille nocēdi modos.
xvj.q.ij.viſis. ¶ Sed pctm̄ hꝫ gradus ſuos.
vno modo circa idem peccatū qđ grauius dꝛ
propter circūſtantias grauiores non tn̄ pro
pter ipſas nomē peccati immutatur alio mo
do inter diuerſa peccata. ¶ Circa idem pec=
catum vtputa ſi clericus vel laicus eandem
mulierem cognoſcat grau⁹ eſt̄ in vno q̄̄ in
alio iudicat̄.ꝫ.de vi.⁊ hone.cleri.vt clericoꝝ
mores.ſed ⁊ idem peccatū in eandē perſonā
in conſenſu malū in facto peius in ꝯſuetudi
ne peſſimum eſtimatur. ſm Aug.di.vj.teſta=
mētū.ad fi.⁊ de pen.di. ij.ſicut ⁊ ſunt hic no=
tande tres mortes de quibus no.ꝫ.eo.§.qui=
bus ⁊ quot dictis rn̄.j.ver.hi.ſunt tres mor=
tui. ¶ Item ſm Gre. tribus modis peccam⁹
ignorantia ⁊ tūc graue eſt.infirmitate ⁊ tunc
grauius.ſtudio ⁊ tunc grauiſſimum. de pe=
ni.diſt.ij.ſicut. ⁊ di.vij.§.j. ¶ Cui vł Ambro.
ꝯdicere dicēs grauiter peccat qui ſibi ꝓmit=
tit impunitatem:grauius qui contēnit: gra=
uiſſime qui ignorat. ¶ Sed dic qđ illud dicit̄
ad terrorem vel expone grauiſſime.i. pericu
loſiſſime:q͂ non poteſt cogi ad penitētiā per=
agendam.cum neſciatur. ſm Io. vel dic gra
uiſſime.q̄ñ ignorantia ſequitur ex cōtemptu
ſm ea que no.ꝫ.e.ſub.§.tu dicas. ver.caueat
tamen. ¶ Inter diuerſa vero peccata habet
peccatum gradus ſuos duobus modis pri=
mo inter

mo inter pctm̄ eiuſdē gñis ſicut adulteriu3 et inceſtus. ſcḋo inter pctā diuerſorum gñm.

a ¶ Inter pctā eiuſdem gñis ḋr vnum pctm̄ maius altero: vñ Aug. adulteriū malum [a] vincit fornicationem vincitur aūt ab inceſtu peius eſt enim cum matre ꝙ̄ cum aliena vxore concubere. Sed oīm hoꝝ peſſimū eſt: qḋ ꝯ naturā fit vt ſi vir membro mulieris nō ad hoc cōceſſo voluerit vti. vſus em̄ naturalis ſi vltra modum prolabit̄ in vxorē quidē veniale eſt. In meretrice dānabile vſus ⁊ ꝯ naturam execrabil'r fit in meretrice. execrabilius in vxore. xxxij. qō. v. adulterij. ¶ Sed ⁊ inter pctā diuerſorum gñm ḋr vnum alio grauiꝰ ſicut homicidium grauius eſt ꝙ̄ adulteriū. aug. xxxiij. q. ij. ſi qḋ verius. ¶ Itē ſacrilegiū ꝙ̄ fractio voti. xvij. q. iiij. ſicut antiquitꝰ. xxij. q. j. nuptiarū. nec ob. illud clementis. xxxij. q. vij. quid in olbus adulterio grauius: qꝛ illḋ nō infert negationē ſed raritatē q. d. de facili nō inuenit̄: vel dic grauius. ſ. cōius. ¶ Tribus aūt modis naſcitur pctm̄ in hoīe. ſ. ſuggeſtione demonis: delectatione carnis ꝯſenſu ſpūs. de pe. diſt. §. alie. econtra. ⁊. c. pctm̄.

10 b ¶ Que † aūt ſint pctā mortalia. [b] no. ꝭ. de accu. §. qs ſit effectꝰ accuſationis. ver. ſed q̄ ſunt illa cria. ⁊ ſeq. ⁊ legit̄ ad roma. Idolatria. Uitiū ꝯ naturā. Iniqtas. Malitia. Fornicatio. Auaritia. Nequitia. Inuidia. Homicidium. Cōtēptio. Dolus. Malignitas. Suſurratio. Detractio. Cōtumelia. Supbia. Elatio. Inuentio maloꝝ. Inobedientia. Inſipiētia. Incōpoſitio. Quibus adiūguntur ⁊ hi q̄ ſunt ſine affectatione abſqꝫ federe ⁊ mīa. Et ſubiūgit ꝙ qui talia agunt digni ſunt morte. Itē ad gal'. Manifeſta autē ſunt opera carnis q̄ ſunt. Fornicatio. Immūditia. Impudicitia. Luxuria. Auaritia. Sed ⁊. vij. ſunt principalia vitia. ſ. Supbia. Accidia. Luxuria. Ira. Gula. Inuidia. Auaritia. Uñ ver. Dat ſeptē vitia dictio ſaligia. xxxij. qō. vij. nō ſolū. et diſcrepant penitꝰ inter ſe. de pe. di. iij. inter hoc hyrcum. ¶ Supbia em̄ deſiderat iniuſtitia3 ptātem terrenā. xxxij. q. iij. ꝙ aūt. ⁊ h3 hos comites ſeuitiā. xlj. di. ſepe audaciā ſiue inobedientia3. c. di. ꝯ morē. im patientiā. xj. q. iij. ita em̄ ſepe imprudentiā. xlvij. diſt ſicut hi. pompam ſclarem. vñ in Gen. in diebus illis erāt viri famoſi ⁊ potentes in ſeculo. ¶ Orit̄ etiā ex hac inanis gloria. Iactantia hypocriſis ⁊ preſumptio nouitatum. ¶ Accidia eſt q̄ eſt quoddā tedium homini de pe. diſt. iij inter hoc hyrcum. ſ. ⁊. ij. ¶ Luxuria q̄ eſt infirmitas frāgendi vires nature ⁊ multis modis qbus homo a deo ſeparat̄ agitur ⁊ optat̄. xxxij. q. vij. nō ſolū. ⁊ h3 hos comites. ſ. ventris ingluuiē. xliiij. di. §. j. ⁊. c. comeſſationes. veſtis mollitiem. xxj. q. iiij. c. j. ſoporis reſolutionem: vñ ouidius. Mollierant animos [a] lectus ⁊ vmbra tuos. coitꝰ delectationem. ij. q. j. que letatur. ⁊. c. ſcelus. xxiiij. q. iij. an non diſtricte feriendus eſt. inde Ezechie. xvj. hoc fuit initiū iniqtatis ſodome ſaturitas panis: et abundantia: ⁊ ocium. xxxij. qō vij. flagitia vbi diceturqꝫ ſi oēs hoīes ita peccaſſent oēs hoīes eſſent cōbuſti. ¶ Ex hoc vitio generatur cecitas mentis incōſideratio: incōſtantia: precipitatio amor ſui odium dei: affectus preſentis ſeculi horror vl' deſperatio futuri. ¶ Ira q̄ plerunqꝫ innocentes dānat: vnde Iac. Ira em̄ viri iuſtitiam dei nō operat̄. xj. q. iij. §. ſi ergo. et c. cum apud ſed ſi hoc incontinenti remittitur non eſt pctm̄ mortale. xxv. di. nūc aūt. ⁊ §. al's ex hac oriūtur lites cōtumelie blaſphemie odium tumor mētis clamor ⁊ indignatio ⁊ h3 hos comites audaciam mutationem faciei impudentia3. xj. q. iij. ſi ep̄s forte iracundus. et c. ep̄i. ſi ſacerdotali moderamine ⁊ iniuſtitiā. xj. q. iij. illa ꝓpoſitorum. ⁊ p3 in his q̄ notan. ꝭ. eo. ver. ſuperbia.

c ¶ Gula [c] q̄ eſt edacitas vltra cōdignu3 nature que ſaporibus ⁊ in odoribꝰ excitatur de cōſe. diſt. iiij. ne tales. ⁊. c. quinqꝫ modis. ⁊ ex hac oritur inepta leticia ſcurrilitas immunditia multiloquiū ebetudo ſenſuum circa intelligentiam. ¶ Inuidia que intꝰ ⁊ extra cōburit hoīem. vnde ver. Inuidus inuidis ꝯburitur intus ⁊ extra. ⁊ h3 hos comites dolorem de bono alterius gaudium de malo de pe. di. v. cōſideret. ver. Inuidꝰ alteriꝰ marceſcit rebus opimis. Horatiꝰ. Inuidiā ſiculi nō inuenere tyranni. maius tormentū ex hac oritur odiū ſuſurriū detractio exultatio in aduerſis proximi afflictio in proſperis.

d ¶ Auaritia [d] que eſt radix oīm maloꝝ. xlvij. di. ſicut hi. xiiij. q. v. quid dicam. ⁊ ſunt eius comites rapacitas ⁊ tenacitas. de penit. diſt. v. conſideret. puſillanimitas ⁊ contemptꝰ fidei. xxviij. q.

a ¶ Adulterū maluꝫ. adḋ de materia. vide in. c. clerici ⁊ ibi gl. de exceſ. ꝓlat. glo. in. c. ſi ⁊ ꝯtinuo. ḋ pe. di. ⁊ ꝑ. ſollicitatores. in. §. qui puero. ea. di. gl in c. flagitia. xxxij. q. vij l. j. in. §. remouet. ff. de poſtu. ⁊ in. l. q̄ puero. C. de extraordi. crimi.

b ¶ Que ſit pctā mortalia. adde ſctm̄ Tho. ſcḋa ſcḋe. q. lix. artic. iiij. ⁊. q. cxxxij. art. iij.

c ¶ Gula. adde ꝙ vitiū gule icepit poſt diluuium. vt ī c. ab exordio. xxxv. di. ⁊ vitiuꝫ gule quiqꝫ modis noſ tētat vt. l. c qnqꝫ. de cōſecra. diſt. v. ⁊ an ſit pctm̄ mortal'. vide p s. tho. ij ij. q. cxlviij. ⁊ p. b. Greg. libro. xxx. moraliuꝫ.

d Auaritia. adde ꝙ auaritia reprobat̄ in cl'cis ſcḋꝫ Card. Zab.

in.c.q̄sto. l vj.not. de trāſla.epi. ⁊ in.§.ābi- tionis ⁊ibi doct.vij.q. j.idē Car. in.c. pleri- q̧.in.v.no. de pac.idē Card.in.c. q̄ nōnulli in.j.not.de cleric.non reſi. idem Car.in.c.j in.vj.no.d decimis.

j.idolatria.⁊ ex his ſequit̄ mortis obliuio ⁊ mentis ſcd̄m Jo. xxxvij.diſt.nonne nobis videt̄. ¶ Ex hac oritur ꝓditio fraus fallacia:pnriū inq̄etudo: et ꝯ̄ miam cordis obduratio.

¶ Sed ⁊ per aug.enumerātur mortalia.xxv.diſt.§.nunc aūt. et.§.alias tñ quicq̄d inuenias ſcriptu3 cauendum eſt tibi ne indifferenter nimis promptus ſis ptā mortalia iudicare niſi vbi p certā ſcripturā tibi ꝯſtat ꝙ mortalia ſunt potes tñ querenti reſpondere petm̄ eſt hoc ⁊ inducere ip̄m ad pnīam alio quin cito homies aliqui forſan deſperarent. Hoc tñ tibi tradi pōt ꝑ regula ꝙ vbicūq̧ aliq̄d cōmittitur in cōtemptum dei ſicut in hereſi vel eccleſie ſicut in rebelli ⁊ obſtinata inobediētia vel in detrimentū proximi ex certa ſcīa ſicut in rapina vl̄ in opprobriū ſui ſicut in fornicatione:q̄ ſm ap̄lm q̄ fornicatur in corpus ſuū peccat mortale petm̄ poterit iudicari.⁊ de his oībus mortalibus confiteri oportet. ⁊ ſic intelligas totū iſtum tractatum.

¶ Crīalia multa ſint adde diffuſe p Card. alex. in.§. alias.in.ij colū xxiiij. diſtin.

11 ¶ Iſtud aūt † queri cōſueuit. que.e.ſ.ſit differentia inter mortalia pacta ⁊ crīalia.ad qd̄ notandum qd̄ inter hec eſt talis dr̄ia qualis inter genus ⁊ ſpeciem.nā oē criminale peccatū mortale eſt/ſed nō cōuertitur: dr̄ aūt crīale: quaſi capite ſcl3 illud.ſ.petm̄ quodcūq̧ ſit illud qd̄ inducit depoſitionem vl̄ decapitationē vel exiliū vel intruſionem carceris que ⁊ in iure ciuili publica iudicia appellātur.ff.de pub.iudi.l.j.⁊ p totu3 multa vero ſunt mortalia que hoc non inducunt.q̄ ⁊ in iure ciui.priua.delicta dicuntur.ff. de priua.delic.per totum.et iō ad dr̄am nō crimīalia ſ3 mortalia ſimpliciter appellantur.

¶ Sed ⁊ largo mō oē petm̄ vocatur crimen.xxv.di.§.criminis. maxie mortale.ꝟ.d teſti.teſtiū.

¶ Et l3 proprie loquēdo crīalia multa ſint * tñ ſub breuitate aliqua perſtringemus.

¶ Primum peccatū crimīale eſt peccare in fidem trinitatis.xxij.q.ij.q̄d in oībus.eſt eñi primū preceptu3 decalogi.dn̄m deum tuum adorabis ⁊ illi ſoli ſeruies.

¶ Scd̄m eſt petm̄ cōtra naturā.Nam p hoc que cum deo d3 eſſe ſocietas violatur. xxxij. q.vij flagitia.⁊ plus peccat talis q̄ cu3 mr̄e propria.e.cā ⁊ qōne adulterij malum ⁊ de ſolo verbo tali fedat̄ os ⁊ polluitur ser. de pe. diſt.j.ſed ⁊ continuo. ¶ Tertium eſt homicidium qd̄ eſt horribilius ſiue terribilius oīni peccato.q.ij.ſi qd̄ verius.l.di.placuit.⁊.c.miror. ¶ Quartū crimē leſe maie.lxxix.diſ.ſi q̄s papa.vi.q.j.§.verſ.l.di.quiſquis cū militib᷒. etiā ſi ꝯ̄ pontifices machinet̄.q̄s.iij.q.vj.c.iij.

¶ Quintū ſacrilegiū cū quis.ſ.frāgit eccl'iā violenter.ij.q.j.in primis.xxiij.q.v.rex d3 ⁊.c. ſunt quedam.xvij.q.iiij.ſi quis per dolum.et ca.ſi quis matrimonio.⁊.c.frater. ⁊.c.quiſq̄s inuētus.⁊.c.de flagellatorib᷒.⁊.c.ſi quis ſuadente. ¶ Sextus inceſtus.iij.q.iiij. ꝯſanguineorum.xxxv.q.iij.de inceſtuoſis.et.q.viij.ſalubriter.⁊.c.de inceſtuoſis.⁊ peius eſt concumbere cū matre q̄ cu3 vxore aliena.xxxij.q.vij. adulterij malum. ¶ Septimū eſt cōſpiratio. xj.qō.j.cōſpirationū.⁊.c.ſi qui cle.⁊.c.ſi q̄ clericorum. ¶ Octauu3 adulteriū qd̄ in vtroq̧ teſtamēto deteſtabile eſt.xxxij.q.vij.qui in oībus.nā qui peccat in mr̄imo.peccat in deu3 autorem matrimonij.ca.q.iiij.nemo ſibi blādiatur. ¶ Nonu3 eſt falſum teſtimoniū.xxij: q.iiij.non deierabis.vj.q.j.quicunq̧.ꝟ.de falſarijs.falſidicus. ¶ Decimum eſt ſimonia cuius reſpectu oīa alia nihilū reputantur. ꝟ. d ſimo.ſicut ſimoniaca.⁊.ca. tanta.j.q.vij.ca. ſi.⁊.qō j.qui ſtudet. ¶ Undecimu3 vſura.ꝟ. de vſur.q̄.et ca.cum tu. ¶ Hec ſunt maiora crimina que grauiora ſunt:⁊ accuſatione ac dānatione digniſſima.lxxx.diſ.apoſtolus.in quibus ſine decoloratione eccleſie ſi notoria ſunt de facili diſpenſari non pōt:ſec᷒ in alijs minoribus q̄uis mortalibus j.q.vij.diſpenſationes.⁊.c.ſi illa exceptis rebaptizatis ⁊ q̄buſdam alijs de quibus no.ꝟ. de temp. ordi. §.⁊ a quo.verſi.in hoc tñ notabis differētiā. et ſequ.et de accu.§.quis ſit effectus accuſationis.ver.ſed que ſunt illa ⁊ ſeq.

¶ Sed ⁊ quicunq̧ peccat mortaliter dr̄ largo modo in ſpm̄ ſanctu3 peccare:q̄ talis patrem ⁊ filium ⁊ ſpm̄ ſanctū offendit ⁊ de ꝯſec. di.iij.c.ſi.tñ ſpecialiter petm̄ in ſpm̄ ſanctum dr̄ odium: q̄ ſpūs ſanctus amor et benignitas.eſt.ap̄ls:q̄ non diligit manet in morte d ꝯſe.diſ.iiij quomodo.⁊ ca.quereris a me.

¶ Item obſtinatio mentis.q̄ñ ſ.aliquis impenitentem vitam finit de pe.diſt.j nec blaſphemia.⁊ capi.eſt peccatum ad mortem.

¶ Deſperatio ſicut in cain.de peni.diſt.vij.§. quod autem.ver.cain quoq̧. ¶ Preſumptio

nimia de mia dei. cum. ſ. aliquis ſemper peccat ⁊ credit euadere impunitus ſicut Orig. de peni. diſ. vij. §. quod aũt. xv. diſt. ſancta romana. vel ſecure peccat vſq ad mortem credens vltimo penitere de quo ap̄ls maledict⁹ homo qui peccat in ſpe de penitē. diſ. viij. c. ſ.
¶ Blaſphematio ꝯ ſpm̄ ſanctum. de conſe. diſt. iiij. hi vero. ¶ Seminare diſcordias. xvj diſtinct. ſeditionarios.
¶ In ſumma igitur huius § originale nõ requirit confeſſionem: vt no. ſ. e. § rñſi. j. ver. originale. ¶ Ueniale aliquod requirit ſpecialem confeſſionem aliqđ generalem: aliquod nullam: vel not. ſ. eo. § ſub § tu dicas. ver. j. ij. et iiij. quãuis ſit tutius oĩa confiteri qꝛ ⁊ bonarum mentium eſt ⁊c. v. diſtin. ad eius.
¶ Mortale vero quodcunq ſit illud confitēdum eſt ſi homo recordari poſſit alioqui ſufficit generaliter confiteri. vt patet in his que no. ſ. eod. ſub § tu dicas. verſi. vj. ⁊ ſe. ſm̄ hoc intellige concilium gñale quod vult oĩa peccata confiteri debere. ſ. eo. oĩs. ⁊ iunge quod not. infra eodem § cui. ſub § verum. ⁊ ſeq.
¶ Item de peccatis preteritis confitendum eſt non de futuris: vt patet ſupra de cler. excommu. mini. illud § illud. ff. de vſuris. l. j. licet ſit argu. contra. j. de ſent. excõ. ſi vere.

12 Qualis † debet eſſe confeſſio. ¶ Voluntaria. ¶ Amara. ¶ Diſcreta. ¶ Feſtina. ¶ Frequens. ¶ Integra.

¶ Uoluntaria nõ coacta ſicut cõfeſſio achor ¶ Sed ſpontanea ſicut confeſſio latronis dextri in cruce. licet enĩ dolere debeat propter peccata que commiſit: debet tamē gaudere propter vitam quam recuperet vt ſic in eodem ſubiecto cadat dolor ⁊ gaudium. iuxta pſal. ſecũdum multitudinem dolorum meorum in corde meo conſolationes tue letificauerunt animam meam. de pe. diſt. vij. cap. ſi. et ſi vis ſcire que confitentem debent inducere ad hoc vt voluntarie confiteatur. vide qđ not. ſupra eod. § quibus. ⁊ quot dictis ſub § que inducunt contritionem. ſed ſicut ait hiere. non eſt qui agat penitentiam ſuper peccata ſua. ⁊ dicat quid feci. de pe. diſt. iij. inter hoc hyrcum.
¶ Amara. ps. rugiebã a gemitu cordis mei. de pe. diſtin. iij. ille rex hieremias ſtatue tibi ſpeluncam. pone tibi amaritudines dirige cor tuum in viam rectam. ¶ Signa huius amaritudinis multa ſunt. ¶ Primũ ſignum eſt verecundia. augu. laborat mens patiēdo erubeſcentiam. ⁊ qm̄ verecundia magna eſt pena eius qui erubeſcit proxime fit dignus mia. nam ſm̄ Ambr. verecũdia magna pe eſt ſatiſfactiõis. vt de pe. di. j. quē penitet. augu. caueas ne verecundia diuidas cõfeſſionem de pe. diſt. v. c. ſ. ¶ Secđm ſignũ eſt humilitas. apoſtolus humiliamini ſub potenti manu dei. vñ ⁊ publicanus non audebat oculos ad celos leuare. xcv. di. eſto. xxij. q. ij. cum humilitatis. ¶ Tertium ſignũ ſunt lachryme. vt. ſ. eo. ſub § rñ. j. hiere. in treñ. ij. deduc quaſi torrentem lachrymas per diem et noctem non des requiem tibi: neq taceant pupille oculi tui. chryſo. lachryme lauant delictũ qđ pudor eſt confiteri. i. cum pudore ⁊ verecundia confitendum: vt not. ſ. eo. ver. primũ. ps. fluminis impetus letificat ci. dei. ¶ Quartum ſignum eſt fortitudo. ſicut pꝫ in magdalena q̃ adeo fortis fuit in confitendo q nullo pudore obſtante publice confeſſa fuit turpitudinē pctõrum neq timuit. Hiero. timor dñi oēm ſoluit timorem. de peni. diſ. j. iudicet
¶ Quintũ ſignum eſt ꝓmptas obedientie: vt pꝫ in dño Jeſu xpo qui factus eſt pro nobis obediēs vſq ad mor. mor. autē crucis. Aug. ponat ſe penitens oĩno in ptãtem iudicis in iudicio ſacerdotis nihil ſibi reſeruans ſui vt oĩa eo iubente paratus ſit facere pro recuperanda vita anime queq̃ faceret ꝑ euitãda corporis morte ⁊ hoc cũ deſiderio: qꝛ vitam recuperat infinitã. de pe. diſ. v. conſideret.
¶ Diſcreta. cuius ēt multa ſunt ſigna. ¶ Signum primũ eſt ſi querat diſcretum ꝯfeſſorē Aug. Sacerdotem q̃re q̃ te ſciat ſoluere ⁊ ligare. de pe. diſ. vj ca. j. hoc aũt fieri dꝫ de lĩcia ꝓprij ſacerdotis. ſ. e. oĩs. de pe. di. vj ꝓ placuit.
¶ Quid ſi nõ vult dare lĩciam vr q ſufficiat petere. ar. ſ. de reg. lꝫ. ſed dic q ad ſuperiorē recurrī dꝫ. arg. ſ. de iure pa. null⁹. ¶ Signũ ſecđm eſt ſi non excuſat ſe nec alium accuſat aliter proditor eſt vel detractor. prouer. xviij. iuſtus in prin. accuſator eſt ſui de peni. diſ. j. q̃uis. venit amicus eius ⁊ inueſtigabit euꝫ cui ſi non rñderit veritatem in futuro habebit multos accuſatores. ſ. demum propriam cõſciam diabolũ pctã ⁊ ēt totum mundũ ſapi. iiij. pugnabit cũ eo orbis terrarum ꝯ inſenſatos. ps. non declines cor meum in verba malitie ad excuſandas excuſationes in pctis. xj. q. iij. excellentiſſimus. ps. meditatus ſum nocte cum corde meo ⁊ exercitabar ⁊ ſcopebam ſpm̄ meũ. Idē deus meus vitã meã annũciaui tibi ⁊ iunge qđ no. j. e. ſub § itegra. ff. ad id facit. ¶ Fallit aũt hoc forte in hereſi ⁊ quibuſdã alijs caſib⁹. ar. ſ. de cõfeſ. c. j. et in his q̃ not. j. eo. § in quo tenetur ſacerdos. verſi. quid ſi aliquis confitetur.
¶ Itē fallit vbi circũſtãtia facti talis eſt q aliter nõ poſſit confiteri pctm̄ vt ſi cognouit quis matrē ſuã vel filiam vel vxorem ꝓpriã contra naturam / vel ſi mulier cognita ſit ab imperatore cum non ſit niſi vnus. ¶ Item cauere dꝫ quod ſicut pctm̄ qđ nõ celat ſic nõ

dicat ſe cõmiſiſſe pctm̃ qđ non cõmiſit. vñ aug. ſup ps. Ueritas de terra orta eſt ⁊c. veritas inqt de terra orit̃ .i. cõfeſſio de hoie vt ſe accuſet ⁊ ſic iuſtitia de celo ꝓſpexit .i. a deo data iuſtificatio penitẽ. q. d. deus parcamus huic qui nõ pcit ſibi ignoſcamꝰ qꝛ nõ ignoſcit. de pe. di. j. ꝟitas. Idẽ ſi tu accuſas te deꝰ excuſat. ſi tu excuſas deꝰ accuſat ſi tu te detegis deꝰ te tegit. Idẽ cũ humilitatis cauſa mẽtiris ſi nõ eras pctõꝛ anteꝗ̃ mẽtireris mẽtiendo efficeris qđ deuitaueras. ⁊ in te nõ eſt veritas niſi te ita dixeris pctõꝛẽ vt etiã eſſe recognoſcas. veritas eñ ipſa requirit: vt qđ es dicas. nam quõ eſt humilitas vbi regnat falſitas. de pe. di iij. talis eſt mihi deus. xxij. q. ij. cum humilitatis cã. Sed contra in his que no. ʒ. eo. ꝟ. quis dꝫ ↄfiteri. rñ. j. canonica Io j. ſi dixerimus qm̃ pctm̃ nõ habemꝰ nos ipſos ſeducimus et veritas in nobis non eſt. Sed dic ꝙ põt ⁊ debet ſe dicere peccatorẽ in genere qꝛ nemo ſine crimine viuit: vt ptꝫ in his que no. ʒ. eo. ꝟ. de quibus. ver. veniale vero pctm̃. in ſpecie vero nullus debet dicere etiã cauſa humilitatis ſe perpetraſſe aliqđ peccatũ niſi hoc verũ ſit. ſicut dicit aug. ʒ. eo. ver. itẽ cauere debet. ¶ Nunqđ ergo peccat ſacerdos in generali cõfeſſione quã facit: qꝛ non loquitur in perſona eccleſie vñ ⁊ ſi ſpecificet aliquod pctm̃ in ſpecie qđ non cõmiſit ſicut faciunt multi ſimplices non eſt eis imputandũ ſed ⁊ ſicut dicit Aug. in vno peccato pñt multa notari vbi etiã dicit in omnibus peccatis que miſer homo ⁊ cum nõ cõprehẽdit ſingula generũ ſed genera ſingulorum: ſed ⁊ ſm Aug. defleat peccatoꝛ qui offendens in vno factus eſt olm reus. nõ tñ eſt multũ approbãda cõfeſſio capellanoꝝ multoꝝ imo ⁊ aliquoꝝ eſt vituperãda qui cum habuerint rem cũ aliqua muliere ſic polluti in mane accedẽtes ad altare ⁊ generalẽ confeſſionẽ facientes iungunt pollutionẽ credẽtes per hoc confiteri ſed ſeipſos ſeducunt: vt patet ex ſequen. hec autẽ eſt forma cõpetens quã diſcreti ſeruãt. Confiteoꝛ ⁊c. me peccaſſe cogitatione locutione ope omiſſione. in cunctis vitijs malis in eam culpam ⁊c. qui alia ſentit ꝙ anteꝗ̃ celebret ſigillatũ ⁊ ſecreto ſacerdoti ꝓprio hoc denudet p ſeipm̃ nõ p epiſtolã nõ p nunciũ. j. e. ois vt q p ſeipm̃ peccauit p ſeipm̃ erubeſcat. ⁊ iũge qđ not. ʒ. de teſt. ꝟ. ſup qđꝰ. ſub ꝟ. ⁊ cũcta ꝟ. qđ ſi teſtis ſcribat teſtimoniũ. Iõ pcepit leproſis dñs vt oñderẽt ſe ſacerdotibꝰ. ⁊ aug. de pe. di j. quẽ penitet. nec eñ confitendũ eſt verbis vel noibꝰ criminũ palliatis: imo quantũcunqꝫ turpe fuerit ipm̃ pctm̃ vel circũſtãtie horribiles totũ eſt ſpecialr̃ exp̃mẽdũ vt ſi tota ſanies apoſtematis expellat̃ vt no. j. e. ſub ꝟ. integra. ¶ Requirit̃ tertiũ ſignũ. ſ. ꝙ ſecrete ↄfiteat̃ ſi pctm̃ occultũ eſt. chriſoſtomus non tibi dico vt ꝓdas te in publicũ. de pe. di. j. nõ tibi dico. nam publicũ eſt publice ↄfitẽdũ. de pe. di. j. quẽ penitet. in fi. ⁊ c. ꝗ̃uis. iõ q ſine cã publice ↄfitetur errorẽ ſuũ minus ſapiens reputat̃ vt ptꝫ ʒ. de exce. prela. ꝗ̃ ſit graue. ʒ. de diuoꝛ. ex literis. ¶ Eſt qrtũ ſignũ qn̄ . ſ. fit pura intentio ne ſine hypochriſi nõ ad vanã gloriã neqꝫ timore ſeruili: ſed filiali et ſine aliqua fictione. de pe. di j. quẽ penitet. in fi. ⁊ ꝟ. itẽ taciturnitas. Eſa. xxvj. a timore tuo dñe cõcepimus et percepimus ſpm̃. ſ. l. di. de his. ¶ Signũ diſcretionis quintũ eſt qn̄ nõ in curſu ſed moro ſe ↄfitet̃: vt ptꝫ in his q̃ no. j. e. ſub ꝟ. integra. ver. pdã. ⁊ ſe. et ad idẽ hiere. vij. ſcito qđ feceris curſoꝛ leuis explicãs vias tuas. de pe. di. j. ſunt qui arbitrantur. ⁊ c. vnde benignũ. ¶ Feſtina. Ec. v. nec tardes cõuerti ad dñm ⁊ ne differas de die i diẽ. ſubito. eñ veniet ira illiꝰ ⁊ in tpe vindicte diſpdet te. aug. nullus expectet quouſqꝫ peccare nõ põt. de ↄſe. di. vij. nullus. ¶ Feſtinandũ eſt ergo ad pniam agendã ꝓpter multa. ¶ Pͥo ꝓpt̃ hore mortis incertitudinẽ. luc. xx. veniet dñs ſerui illiꝰ in die q̃ nõ ſperat ⁊ hora q̃ neſcit ⁊ diuidet eũ parteꝗ̃ eiꝰ cũ infidelibꝰ ponet. vñ ⁊ ei q mul ta cõgregauerat ⁊ diuitẽ ſe reputabat dctm̃ eſt: ſtulte: hac nocte repetẽt aiam a te q̃ ergo cõgregaſti cuius erũt. ¶ Scđo ꝓpter pctõꝝ accumulationẽ. apo. xxij. q in ſordibꝰ eſt ſordeſcat adhuc. oſee. iiij. maledictũ ⁊ mẽdaciũ ⁊ homicidiũ ⁊ furtũ inundauerũt ⁊ ſanguinẽ tetigit. greg. pctm̃ qđ per pniam nõ diluit̃ mox põdere ſuo ad aliđ trahit̃. ¶ Tertio ꝓpter pctõris erga gratiã inducẽtẽ ⁊ expectãtem ipm̃ ad pniam ingratitudinẽ. Roma. ij. an ignoras: qꝛ benignitas dei ad pniam te adducit tu aũt ſm duritiã tuã ⁊ coꝛ impenitens theſaurizas tibi irã in die ire ⁊ reuelationis iuſti. iudicij dei q reddet vnicuiqꝫ ſm opa ſua. ¶ Quartũ ꝓpt̃ elõgationẽ. ps. dñe qui elongãt ſe a te peribũt. ¶ Quinto ꝓpter minorẽ ad cõuertendũ habilitationẽ. ec. xxx. curua ceruicẽ filij tui in iuuẽtute ⁊ tunde latera eius dũ infans eſt ne forte induret ⁊ nõ credat tibi ⁊ dic filij tui. i. ſenſus ꝓprij vl̃ peccati qđ cõmiſiſti dũ infans eſt. i. tpe p̃mi motus vel dum recẽs eſt pctm̃. ver. ¶ Qui non eſt hodie cras minus aptus erit. Principijs obſta ſero medicina parat̃. Cũ mala p longas cõualuere moras. ¶ Sexto ꝓpter finalẽ piculoſam ↄuerſionẽ. vix. eñ aut nũꝗ̃ põt hõ in egritudine ↄteri qꝛ nec de pctis cogitare: ſufficit eñ diei malitia ſua ex infirmitate ꝓueniẽs. Iõ cũ egritudine oppͥmeris: vix aliđ potes cogitare ꝗ̃ ſentis ⁊ illuc rapit̃ in tẽtio mẽtis vbi eſt vis doloris. Aug. moribꝰ

vrget pena terret filij q̃s illicite dilexit vxor et mũdus eum ad ſe vocat. tene ergo certũ ⁊ dimitte incertum. i. age pniam dum ſanꝰ es. non differas vſq ad infirmitatẽ de peni. diſ. vij. q̃ egerit. ⁊. c. nullus expectet. ¶ Septimo propter dei obliuionẽ ⁊ clamoris nõ exauditionem Chry. ⁊ aug. hac animaduerſione ꝑcutitur peccator vt moriens obliuiſcatur ſui q̃ dum viueret oblitus eſt dei. Eſa. xxxij. ve q̃ ſpnis. nõne ipe ſpneris. pu. xx. Qui obturat aurem ſuã ad clamorem paupis ſcꝫ xp̃i denudati pẽdentis in cruce ⁊ clamantis pniaꝫ agite clamabit. ſ. tpe infirmitatis vel in die iudicij ⁊ nõ exaudietur. vñ puer. j. vocaui et renuiſtis ⁊ ſequitur ego q̃ꝫ in interitu veſtro ridebo. clamauit eñ diues in inferno ⁊ etiam in gutta vna aque nõ eſt exauditus. Matth. xxv. clamabunt virgines. dñe dñe aperi nobis. ⁊ rñdebitur amen dico vobis neſcio vos. de talibus dr in Hiere. ecce ego inducã ſuper eos mala de quibus exire non poterũt ⁊ clamabunt ad me ⁊ nõ exaudiã eos. iõ dicit p̃s. Cõuertere dñe ⁊ eripe alam meã ſaluuꝫ me fac ꝓpter mlam tuã. i. da mihi grãm faciẽdi in vita ⁊ ſanitate verã penitẽtiã vt ſic ſaluteꝫ obtineã qm̃ nõ eſt in morte qui memor ſit tui i. ſi differo vſq ad mortẽ vix ſaluabor q: nec pctõꝝ nec tui memorabor. ¶ Feſtina ꝫ nec tardaueris. noli dicere expecta reexpecta ſine modo q: modicum hic ⁊ modicum ibi: et ſm Aug. illud modo non habet modum.

¶ Freq̃ns. quod duobꝰ modis intelligi põt. ¶ Uno modo ſic vt ſi frequẽter cadit p pctm̃ freq̃nter cõfiteatur alioquin ſemel cadens in terra ſemp proſtratus remanet niſi reſurgat ergo ſi frequenter cadit: ⁊ vult reſurgere neceſſe hꝫ frequenter cõfiteri vt ſic per pniaꝫ reſurgat. p hoc eñ sacr̃m non tm̃ ſemel in baptiſmo: ſed ſepe ⁊ ſepiꝰ ſubuenitur ſicut not. in prin. huius tituli: ⁊ probatur. de pe. diſ. iij. ·§· qđ aũt per pniam non ſemel tm̃. ⁊. c. ſeq. ſeptics. ⁊ alijs. c. ibi ſeq. ⁊ ·§· item q freq̃nter penitẽti venia. ⁊. c. ſe. ꝫ hoc modo põt: p pniam iteruꝫ ſubueniri. i. aliquoties opus erit. ff. de edendo. veluti ·§· hec vox iterũ. ſuper quo vide quod not. j. eod ·§· vtrum pnia. ¶ Alio mõ ſic põt intelligi vt ẽt eadem pctã frequenter cõfiteatur. Augu. qñ pluribus ꝯfitebitur q̃s ſub ſpe venie turpitudinẽ criminis a tãto facilius cõſequetur gratiã remiſſionis. de pe. diſt. j. quẽ penitet. Eſa. xxiij. ſume cytharam circui ciuitatẽ meretrix obliuioni tradita bñ cane frequenta canticum vt memoria tui ſit. vtrum aũt quis teneatur eadem pctã iteruꝫ confiteri. dic vt plene not. infra eo ·§· an peccata ſemel confeſſa.

¶ Integra. vt. ſ. oia pctã dicat ita q nullum retineat: nam dñs ſumme bonus qui opus imperfection is nõ nouit aut totum hominẽ ſanat. ſi. ſ. integerrima ſit ꝯfeſſio aut nihil ſanat ſi. ſ. aliquid conceletur. vt. ſ. de bap. et eiꝰ effectu maiores ·§· ſed adhuc queritur. ¶ Sꝫ nec ſufficit oia diuerſis cõfiteri q̃uis aliqui cõſiderantes maximã cõgeriem pctõꝝ ab ipſis cõmiſſorum: pre nimia verecundia hoc forte faciant. quod cauendũ eſt. ſecus ſi hoc non fiat in fraudem: nec propter verecundiã omittatur. nam nec peccata ſemel bona fide cõfeſſa iterũ neceſſe habeo confiteri. Auguſt. Caueas ne verecundia diuidas cõfeſſionem de pe. diſt. v. c. j. imo vni oia ſunt confitẽda. j. ca. oia. ita quod in corde nil remaneat quin effundatur. Trẽn. ij. effunde ſicut aquam cor tuum coram dño. ¶ Nota quod dicit ſicut aquam de qua nec color nec ſapor nec odor remanet in canali: vt ſic non tm̃ peccata: ſed etiam circũſtantias oẽs que peccatũ aggrauant cõfiteatur plene. j. eod. deus qui ⁊c. oia ·§· ſacerdos. circunſtantias dico cõcomitantes ⁊ allicientes. ¶ Cõcomitantes circunſtãtie dicuntur qualitas criminis ⁊ pſonarum: locus tempus perſeuerantia ⁊ ſimiles. j. eo. deus qui. ſ. de homi. ſicut dignum. rñſio. j.

¶ Allicientes vero ſunt ornamenta mulierũ ⁊ holm. electuaria calida. ⁊ pocula amatoria ſiue alia artificia q̃ qñq quis exercet ſciẽter ⁊ ſtudioſe ad hoc vt peccet. ſ. de homici. ſi quis his. de circunſtantijs allicientibus legitur Eſa. iij. p eo qđ eleuate ſunt filie ſion/ et ambulauerunt extenſo collo ⁊ nutibus oculorum ibant ⁊ plaudebant ⁊ ambulabãt pedibus ſuis ⁊ cõpoſito gradu incedebant decaluabit dñs verticem filiarũ ſyon ⁊ crinem earum nudabit. ¶ In die illa auferet dñs ornatum calciamẽtorũ ⁊ lunulas ⁊ torques et monilia/ ⁊ armillas ⁊ mitras ⁊ diſcriminalia ⁊ parichelidas ⁊ murenulas ⁊ olfactoriola ⁊ inaures ⁊ annulos ⁊ gẽmas in frõte pẽdentes ⁊ mutatoria ⁊ palliola ⁊ lintheamia et acus ⁊ ſpecula ſindones ⁊ vittas ⁊ teriſtra et erit pro ſuaui odore fetor ⁊ pro zona funiculus ⁊ pro criſpãti crine caluiciũ ⁊ p faſcia
13 pectorali cilicium. ¶ † Et notandũ q q̃dam circunſtantie adherent proprie ipſi pctõ: vt deteſtatio in ſodomitico vitio. horribilitas ſ homici. qualitas vtrũ. ſ. pctm̃ ſit occultũ vel manifeſtum. modus peccãdi, q̃titas. ſ. vtruꝫ ſit paruũ vel mediocre leue vel graue vl' enorme. de quibus not. ſ. de tẽp. ordi ·§· ⁊ cui. ſub prima regula. ver. quinti. ⁊ ſe. ¶ Quedã vero circunſtantie inherent perſone ipſius peccãtis vt dignitas officium ſexus libertas etas et conſimiles. xl. diſt. homo chriſtianus. et. c. ſi papa. ff. de re milit. oẽ delictũ ·§· augetur. ſ. de hereti. excõicamus ·§· preterea. xj. q. iij. precipue. xxxij. q. v. qui viderit. ¶ Quedam aũt

nec peccato nec perſone adherent: vt locus tp̄s quas oēs pro poſſe confiteri dʒ: ⁊ de q̄bꝰ dʒ dolere ac penitere: ⁊ in poſterū abſtinere probant̄ hec oīa de pe.diſ.v.c.ſ.⁊ ſe.nā ⁊ magis peccat quis in loco ſacro ꝙ ꝓphano. in die feſto ꝙ priuato.xxv.q.ſ.nulli fas.ſ.qō.iij. ſaluator. ¶ Ad id facit Gen̄ xix vbi legūtur angeli dixiſſe loth.ſalua aīam tuam noli reſpicere poſt tergum nec ſtes in omni circa regionem: ſed in monte ſaluum te fac: ne et tu ſimul pereas. Item dauid.ij.regū. xxiiij.ego ſum qui peccaui.ego qui inique egi iſti qui oues ſunt quid fecerunt. Job.vij. non parcā ori meo loquar in tribulatione ſpūs mei.con fabulabor in amaritudine aīe mee. Eſa.xiiij. perdam babilonis nomen ⁊ reliquias ⁊ germen ⁊ progeniem ait dn̄s. ¶ Perdam.ſ.manifeſtando cōdēnando.⁊ cōfitendo babilonis aīe confuſe p pctm̄.nomē qꝛ nō palliabo nomen peccati imo exprimam ſpāliter ſine aliq̄ palliatione.qō fit illud pctm̄ pandendo nomen ipſius.⁊ reliquias.i.dulcē memoriā frequentiam tactū confabulationem nūciorū miſſionem receptionē deambulationem. ornamenti aptationem oſtentationē.et ſimilia et germen.i.initium peccati.qn̄.ſ.primo incepi habere voluntatē peccandi hoc mō ⁊ progeniem.i.ſequelam.qꝛ a princi.vſqʒ ad finem ſm ꝙ potero recordari oīa hec inquā ꝑdam vt.ſ.meditando ibi an̄ꝙ ad confeſſionē veniam iuxta illud ps.meditatꝰ ſum ⁊c.vt not. ſ.eo.ſub.§.diſcreta.ver.ſignum ſcōm. ¶ Sʒ pauci ſunt qui hec faciant.magis eni curāt hoīes de corporibus ⁊ et de rebus ꝙ de aīabus.vn̄ Orig.ſi cā alicuius periclitatur: ꝯſulit iura ⁊ iuris peritos:ne amittatur ſi infirmus ſit conſulit ⁊ querit medicos ne moriatur. Sed nullus conſulit ſcripturas ne puniatur laborat ne moriatur moriturꝰ et non laborat ne peccet:vel vt reconcilietur in eternum moriturus. ¶ Attamen ꝑcipue cōſiderari dʒ cōtē ptꝰ qualitas.vij.q.ſ.§.cum vero. ſ.de rap.ſuper eo.⁊ intentio ac voluntas.ſ. tit.prori.cum voluntate.ff.ad.l.cor.de ſic.diuus.⁊ ſm hoc dʒ pctm̄ grauius vel leuiꝰ reputari.non enī tm̄ quid fiat ꝙtum quo aīo fiat eſt conſiderandum.xv.q.vi.ca.ſ.in fi.ſm Goſ.non tn̄ propter intentionem pōt aliquis excuſari ab apto malo.ſ.de reg.iur.eſtote. et no.ſ.eo.ver.nō intincto. ¶ Circūſtantie vero reqrūtur.⁊ cōtemptꝰ qualitas.xxiiij.qō.iij. deus.⁊ ca.nō afferamꝰ. Ille igit̄ integre ꝯfitetur:q̄ in toto cōuertitur qꝛ hoc reqrit dn̄s. Johel.ij. Cōuertimini ad me i toto corde vr̄o ⁊c.⁊ iō;toto corde ꝯfitēdū eſt iuxta illud ps. Confitebor dn̄o in toto corde meo. nota o tu petōr qō dicit in corde toto.q.d. ¶ Non in dimidio vt.ſ.petā diuidas,vt no.ſ.e.§.ꝑn̄.ſ.et ver.ſ. ¶ Nō in tecto qꝛ nihil tegendū eſt vel celandū vt ibidē no. ¶ Nō in totto:vt.ſ.retorqueas crimen tuū ſed te ſolum accuſa:vt no. ſ.eo.ſub.§.diſcreta.ver.ſm ſignum. ¶ Nō in tacto:vt ſcʒ leuiter tranſeas ſed cum mora ⁊ meditatione oēs circunſtantias exprimas vt no.ſ.ſub.§.ver.ꝑdā. ⁊ ſe.§.diſcreta.verſi.ſignum diſcretionis quintū. ¶ Nō in tincto ſicut illi qui dicūt ꝙ ludendo vel bona intentione hoc fecerunt.vt.ſ.de preſum.c.ſ.vel cā curialitatis ſub pretextu et cōſuetudinis ad excuſandas excuſationes in pctīs vitia ſua ſatagunt palliare.ſ.de exceſ.prela.inter dilectos §.ſ.⁊ de vſur.cum tu.⁊ſiſ.ſ.⁊ de conſuet. quanto. ¶ Non in tracto:vt no.ſ.eo.ſub.§.feſtina.⁊ ſub.§.frequens. ¶ Et in toto dico nō ficto ſed amaro non coacto ſed voluntario vt no.ſ.e.ſub.§.amara.⁊ ſub.§.voluntaria.multum aūt ſatiſfactionis obtulit qui erubeſcentie dn̄ans nihil eorum q̄ cōmiſit ei nūcio denegauit.ſm Augu.de pe.dī.ſ.quem penitet. ¶ Quod ſi quis hoc nō ſeruauerit caueat.ſ. de eo qō dicit Amos.iiij.leuabunt vos in cōcis ⁊ reliquias veſtras in ollis feruētibus ⁊ per apturas exibitis altera ꝯ alterā ⁊ ꝓiiciemini in armon.leuabunt.ſ.demones vos ſemiplene confitentes in concis ſicut fit porco depilato qui ſuſpenditur p pedes in cōca i.in partica.conca eni proprie dꝛ partica quedam apta ad cōmouendas angullas in luto depreſſas ⁊ reliquias veſtras.i.peccata vel circunſtantias que in cōfeſſione occultaſtis vel palliaſtis in ollis feruentibus.i.in perpetuis penis infernalibꝰ ⁊ per aperturas exibitis altera cōtra alterā.q.d.per totū diuulgatum ⁊ apertū erit ⁊ vna aīa pugnabit in penis ꝯ alterā ⁊ ꝓiiciemini in armō.i.in inferno.armon eni anathema meroris mei vel imago triſtitie mee interpretatur: ergo ſicut porci ꝓiiciuntur in arcam vel vas aliqō ad ſaliendum: vel in caccabo ad coquendum ſic ad perpetuo puniendum proiicientur tales anime in infernum.

14 Cui† confitendum ſit. Sacerdotibus qui bus data eſt hec ptās a mediatore dei ⁊ hoīʒ qui ipſos eccleſie ſue ꝑpoſuit: ⁊ ſoluendi ac ligandi tradidit ptātem de pe.di ſ.multiplex et in hoc ſacerdos iudex eſt de pe.diſt.ſ.xvij. ⁊ alias cōcordātias poteris inuenire.ſ.eodē ſub.§.cui papa.verſ.fi. ¶ Sed nūquid q̄libet ſacerdos hʒ hanc ptātem ſcripſit Ray.ꝙ nō nā et ſi quilibet ſacerdos hanc ptātem in ordinatiōe ſua recipiat tn̄ ligata eſt talis ptās niſi a papa vel a dioceſano hāc habeat ptātem Goff.hoc reprehendit niſi hoc velis intelligere de ptāte gn̄ali:quam ſacerdotes et maxime parochiales in ſua ordinatione vel

ſtitutione recipiunt. ⁊ eſt ſimile qđ dꝫ alias. ſcilꝫ ordinationes epõrum ſunt auctoritate apoſtolica celebrande. lxiiij. diſt. ordinatiões ¶ Planum eſt ꝙ Ray. non intellexit hoc de gñali licentia qua quis recipit in ordinatione: quia illam dicit ligatam. ergo ẜm ipſum requiritur ſpecialis. ¶ Tu dic ꝙ ſacerdos parochialis ex quo ſibi cura aiarum cõmiſſa eſt ab aliquo epõ ſine alia licentia ſpãli poteſtatem habet audiendi confeſſiones parochianorum ſuorũ excõicandi ⁊ abſoluẽdi: exceptis prohibitis: qꝛ in his conſiſtit cura. ẜ. de elec. dudum. ij. §. pe. ⁊ de offici. archipſ. ca. j. et. ij. ⁊ de offic. ordi. c. iij. ⁊ parochie ſunt diſtincte: ita ꝙ quilibet terminis ſuis debet eſſe contentus: ⁊ vt quilibet de plebe ſibi cõmiſſa curam habeat ⁊ ſic cuſtodiat vt añ tribunal eterni iudicis de omnibus ſibi cõmiſſis reddat idoneã rationem. xiij. qõ j. Ideoqꝫ ſacerdos parochialis canones penitentiales ſcire dꝫ. xxxviij. diſt. nulli. ⁊ c. que ipſis. de qͣbus not. j. eo. §. que penitentia. ⁊ ideo cuꝫ talibus a iure ſemel conceſſa ſint non indigent alia licentia ſpeciali. ff. de condit. inſtit. q̃ ſub condit. §. fi. ſic ergo quilibet parochianus dꝫ illi ſacerdoti qui curam eius hꝫ confiteri. et non alij qꝛ non poſſet eum abſoluere. ij. qõ. j. in primis. vj. q. iij. ſciatote. ẜ. de iudi. at ſi clerici. C. ſi a non cõpet. iudi. l. fi. ⁊ expreſſius. j. de ſenten. excõmu. nuper. §. in ſecundo. ⁊ in fin.

a ¶ Et nunquid extra territorium parochie [a] ſibi cõmiſiſſe non videtur. arg. ff. de iur. omn. iud. l. fin. ſed illud locum habet in his q̃ ſunt contentioſe iuriſditionis porro cum pnia ſit de iuriſditione voluntaria quilibet curatꝰ ſacerdos poterit vbiqꝫ parochianum propriũ expedire. ff. de offi. proconſu. l. ij. ⁊ ideo de loco nihil exprimit concilium gñale. j. eo. ois. ſed bñ innuit qđ ſacerdos extraneus abſoluere non põt ⁊ hoc verum niſi extraneꝰ audiat confeſſioneꝫ de proprij ſacerdotis licentia. j. eo. ois de pe. di. vj. placuit ¶ Fallit ẜ in caſibus in quibus põt aliquis audire cõfeſſionẽ alterius parochiani. ¶ Primo qñ proprius ſacerdos indiſcretus eſt. de pe. di. vj. placuit. b nam ẜm Aug. qui vult cõfiteri dꝫ querere ſacerdotem qui ſciat ſoluere ⁊ ligare de pe. di. vj. qui vult. Sed hoc non dꝫ fieri ſine licẽtia. j. eod. ois. ⁊ not. ẜ. eo. §. qualis. ſub. §. diſcreta. ver. ſignũ primũ. ⁊ ver. quid ſi non vult dare licentiã. nec tñ ẜꝫ Hoſt. expedit ſemper dare licentiam: imo deneganda eſt ſi ſacerdos ſe ſufficientem reputet. nam preſumere poteſt: qđ ideo petat parochianus lniam: vt confuſionem erubeſcẽtie euitet q̃ eſt magna pars ſatiſfactionis: vt no. ẜ. e. §. qualis. ſub. §. amara. verſ. primũ. ¶ Conſulo ꝙ de ſe non nimis confidat neqꝫ preſumat: ⁊ ſi forte parochianus aliquã latentem cãm vl' odij ꝯ ipſum habet ſicut plerũqꝫ accidit: vel quia eſt pticeps criminis vel aliam habeat licẽtiam nullatenus deneget ſed concedat. ¶ Sed ſi forte contẽni veriſimiliter ſe preſumat: tunc poterit denegare quamdiu ab eccleſia toleratur. ſupra de cohabita. cleri. ⁊ mulie. veſtra. Caueat tamen de conſcientia ſupra de cohabi. cle. ⁊ mulie. cap. j. ſupra de temp. ordi. quoniam. ¶ Secundo fallit qñ alienus parochianus trãſtulit domicilium ſuum Ray. et Hoſ. ſed certe iam nõ eſt alienus ſed proprius. ẜ. de parochijs. c. fi. ¶ Tertio cum quis vagabundus exiſtit. ff. de iudi. heres abſs. ¶ Quarto cuꝫ dequerit domicilium quo ſe conferat propriuꝫ relinquens iter faciendo vel nauigando: nam ⁊ is ſine domicilio eſt. ff. ad muni. labeo. in prin. ⁊ l. eius. §. celſus. ¶ Quinto ratione delicti infra propriam parochiaꝫ ab extraneo parochiano commiſſi. ẜ. de rap. c. j. vj. q. iij. placuit ¶ Sexto rõne ſtudij quod dic vt not. ẜ. de parochijs. §. quis intelligatur. verſ. quid de ſcholaribus. ¶ Septimo tempore neceſſitatis. xxvj. qõ. vj. ſi pſbyter. de peni. di. iij. quicunqꝫ pſbyter qꝛ ſicut ait Augu. tanta eſt vis confeſſionis ꝙ ſi immineat neceſſitatis articulus: vt qꝛ infirmatur ad mortẽ is qui vult cõfiteri vel opꝫ eum intrare bellum ⁊ deeſt ſacerdos nõ ſolum proprius ſed ⁊ quilibet in tali articulo poteſt etiã laico [b]: vel etiã mulieri ſi nõ adſit alius confiteri. de pe. di. j. queꝫ penitet. ⁊ diſt. iij. qui vult. ⁊ de conſe. diſt. iiij. ſanctũ eſt. ⁊ de ẜ no. j. de ſentẽ. exc. §. quis poſſit excõmunicare. ſub. §. ſecunda regula. verſicu. primus.

¶ Hoc idem beda comprobat vt patet in his q̃ notat. ſupra eodem. §. de quibus. verſiculo nunquid ꝯ tale peccatũ. Non tamen heretico vel' excommunicato dꝫ quis confiteri: vt no. ẜ. eodẽ. §. quia debet confiteri.

a ¶ Et nũqđ extra. terrĩto. pochie. addẽ archi. l. c. placuit de pe. di. vj pe. de ẽch. in repe. regule. ea q̃. de re. iu. li. vj. paul. de eleazar. in cle. dudũ ẜ ſepult.

b ¶ In tali articl'. põt ẽt laico. adde gloſ. in. §. crlo. xxv. diſ. gl. in. c. paſtora. de offi. or. ⁊. gl. l. c. ij. de pe. et re. lib. vj.

ver. nunquid ergo tp̄e neceſſitatis. qđ aũt dictũ eſt de laico vel muliere intelligas quo ad oñdendam fidem ſacr̄i vnde ſi ſic moriat̃ ſaluat̃. ꝭ. de bap. de bitũ ſacr̄m. tamẽ deficit, vt ibi qꝛ nullus poteſt vere abſoluere: vt. ſ. verũ ſit ſacr̄m pn̄íe niſi ſacerdos ſit. ar. ꝭ. de ſum. trini. c. j. §. vna. ideoq; ſi talis euadat dꝫ iterum ſacerdoti ꝓprio confiteri. ar. ſ. de ſen. exc. decetero. ⁊. c. ea naſcitur. ⁊ ſi moriat̃ põt ⁊ dꝫ ei eccľie beneficio ſubueniri. ſ. de ſen. excom. a nobis. ij. ¶ Octauo ſi ponat ſpem ſuaꝫ in ſacerdotẽ ꝓpriũ vt ratũ habeat. ar. ix. q. ij lugdun̄. In quocũq; aũt caſu ſi aliquis alienum parochianuꝫ ſine licẽtia ꝓprij ſacerdotis audierit iniũgat ei vt quãcito poterit ſe corã ſacerdote ꝓprio rep̄ſentet. ⁊ qđ actũ eſt ſignificet. arg. ſ. de ſen. excõ. decetero. ⁊ c. ea noſcitur. ⁊. c. de his in fin. ¶ Si vero ſacerdos nullam curã habeat ſibi commiſſam tũc diſ. vtrũ neceſſitas. no. ꝭ ver. pri. ¶ Vel nulla neceſſitas immineat ⁊ tũc nõ põt audire ſm̄ Ray. vnde religioſi vel recluſi non habẽt ptãtẽ abſoluendi vel ligãdi: nec baptizandi neq; predicandi vel alia que ad curaꝫ aĩarum pertinẽt exercẽdi niſi fuerint electi a populo vel ab ep̄o cũ cõſenſu abbatis vel ſupioris ſui inſtituti. xvj. q. j. alia. ⁊. c. ꝑuenit. ⁊. §. ecce. ⁊. §. hoc idẽ no. Goffr. fruſtra ergo reprobauit. ray. ꝭ. e. ℣. ſed nunquid quilibꝫ. ¶ Tu tñ dic referre vtrum is qui confitet̃ habeat lnĩam iudicis ſui qđ tali ſpãliter poſſit confiteri. ⁊ tunc ſacerdos ip̄m ſecure audiat ⁊. vt not. ꝭ. eo. ver. primo vel habeat licentiam in gñe q; cuicũq; voluerit poſſit confiteri vel ſimpliciter vel alij poſſit cõfiteri indefinite. ⁊ in his duobus caſibus ſi ſubdit⁹ reccurrit ad diſcretiorẽ ſiue religioſum ſiue alium vel ex cauſa ad non ita peritũ dum tñ peritũ ⁊ honeſtum ſecure ꝯfitetur alius ſecure audit. ar. ſ. ne ꝑ dilatiõe. ¶ Si vero cãm non hꝫ niſi qꝛ vult abſcondere peccatum ſuũ a ꝓprio ſacerdote qꝛ ipſum contẽnit ſeipſum ſeducit: ⁊ de hoc ipſe debet pn̄iam agere: vnde quícunq; tu ſacerdos audis alienum parochianũ debes cãm primo ꝯſiderare: et ab eo inquirere vt ſic audias vel remittas. ar. de pe. di. vj. placuit. ſ. eo. oĩs. ꝭ. de parochijs. vt dñicis. multo magis delinquit ſi ſuperioꝛ inhibuit expꝛeſſe qđ religioſo alicui vel recluſo vel tali nolato ſpecialiter nõ ꝯfiteretur. cũ ⁊ in dubio obediendum eſſet. xxiij. q. j. quid culpat̃. ¶ Nõ obſtat qđ dictũ eſt per gof. ⁊ ray. qui nõ conſentiunt q; religioſi ꝯfeſſiones audiant [a] vt no. ꝭ. eo. ver. nulla neceſſitas: qꝛ iura que inducunt intelligẽda ſunt de religioſis qui volũt vſurpare parochias ſine licẽtia ſupioris ſui ⁊ ſine autoritate ep̄i vt ip̄a bene innuunt vel quñ volunt audire aliquẽ ſine licẽtia iudicis peccatoris vel quñ hoc faciũt ſine licentia abbatis alia nulla neceſſitate inſtãte. vt innuit̃ xvj. q. j. placuit cõi. ibi nephandiſſimo auſu preſumat. Item non ob. ꝭ. de fo. compe. c. pe. qꝛ ibi loquitur in contentioſa iuriſdi. quam non hꝫ quis niſi ordinarius: nec alia niſi ordinaria poteſt ꝓrogari quo ad ꝑſonã vt ibi. porro ſi contẽtioſa prorogari põt vt ibi ſic ⁊ multo fortius ordinaria voluntaria vt hic. ⁊ ar. ff. de of. ꝯſul. l. vnica. ⁊ de offi. proconſul. l. ij. denique cũ quilibet ſacerdos in ordinatiõe recipiat poteſtatem ſoluendi ⁊ ligãdi: dũmodo materiã habeat põt ſoluere ⁊ ligare materiam aũt hꝫ ex quo de lnĩa proprij iudicis aliquẽ audit: ſicut no. ſi. ꝭ. de ele. §. quo tp̄e. ℣. tu dic q; elect⁹ ⁊ p̄cedẽtib⁹. ¶ † Nec in hoc requiro lnĩam ep̄i cõfitentis peccatoris. Sꝫ ſacerdotis ſui parochialis tm̄. ſ. eod. oĩs. niſi in caſibus q̄ ad ep̄m ſpãliter pertinẽt. ¶ Primus eſt in ſolẽni pn̄ia imponenda: qđ dic vt not. ſ. eo. §. vtrum pn̄ia. ſub. §. his prelibatis. ¶ Scđs in excõicatis a canone in caſibus illis quibus abſoluere poteſt: vt no. ſ. de ſen. excom. §. quis poſſit excõicare. rñ. j. ¶ Tertius in irregularitate ꝯtra: qđ dic vt no. ſ. eod. ſub rubrica de diſpen. §. quis poſſit diſpenſare ver. in quibus aũt ⁊ ſeq. ſub. §. ſe. ¶ Quart⁹ in incẽdio. xxiij. q. ñ. ſi quis membroꝝ. ⁊. c. peſſimam. ¶ Quint⁹ in crĩe pu. ſicut i blaſphemãte. ꝭ. de maledi. ſtatuim⁹. ¶ Sextus in voto. ꝭ de voto. c. j. ⁊ no. ꝭ. de voto. §. vtrum. ⁊ per quẽ in votis. ver. quarti dicunt. ¶ Septimus ſi ip̄e ep̄s cõfeſſionem audiuit de aliquo peccato. xxj. diſtinct. inferioꝛ. ¶ Octauus ſi ſit conſuetudo i aliquo epiſcopatu: qđ ep̄s certa pctã audiat vel ſibi retinuerit certos caſus ſicut ¶ De parentibus qui filios opprimunt. ¶ De homicidijs. ¶ De ſacrilegijs. ¶ De falſarijs. ¶ De violatoribus eccleſiarum immunitatis ac libertatis eccleſiaſtice. ¶ De

[a] ¶ Religioſi cõfeſſiões audiãt ad de cle. dudum: ⁊ ibi doct. de ſepul.

ſoꝛtilegijs. ¶ De vitio ꝯ naturam ꝛ maxime
cum brutis. ¶ De inceſtu. ¶ De coꝛruptiõe
ſanctimonialiũ. ¶ De ablatoꝝ ſiue ſubtra=
ctoꝛum: vel aliter illicite acq̃ſitoꝝ reſtõnib⁹.
¶ De ꝑiurio. ¶ De clandeſtine ꝯhentibus.
ꝛ alijs enoꝛmib⁹ que ꝯſuetudo gñalis ꝛ ſpã
lis epis reſeruat.: in q̃b⁹ etiã epi aliquoties
mittũt pctõres ad ſe. ap. ꝓpter enoꝛmitatem
ipſoꝛũ crinũ. ꝛ aliquotiẽ. ad terroꝛẽ. ¶ Sic ſũt
aliq̃ caſus qui nõ ad ſacerdotẽ inferioꝛẽ ſed
ſuꝑioꝛẽ pertinẽt. iõ dictũ eſt leꝓroſo munda=
to a dño Matthe. viij. oſtende te ſacerdotib⁹.
in caſib⁹. ſ. ſuis inferioꝛibus ꝛ in ſuis ſuꝑioꝛ=
ribus. ¶ Quid ſi q̃s eps cõmiſit alicui gñali
ter vices ſuas quo ad pnias iniũgendas nũ
q̃d talis hȝ ptãtẽ etiaȝ in his caſib⁹ ſpãlib⁹.
Ray. ſcripſit q̃ nõ: qꝛ in gñali mandato non
veniũt talia niſi q̃s hoc exprimat. ar. ff. de ꝓ=
cur. mãdato gñali. ꝛ. l. ꝓcurator tutoꝝ. Sed
ꝯ. ff. de pig paul. rñ. j. ꝛ. §. fin. ꝫ. de ꝓcur. peti
tio. ꝑ hãc vltimã decre. ꝛ per iura inducta ꝓ
Ray. teneas q̃ dixi. ꝛ ar. ꝫ. de of. archi. c. j. ꝛ. c.
ſignificaſti. ¶ Sed nec dȝ eps hoc alicui cõ=
mittere niſi tali qui diſcret⁹ ꝛ ꝓuidus ſit. ꝛ q̃
nouerit circunſtantias perſonarũ ꝛ peccato
rum maxie quo ad diſpenſationes ꝛ abſolu=
tiones ꝛ reſtitutiones illicite acquiſitoꝛũ fa
ciendas. de hoc plene no. j. eo. §. q̃b⁹ ꝛ qualr.
ar. ꝫ. de homici. ſicut dignum. ꝫ. de ꝯſan. c. j.
ꝫ. de tranſac. c. fi. ꝫ. de offic. delega. quoniam.
¶ Quid de officiali epi. nõ puto q̃ i his. ſ. pe
nitentijs iniũgẽdis ptãtem habeat ſed ꝯten=
tioſis tñ in illis aũt vnũ ꝛ idem cõſiſtoꝛium
eſt epi ꝛ officialis quare ab vno ad alterũ nõ
põt appellari: vt in auẽ. d. n. extra de appell.
romana. rñ. j. ꝛ de hoc plene no. ꝫ. de of. vica.
§. quis ſit vicarius. ver. q̃d de officiali. ꝛ ſe. ꝛ
eſt hoc verũ niſi appareat q̃ hoc ſibi cõmit=
tere voluerit puta qꝛ hoc expreſſit vel de licẽ
tia ſuperioꝛis ſui reliquit aliũ epm ſuũ in vi
cariũ gñalem ad aliquã remotã ſe tranſfe=
rens regionẽ. tũc eñ talis vicarius oĩa ſicut
is qui ipm ꝯſtituit poſſet ſi pñs eſſet poterit
expedire vt tñ ſcias q̃ ſi non eſt ſacerdos de=
bet hoc alij delegare. arg. ꝫ. de cõſe. ec. aqua.
ꝫ. de offi. delega. excommunicationis ad fin.
ꝫ. de procur. petitio. ff. de offic. eius cui man.
eſt iuriſdi. l. j. xciij. diſtinc. c. j. xciiij. diſtinc. c. j.
¶ Uerũ vt de hac materia pleniſſie inſtrua=
ris a maximo vſq̧ ad minimum querendo
de quolibet perſequamur expedientes cui
ſit confitendum: incipientes a capite a quo
edenda eſt ratio. ff. de eden. argentarius.

15 ¶ Cui papa †. nam ſuperioꝛem non hȝ imo
a tenet in terra locum dei viuentis[a]. ꝫ. vt bene.
ec. c. vnico. §. j. ℣. poꝛro. ꝫ. de trãſla. epiſ. quan
to. ꝛ. c. preced. nec videtur q̃ pnia egeat. q̃s
enim ſanctum dubitet eſſe quem apex tante
dignitatis attolit: in quo ſi de=
ſunt bona ꝑ merita acq̃ſita ſuf
ficiunt que a ꝑdeceſſoꝛe teſtan
tur. aut enim cleros ad hoc fa=
ſtigia erigit. aut qui erigunẽ il
luſtrat ẜm ſymmacũ. xl. diſ. nõ
nos. ſed certe peccare põt pa=
b pa[b] grauius q̃ alius quia ẜm
Grego. quanto gradus altioꝛ
tanto caſus grauioꝛ. de pe. di.
ij. principium. ꝛ ẜm Chriſoſto.
xl. diſ. homo chriſtianus ꝛ ẜm
hila. xxv. q. j. nulli fas vbi dȝ q̃
grauioꝛa delicta facit ſublimi
tas peccãtiũ. et ẜm Jo. nõ ſctõ
rum filij ſunt q̃ tenẽt loca ſan=
ctoꝛum ſed qui exercent opera
eoꝛum ꝛ ẜm Gre. xl. diſ. non eſt
facile. ꝛ. c. nos qui. ꝛ ẜm ſanctũ
Bonifaciũ. ſi papa malus fue
rit lȝ multos populos ſecũ tra
hat. tñ ipſe cum diabolo apud
inferos ꝑpetuo trucidabiẽ. xl.
di. ſi papa. ꝛ ẜm ſymmachũ nõ
habebit apud deuȝ de allega=
tionis nitoꝛe ſubſidiũ q̃n ipſo=
rum ſanctoꝛũ vtetur teſte quo
ꝛ iudice. nam ꝛ ab eo cui plus
committitur plus exigiẽ. x. q̃.
iij. alioꝝ. vnde ꝛ anaſtaſius qꝛ
achaicum hereticũ occulte re=
uocare voluit diuino iudicio ꝑ
cuſſus fuit. nã dũ aſſellaret in=
teſtina emiſit. xix. di. anaſtaſi⁹.
¶ Dicũt autem aliqui q̃ ſuffi=
cit ſi ꝯfiteatur deo. ſicut tenent
greci. de pe. di. j. c. fi. alij dicunt
q̃ð epiſcopo hoſtieñ. qui ipſuȝ
conſecrat vnde ſuperioꝛ eſt. ar.
xciij. di. dñs noſter. ꝛ expꝛeſſius.
ꝫ. de elec. venerabilẽ. §. j. ver. eſt
enim irregulariter. alij dicunt
q̃ cardinalibus qui proculdu
bio vice metropolitani fungũ=
tur. xxiij. diſtic. in nomine dñi.
¶ Dicas q̃ põt ſibi eligere cõ
feſſoꝛem q̃cunq̧ voluerit. nã
ꝛ in ꝯtentioſa iuriſditione hoc
receptuȝ eſt. ff. de iuriſ. om. iu.
eſt receptum. ij. q. v. mãdaſtis.
ꝛ. c. auditum eſt. ij. q. vij. vos ſi
incompetẽter. et. §. cũ balaam.
multofoꝛtius in volũtaria põt
ſe ſubmittere cuilibet ſacerdo
c ti[c] quia quantũ ad hoc vnuſ=
quiſq̧ ſacerdos catholicus te
net locum dei viuentis. et loco
dei põt abſoluere penitẽtẽ. xi.

a ¶ Tenet i
terra locũ
dei viuẽtȝ
addẽ tex. in
c. ego lu=
douicus.
lxiij. di. ca.
q̃les. j. q. j.
text. in cle.
j. ð iureiu.
tex. in cle.
paſtoꝛalẽ.
i. §. nos tã
ex ſuꝑioꝛi
tate. ð ſen.
ꝛ re iudic.
gl. i cle. j. ð
iudi. gl. in
c. fũdamẽ=
ta. ð ele. li.
vj. ĩno. i. c.
q̃ð ſuper
his de vo.

b ¶ Peccare
põt papa.
addẽ. c. alio
rũ. ix. q. iij.

c ¶ Poteſt ſe
ſubmitte=
re cuilibet
ſacerdoti
adde gl. et
doct. in. c.
ſane ð off.
deleg.

q.iij.abſit.de pe.diſtin. iij.inter
hoc hyrcum.§.⁊.ij.di. de his.⁊
ſic etiā in foro penitentiali fa-
ctus eſt papa minor ⁊ cōfeſſor
maior vt in predictis iuribus.
⁊ hoc inuit Chriſo. xj.di. mul-
ti ſacer.⁊ ad hoc.j.eodem.ne ꝓ
dilatione.

16 ¶ Cui† cardinales:nam⁊ hi ſi
delinquāt acrius puniri debēt
cum dn̄o pape aſſiſtant exem-
plo ade.de quo dicit augu. qd̄
quanto erat deo ꝓximior tan-
to magis peccauit.de pe. di.v.
conſideret ⁊ exemplo luciferi.
de pe.di.ij.principium. de his
Eſa.q̄ ſunt iſti q̄ vt nubes vo-
lant ⁊c. vbi dicūtur columbe
propter ſimplicitatē quam ha
bere debent candidiores niue
quo ad mores et vite mūditiā.
rubicundiores ebore antiquo
quo ad charitatem et paſſiōis
xp̄i memoriā ſunt. n. cardina-
les cardines oſtij ſctē eccl'ie q̄
ſicut oſtiū regitur cardinibus
ita ſancta eccleſia cardinalib9
ſm anacletum.xxij.diſt. ſancta
romana eccleſia in fi.et de hoc
no.ſ.de offi.archipreſ.§.que ꝑ
tinent ad of.ver.iij. ¶ Caueāt
igitur ne ſint dracones ſtātes
iuxta arcā dn̄i.xxxvij.di.legan
tur ep̄i. et ne ſint nebule et nu-
bes ſine aq̄ deuotionis lachry
marum:turbinibus demonuꝫ
agitate:vt ꝓbat beatus Petr9
⁊ Jo.de pe.di.ij.ſi em̄ inquit et
beda.ij. q.vij. ſecuti ſunt.i.non
capiantur ſupbia que mr̄ eſt [a]
olm vitiorum. Ec. x.initiū oīs
pc̄ti eſt ſuperbia nō vana glo-
ria que oēm virtutes euacuat
non amore pecunie que tanq̄
venenū eſt fugienda nō amore
parentum ne eos in vita corro
dant, tanq̄ muſce moriētes ⁊
eos poſt mortem deſpiciant di
centes : benefecit mihi melius
facere potuit vt de aliīs q̄ ſile-
re curialius eſt taceamus.Sꝫ
die noctuq̄ nō ceſſent virtuti-
bus inſtruere vt probat autori
tas Iſidori. xxiij. diſtinct. his
igitur.l.patrum. ⁊ Amb.xij.q.
j.cui portio deus eſt. lxxxvj.di-
ſtinct.non ſatis. ¶ Tales ergo
ſi delinquant per ſuſam remo

a ¶ Superbia q̄ mr̄ eſt. Adde archi.i.c. his ergo. in.ij.col. xxxiij. diſ.

b ¶ Cōfiteri autē dn̄i pape. add̄ qd̄ hodie iſta iura correcta ſunt,ꝑ cle. dudū. de ſepul.

ueantur ⁊ ſine ſpe reſtitutionis deportātur.
ſ.de cler.non reſi. in eccleſia pre. c.ex geſtis.
ad exemplum luciferi.de pe.di. ij.principiū.
¶ Confiteri aūt debent pape [b] ſine cuius li-
centia non poſſunt teſtm̄ condere. nec etiam
mutationem facere ſm conſue.romane eccle
ſie que ſeruanda eſt.ſ.de ſen. ⁊ re iu. in cāis.
¶ Alij dicunt q̄ diaconus confiteatur p̄ſby
tero:preſbyter ep̄o ep̄i omnes priori ep̄orū.
prior pape.ar.xciij.di.a ſubdiacono. ¶ Ter-
tij dicunt q̄ pn̄iario dn̄i pape.ar.xciij.di.c.fi.
xciij.di.c.j. ¶ Tu dic qd̄ ſi abſens eſt cā lega
tionis poteſt eligere ꝯfeſſorem.ar. j.e.ne pro
dilatione.ſi preſens eſt.di.inter pctm̄ publi-
cum:vt illud confiteatur pape . et occultum
vt illud ſufficiat domini pape penitentiario
confiteri quo ad ſaluationē anime nō tamen
quoad diſpenſationē quam pn̄iarius facere
non poteſt niſi de ſpāli mandato pape ſicut
curia tenet ſed et tutius puto qd̄ quilibet a
papa licentiam habeat: vt ſibi poſſit eligere
confeſſorem cum tales eidem ſubſint imme-
diate.ar.j.e.omnis exceptis ep̄is.qui omnes
in hoc ſunt priuilegiati.j.eo.c.fi. quo ad oc-
culta pctā non publica:vt patet in his q̄ no.
j.eodeꝫ.§.vtrum pn̄ia. ſub.§.his prelibatis.

17 ¶ Cui † capellani ⁊ curiales qui ſunt de fa
milia domini pape . penitētiario ſuo nō alij
hi vero qui ſunt cum ſingulis cardinalibus
pn̄t de licentia domini ſui q̄ ipſorum curam
habet de conſuetudine curie etiam alij con-
fiteri.argu.vj.qd̄.iij.placuit.⁊.vj.q. iij.c.j.j.e.
omnis.Sed ⁊ penitētiario domini pape pn̄t
omnes ſine aliqua licentia confiteri:vt ꝓbāt
concor.ſignate.ſ.eodē.ſub.§.cui cardinales.
ver.tertij dicunt.

18 ¶ Cui † patriarcha.q̄dē ſi pctm̄ ſuū publi-
cum eſt grauius eſt puniendū q̄ in inferiori
bus q̄ tales tot mortibus digni ſunt ⁊c.ſm
gre.xj qd̄.iij.precipue.ſ. de voto.magne.§.j.
⁊ in hoc caſu debet a ſolo papa puniri.vnde
gre. quedam de primate noſtro clementino
ad nos perlata ſunt que nullo mō debēt ſub
ſilentio preteriri ne totū corpus q̄ abſit mor
bus inuadat ſi languor in capite curat9 nō
fuerit.ij.q.vij.ſicut indqt.⁊ inno. iij. punit pa-
triarcham antiochenū.ſ.de trāſla.ep̄i.c.j.ꝫe
laſius ⁊ felix ꝯſtantinopolitanum.xxiij.q.j.
achacius. Nicolaus bitoricē. primatem pro
eo q' iudicabat clericos narbon̄. ix.qd̄.iij.ca-
queſtus. ⁊ leo.dioſcorum alexandrinum pa-
triarcham pro eo q̄ nō ſeruabat tp̄a in ordi-
nibus cōferēdis.lxvij.di. q̄ a patribus.⁊ cō-
ſecrationem ep̄oꝝ.e.diſt.qd̄ die.celebratione
miſſarum.de cō.di. j.noſce.⁊ in aliīs multis.
xxiij.q.j.btiſſimus.et Inno.iij.de falſitate re
prehendit hieroſolimitan̄. ſ. de his que fiūt
a prela.quanto,et.c.precc. et gre.ix.patriar-

chū gradēſi.eo ꝙ ꝯtra canones exegerat iuramentū a caſtellano epo.ꝫ.de ma. ꝛ obe.dilecti filij. ¶ De talibus ꝛ ſimilibus ſpectat correctio ad ſolū papā in occultis ꝟo pōt ſibi eligere ꝯfeſſorē.j.co.c. ꝛ niſi ſit in curia q: tunc dꝫ cōfiteri pnīario ſm quoſdā. ¶ Breuiter dicas ꝙ epi ꝛ ſupiores etiā nō exēpti ꝛ inferiores epi exēpti in occultis pctīs etiā grauib⁹ ꝛ publicis leuibus regulariter pñt ſibi eligere etiā ſine ſupioris lnīa ꝓuidū ꝛ idoneū confeſſorē.j.e.ne pro dilatiōe. lꝫ aliqui ipām intelligāt in exēptis ꝛ remotis tm̄ dicētes ꝙ illa dictio exemptis determinat illā epis ꝛ ſuperioribus. Sed male notauerūt mentē illorum verboꝝ necnō ꝛ illius ſupioris: nā ſi intellexiſſet de exēptis tm̄ nō dixiſſet ſupioris ſed ſerui ſeruoꝝ.j.de ſnīa excō. relatū.in fi.vl' ſedis apo.ar.ꝫ.de ſimonia.c. antepe.j.de ſen. excō.non dubiū.ꝛ.c.nuper. ſed dixit ſupioris vt quo ad exēptos includeret ſe quo ad non exēptos alios ſupiores. ar.ꝫ.de ele.ne pro defectu.nec obſtat qđ dicit in prin.decre.ne pro dilatione.q: illa cā fuit ꝯpulſiua nō finalis. ſicut ꝛ.j.e. cū infirm⁹.§.j.ff. de poſtulādo.l.j. §.ſextū.ꝟ.origo. ¶ Eſt em̄ hoc ſpāle priuilegiū epoꝝ ſicut ꝛ illud.ꝫ.de priui. ꝙ nōnullis ꝛ in aut.d.n.cꝫ de ſnīa excō.q: periculoſum. cā aūt finalis in piculū alaꝝ qđ plerūꝗ imo frequēter cuilibet epo imminet. puta viſitat dioce.occurrit excōicat⁹ quē forte de facili vitare nō pōt qn ei in aliquo pticipet ligaꝛ minori tā ipē ꝙ capellan⁹ ſuus qs em̄ celebraret miſſam ſi eps nō poſſet ſibi eligere ꝯfeſſorē ſine archiepi ſui licētia nō capellanus nō eps q: nō abſoluti ſine graui pctō hoc facere nō poſſent.ꝫ.de cle.excō.mi.ſi celebrat.nec abſolui pñt niſi a ꝓprio ſacerdote.j.de ſentē. excō.c.nup.retardabiꝛ ergo offm̄ epi q ſcienter nō dꝫ cum hoc pctō celebrare igiꝛ hoc vt euiteꝛ piculū pmittiꝛ ꝙ poſſit ſibi eligere cōfeſſorē q facto vn⁹ alterū abſoluere pōt.j.de ſen.excō.duob⁹.ꝛ intelligas ꝙ talē ſibi dꝫ eligere q non ſit excōicatus ꝛ q catholicus habeaꝛ.vt ptꝫ in his q no.ꝫ.e.§.qs dꝫ ꝯfiteri.ꝟ. nunqd ergo tpe neceſſitatis.ꝛ cū hoc epis ſuperioꝛib⁹ nō exēptis necnō ꝛ inferioꝛib⁹ exēptis p ſpāle priuilegiū cōcedaꝛ nō puto ipm expirare.etiā ſi qs ad curiā romanā accedat xxv.q.ij.§.j.ꝛ.c.ſeq. ¶ Alius aūt inferioꝛ hoc ſibi vſurpare nō dꝫ.ꝫ.de priui.ſane. ꝙuis ꝟ poſſit qlibet a ſuo iudice p ſpāle priuilegiū ſiue p ſpālē lnīam ſibi cōceſſam ſine lr̄is impetrare.j.eo.ols vel papa.ar.ꝫ.de cle.nō reſi. fraternitati.ix.q.iij. cūcta.ꝛ.c.p principalē.ꝛ ptꝫ.j.e.c.fi.xvj.q.j.ꝯuenit.alr nullus dꝫ cōfiteri extraneo ſacerdoti ſꝫ ꝓprio tm̄. ¶ Ut tm̄ ſcias tres eē pſonas qb⁹ immediate ſubiecta eſt quelibet anima ſcilicet papam dioceſanū ꝛ proprium ſacerdotē: vt no.ꝫ.de offi.archipreſbyꝛ.§.que pertinent.ver.viij.ꝛ ſeq.ꝛ alteri iſtorum ſemper oportet confiteri non alij extraneo:niſi in caſibus quos no.ꝫ.eo.§.rm̄.j. verſi.tu dic ꝙ ſacerdos.ꝛ ſeq. ¶ In publicis autem ꝛ grauibus ſuo proprio tamen ſacerdoti confiteri oportet. vt not.ꝫ.eod.ſub.§.cui cardinales.in iudicio autē contentioſo nulli credi debet ſine probatione vnde non iudicabo aliquē niſi de delegatione ſui iudicis certus ſum.ꝫ.de foro cōpe.ſignificaſti. ꝫ.de offi. deleg.cum in iure. ideoꝗ citra ſedē apo.non poterit patriarcha puniri ꝛ ſic loquuntur cōcoꝛ.inducte.ꝫ.eo.ſub.§.rm̄.j.in pnīali vero credam cuilibet ſi dicat ſe habere lnīam a ſuo iudice ꝛ ipſe ne mentiatur caueat: q: de hoc ipſo pnīam agere deberet. ſcđm ea que not. ꝫ.eo.§.rm̄.j.verſi.tu tm̄ dic referre.ꝛ.§.qualis. ſub.§.diſcreta.ver.item cauere debet. ¶ Sed quā ptātē hꝫ ꝯfeſſoꝛ electus ab epo vꝛ ꝙ illā quā hꝫ eps in ſubditū quo ad abſolutiones pctōꝝ.ergo nec ſup irregularitate ſecū poterit diſpēſare in caſib⁹ q ad papā ꝑtinēt q: in electione quā facit nō pōt ſibi ampli⁹ ꝯcedere ptātis ꝙ ipſe habeat.ff.de regu.iur.nemo nec ob.ſi dicas talē ꝯfeſſorē ordinariū pro eo qđ a lege vꝛ recipere hāc ptātē fctā electione per epm.j.e.c.fi.q: talis iuriſditio ſemp ſuccedere vꝛ loco illi⁹ quē hꝫ is q eligit ergo eiuſdē nature dꝫ eſſe.ar.ff.ſi qs cau.ſi eū.§.qui iniuriarū.C.de iudi.apertiſſimi.ad fin. ¶ Sed cōtra q: eps ꝛ exēptus eligit ſibi cōfeſſorem de lnīa pape.j.eo.c.fi.ergo cōfeſſoꝛ electus vꝛ habere eandē poteſtatē quā papa habet.nā ꝛ ſi de lnīa ꝓprij ſacerdotis eligā mihi confeſſorē ſm cōciliū.j.e.ols.iſte electus hꝫ ptātem ꝛ vices gerit ꝓprij ſacerdotis ꝗ ſicut ꝛ in quib⁹ caſib⁹ ꝓprius ſacerdos poſſet me abſoluere ꝛ electus pōt.arg.xcix.di.c.j.ꝫ de of. dele.ſane.q: pōt dici ꝙ vbi exēptus eligit habet ptātē pnīarij pape.de qua no.ꝫ.eo.ſub.§. cui cardinales.tu dic.ſi vero alius eligat hꝫ ptātē iudicis illi⁹ cui ſubeſt is q eligit.ꝛ hoc per iura.ꝫ.pxi.allegata vt tm̄ ſemp publica ꝛ grauia excipias vt ptꝫ in his q not.j.eo.§. vtrū pnīa.ſub.§.is prelibatis. ¶ Sed nunqd pōt eps diuerſos eligere ꝛ ſepi⁹ variare certe non cōſulo ꝙ hoc faciat quādiu illius quē eligit pōt hr̄e copiā ꝛ ſi poſſit alij in ſubſidiū cōfiteri vt tm̄ ſi mortale ſit cōfiteaꝛ illi quem elegit ꝙcito ipſius copiā habebit vt ptꝫ i his que no.ꝫ.eo.§.qualis.ſub.§.integra verſi.ſed nec ſufficit.in venialib⁹ autē vꝛ ſecus vt ptꝫ in his q no.ꝫ.e.§.de quibus.ver.nunqd ergo tale pctm̄ ꝛ ſe.ſed ꝛ ſi nō hꝫ copiā ꝓprij confeſſoris.puta q: mortuus eſt vel receſſit ab eo tute ſibi aliū eligat.ar.ꝫ.de ſec.nup.ca.pe.ꝛ ꝟ.C.de iudi.ꝓperandū.§.ſinaūt in medio.ſed

⁊ ſi eps haberet diuerſos confeſſores qb⁹ ſin. pctã ſua vellet cõfiteri ſine diuiſione cõmendandus eſſet: ſed in fraudẽ hoc facere deteſtãdũ. ¶ Sed nunqd eo ipſo ꝙ eps alij ↄfitet vꝫ ipm ſibi in ↄfeſſorẽ eligere nõ vꝫ. ar. ẜ. de elec. eccl'ia. dicas ꝙ. in talib⁹ eñ pl⁹ eſt factis ⁊ intẽtione mẽtis quã verbis. ar. ff. de legi. de qb⁹ ẜ. de ma. ⁊ obe. legebat. xv. q. vj. c. j. ad ſi. ⁊ breuiter in olb⁹ his intẽtionẽ ⁊ bonã fidẽ tñ requiro ⁊ illa tñ ſufficit. ar. ẜ. de preſbytero nõ bap. c. j. ⁊ ij. de baptiſmo. debitũ. cui non congruit de iuris apicib⁹ diſputare. ff. mã. ſi fideiuſſor. §. quedã. ¶ Sꝫ nunqd archieps dꝫ ſcire qs eſt cõfeſſor epi. in. c. velit nolit eps et etiã ipm põt cõpellere vt ſibi ↄfiteat ſi ſuſpectũ habeat cõfeſſorẽ: qꝛ ⁊ ab ipo de aĩa epi rõ exiget. ar. ẜ. de offi. or. paſtoralis. ⁊. c. irrefragabil. in auẗ. d. n. de cenſi. extra romana. nec iſtud ꝓhibet decre. J. e. ne ꝓ dilatione. ſed cũ intẽdat occurrere animaꝝ periculis. potius hoc amittit.

19 ¶ Cui archieps. † dicũt quidã ꝙ patriarche ſuo ſi ipm hꝫ ⁊ ꝓpinquus ſit alioquin pape. et ſi in in pctõ ſit: nõ dꝫ ſtare in pctõ vna hora diei. de pe. di. j. ⁊ veniet inquit moyſes nã ⁊ ille rex dauid talis ⁊ tam potẽs nec exiguo momẽto penes ſe paſſus eſt vt maneret delicti ↄſcia. de pe. di. iij. ille rex. ⁊. c. ſepties in die cadit iuſtus. ſed ſi iuſtus qũo cadit. ⁊ ſi cadit qũo iuſtus. dic ꝙ qui reſurgit per pniam nomen iuſti nõ amittit. pſertim prelatus nullo modo ſubditos iudicare dꝫ dũ hꝫ in ſe ꝙ cõdẽnet. iij. q. vij. iudicet ille. ⁊. c. in grauib⁹. ⁊ c. poſtulatus dñs. et hoc ꝓbat gre. xj. q. iij. plerũqꝫ. ⁊ aug. de pe. di. vj. qui vult confiteri. qđ etiã de quolibet inferiori intelligendũ eſt. nã ſm greg. dũ is q̃ diſplicet ad intercedẽdũ mittitur irati anim⁹ ad deteriora ꝓuocat. xlix. di. §. j. ⁊ idẽ dicit Ambro. ij. q. vij. in grauibus tñ ⁊ talis abſoluere põt: ꝙdiu ab eccl'ia tolleratur vt no. J. eo. ſub rub. de remiſ. §. vtrũ fiat. ¶ Ubi aũt remotus eſt dicũt quidã ꝙ ſi crimen eſt notoriũ patriarche dꝫ cõfiteri ⁊ ab illo caſtigari. iij q. v. qꝛ ſuſcepti. J. de ſent. excõ. venerabili. Itẽ ſi occultũ ſit ⁊ enorme cõfitẽdũ eſt etiã pape vbi inferior nõ poſſet diſpenſare. xxj. di. Inferior. Itẽ ſi pertinet immediate ad papã ⁊ eſt infra Italiã dꝫ pape cõfiteri ſaltẽ ſemel in anno cũ talẽ oporteat de neceſſitate ſemel in anno iuxta idus maij romanã eccl'iam viſitare. xciij. di. iuxta. ⁊ ar. ẜ. de elec. nihil eſt. § ceterũ. ¶ Si vero eſt vltra italiã ⁊ eſt pctm notoriũ vꝫ enorme pape ſitr cõfitendũ eſt. ix. q. ij. ſi aũt aliquis ⁊ hoc ꝓbat gre. lxxij. di. honorat⁹. ⁊. c. vbi iſta. ij. q. v. quãto. ⁊. c. qua de cã. lxiij. di. ſalonitane. in vtroqꝫ tñ caſu ſi infirmus ſit poteſt cuilibet cõfiteri. xxvj. q. vj. ſi pſbyter. ⁊. c. ſeq. ⁊. c. q̃ recedũt. ⁊. c. hi qui in tpe. ne interueniẽte paululũ mora inueniri non poſſit ꝙ redimat vt. j. di. v. baptizari. in hoc eñ caſu nec ſatiſfactio interdicẽda eſt: necꝫ recõciliatio denegãda: qꝛ miſericordie dñi nec menſuras ponere poſſumus apud quẽ nullas patit venire moras cõuerſio. ſm leo. de pe. diſt. j. multiplex. ¶ Sed ⁊ ſi occultũ eſt: ⁊ nõ indiget diſpẽſatione põt cõfiteri cui vult. J. e. c. fi. ¶ Quicquid aũt diſtinguat per iſtos vel alios dic vt no. ẜ. eo. ſub. §. cui patriarcha. ver. breuiter dicas quod epi ſcopi. et ſequen.

20 ¶ Cui eps † dicũt quidã ꝙ ſi eſt exẽptus idẽ dicendũ eſt ꝙ ⁊ in archiepo eſt notandũ. ẜ. e. ſub. § cui archieps. alioquin dꝫ ↄfiteri archiepiſcopo ſaltẽ ſemel i anno: qn. ſ. venit ad cõcilium ꝓuinciale qđ quolibet anno hꝫ fieri. xviij. diſt. qm quidẽ. ẜ. de accu. ſicut olim. tu dic vt no. ẜ. eo. ſub. § cui patriarcha. ver. breuiter dicas ⁊ ſe. ¶ Sed vt ſciãt epi a quibus abſtinere debeãt ⁊ de quibus oporteat cõfiteri notent: a quibus debeãt abſtinere. ⁊ in quibus excedãt. ¶ Primũ ſi ſciẽter celebrent vel ordines faciãt vel etiã iudicent ſubditos dũ in mortali ſe ſciunt cõſtitutos. ar. ẜ. de coha. cle. ⁊ mu. c. fi. ẜ. de temp. or. queſitũ. ⁊ patet in his que no. ẜ. eo. ſub. § cui archieps. reſpon. j. ¶ Scđm eſt ſi conferant beneficia indiſcrete maxime obtentu carnalitatis pſonis minus idoneis ad talia beneficia obtinenda. ẜ. vt ec. benefi. vt noſtrũ. ẜ. de preben. graue. qđ dic vt plene no. ẜ. de ſi. § qualr. ſub. § ligua. ¶ Tertium ſi indoctũ et minus idoneũ ſcienter ordinant: vel illum qui vnũ pedẽ tenet in mundanis. ⁊ aliũ in eccleſiaſticis cõtra. l. diuinã. ſcđm Jo. xlix. diſt. c. fi. ¶ Quartũ eſt ſi rogãt pro indignis ſciẽter. l. diſt. minor. ¶ Multis autẽ modis dicunt indigni vel minus idonei hi qui ordinari debent quos oẽs repellere tenent. qđ dic vt plene no. ẜ. de temp. or. § ⁊ cui. ⁊ ſub. § ibi ſe. cõtinẽtibus regulas apoſtoli. ⁊ de ſeru. ſn or. fa. § quãdo fieri debeat. ¶ Quintũ eſt qꝛ trahunt monachos ⁊ alios religioſos de monaſterijs ſine cauſa ⁊ cõtra voluntatẽ abbatũ. lviij. diſt. c. j. ⁊. ij. xviij. q. ij. quã ſit. et. c. luminoſo. ¶ Sextũ eſt qꝛ conferunt ordines loco remunerationis. cum non habeant aliud qđ conferant que tamen ordinum collatio debet eſſe diſcreta ⁊ diſcreti iudicis qꝛ rarũ eſt omne qđ magnũ eſt. lviij. di. ſi offam. ¶ Septimũ eſt. qꝛ ipſi indiſcrete ex laicis promouent. lviij. diſt. hoc ad nos. et. c. ordinatos. vel quia principiũ electionis ſue fuit aliter vitioſum vnde non poteſt exitu peragi cum malo initio fuerit inchoata. lxj. diſt. miramur. ⁊. c. in ſacerdotibus. ⁊. c. miſerum eſt. ẜ. de elec. per inquiſitionẽ. ⁊ ſup quo vide qđ no. ẜ. de elec. § quis eligit. ſub. § item

ſciendū. ¶ Octauū eſt qꝛ ꝓmouēt clericos ſi ne titulo q̄ poſtea mendicare cogunť. lxx. di. neminē. ⁊ c. ſanctoꝝ. ꝟ. de preb. ep̄s. ¶ Nonū eſt qꝛ indiſ. ſine lrīs ꝓpꝛiꝫ plati clericos reci piunt alienos. lxxi. di. illud. ⁊ ſi quis. ⁊. c. de aliena. ⁊. c. clericos. vnde recept⁹ ⁊ recipiens deponi debent. j. q. ij. q̄m diuerſorum. ⁊. c. pla cuit vbi etiā dicit qꝛ non ceſſabūt a tali pctō: niſi acrius puniant: ſufficiūt tn̄ litere. pape. ꝟ. de cleri. nō reſi. fraternitati. ⁊ iunge qđ no. ꝟ. de cleri. peregri. ¶ Decimū eſt qꝛ negligūt proprios clericos idoneos ⁊ relinquunt eos quaſi oues errantes. lxxij. di. ep̄s. ¶ Undeci mum eſt qꝛ ꝓmouent aliquos inuitos nulla cā̄ hoc exigēte: niſi forte odij: vt. lxxviij. diſt. ep̄s. ⁊. c. geſta. ⁊. c. vbi iſta. ⁊. c. honorat⁹. et. c. conſuluit. qꝛ dic vt not. ꝟ. de eta. ⁊ quali. § or do. ver. circa queriť. ⁊ ſeq. ¶ Duodecimū eſt qꝛ non ſeruāt tpa in ordinibus celebrandis: qđ dic vt not. ꝟ. de temp. or. § quo tpe. ¶ Ter tiūdecimū eſt qꝛ nō ſeruant interſtitia. lxx vij. di. ⁊. lxviij. di. per totum. qđ dic vt no. ꝟ. de temp. or. § ⁊ qualr. ver. itē cum deliberatiōe. ¶ Quartūdecimum eſt qꝛ ſuſtinent clericos in delicto ſuo nec corrigunt obtētu obſequij ſibi preſtiti vel carnalis fauoris vel pecunie corruptiōis. lxxxiij. diſ. ſi quis ep̄s. ⁊. c. error. ⁊. c. ꝯſentire. ⁊. ꝟ. de of. or. irrefragabili. in fin. ¶ Quintundecimū eſt qꝛ omittūt punire de licta vt pplīs placeant: qđ plebi cōmiſſe ſibi pernicioſum eſt: ⁊ qꝛ magis vtunť cōſilijs lai corum q̄ꝫ clericorū. lxxxiij. diſt. nihil paſtore miſeri⁹. lxxiiij. di. ꝑuenit. ⁊. c. nūciatū. ¶ Sex tundecimum qꝛ nihil volūt pauperibus ero gare: vnde ep̄i in vacuū nomē portāt. lxxxvj. di. fratrē noſtrū. ⁊. c. non ſatis. ¶ Septimūde cimum qꝛ negligēter defendūt viduas ⁊ or phanos ⁊ pauperes: ⁊ alias perſonas miſe rabiles ad defenſionē ec. ſpectantes. lxxxvij. di. per totū. ¶ Octauūdecimū qꝛ nimiā curā habent de rebus tpalibus. cum tn̄ ſcriptum ſit. qꝛ ep̄i nullam rei familiaris curam ad ſe reuocēt: ſed lectioni et orationi ⁊ verbo pre dicationis tantūmodo vacent. lxxxviij. di. p latum eſt: ⁊ duobus. c. ſeq. ¶ Nonundecimū eſt qꝛ vni perſone plura beneficia ꝯferunť ꝯ apoſtolū ⁊ gre. lxxxix. di. ſingula. ¶ Xx. quia nolunt habere economos: ſub quoꝝ teſtimo nio res eccleſie gubernētur ꝯtra iura. lxxxix. di. volumus. ⁊. c. qꝛ in quibuſdam. xvj. q̄. vj. quoniam. ix. q. iij cum ſcim⁹. ⁊ ſi hn̄t econo mos nolunt hr̄e niſi laicos cōtra gre. lxxxix. diſt. iudicatum. xvj. q. vj. noua actione vel cō ſanguineos cōtra ꝯcilium toletanum. lxxxix. di. decenter. vbi ep̄s vſqꝫ ad annuꝫ ſuſpēdiť: ⁊ economus in duplum puniť. ¶ Xxj. eſt qꝛ vn⁹ inuidet alij ⁊ laborat, vt cadat ⁊ etiā ad inuicem diſcrepāt in diuinis. xc. di. c. pe. ⁊ fin.

¶ Xxij. eſt qꝛ appropriāt ſibi oīa bona eccle ſiaſtica: ſolus em̄ ep̄s incūbit bonis ſolus ſi bi vēdicat vniuerſa: ſolus occidit vniuerſos: hoc eſt principiū litis ⁊ detractionis ⁊ origo criminis: ⁊ iō a clericis accuſanť et dānanť ꝯ dn̄o ieſu xp̄o: qꝛ clamor eoꝝ itrat in aures dn̄i ſabbaoth. ſꝫ Jo. xiij. di. diaconi. ¶ Xxiij. qꝛ ꝯtēnunt preſbyteros ⁊ vbi ipi ſunt nō per mittūt eis officium facere vel predicare acſi eſſent gibboſi vel idiote vel eis iuiderēt cū tn̄ ep̄i ad hoc facti ſint vt ſchiſmata tollerenť ⁊ de cōſuetudine tm̄ preſunt preſbyteris. debe rent em̄ ecclīam dei regere in cōi. xcv. di. olim cū em̄ preſbyter xp̄m conſceret qđ maius eſt quare phīte ep̄o nō poterit predicare. ea. diſt. ecce ego. gaudeat ergo ep̄s ſi bonos habeat preſbyteros q̄ nec habeat ipm̄ vt principē ni ſi ⁊ ipſe habeat eos vt ſenatores. ea. diſt. eſto ſubiectus. ¶ Xxiiij. qꝛ ordināt p pecuniā et ta les incurrunt leprā. j. q. j. cū ordineť ep̄s. ⁊. c. eos. ⁊. c. cito turpē. nec de radice infecta bo nus fructus exire pōt. c. q ferť. ⁊ niſi talis re nunciet ſaluari nō poterit ſm greg. j. q. j. ſi qs neqꝫ. ¶ Xxv. qꝛ ⁊ multis alijs modis ꝯmittūt ſimoniā: ſup quo vide qđ no. ꝟ. de ſi. § qualr cōmittať. ¶ Xxvj. qꝛ vtunť ꝯſilio clericoꝝ ex traneoꝝ ⁊ ſuos q̄ melius ſcirēt ⁊ vellēt. ⁊ phīt eis cōſulere contēnūt. ꝟ. de his q̄ fiunt ⁊ pre la. nouit. ¶ Xxvij. qꝛ laici ſciūt eoꝝ ꝯſciam ⁊ preſbyteri ignorant nec habēt ſecū idoneos cubicularios. ij. q. vij. cū paſtoris. ⁊. c. perue nit. ¶ Xxviij. qꝛ et ſi diu in clericatu fuerint ſunt tn̄ idiote ⁊ permittūt ſe in ep̄os ꝓmoue ri. xxiij. di. qꝛ ep̄i. xxxviij. di. oīs. iō talib⁹ dicit dn̄s tu. ſciētiā repuliſti a te et ego te repellā j. q. vij. cōuenientibus. j. q. j. viliſſimus. qđ in telligas de defectu nimio vt. ꝟ. de eta. ⁊ qua. quauis aliter imꝑfectū ſciētie ſupplere pōt ꝑfectio charitatis. ꝟ. de renū. niſi cū pridē. § pro defectu q̄ꝫ ſcie. ¶ Xxix. qꝛ cū ꝓmoti ſint negligūt addiſcere vel edoceri ꝯtra ſctm̄ cleme tem q̄ tales reputat infideles. xxxix. diſt. nul lus ep̄s. ⁊ ſm greg. ſtultus eſt q̄ in eo maiorē ſe exiſtimat vt bōa que audierit addiſcere cō tēnat. xxij. di. de cōſtātinopolita. poſt ea. ap ſe. alr̄s nō eſt caplm̄. Idē ꝓbat Aug. xxiiij. q. iij. ſi habes. ⁊ inno. dicēs qꝛ ep̄s ꝓpter exerci tiū legēdi poteſt acq̄rere ſciētie margaritā. ꝟ. de renū. poſt trāſlationē. § ceteꝝ. ꝟ. itē ſi qs ꝓ pter lrāture defectū. nā oē artificiū p ꝯtinuū exercitiū recipit incremētū. ff. de le. iij. legatis ſeruis. § ornatricib⁹. ¶ Xxx. qꝛ nolunt vel ne ſciūt canonib⁹ obedire quare deberēt ab ad miniſtratione vſqꝫ ad ꝯdignā ſatiſfactionem remoueri. xxv. q. j. oīa decretalia. xv. diſt. ſan cta romana eccleſia. xix. diſt. ſi romanoꝝ. iiij. di. § ſi. qui enim neſcit obedire canonib⁹ non eſt dignus altaribus miniſtrare. xxv. q. j. hac

cōſona. nā canones, inſtinctu ſpūs ſancti fa-
cti ſunt. l. diſt. ſi ille. et. c. ſi qs diaconus. xxx.
diſt. illud ſane. vñ ⁊ eoꝝ violatores peccāt in
ſpū ſctō. xxv. q. j. violatores. et. c. ſunt quidā.
ideoqꝫ ſi epi qꝛ ſepe. ⁊ ſepius ꝯueniūt ſepe ⁊
ſepi⁹ puniunt. ȝ. de exceſ. p̄. nimis iniq̄. ⁊. c.
nimis praua. ⁊. c. tāta. igit̄ preſumptuoſum
eſt aſſerere ꝙ ſtatutis ſacroꝝ canonū in ſua
firmitate manētib⁹: ꝑ ſolā bibliā regi poſſet
eccl'ia ſancta dei: ſed hoc tm̄ cōſueuerūt aſſe
rere ius canonicū ignorātes: q̄ tn̄ eoſdē aſtri-
gūt. vt ptꝫ. ȝ. de ꝯſti. c. j. ⁊ fi. de tēp. or. vel nō ē
cōpos. ⁊ hoc multi ſancti cōprobāt. xix. ⁊ ſe.
trib⁹ diſt. per totū. et Aug. xxxv. di. que ipſis.
¶ Xxxj. qꝛ ſunt nimis creduli in preiudiciū
alioꝝ. ⁊ anteqꝫ eis ꝯſtet de crimine ſuas ſen
tentias fulmināt ꝯtra gre. dicentē ſi quid de
quocūqꝫ clerico ad aures tuas ꝑuenerit faci
le nō credas. lxxxvj. di. ſi qd vero de quocūqꝫ.
qꝫuis em̄ quedā vera ſint tn̄ in iudicio non
ſunt credēda niſi certis indicijs demōſtrent̄.
ſm Aug. xj. q. iij. quāuis. iō nō ſolū ille reus
eſt qui falſum de aliquo ꝓfert: ſed etiā ille q̄
aurē cito criminib⁹ prebet. xj. q. iij. nō ſolū. et
ſi nō eſſent auditores nō eſſent delatores: qꝛ
nemo inuito auditori libēter refert. vj. q. j. ex
merito. graue igit̄ ⁊ indecēs eſt ſuꝑ re dubia
certā dare ſnīam ſm greg. xj. q. iij. graue. nā
ſm eūdē in ambiguis nō eſt abſolutū. i. certū
iudiciū ferendū. xxxiij. di. habuiſſe. ⁊ ideo in-
certa nullus pontificum iudicare preſumat:
quāuis vera ſint. xxx. q. v. §. his ita rñdet̄. et
frequēs dꝫ eſſe inſinuatio ⁊ clamoſa anteqꝫ
fiat inquiſitio ſcdm' cōciliū gñale. ȝ. de accu.
qualr. ij. ¶ Xxxij. qꝛ nolūt in eccl'ia colūnas
erigere quos nouerūt meliores ſed quos ipſi
magis diligunt ⁊ quoꝝ ſunt obſequijs deli-
niti. viij. q. j. moyſes. multi em̄ edificant pa-
rietes et ecc. colūnas ſubtrahūt. xij. q. ij. glīa
epi. ¶ Xxxiij. qꝛ paulatim quolibet anno ius
parochiale ſubtrahēdo ſibi appropriant: ita
ꝙ canones offendūt. ſ. conciliū toletanū. x. q.
iij. qꝛ cognouimus ⁊. c. inter. xvj. q. j. ꝯſtitutū
eſt. ⁊ de hoc no. ȝ. de cenſi. §. qualiter faciēda
ſit. ⁊ ꝺ decimis. ſub. §. duodecimo. ¶ Xxxiiij.
qꝛ indiſcrete nitunt̄ vlciſci ſibi illatas iniu-
rias ꝑſonales cōtra ca. ij. q. vij. ſi qs oēm tra-
ditionē. in fi. xlvj. di. ſeditionarios. vnde indi-
ſcrete iniuriant̄ ⁊ excōicant. xxiij. q. iiij. inter
querelas. volūt eſſe actores iudices ⁊ tn̄ cum
perſona actoris aſſumit̄ iudiciaria poteſtas
admittit̄. ij. q. j. §. ſciendū. ⁊ ideo eps actor vel
reus non debet eſſe iudex. xj. q̄. j. ſi clericus
iiij. q̄one. iiij. c. j. ⁊. ij. qđ dic vt no. ȝ. de ſenten.
⁊ re iudi. ſub rub. de ſententia. §. quis debet.
verſicu. item ratione rei. ¶ Xxxv. qꝛ pro mi-
nimis culpis paratos etiam corrigi excom-
municant cum tamen nemo excōmunicari
debeat niſi pro magnis peccatis. et quando
aliter corrigi non poteſt. xj. q̄. iij. epiſcopi. ⁊
c. nemo. ¶ Xxxvj. qꝛ expellunt illos qui pre-
deceſſoribus ſuis fideliter ſeruierunt. et qđ
deterius eſt remuneratione ſeruitij quam re
ceperant ſpoliant ꝯtra ca. xij. q. ij. hoc huius
placiti. xvj. q. j. illud. ¶ Xxxvij. qꝛ aduocatis
vel ſeruientibus nolunt reddere qđ promiſe
runt nec ipſos remunerare ꝯ iura. xij. q̄. ij.
quicunqꝫ ſuffragio. ⁊ ca. eccleſiaſticis. ff. lo.
qui operas. ff. de var. ⁊ extraor. co. l. j. §. in ho
norarijs. ¶ Xxxviij. quia volunt ꝙ eis creda
tur in preiudicium aliorum contra iura. vj.
q. ij. eps. ⁊. c. ſi tantū. ⁊ ca. placuit. xv. q. v. c. ij.
¶ Xxxix. qꝛ ſoli volunt clericos deponere cū
tamen in depoſitione presbyteri requiran-
tur. vj. epi preter propriū qui debet eſſe ſepti-
mus in depoſitione diaconi tres contra ca. l.
di. ſtudeat. xvj. q. j. de crimine. ⁊. q. vij. felix. et
c. ſi preſbyteri. etem̄ ſolus auferre non poteſt
honorē epiſcopus: lꝫ ſolus poſſit dare. xv. q.
vij. ſexta actione. ȝ. de tranſla. epi. inter cor-
poralia. reſpon. j. poſt prin. vnde nec mino-
res clericos ſol⁹ deponere pōt niſi cū caplo
ſuo. xv. q. vij. eps nullus cām. qđ dic vt not. ȝ.
de accu. §. qs ſit effec. ſub. §. ſed nunquid vt in
ſumma ſeq. ¶ Xl. qꝛ impugnat exēptos iniu
ſte nec ſeruāt coꝝ ꝓuilegia. xvj. q. j. frater no-
ſter. ȝ. de ꝓuile. dilecti. ⁊. c. quāto. ¶ Xlj. qꝛ li-
gāt ⁊ abſoluūt ſine cāe cognitione vñ diuer-
ſas penas pati debēt vt. xxiij. q. iij. de illici-
ta. j. de ſen. exc. ſacro. ſicut em̄ quoſdā gr̄a fa
uoris ſublimant: ſic plerūqꝫ alies odio inul-
diaqꝫ humiliāt. xv. q. vij. c. j. ¶ Xlij. qꝛ in cōui
uijs nō faciūt legi ſacras lectiones. xliiij. di.
pro reuerētia. nā dū corpus diuerſis ferculis
reficit̄ niſi lectione retra hat̄ lingua in detra
ctionib⁹ relaxat̄ vt dicit greg. in moralibus.
li. j. ⁊ ad idē. xliiij. di. cōuiuia. ⁊. c. ꝓce. ¶ Xliij.
qꝛ in eccl'ia vel dū in publico prodeūt indu-
mentis lineis nō vtunt̄: ⁊ pallia habēt diffi-
bulata contra conciliū gñale. ȝ. de vit. et ho.
cleri. clerici officis. ad fi. ¶ Xliiij. quia magis
curant de conuiuijs qꝫ de diuinis officijs.
Inde procedit peccatū luxurie: inde fabule
occioſe: inde multa alia mala proueniunt.
xliiij. di. § j. ⁊. c. ſe. per totū. inde conſurgūt ad
concentū auiū matutinū ſincopa continua
tranſcurrentes: vix celebrant quater in an-
no. ȝ. de cele. miſ. dolentes. Inde faciunt can-
tare ſibi miſſam iuxta lectum in domo: vbi
ſpurcitie mlte fiūt: vñ diuinā patiētiā ad ira
cūdiā ꝓuocāt ⁊ ſanctius eēt miſſam nō audi
re: qꝫ in domib⁹ ipſam audire in qb⁹ ſine ma-
gna cā nullaten⁹ ſunt celebrāde ſm ſctm̄ fe-
licē. de cōſe. di. j. c. j. ⁊. c. ſicut nō alij. ¶ Xlv. qꝛ
chartas et inſtrumenta eccl'ie non cuſtodiūt
imo ⁊ res dilapidant: male adminiſtrādo ꝯ

ca.xvj.q.j.in canonibꝰ. xxviij.di. de ſyracu=
ſane.xij.q.ij.⁊ ſi illi.⁊.c.vlterane.vñ ſi ſe non
corrigãt:debẽt deponi.xij.queſti. ij. aplicos.
¶ Xlvj.qꝛ res alienas vſurpãt.xvj. q.vj.pla=
cuit.nec ipſas reddere volũt a pdeceſſoꝛibus
occupatas eorũdẽ predeceſſoꝝ ſanctitatẽ et
ꝯſcientiã ptendẽtes : cũ tñ nihil inter ſit quo
ad periculum alc inuadere alienũ: an ſciẽter
detinere ſicut dicit conciliũ gñale.ꝫ.de reſti.
ſpo. ſepe cõtingit. ⁊ ideo qđ alienũ eſt reddi
dʒ.ꝫ.de teſta filiꝰ.qꝛ nihil perire credimꝰ vti
litatibꝰ eccleſiaſticis ſi q̃ ſunt aliena reddant
liiij.diſ.gñalis.in fi. ¶ Xlvij qꝛ nõ cognoſcũt
ſeipſos cuiꝰ ſeminis:cuiꝰ vite:cuiuſve ghis
ſint:ſʒ in cathedris ſuis ⁊ cornibꝰ gloriãtes
presbyteros ⁊ clericos fratres ſuos deſpiciũt
⁊ contẽnũt:ſed ſi ſe attẽderẽt nõ paterent ſa=
cerdotes minores ſedere iuxta ſcabelluʒ pe
dum ſuoꝝ.i.camerã ſuã in qua epũs dʒ reco=
gnoſcere ſe collegã:quis in eccl'ia ⁊ extra ca
merã ſupioꝛ ſedere debeat. xcv.di. epũs in ec=
cleſia.nã ſm gre.cũ culpa nõ ſubeſt ſm rõnẽ
humilitatis oẽs equales ſumꝰ.xij.di. de cõ=
ſtãtinopolita.in fi.al's ſcipit aplice.ideo epõ
ſuperbo dicẽdũ eſt notꝫiſolitos. Juuenalis.
de celo venit:nothiſolitos.i. cognoſce teipm.
nam ſicut dicit gre.dñs oſtẽdit petro vt ſe co
gnoſceret añq̃ vniuerſe eccleſie pponeret:⁊
ideo ipſum pmiſit cadere : vt in ſe addiſceret
qual'r eſſet aliis miſerẽdũ.l.di.ꝯſiderandũ. et
c.fidelioꝛ factꝰ eſt petrꝰ. q̃d eñ intolerabiliꝰ
ſm Hiero.q̃ qꝫ natꝰ in tugurio:ruſticano : q̃
vix hr̃e poterat panẽ de milio vñ ſaturaret
ventrẽ rugiẽtẽ:nũc faſtidiat mella ⁊ ſimilã.i.
panem de flore farine mũdiſſimo ⁊ ſubtiliſſi=
mo factũ. ⁊ qꝫ vẽter plenꝰ de ieiunijs diſpu=
tet.xij.q.ij. gl'ia epi. ver. ¶ Per te cognoſcas
alios magis vtile nil eſt. ¶ Sic magis vrba=
nus nullꝰ in orbe manet. ¶ Xlviij. qꝛ faciũt
indiſcretas ⁊ ſupfluas remiſſiones:qđ dic vt
no.j.e.ſub rub.de remiſſio.§.qs poſſit.⁊.§.ad
quid valẽt.v.fateoꝛ tñ.⁊ ſeq. ¶ Sunt ⁊ mul=
ta alia in quibus excedũt prelati que in di=
uerſis locis huiꝰ ſumme et ſpãliter. ꝫ.de ex=
ceſ.prela.§.qual'r excedant poteris reperire.
neminem tñ epoꝝ reprehẽdimus : cũ ſint
patres ſʒ vt a delictis abſtineãt admonemꝰ.
⁊ conſcientia conueniat vnumquẽq̃.vj.q.j.
oues.viij.queſtione.j.qui vos.c. et qualiter.
et.c.ſe.ad fi.

21 ¶ Cui abbas.† dicunt quidã diſtinguendũ
eſſe:vtrũ ſi exemptus ſit ⁊ remotus põt con=
fiteri cui vult de occultis.ſʒ ſi eſt propinquꝰ
ſoli pape vel eiꝰ pñiario.⁊ hoc qñ non hʒ ſu=
per ſe aliũ maioꝛẽ.nam ſi hr̃et patrẽ abbatẽ:
ſiue exemptus eſſet ſiue nõ ei confiteri debe=
ret.arg.ꝫ.de conſue. cũ dilectus.j.de ver.ſig.
abbatem.et breuiter idem dicunt de abbate
exempto:qđ dictũ eſt de archiepõ habẽte pa
triarcham vel primatẽ:⁊ de epõ.ꝫ. c.in ſuis.
ſub.§.ſi non habet alium abbatẽ ſup ſe. nec
eſt exemptus proprio epõ dʒ confiteri:qꝛ ille
eſt iudex ſuus.lxj.di.obitũ.xij.di.c.fi.niſi foꝛ=
te ſm regulam per ſedẽ apo.approbatã poſ=
ſet ſibi eligere confeſſoꝛem: aliter autem hoc
facere non poſſet ſine lĩa.j.eo.omnis. dic vt
not.ꝫ.eo.ſub.§.cui patriarcha. ver.breuiter te
neas.et ſeq. ¶ Que aũt ſint vitia qbꝰ abba=
tes p magna parte ſunt irretiti breuiter per
ſtringamus. ¶ In primis peccãt: qꝛ hac ſpe
⁊ intentione ſpãliter ducti habitum regula=
rem aſſumũt vt abbates fiant.ꝫ.c. xvj.q.vij.
per laicos.ꝫ.de ele.officij.⁊.c.cum ad noſtrã.
in quo etiã multi religioſi delinquũt pauper
tatem ⁊ laboꝛẽ ⁊ eſuriẽ fugientes vt diuites
fiant:quiete degãt:ſplẽdide reficiant.⁊ de ta
libus dicit Greg qđ nõ intẽd..t ſeculũ fuge=
re:ſed mutare.liij.di.c.vnico. ¶ Scđo qꝛ qñ=
q̃ abbatiam emũt:⁊ tales niſi renunciẽt ſal=
uari nõ pñt vt not.ꝫ.de ſi.§.qua pena. ſub.§.
p iudicẽ.⁊.§.fi. ¶ Tertio qꝛ nullũ recipiũt ſi=
ne quãtitate pecunie vel alteriꝰ tpalis com
modi interueniẽte tacite vel expſſe. ſup quo
plerunq̃ obtentu abolẽde ꝯſuetudinis ſe ſa=
tagunt excuſare.ꝫ.de ſimo.veniens qui ſi ac
cuſentur deponẽdi ſunt.ꝫ.de ſi.dilectꝰ fi.a.⁊
c.licet heli.et.c.per tuas.alias ad arbitriũ iu
dicis puniunt.ꝫ.de ſi.in tñ. ⁊ de accu.inqui
ſitionis.qđ dic vt no.ꝫ.de ſi.§.qua pena feriã
tur. ¶ Quarto qꝛ eccleſias in quibꝰ hñt ius
patronatus ſibi oĩno appropriãt. nec ponũt
ibi vicarios perpetuos:⁊ poſitos ita grauãt
qꝫ non pñt hoſpitalitatem tenere: nec epõ in
epalibꝰ rñdere.ꝫ.de pbẽ.ꝺ mõachis.⁊.c.aua
ritie.⁊ de ſup.ne. pla.c.ij. q̃ oĩa ſunt ab epĩs
quibꝰ ſubſunt nulla obſtante ꝯſuetudine coꝛ
rigenda.ꝫ.de preb.extirpãde.⁊ in.c.ꝫ.dictis.
¶ Quito qꝛ ad eccl'ias ad ipos ptinẽtes ſine
pecunia neminẽ repſentant:⁊ vt vitium ſuũ
vtrunq̃ palliẽt plerũq̃ eccleſia vacãte ſuper
eam mutuũ recipiunt vſq̃ ad aliquã certam
ſummam pecunie:⁊ demũ ipam ſic obligatã
conferunt dicẽtes:qꝫ quelibet res trãſit cum
onere ſuo vt ꝫ.de pi.ex lr̃is. ⁊ de deci. paſto=
ralis.ſed ſeipſos ſeducũt cũ etiã epĩs hec nõ
liceãt:imo vacãte eccleſia etiã fructꝰ interim
percepti ſunt futuro ſucceſſori fideliter reſer
uandi:vel aliter in vtilitatẽ eccleſie cõuerten
di ꝫ.de offi ordi.cũ vos.⁊ qui aliq̃d inde ſub=
trahit etiã ſi epũs ſit tãq̃ furti et latrocinij reꝰ
honoꝛe ſuo puari dʒ.q.ij.c.fi.tales eñ exactio
nes ⁊ cõſil'es ſunt penitus phibite.⁊ ſi quis
eas receperit tenetur in duplum reſtituere
ipſas in vtilitatem grauate eccleſie conuer=
tendas.ꝫ.de ſi.audiuimus.qꝫ intelligas ſi p
prium habeat.ꝫ.de pbẽ.de multa.§.⁊ ſiluſtra.

ſex.ꝛ de appel.reph̄enſibilis.§.ſi aūt. al's hoc
in penā aliam ꝯmutetur.ar.ꝫ. de maledicis.
ſtatuimus.poſt mediū.¶ Sexto qꝛ dāt poſ=
ſeſſiones aliq̄s vel certā pecuniā vel domuꝫ
commodant alicui tali pacto ꝙ decimas cer
tarum poſſeſſionū eis ſoluāt vel apud eos ſe
pulturā eligāt que pacta in p̄iudiciū eccl'ie
parochialis facta minime ſunt ſeruāda . ꝫ.
de pac. pleriq;. etiā ſi iuramētū interueniat
vt no.ꝫ.de ſepul.§.an licitū.ỽ. q̄d ſi quis eli=
gat ſepulturam in aliquo monaſterio.ꝛ ver.
ſe. ¶ Septio qꝛ negligūt punire monachos
fugitiuos.xviij.q.ij.abbates. ꝛ eos reuocare
inquirere ꝛ recipere ſalua ordinis diſcipuli=
na.ꝫ.de regula.c.fin.¶ Octauo qꝛ recipiunt
monachos alienos ſine lr̄is cōmendatitijs.
xviij.q.ij.abbates.in fi.et.c.quā ſit. ¶ Nono
qꝛ indiſcrete monachos ſuos eijciūt.ꝫ.de re=
ſcript.cū dilecta . in quo mortis corꝑ rei ſunt
argu.xvj.q.j.placuit.¶ Decio qꝛ monachis
ſine cā lr̄as dimiſſorias concedunt et credūt
monachi ſe per tales lr̄as ab obedie͂tia abſo
lutos : qd̄ tn̄ verum non eſt quouſq; ab alio
ſint recepti.lxxj. diſt.illud quoq;.ꝛ.c.de alie=
na.ꝛ.c.clericos.vij.q.j.non op;. ꝛ.c.ꝑuenit.
xxj.q.ij.c.j.ꝛ. ij.vbi dicit leo qd̄ non debēt da
ri lr̄e dimiſſorie niſi cōſtet quare ne ōuis er=
rans ꝛ ꝑdita inueniat̄ ſine paſtore.lxxj.diſt.
ep̄s.¶ Undecio qꝛ reuertentes vel alios fra=
tres delinquētes ſicut latrones cū aliter cor=
rigi poſſent ponūt in vinculis.lxxiiij. di.quo
rundam.ꝛ ꝑ laicū faciunt capi vel verberari
cum hoc per monachū vel ſaltē clericū fieri
deberet: ꝛ poſſet in quo caſu excōicatiōis vin
culū nō euadūt.ꝭ.de ſen. exec. vniuerſitatis.
ꝛ hec eſt norma praue cōſuetudinis q̄ quaſi
pro lege in quibuſdā partibus inoleuit ſm
quam nō debēt corrigi , ſꝫ ſm beati B̄ndicti
regulam apoſtolica inſtituta.ꝫ.de ſtatu mo=
na.ea que.reſponſo.j.¶ Duodecimo qꝛ ſi ali
quis ex cā appellant appellationi facte non
deferunt ſed appellātes capiunt ꝛ verberāt
vel excōicant ꝫ.de accu.olim.ꝭ.v.ꝛ. p. ꝓpter
qd̄ ad ſedē ap.ſunt mittendi.ꝫ.de ap.de prio
re.qd̄ dic vt no.ꝫ.de accu.§.qs poſſit accuſa=
re.ſub.§.admittātur . ¶ Decimotertio quia
quoſdam monachos ex carnali amore exal=
tant:alios ex odio vel inuidia.vel quia bene
viuunt:bn̄ adminiſtrāt ꝛ bn̄ faciūt opprimē=
tes.xv.q.vij.c.j.¶ Decimoquarto qꝛ ſub ſpē
pietatis impietatē palliātes:occaſiōe hoſpi
talitatis manducāt carnes extra refectoriū:
illos quos familiares habent ſplendide ſecū
reficientes:alijs qui pondus portant diei et
eſtus eſurientibus in refectorio: cum tn̄ ſine
delectu perſonarum nunc hi nunc illi eſſent
ſcd̄m regulam reuocandi.de conſe.di.v. car=
nem.ꝫ.de ſtatu mona.cū ad monaſterium.§.
in refectorio. ¶ Decimoquinto qꝛ de infirmis
ꝛ debilibus:vel medicina aliqua indigenti=
bus nō curāt:quib⁹ tn̄ etiam in infirmatorio
eſſet competenter:tā in carnibus q̄ in alijs ꝛ
in refectorio ad ſuſtētationē nature debilis:
que non pōt vti cōibus de ſpāli cibo aliquo
prouidēdū ꝫ.de ſta.mo. cū ad monaſteriū.§.
porro debiles.¶ Decimoſexto qꝛ permittūt
aliquos monachos hr̄e pecuniam ꝯ autori
tates ſanctorū patrū.ꝫ.de ſta.mo.monachi.
ꝛ.c.ſuper quodam.¶ Decimoſeptimo qꝛ ec=
cleſias decimas ꝛ alia ſpiritualia recipiunt
de manu laici ꝛ curā aiarum cōmittunt mo
nachis ſine licentia ep̄i:ꝛ ſacerdotes haben
tes curam aiarum inſtituunt ꝛ deſtituūt per
ſe pro libito volūtatis et aliter vſurpāt iura
epiſcopalia:contra iura.xvj. q.j.peruenit.ꝫ.
de preb.in lateran.ꝫ.de priui. cum ꝛ planta=
re. ¶ Decimooctauo qꝛ monachis nobilib⁹
parcunt ob potentiam amicorum: tn̄ ex quo
incorrigibiles ſunt eſſent eijciendi de mona
ſterio ne inficerēt ſanas oues.ꝫ.de ſtatu mo.
ea que.§.j.xlv.di. ſed illud.ꝛ arctioribus mo
naſterijs detrudendi: et ſi reſiſterent vſq; ad
obedientiam excommunicatiōis vinculo in=
nodandi.ꝫ.de regula.c.fi.

22 ¶ Cui monachi.†abbati qui ipſos non ſolū
extrinſecus ſed etiam intrinſecus cognoſce=
re debet.argu.ꝫ.de temp.or.ad aures.ꝛ que
ſuper capita ſua loco depoſuerunt ita ꝙ nec
velle nec nolle habeant.xij.q.j. nolo.ꝛ.c.non
dicatis.xiij.diſt.in.nerui. Sꝫ ꝛ abbate abſen
te de licentia eiuſdem vel de ꝯſuetudine vel
ſm ſtatuta regule priori.arg. ꝫ.de ſta.mo.cū
ad monaſterium.§.prior.ꝛ ſe.¶ Et nunquid
ep̄o.ſic ſi volunt:qui etiam penitentiam ab=
batis poterit relaxare qꝛ ſuperioris autoritas
ſemper videtur excepta.arg.ꝫ. de iureiu.ve=
nientes.decet tn̄ ꝙ ip̄m ſemper ad abbatem
remittat.arg.ꝫ.de offi.ordi.quanto. ꝛ.c ad re
primendam.ꝛ.c cuꝫ ab eccleſiarum.ꝛ iunge
qd̄ no.ꝫ.de offi.or.§.qd̄ pertinet.ver. quid de
ſubditis.¶ Et licet ſint q̄plurima vitia mo=
nachorum hec tamen ſunt deteſtabilia ꝛ pe
nitus condēnanda. ¶ Primo caueant ne cō
tra abbatem conſpirent eos volentem corri=
gere ꝙ pleriq; preſumunt ꝛ eum deponunt:
ꝛ demum aliū nituntur facere cui nulla po=
teſtas remanet dum monachis incipit ſub=
iacere.xviij.q.j.nullam poteſtatem.¶ Secū=
do delinquunt monachi qꝛ conſpirant aliq̄n
non ſolum ad depoſitionem abbatie ſed ani
me ſicut illi qui in neceſſitate beati Benedi=
cti ſe armauerunt.vij.q.j.§.q̄n vero olm ſub=
ditorum.xviij.q.ij.§ ecce in toletano.et tales
ſunt infames nec in teſtimoniū admittūtur.
xj.qd̄.j.conſpirationum.ꝛ.c.coniurationum.
ꝫ.de ſi.per tuas.ꝛ.c. lꝫ heli.ꝛ.ꝫ. de ſententia
ꝛ re iudi.

et re iudi.cum.J.⁊.A. ¶ Tertio qꝛ incautam
familiaritatem habent cum mulieribus q̄s
ſibi cōmatres faciunt contra iura. de con.diſ.
iiij.monachi.⁊.c.nō licet.xviij.q.ij. peruenit
⁊.c.perniciosaꝫ. ¶ Quarto qꝛ incaute cū mo=
nialibus conuerſantur.xix.q.ij. monaſteria.
et cap.decima actione.⁊ cap.diffinimus.vbi
dicitur ꝙ non licet monacho conuiuari cuꝫ
monacha: nec ſecum in eodem monaſterio
manere nec loqui etiam cum conſanguinea
ſuſi per verba compendioſa: ita ꝙ cito rece=
dat ⁊ ſub teſtimonio abbatiſſe:⁊ idem iuris ē
de abbate: qꝛ nec clericus nec laicus dꝫ ipſa
rum monaſteria frequentare. ẜ.de vit. ⁊ ho.
cler.monaſteria. ¶ Quinto qꝛ non erubeſcūt
matrimonium cōtrahere.xxvij.q.j.vt lex.⁊.c.
impudicas.⁊ licꝫ matrimonium non teneat
tñ bigami ſunt effecti. xxvij.q.j. quotquot. et
capi.monacha. ¶ Sexto qꝛ vagantur extra
monaſteria ſine licentia abbatis ſui.xvj q.j.q̄dā
monachi.⁊.c.ſeq.⁊.c.lege ep̄lam. ẜ.de off.or.
quanto. ¶ Septimo qꝛ volunt eſſe ocioſi cuꝫ
tñ arma hoſtis antiqui ſint ocioſitas ⁊ volu
ptas apta ad miſeras aīas captiuandas. ẜ.
de renūc.niſi cum preben.§.verum ſi propter
al'.⁊ idē probat Jo.de conſec.di.v.nunꝗ. vbi
et dꝛ aliq̄d facito opis vt diabolꝰ ſemꝑ te in=
ueniat occupatū ⁊ ſubinfertur ama ſcientiaꝫ
literarum ⁊ carnis vitia non amabis .et de
hoc no.j.eo.ſub.§.cui ruſticus.§.vnū tñ not.
¶ Octauo qꝛ volunt comedere carnes: et ſi
nulla neceſſitas immineat qḋ nō lꝫ.de conſe.
diſt.v.carnē.vbi imponitur pnīa.vj.mēſium
ad idē. ẜ.de ſtatu mo.cū ad monaſterium.§.
in refectorio. ¶ Nono qꝛ gloriantur de nobi
litate ſua ⁊ potentia amicorū propter qḋ vo
lunt regi ad libitum.⁊ alijs dn̄ari qḋ prohi=
bet concilium gn̄ale. ẜ. de ſta.mo.ea que.§.j.
et gloriā mundanā ⁊ cōuiuia cōia appetūt ⁊
ſequūtur cōtra ethimologiā vocabuli ſcḋm
quā monachus ſolus ⁊ triſtis ſedere dꝫ: nec
de mundo diſputare qui mortuus eſt mona=
chus eni͂ dꝛ a monos qḋ eſt vnus ⁊ acos qḋ
eſt triſtis.xvj.q.j.placuit. ¶ Decimo qꝛ volūt
hr̄e cellulas et a domibꝰ cōibus ſeparatas:
nec volunt abſtinētiam cōem facere.xx.q.iiij
c.monachū.⁊.c.ſeq.⁊.§.verum ¶ Undecimo
qꝛ propriū hn̄t. ẜ.de ſta.mo.cum ad monaſte
rium. ¶ Duodecimo qꝛ ſibi adinuicem inui
dent:⁊ ſic ſunt ſpūales homicide detrahēdo
ſibi adinuicē.vj.q.j.deteriores.nam homici=
dium cōmittitur odiendo detrahendo mani
bus occidendo.de pe.di.j.homicidiorū. qḋ ē
ꝯ regulaꝫ veritatis ſm̄ quā cā cōmendandi
tui nihil debes facere/ quo minor alius fiat
alr̄s dedignabitur in te charitas habitare.
xj.q.iij.ſi quid ergo. ¶ Tertiodecimo qꝛ ad=
uocati exiſtunt in palatijs clericorum ⁊ etiā
laicorum. ẜ.de poſtu.ex parte. ¶ Decimoqr=
to qꝛ phiſicam ⁊ ciuile ius audiunt.vñ ſunt
ipſo iure excōicati :et in multis alijs delin=
quunt.vt pꝫ in his q̄ not. ẜ.ne cler.vel mo.§.
penult.⁊ vlti.
23 ¶ Cui decanꝰ: † ⁊ certe ep̄o ſuo cui ſubeſt: vl'
de ipſiꝰ licentia alij.j.eo.ois.de pe.diſt.vj q̄ vult.
⁊.c.placuit.⁊ confiteri pn̄t de multis. ¶ Primo
qꝛ ſuis ep̄is graues ⁊ ſuperbi exiſtunt. ẜ. de
appel.dilectis. ¶ Scḋo qꝛ in ipſiꝰ ep̄i cōtem
ptum abſtinent a diuinis. ẜ.de off.or. irrefra
gabili.§ ceteruꝫ ſi canonici. ¶ Tertio qꝛ pro
peccato alterius eccleſiā interdicūt. ẜ de his
q̄ fi.a ma. parte ca.queſiuit. ¶ Quarto qꝛ ſi=
gillo capituli ſine conſenſu ipſius ſigillāt. ẜ.
de probat.tertio.⁊ de teſti.tā in literis.§.vlti.
¶ Quinto qꝛ qḋ cōe eſt ſibi appropriāt. ẜ.de
preben.rō.quāuiſcū̄ primo ſibi ꝓuideri pn̄t
tñ qḋ ſi p:reſt tenentur diuidere ⁊ pauperi=
bus erogare.xij.q.j.§.ſi. ¶ Sexto qꝛ nolunt
ad ſacerdotiū promoueri cū ad hoc teneātur
ẜ.de eta.⁊ qual.c.j. ¶ Septimo qꝛ ep̄is ꝯſen
tiunt in peccatis. ẜ de ele. per inquiſitionem
¶ Octauo nolunt ſurgere ad matutinū: nec
alijs horis canonicis intereſſe volunt ꝑcipe
prouentuꝫ:⁊ nolunt facere ſeruitiū ꝯ iura. ẜ.
de cleri.coniu.diuerſis.⁊.c.precedentibꝰ. vñ
ſi admoniti per ep̄os non ſatiſfaciunt depōi
pn̄t a clero.xcij.di.c.ſi. ¶ Nono qꝛ ſi ſe abſen=
tant ſine licentia ep̄i. ẜ.de cleric non reſi.ex parte
⁊.c.relatum.de cō.di.v.nō opꝫ. ¶ Decimo qꝛ
audiunt leges. ẜ.ne cler. vel mo.ſup ſpecula.
¶ Undecimo qꝛ indifferenter exercēt aduo
cati officium. ẜ.de poſtu.c.ſi.⁊.c.j. ¶ Duode=
cimo qꝛ ſunt nimis ſuperbi illiteratos ⁊ ſim
plices conculcantes: et volunt eos ſuppedi=
tare:⁊ in oībus dn̄ari ꝯ autoritatem apoſtoli
petri qḋ ēt ep̄o non licet.xcv. di.eſto ſubiectꝰ.
¶ Tertiodecimo qꝛ plura bn̄ficia ⁊ plures
dignitates tenent ſine diſpenſatione. ⁊ ſi di=
ſpenſationem habent ipſam nō ſeruant cuꝫ
ibi ſemper conſueuerit apponi ꝙ cura aīarū
vel eccleſie obſequium non negligatur: ſed h̄
facit auaritia ⁊ ambitio nimia qua tanta la=
borant aliqui ꝙ nequeūt ſaturari: vt. ẜ.ð p̄b.
qꝛ in tm̄.⁊.c.cum iā duduꝫ.⁊ de cleri.nō reſi.
relatū.⁊.c.p̄ce.ꝑpter qḋ reddūtur ineligibi=
les vt l dic.decr. cū iam dudū.⁊. ẜ.de elec.du=
24 dum.ij. ¶ Cui archidiaconꝰ † ep̄o cui ſub=
eſt:⁊ ſi ſit maior poſt ip̄m. ẜ.de offi.archi.c.j.
xxv.di.perlectis.vel de ipſius licentia alij vt
no. ẜ.eo.ſub.§.prexi.cui decanus. ¶ Et q̄uis
hi in multis delinquāt: hec tñ ſunt q̄ frequn̄=
tant. ¶ Primo qꝛ faciunt tallias in preſbyte
ros: qꝛ eis non licet.xciiij.diſ.c.ſi. ẜ.de cen.cū
apoſtolus.§.inhibemus. ¶ Scḋo qꝛ volunt
hr̄e vaccam albam: vel aliud certū tp̄ale pro
inueſtitura facienda. ẜ.de exceſſ.prela.pueṅit

ff.de ſi.cum in eccleſijs. ⁊.c.in tm̄. ¶ Tertio qꝛ
clericos in ſuis peccatis tolerant pro pecu=
nia quã extorquẽt.ff.de pe.licz. ¶ Quarto qꝛ
excōicatos nolunt abſoluere niſi primo reci
piant certã pecunie quantitatem.j q.j.§. qui
libet ergo.⁊.c.nullus ep̄s.ff.de ſi.ad aures.
¶ Quinto qꝛ vendunt iuriſditionem ⁊ vices
ſuas.ſupra ne prela.vices ſuas. capit.j. ⁊.ij.
¶ Sexto qꝛ nolunt ad diaconatus ordinem
promoueri.ff.de eta.⁊ quali.c.j.⁊ de ele.cū in
cunctis.§.inferiora.lx.diſtin.innouamus.
¶ Septimo qꝛ opponunt ſe indebite contra
ep̄os quorum oculi ſunt.vnde aliqui ep̄i vel
lent amiſiſſe oculos ſuos ad hoc.ff.de offici.
archi.ad hoc.xciij.diſt legimus.⁊ propter h̄
talis archi.tanq̄ membrū putridum ab ec=
cleſia merito remouendus eſſet.ff.de exceſſi.
prela.graue. ¶ Octauo qꝛ in deformitatem
honeſtatis ſue volunt cum quibuſdam mu
liercķis habitare.lxxxj.diſt.archidiaconuꝫ.
¶ Nono qꝛ ſunt circa ſuum officium negli=
gentes.ff.de offici archi.ea que.

25 ¶ Cui archipreſbyter: † ep̄o cui ſubeſt.xxv.
diſt.perlectis.ff.de offic.archipreſb.c.j.ij.⁊.iij
¶ Peccant aūt archipreſbyteri qꝛ ſunt negli
gentes circa ſuum offm̄ qđ quale ſit ⁊ in q̄=
bus verſetur.no.ff.de offic.archipreſb.§. que
pertinent. ⁊ qꝛ non iudicant nec aliud qđ ē
iuſtum ſit faciunt niſi pecunia mediãte: qua
ſubtracta ſtatim ſubtrahunt iuſtitiã: ſecūdū
Greg.xj.qō.iij.qui recte.¶ Et hoc intelligas
de archipreſbytero ciuitateñ. Idē de rurali:
qui aliqñ vocatur archipreſbyter ruralis: vt
ff.de offic.archipreſ.vt ſingule qui ⁊ aliquã=
do decanus vocatur. ff.de offic.arch.ad hoc
§.ſi aliqñ plebanus.ff de offi.ord. cuꝫ ad ec=
cleſiarum.qñq; abbas licet improprie. ſupra
de renun.ex tranſmiſſa.

26 ¶ Cui † prepoſitus ſiue prior nã ⁊ prepoſitꝰ
d̄r qui quãdam prioratus curã pre alijs ge=
rit j.de ver.ſig.quãuis.dicas ſi ſit religioſus
ſuo ſuperiori a quo eſt caſtigãdus: ⁊ inferio=
res ab eo.ff.de iureiur. ſicut tuis.ff.de maio.
⁊ obe.cum in eccleſijs.ſi ſit ſecularis ep̄o vel
pniario ſuo.ff.de cler.excō.mini.propoſuit.§.
j.vel alij qui eius curã habet vel de licentia
eiuſdem aliḣ.j.eo. omnis.

27 ¶ Cui † ſacriſta ſiue theſaurarius. ep̄o ſuo
vel aliū qui curã eius hꝫ.vt no.ff.proxi.ſub.§.
in propoſito.¶ Peccant aūt iſti qꝛ negligen=
tes ſunt circa ſuum offm̄ circa cuſtodiaꝫ ve=
ſtimentorū ⁊ vaſorum eccl'iaſticorū qꝛ qñq;
faciunt tractari per laicos vel minores cleri
cos ꝯ iura.xxiij.diſt.nō liceat quẽlibet.⁊.ca.
nō oportet.diſpenſatiue tñ qñq; tangunt ab
acolitis: vt in.c.nō liceat allegato de hoc. ff.
de officio ſacriſte.c.vnico.Iteꝫ peccant circa
luminaria.ff.de offi.cuſto.ca.j.⁊.ij.¶ Peccãt

etiã circa ordinationē hoſtiarū ⁊ pparationē
incēſi ⁊ curã baptiſterij.xxv.diſ.plectis.ad fi.

28 ¶ Cui magiſter ſcholarum † ep̄o cui ſubeſt
⁊c.vt no.ff.eo.ſub.§ cui decanus. Peccant aūt
tales.¶ Primo qꝛ vendunt docendi licentiã.
ff.de magiſtris. quãto. ¶ Scđo quia digna
ſuam denegant.ff.de magiſtris.phibeas. q̄
ſi directe accuſentur a ſuo throno amoueri
debent.j.q.vij.ſancimus. ¶ Tertio qꝛ cū idio
te ſint pmittunt ſe ad officium ſublimari.ar.
ff.de eta.⁊ qua ad aures.ff.ad.l.aquil.idē iu
ris.xxxvij.diſ.q̄ de menſa.⁊.c.legant.lxj di.
miſerum.ff.de ele.cum in magiſtrū. ¶ Quar
to qꝛ cōſpirant ꝯ ep̄os.ff.de calū.c.fi. ¶ Quī=
to qꝛ magiſtrū ambiunt.arg.xxiiij.di.qñ ep̄s
hi eñ qui ambitioſe pmouētur crudeliter a
diabolo punientur.viij.q j. illud inferendum
j.q.j.non eſt putanda. in fi.

29 ¶ Cui cantor: † ep̄o ⁊c.vt not.ff.eo.ſub.§.cui
decanus. ¶ Peccat aūt qñ nihil ſcit de cãtu:
neq; de officio ⁊ permittit ſe promoueri.
¶ Peccat admittendo indignos in choro et
dignos eijciendo.¶ Peccat tradendo libram
ſiue perceptiones quotidianas abſentibꝰ ab
officio: ⁊ officiantibus ſubtrahendo.¶ Pec=
cat ſtatuta ⁊ conſuetudines eccleſie contem
nendo violando ⁊ vilipendendo.

30 ¶ Cui canonici: † ep̄o ⁊c. vt not.ff.eo. ſub.§.
cui prepoſitus.et ſub §.cui decanus.¶ Pec=
cant aūt canonici. ¶ Primo qꝛ vtilitate vel
neceſſitate exigente nolunt ad ordines pmo
ueri.lxxiiij.diſ.ſi qui clerici. ⁊.c.placuit ff.de
etat.⁊ quali.queris.¶ Scđo qꝛ p ambitionē
pmittunt: imo qñq; procurant ſe detrudi lo
co viuentis.ff.de conceſſ.preben.c.j.vij.q.j.eū
qui.et.c.non furem iij.qō.ij. audiuimus.
¶ Tertio qꝛ cōiurationes faciunt.xj.q.j. con
iurationum.⁊ c.cōſpirationum.⁊.c.clerici.
¶ Quarto qꝛ ſunt nimis delicati.nec volunt
eccleſiam frequentare.lxxxj.diſt. ſi quis. ⁊.c.
his.ff.de cleri.nō reſi.c.pen.⁊ fi. ſicut ⁊ ne.ff.
eo.ſub.§.cui decanus ver.octauo. ¶ Quinto
qꝛ accumulãt pecuniã de prebendis: nec vo=
lunt aliquid pauperibus elargiri.xij.qō.j.§.
fi.immo qđ peius eſt canonicus ex inope di=
ues factus ex ignobili glorioſus incipit ne=
gotiari de bonis eccleſiaſticis: ⁊ talis ſm Io.
quaſi quedã peſtis fugiendus eſt.lxxxvj.diſ.
negotiatoreꝫ clericū.¶ Sexto qꝛ male viuūt
canoni.cathedra.ecc.luxur.debachãtes vñ
pōt dici qđ tota ciuitas capite deorſum pen
det.arg.xxxij.q.vj.c.fi. nam ⁊ totus ciuitatis
ſtatus per tales cōturbatur: maxime qñ no=
lunt ep̄is obedire.xvij diſ.§ hinc etiam.labo
rent ergo ⁊ ſtudeant circa opera charitatis.
nam d̄nt eſſe lumen boni ⁊ ſpeculum ciuita=
tis.xxj.q.iiij.c.fin. ¶ Septimo qꝛ diſcordant
in capitulis ⁊ partes ſibi faciunt maxie circa

electiones in quibus iaʒ quaſi nihil de deo agitur: ſed ſequũtur carnalitatis affectũ taʒ priuati ꝙ prelati nõ iudicium rõnis: ad hoc ſ. de his q̃ fiunt a ma. par. cap. c. j. ſ. de ele. in cauſis. § j. ⁊ c. cum dile. ⁊ c. cõgregato. ⁊ c. auditis. ⁊ c. conſiderauimus. ⁊ de prebẽ. graue. et iunge hic qđ not. ſ. de preben. §. qualiter. verſi. libere. vbi inuenies exemplũ de aſino.
¶ Si de his vitijs vel alijs aliquis in ſe aliquod regnare ſenſerit curet ſuo ſatiſfacere creatori qui eque expectat ad pniam. xciij. diſtin. diaconi. ad fi.

31 ¶ Cui doctor ſiue magiſter. illi infra cuius parochiam moratur hoc eſt iudici ſuo, aliꝰ enim ipſum non poſſet abſoluere vel ligare. ix. q. ij. c. j. ij. ⁊ iij. ¶ Peccãt aũt q̃ cũ indoctos ⁊ minus ſufficientes ſe ſentiant faciunt ſe per preces ⁊ munuſcula alijs doctoribꝰ in magiſtrum promoueri ſibi licẽtiam dari ſicut not. ſ. ſ. eo. § cui magiſteriũ ſcholariuʒ. vix enim erit bonus magiſter qui nõ fuit bonus diſcipulus. ſ. de elec. cũ in magr̃m. lxi. di. quid proderit. ſed nec antiqui magiſtri pro nouis ſunt deſerendi. valde eniʒ iniquum eſt et abſurdum vt noui magiſtri vel rudes vel imperiti preferantur magiſtris antiquis ⁊ approbatis. lxj. diſt. ſtatuimus. niſi forte nouo a deo ſit aliqđ melius reuelatum. xcv. diſt. eſto ſubiectus.
¶ Scđo peccant: q̃ deſpiciunt ſubditos cathedrati ⁊ propter vitium arrogantie eaque ſciunt recte docere non pñt. xlvj. diſt. hoc hʒ propriũ. tales faciunt iniuriaʒ cathedre. xl. diſt. multi ſacerdotes. ¶ Tertio q̃ cõtẽnunt ſimplices qui magis voluerunt vitare vitia morum ꝙ verborum. xxxviij. diſt. ſedulo.
¶ Quarto quia conantur dicere non vtilia: ſed ſubtilia vt videantur ab oĩbus ⁊ vocentur rabbi: ⁊ ſic confundunt auditores. xliiij. diſt. § fi. ⁊ xlix. diſt. c. j. ¶ Quinto q̃ docent falſa in cathedra contra conſciam. vt aliquibꝰ placeant: ⁊ iſti ſunt falſi doctores. xxij. q. ij. primũ ⁊ capitale hi mali ſunt: ⁊ ideo eorũ doctrina mala. j. q. vij. conuenientibus. ¶ Sexto q̃ tacent veritatem ne vitiis quibus vincant ⁊ ſe ipſos reprehendere videãtur. j. q. j. viliſſimꝰ iij. q. vij. grauibus. ¶ Septimo in falſis conſilijs quedã pro pecunia quãuis iuſtũ vẽdere poſſent. xj. q. iij. non lʒ. q̃ ergo male extorſerunt reſtituãt vel pauperibus erogent. xiiij. q. v. ſi habetis. ⁊ § multipliciter. ⁊ c. non ſane ⁊ per veram pniam ſuo ſatiſfaciant creatori alioquin cũ diabolo ꝑpetuis cruciatibꝰ punientur. de pe. diſt. j. § his autoritatibus.

32 ¶ Cui aduocati. Illi infra cuius parochiã ⁊c. vt not. ſ. e. ſub § cui doctor. peccant aũt in multis. ¶ Primo q̃ ſubdole fouent cauſas ꝑdendo proprium clientulũ: ⁊ tales preuaricatores ſunt ⁊ infames. ij. q. iij. § notandum. et not. ſ. de calum. § quis preuaricator.
¶ Scđo quia cauſas deſperatas fouent cõtra cõſcientias ⁊ tñ ſcriptum eſt improbum non defendas. xj. q. iij. ſi quis vero. ⁊ de hoc not. ſ. de poſtu. § quid pertinet. ver. ſi caueat. et § quis poſtulare. ver. ⁊ illud notandum.
¶ Tertio quia dilationes ſuperfluas nituntur obtinere ad hoc iſti vt fugiant ⁊ negotiũ protrahatur. ſ. vt lit. non cõte. c. j. ⁊ de do. ⁊ cõtu. prout. iij. q. vij. § tria. ver. preterea non licet aduocato. in quo caſu pena duarum librarũ auri afficiendꝰ eſt per iudicem. C. de iudi. ꝓperandum. § illo proculdubio. ¶ Quarto recipiendo nimis magnum ſalariuʒ paciſcẽdo ſuper certa pte litis cuʒ graui damno litigatoris propter qđ deberent ab aduocatiõe remoueri. iij. q. vij. § tria. verſicu. arceantur.
¶ Quinto quia ignorantes iura cuʒ neſciãt quid dicant aliud opprobrijs certant. iij. q. vij. verſi. ſi quis adeo procax fuerit. ¶ Sexto quia vbi eſt copia aduocatorum vt alijs lucrum ſubtrahant qui boni ſunt paruiſſimo ſalario ſunt contenti tanꝙ viles ⁊ abiecti. iij queſt. vij. § tria. verſ. apud vrbem. ¶ Septio quia recipiunt ſalarium nimis magnum inſpecta ſua facundia ⁊ labore quem ſubeũt quantitate cauſe et forti conſuetudine. ff. de vari. ⁊ extraordi. cog. l. j. § in honorarijs.
¶ Octauo q̃ faciunt poſitiones cauilloſas: vt aduerſam partem decipiant inducũt cliẽtulum ad deierandum ponendo ⁊ reſpõdendo informant falſos teſtes ⁊ querunt: ⁊ ideo tanꝙ homicide tenentur. ⁊ infamia perpetua notantur. xxij. q. v. ille qui hominem. ⁊ c. ſi de conuictus. ¶ Nono quia recepto ſalario nõ curant de cauſa nec ſtudent nec vigilant circa eã: ⁊ ſic ꝑpter eoꝝ negligentiã aliquoties amittit clientulus bonam cãm: ⁊ iõ ipſi obligãtur. ar. ſ. de eta. ⁊ qua. ad aures. ff. locat. et condu. ſed addes. § illud. ¶ Decimo q̃ ſciunt ſe idiotas ⁊ inſufficientes ⁊ nihilominꝰ ſalarium recipiunt: ⁊ propter inſufficientiã ſuã cauſam amittunt: vnde in culpa ſunt arg. ff. ad. l. aquil. idem iuris. ff. de offici. preſi. illicitas. § ſicut. inſtit. ad. l. aquil. § imperitia.
¶ Undecimo q̃ vbi ſufficientes ſunt alijs inſufficientibus vices ſuas committunt. vnde et ipſi tenentur. arg. ff. de preſcrip. verſ. apud labeonem. § fi. niſi forte clientulus ſciens et prudens contentus fuiſſet: q̃ eo inuito non põt hoc alij cõmittere. ar. ff. de ſolu. inter artifices. ⁊ ſi inſcio hoc fecit: debuit ſuſpicari hoc ipſum non permiſſurum ſi ſciret arg. ff. qui re ſibi commodata: reſponſi. j. ad fin.
¶ Satiſfaciant igitur aduocati his q̃s predictis modis vel alijs leſerunt: ⁊ per veram penitentiam ſuo ſatiſfaciant creatori ſi nolunt apud inferos ꝑpetuo cruciari. de pe. diſ.

vſ. icirco. nec enim in die iudicij habebunt de allegationis nitore .i. eloquentia ſubſidiū ix. q iij. aliorū. et iunge qđ no. ē. de poſtu. §. quid pertinet per totum.

33 ¶ Cui iuriſcōſultus. † illi infra cuius parochiā ꝛc. vt. ē. e. ſub. §. cui doctor. dicitꝰ aūt iuriſcōſultus is q̄ queſtiones ſibi factas ſoluit et determinat per ius nō aduocat ſed ſi ꝓponatꝰ ſibi queſtio de facto ipam ſoluit ſicut ſibi videtꝰ ꝛ de iure reſpondet. ꝛ hi olim conſtituebantur a principe ꝛ eorum opinio vim legis habebat. inſti. de iure na. §. reſponſa prudentum. ꝛ diſt. ij. rňſa. hod e autē tales non inueniuntꝰ: ſed tantum hi qui conſiliū dant cedēdi vel litigandi qui ſi rectū cōſiliū dant competens ſalariū recipere poſſunt. ſm Aug. xj. q. iij. non licet. et de his idē tene qđ no. in doctorib' ꝛ aduocatis. ē. eo. ſub. §. cui aduocati. et ſub. §. cui doctor.

34 ¶ Cui preſbyter † parochialis. epiſcopo ſuo vel alij cui forte ſubeſt ſpiritualiter ꝛ temporaliter vel ſibi adinuicē confiteri poſſunt[a] de licētia ſui prelati qđ tñ non multū expedit: ne cōſcij ſimiliū criminis ſibi adinuicē deferant. ar. xvj. q. ij. viſis poſt mediū. ibi humani moris eſt illū vereri cuius iudicio et voluntate nunc erigitꝰ nunc deprimitꝰ: ꝛ ſic contingeret pniam eneruari ꝛ gratiam fieri carnali fauore: qđ eſt vitādum. j. eo. cum ex eo. §. ad hoc. ē. de ſi. nemo. ꝛ multum prouidendum eſt. de penitentia clericorū ꝛ maxime ſacerdotū: qꝛ ſm qđ dicit Chryſoſto. de pe. diſt. j. quis aliqñ vidit clericū cito penitentiam agentem et ſi deprehenſus humiliauerit ſe: non dolet quia peccauit ſed quia perdit gloriā: ꝛ idem dicit Ambro. eadem diſtinc. ſunt qui arbitrantur vt nota. infra eodem. §. ſiue penitentia ſub. §. ſic ergo quā... et licet hi multa et grau... mittere non formident aliqua tamen ad memoriam perſtringamus. ¶ Primum peccatum qđ in eis aliquando poteſt notari eſt quia permittunt ſe indignos ad eccleſiaſticam militiam promoueri. xxiij. diſt. tales. et. c. his igitur lege patrū. ē. de eta. ꝛ qualitatum ſit ars artiū. ¶ Scđm qꝛ quādoꝗ promouentur per ſimoniacā prauitatē vnde celebrare non debent. ē. de ſimo. tanta. et. c. tue fraternitatis. j. q. j. quiſquis per pecuniā. ꝛ. c. reperiuntur. ¶ Tertiū quia nimis incontinenter viuunt. xxviij. diſtin. ſi diaconus. ē. de coha. cleri. ꝛ mulie. per totū. ꝛ de cleri. coniu. c. iij. ¶ Quartū qꝛ immiſcēt ſe ſpectaculis et pompis mulierū cōmunis publicis vita inhoneſte vſuris lucris turpib' fraudib' amori pecunie ſecularibus officijs atꝗ negotijs munera recipiūt pro beneficijs medicine dei doloſi ſunt cōſpiratores ſectantes odiū emulatiōes obtrectatione inuidiā ſunt vagi oculis effreni lingua petulanti et geſtu fluuido laborantes inuerecundi ſunt obſceni virgines ꝛ viduas ꝛ alias mulierculas frequentantes: inobediētes: ſeſe iactantes ꝛ extollentes doctrinā lectiones pſalmos hymnos cātica fugientes: ſcđm qđ hec oīa tangit Iſido. monendo qꝛ talia caueant. xxiij. de his igitꝰ. ¶ Quintum quia libentius dant ioculatori vel meretrici ꝙ pauperi: plus diligunt venari ꝙ domino pſallere. lxxxvj. diſt. qui venatorib'. ꝛ. c. dare. ꝛ. c. eſau. Sed et multa alia inhoneſta ſecularia eis interdicta notata inuenies. ē. ne cleri. vel mona. §. que ſunt ſecularia. ¶ Sextū qꝛ ſuperioribus ſuis infideles ſunt ꝛ inuidēt ꝛ detrahunt et ſuperiores eiſdem cum tamen potius deberēt eſſe connexi adinuicē vinculo charitatis. lxxxix. diſt. ad hoc. xxiij. diſt. tanꝗ. xxiij. q. v. prodeſt. ¶ Septimū qꝛ vnus ſubtrahit alij parochianos ſuos tam viuos ꝙ mortuos in quo grauiter delinquunt et ad reſtitutionē tenentur omnium perceptorū. ē. de parochi. ca. ij. ꝛ. xiij. q. ij. per totum. de peni. diſtin. vj. placuit. ē. de ſepul. et parte canonicorū. ꝛ. c. ſeq. ꝛ. c. in noſtra. ¶ Octauū quia multa vitia ſub ſpecie virtutis palliant. nam cum ſint auari volūt videri boni diſpenſatores: cum ſint crudeles volunt videri iuſtitie zelatores: cum ſint remiſſi volunt videri ſubditis cōpatientes. xlv. di. ſepe. ij. q. vij. §. his ita rňdetꝰ. vij. q. j. §. hoc tūc obſeruandū. ē. de here. ſicut in vno corpe. ꝛ iūge qđ not. j. e. §. ꝛ ad dd. ſub. §. qđ ſi ſacerdos. vbi inuenies qđ iuris ſit de miſſis q̄s in pnia iniūgūt. ¶ Nonū qꝛ ſibi adinuicē inuidēt ꝛ ꝯſumūt. ꝛ iō raptorib' deteriores ſunt ꝛ ēt homicide. de pe. di. j. homicidio. x. vj. q. j. ex merito. ꝛ. c. deteriores. ꝛ ca ſūma iniqtas. ¶ Decimū qꝛ fingūt ſe longius ire vt reuelēt vel ꝑclent odia. vñ ſubdoli ſunt fallaces ꝛ in

[a] ¶ Uel ſibi adinuicez ꝯfiteri pñ adde tex. i c. ſi eps. in §. vlti. de pe. et re. li. vj. ꝛ ibi do cto. in. c. ne ꝑ dilatione. eo. ti.

conſtantes:multa verba inhoneſta ꝛ illicita pferentes contra iura.xxij.q.ij nec artificioſo.ꝛ.c.oē genus.ꝛ.c.is aūt.ꝛ.q.v. iuramenti. ꝛ tn̄ ſʒ Amb.nō ſoluʒ filij diaboli ſunt q̄ peccant in verbis fallacibꝰ:ſʒ ēt in operibꝰſimulatis.c.q.cauete.ꝛ ſm̄ Jo.quoties loquimur non loco vel tpe oppoꝛtuno aut vt nō conuenit audientibus toties malus ſermo exit de oꝛe noſtro.ca.q.quoties. ¶ Undecimū eſt qꝛ non recte penitenti ferūt teſtimoniū vel vere penitentē accuſant coꝛrupti munere inuidia vel fauoꝛe qđ eis ꝓhibetur.ꝫ.de ſimo.nemo

a ¶ Duodecimū qꝛ cuʒ parochians propꝛia[a] quā ad cōfeſſionē admittunt foꝛnicātur in q̄ caſu eps.xv.an.preſbiter.xij.penitere dʒ.ꝛ ſi in conſciētia ppl'i deuenerit deponunt.xxx.q.j.non debet.ꝛ.c.ſi quis.ꝛ.c.oēs. ¶ Tertiuʒ decimū eſt qꝛ peccant in ſacrificijs dum hoſtiam fractā offerunt:vinū ſine aqua vel ecōtra:vel ponentes plus de aqua ꝙ de vino in priuatis domibꝰ aūt bis in die ſine cauſa celebꝛantes aut ſine lumine: aut in eccl'ia violata aut ſuper altari moto vel enoꝛmiter fracto aut in altari in quo eadem die celebꝛauit eps ſine lnia:non cuſtodiunt chꝛiſma vel eucharistiam ſicut dn̄t: nō mundant ſeu lauāt veſtimenta vel vaſa eccl'iaſtica ſicut decet vt hec probātur.ꝫ.de celeb.miſ.c.j.ꝛ.c.cōſuluiſti.ꝛ.c.ex parte.ꝛ.c.ſane.ꝛ.c.referente.c.pernicioſus.ꝫ.de ꝯſe.eccl.c.j.ꝛ.c.cōſuluiſti.ꝛ.ca. ligneis.ꝛ de cuſto.eucha.c.ij.ꝛ de cōſe.di.j.c.j. et.c.ſicut non alij.ꝛ.c.ſufficit.ꝛ.c.nemo.c. veſtimenta.c.vaſa.de ꝯſe.diſ.ij.ſcriptura.ꝛ.c.in ſacramēto.ꝛ.c.fi.ꝛ de his oībus inuenies plura no.ꝫ.de cōſe.ecc.diſ.ij.ꝛ de cuſto. euchariſ.

¶ Decimūquartū qꝛ ſubuertūt ppl'm ꝛ in oī loco ponētes ſcandalū vertūtur in laqueum toꝛtuoſum ſm̄ Jo.xxiij.q.iij.tranſferūt principes. ¶ Si vis plura pctā notare ꝯ clericuʒ in hac ſumma ſatis inuenies in diuerſis reſcriptis nimis eñ prolixum eſſet cum ꝛ hec plixa ſint oīa ſingulariter denotare.

35 ¶ Cui imperatoꝛ† videt ꝙ pape ꝛ non alij: qꝛ ei immediate ſubiacet[b]: ꝛ ab eo cōfirmat
b vel reprobatur inungitur ꝛ coꝛonatur.ꝫ. de ele.venarabilē.§.j. ¶ Aliqui ꝟo dicūt ꝙ epo leodien̄.in cuius dioceſ. eſt aquiſgranis vbi coꝛonātur in regē ab archiepo colonieñ̄ſi.ꝛ ibi ē caput regni.locꝰ eñ ille celebꝛis eſt:ꝛ ibi cōſueuerunt cōcilia celebꝛari.xxxvj.q.ij cap.fi. ¶ Tertiū dicunt ꝙ pōt confiteri cuicūqꝫ voluerit dum eſt ſanus: qꝛ legi non ſubiacet. ¶ Sed ipſe eſt lex aīata.xxiij.q.viij ꝯuenioꝛ ix.diſ.c.j.C.de legibus digna vox.inſt.de iure na.§.ſed qđ principi.Si aūt infirmetur tunc dʒ cōfiteri illi epo.ꝫ.cuius dioce.iacet. ¶ Tu dic ꝙ impatoꝛ ꝛ impatrix de ꝯſuetudine antiquiſſima cuius memoꝛia non extat certos

hn̄t cōfeſſoꝛes pꝛelatos q̄ ſunt magiſtri capelle ſue:ꝛ ſub ipſos tenenent alios capellanos quotidianos quibus confitent et qui hn̄t curam aīarum ſuarum de ꝯſuetudine ꝓbata per dn̄m papā:illis ꝫ cōfiteant.ar. ꝫ.de fo.cōpe.cū ꝯtingat.ꝫ.de ꝟ. ſig.ſup quibuſdā.§.pꝛeterea.papa tn̄ ſi vellet talē poſſet ꝯſuetudinem reprobare ꝛ inhibere:ꝙ ſine lnia ſua non eligerent confeſſoꝛē:ꝛ qđ hactenus fctm̄ eſſʒ medioc(r)iter tolerādū.arg.ꝫ.de ꝯſe.eccl.vel alta.aqua.ꝫ tutioꝛ eſt via ꝙ tales pro ſe ꝛ familia ſua impetrēt lniam cōfeſſoꝛem eligēdi:niſi alio priuilegio ſint muniti:qꝛ decre.ꝫ.ec.c.fi. nō vꝛ niſi de clericis intelligēda eſſe nec puto ꝙ papa p illā intellexerit imperatoꝛi lniam dare vt ptʒ ibi ꝑlatis quāuis ad eū tō extēdatur q̄ redditur in princ. decre. ¶ Peccat āt impatoꝛ qꝛ non facit iuſtitiā ꝑpter qđ veniunt tēpeſtates in ppl'm ꝛ flagella.xxiij.q.iiij. ſi quos igitur violentos.ꝛ.q.v.regū. de nullo eñ magis placere pōt deo ꝙ ſi iuſtitiaʒ exerceat: cōpeſcendo

c eos qui in ſuā ꝛ alioꝛum pniciem debachātur.xxiij.q.v.ꝗli nos. ¶ Scđo peccat impugnādo ſctām eccleſiā matrē ſuam quā tenetur defendere ꝛ tueri[c] vn̄ q̄ſqꝫ deponit.ꝫ.de elect.venerabilē.§.obiectioni.ꝛ.§.fi. qꝛ ſiue pacata ſiue turbata fuerit eccl'ia tpe regiminꝰs ſui principis is qui tuitionē ſibi ꝯmiſit. ſcʒ deus exiget rōnem.xxiij.q. v.principes in fin. ¶ Tertio qꝛ diſtringunt clericos in foꝛo ſuo placitare in ꝑſonalibꝰ.xj.q.ij. cont nua.ꝛ.c.nullus.ꝛ.c.inoliſta.ꝛ.ca.placuit. ¶ Quarto qꝛ immiſcent ſe electionibus pꝛelatoꝛum ꝯ iura.lxiij.di.ſacroſ. et.§.ſeq.ꝛ.c.adrianus. ꝛ.c.ego ludouicus.ꝫ.de elec.ſacroſancta.ꝛ.c.quiſquis niſi ħ habeat de dn̄i pape priuilegio ſpāli: ꝛ ſic intellige.ꝫ.de iure patrona. nobis fuit.§.j. ¶ Quinto quia aliquos ex odio exheredant.et deſiciunt ꝛ quoſdā ex leui opinionis aurā ſublimant.xv.qō.

a ¶ Cuʒ parochiana propꝛia. Adde text. in.c. ſi qs. xxx.q.j.

b ¶ Quia ei imediate ſubiacet. Adđ abb. l.c.oīa aīa in.j.not.de cenſibus.

c ¶ Quā tenetur defēdere ꝛ tueri. Adde tex.ꝛ ibi docto.in.c. eccleſie mee. xcvij.di.c. tibi dn̄o.et c.ego lodouicꝰ.lxiij. diſt.cle. ne romani.de ele.cle.j.ꝟ iurciur.in §.dudū.et ibi car.l.x. no.Inn.in c.lcʒ.et ſuſcepto de fo.cōpe. et p An.de ancha.in trac.ꝟ ptāte pape.q. xxxv ār.vj verſ.rn̄deo dicendo.

vij. ſexta actione. ℭ Sexto q: ſi ne cā pedagia concedūt vł pecuniā mutāt: qđ dic vt no. ṡ. de ceſi. §. ex quib⁹. verſ. quid ſi moneta. et ſeq. ⁊ verſ. exactiones. ⁊ ſeq. ℭ Septimo q: impatoꝛ ſine pꝛicepe relinquit vxoꝛē ſuā pꝛopꝛia temeritate. ṡ q̄ fil. ſint le. per venerabilem §. videbať. ℭ Octauo q: labitur in hereſim. xj. q. iij. iulianus. ℭ Nono q: non reuereť epos: ſed ipſos capit: mutilat ⁊ occidit. ṡ. de ma. ⁊ obe. ſolite. ⁊ de elec. venerabilem §. eos igiť. ⁊ iunge qđ not. ṡ. de elect. §. quis eligi. ſub §. item ſciendum. verſ. ne dum in ꝑlatis ⁊ ſeq.

a ℭ Ad dandum conſilium. adde marianus de ſenis in ſua repeti. c. ſalam ſanguinis. ne cleric. vel mo.

36 ℭ Cui rex.† dicunt aliqui qđ dño pape: vbi non recognoſcit ſuperioꝛē. arg. ṡ. qui fi. ſint le. ꝑ venerabilē §. videbatur. ⁊ verſ. inſuper. cum rex. alioquin metropolitano. arg. iij. qō. iij. ſcito te. ℭ Alij dicūt qđ ſi ſanus eſt cuicūq; vult pōt confiteri ſicut dictū eſt de imperatoꝛe. ṡ. cod. ſub §. cui imperatoꝛ. ℭ Tu dic ꝙ ſi h3 domicilium pꝛopꝛiū et pꝛincipale in aliq̄ ciuitate illi epo ſubeſt de iure cōi niſi ſec⁹ obtineat de conſuetudine cui⁹ non extat memoꝛia: vel pꝛiuilegio ſpeciali ſicut not. in impatoꝛe. ṡ. eo. §. cui impatoꝛ. ⁊ hoc qđ dixi de cōſuetudine intelligas q̄ alicui eccleſie certe ꝟ pꝛiuilegiū datis. nā ꝙ ipſe poſſet eligere quēcunq; vellet hoc nō puto ꝙ cōſuetudo ſibi cōcedere poſſet: q: eccľijs oneroſa ⁊ contingeret inde diſrumpi neruū3 eccleſiaſtice diſcipline ꝯ iura ṡ. de cōſue. c. j. ⁊ inter vos in fi. ⁊ ipſum fieri acephalum qđ irrationabile eſſet. xciij. di. nulla rōne. ⁊ iunge qđ no. ſ. eo. ſub §. cui dux. verſi. tertio: hoc quo ad perſonalia. nam quo ad res quas t3 in diuerſis diocelibus quilibet ſuo dioceſano ſubiacet. ſm ea que not. ṡ. de referť. §. que pñt obijci. verſi. centeſimo. ⁊ verſi. ſed eſto. ⁊ ſeq. Item de peccato commiſſo in diuerſis locis vř ꝙ poſſit⁹ cōfiteri cuilibet epo. ar. in hiſque no. ṡ de ſa. compe. §. quibus ex cauſis.

et. ṡ. eo. §. rñ. j. verſi. tertio. qđ tñ intelligas v pꝛopꝛio ſacerdoti ſemel in anno oia confiteatur: vel alij de lnia ſua. ſ. eo. ois. aliter nō eſſ3 pnia integra. ſm ea que not. ṡ. cod. §. qualis. ſub. § integri. ℭ Peccant aūt reges trahēdo clericos ad foꝛum ſuum vñ deponendi eſſent pꝛopꝛia dignitate. ſm bo. xj. q. j. nullus. nam qui celeſte3 militē pulſat eius foꝛū d3 ſeq̄ xj. q. j xpianus. ⁊ de hoc plene not. ṡ. eo. de fo. cōpe. §. ex quibus cauſis. ſub § liquet ēt ex pꝛemiſſis per totū. ℭ Scđo q: a clericis ⁊ eccleſijs: ⁊ perſonis eccleſiaſticis penſiones ⁊ ꝓcurationes ⁊ banna extoꝛquent ꝯ iura ⁊ eccleſiaſticā libertatē: ⁊ iō tenēatur pena. xx. li. auri aſtricti. xxv. qō. ij. quecunq; igitur. ℭ In quo caſu actione iuriaꝝ tenētur. ṡ. de iniu. olim. ad idem. xxiij. q. viij. §. ꝗ́uis. nam plus iuuat eccleſia regnū oꝛonibus ꝗ́ armis armiger. vt in. l. ibi ſeq. quicūq;. ⁊ de hoc plene not. ṡ. de immu. ecc. §. a quibus munerib⁹. et §. inquantū. ſub § ſed nec illa immunitas. ℭ Tertiū q: ducunt ſecum ad exercitum ſacerdotes cōtra iura xxiij. q. viij. quo auſu. et ca. ſi quis eps. c ſi vobis fratres. ⁊ repꝛehēſibile. xxxvj. diſti. ſi quis vult pontifex. qđ intelligas qñ vadunt vt pugnent perſonaľr vt ibi ſecus ſi ad dandum cōſilium^a vadunt in iuſto bello. ṡ. de voto. ex multa. § pen. ⁊ fi. qđ dic vt not. ṡ. de treu. ⁊ pa. § quid ſit iuſtū bellum. verſ. quinto ratione perſone. ⁊ ſequenť. ℭ Quarto q: non faciunt iuſtitiā. vñ ſunt deponendi. xv. q. vj. alius. ℭ Quinto q: tallijs ⁊ exactionibus ppľm dei affligunt indebite ⁊ coꝛpoꝛibus iniuriant: de quib⁹ deo tenētur reddere rōnem xiij. qōne. v. non ſane. ⁊. xxiij. queſtione. iiij. quando vult deus. ⁊. capit. ſi eccleſia. in fi. ℭ Sexto q: occupant alienas terras: ⁊ nō ſunt cōtēti pꝛopꝛijs finib⁹. xxiiij. q. iij. tranſferūt. ⁊ tales nō ſaluātur ēt ſi bene adminiſtrent niſi res alienas reſtituant ſm Aug. xiij. qō. v. neq; eñ. q: ſm Leo. nunꝗ́ ꝑagūtur bono exitu que malo ſunt pꝛincipio inchoata. lxj. diſt. miramur. ⁊ ideo ēt pñr iuſte impugnari: eſt eñ iuſtum bellum pꝛo rebus noſtris defendendis vel repetēdis. xxiij. q. ij. dñs. ℭ Itē cōtra ſarracenos qui terras noſtras ꝑ iniuſtitiā detinēt occupatas. xxiij. q. vj. diſpar. nimirū eſt ⁊ intendūt occupare ſi poſſent vt in capitulis ibi ſeq. ⁊ ꝯ excōicates xxxiij. q. v. olim veſtrū. ⁊. c. excōicatoꝛum. et q. viij. omni timoꝛe. ⁊. c. ſi nulla. ⁊. c. vt pꝛidem. ℭ Septimo q: cum vnus rex vni mulieri ſufficiat volunt tñ plures hře ⁊ tenere ⁊ cognoſcere: ſicut equus emiſſarius ⁊ mul⁹ quibus non eſt intellectus in aie ſue periculū et ſcandalu3 plurimoꝝ. quare ⁊ excōicari ⁊ deponi deberēt tales ſi incoꝛrigibiles apparēt: ſm Nico. ⁊ Gre. arg. xj. q. iij. pꝛecipue. cū nuľ

liliceat hre plures.ſ.de voto.gaudemus.
¶ Octauo ſimul crimen ſacrilegij ⁊ leſe maieſtat. ⁊ vſure cõmittunt iudeis ſup xpianos ſua officia cõcedẽdo.lxiij.di.nulla.xvij.q.iiij. conſtituit nec ob.ſ.de iudeis.ex ſpāli vbi innuit q hec poſſunt cõmitti iudeo a xpianis non ſuſcepto qꝛ illud ſm quoſdam de cõparatiua permiſſione eſt intelligendum ſicut ⁊ illud qđ dicit q ſi quis vult interficere vxorẽ ſuã vt accipiat aliã p̄lo dimittat ⁊ nõ iterficiat.nec eũ propter hoc ab adl'terio excuſatur:ſicut rex ſi talia cõmittat nõ a pctõ ſed a pena tpali excuſatur.dic vt not.ſ.de iudeis §.⁊ in quibus grauẽtur p totum ⁊ ſpāliter l ver.pñt tñ principes. ¶ Nono in decimis et primitijs quas non ſoluunt:ad q̃s tñ ſoluendas tenẽtur.xvj.q.j.reuertimini.⁊.c.decime. xxiij.q.v.dicat aliquis de cõſe.diſ.v.quadrageſima.vbi dꝛ qđ ita tenetur q̃s ad decimas dierũ.¶ Decimo in augurijs q̃ quidã ſequũtur ⁊ in ipſis cõfidunt ⁊ in quibuſdam alijs ſortibus ⁊ ſuperſtitionibꝰ a vera fide deuiantes.xvj.q.v.augurijs.⁊.c.epi.⁊ ideo ſine luce ſunt tales:qꝛ nihil melius reſplendet in prīcipe q̃ recta fides.ſ.de ſum.tri.inter claras. xcv.diſt.ſi imperator.¶ Hec ⁊ ſimilia reges caueant alioquin non ſunt digni noĩe regio appellari ſm illud.¶ Rex ſemp es ſi tu ſemper es preceptor honoris. ¶ Degener es ſi degeneres a laude prioris.

37 ¶ Cui dux. † dicunt quidã q metropolitano ſi ipm hꝫ in ſuo ducatu.al's illi.j.cuiꝰ dioceſim deliquit.vj.q.iij.placuit.ſ.de fo.cõpet. poſtulaſti.¶ Tu dic q illi epõ infra cuiꝰ dioce.hꝫ domiciliũ principale vñ epõ pragẽ. dioceſanꝰ regis bohemie: nunc cuiuſdã ducis tulit ſnīam diuortij inter ducẽ bohemie: ⁊ vxorẽ ſuam.ſ.de teſti.conſtitutis.ij.⁊ breuiter idẽ dic qđ dixi in rege.ſ.eo.ſub.§.cui rex.
¶ Peccant aũt duces in tallijs ⁊ exactiõibꝰ indebitis.xiiij.q.v.nõ ſane.¶ Scđo qꝛ faciũt cõſtitutiões imo potius deſtitutiones ſuas ꝯ eccl'iaſticã libertatẽ.ſ.de re.ec.nõ alie.cum laicis.ppter qđ tã ipſi q̃ ſcriptores ⁊ ſeruatores ſunt excõicati ipſo iure[a] ⁊ feudis q̃ tenent ab eccl'ijs ſunt priuandi.j.de ſen.exc.nouit.⁊.c.grauẽ.⁊ pñt feuda alijs potẽtioribus concedi qui ipſa petant ⁊ p eccl'ia recognoſcant.ſ.de feu.c.ij. ¶ Tertio qđ eſt cõe quaſi oĩbus principibus mundi.qꝛ volunt habere capellas ſuas ⁊ capellanos ſine auctoritate epali:⁊ volunt q capellani habeant curam aiarum ſuarũ vxorũ ⁊ familie ⁊ q oblatiões eis factas vbicũq etiã miſſas audiant ſuas faciant ⁊ imburſent:qđ iuri cõi nõ putamꝰ cõuenire:niſi forſan ſup his ſint a ſede ap.priuilegiati ſpāliter ſicut apparet in duce burgũdie:cuiꝰ capellã multis priuilegijs eſt munita.ſ.de priuil.cũ capella.vt tñ ſcias q alicui clerico in aliq̃ dignitate ꝯſtituto ne videatur priuilegiũ perſonale.ſ.de offi. deleg.qm̃ abbas.talia ppetuo cõmittant al's laicus de talibꝰ nõ dꝫ ſe intromittere: nec hre a ptãtem cõmittendi curam aie ſue:vel vxoris/ vel familie cui vult:vt appet in his q̃ not.ſ.ne prela.vi.ſu.ver.ſed ⁊ videtur.⁊ ſeq.⁊ idẽ faceret cõſuetudo antiqua.ar.ſ.de exceſ.prela.accedentibus.ad fi.⁊ de preſcrip.cũ olim.vt ⁊ no.ſ.eo.ſub.§.cui rex ver.tu dic.⁊ ſub.§ cui impator verſ.tu dic.¶ Multa ⁊ alia cõmittunt:⁊ quaſi quicquid not. de rege ⁊ imperatore ducibus ⁊ comitibꝰ ⁊ ſimilibus poterit adaptari.

[a] ¶ Sunt excõicati ipſo iure.⁊ adde tex.i.c. eos de immu. eccl.lib.vj. gl.in.c.j.§ iureiu. co. li.car.l cle. j.xvij.q. de vit. ⁊ hon. cleric.

38 ¶ Cui Marchio † dicũt qdaꝫ ⁊c.dic vt no.ſ.eo.ſub §.cui dux ⁊ no.q Marchio minor eſt duce:maior tñ comite. vñ ⁊ Marchio dꝛ ſpectabilis:comes clariſſimus q.qđ.vſ.anteriorũ.ſm quoſdã:ſed certe ſm diuerſarũ regionum cõſuetudines debẽt talia iudicari ſicut de alijs officijs eccl'iaſticis vt not.ſ.de offici.archi.§.⁊ quibus preeſſe intelligatur.⁊ de offic.archipreſ. §.que pertinẽt.ver.de his cardinalibus.⁊ de offi.primice.nã in regno italie planũ eſt q maiores ſunt Marchiones ⁊ in regno almanie in regno vero arelatẽ.⁊ Viennẽ.comites ſunt maiores. vnde nomen comitis preponitur in lr̃is ſicut comes dicitur ſabaudie ⁊ marchio in italia:comes ⁊ marchio puincie:⁊ breuiter de talibus oĩbus habentibus latas iuriſditiones:⁊ in diuerſis epiſcopatibꝰ: ſiue ſit dux ſiue marchio/ ſiue comes: dic vt ſupra not. ſub §. cui rex.
¶ Peccant hi omnes communiter:quia liberos homies ſubijciunt ſeruituti / ⁊ eis graues exiſtunt.xiiij.queſtio.v.non ſane. Cum tamen nullus liber ſeruus debeat fieri:niſi quando vendit ſe ad precium participandum.xxix.queſ.ij.relatuꝫ et in quibuſdam alijs caſibus

de quibus dic vt no. ſ. de ſer. nō ordi. §. qualiter liber ſeruus fiat. ſed ſicut dicit Salo. Breue regnū nō parcit ſubditis q2 in lata gente gloria principis: ⁊ in diminutione populi cōtritio principis denotat͛. j. q. iiij. ver. itē populus qui peccato achor. ⁊ verſic. item Dauid. ¶ Scd̄o q2 in licitis ⁊ honeſtis ſuis ſuperioribus inobediētes exiſtunt: ⁊ plerūq3 q2 pauperiores ſunt ipſos deſpiciūt ⁊ contēnunt. vñ peccatū idololatrie incurrūt. xxxij. di. §. verū. xxiij. q. j. quid culpat͛. ⁊. q. v. cū miles. ¶ Tertio quia propria temeritate ꝓprias vxores abijciunt: ⁊ al'as introducūt ⁊ polluūt: credētes ſibi neſcio ex qua corruptela conſuetudinis hoc licere. ſ. de diuor. porro. ⁊ de ſponſa. c. j. ¶ Quarto ꝙ ex primo ſequitur: quia de adulterio nati ſuccedūt: ⁊ ſic iure ſuo priuāt heredes legitimos qui deberent ſuccedere: nec ſaluari poſſunt niſi reſtituant. j. eo officij ſ. de vſuris cū tu. §. ſup his. ⁊ not. ſ. e. ſub. §. cui rex. ver. ſexto. ⁊. j. eo. titu. §. quibus ⁊ qualiter. ſub. §. quid de muliere. ¶ Quinto q2 nō ſeruāt iuſtitiam pauperi maxime qui nō h3 qd̄ offerat: et ideo non audit͛. vj. q. iij. pauper quē etiā plerūq3 ſuſpendūt ꝓ modico ⁊ qñq3 ſine iuſtitia per principē occidunt͛: nam qui nō timet iuſtū iudicē non credat eū pacificū beniuolū inuenire. xxiij. qō. v. regū. ¶ Sexto q2 epos ⁊ alios clericos nō honorāt ſicut deberent. ſ. de ma. ⁊ obe. ſolite. ſed eis iura ſua ſubtrahunt: ⁊ plerūq3 ſubijciunt ſeruituti: de quo tenent͛ in tremendo iudicio reddere rationē: q2 hoc faciunt ꝯtra iura. l. di. ius publicum. xj. q. j. continua. ſ. de iureiur. ꝑuenit. j. et ca. nimis. de iure diuino. ⁊. c. ſeq. ¶ Septimo q2 pro nihilo ⁊ de facili mouēt guerras: ꝙ et ſi magna cauſa ſubeſſet autoritate ꝓpria facere nō deberēt. ꝙ dic vt no. ſ. de treu. ⁊ pa. §. quid ſit iuſtū bellū. ¶ Octauo q2 non reddūt decimas ſicq3 primitias nec oblationes eccleſijs quibus dñt. de con. di. j. oīs. ⁊ no. ſ. eo. ſub. §. cui rex. ver. nono. ¶ Nono q2 ſi q̇s vaſſallorū ſuorū vel hoīm ipſos qñq3 offendant in aliquo ipm̄ nulla lata ſnīa exheredāt. ⁊ dicūt ſibi ius vel ipſemet ſnīam ferūt ſicut placet: ⁊ poſtea exequunt͛ cōtra iura. C. ne q̇s in cau. ſua iudi. vel ius ſibi dicat. l. j. C. de his q̇ ad eccle. cōfu. dānamus. C. de iude. nullus. ff. quorū leg. l. j. ⁊ ideo tenent͛ ad reſtitutionē: q2 nihil intereſt vtrū hoc fiat nulla lata ſnīa vel vitioſe lata. ff. qui ſatiſ. cog. quoties. ff. de auto. tu. nulla differentia. ¶ Decimo in iuſtitia differētia. nā et ſi qui inueniant͛ q̇ nullaten⁹ forſan vellent iniuſte ferre ſnīam: tot tñ dies aſſignāt ⁊ tm̄ affligūt partes laborib⁹ ⁊ expēſis ꝙ aut cogunt͛ iuri ſuo renūciare vel ipm̄ vendere. vel alias cōponere ſuper ipſo ſicut alias legitur. ſ. de reſcrip. nōnulli. ideoq3 tenent͛ ad reſtitutionē totius intereſſe et alias puniri debent. arg. ſ. de reſc. c. fi. §. fi. ⁊. c. ceterum. in fi. C. de iu. ſancimus. ⁊. l. ꝓperandū. §. illo proculdubio. ¶ Sed ⁊ omnia que de imperatore rege et duce diximus. et his omnibus quantūcunq3 poteſtatē terrenā habentib⁹: q̇ pro modulo ſuo adaptāt ſe potentioribus in malitijs exercēdis poterit adaptare.

39 ¶ Cui† procer ſeu baro. dic ſicut no. ſ. de rege. ſ. eo. ſub. §. cui rex. qñ tñ talis ⁊ tantus eſt ꝙ ciuitatem vel ciuitates habet ſub ſe: al's ſi caſtra tm̄ habeat: debet confiteri illi ſacerdoti infra cuius parochiā propriū ⁊ principale domicilium habet: vel de ipſius lnīa alij. j. eo. omnis. ¶ Quid ſi in diuerſis caſtris habet domiciliū: nec apparet qd̄ ſit principale vel caput baronie videtur ꝙ poſſit confiteri cuilibet q̄diu infra ſuā parochiā moratur ff. ad munici. aſſumptio. §. pe. ⁊. l. eius. qui. §. celſus. ſ. de parochi. c. fi. ſ. de fo. cōpe. ex parte. ſic habebit plures iudices ſpirituales: ſed ⁊ hic conuerti poſſet fraus ⁊ periculū: dicas igitur ꝙ aut in hoc caſu confiteat͛ oīa cuilibet: aut de lnīa ſui epi vnū ſibi eligat confeſſorem: ne contingat diuidi confeſſionē qd̄ fieri non debet. vt no. ſ. eo. qualiter. ſub. §. integra. ¶ Quid ſi caſtra et domicilia ſunt in diuerſis epatibus dic ꝙ ab vtroq3 epo lnīa impetretur. arg. j. de ſen. excō. cum illorū. §. ſi vero clauſtralis vel recurratur ad metropolitanum. arg. ſ. de deci. qm̄ ⁊ de fo. cōpe. ſane. ¶ Quid ſi ſunt diuerſarū prouinciarū recurratur ad primatē vel ad papā. arg. ſ. de iure pa. nullus. ⁊ in alijs iuribus. ſ. proxi. alle. In his tñ caſibus tutius eſt ad papā recurrere: q2 illud eſt ſine qōne. ix. q. iij. cūcta per mūdum. ⁊. c. per principalē. j. eo. c. fi. ¶ Peccant aūt tales in ꝯcuſſionib⁹: in rapinis: in talijs ⁊ in bellis iniuſtis: ſpolijs ⁊ homicidijs. ſ. de rap. c. j. ſ. de iureiu. ſicut. ⁊. j. ca. ſi. xxiij. q. viij. vt pridē. ⁊ in alijs: vt no. ſ. eo. ſub. §. cui marchio. ver. ſed ⁊ omnia. ⁊ per totum.

40 ¶ Cui† miles ſimplex planū eſt ꝙ ſacerdoti ſuo parochiali vel alij de eius lnīa. j. eo. eis. ¶ Hi milites peccāt q2 non ſunt ꝯtenti ſuis ſtipēdijs ſed concutiūt hoīes ꝯtra ſnīam Io. ba. dicētis. Neminē cōcutiatis neq3 calūniā faciatis: eſtote ꝯtenti ſtipendijs veſtris. xxiij. q. j. parat⁹ ad fi. ⁊. c. militare in fi. ⁊. lxxxvj. di. nō ſatis. in fi. ¶ Scd̄o peccāt impugnādo patriā et dñm ꝓpriū q2 ex vi fidelitatis ſeruire tenent͛: ⁊ ſi hoc non faciūt peccāt. ff. de iuſt. ⁊ iure. vt vim. ff. de reli. et ſum. fune. minime. xxiij. q. j. q̇d culpat͛ ⁊. c. ſumma militie. xxij. q. v. de forma. ¶ Tertio q2 fauēt dñis etiā in illicitis: ⁊ ſeruiūt in bellis iniuſtis qñ poti⁹ deberēt recognoſcere impatorē celr. xj. q. iij. iulianus. ¶ Quarto in torneamentis. ſ. de tor-

neamentis p̄ totū. ℂ Quinto in duellis que tota die offerunt ⁊ acceptāt ꝫ id qđ not. ſ. de purga.vulga.et de cleri. pugnan. in duello. ℂ Sed ⁊ in aliis de quibus nota. ſ.eo.ab il= lo.ſub.§.cui imperator vſqꝫ hic.

41 ℂ Cui mercator† planum eſt dic vt no. ſ. eo. ſub.§.cui miles. Peccāt aūt aūt mercatores ⁊ mercenarii in decimis pſonalib⁹ quas non reddunt ⁊ quas reddere tenētur ne dicam de predialibus.xxxii.di.pter hoc.xvi. q.i. decie. ſ.de deci.paſtoralis ⁊.c. tua nobis. ℂ Scđo peccant mercatores qꝛ ſub ſpecie liberalita= a tis ⁊ pietatis vſuram palliāt[a]: vendendo ad terminum vltra ꝙ debent. ſ. de vſuris.cōſu= luit.⁊ de hoc dic vt plene no. ſ. de vſu.§.qua liter contractus. ℂ Tertio peccāt in ꝯctibus etiam veris: qꝛ inter vēdentes ⁊ emētes diffi cile eſt nō interuenire peccatum. de peni. di. v.qualitas lucri.nā ⁊ vendere carius ꝙ ema tur turpe lucrum eſt. xiiii. qō.iiii. quicunqꝫ. ℂ Quarto peccant vendendo peregrinis et tranſeuntibus carius ꝙ vicinis. ſ. de contra hen.emp.c.i. ℂ Quinto in falſis ponderib⁹ ⁊ menſuris. ſ. de cōtrahen.emptio. vt mēſure. ℂ Sexto in mēdaciis ⁊ periuriis infinitis: q̄ qñqꝫ committunt anteꝙ vendiderint ſex nū= matas mercimonioꝝ ſuoꝝ. iurant eñi ⁊ affir mant ꝙ melior non reperiret. tm̄ ꝯſtitit. per deū nō habebitis ⁊ p̄ minori p̄cio. ⁊ in oībus mentiuntur: ⁊ ſic plerīqꝫ accidit qđ p̄ lucro vni⁹ oboli cōmittunt tria vel quatuor pecca ta mortalia magna. xxii. qō.ii. p̄mū.⁊.c.nihil autem.⁊.c.oē gen⁹.⁊.q.v.iuramēti.⁊ adde ꝙ no. j. eođ.§.quibus ⁊ qualiter. ſub.§.quid de negotiatoribus. ℂ Septimo non ſeruādo fi= dem datam: nec iuramentū preſtitum in ſo= cietatibus: vnde non eſt eis fides ſeruāda. ſ. de iureiu.c.iī.et. c.ſicut.⁊. j. in fin. ℂ Octauo non ſoluendo ad terminum ſicut iurauerūt: niſi iuſta cā eos excuſet. ſ. de pig.ſignifican= te. ℂ Nono trāſferēdo ſe ad regiones remo= tas: ⁊ nimiam morā trahētes: ⁊ ibi cū diuer= ſis etiā alienis vxorib⁹ adulteriū ꝯmittēdo. ⁊ ſuis cām adulterii p̄bendo. ſ. de ſponſa. in p̄ſentia. de q̄bus quot mala ꝓueniāt nemo eſt qui ignoret. ℂ Sunt ⁊ alia infinita que q̄ libet diligens p̄ ſe pōt notare. Sed hoc notā= dum de falſis mercatoribus: qđ in morte de toto labore ſuo nihil fecū niſi ſtercus fameꝫ ⁊ peccatum ſupra dorſum ferunt. ſicut dicit Chryſo. in illa palea. lxxxviii. diſt. eiiciens. ad idem ca.diſt. conſequens.

42 ℂ Cui ruſticus.† presbytero parochiali vel alii de ipſius licentia. j. eo. omnis. ℂ Peccāt autem ruſtici in decimis predialibus ⁊ per= ſonalibus quas non ſoluunt. ⁊ ſi ſoluunt di minuunt deducendo de fructibus expenſas ⁊ ſalaria colonorum alias fraudes adhibē= do. ſ. de decimis. cum hoīes de ozona. ⁊. c. cū non ſit in hoīe. et.c.nō eſt i p̄tāte. ℂ Scđo pec cant ruſtici diuites nō reuerē= do dominos pauperes nec eis in vite neceſſitatibus prouidē= do: qꝛ cū cuilibet fame morien ti deberēt ſubuenire. lxxxvi. di. paſce. ⁊ capi. non ſatis. multo= fortius dño ſunt aſtricti. ar. ſ. de teſta. cū in officiis. ℂ Tertio peccāt iura dñorum ipſis ſub trahendo et cū eis placitando a ⁊ vexādo laboribus et expēſis ⁊ aliquoties aliis potētiorib⁹ dando qui ipos ꝫ veros dños protegant. in quo quidē debitū non remittitur ſed augef. ſ. de iureiu. cā te. ſ. de decimis. tua nobis .§. pretextu vero nequitie. ad hoc. C de agri. ⁊ cēſi. queād modū. ⁊. l. litibus. et. l. cū ſatis. ⁊. l. nemini aūt liceat. li. xi. ⁊ in auf. de q̄ſtore. col. vi. ſ. de cen. ois aīa. ℂ Quarto peccāt i fe= ſtis q̄ non colunt ſed frangunt ⁊ violant cum in ipſis nullum mercatū nullū opus ſeruile ſit faciendū. ſ. de feri. c. i. ⁊ de ꝯſe. di. iii. c. i. qđ dic vt no. ſ. de feri. §. qđ in eis agi debeat. ⁊. §. qđ non. ℂ Quinto in homicidiis et periuriis falſis teſtimoniis: fornicationibus ⁊ aliis p̄nci palibus ⁊ cōib⁹ vitiis iniuriis ⁊ dānis vicinis p̄ ipſos datis. ſ. de iniuri. ſi rixati. ⁊. c. ſi leſe= rit quiſpiam. et. c. ſi egreſſus. et c. ſi culpa tua. et multis aliis. ℂ Unum tamen nota quod vi ta iſtorum tutior eſt ꝙ quieſcē tium delicioſorum diuitum et ocioſorum. vnde verſus. ℂ Di uitiis vti res eſt aduerſa ſalu= ti. ℂ Paucos crede bonos q̄s beat eris honos. ℂ Mollities veſtis coit⁹ gula cura quietis. ℂ Poſſunt luxurie quatuor cē tore. xxv. diſtinct. eccleſie prin= cipes. ergo res age tut⁹ eris. ⁊ de hoc no. ſ. eo. ſub. §. cui mo nachi. ver. ſeptimo.

43 ℂ Cui pueri.† ⁊ quidem pro= prio ſacerdoti. ex quo diſcretio nem habent. j. eodem. omnis. ℂ Peccant autem hi in crimi= ne ſacrilegii. ⁊ tūc ſunt ab ep̄o abſoluendi. j. de ſentē. exc. c. ſi.

a ℂ Uſuraꝫ palliāt. ad de doc. l. c. ꝙꝙ d vſu. li. vi. et per Pau. đ ele azar. i cle. j. eo. ti.

¶ Secūdo in crimine furti et periurij.§.de delic.pue.c.j. ¶ Tertio nō recognoſcēdo a deo bona fortune gratie et nature.nā et vitiū ingratitudinis talis incurrit.inſti. quib.mo.tute.fi.§. finit aūt tutela. ¶ Quarto caluniādo C.de.epi. et cle. oēs.§. fi. ¶ Quinto ēt adulterādo vel fornicādo.nā hec etas aliqñ anticipat vt.§.de deſpō. ipu.ipuberes.et.c.de illis. et.c.a nobis et narrat. Greg. in dialogo qđ qdā ipregnauit matrē ſuam[a] nono anno.et de ſalomone[b] dicit qđ in vndecimo anno habuit filium. ¶ Hec aūt ſpecialia non ſunt trahenda ad conſequentiam. nam prima facie preſumitur ꝙ impotēs ſit quouſqꝫ euidenter de cōtrario conſtet. et ſic intellige. §. de deli. puc.c.j.§.de frig.ꝙ ſcdē. ¶ Itē hoc intelligas de doli capace. et intelligitur qñ eſt ꝓximus pubertati[c] ſcđm quoſdā.ff.de ac. et obli.l.j. tu dic ꝙ hoc potius per exteriora bon⁹ vir eſtimabit.ar.§.de preſum.ex ſtudijs. vt tamē ſcias ꝙ etiā in talib⁹ non ſunt ſicut in adultis crimina puniēda.xv.qōne.j.§.vt itaqꝫ.Si vero nō ſunt doli capaces[d] tales non tenentur cōfiteri.et ideo nō eſt curandū cui confiteantur. tales eñ furioſis cōparantur qꝛ eorum etas quid videat ignorat.ff.de acquirē. poſ.l.j.§. furioſus.C. de falſa mo.l.j.ad fi.

44 ¶ Cui ruſtici ſint in alienis parochijs hyemātes: vel eſtiuātes: vel hi qui ſe transferūt ad alias ꝓuincias:non aīo remanendi ibi ſed forte ad tpꝰ ſe obſequio aliquoꝝ magnatū ꝓncipū ꝺeputantes. certū eſt qđ tales ſi laici ſunt pñt ſe transferre quo volunt dūtamen ſint liberi.et ſi ibi ſe transferrēt aīo ꝑpetuo remanēdi facti eſſent parochiani illoꝝ in quoꝝ dioceſib⁹ vel parochijs morarentur §.de parochijs.§.fin. ¶ Alias aūt dicēdū ē ſi tales nō intēdūt de relinqre domiciliū antiquū antiquo pſbytero vel de licētia ipſi⁹ alij et nō aliter ꝯfiteri dñt: eſt igitur bonum conſiliū quod tales a iudice ſuo ſpūali licentiam obtineant: vel ſaltem confiteantur ſub ſpe quod proprius iudex ratificet ſcđm ea que no.§.eo.§.reſpon.j.et idem dicendum eſt de familia nobilium niſi et ipſi aliud priuilegium a papa habeant pro ſe et familia ſua ſcđm ea que not.§.eo.ſub.§.cui dux.ver. tertio. ¶ Quid de familia epiſcopi vel archipreſbyteri ſi ſit de aliena dioce.idē videtur quod in familia alterius principis laici.Si vero ſit de dioce. propria:tunc ei cōfiteri debet vel cui ipſe mādauerit:ſed et proprio ſacerdoti de cuius parochia eſt confiteri vt patet in his que not.§.de offi. archipreſby.§.que pertinent.verſi.octauo. ¶ Quid de his qui hactenus hanc formā non ſeruauerunt: ſed ſimpliciter confeſſi ſunt cui volebant: ſi ſimpliciter et ignoranter hoc fecerint non credentes peccare: non accuſo ſed excuſo: fecerunt enim iuxta verba apoſtoli largo modo dicētis. Alter alteri⁹ onera portate:et ſic adimplebitis legem xp̄i.et iuxta regulam quā generaliter videtur tradere Iacobus apoſtolus dicens. Confitemini alterutrum peccata veſtra:et orate inuicē vt ſaluemini.de peni.diſt.j.c.fi. que quāuis aliter intelligatur vt not.§.eo.§.de quibus.ver.quid de veniali.tamen ſi non contēpſerunt qꝛ hoc ignorabant ſalui ſunt qꝛ cōtritio mundauit eos:et fides vſis eccl'ie:et clauis Petri.xj.q.iij. illud.et ca.abſit. et ca.plerūqꝫ.et.c. quomodo. de peni.diſt.iij.inter hoc hyrcum.et.c. prima ſolutio.et.c.eſt mihi deus.nam et ſi ſacramentum deficiat:fides tamē non deficit ſacramēti.§.de baptiſ.debitū.et de preſby. non bap.c. j.et.ij.ideoqꝫ eſt hoc mediocriter tolerandum. Sed de cetero ex quo certificati ſunt:ſi contēnerēt dānarentur.ar.§.de cōſe.eccle.aqua.viij. diſt.ꝯſuetudo.de ꝯſe.di.iij. ſcriptura dicit.

45 Quando confitendum eſt.

Et certe quandocunqꝫ homo peccauerit.vnde et ſi ſepius cadit homo per peccatum: ſepe reſurgendū per penitentiā:nec tardari debet cōfeſſio: vt ptꝫ in his que no.§.eo.§.qualis.ſub.§.feſtina.et ſub.§. frequēs. ¶ Ad minus tamen ſemel in anno confiteri oportet. et in paſchate ad minus:niſi de conſilio proprij ſacerdotis abſtineat: debet recipere eucharistie ſacramentum alias viuus ab ingreſſu eccleſie arceatur:et mortu⁹ eccleſiaſtica careat ſepultura: ꝙ ne qs cauſetur ignorantiā debet frequēter in eccl'ijs publicari.ſ.c.oīs.vtri.ſ.j.de hoc no.§.e.§.an et pctā dimiſſa. ¶ Itē ꝯfitendū eſt tpe pueritie: vt no.§.e.§. ꝓxi.ſub.§.cui pueri. ¶ Itē et tpe ſenectutis: in quo caſu ſi eſt in etate decrepita .ſ.vltra ſeniū iā ꝓceſſit puta pōt.lxxx.annos alleuiari debet ieiunijs et

a ¶ Quidā impregnauit matrē ſuā. Adde gl.ſumme xx.q.j. docto.in.c.fi. de eo qui co. cōſan.vx. ſue. et abb. j.c.j.de deli.pue.

b ¶ Et de ſalomone. adde Bal. in.c.ex trāſmiſſa.l.ij. col.de trāſla.prela.

c ¶ Proxim⁹ pubertati adde qs dicatur proximus pubertati. vide l. c. puberes j.c.lras. c. ꝯtinebantur et in.c. atteſtatiōes de deſpon. ipu. et not. in.l.j.ff.de do. et in.l. nō tñ.ff.de excu.tuto.

d ¶ Doli capaces. adde quis dicantur doli capaces. vid ꝑ doc.j.c.j. de deli.pue. car. in cle. j.in.v.q.de ho. Do.in c.j.§.qꝛ vo. ver.oppono. qđ minor.de re. li.vj. Lap alle.cxciij.

grauari orationibus. de pe. diſti. v. c. j. ⁊ ſi ha beat pecuniā redimat cū ipſa peccata ſua. de pe. di. j. medicina. Si nihil h₃ excuſat⁹ eſt ſ. de vſu. cum tu manifeſtos. §. illi autē. ſ. de ſolu. odoar. xiiij. q. v. ſi res. ſi vero ſit ſenex pu ta inter. lx. ⁊. lxxx. annos ↄſtitutus: forti⁹ pu niri d₃ q̄₃ decrepit⁹. tales enim cū peccāt iu uenes ad interitū trahūt. vnde Greg. laque⁹ iuuenum oēs mali ſenes: ⁊ maledict⁹ puer centum annoꝝ. ij. q. vij. Paulus dixit. Quid ſi ſit ita ſenex q᷑ oī diſcretiōe careat dic ſicut de pupillo et furioſo vt no. ſ. e. §. proxi. ⁊ ſub §. cui pueri. ver. ſi vero non ſit doli capax. ❡ Confitēdum eſt tpe ſanitatis. ⁊ eo tpe quo homo poteſt peccare ſunt relinquēda pecca ta et hec penitētia certa eſt ⁊ indubitabilis. ❡ Si autem tunc vis agere penitentiam qn̄ peccare non potes peccata dimiſerunt te: nō tu illa. ⁊ hec penitentia eſt incerta. non tamē eſt deneganda ſm̄ Auguſti. de pe. diſ. vij. c. j. ❡ Tempore igit̄ infirmitatis cōfiteri op₃ vn de dicit conciliū generale. ❡ Diſtricte p̄cipi mus medicis corporum ᵃ vt cum eos ad in firmos vocari ↄtigerit ipos ante oia moneāt ⁊ inducāt vt medicos aduocēt aīarum, ⁊ ita cū cā ceſſante. ſ. peccato. ꝑpter qđ forte miſit dn̄s infirmitatē ceſſet effectus. ❡ Hec inter alia dedit cauſam huic edicto qđ quidam in egritudinis lecto iacentes cum eis a medi cis ſuaderetur vt de animarum ſalute diſpo nant in deſperationis articulum incidūt. vn de facilius periculū mortis incurrunt. ❡ Si quis medic⁹ tranſgreſſor extiterit ab ingreſ ſu eccleſie per epm̄ arceat̄. ❡ Ceterū cu₃ aīa ſit multo precioſior corpe ᵇ ſub interminatio ne anathematis ꝓhibemus: ne qs medicoꝝ pro corporali ſalute aliqđ egro ſuadeat qđ in periculū anime cōuertat̄ vt oia hec pro bantur. ſ. eo. §. eo. cum infirmitas. ❡ Sic pre ſbyter ad infirmum vocatus nō d₃ pn̄iam de negare alioqn reus erit aīarum intelligas quo ad p̄ſbyterū: nā infirm⁹ in cōtritiōe ſal uabitur vt no. ſ. e. §. quib⁹ ⁊ quot dictis. ſub §. illud aūt. ⁊ q᷑ dn̄s dicit quacūq₃ die ↄuer ſus fuerit peccator ad pn̄iam vita viuet ⁊ nō morietur. vera eñ confeſſio in vlti. tpe poteſt eſſe. xxvj. q. vj. ſi p̄ſbyter. ⁊. c. ſcognouim⁹. et. c. preſbyter. ⁊ iunge qđ no. j. eo. que impediāt. ſub. §. deſperator. ver. tertium. ❡ Infirmo tñ nō eſt iniungenda pn̄ia ſ₃ innoteſcēda quā titas ⁊ qualitas vt ſic dicat ſacerdos ſi tu eſ ſes ſanus talē pn̄iam deberes agere: et vſq₃ ad tale tp̄s: ſed q᷑ infirm⁹ es nō iniungo. di co tñ tibiq₃ ſi deceſſeris facias talē elemoſy nam ſiue iniungas heredibus tuis q᷑ ipſam faciant ꝓ hac pn̄ia: ⁊ nos autoritate dn̄i nr̄i ieſu xp̄i ⁊ beatorum apoſtoloꝝ petri ⁊ pau li ⁊ ſancte eccleſie ⁊ officij nobis ↄmiſſi ⁊ no ſtra ſoluimus te ab his pecca tis ⁊ ab alijs de quibus nō re cordaris ⁊ ſi ſic mortat̄ eſt ami corum orationib⁹ ⁊ elemoſy nis adiuuādus oleo ante mor tem perungendus ⁊ ſacro via tico reficiendus. ꝓbantur hec xxvj. qō. vij. ab infirmis. Si au tem conualueris iterum humi liter confitearis vel nobis vel alij de licentia noſtra ⁊ facias penitentiam que tibi fuerit in iūcta: vt j dicto. c. ab infirmis. ⁊. l. diſtinc. ex his. xxvj. qō. vij. ſi quis de corpore. ⁊. c. ſeq. ❡ Et ſi tales decedant contriti vel cum certis ſignis contritionis etiā poſt mortē abſoluūtur ab eccleſia id eſt abſoluti fuiſſe in contritione oſtendūtur. ſic po teſt intelligi. j. de ſentē. excō. a nobis. ij. ⁊ vt oblatio ꝓ talib⁹ fiat. xxvj. qō. vj. ſi qs fuerit mor tuus vt ⁊ no. j. eodē. ſub rub. de remiſ. §. quid poſſit. verſi. ſed ⁊ viuis. ❡ Idem multo fortius fieri debet ſi dum omiſſu₃ fuit pro preſbytero obmutuit: vel amens factus eſt anteq̄₃ p̄ſby ter veniret dum tamen habeat de ſignis teſtimoniū quia forte tendebat manus ad celum p cutiebat pectus. dicebat miſe rere mei deus: eſto mihi pro pitius beata maria ora ꝓ me: vel ſimile quid multō fortius ſi nutum faciebat cū preſbyter adueniſſet. talibus enim ⁊ ex trema vnctio ⁊ euchariſtia mi niſtrāda ſunt. ⁊ qcqđ humani tatis pōt fieri exhibēdum. ⁊ ſi euaſerint pn̄iam faciāt ad ar bitriū ſacerdotis. xxvj. qō. vj. q̄ recedūt. ⁊. c. p̄ce. ⁊ tribus. c. ſeq.

Qualr ſacerdos ſe

debet habere erga confitentē. Et quidem primo conſiderari oportet vtrum ſit parochian⁹ ſuus: ⁊ tūc ipm audiat: vel ex traneus: ⁊ tūc ipm remittat: ni ſi in caſibus quos no. ſ. e. §. cui confitēdū ſit. rñ. j. ❡ Ex quo au tem d₃ vel pōt audire cōfeſſio nem doceat eū de forma ↄfeſſio nis. ⁊ p̄rio ↄſideret vn̄ eſt ⁊ vbi fuit nutrit⁹ vbi ↄuerſat⁹ ⁊ ſi vi det eū ſimplicē vel idiota₃: doc

a ❡ Medicis corporu₃. adđ text. j c. cū infir mitas. ex tra đ pe. ⁊ remiſ..

b ❡ Aīa ſit multo pre cioſior cor pore. adđ. c. precipi mus. xij. q. j. gl. i. c. j. de preb. lib. vj. ⁊ gl. in. c. dile cto. de ſen ten. excō. eo. lib.

ceat cū pater noſter. ⁊ aue ma
ria: ⁊ credo in deum: ſi neſcit:
vel moneat vel adiſcat: doceat
etiā ipm qualr dꝫ ꝯfiteri dicē=
do ei hi tot ⁊ tales ſunt articu
li fidei tue: vide ſi in his vnꝙ
erraueris vel dubitaueris ma
lo mō ⁊ perſeuerāter. nā ſcđm
Stephanū dubius i fide [a] in=
fidelis eſt. ꝫ. de hereticis. ca. j.

[a] ¶ Dubi⁹ i fide. adde qđ de dubio in conſciētia an itelligit̃ facere ꝯ conſcientiā. vide p bal. i c. fi. de conſue. bal. in c. ſi diligēti. de preſcrip.

¶ Dicat etiā hec ſunt mādata legis: vide ſi ſeruaueris: vt
in eis vnꝙ offenderis poſtea
deſcendat ad. vij. mortalia (pec
cata. de qb⁹ not. ꝫ. e. §. de qui=
bus. ⁊ j. e. §. que interrogatio=
nes. ſub. §. de ſuperbia. et ſeq.
¶ Doceat ⁊ ipm formā cōfitē
di: vt nec pctm̄ nec circūſtan=
tias celet. j. e. de⁹ q̄. ⁊ no. ꝫ. e. §.
qualis ſub. §. integra. ver. per=
dā. ⁊ ſequē. ¶ Dicat etiā ei ꝙ
humiliet ſe et ponat ad pedes
ipius: et ſi ſit femina inſtruat
ipam ꝙ ſemp ſedeat ex tranſ=
uerſo nec faciē ipius reſpiciat
qꝛ ſicut dicit Abacuch facies
mulieris vētus vrens: ⁊ ſcđm
doctrinam que tradit̃ Oſee. ij.
auferat fornicationes a ſua fa
cie: et adulteria ſua de medio
verborū ſuorū. ¶ Exinde mo=
neat ipm ad cōfitendū: primo
pio ac dulci ac ſuaui eloquio
inducēdo ad ꝯpunctionē ⁊ cō
feſſionē: et proponat ei benefi=
cia que cōtulit ſibi deus creā=
do ⁊ recreando aīe eternitatē:
vite breuitatē: mūdi mutabi=
litatē: fallaciā ⁊ deceptionem:
xp̄i pietatē qui nō venit pro=
pter iuſtos ſed ꝑpter peccato
res: ſicut patet in petro ⁊ pau
lo et latrone de quibus inue=
nies ſatis no. ꝫ. eo. qb⁹ ⁊ quot
dictis. ſub. §. que inducūt. § ſi
vero adhuc. ⁊ ſpecialiter paſ=
ſionē de qua Hiere. in treñ. O
vos oēs q̄ tranſitis per viā ⁊c.
Itē recordare paupertatis et
tranſgreſſionis mee: abſinthij
⁊ fellis. Eſa. xlix. Nunqđ obli
uiſci pōt mulier infantē ſuum
vt nō miſereat̃ filio vteri ſui: ⁊
ſi oblita fuerit illa: ergo non
obliuiſcar tui. ecce in manib⁹
meis deſcripſi te: muri tui co=
rā oculis meis ſemp. Dicat et
alia de quibus no. j. eo. § que inducant. Ite=
rum dicat ei ſi totū qđ cōmiſiſti ⁊ vere cōfitea
ris ſine dubio remittet̃ tibi culpa: ⁊ ego ab=
ſoluā te a pena. de pe. diſt. j. verbū dei dimit=
tit pctm̄: ⁊ ſacerdos eſt iudex: ⁊ in quacunꝙ
hora ⁊c. de pe. di. vij. c. fi. ſunt eñ ſacerdotes
vicarij ieſu xp̄i: ⁊ habēt claues regni celoꝝ ⁊
abſoluūt ante diem iudicij. de pe. di. iij. inter
hoc hircū. ij. ad idem. xj. q. iij. abſit. ¶ Sꝫ ⁊ ni
miam verecundiā auferat ei dicens: qꝛ nō cō
fitetur homini ſed deo: ⁊ ideo ſi nunc detegit
deus teget in die iudicij. Item ſi confitet̃ ni=
hil celans abſolutionē obtinebit ſi negat ve=
ritatē condēnabit̃ ei etiā tm̄ credet ſine teſti=
bus: qđ totū ꝯriū eſt in foro ꝯtentioſo. in hoc
tm̄ cōueniūt ꝙ in vtroꝙ credit̃ cuilibet ꝯ ſeq.
¶ Sed et ſi dicat ſibi qđ ſi timet verecundiā
hoīs vnius maior verecūdia ſequet̃ inde: qꝛ
velit nolit quicquid celauerit oportebit eum
ꝯfiteri in ꝯſpectu totius celeſtis curie ⁊ ami=
coꝝ tuoꝝ. de pe. di. j. §. ex his. ꝟ. nūc autē ſi re
cordaris pctōrum tuoꝝ. ⁊ iūge qđ no. j. e. § q̄
impediāt. ſub. §. pudor. ⁊ ꝫ. e. § qualis. ſub. §.
amara. ꝟ. primū. ¶ Si nec ſic ꝓficiat addat
de penis inferni. Soph. j. vox dici dñi amara
tribulabit̃ ibi fortis. dies illa dies ire ⁊c. Eſa.
xiij. vnuſquiſꝙ ad ꝓximū ſuum ſtupebit fa=
cies cōbuſte vultus eorū. ⁊ iūge qđ no. ꝫ. e. §.
qualis. ſub. §. feſtina. ⁊ j. eo. §. que inducūt ho
minē. Si vult ꝯfiteri ꝓcedat in interrogatio
nibus: ſicut no. j. e. § q̄ interrogationes: vt ſic
ab ore ſuo extrahat qđ forſitā ignorat: aut ve
recūdia duct⁹ occultat: nā clauis aptionis
eſt ſermo interrogationis et correctionis: qꝛ
increpādo culpā detegit quā ſepe neſcit is q̄
perpetrauit. xliij. di. ſit rector. ¶ Adſit aūt be
niuolus de vitijs ad virtutes paratus erige=
re peccatorē ⁊ ad onus ſecum portandū offe
rat ſe paratū vt not. ꝫ. e. §. in quo tenet̃ ſacer=
dos. ſub. §. ij. tenet̃. ver. ſed ⁊ tenet̃. ⁊ per totū.
Hanc igit̃ dulcedinē in affectu pietatis non
terreat qꝛ tm̄ affligit iuſtus quātū amat. vñ
Apl's: quis infirmat̃. ſ. peccando: et ego non
infirmor. ſ. cōpatiēdo. vij. q. j. § ſed tunc obſer
uando. caueat tñ ne ipm indiſcrete abſoluen=
do propter nimiā forte pietatē cū hec contri=
tio non exigat: qꝛ nec tanta eſt abutat̃ iudi=
ciaria poteſtate. de pe. di. vj. qui vult cōfiteri.
¶ Non tamē intelligas ꝙ oīa hec ſuperiora
⁊ inferiora ſemper ad vnguē ſeruanda ſint.
Sed diſcretus ſacerdos ſm ꝙ qualitas per=
ſone et verborū exiget eliget qđ ſibi neceſſa=
rium videbit̃ vel vtile hoc eñ ſcribimus ad
inſtructionē ſimpliciū ſacerdotū.
¶ Poſt pniam iniunctā moneat ipm vt ho=
neſte viuat ius ſuum vnicuiꝙ tribuat. ff. de
iuſt. et iu. l. j. quia ſcđm Grego. ſummū bonū
in rebus eſt ⁊c. xij. queſtione. ij. deuotiſſimā.

¶ Item moneat penitentẽ ꝙ vitet hereſim ⁊ idolatriã homicidiũ ⁊ adulteriũ falſum teſtimoniũ ⁊ qđ credat diẽ iudicij ⁊ reſurrectionẽ futurã. x. q. ij. placuit. ¶ Inducat eũ ad ſoluẽdas decimas ⁊ primitias: aliter ſaluari non a pōt. xvj. q. j. reuertimini. ⁊ c. decie. ¶ Et ꝙ ſoluat legata ⁊ debita predeceſſoꝝ ſuoꝝ: ⁊ maxime pijs locis relicta: aliter vſq ad euacuationem fidei mortaliter peccaret. xij. q. ij. qui oblationes. ⁊ c clerici. Et breuiter oẽ peccatũ mortale euitet: ⁊ qđ ſibi non vult fieri: alij ne faciat. ij. q. vj. decreto. l. di. pōderet. xij. q. j. primo. xiij diſt. duo mala. et. c. nerui. et qđ faciat oẽ bonũ qđ poterit ſemp vt de⁹ ipm illuſtret: ⁊ de bono in melius aſcẽdat et pficiat. de pe. di. ij quereudũ eſt. ⁊. c. pẽnata aialia. ⁊ ſi ſic pſeuerauerit ſalu⁹ erit et ſecurus hinc exibit ſm Aug. de pe. di. vij. q egerit. ⁊. c. ſi quis poſitus. ⁊ c. agens penitentiã.

¶ Si vero ſacerdos hz aliquẽ parochianũ peccatorẽ publicũ q nō vult cōfiteri neq vllo modo penitere: pmiſſa monitione dz eũ excōicare vel ſuperiori denũciare. xxxij. q. v. preceptũ. Et ſi habeat odiũ ꝯ fratrẽ dz eũ ad pacem faciendã cōpellere. xc. di. placuit. ⁊ ca. ſi qs ꝯtriſtatus. xxij. q. iiij. q ſacro. Debet ẽt cōpellere ipm ad pnlam agendã de piurio: fornicatione: adulterio. ⁊ alijs criminibus. ẜ. de ſpon. ad audientiã in fi. et de cleri. cōiug. c. j. b xxij. q. j. pdicandũ. ⁊ vndecũq clarucrint crimina puniant̃ ſm Gre. xj. q. iij. pcipue. ⁊ proſperũ. xxiiij. q. iij. ecce. ⁊ ſi inobediẽs fuerit expellat̃ ab eccl'ia nec poſtea de facili admittatur. xj. q. iij. qui iubẽt. latẽtia aũt delicta vindictã non hñt. xxxij. q. v. xpiana. vj. q. j. ſi oia.

¶ Uerũ circa hãc ꝯpulſionẽ doctrinã aug. ⁊ Gre. ẽ ſequẽda. ſ. ꝙ pmo arguat oportune. ſ. admonẽdo corripiẽdo. Scđo iportune. ſuſpẽdẽdo interdicẽdo. Tertio creſcẽte cōtumacia excōicãdo. xxiij. q. iij. ita planc. ⁊. c. forte. xliij. diſ. ſit rector. ¶ Si aũt h̃ cōmode fieri forte nō pōt pꝑter multitudinẽ vel potẽtiã holm admoneat eos verbis ⁊ terreat q̃tũ poterit ⁊ faciat q̃tũ in ſe eſt q̃cq̃d pōt: ⁊ ſic ſm quoſdã liberabit alam' ſuam dicens cum apoſtolo: munde ſunt manus mee a ſanguine omniũ veſtrum. xliij. diſtinc. epheſis. xlvij. diſtin. qđ ad nos attinet. et ſcđm Augu. xxiij. q. iiij. diſplicet. tu dic vt no ẜ. de renũ. ꝯ. cui. ⅌. graue ſcandalũ. ⁊ ſequẽtib⁹. ⁊ ſi nō vult alicꝗ cōfiteri ſaltẽ ſemel in anno pcedat ſicut no. ẜ. eo. ꝯ. quãdo. ¶ Hec tamen duo ſacerdos incorrupte cuſtodiat. ſ. qđ nulli noceat ⁊. olb⁹ prodeſſe poſſe velit xiij. q. v. deniq. ẜ. de poſtula. ca. ſi. nec malũ faciat: nec factũ approbet. xxiij q. iij. plane.

47 Que† impediant penitentiam. Multa. ſcilicet quatuor principaliter. ſcilicet pudor: timor: ſpes: et deſperatio.

¶ Pudor eñ mltos retrahit ⁊ a precipue hypocritas ᵃ ⁊ ſupbos qui volũt apparere hominibus de foris ſani ⁊ pulchri: cum tñ ſint interius infirmiſſimi et turpiſſimi et omni ſpurcitia repleti. ¶ Sed cōtra hũc pudorem eſt triplex medicina ſcilicet conſideratio rationis naturalis. ſi eñ non erubuiſti peccare quod inhoneſtum et inutile fuit non debes ſcđm ra b tionem naturalem erubeſcere confiteri quod honeſtum ⁊ vtile eſt. Ber. O inſania nimia hominum pudet ablui ⁊ non pudet inquinari pudet ſordes abſtergere ⁊ non pudet contrahere: abſtergitur caliga et contẽnitur anima. ¶ Secunda medicina eſt virtus diuine intuitionis cui nihil celare potes etiam minimã cogitationem ſupra. de iudi. nouit. ſupra ſimo. tua nos. in fin. Heb. iiij. oia nuda ſunt ᵇ ⁊ apta oculis eius ad quẽ nobis ſermo Boe. magna nobis indicta eſt ſi diſſimulare volumus bene viuẽdi neceſſitas cum omnia faciamus in cōſpectu iudicis cuncta cernentis. ad quid ergo illẽ erubeſcitis cōfiteri qui hoc nouit anteq factum eſſet. ¶ Tertia medicina eſt cōparatio future cōfuſionis. Naum tertio reuelabo pudenda tua ⁊ oſtendam gentibus nuditatẽ tuam et regnis ignominiam tuam. Hiere. xx. confundantur vehementer quia non intellexerũt opprobrium ſempiternũ quia nunq delebitur. Soph. j. ſcrutabor hieruſalem in lucernis ⁊ viſitabo ſuper viros defixos in fecibus ſuis. Eccle. iiij. eſt confuſio adducẽs ignominiã ſiue peccatũ: ⁊ eſt ꝯfuſio adducẽs gloriã. Aug. eſt ꝯfuſio tẽporalis que eſt ad horã: q quidem prodeſt. ſcilicet perturbatio animi reſpicientis peccata ſua et reſpectionem horrentis et horrore erubeſcentis: et rubore corrigentis: tali confu

ᵃ ¶ Hypocritas. adde gl. in. c. certe. xij. q ij. glo. in. c. citius. de pe. di. ij gl. in. l. illicitas. ff. de offi. pre.

ᵇ ¶ Oia nuda ſũt. adde tex. l. c. deus ops. ij. q. j.

ſicut volo confundi: non eterna a qua pecca tor cupio liberari.

¶ Timor. et iſte ſimiliter multos retrahit: qr timent peccatores qd non poſſunt facere pe nitentiam que eis iniungeretur: et contra hoc im pedimentum triplex pōt remedium adhibe ri. ¶ Primum remediū eſt pñtis pene mo dicitas. ¶ Scdm eiuſdem lenitas. ¶ Tertiū ipſius momētanea breuitas. Cum ex aduer ſo vitentur future. ¶ Magnitudo incōpara bilis. ¶ Acerbitas itolerabilis. ¶ Eternitas infernalis. Mat. xxv. Ite maledicti in ignem eternum. Hiere. Qui fugit arma enea leidit in arcum ferreū. Job. vj. qui timet pruinā. i. penam tpalem irruet ſuper eum nix. i. pena eterna. Eſa. xxxiiij. qs poterit habitare de vo bis cum igne deuorāte: et quis habitabit ex vobis in ardoribus ſempiternis. Idē. xxx. in fi. preparata eſt ab heri tophet a rege prepa rata: pfunda et dilatata. nutrimēta ei⁹ ignis et ligna multa dat⁹ domini ſicut torrens ſul phuris ſuccēdēs eā. ¶ Tophet eſt carcer in ferni: interpretatur eīm gehēna pauoris: vel plena pena ſtultorum.

¶ Spes que et multos retrahit a pnia. et eſt triplex. ¶ Prima eſt ſpes diu viuendi: ſed re frenatur autoritate Jacobi canonica. iiij. di centis que eſt vita noſtra vapor eſt ad modi cum parens et deinceps exterminabit. Job. xiiij. homo natus de muliere breui viuens tē pore repletur multis miſerijs zc. ij. ad theſſa lo. v. dies dñi ſicut fur in nocte ita veniet, cum enī dixerint pax et ſecuritas: tūc repēti nus ſuperueniet interit⁹ ſicut dolor in vtero habentis et non effugient. Marci. xj. vigilāte neſcitis enim qñ domin⁹ veniet ſero: an me dia nocte: an galli cātu: an mane: ne cum ve nerit repente inueniat vos dormientes. Job. xx. laus impiorum breuis eſt. et gaudium hypocrite ad inſtar puncti ſi aſcenderit vſqʒ ad celum ſuperbia eius et caput eius nubes tetigerit quaſi ſterqlinū in fine perdet. et q̄ cum viderāt dicent vbi eſt. velut ſomniū ad uolās non inuenietur tranſit ſicut viſio no cturna zc. ¶ Scda eſt ſpes tpales diuitias acquirendi. hanc refrenat dñs: Luce. xij. ho minis cuiuſdā diuitijs vberes fructus ager attulit: et cogitabat intra ſe dicens zc. et in fra. habes multa bona poſita in annos plu rimos requieſce: comede: bibe: epulare: dixit autem illi deus. ſtulte hac nocte aīam tuam repetam. alias repetent id eſt demones a te que autē paraſti cuius erunt. ſic eſt qui ſibi theſaurizat et nō eſt in deum diues. Job. xx vij. diues cum dormierit nihil ſecū afferet aperiet oculos ſuos et nihil inueniet: appre hendet eum quaſi aqua inopia: nocte oppri met eum tempeſtas: tollet eum vētus vrens et velut turbo capiet eū de loco ſuo: emittet ſup eum flagellū et non parcet de manu eius fugiens fugiet: ſtringet ſup eū manus ſuas et ſibillabit ſuper illum intuens locum eius:

¶ Tertia eſt ſpes miſericordiam dei ꝯſequē di qui neminem vult perire. Eſa. xxx. ppte rea expectat nos dñs vt miſereatur noſtri. et ideo exaltabitur parcens nobis. Sed ſtatim refrenatur ibi hec ſpes: quia ſtatim ſequit ſequitur: qr deus iudiciū dñs beati omnes q̄ expectant deum. ſ. pniam agēdo. vnde ſequi tur. plorans. ſ. peccator penitēs nequaq̄ plo rabit ſcilicet ineternum miſerans. i. miſerta ris anime tue agendo penitentiā miſerebi tur tui ad vocem clamoris tui ſtatim vt au dierit reſpondebit tibi ſed tamen penitentia neceſſaria eſt de qua ſequitur. dabit dñs vo bis panem arctū et aquā breuem. q. d. ad ſu ſtentationem nature. et ſequitur et erunt ocu li tui videntes preceptorem tuū: et aures tue audient verbum poſt tergum monentis ſub audi et dicentis penitentiam agite zc. hec eſt via ambulate in ea: neqʒ ad dexteram: ſcʒ p ſperitatis neqʒ ad ſiniſtrā. ſ. aduerſitatis. q. d. non confidatis de pſperitate nec timeatis aduerſitatem ſeu penitentie aſperitatem ſed ſi vultis vt miſerear perfectam penitentiam faciatis. hec duo impedimenta ſcilicet ſpes et timor precipue retrahūt vſurarios et aua ros qui nihil vellēt reſtituere. ſed ſemp acq̄ rere, vnde comparantur inferno. prouer. xxvij. infern⁹ et perditio nō replebunt: et ocu li holm inſatiabiles. ¶ Stulti ergo ſunt qui ſperant de miſericordia dei: et ſic in peccatis dies ſuos finiunt: de eiuſdē iuſtitia nō timē tes. de qua dicit Greg. ad magnā iuſtitiā iu dicādi ptinet: vt nunq̄ careāt ſupplicio: qui in hac vita nunq̄ voluerunt peccato carere.

¶ Deſperatio ſcilicet duplex. ¶ Prima eſt deſperatio veniam obtinendi: et hanc indu cunt tria. ¶ Primum eſt conſideratio pecca ti quantitatis. ſicut cayn Gen. iiij. maior eſt iniquitas mea q̄ vt veniam merear. contra hanc conſiderationem opponitur paſſio do mini noſtri Jeſu chriſti que fortior eſt ad diſſoluendum q̄ peccatum aliquod ad li gandum. Job. vj. vtinam appenderētur pec cata mea et calamitas quam patior in ſta tera: quaſi arena maris hoc grauior appa reret. ¶ Secundum eſt conſideratio fre quentationis. i. cogitat enim peccator: ad quid confitebor: cras caderem. Sed con tra hanc opponitur illud verbum domini nō dico tibi ſepties ſʒ et. ſeptuagesies id eſt quā docunqʒ ponitur enim finitū pro infinito. vn de Aug. qualis hic medicus eſſet q̄ malum iteratum neſciret curare. medicorum enī eſt centies infirmū centies curare. Idem omnis

Quũcunq; et quotieſcunq; peccator cuiuſq;
ordinis: etiã ſi fuerit ſacerdos. qui me confeſ=
ſus fuerit corã hoībus: ꝯfitebor ⁊ ego eum.
Idem ſanſimus primos patres noſtros. ⁊ in
omni tpe eccl'iam dei ſemꝑ vſq; in ſeptuage=
ſies: qđ eſt ſemꝑ peccata remittere. de pe. di.
iiij. §. Itẽ ꝙ frequenter. ⁊ c. ſeq. adhuc inſtant.
Ideo cui plus datur plus diligit. de pe. diſt.
iij. ſepties. et iunge qđ not. ẽ §. qualis. ſub §.
frequẽs. ¶ Tertiũ eſt conſideratio diuturni=
tatis: quãdo. ſ. peccator cogitat. tm̃ inuetera
tus ſum in hoc pctō: et tãdiu tenui ꝙ nunq;
magis miſericordiã obtinerẽ. ⁊ ideo non con=
fitebor. contra hanc opponit ſe pſal. dicẽs mi
ſericordia dñi ab eterno et vſq; in eternũ ſuꝑ
timentes eum. Ezechi. quacũq; hora cõuer=
ſus fuerit peccator ⁊c. de pe. di. iij. adhuc in=
ſtãt. Ideo pnia que dilata eſt et que ſtudioſius
petita fuerit: nõ negeẽ vt eo modo ad indul=
gentie medicinã aĩa vulnerata ꝑueniat. Idẽ
miſericordie dñi nec mẽſuras poſſumꝰ pone=
re. nec tpa diffinire. apud quem nullas patiẽ
venire moras cõuerſio. xxvi. q. vi. is qui in tẽ=
pore. ⁊ aug. exponẽs illud verbũ pſal nõ ab=
ſorbeat me profundũ neq; vrgeat ſuꝑ me pu=
teꝰ os ſuũ ſic ait. puteꝰ eſt ꝓfunditas hũane
iniq̃tatis in qua ſi cecideris non claudet ſuꝑ
te os ſuũ ſi nõ claudis tuũ. Confitere ergo et
dic de ꝓfundis clamaui ad te dñe: dñe exau
di vocẽ meã. ⁊ ſic euades de pe. di. ſ. nõ abſor=
beat. ⁊ iunge ea que no. ẽ eo §. qm̃ cõfitendũ
eſt. ⁊ ſeq. §. quibꝰ ⁊ quot dictis. ſub §. que in=
ducũt. ver. viij. ⁊ ſequen. ⁊ ſub §. ⁊ quis ſit ef=
fectus. ⁊ ſequen.

¶ Scđa deſperatio eſt poſt veniã iam obten
tam in bono perſeuerãdi. cogitat nempe ini=
quus q̃d valeret mihi venire ad ꝯfeſſionẽ. nã
⁊ ſi poſſem veniã ꝯſequi. nõ tñ poſſem in bo=
na vita ꝑſeuerare: qꝛ nimis eſt arta hec via ⁊
mee ꝯtraria volũtati. ¶ Vellẽ eñ comedere
ipſa ieiunare. ¶ Vellẽ dormire ipſa vigilare.
¶ Vellẽ gaudere ipſa lugere. ¶ Vellẽ poſt
ꝯcupiſcẽtias meas ire ipſa abſtinere. ¶ Vel=
lem diuitias ipſa paupertates. ¶ Vellem de
licias ipſa aſperitates. ¶ Vellẽ in mũdo ho
norari ipſa pro xp̃o oppobria pati. ¶ Et in
ſumma vellẽ viuere mũdo ipſa dño Ieſu xp̃o.
Sed et quis poſſet reſiſtere diabolo cui ſunt
mille nocẽdi modi. xvi. q. ij. viſis. ¶ Huic de=
ſꝑationi ſunt tria remedia opponẽda. ¶ Pri
mum remediũ eſt mortis cõmemoratio: que
omnia mũdana oſtendit vana ⁊ tranſitoria.
eccleſie. xij. ſi annis multis vixerit hõ: ⁊ his
oībus letus fuerit: meminiſſe debet tenebro=
ſi tpis: et dierũ multorũ qui cum venerit va=
nitatis arguenẽ preterita. quid eñ valet vi=
uere mundo et dies multos vite ſue hic va=
cando amittere cũ mors oſtẽdat vanã concu

piſcentiã carnis que datur eſca vermibus ⁊
cõcupiſcentiã oculorũ cum ſecũ nihil deferat
preter viliſſimũ ſudariũ ⁊ ſuperbiã vite cum
nunc ſepultus in elemẽto infimo. ſ. terra. te=
ratur pedibus qui olim per ſuꝑbiã alios con
ſueuerãt pedibꝰ cõculcare. In his aũt conſi=
ſtit quicq̃d in mũdo eſt Io. ij. c. ij. oẽ qđ in mũ
do eſt cõcupiſcẽtia carnis eſt ⁊ cõcupiſcẽtia
oculorũ ⁊ ſuꝑbia vite. pſ. ne timueris cum di
ues factus fuerit hõ. et cũ multiplicata fue=
rit gloria domus eius qm̃ cũ interierit non ſu
met oĩa ⁊c. Ber. ſi dicis durꝰ eſt mihi hic ſer=
mo. non poſſum mundũ ꝯtẽnere. nec carnem
meam odio habere. dic mihi queſo vbi ſunt
amatores huius mundi: qui ante pauca tpa
nobiſcũ fuerũt cõſidera q̃d ſunt et q̃d fuerint.
nihil ex eis remanſit niſi cineres et vermes.
hoĩes tñ fuerũt ſicut tu comederũt biberunt
riſerunt duxerũt in bonis dies ſuos ⁊ in pun
cto ad inferos deſcenderunt quid eñ profuit
breuis letitia. inanis gloria mũdi potentia.
carnis voluptas. falſe diuitie magna fami=
lia magna ꝯcupiſcentia: vbi riſus: vbi iocus
vbi iactantia: vbi arrogantia. de tanta leti=
tia: quãta triſtitia poſt tantã voluptatẽ quã=
ta miſeria. nihil eis accidit quin tibi accide=
re poſſet: qꝛ homo es. homo de humo. limus
de limo. eccle. vij. in oībus operibus tuis me=
morare nouiſſima tua ⁊ in eternũ non pecca=
bis. Sapiens ſumma phie eſt aſſidua mor=
tis meditatio. ¶ Scđm remediũ eſt hoſtis
debilitatio. Eſa. Incuruare. vt tranſeamus.
q. d. diabolus non poſſum per te tranſire: nec
tibi noſcere: niſi primitus voluntate propria
incurueris. Io. parũ timẽdus eſt hoſtis qui
non põt vincere niſi volentẽ. hoc ſignificatũ
fuit. Mat. viij. vbi dixit. legio demonũ dño: ſi
eijcis nos hinc mitte nos in gregẽ porcorũ. ⁊
ibi dicit glo. niſi quis more porci vixerit dia=
bolus in eo poteſtatẽ nõ accipit: ergo reſiſti=
te diabolo ⁊ fugiet a vobis. depone igiẽ pec=
catũ: quo factꝰ es ſeruus diaboli: ⁊ ſtatim vi=
gorẽ ſenties letabundũ. ¶ Tertiũ eſt hoĩs for
titudo: que fortitudo ex quatuor prouenit.
¶ Primo ex depoſitione peccati: ⁊ vinculorꝫ
liberatiõe: ⁊ letitia ſpũali. Salo. ¶ Animus
gaudens etatẽ floridã facit. ſpũs vero triſtis
deſiccat oſſa. Idem ſecura mens quaſi iuge
conuiuiũ oẽs dies peccatoris mali. ſic etiam
eris armatus ⁊ fortis: ⁊ a carcere liberatus.
eccle. iiij. melior eſt puer pauper ⁊ ſapiens. i.
penitẽs. q̃ nouꝰ hõ factꝰ eſt. ſm Hiero. l. diſt.
ferrũ. rege ſene et ſtulto. i. impenitẽte: q̃ regiẽ
a pctō inueterato: q̃ neſcit ſibi ꝓuidere ĩpoſte
rũ cũ ⁊ de carcere cathenisq; q̃s egrediaẽ ad
regnũ. i. de ſeruitute diaboli eripiẽ in libertatẽ
dei: qđ fit qñ pharao cũ oībꝰ egyptijs ſubmer
giẽ in mari rubro. Exodi. xiiij. i. in amara aq̃

lachrymarũ ꝑ paſſiõis xp̃i me moriam rub:icam. ¶ Scd̃o ex aſſumptiõe armature. de qua apl's ad Ephe. vj. induite vos a armaturã dei [a] vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias diaboli: q2 nõ eſt vobis colluctatio aduerſus carnẽ ⁊ ſanguinẽ ſ3 ad uerſus principes ⁊ ptãtes. aduerſus mũdi rectores tenebrarum har3 ꝯ ſpiritualia nequitie, i celeſtib⁹ ⁊c. ſtate ergo ſuccincti lũbos vr̃os in ꝟitate ⁊ induti lorica iuſtitie ⁊ calciati pedes in ꝑparatiõe euãgelij pacis in oib⁹ ſumẽtes ſcutũ fidei in quo poſſitis oĩa tela neq̃ſſimi ignea extiguere ⁊ galeã ſalutis aſſumere gladiũ ſpũs qd̃ eſt verbũ dei. ¶ Tertio ex ſocietate exercit⁹ oĩm iuſtoꝝ q2 cũ pctõr q̃diu in pctõ ꝑſiſtit ſol⁹ ſit: ⁊ ideo ve ſibi q2 nõ h3 ſubleuantem vt ait Salomõ. ⁊ ꝓbatur. lxxxj. diſt. in oibus. ex quo vere ꝯfiteaꝛ tã cito aſſociaꝛ exercitui oĩm iuſtoꝝ q̃ ſunt in eccleſia dei ⁊ oĩm angeloꝝ ⁊ ſctõrum. ps̃. ꝑticeps ego ſum. ſ. in eccl'ia oĩm timẽtium te ⁊c. hec ſocietas figurata ẽ. iudith. xv. ⁊ qm̃ aſſirij non adunati in fugã ibãt ꝑcipites. filij aũt iſrael vno agmine ꝑſequẽtes: debilitabant oẽs quos inuenire potuiſſent. ¶ Quarto ex dei illuminatione ac ꝓtectiõe ⁊ ſaluatione. ps̃. Dñs illumiatio mea ⁊ ſal⁹ mea quẽ timebo dñs ꝓtector vite mee: a quo trepidabo. Job. xvij. libera me dñe ⁊ pone me iuxta te: ⁊ cuiuſuis manus pugnet contra me. ad ro. viij. Si de⁹ ꝓ nobis q̃s ꝯ nos. cum igiꝛ hoſtis ſit tm̃ deꝑſſus: ⁊ tu tm̃ roboratus noli deſpare: ſ3 iacta cogitatũ tuũ i dño: ⁊ ipſe te enutriet.

a ¶ Induite vos armatura3 dei. adde text. i. c. niſi bella. xxiij. q. prima.

¶ Poſſunt ⁊ alia impedimẽta notari. ¶ Prio ꝓprij pcti leuigatio: ſiue attẽtatio: ⁊ alieni extenſio: ſiue aggrauatio. ꝯ hoc Salo. põdus ⁊ põd⁹: mẽſura ⁊ mẽſura: vtrũq3 abhõiabile eſt apud deũ. Itẽ q̃d tibi ꝓdeſt ſi multos habeas ſocios i penis: imo certe grauabit: q2 ſ3 aug non ꝓpterea minus ardebunt qui cũ multis ardebũt. ij. q. q. j. multi. in ſi. q̃ui mo magis q2 quãto plura ligna ſunt in igne tãto maior eſt ignis. Sapiẽs. ſi oẽs deberent ſaluari ꝑterq̃3 vn⁹ timerẽ ne ego eſſem ille. ⁊ ſi oẽs deberẽt dãnari ꝑterq̃3 vn⁹ laborarẽ ne ego eſſem ille. ¶ Scd̃o culpe maiorũ ſiue ſuperioꝝ ꝯſideratio: ꝯ qd̃ legiꝛ eccle. Prauus homo vitabit correctionẽ. ⁊ iuxta volũtatem inueniet ſibi ꝯparationẽ. ¶ Tertio delinquẽtium multitudo ⁊ huic rñſu3 eſt. ꝟ. co. ſub. §. ver. ſ. ¶ Quarto pcti ꝯſuetudo. ſ3 certe nõ minuit hoc pctm̃ ſ3 auget. ꝟ. de ſi. nõ ſatis. ꝟ. de conſue. c. fi. nã ⁊ ſm̃ Aug. ſi oẽs gentes talia facerent eodẽ crĩs reatu diuina lege tenerẽtur. xxxij. q. vij. flagitia. ¶ Quinto cordis elatio ꝯ q⁹ eſt exemplũ phariſei dicẽtis nõ ſum ſicut ceteri hoim ⁊c. ⁊ publicani percutiẽtis pectus ſuum ⁊ clamãtis. de⁹ propiti⁹ eſto mihi pctõri. de quibus dñs. amẽ dico vobis deſcẽdit hic iuſtificat⁹ ⁊c. Luc. xviij. ¶ Sexto pcti delectatio. q̃ ſpãliter i gula ⁊ luxuria locum habet contra quod tria ſunt opponẽda. ¶ Primũ eſt delectationis breuitas. Gre. momentaneum eſt qd̃ delectat eternũ q̃ cruciat. Ber. O quantus luctus quante vigilie ꝑ modicũ feſtum in minima libidine. ¶ Secundum eſt peccati vilitas. ¶ Seneca. Si ſcirem deos ignoſcituros ⁊ homines ignoraturos dedignarer tñ peccare propter vilitatem ipſius peccati. ſ3 ⁊ inutilitatem ſeruitutis inducit Tullius: illũ ego liberũ dicã cui mulier imperat leges imponi vocat veniendum eſt: eijcit abeundum eſt: poſcit dandum eſt: minatur extimeſcendum eſt. hunc ergo nõ tantum ſeruum ſed nequiſſimum ego ius dico. ¶ Tertium eſt pene ſeueritas. Job. Immittet in eos vim furioris ſui ⁊ pluet ſup eos bellum. quaſi dicat quot ſunt gutte i pluuia tot dabit dominus impio tormenta: et iunge quod not. ꝟ. co. ſub. §. timor.

48 Que †inducunt hominem

ad veram penitentiam faciendam. Et quidem tria principaliter. ¶ Mali ſtatus peccatorum liberatio ſiue euaſio. ¶ Diuerſorum conſideratio. ¶ Bonorum multorum acquiſitio.

¶ Mali ſtatus peccatorũ liberatio ſiue euaſio. vt no. ꝟ. eodem. §. proxi. ſub. §. ſecunda deſperatio. verſi. tertium eſt. et ſeqnen. In peſſimo enim ſtatu eſt peccator impenitens et quia non vitatur malum niſi cognitum audias quot mala eueniunt impenitẽti notorio ⁊ rebelli ⁊ maxime excõicato. ¶ Primum eſt quia talis ſeparandus eſt a deo ⁊ traditus diabolo ſm̃ Jo. xj. q. iij. audi denique. ¶ Scd̃m q2 cito perit memoria ei⁹ vnde. ps̃. vidi impiũ ſuperexaltatum et eleuatum ſicut cedros libani

tranſiui. ⁊

tranſiui. et ecce non erat queſiui eum et non
eſt inuentus locus eius. de peniten. diſt.iij.
Achab. ¶ Tertium quia timet vbicunq3 eſt
pſal.timoꝛ ⁊ tremoꝛ venerũt ſuper me:⁊ cõte
xerunt me tenebre. Hiere.ij.ſcito qꝛ malum ⁊
amarũ eſt receſſiſſe a dño deo tuo:⁊ idẽ eſt ꝙ
dicit Greg.de tali.xiij.di.nerui.poſt medium
ibi vndiq3 metuit ⁊ ſuſpectus latus oẽ ptu=
meſcit. ¶ Quartũ qꝛ perdit bona tpalia ⁊ mi
noꝛatur vita.ps.fiant dies eius pauci ⁊ eṗa
tum eius accipiat alter.ſcrutetur feneratoꝛ
oẽm ſubſtãtiam eius ⁊ diripiant alieni oĩs
laboꝛes eius.⁊ pꝛobatur.xxiij.di.in noie:dñi
ante fi. ¶ Quintũ qꝛ eſt hoib⁹ odioſus. xxiij.
q.vj.iam vero. ¶ Sextũ qꝛ remotus eſt a te=
ſtamenti factione actiue ⁊ paſſiue.iij.qõ.iiij.
cõſanguineoꝛũ.ij.q.vij.nõ põt eſſe hoibus fi=
delis. ¶ Septimũ qꝛ nullum genus ſacri ei
dz exhiberi.xcv.di.illud.xxxiij.q.ij.admone=
re. ¶ Octauu3 qꝛ ſemp cadit de malo in pei⁹
Grego.pctm̃ qð per pniam non diluitur ſeu
purgatur ⁊c.ad idẽ de pe.diſ.iiij.c.j.ij.iij.iiij.
⁊ ſeq. ¶ Nono qꝛ ex quo impenitens eſt pec=
cat in ſpm̃ ſanctũ.de pe.di.ij.inter hoc hyꝛcũ
j.⁊.ij.in fi.⁊ di.j.§.qð aũt.ver.hec eſt blaſphe
mia.⁊ not.s.eo.§.de quib⁹ pctis.ſub.§ ſed et
quicunq3 peccãt. ¶ Decimũ qꝛ ſi ſic moꝛiat̃
ſine fine toꝛq̃bitur ſm Grego.de pe.diſt.j. vo=
luiſſent iniqui.⁊.di.vij.§.fi.in fi.⁊ pꝛo talibus
nõ eſt oꝛandu3:qui ſic moꝛtui ſunt.xxiij.q.v.
placuit.xiij.qõ.ij. pꝛo obeuntibus.

¶ Diuerſoꝛũ conſideratio. ¶ Et pꝛimo ꝯſide
rari dz diuina grã:qꝛ quos pꝛedeſtinauit hos
ꝑoperationẽ ⁊ vocauit hoꝛis ⁊ modis ⁊ tpi=
bus ſicut docuit.vt ꝓbat Aug.de pe. diſt.iij.
adhuc inſtant pꝛdi.⁊.c.in tm̃.⁊.diſt.iiij.§.fi=
nis.ſaluat em̃ deus ex grã quos ex iuſtitia
dãnare poſſet.xxiij qõ.iiij. nabuchodonoſoꝛ.
nõ ſis g̃ ingrat⁹ grẽ dei:ſicut nec apl's erat.
¶ Scdo ꝯſiderari dz illa imago diuina q̃ vo
catur ſinderiſis:in qua hõ factus eſt ad ima
ginem dei. Uñ Dauid accedit homo ad coꝛ
altum ⁊ exaltabitur deus:qui quãto magis
inſpicitur/tanto magis in mente fidelis al=
tioꝛ apparebit ſcðm Grego.de pe.diſtinc.ij.
dum ſanctã eccl'iam.in fi. huic ſinderiſi ſem
per acquieſcendũ eſſet:qꝛ ſemꝑ volenti pecca
re ⁊ ẽt peccãti remurmurat.q̃ etiã l cayn nec
in iuda extincta fuit.q̃ huic obediens eſt non
errabit:nec ipm̃ ꝯſcia accuſabit:⁊ ſic nõ time
bit iudicia alioꝛũ ſm Augu.xj.q.iij.pꝛiti.⁊ ſic
errauit cito penitebit. ¶ Tertio ſunt cõſiderã
de quatuoꝛ dotes pꝛincipales:quas deus in
fixit in aĩa.ſ. ¶ Tẽperãtia abſtinẽs. ¶ Pꝛu=
dentia diſcernẽs. ¶ Sapiẽtia eligẽs. ¶ Foꝛ=
titudo fulciens ⁊ muniẽs.xj.qõ.iij. eſtimant.
¶ Quarto timoꝛ diuinus de ꝑpetuo crucia
tu.ps.Initiũ ſapientie timoꝛ dñi,de pe,di.ij.

ſicut.vbi dicit aug.ꝙ ſicut ſeta intꝛoduxit fi
num.ita timoꝛ charitatẽ alias incipit.c.ſi q̃s
tantã. ¶ Quinto.vite bꝛeuitas:vt recolat mł
tos coetaneos ſuos moꝛtuos: et paucos vi=
uos certe plures pelles agnoꝛũ inuenies ve
nales in foꝛo q̃ ouiũ:⁊ homo ex quo attingit
annũ quinquageſimu3 ſemꝑ eſt in deſcenſu
ſm Greg.lxxxvj.diſt.multa nequitia.ad ide3
xiij.q.ij.illud. ¶ Sexto infirmitas coꝛpoꝛis.
nã egritudo carnis pctm̃ repellit.de pe.diſ.j.
põt fieri. ¶ Septimo defect⁹ potentie:qꝛ ⁊ in
viſu ⁊ in aliis ſenſibus niſi diſſimulet videt ſe
deficere vidit ſe incuruari ⁊ caneſcere. q̃ oĩa
ad pniam inuitãt.vñ maledictus puer cẽtu3
annoꝛũ.ſm Eſa.⁊ Gre.ij.q.vij.paulus dixit.
¶ Octauo deſcenſ⁹ mũdi:qꝛ ſm apl'm perit
ſiue tranſit mũd⁹ ⁊ cõcupiſcẽtia eius:⁊ vidit
religiões multiplicari ⁊ hoies iuuenes a tpa
li vita cito rapi.de pe.diſtinct.iiij.ſi ex bono.
¶ Nono ſcripture ſacre conſiderande ſunt q̃
aperte dicũt pctõꝛes debere cũ diabolo ꝑpe
tuo cruciari.de pe.di.ij.inter hoc hyꝛcũ.j.et
ij.⁊.c.quid ergo turbamur. ¶ Decimo ſctõꝛũ
remuneratio:q̃ in vita q̃nq3 ⁊ in moꝛte ſemꝑ
magna eſt de pe.diſ.ij.ſi em̃ inquit.s de ſum.
tri.c.j.§.fi.⁊ not.s.de vene.ſctõꝛum. ¶ Unde=
cimo qꝛ iugũ dñi leue eſt ⁊ cito põt a miẽ iu=
dice veniã impetrare.de pe.di.ij.talis eſt mi
hi deus.ſunt em̃.vij.modi quib⁹ oĩa pñt pec
cata deleri.vñ ver. ¶ Sunt ſeptẽ deleri mo=
di quibus oĩa poſſunt. ¶ Fons. ¶ Elemoſi=
na. ¶ Martyꝛ. ¶ Confeſſio. ¶ Fratrũ. ¶ In
ſe peccata dimittere. ¶ Flere reatum. ¶ Sã
guis ⁊ carnis xp̃i ſuſceptio digna.de pe diſt.
iij.ille rex. ¶ Duodecimo qꝛ aliquã dz inue=
nire viã qua tendat ad gloꝛiã.xxiij.q.iij.obti
nere nequaq3 poſſũt. ¶ Tertiodecimo remu
neratio que expectatur a xp̃o q̃n dotabitur
aĩa cum coꝛpoꝛe.vñ verſus. ¶ Senſus ami=
citia concoꝛdia plena ptãs. ¶ Pax ſecura de
cus ⁊ gaudia ſunt aĩabus. ¶ Coꝛpoꝛa ſctõ=
rum fulgebunt foꝛtia pulchꝛa. ¶ Libera.ſa
na.ſita.ſine fine manentia leta.de pe.diſ.iiij.
§.finis.⁊.§.ſic itaq3 peccata.

¶ Bonoꝛũ multoꝛum acquiſitio q̃ multa ſũt
¶ Pꝛimũ bonum qð acquiritur per pniam
eſt:⁊ qꝛ cum cõuerſatio eius iam ſit plus in
ſpũ q̃ in carne:celeſtis eſt effectus.de cõſec.
diſt.iiij.non ex quo.ver.ab hac vetuſtate vi=
te ſpũs vſq3 adeo. ¶ Scðm qꝛ de ſtatu ſuo
ſecurus eſt nam dimiſit incertũ ⁊ tenet certũ
et ideo quacunq3 hoꝛa in hoc ſtatu moꝛiat̃
ad eu3 vadit.Augu.de pe.diſ.vij.qui egerit.
¶ Tertiu3 quia aĩa ſua ſemper reſpicit deũ
qui eam creauit:poſtq̃3 nõ eſt pꝛeſſa tenebꝛis
pctõꝛum.de pe.diſt.j.⁊ venit inquit Moyſes
et diſtin.iij ille rex ⁊ diſ.iiij. ſi ex bono.hic di=
ſcernere poſſunt et in ſe cognoſcere qui ſunt

filij lucis. ⁊ qui filij tenebrarū.
¶ Quartum / q̄ eſt particeps
oīm bonorum que fiunt in tota
eccleſia dei. de pe. diſt. vj. q. vlt.
ver. laborat itaq̄ penitēs in ec
cleſia ⁊c. ⁊ diſ. j. agite pniam q̄=
lis agitur in eccleſia: vt oret ꝓ
vobis mater eccleſia. ¶ Quin=
tum q̄ recuperat omne bonū:
qđ amiſerat per pctm̄ de pe. di.
iiij. de percuſſo ſacculo. vñ ver.
¶ Quod per peccatum fuit in
te mortificatum ¶ Fiet adhuc
gratum: fuerit ſic viuificatum.
¶ Sextum q̄ augmētātur ta=
lia bona tpalia: ⁊ ſalus tpalis
xvj. q. j. decime. vnde verſus.
¶ Te pudor emendet cōuerſio
maior abundet. ¶ Cautius in
ſtrueris ſuffragia plura mere=
ris. ¶ Hec tribuit vires confeſ
ſio nec recidiues. ¶ Septimuȝ
eſt q̄ quicq̄d acquirit ⁊ opatur
in tuto eſt: ſed peccator ſub ca=
ſu perditionis exiſtit nam the
ſaurizant iuſtis diuitie impio
rum. xxiij. q. vij. quēadmodum.
et labores impioruȝ iuſti edūt
e. q. quicunq̄. Sap̄. x. iuſti vero
a tulerunt ſpolia [a] impiorum.
xxiij. q. v. de liguribus. ⁊ §. no
tandum. ¶ Octauū quia pro=
longatur vita: cum econtra ſit
in peccatoribus. ps. Uiri ſan=
guinum non dimidiabūt dies
ſuos. Eccleſ. vij. ne impie agas
multum ne moriaris in tempo
re non tuo. ad idem. xj. queſ. iij.
epiſcopi ſi ſacerdotali in fine.
¶ Nonum eſt / q̄ vbiq̄ ſecur⁹
vadit: ⁊ nihil timet cum ecōtra
ſit in peccatore: vt not. ſupra e.
ſub § mali ſtatus. verſ. tertiuȝ
et probat idem Greg. xxij. di. de
ꝯſtantinopolitana. ad fi. ⁊ xxv.
queſti. j. de priuilegijs.
¶ Decimum eſt quia facilius
addiſcit. Sap̄. in maliuolam
b animam [b] non introibit ſapien
tia ⁊c. ¶ Undecimum eſt quia
ſi laicus ſit multiplicabitur in
prole. ps. filij tui ſicut nouelle
oliuarum in circuitu mēſe tue
ecce ſic benedicetur homo qui
timet dominum. ¶ Duodeci=
mum eſt / quia ſemper diligit
a bonis ⁊ ſi q̄nq̄ moleſtetur a
malis. xxiij. q. iiij. § ex his.

a ¶ Iuſti vero tulerūt ſpolia. ad de text. i. c. quēadmodum. xxiij. q. vij.

b ¶ In maliuolam animam. adđ archi. in. c. reuertimini ad me. i. j. colū. xvj. queſti. j.

9 Que † interrogationes fie=
ri debent vel poſſunt ab audiente cōfeſſionē.
Ad hoc dicunt aliqui: ⁊ ſic vtuntur etiā mul
ti religioſi q̄ nulle interrogationes fieri de=
bent: ſed ſimpliciter debet audire ſacerdos
ea que peccator confiteri voluerit: et poſtea
ſcđm audita ⁊ confeſſa pniam iniungere. ad
hoc videtur facere Chryſo. de pe. diſt. j. non
tibi dico vt te prodas. ſed ſtatim ſequitur cō
tra. argu. q̄n dicit in publicum ergo a contra
rio tibi dico vt te prodas in occultum: ⁊ ꝑ cul
dubio hec opinio periculoſa eſt: q̄ multi ſūt
ſimplices qui ſi inſtruantur vere confitebun
tur: ⁊ ſi non inſtruantur ſemper in fecibus re
manebunt: vt ptȝ in his que not. ſ. eodem §
qualiter ſacerdos. Eſt etiam falſa hec opi=
nio. nam in hoc foro ſacerdos eſt iudex: vt di
cit Amb. de pe. diſt. j. verbū dei. iudicantē au
tem oportet cuncta rimari ſm Eleutherium
xxx. q. v. iudicantem. nam ⁊ ſm Greg. graue
nimis eſt ſuper re incerta certam dare ſniaȝ
xj. q. iij. graue. ideo ſup illo loco qui ſine pec=
cato eſt. primo in illam lapidem mittat. dicit
Aug. Caueat ſpūalis iudex vt ſicut non cō=
miſit crimen nequitie: ita nō careat munere
ſcientie. oportet eñ vt ſciat agnoſcere quic=
quid debet iudicare. Iudiciaria eñ poteſtas
hoc expoſtulat: vt qđ debet iudicare diſcer=
nat. nam ſi iudex temporalis hoc debet face
re ⁊ diligens medicus corporalis hoc faciat
quia ſi cām ignoras qūo curas. Non eſt tui
muneris: ſed fortune multo fortius hoc face=
re debet ſpūalis: q̄ vbi maius periculuȝ im
minet cautius eſt agendum. vt. xlij. diſt. quie
ſcamus. ¶ Et breuiter cuȝ hoc aperte deter
minet gnāle concilium: non eſt hic amplius
immorandum. Sic eñ dicit. j. eod. omnes.
¶ Sacerdos aūt ſit diſcretus ⁊ caut⁹ vt mo=
re periti medici ſuperinfundat vinum ⁊ oleū
vulneribus ſauciati. diligenter inquirens et
peccatoris circunſtantias ⁊ peccati. quibus
prudenter intelligat quale debet illi prebere
cōſilium. ⁊ cuiuſmodi remedium adhibere.
diuerſis experimentis vtendo ad ſanandum
egrotum. ¶ Nota q̄ dicit diſcretus ⁊ caut⁹.
diſcretus eñ debet eſſe. vt not. ſupra eodē §
cui confitendum ſit. ſic ergo neceſſe eſt q̄ non
ſolum ptātē: ſed etiā ſciam habeat ⁊ pnia=
les canones de quibus not. infra eo. § q̄ pnia
non ignoret. ſicut alias legitur. vt. ſ. de ꝯſan.
cap. j. ad fi. Sit igitur dilīgēs inquiſitor ſub=
tilis inueſtigator ſed ⁊ cautus vt ſapiēter ⁊
quaſi aſtutus interroget ⁊ a pctōre extrahat
quod forte ignorat: ſed ⁊ in hoc cautus ſit: vt
nec plures interrogationes faciat q̄ forte ex
pediat quod ſpecialiter in interrogationib⁹
modi peccandi. ⁊ maxime in peccato fornica

tionis ⁊ gule cauendum eſt ne forte ſibi modum quem nunq̃ audiuit aperiat: ⁊ ſic ad pctm̃ quod nunq̃ fecerit quodãmodo iſtruat et inducat ⁊ ſic tali medico ſpũali accidit ſicut alij fatuo medico corporali q̃ quib⁹ putabat adhibere medelã medicinis percept⁊ mortis periculum incurrebãt. ſ. de eta. ⁊ q̃lita. ad aures. ꝓcedat igitur ſicut inſtruit̃. j. e. ſub. §. de luxuria. ver. peccaſti ↄtra naturã. et ſeq. ¶ Ut autẽ tu qui forſitan ſimplex es melius inſtruaris ſcire debes ꝙ interrogatiões iſte conſiſtunt. ¶ Circa perſonas. ¶ Circa pctã. ¶ Circa circunſtãtias perſonarum et pctõrum: vt patet in concilio. ſ. dicto. ⁊ infra eod. deus qui. ⁊ de pe. diſt. v. ca. j. de ſingulis igitur per ſe. ſub §. proſequamur.

¶ Circa perſonas ſic inſtructus eſſe debes: vt primo conſideres vtrũ ſit ouis tua vel extranea: ⁊ vtrum ſimplex ſit ⁊ talem inſtruas ſm qd not. ſ. eo. §. qualiter ſacerdos. vel diſcreta ⁊ talem ſimpliciter audias nec multũ ſcruteris cum in oĩbus ſit inſtructa niſi forte deus tibi aliquid reuelauerit pluſq̃ ſibi. xcv. diſtin. c ſto ſubiectus. ¶ Sunt autẽ iſte interrogationes que circa perſonas ↄſiſtunt et conſiderari opꝫ. ¶ Quis eſt qui peccauit. ¶ Cum qua peccauit. nõ dico quibus qꝛ nõ dꝫ alium accuſare ſed ſe tm̃: vt no. ſ. eo. §. q̃lis ſub. §. diſcreta. ¶ Cõtra quos deliquit: vt ſic ſcias qualis emenda ſit facienda. ad hoc facit qd not. ſ. de iniurijs. §. ⁊ in quantũ deſ. et infra eod. §. quibus ⁊ qualiter. per totum. ¶ Coram quibus, nam ⁊ ex hoc peccatũ augetur. ad hoc inſtitu. de iniurijs. §. atrox. ⁊ qd not. ſ. de teſtib⁹. §. ſuper quibus, verſi. de perſonis, ſi hoc fecit per ſe vel per alium ꝓprio motu: vel ad mandatũ ſeu ſuggeſtionẽ alterius ⁊ qualis. vtrum ſcꝫ eſſet dñs vel pr̃/ vel extraneus. ad hoc ſ. de homici. ſicut dignuꝫ j. eo. mulieres. ¶ Si miſit nũcios ſollicitatores. ¶ Malos cõſiliarios. ¶ Srutatores ſeu exploratores aſtutos vel ſimplices ad extorquẽdum ſecretũ alicui⁹ vel ipſum decipiẽdũ. ¶ Circa peccata que. ſ. ſunt pctã que ↄmiſit et principaliter querat de. vij. principalibus vitijs. ¶ Primo tamen ſtet ſacerdos in genere ⁊ ſm ꝙ expedire viderit deſcendat ad ſpecialia. argum. ff. de queſtionibus. l. j. § qui queſtionem.

¶ De ſuperbia igitur ſic inquirere poteſt. ¶ Fuiſti ſuperbus ſi dicat ꝙ ſic: audiat in q̃ et qualiter ſi dicat qd non/ vel non plene exprimat dicat ei. Chariſſime tu forte non noa uiſti quid ſit ſuperbia [a] ſed pauci ſunt ſine ipſa: ⁊ idẽ faciat in omnibus alijs peccatis de quibus duxerit inquirendum. vnde dicat reſponde igitur mihi ſecundum ſanam conſcientiam.

¶ Feciſti vnq̃ vel dixiſti aliqd pro laude mundana vel honore ſeculari habendis. ¶ Impugnaſti vnq̃ ſcienter veritatem ¶ Obuiaſti ſcienter auctoritati maioris tui. ¶ Quod aliorũ erat aſcripſiſti tibi. ¶ De ſciẽtia vel facundia: vel pulchritudine vel cantu tuo/ vel nobilitate vel dignitate tua vel alijs gratijs quas deus tibi dedit iactaſti te vnq̃ vel intumuiſti.

¶ Alium tanq̃ viliorem te cõtempſiſti. ¶ Superiori tumento te parificaſti: vel q̃ melius deberes tenere locum ſuum: qꝛ melius poſſes ⁊ ſcires ipſum regere aliquoties concupiſcẽdo cogitaſti.

¶ Dixiſti vnquam verba ſuperba/ ⁊ opprobria alicui.

¶ Percuſſiſti per ſuperbiam.

¶ Tumens in corde contendiſti: diſputaſti: vilipendiſti: blaſphemaſti.

¶ Bona nature ⁊ gratie ⁊ fortune que habes cogitãs a deo recognouiſti ⁊ ei gratias egiſti: vel ac ſi habeas hec a te deum recognoſcere ⁊ eidẽ regratiari contempſiſti.

¶ Alium ⁊ non te iudicaſti.

¶ Laudem honorem ⁊ gloriã: et iudicium que ſolius dei ſũt vſurpaſti: ⁊ tibi attribuiſti. vix erit aliquis ſi bene recogitet q̃ euadat.

a ¶ Quid ſit ſuperbia. Adde cardin. Alex. in. §. alias in. ij. colũa xxiij. diſt.

De inuidia ſic.

¶ Diſplicuit tibi vnq̃ bonum alterius cauſa inuidie. ¶ Placuit tibi malum cauſa inuidie Ideo dico quia cauſa iuſtitie: diſplicere poteſt bonum ⁊ malum placere ſine peccato. vt peccatori ſcilicet daret vexatio intellectum. Eſay. vigeſimo octauo. ⁊ tantummodo ſola vexatio dabit intellectum.

Detraxiſti alicui: vel audiuiſti libenter detractionem.

¶ Dixiſti / vel audiuiſti / cauſa infamandi malum de perſona/ vel rebus/ vel dictis: vel factis cuiuſcũq̃ alterius. ¶ Ta

cuiſti bona alterius ne locū tuū occuparet: vel gratioſior te eſſet aliquibus. ¶ Seminaſti diſcordias inter fratres. Laudaſti vnq̄ hoiem. ⁊ in fine per tñ: vel per ſi: vel per ſed: vel per niſi aliqd detraxiſti vt totum vituperares cā inuidie. hoc ideo dico q2 ſi notoriū eſſet publice. ⁊ ſi occultū eſſet. ⁊ hoc ſcires tā q̄ homo occulte. nō intētione diffamādi. bene poſſes dicere vitiū alicui⁹ incorrigibilis: vt alij p ipm decipi non poſſent: vel vt caueres amico tuo qui de ipo confidit. nam quicquid agant hoiēs intentio iudicat omnes.

¶ De ira ſic. habes aliquem odio. ſ. perſonā alicuius que tanq̄ creatura dei diligenda eſt. pctā autē ⁊ errores cuilibet odiendi ſunt ⁊ etiam proſequendi. ¶ Dixiſti conuitia: vel dicēti rñdiſti q̄ſi te vindicādo: ⁊ p irā hoc idō dico q2 ſecus eſſet ſi cā correctionis. ⁊ idē intelligas in ſeq. ¶ Percuſſiſti aliquē. ¶ Dixiſti contumeliam patri vel matri carnali vel ſpūali. ¶ Damnificaſti aliquem p te vel per alium accuſando ipm apud dñm vel impediendo bonum vel honorē ſuū vel ponēdo ignem vel talliando arbores vel res ſuas furando vel rapiēdo vel alias per violentiā et q2 ipſum habebas odio occupando. ¶ Mouiſti rixas. ¶ Seminaſti diſcordias. ¶ Incitaſti lites. ¶ Dediſti iniquas ſnias. ¶ Iniuſtum conſilium. ¶ Uulneraſti. ¶ Occidiſti cauſa odij. ¶ Occidit ſol ſuper iracundiam tuam vel ſtatim odiū quantum ex parte tua eſt remiſiſti. ¶ Mouiſti iniuſtū bellū. ¶ Feciſti coniurationes vel alias colligationes vel alias illicitas pactiones etiam ſine iuramēto cauſa odij ⁊ vt poſſes te vindicare.

¶ De accidia ſic. ¶ Fuiſti vnq̄ tepidus ⁊ remiſſus ad bene agendum cum poſſes. Repuliſti a te gratiam inſpirantem qđ eſt qñcunq̄ homo cogitat aliqđ bonum facere vel dicere ⁊ non acquieſcit. ſed ſtatim primus motus extinguit quos in pctō nutrit vbi eſſent extinguendi ⁊ extirpandi. ¶ Dimiſiſti vnq̄ ire ad eccleſiam vel p̄dicationē ꝓpter pigritiam et ſegnitiē. ¶ Fuiſti nimis delicioſus: ocioſus. ¶ Diſtuliſti ꝯfiteri maxime per annum. ¶ Neglexiſti pniam tibi iniunctā peragere. Offm̄ eccleſiaſticum tibi iniunctū diligenter exeq neglexiſti. ¶ Diſtuliſti iuſtitiā reddere ex pigritia. ¶ Noluiſti celebrare cō feſſionem audire propter laborē vitandū q2 potius volebas quieſcere. ¶ Subtraxiſti ꝓximo tuo egēti ꝯſiliū tuum vel auxiliū ꝓpter pigritiā ſolā. ¶ Diſtuliſti ex negligētia reſtituere aliena. ¶ Incidiſti vnq̄ in deſperationē. ¶ Fuit vnq̄ tibi propter laborē vitandū tediū vite tue. ¶ Fuiſti negligēs circa obſequiū fidele dñi a quo paſcebaris ⁊ induebaris ⁊ alia bona recipiebas. ¶ Neglexiſti ſeruare iuramētū tuū. ¶ Diſtuliſti mercenario reddere ſalariū: de quo cōueniſti vel aliter conſiderato labore ſuo ⁊ ſeruitio ipſum remunerare b̄ndictus is q in his nō peccauit.

¶ De auaritia ſic. ¶ Fuiſti ſimoniacus. ¶ Uſurarius. ¶ Dñs violent⁹. ¶ Iudex iniuſtus. ¶ Incautus ꝯſiliari⁹. ¶ Cauilloſus aduocatus. ¶ Imperator malign⁹. ¶ Scriptor falſarius. ¶ Fur. ¶ Latro. ¶ Periur⁹. ¶ Sacrilegus. ¶ Luſor metaruꝫ agrorum euulſor. ¶ Feſtorum colendorum violator. ¶ Falſus mercator. ¶ Hoim quorumlibet ⁊ maxime viduarum pupilloꝝ pauperum ⁊ aliaꝝ miſerabiliū pſonaꝝ oppreſſor cā lucri iniuſti: ⁊ auri. hic nō deſcendo ad ſpecialia q2 nimis eſſet prolixū ⁊ ipſa in diuerſis ſummis iſti⁹ libri recolligere poterit diligēs indagator. ¶ Nec excuſet ſe q̄libet ab h̄ vitio. nā etiā dñi nobiles genere ſed non morū ⁊ in dignitate ꝯſtituti: ſꝫ ipſam deſtituētes quaſi mercatores facti ſunt ⁊ quaſi oēm viā ⁊ modum adinueniunt huic vitioſe ſeruientes neminem accuſo. ſꝫ Eſa. c. j. dicit. oē caput languidum ⁊ oē cor merēs a planta pedis vſq ad verticem nō eſt in eo ſanitas. ⁊. q̄ͦ facta eſt meretrix ciuitas fidelis plena iudicij iuſtitia habitauit in ea nunc autem homicide argentum tuum verſum eſt in ſcoriam: vinū tuum mixtum aqua principes tui infideles: ſocij furum omnes diligunt munera ſequūtur retributiones.

¶ De gula ſic. ¶ Fuiſti ebrioſus ſemel: ⁊ tūc videtur veniale vel plures ⁊ quaſi de cōſuetudine h̄ habes et tunc eſt mortale. ¶ Comediſti vltra q̄ deberes etiam vſq ad crapulā. ſuper quo vide quod not. ꝫ. de tempo ordin. cui. ſub § tertia. ¶ Fregiſti etiam bibendo ſolum vinum vel aquam ſine iuſta cauſa ieiunia in penitentia tibi iniuncta vel conſuetudinaria ſeu inducta propter guloſitatem. ſuper quo vide quod nota. ꝫ. de obſer. ieiu. § quando ieiunandum ſit. ⁊. § et quando non. ¶ Recepiſti non ieiun⁹ eucharīſtiam vel cōfirmationem vel alia ſacramenta eccleſie ſanus et fortis nullo imminente p̄iculo vel imminente ſꝫ preuidere tibi potuiſti. ſuper quē vide quod not. ꝫ. de conſe. eccle. di. ij. ¶ Paui ſti te ſplendide pauperibus iuxta te poſitis nimis eſurientibus et fame morientibus te ſciente ⁊ ſubuenire contēnente vel negligente. ¶ Comediſti nimis prope id eſt ante horam tertiam communibus diebus vel ante nonā in ieiunijs vel anteq̄ audires miſſam cum poſſes audire ſed magis volebas ſatiare ventrem q̄ mentem vel anteq̄ appeteres nec eras infirmus nec debilis ſed cauſa guloſitatis tantum vel inhoneſte ſocietatis hoc feciſti. ¶ Inuitaſti alios ad eq̄les potus vel

bibendum nimis. ¶ Paraſti tibi ſpecies vel electuaria non cā medicine:ſed vt vinuꝫ melius tibi ſaperet ⁊ ad bibendū te fortius incitaret vltra ꝙ̄ nature tue expediret. ¶ Et nūqd ꝓ alijs talia paraſti ⁊ eis ꝓpinaſti.⁊ nūqd quid de cibarijs idem feciſti. ¶ Et nunquid plura fercula ꝙ̄ nature expediret:tibi ⁊ alijs propinaſti. ¶ Nūquid in ſcandalum aliorū ꝯ conſuetudinē regionis feria quarta vł ſabbato:vel alijs diebus carnes palam ⁊ publice:vel alia cibaria comediſti. ¶ Et nunquid more canonico totum comediſti vel bibiſti: vt gule tue ſatiſfaceres:non nature:⁊ conſocijs tuis non diuiſiſti:nec aliquid eis dediſti ¶ Et nunquid more vrſino ſeu leonino nimis auide in cibum etiam viliſſimū gule flāma accenſus non dico comediſti ſed deuoraſti. ¶ Nunquid diuites ⁊ non pauperes tecum ad menſam aduocaſti: ⁊ ip̄ſos vltra ꝙ̄ natura requiret refeciſti: de eſt is q̄ ſe poſſit de oībus is ſalua conſcia excuſare.

¶ De luxuria ſic. ¶ Cōmiſiſti fornicationeꝫ que eſt qn̄ ſolutus ſecularis cognoſcit ſolutam:non virginē nec religioſam. ¶ Cōmiſiſti ſtuprum qđ eſt virginem deflorare. ¶ Cōmiſiſti adulterium qđ eſt cognoſcere cōiugatam vel cognoſci ab vxorato. ¶ Cōmiſiſti inceſtum:qđ eſt qn̄ cognoſcitur conſanguinea vel affinis carnalis vel ſpūalis.vn̄ et ad religioſas perſonas extenditur. ¶ Peccaſti cōtra naturā: qđ eſt qn̄ aliter cognoſcitur mulier ꝙ̄ natura requirat: quēadmodū quilibꝫ naturaliter nouit:⁊ cum ip̄m natura exponat:oīs alius quicunqꝫ ſit ille eſt ꝯ naturam quos modos nec volo ſcribere nec cōſulo qđ reueles:vt not.ſ.e.§.rn̄.j.ver.no qđ dicit.ſed ſic caute dicas tu bn̄ ſcis modum q̄ naturalis eſt accidit vnqꝫ tibi aliter pollutio ſi dicat ꝙ non nihil vltra queras:ſi dicat ꝙ ſic:q̄ras vtrū dormiēdo vel vigilando.ſi dicat dormiēdo queras vtrū cū muliere vel ſine muliere ꝙ̄ cōcupiuiſſet vel alia:⁊ an nimis diebus p̄cedentib⁹ bibiſſet vel comediſſet ⁊ quantuꝫ eſt tpis ꝙ ſibi non acciderat.qꝛ ſi ſemel in n.ēſe accidat tm̄ pōt preſumi pollutio naturalis: ⁊ talis nō eſt timenda: qđ dic vt plene not.ſ. de adul.§.que ſit pena lenocinij.verſ.in fine videndū eſt.⁊ ſequē. ¶ Si vero dicat ꝙ vigilando accidit ſibi pollutio queras vtruꝫ ſine muliere.ſi dicat ꝙ ſic queras qūo. Sin aūt dicat ꝙ cum muliere:queras vtrum extra vaſa vel infra ⁊ qūo:⁊ ſic caute ꝓcedas ne ip̄m aliquo modo de modo inſtruas : ſed poti⁹ ab ore ipſius extrahas qui cōmiſit. Sed ⁊ non ſolum de operibus immo ⁊ de locutionib⁹ nutibus ⁊ cogitationib⁹ ⁊ alijs ſimilibus queri debet.dicas ergo. ¶ Concupiuiſti vnqꝫ aliquam mulierem in corde tuo concupiſcētie conſentiendo quod mortale eſt. ¶ Incitaſti vnqꝫ aliquē ad libidinem per te vel aliuꝫ vel oſtentationem tui vel ornamētorum tuorum ſicut faciunt alique mulieres:etiam propter hoc ſpāliter plus ꝙ̄ propter deū ad eccl'iam ⁊ proceſſiones euntes ⁊ per vicos corizantes Riſiſti vnqꝫ vel cantaſti vł nutum feciſti alicui mulieri vel ipſa tibi cū intentione iſtius peccati cōmittendi. Incitaſti vnqꝫ te cum nō appeteres comedendo electuaria calida vel aliquo alio modo ad libidinem exercendam. ¶ Dixiſti vnqꝫ mendaciū vel verbum ocioſū pro aliqua muliere habenda. hic tn̄ notādū ꝙ ſm Aug.octo ſunt genera mendaciorū:de quibus no ſ.de iureiur.§.quot comites.ver. dicit tn̄ ⁊ ſequentib⁹.verū ex verbis Aug.ibi poſitis traditur magiſtraliter alia diſtinctio breuior ⁊ planior.qm̄ mendaciorū:aliud pernicioſum ſiue malignitatis:aliud officioſuꝫ ſiue pietatis:aliud iocoſitatis.xxij.q.ij.ne qs ¶ Pernicioſum mendacium ꝯprehendit in ſe prima quinqꝫ gn̄a. per Aug.enumerata. xxij.q.ij.primum, officium vero tria gn̄a vltima per eundem Aug.ibi enumerata ⁊ additur de iocoſo. ¶ Sed nonne quodlibet mēdacium mortale eſt.ita vr̄.ps.pdes oēs qui loquuntur mendacium.itē os qđ mentitur occidit alam.Aug.nec artificioſo mēdacio:nec ſimplici verbo opꝫ quēqꝫ decipere:qꝛ quolibet mō mentitur quis occidit alam. Ad hoc dicas cum Aug ꝙ oē mendacium eſt pctm̄. xxij.q.ij.mihi.non abſurde vr̄ oē quidē mendacium eſſe pctm̄. Aliqn̄ tn̄ eſt mortale aliqn̄ veniale.pernicioſum eſt pctm̄.i.qđ nocet proximo de quo.ſ.no.ver.pernicioſum ſemper eſt mortale.xxij.q.ij.primum.⁊ cap.ne quis.

Mendacium vero officioſum.i. qđ nulli nocet ⁊ prodeſt alicui de quo not.ſ.eo.ver.officioſum.⁊ iocoſum ſimilr̄.veniale eſt in hoīe imperfecto.ſm oēs.xxij.qū.ij.ne quis. ¶ Si queras qđ pctm̄ ſit maius officioſū mendacium.an iocoſum.in hoc eſt diſſentio quidaꝫ enim dicunt ꝙ maius eſt officioſuꝫ: qꝛ fallit proximum:lꝫ non noceat:qđ non facit iocoſū alij aūt dicunt ꝙ officioſum minus eſt:qꝛ prodeſt alicui quod non facit iocoſum. ¶ Sed nunquid in perfecto hoīe oē mendaciū pctm̄ mortale eſt.dicunt ꝙ officioſū mortale eſt perfectis.iocoſum vero veniale.ſi queras ab eis quare iocoſum non eſt mortale eis ſicut officioſum:cum primum.ſ. iocoſum quod nō eſt mortale nulli ꝓſit:ſm vero ſcꝫ officioſum proſit.rn̄dent: quia iocoſum nō fit ex aīo : nec ꝑ ip̄m hō intēdit aliū decipere ſec⁹ in officioſo. ¶ Alij dicunt ꝙ mendacium officioſum: ſicut ⁊ iocoſum in homine perfecto veniale ē ſed tamen grauius eſt ꝙ̄ in imperfecto homine.⁊ hec opinio humanior eſt ſcđm Ray.

mentē ire.⁊ q2 non intendo ipm fallere. nam ſm Aug. mendacium nihil aliud eſt q̄ falſa ſignificatio vocis cum intentione fallendi. xxij.q.ij.§.ille ergo.⁊.c.is aūt.⁊ hoc ſatis innuit Aug xxij.q.ij.primū.xſ.nec ſe quiſq̄ in recte noſtris factis taʒ male mouerit ſentiat vt fiat ēt alo deterior.longeq̄ a pietate remotior.⁊ ad hoc faciunt multa exempla poſita xxij.q.ij.vtilem.⁊.c.queritur cur patriarcha mentiri voluit.⁊.§.Iteʒ opponitur q̄ Jacob mēuēdo. ¶ Sʒ nōne eadē actiōe meret ⁊ demeret q̄s in mendacio pietatis.ita videt.nā in eo q̄ mendaciū eſt demeretur.in eo ſo q̄ pietas eſt meretur:⁊ hoc apte videtur pbari poſſe exēplo obſtetricū.q̄ abſtinēdo ab occiſione puerorū merebātur:mētiendo vero pharaoni demerebātur: ⁊ q2 mētiebant premiū eternū eternū fuit in eis mutatū in tpale ſm Aug.xxij.q.ij.quelibet culpa: ſed contra q̄s eadē actione nō pōt q̄s mereri ⁊ demereri. arg.ſ de bap.maiores.§.ſed adhuc queritur lvij.diſt.c.vnico. ¶ Hoc reliquit Ray.diſputationi.dicas q̄ nunq̄ eadeʒ actione pōt q̄s mereri ⁊ demereri vitaʒ eternā cum effectu. vt in vltimis concor pōt tñ mereri quo ad cōmutationeʒ vt in prima cōcor. ¶ Queras ēt de oibus aliis vitiis:que ſi vellemus pſeq̄ndo ſcribere nimis eſſet prolixum. ſed hec ſufficiant ſine concor.q̄s in ſuperioribus ſub.§. omiſimus ex certa ſcientia cauſa breuitatis ad inſtruendos vtcūq̄ ſimplices ſacerdotes: cum aliis q̄ ſunt.ſ.no.⁊ inferius ſubſequent ⁊ plura pñt eia cōprobari. ¶ Quid ſi maritꝰ adducens ſecū vxorē ſuā cōfitetur corā ea q̄ añq̄ eam duceret cognouerit ſororē ſuaʒ q̄d erit ꝯſulendum cū vxor dicat q̄ nō credat ei: imo putat q̄ hoc dicat in fraudē marito conſulam q̄ nec reddat debitū nec exigat mulieri q̄ exigere pōt ſʒ nō reddat. Sinautē q̄libet veniat ſeparatim.⁊ idē ꝯfiteatur tunc pōt ei ꝓcedi. ꝯſulēdo q̄ exigat ⁊ reddat.ar.j.de ſen. excō.inquiſitionis.ſ.de iureiurā.mulieri et iunge quod not.ſ.de iureiur. ſub.§.nunc redeundum §.⁊ ſuper quibus.verſ.quid de cā monachationis.⁊ ſequent.

30 ¶ Circa circunſtātias ⁊ perſonarū ⁊ pctōꝝ debes inquirere ſm q̄ in his verſibꝰ ꝯtinet.

¶ Quis q̄d.vbi p quos quoties.cur q̄uo q̄n.
Quilibet hoc ſeruet aie medicamina dādo.

¶ Igitur ſcire debes q̄ he circūſtantie q̄ ad perſonas ꝯſiderāde ſunt.ſ.vtrū ſit. ¶ Maſculus vel femina. Iuuenis vel ſenex. Liber vel ſeruus. ¶ Nobilis vel ignobilis. ¶ In dignitate vel officio eccl'iaſtico vel ſeculari ꝯſtitutus vel priuatꝰ. Sane mentis vel furioſus. ¶ Aſtutus ⁊ ſciens.vel ſimplex ⁊ ignarus. ¶ Solutus vel coniugatꝰ. Laicus vel clericus. ¶ Secularis vel religioſus. ¶ Literatus vel illiteratus. Propinquus vel affinis: vel extraneus. Dñs vel mercenarius. Agricultor cāpo. pelliparius.vel alius operator. vel mercator.ſocius vel non. vel hō ocioſus xp̄ianus. iudeus hereticus vel paganus. Contritus ⁊ penitens vel irridens. ¶ Caute tñ interrogandū eſt:puta informatione ſi erat virgo vel corrupta.vidua.vel meretrix.cōiugata vel ſoluta ſecularis vel regularis. ꝯſanguinea vel extranea.nō querat nomen:q2 ſicut peccator non dʒ alium ſpecificādo accuſare.ſic nec pbr interrogare.⁊ de hoc no.ſ.e. ſub.§.circa perſonas.verſ.cum qualibet.Sʒ breuiter de perſona q̄ ⁊ qualiter ſit cōſiderādum eſt diligenter: ⁊ ſm qualitatē ipſius de diuerſis peccatis aliqs inquirendum eſt.⁊ ēt penitentie variande: ſicut apparet in his q̄ not.ſ.eo.§.cui cōfitendum ſit.ſub.§.cui papa ⁊ ſequenti.⁊.j.eo. que penitentia.

¶ Circūſtantie vero pctōꝝum alique ſunt cōcomitantes:alique allicientes.vt not.ſ.eo.§. qualis.ſub.§.integra.ver.no.q̄ dicit.⁊ ſeqn.

¶ De cōcomitātibus inq̄ri dʒ et conſiderari opʒ. ¶ Quid ſit cōmiſſum ⁊ quale.ſcʒ vtrum ſit pctm ſupbie vel alterius gñis:vtrū ſ.t veniale vel mortale vel criminale.ſcd̄m ea que not.ſ.eo.§.de quibus peccatis.⁊.ſ.eo. ſub.§. circa pctā. ¶ Utruʒ ſit enorme vel mediocre. ¶ Principale vel acceſſorium vt pʒ in his que not.ſ.eo.ver.per quos. Manifeſtum vel occultum.ſm ea que not.ſ.de tempo.ordi.§. cui ⁊ ſub.§ prima regula. Recens vel quatriduanum antiquū ⁊ fetens.ſm ea que not.ſ. eo.ſub.§ quibꝰ ⁊ quot dictis.ver.hi ſunt tres mortui.⁊ ſequēt.ſic tñ vt de vſitato querat in ſpecie. de inuſitato caute ⁊ in genere ſm ea que not ſ.eo.§.de luxuria.ver peccaſti cōtra naturam.⁊ ſeq. ¶ Ubi ſit cōmiſſum.ſ.in loco ſacro aut prophano in domo mariti: patris vel dñi:vel alibi. Per quos.ſ.mediatores internuncios.omnes enī tales ſunt ei ⁊ participes eiuſdem damnationis. Itē cum quibus ⁊ pro quibus.⁊ contra quos.vt de hoc no.ſ. eo.ſub.§.circa perſonas. ¶ Quoties vt nō ſolum ipſa peccata ſed ⁊ vices.⁊ iterationes q̄rat ⁊ alius ſi recordatur dicat vt ſcʒ dicat q̄ties cognouit mulierem.⁊ quot mulieres. Quoties fuit ebrius vel alios inebriauit. et quot. Quoties dixit verba contumelioſa vel falſa ⁊ nociua ⁊ contra quos ⁊ quot.⁊ ſic de ſingulis. Et eſt vna ratio quia vulnus iteratum tardius ſanatur. Cur id eſt quali intētione hoc fecerit. Utrum ipſe tentationem preuenerit/ vel a tentatione preuentus fuerit. ſecundum ea que not. ſupra eodem. ſub §.de luxuria.verſiculo incitaſti vnquam.et ſequentib.⁊ ſub.§.de gula.verſicu. paraſti tibi.⁊ ſequenti. Utrum ſponte vel coactus. et

cõtritionem ↄfeſſionẽ ꝛ ſatiſfactionẽ.lʒ qꝛ ↄtritio tãta poſſet eſſe ꝙ ſola ſufficeret ad ſalutem plenariã cõſequẽdã.iõ beat⁹ eſt qui ſe põt reparare poſt lapſum: vt oĩa hec ꝓbant. de peni.diſt ij.ille rex. Sed ꝛ ſi non poſſit ↄfiteri per verã tñ ↄtritionẽ ſalu⁹ erit. de pe.di.iij.pꝛima ↄſolatio.xxij.q.ij.c.ſi.ꝛ not.ʒ.e.§.quibus ꝛ quot dictis.ſub.§.qͣ ſit effect⁹ ↄtritionis.ꝛ ſub.§.illud. ¶ Ad hoc etiaʒ vt vͣa ſit pnĩa neceſſe eſt ꝙ cõfeſſio facta ſit talis qͣlis ↄuenit: ꝙ dic vt no.ʒ.e.§.qͣlis. ꝛ.§.cui ↄfitendum.neceſſe eſt igiť ꝙ cõfitẽs nihil celet.nã falſam pnĩam eſſe ↄſtat.cũ ſpꝛetis pluribus de vno ſolo pnĩa agiť aut cũ ſic agiť de vno vt non diſcedat ab alio. ¶ Unde ſcriptum eſt qui totã legẽ adimpleuit offendat aũt in vno factus eſt oĩm reus. ſicut eñ ſi in pctĩs oĩb⁹ eſſet inuolutus: ita ſi in vno tñ maneat eterne vite ianuam nõ intrabit. falſa eſt etiam pnĩa cum penitens ab officio vel curiali vel negotiali nõ recedit qͦ ſine peccato nullatenus agi põt aut ſi odiũ in coꝛde geſſit aut ſi offenſo cuilibet nõ ſatiſfaciat. aut ſi offenſus offendẽti non indulgeat. aut ſi arma ꝯ iuſtitiam gerat.iõ Inno.ij.ep̃os ꝛ pͥſbyteros admonet ne hmõi falſis laicoꝝ aĩas decipi et in infernũ detrahi patiant: vt oĩa hec ꝓbantur de pe.di.v.c.ſi. Grego. idem dicit ꝛ addit falſas pnĩas dicimus que non ſcdm autoritatẽ ſctõꝝ patrum ꝓ qualitate criminũ imponuntur vel qñ qͥs bona alteri⁹ iniuſte detinet niſi reſtituat de pe. di.v.falſas.qͦ qualr intelligať dic vt no.ʒ.e.§.que pnĩa. ꝛ.§.qͣbus ꝛ qualr. ¶ Quod aũt dr vere penitere nõ licere exercere militiã vel negotiũ priſtinũ intelligi põt ſolẽniter de penitẽtib⁹ qͥ nõ debẽt ſeculariter viuere de pe.di.v.ↄtrium.ꝛ.l.diſt.illud. põt etiã itelligi qñ delinqͥt in ipo offõ.ꝛ eſt ei iniunctũ in pnĩa ne decetero hoc exerceat.tunc eñ ſi ꝯ iniunctionem redeat ꝛ manifeſtum ſit dʒ excõicari de pe.diſt.v.de his. xxvi.q.vij.de his.xxvij.qͦ.j.deuotam.alias autem honeſta exercere põt.vnde leo. qualitas lucri negociantẽ aut arguit aut excuſat ꝛ Grego.negotiũ qͦ ante cõuerſionẽ ſine peccato extitit hoc etiã poſt ↄuerſionẽ repetere culpa non fuit vt hec ꝓbanť de pe.di.v.qualitas.ꝛ.c.negotium. verum tñ tutius eſt abſtinere a negotiationibus ꝙ ipſas exercere etiam ſi abſtinens inde diſpendia patiať qꝛ difficile eſt inter emẽtis vendentiſqꝫ cõmertiũ non interuenire peccatũ vt in dicto.c.qualitas.et ad idem.ʒ.de vſu in ciuitate.ꝛ in his que no.ʒ.e.§.in quibus ꝛ qualiter. ſub.§.ſub de negociatoꝛibus.

a ¶ Sed ꝛ ad hoc vt vera ꝛ pfecta pnĩa[a] agatur neceſſe hʒ peccatoꝛ ſm Augu. ſe oĩno iudicio ſubmittere ſacerdotis nihil ſibi reſeruant ſui vt paratus ſit facere pꝛo recipienda vita anime quecunqꝫ faceret ꝓ euitanda moꝛte.coꝛpis ꝛ hoc cũ deſiderio cũ gaudio ei lʒ facere dʒ immoꝛtalis futurus q̃ faceret ꝓ differenda moꝛte moꝛiturus vt de peni.diſt.v.ca.j. poſt medium. querat ergo et ſubeat dignos fructus pnĩe vt ibi dicit ad ſi.ꝛ pꝛimo offerat deo mẽtẽ ꝙ aliã oblationẽ. ¶ Et ſic tripliciter ſatiſfaciendũ eſt creatoꝛi: oꝛe coꝛde ꝛ opere: ſicut tripliciter ẽ offenſus.ad qͦ ptinet qͦ no. ʒ.e.§. quibus ꝛ qͥt dictis.Rñ.j. ¶ Iniũgať ei oĩno ꝯ pctĩ oꝛis ſue ſupbie que ſi pura ſit pctĩ purgabit.de ↄſe.di.v nõ mediocriter. ¶ Ieiuniũ ꝯ pctĩ coꝛdis ſiue carnis. ¶ Ieiuniũ eñ curat vulnera delinquẽtis ꝛ curata ſantificat de cõſe.di.v. ſit tibi ieiuniũ. ¶ Eleemoſyna ꝯ pctĩ operis ſeu auaritie.ſi eñ pecuniã habes peccata tua redime.de pe.diſ.j.medicina.ꝛ.c. ſi quis domũ.ꝛ.c.queʒ penitet. ꝛ.c. agite. eleemoſyna eñ oĩa bona perficit. vñ date eleemoſynam. ꝛ ecce oĩa munda ſunt vobis.de pe. di.j.medicamentum.ꝛ.c.tres. ꝛ.c. quamobreʒ. ¶ Sed ꝛ dici pt ꝙ ſatiſfactio in duobus ↄſiſtit. ſcʒ in eleemoſyne largitione.ꝛ carnis maceratione.hec duo igitur ſub.§. pſequamur.

b ¶ Eleemoſyna triplex eſt[b]. Pꝛima conſiſtit in coꝛdis contritione.quando aliquis ſcilicet ſeipſum offert deo.iuxta illud,miſerere aĩe tue placens deo.de hac intelligas qͦ in eccleſiaſtico legitur. ſicut aqua

c extinguit ignem[c]: ita eleemoſyna extinguit peccatũ. ¶ Secunda.cõſiſtit in compaſſione pximi qua compatimur alienis aduerſitatibus tãꝙ nr̃is. de hac Iob mecũ cõualuit miſeratio ꝛ ab vtero matris mee egreſſa eſt mecũ. ¶ Tertia conſiſtit in fide viua ſiue dilectione nõ ficta: ꝛ charitate operoſa: quãdo ſcilicet quãdocunqꝫ ꝛ qualrcunqꝫ damus conſiliũ vel auxilium pꝛimo indigenti.

a ¶ Ut vͣa ꝛ pfecta penitẽtia.ad de text. in ca.rex.xxiiij.q.vi.

b ¶ Eleemoſyna triplex ẽ.adde archi. i c.ſicut.

c ¶ Sicut aqͣ extinguit ignẽ.adde gl. i.c.qui vult.ʒ pe. diſtinc.iij. xlvij.diſti.

ergo nedū conſiſtit in rerū largitione: ſed etiam in ꝯſilio aduocatiōis ⁊ cura tam ſpirituali ꝙ corꝑali. ⁊ de hac dicit dñs

a Luc. Date eleemoſynam[a] ⁊ ecce oīa munda ſunt vobis. Ambroſius. paſce fame morientem. ſi non pauiſti occidiſti. lxxxvj. di. paſce. de hoc no. pleniſſime ꝟ. de tempo. ord. §. ⁊ cui. ſub §. ſeptima regula.

a ¶ Date eleemoſinā. add. c. qr. xij. q. j. c. ſcias. xvj. q. j. ⁊ c. medicamentum. ꝟ pe. diſt. j.

¶ Carnis autē maceratio conſiſtit in quatuor. ſ. in oronib[9]: vigilijs ieiunijs flagellis: vn̄ apoſtolus ad theſſaloni. c. v. Sine intermiſſione orate non intermiſſis horis canonicis. de quib[9]. pſ. Septies in die laudem dixi tibi. ꝟ. de cele. miſ. c. j. vel ſic. Sine intermiſſione orate. i. iuſte viuite. ⁊ eterna deſiderate. Anſ. Juſtus nūꝙ deſinat orare: niſi deſinat iuſt[9] eſſe ſemp em̄ orat ꝗ ſemp bn̄ agit. ad idē Hier. xxij. di. ſctā. Aug. ipm̄ deſideriū boni oro eſt. ⁊ ſi ꝯtinuū ē dſideriū ꝯtinua ē oro.

b ¶ Eſt aūt oro. adde gl. i cle. j. ꝟ reli. et ve. ſanc. ⁊ p. ſ. tho. l. iiij. ſen. di. v.

b ¶ Eſt autem oro[b] pius affect[9] mentis in deū tendens ⁊ plerū ꝙ ne pigritetur in vocē ꝓrūpēs. ¶ Uel ſic. oro eſt cōgeries vocum ad aliquis impetrādū in deum tendentium. xx. diſt. c. ſi. ¶ In oratione autem nō debēt peti tpalia preciſe. ⁊ principaliter. ſed eterna ſpūalia et pertinentia ad ſalutē. vnde ſuper illud. ij. ad cor. iij. virtus in īfirmitate ꝑficiť. dicit gl. Aug. cum ea que deus laudat. ⁊ promittit petitis ab illo ſecure petite. illa em̄ ꝓpitio deo cōcedūtur. qn̄ aūt petitis tpalia cum modo petite. ⁊ cū timore illi cōmittite vt ſi proſit det ſi ſcit obeſſe nō det qd enim ꝓſit vel obſit nouit medicus nō egrotus. ¶ Docet em̄ magiſter noſter petere que ad ſalutem ptinent ſicut apperet in ſeptē petitiōibus ꝗs docuit nos petere qn̄ dicit dicetis pater noſter ⁊c. alibi hoc reſtrinxit ad tria ſcȝ fidem ſpem charitatem. que precipue ſunt petēda. vnde Luc. xj. quis aūt ex vobis patrē petierit panem nunqd lapidē dabit illi. aut piſcem, nūquid ſerpentem dabit illi. aut ſi petierit ouum nunquid porriget ei ſcorpionem. ꝑ panem charitatem ꝑ piſcem fidem per ouū ſpem: voluit deſignare. ¶ Sunt autem. xiij. que in oratione requiruntur. ſ. qd ſit fidelis vnde. pſ. miſerere mei qm̄ in te confidit anima mea. ¶ Secura. Jac. j. poſtulet in fide nihil heſitans. de hoc. xxiij. q. ij. §. ij. ¶ Humilis ec. xxxv. oratio humiliantis ſe nubes penetrabit. de cōſe. diſtinct. v. non mediocriter. ¶ Diſcreta. Mat. xx. neſcitis quid petatis. Ja. iiij. petitis ⁊ nō accipitis eo quod male petatis. ¶ Deuota potius corde ꝙ ore. j. Reg. j. anna loquebatur in corde: et vox illius penitus non audiebatur. Auguſt. quid prodeſt ſtrepitus labiorum vbi mutum eſt cor. ¶ Grego. qui indeuotus orat iudicium ſibi poſtulat. de conſe. di. ij. qr corpus. inde. ver. Cum cor non orat inuanum lingua laborat. ¶ Uerecunda. vt in publicano qui nō audebat ad celum oculos leuare. Luc. xviij. ¶ Secreta. Mat. vj. tu autem cum oraueris ⁊c. de conſe. diſtinct. j. ca. pen. et fin. Iſido. oratio priuatis locis opportunius funditur. ¶ Pura. de pe. diſtin. j. importuna. Dan̄. xiij. dixit ſuſanna: domine deus tu ſcis quia hoc iſti malitioſe compoſuerunt aduerſum me. ¶ Lachrymoſa. Eſa. xxxviij. audiui orationem tuam. et vidi lachrymas tuas. ⁊ Thob. iij. vbi dicitur qd ſara in oratione perſiſtens deprecabať deū cum lachrymis. glo. dicit oratio ad deum lenit lachryma cogit hec vngit illa pungit. ¶ Attenta. pſ. intende voci oṙnis mee. eccle. x. Muſce morientes perdunt ſuauitatem vnguenti. B. oēs nobis cauſamur deeſſe grām ſed iuſtius grā ipſa conqueritur nonnullos ſibi deeſſe. ¶ Cōis etiā plus vȝ ꝙ ſingularis xx. diſ. c. ſi. ¶ Feruida. Hie. maledict[9] hō qui opus dei negligenter facit. de conſe. di. v. nō mediocriter. ⁊ c. ieiunium. Exo. xxxij. aut dimitte eis hanc noxā. aut ſi non facis dele me de libro tuo. ¶ Opoſa. Tho. xij. bona eſt oratio cum ieiunio ⁊ eleemoſyna. Mat. v. bti miſericordes[c] qm̄ ⁊c. ¶ Aſſidua. exo. amici qui panes accommodauit. Luc. ⁊ apoſtoli perſeuerantes in oratione ſpiritū ſanctum receperunt. act. j. valet aūt pcipue ꝯ̄ vitia ſpiritualia. vnde Hie. ſuper illud matth. xvij. ⁊ Mar. ix. hoc genus demoniorum non ejicitur niſi in oratione ⁊ ieiunio, ſic ait medicina cuilibet morbo eſt adhibenda non ſanat oculum qd ſanat calcaneū. ieiunio ſananť peſtes corporis: oratione vero ſanantur peſtes mētis. ¶ Uigilijs ſimiliter maceratur caro. que vobis indicuntur omnib[9]. et maxime prelatis. pſ. nō dormitabit neꝙ dormiet qui cuſtodit

c ¶ Bti miſericordes. add. tex. in c. hec aūt vita. in §. ex his oībus. xxiij. q. iiij.

d israel. Luc. xij. ſint lumbi veſtri[d] precincti et lucerne ardentes in manibus veſtris.

d ¶ Sint lūbi vrī. add. tex. in j. c. ꝗ factus. de pe. diſt. j.

⁊ vos ſimiles hoībus expectātibus dn̄m ſuū qn̄ reuertat a nuptijs. ⁊. ſ. ſi venerit in ſecunda vigilia. ⁊ ſi i tertia vigilia venerit ⁊ ita inuenerit beati ſunt ſerui illi. ¶ Eſt aūt vigilare ſomnū corporis a ſe excutere. Treñ. ij. conſurge lauda in nocte in principio vigiliarꝫ. vt ſcꝫ ſomnū corporis a te excutias. prouer. vj. vſqꝫ quo piger dormis ⁊c. et ſubdit. et veniet tibi quaſi viator egeſtas. c. xx. ꝓpter frigus piger arare noluit mendicabit in eſtate. ¶ Sed et vigilare eſt mandatis diuinis attendere. eccle. xv. altiora te ne queſieris. ſed que precipit tibi deus diligenter attende. co. ſi volueris mandata ſeruare. cōſeruabūt te. ¶ Iterū vigilare eſt ſup ſeipm̄ vigilias noctis cuſtodire. Luc. ij. erāt in regione illa paſtores cuſtodiētes vigilias. matth. xxvj. vigilate et orate ne intretis in tentationē. j. petri
a v. ſobrij eſtote vigilate[a]. Uigilare etiā eſt ad deum mentis oculos aperire deutero. erit vita pendens ante oculos tuos. ſ. xp̄s in cruce poſitus. ⁊ nō credis vite tue. prouer. viij. qui vigilauerit ad me inueniet me. hec eſt quarta vigilia in qua venit ieſus ad diſcipulos ᶜ ſuos. nos aūt prelati vigilare debemus ſpecialiter: qꝛ paſtores ſumus et talibꝰ indicit vigilare. vt ſtatim no. ꝟ. eo. ver. iterū. vn̄ gene. xxxj. Jacob ad laban. xx. annis fui tecū oues tue et capre ſteriles non fuerūt: arietes gregis tui non comedi nec captū a beſtijs oſtendi tibi. ego damnū oē reddebā. quicquid furto perierat a me exigebas. die noctuqꝫ eſtu vrebar. ⁊ gelu fugiebatqꝫ ſomnus ab oculis meis. vtinā tales eſſemus oēs ſpūales paſtores. ¶ Uigilare etiā debemus qꝛ doctores ſumus: ſed quō docebimus niſi ſciamus. quō ſciemus niſi ſtudeamus. j. timoth. iiij. attende tibi et doctrine. eo. dum venio attende lectioni et exhortationi et doctrine. Mat. vlti.
b euntes in mundūᵇ predicate euangeliū omni creature. Debemus autē. v. docere. ſ. Credenda: ſicut articulos fidei. ¶ Facienda ⁊ ſeruāda ſicut mandata. ¶ Fugiēda ſicut peccata. ¶ Timēda ſicut mortē eternā. ¶ Querēda ⁊ appetēda ſicut regnū dei ⁊ iuſtitiā eius. hec ſunt quinqꝫ verba que apl's vult ſuo ſenſu ſe qui in eccleſia dei vt ⁊ alios inſtruat magis qꝫ. x. millia verborū in lingua. j. corinth. xiiij. ¶ Item vigilare debemus qꝛ cuſtodes infirmorum. ſcꝫ peccatorū ſumus. ſ. eo. cum infirmitas. j. cor. xj. multi infirmi ⁊ imbecilles inter vos multi dormiunt. duo infirmi ſunt corpus ⁊ anima contraria appetentes. ſpiritus quidē promptus eſt caro autem infirma: qꝛ corpus qđ corrumpitur aggrauat animam. vſqꝫ quo paruuli diligitis infantiā ⁊ ea que vobis noxia ſunt queritis. ¶ Itē qꝛ nutrices ſumus. j. corin. iij. lac dedi vobis in potū

non eſcam. ſ. eo. deus qui. paruuli petierunt panem et non erat qui frangeret eis. treñ. iiij. adheſit lingua lactentis in ſiti. ſcilicet verba dei. ibi dicit gloſ. talis non poteſt dicere. ego ſum paſtor bonus. ſed poteſt bene dicere ego pono animam meam pro ouibus meis. ¶ Itē quia ſumus ſpeculatores. ¶ Ezc. xxxiij. fili hominis ſpeculatorē te dedi domui iſrael. ¶ Item quia ſumus ianitores nobis enim dedit dominus claues regni celorū. ij. Reg. iiij. Iſboſeth dormiebat ianuis apertis ⁊ ancilla oſtiaria obdormiuit. ⁊ intrauerunt hoſtes et occiderunt eum: vigilate igitur omnes: quia aduerſarius veſter diabolus tanqꝫ leo rugiens circuit querens quē deuoret.
¶ Ieiuniū vero triplex eſtᶜ. ¶ Primum eſt abſtinentie corporalis a cibo. ſcꝫ abſtinere. et hoc dominus primo inſtituit in paradiſo. ⁊ poſtea ſanctificauit quando. ſcꝫ. xl. diebus. et. xl. noctibꝰ ieiunauit. Mat. iiij. hec debent quatuor concomitari. ¶ Primū eſt largitas Io. qđ manducaturus eras ſi nō ieiunares da pauperibus. vt ieiuniū tuum ſit ſaturitas anime non marſupij lucrum. ¶ Scđm eſt letitia Matt. vj. cum ieiunatis nolite fieri ſicut hypocrite triſtes ⁊c. ¶ Tertiū ᶜ eſt hora cōpetensᵈ. nam ſicut legit. j. Reg. iiij. Jonatas adiudicatus fuit morti: quia preuenit horam. ¶ Quartum eſt menſura Augu. mens auiditate ciborū laſſata perdit orationis virtutem. ¶ Secundū ᵈ ieiunium eſt afflictionis. ſc. ſcilicet a gaudio temporali temperare. ¶ Tertium ieiunium eſt ſpirituale a peccato ſcilicet mortali abſtinere ⁊ de his plene no. ꝟ. de obſer. ieiu. §. qđ ſit ieiunium.
¶ Flagella etiaꝫ multa ſunt. ¶ Prima enim conſiſtunt in armis penitētialibus. ſcilicet cinere cilicio et lachrymis. l. diſt. in capite. ¶ Secunda in

a ¶ Sobrij eſtote ⁊ vigilate. adde tex. l. c. ſunt plurimi. vj. q. j.
b ¶ Eūtes. l mūdū. adde in ca. ſi qs pbr̄. et c. mlti ſūt. de ꝯſe. diſ. iiij. ⁊ in. c. debitū. de bapti.
c ¶ Ieiuniū ꝟo triplex eſt. adde. ſ. tho. l. iiij. ſen di. viij. q. j. arti. iij.
d ¶ Hora cōpetēs adđ arch. i. c ſolet. de ꝯſe. di. j. domi. l. c. dericꝫ. iiij. diſt. s. Tho. ij. ij. q. clvij. ar. vij.

pectoris tōſione. genuflectione. ⁊ diſciplinis de pe. di. j. tres actiones. ⁊ di. iij. de quotidia nis. ¶ Tertia peregrinationis afflictione. de hac. ꝫ. de peregrinationibus. et de voto. §. quot ſunt ſpēs. ¶ Quarta in tribulatiōe cuiuſlibet egritudinis afflictione. hoc ſuſtinuit Job. ij. de his apl's ad hebreos. xij. flagellat dñs omnem filiū quē recipit. ¶ Sit igiť cautus et diſcretus ſacerdos et dicat penitenti poſt iniunctā pnīam ꝙ oīa bona que fecerit: ⁊ oīa mala que ſuſtinuerit ei proficiāt ad ſalutem. ⁊ ei pro pnīa hec iniungat. tunc ei valebunt oīa ſi a preſbytero iniunganť. ⁊ pnīa ſit deuota. ⁊ de pe. diſt. j. in actione. et. c. agite penitentiam. ⁊ no. ſ. eo. §. que penitentia. ver. ſacerdos. ⁊ ſeq.

¶ Is eſt igiť effectus pnīe vbi ſi perfecte in hoc mundo fuerit ſatiſfactū ad patriā euolet aut ſi quid purgandū remanſerit igne purgatorij purgabitur. deus em̄ cū ſit iuſtus et miſericors miſericordia penitenti ignoſcit non reſeruans pctm̄ ad penā eternā ex iuſtitia vero impunita non relinquit delictū. aut em̄ homo punit aut deus. vnde Aug. ⁊ ſi conuerſus vita viuat. ⁊ nō moriať: non tñ ꝓmittimus ꝙ euadat omnē penā. nam prius purgandus eſt igne purgatorio. qui in aliud ſeculū diſtulit fructum cōuerſionis. is autem ignis et ſi eternus non ſit miro tñ modo grauis eſt. excedit em̄ omnē penā quā vnꝗ̄ aliqs paſſus eſt in hac vita. nunꝗ̄ in carne tāta pena inuēta eſt licet mirabilia martyres paſſi ſint tormēta. de pe. di. fi. c. fi. Idē poſt ſpecificationē multorum peccatorū mortaliū dicit. quicunꝙ aliquid de his peccatis in ſe dānari cognouerit niſi digne emēdauerit. ⁊ ſi habuerit ſpaciū longo tpe nō penituerit. et largas elemoſynas nō erogauerit. et a peccatis ipis ſe non abſtinuerit. q. d. ſi impenitēs. ⁊ ſine ꝯtritione deceſſerit illo tranſitorio igne de quo apoſtolus ait purgari nō poterit: ſed eterna illū flāma ſine vllo remedio trucidabit. xxv. di. §. alias. nam ⁊ ſcdm̄ Greg. qualis hinc quiſꝙ egrediť talis in iudicio preſentatur. eo. c. qualis. ¶ Item effectus is eſt vt qui frequenter reſurgit per pnīam iuſti vocabulum non amittat. de pe. di. iij. ſepties. et alia bona ſequunť de quibus no. ſ. eo. §. que inducunt hominē. ſub. §. bonorū.

32 Que † ualeant ad hoc ne qs

poſt veram pnīam ⁊ ſalutē ſpūalē ꝯſecutiuā patiať reciſiuū. De hoc merito videndū eſt. qꝛ nullus pōt pctm̄ vitare niſi in charitate exiſtat. de pe. diſt. ij. ſi em̄ inquit. vn̄ Greg. in moralibus lib. vij. ex ſe namꝙ oīs vite tentatio eſt cum ex ſeipſo naſcitur vnde perimať que et ſi ſemper virtus ſuccendit ex infirmitate generať quod ſemper ſuccendit neceſſe eſt. verūtamen quia vnguenta non redolent latius niſi commota nec aromata ſuffragantur niſi incendantur ita nec ſancti viri in tribulationibus virtutes innoteſcūt. pena em̄ interrogat ſi quietus qs veraciter amat vnde per patres antiquos is vir iuſtus deſcribitur qui tanꝗ̄ fidus in tenebris eluceſcit. ¶ Ad hoc ergo ne quis recidiuū patiať valent poſt iniunctā pnīam illa que no. ſ. eo. §. que inducunt hominē. ⁊ vt ꝯtraria cōtrarijs opponanť. ¶ Ut. ſ. cōtra malitiā caym abel innocentia opponať. vnde Greg. abel eſſe renuit ille quē caym malitia non exercet. xxiij. q. iiij. hec autem vita. et. vij. qō. j. §. hoc tunc. ¶ Itē contra immunditiā lamech eſt enoch munditia opponēda. qui cum deo ambulauerit. gen̄. vj. ¶ Itē cōtra inobedientiā gentiliū ante diluuiū eſt noe obediētia opponēda. de pe. di. j. predixerat. ¶ Itē cōtra auaritiam effron abrahe largitas. xiij. q. ij. poſtꝗ̄ effron. xxxv. diſt. ſexto die in fi. xlij. diſt. §. j. et c. quieſcamus. ¶ Itē cōtra luxuriā gentiliū ⁊ fornicationes ſpūales ⁊ carnales opponēda eſt caſtimonia Iſaac coniuga. ⁊ cōtra impatientiā ſuperborū qui habēt in naribus. ⁊ tolerētia et patiētia iacob qui multos labores tolerauit. et multa paſſus eſt tam a ſuis ꝗ̄ alienis. xxij. q. ij. §. fi. ¶ Itē contra ingratitudinē falſorū amicorū ꝗ mala pro bonis retribuūt Joſeph benignitas ꝗ bona ꝓ malis retribuit. xxij. q. ij. qō ait de talibꝰ retributionibꝰ legiť. xxiij. q. iiij. ſex ſūt differētie. ¶ Itē cōtra crudelitatē ⁊ tyrannidē peruerſoꝝ dominorū moyſi māſuetudo. de pe. di. ij. §. j. opponitur de moyſe ⁊ aaron. ¶ Itē cōtra diffidentiā ⁊ deſperationē mandatoꝝ dei quā ſequūtur impij. de pe. diſt. iij. iudeis. fiducia et ſpes quā habuit. Joſue contra aduerſarios quibus deuictis ⁊ ſuperatis in terrā promiſſionis i. ſupernam hieruſalem introduxit populum opponatur. viij. q. licet. et. §. ſi ergo. et ſic de alijs. nam ſicut ait Grego. cōtraria cōtrarijs curantur.

¶ Sunt etiā quatuor columne celeſtis edificij quibus ſine eſtu diabolico pōt quis ad celum leuari. Prima colūna eſt vt deſpicias mundū: qꝛ ipſe perit ⁊ cōcupiſcentia eius. ſm apoſtolum. xxiij. q. v. quid ergo. ¶ Scda columna eſt vt neminē deſpicias qꝛ neſcimus qualis vnuſquiſꝙ in die iudicij apparebit. xj. q. j. ſacerdotibus. xlv. diſtinc. vera iuſtitia. ¶ Tertia eſt vt deſpicias teipſum non tamē quo ad virtutes. et opa ipſarū ſed quo ad ꝧ ne credas nimis valere. xxj. q. iiij. c. j. xxx. diſt. ſi quis virorum. ¶ Quarta eſt vt contēnas te ſperni: qꝛ ſm apoſtolū ſi hoibus cōplaceres ſeruus xp̄i non eſſes. ij. qō. vij. accuſatio. In=

de ver. ¶ Spernere mundū ſpernere nullū ſpernere ſeſe. ¶ Spernere ſe ſperni quatuor hec bona ſunt. ¶ Adhuc tñ ale neceſſarie ſunt ad volādū. alioquin volare nō poteris. & ſunt he. fides recta & ꝓa ſpes firma ex vno latere charitas geminata ad deū & proximū ex altero. inde Proſper. ¶ Unde iſtis geminis virtutū qui caret alis. Celorū ad regnū non hȝ vnde volet. de pe. di. ij. vnde charitas eſt. & iunge qd no. ȝ. co. §. qui impediunt. per totū. & §. qb⁹ & quot dictis. ſub §. que inducunt contritionem.

53 In quo tenetur† ſacerdos illi cuius confeſſionem audiuit ecce in primis tenetur pctm̄ ſuum abſcondere et ſecretum tenere ita qd proximis nec extraneis etiam ſi ſcandalū oriretur niſi reuelaret aliquo modo recitet. ſm Gre. de pe. diſtinc. vi. ſacerdos. ¶ Quid ergo ſi ſcit multa homicidia paranda niſi hoc recitauerit: dic qd in hoc caſu poteſt reuelare talib⁹ q̄ non poſſint obeſſe caute tñ non ſpecificando perſonam. arg. in his que no. j. eo. §. ſed quid ſi tu. arg. xxij. q. v. hoc videtur. vbi hoc innuit Aug. ſed ſi tale ſit qd non poſſit reuelari ſine cōfeſſionis proditione niſi de conſenſu ꝯfitentis fieret: neceſſe eſt abſtinere: vt in. d. c. tenet igit hoc ſecretū tenere ſacerdos adeo ꝙ cōſulimus ei bona fide ꝙ nec verbum nec ſignum nec nutū nec geſtum inde faciat: nec in genere nec in ſpecie. & hoc eſt contra multos qui inde ludunt & rident inter ſe dicētes. hodie audiui talem cōfeſſionem. & lȝ nō nominent; ſpāliter tñ dicūt quidam miles vel quidā comes vel quedam mulier commiſit tale pctm̄. & cū ſint in loco vbi audierint. & vbi eſt pſona ſic narrant omnia qd aliqui circūſtantes coniecturant qd velit dicere. ſicut vidi aliquotiens de facto ſed non refert vtrum res ꝓprio vocabulo exprimatur vel digito vel ceteris circūlocutionibus oſtendatur. ff. ſi cer. pet. certum eſt. ȝ. de conſang. tua. ȝ. de teſt. licet ex quadam. & ꝓpter hoc multi ſicut experti ſumus retrahūtur talibus confiteri. caueas ergo qd ex quo aliquid ſcis in ꝯfeſſione de cetero non loquaris inde incaute qr lingua de facili labitur: & in multiloquio pctm̄ non deerit maxime autem hoc cauendum eſt quando circunſtātia nimis propinqua eſt: ſicut not. ȝ. cod. §. qualis. ſub. §. diſcreta. verſi. fallit autem hoc. niſi forte requiratur a te ꝙ iuſtitiā facias de peccatore: vbi potes excommunicare illum qui commiſit q̄uis tibi confeſſus fuerit. ſed ſine aliqua determinatione. ȝ. de offic. ordi. ſacerdos. alias autem etiam epiſcopo tuo non debes hoc ſpāliter reuelare q̄uis hoc tibi ſub pena excōicationis precipiat. ȝ. de excel. prela. dilectus. nam in hoc maior eſt ipſo: cū geras vices dei. argu. ȝ. de offic. deleg. ſane quia. vnde nō teneris ei obedire. xxi. diſtinc. inferior. ¶ Aliqui etiā ſunt qui non credunt peccare quando dicunt optime confeſſus eſt talis lȝ & hic poteſt eſſe periculum. qd ad te deus ſcit & nullus alius ergo niſi te ipſemet qui cōfeſſus eſt ꝓducat in teſtem taceas. & ſm hoc intellige. ȝ. de ſuno. nemo. & de frig. & malefi. c. fi. §. j. ibi poſtmodum per preſbyterū de cuius parochia vir exiſtit feciſtis inquiri: ſubaudi tu de plano, a vicinis. nec enim intelligas qd de confeſſione ſibi facta aliqd debeat reuelare: vt. ȝ. no. ¶ Sed quid ſi neſcis dare conſilium peccatori: in hoc caſu tantum licitū eſt tibi a peritiore conſiliū caute petere. ergo tutius eſt in omnibus abſtinere: excepto eo qd not. ȝ. eo. §. rū. j. & hoc eſt qd dicit cōcilium generale. j. e. ois. §. vi. vbi ſic hr. ¶ Caueat omnino ne verbo vel ſigno aut aliquouis modo prodat aliquatenus peccatorem. ſed ſi prudētiori conſilio indiguerit. illud abſq; vlla expreſſione percaute requirat. quoniā qui pctm̄ in penitentiali iudicio ſibi detectum p̄ſumpſerit reuelare a non ſolum a ſacerdotis officio deponendū decernimus verū etiam ad agēdam penitentiā perpetuam in arctū monaſterium detrudēdum. ¶ In quo ſaltem ſubaudi ſilentium tenebit. ȝ. de ſta. mo. cum ad monaſterium. §. in oratorio. ſed ꝯtra de pe. di. vi. ſacerdos. vbi dicit quod omnibus dieb⁹ vite ſue ignominiius peregrinādo perget. aliqui dicunt qd illud correctum eſt per conſilium generale vel dic quod illum faciet omnibus diebus quibus penitentiā aget. xxx. queſtio. j. ſi qs ſacerdos. qua cōpleta in monaſterium detrudetur. ſecundum concilium generale. ¶ Quid ſi aliquis confitetur ſe incidiſſe in hereſim. et alia peccata cōmiſiſſe a quib⁹ vuls ceſſare. nō

a ¶ Preſum ꝯfitē reuelare. adde tex. i. c. ois de pe. & re. et an poſſit reuelar de cōſilio ꝯfitētis. vide ant. de bu. & abb. in. d. c. ois aba. i c. ſignificaſti, de adulte. Jo. d imo. i. c. lȝ. i vlt. col. drenſ. doc. i. c. ipſi aph. ij. qo. vij. Lap. all. xciij. i. ci. mulier i cōfeſſiōe. S. Tho. i iiij. ſenten. diſtin. xxi.

tamen ab hereſi: vel vult recedere ſ; nō vult ſocios nolare timēs proditionē vel periuriū. q2 forte iurauit nō reuelare. vel reuelat ſed nō vult q pbr̄ detegat quid faciet ſacerdos. dicunt quidā q dz adire eṗm ⁊ dicere, ei: cuſtodi vigilias ſup oues tuas. q2 lupus eſt in grege. ℂ Alij dicūt qd pōt hoc reuelare tali qui poſſit pdeſſe ⁊ nō obeſſe. ar. xxij. q. v. hoc vr̄. ad fi. tuti⁹ eſt qd primi dicūt. ℂ Quid ſi qs tibi confiteatur q dormiuit in eccleſia cū aliqua muliere nunquid debes hoc epo denudare? non: niſi forte mulier hoc publice confiteatur. vbi quidem ad inſtātiam eiuſdē ſup hoc teſtificari poteris. quo ad ipſam dum tn̄ celes nomē adulteri: ſic intelligi poteſt. ʒ. de adul. ſignificaſti. nec ob. q eccl'ia femine polluta recōcilianda eſt. q2 illud poteſt intelligi qn̄ eſt diffamatum alias pbr̄ q̄ hoc ſcit tā deus poteſt ibi ſalua ɔſcia celebrare. arg. ſ. de ſen. excom. cum non ab hoīe: vel dic q tutius eſt vt hoc reueles in genere epo ſic dicēdo: talis eccleſia eget recōciliatione non que ratis a me vltra arg. in dicta decre. ſignificaſti. ⁊. ʒ. de offi. or. ſi ſacerdos. nam in talibus non ɔſueuerunt teſtes induci. et decre. loquitur indiſt. ʒ. de conſe. ec. vel alta. ſi eccleſia. de hoc not. ʒ. de conſe. ec. diſt. j. § ⁊ an ſit iteranda. ver. ⁊ hoc qd premiſſum eſt.

ℂ Scdo tenetur ſacerdos orare. ⁊ eleemoſynas impendere. et alia bona facere pro illo qui peccata ſua ſibi confeſſus eſt. vt de pe. diſtinc. vj. qui vult confiteri. nā ſm Alex. papā ⁊ martyrē ſacerdotes populi peccata comedunt: q2 ſuis pcibus ea delent ⁊ cōſumunt q̄ co citius exaudiuntur a dño quanto fuerint meliores. iij. q. j. nulli. j. q. j. ipſi ſacerdotes. de pe. di. iij. inter hec hyrcū. xvj. q. j. ſunt nōnulli. in fi. ℂ Debet etiam ſacerdos in principio miſſe ante canonem conſecrationis orare p viuis qui ſibi confeſſi fuerunt in primo memento. ⁊ poſt canonem orare pro mortuis ſi ſibi confeſſi fuerūt in ſecundo memento dicēte beato Aug. non ſunt pretermittēde ſupplicationes pro ſpiritibus mortuoꝝ quas faciēdas pro omnibus in xpiana ⁊ catholica ſocietate laudamus. ⁊ ideo loco competenti. ſ. in dictis momēto ſicut dictū eſt eccleſia deuz deprecetur. vt de cōſe. di. j. viſum. Sed ⁊ ſepe dz ipſum viſitare nō negligere: vt ſciat qūo pnīam continuat ⁊ eum cōfortet ⁊ informet: ſcdm ea que not. ʒ. e. § qual'r ſacerdos. ſub. § poſt pnīam. ⁊ ſe. ⁊. § que inducūt hominem. et ſi forte aliqd occurrit dubium peritiorem conſulat caute tn̄ ſcdm doctrinam. ʒ eo. § reſpon. j. caueat etiā q hoc pretextu nō frequētet mulieres nec ipſas in loco ſecreto ſuſpecto aliquatenus viſitet. nam periculoſa eſſet talis viſitatio ⁊ ſuſpecta. vnde lucius papa clericus ſolus ad femine tabernaculū nō accedet nec properet nec ſine maioris natu ſacerdotis iuſſione nec ſolus pbr̄ cum ſola femina fabulas immiſceat nec archidiacon⁹ ſub pretextu hūilitatis aut officij frequēter intret domicilia matronarū aut forte per clericos aut domeſticos matrone mandent aliquid ſecrete; ſi agnitum fuerit. ⁊ ille deponatur. ⁊ illa a luminib⁹ eccl'ie arceat'. vt. lxxxj. diſtinct. clericus ſolus. ⁊ iunge q no. ʒ. de eo qui cog ɔſang. vxo. ſue. § quot modis. ℂ Sz tenetur ſacerdos ei qui ſibi cōfeſſus eſt compati. ⁊ ſi egeat pro ipſo onus penitentie ſupportare. ⁊ eum releuare. ar. ʒ. de preſum. mādata. ⁊. l. diſtin. ponderet. vbi dicit alter alterius onera portare. ⁊ ſic adimplebitis legem chriſti. vnde ⁊ clemēti ait beatus petrus. clemens ſi tan olbus preeſſe volueris ſingulos prout poteris iuua et ſingulos releua q̄ ⁊ ſingulorum onus ac ſollicitudinē portas. viij. q. j. clemēs. o ſacerdos nō negligas ſ; ſta ſuccinctus lūbos tuos inuigila ſuper oues tibi commiſſas ora et ieiuna pro ceteris frequenter: ⁊ cum deuotione ſacrifica. labora. opus fac euangeliſte ⁊ apoſtoli dicentis pl⁹ omnib⁹ laboraui. ⁊ cum omnia bene feceris dic tantū te ſeruū inutilē incumbit tibi onus grauiſſimum nec ſolū tibi ſed et multis alijs oportet te ſubuenire et neceſſe eſt vt laboris penitentis ſis particeps qui eiuſdem debes correctionis gaudio conſolari. de pe. diſtin. vj. c. j. ad fin. et iunge qd no. ʒ. eodem. § qualiter ſacerdos. reſpon. j. verſi. adſit autem beniuolus. et omnem iactantiam caueas. ſicut dicit Ambro. ⁊ Gre. vj. queſtio. j. immutare. et c. ſunt plurimo. ℂ Caueas etiā ne ipm forſan propter horrorem peccati tibi cōfeſſi pl⁹ ſolito vilipendas cum ipſum plus ex hoc diligere debeas nec ab aliquo deectero debeat contemni: vt no. ʒ. eo. § quis ſit effectus. rn̄. j. ℂ Tertio dz recipere id q ſibi ab eo oblatuz fuerit. ſ. non debet reſpuere ex cōtemptu ſuperbie. ſicut alij magni prelati faciūt quaſi eis ſit dedecus. ſed hoc nō debet reſpuere aliquis tali intentione facere tuncun ſit magnus etiam ſi ſit is qui in eccleſia dei ſupremam manum obtinet nam tota eccleſia dei eleemoſynis ſubſtentatur. et tuncun prelati inde ſuperbiant. tamē debēt eſſe memores qd quicquid habent pauperū eſt. ⁊ ſemper ſe debēt quo ad humilitatem pauperes reputare: ſicut ſacri canones atteſtātur. xvj. queſtio. j. c. fi. xxiij. queſtio. vij. quod autem. ⁊ qō. viij. conuenior. xij. qō. j nolo vt aliquis. ⁊ c. futuram. ⁊ ſecūdum Aug. dominus noſter ieſus chriſtus eleemoſynis viuebat. xij. qō. j. habebat. ad idē eſt quod dicit Hiero. c. c. aurum. ℂ Licet igitur ſacerdotes ſint vicarij

ieſu xp̄i.de pe.di.iij.inter hec hyrcū.ij. et epi. vt.xxij.di.in nouo.⁊.c.q̄uis.⁊.xxvij.q.v. mulierē.nō tñ ꝓpter hoc ſugbire debēt ſed hūiliari potius cū ſm hiero.nō ſanctoꝝ ſunt filij qui loca tenēt ſanctoꝝ ſed qui exercēt opa eorū.xl.diſt.nō ēſt facile. ¶ Recipiat ergo ſacerdos ⁊ ep̄s eleemoſynā ſibi oblatā quātūcunq̄ modicā.⁊ ip̄am cum fratre ſuo paupere partiat̄.ſicut Ambro.vult.lxxxvj.di.nō ſatis.ad fi. non tñ ea intentione pniam audiat vel iniungat:vt aliquid a penitente recipiat. nā ſi hoc faciat apud diſtrictū iudicē qui nouit oīa grauiter ſe aſtringit. ẜ. de ſimo. tua nos.ad fi ⁊ c.fi.j.q.j.ſunt nonnulli.⁊.q. iij.nō ſolum. ¶ Caueat igit̄ ne qñ peccator venit ad eum cauſa confitendi:in principio medio vel fine ad burſam reſpiciat vt peccatori indulgeat:ſicut faciūt aliqui miſeri qui conſiderant vtrū penitēs ponat manū ad burſam ſoluendā.⁊ tūc miſericorditer] agūt cū eo.vel manū teneāt:⁊ tunc miſericordiā retrahūt q̄ miſericordia non ſpūalis eſt ſed burſalis nec excuſant̄,⁊ ſi intendāt hoc pauperibus erogare.nam qui male accipit vt bene diſpenſet grauat̄ potius q̄ iuuet̄.j.q.j.non eſt putanda.⁊.q.iij.ex multis.⁊.xiiij.q.v.neq̄ enī.Sed et cum ſacerdotiū venale exponit̄ ad eterne retributionis premiū conſideratio non hẜ.ẜ. ne prela. vices ſu. qm̄.et qui excutit manus ſuas ab omni munere:⁊ quo ad intentionem prauā ⁊ corruptionis materiā talis habitat in excelſis ſm Greg.xj.q.iij.qui recte.⁊ iunge quod not.j.codē.§.⁊ ad quid.ſub.§. ſed nunquid tenetur.

¶ Quarto tenet̄ ſacerdos ei de pnia ſua ſi inducat̄ in teſtē ab ip̄o penitēte teſtimoniū ferre ſm ea que no.ẜ.de teſti.§. quis poſſit. ver. ſed quō ſciam.Tenetur etiam ecōuerſo ſi penitere volueri t⁊ notoriū eſt vel hoc ſcit tan q̄ hō ip̄m apud eccl'iam ſiue ep̄m denūciare vt no.ẜ.de accu.ſub Rubr.de denū.§.qs pōt. Sed ⁊ vere penitēti tenet̄ ꝯſiliū. ⁊ auxiliū dare ſcd̄m q̄ vires ſuppetūt.j.c.oīs adeo q̄ bonus paſtor pro ouib⁹ ſuis etiā aīam ſuā dabit quas nō ꝓpter ſperāda beneficia nō propter ꝯſanguinitates vl' affinitates:ſ3 ꝓpter hoc tm̄ qd̄ ſunt nature ſue participes tenet̄ dirigere ad bonos mores ad eternā vitā conſequendā earū ſaluti conſulendo ⁊ in earum peccatis ac periculis ſicut in ſuis ꝓprijs cogitādo ⁊ eis ſubueniendo.de peniten.diſtin. ij.§.ergo ſi charitatem deo exhibeamus.⁊.c. ſeq.⁊.§.qui vult.⁊.§.hinc etiam Augu.

54 Et ad quid tenet̄ is †qui confeſſus eſt confeſſori. Ecce in primis tenetur ab ipſius reprehenſione et diffamatione cauere et abſtinere tam in tacēdo q̄ in non audiendo ſacerdotes enim qui proprio ore corpus dn̄i conficiunt ab omnibus ſunt obediēdi ⁊ timendi non dilacerandi aut detrahendi:quia a quibus ſe populus deo benedici: ſaluari : aut inſtrui cupit nullatenus debet eos arguere. populus enī ab eis docendus eſt,et corripiendus non ipſi ab eo:q⁊ non eſt dicipulus ſuper magiſtrū.vj.q.j. ſacerdotes ⁊.c.ex merito.⁊.c.deteriores. ¶ Tenetur etiā eius inopiam releuare ſcd̄m ea que no.ẜ.de parochijs.§.in quibus.ſub.§.hic tamen ſciendum.ver.ſed nunquid tenetur. ⁊ ſe.⁊ in ceteris feſtis offerre,et eius miſſam audire.vt ibi no. ¶ Sed ⁊ debet ei decimas ⁊ primitias ſoluere ſicut no.ẜ.de decimis.c.fi.ſub.§.vij.⁊.§.a quibus.⁊.§.cui danda ſit.

¶ Sed nunquid tenetur ei tempore quo confitetur aliquid offerre. non videtur q⁊ ⁊ confeſſio ⁊ pēitētia ⁊ ſacerdos iudices ſpirituales ſunt:vt de pe di.iij.ille rex. ⁊ di.vj.c.j.ver. caueat ſpūalis iudex. ergo nihil debet dari ſed gratis eſt gratia cōſerenda.j.q.j.c.j. ⁊ ſm Bedam non ſolum venditores doni dei ſunt qui vendunt ſpūalia pro pecunia ſed qui honorē vel laudem de talibus ſpūalibus expectant q⁊ non pura ⁊ ſimplici intentione dant ſicut a dn̄o acceperunt.nam in oībus nō nūmus ſed deus honorari debet.j.q iij.non ſolum.ergo ſacerdos non debet habere oculū ad munera alias ſm Gre. nō recte iudicabit. nā ex quo precīū remunerationis expectat in deū fraudē perpetrat.xj.q.iij.qui recte. ¶ In cōtrariū videt̄. dicit enī apoſtolus cōicet is qui cathetizat̄ verbo ei qui cathetizat : nec eſt magnū ſi ab eis recipiamus tpalia q̄bus ſeminamus ſpūalia.⁊ dicit moyſes non alligabis os bouis triturantis.i. nō ſubtrahes ſacerdoti ſuſtētationē vite quā d3 habere ꝑ labore ſuo vt hec oīa ꝓbant̄.xiij.q.j.is ita.ẜ. de p̄bē.cū ſm apoſtolū.⁊.c.graue.⁊ dicit Hiero.:q⁊ apoſtolus viris euāgelizātibus xp̄m in neceſſarijs vſibus nolle tribuere:ſeipſum damnare eſt.xvj.q̄one.j.apoſtolis. ¶ Item ſacerdos eſt iudex.xj. queſtione.iij. abſit. et de peniten.diſtinc.vj.c.j.et iudices poſſunt accipere ſumptus ſine peccato.ij. queſtiōe.vj. anteriorum.§. illud quorū. nec tenetur quis proprijs ſtipendijs militare. imo iuſtum eſt vt pro tempore recipiat compendium. qui pro tpe impendit ſeruitium .xvj. queſtione ij.,charitatem . nam ſecundum apoſtolum quis vnq̄ militat ſuis ſtipendijs quis plantat vineam : et ex fructu eius non edit : quis paſcit gregem : et de lacte eius non comedit q.d.nullus.xxviij.q.j.iā nūc.in fi.⁊.xiij.q j.§. his ita.et j.q ij.ca. penulti.nam et hoc. quod affertur videt̄ potius ſtipes tēpli : q̄ munera ſacerdotis.j.q.j.indices. ¶ Item nō eſt ve-

re.vt.ſ.de vſu. in ciuitate:ergo ſic dicit preſbyter ꝙ charitas moueat ipſum qꝛ forte penitens non poteſt peregrinari:nec ieiunare: nec orare:nec aliud facere oſtēdat hoc ꝑ opa ⁊ credam ei.vt ſcʒ per alium non ſuſpectum ꝑcipiat ꝙ ipſas miſſas cātari faciat vl' ipas gratis celebret:vel ſibi aliquod non retineat Sed totum quicquid offeretur occaſiōe iſta ſtudeat pauperibus erogare.ſicut not.ſile ꝫ epos.ſ.de offi.or.§.quid pertinet.ſub.§.debʒ etiā punire delinquentes:⁊ ſeq.nā ⁊ tenetur ſupportare penitentem:⁊ eum quo ad ptem penitentie ſi indigeat releuare ſicut no.ſ.eo. §.in quo tenetur:ſub.§ ij.⁊ ipſum abſoluere ex quo ſacerdotis iudicio bene patet. de pe. diſt.v.cap.j.de cōſe.di.iij.in literis.

55 Vtrum† penitentia debeat iterari. Dicunt quidam ꝙ non:qꝛ ſi vera fuit nūꝗ̄ poſtea fracta fuit/ ſi fracta fuit pnia nō fuit vt elicitur ſm ipſos ex his.q̄ notantur. ſ.eo §.quid ſi pnia. Sed ibi rñſum eſt ⁊ expoſitum qualiter ille auctoritates ſunt intelligende ſunt eñi non idē ſed ad diuerſa tpa referende. ¶ Itē inducūt pro ſe illud apoſtoli. Charitas nunꝗ̄ excidit.⁊ multa alia que ſequuntur. Aug. Charitas que deſeri pōt nunꝗ̄ vera fuit. Item radicata eſt charitas. ſecurus eſto nihil eñi mali tibi accidere poteſt ⁊ alias autoritates inuenies. ſ.eo.§.quibus et quot dictis.ſub.§.illud autē queri.ver.ſed et cordis cōtritionem.⁊ ſeq. Proſper. Si deū ex toto corde diligamus. nihil erit in nobis: vñ peccati deſiderijs ſeruiamus. Aug. Charitas eſt aqua[a] de qua dñs in euangelio. Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei nō ſitiet in eternū. Ezechiel. Pennata alalia minime reuertebātur cū incederent ſed vnūquodꝗ̄ ante faciē ſuam gradiebatur. Salo. iuſtorum ſemita' quaſi lux ſplendoris procedit et creſcit vſqʒ ad perfectū diem. ¶ Sol. hec q̄ dicta ſunt de charitate de pfecta poſſunt intelligi dr̄ eñi charitas perfecta in via vno mō quo ad ſufficientiā.qꝛ.ſ.ſufficit ad vitaʒ eternam habendam.de pe.diſt.iij.§.hac auctoritate. ¶ Alio modo quo ad effectum vel ſignū verbi euangelij dicentis. Maiorem charitatem ſiue dilectioneʒ nemo hʒ ⁊c.i. maius ſignum dilectionis ſiue charitatis. ¶ Tertio modo quo ad perſeuerantiā finalem. Augu. Firmū fundamentūʒ dei ſtat immobile hñs ſignaculū hoc ſcit deus qui ſunt eius. horū fides q̄ per dilectioneʒ operatur aut oīno nō deficit.ſi qui ſunt quorū deficiat reparantur anteꝗ̄ vita finiatur iſta ⁊ deleta iniquitate q̄ intercurrerat vſqʒ ad finem perſeuerantie deputatur.de pe.di.ij.§.non eſt mirū.c.firmum Idē ſicut ibi ſequitur. Nullus eoꝝ ex bono in malū cōmutat' finit hanc vitā ⁊ intellige firmū fundamētū ꝑdeſtinatione. Vñ dic null' eoꝝ ſ.ꝑdeſtiatoꝝ⁊ ſʒ ꝙ h' tertio mō aſſumitur charitas pñt intelligi ſupradicte auctoritates de charitate perfecta q̄ eſt in patria vel intelligas eas coniunctim.q.d.durante charitate nō pōt peccare homo habēs charitatem ſm Augu.vel dic non peccare ꝙ ſibi imputetur / vel nociuum ſit qꝛ ſemꝑ reparabitur. ¶ Illud aūt Augu charitas que deſeri pōt nunꝗ̄ vera fuit expone.i.incommutabilis vel non fuit vera reſpectu charitatis dei.ſepe eñi cōparatiōe facta ad deum talia legūtur vt illud. aſtra non ſunt mūda in conſpectu eius.⁊ illud oīs homo mendax.⁊ illud vanitas vanitatū ⁊ oīa vanitas.de.pe.diſ. ij.§.ſi ¶ Sic ḡ charitas ſemel habita nō pōt amitti ſi pfecta ē imperfecta vero pōt amitti h' pʒ in adam de quo certū eſt ꝙ charitatē habuit.⁊ tñ ꝑ pctm amiſit. de pe.di.ij.§ romanos. ver.adam.⁊.c.ibi ſeq.vſqʒ ad.§. opponitur.⁊ illud idem poteſt poni exemplum in moyſe aarō ⁊ dauid.vt in.di.§.opponitur. vſqʒ ad.§.cum deo ſine charitate nullus adultus adherere pōt.⁊.c.ſi eñi oīs inquit. ¶ Ex predictis etiā pʒ non ſolū inter ipſas virtutes:ſed etiā in ſingulis virtutibus gradus eſſe qḋ probat Grego.multipliciter exponens illud verbum Ezechi. ⁊ veniebat vir ad portam q̄ reſpiciebat ad orientem. ⁊ aſcendit ſuper gradus eius de pe.di. ij.dum ſanctā. Item Aug.ſi quis tantā habuerit charitatem vt paratus ſit etiā pro fratribus mori perfecta eſt in illo. charitas. ¶ Sed nūquid mox vt naſcitur:iam prorſus perfecta eſt non ſed vt perficiatur.naſcitur nata nutritur.nutrita roborat' et cum fuerit roborata perficiatur cum ad perfectionem venerit quid dicis mihi viuere chriſtus eſt ⁊ mori lucrum. Itē charitas in quibuſdam eſt perfecta in quibuſdam imperfecta.

[a] ¶ Charitas eſt aq. adde text. in.c.pōt diſcurſus.in §.charitas.de pe. diſt.ij.

et multos alios qñ venit ad pniam ficte non
cum pꝓſito abſtinendi: vel qꝛ retinuit vel cõ
celauit aliquod pctm̄. Aug. ſcio dñm inimi-
cum eſſe omni crimino ſo quo ergo qui crimẽ
reſeruat de alio recipit veniã ? de pe. diſt. iij.
ſunt plures. talis igitur dꝫ confiteri: qꝛ cum
ſine charitate ꝛ ficte confeſſus fuerit: ꝛ lꝫ de
vno pctõ pniam egerit tñ abſolutus non eſt:
ꝛ ideo debet iterum confiteri. argu. de pe. di.
iij. §. cum deo ſine charitate nullus adult⁹ ad
her ere põt. ꝛ hanc opinionẽ videt̃ cõproba
re. Innoc. iij. ẜ. de baptiſmo. c. maiores. §. ſed
adhuc queritur. vbi dicit ꝙ dñs opus imper
fectionis nõ nouit: ꝛ ideo peccata non ex pte:
ſed ex toto dimittit. ꝛ ſic aut nihil dimittit.
aut totum. vt pꝫ infra eo. cap. ꝙ quidam.
¶ Alij contradicunt dicentes ꝙ de vno põt
ſatiſfacere. ꝛ ſi aliud cõcelent tñ eius fructus
quo ad vitã eternam nõ percipietur peccato
impediente ꝙ nõdum deſeritur. percipiet aũt
qñ pnia fuerit ſubſecuta / ſicut alias ſimile
dꝛ de baptiſmo. de conſe. diſt. iiij. tunc valere.
confeſſio tñ eſt admittenda. j. eod. ꝙ quidam.
¶ Et facit pro his qꝛ non iudicabit deus bis
in idipm̄. ſicut dicit naum. vel ẜm aliam trã
ſlationem nõ conſurget duplex tribulatio. vñ
ex quo ſemel punitus eſt de vno peccato per
ſacerdotẽ tẽporaliter decetero pro eodẽ nõ
punietur. vnde Jo. ꝙ genus humanũ dilu-
uio: ſodomitas igne egyptios mari. iſraeli-
tas in heremo perdidit. ſcitote ideo tẽporalr̃
ꝓ peccatis puniſſe ne ineternum puniret: qꝛ
non iudicabit deus bis in idipſum. Sed hoc
Hiero. intelligendũ eſt de his qui inter ipa
flagella contriti ſunt ꝛ penituerũt vt ipſemet
exponit. xxiij. q. v. quid ergo. de pe. diſt. iij. §.
itẽ opponitur de hieronimo. ꝛ. §. autoritas il
la naum. ¶ Itẽ pro his eſt ꝙ dicit Greg. ſup
Amos. iiij. pluit ſuper vnã ciuitatem ꝛ ſuper
alteram non pluit pars vna cõpluta eſt. ꝛ ps
ſup quam non pluit aruit. ibi dicit Greg. cũ
ille qui proximũ odit ab alijs vitijs ſe corri-
git vna eademqꝫ ciuitas ex parte vna ꝯplui
tur. ꝛ ex parte arida remanet. qꝛ ſunt quidã
qui cum quedã vitia reſecant. in alijs graui
ter perdurant. ¶ Hoc tñ non ad criminis ve
niam ſed ad praui operis deſertionẽ defen
dendum eſt. de pe. diſt. iij. pluit. ꝛ. §. illud aũt.
¶ Quintus caſus eſt generalis in illis. ſ. caſi
bus in quibus ẜm quoſdam peccatã dñr re-
dire. quod dic vt not. j. eo. §. ſeq.
57 ¶ Et vtrum † peccata ſemel dimiſſa iterũ re
deant. hic ſunt diuerſe opiniones. Primi di-
cunt ꝙ quantũcunqꝫ quis pniam egerit de
peccatis. ſi poſtmodũ incidat in mortale pec
cata preterita que per pniam factam ſibi di-
miſſa fuerant redeunt ſimpliciter. et quo ad
reatum. ꝛ quo ad penã. ꝛ quo ad omnia et ꝓ
his ſunt multe autoritates. ¶ Prima eſt illa
in memoriam redeat iniquitas patris eius.
¶ Scđa illa euangelij ſerue nequam oẽ de-
bitum dimiſi tibi quoniam rogaſti me ꝛc. et
ſequitur iratus dñs tradidit eum tortorib⁹:
quouſqꝫ redderet vniuerſum debitum. ꝛ ſic
pater meus celeſtis faciet vobis vbi Raban⁹
ait. conſiderandum eſt ꝙ dicit vniuerſum de
bitum qꝛ non ſolum peccata que poſt baptiſ
mum homo egerit reputabuntur ei ad penã
verũetiam originalia que in baptiſmo ei di-
miſſa ſunt. ¶ Tertia illa Aug. Si iudas te-
neret illud ad qđ aduocatus eſt. nullo modo
ad eum ſua vel preterita: vel parentum iniq̃-
tas pertineret. ¶ Quarta illa Grego. qua dꝛ
ꝙ ſi non dimittimus ex corde qđ in nobis de
linquitur etiam illud ꝙ per pniam dimiſſũ
eſſe gaudeamus a nobis exigetur. ¶ Quin-
ta illa Aug. ſi non dimiſeris reuocabo te. et
quicquid dimiſeram replicabo tibi. ¶ Sex-
ta illa quam quidam pater ait. qui diuini bñ
ficij oblitus ſuas vult vindicare iniurias nõ
ſolum de futuris nõ merebitur. ſed etiã pre-
terita que iã ſibi dimiſſa eſſe credebat ad vi
dictam ei replicabuntur. ¶ Septima illa Be
de. reuertar in domũ meam. vnde. exiui. vbi
ſic dixit Beda. timendus eſt iſte. ver. ꝛ non ex
ponendus ne culpa quam in nobis credeba
mus extinctam per incuriam nos vacantes
comprimat. hec omnia inuenies de pe. diſt.
iiij. a principio. vſqꝫ ad. §. horum vero.
¶ Secundi dicunt ꝙ non redeunt / ſed ideo
dicuntur redire peccata dimiſſa: quia ꝓpter
ingratitudinem ita reus ꝛ damnandus con-
ſtituitur peccator cum iterum in mortale in
cidat poſt penitentiã ſicut ante fuerat. ꝛ facit
pro his quia non dijudicat deus bis in idip-
ſum qđ dic vt not ẜ. eod. §. proxi. ver. alij ꝯtra
dicunt. ꝛ ſeq. Pro ꝛ er qui recedit a chriſto. et
alicuius a gratia finit hãc vitam quid niſi in
perditionem vadit. ſed nõ id qđ remiſſum eſt
recidit nec in originali peccato damnabitur
qui tamen ea morte afficitur que ei propter
dimiſſa debebatur: vt de pe. diſt. iiij. §. qui au
tem dicunt ꝙ peccata. ꝛ capi. ſequen. qui re-
cedit a chriſto. ¶ Tertij dicunt ꝙ redeũt: ſꝫ i
quatuor caſibus tantum. Primus eſt in fra-
terno odio: vt apparet in illis autoritatibus
que inducte ſunt ſupra eod. verſicul. ij. et. iij
et ſequenti. ¶ Secundo in apoſtaſia vel he-
reſi. de penit. diſtinctio. iiij. quecunqꝫ.
¶ Tertio ſi contemnit quis pniam ſibi iniũ-
ctam adimplere. de penit. diſt. iij. ſi apoſtol⁹.
ſiue quando negligit cõfiteri ſcilicet ꝑ annũ
ſecũdum quoſdam. infra eodem omnis. ꝛ pro
duobus proximis caſibus inducunt illud
quod dicitur de ſacco pertuſo. et qđ melius
eſt viam domini non agnoſcere ꝙ̃ poſt agni-

tam retroire. de pe.diſt. iiij.de pertuſo.⁊.c. refugientes.⁊.c.ſi auerterit ſe iuſtus vbi dr̄ ꝙ in ꝑpetratione malorū nulla dʒ eſſe fiducia ꝓteritorū. ¶ Quarto ſi penitentie facte peniteat. xvij.q.iiij.ſunt qui opes. vnde verſus. ¶ Frater odit vel apoſtata ſit renuitqꝫ fateri. ¶ Penituiſſe piget priſtina culpa redit. ¶ Quarti dicunt ꝙ nullo modo redeunt ſed quādo cōmittunt̃ peccata eiuſdē generis dicunt redire quadā ſimilitudine. ſicut flores redeunt in vere. ad hoc facit autoritas Ber. ſup illud cant.ij. tempus putationis aduenit: vbi ſic dicit. Quis ita ad vnguē omnia a ſe ſuperflua reſecauit: vt nihil ſe habere putet putatione dignū credite mihi: et putata repullulāt: ⁊ effugata redeūt: ⁊ reaccendunt̃ extincta: ⁊ ſopita de vno excitant̃. parū eſt ergo ſemel putaſſe ſepe putandum eſt. imo ſi fieri poteſt ſemper ꝙ putare oporteat ſi non diſſimulas iuuenis quantūlibet in hoc corpore manēs ꝓſeceris erras ſi vita putas emortua: et non magis compreſſa velis inter fines tuos habitat iebuſeus ſubiugari pōt ſed nō exterminari. vnde in tanto diſcrimine conſiliū eſt obſeruare diligenter et mox vt renaſcentium vitiorum capita apparebunt prompta ſeueritate ſuccidere.

a ¶ De iudeo q̄ munierat ſe ſigno crucis. ¶ Adde Jo. and. in c.j. de vi. ⁊ ho. cle. l.

¶ De iure canonico vr̃ ſecūda opinio probabilior: nec ob. autoritates pro prima opinione inducte: quia exponende ſunt quo ad ingratitudinē tm̄. nam quantomagis quis dei benignitate abuſus fuerit tanto acrius punietur peccata tamē ſemel abolita ⁊ dimiſſa nunꝗ̄ redeūt. vnde dicit gelaſius. diuina clemētia peccata in abolitione ſemel dimiſſa iterū in vltionem venire non patitur. xxiij. q̄. iiij. ſi illic. ⁊ proſper dicit ꝙ nunꝗ̄ reuertitur ad idē quod remiſſum eſt. de penitē. diſt. iiij. qui recedit. ⁊ hoc probant iura alia dilucide ⁊ aperte. C. de infantibus expo. vnuſquiſqꝫ. de pen. di.j. quantūlibet. in fi. ver. ſed ieſus. ⁊.c. miror ·§· alij. ⁊.c. tres. ⁊ di.ij. ſed qn̄ ex hoc. ⁊ ·§· itaqꝫ. et.c. perinde eſt credere. ⁊ diſt. iiij. quid eſt qḋ dicit̃. ⁊.c. qui recedit. ⁊.c. diuina clementia. ⁊ diſt. v. conſideret. ver. pium tn̄ eſt. de conſe. di. iiij. queris. et. J. de ſenten. excō. ea noſcitur. et ea. decetero. ff. de ſer. expo. ſeruus. ff. de ſolu. qui res ·§· arcam.

58 Et an † ficte penitēti uel in mortali peccato exiſtenti ꝓſint opera de genere bonorū. Et quidē ſcd̄m Aug. nullū malum impunitū remanet nec aliqḋ bonū irremuneratū. vnde dic ꝙ bona que fiunt in tali ſtatu: ſiue ſint orationes: ſiue ieiunia ſiue ꝑegrinationes: et precipue eleemoſyne ex cauſa deuotiōis ⁊ pro deo facte valēt ad quinqꝫ. ¶ Primū eſt qḋ diabolus in tali homine nō habet tantā poteſtatē quantā haberet ſi bona opa nō eſſent. ad qḋ facit qḋ narrat Greg. in dialogo de iudeo q̄ munierat ſe ſigno crucis[a]: ⁊ ideo demones nō potuerūt ei nocere: diabolus ꝟo qui eū primo inuenerat retulit hoc maiori demoni. et ceteris in hec verba. inueni vas vacuum ſed ſignatū. ¶ Scd̄m eſt qr vʒ ad aſſuefactionē bonorū operū ſicut dr̄ de baptiſmo Joannis ꝙ nō valuit ad remiſſionē peccatorū. ſed ad aſſuefactionē benefaciendi ⁊ habilitationē quandā de ꝯſe. di. iiij. non regenerabuntur. ¶ Tertiū eſt ad minus ſuppliciū tolerandū de pe. di. iij. ſi qs aūt non habēs charitatē. ⁊ ar. lxxxix. di. ad hec deus ⁊.c. pe. di. iiij ·§· finis. ꝫ. de cele. miſ. cū marthe ·§· fi. xiij. q. ij. tp̄s. ¶ Quartū eſt ad corporalē proſperitatē et diuitias obtinēdas de pe. di. iij. cauendū. xvj. q. j. reuertimini. et. c. decime. xxij. q. ij. ſi qualibet. ¶ Quintū eſt ad hoc vt dn̄s eum reſpiciat ⁊ cor ei⁹ ad pn̄iam citius illuſtret̃. de pe. diſt. v. falſas. in fi. nunꝗ̄ tn̄ valent quo ad vitā eternā promerendā: qr qui ſine charitate eſt deo placere nō pōt: vt no. ꝫ. eo ·§· quibus. ⁊ quot dictis ſub ·§· illud. verſi. ſed ⁊ cordis cōtritionē. ⁊ ſeq. ¶ Sed pone qḋ aliquis exiſtens in charitate multa bona fecit pro deo demum incidit in mortali ⁊ ſic bona opera que fecerat extinguūtur ⁊ que facit mortua ſunt iterū reſurgit per penitentiā et reuiuiſcit. nunquid ⁊ bona opera reuiuiſcūt cum eo tam extincta ſiue mortificata ꝗ̄ mortua. ad hoc dicendum eſt ꝙ illa que mortificata ſiue extincta fuerint per peccatū ſuperueniens per pn̄iam ſubſecutam reuiuiſcunt ⁊ reſuſcitant̃ ſicut ⁊ ip̄e. illa vero que in peccato fuerūt facta. ⁊ ſic mortua cū nūꝗ̄ ſpiritū vite gratie dei habuerint reſuſcitari nō poſſunt. vnde verſus. ¶ Illa reuiuiſcūt que mortificata fuerūt. ¶ Viuere nō pñt que mortua

nota fuerunt. ⁊ ſm hoc exponende ſunt auctoritates de hac materia loquentes. ¶ Primo illa Aug. dicentis pium eſt credere ⁊ noſtra fides hoc expoſtulat. vt cuȝ gratia chriſti in hoie deſtruxerit mala priora. ſ. per pniam et remuneret ⁊ bona. Nam cum deſtruit quod ſuum non inuenit amat ⁊ diligit qd in peccante plantauit. ⁊ hec ſatis plene intelliguntur de operibus factis in charitate q̄ mortificata fuerant per pctm̄. ſed poſtea per pniam reuiuiſcunt. ¶ Secundo illa Hieron. qui ſic ait. ſi qn̄ videris inter multa opa peccatoruȝ facere quenq̄ aliqua que iuſta ſunt. non eſt tam iniuſtus deus: vt propter multa mala opera obliuiſcatur paucorum bonoꝝ. intelligas tu quin remuneret in hac vita ad min⁹. nam hic loquitur de bonis factis in ſtatu peccati ſine charitate. que etiam remunerantur quinq̄ modis ad quos valent, ſicut no. ſ. eod ⸿. verſ. primum. ⁊ ſequen. legūtur autem oia hec de peni. diſt. iiij. pium. ⁊ ſequ. omnib⁹ vſq̄ ad ⸿. penitentia ergo.

¶ Quid de operibus factis in charitate: ſed poſtea mortificatis per pctm̄. nec poſtea reſuſcitatis per pniam. Dic q̄ ad illa quinq̄ valent de quibus not. ſ. eod. ⸿. rn̄ſ. j. ſed contradicere videtur. Ezech. vbi dr̄ ſi auerterit ſe iuſtus a iuſtitia. ⁊ fecerit iniquitatem nūquid viuet oēs iuſtitias eius quas fecerat non recordabuntur in peccato ſuo morietur. ⁊ non erunt in memoria iuſtitie quas fecit. ſuper quem locum dicit Greg. hoc nobis maxime cōſiderandum eſt: qr̄ cum mala cōmittimus ſine cauſa: ad memoriam tranſacta bona reuocamus: qm̄ in perpetratione maloruȝ nulla debet eſſe fiducia bonorum preteritorū: ſȝ hic ſubaudiendū eſt quantum ad vitaȝ eternam. niſi vera pnia fuerit ſubſecuta valebūt tm̄ ad alia. vt. ſ. not. ¶ Quid ergo ſi aliquis peniteat. vel dicit ſe penitere de peccatis. tm̄ dicit ſe debilis nature ⁊ male complexionatum. nec poſſe ſubire onus pnie. nunqd talis eſt ad pniam admittendus. ⁊ proderūt ei opera bona que faciet etiam ad vitam eternam videtur qd non: quia non penitet perfecte: nam perfecta pnia cogit peccatorem oia libenter ſuſtinere: vt pȝ in his que not. ſ. eod. ⸿ quid ſit pnia. ¶ Item non videtur habere charitatem: qr̄ charitas omnia vincit. ⁊ fortis eſt: vt mors dilectio. ad idem. xiij. q. quis nos ſepabit a charitate chriſti tribulatio: an anguſtia: an perſecutio: an fames: an nuditas. an periculum: an gladius: ⁊ iunge hic q̄ not. ſ. eo. ⸿. verum pnia rn̄. j. ⁊ ⸿. quibus ⁊ q̄t dictis. ſub ⸿. illud. ver. ſed ⁊ cordis cōtritionē ⁊ ſe. ¶ Ad h̄ dicas q̄ ſacerdos dȝ talē monere ad pniam quā iniūxerit adiplēdā ſm ea q̄ no. ſ. e. ⸿. q̄lr ſacerdos, oſtendendo q̄lr adā cum poſteritate ſua ꝑ vno pctō qd ſatis leue videretur hodie punitus eſt grauiter: vn̄ conſideraret pctōr q̄ta pena debetur ei ꝑ tot ⁊ tātis ſcelerib⁹ cōmiſſis. ⁊ alia de quib⁹ in dicto ⸿ no. ſi pōt eum frangere. det ei taleȝ pniam etiā cum voluntate ſua. de qua veriſimile ſit q̄ eam poſſit perficere ⁊ portare ne deterius ei contingat poſtea violando. ſi non pōt perficere ſicut vellet: nullatenus dimittat cum a ſe recedere deſperatum. nā ſacerdos q̄ pniaȝ denegat reus eſt aiarum. xxvj. q. vj. ſi pbr̄. et lxxxvj. diſt. religioſum. j. de reg. iur. c. pe. ⁊ vl. ⁊ ideo antea iniungat ei vnū pr̄ noſter. vel q̄ vadat ad eccleſiaȝ ſemel in hebdomada. vel aliud etiā leuius. ſed ⁊ oia alia bona que fecerit ſibi nihilominus in pnia iniūgat. ⁊ mala que pro deo patienter tolerabit. ſicut not. ſ. eo. ⸿ quis ſit effectus. ſub ⸿. flagella. verſi. ſit igitur cautus oſdat tm̄ ei q̄ illud q̄ min⁹ faciet. hoc cō plebit in purgatorio: ⁊ ſic ipm̄ admittat dumtn̄ peniteat de peccatis. vel dicat ſe penitere. ⁊ habere propoſitū decetero abſtinendi. ⁊ ſemp ſibi caueat ne ſe oneret ipȝ ſimpliciter abſoluendo. ſm ea q̄ no. j. eo. ſub rub. de remiſſionibus. ⸿. ad quid valent. ver. illud etiā cōſulimus. ⁊ ſeq. ¶ Inducūt nos ad hec multa. ¶ Primū eſt exēplum dn̄i qui nunq̄ legitur graue pniam iniunxiſſe. ſed dicebat: vade ⁊ amplius noli peccare vel ne deterius tibi cōtingat. Itē in euangelio. nolite mittere vinum in vtres veteres. ¶ Secūduȝ illud Chryſoſto. ſi erramus modicam pniam imponentes: nonne melius eſt propter miam rationem reddere q̄ propter aliquam crudelitatem. xxvj. q. vij. alligant. ¶ Laboret autē ad hoc ſacerdos preciſſe: vt peccatoꝝ cauſas ⁊ radices peccandi a ſe remoueat: et oēm occaſionem ⁊ opportunitatem peccandi ꝑ poſſe a ſe tollat Aug. ſatiſfactio pnie eſt pctōꝝ cauſas excidere: nec ſuggeſtionibus eorum aditum indulgere. ¶ Sic ergo ⁊ ſacerdos gaudere non pōt de omnimoda purgatione eius ſaltem in hoc qr̄ videt q̄ ad purgatoriū ipſum tranſmittere poteſt a gehenne cruciatibus libertatū: vt pȝ in his que not. ſ. eo. ⸿. quis ſit effectus. ſub ⸿. is eſt igitur effectus. et talia erunt bona que fecerit fructuoſa: qr̄ in charitate eſt quamuis non perfecta: vt patet in his que not. ſupra eodem. ⸿. vtrum penitentia. reſpō. j. ¶ Sed quid ſi quis dicat q̄ non hȝ propoſitum abſtinendi in poſterū vel q̄ vult abſtinere ab vno. ſed non ab alio. dic q̄ talis non eſt in charitate. nec proſunt ei bona que facit ad vitā eternam. quāuis proſint ad alia de qbus no. ſ. eo. ⸿. rn̄ſ. j. eſt tn̄ eius cōfeſſio admittēda. ⁊ ei de peccatis commiſſis conſilium exhibendum: ⁊ ad agendum verā pniam eſt celebris ⁊ ſalubribus monitis idu

cendus.ſ.eod.q quidam.⁊ ſi publicus ſit.ad hoc erit p cenſuram eccleſiaſticam compellē dus.vt not.eod.§.qualiter ſacerdos. ſub.§.ſi vero ſacerdos.

59 Quibus † mortuis ſuffra- gia eccleſie proſint. Ad hoc ſciendum eſt q anime defunctorū quatuor bñficijs adiuuā tur.ſ.miſſarū celebrationibus:ſanctis orōni- bus:charorū eleemoſinis ⁊ ieiunijs cogna- torum.vt no.ſ.eo.§.⁊ ad quid tenetur. ſub.§. quid ſacerdos.ver.ſed ꝯ.⁊ dicit Aug.nō eſti- memus ad mortuos pro quib⁹ curā gerim⁹ peruenire:niſi q pro eis ſiue altaris ſiue ora tionum ſiue eleemoſinarū ſacrificijs ſolenni ter ſupplicamus.xiij.q.ij.non eſtimemus. et ea.anime.ij.machabeo.xij. fortiſſim⁹ Judas collatione facta. xij.milī. dragmas argenti miſit Hieroſol. offer.ibi pro pctīs mortuorū ergo ſancta ⁊ ſalubris eſt cogitatio p defun ctis exorare:vt a peccatis ſoluantur. ¶ Qui bus autē mortuis hec ſuffragia proſint non eſt facile determinare in ſpecie.nam ⁊ in gñe diuerſe ſunt opiniones. ¶ Primi dicunt q il lis qui ſunt in inferno nihil penitus proſunt ſed tm̄ his qui ſunt in purgatorio.⁊ pro his multe faciunt rationes. ¶ Secūdo qr eccle- ſia non orat/ niſi pro fidelibus defunctis. qđ videtur intelligendum de his q deceſſerunt in fide informata per dilectionē. ſ.operantē. ¶ Tertio qr eccleſia non pro ciuibus baby- lonis.ſed pro ſuis tantū orat.vel laudat dñz quando dicit.ſanctus.ſanctus.ſanctus. q.d. ſanctus pro his qui regnant in celo.ſanct⁹ p his q patiūī in purgatorio ſctūs p his q pe- grinanī in mūdo. ⁊ pp̄ter hanc eandē rōnez hoſtia ſacrata diuidiī in tres ptes in altari. ¶ Secundi dicunt q proſunt omnibus re- generatis qui dum viuerent meruerunt q poſſent eis talia prodeſſe poſt mortez nulla facta diſtinctione.vtrum deceſſerint in mor- tali:vel non ⁊ quia non poſſumus ad plenuz diſcernere.qui ſunt hi qui hoc meruerunt: et qui ſunt hij qui hoc non meruerunt debe- mus generali oratione pro omnibus rege- neratis orare melius enim ſupererunt iſta his quibus non obſunt nec proſunt q̄ eiſdē eſſent quibus proſunt.nam ⁊ ſm Auguſt.eſt quidam viuendi modus nec tam bonus: vt non requirat iſta poſt mortē. nec tam malus vt iſta poſt mortem eis non proſint. eſt vero talis in bono. vt hoc non requirat.⁊ eſt rur- ſus talis in malo: vt nec in his valeat cum hac vita tranſierit adiuuari. quo circa om̄e hic meritum comparatur quo poſſit poſt vi- tam releuari quiſpiaz vel iuuari.⁊ ſubditur cum ſacrificia altaris ſiue quarūcunq ele- moſynarum pro baptizatis hominibus offe runtur.pro valde bonis gratiarum actiōnes ſunt.pro non valde bonis propinationes ſūt ſed pro valde malis ⁊ ſi nulla ſint adiumamē ta mortuorum:tamen qualeſcunq viuorum conſolationes ſunt.quibus aūt proſunt.aut ad hoc proſunt:vt ſit plena remiſſio.aut cer- te vt tolerabilior eis ſit ipſa damnatio. pro- bantur hec xiij.q.ij.tempus.⁊.c.non eſtime- mus. ¶ Dicunt autem theologi q quāuis Aug.videatur hic diſtinguere quatuor ge- nera hominum. non tamen ponit niſi tria. Nam mediocriter boni. ⁊ mediocriter mali idem ſunt. Item cōmuniter primorum opi- nioni adherent. Licet enī ſecunda ſit magis pia tamen prima eſt magis catholica.⁊ vide tur expreſſe confirmari per gloſ.poſitam ad theſſalonicēſ.iiij.vbi dicit. nolo vos ignora- re fratres de dormientibus ⁊c.qui ſpem non habent.gloſſa qui ſine fide operante per di- lectionem eiuſq ſacramentis de corporibus exierunt: fruſtra illis a ſuis huius pietatis impenduntur officia cuius duz hic eſſent pi gnore caruerunt non miſericordiam ſibi the ſaurizantes ſed iram.

¶ Magiſtri canonum cōtrarium aſſerūt di- centes.q Auguſti.ponit quatuor genera ho minum.vnde dixit Hug. q opinio theologo rum que ponitur.ſ.eo.ſub.§.ſecundi. ver.di cunt autem.parum diſtat ab hereſi.cum eā- dem conſtituat ſimul ⁊ ſemel bonum et ma- lum eſſe.Sed hec tanq̄ incompaſſibilia ſeſe minime compatiuntur: vt.ſ.de baptiſ.maio res §.ſed ⁊ adhuc queritur.quia ſi eſt medio criter bonus eſt bonus.ſi mediocriter malus eſt malus. ¶ Itē in igne purgatorij nullus eſt niſi bonus:quia nullus eſt ibi qui deceſſe rit in mortali.⁊ pro veniali nullus malus ē: vnde dixit Hug.cum Aug.imo cum veritate ſicut aſſerit q quatuor ſunt genera defuncto rum.ſicut premiſſum eſt. ¶ Primi ſunt me- diocriter mali.⁊ hi damnantur ⁊ puniuntur in inferno. tamen orationibus adiuuantur: vt mitius ad tempus puniantur.nec obſt.q in inferno nulla eſt redemptio. hoc enim de plano verum eſt.ſed propter hoc non negat: imo potius concedi videtur q ibi ſit pene re miſſio ſiue alleuiatio.Et pro hac via facit q legitur in vita beati Brandani q in die do- minico quieuit iudas in die lune rediit ad penas.ſed tamen non eſt autentica ⁊ etiaz iu das non fuit mediocriter: imo valde malus. ¶ Huic tamen ſic obijcitur pene enim q ce- lebratur pro tali alleuiata eſt pena aliquan tulum.verbigratia ponamus pro milleſima parte. Item celebratur ⁊ alleuiatur alia mil leſima.ſic igitur ſi mille miſſe dicantur abſo lutus erit talis omnino a pena.ſed dic q hic non fit quātitatiua ſed qualitatiua remiſſio.

vel meli⁹ nulla ſit remiſſio ſ; alleuiatio q̄liſcū
q̄ ſicut eſt videre in hoie ferēte onus grauiſſi=
mum ⁊ famelico: qui ſi detur panis ei ⁊ co=
medat non propter hoc deponit onus ſed fa
cilius fert ſic talis in quantitate nō deponit
penā ſed alleuiatur ⁊ hanc rationem reddi=
dit magiſter petrus comeſtor. Jo. dixit q̄
ſemper tollitur de pena pars milleſima ⁊ de
eo qđ remanet pars milleſima. ⁊ iterum de
eo qđ remanet pars milleſima: ⁊ ſic ſemper
aliquid remanet. ⁊ quicquid dicatur ſemper
remanet illa pena de qua dicit. Aug. ſi mali
poſſent mallent in inferno deum videre et in
penis q̄ extra penas deū non videre Chry=
ſoſto. iergo multo grauiores q̄ gehenna eſt
dico cruciatus remoueri ⁊ abijci ab illa glo=
ria. nec puto ita acerba eſſe gehenne incēdia
vt ſunt illa quibus torquetur is qui arcetur
a conſpectibus dei. ſic ergo nulla eſt redēptio
in inferno. ¶ Secundi ſunt valde mali: ⁊ his
in nullo proſunt ſuffragia. licet videatur con
tradicere id qđ legitur de beato Greg. q̄ cum
quodam tempore ante pallatiu; traiani im
peratoris quondam tranſiret recordat⁹ ei⁹
clementie: amariſſime flere cepit: ⁊ ta; diu p̄
eo ante altare ſancti petri flens orauit do=
nec dormiuit. ⁊ ei dormienti vox dixit traia=
num precibus eius a penis infernalibus libe
ratum ſed decetero caueret. Nec pro aliquo
īfideli defuncto orare preſumeret: ſed ſicut
dicunt magiſtri pius ⁊ miſericors dn̄s ex ali
qua latenti cauſa aīam ipſius reſeruauerat
extra profundum inferni: precibus vel Gre.
liberandam: nec ſunt ſpecialia trahenda ad
conſequentias: ⁊ ſi queras cauſam non pōt:
nec debet reddi de ſecretis diuinis niſi hec o
altitudo diuitiarum ⁊c. ſicut ⁊ de hoc not. ſ.
de reſcrip. § quas vires. ver. aut queritur de
ſecretis diuinis. ¶ Tertū ſunt valde boni p̄
quibus ſaluandis non eſt orandum: vel non
eſt pro ipſis ſpecialiter orandum: ⁊ ſic intel=
lige q̄ iniuriā facit martyri qui orat p̄ mar=
tyre: ſed in generali oratione que fit pro mor
tuis intelligitur etiam laudari deus qui ſal
uauit eos. ¶ Quarti ſunt mediocriter boni:
⁊ pro his ⁊ generaliter ⁊ ſpecialiter ſm om̄s
orare poſſumus ⁊ debem⁹: ⁊ his proſunt ſuf
fragia: non ſolum ad alleuiationem pene ſ;
etiam ad remiſſionem ⁊ liberationē;. ¶ Sic
ſm Hug. intelligi debet qđ dicit Augu. xiij.
q. ij. tempus. nec ob. finis ipſius ca. vbi videt̄
Aug. reſtringere ſe ad tria genera hominu;
ſicut dicunt theologi: q; ſic eſt ipſa litera ex=
ponēda: vt nō requirat. ſ. quantum ad valde
bonos: vt nec in his valeat. ſ. quantū ad val
de malos: quo circa. q. d. quia illis tantū pro
ſunt: qui ſic meruerunt omne meritum. ſ. in
hac vita. de conſe. diſt. iiij. hic ergo. xiij. q. ij. in

preſenti ſeculo. pro non valde malis id eſt p̄
mediocriter malis propiciationes quia pro=
pter talia videtur eis dn̄s propitius eſſe: q̄a
tempus mitius punit ipſos ⁊ hic videtur ta
cere de mediocriter bonis: ſed dic q̄ ſtatī eos
comprehendit cum ſubdit quibus aliqua p̄
ſunt. ſ. mediocriter bonis/ ⁊ mediocriter ma=
lis. plena remiſſio. ſ. quo ad mediocriter bo=
nos. aut certe vt tolerabilior ſit eis ipſa dam
natio quo ad mediocriter malos. ¶ Nec ob.
glo. inducta pro theologis. ſ. eod. ſub § ſecū
di vero dicunt. quia ⁊ ipſa ⁊ oēs autoritates
que videntur innuere q̄ non ſit orandum p̄
dānatis: nec eis proſunt ſuffragia de valde
malis intelligi d;. Non eſt mihi copia tanti
vt hic diffiniam quid debeas preciſe tenere:
nec Inno. iij. qui tantus erat hoc noluit diffi
nire ſ; reliquit hoc diſputatiōi ⁊ diſcrete in=
ueſtigationi. ſ. de celebra. miſſa. cū marthe
§ fi. tamen ſententia theologorum celebrior
eſt ⁊ verior videtur: vt patet in his que not. ſ.
eod. ſub rubrica de remiſſionibus § quibus.
et § vbi operantur: ſed ⁊ dicit Aug. cui inni=
titur Hugo. q̄ qui impenitens finitur: ſemp̄
plenius iniquitate ſine charitate torquetur
ſine fine. de pe. diſt. ii. in fi. ⁊ q̄ nullo iuuatur
remedio. xxv. diſt. § alias. ⁊ patet in his que
not ſ. eod. § quis ſit effectus. ſub § is eſt igit̄
effectus. ergo non videtur q̄ in tali operētur
aliquid opera charitatis. nec ob. quod dicit
Aug. xiij. q. ij. tempus. ad fi. ibi quibus autē
proſunt ⁊c. quia quod ibi dicit intelligendu;
eſt de his tantu; qui ſunt in purgatorio. illi
eīm aut oīno liberantur ex quo ſc; videt̄ dn̄s
q̄ ſatis puniti ſunt aut tolerabilior eſt ipſa
damnatio. i. punitio: q; licet non exeant ſtatī
tn̄ alleuiantur ſiue leuius ferunt pena;. Hi
etiam qui ſunt in purgatorio poſſunt dici bo
ni ⁊ mali diuerſis reſpectibus boni eni; ſunt
quia ſaluantur mali vero ſunt quia mala ſu
ſtinent ⁊ ſuſtinebunt quouſq; a pena purga
torij miſericorditer liberentur.
¶ Et not. q̄ quidam faciunt pro his tertiu;
quidam ſeptimum: alij trigeſimum. alij qua
drageſimū vel centeſimū: vel anniuerſariu;
diē. de quib⁹ tāgit̄ ſ. de teſta. c. fi. ⁊ h; q̄libet
ſuam propriam rationem ſecundum Hug.
¶ Hi enim qui ſeruant tertium diem habēt
reſpectum ad trinitatem vel ad reſurrectio=
nem chriſti qui tertia die reſurrexit. ſupra d̄
ſumma trini. ca. j. ⁊ reſurrectionem cum chri=
ſto mortuis peroptātes. ¶ Qui vero ſeptimū
faciunt optant eis quietem ſeptime etatis q̄
cū octaua currit vel optant eis ſtolam aīe et
corporis. ſeptēnarius eīm cōſtat ex trinario ⁊
quaternario numero trinarius pertinet ad
aīam que eſt iraſcibilis: concupiſcibilis: et
rationabilis vel p̄pter ſuas tres dotes. qua=

ternarius vero ad corpus qd̄ conſtat ex quatuor elementis vel propter ſuas dotes quatuor quas habebunt ad quod accedit ſupra de celebra. miſſa. in quadam. ¶ Alij faciunt tricenarium q conſtat ex duobus quindenarijs: quindenarium autem ex ſeptenario et octonario conſtat per ſeptenarium ſignificā tur patres veteris teſtamenti qui ſeptimum diem: ſeptimam ſeptimanam: ſeptimū menſem: ſeptimum annū celebrabāt. per octonarium vero intelligūtur patres noui teſtamēti: qui octauum diem dn̄ice reſurrectionis. i. diem dn̄icum: et octauas ſanctoꝝ reſeruant: et celebrant per primum autē quindenariuꝫ intelligitur preſens vita patrū vtriuſqꝫ teſtamenti. per ſcḋm futura q̄ ꝙ ſeruāt triceſimū optant mortuis: vt ſicut in hac vita fuerunt in fide cum patribus vtriuſqꝫ teſtamenti: ita ſint cum eis gloriantes eternaliter in futura. ¶ Qui autem quadrageſimum ſeruant repreſentant dominicam ſepulturam optātes mortuis gloriam habere cum chriſto: qui xl. horis iacuit in ſepulchro: computata hora nona in qua emiſit ſpiritum et vltima hora noctis dn̄ice in qua reſurrexit. ſm Augu. ¶ Centeſimū vero facientes optant mortuis eternā beatitudinē: que per centenariū vltra quem non eſt numerꝰ deſignatur. ¶ Hi vero qui anniuerſarium faciūt optant mortis vitam eternaꝫ: que eſt ſine fine. et quaſi annus in ſe reuoluitur vel qꝛ ibi eſt idētitas et nulla varietas inuenitur. ¶ Sunt et alie rationes que leguntur. xiij. q. ij. ꝫ. de obſeruatione. et c. ſequētibus. et c. qꝛ alij. ¶ Hec ſuffragia pſunt mortuis vt dictum eſt. Sed pone quod duo homines deceſſerūt. vnꝰ diues pro quo multa fiunt ſuffragia. alius pauper de quo pauci vel nullus ſpecialiter cogitat. ſunt tn̄ eiuſdem meriti: quis exibit primo de purgatorio. dicit Aug. qd̄ ſuffragia miſſarū et pſalmorum que communiter fiunt pro omnibus cōiter proſunt eis. de conſe. diſt. v. nō mediocriter. ieiunia vero et eleemoſyne et orationes ſpāles pro diuite facto ſpāliter et eidem pro quo ſpāliter fiunt non alij pro quo non fiunt ſpecialiter pderunt et ſic citius exibit diues. ¶ Alij dicunt qd̄ vna et eadem die exibunt: qꝛ opera et charitatis ſunt oīa hec que fiunt pro mortuis. vnde is pro quo ſpāliter fit nō ſentit plus alleuiationis ꝙ aliꝰ: qꝛ charitas non agit perperā. non inflat. non querit que ſua ſunt ſed omnibus cōiter ſe participat: vt patet. de pe. diſt. ij. per totum. et in his que no. ꝫ. eo. ꝑ. quibꝰ et quot dictis. ver. proſper. et precedentibꝰ. ¶ Poteſt dici q hec opinio. ꝫ. pri. verſi. no. verior. ſiue benignior eſt. quid enim amittit is pro quo ſpecialiter fit ſi alij alleuiant. ſicut et ipe dum tn̄ de alleuiatione ſua nihil diminuatur. certe inuidia et charitas ꝯtradicunt. ſi ergo in charitate fiunt opera omnibus qui in charitate ſunt pdeſſe debent et ſic non citius exiuit diues ꝙ pauper. niſi forte quilibet haberet de alieno. c. libras. quas reſtituit heres diuitis. pauper aūt non habuit quid reſtitueret. et ideo magis erit in purgatorio: vt ſic reſtitutio quam debuit facere. in penā aliaꝫ ꝯmutet. ar. in his que no. ꝫ. de maledi. ꝑ. qualiter quodlibet genus. ſub ꝑ. blaſphemantes. verſi. qḋlibet quoqꝫ illorū predictorum dieꝝ etc. et q opera charitatis omnibus qui ſunt in charitate proſint etiaꝫ viuis probat Aug. dicens credēdum eſt em̄ et pietas fidei expoſtulat credere qd̄ oēs eleemoſyne totius eccleſie et orationes. et opera iuſtitie. et miſericordie ſuccurrāt recognoſcēti mortem ſuam ad cōuerſionē ideoqꝫ digne penitere nemo poteſt quē nō ſuſtineat vnitas eccleſie. de pe. diſtinct. vj. c. j. ¶ Quid ergo valent ſpecialia ſuffragia facta pro parētibus vt tu qui filius heres es non damnaris nam ad hoc obligatus es quinqꝫ legibus. ¶ Pria eſt lex nature. ſm illud Mat. vij. oīa quecūqꝫ vultis faciant vobis hoies etc. ad idem. ff. de reg. iur. ſm naturam. ¶ Secunda eſt lex ſcripture. Eccl. vij. mortuo non prohibeas gratiam. ſ. orandi et benefaciendi pro ipſo. nam ad hoc es aſtrictꝰ. ¶ Tertia eſt lex amicitie. Eccle. vj. ſi poſſides amicū ī tētatiōe poſſide illum. qui em̄ amicus eſt omni tpe diligit. et ipſi clamant. Job. xix. miſeremini mei miſeremini mei ſaltem vos amici mei etc. q. d. qꝛ mundus et caro et vite ſuperbie de quibus in vita ꝯfidebamꝰ et amicos noſtros eſſe credebamus dereliquerūt et deceperunt nos Grego. lex amicitie eſt vt qui diligit in proſperitate diligat et in tribulatione. ¶ Quarta eſt lex iuſtitie nam hereditas cū onere ſuo tranſit: et nos nihil habemꝰ niſi a mortuis: quia iuxta vulgare prouerbium. totum fuit alterius totum erit alterius: nec illi adhuc remanebit. ergo ferendus non eſt qui lucrū quidē amplectitur: onus autem ei annexum contēnit. C. de cadu. tol. l. vnica. ꝑ. pro ſecundo. et ſi non habes aliud a parentibus. tn̄ genuerūt te ad munus. ergo ſicut dr̄. Eccle. vij. honora parentes tuos: qꝛ nō eſſes niſi ipſi eſſent. Itē omnes ſumꝰ fratres et ſm carnē et ſm ſpūm. ergo ve ſoli et frater et qui a fratre iuuat qua ſi ciuitas firma. et Ephe. v. nemo vnꝙ carnē ſuam odio habuit. i. hfe debuit qd̄ eſt ſi non diligit: et ei ſubueniat qꝛ q̄ nō eſt mecū ꝯ me eſt. ¶ Quīta lex eſt ea collatio iude que hoc diffinit. cum enim iudas in bello ſtrennuus phibuiſſet ſuis q non intenderēt ſpolijs habita victoria: inuētī ſunt quidā de ſuis mortui q̄ ꝯ ꝓhibitionē ſuā ſpolijs intēderūt. ipſe

aũt habita collatione cũ ſapientioribus vtꝝ ꝑ talibus eſſet orandũ: ⁊ diffinito ꝙ ſic qꝛ eſſe poterat ꝙ inter flagella cõtriti eſſent anteꝙ̃ ſpũs exalaret miſit .xij. mi. dragmas argenti ⁊c. ſicut legitur .ij. machabe. ij. ¶ Scdo valeret ad orationẽ acquirendam ⁊ querelã ſanctorum expectantiũ vitandã. nam veriſimile eſt ꝙ anime liberate orẽt ꝓ illis quoꝝ ſuffragijs ſũt adiute. Eſa. ij. ibi erit gratiarũ actio ⁊ vox laudis pſal. me expectant iuſti donec retribuas mihi. ſ. id qđ pro me orant, vt cum ipſis veniã. Apoca. viij. vindica domine ſanguinem noſtrũ de his qui habitant in terra. i. terrenis inhiantes non curant de nobis: et ſequitur ſuſtinete modicũ tps donec impleatur numerus fratrum noſtrorum. ¶ Tertio valet ad euitãdam confuſionẽ querele pẽne ⁊ amicorum dicentiũ in die iudicij ꝯquerendo de te qđ etiã ea que preceperũt vel debuerunt tibi preciſe non feciſti: vnde cõqueritur pater de malo filio. ¶ Quarto ad bonũ exemplum ꝑbendũ alijs q̃ poſt te veniẽt. ¶ Quinto ad laborandũ ꝓ te ipſo. nã qui ꝓ alio orat ꝓ ſeipſo laborat. ¶ Sexto ⁊ vltimo ad honorandũ illũ ꝓ quo ſpecialiter fiunt ſuffragia. nam ſicut dicitur alie anime ſuffragijs participantes ei pro quo fiunt regratiãtur ⁊ coram eo portari ſiue repreſentari intelligunt ſicut corã dño ad mẽſam ſedentis ſed poſtea proportionaliter diuidenti cibaria vel exenia aliqua deportantur.

60 Que pena † ſit pro peccatis ſingulis iniungẽda. Circa hoc ſunt diuerſe opiniones quidam em̃ dicunt ꝙ oẽs penitẽtie arbitrarie ſunt ⁊ ad aliud arbitrium iudicis rediguntur. ⁊ hoc probat leo. xxvj. qõ. vij. tempora. ⁊ Nicolaus. c. de his penitentibus ⁊ conciliũ chartaginẽ. c. penitentibus. ⁊ Inn. de cõ. di iij. penitentibus. ⁊ Io. di. j. menſurã ⁊ hanc opinionem approbat conſuetudo qꝛ generaliter hoc ſeruatur ⁊ pro hac facit qđ doctores iuris cõiter tenent penam ſcriptaꝫ in iudicio criali ⁊ contentioſo mutari poſſet. qđ dic vt not. ff. de accu. § quis ſit effectus de qua hoc minus vr̃ eſſe concedendũ ꝙ̃ de penitentia. ¶ Sed ꝯ dicit Greg. dicens falſas penitentias dicimus que non ſcđm autoritatem ſanctorum patrum pro qualitate crĩs imponuntur. de pe. di. v. falſas. Sed dic hoc verum eſſe niſi ex cauſa vel conſideratis circunſtantijs pñia temperet. Item dicit Greg. ꝙ plurior debet eſſe penitentia ꝙ̃ fuit culpa. de pe. diſt. iij. productior. ſed hoc intellige de interiori penitentia: quia quotieſcunqꝫ recordatur dꝫ dolere: vt no. ff. eo. § quibus et quot dictis. ſub. § qualis dꝫ eſſe ꝯtritio. vel põt intelligi de pena quam patimur propter peccatum primi parentis. Itẽ dicunt Gre. ⁊ Hiero. ꝙ tanto tp̃e debent eſſe peccatores in pena quanto tp̃e fuerunt in culpa. xlvj. diſt. omnes. ver. humanũ dico. de pe. di. j. vnde benignũ. ꝟ. quãto tp̃e ſeruierũt chuſarſochoni. ad idẽ de pe. diſ. v. c. fi. xxvj. qõ. vij. qui diuerſorum. ⁊ c. ſacerdos. et. c. pro qualitate. Dicas ꝙ pro quolibet peccato mortali [a] dꝫ regulariter ſeptẽnis penitentia imponi: xxxiij. q. ij. hoc ipſum. ⁊ § ſeq. xxij. q. j. predicandũ. ⁊ eſt ratio vna: qꝛ dñs precepit mariã ſororeꝫ aarõ lepra percuſſam poni extra caſtra per vij. dies vt in. d. c. hoc ipm̃. ⁊ ſic accipitur dies. pro anno. alia ratio eſt vt ſicut peccator ꝑ peccatũ ſeptiformẽ ſancti ſpũs gratiã amiſit: ſic ꝑ ſeptẽnem pñiam recuperet: et eſt hoc verũ ſicut legitur in ꝓxime. ff. dicto ⁊ ſiducto § ꝙ ſemper eſt imponenda ſeptẽnis penitẽtia: niſi maior vel minor inueniat a canone expreſſa. in q̃ quideꝫ caſu ſi crimen publicũ ſit publica nõ maior vel minor pñia: ꝙ̃ ſcripta reperiatur imponenda eſt niſi ex magna cã diſpenſetur. j. e. queſitum. Si occultum: tũc indiſtincte arbitrarie imponitur vt ꝓbant cõcor. ſigna. ff. eo. § reſpon. j. ⁊ ar. ff. de apoſta. c. ij. in fi. de pe. di. j. iudicet. ⁊ diſ. v. conſideret. ⁊ c. quem penitet. ſm̃ magiſtrum meum. ¶ Certũ eſt ꝙ maior cã requiritur in publico ꝙ̃ in occulto in vtroqꝫ tamen minor ex cauſa penitentia poteſt imponi conſideratis criminis quantitate ⁊ perſone ⁊ dignitate cõditione ſexu officio paupertate infirmitate debilitate cõſuetudine complexione ſocietate contritione loci religionis ⁊ tẽporis qualitate cauſa animo ⁊ voluntate. et alijs circũſtantijs de quibus Aug. ponit. xc. de pe. di. v. c. j. probantur hec. j. e. ſignificauit. ⁊ c. deus qui. ⁊ c. omnis § ſacerdos. ff. de homici. ſicut dignum. ff. de eo qui cogno. cõſang. vxo. ſue. transmiſſe. ad fi. nã ⁊ oẽs dilationes

[a] ¶ Pro qlibet peccato mortali addõ tex. ⁊ gl. i. c. h̃ ipm̃. xxxiij. q. ij.

arbitrarie ſunt vt no.§. de dila.§.quis ſpās. dare dz ſupradictis igit cōſideratis aggrauabit vel alleuiabit ſacerdos diſcret⁹ penas peccantiū.de pe.di.j.in actione. ⁊.c.iudicet. q: apud deū plus vz mortificatio vitiorū ꝙ abſtinentia ciborum.de peni.diſ.j.menſurā. ¶ Sacerdos tñ ſibi conſulit ſi dicat chariſſime tu cōmiſiſti tot ⁊ talia pctā pro quolibet deberes penitere ſed forte vita tua ad hoc peragendum non extēderetur iniungo tñ tibi talem pniam pro oībus.cōcedo etiam tibi ꝙ quocū ꝗ ceteris remiſſiones prelatorum tibi facte proſint que al's non prodeſſent. J.e.ꝙ autem.⁊ iūge ꝙ no.§.e.§.qs ſit effectus. ſub §.flagella eleemoſyne autē quibus peccata redimuntur.lxxxij.diſ.c.fi.de pe.di.j.medicina.⁊ oīa alia bona que feceris ⁊ mala que ꝓ deo tolerauertis iniungo tibi pro pnia vt ꝓſint tibi in remiſſionem peccatorum tuorum ⁊ ſi interim moriaris autoritate dei ⁊ beatoꝝ apoſtolorum petri ⁊ pauli ⁊ ſancte eccleſie ⁊ noſtra abſoluimus te ab omnibus his que confeſſus es ⁊ ab aliis de quibus nō recordaris in quantū poſſum⁹ ⁊ debemus ita ꝙ ſi qd purgandum remanſerit in purgatorio purgetur iuxta miſericordem dñi voluntatem. xj.q.iij.abſit.⁊ patet in his que not.§.eod.§.⁊ an ficte penitenti.ſub.§.qd de operibus. ver. ad hoc dicas.⁊ ſeq ſic poteſt preſbyter ꝯſideratis conſiderandis in penitentiis diſpenſare.xv.q.vj.c.j.xj.q.iij.abſit.de con.diſti.iij.de penitentibus.niſi forte in canone ei inhibeatur: ſicut patet. §. de maledi. ſtatuimus. ibi nullam in hoc miſericordiam habitur⁹: vel dic ꝙ adhuc ex cauſa diſpēſare poteſt vt plene not. §.de maledi.§.fi.ver. preterea temporalem.ſuper verbo nullā in hoc. preſbyteri enim quantum ad penitentias confeſſionez corporis chriſti ⁊ predicationē tenent locuz apoſtolorum ⁊ hñt claues regni celorum.xj. q.vij.abſit.xxvj.q.vij.hoc ſit poſitum.⁊ c.alligant.de pe.di.iij.inter hec hyrcum caueāt tamen quod ſic arbitrentur: ne vileſcat autoritas eccleſie: ⁊ ne poteſtas clauium contemnatur.de pe.di j.ſunt qui arbitrantur. l.diſt. abſit ⁊.c.quā ꝑpoſtera. ⁊ ne ſeipſos onerent vt patet in his que no.J. e.ſub rub.de remiſ. §.ad quid valent.verſi.illud etiam conſultimus.⁊ iunge qđ no.J.e.ſub.§.fi.⁊ ſub rub. de remiſ. ver.remittit igitur ſacerdos. ¶ Conſulimus etiam ſacerdoti: vt quia ſecundum Gre.contraria contrariis purgantur ſiue curantur: peccatori confitenti ſemper per contrarium imponat penitentiam vt ſcilicet ſuperbo iniungat humilem orationem: auaro eleemoſonarum elargitionem: accidioſo peregrinationem: guloſo ⁊ luxurioſo abſtinentiam ⁊ carnis macerationem ⁊ diſciplinalē flagellationem: ſuſpecto de hereſi ſi clericus ſit bonus fidei predicationem ⁊ hereticoruz perſecutionem: maledico benedictionem et lingue refrenationem aliis ſatiſfactionis generibus ſimul iunctis. argumento. §. de purga. ca. inter ſollicitudines.§.precipias. loci quandoꝗ mutationem.lxxxj.diſtinctio. valet.perſone elongationem.xv.queſtione.j. mulier.et iunge quod no. §.eodem.§.quis ſit effectus.ſub.§.ſed ad hoc.

¶ Ut autem ſacerdos circa penitentias diſpenſando cautius arbitretur notandi ſunt et caſus in quibus per canones certe pene ſeu penitentie imponuntur. nam canones penitentiales tenetur ſcire ſacerdos alias vix in eo nomen ſacerdotis conſtabit ſecundum Auguſti.xxxviij.diſtinctio.que ipſis.et ſunt hi. ¶ Primus canon dicit quod preſbyter ſi fornicationem fecerit penitentiam x. annorum facere debet hoc, modo incluſus ſacco indutus ⁊ humi ꝓſtratus miſericordiā dei iugiter implorās trib⁹ mēſib⁹ cōtinuis de veſpera ad veſperā pane et aqua vtatur exceptis diebus dominicis et precipuis feſtiuitatibus in quibus modico vino piſciculis et leguminibus recreatur. elapſis et finitis ſic tribus menſibus exit de carcere non tamen procedit in publicum ne grex fidelis in eum ſcandaluz patiatur. per hoc apparet quod loquitur de publico crimine. ¶ Poſt hoc reſumptis aliquātulū viribus anno vno ⁊ dimidio i pane ⁊ aqua penitet exceptis dominicis ⁊ aliis precipuis feſtis in quibus vino ⁊ ſagimine ouis ⁊ caſeo reficiatur. Finito ſic primo anno et dimidio particeps ſit ſanguinis et ad pacem et pſalmos cum aliis fratribus cātandos in choro admittit tamen ad cornu altaris non accedat; ſed minorū ordinum tantum officia gerit. ¶ Deinde vſꝗ ad expletionem ſeptimi anni tres legitimas ferias.ſ.ij.⁊.iiij.⁊.vj.exceptis diebus paſcalib⁹ qui ſcilicet ſunt quinquaginta in pane et aqua ieiunet tamen ſecundam feriā vno pſalterio vel vno denario poterit redimere. ¶ Si ſic ſeptimum annuz compleuerit poteſt eum epiſcopus ad gradum priſtinum reuocare. ita tamen quod in trib⁹ annis ſubſequentib⁹ omni ſexta feria nulla interueniente miſericordia in pane et aqua ieiunet. ¶ Sacerdoti etiam pro quolibet peccato ſiue crimine quod depoſitionem inducit eſt conſimilis penitentia iniungēda. ¶ Probātur hec omnia.lxxxij.diſtinctio.preſbyter ſi fornicationem fecerit. ⁊ intelligunt hoc quidam etiam ſi fornicatio ſimplex ſit. alii de adulterio vel inceſtu. ¶ Secundus canon dicit quod ſacerdos cognoſcens filiam ſuam ſpiritualem ſcilicet quam bapt

zauit vel cõfirmari fecit vel in penitentia au-
diuit.penitentiam.xij. annorum agere debet
et eſt ſi in publicum prodierit deponendus.
epiſcopus autem qui talia commiſit. xv.an-
nis peniteat mulier vero religioni tradenda
eſt rebus ſuis pauperibus erogatis.xxx.q.j.
ſi quis ſacerdos.ꝛ ca.non debet. ¶ Tertius
quod ſi quis contra naturam peccauerit et
eſt clericus deponi debet vel religioni tradi
ſi corrigibilis apparet ad perpetuam peni-
tentiam peragendam ſi laicus excõmunica-
re: et a cetu fidelium vſq; ad condignam ſa-
tiſfactionẽ fieri alienus. ꝫ.de exceſ.prela.cle-
ri.ꝛ iunge qꝺ no.ſ.e.ver.quadrageſimus.hoc
autẽ vitiũ maius eſt q̃ ſi matrẽ quis cogno-
ſceret.xxxij.qõne.vij.adulterij.ꝛ de hoc no.ꝫ.
eo.§.de quibꝰ.ſub.§.actuale.ver.inter pecca-
ta.ꝛ ſub §.illud queri.ver.ſecundũ. ¶ Quar-
tus quod ſacerdos qui intereſt clandeſtinis
nuptijs triennio ſuſpenditur.ꝛ ſi culpa hoc
exegerit grauius puniaꝛ.ꝫ.de clan.deſpon.
cum inhibitio.§.penul.per cõſtitutiones au-
tem legatorum apoſtolice ſedis in prouin-
cia tales ſiue ſint clerici ſiue laici: ad ſedem
apoſtolicam ſunt mittendi: non dicunt tamẽ
quod ſint excõmunicati: ſed quod citra ſedẽ
apoſtolicam abſolui nõ poſſunt: intelligas
tu a peccato. conſuetudo tamen in pleriſq;
locis prouincie tales excõmunicatos repu-
tat quouſq; per ſedem apoſtolicam fuerunt
abſoluti: puta tamen qꝺ aſſignanda ſit dies
talibus infra quem iter arripiãt: quo elapſo
ſi non obedierint ſunt ad hoc per cenſuram
eccleſiaſticam compellendi: et ex quo pro-
pter hoc ligati erunt non debent abſolui:
quouſq; iter perfecerint.argu.ꝫ.de ap. que-
ſtioni. ¶ Quintus quod ſi quis votum ſim-
plex violauerit: tribus annis penitere debet
xxvij. diſtinc. ſi vir. ¶ Sextus quod ſi quis
excommunicatus celebrauerit: triennio pe-
nitere debet: et a vino et carnibus abſtinere
xj.queſtione.iij.de illis. ¶ Septimus quod
qui alium iniuſte accuſat ad mortẽ.lx. dies
in pane ꝛ aqua per.vij.annos peniteat ſi ac-
cuſatus occiſus ſit ſi membrũ perdidit per
triennium ꝫ.de accuſ.accuſaſti. ¶ Octauus
quod quicunq; filiam ſpiritualem vel com-
matrem ſuam cognoſcit per.vij. an.peniteat
ꝛ ei conſentientes ſimiliter.xxx.q.ij.non opor-
tet. ¶ Nonus quod ſi quis deſponſatam alij
duxerit: eam dimittat. et.xl. dies in pane et
aqua per. vij. an. peniteat. ꝫ. de ſpon. duo-
rum accepiſti. ¶ Decimus qꝺ qui cognoſcit
duas commatres: vel ſorores ſiue viuat vxor
ſiue non ad minus. vij. annis peniteat licet
plus deberet.xxx.qõ.iiij.ſi pater. ¶ Undeci-
mus quod homicida voluntarius ſine ſpe
reſtitutionis deponiꝛ.ꝛ.vij.annis peniteat.l.

diſt. miror. ¶ Duodecimus quod caſualis
per.vij.an. peniteat.l.diſt.ſi qua.ꝛ c. ſi quis.
ꝛ.c.eos. ¶ Decimuſtertius quod ſi hoc factũ
ſit propter neceſſitatẽ euitabilẽ: per duos an-
nos debet penitere.l. diſtin.de his.licet eſſet
ineuitabilis: in nullo imputareꝛ.l.diſt. qꝛ te.
qꝺ verũ eſt quo ad peccatũ.ſed ad cautelam
ꝛ innocentiam ſuam eccleſie oſtendendã bo-
num eſt penitere.ꝫ.de homici.c.ij.§.fi.xxxiiij.
q.ij.in lectum. xxiij.q.iij. excõmunicatorum.
ſed ꝛ ſi quis per inſaniam cõmittat homici-
dium non imputatur.iij.q.ix. indicas.xv.q.j.
aliquantos.ꝛ c.illa.et.c.ſi quis. ¶ Qui vero
etiam intuitu diſcipline incaute percutien-
do occidit deponitur. ꝫ. de homici. preſby-
terum.xv.q.j.ſi quis non iratus.ſed ꝛ qui li-
gatum latronem interfecit deponitur.ꝫ.de
homici.ſuſcepimus. ¶ Decimuſquartus ꝙ
matricida per.x.an. peniteat ſcđm formam
ſatis aſperam traditam.xiij.q.ij. latorẽ.vxo-
ricide autem imponitur maior penitentia.
talis enim ꝛ qui dominũ occidit.nunq̃ equi-
tat nec vehiculo deportatur: vt patet.xxxiij.
q.ij.admonere. ꝛ.c.quicunq;.q̃re dixit Hug.
ꝙ maius peccatum eſt vxoricidiũ q̃ matrici-
dium: cuꝫ grauius puniatur. arg.xxiij.q.j.
non auferamus. alij contra: ſed ideo maior
penitentia imponiꝛ quia promptiores ſunt
homines ad occidendas vxores: q̃ matres.
arg.ff.de pe.aut facta.§.fi.que autẽ pnia im-
ponatur his qui filios occiderũt: dic vt no.ꝫ.
de his qui fil'.occide.§.qñ ꝛ qualis peniten-
tia. ¶ Quintuſdecimus ꝙ periurus per.xl.
dies in pane et aqua per.vij.an peniteat.et
ſemper debet eſſe in penitentia.ſ.inferiori.vj.
q.j.quicunq;. ¶ Sextuſdecimus in falſa mẽ-
ſura eſt.xxx. dierum in pane ꝛ aqua peniten-
tia imponenda.ꝫ.de contrahen.emp.vt men-
ſure. ¶ Decimuſſeptimus ſi quis ſolẽniter
penituit ꝛ poſtea redijt ad vomitũ.x.an.peni-
teat.de pe.di.v. ſi qui vero. ¶ Decimuſocta-
uus qui deuotã ſeu monialẽ cognoſcit.x.an-
nis peniteat.ꝛ ipſa ſimiliter penitentiã agat
ſcđm formã traditã. xxvij.q.j. de filia.ꝛ.c.de-
uotã. ¶ Decimuſnonus qui cantat miſſam
ꝛ non cõicat anno penitere debet et interim
a celebratione miſſarũ dꝫ ceſſare.de ꝯſe.di.ij.
relatũ. ¶ Uigeſimus ſacerdos qui mortuũ
clericum inuoluit in palla altaris.x.annis.ꝛ
v.menſibꝰ peniteat. diaconus ꝓ triẽnio ꝛ di-
midio ſiue ſex mẽſibus.de ꝯſe.di.j.nemo per
ignorantiã. ¶ Uigeſimuſprimus qui cõmit-
tit ſacrilegium violando eccl'iam vel criſma
ſeu calicem ſacrũ pollutis manibus accipit:
vel ſimilia cõmittit ann. vij. peniteat in duo-
bus primis non intrat eccleſiam et vſq; ad
quartũ nõ offert ꝛ tribꝰ diebꝰ in hebdomada
a vino ꝛ carnibꝰ abſtinet ieiunãdo ſed ꝛ alia.

conſiderāda ſunt ſicut de hoc plenius inue=
nitur.xij.q.ij.de vno. ¶ Uigeſimuſſecundus
ſi parentes frangūt ſponſalia filioꝝ triennio
ſeparanꝰ a cōione. et filij ſimiliter ſi in culpa
ſint. Sed ſi filij ſcđm ꝓmiſſionē factā ꝯtradi
xerint excuſanꝰ vtriqꝫ quo ad penā eccleſie.
intelligas non quo ad reatū: ex quo dederūt
operam in contrariū.xxxi.q.iiij.ſi quis parē=
tes.ar.de peni.diſt.j.ſi cui. ¶ Uigeſimuſter=
tius qui ducit in matrimonium quam pol=
luit per adulteriū.v.an.penitet.xxxj.qō.j.ſi
qua vidua. ¶ Uigeſimuſquartus q̄ maledi=
cus ꝯ deū vel aliquē ſanctorū ſuoꝝ linguam
publice in blaſphemiā relaxans debet, age=
re penitentiā per.vij.hebdomadas: ſicut ha=
betur.ē.de maledi.ſtatuimus. ¶ Uigeſimuſ=
quintus in ſacerdote denundante illum qui
ſibi cōfeſſus eſt verbo vel ſigno: qđ dic vt no.
ē.co.§.in quo tenenꝰ. ¶ Uigeſimuſſextus qui
compulſus conditionaliter periurat ſi liber
ſit.xl.diebus per.vij.an.penitet: ſi ſeruus ſit
tribus annis.xxij.q.v.qui cōpulſus. ¶ Uige
ſimuſſeptimus qui periurat in manibus epi
vel in cruce ſacrata tribus annis qui in non
conſecrata vno anno penitet qui coactus et
per ignorantiam iuris tribus quadrageſi=
mis.xxij.q.v.c.ij. ¶ Uigeſimuſoctauus qui
ſcienter falſum iurat vel alium iurare com=
pellit.vij.an penitet.xxij.q.v.ſi quis conui=
ctus. ¶ Uigeſimuſnonus qui in dicēdis ho=
ris canonicis ⁊ alijs officijs diuinis conſue=
tudine metropolitane proprie eccleſie diſcre
pat.vij.menſibus cōione priuanꝰ ſi ex cōtem=
ptu hoc accidat.xij.diſtin.de his. ¶ Trigeſi=
mus epſ qui ordinat ſine iuſta cauſa clericū
inuitū vel penitus inuitū abſolute anno ſu=
ſpenditur.lxxiiij.diſt.c.ij. ¶ Trigeſimuſpri=
mus epſ qui correctionē de venditione my=
ſteriorū diſſimulat duobus menſibus ſacer=
dos quatuor: diaconi ⁊ ceteri ad arbitrium
iudicis penitet.j.qō.j.quicquid inuiſibilis.
¶ Trigeſimuſſecūdus ſortilegus.xl.diebus
penitet.ē.de ſortile.requiſiſti. ¶ Trigeſimuſ
tertius qui videt in aſtrolabio duobus an=
nis penitet.ē.de ſortileg.ex tuarū. ¶ Trige=
ſimuſquartus ſi per negligentiam aliquid
de ſanguine ſtillauerit in terrā.i.tabulā ter=
re adherentē lingua lambatur ⁊ tabula ra=
datur ſi non fuerit tabula locus corrodatur
cauando ⁊ cōburatur ⁊ cinis iuxta altare cō
datur ⁊ ſacerdos.xl.dies peniteat.ſi ſuper al
tare ſtillauerit calix ſorbeat miniſter ſtillā et
tribꝰ diebꝰ peniteat.ſi ſup lintheū altaris et
ad aliud ſtilla ꝑuenerit.vij.diebus.ſi vſqꝫ ad
tertiū.ix.ſi vſqꝫ ad q̄rtū.xx.diebꝰ peniteat ⁊
linthea q̄ tetigerit ſtilla tribꝰ vicibꝰ mi=
niſter abluat calice ſubterpoſito ⁊ aqua ablu
tionis ſumanꝰ vel iuxta altarē condanꝰ ſi ſine
abhominatione ſumi non poteſt.de conſe.di.
ij.ſi per negligētiā. ¶ Trigeſimuſquintus ſi
quis per ebrietatē vel voracitatē euchariſtiā
euomuerit.xl.diebꝰ ſi ſit laicus. clericus aūt
lx.diebus epſ.xc.diebus penitet. ſi propter
infirmitatē hoc accidit.vij.diebus.de conſe.
diſt.ij.ſi quis per ebrietatē. ¶ Trigeſimuſ=
ſextus qui preſbyterū interfecit.xij.an.peni=
teat: vt.j.c.ij. ¶ Trigeſimuſſeptimus qui do
mum vel areā volūtarie ſuccēdit: ſublata vł
incenſa oīa reſtituat et tribꝰ annis peniteat
ē.de iniurijs.ſi quis domū.canon tñ dicit qđ
ſi ex odio vel pro vindicta hoc fecerit: excō=
cari dꝫ: nec abſoluinꝰ quouſqꝫ ſatiſfecerit.pe=
na aūt imponinꝰ vt hieroſolymis vel in hiſpa
niam vadat in dei ſeruitio per annū integrū
moraturus. ſi quis archiepiſcopus vel epſ
hoc relaxauerit dānum reſtituat ⁊ per annū
ab offō epali abſtineat.xxiij.qō.viij.peſſimā.
hodie poſtqꝫ denūciati ſunt nō poſſunt abſol
ui citra ſedē apłicam.j.de ſen.excō.tua nos.
qđ dic vt no.ē.de rap.ſub ru.de incendia.§.⁊
qua pena.ver.ſed ſm canones.⁊ ſeq. ¶ Tri
geſimuſoctauꝰ qui cōicat heretico inſcius
anno peniteat.qui ſcienter.v.an.qui permit=
tit hereticū cātare miſſam ignorāter.xl.dies
ſi ꝓ reuerētia eiꝰ ꝑ annū.ſi in ſubuerſionē fi=
dei.tāqꝫ hereticꝰ dānanꝰ: niſi ꝑ.x.an.peniteat
ſi quis receſſerit ab ecclīa ad hereticos ꝯfu=
giēs: ⁊ alios ad h idē faciēdū induxerit.xij.an.
peniteat tres ex ecclīā.vj.iter audiētes.duo
ex cōionem ⁊ ſic.xij.an.cōionē ſine oblatione
participat.xxiiij.q.j.ſi q̄s dederit. ¶ Trigeſi
muſnonꝰ q̄ ignoranꝰ cognoſcit duas ſorores
vł matrē ⁊ filiā: vł amitā ⁊ neptē.vij.an.peni
tet ſi ſciēter ꝑpetuo caret ꝯiugio.xxxiiij.q.ii.
ſi q̄s cū duabꝰ. ¶ Quadrageſimꝰ q̄ cū brutis
coierit pluſqꝫ ꝑ.vij.an.peniteat.idē ꝓ leeſu.
xxxiij.q.ij.c.h ipꝫ.⁊.§.ſe. ¶ Quadrageſimuſ
primꝰ pſonꝰ q̄ res ecclīe dilapidat: āno peni
tet.xvj.q.vij.filijs. ¶ Quadrageſimuſſecūdꝰ
q̄ luſtrat domū ſuā cū magicis ⁊ icātatoribꝰ
v.an penitet.xxvj.q.v.q̄ diuinatiōes.⁊.c.nō
liceat. ¶ Quadrageſimuſtertiꝰ ſi mus come
dat corpꝰ xp̄i ſacerdos.xl.dies peniteat.ſi ꝑ=
didit.xxx.di.de cō.di.ij.q̄ bñ.ſi icaute dimiſit
quāuis nihil nephādū inde acciderit tribus
menſibꝰ ab offō ſuſpēdinꝰ.ē.de cuſte.euch.c.
j. ¶ Quadrageſimuſquartus q̄ iurat nō face
re pacem cuꝫ ꝓximo ſuo anno peniteat ⁊ ad
pacē redeat.xxij.q.iiij.q̄ ſacramēto. ¶ Qua=
drageſimuſquintus ꝓ ꝑiurio adulterio ⁊ ho
micidio danꝰ regułr.vij.an.idē ꝓ fornicatio=
ne lꝫ nō ita aſpera pnīa iniūganꝰ.xxij.q.j.pre
cauēdū.ałs incipit ꝑiudicatū.xxxiij.q.ij.hoc
ipm.⁊.§.ſeq. ¶ Quadrageſimuſſextus q̄ ſciē
ter rebaptizatur.vij.an.penitet: faciēdo tres
quadrageſimas: et feria quarta et quinta

in pane ꝛ aqua ieiunādo: ſi pro vitio hereſis hoc fecerit. Sin aūt pro immunditia. i. ꝓ ſalute corporis obtinēda vt. ſ. de apoſta. c. ij. tribus annis peniteat. de ɔſe. diſti. iiij. qui bis. ꝛ talis qui bis baptizatur vel etiam confirmatur fit de foro eccleſie ꝛ cogitur fieri regularis. de conſe. diſtin. v. dictum eſt.

¶ Licet aūt oēs circunſtantie diligēter ſint attendēde: principaliter tamen conſiderāde ſunt qualitates perſonarū. nam ſi ſeruꝰ ſit. ꝛ timore peccauerit obediendo dn̄o in atrocioribus mitius puniendus eſt. xxij. q. v. qui cōpulſus. xij. q. ij. cum deuotiſſimam. et tn̄ in talibus nō tenebatᷣ obedire. xi. q. iij. ſi dn̄s. lxxxvi. di. amputatis. xxiij. q. iiij. duo iſta nola. ꝙ ſi volūtate peccauerit acrius ꝙ̄ aliꝰ ēt in corpore punitur. xxiiij. q. i. qui ꝯ pacez. xij. q. ij. qui manumittitᷣ. iij. q. xi. ſi quis ex familiaribus. nec eſt ſeruo iniungenda peregrinatio per quam dn̄s qui in culpa non eſt ſeruy ſeruitio nimium defraudetur. i. de ſent. excommu. relatum.

¶ Si vero peccator liber ſit: totā pn̄iam a canone ſtatutam ſi fieri poteſt explere dʒ. xxvi. qō. vij. ſacerdotes penitentiam. de pe. diſti. i. nonnulli vero. Sed ex cauſa poterit moderari vt no. ſ. eo. §. ver. certum eſt.

¶ Si diues ſit inquiras caute et aſtute que cauſa mouit ipſum ad peccandum. ꝛ ſi pure confiteatᷣ veniā promittas. de pe. diſt. vi. c. i. ad fi. et impone pn̄iam in ieiunio oratione ꝛ elemoſyna conſtante ꝙ ſi delicatus ſit caueas ne aſperum ieiuniū iniungas. xli. diſt. non cogātur: ſed aggraua eum in eleemoſynis. de pe. di. i. medicina. nec dicas ꝓpter hoc venalem dn̄m: ſed peccator vēdidit ſe ere alieno. xv. q. i. non eſt in fi.

¶ Si ſit puer: non tenetur confiteri quouſqꝫ ad annos diſcretionis ꝑuenerit. i. eod. ois. i. quouſqꝫ ſciat diſcernere inter bonum ꝛ malum. ſ. de deli. pue. pueris. antes eñ neſciūt tales quid faciant. xv. q. i. §. vt itaqꝫ. ſed et ratione fragilis etatis minor eſt penitentia imponenda: vt in dicto §. ꝛ ideo etiam inter plenam ꝛ ſemiplenā pubertatem diſtinguēdū eſt. ſicut no. ſ. de deſpō. impu. ꝛ de frī. ꝛ de deli. pue. ſ. eo. §. cui. ſub. §. cui pueri cū diſcretione. ergo que eſt mater oim virtutū [a]. iij. qō. v. pn̄tium. ſ. de offi. cuſto. c. i. eſt penitentia imponenda. vt ale hoim corrigantur. nunc pleciendo nunc ignoſcēdo: qꝛ hoc ſolū bene agitur. xxiij. q. v. prodeſt. ꝛ multa bona preſtantᷣ inuitis. xlv. diſtic. ꝛ qui emendat. ¶ Si ſenex fuerit: dic vt no. ſ. §. quando confitendū. ver. item confitendum eſt tp̄e puericie. ꝛ ſeq.

¶ Si ꝑlatus ſit ꝛ publice peccauerit: acrius ꝙ̄ alius puniri debet propter exempli perniciem. xi. q. iij. ꝑcipue. ſ. de voto magne. lxxxij. diſtinct. nemo quippe. Si vero occultum ſit: ipſum mitiꝰ punias qꝛ vbi malum oritᷣ ibi dʒ mori. ij q. i. ſi peccauerit. l. di. de his. pbr̄ tn̄ magis puniendus eſt ꝙ̄ diaconꝰ. ꝛ ſic procedo deſcendendo. nā gradus dignitatis vel ordinis peccatū aggrauat. xl. diſt. homo chriſtianus. lxxxix. diſt. ad hoc deus. de pe. di. iiij. §. finis. vbi dicit in domo patris mei manſiones multe ſunt. ſic enim intelligēdum eſt et de domo inferni et de domo huius mundi.

¶ Si ſit monachus vel aliꝰ religioſus iniungas qḋ decetero ſeruet regulam quam ꝓfeſſus eſt: qꝛ ſm̄ Aug. hec eſt ſumma penitentia. xii. q. i. non dicatis. vbi dicitur ꝙ ſi vltro cōfitetur parcatᷣ ei: ꝛ oretur ꝓ ipſo. ſi cōuincitur grauius puniatᷣ. non tn̄ iniungatur tali in clauſtro propter fratrum ſcandalū ieiunium ſpeciale. ſm̄ Baſi. xx. qō. iij. monachi. ꝛ §. ſi. poteſt tn̄ puniri in ciborum abſtinentia cum ꝛ ſine ſcādalo poſſit comedere magis vel minus. Itez in oratione ꝙ ſi ſolitarius ſit tali indici pōt ieiuniū ꝛ ſi inuenias qḋ ſine prelati lnia propriū teneat terreas ipſum: qꝛ niſi maiori ſuo reddiderit ſaluari nō pōt: imo ꝛ fit eiꝰ oratio l pctm̄. xij. qō. ij. nolo. et ſi inuenias ꝙ ſit tranſgreſſor regule acriter punias: nam talis ſcḋm Gre. magis delinquit: ꝙ̄ ananias ꝛ ſaphira qui ſctō ſpūi ſunt mētiti. xvij. q. i. ananias. ꝛ qͥ ſine cōditione vouet talis ſine conditione reddere tenetur. xvij. q. i. nuptiarum. xxxij. queſtio. viij. c. vnico.

¶ Si ſit benigna et cadatᷣ in pctm̄ carnis grauabis eam in orationibus ꝛ ieiuniis: et iniūges eidez ne decetero impietatem nutriat ſub ſpecie pietatis. xviij. queſtione. ij. pernicioſam. ꝛ c. ſeq. ꝛ ſi votum non fecit conſulas qḋ contrahat ex quo continere nō poteſt. nam ſcḋm Hiero. melius eſt coniugium ſubiiſſe ꝛ ambulaſſe per plana ꝗ̄ ad altiora tendere et in

a ¶ Que eſt mater omnium virtutū. Add clemē. paſto. i. §. verum. ḋ re. iu. glo. i. c. expoſuiſti de prebē. arc. in. c. ꝗ epiſcopꝰ. xxxiij. diſtin. Bal. in. c. finem litibꝰ. ḋ dolo et cōtu.

profundum inferni cadere.xx.vij.qō.j.nuptiarum.

¶ Si ſit monialis diſtīguēdū eſt inter diuerſos gradus monialium. nā quedam ſunt laice quedam corrupte ⁊ profeſſe conuerſe. ⁊ iſte minus peccant ꝙ conſecrate.xxvij.qō.j.c.j.⁊.c. he vero. ¶ Alie ſunt velate velo profeſſionis tantū et iſte magis peccāt ꝙ prime minus tn̄ ꝙ conſecrate. ¶ Alie conſecrate et iſte magis peccāt: de his duobus gradibꝰ.xxvij.queſtione.j. ne aliqua. et.c. de viduis. ⁊.c.que chriſto. ¶ Alie diaconiſſe: ⁊ he ſimiliter magis peccant.xx. qō.j. ſanctimoniales. ¶ Alie abbatiſſe ⁊ he ſimiliter magis peccant.xx.qō.j.iuuenculas. ¶ Eſt et ſextum genus. nam ⁊ alique ſunt aſſiſterie.j. incluſe. et qui tales corrumpit acriꝰ eſt puniēdus: ꝙ ſi corrūperet aliam monialē.xxvij.q.j.ſi quis rapuerit. ¶ Alie etiā ſunt conuerſe ſeculares non ꝓfeſſe: vt ſunt cōuerſe ſecularīū eccleſiarum: ⁊ plebium: vel hoſpitalium ſine regula approbata: ⁊ iſte minꝰ peccant. nam ⁊ ſi contrahat tenet matrimonium: vt probat a ꝯtrario ſenſu.xxxvij.queſtio.j. vt lex continentie.

¶ Si ſit ſecularis: omnino: cōſidera vtrum ſit puella et virgo ſub poteſtate parentum cōſtituta ⁊ nimis laſciua et tunc afflige eam ieiunijs ⁊ diſciplinis ne cadat in peccm̄ luxurie. nam luxuria mulierum ferenda non eſt: imo quia acrior eſt ꝙ virorum: acrius eſt domanda.xxxij.queſtione. iij. meretrices. eſt tamen nihilominus et ſi peccauerit conſolāda: quia ſexus muliebris magis debet moneri ꝙ terreri.xxvij. queſti.j.de viduis.

¶ Si ſit coniugata: preuideas: qꝺ ſine ſcādalo viri penitentiā imponas ſcilicet qꝺ i abſentia viri affligat ſe diſciplinis: et ieiunet. preſertim ſi maculauerit thorum viri: ad qꝺ nulla cōditiōe debuiſſet induci. xxxiij. q.v.§ eſt ꝗ. in preſentia ꝟo viri abſtineat nō q̄litate ſ; a q̄ntitate ciboꝝ. ſicut no.ſi.ꝗ.e.ſub.§.ſi ſit monachꝰ. ⁊ inſiſtat fortiꝰ orationibus ⁊ ſi forte aliqꝺ crimen publicū commiſerit: qꝺ bene ſcit maritꝰ puta oppreſſit filiam: vel ſimile quid ꝯmiſit tunc ſub pretextu illius peccati ſi poteſt ſic fieri: etiam de occulto penam agat: ſic qꝺ decetero mereaꝛ vocari caſta: non adultera. xxxij. q.j. q̄ datum tibi.⁊.c.nō erit turpis. nomen em̄ adulterij vitij nomen eſt non nature ⁊ egreſſus vitij virtutis operatur ingreſſum.xxxij. q.j.cū renunciatur.

¶ Si ſit vidua. aggraua ipſam in ieiunijs ⁊ orationibꝰ ſuis magis ꝙ alīs mulieres: nam tales orationibus ſuis et meritis debēt eccleſiam adiuuare.lxxxj.diſt. vidue.⁊ iō ſi vidua non poteſt ieiunare: eſt orationibus aggrauanda vt ibi.⁊.xxxj.q.j.q̄ꝺo virginibus.

a ¶ Si ſit meretrix [a] inducas vt ceſſet a peccato: eidem ſi ceſſauerit veniam pollicēdo: alioquin ſaluari nō poteſt. nam ad talem prohibet dominus accedere cuius pudicitia venalis eſt turpitudo.xxxij.queſti.iij.meretrices. xxxiiij.diſtinctio.vidua. Sed ⁊ ſi dicat quod ceſſare non poteſt non eſt danda penitentia: quia nec potes. debes tamen ei conſulere vt faciat eleemoſynas et omnia bona que potuerit: vt ſic dominus eam reſpiciat: ⁊ cor illius illuſtret ad penitentiam faciendam. de pe.diſtinc.v.falſas.in fi. quod dic vt no. ꝗ.eo.§.et an ficte penitenti.ſub quid de operibus.ver. quid ergo ſi aliquis peniteat.⁊ ſeq.

¶ Sic ergo q̄uis canones certas penas imponant in caſibus.pn̄t tn̄ ex cā augmentari ⁊ minui: conſideratis his de quibus no.ꝗ.ſ.§.reſpon j.℟ certū eſt.⁊ reſpectu lachrymaꝝ ⁊ contritionis.de pe.di.iij.de penitentibus ⁊ magnitudine peccī ⁊ altitudine dignitatis.nā ab epō vſq; ad vltimum miniſtrum ſicut maior precedit culpa: ſic maior implicanda eſt vindicta.l.di.q̄ tua.xxj.qō.j.nulli fas.⁊ ideo clerici ſunt magis ꝙ laici puniendi propter exempli.perniciē.xxj.q.iij.precipimus.etiā q̄ raro clericus vere penitēs inuenitur: nō em̄ confunditur q̄ peccauit: ſed q̄ gloriam ſuā amittit: ſm̄ Chryſo. de pe.di.j.ꝺs nūq̄.⁊ ſm̄ Ambro. faciliꝰ inuenitur qui ſeruat innocentiam.ꝙ qui agat veram penitentiā. de peni.diſ.j.ſunt qui arbitrantur. qꝺ Beda exponit de clericis luxurioſis.ij.q.vij.ſecuti ſunt.

¶ Quid ſi aliquis ſacerdos habet parochianos cecos vel mutos furioſos vel demoniacos.ſi nutū vel ſcriptura vel ſigno poſſunt cōfiteri faciat homo quod poteſt.xxij queſti ij. faciat.ſinantem oret ſacerdos ad dominum pro talibus ⁊ faciat ppl̄m orare vt dominus illuſtret corda ipſorum ad penitentiā ⁊ miſereatur eis ſicut docet Aug.de conſe. di.ij.ſo...

a ¶ Si ſit meretrix. adde text. ⁊ ibi doc. i c. iter opa. de ſpon.

let queri. tunc enim ei ſcilicet ſacerdoti nihil imputabit: cum de contingentibus nil omiſit. xliiij. diſt. epheſijs.

¶ Quid ſi quis in fine penitet: vel in ſanitate ſed penitentiã non compleuit: vel compleuit penitentiã ſibi iniunctã ſed minorẽ quẽ debuit: quia ſacerdos imperitus et ſimplex neſciuit vel non potuit modo debito arbitrari: nec tamen ipſum abſoluit ſimpliciter ſed ſcdm quod notatur. ſ. eod. §. que penitentia. ver. ſacerdos. ⁊. §. ⁊ an ficte penit. ſub. §. quid de operibus. ver. ad hoc dicas. ad hoc ſciendum eſt qd ſcdm leonem. nemo eſt deſperandus dum in hoc corpore cõſtitutus eſt quia nonnunq̃ qd diffidentia etatis differtur. conſilio maturiori perficitur. de pe. diſtin. vij. c. j. exemplum habes in latrone cuius et ſi ſera fuerit penitentia perfecta tamen ⁊ accelerata fuit indulgentia: tanta em̃ poſſet eſſe contritio q̃ ſufficeret ad omnẽ penitentiã delendam: ita qd talis anima nec per purgatoriũ tranſiret: ſed ad patriam conuolaret. verum hoc periculoſum eſt ⁊ incertum eſt nobis: vt patet in his que no. ſ. eo. §. qualis. ſub. §. feſtina. ⁊ probat Augu. de peni. diſtin. vij. §. j. ⁊. c. nullus expectet. et no. ſ. eo. §. quando cõfitendum. ſub. §. confitendum.

61 Quibus † & qualiter a quibus ⁊ inquantum facienda eſt reſtitutio male acquiſitorum. Breuiter reſpondeas quod dãnum paſſis vel heredibus ſiue ſucceſſoribus eorum ſi extant. ¶ Ab his qui damnum dederunt: vel heredibus eorum. ¶ Et inſolidum ſi facultas ſuppetit facienda eſt reſtitutio alioquin fruſtratoria eſt pn̄ia: q2 ſcdm Augu. non dimittit peccatũ[a] niſi reſtituatur ablatũ. ſ. de vſu. cum tu. xiiij. q. vj. ſi res. ⁊ no. de hoc plene. j. eo. ſub. §. ſi. qui incipit. ſed que forma ſeruãda eſt: ⁊ iunge qd no. ſ. de teſt. §. ad quid heres tenetur. ſub. §. tenetur. ⁊. ſ. de vſur. §. qua pena.

¶ Quid de prelatis vel alijs clericis tenentibus adminiſtrationẽ eccleſiaſticã. et male adminiſtrantibus nunquid tenent̃ eccleſiã reddere indẽnem. ſic. ſ. de elec. q̃ ſicut. §. fin. ⁊ hoc intelligas ſiue prelatus de rebus eccleſie expenderit in meliorationẽ proprij patrimonij vel etiam ſi propter nimiã diligentiã propriorum negotiorum neglexerit negotia eccleſie p̃curare: et ſic eſt eccl'ia dãnũ paſſa. Sed ⁊ de culpa ſeu negligentia procuratoris ſui ſeu vicarij videtur teneri. ſ. de offi. archi. ca que. ſ. de ſta. mo. cũ ad monaſteriũ. §. pe. ff. de cuſt. ⁊ exh. re. l. ſi. ¶ Sed et ſi de ſua aliqua expẽdit in negotijs eccl'ie illa põt recuperare vel etiã heres ſuus: vt ſic fiat q̃dã cõpẽſatio hinc ⁊ inde ſm Goſ. ij. q. vij. latoꝛ in ſi. ⁊ ſm cõſiliũ bracharen. xiij. q. iiij. c. j. ⁊. ij. ⁊ ar. ſ. de reb. eccl. non alie. cpꝫ. ¶ Hoc aũt intelligas quando grauis eſt leſio vel etiã quo ad alienationẽ vl' diminutionẽ rerũ immobiliũ vel mãcipiorũ eccleſie vel etiã reddituũ ſuorũ: nec em̃ prohibetur prelatis quo minus poſſint de fructibus et perceptis redditibus quos ſuos faciunt aliqua erogare. ſm ea que no. ſ. de dona. §. et quid. ¶ Sed et ille prelatus ad reſtitutionem aſtringitur qui propriũ habet. ſ. de preben. de multa. ⁊ de ap. reprehẽſibilis. phĩt aũt oẽs habere propriũ exceptis religionis iugo aſtriptis q̃uis aliud eſſet quãdo erant alia cõia tẽpore. ſ. eccl'ie primitiue. hi autem qui habent propriũ tenẽtur de ſupfluis ſeu de his que ſupſunt largas eleemoſynas erogare. ſcdm hoc itellige. xij. q. j. cpi. ⁊. c. ſint manifeſte. ⁊ qd dicit Aug. ſi priuatim que nobis ſufficiant poſſidemus: nõ ſunt illa noſtra ſed pauperum quorũ p̃curationẽ quodãmodo gerimus nõ proprietatem nobis vſurpatione dãnabili vendicamus. ⁊ qd dicit Hier. qd dñs nõ dignat̃ habere partem cum illo qui propriũ habet: ⁊ alias multas autoritates poſitas. xij. q. j. §. j. et ſeq. c. vſq; ad. §. his omnib⁹. que innuũt qd clerici nõ poſſunt habere propriũ: et dictum. §. his oĩbus. et oĩa ſequentia vſq; in ſi. queſtionis que probant qd propriũ habere phĩt. ¶ Quid de his qui donant inhoneſtis ſuis mulierib⁹: vl' mimis vl' ioculatorib⁹ ſi p̃pter pctm̃ qd cõmittãt vl' p̃pter carnalitatẽ vl' fauorẽ ſcl'i hoc faciunt peccãt mortal'r. lxxxvj. di. donare. ⁊ tenent̃ reſtituere eccl'ie ſi p̃priũ habeãt. de his ẽt q̃ tal'r receperunt nõ eſt dubiũ q̃ tenent̃ ad reſtitutionẽ faciendã. xxiiij. q. vj. ſi res. ſi vero cã eleemoſyne ⁊ pro ſuſtentatione nature cõferant non peccant nec tenent̃ ad reſtitutionẽ dũtamẽ alias abſtineant a pctis. lxxxvj. diſt.

[a] Non dimittit̃. pctm̃. adde regulã pctm̃. d reg. iur. li. vj. gloſ. in c. ſicut dignũ. de homi. abb. in c. iudei. el. j. l. ij. no. de iudeis.

paſce.xij.q.ij.& ſi illi.&.c.gloria epi.xlvij.di.ſicut hi.& hoc maxime cauſa hoſpitalitatis licet qñ caſu fortuito veniſſẽt nec alias quid comederent, de facili inuenirent. arg.xlij. diſtin. quieſcamus.xj.q.iij. quoniam multos.j.titu.j.ſi vere.&.c.cum voluntate.❡Sed cui fiet reſtitutio ab hiſtrione vl' a meretrice: qui non debuit hoc recipere propter pctm̃ committendũ nunquid illi qui dedit. non ſed ſucceſſori ſuo vel ſuperiori qui hoc in vtilitatem eccleſie expẽdat.argu.xvij. queſtione.iiij.ſi quis in atro.ꝫ.de offic.ordina. cum vos.ꝫ.de cle.coniuga.diuerſis fallacijs.in fin.nec ob.ꝫ. de deci.tua nobis.§.j.ver. pretextu.qꝛ illud intelligitur quã do is qui tenetur ad reſtitutionem non receperat a clerico id quod tenetur reſtituere, et ſic non erat clericus particeps in delicto, vbi ergo particeps eſt clericus non fit ei reſtitutio vt puniat̃ in eo in quo deliquit. ꝫ.de iure immu.c. fi. & de iure pa. paſto. & de tẽpo.ordi.l.fas. ❡Quid de muliere que filium ſuſcepit de adulterio [a] vel partum ſupponit: vt ſic hereditas mariti ad filium ſuſceptuꝫ de adulterio vel ſuppoſitum partum perueniat.hic notandum quod partus ſuppoſiti accuſatio nullo tempore clauditur. vnde et poſt mortem illius qui cõmiſit de hoc querẽdũ eſt. ff. de falſis qui falſam.§.j.contra regulam ſecundum quam crimina morte extinguuntur.xxiiij.diſtin. quorũdam.C.de falſis.querelã.non tamen eſt hec accuſatio popularis: ſꝫ his tã tum quorum itereſt competit. ff.de fal.l.cor.ij.§.j.❡Tali autem mulieri non videtur quod poſſit de leui conſuli: qꝛ ſi hoc reuelat multiplex periculum imminere põt: forte vir dimittet eam: & ſic continere nequẽtes vterq; adulterabitur. ſient guerre inter parẽtes viri & mulieris & homicidia committentur: preterea quid proderit ſi fiat hec reuelatio quia nõ crederetur ei de adulterio in preiudicium filij forſitan hoc negantis: nec forſan ſuppoſitio probari poteſt et ſic non obeſt filio: quem nuptie demonſtrant. ff. de his qui ſui vel alie. iu. ſunt. filiũ. & arg. ꝫ. qui filij ſint legi. p tuas. & de proba. per tuas. ❡Si vero hoc non reuelat: durante hac fraude non vr̃ qd debeat ei pnĩa iniungi. ar. j. eo. ꝙ quidã. xxiiij. q. vj. ſi res. ❡Solu. tali mulieri etiam durãte fraude iſta non eſt pnĩa deneganda. Sed ſiue maritus habeat alios filios vel parentes: qui ab inteſtato venirent: ſiue alios heredes ſibi inſtituerit ſiue ꝓpter hoc dimittat qd nõ inſtituat. nam & quo ad hoc peccat mulier indiſtincte qd per hoc videtur impedire factionem liberam teſtamenti. C. ſi quis aliquem teſta. prohi. l. j. & ij. in his omnibus cauſibus eſt eidem mulieri per diſcretũ ſacerdoteꝫ cõpetens ſatiſſfactio iniungenda. & hoc eſt ꝙ legitur totum & ſoluitur et expreſſim determinatur. j. eo. officij. ❡Et no. ꝙ dicit diſcretum ſacerdotem ſubaudi tu & cautum: vt. ſ. ſciat hoc celare non publicet. j. eo. omnis. & not. ꝫ. eo. §. in quo tenetur ſacerdos. & vt ſciat cõſulere mulieri. qd vt cautius faciat conſiderare dꝫ qualitates perſonarum tam mariti q̃ mulieris & filij putatiui. Si eñ mulier dñatur viro & confidit de ipſo intantum qd ſecure poteſt ei dicere. et qd inde faciet quicquid voluerit ſicut alique mulieres inueniuntur de quibus dicitur vulgariter in lombardia qd lumbare ſiue bragarium portant: et aliq̃ etiam inueniunt̃ que ſcientibꝰ viris adulterantur: nec viri audent etiam inde loqui. et ego etiã inueni aliquam quã maritus non poterat cognoſcere & ſuſtinebat ꝙ ab alio cognoſceret̃. et filios tñ ab aliquo ſuſceptos nutriebat tanq̃ ſuos in tali caſu tute poteſt ſacerdos ꝯſulere ꝙ hoc reuelet marito ex quo conſentit vir quo ad reſtitutioneꝫ eſt mulier abſoluta quia cõceſſum eſt marito ſuo diſponere ſicut placet. C. de iude. nemo exterus. C. manda. in re mandata. ❡Si vero periculum immineret in reuelatione marito facienda ſicut pro maiori parte preſumendum eſt & filius putatiuus ſit homo ſimplex & ſpiritualis et timens deum recepto iuramento a muliere quod hoc non proponit malitioſe et a filio quod ſecretum teneat. ſi hoc tamen viderit expedire poterit hoc illi ſecreto filio reuelari. et inducendus erit vel intret religionem vel ad remotas vltra mare vel alibi ſe tranſferat regiones et de hereditate nil habeat vel cõtingat: & ſic quo ad ſatiſfactionem hereditatis mulier ſimiliter eſt in tuto. ❡Sed nunquid tenetur filius de conſumptis bona fide non puto. argumen. C. de rei vendit. certum eſt. mulier tamen tenetur ſicut not. ꝫ. eo. ver. ſeq.

[a] ❡Quid d muliere q̃ filiũ ſuſcepit d adulterio. ad d. tex. i. c. officij. & ibi docto. de pe. & remiſ.

verſ.ſeq. ¶ Quod ſi fili⁹ nõ eſt talis: nec vult
credere mulieri neq; cõſilio ſacerdotis acq̃e-
ſcere vel ei periculum eſt reuelare tũc nullũ
reſtat remediũ niſi q̄ mulier ſi ꝓpriũ habeat
his qui ab inteſtato venirent vel alijs ſcript[is]
heredibus quo ad valorem partis iſtius pu
tatiui filij eſtimationẽ per eũ conſumptorũ
ſatiſfaciat cõpetenter: vel ſi tales non extant
faciat inde elemoſynam de epi dioceſani cõ
ſilio & conſenſu: ſicut not. ſi'ke. j. eod. ſub. § qd
de predam ementibus. ver. quid ſi nõ põt re-
periri dñs. ¶ Uerum ſi ꝓpriũ nõ h;: vel non
põt ad plenũ ſatiſfacere doleat de pctõ ꝓpo
nens firmiter in mente q̄ q̃cito poterit ſatiſ
faciet iuxta poſſe. ſatiſfactio etiam ſi facultas
ſatiſfaciendi adeſt: caute fiat per eundẽ ſacer
dotem ſ. vel aliam interpoſitã perſonã que &
caute hoc ſciat facere: vez ſic dicendo q̃dam
perſona tenetur vobis in tm̃. ¶ Ecce ego vo-
bis reddo: accipiatis qđ veſtrum eſt vel ſi nõ
poteſt ſatiſfacere mulier poterit dicere q̃dam
perſona tenetur vobis in tm̃ penitet multum
de pctõ ſupplico pro deo & ſalute aie veſtre:
q̄ ei remittatis. ſic intellige. j. eo. officij. & arg.
xxij. q. v. hoc videtur. ſuper quo vide qđ no. ſ.
de vſur. § qua pena. ſub. § alia a iudice. verſ.
quid ſi fenerator partem pecunie. & ſeq. & pre
ced. in hoc tñ diſtingui põt: ſicut no. j. eo. ſub
§ ſed que forma ſeruanda eſt. ver. quid ſi is
qui tenetur reſtituere & ſeq. ¶ Sed & conſide
rare d; ſacerdos qualitatem perſone cui hoc
dicet: nam ſi forte ſuper hoc eſſet fama: vel is
cui dicit hoc aliquã malam ſuſpitionẽ poſſ;
habere de muliere ꝓpter quod forte ad dñm
terre recurreret: & ipſam facere ponere in tor
mentis melius eſſet tacere: & contritio ſuffi-
ceret mulieri. arg. xxij. q. ij. nequis. Illud etiã
caueat omnino ſacerdos ne hoc reuelet iudici
cuicunq;. ſ. de excef. prela. dilectus.

¶ Quid de naufragijs. & quidem talia poſ-
ſunt occupari: vt ſalua fiant: & dño reddunt
ſicut conſueuit not. ſ. de accu. cum dilecti eſt
tñ totum reſtituendũ ff. de incen. rui. nau. l. ſi
quis ex naufragio: nõ obſtante ↄtra cõſuetu
dine vel ſtatuto: & idem de rebus pegrinorũ
in hoſpitijs mortuorum: qđ dic vt no. ſ. de rap.
ſub rub. de incendia. § cõtra quẽ. & § in ſtũ.
& § qua pena. & ſ. de peregri. § & quo priuile
gio. ver. de priuilegij. & ſequ. ¶ De pedagijs
vero dic vt no. ſ. de cenſi. § ex quibus cauſis
ver. exactiones aũt pedagiorum. & ſeq.

¶ Quid de q̃ſtis & tallijs: & quidem ſi appeat
inſtrm̃ inde factum. qñ dñs colonis conceſſit
predia: ſicut aliquoties fieri cõſueuit: pacta
ſeruanda erunt. ſ. de pac. antigonus. nam et
quilibet in traditione rei ſue: põt pactum ap
ponere. ſ. de condi. app. verſi. xviij. qđ. ſi. eleu-
therius. & ſi de his que certa ſunt aliud reti-
nuerit ſubditus vel ſubtraxerit vel diminue
rit vel celauerit ex certa ſcia d; tanq̃ fur et
latro ad reſtitutionẽ faciendam induci. idem
intelligas q̄ ſi inſtrm̃ non extet: tñ antiqua
tallia & certa ſi ſcitur vel creditur probabil'r
q̄ ab initio ex iuſta cã fuerit ĩpoſita ſm Ray.
qđ dic vt not ſ. de cenſi. § quis cenſus. ¶ Si
vero non eſt dictũ quota tallia fiat: ſed indefi
nite dictũ eſt q̄ dñs in tali hoĩe: vel in tali ca
ſamẽto poſſit talliã facere: intelligi d; mode-
ratam: cõſiderata facultate hoĩs: ſeu caſamẽ
ti. argu. ſ. de cenſi. cum apl's. § fi. x. q. iij. § fi.
ff. de le. iij. ſi filie. ff. de iure do. q̃ro. C. de nup. ſi
furioſi. & de hoc h; dñs leſam ↄſciam induca
tur ad reſtitutionem faciendam. ¶ Quid ſi
ſubditus non exactus tacite vel expreſſe ſine
fraude & dolo aliquid vltro dño obtulerit: li-
cite recipit dñs nec tenetur ad reſtitutionem
arg. xviij. diſ. de eulogijs. j. q. ij. placuit. l; ẽm
exigeretur honeſte tñ recipitur. ff. de vari. et
extraor. cog. l. j. § eſt quidem res ſanctiſſima.
ſ. de ſimo. dilect⁹ filius. B. in fi. & c. ſi q̃nes.
§ fi. ¶ Si vero violenter vltra exigit: dñs ad
reſtitutionem tenetur. iiij. q. vi. ſi res. & patet
in his que not ſ. qđ met. cauſa § qualiter re
tractetur. ver. itẽ per conſtitutiones. & ſequẽ.
¶ Quid ſi difficilis ſit reſtitutio: q: forte tot
exegit dominus & predeceſſores ſui: q̄ ſi ven
deret quicquid habet ad reſtitutionem non
ſufficeret: ſcripſit Ray. qđ poteſt ei mederi h̃
modo q̄ remittat hominibus in recompẽſa-
tionem aliquam ſeruitutem: ad quam tenen
tur et in perpetuum: vel det aliquam certam
immunitatem ſeu libertatem: vel faciat inde
aliquod hoſpitale vel aliam elemoſynã cum
conſenſu & voluntate damna paſſorum / vel
ſucceſſorum eorũ: ſuper quo vide quod no. ſ.
de vſuris. § qua pena. ſub. § alia a iudice. v'ſ.
quid ſi fenerator partẽ pecunie. & ſe. ¶ Quid
de militibus qui nihil percipiũt ab hoĩbus
ſuis niſi tallias: hoc vix credibile eſt: ſ; ray.
quin adminus percipiant domini iuſtitias &
caualcatas & ſimilia: ſi tñ ita eſt: dicit Ray. q̄
de voluntate hoim eſſet aliquid certum ſta-
tuendum quod eis darent in ſignum dñij: ne
alias penes tales milites inutile & vacuum
nomẽ dñij remaneret. ar. xviij. q. ij. eleutheri⁹
j. q. iiij. ſiqs obiecerit ¶ Qđ ſi dubitetur quid
vel quantũ debeat eſſe illud recurrendum eſt
ad cõſuetudinẽ vicinorũ. arg. ſ. de offi. archi.
c. fi. ſ. de cenſi. ſuper eo. c. in eccleſijs. c. diſtin.
contra morem. & ſi diuerſe ſunt conſuetudi-
nes illa eligenda eſt que melius portari põt
ſine grauamine ſubditorum. arg. ſ. de cõſue
tud. cum olim. in fi. ſ. de cenſi. ex parte. ff. de
le. iij. nummis. ff. de re. iur. ſemper. & hoc intel
ligas tunc verũ: niſi forte dñi ex aliq cã vẽdi
diſſent vl' donaſſẽt: vl' remiſiſſẽt id q̄ in talib⁹

hoībus conſueuerant percipere ⁊ habere. nā
ſi hoc eſſet dādus eſſet regreſſus ſuas remit=
tentibus actiones. ff. de redhi. ac. queritur. §.
ſi venditor. ⁊ not. ſ. de renunciatio. §. quis re=
nunciare. ¶ Item hoc eſt intelligendum ve=
rum eſſe niſi non ſubditus cōtra dānum pre
ſcripſiſſet libertatem: vt pꝫ in his q̄ not. ſ. de
immuni. eccle. §. a quibus muneribus. verſi.
ego puto. ⁊ de preſcriptiōibus rerum immo.
§. que exigantur. ſub §. quartum.

¶ Quid de rapina vel preda: ad euidentiam
huius qōnis not. Ray. qđ. v. requirūtur ad
hoc vt bellum ſit iuſtum. ſ. perſona: res: cau=
ſa: animus: ⁊ autoritas. ¶ Perſona. ſcꝫ habi
lis ad pugnandū: ergo opꝫ ꝙ ſit ſeclaris cui
lꝫ ſanguinem effundere. nam clerico non lcꝫ.
xxiij. q. viij. clerici. ⁊ c. his a quibus. niſi in ne
ceſſitate ineuitabili: qđ dic vt not. ſ. de homi.
§. qua pena. verſ. ſi autem fuit ineuitabilis.
¶ Res vt. ſ. ſit pro rebus repetendis: vel defē
ſione patrie. xxiij. q. ij. c. v. ⁊ q. iij. fortitudo. et
qō. viij. ſi nulla. ¶ Cauſa puta ſi propter ne=
ceſſitatem pugnetur: vt per pugnꝫ pax ac
quiratur. xxiij. q. j. noli. ¶ Animus vt nō fiat
propter odium vltionem: vel propter cupidi
tatem. ſed ad correctionem ⁊ propter charita
tem iuſtitiam ⁊ obedientiam. xxiij. q. j. qđ cul
patur. ⁊ c. militare non eſt delictum: ſed pro=
pter predam militare peccatū eſt. ¶ Auctori
tas vt ſcꝫ fiat eccleſie autoritate p̄cipue vbi
pugnatur pro fide vel auctoritate principis
xxiij. q. j. quid culpatur. ⁊ q. ij. c. j. ¶ Sꝫ quia p
hoc nō plene inſtrueris de iuſto bello: recur
re ad id quod no. ſ. de treu. ⁊ pa. §. quid ſit iu
ſtum bellum. ¶ Hoc tñ teneas ꝙ is qui iuſte
pugnat non tenetur ad reſtitutionem prede.
ſed fit capiētis. vt ibi no. ⁊ probatur. di. j. ius
gentium. xxiij. q. vij. ſi de rebus. ⁊ hoc intelli=
gas: ſiue capiatur de rebus iniuſte pugnan=
tis: ſiue valitorum vel hoīm ſuorum quouſ=
qꝫ iſte pugnāti debito ſuo iniuria / vel offen=
ſione illata: vel damno dato ſibi vel ſuis: ⁊ in
tereſſe ſuo ſit iuxta propriam ⁊ ſanā conſcīaꝫ
plenarie ſatiſfactū: vel donec hoſtis paratꝰ
ſit ſatiſfacere vel ſe iuri pariturum offerat. il
los aūt intelligas ſuos q̄ plus hoīem ꝙ deū
timentes ſequūtur dñm ſuum in bello illici=
to: cōtra id qđ legitur. xj. q. iij. Iulianus. ⁊ c.
dñs. alios aūt qui ei non preſtant conſiliū au
xilium vel fauorem non credimus punien=
dos: q: pena ſuos debet tenere autores ⁊ c. ſ.
de his q̄ fiūt a maio. par. ca. queſiuit. lxvj. di.
ſatis peruerſuꝫ. ſ. de ꝯſ. cognoſcētes. j. q. iij. c. j.

¶ Qđ aūt dictum eſt teneri illos qui dñm in
iuſto bello ſequūtur: intelligas qñ hi qui ſe=
quūtur de hoc certi ſunt vel probabiliter cre
dunt iniuſtum bellum eſſe maxime vbi eccle
ſia hoc prohibeat: ⁊ tales excommunicabat
¶ Si vero certi eſſent vel probabiliter crede=
rent ꝙ iuſtū eſſet in nullo tenerentur niſi for
te haberent corruptam cupiditatis intentio
nem vt patet in his que not. ſ. e. ver. animus.
ſm Ray. ſed hoc reputo periculoſum: quia
ſola conſcientia non facit iuſtum bellū: imo
autoritas iuris vel iudicis eſt quantum ad
hoc pertinet requirenda: vt pꝫ in his q̄ no. ſ.
de treu. ⁊ pa. quod ſit iuſtum bellum. ¶ Qđ
ſi probabiliter dubitat vtrum iuſtum ſit vel
iniuſtum adhuc propter bonum obedientie
excuſatur. xxiij. q. j. quid culpatur. ſm Ray.
hoc dicas verum ſi inquiſiuit quantū potuit
et peritiores conſuluit. ⁊ ſemper dubius re=
manſit alioquin affectator ignorātie ſicut nō
expers ſcientie puniretur. ſ. de clāde. deſpōſ.
cum inhibitio. § ſi quis vero nec excuſatur p
pter timorem admittendi feudi vel incurren
di damnū aliud tēporale. xxxij. q. v. ita ne. lcꝫ
metus culpam in partē attenuet quo ad pe=
nitentiam iniungendam circa ieiunia ⁊ orō
nes. ſ. quod met. cauſa. ſacris. Sed ⁊ autori=
tas iuris vel iudicis requiritur: vt no. ſ. eodē
verſi. proxi. vbi ergo habetur autoritas iudi=
cis dici poteſt ꝙ ſi iudex errauerit ad pugnā
tis tñ conſcientiam recurratur: ⁊ in hoc caſu
poteſt habere locum diſtinctio dicta in foro
penitentiali: ſecus in cōtentioſo niſi error ag
te detegeretur ſub tempore: vt patet in his q
not. ſ. de ſentētia ⁊ re iudi. ſub rubrica de ſen
tentia. § quot ſint eius ſpecies. ſub § ſed nun
quid eſt ſimpliciter verum. ⁊ preced. ¶ Sed
nunqđ hi q̄ ſequūtur tenentur inſoliduꝫ. di.
verum ſcirent predam committi debere. vel
etiā ignorarent tñ venientes ad predam nō
obtinuerunt: imo alios adiuuerunt. et tales
etiam hi qui conſilio vel auxilio vel adula=
tione vel detractione ſeu cauſa conſilij indu=
xerunt tyrannum ad predam faciendam vel
guerram mouendam iniuſte tenentur inſoli
dum: ſi propter hoc ſciunt vel credunt ꝙ ty=
rannus ad hoc ſit inductus alr̄s non facturꝰ:
vel non tñ facturus quo ad id qđ plus feciſ=
ſe creditur ex tali inſtigatiōe. ar. ſ. de homi.
ſicut dignū. j. ti. j. quante. xvij. q. iiij. oēs. ij. q. j.
notum. lxxxiij. diſti. error. ⁊ c. facientis alias
culpam: ſi vero ſciunt vel credunt ꝙ propter
hoc ad hoc non fuerit motus, nec propter ta
lia plus vel minus fecit: tunc non tenentur
niſi inquantum ad eos peruenit: vel de his
expenderant: ⁊ inquantum damnum dede=
runt per ſe vel familiam ſuam directe vel oc=
caſionaliter. ad hoc. ſ. de ſent. ⁊ re iud. cuꝫ. J.
et. B. ſupra de eta. ⁊ qualit. tuam. j. tit. j. inte
alia. xj. q. iij. qm̄ multos. ff. ſi cert. peta. ſi ⁊ m.
⁊ titium in fi. ſupra de iureiuran. cap. ſi.

¶ Sed quid ſi vnus ſatiſfecerit inſoliduꝫ ſiue
principalis ſiue alius ceteri omnes liberant
argu. ff. de reg. iur. bona fides. ff. de eo p quē
fac. eſt. l. prima. § ſi plures. ⁊ hoc intelligas

quo ad deum ⁊ de magna equitate. nam quo ad penam quadrupli adhuc poteſt inſolidū quilibet conueniri: cum ſit pena. ff. de iuriſd. omni. iudi. adeo. ⁊ l. prece. §. fi. ff. ad. l. aquil. Item in ela. §. ſed ſi plures. xij. q. ij. cum deuotiſſimam. ⁊ iuxta verbum zachei dicentis ſi quem defraudaui reddo quadruplum. de quo tangitur. xiiij. q. v. non ſane. in fi. vnde ſanum eſt conſilium q̄ de hac pena quilibet humiliter miſericordiam petat. ⁊ de hac pena quadrupli plene not. ſupra de rap. §. infra quod tempus. ⁊ ſeq. ¶ Sed nunquid is qui ſuum recuperat tenetur cedere actiones ſuas contra alios qui damnum dederūt ſcripſit Ray. q̄ ſic in iudicio anime quamuis in contentioſo iudicio non teneatur: niſi forte is qui ſatiſfecit inſolidum principalis eſſet vt ſic non ab vno inſolidum: ſed a pluribus pro partibus exigatur. in foro autem contētioſo non video q̄ fronte is qui propter propriam punitur contumaciam poſſit petere ceſſionem. ff. de admini. tuto. ſi plures. ij. ff. de tute. ⁊ ra. diſtra. l. j. §. nunc tractemus. ſm Ray. ¶ Quod dicit de ceſſione facienda in iudicio anime non videtur fructuoſum multum cum nec ex tali ceſſione agi poſſit niſi velis intelligere q̄ de voluntate confitentis publicetur: ſed nec ex hoc in foro contentioſo agi poterit obſtantibus legibus. ſ. proxime allegatis. dicas ergo q̄ ſiue ceſſio facta ſit ſiue nō alij qui nihil ſoluerit ad releuandum illum qui inſolidum ſatiſfecit pro ſuis partibus ſunt efficaciter inducendi Nam ſoluens vtiliter geſſit negotium eorum ergo tenentur habere ratum quod facit ⁊ ei ſatiſfacere. arg. ff. de nego. geſt. cum pecuniā. et. l. ſoluendo. ⁊ l. pomponius. in fi. et. l. ſeque. reſpon. j. et §. primo. ¶ Quid ſi neuter raptorum dominus erat nec vnus magis animauit alium q̄ alius ipſum ſed ſimul conuenerunt de faciendo tali inſultu: vel tali rapina committenda: quilibet tenetur inſolidum: vt patet in concor. ſigna. ſupra eod ver. ſed nunquid hi qui ſequuntur. etiam ſi vnus ſolus per ſe hoc non potuiſſet perfeciſſe: vt probatur aperte. ff. ad. l. aquil. ita vulneratus §. fina. ff. arbo. furtim ceſa. ſi plures. ff. de furtis vulgaris. ff. ſi quis teſta. liber eſſe iuſ. fu. l. prima.

¶ Aliqui tamen dicunt q̄ ſufficit ſi quilibet pro parte ſua ſatiſfaciat. ¶ Sed primum nō ſolum tutius imo verius eſt. ¶ Quid de his qui non conſentiunt recipiunt tamen de preda ſcienter ex dono: vel etiam ignoranter ſed poſtea audiunt veritatem quatenus habuerunt: tenentur reſtituere. ff. ſi cer. peta. ſi ⁊ me ⁊ titium. ff. de condi. inde. nam hec natura niſi forte hoc conſumpſiſſent anteq̄ intelligerent veritatem. C. de rei vend. certum eſt. ff. de vſuris qui ſcit §. fina. ad hoc. ff. de pe. here. ſi a domino. §. final. ⁊ duabus. ll. ſequenti.

¶ Sed quid de his qui inde comedunt vel induuntur: videtur q̄ vxor ⁊ familia qui non habent aliunde vnde viuant excuſentur dū tamen peccato non conſentiant. Sed raptorem ad reſtituendum ⁊ corrigendum inducant. argu. xj. q. iij. quoniam multos. infra de ſenten. excommunica. inter alia. ⁊ ca. ſi vere. ſed ⁊ predicatores gerētes negotium ſpoliatorum in hoc caſu propter hoc excuſantur. infra titul. j. cum voluntate. reſpon. j. §. prio. ¶ Et hoc dicit Ray. verum eſſe ſi ſpes ſit de correctione: ⁊ cum moderamine tali: vt per hoc nō ſubtrahatur facultas reſtituēdi ſpoliatori in totum vel magna parte. arg. iij. q. ō. vj. anteriorum §. illud.

¶ Quid ergo faciet vxor vel filij vel familia ſi nulla ſit ſpes correctionis. dicit Raynu. q̄ ſi ſunt aliqua ſeparata de iuſto viuant de illis. ſi non ſunt querāt victum ab amicis ſuis vel cōſanguineis vel alijs perſonis honeſtis vel querant victum proprijs manibus / ſeu oſtiatim, ⁊ nullo modo comedant de rapina. ¶ Sed quid ſi maritus crudelis non permittit q̄ vxor ſua de alio comedat: nunquid morietur fame, mulier iſta. non imo habet triplex remedium ſcdm Ray.

¶ Primum eſt vt viuat de dote ſua vel ſponſalitio. ¶ Secundum eſt vt denunciet hoc talibus qui maritum compeſcant vel etiam epiſcopo. ij. queſt. j. ſi peccauerit xxij. qōn. v. hoc videtur. ſz hec duo remedia inania ſunt tanta poteſt eſſe tyrannia mariti. vt patet ſupra quod met. cauſa. capitul. j.

¶ Tertium eſt q̄ vbi aliud facere non poteſt ex quo ita arctata eſt poterit inde comedere: nec tenetur quia tempore neceſſitatis tante etiam a furto excuſaretur in totum licet ſi periculum mortis non immineat aliquod peccatum committeretur. et ideo aliqua penitētia iniungeretur. ſic intellige. ſupra de furtis. ſi quis per neceſſitatem hec enim neceſſitas legem non habet. de conſe. diſtinc. prima ſicut. ⁊ diſtin. j. diſcipulos ſemper tamen tutius eſt q̄ talis rem reſtituat ſi poteſt. et ad cautelam bonum eſt penitentiam agere. argu. ſupra de homici. cap. ij. v. diſtinc. ad eius vero concubitum proponat etiam in animo q̄ quamcito poterit illud reddet. in omni autem caſu reddat viro debitum niſi aliud ſubſit impedimētum. xxxiij. que. v. ſi dicat. ⁊ ca. ſecundum. ⁊ c. vna.

Quid de predam ementibus: ⁊ quidem ſi quis emat ſcienter predam: vel credens probabiliter q̄ preda ſit tenetur indiſtincte: nec liberatur vendendo: vel qualitercunq̄ alienando: nec amiſſione vel morte rei: vel aliquo alio caſu interueniēte quo=

minus teneatur reſtituere, precium ſcđm q̄ plus valuit ex quo emit vel plus vẽdidit q̄ emerit: vel tpe cõtractus valeret: ⁊ quicquid ex re habuit vel habere potuit nullas expenſas deducendo quia talis contrectando rem alienam furtum cõmittit ⁊ fur ſemper in mora eſt. ad hoc C. de fur. l. ij. ff. de fur. qui iumẽta. ff. de condi. furti. in re furtiua. ff. cõmodati. ſi vt certo. §. ſed interdũ. C. de rei ven. certũ ⁊ quod dictũ eſt de primo emptore idem intelligas de ſecundo tertio: ⁊ etiam milleſimo quia ſi per plures manus ambulauerit idez iuris erit. ff. de mino. ſed vbi. ff. de pe. here. ſz ⁊ ſi lege. §. ſiue autem. ¶ Si autem ſcit q̄ de iuſto bello eſt omnino excuſatur cum a vero dño emat: vt apparet in his que no. ꝫ. eo. ſub §. quid de rapina. verſic. hoc tamen teneas. ¶ Si vero emens hoc neſciebat probabiliter tamẽ hoc credebat. puta q̄ omnes vicini ſui vel maior pars: ⁊ maxime ſapientes ⁊ honeſti homines ita credebant: durante hac bona fide non tenetur: ſed tenetur ſi poſtea audierit veritatem cuiet al's cautius negotiari. C. de furtis. l. ij. et ſi iudice ſniante reſtitutionem fecerit poteſt agere cõtra venditorẽ ⁊ ipſum ſeruet indẽnem. xij. q. ij. gõne. ij. vulterane. ¶ Sin autẽ hoc faciat ad preceptũ ſacerdotis in foro penitentiali: ⁊ in eodẽ foro inducẽdus eſt venditor vt ipm ſeruet indemnẽ. Sed in foro contẽtioſo ipſum non poterit emptor conuenire. ff. de euic. ſi rem. ꝫ. de contra hen. emp. c. fin. ⁊ patet in his que no. ꝫ. de contra. empt. §. ⁊ ad quid venditor. ver. imo quãuis ſpecialiter dictũ ſit. ¶ Quid ſi ſciebat factũ emptor ſed ignorabat ius vel ignorantiã facti ductus craſſa et ſupina nõ probabili rem raptam emerit tenetur in iudicio anime ad reſtitutionẽ. ad hoc. ꝫ. de cleri. excõ. mini. apoſtolice. dicitur autẽ craſſa ⁊ ſupina ignorantia qñ cõiter aliq vicini dicebant ⁊ credebant. q̄ res eſſet de preda et bello iniuſto. ff. de ver. ſigni. late culpe. vel qñ eccleſia hoc prohibebat ⁊ tales publice excõicabat. vnde non excuſaẽ emptor, tali ignorãtia ductus. xij. q. ij. qui ⁊ humanis. xvi. q. j ſi cupis. ꝫ. de ordi. ab epi. qui reſig. epiſcopa. ca. j. §. fi. ⁊ c. ij. ⁊ ptz in his que not. ꝫ. e. ſub. §. proxi. ver. q̄ ſi pbabiliter. ⁊ ſi de hoc nihil cogitabat qñ emit nec inquiſiuit quantum potuerit in culpa eſt vt ibidem no. in cõſimili caſu. ¶ Quid ſi emptor non poteſt reſtituere cõmode niſi forte vendat quicquid habet ⁊ poſtea mẽdicet. ad hoc tenetur de rigore iuris. ⁊ ſcđm poſſeſſum totum reſtituat. xiiij. q. vj. ſi res. ꝫ. de vſuris. cũ tu. verũtamen de benignitate ⁊ equitate poteſt ei mederi. ſcđm ea que not. ꝫ. e. §. quid de queſtis. verſicu. quid ſi difficilis ſit reſtitu. ¶ Quid ſi raptor idem ⁊ donator vel venditor ſatiſfecit plenarie de preda data vel vendita dicas donatarium vel emptorem liberatum verũ quicquid habẽt de lucro ⁊ percepit ante reſtitutionẽ factam debet in vſus pauperũ erogare vbi fuit male fidei. ar. xiiij. q. v. qui habetis. ⁊ §. ſeq. ſcđm Ray. hoc intelligi poteſt de conſilio. nam purgatum eſt vitium ex quo dicis plenarie ſatiſfactum quo ad reſtitutionẽ faciendã vel ſi aliqđ deeſt de reſtitutione reſtituendũ eſt damnũ paſſo vel dic q̄ niſi etiã plenarie ſatiſfactũ eſt ſibi talis pena iniungẽda vt puniatur in eo in quo deliquit. ꝫ. de temp. or. literas. ⁊ vt ſibi pnia p̄ contrariũ iniungaẽ. ſicut no. ꝫ. e. §. que pnia rñ. j. ver. cõſulimus etiã. ¶ Sed nunquid emptor ſatiſfaciens poteſt ſibi cõſulere per ceſſionem actionũ ſibi faciendã contra venditorem ⁊ raptorẽ. non. nec aliquo modo niſi qñ emit ſibi de euictione expreſſim caueri fecerit q̄ obſtat propria turpitudo. C. de rei ven. ſi mancipiũ. x. q. ij. hoc ius. C. de cui. ſi feudũ. de hoc dic vt no. ꝫ. ſub. §. quid de rapina. ver. ſed nunquid is qui ſuũ. ⁊ ſeq. ¶ Quid ſi quis emat rem de preda ſcienter: tamen hoc facit bona fide non vt ipſam lucretur ſed vt ipſam reſtituat domino recepto precio et intereſſe ſuo cum alias dñs rei ipſam nullo modo recuperare poſſet vel non ita de facili: quidem hic non cõmittit furtũ. ff. de furtis. falſus §. pe. imo vtiliter gerit negotium: ⁊ ideo totum potuerit recuperare preciũ ⁊ intereſſe ſuum: etiam ſi res ſine culpa ſua perimaẽ vel amittatur: vt tamen quicquid percepit ex tali re vel occaſione ipſius totum cõpenſet vſq ad quantitatem concurrentẽ ſm Ray. arg ff. de neg geſt. Sed an vltro. §. ij. ꝫ. de accu. cum dilecti. §. fi. ¶ Sed lz in iudicio anime credatur ei de conſcientia ſua in iudicio tamen contẽtioſo non crederetur ei niſi publice hoc proteſtaretur. argu. ff. de neg. geſt. neſennius. C. de fur. l. ij. ff. de admi. tu. non eſtimo. ꝫ. vt benefi. ecc. c. vnico. §. j. ꝫ. de ele. quia ꝑpter. §. fi. ¶ Quid ſi non poteſt reperiri dominus rei vel neſcitur vbi ſit erogetur pauperibus de conſilio dioceſani ⁊ hoc etiã publice fiat premiſſo banno in eccleſia et diligenti inquiſitione facta vt omnis ſuſpitio euitetur ar. in. proxime. ꝫ. inductis iuribus. et. ꝫ. de clan. deſpon. cum inhibitio. ⁊ qui ma. accu. poſ. cum in tua. et ſi hoc facto non inueniatur cuius ſit res liberabitur dando pauperibus. vt. ꝫ. pro anima illius cuius res eſt quia in hoc vtiliter geritur negotium ſuum. argu. xij. q. ij. quatuor. circa fi. ⁊ iunge quod no. ꝫ. eo. ſu. §. quid de rapina. verſicu. ſed quid de his qui inde comedunt. ⁊ ſeq. ⁊ verſicu. quod dicit. ⁊ j. eo. ſub. §. quid de furibus. verſic. quid ſi quis inuenerit.

¶ Quid de officialibus iudicu͂. quicunq̄ officialis incitauit iudicem ad iniuſte iudicandum ex certa ſcientia vel contra ſcientia͂ tenetur ſm ꝙ not. in ſimili materia. ẜ. eo. ſub. §. quid de rapina. verſi. ſed nunquid hi qui ſequuntur. ⁊ ſeq. ideoq̄ ⁊ ſi iudex ſimplex ſm conſcientia͂ iudicet deceptus tn̄ conſilio aſſeſſoris bona fide electi qui. ſ. ab omnibus iuſt⁹ ⁊ peritus credebatur: ⁊ ad ipſum cōmuniter tanq̄ ad talem recurrebatur excuſat⁹ eſt iudex ⁊ aſſeſſor tenetur. ſic intellige. ff qđ quiſq̄ iu. l. ij. ¶ Tenetur etiam iudex vel aſſeſſor ſi ſe ſentiat imperitum: ⁊ ſe iudicio intromittit. vt inſti. de ob. que ex quaſi ma. naſcun. rñ. ſ. ⁊ idem in medico. ẜ. de etat. ⁊ qualit. ad aures. ⁊ de hoc not. ẜ. de homi. §. pe. ver. ideo lʒ medico. ⁊ ſeq. nec non ⁊ is qui talem ſcienter elegit de culpa ipſius tenetur. ẜ. de offi. archea que. ¶ Sed ⁊ ſi aſſeſſor hʒ certum ſalarium ⁊ vltra extorquet tenetur. arg. ẜ. de vit. ⁊ hone. cle. cum ab omni. alij autē inferiores officiales puta nuncij ſiue miſſi inſulati/ vel ſimiles: ⁊ ſi certum ſalarium habeant: ⁊ aliquid per vim vel immoderatam improbitatē extorquent iuxta morem terre puta denariū vel obolum. vel aliud certum quid non tenētur ad reſtitutionem. ſed poſſunt inde facere eleemoſynam. vñ Aug. ſunt alie perſone inferioris loci que ab vtraq̄ parte non inſolenter accipiunt ſicut officiales ab his extorta per immoderatam improbitatem repeti ſolent magiſq̄ reprehendimus qui talia inuſitate repetiuerunt q̄ qui de more ea ſumpſerunt: ⁊ ſubiūgit. iſti facilius ea que hoc modo acquiſiuerunt tanq̄ ſua pauperibus largiuntur: q̄ eis a quibus recepta ſunt tanq̄ aliena reſtituantur. xiiij. q. v. non ſane. ſcđm Ray. Sed certe non probat ꝙ de his poſſint fieri elleemoſine. imo notatur factum ꝙ et in vſuris verum eſt facilius eñ induceret vſurarius ad dandos. x ſoli. pro deo q̄ ad reſtituendos eis a quo extorſit.

¶ Quid de aduocatis. ⁊ quidem tenētur ad a reſtitutionem[a] ſi in in culpa ſint. in culpa ãt ſunt ſi non erant idonei ad aduocandu͂. puta quia religioſi in caſu nō conceſſo: vel in ſacris conſtituti quod dic vt not. ẜ. de poſtulando. §. quis non. ⁊ §. quid pertinet. ver. iteʒ ad officium. ⁊ ſe. tamen in hoc caſu nō credo ſi alius aduocatus diligenter ſuum offm̄ exequatur: nec in culpa ſit amiſſionis cauſe qđ debeat fieri reſtitutio illi a quo recepit cum ſua non interſit. Sed alias eſt ei iniungēdū. vt illud expēdat ad pias cauſas ⁊ ſubueniatur peccatori orōnibus et ſuffragijs eccleſie illorum qui eleemoſynam recipiunt. ar. xiiij. q. v. non ſane. ⁊. xij. q. ij. gloria epi. ⁊. c. aurum ⁊ in his q̄ no. ẜ. e. ſub. §. qđ de predā emētib⁹. vel quid de raptor. idem ⁊ donator. ¶ Si vero ideo in culpa eſt ꝙ recepit immoderatā quātitatē: tunc id qđ nimis recepit tenetur reſtituere illi a quo extorſit. ſuper quo vide quod no. ſupra de poſtulando §. quis poſtulare. ver. dixit tñ Azo. ⁊ ſeq. ¶ Qđ ſi ideo in culpa eſt quia per ignorantiam ſuam vel negligentiā clientulus ſuus amiſit cauſam tenetur reſtituere ſalarium ſic extortum ⁊ damnuʒ qđ inde incurrit clientulus. ar. ff. ad. l. aquil. idem iur. ẜ. de eta. ⁊ qua. ad aures. ¶ Sed ⁊ ſi per b cauillationem ſuam[b] abſtulit aduerſario ſuo bonam cauſaʒ vel ipſum grauauit in aliquo petendo dilationem ſuperfluaʒ vel allegando falſo ꝯ conſcientiam: vel faciendo poſitionem duplicem vel cauilloſam: vel ꝑ inſtructioneʒ falſi teſtis: vel q: induxit clientulum ſuuʒ ad veritatem negandam tenetur inſolidum quo ad verum intereſſe. ſuper quo vide qđ not. ẜ. eođ ſub. §. quid de officialibus. ⁊. §. cōfitendum ſit. ſub. §. cui aduocati. ⁊ de poſtulando § quid ptinet. ver. ad hoc dicendum. ⁊ ſe. ¶ Sed pauperi tenetur conſulere gratis. xj. q. iij. pauper. ⁊ qñ ſine magno labore pōt rñdere gratis tenetur nam ⁊ ſicut gratis accepit ſic gtis tenetur dare ſm Ray. qđ non intelligo ſi petens conſiliū diues ſit. q: et ſi non laborat modo laborauit tñ ſtudendo ⁊ addiſcendo ergo licitum eſt ei ſalariuʒ competēs exigere. xj. q. iij. non licet. xiiij. q. v. non ſane. qđ dic vt no. ẜ. de poſtulando. §. quis poſtulare. ⁊ de vit. ⁊ ho. cle. §. ſi. verſi. item conſiſtit in hoc. ⁊ ſeq.

¶ Quid de teſtibus corruptis. et quidem ſi per dictum ipſorū falſum aliqua partium amiſerit cām ſuam tenetur ad reſtitutionem faciendam ei qui dāmnificatus eſt. arg. lxvj. q. iij. ſi quis in atrio. ff. de calum. generaliter. §. illud ſ. q. ſ. iubem⁹. ſin autē recepit ꝓpter teſtimoniū verum ferendum tenetur hoc pauperibus erogare ſicut not. Sum. Hoſt.

a ¶ Et quid tenetur ad reſtitutio. adde frāciſcū de platea in tra. reſtitutioñ

b ¶ Per cauillationē ſuam. adđ qđ ſi talis vincit cāʒ ꝑ falſas allegationes tenetur in cōſciē. vide abb. in. c. ſ. in. iiij. no. § iura. cal. vbi alleg. gl. in. c. ſ. đ cōfeſſis. li. vj. in no. in ca. ſicut digniū. de homi ſpe. tit. de aduoc. ẜ. § ſed nunquid. ⁊ l. §. ſi. ver. ſi. itē caueat. et abb. l. c. paſtoralis de re iudi.

in conſimili caſu.ʒ.eo.ſub.§.qd
de aduocatis.rñ.j.ꝛ idem eſt in
iudice ſicut no.ʒ.de ſen.ꝛ re iu
di.ſub rubrica de re iudi.§.q̃ ſit
pena. nam ꝛ venialia teſtimo=
nia ſicut ꝛ iudicia venialia re=
probantur.qđ dic vt not.ʒ.de
teſt.§.quis poſſit eſſe teſtis.ver.
repellitur.Quis expẽſas ſuas
moderate recipere poſſit.iiij.q.
iij.verſi.venturis.ꝛ not.de hoc
ſupra de vit.ꝛ hon.cler.§.ſi.vẽ.
item conſiſtit in hoc.ꝛ ſeq.
¶ Quid de accuſatoribus ꝛ de
nunciatoribus criminũ.dicas
ꝙ ſi calumnioſe hoc fecerunt:
tenentur ad reſtitutionem dã=
ni dati ꝛ aliter puniuntur. vt
not.ʒ.de cal.§.qñ debet.ꝛ.§.q̃li
pena.¶ Sed ꝛ tenẽtur pñiam
agere ſi ex odio ad hoc proce=
dant: qꝛ ex charitate talia dñt
procedere:vt pꝫ.xxiij.q.v.pro
deſt.ij.q.v.non vos.ꝛ.q.j.ſi pec
cauerit.v.q.j.c.ij.¶ Obligant̃
ẽt talcs non ſolũ ad reſtitutio=
nem pecunie:ſed ẽt a me quod
hoc modo fieri debet:vt.ſ.vbi ꝑ
ſe vel per alium dixit cantile=
nam:vel libellum famoſum le=
git.ꝛ in alijs locis in quibꝰ ſen
tiet alium dicto vel facto ſuo
infamatum publice recogno=
ſcat errorem ſuũ: ꝛ dicat ꝙ mẽ
titus erat per os ſuum. ſcđm
Ray.ʒ.de pur.ca.inter ſollici=
tudines §.precipias.qđ intelli
gas niſi ex tali recognitiõe pu= a
blica magis infamaretur infa
matus.ergo non dicat ego te ta
li facto infamaueram talem ſpe=
cificãdo crimen:ſed ſic dicat in
gñe ego infamaueram talẽ de
eo de quo inter vos eſt infama
tus bñ ſcitis quid eſt illđ:ſcia=
tis ꝙ ego tanꝗ malitioſus et
maliuolus mendacium hoc in
ueni:ꝛ mendacium eſt quicqđ
dixi non dicat falſuꝫ: ſed quia
ꝯ mentem dicebat proximũ in
famando:ꝛ tñ verum poteſt eſ=
ſe ꝙ dicebat.¶ Sed quid ſi de
diuerſis infamatus eſt a diuer
ſis.nam ibi neceſſe eſt ꝙ ſpecifi
cetur. hic dicerem ꝙ ad arbi=
trium infamati vel ſi grauiter
arbitraretur ad arbitriuꝫ iudi
cis deberet ſe purgare.argu.ʒ.

a ¶ Tenentur ad re=
ſtõnẽ ſiẽd.
adđ an fur
reſtituẽdo
rẽ furtiuã
euadat pe
nam. vide
glo.i apli=
cos.xij.qõ.
ij.gl.in ca.
frnitatis.
eadeꝫ cã.ꝛ
q.gl.in.c.ſi
ad pctm̃.
xxij.q.iiij.
doc.in cle.
j.de vſu.et
an fur re=
ſtituẽdo te
netur ꝯfite
ri pctm̃. vi
de gl.in.c.
ꝙ ſicut.de
ele.ꝛ l rña
pctm̃.ꝛ ibi
doct.de re=
gu.iu.li.vj

de iureiu.veniens. ꝛ.c.quinta uallis.ꝛ de ar
bitris.ca.ij. ¶ Sed ab infamato tenetur ve=
niam poſtulare.ad hoc.xiiij.q.vj.ſi res.v.q.j.
quidam.vj.q.j.deteriores.xxvij.di.legant.et
de hoc not.ʒ.de maledicis.§.quet ſint gña.ꝛ
§.qualiter quodlibet genus.ꝛ de iureiur.§.
quot modis.verſ.literis.
¶ Quid de condentibus leges iniquas.ꝛ q̃=
dem ſi ſint contra ius naturale qđ in lege et
euangelio continetur ipſo iure non tenent.
viij.diſt.que ꝯ mores.xxxij.q.vij.flagitia.et
pꝫ in his q̃ no.ʒ.de preſcri.ſub ru.de pſc.reꝝ
immobilium.§.que exigantur.ſub.§.verum
idem eſt ſi laici talia ſtatuant in preiudiciuꝫ
eccleſiarum.ʒ.de conſti.que in eccleſiarum.ꝛ
ca.eccleſia.ꝛ obligantur inſolidum ſtatuarij
et conciliarij ſcriptores ꝛ iudicãtes et ea ſer
uantes vel exequentes.J.tit.j.nouerint.ꝛ ca.
grauem.ſicut.ꝛ de hoc not.J.titu.j.§.q̃ poſſit
excommunicare.rñ.j.ver.ſeptimus.ꝛ ſe.Idẽ
eſt ſi fiant contra ius poſitum ad pauperes
opprimendos ꝛ iuſtitiam impediendaꝫ.ꝛ de
talibus poteſt intelligi qđ legitur.Eſa.x.ve
qui condunt leges iniquas: ꝛ ſcribentes in=
iuſtitiam ſcripſerunt vt opprimerent in iu=
dicio pauperes: ꝛ vim facerent cauſe humi=
lium populi mei vt eſſent vidue preda eoꝝ:
ꝛ pupillos diriperent quid facietis in die vi=
ſitationis: ꝛ calamitatis de longe venientis:
ad cuius fugietis auxilium ꝛ vbi derelinqꝰ=
tis gloriam veſtram ne incuruemini ſub vin
culo: ꝛ cum interfectis cadatis.ꝛ iunge quod
not.ʒ.de cen.§.ex quibus cauſis.ver.quid ſi
moneta.ꝛ ſeq.ꝛ.ʒ.de conſti.§.qualiter conſti=
tutionibus derogetur.ꝛ de reſcri.§.vires.ſub
§.poteſt autem quis.
¶ Quid de furibus.planum eſt ꝙ tenent̃ ad
a reſtitutionem faciendam[a] ꝛ fures ꝛ hi q̃ ope
ram vel conſilium prebuerunt: qđ dic vt no.
in caſu conſimili.ſupra eod.§.quid de rapis.
et ſeq.caute tamen reſtituat ſacerdos rem ſi=
bi reſtitutam in foro penitentiali ne denudet
confitentem: ſuper quo vide quod not.ſupra
eodeꝫ. ſub.§.quid de muliere.¶ Quid ſi ali=
quis recipit aliquam rem ad certum vſum
ſibi commodatam ꝛ ipſe commodat alij nun
quid committit furtum ſic: quia nec ad hoc
faciendum ꝛ ſic non ad hunc vſum commo=
data erat: ꝛ ſpecies lucri eſt ex alieno largiri:
et ſibi acquirere beneficij debitorem: ꝛ credi=
tor committit furtum ſi re ſibi obligata vta=
tur.ff.de furtis.ſi pignore.rñ.j.ꝛ.§.j.in hoc ãt
caſu tenetur fur ad eſtimationem vſus etiã
re dño reſtituta.arg.xiiij.q.vj.ſi res.ſm Ray.
¶ Quid ſi quis emat rem furtiuaꝫ etiã igno=
ranter: ꝛ eſt ſtatutum in terra ꝙ ſi quis tales
rem emerit publice in mercato non teneatur
ipſam reſtituere etiã vero dño poſtea venienti

nihilominus euincetur ab eo res. C. de furtis l. ij. nec obſtat ſtatutum cum ſine pctō morta li non poſſit teneri. vt ptz in his que not. ſ. e. ſub. §. quid de cōdentibus. niſi forte emerit rē ſm ea q̄ no. ſ. e. ſub. §. quid de predam ementi bus. ver. quid ſi quis emat rem. ⁊ ſeq. arg. xij. q. ij. vulterane. ¶ Sz ⁊ in illo caſu vbi ſcʒ bo na fide. Et vt eam vero dño reſtitueret: emit etiā expenſas bona fide factas circa eandeʒ rem poterit exigere. ar. ſ. de reſti. in integ. c. j. ſupra de rebus ec. non alie. ad noſtram. ff. de acq. re. do. bone fidei emptor. Item ſi interim pereat res non tenetur quia non eſt in mora. Itē ſi interim alienauerit durante bona fide non tenetur qr nec deſijt dolo poſſidere: nec p̄ ciūm ex re furtiua redactum eſt furtiuū. ar. ff. de fur. qui vas. §. fi. ⁊ a contrario ſenſu. ſ. d alie. iu. mu. cau. fa. c. j. ⁊. ij. ad hoc. ff. de pe. he re. ſi poſſeſſor. C. reſtituere. ⁊ ſi in rem. ⁊ vtrū ſi quid tñ inde hʒ de lucro illud dʒ reddere dño poſtea venienti. arg. ff. de condi. indebit. nam hec natura. ¶ Sed nunquid lʒ reʒ fura ri furi vel raptori vel vſurario vt inde fiat elee moſyna: nō quia nō ſunt facienda mala[a] vt eueniant queqʒ bona. xx. q. j. noſce. xxxij. qō. iiij. ſic non ſunt. ſ. de vſuris. ſuper eod. ¶ De talibus dicit Augu. huius cogitatio diaboli calliditate ſuggeritur. nam ſi totum tribuat qō abſtulerat addit potius peccatum q̄ mi nuat: qr aufert ſibi copiaʒ reſtituendi. ad idē i. q. j. non eſt putanda. Idem neqʒ eñ ſi agris inique ac perperam inuaſis ita quis vtat̄ vt ex eorum fructibus largas eleemoſynas fa ciat: ideo rapinam iuſtificat. xiij. q. v. forte. et ca. neqʒ. ¶ Quid ergo ſi ideo furetur vt dño reſtituat ⁊ hoc faciat vt̄ excuſatus arg. ex p̄ dictis. ⁊. ff. depoſi. bona fides. nā ⁊ vtiliter ge rit negotium furis ergo cogitur hoc hr̄e ra tum. ff. de neg. geſt. ſed an vltro. §. j.

¶ Quid ſi quis inuenit pecuniam[b] vel aliaʒ rem in via publica vel alibi. dicas q̄ dʒ face re preconizari: ⁊ in eccleſijs loci illi⁹ vbi res inuenta eſt ⁊ adiacentium denūciari publice coram populo q̄ talis res inuenta eſt: ⁊ ſi re periat dñm ei reddat: primo tñ dicat ei circū ſtantias per quas ei certificetur: vtrum vere ſit dñs ꝯ qui petit. alias forte multi non dñi peterent ad hoc. ff. de fur. falſus. §. q̄ alienuʒ ⁊. §. ſeq. ⁊ not. ſ. de vſuris. §. que ſit pena. ſub §. alia ab aduerſario. ver. quid ſi null⁹ appet ſi nō inuenit dñm cū cōſilio ⁊ autoritate epi ſui pōt ipſam rem retinere: ⁊ det pro eo cui eſt res. ⁊ hoc intelligas qñ pauper ⁊ egenus eſt is q̄ inuenit: al's pauperibus eroget: alio quin ſi nō reſtitueret iuxta poſſe fur eſſet: et ſic intellige illud Aug. Io. ⁊ Greg. xiiij. qō. v. q̄d inueniſti. ⁊ duob⁹ c. ſe. ¶ Quid ſi qs furat̄ xp̄ianos captiuos a ſarracenis detentos nō tenent̄. arg. xxiij. q. ij. dñs. et. q. vij. vt pridem. ⁊ hoc intelligas quādo non eſt tempus treuge. ¶ Quid ergo ſi treuga ſit. dicli gue qō tunc tenetur reſtituere rem ſubtractam ⁊ eſtimationē hois vel alterius rei ſublate: ⁊ ois damni dati. arg. xxij. q. j. no li. qō intelligit Ray. niſi forte ſarraceni ꝯpellerent captiuos idolatrare in quo caſu eripere tur captiuus in libertatem. ar. liij. diſt. c. nulla. ⁊ tūc nō tenet̄ ſubripiens cum ex quo de pec cato mortali vel ſubuerſione fi dei agitur magis ſit deo q̄ hoi bus obediendum. xj q. iij. iulia nus. ⁊ ca. qui reſiſtit. ¶ Quid ſi xp̄ianus captiuus furetur ſar raceno qui eum captiuum de tinet. ſi fuit captus dū erat treu ga quā frangebat: ⁊ ſic inueni tur in culpa. xxiij. q. j. noli. ⁊ nō imminebat famis neceſſitas te netur ad reſtitutionem: ſi naūt al's tpe belli captus fuit vl̄ ne ceſſitas famis imminebat cuſ talem tenebatur ſarracen⁹ pa ſcere: non tenetur ad reſtitutio nem. ſm Ray. ¶ Sed nunquid vxor faciens eleemoſynā de re bus mariti committit furtum dic vt not. j. eo. §. quid de facien tibus eleemoſynam ex alieno. cetera que hic deficiunt. ſ. de de fur. inuenies pleniſſime no tatum.

¶ Quid de vſurarijs[c]. ⁊ hi ad reſtitutionē faciendā tenentur q̄uis de facto aliqñ retineant vſure: quia nō inuenitur iudex qui iuſtitiā inde faciat: ſic intel lige. xiij. qō. iiij. quid ſi dicam. ¶ Sed quid ſi pena impoſita ſit / niſi pecunia mutata infra certum tempus fuerit perſolu ta. nūquid talis pena loco vſu re ſuccedit: diſtingue. vtrum ſit iudicialis vel conuentionalis. ¶ Si iudicialis ſit puta iu dex precepit debitori quod ni ſi ſatiſfaceret infra menſem ta lem penam incurreret non eſt vſura: cum appoſita ſit ad pu niendum contumaciam debi toris argumē. xxiij. diſtin. quā quā. in fin. et. ff. de reg. iur. qui autore. ¶ Si vero eſt conuen

a ¶ Non qr ſunt facien da mala. adde tex. ⁊ glo. in. c. re leges eos. xx iij. q. v. ca. ait. xiiij. di. c. neqʒ. xij. q. ij. gl. i. c. nō magno ne cler. vel mona.

b ¶ Siquis inuenit pe cuniā. adde archi. in. c. ſi q̄d inue niſti. xiiij. q. v. abb. in c. fi. de fur. abb. in. ca. dudū. el. ij. d elec. Io. de ana. i. c. cū dilecti. l iij. co. d ac.

c ¶ Quid de vſurarijs. adde. c. q̄ q̄. de vſu. libr. vj. ⁊ in cle. j. co. tit.

tionalis: et eſt appoſita bona fide.vt.ſ.debitor metu pene ſa= tiſfaciet adhuc nō eſt vſura dū tñ intētio recta fuerit. xxiij. di= ſtin. q̄q̄.ꝭ.de arbitris dilecti. ¶ Ex duob⁹ tñ preſumit̃ ꝙ ſit vſura ſi is.ſ.q̄ ipſam appoſuit conſueuit vſuras exercere. ar. ꝭ.de act.emp.ꝛ vē.iulianus in ter cū.§.idem pap.ff.de vſuris qui ſemiſſes.ꝭ.de pig.illo.in fi. ¶ Scd̄m eſt ſi penam in men ſes vel in annos ſingulos ali= quis ſtipulet̃.in aut̃ vt nullus mu.agri. colū. iij.poſita.C. de vſur.aut̃. ad hoc.¶ Licet aūt in iudicio aīe cuilibet de ſua conſciētia ſic credendum eſt:tñ cautius examinandū ꝛ inqui rendum ꝓpter p̄ſumptionum circunſtantias ſupradictas.

¶ Quid ſi parat⁹ ſum emere merces aliquas p̄cio.c.libr. in quibus lucratur⁹ erā ſm ſanā conſcientiā ꝛ ſpem firmā.x.lib. vſq̄ ad menſem ipſis ad certū locum deportatis. ꝛ tu ꝓpter nimiam inſtantiam tuā impe dis me ne emā:ꝛ a me hāc pe= cuniā mutuo recipis:ꝛ ꝓmit tis infra mēſem reddere. cx. li. nunq̄d eſt vſura.non vr̃ q2 loco intereſſe ſuccedit:vt pꝫ in his q̄ not.ꝭ. de vſuris.§.an aliquo caſu.ver.vij. ꝛ ſeq. ¶ Quid de ciuitatibus vel collegijs danti bus pecuniā ad vſurā:nūquid ſinguli ſunt vſurarij ꝛ tenent̃ ad reſtitutionem. non vr̃ q2 cā vniuerſitatis nō eſt ſingulorꝝ. xij.q ij.qui manumittit̃.Sꝫ di cas ↄ̄trium. nā quo ad delicta oēs hi qui ↄſentiētes ſunt pu= niuntur ꝛ ſingulariter obligā tur: nō tanq̄ vniuerſitas que a aīam nō hꝫ:[a] neq̄ tanq̄ vniuer ſi ſed tanq̄ ſinguli.ar.ꝭ de vſu ris.conqueſtus. vij. q̄.j. ſicut vir.xxiiij.q̄. iij.ſi habes.ff.qđ me.cā.metum.§.animaduertē dum.qđ intelligas de his qui= bus in mente ſua hoc placet ꝛ ratum habent ꝛ conſentiūt vel prohibere poſ ſent ꝛ non faciunt.ꝭ.ti.j.quāte.¶ Hoc etiam teneas ꝙ a nullo fideli ſiue īfideli debes vſu ras exigere: ꝛ ſi exegeris teneris reſtituere. ſm Ray.¶ Quid ergo ſi a iudeo vſuras exe= geris ſoluēdo ꝛ reddēdo eidē liberaberis.cō= uenienti⁹ tñ eſt vt inde autoritate eccleſie ſa= tiſfacias xp̄ianis a quib⁹ forſan idem iude⁹ vſuras extorſit. vel quibus eſt alias obliga= tus ꝛ eris liberatus.ff.de nego. geſt. ſoluen= do.ꝛ.l.cum pecuniam. vel in edem ſacrā de= ponas.ad hoc idem faciēdum ſicut no. in ca ſu ſimili.ꝭ.de ſen.excō.ꝛ.§.ꝛ que ſit pena.ſub §.quid ſi teneor facto. ¶ Sed pone ꝙ vſu= rarius multa lucratus eſt cum vſuris nunc rediens ad cor vult penitere. nunq̄d tenetur b reſtituere [b] etiam lucrū qđ fecit cum pecunia vſuraria.ita videtur.nā que ex radice corru= pta ꝓcedūt corrupte ſunt.xiiij.q.v. neq̄.xvj. q.iij.ſi ſacerdotes.in fin. ꝛ difficile eſt vt bono peragātur exitu que malo ſunt principio in choata.j.q̄.j. principatus.ꝭ.de accu.quali= ter.j.¶ Ambro. ſi quis vſuram accipit rapi= nam facit:vita non viuit.Jo.vſuras querere vel fraudare aut rapere nihil intereſt:ſꝫ in rapina ꝛ furto ad hoc vr̃ teneri.ꝭ. de reſtitu. ſpo.grauis.ergo ꝛ in vſura cū hec equiparē tur.vt.ꝭ. ¶ So. q2 qui nimis emungit elicit ſanguinem.iij. diſt.deniq̄. dicendum eſt qđ non tenetur niſi ad reſtitutionem eorū que a debitore extorſit vel occaſione ſortis recepit peccato vel intentione corrupta precedente: ꝛ forte etiam expenſas moderatas ꝛ operas ſuas deducere poteſt: et in his mitius aga= tur cū vſurario q̄ cum raptore. eſt tñ tutum conſilium ꝙ poſt reſtitutionem vſure factā de alijs de quibus tenet̃ forte propter p̄miſ= ſa petatur venia ad cautelā ſm Ray. ¶ Alij ſtant indiſ.primo dicto. ¶ Dicas mediā viā tenendo qđ tenetur ad reſtituendas expēſas ꝛ intereſſe debitoris:in quo quidem lucrum ꝛ damnum ſuum computandum eſt ſicut ſa tis expreſſe legitur. ff. de eo qđ certo loco.l. iij.§.pe.ꝛ fi.ꝛ.l.ſeq.nec enim video quare inter pretatio Ray.ſit ꝓ vſurario facienda:ſed nec video quare debitor vltra intereſſe ſuū poſſit petere totū lucrū hoc em̄ eſſet ſuum repete= re cum vſuris:quia q̄cquid ſorti accedit vſu= ra eſt. xiiij.queſti.iij.plerīq̄. ¶ Sed nunquid vxor ꝛ familia vſurarij tenētur ad reſtitutio nem. dic vt no in rapina.ꝭ. eodē.ſub.§.quid de rapina.verſic. quid ergo faciet vxor.et ſe cetera que deficiūt. hic. ꝭ. de vſuris plenius poteris reperire.

c ¶ Quid de luſoribus ſiue aleatoribus.[c] ꝛ q̄ dem de talibus ſi clerici ſint magna vindicta ſumi debet.vnde in canonibus apoſtolorū.

¶ Epiſcopus aūt p̄ſbr̃ aut diacon⁹ aleeaut

a ¶ Uniuerſitas q̄ aīam nō hꝫ ad⁹ do.l.c.rōa na.l.§.vniuerſitatē.de ſen.exc.li.vj.ab.l.c.ve= niēs.l vl.col.d cogna.ſpi. Fe.d ſe.ↄſ.xv.lci.qđ talis eſt ſyndicus cuiuſdam vniuerſitatis.

b ¶ Nūq̄d tenet̃ reſtituer̃.ad⁹ rex.l.c.iudei.ex.ij.d iudeſ. ſed marianus d ſe.l c.de his.l vj.col.d ac cu.dicit ꝙ eſſet vtile ſtatuer̃ vt n̄ teneret̃ ad reſtōnē et dicit ſe audiuiſſe ſtatutum fuiſſe l ↄci lio baſilīē ſi ꝙ tales poſſit reti nere tot bo na vſcūq̄ acq̄ſitaq̄ ſi bi ↄmode ad viuēdū ſufficiant.

c ¶ Quid de luſorib⁹ ſiue aleatorib⁹ adde gl.ꝛ doc.l c.clerici.el.ij.de vit.ꝛ ho.cle.l no. ꝛ Abb.in c.q2 plerīq̄.de imu. ecc. bal.in rubric. de condit.ob turp.cām. Joā.bap. de caciaiu pis.ↄſtā.ꝛ pariſ. de puteo in ſuis tra= ctatibus de ludo et p.ſ.Tho.ij.ij. queſtio.xxxij. argu.vij.

ebrietati deſeruiēs: aut deſinat: aut certe dā netur: ſubdiaconus: aut lector: aut cantor ſi milis faciens: aut deſinat: aut cōione priue tur. ſimiliter etiam laic⁹. xxxv. di. ep̄s. hodie vero idem videtur in ſubdiacono qd̄ ⁊ in dia cono. argu. ¶. de ſer. non or. miramur. ¶ Ex hoc autem qd̄ dicitur in dicto canone deſer uiens notari poteſt aſſuetudo ⁊ frequētia ni mia: ſic ergo hoc non ducit in conſuetudinē non punietur ſecundum Ray. ¶ Ex ſecundo etiam quod ibi dicitur deſinat. poteſt colli gi quod et ſi hoc in conſuetudinem duxerit: et admonit⁹ deſtiterit penā vitabit licet de beat agere penitentiam de peccato commiſ ſo. ſecundum Rayn. ¶ Ex illis autem ver bis damnetur ⁊ communione priuetur: ha bet quod peccatum eſt mortale. nam pro le ui crimine non imponerentur tales pene ſe cundum Ray. dubitatio non eſt quod ne dum ludus aſſiduus peccatum mortale re putatur. Sed ipſa etiam contumacia que hāc penam exigit. xi. queſtione. iij. nemo. et c. nullus. vt not. J. de ſenten. excommu. §. qui bus ex cauſis. ¶ Sed nunquid poteſt repe ti id quod in alea amiſſum eſt: dicunt qui dam quod non: ſed eſt pauperibus erogan dum. argumen. xiiij. queſtio. v. non ſane. cum enim hinc ⁊ inde turpitudo verſetur melior eſt cōditio poſſidentis. ff. de condi. ob tur. cau ſam. l. iij. ⁊ iiij. ¶ Sed hodie fere omnes do ctores tenēt 𝔠triū per. l. ff. de aleatorib⁹. l. fi. in fi. ⁊ in. l. greca alearū ludus. que vſ𝔮 ad. l. an nos repetitionem admittit. Ray. vero di. vt aliquis ludens voluntarius ⁊ ex cupiditate amiſerit talis non poteſt repetere: ⁊ ſi lucret faltem in iudicio anime tenetur reſtituere. ¶ Uel coactus inuitus ⁊ attractus vel pro pter nimiam importunitatem inductus: ⁊ ſi talis amittit poteſt repetere: ⁊ ſi lucretur nō tenetur reſtituere. poteſt tñ hoc ⁊ dʒ pauperi bus erogare: ⁊ idem dicit de illo qui cum in firmus eſſet cā recreationis modicum luſit: tñ aliū inuitum non compulerit. ⁊ ſm hanc diſtinctionem dixit iura ⁊ opiniones ſupra dictas poſſe ad conſonantiam reduci. ⁊ arg. ad hanc di. xiij. q. v. non ſane. ¶. de ſi. dilectus. ff. ſi quadru. pau. fe. di. l. j. §. cū arietes. C. ad l. iul. de vi pub. qm̄. ff. ad. l. aquil. ſed ex pla gis. §. tabernari⁹. ¶ Nec ob. ſi dicat luſor qd̄ non fecit iniuriam proximo qui volūtarius luſit. nam ⁊ inuitus ⁊ volens amiſit. ⁊ iſte lu dus prohibitus eſt per. l. ⁊ 𝔠 deum eſt: ergo illicite acquiſiuit: ⁊ ideo ex tali titulo preſcri bere non poterit. argu. ¶. de preſcri. c. fi. iniu ſtus enim titulus et illicitus pro non titulo eſt habendus. ff. de peti. here. nec vllam C. de agri. ⁊ cenſi. quemadmodum. li. xj. ſm Ray. ¶ Sed ⁊ ſunt perſone quibus eſt indiſtincte reſtituendum quicquid ab eis in ludo lucra tum ſiue extortum eſt: puta furioſi prodigi minores. xxv. annis. ⁊ maxime pupilli. Item mentecapti: ſurdi: muti: ceci: ⁊ morbo perpe tuo laborātes qbus tutores ⁊ curatores dā di ſunt: ⁊ ſic per ſe etiam propria non libere adminiſtrāt. ff. de poſtu. l. j. in fi. ⁊. l. ij. inſti. de curato. reſpon. j. ⁊ ſequenti. Item de mona chis ⁊ clauſtralibus. argumen. xij. queſtio. prima. nolo. ⁊. cap. nō dicatis ſupra de ſtatu. monac. cum ad monaſterium. Idem in vxo re ludente res mariti et in filioſa. ludente res paternas: et in adminiſtratore rerum eccle ſie ludente res eccleſie que pauperum ſunt in quibus caſibus tutori vel curatori abbati marito patri et eccleſie erit reſtitutio facien da ſecundum Ray. ſuper quo vide quod not. J. eodem. ſub. §. quid de facientibus eleemo ſynam. ⁊. ¶. eodem. §. quid de prelatis ¶ Dic quod ſemper ſtandum eſt ei quod no. ¶. eod. §. ſed quecun𝔮 ſit intentio. quia ex quo lu dus illicitus et reprobatus eſt bono animo fieri non pōt. argumen. ff. de fur in furti acti. in fi. J. de reg. iur. eſtote. ſi ergo dicat q̄s qd̄ hō faciat bona intentione vel cā recreationis: aut ludat ſine denarijs ex quo ludit ad aleas vel taxillos accipiat vnum ludum de appro batis ſi velit facere ſponſionem alioquin ad minus in iudicio cōtentioſo nullatenus cre dam ei quin ex cupiditate hoc faciat quia ſemper pro maiori parte ſic fieri conſueuit. argumen. ff. de legi. nam ad ea. de deci. c. j. et de cenſi. ea te. ⁊. c. ex parte. ¶ Si autem vis ſcire que ⁊ quot peccata circa ludum illici tum committantur: et quis ludus dicatur li citus vel illicitus dic vt plene not. ¶. de ex ceſ. prela. §. qualiter excedāt. ſub. §. clerici ve ro etiam ad ludum per totum.

¶ Quid de negotiatorib⁹. hic not. quod que dam ſunt negotia in ſe et ex natura ſui illici ta ſicut vſura ſimonia meretricium ⁊ ſimilia que ſine mortali peccato committi non poſ ſunt et hec non ſolum clericis ſed et laicis et cunctis hominibus ſunt penitus interdicta ⁊ omnes obligantur ex quo doli ſunt capa ces. xiiij. q̄. iiij. nec hoc quo𝔮. j. queſtio. j. re periuntur. lxxxviij. diſtin fornicari. ¶. de deli. pue. c. j. ¶. de iureiu. ⁊ ſi chriſtus. §. quedam. ¶ Alia ſunt negotia que ex natura ſui non ſunt inhoneſta ſed ex adiuncta cauſa puta ex perſona ex loco ex tempore ex iniuſto ex ercitio et fraudulenta intentione vt vendi tio locatio ⁊ ſimiles cōtractus. ⁊ etiam quaſi contractus vt tutela cura negotiorum ge ſtorum: et ſimiles in quo membro et omnia mechanica ſicut ſunt artes textorie ſutorie et ſimiles includuntur. ¶ Hec ex perſona inhoneſta ſunt clericis. Apoſtolus nemo

a ¶ Nemo
militans
deo. adde
cap. credo
placere. xx
j.q.iij.cap.
qm̄.x.di.c.
j.ne cle. vl'
mo. origi-
naliter. ij.
adtimo. ij.

a militãs deo [a] im plicat ſe ne-
gotijs ſecularib⁹. Pſalmi. quo
niam nõ cognouit negotiatio
nes. ſicut habet vna lr̃a. alia
ptz literaturã. introibo in po-
tentias dñi ſm̄ hoc itellige. ꝫ.
ne cle. vel mo. c.j. laicis aũt li-
cita ſunt. lxxxvj. diſt. peruenit.
lxxxviij. diſ. fornicari. ¶ Sunt
tñ caſus in quibus hec ſecula
ria negotia etiã clericis ſunt
conceſſa. ¶ Primus eſt in cle-
rico habẽte iuriſditionẽ eccle-
ſiaſticã ſiue tẽporalẽ. xj.q.j.c.
j et.ij.ꝛ.c. experiẽtie. lxxxix. di.
iudicatũ. ¶ Scõs vbi iudex ſe
cularis negligẽs eſt circa iuſti
tiam reddendã inter ſubditos
talem eũ põt excõicare eccle-
ſiaſticus iudex quouſqꝫ iuſti-
tiam faciat vel defectũ ipſius
ſupplere. xxiiij. qõ. v. admini-
ſtratores. ꝫ. de fo. cõpe. lz. et. c.
ex tenore. excepta ſanguinis
vindicta que eſt clerico penit⁹
interdicta. ꝫ ne cleri. vl' mona.
ſniam. ¶ Tertius qñ agat de
tutela miſerabiliũ perſonarũ
quã etiã monachus tenet ſu-
ſcipere. lxxxvj. diſt. peruenit.
lxxxvij. di. per totum. lxxxviij.
di. c.j.ꝛ.c. eṗs gubernationẽ. ꝛ
licet laicus cogatur recipere
tutelam illius cui ab inteſta-
to ſuccedere dꝫ. inſtit. de legi.
patro. tu in clerico. ſecus eſt q̃
ſuccedit ab inteſtato nec reci-
pere cogitur. lxxxvj. di. perue-
nit. ¶ Sed nunquid q̇. ꝫ. dixi
monachũ cogẽdũ recipere tu-
telam miſerabiliũ perſonaruꝫ
indiſt. verum eſſe non videtur.
qꝛ nec eṗs nec monachus de-
bent tutelam gerere in aut. de
ſanctiſ. epiſcipis. §. deo ama-
biles. col. ix. Sed illi legi dero
gatũ eſt per canones ſupradi
ctos. hoc tñ adiecto q̇ in mo-
nacho eſt abbatis autoritas
requirẽda. arg. xvj.q.j. mona-
chi. ¶ Uel dic q̇ teſtamẽtariã
vel datiuã tutelã nullo modo
poſſunt recipere: et ſic poteſt
intelligi. lxxxviij. diſtinc. c. fin.
xvj. queſtiõe. j. generaliter. xxj.
queſtione. iij. Ciprianus. ꝛ qõ
dictum eſt de monachis idem
intelligi debet de canonicis

regularibus et alijs religioſis. argumen. ꝫ.
de poſtu. ex parte. eodẽ infra titu. j. cum illo-
rum. §. j. ij. et. iij. ¶ Quartus caſus eſt quan-
do clericus indiget nec habet alias vnde vi-
uat. argu. lxxxvj. diſtinc. peruenit. ibi auari-
tie cauſa ſuſcipiunt. xcj. diſtinc. clericus. ce-
tera que circa hanc materiam deficiunt re-
quirere. ꝫ. ne cleri. vel mo. per totum. vbi ple-
niſſime expeditur. ¶ Ex loco vero hec inho-
neſta dicuntur qñ in lupanari vel alio vili lo
co hec exercẽtur. nam in talibus latebris ſo-
lent committi adulteria et nutriri heretice
prauitates ad hec. ff. de iuſti. et iure. l. pe. ff.
de arbi. ſi cum dies. §. ſi arbiter. lxxxvj. diſtic.
in omnibus. xxij. queſtione. j. ſi quis ſacro.
xxxv. queſtione. vj. ab iſto. nec ob. quod dicit
ambro. ſ. q̇ lupanaria non infamant caſtita
tem ſed caſtitas etiam loci abolet infamiam
xxxij. q. v. tolerabilius. qꝛ illud verũ de infa-
mia iuris. porro ſemper remanet infamia fa
cti ſeu ſuſpicio que ſaltẽ ꝓpter aliorũ ſcãda-
lum eſt vitãda. ꝫ. de no. ope. nun. cũ ex iniun-
cto. § pe. ¶ Sed ꝛ rõne loci inhoneſta eſt ne-
gotiatio in eccl'ia. vñ dñs ementes ꝛ venden
tes eiecit de tẽplo. qõ Orige. diligẽter expo-
nit ſicut legit. xvj. q. vij. et hoc dicim⁹: in qua
etiã non ſunt placita ſecularia exercenda. ꝫ.
de immu. eccle. ca. j. ꝛ que circa hoc membrũ
deficiũt ibidẽ in ſumma inuenies pleni⁹ no-
tata. ¶ Ex tp̃e etiã dicunt inhoneſta preſer-
tim iudicia ſi exerceant i tenebris qꝛ q̃ male
agit odit lucẽ. ꝫ. de offi. dele. ꝯſuluit. qõ dic vt
plene no. ꝫ. de iudi. § qualr. ꝛ qñ. ¶ Itẽ ex tp̃e
feriaꝝ. qõ dic vt plene no. ꝫ. de fer. § quid nõ
¶ Ex iniuſto aũt exercitio ſeu fraudulẽta in-
tentione inhoneſta dicunt qñ fraus in ipſis
cõmittit: vel vltra iuſtũ ꝛ illicitũ modũ extor
quet. qõ dic vt no. ꝫ. de ꝯtẽ. emptio. § qualr-
ter reſcindat. ꝛ. § quibus menſuris. ꝛ. ꝫ. eo. §.
cui confitendũ ſit. ſub. §. cui mercator. ¶ Itẽ
quando plus venditur tranſeũtibus q̃ vici-
nis qõ eṗi debẽt corrigere. ꝫ. de ꝯtrahẽ. emp.
c.j. ¶ Qñ quis mentit iurat ꝛ deierat vt me-
lius citius ꝛ carius vẽdat. eſt eñ omne men
daciũ interdictũ: vt no. ꝫ. eo. § que interoga-
tiones. ſub. §. dixiſti vnq̃ mendaciũ. ¶ Quid
ergo faciet ſacerdos de pelliparijs: ſutorib⁹:
mercatorib⁹ et ſimilibus. qui vix vendũt ſex
nũmatas aliquarũ rerũ quin ſepties mentiã
tur vel deierent: ꝛ multis alijs modis ibi pec
cant. nõ dico de ꝯſuetudine: ſed de lõgiſſima
corruptela. ¶ Ad hoc dicendũ q̇ quoties ta
lis mendaciũ ſcienter dixit mortaliter pecca
uit: ꝛ quoties per mẽdaciũ ſuũ ꝓximũ dece-
pit: vel carius q̃ deberet vendidit ad reſtitu-
tionẽ tenet. ¶ Si naũt ignorãter mẽtitus eſt
vel ex improuiſo qꝛ lingua labilis eſt vel etiã
ſcienter ſed intendit et ſcit illud ſibi prodeſſe

vt ſic ſeruet indemnẽ: et primo nõ obeſſet q̄ ſatis valet res preciũ quo datur et ſic non eſt deceptio in valore nec in re: q̄ nõ vendit vnã rem pro alia. nec aliquo alio modo: tunc põt dici veniale ⁊ ſic poteſt. intelligi. xxxij. qõ. ij. primum. ſm Ray. verum tñ ex quo aſſidue ⁊ de ꝯſuetudie mẽtiẽ q̄cq̄d dicat Ray. ⁊ ex eq̄tate et benignitate tñ de veritate mortale vr̃ ſicut ebrietas ſi aſſidua ſit eſt mortalis. xxv. di. §. als. ⁊ vt p3 in his q̄ no. ſ. e. §. que iterrogationes §. dixiſti vnq̄ꝫ mendaciũ. ℭ Si vero iurat ⁊ deierat mortalr̃ peccat aliq̄ñ: ⁊ aliq̄ñ venialr̃: ſm qõ not. ſ. de iure iur. §. q̄ pena ꝑiurij. ℭ Uerũ ſacerdos d3 tales in viã rectã dirigere ⁊ inducere quantũ põt vt recto fine laborẽt ⁊ rectã intentionem habeãt. ⁊ ſine oĩ fraude officia ſua exerceãt bona fide ⁊ cõſulere talib⁹ q̄ de lnia epi ſui ſcirẽt quãtũ poſſunt lucrari in mẽſura bladi et vini ⁊ ſimilibus. vl̃ quãtũ p libra poſſent vltra q̄ꝫ emerẽt vendere in recõpenſatione laboris ⁊ expenſarũ ⁊ ſic vẽderẽt ſine mẽdacio ipſos crederẽ eſſe in tuto quo ad peccatũ negotiationis. ar. ſ. de ꝯhen. emp. c. j. ſ. de voto. c. j. ⁊ c. magne. §. ſi x. q. j. regẽda. ⁊ ſic poſſent intelligi. lxxxviij. di. fornicari. Ubi aũt q̄ hoc non faciũt ſine periculo vix euadũt ⁊ ſic põt intelligi q̄ dicit Leo difficile eſſe inter emẽtis vẽdentiſq̄ꝫ cõmerciũ non interuenire pctm̃. de pe. di. v. q̄litas. ⁊ c. ſeq. ℭ Sinantẽ quinq̄ꝫ ſm Ray. que vix abſq̄ꝫ pctõ exercenẽ. ſ. ℭ Negotiatio intelligas non limitata p epm̃. vt no. ſ. eo. ℣. pxi. ℭ Cura rei familiaris. ℭ Procuratio. ℭ Adminiſtratio. Militia de pe. di. v. falſas. ⁊ c. negotium. xxv. diſtinct. qualis. lxxxviij. diſtinc. eijciens. ℭ Adde ſextum qõ quaſi periculoſius eſt oĩbus. ſ. aduocatio. vt p3 in his que not. ſ. de poſtulãdo §. quid pertinet ad offm̃. ⁊ ſ. eo. ſub §. quid de aduocatis. ⁊ §. cui cõſitendũ. ſub §. cui aduocati. ℭ Sed et ſeptimũ non omittas. ſ. epiſcopatus officiũ quo nihil miſerius triſtius dãnabilius perículoſius ſi perfunctorie res agatur. xl. diſtin. ante oĩa. l3 hec duo membra, ſub pcuratione ⁊ adminiſtratione in genere valeãt cõprehẽdi: ⁊ breuiter oĩa pertinentia ad vitam actiuam periculoſiora ſunt q̄ꝫ ea que reſpiciũt cõtemplatiuã. ſ. de renũ. niſi cũ p̄dẽ. §. nec putes. ⁊ not. ſ. in pemio. §. vñ habuit originẽ. ver. ciuilis. ℭ Quid de his qui faciunt baliſtas: arcus: lanceas[a] gladios: cultellos: toxicũ ſiue venenũ: ſubtelares pictos aurifrigiũ ⁊ ſimilia: de quoꝝ officioꝝ lucro viuũt vendẽdo: emẽdo: ⁊ talib⁹ p̄cipue eſt intẽtio ꝯſiderãda. nã ſi hoc faciũt vt alius inde abutatur peccãt mortalr̃ faciendo ⁊ vendendo. ⁊ etiam peccata ex his ſequentia videntur talibus imputanda. arg. ij. q. j. votum in fi. xj. q. iij. p̄cipue. xv. q. vij. c. j. ad fi. xxviij. qõ. ij. ſi tu abſtines. ℭ Si vero dicas. is q̄ talia exercet habuit bonam intentionem: q̄ credebat hoc alicui eẽ neceſſarium vel vtile vel animum habuit indifferentẽ: vel de hoc nihil cogitabat: diſtingue vtrum res talis ſit que ad humanum vſum põt eſſe vtilis ſicut arma in bello iuſto: cultellus ad ſcindendũ panẽ3 vel aurifrigia vl̃ picture ad ornamentum eccleſie vel quedã venena que ad ſanitatẽ corporis a medicis componũtur: et tunc non peccat ſaltem mortaliter hoc faciendo niſi ex accidenti: ſcilicet ex perſona ⁊c. vt not. ſ. ſub. §. q̄d de negotiatoribus. verſi. alia ſunt negotia. et ſeq. niſi forte cõſciẽtia ei dictet qõ is cui vendit ad abutendũ hoc querit. xxiij. qõ. vij. de occidendis. v. queſti. v. non omnes. ℭ Quid ſi nullo vſui humano apta ſunt vt aurifrigia et picture que fiunt ad vanam gloriam tantum et venenum malum ⁊ mortiferum: tũc peccant talia exercentes faciẽdo: tenendo: vendendo: vel alias alienando. argu. l. que dicit qõ ſi quis famoſum libellu3 inueniat nõ d3 alijs oſtendere ſed deſtruere alias peccat mortaliter. C. de famo. libel. l. vnica. v. queſtione j. per totum. et ad hoc optime facit. l. diſtinguens inter venenum bonum ⁊ malum regulã adijciens qõ flagitioſe rei. i. que nullo modo per adiectionem alteri⁹ rei ſiue materie poteſt eſſe vtilis vſui humano nec emptio nec mandatum neq̄ꝫ ſocietas valere poteſt: vt. ff. de contrahen. empt. qui venena. et breuiter omnia mala que inde ſequũtur tali poterunt imputari ſicut ⁊ not. ſ. eodem. ſub. §. reſpon. j. ⁊ ſic poteſt intelligi illud generale qui occaſionem damni dat damnum dediſſe videtur. ſ. de immunita. ec. fina. ſecundum Ray.

[a] ℭ Baliſtas arcus lanceas. Adde. c. j. et p totum, et ibi doc. de ſagi.

ℭ Quid de faciẽtibus elemoſynam de alieno ſiue de illicite acquiſitis. dic ſicut no. in deci=

ma.ſ.de deci.§.fi.ſub.§.querit vtrū de illicita. ¶ Sed nunqd monachus[a] vel alius religioſus poteſt facere elemoſynā. videtur qȝ nō: qz nec voluntatem nec propriū hȝ.xij.q.j.nolo.ꝛ.c.nō dicatis. ꝛ hoc verum eſt de puro clauſtrali nullam adminiſtrationē nullū officiū habētē niſi hoc faceret de licētia abbatis de rebus cōibus. arg.xvj.q.j.placuit.ꝛ.c.monachi.ſ.de poſtu. ex parte.de cōſe.diſt.v.nō opȝ.vel niſi videat holem ad mortē eſurientē:tūc enī hoc poteſt facere de licētia ſummi abbatis.lxxx.di.paſce ꝛ.c.nō ſatis.qz i tali caſu ſunt oīa cōia.xlvij.diſt.ſicut hi.nō obſtante etiā ɔtradictione abbatis inferioris.xj.q.iij.qui reſiſtit.viij.diſt.qȝ cōtra mores. ¶ Si vero adminiſtrationem habet tūc non ſolū pōt ſed dȝ quicqd ſupeſt pauperibꝰ erogare:ſm Ray.xij.q.j.qz tua.in fi.ꝛ.c.aurū.lxxxvj.di.nō ſatis. xlvij.diſtin.ſicut hi.xxj.q.j.qm quicquid. ¶ Sed quid ſi religioſus accedat in ſcholis vel alias in peregrinationē vadit de licentia abbatis: nunquid pōt facere elemoſynā: dicas qȝ ſic qz eo ipſo ꝙ abbas licentiauit ipm videt̄ ei ɔceſſiſſe ꝙ faciat omnia bona que honeſti ſcholares ꝛ peregrini facere ɔſueuerūt.ar.ff.de ꝓcur.ad rem mobilē.et.l.ad lega.ſ.de offi.dele.preterea.ff.de iureiu. l.ij.ff.de iudi.ſi longus.ita tñ ꝙ hoc moderate faciat.ff.ad mace.ſcna.conſul. Itē ſi filius .§.qȝ dicit̄ cōformando ſe illis inter quos viuit.xij.diſt.illa. xlj.di.c.j.ꝛ.iiij. ¶ Quid de vxore[b] nunqd ſine licētia viri pōt facere elemoſynā.videtur qȝ non: quia cum ſcandalo viri hoc facere non debet ſicut expreſſim legitur.xxxiij.queſtione.v.quod deo.et quia nec votum poteſt remittere ſine conſenſu viri.xxxiij.queſtione.v. vna.et.c.manifeſtum.et.c.noluit.et qz vxor pene eſt de familia[c] viri et vir dñs ꝛ caput eius.xxxiij.qō.v.hec imago. ꝛ.c.cum caput.ꝛ.c.mulierē. ¶ Solutio.ſi habet res paraſernales.i.proprias preter dotē pōt et dȝ inde facere elemoſynā etiam viro inuito.C.de pac.ɔuē.hac.l. ¶ Sed ꝛ de quibuſdā rebus viri:ſcȝ de pane ꝛ vino ꝛ ſimilibus que bono approbato more cōſueuerunt ad diſpēſationē vxoris pertinere:pōt mode rate dare pro deo informans ſibi ɔſcientiam qȝ maritus hoc debeat ratum habere: licet forte ore aliquando prohibuerit hoc maritus ſolent enim mariti talia prohibere ad terrorem vt ſic ꝛ ſinon in toto tñ temperent ſe a tanto pōt etiam ſibi informare ɔſcientiā ex qualitate pauperis de quo credit quod ſi maritus cum videret ei porrigeret.arg.inſti. de ob.que ex delic.naſcū.§.placuit. ¶ Sed ꝛ de licentia viri hoc pōt et dȝ facere indiſtincte: in quo caſu caueat ne ſibi accidat ſicut Berte cui hoc in partibus Francie maritus ſuus qui mercator ꝛ diues erat cōceſſerat:ꝛ ipſa moriens hec omnia reliquit arbi. viri ſui qui nihil voluit pro eius anima erogare ſed poſtea ſuper hoc requiſitus rñdit Berte finalam vt quant que le ſenpriſti ſenait. ¶ Sinautē modis omibus credit qȝ marito diſpliceret ſi daret:nec poteſt ſuā cōſcientiā informare:tunc doleat qz dare non pōt:nulatenꝰ tñ det cū ſcādalo mariti.ſic intelligit xxxiij.q.v.qȝ deo.ꝛ alia iura poſita.ſ.c.ꝸ.qd de vxore.ꝛ ꝺ verū ē niſi videret paupē fame morientē tunc enī pōt elemoſynā facere de licentia ſummi ſponſi ſicut not.in monacho ſupra eodē ſub.§.verſicu.ſed nunquid monachus. ¶ Et nota quod ſicut de rebus mariti non poſſunt dare elemoſynas:ſic nec de talibus quarum dominus eſt maritus.C.de rei.vendi.doce.C.de iure doti.in rebus. ¶ Item caueant vxores a mendacio.ſcilicet ne cum dederint mentiantur dicentes ſe non dediſſe forte propter metum virorum ne in temporalem eternam quam meruerant retributio cōmutetur:ſicut legitur de obſtetricibus.xxij.queſtione.ij.ſi quelibet. ¶ Quid de filio familias[d]. dicas qȝ de caſtrenſi vel quaſi caſtrē.peculio poteſt facere elemoſynam.Non quantū ad illud pater familias cenſet̄.ff.ad mace.l.j.§.fi.ꝛ.l.ij.C.de inoffi.teſtamē.l.fi. ¶ De aduentitio aūt vel ꝓfectitio ꝗuis primū ſuum ſit quo ad proprietatem. ſcdm quo ad ſpem ſucceſſionis et ſic intelligitur quod quodammodo dominus rerum paternarum etiam viuente patre intelligitur. inſtitu.de here.quali.ꝛ diff.§. Sed ſi ſui non poteſt nec debet facere elemoſynā niſi ſicut nota.in vxore.ſ.eo.quid de vxore.et ſeq.ꝛ in monacho.ſ.eo.ver.ſed nunquid monachus ꝛ ſeq.ꝛ in his caſibus quibꝰ poteſt alias donare ſcdm quod not.ſ.de dona.§.quis poſſit

a ¶ Nunqd monachꝰ. gloſ.in.c.ſi cupis.xvj.q.j.glo.in cle.ij.ꝺ vi.ꝛ ho.cleri.car.in cle.ij.in.xix.q.de;reſcrip.abb.l.c.iij.ꝺ fur.abb.l.c.ex parte.ꝺ accuſ.abb.conſi.lxxix.inci.in eccleſia cātanēſi.i j.volu.

b ¶ Quid de vxore. adde doct.in cle.ij.ꝺ vi.et ho.cle.bar.i.l.j.ff.rerū amo.bar.in.l.ſi ſpōſus.ff.de do.iter virū et vx.abb.in diſpuatione incip.ſem pronius.

c ¶ Uxor pene ē de familia. adde pau.de ca.i.l.etiā.in.j.col.C.de teſt.

d ¶ Quid de filiofamilias.adde pau.de cleaz.l.cle.ij.de vi.ꝛ ho.cle.et per philippū frācū in.c.lȝ.i vlt.no.de ſepult.c lib.vj.

donare.verſi.quod dixi.ꝛ iunge qđ not.§.de
peculio.§.quid ſit peculium.ꝛ ſeq. ꝛ qđ not.
§.de voto ꝛ voti.redē.§.quis vouere poſſit.
verſi.quid ergo ſi voluerit dare eleemoſynā.
¶ Quid de his que excommunicati tempo-
re excommunicationis acquiſierunt nego-
tiando:vel ex dono recipiendo. Item de his
qui alias illicite acquiſierunt bñficia eccl'ia
ſtica vel caſtra vel alia ꝛ inde multa percepe
runt: ꝛ quidem tenentur totum reſtituere ſi
animas ſuas ſaluare velint vt probatur. §.
de etate ꝛ qualita.cum bone.de clerico excō.
miniſ.poſtulaſtis.de electio.per inquiſitio-
nem.ꝛ de prebē.dilecto filio.in fine.ꝛ de his
que fiunt a prela.cōtinebatur.ꝛ de iure pat.
cum dilectus.in fi.§.de ſimo.mattheus.ꝛ vi
de qđ not.§.de iudeis.§.ꝛ in qb⁹ grauent.∻.
ij.ꝛ de teſta.§.qđ ſit ei⁹ effect⁹.ſub.§.j.verſi.
prodeſt hoc notare.ꝛ preced.ꝛ.§.de pig.ſub
§.cum conſtet.§.ꝛ qualiter admittatur.ver.
maxime.ꝛ ſequen. ¶ Sed nunquid excom-
municatus obligat ſibi aliquem contrahen
do non videtur ad minus ciuiliter:quia ſibi
ſunt cum effectu omnes actus legitimi inter
dicti:vt not.j.de ſenten.excommu.§.quis ſit
effectus. Sed ꝛ oēs contractus.vnde ꝛ alie-
natio ab eo facta irrita eſt vt probatꝰ.§.de do.
ꝛ contu.veritatis.ad fi.qꝛ omnis eſt ei parti-
cipatio interdicta:vt no.j.de ſen.exc.§.ꝛ que
ſit pena.rñ.j.ver.vel in alijs ſe.tñ alij obliga
ri poteſt.conditionem igitur ſuā deteriorem
poteſt facere. Sed meliorē nunq̄.arg.§.de
arbi.cū dilectus.§.de iudi.intelleximus.niſi
forte defendendo ſe in iudicio.§.de excep.cū
inter priorē.eſt igitur natura excōicati ꝯtra
ria nature pupilli.qꝛ pupillus ſine autorita
te tutoris poteſt alium ſibi obligare licet ipſe
non obligetur:qꝛ ſine autoritate tutoris licet
ei conditionem ſuam facere meliorē ſed non
deteriorem:vt inſtitu.de auto tutorum.rñ.j.
ſic ꝛ prelatus quo ad eccleſiam idem facere
poteſt.§.de dona.c.ij. ¶ Quid ergo ſi ex con-
tractu inito cum excommunicato tēpore ex-
communicationis debeo ſibi centum libr.dic
vt not.j.de ſenten.excom.§.que ſit pena.ſub
§.quid ſi teneoꝛ ſacramenta.verſi.quid ſi dn̄s
aliquis eſt excōicatus.

¶ Sed† que forma ſeruanda eſt in reſtitu-
tione illicite acquiſitorum:hec vt ſemper pri-
mo ſatiſfaciat ſpoliatis vel damnum paſſis
vel eorum heredibus regulariter ſi inueni-
ri poſſunt.iij.q.j.reintegrāda.§.de reſti.ſpo.
per totū.§.de vſuris.cū ꝛ tu.ꝛ intelligas ſa-
tiſfactum ex quo ex corde remiſerunt quali-
tercunq̄ ſatiſfactum fuerit etiam ſi donauit
is cui erat reſtitutio facienda:licet aliqui di-
cant contrarium dum tñ ſit perſona que do-
nare poſſit:que donatio ex quo perfecta eſt:
pn̄a nō reuocatꝰ ſuper quo vide qđ no.§.de
vſuris.§.qua pena.ſub.§.alia a iudice.verſi.
quid ſi fenerator.ꝛ ſequē.ꝛ precedē.ꝛ eo.ſub
§.quid de muliere.verſi.verum ſi proprium
non habet.ꝛ.§.de ſolu.§.quid ſit ſolutio.ꝛ de
dona.§.quis poſſit donare.ꝛ.§.ꝛ qđ ꝛ.§.qua
liter reuocetur.vide tamen ordinem ſolutio-
nis faciendum:vt no.§.de teſta.§.ad quid he
res.ſub.§.tenetur.ver.ſꝫ cui debet primo ſol
uere.ꝛ hoc verū eſt vbi in preiudicium alte-
rius acquiſitum eſt:puta qꝛ raptum eſt vel
extortum ab aliquo vel per iniuriam cōmiſ-
ſum:ita q̄ intereſt illius cui debet fieri reſti-
tutio qualitercūq̄ etiā interſit puta deflora
ta eſt virgo quod dic vt no.§.de ſpon.ſub ru
brica de matrimonijs.§.qualiter contrahā-
tur.ver.hoc enī iudicio eccleſie ꝛ ſequēti.vel
qꝛ intereſt quo ad famā:vt no.§.eo.ſub.§.qđ
de accuſatoribus.ver.obligantur etiā tales.
idem eſt ſi interſit heredis alicuius ſicut pꝫ
§.e.ſub.§ quid de muliere.ꝛ multis alijs ſub
§.ſe. ¶ Ubi vero nullius intereſt eſt tñ alias
illicite acquiſitum ita q̄ ſine peccato retine-
re nō pōt ſicut pōt exēplificari per id qđ no-
ta.§.e.ſub.§.quid de his qui excōmunicati.
Item ꝛ vbi alicuius intereſt tamen neſcitur
quis vel vbi ſit ipſe vel heres eius eſt totum
pauperibus erogandum vel etiam ſibi pro
eleemoſyna ſi egeat relinquēdum, ſicut pꝫ
in his que notanꝰ.§.eod.ſub.§.quid de teſti-
bus.ꝛ ſub.§.quid de aduocatis.ꝛ ſub.§.quid
de predā ementibus.ver.quid ſi raptor idem
ꝛ donator.ꝛ ſeq.ꝛ debent poni talia in pias
cauſas et maxime in alimoniā pauperum:
vel redemptionem captiuorum.arg.§.de pi-
gno.c.j.x.q.ij.hoc ius.ꝛ precipue in villa:vel
ſi villa neſcitur in dioceſi vbi talia ſunt com
miſſa autoritate dioceſani.argu.lxxxvij.diſ.
epiſcopus gubernationem.x.qō.j.regenda.
ꝛ.c.ſe.xij.qō.ij.quatuor.et.c.ſeq.vj.qō.iij.pla
cuit.iij.qō.vj.c.j.§.de penis.c.ij.§.de ſucceſ.
abinteſt.c.fi.§.de iudeis.cum ſit.de rap.c.j.§.
de teſti.Joannes.ꝛ.c.tua.ꝛ.c.nos quidem.et
in autē.de eccle.titu.§.ſi autem pro redempti.
colum.ix.C.communia de ſucceſ.in.l.Federi.
que incipit omnes peregrinos.§.j.C.de epi-
ſcopis et cleri.nulli licere.ff.ad muni.qui
vico. ¶ Sed et aliquoties omnino redditur
pecunia illi qui eam illicite dedit:qđ dic vt
not.§.de ſimo.§.fi.aliquoties eccleſie vt ibi-
dem nota.aliquoties ſuperiori:vt nota.§.e.
ſub.§.quid de prelatis.ver.ſed cui fiet reſti-
tutio. ¶ Quid ſi is qui tenetꝰ reſtituere fact⁹
eſt non ſoluendo poteſt diſtin. vtrum nihil
omnino poſſit reddere vel poſſit aliquid ſed
non totum vel non poteſt commode:ſcilicet
abſq̄ periculo ſuſtētationis ſue necnon vxo-
ris atq̄ familie. ¶ Ubi nihil omnino po-

teſt ſoluere ſeu reddere ſufficit cõtritio ꝛ propoſitum reddendi quando commode poterit.xiiij.q.v.vg.ſi reo ſ.de ſolu.odoardus.qđ verum eſt ſi nota eſt paupertas.ſ.de vſuris. cum tu.§.penulti. talis enim nec excõmunicari debet vt dicit illa decre.odoardus.nec aliqua pena mulctari: vt dicit illa cum tu. Sed qualiter intelligis qđ ſit nota paupertas ꝛ quidem quando cedit bonis ideoqꝫ tali debet ſacerdos conſulere ſi de paupertate dubitat quod bonis cedat ſcđm ea que not. ſ.de ſolu.§.quis ſit effectus.ſub.§.hoc autẽ notandum. ¶ Sed nunquid ſufficit hec ceſſio ita qđ nulla ſit alia penitentia iniungenda.non quia nec ſolutio nec ſatiſfactio facta etiam plenarie ſufficeret: vt nota.ſ.eodem. ſub.§.qui de predam ementibus.verſi.quid ſi rap.nam licet ceſſio ſeu ſolutio quo ad ſatiſfactionẽ leſionis ſeu iniurie proximi ſufficiat:adhuc tamen non eſt eccleſie ſatiſfactũ ſicut alias dicitur.j.titu.j. cum deſideres.§. fina.ergo iudex eccleſiaſticus ꝛ chriſti vicarius pro iniuria in leſione proximi facta deo qui precepit non furtum facies:in quo ois iniuſta ꝛ illicita alieni occupatio ſiue acquiſitio prohibetur:qui etiam dixit:diliges proximum tuum ſicut teipſum.ꝛ pro tranſgreſſione diuini precepti predicti iniungunt penitentiam ſalutarem: ꝛ ſic eccleſie ſponſe xpi cuius autoritate hoc fit ꝛ ſponſo ſuo chriſto ſimiliter ſatiſfaciet ſm ea que no.ſ.eo.§.que penitentia.et in hoc ſepe delinquũt plurimũ ſacerdotes qui credẽtes ſufficere ſatiſfactionem nihil aliud imponunt. Sed ſimpliciter abſoluunt:in hoc etiam ſepe delinquũt multi peccatores qui credunt ſibi ſufficere qꝫ ſatiſfaciant: nec tranſgreſſionem quam fecerunt poſtea cõfitentur. Sed certe ex quo qui ſemel hoc peccatum commiſit: quantũcũqꝫ penitentia ducatur ꝛ non confiteaẗ hoc contemnens intelligas innocens eſſe nõ deſinit ſicut alias dixit lex.ff.de red.hi.acti. quis ſit fugitiuus.ff.de furtis.qui ea mẽte.ff.vi bono.rapt.non prodeſt. ¶ Si vero non eſt ſoluendo omnino ſiue ſimpliciter:puta quia poteſt in parte vel in totum ſatiſfacere ſed non poteſt commode:tunc ſacerdos debet talem inducere ad contritionem ꝛ veram penitentiam peragendam: hoc modo dicat. fili quid vis eligere de his duobus vel reſtituere id quod potes ꝛ penas gehẽne euadere:ꝛ cum deo eternaliter gloriari:vel non reſtituere et in perpetuum cum diabolo tormentis intolerabilibus cruciari.ſi dicit qꝫ eligit tormenta: inducat eum ad contritionẽ ſm doctrinã traditam.ſ.eo.§. quibus et quot dictis.ſub §.que inducunt contritionem.ꝛ.§.que inducunt hominem. ſi nullo modo poteſt induci apparet qđ ei non poteſt dari penitentia ſed conſilium tantũ: quod dic vt not.ſ.eo.§.ꝛ an ficte penitent.verſi.fin.qui incipit. ſed quid ſi quis dicat.ꝛ.§.ꝛ ad quid tenetur.ſub.§.j.ver. ſed pone.ꝛ.§.quis ſit effectus.verſi.vt ad hoc etiã. ¶ Si autẽ a principio vel ex poſtfacto per inductionẽ diſcreti ſacerdotis eligit premia ꝛ conteritur de peccato:tunc dicat ei ſacerdos qđ emẽdet ſtatim: vel infra certũ tp̃s quicquid poteſt cõmode emendare:ꝛ de aliquo petat veniã humiliter ꝛ deuote ſi poteſt ipſam inuenire bene eſt ſicut ſtatim no.ſ.eo. ſub.§.rñ.j. ¶ Si non poteſt tunc cum voluntate illius cui debet ſatiſfieri paulatim ſingulis menſibus vel annis: vel aliis tp̃ibus emendet qđ poterit vel cõponat vel ꝯueniat amicabiľr cũ ipo leſo ſiue ſpoliato ei de ſuis redditibus moderate ita quod ſibi vita remaneat quouſqꝫ plenarie ſatiſfactum fuerit aſſignando.ꝛ iunge quod no.ſ.e.ſub.§.quid de queſtis.ver.quid ſi difficilis ſit reſtutio. ꝛ ſub.§.quid de rapina.ver. ſed quid ſi vnus ꝛ ſeq. Quid ſi plures ſunt ꝛ alij volunt dilationem cõcedere: vel in totum remittere:alij nolunt:tũc debet ei ſacerdos cõſulere qđ vadat ad iudicem contemptioſum: et procedat ſicut not.ſ.de ſol.§.quis ſit effectꝰ. ſub.§.hoc aũt.ver.quid ſi plures ſunt creditores. ꝛ ſeq. ¶ Quid ſi nullam poteſt inuenire miſericordiam:tunc abſqꝫ dilatione tenetur ſatiſfacere vel bonis cedere:qꝛ talis peccator ſemper eſt in mora.ff.de cõdi.furti.iure fiunt.et ar.ſ. de ſimo.cũ in eccleſie.ſ.de teſtamentis filius noſter.maxime vbi leſi egent et fame pereũt ne interueniente paululũ mora inuenire nõ valeant quid redimant. de conſe.diſt.iiij.venerabilis.ꝛ.c.ſeq.ꝛ.c. ne qđ abſit.ꝛ diſt.v baptizari.ſemp enĩ vitanda eſt mora vbi timeẗ periculũ vt ibi:ꝛ.xxviij.di.ſyracuſane.ꝛ.ſ.de elec.cum inter vniuerſas.et.c.ne pro defectu Sed quid ſi non immineat tale periculum ꝛ is qui tenetur reſtituere:. non poteſt induci ad reſtitutionem ſtatim faciendã: nec is cui debet fieri reſtitutio ad dilationẽ aliquã concedendã: puto qđ diſcretus ſacerdos poteſt ſuam conſcientiam informare ex eo qđ intendit gerere negotium creditoris:nam ſi videt qđ alter non poteſt recuperare in perpetuum: vel non ita cito vel non ita commode poteſt recepto iuramẽto ꝛ alia ſufficiẽti cautione ſi habere poteſt dilationem concedere: et ſub hac cõditione ſi hoc adimpleuerit:infra diem abſoluere peccatorem:vt ſi creditor quod ei debetur recuperaret ꝛ peccator recedat a preſbytero deſperatus. ad hoc facit quod nota.ſ.eo.ſub.§.quid de predam ementibus. ver.ſi quis emat rem. comprobantur hec de nego. geſt. ſoluendo. ff. de mino.l.ait

pretor.§.j.ff.de pig.act.ſolutuʒ.§.ſolutam.ff. de ſol.ſoluere. ¶ Sed pone qꝺ guerra fuit inter duos milites vel principes: ⁊ hincinde iniuſta multa etiam dãna hincinde data ſunt poſtea facta eſt pax inter ipſos et dãna hincinde data remiſſa: nunquid hec remiſſio extenditur ad homines et valitores vtriuſqꝫ non videtur niſi de conſenſu eorundem ſit facta.argumen.C.de tranſac.l.j.et.l.tranſactionis placitum.et.l.preſes.et.l.vbi pactum.ꝫ. de maiori.et obedien.c.fin.ff.de tranſa.l.iij.⁊ l.qui cum tutorib⁹.et.l.nulli.ff.de pac.ſum⁹. et.§.pacta.ver.⁊ in ſumma.⁊.l.ſi conuenerit. vel niſi forſan, aliter non poſſit haberi pax: vbi quidem vtiliter patris geritur negotium vtriuſqꝫ.⁊ ſic poteſt intelligi.ff.de pac.conuentionum, aliter quo modo poſſum remittere ius hominis mei cum nec poſſim ab eodem tantundem extorquere ſine rapina: vt patet in his que not.ꝫ.eodem, ſub.§.quid de queſtis. ¶ Quid de illis qui ſimul furtum commiſerunt vel rapinam nunquid quilibet poteſt abſolui reſtituendo id quod ad eum peruenit, cum nec ad aliud induci poſſet, vide quod not.ꝫ.eodem.ver.ſed quid ſi non immineat.et ſub.§.quid de rapina.verſicu.quid ſi neuter raptorũ et precedentibus. ¶ Si hanc formam contemnet peccator non eſt ei ſecuritas permittenda qꝛ non dimittitur peccatum niſi reſtituatur ablatũ.xiiij.q.vj.ſi res. ideo conſiderare dꝫ talis verba Aug.dicẽtis nihil vilius vel miſerabilius ꝙ ppter nummum deũ ꝯtemnere. nihil em̃ pdeſt homini ſi vniuerſum mundum lucretur aĩe vero ſue faciat detrimentum. ꝫ.de ſimo. Mattheus. in fin.faciet ergo poſſe ſuum dum viuit dum ſanus eſt ⁊ tut⁹ recedit hinc ⁊ ſecurus. xxij. q.v.faciat.de pe.diſtinc.vij.c.j.⁊.ij. ¶ Cetera que circa hãc reſtitutionẽ deficiũt ſupra ſub diuerſis titulis hui⁹ ſumme pleniſſime poteris reperire.⁊.J.titu.j.per totum. ¶ Hoc aũt in ſumma notent ⁊ retineant ſacerdotes ꝙ ſecundũ qꝺ maior vel minor fuit fraus vel dolus vel violentia minor vel maior debet eſſe diſcretio iudicantis: ⁊ vbi maior apparet cõtritio maior eſt venia vel remiſſio miſericorditer facienda. ¶ Sed ⁊ qꝛ quaſi totus mundus vel fere libenter occupat alienũ et difficulter reſtituit vnde hoc vitio quaſi totus eſt irretit⁹: quia a maiori vſqꝫ ad minorem omnes auaritie ſtudent ſicut not.ꝫ.co.§.interrogationes. ſub.§.de auaritia. ſic dꝫ ſacerdos equitatem rationabilem ſeruans per mediũ currere ne ſeueritate vel remiſſione nimia aliquos ſibi ꝯfitẽtes deſperatos vel nimis ſecuros relinquat ⁊ ſic perire faciat quos ad rectã viam ab inuio diſcreta eqtas poterat reuocare. Inſtruãt etiã raptores ⁊ oẽs iniuriatores ac eorum ꝯplices medici aĩarum ⁊ ipſa les iudices vt ſemper ab his quos offenderunt humiliter veniam poſtulent: nec illi remaneant in rancore. ſed potius hinc ⁊ inde ſic ex toto corde nõ ficto ſed vero ſibi adinuicem remittant oĩa: vt a patre celeſti peccatorum ſuorũ remiſſionẽ pleniſſimã valeant obtinere. ¶ Hec oĩa ad correctionẽ peccatorũ doctrinã confitentium: ⁊ inſtructionẽ ſimplicium ſacerdotũ ſcripſimus: cum enim in foro penitentiali non de periculo ſane agatur: ſed anime que eſt pcioſior oĩbus corporibus ⁊ mundanis alijs: ⁊ inimicus hominis aſtutus expertus ⁊ callidus hoſtis noſter infinita retia tendens circumeat querens quẽ deuoret: cauere debent ⁊ labore vigilãti ſtudio. ¶ Speculatores. ¶ Paſtores. ¶ Aduocati. ¶ Medici. ¶ Et magiſtri animarũ oĩm dormitatiõe: et dormitatiõe procul pulſa ⁊ ignorantia. que tales nõ excuſat. J.de reg.iur.penul.regula. vt omnibus circunſtantijs diligenter ſcrutatis et conſideratis tales penitẽtias iniungãt quod in die iudicij audire mereantur: euge ſerue bone ⁊ fidelis qꝛ ſup pauca fuiſti fidelis ſupra multa te cõſtituam: intra in gaudium dñi tui: ad qꝺ nos perducat Jeſus chriſtus filius dei viui: qui cuʒ patre ⁊ ſpũ ſancto viuit ⁊ regnat deus: per oĩa ſecula ſeculorum. Amen.

¶ De remiſſionibus. Rubrica.

1 Sacerdos quid remittat in penitentia: Et an poſſit commutare penitentiam alicuius penitentis.4.
2 Judicium eſt triplex.
3 Remiſſio an fiat eque per malum vt per bonum miniſtrum.
5 Remiſſiones quis poſſit facere. Et quibus proſint.6. Et ad quid ⁊ in quantum valẽt.7. Et vbi operantur.9.
8 Si alicui eſt iniuncta penitentia ſeptẽnis: et ipſe dat ſeptem denarios pro indulgentijs acquirendis: an ſit liberatus.

Hic uidendum quid remittit ſacerdos in penitentia. ¶ Utrum fiat remiſſio eque per malum vt per bonum miniſtrũ. ¶ Et an ſacerdos poſſit commutare penitentiam alicuius penitẽtis. ¶ Quis poſſit facere remiſſiões. ¶ Quibus proſint. ¶ Ad quid valent et in quantum. ¶ Ubi operantur.

1 Quid remittit † ſacerdos in penitentia. Uidetur quod nihil. nam in contritione deus deleuit peccatum et

mundauit peccatorem vt ptʒ
in his que no. ff.eo. ſub rub.de
penitentijs.§.quib⁹ ⁊ quot die
tis.ſub.§ illud.ver. hec vltima
opinio.⁊ ſe.ergo ſufficit qđ ſe=
mel mundatus ſit:nam in mū
dato quid mundabitur maxi=
me ex quo mūdatus eſt a deo
qui opus imperfectum nō no=
uit.ff.de baptiſmo.maiores.§.
ſed adhuc queritur ⁊ ſic vide=
tur ꝙ nihil operentur ille cla=
ues quas dñs dedit ſacerdoti=
bus dicēs: quorum remiſeri=
tis peccata ⁊c.¶ Ad hoc notā
dum qđ in hoc loco dicuntur
claues ſcientia diſcernēdi in=
ter peccatum ⁊ peccatum: ⁊ po
teſtas ſoluendi atqꝫ ligandi.vt
xx.di.§.j.⁊ dicunt aliqui ꝙ he
a ſunt due claues[a]:vt in.d.§.ſa=
tis colligitur.⁊ eo qđ dñs di=
xit claues in plurali vt ⁊ legi=
tur.j.e.noua quedam.ff.de pe.
c.fi.⁊ ſm hoc ſepe contingit ꝙ
aliquis habet vnam clauē ſi=
ne altera:puta poteſtateʒ ſine
ſcientia vel ſciētiam ſine pote=
ſtate:tñ ſcientia nō dicitur cla=
uis niſi in illo qui poteſtatem
habet:⁊ ſm iſtos ſacerdos ſim
plex ⁊ ideota lʒ ptātem habeat
non tñ poteſt abſoluere vel li=
gare cum ſcientia careat.arg.
ff.de conſan.c.j.de pe.diſt.vj.§.
fi.¶ Alij dicūt ꝙ nō eſt niſi vna
clauis tm̄ que quideʒ eſt pote=
ſtas ſeu iuriſdio. dicuntur tñ
claues pluraliter propter plu
res effectus qui ſunt ligare et
ſoluere vel claudere vel ape=
rire ad inſtar clauis materia=
lis: ideoqꝫ ⁊ in ſingulari et in
plurali ponitur.ff.de exceſ.pre
la.tanta.rñ j.ſcientia autē cla=
uis nō eſt ſed neceſſaria eſt po
teſtatē habēti ſicut lucerna in
tenebris ambulāti ne al's acci
dat.qđ dicit dñs. Si cec⁹ cecū
ducat ⁊c.ff.de eta.⁊ qual.cū ſit
ars artiū. ¶ Pōt dici ꝙ due
claues ſunt:vna q̄ ad poteſta=
tem ſpiritualium:alia quo ad
poteſtatem temporaliū. vt no.
ff.qui filij ſint legi.§.qualiter ⁊
a quo.ver.ergo quo ad maiori
tatem.vel due claues ſunt vna
examinandi ⁊ diffiniēdi in iu=
dicio dubia: et per cenſuram eccleſiaſticam
cohercendi:cuius exercitium committit ec=
cleſia iudicibus ſuis q̄uis non ſint ſacerdo=
tes.ff.de elec.trāſmiſſa.⁊ de eta.⁊ qua.a mul
tis alias audiendi ⁊ ſoluēdi ⁊ cohercēdi pec
catores de plano et ſtrepitu et reconciliandi
peccatores:et hanc non habet niſi ſacerdos:
vel breuius vna eſt fori contentioſi: alia vo=
luntarij penitentialis.vt not.ff.de ſenten.ex=
commu.§.quis poſſit excommunicare.ſub.§.
nedum autem ius. ¶ Sed ſiue dicas vnam
clauem ſiue duas hec eſt rei veritas ꝙ quic=
quid ligatum eſt in terris a ſacerdotibus li=
gatum eſt ⁊ in celis.ſubaudi tu claue non er
rante alias ꝰ:vt ptʒ.j.de ſen.excom.a nobis.
ij.ſacerdotes autem hanc poteſtatem habēt
a domino dicente quorum remiſeritis pecca
ta ⁊c. nec ob. qđ ſingulariter dictū eſt petro:
tibi dabo claues regni celorum:qꝛ ſm Greg.
ſicut petrus reſpōdit vnus pro omnibus: ſic
⁊ ei reſponſum eſt ⁊ data ptās vni pro omni
bus.Item quia illud fecit dominus ad notā
dam eccleſie vnitatem vt petrum caput om=
nium oſtenderet vt patet.xxiij.q.j.loquitur.
q.c.quodcunqꝫ.¶ Dicendum eſt igitur qđ ⁊
ſi ſolus deus dimittat peccata:tamen ſacer
dos officium ſuum exhibet penitentiam in=
iungendo.vnde Ambro. verbuʒ dei dimittit
peccata ſacerdos eſt iudex.de pe.diſt.j.ver
bum dei.Hier. quibus dñs dimittit pctā te=
git ne in iudicio reuelentur.⁊ de hoc not.ff.
eodem.ſub rub.de peni.§.quibus ⁊ quot die=
tis.ſub.§.illud.ver.ſacerdos.⁊.j.eodem.§.ad
quid valēt.ver.illud etiā conſulimus. ¶ Sʒ
⁊ ſacerdotes parcunt in penitentijs ⁊ abſol=
uunt.Aug. Sacerdotes poſſunt confitenti=
bus parcere quibus enim remittunt remit=
tit deus.Item cum veraciter ad deum cōuer
ſa peccata dimittuntur ab eis admittuntur
quibus ipſi veraci conuerſione coniungitur.
Idē ſacꝛm gratie dat deus etiā p ipſos me=
ſam vero gratiā non niſi per ſeipm vel p ſan
ctos ſuos: et ideo remiſſionem peccatoꝝ vel
per ſeipſum facit vel per ipſius columbe mē
bra:quib⁹ ait.ſi cui dimiſeritis ⁊c.¶ Remit=
tit igitur ſacerdos ſatiſfactionem de pecca=
tis vel totum vel in partē quo ad offenſionē
dei ⁊ eccl'ie lʒ oneret ſe ſi incaute ꝰ faciet:vt
ptʒ in his q̄ no.j.eo.§.ad q̄d poſſit.⁊.§.ad q̄d
valeant.ver.tu teneas.⁊ verſi. fateor.⁊ ver.il
lud etiam conſulimus ſatiſfactionem auteʒ
priuatam remittere non poteſt.nam ſi pecca
tor habeat vnde ſatiſfaciat non remittitur
ei peccatum niſi reſtituatur ablatum. ſecun
dum Auguſti.ff.de vſur.cum tu.§ j.xiiij.qu
ſtio.vj.c j.ſed ſi nota paupertas cum excuſat
ſufficit contritio:eſt tamen ei loco reſtitutio=
nis quam facere non poteſt alia penitentia
iniungenda

a ¶ He ſunt
due cla=
ues.adde
extrauagātē
ioci.quo=
rundā mē
tes.doc.l.
c.tāta.de
exceſ.pla.
pe.ꝰ anc.
in repe.re
gule.pec=
catū ꝰ re.
ſur.li.vj.l.
iiij.opp.
principali
card.zab.
in repet.c.
nr̄o.ꝰ pe.
⁊ remi.do
mi.in.c.vt
cōſtituere=
tur.in iiij.
no.lj.diſti.
abb.l.j.l.§.
vna xo de
ſum.trini.
An.de an
cha.i trac.
ꝰ ptāte pa
pe.q.xx ar
ti.xij. Sā.
Thomas
in.iiij.ſēt.
di xviij.ar
ti j.⁊.ij.

iniungenda qđ dic vt not. ş. ſub rub. de penitentijs. §. ſi. verſi. quid ſi is qui tenetur. ⁊ ſeq. ¶ Dicuntur autē ſacerdotes ligare ⁊ ſoluere multis modis. ¶ Primo ligant vel ſoluūt .ſ. ligatum vel ſolutū oſtendunt ſicut ptꝫ in leproſis quos deus primo per ſe mūdauit: demum ad ſacerdotes miſit per quos oſtenderentur mundati eſſe. Itē in exēplo Lazari nā ⁊ ſi quo ad deum aliquis ſit ſolutus: non tñ quo ad eccleſiam niſi ſacerdotis iudicio declaretur: ſm hoc intelligitur illud Amb. quā tūlibet mortui fetor ſit aboleatur ols. vt. ſ. poſt ꝙ ſacrū redolet vnguētum ⁊ ſurgit defunct⁹ et ſolui iubentur eius vincula: qꝛ adhuc in peccato eſt ⁊c. de pe. diſt. j. quantumlibet. et. ſ. de ſent. excom. a nobis. ¶ Secundo ligāt cū ſatiſfactionē imponunt confitentibus vel ſoluunt ea cuꝫ de ea aliquid dimittunt: vel per eam purgatos ad ſacrorum communionem admittunt: vnde leo. Chriſtus hanc prepoſitis eccleſie tradidit ptātem vt confitentibus penitentie ſatiſfactioneꝫ darent: ⁊ eoſdem ſalubri ſatiſfatiōe purgatos ad cōioneꝫ ſacramentorū per ianuā reconciliationis admitterent: ⁊ hoc ad ptātem clauium ptinet. vnde Aug. fruſtra claues eccleſie qui ſine arbitrio ſacerdotis pniam agit ſi ſine oris confeſſione criminis indulgentia impetratur. ¶ Tertio ligant vel ſoluūt excōicando vel ſnīam relaxando de quo ſatis tractatur. ſ. de ſent. excōi. et ſm hoc exponenda eſt illa autoritas. xxiiij q. j. quodcunqꝫ. ⁊ ſic ſeꝫ dicas. ¶ Ligat petr⁹ aliquem. ſ. ligatuꝫ eſſe oſtendendo: ſoluit petrus aliquem ſolutum eſſe demonſtrando.

¶ Ligat petrus pniam vſqꝫ ad certuꝫ tēpus iniungendo ad quam peragendaꝫ ex quo ſic iniuncta eſt ligatus eſt peccator. ſoluit petr⁹ ipſam pniam relaxādo ſiue remittendo. i. ſatiſfactionē iniunctā. nam ſolus deus peccata dimittit vt dictum eſt. ¶ Itē ligat petrus excōicando ⁊ abſoluit abſolutionis bñficiū impendendo. ſm domi Hug. cardi.

2 ¶ Sed † ⁊ notādum eſt ꝙ triplex eſt iudiciū Primū dei quo deus mundat aīam in cōtritione: ⁊ hec duo ſequentia precedit tpe et dignitate ⁊ effectu. eſt eñ hoc iudicium illius qui claudit ⁊ nemo aperit: apit ⁊ nemo claudit ſm Ray. ¶ Quid ergo ſi quis non contritus accedat ad ſacerdotem ⁊ cōfiteatur et abſoluatur. poſtea tñ conteritur: videtur ꝙ nō ſit fructuoſa confeſſio talis: qꝛ contritio precedere debet vt premiſſum eſt. alij dicunt ꝙ nō eſt vis dummodo poſtea ſubſequatur. ¶ Secundum eſt iudiciuꝫ petri ſiue ſacerdotis in eccleſia militante: de quo ſupra dictum eſt ꝙ tribus modis exercetur: vt not. ſupra eo. ſub §. dicuntur. ¶ Tertium iudicium eſt approbationis eccleſie triumphantis. ſ. celeſtis curie approbantis in celis abſolutionem vel ligationem eccleſie militantis factam in terris: vnde Grego. tunc vera eſt abſolutio preſidentis cum eterni ſequitur arbitrium iudicis. xj. q. iij. tunc vera. Leo. manet petri priuilegium vbicunqꝫ ex ipſi⁹ equitate fertur iudicium. xxiij q. j. manet.

3 Vtrum fiat † remiſſio eque per malum vt per bonum miniſtrum. Quidaꝫ dicūt ꝙ non: vnde Augu. remiſſionē peccatorū: vel per ſeipſuꝫ facit deus vel per columbe mēbra. Origenes. hec poteſtas ſoli petro cōceſſa eſt ⁊ imitatorib⁹ petri. Amb. iudicet ipſe de alteri⁹ errore qui non habet qđ in ſeipſo condemnet. Grego. in grauibus peccatis qui poſitus dū ſuis premitur aliena nō diluit quia cum is qui diſplicet ad intercedendum mittitur ⁊c. iij. q. vij. iudicet. ⁊ cap. in grauibus. ¶ Dicas ꝙ per bonum miniſtrum ſit remiſſio ex officio ⁊ vite merito. per malum vero et ſi non ex merito vite qꝛ illud ita li deficit. ſit tñ ex officio ꝙdiu ab eccleſia toleratur: vñ Matthe. xxiij. ſuper cathedrā Moiſi[a] ſederūt ſcribe ⁊ phariſei: q̄ dicunt facite: que autē faciunt facere nolite. Aug. dictum eſt a dño in Numer. ad Moyſen et Aaron. Ponite vos nomē meū ſuper filios iſrael. ego dñs benedicam eos vt gratiam⁹ traditio per miniſterium ordinari tranſfundat hominibus: nec voluntas ſacerdotis obeſſe aut prodeſſe poſſit: ſed eſt meritum benedictionem poſcentis. ſ. qđ. j. dictum. cetera que circa hūc articulum deficiunt plene not. ſupra de tem. po. ord. §. ⁊ a quo. verſi. hec igitur ſit fides tua. et de cohabit. cleric. ⁊ mulie. §. qđ ſit notorium. verſicu. vt autem premiſſorum.

a ¶ Sup cathedram moiſi. adđ tex. in. cap. oia ſacramēta. j. q. j. ca. ſm. xix. di. in. ca. ſacerdos. iij. q. vij.

4 Et an ſacerdos poſſit commutare penitentiaꝫ alicuius penitentis. Et dicas ꝙ ſic dum tamen ſubditus ſit: ſed.

e ex cauſa hoc facere debet et diſcrete. xxxj. di. preſbyter. excipe tñ vota reſpectu ſimplicium ſacerdotum. qđ dic vt not. ſ. de voto. §. qualiter et cuius autoritate. et §. vtrū; et per quem. et caſ⁹ ad epiſcopum pertinentes q̄s not. ſ. eod. ſub rubric. de penitentijs §. cui confitendum ſit. verſi. nec in hoc requiro. et ſeq.

a ¶ Nunquid elect⁹ confirmatus. adde arc. in. c. j. de pe. et remiſſ. li. vj. anto. de but. Jo. de imol. et ab. in. c. tua. de his q̄ fi. a pla. text. et ibi abb. l. ij no. in. c. noſtri. de electio. text. et ibi ant. de but. l. ij. no. in. ca. poſt trāſlationē de renunc. abb. in ca. et in literis. l. j. no. de teſti.

5 Quis † poſſit facere remiſſiones. Et quidem priuatas que fiunt in confeſſionibus quilibet ſacerdos habens curam vel de licentia ipſius q̄uis alius in his que ad ipſum pertinent: et inquantum ptās ſua extenditur facere poteſt vt apparet in his que not. ſ. eodē. §. proxi. et §. quid remittit. et ſub rub. de penitentijs §. cui. et §. et an ficte. ſub. §. quid de operibus. verſic. ad hoc dicas. et ſeq. ¶ Generales aūt et ſolennes q̄ ſcȝ fiunt in predicationibus: et per literas pro edificandis hoſpitalibus eccleſijs vel reedificandis pontibus vel alijs pijs locis vel cauſis epali dignitati annexe ſunt: et ideo ab inferioribus fieri non poſſunt etiā ſi abbates ſint. ſ. de exceſſ. pla. to. accedentibus. epi aūt per totam ſuam dioceſim: et archiepi per totam ſuam prouinciā tales remiſſiones facere poſſunt: vt infra eo. ꝙ autem. et. c. pen. ¶ Sed caueāt ꝙ non excedāt ſtatutum numerū in concilio generali. j. eod. noſtro decernimus. vt cum dedicatur baſilica non extendatur indulgētia vltra annum in ipſa ſcilicet dedicatione ac deinde in anniuerſario dedicatiōis temporis. xl. dies de iniunctis penitentijs indulta remiſſio non excedat: et hoc obſeruandū eſt ſiue ab vno ſolo ſiue a pluribus epiſcopis dedicetur. quaſi dicat ſi centum ſint epiſcopi nolumus tamen ꝙ quilibet annum det: ſȝ oēs ſimul annū tm̄ diuidant ſicut placet vt ſic in ꝺ caſu tm̄ poſſit vn⁹ ſolus quantum cētū. ¶ Quid ergo ſi qlibet dederit vnū annū vel quilibet. xl. dies i vna predicatione certe de conſuetudine ita fit tota die. ſed hoc contra mentem concilij generalis quod ideo arctauit epiſcopos ne propter huiuſmodi remiſſiones indiſcretas et ſuperfluas contingat contemni claues eccleſie et ſatiſfactionem penitentie eneruari. vt patet. j. eod. cum ex eo. §. ad hoc. quia per indiſcretas. ergo ꝙ contra legem fit per legem diſſolui meretur. l. diſt. vides. vel dicamus indulgentias valere quo ad preterita quia multa fieri non debent, que tamen facta tenent. ſu pra de iureiurā. queadmodum. et ne contingat populum decipi: prelati tñ q̄ hoc fecerunt agant palam: et in poſterū caueant ne excedant. arg. ſ. de conſec. eccle. vel alta. aqua. ¶ Sed et in literis conceſſis hui⁹ indulgentie. xl. dierum numerum non excedant infra eodem. cum ex eo. in fine. ¶ Quid ergo ſi eidem domui conceſſit dioceſanus. xl. dies. metropolitanus alios. xl. dies. et vna et eadem die leguntur hmōi litere in vno eodē loco: nunquid dans eleemoſynam habebit lxxx. dies ſic ſi fiat obtentu indulgētie vtriuſque ꝗ neuter excidit. vt pȝ. j. eo. cum ex eo. in fi. et ca. pe. ¶ Alij intelligunt ꝙ circa annū reſtringitur poteſtas non circa. xl. dies: q. dic. ſi plures ſunt epiſcopi: plures. xl. dies. dūmodo ſimul collecti nō excedant annū poterūt concedere: non tamen plures annos. et ſcdm iſtos illa clauſula ſiue ab vno ſolo et. c. precedentia tantum determinat: non ſequētia: ad hoc. ſ. de appell. inquiſitioni. ſed certe hec q̄ dicuntur de anno. et de xl. diebus contingunt ſe. et eodem modo loquūtur. ergo dicta clauſula et precedentia et ſequentia determinat. vt probat eadem decre. inquiſitioni.

¶ Alij ſic intelligunt illam clauſulā ꝙ ſiue vnus ſiue plures ſint epiſcopi nullus ipſorū debet excedere per ſe numerum. ¶ Sed tamen quilibet eorum ipſum concedere poteſt et hunc intellectum interpretata eſt conſuetudo que optima eſt iuris interpres. ſupra de conſue. cum dilectus. et facit pro hac interpretatione quia non prodeſt indulgentia/ niſi ſubditis. vt infra eo. ꝙ autē. et ſic diuerſi ſubditi diuerſoꝝ epōrum annum tm̄. vel. xl. dies tm̄ reportant et non vltra niſi forte qui vn⁹ diuerſis ſubſit vel licentiam habeat a ſuo iudice ſicut not. infra eod. §. prox. ¶ In talibus tamē tutius eſt prelatis primo intellectui adhibere et potius reſtringere q̄ laxare. vnde et metropolitanis indicitur ꝙ caueant ne excedāt in talibus ſtatutum predicti concilij generalis in auten. d. n. extra co. romana. §. fins.

b ¶ Sed nunquid electus confirmatus [b] non tamen conſecratus poteſt facere huiuſmodi indulgentias. non videtur: quia epiſcopalis dignitatis ſunt. ſupra de exceſſ. prela. accedētibus. et ſic non epiſcopus ipſas facere nō poteſt. argu. ſupra de conſec. ecc. vel alta. a. qua

poteſt dici q̄ epiſcopalis dignitatis.i. iuriſ-ditionis ſunt non dico epiſcopalis ordi. ⁊ ſic electus confirmatus ſicut etiam conſuetudo approbat ipſas facere poteſt.argu. ſupra de ele.tranſmiſſa.quia talis iuriſditionem epiſcopalem h̄z:vt vbi:⁊ poteſt ſoluere ⁊ ligare et has remiſſiones facere ex quo propri⁹ iudex eſt.vt patet infra eodem. q̄ autem. tuti⁹ tamen faciet talis ſi ſe abſtineat: maxime ſi ſacerdos non ſit/ quia talis non videtur habere poteſtatem clauium:quo ad penitētias iniungendas:vel ipſarum relaxationes: ſed ſoli preſbyteri tantum: vt not.ſupra eodē.§. quid remittit circa que habent huiuſmodi indulgentie operari. vt patet infra eodem. cum ex eo.§.ad hoc.

6 Quibus †poſſint. Subditis tantum illius q̄ indulgentiam facit non extraneis.vt infra eod q̄ autem. et quantum ad hoc ſubditi intelliguntur archiepiſcopi nedum hi qui habitant in ſua dioſ.ſed in tota ſua prouincia.infra eod.noſtro. ¶ Quid ergo de his qui deferunt diuerſas literas epiſcoporum: et legūt omnes in vno loco aſſerentes q̄ talis ep̄s facit talem indulgentiam ⁊ talis talem:⁊ ſic de ſingulis nūquid prodeſt cōferenti: ita q̄ oēs remiſſiones capiat: dicas q̄ non ſed illi tātū qui ſubeſt ep̄o indulgentiā faciēti niſi forte et is qui confert habeat licētiam a ſuo iudice q̄ tales indulgentie ſibi proſint. argu. ſupra de foro cōpe.ſignificaſti.q̄ in caſu neceſſarium eſt ſicut no.ſ. eod.ſub rub.de peni. §.⁊ an ficte penitentie. ſub.§.quid de operibus.ver.ad hoc dicas.⁊ ſeq.lȝ autē non proſit hec eleemo.quo ad indulgentiam acquirendam prodeſt tamē tanq̄ ſimplex eleemoſyna q̄ nullum bonum irremuneratum ſm Aug. ¶ Sed ⁊ viuis tantuȝ proſunt nō mortuis:ſicut enim membrum corporale putridum vel reſecatum vel mortuum non poteſt nutriri vel viuificari cibo corpali.ſic nec mēbrum ſpirituale corporis chriſti qđ eſt eccleſia cibo ſp̄ali.ideo excōicat/ hereticis ſchiſmaticis ſic exiſtentibus non proſunt orōnes: nec ieiunia:nec eleemoſyne: nec remiſſiones quo ad effectum ſpiritualis nutrimenti. hic tñ eſt diſſenſio:vt ptȝ in his que not.ſ.eodē. ſub rubr.de peni §.quibus mortuis: ſed nec mortuis proſunt remiſſiones hmōi: lȝ alia ſuffragia eccleſie proſint:quia hec charitas ſola prodeſt in purgatorio:cum ſm proſper. ſit in oībus fidelibus operoſa. de peni.diſti. ij.charitas eſt vt mihi videtur in fi.ſed poteſtas clauium non habet ibi locum.nec ob.q̄ eccleſia ſoluit ⁊ ligat poſt mortem.xxiiij.qō. ij.profertur.ſ.de ſent.exc. a nobis.ij q̄ ibi fit abſolutio ad ꝯſolationē viuorū fideliū. et abſoluitur mortuus.ſ.anteq̄ moreretur abſolutus fuiſſe per contritionem monſtratur:ligatio vero ſiue condemnatio fit ad confuſionem viuorum infidelium: ⁊ ligatus ſiue condemnatus dum viueret fuiſſe monſtratur.et ſic vitaȝ finiſſe.Sed in veritate quo ad alios qui iam mortui ſunt nihil operatur ſm dn̄m Hugo.cardi.nam vbi te inuenero ibi te iudicabo:⁊ ſiue arbor cadat ad auſtrū ſiue ad aq̄lonem ibi erit.arg.xiij.q.ij. in preſenti ſeculo xxv.diſt.qualis.vel vbi fit abſolutio quo ad vinculum tm̄ ⁊ iudicium eccl'ie militantis.i. declarationem quandam anq̄ cum mortu⁹ ſit poſt excōicationem: nec conſtat abſolutū fuiſſe non eſt orandum pro ipſo nec ei cōmunicandum.ſ.de ſent.excō cum deſideres.abſoluit ergo eccleſia talem poſt mortem: non quo ad effectum:ſed declarat q̄ non obſtāte vinculo excōicationis oēs pro tali libere orēt vel mortuum cōdemnat.i. declarat. vt null⁹ pro ipſo orare preſumat qđ iudiciuȝ nō ſemper certum eſt: ſed ſepe fallit ⁊ fallitur:vt in dicta decre.ſ.de ſenten.excom.a nobis.ij.nec mortuos ſed viuos tm̄ aſtringit qui ſubſunt eccleſie militanti ⁊ iunge quod not.ſ.eodem ſub rub.de pe §.qn̄ confitendum. ſub.§.confitendum ver.ſi tales.⁊ ſeq.

7 Ad †quid ualent & inquantum. ¶ Super hoc diuerſe ſunt opiniones. nam quidam dicunt q̄ valent quo ad venialia tātū:alij quo ad delicta ignominie:alij q̄ ad pn̄iam negligenter factam vel minus diſcrete arbitratam ⁊ iniunctam alij q̄ in purgatorio tm̄.ſ. quo ad diminutionē pene ip̄i⁹. ¶ Tu teneas q̄ valent ad id ⁊ inquantū conceſſe ſunt:cum enim papa vocatus ſit in plenitudine poteſtatis:ceteri aūt in partem ſollicitudinis.ij.qō.vi cui ſe ſcit.ſ.de vſu pal. ad honorem non eſt tutum contra tantam poteſtatem clauium diſputare. ad hoc ſupra de exceſſi.p̄ſela.tanta. l.diſt.ponderet.de penit. diſtincti.j.agite.⁊ cum pro quolibet mortali peccato duplex pena debeatur ſciliȝ eterna que per contritionem dimittitur a deo ⁊ temporalis que ab eccleſia imponitur:quod q̄liter intelligatur not.ſupra eodem.ſub rubrica de penit.§.quibus ⁊ quot dictis. ſub.§.illud.verſiculo.ſacerdos.⁊ ſequen.

¶ Poteſt eccleſie miniſter ipſam penaȝ temporalem ex cauſa alleuiare.Et in totum vel partem remittere: ſicut ⁊ not. ſupra eodem. §.quid remittit.verſiculo remittit igitur ſacerdos.Nec refert qualitercunq̄ eccleſie ſatiſfiat dummodo ſatiſfiat. vt apparet in his que ibidem not.

¶ Nam qualitates pn̄iarum ⁊ tp̄a ſacerdotis arbitrio cōmittuntur.de pe.di.j.§.nō ſunt

a ℭ Quid er a
go ſi papa
adde glo. l
cle. abuſio
nibus. de
peni. ⁊ re=
miſ. Card.
zab. in ca.
q2 aūt. l. iĳ.
q. de pe. et
remi. ⁊ ibi
anto. roſel
lus in ſua
repe idem
car. in cle.
j. in. vj. q ō
reli. et ve.
ſan. Jo. de
imo in cle.
j. de priui.
abb. in di=
ſputatiōe
inci. maxi
mu Aug.
de ancho=
na in trac.
de poteſta
te pape. q.
xxix. art. j.

hec. ⁊ no. ſ. eo. § quid remittit.
ℭ Quid ergo ſi papa[a] facit ge
neralē remiſſionē pro ſubſidio
terre ſancte. ⁊ aliquis vere pe=
nitens ⁊ cōtritus aſſumit cru=
cem credēs firmiter ſibi omnē
ſatiſfactionē temporalē remit
ti et ſic moriť credendum eſt
quod nec purgatoriū ſentiat.
ℭ Quid ſi dat elemoſynā vt
indulgentiā annalē lucreť va
let ſibi ad onus penitētie ſub=
leuandum ⁊ hoc propter duo
ſcз deuotam erogationem et
quia obligat eum qui facit re=
miſſionem ſcd̄m Ray. imo pro
pter firmam fidei puritatē ac
elemoſyne ⁊ clauiū poteſta=
8 tem. ℭ † Quid ergo ſi eis cui
iniuncta eſt penitentia ſeptē=
nis dat. vĳ. deñ pro talib9 in=
dulgentĳs acquirendis nun=
quid eſt oīno liberat9 ſcripſit
Ray. quod hoc non poteſt ſci=
re aliq̄s mortalis niſi ſibi eſſet
diuinitus reuelatū. nam ma=
ioritas et minoritas remiſſio=
num attendiť ſm tria. ſcз ſe=
cundū maiorē vel minorē de=
uotionem ipſius penitentis: ⁊
ipſorum qui ſuffragantur: ſe=
cundum numerum eorūdem:
quorū menſuram nullus po=
teſt ſcire niſi ſolus deus et ſic
per conſequens neq̄ menſurā
remiſſionis ad hoc de cōſe. di.
iĳ. queras. ⁊ diſt. v. nō medio=
criter. ⁊ de peni. diſtin. j. quem
penitet. in fi. ℭ Tu dicas cre=
dendum eſſe quod omnino li=
beratus eſt quod dubiū non
eſt quo ad eccleſiam militan=
tem. vnde nec tenetur vlterius
ieiunare: nam per indulgen=
tiam iniuncte penitentie re=
mittuntur: vt patet. j. eo. cum
ex eo. § ad hoc ibi ifra. xl. dies
de iniunctis penitētĳs ⁊c. ſed
dicas ſic. Peccatum remanet
impunitū quod eſt contra Au
gu. dicentem nullum malum
impunitum: nullum bonum
irremuneratū. reſpondeo: nul=
lum eſt impunitum quia chri
ſtus peccata noſtra tulit et p
pctis nr̄is mortuus eſt et pro
nobis oīb9 paſſus eſt. Sed mi
nima gutta ſanguinis xp̄i ſuf

ficeret ad expiationē oīm pctōꝝ ⁊ redēptionē
omniū hominū qui vnq̄ fuerit vel eſſe poſ=
ſent cum reſpectu dei totus mundus nihil
ſit: gutta vero ſanguinis chriſti res precio=
ſiſſima ſit: cum igitur qualitas perſone con=
ſueuerit eſtimationem augere ⁊ reſpectu fi=
lĳ dei non ſit eſtimatio aliqua vt patet in his
que no. ſ. de maledicis. § qual'r. ſub. § blaſ=
phemantes. verſi. eleganter. ⁊ ſe. ⁊ filius dei
non ſolum guttam. ſed totum ſanguinem fu
derit pro peccatoribus ⁊ preterea martyres
fide ⁊ eccleſia ſanguinem ſuum fuderunt et
vltra q̄ peccaſſent puniti fuerunt. reſtat qđ
in dicta effuſione omne peccatum punitum
eſt: et hec ſanguinis effuſio eſt theſaurus
in ſcrinio eccleſie repoſitus cuius claues
habet eccleſia: vnde quando vult poteſt ſcri
nium aperire: et theſaurum ſuum cui vo=
luerit communicare remiſſiones ⁊ indulgē=
tias fidelibus faciendo et ſic peccatum non
remanet impunitum quia punitum fuit in fi
lio dei: et martyribus ſanctis ſuis ſcd̄m do=
minum Hug. Car. nec obſt. illud Aug. quia
aut homo punit peccatū temporaliter: aut
deus puniet eternaliter. vt innuitur de peni.
diſtinc. vj. § fin. quia punitur in confeſſione
propter verecūdiam. vt patet in his que not.
ſ. eo. ſub rub. de peni. § qualis. ſub. § amara.
ℭ Item per crucis aſſumptionē: vel peregri
nationem vel aliam iniunctionem. ℭ Ergo
maioritas et minoritas remiſſionis non at=
tenditur ſcd̄m illa que dixi Ray. ſed ſcd̄m fi=
dem penitentis: et volūtatem ac poteſtatem
largientis: vt no. ſ. eo. ver. quid ſi dat elemo
ſynam. ℭ Fateor tamē qđ prelatus indiſcre=
te faciēs remiſſiones huiuſmodi ſe onerat et
quod orationes ſanctorum valent peccatori
ad gratie impetrationem necnon ⁊ elemo=
ſyna ⁊ quodlibet de genere bonorū vt et not.
ſ. eo. ſub rub. de penitentĳs. § ⁊ an ficte peni=
tenti. nam et per orationē Danielis ſolutus
eſt populus iſrael a captiuitate. per oratio=
nem Moyſi remiſit de9 iram populo iſraeli
et ei pepercit et ad orationē Dauid remouit
dn̄s plagā a populo ſuo: ⁊ teſte Jacobo mul
tum valet oratio iuſti aſſidua. ℭ Illud etiā
cōſulimus q2 is qui tales remiſſiones acqui
ſiuit non vtatur eis in hac vita ſed reſeruet
in purgatorio: q̄uis eñ de neceſſitate non te
neatur hic facere penitentiā iniunctam q2
per remiſſiōes huiuſmodi ⁊ ſi indiſcrete fiāt
ſatiſfactiones tamen penitentie eneruantur
ſcd̄m concilium generale. j. eo. cum ex eo. §
ad hoc quia. ſcilicet non poteſt cogi per ec=
cleſiam ad ieiunandū id qđ eſt remiſſum per
tales indulgentias. tamen quia neſcit vtrū
ſacerdos iniunxerit ei penitentiam quam ta
men debuiſſet. nam ⁊ hodie vix imponiť eā

pro quolibet peccato ſeptennis pnia regulariter debeatur ⁊ antequam vnum peccatū mortale perficiatur multa cōmittātur: nam quiſlibet paſſus: ⁊ quelibet miſſio nuncij ⁊ quodlibet verbum dictum pro vna fornicatiōe cōmittenda ſm quoſdaʒ mortalis eſt. ⁊ id ꝙ nō eſt purgatum in hac vita debeat purgari in purgatorio fatuus eſt: ⁊ ſimplex qui ibidem huiuſmodi indulgentias non reſeruat cum ſi ipſas ſibi reſeruauerit tot diebus ꝙ hic ei remiſſi ſunt ſit minus in purgatorio ꝙ̄ fuiſſet: ⁊ grauior ſit ibi pnia vnius diei quā hic centum. ſm ea que no. ſ. eo. ſub rub. de penitentijs. §. quis ſit effectus. ſub. §. is eſt igitur effectus. ⁊ hoc intelligas in particularib⁹ remiſſionibus que fiunt per papam / vel alios inferiores dicentes tm̄ de iniuncta pnia relaxamus. Secus de generali ⁊ vniuerſali p quam ois ſatiſfactio remittitur que a ſolo papa fieri cōſueuit ibi enī euolant ſi in tali ſtatu moriantur. vt not. ſ. eod. verſ. quid ergo ſi papa. ¶ Idem poteſt intelligi etiam ſi ſimplex ſacerdos penitentiam limitet dicens ab omnibus his peccatis ⁊ alijs de quibus nō recordaris abſoluimus te: ⁊ iniūgimus pro pnia ꝙ vadas vltra mare: vel ꝙ ieiunes per triennium tibi auctoritate eccleſie: ⁊ noſtra oēm ſatiſfactionem aliam remittentes. nam hac completa ⁊ ex cauſa iniuncta non eſt credendum ꝙ vlterius in purgatorio affligatur. licʒ preſbyter oneret ſe aliqn̄. vt no. ſ. eo. verſ. fateor tn̄ vt fatuus eſt ſi ſic abſoluit: imo ſcdm formā quam not. ſ. ſub rub. de peni. §. et an ſicte peniten. ſub. §. quid de operibus. verſi. ad hoc dicas. ⁊ §. que penitentia. verſi. ſacerdos tamen ſibi conſuluit ſic licet in foro penitentiali ⁊ priuato poſſit ſacerdos remiſſionē facere ⁊ in totum: ſm ꝙ dictum eſt in publico tamen ⁊ ſolenniter hoc non poteſt epiſcopus cum ipſius poteſtas circa annū. ⁊. xl. dies reſtringatur. vt not. ſ. eo. §. quis poſſit.

9 **Vbi operantur.** Apparet per ea q̄ dicta ſunt. ſ. e. §. proxi. ꝙ in hac vita ſiue in hoc mundo. vt ſcʒ. quo ad penā eſt vnū malum ſimplex bonum. nam hic eſt pena punitoria qd̄ malum eſt. ¶ Itē hec ē pena trāſitoria purgatoria ⁊ meritoriaq̄ tria bona ſunt. ¶ In purgatorio aūt quo ad penā eſt vnum malū ⁊ duplex bonum. nā ibi eſt pena punitoria trāſactoria et purgatoria: ſed non eſt ibi meritoria. ideoq̄ he remiſſiones ſiue indulgentie ibi operātur ſed illis tm̄ proſunt ⁊ circa illos tm̄ operātur quibus dum viuerent facta fuit remiſſio. ſcʒ ea que no. ſ. §. proxi. ver. illud etiam conſulimus. ⁊ ptʒ in his que not. ſ. eo. §. quib⁹ mortuis. ſub. §. ſcdi dicunt. ¶ Quid ergo de indulgentijs in quibus cōtinetur ꝙ quicunq̄ porrexit piam eleemoſynā ſ habeat pro aīa pris vnum annum de indulgentia nūquid hec indulgentia aīe patris iam defuncti ꝓderit. dicunt quidā qd̄ ſic qd̄ non eſt tenendum quia ptās clauium non extenditur ad tales cū nō ſint de foro eccleſie ſed de foro dei vt ptʒ i his que not. ſ. eo. §. quid remittit. ſub. § dicuntur aūt ſacerdotes. ⁊ §. quibus proſit. verſi. ſed et viuis. ¶ Dico tn̄ ꝙ eleemoſyna facta non ex vi indulgentie ſed / ex vi eleemoſyne ꝓdeſt aīe patris ſicut ⁊ alia ſuffragia eccleſiaſtice charitatis vt ibidē not. ⁊ not. ſi. ſ. eo. ⁊ quib⁹ proſint. ver. quid ergo de his qui deferunt fateor etiam ꝙ hi qui taliter populū decipiūt grauiter delinquunt. ¶ Huic tn̄ ſic obijcitur. dñs papa dr̄ cōſtitutus a deo iudex viuorū ⁊ mortuorū. ſ. qui filij ſint legi. per venerabilē §. rationibus. verſi. ſane cum deuteronomiū. ad fi. ergo ptās clauium etiā ad mortuos extēditur. ſed dic ꝙ illud verbum ↄſtitutus nō facit ibi relationē ad papam ſed ad chriſtū. ¶ Itē ſic obijcitur aīe q̄ ſunt in purgatorio: aut ſunt in via: ⁊ ſic ſunt de foro eccleſie militantis. ⁊ ſic operetur ibi ptās clauium / aut ſunt de foro eccleſie triumphantis: ⁊ ſic non vr̄ ꝙ eis proſint ſuffragia eccleſie militantis ¶ Ad hoc dici poteſt ꝙ duplex eſt via / vna incerta nobis ⁊ variabilis que i hac vita habetur: ⁊ qui in tali via eſt quo ad oia eſt de foro eccleſie militātis. de peni. diſt. j. eccl'ia xp̄i. ¶ Alia certa ſaltē in genere: qr certi ſum⁹ ꝙ omnes illi qui ſunt in purgatorio ſalui fient ⁊ incommutabiles ⁊ in hac via dr̄ eſſe aīa q̄ eſt in purgatorio. ⁊ talis quo ad certam ſpem et infallibilem eſt de foro ſiue ſocietate eccl'ie triumphantis: quo ad ſolutionē vero vel cōdemnationē vel remiſſionem ex vi vere ſnīe. et efficacis. in nullo ſubeſt eccleſie militāti a qua iam abſoluta eſt: triumphante eccleſia comprobante vt ptʒ in his que not. ſ. §. quid remittit ſub. § ſed ⁊ notandum. quo autēʒ ad participationem oronum eleemoſynarū ieiuniorum ⁊ ſacrificiorum eſt de foro eccleſie militantis. vt pʒ. xiij. q. ij. aīe defunctorum. ⁊. c. tēpus. ſed ⁊ quo ad ſupplicationeʒ ſanctorū et curie celeſtis eſt de foro eccleſie triumphātis. vna enī eſt eccleſia. cuius pars militat in terris. alia triumphat in celis ⁊ tota eccleſia deſiderat aīas deuotas adiuuari ⁊ ſaluas fieri de pen. di j. hi duo. ¶ Tria etiam ſunt i eccleſia dei q̄ ſuā retinēt efficaciā a quocūq̄ ſit pctōre fiant. ſ. virtus verborum virtus ſacrorum ⁊ deſideriū eccl'ie. pſalm. Dabit virtuteʒ voci ſue. ad hoc. xv. q. ſi. c. ſi. xiij. q. ij. pro obeūtibus verum quo ad alleuiationem vel omnimodā remiſſionē eſt tm̄ de foro dei. qui qn̄ ei placebit ipſam in glīam collocabit. q̄ etiā ad ſupplicationē ⁊ deſiderium eccleſie triū-

phantis ⁊ ſuffragia eccl'ie mili tantis mouetur ⁊ ei citiꝰ miſe‑ retur:nec obſtat ꝙ eccleſia di‑ catur poſt mortẽ abſoluere vł condemnare:qꝛ improprie po‑ nitur quo ad effectum:vt pꝫ in his q̄ not.s.eo.§.quibus ꝓſint. verſi.ſed ⁊ viuis. ¶ In inferno aũt nihil operantur iſte indul‑ gentie.qꝛ ibi nulla eſt redẽptio nec eſt ibi aliquod bonum quo ad penã:imo omne malum:ibi enim non eſt pena meritoria: nec purgatoria.nec tranſitoria ſed tantum puniſtoria ⁊ eterna Hugo.tñ dicit ꝙ ibi eſt aliena tio.vt no.s.eo.ſub rubri. de pe. §.quibus mortuis. ſub.§.ma‑ giſtri canonum.

In paradiſo nihil operãtur qꝛ ale ibidẽ exiſtentes non egent noſtris ſuffragijs mendicatis: vt hec oĩa patent per ea q̄ not. s.eo.ſub rubri.de peni.§.quibꝰ mortuis.ſed nos potius ipſaꝝ ſuffragijs indigemus quibus interuenientibus ad earum ſo cietatem nos perducere digne tur.qui eſt benedictus in ſecu‑ la ſeculorum. Amen.

¶ De diſpenſationibus, Rubrica.

1 Diſpenſatio quid ſit.
2 Et quot ſint eius ſpecies.
Et qualiter ſit facienda. 5.
3 Diſpenſare quis poſſit.
4 Caſus in quibus epiſcopis ꝓ‑ hibetur diſpenſare.
6 Effectus diſpenſationis q̃s ſit.

Hic breuiter notatur. Quid ſit diſpenſatio. ¶ Quot ſpecies diſpenſationum. ¶ Quis poſſit diſpenſare. ¶ Qualiter facienda eſt diſpẽ ſatio. ¶ Quis ſit eius effectus diſpenſationis.

a ¶ Quid ſit diſpẽſatio. adde gl.in §.niſi ri‑ gor.j.q.vij ſpec.tit.de diſpẽſa. in prin ant.d but. in.c.p venerabił qui fi. ſint legiti.⁊ ibi Car.alex.l repe.⁊ per s. Tho. ij. ij.q̃.lxxx‑ viij.arti.x.

1 Quid† ſit diſpenſa

a tio.a Rigoris iuris per cuꝫ ad quem ſpectat miſericors cano‑ nice facta relaxatio.vt colligiť j.q.vij.§.niſi rigor.⁊.c.ſeq et in inferioribus apparebit. ⁊ voca tur vulnus : qꝛ ius vulnerat. xxiij.q.iiij.ipſa pietas.circa fi‑ nem:circa, qđ tres regule ſunt notande.

¶ Prima regula eſt ꝙ qui peccat mortaliter poſt baptiſmũ promoueri non põt.xxv. diſ.c. j.xlviij.diſt.quoniã.l.di.illud.j.q̃.vij.ſi quis omnem. ¶ Secunda regula eſt ꝙ promotus qui poſt promotionẽ ſuam mortaliter pecca uit deijcitur ſiue deponitur.l.diſt.qui ſemel ſi epũs poſt ordinationem.lxxxj.diſti.diaconus. ¶ Tertia eſt:ꝙ depoſitus ab ordine non re‑ ſtituatur.l.di.c.j.⁊.ij.peruenit poſtq̄ ꝙ qua‑ liter intelligatur.not.s.de tẽpo ordi.§.⁊ cui. ſub.§.prima regula.⁊.s.de ac.§.quis ſit eius effectus.verſ.ſed que ſunt illa crimina ⁊ ſeq. ⁊ ſub.§.queritur autẽ. ¶ He autem tres re‑ gule colligi poſſunt.l.di.vt cõſtitueretur vbi cunq̄ autẽ mitius agiť q̄ dicte tres regłe,req rãt vel alias,rigor iuris relaxatur:ſiue tẽpaĩ diſpenſatio dici poteſt. ¶ Hic tñ no.ꝙ aliud eſt rigor: aliud ius:aliud equitas: aliud di‑ ſpenſatio. ¶ Rigor eſt diſtrictio iuris ſiue ex ceſſus ⁊ auſteritas iuris ſcripta aliquoties ad terrorem ſm ꝙ dicit cañ.ꝙ non eſt danda cõmunio etiam in fine vite his qui defecerũt in accuſatione clericorum.ij.q.iij.ſi quis epũs Item ⁊ ꝙ non oretur pro illo qui preſbyterũ nominauit tutorem in teſtamento filio ſuo. lxxxviij.di.neq̄. Sed iſte rigor non eſt ſeruã‑ dus niſi vbi timetur exemplum mali.xlv.di. ſed illud. ¶ Sed ⁊ quandoq̄ rigor idem eſt qđ ſubtilitas iuris ſic.s.de reſti.ſpo.in lfis.⁊ cap.ſepe contingit. ¶ Ius aũt eſt ars equi et boni cuius merito nos qui ſacerdotes appel lat.i.ſacrorum preceptorum miniſtros.ff.de iuſti.⁊ iu.l.j.§.ius. ¶ Equitas vero media eſt inter rigorem ⁊ diſpenſationem:ſiue miſeri‑ cordiam.C.de iudi.placuit.hoc autẽ Cypria no ſic deſcribitur Equitas eſt iuſtitia dulcore miſericordie temperata vel dic q' equitas eſt motus rationabilis regens ſententiã ⁊ rigo rem.hec enim eſt equitas quam iudex q̃ mi‑ niſter iuris eſt ſemper debet habere pre ocu‑ lis.ff.de eo.quod certo loco da.oportet quod ſi ephesi.in fi.ſcilicet ſciat bonos remuneraꝛ malos punire:via regia incedens ⁊ ſe ratio‑ nabiliter regens non declinans ad dextram vel ſiniſtram.ff.de iuſti.⁊ iu.l.j.§.j.verſi.iuſti tiam.namq̄ colimus.xlv.diſt.diſciplina.⁊.c. qui emendat.l.di.ponderet in fi.⁊.c.dño ſan‑ cto.xxvj.q.vij.alligant. ¶ Sed nunquid di‑ ſpenſatio eſt ius.quidam ſic.quidam non. ¶ Alij dicũt qđ ſm ꝙ eſt in diſpenſante : nõ eſt ius ſed poteſtas a iure conceſſa:⁊ eſt q̄dã actio.verum ſm ꝙ eſt in eo cum quo diſpen ſatum eſt ius eſt priuatum:nõ cõe ⁊ eſt q̄da paſſio ad hoc.s.de fil.preſb.ex tue.xxiij.qđ interfectores.⁊.c.in adoleſcẽtia.tu dic ꝙ hec verum eſt.ſed ⁊ diſpenſatio eſt rigoris ⁊c.vt not.s.eod.§.reſponſ.j.

2 ## Quot †ſunt ſpecies diſpen

a ſationum[a] Dicas quod diſpenſationū alia eſt debita: alia prohibita: alia permiſſa.
¶ Debita eſt diſpenſatio vbi multorum ſtrages iacet ⁊ timetur de ſcandalo.l.di.vt cõſtitueretur quod qualiter intelligatur ⁊ in quo caſu vitandum ſit ſcandalum in quo non dic vt not.ȝ.de renū.§.cui.ver.graue ſcandaluȝ. ¶ Item debita eſt rõne tpis perſone vel pietatis vel neceſſitatis.vel vtilitatis eccleſie vl' euentus rei ſicut hec ſingulariter probãtur.j q.vij.§.niſi rigor.⁊.c.ſeq.vſq ad.§.ecce quib⁹ de cauſis.⁊ breuiter vbicunq perſona res locus cauſa exigit hec debita eſt diſpenſatio. xxix.diſ.c.j.⁊ ĩ l.diſt.dño ſancto.verſic.precipiunt.⁊ verſi.neceſſe ſit. ⁊.c.conſiderandum. vnde ⁊ diſpenſare.eſt diuerſa diſcretã penſare ⁊ in alio an relaxatio iuris expediat verſare ⁊ expedire videatur ipſius rigoreȝ relaxare. ¶ Licet aũt ex cauſis predictis debita ſit diſpenſatio ⁊ ẽt peccet prelatus non diſpenſando ar.ij.q.v.quanto.in fi.tamen ſubdit⁹ non poteſt ipſam petere niſi forte ſupplicando leȝ et debeatur.ſic meliori de eccleſia debetur epatus.viij.q.j. ſed nec poteſt euȝ petere ea.q.in ſcripturis.ſm Ray.melius exẽplum eſt in poſtulato: vt patet in his que not.ȝ. de poſtu.prela.§.⁊ vtrum.verſi.Goffre.ſequens opinionem. T.
¶ Prohibita eſt aũt diſpen.vbi nõ poteſt fieri ſine decoloratione eccleſie ⁊ vbicunq non ſubeſt iuſta cauſa diſpenſandi.j.q.vij.⁊ ſi illa et.c.tali.ȝ.de ele.c.innotuit.§.multa.⁊.§ fi.
¶ Permiſſa vero poteſt dici diſpẽſatio ĩ caſu puta ſi quis ad accuſationem alicuius conuictus eſt vaſa ſacra. vel aliam rem eccleſie ſubtrẽxiſſe.hic enim poterit epẽ ẽt forte ꝯtra dicente aduerſario diſpenſare. ⁊ ſic poteſt intelligi.l.di.ſi quis presbyter ſm Hugo.ſed et aliter poteſt diſt.de hac materia:quod dic vt no.ȝ.de fil. presbyte.§.fin. verſi.nam diſpẽſationem.alia volun.⁊ ſeq.

3 ## Quis †poſſit diſpenſare.

b Papa ſemper[b] in oĩ caſu ⁊ impedimento a iure humano ſiue poſitiuo inducto diſpẽſare põt. ¶ Item ⁊ circa ius diuinũ: dũtamen preceptum diuinum ſeu euangelicũ quo ad peccata mortalia non offendat. ſic intellige ȝ.de exceſſ.prela.propoſuit xxv.q.j.q dicunt quod qualiter intelligatur.no.ȝ.de reſcript. §.quas vires.ſub.§.poteſt autẽ quis. ¶ Aliqui etiam dicunt quod contra quatuor cõcilia diſpenſare non poteſt.xv diſtin. illud qđ falſum eſt.vt patet ex premiſſis. ⁊ probatur ȝ.de elec.ſignificaſti.§.autem.⁊.c.innotuit.§ quãuis.nec ob illud gre.xv.diſt. ſicut ſancti euãgeliũ quatuor libros ſic quatuor cõcilia ſuſcipere ⁊ venerari me fateor:quia illud intelligendum eſt quo ad tranſgreſſionem ⁊ articulos fidei qui ibi continẽtur contra quos papa diſpenſare non poteſt. quõ ad alia vero intelligi debet ꝙ gre go. non in perſonam ſuam ſed in ſucceſſorum quibus legẽ imponere non poterat.ff. de arbi. nam magiſtratus ſed in perſonam loquitur eccleſie generalis ſiue aliorum prelatorum et ſubditorum qui ad hanc ſuſceptionem ⁊ venerationem tenẽtur:nec poſſunt contra hoc regulariter diſpenſare. ¶ Sũt ĩſi caſus in quibus non diſpenſat

c etiam papa[c]. ſcȝ in homicidio voluntario.l.diſt.miror.⁊ aliis caſibus quos no.ſupra de tẽp. ord.§.⁊ a quo.verſ.dicas ergo. et ſeq.⁊.c.de bigamis.§.fi.et de hac materia tractatum eſt.ſupra de ſent.⁊ re iudi.ſub rub.ȝ. de ſentent.§ quot ſint eius ſpecies.ſub.§.ſed nunquid hoc eſt ſimpliciter verum. ver.⁊ breuiter. ¶ In quibus aũt poſſunt

d diſpenſare epi[d] diſſentiunt doctores.⁊ dicunt quidam ꝙ contra duas primas reglas quas poſui.ȝ.eodẽ §.quid ſit:⁊ diſpenſatio. poteſt epiſcopus diſpenſare in adulterio ⁊ minoribus criminibus.ſi ĩ criminibus autem maioribus adulterio nequaquam poſſunt diſpenſare epiſcopi niſi in caſibus a iure expreſſis ſupra de iudiciis.at ſi clerici.
¶ Nam et de hoc ipſo quod de quibuſdam conceditur de aliis prohibetur.xxv.diſtincti. qualis.ſupra de tranſlatio.epiſcopi.inter corporalia.§.ſed ne ꝙ.C.de procura.maritus. Exprimitur autem in quibuſdaȝ maioribus adulterio in quib⁹ permittitur epiſcopus diſpenſare ſicut in hereſi ⁊ ſacrilegio. l.diſt.presbyteros.⁊.c.a.ſi quis presbyter. ¶ Itẽ aliquoties in matrimonio contrahendo.xxx iij.que.ij.antiqui ⁊ aliquoties cum ſimoniaco.quod dic vt no. ſupra de ſimo.§.que diſpenſa

a ¶ Quot ſũt ſpẽs diſpẽſationum. adde gl.in ca.requiritis.j.q.vij. ⁊ gl.in.c.⁊ ſi illa.e.cã. et.q.

b ¶ Papa ſẽper. Adde ſpec tit.de diſpenſa.ꝶ in.§. nunc breuiter.ꝶ princi.

c ¶ Caſus ĩ quib⁹ non diſpẽſat ẽt papa.adđ ſpe.in ti. đ diſpẽ.in.§. nũc breuiter.in.j.co. ver. hec ãt ſunt ĩ qb⁹ papa diſpẽſare nõ poteſt.

d ¶ Inqbus ãt pñt diſ. adde ſpec. titu.de diſ pẽ.l.§ nũc de epõruȝ Inn.et ãr. de butr in c.dilectus de tẽp.or.

tio.⁊ aliquotiens in aliquo homicidio.q̄ dic vt no.ſ.de homici.§.q̄ diſpēſatio. Itē cū ſchiſmatico.l.diſtin. vt cōſtitueret. ¶ Item in dignitatibus ⁊ ordinibus ſm Io.alij ꝯ. qđ dic vt no.ſ.de eta.⁊ q̄li §. etas. ⁊ §. ordo.⁊ ſi qs ſiles reperiūtur in iure expreſſi. ¶ Alij dicunt qđ indiſ.poſſunt epicopi cōtra dictas duas regulas primas poſitas.ſ.eod.§.quid ſit diſpenſatio.diſpenſare niſi vbi expreſſim eiſdē a iure prohibeatur. ar.lxxxij.diſt. presbr̄.de pe.diſ. vi.c.i.ibi itaq̄ pōtifex iuſt⁹ atq̄ diſcret⁹ nō cogit ſuos ſacerdotes abijcere ſēp nec mox reſtituere niſi ſtatutū fuit a romano pontifice vbi enim lator canonis ſibi nō retinuit vr̄ hoc alijs indulſiſſe.de ſent. excom. nuper §.i.ſcđo vero.⁊ arg.ff.ex quib⁹ cau.ma. necnon §.q̄ eis inquit licebit.

4 ¶ Sunt † autē caſus expreſſi in iure in quib⁹ eis prohibet[a] diſpēſare regulariter enim in irregularitatibus diſpenſare non pñt que in caſibus ꝯhuntur. ¶ Pr̄io in homicidio.l.di. minor qđ dic vt not.ſ.de homi. §.que diſpenſatio. ¶ Scđo in ſimo.qđ dic vt not.ſ.de ſimo.§. q̄ diſpenſatio. ¶ Tertio in illo qui celebrauit vel al's officiauit in ordine ſuo excommunicatus maiori excōicatione vel ſuſpenſus vel interdictus ab homine.vij.q.i.ſi quis preſbyter.xi.queſtio.iij.ſi quis epiſcopus.i.⁊.ij.⁊ ar.ſ.de poſtu.prela.c.i.⁊ expreſſum eſt.i.de ſen. excom.cum illoꝝ.lȝ aliqui dicant ꝯ ar.ij.q.v.qua de cauſa. q̄ dic vt no.ſ.de cle.excō.mi.§. an cum eis diſpenſari poſſit. ¶ Quarto in clerico qui acceſſit ad iudicium principis contēpto iudice eccleſiaſtico.xxi. q.ne.v.ſi quis eps. ¶ Quinto in bigamo.ſ.de bigamis. nuper.⁊.c.fi.qđ dic vt no.ſ.de biga.§.fi. ¶ Sexto in clerico non ordinato miniſtrāte. quod dic vt not.ſ.de cle.non or.miniſ.§. per quem. ¶ Septimo in clerico per ſaltū promoto.q̄ dic vt no.ſ.de cle.per ſalutū promo.§.fi. ¶ Octauo in illo qui furtiue ordines ſuſcepit qđ dic vt not.ſ.de eo.qui fur.or.ſuſc.§.a quo cum eodē diſpenſetur. ¶ Nono decimo vndecimo duodecimo in quatuor caſibus no.ſ. de temp.ordi.§.⁊ a quo.ver.dicas ergo ⁊ ſe. ¶ Tertiodecimo in ordine extra tpa: vel al's illicite ⁊ ante diſpenſationem obtentam miniſtrante.ſcđm quoſdā.ar.ſ.de ſacra.non iterā.c.i.lij.di.ſollicitudo. ¶ Sed certe non probatur q̄ in tali caſu aliqua irregularitas incurratur q̄uis talis grauiter peccet. nec eſt tali interdicta ipſo iure executio: ſed potius interdicenda. ſ.de temp.or.q̄ tranſlati.dicas igitur q̄ dioceſanus cū tali poterit diſpēſare: vt.ix.q.ij. lugdunenſis.ſ.de tempo.or.ꝯſultationi.niſi interdicta eſſet ſibi ab hoīe executio,⁊ poſtea celebrare.vt patet in his que no.ſ.eodē.ver. iij.vel niſi papa vel alius de ſpeciali mandato ſuo tales ſuſpendat vt.ſ.de tēp.ord.cū quidam.⁊.c.literas.⁊.c.dilectus in fin.in hoc cū caſu cum nullus ſit ſuperior vt.ſ.de elect.lȝ in fi.reſtat q̄ inferior circa ſuperioris ſententiam non poterit diſpenſare: nec ipſam relaxare.xi.diſt.inferior.ſ.de ma.⁊ obe.cum inferior.quod dic vt no.ſ.de temp. or.§.⁊ qualiter.iſte caſus multos alios hȝ ſub ſe vt ibidē patet. ¶ Quartodecimo in ſuſpenſo etiam a canone ⁊ diuinis officijs vt patet i auſ.d.n. de ſen.⁊ re iudi.cum eterni.⁊ de ſenten. excō. cum medicinalis.ſicut ⁊ not.i.tit.i.§.quis ſit eius effectus.ſub §.hi ſunt.ver.v.ideoq̄ notorius fornicator celebrās irregularis fit. nā ⁊ talis ſuſpenſus eſt a diuinis.ſ.de cohabit. clerico.⁊ muli.veſtra.et ſic poteſt intelligi.ſ. de vita ⁊ honeſta. clerico.vt clericorum mores §.ſi quis igitur. ¶ Item ſimoniacus celebrans.ſ.de ſimo.tanta.§.i. ¶ Quid ſi qs a pontificalibus ſit ſuſpenſus dicunt q̄ non eſt irregularis pontifex in pontificalibus celebrans quia pontificalia non ſunt de ſubſtātia. nam ⁊ ſine ipſis poteſt quilibet officium expedire nec debemus iudicare aliquem irregularem niſi vbi de hoc inuenitur expreſſum.argumen.ſ.de peniten. diſtinct.i.pene. ¶ Quid ſi quis ſuſpendat ab ingreſſu eccl'ie tantum non: eſt irregularis quia et extra eccleſiam celebratur. ¶ Quintodecimo in illo qui excōicatus ordines recepit.i.tit.i.cum illorum.rñ.i. ¶ Decimoſexto in illo qui ſniam ſanguinis dictat vel ſcribit vel artem chirurgicam exercet: vel purgationi vulgari: ⁊ vindicte ſanguinis autoritatem vel bñdictionem ſuam prebet: ⁊ preſentiā ſui exhibet: vt.ſ.ne cleri.vel monachi.ſniam.ſ.de homi. tua.⁊ i.⁊.ſ.de exceſ.prela.ex literis §.fin. Sed ⁊ in his vltimis caſibus qui ſub ſextodecimo cōtinentur dūmodo homicidiū vel membri dis

a ¶ In qb⁹ eis prohibetur.add ſpec.i ti.d diſpē.i.§. nūc de epiſcoporum ver.prohibetur.

minutio non ſequatur: vt qđ eps valeat diſpenſare.arg.ē.de cle.pugn.in duello.c.j.qđ dic vt ibi no. ¶ Decimoſeptimo vbi quis impedimentum habens ſine diſpenſatione ordinatus fuit.lxxxj.di.ſi qs ſine examinatiõe ⁊ argu.ē.de clan.deſpon.cum inhibitio.§.ſi qs vero.ꝙ dic vt not.ē.de ſeru.in or.fa.§.peñ.in fin.⁊.§.fi. ¶ Decimooctauo in religioſo leges vel phyſicam audiente vt innuitur.ē.ne cle.vel mo.non magno in fi.⁊.c.ſuper ſpecula.rñ.j. ¶ Decimonono in religioſo l apoſtaſia ꝓmoto.quod dic vt no.ē.de apoſta.§.qualiter.verſi.ſed ⁊ ſi monachus. ¶ Et breuiter non cõſulo qđ aliquem irregularem iudices niſi vbi in iure inuenies hoc expreſſum.nam reſtringenda eſt ⁊ non dilatanda irregularitas cum odioſa ſit et penalis.ff.de profeſ.de pen.diſ.j.pene.ff.de libe.⁊ poſth.cũ quidam. ¶ Sed ⁊ preter irregularitates pdictas ſunt alij caſus in quibus epi non diſpenſant.nec enim eps poteſt diſpẽſare vt vni eccleſie duo prelati equalr preſint.xxj.q.ij.c.pe.hoc enim monſtrum eſſet.ē.de offi.or.quia in plerilq;. ¶ Nec in pluralitate beneficiorum.ē.de preben.de multa.qđ dic vt not.ē de prebẽ.§.vlt.ſub.§.⁊ illud.omittendum.⁊ ſub.§.ſed ⁊ gof. ¶ Nec cum filijs presbyteroꝝ:ꝙ dic vt no.ē.de fil.preſby.§.fi. ¶ Nec in defectu etatis qđ dic vt not.ē.de etat.⁊ qualita.§.etas. ¶ Nec cum ſuſpenſo in cõcil.propter iniuſtam collationem beneficiorum in quo caſu null⁹ diſpenſat niſi ſolus papa ⁊ quatuor principales patriarche.ē.de pbẽ.graue.l fine. ¶ Nec in alijs caſibus ſummo pontifici ſpecialiter reſeruatis qui ꝗ plures ſunt vt no.ē.de offi.legat.§.quid pertinet.verſi.illud quidem notandum.⁊ ſeq.

¶ Capitulum vero quãdoq; diſpenſat.vt.ē.de ſimo.ex inſinuatione.ē.de preben.cũ non ignores.nam eccleſia equiparatur ſenatui.xvj.qõ.j.eccleſia ⁊ ſenatus reſtituit aliquem fame ſue.ff.de poſtulando.l.j.§.de qua.

¶ Contra tertiam vero regulam poſitam.ē.eodem.§.quid ſit diſpẽſatio nullus poteſt diſpenſare niſi ſolus papa l.diſtinct.c.j.et.ij.q.vj.ideo.ē.de cle.non reſi.ex tue:nam nec preſes prouincie poteſt illum reſtituere quem damnauit.ff.de queſti.l.j.in fin.quod intelligas de ſolemniter degradato aliqui tamen voluerunt dicere ꝙ epiſcopus põt reſtituere degradatum pro quib⁹ facit.xj.q.iij.eps presbyter aut diaconus. ¶ Sed illud intelligit quando conſtabat degradationem nullam eſſe:puta:quia non affuit legitimus numerus epoꝝum vel alias non fuit ordo iudiciarius obſeruatus ſm eaque not.ē.de accu.§.qs ſit effectus.ſub.§.ſed nũquid pnia.ver.in ſumma.⁊ ſe. ¶ Item pro eis eſt.xlvj.diſt.clericus.maledict⁹. ¶ Sed ibi exponi debet degradetur.i.ſuſpendatur.

5 Qualiter † faciẽda eſt diſpẽſatio. Et quidẽ iuſta ⁊ certa cauſa hoc exigẽte conſiderata.vt pz in his que not.ē.eod.§.quot ſpecies alioqn.ſm.B.non diſpenſatio ſed diſſipatio dici debet.nam et qui indignũ ſcienter ꝓmouet peccat grauiſſime.xlix.diſ.ſacerdotes.⁊ qui ſine iuſta cã diſpenſat propter indiſcretam diſpenſationẽ deponẽd⁹ eſt ſi ſuper hoc fuerit accuſatus.lj.diſt.c.j.in fi.⁊.c.q in aliquo in fi.qđ forte locum hz ſi tertio vel ſcđo monitus incorrigibilis ſit:⁊ propter hoc ſuſpenſus adhuc in ſua contumacia perſeuerat violans ſnīam ſuſpenſionis.arg.ē.de preben.graue.§.volẽtes.⁊ de vita ⁊ ho.cle.vt clericoꝝ mores.§.ſi qs igit.⁊.ē.de ceſ.prela.tanta.vt tñ ſcias depoſitiones epoꝝum ſedi tñ apoſtolice reſeruandas.iij.q vj.quamuis.⁊.c.multum.⁊.c.dudum.

6 Quis † ſit effectus diſpenſationis. Ut digne recipiantur eccleſiaſtica ſacramenta ⁊ beneficia: nullus enim in mortali conſtitutus promoueri debet regulariter niſi peracta penitẽtia.xl.di.multi.l.di.illud.xj.qõ.iij.audi.qđ qualiter intelligatur.dic vt no.ē.de temp.ord.§.⁊ cui.ſub.§.pria regula. Item effectus eſt vt iam ꝓmotus ſuum offitiũ licite exequat.ꝙ non poteſt ex quo mortalr peccauit niſi ⁊ poſt pniam obtinuit diſpenſari qz ſuſpenſus eſt ꝗtum ad ſe.ij.qõ.vij.§.qz ergo.qđ qualiter intelligatur not.ē.de temp.ordi.§.⁊ cui.ſub.§.⁊ prima regula.verſi.ſi in notorio per confeſ. ¶ Pretera iſte eſt effect⁹:vt beneficium qđ alias licite retineri non poteſt licite retineatur diſpenſatione obtenta.ē.de cleri.ꝯiug.diuerſis fallacijs.ē.de cle.peregri.c.fi.ē.de ſupplẽ.ne.prela.lras. ¶ Sed effectus eſt:vt ſup illo crie ſuper quo diſpenſatum noſcit: non poſſit quis decetero accuſari qđ dic vt not.ē.de accuſa.§.quis ſit effectus.ſub.§.ſed nunquid penitentia.ver.per diſpenſationem.

¶ De ſententia excommunicationis. Rubri.

1 Excommunicatio quid ſit. Quot ſint eius ſpecies.2.

3 Excommunicare quis poſſit. Et quis excommunicari.6.

4 Regule due ſuper canone ſi quis ſuadente.

5 Miniſter iuris qui poteſt excommunicare quis ſit.

7 Sententia excõicationis quib⁹ ex cauſis ſit ferenda. Et qualiter proferatur.8. Et quis ſit eius effectus.11.

9 Vibrans gladiū ſuper caput clerici vel baculū volens ipm percutere non tñ percutiēs an ſit excōicatus.
10 Spuens in faciem clerici non tamen inijciens manus an ſit excōmunicatus.
12 Abſoluere quis poſſit a ſentē tia excōmunicationis.
Et qualiter fieri debeat abſolutio.14.
13 Regulares quis abſolvat qñ inciderūt in canonē late ſnīe.
15 Pena que ſit participantium cum excōmunicatis.
16 Epūs ſi aliquem excōicauit et poſtea cōicat cum eo nunqd ligatur epiſcopus.
17 Excōmunicatus an poſſit intrare eccleſiam.
18 Excōmunicatus maiori excō municatione an teneatur dicere horas ſuas.

Quoniā delicta de quib⁹. ſ. premiſimus nunc corporaliter in foro ↄtentioſo: nūc ſpūaliter in foro ſpūali: ſunt punienda ⁊ aliqui inueniunt̄ incorrigibiles qui ſunt excōicationis ſnīa ꝑcellendi cum hec ſnīa ſit pena contumaciū ⁊ rebelliū.xj.q.iij. nullus.et.c. certum eſt ab initio medicinalis.ij.queſtione.j. multi. Sed ſi corrigibilis moriatur mortalis. vnde et dicitur eterna mortis damnatio. xj. queſtione. iij. nemo. Ideo poſt tractatum de penis corporalibus ⁊ penitentijs ſpiritualibus que plerūqz ſpernuntur ſubijcitur tractatus iſte de ſententia excōmunica. in quo videndum eſt. ¶ Quid ſit excommunicatio. ¶ Quot ſunt ſpecies excommunicationis. ¶ Quis poſſit excommunicare. ¶ Quis valeat excōmunicari. ¶ Quibus ex cauſis excommunicationis ſentētia ſit ferenda ¶ Qualiter proferatur. ¶ Quis ſit eius effectus. ¶ Quis poſſit ab hac ſnīa abſoluere. ¶ Et qual'r hec abſolutio fieri debeat. ¶ Et q̄ ſit pena participātiū excōicatis.

1 Quid† ſit excommunicatio.[a] ¶ Aliquotiēs a participatione ſacramentorum excluſio. ¶ Aliquotiēs a communione fidelium ſeparatio.xj.qōne.iij.euidenter.ij.qōne.iij.engeltrudā.ſ.de exce.a nobis.j.e.c.pe. ¶ Vel ſic. excōmunicatio eſt a qualibet licita cōmunione vel legitimo actu ſeparatio. vnde ⁊ adā poteſt dici excōmunicatus fuiſſe quo ad eſum ligni vite cum dominus dixit. videte ne forte ſumatis de ligno vite.xj.qōne.iij.§.euidenter. ¶ Dic quod excōmunicatio maior eſt ſententia que ſi rite feratur quo ad deum ligat̄ anima ligatus aūt qualitercūqz a cōmunione ⁊ participatione hoīm ⁊ ſacris eccleſie ſeparatur.xj.q.iij.nemo.⁊ in cōcordatijs ſignatis.ſ.e.§.rū.j.quia pena nulla maior reperit̄ vt no.j.e.§.qs poſſit excōicare.ſub.§.nedū aūt.ꝟ.aliī.⁊ dicit lex ꝙ pene maioris viſum eſt ꝟſari inter hoīes ⁊ hoīm carere ſuffragijs ꝙ eijci extra ciuitatē puta in exiliū deſerti ⁊ nemoris.C.ne ſctm̄ baptiſma.reitere.hi qui ſanctā ⁊ alibi dānitus a rege ⁊ excōicat⁹ eqparant̄ vt in li.feu ꝗ incipit lex ↄſuetudini regni.c. dño guerrā.⁊ aliq libri hñtꝭ.c.ſub ti de pace tuēda. ¶ Minor aūt excōicatio ē illa q̄ qs excludit̄ tm̄ ab eccl'ie ſacris ſ.de cle.exc.mi.ſi celebrat vbi et iūge qđ no.ſ.de cle.exc.mini.§.j. ¶ Excōicatio vero in genere eſt extra cōmunionē licitā poſitio.⁊ ſic intellige quod dictum eſt ſupra eodem verſicu. vel ſic.

2 Quot† ſunt ſpecies excommunicatiōis. Multe ſunt nā quot ſunt ſpēs cōionis tot pñt eſſe ſpēs excōicationis vt pꝫ ſ.§.pxi.ꝟ.excōicatio ꝟo.he tñ de qb⁹ frequētius agit eccl'ia ⁊ nos frequētius tractamus ⁊ loqmur due ſunt ſpēs tm̄. ¶ Una ſpēs excōicatiōis eſt q̄ dr anathema. q̄ ſcꝫ excludit ab ingreſſu eccl'ie ⁊ cōione fideliū et etiā ſacramētis q̄ et dr maior excōicatio ſm gof. vl dic qđ dr maior excōicatio qñ ſimpl'r ꝓfert ſine ſolēnitate: puta qñ dicit iudex excōico talē.j.e.c.pe. qñ vero cū ſolēnitate tunc dicit anathema. ¶ Eſt aūt hec ſolēnitas. debent xij.ſacerdotes[b] epm circūſtare ⁊ lucernas ardentes.i.candelas in manibus tenere quaſi in concluſione anathematis. vel pro id eſt excōmunicationis. q. d. ei communicatio erat añ hāc ſolēnitatē. ſꝫ mō dici pōt anathema proijcere debēt in terrā ⁊ cōculcare pedibus xj.q.iij.debent.et de hoc anathemate poteſt intelligi qđ eſt mucro epalis.xvj.q.ij.viſis in fi ſꝫ qꝛ nullus pōt excōicare cum tali ſolēnitate niſi epūs ſit ad minus.⁊ de hoc no.j.eodē.§. quis poſſit excōmunicare.ſub.§ nedum aūt ¶ Alia ꝟo ſpēs excōicationis eſt q̄ dr minor

a ¶ Quid ſit excōicatio Adde doc. in rub. eo. ti. Car. 3a. in.c. ſi celebrat.j. q. de cle. ex. cō. mi. cal. in repe.c. cū excōicato.xj.q.iij. do.in.c.cū medicinalis.de ſen. exc.li.vj.

b ¶ Dñt.xij. ſacerdotes adde.c.debent.xj.q.iij.c.nemo epōrum.e.cā.et.q.⁊.c.guilliſarius.ij.qō.iiij. Abb.j. c.cū nō ab hoie. coll. de iud. ab. in.c.cū cōtingat. in iij.colū.de fo.compe. abb.in ru. de ſen.ex.

excōicatio ꝛ que a ſacris eccleſie tm̄ ſeparat: vt pꝫ in his que no.ꝫ.eo.§.pxi.ꝟ minor que qn̄qꝫ a iure ꝯfitur ꝛ tūc tm̄ a ſacris eccl'ie ſe parat niſi forte participet quis in crie criolo vt no.ſ.e.§.quis ſit ei⁹ effectus. qn̄qꝫ ab hōie ꝛ tunc qn̄qꝫ ſeparat a ſacris tm̄ qn̄qꝫ etiam a cōione fidelium.vt de hoc plene no.ꝫ.de cle. excom.mini.§ j. ꝛ.ſ.eo.§.qs poſſit ab hac ſen tentia.reſpon ſ.ꝛ.ſ. eodeꝫ.§.ſeq.ſub.§.minor. ¶ Sed et minor excōicatio in duas ſpecies diuiditur:vt no.ꝫ.de cle.excom. mini.§ j.ver. notandum eſt.

3 Quis poſſit † excōicare. Et q̄dem ius aliquando excōicat minori excōicatione tm̄ vt ſtatim tactū eſt.ꝫ. e.proxi.ver. alia aliꝰ qn̄ vero maiori excōicatione in canonibus.ſ. late ſn̄ie qui plures ſunt. ¶ Primus canon eſt cū qs incidit in hereſim iā damnatā ſicut ſunt arriani neſtoriani ꝛ ſi.de qb⁹ habes.xx iiij.q j.c.ſ.ꝛ.ij.ꝛ.iij.ꝛ.q iij. qdam.vel etiā ſi qs nouā ꝯfingat ꝛ gn̄aliter quicūqꝫ ꝯ romanā eccleſiam vel ſingulos epōs in ſuis ciuitati bus vel dio.tāqꝫ heretici ſunt dānati excōica ti ſunt quocūqꝫ nōie cenſeant.ꝫ.de hereticis ad abolendā.ꝛ.c.excōicamus.¶ Secundus eſt cum quis defendit vel receptat hereticos. ꝫ.de hereticis. ſicut ait. ¶ Terti⁹ eſt ſi quis dicat romanam eccleſiam non eſſe caput et ei tanqꝫ capiti noluerit obedire.xix.diſ.nulli fas.¶ Quart⁹ ſi quis in clericos vel perſonā religioſam quancūqꝫ manus iniicit violen tas vel temerarias.xvij.q.iiij.ſi qs ſuadente. ſ.eo.parochianos.c.cōtingit.ſ.ꝛ quaſi per to tum hoc aūt intelligas de religioſo.cuius re ligio eſt approbata.ꝫ.de reli.do.c.fi.ꝛ iūge q no.ꝫ.de regularibus.§.qs ſit regularis. ver. quid de ruſticis.ꝛ ſe.¶ Quintus cū quis po teſt defendere clericū a violētia manuū inie ctiōe ꝛ nō defendit.ſ.e. quāte ꝑſumptiōis.qḋ Jo. ꝛ alij quidam intelligūt ſimpliciter ſicut ſonat.dicentes hoc introductū in fauorē cle ricorum quoꝝ defenſio ad ius publicū perti net.ſ.di.ius publicū.ꝛ in odiū laicorum.ſ.eo. contingit.ij.ſm̄ iſtos qualitercūqꝫ.verbis vel factis hoc poſſum prohibere ſn̄iam incurro ſi non ꝓhibeo:ſꝫ qꝛ hoc nimis durū eſt: ideo alij hoc reſtringunt ad illos qui tm̄ rōne po teſtatis ꝛ officij hoc prohibere poſſunt.xxiij. q iiij.forte.c.duo iſta nomina.dic hoc eſſe in telligendum etiam de illo qui ꝛ ſine ratione ꝑtātis vel officij hoc prohibere non pōt. pōt tm̄ ꝛ aliter puta qꝛ ſcit hoc fieri debere per il lum cui ſi diceret caueas ne iſtud facias ſta tim ali⁹ abſtineret vt pꝫ ſatis aperte in.e.de cre.qn̄ dixit ne,aūt ſolos violentie hui⁹ auto res.i.qui hoc faciunt vel precipiunt fieri:vel etiam in hoc expreſſim conſentiunt aliquoꝝ ꝑſumptio eſtimet puniendos faciētes,ꝛ ꝯſē n tientes,pari pena plectendos catholica ꝯdē nat autoritas eos delinquentibus fauere in terpretans qui ſubaudi. quis expreſſim nō conſenſerint tamen hoc fieri debere,ſcientes cum poſſint ſubaudi nudo verbo tātum hoc ꝓhibere manifeſto.ſ. ſibi facinori deſinūt ob uiare.lxxxiij.di.§ j.ꝛ.c. ſe. ꝛ.c.error.ꝛ. lxxxv. diſtin.facientis alias culpam. ff.ad ſil.ſe.cō. l.ij.§.potuiſſe.ꝛ.c.ſeq. ꝛ.§.pē. ꝛ hodie ꝓproba tur in auē.d.n.extra. eo. dilecto.§.ꝛ quidem. ver.innuitur. qḋ hoc prohibendum eſt nedū verbo ſed facto ſicut intellexit Jo.vt not.ꝫ.ꝛ plus qḋ hoc nedum in clerico patiente iniu riam ſed etiam in vicino vel proximo locum hꝫ.¶ Sexto in illo qui nec manū iniicit nec aliquo modo conſentit qḋ hoc fiat tn̄ ipſum clericum inuitū retinet ponendo forte ei cu ſtodes:vel infra domum aliquā includendo. ſ.eo.nuper.§.j.¶ Septimus inductus eſt cō tra poteſtates ꝯſules rectores ꝛ alios officia les laicos ciuitatū ꝛ aliorū locorum ꝛ anga rias ꝛ actiōes indebitas eccleſijs ſacerdoti bus ꝛ corū poſ.ꝛ alia ſua vniuerſa onera im ponentes. ſiue foſſata ſiue expeditiones ſeu alia quelibet agenda arbitrātur de bonis ec cleſiarum clericorū et pauperum chriſti vſi bus deputatis ꝯpleri facere ꝯ volentes ſub audi cum effectu vel iuriſdi.prelatorū ꝛ auto ritatem quam habēt in ſuis hominib⁹ cuaſ cuantes. ſi enim tales q̄ in his commiſerint competenter admoniti nō deſiſtant tam ipſi qꝫ fautores eorum excōicationi ſe nouerint ſubiacere nec debent reddi cōioni donec ſa tiſfecerint competēter.et qḋ dictum eſt de ex actionibus generaliter intelligas verum eē niſi prius papa cōſentiat hodie ſicut hec ꝓ bantur.ꝫ.de immu.ec.minus.et.c. aduerſus. §.j.ꝛ de hac materia plenius no.ꝫ.de immu. ec.§.a qb⁹ muneribus.verſi.angarijs.et ſe.ꝛ §.inquātū.ſub.§.nec illa immunitas. ¶ Octa uus inuentus eſt ꝯtra illos qui ſupradictis proxi.ſucceſſerunt infra menſem errorem ſi ue exceſſum predeceſſorum purgauerūt pre deceſſoribus nihilominus excommunicatis remanentibus donec vtrīqꝫ ſatiſfecerint cō petenter.ꝫ.de immu.ec.aduerſus.§.fi. ¶ Sꝫ nunquid vtrīqꝫ inſolidum tenentur ſatiſfa cere antequā abſoluantur:non:imo altero ſol uente alter liberat a dāno dato ar. ff. de eo ꝑ quē fac.erit.l.j.§.ſi plures.ff. de his q̄ deie.vl effu.l.iij.ſꝫ quātū ad ꝯtumaciā puniēdā itel ligo qḋ vterqꝫ ſatiſfacere teneat: neuter eīm abſolui dꝫ q̄n iuret ſtare mandatis eccl'ie ex cepta ſatiſfactione dāni dati: vt pꝫ in his q̄ no.ſ.e.§.ꝛ qualiter hec abſolutio ideoqꝫ intel ligo qꝛ tunc iudex iniunget ratiōe cōtumacie qḋ ſibi vr̄ iniungēdum.¶ Nonus eſt ꝯ illos

a ¶ Niſi de capitularibº. adde tex. in ca. grauē. eo. ti. ⁊ glo. in ꝟbo libertati. in. c. ſ. de iureiu. libi. vj.

ꝙ decetero ſeruari fecerūt ſtatuta edita ⁊ conſuetudines introductas ꝯtra eccleſie libertatem niſi ea de capitularibºa ſiue cartularijs ſuis vel alijs libris fecerint aboleri. xj. q. ō. ſ. ꝗ. hec ſi quis antiqui. intelligas autē hoc quo ad ſtatuta inſcripta pris redacta: niſi infra duos menſes poſt hmōi publicationem ſnle fecerint amoueri: ergo in duobus caſibus ſunt excōmunicati ꝗ ad ſtatuta. primus eſt ſi ipa de libris ſuis infra duos menſes non deleuerint. Scđs ſi ipſa ſeruari fecerint ſtatuta edita ꝗuis deleuerint vtrū quo ad cōſuetudines in vno tm̄ ſi ipſas decetero ſeruari fecerint. ſic intellige. J. eo. nouerit fraternitas tua. ¶ Decimus in his qui decetero talia ſtatuta fecerint. ¶ Undecimus contra illos qui ipſa ſtatuta ſcripſerunt. ¶ Duodecimus ꝯtra poteſtates conſules rectores cōſiliarios locoꝝ. vbi huius ſtatuta ⁊ cōſuetudines decetero edite fuerunt vel ſeruate ſubaudi tu ꝗuis non ſtatuerunt nec ſeruari fecerūt. vt differat a precedentibus caſibus. ⁊ eſt ratio vt no. ꝫ. eo. ver. ꝗuis. ¶ Tertiuſdecimus contra illos qui ꝺm ea preſumpſerunt iudicare. ¶ Quartuſdecimus contra illos qui ſcribere ꝑſumpſerūt iudicata ſicut hec oīa colligunt̄. J. eodē. nouerit fraternitas tua. ab illo ver. Item excōicamus vſq; in fi. Sed contra quia non videt̄ ꝙ tales ſint excōicati ſed excōicandi. J. eo. grauē. ſed illa litera ſic eſt exponēda. ¶ Ideoq; fraternitati tue mādamº quatenus in conſiliarios ⁊ officiales ciuitatis ipſius niſi ſtatuta ipa deleri fecerint ⁊ idonee ſicut res exigit caueri qđ ſimilia decetero non debeāt attentare excommunicationis ſententia promulgare procures ſubaudi contumacie ratione quia nolunt idonee cauere ⁊c. ⁊ inſuper excōmunicatos denuncies: quia hoc attentauerunt: vt. J. eo. nouerit, ſed etiā

ſi excommunicatos a iure iterum dicamus excōicari ab homine non erit abſonum nec abſurdum nam excōmunicatus excōmunicatur. J. eo. cum pro cauſa. ⁊ codē modo intelligi debet. ꝫ. de rebus eccle. non alie. cum laicis in fin. vbi dicit preſumptoribus per cen. eccl'iaſticā cōpellendus. vel ibi ſubaudiri poteſt hodie tamen tales excōicati ſunt ipo iure: vt. J. de ſent. excō. nouerit. que eſt hono. iij. ⁊ ſic eſt poſterior ꝯſtitutione cum laicis. que facta fuit in cōcilio ḡnali tpe. Inno. iij. predeceſſoris eiuſdē honorij. ⁊ eodem modo poſſet intelligi illa grauē. que ꝗuis ſit poſterior in ſcriptura fuit forte tamen prior in iudicatura. vel reſponde: vt. ꝫ. ¶ Sed qualiter intelligas ꝙ tales debeant idonee cauere qđ decetero talia non cōmittant: vt. ꝫ. not. dicas ſub certa pena ⁊ hypotheca. vel datis ſufficientibus fideiuſſoribus. arg. ꝫ. de preſumptionibus. lr̄as. ꝗ. quo circa ⁊ hoc notat ſatis melius verboꝝ idonee ſicut res exigit. ¶ Quintuſdecimus ꝯtra incendiarios ⁊ violatores eccleſiarum. J. eo. cōqueſti ſunt. xj. q. iij. canonica. xvij. q. iiij. oēs ⁊c. xxiij. q. v. peſſimā. ꝫ. đ raptoribus. in literis. alij autē qui al'r offendūt eccleſias vel bona ipſorū diripiūt non ſunt ipſo iure excōicati ſed excōicandi. et ſic ſacrilegi iudicent̄. ꝫ. de fo. ꝯpe. cōqueſtus. ¶ Quidautem de incendiarijs tenere debeas. vide. ꝫ. de raptoribus. ſub rubrica de incendiarijs. ⁊. c. ꝗuis. vt eſt hoc expreſſum. et iunge hoc qđ ibidem ſequit̄ ſub rubrica de violatoribus eccleſiarū. ¶ Decimuſſextus cū quis a paucioribus ꝗ a duabus partibus cardinaliū in ſummū pontificē electus electioni de ſe ſacte cōſentit: ⁊ pro papa ſe gerit. ſi humiliter ſe noluerit abſtinere. ꝫ. de elec. licet. ꝗ. preterea. ¶ Decimuſſeptimus ꝯtra illū qui de tertia parte cardinaliū ꝯfiſus. nomen pape ſibi vſurpauerit necnō et hi ꝗ eū receperūt. ꝫ. de elec. lz. ꝗ. ſi qs aūt. de ꝗ pleniº not ꝫ. de elec. ꝗ. qual'r. ſub. ꝗ. ⁊ notandū. ꝙ in elec. ſummi pontificis quē reqre poſt formas et ante. ꝗ. ꝗ ipe. ¶ Decimuſoctauº cū qs ꝑ ſe vel ꝑ aliū falſat lr̄as dn̄i pape cū fautoribus ⁊ defenſoribus ſuis. ¶ Decimuſnonus cū qs ſciēter vtit̄ lr̄is ap'licis ēt ab alio falſatꝭ ſicut hi duo caſus ꝓbant̄. ꝫ. de cri. falſarioꝝ ad falſarioꝝ. qđ qualiter intelligat̄ no. ꝓleniº. ꝫ. de crīe fal. ꝗ. ⁊ qualiter puniat̄. ver. porro. ⁊ ſe. ¶ Uigeſimus ꝯ illos ꝗ deferunt arma ferrū ligna galeas naues ſarracenis vel regimē nauiū vel galeaꝝ ſuaꝝ exercēt vel aliqđ aliud auxiliū eis impēdūt in diſpēdiū terre ſctē vel xp̄ianoꝝ. ꝫ. de iudeis. ita quorūdam. ⁊. c. ſignificauit. ⁊. c. ꝗ olim. ⁊. c. ad liberādū. ⁊ de ħ plenius no. ꝫ. de iudeis. ſub rubri. de ſarracenis. ꝗ. qual'r erga ipſos xp̄iani debeāt ſe hr̄e. ¶ Uigeſimuſprimus

mus ꝯ illos mgr̄os vł ſcholares qui tractāt cū alloquo boñ.ciue.de ipſiꝰ hoſpitio inquiſiui in ſcholaris preiudicium ſeu eo irrequiſito.ȝ.de loca.ꝛ cō.c.j.quā decre. aliqui dicūt localem alij gn̄alem.qḋ dic vt no.ȝ.de loca.ꝛ conduc.ſub.§.nunc videamus.§.propter ſterilitatem ver.ſi qs aūt ſcholaris.ꝛ ſe. ¶ Uigeſimuſſecundus cōtra quoſcunqꝫ religoſos profeſſos leges vel phyſicā audiētes niſi infra duoꝝ menſium ſpaciū a ſtudio huiꝰ duxerint deſiſtēdum:vt.ȝ.ne cle.vel mo. nō magno pere.ꝛ c.ſuper ſpecu.rñ.j.ꝛ.§.j. ¶ Uigeſimuſtertius ꝯ archidiaconos decanos plebanos prepoſitos cantores ꝛ alios clericos perſonatus habentes:nec nō preſbyteros leges vel phyſicā audientes:niſi infra duoꝝ menſium ſpaciū a ſtudio huiuſmodi duxerint abſtinendum:vt.ȝ.ne cle.vel mo. nō magnopere.ꝛ.c.ſuper ſpecula.§. fi. qḋ qualiter intelligatur in vtroqꝫ caſu pleniꝰ no.j.e.in ſumma. §.qua pena immiſcētiū ſe. ver. vt religioſi ꝛ ſe. ¶ Uigemuſquartus ꝯ illos qui artem illam mortiferam ꝛ odibilē baliſtarioꝛum ꝛ ſagittarioꝛuȝ aduerſus chriſtianos ꝛ catholicos exercent.ȝ de ſagittarijs.c.vnico.ꝛ hoc intelligūt quidā qñ bellum iniuſtū eſt:et ptȝ ex mente verboꝛum xp̄anos et catholicos.ſȝ certe non intelligo ꝙ tales ſint ipſo iure excōicati ſed excōicandi: qꝛ multitudini parcēdum eſt ab initio.l.diſti. vt conſtitueretur:et qꝛ nō dicit hoc dictū ca. ſed tm̄ dictam artē: vt dictum eſt ſub anathemate ꝓhibet exercerī:qḋ qualibet intelligat̄.no. plene ī ſumma eo ti.§.de ſagittarijs.ꝛ dic vt ibi.j. eo.§.quis poſſit ab hac ſnīa.ver.ſed. ¶ Uigeſimuſquintus cū quis participabat in crīe crimīnoſo ꝛ propter crimen ſuum excōicato.j.e. nuper ꝛ.c.ſi cōcubine.in auť.d.n.extra co.ſtatuimꝰ. ¶ Uigeſimuſſextus contra illos principes prelatos ſeu quaſuis alias eccleſiaſticas ſeculareſve pſonas qui quempiā chriſtianoꝝ per aſſaſſinos interfecerint: vel etiā mandauerint quamqꝫ mors ex hoc forſitan non ſequatur:necnon ꝛ contra illos qui dictos aſſaſſinos receptauerint vel defenderint ſeu occultauerint.tales enim hodie non ſolum excommunicationis et depoſitionis ipſo facto incurrunt ſententias:ſed ſunt etiam cū omnibus bonis ſuis omnibꝰ chriſtianis expoſiti ꝛ perpetuo deſidati: ita ꝙ ex quo de predictis in aliquo ipſoꝛum probabilibus cōſtiterit documentis ſcilicet qḋ aliqḋ ſcelus taȝ execrabile cōmiſerit: nullatenꝰ alia excōicationis vel depoſitiōis ſeu diffidatiōis aduerſus tales ſnīa requiratur ſȝ ꝛ beneficia taliū per illos ad quos pertinet collatio libere ꝯferantur:vt in auť.d.n.extra de homi. pro humani generis redēptiōe. ¶ Uigeſimuſſeptimus in illo qui ſponte et ſcienter participat excōicato a papa ī diuinis officijs.j.eo ſignificauit ꝛ hunc rigorem inducit magnitudo vocis ſiue iudicis:vt no.j.e.§.quis poſſit ab hac ſnīa.ver.tertius.ſ.papę ꝛ excellētia illorum in qbꝰ cōicat.ſ.diuinoꝝ offi.ꝛ hoc intelligendū eſt diuinis of.oibus.ſ.tam de his que infra eccleſiam dicuntur ꝙ̄ extra ſcilicet de horis canonicis ꝛ quod dicit ſponte nō intelligas excludi vim conditionalem ſed ꝛ abſolutam tantum.ȝ.qḋ me.ca. ſacris.ꝛ cum hec conſtitutio penalis ſit et non eſt extendenda ſcđm Goff.ff.de pe.interpretatione. ꝛ de pe. di j.§.pene. imo dic cum hec conſtitutio non penalis ſed medicinalis ſit: ſed tm̄ ſpecialis non eſt ad alios extendenda.inſti.de iure naturali gen.ꝛ ciui.§.plane.ȝ de elec. licet.§.fi. ¶ Quid ergo ſi quis participat in diuinis offi.excommunicatis a canonibus ſupradictis nunquid eandem ſententiā incurrit: nō puto quia mitius agitur cum lege ꝙ̄ cū miniſtro legis.ff.de arbi.celſus. ¶ Uigeſimuſoctauus ꝯ illos qui romanos aut alios xp̄anos pro negotiatione vel alijs honeſtis cauſis nauigio vectos capere aut rebꝰ ſuis ſpoliare pſumunt aut naufragiū paſſos ſpoliāt rebus ſuis niſi moniti ſatiſfaciāt.vt.ȝ.de raptoꝛ.excōicationi.ꝛ not.ȝ.de rap. ſub rubrica de pena raptoꝛum coꝛpoꝛum.ver.ſi. ¶ Uigeſimuſnonus contra illos qui nituntur oꝛdinationibus vel alienationibus ſchiſmaticis factis ȝ.de ſchiſmaticis.§.j.verſi.pe. ¶ Trigeſimus ꝯtra religioſos non deferentes habitum extra monaſterium qualem eſſent intra monaſterium geſtaturi.vt in auten.d. n. ne clerici vel mona. extra grauis. ¶ Sed ꝛ ſi quis ab vſurario publico oblationem receperit vel ipſum admiſerit ad eccleſiaſticam ſepulturam ꝛ quod accepit reddat:ꝛ donec ad arbitrium epiſcopi ſui ſatiſfecerit ab officij ſui maneat executiōe ſuſpenſus ſupra de vſuris.qꝛ non in oibus in fi. caueat ergo ne interim celebret alias irregularis: fiet vt nota.j.ȝ. de pen.ſub rubrica de diſpenſationibus.§.quis poſſit.ſub.§.ſicut autem caſus verſicu.quartodecimo. ¶ Trigeſimuſſeptimus contra illum qui ſe ingerit in eccleſia in qua eſt epiſcopus ſe ꝓ epiſcopo gerēs ſine conſenſu ſuo.ȝ de offi.oꝛdi.qm̄. ¶ Trigeſimuſſecundus.ȝ.de cle.vel mon.clericis.§.fi. ¶ Trigeſimuſtertius.ȝ.de ſen. excom.c.j.qḋ dic vt ibi no.

4 ¶ Super illo autem canone quem poſui ȝ.eo.§. verſi. quartus ꝛ habes.xvij queſtione.iiij.ſi quis ſuadente. conſueuerunt tradi due regule.Prima regula hec eſt quod quicunqꝫ in religioſam perſonā manus inijcit temere violentas excōmunicatus eſt ipſo iu

a ℂ Si a p̄cuſſore cleric⁹ ignorat. Adde Jo. de ana. i.c. ſicut di gnũ. i. §. illi autē. de homi.

b ℂ Qui habitu clericali ꝯtempto. Adde text. et ibi doc. in. c. ſi iudex laicus. de ſen ten. ex. lib. vi.

re. hec autem regula fallit in caſibus. ℂ Primo in apoſtata percuſſo qui ſi a percuſſore clericus ignorat^a. ⁊ hoc certũ eſt q̄d percuſſor hũc qui comā nutriebat clericũ eſſe ignorabat nō ligat. ℂ Quid ſi dubitet pōt ſe purgare ꝓprio iuramento ꝙ ſi iurare noluerit q̄d ip̄m clericum ignorabat tanq̄ excōicatus vitādus eſt: donec per ſedē apoſtolicā abſoluat. j. eo. ſi vero. ℂ Sc̄do in clerico militaria arma gerēte ex quo tertio admonitus per dioceſanũ ſe noluerit corrigere. j. e. in audientia. ℂ Tertio in clerico qui nec in modo tōſure nec in veſtimentorũ forma: nec in q̄litate negotiorũ quicq̄ oſtendit ſi tertio admonitus p̄ dioc. ſe nō corrigit. j. eo. cōtingit. ij. ℂ Quid ergo de goliardis et quidē ſi publicus et notorius ſit: nec eſt ſpes de correctione non vr̄ ꝙ hoc priuilegio gaudeat. ar. ʒ. de ſta. mo. recolētes §. j. ʒ. ne cleri. vel mo. c. j. ʒ. de apoſtatis. c. j. ʒ. de cleri. cōiug. Joannes. q2 vilitas vite nō p̄mittit tales hmōi priuilegio dignos eſſe. C. de adulte. que adulteriũ in fi. ⁊ omne priuilegiũ huius reatus excludit. C. vbi ſena. vel clariſ. l. j. et. C. de epiſ. ⁊ cle. gn̄aliter. alioquin ſi de nouo incipiat talia et ſpes ſit de correc. eſt dioce. ep̄i requirēda monitio. j. e. in audiētia. ⁊ c. contingit. ij. ⁊ breuiter quouſq̄ habeat rei audiētiā. hoc videt retinere priuilegiũ q̄diu ab eccleſia tolerat. de coha. cle. ⁊ mu. veſtra. ℂ Quarto in clerico exercēte negotia ſecularia. ſi tertio admonit⁹ per dioc. ſe nō corrigat. ʒ. de vita ⁊ hone. cle. c. fi. ℂ Quinto in clericis relinquētibus tonſurā ⁊ publice ꝯ̄hentib⁹ in fraudē iuriũ dn̄i ſecularis q̄d intelligas etiā ſi tonſurā hac intentione ſola deſerũt: puta q2 nō habēt ſpem redeũdi ad clericatũ: nec ep̄s talia retinuit ſub foro ſuo nec beneficiũ ꝯceſſit diſpēſatiue: vt. ʒ. de cle. coniug. ex parte tua. ⁊ c. Joannes. ⁊ c. diuerſis. ⁊ eodē modo intelligas. ʒ. de priuile. ex parte. que eſt pars precedētis ex parte. ſed ⁊ aliter intelligi pōt vt ſtatim ſequitur. ℂ Sexto in illis qui habitu clericali ꝯtēpto^b tyrannidi ⁊ crudelitati ſe inuerecunde immiſcent vel ſeditionē et guerrā mouent. vel publice atrociter delinquũt. j. eo. cum non ab hole. §. in articulo. ⁊ c. perpēdimus. ʒ. de apoſtatis. c. j. et ſic pōt etiā intelligi. ʒ. de priui. ex parte. ℂ Septimo in illis qui contra inhibitionem dioceſani publice factam recipiunt adminiſtrationē ſeculariũ ꝑſonarũ. nam ſi tales ꝓpter fraudulentũ cōputum capiant eſt indignũ eis ab ec. ſubueniri per quos cōſtat in dei eccleſia ſcandalũ gn̄ari. ʒ. ne cleri. vel mo. c. ij. q̄d dic vt not. ʒ. ne cle. vel mo. §. ⁊ que ſunt permiſſa clericis. verſi. ſed nec predia. ⁊ ſe. ℂ Quid ſi abbas vel alius prelatus inferior ep̄o ſup̄ predictis monuerit clericũ ſibi immediate ſubiectũ et clericus incorrigibilis eſt nunquid amittit hoc priuilegiũ. dicūt quidā ꝙ non: q2 non hoc videt expreſſe cautum niſi in ep̄o ⁊ ſic videt in ep̄oꝝ priuilegiũ ſpeciale: et ſic non d3 hoc alius vſurpare. ʒ. de priuile. ſane. ⁊ argu. ʒ. de elect. tranſmiſſa ʒ. de excel. prela. accedētibus. eſt tñ arg. contra. j. codē. ex tenore. ⁊ ca. vt fame. §. j. et capi. cum illorum. §. nos tamen. ⁊ c. canonica. ⁊ dico hoc expreſſim in ꝓlegatis in genere. j. eodem. in audientia. ℂ Octauo in illis qui non ex odio vel inuidia vel indignatione ſed iocoſa leuitate ſe percutiunt infra codem. c. primo. verſicu. neq̄ clerici. ℂ Nono in magiſtro qui hoc facit leuiter infra eodem. cum voluntate. §. ſi. cauſa correctionis vel intuitu diſcipline. j. eo. c. j. ver. neq̄ magiſter. ℂ Decimo in illo qui vim tēperate repellit. j. codē. ſi vero alicuius. §. ſi vero clerici. quod qualiter intelligendũ ſit not. ʒ. de reſtitu. ſpo. §. q̄uis ſpoliatus. ſub. §. intelligendũ. ver. in repellēda. ⁊ ſe. ℂ Undecimo i illo q̄ iuenit clericũ cũ vxo. matre ſorore vel filia ꝓpria turpiter agētem has aũt ꝑſonas hoc priuilegiũ nō excedit. j. eo. ſi vero alicui⁹. §. nec ille cōpellēdus eſt. ℂ Duodecimo in illo qui hoc facit de mādato prelati proprij. j. eo. ex tenore. q̄uis eni nō debeo verberari etiā ex cauſa correctiōis per laicũ alioquin ⁊ preceptor ⁊ verberator in excōicationē incidũt. j. e. vniuerſitatis. attamen de mādato prelatoꝝ capi poſſunt clerici et ad iudiciũ trahi etiā violēter. dũ tñ nō amplius capientiũ ⁊ laicorũ violentia ſe extendat q̄ defenſio vel rebellio exigit clericorum. j. eod. vt fame tue. §. fi. ℂ Tredecimo i turbāte diuina officia quē preſbyter vel alius ad quē ſpectat poteſt eijcere de eccleſ. a. j. eo. veniens. j. eo. cum voluntate. §. ſi quis vero. ℂ Decimoquarto in eo qui rōne officij q̄d in

turbantes ecc

eccleſia obtinet clericū percutit. ¶ Decimoquinto in ſeniore eccleſie qui cū deuotionis hoc facit. ¶ Decimoſexto in eo qui prelat⁹ eſt ⁊ leuiter corrigit. ¶ Decioſeptimo in dn̄o famulum corrigente. ¶ Decimooctauo in ꝓpinquo ſiue parente ſicut hi quicunq; caſus probantur. J. e. cum voluntate. §. fi. qđ qual'r intelligatur. no. §. de tempo. or. §. ⁊ cui. ſub. §. decima regula. ¶ Decionono in clerico depoſito ⁊ tradito curie ſeculari [a]. §. de iudi. cū nō ab homine. xvij. q. iiij. ſi quis deinceps. ſecus ſi nō ſit traditus ꝙuis degradatus: naꝫ talis priuilegium retinet. lxxxj. diſt. dictum. in memoria preteriti officij. ar. C. de qōnib⁹. ſeruos non ſolū. ⁊. ff. de cur. l. fi. ⁊ de hoc not. §. de imu. ec. §. in quantū. ver. ſed nūquid hoc priuilegiū. ⁊ qui cle. vel vo. §. ſ. verſi. ſed nunquid clericus. ¶ Uigeſimo in clerico ad actū prorſus contrarium clericatui trāſeunte: vt qꝛ factus eſt miles nō tonſurā defert: qꝛ nec ad hoc eſt cogendus. §. de cle. cōiug. c. vt con ſultationi. ergo a ꝯrio ſi tonſurā velit deferre pōt ⁊ retinebit priuilegiū iſtud ꝙuis aliq̄ ꝯrium notēt. dicunt etiā quidā q̄ bigam⁹ non retinet hoc priuilegiū p ca. lxxxiiij. diſt. q̄ſq̄s. ſed de hoc dic vt not. §. de vi. ⁊ ho. cle. §. ⁊ in quibus. ver. a deo aūt inuiti tondentur. ⁊ ſeq. ¶ Secunda regula eſt quicunq; in hunc canonem incidit ad ſedem apo. eſt mittendus: quia citra abſolui non poteſt ſed ſunt caſus in quib⁹ fallit hec regula. ¶ Primus eſt qn̄ excommunicatus eſt in mortis articulo conſtitutus. hic enim quecunq; fuerit leſio abſolui poteſt. xvij. q. iiij. ſi quis ſuadente. J. eo. non dubiū. ⁊. c. ea noſcit. §. fi. ⁊. c. qđ de his. ⁊ c. ꝙuis inciderit. §. de offi. or. paſtoralis. §. preterea. §. ti. j. qđ in te. in fi. ⁊. c. vl. ⁊ de hoc no. §. ti. j. ſub rubrica de penitentijs. §. cui ꝯfitendū ſit. rn̄ j. ver. vij. ⁊ ſe. eſt tn̄ tale iniungēdum vt ſi euaſerit debeat ſe ſedi ap. ſi enormis fuerit leſio vel eius legato ſi nō eſt enormis. vel ſi ſuper hoc. ſ. enormi ſpāle mandatū habeat preſentare ſup hoc receptur⁹. ſic intelligas J. eo. ea noſcitur. §. fina. ¶ Scđa eſt qn̄ quis hꝫ inimicitias capitales vel al's iuſtas excuſationes qꝛ non poteſt ſe ſedi ap. p̄ſentare. J. e. decetero. ¶ Tertius in oſtiario qui ꝑtextu officij clericū non tn̄ grauiter leſit. J. eo. ſi vero alicuius. rn̄ j. ¶ Quartus in officiali q̄ arcendo turbā nō ex propoſito ſꝫ caſu fortuito: qui tn̄ aliquo modo potuit preuideri ita q̄ in aliqua negligētia deꝑhendat̄ clericū ꝑcuſſit. ſi aūt in nulla culpa eſſet nō crederē ipſum cōſtrictum ex quo nō poſſet ei caſus aliquatenus imputari ſic intellige. J. e. ſi vero alicui⁹. §. officialis. arg. §. de homi. Joannes. ⁊. c. fi. ¶ Quintus in mulierib⁹. ¶ Sextus in ſenibus ⁊ valitudinarijs. ¶ Septimus in membris ſuis deſtitutis intelligas ita qđ accedere non poſſunt ſicut iſti tres caſus probant̄. J. eođ. mulieres. ⁊. c. ea noſcitur. ¶ Octau⁹ in infirmo ſm quoſdam. qđ intelligas qn̄ non eſt in cōualeſcentia. ¶ Nonus in paupere ſm quoſdam. q̄ intelligas qn̄ eſt tanta paupertas qđ nō poteſt ad ſedem apo. accedere ⁊ eſt ei verecundū oſtiatim ire. ſic intelligas. J. eođ. qđ de his alioquin ſi non eſſet ei verecundum mittendus eſſet. ſic probatur. J. eo. ea noſcitur. rn̄. j. §. j. ¶ Decimus in monachis ⁊ canonicis regularibus. J. e. cū monachi. ⁊. c. cum illoꝝ. ¶ Undecim⁹ in his qui ſui iuris non ſunt ſicut filiuſfami. et ſerui. J. eodem. mulieres. qđ tamen intelligendum eſt niſi filius vel ſeruus hoc fecerint in fraudē ſeruitij patri vel dn̄o ꝑſtandi vel niſi pater vel dn̄s q̄ in culpa non eſt graue detrimentum pateretur propter filij vl' ſerui ſui abſentiam dꝫ tn̄ eis in recōpenſatione laboris itineris alia ſatiſfactio iniungi. J. eo. relatum. ¶ Duodecimus in his qui nobiles ⁊ magne potentie ſunt ⁊ ita delicati quod laborem eundi ad ſedem app. nequeunt ſuſtinere prius tamen eſt ſuper hoc romanus pontifex conſulendus ideo quod iſte caſus non erat notandus niſi ipſum in ſumma Hoſt. notatum inueniſſem qui nec ipſum expoſuit ſꝫ hec eſt veritas quod poti⁹ iure delegationis ꝙ officij abſoluit̄: vt patet. J. codē. mulieres. §. de his vero. ¶ Decimuſtertius in pupillo. J. eodem. cap̄. j. ſiue ante pubertatem ſiue poſt poſtulet ſe abſolui. J. eodē. c. fina. ¶ Decimuſquart⁹ in his qui communiter viuunt: ⁊ ſub vno tecto dormiunt ⁊ in eadem domo veſcuntur etiam ſi ſeculares ſunt. §. de vita ⁊ hone. cler. quoniam vt ait ſcripture. ad finem. ⁊ ſm hoc intellige. J. e. ex tenore. in fi. ibi aut in eadeꝫ eccleſia ſocius eſſe noſcatur. non ei ideo excipit̄ caſus ille vt li-

[a] ¶ Et tradito curie ſeculari. ad de doct. in c. atſi clerici. de iudi. doc. l. e. cū nō ab homine. de ſent. excō. doct. in. c. degradatio. de pe. libr. vj.

erat ſociū ꝑcutere irato aīo: ſꝫ
ideo qꝛ ſepe accidit: nā cōio pa
rit diſcordiā. ff. de leg. ij. l. cum
pater. §. dulciſſimis. iō non eſt
iniungēdum id per qđ veriſiſe
ſit periuriū imminere. ſ. de co
hā. cle. ⁊ muli. clericos. et de ꝑ=
ſum. literas ⁊ qꝛ ſi hoc accidat
citra ſedem apo. talis abſolui
poteſt. ¶ Decimuſquintus in
monialibus. ſ. eodem. de mo=
nialibus. ¶ Decimuſſextus in
hoſpitalarijs ſcti Joānis hie=
roſymitani. ſ. eodē. canonica.
¶ Decimuſſeptimus qui ī cle=
ricis non enormē: ſed modicā
⁊ leuem iniuriā irrogant. hoc
enim o tu epē tue fraternitatis
arbitrio duximus relinquen=
dum. ſ. c. §. ꝑuenit. qđ dic vt no.
ſ. e. ꝟ. q̄s poſſit ab hac ſnia ab=
ſoluere. ¶ De monachis ⁊ ca
nonicis regularibꝰ monialibꝰ
⁊ hoſpitalarijs ſcti Jo. hier. di
uerſos caſus no. qꝛ ⁊ alij ſic no
tāt. ¶ Sed hodie idē eſt in oi=
bus religioſis. qđ dic vt not. ſ.
eo. §. q̄s poſſit ab hac ſnia. ſub
5 · §. ſed quis abſolui. ver. j. ⁊ ſeq.
¶ Nedum † aūtius ſed ⁊ mi=
niſter iuris excōicare poteſt.
Sed quis eſt hic miniſter q̄ ex
cōicare pōt. ſuper hoc diuerſe
ſunt opiniones: nam quidā di
cunt ꝙ ſolus eṗs excōicare po
teſt non inferior: nā excōicatio
eſt mucro [a] eṗalis. xvj. q. ij. vi=
ſis in fin. vbi dicit felici mucro
ne eṗi ſacerdotum piacula re=
ſecētur. ⁊ ſm Aug. iṗa que dā
natio noiaꝛ quā facit eṗale iu
diciū q̄ pena nulla maior ī ec=
cleſia inuenit. xxiij. q. iij. corri=
piant. ſcꝫ vbi dicūt ꝙ nō ſolū eṗi
ſed inferiores ꝑlati q̄ preſunt
collegijs vt abbates etiā nō be
nedicti: dū tñ fuerint cōfirma=
ti. ſ. de ſimo. ſicut tuis. ⁊ prio=
res ⁊ ſimiles excōicare poſſunt
etiam maiori excōicatione. ſ.
de offi. ordi. cū ab eccleſiarum.
¶ Tertij dicunt ꝙ quilibet ſa
cerdos habēs curam aīarum
pōt excōicare. ij. q. j. nēo xv. qō.
viij. c. j. ſ. de offic. ordi. ſi ſacer=
dos. xj. q. iij. excipiente. ⁊ c. ſa=
cerdotibus. ¶ Solutio: dicas
ꝙ nullꝰ poteſt excōicare excōi
catione ſolemni que dr anathema niſi ſolus
eṗs: vt not. ſ. e. §. quot ſunt ſpēs excōicatio=
nis. ver. vna. ſpēs excōicationis eſt. ⁊ ſe. et in
hoc caſu intelliges verā ſnīam primorū alij
aūt prelati oēs qui ſpūalem iuriſditionē ha
bent de cōſue. vel de iure cōi: puta qn omnes
per electionem creātur. nec ꝯtria conſuetudo
repugnat excōicare poſſunt etiā maiori ex=
cōicatione: ꝗuis pbr̄i non ſint. ar. xxv. di. per
lectis. lxiij. di. ſi in plebibus. ſ. de offic. archi.
c. ij. ſ. de ap. reprehēſibilis. ſ. de maio. et obe.
cum in eccleſijs. ſ. de of. or. ꝗto. ꝙ intelligas
etiam ſi curam aīaꝝ non habeant: ex quo iu
riſditionem ⁊ ſubditos habēt inter quos poſ
ſunt cognoſcere ⁊ diffinire circa ſpūalia. nā
iuriſditio ſine modica cohertione nulla eſt.
ff. de off. eius cui manda. eſt iuriſdi. l. fi. ꝙ de=
cre. exponit de ſen. excom. de offi. dele. ex lite
ris. ⁊ intellige qđ not. modica qꝛ modice ap=
preciaꝛ hodie. ⁊ modica eſt inter mundanos
qui tñ ſectanꝛ tpalia de ſpūalibus nō curan
tes. verū quo ad periculū ſiue ligamē anime
nulla maior reperiꝛ. xxiij. q. iij. corripianꝛ. ⁊
iunge qđ no. ſ. eo. §. quid ſit excōicatio. ſi vis
ſcire qui ſunt hi qui hanc iuriſdi. ſpiritualē
habent plenius no. ſ. de offic. archid. §. qđ ſit
eius officium. ver. Item excōicare ⁊ ſe. ¶ Hi
vero qui curā aīaꝝ habēt etiā ſi ſacerdotes
ſint nō poſſunt excōicare ſm Ray. cū nec ha
beant iuriſditionē in ſubditos nec inter eos
valeant iudicare niſi forte de conſue. hoc ha
berent que iuriſdi. dat. ix. q. iij. conqueſtus. ſ.
de elec. dudum. ij. § tandē ¶ Tu dicas quod
b quicunqꝫ ſit ſacerdos [b] habet poteſtatē excōi
candi et abſoluendi quo ad poteſtatē clauiū
ſiue clauis fori penitentialis: non tñ habet
exercitium niſi curam habeat: ſicut patet in
his que not. ſ. de pe. §. cui confitendū ſit. ver.
non ob. ⁊ ſe. ex quo vero curā hꝫ in notorijs
poteſtatem excōicandi ⁊ exercitium p̄miſ=
ſa admonitione. ⁊ in oībus his que ſine libel
li oblatione expediri pñt. ſ. de clan. deſpon.
cum inhibitio. ⁊ ſic intellige ꝙ dicunt tertij.
vt not. ſ. e. ver. tertij. ⁊ xj. qō. iij. audi. ⁊ c. quo
ſacerdos. xvj. qō. j. alias. ij. qō. vij. § item cum
dauid. ſ. de eo qui fur. ordi. ſuſ. c. j. ⁊ patet in
his que not. ſ. de pe. ſub rubrica. de remiſ. §.
quid remittit. ſub. §. dicūtur aūt ſacerdotes.
⁊. ſ. e. §. quis poſſit ab hac ſnia. ſub. §. ſed qui
abſoluet. verſi. ſed nunquid clericus niſi for=
te contraria conſuetudo vel ſuperioris eṗi in
hibitio hoc impediat: vt pꝫ in his que not.
ſ. eođ. ver. alij aūt prelati. ⁊. ſ. de penitentijs
§. cui confitendum ſit. verſi. ſeptimus ſi ipſe
eṗs. ¶ In occultis vero: vel que requirunt
iudicialem indaginem non poſſunt excōica
re niſi contraria conſuetudo vel ſpālis dele=
gatio ſiue ꝯceſſio eis plus indulgeat nam ⁊
capitulum

a ¶ Excōica
tio eſt mu
cro. Adde
gl. l. c. cor=
ripiātur.
xxiij. qō.
iij. ⁊ ꝑ Do
mi. in. c. ꝑ
humani.
de homic.
lib. vj.

b ¶ Quicun
qꝫ ſit ſacer
dos. Ad=
de doct. in
c. firmiter.
in. §. viij. ď
ſum trini.
⁊ per doc.
in. c. tāta.
de exceſ.
prela.

capl'm de conſuetudine vel indulgētia excōi a cat ⁊ interdicit. ſ. de reſcriptis. ex parte deca ni. ⁊ de conſuetudine. cum inter vos. j. ti. j. ex parte. ⁊ ſic intellige ſniam ray. quam no. ſ. e. ver. hi vero. ℂ Si aūt aliquis curam hȝ aliꝰ cuius parochie nec ſacerdos eſt iſte non pōt excōicare nec abſoluere quo ad ptātem clauium quam nō hȝ. ℂ Qđ ſi aliquis plat' habeat iuriſditioneȝ tpalem in aliquos hoīes ſuos nec alias preſit iuriſditioni ſpūali de iure vel conſuetudine priuilegio ſpeciali: talis nec excōicare poteſt: ſed alias procedat ſicut iudex faceret tpalis. argu. ſ. de offi. ordi. dilectus. ⁊ de iure pa. cum dilect'. §. nos igit ℂ Verū ſi prelatus in aliquo loco vtrāq; iuriſdi. obtineat vtroq; gladio vti poteſt. ar. ſ. qui fi. ſint legi. per venerabilem. rñ. j. ad fi. vſ. id aūt in patrimonio btī petri. ſ. de appel. ſi duobus. §. fi. ⁊ in autē. d. n. extra cod. dilecto. dumtñ ab effuſioneȝ ſanguinis abſtineat. qđ dic vt not. ſ. ne cler. vel mo. §. q̄ ſunt permiſſa clericis ſuis. §. clericis. ver. pñt tñ clerici. ⁊ ſc. ℂ Pōt tñ excōicare iudex ſpūalis ordinari' pōt ⁊ delegatus. ſ. de offi. deleg. pterea. ⁊ c. ea. ex literis. ⁊ c. ſeq. ℂ Sed excōicatus nō pōt excōicare. xuij. q. j. audiuimus. ⁊ iunge q; no. ſ. de ſenten. ⁊ re iudi. ſub rubr. de ſententia. §. quis dȝ ſniam. ſm hoc intellige. j. eod. ſi quē vbi innuit q; quicūq; iudex eſt excōicare pōt ℂ Minor aūt excōicatio etiā ab hoīe infligitur: nam ſm oēs epi ⁊ alij inferiores prelati excōicare pñt minori excōicatione. ſ. de offi. ordi. cum ab eccleſiarū. vñ ⁊ ipſa minor excōicatio qñq; infligitur a ſacerdote qñq; a ſeipo et aliq̄tiens male fit: vt qñ putat q̄ ſibi ſufficere ad ſaluteȝ. de pe. di. j. ſunt qui arbitrātur qñq; bñ. vt qñ hoc facit peccator cauſa reuerentie. de conſe. di. ij. quotidie. de pe. di. j. facilius. ⁊ di. ij. qui ſcelerate. melius tñ eſt q; auctoritate ſacerdotis hoc faciat. de pe. diſt. j. in hac. nam ⁊ hodie ad min' ſemel in anno neceſſe habet quilibet adultus ſeu diſcret' eucharīſtiam ſumere niſi de licentia abſtineat propꝛij ſacerdotis. ſ. de peni. oīs ſed ⁊ aliq̄ties a deo aliquoties a iure infligitur. qđ dic vt no. ſ. e. §. quot ſunt ſpēs. ⁊ j. e. §. quis poſſit ab hac ſententia abſoluere.

6 Quis † ualeat excōmunicari. Subditus ⁊ inferior reſpectu proferentis vel canonis ab eo lati. j. eo. a nobis. ⁊ c. ſeq. ⁊ hoc intelligas de ſubdito chriſtiano. iudeus ēm vel paganus excōicari non pōt: quid eñi ad nos de his qui foris ſunt. ſ. de diuor. gaudemus. ij. q. j. multi. Item hoc eſt verum niſi priuilegium obſtet. xvj. qō. j. frater noſter. qđ dic vt not. ſ. de priui. §. qualiter amittat. ſub §. ſȝ ⁊ dici poteſt. ℂ Igitur ſuperior non pōt excōicari[a] ab īferiore. ſ. de maio. ⁊ obe. cum inferior. xxj. di. inferior. hec autē regula fallit in caſu ſm quoſdam. ſcȝ quando ſuperior imperio inferioris ſe ſubijcit. xj. qō. j. peruenit. ff. de iur. omn. iud. eſt receptum. ſed certe ex quo ſuppoſuit ſe ⁊ ſuppoſito tenuit / iam non eſt inferior / ſed ſuperior in eo in quo ſe ſuppoſuit quod hodie in clerico de facili non obtinet: vt pȝ in his que not. ſ. de offi. dele. §. quibus modis. ver. cleric' autem. ℂ Sunt ⁊ alie due regule circa hanc materiam de quibus not. j. eo. §. ⁊ quis ſit et' effectus. ſub. §. ſi vero ſnia. ⁊ ſub §. eſt ⁊ alia regula.

ℂ Non ſubditus etiā excōicari nō poteſt: qm̄ ſententia a nō ſuo iudice lata nō tenet[b] ſupra de iudi. at ſi clerici. ix. q. ij. p totum. ideo q; ſi quis ita dixerit qui furtum fecerit excōicat' ſit ſubditos tantum proferentis aſtringit. j. eod. a nobis. j. quod intelligi debet de extraneis et non ſubditis qui alibi extra iuriſditionem proferentis delinquunt. ff. de iuri. om. iud. l. finali. ſed ⁊ de his qui infra territorium eiuſdem furtum faciunt intelligi poteſt dumtamē ignorent ſentētiam latam nec tātā moram traxerint q; ſcire preſumantur. ſupra qui matr. accu. poſſ. ca. fin. ſupra de adul. ſi ea. nec enim ligatur aliquis excōmunicationis ſentētia niſi ſciens infra eodē. ſignificauit. ⁊ c. cum deſideres. Nec iſte extraneus tenetur ſcrutari arcana alterius regni. C. de commer. ⁊ mercatoribus. l. mercatores. ſi vero hoc ſciat vel nimiam moram ibi traxerit ſm ea que no. ſupra de parochij. §. quis intelligatur parochianus. verſ. quid de ſcholaribus. ſupra de conſtitu. §. quando conſtitutio incipit arctare. iam incipit eſſe ſubditus ratione delicti ⁊ ſententie late: nam ⁊ de futuro tenetur ibi reſpondere vbi cōmiſit. ſupra de rapto. cap. j. vj. qō. iij. placuit. ⁊ not. ſupra de foro cōpeten. §. quibus ex cauſis. ſ.

[a] ℂ Subditꝰ nō pōt excōicari. a de pet. de anc. in cle. j. l. j not. de fo. cp. bal. in c. j. in §. ad hec de pace iura. fir. in vſib' feudo. bal. in l. ſi quis ſeruo. ad fi. C. de fur.

[b] ℂ Snia a nō ſuo iudice nō tȝ. Adde. c. in primis. ij. q. ij. c. iij. de cōſuet. et p totuȝ. C. ſi a nō cōpe. iudice.

Item ratione delicti. ſed ⁊ preſes aduerſus extraneos homines delinquentes imperium habet: nec enim diſtinguitur vnde ſint ff. de offic. ꝑ ſi. l. iij. ⁊ hoc intelligendum de ſubditis extraneis non ſuperioribus ſeu paribus ꝗ ad dignitatem vel officium indiſtincte. ❡ Quid ergo ſi metropolitanus veniat contra talem canonem a ſuffraganeo latum ⁊ in dioc. ſuffraganei. dixit Laur. ꝙ non ligatur cum ipſe ordinarius totius ꝓuincie ſue ſit. lx. q iij. c. ij ⁊ in eodem conſentit Jo. ⁊ Bertrādus ꝓuincialis dixit ꝙ caſus eſt ꝓ hac via. ꝫ. de ꝓben. graue. J. e. a nobis. j. ⁊ eſt ar. in autē. de defen. ciui. ꝟ. nō habente. col. iij. ⁊ xxj. diſt. inferior. ff de arbitriis. l. ij. ⁊ idem eſt ſi eps in parochia plebani ſui delinqt. ❡ Hugo ꝓo dicit ꝯ qꝛ talis nō ligatur ſnīa iudicis: tūc enim ꝓa eſſet ſnīa lau. imo ligatur ſnīa canonꝭ. ⁊ qꝛ ſcienter incidit l fctū dānatum. xxiij. q. j. c. j. ij. ⁊ iij. ⁊ ar. xcvj. diſt. duo. vbi Ambroſius rōne criminis l ſua parochia cōmiſſi dānauit imperatorem quod alias non feciſſet: ⁊ ꝓ hac via facit qꝛ tales delinquendo ⁊ ex certa ſcientia contra canonem veniendo ſe facit inferiorem. arg. xl. diſt. multi. ad fin. ⁊ ſic inferioris imperio tacite ſe ſubmittit qđ fieri pōt. ij. q. vj. nos ſi incōpetenter. vnde iam non eſt ſuperior ſed inferior. vt no. ꝫ. eo. ver. igitur ſuperior. quid enim dices ſi metropolitanus ſcienter celebret in eccl'ia a ſuffraganeo interdicta. qui etiam excōicauerat oēm ibidem celebrantem. vide qđ not. J. e. ꝟ. ⁊ ꝗ ſit pena. ſub ꝟ quid ſi eps. ver. mihi vr ꝙ Ray. ⁊ iunge qđ not. ꝫ. de priui. ꝟ qualiter amittatur. ſub ꝟ ſed ⁊ dici poteſt. ⁊ de offici. dele. C. quid ſit eius officium. ver. ſed per quē arguetur. ❡ Non ob. ꝙ ordinarius dicatur totius prouincie: qꝛ hoc non eſt verum niſi in caſibus quorum nullus eſt hic: nec obſt. ꝫ. de preben. graue. qꝛ ibi non incidit in canonem: ſed delinquit conferendo beneficia ⁊ officio ſuo in quo ſuperior eſt abutendo. vnde ab inferiori puniri non poteſt. nec ob. in auten. de defen. ciui. ꝟ non habente. qꝛ nec ibi aliquis canon preceſſerat. ⁊ ibi etiā loquitur quo ad depoſitionē quam etiam ꝗ ad epm non poſſet facere metropolitanus. iij. q. vj. Quis nec ob. J. eo. a nobis. j. qꝛ tum rōne canonis tum rōne delicti per canonem iam damnati incipit eſſe inferior vt dictum eſt. ❡ Quicquid tamē dicatur: licet quo ad ſuperiores vel pares dignitate: vt puta archiepos ⁊ epos extrāeos quibus. ſ. non ſubeſt eps qui dictum ꝓmulgauit canonem: ⁊ etiā quo ad exēptos ſupra dicta locum habeat: non tamen quo ad illum cui ſubeſt metropolitanū propriū. imo certo certius teneas ꝙ ſicut ſententia vel canō ꝓferentem non ligat: ſic nec proferentis ſuperiorem: ergo licet canon proprie omēs aſtringat: vt in iuribus pro Hug. inductis. ⁊ ꝫ. de conſti. c. j. ⁊ fi. xj. q. iij. per principalem. canon tamen inferioris nunꝗ ligat ſuperiorē proferentis ſicut nec proferentem. ꝫ. de maior. et obe. cum inferior. ff. de arbi. l. pen. ⁊ iunge qđ not. infra eo. titu. ꝟ. ⁊ que ſit pena. ſub ꝟ quid ſi epiſcopus: ⁊ ſupra de maio. ⁊ obed. ꝟ. quis cui. ⁊ de conſtitutionibus. ꝟ qualiter conſtitutionibus. ⁊ ꝟ. quando conſtitutio. verſ. ratio. ⁊ ſequent. alij autem omnes tali canone aſtringuntur. ❡ Sed opponitur remiſſiones facte ab epiſcopis non proſunt niſi his qui ſue iuriſditioni ſubſunt: vt ſupra de penitentijs. qđ autē. ꝗl'r aūt ligabūtur nō ſubditi tali ſententia cum primum videatur fauorabile: hoc odioſum ⁊ fauores ſint ampliādi odia reſtringenda ff. de libe. ⁊ poſthu. cum quidam et contrariorum eadem eſt diſciplina ad hoc dicunt quidam ꝙ remiſſio ideo non tranſit ad alienum parochianum quia in talem nō extenditur iuriſditio: ſed in ſentent. excōmu. ſecus eſt quia ille ratione delicti efficitur de foro excommunicatiōis. hoc not. B. infra eo. nuper. ſuper illo verbo tunc erit abſolutio. in glo. que incipit colligitur hic. ſed certe hoc eſt replicare inconueniens. hoc enim eſt qđ querebam: que ſcilicet ſit ratio ꝙ ratione delicti ſortitur quis forum ⁊ non ratione beneficij. ❡ Dixit Vin. ꝙ hec eſt ratio quia anime conſulitur vtrobiꝗ. ideo enim remiſſiones reſtringuntur vt anima diutius affligatur. et ſic per veram penitentiam liberetur excommunicatio autem dilatatur: qꝛ ⁊ medicinalis eſt quo ad aiam non mortalis. ij. qō. j. multi. ❡ Sed nec iſta placet multum: quia ꝑ remiſſionem factam conſulitur anime potiusꝗ ꝑ reſtrictam: vt patet in his que not. ꝫ. de penitentijs. ſub rubrica de remiſſio. ꝟ ad quid valent. Item excommunicatio mortalis eſt anime dum contemnitur. ij. q. j. multi. ⁊ patet in his que no. ꝫ. eod. in continuatione ſumme iſtius. ⁊. J. eod. ꝟ. quis ſit effectus. verſ. ⁊ hec omnia intelligas. dic ergo ꝙ hec eſt ratio remiſſio ꝗuis fauorabilis ideo reſtringitur ne vileſcat eccleſiaſtica iuriſditio ⁊ ne penitentie ſatiſfactio eneruetur. ꝫ. de penitentijs cum ex eo. argu. ſupra de conſuet. cum inter vos. et propter hanc rationem etiam priuil'. aliquando ſtricte interpretatur. vt patet infra. titul. j. cum in patribus excōmunicatio vero ideo dilatatur: vt is qui in factum damnatū ſcienter ⁊ pertinaciter incidit maxime in eo in quo delinquit puniatur: nec enim debent remanere maleficia impunita. infra eodem vt fame. xxiij. queſtio. iij. ecce. ⁊ quia tali imputari poteſt: quia ſcienter ⁊ prudenter ſe videtur damnare ⁊ ligare: vt patet in his que not. infra eodem ꝟ. ⁊ que ſit pena. ſub ꝟ quid

ſi epiſcopus. ⁊ ſub §. ſed nunquid excommunicatus. verſic. ſed quid ſi aliquis ligatus.

¶ Quid ſi is qui hunc canonem promulgauit. hoc ſcʒ modo excōico omnes illos q̄ furtum fecerint moriantur vel transferatur. vel deponatur nunquid excōmunicatus eſt qui poſtea facit furtum videtur ꝙ ſic: quia ſcripta epōꝛum anathematiʒant poſt mortem ⁊ facere poſſunt decretum vt quicunqꝫ ita fecerit excōicatus ſit. iij. q. iiij. nullus. ꝫ. de maio. ⁊ obe. c. ij. ⁊ hoc ſatis videtur expreſſuꝫ niſi a ſuperioꝛi fuerit reuocatum. vt ſupra de loca. ⁊ condu. veſtra. ꝫ. de offi. leg. c. fi. ſed contra: quia interdictum non durat vltra iuriſditionem interdicentis. ff. de penis. l. fi. cui videtur ſtandum niſi aliquod ſtatuerit diffiniēdo. ff. de offi. prefec. vr. l. fi. §. vel niſi a ſucceſſore expreſſim confirmetur. ſupra de loca. ⁊ cōdu. cap. j. quod enim ibi dicit ꝙ ſucceſſoꝛ cōfirmauit intelligi debet quo ad excom. ſentē. que alias non valeret quo ad conſtitutioneꝫ que perpetua erat. ꝫ. de offic. leg. cap. fi.

¶ Hodie tamen talis excōmunicationis ſentētia ferri non dꝫ. ſicut legitur in autē. d. n. extra eo. romana. § caueant etiā ne tales ſentētias ſiue ſpecialiter puta excōico petrum: qꝛ ita fecit: vel ſi ita fecerit vel generaliter puta quicunqꝫ ſic fecit vel fecerit ſit excōicatus in aliquos pro futuris videlicet ſi tale quid fecerit: vel etiam pro iam commiſſis ſub hac forma ſi de illis infra tale tēpus minime ſatiſfecerint proferre preſumant / niſi moꝛa in exhibenda ſatiſfactione: puta quis ad diem iam elapſum nō ſoluit vel ſatiſfecit talis eñ ſic poteſt excōicari. excōico. b. niſi vſqꝫ ad talem diem ſatiſfecerit cum ſatiſfacere neglexit in tali termino iam elapſo. ⁊ ſic poteſt intelligi ſupra de appel. preterea. vel culpa / qꝛ negligentes ſunt aliqui epi vel clerici circa diuina officia: tunc eñ rite fertur talis ſentētia excōico illos qui non interfuerint diuis offic. ſm quoſdam. hoc non placet: imo dicit culpa. i. delicto notoꝛio in quo caſu poteſt ſic excōmunicari niſi vſqꝫ ad tale tempus ſatiſfeceris excōicatus ſis non dico ſic feciſti in ſpecie in genere aūt ſic quicunqꝫ hoc fecit niſi vſqꝫ ad tale tempus hec reuelauerit vel ſatiſfecerit excōicatus ſit qñ ſcʒ neſcitur quis hoc fecerit: vel hoc ſcit ſacerdos etiam ſnīaꝫ proferens ſed tanqꝫ deus. ꝫ. de offic. oꝛdi. ſi ſacerdos. vel is qui concubinam tenet ſic excōico te ſi vlterius tenueris concubinaꝫ vel oēs illos q̄ impediēt teſtes dicef. veritatē cū iam ...minati eſſent aliqui ⁊ ſic erant in culpa ſu... de teſti. conſtitutis. j. ſeu offenſa ſcʒ notoria contra eccleſiam vel hoīem commiſſa. j. de verb. ſignf. ex parte. ⁊ c. cum olim preceſſerit. hic enim poteſt excōicari ſicut eſt prenotatū ſupra eod. ſuper illo verbo vel culpa quibus merito ad iniungendum ſatiſfactionem huiuſmodi. ſcʒ infra certum diem ſequentem vt ſupra. ⁊ taliter prohibendo ſimilia. vt ſcʒ dicat. ⁊ ſi hoc de cetero feceris ꝗuis de delicto commiſſo ſatiſfeceris excōico te: vel quando plures ſunt omnes illos qui decetero ſic fecerint ſicut poteſt poni exempluꝫ in ſpeciali: ſupra de appell. queſtioni. ſupra de offic. oꝛ. ſignificauit in generali autem. j. eod. graueꝫ. et cap. nouerint. ⁊ ſupra de cleric. excom. miniſ. propoſuit. § i. inducantur. aut alia rationabilis ꝗ in ipſis ſententijs exprimatur cauſa ſubſit: puta excōico oēs illos q̄ ſunt cruce ſignati: niſi crucē ferant. hic eñ dicetur iuſta ſnīa in fauorē crucis vt alij. ſ. exēplo deferentium ad aſſumendā ipſaꝫ ⁊ deferendā fortius animētur vel ꝯ tolerantes hereticos ſm qſdam. ſed certe hi ſunt excōicati. ꝫ de here. excōicamus. dic ꝙ de hec recurrendū eſt ad arbitrium boni viri. ꝫ de offi. dele. de cauſis. et c. ſuſpicionis. ⁊ de appel. vt debitus. eſt ār rōnabilis ne multis craſſantibus. ⁊ idē delictū cōmittentibus. ff. de penis. aut facta. § fi. vel vt not. j. eo. §. ⁊ qualr hec abſolutio. ſub verſ. quartum. verſi. in his tñ olbus. ⁊ multa alia exempla poni poſſunt que nec poſſunt olade facili numerari: qꝛ plura ſunt negotia ꝗ vocabula. ff. de preſcrip. verbis. l. iiij. ¶ Sed q̄d vlꝫ hec conſtitutio ex quo de iuſta cauſa recurritur ad arbitriū iudicis ēt proferētis. rñs deo ad tria. Primū eſt ꝙ hodie in ciuilibus non eſt aliquis ſic excōicandus niſi moꝛa p̄cedat. ¶ Secundū ꝙ non ē excōicandus aliquis etiam pro commiſſis vel committendis niſi exprimatur cauſa rationabilis in ſentētia quare hoc fit. ¶ Tertiuꝫ eſt quia ſi aliter fiat vel cauſa minus rationabilis pretendatur ſnīa relaxabitur ⁊ pferens ad arbitriū iudicis punief ⁊ alias penas patief ⁊ de q̄bus habes in autēt. d. n. extra eo. cum medicinalis. de quibus etiam not. ꝫ. de ſnīa ⁊ re iudic. ſub rubrica de ſnīa. § quibus. ſub § pura. ⁊ ſ. quid ergo ſi dico excōico te ſi te pparaueris. et. j. e. § quis ſit eius effectus. ſub. §. hi ſunt effectus. ver. ſi quis autem defectus. ⁊ ſeq.

¶ Illud autem certum eſt ꝙ ⁊ ſi iudex nō ſeruans hanc foꝛmā ſit puniendus nihilominꝰ eſt interim tenenda ſnīa ⁊ timenda. vt ptꝫ in his que not. j. eo. §. quis ſit eius effectus.

¶ Sed nec pōt aliquis ligare propria ſnīa: quia ſeipſum nemo ligare poteſt vel ſoluere ff. de arbi. l. pen. iiij. qō. iiij. capit. j. C. ne quis in cauſa ſua iudic. l. vnica. Eſt tamen contrarium. arg. infra eodem. cum deſideres vbi innuitur ꝙ ſi epus cōicet cum illo quem excōicauit ſnīam incurrit: ſed dic ꝙ ibi non ligaf ſententia propria ſed canonis. vt no. j. cod. §.

et que ſit pena participantiū. ſub.§.q̄d ſi ep̄s aliquē. nā et ſi expꝛeſſim diceret q̄ participās cū excōicato ab eo nō ligaretur: non valeret ar.j.e.nup.xj.q.iij. excōicatis.⁊.c.cum excōicato. ¶ Itē ſucceſſoꝛ pferentis vel par eius ſua ſnīa ligari nō poteſt.ff.de arbi.cū magiſtratus. §.de ele.ſnotuit.§.q̄uis.¶ Sʒ nūquid excōicatus excōicari pōt.dic vt no.j.e.§.qs ſit et⁹ effectus.ſub.§.illud etiā.¶ Sed ⁊ is qui deliquit eſt excōicandus non ali⁹ in odiū:vt.ptʒ.§. de his que fiūt a maio.par.ca. queſiuit.xxiiij.qō.iij.ſi habes. ideo vniuerſitas non eſt excōicanda neq̄ collegiū:q2 ſic contingeret ligari innoxios etiaʒ puerū vnius diei in aut.d.n.extra.co. romana.§.ſi.ſed qui de vniuerſitate culpabiles ſunt excōicari pñt vt ibi puta ſi ſic dicatur excōico oēs illos qui participabāt cū tali excōicato pꝛemiſſa tn̄ admonitione.in aut.d.n.extra eo. ſtatuimus. Sʒ ⁊ interdicti ſnīa p delicto alterius pmulgatur. §.de ſpō. nōn vobis.§.de of.dle.ſane q2.

7 Quibus † ex cauſis excōicatiōis ſnīa ſit ferēda Et vr̄ dicere decre.q̄ duabus de cauſis feratur hec ſnīa.ſ.pro cōtumacia[a] vel pro offenſa.j. titu.j.ex parte.⁊.c.cū olim offenſa.dico vt puta ſi aliqs iuſſus ſeu monitus noluit maleficiū emendare ſeu ſatiſfacere ſicut debuit de offenſa quam commiſerat.§.de ap.cum ſpeciali.ſed certe et hec contumacia eſt.ff.de rei ven.qui reſtituere.igitur ſi recte inſpiciatur non debet excōicari aliqs maioꝛi excōmunicatione niſi pꝛo contumacia.xj.qō.iij.epiſcopi nemo certum. ⁊ no.§.eo. in continuatione huius titu. ¶ Cōtumacia vero multiplex eſt.dʒ enī ꝯtumax qui citatus non venit.¶ Item qui veniēs non reſpondet. Item etiam is qui venit et reſpondet ſed illicentiatus recedit: ſicut pꝛobātur hec ola.xj.queſtione.iij.certum eſt.ſed et cōmittitur ꝯtumacia illa aliquādo in latendo vel abſentando vel ne citatio ad ipſum perueniat pꝛocurando.§.vt lite nō conte.quoniā frequēter. vel non reſtituendo ff.de rei ven.qui reſtituere.vel non ſatiſfaciēdo de offenſa ſiue delicto.j.titu.j.ex parte vel non exhibēdo. ff.de ap.creditoꝛ.§.iuſſus.vel pnīam non agendo. xxxiij.q.v.pꝛeceptū.§.de ſpon.ad audientiā.vel alr̄s non obediendo.§. de ma.⁊ obe.ſi qs. ¶ Quid ergo dicit canon. xj.qō.iij. certum pꝛo his tribus criminibus aliquem excōmunicare debere,expone.id eſt pꝛo his tribus ſpeciebus contumacie ſed et pꝛo alijs de quibus dictum eſt et de quibus plenius not.§.de do.⁊ contu. ſub rubrica de contumacia.§.qualiter depꝛehendatur.omnis enī contumacia graue crimen poteſt dici.eſt enī quaſi peccatū ariolandi repugnare velle et quaſi ſcelus idololatrie nolle acquieſcere vij.q.j.ſciendū.¶ Sed ⁊ in diuerſis caſibus a iure ſiue canone infligitur vt ptʒ in his que no.eo.§.quis poſſit. rñ.j.⁊.§.quis videat.qō nec ſine cōtumacia eſt.nam ⁊ qui venit contra ius contumax poteſt dici.⁊ etiā furioſus §.de temp.oꝛ.vel non eſt compos.

¶ Minoꝛ etiā excōicatio pꝛo cōtumacia poteſt imponi.v.q.ij.pñt.xj.q.iij.audi.pōt etiā imponi pꝛo alijs culpis et hoc duobus modis.ſ.pꝛo aliquibus culpis cōmiſſis nole pene ad tempus a iudice infligende.lxxxvj.di. tanta.⁊ nole pnīe a ſacerdote imponende.de penī.di.j.in actione ⁊ patet in his que no.§. eo.§.quis poſſit excōicare.ſub.§.minoꝛ aūt. ¶ Qō autē dixi.§.quelibet.ſ.poſſe excōicari pꝛopter contumaciā generalr̄ eſt intelligendum vbicūq̄.ſ.ſubditus iuſtis pꝛeceptis iudicis renuit obedire ſecundū ea que no.§.de maio.⁊ obe.§.⁊ ad quid obediens.¶ Sed qd ſi pꝛelatus pꝛecipit clerico ſuo qō vadat romam vel alio pꝛo negotijs eccleſie ⁊ ille non vult obedire dicens qō alij ſunt ibi magis idonei: vel pꝛioꝛes eo.nunquid hec excuſatio iuſta eſt.non q2 oꝛdo in legationibus nō ſeruatur.ff.de leg.ſciendū.§.pe.¶ Sed nunqd excuſatur pꝛopter curam rei familiaris.non q2 cōis vtilitas pꝛeferenda eſt priuate.§.de poſtu.pꝛela.bone.j. Et plurimoꝝ vtilitas vni⁹. vtilitati vel voluntati pꝛeferenda eſt.vij.q.j. ſcias in aut.de reſti.⁊ ea que pa.in.xj.menſe. §.quaobrem.nec debet pꝛelatus vtilitatem ſuā vtilitati eccleſie pꝛeponere alioquin obligatur.xij.queſtione.iiij. quicunq̄.et argu.ff de admi.tut.l.tutoꝛ.ſcdm dignitatem.§.j.ff cōmo.l.ſicut certo.§.commodatū.in fi.nam diſſimulatio et fraus et negligentia talibus imputatur.C.de periculo tu.l.j. et.iij.⁊.C.arbi.tutele.l.quicquid.quia nec debet clericus occaſione oꝛdinis pꝛopꝛioꝛum negotioꝛum

[a] ¶ Pꝛo ꝯtumacia. ad de gl. in.c. duo ſunt. xcvj.di.j

negotia eccleſie relinquere niſi relaxetur ſen
tentia impetrata.arg.vi.q.i.preſentiū.et ca.
placuit vt nemini.⁊.xvi.q.i.qui vere.ibi ⁊ ne
q̄ excōīcare eccleſiaſticas ⁊c.nos aūt ibi ac ſi
qua opera ⁊c.⁊ ibi nec vtrum ⁊c. ¶ Sed ꝯ qꝛ
nemo tenetur relinquere propria negotia ꝑ
alienis.vt pꝫ.ff.queād.teſta.aperi.l.ſed ſi qs
ex conſignatoribus.C.de teſta.l.ſi qn.§.ij.ff.de
arb.l.licet.ff.de iudi.l.ſed ſi longius.cuꝫ ſuis
ſimilibus.C.de exac.tribu.l.apparitores.
¶ Sol.hec iura probant quod nemo tenetur
relinquere propriam vtilitatem pro alia pri
uata. nam ⁊ ea que coram arbitris iudicibꝰ
agitantur priuatoruꝫ ſunt aliud eſt in re pu
blica vt probat lex quam aliqui in contrariū
induxerunt.C.de peda.iudic.placuit.ibi vel
publice vtilitati rōne ⁊c.ſed forſan non cōſi=
derauerant niſi finem.⁊ arg.ff.de incend.l.ne
quid ex naufragijs.ante fin.ibi a dn̄o quoq̄
poſſeſſionis ⁊c.ſi em̄ predicta indiſtincte ad=
mitteretur excuſatio nō inueniret̄ de facili q̄
munera publica expediret.ff.de vac.mune.l.
i.circa prin.obedire ꝗ tenetur clericus.argu.
C.de epiſ.⁊ cleri.l.ſi qs presbyter. ad fi.ibi ex
geſtis negotijs.ſubaudi vel gerēdis. niſi poſ
ſit remanendi gratiā obtinere.ar.ꝫ.de off. de
le.ſi qn.⁊.c.paſtoralis.§.qꝛ vero maxime ſm
canones ſm quos ſemper obediendū eſt niſi
id qđ iniungit̄ aperte ſit contra dn̄m.xxiij.q.
i.quid culpatur.dūmodo diuini cultus obſe
quium vel eccleſiſtica vtilitas hoc expoſcat.
vij.q.i.qꝛ frater.aliquando inobediens mor=
te moritur.ꝫ.de maio.⁊ obe.c.ij.ſi enim ſunt
aliqua munera reip.tpalis que excuſationē
non admittūt.vt.ff.de vaca.mune.l.ſunt mu=
nera.multofortius debet hoc in munere rei=
pu.eccleſiaſtice indiſtincte.⁊ gn̄aliter obtine
re.argu.ff.de iuſti.⁊ iur.l.i.ff.de reli.⁊ ſump.
fu.l.ſunt perſone.C.de ſacroſan.ec.l.vt inter
diuinū.C.de epiſc.⁊ cle.l.ſancimus.dico tn̄ ꝙ
equiſſimū eſt ꝙ epiſcopus qui regere hꝫ oīa
x.q.i.regenda.clericum releuet ſi detrimētū
graue ſibi viderit imminere.ff.ad.l.rho.de ia
ctu.l.i.vel.ij.§.equiſſimū.⁊.ff.qui po.in pign.
hab.l.interdum.⁊.l ſeq. ¶ Non ignoro ꝙ ali
qui diſtingunt circa hanc materiam vtrum
priuata vtilitas includatur ſub cōi: ⁊ tūc ꝓ=
fertur cōis vt in iuribus ſignatis.ꝫ.eo.§.ſed
nunquid ⁊.ff.ꝓ.ſo.l.act.§.labeo.⁊.C.de cadu.
tol.l.vnica.§.pe.vel non includat̄ ⁊ tunc pre
fertur priuata qꝛ primo ibi ēt ſm ordinē cha
ritatis.de peni.di.iij.ſane cauendū.⁊ ſic intel
ligunt iura ꝯtraria.⁊.C.de ſerui.l.preſes.xix.
qō.ij.duo ſunt.xxiij.q.v.ſi non licet. ¶ Alij di
cunt ꝙ ſi allegans priuatam vtilitatem cer=
tat de damno vitando audiendus eſt:⁊ ſic in
telligunt contraria.ſi de lucro captando au
diendus non eſt:⁊ ſic intelligunt priuata iu=
ra ad qđ pertinet.C.de iure delibe.l.ſancimꝰ
§.ſunt vero creditores.C.de codicil.l.fi.§.pe.
ſed hic maxime quo ad ſolutionē ſupradicte.
qōnis pertinent nec per eia cōtinent euange
lium.nā ſemper priuata vtilitas clerici ſub
rubrica eccleſiaſtica cōtinetur.arg.ꝫ.eo.cum
deſideres.ad fi.⁊.c.contingit ſepe.ꝫ.de penis
c.ij.ꝫ.de foro cōpe.ſi diligēti.xvi.q.i.vos aūt.
in fi. ¶ Sed etiam potius debet quilibet oīa
mala ⁊ detrimenta pati q̄ mortaliter ꝑ eccat̄
ſupra qđ metus cauſa.ſacris.xxxij.qō.v.ita
ne.nec dꝫ inobedientie notā incurrere ꝓ ali=
quo commodo tpali.ꝫ.de maior.⁊ obe.illud.
Ut tn̄ antiquorum reuerentie in aliquo ſatiſ
fiat diſtingue ſi placet inter publicam ⁊ com
munem ⁊ priuatā vtilitatem:⁊ dic ꝙ publi=
ca preferenda eſt: ⁊ communi ⁊ priuate.ar=
gu.ꝫ.de naufrag.l.ne quid.In cōi autem ⁊
priuata pōt diſtingui.vt.ꝫ.eod.ver.non igno
ro.ſed cum eccleſiaſtica ſemper cēſeātur pu
blica propter hoc ſuperior ſolutio non com
mittatur. ¶ Et facit ad mentionem huius ſo
lutionis quod not.ꝫ.de renū.§.que poſſūt re
nunciari.⁊.§.⁊ quid per totū.⁊ de poſtu.§.qd
pertinet. ſub.§.illud. in ſumma.⁊ de preſcri.
ſub rubrica de preſcrip.rerum immobilium.
§.que exiguntur.ſub.§.quantum.verſi.ſi no
tabis.⁊ ſeq.vſq̄ in fi. ¶ Quid ſi alicui iniun=
gitur ꝙ vadat ꝓ ꝓmouendo negotio ꝯ ſeipꝫ
nō videtur ꝙ debeat obedire.argu.ꝫ.de iure
do.petitio.ꝫ.de poſtu.c.fi.⁊ hoc ſatis exprimi
tur.ff.de legi.ſciendum.§.ſi accuſatio.
¶ Sed nunquid is q̄ delegationem alicuiꝰ
eccleſie recipit pōt ꝯtra ipſam eccleſiā durā
te legationis tempore impetrare.ſic non tn̄ ꝑ
ſe ſed per alium.ff.de lega.l.ij.reſponſi.i.
¶ Quid ſi eps̄ precipiat alicui clerico ſuo ꝙ
libros accommodet nepoti ſuo vel eccleſie re
nunciet.vel alij conferat nunquid eſt iuſta
cauſa excōicandi ſi in his vel ſimilibus non
obediat:non puto qꝛ in his tm̄ obediendum
eſſe videtur que ad diuini cultus obſequiuꝫ
pertinent: vel que ad eccleſiaſtice vtilitatis
peragere cura perſuaſerit.vij.q.i.qꝛ frater.⁊
coepiſcopus noſter quorum neutruꝫ eſt hic.
nam ⁊ ſi precipiat ꝙ repellatur burſa ſua cū
ipſa nō egeat non tenetur ſubditus obedire.
¶ Ideo dicit cancellariꝰ pariſien̄.quod nō te
nebamur ad obedientiam burſalem ſiue ar=
genti nā neq̄ mulinā neq̄ equinā. itelligas
ſine cauſa inductā.arg.ꝫ.de cenſi.cum apl̄s.
§.inhibemus.xvi.q.i.predicator.
¶ Quid autem ſi precipiat clerico dure cer=
uicis vt libros ſuos accōmodet clerico bone
indolis vt in ſtudio theologie ad quem mit=
tit ipſum proficiat:tunc videtur ꝙ ei ſit obe=
diendum:qꝛ non mouet ipſum carnalitas:ſꝫ
vtilitas eccleſiaſtica ⁊ communis.ar.in.d.c.

vij.q.j.q: frater.ꝫ.de magiſtris.ſup ſpecula. ¶ So.ſi occaſione eccl. vel de bonis eccleſiaſticis libros acquiſiuit obedire tenetur.al's contra argu.ꝫ.de teſtamētis.requiſiſti. et de iure patro.cum dilectus.§.nos igitur.

8 Qualiter proferatur. † Hic di. vtrum q̄ras de ſnīa iudicis vel canonis. ¶ Si q̄ras ð ſnīa iudicis: hec ferenda eſt iuſte: ita ꝙ non peccet is qui pronunciat neq̧ quo ad cauſā neq̧ quo ad aīm: neq̧ quo ad ordinem: quod dic vt plene no.j.eo.§.quis ſit eius effectus. ſub.§.hi ſunt effectus. ¶ Sed nunqu id hec verba ſufficiunt.ſcias te excōicatum eſſe: vel te excōicatum cognoſcas vel habeas te pro excōicato: vel geras te pro excōicato. vel reputes te excōicatum.ita vī.ꝫ.de teſti.cogen. c.ij.ꝫ.de appella.preterea. ¶ Nec eñ in ſententijs refert, vtrum interueniant verba directa vel equipollentia.j.de ver.ſign.in his.vñ ⁊ ſi dicat iudex: v̄ ꝑ titiū nihil debere ſcio.intelligitur titium abſoluiſſe.ff.de arbitris q̄d tamen.§.j. ¶ Item aliq̄ñ excōicatur quis ſola voluntate.xciij.diſti.ſi inimicus.ibi.vt voluntati eius abſq̧ monitione obſecūdare. et patet in his que no.j.eo.§.quis ſit eius effectus.ver. ⁊ hec omnia.⁊ ſequē.⁊ ſola voluntate abſoluitur.j.eo.ſi aliq̄ñ. ¶ Item ſi teſtator ſic dicat ſciant heredes mei me donaſſe liberto meo tales res inter viuos.ſ. ex his verbis tranſit dominium ad libertum quamuis alia donatio nō precesſerit.ff.de dona.ex hac ſcriptura. ¶ Preterea ſi dicat teſtator filiam meam ideo exheredaui. q̄m ipſam dote ſua contentā eſſe volui per hec verba cum volūtate intelligitur facta exheredatio. ff. de here.inſti.qui volebat. ¶ Sed contra q̄m verba illa de quibus dixit.ꝫ.eod. ver.ſed nunquid. hec verba magis videntur habere vim ⁊ naturam denūciandi q̄ ligandi ſiue pronunciādi: ſed per denunciationē nemo ligatur. ꝫ.de appel.paſto.§ fi. ¶ Uideo etiā ꝙ ſi ſic dicat teſtator. volo ꝙ heres meus manumittat ſeruum ſuum cum multa capita ſeruorum ſibi reliquerim.ſi non ſit verum ſeruos fuiſſe relictos: nec heredi dabitur actio ab ſeruos petendos qui relicti non ſunt: nec ſeruum ſuū manumittere compelletur.ff.de lega.ij.titia. rñ.j. ¶ Itē nulla eſt ſubſtitutio niſi inueniatur inſtitutio p̄ceſſiſſe.ff.de here.inſt.ex facto etiam agitatū. ¶ Sol.putauit Goffre.verba ſupradicta non ſufficere ad excōicandū.arg. pro ipo in his que not.j.eo.§.⁊ qualiter hec abſolutio.rñ j.⁊ ſub.§.tertiuꝫ.ver.nec eſt approbanda. nec ob.ꝫ.de appel.p̄terea. nā ſub audiendum eſt te excōico: ⁊ ſic excōicatuꝫ te eſſe cognoſcas.⁊ eodem modo ſubaudiri debet.ꝫ.de teſti.cog.c.ij.⁊ hoc ideo ſm Goffr. q: excōmunicatio odioſa eſt: ⁊ ideo reſtringēda non amplianda.ff.de libe.⁊ poſt.cum quidā. ꝫ.de conſan.⁊ affini. ꝙ dilectio.ſed hec ratio non placet mihi neq̧ ſolutio. nā video ꝙ nō reſtringitur ſed dilatatur: quia ſi ita dicat iudex.excōico non intelligitur hoc de minori ſꝫ de maiori excōmunicatione.j.eo. ſi quem. et hoc ideo eſt q: non eſt odioſa fauorabilis et ad medicinam animarum inuēta.ij.q.j. multi.vnde in dubio potius debeo credere me ligatum ⁊ abſtinere q̄ temere cōioni hominū me ingerere.ꝫ.de cleri.excōi.mi.illud.§. licet autem.nam in dubio via tutior maxime reſpectu anime eſt eligenda vt ibi.⁊.ꝫ.de ſpon. iuuenis.ſi igitur vis tenere ſolutionem goff. non dicas ꝙ ratio per ſeipſum reddita hoc faciat.imo hec eſt ratio: q: ſnīa que non continet abſolutionem vel condemnationeꝫ nulla eſt: vt not.j.eo.§. ⁊ qualiter hec abſolutio rñ j. ¶ Nec ob.quod obiectum eſt.ꝫ.eo.verſi. nec enim.nam equipollentia intelligo ſufficientia: vt ſi dicat a cōione eccleſie te excludo.ad hoc. j.eo.ſi quem. ¶ Item non ob.l.inducta ſupra eod. verſ.Item aliquando.nam decret.ſi aliquando loquitur in papa cuius voluntas legem facit.inſtitut.de iure nat.§ ſed quod principi placuit.de alijs vero iudicibus verum eſt ꝙ ſola voluntate poſſunt excommunicare: dumtamen ſnīam proferant: ſi tamen hoc ſine cauſa faciant egregie puniuntur, vt not.j.eod.§.quis ſit eius effectus. ſub.§.hi ſunt effectus. Sꝫ nec ob.lex hec ſcriptura inducta.ꝫ.eo.ver.item ſi teſtator. quia illud contingit,benigna interpretatiōe ſicut litera dicit. ¶ Sed ⁊ quod dicit lex volebat ꝫ.eo.ver.preterea.non ob. q: illud contingit propter voluntatem teſtatoris de qua cōſtat que etiam in vltimis voluntatibus legeꝫ facit in auť.de nup.§.diſponat.col. iiij.ſm goſ. ¶ Tu tamen teneas ꝙ talis ligatus eſt ſicut aperte decretales probant. ꝫ inducte: ⁊ alia iura ſine aliquo ſubaudito: nec ſubauditus Goff. aliquo iure aperte probatur: ſed potꝰ reprobatur infra eo. ſi que.per quam decret. ⁊ per.c.xvij.qō iiij.ſi quis ſuadente.⁊ in multis alijs canonibus: in quibus aliquis incidit in canonem ipſo iure ⁊ per alia iura ſuperiora non facio vim vtrum dicat iudex excōico te vel ſcias te excommunicatum / vel alia quecunq̧ vis: dumtamen voluntatem ⁊ conſenſum iudicis de preſenti exprimant ſicut ⁊ alias dicitur.ꝫ.de ſpon.ſi inter virū.⁊ de ſpō. duorum.c.j. voluntas iudicis ſpūalis omnino pro lege ſeruanda eſt.j.q.iij.audi q̄uis iniuſta.vt apparet in his que not. infra eod. quis ſit eius effectus.reſpon j.
¶ Ideoq̧ conſulo tibi ꝙ quandocunq̧ dubitas vtrum ſis excōicatus probabiliter ſemp

reputes te ligatum. qñ aũt dubitas de abſo-
lutione tua vtrum valeat reputes etiam te li
gatum nec valere vt apparet in his que no.
infra eo. §. ⁊ qualiter hec abſolutio. ſub. §. ter
tium. Quis in ſententiis aliis ſit contrarium
dicendum. vt apparet. ꝫ. de proba. ex literis.
ff. de ac. ⁊ ob. arrianꝰ. ff. de re. iur. fauorabilio
res. ⁊ eſt rõ. vt no. in ſupradicto proxi. §. ſub
§. tertium. ⁊ quia quod tutius eſt anime te-
nendum eſt. vt not. ſupra eo. verſi. ſolutio. tu
tius autem eſt quod abſoluaris ꝙ ſi decede
res excõicatus ⁊ abſolutione non petita. ar.
xiii. q. ii. non eſtimemus. ⁊. v. diſt. ad eius ve-
ro concubitum. ⁊ de obſeruatio. ieiunii. conſi
lium. §. cum aũt queſieris. nam vbi dubitas
de peccato peccatorez debes te reputare: q̃s
vt dicitur in ſupradictis proxime inductis
iuribus bonarum mentium: eſt ibi etiam ti
mere culpam vbi culpa minime reperitur: ⁊
in foro penitentiali. ⁊ vbi dubitas de vinculo
anime ſemper conſulo ꝙ in mente habeas il
lud Aug. dicentis. vis te a dubio liberare te-
ne certum ⁊ dimitte incertum. de pe. diſti. vii.
c. i. ad fi. ergo ſi dubitas ad cautelam ſaltem
facias te abſolui ꝙ fieri poteſt ſm ea q̃ not. i.
eo. §. ⁊ qualiter hec abſolutio. ſub. §. ſinautẽ
talis. ver. ſz ⁊ illud notandum. ⁊ iunge qđ no.
ſupra de cler. excõ. mini. §. qualiter excuſent
et. ꝫ. de ſeru. in or. fa. §. que ſit forma. verſ. for-
ma. ante fin. ¶ Et abſolutio iſta quam facit
Hoſt. in q̃one hac aperte ꝯdicit his q̃ no. ſm
eundem i. eod. §. ⁊ que ſit pena. ſub. §. quid ſi
epus. ver. ſed quid ſi quis eps. ⁊ ſe. ⁊ iunge hic
quod not. ꝫ. de ſen. ⁊ re iud. ſub rubri. de ſnia.
§. qualis. rñ. i. ⁊ ſub. §. pura. vbi ea que his de
ficiunt plene poteris reperire per totũ ipſum
§ notata. ¶ Si autez queras de ſententia ca
nonis hec profertur eoipſo ꝙ aliquis in fa-
ctum dãnatum per canonem incidit: ideoꝙ
de ſe qui delinquit ⁊ qui in culpa eſt non de
canone qui delictum prohibet fieri queri dz
ff. de reg. iur. ꝙ quis damnũ culpa ſua patit
⁊c. ⁊ talis non a ſeipſo ligatur ſed occaſione
delicti ſui autoritate canonis: ⁊ per hoc ap-
paret ꝙ Hoſt. male reprehendit Ray. in his
q̃ not. i. eo. §. ⁊ q̃ ſit pena. ſub. § quid ſi eps. verſ.
ſed quid ſi quis eps. ⁊ ſeq. ⁊ hoc aliqñ cõtin-
git autoritate canonis a iudice promulgati:
qđ dic vt no. ꝫ. e. §. quis valeat excõicari. ver.
nõ ſubditus. ⁊ ſe. aliquoties autẽ autoritate
canonis ſcripti ⁊ in iure redacti. de quo not.
ꝫ. e. §. quis poſſit excõicare. rñ. i. inter q̃s vnꝰ
dicit. ſi quis ſuadente diabolo. huius ſacrile
gii crimẽ incurreret ꝙ in clericum vel mona
chum manus violentas iniecerit anathema
tis vinculo ſubiaceat: ⁊ nullus epõrum illuz
pſumat dolo abſoluere niſi mortis vrgẽte pe
riculo donec aplico cõſpectui pñtetur. et eiꝰ
mandatũ ſuſcipiat. xvii. q. iiii. ſi quis ſuadẽte
ſup quo multe mouentur q̃nes. ¶ Et ſm olim th
no. ꝙ lz dictus canon videat requirere tria.
ſ. iniectionẽ. dũ dicit iniecerit. Itẽ violentiaz
dum dicit violentas. Itẽ iniuriã dũ dicit ſua
dente diabolo. hoc tñ fallit caſualiter. nã ali-
qñ incidit quis in illũ canonẽ ſine iniectione
ꝑpter ſolam violentiã dum clericꝰ retinetur
incluſus vel inuitus. ſic ꝙ nõ hz liberaz ptã
tem abeundi. i. e. nuper. q2 nõ refert vtruz q̃s
cõpedibus vel parietibꝰ detineatur. ff. ex q̃b.
cau. ma. ſuccurritur. nec multũ differt a ſpẽ
ſeruitutis is cui libertas recedendi nõ datur
ff. de libero hoie exhiben. l. ii. ¶ Aliqñ aũt in-
cidit quis propter ſolã iniuriã ſine violẽtia:
vt ſi q̃s clericũ volentẽ verberet iure p cõpen
ſationem delicti: qđ clericꝰ cõmiſerat ꝯ ipm.
i. eo. contingit. i. ¶ Aliqñ vero ſine voluntate
et ſine iniuria propter ſolam iniectionẽ. i. eo.
vniuerſitatis ſm Hoſt. ſed certe illud non fit
ſine iniuria ꝙ apparet ibi dum dicit temera
rias manus. ſi em̃ vbi volentẽ percuſſio dr in
iurioſa manus: vt in illa ꝯtingit multofortiꝰ
vbi nolentem pcuſſio: vt in illa vniuerſitatis
¶ Qđ aũt dicit dictus canõ monachũ pro quo
libet religioſo ſupponit ſiue ſit maſculꝰ ſiue
femina clericus vel cõuerſus: virgo ſacrata
vel cõuerſa. i. eo. parochianos. ⁊ c. ad eminẽ
tiam. ⁊ c. uniuerſitatis. ⁊ c. de monialibꝰ. dũ
tñ ſit religionis approbate. ꝫ. de relig. do. ca.
fi. qđ dic vt no. ꝫ. de regula. §. q̃s ſit reglaris.
p totum. in illo verſ. quid de ruſticis q̃ faciũt
hoſpitalia. ¶ Quid de cõuerſis ſclariũ eccła
rum vr ꝙ careãt hoc priuilegio. ar. i. e. paro
chianos ibi religionis conuerſum: ⁊ in aliis
iuribus. ꝫ. inductis. ⁊ xxvii q. i. vt lex. ꝯtrium
tñ interpretãtur doctores. naz ex quo ſe ⁊ ſua
diuino iuri ⁊ obſequio tradiderunt. ⁊ ex toto
tranſlati ſunt iam facti ſunt de foro eccleſia-
ſtico: ſiue eccleſia regularis ſit ſiue etiam ſe-
cularis: ⁊ gaudere debent tales eccleſiaſtica
libertate. xvii q. iiii. quiſquis xii. q. ii. eccliaꝝ
ſeruos. in lib. feu. de priuilegiis ſchola. l. vni
c. non em̃ habitus ſed profeſſio religioſum
facit ſupra de regularibus porrectum. et vi-
detur hec queſtio determinari. ſupra de pri-
uilegi. vt priuilegia. §. i. Nec enim ſunt niſi
duo genera hominum. ſclz clerici ⁊ conuerſi
ex parte vna ⁊ ex altera laici. xii. queſtione. i.
duo ſunt. ⁊ quod tales cenſeantur religioſi:
approbat conſuetudo generalis cui ſtãdum
eſt. xi. diſtin. eccleſiaſtica rum.

9 ¶ In primis ego quero. † Quid ſi ſuper ca
put clerici vibrem gladiuz vel baculũ volẽs
ipſum pcutere: nõ tamen percutio nunquid
ſum excommunicatus videtur ꝙ ſic: quia ta
lis tenetur iniuriarũ. de peni. diſt. ſi quis pul
ſatus. Et ſine iniectione incidit quia in ca-

nonem.J.co.nuper. in princip.
arg.de peni.diſtin.quiſquis.et
ſi propterea.⁊.c.ſi cui. vij.q.ij.
ſicut.⁊ idem poteſt queri de il=
lo qui inſequitur clericũ cau=
ſa capiẽdi ſed nõ capit. ❡ So=
lutio dicas ꝙ talis non incidit
in canonem qui iniectionẽ ⁊ in
iuriam ⁊ violẽtiã exigit niſi in
caſibus per ius expreſſum de=
terminatis ⁊ interpretatis : vt
no.ꝫ.e.ſub.§.ſin autem.ver.an
te omnia.⁊ ſeq.⁊ verba intelli=
genda ſunt cum effectu . ꝫ . de
cleri.non reſi. relatum.nec ob=
eſt conatus ſine effectu . ꝫ . de
ſponſa.adoleſcens.

❡ Secũdo quero quid ſi quis
non iniecerit manus ꝓprias ſꝫ
a ❡ Per aliũ fieri. adð l regula q̃ p alium.⁊ ibi doc. de regu. iur. libr.vj.
a cepit tamẽ hoc per aliũ fieri [a]:
vterq̧ ligatur. J.e. mulieres.§.
j.percutiẽs enim ligatur: quia
manus iniicit.⁊ qꝛ non debuit
obedire in his que ꝯ deũ ſunt.
xj.qõ.iij.iulianus.⁊.c.nõ ſem=
p.ff.de vi ⁊ vi ar. l.j.§.quoties.
J.eoð .vniuerſitatis.⁊.c.relatũ.
❡ Mandãs etiam ligaᵗ quia
per alium percutit et ſi nõ per
ſeipm̃: vt dicit decre. dicta mu
lieres.⁊.J.co.vt fame.§.fin. xvj.
q.vj.conſuetudo.in fi. ff.de ad=
mi. tuto . ita autem.§.geſſiſſe.
❡ Quid ſi mandauit ⁊ poſtea
ſtatim penituit mandatarius
autem nihilominus mandatũ
perfecit nõ videtur qð incidat.
ar.ff.de acqui. here.ſi quis bo
na.ad fi: ſed dicas ꝙ incidit ni
ſi re integra reuocauerit: ⁊ mã
datarium ſuper hoc certifica=
uerit.arg.ff.manda. ſi mandaſ
ſem.ff.ad macedo.ſi tamen.⁊ l.
ſi filius.ff.qð iuſſu.l.j.reſpon.j.
ꝫ.de procura.ex inſinuatiõe.⁊
c.auditis.⁊.c.mandato.ꝫ.de re
ſcript. ex parte decani. vel diſ.
ſicut di.de ſimili materia.ꝫ.de
ſpon.§.qualr̃ contrahãᵗ.ver.
quid ſi peniteat.⁊ ſeq. ❡ Quid
ſi poſt mandatum ⁊ ante ma=
nus iniectionem deceſſit : ſed
poſtea eſt ſecuta iniectio: nun=
quid talis mãdator eſt excom=
municatus dicũt quidã ꝙ non.
qꝛ morte mandatoris ſoluitur
mandatuꝫ. ff.man.inter cãs.§.
ſi inſtitu. mandati.§.recte. ꝫ.de

offi.dele.gratum.⁊.c.relatum.⁊.c.lꝫ. ❡ Hoſt.
vero ſcripſit ꝙ talis ligatur niſi mandatum
reuocauerit ante mortem intelligitur enim
alias in eadem decedere volũtate. ꝫ. de bap.
maiores.§.vl . ❡ Tu dicas qð quo ad ſniam
eccleſie militãtis nullo modo ligatur ſub ter
ra: ſed dum ſuperſtes eſt tantum.xxiiij. qõ.j.
quodcunq̧.ſicut ⁊ ptꝫ in his que no.ꝫ.de pe
ni.ſub rubrica de remiſ.§.fi. Uerum tñ ſi hoc
notorium ſit ⁊ abſolutꝰ non fuerit in fine vel
ſigna penitentie vlla apparuerint haberi de
bet pro excõicato non ex vi ſnie eccleſie mili
tantis que ipſum ligare non põt vt dictum
eſt: ſed rõne peccati notorij vnde nec eccleſia
orabit pro ipſo neq̧ ſepelietur in terra ſacra
ta.ſcðm ea que no.ꝫ.de ſepul.§.quibus inter
dicatur.ver.⁊ generalr̃.⁊ ſic intellige dictam
decre. maiores.§.fi.⁊ ar.l.ff.de manumiſ. vin
dicta.ſi pater. ff.de leg.iij. ſi quis in princi.te
ſtamenti. ſin autem abſolutꝰ fuerit,vel ſigna
apparuerint cui cõicabamꝰ viuo ⁊ mortuo.
de qua regula dic vt no.ꝫ. de ſepul.§.quibꝰ.
ver.in ſum.⁊ ſeq. nã ⁊ ſi ligatus eſſet ⁊ ei non
communicaremus in vita: tamẽ in hoc caſu
ipſum poſt mortem abſolueremus. J. eodẽ.a
nobis.ij.que tñ abſolutio quo ad effectuꝫ ni=
hil operatur. ſed quoad hoc tantũ vt abſolu=
tus fuiſſe per ꝯtritionem monſtretur. qð dic
vt nota.ꝫ.de peni.ſub rubrica de remiſ.§.qui
bus proſint.ver. ſed ⁊ viuis.⁊ iunge qð no.J.
eodem.§.⁊ qualiter hec abſolutio. ſub.§.ſin=
autem.ver.ſed quid ſi excõicator. et ſequen.
❡ Quid autem ſi non mandauit: ſed tñ inie=
ctionem factam nomine ſuo rataꝫ habuerit.
dicunt quidam qð incidit nã ratihabitio re=
tro trahitur ⁊ mandato cõparatur. qð in de=
lictis etiam ſi nomine meo geſtũ non eſt ſpe=
cialiter locum habet: vt.ff.de vi ⁊ vi. ar. l.j.§.
quoties.C.de ice.nup. l.iij.⁊ de ſimo . ſicut.ꝫ.
de reſti.ſpo.cum ad ſedẽ.§.fi.no ꝫ.de his que
fiunt a prela.§ in quibus conſilium. ſub.§.il=
lud ver.⁊ quoniam ratihabitio.⁊ ſeq. ❡ Alij
dicunt ꝯtra pro quibus faciũt iura . ff. man.
ſi vero.§.ſi poſt.ff.de his qui no.infa.quid er=
go.ff.de vi ⁊ vi ar. l.j.§.qð igitur. ❡ Tutius
eſt qð reputet ſe excõicatum. nam eſt quo ra
tum habet in crie quodãmodo participat: et
ſic eadem ſententia inuoluitur. J.eo. nuper.⁊
c.ſi concubine.ad qð facit qð no.ꝫ.e.§.reſpõ.
j.ver.tu tamẽ teneas. ❡ Sed ⁊ dici poteſt qð
in omnibus iſtis dubijs ⁊ ſi ligatus ſit poteſt
tamen per dioceſanum abſolutionẽ obtinere
arg.J.eo.cum deſideres.§.ſecundo. ⁊ c.perue
nit. ſed de hoc dic vt not.J.eo.§.quis poſſit ab
hac ſententia.ſub.§.ſed ⁊ dominus.
10. ❡ Quid † ſi aliquis ſpuit in faciẽ clerici non
tamen manus iniecit nunqd eſt excõicatus.
hoc vidi vicarie de facto ⁊ dicas ꝙ talis ex

communicatus eſt.ar.J.eo.nuper. ⁊.c.cõtin=git.ij.ad fi.vbi dicit canon iſte ꝑ cautela cle=ricoꝝ ⁊ laicoꝝ violentia inducẽ fuit. et.c. contingit.ſ.ibi ⁊ manus iniurioſa punit hec aũt iniuria nõ minima eſt ex quo facies que ad ſimilitudinez celeſtis facta ſiue figurata eſt pulchritudinis maculat.C.de penis.ſi qs in metallum.⁊.ſ.de homi.c.ij.xxxiij.q.v.hec imago.⁊ ſic me aſſidente extitit iudicatũ. et idem intelligas ſi in caput vel corpus cleri=ci vinum vel aquã vel oleum vel liquor alius effundatur:multo fortiꝰ ſi lapide vel baculo vel gladio vel aliquo alio percutiatur. nam in his oĩbus fit iniuria corporalis. ¶ Item ſi ſcindit vel rumpat veſtem ſuam vel capit equum per habenas ita qꝺ in vno loco ipm teneat inuitum vel de equo ad terram deſcẽ dat vel cingulũ frangit vt cadat vl' minis et terroribus ipſum ſine iniectione aliqua cor=porali facit inuitum ſtare in itinere vel recũ ire:⁊ hec maxime in laicis iniuriantibus lo cum habent.ar.in iuribus.ſ.e.ſub.§.rñ.ſ.nec enim datꝛ alicui laico ſuper clericũ hec ptãs. J.e.ſi vero.ſ.§.officiales. nec refert vtrũ tãgat perſonam vel rẽ ei adherentẽ ex quo violen=ter vel iniurioſe vel temerarie hoc facit vt ap paret in his que no.ſ.e.ſub.§.ſinaũt queras. ver.ante oĩa. ar.eſt de dauid qui precidit orã clamidis ſauli.ſ.Regũ.xxiiij.⁊ de oza qui ap=ponens manũ ſuã ad arcam percuſſus eſt.ſ. Regũ.vj.⁊ qꝛ adherẽtia religioſis eodẽ gau=dent priuilegio.xvij.q.iiij.ſi quis ɔtumax.ij. qꝺ.vij.§.item obijcitur. et que religioſis ad=herẽt religioſa ſunt.ff.de rei ven. que religio ſis.ſ.de iu.quãto.ſ.de iure pat.de iure.¶ Jõ in ſupradictis et infraſcriptis ⁊ in omnibus alijs probabiliter dubijs aut purgabit ſe in=ſiciens ad arbitrium epiſcopi:aut conſeque=tur abſolutionis beneficiũ ad cautelã: alias nec epiſcopus nec alius eidem cõicare dꝫ. J. eo.cum deſideres.§.ſecunde.

¶ Quid ſi dicat ꝙ neſciebat eſſe clericũ illuz quem verberauit:puta qꝛ cleric ad modum
a laici incedebat[a] ſi certũ eſt qꝺ hoc ignorauit excuſatur.Itẽ in dubio ſi velit iurare qꝺ hoc ignorabat:J.eo.ſi vero.ij.ꝙ intelligas quo ad eccleſiam militantẽ ſm quam ꝓbatiõe defi=ciente ſue ɔſcie relinquitur.xxxiij.diſ.habuiſſ ſe.ſ de iureiur.mulieri. ſi tñ veritas ſe hꝫ in ɔtrium ⁊ hoc poſtea denudet in pnia dꝫ indu ci vt ad apoſtolicã ſedẽ accedat ⁊ leſo ſatiſfa ciat competenter.⁊ ſic loquitur. J.e.porro. ſꝫ ⁊ de periurio eſt pena indicẽda: vſ.q.ſ.quicũ qꝫ.¶ Quid ſi percutiens vidit tonſurã nõ tñ credebat qꝺ eſſet clericus in ſniam incidit nõ obſtante ſua falſa opinione dum tñ ꝑcuſſus in veritate cleric ſit. ff.de iniurijs. cum qui. §.ſi iniuria.¶ Quid ſi laicus dicat dñe ꝓbet ſe clericum.nã ei qui dicit incũ bit ꝓbatio.ff.de proba. ei q̃ di=cit. nunqd hꝫ neceſſe probare ſe clericũ ⁊ rite ordinatum: nã durum ei eſſet hoc:qꝛ forte cen tum anni ſunt qꝺ fuit tonſura tus nec extãt teſtes.dic ergo ꝙ ſufficit ꝓbare ꝙ pro clerico ſe gerebat:ſic agebat:ſic ɔtrahe=bat:ſic publicis muneribꝰ fun gebatur.ff.ad mace. ſena. cõ.ſi filius.⁊ apparet i his que not. ſ. de fide inſtru.§.qbus inſtru. ỽ.qd ergo ſi tabellio. ¶ Quid ſi in veritate non erat clericus lꝫ tonſurã deferret ⁊ illũ ꝑcuſſi ſti credens illum clericum eſſe cum in veritate non eſſet:quia ipſemet fecerat ſe tonſurari a barbitõſore;tñ ſuũ epm faciẽs in veritate non eſt excõicatus. arg.ff.de fur.oẽs.§.penul.in fi. ſꝫ q̃diu ɔſciam habebis leſaz debes te excõicatũ reputare ⁊ abſtinere qulqꝫ poſtea ſcies ve ritatẽ.ar.J.e.idſitiõi.ſ.de ſimo. per.tuas. ar.ſ. de pur.vulg.c. ij.xj.q.iij.qm multos.ſm vnaz lecturam.¶ Quid ſi credas ꝑ=
a cutere petrum laicũ ⁊ in perſo nam errans percutis martinũ clericũ.Ala.ſcripſit ꝙ in ſnia3 incidis nec obſtat error perſo=ne ex quo iniuriare voluiſti.ff. de iniurijs.eum qui.§.de iniu=ria.ſ.de iniur. c.fin. ¶ T.dicit contra:qꝛ ſi percutis clericuz[b] quem credebas laicum non es
b excõicatus.J.e.ſi vero.ij.⁊ arg. pro ipõ.J.eo.c.ſ.⁊.c.veniens.et ff.de iniurijs.illud.§.fi.et.l.ſeq. ¶ Snĩam Ala. puto tutiorez: nam conſtat qꝺ in clericũ ma=nus violentas iniecisti ⁊ diabo lo ſuadente qui te ad faciendã iniuriam laico incitauit: ergo ỽba canonis ſupradicti ligant te vt i ipſis apparet: ⁊ certũ eſt quod iniuriã feciſti:et dicit lex. quod ſi credo patrẽfa. illum qui filius eſt patri non compe tit actio iniuriarum. ff.de iniu rijs.cum qui.§.fin. ¶ Quid in conuerſo caſu puta credens ꝑ=cutere clericum percutis lai=cum. nunquid es excommuni catus.ar.qꝺ ſic.ſ. de bigamis. nuꝑ.⁊.c.fin.⁊. ff.ad.l.aq.ſciam.

a ¶ Clericꝰ ad modũ laici icede bat. adde. c. ſi iudex laicꝰ.⁊ ibi ɔſtã.⁊ doc. de ſen. ex=com.li. vj.

b ¶ Si ꝑcu=tis cleri=cũ.adꝺ gl. in.l. ignos rans. ff lo cati. gl.i.l. ſi q̃ per ca lũniã. C. ꝺ epiſco. et cle. bar.in l.apud la=beonẽ. i.§. ſi qs ỽgi=nẽ.ff. de in iur. bal.in l.fi. i fi.C. ſi a nõ cõ=pe.iudi.

.§.ij.ſed contra: qꝛ iudicandū eſt ſcḋm qđ fit nō
ſcḋm qđ faciens intendit.ff.ad.l.coꝛ.de ſic.l.
ij.§.diuus.ff.de iniurijs.ſi cum ſeruo.ꝛ.l.pre
ceden.in fin.dic quod non es excommunica=
tus in veritate licet de iniuria teneariſ vt pa
tet per premiſſa.

11 Quis †ſit eius effectus. Appa=
ret ſa=
tis in his que not.ṡ.eodem.§.quot ſunt eius
ſpecies.¶ Effectus enim minoꝛis excōicatio
nis vt ibi diximus eſt vt excōmunicatus non
participet eccleſie ſacramentis et vt eligi nō
poſſit.ṡ.de cle.excommu.miniſtrante.ſi cele=
brat.¶ Effectus autem maioꝛis excommu=
nicationis eſt vt nullus chꝛiſtianus cum ta=
li participet.ſcḋm ea que not.ĩ.eodē.§.ꝛ que
ſit pena participantium.¶ Sed et is eſt effe
ctus vt non poſſit eligere vel eligi.ṡ.de cleri.
excom.mini.ſi celebrat.¶ Item qđ nullum
beneficium eccleſiaſticum acquirere poſſit.
ṡ.de cle.excom.mini.poſtulaſtis.ṡ.de eta.et
quali.cum bone.in fi.de excel.pꝛe.tāta.¶ Itē
vt q̄diu quis excommunicatus eſt de bene=
ficioꝛum ſuoꝛum pꝛouentibus nihil perci=
piat.ṡ.de appel.paſto.in fin.¶ Sed nūquid
ita de ſuſpenſo: ſic ſi ſit ſuſpēſus a beneficijs.
ſic.ṡ.de elec.cum in cunctis.§.clerici ſane.in
ſuſpenſo autem ab officio diſ.vtrum ex gra=
ui cauſa ſit ſuſpenſus: et tunc idem eſt.ṡ.de
purg.cañ.inter ſollicitudines.ij.qō.v.ſuper
cauſa.vel ex leui cauſa: et tunc ſubdi.vtrum
diu perſtiterit contumax: et tunc etiam pꝛi=
uandus eſt beneficijs ſuis.ṡ.de eta.ꝛ qualit.
cum bone.vel nō diu ſteterit: et tunc non vi=
detur qđ ei ſint beneficia ſubtrahēda qꝛ hoc
fieri non dꝫ ex magna cā.xvj.qō.vij.inuentū.
ꝛ argu.C.de except.rei iudi.ſtipendia.fit au=
tem iſta ſuſpenſio aliq̄ñ ex leui cauſa: puta
pꝛopter ſcandalum populi vel infamiam ſo
lam.ij.q.v.p̄ſbyter.ꝛ hoc intelligas de bene=
ficijs que quis ſeparata ꝛ certa percipit: quo
tidiana enim null⁹ percipit niſi ſeruitium fa
ciat.ſic intellige.ṡ.de pꝛeben.lꝫ.ꝛ.c.cum ſm
apoſtolum et rationem gñaliter allegatam.
ṡ.de cle.cōiug.qđ a te.et.c.diuerſis.vel illud
q̄ñ beneficiatus habet perpetuū impedimē=
tum: alias ſnīa ſuſpenſionis vel interdicti la
ta quo ad officia non debet extendi ad bene=
ficia vel contra.argu.ṡ.de offic.oꝛdi.dilect⁹.
de peni.diſti.pe.niſi aliud expꝛeſſim dicatur
in ſententia: vt.ṡ.de ſolu.c.ij.in fi.¶ Hic etiā
notabis quod ea que excommunicatio intu=
lit abſolutio reddit id eſt remouet impedimē
tum qđ ligatio intulerat.xv.q.vj.nos ſancto
rum.ꝛ.c.iuratos.ꝛ arg.iij.q.iiij.beatus.ṡ.de
elec.qꝛ diligentia.non tñ oīa reddit qꝛ fru=
ctus quos amiſit excōicat⁹ iuſte q̄diu excōi
catus extitit poſtea non recupabit.ꝛ eſt hoc
expꝛeſſum in aut.vt cum de appel.cognoſcit.
.§.generalem.verſicu.ſi vero poſt hoc.colla.
viij.niſi ei fieret grā.C.de re mili.ſtipen.ꝛ.l.
cum allegatis.lib.xij.nec enim pena ſolet re
peti.ff.de condi.indebi.pene.ff.de pꝛocura.q̄
pꝛopꝛio.§.vt in ceteris.ff.de tute.ꝛ ra.diſtra.
l.ij.§.nunc tractemus.nec debet de facili gra
tia fieri ne contemnatur vigoꝛ canonice diſci
pline.argu.l.diſtinc.c.j.ṡ.de conſue.cum in=
ter vos.ṡ.de ꝯceſ.pꝛeben.quia diuerſitatem.
ſin autē iniuſta appareat ſententia tunc ſunt
ei reſtituendi.ij.qō.v.ſuper cauſa.¶ Item et
effectus hui⁹ ſententie is eſt q̄ poſſit ꝯſtitui
ꝓcuratoꝛ.ṡ.de ꝓbatio.poſt ceſſionē.¶ Nec
conſtituere quinimo ſi inter ꝯſtituentes fue=
rit pꝛocuratoꝛis conſtitutio non tenebit.ṡ.de
pꝛocura.c.fina.¶ Et breuiter excommunica
to maioꝛi excōmunicatione eſt quilibet act⁹
legitimus interdictus: vt apparet in auten.
d.n.extra eo.ſolet a nonnullis.§.fin.et argu.
ṡ.de teſti.licet ex quadam.reſpon.j.in fin.ṡ.
de exceſ.pꝛela.inter dilectos.§.pꝛimo.in fin.
et quelibet participatio aliquo etiam pꝛiui=
legio non obſtante.ĩ.eo.nulli.ꝛ omne pꝛiuile
gium legis ꝛ beneficium: vt in aut.de pꝛiui=
le.do.here.mulie.non p̄ſtan.§.penul.col.viij.
nec poteſt heres reſtitui niſi communionem
eccleſie habeat in aut.vt cū de ap.cog.§.ge=
neralem.ꝛ ſeq.col.viij.¶ Et hec omnia intel
ligas etiam ſi ſententia iniuſta ſit.xj.q.iij.ſen
tentia.cuius etiam effectus eſt quo ad excōi
cationem: vt ipſam ſeruans mereatur apud
deum pꝛopter bonum obedientie vt patet in
his que not.ĩ.eod.ſub.§ quantumcunq̄.ver.
ſed cum eccleſia.nam omnis excommunica
tionis ſententia dummodo non cōtemnatur
medicinalis eſt non moꝛtalis: ſed ſi contem=
natur moꝛtalis eſt.ij.queſti.j.multi.xxiij.q.
iij.coꝛripiantur.ꝛ.c.notandum.in fi.ꝛ in aut.
d.n.extra.c.cuꝫ medicinalis.¶ Quid ſi quis
eam contempſerit nec ſeruauerit effect⁹ eſt
vt ſententia que pꝛius iniuſta foꝛte erat effi=
ciatur iuſta pꝛopter contemptum: et quo ad
contemnentem.xj.qō.iij.§.cum ergo.et.§.hic
ꝛ fi.ꝛ.xiiij.q.iij.notandum.in fi.ꝛ.ĩ.eodē.per
tuas.§.nos igitur.verſi.verum in alijs.ꝛ ſi is
qui non ſeruauit clericus ſit et de violatione
ita quod ſe officijs diuinis ingeſſerit conuin
citur: deponitur: niſi cum eo fuerit diſpenſa=
tum.xj.queſtio.iij.ſi quis pꝛeſbyter.ꝛ quicū=
q̄ ſit qui non ſeruat tardius abſoluetur.xj.
q.iij.qui iubente.ꝛ moꝛte quando citius pꝛe
uenitur.xj qō.iij.epi.¶ Sed qualiter dicitur
quis non ſeruare ſententiam ꝛ ipſam contē=
nere.quando ingerit ſe communioni homi=
num contra id qđ not.ĩ.eod.§.ꝛ que ſit pena:
ideo talibus conſulendū eſt quod et ſi ſciant
iniuſtam ſententiam ipſam tamen diligen=

ter obſeruent. ¶ Hec vera ſunt de ſnīa iuſta: & etiam iniuſta non dico de nulla: ſi enim ſententia nulla ſit ipſo iure nec timenda eſt nec tenenda. quod qualiter & in quot caſibus accidat plene not. ſ. de cleri. excōmu. miniſ. §. qualiterr excuſentur. ¶ Sed effectus eſt vt non relaxetur niſi certo modo de quo nota. j. eo. §. qualiter hec abſolutio. ¶ Iſte etiam eſt effectus: vt ſecum trahit executionem nec appellari poſſit ab ea. ſ. de appel. paſtoralis & eſt triplex ratio. ¶ Prima quia chriſtus ligat a quo cum ſuperiorē non habeat appellari non poteſt. Chryſoſto. nemo contemnat vincula eccleſiaſtica. non enī eſt homo qui ligat ſed chriſtus qui hanc dedit poteſtatem et homines facit tanti honoris dignos. xj. q. iij. nemo. ¶ Secundo quia nemo excōmunicatur niſi pro cōtumacia: vt apparet in his que not. ſ. eo. §. quibus ex cauſis. ſed contumax non auditur appellans. ij. qō. vj. §. ſunt quorum. ¶ Tertia vt magis claues eccleſie timeant̄. xj. q. iij. quid ergo. ¶ Quarta qꝛ ſecum trahit executionem vt dictum eſt. quare autem ſecum trahit executionē: dic vt not. ſ. de ſentē. & re iudi. ſub rubr. de ſen. §. ſi quis ſit eius effectus. verſicu. item ſtatim aliquādo. & ſequē. ¶ Supradicta oīa vera ſunt niſi probabilis ignorantia excōicatū excuſet: ꝑm ea que not. ſ. de cleri. excōi. miniſ. §. qualiter puniatur. ver. quid ergo ſi ignoranter.

¶ Hi ſunt effectus quo ad excōicatū: ſed et quo ad excōmunicatorem effectus ſuos habet. nam is qui iuſte excōmunicat meretur apud deum cum faciat iuſtitiā quam colere ſummum bonum eſt. xij q. ij. cum deuotiſſimam. Si vero iniuſte excōmunicat licet ſententia ſit tenenda: excommunicator tunc eſt puniendus. quod vt melius intelligas ſcire debes quod ſententia excōmunicationis tribus modis dicitur iniuſta. ſcilicet ex cauſa: ex animo & ex ordine. ¶ Ex cauſa dicitur iniuſta excōmunicationis ſententia vel quia nulla pretendit vt ſententia. in auț. d. n. extra eodem cum medicinalis. vel quia & ſi preten datur vera non eſt: vel quia et ſi vera non ſit non tamen eſt ſufficiens et rationabilis: vt. j. eodem ſacro. §. j. argū ſ. de appella. vt debitus. et capi. cum ſpeciali. ff. de auto. tu. nulla differentia ¶ Ex animo vero dicitur iniuſta excommunications ſententia quando ſi cauſa exprimatur vera. & rationabilis ab eo tamen qui excōmunicat non ad correctionem: non ex zelo iuſtitie ſed indignationis inuidie vel odij fomite promulgat̄. xj. queſtione. iij. ca. illa. & capi. ira. et in auț. d. n. extra. eo. cum medicinalis. ideo totum conſiliū eſt ꝙ ſi quis offenditur non per ſe ſed per aliū qui charitatiue moueat̄ ſententiā promulget: vel per ſe hoc facere vult adminus nō faciat hoc dū mouet̄ ſed mermittat motū forte cholericum aliquātulum reſidere. ¶ Ex ordine autē dicitur iniuſta hec ſnīa qñ & ſi cauſa vera & rationabils pretendatur: & proferens charitatiue moneatur attamen non proceſſit admonitio cōpetens vel non fuit facta coram perſonis idoneis. j. eo. ſacro. & licet aliqui exponant ibi competēti. i. trina per cano. xvj. q. ij. indigne. tu tamen dicas cōpetenti ad arbitrium iudicis ſiue trina ſiue vna pro omnibꝰ maxime in notorijs. xxiij. qō. iij. de illicita. et ptꝫ in his que no. ſ. de dolo & contu. §. qualr deprehendat̄. in prin. & ſub. §. item ter debeat citari ¶ Hodie etiā talis ordo tradit̄ vt cauſa exprimatur & in ſcriptis ferat̄: et excōicator exemplū huius ſcripture teneat̄ excōicato tradere infra menſem ſi ſup hoc fuerit requiſitus. ſup quo. l. ſuper requiſitione facta ſi forte negaret̄ vt conuinci poſſit facilius requiſitus fiat publicū inſtrm vel lr̄e teſtimoniales inde cum ſigillo autētico habeant̄. vt in auț. d. n. extra eo. cū medicinalis. ¶ Si q̄s aūt defectus ſup predictis notari valeat ſnīa dicet̄ iniuſta: ſicut de his tribus modis plene probat̄. xj. q. iij. §. ſi ergo. & §. cū ergo. et. c. ſi ep̄s. forte iracūdus: cuius effectus eſt proferens vt multipliciter puniat̄. ¶ Primo punitur qꝛ tenet̄ excōicato actione iniuriarū. xj. qō. iij. illud. & c. temerariū. ¶ Scđo eſt tanꝙ ſacrilegus puniēdus. xxiij q. iij. nō in perpetuū & he due pene forte ſpāliter locū habent quādo ſnīa excōicationis ex aīo eſt iniuſta. ¶ Tertio qꝛ carere dꝫ cōione hoim et arceri ab ingreſſu eccl'ie inquantū ſuperiori viſum fuerit equū. xxiij. q. iij. de illicita. & hoc forte qñ iniuſta eſt ex cā ſpāliter locū hꝫ. ¶ Quarto ſi ferat̄ nō ſeruato ordine illiꝰ decre. ſacro interdicit̄ ei per menſem vnū ingreſſus eccl'ie ipō iure. j. eo. ſacro. rñ. j. quo elapſo reſtituit̄ ipſo iure. ar. lxxj. di. ſi qui ſunt. ¶ Quinto ſi ſnīa iniuſta appareat ad intereſſe condēnat̄ excōicato. al's nihilominus ſi culpe q̄litas poſtulauerit ſupioris arbitrio puniēdus. j. eo. ſacro. §. cūq aduerſus excōicatorē. Sexto hodie nō ſolū ab ingreſſu eccl'ie ſed et̄ a diuinis officijs p mēſem vnū nouerit ſe ſuſpēſuꝫ: idq ſi interim celebrat irregularitatē incurrit ſup q̄ citra ſedē apo. nō poterit diſpēſari: vt ptꝫ i his q̄ no. ſ. de peni. ſub rubr. de diſpēſa. §. q̄s poſſit diſpēſare. ſub. §. ſunt aūt caſus ver. tertiodecimo. & h̄ iō eſt: qꝛ a diuinis officijs ſuſpēſus celebrat ſecꝰ ſi ſuſpenderet̄ tm̄ ab ingreſſu eccl'ie vn per penā illius decre. ſacro. nō efficiebat̄: celebrās interim irregularis qꝛ nō ꝯtinebatur ibi de diuinis officijs quicq̄: ſꝫ hoc addit dn̄s noſter volēs ꝙ talis incurreret irregularitatē. ſꝫ & addit. qō talis

ad expenſas condēnet: ⁊ quod
idem ordo interdicti ⁊ ſuſpen=
ſionis in ſententijs obſeruet:
vt oīa hec ꝓbant in aut. d.n.
extra codē. cum medicinalis.
¶ Epiſcopi tamen et ſuperio=
res hodie nullam ſuſpēſionis
vel interdicti incurrunt ſentē=
tiam ipſo iure niſi et de ipſis
ſpecialiter caueat. vt in aut.
d.n. extra eo. qꝛ periculoſum. ⁊
de hoc no. ſ. de ſenten. ⁊ re iu=
di. ſub rubri. de ſenten § qua=
lis. ſub § pura. ver. quid ergo
ſi excōmunico te. ⁊ preceden. et
ſeq. ¶ Abb. his autem omni=
bus excuſat cauſa probabilis
proferentem maxime ſi lauda
bilis opinionis exiſtat. j. eodē
ſacro § cunctꝫ aduerſus. ⁊ ſeq.
¶ Quantūcunqꝫ autē iniuſta
ſit ſententia dum tamē non ſit a
nulla tenenda eſt et timenda:
vt patet in his que no. ſ. eo §.
reſpon. j. ver. ⁊ hec oīa intelli=
gas. ⁊ ſe. ⁊ probatur. xj. q. iij. §.
j. ⁊. c. j. et § ſi ergo iniuſte deie=
cti. qđ ſpeciale eſt in hac ſnīa.
nam alˀs nulla eſſet niſi ordo
iudiciarius ſeruaret. C. de ſen.
⁊ interlocu. omniū iudi. prola
tam. tenet autē quantū ad ec=
cleſiam militantē que frequē=
ter fallitur. xxiij. qō. ij. ſi quis
non recto. xxxv. q ix. ſententiā
ſ. de frigidis. fraternitatis. ſ.
de ſenten. et re iudica. lator. ſ.
de reſti. in integ. ex literis. ſed
non ligat quantū ad deuz qui
nunqꝫ fallitur neqꝫ fallit. j. eo. 2
a nobis. ij. xxiij. q. iij. deus de
conſecra. diſt. ij. panem. qđ in=
telligas niſi contemnatur: vt
no. ſ. eo § reſpon. j. ver. ſi quis
eam contempſerit. ¶ Sed cuz
eccleſia romana non habeat
maculam neqꝫ rugam vel ali
quid huiuſmodi. xxj. di ꝗuis.
⁊ de. pe. di. j. eccleſia. nec aliqđ
ab ea iniuſtum procedere de=
beat que tenetur alios in ſua
iuſtitia ꝯfouere. ſ. de ſup. neg.
prela. licet. quare ſtatuit quod
ſententia iniuſta ligaret et ſic
videtur dediſſe prelatis mate
riam malignandi ⁊ in ſubdi=
tos ſeuiendi. reſpon. non fuit
hec ſua intentio: imo tales pu

a ¶ Semel excōicatˀ. adde glo. i c. ita quorūdā de iudeis. c. cuz pro cā. de ſen. exc. c. ſi gnificaſti. de eo q̄ duxit in mrī. glo. in cle. grauis. de ſent. excō. glo. in. c. j. qđ me. cā. lib. vj.

nit acriter. vt pꝫ in his que not. ſ. eo. ſub §
hi ſunt effectus. ver. j. ⁊ ſeq. ſed ideo hoc fecit
vt magis claues eccleſie timerent neqꝫ con=
temnerentur. j. eo. per tuas § nos igit. verſi.
verum. et in maiori reuerentia haberent dū
vident hoīes etiā per iniuſtas ſententias ſe
ligari: vt homo bene cōditus per obedientie
meritū creſceret. iniuſte ēt ſnīe parens ⁊ ſe li
gatum recognoſcēs. xj. q. iij. quid ergo. ⁊ ea=
dem ratione ſtatuit vt ſi ab eadē romana ec=
cleſia iugum graue ⁊ vix ferendū etiam im=
ponatur: pia tamen deuotione toleretur. xix.
diſt. in memoriam.
¶ Illud etiā notandū qꝫ duplex eſt effectus
huius ſnīe ſcꝫ deiectio: et ligatio: ſm primū
effectū excōicatus ſemel amplius excōicari
non pōt: qꝛ qui ſemel foris eijcit amplius ex
pelli non pōt niſi reuertat: quid eīm ad nos
de his qui foris ſunt. ſcđm apoſtolū. ſ. de di=
uor. gaudemus. ij. q. j. multi. ſ. de iudi. cū nō
ab homine. xxiij. q. j. c. j. ij. ⁊. iij. ¶ Utrū ſcđm
a effectum ligationis ſemel excōicatus [a] iterū
poteſt excōmunicari: poteſt eīm ligatus am=
plius ligari ⁊ foris poſitus diutius extra te=
neri. nam ſi ligatus tenetur foris diuerſis li=
gaminibus ponamus. x. ⁊ quodlibet ad ipm
tenendū ligatum ſufficiat parum eſt. ix. ſol
uere quo ad hoc vt intus reuertat niſi et de=
cimum ſoluatur: ⁊ ſcđm hoc excōicatus ite=
rum ⁊ iterū ⁊ quoties opus eſt excōicari po=
teſt. ſic intellige. j. eo. cum pro cauſa. ⁊. c. offi=
cij. ⁊. iij. q. iiij. engeltrudā. xj. q. iij. excellentiſſi=
mus. et conſimilia iura. ¶ Nunquid igitur
excōmunicatus aliū excōmunicatū vitare
teneatur: patet ex premiſſis qđ ſic: nam pec=
catū pctō addi pōt ⁊ excōicatus excōicari ⁊
talis peccat mortaliter. ſcđm ea que no. ſ. eo
§ ⁊ que ſit pena. ſub § neceſſe. ver. ſed nun=
quid. et ſub § ſeq.

2 Quis † poſſit ab hac ſenten
tia abſoluere. Hic di. vtrū querat de ſnīa ca=
nonis vel hoīs. ¶ Si queratur de ſnīa cano
nis ⁊ lator canonis ſibi abſolutionē non re=
tinet pōt abſolui quilibet a proprio ep̄o vel
etiā ſacerdote: nam ex hoc qđ lator ſibi ſpā=
liter nō retinuit videtur hoc alijs conceſſiſſe
ſcꝫ qđ a tali ſententia abſoluere poſſint. j. eo.
nuper § in ſcđo. vt no. j. e § ⁊ qualiter. reſpō.
j. ¶ Hic tamē notandū qđ minor excōicatio
aliquando infligitur ipſo facto ſine ipſo iu=
re quo ad deum tantum aliquoties quo ad
deum ⁊ eccleſiam. Quo ad deum tantum in=
fligitur ꝗcito pctm̄ mortale cōmittit etiā co
gitādo. Salo. puerſe cogitationes ſeparāt a
deo. Item ſpūs ſanctus diſcipline aufugiet
fictum. xj. q. iij. audi. talis euchariſtiā ⁊ cete=
ra ſacra ecclˀie recipit ad dānationē ſuam. ſ.

de coha.cleri.ꝛ mu.c.ſi.tñ per ſolā pnīam tollitur talis ſnīa. ſ.de ſimo. ne dei eccleſiā. ſ. de temp.oꝛ.queſitū. ¶ Uerū quo ad deū ꝛ eccleſiam infligitur minoꝛ excōicatio. ¶ Pꝛio cum quis cōmunicat excōicato ꝙ dic vt no. j.eo.§.ꝛ que ſi pena. ¶ Scdo cū quis ſacrilegiū ꝯmittit.xvij.q.iiij. minoꝛ.ꝙ dic vt no. ſ. furtis.ſub rub.de crimi. ſacrilegij.§.j.ꝛ de immu.eccle.§.ꝛ que ſit pena. ¶ Tertio cū qs eſt notoꝛius foꝛnicatoꝛ. ſ. de coha. cle. ꝛ mulie. veſtra. ¶ Quarto cum qs eſt ſimoniacus. ſ. de ſimo.tanta. ¶ Quinto cū qs recipit eccleſiam vel aliud ſpūale de manu laici ſine conſenſu epi.vj.q.v.ij.ſi qs deinceps.ꝛ.ſ.de iure pa.ꝓterea.§.j.ar.ſ. de cle.ſi quis. nec obſt.ſ. de iure pa.cura. vbi dicit ꝙ talis ſit excōicādus:qꝛ illud intelligi dꝫ de maioꝛi excōicatione. ¶ Sexto qñ quis artē baliſtarioꝝ vel ſagittarioꝝ exercet ꝯ xpianos lꝫ alij hoc intelligant de maioꝛi excōicatione:vt no. ſ.eo. §.ſi quis poſſit excōicare.rñ.j.ver.vigeſimuſquartus. ¶ Septio in diſſidentibus. ¶ Octauo in pauperū oppꝛeſſoꝛib⁹. ¶ Nono in publicis vſurarijs.ſ.de vſuris.qꝛ oibus. ¶ Decimo i publicis meretricib⁹ ſicut de his quatuoꝛ ꝓximis caſibus ꝛ quibuſdā alijs not.ſ. de parochijs.§.in qbus.ſub.§.hoc tñ ſciēdū. ver.ſunt tñ quedā pſone.ꝛ ſeq. ¶ Undecimo in illis quib⁹ denegat̄ eccleſiaſtica ſepultura:ꝛ hi ſunt multi caſus ſicut no.ſ.de ſepul. §.quibus interdicatur.vbi ꝛ aliqua ex ſupradictis notantur. ¶ Duodecimo in quolibet notoꝛio peccatoꝛe:nā ꝛ viuus ꝛ moꝛtuus repellitur a ſacramentis eccleſie niſi penitentiam egerit ꝛ per ꝓpꝛium ſacerdotem fuerit abſolutus.lxxxvij.diſtin.neqꝫ.xcv.diſt.illud. xiij.qō.ij.pꝛo obeuntibus.de conſe.diſtinc.ij. pꝛo dilectione.

¶ In ſupꝛadictis caſibus quilibet abſolui poteſt a ſacerdote pꝛopꝛio cum intelligatur de minoꝛi excōicatione tm̄:nam ꝛ ſi quis incurrat maioꝛis excōicationis ſnīam autoꝛitate cano.idē erit ſicut eſt videre in caſib⁹ vt not.ſ.e.§.quis poſſit excōicare.rñ.j. ꝛ hoc eſt verum niſi vbi latoꝛ canonis ſibi ſnīam ſpāliter reſeruauit:vt no.ſ.eod.§.j. ¶ Reſeruauit autem ſibi dñs papa abſolutionem ſpāliter in caſibus qui ſequunt̄. ¶ Pꝛim⁹ caſus eſt in incendiario eccleſie. ¶ Scds eſt in effractoꝛe et ſpoliatoꝛe eccleſie: ex quo tñ hi duo ſunt ꝑ eccleſiā denūciati:nā lꝫ ante denūciationē citra ſe.apo. abſolui pñt poſt denūciationē tñ nō pñt ſicut de incendiario ꝓbatur. j.eodē. tua.ꝛ de effractoꝛe. j.eodē.conqueſti. ¶ Tertius in illo qui ſciēter ꝛ ſponte participat cum excōicatis a papa ꝛ eos in diuinis officijs recipit.j.e.ſignificauit.alij hoc intelligunt qñ papa excōicauit ꝛ aliquos participantes cū eis vel qñ participant in crie:ꝓpter qd dicit tales eadem ſententia inuolui. j.eod.nuper.§.in pꝛimo.ꝛ.c.qd in dubijs.ꝛ.c. inter alia.ſed ſatis vr̄ equū qd pꝛimi ſentiūt vt ſic excellētia vocis ꝛ ſnīa pape priuilegiū habeat ſicut ꝛ excellentia manus habet.argu.ſ.de temp.oꝛdi.cum in diſtribuendis. qd dic vt not.ſ. eod.§ quis poſſit excōicare.rñ.j. verſi.vigeſimuſſeptimus. ¶ Quartus in falſario dñi pape.ſ.de crimine falſi. dura.et.c. ad falſarioꝛum. ¶ Quintus in illo qui in crimine participat criminoſo:talis enim nō poteſt abſolui niſi ab illo qui tulit ſnīam vl̄ ſuo ſuperioꝛe.j.eod.nuper.§.in pꝛimo. ꝛ duobus c.ſe.ꝛ.c.ſi cōcubine.vnde ſi papa ſnīam tulerit participans cum tali ꝛ taliter ab alio abſui non poterit ꝙ̄ a papa:ꝛ diuerſificatur caſus iſte ab alio quem not.ſ.eo. verſi.tertius. qꝛ hic loquit̄ in participatione criminis non diuinoꝛum officioꝝ:ibi vero in caſu econuerſo. ¶ Sext⁹ in capellano ſcdo nubentē benedicente qui et ſi excōicatus non ſit mittēdus eſt tñ ad ſe.apo. officio beneficioqꝫ ſuſpēſus. vt.ſ.de ſecū.nup.c.j. ¶ Septimus in illo qui inijcit manus violentas in clericū.xvij.q.iiij. ſi quis ſuadente.qd indi.verum eſt niſi aliqs a ſe.apo.habeat pꝛiuilegium abſoluēdi:puta qꝛ hoc cōcedit aliqbus per literas ſpeciales vbi quidē quantūcunqꝫ ſit exceſſus:ſi ſpecialis ꝛ ex certa ſciētia ꝯmittatur is pōt abſoluere cui cōmittit̄ ꝛ ſic intelligas. j.e. mulieres.§. de his q̄ nec poteſt hoc alij denegare.vt.ſ.de offi.dele.qm̄ apoſtolica ſedes.

¶ Sed ꝛ dicunt quidam ꝙ leui percuſſione poteſt eps abſoluere indiſ.vt.j.e. ꝓuenit.vbi dicit de his abluendis qui clericis non enoꝛmē ſed modicam et leuem iniuriam irrogauerunt:tue fraternitatis arbitrio duxim⁹ cōmittendum. ¶ Sed ꝛ hec decre.ſane intelligatur:puto inter perſonarum ꝯditionē iniuriamqꝫ graue leuem ꝛ leuiſſimā arbitrio boni viri foꝛe perſpicaciter diſtinguēdū. ¶ Sane intelligat̄ ſic ſemper eſt ius intelligendū: nam verba iuris nō ſunt calūniāda. ff. ad exhi.l.pe.ꝛ ꝟba debēt deſeruire intētioni. ſ. de appel.ſcdo reqris.j.ti j.intelligētia.ꝛ.c.i his. ꝛ vitanda eſt interpꝛetatio cauilloſa. vt patet.ſ.de priui.in his.ꝛ.ſ.de deci. ad audientiam. ¶ Puto hoc ideo dico quia Ala. indiſ. dixit hanc decre. continere indulgētiam ſpecialē pꝛo quo facit id qd in decre.ponit̄.duximus committendum: non dicit reſpondendum:et quod dicit fraternitatis tue. nō ergo alterius niſi ꝛ ſpecialiter alij ſicut ꝛ ibi committeremus.argu. ſ. de priui. ſane. ꝛ pꝛo A. ꝛ opinione hac facit qꝛ abſolutio talium exceptis quibuſdam caſibus eſt epis ꝛ etiam archiepiſcopis generaliter interdicta:vt ex=

preſſim legitur.ſ.eo.cum illoꝝ.ſed reſponde et expone: vt no.ſ.e.verſi duximus cõmittendum. ¶ Alij dixerunt indiſ.ꝙ contineat ius cõmune.ar.ſ.in proemio huius libri.§ ſane alioquin fruſtra mẽbranas occuparet et officeret: et in errorem duceret potius ꝙ prodeſſet.xix.diſt.ſi romanoꝝ.iiij.di.erit autẽ lex.et ſic in leui iniuria de qua hec decre loquitur poteſt epũs quilibet abſoluere: nã et leuis iniuria poteſt leuiter emendari.ſ.de accu.cũ dilecti.§.j.ad fi.que etiam non infamat.ſ.de ſen. et re iudi.cum te. ¶ Opinionibus igiť maiorum dñorum meoꝝ derogare nõ cupio: nec aliquid vbi commode ſuſtineri poteſt opinio expreſſim reprobabo: qꝛ et hoc notat Innoc. iij.pater iuris.ſ.de reſt.ſpo.literas.§.nos autem.ſ.de celebra.miſ.cum marthe.§.ſi.neqꝫ ſequacibus ſilentium impono: qꝛ cuiuſlibet corrigere licet ne dicam ſalua inferioꝝ ſed etiã ſuperioꝝ honorificentia.ix.di.neqꝫ quorũlibet.ſ.de deci.paſto.ibi ſine ꝑiudicio melioris ſnĩe neqꝫ eñ ſucceſſoribus ſilentiũ imponere poſſum⁹ pari poſt nos ꝑtãte functuris.ſ.de elec.innotuit.§.ꝗuis aũt. ¶ Itẽ pſonaꝝ ꝯditionẽ: aliter eñ agẽdũ eſt cũ liberis: aliter cũ ſeruis: aliter cũ feminis: aliter cum maſculis: aliter cum priuilegiatis: aliter cũ nõ priuilegiatis: ſunt eñ aliq̃ in hoc priuilegiati qꝺ abſolui pñt p dioceſanũ in caſib⁹ quos no.ſ.eo.§.ꝗs poſſit excõicare.ſub.§ illo aũt canone.qꝺ dic vt ibi plene no. ¶ Iniuriã ꝙ graueẽ leuẽ et leuiſſimã ſicut al's diſtinguiť inter caſum fortuitũ leuẽ et latã culpã atqꝫ leuiſſimã.ſ.de ꝯmo.c.vnico.ſ.de depo. c.ij.nã et p caſu fortuito null⁹ excõicat⁹ ẽ. vt ptꝫ.ſ.e.ſi vero alicui.§.officialis.in fi. qꝛ his preuideri non põt.ſ.de homi.ioannes.et.c. ſi.et in talibus volũtas et ꝓpoſitũ ſunt potiſſime attendẽda.ſ.e.cum voluntatẽ.nã ex corde procedũt furta: homicidia: adulteria: violentie: et cetera peccata.xv.qõ.vj ca.j.ante fi. ¶ Et ſi dubiteť vtrũ ex alo ꝓceſſerit: videtur credendũ iuramento accuſati.ſ.eo.ſi vero aliquis: niſi ex facto et ex cauſa cõtrariũ liqueat vel manifeſte preſumať: vt puta qꝛ adulteratur quis turbat diuinũ officium: talia eñ vel his ſimilia bono animo fieri non pñt.ff. de regu.iur.eſtote.ideoqꝫ et ſi dicat quis qꝺ talia ludens fecerit nihilominus obnoxius et culpabilis iudicať.ſ.de preſump.c.j. Sed et in dubio poteſt facere ſe abſolui is qui ꝓbabiliter dubitat per dioceſanũ epm ad cautelam.ſ.e.cũ deſideres.§.ſcꝺe. caueat tñ talis de ꝯſciẽtia: qꝛ in caſu nõ ꝯceſſo de quo nõ dubitat per epm faciat ſe abſolui ſeipſum ſeducit: ar.ſ.de reſcriptis.cum cõtingat.in fi.et de appel.conſuluit.j.et.c.vt debitus.et.c.cũ ſpeciali.reſpon.j.ad fi.et.§.exceſſus.vt ptꝫ in his

que not.ſ.eo.§.qualiter proferať.ſub.§.ſcꝺo quero.ver.ſed et dici põt.ſub.§.quid ſi aliqs ſpuit.ver.ideo in ſupradictis. et ſub.§.quid ſi dicat qꝺ neſciebat et verſi.ſeq. ¶ Sed quam dices grauem vel enormẽ iniuriã reſpondeo ſi oculis percutiať: ſi quis vulneretur: ſi fuſtibus cedať: ſi in theatro vel in foro vel in conſpectu iudicis qs percutiať. inſti. de iniu.§ atrox. ¶ Multo fortius ſi in eccleſia vel in cemiterio verbereť.ſ.eo. cum pro cauſa.xxij.q. iiij.quiſquis.et.§.qui aũt. ¶ Decre.etiã reputat grauẽ et enormẽ ſi inferior in ſuperiorem manus iniiciat puta ſubditus in dñm vel iudicem vel prelatũ vel ſi perueniať ad effuſionem ſanguinis intelligas tu illius membri de quo facile exire non conſueuit: quid eñ ſi propter leuẽ tactũ exiret de naſo: maxime in eſtate ſic intellige.ſ.et.cum ex illoꝝ.§.j.verſi. nos tñ. ¶ Sed et enormẽ reputat vbi ſcandalum eſſet ſi percutiens abſolutereť: ideoqꝫ nõ abſoluiť monachus ſi percutiat clericũ ſecularẽ.ſ.eo.cum illoꝝ.§.j. ver.qꝺ ſi clericũ percuſſerit ſecularẽ: et eſt alia ratio que tacta eſt ſ.e.ver.decre.etiã.nam et clericus ſecularis maior et ſuperior monacho reputať.xciij.di. a ſubdiacono. ¶ Leuis autẽ põt dici iniuria ſi par parẽ ſiue non ſubditus non ſubditũ in loco priuato: non corã iudice pleno ictu percutit malo animo et ex deliberatione citra tamen ſanguinis effuſionem. ¶ Leuiſſima vero poteſt dici ſi quis ponat leuiter manus ſuper clericum malo animo vel accipiat eum per veſtes vel per habenas: vel etiã per birretum vel manum vel brachium et ipſum leuiter trahat dicẽdo: qꝺ ſi nõ eſſet ob reuerentiam clericalẽ: et metũ canonũ.xvij.q.iiij.ſi qs ſuadente.vſqꝫ ad feces theutonicoꝝ verberaret eum vel faceret verberari: et hoc intelligi poteſt vbi ſuperior vel etiam par eſt is qui verba protulit: et ſic traxit vel etiam inuitum detulit. ¶ Quid ergo ſi laic⁹ erat is qui hoc fecit: non eſt iudicanda leuiſſima ſed leuis quantũcunqꝫ modica fuerit in hoc caſu etiã ſi citra manuum iniectionem clericum inuitum detineat quantumcunqꝫ nobilis ſit: vel etiam delicatus vt patet.ſ.eo.mulieres.§.de his.ſ.eo.nuper.Ideo autem non debet extendi priuilegium abſolutionis quo ad laicos: quia nulli laico ſuper clericum datur tanta autoritas.ſ.eodem.ſi vero alicuius.§ officialis. ſuper quo vide quod no.ſ.ne cleri. vel mona.§ que ſunt permiſſa clericis.ver.ſic et multo magis.et ſeq. et qꝛ in ipſorum odium et fauorem clericoꝝ hec immunitas eſt conceſſa.ſ.eo.contingit.ij.in fi. Ideoqꝫ inquantũ fauorabilis eſt poteſt abſolutio ampliari: ſed inquantum erit odioſa eſt reſtringenda. ar.ſ.de libe. et poſthu.cũ quidã. et ar.ad hoc

J.eo.vniuerſitatis.ꝛ.c.qđ de his.ꝛ.c.quā te.ꝛ ij.q.vij.laicos.ꝛ.c.laici.ꝛ q꞉ cleric⁹ maior eſt laico.xxi.diſ.clericos.ʒ.de ma.ꝛ obed.ſolite. xcvj.diſ.duo ſunt.ergo ſcandalum imminet ſi talis abſoluatur vt ptʒ in his que no.ʒ.eo. verſ.ſʒ ꝛ enormē.ꝛ ver.decre.etiā.ꝛ ſic triplex ratio reddi pōt: quare aliud qñ agiꝛ de abſolutione:ꝛ aliud qñ de abſolutione laici queritur eſt cenſendū. Ut ergo in ſumma recolligamus vtilitatē eoꝝ q̄.ʒ.in hoc.§.ſub.§.ſparſim.ſcripſimus. ❡ Si iniuria grauis ſit vel enormis null⁹ abſolui pōt citra ſe.apoſt.vel aliū mandatū habētē ſup hoc ſpāle.nā ꝛ qñ quis ſup hoc priuilegiatur in gnē vel in ſpē ſemp talis iniuria excipi ꝯſueuit vt ptʒ ī his que not.J.eo ſi vero alicui⁹.rñ.j.in fi.ꝛ.c.peruenit.ꝛ.c.cum illoꝝ.§.j.ꝛ.ij.ꝛ.c.relatū.ꝑpe fi.et c.canonica.ergo nec legato aplice ſedis hoc licet in hoc caſu niſi ꝛ ptātem recepit ſpālēʒ. non ob.iurib⁹ ſeq que in leui iniuria ſunt intelligendi:vt no.in ſe.ver. ❡ In leui aūt iniuria nullus abſolui poteſt niſi ꝑ ſedē apoſt.vl' legatum ipſi⁹ cui in hoc caſu ex officio legationis iam lʒ.ſic intellige.ʒ.de offi.leg.ꝙ trāſlationem ꝛ iura ſequētia. ❡ Sʒ ꝛ inter legatos eſt ſubtiliꝛ diſtinguendū:nā ſi ſit legat⁹ q̄ emanat de latere talis in prouincia ſua exiſtens pōt abſoluere ibidē delinquētes ſubditos ꝛ ēt nō ſubditos aliūde veniētes ꝛ ſibi occurrētes vel ad eū accedētes: ſʒ ꝛ extra ꝓuinciā abſoluere poterit vndecūꝙ veniāt occurrentes. ❡ Legat⁹ vero q̄ nō emanat de latere ſed al's ei ꝯmittiꝛ legatiōis offm̄ infra ſuā prouinciam exiſtēs pōt abſoluere ſuos ſubditos ratiōe domicilij ꝛ peccati:vel rōne peccati tm̄ non dico ratione domicilij tm̄ extra vero prouinciam exiſtens abſoluere non poterit hos vel illos. ❡ Ille autem legat⁹ qui nec emanat de latere nec ei committiꝛ legationis offm̄: ſed ei ratione dignitatis ſue tm̄ competit:ſicut eſt remeñ.ꝛ cātuarieñ.nec extra ꝓuinciā ſuā nec infra aliquos pōt abſoluere: ꝛ hec vera ſunt niſi primis ſecūdis vel tertijs amplius per ſpeciale priuilegiū concedatur: ꝛ hoc eſt qđ totū determinat Greg. diſtinguēdo hoc modo tacite vel expreſſe. ʒ. de offi.leg.excōicatis.ꝛ ſm hanc di.intellige iura.ʒ.de offi.leg.c.j.ꝛ.c.q꞉ tranſlationē.ꝛ.c. volentes.ꝛ.J.eo.c.j.in fi.ꝛ.c.ſi vero aliquis.in fi.ꝛ.c.ſeq.ꝛ.c.ea noſcitur.in fin.de his tribus generibus no.ʒ.de off.leg.§.quot ſpecies.et c.qđ de his.in fi. ❡ Quod aūt dixi legatū qui nec emanat nec cui cōmittiꝛ legatiōis offm̄: ſed ei tm̄ ratione dignitatis ſue competit neminem poſſe abſoluere in hoc caſu verū eſt regulariter: hoc enim fallit in caſibus illis qui ꝛ alijs omnibus epiſcopis ſunt ꝯceſſi.de quibus not.ʒ.eo.§.quis poſſit excommunicare.

ſub.§.ſuper illo autem canone. ❡ Si autē iniuria leuiſſima ſit in hoc caſu quilibet epſ abſoluere poteſt.ꝛ ſic intellige.J.e.peruenit. que decre.vt ptʒ.ʒ.eod.ſub.§.rñ.j.vbi poſui verba ipſius nō fuit contenta dicere modicā per ſe tantum:vl' leuem per ſe tm̄:ſed vtrūꝙ coniunxit dicens leuem ꝛ modicam.q.d.leuiſſimam. ❡ Arbitrio boni viri: tale enim dꝫ eſſe arbitrium epi ꝛ iudicis.ff.de verb.obl.cōtinuus actus.ff.de iniur.ſed ſi vnius.§.aiꝫ.ꝛ ff.de verb.ſig.illa verba.ʒ.de iureiurā.quintauallis.ꝛ.c.veniēs.ʒ.de arbitris.c.ij. ❡ Forte perſpicaciter.i.ſubtiliter.nā ſubtilitas perſpicua ꝛ intellectualis comprobaꝛ.ʒ.de frigidis.fraternitatis.§.j.ver.nos tamen.et de ferijs.capellanus.ante fi.ſed pernicioſa et ſophiſtica reprobatur.xxiij.q.j.ſchiſma.ʒ.de iudi.dilecti.ff.man.ſi fideiuſſor.§.quedam.ff. qui.mo.pig.vel hypo.ſolui.ſicut iure corpali.§.ſi debitori.ꝛ.C.ad trebel.ſancim⁹. ❡ Diſtinguendum q꞉ diſtinctiones cōtrarietates ſoluunt ꝛ opiniones ſaluāt.vt patet.ʒ.de reſcriptis ſuper literis.ʒ.de off.dele.ſuper queſtionum articulis.ʒ.de reſti.ſpo.literas.ʒ.de ſimo.per tuas.J.eo.inter alia.ꝛ.c.per tuas.ꝛ c.inquiſitioni. ❡ Secundum ſupradicta premiſſa decre.J.eodem.peruenit ſic conſtruenda eſt legenda ꝛ etiam exponēda. ❡ De his ſubaudi:vel iunge clericis ꝙ eſt.J.ꝛ ſi iungis tunc dicas qui eiſdem ſi ſubaudis: tunc dicas qui clericis ſubaudi:vt.J.ſequitur etiā m vel alijs ꝓuilegiatis qui clericis ſubaudi vel alijs religioſis ꝑſonis:vt ptʒ in his que not. ʒ.eo.§.qualiter proferatur.ſub.§.ſi naūt queras.non enormem. q꞉ tunc omnes ad ſedem apoſ.ſunt mittēdi:vt patet in his que not.ʒ. eo.§.v.ſi iniuria grauis ſit. ❡ Sed modicā ꝛ leuem.i.leuiſſimā iniuriam irrogauerūt abſoluendis.i.vt tales poſſis abſoluere. ❡ Duximus cōmittendum.i.delegandū.hec autē delegatio in ſucceſſorem tranſit: ꝛ ratione ordinarie poteſtatis competit ſicut ꝛ alias poteſt ſimile colligi.ʒ.de offi.paſtoralis.§.ceterum ʒ.de hereticis.ad abolendam.§.fi.J.eodem.relatum.ꝛ ſic eſt indulgētia reſpectu inferiorum epis:ſed ius cōe reſpectu epoꝝum: q꞉ hec poteſtas omnibus epis eſt cōis.ſi ꝛc. ʒ.de priuil.qđ nonnullis.J.eod.nuper.in fin. ʒ.de iureiu.ꝛ ſi epſ.§.fi. ❡ Tue fraternitatis arbitrio ꝛ ꝙ dico de oībus epis dico ſi.lxj.diſtinct.miramur.de peni.diſt.j.§.non ita intelligendum eſt.ver.nunc aūt ſi recordaris.in fi. qđ tamen arbitrium cū boni viri eſſe debeat. vt no.ʒ.e.ver.arbitrio boni viri.non eſt nimiū extendendum ne pape priuilegium vſurpetur.ar.ʒ.de offi.leg.qđ tranſlationē.ʒ.de priuile.dilecti.in fi.J.eo.cum illorum.§.fi.xvij.q. iiij.ſi quis ſuadente.ꝛ ar.ʒ.de tranſla.epiſ.c.

j. ¶ Oportet igitur vt in his arbitrandis purã ⁊ nudã ⁊ rectã non declinãtem a dextris vel a ſiniſtris cõſcientiã geras ⁊ habeas: et ſic ꝓuideas ne quã leuem debes reputare iuriã leuiſſimam reputes vel cõ: vt patet ex his que no. ꝫ. eo. ver. tue fraternitatis. ⁊ ver. ſi dubitet. ⁊ teipſum ſeducis ſi intromittas te de miniſterio gazelino. argu. ff. de reg. iur. culpa. ff. ad l. aquil. idem iuris. ꝫ. de homici. tua nos. verſic. igitur. quia cum iudex nõ ſis niſi in caſibus conceſſis. j. eo. cum illorũ. ⁊ in aliis nõ potes ſoluere vel ligare. ꝫ. ri j. qđ autem. ⁊. c. oĩs. §. ſi quis autẽ. ¶ Hec tñ diſtictio. ⁊ mẽs eius põt ſumi ex. l. ff. de iniu. Item apud labeonẽ. §. ꝓtor ait. ſi quid aliud. ⁊ de pe. diſtinct j. §. ſed huius.

¶ Si vero ſententia lata ſit ab homine: is qui eã tulit poteſt ab ea abſoluere: nã reguliter qui poteſt ligare et abſoluere. xxj. di. inferior. hoc tñ fallit in caſibus. ¶ Primo in delegato dñi pape qui poſt diffinitiuam ſnĩam ab eo latã põt non parentẽ ſnĩe excõicare ſed elapſo anno nõ põt ipm abſoluere. ꝫ. de offi. dele. q̃renti. ¶ Secundo fallit in excõicato: q̃ quãdiu excõicatus eſt[a] nec alium excõicare põt nec illum quẽ excõicauerat abſoluere: qđ eſt verum de maioris excõicationis ſnĩa ligato. xxiij. qõ. j. audiuimus. ſecus in minori excõicatione. j. eo. duobus. ¶ Tertio fallit in incẽdiario quem ordinarius põt excõicare: ſed poſt denũciationem nõ põt ipſum abſoluere. ꝫ. e. tua. ſm quoſdã. ſed certe puto quod a ſnĩa ſua ipſum abſoluere poſſet: etiam poſt denunciationem: non tamen a ſentẽtia canonis. ſic no. ꝫ. eodem. ſub. §. in ſupradictis. verſi. primus. ⁊ ver. ſecundus. ſic. j. e. cum pro cauſa. ¶ Quarto fallit in clericis exhibentibus hereticis eccleſiaſtica ſacramenta: ⁊ quos ordinarius ſuo poteſt priuare officio: ſed reſtituere non poteſt: abſq; indulto ſedis apoſto. ſpeciali. ꝫ. de hereticis excõicamus. j. §. ſane clerici. ¶ Quinto in ſuſpẽſis per concilium a beneficiis conferendis ꝓ eo qđ indignis ſcienter poſt ſcđam admonitionem nõ correcti cõtulerũt eccleſiaſtica beneficia: hanc enim ſententiã nullus excepto ſummo pontifice: vel vno ex quatuor principalibus patriarchis poterit relaxare. ꝫ. de ꝓbend. graue. ¶ Sexto in degradato: qui et ſi degradetur ab ordinariis ipſum tamen reſtituere, non pñt: ſed papa hoc põt tñ. ꝫ. de cle. non re. ex tue. ⁊ de hoc no. ꝫ. de peni. ſub rubri. de diſpen. §. quis poſſit. ſub. §. contra vero tertiam. ¶ Septimo in excõicato maiori vel minori excõicatione in cano. nã ⁊ ſine pſbytero pfecte potuit ligari: non tñ abſolui poteſt niſi a preſbytero: vt patet in his que not. j. e. ſub. §. ſed quis abſoluere regulares. verſi. ſ. d nunquid ſi clericus.

a ¶ Quãdiu excõicatus eſt. ad ĝgl. ſum. xxiij. q. j. gl. i cle. j. de here. gl. in. c. clericis. ꝺ or. ab. epo.

¶ Eſt et alia regula. ſ. qđ qui poteſt abſoluere pt ⁊ condemnare. xxj. diſtin. inferior. fallit hoc. ¶ Primo in epiſcopo accuſato: quẽ metropolitanus cum ſuffraganeis poteſt abſoluere non tamen condemnare. iij. q. vij. Quis. ¶ Secundo in ſenatore clariſſimo quem accuſatum preſes poteſt abſoluere non tamen condẽnare. C. vbi ſena vel. clariſ. l. quoti. §. ſi hoc ſolummodo. ¶ Tertio etiam regula eſt qđ inferior ſuperiorem non poteſt ligare vel ſoluere. de qua de qua dic vt not. ꝫ. eodem. §. quis valeat excommunicari. ¶ Sed quid ſi papa mandat alicui ꝙ aliquem excõicet: nũquid talis poteſt abſoluere: videtur quod ſic. argu. xxj. diſtin. inferior. ff. de reg. iur. nemo. nam excõicatio ⁊ abſolutio pari iure cenſentur. de pe. diſt. j. verbum. qđ verum eſt qñ papa mandat alicui quod excõicet committendo cauſe cognitionẽ. Porro ſi papa iam diffiniuit negotium ⁊ mandet excõicari rebellem vel notorium peccatorẽ: talis non poteſt abſoluere: ſed tãtum excõicare: ſicut et committitur qr non iuriſditio ſed purum tãtum miniſterium delegat. ꝫ. de offi. dele. qm. ¶ Sed queritur an epũs poſſit relaxare ſnĩam a ſuo archidiacono decano ſeu plebano. vel alio ſub eo iuriſditionem habente latam ſine conſcientia illius qui tulit ⁊ ſine cõgrua ſatiſfactione? Reſpon. nõ debet hoc facere. vt. ꝫ. de offi. ordi. cum ab eccleſiarum. ⁊. c. ad reprimẽdam. ſi tamen hoc fecerit tenet relaxatio ſeu abſolutio ſua. arg. xj. q. j. de perſona. nam et defenſor ciuitatis cui epũs comparatur nõ ꝓhibetur cognoſcere de cauſis inferiorum municipalium magiſtratibus pretermiſſis. in auten. de defen. ciui. in prin. non idem ſeruatur in metropolitano ⁊ ſuffraganeis ſuis quorum ſententiam nõ poteſt archiepũs reuocare niſi excommunicationis cauſa per appellationem vel

nem vel ſaltem querelam ſimplicem ad ipm delatam.j.eo.per tuas.ȝ.de offi.ord.ad reprimendam.⁊ eſt ratio quare aliud in metropolitano:qꝛ nõ eſt ordinarius ſubditorũ ſuffraneí:niſi in caſibus:vt no.de offic.or.§ qd pertinet.ſub.§.ſunt autẽ diſtincte iuriſditiones.

¶ Sed nunquid metropolitanꝰ querela ad eum delata ſuper ſnĩa excõicatiõis a ſuffraganeo late:hꝫ neceſſe remittere excõicatum ad ſuffraganeum abſoluendum. diſtinguit quidam. vtrum per appellationem deferatur ad ipſum: ⁊ tunc ſi vult, poteſt remittere ſed nõ cogitur.j.eod. per tuas.vel ꝑ querelam hꝫ neceſſe remittere.ȝ.de offi.ordi.ad reprimendam.j.eo.ſacro.§.caueat niſi periculum ſit in mora vt ibi.⁊ põt eſſe hec ratio: qꝛ fortius eximitur ſubiectus a iuriſditione ſuffraganei per appellationẽ ꝙ per querelam: nam ꝓcito appellat quo ad illam cauſaꝫ in qua appellat exẽptus ẽ a ſua iuriſditione.ȝ. de appella.directe.⁊.ca.paſtoralis non ſic in illo qui cõqueritur:quia quouſqꝫ liteꝫ fuerit conteſtatus nõ dicitur agere: ſed agere velle ff.rem ra.ha.amplius.⁊.l.quo enim tutore.

¶ Huic tamen ſic obiicitur: nonne ⁊ is ꝙ nõ appellat verbo ſed vadit ad querelã proponendam itinere arrepto videtur ipſo facto appellare.ſic.ȝ.de appel.dilecti. ſed illud locum hꝫ quantum ad appellationẽ extra iudicium factã:⁊ añ ordinationẽ cauſe.poſtmodum neceſſaria eſſet appellatio vocis: ſecũdũ ea ꝙ no.ȝ.de appel.§.qualiter. ¶ Goffr.tamẽ ſcripſit ſiue per appellationẽ ſiue ꝑ querelã transferatur cã ad metropolitanũ põt deferre ſuffraganeo ſuo ſi voluerit: alioquin non tenetur:⁊ ſic ſm ipſum iura que videntur hoc innuere de honeſtate intelligenda ſunt non de neceſſitate.

13 ¶ Sed † quis abſoluet regulares cum incidunt in canonem late ſnĩe percutiendo clericum vel alium religioſum:dicit alex. ꝙ abb. ꝙ ſe neſcit diſcernere eſt ad dioceſani diſcretam ꝓuidentiam recurrendũ.j.eo.monachi. vbi de monachis ⁊ canonicis regularibus hoc cauetur.Sed Inno.hoc extendere videt̃ ad oẽs clauſtrales ⁊ prelatos ipſorum. ergo in eccleſijs regularibus vbi preſumit prepoſiti vel priores lꝫ abbates ſint: non tñ tales ſubditos ſuos abſoluere poterũt:ſicut manifeſte innuitur.j.e.cum illorum.§ j.vbi dicit ꝙ ſint clauſtrales.not.dicit clauſtrales in gñe.

¶ Demum ponit tenorem decre.Alex.ſupradicte poſtea ſequitur nos tñ in religionis fauorem.no.ꝙ dicit religionis in gñe: ⁊ vt euagandi materia ſubtrahat̃ que ratio ad oẽs religioſos extẽditur ⁊ in oĩbus locũ hꝫ.ȝ. de regula.c.fi.⁊.ȝ.ne cle.vel mona.nõ magnope maiorem eis.ſ.religioſis oĩbus gratiã exhibere volentes. ¶ Eſt autem maior in tribus

¶ Primo qꝛ qđ dictũ erat tñ de monachis ⁊ canonicis regularibus ad oẽs religioſos extenditur dumtñ clauſtrales ſint vt dictũ eſt. nec mirũ qꝛ ⁊ clerici ſeculares ſub eodem tecto dormientes hoc hñt.ȝ.de vita ⁊ hone.cl. qm̃.in fi. ¶ Scđo qꝛ nedum abbatibus ſꝫ oĩbus prelatis eorũ hoc cõceditur.vñ ſequitur eorũ prelatis.not non dicit abbatibus ſicut Alexã.dixerat:ſed prelatis.nã ⁊ aliqui ſunt religioſi qui non hñt abbates ſꝫ prepoſitos vel priores:vt pꝫ.ȝ.de ſtatu mona.c.fi.in fi ȝ. de maio.⁊ obe.cuꝫ.in eccleſijs. qđ intelligas ſi ſit ſacerdos prelatus.⁊ hoc eſt qđ declarat ⁊ addit alia decre.j.eo.canonica. nõ eniꝫ laico ſed petro ſacerdoti ꝯmiſit deus claues regni celorum.xxj.di in nouo.xxiiij.q j.qđcũqꝫ

¶ Sed nũquid ſi clericus eſſet abſoluere poſſet.nonne ⁊ electus cõfirmatus qđ põt fieri de ſubdiacono tñ.vt not.ȝ.de eta.⁊ qualit.a multis excõicat.ȝ.de elec.tranſmiſſa.⁊ nõne quicunqꝫ põt ligare ⁊ ſoluere.xxj.diſt.Inferior dicit Jo.ꝙ ſic.nam ſm ipſum ad quem pertinet excõicatio ⁊ abſolutio.arg.ȝ.de ſimo.ad aures.⁊ ſicut nudo verbo excõicatur ꝗs ſic ⁊ nudo verbo abſoluitur.arg.xxiiij.q.iij.cõperimus vbi hoc not.⁊.v.q.j.quidam. ¶ Sꝫ ꝯrium eſt vex.vt.j.ſequitur ⁊ probatur.xxiiij. q.iij.notandũ. ¶ Et notatur.j.eo.§. qualiter. ſub.§.tertiũ.verſi.ſed nũquid. ¶ Ad hoc põt dici ꝙ qñ aliquis excõicatus eſt triplici vinculo intelligitur eſſe ligatus. ¶ Uno quo ad deum rõne peccati.propter qđ excõicatur.ꝗ ligatus fuit quo ad deũ ꝓcito cõmiſit qđ et per ſolam cõtritionẽ abſoluetur. ¶ Secũdo quo ad ſponſam dei eccl'iam quam offendit. ¶ Et a tali nõ põt quis abſolui niſi ꝑ ſacerdotem cui confitendũ eſt:vt not.ȝ.de pe.§.cui confitendum ſit. ¶ Tertio quo ad ſnĩam eccleſie in ipſum latam in qua ⁊ deus ligat et quam eccleſia tenetur ſeruare quouſqꝫ relaxata ſit:⁊ ſolennis reconciliatio ſubſecuta.

¶ Igitur quo ad relaxationẽ faciendam intelligi põt ꝙ ab hac quicunqꝫ põt ſoluere regulariter ⁊ ligare ⁊ ecõtrario. arg.j.de reg. iur.oĩs res ꝓuis hoc fallat in caſibꝰ.vt not. ȝ.eo.ſub.§ ſi vero ſnĩa ⁊ ſub.§.eſt ⁊ alia regula.veruntñ non eſt ei cõicandum quouſqꝫ ſolennitas abſolutionis ſecuta ſit.de qua not. ȝ.eo.§.⁊ qualiter.ſub.§.tertium.quaꝫ nõ põt facere niſi ſacerdos ſit vt innuitur.j.eo.canonica.ȝ.de ſepulturis.parochiano.⁊ alijs iuribus ſequentibus.ȝ.de peni.noua quedã.ȝ. de raptoribus.in literis. ¶ Nec mireris ſi h̃ notetur ꝓuis nouum. Cum enim minoris excõicatiõis abſolutio requirat propriũ epꝫ vel proprium ſacerdotem.vt.j.eodem.nuper multofortius hoc requirendum eſt in maio-

vi. Sic etiam intelligas. ſ. eo. cum deſideres. rñ. j. vbi dicit ꝙ licet excõicatus iurauerit ſtare mandatis eccleſie. ⁊ ꝗuis epiſcopus cõionem ei reddiderit. ſ. nudo verbo non ſeruata forma: non eſt tñ eidem cõmunicandum niſi fuerit ſm formã eccleſie poſt ſacramentũ preſtitum abſolutus. ⁊ in fi. dicit idem. ⁊ idez innuitur. xxiiij. q. iij. notandum. poſt medium. vt ⁊ no. ſ. eod. §. ⁊ qualiter. ſub. §. ſinaũt talis. ver. ſed quid ſi excõicator. hoc idem cõprobatur. ſ. eo. qđ in dubijs. rñ. j. ibi donec per eccleſiam. i. per miniſtrum eccleſie. ſcʒ ſacerdotez de pe. diſt. j. verbum dei ⁊ vide ſuper hoc qđ no. ꝭ. de conſe. eccl. diſt. iij. ⁊. ꝭ. de peni. §. quibus ⁊ quot dictis ſub. §. illud. verſ. ſacerdos. ⁊ ſub titu. de remiſſio. §. qui remittit. ſub. §. dicuntur. ⁊ ſub ſeq. Igitur quando ſubdiacon⁹ abſoluit ab hac ſentẽtia debet dicere abſoluo vt oſtendat ſe ſacerdoti: qui ⁊ ſi non poſſet ipſum abſoluere a ſententia iudiciali: regl'r tñ põt ipſum abſoluere ⁊ excõicare ratione correctionis peccati ⁊ quo ad ptãtem clauis fori penitentialis: ⁊ quo ad reconcilationem ſolennem ⁊ eccleſie ſatiſfactionem. hec eñ in abſolutione excõicati requiruntur. vt. ꝭ. de vita ⁊ hone. cle. qm̃ in fi. ⁊ ad preſbyterum non minorem in ordine pertinent. arg. ꝭ. de ſepl'. parochianos. ꝭ. de rap. in literis. xxvj. q. vj. c. fi. ꝭ. de offi. archipreſ. c. ij. ⁊. iij. ⁊. ſ. eod. nuper. vt ⁊ not. ꝭ. de mino. ergo ſacerdos nõ poterit abſoluere vt ptʒ in his que not. ꝭ. eod. §. quis poſſit excõicare. ſub. §. nedum aũt ius. verſi. tu dicas. ⁊ hoc ſatis innuitur. ſ. eod. a nobis. ſi. de pe. diſti. j. quantuſlibet. ⁊ eſt ratio. vt no. ſ. eo. §. proxi. ſub. §. ſane. ver. ſed hic fallit illa naturalis ratio. ⁊ ſic etiam poteſt intelligi. ꝭ. de ſimo. ad aures ibi faciatis abſolui. ſubaudi per aliquem preſbyterum ſi excõicatores id non fecerint. i. ſi non abſoluerint ſi preſbyteri erant vel. i. ſi ipſam abſolui non fecerit. id eſt reconciliari vbi preſbyteri non erant.

¶ Tertio qꝛ nedum hoc conceditur de his q̃ in hoc ꝯmiſerunt poſt introitum religionis: ſed etiam de his que ante introitum cõmiſerunt: vnde ſequitur ꝙ etiam talibus ſcʒ de ſeculo fugientibus qui religionis habitum in monaſterio receperunt ⁊c. ſicut. ꝭ. pmiſit. in quo caſu alex. denegauerat abſolutionez abbatibus in quadam decre. quã hodie nõ habemus: ſed erat in antiquis ⁊ incipiebat cõſuluit. ⁊ eius tenor ponitur. ſ. eo. cum illorũ §. j. ibi ⁊ alibi dicat abſolutionis beneficium ⁊c. ꝗuis ante introitum hoc cõmiſerit. vt. ꝭ.

¶ Si igitur de hac materia plenam vis habere doctrinam: ſic diſt. cum queritur a quo abſolui debeat clericus qui in illo canone ſi quis ſuadente. incidit refert vtrum ſit clauſtralis regularis vel clericus ſecularis.

¶ Si ſit clauſtralis regularis refert vtrũ iniecerit manus violentas in ep̃m vel aliuʒ platum ſuũ ſeu membrũ mutilauerit: vel effuſionem ſanguinis intelligas grauem ⁊ enormem fecerit ſm iura. lj. diſti qui in aliquo. ꝭ. ne cle. vel mo. ſniam. in quo caſu non põt abſolui citra ſedem apo. cũ talis caſus grauis ſit nec poſſit ſine ſcandalo preteriri. ¶ Uel in alium clericum ſecularẽ citra effuſionem ſanguinis: vel alium religioſorum man⁹ iniecerit temere violentas. in quo caſu ſi añ ingreſſum religionis hoc accidit põt abſolui ꝑ proprium prelatũ. ¶ Sinaũt poſt ingreſſuꝫ hoc accidit. ⁊ erit clericus ſecularis quẽ percuſſit citra ſedem apoſto. abſolui nõ poteſt. ¶ Si vero erat religioſus eiuſdem clauſtri per proprium prelatum abſoluitur. ¶ Si alterius clauſtri tunc per propriũ abbatem intelligas vel alium prelatum ſuũ. vt. ꝭ. not. et eius qui paſſus eſt iniuriam abſolui debet. ¶ Quid ſi prelatus religioſi in aliquo dubitauerit. Prouidentia eſt dioceſani epiſcopi adhibenda: ſicut hec oĩa membra colliguntur ⁊ comprobantur. ſ. eo. cum illoruʒ. ab illo §. qui ſi clauſtrales. vſqꝫ ad. §. ſi autem hos ad ordines promoueri. Si aũt ſit clericus ſecularis mittendus eſt ſemꝑ ad ſedem apoſ. niſi forte percuſſerit ſocium eiuſdem menſe leuiter non enormiter vel aliuʒ leuiſſime de q̃ eſt ad arbitrium ep̃i recurrendum. ꝭ. de vita et hone cle. qm̃. §. fi. ſ. eo. ex tenore in fi. ⁊ ea que nit. ⁊ ipſe caueat ꝙ eque arbitretur ſm ea q̃ notan. ꝭ. eo. ſub. §. ſed ⁊ dicunt quidã ⁊ niſi in alijs caſibus in quibus etiã laici abſolui poſſunt ab ep̃iſcopis. vt no. ꝭ. eodẽ. §. quis poſſit excõicare. ſub. §. ſuper illo autem canone.

¶ Uerum ſi talis dum tenebatur ligat⁹ tali ſententia promot⁹ fuerit ad ordines ⁊ refert vtrum ſit ſecularis clericus vel regularis.

¶ Si ſit clericus ſecularis ⁊ ſcienter ac ſi contemptum qꝛ ſciebat ⁊ factum ⁊ ius ſi ſic promotus fuerit: talis eſt a ſuſceptis ſic ordinibus in perpetuum deponẽdus. ¶ Sʒ ſi erat facti cuius non recolebat: vel iuris quod neſciebat ignarus: diſpenſari poteſt cũ tali nõ tñ per archiep̃os vel ep̃os: ſʒ eſt hoc ſummo pontifici intimandum: a quo ſcđm rigorem vel equitatem reſponſum prodeat prout diſcretio ſua viderit faciendum. probãtur hec oĩa. ſ. e. cũ illoꝝ. rñ. j. a princi. vſqꝫ ad. §. qui ſi clauſtrales. ¶ Qđ ſi talis religioſus fuerit ⁊ in contẽptum. vt ſ. ordines ſuſceperit: ab executiõe ordinis ⁊ officij dʒ ꝑpetuo manere ſuſpenſus. ¶ Sʒ ſi erat facti vel iuris ignarus vt. ꝭ. monaſterij vtilitate penſata poterit abbas cũ tali poſt iniũctã ⁊ peractã pniam regularẽ diſpẽſare. ⁊ hoc verũ niſi graue ⁊ notabile fuerit factũ ſicut no. ꝭ. eo. ver. ſi igitur

hac materia.⁊ verſi. ſi autē poſt ingreſſum tunc eum cum ſicut ibi no. abbatibus abſolutio denegetur: multofortius diſpēſatio eſt ei deneganda cum illi videantur maiora ꝓhibita: cui vetita ſunt minora.J.eo.cum illorū. reſpon.j.ad fi.aut is qui fecit adultus fuerit diſcretus.vt violenter contra obliuionem. ſ. facti vel ignorantiam .ſ.iuris preſumatur.

¶ Precipitur aūt abbatibus vt hanc formā diligenter obſeruent: qꝛ priuilegium meretꝛ amittere qui permiſſa ſibi abutitur ptāte ſicut hoc totum colligitur.J.eo.cum illoꝝ.§ fi. ¶ Quid de religioſis qui non habent prelatum ſacerdotem,dicas ꝙ eſt ad dioceſanum recurrendum ſiue ſint hoīes ſiue mulieres. arg.J.e.de monialibꝰ.⁊ ca. canonica. et aliis iuribus ſequentibus.alius eīn ipſos abſoluere non poſſet: maxime ſi rector laicus eſſet quantus religioſus.arg.in his que not.Ꝫ.ne prelati vices ſuas.verſi.ſed et videtur.⁊ ſeq. niſi per pape priuilegiū ſpeciale.ar.Ꝫ.de iure pa.nobis fuit.§ j.⁊.xvj.q j. hinc eſt etiam:

¶ Quid ſi religioſus etiā ſociū ſuū vel aliuꝫ religioſum extra clauſtrum exiſtens percuſſerit recurrat ad dioceſanum: qꝛ nec hic abbatis priuilegiū hꝫ locū.ar.J.eo.monachi.et ca.cum illorū.⁊.lxix.diſtī.qm̄ videmus.Ꝫ. de eta.⁊ qua.cum cōtingat.⁊ caueat dioceſanꝰ ꝙ nō abſoluat eum niſi in caſu in quo abſolueret clericum ſecularem: quia cū hoc priuilegium concedatur fauore clauſtri vt ibideꝫ libentiꝰ commorentꝛ: reſtat ꝙ priuilegiū meretur amittere ⁊c vt no.Ꝫ.eo.verſi.ſed ſi erat facti.⁊ eo.ſub.§ rn̄.j. ¶ Quid ſi religioſus iniiciat manus violentas in preſbyterum ſiue clericum ſecularem qui ſecum in eodeꝫ clauſtro commoratur ⁊ ſocius eſt. videtur qꝺ debeat abſolui.arg.Ꝫ.de vita ⁊ ho.cle.qm̄. J.eo. ex tenore. in fi.ſed cōtra qꝛ hoc non dꝫ tolerari vt ſecū morentꝛ: vt.Ꝫ.de ſtatu mo.c.fi.§ pe.et monialibus hoc conceditur priuilegio ſpeciali.J.eo.de monialibus.ergo aliis hoc denegatur.ſol. ſi occultum ſit ⁊ iniuria leuiſſima.ita ꝙ ſcandaluꝫ non immineret: puto ꝙ per dioceſanum abſolui pōt alioquin ꝯ fi.J. eo.cum illorū verſi.ꝙ ſi clericum ſecularem. ¶ Quid ſi quis fugiens de ſeculo vult intrare religionē cōfitetur tn̄ ſe excōicatum,nunquid pōt vel dꝫ recipi antꝙ abſoluatꝛ: dicas ꝙ nō: qꝛ nō eſt ei cōicandū.xj q.iij.cū excōicato ¶ Sed nūquid prelatus religionis quā vult intrare ipſum pōt abſoluere.Ray.no.ꝙ non niſi ita aſtrictus eſſet qꝺ non pōt redire ad ſeculum.tunc autē hoc poſſet facere: quia iam aſtrictus eſt religioni ſaltē in genere ⁊ ſic ratione dubij ſortitur foruꝫ iſtius prelati ſicut ⁊ vagabundus dicitur illum habere iudiceꝫ apud quem inuenitur.ff.de iudic,heres abſens.conſului tn̄ ꝙ poſt confeſſionē iterū ad omne dubium tollendū faceret ſe abſolui. et dixi.hoc maxime locum habere in illis monaſteriis vbi ſic obtinuit de longa cōſuetudine papa ſciente ⁊ non contradicente qꝛ conſuetudo in talibus dat iuriſditionē.ix.q.ō.iij. conqueſtus. ⁊ melius.Ꝫ.de offici.delega. qꝺ tranſlationem. ¶ Alij dicunt ꝙ prelatus cuius religionē intrare deſideret ipſum pōt abſoluere ſed ſub cōditione.ſ.ſi ibi remanſerit. alias eo redeūte ⁊ eadem excōicatio rediret ¶ Tu dicas indi.ꝙ talis prelatus taleꝫ pōt abſoluere pure ⁊ ſine aliqua conditione quāuis dici poſſet: ꝙ conditio inſit ipſo iure.hec ſcꝫ ſi in eadem religione perſeuerauerit: ſicut ⁊ alias inſunt conditiones tacite: vt not. Ꝫ.de iureiur.§ quot ſpecies.ver.habet auteꝫ iuramētum.⁊ ſeq.⁊ hoc eſt verum ꝙ abſoluere poteſt niſi exceſſꝰ grauis ſit ⁊ enormis: vt ſatis colligitur.J.eodē.cum illorum.§.quī clauſtrales. ⁊ ſequenti.⁊ in his que not. ſupra eodem.verſic.vel in alium clericum ſecularem.⁊ eod.ſub.§ reſpō.j.⁊.Ꝫ.de offi.delega. prudentiā.§ pe.in fi.⁊ capi.preterea.in fi. ¶ Quid ergo ſi taliter abſolutus exeat: et ad ſeculum redeat.dic vt no.J.eodem.§ ⁊ qualiter hec abſolutio fieri debeat.ſub.§ quartuꝫ ver.quid igitur ſi quis ob fauorem.⁊ ſeq.

14 Et qualiter † hec abſolutio.

fieri debeat. ¶ In minori excōicatiōe nō traditur alia forma niſi ꝙ hoc confiteatur primo ſacerdoti: ⁊ dicat excommunicatus ſum confiteor ⁊ exprimat ſpecialiter cauſaꝫ quare ipſam ſententiaꝫ incurrit.⁊ ſic faciat ſe abſolui.vt ſatis colligitur.infra eodem. nuper §.ſecundo.⁊ verſi. qui vero.⁊ capit.duobus. debet tamen ſacerdos hec verba equipollentia dicere.abſoluimus te a vinculo excōicationis huius quā confeſſus es: ⁊ ab alia ſi teneris inquātū poſſumus ⁊ debemꝰ,reſtituimꝰ te eccl'aſticis ſacramentis.naꝫ ſentētia que abſolutionem vel condemnationem nō continet nullius eſt momenti.ij.q.ō.vj.§. diffinitiua.et intelligo proprium ſacerdotem parochialē ꝓpriū vel dioceſanū: vel illū q̄ de licētia ipſorū electus eſt qn̄ is qui ꝯfitetur ligatꝰ eſt a canone:nā ſi ab hoīe ab illo qui tulit ſnīaꝫ vel ſuperiore ſuo erit abſolutio impēdenda: vt ptꝫ in his q̄ no.Ꝫ.eod.§ proxi.rn̄.j.⁊ ſub.§. ſi vero ſnīa lata ſit.⁊ eſt in hoc indiſti.verum qn̄ ſnīa lata eſt in aliquem ſpecialiter noīatum ſi autē in gn̄e autoritate canonis hoīs vel ſtatuti: tūc ſi proferēs velit aliis abſolutionem ſubtrahere: dꝫ dicere. abſolutionem aūt taliuꝫ nobis ſpecialiter reſeruamꝰ. arg. J.eo.nuper.⁊ ſic intellige in.§.⁊ ſub §.Ꝫ.pri. inductis.§.quis valeat excōmunicari. verſi.

non ſubditus.⁊ ſequen.

¶ In maiori autem excōmucatione a quocunq̨ lata ſit ſiue canone ſiue homine quattuor ſunt penſanda. ¶ Primū eſt qđ hec forma ſeruanda eſt vt excōicatus in omni caſu an teq̨ abſoluatur iuret ſtare mādatis ecleſie qđ tamen quidā dicunt non eſſe de ſubſtantia. nam libertas vbicunq̨ ſit obtenta: etiam ſi minus iuſte nō reuocatur. C. ſi aduer. liber. l. j. et ij. preterea aliqui abſoluuntur ſine iuramento qđ non valeret ſi iuramentū eſſet de ſubſtantia. ꝙ hoc autem fiat innuitur. j. e. a nobis. ij. §. abſolutionis. nā ibi abſoluitur is qui mortuus eſt de quo certum eſt ꝙ ammodo iurare non poteſt ⁊ eſt expreſſum. j. eo. ſuper eo. nam et iuramentū potius introductum eſt de conſuetudine ad cautelam q̄ de iuris rigore. j. eo. cum deſideres. rñ. j. ¶ Tu dicas contra. ſcʒ ꝙ iuramentum eſt de forma[a] et eius ſubſtantia. vt patet. j. eo. ex tenore. ibi quatenus recepto ab eo iuramento ⁊c. ergo ſi nō recepto iuramēto abſolueret nō valeret. q̄ꝛ forma reſcripti diligenter exacta ſeruāda eſt. ita vt nec ordo prepoſteretur: alioquin irritum erit qđ agitur vt patet. ꝫ. de reſcriptis. cum dilecta. §. pe. ⁊ fina. ꝫ. de offi. deleg. prudentiam. rñ. j. ⁊ c. venerabili. in fin. ff. man. diligenter. ad idem. j. eo. decetero. ibi recepto iuramento ſm morem eccleſie ⁊c. qui mos hodie omnino ſeruandus eſt: q̄uis olim ad cautelam fuerit introductus: ⁊ hoc eſt qđ probatur. j. c. cū deſideres. rñ. j. ibi rñ. qđ cū cautio iuratoria quā hodie q̄ excōicati ſunt preſtēt. i. oino preſtare debēt adeo ꝙ abſolutio aliter facta non valeat: vt. ꝫ. ⁊. j. pbatur potius ad cautelā ex cōſuetudine eccl'ie q̄ rigore cano. ſit. i. fuerit olim īducta. neq̨ momēti tā valida reputetur. ſubaudi ꝙ ipſa ſola preſtatio iuramēti quo ad ſolutiōe ſufficiat. hic ergo probat qđ licet neceſſaria ſit: quo ad obſeruationē forme nō tamen ſufficit. nam ⁊ alia requiruntur vt ſequitur. j. eo. ⁊ probatur in fi. reſpon. j. ibi nec epūs. nec alij cōicare debent eidem niſi fuerit ſcđm formā eccleſie poſt iuramentū preſtitū abſolutus. ergo requiritur qđ primo iuramētum preſtetur et demū alia forma ſequetur vt ⁊ probatur in fin. eiuſdem decre. ibi et niſi forma eccleſie que pro abſolutione taliū introducta eſt. ſ. de conſuetudine quo ad iuramentum. et de iure quo ad aliam formā que ſequi debet obſeruetur non eſt cōicandū eidem. ad idem eſt qđ legitur. j eo. nuper. §. pe. ⁊ fi. ideoq̨ ſi quis abſolutus fuerit iuramento non preſtito: iterum eſt iuramēto preſtito abſoluendus: q̄ꝛ nō valuit prima abſolutio ex quo forma ſeruata non fuit. arg. ꝫ. de preſby. non bap. ca. fin. ¶ Nec obſtat. j. eo. a nobis. ij. §. abſolutiōis. q̄ꝛ intelligi debet qđ heres vel alijs de parētibus iurabit vice mortui ſtare mandatis eccleſie ſeu excōicatoris ⁊ verberabitur more ſolutio cum penitētiali pſalmo ⁊ oratione dñica et alia cōſueta hac ſcʒ de qua no. j. eo. ſub. §. tertiū. reſpon. j. vl' verius ibi non eſt vera abſolutio cum effectu: ſed eſt potius abſolutionis iam facte denūciatio que ⁊ ſine iuramēto ⁊ ſine verberibus fieri pōt. ſup quo vide qđ peniten. ſub rubrica de remiſſionibus. §. quis poſſit. ver. ſed q̄ viuis ⁊ ſeq. ¶ Item non obſtat ſed potius cōcordat qđ. ſ. no. j. eo. ſup eo. q̄ꝛ illud ſic autoritate pape: q̄ꝛ nulli forme canonice ſeruande aſtringitur. ꝫ. de conceſ. preben. propoſuit. et. c. conſtitutus. vnde ⁊ ſi ex certa ſcientia excōicatum aliquē ſalutaret pōt dici ꝙ pro abſoluto habeatur. q̄uis non debeat pſumi ꝙ h̄ faciat ex certa ſcientia niſi hoc exprimat. arg. ꝫ. de priui. cū olim. j. §. fi. et. j. eo. ſi aliq̄s. xciij. diſt. ſi inimicus. nā ⁊ per ſalutationē fit indignationis recōciliatio. lxiij. di. cū adrianus. ⁊ per pacis oſculū preſumitur quis ſacramentis eccleſie conſentire. de conſe. diſt. ij. pacem ⁊ princeps nuda voluntate nulla alia forma ſeruata manumittit. ff. de manumiſ. apud eum. ⁊ hoc eſt verum niſi de contraria intentione appareat. ſcđm quoſdā. ¶ Alij dicunt ꝙ hoc ita demū verum eſt ſi appareat ꝙ per hoc ipſum abſoluere intendat. eſt igitur dicta decre. ſuper eo. ſpecialis: ⁊ ideo nō eſt trahenda ad conſequentiā. ꝫ. de ꝯceſ. preben. cōſtitutus ad fi. ⁊ ꝙ hoc verū ſit probat expreſſim textus ipſius decre. ibi ſi nullatenus poſſunt induci ad preſtandum iuxta formam eccleſie iuramentum. Non ergo forma eccleſie requirit: vt iuramentū preſtetur: ⁊ ibi hac vice: ergo non alia: ⁊ hac vice etiam intelligas autoritate huius noſtre litere ſpecialis. et que ſit ratio quare hoc concedit ſine ſpe-

[a] ¶ Iuramētū eſt đ forma. Adde tex. et ibi doct. in c. ego. N. de de iureiu.

cialitatis ſtatim ſubdit ibi cum interdū conſideratis ⁊c.ſed ⁊ dicit hac vice cum promiſſione.que.ſ.loco iuramēti ſucced it cū ⁊ inter iur m ⁊ promiſſionem ſimplicē quo ad deum nulla ſit differentia facienda.xxij.qō.v.iuſti. ad idem.ē.de ma.⁊ obe.cum in eccleſijs.

¶ Nec ob.qđ dicit rñdendum.ſubaud enim indulgendo vel determinando in quo caſu poſſit aliqñ rigor iuris tēperari. ¶ Sȝ qrit vtrū excōicatus debeat iurare ſtare mādatis iudicis abſoluētis:vel mādatis eccl'ie: et dicūt quedā iura ꝙ mādatis iudicis.ē.ꝙ met.cā.c.j.ſ.eo.ex tenore.alia dicūt ꝙ mādatis eccleſie.ē.de ap.ad hoc.ſ.e.ad hoc cū inter parochianos.⁊.c.cum deſideres. ¶ Pōt dici ꝙ vbi qs excōicatus eſt ab homine quē cōtempſit debet expreſſe iurare de ſtādo mandatis excōicatoris ſi apparuerit ipſum iuſte ligatum fuiſſe.ſ.eo.nuper.in fi.⁊.c.ſacro.§.veruȝ. ſed contra in fi.⁊ ſi alia ibi inuenias ꝙ iuret ſtare mandatis eccleſie exponi dȝ.i.excōicatoris vel iudicis.hec tñ poſſet notari differētia ꝙ qñ iurat ſtare mādatis iudicis: non includitur ſucceſſor:quando vero mandatis eccleſie tunc includitur.arg.ē.de offic dele.qñ abbas.ſm Goffre. ¶ Tu teneas ꝙ non eſt facienda vis vtrum excōicatus iuret ſtare mādatis eccleſie vel iudicis.ſcȝ epi.nam in vtroꝗ caſu idē ē ſenſus.ar.vij.q j.ſcire debes.⁊ iō aliqua iura ponūt vnū modū alia aliuȝ:vt.ē. no ideoꝗ ⁊ ſi iuraui ſtare mandatis epi vel iudicis:vt iudicis non aſtringor perſone ſed dignitati: vel iudicature quare ipſo remoto vel depoſito ſibi non remaneo obligat⁹ arg. ē.de electi.per inquiſitionē.⁊.c.venerabilem. §.fi.xv.q.vj.alicuius.ff.de ſoluti.cum quis. vt nemo vicarius pro alienis vicariorum debitis teneatur.l.vnica.libr.xj.ē.de noui ope. nū.cum ex iniuncto.rñ.j.ſucceſſori autem talis aſtrictus remanet.ē.de iureiurando.veritatis. ¶ Secus ſi iurem ſtare mandatis epiſcopi vel iudicis:non vt epiſcopi vel iudicis ſed perſone:qꝛ tunc perſonale intelligitur iuramentum:⁊ ideo perſonam eius cui factuȝ eſt non egreditur.arg.ē.de vſupal.ad hoc ſic ſupra de iureiurā.veniens.⁊.c.quinta vallis verum quo ad iuramentum fidelitatis: dic vt not.ſupra de iureiurand.§.quomodo cenſeatur.ſum.§.cui.

¶ Scdm etiam requiritur aliqñ quod abſolutionem precedere debet.ſcȝ ſatiſfactio ſiue emenda ſufficiens:hic tamen diſtinc.eſt vtrū quis excōicetur pro cōtumacia vel pro offenſa ſeu culpa notoria: ⁊ tunc nō eſt ſnia relaxanda:niſi prius ſufficiens emenda preſtet: vtrum autem offenſa ſit dubia vel notoria non eſt recurrenduȝ ad id qđ videtur iudici vel alij:ſed ad veritateȝ vt ſcȝ non credatur verbis nudis alicuius: ſed illa dicatur tātum notoria que euidens ⁊ manifeſta eſt per cōfeſſionem vel probationem legitime factam intelligas in iudicio ⁊ ante ſententiam excōmunicationis latam.nam ⁊ ſi modo poſſit probari cauſa vera. non tamen propter hoc diceretur euidens ſed dubia niſi forte infra octo dies probari poſſȝ nam in tunc notoria diceretur:vt probatur in autē.d.n.extra eo. ſolet a nōnullis.§.in prima igitur.ſed ⁊ manifeſte euidēs reputatur illa que nota eſt euidentia facti que nulla pōt tergiuerſatione celari.probantur oīa hec infra titu.j.ex parte.et capit.cum olim. ¶ Breuiter tñ illam intelligas manifeſtam ſiue notoriam [a] q̄ notoria eſt iuris vel facti vel preſumptiōis. quod dic vt plene not.ē.de coha.cler.⁊ mul.§.quid ſit notorium.ver.notorium aūt triplex eſt.⁊ ſeq. ¶ Et nota ꝙ aliquoties excōicatur quis pro cōtumacia:⁊ tamen non ſufficit preſtare iuratoriaȝ cautionem ad hoc vt abſoluatur imo neceſſaria eſt emenda quedā ſiue ſatiſfactio:videlicet qñ contumacia pregnans eſt puta aliquid iniunctum eſt ſub certa pena a iudice.arg.ē.ſi quis ius dicen. non obten.l.vnica.vel alias in cōtemptuȝ iudicis eſt cōmiſſa. vnde ⁊ pena arbitraria lui dȝ. ⁊ ſic pōt intelligi.ē.de penis dilectus.⁊.ē.vt lit.non conte.qñ §.fi.nā et talis contumacia offenſa eſt notoria cōtra iudiceȝ commiſſa.Idem eſt qñ aliquis excōicatus fuit propter contumaciam ⁊ poſtea abſolutus.ſȝ noluit expectare mandatū:vel expectauit ſed noluit obedire: imo apparuit contumax ſicut prius ⁊ ideo fuit ſecundo excōicatus. hic enim non abſoluet quouſꝗ mandatum ſuſceperit:⁊ ꝑ poſſe adimpleuerit vel adimplere inceperit.⁊ eſt rō.qꝛ prima ꝯtumacia iam facta eſt offenſa notoria. ſic intellige.ē. de offi.ordi.ſignificauit.⁊ ar.ē. de procu.c.j.⁊ de preſum.man

[a] ¶ Manifeſtam ſiue notoriam. adde gloſ. ⁊ ibi doct. in.c.veſtra de cohab. cleri.⁊ mulie.

data. ⁊ expreſſim. ſ. de appel. q̄
ſtioni. ſed ⁊ vbi aliquis excōi-
catus eſt pro contumacia non
dꝫ abſolui niſi ⁊ de expēſis pri
mitus ſatiſfaciat: qḋ dic vt no.
ſ. de offic. dele. q̄ iuriſditio. ver
ſi. vlti. ¶ Sed ⁊ ſi offenſa noto-
ria ſit ⁊ ꝯ deum tm̄ cōmiſſa ab
ſolui pōt: ⁊ dꝫ añq̄ ſatiſfactio
pn̄ia adimpleta fuerit: aliodn
plerunq̄ vnus diu ſtaret excōi
catus. ſup quo vide qḋ no. ſ. de
ſimo § q̄ pena feriantur. ſub §.
per iudicem. ver. ſed ⁊ cum his
⁊. ſ. de peni. § pn̄ia. vt enim ibi
not. ꝑ q̄libet peccato mortali
datur pn̄ia. vij. annorū regula
riter. ⁊ hec ſatiſfactio dꝫ fieri ꝺ
pctō. nūquid ꝫ interim ſtabit
excōicatꝰ. nō/imo recepto iuro
ꝙ ſtabit mandatis eccl'ie ſtatiꝫ
abſoluitur: vt ptꝫ in adulterio
ēt notorio. ſ. qḋ me. cauſ. ca. j. §.
fi. ⁊. ſ. de eo qui duxit i ma. quā
pol. ꝑ adul. ſignificaſti. i fi. ſi ve-
ro eſt impenitens ⁊ in peccato
perſeuerans non abſoluitur:
⁊ abſolutus in eandem ſenten
tiam reducitur quouſq̄ man-
datum eccleſie facere incipiat
firmiter obſeruandū. ſ. de ap. q̄
ſtionis. ſ. de offi. ordi. ſignifica-
uit. ⁊ iunge qḋ no. ſ. vt lite non
cōteſ. ad fi. ver. cum aūt hec due
pene. ¶ Si vero cōtra hominē
priuatū vel eccleſiā vel prelatū
tūc dꝫ precedere ſatiſfactio. vt
not. ſ. eo. ſub § rñ. j. ſm hoc itel
lige. j. eo. per tuas § pe. ⁊ vl. ſ.
de appell. q̄ fronte § j. alioquin
iudex qui hoc omiſit de ſuo te-
netur ſatiſfacere. argu. C. de iu.
ſancimus. ⁊ in his q̄ no. ſ. de do
lo ⁊ ꝯtu. ſub rubri. de contuma
cia § qua pena. ſub § ergo eſt
modus in rebus. ver. illud ſpe-
cialiter. ⁊ ſeq. ¶ Papa tñ q̄ ſo-
lutus eſt legibus [a] non ſeruat
hoc ſemper cum iniectores ma
nuū ⁊ incendiarios notorios
tota die remittat abſolutos nl'
la premiſſa ſatiſfactione. man
dat tñ ꝙ niſi ſatiſfecerint in eā-
dem ſententiam reducantur: ꝺ
autem ideo forte facit quia cū
papa multum diſtet periculuꝫ
eſt in mora. argu. infra eodem.
ſacro § caueat. ibi q̄ ſi abſq̄ pe

a ¶ Qui ſo-
lutus eſt le
gibꝰ. adde
ea iuſtum
eſt. lx. diſt.
§ fi. xxv. q
j. l. digna
vox. C. de
legi. l. prin
ceps. ff. de
legi. ⁊. l. ex
imperfec-
to. C. de te-
ſta.

riculo more poteſt ec. ⁊ ſupra titu. j. cap. fina.
de conſe. diſt. iiij. baptizandi. ⁊ cap. ne qḋ ab-
ſit. ⁊ di. v. baptizari. ¶ Alias requiritur ꝙ ſa
tiſfactio precedat. vt. ſ. not. ſatiſfactū autē
competenter intelligas qualitercunq̄ cōtē-
ptus ſit is qui offenſus fuit vt apparet i his
que not. ſ. de ſolut. § quid ſit ſolutio. ¶ Sed
cui applicabitur ſatiſfactio pecuniaria que
dꝫ fieri propter violentā manuum iniectionē
dicit Goffre. ꝙ ſi manus iniecte fuerūt in mo
nachum vel conuerſum ſatiſfactio preſtita
monaſterio applicatur. arg. xij q j. nō dicatis.
⁊ melius. ſ. de ſta. mo. cum ad monaſterium.
rñſi. j. ad fi. ſicut ⁊ ſatiſfactio iniurie ſerui ap
plicatur dño. inſti. de iniurijs § ſeruus aūt. ⁊
arg. ff. ꝓ ſocio. ſi fratres § fi. mihi incipit. l. cū
duobus. ¶ Si aūt in clericum ſecularē tūc
eidē clerico reddi dꝫ niſi in ꝯtumelia eccl. ſit
pulſatꝰ. nā tunc pōt etiā eccl'ia agere actio-
iniuriar. inſtit. de iniur. § ꝙ ſi vſuſfru. ⁊ § ſe.
ꝙ ſi libero. nā ⁊ ei debetur ſatiſfactio in cuiꝰ
cōtumelia iniuria facta eſt. ſ. de ſimo. de hoc
aūt. ⁊. c. audiuimus. xxvij. q j. ſi quis rapue-
rit. co. ix ¶ Pōt dici ꝙ in clerico ſecl'ari dupl'x
ſemꝑ iiuria intelligitur facta fuiſſe vna ec-
cleſie ⁊ altera clerico. ⁊ quilibet pōt ſuam in
iuriam remittere ſine alterius preiudicio vt
patet infra eod. cum deſideres § fi. ⁊. c. cōtin
git. j. ⁊ ꝙ eccleſie cuius eſt clericus dignoſca
tur fieri iniuria expreſſum eſt. ſ. de fo. compe.
c. ij. ⁊ arg. ſ. de iudeis. poſtulaſti. ij. q. vij. ac-
cuſatio. in fi. vnde ⁊ de cōpoſitione preſbyte-
ri interfecti pertinet medietas ad dioceſanū
⁊ medietas dꝫ pauperibus elargiri. ſupra de
pe. c. ij ſic ⁊ alias in perſonam vnius multi-
plex iniuria colligitur. ff. de iniu. l. j § vſq̄. ff.
de pactis. here § filis. ⁊. l. in perſonam. lꝫ aūt
ita ſit de rigore qḋ tamen hodie ex tali iniu-
ria agat ep̄s vel eccleſia vix videmus. ¶ Sꝫ
et eccleſie generali ſemper intelligitur fieri
iniuria cui ſatiſfaciendum eſt per reconcilia
tionem ſolennem. de quo not. j. eodem. ſub §
tertium. ⁊ de illa videtur loqui. j. eo. cum deſi
deres. in fi. ⁊ hanc necnon ⁊ pn̄ie iniunctio-
nem non poteſt aliquis facere/ niſi ſacerdos
ſit ad minus: vt no. ſ. eo § quis poſſit ab hac
ſententia. ſub §. ſed quis abſoluet regulares
verſi. ſed nunquid ſi clericus. de hoc etiā no.
ſ. de penis § que quibus. ſub § interfectori
bus. verſ. ſed cui applicabitur. ⁊ ſeq. Quid ſi
quis ſit canonicus diuerſarum eccleſiarum
vel diuerſas eccleſias ſeu perſonatus hēat
que eccleſia aget pro iniuria corporali eidē
facta. poteſt dici ꝙ diuidetur actio inter ec
cleſias. arg. ſ. de teſta. relatum § fi. vel diſtin
gue in caſu iſto vtrum certum ſit ꝙ in contu
meliam vnius ſibi ſit facta iniuria. vt quia ꝓ
adminiſtratione negotiorum ipſius accidit

vel alias certum eſt: ⁊ tunc illa tm̄ aget. vel
dubitetur vt qr pro adminiſtratione nego=
tiorum vtriuſqꝫ eccleſie accidit nec alias pōt
certificari: ⁊ tunc vtraqꝫ aget / vel eps infra
cuius dioceſiꝫ ſita ſunt omnia beneficia ſua:
vel archieps infra cuius prouinciam ſed in
diuerſis epatibus ſita ſunt: alr̄s recurrenduꝫ
erit ad primatem vel papam. arg. ff. de iniu.
l. itē apud labeonem. §. ſi vſuſfructus. ⁊ §. fi.
et l. ſeq. ⁊ inſtit. de iniurijs. §. ſi cōi ſeruo. ſ. de
deci. qm̄. ⁊. ſ. de fo. compe ſane. ¶ Sed coraꝫ
quo iudice eſtimabitur hec iniuria. dic ꝙ ſi
clericus trahit laicum coraꝫ ſeculari iudice
ad ipſius arbitrium recurretur. inſt. de iure=
iur. §. ſed poſtea. ſ. de fo. compe. cum ſit gene=
rale ſi coram eccleſiaſtico ꝙ fieri poteſt. vt in
proxi. decre. ⁊. ſ. de fo. compe. ſi clericus laicū
tunc ⁊ coram eo fiet eſtimatio. ff. de iudi. de q̄
re arg. ſ. de coniug. ſeruo. propoſuit. ⁊ de do
nat. inter vir. ⁊ vxo. c. j. ij. ⁊ iij. vix videm⁹ ho
die ꝙ ſuper hoc recurratur ad iudicem ſecu=
larem. ¶ Sed quid ſi laico vidente ⁊ ſciente
clerico nec contradicente nec aliquid peten=
te abſoluto deponat poſtea clericus querelā
coram iudice eccleſiaſtico vel etiam ſeculari
non videtur ꝙ hoc facere poſſit: qr ſi contra=
dixiſſet non abſolueretur ſine ſatiſfactione ⁊
ſic hoc ipſo ꝙ tacuit videtur iniuriā remiſiſ
ſe. arg. ſ. de ſen. ⁊ re iudi. quis regulariter. ff.
qui. mo. pig. vel hypote. ſol. lucius. ¶ Pꝫ ex
premiſſis ꝙ hoc ſm non eſt de ſubſtātia for=
me: qr ⁊ aliter abſolutio facta tꝫ. eſt tn̄ de for
ma iuris ſiue de ſubſtantia: ⁊ ideo iudex qui
eam non ſeruat obligatur. vt not. ſ. eo. verſ. ſi
vero ꝯ hominē. ⁊ ſeq. ſm queꝫ multa facta te
nent que tn̄ fieri non deberent. ſ. de iureiur.
quēadmodum. ¶ Sed ponam⁹ ꝙ is qui ex=
cōicatus eſt pro offenſa notoria bn̄ recogno=
ſcit eam tn̄ dicit ſe nō ſoluendo ⁊ offert cau=
tionem quā pōt preſtare. ſ. iuratoriā nūquid
dꝫ abſolui. videtur ꝙ nō: nā ⁊ qnqꝫ abſoluit
etiā ſi hanc preſtet cautionē. xj. q. iij. q̄ iubēte
nec excuſatur ſi fact⁹ ſit nō ſoluendo. ſ. de ra
pt. ſup eo. dicas ꝯ. ſ. de ſol. odoardus ar. C. de
epi. ⁊ cler. autē. gn̄aliter. ſ. de dona. inter vir.
⁊ vxo. p veſtras. xiiij. qō. vj. ſi res. ſ. de vſuris.
cum tu. §. illi autē. dūtn̄ cedat bonis. ſm ea q̄
not. ſ. de ſolu. §. quis ſit eius effectus. ſub §.
hoc autem. verſi. quid ergo. ⁊ ſeq.

¶ Tertiū eſt de forma vt poſtqꝫ is qui iura=
uit ⁊ ſatiſfecit ſicut debuit abſoluitur p illū
qui tulit ſnīam vel ſuperiorē ſuū vel aliū au
toritate ſua ⁊ p ſacerdotē reconcilietur ſꝫ ea
que no. ſ eo. §. proxi. ſub. §. ſed quis abſoluet
regulares. ver. ſed nūquid ſi clericus. ⁊ hone
ſtum ⁊ quaſi cōſuetum ⁊ tutuꝫ eſt ꝙ fiat hoc
modo ſpoliabitur excōicatus ⁊ ponet ſe ante
ianuas eccleſie proſtratus vel flexis genibus
coram illo qui ipſum abſoluere debet qui te
nebit virgas vel corrigias in manibus et di
cendo miſerere mei deus verberabit euꝫ per
cutiendo ſemel in quolibet verſu vel maius
vel minus leuius vel acrius ſm qd cauſa cō
tumacie maior vl' minor requirit ⁊ poſt pſal
mum dicet Gloria patri ⁊c. kyrieleyſon chri
ſte eleyſon. kyrieleyſō. Pater noſter. ⁊ ne nos
inducas ⁊c. ſaluum fac ſeruum tuum vel an
cillam tuam. vel ſeruos vel ancillas: ſi plu=
res ſunt: domine nihil proficiet inimicus in
eo: vel in ea vel eis. eſto ei vel eis dn̄e tur=
ris fortitudinis. dn̄e exaudi orationem meaꝫ
dominus vobiſcum. oremus. Deus cui pro=
prium eſt miſereri ſemper ⁊ parcere ſuſcipe
deprecationem noſtram ⁊ hunc famulū tuū
quem excommunicationis cathena conſtrin
git miſeratio tue pietatis abſoluat. poſtea di
cat autoritate dei omnipotentis ⁊ beatorum
apoſtolorum petri ⁊ pauli ⁊ eccleſie ſctē ſue:
⁊ noſtra abſoluimus te a tali ſnīa ⁊ reſtitui=
mus te cōmunioni: ⁊ participationi eccleſie
⁊ oīm fidelium ⁊ eccleſiaſticis ſacramentis.
¶ Et ſi vis ſcire vnde hec forma habuit ori=
ginem: vide qd no. ſ. de ſer. non ori. §. qualiter
ſeru⁹ fiat liber. verſi. aut vindicta. ¶ Nec eſt
approbanda conſuetudo imo potius abuſio
quorundā ſimplicium ſacerdotum dicētium
abſolutionem ⁊ remiſſionem excōmunicatio
num omnium peccatorum ⁊c. ⁊ non dicunt
abſoluimus ſicut ⁊ ſimiliter ex eadem abu=
ſione denunciant aliquem excōmunicatum
licet nulla verba apta ad ſnīam preceſſerint
talis enim ſententia nō videtur valere. vt no.
ſ. eo. §. rn̄. j. ſm Ray. quod poteſt dici verum
niſi appareat qd per hec verba hoc intendit
ligare vel ſoluere: quia ex quo de hoc conſta
ret forte teneret. argu. infra de verbor. ſignifi.
intelligent. ⁊ c. ſeq. ⁊ c. in his. Nam ⁊ ſi dicat
ſub pena excōicationis hoc precipio. ⁊ ſi ap
pareat de intentione talis eſt excōicatus. vt
not. ſ. de ſagitta. ſed rn̄de pro Ray. ꝙ tunc ꝟ
quod dicit precipio eſt equipollens verbis p
que dꝫ dari ſnīa. ſ. abſoluo vel condemno: vt
dicit illa decret. in his. ſed ſupradicta verba
potius videntur habere vim ſimplicis ora=
tionis quā ſententie ſicut dicit Ray. nam et
qn̄tuncunqꝫ excommunicato epiſcopus com
munionem reddiderit: niſi ſm formā eccleſie
ipſum abſoluerit non eſt ei cōmunicandum
infra eod. cum deſideres. rn̄ſi. j. et capit. quod
in dubijs. reſpō. j. vel dic qd quo ad condem=
nationem ſequenda eſt voluntas iudicis. ſe=
cus quo ad abſolutionem. quod dic vt not.
ſupra eodem. §. qualiter proferatur. reſpō. j.
ergo abſolutio. vt. ſ. ſm formā eccleſie ſequi
debet. ⁊ hoc facto dꝫ ſacerdos apprehēdere
manum eius dexteram ⁊ in eccl'iaꝫ introdu=

cere cõmunionem chriſtianam ei reddendo. ¶ Sed ⁊ ſi ſolenniter anathematizatus fuerit ſcḋm formã quam no.ṡ.eodẽ.§.quot ſunt ſpecies.verſi.vna.tunc multofortius eadem forma ſeruanda eſt:⁊ tũc epiſcopus qui ipm excommunicauit in perſona propria vel per alium epiſcopum.argu.ṡ.de conſecra. eccle. aqua debet venire ante ianuas eccl'ie.et.xij. presbyteri cum eo qui eum hinc et inde circunſtare debent.et ſi ille terre proſtratus veniam poſtulat ⁊ de furtis cautelam ſpondet abſoluat eum vt ſupra dicendo.vij.penitentiales pſalmos cum precibus ſupradictis vt ꝓbant expreſſim per ius omnia ſupradicta tamen ſatis colliguntur.ſ.eo.c. cum deſideres.§.fi.⁊.c. a nobis ij.§.penulti. ⁊.xj. q.iij. cum aliquis.ſed multi minus bene hanc formam hactenus ſeruauerunt non tamen putamus defeciſſe effectum abſolutionis quo ad deum: et ſi abſolutio forte defecerit quo ad eccleſiam militantẽ.argu ṡ. de baptiſ.debitum ⁊ de presbytero non bapt.capi.ij.⁊.iij. ¶ Sed nec dicimus omnia ſupradicta eſſe de ſubſtantia imo ad bene eſſe ⁊ inſtructionẽ ſimplicium ſacerdotũ hoc ſcripſimus. Que autem ſit ſubſtantialis forma in excõmunicatione maiori colligitur.ſ. eo.cũ deſideres. vbi probatur ꝙ iurandũ eſt. ⁊.c.a nobis.ij.§. abſolutionis.⁊ que in anathematizato.xj.q. iij.cum aliquis. ¶ Sed nunquid nudo verbo poteſt relaxari hec ſententia. ita videtur. arg.ſ.de reg.iuris.omnis res.ff.de reg.iuris. nihil tam naturale. ¶ Et hoc conceſſit Jo.vt no.ṡ.eo.§.quis poſſit ab hac ſentẽtia. ſub.§. ſed quis abſoluet. verſi.ſed nunquid ſi clericus.⁊ Ray.ſcripſit qḋ quaſi oẽs doc.hoc cõcedunt ꝙ ſicut valet iniuſta ſnia ſic ⁊ neq̃ iniuſta abſolutio quo ad eccleſiã militantem: qꝛ nihil tam naturale ⁊c. ¶ Sed hic fallit illa naturalis ratio vt ptꝫ ex premiſſis ⁊ eſt ratio qꝛ ſpũalia facilius cõſtruunt̃ q̃ deſtruãtur.ṡ.de tranſla. epiſco.inter corporalia ⁊ vt magis timeat̃ et reuereat̃ cenſura eccl'iaſtica que ſpecial'r animã ligat.ṡ. de re.ec.non alie.ſi quis presbyterorũ.⁊ no.ṡ.eo.§.quid ſit eius eff.ctus.ſub.§.quantũcunq̃ ver.ſed cũ eccleſia.⁊ vt ſcias ꝙ grauius eſt eternã q̃ tẽporalẽ ledere maieſtatẽ.ṡ.de here. vergẽtis: ſic ⁊ i momẽto pctm̃ cõmittĩ ſꝫ nõ i momẽto agit̃ pnia ſeptẽnis etiã decẽnalis vñ ſi pſbyter in momẽto fornicationẽ cõmittit tñ participationẽ ſcrox ⁊ cõiõnẽ holm ſi propter ꝺ cõicat⁹ ſit difficulter recupat. vt. ptꝫ.lxxxij. diſt.presbyter. nã ⁊ per excõicationis ſnIam delictũ ſuũ notoriũ reddit̃. ergo ſemper quouſq̃ eccl'ie ſatiſfecerit ⁊ per miniſtrũ eius recõciliat⁹ fuerit euitat̃.ṡ.de coha.cleri.⁊ mulie.veſtra.⁊ ca.fi.⁊ not.ṡ.eo.§.porri.ſub.§.ſed: quis abſoluet regulares. verſi. ſed nunquid clericus. ¶ Qḋ ergo dicũt iura aliq̃ hãc ſententiã relaxari.ſ.eo.ſacro. ⁊ in auẽ.d.n.extra eo.cũ medicinalis.§.ſuperior intelligas eccleſie ſolennitate ſeruata:ſecus autem eſt in interdicto vel ſuſpenſione que ſententie reſpiciunt loca vel corpora vel officia vel alia corporalia ſeu incorporalia non animas.nã ille ſententie ſolo verbo contrahuntur et ſolo verbo contrario diſſoluuntur. ¶ Jdeo ſi omnes magiſtri contrarium tenerent hanc ſententiã defende ꝙ licet quo ad deũ valeat abſolutio quantũcunq̃ ſimplex:qꝛ ſola contritio ſufficit tamen quo ad eccleſiã militantem a ſentẽtia iuſta nunq̃ poteſt abſolui aliquis niſi forma ſeruet̃.in iniuſta autẽ locum habet qḋ dixit Ray. ⁊ qḋ no.ſm ipm.ṡ.eo.℟. ⁊ hoc cõceſſit. ¶ Quod dic vt no.ſ.eo.ſub.§ ſina utẽ.ver.ſed quid ſi excõicator.

¶ Quartũ etiã debet obſeruare abſoluens poſt abſolutionẽ.vt.ſ.ei mãdatã faciat iuſta ⁊ rationabilia. poſſet enĩ ab iniuſtis iniquis ⁊ irrationabilibus appellari. argu.ṡ.de penis.c.ſi ⁊ de appel.vt debitus.⁊.c.cũ ſpeciali qḋ vt melius faciat cõſiderare debet vtrum eſſet ligatus a canone vel a iudice. ¶ Si a canone ligatus erat eſt ei iniungendũ inter cetera vt contra illum canonem nunq̃ magis veniat niſi in caſib⁹ exceptis a iure vnde incendiario iniũgendũ eſt ne vnq̃ magis ignẽ apponat.xxiij.q.v.peſſimã.qḋ intelligi debet niſi forte ratione iuſti belli. de quo dic vt no. ṡ.de treu.⁊ pa.§.quid ſit alicuius bellũ.⁊.ṡ. de voto.§.in quo caſu nec enĩ eſt alicui iuris beneficium auferendũ.xxvij.di. de his vnde ſi percuſſori clerici iniungit̃ ne decetero clericũ vel religioſam pſonã pcutiat:niſi ratione prelationis vel magiſterij vel ſocietatis qḋ põt intelligi cauſa ioci vel aliter ſicut no. ṡ.eo.§.quis poſſit excõicare.ſub.§.ſcḋa regula.℟.quartuſdecimus.et ſubaudi: vel niſi in alijs caſibus a iure ꝯceſſis in quibus nõ incurrit aliquis excõicationẽ quos not.ṡ.eo.§. quis poſſit excõicare.ſub.§.ſuper illo autem canone. ¶ Sed et aliquoties ſuper hoc ſufficienter cauere debet.ſicut no.ṡ.e.§.quis poſſit excõmunicare.reſpon.4.ab illo.verſi.ſeptimus.vſq̃ ad ver.quintuſdecimus. ¶ Sed ⁊ ſi qñ eps abſoluit aliquẽ iniectorẽ manuũ temporale impedimẽtũ habentẽ.qꝛ nõ poſſit accedere ad ſedẽ aplicam.ſm ea q̃ not.ṡ.eo.§. quis poſſit excõicare.ſub.§ ſecunda regula. quaſi per totum eſt iniungendum abſoluto: vt q̃cito impedimentũ ceſſauerit debeat ſe repreſentare pape:vel eius legato.mandatũ ſuũ ſuſceptur⁹:⁊ adimpleturus.ſ.e. decetero in fi.⁊.c.ea noſcit̃.i fi.⁊.c.qḋ de his.⁊.c.q̃mis incidens excipe puerũ vt ibi qui q̃uis impe

dimētū habeat: tpale tñ ꝓpter fragilitatem etatis plenꝰ accuſaꝛ. J.e.c.fi. ſinaũt ppetuuꝫ ſit impedimentū ꝑpetuo excuſaꝛ: vt in eiſdē iuribus cōprobaꝛ. ¶ Sed quid ſi non ſeruat mandatū nunquid ipſo iure recidit in eandem ſnīam dñt quidam qđ ſic: qꝛ ceſſante cā ceſſet effectus ꝛ priuilegiū. ar. ꝑ hie. ſ. q. ſ. ꝙ pro ne ceſſitate. xxvj. q. vj qui recedūt. ꝛ ca. de his ve ro. lxiij. di. §. verū. J. de deci. ſugge. J. de voto magne. in fi. C. qui bonis cede. poſſunt. l. fi. ꝛ ſi vis plures cōcor. vide. J. de priui. qualiter cō mittatur. verſi. ſeptimo. ꝛ ſeq. ¶ Tu dicas ꝯ. nam et libertas ſemel ꝯuis iniuſte obtenta non retractatur. C. ſi aduer. liber. l. ſ. ꝛ obliga tio ſemel extincta nō reuiuiſcit. ff. de ſolu. que res. §. aream. ad idē. xxiij. q. iiij. ſi illic. ꝛ ſi vis plures ꝯcor. vide. J. de penitē. §. ꝛ vtrū pctā ſemel dimiſſa ſub. §. ð iure canonico. ¶ Quid ergo fiet nunquid ita deludet eccleſiā nō pu to. ſed ab eo qui talem abſoluit. vel alio iudi ce ſuo erit pro periurio ꝛ cōtumacia punien dus. arg. J. de iu. nouit. rñ. ſ. ꝛ. § ſ. ꝛ fi. ꝛ de po ſtula. prela. c. ſ. §. fi. ſed. ꝛ ab eo qui ipſum ab ſoluit eſt in eadem ſnīam reducēdꝰ a qua de cetero nō abſoluet ſine ſatiſfactione ꝯgrua ſm ea que not. J. eo. ſub. §. ſcđm ver. ꝛ no. ꝛ ar gu. J. de reſcrip. ceterū. §. fi. ꝛ. c. fi. in fi. J. eo. ſa crum. §. verum ſi ꝯ. in fi. ꝛ. c. grauē. ꝛ. J. de pre ſum. lr̄as. §. quo circa. ¶ Quid igiꝛ ſi quis ob fauorē religiōis receptus ſit ꝛ abſolutꝰ. ſm ea que not. J. eođ. §. quibus poſſit ab hac ſnīa. ſub. §. ſed quis abſoluet regulares. ver. quid ſi quis fugiens. ꝛ ſeq. nunqđ ſi exit in fra annū eſt reducendus in eandē ſnīam ptꝫ per premiſſa qđ ſic. nāꝛ ꝓpter fauorē religio nis ꝛ ſic propter tpale impedimentum abſo lutus fuit vt modo apparet licet ab initio ꝑ petuū quo ad hoc de quo hic queriꝛ poſſet eſſe. vt ptꝫ de voto ſcripture. ergo dꝫ ei iniun gi vt pro abſolutione ſua ſedem apoſtolicaꝫ accedat. vt ptꝫ in his que not. J. eo. ver. ſed. ꝛ qñ eps. poteſt eni dicere ꝓlatus religionis q ipſum abſoluit. chariſſime: tu vis exire: mo dis olbꝰꝰ nō poſſumꝰ te ꝓhibere ex q. J. annū eo. vt. J. de regula. ſtatuimꝰ. ꝛ in auꝛ. d. n. cꝛ de regula. non ſolū. debes tñ ſcire. ꝙ tu debes recedere cū veſte qua veniſti ſm regulā bea ti Benedicti: vt. J. de regula. ſuper eo. in fi. ſꝫ tu veniſti indutus duplici veſte. ſ. corporali. ecce induas eā: necnō ꝛ ſpūali ſcꝫ excōicatio nis ſnīs. ecce in ipſam te reduco. induas eā ꝛ ſic potes exire. ꝛ quo volueris ire cōſulo tñ qđ facias te abſolui. ¶ In his tñ olbus caſi bus videtur ꝙ is qui in eandē ſnīam ipſum reducere debet. poſſet ei aſſignare terminum vel. xl. dierum. vel arbitrariū: ꝛ dicere ſic niſi infra tale tp̄s te repſentaueris pape vel eiꝰ legato. vel ſaltē iter. arripueris cōtinuando. poſtea iter tuum in eandē ſnīam te reduco a qua ſnīa nullatenus poterit appellari. ar. J. de appel. perſonas. §. ſi autē. ꝛ. c. ad hoc ꝛ in fra. ꝛ iunge qđ not. J. e. ſub. § ſcđm. ver. ꝛ not. ꝙ aliquot. ¶ Quid ſi talis poſtꝙ reductꝰ eſt in eandem ſnīam iterum vult intrare hanc religionem vel aliā nūquid pōt ꝛ dꝫ abſolui per prelatum religionis. non videtur. J. de ꝓ ſum. mandata. ꝛ de procu. c. ſ. talem enim in conſtantiam merito recuſabit iudex. ff. de ꝓ cu. in cauſe. ꝛ ar. ff. de admini. tu. cum quereꝛ tur. Sed contra. ff. de mino. ait pretor. §. reſti tutus. alias incipit. l. ꝛ ſi ſine primis concor dantꝫs puto ſtandū ne tali fiant leges ludi brio C. de bonis que liberis. cum non ſolum. §. vbi autem puerilis etas.

¶ Sin autem talis ſit a iudice ligatus ꝛ con ſtat qđ offenſa notoria eſt non dꝫ abſolui ni ſi premiſſa ſatiſfactione ſecūdum ea que no. J. eo. ſub. §. ſcđm. ¶ Si vero dubia eſt abſol uendus eſt talis non obſtante cuiuſꝙ contra dictione ꝛ poſt abſolutionem ſunt cauſe me rita a partibus audienda ꝛ ſi apparuerit iſte fuiſſe ligatus remittetur ad excōicatorē ab ſolutus vt eius ſnīe ſeu mandatis pareat qđ ſi facere renuerit i eādē ſnīam reduceturvſꝙ ad ſatiſfactionem cōdignam inuiolabiliter obſeruādā. ſꝫ ſi apparuerit ſnīa iniuſta nul lum mandatum fiet abſoluto ſic intellige. J. e. ſacro. §. caueat. ꝛ. §. ſe. ꝛ. c. venerabilis. J. de reſti. ſpo. literas in fi. J. de offi. dele. cum ꝯtin gat. §. fi. ꝛ. c. prudētiam. §. fi. qualiter autē in iuſte excōicans puniri debeat dic vt not. J. e. §. quis ſit eius effectꝰ. qualiter autem iniu ſti ſub. §. hij ſunt effectus. Hoc autem non ꝑtermittas qđ licet olim ſm antiquos cano nes audireꝛ quilibet volens docere de iniu ſta excōicatione. xj. q. iij. ſi eps hodie tñ non auditur niſi in duobꝰ caſibꝰ. ſ. ſi dicat ſnīam poſt appellationem legitime interiectam vel intolerabilē errorē in ſnīa fuiſſe expreſſum. J. de offi. dele. cū ꝯtingat. J. eo. per tuas. ¶ Et poteſt dici intolerabilis error quodlibet pec catum mortale vt ſi epiſcopus dicat excom munico te niſi ꝓ tali heretico celebraueris. xj. q. iij. ſi quis eps. vel qꝛ credis in deum vꝉ qꝛ penitētiam agis: vel qꝛ nō furaris vel for nicaris vel ſimile qđ notorium eſt peccatum eſſe. xj. q. iij. ſi is qui preeſt. ꝛ duobus. c. ſeq. vnde apoſtolus. ſi nos aut angeli de celo vo bis euangelizauerit preterꝙ vobis euange lizauimus anathema ſit. ¶ Poteſt etiam di ci intolerabilis error cum expreſſe cōtra ius ꝯſtitutionis pronūciaꝛ. ij. q. vj. §. diffinitiua. ff. ſi ſnīa eſt que ſnīa ſine appel. reſcin. l. ſ. §. ſi. talis enim error ſententiā reddet nullā ſicut ꝛ exheredationem nullam reddit. ff. de libe ris ð poſt. poſthumus. §. fi. ꝛ. l. ſeq. ꝛ datione.

ligare vt not. ſ. eo. §. qs ſit eius effectus. v. ad hec oia. ⁊ ſe. ⁊ ideo ſolēnis abſolutio neceſſaria eſt in hoc caſu. ¶ Igitur ſi inueneris aliqua alia iura q̄ innuāt q̄ nudo verbo poſſit tolli excōicationis ſnīa: ip̄am intellige q̄n cōſtat q̄ ſnīa eſt iniuſta vel ſubaudiri dʒ q̄ abſolutio ſequaṫ ſi certū eſt q̄ tenuit vel dubitatur ſic. v. q. j. quidā. ad fi. ibi nō ſit priuat⁹. ſubaudi ſed reconcilieṫ ⁊ abſoluaṫ: et poſtea eidē cōiceṫ ⁊ ſic vlterius nō ſit p̄uatus cōione. nam alio modo anteq̄ abſolutio facta ſit ex quo ſnīa ſemel tenuit non eſt excōicatis cōicandū niſi peniteāt ⁊ per manus impoſitionem ſint reconciliati xxxiij. q iij. notandū poſt mediū. et idē ſi dubitaṫ vtrū tenuerit: et eſt ratio vt no. ſ. eo. §. qualr̄ p̄feraṫ. rū j. v. ſolutio. ⁊ ver. tu tn̄ teneas. ⁊ §. ⁊ qualr̄ hec abſolutio. ſub. §. tertiū. ver. ſed nunqd nudo verbo. ⁊ ſe. nā ⁊ inuenio qđ vbi qs iuſte eſt excōicatus de ſacro abſoluiṫ. ſ. de ap. ad p̄ntiā. lʒ igitur ſufficiat cōtritio ⁊ ſimplex abſolutio quo ad deū non tn̄ quo ad eccleſiā militantē ideoq̄ nedū viuus abſoluiṫ ſeruata forma quin imo ⁊ mortu⁹ p̄ quo etiā orandū nō eſt quouſq̄ forma fuerit obſeruata vt p̄ʒ j. e. a nobis. ij. rū. j. ⁊ §. pe. ⁊ per totū. ¶ Qui aūt tenent ꝯtrariū deleāt dicta iura. nā quādiu in codice remanſerint ſic tenebo. et iūge qđ no. ſ. e. ſub. §. in maiori. ver. nec obſtat. j. eo. a nobis. ¶ Quid ſi dicaṫ ſcđm formā eccl'ie relaxeris aliquoties tn̄ ſonat ac ſi diceret abſoluatis. ſic. ſ. de reſc. capl'm ſancte crucis. in fi. ¶ Sed pone q̄ aliqs pro pluribus cauſis ſiue exceſſibus vna ſnīa ſit ligatus et facit ſe abſolui vno exceſſu tacito nunqd prodeſt ei abſolutio. not. ſ. de of. or. ex parte. ⁊ hoc intelligas q̄n malitioſe. et ex certa ſcientia hoc tacuit ⁊ ſic illud tanq̄ qđ poniṫ. j. e. cū pro cauſa. ad fi. eſt expreſſiuū veritatis. ¶ Si autē ex negligentia ſeu ignorantia hoc acciderit tenet abſolutio ſed ad ſatiſfaciēdū de cā quā tacuit monitione p̄miſſa eſt per cenſurā eccleſiaſticā cōpellēdus ⁊ ſic illđ tanq̄ de quo dixi nō eſt expreſſiuū veritatis: ſed ſimilitudinariū ſicut intellexit. T. probaṫ hec diſtinctio. ſ. de reſcrip. ſup literis. ⁊ ſcđm hoc intellige. ſ. de reſcrip. dilectus filius abbas. et de coha. cle. ⁊ mu. ſuper eo. et oīa alia iura que circa hanc queſtionē induci cōſueuerūt ⁊ q̄ omitto ex certa ſciētia cauſa breuitatis. Tu tn̄ ſcias q̄ in facto proprio vbi quis adultus et diſcretus eſt cōtra obliuionē vel ignorantiā allegatā preſumitur violenter ſupra de reſcrip. ab excōicato. ⁊ j. eo. cum illorum ad fi. ¶ Quid ſi pro diuerſis cauſis et a pluribus prelatis in aliquem ius habentibus vel prelatis et ſcriptis canonibus diuerſis ſententiis idem ſit legatus, dicas breuiter quod a qualibet ſententia eſt abſoluēdus anteq̄ cōmunicetur eidē. arg. ff. de no. ope. nun. de pupillo. §. ſi ex pluribus. ū. q. iij. §. notandū. ⁊ lʒ Hoſ. not. q̄ vltima abſolutio cōfirmat precedentes. arg. ff. de ſeruitu. ruſti. predi. per fūndū. ff. ad treb. l. j. rū j. in fi. hoc tn̄ nō dico: nam is qui par eſt vel inferior ꝯfirmare non hʒ: vt p̄ʒ in his que no. ſ. de cōfir. vtili. §. a quo fieri dʒ. ſʒ hoc aſſero q̄ quuſq̄ vltio abſolut⁹ fuerit ſemp ligatus remanet vt apparet in his que no. ſ. eo. §. qs ſit eius effectus. ſub. §. per illud etiā notandū eſt. et ideo quo ad cōionē recuperandā nihil proſunt ei abſolutiones precedētes ſed tunc demū erunt fructuoſe cū ab oībus fuerit abſolutus ſicut et vides q̄ ſi quis de mille peccatis ſatiſfaciat ⁊ vnū ſolū mortale retineat nihil prodeſt ei pnīa de mille quo ad vitā eternā ſed tunc demū cum de illo qđ retinuit pnīam verā egerit ſibi incipit eſſe pnīa fructuoſa. ſ. de pe. qđ quidā. de pe. di. iij. §. fi. ¶ Quid ergo ſi de vno tm̄ exceſſu vult ſatiſfacere: nunquid eſt abſoluēdus. non: q2 vere non penitet: ſed eſt dandū ei conſilium ⁊ inducēdus vt de oibus faciat ſe abſolui. ſ. de pen. ⁊ remiſ. qđ quidā ⁊ iunge qđ no. ſ. de peni. §. quis ſit effectus. verſi. ad hoc etiā vt vera ſit pnīa. et. §. et an ficte penitenti. verſic. vlti. ¶ Quid ſi ſit ab vno abſolutus q2 neſciebat p̄lat⁹ q̄ aliquo alio vinculo eſſet ligatus nō eſt ei talis abſolutio fructuoſa. intelligas tu quo ad cōionē recuperandā: vt dictum eſt ſupra tenet tn̄ abſolutio mero iure ſed nō eſt denūciādus abſolut⁹ ſi p̄lat⁹ poſtea veritatē intelligat quouſq̄ ab oīb⁹ fuerit abſolutus: nā et excōicatus nō ſuſcipit partem in eccleſia. xxxij. diſt. preter hec. ⁊ ideo excōicat⁹ i vna eccl'ia excōicat⁹ eſt q̄ ad oēs. xj. q. iij. c. ij. ⁊ iiij. q. v. c. v. ⁊ vij. q j. ſi qs preſbyter ſed hoc expone ⁊ intellige. j. e. officij. ad fi. ibi. R̄ndemus q̄ ſupprimēti veritatē abſolutio ſurrepta nō p̄deſt. ſubaudi quo ad vitā eternā ſi iuſte ligatus remanet: vel quo ad cōionem eccleſie recuperandam etiam ſi iniuſte et verritatem intelligens. ſcilicet p̄latus a quo petitur abſolutio: abſolutionē ⁊c. vel veritatē intelligēs poſt abſolutionē de facto obtentā abſolutionem huiuſmodi. id. eſt abſolutionis denunciationem exhibere id eſt facere non debet licet ibi ponantur ab aliis alij varij intellect⁹. ¶ Sed nunquid ſic abſolut⁹ partim ligat⁹. eſt et partim abſolu⁹: nō: ſed quantum ad eccleſie ſententiam ſiue ſolennem reconciliationem eccleſie eſt ab vno vinculo ſolutus et alio remanet ligatus. Itē ſi ſatiſfecit de vno et ab alio abſolutus intelligitur quo ad minus ſupplicium tolerandum. de peniten. diſt. iij. ſi quis autem. ad fi. et. §. fina. ibi ſequenti. ¶ Sed eſto quod ve-

niat ad vnuz prelatū ⁊ dicat ꝙ
parat⁹ eſt ſatiſfacere de oib⁹:
nunquid iſte mittet ipſum ad
alium prelatuz ⁊ ali⁹ remittet
ipſum ad primum: ⁊ ſic nunꝗ̄
abſoluetur. In hoc caſu puto
qđ is ad quem primo venit re=
cepta cautione ſufficiēti qđ de
aliis ad mādatū alterius ſiue
aliorum ſiue forte plures ſunt
ſatiſfaciat ipm abſoluere poſ=
ſit et debeat.ar.j.eo.cū illorū.§.
fi.vel committat vn⁹ alteri vel
omnes vni vices ſuas qđ fieri
poteſt ex quo ex officio ꝯpetit.
ş.de offi.ord.c.fi.⁊ ille cui com
miſſum eſt abſoluat pro ſe ⁊ ꝑ
altero vel aliis oibus:⁊ in hoc
caſu vna abſolutione tollūtur
omnia vincula ſicut ⁊ qñ plu=
res obligationes vna accepti=
latione tolluntꝛ. ff. de acceptil.
pluribus.C.de trāſa.trāſactio.
⁊ not. ş.de ſolu.§.q̄t ſunt ſpēs.
ſub rubrica de acceptil. ſub.§.
ciui.ver.eſt aūt acceptilatio. et
ſeq.hoc modo competentius ⁊
commodius abſoluetur.

15 Et q̄† ſit pena parti

a ¶ Et q̄ ſi pe napartici pantiū ex=cōicat.ad de S.Th. in.iiii. ſen. diſti.xviii. q.ii.ar.iiii.

b ¶ Si q̄s cōi cet excōi=cato.adđ. c. p̄cipue. c. ſi quis epiſcop⁹. et ca ſicut apoſtoli. xi.qō.iii.

cipantiuz excōicatis a.Super
hoc diuerſe ſunt opi.quidā em̄
dicunt qđ ⁊ ſi quis cōicet excōi
cato b in crīe ligatꝛ tm̄ minori
excōicatiōe niſi qñ excōicatus
eſt cū participib⁹ ſuis:⁊ ſic in=
telligūt.j.e. ꝙ l dubiis.⁊.c.ſeq.
⁊ in hac opi.fuit Io. ¶ Hoſt.di
xit ꝙ ſi non ſit excōicatus cum
participibus tñ quicūꝗ excōi=
cato cōicat in crīe eadem ſnīa
irretitur.j.e.nuper.§.in primo.
⁊.§.is aūt.Sed quicquid ſcribatꝛ
hoc teneas cū quis excōicato
participat aut ligatus eſt ex=
communicatus a papa aut ab
alio.Item is qui participat cū
eo hoc facit ſciēter aut ignorā=
ter.¶ Si quis participat cum
quouis excōicato ignorāter in
telligas tu vbi probabilis eſt
ignorantia oino excuſatꝛ.ş. de
cle.excom.mi.apoſtolice.⁊. j.e.
ſignificauit. ¶ Ubi vero aliq̄s
participat ſciēter cum excōica
to a papa in diuinis officiis
eadem ſnīa irretitur.j.ē.ſignifi
cauit.de quo dic vt not.ş.eo.§.

quis poſſit excōicare.ver.xxvii.¶ Si in aliq̄
puta in oſculo: in ſalutatione:in menſa vel
ſimilibus:non tamen in crimine:vel cum exc
cato ab aliis etiam in diuinis refert verum
gatus excommunicatus fuerit cum part
cipibus et fautoribus ſuis vel ipſe ſolus
excommunicatus de participibus nulla fa
cta mentione. ¶ Si erat excommunicatu
cū participibus et fautoribus tunc partic
pans qualitercunꝗ eadem ſnīa inuoluitu
⁊ ſic poteſt intelligi ſnīa.C.qui hoc gñaliu
intellexit.⁊.j.e.ſacris.⁊ ſic poteſt intelligi.x
q.iii.excōicatus.⁊.c.cū excōicatis. ¶ Si nañ
nihil fuit dictū de fautoribus ſed particip=
bus tm̄:⁊ tunc participans eidem in quouis
crimine licet non dānato eadē ſnīa irretitur.
⁊ ſic intelligi poteſt.j. eo. qđ in dubiis.§.fi et
c.ſeq.¶ Si vero in aliis de quibus no. ş.eođ.
§.ſi i aliis.tūc tm̄ minori excōicatiōe ligatꝛ.⁊
ſic poteſt intelligi.xi.qōne.iii.qui excōicauit.
¶ Qđ ſi nec de participib⁹ neꝗ de fautorib⁹
aliq̄ fuerit fctā mētio: refert is q̄ ꝑticipat ex
cōicato participet ei in crimine ꝓpter qđ dā=
natus ⁊ excōicatus eſt:⁊ tūc eadem ſentētia
damnatur.⁊ ſic intellige qđ not.ş.eo.ver.C.
dixit.ſicut ⁊ expreſſim probatur. j.e.ſi concu
bine.⁊ in autꝛ.d.n.extra co.ſtatuimus.¶ Uel
in aliis quibuſcūꝗ ⁊ tunc tantū minorem ex
communicationem incurrit participans:vt
patet.j.e.nuper.§.in ſcđo.omnis enim excōi=
catus in oſculo:ſalutatione: ſimplici orōne:
⁊ menſa:⁊ omni colloquio:⁊ quo ad conſiliū
⁊ auxilium intelligas temporale eidem im=
pendendum vel etiam fauorem ei impartiē
dum generaliter eſt euitandus:vt expreſſim
probatur.xi.queſtiōe.iii.ſicut apoſtoli.⁊.iiii.
c.ſe.j.eodē.nuper.§.in ſecunda.vnde verſus.
¶ Si pro delictis anathema quis efficiatur.
¶ Os:orare:vale:cōio: mēſa negatur: vt plz
in his que no. ş. eo.§.quid ſit excommunica=
tio.⁊.§ quis ſit eius effectus.⁊ hoc verum eſt
niſi poſt appellationem legitimam fuerit q̄s
ligatus.qđ dic vt not. j. eo. ſub.§.fi.ver.illud
tamen notandum. ¶ Hec autem excōicatio
in tertiam perſonam non tranſit.i.ſi quis ex=
communicatus ſit minori excommunicatio
ne pro eo qđ participauit excōicato maiori
ego qui ſum tertia perſona reſpectu excom=
municati non prohibeor ei qui ſcz minori li=
gatus eſt participare.xi.queſtio. iii. excellen
tiſſimus.⁊.c.ſe.¶ Ab hac tamē generalitate
quedam perſone excipiuntꝛ per gre.xi.qō.iii.
quoniam multos.vbi ſic legitur. ¶ Cū mul
tos pctīs noſtris exigentibus p̄ cā excōica
tionis ꝑire quotidie cernim⁹ partim igno=ā
tia partim nimia ſimplicitate ꝑtim timore ꝑ
tim etiam ex neceſſitate nos deuicti miſeri
cordia anathematis ſnīam ad tempus ꝑut

poſſumus tēperamꝰ. ¶ Apoſtolica itaq; auctoritate ab anathematis viculo hos ſubtrahimus vez vxores filios ſeruos ancillas ſeu mācipia necnō ruſticos ⁊ ſeruiētes. ¶ Necnon oēs ⁊ alios qui nō adeo curiales ſunt vt eoꝝ conſilio ſcelera perpetrent. ¶ Et eos q̄ ignoranter excōicatis cōicant. ¶ Siue illos qui cōicant cuz illis qui excōicatis cōicant. ¶ Quicunq; sūt aut orator ſiue peregrinus aut viator in terrā excōicatoꝝ deuenerit vbi non poſſit emere vel non habeat vnde emat ab excōicatis accipiēdi lńiam damus. ¶ Et ſi quis excōicatis in ſuſtentatione nō ſuper bie ſed humilitatis cauſa dare aliqd voluerit non prohibemꝰ. vnde verſus. ¶ Utile lex humile res ignorata neceſſe. ¶ Hec anathema quidem faciunt ne poſſit obeſſe.

¶ Utile. i. vtilitas etiam participantis facit qd participās nullo vinculo ligetur puta ſi petat ab eo qd ei dz. ſ. e. ſi vero. al's excōicatus ex delicto ſuo commodū reportaret: ideoq; ſi nolit ſoluere pōt in iudicio ↄueniri. ȝ. de iu. intelleximus. ¶ Itē vtilitas anime excōicati excuſat vt ſi qs cū corrigat: ⁊ ad petēdā abſolutionem ei conſulat ⁊ eum inducat. xj. q. iij. cum excōicato. ¶ Ideoq; ad predicationē admitti poſſint ſine ſcrupulo ↄſcie. ſ. e. Reſpon. noſtro. reſpon. ſ. ¶ Unde ⁊ excuſant hi qui cā predicationis ⁊ ↄfeſſionis habitant inter eos a quibus etiā licite poſtulāt ⁊ recipiūt eleemoſynas ſi aliter inter eos nequeunt habitare. ſ. e. cū volūtate. §. pdicatores. ¶ Excuſant etiā ⁊ ſi alia ſba a predicatione vel confeſſione remota inciderēt vt apud ipſos magis proficiant interponant. ſ. co. cum voluntate. reſpon. ſ. ergo ſi alia intentiōe hoc faciāt ſententie minoris vinculo aſtringuntur: caueāt ergo ſibi: nam euolat emiſſum ſemel irreuocabile verbum.

¶ Lex excuſat aliquas perſonas: nam ⁊ propter eandem legem que eſt inter virum ⁊ vxorem excuſatur vxor a cōione. vt. xj. qō. iij. qm̄ multos. ſm Gof. hoc autē facit lex que vult qd vxor obediēs ſit marito de qua dicitur q; vxor mortuo marito ſoluta eſt a lege viri. ȝ. de ſecū. nup. c. pe. ⁊ fi. ⁊ quia tenetur ei reddere debitū nulla exceptione ob. ȝ. de cō. lepro. c. ij. ¶ Et hoc intelligas ex quo de matrimonio ↄſtat nec eſt per eccleſiā inter ipſos carnale commerciū interdictum: nam ſi hoc eēt ⁊ ideo eſſet excōicatus vir qꝛ nihilominꝰ cognoſcebat mulierem: tunc mulier carnali cōmercio ↄſentiēs eadē ſnia inuolueretur. ar. ſ. co. ſi cōcubine. ¶ Sed nunquid idē eſt in ↄuerſo caſu. ſ. ſi mulier ſit excōicata excuſabit vir cōicans. dicunt quidā q; ſic qꝛ nō ad imparia iudicant. ȝ. de diuor. gaudemus. §. ſane. veridica. ⁊ eadem fide ⁊. ſuperior inferiori aſtrictus: qua ⁊ inferior ſuperiori. vt. xxij. qō. v. de forma. Alij inter quos eſt Goffre. ⁊ Ray. dicūt ↄtrium qꝛ viris feminas ſubditas eſſe ⁊ pene famulas lex eſſe voluit. xxxiij. q. v. hec imago. ideoq; imputat marito participanti: cum poſſit cogere vxorem ad ſatiſfactionem faciendam: et abſolutionem petendam. ar. vij. queſtiōe. ſ. ſicut. xxxiij. queſtione ij. placuit. ſ. co. quante. ⁊. xxvij. qō. ſ. de filia. ⁊ facit ad hoc qd dicit lex vxores a viris: non viros ab vxoribus defendi volumus. ff. de iniurijs. l. ij. ¶ Tu dicas referre vtrum mulier excōicata ſit propter matrimonium qd dr ↄtractum illicite ⁊ tunc idē eſt qd dixi in viro: vt no. ȝ. e. ver. ⁊ hoc intelligas. ¶ Uel alia de cā forte pter delictū cōmiſſum: ⁊ tūc vterq; excuſat quo ad reddendum carnale debitū exactum vt pꝫ in his que no. ȝ. e. ſub. §. rn̄. ſ. in fi. ⁊ ſic intellige opi. pmā ⁊ iura producta ⁊ ↄſimilia. ȝ. e. ver ſꝫ nunqd idē. ¶ Si autē queritur de prouiſiōe ⁊ ſeruitio humano: ibi nō excuſatur vir participans vxori excōicate: ⁊ ſic intellige opi. aliorū no. ȝ. e. alij. q̄uis vxor excuſetur. vt no. ȝ. eodē. ſub. §. rn̄. ſ. nec in hoc dif. mulier virago et vir vecors et puſillanimis cum agat hic de periculo aīe. arg. ȝ. qd me. cā. facris. ſecꝰ qn̄ agitur de periculo tpali: qd dic vt no. ȝ. de teſti. §. quis poſſit eſſe teſtis. ſub. §. ſed ⁊ perſone. ver. quid de vxore. et ſe. ⁊. ȝ. de pe. §. quibus ⁊ qualiter. ſub. §. quid de muliere. verſi. ⁊ no. qd dicit.

¶ Humile. i. humilitas ſiue bonum vtilitas excuſat ſimiliter quaſdam perſonas puta filios in poteſtate conſtitutos non intelligas emancipatos: itez ſeruos: ancillas: ruſticos ſeruientes: ⁊ omnes alios ſubaudi adiectos qui non adeo curiales ſunt: vt eorum cōſilio ſcelera ppetrent: tales eñi pſone ante ſnīam latam aſtrictē erant ad familiare obſequiū exhibēdū nec poſt ſnīam tenent ad eiꝰ ↄtriū imo bñficio. c. xj. q. iij. qm̄ multos. id a gēte. ſicut ad familiare tenent obſequiū ſic ⁊ ad cōmunionē ſine qua illd nequeūt ei hibere. ſ. e. inter alia. §. vt igit. vñ ius pdūt. idq; ſic expo ni dz ſb. poſitꝰ. xj. q. iij. qm̄ mltos. ibi nec nō et oēs alios: q̄ tn̄ adeo curiales: nō ſūt ⁊c. q d. illos excepimꝰ q̄ de curia ſunt nō de ↄſilio. Et idē itelligas de nutricibꝰ ↄſāguineis ⁊ ſilibꝰ q̄ ſi a dño recederēt non haberēt vñ viuerēt: ar. ſ. co. ſi vero. ¶ Sed nunqd in ↄuerſo caſu parētes licite pñt cōicare filijs excōicatis. dixerunt qdā qd ſic. nam eadē lege ſunt aſtricti ſuperiores ⁊ inferiores: ſicut not. ȝ. co. ſub. §. lex. ver. ſꝫ nunqd. dicas ↄ nec eñi excuſari debent maiores non excōicati ſi participēt minoribus ſeu ſubiectis excōicatis cum ipſos corrigere poſſint ⁊ debeāt vt pbāt iura inducta. ȝ. e. ſub. §. lex. ver. alij. parentes aūt debēt:

a ¶ Quid ẜ ð mercenariis. Adde Filinũ l. c. a iter alia. ſ iij. no. c. ti.

erudire ⁊ caſtigare filios: alias digni ſunt pena. xxxviij. di. legant ẜ. de ſimo. lз heli. non ſic ecõtra erubeſcit enim lex filios fieri caſtigatores parẽtum. in auſ. de nup. §. ſi vero expectet. col. iiij. ẜ. de ma. ⁊ obe. cũ inferior. ⁊ hoc intelligas de ſuperioribus rõne officij vel ptãtis vł dñij: qb⁹ neceſſe ẽ obedire. ff. de iuſti. ⁊ iure. l. ij. ff. ad. l. aquil. liber hõ. ij. ¶ Quid ergo de mercenariis a. nũqd ergo ſi mercenarij mei excõicati ſunt teneor ipſos vitare. ita vr̃ qḋ p pmiſſa iura. ſed ꝫ qꝛ ẜm hoc inducerentur mercenarij ad cõmittendum quare excõicenť: vt ſic fraudant me ſeruitio debito: qḋ vitãdũ eſt. ar. ẜ. de diuor. quãto. §. vlt. ⁊ ſic ex dolo ſuo ⁊ malitia ⁊ delicto ꝯmodum reportabunt. ꝫ. ff. de dolo. l. j. ff. de dona. inter vi. ⁊ vxo. l. iij. ẜ. de do. inter vi. ⁊ vxo. ⁊ ſi neceſſe, nemo etiã ex improbitate ſua dз conſequi actionẽ. ff. de furtis. ita qꝫ fullo. nec dз eſſe melior cõditio ſtulti qꝫ periti. ff. qḋ vi aut clã. ſerui⁹, nec ipſi debent ridere de fletu meo. ẜ. de priuileg. patentibus. ⁊ hoc vr̃ ſatis determinari. ſ. e. inter alia. §. vt igitur. cuius tenorem poſui. ẜ. e. ſub. §. ſ. reſpon. ſ. ¶ Solutio ſi ſine magno incommodo meo poſſum ipſum vitare hoc facere debeo alias ei licite cõicabo. vt pbatur. ſ. e. relatũ. ⁊. c. ſi vere. ⁊ arg. xj. q. iij. anteceſſor. xxiij. q. iiij. c. ſ. xlj. di. quiſquis. ⁊ ẜm hoc intellige iura. ẜ. c. primo ⁊ cõtra inducta: ⁊ idẽ intelligas de ſocijs. ¶ Quid de clericis: nũqd tenentur cõicare epõ ſuo excõicato. non. xxiij. di. miramur. ẜ. de excel. pla. c. ſi. ⁊ ar. iiij. q. v. qſ quis. quod intelligas niſi forte eius ſeruitio ſint cõductitie deputati. in talib⁹ enim eſt ratio que in alijs laicis mercenarijs. ¶ Quid ſi aliquis preſbyter locauit operas ſuas alicui principi vel alij excommunicato ſi tempore locatiõis erat excommunicatus non valuit cõuentio. vt patet in his no. ẜ. eo. §. quis ſit eius effectus. ſi poſt

caueat ne ei ſeruiat in diuinis of. ſ. e. ſi ſignificauit. ẜ. de hereticis excommunicamus. j. §. ſane clerici. etiaз ſi epiſcopus ſit qui tñ aliquotiens facit ſibi celebrari. ẜ. de cle. excom. mini. illud. §. licet. ⁊. §. ſeq. ſed non eſt ei in hoc obediendum. vt patet in his que no. ẜ. eodẽ. ver. quid de clericis. et. ẜ. e. §. fi. ſ. ver. vel in alijs. ¶ Res ignorata. ſemper enim eſt probabilis ignorantia excuſata. ſecus ſi ſit craſſa ⁊ ſupina. ẜ. de ord. ab epi. qui reſigna. epi. c. ij. quod dic vt not. ẜ. eo. §. reſpon. j. ver. ſi quis participat. ⁊. ẜ. de conſti. §. quando ꝯſtitutio. ideo ſicut ſcientes ⁊ affectatores ignorantie puniũtur. ẜ. de clan. deſpõ. cum inhibitio. §. ſi vero. ¶ Sed qualr̃ dicitur aliquis ſcire de aliquo qḋ ſit excõicatus: ſi vidit qḋ commiſit factũ propter qḋ incidit in canonem. puta eo vidẽte clericuз percuſſit vł ſimile quid commiſit: vnde ipſo iure incurrit ſentẽtiam ẜm ea que not. ẜ. eodẽ. §. quis poſſit excõicare. reſpon. ſ. vel audiuit fieri ſententiam cõtra ipſum vel ipſam publice denunciari vel prelatus excõmunicari ei ſpecialiter denũciauit cuius in hoc voluntati nude parendum eſt. xciij. diſt. ſi inimicus. vel ab alio cui merito credenduз eſt hoc audiuit vel publica fama eſt talẽ eſſe excommunicatum. ſ. eodem. cum deſideres. §. ſecũde. alias propter leuem famam: vel ſi ab aduerſario eius hoc audiat: non debẽt ſibi turbatam conſciam informare ſeu poti⁹ deformare. ad hoc. xxij. queſtione. v. hoc videtur. xj. queſtio. iij. debent. ⁊. c. curam. ⁊. c. non ſolum. ẜ. de poſtu. prela. c. ſ. ij. queſtio. ſ. primo. lxxxvj. diſt. ſi quid de quocunqꝫ. ⁊ patet in his que not. ẜ. de conſti. §. quando conſti. ⁊ de accu. ſub rubrica de inquiſitionibus. §. qñ procedendum. ⁊. §. ⁊ qualiter. verſic. quod ſi alias contra ſingularem. ⁊ ſeq.

¶ Neceſſe. i. inſtãs neceſſitas excuſat que nõ habet legem. ẜ. de obſer. ieiu. conſilium. §. penul. ⁊ vlt. ſ. de reg. iur. quod non eſt licitum. vt ſi quis per terram excõicatorum trãſiens emat ſibi neceſſaria victualia ſine quibus ſuſtentari non poteſt. ar. ſ. eo. cum voluntate. §. ſ. ⁊ probatur. qḋ. iij. qm multos. ſ. eoḋ. ſi vero. ¶ Igitur ita demum excuſat neceſſitas ſi vera ſit ⁊ nõ ſimulata. ⁊ ideo illud Greg. inductũ. ẜ. e. §. ſ. ver. ab hac aũt gñalitate recepit determinationẽ. nã oẽs pſone ibi enumerate vſqꝫ ad ver. quicũqꝫ autẽ. aut orator aut peregrin⁹ tenetur cõicare ipſis excõicatis: propter obnoxietatem qua eis tenẽtur aſtricte. ſ. eo. inter alia. §. vt igiť. alie aũt pſone ſequentes inter quos enumerantur tranſeuntes per terram excõicatorum debent abſtinere a cõmunione niſi articul⁹ neceſſitatis immineat. ſed ⁊ primo caueant ne in criminib⁹ communicent a q̃s eodem vinculo alligãtur

vt.ſ.eo.inter alia.§.fi. ¶ Et breuiter not.ꝙ lꝫ
in dictis caſibus ſic determinatis cõmunica
ri poſſit cum excõicatis ſunt tamen etiam in
illis inquantũ bono modo fieri poterit eui=
tandi.vt patet ex mente dictoꝝ iurium.xi.q.
iij.qm̃ multos.ſ.e.inter alia.⁊.c.cũ volunta=
te.⁊ ſpecialiter.ſ.eo.ſi vere.in fi. ¶ Sed et qđ
dicit̃ orator peregrinus pro eodẽ ſupponũt
vel qđ peregrinus eſt qui vadit vltra mare
orator qui viſitat limina beati petri vel bea=
ti iacobi vel alioꝝ ſanctoꝝ. ¶ Itẽ ⁊ hoc no=
tabis ꝙ predicti excuſant̃ niſi et eis ſpãliter
cõio interdicat̃ ex cã.⁊ ſic põt intelligi.xciij.
di.miramur.xv.q.vi.nos ſctõꝝ et.c.iuratos.
ſ.de excеſ.prela.c.fin.ſ de ſpon.nõ eſt vobis.
ſ.de iureiur.ex reſcripto. ¶ Sed nunqđ par=
ticipãs cũ excõicato peccat mortalr̃.dicas ꝙ
ſic ſi hoc faciat ꝑtinaciter ⁊ in ↄtẽptũ ꝯ inhi
bitionẽ ſupioris ſpãliter ⁊ generalr̃ factã nã
in hoc caſu eſt excõicãd⁹ ꝑticipãs nõ alr̃:vt
ſ.de cle.excõ.mi.ſi celebrat,ad fi.⁊ i auc.d.n.
extra eo.ſtatuimus.vbi dicit in fi. alr̃ autẽ in
participãtes excõicato ꝓlatas non teneat ⁊
proferẽtes penã legitimã poterũt formidare
igit̃ ex quo ante monitionẽ factã participãs
excõicari nõ põt:reſtat qđ peccat venialiter
ex quo autẽ poſt monitionẽ factam ⁊ ſpretã
excõicari põt planũ eſt ꝙ tunc peccat morta
liter nã excõicatiõis ſnia nõ eſt ꝓferẽda niſi
pro mortali.xi.q.iij.ſicut.et.c.excõicatos.ne=
mo.⁊.c null⁹.ſic ergo cõtumacia ꝑtinax pro
qua ſola fert̃ hec ſnia.vt ptꝫ in his q̃ no.ſ.e.
.§.qb⁹ ex cauſis.eſt mortalis.ſm hoc intelli=
ge.ſ.qđ me cau.ſacris.xi.q.iij ſicut.⁊.c.excõi
catos.⁊.c.qui cõicauit ergo breuiter ſi qs cõi
cat excõicato ↄtra prohibitionẽ canonis ve=
nialiter peccat niſi forte nimis frequenter h̃
faciat vel in ↄtemptũ cañ.qꝛ ⁊ tunc eſſet mor
tale ⁊ ſic põt intelligi.xi.q.iij.excellẽtiſſimus
⁊.c.fi.⁊ arg.xxv.di.§.alias.ſi ↄtra prohibitio
nem hoĩs mortaliter peccat. et ſic accidit qđ
dici cõſueuit ſcꝫ qđ mitius agit̃ cũ.l.ꝗ cum
miniſtro.l.ff.de arbi.celſus.ff.de cõpen.ſicut
militi.ſic ptꝫ q excõicatus tenet̃ vitare aliũ
excõmunicatum vt no.ſ.§.quis ſit eius effe=
ctus.ſub.§.illud etiam notandum.verſicu.
nunquid igitur.

16 ¶ Quid ſi † epũs aliquẽ excõicauerit ⁊ poſtea
cõicat cum eo nunqđ ligat̃ epũs.non videt̃ qꝛ
nemo propria ſnia ligari poteſt vel ſolui.ff.
de ar.l.pe.ff.de iudi.iul.ff.ad treb.ſe.con.ille
a quo.§.tempeſtiuũ C.ne quis in cauſa ſua
iudi.l.vnica.iiij.q iiij.c.i.ſed contrariũ verũ
eſt.ligatur eñ ſicut et quis alius vt proba=
tur.ſ.eo.eo.cum deſideres.reſpon.i.ad fi.nec
ob.prima iura non enim ligatur ſua ſenten=
ta ſed occaſione ſue ſententie:autoritate ta=
men ca.vt profertur.ſ.eo.nuper.§.in ſecũdo.

¶ Ideoq̃ nõ poſſet epũs dare ꝓuilegiũ alicui
ꝙ cõicando ſiue participãdo cum excõicato
ab eo non incurreret ſententiã vt apparet in
dicta decre.nuper.⁊.xi.q iij.excõmunicatos
⁊.c.cum excõicato.⁊ eſt ratio qꝛ non iuris au
toritas ſed facti queſtio iudicis ſubijcit̃ po=
teſtati.ff.ad municipa.de ordine.§.durioii=
bus.⁊ pene perſecutio non eius volũtati mã
datur ſed legis autoritati ſeruatur.ff.ad tur
pi ſe.con.l.i.§.ſi autẽ pronunciauerit.ideo
etiam dicit decre.ꝙ nullo ſe poſſunt priuile=
gio apoſtolico tueri quominus excõmunica
tos vitare debeant:⁊ quominus conіectores
manuũ in clericos cum ſint ſicut excõicati vi
tandi.ſ.eo.đ nulli.qđ intellige qñ priuilegiũ
non emanauit ex certa ſcientia qđ ſemꝑ pre=
ſumitur per ſurreptionẽ obtentũ niſi contra
probet̃.ar.ſ.de cõfir.vti ad noſtrã.et.c.ſeq.et
ſ de eta.⁊ quali.cã te.rñ i. ¶ Sed quid ſi qs
epũs cõicat in dãnato crimine cum illo quem
propter crimen excõmunicauit nunquid in=
currit eandẽ ſnlam ſicut ⁊ quis alius. ¶ Hic
ſunt diuerſe opiniones ſcripſit enim Ray.ꝙ
eandem ſententiã incurrit ⁊ autoritate cano
nis.vt.ſ.dictum eſt in preceden.queſtione.
¶ Goffre.vero eum reprehendit dicens ꝙ is
qui cõicat in dãnato crimine non autoritate
iuris ſed ſnia iudicis ligat̃.⁊ ſic intelligit.xi.
q iij.rogo.et.c.excellentiſſimus.et.ſ.eo.qđ in
dubijs.maxime tñ hoc not.per hoc qđ dr̃.ſ.
eo.nuper.§.in primo ibi:ac per hoc rõne dã=
nati criminis videat̃ in eum delinquere qui
dãnauit. ¶ Mihi videtur qđ ray.dicat pro=
babilius et dico ꝙ talis ligat̃ a canone et ſic
intellige.qđ legit̃.xi.q.iij.ſicut apl'i.cũ trib⁹
ca.ibi ſeq.⁊.ſ.e.ſi concubine.mirum eñ eſſet
ꝙ ſententia lata in martinum ligaret Guil.
hoc eſſet contra regulã.ſ.de ſen.⁊ re iudi.ꝗ=
uis regulariter ſibi etiã videt̃ Goff.ↄtradice
re in ſolutione queſtionis quã ſm ipm not.
ſ.eo.§.qualiter ꝓferat̃.rñ.i.ſed verũ eſt ꝙ ta
lis nõ ligat̃ occaſione ſnie ſed a canone ꝙ au
tem dicitur.ſ eo.nuper.§.in primo ibi ac per
hoc rõne criminis ⁊c.non dixit ideo ꝙ talis
ſententia iudicis alliget̃ nec iſtud etiam di=
cit ſicut intellexit Gof.ſed ad notandã diffe=
rentiam ſequentis caſus.⁊ reddendã ratio=
nem diuerſitatis.q.d.quicũq̃ cõicat excõica
to excõmunicationem incurrit eſt tamen ibi
differẽtia notãda ſi q̃ras qs poſſit abſoluere
qꝛ qñ cõicat nõ i crimie dãnato ſꝫ in alijs ta
lis icurrit maiorẽ excõicationẽ:⁊ ꝗuis vide
ret̃ ꝙ tũc põt abſolui ab epõ vl' ꝓprio ſacer=
dote:vt dicit eadẽ decre.nup.§.in fi.do.qꝛ ex
eo q lator ca.⁊c.vt ibi dicit qñ autẽ partici=
pat in dãnato crimine tũc incurrit maiorẽ ex
cõicationẽ ⁊ ꝗuis videret̃ ꝙ tunc eadẽ rõne
poſſet abſolui a proprio ſacerdote:non tamẽ

ita eſt imo neceſſe eſt ꝙ abſoluat᷑ ab illo qui
ſniam protulit:⁊ eſt ratio qꝛ ratione damna
ti criſ videretur in eū delinquere qui dāna=
uit:vnde ⁊ ei eſt deferendū:vt ſic ei abſolutio
reſeruetur vl'ſi ipſe non pōt:puta qꝛ ipſemet
eandez incurrit ſniam:vt.ſ.tūc petat ipſemet
eam a ſuperiore ſuo:vt dicit ipſe. text.in alio
enim caſu ſi ponatur qđ ep̄s tulit ſniam vix
haberet poteſtatē ſuperior metropolitanus:
ſm ea que no.ſ.⁊ qs poſſit ab hac ſnia abſol
uere.ſub.§.eſt et alia regula.ꝟ.ſꝫ nunqđ me=
tropolitanus.qꝛ participans non,poſſet ſup
hoc iuſte cōqueri cum ep̄s ipſum non excōi=
cauerit nec ab eo etiā appellare qꝛ nec a cor=
rectione appellatur.ſ.de offi.ordi.lꝫ in corri=
gendis.⁊ iunge qđ not.ſ.e.§.qualr proferat᷑.
ſub.§.ſinaūt.rn̄.ſ. ¶ Sed quō poteſt exempli
ficari qđ is qui tulit ſniam participare velit
in crie crioſo:qualiter eñ eſt veriſimile qđ ꝯ
factum proprium veniat.rn̄.hoc qñꝗ accide
re poteſt vt ſi patrē vel fratrem excōicauit ꝑ
rapina mihi facta quaꝫ forte hꝫ odio ſꝫ hoc
facit velit nolit coact⁹ per ſuperiorē ⁊ nihilo
minus latēter fauet raptori ⁊ cū eo partitur:
⁊ ipſum receptat:vl'pone ꝙ cognouit mulie
rem quā excōicauerat propter fornicationē.
ſ.eo.ſi cōcubine. ¶ Sed pone ꝙ ep̄s excōicat
aliquem cū participib⁹ ſuis:⁊ poſtea partici
pat cum tali in crie damnato nūquid incur=
currit eandem ſniam.ad hoc ſcripſit Ray.ꝙ
ſic. vn̄ ⁊ a ſuꝑiore ſuo dꝫ petere abſolutionē
vt in precedēti queſtione dictum eſt. ¶ Sed
⁊ Goff.in hoc reprehendit ipſum:nam ꝯſtat
qđ participes ligantur ſnia iudicis in hoc
caſu.xi.q.iij.excellentiſſim⁹.nemo alligat᷑ ꝓ
pria ſententia:vt not.ſ.eo.ſub.§.rn̄. ¶ Dicas
ꝙ talis ſcꝫ qui ſic ꝑticipat cum excōicato ſi
ſit alius ꝙ̄ proferens duplici iure eandē ſen
tētiā incurrit: ⁊ duplici vinculo alligat᷑ vno
autoritate can̄.⁊ quo ad illud vera eſt ſenten
tia Ray.vt pꝫ in his que not. ſ.eo.in prece=
den.proxi.qōne.alia autoritate ſniam profe=
rentis et quo ad illud vera eſt ſnia Goff.ſi qs
igitur cum tali participante participauerit
quo ad ſentētiam can̄. non ligatur niſi mino
ri excōicatione qꝛ non tranſit in tertiam pſo=
nam:no.ſ. eo.§.rn̄ ſ.ver.hoc autē.ſed quo ad
ſniam iudicis ligatur maiori:ſi quis cum eo
dem in crie particſpet. ¶ Quid ſi non dubi=
tans participat in crie cum excōicato a pro=
prio epiſcopo:hanc qōnem mouit Goffr.pro
pter opi.in qua erat.ſ.ꝙ in hoc caſu ligatur
participans ſnia iudicis ⁊ ſoluit qđ ligatur
talis qꝛ ratione criminis ſiue delicti in quo
participat iam factus eſt de foro ſuo: ⁊ bene
vt patet in his que not. ſ. eodem.§.quis va=
leat excōicari.ver.non ſubditis.⁊ ſeq.ſed hec
queſtio non habet hic locum ſm opinionem

quam ſequor qꝛ talis ligatur a canone . et in
hoc caſu expeditum eſt ꝙ quilibet vndecūꝗ
ſit dum tn̄ baptizatus ſubditus eſt. ſ.de con
ſti.c.j.⁊ fi.ideoꝗ ſic expeditur hec queſtio qđ
vbi participat in locatiōe vel in alijs ſimpli
cibus vndecunꝗ ſit abſolui poteſt a proprio
ſacerdote vbi vero in crimine non poteſt niſi
ab illo qui ſententiam tulit vel ſuperiorem:
vt.ſ.codē.nuper.et.ſ.not.que dicit fruſtrato=
ria eſſet ſi diceremus qđ in crimine partici=
pans ſentētia iudicis ligaretur:nam certum
eſt cuilibet intelligenti ꝙ vn⁹ epiſcopus non
poteſt ſoluere ſententiam alterius:qꝛ nec ha
bet imperium par in parem.ff.de argu.nam
magiſtratus.dic ergo vt no.ſ. eodem. verſic.
mihi videtur.

¶ Quid ſi teneor ſacro dare certaꝫ pecuniā
alicui ⁊ interim excōicetur nunquid teneor
ei ſoluere adueniente die videtur qđ ſic.arg.
ſ.de iureiur.c.j.⁊.c.debitores. ¶ Sed contra
quia non debeo ei cōmunicare niſi in certis
caſibus inter quos non eſt iſte:vt apparet in
his que not.ſ.eodem.ab illo.§.vtile. vſꝗ ad
§.quid ſi epiſcopus . videtur enim habuiſſe
iuramentū tacitam cōditionē in ſe: hanc.ſ.ſi
res in eodem ſtatu ꝑmanſerit.ar. xxij.q.ij.ne
quis.Gelaſius: Greg. et Urbanus abſoluūt
a iurameto fidelitatis omnes qui excōmuni
catis tali vinculo ſunt aſtricti. xv.q.vj.ali⁹.⁊
c.nos ſanctorum. et iuratos. item quia ipſe
non poteſt me ꝯuenire nec reconuenire . iiij.
q.j.c.j.ſ.de excep.cum inter priorem.in fin.⁊
vbi nulla eſt petitio nulla eſt mora. ff. de ꝟb.
ſig.ſi pupillus. ¶ Solutio.aliqui dicunt qđ
ꝗuis non poſſit a me petere ego tamen ratio
ne iuramenti teneor ſoluere ſicut eſt in vſu=
ra.vt probant concordantie inducte. ſ.eo.§.
rn̄.j.Sed certe non eſt ſimile quia vſurarius
non eſt excommunicatus ſed tm̄modo remo
tus a ſacris eccleſiaſticis:vt.ſ.de vſuris.qꝛ in
omnibus.vnde non pecco ſi ei ſoluo ꝙ iura=
ui:ſed excōmunicato ꝓhibeor loqui et omnē
fauorem conſiliū et auxilium impartiri: ſm
ea que no.ſ.e.§.reſpon.j.ver.in alijs. ¶ Ray.
cōſuluit qđ ego cum teſtibus veniam ad do=
mum creditoris : et dicam ſitis mihi teſtes
qđ ego pono hic pecuniā quā debeo iſti qui
ibi ſedet:vel numero vxori ſue vel filio vl'ſer
uo vel balliuo,noīe ſuo ipſo p̄ſente:⁊ nō ꝯdi=
cente:ſic ero liberatus. ¶ Hoc conſiliū nō eſt
bonum duplici ratiōe: prima eſt qꝛ fit fraus
canonibus participationem prohibētibus.
ſicut eñ nō debeo ei ſoluere:ita nec alij noīe
ſuo nec ibi ponere:ita ꝙ ad ipſum peruenire
poſſit.arg.xlvj.di.ſicut non ſuo ⁊. ſ.de pecu.
clerico.inquirendū.⁊ pꝫ in his que no.ſ.de
cōtrahen.emp.§.qualr. ſub.§.illud. ſcda eſt:
qꝛ qđ ſoluerē vxori vl'alijs ꝗuis noīe ſuo nō
liberarer

liberaret me niſi ratum haberet: ⁊ de ſua fie
ret voluntate.ꝫ.de iureiu. cũ te.etem̃ ꝓcura=
tori niſi ad hoc ſpecialiter datus ſit nõ recte
ſoluitur.ff.de ſolu.hoc iure.⁊ pꝫ in his q̃ no.
ꝫ.de ſolu.§.cui facienda ſit ſolutio. ¶ Tu te=
neas ſanũ ⁊ tutũ eſſe ꝯſilium hoc.ſ.dicas ꝙ
die adueniente debeo talẽ pecuniã deponere
in edem ſacram nomine creditoris : ita, ꝙ ei
ſoluatur cũ fuerit abſolutus nõ ante:⁊ ꝑ hoc
nullã incurro excõicationem: qꝛ cõceſſuꝫ eſt
mihi ꝙ poſſum cõicare cũ eo:ẽt ad vtilitateꝫ
ſuã ſpũalem:vt pꝫ in his q̃ no.ꝫ.eo.ſub.§.vti
le.verſi.Itẽ vtilitas.⁊ ſeq.⁊ hec eſt eius vtili=
tas ſpũalis qꝛ non excõicati videntes ꝙ nõ
recuperarent debita ſua ſi excõicarẽtur ma=
gis cauebunt ſibi ne ꝯmittant cãm quare ex=
cõicarentur:⁊ excõicati incitabũtur ad abſo=
lutionem ſuam citius impetrandã: ergo nul
lorum magis intereſt ꝗ̃ ſic interpretemur ꝗ̃
creditorum:⁊ ideo ſic interpretandum eſt et
tenendum.arg.ad hoc.ff.de mino.aitq̃ ꝑtor.§.
idem faciũt.alias incipit lex.⁊ ſi ſine.C.de re
ſcin.ven.ratas.C.ad treb.ſena.con. ſancimꝰ.
poſt prin.ſiue em̃ plectendo ſiue ignoſcendo
hoc ſolum bene agitur vt vita hoim corriga
tur.xxiij.qo.v.prodeſt ſeueritas. ⁊ iunge qḋ
not.ſ.eo.ſub.§.ſed nunq̇d excõicatus.ver.ſed
q̇d ſi aliq̇s ligatꝰ.ſed ⁊ hoc intelligendũ eſt ni
ſi forte ſuperior ꝯtumacia exigẽte relaxaue=
rit me ab obſeruatione iuri:ꝗ̃diu fuerit ſic li
gatus: ꝙ facere põt eccl'ia.xv.q.vj.iurator.ꝫ.
de pe.c.fi.ꝫ.de iureiur.venientes.⁊ ideo eccle
ſie pluſꝗ̃ homini obediendũ eſt in hoc caſu.
xj.q.iij.q̇ reſiſtit.xxiij.q.j.q̇ culpatur.⁊ hoc eſt
verũ niſi in caſu.Quid em̃ ſi pagani vel here
tici vel alij hoſtes iniuſte venirẽt in brachio
forti ad deuaſtandã ⁊ delendam patriã ⁊ ex
cõicatus vellet ex aduerſo pugnare pro pa=
tria tali eſſꝫ ſoluenda pecunia ⁊ ẽt vaſalli te
nerẽtur ſequi talẽ.xj.q.iij.iul.ſm ray.hoc in=
telligas poſſe verũ ſi eſſet dñs terre vel nõ eſ=
ſet aliuſq̇ patriã poſſit defendere:al's nõ eſſꝫ
ei ſoluẽdum nec ei obediẽdum vt pꝫ in his q̃
not.ꝫ eo.ſub.§.humile.⁊ ſub.§.neceſſe.¶ Sꝫ
q̇d ſi dum aliq̇s eſt excõicatꝰ aliꝰ cum eo con
trahit ⁊ iurat denarios reddere nõ vr̃ ꝙ obli
getur.ad qḋ facit optime qḋ not.ꝫ.de pe.§ et
an ficte peni.rñ.j.ver.ſed pone ꝙ aliq̇s.⁊ ſeq.
et qꝛ ꝯtctus irritꝰ eſt ipſo iure.ſm ea q̃ not. ꝫ.
eo § q̇s ſit eiꝰ effectꝰ.⁊.ꝫ.de pe.§.quibꝰ ⁊ q̃l'r.
§.q̇d de his qui excõicari.qḋ puto verũ quo
ad ciuilem obligationẽ: ſecus quo ad natu=
ralem.arg.ff.de condi. inde.naturaliter.et in
his q̃ no.ꝫ.de pig.ſub.§.cuꝫ cõſtet.§.⁊ q̃liter
amittat.ver.eſt ãt.⁊ ver.maxime.⁊ ſi i cõtem
ptum aliq̇s cũ tali ꝯxit mortal'r peccauit:ſm
ea q̃ no.ꝫ.e.ſub.§.neceſſe.ver.ſꝫ nũquid parti
cipans.in quo caſu nec iur̃m preſtituꝫ obli=
garet qꝛ nõ eſt vinculũ iniq̇ta=
tis.xxiij.q.iiij.inter cetera.ꝫ.de
iureiu.ꝗ̃to.§.j.ſuꝑ hoc vide ꝙ
no.ꝫ.de ſepul.§.an licituꝫ ſit in
q̃õne q̃ incipit:q̇d ſi quis eligat
ſepulturã.ver.in hac queſtione
Verumtñ vr̃ ꝙ ex quo excõica=
tus abſolutus fuerit precium
poſſit repetere cum effectu ſm
cañ.ſm quos ex naturali obli=
gatione actionẽ damꝰ.vt no.ꝫ.
de pac.§.quis ſit eius effectꝰ vl'
ſi velis dicere in odiuꝫ excõica
ti ꝙ agere nõ poſſit ad minꝰ nõ
dꝫ ꝑciũ remanere penes illum
q̇ cum eo ꝯxit : ſed eſt pauꝑibꝰ
erogandũ ſm ea q̃ not.ꝫ de pe=
ni.§.quibꝰ ⁊ qual'r.ſub.§. ſed q̃
forma.ver.vbi vero nulliꝰ inter
eſt.vt ſic excõicatus puniat̃ in
eo in quo deliquit.ꝫ.de iure im
muni.c fi.⁊ nihilominꝰ ſecũ cõ
trahens cui etiã propriũ deli=
ctum ſiue dolus vel etiam alie
nus non dꝫ auferre lucrum.ꝫ.
de eo q̇ duxit in matri.c.j.ff.de
dolo l.j. Verũtamen abſoluẽs
non repetit propter obligatio=
nem naturalem ſm ea q̃ not.ꝫ.
de ſolu.§.quis ſit eius effectus
ſub.§.ſi quis autẽ.dicat ſe per=
ſoluiſſe pecuniam debitam.
¶ Quid ſi dũ loq̇ris excõicato
de excõicatione ſua vel de alijs
q̃ ad ſalutẽ ſiue correctionẽ ꝑti
nent interponis ex certa ſciẽtia
aliqua alia verba incidẽter: vt
magis apud eum ꝓficias nun
quid ligaris.videt̃ qḋ ſic qꝛ nõ
ſunt facienda mala vt eueniãt
bona.ꝫ.de vſur.ſuper eo.ſed cõ
trariũ eſt verum.arg. ꝫ.de offi.
deleg.preterea.xj.q.iij.qḋ pre=
deceſſor.conſuluit tñ Rayn.qḋ
tales caueant ne nimis laxent a
habenas:ſꝫ ſi caute hoc faciãt
⁊ diſcrete ꝙ aliorum corda qui
forte ignorant ipſorũ intẽtionẽ
ſeu occultã cõſcientiã ꝗ̃ruꝫ in
eis eſt non ledãtur:⁊ bene vt pꝫ
in his que not.ꝫ.eo.ſub.§. vtile
ver.excuſant.vbi fuit hec que=
ſtio terminata.
17 ¶ Sed nunquid † excõmuni=
a catus poteſt intrare eccleſiaꝫ a
dicas ꝙ non debet hoc facere
vllo tempore ſi ſit ligatus ma=
iori excõicatione: ⁊ idẽ intelli=

a ¶ Nũquid
excõicatꝰ
poſſit intr.
eccl. adde
gl.in.c. ſtu
det.j.q.j.et
ꝑ anto. de
but.⁊ abb.
in.c.fi. de
ſen ex.Io.
de imo. in
ca.j.de vi=
ta ⁊ hone.
clerico.

g. as de interdicto ꝛ ſuſpenſo ab ingreſſu ecclesie. ar. xxi. diſ. clericos. in fi. xxxiij. q. iiij. vir dormiens cum propria. xxvi. diſti. perlectis. et de hoc no. ſ. de ꝯſecra. eccle. di. ij. §. ꝛ qſi. ff. nullus epiſ. ꝛ ſe. ¶ Excõicatꝰ aũt minori excõicatione põt intrare eccleſiã: ꝛ etiã audire miſſam ſm Goffr. Ray. ꝯ qđ ſecurius eſt. ſeꝫ vt q̄uis poſſit intrare miſſam tñ ibi non audiat. Goffr. iõ mouetur qꝛ nõ eſt priuatꝰ: niſi a participatione ſacrorum. ſ. de cler excom. ſi celebrat. ꝛ ideo dixit qꝫ poterat audire miſſam q̄uis tutius ſit qꝫ primo faciat ſe abſolui arg. v. diſt ad eius vero cõcubitũ. Sed nũ quid ligatus minori põt dicere horas ſuas in choro vna cum aliis: ꝛ alij debent ipſuꝫ admittere: dicas qđ ſic vbi legatus eſt qꝛ cõicauit excõicato caſualiter vel ex negligentia. ceterũ ſi ex cõtemptu ꝛ occultum eſt ipſe peccat mortaliter hoc faciendo quia ꝛ in mortali conſtitutus propter contemptũ ſuſpenſus eſt q̄tum ad ſe. ſi autẽ hoc acciderit ex contẽptu ꝛ notorium eſt / puta quia hoc fecit poſt inhibitionem ſibi factã publice per iudicem ꝛ hoc non poteſt aliqua tergiuerſatione celari: tunc vitare debet alios ꝛ vitari ſm ea q̄ not. ſ. eo. ſub §. neceſſe. ver. ſed nunquid participãs. ꝛ cõprobatur hec diſtinctio ſupra de cohab. cleric. ꝛ mulie. veſtra. ꝛ. c. ſi. ¶ Sed qđ ſi aliquis ligatus maiori excõicatione itrat eccleſiam: nũquid clerici ibi forte pſallentes deo tenẽtur exire. dicas qꝫ ſic officio etiam dimiſſo. xi. q. iij. ſicut apoſtoli. ꝛ. c. ſeq. ꝛ. ſ. e. nup. §. in ſecunda. xxiiij. q. i. oẽs qui recedit. ꝛ hoc intelligas ſi notorius ſit. occultus enim non eſt vitandus in publico: ſed occulte tantum eſt etiam admonendus ſecreto ꝛ caute ne precipiatur vt exeat: nã ingerendo ſe cõioni peccat mortaliter: ad hoc. vi. q. ij. ſi tantum et. ca. placuit. ꝛ. ij. q. i. ſi peccauerit. nõ vitare eñ cũ in poteſtate excõicati ſit ei periculoſius eſt / q̄ non vitari qđ in eius nõ eſt poteſtate. ſ. de cler. excõ. mini. illud. §. pe. ꝛ hoc vbi oẽs hoc ignorant paucis exceptis puta vno vł duobus. nam ſi omnes ſcirent ꝛ eſſent multi iam non diceretur occultum quia ꝛ dictum vniꝰ de facili ſequitur multitudo. ſ. de purg. cañ. cum in iuuentute. §. i. ſed ꝛ ſi is qui hoc ſcit caute exiret: vt alius excõicatus rubore confuſus qui non vult exire admonitus induceretur per hoc ad ſatiſfactionẽ ꝛ abſolutionẽ petendam non reprobaretur. infra eodeꝫ. cũ non ab homine. reſpon. i. et argu. ſupra de cohabi. cleric et mulier. veſtra. §. item aliud eſt ¶ Quid ſi publice excommunicatus intrat eccleſiam: ꝛ ſacerdos miſſam celebrans videt eum venientem debet admonere ipſum vt exeat: qui ſi non vult acquieſcere poteſt ipſum eijcere: etiam ſi excõicatus clericꝰ ſit: dummodo tantam poteſtatem habeat qꝫ ſine effuſione ſanguinis hoc facere poſſit. ar. ſ. eod. veniens. alias poteſt recurrere ad brachium ſeculare q̄uis videat ibi effuſionem ſanguinis imminere. argu. ſ. de homi. poſtulaſti. ¶ Quod ſi nullo modo effici poteſt. ꝛ pſbyter non inceperat canonem miſſam dimittat veſtes exuat ꝛ recedat vt in iurib ꝰ allegatis. ſ. eo. in proxi. queſti. ¶ Si vero iam inceperat canonem non conſulo qꝫ multum reſpiciat nec ad ipſum ſed ad ſacrificium qđ pre manibus tenet ꝛ diligenter attẽdat: ſed et ſi ipſum excõicatum ſentiat nihilominus canonem perficiat. nam ſacra myſteria non ſunt interrumpenda nec dimittenda etiã is completa. vi. q. i. nihil. ¶ Perfecto aũt canone ipſum vt exeat admoneat. de conſe. diſt. ij. relatum. ꝛ ſi non vult exire ſicut not. ſ. procedat vt ſeꝫ ipſum eijciat vel recedat. ¶ Sꝫ nũ quid preſbyter poteſt in miſſa orare pro excõmunicatis non videtur qꝛ in oratione participandum non eſt cum ipſis: vt no. ſ. eo. §. fi. ſi. i. verſi. ſi vero aliis. nec admittendi ſunt ad diuina. vt in preceden. queſtioni. ¶ Sed contra. nam ꝛ eccleſia expreſſim orat in paraſceuem pro talibus quando dicit: oremus / ꝛ pro hereticis ꝛ ſchiſmaticis / vt deus ꝛ dñs noſter eruat eos ab erroribꝰ vniuerſis: ꝛ ad ſanctam eccl'am catholic. atq꜄ aplicaꝫ reuocare dignetur. hoc etiam in ipſa ſententia innuit quando proferens dicit in fine: ita tñ qꝫ ſpũs ſaluus ſit in die iudicij. ¶ Dicas qꝫ in genere poteſt orare eccleſiam pro talibus: vt proxime dictuꝫ eſt ſed in momento ſi cogites de aliquo amico tuo: vt deus infundat in eũ gratiam: ita qꝫ conuertatur non reprobo: nec propter hoc dicam te excommunicato participare: ſed opus charitatis potius exercere ꝛ voluntatem domini facere / qui neminem vult perire: alias autem ſpecialiter nõ debes orare pro ipſo ꝛ cum ipſo nullo modo hoc enim eſt in oratione participare quod iura prohibent. vt not. ſupra eo. §. rñſi. i. ver. vel in aliis. ¶ Quid ſi quis tyrannus princeps facit te celebrare ipſo vel alio excõmunicato preſente quia tu timore mortis non audes aliud facere beatus eſſes ſi te ad martyrium preparares: ſed quia iam receſſit pro maiori parte hec deuotio dicendum eſt quod ꝛ ſi coactio culpam attenuet: non tamen in totum excuſabit cuꝫ potius debeas omnia mala de mũdo ſuſtinere q̄ peccato conſentire. xxxij. queſtione. v. ita ne. Secus ſi vis eſſet abſoluta: qꝛ ibi potius diceeris pati q̄ agere: ꝛ ideo te in totum talis coactio excuſaret: ꝛ hoc eſt quod diſtinguitur. ſ. qđ me. cau. factis.

18 ¶ Conſueuit ꝛ illud queri † vtrum excommunicatus maiori excõmunicatione teneaſ

a dicere horas ſuas.[a] ⁊ dicas ꝙ ſic per ſe pri
uatim non in eccleſia nō ſicut prius nō in or
b dine ſuo non ergo dicat dominus vobiſcū.[b]
ſed in modum orationis.ad hoc.xj.qō.iij.ſi
quis eps damnatus.⁊.c.ſi.quis eps in conci
lio.nam ad hāc ſeruitutem obligatus eſt. vt
ƺ.de celebr.miſſ.c.j.a qua propter delictū ſuū
non ſit immunis.xvj.qō.j.legi.ƺ.de iudicijs.
intelleximus.⁊ not.ƺ.de cleri.excōi.mini.§ j.
verſi.ſi queras.⁊ verſi.⁊ hoc intelligas.⁊ ſeq.
¶ Si vis ſcire quid iuris ſit interdicto ſeruā
do.vide ibidem.⁊.ƺ.de priuilegijs.§.qd ope-
retur. ſub.§.poſſunt.⁊ nonnulli religioſi.⁊.j.
de verborum ſignifi.§.fina. ſub.§.quod autē.
¶ Quid ſi aliquis clericus ſit excommuni-
catus in choro vel in clauſtro cum alijs eiuſ
dem collegij:nunquid tenētur exire alij et ip
ſum vitare.ad hoc dicit Ray.ꝙ ſic ſi notoriū
eſt ſinautem occultum ſit. tunc talis non eſt
vitandus niſi in occulto vt dictum eſt in caſu
conſimili.ƺ.eod.ſub.§. ſed nunquid excōica
tus.ver.ſed quid ſi aliquis ligatus.⁊ idē ſcri
pſit in ſocijs qui ſunt in eodem hoſpitio.
¶ Tu dicas ꝙ in primo caſu monendus eſt:
vt faciat ſe abſolui: ⁊ ſi non vult obedire pōt
contra ipſum procedi tanꝗ contra inobediē
tem ⁊ incorrigibilē ƺ.de iudicijs.cum nō ab
homine.non tamen tenētur alij oēs propter
hoc exire chorum ſed potius inobedientē in
aliqua camera teneant cui etiaʒ ſi propriuʒ
non hʒ de communi prouideant ſm ea q̄ no.
ſupra de temp.ord.§.⁊ cui.ſub.§.ſeptima re-
gula.ver.alij petunt eleemoſynam. ⁊ ſequē.
in ſecundo vero caſu.dic vt not.ƺ. ſub.§. hu-
mile.verſicul.⁊ idem intelligas.j.et.ij.
¶ Illud tamen notandum eſt vbi quis dicit
ſe excommunicatum poſt appellationē ⁊ de
ipſa appellatione conſtat in his que agūtur
extra iudicium:ſicut in electionibus ⁊ locu-
tionibus ⁊ menſa ⁊ diuinis etiam officijs pē
dente etiam appellationis articulo non vita
tur.⁊ ſic intellige.ƺ.de appellationibus.dile
ctus.§.fi.in iudicijs vero excepto appellatio
nis articulo vitandus eſt in his que tāꝗ ac-
tor experitur.⁊ ſic intellige. j.eo. per tuas.§.
nos igitur.⁊.xj.q.iij.ſi epiſcopus forte.⁊ ꝙſic
debeant intelligi dicta iura ⁊ conſimilia pro
batur.vt in autē.d.n.extra eodem.ſolet.§.fin.
⁊ hoc olim etiam in epiſcoporum ſententijs
obtinuit:ſicut ⁊ hodie obſeruatur. ſic intelli
ge ꝗuis contrarium innuat in autē.d.n. ex-
tra eodeʒ.q: periculoſum.§.fi.⁊ hoc tetigi. ƺ
de appella.§.qualiter.verſicu.illud tamen. ⁊
de ſentent. ⁊ re iudicat. ſub rubric.de ſenten.
.§.qualis.ſub.§.pura.verſicu.quid ergo ſi di
co.⁊ ſequē ſed huic ſtandum.ſic ergo in pre-
miſſis obedire debemus vt poſſimus ad cele
ſtia regna peruenire quod nobis preſtare di
gnetur/qui viuit ⁊ regnat de⁹.
per omnia ſecula ſeculorum.
Amen.

¶ De verborum ſignificatiōe.
Rubrica.

1 Verbum quid ſit.
Unde dicatur.4. Quot modis
accipitur. 2.
3 Figure latentes que ſint.
5 Diſtinctio verborum que ſit.
6 Uerba dubia qualiter interpre
tentur.
7 Interpretatio verborum a quo
fieri debeat.
Et quando arctetur.8.et quā-
do prorogetur.

Uſq; modo fundauit ſatis au
tor intentionē ſuā
tractando ⁊ ſatis
plenam doctrinaʒ
tractādo. ¶ In primo libro de
perſonis ſiue de iudicibus ec-
cleſiaſticis. ¶ In ſecundo de iu
dicijs. ¶ In tertio de vita ⁊ re-
bus clericorum. ¶ In quarto
de ſponſalibus ⁊ matrimonijs
laicorum. ¶ In quinto de cri-
minibus ⁊ criminoſis punien
dis. ¶ Sed quia plerumq; ali
qui loquuntur nec ſe intelli-
gunt plerumq; vero certa pro
dubijs vel dubia pro certis ac
cipiunt.ƺ.de reſcriptis.cū con-
tingat.in fi.⁊ plerumq; dūan-
ſam ſoluimus nōdū ligamus.
j.eodem cum olim. Ideo poſt
multa verba diffuſe tradita in
quibus peccatum non deeſt,iu
xta Salomonem dicentem : in
multiloquio peccatum nō de-
erit annectitur hec rubri.de ꝟ-
borum ſignificationibus.vt de
clarandi dubia ſi qua forſan in
ſuperioribus dicta ſunt mate-
riam habeamus. ¶ Hic igi-
tur dicamus. ¶ Quid eſt ver-
bum. ¶ Quot modis,accipit.
¶ Unde dicatur. ¶ Quid eſt
diſtinctio verborum. ¶ Qua-
liter verba dubia interpreten-
tur. ¶ A quo fieri debet inter
pretatio. ¶ Quando arcte-
tur interpretatio. ¶ Et quan-
do prorogetur.

a ¶ Teneat dicere horas canoñ. adde doct. in.c.j.de cele.miſ.Io. de ligna.i repet. cle. dignū.eoƺ titul.

b ¶ Nō ergo dicat dñs vobiſcum. adde ſpec. titu. de diſpenſatiōe in.§.iuxta verſi.quid ſi excōicat. ⁊ p Alber. de trotis ƺ ferraria in trac.de horis canoni cis.q.xiij

1 Quid † eſt uerbū ſecūdum grammaticos. ¶ Uerbum eſt pars orationis ſine caſu cum tpibus et modis et formis agēdi vel patiēdi eſt ſignificatiuum. ¶ Hic autem aliter accipitur verbum.ſ.largo modo vt ſupponat ꝓ qualibet parte orationis ꝑ quam is qui loquitur qđ animo gerit ore exprimit de qua ⁊ dici conſueuit non ſufficit aliquid gerere mēte niſi exprimatᵣ ⁊ ore C.de cōdi.ob tur.cām.ſi repetēdi. ff de verbo.obli. quicquid aſtringē de. ff. de dote ꝑlegata cū quis. §.j. ꝯ arg. ¶ Talia verba non debent eſſe fallentia:non enim ſunt propter hoc inſtituta: vt per ea inuicem fallāt hoies ſʒ vt eis quiſqȝ in alteriᵘ notitiā ꝓferat q̄ intendit: pctm̄ eſt igitur vti verbis ad fallaciaȝ ⁊ nō ad id ad qđ ſunt inſtituta. Intereſt enim quēadmodū verbū ꝓcedat ex alo:nam reā linguam non facit niſi rea mens. vñ verſus. ¶ Nō niſi mēte rea fit rea lingua mea. xxij. qō. ij. is aūt. ⁊ c. hoies. preccdē.in ſi. Unde ſequitur qđ qui contra mentem loquitur nihil dicit: nec enim dicit q̄ cogitat quia vox illud nō ſignificat:necꝫ qđ vox ſignificat qꝛ illud dicere non intendit. ff. de reb. dub. in ambiguo.

a. ¶ Quedā figure latentes. ad de gl. que enumerat iſtas figuras. in. c. forus. eo. titu.

2 Quot † modis accipitur. ¶ Patet ex premiſſis q̄ multis modis diciturverbum. vnde ver. ¶ Eſt verbū xp̄s verbum pars orationis et vna. ¶ Sermocꝫ ſecretus ſiue figura latens. ¶ Eſt verbum chriſtus ſcilicet filius dei qꝛ ſicut ꝑ verbum exprimitur voluntas hominis ſic per filium dei voluntas patris. de pe. diſtinc. j. verbum dei dimittit peccata. ſcd̄m Goffre. vel ideo qꝛ ſcd̄m Aug. ſicut verbum humanuȝ et integrum et verum vnum et idem a multis percipitur vno ⁊ eodē momēto. vt ſi dico deus audiētibᵘ mille hoibᵘ quilibet ipſoꝝ ipm̄ ꝑcipit: et in auribᵘ ipſoꝝ integrū infigitᵣ:ſic verbū id eſt filiᵘ dei integer: ⁊ verus vnus ⁊ idē. ſ. illud corpus qđ ſumpſit in vtero virginis: ⁊ qđ dedit apoſtolis vno ⁊ eodē momēto in diuerſis locis conficitur ⁊ percipitur ſicut etiaȝ probat Gre. de cōſe. diſtin. ij. quid ſit ſanguis. ¶ Uerbum pars orationis nam et quelibet pars oratiōis que ſunt octo dicitur verbum generaliter et largo modo. ¶ Et vna ſcilicet pars de octo dicitur verbum ſcilicet ſpecialiter ⁊ ſtricto modo: ſicut de his duobus not. ȝ. eodem. §. verſi. j. ⁊. ij. ¶ Sermocꝫ ſecretus: vnde et dicitur habeo ſermonem ad te quod et criſis dicitur. inde apocriſariᵘ id eſt ſecretus nūcius. ȝ. de ele. ſignificaſti. ¶ Siue figura latens. vnde in euangelio: ediſſere nobis parabolam hanc. ⁊ alibi. Simon tibi habeo aliquid decre. duo debitores erant ⁊c.

¶ Sunt † ⁊ quedam figure latentes ᵃ propria habentes nomina. ¶ Primo dicitur aufereſis: qn̄ ſcilicet principium dictionis auffertur ſicut patet in hoc exemplo teſtes conſueuerunt ſuperſtites appellari nunc auteȝ parte ablata id eſt principio dictionis ſeȝ ſuper teſtes vocantur. auẗ. ſ. e. forus. §. teſtes antiquitus. ¶ Secunda dr̄ proſopopeia id eſt confirmatio noue perſone. vt cum dicitur ille puer credit: qꝛ. ſ. ſacramentum fidei ad prebendum ſuſcipit vel hodie eſt paſſio vel reſurrectio chriſti. ſ. eius ſacramenti. ſ. paſſiōis vel reſurrectionis feſtum hodie celebratur. de conſec. diſ. iiij. queris. ante ſi. ¶ Tertia eſt antonomaſia: cum ſcilicet aliquid per excellentiam alicui attribuitᵣ: vt cum dicitur apoſtolus intelligitur paulus. xxij. queſtio. vij. apoſtolus. ⁊ cum dicitur vrbs intelligitur roma. ȝ. de peniten. ſignificauit. inſtit. de iure nat. gen. ⁊ ciui. §. ſed ius qdē ciuile. ¶ Quarta eſt ſynodoches: vt cum pars ponitur pro toto: ſicut nomine mechie intelligitᵣ omnis coitus illicitus: nole furti omnis rei illicita vſurpatio aliene. xxxij. q. iiij. meretrices. xiiij. q. v. penale. ¶ Quinta antiptoſis. ſ. quando ponitur caſus pro caſu vt cum dicitᵣ ⁊ ſermonem. i. ſermo quem audiſtis nō eſt meus. ſic. lxxvj. diſtin. ordinationes. xviij. q. ij. quidam ¶ Sexta hiperbole. ſ. exceſſus veritatis vt iu es albior niue ⁊ illud frigidius glacie pectᵘ amantis erat. fit etiam cum plus dicitᵣ ⁊ minus ſignificetᵣ: puta nihil eſt grauius adulterio. xxxij. queſtione. vij. quid in omnibus. ¶ Septima liptote vt cum minus dicitur: ⁊ plus ſignificetur. ff. de here. inſti. l. ſ. §. ſi autem ⁊ l. quoties. ¶ Octaua plenaſmos quādo ſcilicet ſuperabundat dictio: vt cum dicitᵣ petrus videt oculo: iſte eſt monachus regularis. xx. queſti. iij. preſes. ¶ Nona thmeſis: vt cum eadem dictio interdicitur. Theodulus. Quo res cunqꝫ cadit teſtis niſi ſedulus

adſit.ad hoc. ff. de mino. quod ſi ſpeciali.ff. de iudicijs.ſi poſt acceptum. ¶ Decima ſincopa: ſcilicet quãdo aliquid aufertur de medio dictionis: vt cum ponitur audacter pro audaciter.vij.queſtione.j.audaciter. ¶ Undecima Ironia quãdo.ſ.aliquid dicitur per deriſionem vel per contrarium: vel cum dicitur o quanta integritas non ſolum non fugimus ebrioſos: ſed etiam imus ad eos participantes cum eis.xj.q.iij.ad menſam in fi. ¶ Duodecima exegeſis.i. expoſitio precedentis ſermonis.vt cum dicitur vſuram aut aliquam adinuentionem vbi plerumꝙ exponitur ignotuz per ignotius.xlvij. diſtinctio. quoniam multi. ¶ Tertiadecima antropoſpatos.i. humana paſſio quando.ſ.aliquid attribuitur deo quod conuenit homini: vt cum dicitur deus iratus.ȝ.de reb.eccle.non alie.ſi quis preſbyterorum.xxiiij.q.j.odi. ꝑ ieci. ¶ Quartadecima tapinoſis.i.nimia humiliatio ſicut papa ex nimia humilitate vocat ſe ſeruum ſeruoruz dei.ȝ.de ſenten.excõ. relatum.ad fi.ȝ.in prima conſtitutione hui9 libri.in prin. ¶ Quintadecima cõceptio quãdo.ſ.plures perſone ſingulares comprehenduntur ſub numero plurali: vt cum dicitur ego ꝛ tu legimus ſic.ȝ.de conſti.cum acceſſiſſent.ſed ꝛ ſi plures alias poteris reperire: iſtas tamen conſueuerunt vti frequentius ſupradictis ideoꝙ ipſas tetigi alijs non inſiſtens.

4 Vnde dicatur. Ab aeris verberatu dicitur verbuz quia commune accidens eſt omnibus partibus orationis: vt patet in his que nota.ȝ.eodem §.quid eſt verbum.

5 Que eſt† diſtinctio uerborum. Et quidem multiplex eſt: quia omnes diſtinctiones.ȝ.eodem ſumma in diuerſis locis ꝛ ſub diuerſis titulis collocate diſtinctiones verborum ſunt: nã ꝛ ſine ipſis nulla poſſet exprimi diſtinctio veruntamen ſicut iſte titulus generalis eſt: ſic ꝛ diſtinctionez verborum poſſumus facere gñalem: dicam9 igitur. ¶ Uerboꝝ: alia ꝯtẽnenda: alia diligẽter ꝯſideranda. ¶ Contemnẽdorum verborum. ¶ Alia ſortilegia: hec enim gñaliter contẽnẽda ſunt: nec credenda: vt patet in his que no.ȝ.de ſortile.per totum: niſi in caſu in quo eccleſia dirimit matrimoniũ ob cauſam ſortilegij.xxxiij.q.j.ſi p ſortiarias.ꝛ not.de hoc plene.ȝ.de frigi.ꝛ maleficia.§.que impotentia.ver.occulta.ꝛ ſe. ¶ Alia maledica: et hec ſimiliter regulariter ſunt cõtennẽda.reuertũtur enim ſepius in capite proferentis.xiij.q. iij.inter verba.ꝛ c.illud plane.ꝛ plerũꝙ contrariũ operant̃.j.q.j.maledicam.in caſu tamẽ ſunt timenda: vt cum proferuntur ex officio vt patet in his que no.ȝ.ti.j.§ quid ſit excommunicatio.ꝛ.§.quot ſunt ſpecies.ꝛ.§.quis ſit eiũs effectus.ꝛ plerũꝙ punienda ſunt: vt patet in his que no.ȝ.titu.j.de male.§.qualiter quodlibet genus. ¶ Alia vana ſicut fabule: ꝛ verba ocioſa.que contẽnenda ſunt.i.fugienda.xlvij.diſtin.pro reuerentia: tamen ꝛ de ipſis ſi proferantur confitendum eſt ꝛ in diuino iudicio ratio eſt reddenda quia de omni verbo ocioſo ꝛc.

¶ Diligenter conſiderandorum verborum. ¶ Alia rhetorica in quibus non eſt gloriandum.j.q.j.marchion.nec circa ea multũ inſudandum ꝙuis aliqui ſepe contrarium faciant.ff.de origi.iur.l.ij.§.poſt hos.ꝛ hoc intelligas generaliter.nam ꝛ quandoꝙ placãdus eſt iudex per verba dulcia ꝛ humilia.ff. de his que in teſtamen.delen.proxime poſtmodum: ibi ꝛ aduocatus fiſci dicitur ꝛc.licet verba idem ſignificent: quandoꝙ tamen eſſe poteſt ꝙ vno modo propoſita repulſam proferens patietur: et alio modo dicta ad exauditionis gratiam admittetur.argu.ȝ.de iudi.examinata.vnde dicit.conſueuit quod vis eſt in verbis lapidibus ꝛ in herbis: que tria ſemel quidam expertus fuit dũ propter mala verba que dicebat ſocio ſuo ſocius ipſum impinxit in foſſato vbi punctus eſt ab vrticis et lapis de muro in capite ſuo cadens ipſuz vſꝙ ad effuſionem ſanguinis vulnerauit: et tunc recognoſcens errorem ſuum a ſocio petijt veniam dicens quod nũc didicerat ꝙ virtus erat in verbis propter que ſocius ipſuz impinxerat.ꝛ in herbis que ipſum punxerant: ꝛ in lapide qui eum vſꝙ ad effuſionem ſanguinis vulnerauit. ¶ Alia iniurioſa: et hec ſunt punienda.vt not.ſupra de iniur.§. et inquantum.ꝛ precedenti. ¶ Alia vtilia ad doctrinam ꝛ in iudicio quorum aliqua ſunt probabilia vt opiniones magiſtrorum non redacte in textu vel redacte: ſed non determinate.ȝ.de celebra.miſſa.cum marthe.§.vltimo.ꝛ.ȝ.de reſtitutio.ſpolia.literas.§ nos autem.ꝛ preceden. ¶ Alia improbanda vt interpretationes cauilloſe.ſicut.ȝ.de priuileg. in his.ȝ.de decimis.ad audientiam. ¶ Alia approbata: vt facta per ius determinata.ȝ. de fide inſtru.paſto.ꝛ opiniones magiſtrorũ in ſcriptis redacte ꝛ determinate: ꝛ ſm quas eſt etiam iudicanduz: ſicut.ȝ.de deci.c.j.ff.de dam.infec.ſi edibus.ante fin. ¶ Alia ſunt vtilia extra iudicium quorum aliqua ſunt obligatoria: vt.ȝ.de pactis.c.ꝛ per totuz.C.de accu.ꝛ obligationibus ſicut. ¶ Alia non obligatoria ſed tantum conſulentia de quibus Salo.omnia fac cum conſilio: ꝛ non penitebis.ff.mã.l.j.ff.de his qui no.infa.ob hec ver

ba. eſt tamen quandoq; de neceſſitate requirendum conſilium licet non ſequendum. ſupra de elec. cum in veteri. l. §. de arbi. cum olim. ¶ Horum eſt alia ſubſtãtialia. §. de reſcrip. cum dilecta. ¶ Alia indirecta & iſtorum olm alia certa: & tunc a ſignificatione verborum recedendum non eſt. ff. de exerci. act. l. j. §. is qui nauem. ff. de le. iij. nõ aliter. ¶ Alia dubia & hec regulariter non maligne ſed benigne ſunt interpretãda. j. de reg. iur. c. ij. §. de deci. ad audientiam. & de hoc. j. ſeq.

6 Qualiter uerba † dubia ĩterpretantur. Diſt. vtrum queratur de interpretatione reſcriptorum ſeu priuilegiorum vel verborum in iudicijs vel in contractibus habitorum. ¶ Si queritur de interp̃tatione reſcriptorũ vel priuilegiorũ tunc magis ſtandum eſt intentioni ſcribentis ſi de ipſa appareat ꝙ de verbis ſcripture. §. de reſcripto. ſuper literis. in fi. & c. cum cauſam que. §. de offic. deleg. ſuper eo. §. de deci. ex multiplici. §. de priui. q̃to. & ca. in his. ¶ Ideoq; ꝙuis verba priuilegiorum conſideranda ſint vt. §. de priui. porro. & c. accepimus. plus tamẽ conſideranda eſt mens. ff. de leg. ſcire leges. xxij. queſtio. v. humane. j. eodem. intelligẽtia. & c. his. ¶ Et idem intelligas in teſtamentis in quibus mens prior & potentior eſt ꝙ vox. ff. de ſupel. leg. labeo. in fin. vnde ſi teſtator mihi legauerit ſeruum ſuum ſub appellatione ſtichi qui tamen pamphilus vocabatur nõ ſtichus debetur pamphilus: nomina enim ſignificãdorum gratia ſunt reperta: & quoquo modo hoc intelligatur dummodo ſciatur nihil intereſt. inſti. de le. §. ſi q̃s in nole. & idẽ eſt ſi in fundi nomine ſit erratum ſecus ſi in rebus putа veſte auro argẽto & ſimilibus. rerũ enim vocabula im mutabilia ſunt: hominum autem mutabilia: vt hec probantur. ff. de legat. j. l. iij.

¶ Si vero queritur de verbis in iudicio habitis: quo ad citationem: et libellum & principium iudicij fit interpretatio pro actore et contra reum alias ſemper diceret reus ego non ſenſi de hoc ne ſcilicet condemnaretur. & ideo iudicium redditur in inuitum ſcz reum vtſi ſiat quo ad principiũ interpretatio contra ipſum. ff. de verbo. ſig. inter ſtipulantem. §. j. ff. de iudi. ſolemus ſupra de cauſa poſſeſ. et proprie. cum eccleſia ſutrina §. verum. in queſtione. ¶ In medio autem iudicij cogendus eſt vterq; ſcilicet tam actor ꝙ reus vt certum ponat & reſpõdeat quod ſi incertum ſit: & ad inſtantiam partis aduerſe et preceptum iudicis hoc voluerit declarare fit interpretatio contra illum qui declarare debuit et hoc facere noluit. ff. de interrog. actio. de etate §. nihil intereſt. ff. de confeſſis. certum. reſpon. j. alioquin ſi interrogatus non fuit nec iniũctum ei vt declararet dubium ſit interpretatio pro illo qui poſuit vel reſpõdit ſiue actor ſit ſiue reus: et ſic intelligas. l. ff. de iudic. ſi quis intentione ambigua. et argument. ff. de his que in teſta. delẽ. l. pe. circa medium. ¶ In fin. vero eſt pro reo et contra actorem interpretatio facienda. ff. de re iudica. inter pares. inſtitu. de interdictis §. retinẽde. §. de fideiuſ. inter dilectos §. fin. §. de proba. ex literis. niſi cauſa fauorabilis ſit ex parte actoris tunc fieret pro ipſo interpretatio. §. de ſentẽ. et re iudi. c. fin.

¶ Verum in contractibus diſt. quando ante certum eſt quod conſenſerunt et tunc valet aut certum eſt quod non conſenſerunt et non valet quod agitur. ff. de contra hen. emp. & vendi. in venditionibus. xxx. queſtione. ij. vbi. ¶ Aut dubitatur vtrum conſenſerint vel non: et tunc ſi valet intellectus ſecundum vnam partem tantum ſecundum eandem ſit interpretatio vt res magis valeat ꝙ pereat. ff. de rebus dubijs. quoties in actionibus. et l. vbi. ff. de verbo. obligat. quoties. ff. de reg. iur. quoties ſupra de fide inſtru. inter dilectos §. ceterum memorati. j. eodem. titulo ab bate § contra quod fuerit. ¶ Si vero valet ſecundum intellectum vtriuſq; tunc idem quod veriſimile eſt accipiendum. ff. de verbo. obligatio. cum qui cathedralis. et quod quandoq; conſueuit accidere. xxviij. diſtinctione de ſyracuſane. et quod magis iuri cõmuni conuenit ſupra de conſuetudine. cum dictus § ſi. vel ſit interpretatio contra illum qui legem potuit apertius dicere. ff. de pact. veteribus. ff. de verbo. obligatio. quicquid aſtringende. & quod nota ſupra de pactis § que ſint diuiſiões. ſub § fieri pooſſunt et alie diuiſiones. verſic. item pactorum alia certa. alia obſcura.

7 A quo † fieri debet interpretatio. Et quidem aliquando fit a papa: aliquando a legato ſuo: aliquando a magiſtro: aliquando a conſuetudine: aliquando a iure et hic cadit di. ¶ Quia interpretationum alia gñalis et neceſſaria et in ſcriptis redigenda &c. que omnia dic vt plene nota ſupra de reſcripto § et de ipſius interpretatione. ſub § poteſt. ¶ Interpretationibus autem que a papa diffiniendo vel iudicando fiunt omnino ſtandum eſt ſupra de ſenten. & re iudica. in cauſis. ¶ Idem in his que a iure fiunt ſicut habẽtur exempla multa. C. codẽ titu. & ff. eo. titu. per totum. ¶ Sed

preter illas interpretationes inuenimus et alias nam nomine beneficij non continetur rectoria vel perſonatus.ȝ. de preben.ca.ſi.et hoc verum eſt in contentioſis ne iuri eorum ad quos pertinet electio detrahatur.argu.ȝ. de elec.cum terra.ꝛ.c.j.ꝛ.ȝ.de offi.delega.ſuper eo.vbi ſimiliter reſtringitur interpretatione his ad quos ſpectat inſtitutio preiudicium genereturſ: prebenda vero nomine beneficij continetur.ſupra de prebend.pro illorum.vbi vero agitur de fauore:puta de priuilegio vel indulgentia in fauorem reuelationis debitorem eccleſie alicuius conceſſa ſiue epiſcopalis menſe hec omnia beneficiorum ſuorum nomine continentur :ſed non extenditur ad alias:vt patet.infra eo.tua.ibi in hoc caſu ꝛc.ſcd̄m Goffre.¶ Quid ſi mandetur alicui quod petro prouideat de beneficio eccleſiaſtico in ciuitate ebredunen̄.nunquid poterit ei prouidere in dioce. vel eccleſia cathe.not.ſupra de reſcrip.rodulphus.et c.ſignificante. ¶ Quid ſi precipiatur alicui archiepiſcopo quod prouideat martino de beneficio eccleſiaſtico in prouincia ſua vel aliqua eccleſiarum ſuarum nunquid includutur eccleſie cathedrales ſicut etiam propria. argu. ſupra de preben. pro illorum.ſupra de vſu pal.capi.j. ¶ Sed quare non includitur ciuitas ſub dioceſi ſicut ſub prouincia? Reſpondeo quia aliud eſt ciuitas aliud dioceſis non ita large ſonat ſicut prouincia imo eo ipſo quod de dioceſi tantū facio mentionem videor excludere ciuitatem et iura volunt quod in reſcriptis fiat mentio de dioce. vel ciuitate ſed de prouincia hec non requirunt : quia talis mentio nimis eſſet confuſa et generalis. et infra prouinciam ſunt omnes cauſe eiuſdem prouincie agitande non extra. Ideoqꝫ et metropo . et ciuitates ſuffraganee includunt̄ vt omnibus ius reddatur.vt patet.vj.queſtione.iij.ſcitote.x.iij.q.vj.non liceat.et.c.ſeq. ¶ Item ciuitas et dioce. correlatiua ſunt ſicut pater et filius ergo vnum non eſt reliquum. ff. de re. permu.l.j. ¶ Sed prouincia non eſt correlatiua quo ad ciuitates ſed potius collectiua ſeu concluſiua nam et concludit ſub ſe etiam ciuitatem a qua noīat̄: ꝛ alias vt patet in.d.c.ſcitote.et nō liceat. ¶ Itē ius interpretat̄ illam cōſtitutionē lateran̄. concilij. poſitā. ȝ. de conceſ. preben. nullam. nam archiepiſcopatus, vel epiſcopatus non ſolet extendi ſed alia minora beneficia coarctari.ſupra de conceſ. preben.dilectus. quod dic vt not.in ſumma. eodem titulo.§.et infra quod tempus. ¶ Scd̄o interpretatur qd̄ non habet locum niſi vbi prebende ſunt diſtincte.ȝ.de conceſ preben.litteras. ¶ Tertio ſit interpretatio quod in ſex menſibus de quibus ibi loquitur non computatur tempus ignorantie vel impotentie iuris vt ſi quis fuerit excōmunicatus vel ſuſpenſus.ȝ. de conceſ. preben. quia diuerſitatem corporum. ¶ Item a iure interpretatur et exponitur electio.i. confirmatio. ȝ.de conſue.cum dilectus. ¶ Sed et ſit interpretatio quod noualis nomine intelligit̄ terra de nouo ad culturā redacta:de qua non extat memoria. q.d. alias fuerit culta. de qua tamen et parochialis eccleſia decimam exiget non obſtante priuilegio religionis conceſſo vbi ſi non perciperet grauiter ſiue enormiter lederetur. j. eodem qui per nouale.et argu.ȝ.de deci.ſuggeſtum. per illa etiam verba quibꝫ papa in aliquibus ſuis vti priuilegijs conſueuit recepimus vos in filios ſpirituales non intelligitur facta exemptio: ſed tales ab alio ꝙ a papa vel legato ſuo excōmunicari vel interdici nequeāt : declaratur intelligas tu vel delegato ſuo. agu. ff.de offi. lega. ſtuduiſti.ſiunt et quedam alie interpretationes hodie vt omnia hec patent in auē.d.n. extra co.veniēs. ¶ Licet etiam dicatur qd̄ eccleſia eſt in prelatum ꝛ contrario. vij.qō.j. ſcire debes.ꝛ quod appellatione eccl'ie tota prouincia continetur.ȝ. de vſu pal.c.j. aliquo tamē monaſterio exempto ſiue eccleſia non intelliguntur parochiani exempti niſi ꝛ priuilegio hoc ſpecialiter exprimat̄.vt in auē.d.n. extra co. ad perpetuam. ¶ Sed que vis eſt vtrum ſit quis exemptus vel priuilegiatus quod non poſſit excōmunicari vel interdici ſeu ſuſpendi? reſpondeo exemptus non poteſt regulariter coram ordinario conueniri: priuilegiatus poteſt. qui ꝛ ſi non poſſit excōmunicari poterit tamen mulctari et bonorū ſuorum poſſeſſionis miſſionem pati.argu.ȝ. vt lit.non cōteſt.tue.ꝛ.c.quoniā frequēter.§. ſi.ꝛ alias omnes penas excepta cenſura eccleſiaſtica contra contumaces inductas poterit formidare de quibus no.ȝ.de do.ſub rubrica de contumacia.§.qua pena. ¶ Item illa clauſula que in reſcriptis apponi conſueuit : quod ſi non omnes vel quod ſi non ambo ꝛc.interpretatur quod intelligendum eſt quod ibi dicit non potueritis tam de impotentia iuris ꝙ facti.ȝ.de reſcrip. ſciſcitatus. ꝛ alia decre.interpretatur candē:et aliam.ȝ. de offi.lega.prudentiā. dicens qd̄ is qui non poteſt intereſſe non poteſt alij committere.ȝ. de offi.lega. coram. qd̄ qualiter intelligatur dic vt no.ȝ. de offi.deleg.ȝ:quid ſit eius offic. verſicu. magiſtraliter.et verſicu. preceden.et ſeq. ¶ Decre.per tuas.ſupra dei ſimo. interpretatur aliam eiuſdem tit.licet heli. ¶ Itē decreta. ſuper queſtionū articulis interp̄tatur illam decre. cum te conſulente.ȝ.de offic.

de lega. vtranqꝫ in eo titulo po
teris reperire. ¶ Sed ⁊ decret.
ē. de conſan. ⁊ affinit. vir qui a
ſtipite. interpretatur aliaꝫ. eo.
titu. nō debet. ¶ Decre. etiam.
ē. qui filij ſint legiti. per tuas.
in fin. interpretatur aliam. eo.
titu. tranſmiſſe. dum dicit: que
in caſu diſſimili loquitur codē
modo: de decre. eodē. titu. cum
inter ioannem. veterem interp̄
tatur per alium eiuſdem ti. ex
tenore. ⁊ decre. ē. de condi. ap=
poſitis. de illis. p aliam decre.
eo. tit. ſuper eo. ¶ Sed ⁊ decre.
ē. de ſenten. excom. cum illoꝝ.
interpretatur alias. eodē. titu.
monachi. et. ē. de vita et hone.
cle. quoniam. qđ dic vt not. ē. ti
tu. j. §. quis poſſit ab hac ſnla.
ſub. §. ſed quis abſoluet regu=
lares. ¶ Preterea decre. ē. de
cogn. ſpiri. c. j. interpretatur il=
los caſi. xxx. q. iiij. ſuper quibꝰ
⁊. c. poſt acceptuꝫ. ⁊ decre. ē. ti=
tu. j. inter alias decre. precedē.
quod in dubijs. ſicut. ⁊. j. eo. de
cre. cum olim. determinat pre=
ce. decre. ex parte.

Quando arctetur

8 interpretatio. Quandoqꝫ in p
curatione exhibēda ne ſubditi
vel hi qui eam debent nimiuꝫ
aggrauētur: ſupra de cenſibꝰ.
quāto. ¶ In primitijs ⁊ votis
vt auaritie nota vitetur. ē. de
decimis. c. j. ad fi. ē. de cenſibꝰ.
ex parte. ¶ In decimis ratio=
ne odij vt cum laicis ſunt con=
ceſſe. ē. de his que fiunt a pre=
la. cuꝫ apoſtolica. vnde in hoc
caſu occaſiōe decimationis an
tique non ſunt decime noua=
lium vſurpāde. ē. de decimis.
tua. ⁊. j. odia cū ſemper ſunt re
ſtringenda. ē. de conſan. ⁊ affi.
qđ dilectio. ſm Goffre. et fauo=
res ſunt ampliandi. ff. de lib. et
poſthu. cum quidam. ¶ In cō
tractibus vt id quod non erat
vel non apparebat tēpore con
tractus non videatur venditū.
ff. de contrahen. emp. rutilia. et
l. in. l. ff. de pac. tres fratres. ff.
de tranſac. qui cum tutoribꝰ.
in fi. ¶ Quandoqꝫ etiam fauo=
re rei reſtringitur interpreta=
tio: nam ſi quis nummos indiſtincte legaue
rit ⁊ neſcimus de quibus ſenſit tunc ſumitur
coniectura ex pluribus. in primis ſpectatur
ꝯſuetudo patriſfami. ſcđo ꝯſuetudo regiōis
in qua teſtator ꝯuerſabat̄ ſꝫ et mens teſtato
ris patriſfa. ⁊ legatarij dignitas vł charitas
vel neceſſitudo ſpectanda ſunt. Item ſumme
precedentes ⁊ etiam ſubſequentes. ff. de leg.
j. ſi ſeruus plurium. § ſi numerus nummoꝝ.
¶ Quid ſi nec ex his coniectura capi poſſit
tūc locum habet qđ exiguiores debent̄. ff. de
leg. iij. nummis. et eſt ratio quia cum heres
damnatus ſit nummos dare ⁊ aliud non ap
pareret in poteſtate eius eſt quos dare ve=
lit et ſic ſe liberare. ff. de leg. iij. qui concubi=
nam. § j.

9 Et quando † prorogetur ra

tione fauoris quandoqꝫ vt patet in his que
not. §. a quo fieri debet. verſi. ſed preter illas.
probatur. j. eodem. tua. ſed fauore religionis
illud verbum labores extēditur ad omnia q̄
quidam religioſi proprijs manibꝰ ⁊ ſumpti=
bus excolunt. ē. de deci. ex parte. ¶ Eadem
ratione ſi q̄s leget vina ⁊ vaſa vinaria que
non excepit videtur legaſſe. ff. de vino tri. et
oleo lega. ſi cui. § ſi vinum. ff. de penu lega. q̄
penum. § fi. ⁊. l. nāqꝫ. ¶ Sic ⁊ auibus lega=
tis debentur ⁊ auiaria. ff. de leg. iij. auibus.
legatis etenī in teſtamentis non vtiqꝫ ad diſ=
finitionem deſcendendum eſt cum plerunqꝫ
teſtatores abuſiue loquuntur et homines p
prijs nominibus ſeu vocabulis non vtan=
tur. ff. de legatis. iij. nō aliter. § titius. ¶ Sic
et ſi quis alicui vniuerſas chartas ſuas le=
gauerit et libros ſuos interpretatur legaſſe
cum nos ratio vrgeat: puta quia nihil aliud
quā libros habebat ſtudioſos ſtudioſo re=
linquens. ff. de legat. iij. librorum. § quod ta
men. ¶ Sed et iuris interpretatione quan=
doqꝫ generalitas prorogatur vt cum quis
obligat bona ſua quis non ſolum de pre=
ſentibus hoc intelligitur: ſed etiam de fu=
turis. C. que res pigno. obligat. poſ. l. fina.
Item cum quis fundum vel villam obligat
nihil excipiens videtur et ius patronatus
qđ in eccł'ia obtinet obligaſſe ſupra de iure
pat. ex lr̄is ſupra de ſenten. et re iudica. cum
bertoldus. et eſt argumen. quod ſi aliquis
princeps ciuitatem vel caſtrum ſimpliciter
donat nihil videtur ſibi retinuiſſe. et argu=
men. ff. de offi. prefe. vr. l. j. § in initio epiſto=
le. verſi. cum vrbem noſtram. ⁊ de hoc not. ē.
de iure pat. §. qualiter transferatur. ver. vēdi
a tio. ¶ Quid aūt dicatur gn̄ale interdictum [a]
conſueuit dubitari ſꝫ hodie interpretat̄ ius
generale; interdictū cenſeri nō ſolum quādo
regnum vel prouincia interdicitur ſed etiam

a ¶ Quid aūt dicat̄ gn̄a le interdi=ctū. Adde diffuſe p Jo. đ lign. i tra. de ec cł'iaſtico i terdicto. ⁊ tex. i. c. cū i ptibꝰ, c. ti.

ſi villa vel caſtrũ vnicũ ⁊ ſolũ interdicat.ꝭ.eo.
cum in partibus. ¶ In qua materia notare
debes ꝙ in quolebet gñali interdicto [a] que-
dam intelliguntur ſemper excepta ipſo iure.
¶ Primum eſt baptiſmus paruuloꝝ. ¶ Se-
cundũ eſt penitẽtia morientium ſicut de his
duobus legit. ff. de ſpon. nõ eſt vobis. ¶ Ter-
tium eſt viaticũ qđ nec vere penitẽtibus ⁊ de
cedentibus naturaliteneſt negandũ. ff. de pe.
qđ in te.rñ.ſ.qđ ⁊ ad aſſumentes cruces extẽ-
ditur et alios peregrinos: vt eſt decre.qđ in
te.§.fi. ¶ Quartũ eſt ꝑdicatio. ¶ Quintũ eſt
ꝯfirmatio ep̃alis ſicut de his dubus caſibus
⁊ de baptiſmo probatur. ff. de ſen. excõ.rñſo.
¶ Sed ⁊ qđ aliquibus religioſis conceſſum
erat in eccleſia interdicta celebrare extendit
hodie ad quoſdã alios: qđ dic vt no. ff. de pri-
uil.§.quid operet. ſub.§. poſſunt et nonnulli
verſi.preceden. ¶ Illud in ſumma notandũ
eſt qđ noie cenſure eccleſiaſtice non ſolũ in-
terdicti: ſed etiã ſuſpẽſionis et excõicationis
ſnia continet que pene cum diuerſe ſint di-
uerſimode infligũtur in quo quidẽ rerum et
perſonarũ ſubſtãtie ſunt ſpectãde: ⁊ his cõſi-
deratis dꝫ diſcretus iudex illã infligere de ɋ̃
magis nouerit expedire.ꝭ.e.querẽti.ergo ab
initio dignitati deferat ⁊ perſone: vt ptꝫ. ff. de
offi.deleg.c.paſto. ⁊ his que no. ff. de penis §.
que qbus.ſub.§.ꝓpẽſa igit qualitate. ⁊ ſeq.§.
fi.ſub.§.in penis. igit primo interdici poteſt
ep̃o ingreſſus eccleſie vel ſacerdotale officiũ
vel terra ꝓpria ſi quã habet. ff. de offi. deleg.
ſane.qꝛ nec mirũ nam ⁊ vſurario ab initio eſt
parcẽdũ: ⁊ patet. ff. de vſur.qꝛ in oĩbus. ⁊.c.cũ
in dioc. ⁊.c.preterea. poteſt etiã illa pena infli
gi que magis timeri dꝫ ſed ⁊ vna inflicta po-
teſt infligi ⁊ alia non creſcente contumacia ⁊
pena eſt merito augmentanda. ff. vt lite non
conteſta.quoniã frequenter.§.fi. ¶ Sinautẽ
in penis eccleſiaſticis infligẽdis velis grada
tim ⁊ temperate ꝓcedere contra contumacẽ
laicũ primo infliges minorem excõicationẽ
interdicẽdo cõmunionẽ altaris ⁊ nõ oblatio
ipſius admittatur vel ⁊ eccleſiaſticã ſepultu
ram: vt. ff. de vſuris.quia in oĩbus. ff. de he-
reti.excõi.ſ.§.ſane.ſcđo vero ipſum excõmu-
nicabis maiori excõicatiõe.ij.q.j.mlti. ¶ Si
vero clericus cõtumax eſt primo ſuſpendes
vel interdices ei ingreſſum eccleſie.ſcđo excõ
municabis.tertio degradabis.arg. ff. de vſu-
ris: preterea. ⁊ expreſſum. ff. de do. ⁊ cõtu. ve-
ritatis.xvij.q.iiij.forte.vel incipias a depoſi-
tione puta qꝛ accuſatur ⁊ conuincitur de cri
mine quod deportationem meretur.ſm ea ɋ̃
not. ff. de accu.§.quis ſit eius effectus.verſi.ſꝫ
que ſunt illa. ⁊ ſeq.ipſum incorrigibilem ex-
communicabis minori excõmunicatione: ſe
cundo anathematizabis maiori ⁊ ſolẽni ex-
comunicatione ⁊ demum cum
eccleſia nõ habeat quid vltra
faciat poteſtati tradi poterit
ſeculari: vt. ff. de iudicijs. cum
non ab homine ꝭ.eodem noui
mus. ¶ Sis tamen cautus vt
non punias vnuꝫ pro alio ſm
doctrinã traditam. ff. de penis
§.de qbꝰ ſub.§.eſt aũt pena.er
go ꝓ delicto paucorũ canoni-
corum non interdicas eccleſiã
cathedralem ſed delinquẽtes
puni: argue ⁊ caſtiga. vt. ff. de
his que fi.a ma. par.ca. queſi-
uit. ⁊ in auẽ.d.n.de ſenten.ex-
cõ.extra. romana.§.fi. ¶ Sed
nunquid propter delictum to
tius capituli vel maioris par
tis cum tamen epiſcopus non
delinquat in eiuſdem epiſco-
pi preiudicium poterit ab ali-
quo delegato interdici eccle-
ſia cathedralis nõ videtur.ar.
ff. de offic.or.irrefragabilis.§.
certum.ꝯtius propter delictũ
domini terre vel ciuiũ hoc fie-
ri poſſit. ⁊ ſic intellige. ff. de pri
uilg quod nonnullis. ⁊.c.peti-
tis.nec enim debet puniri ſpõ
ſus ⁊ ſpõſa ſpiritualis ſine cul
pa ſua. ff. de conſti.cognoſcen-
tes.xxiiij.q.iij.ſi habes.reddet
igitur ſpiritualis ſponſus cen
ſum debitum.ſ.diuinum offi-
ciuꝫ.vt. ff. de celeb.miſ.c.ſ.ſpõ
ſe ſue ſpirituali nulla obſtan-
te exceptione ſicut ⁊ de carna-
li ſponſo legitur. ff. de coniug.
lepro. quoniam.§.ſi dicas.qđ
pro delicto domini et ciuium
poteſt terra ⁊ ciuitas interdi-
ci: vt probant iura ſuperiora.
et. ff. de ſponſa.non eſt vobis.
¶ Item et pro delicto epiſco-
pi.argu.ſupra de offic.deleg.
ſane.quia vbi eſt de terra epi-
ſcopi hoc expreſſum. ff. de ap-
pella.dilectis. reſpon.ſ. Item
et pro delicto totius capituli
vel maioris partis.argumen.
ſupra.de his que fi.a ma.par.
capitu.queſiuit.ſecus ſi minor
pars ſeu ſingulares delinque
rent: ſuper quo vide quod no.
ff. de elect.§. quid iuris de ex-
penſis.verſi.ſinautem de con-
ſenſu partis capituli. ⁊ ſequẽ.
ſaluo priuilegio põtificali de

a ¶ In quo-
libꝫ gñali
interdicto
adde gl.in
cap. alma
mr.in vbo
ſacramen
tis.de ſen.
exc.lib.vi.
Car.za.in
c.vera.l fi.
d exceſ.pl.
hoſti.in.c.
vt priuile-
gia.de pri
uile. paul.
de elea.in
cle.cos.de
ſepul.

quo habeo. ꝫ. de priuil. qꝺ non
nullis. quo tamen vti non po=
terit vbi propter delictum ſuũ
proprium interdicti ſententia
lata eſſet vt ibidem probatur.
⁊. ꝫ. de peni. quod in te. ℭ Sed
quid ſi dominus aliquis tem=
poralis ſupponat terram ſuã
et perſonam ⁊ familiam iuriſ=
ditioni alicuiꝰ epiſcopi extra=
nei ipſam in ſe ⁊ ꝑdicta ex cer=
ta ſcientia prorogando nun=
quid poteſt exui talis proroga
tionis familia aliter non delin
quens excommunicari ⁊ inter a
dici: de familia videtur qꝺ ex=
communicari non debeat non
delinquens. xxiiij. qõ. iij. ſi ha=
bes. ſed ſi monita a ſeruitio et
participatione non deſiſtit ex=
communicari poterit: vt in au
tenti. d. n. de ſenten. excommu.
ſtatuimus. ſed ſi velit abſtine=
re a ſeruitio remunerationem
ſuam poterit exigere ac ſi ſer=
uiret cum per ipſam nõ ſtet. ar
gu. ff. de ſta. libe. l. iiij. ꝟ. ſtichꝰ.
ſuper quo vide qꝺ no. ꝫ. ti. j. ꝟ. ⁊
que ſit pena. ſub. ꝟ. humile. ter
ra etiam ex tali conuentiõe in=
terdici poteſt: vt argu. ꝫ. de iu=
reiu. ex reſcripto. ⁊ de offi. dele.
P. ⁊. G. ℭ Sed nũquid clerici
tenentur ceſſare a diuinis offi=
cijs. non videtur cum enim cle
ricus non poſſit perſonam ſuã
alterius iuriſditioni ſine con=
ſenſu ordinarij ſui ſupponere.
ꝫ. de foro cõpe. ſignificaſti. mul
tominus ex prorogatione do=
mini temporalis ⁊ laici ſuppo
ni poteſt qꝛ nec habent laici in
perſonis de rebus eccleſiaſti=
cis aliquam poteſtatem. ꝫ. de
reb. ecc. non alie. cum laicis. et
de cõſtitutionibus eccleſia. di=
cas quod ſi prius dioceſanus
conſenſit in prorogatione pla=
num eſt ſed ⁊ ſi non cõſenſerit:
adhuc puto qꝺ clerici tale in=
terdictum ſeruare tenentur; vt
optime innuunt dicte decre. ex
reſcripto. ⁊. P. ⁊. G. nec ob. iu=
ra cõtraria inducta. hoc enim
de plano fateor: quod laicus ꝑ
ſpecialem conuentionem non
poſſet ſupponere alij eccleſias
vel perſonas eccleſiaſticas, ter
re ſue ſed tamen cum vniuerſitate tacite trã
ſeunt ſicut apparet in his que not. ꝫ. de iure
pa. ꝟ. qualiter transferantur. ver. venditioq.
ℭ Quid ſi in tali ꝓrogatiõe, dictũ ſit q̄ parg
que cõtra pacta venit vel ipſa non obſerua=
uerit excommunicetur nulla alia premiſſa
monitione puta quod nihilominus ſit mentẽ
da. ꝫ. titu. j. ſacro. ⁊ in auten. d. n. ſenten. excõ.
extra. cum medicinalis. ſuper quo vide quod
not. ꝫ. de renũ. ꝟ. que poſſunt renunciari. ver.
ius autem publicum. ⁊ ſequẽ. ℭ In fine not.
qꝺ quicunq eſt excommunicatus ⁊ ab offi=
cio et beneficio eſt ſuſpẽſus: vt patet. ꝫ. de ap
pel. paſto. ꝟ. fin. ſed non ꝯuertiť. ℭ Item qui
cunq ſuſpenſus eſt ab officio [a]: videtur ſu=
ſpenſus et a beneficio. argumen. ꝫ. de cleri.
coniug. diuerſis fallacijs. ⁊. c. quod a te. ſed
non conuertitur. ℭ Item quicunq ſuſpen=
ſus eſt a ſubdiaconali ordine ſuſpẽſus intel=
ligiť a diaconali et ſacerdotali ſed non con=
uertitur. argumen. ꝫ. de cor. viti. ſignificauit.
et de cle. egrotan. vel debili. preſbyterum. er=
go ſuſpenſus a ſacerdotalibus ſuſpẽſus eſt
⁊ a pontificalibus ſed non conuertitur ꝗuis
etiam ſuſpenſus a collatiõe ordinum ſimpli
citer ſuſpenſus intelligatur a collatione cu=
iuſlibet ordinis tamen ſuſpenſus a collatio=
ne diaconij et preſbyterij: a collatiõe ſubdia
conij vel aliorum inferiorum ordinum non
videtur ſuſpenſus vt innuitur. ꝫ. de tempo.
ordi. dilectus filius. in fin. et. capi. literas. ad
finẽ. ℭ Sic cui interdicitur ingreſſus eccle=
ſie interdicitur officium infra eccleſiam non
econtra: ergo ſuſpenſus ab officio ſuo po=
teſt eccleſiam intrare et diuinum officium
audire dum tamen caueat quod nõ officiet:
ſecus dicerem ſi eſſet ſuſpenſus ſimpliciter
a diuinis quia tunc nec officiare poſſet nec
cum alijs audire. argumen. in ſupradictis iu
ribus. et. ff. de penis. moris. ꝫ. de ſenten. ex=
commu. cum illorum. ꝫ. de deci. ex parte. ij.
ff. de ſeruis expor. ſui pacto. lxiij. diſtinctio.
in ſynode. et in autenti. d. n. de ſenten. excõ.
cum medicinalis.

a ℭ Quicũq ſuſpenſus eſt ab offõ. adde gloſſ. ⁊ ibi doc. in cle. j. de deci. Car. j cle. j. in. viij. q. de re. ecle. non alie.

ℭ De regulis iuris. Rubrica.

I ☞ Regula quid ſit. Et vnde dicatur. 2. Et
qualiter et vnde ſumatur. 3.

AD extremi opis con
ſummationem ⁊ auditorum nec=
non legẽtiũ ⁊ ſtudentiũ inſtructio
nem ꝑfectiſſimam et doctrinam:
diffinitiones ſiue regule iuris ſupponuntur.

Ideoq; in fi.libri.& poſt tractatum de verbo: ſigni.inſtar libri.ff.intitulatur hic rubrica de reg.iur.in qua videndum eſt. ¶ Quid eſt regula. ¶ Unde dicatur. ¶ Qualiter & vnde ſumatur.

1 a **Quid eſt† regula.** a Compēdioſa & generalis pluriū traditio que rem que eſt breuiter enarrat vt colligit.iff.codem.l.j. Verſū ſm grammaticam regula eſt mltorum ſimilium collectio. Aliter etiam ſumitur regula.ꝫ.de regularibus.vt not.ꝫ.eodem. ti.in ſumma.§.quis ſit regularis.

2 **Vnde† dicatur.** Dicta eſt regl'a ex eo quod recte ducit nec aliq̄ aliorſū trahit vl'ex eo q regat: vel normam recte viuēdi prebeat vel q diſtortum prauum corrigat.iij.diſt.regula ſic videtur q regula ſit ius ſed contradicit lex.ff.eo.l.j.vbi dicit non vt ex regula ius ſumat ſʒ ex iure quod ex regula fiat. ¶ Sol.ex regula nō ſumitur ius de facili quin exceptiones recipiat vel non ſumitur ius ſingulis ſed vniuerſaliter & generaliter tantū: fallit tamen ſepe in caſibus:imo ſm quoſdam nec aliter eſt regula niſi fallat ſicut patet in his que not.ꝫ.tit.j.§.quis poſſit excommunicare.rñ j.& ſub.§.ſuper illo.ideo dicitur omnis regula in iure periculoſa vnde & ait ſabinus: q quaſi cauſe coniunctio eſt i.multa coniungit:& multorū coniunctorū vniuerſalē doctrinā tradit: q̄ ſimul.i.ſtatim tū.i.poſtq̄ in aliq̄ vitiata eſt.ſ.per exceptionē:vt cū dicit hec regula fallit in tali caſu perdit officiū ſuū quod eſt multorum coniunctorū vniuerſalē ſiue generalem doctrinā tradere:vt ꝫ.not.q.d.ꝯſiderato caſu in quo fallit perdit officium ſuum:q: deficit et in eo regula non eſt ſic intellige.ff.eodē.l.j.ver.& vt ait ſabinus. ¶ In decretis autem eſt idem canon & regula:nam canon grece regula latine dicitur.vt dicit diſt.iij.canon.

3 **Qualiter† & unde ſumat.** De hoc aliquātulum tactum eſt.ꝫ.co.§.pri. multis eni modis & ex iure ſumit.vt ibi not. ¶ Sumitur aūt regula vel ex ſigno vniuerſali:vt.j.eo.omnis.ff eo.omnia.vel ex ſigno indefinito.j co.tuc.ff.eod.femine.& l. quicquid. vel ex aliquo generali dicto infra eodem eſto te.& c.non eſt licitum. ¶ Hoc autem notandum q quedā ſunt in quibus regule vel diffinitiones tradi non poſſunt neq; tradite ſunt quia difficilis eſt aliquorum diffinitio.

¶ Primo poteſt hoc videri in mora cuius diffinitio traditur. ff.de vſur.mora.reſpon.j. ¶ Secundo in impenſis factis in rebus dotalibus. nam et ſi deduci debeant non tamen facile eſt in vniuerſum diffiniri ſed ſingula ex genere et magnitudine impendiorum eſtimari poſſunt.ff.de impendio.in rebus dota.fact is. quod dicitur in fine. ¶ Tertio in fide de teſtibus adhibenda ideoq; fidei recipientis iudicis relinquitur: quia ipſe magis ſcire poteſt q̄ alius.ff.de teſti.& teſtium fides.verſi.verba epiſtole &c. ¶ Quarto in quantitate penitentie peccatoribus imponende vnde & dicit.tempora penitudinis habita moderatione cōſtituēda ſunt tuo iudicio prout cōuerſorū alos proſper eris eſſe deuotos habito reſpectu ad etates pericula et egritudinū neceſſitates. xxvj.q.vij.tpa.& c.b ſit.& not. ꝫ.de pe.c. q̄ pena. Et breuiter deficiēte iure deficit & regl'a q̄ ex eo ſumit:vt no.ꝫ.e.§.vn dicat:& iō oia talia arbitrio iudicis ꝯmittunt vt ptʒ.ꝫ ō of.dele.de cauſis.ꝫ.de tranſac.c.fi. ¶ Et q: regula rē que eſt breuiter enarrat:vt no.eo.§.quid eſt regula & moderni breuitate gaudent: hoc in hoc titulo cauſa breuitatis ſufficiat tetigiſſe q: plerūq; breuiter commemorare neceſſe eſt proponenda.ff.de offic.prefec.pretoꝛ.l.vnica.in princip. ¶ Regulas ergo in hoc titulo poſitas apparendas copioſius ex certa ſcientia reſeruamus quia ipſas in apparatu magis exponi et enucleari conuenit q̄ in ſumma. ¶ Quas igitur gratias quaſve laudes domino meo benigniſſimo Ieſu chriſto exhibere debeam nec mēs mea poteſt concipere nec lingua proferre : multas enim et innumerabiles miſerationes eius ſenſi:et ab eo infinita recepi bona et beneficia que regratiari non ſufficio:et pro quibus nihil dignum me egiſſe cognoſco. ¶ Sed inter alia hoc et ſpecialiter regratior qō per me ſeruū ſuū idiotam & inſufficientem in oībus ad ſecundū locum gubernacu

a ¶ Quid eſt regula.ad de gl. in l. nā & demoſtenes. ff. de legi.

VA1 1530212

lorum vocatum qui etiam minus remum tenere non noueram dicta multorum ſparſa et alia perque vtilia et neceſſaria in vnum volumen redegi et in vtroque iure ſtudioſis ſatis perfectam doctrinam tradidi non ſolum ad tuitionem et defenſionem rerum et corporum ſed etiam ad ſalutem medicinalem ac medicinā ſalutarem et antidotum efficax animarum. Tu ergo lector non me qualēcunque ſcriptorem ſeu compilatorē neque paruitatem meā conſideres et ſi conſideras non contemnas ſapiente dicente. Corporis exigui vires cōtemnere noli: ſed attendens dictatorem quē operis totius fieri optaui autorem et preſulem mordere timeas ſi tamen aliquid melius in ſuperioribus tibi reuelatum fuerit vitatis temerarijs reprehenſionibus de quibus no. ſ. in proemio huius ſumme. rū. j. verſi. ſtudioſos. et ſe. fraterna charitate nō inuidioſa mordacitate corrigas et emendes quicquid tibi videbitur corrigendum vel etiam emendandum. ¶ Ego enim licet multa habuerim cōtraria ac me diſtraxerint alia ardua negotia et diuerſa adiutorio tamē illius in quem ſemper ſperaui in oibus ſuffultus vim mihi intuli opus quaſi deſparatum et nimis difficile. quinimo inſufficientie mee impoſſibile qđ in officio minori inceperam et demum incendio amiſeram in maiori cōſtitutus officio reuocaui curſum operis cōſummaui fidem ſeruaui: non ego autem ſed gratia dei mecum.

¶ De reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitie quam reddat mihi in illa die iuſtus iudex. ¶ Cui eſt honor laus et gloria per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

Monſtrās obſcuras iuris diſſoluere curas.
Explicat antiqs hec noua ſūma plicas.
Pro ſumme ſummo ſit regi gloria chriſto.

¶ Opus aureum et pene diuinum Summa Hoſtienſis nuncupatum elegāti ſtilo et lima caſtigatiori purgatum atque priſtino reſtitutum nitori: facile omnia que iuris ſunt pontificij ac etiam Ceſarei complectens explicit feliciter.

¶ Ex officina ſolertiſſimi viri Theobaldi pagani Luduneñ. Typographi.

Regeſtum:

·68 C 48

†.††.†††.a.b.c.d.e.f.g.h.i.k.l.m.n.o.p.q.r.s.t.v.x.y.z.A.B.C.D.E.F.G.H.I.K.L.M.N.O.P.Q.R.S.T.V.X.Y.Z.aa.bb.cc.dd.ee.ff.gg.hh.ii.kk ll.mm.nn.oo.pp.qq.rr.ss.tt.vv.xx.yy.zz.AA.BB.CC.DD.EE.FF.GG.HH.II.KK.LL.MM.NN.OO.PP.QQ.RR.SS. Omnes quaterni dempto. †††. duernione. et SS ternione.

Ad inueniendum literam dominicalem
diuide annos domini [illegible] 28 et extrahe illa quoties inueneris hoc modo [illegible] ſuperſunt viginti et cumque centū ſupſūt 24 que ſimul iuncta [illegible] dentis 28 remanet 16. Poſtea ſcias quod in articulis quatuor digitorum manus ſiniſtre dempto pollice 28 loca habemus 12 in interiore parte manus et totidē in parte exteriore et quatuor in ſummitatibus [illegible] [illegible]

75
C
7